Orhun Yazıtlarından Günümüze
Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı

ÖTÜKEN TÜRKÇE SÖZLÜK

YAŞAR ÇAĞBAYIR

(müt-tap) 4

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 683
KÜLTÜR SERİSİ: 336

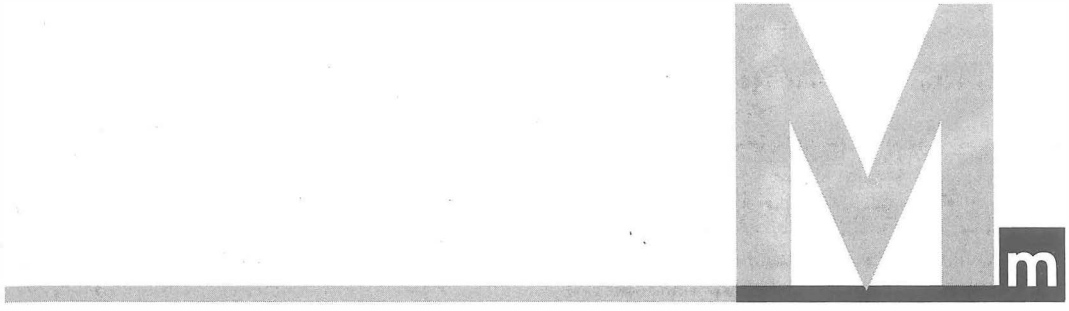
ISBN 978-975-437-623-4 (Tk. No)

ISBN 978-975-437-627-2

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI
1206-34-003178

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12
Ankara irtibat bürosu:
Yüksel Caddesi: 33/5 Yenişehir - Ankara
Tel: (0312) 431 96 49
İnternet: www.otuken.com.tr
E-posta: otuken@otuken.com.tr

Kapak Tasarımı: grataNONgrata
Dizgi - Tertip: İskender Türe
Baskı: Şenyıldız Matbaası
Cilt: Yedigün Mücellithanesi
İstanbul - 2007

....nin devamı

(mütemenna:) {OsT} sf. Temenni olunan; istenen; dilenen; arzulanan.

mütemenni, [Ar. temennī > mütemennī متمنی] *(mütemenni:) {OsT} sf.* Temenni eden; isteyen; dileyen; arzulayan.

mütemenniyane, [Ar. mütemennī + Far. -āne متمنیانه] *(mütemenniya:ne) {OsT} zf.* Dileyen bir tarzda; istercesine.

mü'temer, [Ar. emr > mü'temer مؤتمر] *{OsT} sf.* Toplantı; kongre.

mütemerkiz, [Ar. merkez >mütemerkiz متمرکز] *{OsT} sf.* **1.** Bir yere toplanmış; merkezlenmiş. **2.** Derişik.

mütemerrık, -kı [Ar. temerruḳ > mütemerrıḳ متمرق] *{OsT} sf.* Alışmak üzere çalışan; egzersiz yapan.

mütemerrid, [Ar. merādet > mütemerrid متمرد] *{OsT} sf.* Kötü bir işi yapmakta ısrar eden; yaptığı yanlışlık ve tuttuğu kötü yolda direnen; inat eden; dik kafalı.

mütemerridane, [Ar. mütemerrid + Far. -āne متمردانه] *(mütemerrida:ne) {OsT} zf.* İnatçılıkla; inatla.

mütemerridîn, [Ar. mütemerridīn متمردین] *(mütemerridi:n) {OsT} is.* Dik kafalılık edenler; inatçılar.

mütemerrin, [Ar. mütemerrin متمرن] *(mütemerrin) {OsT} sf.* Öğrenmek, alışmak amacıyla alıştırma yapan.

mütemeshir, [Ar. temesḫür > mütemesḫir متمسخر] *{OsT} sf.* Maskaralık yapan; alay eden; eğlenen.

mütemeshirane, [Ar. mütemesḫir + Far. -āne متمسخرانه] *(mütemeshira:ne) {OsT} zf.* Alay edercesine; maskara gibi.

mütemeshirîn, [Ar. mütemesḫirīn متمسخرین] *(mütemeshiri:n) {OsT} is.* Maskaralık edenler; eğlenenler; alay edenler.

mütemeskin, [Ar. miskīn > mütemeskin متمسکن] *{OsT} sf.* Miskinlik eden; miskinleşen.

mütemessel, [Ar. miṯl > mütemeṯṯel متمثل] *{OsT} sf.* Bir şeye benzetilen.

mütemessih[1], [Ar. temessüḥ > mütemessiḥ متمسح] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyi eli ile sıvazlayan; mesheden. **2.** Bir şeye sürünen.

mütemessih[2], [Ar. temessüḫ > mütemessiḫ متمسخ] *{OsT} sf.* Çirkin kılığa giren.

mütemessik, [Ar. mesāket > mütemessik متمسك] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyi sımsıkı tutan. **2.** Bir şeyi delil ve şahit göstererek ona dayanan.

mütemessil, [Ar. temeṯṯül > mütemeṯṯil متمثل] *{OsT} sf.* **1.** Bir kimse veya bir şeyin kılığına giren, ona benzeyen. **2.** Cisim haline gelerek görünen; belli bir biçim alan.

mütemeşşık, -kı [Ar. temeşşuḳ > mütemeşşıḳ متمشق] *{OsT} sf.* Meşk eden; meşk alan.

mütemeşşi, [Ar. meşy > mütemeşşī متمشی] *(mütemeşşi:) {OsT} sf.* Yürüyen.

mütemetti, -i'ı [Ar. mütuᶜ > temettüᶜ > mütemettiᶜ متمتع] *{OsT} sf.* Kâr eden; kazanan; faydalanan; temettü eden.

mütemevvic, [Ar. temevvüc > mütemevvic / mütemevvice متموج / متموجه] *{OsT} sf.* **1.** Dalgalanan; dalgalı. **2.** *mecaz.* Kararsız; oynak yaradılışlı.

mütemevvil, [Ar. temevvül > mütemevvil / mütemevvile متمول / متموله] *{OsT} sf.* Mal ve servet sahibi olan; zengin.

mütemevvilan, [Ar. mütemevvil + Far. -ān متمولان] *(mütemevvila:n) {OsT} is.* Zenginler.

mütemevvilane, [Ar. mütemevvil + Far. -āne متمولانه] *(mütemevvila:ne) {OsT} zf.* Zengine yakışır tarzda; zengince.

mütemevvilîn, [Ar. mütemevvil > mütemevvilīn متمولین] *(mütemevvili:n) {OsT} is.* Zenginler.

mütemeyyi, -i'ı [Ar. meyᶜ > mütemeyyiᶜ متمیع] *{OsT} sf.* Su gibi olan; sıvı hale gelerek akan; sıvıklaşan; akışkanlaşan.

mütemeyyiz, [Ar. temeyyüz > mütemeyyiz / mütemeyyize متمیز / متمیزه] *{OsT} sf.* **1.** Seçilen; seçkin; temeyyüz eden. **2.** *fel.* Seçkin; seçik.

mütemeyyizan, [Ar. mütemeyyizān متمیزان] *(mütemeyyiza:n) is.* Seçkin kişiler; seçkinler; aristokratlar.

mütemeyyizîn, [Ar. mütemeyyizīn متمیزین] *(mütemeyyizi:n) is.* → mütemeyyizan.

mütemezzik, -kı [Ar. temezzuḳ > mütemezziḳ متمزق] *{OsT} sf.* Yırtılan; parçalanan.

mü'temin, [Ar. emīn > mü'temin مؤتمن] *(mü-temin) {OsT} sf.* Güvenen; emniyet eden.

mütemmem, [Ar. temām > mütemmem متمم] *{OsT} sf.* Eksiği giderilmiş; tamamlanmış olan.

mütemmim, [Ar. temām > mütemmim / mütemmime متمم / متممه] *{OsT} sf.* **1.** Eksiği gideren; tamamlayan; tamamlayıcı; bitiren. **2.** *fel.* Tümler. **3.** *dbl.* Tümleç. **4.** *mat.* Bütünler. ◻ **mütemmim ceza,** *İlave edilen ceza.*|| **mütemmim cüz,** *Bütünleyici parça.*

mütenaci, [Ar. tenācī > mütenācī متناجی] *(mütena:ci) {OsT} sf.* Fısıldaşan.

mütenaciyane, [Ar. mütenācī + Far. -āne متناجیانه]

(mütena:ciya:ne) {OsT} zf. Fısıldaşarak; fısıldaşana uygun biçimde.

mütenad, -ddı [Ar. mütenādd متناد] *(mütena:d) sf.* Birbirinden ürken.

mütenadi, [Ar. nidā > mütenādī متنادی] *(mütena:di:) {OsT} sf.* Birbirini çağıran.

mütenadim, [Ar. nedem > mütenādim متنادم] *(mütena:dim) {OsT} sf.* Nedimlik eden; içki meclisinde arkadaşlık eden.

mütenadir, [Ar. nādir > mütenādir متنادر] *(mütena:dir) {OsT} sf.* Az bulunur; nadir bulunur.

mütenafi, [Ar. nefy > mütenāfī متنافی] *(mütena:fi.) {OsT} sf.* Birbirine karşıt olan.

mütenafir, [Ar. nefret > mütenāfir متنافر] *(mütenâ:fir) {OsT} sf.* Birbirinden nefret eden; birbirini sevmeyen; birbirinin yüzünü görmek istemeyen.

mütenafis, [Ar. mütenāfis متنافس] *(mütea:fis) {OsT} sf.* Birbiri ile ağız dalaşı eden; münakaşa eden.

mütenaggım, [Ar. naġme > mütenaġġım متنغم] *{OsT} sf.* Şarkı söyleyen.

mütenahhi, [Ar. mütenaḫḫī متنحی] *(mütenahhi:) {OsT} sf.* Bir yana çekilen; alarga duran.

mütenahhim, [Ar. mütenaḫḫim متنخم] *(h kalın söylenir) {OsT} sf.* Balgam çıkaran.

mütenahi, [Ar. nihāyet > mütenāhi متناهی] *(mütena:hi) {OsT} sf.* Biten; sona eren.

mütenahiyet, [Ar. mütenāhiyyet متناهیت] *(mütena:hiyet) {OsT} is.* Sonluluk.

mütenahiz, [Ar. mütenāḫiż متناخض] *(mütena:hi:z) {OsT} sf.* Erişip ulaşan.

mütenahnih, [Ar. naḥnaḥa > mütenaḥniḥ متنحنح] *{OsT} sf.* Hırıltılı sesler çıkaran.

mütenahnihane, [Ar. mütenaḥniḥ+Far.-āne متنحنحانه] *(mütenahniha:ne) {OsT} zf.* Hırıltıltılı sesler çıkararak.

mütenahnihîn, [Ar. mütenaḥniḥīn متنحنحین] *(mütenahnihi:n) {OsT} is.* Hırıltılı sesler çıkaranlar; boğazından hırıltılı sesler çıkararak soluyanlar.

mütena'im, [Ar. niʿmet > mütenaʿim متنعم] *{OsT} sf.* Bolluk içinde büyüyen; nazlı alışmış; bol bol nimetlenmiş. ◻ **mütena'im olmak,** *Bir şeyi çok beğenmek; ondan zevk almak.*

mütena'imane, [Ar. mütenaʿim + Far. -āne متنعمانه] *(mütenaima:ne) {OsT} zf.* Bolluk içinde büyümüşçesine; nazlanarak.

mütena'imîn, [Ar. mütenaʿimīn متنعمین] *(mütenaimi:n) {OsT} is.* Bolluk ve varlık içinde nazlı büyüyenler.

mütenakıs, [Ar. noḳṣān > mütenāḳıṣ متناقص] *(mütena:kıs) {OsT} sf.* **1.** Gittikçe eksilen; azalan. **2.** *mat.* Eksilen; azalan.

mütenakız, [Ar. tenāḳuż > mütenāḳıż متناقض] *(mütena:kız) {OsT} sf.* **1.** Birbiri ile çelişen; birbirini nakzeden; çürüten; çelişik. **2.** İki sözü birbirine uymayan. **3.** *mant.* Çelişik.

mütenakih, [Ar. nikāḥ > mütenākiḥ متناکح] *(mütena:kih; h kalın söylenir) {OsT} sf.* Birbiri ile nikâhlanan; karı koca olan.

mütenakir, [Ar. inkār > mütenākir متناکر] *(mütena:kir) {OsT} sf.* Bilmez gibi davranan; bilmezden gelen; inkâr eden.

mütenakkıl, [Ar. nakl > mütenakkil متنقل] *{OsT} sf.* Bir yerden başka bir yere taşınan; göçen.

mütenasık, -ğı [Ar. nesaḳ > mütenāsıḳ / mütenasıḳa متناسق / متناسقه] *(mütena:sık) {OsT} sf.* **1.** Diziler halinde sıralanmış olan; dizili. **2.** Boyları bakımından benzeşen; aynı boyda olan.

mütenasır, [Ar. nuṣret > mütenāṣır متناصر] *(mütena:sır) {OsT} sf.* Birbirine yardım eden; yardımlaşan.

mütenasib, [Ar. tenāsüb > mütenāsib / mütenāsibe متناسب / متناسبه] *(mütena:sib) {OsT} sf.* → mütenasip. ◻ **mütenāsibü'l-āzā,** *{OsT} Vücudu ve organları birbirine uygun olan.*

mütenasiben, [Ar. mütenāsiben متناسباً] *(mütena:si'ben) {OsT} zf.* Orantılı olarak.

mütenasil, [Ar. nesl > tenāsül > mütenāsil متناسل] *(mütena:sil) {OsT} sf.* Doğup büyüyen; üreyen; tenasül eden.

mütenasip, -bi [Ar. tenāsüb > mütenāsib متناسب] *(mütena:sip) {OsT} sf.* **1.** Birbirine uyan; ölçülü; orantılı. **2.** *mat.* Orantılı.

mütenasir, [Ar. nesr > mütenāsir متناسر] *(mütena:sir) {OsT} sf.* Yayılıp dağılan; saçılan.

mütenassıb, [Ar. tanaṣṣub >mütenaṣṣıb متنصب] *{OsT} sf.* Ayakta dikilip duran.

mütenassıh, [Ar. nuṣḥ > mütenaṣṣıḥ متنصح] *sf.* Öğüt tutan; nasihatlere kulak verip uyan.

mütenassıhane, [Ar. mütenaṣṣıḥ +Far. -āne متنصحانه] *(mütenassıha:ne) {OsT} zf.* Öğütlere uyarak.

mütenassır, [Ar. naṣrāniyyet>mütenaṣṣır متنصر] *{OsT} sf.* Sonradan Hristiyanlığı kabul eden; Hristiyan olan; Hristiyanlaşan.

mütenassıs, [Ar. naṣṣ > mütenaṣṣış متنصص] *{OsT} sf.* **1.** Delil ile sabit olan. **2.** İncelendikten sonra karar verilen.

mütenaşid, [Ar. neşîde > tenâşüd >mütenâşid متناشد] *(mütena:şid) {OsT} sf.* Karşılıklı şiir okuyan.

mütenatıh, [Ar. tenâṭuḥ > mütenâṭıḥ متناطح] *(müte-na:tıh) {OsT} sf.* Birbirini süsen; süsüşen.

mütenavib, [Ar. nevbet > mütenâvib / mütenâvibe متناوب / متناوبه] *(mütena:vib) {OsT} sf.* **1.** Nöbetleşe olan; birbirinin ardınca sürüp giden; art arda gelen. **2.** *fel.* Almaşık. ◻ **mütenavib cereyan,** *{OsT} Alternatif akım.*

mütenavil, [Ar. nevl > mütenâvil متناول] *(mütena:vil) {OsT} sf.* Alıp yiyen; tenavül eden.

mütenavilîn, [Ar. mütenâvilîn متناولين] *(mütena:-vili:n) {OsT} sf.* Alıp yiyenler; tenavül edenler.

mütenavim, [Ar. nevm > mütenâvim متناوم] *(müte-na:vim) {OsT} sf.* Uyur gibi görünen; yalandan uyuyan.

mütenavimane, [Ar. mütenâvim + Far. -âne متناومانه] *(mütenavima:ne) {OsT} zf.* Uyur görünerek; uyur gibi yaparak.

mütenavimîn, [Ar. mütenâvimîn متناومين] *(mütena:-vimi:n) {OsT} is.* Yalandan uyuyanlar; uyur gibi yapanlar.

mütenazır, [Ar. naẓar > mütenâẓır / mütenâẓıra متناظر / متناظره] *(mütena:zır) {OsT} sf.* **1.** Birbirinin karşısında olan; birbirine bakan; paralel. **2.** *mat.* Simetrik; bakışımlı. **3.** *kim.* Bakışık. **4.** *sosy.* Karşılık.

mütenazıren, [Ar. mütenâẓir > mütenâẓiren متناظراً] *(mütenâ:zi'ren) {OsT} zf.* Bakışıklı olarak; simetrik biçimde.

mütenazi, -i'ı [Ar. nez' > mütenazi' متنازع] *(müte-na:zi) {OsT} sf.* Kavga eden.

mütenazi'ayn, [Ar. mütenâzi'ayn متنازعين] *(mütena:-ziayn) {OsT} is. huk.* Davalı ve davacı.

mütenazzım, [Ar. muntaẓam > mütenaẓẓım منتظم] *{OsT} sf.* Düzgün olan; muntazam olan.

mütenazzır, [Ar. mütenaẓẓır متنظر] *{OsT} sf.* Düşünerek dikkatle bakan.

mütenazzırane, [Ar. mütenaẓẓır + Far. -âne متنظرانه] *(mütenazzıra:ne) {OsT} sf.* Dikkatle bakıp düşünerek.

mütenazzif, [Ar. neẓâfet > tenaẓẓif متنظف] *{OsT} sf.* Temizlenen; paklanan; tenazzuf eden.

mütenebbi, [Ar. nübüvvet > mütenebbi متنبی] *{OsT} sf.* (Kişi için) peygamberlik taslayan; yalancı peygamber.

mütenebbic, [Ar. mütenebbic متنبج] *sf. tıp.* (Vücut için) şişirilmiş; üfürülmüş.

mütenebbih, [Ar. nebeh > mütenebbih متنبه] *{OsT} sf.* **1.** Uyanan; uyanık; intibah eden. **2.** Bir uyarı veya başına gelen olaydan ders alıp akıllanmış olan; aklını başına toplamış olan. ◻ **mütenebbih olmak,** *Aklını başına toplamak; akıllanmak; uyanmak.*

mütenebbit, [Ar. nebât > mütenebbit متنبت] *{OsT} sf.* (Ot, çiçek vb. için) yerden biten; topraktan çıkan.

müteneddim, [Ar. nedâmet > müteneddim متندم] *{OsT} sf.* Pişman olan; nedamet getiren.

müteneddimane, [Ar. müteneddim + Far. -âne متندمانه] *(müteneddima:ne) {OsT} sf.* Pişmanlıkla.

mütenddimîn, [Ar. müteneddimîn متندمين] *(mütüned-dimi:n) {OsT} is.* Pişman olanlar; nedamet getirenler.

müteneffih, [Ar. teneffüḥ > müteneffiḥ متنفخ] *{OsT} sf.* **1.** Övünen. **2.** Şişmiş; kabarmış. **3.** Uru olan. **4.** *is.* Armut biçimindeki çiçek kadehi.

müteneffil, [Ar. müteneffil متنفل] *{OsT} sf.* Nafile namaz kılan.

müteneffir, [Ar. nefret > müteneffir متنفر] *{OsT} sf.* Nefret eden; iğrenen.

müteneffirane, [Ar. müteneffir + Far. -âne متنفرانه] *(müteneffira:ne) {OsT} zf.* Tiksinti ile; nefret edercesine.

müteneffis, [Ar. nefes > müteneffis متنفس] *{OsT} sf.* **1.** Soluk alan; yaşayan. **2.** Yorgunluğunu gideren; soluklanan; dinlenen.

müteneffiz, [Ar. nüfûẕ > müteneffiẕ متنفذ] *{OsT} sf.* Sözü geçen; nüfuzlu.

müteneffizan, [Ar. müteneffiẕân متنفذان] *(müteneff-fiza:n) {OsT}* Nüfuzlu kimseler.

mütenekkıd, [Ar. müteneḳḳıd متنقد] *{OsT} sf.* Eleştiren.

mütenekkir, [Ar. nekr > mütenekkir متنكر] *{OsT} sf.* Kendinin tanınmasını istemeyen; kıyafet değiştiren; takma ad kullanan.

mütenekkirane, [Ar. mütenekkir + Far. -âne متنكرانه] *(mütenekkira:ne) {OsT} zf.* Kendinin tanınmaması için kılık değiştirene yakışır biçimde.

mütenekkiren, [Ar. mütenekkir > mütenekkiren متنكراً] *(mütenekki'ren) {OsT} zf.* Kendini tanıtmadan; uydurma bir ad kullanarak.

mütenekkis, [Ar. tenekküs>mütenekkis متنكس] *{OsT} sf.* (Kişi için) baş aşağı dönen; cambazlık eden.

mütenemmil, [Ar. mütenemmil متنمل] *{OsT} sf.* Karınca gibi kaynaşan.

mütenemmir, [Ar. tenemmür > mütenemmir متنمر] *{OsT} sf.* **1.** Kaplan huyu kazanan; kaplanlaşan. **2.** Sert dille korkutan.

mütenemmirane, [Ar. mütenemmir+Far.-āne متنمرانه] *zf.* **1.** Kaplanlaşarak. **2.** Sert bir dille korkutarak.

mütenessic, [Ar. tenessüce > mütenessic متنسج] *{OsT} sf.* **1.** Dokunan; örülen. **2.** Dokunmuş, örülmüş.

mütenessik[1]**, -kı** [Ar. nasḳ > mütenessiḳ متنسق] *{OsT} sf.* Biteviye olan; tek düze olan.

mütenessik[2]**,** [Ar. mütenessik متنسك] *{OsT} sf.* Kulluk eden.

mütenessim, [Ar. nesim > mütenessim متنسم] *{OsT} sf.* Rüzgâr koklayan; rüzgâr kokusu alan.

mütenessimane, [Ar. mütenessim + Far. -āne متنسمانه] *(mütenessima:ne) {OsT} zf.* Rüzgâr koklayarak; rüzgâr kokusu alarak.

mütenessir, [Ar. neşr > müteneşşir متنشر] *{OsT} sf.* Saçılan; tenessür eden.

müteneşşıt, [Ar. neşaṭ > müteneşşıṭ متنشط] *{OsT} sf.* Sevinç kazanan.

müteneşşib, [Ar. teneşşüb > müteneşşib متنشب] *{OsT} sf.* Bir şeye ilişip tutunan.

müteneşşif, [Ar. teneşşüf > müteneşşif متنشف] *{OsT} sf.* Suyu, nemi emen.

müteneşşir, [Ar. intişar > müteneşşir متنشر] *{OsT} sf.* Yayılan; dağılan.

mütenevvi, -i'ı [Ar. nevʿ > mütenevviʿ / mütenevviʿa متنوع / منوعه] *{OsT} sf.* Çeşit çeşit; türlü türlü; değişik.

mütenevvih, [Ar. nevḥa > mütenevviḥ متنوح] *{OsT} sf.* Haykıran; bağırarak ağlayan.

mütenevvihane, [Ar. mütenevviḥ+Far. -āne متنوحانه] *(mütenevviha:ne) {OsT} zf.* Haykırarak; bağırarak ağlarcasına.

mütenevvim, [Ar. nevm > mütenevvim متنوم] *{OsT} sf.* **1.** Uyuklayan; uyuyan. **2.** Rüya gören.

mütenevvir, [Ar. nūr > mütenevvir متنور] *{OsT} sf.* Parlayan; aydınlanan; parıldayan.

mütenezzih, [Ar. tenezzüh > mütenezzih متنزه] *{OsT} sf.* **1.** Gezintiye çıkan; gezip eğlenen. **2.** Temize çıkan; aklanan.

mütenezzihane, [Ar. mütenezzih + Far. -āne متنزهانه] *(mütenezziha:ne) {OsT} zf.* Gezintiye çıkmışçasına.

mütenezzihat, [Ar. mütenezzihe > mütenezzihāt متنزهات] *(mütenezziha:t) {OsT} is.* Gezinti yerleri; seyrangâhlar.

mütenezzihe, [Ar. mütenezzihe متنزهه] *{OsT} is.* Gezinti yeri; seyrangâh.

mütenezzihîn, [Ar. mütenezzihīn متنزهين] *{OsT} is.* Gezintiye çıkanlar.

mütenezzil, [Ar. nüzül > mütenezzil متنزل] *{OsT} sf.* **1.** Alçalan; kendine yakışmayacak bir davranışta bulunan. **2.** Alçakgönüllülük gösteren.

müteneżzilane, [Ar. mütenezzil + Far. -āne متنزلانه] *(mütenezzila:ne) {OsT} zf.* Alçakçasına.

mütenezzilen, [Ar. mütenezzil > mütenezzilen متنزلاً] *(mütenezzi'len) {OsT} zf.* Alçalarak; tenezzül ederek.

mütenezzilîn, [Ar. mütenezzilīn متنزلين] *(mütenezzili:n) {OsT} is.* Alçalanlar; tenezzül edenler.

müterabbıs, [Ar. tarabbuṣ > müterabbıṣ متربص] *{OsT} sf.* Bekleyen; tarabbus eden.

müterabbi, -i'ı [Ar. müterabbiʿ متربع] *{OsT} sf.* Bağdaş kurarak oturmuş.

müteradif, [Ar. redf > müterādif / müterādife مترادف / مترادفه] *(mütera:dif) {OsT} sf.* **1.** Birbirine bağlı olan; birbirine uyan. **2.** Anlamı aynı olan. **3.** *dbl.* (Kelime için) yazılışları ayrı fakat anlamı aynı olan; eş anlamlı; anlamdaş; sinonim.

müterafık, [Ar. refāḳat > müterāfıḳ / müterāfıka مترافق / مترافقه] *(mütera:fık) {OsT} sf.* **1.** Refakat eden; beraber bulunan. **2.** Karışmış; karışık; bir arada olan. ◻ **müterāfık kusur,** *huk. Zarar verici olayın biraz daha artmasına yol açan kusur.*

müterafi, -i'ı [Ar. refʿ > müterāfiʿ مترافع] *(mütera:fi) {OsT} sf.* Duruşma için yargıç önüne giden; mahkemeye çıkan; hakime çıkan.

müterafi'an, [Ar. müterāfiān مترافعان] *(mütera:fia:n) {OsT} is.* Duruşma isteyen iki taraf.

müterahhil, [Ar. teraḥḥül > müteraḥḥil / müteraḥḥile مترحل] *{OsT} sf.* Bir yerden başka bir yere taşınan; göç eden.

müterahhim, [Ar. raḥm > müteraḥḥim مترحم] *{OsT} sf.* Merhamet eden; acıyan.

müterahhimane, [Ar. müteraḥḥim+Far.-āne مترحمانه] *(müterahhima:ne) {OsT} zf.* Merhamet edercesine; acıyarak.

müterahhir, [Ar. müteraḥḥir مترخر] *{OsT} sf.* Deniz gibi dolup taşan; dolup taşan.

müterahi, [Ar. terāḥi > müterāḥi متراحى] *(mütera:hi)*

{OsT} sf. Ağır hareket eden; yavaş giden; arkada kalan.

mütera'id, [Ar. irtiʿād > müteraʿid متراعد] *{OsT} sf.* Titreyen.

müterakib, [Ar. terāküb > müterākib متراكب] *(mütera:kib) {OsT} sf.* **1.** (Kiremit vb. için) birbiri üzerine binmiş. **2.** *ed.* Arap şiirinde, sonunda ve başında harekesiz, ortada ise üç tane harekeli harfi bulunan sözcüklerin oluşturduğu bir kafiye çeşidi.

müterakim, [Ar. terāküm > müterākim / müterākime متراكم / متراكمه] *(mütera:kim) {OsT} sf.* Birikmiş; toplanmış; yığılmış olan.

müterakkıb, [Ar. rüḳub > teraḳḳub > müteraḳḳıb مترقب] *{OsT} sf.* Gözeten; kollayan; koruyan; bekleyen. 🗗 **müterakkıb dikkat,** *{OsT} psikol. Kollayıcı dikkat.*

müterakkıben, [Ar. müteraḳḳıben مترقّباً] *(müterakkı'ben) {OsT} sf.* Gözeterek; kollayarak; bekleyerek.

müterakkıs, [Ar. müteraḳḳış مترقص] *{OsT} sf.* Bir düzende yukarı çıkıp inen; bir düzende sallanan.

müterakki, [Ar. teraḳḳi > müteraḳḳi / müteraḳḳiye مترقي / مترقيه] *{OsT} sf.* **1.** Yukarıya çıkmış olan; yükselen; yükselmiş olan. **2.** İlerleyen; gelişen; terakki eden. **3.** Artan orantılı. 🗗 **müterakki suç,** *huk. Ağır bir suç işleyen kimsenin, bu suçu işlemek için daha hafif bir suçu da işlemek zorunda olduğu suç biçimi.*

müterakkiyane, [Ar. müteraḳḳi + Far. -āne مترقيانه] *(müterakkiya:ne) {OsT} zf.* Terakki edene yakışır biçimde.

müterasıf, [Ar. terāṣuf > müterāṣıf متراصف] *(mütera:sıf) {OsT} sf.* Yan yana dizilip birbirine yanaşarak sıkışmış olan.

müterasil, [Ar. terāsül > müterāsil متراسل] *(mütera:sil) {OsT} sf.* Haberleşen; mektuplaşan.

müterassıd, [Ar. raṣad > müteraṣṣıd مترصد] *{OsT} sf.* Dikkatle gözetleyip bekleyen; kollayan; tarassut eden.

müterassıdîn, [Ar. müteraṣṣıdīn مترصدين] *(müterassıdi:n) {OsT} is.* Bekleyenler; gözetleyenler; kollayanlar; tarassut edenler.

müterazi, [Ar. rıżā > müterāżī متراضي] *(mütera:zi:) {OsT} sf.* Karşılıklı olarak birbirinden memnun olan; razı olan.

mütercem, [Ar. terceme > mütercem / müterceme مترجم / مترجمه] *{OsT} sf.* Tercüme edilmiş olan; bir dilden başka bir dile çevrilmiş olan; çeviri.

mütercim, [Ar. terceme > mütercim مترجم] *{OsT} sf.* Yazılı bir metni yazılı olduğu dilden başka bir dile aktaran; çeviren; çevirmen.

mütercimîn, [Ar. mütercim > mütercimīn مترجمين] *(mütercimi:n) is.* Çevirmenler; mütercimler.

mütercimlik, -ği [mütercim-lik] *is.* Çevirmenin yaptığı iş; çevirmenlik.

mürecci, [Ar. recā > mürecciī مرجى] *(mürecci:) {OsT} sf.* **1.** Uman; bekleyen; ümit eden. **2.** Yalvaran.

müteredi, [Ar. tereddi > müteredḍī / müteredḍiyye متردي / متردیه] *(müteredi:) sf.* Soysuzlaşmış; soysuz.

müteredid, [Ar. tereddüd > müteredid متردد] *{OsT} sf.*→ müteredit.

müteredidane, [Ar. müteredid + Far. -āne متردداته] *(müteredida:ne) {OsT} zf.* **1.** Bir yere gidip gelerek. **2.** Kararsız olarak; değişken biçimde.

müteredidîn, [Ar. müteredid > müteredidīn متردديين] *{OsT} is.* **1.** Bir yere gidip gelenler. **2.** Karar veremeyenler; değişken olanlar.

müteredit, -di [Ar. tereddüd > müteredid متردد] *{OsT} sf.* **1.** Bir yere gidip gelen. **2.** Kararsız; değişken; ikircikli.

mütereffi, -i'ı [Ar. refʿ > mütereffiʿ مترفع] *{OsT} sf.* **1.** Yukarı kalkan; yükselen. **2.** Ululuk gösteren.

müterefih, [Ar. refh > müterefih / müterefihe مترفه / مترفهه] *{OsT} sf.* Rahat ve bolluk içinde yaşayan; refah bulan.

müterefihane, [Ar. müterefih + Far. -āne مترفهانه] *{OsT} zf.* Refah içinde yaşayana yakışır biçimde.

müterefihîn, [Ar. müterefihīn مترفهين] *(müterefihi:n) {OsT} is.* Rahat ve bolluk içinde yaşayanlar.

müterefik, -kı [Ar. teraffuḳ > müterefiḳ مترفق] *{OsT} sf.* Yumuşaklıkla ve sakince davranan.

müterefikane, [Ar. müterefiḳ + Far. -āne مترفقانه] *(müterefika:ne) {OsT} zf.* Yumuşaklıkla davranana yakışır biçimde.

müterefikîn, [Ar. mütüreffikīn مترفقين] *(müterefiki:n, k kalın söylenir) {OsT} is.* Yumuşaklıkla davrananlar.

müterehhib, [Ar. terehhüb >müterehhib مترهب] *{OsT} sf.* Kendini Allah yoluna adayan; rahip olan.

müterehhibane, [Ar. müterehhib + Far. -āne مترهبانه] *(müterehhiba:ne) {OsT} zf.* Rahip gibi ibadetle meşgul olarak.

müterehhibîn, [Ar. müterehhibīn مترهبين] *(müterehhibi:n) {OsT} is.* Rahip gibi ibadetle meşgul olanlar.

müterekkib, [Ar. terekküb >müterekkib مترکب] *{OsT} sf.* İki ve daha çok element veya nesnenin birleşmesinden oluşan; birleşmiş; bileşik.

müterekkin, [Ar. terekkün > müterekkin متركن] *{OsT} sf.* **1.** Sağlam ve asıl olan; erkândan olan. **2.** Manevi yönden kuvvet bulan.

müteremrim, [Ar. teremrüm > müteremrim مترمرم] *{OsT} sf.* Bir şey söyleyecekmiş gibi yapıp da susan.

müteremrimane, [Ar. müteremrim+Far.-āne مترمرمانه] *(müteremrima:ne) {OsT} zf.* Bir şey söyleyecekmiş gibi davrandığı hâlde susana yakışır tarzda.

müteremrimîn, [Ar. müteremrimīn مترمرمين] *(müteremrimi:n) is.* Bir şey söyleyecekmiş gibi yapıp da susanlar.

müterennih, [Ar. müterenniḥ مترنح] *{OsT} sf.* Sarhoşluk vb. sebepten iki yana sallanarak yürüyen.

müterennihane, [Ar. müterenniḥ + Far. -āne مترنحانه] *(müterenniha:ne) {OsT} zf.* Sarhoşluk vb. sebepler yüzünden iki yana sallanarak yürüyene yakışır tarzda.

müterennim, [Ar. terennüm > müterennim مترنم] *{OsT} sf.* Şarkı söyleyen; terennüm eden.

müterennimane, [Ar. müterennim + Far. -āne مترنمانه] *(müterennima:ne) {OsT} zf.* Şarkı söylercesine; terennüm eder gibi.

müterennimîn, [Ar. müterennimīn مترنمين] *(müterennimi:n) {OsT} is.* Güzel sesle yavaş yavaş şarkı söyleyenler; terennüm edenler.

müteressib, [Ar. teressüb > müteressib مترسب] *{OsT} sf.* **1.** Dibe çöken; teressüb eden. **2.** Tortulanan.

müteressim, [Ar. teressüm > müteressim مترسم] *{OsT} sf.* Zihninde biçimlendiren; gözünün önüne getiren.

mütereşşif, [Ar. irtişaf > mütereşşif مترشف] *{OsT} sf.* Emerek azar azar içen.

mütereşşih, [Ar. reşḥ > mütereşşiḥ مترشح] *{OsT} sf.* **1.** Ter gibi sızan; terleyen. **2.** *mecaz.* İşitilen.

müterettib, [Ar. terettüb > müterettib مترتب] *{OsT} sf.* **1.** Düzene girmiş; sıralanmış; düzenlenmiş; tertiplenmiş olan. **2.** Ait olan; ilişkin. **3.** Bir şeyden meydana gelen; oluşan; doğan; dolayı.

müterevvih, [Ar. terevvüḥ > müterevviḥ متروح] *{OsT} sf.* Bir şeyden koku alan; kokulanan.

mütesabbır, [Ar. ṣabr > müteṣabbır متصبر] *{OsT} sf.* Sabreden.

mütesabbi, [Ar. müteṣabbī متصبى] *(mütesabbi:) {OsT} sf.* Çocuklaşan.

mütesabbiyane, [Ar. müteṣabbi + Far. -āne متصبيانه] *(mütesabbiya:ne) zf.* Çocuklaşarak.

mütesabık, -kı [Ar. müsābıḳ > mütesābıḳ متسابق] *(mütesa:bık) {OsT} sf.* Yarışan.

mütesabi, [Ar. teṣābī > müteṣābī متصابى] *(mütesa:bi:) {OsT} sf.* Bir kadına sevgisini söyleyen; aşkını ifade eden.

mütesabiyane, [Ar. müteṣābī + Far. -āne متصابيانه] *(mütesa:biya:ne) {OsT} zf.* Bir kadına sevgisinden bahsederek.

mütesadif, [Ar. teṣādüf > müteṣādif متصادف] *(mütesa:dif) sf.* Rastlayan; tesadüf eden; karşılaşan.

mütesadifîn, [Ar. müteṣādifīn متصادفين] *(mütesa:difi:n) is.* Rast gelenler; tesadüf edenler; karşılaşanlar.

mütesadim, [Ar. teṣādüm > müteṣādim متصادم] *(mütesa:dim) sf.* Birbirine çarpan; çarpışan.

mütesafih, [Ar. muṣāfaha > müteṣāfiḥ متصافح] *(mütesa:fih) sf.* Selam ve dostluk için el ele verip tokalaşan.

mütesagı, [Ar. müteṣāġır متصاغر] *(mütesa:ğır) sf.* Küçük görünen; küçülen.

mütesahhin, [Ar. tesaḫḫun > mütesaḫḫin متسخن] *sf.* Isınan; kızan; tesahhun eden.

mütesahib, [Ar. ṣaḥābet > müteṣāḥib متصاحب] *(mütesa:hib) sf.* Sahiplenen; sahip çıkan; yardım eden.

mütesahibîn, [Ar. müteṣāḥibīn متصاحبين] *(mütesā:hibi:n) sf.* Sahiplenenler; sahip çıkanlar; yardım edenler.

mütesahil, [Ar. tesāhül > mütesāhil متساهل] *(mütesa:hil) {OsT} sf.* Yumuşak muamelede bulunan.

mütesahilane, [Ar. mütesāhil + Far. -āne متساهلانه] *(mütesa:hila:ne) {OsT} sf.* **1.** Yumuşak muamelede bulunana yakışır biçimde. **2.** Yumuşak davranarak.

mütesahilîn, [Ar. mütesāhilīn متساهلين] *(mütesa:hili:n) {OsT} is.* Yumuşak muamelede bulunanlar.

mütesa'ib[1], [Ar. müteṣa'ib متصعب] *{OsT} sf.* Güç olan; güçleşen.

mütesa'ib[2], [Ar. teṣā'üb > müteṣā'ib متثائب] *(mütesa:ib) {OsT} sf.* Esneyen.

mütesa'id[1], [Ar. teṣā'ud > müteṣā'id متصاعد] *(mütesa:id) sf.* Yükselen; yukarı çıkan; ağan.

mütesa'id,[2] [Ar. ṣu'üd > mütesa'id متصعد] *{OsT} sf.* Yükselen; yukarı çıkan; ağan.

mütesa'il, [Ar. tese'ül > mütesā'il متسائل] *(mütesa:il) {OsT} sf.* Dilenen; dilencilik yapan.

mütesakıl, [Ar. teṣāḳul > müteṣāḳıl متثاقل] *(mütesa:kıl) {OsT} sf.* **1.** Üşenerek ağırlaşan. **2.** Savaşa girmeye teşvik edilmişken oyalanıp savaştan kalan.

mütesakıt, [Ar. mütesaḳıṭ متساقط] *(mütesa:kıt) {OsT} sf.* Birbiri ardından dökülüp düşen.

mütesakkıb, [Ar. müteṣaḳḳıb متثقب] *{OsT} sf.* Delinen; delikler oluşan.

mütesakkıf, [Ar. mütesaḳḳıf متسقف] *{OsT} sf.* **1.** Papaz olan. **2.** Tavanlanan; tavan olan.

mütesalib, [Ar. ṣalīb > müteṣālib / müteṣālibe متصالب / متصالبه] *(mütesa:lib) sf.* **1.** Çapraz olan; haç gibi; haçvari. **2.** *mat.* Çapraz.

mütesalif, [Ar. mütesālif متسالف] *(mütesa:lif) {OsT} sf.* Birbiri ile bacanak olan.

mütesalih[1]**,** [Ar. teṣālüḥ > müteṣāliḥ متصالخ] *(mütesa:lih) {OsT} sf.* Sağır gibi görünen; sağırlık gösteren.

mütesalih[2]**,** [Ar. ṣulḥ > müteṣāliḥ متصالح] *(mütesa:lih) sf.* Barış yapan; sulh yapan.

mütesalihîn, [Ar. müteṣāliḥīn متصالحين] *(mütesa:lihi:n) {OsT} is.* Sağır gibi görününler; sağırlık gösterenler.

mütesalik, -kı [Ar. mütesāliḳ متسالق] *(mütesa:lik) {OsT} sf.* **1.** Tırmanıcı; tırmanan. **2.** Uçan; uçucu.

mütesallik, -kı [Ar. mütesalliḳ متسلق] *{OsT} sf. bot.* (Bitki için) tırmanıcı.

mütesallika, [Ar. mütesalliḳa متسلقه] *{OsT} is. zool.* Papağan gibi ayakları çengelli kuşlar.

mütesallit, -tı [Ar. mütesalliṭ متسلط] *{OsT} sf.* Bir şeyin peşini bırakmayan; musallat olan.

mütesallitane, [Ar. mütesalliṭ + Far. -āne متسلطانه] *(mütesallita:ne) {OsT} zf.* Musallat olarak.

mütesallitîn, [Ar. mütesalliṭīn متسلطين] *(mütesalliti:n, t kalın söylenir) {OsT} is.* Bir şeyin peşini bırakmayanlar; musallat olanlar.

mütesamih, -hı [Ar. mütesāmiḥ متسامح] *(mütesa:mih) {OsT} sf.* Hoş gören; müsamaha eden; göz yuman.

mütesanid, [Ar. tesānüd > mütesānid متساند] *(mütesa:nid) {OsT} sf.* Birbirine destek olan; dayanışma içinde bulunan.

mütesari, -i'ı [Ar. mütesāriʿ متسارع] *(mütesa:ri) {OsT} zf.* Çabucak.

mütesavi, [Ar. tesāvī > mütesāvī متساوى] *(mütesa:vi:) {OsT} sf.* Birbirine denk; birbirine eş olan; eşit. ☐ **mütesāvi'l-adla,** *{OsT} Kenarları eşit olan.*|| **mütesāvi'l-ehdāb,** *{OsT} zool. Terliksi hayvan.*|| **mütesāvi'l-ercāl,** *{OsT} zool. Eş bacaklılar.*|| **mütesāvi'l-harāre,** *{OsT} coğ. İzoterm; eş sıcaklık.*|| **mütesāvi'l-irtifā,** *{OsT} coğ. Eş yükselti; izohips.*|| **mütesāvi'l-matar mühhanîleri,** *{OsT} coğ. Eş yağış eğrileri.*|| **mütesāvi'l-umk mühanîleri,** *{OsT} coğ. Eş derinlik eğrileri.*|| **mütesāvi's-sühūne,** *{OsT} fiz. Eş sıcaklık.*|| **mütesāvi'ş-şekl,** *{OsT} fiz. Eş biçim; izomorf.*|| **mütesāvi't-tazyik,** *{OsT} coğ. Eş basınç; izobar.*|| **mütesāvi't-tereffu' münhanîleri,** *{OsT} coğ. Eş yükselti eğrileri.*|| **mütesāvi't-terkîb,** *{OsT} kim. İzomerili.*|| **mütesāvi'z-zemān zelzele münhanîleri,** *{OsT} coğ. Eş zamanlı deprem eğrileri.*|| **mütesāvi'z-zevayā,** *{OsT} Açıları eşit olan.*

mütesaviyen, [Ar. mütesāvī > mütesāviyyen متساوياً] *(mütesa:vi'yen) {OsT} zf.* **1.** Birbirine eşit olarak; denk olarak. **2.** Düzgün.

mütesayif, [Ar. tesāyüf > mütesāyif متسايف] *(mütesa:yif) {OsT} sf.* Birbirine kılıçla vuran.

mütesebbib, [Ar. tesebbüb > mütesebbib متسبب] *{OsT} sf.* Bir şeyin olmasına yol açan; sebep olan.

mütesebbit, [Ar. ṣebāt > müteṣebbit متثبت] *{OsT} sf.* Sebat eden; dayanan.

müteseccid, [Ar. secde > müteseccid متسجد] *{OsT} sf.* Secde eden.

müteseffih, [Ar. teseffüh > müteseffih متسفه] *{OsT} sf.* Zevk ve eğlenceye düşkün.

müteseffil, [Ar. teseffül > müteseffil متسفل] *{OsT} sf.* Bayağılaşan; bayağı olan; sefilleşen; teseffül eden.

müteseffilane, [Ar. müteseffil + Far. -āne متسفلانه] *(müteseffila:ne) {OsT} zf.* Bayağılaşırcasına.

mütesehhir, [Ar. mütesehhir متسهر] *{OsT} sf.* Gece uyuyamayıp sabahlayan.

mütesehhirane, [Ar. mütesehhir + Far. -āne متسهرانه] *(mütesehhira:ne) {OsT} zf.* Sabahlayarak.

mütesehhirîn, [Ar. mütesehhirīn متسهرين] *(mütesehhiri:n is.* Gece uyuyamayıp sabahlayanlar.

mütese'il, [Ar. su'al > mütese'il متسأل] *{OsT} sf.* Dilencilik yapan; dilenci.

mütese'ilane, [Ar. mütese'il + Far. -āne متسألانه] *(mütseila:ne) {OsT} zf.* Dilenircesine; dilenci gibi.

mütese'ilîn, [Ar. mütese'ilīn متسألين] *(müteseili:n) {OsT} is.* Dilenciler; dilenenler.

mütesekkin, [Ar. mütesekkin متسكن] *{OsT} sf.* **1.** Yatışan; sükûnet bulan. **2.** Yatıştırıcı; teskin edici.

mütesekkir, [Ar. mütesekkir متسكر] *{OsT} sf.* Sarhoş olan.

müteselli, [Ar. tesellī > müteselli / müteselliyye متسلى / متسليه] *{OsT} sf.* Bir acıyı unutur gibi olan; avunan; teselli bulan. ☐ **müteselli olmak,** *Avunmak.*

müteselliib, [Ar. müteselliib متسلّب] *{OsT} sf.* Kocasının ölümü üzerine siyahlar giyerek yas tutan.

müteselliih, [Ar. silāḥ > müteselliḥ / müteselliḥa متسلّحه / متسلّح] *{OsT} sf.* Silah kuşanan; silahlanan.

müteselliihîn, [Ar. müteselliḥīn متسلّحين] *(müteselliihi:n) {OsT} is.* Silah kuşananlar; silahlananlar.

müteselliika, [Ar. müteṣelliḳa متصلّقه] *{OsT} sf. zool.* Tırmanıcı kuşlar.

müteselliim, [Ar. tesellüm > mütesellim متسلّم] *{OsT} sf.* **1.** Kendisine teslim edelin bir şeyi kabul eden; teslim alan. **2.** *is.* İmparatorluk döneminde vali veya mutasarrıfların görevlendirdikleri vergi memuruna verilen ad. **3.** Kaymakam.

müteselliyane, [Ar. müteselli + Far. -āne متسلّيانه] *(müteselli:ya:ne) {OsT} zf.* Teselli edilmişçesine; avunmuş gibi.

müteselsil, [Ar. teselsül > müteselsil / müteselsile متسلسله / متسلسل] *{OsT} sf.* Arası kesilmeksizin birbirini takip eden; zincirleme giden. ◘ **müteselsil alacak,** *Bir borcun çeşitli alacaklılarından her birinin, borcun tamamını isteyebileceği ve borçlunun da alacaklılardan birine borcun tamamını yerine getirmek suretiyle borcundan kurtulduğu alacak.*‖ **müteselsil alacaklı,** *Müteselsil alacağın alacaklısı olan.*‖ **müteselsil borç,** *Gerektiğinde her borçlunun borcun tamamını ödemekle yükümlü tutulduğu birden fazla borçlunun bulunduğu borç türü.*‖ **müteselsil borçlu,** *Müteselsil borcun borçlusu.*‖ **müteselsil kefil,** *Borçlu ile birlikte, borçlu gibi edimin yerine getirilmesini üstlenen kimse.*‖ **müteselsil sorumluluk,** *Bir zararın tümünden birden çok kişinin sorumlu olmaları durumu.*‖ **müteselsil suç,** *Bir tek suç işlemek kastıyla yasanın aynı maddesinde yazılı suçun birkaç kez işlenmiş olması.*

müteselsilen, [Ar. müteselsilen متسلسلاً] *(müteselsi'len) {OsT} zf.* Sıra ile; birbiri ardınca.

mütesemmi, [Ar. müsemmā > mütesemmī متسمّى] *(mütesemmi:) {OsT} sf.* Bir isimle anılan.

mütesemmim, [Ar. tesemmüm > mütesemmim / mütesemmime متسمّم / متسمّمه] *{OsT} sf.* Zehirlenen.

mütesemmin, [Ar. tesemmün > mütesemmin متسمّن] *{OsT} sf.* Semiren; semen kazanan.

mütesennih, [Ar. tesennüh > mütesennih متسنّه] *{OsT} sf.* Küflenen; küflü.

müteserri, [Ar. teserrī > müteserrī متسرّى] *(müteserri:) {OsT} sf.* Odalık edinen; cariye alan.

müteserri, -ıı [Ar. sür'at > müteserri' متسرّع] *{OsT} sf.* Koşan; sür'at gösteren.

mütesettir, [Ar. tesettür > mütesettir متستّر] *{OsT} sf.* Örtünen; gizlenen.

mütesevvi, [Ar. sivā' > mütesevvī متسوّى] *(mütesevvi:) {OsT} sf.* Düz olan; düzlenen.

mütesevvib, [Ar. sevab > mütesevvib متسوّب] *{OsT} sf.* **1.** Sevap kazanan. **2.** *isl.* Farzdan sonra nafile namaz kılan.

mütesevvik, [Ar. misvak > mütesevvik متسوّك] *{OsT} sf.* Misvak kullanan.

müteseyyib[1], [Ar. müteṣeyyib متثيب] *{OsT} sf.* (Kadın için) dul kalan.

müteseyyib[2], [Ar. teseyyüb > müteseyyib متسيّب] *{OsT} sf.* İlgisiz davranan; aldırış etmeyen; oralı olmayan.

müteseyyibane, [Ar. müteseyyib + Far. -āne متسيّبانه] *(müteseyyiba:ne) {OsT} zf.* Aldırış etmeyerek; oralı olmaksızın.

müteseyyibîn, [Ar. müteseyyibīn متسيّبين] *(müteseyyibi:n) {OsT} is.* Aldırış etmeyenler; kayıtsız kalanlar.

müteseyyid, [Ar. teseyyüd > müteseyyid متسيّد] *{OsT} sf.* Kendini Hz. Muhammed'in soyundan gelmiş gibi gösteren; seyyit olmadığı halde seyyit gibi davranan.

mütessa, -a'ı [Ar. tis'a > mütessā' متساع] *(mütessa:) {OsT} is. ed.* Her kıtası dokuz mısradan oluşan manzume.

müteşabih, [Ar. teşābüh > müteşābih / müteşābihe متشابهه / متشابه] *(müteşa:bih) {OsT} sf.* **1.** Birbirine benzeyen. **2.** (Ayet için) Kur'an-ı Kerim'de gerçek anlamı kastedilmeyip mecazî anlamda kullanılan.

müteşabihat, [Ar. müteşābih > müteşābihāt متشابهات] *(müteşa:biha:t) {OsT} is.* **1.** Birbirine benzeyenler. **2.** Kur'an-ı Kerim'de gerçek anlamları kastedilmeyip mecazî anlamıyla örnek olarak kullanılan ayetler; zor anlaşılan veya hiç anlaşılamayacak kadar kapalı olan ayetler.

müteşabihen, [Ar. müteşābihen متشابهاً] *(müteşa:bi'hen) {OsT} zf.* Birbirine benzeyerek. ◘ **müteşābihen mevzu',** *{OsT} mat. Homolog.*

müteşacir, [Ar. şecer > müteşācir متشاجر] *(müteşa:cir) {OsT} sf.* Sopalaşan; sopa ile birbirine vuran.

müteşacirane, [Ar. müteşācir + Far. -āne متشاجرانه] *(müteşa:cira:ne) {OsT} zf.* Ağaçla birbirine vurur casına.

müteşacirîn, [Ar. müteşācirīn متشاجرين] *(müteşa:ciri:n) {OsT} is.* Sopalaşanlar; ağaçla birbirine vuranlar.

müteşaddık, [Ar. müteşaddıḳ متشدّق] *{OsT} sf.* **1.** Avurt çatlatarak konuşan. **2.** Istılahlı konuşan.

müteşahhıs, Ar. müteşaḫḫıṣ متشخّص] *{OsT} sf.* **1.**

Gözle görünür hâle gelen. **2.** Şahıslanan. **3.** Şahsını tanıyan. **4.** Şahsı fark edilmiş olan.

müteşa'ib, [Ar. şaʿb > müteşaʿib متشعب] *sf.* **1.** Dallanan; kollara ayrılan; şubelenen. **2.** Dallı budaklı; çatallı. **3.** *biy.* Dallı.

müteşa'ir[1], [Ar. şaʿar > müteşaʿir متشعر] *{OsT} sf.* Kılı çok olan; kıllı; saçlı.

müteşa'ir[2], [Ar. teşāʿür > müteşāʿir متشاعر] *(müteşa:ir) {OsT} sf.* Şairlik taslayan; şair geçinen; tavuk pazarı şairi.

müteşa'irane, [Ar. müteşāʿir + Far. -āne متشاعرانه] *(müteşa:ira:ne) {OsT} zf.* Şairlik taslayarak; şair geçinerek.

müteşa'irîn, [Ar. müteşāʿirîn متشاعرين] *(müteşa:iri:n) {OsT} is.* Şair geçinenler; şairlik taslayanlar; tavuk pazarı şairleri.

müteşa'iriyyet, [Ar. müteşāʿiriyyet متشاعريت] *(müteşa:iriyet) {OsT} is.* Şairlik taslama; tavuk pazarı şairliği.

müteşaki, [Ar. müteşākī متشاكى] *(müteşa:ki:) {OsT} sf.* (Birbirine hallerinden) şikâyet eden.

müteşakil, [Ar. teşākül > müteşākil متشاكل] *(müteşa:kil) {OsT} sf.* **1.** Biçim bakımından birbirine benzeyen. **2.** Biçimi birbirine benzeyenlerin her biri. **3.** *ed.* Aruz bahirlerinden *fāilātün, mefāîlün, mefâîlün* vezninde olan bahir.

müteşarik, [Ar. şirket > müteşārik متشارك] *(müteşa:rik) {OsT} sf.* Birbiri ile ortak olan; ortak.

müteşa'şı', -ı'ı [Ar. şaʿşaʿa > müteşaʿşiʿ متشاعش] *{OsT} sf.* **1.** Şaşaalı bir görünümü olan; parıldayan. **2.** Gösterişli.

müteşatim, [Ar. teşātüm > müteşātim / müteşātime متشاتم / متشاتمه] *(müteşa:tim) {OsT} sf.* Birbirine söven; sövüşen.

müteşavir, [Ar. teşāvür > müteşāvir متشاور] *(müteşa:vir) {OsT} sf.* Danışan.

müteşebbek, [Ar. şebk > müteşebbek متشبك] *{OsT} sf.* Ağ gibi birbirine geçen; ağlaşan.

müteşebbih, [Ar. şebeh > müteşebbih متشبه] *{OsT} sf.* Benzeyen; andıran.

müteşebbihane, [Ar. müteşebbih + Far. -āne متشبهانه] *(müteşebbiha:ne) sf.* Benzeyene özgü biçimde.

müteşebbihîn, [Ar. müteşebbihīn متشبهين] *(müteşebbihi:n) {OsT} is.* Benzeyenler; andıranlar.

müteşebbik, [Ar. şebk > müteşebbik متشبك] *{OsT} sf.* Ağ gibi birbirine geçen; şebeke hâlinde bulunan.

müteşebbis, [Ar. teşebbüş > müteşebbiş / müteşebbişe متشبث / متشبثه] *{OsT} sf.* **1.** Bir işi yapmak üzere gerekli ilişkileri hemen kuran; işe girişen; teşebbüs eden; girişken. **2.** *ekon.* Sermaye koyarak bir iş kuran; girişimci.

müteşebbisane, [Ar. müteşebbiş + Far. -āne متشبثانه] *(müteşebbisa:ne) {OsT} zf.* Bir işe teşebbüs edercesine; girişircesine; girişimci gibi.

müteşebbisîn, [Ar. müteşebbişīn متشبثين] *(müteşebbisi:n) {OsT} sf.* Bir işe girişenler; teşebbüse geçenler; girişiciler.

müteşecci, -i'ı [Ar. şeciʿ > müteşeciʿ متشجع] *{OsT} sf.* Yürekli görünen; yiğit gibi davranan.

müteşecciane, [Ar. müteşeciʿ + Far. -āne متشجعانه] *(müteşeccia:ne) {OsT} zf.* Yürekli birine yakışır biçimde.

müteşecci'în, [Ar. müteşeciʿīn متشجعين] *(müteşeccii:n) {OsT} is.* Yiğit görünenler; yürekliler.

müteşeccir, [Ar. şecer > müteşeccir متشجر] *{OsT} sf.* (Kaba ot için) ağaçlaşan.

müteşeddid, [Ar. şedid > müteşeddid / müteşeddide متشدد / متشدده] *{OsT} sf.* **1.** Şiddetlenen. **2.** Hızlanan. **3.** Katılaşmış; sertleşmiş. **4.** İşini sert ve öfkeli tutan.

müteşeddik, -kı [Ar. teşedduḳ > müteşeddiḳ متشدق] *{OsT} sf.* Söz ebeliği eden; lafazan.

müteşeddikane, [Ar. müteşeddiḳ + Far. -āne متشدقانه] *zf.* Söz ebeliği edercesine.

müteşeddikîn, [Ar. müteşeddiḳīn متشدقين] *(müteşeddiki:n, k kalın söylenir) {OsT} is.* Söz ebeliği edenler.

müteşeffî, [Ar. şifā > müteşeffî متشفى] *(müteşeffi:) sf.* **1.** İyileşen; sağlığına kavuşan; şifa bulan. **2.** Öcünü alarak içi rahatlayan.

müteşehhi, [Ar. iştihā > müteşehhī متشهى] *(müteşehhi:) {OsT} sf.* İştahlı.

müteşehhib, Ar. müteşehhib متشهب] *{OsT} sf. fiz.* Akkor.

müteşehhid, [Ar. teşehhüd >müteşehhid متشهد] *{OsT} sf.* Tahiyyat duasını okuyan.

müteşe'im, [Ar. şeʾāmet > müteşeʾim متشأم] *{OsT} sf.* **1.** Bir uğursuzluğa uğrayacağına inanan; kendisine bir uğursuzluk, kötülük geleceğini sanan. **2.** Bir şeyi uğursuz sayan.

müteşekki, [Ar. şekvā > müteşekkī متشكى] *(müteşekki:) {OsT} sf.* Şikâyet eden; sızlanan; yakınan.

müteşekkik, [Ar. şekk > müteşekkik متشكك] *{OsT} sf.* Şüphe içinde kalan; kuşkudan kurtulamayan.

müteşekkil, [Ar. teşekkül > müteşekkil متشكل] *{OsT} sf.* **1.** Kurulmuş, yapılmış; belli bir şekil almış; te-

şekkül etmiş. **2.** ...den meydana gelmiş; ...den oluşmuş.

müteşekkir, [Ar. teşekkür > müteşekkir / müteşekkire متشكر / متشكره] *{OsT} sf.* Gördüğü iyilik karşısında teşekkür eden; teşekkür borcu olan; şükretmesini bilen; iyilik bilir.

müteşekkirane, [Ar. müteşekkir + Far. -āne متشكرانه] *(müteşekkira:ne) {OsT} zf.* Teşekkür edercesine.

müteşelşil, [Ar. teşelşül > müteşelşil متشلشل] *{OsT} sf.* Şarıl şarıl akan; çağlayan.

müteşemmil, [Ar. teşemmül > müteşemmil متشمل] *{OsT} sf.* İhrama bürünen.

müteşemmim, [Ar. teşemmüm>müteşemmim متشمم] *{OsT} sf.* Koklayan.

müteşemmir, [Ar. teşemmür > müteşemmir متشمر] *{OsT} sf.* Bir işe girişmek üzere olan; bir şeye hazırlanan.

müteşemmis, [Ar. şems > müteşemmis متشمس] *{OsT} sf.* Güneş olan bir yerde duran veya gezen; güneşlenen.

müteşennic, [Ar. teşennüc > müteşennic متشنج] *{OsT} sf.* **1.** Buruşan; kırışan; kırış kırış olan. **2.** *tıp.* (Yara için) azan. **3.** (Kas, vb. için) kasılan; büzülen.

müteşennif, [Ar. teşennüf > müteşennif متشنف] *{OsT} sf.* Küpe takınan; teşennüf eden.

müteşerri, -i'i [Ar. şerʿ > müteşerriʿ متشرع] *{OsT} sf.* **1.** Şeriata uygun davranan. **2.** Şeriat işleri ile uğraşan. **3.** Fıkıh ve şeriat üzerine geniş bilgi sahibi olan.

müteşerriane, [Ar. müteşerriʿ + Far. -āne متشرعانه] *(müteşerria:ne) {OsT} zf.* Şeriata uyan kimseye yakışır biçimde.

müteşerrif, [Ar. teşerrüf > müteşerrif متشرف] *{OsT} sf.* Şeref duyan; şereflenen.

müteşetti, [Ar. teşettī > müteşettī متشتى] *(müteşetti:) {OsT} sf.* Bir yerde kışı geçiren; kışlayan.

müteşettit, [Ar. teşettüt > müteşettit / müteşettite متشتت / متشتته] *{OsT} sf.* Dağınık; perişan; karışmış.

müteşevvik, -kı [Ar. şevḳ > müteşevviḳ متشوق] *{OsT} sf.* Çok istekli olan.

müteşevvikane, [Ar. müteşevviḳ + Far. -āne متشوقانه] *(müteşevvika:ne) zf.* Çok istekli olana yakışır biçimde.

müteşevvikîn, [Ar. müteşevviḳīn متشوقين] *(müteşevviki:n, k kalın söylenir) {OsT} is.* Çok istekli olanlar.

müteşevviş, [Ar. teşevvüş >müteşevviş متشوش] *{OsT} sf.* Karmakarışık olan; içinden çıkılmaz olan.

müteşeytın, [Ar. şeyṭān > müteşeyṭın متشيطن] *{OsT} sf.* Şeytanlık eden; şeytanca davranan.

müteşeyyi, -i'i [Ar. şiāʿ > müteşeyyiʿ متشيع] *{OsT} sf.* **1.** Şiî mezhebini kabul etmiş. **2.** Şiî olmadığı halde Şiî gibi görünen; Şiîlik taslayan.

müteşeyyid, [Ar. teşeyyüd > müteşeyyid / müteşeyyide متشيد / متشيده] *{OsT} sf.* **1.** Yükselten. **2.** Sağlamlaştıran.

müteşeyyih, [Ar. teşeyyüḥ > müteşeyyiḥ متشيخ] *{OsT} sf.* **1.** Şeyh gibi görünen. **2.** Sahte şeyh.

müteşeyyi'în, [Ar. müteşeyyiʿ > müteşeyyiʿīn متشيعين] *is.* **1.** Şiî mezhebine girmiş olanlar. **2.** Şiîlik taslayanlar.

mütetabbı, -ı'ı [Ar. teṭabbuʿ > müteṭābbıʿ متطبع] *{OsT} sf.* Birinin tabiatı ile tabiatlanan.

mütetabbib, [Ar. tabib > müteṭabbib متطبب] *{OsT} sf.* Hekimlik taslayan; doktor gibi geçinen.

mütetabi, [Ar. tetābuʿ > mütetābiʿ / mütetābiʿa متتابع / متتابعه] *{OsT} sf.* Birbiri ardınca sıralanan; zincir gibi art arda gelen. 🗗 **mütetabi'ü'l-vürûd,** *{OsT} Ardı arkası kesilmeyen.*

mütetabi'an, [Ar. mütetābiʿan متتابعاً] *{OsT} zf.* Birbiri ardınca; zincirleme.

mütetahhir, [Ar. teṭahhur > müteṭahhir متطهر] *{OsT} sf.* Temizlenen.

mütetali, [Ar. mütetālī متطالى] *(müteta:li:) {OsT} sf.* Birbiri ardınca giden.

mütetarrıb, [Ar. teṭarrub > müteṭarrıb متطرب] *{OsT} sf.* Sevincinden oynayan; şevke gelen.

mütetarrıbane, [Ar. müteṭarrıb + Far. -āne متطربانه] *(mütetarrıba:ne) {OsT} sf.* Sevinçten oynarcasına.

mütetavil, [Ar. ṭūl > müteṭāvil متطاول] *(müteta:vil) {OsT} sf.* **1.** Uzayıp giden. **2.** Birbiri ardınca uzanan.

mütetavvıf, [Ar. teṭavvuf > müteṭavvıf متطوف] *{OsT} sf.* Ziyaret amacıyla bir şeyin etrafını dolanan; tavaf eden.

mütetavvis, [Ar. teṭavvus > müteṭavvis متطوس] *{OsT} sf.* Tavus gibi renk renk elbise giyen; tavuslanan.

mütetayyib, [Ar. ṭayyib > müteṭayyib متطيب] *{OsT} sf.* Güzel kokulu şeyler sürünen.

mütetayyir, [Ar. teṭayyur > müteṭayyir متطير] *{OsT} sf.* Bir şeyi uğursuz sayan; üzerine uğursuzluk geliyormuş sanan.

mütetayyirane, [Ar. müteṭayyir + Far. -āne متطيرانه] *(mütetayyira:ne) {OsT} zf.* Üzerine uğursuzluk geliyormuş duygusuna kapılarak; uğursuz sayarcasına.

mütetayyirîn, [Ar. müteṭayyirīn متطيرين] *(mütetayyiri:n) {OsT} is.* Uğursuz sayanlar; üzerine uğursuzluk geliyormuş duygusuna kapılanlar.

mütetebbi, -i'ı [Ar. tetebbüʿ > mütetebbiʿ متتبع] *{OsT} sf.* Bir konuyu dikkatle irdeleyip araştıran; araştırmacı; araştırıcı.

mütetevvec, [Ar. tāc > mütetevvec متتوج] *{OsT} sf.* Taç giydirilmiş.

mütetevvic, [Ar. tāc > mütetevvic متتوج] *{OsT} sf.* **1.** Taç giymiş olan; tacı olan. **2.** *bot.* Taçyapraklı.

mütevacid, [Ar. vecd > mütevācid متواجد] *(müteva:cid) {OsT} sf.* Yapmacıktan vecde gelen.

mütevacih, [Ar. teveccüh > mütevācih متواجه] *(müteva:cih) {OsT} sf.* Yüz yüze gelen; yüzleşen.

mütevacihen, [Ar. mütevācihen متواجهاً] *(müteva:ci'hen) {OsT} zf.* Yüz yüze gelerek; karşı karşıya; karşılaşarak.

mütevad, -ddı [Ar. tevādd > mütevādd متواد] *(müteva:d) {OsT} sf.* Sevişen; birbirine sevgi ve dostluk gösteren.

mütevadi, -i'ı [Ar. tevādüʿ > mütevādiʿ متوادع] *(müteva:di) {OsT} sf.* Her iki taraftan düşmanlığı bırakıp barışan; silah bırakan.

mütevaffık, -kı [Ar. tevāffuḳ > mütevāffiḳ متوفق] *{OsT} sf.* Başarılı olmak; tevfike mazhar olmak.

mütevafık, -kı [Ar. tevāfuḳ > mütevāfıḳ / mütevāfiḳa متوافق / متوافقه] *(müteva:fik) {OsT} sf.* **1.** Birbirine uygun olan; denk. **2.** Bütün boyutları ile birbirinin üzerine uyan; örtüşen; çakışan. **3.** *mat.* Bağdaşık. **4.** *mat.* Yöndeş. ☞ **mütevāfık tetābuk,** *{OsT} yer b. Uyumlu katmanlaşma.*|| **mütevāfık zāviyeler,** *{OsT} mat. Yöndeş açılar.*

mütevafir, [Ar. tevāfur > mütevāfir / mütevāfire متوافر / متوافره] *(müteva:fire) {OsT} sf.* Çoğalan; bollaşan.

mütevaggıl, [Ar. tevaġġul > mütevaġġıl متوغل] *{OsT} sf.* **1.** Çok meşgul olan; bir şeyle çok uğraşan. **2.** Bir bilimin veya konunun bütün inceliklerini ve derinliklerini araştıran ve bilen; bir konuyu en ince ayrıntılarına kadar bilen.

mütevaggılîn, [Ar. mütevaġġılīn متوغلين] *(mütevaggıli:n) {OsT} is.* **1.** Çok fazla uğraşanlar; çok meşgul olanlar. **2.** Bir bilginin derinliğine varanlar.

mütevahhid, [Ar. vaḥdet > mütevaḥḥid متوحد] *{OsT} sf.* Benzeri olmayan; tek; eşsiz.

mütevahhiş, [Ar. vaḥşet > mütevaḥḥiş متوحش] *{OsT} sf.* Korkmuş; ürkmüş.

mütevahhişane, [Ar. mütevaḥḥiş+Far. -āne متوحشانه] *(mütevahhişa:ne) {OsT} zf.* Korkmuş olanın davranışı ile; korku içinde.

müteva'id, [Ar. vaʿd > mütevāʿid متواعد] *(müteva:id) {OsT} sf.* Birbirine söz veren; sözleşen; vaatte bulunan.

müteva'idîn, [Ar. mütevāʿidīn متواعدين] *(müteva:idi:n) {OsT} is.* Sözleşenler; birbirine söz verenler.

mütevakil, [Ar. vekil > mütevākil متواكل] *(müteva:kil) {OsT} sf.* (Birbirini) vekil eden.

mütevakkı, -ı'ı [Ar. tevaḳḳuʿ > mütevaḳḳıʿ متوقع] *{OsT} sf.* Yardım bekleyen; medet uman.

mütevakkı'ane, [Ar. mütevaḳḳıʿ + Far. -āne متوقعانه] *(mütevakkıa:ne) {OsT} zf.* Ümit edene yakışacak biçimde; medet umarcasına.

mütevakkıd, [Ar. tevaḳḳud > mütevaḳḳıd متوقد] *{OsT} sf.* **1.** Tutuşup yanan; tevakkud eden. **2.** Kendisini, ailesini ve yurdunu korumada aşırı gayret gösteren.

mütevakkıf, [Ar. tevaḳḳuf >mütevaḳḳıf متوقف] *{OsT} sf.* **1.** Olduğu yerde duran; ilerlemeyen. **2.** Bir şeye bağlı olan; olması veya gerçekleşmesi bağlı olduğu şey ile mümkün olan.

mütevakkır, [Ar. vaḳar > mütevaḳḳır متوقر] *sf.* Onurlanan; vakarlanan.

mütevakkırîn, [Ar. mütevaḳḳırīn متوقرين] *(mütevakkıri:n) {OsT} is.* Onurlananlar; vakar duyanlar.

mütevakki, [Ar. viḳaye > mütevaḳḳī متوقى] *(mütevakki:) {OsT} sf.* Kendini gözeten; sakınan.

mütevali, [Ar. tevāli > mütevālī متوالى] *(müteva:li:) {OsT} sf.* Birbirini aralık vermeden izleyen; aralıksız süren; ardışık.

mütevalid, [Ar. vālid > mütevālid متوالد] *{OsT} sf.* Birbirinden doğup üreyen; mütenasil.

mütevaliye, [Ar. mütevālī / mütevāliyye متواليه] *(müteva:liye) {OsT} is.* Dizi.

mütevaliyen, [Ar. mütevāliyen متواليا] *(müteva:li'yen) {OsT} zf.* Birbiri üstüne; üst üste; birbirini takip ederek.

mütevari, [Ar. tevārī > mütevārī متوارى] *(müteva:ri:) {OsT} sf.* Gizlenen; saklı; gizli.

mütevarid, [Ar. tevārüd > mütevārid / mütevāride متوارده / متوارد] *(müteva:rid) sf.* Gelen; ulaşan.

mütevaris, [Ar. tevārüṣ > mütevāriṣ متوارث] *(müteva:ris) sf.* **1.** Miras yoluyla kazanılan; miras olarak gelen. **2.** (Bazı değerler için) babadan oğula geçen.

mütevasık, -kı [Ar. tevāṣuḳ > mütevaṣıḳ متواثق] *(müteva:sık) {OsT} sf.* Birbirine güven duyarak anlaşan.

mütevasıl, [Ar. vaṣl > mütevāṣıl / mütevāṣıla متواصل / متواصله] *(müteva:sıl) sf.* Birbirine bitişmiş.

mütevasi, [Ar. tevāṣī > mütevāṣī متواصی] *(müteva:si:) {OsT} sf.* **1.** (Birbirine) yönelen; teveccüh eden. **2.** (Birbirine) tavsiye eden. **3.** (Birbirine) sipariş eden.

mütevasib, [Ar. tevāṣib > mütevāṣib متواثب] *(müteva:sib) {OsT} sf.* Birbirinin üzerine sıçrayan, atılan.

mütevassıl, [Ar. vāṣıl > mütevaṣṣıl متوصل] *{OsT} sf.* **1.** Kavuşan; vasıl olan. **2.** İlişki kuran; yakinlık sağlayan.

mütevaşşih, [Ar. mütevaşşiḥ متوشح] *{OsT} sf.* Takıp takıştıran; süslenen.

mütevati, [Ar. mütevaṭī متواطی] *(mütevati:, t kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** (Birbirine) benzeyen. **2.** *fel.* Tek anlamlı.

mütevatir, [Ar. tevātür > mütevātir / mütevatire متواتر/ متواتره] *(müteva:tir) {OsT} sf.* **1.** Ağızdan ağıza yayılan; kulaktan kulağa duyulan; halk arasında söylenen. **2.** *isl.* Yalan üzerinde birleşmeleri aklen mümkün olmayacak kadar çok sayıda insanın aktardığı hadis veya bilgi.

mütevatiren, [Ar. mütevātir > mütevātiren متواتراً] *(müteva:ti'ren) {OsT} zf.* **1.** Ağızdan ağıza yayılarak; söylenerek. **2.** (Hadis ve bilgi nakli için) çok sayıda insanın yalan üzerinde birleşmeleri aklen mümkün olmayacak biçimde.

mütevattın, [Ar. vaṭan > mütevaṭṭın متوطن] *{OsT} sf.* (Bir yeri) yurt edinmiş; yurt tutmuş; vatan edinmiş.

mütevazı, -ı'ı [Ar. tevāżuʿ > mütevāżıʿ متواضع] *(müteva:zı) {OsT} sf.* **1.** Gücünü, yeteneklerini, üstün niteliklerini alçakgönüllülüğü dolayısıyla alan; alçakgönüllü; tevazu gösteren. **2.** Toplumsal sınıflamada önemli bir yeri olmayan; toplumsal sınıflama açısından önemsenmeyen. **3.** Gösterişsiz; ortanın altında bir durum gösteren. **4.** Önemsiz ve iddiasız; basit ve gösterişsiz niteliğe sahip olan.

mütevazı'ane, [Ar. mütevāżıʿ + Far. -āne متواضعانه] *(müteva:zıa:ne) {OsT} zf.* **1.** Alçakgönüllülükle. **2.** Gösterişsiz olarak.

mütevazı'în, [Ar. mütevāżıʿîn متواضعین] *(mütevāzıi:n) {OsT} is.* Alçakgönüllü kimseler; kibirsizler.

mütevazi, [Ar. tevāzi > mütevāzī متوازی] *(müteva:zi:) {OsT} sf.* **1.** Birbirine paralel olan. **2.** *mat.* Paralel. **3.** Vezin ve kafiye bakımından birbirine uygun seciler. ☞ **mütevāziyü'l-adlā,** *{OsT} Paralelkenar.*|| **mütevāziyü'l-müstatilāt,** *{OsT} mat. Dikdörtgenler prizması.*|| **mütevāziyü's-sütüh,** *{OsT} Paralelyüzlü.*

mütevazin, [Ar. vezn > mütevāzin / mütevazine متوازن / متوازنه] *(müteva:zin) {OsT} sf.* **1.** (İki tarafın da) ağırlığı birbirine eşit olan; terazisi dengede olan. **2.** Birbirine uygun ölçülü; dengeli olan; oranlı.

mütevaziye, [Ar. mütevāzī > mütevāziyye متوازیه] *(müteva:ziye:) {OsT} is. mat.* Paralel; koşut.

mütevaziyen, [Ar. mütevāzī > mütevāziyyen متوازیاً] *(müteva:zi'yen) {OsT} zf.* Paralel olarak; birbiriyle birleşmeden.

mütevaziyet, [Ar. mütevāziyyet متوازیت] *(müteva:ziyet) {OsT} is. mat.* Paralel oluş; paralellik.

mütevazzıh, [Ar. vużūḥ > mütevażżıḥ / mütevażżıḥa متوضح / متوضحه] *{OsT} sf.* Açıklanan; açıklık kazanan.

mütevazzi, [Ar. tevażżuʾ > mütevażżī متوضی] *(mütevazzi:) {OsT} sf.* Abdest alan.

mütevecci, -i'i [Ar. vecaʿ > mütevecciʿ متوجع] *{OsT} sf.* **1.** Ağrı duyan. **2.** Dertli; sıkıntılı.

mütevecci'ane, [Ar. mütevecciʿ + Far. -āne متوجعانه] *{OsT} zf.* **1.** Ağrı duyarak. **2.** Sıkıntılı olarak.

mütevecid, [Ar. vecd > mütevecid متوجد] *{OsT} sf.* **1.** Kendinden geçecek derecede dalgınlık gösteren. **2.** *tasvf.* Kendinden geçerek Allah sevgisine dalan.

mütevecih, [Ar. teveccüh > mütevecih متوجه] *{OsT} sf.* **1.** Bir yere, bir şeye veya kimseye dönmüş olan. **2.** Bir yere gitmeye kalkışan. **3.** Yönelmiş. **4.** Birbirine sevgisi, bağlılığı olan; birbirine iyi niyet ve sevgi besleyen.

mütevecihane, [Ar. mütevecih + Far. -āne متوجهانه] *(mütevecciha:ne) {OsT} zf.* **1.** Bir yere yönelmiş olarak; yönelircesine. **2.** Birine sevgi duyarak.

mütevecihen, [Ar. mütevecih > mütevecihen متوجهاً] *(mütevecci'hen) {OsT} zf.* **1.** Belli bir tarafa yönelerek; niyetlenerek. **2.** Bir yere doğru gitmek üzere.

mütevecihîn, [Ar. mütevecih > mütevecihîn متوجهین] *(müteveccihi:n) is.* **1.** Bir yere doğru yola çıkanlar. **2.** Bir tarafa yönelenler.

müteveddid, [Ar. müteveddid / mütevedde متودد / متوددہ] *{OsT} sf.* Kendini sevdiren; dostluk ve sevgi gösteren.

mütevedidane, [Ar. mütevedid + Far. -āne متوددانه] *(mütevedida:ne) zf.* Dostluk gösterircesine.

mütevefa, [Ar. vefāt > mütevefā / mütevefāt متوفی / متوفا] *{OsT} sf.* Vefat eden; ölmüş (kimse).

mütevefat, [Ar. mütevefāt متوفات] *{OsT} sf.* (Kadın, kız için) ölmüş; vefat etmiş.

müteveffık, [Ar. muvaffaḳ > müteveffıḳ متوفق] *{OsT} sf.* Başarmış olan; başarılı; muvaffak olan.

mütevehhim, [Ar. vehm > mütevehhim متوهم] *{OsT} sf.* **1.** Vehimlenen; evhama kapılan; kuruntulu. **2.** Korkak; ödlek.

mütevehhimane, [Ar. mütevehhim + Far. -āne متوهمانه] *(mütevehhima:ne) {OsT} zf.* Kuruntulu birine yakışır biçimde.

mütevehhimîn, [Ar. mütevehhim > mütevehhimīn متوهمين] *(mütevehhimi:n) is.* **1.** Vehimlenenler; kuruntulular. **2.** Korkaklar; ödlekler.

mütevekkil, [Ar. vekil > mütevekkil متوكل] *{OsT} sf.* **1.** Her işini Allah'a bırakan; tevekkül gösteren. **2.** Kadere boyun eğmeyi gösteren; tevekkül ifade eden.

mütevekkilane, [Ar. mütevekkil + Far. -āne متوكلانه] *(mütevekkilâ:ne) {OsT} zf.* Her işi oluruna bırakarak; kadere boyun eğmiş olarak; tevekkül göstererek.

mütevekkilen, [Ar. mütevekkil>mütevekkilen متوكلاً] *(mütevekki'len) {OsT} zf.* → mütevekkilane. 🗗 **mütevekkilen al-Allāh,** *Allah'a sığınarak; Allah'a tevekkül ederek.*

mütevelli, [Ar. tevelli > mütevellī متولى] *(mütevelli:) {OsT} is.* **1.** Bir vakfın yönetiminde görev alan kimse. **2.** *huk.* Şer'î kurallara ve vakıf şartnamesinde belirtilen kurallara göre vakfı yöneten ve vakfa ilişkin sorunlara çözüm bulan kimse.

mütevellid, [Ar. tevellüd > mütevellid / mütevellide متولده / متولد] *{OsT} sf.* → mütevellit. 🗗 **mütevellidü'l-hayy,** *{OsT} biy. Doğurganlar.*

mütevellidat, [Ar. mütevellide>mütevellidāt متولدات] *(mütevellida:t) {OsT} sf.* Kız çocuklar.

mütevellih, [Ar. tevellüh > mütevellih متوله] *{OsT} sf.* Şaşkınlıktan aklı başından giderek sersemlemiş; hayran olmuş; şaşmış; şaşırmış.

mütevellihane, [Ar. mütevellih + Far. -āne متولهانه] *(mütevelliha:ne) {OsT} zf.* Hayranlıkla; şaşkınlıkla; sersemcesine.

mütevellit, -di [Ar. tevellüd > mütevellid متولد] *{OsT} sf.* **1.** Dünyaya gelen; doğan. **2.** *mecaz.* Meydana gelmiş; hasıl olmuş; oluşmuş; belirmiş; ... den ileri gelmiş olan. **3.** *mat.* Ana doğru.

mütevelvil, [Ar. velvele > mütevelvil متولول] *{OsT} sf.* Gürültü patırtı yaparak ortalığı ayağa kaldıran; velveleye veren.

müteverrik, [Ar. varaḳ > müteverriḳ متورق] *{OsT} sf.* Yapraklanan; yaprak çıkaran; yaprak süren; yapraklı.

müteverrim, [Ar. verem > müteverrim / müteverrime متورم / متورمه] *{OsT} sf.* **1.** Verem olmuş; veremli. **2.** Kabarık; şiş.

müteverrimen, [Ar. müteverrim > müteverrimen متورماً] *(müteverri'men) zf.* Vereme yakalanarak; verem olarak.

müteverrimîn, [Ar. müteverrim > müteverrimīn متورمين] *(müteverrimi:n) is.* Veremliler.

müteverrimun, [Ar. müteverrim > müteverrimün متورمون] *(müteverrimu:n) is.* Veremliler.

müteverris, [Ar. verāṯet > müteverriṯ متورث] *{OsT} sf.* **1.** Miras kalan. **2.** Atadan evlada geçen.

müteverrit, [Ar. tevaruṭ > müteverriṭ متورط] *{OsT} sf.* Zor bir işle karşılaşan.

mütevessi, -i'ı [Ar. vüs'at > mütevessiʿ / mütevessiʿa متوسع / متوسعه] *(mütevessi:) {OsT} sf.* **1.** Genişleyen. **2.** *mecaz.* Gelişen; büyüyen.

mütevessib, [Ar. tevesṣüb > mütevesṣib متوثب] *{OsT} sf.* Sıçrayan; atlayan; tevessüp eden.

mütevessid, [Ar. tevessüd > mütevessid متوسد] *{OsT} sf.* Yastığa vb. şeye dayanan; yaslanan.

mütevessiden, [Ar. mütevessiden متوسداً] *(mütevessi'den) zf.* (Yastığa vb. şeye) dayanarak; yaslanarak.

mütevessih, [Ar. tevessuḥ > mütevessiḥ متوسخ] *{OsT} sf.* Kirlenen; kir oluşturan.

mütevessik, -kı [Ar. vüsuḳ >mütevessiḳ متوسق] *{OsT} sf.* Bir işe sımsıkı sarılan.

mütevessikane, [Ar. mütevessiḳ + Far. -āne متوسقانه] *(mütevessika:ne) {OsT} zf.* Bir işe sımsıkı sarılarak.

mütevessil, [Ar. tevessül > mütevessil متوسل] *{OsT} sf.* **1.** İnanan; bağlanan. **2.** Yakınlaşmak isteyen; yanaşan. **3.** Sebep olarak kabul eden. **4.** Başvuran; girişen.

mütevessilen, [Ar. mütevessilen متوسلاً] *(mütevessi'len) {OsT} zf.* Bir sebebe dayanarak; bir vesile nedeniyle.

mütevessim, [Ar. tevessüm > mütevessim متوسم] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyi çözmeye çalışan. **2.** Bir olayı belirtileri yoluyla doğru olarak kavramaya çalışan.

müteveşşıh, [Ar. teveşşuḥ > müteveşşiḥ متوشح] *{OsT} sf.* Takıp takıştıran; süslenen; ziynetlenen.

mütevettir, [Ar. tevettür > mütevettir / mütevettire متوتر / متوتره] *{OsT} sf.* Gerilmiş biçimde duran; gerilen; gergin.

müteveyyil, [Ar. veyl > teveyyül > müteveyyil متويل] *{OsT} sf.* Çığlık atan; feryat eden.

mütevezza, -a'ı [Ar. tevziʿ > mütevezzaʿ متوزع] *{OsT} sf.* Dağıtılmış; tevzi olunmuş.

mütevezzi, -i'ı [Ar. tevziʿ > mütevezziʿ متوزع] *{OsT} sf.* Dağıtan; tevzi eden.

müteyakkın, [Ar. yaḳīn > müteyaḳḳın متقين] *{OsT} sf.* Kesin olarak bilen.

müteyakkız, [Ar. teyaḳḳuẓ > müteyaḳḳıẓ / müteyaḳḳıẓa متيقظ / متيقظه] *{OsT} sf.* **1.** Uykudan uyanmış; uyanık; gözleri açık olan. **2.** Dikkatli; gözü açık; uyanık.

müteyakkızane, [Ar. müteyaḳḳıẓ + Far. -āne متيقظانه] *(müteyakkıza:ne) {OsT} zf.* Uyanık ve dikkatli bir kimsenin davranışına uygun biçimde.

müteyebbis, [Ar. yübūset > müteyebbis متيبس] *{OsT} sf.* Kuruyan; kuru olan.

müteyemmen, [Ar. teyemmün > müteyemmen متيمن] *{OsT} sf.* Uğurlu olarak kabul edilmiş olan; kutlu sayılmış olan.

müteyemmim, [Ar. teyemmüm>müteyemmim متيمم] *{OsT} sf.* Teyemmüm alan; teyemmümlü.

müteyemmimane, [Ar. müteyemmim + Far. -āne متيممانه] *(müteyemmima:ne) {OsT} zf.* Teyemmüm edercesine.

müteyemmimen, [Ar. müteyemmimen متيمّماً] *(müteyemmi'men) {OsT} zf.* Teyemmüm ederek.

müteyemmin, [Ar. müteyemmin متيمن] *{OsT} sf.* Bir uğur bekleyen; uğurlu sayan.

müteyemminen, [Ar. müteyemminen متيمّناً] *{OsT} zf.* Uğurlu ve bereketli sayarak.

müteyessir, [Ar. teyessür > müteyessir متيسر] *{OsT} sf.* Kolaylıkla oluşan; kolay meydana gelen; kolay yapılan.

müteżad, -ddı [Ar. żıdd > müteżadd / müteżadde متضد / متضده] *{OsT} sf.* Birbirine karşıt olan; zıt.

müteẓahhir, [Ar. ẓahr > müteẓahhir متظهر] *{OsT} sf.* **1.** (Erkek için) eşine nikâhı bozacak bir söz söyleyen. **2.** Biri tarafından yardım gören; taraftarı bulunan.

müteẓahif, [Ar. müteẓāḥif متزاحف] *(müteza:ḥif) {OsT} sf.* Savaşta birbirinin üzerine yürüyüp çatışan.

müteẓahifane, [Ar. müteẓāḥif + Far. -āne متزاحفانه] *(müteza:ḥifa:ne) {OsT} zf.* Savaşta çatışırcasına.

müteẓahim, [Ar. ziḥām > müteẓāḥim / müteẓāḥime متزاحم / متزاحمه] *(müteza:him) {OsT} sf.* **1.** Kalabalıktan sıkışan; birbiri üstüne yığılan. **2.** Zahmet veren.

müteẓahimîn, [Ar. müteẓāḥimīn متزاحمين] *(müteza:himi:n) {OsT} sf.* **1.** Kalabalıktan sıkışanlar; birbiri üstüne yığılanlar. **2.** Zahmet verenler.

müteẓahir, [Ar. teẓāhür > müteẓāhir متظاهر] *(müteza:hir) {OsT} sf.* Ortaya çıkan; görünen.

müteẓa'if, [Ar. teżāʿüf > müteżāʿif / müteżāife متضاعف / متضاعفه] *(müteza:if) sf.* İki ve daha çok kattan oluşan; kat kat.

müteẓakkım, [Ar. tezaḳḳum > müteẓaḳḳım متزقم] *{OsT} sf.* Güçlükle yutan; tezakkum eden.

müteẓakkımane, [Ar. müteẓaḳḳım + Far. -āne متزقمانه] *{OsT} zf.* Güçlükle yutar gibi; güçlükle yutarak.

müteẓakkımîn, [Ar. müteẓaḳḳımīn متزقمين] *(müteẓakkımi:n) {OsT} is.* Güçlükle yutanlar; tezakkum edenler.

müteẓarib, [Ar. ḍarb > teḍārüb > müteżārib متضارب] *(müteza:rib) {OsT} sf.* Birbirine vuran; vuruşan.

müteẓavil, [Ar. tezāvül > müteẓāvil متزاول] *(müteza:vil) {OsT} sf.* **1.** Bir şey ortaya koymaya, üretmeye çalışan. **2.** Bir nesneyi başka bir nesneye yaklaştıran.

müteẓavir, [Ar. tezāvür > müteẓāvir متزور] *(müteza:vir) {OsT} sf.* Birbirini ziyaret eden; ziyaretleşen.

müteẓayid, [Ar. ziyāde > müteẓāyid متزايد] *(müteza:yid) {OsT} sf.* Artan; çoğalan.

müteẓayyık, [Ar. taẓayyuḳ>müteżayyıḳ متضيق] *{OsT} sf.* Darlaşan.

müteẓebbid, [Ar. tüẓebbüd > müteẓebbid متزبد] *{OsT} sf.* **1.** Köpüklenen; köpüren. **2.** Kaymak bağlayan; kaymaklanan.

müteẓebẓib, [Ar. teẓebẓüb > müteẓebẓib متذبذب] *{OsT} sf.* **1.** Kararsız kalan; tereddüt eden. **2.** Karışık.

müteẓehhid, [Ar. zühd > müteẓehhid متزهد] *{OsT} sf.* Son derece dinine bağlı olan; dindar.

müteẓehhidane, [Ar. müteẓehhid + Far. -āne متزهدانه] *(müteẓehhida:ne) {OsT} zf.* Dindar olana yakışacak biçimde.

müteẓehhidîn, [Ar. müteẓehhidīn متزهدين] *(müteẓehhidi:n) {OsT} is.* Dinine son derece bağlı olanlar; dindarlar; zahitler.

müteẓehhir, [Ar. zehre > müteẓehhir متزهر] *{OsT} sf.* **1.** Çiçeklerle bezenen; çiçeklenen. **2.** Parlayan. **3.** Çiçek seven.

müteẓekki, [Ar. zekā > müteẓekkī متزكى] *(müteẓzekki:) {OsT} sf.* **1.** Temize çıkan; aklanan. **2.** Zekât veren. **3.** Çok dindar olan.

mütezekkir, [Ar. teẕekkür > müteẕekkir متذكر] *{OsT} sf.* **1.** Aklına getiren; hatırlayan. **2.** Bir işe ilişkin konuşan.

mütezellik, [Ar. tezelluḳ > mütezelliḳ متزلق] *{OsT} sf.* Kayan; sürçen.

mütezellil, [Ar. teẕellül > müteẕellil متذلل] *{OsT} sf.* Alçaklığa, zillete katlanan; kendini alçalmış olarak gösteren.

mütezellilane, [Ar. mütezellil + Far. -āne متذللانه] *(mütezellila:ne) {OsT} zf.* Alçalarak; zelil bir şekilde.

mütezelzil, [Ar. zelzele > mütezelzil متزلزل] *{OsT} sf.* Zelzeleye tutulmuşçasına sallanan; sarsılan.

mütezemmil, [Ar. tezemmül > mütezemmil متزمل] *{OsT} sf.* Örtüye bürünen; elbiseye sarınan.

mütezenbir, [Ar. tezenbür > mütezenbir متزنبر] *{OsT} sf.* **1.** Büyüklenen; kurumlanan. **2.** Can sıkıcı bir tavır takınan.

mütezendik, [Ar. tezenduḳ > mütezendiḳ متزندق] *(k, kalın söylenir) {OsT} sf.* Zındık olan; kâfir olan.

mütezevvic, [Ar. zevc > mütezevvic متزوج] *{OsT} sf.* Evlenen; evli olan.

mütezevvicîn, [Ar. mütezevvic > mütezevvicîn متزوجين] *(mütezevvici:n) sf.* Evliler; evlenenler.

mütezevvid, [Ar. zād > tezevvüd > mütezevvid متزود] *{OsT} sf.* Yanına azık alan.

mütezevvidîn, [Ar. mütezevvidīn متزودين] *(mütezevvidi:n) {OsT} is.* Yanına azık alanlar.

mütezevvik, [Ar. ẕevḳ > teẕevvüḳ > müteẕevviḳ متذوق] *{OsT} sf.* **1.** Tadına bakan; tadan. **2.** Zevkini çıkaran; zevk alan.

mütezeyyin, [Ar. zīnet > mütezeyyin متزين] *{OsT} sf.* Süslenen; bezenen.

müthiş, [Ar. dehşet > müdhiş مدهش] *sf.* **1.** Korkuya düşüren; korkutan; korkunç; dehşetli. **2.** Kendini etkili biçimde duyuran; büyük bir güce ulaşarak etkisini yoğun biçimde, şiddetle hissettiren; şiddetli. **3.** Büyük bir şaşkınlık yaratan; şaşırtıcı. **4.** (İnsan, olay ve nesneler için) büyük bir hayranlık yaratan; çok güzel; mükemmel. **5.** Çok rahatsız edici; dayanılmaz; tahammül edilmez; korkunç. **6.** *ünl.* Şaşkınlığı, aşırı hayranlığı ifade eder. **7.** *zf.* (Aşırılık belirtmek için) son derece; müthiş bir şekilde. **8.** *zf.* En aşırı ölçüde; çok fazla.

müt'ib, [Ar. it'āb > müt'ib متعب] *{OsT} sf.* Yorgunluk veren; yorucu.

mütim, -mmi [Ar. itmām > mütimm متم] *{OsT} sf.* Bir şeyin tamamlanmasına yarayan; tamamlayıcı.

mütlif, [Ar. itlāf > mütlif / mütlife متلف / متلفه] *{OsT} sf.* **1.** Telef eden; öldüren. **2.** Tehlikeli. **3.** Bir şeyi kullanılamaz duruma getiren.

müttaki, [Ar. ittiḳā > müttaḳī متقى] *(müttaki:) {OsT} sf.* **1.** Sakınan; çekinen. **2.** Günahtan, haramdan sakınan; Allah'ın gazabına sebep olacak günah işlemekten, Allah'ın buyruklarını çiğnemekten çekinen; takva sahibi.

müttebi, -i'ı [Ar. tab' > müttebi' متبع] *{OsT} sf.* Tabi olan; uyan.

müttefak, [Ar. müttefaḳ متفق] *{OsT} sf.* İttifak sağlanmış; anlaşma olmuş. ☐ **müttefakun-aleyh,** *{OsT} Üzerine anlaşma sağlanmış olan.*

müttefik, [Ar. ittifaḳ > müttefiḳ / müttefiḳa متفق / متفقه] *{OsT} sf.* **1.** Herhangi bir anlaşma ile bağlanmış olan; birleşmiş; bağlaşık. **2.** Aynı fikirde olan; hemfikir. **3.** Üçüncü bir devletin saldırısına karşı koymak için güçlerini birleştirme konusunda anlaşmış olan devletler. ☐ **müttefikü'l-kavl,** *{OsT} Söz birliği eden.*|| **müttefikü'l-menfaa,** *{OsT} Çıkar birliği eden.*

müttefikan, [Ar. müttefiḳ > müttefiḳan متفقاً] *(müttefi'kan) {OsT} sf.* **1.** Hep birlikte; beraber. **2.** Oy birliğiyle.

müttehaz, [Ar. ittiḫāẕ > mütteḫāẕ / mütteḫāẕa متخذ / متخذه] *{OsT} sf.* Kullanılmakta olan; geçerli olan; kabul gören; yürürlükte olan.

müttehem, [Ar. vehm > ittihām > müttehem متهم] *{OsT} sf.* **1.** Töhmet altına giren; suçlu sayılan; suçlanan. **2.** *huk.* Sanık.

müttehemiyet, [Ar. müttehem => müttehemiyyet متهميت] *{OsT} sf.* Töhmet altına sokma; suçlandırma.

müttehid, [Ar. ittiḫād > mütteḫid / mütteḫide متحد / متحده] *(h kalın söyleni) {OsT} sf.*→ müttehit.

müttehiden, [Ar. mütteḫid > mütteḫiden متحداً] *(müttehi'den) {OsT} zf.* Beraber olarak; beraberce; hep birlikte; hep birden.

müttehim, [Ar. ittihām > müttehim متهم] *{OsT} sf.* **1.** İtham olunan; kendisine suç yüklenen. **2.** Suçu olan; kabahatli. **3.** *huk.* Sanık.

müttehit, -di [Ar. ittihād > müttehid متحد] *{OsT} sf.* Birleşmiş; birlik haline gelmiş. ☐ **müttehidü'l-fikr,** *Hemfikir.*

müttehiz, [Ar. ittiḫaẕ > mütteḫiẕ / mütteḫiẕe متخذ / متخذه] *{OsT} sf.* Kabul eden; sayan.

müttekâ, [Ar. ittikā > müttekā متكا] *(müttekâ:) {OsT} sf.* Koltuk değneği, asa gibi dayanılacak şeyler.

müttekın, [Ar. müttekın متقن] *{OsT} sf.* Bir şeyin bir türlü olmasına aklı yatan.

mütteki, [Ar. ittikā > müttekī / müttekiye متكى / متكيه] *(mütteki:) {OsT} sf.* Bir yere yaslanmış olan; dayanan.

müttesi, -i'ı [Ar. ittisāʿ > müttesiʿ / müttesiʿa متسع / متسعا] *{OsT} sf.* Genişleyen; bollaşan.

müttesim, [Ar. vesm > müttesim متسم] *{OsT} sf.* Kızgın demirle damgalanmış; özel bir belliliği olan; nişanlı.

müttezih, [Ar. ittiżaḥ > müttežiḥ متضح] *{OsT} sf.* Meydanda olan; açık.

mütun, [Ar. metin > mütūn متون] *(mütu:n) {OsT} is.* Yazılmış şeyler; bir yazı meydana getiren işaret ve kelimeler; metinler; eserler.

mütüalizm, [Fr. mutualisme] *is.* **1.** Ortak çıkarları için ve herhangi bir sömürme söz konusu olmadan birlikte yaşayan iki hayvanının arasındaki ilişki. **2.** *huk.* Karşılıklı yardım üzerine kurulan dayanışma.

mütül, [Fr. mutule] *is.* **1.** Çıkıntı yapan ahşap parça. **2.** Bir merteğin duvar hizasını aşan ucu. **3.** *mim.* Dor biçimi saçaklıkta, korniş damlalığının altına konulan dikdörtgen destekli kesit.

mütürüf, [? mütürüf] *{ağız} is.* Çingene. [DS]

mütyere, [mut / müt > müt+yer-e] *{ağız} zf.* Boş yere; boşuna. [DS]

müvakil, [Ar. vekil > müvākil مواكل] *(müva:kil) {OsT} sf.* Yapamadığı bir işi başkasına yaptıran.

müvecceh, [Ar. teveccüh > müvecceh موجه] *{OsT} sf.* **1.** Yüzü bir tarafa dönmüş olan. **2.** Herkesin beğendiği, makbul saydığı. **3.** *mat.* Yönlü.

müveccibe, [Ar. müveccibe موجبه] *{OsT} is. bot.* Talkım. ◻ **müveccibe-i helezōniye,** *{OsT} bot. Sarmal talkım.*‖ **müveccibe-i kesîrü'l-cānib,** *{OsT} bot. Çok kollu talkım.*‖ **müveccibe-i unkudiye** *{OsT} bot. Talkım.*‖ **müveccibe-i zātü'ş-şu'beteyn,** *{OsT} bot. İki kollu talkım.*

müvekkel, [Ar. vekālet > müvekkel موكل] *{OsT} sf.* Bir kimsenin vekilliğini üstüne almış olan. ◻ **müvekkelün-bih,** *{OsT} Vekâlet veren tarafından, vekile bildirilen şey; vekilliğin konusu olan şey.*

müvekkil, [Ar. vekālet > müvekkil / müvekkile موكل / موكله] *{OsT} is.* **1.** Birini kendisine vekil seçen kimse. **2.** *huk.* Vekâlet sözleşmesinde vekâlet veren kimse. **3.** Komisyoncuyu, kendi hesabına ücretsiz olarak mal alıp satmakla görevlendiren kimse.

müvella, [Ar. velī > müvellā مولى] *(müvella:) {OsT} is.* **1.** Bir işin araştırılması ve takibi için şeriatça görevlendirilmiş kimse. **2.** *huk.* Bir yargıcın, belli bazı davalara bakmasına engel bulunan durumlarda, yalnız bu davaya bakması için görevlendirilmiş yargıç.

müvelled, [Ar. vilādet > müvelled / müvellede مولد / مولده] *{OsT} sf.* **1.** Doğmuş. **2.** İki cinsin karışmasından meydana gelmiş; melez. **3.** (Kelime için) sonradan yapılmış; uydurulmuş.

müvelledat, [Ar. müvelled > müvelledāt مولدات] *(müvelleda:t) {OsT} is.* **1.** Doğarak meydana gelmiş olanlar; doğanlar. **2.** Yapma kelimeler; uydurma kelimeler.

müvellid, [Ar. vilādet > müvellid مولد] *{OsT} sf.* → müvellit. ◻ **müvellid-i elektrifikiye,** *{OsT} fiz. Elektrik üreteci.*‖ **müvellid-i kudret,** *{OsT} Dinçleştiren.*‖ **müvellid-i milh,** *{OsT} Tuz veren.*‖ **müvellidü'l-emlāh,** *{OsT} Tuz veren.*‖ **müvellidü'l-levn,** *{OsT} biy. Renk veren; kromatik.*‖ **müvellidü'z-ziyā,** *{OsT} fiz.* Işık veren.

müvellide, [Ar. vilādet > müvellide مولده] *{OsT} is.* Ebe kadın.

müvellidülhumuza, [Ar. müvellidü'l-ḥumūża مولد الحموضه] *(müvellidülhumu:za) {OsT} is. kim.* Oksijen.

müvellidülma, [Ar. müvellidü'l-mā مولد الماء] *(müvellidülma:) {OsT} is. kim.* Hidrojen.

müvellit, -di [Ar. vilādet > müvellid مولد] *{OsT} sf.* **1.** Meydana getiren; oluşturan. **2.** *is.* Doğurtan; erkek ebe.

müverrah, [Ar. īrāḫ > müverraḫ مورخ] *{OsT} sf.* Tarihi yazılmış; tarihli.

müverrahan, [Ar. müverraḫan مورخاً] *(müverra'han) {OsT} zf.* Tarihli olarak; tarih atılmış vaziyette.

müverrih, [Ar. tevriḫ > müverriḫ مورخ] *{OsT} is.* **1.** Tarihle uğraşan kimse; tarihçi; tarih yazarı. **2.** Ebcet hesabı ile tarih düşüren kimse.

müverrihîn, [Ar. müverriḫīn مورخين] *(müverrihi:n) {OsT} is.* **1.** Tarihçiler; tarih yazarları. **2.** Ebcet hesabı ile tarih düşürenler.

müvessah, [Ar. tevsiḫ > müvessaḫ موسخ] *{OsT} sf.* Kirletilmiş; kirli.

müvessi, -i'ı [Ar. vesüʿ > tevsiʿ > müvessiʿ موسع] *{OsT} sf.* Genişleten; tevsi eden. ◻ **müvessi'-i ev'iye,** *biy. Damar genişleten.*

müvessih, [Ar. tevsiḫ > müvessiḫ موسخ] *{OsT} sf.* Kirleten; tevsih eden.

müvesvis, [Ar. vesvese > müvesvis / müvesvise موسوسه / موسوس] *{OsT} is.* Kuruntulu; vesveseli.

müvesvisane, [Ar. müvesvis + Far. -āne موسوسانه] *(müvesvisa:ne) {OsT} zf.* Kuruntulu olarak; vesvese ederek.

müvesvislik, -ği [müvesvis-lik] *is.* Kuruntulu ve şüpheci olma durumu.

müveşşah, [Ar. veşaḥ > müveşşaḥ موشح] *{OsT} sf.* Süslenmiş; süslü.

müvezzi, -i'ı [Ar. tevziᶜ > müvezziᶜ موزع] *{OsT} is.* Kitap, gazete, dergi, mektup vb. dağıtan kimse; dağıtıcı.

müvezzi'în, [Ar. müvezziᶜ > müvezziᶜîn موزعين] *(müvezzii:n) {OsT} is.* Dağıtıcılar.

müvezzilik, -ği [müvezzi-lik] *is.* Mektup, gazete, dergi vb. dağıtım işi; dağıtıcılık.

müyadat, [Ar. müyādāt ميادات] *(müya:da:t) {OsT} is.* **1.** Elden ele verme. **2.** Ödül; mükâfat.

müyaveme, [Ar. yevm > müyāveme مياومه] *(müya:veme) {OsT} is.* Gündelikle tutma; gündeliğine iş gördürme.

müyemmen, [Ar. teymin > müyemmen ميمن] *{OsT} sf.* Bereketli; uğurlu.

müyesser, [Ar. teysir > müyesser ميسر] *{OsT} sf.* Kolay olan; kolaylıkla oluşan; kolay yapılan. 🗗 **müyesser etmek,** *{OsT} Kolayca elde etmek; kolaylıkla sağlamak.* ‖ **müyesser olmak,** *{OsT} 1. Kolaylıkla elde edilmek. 2. Nasip olmak.*

müyessir, [Ar. teysir > müyessir ميسر] *{OsT} sf.* Bir işi kolayca yapan; kolay meydana getiren.

müyul, [Ar. meyl > müyül ميول] *(müyu:l) {OsT} is.* Eğilimler; meyiller.

müyun, [Ar. meyn > müyūn ميون] *(müyu:n) {OsT} is.* Yalanlar; yalan söylemeler.

müyüş, [? müyüş] *{ağız} is.* Köşe. [DS]

müyüz, [müñ-üz / müy-üz] *{eT} is.* Boynuz. [EUTS] [Gabain]

-müz, [-mız / -miz / -muz, / -müz, / -ımız, / -imiz, / -umuz, / -ümüz] *{eT} çek. e.* → -mız.

müz, [Fr. musse] *is.* Yunan mitolojisinde yüce sanatların perisi olan dokuz tanrıçadan her biri.

müzab, [Ar. iẕābe > müẕāb مذاب] *(müza:b) {OsT} sf.* **1.** Erimiş; eritilmiş. **2.** *kim.* Ergimiş.

müzad, [Ar. ziyāde > müzād مزاد] *(müza:d) {OsT} sf.* Çoğaltılmış; artırılmış.

müza'fer, [Ar. zaᶜferān > müzaᶜfer مزعفر] *{OsT} sf.* **1.** Sarı renge boyanmış. **2.** *is.* Safran konularak yapılmış bir tür pilav.

müzah, [Ar. müzāḥ مزاح] *(müza:h) {OsT} is.* Mizah. 🗗 **müzāh-gū,** *{OsT} Mizah yapan; mizah söyleyen.* ‖ **müzah-güy-āne,** *{OsT} Mizah yapana yakışır biçimde.*

müzahaf, [Ar. ziḥāf > müzāḥaf مزاحف] *(müza:haf) {OsT} sf.* (Kelime için) ölçü gereği şiirde bir harfi düşürülmüş veya uzun iken kısa okunan; zihaflı.

müzahame, [Ar. zaḥm > müzāḥame مزاحمه] *(müza:hame) {OsT} sf.* **1.** Sıkıntı verme. **2.** (Kalabalık için) bir yere itişe kakışa saldırma.

müzahe, [Ar. müzāḥ > müzāḥe مزاحه] *(müza:he, h kalın söylenir) {OsT} is.* Mizah sanatı.

müzaheret, [Ar. ẓahr > müẓāheret مظاهرت] *(müza:heret) {OsT} is.* Yardım etme; arka çıkma; koruma. 🗗 **müzāheret etmek,** *{OsT} Yardım etmek; arka çıkmak; korumak.*

müzahim, [Ar. zaḥm > müzāḥim مزاحم] *(müza:him) {OsT} sf.* **1.** Sıkıntı veren. **2.** Aykırı gelen.

müzahir, [Ar. müẓāheret > müẓāhir مظاهر] *(müza:hir) {OsT} sf.* Arka çıkan; yardım eden; koruyan.

müzahref, [Ar. zuḫruf > müzaḫref مزخرف] *{OsT} sf.* Sahte yaldız veya boyalarla süslenmiş olan.

müzahrefat, [Ar. müzaḫref > müzaḫrefāt مزخرفات] *(müzahrefa:t) {OsT} is.* **1.** Yalanlar; tahrif etmeler. **2.** Pislikler; süprüntüler.

müzakerat, [Ar. müẕākere > müẕākerāt مذاكرات] *(müza:kera:t) {OsT} is.* Bir konu veya sorun ile ilgili olarak yapılan görüşme ve konuşmalar; konuşmalar, görüşmeler; müzakereler.

müzakere, [Ar. ẕikr > müẕākere مذاكره] *(müza:kere) {OsT} is.* **1.** Bir konu hakkında yapılan konuşma, görüşme; görüşme. **2.** Öğrencilerin yaptığı ders hazırlığı. **3.** Sözlü sınav; sözlü. **4.** *fel.* Oylaşım. **5.** *huk.* Bir tüzel kişiliğin karar organlarını meydana getiren kişiler topluluğunda, karara bağlanması istenen konunun görüşülmesi; oylama öncesi görüşme. 🗗 **müzakere etmek,** *1. Konuşmak, görüşmek. 2. Sözlü sınav yapmak. 3. (Öğrenciler için) ders öncesi hazırlık yapmak veya tekrar için işlenmiş bir dersi karşılıklı çalışmak.* ‖ **müzakere yapmak,** *Müzakere etmek.*

müzakereci, [müzakere-ci] *(müza:kereci) is.* **1.** Öğretmenlerin verdiği dersleri açıklayan, öğrencilerin tekrar etmelerini sağlayan yardımcı öğretmen; belletmen. **2.** Yazıları okuyarak yanlışları düzelten kâtip; düzeltmen.

müzal, [Ar. müẕāl مذال] *(müza:l) {OsT} is.* **1.** Etek; kuyruk. **2.** Ek; ilave.

müzaraa[1], [Ar. ẕiraᶜ > müẕāraᶜa مذارعه] *(müza:raa) {OsT} is.* Zira denilen uzunluk ölçüsü ile satma.

müzaraa[2], [Ar. ziraᶜat > müzāraᶜa مزارعه] *(müza:raa)*

{OsT} is. **1.** Tarımsal işler. **2.** *huk.* Toprak, çalışma ve kazanç ortaklığı.

müzavece, [Ar. zevc > müzāvece مزاوجه] *(müza:vece) {OsT} is.* **1.** Evlenme. **2.** Çift olma. **3.** *ed.* Bir mısrada kelime gruplarının yerini değiştirerek cümleyi tekrarlama. ◻ **müzavece etmek,** *{OsT} Evlenmek.*

müzavele, [Ar. müzāvele مزاوله] *(müza:vele) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi başka bir şeye yaklaştırma. **2.** Bir şey ortaya koymak için yapılan çalışma.

müzayaka, [Ar. żıyḳ > müżāyaḳa مضايقه] *(müza:yaka) {OsT} is.* Sıkıntı; güçlük; yokluk; parasızlık.

müzayede, [Ar. ziyāde > müzāyede مزايده] *(müza:yede) {OsT} is.* Bir malı en yüksek fiyat verene satma işi; açık arttırma. ◻ **müzayede salonu,** *{OsT} Açık arttırma ile mal satışı yapılan yer.*

müzayele, [Ar. müzāyele مزايله] *(müza:yele) {OsT} is.* Birbirinden ayrılma.

müzcat, [Ar. müzcāt مزجات] *(müzca:t) {OsT} sf.* **1.** Az. **2.** (Nesne için) miktarı az.

müzd, [Far. müzd مزد] *{OsT} is.* **1.** Karşılık; bedel; ücret. **2.** Kira. **3.** Mükâfat; ödül; sevap. ◻ **müzd-i dendān,** *{OsT} Diş kirası.*

müzdad, [Ar. ziyāde > müzdād مزداد] *{OsT} sf.* Artmış; çoğalmış; ziyade olmuş.

müzdahim, [Ar. izdiḥām > müzdaḥim مزدحم] *{OsT} sf.* Kalabalık; sıkışık.

müzdahimgâh, [Ar. müzdaḥim + Far. -gāh مزدهمگاه] *(müzdehimgâ:h) {OsT} sf.* Kalabalık, sıkışık yer.

müzdecir, [Ar. müzdecir / müzdecire مزدجر / مزدجره] *{OsT} sf.* Yasaklamaya uyan.

müzdeham, [Ar. zaḥm > müzdeḥam مزدحم] *{OsT} sf.* Kalabalık.

müzdevic, [Ar. izdivāc > müzdevic / müzdevice مزدوج / مزدوجه] *{OsT} sf.* → müzdeviç.

müzdevice, [Ar. müzdevic > müzdevice مزدوجه] *{OsT} is.* **1.** Müzdevicin dişili. **2.** *bot.* Kavuşur su yosunları. **3.** Arap edebiyatında mesneviye verilen ad.

müzdeviç, -ci [Ar. izdivāc > müzdevic مزدوج] *{OsT} sf.* **1.** Evlenen; izdivaç yapan. **2.** Uyuşan; birleşen. **3.** Bir kelimeye kafiye olan. **4.** *mat.* Karşılıklı; eşlenik.

müzdver, [Far. müzd-ver مزدور] *{OsT} is.* Ücretle çalışan; işçi.

müze[1], [Lat. museum > Fr. musee] *is.* **1.** İlk Çağda, Atina'da Yunan tanrıları olan Musa'lara ayrılan tepe. **2.** Tarihî, sanat, bilim, kültür veya teknik koleksiyonlarının sergilendiği kamu binası. **3.** Kışlık davar ağılı. [DS] ◻ **müze bilimci,** *Müze bilimi uzmanı.* || **müze bilimi,** *Müzelerin düzenlenmesi, içerdikleri eserlerin korunması ve sergilenmesi gibi konularda inceleme ve araştırmalarda bulunan bilim dalı.* || **müze kent,** *Değerli anıtlar ve sanat eserleri yönünden çok zengin olan şehir.*

müze[2], [? müze] *{ağız} is.* Kışlık davar ağılı. [DS]

müzebbak, [Ar. zībaḳ > müzebbaḳ مزبق] *{OsT} sf.* Üstüne cıva sürülmüş.

müzebzeb, [Ar. zebzebe > müzebzeb مذبذب] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeye bir türlü karar veremeyen; kararsız; ikircikli; mütereddit. **2.** (Yönetim için) bozuk. **3.** Karışık; karmaşık.

müzebzib, [Ar. zebzebe > müzebzib مذبذب] *{OsT} sf.* **1.** Karıştıran. **2.** Kararsız; ikircikli.

müzeci, [müze-ci] *is.* **1.** Müze kuran ve düzenleyen. **2.** Bir müzede çalışan kimse.

müzecilik, [müze-ci-lik] *is.* Müze kurma ve işletme işi; bir müzedeki eserlerin sunulması ve korunması için gerekli teknik bilgilerin tümü.

müzeffet, [Ar. zift > müzeffet مزفت] *{OsT} sf.* Ziftli; zift sürülmüş; ziftlenmiş.

müzehheb, [Ar. tezhib > müzehheb مذهب] *{OsT} sf.* **1.** Altın suyuna batırılmış. **2.** Yaldızlanmış. **3.** (Kumaş için) renkli ipek iplik, sırma, sim, kılaptan gibi madenî iplikler kullanılarak süslenmiş.

müzehher, [Ar. zühre > müzehher مزهر] *{OsT} sf.* Çiçekli; çiçek açmış. ◻ **müzehher kûfî,** *Harflerin uçlarına çiçek motifleri yapılmış kûfî yazı türü.*

müzehhib, [Ar. tezhib > müzehhib مذهب] *{OsT} sf.* **1.** Altın suyuna batıran; yaldızlayan. **2.** Yazma kitapları resim veya yaldızlarla süsleyen; tezhipçi.

müzehhiplik, -ği [müzehhip-lik] *is.* Yaldızla kitapları süsleme işi; tezhipçilik.

müzekkâ, [Ar. zekāt > tezkiye > müzekkā مزكى / مزكا] *(müzekkâ) {OsT} sf.* **1.** Arınmış; paklanmış; temizlenmiş. **2.** (Mal ve para için) zekâtı verilmiş. **3.** (Kurban için) Allah'ın adı anılarak kesilmiş.

müzekker, [Ar. zeker > müzekker مذكر] *{OsT} sf.* **1.** Erkek olan; er. **2.** *dbl.* (Kelime için) bazı dillerde erkek cinsten sayılan; eril.

müzekkere, [Ar. zikr => müzekkire مذكره] *{OsT} is.* **1.** Bir iş için bir kurumdan bir başka kuruma yazılan yazı. **2.** *huk.* Yargılama makamının, bir işin yerine getirilmesi için herhangi bir makama yazdığı yazı.

müzekki, [Ar. tezkiye > müzekkī مزكى] *{OsT} sf.* **1.** Temizleyen; aklayan. **2.** Cenaze törenlerinde ölünün temiz kimse olduğunu beyan eden. **3.** *is. huk.* Yargıcın, tanık veya tanıkların tanıklığa ehil olduk-

ÖTÜKEN
TÜRKÇE
SÖZLÜK

n, [n / N] *(ne) is.* **1.** Latin asıllı Türk alfabesinin on yedinci harfi. Sıralamada 17'yi gösterir. Patlamalı, titreşimli bir diş-geniz ünsüzüdür. **2.** Arap yazısından alınma Osmanlı Türkçesi alfabesinde *nun* olarak adlandırılır. Ebcet hesabında 50 sayısına karşılıktır.

N[1], [Fr. nitrogéne] *kısalt. kim.* Atom sayısı 7, kütlesi 14 olan, havanın yaklaşık yüzde seksenini oluşturan renksiz, kokusuz bir gaz olan azotun kimyasal sembolü.

N[2] Avogadro sayısının sembolü.

N[3], [İng. neutron] *kısalt. kim.* Atomu meydana getiren parçalardan *nötron*'un sembolü.

N[4], [İng. Newton *(İng. fizikçi)*] *kısalt. fiz.* Kuvvet birimlerinden newtonun sembolü.

N[5], [İng. nort] *kısalt.* Plan ve haritalarda kuzeyi belirtir.

N[6], [Fr. nombre haploïde] *biy.* Bir türün haploid kromozom sayısını gösterir.

ℕ, [Fr. naturel numbers] *kısalt. mat.* Sıfır dahil doğal tam sayılar kümesini gösteren simge.

N*, [Fr. naturel numbers] *kısalt. mat.* Sıfır hariç doğal tam sayılar kümesini gösteren simge.

-n-[1], [-(n)-] *yard. ses.* Üçüncü kişi iyelik eki ile ad durum ekleri arasına gelen yardımcı ses. *baş-ı-n-ı, yüz-ü-n-ü.*

-n-[2], [-n- / ın- / -in- / -un- / -ün-] *{eAT} yap. e.* **1.** Fiilden fiil yapma eki. Ünlü veya "l" ile biten fiillere gelerek onları edilgen yapar. *işle-n-mek, oku-n-mak, bil-in-mek, ol-un-mak, çal-ın.mak.* **2.** Fiilden fiil türetme ekidir. Getirildiği fiilleri dönüşlü yapar. *arı-n-mak, beze-n-mek, atla-n-mak, büri-n-mek, tol-ın-mak, yumşa-n-mak, soy-ın-mak, tona-n-mak, ba-n-mak (bağlanmak)*

-n[1], [*eT.* -ñ > -n / -ın / -in / -un / -ün] *çek. e.* **1.** İyelik eki. Getirildikleri isme, ilgi, aitlik, sahiplik kavramları katan ve ismi isme tekil bağlayan ikinci kişi iyelik eki: *evin, isteğin, sözün, başın, yolun.* **2.** *{eT}* Teklik üçüncü kişi iyelik ekinden sonra kullanılan belirtme durum eki.

-n[2], [*eT.* -ñ > -n] *çek. e.* İkinci tekil kişi fiil çekim eki olup belirli geçmiş zaman, dilek-şart kipi çekimlerinde kullanılır. Tarihî dönemlerde genizsi bir ses (ñ) olan bu ek yeni Türk alfabesinde ayrı bir harfle gösterilmemiştir: *okudun, yazdın, bildin, gördün, okusan, bilsen.*

-n[3], [-n / ın / -in / -un / -ün] *{eT} {eAT} çek. e.* Araçlılık durum eki; ismin vasıta hâli eki. *küçi-n tutmak (kuvvetle tutmak)*

-n[4], [-n] *{eT} çek. e.* Çokluk bildiren ek; topluluk eki

-n[5], [-ın / -in / -un / -ün] *yap. e.* **1.** Fiilden isim türeten ek. Fiil kökünün anlamına uygun olarak ortaya çıkmış sonuç kavramı ile isim ve sıfat yapar: *akın, dizin, yazın, sökün, sayın (vali).* **2.** Fiil kökünün anlamına uygun olarak ortaya ürün sonuç kavramı ile isim yapar: *yayın, tütün, ekin, yığın, besin, ürün.*

-n[6], [-n / -ın / -in / -un / -ün] *yap. e.* İsimden zarf türeten ek: *yazın, kışın, güzün, ansızın.*

-n[7], [-n] *{eT} yap. e.* Bedendeki organ adlarına eklenen isimden isim yapma eki

-n[8], [-n] *{eT} yap. e.* Fiilden isim yapma ekidir. *ek-i-n, eg-i-n (sırt)*

na- [Far. nā- -ﻧ] *{OsT} ön ek.* Farsçada, başına geldiği kelimeye olumsuzluk anlamı katan ön ek. **nā-āgāz,** *{OsT} Geçmişinin başlangıcı olmayan gün.*|| **nā-āşnā,** *{OsT} Bilinmeyen; yabancı.*|| **nā-āzād,** *{OsT} 1. Kurtulamayan; kurtulamamış. 2. mecaz. (Kişi için) alçak; adi; bayağı.*|| **nā-āzmūde,** *{OsT} Denenmemiş; sınanmamış.*|| **nā-bāliğ,** *{OsT} 1. Bulûğa ermemiş; bâliğ olmamış. 2. mecaz. Geri zekâlı.*|| **nā-bāyeste,** *{OsT} Yakışıksız; uygunsuz; yersiz; gereksiz.*|| **nā-becā,** *{OsT} Yerinde değil; münasebetsiz; gereksiz; yolsuz.*|| **nā-bedîd,** *{OsT} Görünmez; kayıp; belirsiz.*|| **nā-be-hencār,** *{OsT} Yolsuz; usulsüz.*|| **nā-be-hengām,** *{OsT} Zamanından önce; vakitsiz; zamansız.*|| **nā-be-hıred,** *{OsT} Kafasız; akılsız; aptal.*|| **nā-behre,** *{OsT} 1. Ulu. 2. Soysuz; kötü yaratılışlı; mayası bozuk. 3. Karışık; mağşuş.*|| **nā-be-kāide,** *{OsT} Kurala aykırı; kurala uymayan; kaidesiz.*|| **nā-bekâr,** *{OsT} 1. İşe yaramaz;*

işsiz. 2. Haylaz; hayırsız; yaramaz.|| **nā-be-mahal,** *{OsT} Yerinde olmayan; yersiz; yolsuz; uygunsuz.*|| **nā-be-mevsim,** *{OsT} Zamansız; sırasız; uygunsuz.*|| **nā-bercā,** *{OsT} Yersiz; yolsuz.*|| **nā-besî,** *{OsT} Yokluk.*|| **nā-be-sūd,** *{OsT} 1. El değmemiş; dokunulmamış. 2. Yeni.*|| **nā-binā,** *{OsT} Gözü görmeyen; anadan doğma kör.*|| **nā-bināyān,** *{OsT} Körler.*|| **nā-bināyî,** *{OsT} Körlük.*|| **nā-būd,** *{OsT} 1. Yok olan; bulunmayan; kayıp. 2. Sonradan yok olan. 3. İflas etmiş; perişan olmuş.*|| **nā-būd-mend,** *{OsT} Yoksul; fakir.*|| **nā-cāiz,** *{OsT} Uygun değil; yapılmaz; izin verilmemiş.*|| **nā-cünbān,** *{OsT} Kımıldanmaz; durağan.*|| **nā-cüsbān,** *{OsT} Uygun olmayan; yaraşmayan; layık olmayan.*|| **nā-cüvān-merd,** *{OsT} Cimri; eli sıkı; tamahkâr; pinti.*|| **nā-çār,** *{OsT} 1. Çaresiz; ister istemez. 2. .... zorunda kalmış; mecbur. 3. Zavallı.*|| **nā-çārî,** *{OsT} Çaresizlik.*|| **nā-çeh,** *{OsT} Kınsız; kılıfsız.*|| **nā-çespān,** *{OsT} Uygun olmayan; yaraşmaz.*|| **nā-çîz,** *{OsT} Hiç hükmünde olan; değer taşımayan; ehemmiyetsiz; çok küçük; çok az.*|| **nā-çîzāne,** *{OsT} Önemsiz bir şey olarak; değersizce; çok küçük bir şey olarak.*|| **nā-çîzî,** *{OsT} Değersizlik; önemsizlik.*|| **nā-dān,** *{OsT}* → nadan.|| **nā-dānist,** *{OsT} Bilmez; cahil.*|| **nā-dāniste,** *{OsT}* → na-danist.|| **nā-dāşt,** *{OsT} Hayasız; utanmaz.*|| **nā-dāştî,** *{OsT} Utanmazlık; hayasızlık.*|| **nā-dem-sāz,** *{OsT} Uyumsuz; ahenksiz.*|| **nā-der-berāber,** *{OsT} Birlikte olmayan; uyuşamayan; anlaşamayan.*|| **nā-derîde,** *{OsT} Delik açılmamış; delinmemiş.*|| **nā-dîde,** *{OsT}* → nadide.|| **nā-dürüst,** *{OsT} 1. Doğru olmayan; eğri. 2. Gerçek olmayan. 3. Sağlam olmayan. 4. Yanlış; haksız.*|| **nā-dürüstî,** *{OsT} 1. Gerçek olmama. 2. Doğru olmayış. 3. Eğrilik. 4. Haksızlık; yanlışlık.*|| **nā-ehl,** *{OsT} Bilgi ve becerisi yeterli olmayan; ehliyetsiz.*|| **nā-ehlān,** *{OsT} Ehil olmayanlar; ehliyetsizler.*|| **nā-encām,** *{OsT} Sonu olmayan; sonu belli olmayan.*|| **nā-endām,** *{OsT} Biçimsiz; düzensiz.*|| **nā-endîş,** *{OsT} 1. Düşüncesiz; endişesiz. 2. Uzun boylu düşünmeye değmez.*|| **nā-endîşîde,** *{OsT} Düşünülmemiş.*|| **nā-fercām,** *{OsT} (İş için) sonu iyi olmayan; boş; yararsız; sonu kötü biten.*|| **nā-fermān,** *{OsT} Buyruk altına alınamayan; söz dinlemez; ferman dinlemez.*|| **nā-gâh,** *{OsT} 1. Zamansız; vakitsiz. 2. Ansızın; birdenbire.*|| **nā-gâhān,** *{OsT} Birdenbire; apansız.*|| **nā-geh,** *{OsT}* → nā-gâh.|| **nā-gehān,** *{OsT}* → nā-gâhān.|| **nā-gehāne,** *{OsT}* → nā-gâh.|| **nā-gehānî,** *{OsT}* → nā-gâh.|| **nā-geh-zuhūr,** *{OsT} Ansızın olan; oluveren.*|| **nā-girîz,** *{OsT} Çaresiz.*|| **nā-güfte,** *{OsT} Söylenmemiş.*|| **nā-güşāde,** *{OsT} Açılmamış; henüz kapalı.*|| **nā-güvār,** *{OsT} 1. Midede zor sindirilen. 2. (Yiyecek için) acı.*|| **nā-hāb,** *{OsT} Güzel olmayan; çirkin.*|| **nā-hāh,** *{OsT} İstemeyerek; zorla.*|| **nā-hāk,** *{OsT} 1. Haksız. 2. Boş yere; beyhude.*|| **nā-halef,** *{OsT} Soyuna çekmeyen; hayırsız evlat.*|| **nā-hande,** *{OsT} Okunmamış.*|| **nā-hāst,** *{OsT} Kötürüm.*|| **nā-hāst,** *{OsT} 1. İstenilmemiş; isteksiz. 2. İstemeden.*|| **nā-hemtā,** *{OsT} Denk olmayan; eş olmayan.*|| **nā-hemvār,** *{OsT} 1. Düz olmayan; eğri. 2. Uygunsuz; uygun olmayan.*|| **nā-hemvārî,** *{OsT} 1. Eğrilik. 2. Uygunsuzluk.*|| **nā-hencār,** *{OsT} Doğru olmayan; yolsuz.*|| **nā-hirās,** *{OsT} Korkusuz; cesur; atak.*|| **nā-hōş,** *{OsT} Hoşa gitmeyen; beğenilmeyen.*|| **nā-hōşî,** *{OsT} İğrençlik; fenalık.*|| **nā-hōşnūd,** *{OsT} 1. Beğenmeyen; hoşnut olmayan. 2. Razı olmayan.*|| **nā-hōşnudî,** *{OsT} Memnuniyetsizlik; hoşnutsuzluk.*|| **nā-hūb,** *{OsT} Güzel olmayan.*|| **nā-Hudā,** *{OsT} 1. Allahsız. 2. Allah'tan korkmaz. 3. Gemi kaptanı.*|| **nā-hudā-teres,** *{OsT} Allah'tan korkmaz.*|| **nā-hudā-yi Hudā-nā-şinās,** *{OsT} Allah tanımayan gemici.*|| **nā-hūş-mend,** *{OsT} Anlayışsız; kavrayışsız.*|| **nā-insāf,** *{OsT} Acımasız; insafsız.*|| **nā-kābil,** *{OsT} 1. Olması imkânsız; olmayacak. 2. Yeteneksiz; kabiliyetsiz; cahil.*|| **nā-kābilān,** *{OsT} 1. Olmayacak işler. 2. Beceriksizler.*|| **nā-kābil-i icrā',** *{OsT} Yapılamaz; yapılması imkânsız.*|| **nā-kābil-i ta'rif,** *{OsT} Anlatılması imkânsız; anlatılamaz.*|| **nā-kābil-i te'lif,** *{OsT} Bağdaşamaz; uyuşamaz; telif edilemez.*|| **nā-kabūl,** *{OsT} Kabiliyetsiz.*|| **nā-kâfî,** *{OsT} Yetersiz; yetmez; yeterli değil.*|| **nā-kâm,** *{OsT} 1. Amacına ulaşamamış; isteğini elde edememiş. 2. Yoksun kalmış; nasipsiz.*|| **nā-kâmî,** *{OsT} Bahtsızlık; mahrum oluş.*|| **nā-kâmî-i düşmen,** *{OsT} Düşmanın emellerini gerçekleştirememesi.*|| **nā-kâre,** *{OsT} 1. İşe yaramaz; yararsız. 2. Tembel; üşengeç; uyuşuk.*|| **nā-kâre-gî,** *{OsT} Yararsızlık; uyuşukluk; tembellik.*|| **nā-ka'ryâb,** *{OsT} Dibi, ucu bucağı bulunmayan; dipsiz.*|| **nā-kâste,** *{OsT} Eksiksiz.*|| **nā-kerde,** *{OsT} Yapılmamış; olmamış.*|| **nā-kes,** *{OsT} 1. Cimri; nekes. 2. İnsaniyetsiz; alçak.*|| **nā-kesān,** *{OsT} 1. Cimriler; nekesler. 2. İnsaniyetsizler; alçaklar.*|| **nā-kesî,** *{OsT} Alçaklık; namertlik.*|| **nā-keşîde,** *{OsT} 1. Çekilmemiş. 2. mecaz. İçilmemiş.*|| **nā-ma'dūd,** *{OsT} Sayılamaz; sayısız; çok.*|| **nā-mağlûb,** *{OsT}* → namağlûp.|| **nā-mahdūd,** *{OsT} Sınırsız; hudutsuz.*|| **nā-mahrem,** *{OsT}* → namahrem.|| **nā-mahremiyet,** *{OsT} Mahrem olmama durumu.*|| **nā-mahsūr,** *{OsT} Sınırlanmamış; sonu olmayan; sonsuz.*|| **nā-makbūl,** *{OsT} Beğenilmemiş; kabul görmemiş.*|| **nā-ma'kūl,** *{OsT} Akla uygun düşmeyen; makul sayılmayan.*|| **nā-ma'lûm,** *{OsT} Bilinmeyen: bilinmemiş; meçhul.*|| **nā-ma'rūf,** *{OsT} Tanınmayan; bilinmeyen.*|| **nā-marzî,** *{OsT} İsteğe uygun olmayan.*|| **nā-matbū,** *{OsT} 1. Doğaya uygun olmayan. 2. (Yazı için) basılmamış.*|| **nā-mefhūm,** *{OsT} Anlamsız; anlaşılmaz.*|| **nā-me'mūl,** *{OsT} Umulmadık; beklenmedik.*|| **nā-merbūt,** *{OsT} Bağlantısız; anlamsız; saçma sapan.*|| **nā-merd,** *{OsT}* → namert.|| **nā-merd-āne,** *{OsT}* → namerdane.|| **nā-merdî,** *{OsT} 1. Alçaklık;*

namertlik. 2. Korkaklık.|| **nā-mergūb,** *{OsT} Beğenilmeyen; rağbet görmeyen.*|| **nā-mer'î,** *{OsT} 1. Görünmez; görülmez. 2. Modası geçmiş.*|| **nā-merzā,** *{OsT} İsteğe uygun olmayan.*|| **nā-mesbūk,** *{OsT} Geçmemiş; benzeri olmamış.*|| **nā-mesmū',** *{OsT} 1. İşitilmemiş. 2. Dinlemeye değmez.*|| **nā-mestūr,** *{OsT} sf. 1. Örtülmemiş. 2. Açıkta; meydanda.*|| **nā-mes'üd,** *{OsT} Kutsal olmayan; kutsuz.*|| **nā-meşrū',** *{OsT} Yasalara aykırı; şeriata uymayan.*|| **nā-mevzūn,** *{OsT} 1. Ölçüsüz; vezinsiz. 2. (Şiir için) ölçüsü bozuk.*|| **nā-meysūr,** *{OsT} 1. İşi kolaylaştırılmamış. 2. Elde edememiş; ele geçirememiş. 3. Elde edilememiş; ele geçirilememiş.*|| **nā-mihr-bān,** *{OsT} Sevgisiz; vefasız.*|| **nā-mihr-bānî,** *{OsT} Sevgisizlik; vefasızlık.*|| **nā-mizāc,** *{OsT} Mizaçsız; keyifsiz; hasta.*|| **nā-mizācî,** *{OsT} Rahatsızlık; hastalık.*|| **nā-murād,** *{OsT} 1. Muradına erişememiş. 2. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nā-murādî,** *{OsT} İsteğine ulaşamama durumu; muratsızlık.*|| **nā-mutasavver,** *{OsT} Tasarlanamayan; hatıra hayale gelmez.*|| **nā-mutasavver,** *{OsT} Hayal edilemez; akla gelmez; düşünülemez.*|| **nā-mütemed,** *{OsT} Güvenilmez.*|| **nā-muvāfık,** *{OsT} Uygun olmayan; uymaz.*|| **nā-mübārek,** *{OsT} Uğursuz.*|| **nā-mühezzeb,** *{OsT} Islah edilmemiş; terbiye görmemiş.*|| **nā-mülāyim,** *{OsT} 1. Uymaz; uygun düşmez. 2. Sert; çetin.*|| **nā-münāsib,** *{OsT} Münasebetsiz; yakışıksız.*|| **nā-müsāid,** *{OsT} Uygun olmayan; bir işi zora sokan.*|| **nā-müstahik,** *{OsT} 1. İstihkakı olmayan. 2. Hak edilmemiş.*|| **nā-müstaid,** *{OsT} Yeteneksiz: kabiliyetsiz; istidadı olmayan.*|| **nā-mütenahî,** *{OsT}* → namütenahi.|| **nā-müvecceh,** *{OsT} Yöneltilmemiş; tevcih edilmemiş.*|| **nā-müveccih,** *{OsT} Uygun olmayan; uygunsuz.*|| **nā-müyesser,** *{OsT} İnsanın iradesi dışında olan; elden gelmeyen.*|| **nā-pāk,** *{OsT} Temiz olmayan; murdar; pis.*|| **nā-pākān,** *{OsT} Kirliler; murdarlar; pisler.*|| **nā-pākî,** *{OsT} Pislik; murdarlık.*|| **nā-pāydār,** *{OsT} Süreksiz; kararsız; süreksiz.*|| **nā-perhizkâr,** *{OsT} 1. Sağlığına dikkat etmeyen. 2. Günahtan kaçınmayan. Toplumun ahlak kurallarını ve değerlerini hiçe sayan.*|| **nā-pervā,** *{OsT} 1. Korkusuz; çekinmez; aldırış etmeyen. 2. Sersem.*|| **nā-pesend,** *{OsT} Beğenilmez.*|| **nā-pesendîde,** *{OsT} Beğenilmez.*|| **nā-peydā,** *{OsT} 1. Görünmeyen; belirsiz; gizli. 2. Kaybolmuş.*|| **nā-pezîr,** *{OsT} 1. Kabul etmez. 2. Olmaz. 3. Olamaz.*|| **nā-puhte,** *{OsT} 1. Pişmemiş; çiğ. 2. mecaz. Deneyimsiz; tecrübesiz; acemi.*|| **nā-rāst,** *{OsT} 1. Doğru olmayan; eğri. 2. Yanlış. 3. Razı olmayan.*|| **nā-refte,** *{OsT} (Yer için) kimsenin geçmediği; gidilmemiş; geçilmemiş.*|| **nā-resā,** *{OsT} 1. Uygun olmayan; münasip düşmeyen. 2. Ham; olmamış; yetişmemiş.*|| **nā-resāî,** *{OsT} 1. Uygunsuzluk. 2. Hamlık.*|| **nā-resîde,** *{OsT} 1. Ham; olmamış. 2. Buluğa ermemiş.*|| **nā-reşid,** *{OsT} Olgunlaşmamış; kemale ermemiş.*|| **nā-revān,** *{OsT} 1. Akmayan. 2. Geçmeyen.*|| **nā-re'y,** *{OsT} 1. Önlem almayan; tedbirsiz. 2. mecaz. Dinsiz; imansız.*|| **nā-sabūr,** *{OsT} Sabırsız; tez canlı.*|| **nā-sāf,** *{OsT} 1. Saf olmayan; karışık. 2. Kirli; pis.*|| **nā-sāz,** *{OsT} Uymaz; uygunsuz.*|| **nā-sāzî,** *{OsT} Uygunsuzluk; uymazlık.*|| **nā-sāz-kâr,** *{OsT} 1. Uygun görmeyen. 2. Uygunsuz işle uğraşan. 3. Beklenilmemiş; işitilmemiş.*|| **nā-sāz-kârî,** *{OsT} 1. Uygunsuzluk; zıtlık. 2. Uygunsuz bir iş yapma.*|| **nā-sencîde,** *{OsT} 1. Tartılmamış; ölçülmemiş. 2. Değerlenmemiş. 3. İyi düşünülmemiş.*|| **nā-sezā,** *{OsT} Yakışık almaz; yakışmaz.*|| **nā-süfte,** *{OsT} Delinmemiş.*|| **nā-sütüde,** *{OsT} Aşağılık; bayağı; adi.*|| **nā-şād,** *{OsT} Neşesiz; hüzünlü; gamlı; kederli.*|| **nā-şādî,** *{OsT} Neşesizlik.*|| **nā-şāyeste,** *{OsT} Layık olmayan.*|| **nā-şekîb,** *{OsT} Sabırsız.*|| **nā-şekîbāne,** *{OsT} Sabırsızlıkla.*|| **nā-şekîbānî,** *{OsT} Sabırsızlık.*|| **nā-şekîbî,** *{OsT} Sabırsızlık.*|| **nā-şikîb,** *{OsT} Sabırsız.*|| **nā-şikîb-āne,** *{OsT} Sabırsızlıkla.*|| **nā-şikîbānî,** *{OsT} Sabırsızlık.*|| **nā-şikîbî,** *{OsT} Sabırsızlık.*|| **nā-şinās,** *{OsT} 1. Bilmez. 2. Tanımaz olan.*|| **nā-şināsî,** *{OsT} 1. Tanımazlık. 2. Bilmezlik.*|| **nā-şinîde,** *{OsT} Duyulmamış; işitilmemiş.*|| **nā-şitā,** *{OsT} Sabahtan beri bir şey yememiş olan.*|| **nā-şükûfte,** *{OsT} Açılmamış.*|| **nā-şüşte,** *{OsT} Yıkanmamış.*|| **nā-tāb,** *{OsT} Güçten düşmüş; kuvvetsiz; takatsiz.*|| **nā-temām,** *{OsT} Tamamlanmamış; bitmemiş; eksik kalmış.*|| **nā-temāmî,** *{OsT} Eksiklik; tamam olmamışlık.*|| **nā-temāmiyet,** *{OsT} Eksiklik; eksik oluş.*|| **nā-ters,** *{OsT} Korkusuz; cesur; yürekli.*|| **nā-tırāş,** *{OsT} 1. Yontulmamış. 2. Tıraş olmamış. 3. Terbiye almamış; kaba saba.*|| **nā-tırāşîde,** *{OsT}* → nā-tırāş.|| **nā-tüvān,** *{OsT} Zayıf; kuvvetsiz.*|| **nā-tüvānî,** *{OsT} Zayıflık; kuvvetsizlik.*|| **nā-ümîd,** *{OsT} Ümitsiz.*|| **nā-ümîdî,** *{OsT} Ümitsizlik.*|| **nā-üstüvār,** *{OsT} 1. Sağlam olmayan; dayanıksız. 2. Münasebetsiz.*|| **nā-üstüvārî,** *{OsT} 1. Sağlam olmama; dayanıksızlık. 2. Münasebetsizlik.*|| **nā-vākıf,** *Tanımayan; iyice bilmeyen.*|| **nā-yāb,** *{OsT} 1. Bulunmaz. 2. Benzersiz.*|| **nā-yeste,** *{OsT} Layık olmayan.*|| **nā-zād,** *{OsT} 1. Doğmamış. 2. Olmayacak.*|| **nā-zāde,** *{OsT}* → nā-zād.|| **nā-zarîf,** *{OsT} İnce olmayan; zarif olmayan.*|| **nā-zibā,** *{OsT} Yakışmayan.*

-na[1], [-na / -ne] *{eAT} çek. e.* **1.** Belirtisiz isim tamlaması hâlindeki birleşik kelimelerde ismin yönelme durumu eki; -ya. *"... subaşına teslim etmiş.. ".* Şer'iye Sicilleri. **2.** Ünlü ile biten isme getirilmiş iyelik ekinden sonra ismin yönelme durumu eki; -sına. *... paradan gayrine (başkasına) ...*

-na[2], [Far. -nā / -nāy نا - / ناى] *son ek.* Farsça sıfatlardan yer isimleri yapan son ek. peh-nā *(geniş yer),* teng-nā *(dar yer),* tīz-nā *(keskin yer)*

Na, [Lat. natrium] *is. kim.* Atom numarası 11, atom

ağırlığı 22,98 olan, doğada klorür ve nitrat biçiminde bol miktarda bulunan, beyaz renkli, yumuşak alkali metal olan sodyum elementinin kimyasal sembolü.

na[1], [na / nah] *{ağız} ünl.* **1.** (Bir şeyi kaba ve öfkeli bir şekilde göstermek için) "işte bak" anlamında kullanılır. **2.** (Bir şeyi kaba ve öfkeli olarak vermek için) "işte al, buyur" anlamında kullanılır. **3.** Efendim; buyurun! [DS] 🗗 **na kafa,** *"Akılsız" anlamında alay olarak veya "bende akıl yok ki" anlamında kullanılır.*

na[2], [na] *{ağız} is.* Anne. [DS]

naakıt, [ne + Ar. vaḳt] *{ağız} zf.* Ne zaman? [DS]

naal, [ne+ Ar. ḥāl > naal] *{ağız} zf.* Ne biçimde; nasıl?

na'aş, [Ar. naʿş نعش] *{OsT} is.* → naş.

na'at, [Ar. naʿt نعت] *{OsT} is.* → nat.

na'b, [Ar. naʿb نعب] *(na:b) {OsT} is.* Karga veya horoz gibi ötme.

nab[1], [Ar. nāb ناب] *(na:b) {OsT} is.* **1.** *anat.* Azı dişi. **2.** Yaşlı deve.

nab[2], [Far. nāb ناب] *(na:b) {OsT} sf.* **1.** Arı; saf; katışıksız. **2.** Sade; duru. **3.** *is.* Oluk.

nabak, -ğı [? nabak] *{ağız} is.* Tutuk evi. [DS]

nabal, [Ar. vebāl] *{ağız} is.* Günah. [DS]

nabat, [Ar. nevbet => nöbet] *{ağız} is.* Nöbetşekeri. [DS]

nabazan, [Ar. nabż > nabażān نبضان] *(nabaza:n) {OsT} is.* Kalbin atışı; kalp atışından dolayı damarın vuruşu; nabız vuruşu.

nabbik, -ği [? nabbik] *{ağız} is.* Çakının ağız kısmı. [DS]

nabedid, [Far. nā-bedīd نابديد] *(na:bedi:d) {OsT} sf.* Ortadan kaybolan; yok olan; belirsiz. 🗗 **nābedîd olmak,** *Kaybolmak.*

nabehre, [Far. nā-behre نابهره] *(na:behre) {OsT} sf.* **1.** Büyük; ulu; yüce. **2.** Saf olmayan; karışık. **3.** Soysuz; bayağı.

nabekâr, [Far. nā-be-kār نابكار] *(na:bekâ:r) {OsT} sf.* **1.** İşe yaramaz; yararsız; boş. **2.** Haylaz; serseri; başıboş.

nabelet, [Far. nā + Ar. beled] *{ağız} sf.* Yabancı. [DS]

nabemahal, -lli [Far. nā-be + Ar. maḥall نابمحل] *(na:-bemahal) {OsT} sf.* Yersiz; gereksiz uygunsuz.

nabır, [? nabır] *{ağız} is.* Ahırı ikiye bölme. [DS]

nabız[1], [Ar. nabż > nābiż نابض] *(na:bız) {OsT} sf.* Nabız gibi atan; vuran.

nabız[2], **-bzı** [Ar. nabż نبض] *{OsT} is.* **1.** Kalp atışı dolayısıyla atardamarlarda dokunmakla hissedilebilen kımıldama; kalp atışı belirtisi; vurum. **2.** *mecaz.* Eğilim; düşünce; niyet. 🗗 **nabız yoklamak,** *Bir kimsenin eğilimini, niyetini anlamaya çalışmak.*|| **nabız yoklama oyu,** *iletş. Bilimsel teknik ve yöntem öncesi gerçekleştirilen kabataslak kamuoyu yoklaması.*|| **nabza bakmak,** *1. Bir dakika içinde kalbin atış sayısını bulmak. 2. Birinin eğilimini belirlemek ve ona göre davranmak.*|| **nabza göre şerbet vermek,** *Bir kimsenin güvenini sağlamak amacıyla onun hoşuna gidecek şeyleri yapmak.*|| **nabzaşnā,** *karşısındaki kimsenin eğilimlerini, düşüncelerini anlayan, zayıf yönlerini bilen.*|| **nabz-gîr,** *Bir kimsenin hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeyleri öğrenerek ona göre davranan ve yaranmayı bilen kimse.*|| **nabzı durmak,** *Kalbi çalışmaz olmak; kalbi durmak; ölmek.*|| **nabzına girmek,** *Bir kimsenin hoşuna gidecek şeyleri yaparak dilediği şeyi yaptırmak; gözüne girmek.*|| **nabzına göre şerbet vermek,** *Bir kimsenin güvenini sağlamak amacıyla onun hoşuna gidecek şeyleri yapmak.*|| **nabzını almak,** *Kalbin atış sayısını belirlemek.*|| **nabzını tutmak,** *Birinin kalp atış sayısını bulmak üzere bilek üzerinden atardamara hafifçe basmak.*|| **nabzını yoklamak,** *Bir kimsenin eğilimini, niyetini anlamaya çalışmak.*

nabıza, [Ar. nābıż > nābıża نباضه] *(na:bıza) {OsT} is.* Nabız bakılan damar.

nabi[1], [Ar. nebā > nābī نابى] *(na:bi:) {OsT} sf.* Haber veren; haber getiren; haberci; ulak.

nabi[2], **-i'ı** [Ar. nebeʿān > nābiʿ / nābiʿa نابع / نابعه] *(na:bi:) {OsT} sf.* (Su için) yerden fışkıran; kaynayan.

nabiga, [Ar. nābiġa نابغه] *(na:biga) {OsT} sf.* **1.** Anadan doğma kör. **2.** *mecaz.* Fark etmeyen; görmeyen.

nabit, [Ar. nebāt > nābit / nābite نابت / نابته] *(na:bit) {OsT} sf.* Topraktan çıkıp büyüyen; biten. 🗗 **nabit olmak,** *Topraktan çıkıp büyümek; bitmek.*

nabite, [Ar. nābite نابته] *(na:bite) {OsT} is.* Bir kabilede yeni ortaya çıkan küçük evlat.

nabiz, [Ar. nābiẕ نابذ] *(na:biz) {OsT} is.* Savaşçı.

nablak, -ğı [? nablak] *{ağız} is.* Kaşık. [DS]

nabud, [Far. nā-büd نابود] *(na:bu:d) {OsT} sf.* **1.** Yok olan; bulunmayan. **2.** Perişan olmuş; mahvolmuş. 🗗 **nābūd etmek,** *Mahvetmek; yok etmek.*|| **nābūdment,** *Yoksul.*|| **nabūd olmak,** *Yok olmak; mahvolmak.*

nabz, [Ar. nabż نبض] *{OsT} is.* → nabız.

nabza, [Ar. nabż > nabża نبضه] *{OsT}is.* Damarın her bir vuruşu; nabız atışı.

nabzi, [Ar. nabż > nabżī نبضی] *(nabzi:) {OsT} sf.* Kalp karıncıklarının kasılması ile ilgili; damarın atışı ile ilgili; nabızla ilgili.

naca, [ne-çe] *{ağız} sf.* Ne biçim; nasıl? [DS]

nacah, [Far. nā-çeh] *{ağız} is.* Nacak. [DS]

nacak[1], **-ğı** [Far. nā-çeh *(kınsız)* ناجه] *{OsT} is.* **1.** Keskin tarafı geniş, arkası tokmaklı, sapı genellikle kısa odun baltası. **2.** *{eAT}* Hançer. **3.** *{eAT}* Kazma. ◻ **nacak kilim,** *Maraş kilimi.*

nacak[2], **-ğı** [? nacak] *{ağız} is.* Ocak. [DS]

nacaklı, [nacak-lı] *{ağız} is. zool.* İbibik kuşu.[DS]

nacap, [ne + Ar. ʿaceb] *{ağız} sf.* Ne biçim; nasıl? [DS]

nacari, [? nacari] *{ağız} is.* Para. [DS]

nace, [Ar. naʿce] *{OsT} is.* Dişi koyun.

nacep, [ne + Ar. ʿaceb] *{ağız} zf.* Nasıl? [DS]

nacır[1], [Ar ʿacūr => nacır] *is. bot.* **1.** Acur. **2.** Kavun; kelek.

nacır[2], [? nacır] *{ağız} sf.* **1.** Toy. **2.** İnatçı; ters. [DS]

nacır[3], [? nacır] *{ağız} is.* Uzun tüylü deve erkek deve ile boz dişi devenin çiftleşmesinden doğan deve. [DS]

naci[1], **-i'ı** [Ar. nāciʿ ناجع] *(na:ci) {OsT} is.* Sindirimi kolay yiyecek.

naci[2], [Ar. necāt > nācī ناجی] *(na:ci) {OsT} sf.* **1.** Kurtulan; kurtulmuş; selamete ulaşmış; esenliğe ermiş. **2.** Cehennemden kurtulup cennete girmiş olan; cennetlik.

nacil, [Ar. nācil ناجل] *(na:cil) {OsT} sf.* (Kişi için) soyu sopu temiz olan.

nacins, [Far. nā + Ar cins ناجنس] *(na:cins) {OsT} sf.* **1.** Cinsi bozuk. **2.** Aynı cinsten olmayan. **3.** Aşağılık; alçak.

nacir[1], [Ar. nācir ناجر] *(na:cir) {OsT} is.* Ağaçların yaprak saplarının dibindeki filiz.

nacir[2], [? nacir] *{ağız} sf.* (Kişi için) ara sıra görültü yapan. [DS]

nacis, [Ar. nācis ناجس] *(na:cis) {OsT} is.* Onulmaz hastalık.

naciş, [Ar. nāciş ناجش] *(na:ciş) {OsT} is.* Avı ürkütüp avcı tarafına yönlendiren adam.

naciye, [Ar. nāci > nāciye ناجیه] *(na:ciye) {OsT} is.* Nacinin dişili.

naciz, [Ar. nāciẕ ناجذ] *(na:ciz) {OsT} is.* Azı dişi.

nacu, [Far. nācū ناجو] *(na:cu:) {OsT} is.* Çam ağacı.

nacud, [Far. nācūd ناجود] *(na:cu:d) {OsT} is.* Büyük kadeh.

nacüv, [Far. nācüv ناجو] *(na:cüv) {OsT} is.* Çam ağacı.

naçah, [? naçaḫ / naçak] *{ağız} is.* Hasta. [DS]

naçak, [? naçaḫ / naçak] *{ağız} is.* → naçah. [DS]

naçan, [kaçan *(ne zaman)* > naçan] *zf.* Ne kadar da çabuk; ne zaman; çarçabuk.

naçar, [Far. nā-çār ناچار] *(na:ça:r) {OsT} sf.* **1.** Bir çıkar yolu veya kurtuluşu olmayan; çaresi olmayan; çaresiz. **2.** Zavallı. **3.** *zf.* Çaresiz olarak; zorunda kalarak; zorunlulukla. ◻ **naçar kalmak,** *Çaresiz kalmak; çaresizlik içinde bulunmak; bir çıkar yol bulamamak.*

naçari, [Far. nā-çārī ناچاری] *(na:ça:ri:) {OsT} is.* Çaresizlik.

naççık, -ğı [ne-çük > naççık] *{ağız} zf.* Ne kadar. [DS]

naçiz, [Far. nā-çīz *(şey)* ناچیز] *(na:çi:z) {OsT} sf.* **1.** Değersiz; önemsiz. **2.** (Kişi kendisinden bahsederken alçak gönüllülük göstermek için) "sizin yanınızda değeri hiç sayılan" anlamında kullanılır.

naçizane, [Far. nāçīz-āne ناچیزانه] *(na:'çi:za:ne) {OsT} zf.* Çok küçük ve değersiz bir şey olarak; önemsiz; değersiz; hiç.

naçizî, [Far. nā-çīzī ناچیزی] *(na:çi:zi:) {OsT} is.* Önemsizlik; değersizlik.

nad, -ddı [Ar. nādd ناد] *(na:d) {OsT} is.* Rızık; azık.

nadan, [Far. nā- dānisten *(bilmek)* > nādān نادان] *(na:da:n) {OsT} sf.* **1.** Bilgisiz; cahil. **2.** Kaba ve kırıcı kimse; görgüsüz; nobran.

nadanca, [nadan-ca] *(na:da'nca) zf.* Cahilce; bilgisizce; kabaca; görgüsüz olarak.

nadani, [Far. nādānī نادانی] *(na:da:ni:) {OsT} is.* **1.** Cahillik; bilgisizlik. **2.** Kabalık; görgüsüzlük; nadanlık.

nadanlık,-ğı [nadan-lık] *(na:da:nlık) is.* **1.** Cahillik; bilgisizlik. **2.** Kabalık; görgüsüzlük.

nadar[1], [Ar. naẓar / naḍar ناضر] *(na:da:r) {OsT} is.* Altın.

nadar[2], [? nadar] *{ağız} sf.* Yakışıksız; biçimsiz. [DS]

nadara, [ne+kadar > nādara / nāder] *{ağız} zf.* Ne kadar? [DS]

nadaret, [Ar. naẓāret / naḍāret نضارت] *(nada:ret) {OsT} is.* **1.** Hoş ve güzel olma. **2.** Tazelik. **3.** Parlaklık.

nadarlı, [nadar-lı] *{ağız} sf.* Güzel; sevimli. [DS]

nadarsız, [nadar-sız] *{ağız} sf.* **1.** Obur. **2.** Somurtkan. [DS]

nadas, [Yun. neatós] *is.* **1.** Daha iyi verim almak amacıyla toprağı sürdükten sonra bir yıl boş bırakmak. **2.** Yabancı otlardan temizlemek suretiyle din-

lendirilmiş toprak. 🗗 **nadasa bırakmak,** *Toprağı ekmeyerek bir yıl nadasa bırakmak.*|| **nadas etmek,** *Tarlayı temizleyip sürmekle birlikte ekmeden bir yıl bekletmek.*

nadaslık,-ğı [nadas-lık] *sf.* (Tarla için) nadasa ayrılmış olan.

nadc, [Ar. naẕc / naḍc نضح] *{OsT} is.* **1.** Pişme; olgunluk kazanma. **2.** Buluğa erme.

nader, [ne+kadar > nāder] *(nader) {ağız} zf.* Ne kadar? [DS]

nadh, [Ar. naẕḥ / naḍ نضح] *{OsT} is.* Su çekme.

nadıc, [Ar. nāẕıc ناضج] *(na:dıc) {OsT} is.* Olgunlaşmış; kıvama gelmiş.

nadi, [Ar. nidā > nādī نادى] *(na:di:) {OsT} sf.* **1.** Bağıran; çağıran; ünleyen. **2.** *{ağız}* Güzel konuşan. [DS] **3.** *{ağız}* Kibirli; kendini beğenmiş. [DS] **4.** *is.* Meclis; toplantı.

nadib, [Ar. nādib نادب] *(na:dib) {OsT} sf.* Ağıt yakan; ağlayıcı.

nadic, [Ar. nādic نادج] *(na:dic) {OsT} sf.* **1.** İyi pişmiş et. **2.** Olgun meyve.

nadide, [Far. nā-dīde نادیده] *(na:di:de) {OsT} sf.* **1.** Az bulunur. **2.** Eşi az bulunur; seçkin; değerli.

nadim, [Ar. nedāmet > nādim نادم] *(na:dim) {OsT} sf.* Yaptığı işten dolayı pişmanlık duyan; pişman olan. 🗗 **nadim olmak,** *Pişman olmak; nedamet duymak.*

nadiman, [Ar. nādimān نادمان] *(na:dima:n) {OsT} is.* Pişman olanlar; pişmanlık duyanlar.

nadimane, [Ar. nādim + Far. -āne نادمانه] *(na:dima:ne) {OsT} zf.* Pişmanlık duyana yakışır biçimde; nadim olarak.

nadimen, [Ar. nādimen نادماً] *(na:di'men) {OsT} zf.* Pişman olmuş hâlde; pişmanlıkla.

nadimiyet, [Ar. nādim > nādimiyyet نادمیت] *(na:dimiyet) {OsT} is.* Pişmanlık.

nadir[1]**,** [Ar. nāẕīr / nāḍīr ناضير] *(na:di:r) {OsT} sf.* **1.** Taze. **2.** *is.* Altın.

nadir[2]**,** [Ar. nedret > nādir نادر] *(na:dir) {OsT} sf.* **1.** Benzeri az bulunur; seyrek olan; ender. **2.** *zf.* Çok seyrek olarak.

nadirat, [Ar. nādir > nādirāt نادرات] *(na:dira:t) {OsT} is.* Benzeri az bulunur şeyler. 🗗 **nadirattan olmak,** *Benzeri az bulunur şeylerden olmak.*

nadire, [Ar. nādir > nādire نادره] *(na:dire) {OsT} is.* **1.** Nadirin dişili. **2.** Benzeri az bulunur şey; ender rastlanan şey. 🗗 **nadire-i zamān,** *{OsT} Zamanında eşi bir daha bulunmayan kimse.*|| **nadire-kâr,** *{OsT} Az rastlanır işler yapan.*|| **nadire-perdāz,** *{OsT} Nazik ve nükteli sözler söyleyen; zarif biçimde konuşan.*

nadiredān, [Far. nādiredān نادره دان] *(na:direda:n) {OsT} is.* **1.** Bilgin. **2.** *sf.* Zarif.

nadiregû, [Far. nādiregū نادره گو] *(na:diregû:) {OsT} sf.* Güzel sözler söyleyen; hoş fıkralar anlatan.

nadiregûyan, [Far. nādire-gūyān نادره گویان] *(na:diregû:ya:n) {OsT} is.* Güzel sözler söyleyenler; hoş fıkra anlatanlar.

nadirekâr, [Far. nādire-kār نادره کار] *(na:direkâ:r) {OsT} sf.* Nadir işler yapan; eşi az bulunur sanatkâr.

nadiren, [Ar. nādir > nādiren نادراً] *(na:di'ren) {OsT} zf.* Seyrek olarak; arada sırada; pek az; binde bir.

nadireperdaz, [Far. nādire-perdāz نادره پرداز] *(na:direperda:z) {OsT} sf.* Güzel ve ince söz söyleyen.

nadiresenc, [Far. nādire-senc نادره سنج] *(na:diresenc) {OsT} sf.* Güzel fıkralar anlatan.

nadiresencan, [Far. nādire-sencān نادره سنجان] *(na:diresenca:n) {OsT} is.* Güzel fıkralar anlatanlar.

na'evs, [Far. nāevs نأوس] *(na:evs) {OsT} is.* Kilise; manastır.

naf[1]**,** [Far. nāf ناف] *(na:f) {OsT} is.* **1.** Göbek. **2.** *mecaz.* Bir şeyin ortası. 🗗 **nāf-i şeb,** *{OsT} Gecenin ortası.*

naf[2]**,** [Ar. lāf => naf] *{ağız} is.* Söz; sözcük. [DS]

nafaka, [Ar. nefḳ > nafaḳa نفقه] *{OsT} is.* **1.** Temel ihtiyaçların karşılanması için gerekli olan şeylerin tümü; giyecek, yiyecek vb. için gerekli para; geçimlik. **2.** *huk.* Bir kimsenin bakımakla yükümlü olduğu kimselere sağladığı yiyecek, giyecek ve oturacak yer veya bunlar için verdiği para; bu amaçla mahkeme kararı ile bağlanan aylık. 🗗 **nafaka bağlamak,** *Bir kimseye geçimini sağlayacak kadar para verilmesini sağlamak.*|| **nafaka-i ekarib,** *Bir kimsenin ana, baba, dede, nine, torun, amca, dayı gibi yakın akrabalarına sağladığı para.*|| **nafaka-i iddet,** *Boşadığı karısına kocası tarafından iddet süresince verilen geçimlik parası.*|| **nafaka-i makziyye,** *Mahkeme kararında belirtilen nafaka miktarı.*|| **nafaka-i marziyye,** *Nafaka alacaklısı ile borçlusu arasında anlaşma yoluyla belirlenen para miktarı.*|| **nafaka-i memālik,** *Mülk olan cariye ve kölelerin parası.*|| **nafaka-i muaccele,** *{OsT} Peşin olarak en az üç aylık ödenen nafaka.*|| **nafaka sağlamak,** *Geçinecek kadar kazanmak; geçimini sağlamak.*|| **nafakasını almak,** *argo. Dayak yemek.*|| **nafakasını temin etmek,** *Geçimini sağlamak.*

nafakalanma, [nafaka-la-n-ma] *is.* Nafakalanmak eylemi.

nafakalanmak, [nafaka-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Geçimlik parası verilmek. **2.** *dönşl. f.* Nafakasını sağlamak; geçimliğini elde etmek; geçimini sağlamak.

nafakat, [Ar. nafaḳa >nafaḳāt نفقات] *(nafaka:t) {OsT} is.* Nafakalar.

nafata, [Ar. nafaṭa نفطه] *{OsT} is.* **1.** *tıp.* Çocuklarda çıkan çiçek. **2.** Vücutta çıkan sivilce; kabarcık.

nafe, [Far. nāfe نافه] *(na:fe) {OsT} is.* **1.** Misk keçisinin göbeğinden çıkarılan güzel kokulu yağlı madde; misk. **2.** Tilki, samur, tavşan vb. kürk hayvanlarının göbek derisinden yapılan kürk. **3.** *mecaz.* Sevgilinin sevilen saçı.

nafer, [? nafer] *{ağız} is.* Kez; kere. [DS]

naferiz, [Far. nāfe-rīz نافه ریز] *(na:feri:z) {OsT} sf.* **1.** Göbek düşüren. **2.** Koku saçan.

nafı'a, [Ar. nefᶜ > nāfiᶜa نافعه] *(na:fıa) {OsT} is.* Bir yeri bakımlı ve mamur hâle sokmak için yapılan işlerin tümü; bayındırlık. 🗗 **nafia nezareti,** *İmparatorluk döneminde, bayındırlık işlerini yürütmekle görevli bakanlık düzeyindeki devlet kuruluşu.*|| **nafıa vekâleti,** *Bayındırlık Bakanlığı.*

nafi[1],-i'i [Ar. nefᶜ > nāfiᶜ نافع] *(na:fi) {OsT} sf.* **1.** Yararlı; faydalı; kârlı; kazançlı. **2.** *"Mutlak yararlı olan"* anlamında Allah'ın sıfatlarından.

nafi[2], [Ar. nefy > nāfi / nāfiye نافی / نفایه] *(na:fi) {OsT} sf.* **1.** Yok eden; ortadan kaldıran; gideren. **2.** Olumsuzlaştıran. **3.** Süren; sürgüne gönderen.

nafic, [Ar. nāfic نافج] *(na:fic) {OsT} is.* Kaburga kemiklerinin sonu; eğe.

nafice, [Far. nāfi > nāfi-ce نافجه] *(na:fice) {OsT} is.* Misk keçisinin karnından çıkarılan yağ bezi ve bu bezden elde edilen güzel koku; misk göbeği.

nafih, [Ar. nefḫ > nāfiḥ / nāfiḥa نافخ / نافخه] *(na:fih) {OsT} sf.* Üfleyen; nefes eden; üfürükçü; üfleyici.

nafile, [Ar. nāfile نافله] *(na:file) {OsT} sf.* **1.** (İş için) gerekli değilken yapılan. **2.** Boş; yararsız; işe yaramayan. **3.** (Oruç ve namaz gibi ibadetler için) yerine getirmek zorunluluğu bulunmadığı hâlde yalnızca sevap kazanmak amacıyla yapılan. **4.** *zf.* Boş yere; boşuna. 🗗 **nafile alabanda,** *Tekne içine deniz suyunun girmesini önlemek için tekne bordasına gerilen geçici brandadan küpeştenin iç bölümü.*|| **nafile namazı,** *Farz namazların dışında kılınan namazlar.*|| **nafile yere,** *Boş yere; boşuna; gereksiz yere; yararsız olarak; beyhude.*

nafir, Ar. nefret > nāfir / nāfire نافر / نافره] *(na:fir) {OsT} sf.* **1.** Nefret eden; tiksinen; tiksinti duyan. **2.** Korkup kaçan; korkak; ödlek.

nafiz, [Ar. nüfūẕ > nāfiẕ / nāfiẕe نافذ / نافذه] *(na:fiz) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyin bir yanından girip öbür tarafından çıkan; delip geçen; delen. **2.** İçeri giren; işleyen. **3.** *mecaz.* Etkili olan. **4.** *huk.* Bağlayıcı nitelikte bir hüküm doğuracak şekilde bir mülkiyeti devreden işlem.|| 🗗 **nāfizü'l-emr,** *{OsT} Buyruğu geçen; buyruğuna boyun eğilen.*|| **nāfizü'l-kelîm,** *{OsT} Sözü geçen.*

nafiziyet, [Ar. nāfiẕ > nāfiẓiyyet نافذیت] *(na:fiziyet) {OsT} is.* **1.** Sözü geçerlilik. **2.** Etkileme.

nafta, [Fr. naphte] *is.* Petrolden 100-250°C arasında damıtılan benzin ile gaz yağı arası bir ürün.

naftalin, [Fr. naptalène] *is.* Maden kömürü katranının kuru kuruya damıtılması ile elde edilen, kendine has keskin bir kokusu bulunan, beyaz renkli, suda erimeyen, benzin, eter ve tinerde kolaylıkla eriyen, giyecekleri ve yünlüleri güvelerden korumakta kullanılan, aynı zamanda iyi bir antiseptik olan, 1,158 yoğunluğunda, 38°C'de ergiyen, 218°C'de kaynayan bir hidrokarbon; $C_{10}H_8$

naftalinleme, [naftalin-le-me] *is.* Naftalinlemek işi.

naftalinlemek, [naftalin-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Özellikle yünlü kumaşları güveden korumak için naftalin ekmek veya arasına naftalin koymak.

naftalinlenme, [naftalin-le-n-me] *is.* Naftalinlenmek eylemi.

naftalinlenmek, [naftalin-le-n-mek] *edil f. [-ir]* **1.** Güveden korumak amacıyla naftalin ekilmek, arasına naftalin konulmak. **2.** *gçsz. f. [-ir]* Naftalin edinmek; naftalin almak; naftalin sahibi olmak.

nafur, [Ar. nāfūr / nāfūre نافور / نافوره] *(na:fu:r) {OsT} is.* Fıskiye.

nag, [Sansk. nāga => nāg] *(na:g) {eT} is.* **1.** Yılan. **2.** Ejderha; yılan hükümdarı. [EUTS] **3.** Timsah. 🗗 **nag yılan,** *{eT} Yılan.*|| **nag yılı,** *{eT} Ejderha yılı.*

naga, [Hintç. naga] *is.* Hint mitolojisinde, gövdesinin üstü insan alt tarafı yılan biçimindeki cinlere verilen ad.

nagâh, [Far. nā-gāh ناگاه] *(na:gâ:h) {OsT} sf.* **1.** Zamansız; uygun zamanda olmayan; vakitsiz. **2.** *zf.* Ansızın; birdenbire.

nagâhan, [Far. nā-gāhān ناگاهان] *(na:gâ:ha:n) {OsT} zf.* Ansızın; birdenbire.

nagam, [Ar. naġme > naġam نغم] *{OsT} is.* Nağmeler; ezgiler. 🗗 **nagam-kâr,** *{OsT} Güzel sesler çıkaran; ezgiler söyleyen.*|| **nagam-perver,** *{OsT} Nağme seven; türkü; ezgi söyleyen; güzel sesler çıkaran.*|| **nagam-perverān,** *{OsT} Nağme sevenler; türkü söyleyenler; güzel sesler çıkaranlar.*| **nagam-sāz,** *{OsT} Türkü söyleyen; güzel sözler çıkaran.*

nagamat, [Ar. naġam > naġamāt نغمات] *(nagama:t) {OsT} is.* Nağmeler; ezgiler. 🗗 **nagamāt-ı aşk,** *{OsT} Aşk nağmeleri.*

nagaraca, [Sansk. nagaraca] *is.* **1.** Kral yılan. **2.** Nagaların şefi.

nagatoskop, [Fr. négatoscope] *is.* **1.** Fotoğraf, yazı ve desenlerin ışık karşısında incelenmesinde kullanılan saydam levhadan ibaret alet. **2.** Röntgen filmlerinin incelendiği ışıklı levha.

nageh, [Far. nā-geh ناگه] *(na:gh) {OsT} sf.* → nagâh. 🗗 **nāgeh-zuhūr,** *{OsT} Ansızın olan; oluveren.*

nagehan, [Far. nā-gehān ناگهان] *(na:geha:n) {OsT} zf.* Ansızın; birdenbire.

nagehani, [Far. nā-gehānī ناگهانی] *(na:geha:ni:) {OsT} sf.* Ansızın olan; birdenbire olan.

nagıd, [? naġıd] *{eT} is.* Venüs gezegeni; Zühre yıldızı; akşam yıldızı; çoban yıldızı; sabah yıldızı. [ETY] 🗗 **nagıd jumnu,** *{eT} Cuma günü.* [EUTS]

nagız, -zı [Ar. naġż نغض] *{OsT} sf.* **1.** Şaşırmış gibi kafasını sallayan. **2.** Sallayan; çalkalayan.

nagram, [Soğd. nagram] *{eT} is.* Soğd ayının otuzuncu günü. [EUTS]

nağadak, -ğı [neye+dek > nağadak] *{ağız} zf.* Ne kadar? [DS]

nağar, [? nağar] *{ağız} is.* Pullukla kenarlardan başlayarak yapılan sürüm sonunda sürülen yerlerin birleşmesi ile ortada kalan çukurluk; orta çizi. [DS]

nağat, [? nağat] *{ağız} is.* Tarla sularken büyük arktan su akıtılmak için bölünen yerler. [DS]

nağayrah, [ne+kayır-mak > nağayraḫ] *{ağız} zf.* Ne yapalım? [DS]

nağıl, [Ar. naḳil => nağıl] *{ağız} is.* Öykü; hikâye. [DS]

nağlet, [Ar. lāʿnet => nağlet] *{ağız} is.* Lanet. [DS]

nağme, [Ar. naġme نغمه] *{OsT} is.* **1.** Ezgi; nota. **2.** Kulağa hoş gelen söz veya ses; güzel ve uyumlu ses. **3.** *mecaz.* Bir kimsenin yapmacık olarak söylediği güzel söz. 🗗 **nağme-ger,** *{OsT} 1. Öten. 2. Türkü söyleyen.*|| **nağme-hān,** *{OsT} Şarkı söyleyen; türkü söyleyen.*|| **nağme-hanî,** *{OsT} Şarkı ve türkü söyleyicilik.*|| **nağme-hîz,** *{OsT} Nağme kaldıran; türkü söyleyen; şarkı söyleyen.*|| **nağme-kârî,** *{OsT} Türkü söyleyicilik.*|| **nağme-keş,** *{OsT} Şarkı söyleyen; türkü söyleyen.*|| **nağme-perdāz,** *{OsT} Şarkı söyleyen.*|| **nağme-sāz,** *{OsT} Şarkı söyleyen.*|| **nağme-sāz-ı hevā,** *{OsT} Aşk türküleri söyleyen.*|| **nağme-serā,** *{OsT} Türkü söyleyen; şarkı okuyan.*|| **nağme yapmak,** *argo. 1. Sözü edilen konuyu önem vermiyormuş gibi anlatmak. 2. Bildiği bir şeyi bilmez görünmek. 3. Bir kimseyi gerçekle ilgisi olmayan ancak hoşuna gidecek sözler söyleyerek kandırmaya çalışmak.*|| **nağmeyi değiştirmek,** *1. Ezgiyi değiştirmek. 2. mecaz. Tutumunu değiştirmek; alttan almak.*|| **nağme-zen,** *{OsT} Şarkı söyleyen; türkü söyleyen.*

nağmeli, [nağme-li] *sf.* Nağmesi olan.

nağmesiz, [nağme-siz] *sf.* Nağmesi olmayan.

nağrapa, [? nağrapa] *{ağız} is.* Mağara. [DS]

nağroz, [Far. nevrüz => nağroz] *{ağız} is. bot.* Nevruz çiçeği. [DS]

nağz, [Far. naġz نغز] *{OsT} sf.* Güzel, iyi, hoş görünen.

nah[1], [nah *(yans.)*] *is.* Söylenmeyi, mırıldanmayı anlatan kök. [Zülfikar] 🗗 **nah nuh etmek,** *{ağız} Kendi kendine söylenmek; mırıldanmak.* [DS]

nah[2], [nah / na] *ünl.* → na[1].

nah[3], [ne + ḫāl ?] *{ağız} zf.* Nasıl? 🗗 **nah olsa,** *{ağız} Nasıl olsa...* [DS]

nah[4], [Far. nāḫ ناخ] *(na:h) {OsT} is.* Göbek.

nah[5], [Far. naḫ نخ] *{OsT} is.* **1.** İnce ip; iplik; ibrişim. **2.** Değerli ipliklerden yapılmış bir tür halı veya kilim.

nah[6], **-h'ı** [Ar. naḫʿ نخع] *{OsT} is.* Boğazlama; kesme.

naha, [nah-a] *(na'ha) {ağız} ünl.* **1.** Yazık; tuh! **2.** Ne olurdu! **3.** *zf.* Daha kötü; beter. [DS]

nahafet[1], [Ar. nahāfet / nehāfet نحافت] *(naha:fet) {OsT} is.* Cılızlık; zayıflık; çelimsizlik.

nahafet[2], [Ar. naḫāfet نخافت] *(naha:fet) {OsT} is.* Aksırma.

nahah, [Far. nā-ḫᵛāh ناخواه] *(na:ha:h) {OsT} zf.* İstemeyerek; zorla; zorlanarak.

nahak, [Far. nā + Ar. ḥaḳḳ ناحق] *sf.* **1.** Haksız. **2.** Gereksiz. **3.** *zf.* Haksız yere; boşu boşuna. 🗗 **nahak yere,** *Haksız olarak; boş yere; boşu boşuna.*

nahal, [ne + Ar. ḥāl] *(na'hal) {ağız} zf.* **1.** Nasıl; ne durumda? **2.** Ne kadar çok; ne çok. [DS]

nahanda, [ne+hal-de > nahanda] *(na'handa) {ağız} zf.* **1.** Nasıl; ne durumda? **2.** Bir türlü. [DS]

nahar, [? nahar] *{ağız} is.* Kahvaltı. [DS]

naharcı, [nahır-cı] *{ağız} is.* Çoban. [DS]

naharir, [Ar. niḥrir > naḥārīr نحاریر] *(naha:ri:r) {OsT} is.* Bilgili, deneyimli, becerikli kimseler.

nahartan, [ne + kadar > nahar-tan ?] *{ağız} zf.* Ne kadar? [DS]

nahas, [ne + Ar. ḫāṣṣ *(özel)* => ne+has > nahas] *(na'has) zf.* **1.** Nasıl oldu da... **2.** Niye; neden; niçin? 🗗 **nahas etmek,** *İyi yapmak; çok iyi yapmak.*

nahaset, [Ar. naḫāset نخاست] *(naha:set) {OsT} is.* **1.** Cambazlık. **2.** Esircilik.

nahast[1], **-ti** [Far. nā-ḫāst ناخاست] *(na:ha:st) {OsT} is.* Kötürüm.

nahast[2], **-ti** [Far. nā-ḫāᵛst ناخواست] *(na:ha:st) {OsT} sf.* **1.** İstenilmemiş. **2.** İsteksiz. **3.** *zf.* İstemeden.

nahat, [? nahat] *{ağız} is.* Duvara konulan düzgün ve uzun taş. [DS]

nahb[1], [Ar. naḥb نحب] *{OsT} is.* **1.** Ölüm; ecel. **2.** Yüksek sesle ağlama.

nahb[2] [Ar. naḫb نخب] *{OsT} is.* **1.** Çekip çıkarma. **2.** Şerefe içilen kadeh. **3.** En iyi şeyi seçme; tercihte bulunma.

nahçir, [Far. naḫçīr نخجير] *(nahçi:r) {OsT} is.* **1.** Yaban keçisi avı. **2.** Yaban keçisi, ceylan gibi av hayvanlarının ortak adı. **3.** Avlanılan yer; avlak. 🗗 **nahçîr-gâh,** *{OsT} Av yeri; avlak.*|| **nahçîr-gîr,** *{OsT} Avcı.*|| **nahçîr-vân,** *{OsT} Avcı.*

nahham, [Ar. nuḥam > naḥḥām نخام] *(nahha:m) {OsT} sf.* **1.** Boğazını temizlemek için sık sık öksürüp balgam çıkaran. **2.** Cimri; pinti; eli sıkı; kıskanç.

nahhas[1], [Ar. nuḥas *(bakır)* > naḥḥās نخاس] *(nuhha:s) {OsT} is.* Bakırcı.

nahhas[2], [Ar. naḫs > naḫḫās نخاس] *(nuhha:s) {OsT} is.* **1.** Hayvan satıcısı; hayvan alıp satan kimse; cambaz. **2.** Esir ticareti yapan kimse; esir tüccarı; esirci.

nahhat[1], [Ar. naḥḥāt نخات] *(nuhha:t) {OsT}is.* Kereste işi ile uğraşan kimse; marangoz; tahtacı; mobilyacı vb.

nahhat[2], [Ar. naḥḥāṭ نخاط] *(nuhha:t) {OsT} sf.* Kibirli; gururlu.

nahır, [Erme. naḫir] *{ağız} is.* **1.** Sığır sürüsü; inek sürüsü; sürü. **2.** Değişik tür hayvanlardan oluşan sürü. **3.** Davar sürüsü. **4.** Sığırın yayılmaya götürülmek üzere toplandığı yer. **5.** Sığırın yayıldığı yer. **6.** Çoban; nahırcı. [DS] 🗗 **nahır goyan** (koyan), *{ağız} Bir yıllığına tutulan sığır çobanlarının hesap verdikleri Aralık ayının 25. günü.* [DS]|| **nahır kavan,** *{ağız} Bir aralık günü.* [DS]

nahırcı, [nahır-cı] *{ağız} is.* **1.** Sığır çobanı. **2.** Ördek çobanı; hergeleci. **3.** Çoban. [DS]

nahırcılık, -ğı [nahır-cı-lık] *is.* Sığır çobanlığı; sığır çobanının yaptığı iş.

nahırçı, [nahır-cı] *{ağız} is.* → nahırcı. [DS]

nahıs, [Far. nā-kes => nahıs] *sf.* **1.** Ters; inatçı. **2.** Bencil; cimri.

nahız, [Erme. nahr] *{ağız} is.* **1.** Davar sürüsü. **2.** Çalışmaya alıştırılmamış at; hergele. [DS]

nahi[1], [Ar. nehy > nāhī ناهى] *(na:hi:) {OsT} sf.* Yasaklayan; engelleyen; engel olan.

nahi[2], [Ar. naḥv > nāḥī ناحى] *(na:hi:) {OsT} is.* Söz dizimi bilgini; cümle bilgisi âlimi; nahivci.

nahib[1], [Ar. naḫab *(çekingen)* > naḫīb نخيب] *(nahi:b) {OsT} sf.* Korkak.

nahib[2], [Ar. nehb > nāhib ناهب] *(na:hib) {OsT} sf.* Yağma eden; yağmalayan; çapulcu.

nahib[3], [Ar. naḥb > naḥīb نحيب] *(nahi:b) {OsT} is.* **1.** Yüksek sesle, haykıra haykıra ağlama; avaz avaz ağlama. **2.** Ölüm; ecel.

nahid[1], [Far. nāhīd / nāhīde ناهيد / ناهيده] *(na:hi:d) {OsT} is.* **1.** Yeni yetme kız. **2.** *öz. is.* Venüs gezegeni; Zühre; Çolpan.

nahid[2], [Ar. nehed > nāhid / nāhide ناهد / ناهده] *(na:hid) {OsT} is.* Bulûğ çağına giren, göğüsleri sertleşip yuvarlaklaşan genç kız; turunç memeli kız.

nahidat, [Ar. nehed > nāhid / nāhide > nāhidāt ناهدات] *(na:hida:t) {OsT} is.* Bulûğ çağına giren, göğüsleri sertleşip yuvarlaklaşan genç kızlar; turunç memeli kızlar.

nahif[1], [Ar. naḫīf نخيف] *(nahi:f) {OsT} is.* Genizden gelen ses.

nahif[2], [Ar. neḥāfet > naḥīf نحيف] *(nahi:f) {OsT} sf.* Zayıf; cılız; çelimsiz.

nahik, -kı [Ar. nehaḳ > nāhiḳ ناهق] *(na:hik, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Eşek gibi ses çıkaran; anıran; eşek sesli.

nahika, [Ar. nāhiḳa ناهقه] *(na:hika) {OsT} is.* Dudaklı hayvanların göz pınarı.

nahil[1], **-hli** [Ar. naḫl نخل] *{OsT} sf.* Zayıflık; incelik; çelimsizlik; arıklık.

nahil[2], [Ar. naḫl > nāḫil ناخل] *(na:hil) {OsT} is.* Kalburcu; elekçi; kalburdan geçiren.

nahil[3], [Ar. naḫl > nāḫil / nāḥile ناحل / ناحله] *(na:hil) {OsT} sf.* Zayıflamış; incelmiş; çelimsizleşmiş; arık.

nahil[4], [Ar. nāhil ناهل] *(na:hil) {OsT} sf.* Suyu olmayan; susuz.

nahil[5], [ne + Ar. ḥāl] *{ağız} zf.* Nasıl? [DS]

nahile, [Ar. nāḫile ناخله] *(na:hil) {OsT} is.* Huy; yaradılış; tabiat.

nahir[1], [Ar. naḫīr نخير] *(nahi:r) {OsT} is.* (Öfke ve isyan belirtisi olarak) burundan gürültü ile ses çıkarma; hırlama.

nahir[2], [Ar. naḫr > nāḫir ناحر] *(na:hir) {OsT} is.* **1.** Çürüyüp ufalanmış kemik. **2.** Hayvan kemiklerini eriterek yağ yapan kasap.

nahir[3], [Ar. naḫr > naḫīr / naḫīre نخير / نخيره] *(nahi:r) {OsT} sf.* Boğazlanmış; boğazı kesilmiş; kurban edilmiş.

nahir[4], [Far. neḫīz / naḫīr نخير] *(nahi:r) {OsT} is.* → nahiz.

nahir[5], [Erme. nahr] *{ağız} is.* Hayvan sürüsü. [DS]

nahire, [Ar. naḥr > nāḥire ناحره] *(na:hire) {OsT} is.* **1.** Ayın ilk günü. **2.** Ayın son gecesi.

nahis[1], [Ar. naḥs > nāḥis ناحس] *(na:his) {OsT} is.* Kıtlık yılı.

nahis[2], [Ar. naḥs > naḥīs / naḥīse نحيس] *(nahi:s) {OsT} sf.* **1.** Uğursuz; talihsiz. **2.** *is.* Kıtlık.

nahit[1], **-di** [Ar. naḥīt / naḥīte نحيت / نحيته] *(nahi:t) {OsT} is.* İnleme; içini çeke çeke ağlama.

nahit[2], **-di** [Far. nāhid ناهيد] *(na:hid) {OsT} is.*→ nahid[2].

nahit, [Ar. laḥd => lahit / nahit] *{ağız} is.* Düz taş. [DS]

nahiv,-hvi [Ar. naḥv نحو]*{OsT} is.* **1.** Yön; taraf; yol; kenar; yan. **2.** *dbl.* Eskiden cümle bilgisine verilen ad; sözdizimi; sentaks.

nahiye, [Ar. naḥv > nāḥiye ناحيه] *(na:hiye) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin yan tarafı; kenar; taraf; yön. **2.** Bölge. **3.** Çevre; civar. **4.** İnsan ve hayvan vücudunda herhangi bir iç organın bulunduğu yer. **5.** *yönet.* Yönetim bakımından köy ile ilçe arası yönetim birimi; bucak. 🗗 **nāhiye-i hasele,** *{OsT} anat. Alt karın.*|| **nāhiye-i ıbtiye,** *{OsT} anat. Koltuk altı bölgesi.*|| **nāhiye-i katāniye,** *{OsT} anat. Bel bölgesi.*|| **nāhiye-i merākiye,** *{OsT} anat. Geğrek.*|| **nāhiye-i rakabiye,** *{OsT} anat. Ense bölgesi.*|| **nāhiye-i şersūfiye,** *{OsT} anat. Üst karın bölgesi.*|| **nāhiye-i tahte'z-zakaniye,** *{OsT} anat. Çene ucu altı bölgesi.*|| **nāhiye-i zahriye,** *{OsT} anat. Arka bölgesi; sırt.*|| **nāhiye-i us'ūsiye,** *{OsT} anat. Kuyruksokumu bölgesi.*

nahiyevi, [Ar. nāḥiyevī ناحيوى] *(na:hiyevi:) {OsT} sf.* Bölgesel; yerel.

nahiz, [Far. naḫīz / neḫīr نخيز] *(nahi:z) {OsT} is.* **1.** Pusu; tuzak. **2.** *sf.* Kusurlu; eksik; sakat. **3.** Adi; kaba; bayağı. 🗗 **nahîz-gâh,** *{OsT} Pusu yeri.*

nahl[1], [Ar. naḥl نحل] *{OsT} is.* Bal arısı. 🗗 **nahlbend,** *{OsT} Balmumundan süs eşyaları yapan kimse.*

nahl[2], [Ar. naḫl نخل] *{OsT} is.* **1.** Hurma ağacı. **2.** Bir tür ağaççık. **3.** *ed. mecaz.* Uzun ince vücuda sahip güzel. 🗗 **nahl-bend,** *{OsT} Ağaç budayıp, tanzim eden kimse.*|| **nahl-i ergavān,** *{OsT} Bir tür lale.*|| **nahl-i Meryem,** *{OsT} Hz. İsa'nın doğumu sırasında Hz. Meryem'in altına sığındığı hurma.*|| **nahl-i mātem,** *{OsT} Eskiden İran'da ölen çok yaşlı kimselerin tabutları üzerine konulan taç.*|| **nahl-i tābūt,** *{OsT}* → nahl-i mātem.|| **nahl-i Tūr,** *{OsT} Hz. Musa'nın Sina'da Eymen vadisinde tecelli eden İlâhî nurları görmüş olduğu mukaddes ağaç.*

nahl[3], [Ar. naḫl => Far. naḫl نخل] *{OsT} is.* Gelin odasına konulan yapma çiçek, dal ve mumdan ibaret süs ağacı.

nahle[1], [Ar. naḥl > naḥle نحله] *{OsT} is.* Bir tek bal arısı.

nahle[2], [Ar. naḫl > naḫle نخله] *{OsT} is.* Tek hurma ağacı.

nahliye, [Ar. naḫl > naḫliyye نخليه] *{OsT} is. bot.* **1.** Hurmagiller, *(Palmaceae).* **2.** Hurmalar, *(Palmiers)*

nahlsitan, [Ar. naḫl + Far. sitān نخلستان] *(nahlsita:n) {OsT} is.* **1.** Hurmalık. **2.** Hurma fidanlığı. **3.** Fidanlık; ağaçlık.

nahlzar, [Ar. naḫl + Far. zār نخلزار] *(nahlza:r) {OsT} is.* Hurmalık.

nahme, [Ar. naḥme نحمه]*{OsT} is.* Göğüsten çıkan ses.

nahna, [Yun. láhanò => lahan / nahna] *{ağız} is.* Lahana. [DS]

nahnah, [nah *(yans.)* > nah+nah] *{ağız} sf.* (Kişi için) genizden konuşan; hımhım. [DS]

nahnaha, [Ar. naḥnaḥa نحنحه]*{OsT} is.* **1.** Öksürme; öksürük. **2.** Hırıltılı bir şekilde soluma.

nahor, [Alt. nahor] *is.* Orta Asya'nın yüksek dağlarında yaşayan bir tür yabani koyun.

nahoş, [Far. nā-ḫ^{v}ōş ناخوش] *(na:ho:ş) {OsT} sf.* Hoş olmayan; hoşa gitmeyen; çirkin; kötü.

nahoşi, [Far. nā-ḫ^{v}ōşī ناخوشى] *(ha:ho:şi:) {OsT} is.* Çirkinlik; hoşa gitmeme durumu.

nahr, [Ar. naḥr نحر] *{OsT} is.* Boğazlama; kesme.

nahra, [? nahra] *{ağız} is.* Başa kakma. [DS]

nahs[1], [Ar. naḥs نحس] *{OsT} is.* Zayıflama.

nahs[2], [Ar. naḥs نحس] *{OsT} is.* **1.** Uğursuzluk. **2.** Uğursuz sayılan şey. 🗗 **nahs-i asgār,** *{OsT} 1. Küçük uğursuz. 2. gök b. Mars gezegeni.*|| **nahs-i ekber,** *{OsT} 1. Büyük uğursuz. 2. gök b. Satürn gezegeni.*|| **nahs-i felek,** *{OsT} 1. Gökyüzünün uğursuzları. 2. gök b. Satürn ve Mars gezegenleri.*

nahseyn, [Ar. naḥs > naḥseyn نحسين] *{OsT} is.* **1.** İki uğursuzlar. **2.** Mars ve Satürn gezegenleri.

naht, [Ar. naḥt نحت] *{OsT} is.* **1.** Ağaç, taş vb. yontma. **2.** *dbl.* İki ve daha çok kelimeden birleştirme yoluyla bir kelime meydana getirme.

nahtik, -ği [? nahtik] *{ağız} is. bot.* Pancar yaprağına benzeyen ve yenilen bir kır bitkisi. [DS]

nahuda, [Far. nā-ḫudā ناخدا] *(na:huda:) {OsT} sf.* Tanrıtanımaz; ateist.

nahuda, [Far. nāv *(gemi)* + ḫudā *(sahip)* ناوخدا] *(na:huda:) {OsT} is.* Kaptan.

nahun, [Far. nāḫun ناخون] *(na:hun) {OsT} is.* Tırnak.

🗗 **nâhun-âftâb,** *{OsT} Ateş.*|| **nâhun-be-dendân,** *{OsT} Kederden veya hayretten dolayı parmağını dişleri arasına sıkıştırmış olan.*|| **nâhun-bür,** *{OsT} Tırnak makası.*|| **nâhun-bürā(y),** *{OsT} Tırnak makası; tırnak çakısı.*|| **nâhun-gîr,** *{OsT} Tırnak makası.*|| **nâhun-hâre,** *{OsT} tıp. Dolama.*|| **nâhun-i âf-tâb,** *{OsT} Ateş.*|| **nâhun-i hâme,** *{OsT} Kalemin ucu.*|| **nâhun-pâl,** *{OsT} tıp. Dolama.*|| **nâhun-pîrâ,** *{OsT} Tırnak çakısı.*

nahune, [Far. nāḫune ناخونه] *(na:ḫune) {OsT} is.* **1.** Tırnak. **2.** Tırnağa benzer şey. **3.** Mızrap.

nahuneci, [nahune-ci] *{ağız} sf.* Çıkarcı; fesatçı. [DS]

nahv, [Ar. naḥv نحو] *{OsT} is.* → nahiv.

nahve, [Ar. naḥve نحوه] *{OsT} is.* Çörek otu.

nahvet, [Ar. naḥvet نخوت] *{OsT} is.* Kendini beğenme; böbürlenme; büyüklenme; kibir; gurur. 🗗 **nahvet-fürüş,** *{OsT} Büyüklenen; böbürlenen.*|| **nahvet-i cündiyâne,** *{OsT} Binicilik gururu.*|| **nahvet-pîşe,** *{OsT} Büyüklenen; böbürlenen.*

nahvi, [Ar. naḥv > naḥvī نحوی] *{OsT} sf.* Sözdizimi ile ilgili.

nahviyyun, [Ar. naḥvī > naḥviyyun نحویون] *(nahviyyu:n) {OsT} is.* Sözdizimi uzmanları.

nahye, [ne+ Ar. ḫāl + T. yā > nahye] *{ağız} c.* Ne bileyim? [DS]

nahz[1], [Ar. naḥz نخز] *{OsT} is.* **1.** Bir aletle delme; dürtme; saplama; yaralama. **2.** Havanda döverek ezme. **3.** Sözleriyle birinin kalbini kırma; gurur kırma; incitme.

nahz[2], [Ar. naḥż نحض] *{OsT} is.* **1.** Kemiğin etini ayıklama. **2.** Cerrahlıkta, ameliyat edilecek kemiği açma.

na'i, [Ar. naʿay > nāʿī ناعی] *(na:i:) {OsT} sf.* **1.** Birinin ölüm haberini ilan etmekle görevlendirilmiş kimse. **2.** Birinin ölümünü haber veren. **3.** Kara haberci; şom ağızlı.

na'i, -i'ı [Ar. nāʿ > nāiʿ نائع] *(na:i:) {OsT} sf.* **1.** Acıkmış. **2.** Susamış.

na'ib[1], [Ar. naʿīb نعیب] *(nai:b) {OsT} is.* Karga ve çirkin sesli kuşların ötüşü.

na'ib[2], [Ar. nevb > nāʾib نائب] *(na:ib) {OsT} is.* → naip.

na'ibat, [Ar. nāʾibe > nāʾibāt نائبات] *(na:iba:t) {OsT} is.* Belalar; musibetler.

na'ibe, [Ar. nāʾib > nāʾibe نائبه] *(na:ibe) {OsT} is.* **1.** Kadın naip. **2.** Kaza; bela; musibet. **3.** *tıp.* (Hastalık için) nöbetle gelen.

na'if[1], [Ar. naʿīf نعیف] *(nai:f) {OsT} sf.* (Zayıf ile birlikte ikileme olarak kullanılır) zayıf.

naif[2], [Lat. nativus *(doğal)* > Fr. naïf] *sf.* **1.** Saf; temiz; ince. **2.** İçinden geldiği gibi hareket eden; doğal; içten. **3.** *is.* Naif sanat anlayışını sürdüren ressam; naif ressam. 🗗 **naif sanat,** *Bir ressamlık eğitimi görmemiş, ustalık iddiasında bulunmayan ressamlarca sürdürülen, çocuksu tasvirlerin egemen olduğu bir sanat anlayışı.*

na'iha, [Ar. nāʾiḥa نائحه] *(na:iha) {OsT} sf.* (Kadın için) ağıt yakan; ağlayan.

na'ik, -kı [Ar. naʿīḳ نعیق] *(nai:k) {OsT} is.* **1.** Karga ötüşü. **2.** Horoz sesi.

na'il, [Ar. neyl > nāʾil / nāʾile نائل / نائله] *(na:il) {OsT} sf.* Erişmiş; ele geçirmiş; elde etmiş; başarmış. 🗗 **nail olmak,** *Ele geçirmek; erişmek; başarmak; kazanmak.*

na'ile, [Ar. neyl > nāʾil / nāʾile نائل / نائله] *(na:ile) {OsT} sf.* **1.** Na'ilin dişili. **2.** İsteğine erişmiş, başarılı kadın.

na'iliyet, [Ar. nāʾil > nāʾiliyyet نائلیت] *(na:iliyet) {OsT} is.* Nail olma; erişme; başarma.

na'im[1], [Ar. nevm > nāʾim نائم] *(na:im) {OsT} sf.* Uyuyan.

na'im[2], [Ar. niʿm > nāʿim ناعم] *(na:im) {OsT}* **1.** Yumuşak, kemiksiz. **2.** (Sebze için) taze; körpe ve kılçıksız. **3.** *is.* Etli sebze.

na'im[3], [Ar. niʿmet > naʿīm نعیم] *(nai:m) {OsT} is.* **1.** Huzur, mutluluk ve bolluk içinde yaşayış; nimetlenme. **2.** Allah'ın lütfu, cömertliği. **3.** Kur'an-ı Kerim'de adı geçen sekiz cennetten dördüncüsünün adı; Firdevs.

na'imat, [Ar. nāʿim > nāʿimāt ناعمات] *(na:ima:t) {OsT} is.* **1.** Taze ve körpe şeyler. **2.** Taze şeyler.

na'ime, [Ar. nāʿim > nāʿime ناعمه] *(na:ime) {OsT} is.* **1.** Naimin dişili. **2.** Güzel ve zarif kadın.

nai'mîn, [Ar. nāʾimīn نائمین] *(na:imi:n) {OsT} is.* Uyuyanlar.

naip, -bi [Ar. nevb > nāʾib نائب] *(na:ip) sf.* **1.** Nöbetle gelen; nöbet bekleyen. **2.** *is.* Bir kimsenin yerine bakan kimse; vekil. **3.** Tahtta hükümdar bulunmadığı zaman veya küçük yaştaki hükümdarın yerine devleti yöneten kimse; vekil. **4.** Eskiden kadı yerine kaza yetkisini kullanan, hüküm verebilen kimse. **5.** Görevlerini Anadolu ve Rumeli Kazaskerleri adına yaptıkları için, şer'iye mahkemelerinde görev yapan kadıların unvanı. **6.** *sf.* Naiplik yapan. 🗗 **naip hakim,** *Kendi görev alanında olmamakla birlikte başka bir mahkeme tarafından keşif, tanık dinleme gibi yargılamaya ilişkin bir usul işlemini yapmak üzere görevlendirilmiş yargıç.*|| **naib-i fail,** *(Kelime için) edilgen fiile konu olan.*

naiplik,-ği [naip-lik] *is.* **1.** Naibin yaptığı iş ve görev. **2.** Bir kralın yokluğu, küçüklüğü veya yetersizliği sırasında kurulmuş olan yönetim. **3.** Almanya, Hollanda ve Belçika'da belediye kuruluşuna verilen ad; protektora. **4.** Amsterdam şehrinin 36 senatör, bir yargıç, dört belediye başkanı ve dokuz kâhyadan meydana gelmiş yönetim kurulu.

na'ir[1], [Ar. naʿre > naʾīr نعير] *(nai:r) {OsT} sf.* Haykıran; nara atan.

na'ir[2], [Ar. nār > nāʾir نائر] *(na:ir) {OsT} sf.* **1.** Yanan. **2.** Parlayan.

na'ire, [Ar. nār > nāʿire نائره] *(na:ire) {OsT} is.* Ateş.

nairiti, [Sansk. nairrtī] *{eT} is.* Güney-batıdaki saha aralığının adıdır. [EUTS]

naivasiki, [? naivasiki] *{eT} is.* Yüksek ruhlu kimse. [EUTS]

naivaziki, [? naivaziki] *{eT} is.* → naivasiki. [EUTS]

na'iz, [Ar. nāʿiẓ ناعظ] *(na:iz) {OsT} sf.* **1.** Kaldıran. **2.** Kuvvetlendiren.

-nak, [Far. –nāk] *(-na:k) ek.* İsim sonlarına gelerek Türkçe'deki –li ekinin görevini yapan Farsça son ek. *derd-nāk (dertli), elem-nāk (elemli)*

nak, -k'ı [Ar. naḳʿ نقع] *{OsT} is.* **1.** Suyu emme; ıslanma. **2.** Sıcak suda haşlama. **3.** İlaç olarak kullanılan bir otu sıcak suda bırakarak özünü çıkarma. **4.** Sert ve killi toprağın üzerinde suyun toplanması. **5.** Toz; toz bulutu.

naka[1]**, -ai** [Ar. naḳāʾ نقاء] *(naka:) {OsT} is.* Temiz olma; paklanma.

naka[2], [Ar. nāḳa ناقه] *(na:ka) {OsT} is.* **1.** Dişi deve. **2.** Deniz filinin dişlerinden yapılan tespih. **3.** *argo.* Cinsel ilişki.

naka[3], [? naka] *{ağız} is.* Civciv. [DS]

nakabet, [Ar. nikābet] *(naka:bet) {OsT} is.* → nikabet.

nakabil, [Far. nā + Ar. ḳābil ناقابل] *(na:ka:bil) {OsT} sf.* **1.** Olamaz; olmayacak; olması mümkün olmayan; imkânsız; boş. **2.** Yeteneksiz; bilgisiz; kabiliyetsiz. 🗗 **nākābil-i icrā,** *{OsT} Yapılması olanaksız; yapılamaz.*|| **nākābil-i idāre,** *{OsT} dnz. (Gemi için) önemli bir arıza yüzünden idare edilemez olan.*|| **nākābil-i ta'rif,** *{OsT} Tarifi mümkün değil; tarif edilemez.*|| **nākābil-i te'lif,** *{OsT} Uyuşamaz; bağdaşmaz; bağdaşamaz.*

nakabilan, [Far. nā + Ar. ḳābilān ناقابلان] *(na:ka:-bila:n) {OsT} is.* **1.** Olmayacak; olamayacak işler. **2.** Yeteneksiz; kabiliyetsiz; bilgisiz kimseler.

nakabul, -lü [Far. nā + Ar. ḳabūl ناقبول] *(na:kabu:l) {OsT} sf.* Kabiliyetsiz; yeteneksiz; yeteneği olmayan; beceriksiz.

nakale, [Ar. nāḳıl > naḳale نقله] *{OsT} is.* **1.** Bir eşyayı bir yerden başka yere taşıyanlar. **2.** Bir maddenin geçmesine elverişli olanlar. **3.** Bir kitabı, bir yazıyı bir dilden başka bir dile aktaranlar; mütercimler. **4.** Bir yerde işittiği sözü başka bir yerde söyleyenler; haber taşıyanlar. **5.** *fiz.* Elektik akımını veya ısıyı ileten maddeler; iletkenler.

nakapuşp, [? nakapuşp] *{eT} is.* Bir tür çiçek. [EUTS]

nakarat, [Ar. naḳra *(kazılan)* > naḳarāt نقرات] *(nakara:t) is.* **1.** Kazılan, sabitleştirilen şeyler. **2.** *müz.* Musiki eserlerinde aynı söz ve müzik ile tekrar edilen bölümler. **3.** *ed.* Manzum eserlerde iki ve daha çok tekrarlanan bölüm. **4.** *mecaz.* Usandıracak kadar çok tekrarlandığı için önemini yitiren söz.

nakaratlı, [nakarat-lı] *sf.* Nakaratı olan.

nakaratsız, [nakarat-sız] *sf.* Nakaratı olmayan.

nakare[1], [Ar. naḳāre نقاره] *(naka:re) {OsT} is.* **1.** Davul; kös; nakkare. **2.** Dümbelek.

nakâre[2], [Far. nā-kāre ناكاره] *(na:kâ:re) {OsT} sf.* **1.** İşe yaramaz; yararsız. **2.** Tembel; uyuşuk; üşengen.

nakat, [? nakat / nağat] *{ağız} is.* → nağat. [DS]

nakavt, [İng. knock-out] *is. spor.* Boks maçında yumruk yedikten sonra yere düşerek on saniye içinde kalkamayan dövüşçünün yenilme durumu. 🗗 **nakavt etmek,** *1. Boksta nakavt ile yenmek. 2. mecaz. Mat etmek.*|| **nakavt olmak,** *1. Boksta nakavt ile yenilmek. 2. mecaz. Mat olmak.*

nakb, [Ar. naḳb نقب] *{OsT} is.* **1.** Delme. **2.** Delik veya lağım açma. 🗗 **nakb-zen,** *Delik veya lağım açan işçi.*

nakd, [Ar. naḳd نقد] *{OsT} is.* → nakit. 🗗 **nakd-a-nakd,** *{OsT} Ardı ardına ödemelerde bulunarak borcun bütününü kapatma.*|| **nakd-i can,** *{OsT} En değerli şey; hayat.*|| **nakd-i cins,** *{OsT} Nakit olarak bulunan para, sikke ve mal cinsinden değerler.*|| **nakd-i hālis,** *{OsT} İçine başka bir maden karıştırılmamış saf altın veya gümüş para.*|| **nakd-i mevcut,** *{OsT} Elde bulunan para; mevcut para.*

nakden, [Ar. naḳd > naḳden نقداً] *(na'kden) {OsT} zf.* **1.** Para olarak; para ile; para sayarak. **2.** Peşin para vererek; peşinen.

nakdî, [Ar. naḳd > naḳdī / naḳdīye نقدى / نقديه] *(nakdi:) {OsT} sf.* Para ile ilgili; para bakımından; parasal; paraca. 🗗 **nakdî ceza,** *Para cezası.*|| **nakdî kıymet,** *Para olarak değer.*|| **nakdî teminat,** *1. Borcun ödeneceğine dair alacaklıya para olarak gösterilen teminat. 2. Kredi kullanılması durumunda para olarak gösterilen güvence.*|| **nakdî vergi,** *Para olarak ödenen vergi.*|| **nakdî yardım,** *Bizzat para olarak yapılan yardım.*

nakdine, [Ar. naḳd + Far. -īne نقدينه] *(nakdi:ne) {OsT} is.* **1.** Hazır para; peşin para. **2.** Paraya çevri-

lebilir, değerli mal. 🗗 **nakdîne-i hayât,** *{OsT} Hayatın değeri.*

nakes, [Far. nā-kes ناکس] *(na:kes) {OsT} sf.* → nekes.

nakı, [kangı > hangi > nākı] *(na:kı) {ağız} zf.* Hangi? [DS]

nakıd, [Ar. naḳd > nāḳıd ناقد] *(na:kıd) {OsT} sf.* **1.** Paranın taklitlerini anlayan. **2.** Bir şeyin iyisini kötüsünden ayıran. **3.** *is.* Dirhem; dinar.

nakıl[1], [Ar. naḳl نقل] *{OsT} is.* → nakil.

nakıl[2], [Ar. naḳl > nāḳıl ناقل] *(na:kıl) {OsT} is.* **1.** Taşıyan. **2.** Geçiren. **3.** Dilden dile çeviren. **4.** Duyduğunu anlatan. **5.** *fiz.* İletken. **6.** *{ağız}* Kez; defa. [DS] 🗗 **nākıl-i ahbār,** *Haber iletici.*|| **nākıl-meclîs,** *Söz taşıyan.*

nakıl[3], [Ar. naḳl > Far. naḳl => naḳıl نقل] *{eAT} is.* **1.** Türlü çiçek ve renkli mumlarla süslenip şenlik gecelerinde alay önünde götürülen ağaç. **2.** *{ağız}* Kına gecesinde gelin evine götürülen, üstü çiçeklerle donatılmış ağaç dalı. [DS] **3.** *{ağız}* Bir dal üzerine dizilmiş ve bağlanmış turfanda kiraz. [DS] **4.** *{ağız}* Kına çiçeği, *(Silene chlorifolia).* [DS]

nakıliyet, [Ar. nāḳıl > nāḳıliyyet ناقليت] *(na:kıli:yet) is.* → nakiliyet.

nakıllamak, [Ar. naḳl => nakıl-la-mak] *{eAT} {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (At için) rahvan yürümek; binicisini sarsmadan yürümek; yorga yürümek. [DS]

nakımet, [Ar. naḳımet نقمت] *{OsT} is.* İntikam; öç alma.

nakır, [Ar. naḳr > nāḳır ناقر] *(na:kır) {OsT} sf.* **1.** Hedefe isabet eden ok. **2.** Delen; oyan; kazan şey.

nakıra, [kanı-ra / ne+ḫar-a] *(na'kıra) {ağız} zf.* Nereye? [DS]

nakırda, [kanı-ra-da / ne+ḫar-da] *(na'kırda) {ağız} zf.* Nerede? [DS]

nakırdılaşmak, [Ar. lāḳırdı ? => nakırdı-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Alaya almak; şakalaşmak. [DS]

nakırtmaç, -cı [Erme. nahr => nakır-t-maç] *{ağız} is.* Sığırtmaç. [DS]

nakıs[1], [Ar. naḳṣ > nāḳıṣ / nāḳıṣa ناقص / ناقصه] *(na:-kıs) {OsT} sf.* **1.** Eksik; tam olmayan; bitmemiş; noksan. **2.** Kusuru olan; kusurlu; özürlü. **3.** *dbl.* (Arapça kelime için) üçlü kökün son harfi illetli olan. **4.** *mat.* Sıfırdan küçük olan; eksi işareti ile gösterilen; negatif. **5.** *is. mat.* Çıkarma işareti: (–) 🗗 **nākıs aded-i tām,** *mat. Negatif tam sayılar.*|| **nākısa(t)ü'l-akl,** *{OsT}1. Aklı kısa. 2. aşğ. mecaz. Kadın.*|| **nākısü'l-ıyār,** *{OsT} Ayarı bozuk.*

nakıs[2], [Far. nā-kes => nakıs / nahıs] *{ağız} sf.* **1.** Ters; inatçı. **2.** Cimri; bencil. [DS]

nakısat, [Ar. nākıs > nākısāt ناقصات] *(na:kısa:t) {OsT} is.* Eksiği olanlar. 🗗 **nākısātü'l-akl,** *{OsT} 1. Aklı kısa olanlar. 2. aşağılama. Kadınlar.*

nakış, -kşı [Ar. naḳş ناقش]*{OsT} is.* **1.** Resim; suret. **2.** Bir kumaş üzerine renkli iplikler kullanarak el ve makine ile yapılan süslü işleme. **3.** Duvar ve tavan süslemeleri. **4.** *mecaz.* Hile. **5.** *müz.* Semailerin dört yerine iki hanelilerine verilen ad. **6.** *{ağız}* İpekböceğinin üçüncü değişim uykusu; küçük aladı. [DS] 🗗 **nakış basma,** *Bir cilt üzerine basılan oyuk ve kabartmalı süs.*|| **nakış dişirmek** (devşirmek), *{ağız} Eksik aramak; noksanını bulmaya çalışmak.*|| **nakış ipliği,** *Kumaş üzerine işleme yapmakta kullanılan renkli veya simli iplik.*|| **nakış makinesi,** *Özel olarak nakış yapmak üzere yapılmış makine.*|| **nakış toplamak,** *{ağız} Dedikodu konusu etmek amacıyla görüştüğü kimsenin, girdiği evin kusurunu, eksiğini araştırmak; dikkatle bakmak; incelemek.* [DS]|| (birisinin) **nakşını vermek,** *{ağız} O kimse hakkında bir yargıda bulunmak; hükmünü vermek.*

nakışçı, [nakış-cı] *is.* Nakış yapan kimse.

nakışçılık,-ğı [nakış-çı-lık] *is.* Nakış yapma işi; süslemecilik.

nakışlama, [nakış-la-ma] *is.* Nakışlamak işi; bir şeyi nakışlarla süsleme; bezeme.

nakışlamak, [nakış-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyi nakışlarla süslemek; bezemek. **2.** Dokumacılıkta, ipek iplikleri arasına, bir kumaşı süslemeye yarayan desenler oluşturmak amacıyla altın veya gümüş teller karıştırarak dokuma işlemi.

nakışlı, [nakış-lı] *sf.* **1.** Nakışları bulunan; nakışla süslenmiş olan; işlemeli. **2.** Süslü.

nakışlık,-ğı [nakış-lık] *is.* Nakış olma durumu; süslülük.

nakışsız, [nakış-sız] *sf.* Üzerinde nakışları bulunmayan; süssüz; bezeksiz.

nakız,-kzı [Ar. naḳż > nāḳıż / nāḳıża ناقض / ناقضه] *(na:kız) {OsT} sf.* Bozan; bozucu.

naki[1], [Ar. naḳī نقى] *(naki:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Temiz; pak. **2.** Pek zarif; pek güzel; pek ince.

naki[2], **-i'ı** [Ar. naḳīʿ نقيع] *(naki:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* (Su için) kana kana içilebilen; kandıran; bol; gür.

nakia, [Ar. naḳīʿ > naḳīʿa نقيعه] *(naki:a, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Bir kimse için verilen ziyafet; şölen. **2.** Düğün yemeği. **3.** Gerdek gecesinde damat için hazırlanan yemek.

nakıb, [Ar. naḳābet > naḳīb نقيب] *(naki:b) {OsT} is.* **1.** Bir boy veya uruğun başkanı veya vekili. **2.** *tasvf.* Bir tekkede, şeyhin yardımcısı olan en kıdemli derviş veya dede. 🗗 **nakibü'l-imâret,** *{OsT} İmaret başkanının yardımcısı.*|| **nakibü'l-eşrâf,** *{OsT}*

→ nakibüleşraf.|| **nakibü'l-eşrāf kaymakamı,** *{OsT}* → nakibüleşraf kaymakamı.

nakibe, [Ar. naḳb > naḳībe نقيبه] *(naki:be, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Can; ruh. **2.** Akıl; zekâ.

nakibüleşraf, [Ar. naḳīb ül-eşrāf نقيب الاشراف] *(naki:büleşra:f) {OsT} is.* **1.** Hz. Muhammed'in soyundan olanların işlerine bakan ve ulema tarafından seçilen kimse. **2.** Mekke'deki nakibüleşrafın İstanbul'daki temsilcisi. 🗗 **nakibüleşraf kaymakamı,** *{OsT} Nakibüleşrafın taşradaki temsilcisi.*

nakih, [Ar. neḳāhet > naḳīh نقيه] *(naki:h) {OsT} sf.* Hastalıktan kurtulmuş fakat henüz etkisinden sıyrılamamış kimse; hastalığın nekahet devresini yaşayan kimse.

naki'iye, [Ar. naḳī'iyye نقيعيه] *(naki:iye, k kalın söylenir) {OsT} is. zool.* Haşlamlılar.

nakik, [Ar. naḳīḳ نقيق] *(naki:k, k'ler kalın söylenir) {OsT} is.* Kurbağa, tavuk, kedi gibi hayvanların sesi.

nakil[1]**, -kli** [Ar. naḳl نقل] *{OsT} is.* **1.** Bir yerden başka bir yere alıp götürme; aktarma; taşıma; iletme; geçirme; aktarım. **2.** Evini veya iş yerini taşıma; göç; taşınma. **3.** Yazı veya resmi başka bir şeyin üzerine aynen aktarma; kopya etme. **4.** Hikâye etme; anlatma; söyleme. **5.** Yabancı dilde yazılmış bir eseri başka bir dile çevirme; tercüme. **6.** Ağızdan veya kitaplardan öğrenilen. **7.** Bir görevden başka bir göreve atanma; tayin. **8.** *coğ.* Taşınım. 🗗 **nakil etmek,** *Nakletmek.*|| **nakil vasıtası,** *Taşıma aracı; taşıt.*|| **nakil ve tayin,** *Bir memuru bir yerden başka bir yere atama.*

nakil[2]**,** [Ar. naḳl > nāḳil ناقل] *(na:kil, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Taşıyan; aktaran; geçiren; bir yerden başka bir yere götüren. **2.** İşittiği haberleri ve sözleri başkasına anlatan. **3.** *fiz.* İletken.

nakil[3]**,** [Ar. nükül > nākil ناكل] *(na:kil) {OsT} sf.* **1.** Vazgeçen; cayan; dönen. **2.** Bir şeyi yapmaktan çekinen; korkak; çekingen.

nakiliyet, [Ar. nākil > nāḳiliyyet ناقليت] *(na:kiliyet, k kalın söylenir) {OsT} is. fiz.* İletkenlik.

nakime, [Ar. naḳīme نقيمه] *{OsT}is.* **1.** Nefis; öz; kendi. **2.** Töz; cevher; asıl.

nakip, -bi [Ar. naḳābet > naḳīb نقيب] *(naki:b) {OsT} is.* → nakib.

nakir, [Ar. naḳr > naḳīr نقير] *(naki:r) {OsT} is.* **1.** Üzerinde çukur bulunan tahta veya taş. **2.** Hurma çekirdeğinin çukur yeri. **3.** Küçük ve önemsiz şey. **4.** Tabiat; kaynak; cins. **5.** Eskiden kullanılan ve iki kıtmire eş değer ağırlık ölçüsü. 🗗 **nakir ü kıtmir,** *{OsT} Bütünüyle; hepsi; en ince ayrıntısına kadar.*

nakis[1]**,** [Ar. noḳṣān > naḳīṣ نقيص] *(naki:s, k ve s kalın söylenir) {OsT} sf.* Eksik.

nakis[2]**,** [Ar. neks > nākis ناكس] *(na:kis) {OsT} sf.* **1.** Başını öne eğmiş olan. **2.** Bayağı; alçak.

nakis[3]**,** [Far. nā-kes] *{ağız} sf.* → nahıs. [DS]

nakisa, [Ar. naḳṣ > naḳīṣa نقيصه] *(naki:sa, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Eksiklik; kusur; noksanlık. **2.** Utanılacak, yakışıksız şey; kabahat; ayıp.

nakise, [Ar. naḳṣ > naḳīṣe نقيصه] *(naki:se) {OsT} is.* → nakisa. 🗗 **nakise-dār,** *{OsT} Kusurlu olan; eksiği bulunan; ayıplı.*

nakit,- kdi [Ar. naḳd نقد] *{OsT} is.* **1.** Hazır, elde bulunan para. **2.** Madenî para; akçe; para. **3.** Bir ülkede ekonomik değerlerin değişim ve ölçümünü sağlayan birim; yasal değer taşıyan kâğıt veya madenî para. 🗗 **nakit akımı,** *Bir işletmeye bir dönem içinde giren ve parasal değeri olan şeylerle, harcanan parasal değerler arasındaki fark.*|| **nakit para,** *Birikmiş, kullanılmaya hazır para; efektif.*

nakiz, [Ar. naḳż > naḳīż / naḳīża نقيض / نقيضه] *(naki:z) {OsT} sf.* Birbiri ile çelişik olan; birbirine nitelikçe aykırı olan. 🗗 **nakîz-i müddea,** *{OsT} man. Karşı tez.*

nakiza, [Ar. naḳīż > naḳīża نقيضه] *(naki:za) {OsT} is.* Birbirine karşıt olan şeylerden her biri.

nakizeyn, [Ar. naḳīż > naḳīżeyn نقيضين] *(naki:zeyn) {OsT} is.* Birbiri ile çelişik olan iki şey.

nakka, [Ar. nāḳā *(dişi deve)*] *is. argo.* Edilgen eşcinsel erkek; ibne.

nakkab, [Ar. naḳb > naḳḳāb نقاب] *(nakka:b) {OsT} sf.* Delik açan; delik açıcı; matkap.

nakkaban, [Ar. naḳāb > naḳḳabān نقابان] *(nakka:da:n) {OsT} is.* Delik açıcılar; deliciler; delenler.

nakkad, [Ar. naḳd > naḳḳād نقاد] *(nakka:f) {OsT} sf.* **1.** Paranın sahtesini, sağından ayıran. **2.** Bir şeyin iyisini kötüsünü ayırt edebilen. **3.** Eleştirmen. **4.** İmam-hatip; kayyım. 🗗 **nakkād-ı erz,** *İmarette pişirilen pilavın pirincini ayıklayan görevli.*

nakkadan, [Ar. naḳḳād > naḳḳādān نقادان] *(nakka:da:n) {OsT} is.* **1.** Kalp parayı gerçeğinden ayıranlar. **2.** Bir şeyin iyisini ve kötüsünü ayırt edenler. **3.** *mecaz.* Eleştirmenler; tenkitçiler; münekkitler.

nakkaf, [Ar. naḳḳāf نقاف] *(nakka:f) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) iyi niyet sahibi. **2.** Temkinli.

nakkal, -li [Ar. naḳl > naḳḳāl نقال] *(nakka:l) {OsT} sf.* **1.** Taşıyan; nakleden. **2.** İşittiği bir hikâyeyi başkalarına aktaran; çok hikâye anlatan; hikâyeci.

nakkar, [Ar. naḳr > naḳḳār نقار] *(nakka:r) {OsT} sf.* **1.**

Bir ağacı veya taşı oyan; oyarak şekil veren; oymacı. **2.** Davul vb. vurmalı sazları çalan. **3.** (Kuş, civciv vb. için) yumurtadan çıkmak için gagalayan. **4.** *is.* Çalgı. **5.** Müzik.

nakkare, [Ar. naḳr > naḳḳāre نقاره] *(nekka:re) {OsT} is.* Birbirine bağlı, biri diğerine göre daha tiz sesli ve iki değnekle çalınan küçük davullar. ◻ **nakkare-zen,** *{OsT} (Kişi için) çifte dümbelek çalan.*

nakkarhane, [Ar. naḳḳār + Far. ḫāne نقارخانه] *(nakka:rha:ne) {OsT} is.* **1.** Çalgı yeri; müzik evi. **2.** İmparatorluk döneminde mehter takımının yerleştiği bina; mehterhane.

nakkariye, [Ar. naḳḳār > naḳḳāriyye نقاريه] *(nakka:riye) {OsT} is. zool.* Ağaçkakanlar.

nakkaş, [Ar. naḳş > naḳḳāş نقاش] *(nakka:ş) {OsT} sf.* **1.** Nakış işleyen; nakış yapan. **2.** *is.* Nakışçı; süslemeci. **3.** Ressam. **4.** Binaların tavan, duvar vb. yerlerine süslemeler yapan usta. **5.** Oymacı; hakkâk. ◻ **nakkāş-ı ezel,** *{OsT} 1. Ezelden ressam. 2. Allah.*

nakkaşlık,-ğı [nakkaş-lık] *is.* Nakkaş olma durumu; nakkaşın yaptığı iş.

nakl, [Ar. naḳl نقل] *is.* → nakil. ◻ **nakl bend,** *{OsT} 1. Masal ve hikâye derleyicisi. 2. Hikâyeci.*‖ **nakl-i hāne,** *{OsT} Ev değiştirme; ev taşıma.*‖ **nakl-i hümāyūn,** *{OsT} Padişahın taşınması.*‖ **nakl-i şahādet,** *{OsT} huk. Eski hukuk davalarında, dava ile ilgisi bulunan ve duruşmada bulunmayan bir kimse için dava ile ilgili olarak o kimsenin bulunduğu yer kadısına gönderilen yazı.*‖ **naklü'd-dem,** *{OsT} tıp. Kan nakli.*

nakledilme, [Ar. naḳl + T. e(d)-il-me نقل ايدلمه] *{OsT} is.* Nakledilmek işi ve durumu.

nakledilmek, [Ar. naḳl + T. e(d)-il-mek نقل ايدلمك] *{OsT} edil. f. [-ir]* Taşıma, bir yerden bir yere götürme eylemi yapılmak; nakletmek işi yapılmak; taşınmak.

naklen, [Ar. naḳl > naḳlen نقلاً] *(na'klen) {OsT} zf.* **1.** Taşıma ile; iletmekle; aktarılarak. **2.** Anlatma, hikâye etme yoluyla. ◻ **naklen yayın,** *Maç, gösteri vb. olayları olduğu anda radyo ve televizyondan duyurma veya gösterme; canlı yayın.*

nakletme, [Ar. naḳl + T. et-me نقل ايتمه] *{OsT} is.* Nakletmek işi.

nakletmek, [Ar. naḳl + T. et-mek نقل ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-ir]* **1.** Nakil işini yapmak; bir yerden bir yere aktarmak; iletmek; geçirmek. **2.** Bir kimseyi bulunduğu görevden başka bir yerdeki aynı veya değişik bir göreve atamak; atamak. **3.** *bank.* Bankalarda, aynı kurum veya kişinin hesapları arasında devirler yapmak. **4.** Bir olayı veya duyduğu şeyi aynısı ile başka birine anlatmak; duyurmak; rivayet. **5.** Bir yazıyı başka bir dile çevirmek.

naklî, [Ar. naḳl > naḳlī / naḳliyye نقلى] *(nakli:) {OsT} sf.* **1.** Taşıma ile ilgili. **2.** (Bilgi için) söylenenlere dayanarak elde edilen; rivayete dayanan. **3.** Nakille ilgili. ◻ **naklî mazi,** *{OsT} dbl. Öğrenilen geçmiş zaman; belirsiz geçmiş; -miş'li geçmiş.*‖ **naklî şahādet,** *{OsT} huk. Davalının yokluğunda görülen davalarda, davacı tarafından getirilen ve bulundukları yerde dinlenen tanıkların ifadeleri.*

nakliyat, [Ar. naḳliyye > naḳliyāt نقليات] *(nakliya:t) {OsT} is.* **1.** Taşıma işleri; taşımacılık. **2.** Nakle dayanan bilgilerin tümü; anlatılanlardan öğrenilenler.

nakliyatçı, [nakliyat-çı] *(nakliya:tçı) is.* Taşımacı; taşıma işleri ile uğraşan kurum veya kimse.

nakliyatçılık,-ğı [nakliyat-çlık] *(nakliya:tçılık) is.* Taşımacılık işleri; nakliyatçının yaptığı iş.

nakliye, [Ar. naḳl > naḳliyye نقليه] *{OsT} is.* **1.** Bir mal veya eşyayı bir yerden başka bir yere taşıma işleri; taşıma. **2.** Eşya taşımalarında ödenen ücret; taşıma parası.

nakliyeci, [nakliye-ci] *is.* Taşıma işleri ile uğraşan kimse; taşıyıcı; taşımacı.

nakliyecilik,-ği [nakliye-ci-lik] *is.* Eşyaları, malları bir yerden başka bir yere taşıma işleri; taşımacılık.

nakm, [Ar. naḳm نقم] *{OsT} is.* Öç alma; intikam amacıyla cezalandırma.

nakmet, [Ar. naḳmet / nıḳmet نقمت] *{OsT} is.* Öç almak amacıyla eziyet etme.

nakr, [Ar. naḳr نقر] *{OsT} is.* **1.** Vurma. **2.** Kuşun yem toplaması. **3.** Oyma, kazıma işleri. **4.** Taş oyma, heykel yapma gibi taş işçiliği; heykeltıraşlık.

naks, [Ar. naḳṣ نقص] *{OsT} is.* **1.** Gerekenden az olma; eksiklik; noksanlık. **2.** Eksiltme; azaltma. ◻ **naks-ı dîn,** *{OsT} Dinî inançların gerekenden az olması.*

naksı, [? naksı] *{ağız} is.* Tuzlu suya ekmek kırıntısı vb. koyarak yapılan sulu hayvan yiyeceği.[DS]

nakş, [Ar. naḳş نقش] *{OsT} is.* **1.** → nakış. **2.** *mecaz.* Hile. ◻ **nakş-bend,** *{OsT} 1. Süslemeli dokuma yapan kimse. 2. Ressam.*‖ **nakş-bendî,** *{OsT} 1. Süslemeli dokuma sanatı. 2. Ressamlık.*‖ **nakş-beste,** *{OsT} Bir beste biçimi.*‖ **nakş-ı ber-āb,** *{OsT} Süreksiz şey.*‖ **nakş-ı bî-gubār,** *{OsT} {OsT} Sıkıntı, baskı altında bulunanların ağlayışı.*‖ **nakş-ı cebîn,** *{OsT} Alın yazısı.*‖ **nakş-ı dil-firîb,** *{OsT} Gönül aldatıcı suret.*‖ **nakş-ı dîvār,** *{OsT} 1. Duvara yapılmış fresk. 2. mecaz. Ruhsuz, güçsüz kimse.*‖ **nakş-ı kadem,** *{OsT} Ayak izi.*‖ **nakş-ı kül,** *{OsT} Bütün yaratılış.*‖ **nakş-ı nîk,** *{OsT} İyi, hoş, güzel, mutlu an.*‖ **nakş-ı peleng,** *{OsT} Bir kumaş ve çini motifi.*‖ **nakş oynamak,** *{eAT} Oyun etmek.*‖ **nakş-**

perdaz, *{OsT} Nakış yapan sanatçı; ressam.*|| **nakş-perdāzî,** *{OsT} Ressamlık.*|| **nakş-semāî,** *{OsT} müz. İki haneli beste.*|| **nakş-tırāz,** *{OsT} Süslü olarak yapılmış işlemeler.*

nakşetme, [Ar. naḳş + T. et-me نقش ايتمه] *{OsT} is.* Nakşetmek işi.

nakşetmek, [Ar. naḳş + T. et-mek نقش ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-er] [-(d)i-yor]* **1.** Süslemek; süs yapmak; nakış yapmak. **2.** *mecaz.* Bir etkinin kalıcılığını sağlamak; iyice yerleştirmek.

nakşi, [Ar. naḳş > naḳşī نقشى] *(nakşi:) {OsT} sf.* **1.** Süslü. **2.** *is.* Süsleyici.

Nakşibendi, [Ar. naḳş + Far. bendī نقشبندى] *(na'kşi:-bendi:) {OsT} is.* Nakşibendilik tarikatından olan kimse.

Nakşibendilik,-ği [nakşibendi-lik] *(nakşibendi:lik) is.* On dördüncü yüzyıl ortalarında Buharalı Hoca Mehmed Bahaüddin Nakşibend tarafından kurulan, aşırı ölçüde dine bağlı olanların kabul ettiği, Allah'ın isimlerini anmak olan zikir esasına dayanan sünni bir tarikat.

Nakşilik, [nakşi-lik] *(nakşi:lik) is.* Nakşibendilik.

nakşolma, [Ar. naḳş + T. ol-ma نقش اولمه] *{OsT} is.* Nakşolmak eylemi.

nakşolmak, [Ar. naḳş + T. ol-mak نقش اولمق] *{OsT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Bir yere, bir şeyin üzerine işlenmek; süs olarak yerleştirilmek. **2.** (Soyut olarak) zihinde yer etmek; unutulmayacak biçimde bir iz bırakmak; uzun sürecek bir etki alanına sokmak.

nakşolunma, [Ar. naḳş + T. ol-un-ma نقش اولنمه] *{OsT} is.* Nakşolunmak eylemi.

nakşolunmak, [Ar. naḳş + T. ol-un-mak نقش اولنمق] *{OsT} edil. f. [-ur]* Nakşolmak işi yapılmak; süslenmek.

nakul, [Ar. nuḳl *(çerez)* نقل => nakul] *{ağız} is.* Mayalı hamurdan dört köşe kesilerek yapılan yağlı küçük çörek. [DS]

nakur, [Ar. naḳr > nākūr ناقور] *(na:ku:r) {OsT} is.* **1.** Düdük; boru. **2.** *isl.* Kıyamet günü İsrafil'in üfleyeceği boru.

nakus, [Ar. nāḳūs ناقوس] *(na:ku:s) {OsT}* **1.** Hristiyanları ibadete çağırmak için kullanılan çan; kilise çanı. **2.** Doğu Hristiyanlarının ibadete çağırmak için kullandıkları, üzerine tokmakla vurulan delikli levha. **3.** Çan biçimindeki şişe veya fanus.

nakvet, [Ar. naḳvet نقوت] *{OsT} is.* Bir şeyin seçkini.

nakz, [Ar. naḳż نقض] *{OsT} is.* **1.** Bozma; çözme; kırma; yıkma; ket vurma. **2.** *huk.* Bir sözleşmeyi kurulmamış, hiç yapılmamış sayma; yok sayma. ◻ **nakz-ı sıyām,** *{OsT} Orucu bozma.*

nakzen, [Ar. naḳż > naḳżen نقضاً] *(na'kzen) {OsT} zf.* Bozarak; bozma yoluyla. ◻ (davayı) **nakzen görmek,** *{OsT} Yargıtay tarafından bozulmuş bir davayı, bozma sebeplerini de göz önüne alarak tekrar görmek.*|| (davayı) **nakzen iade etmek,** *{OsT} Verilmiş olan bir yargı kararını, yargılama usulleri bakımından yerinde görmeyerek bozup yeniden görülmesi için ilgili mahkemeye geri göndermek.*

nakzetme, [Ar. naḳż + T. et-me نقض ايتمه] *{OsT} is.* Nakzetmek işi.

nakzetmek, [Ar. naḳż + T. et-mek نقض ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-er]* **1.** Bozmak. **2.** *huk.* (Yargıtay için) bir mahkemenin vermiş olduğu kararı uygun ve doğru bulmayıp geri çevirmek.

nal[1], [Ar. naʿl نعل] *{OsT} is.* **1.** At, eşek, katır ve öküz gibi hayvanların tırnaklarının aşınmasını, kaymasını önlemek amacıyla çakılan yassı demir parçası. **2.** Ayakkabı; pabuç; çarık vb. **3.** Oturulacak yerlerin en aşağısı. **4.** Baston vb.nin ucuna geçirilen madenî halka. **5.** Sabanın ucundaki demir kısım. **6.** Deri üzerine yapılan dövme figür. **7.** *{ağız}* Kayık ve motorun altındaki sivri parça; kılıç. [DS] ◻ **nal atmak,** *{ağız} 1. (Hayvan için) ayağındaki nalı düşürmek. 2. Boşuna dolaşıp yorulmak.* [DS]|| **nal çakma,** *{ağız} folk. Düğünlerde oynarken sık sık ayağı kayanlara, kaymasına engel olunacağı inancıyla uygulanan törensel uygulama.* [DS]|| **nal çakmak,** *Hayvanın ayaklarına nal takmak; nallamak.*|| **nal deyip mıh dememek,** *Düşüncesinde inat etmek.*|| **nal dövmek,** *Deri üzerine dövme yapmak.*|| **nalı kırık,** *{ağız} Aklında bozukluk olan; akılsız.* [DS]|| **nalını sökmek için ölmüş eşek aramak,** *Hiçbir çaba harcamadan bir kazanç elde etmeyi düşünmek.*|| **nal ile çivi arasında sıkışmak,** *{ağız} Her iki hâlde de sıkıntıya düşmek; ilki arada bir derede kalmak.*|| **nal kesmek,** *1. Sactan nal yapmak. 2. Dövme yapmak. 3. {eAT} Damga ile dağlamak.*|| **nalları atmak,** *argo. Ölmek.*|| **nalları dikmek,** *argo. Ölmek.*|| **nal mıh kesmek,** *{ağız} Soğukta beklemek.*|| **nal toplamak,** *1. (Yarış atı için) geriye kalmak. 2. {ağız} Koşuda sonuncu gelmek.* [DS]|| **nal vurmak,** *(At için) tırıs giderken arka ayak nallarının ön ayak nallarına çarpmak.*|| **nal vurması,** *Nal mıhının yakındaki canlı dokuya basıncından doğan topallık.*

nal[2]**, -li** [Far. nāl نال] *(na:l) {OsT} is.* **1.** Kamış; düdük; ney. **2.** Kamış kalem. **3.** Kalemin içinde bulunan ince tel; saz. **4.** Şeker kamışı. **5.** İnilti; inleme.

nal[3], [? nal] *{ağız} is.* Kez; defa. [DS]

nal[4], [ne+ Ar. ḥāl] *(na:l) {ağız} zf.* Nasıl? [DS]

nalan, [Far. nālān نالان] *(na:lâ:n) {OsT} sf.* İnleyen; inleyici. ◻ **nalān olmak,** *İnlemek.*

nalbant,-dı [Ar. naʿl + Far. -bend نعلبند] *is.* At, öküz vb. hayvanlara nal takan kimse. 🗗 **nalbant dolabı,** *Hayvanları nallarken içine konuldukları araç.*|| **nalbant orağı,** *{eAT} Nalbantların hayvan tırnağını kesmekte kullandıkları araç; sunturaç.*

nalbantlık,-ğı [nalbant-lık] *is.* Nalbant olma durumu; nalbandın işi ve mesleği.

nalbeçi, [? nalbeçi] *{ağız} is.* Çay tabağı. [DS]

nalbek, [Ar. naʿl + T. bek > nalbek ?] *{ağız} is.* Hayvanları bağlamak için yere çakılan sivri demir. [DS]

nalbeki, [? nalbeki] *{ağız} is.* **1.** Yemek tabağı. **2.** Küçük sahan. **3.** Çay tabağı. [DS]

nalbışa, [? nalbışa] *{ağız} is.* Teneke su tası. [DS]

nalbir, [? nalbir] *{ağız} is.* Düz ve yassı taşlarla oynanan bir kayrak oyunu.[DS]

nalbur, [Ar. naʿl + Far. bürden *(götürmek)* > naʿlber > naʿlbur نعلبر] *{OsT} is.* **1.** At nalı yapan demirci. **2.** Çivi, menteşe, kilit vb. yapı malzemeleri satan veya yapan kimse.

nalburluk,-ğu [nalbur-luk] *is.* Nalburun yaptığı iş; nalburun mesleği.

nalça, [Ar. naʿl + Far. -çe نعلچه] *is.* **1.** At, katır ve sığırın tırnaklarının altına çakılan küçük demir parçası. **2.** Aşınmasını önlemek için ayakkabı altına çakılan demir parçası. **3.** Dağcıların sert kar veya buz üzerinde kaymadan yürüyebilmek için ayakkabılarının altına taktıkları sivri uçlu madenî taban. **4.** *{ağız}* Devede boynunun şişmesine sebep olan hastalık. [DS] 🗗 **nalça boğmak,** *{eAT} Nalça biçimindeki gerdanlık.*

nalçalı, [nalça-lı] *is.* Ortasında nal gibi çıkıntısı bulunan gem.

nalçapa, [? nalçapa] *{ağız} is.* Su tası; maşrapa. [DS]

na'lçe, [Ar. naʿl + Far. -çe نعلچه] *{OsT} is.* **1.** Küçük nal. **2.** → nalça.

naldırnaç, -cı [nal+dır-na-ç ?] *{ağız} is.* **1.** Kayrak oyunu. **2.** Çelik çomak oyunu. [DS]

naldöken, [Ar. naʿl + T. dök-en] *is.* Taşlı, çakıllı yer veya yol.

nale, [Far. nāle ناله] *(na:le) {OsT} is.* İnleme; inilti. 🗗 **nāle-i bülbül,** *{OsT} Bülbülün feryadı.*|| **nāle-kâr,** *{OsT} İnleyen.*|| **nāle-künān,** *{OsT} İnleyerek; feryat ederek.*|| **nāle-senc,** *{OsT} İnleyen; inildeyen.*|| **nāle-sencî,** *{OsT} İnleyicilik; feryat edilicilik.*|| **nāle-serâ,** *{OsT} İnleyen.*|| **nāle-zeıı,** *{OsT} İnleyen; inildeyen.*|| **nāle-zenān,** *{OsT} İnleyen; inildeyen.*|| **nāle-zenî,** *{OsT} İnleyicilik.*

nalende, [Far. nāle > nālende نالنده] *(na:lende) {OsT} sf.* İnleyen; inleyici.

nalet, [Ar. lāʿnet > nālet] *(na:let) {ağız} sf.* Lanet. [DS]

naletleme, [nalet-le-me] *{ağız} is.* Nefret edilecek kimse. [DS]

na'leyn, [Ar. naʿleyn نعلين] *{OsT} is.* **1.** Bir çift ayakkabı. **2.** Bir çift takunya. **3.** Bir çift nal. 🗗 **na'leyntırāş,** *{OsT} Nalıncı.*

nalı, [ne + Ar. ḥāl > nāl / nālı] *(na:lı) {ağız} zf.* Nasıl. [DS]

nalın, [Ar. naʿleyn نعلين] *is.* **1.** Üstü tasmalı yüksekçe tahta ayakkabı; takunya. **2.** *{ağız}* Öküz arabasında ön yastığın altındaki parça. [DS] **3.** *{ağız}* Arabalarda çarkın önünde bulunan ve çarka bağlı demir parçası. [DS]

nalıncı, [nalın-cı] *is.* Nalın yapan veya satan kimse. 🗗 **nalıncı keseri,** *Başkalarından ziyade hep kendi çıkarını düşünen.*|| **nalıncı keseri gibi hep kendine yontmak,** *Yalnız kendi çıkarını düşünmek; yaptığı işten kendine bir çıkar sağlamayı alışkanlık etmek.*

nalıncılık,-ğı [nalın-cı-lık] *is.* Nalıncının yaptığı iş veya meslek.

nalınga, [Ar. naʿleyn => nalın-ga] *{ağız} is.* Takunya. [DS]

nalınlı, [nalın-lı] *sf.* Nalını bulunan; nalın giymiş olan.

nalınsı, [nalın-sı] *sf.* Nalına benzeyen; nalın gibi.

nalınsız, [nalın-sız] *sf.* Nalını olmayan; nalın giymemiş olan.

na'lî, [Ar. naʿl > naʿlī نعلى] *(na:li:) {OsT} sf.* Nal biçiminde olan; nal gibi.

nalin, [Ar. naʿleyn => nālin] *(na:lin) {ağız} is.* Takunya.

naliş, [Far. nāliş نالش] *(na:liş) {OsT} is.* İnleme; inilti; inleyiş. 🗗 **nāliş-kâr,** *{OsT} İnleyen; inildeyen.*|| **nāliş-ker,** *{OsT} İnleyen; inildeyen.*|| **nāliş-zen,** *{OsT} İnildeyen.*

naliye, [? naliye] *{ağız} is.* **1.** Bir tür ambar. **2.** Mısır dövmek için, dört direk üstüne yapılmış küçük ve döşemesi aralıklı tezgâh. [DS]

nallama, [nal-la-ma] *is.* **1.** Nallamak işi. **2.** *{ağız}* Dağlardaki ince yol; patika. [DS] **3.** *{ağız}* Taş döşenmiş patika. [DS] **4.** *{ağız}* Dik yokuşlarda atların kaymaması için yapılmış merdiven biçimindeki yol. [DS] **5.** *{ağız}* Patika ve araba yollarındaki nal izleri. [DS] **6.** *{ağız}* Takunya. [DS] **7.** *{ağız}* Öküzlere nal çakarken ayaklarını yüksekte tutmaya yarayan ağaç. [DS] **8.** *{ağız}* Nal çakmaya yarayan küçük çekiç. [DS] **9.** *{ağız}* Kalaycı çekici. [DS]

nallamak, [nal-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir hayvanın ayağına nal çakınak. **2.** *argo.* Bir kimseyi öldürmek.

nallanış, [nal-la-n-ış] *is.* Nallanmak işi veya biçimi.

nallanma, [nal-la-n-ma / nal-lan-ma] *is.* Nallanmak eylemi.

nallanmak, [nal-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (At, eşek, katır, sığır vb. için) ayağına nal çakılmak. **2.** *argo.* Öldürülmek. **3.** *dönşl. f.* Nal edinmek; nal sahibi olmak.

nallı, [nal-lı] *sf.* **1.** Nalı bulunan. **2.** (Hayvan için) ayağına nal çakılmış. 🗗 **nallı beygir,** *{ağız} Kavgacı.*

nallıma, [nal-la-ma] *{ağız} is.* **1.** Küçük kunduracı çekici. **2.** Kerpeten. [DS]

nallımba, [nal-la-ma] *{ağız} is.* Küçük kunduracı çekici. [DS]

nalpara, [Ar. naʿl + Far. pāre] *{ağız} is.* Kayaları yarmakta kullanılan çivinin yanlarını beslemekte kullanılan nal veya ince demir parçaları. [DS]

naltıraş, [Ar. naʿl + Far. -tırāş نعلتراش] *(naltıra:ş) {OsT} is.* **1.** Nalın yapan kimse; nalıncı. **2.** Tahta ayakkabı yapan kimse.

nam[1], [Far. nām نام] *(na:m) {OsT} is.* **1.** Ad. **2.** Ün; san. **3.** Lakap. **4.** Adres. **5.** Vekillik; yerine; adına. 🗗 **nama muharrer,** *{OsT} Üzerinde sahibinin adı yazılı olan; ada yazılı.*|| **nām-ber-dār,** *{OsT} Adlı sanlı; namlı.*|| **nām-berde,** *{OsT} Adlı; sanlı; meşhur.*|| **nām-cū(y),** *{OsT} 1. Ün, san arayan; bir nam peşinde koşan. 2. Yiğit.*|| **nām-cūyān,** *{OsT} 1. Nam arayanlar. 2. Yiğitler.*|| **nām-dār,** *{OsT} Ünlü; sanlı; namlı.*|| **nām-dārān,** *{OsT} Ünlüler; namlılar.*|| **nām-dārî,** *{OsT} Ünlü oluş; şöhret sahibi oluş; namlılık.*|| **nām-ı diğer,** *{OsT} 1. Öteki ad. 2. Takma ad.*|| **nām-ı müstear,** *{OsT} Takma ad; eğreti ad.*|| **nām-ı şerîf,** *{OsT} Şerefli ad; kutsal ad.*|| **nam salmak,** *Ün kazanmak; geniş bir alanda tanınmak.*

nam[2], [nam] *{ağız} sf.* Yavan. 🗗 **nam nam,** *{ağız} Tatsız tuzsuz.* [DS]

na'ma, -ai [Ar. niʿmet > naʿmāʾ نعماء] *(nama:) {OsT} is.* **1.** Nimet ve bolluk içinde bulunma. **2.** Refaha kavuşma. **3.** Bahşiş; armağan.

namağlup,-bu [Far. nā + Ar. maġlūb نامغلوب] *(na:-mağlû:p) {OsT} sf.* Yenilgiye uğramamış; hiç yenilgi almamış.

namahrem, [Far. nā + Ar. maḥrem نامحرم] *(na:mahrem) {OsT} sf.* **1.** Evlenmelerinde yasa ve din açısından engel bulunmayan kadın ve erkeğin durumu. **2.** Yabancı; el.

namahremiyet, [Far. nā + Ar. mahremiyyet نامحرميت] *(na:mahremiyet) {OsT} is.* Namahrem olma durumu; namahremlik.

namahremlik, -ği [namahrem-lik] *(na:mahremlik) is.* **1.** Evlenme engeli bulunmama durumu. **2.** Yabancı olma.

naman, [Far. nām > nāmān نامان] *(na:ma.n) {OsT} is.* Namlar; adlar; ünle; şanlar.

namaz, [Far. namāz نماز] *(nama:z) {OsT} is.* **1.** Dua. **2.** Müslümanların günde beş defa kurallarına uygun olarak yerine getirmek zorunda oldukları farz ibadet. 🗗 **namaza durmak,** *Namaz ibadetini yerine getirmeye başlamak; namaz kılmak.*|| **namaz ayları,** *Genellikle namaz ve oruç gibi ibadetlere önem verilen recep, şaban ve ramazan ayları.*|| **namaz bezi,** *1. Kadınların namaz kılarken başlarına örttükleri tülbent. 2. Dikdörtgen biçiminde beyaz baz örtüsü.*|| **namaz bürgüsü,** *{ağız} Kadınların namaz kılarken başlarına örttükleri ince tülbent.* [DS]|| **namāz-güzār,** *{OsT} Namazlarını kılmış olan.*|| **namazı kılınmak,** *1. (Müslüman bir kimsenin cenazesi için) cenaze namazı kılınmak. 2. argo. Ölmek.*|| **namazı niyazı yerinde olmak,** *(Kişi için) dini ibadet ve görevlerini yerine getiren birisi olmak; dinî görevlerini aksatmamak.*|| **namaz kılmak,** *Namaz ibadetini yerine getirmek.*|| **namāz-ı pîşîn,** *{OsT} Öğle namazı.*|| **namāz-ı şām,** *Akşam namazı.*|| **namaz niyaz,** *İbadet.*|| **namaz seccadesi,** *Üzerinde namaz kılınan küçük kilim veya dokuma.*|| **namaz vakti,** *Namazın kılınma zamanı.*

namazbozan, [Far. namāz + boz-an] *is. bot.* Bir tür eğrelti otu.

namazbur, [Far. namāz + ? bur] *{eAT} is. zool.* Aptesbozan; kılkurdu.

namazcı, [namaz-cı] *sf.* Namazını düzenli olarak kılan.

namazcıl, [namaz-cıl] *{ağız} sf.* Sürekli namaz kılan. [DS]

namazdıh, [namaz-lık > namazdıḫ] *{ağız} is.* Namazlağı. [DS]

namazgâh, [Far. namāz-gāh نمازگاه] *(namazgâ:h) {OsT} is.* **1.** Namaz kılınan yer; namaz kılınan açık alan. **2.** Kırda, şehir dışında açıkta toplu namaz kılmak için hazırlanan ve kıble yönünde mihrap yerine dikili bir taşı bulunan alan; üstü açık mescit.

namazla, [namaz-lağı] *(namazla:) {ağız} is.* → namazlağı.

namazlaa, [namaz-lağı] *{ağız} is.* → namazlağı. [DS]

namazlacı, [namaz-lağı] *{ağız} is.* → namazlağı. [DS]

namazlağa, [namaz-lağı] *{ağız} is.* → namazlağı. [DS]

namazlağı, [namaz-lağı] *is.* Üzerinde namaz kılınan halı, kilim, dokuma veya pösteki; seccade; namazlık; *{eAT} {ağız} (aynı).* [DS]

namazlağu, [namaz-laġu نمازلغو] *{eAT} {ağız} is.* → namazlağı. [DS]

namazlah, [namaz-lağı] *{ağız} is.* → namazlağı. [DS]

namazlahi, [namaz-lağı] *{ağız} is.* → namazlağı. [DS]

namazlak, -ğı [namaz-lağı] *{ağız} is.* → namazlağı. [DS]

namazlavi, [namaz-lağı] *{ağız} is.* → namazlağı. [DS]

namazlıcı, [namaz-lağı] *{ağız} is.* → namazlağı. [DS]

namazlık,-ğı [namaz-lık] *is.* **1.** Üzerinde namaz kılınan halı, kilim, dokuma veya pösteki cinsi şey; seccade; namazlağı. *{eAT} (aynı)* **2.** *{ağız}* Namazda okunan sure ve duaların tümü. [DS] **3.** *{ağız}* Baş örtüsü; tülbent. [DS] **4.** *sf.* (Süre için) bir namaz kılacak kadar olan.

namazlo, [namaz-lağı] *{ağız} is.* → namazlağı. [DS]

namazloğ, [namaz-lağı] *{ağız} is.* → namazlağı. [DS]

namazloğu, [namaz-lağı] *{ağız} is.* → namazlağı. [DS]

namazluk, -ğu [namaz-luḳ نمازلوق] *{eAT} is.* → namazlık; namazlağı.

namazsız, [namaz-sız] *sf.* (Kadın için) aybaşı durumunda olan.

namçı[1]**,** [yamçı > namçı] *{ağız} is.* Elde dokunan en iyi cins kepenek; yamçı. [DS]

namçı[2]**,** [? namçı] *{ağız} is.* Sapsız bıçak. [DS]

namdar, [Far. nām-dār نامدار] *(na:mda:r) {OsT} sf.* Ünlü; namlı; tanınmış.

namdaran, [Far. nām-dārān نامداران] *(na:mda:ra:n) {OsT} is.* Ünlüler; namlılar; tanınmışlar.

namdari, [Far. nām-dārī نامداری] *(na:mda:ri:) {OsT} sf.* Ünlü olma durumu; namdarlık.

namdarlık, -ğı [namdar-lık] *(na:mda:rlık) is.* Ünlü olma; ünlülük.

-name, [Far. -nāme نامه -] *{OsT} son ek.* Sonuna getirildiği kelimelere "yazılmış, küçük kitap" anlamlarına gelen birleşik isimler yapan son ek niteliğinde kelime.

name, [Far. nāme نامه] *{OsT} is.* **1.** Mektup. **2.** Aşk mektubu. **3.** Kitap; dergi; broşür. **4.** Resmî nitelikli mektup ve bu mektubun yazılı olduğu kâğıt. **5.** *{ağız}* Bir kimsenin geçmişi. [DS] 🗗 **name-āver,** *{OsT} Mektup götüren.*‖ **name-ber,** *{OsT} Mektup götüren.*‖ **name-i hicrān,** *{OsT} Ayrılık mektubu.*‖ **name-i hümāyun,** *{OsT} Padişahların yazmış oldukları mektuplara verilen ad.*‖ **name-i hümāyun-ı izzet ve saadet meşhūn,** *{OsT} Padişah tarafından bir hükümdara gönderilen yücelik ve mutluluk verici mektup.*‖ **name-i resānî,** *{OsT} Mektup ulaştırma işi.*‖ **name-i saādet-unvān,** *{OsT} Mevkii mutlu olanın mektubu; padişah mektubu.*‖ **name-i siyāh-likā,** *{OsT} Kara yüzlü mektup; felaket haberi getiren mektup.*‖ **name-i şerîf,** *{OsT} Şerefli mektup; kutsal mektup.*‖ **name-nüvîs,** *{OsT} 1. Mektup yazıcı. 2. Babıâli'deki memurluklardan biri.*‖ **name okumak,** *Herkesin bildiği, beylik sözleri söylemek.*‖ **name-res,** *{OsT} Mektup ulaştıran.*‖ **name-resān,** *{OsT} Mektup ulaştıran.*‖ **name-resānî,** *{OsT} Mektup ulaştırıcılık.*

namerd, [Far. nā-merd نامرد] *(na:merd) {OsT} sf.* → namert.

namerdane, [Far. nā-merd-āne نامردانه] *(na:merda:-ne) {OsT} zf.* Alçakça; erdemsizce.

namerdî, [Far. nā- merdī نامردی] *(na:merdi:) {OsT} is.* Namertlik; alçaklık; erdemsizlik.

namert,-di [Far. nā- merd نامرد] *(na:mert) {OsT} sf.* Mert olmayan; korkak; alçak; erdemsiz.

namertçe, [namert-çe] *(na:me'rtçe) zf.* Korkakça; alçakça; mert olmayana yakışır biçimde.

namertlik,-ği [namert-lik] *is.* Alçaklık; korkaklık; erdemsizlik.

namet, [Ar. niʿmet => namet] *{ağız} is.* Ekmek, buğday, tuz gibi kutsal ve değerli sayılan yiyecekler; nimet. [DS]

namevcut,-du [Far. nā + Ar. mevcūd ناموجود] *(na:-mevcut, na:mevcu:du) {OsT} sf.* Bulunmayan; mevcut olmayan; yok.

namıja, [Soğd. ? / Far. namıja] *{eT} is.* Kadının kız kardeşinin kocası; bacanak. [DLT]

namık, -ğı [Ar. nemḳ > nāmıḳ نامق] *(na:mık) {OsT} is.* Yazıcı; yazar. 🗗 **Namık Grubu,** *Kurtuluş Savaşında İstanbul'dan Anadolu'ya silah, cephane, malzeme ve para göndermek üzere kurulmuş bir gizli örgüt.*

namına, [Ar. nām => nam-ı-n-a] *(na:mına) zf.* Adına; yerine; hesabına.

namıs, [Ar. nāmüs => nāmıs] *(na:mıs) {ağız} is.* Namus.[DS]

namız[1]**,** [Ar. nabż => namız] *{ağız} is.* Nabız. [DS]

namız[2]**,** [Ar. maḥmūż => namız] *{ağız} is.* Kümes hayvanlarında mahmuz. [DS]

nami[1]**,** [Ar. nümüvv > nāmī / nāmiye نامی / نامیه] *(na:-mi:) {OsT} sf.* Yerden biten; büyüyen; yetişen.

nami[2]**,** [Far. nām > nāmī نامی] *(na:mi:) {OsT} sf.* Namlı; ünlü; tanınmış.

namikör, [Far. nān-kür => namikör] *{ağız} sf.* İyilik bilmez. [DS]

namiye, [Ar. nāmī > nāmiyye نامیه] *(na:miye) {OsT} is.* **1.** Yerden bitme özelliği olan; yetişme; olma. **2.** Güç kazanma. 🗗 **nāmiye-bār,** *Hayat verici.*

namizac, [Far. nā + Far. mizāc نامزاج] *(na:miza:c) {OsT} sf.* → namizaç.

namizaci, [Far. nā + Far. mizācī نامزاجی] *(na:mi-za:ci:) {OsT} is.* Keyifsizlik; rahatsızlık.

namizaç, -cı, [Far. nā + Far. mizāc نامزاج] *(na:mi-za:ç) {OsT} sf.* Hafif hasta; sağlığı yerinde olmayan; keyifsiz; rahatsız.

namkur, [Far. nān-kūr => namkür] *(namku:r) {ağız} sf.* İyilik bilmez; nankör. [DS]

namlı[1]**,** [nam-lı] *sf.* Tanınmış; ünlü; meşhur. 🗗 **namlı şanlı,** *Çok ünlü.*

namlı[2], [Yun. lamli => namlı] *{ağız} is.* **1.** Harmanda savrularak tanesinden ayrılmış, bıçak veya kılıç yüzü gibi uzunca yığılmış tahıl tanesi yığını. **2.** İyi temizlenmiş tohumluk buğday. **3.** Samandan ayrılmış fakat henüz elenip temizlenmemiş buğday yığını. **4.** Harman yerinde tanelerinden ayrılmış saman yığını. **5.** Harman yerindeki halka biçiminde saman yığını. **6.** Tırpan ile biçilen ot veya ekinlerin meydana getirdiği uzunlamasına yığın; biçilen bu ot ve ekinlerin bir araya toplanması ile meydana getirilen uzun ve konik yığın. **7.** Bir tırpan ile biçilebilecek genişlikteki yer. **8.** Yol kenarlarındaki ve yamaçlardaki kar birikintileri. **9.** Üvendirenin ucundaki sivri demir. **10.** Sapsız bıçak veya çakı; bıçağın keskin metal kısmı. [DS] 🗗 **namlı yarmak,** *{ağız} Dövülmüş ekinin tanesini samanından ayırmak.* [DS]

namlık, -ğı [Yun. lamli => namlık] *{ağız} is.* Sapsız bıçak. [DS]

namlu, [Yun. lamli => namlu] *sf.* **1.** Bir ateşli silahın boru şeklinde dökülen mermi atan parçası. **2.** Sapsız bıçak. **3.** Kılıç, kasatura vb. silahların kesici ve delici ucu veya bölümü. **4.** Bıçağın keskin yüzü. **5.** *{ağız}* Samanından ayrılmış tahıl yığını. [DS]

namnı, [Yun. lamli => namnı] *{ağız}* → namlı. [DS]

namo, [Sansk. namas] *{eT} is.* Tazim; hürmet; saygı. [EUTS] 🗗 **namo but,** *Buda'ya hürmetler olsun.* [EUTS]|| **namo darm,** *Akideye hürmetler olsun.* [EUTS]|| **namo sang,** *Rahipler topluluğuna hürmetler olsun.* [EUTS]

namsiye, [? namsiye] *{ağız} is.* Cibinlik. [DS]

namtı, [Yun. lamli => namlu > namtı] *{ağız} is.* **1.** Sapsız bıçak; çakı ve bıçağın maden kısmı. **2.** Kör bıçak veya çakı. [DS]

namtıra, [? namtıra] *{ağız} is.* Sapsız bıçak. [DS]

namurad, [Far. nā + Ar. murād نامراد] *(na:mura:d) {OsT} sf.* → namurat.

namurat, -dı [Far. nā + Ar. murād نامراد] *(na:mura:t) {OsT} sf.* **1.** Muradına erişememiş; isteğine ulaşamamış; dileği yerine gelmemiş; umutları boşa çıkmış olan. **2.** *is.* Klasik Türk musikisinde bir birleşik makam.

namus, [Yun. namos > Ar. nāmūs *(giz sahibi)* ناموس] *(na:mu:s) {OsT} is.* **1.** Kanun; yasa; nizam. **2.** Toplum içinde konulmuş bulunan ahlak, şeref, haysiyet kurallarına sıkı sıkıya bağlılık; dürüstlük. **3.** Bir kimseyi, kendine veya başkalarının ona duyduğu saygıyı yok edecek her türlü davranıştan kaçınmaya yönelten ahlak ilkelerinin tümü; ar; edep; haya; ırz. **4.** Temizlik; doğruluk. **5.** Bir kimsenin, topluluğun onuru, şerefi haysiyeti. **6.** Kadın ve erkeğin korumak zorunda olduğu iffeti; sililik; edep; hayâ. **7.** *tasvf.* Allah'a yakın olan melekler. 🗗 **namus belası,** *Özel bir nedenden ötürü ses çıkarmadan üstlenilen zarar veya katlanılan sıkıntı; ar belası; başkalarının duymasından çekinerek sıkıntıya katlanma veya ses çıkarmama.*|| **namus davası,** *1. huk. Namusuna dokunulan kişinin yargıda açtığı dava. 2. mecaz. Onur meselesi.*|| **nāmūs-i dilberî,** *{OsT} Güzellik şeref ve onuru.*|| **nāmūs-i ekber,** *En büyük namus; Cebrail.*|| **nāmūs-kâr,** *{OsT} 1. (Kişi için) namuslu. 2. Doğru.*|| **nāmūs-kârāne,** *{OsT} Namuslulukla.*|| **nāmūs-perver,** *{OsT} Namuslu; doğru.*|| **nāmūs-perverāne,** *Namuslulukla.*|| **nāmūs-perverî,** *Namusluluk.*|| **namus sözü,** *Kişinin onur ve erdem gibi değerleri öne sürerek verdiği söz; şeref sözü.*|| **namusu iki paralık olmak,** *Onurunu ve değerini düşürecek kötü bir davranışta bulunmak.*|| **namusuna dokunmak,** *Bir kimsenin onur ve haysiyetini incitecek veya kıracak davranışta bulunmak; namus ve onurunu olumsuz biçimde etkilemek.*|| **namusuna sinek kondurmamak,** *1. Namus ve onuruna söz söyletmemek. 2. Kollamak; gözetlemek.*|| **namusunu beklemek,** *{eAT} Onurunu, iffetini korumak.*|| **namusunu temizlemek,** *1. Kötü ve dürüst olmayan bir davranıştan saygınlığını koruyarak kurtulmak. 2. Onur ve saygınlığını yaralayan bir durumdan kurtulmak amacıyla kendini veya sebep olan kimseyi öldürmek.*|| **namusu temizlenmek,** *Bir işten kendi saygınlığını yitirmeden çıkmak.*|| **namusuyla yaşamak,** *Ahlak kurallarına bağlı olarak onurlu ve erdemli bir hayat sürmek.*

namuslu, [namus-lu] *sf.* **1.** Namusu olan; namusuna güvenilen; dürüstlüğüne dil uzatılamayan. **2.** Yükümlülüklerini dürüstlükle yerine getiren, verdiği sözde duran, toplumsal ahlak kurallarına uygun bir yaşam süren. **3.** (Kadın ve erkek) evlilik dışı ilişkiye girmemiş; yasak gönül ilişkileri yaşamamış. **4.** Ahlakına güven duyulan; toplumsal ahlak kurallarına uyan. **5.** Hilesiz; uygun; gereği gibi.

namusluluk,-ğu [namus-lu-luk] *is.* Namuslu olma durumu; dürüstlük.

namussuz, [namus-suz] *sf.* **1.** Namusu olmayan; ahlak kurallarına uygun davranmayan. **2.** Dürüst olmayan. **3.** Yasak ve evlilik dışı ilişkilerde bulunan.

namussuzca, [namus-suz-ca] *(namussu'zca) zf.* Namussuz birine yakışır biçimde; namussuz olarak; ahlaksızca.

namussuzluk,-ğu [namus-suz-luk] *is.* Namussuz olma durumu; namussuzca davranış.

namünasip, -bi [Far. nā + Ar. münāsib نامناسب] *(na:müna:sip) {OsT} sf.* Uygunsuz.

namüsait,-di [Far. nā + Ar. müsā'id نامساعد] *(na:müsa:it) {OsT} sf.* Uygun olmayan; elverişsiz.

namütenahi, [Far. nā + Ar. mütenāhī نامتناهی] *(na:mütena:hi:) {OsT} sf.* **1.** Sonu olmayan; sonsuza kadar; sonsuz. **2.** *mat.* Sonsuz.

namütenahilik, -ği [namütenahi-lik] *(na:mütena:hi:lik) is.* Sonsuzluk.

namütenahiyet, [Far. nā+Ar. mütenāhiyyet نامتناهیت] *(na:mütena:hiyet) {OsT} is.* Sonsuzluk.

namver, [Far. nām-ver نامور] *(na:mver) {OsT} sf.* Ünlü; namlı.

namveran, [Far. nām-verān ناموران] *(na:mvera:n) {OsT} is.* Ünlüler; namlılar.

namverî, [Far. nām-verī نامورى] *(na:mveri:) {OsT} is.* Ünlü olma; namlılık.

namz, [Ar. nabż => namz] *{ağız} is.* Nabız. [DS]

namzam, [? namzam] *{ağız} is.* **1.** Bir tür pancar. **2.** Tere. **3.** Yaban hardalı. [DS]

namzan, [? namzan] *{ağız} is.* **1.** Tere. **2.** Yaban hardalı. [DS]

namzed, [Far. nām-zed نامزد] *(na:mzed) {OsT} is.* → namzet.

namzet,-di [Far. nām-zed نامزد] *(na:mzet) {OsT} is.* **1.** Bir işi, bir görevi yapmak üzere ya kendisi istekli olarak ortayla çıkan ya da başkaları tarafından seçilen veya teklif edilen kimse; aday. **2.** Bir görev ve iş için yetiştirilmekte olan; aday; stajyer. **3.** Evlilik yoluna düşen; nişanlı; sözlü; yavuklu. **4.** *eski huk.* Miras bırakanın fevkalade ikame yoluyla tayin ettiği mirasçı. **5.** *huk.* Lehine vasiyet yapılan kimse. 🗗 **namzet göstermek,** *Bir iş için birini önerme; aday belirleme.*

namzetlik,-ği [namzet-lik] *is.* Aday olma durumu; adaylık.

nan[1], [Far. nān نان] *(na:n) {OsT} is.* Ekmek. 🗗 **nāncū(y),** *{OsT} 1. Ekmek arayan. 2. Dilenci.*|| **nān-hāh,** *{OsT} 1. Ekmek isteyen. 2. Dilenci.*‖ **nān-hār,** *{OsT} Ölen yeniçerinin çocukları.*‖ **nān-hōr,** *{OsT} Dilenci.*‖ **nān-ı azîz,** *{OsT} Ekmek.*‖ (birinin) **nān-ı azîziyle perverde olmak,** *{OsT} Birinin ekmeğiyle beslenmiş olmak.*|| **nān-ı bahā,** *{OsT}1. İmparatorluk döneminde bazı devlet memurlarına verilen yiyecek bedeli parası. 2. Geçimini ancak sağlayacak kadar kazanılan para.*|| **nān-ı cevîn,** *{OsT} Arpa ekmeği.*‖ **nān-ı gülāc,** *{OsT} 1. Ekmek kadayıfı. 2. Güllaç baklavası.*‖ **nān-hār,** *{OsT} 1. Ekmek yiyen. 2. Kendilerine yeniçeri odalarından para ödenen, ölen bir yeniçerinin geride bıraktığı çocukları.*‖ **nān-ı harām,** *{OsT} Yasal olmayan yollardan kazanılan geçim parası.*|| **nān-ı helāl,** *{OsT} Yasal yollardan kazanılan geçimlik.*|| **nān-ı huşk,** *{OsT} Kuru ekmek.*|| **nān-ı keşkîn,** *{OsT} Buğday dışındaki tahıllardan yapılan ekmek.*|| **nān-ı telh,** *{OsT} Acı ekmak.*|| **nān-ı teng,** *{OsT} Küçük kalıp ekmeği.*‖ **nān-kör,** *{OsT}* → nankör.|| **nān-pāre,** *{OsT} 1. Ekmek parçası; bir lokma ekmek. 2. Geçim kaynağı. 3. Memurluk.*|| **nān-pūz,** *{OsT} Ekmekçi.*|| **nān ü nemek hakkı,** *{OsT} Tuz ve ekmek hakkı.*‖ **nān ü ni'met,** *{OsT} Ekmek ve nimet; iyilik ve ihsan.*

nan[2], [ne+yan] *{ağız} zf.* Nereye; ne yana. [DS]

na'na[1], **-a'ı** [Ar. naʿnāʿ نعناع] *(na-na:) {OsT} is.* Nane.

na'na[2], **-a'ı** [Ar. naʿnaʿ نعنع] *(na-na) {OsT} is.* Nane.

nana, [? nana] *{ağız} is.* Yok yaşlı ve bunak kadın. [DS]

nanahan, [Ar. naʿnāʿ + Far. ḫᵛān] *is. bot.* Maydanozgillerden, yarım metre kadar boylu, beyaz çiçekli, meyveleri gaz söktürücü olarak kullanılan bir bitki; frenk kimyonu, *(Trachyspermum ammi).*

nanaher, [? nanaher] *{ağız} sf.* Büyük; geniş; kocaman. [DS]

nanak, -ğı [buñ-ak > mamak / nanak ?] *{ağız} sf.* **1.** Anlayışsız; aptal. **2.** (Kişi için) giyimi ve davranışları ile gülünç olan. [DS]

nanakçılık, [Hint. Nanak *(Sikhi dininin kurucusu)* > nanak-çı-lık] *is.* Hindistan'da Sikh'lerin Brahmancılık ile Müslümanlık karışımı dinlerine verilen ad.

nanay[1], [Çing. nan *(değil)* + -ay *(-dir)*] *sf. argo.* Yok.

nanay[2], [na+na+ey *(yans.)*] *{ağız} is.* Doğu Anadolu'da çalgısız olarak türkünün ezgilerine uygun biçimde söylenen nanay nanay sözleri eşliğinde, yalnız kadınlar veya yalnız erkekler arasında oynanan oyun; erkek kadın karışık oynananına *alaca* denir. [DS]

nanca, [ne+an-ça > nanca] *(na'nca) {ağız} zf.* **1.** Bir parça. **2.** Pek çok. **3.** Ne kadar; ne denli. [DS]

nancacik, [nanca-cık] *{ağız} zf.* Azıcık. [DS]

nane, [Ar. naʿnāʿ نعناع] *(na:ne) {OsT} is. bot.* **1.** Ballıbabagillerden, nemli yerlerde yetişen, gövde ve yaprakları çoğu zaman tüycüklü, başak şeklinde ve beyaz, morumsu çiçekleri er dişi, çanak yaprakları ışınsal, taç yaprakları tek simetrili, meyveleri fındıksı tipte, taşıdığı mentol esansından dolayı keskin bir koku ve serinlik duygusu uyandıran, acısı ile yemeklerde bahar, halk hekimliğinde, eczacılıkta ve içki sanayiinde geniş bir kullanım alanı olan, ülkemizde yedi türü bulunan, çok yıllık otsu bitki, *(Mentha).* **2.** *argo.* Esrar. 🗗 **nane likörü,** *70 derecelik 500 gram alkolde 2 gram nane ruhu eritip 500 gram şeker şerbeti eklemek suretiyle yapılan içki.*|| **nane ruhu,** *1. Nane yapraklarından çıkarılan, kuvvetli kokulu, yakıcı lezzetli, hafif antiseptik, bulantı kesici ve ferahlatıcı özellikleri olan, tanen ve mentol ($C_{10}H_{20}O$) içeren uçucu yağ; nane esansı. 2. bot. Ballıbabagillerden, yaprakları kuvvetli kokulu, çiçekleri morumsu kırmızı, toprak üstü kısımları bitkisel çay olarak kullanılan çok yıllık bitki, (Ziziphora clinopodioides, Z. taurica, tenuior).*|| **nane suyu,** *İçinde nane ruhu eritilmiş su.*|| **nane şekeri,** *Nane ruhu katılarak hazırlanmış bir tür şeker.*‖ **nane yemek,** *Yakışıksız bir davranışta bulunmak.*

naneci, [nane-ci] *sf.* **1.** Nane satan. **2.** *{ağız}* Kibar ve canının değerini iyi bilen. [DS]

nanedalı, [nane+dal-ı] *{ağız} is.* Lahana. [DS]

naneli, [nane-li] *(na:neli) sf.* İçine nane veya nane esansı konulmuş olan; içinde bunlardan biri bulunan.

nanemolla, [Ar. naʿnāʿ + mullā] *(na:nemolla) sf.* **1.** Beden bakımından dayanıksız, güçsüz olan. **2.** Çabuk ve sık hasta olan. **3.** İş yapmaktan hoşlanmayan; üşengeç; tembel.

nanesiz, [nane-siz] *(na:nesiz) sf.* İçinde nane veya nane ruhu bulunmayan.

nangi, [hangi] *{ağız} zf.* Hangi? [DS]

nanhar, [Far. nān-ḫʷār ناخوار] *(na:nha:r) {OsT} is.* Yeniçeri ocaklarından kendilerine yardım edilen yeniçeri dul ve yetimlerine verilen ad.

nanıaziz, [Far. nān-ı Ar. ʿazīz نان عزيز] *(na:nıazi:z) {OsT} is.* **1.** Allah tarafından besin olarak insanlara ihsan edilen yiyecek. **2.** En kutsal yiyecek.

nanık[1]**, -ğı** [? nanık] *{ağız} is. bot.* **1.** Ağaç çileği. **2.** Böğürtlen. [DS]

nanık[2]**, -ğı** [? nanık] *{ağız} is.* Hala. [DS]

nanış, [Ar. nakş > nakış] *{ağız} is.* Örnek. [DS]

nanik,-ği [Erme. nanik ?] *is.* Baş parmağı burna değdirip öteki parmakları sallamak suretiyle yapılan alay işareti. ◻ **nanik yapmak,** *Bir kimse ile alay etmek veya onu kızdırmak için nanik işareti yapmak.*

nanikleme, [nanik-le-me] *is.* Naniklemek işi.

naniklemek, [nanik-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Baş parmağı burna değdirip öteki parmakları sallamak suretiyle yapılan alay işareti yapmak; nanik yapmak.

nankin, [Çin. Nanking *(Çin'in eski başkenti)* > Fr. nankin] *is.* İlk defa Nanking'de yapılmış olan, uzun süre pantolon, ceket ve palto yapımında kullanılmış olan dağ keçisi sarısı renkli pamuklu kumaş.

nankere, [Far. nānkör => nankere] *{ağız} zf.* Boşuna. [DS]

nankı, [hangi] *{ağız} zf.* Hangi? [DS]

nankör, [Far. nān *(ekmek)* + kūr *(kör)* نانكور] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi için) kendisine yapılan iyiliğin değerini bilmeyen, gerektiğinde minnet duymayan. **2.** Büyük bir emek ve çaba gerektirmesine karşılık doyurucu bir sonuç alınamayan; zor; yorucu; bıktırıcı; verimsiz. **3.** (Hayvan için) sahibine sadık kalmayan.

nankörce, [nankör-ce] *(nankö'rce) zf.* Nankör birine yakışır biçimde; nankör gibi; nankör olarak.

nankörleşme, [nankör-le-ş-me] *is.* Nankörleşmek eylemi.

nankörleşmek, [nankör-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Nankör durumuna gelmek; nankör gibi olmak; nankörce davranışlarda bulunmaya başlamak.

nankörlük,-ğü [nankör-lük] *is.* **1.** Nankör olma durumu; kendisine yapılan iyiliği bilmeme; iyilik bilmezlik. **2.** Nankörce davranış; küfran. ◻ **nankörlük etmek,** *Nankörce davranışta bulunmak; yapılan bir iyiliğe karşılık şükran duymamak.*|| **nankörlük görmek,** *Nankörce davranışla karşılaşmak.*

nannik, -ği [Erme. nannik] *is.* Metres; kapatma.

nano-, [Yun. nanos *(cüce)*] *ön ek.* **1.** Bir çok kelimenin başına getirilerek küçüklük ifade eden Yunanca bir ek. **2.** Önüne getirildiği birimin milyarda birine denk bir birimi ifade eden ek, kısaltması: n

nanofarat, [Yun. nano + Farad *(İng. fizikçi)*] *is. fiz.* 1/ 1000 000 000 (10^{-9}) farat değerinde elektrik sığa ölçüsü birimi, sembolü: nF.

nanometre, [Yun. nanos *(cüce)* > Fr. nanomètre] *is. fiz.* Mikroskopta yapılan ölçümleri için kullanılan, 1/1 000 000 mm veya 1 / 1000 mikrona ya da 10 Angström eşit uzunluk ölçüsü birimi; milimikron.

nansuk,-ğu [Hint. nansuk] *is.* İç çamaşırı yapımında ve elişlerinde kullanılan ince, hafif pamuklu dokuma.

nantı, [Yun. lamli => nantı / namtı ?] *{ağız} is.* **1.** Sapsız bıçak. **2.** Çakı ve bıçağın sap dışında kalan kesici ve metal kısmı. **3.** Kör bıçak veya çakı.[DS]

nantu, [Yun lamli => nantu / nantı] *{ağız}* → nantı. [DS]

nanu, [Far. nānū] *(na:nu:) is.* Küçük çocukları uyuturken söylenen türkü; ninni.

naos, [Yun. naos] *is.* **1.** Eski Yunan'da Tanrı heykellerinin konulduğu bina veya odaya verilen ad; tanrının evi. **2.** Eski Mısır'da tapınağın kutsal bölümüne yerleştirilen tanrı heykelinin konulduğu taş veya ahşap küçük yapı. **3.** Yeni Yunan kiliselerinde dua edenlere ayrılan bölüm.

napalm, [Fr. **na**ftenik + **palm**itik] *is.* **1.** Naftenik asitlerin alüminyum tuzları ile kobra yağındaki yağ asitlerin, özellikle palmitik asidin eş çökelmesi ile oluşan kıvamlaştırıcı etken. **2.** Bu madde ile pelteleştirilmiş benzin ile hazırlanan yangın bombası yükü. ◻ **napalın bombası,** *Çarpma etkisi ile koruyucu kılıfı yırtılarak ateş alan ve çok yüksek ısı yayan, içine jelleştirilmiş benzin (napalm) doldurulmuş bir yangın bombası türü.*

napçıl, [Far. lap-çīn => lapçın / napçıl] *{ağız} is.* Lastik ayakkabı. [DS]

napızar, [? napızar / napuzar] *{ağız} is.* **1.** Her yıl ekilebilen, toprağı kuvvetli, verimli tarla. **2.** Evlere yakın tarla. [DS]

napurçen, [? napurçen] *{ağız} is.* Yeni çıkmış üzüm yaprağı. [DS]

napuzar, [? napuzar] *{ağız} is.* → napızar.[DS]

nâr, [Ar. nār نار] *(na:r) {OsT} is.* **1.** Ateş; od. **2.** Ateş gibi yakan. **3.** *jeol.* Ateş küre. ◻ **nara yakmak,** *Birine kötülük etmek; zarar vermek.*|| **nâr-ı beyzâ,** *{OsT} Akkor.*|| **nâr-ı fârisiye,** *{OsT} Yılancık hasta-*

lığı.|| (birinin) **narına yanmak,** *O kimse yüzünden büyük bir zarara uğramak.*

nar[1], [nar / ner / nır *(yans.)*] *is.* Böğürme, gürültülü ses çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *nar-ıl-da-mak*

nar[2], [Far. enār نار] *is. bot.* **1.** Nargillerden, İran kökenli, karşıt yapraklı, parlak kırmızı çiçekli, bir elma büyüklüğünde içi bölmeli ve çok çekirdekli taneciklerden oluşan, yenilebilir meyveli bir çalımsı bitki, *(Punica granatum).* **2.** Bu bitkinin yenilebilir meyvesi. **3.** *ed.* Parlak kırmızı taneleri dolayısıyla sevgilinin güzelliği, dişlerinin düzgün ve küçüklüğü, göz yaşlarının rengi (kanlı) tanımlanırken mazmun olarak divan edebiyatında sıkça başvurulur. ☐ **nar balinası,** *zool.* → narval.|| **nar bülbülü,** *zool. Ardıç kuşugillerden, yurdumuzun hemen her bölgesinde ve her mevsim rastlanan, alın, baş yanları, gerdan, kursak ve göğsün ön kısmı kızıl kahverengi, karın tarafının diğer kısımları beyaz, böcek ve böcek larvaları ile beslenen bir ötücü kuş, kızılgerdan, (Erithacus rubecula).*|| **nar-bün,** *{OsT} Nar ağacı.*|| **nar çiçeği,** *1. Parlak kırmızı renk. 2. Bu renkte olan. 3. İkinci Abdülhamid döneminde giyilen bir tür hafiye fesine halkın verdiği ad.* || **nar-dan,** *{OsT} 1. Nar taneleri.* 2. *Gözyaşları.*|| **nar gibi,** *(Yiyecek için) çok güzel kızarmış.*|| **nar-pistan,** *{OsT} 1. Nar gibi yuvarlak ve dolgun meme. 2. (Kadın, kız için) memesi nar gibi yuvarlak ve dolgun olan.*

nar[3], [Far. lūr] *{ağız} is.* Lor peyniri. [DS]

nara[1], [Ar. naʿra نعره] *(na:ra) {OsT} is.* **1.** Haykırma; bağırma. **2.** Sarhoş veya külhanbeyi bağırtısı. **3.** *tasvf.* Bir tarikat ulusunun İlâhî coşkuya kapılıp kendinden geçercesine bağırması. **4.** Eskiden, tulumbacıların yangına giderken halkın kendilerine yol vermesi için *"Yangın var!"* diye bağırmaları. **5.** *{ağız}* Defe benzer bir tür çalgı. [DS] ☐ **nara atmak,** *(Sarhoş veya külhanbeyi için) yüksek sesle haykırmak; bağırmak.*|| **na'ra urmak,** *{eAT} Haykırmak; nara atmak.*

nara[2], [Far. enār => nara] *{eT} is.* Nar (meyve). [EUTS]

nara[3], [Sansk. naraka] *{eT} is.* Cehennem. [EUTS]

nara[4], [? nara] *{ağız} is.* Çekicin sivri yeri. [DS]

nara[5], [? nara] *{ağız} is.* Oyuk. [DS]

naracı, [nara-cı] *(na:ra:cı) is.* Eskiden, yangına giden tulumbacılara yol açmak için *"Yangın var!"* diye bağıran tulumbacı.

naran, [? naran] *{ağız} is.* El çıkrığını döndüren ip. [DS]

narant, [? naran / narant] *{ağız} is.* → naran. [DS]

Naranta, [? Naranta] *{eT} is.* Ejderha şahının adı. [EUTS]

narasın, [ne + ara-sın] *{ağız} e.* Öyle değil; hayır. [DS]

narat[1], [? narat] *{ağız} is.* Çam ağacı. [DS]

narat[2], [? narat / naran / narant] *{ağız} is.* → naran. [DS]

narayan, [Sansk. nārāyana] *{eT} is.* Bodisatva'nın adı. [EUTS]

narayana, [Sansk. narayana] *is.* **1.** Sular içinde hareket eden kimse. **2.** Başlangıçta bağımsız olan epik devirde Vişnu'ya bağlanan kaos okyanusunun sularında göründüğü söylenen bir tanrının adı.

narbat, [? narbat] *{ağız} sf.* **1.** Sözünü ve davranışlarını kontrol edemeyen; sözünü bilmeyen; kaba. **2.** Eli işe bir türlü yatmayan. [DS]

narbenki, [? narbenki] *{ağız} is.* Küçük bakır sahan. [DS]

narbis, [Far. nergīs] *{ağız} is.* Zambak. [DS]

narcıl, [Far. nār-gīl نارجيل] *{OsT} is. bot.* → nargil.

narcil, [Far. nār-cīl نارجيل] *(narci:l) {OsT} is. bot.* → nargil.

narçil, [Far. nār-çīl نارچيل] *(narçi:l) {OsT} is. bot.* → nargil.

narçiçeği, [Far. enār + T. çiçe(k)-i] *is.* **1.** Parlak kırmızı renk. **2.** Bu renkte olan.

narda, [Far. nār-dā نارد] *(na:rda:) {OsT} sf.* Layık olmayan; uygunsuz.

nardek, -ği [Far. nārdeng => nārdek] *(na:rdek) {ağız} is.* Sulandırılmış pekmez, ekşi vb. [DS]

nardenk,-gi [Far. nārdeng ناردنگ] *(na:rdenk) {OsT} is.* **1.** Nar, erik, kayısı, vişne gibi meyvelerden yapılan pekmez. **2.** Bu pekmezin sulandırılması ile yapılan şerbet.

nardan, [Far. nār-dān ناردان] *(na:rda:n) {OsT} is.* **1.** Nar taneleri. **2.** Gözyaşı damlaları.

nardin, [Far. nārdīn ناردين] *(na:rdi:n) {OsT} is. bot.* **1.** Maydanozgillerden, tarla ve çayırlarda yetişen, hayvanlara yem olarak verilen, başakçıkları bir çiçekli küçük bir bitki, *(Eryngium campestre).* **2.** Eskiden bir tür sümbüle verilen ad, *(Nardus stricta).*

na're, [Ar. naʿre نعره] *(na-re) {OsT} is.* → nara. ☐ **na're-endāz,** *{OsT} Nara atan; haykıran; bağıran.*|| **na're-i mestāne,** *{OsT} Sarhoş gibi bağırma.*|| **na're-zen,** *{OsT} Nara atan; bağıran.*

nare, [? nare] *{ağız} is.* Güç; direnç. [DS]

narenc, [Far. nāreng / nārenc نارنج] *(na:renc) {OsT} is.* **1.** Turunç. **2.** Portakal.

narencî, [Far. nārengī / nārencī نارنجی] *(na:renci:) {OsT} is.* Turunç renginde olan; turuncu.

narenciye, [Far. nārenc > Ar. nārenciyye نارنجيه] *(na:renciye) {OsT} is. bot.* Portakal, limon, mandalina, turunç, altıntop gibi meyvelerin ortak adı; turunçgiller.

nareng, [Far. nāreng نارنگ] *(na:reng) {OsT} is. bot.* →narenc.

narengî, [Far. nārengī / nārencī نارنگی] *(na:rengi:) {OsT} sf.* → narencî.

nares, [Far. nāres نارس] *(na:res) {OsT} is.* Ham meyve.

naresa, [Far. nā-resā نارسا] *(na:resa:) {OsT} sf.* **1.** Uygun olmayan; uygunsuz. **2.** Yetişmemiş; olgunlaşmamış.

naresayi, [Far. nā-resāyī نارسایی] *(na:resa:yi:) {OsT} is.* **1.** Uygunsuzluk; uygun olmama durumu. **2.** Yetişmemiş; olgunlaşmamış olma durumu; hamlık.

nareside, [Far. nā-resīde نارسیده] *(na:resi:de) {OsT} sf.* **1.** Olgunlaşmamış; ham. **2.** Bulûğ çağına gelmemiş olan.

narfaşa, [Ar. maşraba] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

nargan, [? nargan] *{ağız} sf.* Soylu. [DS]

nargil, [Far. nārgīl / nārcīl نارگیل] *(na:rgi:l) {OsT} is. bot.* Hindistan cevizi, *(Cocos nucifera).*

nargile, [Far. nārgile نارگله] *{OsT} is.* **1.** Tömbeki adı verilen bir cins tütünün dumanını sudan geçirerek içilmesini sağlayan araç. **2.** *argo.* Boşboğaz. ◻ **nargile doldurmak,** *Tömbekiyi, nargilenin üstündeki lüle denilen kısma yerleştirmek.*|| **nargile-keş,** *{OsT} Nargile çeken.*|| **nargilenin suyunu değiştirmek,** *argo. Küçük aptes yapmak; çiş etmek.*|| **nargile tütünü,** *Tömbeki.*

nargiller, [nar-gil-ler] *is. bot.* Mersinler takımından, yaprakları yalın ve karşılıklı, çiçekler er dişi, çanak 5-7 loblu, 5-7 taç yapraklı, erkek organ pek çok, yumurtalık alt durumlu, meyve kabuğu meşin gibi sert, meyve içinde çok sayıda tohum bulunan bitkiler familyası; rummaniye, *(Punicaceae).*

nargöz, [Far. nergīs => nargöz] *{ağız} is. bot.* Nergis. [DS]

nargülü, [nar+gül-ü] *{ağız} is. bot.* Nar ağacına benzer bir ağacın gül gibi olan çiçekleri. [DS]

narh, [Far. nirḫ / narḫ نرخ] *{OsT} is.* Yasalarca yetkili kılınmış makamlar tarafından düzenlenmiş, bir malın en fazla satış fiyatını belirten tarife. ◻ **narh koymak,** *İhtiyaç maddeleri için sabit fiyat tespit etmek.*

narhıslanmak, [? narhıs-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sinirlenmek. [DS]

nârıbeyza, [Ar. nār-ı beyzā ناربیضا] *(na:rıbeyza:) {OsT} is.* Akkor.

narıldamak, [nar *(yans.)* > nar-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-(d)ı-yor]* Korkunç ses çıkarmak. [DS]

narıncı, [Ar. nārencī] *{ağız} sf.* Portakal rengi; koyu sarı. [DS]

narınç, [Ar. nārenc => narınç] *{ağız} sf.* **1.** Koyu sarı. **2.** Portakal rengi. **3.** Pembe, yuvarlak taneli, tatlı bir üzüm çeşidi. [DS]

nari, [Ar. nār > nārī / nārīye ناری / ناریه] *(na:ri:) {OsT} sf.* **1.** Ateşle ilgili olan. **2.** Yanıcı; patlayıcı; ateşli. **3.** Cehennemlik. **4.** *{ağız}* Kars dolaylarında oynanan bar türü bir halk oyunu. [DS] **5.** *{ağız}* Bakırcıların kullandığı bir araç. [DS]

nariç, -ci [Ar. nārenc => narıç] *{ağız} is.* Tatlı, yuvarlak ve sert taneli bir üzüm. [DS]

narik, -ği [? narik] *{ağız} is.* Budama bıçağı veya bıçkısı. [DS]

narin, [Far. nārīn نارین] *(na:ri:n) {OsT} sf.* **1.** İnce yapılı; zayıf; nazik. **2.** Boyuna oranla eni dar yapıda tekne. **3.** *{ağız}* İyi. [DS]

narince, [Far. nāreng /Ar. nārenc] *is.* **1.** Tokat'ta yetişen ve iyi cins şarap üretilen bir beyaz üzüm çeşidi. **2.** *{ağız}* İçinde kayısı, elma, armut vb. meyve ağaçları bulunan bahçe. [DS]

narinlik,-ği [narin-lik] *is.* **1.** Bedence incelik, zayıflık. **2.** Nazik ve kibar olma durumu. **3.** Bir geminin baş ve kıç taraflarında su kesimi darlığı.

nariyet, [Ar. nārī > nāriyyet ناریت] *(na:riyet) {OsT} is.* Yakıcılık.

narko-, [Yun. narke] *ek.* Uyuklama anlamına gelen bir ön ek.

narkoanaliz, [Ar. narco-analyse] *is. psikol.* Hastanın, bilinçli olarak kendini denetleme yeteneğini zayıflatan uyuşturucu madde zerk ederek bilinç altını araştırma tekniği.

narkolepsi, [Fr. narcolepsie] *is. tıp.* Nöbet hâline gelmiş dayanılmaz uyku hâli.

narkomani, [Fr. narcomanie] *is. tıp.* Uyuşturucu ilaçlara hastalık derecesindeki düşkünlük.

narkotik,-ği [Fr. narcotipue] *is.* ve *sf.* **1.** Uyuşturucu. **2.** Uyuşturucu ile ilgili. ◻ **narkotik madde,** *Uyuşturucu madde.*

nakrotizasyon, [İng. norcotisation] *is.* Uyuşturma.

narkotizm, [Fr. narcotisme] *is.* Uzun süre uyuşturucu kullanmaktan doğan bozuklukların tümü.

narkoz, [Fr. narcose] *is.* İlaçlarla sağlanan vücutta bir veya birkaç fonksiyonel etkinliği azaltan uyku hâli; genel anestezi. ◻ **narkoz vermek,** *Ameliyat edilecek hastaya acı duymaması için ilaç vererek onu bilinçsiz duruma getirmek.*

narkozcu, [narkoz-cu] *is.* Ameliyat edilecek hastaya narkoz veren teknik eleman.

narkozculuk,-ğu [narkoz-cu-luk] *is.* Narkozcunun yaptığı iş veya görev.

narkozitör, [Fr. nacositeure] *is.* Narkozcu.

narlu, [? nar-lu] *{ağız} zf.* (Yük için) kez. [DS]

narma, [? narma] *{ağız} is.* Tuz ve karabibere batırılmış ekmek lokması.[DS]

narpız, [yarpuz > narpız] *{ağız} is. bot.* → yarpuz. [DS]

narpistan, [Far. nār-pistān ناربستان] *(na:rpista:n) {OsT} is.* → narver.

narpiz, [yarpuz > narpiz] *{ağız} is. bot.* → yarpuz. [DS]

narpuş, [Far. mār-pīç => marpuç] *{ağız} is.* Nargilenin hava çekecek plastik borusu. [DS]

narpuz, [yarpuz > narpuz] *{ağız} is.* → yarpuz. [DS]

narsis, [Yun. narkissos] *is.* Yunan mitolojisinde, suda gördüğü kendi aksine âşık olarak eriyip yok olduktan sonra bir nergis çiçeğine dönüşen, güzelliğin sembolü efsanevi kişi.

narsisizm, [Yun. narkissos > narsisisme] *is.* **1.** Kişinin kendi kendine hayran olması durumu. **2.** *psikiyatr.* Hastanın kendine âşık olması şeklinde kendini belli eden cinsel sapıklık.

narsislik,-ği [narsis-lik] *is.* Narsisizm.

nartük, -gü [? nartük] *{ağız} is.* Mısır. [DS]

naru, [añaru] *{eT} zf.* **1.** Bir taraf; yan; bir yana; nereye; nere. [DLT] **2.** Oraya öteye. [EUTS] [Gabain]

narukı, [añarü+kı > narukī] *(narukı:) {eT} zf.* Daha ötede duran; ötedeki. [KB]

narun, [? narun / naruan] *{eT} is.* Naruan adlı bir tür ağaç.[EUTS]

narven, [Far. nār+ven *(gibi)* نارون] *{OsT} is. bot.* **1.** Karaağaç. **2.** Nar ağacı.

narver, [Far. nār-ver نارور] *(na:rver) {OsT} is.* **1.** Nar gibi top olan meme. **2.** *sf.* (Kadın, kız için) memeleri nar gibi top olan.

narya, [nereye] *{ağız} zf.* Nereye? [DS]

na's, [Ar. na'ṣ / na'se نعس / نعسه] *{OsT} is.* **1.** Uyuklama; uyku gelme durumu. **2.** Bitkinlik; güçsüzlük.

nas[1], [Ar. ins > nās ناس] *(na:s) {OsT} is.* İnsanlar; halk; topluluk. 🗗 **Nas Suresi,** *Kur'an-ı Kerim'in 114. ve en son suresi.*

nas[2]**, -sı** [Ar. naṣṣ نص] *{OsT} is.* **1.** Açıklık. **2.** Açık ve kesin hüküm. **3.** Tartışmasız benimsenmesi gereken yargı. **4.** *isl.* Hadis ve Kur'an-ı Kerim'de hakkında bir emir ve beyan bulunan, içtihat yoluna başvurulamayan, tartışma kabul etmez, öylece uyulması gereken kesin emir; Kur'an ve hadis metni. **5.** *fel.* Dogma. **6.** *dbl.* Tek bir anlama gelen kelime.

NASA, [İng. National Aeronautics and Space Administration] *kısalt.* Amerikan uzay ve havacılık araştırmaları kurumu.

nasad, [Mac. nasad] *is.* Macaristan ve Sırbistan'da nehir taşımacılığında kullanılan bir tür gemi.

nasaf[2]**,** [Far. nā + Ar. ṣāf ناصاف] *(na:sa:f) {OsT} sf.* **1.** Saf olmayan. **2.** Karışık. **3.** Pis; kirli.

nasaf[1]**,** [Ar. naṣaf نصف] *{OsT} is.* Uşak; hizmetçi.

nasafet, [Ar. naṣfet / naṣafet تصفت] *{OsT} is.* **1.** Haklılık; doğruluk. **2.** İnsaf. **3.** *fel.* Denkserlik.

nasaib, [Ar. naṣībe > naṣā'ib نصائب] *(nasa:ib) {OsT} is.* Dikili taşlar.

nasak, [? nasak] *{ağız} is.* İlk yumurtlamaya başlayan tavuk. [DS]

nasal, [Fr. nasal] *is.* Genizle ilgili; genizsi.

na'san, [Ar. na'ṣ > na'sān نعسان] *(na-sa:n) {OsT} sf.* (Kişi için) uykusu gelen; uyuklayan.

Nasara, [Ar. naṣārā نصارى] *(nasa:ra:) {OsT} is.* Hristiyanlar.

nasas, [Ar. nesnās] *{ağız} sf.* Düşüncesizce ve ters ters konuşan. [DS]

nasavab, [Ar. nā + Ar. ṣavāb ناصواب] *(na:sava:b) {OsT} sf.* **1.** Doğru olmayan; yanlış. **2.** Haksız.

nasayih, [Ar. naṣīḥat > naṣāyiḥ نصايح] *(nasa:yih) {OsT} is.* Bir kimseyi doğru ve uygun yola çevirmeye veya kötü davranışlardan sakındırmaya çalışmak için söylenen sözler; nasihatler; öğütler. 🗗 **nasāyih-i pederāne,** *{OsT} Babaca öğütler; babaya yakışır öğütler.*

nasaz, [Far. nā-sāz ناساز] *(na:sa:z) {OsT} sf.* Uymaz; uygunsuz; ters; kötü.

nasazi, [Far. nā-sāzī ناسازى] *(na:sa:zi:) {OsT} is.* Uymazlık; uygunsuzluk; terslik; kötülük; terslik.

nasazkâr, [Far. nā-sāz-kār ناسازكار] *(na:sa:zkâr) {OsT} sf.* **1.** Uygun görmeyen; uygun bulmayan; muhalefet eden. **2.** Uygunsuz işle uğraşan. **3.** Beklenmedik; umulmadık.

nasazkâri, [Far. nā-sāz-kārī ناسازكارى] *(na:sa:zkâri:) {OsT} sf.* **1.** Uygunsuzluk; karşıtlık. **2.** Uygunsuz iş.

nasb, [Ar. naṣb نصب] *{OsT} is.* → nasıp. 🗗 **nasb-ı hıyām,** *{OsT} Çadırları dikme.*‖ **nasb-ı nazar,** *{OsT} Göz atma; bakma.*‖ **nasb-ı nigâh,** *{OsT} Göz dikme.*

nasbetmek, [Ar. naṣb + T. et-mek نصب ايتمك] *{OsT} is.* → naspetmek.

nasencide, [Far. nā-sencīde ناسنجيده] *(na:senci:de) {OsT} sf.* **1.** Tartılmamış; ölçülmemiş. **2.** Değerini bulmamış; değerlendirilmemiş. **3.** İyice düşünülmeden yapılmış veya söylenmiş olan.

nasere, [Far. nāsere ناسره] *(na:sere) {OsT} sf.* (Para için) ayarı bozuk.

nasfet, [Ar. naṣfet نصفت] *{OsT} is.* → nasafet.

nash, [? nash] *{ağız} is.* İrmik ununu, fasulye suyu ile haşlayarak yapılan hayvan yemi. [DS]

nasıb, [Ar. naṣb > nāṣıb / nāṣıbe ناصب / ناصبه] *(na:-*

sıb) {OsT} sf. **1.** Diken. **2.** *dbl.* Arapçada bir harfi üstün /e/ okutan. **3.** Atayan; tayin eden.

nasıf[1], [Ar. nıṣf > nāṣıf / nāṣıfa ناصف / ناصفه] *(na:sıf) {OsT} is.* **1.** Bir açıyı iki eşit parçaya bölen doğru; açı ortay. **2.** Bir şeyi iki eşit parçaya bölen.

nasıf[2], [? nasıf] *{ağız} is.* Ekmek. [DS]

nasıh, [Ar. nuṣḥ > nāṣıḥ / nāṣıḥa ناصح / ناصحه] *(na:sıh) {OsT} sf.* Bir kimseyi doğru ve uygun yola çevirmeye veya kötü davranışlardan sakındırmaya çalışan; nasihat eden; öğüt veren. ◻ **nāsıh-i emîn,** *{OsT} Nuh peygamber.* || **nāsıhü'l-ceyb,** *{OsT} (Kişi için) kalbi temiz.*

nasıhane, [Ar. nāsıh + Far. -āne ناصحانه] *(na:sıha:ne) {OsT} zf.* Nasihat ederek; öğüt vererek.

nasık, [Ar. neṣaḳ > nāṣıḳ ناصق] *(na:sık) {OsT} sf.* **1.** Düzgün; sıralı; dizili; tertipli. **2.** Düzenleyen; sıralayan; dizen.

nasıl, [ne + Ar. asl > neasıl > nasıl] *(na'sıl) sf.* **1.** (Nesne veya kişi için) ne gibi; ne biçimde; ne türlü? *Nasıl bir elbise istemiştiniz?* **2.** (Şaşkınlık ve kızgınlık belirtmek için) ne biçim? *O nasıl selam öyle?* **3.** *zf.* (Eylem için) yapılma biçimi, yolu ve aracını sormakta kullanılır. *Sonuçları nasıl öğrendiniz?* **4.** *zf.* Bir eylemin yapılmasına duyulan hayret ve şaşkınlığı belirtir; o kişi veya kişiler tarafından böyle bir şeyin yapılmasının beklenilmediğini ifade eder. *Bu yasa nasıl çıkar?* **5.** *zf.* Yapılan bir işe duyulan kızgınlığı belirtmekte kullanılır. *Nasıl bağırırsınız?* **6.** *zf.* Yapılan bir eylemin olanaksızlığını vurgulamak için kullanılır. *Bu kadar boyu ile bunu nasıl taşımış?* **7.** *zf.* Bir işin yapılıp yapılmadığını öğrenmek için kullanılır. *Tez nasıl, ne âlemde gidiyor?* **8.** *zf.* Bir işin niteliğini veya özelliğini öğrenmek için kullanılır. *Su nasıl, ısınmış mı?* **9.** *zf.* İyi işitilemeyen veya yeterince kavranamayan bir sözü yineletmek amacıyla kullanılır. *Nasıl, anlamadım?* **10.** *zf.* Aşırılık, çokluk bildirir; ne kadar çok? *Nasıl ağlıyor, nasıl yaş döküyor?* **11.** *zf.* Haklı olunduğunu belirtmek için "Ben demedim miydim, gördün mü?" anlamlarında kullanılır. *Nasıl, susuz kaldınız, değil mi?* **12.** *zf.* Olumlu cümlelerde önüne geldiği fiilin belirttiği eylemin kesin olarak yapılacağını, olacağını belirtir; kesinlikle, zorunlu olarak. *Bir evlensin, nasıl düzelecek?* **13.** *zf.* Soru cümlelerinde, önüne geldiği fiilin belirttiği eylemin olmayacağını, yapılmayacağını ifade eder. *Nasıl geçer not vereyim, kâğıdında hiçbir şey yok?* **14.** *zf.* "Yapmamak mümkün mü?" anlamında kullanılır; elden gelmeme, çaresizlik bildirir. *Nasıl dayanırım, evlat bu?* **15.** *zf.* Yapma zorunluluğu olduğunu belirtir. *Nasıl geri almaz, tüketici yasası var?* **16.** *ünl.* Ne dediniz! *Anlamadım, nasıl!* **17.** *ünl.* Beğendiniz mi? İyi mi? *Nasıl? Deniz güzel değil mi?* **18.** *ünl.* Hayret ve kızgınlık belirtir. *Nasıl, daha duruyor mu? Gitmedi mi?* **19.** *is.* Yapılan veya yapılmakta olan bir şeyin yapılış biçimi ve şartları. *Nedenini, nasılını bırakın, siz çalışmanıza bakın.* ◻ **nasıl ki,** *"olduğu gibi" anlamında iki cümle arasında ilişki kurar.* || **nasıl oldu?** *1. Hangi sebeple; neden dolayı? 2. Hastalığın hangi evreye geldiğini öğrenmek için sorulur. 3. Bir işin ne durumda olduğunu öğrenmek için sorulur.* || **nasıl olmuşsa?** *1. Bilinmeyen bir nedenle. 2. Her ne biçim ve durumda ise.* || **nasıl olsa?** *Kesinlikle; her durumda; elbette; er veya geç; muhakkak.* || **nasıl olur?** *Mümkün mü?* || **nasılsınız?** *Bir kimsenin sağlığını ve durumunu öğrenmek için sorulan nezaket sözü; hal hatır sormakta kullanılır.*

nasılsa, [nasıl+i-se > nasıl-sa] *(na'sılsa) zf.* **1.** Bilinmeyen bir sebeple; belirsiz bir sebeple; herhangi bir sebeple. **2.** [nasıl+ol-sa > nasıl-sa] Er geç; elbette; kuşkusuz; nasıl olsa.

nasır[1], [Ar. naṣr > nāṣır / nāṣıra ناصر / ناصره] *(na:sır) {OsT} sf.* Yardımcı; yardım eden; yardımda bulunan.

nasır[2], [Ar. nāsūr ناسور] *{OsT}is.* Çoğunlukla el veya ayakta, sürtünme sonucu, üst derinin kalınlaşması ile oluşan katılık. ◻ **nasır bağlamak,** *1. Nasır oluşmak. 2. mecaz. Duygusuz duruma gelmek; duyarlığını yitirmek.* | (birinin) **nasırına basmak,** *O kimsenin en çok önem verdiği, çıkarına engel olan bir şey yapmak; can alıcı noktasına dokunmak; çıkarına ters davranmak.* || **nasır otu,** *bot. Dam koruğugillerden, yaprakları etli, yeşilimsi veya kırmızımsı sarkık çiçekli, yumru köklü otsu bir süs bitkisi; nasır otu, (cotyledon umblicus).* || **nasır tutmak,** *1. Nasır oluşmak. 2. mecaz. Duygusuz duruma gelmek; duyarlığını yitirmek.*

nasıralı, [Ar. nāsıra *(İncil'e göre Hz. İsa'nın peygamber olmadan önce yaşadığı kasaba)* > nāsıra-lı] *is.* **1.** Hristiyanlara verilen ad. **2.** Museviler tarafından Hz. İsa'ya verilen ad. **3.** Kudüs'te Hz. Musa'nın getirdiği dini İncil doktrinine bağlayan bir Hristiyan mezhebi.

nasırga, [nasır-ga ?] *{ağız} is.* Teskere. [DS]

nasırîn, [Ar. nāṣır > nāṣırīn ناصرين] *(na:sıri:n) {OsT} is.* Yardımcılar; yardım edenler.

nasıriye, [Ar. nāṣıriyye ناصريه] *{OsT} is.* Selahaddin-i Eyyubî tarafından Mısır'da kestirilen eski Mısır sikkelerine verilen ad.

nasırka, [nasır-ka] *{ağız} is.* → nasırga. [DS]

nasırlanma, [nasır-la-n-ma] *is.* Nasırlanmak işi ve durumu.

nasırlanmak, [nasır-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (El veya ayak için) nasır bağlamak; nasırlı hâle gelmek. **2.** *mecaz.* Duygusuzlaşmak; duyarlığını yitirmek.

nasırlaşma, [nasır-la-ş-ma] *is.* Nasırlaşmak işi ve durumu.

nasırlaşmak, [sarı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Nasır durumuna gelmek; nasır olmak; nasır gibi olmak. **2.** *mecaz.* Duygusuzlaşmak; duygusuz ve duyarsız hâle gelmek.

nasırlı, [nasır-lı] *sf.* **1.** (El ve ayak için) nasır bağlamış olan; nasırı olan; nasırlanmış olan. **2.** Duyarlığını, duygusunu yitirmiş olan; doyarsız.

nasırsız, [nasır-sız] *sf.* Nasırı bulunmayan; nasır bağlamamış olan.

nasıye, [Ar. naṣā > nāsiye ناصيه] *(na:sıye) {OsT} is.* Alın. 🗗 **nāsıye-pîrā,** *{OsT} Alnı süsleyen.*|| **nāsıye-sā,** *{OsT} Alnını yere süren.*|| **nāsiye-sāzî,** *{OsT} Alnını yere sürme.*

nasi, [Ar. nisyān > nāsī / nāsiye ناسى / ناسيه] *(na:si:) {OsT} sf.* Unutan; unutmuş olan.

nasib, [Ar. naṣb > naṣīb نصيب] *(nasi:b) {OsT} is.* → nasip. 🗗 **nasîb-dār,** *{OsT} Pay sahibi olan; hissedar.*|| **nasîb-dāş,** *{OsT} Bir payda ortak olan.*

nasibe, [Ar. naṣb > naṣībe نصيبه] *(nasi:be) {OsT} is.* Yollara belirlilik için dikilen taşlar; trafik işaretleri.

nasibet, [Ar. iṣābet / münāsebet ?] *{ağız} is.* Uygunluk. [DS]

nasibetsiz, [nasibet-siz] *{ağız} sf.* Uygunsuz. [DS]

nasibetsizlik, -ği [nasibet-siz-lik] *{ağız} is.* Uygunsuzluk. 🗗 **nasibetsizlik etmek,** *{ağız} Uygunsuz davranışlarda bulunmak.* [DS]

nasic, [Ar. nesc > nāsic ناسج] *(na:sic) {OsT} is.* **1.** Dokuyan. **2.** Sıralayan; dizen; düzenleyen. 🗗 **nāsicü'l-hiyel,** *{OsT} Kötülük eden.*

nasih[1], [Ar. naṣīḥat > naṣīḥ نصيح] *(nasi:h) {OsT} sf.* Çokça öğüt veren; sürekli öğüt veren.

nasih[2], [Ar. nesḫ > nāsiḫ ناسخ] *(na:sih) {OsT} sf.* **1.** Geçersiz kılan; battal eden; hükmünü kaldıran veya değiştiren. **2.** El yazması bir kitabın kopyasını çıkaran; istinsah eden.

nasihat, -ti [Ar. naṣīḥat نصيحت] *(nasi:hat) {OsT} is.* Kendi iradesi ile bir türlü doğru yolu bulamayan kimseye, onun iyiliğini düşünerek kötü ve yanlış davranışlardan uzaklaştırmak veya yol göstermek amacıyla söylenen söz; öğüt. 🗗 **nasîhat-āmîz,** *{OsT} Öğüt alınacak söz.*|| **nasihat dinlemek,** *Kendisine verilen öğüde göre hareket etmek.*|| **nasihat etmek,** *Bir kimseye kötü davranışlardan uzaklaşması için tavsiyede bulunmak; öğüt vermek.*|| **nasîhat-ger,** *{OsT} Öğüt veren.*|| **nasîhat-kâr,** *{OsT} Öğüt veren.*|| **nasîhat-nā-pezîr,** *{OsT} Öğüt dinlemez.*|| **nasîhat-pezîr,** *{OsT} Öğüt dinler.*|| **nasihatte bulunmak,** *Bir kimseye kötü davranışlardan uzaklaşması için tavsiyede bulunmak; öğüt vermek.*|| **nasihat tutmak,** *Kendisine verilen öğüde göre hareket etmek.*|| **nasihat vermek,** *Bir kimseye kötü davranışlardan uzaklaşması için tavsiyede bulunmak; öğüt vermek.*|| **nasihat yollu,** *Öğüt verdiğini sezdirmeden; öğüt verir gibi; nasihate benzer tarzda.*

nasihatçi, [nasihat-çi] *is.* Öğüt veren; nasihat eden kimse; öğütçü.

nasihatçilik, -ği [nasihat-çi-lik] *is.* Öğüt verme işi.

nasihatname, [Ar. nasîhat + Far. -nāme نصيحتنامه] *(nasi:hatna:me) {OsT} is.* Din, ahlak, toplum hayatı, meslek ahlakı, yönetim hizmetleri gibi konularda öğütler veren mensur ya da manzum eser; pendname.

nasik, [Ar. nesk > nāsik ناسك] *(na:sik) {OsT} sf.* Allah'a kulluk eden; ibadet eden; dindar.

nasik, [Ar. nesaḳ > nāsiḳ ناسق] *(na:sik, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Düzenleyen; tertip eden.

nasil, [Ar. nāsil ناسل] *(na:sil) {OsT} is.* Kıl dökücü ilaç.

nasip, -bi [Ar. naṣb > naṣīb نصيب] *(nasi:p) {OsT} is.* **1.** Bir kimsenin payına düşen; hisse; pay. **2.** Bir kimsenin elde edebildiği, ele geçirebildiği ve sahip olabildiği şey. **3.** Allah'ın herkes için uygun gördüğü varsayılan şey; talih; kısmet; baht. **4.** Talip; kısmet. **5.** Günlük kazanç; yiyecek; rızk; geçimlik. 🗗 (birinden) **nasip almak,** *tasvf. Bektaşilikte ikrar vererek tarikata girmek.*|| (bir şeyden) **nasibini almak,** *1. (Olumsuz ve kötü bir durum için) etkilenmek; zarar görmek. 2. (Güzel, mutlu olay ve durumlar için) kısa süre yararlanmak.*|| (bir şeyden) **nasibini almamak,** *(Söz konusu nitelik) hiç bulunmamak.*|| **nasip etmek,** *(Allah için) istenilen, arzulanan bir şeye kavuşmayı sağlamak; fırsat vermek; ulaştırmak; eriştirmek.*|| **nasip etmemek,** *(Allah için) istenilen, arzulanan bir şeye kavuşmaya fırsat vermemek; ulaştırmamak; eriştirmemek.*|| **nasip olmak,** *1. Allah tarafından uygun görülmek; verilmek; bağışlanmak. 2. Fırsat düşmek; elvermek. 3. (Mutlu olay, değerli şey vb. için) bir kimsenin eline geçmek; (kişi için) ulaşmış olmak.*|| **nasip olmamak,** *1. Allah tarafından uygun görülmemek; verilmemek. 2. Fırsat düşmemek; elvermemek. 3. (Mutlu olay, değerli şey vb. için) bir kimsenin eline geçmemek; (kişi için) ulaşamamak*

nasipas, [Ar. nā-sipās ناسپاس] *(na:sipa:s) {OsT} sf.* Şükretmeyen; nankör.

nasiplenme, [nasip-le-n-me] *is.* Nasiplenmek eylemi.

nasiplenmek, [nasip-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Bir şeyden payına düşeni almak; ondan yararlanmak; nasibini almak.

nasipli, [nasip-li] *sf.* **1.** Talihi yerinde olan; iyi bir

kısmet elde etmiş olan. **2.** *tasvf.* (Derviş için) nasip alarak tarikata girmiş olan.

nasir, [Ar. naṣr > naṣīr نصير] *(nasi:r, s kalın söylenir) {OsT} sf.* Yardım eden; yardımcı.

nasir, [Ar. neṣr > nāṣir ناثر] *(na:sir) {OsT} sf.* **1.** Dağıtan; saçan; serpen. **2.** Nesir yazarı.

nasiye[1], [Ar. naṣā > nāṣiye ناصيه] *(na:siye) {OsT} is.* Alın. 🗗 **nāsiye-i hâl,** *{OsT} Yüzün görünüşü; tavır.*|| **nāsiyede mestūr olan,** *{OsT} Alında yazılı olan; alın yazısı.*

nasiye[2], [Ar. nāsī > nāsiye ناسيه] *(na:siye) {OsT} is.* Unutan; unutucu.

nasl, [Ar. naṣl نصل] *{OsT} is.* Kargı, ok gibi savaş araçlarının ucundaki sivri demir; temren.

nasonit, [F. L. Nason *(Amerikalı jeolog)* > Far. nasonite] *is. min.* Klorlu doğal kurşun ve kalsiyum silikat.

nasp, [Ar. naṣb نصب] *{OsT} is.* → nasıp.

naspetme, [Ar. naṣb + T. et-me نصب ايتمه] *{OsT} is.* Naspetmek eylemi.

naspetmek, [Ar. naṣb + T. et-mek نصب ايتمك] *{OsT} is.* **1.** Dikmek; saplamak. **2.** Tayin etmek; atamak.

nasr, [Ar. naṣr نصر]*{OsT} is.* **1.** Yardım. **2.** Zafer; üstünlük kazanma; yenme. 🗗 **nasr'ullah,** *{OsT} Allah'ın yardımı.*|| **nasr'un-min'Allah ve fethü'n-karîb,** *{OsT} "Yardım Allah'tandır; fetih de yakındır." (Saff Suresi, ayet 31) anlamına gelen ayet.*|| **nasrü'd-dîn,** *{OsT} Dine yardımı dokunan.*

Nasranî, [Nāṣıra *(Hz. İsa'nın doğduğu yer)* > Ar. naṣrānī / naṣrāniye نصرانى / نصرانيه] *(nasra:ni:) {OsT} is.* **1.** Hz. İsa. **2.** Hz. İsa'ya ilk inanan kimselere verilen ad. **3.** Hristiyan.

Nasranîlik,-ği [nasrani-lik] *is.* Hristiyanlık.

nasraniyet, [Ar. naṣrānī > naṣrāniyyet نصرانيت] *{OsT} is.* Hristiyanlık.

nasrî, [Ar. naṣr > naṣrī نصرى] *(nasri:) {OsT} sf.* Allah'ın yardımıyla ilgili; üstün gelmeyle ilgili.

nassî, [Ar. naṣṣ > naṣṣī نصى] *(nassi:) {OsT} sf. fel.* Dogmatik; inaksal.

nassiye, [Ar. naṣṣī > naṣṣiyye نصيه] *{OsT} is. fel.* Dogmatizm; inakçılık.

nasti, [Yun. nastos > Fr. nastie] *is. biy.* Bitkilerde uyarı yönüne bağlı olmayan hareketler.

nasturî, [Nestorius *(Maraşlı keşiş)* > Ar. naṣṭūr > naṣṭūrī نصطورى] *(nastu:ri) {OsT} is.* Nestorius'un mezhebinden olan Hristiyan.

nasturîlik, [Nasturi-lik] *is.* İstanbul patriği olan Nesturius'un (428) savunduğu, Hz. İsa'nın tanrı değil, ancak İlâhî nitelikler taşıyan bir insan olduğunu benimseyen ve Antakya okulu denilen Hristiyanlık mezhebi. *(Bu okula göre: İsa'nın biri cisimleşen kelam, biri de insan olmak üzere iki ayrı kişiliği vardır. Bu iki ayrı nitelik özle birleşmez; görünüştedir; ancak manevi bir birleşmedir. Meryem ise tanrının değil İsa'nın annesidir.)*

nasude, [Far. nā-sūde ناسوده] *(na:su:de) {OsT} sf.* Dinlenmemiş; istirahat etmemiş.

nasuh, [Ar. nuṣḥ > naṣūḥ نصوح] *(nasu:h) {OsT} sf.* **1.** Nasihat veren; öğütte bulunan; öğütçü. **2.** Halis; saf; temiz. **3.** *{ağız} is.* Patiska. [DS]

nasuhî, [Ar. naṣūḥ > naṣūḥī نصوحى] *(nasu:hi:) {OsT} sf.* Bozulması mümkün olmayacak biçimde tövbe eden.

nasur, [Ar. nāsūr ناسور] *(na:su:r) {OsT} is.* **1.** Akıntılı yara; fistül. **2.** Nasır. 🗗 **nāsūr-ı bevlî,** *{OsT} tıp. İdrar yollarındaki dokuların sertleşmesi.*|| **nāsūr-ı demî,** *{OsT} Kanlı basur.*|| **nāsūr-ı şercî,** *{OsT} Basur.*

nasut, [Ar. nāsūt ناسوت] *(na:su:t) {OsT} is.* **1.** İnsanlık; insanlar. **2.** İnsanlarla ilgili şeyler.

nasutî, [Ar. nāsūt > nāsūtī ناسوتى] *(na:su:ti:) {OsT} sf.* İnsanlıkla ilgili.

nasutiyan, [Ar. nāsūtī > nāsūtiyān ناسوتيان] *(na:su:tiya:n) {OsT} is.* İnsanlar.

nasyonal, -li [Fr. national] *sf.* Millî; ulusal. 🗗 **nasyonal sosyalist,** *Irkçı ve milliyetçi görüşleri en aşırı noktalara kadar götüren Hitler Almanya'sının siyasal ideolojisini benimseyen veya bu ideolojiyi savunan; bu görüşle ilgili olan.*|| **nasyonal sosyalizm,** *Yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde Almanya'da üstün Alman ırkı yaratmayı ve bu ırkı bütün dünya devletlerine egemen kılmayı amaçlayan siyasi ve ideolojik görüş.*

nasyonalist, [Fr. nationaliste] *sf.* Milliyetçi; ulusçu.

nasyonalizasyon, [Fr. nationalisation] *is.* Ulusallaştırma.

nasyonalizm, [Fr. nationalisme] *is.* Ulusçuluk; milliyetçilik.

naş[1], [Ar. naʿş نعش] *(na-ş) {OsT} is.* → naaş.

naş[2], [? naş] *{ağız} zf.* Kaç? [DS]

naşad, [Far. nā-şād ناشد] *(na:şa:d) {OsT} sf.* Hüzünlü; gamlı; kederli; tasalı.

naşal[1], [? naşal] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) dik kafalı; ters. **2.** Kavgacı. **3.** Aşağılık. **4.** Kör. **5.** Şaşı. [DS]

naşal[2], [? naşal] *{ağız} sf.* (Kişi için) güler yüzlü; şen şakrak. [DS]

naşal[3], [? naşal] *{ağız} is.* Yapraksız ince ağaç dalı. [DS]

naşal[4], [? naşal] *{ağız} is.* Büyücü. [DS]

naşalı, [? naşa-lı] *{ağız} sf.* Hızlı. [DS]

naşallık, -ğı [naşal-lık] *{ağız} is.* Büyücülük. [DS]

naşapa, [Ar. meşrebe] *{ağız} is.* Su tası; maşrapa. [DS]

naşat[1], [? naşat] *{ağız} is.* Yüz çehre. [DS]

naşat[2], [Ar. neşaṭ] *{ağız} is.* Sevinç; neşe. [DS]

naşba, [Ar. meşrebe] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

naşı[1], [? nāşī ناشی] *{eAT} is.* → naşi[2].

naşı[2], [? naşı] *{ağız} sf.* Bir işin yabancısı olup o işi beceremeyen. [DS]

naşırba, [Ar. maşraba] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

naşırfa, [Ar. maşraba] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

naşıt, [Ar. neşāṭ > nāşıṭ ناشط] *(na:şıt) {OsT} sf.* Şen; mutlu; neşeli.

naşi[1], [Ar. neş'et > nāşī ناشی] *(na:şi:) {OsT} sf.* **1.** Ortaya çıkan; görünen; ileri gelen. **2.** ....den ileri gelen; ...den ötürü. **3.** *zf.* ...sebebiyle; ...ötürü.

naşi[2], [? nāşī ناشی] *{eAT} is.* **1.** Mezhep dışı kimse; zındık. **2.** Yabancı; ağyar. **3.** *sf.* Hoyrat; ahmak; laübali.

naşid, [Ar. neşīde > nāşid / nāşide ناشد / ناشده] *(na:şid) {OsT} sf.* → naşit.

naşir, [Ar. neşr > nāşir / nāşire ناشر / ناشره] *(na:şir) {OsT} sf.* **1.** Yayan; dağıtan; saçan. **2.** (Gazete, dergi, kitap vb. için) çıkaran; yayımlayan. ◻ **nāşir-i efkâr,** *{OsT} Düşünceleri yayan (dergi, gazete).*

naşire, [Ar. nāşir > nāşire ناشره] *(na:şire) {OsT} is.* Kolun çalışmasını sağlayan kas veya sinir.

naşirlik, -ği [naşir-lik] *is.* Yayımcının yaptığı iş.

naşit, -di [Ar. neşīde > nāşid / nāşide ناشد / ناشده] *(na:şit) {OsT} sf.* Şiir söyleyen; şiir yazan

naşiz, [Ar. neşz > nāşiz ناشز] *(na:şiz) {OsT} sf.* **1.** (Kalp için) heyecandan çarpan. **2.** (Damar için) kabaran; şişen; atan. **3.** *huk.* Kendisine düşen yükümlülükleri yerine getirmemek amacıyla evi terk eden koca.

naşize, [Ar. nāşiz > nāşize ناشزه] *(na:şize) {OsT} sf. huk.* Kocasından nefret edip evi terk eden kadın.

naşraba, [Ar. meşrebe] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

naşşal, [? naşal / naşşal] *{ağız} sf.* **1.** Kör. **2.** Şaşı.[DS]

naştaraba, [Ar. maşraba] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

naşva, [Ar. maşraba] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

na't, [Ar. naʿt نعط] *(na:t) {OsT} is.* → naat. ◻ **na't-bān,** *{OsT} Nat-ı şerif okuyan kimse.*‖ **na't-gû,** *{OsT} Naat söyleyen.*‖ **na't-hān,** *{OsT} 1. Naat okuyan; kaside okuyan. 2. Cuma günleri selatin camileri ile tekkelerde güzel sesle nat-ı şerif okuyan kimse.*

nat[1]**, -t'ı** [Ar. natʿ نطع] *{OsT} is.* **1.** Üzerinde yemek yemek için yere serilen deri veya hasır örtü; sofra örtüsü. **2.** Eskiden, ölüm veya işkence cezasına çarptırılmış kimsenin üzerine yatırıldığı hasır veya deri yaygı. **3.** Meşinden yapılmış minder veya döşek; yatak. **4.** *mecaz.* Yeryüzü.

nat[2], [? nat] *{ağız} is.* **1.** Tırpanın sapı. **2.** Bileği taşının demir mili. [DS]

nat[3], [? nat] *{ağız} is.* Daire biçiminde yığılmış ekin demeti. [DS]

natamam, [Far. nā + Ar. temām ناتمام] *(na:tama:m) {OsT} sf.* Yarım kalmış; tamamlanmamış; bitmemiş.

natamamî, [Far. nā + Ar. temām-ī ناتمامی] *(na:tama:mi:) {OsT} is.* Eksiklik; bitmemişlik.

natamamiyet, [Far. nā + Ar. temām-iyyet ناتمامیت] *(na:tama:miyet) {OsT} is.* Eksiklik; yarım kalmışlık; bitmemişlik.

natdamak, [nat-da-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-(d)-ı-yor]* Tırpana sap takmak. [DS]

natdang, [ne + yap-tın ? > natdañ] *{ağız} c.* **1.** Ne yapıyorsun; nasılsın? **2.** Ne var ne yok? [DS]

naters, [Far. nā-ters ناترس] *(na:ters) {OsT} sf.* Korkusuz; atak; cesur.

nath, [Ar. naṭḥ نطح] *{OsT} is.* (Hayvan için) boynuzla vurma; tos atma; süsme.

natıf, [Far. nā-tüvān] *{ağız} sf.* Bunak.

natıfanlaşmak, [Far. nā-tüvān => natıfan-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yaşlılık sebebiyle güçsüz düşmek.

natıflamak, [Far. nā-tüvān => natıf-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bunamak. [DS]

natıh, [Ar. naṭḥ > nāṭıḥ ناطح] *(na:tıh) {OsT} sf.* **1.** (Hayvan için) boynuz vuran; tos atan. **2.** *is.* Sıkıntı; keder; talihsizlik.

natık, [Ar. nuṭḳ > nāṭıḳ / nāṭıḳa ناطق / ناطقه] *(na:tık) {OsT} sf.* **1.** Söz söyleyen; konuşan. **2.** Düşünen; anlayan. **3.** Bir şeyi ifade eden; gösteren; bildiren; anlatan.

natıka, [Ar. nuṭḳ > nāṭıḳa ناطقه] *(na:tıka) {OsT} is.* **1.** Düşünebilme ve söz söyleyebilme yetisi. **2.** Düzgün, etkili ve dokunaklı söz söyleyebilme gücü. ◻ **nātıka-i cemiyet,** *{OsT} Toplumun söz söyleme gücü.*‖ **nātıka-perdāz,** *{OsT} Düzgün ve etkili söz söyleyen.*‖ **nātıka-pîrā,** *{OsT} Dokunaklı ve etkili kelimelerle konuşmasını süsleyen, güzel ve doğru söz söyleyen.*

natıkalı, [natıka-lı] *(na:tıkalı) sf.* **1.** Düzgün ve güzel söz söyleyen. **2.** Konuşkan.

natıkasız, [natıka-sız] *(na:tıkasız) sf.* Düzgün konuşamayan.

natıkıyet, [Ar. nāṭıḳ => nāṭıḳiyyet ناطقیت] *(na:tıkiyet) {OsT} is.* Konuşma; konuşkanlık.

natır[1], [Ar. naṭr *(gücüyle koruma)* > nāṭır ناطر] *(na:tır) {OsT} is.* **1.** Kadınlar hamamında hizmet eden kadın. **2.** Bağ, bahçe bekçisi. **3.** Efeye yardım eden kimse. ◻ **natır nalını,** *Kadınlar hamamında giyilen yüksek ökçeli bir tür nalın.*

natır[2], [? natır] *{ağız} is.* Köylü kadınların başlarına taktıkları fesin çevresine dizilen yalancı altınlar. [DS]

natır[3], [? natır] *{ağız} is.* **1.** Yeni dikilen fidanların sallanmaması için yanına dikilen kazık. **2.** Asma çubuklarının kimini uzun, kimini kısa bırakarak yapılan bir tür budama. [DS] ◻ **natır çalmak,** *{ağız} Budama sırasında asma çubuğunu budanması gereken yerin beş on göz üstünden kesmek.* [DS]

natıra, [Lat. natura => ṇatıra] *{ağız} is.* Ayırıcı nitelik. [DS]

natırasız, [natıra-sız] *{ağız} sf.* Somurtkan; suratsız. [DS]

natırlık,-ğı [natır-lık] *is.* Natırın yaptığı iş; natır olma durumu.

natıs, [Ar. nāṭıs ناطس] *(na:tıs) {OsT} sf.* (Kişi için) bilgili; faziletli.

natih, [Ar. naṭīḥ نطيح] *(nati:h) {OsT} is.* **1.** Çifteli at. **2.** *mecaz.* Şom.

natiş, [Ar. naṭīş نطيش] *(nati:ş) {OsT} is.* **1.** Güç. **2.** Hareket.

nativist, [Fr. nativiste] *is. fel.* **1.** Zaman, mekân ve Allah kavramlarının doğuştan olduğunu ileri süren; doğuştancı; fıtriyeci. **2.** Doğuştancılık taraflısı. **3.** Doğuştancılığa ilişkin.

nativitas, [Lat. nativitas] *is.* Hz. İsa'nın doğuşu ve Noel yortusu.

nativizm, [Fr. nativisme] *is. fel.* Zaman, mekân ve Allah kavramlarının doğuştan olduğunu ileri süren felsefî görüş; doğuştancılık; fıtriye.

natmak, [nat-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Sıçratmak.[DS]

NATO [İng. **N**orth **A**tlantic **T**reaty **O**rganization *(Kuzey Atlantik Paktı)*] *is. kısalt.* İmzacı devletlerin, iktisadî durumlarını sarsmadan silahlanmasını sağlamakla ve silahlarını tek ve etkili bir kumanda altında toplamakla görevli kuruluşun kısa adı.

nato, [Yun. néto] *sf.* "Söz dinlemez, söz anlamaz, kalın kafa" anlamına gelen "nato kafa" sözünde geçer.

natoz, [Yun. neatos / nātos] *{ağız} is.* Ekini biçilmiş tarla. [DS]

natriyum, [Fr. natron > natrium] *is. kim.* Sodyumun eskiden kullanılan adı.

natron, [Ar. naṭrūn > Fr. natron] *is. min.* Alkali kaplıca sularında çözelti veya çiçeklenme hâlinde görülen hidratlı doğal sodyum karbonat; Na_2CO_3, $10H_2O$

natrun, [Ar. naṭrūn نطرون] *(natru:n) {OsT} is.* **1.** Güherçile. **2.** Boraks.

natruri, [Fr. natrurie] *is. tıp.* İdrarda yüksek oranda sodyum bulunması durumu.

nats, [Ar. naṭs نطس] *{OsT} is.* Nadas.

natş, [Ar. naṭş نطش] *{OsT} is.* **1.** Bünyenin gücü. **2.** Yaradılış kuvveti.

natuh, [Ar. naṭḥ > naṭūḥ نطوح] *(natu:h) {OsT} sf.* (Hayvan için) toslayan; boynuz vuran.

natuk, [Ar. nuṭḳ > naṭūḳ نطوق] *(natu:k) {OsT} sf.* **1.** Kolaylıkla konuşan; söz söyleyen. **2.** Güzel ve etkili konuşan.

natur, [Ar. naṭr > naṭūr نطور] *(natu:r) {OsT} is.* → natır.

natura, [Fr. natura] *(natu'ra) is.* İnsanın yaradılış özelliği.

natür, [Fr. nature] *is.* Tabiat; doğa.

natüralist, [Fr. naturaliste] *sf.* **1.** Natüralizmle ilgili olan; natüralizme ilişkin. **2.** *is.* Natüralizmi uygulayan sanatçı.

natüralizm [Fr. naturalisme] *is.* **1.** *ed.* Gerçeği tam bir nesnellikle ve bütün yönleriyle doğaya uygun biçimde sanata uygulamaya çalışan edebiyat okulu; doğalcılık. **2.** *tıp.* Tedavide doğanın tek veya başlıca güç olduğunu benimseyen tıbbî görüş.

natürel, [Fr. naturel] *sf.* **1.** Doğada görüldüğü, rastlandığı biçimde olan; doğal; tabii. **2.** Doğaya uygun olan; doğal; tabii.

natürist, [Fr. naturiste] *sf.* ve *is.* Yaşayış biçiminin ve toplumsal kuruluşların doğaya dönük olmasını savunan kişi; natürizmi benimseyen; natürizm yanlısı; doğacı.

natürizm, [Fr. naturisme] *is.* **1.** Yaşama biçimi, beslenme vb. konularda kent ve sanayi ortamlarından uzak durarak doğayı izleme gereğini amaç edinen öğreti; doğacılık. **2.** *fel.* Doğayı aşan, yaratıcı veya düzenleyici bir nedenin varlığını kabul etmeyen ve doğanın kendiliğinden var olduğunu; düzenleyici bir ilke varsa bunun da doğanın kendi içinde bulunduğunu savunan görüş; doğacılık. **3.** *fel.* Tanrının dünya işlerine karıştığını kabul etmeyen görüş; doğacılık. **4.** *fel.* Sosyal gelişmeyi doğa yasalarıyla açıklayan sosyal kuram; doğacılık.

natürmort, -du [Fr. nature morte] *is.* **1.** Ölü doğa. **2.** Meyve, çiçek, yiyecek ve ölü hayvan gibi nesnelerle cansız varlıkları konu alan resim türü; cansız eşya resmi.

natüvan, [Far. nā-tüvān ناتوان] *(na:tüva:n) {OsT} sf.* Güçsüz; kuvvetsiz; zayıf.

natüvani, [Far. nā-tüvān-ī ناتوانی] *(na:tüva:ni:) {OsT} is.* Güçsüzlük; kuvvetsizlik; zayıflık.

na'ur, [Ar. nā'ūr ناعور] *(na:u:r) {OsT} is.* **1.** Kesildiğinde kanı durdurulamayan damar. **2.** Değirmen çarkı veya yel değirmeni kanadı.

na'ure, [Ar. nā'ūr > nā'ūre ناعوره] *(na:u:re) {OsT} is.* Büyük su dolabı; bostan dolabı.

na'us, [Far. nāūs ناقوس] *(na:us) {OsT} is.* **1.** Kilise; manastır. **2.** Mecusi ateşgedesi.

nav, [Far. nāv ناو] *(na:v) {OsT} is.* **1.** İçi oyuk ve boş şey. **2.** Su arkı; kanal; mecra; oluk. **3.** Gemi teknesi.

nava, [ne+var > navā] *(nava:) {ağız} c.* Ne var? [DS]

navar, [? navar] *{ağız} is.* Kapı kilidi. [DS]

navçağan, [Far. nāv + T. çağ-an] *is. bot.* Patlıcangillerden, çiçekleri boru biçiminde, katmerli güzel görünüşlü fakat zehirli, kimi türleri süs bitkisi olarak yetiştirilen, tatalacı denilen kişilerin tohumlarını sigara içinde uyuşturucu olarak kullandıkları, yarım metre ile iki metre arasında boylanan otsu bitki; boru çiçeği; patlıcan çiçeği, *(Datura).*

navdan, [Far. nāv-dān ناودان] *(na:vda:n) {OsT} is.* Oluk. 🗗 **nāvdān-ı hāme,** *Kalemin içindeki oluk.*

nave, [Far. nāve ناوه] *(na:ve) {OsT} is.* Tekne; içi oyuk ağaç.

navek, -ği [Far. nāvek ناوك] *(na:vek) {OsT} is.* Ok. 🗗 **nāvek-endāz,** *{OsT} Ok atan; okçu.*‖ **nāvek-endāzî,** *{OsT} Ok atıcılığı; okçuluk.*‖ **nāvek-i kalbî,** *{OsT} İçten gelen ah.*‖ **nāvek-i seherî,** *{OsT} Sabah namazı edilen beddua.*‖ **nāvek-müjgân,** *{OsT} Ok gibi kirpik.*

naver, [Far. nāver ناور] *(na:ver) {OsT} sf.* Olması mümkün olan; olabilir.

naveran, [Far. nāver > nāverān ناوران] *(na:vera:n) {OsT} is.* Mümkün olan şeyler.

naverd, [Far. nāverd ناورد] *(na:verd) {OsT} is.* Savaş. 🗗 **nāverd-gâh,** *{OsT} Savaş alanı.*‖ **nāverd-hah,** *{OsT} Savaş isteyen; savaş taraftarı.*

navi[1], [Far. nāv > nāvī ناوی] *(na:vi:) {OsT} is.* **1.** İçi oyuk olan şey. **2.** Küçük gemi.

navi[2], [Lat. navis] *(na'vi) is. dnz.* Yalnız pruva direği kabasorta, öbür direkleri sübye donanımlı, barko büyüklüğünde, üç direkli yelkenli gemi; barko bestiya; nef.

navice, [Far. nāvice ناوجه] *(na:vice) {OsT} sf.* Pis; murdar.

navigasyon, [Fr. navigation] *is. dnz.* Seyir; seyrüsefer.

navlım, [? navlım] *{ağız} is.* Çarık dikmekte kullanılan ince kesilmiş hayvan derisi; sırım. [DS]

navlun, [Yun. nāvlon > Ar. nevl > navlūn نولون] *(navlu:n) {OsT} is. dnz.* **1.** Başka bir yere götürülmek üzere gemiye alınan eşyanın tümü; geminin yükü. **2.** Deniz taşımacılığında gemiye ödenen taşıma ücreti; gemi kirası. **3.** Bir geminin toplam yolcu ve yük geliri. 🗗 **navlun sözleşmesi,** *huk. Deniz hukukuna göre taşıyan ile taşıtan arasında yapılan sözleşme.*

navrah, [? navrah] *{ağız} is.* **1.** Biçim; görünüş. **2.** Yüz; surat. [DS]

navrak[1]**, -ğı** [? navrak] *{ağız} is.* Sevinç. [DS]

navrak[2]**, -ğı** [? navrak] *{ağız} is.* **1.** Yüz; çehre. **2.** Kılık; giyiniş. [DS]

navraksız, [navrak-sız] *{ağız} sf.* **1.** Biçimsiz; kötü. **2.** Çirkin yüzlü. [DS]

navrı, [? navrı] *{ağız} sf.* (Sebze ve meyve için) yeni olmuş; taze. [DS]

navrız, [? navrız] *{ağız} is.* Martı. [DS]

navrike, [? navrike] *{ağız} sf.* Pembe. [DS]

navruz, [Far. nevrūz / nergis => navruz] *{ağız} is.* **1.** Çiğdem. **2.** Zambak; süsen, *(Iris)* . [DS]

navsrdiç, [Soğd. navsrdiç] *{eT} is.* Soğdların ilk aylarının adı. [EUTS]

navul, [Ar. nevāle => navul نول] *{OsT} is.* Yiyecek işleri. 🗗 **navul halifesi,** *Navul kaleminde defter tutmakla görevli memur.*‖ **navul kalemi,** *İmparatorluk döneminde fırıncıların borçları ve zahire ambarlarının giriş çıkışlarıyla ilgili defterlerin tutulduğu daire.*

navuz, [? navuz] *{ağız} is.* Tat. [DS]

-nay, [Far. -nā / -nāy نا - / ناى -] *(-na:y) son ek.* → na[2].

na'y, [Ar. na'y نعى] *{OsT} is.* Ölüm haberini getirme.

nay[1], [Far. nāy / ney ناى] *{OsT} is.* → ney[1]. 🗗 **nāybān,** *{OsT} Ney çalan.*‖ **nāy-i bînî,** *anat. Burun deliği.*‖ **nāy-i enbān,** *Tulumlu ney; gayda.*‖ **nāy-i gülû,** *anat. Boğaz; gırtlak.*‖ **nāy-i rūyin,** *Eskiden savaşlarda çalınan tunçtan yapılma büyük bir boru.*‖ **nāy-i Türkî,** *1. Zurna. 2. Bir metre boyunda başı deve başı gibi eğri ve delikli çok sesli bir boru.*‖ **nāy-veş,** *{OsT} Ney gibi.*‖ **nāy-zen,** *{OsT} Neyzen; ney çalan.*

nay[2], [Far. nāv => nay] *{ağız} is.* Oluk. [DS] 🗗 **nay demiri,** *{ağız} Kazanların kenarlarını kıvırmakta kullanılan bir cins örs.* [DS]

nayab, [Far. nā-yāb ناياب] *(na:ya:b) {OsT} sf.* **1.** Bulunmaz; erişilmez. **2.** Benzeri olmayan; eşsiz; az bulunur.

nayan, [Moğ. noyan => nayan] *{ağız} is.* Bey. [DS]

nayçe, [Far. nāy-çe نايچه] *(na:yçe) {OsT} is.* → neyçe.

nayî, [Far. nāy-ī نايى] *(na:yi:) {OsT} sf.* **1.** Ney üfleyen; ney çalan. **2.** Ney yapan ve satan kimse; neyci.

nayiha, [Ar. nevḥ > nāyiḥa ناىحه] *(na:yiha) {OsT} is.*

Ölünün ardından ücretle ağlayan kadın; yasçı; ağlayıcı.

nayin, [Far. nāy-īn نایین] *(na:yi:n) {OsT} sf.* Kamıştan yapılmış.

nayla[1]**,** [ne+ol-a ?] *{ağız} zf.* Nasıl. [DS]

nayla[2]**,** [? nayla] *{ağız} is.* Ambar. [DS]

naylon, [İng. nylon *(ilk kez gerçekleştiren Amerikan şirketi Du Pont de Nemours'un tescil ettirdiği isim)*] *is.* **1.** Temel maddesi poliamit olan döküm maddesi; paralel olarak sıralanmış çizgisel dev moleküllerden (...NH–$(CH_2)_6$–NH–CO–$(CH_2)_4$–CO...) devirli olarak tekrarlanması ile meydana gelmiş poliamit 6.6'nın ticarî adı. **2.** *sf.* Bu maddeden üretilmiş veya yapılmış olan. **3.** *mecaz.* Sahte; düzme. ◻ **naylon fatura,** *is. Giriş faturası olmayan bir mal için harcama yapmış gibi gösterilerek müşteriye verilen faturaya halk arasında verilen ad.*‖ **naylon kız,** *Bulunulan çevrenin gelenek ve göreneklerine göre çok aşırı asri davranan, iş hayatına ve çalışmaya karşı alaycı tavırları bulunan, süslenip gezmek ve gönül eğlendirmekten başka bir düşüncesi olmayan kız.*

nayut, [Sansk nayuta] *{eT} is.* **1.** Çağ; devir. [EUTS] **2.** *sf.* Namütenahi; sayısız; hesapsız; sonsuz; çok [EUTS] [Gabain]

nayvazik, [Toh. nayvazik] *is.* Cin; [Gabain]

nayzen, [Far. nāy-zen نایزن] *(na:yzen) {OsT} sf.* → neyzen.

na'z, [Ar. naʿẓ] *{OsT} is.* **1.** Kıvama gelme. **2.** Kuvvetlenme. **3.** Kalkma. ◻ **na'z ü naîm** (içinde olmak), *{OsT} Bolluk ve rahat yaşayış içinde olmak.*‖ **na'z ü niyāz ile,** *{OsT} 1. Yalvarıp yakarma ile; güçlükle kandırarak. 2. İstemeyerek; isteksizlikle.*

naz[1]**,** [Far. nāz ناز] *(na:z) {OsT} is.* **1.** Kendini beğendirmeyi, ağıra satmayı amaçlayan yapmacık davranış; cilve; eda. **2.** Bir şeyi istediği hâlde, yalvartmak amacıyla kabul etmeme. **3.** Şımarıklık; kapris. **4.** *müz.* Eski bir klasik Türk musikisi makamı. ◻ (kendini) **naza çekmek,** *Sonunda yapacağı veya kabul edeceği bir iş için baştan isteksiz görünmek.*‖ **naz-balış,** *{OsT} Yastık.*‖ **naz etmek,** *Nazlanmak.*‖ **nazı geçmek,** *Birine istediğini yaptırabilecek şekilde yakınlığı bulunmak.*‖ (birinin) **nazını çekmek,** *O kişiyi kırmamak için her isteğini yerine getirmeye çalışmak.*‖ **naz-perdār,** *{OsT} Birinin nazını çeken.*‖ **nāz-perdārî,** *{OsT} Naz çekme.*‖ **nāz-perver,** *{OsT} Naz eden; nazlanan.*‖ **nāz-perverāne,** *{OsT} Nazlanarak.*‖ **nāz-perverd,** *{OsT} Naz içinde büyümüş; nazlı olarak yetiştirilmiş.*‖ **nāz-perverde,** *{OsT}* → naz-perverd.‖ **nāz-perverî,** *{OsT} Naz edicilik; nazlanma.*‖ **naz satmak,** *Nazlanmak.*‖ **naz uykusu,** *Tembellikten ileri gelen uyuşukluk.*‖ **nāz ü niyāz ile,** *{OsT} Yalvartmak için nazlanarak.*‖ **naz yükü,** *{eAT} Çok nazlı.*

naz[2]**,** [? naz] *{ağız} is.* Çam ağacı. [DS]

naza, [? nazā] *(naza:) {ağız}is.* Kazandan pekmez almakta kullanılan tahtadan büyük kepçe. [DS]

nazaif, [Ar. naẓīf > naẓā'if نظائف] *(naza:if) {OsT} is.* Temiz olanlar; pak olanlar.

nazair, [Ar. naẓar > naẓīre > naẓā'ir نظائر] *(naza:ir) {OsT} is.* Nazireler.

nazan, [Far. nāzān نازان] *(na:za:n) {OsT} sf.* Nazlanan; nazlı.

nazar[1]**,** [Ar. naẓar نظر] *{OsT} is.* **1.** Gözleri bir kimse veya nesne üzerine çevirme; göz atma; bakma; bakış. **2.** Yüz çevirip bakma; önemseme; iltifat etme. **3.** Yan bakış. **4.** Bir şey veya konu hakkında belli bir düşünce sahibi olma; belli biçimde ele alma; öyle sayma; görüş; bakış; düşünce. **5.** *mecaz.* Bazı kimselerde bulunduğuna ve baktığı kimselere zarar verdiğine inanılan çarpıcı güç; göz değmesi. **6.** *tasvf.* İnsanı İlâhî gerçeğe ulaştıran içe bakış. ◻ **nazara gelmek,** *Kendisine göz değmek; göze gelmek.*‖ **nazar atfetmek,** *Bakmak; bakışlarını yöneltmek.*‖ **nazara uğramak,** *Kendisine göz değmek; göze gelmek.*‖ **nazar-bāz,** *{OsT} Neşeli ve şuh bakan.*‖ **nazar ber-kadem,** *{OsT} Nakşibendi tarikatında, tarikata giren dervişin zihnini başka şeylerle meşgul etmemesi için etrafa bakmaması.*‖ **nazar boncuğu,** *1. Nazar değmesin diye takılan üzerinde göze benzer beyaz, sarı vb. çarpıcı renkler bulunan mavi boncuk; mavi boncuk; göz boncuğu. 2. mecaz. Tek olan; eşi ve benzeri bulunmaz.*‖ **nazar çöydürmek,** *Nazar değdirmek.*‖ **nazardan düşmek,** *Gözden düşmek; önemini ve değerini yitirmek.*‖ **nazarda olmak,** *Gözde olmak.*‖ **nazar değmek,** *Göz değmek.*‖ **nazar değmesin!** *"Allah kötü bakışlardan korusun!" anlamında dilek sözü.*‖ **nazar ehli,** *{OsT} Bir işin iç yüzünü kavrayan kimse.*‖ **nazar-endāz,** *{OsT} Bakan; göz atan.*‖ **nazar etmek,** *1. Bakmak. 2. Bir şey üzerinde düşünmek; akıl yürütmek. 3. mecaz. Göz değdirmek.*‖ **nazar fırlatmak,** *Bakmak; bakışları yöneltmek.*‖ **nazar-firîb,** *{OsT} 1. Göz aldatan. 2. Yanlış düşündüren; düşünceleri yanlış yola yönelten.*‖ **nazar-firîb-i efkâr,** *{OsT} Fikirleri yanlış yönlendiren; yanlış düşündüren.*‖ **nazar-gâh,** *{OsT} 1. Bakılan yer; bakılacak yer; bakacak. 2. Bir kimsenin görebildiği uzaklık. 3. mecaz. Göz değdiren; kem gözlü.*‖ **nazar-geh,** *{OsT}* → nazar-gâh.‖ **nazar-ı dikkatini celp etmek,** *{OsT} İlgisini, dikkatini çekmek.*‖ **nazar-ı dikkatini çekmek,** *{OsT} İlgisini, dikkatini çekmek.*‖ **nazar-ı hakkānî,** *tasvf. Bir tarikatte, mürşidin bakışı ile talibin aşk ve cezbeye uğraması ve cezbe ile fenaya ermesi.*‖ **nazar-ı ibret,** *{OsT} Kötü bir olayı ders alacak bir örnek olarak değerlendirme.*‖ **nazar-ı istihcān,** *{OsT} Açık saçık olarak değerlendirmek; müstehcen görmek.*‖ **nazar-ı**

istîlâ-kârâne, *{OsT} İstilacılara yakışan bakış.*|| **nazar-ı itibara almak,** *{OsT} Önem vermek; dikkate almak; hesaba katmak; değerlendirmeye tabi tutmak.*|| **nazar-ı musaggar,** *{OsT} Bir şeyi olduğundan küçük görme.*‖ **nazarında,** *Görüşüne göre; onun değerlendirmesine göre.*|| **nazar-ı şefkat,** *Acıma dolu bakış.*|| **nazar-ı şek ü tedkik,** *{OsT} Şüpheli ve inceleyici bakış.*‖ **nazar-ı takdir,** *Değer biçmek amacıyla bakma; takdirkâr bakış.*|| **... nazarıyla bakmak,** *Öyle saymak; öyle imiş gibi değerlendirmek; öyle görmek.*‖ **nazar otu,** *Üzerlik.*|| **nazar-perver,** *{OsT} Göz okşayıcı.*|| **nazar-rübâ,** *{OsT} 1. Dikkati çeken. 2. mecaz. Güzel; dilber.*|| **nazar salmak,** *{eAT} Alabildiğine bakmak; bakmak.*|| **nazar yetişmek,** *{eAT} Görülebilir uzaklıkta olmak.*

nazar[2], [Ar. naẓar / naḍar نضر] *{OsT} is.* **1.** Tazelik. **2.** Altın.

nazar[3], [? nazar] *{ağız} is.* Kervan. [DS]

nazaran, [Ar. naẓaran نظراً] *(naza'ran) {OsT} zf.* **1.** Oranla; kıyasla. **2.** Göre; bakılırsa.

nazarbaz, [Ar. naẓar + Far. bāz نظرباز] *(nazarba:z) {OsT} sf.* **1.** Neşe ile bakan; şuhlukla bakan. **2.** Güzeli seyretmekle yetinen; maddî tatmin edilmeyi istemeyen.

nazarbazî, [Ar. naẓar + Far. bāzī نظربازی] *(nazarba:z) {OsT} is.* Neşe ile bakış.

nazaret, [Ar. naẓar / naḍar > naẓāret / naḍāret نضارت] *(naza:ret) is.* **1.** Tazelik. **2.** Hoş ve güzel olma. **3.** Parlaklık.

nazarıdikkat,-ti [Ar. naẓar-ı dikkat نظر دقت] *{OsT} is.* İlgi; alaka. ◻ **nazarıdikkatini çekmek,** *İlgisini, dikkatini çekmek.*

nazarıitibar, [Ar. naẓar-ı i'tibār نظر اعتبار] *(nazarıitiba:r) {OsT} is.* İlgi; dikkat; alaka. ◻ **nazarıitibara almak,** *Önem vermek; dikkate almak; hesaba katmak; değerlendirmeye tabi tutmak*

nazarî, [Ar. naẓar > naẓarī نظری] *(nazari:) {OsT} sf.* **1.** Bakışla, bakma ile ilgili olan. **2.** Düşünce ve tasarı bazında kalıp eylem ve uygulama alanına çıkmamış olan; teorik; kuramsal.

nazariyat, [Ar. naẓariyye > naẓariyyāt نظریات] *(nazariya:t) {OsT} is.* **1.** Nazariyeler; kuramlar; teoriler. **2.** Nazariye; teori; kuram.

nazariyatçı, [nazariyat-çı] *is.* Kuramcı; teorisyen.

nazariye, [Ar. naẓar > naẓariyye نظریه] *{OsT} is.* **1.** Bilimsel düşünüş; bilimsel görüş. **2.** *mat.* Kuram; teori.

nazarlık,-ğı [nazar-lık] *is.* Göz değmesinden ve kötü güçlerin etkisinden koruduğu inancı ile çocuk, büyük ve hayvanlar ile ev ve eşyalara takılan gök boncuk, altın maşallah yazısı, akik, kurt dişi, tosbağa kabuğu, yedi gözlü boncuk, deniz kabuğu, çakıllı mercan, kese içinde çörek otu, hurma çekirdeği veya hurma çekirdeğinden yapılma küçük nalın gibi takılar.

nazbalınç, -cı [Far. nāz-bāliş] *{ağız} is.* Kuş tüyü yastık. [DS]

nazbalin, [Far. nāz-bālīn نازبالین] *(na:zba:li:n) {OsT} is.* Yastık.

nazbaliş, [Far. nāz-bālīş نازبالیش] *(na:zba:li:ş) {OsT} is.* Yastık.

nazbanç, -cı [Far. nāz-bālīş => nazbanç] *{ağız} is.* Küçük yastık. [DS]

nazc, [Ar. nażc نزج] *is.* **1.** Olgunlaşma; olma; yetişme. **2.** Bulûğa erme. **3.** Pişme; kıvama gelme. ◻ **nazc-ı kable'l-vakt,** *{OsT} Vaktinden önce bulûğa erme.*

nazdar, [Far. nāz-dār نازدار] *(na:zda:r) {OsT} sf.* **1.** Nazlı. **2.** Bir tür lale.

nazdı, [Far. nāz => naz-lı] *{ağız} sf.* Nazlı. [DS]

nazekî, [Far. nāzükī / nāzekī نازکی] *(na:zeki:) {OsT} is.* Naziklik; incelik.

nazende, [Fan. nāz-ende نازنده] *(na:zende) {OsT} sf.* **1.** Naz eden; nazlı. **2.** *is.* Sevgili. ◻ **nāzende-i āl,** *{OsT} Tanınmış bir tür lale.*|| **nāzende-i tannāz,** *{OsT} Alaycı ve nazlı güzel.*

nazeneyn, [Far. nāzenīn] *{ağız} sf.* Nazlı; çekingen. [DS]

nazenin, [Far. nāzenīn نازنین] *(na:zeni:n) {OsT} sf.* **1.** Nazlı; cilveli; işveli; oynak. **2.** (Kadın için) ince yapılı; zarif; narin. **3.** Nazlı yetiştirilmiş olan; şımarık. **4.** (Alay için) birinden bahsederken "şu bildiğiniz" anlamında kullanılır. ◻ **nāzenin-i dil-rübā-yı temeddün,** *{OsT} Uygarlaşmanın gönül çeken güzeli.*

nazer, [ne+gezer > nāzer] *(na:zer) {ağız} c.* Ne arar; ne gezer; yok. [DS]

nazlı, [Ar. naẓḥ نضح] *{OsT} is.* Su çekme.

nazıc, [Ar. naẓc > nāẓıc ناضج] *(na:zıc) {OsT} sf.* **1.** Olgunlaşmış; yetişmiş; olgun. **2.** Bulûğa ermiş. **3.** (Et için) pişmiş; kıvamını bulmuş.

nâzım, [Ar. naẓm > nāẓım / nāẓıma ناظم / ناظمه] *(na:zım) {OsT} sf.* **1.** Düzenleyen; düzene koyan. **2.** Manzume yazan; nazım biçimine getiren kimse. **3.** *fiz.* Düzenleyici. **4.** *mat.* Normal. ◻ **nâzım plan,** *Bir kentin ekonomik, toplumsal ve fiziksel boyutlarıyla biçimlendirilmesini esas alan ve değiştirilmesi mümkün olmayan düzenleme ve planların tümü.*

nazım, -zmı [Ar. naẓm *(ipliğe inci dizme)* نظم] *{OsT} is.* **1.** Sıraya koyma; tertipleme; düzenleme. **2.** Sıra;

tertip; düzen. **3.** *ed.* Ölçülü ve kafiyeli olup mısralardan meydana gelen anlatım biçimi; koşuk; manzume. **4.** Ölçü, kafiye vb. belli biçimler kullanarak etkili ve güzel söz söyleme usulü. 🗗 **nazım biçimi,** *Ölçü, uyak düzeni ve dizelerin kümelenişi bakımından bir şiiri başkalarından ayıran dış yapı.* || **nazım birimi,** *Manzumelerde en küçük anlamlı birimi oluşturan ve kendi içinde bağımsız dize topluluğu.* || **nazım türü,** *Konu, içerik ve biçim bakımından bir şiirin türü.* || **nazm etmek,** *Manzum olarak söylemek veya yazmak; şiir söylemek; koşuk düzmek.*

nazıma, [Ar. nāẓım > nāẓımā / nāẓıme ناظمه] *(na:zıma:) {OsT} sf.* → nâzım.

nâzımane, [Ar. nāẓım + Far. -āne ناظمانه] *(na:zıma:ne) {OsT} zf.* Düzenleyiciye yakışır biçimde; düzenleyici gibi.

nâzımîn, [Ar. nāẓım > nāẓımīn ناظمين] *(na:zımi:n) {OsT} is.* Düzene koyanlar; düzenleyiciler.

nazın, [Far. nāz + T. -ın] *{eAT} sf.* Nazlı. 🗗 **nazın nazın,** *{eAT} Nazlı nazlı.*

nazır, [Ar. naẓar > nāẓır ناظر / ناظره] *(na:zır) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) yüzü ve cephesi bir tarafa dönük olan; bakan; gören; gözeten. **2.** (Ev, dükkân vb. için) giriş veya ön cephesi ile bir şeye veya bir yere dönük olan; bir yeri görmek mümkün olabilen; yönelik olan. **3.** *is.* Kabine üyesi; hükümet kuruluşunda yer alan üyelerden her biri; bakan; vekil. **4.** Bir kurum veya kuruluşun işlerini yürütmekle görevli en üst ve en yetkili kişi; müdür. **5.** İmparatorluk döneminde, bir yönetim bölümünün veya kurumun başında bulunan yetkiliye verilen unvan. 🗗 **nāzır-ı imaret,** *{OsT} Vakıf imaretlerinin yemekhane nezaretçisine verilen ad.* || **nāzır-ı vakıf,** *{OsT} Mütevelli adı verilen vakıf kurullarının başında bulunan görevli.*

nazırahan, [Ar. nāẓıra + Far.-ḫᵛān خوان ناظره] *(na:zıraha:n) {OsT} sf.* Bakarak taklit eden.

Nazi, [Alm. **nazi**onal sozialist] *(na'zi) is.* Nasyonal sosyalist taraftarı; Nazizm yanlısı.

nazi, -i'ı [Ar. nāziʿ نازع] *(na:zi) {OsT} sf.* Söküp alan; çekip çıkaran.

nazi'at, -ti [Ar. nāziʿ > nāziʿāt نازعات] *(na:zia:t) {OsT} is.* Söküp alanlar; çekip çıkaranlar. 🗗 **Nazi'at Suresi,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in 77. suresinin adı.*

nazic, [Ar. naẓīc نضيج] *(nazi:c) {OsT} sf.* **1.** Pişmiş. **2.** Yetişmiş. **3.** Kendini bulmuş.

nazid, [Ar. naẓīd / naẓīde نضيد / نضيده] *(nazi:de) {OsT} sf.* **1.** Yerli yerinde; düzenli; tertipli. **2.** *is.* Yastık, minder, şilte türünden ev eşyası.

nazif, [Ar. neẓāfet > naẓīf / naẓīfe نظيف / نظيفه] *(nazi:f) {OsT} sf.* **1.** Temiz. **2.** Zarif; muntazam; güzel.

nazik,-ği [Far. nāzūk / nāzik نازك] *(na:zik) {OsT} sf.* **1.** Başkalarına veya çevresindekilere rahatsızlık vermemek, onların hoşnutsuzluğuna sebep olmama, onları kırmama gibi istek ve duygularla son derece kibar, saygılı, terbiyeli bir şekilde davranan ve konuşan. **2.** Böyle davranan bir kimsenin davranış ve tutumunun niteliği. **3.** İnce yapılı; zarif; narin. **4.** *{ağız}* Taze. [DS] **5.** Kullanırken dikkat ve özen gösterilmesi gereken. **6.** Gerekli önlemler alınmazsa, kötüleşebilecek durumda olan. **7.** Dikkatli davranılmadığı takdirde tehlikeye yol açabilecek nitelikte olan. **8.** *{ağız}* Irmikten yapılan pelte. [DS] **9.** *{ağız}* İplik bükmeye yarayan bir çeşit çıkrık. [DS] **10.** *zf.* Kibar ve ince biçimde. 🗗 **nāzik-beden,** *{OsT} Vücut yapısı ince ve narin olan.* || **nāzik-edā,** *{OsT} Davranışları saygılı ve terbiyeli olan.* || **nāzik-endām,** *{OsT} Yapısı güzel ve ölçülü olan.* || **nāzik-güzîn,** *{OsT} Çok aşırı nazik olan.* || **nāzik-hayalān,** *{OsT} Allah'ın yarattıklarını düşünenler; filozoflar; şairler.* || **nāzik-hulk,** *{OsT} Yaradılış bakımından ince, nazik olan.* || **nāzik-mizāc,** *{OsT} Yaradılış bakımından ince, nazik olan.* || **nāzik-ten,** *{OsT} Yapısı güzel ve ölçülü olan.* || **nāzik-ter,** *Çok aşırı nazik olan.* || **nāzik-terîn,** *{OsT} Çok aşırı nazik.* || **nāzik-vücūd,** *{OsT} Bedeni ince ve hoş olan.*

nazikâne, [Far. nāzik-āne نازكانه] *(na:zika:ne) {OsT} zf.* Nazikçe; nezaketle; incelikle; terbiyeli ve saygılı olarak.

nazikçe, [nazik-çe] *(na:zi'kçe) zf.* Nazik bir şekilde; kibarca; ince ve saygılı biçimde.

nazikî, [Far. nāzik-ī نازكى] *(na:ziki:) {OsT} is.* Naziklik; kibarlık.

nazikleşme, [nazik-le-ş-me] *(na:zikleşme) {OsT} is.* Nazikleşmek işi ve durumu.

nazikleşmek, [nazik-le-ş-mek] *(na:zik-leş-mek) {OsT} dönşl. f. [-ir]* **1.** Nazik davranmaya başlamak; nazik davranmak. **2.** Dikkat edilmezse, özen gösterilmezse kötüleşebilecek duruma gelmek; nazik duruma gelmek; naziklik kazanmak.

naziklik,-ği [nazik-lik] *(na:ziklik) is.* **1.** Nazik olma durumu; incelik; kibarlık. **2.** Nazik bir kimsenin, davranışının niteliği; nazikçe davranış; nezaket; incelik; kibarlık.

nazil, [Ar. nüzül > nāzil نازل] *(na:zil) {OsT} is.* **1.** Yukarıdan aşağı doğru inen; inmiş. **2.** Bir yere inen; konan; konaklayan. **3.** *müz.* İnici dizi; tizden pese doğru giden ses dizisi. 🗗 **nāzil olmak,** *{OsT} İnmek; konaklamak.*

nazile, [Ar. nāzil > nāzile نازله] *(na:zile) {OsT} is.* **1.** Sıkıntı; bela; talihsizlik. **2.** Kaza. **3.** Gözden düşme. **4.** İnme; nüzul. **5.** Nezle.

Nazileştirme, [nazi-le-ş-tir-me] *is.* Nazileştirmek işi.

Nazileştirmek, [nazi-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Zor kullanarak veya propaganda yoluyla Nazi doktrinini kabul ettirmek.

nazilmek, [nazik-el-mek > naziğil-mek > nāzil-mek] *(na:zilmek) {ağız} gçsz. f. [-ir]* İncelmek; nazikleşmek. [DS]

nazim, Ar. naẓm > naẓīm نظيم] *(nazi:m) {OsT} is.* Sıra sıra, dizi olan şey.

nazir[1], [Ar. neẓr *(adak)* > naẓīr نذير] *(nazi:r) {OsT} is.* **1.** (Tevrat'a göre) nezre girmek suretiyle kendisini adayan kimse. **2.** Adak adayan kişi.

nazir[2], [Ar. naẓar > naẓīr نضير] *(nazi:r) {OsT} sf.* **1.** Taze. **2.** *is.* Altın.

nazir[3], [Ar. naẓar > naẓīr نظير] *(nazi:r) {OsT} sf.* **1.** Benzer; eş; örnek. **2.** *mat.* Bir dairede bir başkasına karşı olan nokta. **3.** *gök b.* Ayakucu. 🗗 **nazîr-i evc,** *{OsT} gök b. En yüksek noktanın ayakucu.*|| **nazîr-i şems,** *{OsT} gök b. Güneşin yerinin karşıtı olan, tutulum noktası.*

nazire, [Ar. naẓīr > naẓīre نظيره] *(nazi:re) {OsT} is.* **1.** Bir davranışa, bir söze benzer biçimde karşılık olarak yapılan davranış veya söz. **2.** *ed.* Bir şairin şiirine biçim ve içerik bakımından benzetilerek yazılmış şiir. 🗗 **nazîre-gû,** *{OsT} Nazire söyleyen.*| **nazîre-perdāz,** *{OsT} Kaside düzenleyen.*|| **nazîre yapmak,** *{OsT} Benzer bir davranış veya sözle karşılık vermek.*

nazirsiz, [nazir-siz] *sf.* Eşsiz; benzersiz; eşi ve benzeri bulunmayan.

naziş, [Far. nāziş نازش] *(na:ziş) {OsT} is.* **1.** Kendini ağıra satma; nazlanma. **2.** Albenili, çekici davranma. **3.** Öğünme.

Nazizm, [Fr. nasisme] *is.* Nasyonal sosyalizm.

nazla, [Ar. nüzl > nezle => nazla] *{ağız} is. tıp.* **1.** Felç; inme. **2.** Soğuk algınlığı; grip. [DS]

nazlaç, -cı [nazlı + aş] *is.* → nazlaş.

nazlanış, [naz-la-n-ış] *is.* Nazlanmak işi veya biçimi.

nazlanma, [naz-la-n-ma / naz-lan-ma] *is.* Nazlanmak eylemi.

nazlanmak, [naz-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi istediği hâlde isteksiz görünmek; kendini ağıra satmak için yapmacıklı davranmak; ısrar edilmesini beklemek; naz yapmak; işve yapmak. **2.** Kendisini seven bir kimseye karşı şımarmak ve ondan ısrar beklemek. **3.** Naz ve işve sahibi olmak.

nazlaş, [naz-lı + aş > nazlaş] *{ağız} is.* Kırık pirinç, şeker ve suyla yapılan bir tür tatlı. [DS]

nazlı, [naz-lı] *sf.* **1.** Kendini beğendirmek amacıyla cilve yapan, yapmacıklı davranan. **2.** Kolayca kandırılamayan; kendini ağıra satmak isteyen; işveli; edalı. **3.** Kendisine değer verilen; birtakım tehlikelerden sakınılan; üstüne titrenilen; sevgili. **4.** Nazik olduğu için özen isteyen; nazik. 🗗 **nazlı aş,** *{ağız}* → nazlaş. [DS]|| **nazlı bey,** *{ağız} Kayınbirader.* [DS]

nazlıkara, [naz-lı+kara] *{ağız} is. anat.* Gözbebeği. [DS]

nazlılık,-ğı [naz-lı-lık] *is.* Nazlı olma durumu.

nazlım, [Ar. maẓlūm => nazlım] *{ağız} sf.* Sessiz ve uysal. [DS]

nazm, [Ar. naẓm نظم]*{OsT} is.* → nazım.

nazmen, [Ar. naẓm > naẓmen نظماً] *(na'zmen) {OsT} zf.* **1.** Manzum olarak; manzume biçiminde. **2.** Manzum olarak; nazım yoluyla.

nazmî, [Ar. naẓm > naẓmī / naẓmīye نظمي / نظميه] *(nazmi:) {OsT} sf.* Nazımla ilgili olan; nazına ait.

nazmiyat, [Ar. naẓmī > naẓmiyyāt نظميات] *(nazmiya:t) {OsT} is.* Manzum yazılar; manzumeler, nazımlar.

nazmiye, [Ar. naẓmī > naẓmiyye نظميه] *{OsT} is.* → nazmi.

naznazı, [? naz+naz-ı] *{ağız} is.* İpek örtü.[DS]

nazofarengoskop, [Fr. nasopharyngoscope] *is. tıp.* Östaki borusunu muayene etmeye yarayan alet.

nazra, [Ar. naẓar > naẓre نظره] *{OsT} is.* Bir tek bakış. 🗗 **nazra-gâh,** *{OsT} Bakış yeri; bakılan, görülen yer; göz önü.* ‖ **nazra-i hayrān,** *{OsT} Hayran bakış.*‖ **nazra-i mahmūr,** *{OsT} Baygın bakış.*|| **nazra-i münācāt,** *{OsT} Yalvaran bakış.*|| **nazra-i nefrîn,** *{OsT} Lanetleyen bakış.*|| **nazra-i perîşān,** *{OsT} Perişan bakış.*| **nazra-i şefakat,** *{OsT} Şefkatli bakış.*|| **nazra-i şūm,** *{OsT} Uğursuz bakış.*|| **nazra-künān,** *{OsT} Bakarak; seyrederek.*

nazret, [Ar. naẓret / naḍret نضرت] *{OsT} is.* **1.** Tazelik; yeşillik; canlılık. **2.** Yüzdeki neşe; canlılık. **3.** Sevinç; neşe.

nazük, [Far. nāzük نازك] *(na:zük) {OsT} sf.* → nazik. 🗗 **nāzük-āne,** *{OsT}* → nazik-âne.|| **nāzük-beden,** *{OsT}* → nāzik-beden.|| **nāzük-edā,** *{OsT}* → nāzik-edā.|| **nāzük-endām,** *{OsT}* → nazik-endām.|| **nāzük-güzîn,** *{OsT}* → nāzik-güzin.|| **nāzik-hayālān,** *{OsT}* → nāzik-hayālān.|| **hāzük-hulk,** *{OsT}* → nāzik-hulk.|| **nāzük-mizāc,** *{OsT}* → nāzik-mizāc.|| **nāzük-ten,** *{OsT}* → nāzik-ten.|| **nāzüt-ter,** *{OsT}* → nāzik-ter.|| **nāzük-terîn,** *{OsT}* → nāzik-terin.|| **nāzük-vüūd,** *{OsT}* → nāzik-vücūd.

nazüki, [Far. nāzükī نازكى] *(na:züki:) {OsT} is.* Naziklik.

Nb, [Fr. niobium] *is. kim.* Atom sayısı 41, atom ağırlığı 92,91, yoğunluğu 8,57 olan oksijen, kükürt ve klor gibi elementlerle bileşikler veren bir element olan niyobyum (kolombiyum)'un kısaltması.

-ncı, [-ncı / -ı-ncı / -i-nci / -u-ncı / -ü-nci] *{eAT} yap.*

e. **1.** Sayılardan sıra sayı sıfatları türetir. *dörd-ünci, yedi-nci, altı-ncı.* **2.** Sayı isimlerinden zarf yapar. *dörd-ünci,beş-i-nci.* **3.** Cevabı sıra sayı sıfatları olan soru sıfatları yapar. *kaç-ıncı.*

-nci, (-ncı / -ncu / -ncü / -inci / -ıncı / -uncu / -üncü) *yap. e.* İsimden sıfat türeten ek. Sayı adlarına gelerek sıra sayı sıfatı türeten ek: *birinci, ikinci, üçüncü, altıncı, dokuzuncu, altmışıncı.*

-nç[1], [-nç / -ınç / -inç / -unç / -ünç] *yap. e.* **1.** Fiillerden soyut isimler ve sıfat türeten ek. Dönüşlülük eki olan *-n* ile kaynaşıp kalıplaşmıştır. Kimi kelimelerde dönüşlü çatı açıkça belli olmasına rağmen bazılarında belli değildir. Kelimeye bir niteliği, özelliği bulundurma, içerme kavramı katar: *av-ı-nç (alışma), ile-nç (beddua), inanç, iğrenç (görünüm), gülünç (davranış), özenç, korkunç (film), övünç.* **2.** Filin kökünün belirttiği eylem sonucu olarak ortaya çıkmış kavramı katarak isimler türetir: *kazanç, bilinç, ödünç, sığınç.*

-nç[2], [-nç / -ıncı] *{eT} yap. e.* Asıl sayılardan sıra sayı sıfatları türeten isimden isim yapma eki

-ncı[1], [-nç / -ıncı] *{eT} yap. e.* → -nç[1].

-ncı[2], [-ıncı] *{eT} yap. e.* İsimden isim yapma eki; -ınç[2]. *beş-i-ncı (beşinci)*

-ncsiz, [-ncsiz / -nç(u)suz] *{eT} yap. e.* Fiilden *"yapılması olanaksız, ...lamaz"* anlamında isim veya sıfat türeten yapım eki

-ncsuz, [-ncsiz / -nç(u)suz] *{eT} yap. e.* → -ncsiz.

-ncu, [-nç / -ncu / -ncü] *{eT} yap. e.* → -nç[1].

-ncü, [-nç / -ncu / -ncü] *{eT} yap. e.* → -nç[2].

Nd. [Fr. neodyme] *is. kim.* Atom numarası 60, atom ağırlığı 144,24 olan, havada kolayca yükseltgenen, 1000°C'de ergiyen nadir toprak metalleri grubundan beyaz renkli bir element olan naodimin kısaltması.

-ndü, [-ndü] *{eAT} yap. e.* "İki" sayı adının üzerine gelerek vakit bildiren isim yapar. *iki-ndi.*

-ne, [-na / -ne] *{eAT} çek. e.* → -na.

Ne, [Yun. neon *(yeni)* > Fr. néon] *is. kim.* Atom numarası 10, atom ağırlığı 20,18 olan, tek atomlu, 0,7 yoğunluğunda, havada 1/70.000 oranında bulunan, havanın soğutulmasıyla ayrıştırılan, düşük yoğunlukta tüp içine konulduğunda elektrik akımını geçirerek portakal kırmızısı bir ışık veren bir asal gaz olan neonun simgesi.

ne[1], [n / N] *(né) is.* Türk alfabesinin on yedinci harfinin adı.

ne[2], [*eT.* nē] *(ne:) zm.* **1.** Soru zamiri; hangi şey. [ETY] [EUTS] [Üç İtigsizler] [Gabain] **2.** Dilek-şart ve şart birleşik zamanlı fiillerden önce gelerek *herhangi bir şey* veya *her şey* anlamını verir. **3.** Çoğul olarak kullanıldığında, *birçok şey* anlamını verir. **4.** Yüklem olarak kullanıldığında *ilgisiz kalma* anlamı verir. *Âlemin karısından bana ne?* **5.** Özne, nesne ve yüklem olarak soru cümlesi kurar. **6.** Yönelme durumundaki isim ve kişi zamirlerinden sonra geldiğinde, eylemin, işin veya durumun belirtilen kimse ile ilgisinin bulunmadığını bildirir. *Kıyafetimizden ona ne?* **7.** *sf.* Hangi. *{eT} {eAT} (aynı)* [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Tekin] *"Sen ne bağın gülü, kangı bahçanın sünbülüsün?"* Ebamüslimname. **8.** *{eAT}* Neyin nesi; kim? *"O kedhüda nedir, hangi tarihten nasb olunmuştur?"* Şeriye Sicilleri B. **9.** *zf.* Nasıl; ne şekilde? *{eT} {eAT} (aynı)* [ETY] [EUTS] *"Ol ne âşıktır ki candan kayıra.."* Mantıkuttayr. **10.** Abartma, aşırılık bildirir. *Bu ne bağırtı böyle?* **11.** Soru yoluyla itiraz için kullanılır; kızgınlık bildirir. *Ne bağırıyorsun?* **12.** Soru yoluyla, eylemin gereksizliğini vurgulamakta kullanılır. *Ne çırpınıyorsun, aldırdığı bile yok.* **13.** Şaşma bildirir. *Ne çocuk!* **14.** Bir sıfattan önce gelerek sıfatı güçlendirir; çokluk, aşırılık bildirir; pek çok; ne kadar; ne çok. *Ne sıcak! {eAT} (aynı) "Ne cimri kimse olursun, bari bir kuzu boğazla, bahasın verelim."* Hamzaname **15.** Bir eylemden önce gelerek eyleme aşırılık anlamı katar; pek çok. *Ne konuştu!* **16.** Yakınma bildirir; ne olur; ne var? *Ne gürültü bu? {eAT} (aynı) "İletsem ne ana bu armağanı."* Muhammediye. **17.** Miktar sormakta kullanılır. *Ne verdin buna?* **18.** Sebep sormak için kullanılır; niçin; niye? *{eT} {ağız} (aynı) Ne gereği vardı?* [DS] **19.** *ünl.* Ünlem olarak şaşma ve kızgınlık bildirir. *Ne, öldü ha! Ne, olmaz öyle şey!* **20.** *{ağız} zm.* ... gibi şeyler; falan. [DS] **21.** *ünl.* Önüne geldiği kelimenin belirttiği kavramın yokluğunu veya gereksizliğini belirtir. *Ne gam!* **22.** *{eAT}* "Ya!" anlamında kullanılır. *"Kanı ol Allah'tan gayri ilah tutunub tabduğunuz, gelse sizi bu azaptan kurtarsa ne!"* Tefsir-i Ebi Leys Tercümesi. **ne akla hizmet,** *Bir kimsenin yaptığı iş ve davranışın gerekçesini anlayamama durumu; akla ve mantığa ters bulma.*|| **Ne âlâ!** *Çok iyi; diyecek hiçbir şey yok.*|| **Ne âlâ memleket!** *Yolsuzluk ve usulsüzlüklerin yaygınlık kazandığı, hoş görüldüğü durumları anlatmak için kullanılır.*|| **Ne alandan, ne satandan, ne bir akçe katandan.** *Taraf tutmayan kimsenin özelliğini belirtmek için kullanılır; yansız.*|| **Ne âlem!** *Davranışları hoş görülmemesine rağmen kızılamayan kimse için kullanılır.*|| **Ne âlemde?** *Ne durumda; nasıl; hangi hâlde.*|| **Ne alıp veremiyor?** *Sürekli tedirginlik veren veya musallat olan kimse için "Neden böyle yapıyor, ne istiyor? İsteği, dileği nedir? Niçin musallat oluyor" anlamlarında kullanılır.*|| **ne altını bırakmak, ne üstünü,** *(Karıştırmak, dolaşmak, elden geçirmek, aramak vb. için) bir şeyin, bir yerin bakmadık, gezmedik, karıştırmadık hiçbir yerini bırakmamak.*|| **ne ara,** *{eAT} Nere.*|| (bir yerde, bir şeyde, birinde) **Ne arar?** *Yoktur; bulunmaz.*|| (bir yerde) **Ne arıyor?** *"Orada ne işi var, oraya niçin gitmiş?" anlamlarında kullanılır.*|| **ne asıl,** *{eAT} Nasıl.*|| **Ne balını isterim, ne belasını?**

"Kötü yanları üstün basacağı için iyiliğini de istemem." anlamında kullanılır.|| **Ne benden sana bazlama, ne senden bana gözleme!** *İlişkilerin çıkarlardan uzak olması gerektiğini belirtir.*|| **Ne biçim?** *Nasıl?*|| **Ne bilirim, ne gördüm,** *Bir konuda tanıklık edilemeyeceğini belirtmek için kullanılır.*|| **Ne bilirim, ne gördüm; deveyi yeden ölsün!** *Bir konuda tanıklığa yaklaşılamayacağını belirtmek için kullanılır.*‖ **Ne buyrulur?** *"İşte gördünüz, nasıl bir şey olduğunu gördünüz, diyecek sözünüz var mı?" anlamında kullanılır.*|| **Ne çaldın yüzüm, ne çalayım yüzüne.** *"Benim için bir şey yapmadın ki benden ne karşılık bekliyorsun?" anlamında kullanılır.*‖ **ne çare,** *Çaresizlik, çözümsüzlük bildirir.*|| **Ne çıkar?** *1. Önemsenecek yanı yok. 2. "Bir sonuç çıkacağını sanmıyorum." anlamında kullanılır.*|| **Ne çiçektir biliriz!** *"Çok kötü nitelikli, bayağı olduğu bizce bilinmektedir." anlamında kullanılır.*|| **Ne dağda bağım var, ne çakaldan davam?** *"Söz konusu sorun ve konu ile bir ilgim yok, bunların tamamen dışındayım." anlamında kullanılır.*‖ **ne de olsa,** *"Böyle olmakla birlikte..." anlamında kullanılır.*‖ **ne dedim de...?** *Pişmanlık belirtmek için kullanılır.*|| **Ne demek?** *1. Anlamı nedir? 2. "Öyle şey olmaz; yakışık almaz, o nasıl şey öyle" anlamlarında kullanılır.*‖ **ne demeye...** *1. Sebep ve amaç sormak için kullanılır. 2. Bir şeyin anlamını sormak için kullanılır.*‖ **Ne denir?** *"Söyleyecek bir şey yok." anlamında kullanılır.*|| **ne denli...** *Ne kadar...*|| **neden sonra,** *Gereğinden çok sonra.*|| **Ne dersin?** *"Söylenecek bir şey kalmadı!" anlamında kullanılır.*|| **Ne dese beğenirsin?** *Beklenmedik, şaşkınlık yaratan bir şey söyleyen için kullanılır.*‖ **ne deveyi görmek, ne deveciyi,** *Bir konuda hiçbir şey bilmemek.*|| **Nedir ki?** *1. Şu var ki; gel gelelim. 2. Hangi nedenle? 3. Önemsiz; değersiz.*|| **ne diye...** *Neden, niçin?*|| **Ne diyorsun?** *1. Söylediğinin anlamını iyice düşündün mü? 2. Söylediklerin gerçek mi, doğru mu? 3. "Söylediğin şeye sen de inanıyor musun, söylediğinin farkında mısın?" anlamlarında kullanılır.*|| **ne eksüğüñ,** *{eAT} Ne işine yarar.*|| **ne elük,** *{eT} Nasıl; nelik.* [DLT]|| **ne fayda,** *İş işten geçtikten sonra önlem almak bir yarar sağlamaz.*|| **ne gerekse,** *{eAT} Olur olmaz şeyler; ne olursa; gelişigüzel şeyler.*|| (bir yerde, bir şeyde, birinde) **Ne gezer?** *Yoktur; bulunmaz; ne arar.*‖ **ne gibi,** *Bir şeyin nasıl ve nice olduğunu anlamak için kullanılır; nasıl; ne türlü?*|| **ne görseler ki,** *{eAT} Ne görseler beğenirsiniz; hayretle gördüler ki; gördüklerine onlar da şaştılar.*|| **ne gözle...** *(Bakmak, değerlendirmek için) hangi düşünce, inanç veya niyet ile.*|| **Ne güne duruyor?** *1. (Bir şey veya kimseden) yararlanmak gerektiğini belirtmek için kullanılır; varken yararlanmak gerekir. 2. Şu anda yapılmazsa ne zaman yapılacak? 3. Şimdi kullanılmazsa ne zaman kullanılacak?*|| **Ne günlere kaldık?** *Yaşanan günlerin tekin olmadığını, geçmişin daha iyi olduğunu belirtmek için kullanılan yakınma sözü; zamaneden yakınmakta kullanılır.*‖ **Ne gününe durur?** *{eAT} 1. Ne zamanı bekler; daha ne bekler? 2. Niçin ölmez?*|| **Ne haber?** *1. Birinden bir haber sormak veya bir bilgi almak için kullanılan soru; bir şey biliyor musun? 2. Haksızlığı, yanlışlığı tamamen ortaya çıkmış birisine bu durumu hatırlatmak için söylenir.*|| **Ne hacet?** *Gerekmez; gereksiz.*|| **Ne haddime?** *Beni ilgilendirmez; bana düşmez.*|| **Ne haddine?** *Onu ilgilendirmez; ona düşmez; ona mı kalmış; onu ne ilgilendirir?*|| **Ne hâlde?** *Hangi durumda? Durumu nedir?*|| **Ne hâli varsa görsün!** *"Uyarılarımı dikkate almadığı için sonucuna da katlansın, artık karışmıyorum." anlamında kullanılır; (öğüt dinlemeyenler için) ne yaparsa yapsın, beni ilgilendirmez.*|| **ne hikmetse...** *Aslı anlaşılamayan, sebebi bilinemeyen durumlarda kullanılır; bilinmeyen bir sebepten dolayı.*|| **ne hikmettir...** *Aslı anlaşılamayan, sebebi bilinemeyen durumlarda kullanılır; bilinmeyen bir sebepten dolayı.*‖ **ne idiği belirsiz,** *Özelliği, niteliği, durumu ve soyu sopu bilinmiyor, anlamında kullanılır.*‖ **Ne imiş?** *Hiçbir değeri yok; ne değeri var ki?*|| **ne ise,** *Neyse.*|| **ne istediğini bilmek,** *Amacını kesin biçimde belirlemek.*‖ **Ne iyi!** *Beğenme, hoşnutluk anlatmak için kullanılır.*‖ **Ne kadar?** *1. Ölçü ve miktar sormak için kullanılır; nicelik anlamıyla soru bildirir. 2. Aşırılık, çokluk bildirmek için kullanılır; çok; oldukça. 3. Eylemin ölçüsünü, miktarını, değerini bildirir; ne ölçüde.*|| **ne kadar olsa...** *Bununla birlikte; sonuçta; ne de olsa.*‖ **ne karın ağrısıysa,** *Sevilmeyen, sıkıntı ve huzursuzluk kaynağı olan şey veya kimse.*‖ **ne kerek,** *Ne gerek.* [DLT]|| **ne kız vermek, ne dünürü küstürmek,** *Bir isteği yerine getirmemekle birlikte karşısındakini de kırmamak için reddetmekten çekinmek.*|| **ne ki,** *{eAT} 1. Her ne; neyi. 2. Ne kadar?*|| **ne kim,** *1. Her ne; neyi. 2. Ne kadar?*|| **ne kimse,** *{eAT} Kim?*|| **ne kişi,** *{eAT} Kim?*|| **Ne kokar, ne bulaşır?** *"Olumlu veya olumsuz hiçbir işte yoktur." anlamında kullanılır.*‖ **Ne lazım?** *Niçin ilgileniyorsun? ilgilenme.*|| **Neler?** *Çok ve çeşitli şeyler.*‖ **Neler de neler, maydanozlu köfteler.** *Akla gelmedik acayip şeyler.*‖ **ne mal olduğu bilinmek,** *Kötü, aşağılık bir kimse olduğu herkesçe bilinmek; nasıl bir nitelikte, yetenekte ve yaratılışta olduğunu bilmek veya kestirmek*|| **Ne mal olduğunu biliriz.** *Ne kadar kötü, işe yaramaz bir kimse olduğunu biliriz.*|| **neme gerek,** *1. "Bu işle ilgilenmem; beni ilgilendirmez." anlamında bir işe karışmama ifade eder. 2. Doğruyu söylemek gerekirse... doğrusunu isterseniz... 3. Gereksiz; ihtiyaç olmama durumu.*|| **neme lazım,** *1. "Bu işle ilgilenmem; beni ilgilendirmez." anlamında bir işe karışmama ifade eder. 2. Doğruyu söylemek gerekirse... doğrusunu isterseniz... 3. Gereksiz; ihtiyaç*

olmama durumu.|| **neme lazımcı,** *Bizzat işin içinde olması gerektiği hâlde ilgilenmeyen, umursamaz kimse.*|| **neme lazımcılık,** *Gerekli şeylerle ilgilenmeme durumu.*|| **ne mene,** *Ne türlü; ne biçim.*|| **ne mümkün,** *Olmaz; imkânsız; olacak şey değil.*|| **ne münasebet,** *Öyle şey olmaz; hiç öyle şey olur mu; olur mu hiç; hiç ilgisi yok.*|| **... ne, ... ne,** *1. Karşılaştırılan ögelerin önüne gelerek hepsini inkâr etmek için "hiçbiri" anlamında kullanılır; aynı görevdeki ögeleri olumsuzluk ilişkisi ile birbirine bağlar. Ne okudum, ne yazdım. Ne para, ne pul isterim; sağlığın yeter. 2. Ayrı cümleler önüne geldiğinde fiile olumsuzluk anlamı katar. Ne gelen var, ne telefon eden (Gelen de yok, telefon eden de yok). 3. (Fiili olumsuz kullanılır) karşılaştırılan ögelere "hepsi, hem" anlamı katar. 4. Sıfat veya fiil grubu olarak kullanılan karşı anlamlı ögelerin başına geldiğinde "ikisinin ortalaması" anlamı verir. Ne iyi ne kötü. 5. Çokluk, güzellik, hayranlık bildirir. 6. Yinelenerek kullanıldığında söylenenlerin hiç biri anlamını verir.*|| **ne negü,** *{eT} Herhangi.* [EUTS]|| **Ne o?** *Ne var; ne oluyor?*|| **Ne od var, ne ocak!** *Yokluk, yoksulluk içinde.*|| **ne ol,** *{eAT} O değil.*|| **ne ola,** *{eAT} 1. Ne olur; ne çıkar; şaşılacak ne var?*|| **Ne olacak!** *1. Küçümseme, hafifseme bildirir. 2. Önemsememe, değer vermeme bildirir; ne değeri var?.*|| **ne olduğunu bilememek,** *Neye uğradığını anlayamamak; şaşırmak; aklı başından gitmek.*|| **ne oldum delisi,** *Ummadığı bir başarı elde edip bununla olur olmaz zaman ve yerde övünerek şımarıklık eden.*|| **ne oldum delisi olmak,** *Ummadığı bir başarı elde edip bununla olur olmaz zaman ve yerde övünerek şımarıklık etmek.*|| **Ne olur!** *Yalvarırım; rica ederim; lütfen.*|| **ne olur ne olmaz,** *1. Her türlü olasılığı göz önüne almak gerekir; her ihtimale karşı; ne olacağı belli değil. 2. Neler oluyor, neler bitiyor; ne var ne yok.?*|| **ne olursa olsun...** *Her türlü durumda kabul; olumlu veya olumsuz önemli değil; her durumda ve her koşulda.*|| **Ne olursun!** *Yalvarırım; rica ederim; lütfen.*|| **Ne olursunuz!** *Yalvarırım; rica ederim; lütfen.*|| **Ne oluyor?** *"Ne gereği var; o bu işe ne karışıyor?" anlamlarında kullanılır.*|| **ne pahasına olursa olsun...** *Her türlü tehlikenin, sıkıntının göze alındığını, gerekli özverinin hesaba katıldığını belirtmek için kullanılır.*|| **ne sakala minnet, ne bıyığa,** *Bir iş için kimseden yardım ummadan kendi gayret ve gücü ile yapmanın gerekliliğini bildirir.*|| **ne selam, ne sabah,** *Hiçbir şekilde ilişki kurulmadığını, ilişkilerin son bulduğunu, selamlaşmaya son verildiğini belirtmek için kullanılır.*|| **nesi,** *1. Bir kimseye birinin yakınlığını sormak için kullanılır. 2. "Hangi yönü, hangi tarafı" anlamında kullanılır. 3. Olumsuz bir yönü olmadığını belirtmek için kullanılır; çok güzel; çok iyi.*|| **ne sihirdir ne keramet,** *Akıl sır ermediğini belirtir.*|| **ne sihirdir ne keramet, el çabukluğu ınarifet,** *Gözbağcıların yaptıkları gösterinin el çabukluğu ile hünere dayandığını ifade eden söz.*|| **nesi var, nesi yok,** *Sahip olduğu şeylerin tümü ile; her şeyi ile; bütün serveti.*|| **Ne söylüyorsun?** *1. Söylediğinin anlamını iyice düşündün mü? 2. Söylediklerin gerçek mi, doğru mu?*|| **Ne sularda?** *Nasıl, ne durumda? Ne merkezde?* || **ne Şam'ın şekeri, ne Arab'ın yüzü,** *Yararı olsa bile karşılaşılmak istenmeyen kimse için söylenir.*|| **ne Şam'ın şekeri, ne Arab'ın zekeri,** *Yararı olsa bile karşılaşılmak istenmeyen kimse için söylenir.*|| **Ne şap oldu, ne şeker?** *Olumlu veya olumsuz bir sonuca bağlanmadı; sürüncemede kaldı.*|| **Ne şeker çiğnedi!** *"Ne kadar saçma konuştu." anlamında kullanılır.*|| **ne şekil?** *Nasıl?*|| **Ne şiş yansın, ne kebap?** *Tarafların her ikisinin de gönlü olacak bir orta yol bulunmak.*|| **Ne tadı var, ne tuzu!** *Hoşa gitmeyen, beğenilmeyen durum veya yiyecekler için söylenir.*|| **ne tañ,** *{eAT} Şaşılır mı?*|| **ne teg,** *{eT} Nasıl?*|| **ne umutlu,** *{eAT} Ne mutlu.*|| **ne üçün,** *{eT} Niçin?* [Gabain] [EUTS]|| **Ne üstte var ne başta.** *Bir kimsenin giyeceğe ihtiyaç duyduğunu, yoksulluğunu belirtmek için kullanılır.*|| **ne üstüme,** *Bana ne gerek; ilgilenmiyorum; benden uzak dursun.*|| **Ne var!** *1. Bir seslenmeye sert biçimde verilen karşılık sözü. 2. {eAT} Şaşılır mı; ne çıkar; ne lazım gelir?*|| **ne var ki...** *Aralarında karşıtlık bulunan iki cümleyi birbirine bağlar; ama; fakat; lakin.*|| **Ne var, ne yok?** *1. İşler ne durumda; haberler nasıl? 2. Olanların tümü; hepsi; varı yoğu.*|| **ne yalan söyleyeyim...** *Yalan söylemekten bir çıkarım olmaz; doğrusunu söylüyorum; yalan söylememe gerek yok.*|| **ne yaparsın ki...** *Çaresiz olarak; çaresizlik içinde.*|| **ne yapıp edip,** *Her türlü çareye başvurarak.*|| **ne yapıp yapıp,** *Her türlü çareye başvurarak.*|| **Ne yârdan geçer, ne serden.** *"Özveri gerektiği hâlde hem özveride bulunmaz, hem de işten, beklentiden vazgeçmez" anlamında kullanılır.*|| **Ne yazar?** *argo."Ciddiye almaya değmez; hiçbir yararı ve etkisi olmaz." anlamında kullanılır; ne hükmü var; değeri var mı?*|| **ne yeller esti?** *{eAT} Nasıl oldu da (geldin); hangi yel attı?*|| **ne yer,** *{eAT} Nere?*|| **neye uğradığını bilememek,** *Ansızın üzücü, sıkıcı, neşeli, güzel veya hoş bir şey ile karşılaşmak.*|| **ne yir,** *{eAT} Nereye?*|| **Neyi var?** *Bir kimsenin sağlık durumunu öğrenmek için kullanılan soru sözü; hastalığı nedir?*|| **Neyin nesi, kimin fesi?** *Kuşku duyulan ve kendisi yakından tanınmayan birisi hakkında kullanılır.*|| **Neyine gerek!** *Bir kimsenin böyle bir işe karışmaması gerektiğini belirtmek için kullanılan söz; ilgilenmese daha iyi olur.*|| **neyleyeyim,** *Çaresizlik belirten söz.*|| **Neymiş?** *1. "Ne önemi var; ne değeri var ki; sözü mü olur?" anlamlarında kullanılır. 2. Sanki; güya; söylendiğine bakılırsa.*|| **ne yüzle...** *(Bir kimseye zararı dokunmuşken, hiçbir şey olmamış gibi ya-*

kınlık kurmaya yönelen kimse için) "utanmıyor mu?" anlamında kullanılır.

ne[3], [ne] *{eT} ünl.* Şaşırma ünlemi.[DLT]

ne[4], [Far. ne نه] *{OsT} e.* **1.** Yok. **2.** Değil. ◻ **ne-bāyed,** *Lazım değil.*

ne'ab, [Ar. neʿāb نعاب] *(nea:b) {OsT} is.* **1.** Karga yavrusu. **2.** Karga veya horoz gibi ötme.

ne'aim, [Ar. neʿā'im نعائم] *(nea:im) {OsT} is.* Devekuşları.

ne'al, [Ar. neʿāl نعال] *(nea:l) {OsT} is.* Nalbant.

ne'am[1], [Ar. neʿām نعام] *(nea:m) e. {OsT}* **1.** Evet. **2.** Pek güzel; hay hay öyledir.

ne'am[2], [Ar. neʿām نعام] *(nea:m) is. {OsT}* Deve, sığır, koyun gibi dört ayaklı hayvan.

ne'amat, [Ar. neʿāmāt نعامات] *(nea:ma:t) {OsT} is. zool.* Devekuşları.

ne'ame, [Ar. neʿāme نعامه] *(nea:me) {OsT} is. zool.* Devekuşu.

ne'ar, [Ar. neʿār نعار] *(nea:r) {OsT} sf.* Kafa tutan; baş kaldıran.

ne'are, [Ar. neʿāre نعاره] *(nea:r) {OsT} is.* Fahişe; orospu.

neb, b'ı [Ar. nebʿ نبع] *(ne:b) {OsT} is.* Suyun yerden çıkması, kaynak olarak toprak üzerinde görünmesi; kaynama.

nebagat, -ti [Ar. nebġ > nebāġat نباغت] *(neba:gat) {OsT} is.* Açıklık kazanma; ortaya çıkma; belirme.

nebahat, [Ar. nebāhat نباهت] *(neba:hat) {OsT} is.* Onur; şeref; asalet; şan.

nebail, [Ar. nebīle > nebā'il نبائل] *(neba:il) {OsT} is.* Yüce ve soylu kişiler; ulular.

nebair, [Ar. nebīr / nebīre > nebāir نبائر] *(neba:ir) {OsT} is.* Evladın çocukları; torunlar.

nebak, [Ar. nebaḳ نبق] *{OsT} is. bot.* Bir tür hünnap; yaban kirazı, *(Zizyphus slotus).*

nebalet, [Ar. nebālet نبالت] *(neba:let) {OsT} is.* **1.** Terbiye, cömertlik, zekâ gibi niteliklere sahip olma; şerefli ve soylu olma; zekilik; erdemlilik. **2.** Büyüklük; ululuk.

nebat[1], [Ar. nebāt] نبات *(neba:t) {OsT} is.* Bitki. ◻ **nebāt-ı māiye,** *{OsT} bot. Sucul bitkiler.*

nebat[2], [Far. nebāt] نبات] *(neba:t) {OsT} is.* Nöbet şekeri.

nebatat, [Ar. nebāt > nebātāt نباتات] *(neba:ta:t) {OsT} is.* **1.** Bitkiler. **2.** Bitki bilimi; botanik. ◻ **nebatat bahçesi,** *İlgililerin incelemesi için her türlü bitkinin yetiştirildiği yer; botanik bahçesi.*‖ **nebātāt-ı ibtidāiye,** *{OsT} bot. Tek hücreli bitkiler; ilkel bitkiler.*‖ **nebātāt-ı kesirü'l-hücerāt,** *{OsT} bot. Çok hücreli bitkiler.*‖ **nebatāt-ı māîye,** *{OsT} bot. Su bitkileri.*‖ **nebātāt-ı müteşebbise,** *{OsT} bot. Sarılgan bitkiler.*‖ **nebātāt-ı süfliye,** *{OsT} bot. Basit yapılı bitkiler.*‖ **nebātāt-ı zatü'l-büzür,** *{OsT} bot. Tohumlu bitkiler.*

nebatî, [Ar. nebāt > nebātī / nebātiye نباتى / نباتيه] *(neba:ti:) {OsT}* sf. Bitkiye ait; bitkiye ilişkin; bitkiyle ilgili; bitkisel. ◻ **nebatî yağ,** *{OsT} Bitkisel yağ.*

nebatiyun, [Ar. nebāt > nebātiyyun نباتيون] *(neba:tiyu:n) {OsT} is.* Botanik bilginleri; bitki bilimi uzmanları; bitki bilimciler.

nebayed, [Far. nā-bāyed > nebāyed نبايت] *(neba:yed) {OsT} ünl.* Gerekli değil; lazım değil; olmamalı.

nebbac, [Ar. nebbāc نباج] *(nebba:c) {OsT} sf.* Sesi sert olan.

nebbah, [Ar. nebbāḥ نباح] *(nebba:h) {OsT} sf.* Havlayıcı.

nebbal, -li [Ar. nebl > nebbāl نبال] *(nebba:l) {OsT} sf.* Ok yapan ve satan kimse; okçu.

nebbaş, [Ar. nebş > nebbāş نباش] *(nebba:ş) {OsT} sf.* Mezar soyucu; kefen soyucu.

nebbut, [Ar. nebbūt نبوت] *(nebbu:t) {OsT} is.* Kısa kalın sopa; lobut.

nebe, -ei [Ar. nebeʾ نبأ] *{OsT} is.* Haber. ◻ **nebe-āver,** *{OsT} Haber getiren.*‖ **Nebe Süresi,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in yetmiş sekizinci suresinin adı.*

nebe'an, [Ar. nebeʿān نبعان] *(nebea:n) {OsT} is.* Suyun yerden kaynaması; fışkırması. ◻ **nebe'an etmek,** *{OsT} Kaynamak; fışkırmak.*

nebedir, [Far. nā-bedīd => nebedir] *{ağız} sf.* Görünmez; kayıp. [DS]

neben, [ne+bil-e-y-im > neben] *(ne'ben) {ağız} zf.* Bilmem; kimbilir. [DS]

nebenya, [ne+bil-e-y-im > neben-ya] *(ne'benya:) {ağız} zf.* Bilmem ki; ne bileyim. [DS]

neberd, [Far. neberd نبرد] *{OsT} is.* Savaş; mücadele; kavga. ◻ **neberd-azmā,** *{OsT} Pek çok savaşa girip çıkmış; çok savaş görmüş; savaşa alışmış; savaş konusunda deneyimli.*‖ **neberd-gâh,** *{OsT} Savaş alanı; savaş yapılan yer.*‖ **neberd-pîşe,** *{OsT} Savaşmayı kendine iş ve sanat edinen; savaşçı.*

neberde, [Far. neberde نبرده] *{OsT} is.* Savaşçı; savaşan.

nebevî, [Ar. nebī > nebevī / nebevīye نبوى / نبويه] *(nebavi:) {OsT} sf.* Peygambere ait; peygamberle

ilgili. ◻ **nebevî hadis,** *{OsT} Hz. Muhammed'e ait hadis.*

nebık, -bkı [Ar. nebaḳ نبق] *{OsT} is. bot.* → nebak.

nebi[1], [Ar. nübe' > nebī نبى] *(nebi:) {OsT} is.* **1.** Haber getiren. **2.** Allah'ın buyruklarını insanlara ileterek onları, iyi ve doğru davranmaları konusunda aydınlatan kimse; Allah'ın elçisi. **3.** Kendisine kitap verilmemiş olan peygamber.

nebi[2], [İbr. nabi] *is.* İbranilerde, onu gönderen tanrı adına vecit hâlinde iken konuşan kimse.

nebi[3], [? nebi / nevi] *{ağız} is.* Mısır. [DS]

nebih, [Ar. nebāhat > nebīh / nebīhe نبيه / نبيهه] *(nebi:he) {OsT} sf.* Ünlü; şerefli; soylu; asil.

nebil, [Ar. nebālet > nebīl / nebīle نبيل / نبيله] *(nebi:l) {OsT} sf.* **1.** Terbiye, zekâ, cömertlik gibi meziyetlere sahip; akıllı; erdemli; güzel huylu. **2.** Ulu; büyük.

nebir, [Ar. nebīr نبير] *(nebi:r) {OsT} is.* Evladın erkek çocukları; erkek torunlar.

nebire, [Ar. nebīre نبيره] *(nebi:re) {OsT} is.* Evladın kız çocukları; kız torunlar.

nebiyun, [Ar. nebī > nebīyyūn نبيون] *(nebi:yu:n) {OsT} is.* Nebiler; peygamberler.

nebiz, [Ar. nebīẕ نبيذ] *(nebi:z) {OsT} is.* **1.** Hurma, arpa ve üzümden yapılan bir tür içki; hurma, arpa ve kuru üzüm şırası. **2.** Şarap.

nebk, [Ar. nebaḳ نبق] *{OsT} is. bot.* → nebak.

nebka, [Ar. nebḳa نبقه] *{OsT} is. jeol.* Bitki kümesi dibinde oluşmuş kumul.

nebl, [Ar. nebl نبل] *{OsT} is.* **1.** Ok. **2.** Ok yapma ve ok atma.

nebleki, [? nebleki] *{ağız} is.* Bakır sahan. [DS]

neblem, [ne+bil-e-y-im > neblem] *{ağız} zf.* Ne bileyim. [DS]

nebr, [Ar. nebr نبر] *{OsT} is.* **1.** Yükseltme; yükseğe çıkarma; kaldırma. **2.** Sesi pesten tize doğru yükseltme. **3.** Korkudan dolayı bağırma; haykırma; çığlık atma.

nebri, [? nebri] *{ağız} is.* Hristiyan çocuğu. [DS]

nebş, [Ar. nebş نبش] *{OsT} is.* **1.** Meydana çıkarma; ortaya çıkarma. **2.** (Ölü ile birlikte gömülmüş olan eşya veya defineyi) kazarak ortaya çıkarma.

nebt, [Ar. nebt نبت] *{OsT} is.* **1.** (Bitki, ot vb için) yerden çıkma; bitme; yeşerme; filiz verme. **2.** Yeşillik; ot.

nebülin, [Fr. nébuline] *is. fizyol.* İskelet kasında aktin flamentlerini Z diskine bağlayan, 700.000 molekül ağırlığında, aktin flamenti uzunluğunda, aktin monomerlerinin polimerleşmesini düzenleyen, elastik olmayan bir protein.

nebülöz, [Lat. nebula *(bulut)* > Fr. nébuleuse] *sf.* Bulutsu.

nebz, [Ar. nebẕ نبذ] *{OsT} is.* Bir şeyi ihmal etme; bozma. ◻ **nebz-i ahit,** *{OsT} huk. Sözleşmeyi bozma; anlaşmadan vazgeçme.*

nebze, [Ar. nebẕ > nebẕe نبذه] *{OsT} is.* **1.** Az şey; az; cüz'i. **2.** Kısa süre; biraz; bir parçacık. ◻ (bir) **nebze,** *{OsT} Bir parça; biraz; birazcık.*

nebzecik, [nebze-cik] *sf.* Pek az; küçücük.

necabet, [Ar. necābet نجابت] *(neca:bet) {OsT} is.* **1.** Temiz ve asil bir soydan gelme; soylu olma. **2.** Soyluluk; asalet.

necabetlû, [Ar. necābet + T. –li > necābetlū نجابتلو] *(neca:betlû:) {OsT} sf.* **1.** Asil, temiz bir soydan gelme. **2.** İmparatorluk döneminde şehzadeler için *devletlü* unvanı ile birlikte kullanılan saygı unvanı.

necadet, [Ar. necādet نجادت] *(neca:det) {OsT} is.* Kahramanlık; yiğitlik; efelik.

necah, [Ar. necāḥ نجاح] *(neca:h) {OsT} is.* Bir işte başarı kazanarak isteğine ulaşma; zafer. ◻ **necāh bulmak,** *{OsT} Başarı elde etmek; zafer kazanmak; galip gelmek.*

necaib, [Ar. necīb > necā'ib نجائب] *(neca:ip) {OsT} is.* Yüksek, temiz, soylu ve şerefli kimseler. ◻ **necā'i-bü'l-Kur'an,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in İhlas, En'am sureleri ile Ayete'l-Kürsi gibi insanları en çok etkileyen ve ruhlarını aydınlığa kavuşturan kısımları.*

necap, [ne+ Ar. acā'ib => necap / necep / nacap] *{ağız} sf.* Ne biçim; ne türlü; nasıl? [DS]

necaset, [Ar. necs > necāset نجاست] *(neca:set) {OsT} is.* **1.** Pislik; kirlilik. **2.** Dışkı; pislik.

necasetli, [necaset-li] *(neca:setli) sf.* Kirli; pis.

Necaşi, [Ar. necāşī نجاشى] *(neca:şi:) {OsT} is.* Habeş hükümdarlarına verilen unvan; Habeş hükümdarı.

necat, [Ar. necāt نجات] *(neca:t) {OsT} is.* Tehlikeli bir durumu, sıkıntıyı atlatma; kurtulma; kurtuluş; selamete erme. ◻ **necat bulmak,** *Kurtulmak; selamete ermek.*|| en-**necātü fi's-sıdk,** *{OsT} Kurtuluş doğruluktadır.*

necatî, [Ar. necāt > necātī نجاتى] *(neca:ti:) {OsT} sf.* Kurtulma ile ilgili; kurtuluşa ait.

neccab, [Ar. neccāb نجاب] *(necca:b) {OsT} is.* Deveci.

neccad, [Ar. necd > neccād نجاد] *(necca:d) {OsT} is.* **1.** Yatak, yorgan, yastık gibi işlerle uğraşan kimse; yorgancı. **2.** Döşemeci; mobilyacı.

neccah, [Ar. neccāh نجّاه] *(necca:h) {OsT} is.* Yorgancı.

neccam, [Ar. necm > neccām نجّام] *(necca:m) {OsT} is.* Yıldızların hareketlerini inceleyen kimse; gök bilimci; astronomi bilgini.

neccar, [Ar. necr > neccār نجّار] *(necca:r) {OsT} is.* **1.** Doğramacı; dülger. **2.** Marangoz.

neccarî, [Ar. neccār > neccārī نجّاری] *(necca:ri:) {OsT} sf.* Dülgerlik; marangozluk.

necd, [Ar. necd نجد] *{OsT} is.* **1.** Ataklık; cesaret. **2.** Gamlanma; hüzünlü olma. **3.** Yükselme; yüksek olma.

necde, [? necde] *{ağız} is.* Sınır. [DS]

necdet, [Ar. necdet نجدت] *{OsT} is.* Kahramanlık; yiğitlik; kuvvetli ve gözü pek olma.

nece[1], [ne-ce] *(ne'ce) zf.* Ne dilinde; hangi dilde; hangi dilden?

nece[2], [nē-çē / ne-ce] *{eT} zf.* **1.** Ne kadar; nice; kaç? [DLT] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** Her ne kadar. [Üç İtigsizler] **3.** Nasıl? *{ağız} (aynı)* [Üç İtigsizler] [DS]

necef, [Ar. necef / necefe نجف / نجفه] *{OsT} is.* Tepe; tümsek. ☐ **Necef taşı,** *Çok sert ve saydam kuvars taşı; dağ billûru.*

necefe, [Ar. necef> necefe نجفه] *{OsT} is.* Cami, türbe gibi yerlerde tavana asılan büyük kandil.

neceler, [ne-ce-ler نیجه لر] *zm.* Birçokları; birçok kimseler; nice kişiler.

necen, [ne+ed-ecek-sin > necēn] *(ne'cēn) {ağız} c.* Ne yapacaksın? [DS]

necep, [ne + acep] *(ne'cep) zf.* Nasıl; ne biçim?

neces, [Ar. necs / neces نجس] *{OsT} is.* Kirli olma; pis olma; murdarlık.

neci[1], [ne-ci] *(ne'ci) zf.* **1.** Hangi meslekten; ne iş yapıyor; mesleği ne? **2.** *{eAT}* Ne oluyor; ne kelime? ☐ **Neci oluyor?** *Kendisini ilgilendirmeyen birine "o ne karışıyor; ona ne" anlamında azarlama sözü.*

neci[2], [Ar. Necef *(Irak'ta bir kent ve bölge)* نجی] *{OsT} is.* Necef kökenli, üstün nitelikli, ince yapısı ve kanaatkârlığıyla tanınan bir Arap atı ırkı.

necib, [Ar. necābet > necīb / necībe نجیب / نجیبه] *(neci:b) {OsT} sf.* → necip.

necibane, [Ar. necīb + Far. -āne نجیبانه] *(neci:ba:ne) {OsT} zf.* Soylu kimseye yakışır biçimde; asilane.

necid, [Ar. necd > necīd نجید] *(neci:d) {OsT} sf.* **1.** Yiğit; yürekli; kahraman; güçlü; zorlu. **2.** Üzüntülü; elemli; kederli. **3.** *is.* Aslan.

necik, -ği [ne+cik] *{ağız} zf.* Nedir? [DS]

necil, [Ar. necl > necīl / necīle نجیل / نجیله] *(neci:l) {OsT} sf.* Asil; soylu; şerefli.

necip, -bi [Ar. necābet > necīb / necībe نجیب / نجیبه] *(necip / neci:bi) {OsT} sf.* Soyu sopu temiz; soylu.

necire, [Ar. necr > necīre نجیره] *(neci:re) {OsT} is.* Üzeri örtülü ahşap sofa.

necis[1], [Ar. necs > necis نجس] *{OsT} sf.* Pis; murdar.

necis[2], [Ar. necs > necīs نجیس] *(neci:s) {OsT} sf.* **1.** Kirli; pis; murdar. **2.** (Hastalık için) iyileşmez; şifa bulmaz; devasız.

neciy, -yyi [Ar. necvā > niciyy نجی] *{OsT} is.* Bir sırra ortak olan kimse; sırdaş.

necl, [Ar. necl نجل] *{OsT} is.* **1.** Oğul; çocuk; evlat. **2.** Kuşak; nesil; sülale. ☐ **necl-i necil,** *{OsT} Temiz soylu, asil çocuk.*

neclî, [Ar. necl > neclī نجلی] *{OsT} sf.* Oğula ait; oğulla ilgili; sülale ile ilgili; nesille ilgili.

necliye, [Ar. necl > necliyye نجلیه] *{OsT} is. bot.* Buğdaygiller, *(Gramineae, Poaceae).*

necm, [Ar. necm نجم] *{OsT} is.* **1.** Yıldız. **2.** *huk.* Vadesi gelen borç; vade bitimi. **3.** Azat edilen kölenin, azat eden efendiye ödemeyi kabul ettiği paranın her taksiti. ☐ **necm-i etrāf-ı kutup,** *{OsT} gök b. Batmayan yıldız; günlük harekette ufkun altına inmeyen yıldız.* ‖ **necm-i gîsū-dār,** *{OsT} gök b. Kuyruklu yıldız.* ‖ **necm-i sābit,** *{OsT} Hareket etmeyen yıldız; sabit yıldız.* ‖ **necm-i sākıb,** *{OsT} Parlak yıldız.* ‖ **necm-i seyyār,** *Hareketli yıldız; gezegen.* ‖ **necmü'd-dîn,** *Dinin yıldızı; necmettin.* ‖ **necmü'l-bahr,** *{OsT} zool. Deniz yıldızı.* ‖ **necmü'l-kelb,** *{OsT} gök b. Köpek yıldızı; Sirus.*

necmettin, [Ar. necm üd-dīn نجم الدین] *{OsT} is.* Dinin yıldızı.

necmî, [Ar. necm > necmī / necmiye نجمی / نجمیه] *(necmi:) {OsT} sf.* Yıldızla ilgili.

necs, [Ar. necs نجس] *{OsT} is.* → neces.

necş, [Ar. necş نجش] *{OsT} is.* Avı yatağından çıkarma.

necva, [Ar. necvā نجوی] *(necva:) {OsT} is.* Bir kimseye alçak sesle söylenen söz; fısıltı; sır.

neçare, [? neçare] *{ağız} is.* Keçiboynuzu, iğde ve üzümden yapılan bir çeşit turşu. [DS]

neçe, [nē-çē] *(ne:çe:) {eT} zf.* **1.** Ne'nin eşitlik durumu. [İKPÖy.] **2.** Kaç; ne kadar; nice; *{ağız} (aynı).* [DLT] [İKPÖy.] [EUTS] [DS] **3.** O kadar [İKPÖy.] **4.** Çok; pek çok; nice. [Gabain] **5.** Nasıl; hangi. [EUTS] **6.** Herhangi. [EUTS] ☐ **neçe neçe,** *{eT} Her ne kadar.* [EUTS]

neçek[1]**, -ğı** [? neçek] *{ağız} is.* Kepçe. [DS]

neçek[2]**, -ğı** [? neçek] *{ağız} is.* Bez tülbentten yapılmış baş örtüsü. [DS]

neçeketegi, [nēçē-ke+tegi] *{eT} zf.* Her ne kadar. [EUTS]

neçekleti, [neçük-le-ti] *{eT} zf.* → neçükledi? [EUTS]

neçete, [nēçē-te] *{eT} zf.* Hemen; derhal; derakap. [EUTS]

neçeye, [neçe-y-e] *{ağız} zf.* Kaça; kaç liraya? [DS]

neçiye, [neçe-y-e] *{ağız} zf.* → neçeye. [DS]

neçök, [nēçē+ök] *{eT} zf.* Nasıl? [ETY]

neçük, [nēçē+ök > neçük] *{eT}zf.* **1.** Nasıl? [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [ETY] [Üç İtigsizler] **2.** Nasıl olur da; neden; niçin? [DLT] [İKPÖy.]

neçükin, [neçük-in] *{eT} zf.* Nasıl; ne suretle? [EUTS] [Gabain]

neçükledi, [neçük-le-di] *{eT} zf.* Neden; nasıl; neden dolayı; ne suretle; hangi sebeple; niçin? [EUTS] [Gabain]

neçün, [nē + uç-un > nüçün / neşün / nişin] *{eAT} zf.* Ne için; niçin?

neda, [Ar. nedā ندى] *(neda:) {OsT} is.* **1.** Rutubet; çiy; nem. **2.** Cömertlik etme; hediye verme.

nedaid, [Ar. nedāid ندائد] *(neda:id) {OsT} is.* Eşler; emsaller; akranlar.

nedalet, [Ar. nedālet ندالت] *(neda:let) {OsT} is.* **1.** Kir; pislik; kirli olma. **2.** Bir şeyi bir kimseden zorla alma; aşırma; çalma.

nedamet, [Ar. nedāmet ندامت] *(neda:met) {OsT} is.* **1.** Yaptığı bir işin kötü sonuç verdiğini görüp pişmanlık duyma; son pişmanlık. 🗗 **nedamet çekmek,** *Yaptığından pişman olmak.*‖ **nedamet etmek,** *Yaptığından pişman olmak.*‖ **nedāmet-gâh,** *Pişman olunan yer; pişmanlık yeri.*‖ **nedamet getirmek,** *Yaptığından pişman olmak.*‖ **nedāmet-kâr,** *Pişmanlık duyan; pişman olan.*‖ **nedāmet-kârāne,** *Pişmanlıkla.*‖ **nedāmet-kârî,** *Pişmanlık.*

nedametle, [nedamet-le] *(neda:me'tle) zf.* Pişmanlık duyarak; pişmanlıkla.

-nedan, [Far. nā *(olumsuzluk eki)* + dānişten *(bilmek)* > nādān / -nedān ندان -] *(neda:n) {OsT} son ek.* "Bilmeyen, bilmez" anlamlarında birleşik sıfatlar yapan son ek.

nedani, [ne+denli / nedani / nedenni] *{ağız} zf.* Ne kadar? [DS]

nedaret, [Ar. nedāret ندارت] *(neda:ret) {OsT} is.* Tazelik; parlaklık.

nedavet, [Ar. nedāvet نداوت] *(neda:vet) {OsT} is.* **1.** Islak olma; nemli olma; rutubet. **2.** Bir toplantıda bir konuyu görüşme; konuşma.

nedb, [Ar. nedb ندب] *{OsT} is.* **1.** Ölen bir kimsenin arkasından yaptığı iyi işleri, meziyet ve iyiliklerini sayarak ağlama ve yas tutma; ağıt yakma. **2.** Davet; çağrı; teşvik.

nedbe, [Ar. dedeb > nedbe ندبه] *{OsT} is.* **1.** Çevresindeki deriden rengi ve kalınlığı ile ayrılan yara izi. **2.** Ağaçların yaprakları veya kurumuş dalları döküldükten sonra gövdede kalan iz.

neddab, [Ar. neddāb نداب] *(nedda:b) {OsT} is.* Ölü ağlayıcısı.

neddaf, [Ar. nedf > neddāf ندااف] *(nedda:f) {OsT} is.* Pamuk kabartan kimse; hallaç.

neddafi, [Ar. neddāfī ندافى] *(nedda:fi:) {OsT} is.* Neddaflık.

neddaflık, -ğı [neddaf-lık] *(nedda:flık) is.* Hallacın yaptığı iş; pamuk kabartma; pamuk atma işi; hallaçlık.

nedeb, [Ar. nedeb ندب]*{OsT} is.* İyileşmiş bulunan yaranın vücut üzerindeki izi.

nedebe, [Ar. nedeb > nedebe ندبه] *{OsT} is.* Yara yeri; kırık yeri.

nedebî, [Ar. nedeb > nedebī ندبى] *(nedebi:) {OsT} sf.* Yara izi ile ilgili; yara izine ait.

nedek, [ne + ede-lim] *{ağız} zf.* Ne yapalım; çaresiz. [DS]

nedem, [Ar. nedem ندم] *{OsT} is.* Yanlış bir şey yapmış olmaktan dolayı sonradan duyulan pişmanlık.

neden, [ne-den] *zf.* **1.** Bir olayı doğuran veya gerektiren başka bir olayı sormak için kullanılan soru sözü; hangi sebepten; hangi sebeple; hangi amaçla; niçin. **2.** *is. (1942'den beri)* Bir olayı doğuran veya gerektiren başka bir olay veya durum; bir şeyin var olmasına veya ortaya çıkmasına yol açan şey; bir şeyin temeli veya kökeni; sebep; illet; vesile. **3.** *fel.* Bir varlığı veya olayı doğuran, etkileyen, oluşturan şey; bir olguyu bir hareketi açıklayan, doğrulayan şey; gerekçe; illet; sebep. **4.** Bir sonuç olarak ortaya çıkmış bulunan öz veya varlığın ortaya çıkışının, var oluşunun kaynağı veya dayanağı. **5.** Bahane; sebep. **6.** *psikol.* Kişileri harekete geçiren, bir istemde bulunmaya iten ruhsal güç; güdü. 🗗 **neden bağlacı,** *dbl. Bir neden tümlecinin kullanılması durumunda bağlama görevi yapan kelime; sebep bağlacı.*‖ **neden bilimi,** *1. fel. Olgulara yol açan sebeplerin tümünü inceleyen bilim dalı; nedenleri inceleyen bilim dalı; etiyoloji. 2. tıp. Hastalıkların sebebini araştıran tıp dalı; etiyoloji.*‖ **neden derseniz,** *Sebebini öğrenmek isterseniz; merak edenlere açıklayalım.*‖ **neden olmak,** *Bir şeyin olmasına veya yapılmasına yol açmak; sebep olmak.*‖ **Neden olmasın!** *Olabilir.*‖ **neden sonra,** *1. Aradan uzunca bir zaman geçtikten sonra. 2. Aradan bir süre geçince.*‖ **neden tanrıcılık,** *Tanrıyı yalnızca ilk yaratan olarak gören, Tanrı için başka bir güç ve*

nitelik tanımayan, vahyi reddeden görüş; yaratancılık; deizm.|| **neden tümleci,** *dbl. Fiilin belirttiği eylemin hangi gerekçe ile yapıldığını anlatan tümleç; sebep tümleci.*|| **neden uydurma,** *psikanl. Asıl sebebi bilinmeyen bir davranış için tutarlı bir açıklama getirme gayreti.*

nedeniyle, [ne-den-i + ile > neden-i-y-le] *(nedeni'yle) zf.* Dolayısıyla; sebebiyle; yüzünden.

nedenk, -gi [? nedenk] *{ağız} is.* Domates salçası. [DS]

nedenlenmek, [ne-den-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* (Bir olgu, olay ve durum için) ondan kaynaklanmak; onunu yüzünden ortaya çıkmak.

nedenli, [ne-den-li] *sf.* Belli bir nedeni olan; belli bir nedenden kaynaklanan. ◻ **nedenli nedensiz,** *1. Bir gerekçesi yokken. 2. Bir nedene dayansın ya da dayanmasın; sebepli sebepsiz.*

nedenlilik, [ne-den-li-lik] *is. dbl.* Dilde, gösteren ile bu gösterenin belirttiği gerçek gösterilen arasında, ses ile anlam arasında zorunlu ve açıklanabilir bir bağın bulunması.

nedenni, [ne+den-li] *{ağız} zf.* Ne kadar? [DS]

nedense, [ne-den + i-se] *zf.* Bilinmeyen bir nedene dayanarak; belli olmayan bir sebeple.

nedensel, [ne-den-sel] *sf.* **1.** Nedeni oluşturan; nedene ilişkin; nedenle ilgili; nedene değgin. **2.** *dbl.* (Bağlaç için) söylenilen şeyin nedenini veya sebebini belirten. **3.** *man.* Bir sebep sonuç ilişkisi bildiren.

nedenselci, [ne-den-sel-ci] *is.* ve *sf.* **1.** Nedenselciliğe ilişkin. **2.** Nedenselcilik öğretisini savunan.

nedenselcilik, -ği [ne-den-sel-ci-lik] *is.* Bilince yansıyan, bilinçte görünen olgu ve olayların incelenmesinde neden sonuç ilişkisine öncelik tanıyan öğreti.

nedensellik, -ği [ne-den-sel-lik] *is. fel.* Nedeni sonuca bağlayan ilişki; illiyet. ◻ **nedensellik ilkesi,** *fel. Her şeyin bir nedeni olduğunu, aynı nedenlerin aynı şartlar altında aynı sonuçları doğurduğunu belirten ilke.*

nedensiz, [ne-den-siz] *sf.* **1.** Belli bir nedeni olmayan; sebepsiz. **2.** *dbl.* (Gösterge için) göstereni, gösterilene göre bir nedenlilik içermeyen. **3.** *zf.* Belli bir nedeni olmadan; gereksiz yere.

nedensizlik, -ği [neden-siz-lik] *is. dbl.* Dilde, gösteren ile gösterilen, ses ile anlam arasında zorunlu ve açıklanabilir bir bağın bulunmaması.

nedf, [Ar. nedf ندف] *{OsT} is.* (Pamuk ve yün için) atma; ditme. ◻ **nedf etmek,** *Pamuk veya yünü atmak, ditmek.*

nedfî, [Ar. nedf > nedfî ندفی] *(nedfî:) {OsT} sf.* (Yün, pamuk, yapağı vb. için) atılmış; ditilmiş.

nedi, [ne-di ?] *{ağız} zf.* Niçin? [DS]

nedib, [Ar. nedeb > nedîb ندیب] *(nedi:b) {OsT} is.* Üzerinde yara izi bulunan, yara izi taşıyan organ.

nedid, [Ar. nedd > nedîd ندید] *(nedi:d) {OsT} sf.* Eş; benzer; bir örnek; yaşıt.

nedif, [Ar. nedf > nedîf ندیف] *(nedi:f) {OsT} sf.* Atılmış pamuk veya yün.

nedim, [Ar. nedm > nedîm ندیم] *(nedi:m) {OsT} sf.* **1.** Güzel konuşan; iyi hikâye anlatan; tatlı dilli; hoşsohbet. **2.** *is.* Yakın dost; samimi arkadaş. **3.** Padişah vb. büyük kimseleri eğlendiren, hoş fıkralar ve hikâyeler anlatan kimse. **4.** Osmanlı padişahlarının yardımcılarına verilen ad. **5.** Yeniçeri ocağına yeni girenlere verilen ad.

nedime, [Ar. nedîm > nedîme ندیمه] *(nedi:me) {OsT} is.* **1.** Kadın arkadaş. **2.** Saygın, zengin ve büyük bir kadına arkadaşlık eden, onunla birlikte bulunan kadın.

nedimiye, [ne+de-me-y-e] *{ağız} zf.* Neden dolayı; ne diye? [DS]

nedir, [? nedir] *{ağız} is.* Özür; eksiklik; utanılacak şey. [DS] ◻ **nedir kalmak,** *Hastalıktan dolayı sakat kalmak; hastalık iz bırakmak.* [DS]

nedircik, -ği [nedir-cik] *{ağız} is.* Ne olduğu söylenmek istemeyen şeye verilen ad. [DS]

nedirli, [nedir-li] *{ağız} sf.* Özürlü; eksikli; lekeli. [DS]

nedisen, [ne+ed-i-yor-sun] *{ağız} c.* Ne yapıyorsun? [DS]

nediy, -yyi [Ar. nidâ > nediyy ندی] *{OsT} sf.* Haykıran; çağıran.

nedman, [Ar. nedm >nedmân ندمان] *(nedma:n) {OsT} is.* **1.** Yaptığı bir yanlış iş veya davranışın sonucunu gördükten sonra pişmanlık duyma; hayıflanma. **2.** Bir kimseyle birlikte oturup sohbet eden ve içki içen, dostlukta bulunan kimse; içki arkadaşı; arkadaş.

nedret, [Ar. nedret ندرت] *{OsT} is.* **1.** Az bulunma; az olma; azlık; beklenen miktardan daha az olma durumu. **2.** *ekon.* Arz yetersizliği. ◻ **nedret kesbetmek,** *Azalmak; seyrelmek; seyrekleşmek.*

nedve, [Ar. nedve ندوه] *{OsT} is.* Görüşme; konuşma.

nef[1], [Lat. navis *(gemi)* > Fr. nef] *is.* **1.** Kral ve prenslerin masalarında içine baharat ve sos koymaya yarar kap. **2.** *mim.* Sahın.

nef[2]**, -f'i** [Ar. nef' نفع] *{OsT} is.* Menfaat; çıkar. ◻ **nef-hasar,** *{OsT} huk. Malın tümünün veya bir kısmının irade dışı zarar görmesi.*|| **nef'-i hazîne,** *{OsT} Devlet hazinesi yararına.*|| **nef ü zarâr,** *{OsT} Kâr ve zarar.*

nefa, [? nefa] *{ağız} is.* Besin; gıda. [DS]

nefad, [Ar. nefâd نفاد] *(nefa:d) {OsT} is.* (Servet ve yiyecek için) harcanıp tükenme; bitme.

nefahat, -ti [Ar. nefḥa > hefaḥât نفحات] *(nefaha:t)*

{OsT} is. **1.** Yayılan hoş kokular; güzel kokular. **2.** Esintiler; yeller.

nefais, [Ar. nefîse > nefâ'is نفائس] *(nefa:is) {OsT} is.* Herkes tarafından beğenilen ve güzel bulunan şeyler. 🗗 **nefâis-perest,** *{OsT} Güzel şeyleri seven.*|| **nefâis-perestî,** *{OsT} Güzel şeylere olan düşkünlük.*

nef'an, [Ar. nef'an نفعاً] *(ne'f-an) {OsT} zf.* Yararına; çıkarına olarak.

nefaset, [Ar. nefâset نفاست] *(nefa:set) {OsT} is.* Güzellik, hoşluk ve lezzetlilik gibi nitelikleri kendinde bulundurma durumu; beğenilir olma; değerlilik.

nefastus, [Lat. nefastus] *is.* Eski Roma'da uğursuz sayıldığı için kamu işlerinin yapılmasının yasaklandığı günler veya bayram günleri.

nefaz, [Ar. nefẕ > nefâẕ نفاذ] *(nefa:z) {OsT} is.* **1.** Delip geçme; bir taraftan öbür tarafa geçme. **2.** Sözü geçer olma; hatırı sayılır olma; etkili olma. **3.** *huk.* Geçerlilik.

nefed, [Ar. nefed نفد] *{OsT} is.* (Servet, yiyecek vb. için) harcanıp bitme; tükenme.

nefehat, -ti [Ar. nefḥa > hefeḥât نفحات] *(nefeha:t) {OsT} is.* → nefahat.

nefel[1], [Ar. nefel نفل] *{OsT} is.* **1.** Ganimet. **2.** Yarış ve karşılaşma sonucunda kazanılan ödül; hediye; armağan; mükâfat.

nefel[2], [? nefel] *{ağız} is.* Kuş avlamak için tuzak olarak kurulmuş ağ. [DS]

nefelenmek, [Ar. nif'a *(çıkar, yarar)* => nefe-le-n-mek نفلنمك] *{eAT} dönşl. f. [-ir]* **1.** Güç kuvvet bulmak; güçlenmek; kuvvetlenmek. **2.** *{ağız}* Sıkıntısı, tasası dağılmak.[DS]

nefelyon, [Yun. nephelion *(bulutçuk)*] *is. tıp.* Göz iltihabı sonucunda saydam tabakada meydana gelen donukluk.

nefer[1], [Ar. nefer نفر] *{OsT} is.* **1.** Kişi; kimse; tek bir şahıs; bir tek adam. **2.** Herhangi bir rütbesi olmayan asker; er. **3.** *as.* Askerlik mükellefiyeti altına giren ve ihtiyaçları devlet tarafından karşılanan rütbesiz asker; er. **4.** *sf.* (Belirtilen sayıda) insandan meydana gelmiş.

nefer[2], [Ar. nefer] *{ağız} is.* **1.** Üzüm zamanı ilk olgunlaşan üzüm taneleri. **2.** Asmanın ikinci kez verdiği küçük ve az taneli salkım. **3.** Küçük parmak kalınlığında saç örgüsü. [DS]

neferat, [Ar. nefer > neferât نفرات] *(nefera:t) {OsT} is.* Erler; rütbesiz askerler.

neferî, [Ar. nefer > neferî نفری] *(neferi:) {OsT} sf.* Askerlikle ilgili; erle ilgili; askere, ere ait olan.

neferiye, [Ar. nefer > neferiyye نفریه] *{OsT} is. bot.* Küçük salkımlı bir tür üzüm.

neferne, [Ar. nefer > neferne] *{ağız} is.* Asmanın ikinci kez verdiği küçük taneli üzüm. [DS]

nefes, [Ar. nefes نفس] *{OsT} is.* **1.** Vücudun oksijen ihtiyacını karşılamak amacıyla çoğunlukla bilinç dışı hareketlerle akciğerlere hava alıp verme işi; bu hareket sırasında akciğerlere dolan ve daha sonra dışarı verilen hava; soluma; soluk. **2.** Az veya çok hızla ağızdan dışarı üflenen hava. **3.** Solunum sırasında dışarı atılan hava. **4.** Herhangi bir amaçla içeri çekilerek ciğerlerde tutulan hava. **5.** Tütün vb. içilirken içeri çekilen duman. **6.** *mecaz.* Canlı varlık; hayat belirtisi. **7.** *ed.* Alevi ve Bektaşi şairlerinin, ayinlerde ve meclislerde okunan koşma türü şiirleri. **8.** *müz.* Bektaşilerce ilahiye verilen ad. **9.** Bazı kimselerin bazı hastalıkları iyileştirdiğine veya bazı kötülükleri uzaklaştırdığına inanılan soluğu; üfürük. 🗗 **nefes aldırmak,** *1. Soluk almasını sağlamak. 2. mecaz. Dinlenmesine imkân vermek.*|| **nefes aldırmamak,** *1. Çeşitli sebeplerle nefes almasını güçleştirmek. 2. mecaz. Dinlenmesine fırsat vermemek; sürekli çalıştırmak.*‖ **nefes almadan,** *1. Havayı ciğerlerine çekmeden; soluk almadan. 2. mecaz. İşe ara vermeden; dinlenmeksizin. 3. Bütün dikkatini vererek; sessiz biçimde.*|| **nefes almak,** *1. Havayı akciğerlerine çekmek; soluk almak. 2. Sıkıntılı durumdan bir süre için kurtulmak. 3. Dinlenmek için işe biraz ara vermek; dinlenmek. 4. Yaşıyor olmak; yaşamak. 5. Rahatlamak; rahat olmak.*‖ **nefes almamak,** *Fizyolojik şartlardan veya çevre etkisi ile nefes alıp vermekte güçlük çekmek; soluk alıp verememek.*|| **nefes borusu,** *Soluk alıp vermeyi sağlayan, gırtlakla bronşlar arasında yer alan, yaklaşık 12 cm. boyunda boru; soluk borusu.*‖ **nefes çekmek,** *1. Sigara, puro, nargile vb. tütün mamullerinin dumanını içeri çekmek. 2. Esrar içmek. 3. argo. Cinsel ilişkide bulunmak.*|| **nefes darlığı,** *Soluk alıp vermede, sıkıntı veya sıkışma duygusu hâlinde yaşanan sıkıntı; solunum güçlüğü; soluk darlığı; astım.*|| **nefes değmek,** *{ağız} Nazar değmek.* [DS]|| **nefes etmek,** *Bir hastayı iyileştirmek veya başka bir şeyin etkisinden kurtarmak için okuyup üflemek.*|| **nefes genişlemesi,** *Solunum güçlüğünden kurtulma; astım nöbetinin sona ermesi.*|| **nefesi bağlanmak,** *{eAT} Soluğu tıkanmak; nefesi kesilmek.*|| **nefesi daralmak,** *1. Aşırı yorgunluktan nefes alıp vermekte sıkıntıya düşmek; güç soluk alır verir olmak. 2. Heyecan ve şaşkınlığın verdiği duygusal etki ile soluk almakta zorlanır gibi olmak. 3. mecaz. Bunalmak; sıkılmak.*|| **nefesi durmak,** *1. Ölmek; soluğu durmak. 2. mecaz. Şaşkınlık içinde kalmak.*‖ **nefesi güçlü,** *Her tür hastalığı iyileştirebilecek veya kötülükleri uzaklaştırabilecek güçte olduğu kabul edilen.*|| **nefesi kesilmek,** *1. Aşırı yorgunluktan nefes alıp vermekte sıkıntıya düşmek; güç soluk alır verir olmak. 2. Soluğu büsbütün durmak. 3. Heyecan ve şaşkınlığın verdiği duygu-*

sal etki ile soluk almakta zorlanır gibi olmak. 4. Aşırı dikkat harcamak. 5. mecaz. Aşırı güzel bulmak; hayran kalmak; çok etkilenmek. 6. mecaz. Bunalmak; sıkılmak.|| **nefesi keskin,** *(Büyücü veya üfürükçü için) okuyup üfleme suretiyle hastalıkları kesin olarak iyileştirdiğine inanılan kimse.*|| **nefesi kokmak,** *Ağız ve sindirim sistemindeki rahatsızlıklardan dolayı soluk alıp verdikçe ağızdan kötü kokular gelmek.*|| **nefesi tıkanmak,** *Aşırı korku, heyecan veya göğsüne, sırtına vb. yerlerine aldığı darbeler sonucu nefes alamaz olmak; nefesi tutulmak.*|| **nefesi tutulmak,** *Aşırı korku, heyecan veya göğsüne, sırtına vb. yerlerine aldığı darbeler sonucu nefes alamaz olmak; nefesi tıkanmak.*|| **nefes kesici,** *Heyecanlı; coşkulu.*|| **nefes kesmek,** *Aşırı ölçüde heyecan ve korku vermek; soluk kesmek.*|| **nefes nefes,** *Aşama aşama; adım adım.*|| **nefes nefese,** *Derin derin soluk alıp vererek; soluk soluğa; soluya soluya.*|| **nefes nefese kalmak,** *1. Yorgunluk, koşma, heyecan, korku vb. durumlarda soluğu tıkanacak gibi olmak. 2. Dara dar.*|| **nefes tüketmek,** *Bir şeyi anlatmak, öğretmek içen veya bir öğütte bulunmak amacıyla yoruluncaya kadar konuşmak.*|| **nefes vermek,** *Ciğerlerinde bulunan havayı dışarı çıkarmak; soluk vermek.*

nefesleme, [nefes-le-me] *is.* Nefeslemek işi.

nefeslemek, [nefes-le-mek] *gçl. f. [-er] [-l(i)-yor]* **1.** Nefesini bir şeye yöneltmek; ona üflemek; üflemek. **2.** (Büyücü, üfürükçü vb. için) okuyup üflemek; nefes etmek.

nefeslenme, [nefes-le-n-me] *is.* Nefeslenmek eylemi; soluklanma.

nefeslenmek, [nefes-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Soluk alıp vermek; solumak. **2.** Sıkıcı bir durumdan kurtulup rahata ermek; rahatlamak. **3.** Yorucu bir işte durup dinlenmek; soluklanmak.

nefesleşme, [nefes-le-ş-me] *is.* Nefesleşmek işi.

nefesleşmek, nefes-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir] argo.* Birlikte esrar içmek.

nefesli, [nefes-li] *sf.* **1.** Uzun süre soluk alıp vermeden durabilen. **2.** *müz.* Soluk ile çalışan; üflemeli. 🗗 **nefesli çalgı,** *Ağızdan üflenen soluk ile çalınan müzik aleti; üflemeli çalgı.*

nefeslik,-ği [nefes-lik] *sf.* **1.** Bir nefes alıp verinceye kadar geçen süre; kısa zaman parçası. **2.** Nefes alıp vermeye yarayan delik, pencere vb. boşluk; hava alma deliği.

neffa, -a'ı [Ar. nefʿ > nefāʿ نفاع] *(neffa:) {OsT} sf.* (Kişi için) çıkarı çok olan.

neffac, [Ar. neffāc نفاج] *(neffa:c) {OsT} sf.* **1.** Kendini beğenmiş. **2.** Şişkin.

neffah, [Ar. neffāḥ نفاح] *(neffa:h) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) hayırlı; hayır sahibi. **2.** Kokusu çok.

neffas, [Ar. neffāṣ نفاث] *(neffa:s) {OsT} sf.* (Erkek için) büyü yapan; büyücü.

neffasat, [Ar. neffāṣāt نفاثات] *(neffa:sa:t) {OsT} is.* Büyücü kadınlar; cadılar.

neffase, [Ar. neffāṣe نفاثه] *(neffa:se) {OsT} sf.* (Kadın için) büyü yapan; büyücü.

neffata, [Ar. neffāṭa نفاطه] *(neffa:ta) {OsT} is.* Yağlı paçavra denilen bir savaş aracı; Rum ateşi.

nefh[1], [Ar. nefḫ نفح] *{OsT} is.* **1.** Güzel bir kokunun yayılması. **2.** Rüzgârın esmesi.

nefh[2], [Ar. nefḫ نفخ] *{OsT} is.* **1.** Üfleme; üfürme; şişirme. **2.** Boru çalma. **3.** Ruh verme canlandırma. **4.** İlham etme. 🗗 **nefh etmek,** *Üfürmek; üflemek.*|| **nefh-i rüh,** *{OsT} 1. Allah'ın Hz. Adem'e kendine özgü nefesi ile can vermesi. 2. Cebrail'in nefesiyle üfleyip Bakire Meryem'i hamile bırakması.*|| **nefh-i sür,** *{OsT} Büyük meleklerden İsrafil'in kıyamet günü çalacağı boruyu üflemesi ve kıyametin kopması.*

nefha[1], [Ar. nefḥa نفحه] *{OsT} is.* **1.** Güzel bir koku. **2.** Rüzgârın bir kere esmesi; esinti.

nefha[2], [Ar. nefḫa نفخه] *{OsT} is.* **1.** Üfleme; üfürme; soluma. **2.** Soluk; nefes. **3.** Karnın şişmesi; şişme; şişkinlik. 🗗 **nefhatü'l-ba's,** *{OsT} İsrafil'in borusunu ikinci kez üflemesi.*|| **nefhatü'l-fer,** *{OsT} İsrafil'in borusunu ilk üflemesi.*|| **nefha-yı ûlâ,** *{OsT} İsrafil'in borusunu ilk üflemesi.*|| **nefha-yı uhrâ,** *{OsT} İsrafil'in borusunu ikinci kez üflemesi.*

nefi, -i'i [Ar. nefʿ > nefʿī نفعى] *(nef-i:) {OsT} sf.* **1.** Çıkarını düşünen; faydacı. **2.** Yararla ilgili; fayda ile ilgili.

nefik, -ği [? nefik] *{ağız} is.* Ara. [DS]

nefilenmek, [nefi-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Koklamak. [DS]

nefl, [Ar. nefl نفل] *{OsT} is.* Zorunlu olmayan, sevap kazanmak için yapılan ibadet.

nefle, [Ar. nāfile] *{ağız} zf.* Boş yere; yararsız. [DS]

nefir[1], [Ar. nefîr نفير] *(nefi:r) {OsT} is.* **1.** Cemaat topluluk. **2.** Düşmana saldırmak için ileri fırlayan topluluk. **3.** Savaş ve tehlike anında verilen alarm. 🗗 **nefîr-i âm,** *{OsT} 1. Cemaati toplama. 2. Halkı askere sürme.*|| **nefîr-i hâs,** *{OsT} Savaş için yalnız bir kısım savaşçının sefere katılması.*

nefir[2], [Far. nefîr نفير] *(nefi:r) {OsT} is.* **1.** Boynuzdan yapılma bir tür boru. **2.** Bağırtı; feryat; inilti. **3.** Mehter takımında kullanılan, boyu çoğu zaman bir buçuk metreyi aşan, perde delikleri bulunmayan, üflemeli madenî bir çalgı; boru.

nefirge, [? neferne/ nefirge] *{ağız} is.* Dalında ikinci kez olan küçük ve seyrek taneli salkım. [DS]

nefirî, [Far. nefîr > nefîrî نفیری] *(nefi:ri:) {OsT} is.* Nefir çalan kimse.

nefirne, [? nefirne / neferne] *{ağız} is.* Küçük taneli, küçük salkımlı pek tutulmayan bir tür üzüm. [DS]

nefirnem, [? nefirnem] *{ağız} sf.* Dalkavuk; yiyici. [DS]

nefis[1]**,** [Ar. nefâset > nefîs / nefîse نفیس / نفیسه] *(nefi:s) {OsT} sf.* **1.** Herkesçe beğenilen; çok hoşa giden; istek uyandıran; çok güzel. **2.** *zf.* Çok güzel biçimde; çok hoş biçimde.

nefis[2]**,-fsi** [Ar. nefs نفس] *{OsT} is.* **1.** Kişinin öz varlığı; öz varlık; kişilik; öz benlik; ben. **2.** İnsanın yeme, içme, cinsel tatmin gibi istek ve arzu gibi biyolojik ihtiyaçlarının tümü. **3.** Ruh; can; hayat. **4.** Asıl; maya; cevher; öz. **5.** Bir şeyin kendisi. **6.** Öz. **7.** İç; iç taraf; merkez. **8.** Döl suyu; meni. **9.** Bir şehrin içinden olan kimse. **10.** *tasvf.* Varlığın her türlü manevi yönü. 🗗 **nefis muhasebesi,** *İnsanın isteklerini, yaptıklarını gözden geçirerek doğru ve yanlışları vicdanına danışarak değerlendirmesi; kendi kendini kontrol.*|| **nefis mücadelesi,** *İnsanın kendi istek ve arzularını kontrol altında tutmak için yaptığı mücadele.*|| **nefis müdafaası,** *Korunma; insanın kendini koruması; öz benliğini koruma.*|| **nefsi çekememek,** *Katlanamamak; nefret etmek; beğenmemek.*|| **nefsi müdafaa,** *Kişinin varlığına yönelen tehlikeye karşı koyma tutumu; tehlikeden kurtulma mücadelesi.*|| **nefsine düşkün,** *Bencil.*|| **nefsi nefsine,** *Herkesin kendini düşündüğü durum; herkes kendi için.*|| **nefsine güvenmek,** *Kendine güvenmek; şahsına güvenmek.*|| **nefsine mağlûp olmak,** *Kendi arzu ve isteklerini kontrol altında tutamayıp taşkınlıkta bulunmak; arzu ve isteklerine yenilmek.*|| **nefsine uymak,** *1. Bedenin isteklerine boyun eğmek. 2. Bedensel isteklerini gidermek yolunda günah sayılan davranışlarda bulunmak.*|| **nefsine yedirememek,** *(Yapması istenen bir şey için) onu kendisi için onur kırıcı saymak; kendisi için ağır bulmak.*|| **nefsini beğenmek,** *Kendini beğenmek.*|| **nefsini bilmek,** *Nefsine hakim olmak.*|| **nefsini kırmak,** *1. Arzu ve isteklerini kontrol altına almak; kendine güvenmek. 2. Gururunu yenmek.*|| **nefsini kör eylemek,** *{eAT} Yaşaması için zorunlu ihtiyaçlarını, yeme içme vb. şekilde gidermek; nefsini köreltmek.*|| **nefsini körletmek,** *Bedenin biyolojik ihtiyaçlarından herhangi birini bir miktar tatmin etmek, kısmen gidermek; arzuların taşkınlığını önleyecek kadar gidermek.*|| **nefsini yenmek,** *Bedensel isteklerine karşı durmak; kendine hakim olmak.*|| **nefsini zaptetmek,** *Tutkularını bastırmak; kontrol altına almak.*

nefise, [Ar. nefis > nefîse نفیسه] *(nefi:se) {OsT} sf.* Pek çok hoşa giden; çok beğenilen; pek hoş.

nefiske, [? nefiske] *{ağız} sf.* Obur. [DS]

nefiy,-fyi [Ar. nefy نفی] *{OsT} is.* **1.** Sürgün etme; sürme. **2.** İnkâr etme. **3.** *dbl.* Olumsuzluk. **4.** *huk.* Suçlunun, suçunu işlediği yerden veya zarar görenin bulunduğu ortamdan başka bir yere sürgün edilmesi işi. **5.** *man.* Yadsıma. 🗗 **nefiy edatı,** *Fiillere olumsuzluk anlamı katan edat.*

nef'iye, [Ar. nef'î > nef'îyye نفعیه] *{OsT} is.* **1.** Fayda ile ilgili olan; çıkarcı. **2.** *fel.* Yararcılık; faydacılık; ütilitarizm.

nefl, [Ar. nefl نفل] *{OsT} is.* Zorunlu olmayan ibadet; fazladan yapılan ibadet.

nefr, [Ar. nefr نفر] *{OsT} is.* **1.** Ürkerek kaçma. **2.** İğrenme; tiksinme. **3.** Kurban bayramının üçüncü günü öğleden sonra yapılan şeytan taşlama töreninin ardından hacıların Mina ovasında dağılmalarına verilen ad.

nefralji, [Yun. nephros *(böbrek)* + algos *(ağrı)* > Fr. néphralgie] *is. tıp.* Böbrek ağrısı.

nefrektomi, [Fr. néphrectomie] *is. tıp.* Böbreğin tamamının veya bir bölümünün çıkarılması işlemi.

nefrem, [? nefrem] *{ağız} is.* Çeteci; yağmacı. [DS]

nefret, [Ar. nefret نفرت] *{OsT} is.* **1.** Ürküp kaçma; korkma. **2.** Bir kimsenin başına gelen herhangi bir kötü durum veya felakete sevinme; veya böyle bir duruma sevinmeye iten duygu. **3.** Bir kimse veya nesneye karşı insanda oluşan olumsuz tepki; tiksinti; iğrenme duygusu; düşmanlık. 🗗 **nefret-bahş,** *{OsT} Nefret verici; insanda nefret duygusu uyandıran.*|| **nefret duymak,** *Hoşlanmamak; tiksinmek.*|| **nefret etmek,** *1. Bir kimseye karşı yoğun bir düşmanlık ve kin duyguları içinde bulunmak. 2. Bir şeyden veya kimseden tiksinmek; iğrenmek.*|| **nefret-i teceddüd,** *{OsT} psikol. Yenilik korkusu.*|| **nefret tutmak,** *{eAT} Nefret etmek; kaçınmak.*|| **nefret uyandırmak,** *Nefret etmesine neden olmak; nefretine yol açmak.*

nefrin, [Far. nā-âferîn > nefrîn نفرین] *(nefri:n) {OsT} is.* **1.** İlenme; lanet; beddua. **2.** Lanet okuma; ilenme; beddua etme. 🗗 **nefrîn-hān,** *{OsT} Sövüp sayan.*|| **nefrîn-künān,** *{OsT} İlenen; lanet eden.*

nefrit[1]**,** [Fr. néphrite] *is. min.* Doğal magnezyum, demir ve kalsiyum silikat.

nefrit[2]**,** [Fr. néphrite] *is. tıp.* Böbrek iltihabı.

nefs[1]**,** [Ar. nefş نفث] *{OsT} is.* **1.** Üfleme; üfürme. **2.** Ağızda bulunan bir şeyi çıkarmak amacıyla üfleme; tükürerek üfleme.

nefs[2]**,** [Ar. nefs نفس] *{OsT} is.* → nefis[2]. 🗗 **nefs-i emmare,** *{OsT} 1. Çok zorlayıcı nefis. 2. Öfke, hırs, şehvet gibi insanı kötülüğe sürükleyen istek ve arzular; insanı olgunluğa ulaşmaktan alıkoyan istekler.*|| **nefs-i hayvânî,** *{OsT} 1. Canlılık nefsi. 2. Canlılardaki yaşama ve hareket kuvvetlerinin tü-*

mü.|| **nefs-i kudsiye,** *{OsT} İlahî nefis.*|| **nefs-i kül,** *{OsT} 1. Bütün nefis. 2. Evrensel ruh; Allah'ın İlahî hükümlerinin yazılı olduğu yer.*|| **nefs-i levvâme,** *{OsT} 1. Azap verici nefis. 2. Kötülüğü işledikten sonra insan ruhunu rahatsız eden, huzursuzluk kaynağı olan durum; vicdan rahatsızlığı.*|| **nefs-i marziye,** *{OsT} Başkaları tarafından beğenilme durumu veren nefis.*|| **nefs-i mutmaine,** *{OsT} İyilikle kötülüğü ayırt eden, temizlenerek kişiyi Allah'a yaklaştıran güç; kutsal bir kişinin dindarlıkla dolu düşüncesi; bütün dünyasal isteklerden uzaklaşarak sadece Allah'a ulaşma özlemiyle dolu istek.*|| **nefs-i mülhime,** *{OsT} İlham veren nefis.*|| **nefs-i mütefekkir,** *{OsT} Kişide var olan ruh ve benden ibaret benlik; ego.*|| **nefs-i mütekellim,** *{OsT} dbl. Birinci kişi.*|| **nefs-i mütekellim vahde,** *{OsT} dbl. Birinci tekil kişi.*|| **nefs-i nâtıka,** *{OsT} İnsanı canlılardan ayırt eden özellik; insan ruhu.*|| **nefs-i nefîs,** *{OsT} Tatlı ve değerli hayat; kıymetli, aziz ruh.*|| **nefs-i rahmânî,** *{OsT} Allah'a mensup kişi.*|| **nefs-i râziye,** *{OsT} Kendinden, yaşayışından memnun olma durumu.*|| **nefs-i safiye,** *{OsT} 1. Saf, temiz ve iyilik yapma duygusu. 2. Peygamberlere ait nefis.*|| **nefs-i şehr,** *{OsT} Şehrin içi.*|| **nefs-i tayıka,** *{OsT} Beden istekleri; ihtiras.*|| **nefs-perest,** *{OsT} Kendini seven; kendini düşünen; bencil.*|| **nefsü'l-emr,** *{OsT} Aslına bakılırsa; gerçekte.*

nefsa, -ai [Ar. nifās > nefsā' نفساء] *(nefsa:) {OsT} is.* Yeni doğurmuş kadın; loğusa.

nefsani, [Ar. nefs>nefsānī / nefsāniyye نفسانيه / نفسانى] *(nefsa:ni:) {OsT} sf.* **1.** Canlılığın gerekli kıldığı gereksinme ve isteklerle ilgili olan; bedensel isteklere ilişkin; bedensel isteklere özgü. **2.** Tinsel gereksinimler dışında kendini tatmine yönelik. **3.** Kin ve garezle ilgili.

nefsaniyet, [Ar. nefsāniyye >nefsāniyyet نفسانيت] *(nafsa:niyet) {OsT} is.* Düşmanlık duygusu; kin besleme; gizli gizli kötülük düşünme; kıskanma.

nefsekoymagı, [nefse+koymağı] *{ağız} is.* Un ve yağla yapılan bulamaç. [DS]

nefsî, [Ar. nefs > nefsī / nefsiyye نفسيه / نفسى] *(nefsi:) {OsT} sf.* **1.** Nefisten doğan şeyle ilgili; nefisle ilgili. **2.** Kişiye ilişkin; kişi ile ilgili; kişisel.

nefsiz, [nef-siz] *{ağız} is.* Yağmacı; çeteci. [DS]

neft[1], [Ar. neft نفط] *{OsT} is.* Neft.

neft[2], [Yun. naphta > Far. neft نفت] *{OsT} is.* **1.** Ham ya da arıtılmış petrol. **2.** Yanabilen bazı sıvı karışımlara verilen genel ad. **3.** Bazı çam türlerinden elde edilen, çözücü ve inceltici nitelikli uçucu ve tutuşkan sıvı. **4.** Petrolün damıtılmasıyla elde edilen, boyacılıkta çözücü ve inceltici olarak kullanılan bir tür mineral yağ. **5.** *{ağız}* Kibrit. [DS] ⧉ **neftim demek,** *{ağız} Direnmek.*[DS]|| **neft yağı,** *Petrolün damıtımı sırasında elde edilen benzin ile gazyağı arasındaki ürün.*

neftî, [Far. neft > neft-ī نفتى] *(nefti:) {OsT} sf.* Siyaha çalan koyu yeşil; acı yeşil.

neftîleşme, [neftî-le-ş-me] *(nefti:leşme) is.* Neftîleşmek eylemi.

neftîleşmek [neftî-le-ş-mek] *(nefti:leşmek) dönşl. f. [-ir]* Siyaha çalan koyu yeşil bir renk almak; neftî duruma bürünmek; neftî duruma gelmek.

neftîleştirme, [neftî-le-ş-tir-me] *(nefti:leştirme) is.* Neftîleştirmek işi.

neftîleştirmek, [neftî-le-ş-tir-mek] *(nefti:leştirmek) gçsz. f. [-ir]* Siyaha çalan koyu yeşil bir renk almasına yol açmak; neftî duruma büründürmek; neftî duruma getirmek.

neftimsi, [neftî-msi] *(nefti:msi) sf.* **1.** Neftîye yakın bir renkte olan; neftî gibi. **2.** [neft-imsi] Neft gibi olan; nefte benzer; nefti andırır.

nefur, [Ar. nefr > nefūr نفور] *(nefu:r) {OsT} sf.* **1.** Ürkerek kaçan; korkup kaçan. **2.** Herkese iyiliği olan kimse.

nefy, [Ar. nefy نفى] *{OsT} is.* → nefiy. ⧉ **nefy ani'l-beled,** *{OsT} Şehirden sürme.*|| **nefy-i âlem,** *{OsT} fel. Akozmizm.*|| **nefy-i ebed,** *{OsT} Bir daha dönmemek üzere sürme.*|| **nefy ve îcâb,** *{OsT} Hakkında verilen sürgün emrine uyarak sürgün yerine gitme.*|| **nefy ve isbât,** *{OsT} Sürgün yerine gittiğinin ve orada bulunduğunu ispatlama.*|| **nefy-i mülk,** *{OsT} Bir malın başkasına ait olduğunu söyleme.*|| **nefy-i neseb,** *{OsT} Bir erkeğin doğan bir çocuğu, kendisinden olmadığını iddia ederek reddetmesi.*|| **nefy-i veled,** *{OsT}* → nefy-i neseb.

nefyedilme, [Ar. nefy + T. e(t)-il-me] *is.* **1.** Sürgüne gönderilme eylemi; sürülme. **2.** *dbl.* Olumsuz kılınma.

nefyedilmek, [Ar. nefy + T. e(t)-il-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Sürgüne gönderilmek; sürgün edilmek; sürülmek. **2.** *dbl.* Olumsuz kılınmak.

nefyetme, [Ar. nefy + T. et-me] *is.* **1.** Sürgüne gönderme eylemi; sürme. **2.** *dbl.* Olumsuzlama.

nefyetmek, [Ar. nefy + T. et-mek] *gçl. f. [-(d)-er]* **1.** Sürgüne göndermek; sürgün etmek; sürmek. **2.** *dbl.* Olumsuz kılma; yadsıma.

nefz[1], [Ar. nefż نفض] *{OsT} is.* **1.** Meyveleri dökmek için bir ağacı sarsma; sallama. **2.** Elbisenin tozunu silkeleme. **3.** Hastalıktan dolayı titreme. **4.** Kur'an-ı Kerim'i sonuna kadar okuyup bitirme. **5.** Bir şeye yakından bakıp inceleme.

nefz[2], [Ar. nefż نفض] *{OsT} is.* Saçma; yayma.

negâhtan, [ne + Far. gāh + T. -tan] *{ağız} zf.* Birdenbire. [DS]

negasyon, [Fr. négation] *is. fel.* Olumsuzlama.

negatif, [Lat. negare *(reddetmek)* > negativus > Fr.

négative] *sf.* **1.** Aranılan veriyi veya sonucu içermeyen; olumsuz; menfî. **2.** *foto.* Gerçek görüntüyü elde etmekte kullanılan ters renklerdeki film veya cam. **3.** *mat. fiz.* (Değer veya sayı için) sıfırın altında bulunan; eksi. 🗗 **negatif büyüklük,** *Aynı türden pozitif büyüklüğe ters yöndeki büyüklük.*|| **negatif sayı,** *mat. Sıfırdan küçük gerçek sayı; eksi sayı.*|| **negatif tam sayı,** *mat. Sıfırdan küçük tam sayı.*|| **negatif yön,** *mat Pozitif yönü belli olan bir eksenin ters yönü.*

negatifleşme, [negatif-le-ş-me] *is.* Negatifleşmek eylemi.

negatifleşmek, [negatif-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* (Patolojik bir serum veya bağışıklık tepkisi için) normale dönmek.

negatifleştirme, [negatif-le-ş-tir-me] *is.* Negatifleştirmek işi.

negatifleştirmek, [negatif-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* (Frengili vb. bir hastanın tepkisi için) tedavi sonucunda normal duruma dönmesini sağlamak.

negatiflik, -ği [negatif-lik] *is.* Negatif olma durumu; olumsuzluk; menfilik; eksilik.

negaton, [Fr. **néga**tive elektr**on** > négaton] *is.* Pozitronlara karşıt olarak elektronlara verilen ad; elektron.

negerek, [ne+gerek] *{ağız} is.* **1.** Çeyiz. **2.** Ufak tefek eşya; öteberi. **3.** Kuru yemiş. [DS]

neglük, [ne-gü-lük > ne-g(ü)-lük] *zf.* Peki niçin; ama neden; hangi sebeple? [İKPÖy.]

negûhide, [Far. negühîde نگوهیت] *(negû:hi:de) {OsT} sf.* Kötü; çirkin.

negü, [ne-gü] *{eT} zm.* **1.** Soru zamiri; ne? [DLT] [ETY] [Üç İtigsizler] **2.** Ne yani; ne ola ki [İKPÖy.] **3.** Nasıl; niçin? [EUTS] [Gabain] 🗗 **negü kim,** *{eT} Herhangi bir şey.*|| **negü me,** *{eT} Herhangi bir şey.*

negüde, [negü-de] *{eT} zf.* **1.** Nerede? **2.** Ne biçim; nasıl? **3.** Ondan dolayı. [EUTS] [Gabain]

negüfte, [Far. nā-güfte نگفته] *{OsT} is.* Söylenmemiş.

negüke, [negü-ke] *{eT} zf.* Ne maksatla; niçin? [EUTS]

negül, [negü+ol] *{eT} zf.* Neden; niçin; ne; nasıl? [EUTS] [Üç İtigsizler] [Gabain]

negülüg, [negü-lüg] *{eT} zf.* Nasıl; niçin? [EUTS] [Gabain]

negülük, [negü-lük] *{eT} zf.* Neden; niçin; nasıl? [EUTS] [Üç İtigsizler]

negüme, [negü-me] *{eT} zm.* Herhangi bir şey; bir şey; ne olursa. [EUTS]

neğatter, [ne + kadar] *{ağız} zf.* Ne kadar. [DS]

neğrek, [ne + gerek] *{ağız} zf.* Ne gerek? [DS]

nehabir, [Ar. nehābīr نهابر] *(neha:bi:r) {OsT} is.* Çöldeki kum yığınları; kum tepeleri.

nehad, [Far. nehād نهاد] *(neha:d) {OsT} is.* Kural; usul; yol; teknik; metot.

nehafet, [Ar. neḥāfet / naḥāfet نهافت] *(neha:fet) {OsT} is.* Cılızlık; zayıflık; çelimsizlik.

nehak, [Ar. nehḳ > nehāḳ نهاق] *(neha:k) {OsT} is.* Anırtı.

nehar, [Ar. nehār نهار] *(neha:r) {OsT} is.* Gündüz.

neharen, [Ar. nehār > nehāren نهاراً] *(neha:'ren) {OsT} zf.* Gündüzün; gündüz vakti; gündüzleyin.

nehari, [Ar. nehār > nehārī نهاری] *(neha:ri:) {OsT} sf.* **1.** Gündüzle ilgili; gündüze ait. **2.** (Öğrenci için) yatılı olmayan.

neharir, [Ar. niḥrir > naḥārīr نهاریر] *(neha:ri:r) {OsT} is.* Bilginler.

nehas, [ne+Ar. ḫaṣṣ ?] *{ağız} zf.* Neden; ne sebeple? [DS]

nehat, [Ar. neḥāt نخات] *(neha:t) {OsT} is.* Taraf; yön; cihet.

nehb, [Ar. nehb نهب] *{OsT} is.* Yağma; çapul; talan. 🗗 **nehb etmek,** *Yağmalamak; çapulculuk etmek.*

nehc, [Ar. nehc نهج] *{OsT} is.* **1.** Doğru yol; düz yol. **2.** Ana yol; cadde. **3.** *mecaz.* Tarz; usul; metot. 🗗 **nehc-i şer'î,** *{OsT} Şeriat yolunda.*

nehem, [Ar. nehem نهم] *{OsT} is.* **1.** Şiddetle yemek isteği olma. **2.** Deve homurtusu.

nehen, [? nehen] *{ağız} zf.* Neden; ne sebeple? [DS]

neheng, [Far. neheng نهنگ] *{OsT} is.* **1.** *zool.* Timsah. **2.** Kılıç.

nehengân, [Far. nehengān نهنگان] *(nehengâ:n) {OsT} is.* **1.** Timsahlar. **2.** Kılıçlar. 🗗 **nehengân-ı niyām,** *{OsT} Kınlarında bulunan kılıçlar; çekilmemiş kılıçlar.*

neher, [Ar. neher نهر] *{OsT} is.* **1.** Nehir. **2.** Genişlik; bolluk.

nehhab, [Ar. nehb > nehhāb نهاب] *(nehha:b) {OsT} sf.* Çapulculuk eden; yağmacı.

nehhac, [Ar. nehc > nehhāc نهاج] *(nehha:c) {OsT} is.* **1.** Doğru yolu gösteren kimse; kılavuz. **2.** *mecaz.* Mürşit.

nehır, [Erme. nahr] *{ağız} is.* Sığır sürüsü. [DS]

nehırçi, [nahır-cı] *{ağız} is.* Sığırtmaç. [DS]

nehib[1], [Ar. nehb > nehīb / nehībe نهیب / نهیبه] *(nehi:b) {OsT} sf.* Yağmacı; çapulcu.

nehib[2], [Far. nehīb نهیب] *(nehi:b) {OsT} is.* Korku; dehşet; şiddetli endişe.

nehik, -kı [Ar. nehḳ > nehīḳ نهیق] *(nehi:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* Anırtı; eşek sesi.

nehim, [Ar. nehm > nehīm نهیم] *(nehi:m) {OsT} sf.* **1.** Doymak bilmez; aç gözlü; obur. **2.** Yırtıcı.

nehir[1], **-hri** [Ar. nehr نهر] *{OsT} is.* Çoğunlukla denizlere dökülen, uzunluğu, kollarının çokluğu, debisi, havzası ve önemi bakımından büyük akarsu; ırmak. ◻ **nehir roman,** *ed. Bir toplumun uzunca bir zaman dilimini, geniş biçimde pek çok olay ve olgular içinde veren uzun roman; ırmak roman.*

nehir[2], [Ar. nehr > nehīr نهير] *(nehi:r) {OsT} sf.* Çok bol; çok geniş; çok fazla.

nehiş, [? nehiş] *{ağız} is.* Ölünün yıkandığı yer. [DS]

nehiy,-hyi [Ar. nehy نهى] *{OsT} is.* **1.** Bir işin yapılmasını yasak etme; yasaklama; men etme; engelleme. **2.** *dbl.* Emir kipinin olumsuzu. **3.** *psikol.* Ket vurma; tutma.

nehk[1], [Ar. nehḳ نهق] *{OsT} (k kalın söylenir) is.* Anırtı.

nehk[2], [Ar. nehk نهك] *{OsT} is.* **1.** Yıpratma. **2.** Yıpranma. **3.** Bir şeyi gereğinden çok yapma veya kullanma. **4.** İşkence yoluyla ceza verme. **5.** Zayıflama; güçten düşme.

nehlet, [Ar. lānet] *{ağız} sf.* Lanet. [DS]

nehm, [Ar. nehm نهم] *{OsT} is.* **1.** Kükreme. **2.** Horlayarak soluma; hırıltılı soluk alış.

nehme, [Ar. nehm > nehme نهمه] *{OsT} is.* **1.** Aşırı yemek arzusu; oburluk; aç gözlülük. **2.** Kükreme; horlama.

nehmet, [Ar. nehmet نهمت] *{OsT} is.* Yüksek himmet.

nehr, [Ar. nehr نهر] *{OsT} is.* → nehir.

nehra, [Far. nehre] *{ağız} is.* Tahta veya toprak yayık. [DS]

nehre, [Far. nehre] *{ağız} is.* Küp biçiminde toprak yayık. [DS]

nehren, [Ar. nehr > nehren نهراً] *(ne'hren) {OsT} zf.* Nehir yoluyla; nehirden.

nehreyn, [Ar. nehr > nehreyn نهرين] *{OsT} sf.* İki nehir.

nehrî, [Ar. nehr > nehrī / nehrīyye نهرى / نهريه] *(nehri:) {OsT} sf.* **1.** Nehirle ilgili olan; nehre ilişkin. **2.** Nehirde çalışan. **3.** Nehirde yaşayan.

nehs, [Ar. nehs نهس] *{OsT} is.* → nehş.

nehş, [Ar. nehş / nehşe نهش / نهشه] *{OsT} is.* **1.** Yılan sokması. **2.** Ön dişleri ile ısırarak tutma.

nehtel, [? tehnel / nehtel] *{ağız} is.* Defne ağacı. [DS]

nehud, Far. nehūd نهود] *(nehu:d) {OsT} is.* Nohut.

nehudi, Far. nehūdī نهودى] *(nehu:di:) {OsT} sf.* Nohut renginde; nohudi.

nehy, [Ar. nehy نهى] *{OsT} is.* → nehiy. ◻ **nehy-i hāzır,** *{OsT} dbl. Emir kipinin olumsuz ikinci kişisi.*|| **nehy-i ani'l-münker,** *{OsT} isl. Dinen yasak olan şeyleri yaptırmama.*

nehyetmek, [Ar. nehy + T. et-mek نهى ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er]* Bir şeyin yapılmasını yasak etmek; yasaklamak; men etmek; engellemek. ◻ **nehyedici hükümler,** *huk. Yapılması yasak olan konulara ilişkin hükümler; yasaklara ilişkin hükümler.*

nehz, [Ar. nehż نهض] *{OsT} is.* **1.** Davranıp ayağa kalkma. **2.** Yola çıkma; yolculuğa başlama. **3.** Bir işe kalkışma.

nehzat, [Ar. nehz > nehżāt نهضات] *(nehza:t) {OsT} is.* **1.** Davranıp ayağa kalkma. **2.** Yola çıkma. **3.** Bir işe kalkışma.

nejad, [Far. nijād نژاد] *{OsT} is.* → nijat.

neje, [ne-ce / nice] *{ağız} zf.* Nice. [DS]

nek[1], [nāg / nēk] *{eT} is.* **1.** → nag. **2.** Timsah. [DLT] ◻ **nek yılan,** *{eT} Ejderha.* [DLT]

nek[2], [negū > nek] *{eT} zf.* Niçin; [Gabain]

nek[3], [(i)nek] *{ağız} ünl.* Sığır kovalama ünlemi. [DS]

nekabet[1], [Ar. nekābet نكابت] *(neka:bet) {OsT} is.* **1.** Bir kişiye acı ve ıstırap çektirme; eziyet etme. **2.** Dönme; vazgeçme; cayma. **3.** Yön değiştirme; sapma.

nekabet[2], [Ar. neḳābet نقابت] *(neka:bet) {OsT} is.* Bazı toplulukların başkanları. ◻ **nekābet-i eşrāf,** *{OsT} İleri gelenlerin başkanı olma.*|| **nekābet-i ulemā,** *{OsT} Bilginlerin başı.*

nekahet, [Ar. neḳāhet نقاهت] *(neka:het) {OsT} is.* Hastalıktan kurtulup iyileşmeye başlama dönemi.

nekahethane, [Ar. neḳāhet + Far. ḫāne نقاهتخانه] *(neka:hetha:ne) {OsT} is.* Hastaların iyileşme dönemlerini geçirdikleri sağlık kurumu; darüşşifa.

nekais, [Ar. naḳīṣa > neḳā'iş نقائص] *(neka:is) {OsT} is.* Eksiklikler; noksanlıklar.

nekaiz, [Ar. naḳīża > neḳāiż نقائض] *(neka:iz) {OsT} is.* Birbiri ile çelişen fikirler; çelişik şeyler ve durumlar.

nekal, -li [Ar. nekāl نكال] *(neka:l) {OsT} is.* **1.** Başkalarına ders olması için uygulanan ağır ceza. **2.** Bir olaydan alınan ders; ibret.

nekarîs, [Ar. niḳrīs > neḳārīs نقاريس] *(neka:ris) {OsT} is.* Nikrisler; gutlar.

nekave, [Ar. naḳy > neḳāve نقاوه] *(neka:ve) {OsT} is.* **1.** Temiz olma; katışıksızlık; arılık. **2.** Bir şeyin en iyisi ve en üstünü.

nekavet, [Ar. naḳy > neḳāvet نقاوت] *(neka:vet) {OsT} is.* Temizlik; arılık. ◻ **nekāvet-i vicdān,** *{OsT} Vicdan temizliği.*

nekayi, -i'ı [Ar. naḳī'a > neḳāyi' نقايع] *(neka:yi) {OsT} is.* Ziyafetler; şölenler; toylar.

nekb, [Ar. nekb نكب] *{OsT} is.* Kedere düşme; bir musibete uğrama.

nekbet, [Ar. nekbet نكبت] *{OsT} is.* **1.** Talihsizlik; şanssızlık. **2.** Felaket; bela. **3.** Düşkünlük. **4.** *sf.* Uğursuz. 🗗 **nekbet-hâne,** *{OsT} 1. Talihsizlik yuvası. 2. mecaz. Dünya.*|| **nekbet-zede,** *{OsT} Felakete uğramış; talihsizliğe uğramış.*

nekbetî, [Ar. nekbet > nekbetī نكبتى] *(nekbeti:) {OsT} sf.* **1.** Talihsiz; felakete uğramış. **2.** Uğursuz.

nekdi, [nēk-di] *{eT} is.* Bir tür yılan. [EUTS]

neke, [nē+kē *(-ke, yönelme durumu eki)*] *(ne:ke:) zf.* **1.** Niye; niçin; neden; ne sebeple? [İKPÖy.] [ETY] [EUTS] **2.** Nereye? [Gabain]

nekebat, [Ar. nekbet > nekebāt نكبات] *(nekeba:t) {OsT} is.* **1.** Talihsizlikler; şanssızlıklar. **2.** Felaketler; belalar.

neked, [Ar. neked نكد] *{OsT} is.* **1.** Yokluk; yoksulluk. **2.** Sıkıntı; bela; keder.

neker[1]**,** [? neker] *{ağız} zf.* Nasıl? [DS]

neker[2]**,** [? neker] *{ağız} is.* Kışın hayvanlara yedirilmek üzere saklanan söğüt, meşe, kavak, karaağaç vb. ağaç dalları. [DS]

nekerek, -ği [ne+gerek] *{ağız} is.* Ufak tefek eşya; öteberi. [DS]

nekes, [Far. nā-kes => nekes نكس] *{OsT} sf.* **1.** İnsanlığa yakışmayacak şeyler yapan; erdemsiz; aşağılık; bayağı. **2.** Cimri; eli sıkı.

nekesan, [*OsT* nekes > nekesān نكسان] *(nekesa:n) {OsT} is.* **1.** Erdemsiz; aşağılık kimseler. **2.** Cimriler.

nekesane, [*OsT* nekes + Far. -āne نكسانه] *(nekesa:ne) {OsT} zf.* **1.** Alçakçasına. **2.** Cimri gibi.

nekesi, [*OsT* nekes > nekesī نكسى] *(nekesi:) {OsT} is.* Cimrilik; erdemsizlik; nekeslik.

nekeslik,-ği [nekes-lik] *is.* **1.** Erdemsizlik; aşağılık; bayağılık. **2.** Cimrilik.

nekf, [Ar. nekf نكف] *{OsT} is.* **1.** Sona varma, bitme; tükenme. **2.** Kaybedilmiş bir izi tekrar bularak izlemeye devam etme.

nekhet, [Ar. nekhet / nükhet نكهت] *{OsT} is.* **1.** Güzel koku. **2.** Bir şeyin kendine özgü kokusu. **3.** Ağız kokusu.

nekim, [nē+kim] *{eT} zf.* **1.** Bunun gibi; keza. [EUTS] **2.** Hangi. [EUTS]

Nekir[1]**,** [Ar. nekre > nekir نكير] *(neki:r) {OsT} is.* Mezarda ölüleri sorguya çeken iki melekten biri.

nekir[2]**,** [Ar. nekr > nekīr نكير] *(neki:r) {OsT} sf.* **1.** Bilinmeyen; meçhul. **2.** İnkâr edilmiş; tanınmamış. **3.** İmparatorluk döneminde kullanılan 1/1024 miskal(4,125 mg)lik ağırlık ölçüsü birimi.

nekişte, [Far. Far. nīşāste => nekişte] *{ağız} is.* Nişasta. [DS]

nekkâd, [Ar. neked > nekkād نكاد] *(nekkâ:d) {OsT} sf.* Keder verici; acıklı; elemli.

nekkare, [Ar. neḳr > neḳḳāre] *is.* Küçük davul.

nekkarezen, [Ar. neḳḳāre + Far. -zen نقاره زن] *(nekka:rezen) {OsT} is.* Mehter takımında nekkare denilen vurmalı çalgıyı çalan kimse.

nekr, [Ar. nekr نكر] *{OsT} sf.* Keskin zekâlı; anlayışlı; akıllı.

nekre[1]**,** [Ar. nekre نكره] *{OsT} is.* **1.** Hoşa giden fıkra; nükte. **2.** Hoşa gidecek fıkralar anlatan; nükteci; şaka yapan. **3.** Kahvehane, köy meydanı veya tulûat tiyatrosu gibi yerlerde gülünç hikâyeler, fıkralar anlatıp hoş ve şaşırtıcı sözler söyleyerek halkı eğlendiren kimse. **4.** *dbl.* Düz tümleç. **5.** Belirsiz isim. **6.** Küp biçiminde toprak yayık. [DS] 🗗 **nekre-gû,** *{OsT} Tuhaf hikâyeler anlatan; hoşa gidecek sözler söyleyen.*

nekre[2]**,** [kekre > nekre] *{ağız} sf.* Buruk. [DS]

nekre[3]**,** [Far. nehre] *{ağız} is.* Küp gibi, topraktan yapılma yayık [DS]

nekrelik,-ği [nekre[1]-lik] *is.* Nekre olma durumu; nekrenin niteliği.

nekro-, [Yun. nekrós > Fr. néc(o)-] *ön ek.* "Ölü" ile ilgili birleşik kelimeler yapmak için Latince kelimelerin başına getirilen ön ek.

nekrofaj, [Yun. nekros *(ölü)* + genos *(oğul)* > Fr. nécrogène] *is. biy.* Ölü vücutlarda gelişme ve yaşama.

nekrofil, [Fr. nécrophile] *sf.* Ölülerle cinsel ilişkide bulunan sapık.

nekrofili, [Fr. nécrophilie] *is. psikiyatr.* Ölülerle cinsel ilişkide bulunma şeklinde görülen cinsel sapıklık.

nekrofob, [Fr. nécrophobe] *sf.* Cesetten veya ölüden korkan.

nekrofobi, [Fr. nécrophobie] *is.* Cesetten duyulan aşırı korku; ölüden korkma.

nekroloji, [Yun. nekros + logos > Fr. Fr. nécrologie] *is.* **1.** Belirli bir zaman dilimi içinde ölmüş olan tanınmış kimselerin listesi. **2.** Bir veya bir kaç kişi ile ilgili ölüm ilanı. **3.** Nekroz durumlarını inceleyen bilim.

nekropol, [Fr. nécropole] *is.* **1.** Ölüler kenti. **2.** Büyük mezarlık.

nekrositoz, [Fr. nécrocytose] *is. biy.* Hücre ölümü.

nekrotik, [Fr. nécrotique] *sf.* Nekroz görünümünde olan.

nekrotoksin, [Fr. nécrotoxine] *is. biy.* Dokuyu öldüren zehir.

nekroz, [Fr. nécrose] *is.* **1.** Ölüm hâli. **2.** Canlının ölümüne yol açan fiziksel ve kimyasal değişiklik. **3.** Organizmanın diğer bölümleri yaşamasına rağmen bir doku, organ veya anatomik alanda meydana gelen doku veya hücre ölümü.

neks[1], [Ar. nekṣ نكص] *{OsT} is.* Bir şeyden kaçıp geri durma; el çekme; çekinme.

neks[2], [Ar. nekṣ نكث] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyi, meydana getiren parçalara ve ögelere ayırma, bozma; parçalama; dağıtma. **2.** Bir anlaşmayı bozma; buyruğu yürürlükten kaldırma.

neks[3], [Ar. neks نكس] *{OsT} is.* **1.** Baş aşağı çevirme; ters çevirme; alt üst etme. **2.** Geri çevirme. **3.** Bir kimsenin başını aşağı doğru eğme. **4.** Tekrarlama; nüksetme. **5.** Bir metni tersinden okuma.

nekse, [? nekse] *{ağız} is. tıp.* Romatizma ağrısı; yel. [DS]

nektar, [Yun. nektar] *is.* **1.** Çiçekli bitkilerde ve bazı yapraklarda bulunan, böcekleri, kuşları çeken ve tozlaşmaya yardımcı olan, tatlı, bitki öz suyu; bal özü. **2.** Yunan mitolojisinde içenleri ölümsüzlüğe kavuşturan tanrısal içki. 🗗 **nektar bezi,** *biy. 1. Bitkilerde nektar salgılayan bez. 2. Bitki bitlerinde tatlı bir sıvı salgılayan bez.*|| **nektar kuşu,** *zool. Nektaremengillerden, balözü ve çiçek taçlarında buldukları böceklerle beslenen bir ötücü kuş, (Nectarinia metalica).*

nektarcıl, [nektar-cıl] *sf.* (Hayvanlar için) balözü ile beslenen.

nektaremengiller, [nektar+emen-gil-ler] *is. zool.* Ötücü kuşlardan, gagaları ince ve uzun, kanatları sivri, tüyleri madenî parlaklıktaki küçük kuşları içine alan familya, *(Nectarinidae).*

nekz, [Ar. nekẓ نكظ] *{OsT} is.* Çok çabalama; gayret etme.

-nel, [-nel] *{eAT} yap. e.* Fiilden sıfat türeten ek. *degnel (göz değen), bitnel (verimli, mümbit).*

nelbegi, [? nelbegi / nelbeki] *{ağız} is.* Küçük sahan. [DS]

nelbeki, [? nelbeki / nalbeki] *{ağız} is.* **1.** İçi düz, büyük bakır sahan; lenger. **2.** Yemek tabağı. **3.** Küçük sahan; küçük tabak. **4.** Sigara tablası. [DS]

nelbeklemek, [Ar. naʿl + T. bek-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Atı ön ayağından, ucunda demir halka bulunan bir zincirle yere çakılı kazığa bağlamak.

nelbenk, -gi [Ar. naʿl + T. bek > nalbenk] *{ağız} is.* Ucu demir halkalı zincir; at kösteği. [DS]

nelek, [negü-lük > nelük] *{eT} zf.* → nelik. [DLT]

nelekler, [ne-lik[2]-ler ?] *{ağız} is.* Ne emekler; çok zahmet, çok emek. [DS]

nelik[1], [negü-lük > nelük] *zf.* **1.** *{eT}* Ne diye; niçin? *{ağız} (aynı)* [DLT] [DS] **2.** *zf. {ağız}* Ne işe yarar; onunla ne yapılır? [DS] **3.** *zm. {ağız}* Kim. [DS] **4.** *is. fel.* Her varlığın kendi varlığı ile dile getirdiği şey; bir şeyin niteliği. **5.** *{eAT}* Keyfiyet; mahiyet. 🗗 **nelik metelik,** *{ağız} Ne olur ne olmaz diye saklanan şey.* [DS]|| **nelik netelik,** *{ağız}* → nelik metelik. [DS]

nelik[2]**, -ği** [ne-lik] *{ağız} is.* Bir şeyi kazanmak, elde etmek için çekilen zorluk; güçlük; sıkıntı. [DS]

nelik[3]**, -ği** [ne-lik] *{ağız} sf.* Yaramaz; kötü. [DS]

nelikçe, [nelik-çe] *{ağız} zf.* Ne güçlükle; ne sıkıntı çekerek. [DS]

neluğ, [ne-lik] *{ağız} zf.* → nelik[1]. 🗗 **neluğ eder,** *{ağız} Neye yarar?* [DS]

nelük, [negü-lük > nelük] *{eT} zf.* **1.** Niçin; neden? [DLT] [İKPÖy.] **2.** Nasıl; ne gibi? [EUTS]

nem[1], [Far. nem نم] *{OsT} is.* **1.** Hafif ıslaklık; rutubet. **2.** Havada veya bir maddede bulunan su buharı. **3.** Çiy. 🗗 **nem-dār,** *{OsT} Nemli; ıslak.*|| **neme yönelim,** *biy. Canlıların zorunlu olarak havanın nemine yönelmeleri durumu; higrotropizm.*|| **nem-i dîde,** *{OsT} Gözyaşı.*|| **nem-keşîde,** *{OsT} Nem çeker.*|| **nem-nāk,** *{OsT} Nemli.*|| **nem-nākî,** *{OsT} Nemlilik; ıslaklık.*|| **nem ölçümü,** *Havadaki su buharı miktarının ölçülmesi işlemi; higrometri.*

nem[2]**, -mmi** [Ar. nemm نم] *{OsT} is.* Dedikoduculuk; laf taşıyarak ara bozma.

nem[3], [ne-m] *{eAT} zm.* Her şeyim; neyim var neyim yoksa. 🗗 **neme gerek,** *{ağız} Bana ne gerek; gerekmez; benim neyime.* [DS]

nem[4], [ne+ḫil-e-yım] *{ağız} c.* Bilmem. [DS]

nem[5], [? nem] *{ağız} is. tıp.* İrin. [DS]

nema, [Ar. nemā نما] *(nema:) {OsT} is.* **1.** Çoğalma; fazlalaşma; artma. **2.** Büyüme; gelişme; uzama. **3.** Faiz. 🗗 **nemā-dār,** *{OsT} 1. Büyüyen; gelişen. 2. Faiz getiren.*

nemaik, -kı [Ar. nemīḳa > nemāʾiḳ نمائق] *(nema:ik, k kalın söylenir) {OsT} is.* Mektuplar.

nemaim, [Ar. nemīme > nemāʾim نمائم] *(nema:im) {OsT} is.* Dedikoducular; ara bozucular.

nemalandırma, [nema-la-n-dır-ma] *(nema:landırma) is.* Nemalandırmak işi.

nemalandırmak, [nema-la-n-dır-mak] *(nema:landırmak) gçl. f. [-ır]* **1.** Faizi katarak parayı arttırmak; çoğalmasını sağlamak; nemalanmasını sağlamak. **2.** *mecaz.* Besletmek.

nemalanma, [nema-la-n-ma] *(nema:lanma) is.* Nemalanmak işi ve durumu.

nemalanmak, [nema-la-n-mak] *(nema:lanmak) dönşl. f. [-ır]* **1.** (Para için) faizi de eklenmek suretiyle artmak; çoğalmak. **2.** *mecaz.* Beslenmek.

nemam, [Ar. nemîme >nemmām نمام] *(nema:m) {OsT} sf.* İnsanlar arasında laf taşıyan; dedikoducu.

neman, [*eT.* nemen] *{ağız} zf.* **1.** Nasıl. **2.** Ne çok. **3.** Güzel. [DS]

nemarek, -ği [ne-m-e+gerek > nemārek] *(nema:rek) {ağız} zf.* Bana ne; beni ilgilendirmez; neme gerek. [DS]

nemarık, [Ar. nemruḳa > nemārıḳ نمارق] *(nema:rık) {OsT} is.* Yastıklar.

nemat, [Ar. nemāṭ نماط] *(nema:t) {OsT} is.* **1.** Yöntem; usul; yol; biçim; tarz; metot. **2.** Örtü; ihram; keçe. ◻ **nemāt-ı takrîr,** *{OsT} Söyleme biçimi.*

nematik, -ği [Fr. némátique] *sf. fiz.* **1.** Uzun moleküllerin serbest olarak yer değiştirebildiği fakat kendi aralarında paralel biçimde sıralanarak çift kırıcı bir sıvı oluşturduğu, kristal durumdan daha çok sıvı duruma yakın bir ara hâlde bulunan. **2.** *is.* Bu şekildeki bir ara hâl. **3.** Bu durumda olan madde.

nemayim, [Ar. nemāyim نمايم] *(nema:yim) {OsT} is.* Koğuculuklar; çekiştirmeler.

nembaki, [? nalbeki] *{ağız} is.* → nelbeki. [DS]

nemben, [ne+bil-em+ben] *{ağız} c.* Ne bileyim; bilmiyorum. [DS] ◻ **nemben netere,** *{ağız} Falan filan.* [DS]

nemcil, [nem-cil] *sf.* (Bitki için) nemli ortamlarda daha iyi gelişen; higrofil.

Nemçe, [Slav. nemetes *(Rusça konuşmayan)* => nemçe نمچه] *(ne'mçe) {OsT} is.* 16. yüzyıldan sonra Türklerin Avusturya'ya ve Avusturya halkına verdiği isim. ◻ **Nemçe arpası,** *Aşure, sütlaç vb. yapımında kullanılmak üzere kabuğu soyulmuş yemeklik arpa.*

nemçe, [? nemçe] *{ağız} is.* Tabak. [DS]

Nemçece, [Nemçe-ce] *is.* Almanca.

nemçeker, [nem+çek-er] *sf.* **1.** Havadaki nemi çekme özelliği bulunan; higroskopik. **2.** *is.* Havadaki nemin niceliğini ölçen alet; higroskop.

Nemçeli, [Nemçe-li] *sf.* Avusturyalı.

nemdenetir, [nem+dene-t-ir] *sf.* Bir ortamın nem oranını sabit olarak düzenleyen alet; higrostat.

neme[1], [ne *(soru zamiri)* + -m *(iyelik eki 1. t. k)* + -e *(yönelme durum eki)*] *(néme) zf.* **1.** Benim neyime; neyim ile ilgili. **2.** Benim hiçbir şeyimi ilgilendirmez; benimle ilgisi yok. ◻ **neme gerek,** *1. "Bu işle ilgilenmem; bu iş benim dışımda; beni ilgilendirmez" anlamında kullanılır. 2. Gerek duymama; ihtiyaç olmama. 3. Doğrusunu isterseniz; doğrusu gerekiyorsa; doğrusunu söylemek gerekirse.*|| **neme lazım,** *1. "Bu işle ilgilenmem; bu iş benim dışımda; beni ilgilendirmez" anlamında kullanılır. 2. Gerek duymama; ihtiyaç olmama. 3. Doğrusunu isterseniz; doğrusu gerekiyorsa; doğrusunu söylemek gerekirse.*|| **neme lazımcı,** *Bizzat ilgilenmesi gerekli olan bir şeyle ilgilenmeyen; umursamaz.*|| **neme lazımcılık,** *Gerekli şeylerle ilgilenmeme durumu; umursamama; umursamazlık.*

neme[2], [nē+mē / nēme / nime] *(ne:me:) {eT} is.* **1.** *e.* "Bilmem" anlamında edat. [DLT] **2.** Ne ise. [Gabain]

neme[3], [nē+mē] *{eT} zf.* **1.** Ne; hangi? [EUTS] **2.** Ne kadar? [DLT]

neme[4], [nē+mē] *{eT} is.* **1.** Nesne; şey. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Ruh.

neme[5], [ne+mē] *(ne'me:) ünl.* Şaşma bildirir.

nemed, [Far. nemed نمد] *{OsT} is.* Keçe; kebe. ◻ **nemed-pāre,** *{OsT} Keçe parçası.*|| **nemed-pūş,** *{OsT} 1. Keçe giyen. 2. Derviş.*|| **nemed-zîn,** *{OsT} At eyeri altına konulan keçe; teyelti.*

nemedin, [Far. nemed > nemedīn نمدين] *{OsT} sf.* Keçeden yapılmış.

nemehdan, [Far. nemek-dān] *{ağız} is.* Tuzluk; tuz kabı.

nemek, -ği [Far. nemek نمك] *{OsT} is.* **1.** Tuz. **2.** Tat; lezzet. **3.** Gördüğü iyilik karşısında şükretme. ◻ **nemek-be-harām,** *{OsT} 1. Tuz haini. 2. İyilik bilmez; nankör.*|| **nemek-çeş,** *{OsT} 1. Yemeğin tuzunu kontrol etme. 2. Süt çocuğunun ağzına bir parça tuz atma.*|| **nemek-çeşî,** *{OsT} Yeni doğan çocuğun ağzına tuz koyma töreni.*|| **nemek-efşān,** *{OsT} 1. Tuz serpen. 2. Tat veren; tatlandıran.*|| **nemek-feşān,** *{OsT} 1. Tuz serpen. 2. Tat veren; tatlandıran.*|| **nemek-harām,** *{OsT} Gördüğü iyilik karşısında şükretmeyen; iyilikbilmez; nankör.*|| **nemek-harāmî,** *{OsT} İyilikbilmezlik; nankörlük.*|| **nemek-helāl,** *{OsT} Gördüğü iyilik karşısında şükreden; iyilikbilir.*|| **nemek-paş,** *{OsT} Tuz eken.*|| **nemek-rîz,** *{OsT} 1. Tuz serpen. 2. Tat veren.*|| **nemek-sār,** *{OsT} Tuz çıkarılan yer; tuzla.*|| **nemek-sūd,** *{OsT} Tuzlanmış.*|| **nemek-şinās,** *{OsT} Gördüğü iyilik karşısında şükreden; iyilikbilir.*|| **nemek-zār,** *{OsT} Tuz çıkarılan yer; tuzla.*

nemekdan, [Fer. nemek-dān نمك دان] *(nemekda:n) {OsT} is.* Tuzluk; tuz kabı.

nemekin, [Far. nemekīn نمكين] *(nemeki:n) {OsT} sf.* **1.** Tuzlanmış; tuzlu. **2.** (Göz için) gözyaşı ile ıslanmış. **3.** (Dudak için) tatlı. **4.** Tatlı; hoş.

nemen[1], [neme-n] *{eT} zf.* Nasıl; ne suretle? [EUTS] [Gabain]

nemen[2], [nemben / nemen] *{ağız} c.* → nemben. [DS]

nemene, [ne+mene] *{ağız} zf.* Nasıl? [DS]

nemergin, [Far. nem => nem-er-mek > nem-er-gin] *{ağız} sf.* Nemli. [DS]

nemermek, [Far. nem => nem-er-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Islanmak; nemlenmek. **2.** Toprağın bir yerinden az fakat sürekli su çıkmak. [DS]

nemerse, [nē-mē+er-se نرسه] *{eAT} is.* Nesne; şey.

nemesük, -ğü [neme-sük / em-sük ?] *{ağız} sf.* Utangaç; sıkılgan. [DS]

nemf[1], [Ar. nemf نَفْ] *{OsT} is.* Küçük kurt.

nemf[2], [Yun. nymphé *(gelin)* / Lat. nympha > Fr. nymphe] *is.* Bazı böceklerin kurtçuk hâlden yetişkin hâline geçerken aldıkları özel durum.

nemfoman, [Fr. nymphomane] *sf.* (Kadın veya dişi hayvan için) aşırı ve sık cinsel istek duyan.

nemfomani, [Fr. nymphomanie] *is. psikiyatr.* **1.** Kadında cinsel isteğin marazi olarak aşırılık ve sıklık kazanması durumu. **2.** *vet.* Dişi hayvanlarda çiftleşme isteğinin aşırı derecede ve marazi olarak artması.

nemfoz, [Fr. nymphose] *is.* **1.** Nemf kılıfına girmiş bulunan böceğin durumu. **2.** Böceğin bu durumda bulunduğu süre.

nemika, [Ar. nemīḳa نَمِيقَه] *(nemi:ka) {OsT} is.* Mektup.

nemim, [Ar. nemīm / nemīme نَمِيم / نَمِيمَه] *(nemi:m) {OsT} is.* **1.** Fısıltı. **2.** Dedikodu etme.

nemime, [Ar. nemīm > nemīme نَمِيمَه] *(nemi:me) {OsT} is.* Dedikodu etme; çekiştirme. 🗗 **nemimekâr,** *{OsT} Dedikoducu; ara bozan.*

nemin, [Ar. nemīn نَمِين] *(nemi:n) {OsT} is.* **1.** Fısıltı. **2.** Koğucu; söz taşıyıcı.

neminang, [? neminañ] *{ağız} e.* Neyine gerek; gerekmez. [DS]

nemir, [Ar. nemr > nemīr نَمِير] *(nemi:r) {OsT} is.* Tatlı su.

nemisa, [? nemisa] *{ağız} is.* Ayşekadın fasulyesi.[DS]

nemisli, [nemis-li ?] *{ağız} is.* Sebzeli börek.[DS]

neml, [Ar. neml نَمْل] *{OsT} is.* **1.** Karınca. **2.** Kaşındırıcı bir ot. 🗗 **Neml Suresi,** *Kur'an-ı Kerim'in yirmi yedinci suresi. Lût kavminin yaptığı kötülükleri anlatır.*

nemle, [Ar. nemle نَمْلَه] *{OsT} is.* **1.** Karınca. **2.** Bir tek karınca. **3.** Vücutta meydana gelen karıncalanma.

nemlendirici, [nem-le-n-dir-ici] *sf.* **1.** Deriyi nemlendiren; nemli durmasını sağlayan; nemlendirmeye yarayan. **2.** *is.* Bir ortamın nemini istenilen düzeye yükseltmekte kullanılan alet veya madde. **3.** Klima tesisatında nemlendirmeyi sağlayan bölüm. 🗗 **nemlendirici krem,** *Kuru ciltlerin bakımında veya makyaj öncesinde kullanılan özel krem.*

nemlendirme, [nem-le-n-dir-me] *is.* **1.** Nemlendirmek işi. **2.** Bir yerdeki veya ortamdaki su buharı oranını artırma işlemi. **3.** Hafifçe ıslatma.

nemlendirmek, [nem-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Nemlenmesine yol açmak; nemlenmesini sağlamak; nemli duruma getirmek; rutubetlendirmek. **2.** Dericilikte, bitirme ve boyama, yağlama işlemleri için deriyi hafifçe ıslatmak. **3.** *matb.* Kâğıdı baskıya hazırlamak için hafifçe ıslatmak. **4.** Kapalı bir ortamın havasını belirli fizik şartlara getirmek veya o durumda tutmak için ortama su buharı vermek.

nemleniş, [nem-le-n-iş] *is.* Nemlenmek işi veya biçimi.

nemlenme, [nem-le-n-me] *is.* Nemlenmek eylemi.

nemlenmek, [nem-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Nemli hâle getirilmek. **2.** *dönşl. f.* Havada veya bulunulan ortamdan su buharı alarak hafifçe ıslak hâle gelmek; hafifçe ıslanmak.

nemletme, [nem-le-t-me] *is.* Nemletmek işi; nemli hâle getirtme eylemi.

nemletmek, [nem-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Nemli duruma getirtmek; nemlenmesini sağlatmak. **2.** Nemli duruma getirmek; nemlendirmek.

nemli, [nem-li] *sf.* **1.** Hafifçe ıslaklığı bulunan; nemi olan. **2.** Nem oranı yüksek olan. **3.** (Göz için) ağlamaklı; gözyaşı akmak üzere olan; ağlama belirtisi olan; yaşlı. 🗗 **nemli nemli,** *Nemli olarak; ıslak vaziyette.*

nemlilik, -ği [nem-li-lik] *is.* Nemli olma durumu; nemli olan şeyin niteliği; ıslaklık. 🗗 **nemlilik derecesi,** *Bir madde veya ortamda bulunan nem oranı.*

nemliye, [Ar. nemlī > nemliyye نَمْلِيَه] *{OsT} is. zool.* Karıncalar.

nemma, [*eT.* nē-mē] *{ağız} zf.* Niçin? [DS]

nemmal,-li [Ar. nemel > nemmāl نَمَّال] *(nemma:l) {OsT} sf.* Ara bozan; nemmas; nemmam.

nemmam, [Ar. nemīme > nemmām نَمَّام] *(nemma:m) {OsT} sf.* İnsanlar arasında laf taşıyarak ara bozan; dedikoducu; nemmal; nemmas.

nemmas, [Ar. nemes > nemmās نَمَّاس] *(nemma:s) {OsT} sf.* Ara bozan; münafık; nemmal; nemmam.

nemmen, [nem+ben] *{ağız} c.* → nemben. [DS]

nemne, [nē-mē+ne] *is.* Çerçöp. 🗗 **nemne neste,** *{ağız} Öte beri; ufak tefek şeyler.* [DS]

nemnem, [? nemnem] *{ağız} is. bot.* Büyük yapraklı, sarı çiçekli bir tür nane. [DS]

nemneşeel, [nemene + Ar. şekl ?] *{ağız} zf.* Ne biçim? [DS]

nemnetirik, -ği [nemene + et-tir-ik ?] *{ağız} sf.* **1.** Karma karışık. **2.** Ne olduğu belirsiz. [DS]

nemölçer, [nem+ölç-er] *is.* Havanın nemini ölçmeye yarayan alet; higrometre.

nemreka, [Ar. nemreḳa نَمْرَقَه] *{OsT} is.* Yastık.

Nemrud, [Nemrūd *(Babil hükümdarı)* > İbr. nimrod > Ar. nemrūd نَمْرُود] *(nemru:d) {OsT} is.* → Nemrut.

Nemrut,-du [Nemrūd *(Babil hükümdarı)* > İbr. nimrod > Ar. nemrūd نَمْرُود] *sf.* **1.** Acımasız; can yakıcı;

merhametsiz; gaddar. **2.** Yüzü gülmez; aksi; ters. ◻ **nemrut suratlı,** *Asık çehreli; gülmez.*

nemrutlaşma, [nemrut-la-ş-ma] *is.* Nemrutlaşmak eylemi.

nemrutlaşmak, [nemrut-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Nemrut gibi davranmak; acımasız olmak; gaddarlaşmak. **2.** Yüzü gülmez olmak.

nemrutluk,-ğu [nemrut-luk] *is.* **1.** Acımasız olma durumu; gaddarlık; acımasızlık. **2.** Yüzü gülmeme durumu.

Nemse, [Slav. nemetes *(Rusça konuşmayan)* => nemçe نمچه] *(ne'mse) {OsT} is.* Nemçe. ◻ **nemse kimyonu,** *bot. Frenk kimyonu.*|| **nemse tavuğu,** *Koşin tavuğu.*

nemse, [nemse / nevse] *{ağız} is.* Çibinlik. [DS]

nemş, [Far. nemş نمش] *{OsT} is.* Aldatma; hile; kandırma; dalavere.

nemüslü, [nemis-li / nemüs-lü] *{ağız} is.* Sebzeli börek. [DS]

-nen, [ile-n > -le-n > -nen] *{ağız} e.* İle; birlikte; onunla.

nen[1], [ne+añ > nēñ] *(ne:ñ) zf.* **1.** *{eT}* Hiç; herhangi. [Gabain] **2.** İnsanlar dışında kalan hacmi ve kütlesi bulunan her çeşit varlık; nesne; şey.

nen[2], [nen] *{ağız} is.* Ninni. [DS]

nen[3], [ne-n] *{ağız} zf.* Niye? [DS]

nence, [ne-n-ce] *(ne'nce) {ağız} zf.* Ne kadar. [DS]

nencecük, [nence-cük] *{ağız} zf.* **1.** Ne kadarcık? **2.** Çok küçük. [DS]

nenceğiz, [nen-ce(k)iz] *(ne'nceğiz) {ağız} zf.* Ne kadarcık; ne kadar küçük. [DS]

nenceng, [ne+eyle-y-ecek-sin > nenceñ] *{ağız} c.* Ne yapacaksın; neyine gerek? [DS]

nenceri, [nence-ri] *(ne'nceri) {ağız} zf.* Nasıl? [DS]

nençe, [ne+añça > neñçe] *{eT} zf.* **1.** Nice kez; nice; onca; ne çok; pek çok. [ETY][Tekin] **2.** Kaç; ne kadar? **3.** Bir şeye göre. [Gabain]

nendek, -ği [Ar. ḫandek => nendek] *{ağız} is.* Hendek. [DS]

nene, [nine > nene] *{ağız} is.* **1.** Anne. **2.** Büyük anne; nine. **3.** Üvey anne. **4.** Amca, dayı eşi; yenge. [DS]

nenenbeşik, -ği [nen+nen + beşik] *{ağız} is.* Bebekleri uyutmak için yapılan salıncak beşik. [DS]

neneş, [nine / nene-ş] *{ağız} sf.* Çok yaşlı; ihtiyar. [DS]

neng[1], [ne+añ > nēñ > nēñ] *(ne:ñ) {eT} zm.* **1.** Belirsizlik zamiri; herhangi biri. [ETY] **2.** *is.* Nesne; şey; herhangi bir şey; mal.[DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [ETY] **3.** Azıcık bir şey [İKPÖy.] **4.** *sf.* Belirsizlik sıfatı; herhangi bir; (olumsuz olarak) hiçbir; hiç. [İKPÖy.] [ETY] [Tekin] **5.** *zf.* Hiç; asla; kesinlikle; hiç bir suretle. [EUTS] [ETY] [Üç İtigsizler] **6.** Hiç de. [ETY] **7.** Kadar. -e gelince. [EUTS] ◻ **neng inçip,** *{eT} Ne olursa olsun mümkün olmayan.* [EUTS]

neng[2], [Far. neng ننگ] *{OsT} is.* **1.** Şeref; şöhret; ün. **2.** Ar; utanma. **3.** Utanç verici şey veya davranış; ayıp. **4.** Çarpışma; tartışma; kavga. ◻ **neng-näme,** *{OsT} 1. Yazılı savaş hikâyesi. 2. Yergi amacıyla yazılmış yazı.*| **neng-sär,** *{OsT} psikol. Ruh göçü.*|| **neng ü nämus,** *{OsT} Şeref ve namus.*

nengeyü, [neñ-eyü / neñeyük] *{eT} sf.* Ayrı. [Gabain]

nengname, [Far. neng-näme نامه ننگ] *(nengna:me) {OsT} is.* **1.** Bir savaşı anlatan hikâye. **2.** Yergi amacıyla alaycı biçimde yazılmış yazı.

nengnen, [neñ + neñ] *{eT} zf.* Her ne; ne? [ETY]

nengsar, [Far. neng-sär نامه ننگ] *(nengsa:r) {OsT} is.* **1.** *psikol.* Ruh göçü. **2.** Ruh göçü yoluyla bir aşağı duruma geçme.

... ne, ... ne, [... ne ...ne] *tekrar. bağ.* = → ne.

neni, [*eT.* neñ > neñ-i] *{ağız} zf.* Hangisini; neyi. [DS]

nening, [ne-n-iñ ننك] *{eAT} zm.* Neyin? ◻ **nening gibi,** *{eAT}* Ne gibi; nasıl?

neningçün, [neniñ + uç-un ننكچون] *{eAT} zf.* Ne için; niçin?

neningle, [neniñ + ile ننكله] *zf.* Ne ile; ne şekilde; nasıl?

nennen, [nen+nen] *{ağız} is.* Ninni. [DS]

nenni, [nenni / ninni ننى] *{eAT} {ağız} is.* Ninni. [DS] ◻ **nenni çalmak,** *{eAT} Ninni söylemek.*

nenüng, [ne-n-üñ ننوك] *{eAT} zm.* Neyin? ◻ **nenüng gibi,** → nening gibi.

neo, [Fr. **n**itrat + **e**tylen + **o**kside] *kısalt.* Dumansız barut üretiminde kullanılan etilen glikol di-nitratın kısa yazılışı.

neo-, [Yun. neos *(yeni; genç)*] *ek.* Yunanca ve Latinceden alınmış bilimsel ve teknik kelimelere *yeni* anlamı katan bir ön ek.

neodim, [Fr. neodyme] *is. kim.* Atom numarası 60, atom ağırlığı 144,24 olan, havada kolayca yükseltgenebilen, 100°C'de ergiyen nadir toprak metalleri grubundan beyaz renkli bir element, kısaltması: Nd.

neogenez, [Yun. neos *(yeni)* + genesis *(soy)* > Fr. néogénese] *is. biy.* Yeni doku oluşması.

neojen, [Fr. néogène] *sf.* ve *is. jeol.* Üçüncü zamanın iki büyük sisteminden en yenisine verilen ad.

neoklasik, -ği [Fr. néo-classique] *is.* Yeni klasik.

neokomiyen, [Fr. néocomien] *sf.* ve *is. jeol.* Tebeşir sisteminin en alt katına veya kat grubuna verilen ad.

neokoros, [Yun. neokhoros] *is.* **1.** Tapınak bekçisi. **2.** Zamanımız Ortodoks kilisesinde ayin eşyalarının bakımını ve korunmasını sağlayan görevli.

neolitik,-ği [Yun. neos *(yeni)* + lithos *(taş)* > Fr.

néolithique] *sf.* **1.** Taş devrinin son çağı ile ilgili. **2.** *is.* Cilalı taşların kullanıldığı ve bir yere bağlı tarımın yapıldığı Cilalı Taş Devri.

neolojik, -ği [Fr. néologique] *sf.* **1.** (Sözcük için) türetme, birleşim, aktarma veya başka yollarla dile yeni sokulan. **2.** Uydurulan.

neolojizm, [Fr. néologisme] *is.* **1.** Yeni sözcük. **2.** Sözcük türetme. **3.** Uydurmacılık.

neomisin, [Fr. néomycine] *is. ecz.* Deri ve bağırsaklarda bulunan mikroorganizmalara karşı kullanılmak üzere Actinomyces fradiae türü mantarların metabolizma ürünlerinden elde edilen bir antibiyotik.

neon, [Yun. neos *(yeni)* > Fr. néon] *is. kim.* Atom numarası 10, atom ağırlığı 20,18 olan, tek atomlu, 0,7 yoğunluğunda, havada 1/70.000 oranında bulunan, havanın soğutulmasıyla ayrıştırılan, düşük yoğunlukta tüp içine konulduğunda elektrik akımını geçirerek portakal kırmızısı bir ışık veren bir asal gaz olan element; simgesi: Ne 🗗 **neon lambası,** *Neon tüpü kullanılarak yapılmış olan aydınlatma aracı.*|| **neon tüpü,** *İçinde neon gazı bulunan boru şeklindeki ampul.*

neoplasti, [Fr. néoplastie] *is. tıp.* Harap olmuş dokuların çıkarılması suretiyle düzeltme yöntemi.

neoplazi, [Fr. néoplasie] *is. biy.* Yeni bir doku oluşumu.

neoplazma, [Fr. néoplasme] *is.* **1.** Yeni oluşan doku. **2.** Ur.

neopren, [Fr. néopren *(tescilli isim)*] *is.* Asetilenden türeyen, kloroprenin polimerleşmesiyle elde edilen sentetik kauçuk.

neosit, [Fr. néocyte] *is.* Yeni oluşmuş hücre.

neositemi, [Fr. néocytemie] *is.* Dolaşan kanda normal olarak görülmeyen çekirdekli alyuvarlar gibi genç hücrelerin bulunması durumu.

neostomi, [Fr. néostomie] *is.* Bedendeki doğal bir kanalın cerrahi müdahale ile asıl bağlanması gereken organa veya yakın bir organa bağlanması işlemi.

neoteni, [Fr. néoténie] *is.* Bir canlıda bedenî gelişme tamamlanmasına rağmen, emsallerinde bulunan üreme faaliyetinin geç kalması veya bulunmaması durumu.

neozoik,-ği [Fr. néozoïque] *sf. jeol.* Üçüncü ve dördüncü zamanla ilgili.

nep, [ne+bil-e-y-im > neben > nep / neb] *{ağız} zf.* Ne bileyim; bilmem. [DS]

nepotist, [İng. nepotist] *sf.* Akrabalarını ve yakın arkadaşlarını kayıran.

nepotizm, [İng. nepotism] *is.* Akraba ve yakın arkadaşlarının kayırma durumu.

neprüs, [? napprüs] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) işi ters giden; uğursuz. **2.** Kirli; pis. **3.** Eğitim görmemiş. [DS]

nepsiki, [? nepsiki] *{eT} is.* Peri. [EUTS]

Neptün, [Fr. néptun] *is. gök b.* Güneş sisteminin uzaklık bakımından sekizinci gezegeni, yerin 3.81 katı büyüklükte, yıldız dolanım süresi 164 yıl 280 gündür.

neptünizm, [Yun. neptinus *(Roma mitolojisinde deniz tanrıçası)* > Fr. neptunisme] *is.* Her kayacın deniz kökenli olduğunu savunan kuram.

neptünyum, [Néptun *(gezegen adı)* > Fr. néptunium] *(neptü'nyum) is kim.* Uranyumun nötronla bombardımanı sonucu elde edilen, atom numarası 93, atom ağırlığı 239 olan, uranyum ötesi, radyoaktif, yapay kimyasal element; sembolü: Np.

ner[1]**,** [nar / ner / nır *(yans.)*] *is.* Böğürme, gürültülü ses çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *ner-il-ti*

ner[2]**,** [Far. ner نر] *{OsT} is.* Erkek; er.

nerbeki[1]**,** [? nerbeki / nelbeki] *{ağız} is.* Büyük sahan. [DS]

nerbeki[2]**,** [Ar. naʿl + T. bek-i] *{ağız} is.* At bağlanan tokalı ip. [DS]

nercis, [Yun. narkissos > Ar. nercis نرجس] *{OsT} is. bot.* Nergis.

nerçeve, [Ar. maşraba => nerçeve / nerçiba] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

nerçiba, [Ar. maşraba => nerçiba / nerçeve] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

nerd, [Far. nerd نرد] *{OsT} is.* **1.** Tavla. **2.** Tavla oyunu. 🗗 **nerd-bāz,** *{OsT} Tavla oyuncusu.*|| **nerd-bāzî,** *{OsT} Tavla oyunu; tavla oyunculuğu.*

nerdane, [Far. merdāne-zenān => nerdane] *{ağız} is.* Kırmızı kadın ayakkabısı. [DS]

nerdban, [Far. nerd-bān نردبان] *(nerdba:n) {OsT} is.* Merdiven.

nerde, [ne+ara > nere > ner(e)-de > ne-r-de] *(ne'rde) zf.* → nerede.

nerdek, -ği [Far. nārdenk => nerdek / nerdenk] *{ağız} is.* **1.** Üzüm, nar, erik ve kızılcıktan yapılan ekşimsi pekmez. **2.** Domates salçası. [DS]

nerden, [ne+ara > nere > ner(e)-den > ne-r-den] *(ne'rden) zf.* → nereden.

nerdenk, [Far. nārdenk => nerdenk] *{ağız} is.* Domates salçası. [DS]

nerdeyse, [ner(e)-de+i-se > ner-de-y-se] *(ne'rdeyse) zf.* → neredeyse.

nerdimek, [Fan. nerdübān => nerdimek] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

nerdüban, [Far. nerd-ü-bān نردبان] *{OsT} is.* Merdiven.

nere[1]**,** [narū / ne+gerü / nere نره] *zf.* **1.** *{eT} {eAT}* Nereye? **2.** *zm.* Hangi yer? **3.** (Vücut için) hangi taraf; hangi organ? 🗗 **nerede akşam, orada sabah,** *Bir kimsenin gece kalacak yeri bulunmadığı için*

rastgele yerlerde sabahladığını bildirir.|| **nerede o bolluk,** *"Bir işi yapmak sanıldığı kadar kolay değil; imkânlar oldukça sınırlı." anlamında kullanılır.*|| **nerede hareket orada bereket,** *Çalışma, çabalama ve gayret etme bolluk kaynağı olur.*|| **nerede Ese** (İsa) **orada köse,** *1. Arkadaşlarından hiç ayrılmayan kimsenin, bu durumunu belirtmek için kullanılan söz. 2. İşini bilen, saygınlığı olan kimselerin davranışlarının yararlı olacağını belirtmekte kullanılan söz.*|| **nerede ise,** *Neredeyse.*|| .... **nerede kaldı?** *....nın ne yararı oldu? Hiç yarar sağlamadı.*|| **nerede kaldı ki,** *Olması mümkün olmayan bir cümlenin başına getirilir; olanaksızlık bildirir.*|| **nereye,** *Hangi tarafa; hangi yere; hangi yöne?*

nere[2], [Far. ner / nere نره] *{OsT} is.* **1.** Erkek; er. **2.** Dalga. 🗗 **nere-i āb,** *{OsT} Su dalgası.*

nerede, [nere-de] *(ne'rede) zf.* **1.** Hangi yerde. **2.** Geçmişe veya bir yere ait özlem, o zamanı ve yeri arayış ifade eder. **3.** Şu anda imkânsız olunduğunu bildirir. **4.** Tekrarı hâlinde önüne geldiği yerlerin birbirinden çok uzaklarda bulunduğunu bildirir. 🗗 **... nerede ... nerede,** *Bahsedilen yerlerin birbirinden çok uzak olduğunu belirtir.*

nereden, [nere-den] *(ne'reden) zf.* **1.** Hangi yerden. **2.** Hangi biçimde bir ilişki ile; nasıl bir bağlantıyla; hangi sebeple. **3.** Nasıl? **4.** Pişmanlık ifade eder. 🗗 **nereden nereye,** *1. İki olay arasındaki ilişkiye bir türlü akıl erdirilemediğini belirtir. 2. Uzak ve dolambaçlı bir ilişki ile.*

neredeyse, [nere-de+i-se > nere-de-y-se] *(ne'redeyse) zf.* **1.** Hemen hemen; az kaldı. **2.** Kısa bir zaman içinde.

nerek, [nē+kergek > nē + kerēk] *{eT} zf.* Neye; ne gerek? [DLT]

nereke, [? néreke] *{ağız} sf.* (Kız için) koskocaman. [DS]

nereli, [nere-li] *sf.* Birinin doğduğu yeri veya memleketini öğrenmek için kullanılan soru sözü.

nerene, [? nerene] *{ağız} is.* Kervanda, en arkada bulunan devenin dizine bağlanan çan. [DS]

neresi, [nere-s-i] *zm.* **1.** Hangi yanı veya organı. **2.** Hangi yönü; hangi tarafı. **3.** Hangi yer. **4.** Aynı cümle içinde tekrarlandığında karşılaştırılan yer ve şeylerin uzaklığını veya benzemezliğini anlatır.

nereye, [nere-y-e] *(ne'reye) zf.* Hangi yere?

nergebü, [? nergebü] *{ağız} is.* Bakırdan yapılma küçük yemek tabağı. [DS]

nergi, [? nergi] *{ağız} is.* Boyun. [DS]

nergis, [Yun. narsis > Far. nergis نرگس] *{OsT} is. bot.* **1.** Nergisgillerden, Eski Dünyada yetişen, sarı veya beyaz renkli, tek tek veya şemsiye biçimi çiçekli, uzun yapraklı, soğanı zehirli bir süs bitkisi, *(Narcissus).* **2.** *mecaz.* Güzelin gözü. 🗗 **nergis-i fettān,** *{OsT} Gönlü allak bullak eden göz; fettan göz.*|| **nergis-i şehlā,** *{OsT} Güzel ve baygın bakışlı göz; şehla göz.*|| **nergis zambağı,** *bot. Nergisgillerden, soğanla üretilen, hoş kokulu, iri ve güzel çiçekli bir süs bitkisi; güzel hatun çiçeği, (Amaryllis belladona).*

nergise, [Far. nergise نرگسه] *{OsT} is.* **1.** Kemik veya fildişinden nergis biçiminde oyulmuş tavan süsü. **2.** *gök b.* Ülker yıldızı.

nergisgiller, [nergis-gil-ler] *is. bot.* Nergis, fulya, kardelen gibi çoğu küçük ve kokulu bitkileri kapsayan familya, *(Amaryllidaceae).*

nergisî, [Far. nergisī نرگسی] *(nergisi:) {OsT} sf.* **1.** Nergis biçiminde olan. **2.** *is.* Biçim bakımından nergisi andıran, ortasına yumurta kırılıp pişirilen bir sebze yemeği. **3.** Bir tür işlemeli kumaş.

nergisiye, [Far. nergis + Ar. -iyye نرگسیه] *{OsT} is. bot.* Nergisgiller.

neri, [? neri] *{ağız} is.* İki yaşından büyük erkek keçi; teke. [DS]

nerim, [Far. nerīm نریم] *(neri:m) {OsT} is.* Yiğit; pehlivan.

neriman, [Far. nerīm > nerīmān نریمان] *(neri:ma:n) {OsT} is.* Pehlivan.

nerimani, [Far. nerīmān > nerīmānī نریمانی] *(neri:ma:ni:) {OsT} sf.* **1.** Pehlivanla ilgili. **2.** *is.* Pehlivanlık. **3.** Kahramanlık; yiğitlik.

neritik,-ği [Fr. néritique] *sf.* Kıyı şeridinde biriken çakıl, kum ve deniz kabukları yığını ile ilgili.

nerm, [Far. nerm نرم] *{OsT} sf.* Yumuşak; gevşek. 🗗 **nerm-āhen,** *{OsT} Gevşek olan; yumuşak olan.*|| **nerm-dil,** *{OsT} Gönlü yumuşak; merhametli.*|| **nerm-gû,** *{OsT} Sözü yumuşak.*|| **nerm-ligām,** *{OsT} 1. Başı sert olmayan at. 2. Söz dinler; itaatli.*|| **nerm nerm,** *{OsT} Yavaş yavaş.*|| **nerm-sāz,** *{OsT} (Kişi için) yumuşak; yavaş.*

nermî, [Far. nermī نرمی] *(nermi:) {OsT} is.* Yumuşaklık.

nermin, [Far. nerm > nermīn نرمین] *(mermi:n) {OsT} sf.* Yumuşak; nazik.

nermiyet, [Far. nermī > Ar. nermiyyet نرمیت] *{OsT} is.* Yumuşaklık.

nerpiz, [yarpuz > nerpiz] *{ağız} is.* Yaban nanesi.[DS]

nerpüz, [yarpuz > nerpüz] *{ağız} is.* Yaban nanesi. [DS]

nerrad, [Far. nerd > Ar. nerrād نراد] *{OsT} sf.* Güzel tavla oynayan.

nerreşir, [Far. nerre-şīr نره شیر] *(nerreşi:r) {OsT} is.* Erkek aslan.

nerse, [nē+er-se] *{eT} is.* Şey; nesne; her ne olsa? [EUTS]

nerüyon, [ne+er-ımek / öri-mek] *{ağız} c.* Ne yapıyorsun? [DS]

nervür, [Lat. nervus *(sinir, damar)* > Fr. nervure] *is.* **1.** Çıkıntı. **2.** Bir kumaşın üzerinde kabarıklık meydana getiren bir veya iki milimetre genişliğinde dikilmiş süs pilisi. **3.** Uçağın uçuş yönünde yerleştirilen aerodinamik profili veren kanat elemanı. **4.** Bazı kitapların sırtlarında kordon veya sicimin meydana getirdiği çıkıntı. **5.** Kâgir ve betonarme binalarda taşıyıcı elemanların meydana getirdiği direnç artırıcı çıkıntı.

nervürlü, [nervür-lü] *sf.* Nervür ile süslenmiş olan; nervürü bulunan; çıkıntılı. ◻ **nervürlü demir,** *Beton ile daha iyi uyuşması ve elemanın daha dirençli olması için üzerine küçük çıkıntılar yapılmış inşaat demiri; pürüzlü, çıkıntılı inşaat demiri.*

nes, -s'i [Ar. nes' نسأ] *{OsT} is.* İslamlık öncesinde Araplara mahsus Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep aylarında uygulanan savaş ve öldürme yasağının süresini geçirerek biraz daha uzatma.

nesa, [Ar. nesā نسا] *(nesa:) {OsT} is. anat.* Kalça kemiğinden ayakların ucuna kadar uzanan sinir.

nesaic, [Ar. nesic > nesā'ic نسائج] *(nesa:ic) {OsT} is.* Dokumalar; kumaşlar; dokunmuş şeyler.

nesaik, [Ar. nesīke > nesā'ik نسائك] *(nesa:ik) {OsT} is.* Kesilen kurbanlar.

nesaim, [Ar. nesīm > nesā'im نسائم] *(nesa:im) {OsT} is.* Hafif hafif esen rüzgârlar; esintiler.

nesak, [Ar. nesāḳ نساق] *(nesa:k) {OsT} is.* **1.** Biçim; üslûp; düzen; tarz; şekil. **2.** (İnci veya tespih için) dizi. ◻ **nesāk-sāz,** *{OsT} Tertipleyen; düzenleyen; düzene koyan; biçimlendiren.*‖ **nesāk-ı vahit,** *{OsT} Tek düzen.*

nesc, [Ar. nesc نسج] *{OsT} is.* **1.** Dokunmuş olan şey; dokuma. **2.** Doku. ◻ **nesc-i adalî,** *{OsT} Kas dokusu.*‖ **nesc-i asabî,** *{OsT} Sinir dokusu.*‖ **nesc-i azmî,** *{OsT} Kemik doku.*‖ **nesc-i beşere-i muhatiyye,** *{OsT} Epitelyum.*‖ **nesc-i dāimî,** *{OsT} Değişmez doku.*‖ **nesc-i demevî,** *{OsT} Kan dokusu.*‖ **nesc-i gudrüfî,** *{OsT} Kıkırdak doku.*‖ **nesc-i isfencî,** *{OsT} Sünger doku.*‖ **nesc-i kavî,** *{OsT} Katılgan doku.*‖ **nesc-i kesîf,** *{OsT} Yoğun doku.*‖ **nesc-i muhātî,** *{OsT} Mukoza dokusu.*‖ **nesc-i muîn,** *{OsT} anat. Destek doku.*‖ **nesc-i munzam,** *anat. Bağ dokusu.*‖ **nesc-i büstefrig** *{OsT}, anat. Salgı dokusu.*‖ **nesc-i salîs,** *bot. Üçüncül doku.*‖ **nesc-i sinnî,** *{OsT} anat. Petek doku.*‖ **nesc-i şahmî,** *{OsT} anat. Yağ dokusu.*‖ **nesc-i tālî,** *anat. İkincil doku.*‖ **nesc-i temessül,** *{OsT} Özümleme dokusu.*

nescî, [Ar. nesc > nescī / nesciye نسجي / نسجيه] *(nesci:) {OsT} sf.* **1.** Dokuma ile ilgili. **2.** *anat.* Doku ile ilgili.

nesdane, [nese-ne+Far. dāne نسدانه] *(nesda:ne) {eAT} is.* Nesne; şey.

nes'e, [Ar. nes'e نسئه] *{OsT} is.* Veresiye alma.

nese, [ne+er-se > nesē نسا / نسه] *{eAT} is.* Nesne; şey.

neseb, [Ar. neseb نسب] *{OsT} is.* → nesep. ◻ **neseb-bi'l-amüd,** *{OsT} huk. Aşağı doğru inen soy; çocuklar ve torunlar.*‖ **neseb-bi'l-arz,** *{OsT} huk. Kardeşler ve oğulları arasındaki yakınlık.*‖ **neseb-bi't-tül,** *{OsT} huk. Aşağıdan yukarıya doğru olan soy; atalar.*‖ **neseb-i vākıf,** *{OsT} Vakfedenin çocukları ve torunları.*

neseben, [Ar. neseb > neseben نسباً] *(nese'ben) {OsT} z.f.* Soy bakımından; soyca.

nesebî, [Ar. neseb > nesebī / nesebiyye نسبي / نسبيه] *(nesebi:) {OsT} sf.* Soyla ilgili; soya ait; kuşağa ilişkin.

nesem, [Ar. nesem نسم] *{OsT} is.* **1.** Soluk alıp verme; soluma. **2.** Rügârın hafifçe esmesi; esinti. **3.** Nefes; ruh.

nesemat, [Ar. nesem > nesemāt نسمات] *(nesema:t) {OsT} is.* **1.** Solumalar. **2.** Nefesler. **3.** Hayatlar; ruhlar. **4.** Hafif hafif rüzgâr esitileri.

neseme, [Ar. neseme نسمه] *{OsT} is.*→ nesem.

nesene, [ne-se+ne نسانه] *{eAT} is.* **1.** Nesne; şey. **2.** Bir şey. **3.** Hiçbir şey.

nesep, -bi [Ar. neseb نسب] *{OsT} is.* **1.** Soy; baba soyu; şecere. **2.** *huk.* Ana baba ile çocuklar arasındaki kan bağı; çocuk ile ana baba arasındaki hısımlık ilişkisi. ◻ **nesebi gayrisahih,** *(Çocuk için) evlilik dışı doğan; yasal olmayan birleşme sonucu doğan.*‖ **nesebin değiştirilmesi,** *1. Bir çocuğu başka bir kimsenin çocuğu imiş gibi gösterme. 2. Başkasının hüviyetini kullanma. 3. Bir kimseyi başkası gibi gösterme.*‖ **nesebin düzeltilmesi,** *Evlilik dışı doğan çocuğun, nesebinin yasanın belirlediği yollarla doğuştan itibaren evlilik için nesep durumuna getirilmesi; sahih olmayan nesebin sahih hâle getirilmesi.*‖ **nesebin reddi,** *Evlilik içinde doğan çocuğun baba tarafından babası olduğunu kabul etmeme; çocuğun babasının kendisi olmadığını iddia etme.*‖ **nesebi sahih,** *(Çocuk için) yasalara uygun evlilikle doğan; babası belli olan.*

nesevi, [Ar. nisā > nesevī / neseviyye نسوي / نسويه] *(nesevi:) {OsT} sf.* **1.** Kadınla ilgili. **2.** Kadına ait.

neseviyet, [Ar. nesevī => neseviyyet نسويت] *{OsT} is.* Kadın olma durumu; kadınlık.

nesf, [Ar. nesf نسف] *{OsT} is.* **1.** (Bina vb. için) kökünden yıkma; yıkış. **2.** Parçalayıp toz hâline getirme; ufalama.

nesg, [Ar. nesġ نسغ] *{OsT} is. biy.* Ağaçlara su yürümesi.

nesh, [Ar. nesḫ نسخ] *{OsT} is.* → nesih. → **nesh-i ta'-lîk,** *{OsT} Nesih ve talikten bozma yazı; nestalik.*|| **nesh hurdası,** *{OsT} Bir yazı sitili.*

neshî, [Ar. nesḫ > nesḫī نسخى] *(neshi:) {OsT} sf.* **1.** Neshe ilişkin; nesihle ilgili. **2.** *is.* Bir yazı biçimi.

nesî[1]**,** [Ar. nes'ī نسئى] *(nes-i:) {OsT} is.* İslamlık öncesi Araplarında, haram aylardaki savaş yapmama süresini uzatma.

nesî[2]**,** [Ar. nisyān > nesī نسى] *(nesi:) {OsT} sf.* Unutkan.

nesib, [Ar, neseb > nesīb / nesībe نسيب / نسيبه] *(nesi:b) {OsT} sf.* **1.** Soyu temiz; soydan temiz. **2.** → nesip.

nesibe, [Ar. nesīb > nesībe نسيبه] *(nesi:b) {OsT} sf.* (Kadın için) temiz soylu; asil; soylu.

nesic, [Ar. nesīc / nesīce نسيج / نسيجه] *(nesi:c) {OsT} sf.* Dokunmuş.

nesice, [Ar. nesīc > nesīce نسيجه] *(nesi:ce) {OsT} is.* Dokunmuş şey; dokuma.

nesie, [Ar. nesīe نسيئه] *(nesi:e) {OsT} is.* Veresiye alışveriş.

nesice, [Ar. nesīf نسيف] *(nesi:f) {OsT} is.* İki kişi arasında olan sır.

nesih,-shi [Ar. nesḫ نسخ] *{OsT} is.* **1.** Kaldırma; hükümsüz bırakma. **2.** Bir şeyin aynını başka bir yere çıkarma; kopya etme. **3.** Hat sanatında kullanılan yazı türlerinden biri. **4.** *isl.* Kur'an-ı Kerim'de önce gelen ayete göre sonradan gelen ayetin taşıdığı hükmün kapsamı.

nesik[1]**, -ği** [Ar. nesīk نسيك] *(nesi:k) {OsT} is.* **1.** Altın. **2.** Gümüş.

nesik[2]**, -kı** [Ar. nesīḳ نسيق] *(nesi:k, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Nizamlı; düzenli. **2.** Süslü; bezenmiş.

nesike, [Ar. nesīke نسيكه] *(nesi:ke) {OsT} is.* **1.** Allah için kesilen kurban. **2.** Altın veya gümüş dökmesi.

nesil,-sli [Ar. nesl نسل] *{OsT} is.* **1.** Aynı çağda yaşayan ve yaşları birbirinin aynı veya birbirine yakın olan kimselerin tümü; kuşak. **2.** Soy zincirinde derece; kuşak. **3.** Soy zincirini oluşturan dereceler arasındaki zaman süreci; kuşak. **4.** Döl; soy; sülale. ◻ **nesilden nesle,** *Kuşaktan kuşağa sürüp giden; devam eden.*|| **nesli tükenmek,** *Soyu kurumak; döl vermez olmak; soyu kalmamak.*|| **neslî vakıf,** *Bir kimsenin o anda var olan ve sonradan doğacak olan çocukları ile torunlarının yararlanmaları için kurduğu vakıf.*

nesim, [Ar. nesm > nesīm / nesīme نسيم / نسيمه] *{OsT} is.* **1.** Yumuşak esen rüzgâr; esinti. **2.** Türk müziğinde bugüne örneği ulaşmamış bir birleşik makam. **3.** *sf.* Hoş; yumuşak. ◻ **nesîm-i galiye,** *{OsT} Güzel kokulu bir şeyin rüzgârı.*|| **nesîm-i nev-bahâr,** *{OsT} İlkbahar rüzgârı.*|| **nesîm-i seher,** *{OsT} Tan yeri; hoş esen sabah rüzgârı.*|| **nesîm-i subh,** *{OsT} Sabah rüzgârı.*|| **nesîm-i subh-dem,** *{OsT} Sabah vakti esen rüzgâr.*

nesimî, [Ar. nesīm > nesīmī نسيمى] *(nesi:mi:) {OsT} sf.* Yel ile ilgili.

nesip, -bi [Ar, neseb > nesīb نسيب] *(nesi:b) {OsT} sf.* **1.** → nesib. **2.** *is. ed.* Kasidenin giriş bölümü.

nesir[1]**,-sri** [Ar. neşr نثر] *{OsT} is.* **1.** Dağıtma; saçma; yayma. **2.** Düz yazı.

nesir[2]**, -sri** [Ar. nesr نسر] *{OsT} is.* **1.** Akbaba. **2.** Kartal.

nesir[3]**,** [Ar. neşīr نثير] *(nesi:r) {OsT} is.* Hayvan aksırması.

nesis, [Ar. nesīs نسيس] *(nesi:s) {OsT} is.* **1.** Aşırı açlık; çok aç olma. **2.** İnsanın en son takati. **3.** Ölmek üzere olan insanın en son nefesi; son nefes.

nesise, [Ar. nesīse نسيسه] *(nesi:se) {OsT} is.* Fesatlık için yapılan fısıldaşma.

nesiy, -syi [Ar. nesy نسى] *{OsT} is.* **1.** Unutulmuş. **2.** Unutma.

nesiyet, [Ar. naṣīḥat => nesiyet] *{ağız} is.* Öğüt; nasihat. [DS]

nesl, [Ar. nesl نسل] *{OsT} is.* → nesil.

nesme, [Ar. nesm > nesme نسمه] *{OsT} is.* **1.** Nefes; ruh. **2.** Soluma; nefes alıp verme. **3.** Rüzgârın hafifçe esmesi.

nesnas, [Ar. nesnās نسناس] *(nesna:s) {OsT} is.* **1.** *mit.* Yarısı insan, tek elli, tek ayaklı ve tek gözlü, sıçrayarak ilerleyen masal yaratığı; nimçehre. **2.** *zool.* Bir cins maymun.

nesne, [ne *(soru zamiri)* + i-se *(imek fiilinin şartı)* + ne *(soru zamiri)* > ne+i-se+ne > ne+(i)-s(e)+ne / nesene نسانه / نسنه] *is.* **1.** Duyu organları yardımıyla varlığı algılanabilen her türlü somut varlık; ağırlığı ve hacmi bulunan varlık; karşımızda duran şey. **2.** Canlı varlıklara karşıt olarak her türlü varlık; cansız varlık; şey. *{eAT} (aynı)* **3.** İnsana karşıt olarak hareket, düşünce, irade ve haktan yoksun şey; eşya. *{eAT} (aynı)* **4.** (Olumsuz cümlelerde) hiçbir şey. **5.** Ada karşıt olarak alınan herhangi bir şey; eşya. **6.** *dbl.* Fiilin belirttiği eylemden etkilenen varlığı belirten ad ve ad öbeği; geçişli fiili bütünleyen yalın ya da belirtme durumundaki tümleç; düz tümleç. **7.** *fel.* Algılayan veya düşünen özneye karşıt olarak algılanan ya da düşünülen şey. **8.** *psikanl.* Dürtünün, elde ettiğinde amacına ulaşabildiği şey. **9.** Sanatçının, kullandığı, birleştirdiği veya yarattığı bir

eserin tümünü ya da bir bölümünü oluşturan üç boyutlu öge. **10.** *psikol.* Dolaysız olarak duyumlarımızla, dolaylı olarak da zekâ ve kavrama yetimizle tanıdığımız dış dünya. **11.** *{eAT}* Bir şey; hiçbir şey. ☐ **nesne birliği,** *dbl. Nesne durumunda olan sözcüklerin oluşturduğu grup; nesne öbeği.*|| **nesne grubu,** *dbl.* → nesne öbeği; nesne birliği.|| **nesne kitap,** *Metin, kitabın basıldığı malzeme ve kitapta yer alan resimler arasındaki bağıntılara dayanan, değişik tür ve düzenleme ögelerinden oluşmuş baskı ve plastik değerleri taşıyan kitap.*|| **nesne öbeği,** *dbl. Cümlede, fiilin belirttiği eylemden etkilenen varlıkları karşılayan kelimelerin meydana getirdiği öbek; nesne grubu.*| **nesne tanımı,** *mant. Bir nesnenin, zorunlu olarak taşıdığı özellikler aracılığıyla tanımlanması.*|| **nesne tuymak,** *{eAT} Bir şeyler anlamak.*

nesnecik, -ğI [nesne-cik جك-نسنه] *{eAT} is.* Az veya küçük de olsa bir şey.

nesnecük, -ğü [nesne-cük جوك-نسنه] *{eAT} is.* → nesnecik.

nesnel, [nesne-l] *sf.* **1.** Nesne ile ilgili; nesneye ilişkin olan. **2.** *mecaz.* Gerçeğe varmada, taraf tutmadan inceleme yapan, yargıya varan; yargılarına kişisel duygularını, etkilenmeleri katmayan; bu biçimde davranan kişinin tutumu; afaki; objektif. **3.** Gerçeği her türlü yorumdan bağımsız olarak akla kabul ettiren; algılanabilen. **4.** Yan tutmayan; etki altında kalmayan. **5.** *fel.* Düşünen öznenin karşıtı olarak dış nesneye ilişkin olan; bireyin kişisel görüşünden bağımsız olan; objektif. **6.** *tıp.* (Hastalık belirtisi için) hekim veya hastanın çevresindekilerden biri tarafından değerlendirilebilecek olan.

nesnelci, [nesne-l-ci] *sf.* **1.** Nesnelcilikle ilgili olan. **2.** *is.* Nesnelcilik yanlısı olan; objektivist.

nesnelcilik,-ği [nesne-l-ci-lik] *is.* **1.** *fel.* Zihne açıkça görünen şeyin, dış gerçekliğin en temel doğrusu olduğunu ileri süren öğreti; öznel değil de herkes için geçerli olan, öznenin değil, nesnenin gerçekliğine dayanan bilgileri arayan akıl yolu; objektivizm. **2.** Nesnelerin onları algılayan zihnimizin dışında var olduklarına inanma. **3.** Sistemli bir şekilde taraf tutmaktan kaçınma.

nesneleşme, [nesne-leş-me] *is.* **1.** Nesneleşmek eylemi. **2.** Kavramların, teorilerin, varsayımların vb.nın somut nesneler ve gerçekler hâline gelmesi.

nesneleşmek, [nesne-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* (Kavram, varsayım, teori vb. için) somut nesne veya gerçek duruma gelmek; nesne oluşturmak.

nesnelik, [nesne-lik] *is.* Nesne olma durumu; başkası ile kişi arasındaki bağıntı; nesnel biçim.

nesnelleşme, [nesne-l-le-ş-me] *is.* Nesnelleşmek eylemi.

nesnelleşmek, [nesne-l-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Nesnel duruma gelmek; her türlü yorumdan bağımsız olarak gerçeği akla kabul ettirebilir duruma gelmek.

nesnelleştirme, [nesne-l-le-ş-tir-me] *is.* Nesnelleştirmek işi veya edimi.

nesnelleştirmek, [nesne-l-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir] fel.* Nesnel duruma getirmek; dış gerçeğe aktarmak.

nesnellik,-ği [nesne-l-lik] *is.* **1.** Kendi kişiliğine bağlı duygu, düşünce, görüş gibi sebeplerin etkisinde kalmadan yargıda bulunma durumu ve özelliği; tarafsızlık; yan tutmama; objektiflik. **2.** Yargılarında yan tutmayan, kişisel tercihlerini katmayan kişi ve toplulukların taşıdığı nitelik. **3.** Gerçeğe uygunluk taşıyan ve olayları doğrulukla tanımlayan şeyin niteliği. **4.** *fel.* Nesnel olan bir şeyin ayırt edici özelliği. **5.** Bilimsel çalışmalarda, araştırmacının ele aldığı nesne ile kendi öznelliğini ayrı tutarak kurduğu ilişki.

nesnes, [Ar. nesnas => nesnes] *{ağız} is.* Ağaçları dallarından başlayarak kurutan bir hastalık. [DS]

nesnesel, [nesne-sel] *sf.* Nesneye ait; nesneyle ilgili.

nesnesiz, [nesne-siz] *sf.* **1.** Nesnesi olmayan. **2.** *psikanl.* (Ruhsal durum için) belli bir nesne üzerine kurulmamış; belli bir nesneye dayanmayan.

nesr[1], [Ar. neşr نشر] *{OsT} is.* → nesir[1].

nesr[2], [Ar. nesr نسر] *{OsT} is.* → nesir[2]

nesre, [Ar. neşre نشره] *{OsT} is.* **1.** *anat.* Geniz. **2.** Üst dudakta burun deliklerinin ortasına doğru olan çukur. **3.** *gök b.* Bir yıldız adı.

nesren, [Ar. neşr > neşren نشراً] *(ne'sren) {OsT} zf.* Düz yazı olarak.

nesrin, [Far. nesrīn نسرين] *(nesri:n) {OsT} is.* Yaban gülü.

nesriye, [Ar. nesriyye نسريه] *{OsT} is. zool.* Akbabagiller.

nessab, [Ar. neseb > nessāb نساب] *(nessa:b) {OsT} is.* Tanınmış ailelerin, hükümdarların vb. kimselerin soylarını araştırıp yazan tarihçi; soyağacı yazarı.

nessabîn, [Ar. nessāb > nessābīn نسابين] *(nessa:bi:n) {OsT} is.* Silsile yazanlar.

nessabun, [Ar. nessāb > nessābūn نسابون] *(nessa:-bu:n) {OsT} is.* Silsile yazan bilginler.

nessac, [Ar. nesc > nessāc نساج] *(nessa:c) {OsT} is.* **1.** Dokumacı; çulha. **2.** *mecaz.* Yalancı.

nessar, [Ar. neşr > neşşār / neşşāre نشار] *(nessa:r) {OsT} sf.* Saçan; dağıtan.

nestalik, [Ar. nesḫ + ta'līk > Far. nesta'līḳ نستعليق] *(nesta:lik, k kalın söylenir) {OsT} is. hat.* Temeli talik yazıya dayanan ve İranlı hattatlar tarafından kullanılan bir yazı türü; Acem yazısı.

neste[1], [nesne / nes-te نسته] *{eAT} {ağız} is.* Nesne; şey. [DS] 🗗 **neste beste,** *{eAT} Derme çatma; şöyle böyle; düzensiz; saçma sapan.*

neste[2], [neste] *{ağız} is.* **1.** Büyük sopa; değnek. **2.** Erkekte cinsel organ. [DS]

nester, [Far. nester نستر] *{OsT} is. bot.* Yaban gülü; ağustos gülü.

nesterek, -ği [neste-rek ?] *{ağız} is.* Nesne; eşya. [DS]

nesteren, [Far. nesteren نسترن] *{OsT} is. bot.* → nester.

nesterin, [Far. nesterīn نسترین] *(nesteri:n) {OsT} is. bot.* → nester. 🗗 **nesterîn-zār,** *{OsT} Gül bahçesi; güllük.*

nesterun, [Far. nesterūn نستروٰن] *(nesteru:n) {OsT} is. bot.* → nester.

Nesturî, [Nestorius *(Süryani rahip)* > Ar. nasṭūr-ī نسطوری] *(nastu:ri:) {OsT} sf.* Nestorius mezhebinden olan.

Nesturîlik, -ği [nesturi-lik] *(nestu:ri:lik) is.* Nestorius'un, Hz. İsa'nın tanrı olmayıp ancak tanrısal nitelikler taşıyan bir insan olduğunu ve dolayısıyla Hz. Meryem'in de tanrının annesi değil ancak bir insan olan İsa'nın annesi olduğunu savunan görüşüne uygun olarak gelişen ve yaygınlaşan Hristiyan mezhebi; Antakya okulu.

Nesturiye, [Ar. nesṭūr > nesṭūriyye نسطوریه] *(nestu:riye) {OsT} is.* Nesturîlik.

nesy, [Ar. nesy نسی] *{OsT} is.* → nesiy.

nesyen, [Ar. nesy > nesyen نسیاً] *(ne'syen) {OsT} zf.* Unutulmuş olarak. 🗗 **nesyen mensiyyen,** *{OsT} Büsbütün unutulmuş; hatırdan çıkarılmış.*

neş[1], **-şi** [Ar. neşş نش] *{OsT} is.* **1.** Karıştırma. **2.** Kaynama.

neş[2], [Ar. neşf => neş] *{ağız} is.* Su sızıntısı; yerdeki ıslaklık. [DS]

neş[3], [neş] *{ağız} ünl.* Sığır kovalama ünlemi. [DS]

neşa, [Ar. neşā نشا] *(neşa:) {OsT} is.* Nişasta.

neşabet, [Ar. neşābet نشابت] *(neşa:bet) {OsT} is.* Okçuluk sanatı.

neşağal, [nē + Ar. şekl => neşāğal] *{ağız} zf.* Ne biçim; nasıl? [DS]

neşaid, [Ar. neşīd > neşā'id نشائد] *(neşa:id) {OsT} is.* **1.** Şiirler. **2.** Atasözü hâline gelmiş ünlü vecizeler ve beyitler.

neşak, -kı [Ar. neşaḳ نشق] *{OsT} is.* Buruna su çekme.

neşal, [nē + şekl => neşāl] *(neşa:l) {ağız} zf.* Nasıl? [DS]

neşastec, [Far. nişāste > Ar. neşāstec نشاستج] *(neşa:stec) {OsT} is.* Nişasta.

neşat, -tı [Ar. neşāṭ نشاط] *(neşa:t) {OsT} is.* Sevinç; neşe. 🗗 **neşāt-āver,** *{OsT} 1. Sevindiren. 2. müz. Türk müziğinde on yedinci yüzyıla kadar kullanılmış bir birleşik makam.*‖ **neşāt bahş,** *{OsT} Sevinç veren.*‖ **neşāt-efzā,** *{OsT} Sevinç artıran.*‖ **neşāt-engîz,** *{OsT} Sevinç uyandıran.*‖ **neşāt-mend,** *{OsT} Sevinçli; neşeli.*

neşatlı, [neşat-lı] *sf.* Sevinçli; neşeli.

neşb, [Ar. neşb نشب] *{OsT} is.* Batma.

neşe, [Ar. neş'e نشئه] *{OsT} is.* **1.** Yeniden oluşma; yeniden peydahlanma. **2.** Gülme, eğlenme eğilimi; sevinme belirtisi; dışa vuran sevinç; keyif; şetaret. **3.** Hafif sarhoşluk; çakırkeyif olma. 🗗 **neş'e-dār,** *{OsT} Neşeli; keyifli.*‖ **neşen bilir,** *argo. Sen nasıl istersen; keyfin bilir.*‖ **neş'e-nisār,** *{OsT} Neşe saçan.*‖ **neş'e-nisār-ı tarāb,** *{OsT} Sevinç coşkunluğu dağıtan.*‖ **neşesi kaçmak,** *Sevinci kaybolmak, azalmak; üzülmek.*‖ **neşesini bulmak,** *Neşeli duruma gelmek; neşelenmek; keyiflenmek.*‖ **neşesi yerinde,** *Neşeli; keyifli.*‖ **neş'e-yāb,** *{OsT} Keyifli; neşeli.*

neşeel, [nē + Ar. şekl => neşeēl] *{ağız} zf.* Ne biçim; nasıl? [DS]

neşel, [nē + Ar. şekl => neşeğal / neşeel] *{ağız} zf.* Ne biçim; nasıl? [DS]

neşelendirme, [neşe-le-n-dir-me] *is.* Neşelendirmek işi; birinin neşelenmesini sağlama.

neşelendirmek, [neşe-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Neşeli duruma getirmek; neşe vermek; sevindirmek; şenlendirmek; sevinç vermek. **2.** (Bir yer ve ortam için) neşe katmak; şen ve eğlenceli duruma getirmek.

neşeleniş, [neşe-le-n-iş] *is.* Neşelenmek işi veya biçimi.

neşelenme, [neşe-le-n-me] *is.* Neşelenmek eylemi.

neşelenmek, [neşe-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Neşeli duruma gelmek; neşe ve sevinç içinde bulunmak; sevinç duymak; neşe kazanmak; şenlenmek; keyiflenmek. **2.** Hafifçe sarhoş olmak.

neşeli, [neşe-li] *sf.* **1.** Neşesi bulunan. **2.** Gülmeye, eğlenmeye hazır. **3.** Neşe saçan. **4.** Gülen, eğlenen; keyifli; şen şakrak. **5.** Coşku ve sevinç veren. **6.** *zf.* Eğlence ve neşe içerisinde olarak. **7.** *müz.* Hızlı ve serbest tempo ile; allegro. 🗗 **neşeli renk,** *Cırtlaklığa kaçmayan, canlı ve taze renk.*

neşesiz, [neşe-siz] *sf.* **1.** (Kişi için) neşesi ve keyfi yerinde olmayan; durgun; keyifsiz. **2.** Neşe uyandırmayan; neşe vermeyen.

neşesizlik,-ği [neşe-siz-lik] *is.* Neşesiz olma durumu; keyifsizlik; durgunluk.

neşet, [Ar. neş'et نشئت] *(neş-et) {OsT} is.* **1.** Ortaya çıkma; meydana gelme; oluşma. **2.** ... den ileri gelme; kaynaklık etme; kaynak olma. 🗗 **neşet etmek,** *Kaynağını bir yerden almak; doğmak; kay-*

naklanmak.|| **neş'et-i uhrâ,** *{OsT} Ruhun vücuttan çıkışı.*|| **neş'et-i ûlâ,** *{OsT} Ruhun vücuda girişi.*

neşetli, [neş'et-li] *sf.* (Bir okul veya öğrenim derecesi için) çıkışlı; mezun; bitiren.

neşeyli, [nē + Ar. şekl => ne şekil-li] *{ağız} zf.* Ne biçim; nasıl? [DS]

neşf, [Ar. neşf نشف] *{OsT} is.* **1.** Suyu çekip emme. **2.** Sızma.

neşi, [nē + Ar. şey' => neşī] *{ağız} zf.* Ne biçim; nasıl? [DS]

neşid, [Ar. neşīd نشيد] *(neşi:d) {OsT} is.* → neşide.

neşide, Ar. neşīde نشيده] *(neşi:de) {OsT} is.* **1.** Şiir; manzume. **2.** Bir toplulukta okunmaya değer şiir. **3.** Atasözü durumuna gelmiş olan mısra veya beyit. **4.** Nağme; ezgi. 🗗 **neşîde-hân,** *{OsT} Şiir okuyan.*|| **neşîde-hânî,** *{OsT} Şiir okuyuculuk.*

neşinide, [Far. nā-şinīde ناشنيده] *(neşini:de) {OsT} sf.* Duyulmamış; işitilmemiş.

neşir, -şri [Ar. neşr نشر] *{OsT} is.* **1.** Yayma; dağıtma. **2.** Kitap, gazete, dergi vb. basma ve yayımlama. **3.** Bir yazıyı, yayım organında yayımlama. **4.** *isl.* Kıyamet gününde insanların tekrar dirilmesi.

neşire, [? neşire] *{ağız} is.* Biçilen ağaç veya tahtanın dökümtüsü; talaş. [DS]

neşirfe, [Ar. maşraba => neşirfe] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

neşit, -tı [Ar. neşīṭ نشيط] *(neşi:t, t kalın söylenir) {OsT} is.* Sevinçli; neşeli; şen.

neşle, [? neşle] *{ağız} is.* Harmandan saman taşımakta kullanılan bez ya da astardan yapılma büyük çuval. [DS]

neşlemek, [neş-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Sığır için) dürtmek; kovalamak. [DS]

neşr, [Ar. neşr نشر] *{OsT} is.* → neşir.

neşredilme, [Ar. neşr + T. e(t)-il-me] *is.* Neşredilmek eylemi; yayımlanma.

neşredilmek, [Ar. neşr + T. e(t)-il-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** (Bir nesne için) saçılmak; dağıtılmak; yayılmak. **2.** (Kitap, dergi, gazete vb. için) yayımlanmak.

neşren, [Ar. neşr > neşren نشراً] *(ne'şren) {OsT} zf.* Gazete ve dergide yazmak suretiyle; yayımlayarak; neşrederek.

neşretme, [Ar. neşr + T. e(t)-me نشر ابتمه] *{OsT} is.* Neşretmek işi; yayımlama.

neşretmek, [Ar. neşr + T. e(t)-mek نشر ابتمك] *{OsT} gçl. f. [-er]* **1.** (Bir nesneyi) saçmak; dağıtmak; yaymak. **2.** (Kitap, dergi, gazete vb. için) yayımlamak; basıp yaymak.

neşrî, [Ar. neşr > neşrī نشرى] *(neşri:) {OsT} sf.* Yayımla ilgili; yayıma ilişkin.

neşriyat, [Ar. neşrī > neşriyyāt نشريات] *(neşriya:t) {OsT} is.* Yayımlanmış; basılmış eserler; yayın. 🗗 **neşriyât-ı kâzibe,** *{OsT} Yalan yayınlar; yalan sözler.*

neşrolunma, [Ar. neşr + T. ol-un-ma نشر اولنمه] *{OsT} is.* Neşrolunmak eylemi; yayımlanma.

neşrolunmak, [Ar. neşr + T. ol-un-mak نشر اولنمق] *{OsT} edil. f. [-ur]* Yayımlanmak.

neşşab, [Ar. neşşāb نشاب] *(neşşa:b) {OsT} is.* Ok atan kimse; okçu.

neşşaf, [Ar. neşf > neşşāf نشاف] *(neşşa:f) {OsT} sf.* Sıvıyı içine çeken; çok emen; soğurgan. 🗗 **neşşâf kâğıt,** *Kurutma kâğıdı.*

neşşal, -li [Ar. neşşāl نشال] *(neşşa:l) {OsT} sf.* Henüz pişmemiş yemeğe saldıran.

neşter, [Far. nīşter نشتر] *{OsT} is.* Cerrahide dokuları kesmekte kullanılan, sivri uçlu, keskin küçük bıçak; bisturi. 🗗 **neşter vurmak,** *Bir sorunu, kesin sonuca ulaşmak amacıyla ele almak.*

neşterleme, [neşter-le-me] *is.* Neşterlemek işi,

neşterlemek, [neşter-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Neşter ile kesmek. **2.** *mecaz.* İnsana üzüntü verecek bir durumu hatırlatmak; sorunları deşmek.

neşur, [Ar. neşr > neşūr نشور] *(neşu:r) sf.* Çok yayan; çok dağıtan.

neşüküfte, [Far. nā-şüküfte > neşüküfte نشكفته] *{OsT} is.* (Çiçek için) açılmamış; kapalı.

neşün, [ne+uç-un > neçün / neşün] *{eAT} zf.* Niçin; nasıl?

neşv, [Ar. neşv نشو] *{OsT} is.* Bir canlının gelişerek büyümesi; gelişme; boy atma; hayat bulma.

neşvan, [Ar. neşve > neşvān نشوان] *(neşva:n) {OsT} sf.* **1.** Sarhoş olan; çakırkeyif. **2.** Aldığı haberin sevinci ile kendinden geçen.

neşvat, [Ar. neşve > neşvāt نشوات] *(neşva:t) {OsT} is.* Neşeler.

neşve, [Ar. neşve نشوه] *{OsT} is.* **1.** Neşe. **2.** Hafif sarhoşluk. 🗗 **neşve-bahş,** *{OsT} Neşe veren; neşelendiren.*|| **neşve-bahşâ,** *{OsT} Neşe verme; neşelendirme.*|| **neşve-dâr,** *{OsT} Neşeli.*|| **neşve-dârâne,** *{OsT} Neşeli olarak.*|| **neşve-gâh,** *{OsT} Neşe yeri; neşe veren yer.*|| **neşve-mend,** *{OsT} Neşeli.*|| **neşve-rübâ,** *{OsT} Neşe veren; neşelendiren.*|| **neşve-yâb,** *{OsT} Neşe veren; neşelendiren.*|| **neşve-zâr,** *{OsT} Neşe yeri; neşe veren yer.*

neşveli, [neşve-li] *sf.* Neşeli.

neşvet, [Ar. neşve > neşvet نشوت] *{OsT} is.* → neşve.

neşvünema, [Ar. neşv ü nemā نشوونما] *(neşvünema:) {OsT} is.* (Bitki için) büyüme ve gelişme.

net[1], [Fr. net] *sf.* **1.** Göz tarafından bütün çizgileri ile tam ve kesin olarak algılanan; iyi görünen; görünümü bulanık olmayan. **2.** (Ses için) iyi duyulan; pürüzsüz ve anlaşılabilen. **3.** (Ücret, para vb. için) bütün kesintiler çıktıktan sonra; artık daha başka kesinti yapılmayacak durumda olan. **4.** *mecaz.* Açık ve kesin olarak anlaşılabilen; hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak kadar açık anlaşılabilen; anlaşılmaz yanı bulunmayan; açık. **5.** *mecaz.* (Kişi için) gizli kapaklı işleri olmayan. **6.** *mecaz.* (Tutum için) dürüstlükle ortaya konan. **7.** *mecaz.* Belirgin ve hissedilebilir. **8.** *zf.* Açık seçik olarak; açıkça. **9.** *zf.* Belirgin olarak; bütün çizgileri ile. ◻ **net ağırlık,** *Bir şeyin darası çıkarıldıktan sonra kalan ağırlığı; kendi ağırlığı.*|| **net faiz,** *bank. Uygulanmış olan bir faizden vergi, komisyon ve diğer giderler düştükten sonra kalan bölüm.*‖ **net hâsıla,** *işlet. Üretim kapasitesinde veya servetler kitlesinde bir azalışa meydan vermeyecek şekilde çıkarılıp alınabilecek miktar.*|| **net fiyat,** *tic. Üzerinde indirim veya artırma yapılmayan fiyat; kesin fiyat.*‖ **net kâr,** *işlet. İşletmenin bütün gider kalemleri düşüldükten sonra kalan kâr miktarı.*|| **net olarak,** *Açıkça.*‖ **net resim,** *Genellikle 1/10 ölçeğinde önden, yandan ve üstten görünüşü veren teknik resim.*|| **net sabit varlıklar,** *işlet. Sabit varlıkların amortismanları çıktıktan sonraki değerleri toplamı.*|| **net ücret,** *işlet. Brüt ücretten vergi, sigorta ve diğer giderler kesildikten sonra kalan kısım.*|| **net ürün,** *biy. Birinci tüketici için mevcut besin miktarı.*|| **net yatırım,** *işlet. Bir dönem içinde kullanılan sermaye donanımındaki eskime ve aşınmayı karşılayan bir tutarın üzerindeki yatırımlar.*

net[2], [İng. net] *is. spor.* Ağ; file.

neta, [İt. netto *(temiz)*] *(ne'ta) sf. dnz.* Temiz; derli toplu; düzgün. ◻ **neta etmek,** *dnz. Gemilerde herhangi bir çalışma alanını iş bittikten sonra tekrar kullanım için temizlemek ve hazırlamak.*

netac, [Ar. netāc نتاج] *(neta:c) {OsT} is.* Hayvanın kendi kendine doğurması.

netaic, [Ar. netīce > netā'ic نتائج] *(neta:ic) {OsT} is.* → netayiç.

netameli [Ar. intān > netāne *(pis koku çıkaran)* + T. -li تنامه لی] *(neta:meli) {OsT} sf.* **1.** Gizli bir tehlikesi olduğu sanılan; tekin olmayan; tekinsiz; uğursuz. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** (Kişi ve nesne için) başına sık sık kaza gelen; sık sık kazaya uğrayan. **3.** *{ağız}* (Kişi için) kel. [DS] **4.** *{ağız}* (Kişi için) inatçı. [DS]

netayic, [Ar. netīce > netāic نتایج] *(neta:yic) {OsT} is.* Sonuçlar; neticeler. ◻ **netāyic-i ef'al,** *{OsT} İşlerin sonuçları.*|| **netāyic-i vahîme,** *{OsT} Kötü sonuçlar; korkulu sonuçlar.*

neteer, [ne+tür] *{ağız} zf.* Nasıl; ne tür? [DS]

neteg, [nē+tēg] *(ne:te:g) {eT} zf.* **1.** Nasıl; ne gibi? [EUTS] [Üç İtigsizler] **2.** Hangi? [EUTS] [Gabain] **3.** Herhangi; bir dereceye kadar. [EUTS] [Gabain]

netegin, [neteg-in] *{eT} zf.* Neden; niçin; nasıl? [Üç İtigsizler]

neteglik, [neteg-lik] *{eT} is.* Nitelik; nasıllık. [Clauson] [KB]

netek, [ne+teg] *{eT} zf.* Nice; nasıl? [DLT]

netekim, [ne + te(k)+kim > netekim] *e.* → nitekim.

neteliksiz, [ne+te(k)-lik-siz > nete-lik-siz] *{ağız} sf.* ve *zf.* Kuşkusuz. [DS]

neteme, [? neteme] *{ağız} is.* Atın alnında üst üste iki tane burkulmuş nişan. [DS]

neter, [ne+tür > netēr / neteher / netör] *(ne'te:r) {ağız} zf.* Ne tür; nasıl. [DS]

netf, [Ar. netf نتف] *{OsT} is.* Kıl yolma.

neth, [Ar. neṯh نتح] *{OsT} is. biy.* Ter.

netha, [Ar. neṯha نتحه] *{OsT} is. tıp.* Vücuttaki herhangi bir sıvının bulunduğu yerden dışarıya sızması.

nethavi, [Ar. neṯhavī نتحاوی] *(netha:vi:) {OsT} sf.* Sızıntı ile ilgili.

netice, [Ar. netīce نتیجه] *(neti:ce) {OsT} is.* **1.** Bir eylemin, bir işin, bir olayın bitiminde ortaya çıkan durum veya şey; sonuç. **2.** Bir şeyin zorunlu olarak gerektirdiği şey; sonuç. **3.** Bir inceleme, araştırma bitiminde varılan, anlaşılan durum; sonuç. **4.** Bir karşılaşma veya yarışmanın bitiminde elde edilen başarı durumu. **5.** Bir matematik işlemin bitiminde varılan bulgu; sonuç. **6.** Bir girişimden elde edilen ürün; hulasa; sonuç. **7.** Öz; özet; hulasa. **8.** Yemiş. ◻ **netice alamamak,** *Yapılan bir iş veya girişimden başarı elde edememek; umduğunu bulamamak.*|| **netîce-bahş,** *{OsT} Sonuç veren; sonuçlandıran.*|| **netîce-i hayât,** *{OsT} Hayat boyunca yapılan işlerin sonucu.*‖ **netîce-i istidlâl,** *{OsT} man. Vargı.*‖ **netîce-i kelâm,** *{OsT} Sonuç olarak; sözün geldiği öz.*|| **netîce-i taleb,** *{OsT} huk. Açılan davalarda istemin özeti.*|| **netîce-pezîr,** *Son bulmuş.*|| **neticesi harekete bitişik suç,** *huk. Ceza yasalarının suç saydığı davranışın yapılması ile suçun gerçekleşmesi durumu.*|| **neticesi hareketten ayrı suç,** *huk. Ceza yasalarının suç saydığı davranış yapılmakla birlikte suçun gerçekleşebilmesi için ayrıca bir sonucun arandığı suç.*‖ **netice vermek,** *Sonuca ulaşmak; beklediğini elde etmek.*

neticelendirme, [netice-le-n-dir-me] *(neti:celendirme) is.* Neticelendirmek işi; sonuçlandırma; bitirme; sona erdirme.

neticelendirmek, [netice-le-n-dir-mek] *(neti:celendirmek) gçl. f. [-ir]* **1.** Yapılan işi bitirmek; sona erdirmek; sonuca vardırmak; sonuçlandırmak. **2.** Bir işi belirtilen biçimde sona erdirmek; bitirmek; öyle sonuçlandırmak.

neticeleniş, [netice-le-n-iş] *(neti:celeniş) is.* Neticelenmek işi veya biçimi; sonuçlanış; bitiriliş.

neticelenme, [netice-le-n-me] *(neti:celenme) is.* Neticelenmek eylemi; sonuçlanma.

neticelenmek, [netice-le-n-mek] *(neti:celenmek) edil. f. [-ir]* **1.** (Yapılan iş için) bitirilmek; sona erdirilmek; sonuca vardırılmak; sonuçlandırılmak. **2.** (Belirtilen biçimde) sona ermek; bitmek; öyle sonuçlanmak.

neticesiz, [netice-siz] *(neti:cesiz) sf.* **1.** Bir sonuca ulaşılamayan; sonuç alınamayan; sonuçsuz. **2.** Sonuçlanmayan.

neticeten, [Ar. netīce > netīceten نتيجةً] *(neti:ce'ten) {OsT} zf.* **1.** Sonuç olarak. **2.** Sonuca göre.

netirge, [? netir-ge] *{ağız} is.* Torun çocuğu. [DS]

netleşme, [net-le-ş-me] *is.* Netleşmek eylemi; kesinleşme; belirginleşme.

netleşmek, [net-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Açık seçik duruma gelmek; belirgin durum almak; iyi bir duruma gelmek; netlik kazanmak; kesinleşmek; belirginleşmek.

netleştirme, [net-le-ş-tir-me] *is.* Netleştirmek işi.

netleştirmek, [net-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Net durum almasını sağlamak; açık seçik anlaşılır ve görünür duruma getirmek; netleşmesini sağlamak; netlik kazandırmak.

netli, [Ar. niyyet => niyet-li > netli] *(ne:tli) {ağız} zf.* İsteyerek; bilerek. [DS]

netlik,-ği [net-lik] *is.* **1.** İyice görünür ve algılanır olma durumu; çizgileri kesin olarak belli olma. **2.** Anlam belirsizliği taşımama; çok iyi anlaşılabilir olma durumu; açık seçiklik. **3.** *fot.* Resim ve görüntülerde, normal gözlemle anlaşılabilir ve seçilebilir nitelik. **4.** (Haberleşmede) seçiklik.

netme, [? netme] *{ağız}* Çobanların giydiği keçe üstlük; kepenek. [DS]

netn, [Ar. netn نتن] *{OsT} is.* Kokma; çürüme; fena kokma.

netöör, [ne+tür] *{ağız} zf.* → neter. [DS]

netör, [ne + tür > netōr] *(netö:r) {ağız} zf.* → neter. [DS]

netöyür, [ne+tür] *{ağız} zf.* → neter. [DS]

netrek,-ği [ne+ter-ik] *{ağız} is.* Çerçöp. [DS]

netrek, -ği [Ar. mıṭraḳ => matrak / netrek] *{ağız} sf.* Komik; neşeli. [DS]

neuzübillah, [Ar. neʿūẕü-b-illāh نعوذبالله] *(neu:'zübilla:h) {OsT} ünl.* (Tehlikeli ve korkulu anlarda) "Allah'a sığındık!" "Allah korusun!" anlamında kullanılan söz.

nev[1], [Far. nev نو] *{OsT} sf.* **1.** Yeni. **2.** Körpe; taze. **3.** Son zamanlarda ortaya çıkmış; son zamanlarda yapılmış. **4.** Farsça kelimelerin başına gelerek yeni, taze, körpe, son zamanlarda yapılmış, ortaya çıkmış anlamlarında birleşik sıfatlar yapar. ☞ **nev-ābād,** *{OsT} Yeni bayındırlaşmış; yeni şenlenmiş.*|| **nev-āmed,** *{OsT} 1. Yeni gelmiş. 2. Yeni yetme.*|| **nev-āmede,** *{OsT}* → nev-amed.|| **nev-āmūz,** *{OsT} Bir şeye yeni alışmaya çalışan; acemi.*|| **nev-ā-nev,** *{OsT} 1. Yeni yeni. 2. Taze taze.*|| **nev-arūs,** *{OsT} Yeni gelin.*|| **nev-arūsān,** *{OsT} Yeni gelinler.*|| **nev-āverde,** *{OsT} Yeni icat edilmiş.*|| **nev-āyende,** *{OsT} Yeni gelmiş olan.*|| **nev-āyendegân,** *{OsT} Yeni gelmiş olanlar.*|| **nev-āyin,** *{OsT} 1. Yeni biçimde, yeni üslûpta yapılmış olan. 2. Yeni üslûp çıkaran.*|| **nev-bāde,** *{OsT} Yeni şarap; yeni içki.*|| **nev-bahar,** *{OsT} İlkbahar.*|| **nev-bahārî,** *{OsT} İlkbaharla ilgili.*|| **nev-bāre,** *{OsT} 1. Turfanda sebze veya yemiş. 2. Yeni; taze; yeşillik. 3. Hediye.*|| **nev-bāve,** *{OsT} 1. Turfanda sebze veya yemiş. 2. Yeni; taze; yeşillik. 3. Hediye.*|| **nev-be-nev,** *{OsT} 1. Yeni yeni. 2. Taze taze.*|| **nev-bünyān,** *{OsT} Yeni kurulmuş.*|| **nev-bürîde,** *{OsT} Yeni kesilmiş; yeni koparılmış.*|| **nev-cah,** *{OsT} 1. Yönetimi eline yeni almış olan. 2. Yüksek bir göreve yeni atanmış olan; yeni yükselmiş olan.*|| **nev-civān,** *{OsT} Genç delikanlı.*|| **nev-demîde,** *{OsT} Yeni yetişmiş; taze.*|| **nev-devlet,** *{OsT} Sonradan görme; büyüklüğü sindirememiş olan.*|| **nev-devletān,** *{OsT} Sonradan görmeler.*|| **nev-edā,** *{OsT} Yeni teknik; yeni yol; yeni üslûp.*|| **nev-eser,** *Yeni eser.*|| **nev-güşāde,** *{OsT} Yeni açılmış.*|| **nev-hāst,** *{OsT} 1. Genç; taze; yeni. 2. Genç delikanlı. 3. Genç hayvan.*|| **nev-hat,** *{OsT} Sakalı yeni çıkmaya başlayan.*|| **nev-heves,** *{OsT} 1. Bir işe yeni başladığı için büyük bir istekle çalışan. 2. Çalışma isteği çabuk geçen; maymun iştahlı.*|| **nev-hevesān,** *{OsT}* → nevheves'in çoğulu.|| **nev-hîz,** *{OsT} 1. Yeni yetişmiş. 2. Genç; taze.*|| **nev-îcad,** *{OsT} Yeni icat edilmiş olan.*|| **nev-inān,** *{OsT} 1. Yeni dizgin. 2. mecaz. Bineğe yeni alıştırılmakta olan acemi at.*|| **nev-kadem,** *{OsT} Yeni yürümeye başlamış çocuk.*|| **nev-kâr,** *{OsT} Bir işe yeni başlamış olan; acemi.*|| **nev-kârān,** *Bir işe yeni başlayanlar; acemiler.*|| **nev-kîse,** *{OsT} 1. Yeni kese. 2. mecaz. Sonradan görme.*|| **nev-küşāde,** *{OsT} Yeni açılmış.*|| **nev-müslîm,** *{OsT} Müslümanlığı yeni kabul etmiş olan.*|| **nev-nihāl,** *{OsT} 1. Taze fidan; filiz. 2. İnce uzun vücut.*|| **nev-niyāz,** *{OsT} 1. Bir işe yeni başlayan; çırak. 2. tasvf. Dervişliğe girme yoluna adım atmış olan.*|| **nev-pervāz,** *{OsT} Yeni kanatlanmış; uçmaya yeni başlamış.*|| **nev-peydā,** *{OsT} Yeni çıkma.*|| **nev-rāh,** *{OsT} 1. Yolculuğa yeni başlamış olan. 2. Yeni yol.*|| **nev-reftār,** *{OsT} Yeni yürümeye başlamış çocuk.*|| **nev-res,** *{OsT} Yeni yetişen; yeni biten.*|| **nev-resîd,** *{OsT} Yeni yetişme; yeni yetişmiş.*|| **nev-resîde-gân,** *{OsT} Yeni yetişmişler; yeni olgunlaşmışlar.*|| **nev-resm,** *{OsT} 1. Yeni çıkma. 2. Büyük yakalı, kolsuz bir tür harmani.*|| **nev-reste,** *{OsT} Yeni çıkmış; ye-*

ni bitmiş; ortaya yeni çıkmış.|| **nev-reste-gân,** *{OsT} Yeni bitmişler; yeni yetişmişler.*‖ **nev-reste-gân-ı maârif,** *{OsT} Bilgide yeni yetişenler.*‖ **nev-rüz,** *{OsT}* → nevruz.‖ **nev-rüste,** *{OsT} Yeni yetişme.*‖ **nev-sâl,** *{OsT} Yeni yıl; yıl başı.*‖**nev-sâle,** *{OsT} Genç; taze; küçük.*|| **nev-sefer,** *{OsT} Yolculuğa yeni çıkan.*‖ **nev-şâh,** *{OsT} 1. Yeni dal. 2. Yeni bitmiş geyik boynuzu.*|| **nev-şüküfte,** *{OsT} (Çiçek için) yeni açılmış.*|| **nev-ummâ,** *{OsT} Bir suretle; bir derece.*‖ **nev-zâd,** *{OsT}* → nevzat.|| **nev-zemîn,** *{OsT} Yeni tarz; yeni çeşit.*|| **nev-zuhûr,** *{OsT} Yeni çıkma.*

nev[2]**, v'i** [Ar. nevʿ نوع] *{OsT} is.* → nevi. 🗗 **nev'-i beşer,** *{OsT} İnsan soyu; insan türü; insanlar.*|| **nev'-i teşhîr,** *{OsT} Sergileme biçimi.*|| **nev'-i şahsına münhasır,** *{OsT} Kendine özgü; kişisel.*

neva, [Far. nevā / nevāy نوا / نوای] *(neva:) {OsT} is.* **1.** Ses; ahenk; nağme. **2.** Refah. **3.** Kuvvet; zenginlik; servet. **4.** Kısmet; nasip. **5.** *müz.* Türk musiki sisteminde, tiz sekizlide, 24 aralıklı dizinin 5. perdesi. **6.** *müz.* Türk musikisinde uşşak dörtlüsüne rast beşlisinin ilavesi ile meydana getirilmiş yedi numaralı basit makam. 🗗 **nevâ-ger,** *{OsT} Şarkı okuyan.*|| **nevâ-mâye,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*‖ **nevâ-nevrüz,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevâ-perdâz,** *{OsT} 1. Şarkı okuyan. 2. Çalgıcı.*|| **nevâ-perdâzân,** *{OsT} 1. Şarkı okuyanlar. 2. Çalgıcılar.*|| **nevâ-püselik,** *{OsT} müz. 3. Selim tarafından meydana getirilmiş bir birleşik Türk müziği makamı.*|| **nevâ-sâz,** *{OsT} Çalgıcı.*|| **nevâ selmek,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevâ-şehnâz,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*

nevabız, [Ar. nabż > nevābıż نوابض] *(neva:bız) {OsT} is.* Atardamarlar.

nevabig, [Ar. nābiġa > nevābiġ نوابغ] *(neva:big) {OsT} is.* **1.** Ulu kişiler; şerefli kimseler. **2.** Sonradan şair olanlar.

nevabit, [Ar. nebāt > nevābit نوابت] *(neva:bit) {OsT} is.* Yerden çıkarak büyüyen şeyler, yerden bitenler; bitkiler;

nevabuselik, -ği [Far. nevā-būselik نوا بوسلك] *(neva:-buselik) {OsT} is. müz.* Neva makamının buselik dörtlüsü ile biten şekilde birleşik makam.

nevaciz, [Ar. nāciz > nevāciz نواجذ] *(neva:ciz) {OsT} is. anat.* Azı dişlerinin sonundaki altlı üstlü dört çift diş.

nevad, [Far. nevād نواد] *(neva:d) {OsT} is.* **1.** Mahzen. **2.** Zarar; ziyan. **3.** Dil.

nevade, [Ar. nevāde نواده] *(nava:de) {OsT} is.* Torun.

nevadıc, [Ar. nāżıc > nevāżıc نواضج] *(neva:dıc) {OsT} is.* Kıvama gelmiş olanlar; olgunlaşmışlar.

nevadî, [Ar. nādī > nevādī نوادی] *(neva:di:) {OsT} is.* Meclisler; toplantılar. 🗗 **nevâdî-i üdebâ,** *{OsT} Edebiyatçı toplantıları.*

nevadir, [Ar. nādir > nevādir نوادر] *(neva:dir) {OsT} is.* Az bulunur şeyler; seyrek rastlananlar.

nevafic, [Ar. nāfic > nevāfic نوافج] *(neva:fic) {OsT} is.* Kaburga kemiklerinin sonları; eğeler.

nevafil, [Ar. nāfile > nevāfil نوافل] *(neva:fil) {OsT} is.* Farz ve vacip dışında fazladan yapılan ibadetler.

nevafis, [Ar. nefsā > nevāfis نوافس] *(neva:fis) {OsT} is.* Loğusalar.

nevafiz, [Ar. nāfiẕe > nevāfiẕ نوافذ] *(neva:fiz) {OsT} is.* İçe işleyici şeyler; nüfuz edici şeyler.

nevager, [Far. nevāger نواگر] *(neva:ger) {OsT} is.* Şarkı söyleyen; hanende.

nevahi[1]**,** [Ar. nāḥiye > nevāḥī نواحی] *(neva:hi:) {OsT} is.* **1.** Bucaklar; nahiyeler. **2.** Taraflar; yanlar. 🗗 **nevâhî-i kazâ,** *{OsT} Bir ilçeye bağlı olan bucaklar.*|| **nevâhî-i muhterika,** *{OsT} yer b. Eski yanardağların çevresinde görülen volkanik izler.*

nevahi[2]**,** [Ar. nehy > nāhiye *(yasak olan)* > nevāhī نواهی] *(neva:hi:) {OsT} is.* Yasaklanan şeyler.

nevahid, [Ar. nāhid > nevāhid نواهد] *(neva:hid) {OsT} is.* Turunç memeli kızlar.

nevahik, -kı [Ar. nāhiḳa > nevāhiḳ نواهق] *(neva:hik, k kalın söylenir) {OsT} is.* Dudaklı hayvanların göz pınarları.

nevaht, [Far. nevāḫten > nevāḫt نواخت] *(neva:ht) {OsT} is.* **1.** Okşama. **2.** Saz çalma.

nevahte, [Far. nevāḫten *(okşamak)* > nevāḫte نواخته] *(neva:hte) {OsT} is.* **1.** Okşanmış; sevilmiş. **2.** Saz çalan; müzisyen.

nevai, [Far. nevāī نوائی] *(neva:i:) {OsT} sf.* **1.** Ses, ahenk ve makam ile ilgili. **2.** Zenginlik ve servetle ilgili olan.

nevaib, [Ar. nāʾibe > nevāʾib نوائب] *(neva:ib) {OsT} is.* Belalar; musibetler; felaketler. 🗗 **nevâib-i eyyam,** *{OsT} Günlerin getirdiği felaketler.*

nevaih, [Ar. nāiḥa > nevāiḥ نوائح] *(neva:ih) {OsT} is.* Ölünün arkasından ağlaması için para ile tutulan kadınlar.

nevair[1]**,** [Ar. nāʾire > nevāʾir نوائر] *(neva:ir) {OsT} is.* Ateşler; alevler.

nevair[2]**,** [Ar. nāʿüre > nevāʿır نواعیر] *(neva:ir) {OsT} is.* Bostan dolapları.

nevakıl, [Ar. nāḳıle > nevāḳıl نواقل] *(neva:kıl) {OsT} is.* **1.** Taşıyanlar. **2.** Aktaranlar; bildirenler. **3.** Bir dilden başka dile çevirenler.

nevakıs, [Ar. naḳīṣa > nevāḳıṣ نواقص] *(neva:kıs) {OsT} is.* Noksanlıklar; eksiklikler.

nevakis, [Ar. nāḳūs > nevāḳīs نواقيس] *(neva:ki:s, k kalın söylenir) {OsT} is.* Kilise çanları.

nevakis, [Ar. nākis > nevākis نواكس] *(neva:kis) {OsT} is.* Başlarını sürekli öne eğen adamlar.

neval, [Ar. nevl > nevāl نوال] *(neva:l) {OsT} is.* **1.** Talih; kader; kısmet. **2.** Bağış; bahşiş; armağan; ihsan.

nevale, [Ar. nevāl > nevāle نواله] *(neva:le) {OsT} is.* **1.** Zorunlu yiyecek ve içecek maddeleri; azık. **2.** Tek porsiyon yiyecek. **3.** Bağış; ihsan. **4.** Talih; nasip; kısmet; hisse; pay. 🗗 **nevāle-çîn,** *{OsT} 1. Kısmetini alan. 2. Yiyecek toplayan.*|| **nevale düzmek,** *{OsT} 1. Yiyecek ve içecek gereksinimi olan maddeleri sağlamak. 2. Bir yere giderken gerekli olacak yiyecek ve içecek maddelerini hazırlamak; azık düzmek.*

nevamis, [Ar. nāmūs > nevāmīs نواميس] *(neva:mi:s) {OsT} is.* Yasalar; kanunlar. 🗗 **nevāmîs-i ilahiye,** *{OsT} İlahi yasalar.*|| **nevāmîs-i tabîat,** *{OsT} Doğa yasaları.*|| **nevāmîs-i tabîiye,** *{OsT} Doğal yasalar.*

nev'an, [Ar. nevʿ > nevʿan نوعاً] *(ne'v-an) {OsT} zf.* **1.** Cins ve tür bakımından; çeşit olarak. **2.** Biraz; çok az miktarda. 🗗 **nev'an-mā,** *{OsT} 1. Bir türlü. 2. Bir dereceye kadar. 3. Bir bakışa göre.*

nevasıb, [Ar. nāṣb > nevāṣıb نواصب] *(neva:sıb) {OsT} is. dbl.* Arapçada eklendiği isim ve fiilin sonunu *fetha* ile (*e* veya *a*) okutan harfler.

nevasi, [Ar. nāṣiye > nevāṣī نواصى] *(neva:si:, s kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Alınlar. **2.** İleri gelenler; büyükler; ulular.

nevasir, [Ar. nāsūr > nevāsīr نواسر] *(neva:si:r) {OsT} is.* Basur delikleri; yara akıntılarının delikleri; fistüller.

nevaşigi, [Far. nev vāḫşīg] *{eT} is.* İyi cin. [Clauson]

nevat, [Ar. nevāt نوات] *(neva:t) {OsT} is.* **1.** Hurma çekirdeği. **2.** Çekirdek. **3.** *bot.* Besler çekirdek. **4.** *sf.* Çekirdek biçiminde olan. 🗗 **nevāt-ı münbite,** *{OsT} bot. Besler çekirdek.*

nevatıh, [Ar. nāṭıḥ > nevāṭıḥ نواطح] *(neva:tıh) {OsT} is.* **1.** Belalar; sıkıntılar. **2.** Tos vuran hayvanlar.

nevati, [Yun. nautis > Ar. nūtī > nevātī نواتى] *(neva:ti:) {OsT} is.* Gemiciler.

nevatir, [Ar. nāṭūr > nevāṭīr نواطير] *(neva:ti:r, t kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Kadınlar hamamının bayan tellakları; natırlar. **2.** Bostan bekçileri.

-nevaz, [Far. nevāhten *(okşamak)* > -nevāz / -nüvāz نواز] *(neva:z) {OsT} son ek.* Farsça kelimelerden *"okşama, iltifat etme"* anlamıyla birleşik isimler yapan son ek.

nevazende, [Far. nevāhten *(okşamak)* > nevāzende نوازده] *(neva:zende) {OsT} sf.* Okşayan, okşayıcı; iltifat eden.

nevazıc, [Ar. nāżıc > nevāżıc نواضج] *(neva:zıc) {OsT} is.* Kıvama gelmiş olanlar; kıvama gelmişler; olgunlaşmışlar.

-nevazi, [Far. nevāhten *(okşamak)* > -nevāz / -nüvāz > -nevāzī نوازى] *(neva:zi:) {OsT} son ek.* Farsça kelimelerden *"iltifatçılık, okşayıcılık"* anlamı katarak birleşik isimler yapar.

nevazil[1], [Ar. nāzile > nevāzil نوازل] *(neva:zil) {OsT} is.* **1.** Olaylar. **2.** Belalar. **3.** *isl.* Hanefî imamlarının açık hüküm bulunmadığı durumlarda içtihat yoluyla çözümledikleri mesele.

nevazil[2], [Ar. nāzile / nezle > nevāzil نوازل] *(neva:zil) {OsT} is.* Nezleler.

nevaziş, [Far. nevāziş نوازش] *(neva:ziş) {OsT} is.* Okşama; iltifat etme; gönül alma. 🗗 **nevāziş-gâr,** *{OsT} 1. Okşayan. 2. Gönül alan; iltifat eden.*|| **nevāziş-gârāne,** *{OsT} Okşayan bir kimseye yakışır biçimde.*|| **nevāziş-ger,** *{OsT} Okşayan; gönül alan.*|| **nevāziş-ker,** *{OsT} Okşayan; gönül alan.*

nevbahar, [Far. nev-bahār نوبهار] *(nevbaha:r) {OsT} is.* **1.** İlkbahar. **2.** *müz.* Türk müziğinde eski bir makam. 🗗 **nev-bahār-ı ömr,** *{OsT} Ömrün ilk baharı; gençlik yılları.*|| **nev-bahār-ı vuslat,** *{OsT} Kavuşma baharı.*

nevbahari, [Far. nev-bahārī نوبهارى] *(nevbaha:ri:) {OsT} is.* İlkbaharla ilgili olan; ilkbahara ait.

nevbe, [Ar. nevbet نوبت] *{OsT} is.* **1.** Bazı tarikatlarda bayram geceleri sıra ile sabaha kadar ilâhi okunması işi. **2.** Bu tarikatlarda geceleri çalınan kudüm, tef, halile gibi çalgıların genel adı. **3.** Zilsiz tef.

nevber, [Far. nev-ber نوبر] *{OsT} is.* **1.** Turfanda çıkmış taze sebze ve meyve. **2.** Göğüsleri yeni gelişen kız; genç kız.

nevbet[1], [Ar. nevbet نوبت] *{OsT} is.* **1.** Sıra. **2.** Sıra ile görülen iş; nöbet. **3.** *tıp.* Hastalık ateşi. **4.** *tıp.* Belirli aralıklarla ortaya çıkan aynı tür fizyolojik bozuklukların tümü. **5.** Güvenlik noktası; karakol. 🗗 **nevbet-i telebbüs,** *{OsT} (Giyecekler için) giyilme sırası.*

nevbet[2], [Far. nevbet نوبت] *{OsT} is.* **1.** İmparatorluk döneminde belirli zamanlarda, saray ve bazı özel yerlerde mehter takımı tarafından icra edilen askerî musiki. **2.** İslam ülkelerinde birbiri ardınca çeşitli formlarda art arda icra edilen dinî, askerî vb. müzik eserlerinden oluşan program. **3.** Arap askerî müziğinde davul ve zurnadan oluşan topluluk. **4.** Libya

davulu; fıçı biçimindeki davul. 🗗 **nevbet çalmak,** → nevbet urmak.|| **nevbet-hâne,** *{OsT}* → nevbethane.|| **nevbet-i mürettep,** *{OsT} müz. Birbiri ile ilgili dört parçadan oluşan güfteli müzik.*|| **nevbet-i sultânî,** *{OsT} İmparatorluk döneminde belirli zamanlarda saray ve benzeri yerlerde mehter icra edilmesi.*|| **nevbet urmak** (vurmak), *{OsT} (Mehter takımı için) art arda eserler seslendirmek; mehter takımı tarafından konser verilmek; nevbet çalmak.*|| **nevbet-zen,** *{OsT} Belirlenmiş olan zamanın geldiğini bildiren; nöbet davulu, borusu vb. çalan.*

nevbetçik, -ği [nevbet ? -çik] *{ağız} is.* Papatya. [DS]

nevbethane, [Far. nevbet-ḫāne نوبتخانه] *(nevbetha:ne) {OsT} is.* Mehter takımının konser verdiği yer.

nevbeti, [Far. nevbet > nevbetī نوبتی] *(nevbeti:) {OsT} is.* Nevbet takımının başı; mehter başı.

nevbetzen, [Far. nevbet-zen نوبتزن] *{OsT} is.* Bazı tarikatlarda kandil ve bayram geceleri çalgı çalanlara verilen ad; çalgıcı.

nevbezen, [Far. nevbe(t) + Far. zen نوبزن] *{OsT} is.* → nevbetzen.

nevcet, [Ar. nevcet نوجت] *{OsT} is. dnz.* **1.** Eskiden denizci erlerin brandalarını sardıktan sonra bağlamakta kullandıkları ince halat. **2.** Fırtına.

nevcik, -ği [Far. neve ? => nevcik] *{ağız} is.* Torunun çocuğu. [DS]

nevcivan, [Far. nev-civān نوجوان] *(nevciva:n) {OsT} sf.* **1.** Taze. **2.** Delikanlı.

nevcivani, [Far. nev-civān-ī نوجوانی] *(nevciva:ni:) {OsT} sf.* Nevcivanlık.

nevcivanlık, [nevcivan-lık] *(nevciva:nlık) sf.* **1.** Tazelik. **2.** Delikanlılık; gençlik.

nevçır, [Far. neve ? => nevçır] *{ağız} is.* Torunun çocuğu.

neve, [Far. neve نوه] *{OsT} {ağız} is.* Torun. [DS]

neved, [Far. neved نود] *{OsT} is.* Doksan.

neveda, [Far. nev-edā نوأدا] *(neveda:) {OsT} is.* **1.** Yeni tarz; yeni moda. **2.** Türk musikisinde birleşik makam.

nevek, -ği [? nevek] *{ağız} is.* **1.** Asma yaprağı. **2.** Filiz. [DS]

nevelik, -ği [neve? > neve-lik] *{ağız} is.* İki yaşındaki dişi manda. [DS]

nevend, [Far. nevend نوند] *{OsT} sf.* **1.** Hızlı giden at. **2.** Atlı postacı; postacı.

nevende, [Far. nevende نونده] *{OsT} sf.* **1.** Hızlı giden at. **2.** Atlı postacı; postacı.

-neverd, [Far. neverdīden *(burmak, dürmek)* > neverd نورد] *{OsT} sf. "Gezen, dolaşan"* anlamıyla birleşik sıfatlar yapar.

neverik, -ği [neve-r-ik?] *{ağız} is.* İki yaşındaki dişi manda.[DS]

nevert, [? nevert] *{ağız} is.* Dikiş dikerken yapılan baskı. [DS]

nevesan, [Ar. neveşān نوصان] *(nevesa:n) {OsT} is.* Hareket etme; kımıldama.

neveser, [Far. nev + Ar. eser نوأثر] *{OsT} is.* **1.** Yeni eser. **2.** *müz.* Türk müziğinde, nikriz beşlisinin tiz tarafına hicaz dörtlüsü eklenmek suretiyle Dede Efendi tarafından bulunmuş bir birleşik makam adı.

nevet, [? nevet / nevert] *{ağız} is.* → nevert. [DS]

nevey, [Ar. nevey نوی] *{OsT} is.* Çekirdekler.

neveyat, [Ar. nevey > nevāyāt نوایات] *(neva:ya:t) {OsT} is.* Çekirdekler.

nevezik, -ği [? nevezik] *{ağız} is.* → nevelik. [DS]

nevfel, [Ar. nevfel نوفل] *{OsT} is.* Deniz.

nevh[1], [Ar. nāiḥā > nevḥ نوح] *{OsT} is.* Ağıt yakan kadınlar; ölünün arkasından ağlayıcı kadınlar.

nevh[2], [Ar. nevḥ نوح] *{OsT} is.* **1.** Ölünün ardından ağlama. **2.** (Güvercin için) nağmeli ötüş.

nevha, [Ar. nevḥ > nevḥa نوحه] *{OsT} is.* Ölünün ardından yüksek sesle ağlama; ağıt yakma. 🗗 **nevha etmek,** *{OsT} Yüksek sesle ağlamak.*|| **nevha-gâh,** *{OsT} Ölü için ağlanan yer.*|| **nevha-ger,** *{OsT} Ölü için para ile tutularak yas ettirilen kimse; yasçı; ağlayıcı.*|| **nevha-gerî,** *{OsT} Ağlayıcılık.*|| **nevha-hâst,** *{OsT} Genç, taze hayvan.*|| **nevha koparmak,** *Birdenbire feryada başlamak.*

nevhat[1], **-ti** [Ar. nevḥa > nevḥāt نوحات] *(nevha:t) {OsT} is.* Ölünün ardından yüksek sele ağlamalar; yas tutmalar; ağıt yakmalar.

nevhat[2], **-ttı** [Far. nev + Ar. ḫaṭṭ نوخط] *{OsT} sf.* (Genç için) sakalı yeni çıkmaya başlamış olan.

nevheves, [Far. nev-heves نوهوس] *{OsT} is.* **1.** Bir işe yeni başladığı için aşırı istekli görünen. **2.** Hevesi çabuk geçen; sebatsız.

nevhevesan, [Far. nev-hevesān نوهوسان] *(nevhevesa:n) {OsT} is.* **1.** Bir işe yeni başladıkları için aşırı istekli görünenler. **2.** Hevesleri çabuk geçenler; sebatsızlar; maymun iştahlılar.

nevhiz, [Far. nev-ḫīz نوخیز] *(nevhi:z) {OsT} sf.* Yeni yetişmiş; yeni çıkmış; yeni; taze.

nevi[1], **-v'i** [Ar. nevʿ نوع] *{OsT} is.* **1.** Cins; tür. **2.** Sınıf. **3.** *sf.* Çeşit; türlü. 🗗 **nev'-i beşer,** *{OsT} İnsan türü; insanlar.*|| **nev'i borcu,** *Konusu belli bir çeşide dayalı niteliklere göre belirlenmiş borç; çeşit borcu. Yüz kilo patates borcu.* || **nev'i şahsına münhasır,** *(Kişi için) kendine özgü davranışları bulunan; başkalarına benzemeyen.*

nevi[2], [Ar. nevʿ > nevʿī / nevʿiyye نوعي / نوعيه] *(nevi:) {OsT} sf.* Çeşitle ilgili; türle ilgili.

nevi[3], [Far. nev > nevī نوى] *{OsT} is.* Yenilik.

nevi[4], [? nevi / nebi] *{ağız} is.* Mısır. [DS]

nevid, [Far. nevid / nüvid نويد] *{OsT} is.* → nüvid.

nevik, -ği [? nevik / nivik] *{ağız} is. bot.* Yılan yastığı; domuz lahanası; *(Arum italicum, A. dioscoridis).* [DS]

nevil, [Ar. nevīn / levn / nevr => nevil] *{ağız} is.* Parlaklık; renklilik. [DS]

nevin, [Ar. nevīn نوين] *(nevi:n) {OsT} is.* Çok yeni olan şey.

nevinsiz, [nevin-siz / evin-siz] *{ağız} sf.* **1.** Neşesiz; sevimsiz. **2.** Geveze. **3.** (Konuşma için) değersiz; asılsız. **4.** (Ekin için) taneleri tutmamış; evinsiz. [DS]

nevir,-vri [Ar. nevr نور] *{OsT} is.* **1.** Işıklı olma. **2.** Parlaklık. **3.** Yüzün doğal rengi; bet beniz. **4.** *{ağız}* Şans. [DS] **5.** *{ağız}* Biçim. [DS] 🗗 **nevri dönmek,** *1. Belli etmese de çok sinirlenmek; öfkelenmek 2. {ağız} Midesi bulanmak.* [DS]

nevirsüz, [nevir-siz] *{ağız} sf.* Çirkin yüzlü. [DS]

neviş, [? neviş] *{ağız} is.* Lokma. [DS]

nevişli, [neviş-li] *{ağız} sf.* Biraz ıslak; nemli. [DS]

nev'iyet, [Ar. nevʿ > nevʿiyyet نوعيت] *{OsT} is. fel.* Özgüllük; türsellik.

nevk, [Far. nevk نوك] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin sivri tarafı; uç. **2.** Kuş gagası. **3.** Kirpiğin ucu. 🗗 **nevk-i kalem,** *{OsT} Kalemin ucu.*‖ **nevk-i müjgân,** *{OsT} Kirpiklerin ucu.*‖ **nevk-i nahūn,** *{OsT} Tırnağın ucu.*‖ **nevk-i zebān,** *{OsT} Dilin ucu.*

nevker, [? nevker] *{ağız} is.* **1.** Renk. **2.** *sf.* Yakışıklı. [DS]

nevkersiz, [nevker-siz] *{ağız} zf.* Rengi ve görünüşü hoş olmayan. [DS]

nevl, [Yun. naulon > Ar. nevl نول] *{OsT} is.* **1.** Gemi kirası. **2.** Yolcuların ödediği vapur ücreti. **3.** Hediye; bahşiş.

nevlem, [ne+bile-y-im / ne+bilem] *{ağız} c.* Ne bileyim? [DS]

nevlim[1], [nevl-im ?] *{ağız} is.* Yüz rengi. [DS]

nevlim[2], [nevl-im ?] *{ağız} is.* Özel işaret; belirti. [DS]

nevm, [Ar. nevm نوم] *{OsT} is.* **1.** Uyku. **2.** Rüya. 🗗 **nevm-i sınaî,** *{OsT} Telkin sonucu uyutma; hipnoz.*

nevmî, [Ar. nevm > nevmī / nevmiye نومي / نوميه] *(nevmi:) {OsT} sf.* Uyku ile ilgili olan.

nevmid, [Far. nā-ümīd نوميد] *(nevmi:d) {OsT} sf.* Hiçbir umudu olmayan; ümitsiz; çaresiz.

nevmidane, [Far. nā-ümīd-āne نوميدانه] *(nevmida:ne) {OsT} zf.* Ümitsiz bir şekilde; ümitsizce.

nevmidî, [Far. nevmidī نومدى] *(nevmidi:) {OsT} is.* Ümitsiz olma durumu; umutsuzluk.

nevniyaz, [Far. nev-niyāz نونياز] *(nevniya:z) {OsT} sf.* **1.** Bir işe yeni başlayan; çırak; acemi. **2.** Yeni elde edilen. **3.** Yeni meşk olan. **4.** *tasvf.* Mevlevilikte, sema törenine yeni başlayan.

nevr[1], [Ar. nevr نور] *{OsT} is.* **1.** Işıklı olma durumu; parlaklık. **2.** Çiçek; beyaz çiçek.

nevr[2], [Yun. névro *(sinir)*] *is.* "Çok sinirlenmek" anlamında kullanılan "nevri dönmek" deyiminde geçer.

nevra, [Ar. nevr > nevrā نورا] *(nevra:) {OsT} sf.* **1.** Daha parlak. **2.** Çok parlak. **3.** En parlak.

nevragmi, [Fr. névragmie] *is. tıp.* Bir siniri çekip çıkarma.

nevraks, [Fr. nevrax] *is. anat.* Merkezî sinir sisteminin tümü.

nevraksit, [Fr. névraxite] *is. tıp.* Nevraks iltihabı.

nevralji, [Fr. névralgie] *is.* Sinirler üzerinde duyulan şiddetli ve batıcı ağrı.

nevraljik, -ği [Fr. névralgique] *sf.* Nevralji ile ilgili olan; nevralji cinsinden.

nevrasteni, [Fr. neurasthénie] *is.* Baş ağrısı, sindirim güçlüğü, atılım yoksunluğu, mutsuzluk, yorgunluk gibi fiziksel ve ruhsal görevlerde gevşeme veya bitkinlik gibi belirtilerle seyreden, sinirsel güçlerin zayıflamasından doğan nevroz.

nevrastenik, [Fr. névrastenique] *sf.* **1.** Nevrasteni ile ilgili. **2.** Nevrasteniye tutulmuş olan.

-nevred, [Far. -nevred نورد -] *{OsT} son ek.* Sonuna eklendiği kelimelerden *"gezen, dolaşan, yol alan"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

nevregân, [Fr. nevr-ġān نورگان] *(nevregâ:n) {OsT} is.* Ciltçilerin mukavva ve deri oymakta kullandıkları eğri ve ucu sivri bir tür bıçak.

nevrektomi, [Fr. névrectomie] *is. tıp.* Bir sinirin kesilip çıkarılması ameliyatı.

nevres[1], [Far. nev-res نورس] *{OsT} sf.* **1.** Yeni yetişen; yeni biten. **2.** Genç.

nevres[2], [Far. nev + Ar. resın] *{ağız} is.* Yatak çarşafı. [DS]

nevresid, [Far. nev-resīd نورسيد] *(nevresi:d) {OsT} sf.* Yeni yetişmiş; yeni çıkmış; taze; genç.

nevreside, [Far. nev-resīde نورسيده] *(nevresi:de) {OsT} sf.* → nevresid.

nevresidegân, [Far. nev-resīdegān گان نورسيده] *(nevresi:degâ:n) {OsT} is.* Yeni yetişmeye başlamış olan kimse; gençler; taze olan şeyler.

nevresim, [Far. nev + Ar. resm نورسم] *{OsT} is.* Torba biçiminde yorgan kılıfı veya çarşafı.

nevresm, [Far. nev + Ar. resm نورسم] *{OsT} sf.* **1.** Yeni çıkma; yeni moda. **2.** Büyük yakalı kolsuz bir kaput.

nevreste, [Far. nev-reste نورسته] *{OsT} sf.* **1.** Yeni yetişmiş; yeni elde edilmiş; taze. **2.** Genç; taze.

nevrestegân, [Far. nev-reste-gān نورستگان] *(nevrestegâ:n) {OsT} is.* Yeni yetişmiş şeyler; taze şeyler. ◻ **nevreste-gân-ı maârif,** *{OsT} Bilgide yeni yetişenler.*

nevri, [ne+ bir-i] *{ağız} zf.* Nasıl? [DS]

nevro-, [Yun. neuron *(sinir)*] *ön ek.* Sinirle ilgili terimlerin başına getirilen ön ek.

nevroloji, [Fr. névrologie] *is. tıp.* Nöroloji.

nevrom, [Fr. névrome] *is. tıp.* Bir sinir üzerinde oluşan ur; nörom.

nevropat, [Yun. neuron *(sinir)* + pathos *(hastalık)* > Fr. névropathe] **1.** *sf.* Sinirsel hastalığı olan; sinir hastası. **2.** Bünyesi nevroza eğimli olan.

nevropati, [Fr. névropathie] *is.* Sinir sisteminde görülen hastalık.

nevrosizm, [Fr. névrosisme] *is.* Kişilikte yer alan kaygısal olma durumu ve heyecansal gevşeklik.

nevrotomi, [Fr. névrotomie] *is. vet.* Bir sinirin kesilmesi

nevrotoni, [Fr. névrotonie] *is. tıp.* Aşırı derecede psikomotor uyarılganlık gösteren marazi bünye.

nevroz, [Fr. névrose] *is. psikiyatri.* Çoğunlukla bedenî ağrı, sızı gibi şikâyetlerle beraber bunalımla kendini gösteren, kişiliği ve kişilik uyumunu aşırı derecede etkilemeyen ruhsal kaynaklı sinir hastalığı; sinirce.

nevrozlu, [nevroz-lu] *sf. psikiyatri.* Nevroza tutulmuş olan.

nevrozumsu, [nevroz-umsu] *sf. psikiyatri.* Nevroz niteliğinde olan; nevroza benzer.

nevruz, [Far. nev-rūz نوروز] *(nevru:z) {OsT} is.* **1.** Yeni gün; yılın ilk günü. **2.** Baharın başlangıcı sayılan 22 Mart günü. **3.** Bu gün kırlara çıkılarak yapılan bayram. **4.** *müz.* Türk müziğinde, acemaşiran makamının tiz durakta sona ermesi ile biçimlenen bir birleşik makam. **5.** *müz.* Dik acem perdesi. ◻ **Nevruz Bayramı,** *Halk takvimine göre ilkbaharın ilk günü sayılan 21-22 Mart günleri kırlara çıkılarak yapılan şenlik; sultan nevruz; mart dokuzu.*|| **nevrūz-i Acem,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-i amme,** *{OsT} Gece ile gündüzün eşit olduğu 21-22 Mart günü.*|| **nevrūz-i Arab,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği birleşik makamı.*|| **nevrūz-i asl,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-i beyātî,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-i büzürg,** *{OsT} müz. Türk müziğinin eski bir makamı.*|| **nevrūz-i hārā,** *müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevruz-i Harizmşah,** *{OsT} Melikşah'ın düzenlediği takvimde yılbaşı.*|| **nevrūz-i hassa,** *{OsT} Gece ile gündüzün eşit olduğu gün düzenlenen tören.*|| **nevrūz-i Hicāz,** *{OsT} Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-i Hüseynî,** *{OsT} Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-i Irak,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-i Isfahān,** *{OsT} Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-i Rümî,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-i sultānî,** *{OsT} Gece ile gündüzün eşit olduğu 21-22 Mart günü.*|| **nevrūz-i uşşāk,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-kûçek,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-nevā,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevruz otu,** *bot. Sıracagillerden, çiçekleri aslanağzına benzer, çiçek tacının dibinde uzun bir mahmuzu bulunan, çiçeklerinde balgam söktürücü bir balözü bulunan düzensiz çiçekli bir otsu bitki, (Linaria vulgaris).*|| **nevrūz-püselik,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-rāst,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-rehāvî,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-sabā,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*|| **nevrūz-zengüle,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*

nevruziye, [Far. nevrūz + Ar. -iyye نوروزيه] *(nevru:ziye) {OsT} is.* **1.** Nevruz günü verilen hediye. **2.** *ed.* Konusu nevruz olan, ilk baharın gelişi ile doğadaki canlanmayı, nevruz bayramını vb. anlatan devlet büyüklerine sunulmak üzere yazılmış şiirlere divan edebiyatında verilen ad. **3.** Nevruz günü yapılan tatlı, çörek vb. yiyeceklere verilen ad. **4.** Güzel kokulu bir tatlı çeşidi.

nevs, [Ar. nevṣ نوص] *{OsT} is.* Asılı duran bir şeyin ileri geri sallanması.

nevsal, -li [Far. nev-sāl نوسال] *(nevsa:l) {OsT} is.* **1.** Yeni yıl. **2.** Yılbaşı.

nevsale, [Far. nev-sāle نوساله] *(nevsa:le) {OsT} sf.* **1.** Yeni; taze; genç. **2.** (İnsan için) yaşı küçük olan.

nevse, [? nemse / nevse] *{ağız} is.* Cibinlik. [DS]

nevsefer, [Far. nev+Ar. sefer نوسفر] *{OsT} sf.* İlk olarak yolculuğa çıkan. ◻ **nev-sefer-i nür-tal'at,** *{OsT} Parlak yüzlü yolcu.*

nevt, [Ar. nevṭ نوط] *{OsT} is.* Bir yere asma.

nevti, [Ar. nevtī نوتى] *(nevti:) {OsT} is.* Gemici.

nevton, [İng. Sir İsaac Newton *(İngiliz fizik bilgini)* > nevton] *is. fiz.* Uluslar arası birim sisteminde, kütlesi bir kg. olan bir cisme saniye karede bir metrelik bir ivme veren güç birimi. ◻ **nevton alanı,** *fiz. Newton'un bulduğu evrensel çekim yasalarına uygun olarak kütleler tarafından yaratılan yerçekimi, elektrik, manyetik alanlar gibi kuvvetler alanına verilen ad.*|| **nevton-cotes formülü,** *mat. Bir fonksiyonun sonlu bir aralıktaki entegralinin yaklaşık ifadesi.*|| **nevton çarkı,** *fiz. Gök kuşağındaki*

renkleri sırasıyla bir daire üzerine yerleştirdikten sonra bu dairenin döndürülmesi ile beyaz görüntü elde etmekte kullanılan alet; güneş ışığının birleşimini ispatlamada kullanılır.

nevürsüz, [nevir-siz / nevür-süz] *{ağız} sf.* Çirkin yüzlü. [DS]

nevvab, [Ar. nevb > nevvāb نواب] *(nevva:b) {OsT} is.* **1.** Vekillik eden; naiplik yapan. **2.** Hindistan'da Moğol egemenliği sırasında vali ve kumandanlara verilen ad. **3.** On sekizinci yüzyılda Hindistan'dan kazandığı büyük servetlerle İngiltere'ye dönen kimselere verilen ad. **4.** Amerika'da büyük tarım işletmelerinde zengin olan kimse; *nabob (İng.).* **5.** Genel olarak gösteriş, zenginlik ve rahat içinde yaşam sürenlere verilen ad.

nevvablık, -ğı [nevvab-lık] *is.* **1.** Nevvabın unvanı. **2.** Bir nevvap tarafından yönetilen topraklar.

nevvah, [Ar. nevḥ > nevvāḥ / nevvāḥe نواحه / نواح] *(nevva:h) {OsT} sf.* **1.** Çığlık atarak ağlayan. **2.** Ölünün arkasından para ile tutulmuş ağlayıcı.

nevvar, [Ar. nūr > nevvār نوار] *(nevva:r) {OsT} sf.* Aydın; nurlu.

nevyunani, [Far. nev + Ar. yunānī نویونانی] *(nevyuna:ni:) {OsT} sf.* Yeni Yunancı.

nevyunanîlik,-ği [nevyunani-lik] *(nevyuna:ni:lik) is. ed.* Yirminci yüzyıl başlarında Türk edebiyatında Yakup Kadri ile Yahya Kemal'in başlattıkları Akdeniz mitolojisine yönelik edebî hareketin adı.

nevzad, [Far. nev-zād نوزاد] *(nevza:d) {OsT} sf.* → nevzat.

nevzat, [Far. nev-zād نوزاد] *(nevza:t) {OsT} sf.* Yeni doğmuş; yeni doğan çocuk.

nevzemin, [Far. nev-zemīn نوزمین]] *(nevzemi:n) {OsT} sf.* Yeni biçim; yeni tarz.

nevzine, [Far. lauzīna] *{ağız} is.* Bir tür hamur tatlısı.DS]

ney[1], [Far. ney / nāy نی / نای] *{OsT} is.* **1.** *bot.* Saz; kamış. **2.** *müz.* Kamıştan yapılan, dokuz boğumlu, altısı üstte biri altta olmak üzere yedi deliği bulunan, ikili *(diatonik)* ve yarım *(kromatik)* sesleri kolaylıkla verebilen üflemeli bir çalgı. 🗗 **ney başpâresi,** *1. Kamış flütün ağzına takılan madenî ağızlık. 2. Çalgının dudaklar arasına alınan bölümü.*‖ **ney-istān,** *{OsT} Kamışlık; sazlık.*‖ **ney-pāre,** *{OsT} 1. Kamış parçası. 2. Kalem.*‖ **ney-sitān,** *{OsT} Kamışlık; sazlık.*‖ **ney-süvār,** *{OsT} mecaz. Küçük sevgili.*‖ **ney üflemek,** *Ney çalmak; neyi seslendirmek.*‖ **ney-zār,** *{OsT} Kamışlık; sazlık.*

ney[2]**, -yyi** [Ar. neyy نی] *{OsT} sf.* (Et, ekmek vb. için) pişmemiş; çiğ.

ney[3]**,** [ne > ne(y)] *{ağız} zf.* **1.** Ne? **2.** *zm.* Falan; şey. [DS]

neyçe, [Far. ney-çe نیچه] *{OsT} is.* **1.** Küçük ney. **2.** Dokumacıların kullandığı küçük kamış.

neyçün, [nē+uç-un > neçün / neyçün نیچون] *{eAT}* Ne için; niçin?

neydi, [nē+i-di > ne-y-di نیدی] *{eAT} ünl.* Ne olurdu?

neydiği, [nē+i-diği نیدیکی] *{eAT} zf.* Ne olduğu.

neydüğü, [nē+i-düğü نیدوکی] *{eAT} zf.* Ne olduğu.

neye[1]**,** [ne-y-e] *zm.* "Ne" soru zamirinin yönelme durumu.

neye[2]**,** [ne-y-e] *(ne'ye) zf.* Bir olayın amacını veya sebebini sormakta kullanılan zarf; niye.

neyelan, [Ar. neyelān نیلان] *(neyelâ:n) {OsT} is.* Amaca ulaşma; gayeye erişme; isteğini elde etme.

neyi[1]**,** [ne-y-i] *zm.* "Ne" soru zamirinin belirtme durumu.

neyi[2]**,** [nē / ney-i] *{ağız} zf.* Ne? [DS]

neyin, [ne-y-in] *{ağız} zm.* Falan. [DS]

neyki, [ne-y-e+ki نیکی] *{eAT} zf.* **1.** Acaba neden; neye ki? **2.** Ne oluyor; nedir?

neyl, [Ar. neyl نیل] *{OsT} is.* İstenilen şeye ulaşma; muradına erme; maksadını elde etme.

neyle, [ne+ile > ne-y-le نیله] *{eAT} {ağız} zf.* Ne ile; ne suretle; nasıl? *"Meşrıktan mağrıba değin neyle tuttun?"* Gülistan Tercümesi [DS]

neylemek, [ne+ey-le-mek نیلمك] *{eAT} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ne eylemek; ne yapmak. 🗗 **neyler,** *{eAT} Ne geziyor? Ne arıyor? Ne işi var?*‖ **neylersevüz,** *{eAT} Ne yapacak isek.*‖ **neylersiz,** *{eAT} Ne yapıyorsunuz?*‖ **neyleyesin,** *{eAT} Ne yapacağını; ne edeceğini. "... başını eğüp neyleyesin bilmeye."* Muhammediye.

neynek, [ne+eyle-y-e-lim / neyle-y-ek] *{ağız} c.* Ne yapalım? [DS]

neynem, [ne+eyle-y-e-y-im] *{ağız} c.* İstemem; ne yapayım; neme gerek. [DS]

neynemek, [ne+eyle-mek نینمك] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(i)-yor]* Ne eylemek; ne yapmak. [DS] 🗗 **neynemeli,** *{eAT} Ne yapmalı; neylemeli?*

neynersin, [ne+eyle-r-sin] *{ağız} c.* Ne yaparsın; senin neyine gerek? [DS]

neyneyim, [ne-eyle-y-e-y-im] *{ağız} c.* Ne yapaym; neme gerek? [DS]

neyni, [ne-y-(i)n-i ?] *{ağız} zf.* Niçin; neden? [DS]

neyr, [? neyr] *{ağız} c.* Dur; bekle. [DS]

neyrenc, [Far. nīreng > Ar. nīrenc / neyrenc نیرنج] *(ni:renc) {OsT} is.* Büyü; tılsım.

neyrencat, [Ar. neyrencāt نیرنجات] *(neyrenca:t) {OsT} is.* Büyüler; tılsımlar.

neyse, [ne + i-mek *(ek fiil)* + -se *(dilek şart eki)* > ne-

y-(i)-se] *bağ.* **1.** Önemi yok; olan oldu; üzerinde durmaya değmez. **2.** Çok şükür; bereket versin; daha beteri olabilirdi; hiç değilse. **3.** Konuyu kapatalım; uzatmayalım; her ne ise. ◻ **neyse ne,** *Bir yere, bir dereceye kadar.*

neyseri, [eñser / eyseri / neyseri] *{ağız} is.* Dört köşeli, 20 cm. uzunluğunda büyük demir çivi. [DS]

neyşeker, [Far. ney-şeker نیشکر] *{OsT} is.* Şeker kamışı.

neytal, [Ar. neyṭal نیطل] *{OsT} is.* Bela; musibet; felaket.

neyyir, [Ar. nür > neyyir / neyyire نیره / نیر] *{OsT} sf.* **1.** Işıklı; aydınlık; parlak. **2.** *is.* Işık veren cisim; cisimleşmiş, cisme dönüşmüş nur. **3.** *mecaz.* Güneş veya Ay. ◻ **neyyir-i asgar,** *{OsT} Küçük aydınlık; Ay.*|| **neyyir-i a'zam,** *{OsT} 1. Büyük aydınlık. 2. gök b. Güneş.*

neyyireyn, [Ar. neyyir > neyyireyn نیرین] *{OsT} ikil is.* Cisme dönüşmüş iki aydınlık; Güneş ve Ay.

neyzen, [Far. ney-zen نیزن] *{OsT} sf.* Ney üfleyici; ney çalan kimse. ◻ **neyzen bakışlı,** *Boynunu yana doğru çarpıtarak bakan.*

neyzenane, [Far. ney-zen-āne نیزنانه] *(neyzena:ne) {OsT} zf.* Ney üfleyiciye yakışır biçimde.

nez[1]**, -z'ı** [Ar. nezᶜ نزع] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyi bulunduğu yerden çıkarma; koparma; sökme. **2.** Yok etme; ortadan kaldırma. **3.** Ölmek üzere olma; can çekişme. ◻ **nez hâli,** *{OsT} Can çekişme durumu; halet-i nez.*

nez[2]**, -z'i** [Ar. nezʾ نزء] *{OsT} is.* Kişileri birbirine düşürme; bozgunculuk etme; anlaşmazlık çıkarma.

nezafet, [Ar. neẓāfet نظافت] *(neza:fet) {OsT} is.* Temizlik; paklık. ◻ en-**nezāfetü mine'l-îmān,** *{OsT} Temizlik imandandır.*

nezahet, [Ar. nezh > nezāhet نزاهت] *(neza:het) {OsT} is.* **1.** Manevi temizlik; saflık. **2.** İncelik; naziklik. ◻ **nezāhet-i his,** *{OsT} Duygu temizliği.*|| **nezāhet-i vicdān,** *{OsT} Vicdan temizliği.*

nezahetli, [nezahet-li] *(neza:hetli) sf.* Temiz; saf.

nezaket, [Far. nāzük > Ar. nezāket نزاکت] *(neza:ket) {OsT} is.* **1.** Başkalarına karşı saygılı ve incelikli davranma; kibar ve ince olma; naziklik. **2.** *mecaz.* (Bir durum veya iş için) önemi ve özelliği dolayısıyla dikkatli davranmayı gerektirme. ◻ **nezaket icabı,** *Nezaket gereği olarak.*|| **nezaket göstermek,** *Davranışlarında nazik olmak.*|| **nezaket kesbetmek,** *Önemli ve tehlikeli bir durum almak; sıkıntılı, nazik, kritik bir durum almak.*|| **nezaket satmak,** *Kibarlığa özenmek; kibar ve nazik olmadığı hâlde kibar ve nazikmiş gibi davranmak.*

nezaketen, [Ar. nezāket > nezāketen نزاکةً] *(neza:'keten) {OsT} zf.* Nezaket olarak; nazik davranarak.

nezaketli, [nezaket-li] *sf.* Terbiyeli; ince; nazik; kibar.

nezaketlilik,-ği [nezaket-li-lik] *is.* Nazik olma durumu; terbiyelilik; kibarlık.

nezaketsiz, [nezaket-siz] *sf.* Nazik olmayan; kaba; saygısız.

nezaketsizlik,-ği [nezaket-siz-lik] *is.* Nazik olmama durumu; kabalık; saygısızlık.

nezare, [Ar. naẓār > neẓāre نظاره] *(neza:re) {OsT} is.* Bakma; seyretme.

nezaret, [Ar. neḍāret / neżāret نضارت] *(neza:ret) {OsT} is.* **1.** Tazelik. **2.** Parlaklık.

nezaret, [Ar. naẓār > neẓāret نظارت] *(neza:ret) {OsT} is.* **1.** Bakma; bakış; seyretme. **2.** Gözetme. **3.** Görü; manzara. **4.** Denetim; kontrol. **5.** İdare; yönetim. **6.** Bakanlık. **7.** Güvenlik güçleri tarafından belli bir süre bir yerde alıkoyma; gözaltı; gözetim. **8.** Nezarethane. ◻ **nezaret altında bulundurma,** *Bir kimseyi yakalayıp gözaltında bulundurma.*|| **nezarete almak,** *Gözaltına almak.*|| **nezaret etmek,** *Denetlemek; kontrol etmek.*

nezarethane, [Ar. nezāret + Far. ḫāne نظارتخانه] *(neza:retha:ne) {OsT} is.* Gözaltına alınan kimsenin konulduğu yer.

nezaretli, [nezaret-li] *(neza:retli) sf.* Görüntüye sahip; görünüşlü.

nezaretsiz, [nezaret-siz] *(neza:retsiz) sf.* Görünüşü olmayan; manzarasız; görüntüsüz.

nezbek, -ği [? nezbek] *{ağız} is.* **1.** Göğüslük. **2.** Bezden yapılma kadın başlığı. [DS]

nezbeki, [? nalbeki / nezbeki] *{ağız} is.* Küçük sahan. [DS]

nezd, [Far. nezd نزد] *{OsT} is.* **1.** Yan; kat; huzur. **2.** Bir kimsenin bir konu hakkında görüşü; yargısı.

nezdik, -ği [Far. nezdīk نزدیك] *(nezdi:k) {OsT} sf.* Yakın. ◻ **nezdik olmak,** *Yakınlaşmak; yaklaşmak.*

nezdinde, [nezd-i-n-de] *zf.* **1.** Yanında; katında. **2.** Görüşüne göre; yargısına göre.

nezelemek, [nez-e-le-mek ?] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor]* Üzüntü, yorgunluk gibi sebeplerden zayıflamak, incelmek. [DS]

nezelmek, [Ar. nezᶜ *(can çekişme)* => nez-el-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Güçsüzleşmek; zayıflamak. **2.** (Kumaş için) eskiyip incelmek; yırtılmaya yüz tutmak. **3.** (İplik, ip ve urgan vb. için) incelip kopacak duruma gelmek. **4.** (Meyve, sebze için) yumuşayarak bozulmaya yüz tutmak. [DS]

nezeltmek, [nez-el-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* İncelt-mek; aşındırmak. [DS]

nezer, [Ar. naẓar] *{ağız} is.* **1.** Göz değmesi. **2.** Bakış; nazar. [DS]

nezermek, [Ar. nezʿ => nez-er-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Kumaş için) eskiyip incelmek. [DS]

nezerriyh, [nazar-lık] *{ağız} is.* Nazarlık. [DS]

nezetli, [Ar. leẕẕet => nezzet-li / nezetli] *{ağız} sf.* Tadı güzel. [DS]

nez'etme, [Ar. nezʿ + et-me ايتمه نزع] *{OsT} is.* Nez'etmek işi.

nez'etmek, [Ar. nezʿ + et-mek ايتمك نزع] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er]* Koparıp ayırmak; çekip almak; ayırmak.

nezevan, [Ar. nezevān نزوان] *(nezeva:n) {OsT} is.* Sıçrayıp atlama; zıplama.

nezf, [Ar. nezf / nezfiyye نزف / نزفيه] *{OsT} is.* **1.** Bir kuyunun suyunu boşaltma; kullanıp tüketme. **2.** *tıp.* Kan kaybetme; kanama. **3.** Aşırı kan kaybından dolayı zayıf düşme veya bayılma. ◻ **nezf-i dimâğî,** *{OsT} tıp. Beyin kanaması.*|| **nezf-i rahim,** *{OsT} tıp. Dölyatağı kanaması.*|| **nezfü'l-enf,** *{OsT} tıp. Burun kanaması.*

nezfî, [Ar. nezf > nezfî نزفى] *{OsT} sf.* Kanama ile ilgili.

nezgep, -bi [Erme. mezgep] *{ağız} is.* Kadınların başlarına taktıkları üstü işlemeli ve altınlı başlık. [DS] ◻ **nezgep bağı,** *{ağız} Nezgebin düşmemesi için çenenin altına ve saçların dibine bağlanan bağ.* [DS]

nezgip, -bi [? nezgep / nezgip] *{ağız} is.* → nezgep. [DS]

nezh, [Ar. nezh نزه] *{OsT} is.* → nezih[1].

nezif[1], [Ar. nezf > nezīf نزيف] *{OsT} (nezi:f) sf.* (Kişi için) aşırı kan kaybından dolayı bitkin düşen.

nezif[2], [? nezif] *{ağız} is.* Ortası taş veya mercan, kenarı dişli ortalama üç cm. çaplı kolye. [DS]

nezih[1], -zhi [Ar. nezh نزه] *{OsT} is.* **1.** Temizlik; arılık. **2.** Masumluk.

nezih[2], [Ar. nüzhet > nezīh / nezīhe نزيه / نزيهه] *(nezi:h) {OsT} sf.* **1.** Temiz; saf; lekesiz; masum. **2.** Rahat ve huzur veren; güzel; kibar.

nezik[1], -ği [Ar. nezīh / Far. nāzik => nezik] *{ağız} sf.* (Kişi için) davranışlarında ince ve saygılı olan; nazik; kibar; duygulu. [DS]

nezik[2], -ği [Ar. nezīh / Far. nāzik => nezik] *{ağız} sf.* **1.** İnce. **2.** İncelmiş. [DS]

nezik[3], -ği [Ar. nezīh / Far. nāzik => nezik / nezük] *{ağız} sf.* Taze; yeni. [DS]

nezik[4], -ği [Ar. nezīh / Far. nāzik => nezik / neziyh] *{ağız} is.* Mayasız hamurdan, kaymakla yoğrularak yapılan ve sac üzerinde pişirilen bir tür ekmek. [DS]

nezik[5], -ği [Ar. nezīh / Far. nāzik => nezik / nezük نزيك] *{eAT} {ağız} is.* Dokumacılıkta iplikleri yumak yapmakta kullanılan çıkrık; iplik çıkrığı; elemye. [DS]

nezikleşmek, [nezik-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Saygılı olmak; inceleşmek; kibarlaşmak.

neziklik, -ği [nezik-lik] *{ağız} is.* İncelik. [DS]

nezil[1], [Ar. neẕl > neẕīl نذيل] *(nezi:l) {OsT} sf.* (Kişi için) alçak; bayağı.

nezil[2], [Ar. nüzl > nezīl نزيل] *(nezi:l) {OsT} is.* **1.** Konuk; misafir. **2.** Yabancı.

nezile, [? nezile] *{ağız} is.* Para. [DS]

nezir[1],-zri [Ar. nezr نذر] *{OsT} is.* **1.** Adak. **2.** Adama. ◻ **nezir akçesi,** *Devlete karşı gelen halka uygulanan para cezası.*|| **nezir kesme,** *İmparatorluk döneminde, eyaletlerden birinde halkın devlet tarafından hoş görülmeyen bir davranışı tekrarlaması durumunda ceza uygulama.*|| **nezre girme,** *1. Musevilerden bazılarının, kendilerini birtakım mahrumiyetlere sokarak Tanrıya adamaları. 2. Bu durumda kalma süresi.*|| **nezr-i mevlevî,** *{OsT} Mevlevilikte Mevlana adına yapılan özel tören.*

nezir[2], [Ar. nezr > nezīr / nezīre نذير / نذيره] *(nezi:r) {OsT} sf.* **1.** Bir dilekte bulunan; adak adayan. **2.** Kendini Tanrıya adayan; sürekli ibadet etmeyi adayan. **3.** (Peygamber için) halkı Allah'ın cezalarından bahsederek uyarmaya, doğru yola çevirmeye çalışan; göz dağı vererek korkutan.

nezir[3], [? nezir] *{ağız} is.* Yağlı çıra. [DS]

neziyh, [Ar. nezīh => neziyh] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) duygulu; ince. **2.** *is.* Mayasız hamurdan yapılan bir tür katmer. [DS]

nezkeb, [Erme. maz *(saç)*+kap *(bağ)* > nezkeb نزكب] *{eAT} {ağız} is.* Başörtüsü. [DS]

nezkit, [? mezgit / nezkit] *{ağız} is. zool.* Mezgit. [DS]

nezle, [Ar. nezl / nüzül > nezle نزله] *{OsT} is.* **1.** Yukarıdan aşağı doğru bir kere inme. **2.** *tıp.* Bedenin herhangi bir yerinden gelen akıntı. **3.** *tıp.* Burun mukozasının iltihabı ve bu sebeple burundan gelen akıntı; ingin; dumağı. ◻ **nezle-i müzmîne,** *{OsT} tıp. Kronik nezle.*|| **nezle-i sadriye,** *{OsT} tıp. Göğüs nezlesi.*|| **nezle-i sülîye,** *{OsT} tıp. Bel soğukluğu.*|| **nezle otu,** *bot. Kuzey Afrika dağlarında yetişen, kurutulmuş kökleri halk hekimliğinde romatizma tedavisinde kullanılan, pembe çiçekli çok yıllık otsu bitki; pire otu; pire kapan, (Anacyclus pyrethrum).*

nezleli, [nezle-li] *sf.* Nezlesi olan; nezleye tutulmuş.

nezlevi, [Ar. nezle > nezlevī نزلوى] *(nezlevi:) {OsT} sf.* (Bezlerdeki iltihaplanma ve ödem için) mukus salgısı ve albüminli bir akıntısı olan; akıntılı; nezlesel.

nezlî, [Ar. nezl > nezlī نزلی] *(nezli:) {OsT} sf.* Nezlesi olan; nezle olmuş.

nezr, [Ar. nezr نذر] *{OsT} is.* → nezir[1].

nezretme, [Ar. nezr + T. et-me ایتمه نذر] *{OsT} is.* Nezretmek işi; adama.

nezretmek, [Ar. nezr + Ar. et-mek ایتمك نذر] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er]* Adamak.

nezük, -ğü [Far. nāzik] *{ağız} sf.* **1.** Cılız; zayıf; ince. **2.** → nezik. [DS]

nezükleşmek, [nezük-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Saygılı davranır olmak; inceleşmek. [DS]

nezüklük, [nezük-lük] *{ağız} is.* Kibarlık; incelik. [DS]

nezürgü, [? nezürgü] *{ağız} is.* Tarla sürmeye ortadan başlandığında ortada meydana gelen balık sırtı yükselti. [DS]

nezzam, [Ar. naẓm > nezẓām نظام] *(nezza:m) {OsT} sf.* Düzenleyen; düzene koyan; düzenleyici.

nezzare, [Ar. naẓar > nezẓāre نظاره] *(nezza:re) {OsT} sf.* **1.** Bir şeye dikkatle bakan; seyreden; seyirci. **2.** Bir şeye bakma. **3.** *{ağız}* Alay; dalga geçme. [DS]

nezzet, [Ar. leẓẓet => nezzet] *{ağız} is.* Tat; lezzet. [DS].

nezzük, -ğü [Far. nāzik] *{ağız} sf.* (Kişi için) davranışları ince olan; çevresine saygılı davranan. [DS]

-ng[1], [-ñ / ñ / -ñlar / -ñler / -ıñ / -iñ / -ıñız / -uñız] *{eT} {eAT} çek. e.* Emir kipi çokluk ikinci kişi ekidir; bugünkü "-yın; -yun" değeriyle kullanılır. *yaşa-ng (yaşayın), tut-u-nglar (tutunuz), kıl-ıngız (yapınız). "Ünüm anlang (anlayın) beyler, sözüm dinleng (dinleyin)."* Dede Korkut Kitabı.

-ng[2], [-nġ / -ınġ / -iñ / -unġ / -üñ / -ıñ / -iñ / -uñ / -üñ] *{eT} {eAT} çek. e.* Teklik ikinci kişi iyelik eki.

-ng[3], [-ng / -ñ] *{eT} yap. e. Yapan, eden* anlamında sıfat fiiller yapan fiilden isim yapım ekidir

-nga[1], [-nga / nge / ña / ñe] *{eT} çek. e.* Teklik ikinci kişi iyelik ekinden sonra kullanılan yönelme durum eki.

-nga[2], [-ña / -ña] *{eT} çek. e.* Üçüncü kişi iyelik ekinden sonra yaklaşma durumu eki. [ETY]

-ngaru, [-ñaru / -ñaru / ñērü / ñerü] *{eT}* Yönelme durumu eki. [ETY]

-nge, [-nga / nge / ña / ñe] *{eT} çek. e.* → -nga.

-ngız, [-ngız / -ñiz, / -ñuz, / -ñüz / -ıñız / -iñiz / -uñuz / üñüz] *{eT} {eAT} çek. e.* Çokluk ikinci kişi iyelik eki.

-ngiz, [-ñ-ız /-ñ-iz /-ñ-uz / -ñ-üz / -ı-ñ-ız /-i-ñ-iz /-u-ñ-uz / -ü-ñ-üz] *{eT} {eAT} çek. e.* → -ngız.

-nglar, [-ng / ñ / -nglar / -ngler / -ıng / -ing / -ıngız / -ungız] *{eT} çek. e.* → -ng[1].

-ngler, [-ng / ñ / -nglar / -ngler / -ıng / -ing / -ıngız / -ungız] *{eT} çek. e.* → -ng[2].

-nguz, [-ngız / -ñiz, / -ñuz, / -ñüz / -ıñız / -iñiz / -uñuz / üñüz] *{eT} {eAT} çek. e.* Emir kipi ikinci çokluk kişi eki; -yınız. *"Namede yazmış ki gafil olmañuz (olmayınız) / Düşmanı asla alu da bilmeñüz (bilmeyiniz)."* Battal Gazi.

-ngüz, [-ngız / -ñiz, / -ñuz, / -ñüz / -ıñız / -iñiz / -uñuz / üñüz] *{eT} {eAT} çek. e.* → -ngız / -ñız.

-nı, [-nı / -ni] *{eT} {eAT} çek e.* İsmin yükleme hâli eki; belirtme hâli eki. -ı; -yı. *"Men özümni (özümü) yoluna kıldım fida / Nola çün insaf ana ger yâr ise."* Kadı Burhanettin Divanı.

nıçık, -ğı [? nıçık] *{ağız} is.* Uç; tepe. [DS]

nığır, [? nığır] *{ağız} is.* Balta ve keserin keskin yanı, ağzı. [DS]

nıhıs, [*OsT* nekes => nıhıs] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

nıhız, [*OsT* nekes => nıhız] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

nıjdag, [Soğd. ? Far. nıjdag] *{eT} is.* Bileği taşı. [DLT]

nıkart, [? nıkart] *{ağız} is.* Gaga. [DS]

nıkgız, [*OsT* nekes => nıhıs / nıkgız] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

nıkıs, [nekes > nıkıs] *{ağız} sf.* Cimri.[DS]

nıkra, [? nıkra] *{ağız} is.* Çok büyük kazan. [DS]

nıkrız, [*OsT* nekes => nıhıs / nıkrız] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

nıkmet, [Ar. naḳmet / nıḳmet نقمت] *{OsT} is.* Öç almak amacıyla eziyet etme.

nıkris, [Ar. niḳris نقرس] *{OsT} is. tıp.* Pürin metabolizması bozukluğu sonucunda el ve ayak parmaklarında, topuklarda, eklemlerde meydana gelen hastalık; damla hastalığı; nikris.

nımıs, [? hımış > nımıs] *{ağız} is.* Duvar. [DS]

nımtı, [Yun. lamli => namtı / nımtı] *{ağız} is.* Sapsız bıçak veya çakı; bıçağın kesici kısmı. [DS]

-nın, [-n-ın] *ek.* Görevi, isimleri başka isimlere bağlamak olan tamlayan durum eki *–ın(-in, -un, -ün)*'ın ünlü ile biten kelimelere geldiğinde aldığı biçim; -n- kaynaştırma (koruma) ünsüzüdür.

-nıng[1], [-ıñ / -ıñ / -uñ / -üñ - /-n-ıñ - / -n-iñ / -n-uñ / -n-üñ] *{eT} çek. e.* → -ıng[1].

-nıng[2], [-nıñ] *{eT} çek. e.* → -nın. [Üç İtigsizler]

nıng, [nıñ / nıñ *(yans.)*] *is.* Mızıkçılık etmek amacıyla burundan solumayı anlatan kök. [Zülfikar] *nıng-ık (nıñ-ık), nıng-nık-la-mak (nıñ-ık-la-mak)*

nınnık, -ğı [nın *(yans.)* > nın(n)-ı-k ?] *{ağız} sf.* Mızıkçı; oyunbozanlık eden. [DS]

nınnıklamak, [nınnık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Mızıkçılık etmek. [DS]

nır, [nar / ner / nır *(yans.)*] *is.* Böğürme, gürültülü ses çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *nır-ıl-da-mak*

nınhız, [*OsT* nekes => nıhıs / nırhız] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

nısaf, [Ar. nıṣf > nıṣāf نصاف] *(nısa:f) {OsT} is.* Bir şeyi iki eşit parçaya bölme.

nısan, [? nisan] *{eT} is.* → nışan. [EUTS]

nısf, [Ar. nıṣf نصف] *{OsT} is.* ve *sf.* **1.** Bir şeyin yarısı; yarım. **2.** *mat.* Yarı; yarım. **3.** *hat.* Bir yazı biçimi. ◻ **nısf-ı kutr-u kaim,** *{OsT} mat. 1. İç yarıçap. 2. Yanal yükseklik.*|| **nısf-ı kutur,** *{OsT} mat. Yarıçap.*|| **nısf-ı küre,** *{OsT} gök b. Yarı küre.*|| **nısf-ı küre-i cenūbî,** *{OsT} coğ. Güney yarı küre.*|| **nısf-ı küre-i semavi-i cenūbî,** *{OsT} gök b. Ekvatorun güneyinde kalan gökyüzü küresi.*|| **nısf-ı küre-i semavi-i şimalî,** *{OsT} gök b. Ekvatorun kuzeyinde kalan gökyüzü küresi.*|| **nısf-ı küre-i şimālî,** *{OsT} coğ. Kuzey yarı küre.*|| **nısf-ı leyl,** *{OsT} Gece yarısı.*|| **nısf-ı müstakîm,** *{OsT} mat. Yarım doğru.*|| **nısfiyyü'l-cenāh,** *{OsT} zool.* → nısfü'l-cenāh.|| **nısfü'l-cenāh,** *{OsT} zool. Yarım kanatlılar.*|| **nısfü'l-leyl,** *{OsT} Gece yarısı.*|| **nısfü'n-nehārî,** *{OsT} gök b. Meridyen.*|| **nısfü'n-nehār müstevîsi,** *{OsT} gök b. Meridyen düzlemi.*|| **nısfü'n-nehāz,** *{OsT} gök b. 1. Günün ortası; öğle vakti. 2. Meridyen.*

nısfen, [Ar. nıṣf > nıṣfen نصفاً] *(nı'sfen) {OsT} zf.* Yarım olarak; yarıya bölünmüş hâlde.

nısfet[1], [Ar. nıṣfet / naṣfet / naṣafet نصفت] *{OsT} is.* **1.** Hak gözetme; insaf; hakkaniyet. **2.** *fel.* Denkserlik; hakkaniyet.

nısfet[2], [Ar. nıṣf => nıṣfet نصفت] *{OsT} is.* Yarımlık.

nısfınnehar, [Ar. nıṣf ün-nehār نصف النهار] *(nısfınneha:r) {OsT} is.* **1.** Günün ortası; öğle. **2.** Meridyen. ◻ **nısfınnehar dairesi,** *{OsT} Meridyen dairesi.*|| **nısfınnehar müstevîsi,** *{OsT} Meridyen düzlemi.*

nısfiye, [Ar. nıṣf > nıṣfiyye نصفيه] *{OsT} is.* **1.** Yarım daire. **2.** Bazı elbiselerde süs olarak kullanılan yarım daire biçimindeki madenî pul. **3.** Kısa ney; normal neyin yarısı büyüklüğünde olan ve her ney çeşidinin adı ile anılan ney. **4.** Dördüncü Mehmet zamanında kesilen yarım altın değerindeki sikke.

nısfiyet, [Ar. nıṣf > nıṣfiyyet نصفيت] *{OsT} is.* **1.** Yarım olma durumu; yarımlık. **2.** Yarı yarıya bölüşme durumu.

nısfiyezen, [Ar. nısfiyye + Far. -zen نصفيه زن] *{OsT} is.* Yarım boy ney çalan sanatçı; nısfiye üfleyen; nısfiyeci.

nısfünnehar, [Ar. nısf ün-nehār نصف النهار] *(nısfınneha:r) {OsT} is.* → nısfınnehar.

nısf,-sfı [Ar. nısf نصف] *{OsT} is.* ve *sf.* → nısf. ◻ **nısf kutur,** *{OsT} mat. Yarıçap.*|| **nısıf küre-i garbî,** *{OsT} coğ. Batı yarımküre.*|| **nısıf küre-i semavî-i cenūbî,** *{OsT} gök b. Gök ekvator çizgisinin güneyinde kalan gök yarım küresi.*|| **nısıf küre-i semavî-i şimālî,** *{OsT} gök b. Kuzey gök yarım küresi.*|| **nısıf küre-i şarkî,** *{OsT} coğ. Doğu yarım küresi.*|| **nısıf müstakîm,** *{OsT} mat. Yarım doğru.*|| **nısıf küre-i şimalî,** *{OsT} coğ. Kuzey yarım küresi.*

nıske, [? nıske] *{ağız} is.* Mercimek. [DS]

nışabak, -ğı [Ar. şebeke > müşebbek => müşābāk > nışabak] *{ağız} is.* **1.** Gergefte işlenen bir çeşit işleme. **2.** Pencere kafesi. [DS]

nışadır, [Çin. nao-şa / Far. nişādır / nauşādur نشادر] *{OsT} is. kim.* Amonyak tuzu; amonyum klorür. ◻ **nışadır kaymağı,** *kim. Amonyum karbonat.*|| **nışadır ruhu,** *Amonyak gazı.*

nışadırî, [Ar. nişādır > nişādırī نشادری] *(nişa:dıri:) {OsT} sf.* Nışadırla ilgili.

nışan, [Far. nişān] *{eT} is.* Nişan; damga; mühür; alamet.[EUTS]

nıt, -t'ı [Ar. nıṭ' نطع] *{OsT} is. anat.* Damaktaki pütürlü yerler.

-nız,[1] [-nız / -niz / -nuz / -nüz] *çek. e.* İkinci çoğul kişi fiil çekim eki olup belirli geçmiş zaman, dilek-şart kipi çekimlerinde kullanılır.

-nız[2], [-nız / -niz / -nuz / -nüz] *çek. e.* İyelik eki. Getirildikleri isme, ilgi, aitlik, sahiplik kavramları katan ve ismi isme bağlayan çoğul ikinci kişi iyelik eki.

nızarmak, [mız-mak > nızar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Caymak. [DS]

nızık, -ğı [DS. nızık] *sf.* Öfkeli; sinirli.

nızdızlam, [nızdız-la-m] *{ağız} zf.* Büyük olasılıkla. [DS]

nızıklık, -ğı [nızık-lık] *{ağız} is.* Sinirlilik. [DS]

nızla, [? nızla] *{ağız} is.* Beyin; kafa; akıl. ◻ **nızlası karışmak,** *{ağız} Birdenbire sinirlenmek; kafası karışmak.* [DS]

nızlam, [nız-la-m ?] *{ağız} zf.* Büyük olasılıkla. [DS]

nızlan, [nız-la-n ?] *{ağız} zf.* **1.** Olanaksız. **2.** Kesinlikle.

Ni, [İsveç. nickel *(maden ocağı perisi)* > Fr. nickel] *is. kim.* Atom numarası 28, atom ağırlığı 58,69, yoğunluğu 8,8 olan, 1455°C'de ergiyen, kırıldığında lifsi parlak görünümü ile demiri andıran, tel ve levha hâline getirilebilen, soğukta oksitlenmeyen ve ferro-manyetik özellik gösteren, geçiş metalleri grubundan parlak beyaz element olan nikelin sembolü.

-ni, [-nı / -ni] *{eT} {eAT} çek. e.* → -nı.

nî-, [Far. nī- نی] *(ni:) ön ek.* **1.** Olumsuzluk eki (edat). **2.** Aşağı.

ni, [nē / né / ni] *{eT} zf.* Ne? [EUTS]

ni'ac, [Ar. na'ce > ni'āc نعاج] *(nia:c) {OsT} is.* Dişi koyunlar.

ni'al, [Ar. na'l > ni'āl نعال] *(nia:l)v is.* **1.** Ayakkabılar. **2.** Nallar.

ni'am, [Ar. ni'met > ni'am نعم] *(nia:m) {OsT} is.* Nimetler.

nibah, [Ar. nibāḥ نباح] *(niba:h) {OsT} is.* **1.** Köpek havlaması. **2.** Yılan tıslaması.

nibal, [Ar. nebl > nibāl نبال] *(niba:l) {OsT} is.* Oklar.

niblik, -ği [İng. niblic] *is.* Topu çukur veya çimenlik yerlerden çıkarmakta kullanılan ucu ıspatula gibi demirden yapılmış bir tür golf sopası.

nicad, [Ar. necd > nicād نجاد] *(nica:d) {OsT} is.* **1.** Kılıcın omuzdan aşan kayışı; kılıç askısı. **2.** *mecaz.* Çapraz asılan şey.

nicar, [Ar. necr > nicār نجار] *(nica:r) {OsT} is.* Bir şeyin asıl çıktığı yer; kök; asıl; kaynak.

nicaret, [Ar. necr > necāret تجارت] *(nica:ret) {OsT} is.* Marangozun yaptığı iş; marangozluk; ağaç işleri; dülgerlik.

niccez, [ne+e(t)-ece(k)-iz] *{ağız} c.* Ne yapacağız? [DS]

nice, [ne *(soru zamiri)* + -çe *(eşitlik eki)* > ne-çe > nice] *(ni'ce) zf.* **1.** Nasıl? *{eAT} (aynı)* **2.** Uzun süreden beri; çoktandır. **3.** *sf.* Kaç; ne kadar? *{eAT} (aynı)* **4.** Oldukça çok; pek çok; ne kadar çok; hayli. *{eAT} (aynı)* **5.** Çok kere. *{eAT}* **6.** Ne? *{eAT}* **7.** Ne zaman? *{eAT}* **8.** Hangi? *{eAT}* **9.** Ne kadar; ne derece? *{eAT}* **10.** Ne vakte kadar? *{eAT}* 🗗 **nice bing bing,** *Binlerce.*|| **nice bir,** *{eAT} Ne vakte kadar; daha ne kadar?*|| **nice gez,** *{eAT} Çok kere; birçok defa.*|| **nice ki,** *{eAT} 1. Madem ki; her ne kadar... 2. Nasıl ki. 3. Her ne vakit.*|| **nice kim,** *{eAT}* → nice ki.|| **nice nice,** *{eAT} 1. Pek çok; defalarla; çok kere. 2. Ne vakte kadar?*|| **nice yüzden,** *{eAT} Birçok yönden.*

niceberi, [nice+beri] *{eAT} {ağız} zf.* Nasıl; ne durumda.

nicel, [nice-l] *sf.* **1.** Nicelikle ilgili; niceliğe dayanan. **2.** Sayısal veya ölçülebilir özelliği olan; kemmî. **3.** *mat.* Sayısal hesaplamaya ilişkin. 🗗 **nicel çözümleme,** *Bir karışım veya birleşiğin birleşenlerini hacim ya da kütlesel olarak ayırıp miktarlarını belirleme işlemi.*|| **nicel dilbilim,** *dbl. Dili, sayılara dayalı olarak inceleyen ve sayısal sonuçlara ulaşan dilbilim dalı.*

niceleme, [nice-le-me] *is.* Nicelemek eylemi; ölçümleme.

nicelemek, [nice-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir şeyi ölçü veya sayı ile bildirmek; ölçüye vurmak; saymak. **2.** *man.* Bir terime, tek veya çok oluşuna göre bir nicelik yüklemek.

nicelenmek, [nice-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Hakkında nicelemek işi yapılmak; nicelemek işlemi uygulanmak. 🗗 **nicelenmiş önerme,** *man. Bazı değişkenleri niceleyiciler ile bağlanan önerme.*

niceler, [nice-ler نیجه لر] *{eAT} zm.* Nice kimseler; çok kimseler; birçokları.

niceleyici, [nice-le-y-ici] *is.* **1.** Niceleme özelliğinde olan. **2.** *dbl.* Bir nicelik düşüncesini aktaran belirleyici. *her; iki; bütün.* **3.** *man.* Bir dilin, söz dizimsel kullanımı, kurma ve çıkarım kurallarıyla, anlam bilimsel kullanımı yorumlama yoluyla belirlenen özgül simgesi. **4.** *mat.* Bir özelliğin, bir cümlenin bütün elemanları için mi yoksa aralarından yalnız bazıları için mi geçerli olduğunu göstermek üzere kullanılan imlerden her biri. ∨ *hepsi için (genel niceleyici),* ∧ *en az biri (varlık niceleyicisi) vb.*

niceleyiş, [nice-le-y-iş] *is.* Nicelemek işi veya biçimi.

nicelik,-ği [nice-lik نیجه لك] *is.* **1.** *(1935'ten beri)* Artabilen veya eksilebilen bir şeyin bu artma ve eksilmeye bağlı olarak ölçülebilen veya sayılabilen özelliği; sayılabilir, ölçülebilir nitelikte azalıp çoğalabilen büyüklük; kemiyet. *{eAT} (aynı)* **2.** Bir şeyin parçalara ayrılabilen ve sayılabilen yanları. **3.** Genellikle sayılabilen ve toplamı sayı olarak gösterilebilen genel özellik. **4.** *dbl.* Kelimelerin belirttiği varlıklara ve kavramlara uygulanan, sayılabilir ve ölçülebilir değerlendirmelere dayanan dilbilgisi kategorisi. *tekil, çoğul, ikil.* **5.** *dbl.* Söz zincirinde bir ses biriminin görece süresi; uzunluk-kısalık. **6.** *dbl.* Bir hecenin söylenişi için gerekli olan süre; uzunluk-kısalık durumu. **7.** *fel.* Bir bilgi nesnesinin, önceden saptanan bir türdeş birim sistemiyle ölçülebileceğini belirleyen zihin kategorisi. **8.** *mat.* Çokluk; miktar. **9.** *{eAT}* Keyfiyet.

nicelleştirilmiş, [nicel-le-ş-tir-il-miş] *sf. man.* (Önerme için) bazı değişkenleri niceleyiciler ile (∨, ∧) birbirine bağlanmış.

niceme, [nice-me / niçe-me نیجامه / نچه مه / نیجاما / نجما / نچه ما / نیجامه / نیچه مه] *{eAT} zf.* Ne kadar; her ne kadar? 🗗 **niceme kim,** → niceme.

nicesi, [nice-s-i نیجسی] *{eAT} zf.* **1.** Nasıl; ne şekilde? **2.** Önceki gibi; eskisi gibi.

nicesine, [nice-s-i-n-e نجه سنه] *{eAT} zf.* → nicesi.

nicetmek, [nice + et-mek] *{ağız} gçl. f. [-(d)-er]* Ne yapmak. [DS]

niceye, [nice-y-e / niçe-y-e نجه یه] *{eAT} zf.* Kaça; kaç paraya? 🗗 **niceye değin,** *{eAT} Ne vakte kadar?*|| **niceye dek,** → niceye değin.

nici, [nice] *{ağız} zf.* Ne durumda; nice; nasıl? [DS]

nicidem, [nice+id-em نیجیدم] *{eAT} ünl.* Ne yapayım?

nicim, [? nicim] *{ağız} is.* Tokgözlülük. [DS]

nicimli, [nicim-li] *{ağız} sf.* Tokgözlü. [DS]

nicimsiz, [nicim-siz] *{ağız} sf.* Pisboğaz. [DS]

niciyim, [nice+bil-e-y-im] *{ağız} c.* Bilmem. [DS]

niçe, [nice / niçe نیچه] *{eAT} zf.* → nice. 🗗 **niçe niçe,** *{eAT}* → nice nice.

niçeler, [nice-ler نیچه لر] *{eAT} zm.* → niceler.

niçeme, [nice-me / niçe-me نیجامه / نچه مه / نیجاما / نیچه مه / نیجامه / نچه ما / نیجامه / نجما] *{eAT} zf.* → niceme. 🗗 **niçeme kim,** → niceme.

niceye, [nice-y-e / niçe-y-e یه نجه] *{eAT} zf.* → niceye.

niçin, [ne + (i)çin > niçin] *(ni'çin) zf.* **1.** Bir olayın veya davranışın sebebini öğrenmek için kurulan soru cümlesinde kullanılan zarf; hangi sebeple; neden; hangi amaçla. **2.** *is.* Bir olayın dayandığı sebep; neden.

niçün, [nē + uç *(sebep)* > uç-un > ne+iç-ün] *{eT} zf.* Niçin?

nid, -ddi [Ar. nidd ند] *{OsT} is.* Benzer; eş; aynı.

nida, [Ar. nidā ندا] *(nida:) {OsT} is.* **1.** Bağırma; bağırış; ses. **2.** Ses verme. **3.** *dbl.* Ünlem. 🗗 **nida etmek,** *Seslenmek; ünlemek.*|| **nida işareti,** *Ünlem işareti; (!).*|| **nida olunmak,** *Seslenilmek; çağrılmak; bağırılmak.*|| **nidā-yı hayşūmî,** *{OsT} Genizden gelen ses.*

nidesin, [ne+id-e-sin نیده سن] *{eAT} zf.* Ne yapacağını; ne edeceğini.

nid'et, [Ar. nid'et ندئت] *(nid-et) {OsT} is.* Ayın ve güneşin çevresinde bazı durumlarda görülen parlak daire.

nidi, [ne+i-diği / ne+ et-ti-ği > nidī] *(nidi:) {ağız} zf.* Ne olduğu; mahiyeti; ne yaptığı. 🗗 **nidi belirsiz,** *{ağız} Baştan savma; gelişigüzel.* [DS]

nidlemek, [ne+et-le-mek ?] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ne yapmak.[DS]

nidüğin, [ne+id-üğin نیدکن] *{eAT} zf.* Ne olduğunu.

nidüğü, [ne+id-üğü نیدکی] *{eAT} zf.* Ne olduğu.

Nietzscheci, [Friedrich Nietzsche *(Alman filozofu)* > Nietzsche-ci] *(ni'çeci) sf.* **1.** Nietzscheciliğe ilişkin. **2.** *is.* Nietzsche'nin felsefesini benimsemiş kişi.

Nietzschecilik, [Friedrich Nietzsche *(Alman filozofu)* > Nietzsche-ci-lik] *(ni'çecilik) is.* **1.** Alman filozofu Nietzsche'nin, bilginin yaşama kuralı ortaya koyamayacağını, defalarca yaşama sonucunda kalınabileceğini, yaşamayı sevinçle kabul etmek gerektiğini, karamsarlıktan kahramanca irade ve hayal çabası ile kurtulunabileceğini, bu şekilde tekrarlanan bu yaşama sayesinde insanın *üst insan*'a dönüşebileceğini ortaya koyduğu ve bu *insan üstü*'nü biricik amaç olarak savunduğu görüş. **2.** Nietzsche'nin *üst insan* öğretisine dayanarak, diğerlerine oranla doğal üstünlüğü olduğunu ileri süren kişi veya topluluğun saldırgan ülküsü.

nif, [Far. nīm => nif ?] *{ağız} sf.* Yarım. [DS]

nifa, -a'ı [Ar. nifāʿ نفاع] *(nifa:) {OsT} is.* Çıkar; yarar; menfaat.

nifak, -kı [Ar. nifāḳ نفاق] *(nifa:k) {OsT} is.* **1.** Anlaşmazlık; geçimsizlik; ara açıklığı; uyuşmazlık; bölünme. **2.** İki yüzlülük; ara bozma; ayırma. **3.** Müslüman göründüğü hâlde Müslüman olmama. 🗗 **nifak çıkarmak,** *Bozgunculuk etmek; anlaşmazlık yaratmak; ara bozmak; ortalığı karıştırmak.*|| **nifak sokmak,** *Anlaşmazlık çıkarmak; ara açmak; bozgunculuk yapmak.*

nifakçı, [nifak-çı] *is.* ve *sf.* Ara açan; ara bozan; bozgunculuk çıkaran; kişilerin arasına nifak sokan.

nifakçılık, -ğı [nifak-çı-lık] *is.* Nifak çıkarma işi; bozgunculuk yapma; ara açma.

nifaki, [Ar. nifaḳ > nifāḳī نفاقی] *(nifa:ki:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Ara bozma ile ilgili; nifakla ilgili.

nifar, [Ar. nifār نفار] *(nifa:r) {OsT} is.* **1.** Korkma; irkilme. **2.** Nefretini açığa vurma.

nifas, [Ar. nifās نفاس] *(nifa:s) {OsT} is.* Yeni doğum yapmış kadının durumu.

nifasi, [Ar. nifās > nifāsī نفاسی] *(nifa:si:) {OsT} sf.* Loğusalıkla ilgili; loğusa.

nife, [Fr. **ni**ckel + **fe**r] *is.* Birleşiminin büyük bir bölümü demir ve nikelden meydana gelen ve yer kürenin çekirdeğini oluşturan ağır madde.

nifha, [Ar. nifḫa / nefḫa نفخه] *{OsT} is.* **1.** Üfürük. **2.** Karın şişkinliği.

nifir[1], [Ar. nevr *(nur)* => nifir] *{ağız} is.* **1.** Uğur. [DS] **2.** Nur.

nifir[2], [? nifir] *{ağız} zf.* Büsbütün. [DS]

nifir[3], [? nifir] *{ağız} sf.* Küçücük. [DS]

nifir[4], [? nifir] *{ağız} is.* Pis koku. [DS]

nifirge, [? nifirge / neferne] *{ağız} is.* Asmanın ikinci kez verdiği küçük ve seyrek taneli üzüm salkımı. [DS]

nifirî, [zifrī > nifirī] *{ağız} sf.* Karanlık. [DS]

nifirme, [? nifirme / neferne] *{ağız} is.* → nifirge. [DS]

nifirne, [? nifirne / neferne] *{ağız} is.* → nifirge. [DS]

nigâh, [Far. nigāh / nigeh نگاه] *(nigâ:h) {OsT} is.* Bakış; bakma. 🗗 **nigâh-endāz,** *{OsT} 1. Bakış atan. 2. Bakan; bakıveren.*|| **nigâh-endāz olmak,** *{OsT} Bakmak.*|| **nigâh-fürūz,** *{OsT} Bakışı, gözü nurlandıran.*|| **nigâh-ı çeşm-i yār,** *{OsT} Sevgilinin bakışı.*|| **nigâh-ı gazap,** *{OsT} Öfkeli bakış.*|| **nigâh-ı hayret,** *{OsT} Şaşkınlıkla bakma.*|| **nigâh-ı ibret,** *{OsT} Ders alarak bakma.*|| **nigâh-ı intihap,** *{OsT} Beğenerek bakma.*|| **nigâh-ı işve,** *{OsT} İşveyle bakma.*|| **nigâh-ı naz,** *{OsT} Nazlı bakış.*|| **nigâh-ı pür-fen,** *{OsT} Hilekâr bakış.*|| **nigâh-ı tegafül,** *{OsT} Anlamazdan gelerek bakma.*

nigâhban, [Far. nigāh+bān *(bakan, bekleyen)* نگاهبان] *(nigâ:hba:n) {OsT} sf.* ve *is.* Bekçi; gözcü; muhafız.

nigâhbani, [Far. nigāh-bānī نگاهبانی] *(nigâ:hba:ni:) {OsT} sf.* Gözcülük; bekçilik; muhafızlık.

nigâhdar, [Far. nigāh+ dār *(sahip, tutan)* نگاهدار] *(nigâ:hda:r) {OsT} is.* **1.** Gözcü; bekçi. **2.** *sf.* Saklayan; koruyan.

nigâl, -li [Far. nigāl نگال] *(nigâ:l) {OsT} is.* Ateşli kömür parçası.

nigâr, [Far. nigār نگار] *(nigâ:r) {OsT} is.* **1.** Resim. **2.** *mecaz.* Resim gibi; çok güzel sevgili. **3.** Put; sanem. **4.** *sf.* Resmi yapılmış; resmedilmiş. **5.** *müz.* Eski Türk müziğinde birleşik bir makam. ☐ **nigârçek,** *{OsT} müz. Eski Türk müziği makamlarından biri.*|| **nigâr-ı nîk,** *{OsT} müz. Eski Türk müziğinde birleşik bir makam.*|| **nigâr-ı nîk-Acem,** *{OsT} müz. Eski Türk müziğinin birleşik makamlarından birinin adı.*

nigârek, [Far. nigārek نگارك] *(nigâ:rek) {OsT} is. müz.* Eski Tük müziğinde birleşik bir makam adı.

nigârende, [Far. nigārende نگارنده] *(nigâ:rende) {OsT} is.* Resim yapan kişi; portre ressamı.

nigârhane, [Far. nigār-ẖāne نگارخانه] *(nigâ:rha:ne) {OsT} is.* **1.** Resim ve heykel yapanların çalıştığı yer; resim atölyesi; heykel atölyesi. **2.** Resim ve heykel müzesi; resim, heykel sergisi. **3.** Puthane; putların konulduğu yer. **4.** *mecaz.* Güzeli çok olan yer.

nigâri, [Far. nigār > nigārī نگاری] *(nigâ:ri:) {OsT} is.* Resim yapan kişi; portre ressamı.

nigârin, [Far. nigār > nigārīn نگارین] *(nigâ:ri:n) {OsT} is.* **1.** Resim kadar güzel olan sevgili. **2.** *sf.* Resimlerle süslenmiş olan; resimli.

nigâristan, [Far. nigār-istān نگارستان] *(nigâ:rista:n) {OsT} is.* **1.** Resim ve heykellerle süslenmiş olan yer. **2.** Resim ve heykel sergisi. **3.** Putperestlerin tapınağı; puthane. **4.** *mecaz.* Güzelleri çok olan yer.

nigâriş, [Far. nigāriden > nigāriş نگارش] *(nigâ:riş) {OsT} is.* Resim yapma. ☐ **nigâriş-pezîr,** *{OsT} Resim yapan.*

nigâşte, [Far. nigāriden > nigāşte نگاشته] *(nigâ:şte) {OsT} is.* **1.** Resmi yapılmış. **2.** Yazılmış.

nigeh, [Far. nigāh / nigeh نگه] *{OsT} is.* → nigâh. ☐ **nigeh-i çeşm-i yār,** *Sevgilinin gözünün bakışı.*|| **nigeh-i hayret,** *{OsT} Hayret bakışı.*

nigehban, [Far. nigāh+bān *(bakan, bekleyen)* / negehbān نگهبان] *(nigehba:n) {OsT} sf.* ve *is.* → nigâhban.

nigehdar, [Far. nigāh+ dār *(sahip, tutan)* / nigehdār نگهدار] *(nigehda:r) {OsT} is.* → nigâhdar.

nigehendaz, [Far. nigeh-endāz نگه انداز] *(nigehenda:z) {OsT} sf.* Bakış atan; bakıveren.

nigehfüruz, [Far. nigeh-fürüz نگهفروز] *(nigehfüru:z) {OsT} sf.* Bakışları göz aydınlatıcı olan.

nigeran, [Far. nigerīden *(bakmak)* > nigerān نگران] *(nigera:n) {OsT} sf.* **1.** Bakan; bakıcı. **2.** Şaşkınlıkla bakakalan. ☐ **nigerān olmak,** *Bakmak; bakakalmak.*

nigerek, -ği [ne+gerek] *{ağız} is.* Ufak tefek eşya; öteberi. [DS]

nigeriç, -ci [? nigeriç] *{ağız} is.* **1.** Ateş küreği. **2.** Tekneden hamur kazımaya yarayan araç. [DS]

niggirdar, [Far. nig-girdār نیك گردار] *(niggirda:r) {OsT} sf.* **1.** İyi davranan. **2.** Güzel iş yapan; iyi çalışan.

nigin, [Far. nigīn نگین] *(nigi:n) {OsT}* **1.** Yüzük. **2.** Yüzük taşı. **3.** Mühür; mühür olarak kullanılan yüzük. ☐ **nigîn-dān,** *Yüzük veya mühür kutusu.*|| **nigîn-i saltanāt,** *{OsT} Saltanat mührü.*|| **nigîn-sāy,** *{OsT} Mühür kazıyan.*

nigoşak, [Soğd. nigoşak / nigusek] *{eT} is.* **1.** Şakirt; talebe. [Gabain] **2.** Mani dinine mensup olanlar. [EUTS]

nigû, [Far. nigü نگو] *(nigû:) {OsT} sf.* İyi; hoş; güzel. ☐ **nigû-baht,** *{OsT} Talihi güzel olan; bahtı açık.*|| **nigû-hāh,** *{OsT} İyilik isteyen.*|| **nigû-kâr,** *{OsT} İyilik eden; iyi iş yapan.*|| **nigû-kâri,** *{OsT} İyilik etme.*|| **nigû-siyer,** *{OsT} İyi ahlaklı; iyi niteliklere sahip olan.*

nigûhide, [Far. nigühīde نگوهیده] *(nigû:hi:de) {OsT} sf.* Çekiştirme; yerme.

nigûhiş, [Far. nekühiden *(yermek)* > nigühiş نگوهش] *(nigû:hiş) {OsT} is.* Yerme; çekiştirme.

nigûn, [Far. nigün نگون] *(nigû:n) {OsT} sf.* **1.** Tersine dönmüş; baş aşağı dönmüş. **2.** Uğursuz; aksi. ☐ **nigûn-baht,** *{OsT} Talihsiz; bahtı dönmüş.*|| **nigûnsār,** *{OsT} Baş aşağı.*|| **nigûn-taşt,** *{OsT} 1. Leğeni tersine dönmüş. 2. Gökyüzü.*

nigûyi, [Far. nigüyī نگویی] *(nigû:yi:) {OsT} is.* İyilik; güzellik; hoşluk.

nigü, [nē-gū > ni-gü] *{eT} zf.* Nasıl?

-nih, [Far. nihāden *(koymak)* > -nih نه] *son ek.* "... koyan" anlamında birleşik sıfatlar yapar.

nih, [Far. nihāden *(koymak)* > nih نه] *{OsT} ünl.* **1.** Koy; bırak! **2.** *is.* Şehir; belde.

nihab, [Ar. nehb > nihāb نهاب] *(niha:b) {OsT} sf.* Yağmalar; talanlar; çapullar.

nihad, [Far. nihād نهاد] *(niha:d) {OsT} is.* → nihat.

nihade, [Far. nihāden > nihāde نهاده] *(niha:de) {OsT} sf.* **1.** Koymuş. **2.** Konmuş; konulmuş.

nihadi, [Far. nihādī نهادی] *(niha:di:) {OsT} sf.* (Belirtilen) yaradılışta olan.

nihaf, [Ar. nahîf > nihāf نهاف] *(niha:f) {OsT} is.* Zayıflar; cılızlar.

niha'î, [Ar. nihāyet > nihāī / nihāiyye نهائى / نهائيه] *(niha:i:) {OsT} sf.* **1.** Sona erdiren; sonucu sağlayan. **2.** Sonla ilgili; sonuncu. 🗗 **nihāî karar,** *{OsT} huk. Yargılama sonunda verilen karar; son karar.*

nihal, -li [Far. nihāl نهال] *(niha:l) {OsT} is.* **1.** Fidan; taze sürgün. **2.** *mecaz.* İnce, düzgün bedenli sevgili. 🗗 **nihāl-i çemen,** *{OsT} Bahçedeki fidan; çimenler üzerindeki sevgili.*‖ **nihāl-i işve,** *{OsT} Naz fidanı; işveli kız veya kadın.*‖ **nihāl-i revān,** *{OsT} Yürüyen fidan; boyu güzel.*‖ **nihal-i zarîf,** *{OsT} İnce, zarif fidan.*

nihalan, [Far. nihālān نهالان] *(niha:lâ:n) {OsT} is.* Fidanlar.

nihale, [Far. nihāl > nihālī / nihāle نهاله] *(niha:le) {OsT} is.* **1.** Yeni yetişmiş fidan. **2.** Avcı korkuluğu. **3.** Döşeme. **4.** Sofrada tencere, tava gibi sıcak kapların altına konulan altlık.

nihalî, [Far. nihāl > nihālī نهالى] *(niha:li:) {OsT} is.* **1.** Nihale; sahan, tencere altlığı. **2.** Halı veya kilim.

nihaliçe, [Far. nihālī-çe نهاليچه] *(niha:li:çe) {OsT} is.* Küçük halı; yaygı; kilim.

nihalistan, [Far. nihāl-istān نهالستان] *(niha:lista:n) {OsT} is.* Fidan yetiştirilen bahçe; fidanlık.

nihan, [Far. nihān نهان] *(niha:n) {OsT} sf.* **1.** Saklanmış; gizli. **2.** Görünmeyen; meydanda olmayan. **3.** *is.* Saklanan şey; sır. 🗗 **nihān olmak,** *Görünmez olmak: kaybolmak.*‖ **nihān-peykerān,** *{OsT} Büyük melekler.*‖ **nihān-sū,** *{OsT}* → nihansu.

nihanhane, [Far. nihān-ḫāne نهانخانه] *(niha:nha:ne) {OsT} is.* **1.** Saklanacak gizli yer. **2.** Mağara. **3.** Bodrum. **4.** Kale, saray ve konaklarda gizli odalara verilen ad.

nihanî, [Far. nihān > nihānī نهانى] *(niha:ni:) {OsT} sf.* **1.** Gizli; gizlilikle ilgili. **2.** *is.* Gizlilik; saklılık.

nihanpeykeran, [Far. nihān-peykerān نهانپيكران] *(niha:npeykera:n) {OsT} is.* Büyük melekler.

nihansu, [Far. nihān *(gizli)* + sü *(taraf)* نهانسو] *(niha:nsü) {OsT} is.* Yüce âlem; Allah'ın katı.

nihat, -dı [Far. nihād نهاد] *(niha:d) {OsT} is.* Huy; tabiat; yaradılış.

nihavend, [Far. Nihāvend *(yer adı)* نهاوند] *(niha:vend) {OsT} is.* → nihavent.

nihavendî, [Far. nihāvendī نهاوندى] *(niha:vendi:) {OsT} sf.* **1.** Nihavent kentine ilişkin. **2.** *is.* Eski Türk müziğinden bir perdenin adı.

nihavent,-di [Far. nihāvend نهاوند] *(niha:vent) {OsT} is.* Klasik Türk musikisinde bir şet makamı.

nihayat, [Ar. nihāye > nihāyāt نهايات] *(niha:ya:t) {OsT} is.* Bitimler; sonlar.

nihaye, [Ar. nihāye نهايه] *(niha:yet) {OsT} is.* → nihayet.

nihayet, [Ar. nihāyet / nihāye نهايت] *(niha:yet) {OsT} is.* **1.** Son; bitim. **2.** *(ni'ha:yet) zf.* (Uzun süre sabırsızlıkla bekleme bildirir) sonunda. **3.** *zf.* En sonunda; sonuçta; ... den başka bir şey değil; yalnızca. 🗗 **nihayet bulmak,** *Sona ermek; bitmek.*‖ **nihayet derecede,** *Son derecede; pek çok.*‖ **nihayete erdirmek,** *Sonuçlandırmak; bitirmek.*‖ **nihayete ermek,** *Bitmek; sonuçlanmak.*‖ **nihāyet-i azm,** *{OsT} anat. Kemik ucu.*‖ **nihāyetü'l-emr,** *{OsT} İşin sonunda; akıbet.*‖ **nihāyetü'n-nihāye,** *{OsT} En sonunda.*‖ **nihayet vermek,** *Bitirmek; sona erdirmek.*

nihayetinde, [nihayet-i-n-de] *(niha:yetinde) zf.* Sonunda.

nihayetlenme, [nihayet-le-n-me] *is.* Nihayetlenmek eylemi; bitme; son bulma.

nihayetlenmek, [nihayet-le-n-mek] *gçsz. f. [-ir]* Sona ermek; bitmek; tükenmek; sonuçlanmak.

nihayetsiz, [nihayet-siz] *(niha:yetsiz) sf.* **1.** Sonu olmayan veya sonu yokmuş gibi görünen; ucu bucağı olmayan; uçsuz bucaksız; sınırsız; sonu gelmez. **2.** Uzun süre devam eden; sonsuz; bitmeyen; bitip tükenmez.

nihilist, [Fr. nihiliste] *sf.* **1.** Nihilizmle ilgili; hiççi. **2.** Nihilizmden yana olan; hiççi. **3.** *is.* Nihilizm taraftarı kimse; hiççi.

nihilizm, [Lat. nihil *(hiç)* > Fr. nihilisme] *is.* **1.** Her şeyin inkârı. **2.** *fel.* Gerçeğin bir temeli bulunmadığını, her türlü gerçek varlığı inkâr eden aşırı bireycilik; yokçuluk; hiççilik. **3.** Her türlü siyasi düzeni inkâr ederek toplumun bireyler üzerinde hiçbir baskısını kabul etmeyen görüş. **4.** Ahlakî gerçeği ve değerleri reddeden öğreti; hiççilik; yokçuluk.

nihin, [niçin ?] *{ağız} zf.* Niçin? [DS]

nihle, [Ar. niḥle نحله] *{OsT} is.* Din şubesi; mezhep.

nihre, [? nihre / nehre] *{ağız} is.* Küp biçiminde, topraktan yapılmış yayık. [DS]

nihrir, [Ar. niḥrīr نحرير] *(nihri:r) {OsT} sf.* Deneyimli; bilgili.

nihvār, [Far. niḫvār نخوار] *(nihva:r) {OsT} sf.* Kendini beğenmiş; kibirli; gururlu.

nijad, [Far. nijād نژاد] *(nija:d) {OsT} is.* **1.** Soy; nesil. **2.** Huy; yaradılış.

nije, [nice > nije / neje] *{ağız} zf.* Nice. [DS]

Nijerli, [Fr. Niger *(Batı Afrika'da ülke)* > nijer-li] *is.* ve *sf.* **1.** Nijer Cumhuriyeti ile ilgili olan. **2.** Bu ülke halkından olan; bu ülkede oturan veya onların soyundan olan; Nijer kökenli.

Nijeryalı, [Fr. Nigeria *(Batı Afrika'da ülke)* > ni-

jerya-lı] *is. ve sf.* **1.** Nijerya Cumhuriyeti ile ilgili olan. **2.** Bu ülke halkından olan; bu ülkede oturan ve onların soyundan olan; Nijerya kökenli.

nijm, [Far. nijm نژم] *{OsT} is.* Kış sabahları inen koyu sis.

nik[1], [Far. nīk نيك] *(ni:k) {OsT} sf.* İyi; hoş; güzel. 🗗 **nîk-ahter,** *{OsT} Yıldızı iyi; talihli; şanslı.*|| **nîk-baht,** *{OsT} Talihi iyi; bahtı açık.*|| **nîk-bāz,** *{OsT} 1. Davranışları iyi olan. 2. İşleri yolunda giden.*|| **nîk-bîn,** *{OsT}* → nikbin.|| **nîk-endîş,** *{OsT} 1. Herkesin iyiliğini isteyen. 2. İyimser.*|| **nîk-fāl,** *{OsT} Falı hayırlı çıkan; uğuru alamet sayılan.*|| **nîk-fercām,** *{OsT} Sonu iyi olan.*|| **nîk-hāh,** *{OsT} İyilik isteyen.*|| **nîk-haslet,** *{OsT} Huyu iyi olan.*|| **nîk-hū,** *{OsT} Yaradılışı iyi olan; iyi huylu.*|| **nîk-hūy,** *Yaradılışı iyi olan; iyi huylu.*|| **nîk-kirdār,** *{OsT} Davranışları beğenilen, hoşa giden.*|| **nîk-manzar,** *Görünüşü iyi olan; manzarası güzel.*|| **nîk-nām,** *{OsT} Şöhreti iyi olan; iyi nam kazanmış olan.*|| **nîk-nāmî,** *{OsT} Namı iyi; hayırla anılan.*|| **nîk-nihād,** *{OsT} İyi yaradılışlı olan.*|| **nîk-sigāl,** *{OsT} İyi düşünceli.*|| **nîk-ter,** *{OsT} Çok iyi; en iyi.*|| **nîk-terîn,** *{OsT} En iyi olan; hepsinden iyi.*|| **nîk ü bed,** *{OsT} İyi kötü.*

nik, -ği [? nik] *{ağız} is.* Kaldıraç. [DS]

nika, -ai [Ar. naḳī > niḳā' نقاء] *(nika:) {OsT} is.* Temiz kimseler; pak olanlar.

nikâb, [Far. nikāb نكاب] *(nikâ:b) {OsT} is.* Kuşçu eldiveni.

nikab, [Ar. niḳāb نقاب] *(nika:b) {OsT} is.* → nikap. 🗗 **nikāb-ı hazrā,** *{OsT} Gökyüzü.*|| **nikāb-ı nil,** *{OsT} Gece.*|| **nikāb-ı zulmānî,** *{OsT} Siyah peçe.*

nikabet, [Ar. niḳābet / naḳābet نقابت] *(nika:bet) {OsT} is.* **1.** Başkanlık; reislik. **2.** Vekillik. **3.** Bir tekkede kıdemli derviş olma. 🗗 **nikābet-i eşrāf,** *{OsT} Hz. Muhammed'in soyundan gelenlerin devletle olan işlerinde vekillik etme.*

nikâbet, [Ar. nikābet نكابت] *(nikâ:bet) {OsT} is.* Rüzgârın ters yönden esmesi.

nikâf, [Far. nikāf نكاف] *(nikâ:f) {OsT} is* Kuşçu eldiveni; nikâb.

nikâh, [Ar. nikāḥ نكاح] *(nikâh) {OsT} is.* **1.** Evlilik; evlenme işlemi. **2.** Bir erkek ile bir kadının aralarında evlilik birliğinin kurulmasını sağlayan yasal işlem. **3.** Bu yasal işlem dolayısıyla yapılan tören. **4.** Erkeğin bu işlem sırasında kadına borçlandığı para veya mal; mihr-i muaccel. 🗗 **nikâh dairesi,** *Belediyelerde nikâhla ilgili işlemlerin yapıldığı daire; evlendirme dairesi.*|| **nikâh davetiyesi,** *Evlenen çiftlerin nikâhta bulunmalarını istedikleri kimselere göndermiş oldukları davetiye.*|| (bir erkekle bir kadına) **nikâh düşmek,** *Bir kadınla bir erkeğin evlenmeleri için dinî hükümler, örf ve yasa açısından bir sakınca bulunmamak.*|| **nikâh etmek,** *1. (Anne babalar için) çocuğunu biri ile evlendirmek. 2. (Erkek için) bir kadın ile resmî nikâh yoluyla evlenmek.*|| **nikâhı altına almak,** *Onunla evlenmek.*|| **nikâh-ı bātıl,** *{OsT} Geçersiz nikâh.*|| **nikâh-ı bi'l-kitābe,** *{OsT} Mektupla yapılan nikâh.*|| **nikâh-ı dâhilî,** *{OsT} Akrabadan biri ile yapılan evlilik.*|| **nikâh-ı fāsid,** *{OsT} Dinî yönden gerekli şartlar tamam olmakla birlikte bu şartların nitelikleri istenilen düzeyde olmayan nikâh.*|| **nikâh-ı fuzūlî,** *{OsT} Nikâh kıymaya yetkili olmayan birinin başkası adına kıydığı nikâh.*|| **nikâh-ı gayr-ı lāzım,** *{OsT} huk. Geçerli olmakla beraber, feshi gerekebilen nikâh.*|| **nikâh-ı hāricî,** *{OsT} Akrabalar dışından biri ile yapılan evlilik.*|| **nikâh-ı hezl,** *{OsT} huk. Şaka yolu ile yapılan nikâh.*|| **nikâhı kaçmak,** *{OsT} Nikâhını geçersiz kılacak bir davranışta bulunmak; nikâhı bozulmak.*|| **nikâh-ı lāzım,** *{OsT} huk. Feshedilmesi mümkün olmayan nikâh.*|| **nikâh-ı mevkuf,** *{OsT} huk. Bir başkasının iznine bağlı nikâh.*|| **nikâh-ı muallāk,** *{OsT} huk. Koşulların yerine getirilmesine bağlı nikâh.*|| **nikâh-ı muvakkat,** *{OsT} huk. Süre belirtilerek yapılan nikâh.*|| **nikâh-ı müt'a,** *{OsT} huk. Bir kadın ile süre ve para konusunda anlaşmak suretiyle bir erkeğin yaptığı evlenme sözleşmesi.*|| **nikâh-ı nāfiz,** *{OsT} huk. Başka bir irade açıklamasına gerek olmayan hukukça geçerli nikâh.*|| **nikâh-ı rakîk,** *{OsT} huk. Bir cariye veya köle ile sahibinin rızasına bağlı olan nikâh.*|| **nikâh-ı sahîh,** *{OsT} huk. Hukukça geçerli olan nikâh.*|| **nikâh-ı tenezzühî,** *{OsT} huk. Efendisinin cariyesiyle nikâhlanması.*|| **nikâh kestirmek,** *{ağız} Nikâh kıydırmak.* [DS]|| **nikâh kıymak,** *1. İşlemleri tamamlanan çifti tanıklar huzurunda evli ilan etmek üzere sözleşmeyi imzalatmak. 2. (Birisi ile) evlenmek.*|| **nikâh memuru,** *Nikâh işlemlerini yürüten ve sözleşmenin tamamlanmasını sağlayan görevli memur; evlendirme memuru.*|| **nikâh olmak,** *Evlenmek.*|| **nikâh şahidi,** *Nikâh sözleşmesi sırasında tanıklık eden iki kişiden her biri; nikâh tanığı.*|| **nikâh şekeri,** *Nikâh törenine çağrılanlara dağıtılan özel şeker.*|| **nikâh tanrıları,** *mit. Roma mitolojisinde, evlenmeyi yöneten tanrılara verilen ad.*|| **nikâh tazelemek,** *1. huk. Boşadığı kimse ile yeniden evlenmek. 2. (Evlilikleri devam eden çiftler için) dinî yönden bir kusur gelmiştir endişesi ile nikâh duası ettirmek.*

nikâhlama, [nikâhla-ma] *is.* Nikâhlamak işi.

nikâhlamak, [nikâh-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Erkek için) nikâhsız yaşadığı bir kadını nikâhla almak; nikâh ile evlenmek; nikâh etmek. **2.** (Anne baba için çocuklarını) biri ile evlendirmek. **3.** (Evlendirme memuru için) belirtilen çiftlere nikâh kıymak.

nikâhlanış, [nikâh-la-n-ış] *is.* Nikâhlanmak işi veya biçimi.

nikâhlanma, [nikâh-la-n-ma] *is.* Nikâhlanmak işi ve durumu.

nikâhlanmak, [nikâh-la-n-mak] *dönşl.* **1.** Bir kimse ile nikâh bağı ile bağlanmak. **2.** *edil. f.* (Kadın veya erkek için) nikâhları kıyılmak; nikâh işlemleri tamamlanmak. **3.** (Nikâhsız yaşayan çiftler için) nikâh kıydırarak nikâhlı duruma gelmek.

nikâhlayış, [nikâh-la-y-ış] *is.* Nikâhlamak işi veya biçimi.

nikâhlı, [nikâh-lı] *sf.* **1.** Nikâhı olan; nikâhlanmış olan. **2.** Belirtilen kimse ile nikâh bağı bulunan; evli olan. **3.** *zf.* Nikâhlı olarak.

nikâhlık, -ğı [nikâh-lık] *is.* Nikâhla ilgili olma durumu.

nikâhlılık,-ğı [nikâh-lı-lık] *is.* Nikâhlı olma durumu veya biçimi.

nikâhsız, [nikâh-sız] *sf.* **1.** Nikâhsız olan; evlenmemiş olan. **2.** (Birlikte yaşayan eşler için) nikâh işlemi yaptırmamış olan. **3.** *zf.* (Birlikte yaşama için) nikâh işlemi yaptırmadan; nikâhsız olarak. 🗗 **nikâhsız birlikte yaşama,** *huk. Aralarında nikâh sözleşmesi olmayan bir kadın ve erkeğin karı koca hayatı yaşamaları durumu.*|| **nikâlısız yaşama,** *Kadın ve erkeğin nikâhlı olmadıkları hâlde karı koca hayatı sürdürmeleri.*

nikâlısızlık,-ğı [nikâh-sız-lık] *is.* Nikâhsız olma durumu.

nikai, [Sansk nikaya] *{eT} is.* → nikay.

nikal, -li [Far. nikāl نکال] *(nika:l) {OsT} is.* Ateşli kömür parçası.

nikam, [Ar. niḳam نقم] *{OsT} is.* Öc almalar; intikamlar.

nikan, [Far. nīk > nīkān نکان] *(ni:ka:n) {OsT} is.* İyi kimseler; iyiler.

nikap, bı [Ar. niḳāb نقاب] *(nika:p) {OsT} is.* **1.** Yüz örtüsü; peçe. **2.** Örtü; perde.

nikaplı, [nikap-lı] *sf.* **1.** Peçe ile örtünmüş olan; peçe takınmış; peçeli. **2.** *{ağız}* (Kişi için) eğitim görmüş; ince davranışlı; terbiyeli. [DS]

nikar, [Ar. niḳār نقار] *(nika:r) {OsT} is.* **1.** Kin. **2.** İnat.

Nikaragualı, [Nikaragua *(Orta Amerika'da ülke)* > nikaragua-lı] *sf.* Nikaragua halkından olan; bu halkın soyundan olan.

nikart, [? nikart] *{ağız} is.* Kuş gagası. [DS]

nikât, [Ar. nükte > nikāt نکات] *(nikâ:t) {OsT} is.* **1.** Herkesin anlayamadığı, anlaşılması güç kavram ve anlamlar. **2.** Nükteler; zarif sözler.

nikat, [Ar. noḳṭa > niḳāṭ نقات] *(nika:t) {OsT} is.* Noktalar.

nikay, [Sansk nikaya] *{eT} is.* Felsefe veya ilahiyat okulu; öğreti; tarikat; mektep. [EUTS] [Gabain]

nikâyet, [Ar. nikāyet نکایت] *(nikâ:yet) {OsT} is.* Düşmanı kılıçtan geçirme.

nikaylıg, [Sansk. nikaya + T. -lıg] *{eT} sf.* Okullu; okuluna mensup. [Üç İtigsizler]

nikbet, [Ar. nekbet نکبت] *{OsT} is.* **1.** Talihsizlik; şanssızlık. **2.** Felaket; bela. **3.** Düşkünlük. **4.** *sf.* Uğursuz. 🗗 **nikbet-hāne,** *{OsT} Düşkünler yurdu.*|| **nikbet-zede,** *{OsT} Felakete uğramış.*

nikbin, [Far. nīk *(iyi)* + -bīn *(gören)* نکبین] *{OsT}sf.* Her şeyi iyi tarafından alan; iyi olarak değerlendiren; iyiye yoran; iyimser.

nikbinî, [Far. nīk-bīnī نکبینی] *(ni:kbi:ni:) {OsT} is.* Nikbinlik; iyimserlik.

nikbinlik,-ği [nikbin-lik] *is.* İyimserlik.

nikel, [İsveç. nickel *(maden ocağı perisi)* > Fr. nickel] *is. kim.* Atom numarası 28, atom ağırlığı 58,69, yoğunluğu 8,8 olan, 1455°C'de ergiyen, kırıldığında lifsi parlak görünümü ile demiri andıran, tel ve levha hâline getirilebilen, soğukta oksitlenmeyen ve ferro-manyetik özellik gösteren, geçiş metalleri grubundan parlak beyaz element; sembolü: Ni. 🗗 **nikel kaplama,** *1. Metal bir parçayı, kimyasal ya da elektrolitik bir banyoda nikel çöketmek suretiyle yüzeysel olarak ince bir nikel katmanı ile kaplama işlemi; nikelaj. 2. Bu şekilde nikel ile kaplanmış olan eşya.*

nikelaj, [Fr. nickelage] *is.* Nikel kaplama.

nikelat, [Fr. nickelate] *is.* Tek değerli bir elementin nikel ile yapmış olduğu karmaşık tuza verilen ad.

nikelkarbonil, [Fr. nickel-carbonyle] *is. kim.* Nikelin karbon üzerine etkimesiyle meydana gelen ve 43°C'de kaynayan sıvı; $Ni(CO)_4$.

nikelleme, [nikel-le-me] *is.* Nikelle kaplama; nikelaj.

nikellemek [nikel-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Nikelle kaplama; nikelaj yapmak.

nikelli, [nikel-li] *sf.* **1.** Birleşiminde nikel bulunan. **2.** Nikel kaplama.

nikelsiz, [nikel-siz] *sf.* **1.** Birleşiminde nikel bulunmayan. **2.** Nikel ile kaplanmamış olan.

nikemek, [Moğ. nike-mek] *{eT}* Takip etmek; peşine düşmek; kovalamak istemek; taciz etmek; yalvarmak; rica etmek. [Nevâyî]

niki, [Far. nīk > nīkī نکی] *(ni:ki:) {OsT} is.* İyi olma; iyilik.

nikil, [? nikil] *{ağız} is.* Kuş gagası. [DS]

nikim, [nē+kim] *{eT} zf.* Ne?

nikke, [? nikke] *{ağız} is.* Kuş gagası. [DS]

nikki, [Jap. nikki] *is.* **1.** Günlük. **2.** Klasik Japon edebiyatında, kadınlar tarafından meydana getirilen gezi ya da hayalî olayların şiirsel düz yazı ile anlatılması ile meydana getirilen tür.

nikmet, [Ar. niḳmet نقمت] *(k, kalın söylenir) {OsT} is.* Şiddetli ceza.

nikotein, [Fr. nicotéine] *is.* Tütünde nikotin ile birlikte bulunan $C_{10}H_{12}N_2$ formülündeki baz.

nikotik, [Fr. nicatique] *sf.* (Beta karboksilik asit için) nikotinin yükseltgenmesi ile elde edilen; C_5H_4N-CO_2H

nikotin, [Jacques Nicot *(tütünü ilk kez Avrupa'ya ithal ettiren Fransız diplomat)* > Fr. nicotine] *is. kim.* Tütünde diğer alkaloitlerle birlikte malar veya sitrat şeklinde % 1-8 oranında bulunan zehirli bir alkaloit. ◻ **nikotin giderme,** *Sigara içenlere zararını önlemek amacıyla tütündeki nikotini ya tamamen almak ya da miktarını azaltmak için uygulanan işlem.*|| **nikotin zehirlenmesi,** *Tütünden ileri gelen hat ve müzmin zehirlenmelerin yarattığı marazi bozuklukların tümü.*

nikotinamit, -di [Fr. nicotinamide] *is.* Nikotinik asit amidi olup pridinden türeyen bir vitamin; B_5 vitamini; pp vitamini; $C_6H_6N_2O$. ◻ **nikotinamit adenin dinükleotit,** *Nikotinamit, adenin, iki riboz ve iki fosfat grubundan oluşan önemli bir koenzim, NAD.*|| **nikotinamit adenin dinükleotit fosfat,** *Bir fosfat grubunun nikotinamit adenin dinükleotite eklenmesi ile oluşan bir koenzim.*

nikotinik, [Fr. nicotinique] *sf.* Nikotik. ◻ **nikotinik amit,** *Nikotinamit; pp vitamini.*|| **nikotinik asit,** *Beslenmede amit yerine kullanılabilen ve provitamin rolü oynayan organik asit.*

nikris, [Ar. niḳrīs نقريس] *(nikri:s, k kalın söylenir) {OsT} is.* → nıkris.

nikriz, [Far. nīrīz => nīkrīz نكريز] *{OsT} is. müz.* Türk musikisinde eski bir birleşik makam.

nikrom, [Fr. **nic**kel+**crome** > nicrome] *is.. metlj.* Birleşiminde % 80 nikel, % 20 krom bulunan, aşınmaya ve yüksek sıcaklığa dayanıklı alaşım.

niks, [Ar. niks نكس] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi için) zayıf. **2.** *tıp.* (Bebek için) doğumda tersten gelen.

niksa, [? niksa] *(ni'ksa) {ağız} is.* Kayık takozlarının altındaki delik. [DS]

niktalji, [Fr. nyctalgie] *is.tıp.* Yalnız geceleri olan ağrı.

niktalofobi, [Fr. nyctalophoie] *is. psikol.* Karanlıktan korkma; karanlık korkusu.

nikter, [Far. nīkter نيكتر] *(ni:kter) {OsT} sf.* Çok beğenilmiş; çok iyi.

nikterin, [Far. nīkter > nīkterīn نيكترين] *(ni:kteri:n) {OsT} is.* Hepsinden iyi olan.

niktinasti, [Fr. nyctinastie] *is. biy.* Bazı bitkilerde, gündüz ile gecenin birbirini takip etmesinden ileri gelen uyanıklık ve uyku hareketlerinin tümü.

niktitropizm, [Fr. nyctitropisme] *is. biy.* Bazı bitki kısımlarının karanlıkta bulunduğu zaman özel bir durum almak üzere yaptıkları hareket.

niktofoni, [Yun. niykos / nyktos *(gece)* phone *(ses)* > Fr. nyctophonie] *is. psikol. tıp.* Histeriden doğan ve gündüzün konuşamama hâlinde beliren hastalık.

niktüri, [Fr. nycturie] *is. tıp.* Geceleyin sık sık işeme.

nikû, [Far. nīgū / nīkū نيكو] *(ni:kû:) {OsT} sf.* **1.** İyi. **2.** Hoş; güzel. ◻ **nîkû-baht,** *{OsT} Bahtı iyi; bahtı açık.*|| **nîkû-kâr,** *{OsT} İşleri iyi ve doğru olan.*|| **nîkû-kârî,** *{OsT} İşleri iyi ve doğru olma.*

nikûyi, [Far. nīkūyī نيكويى] *(nigû:yi:) {OsT} is.* **1.** İyilik. **2.** Güzellik.

nikz, [Ar. niḳż نقض] *{OsT} is.* Bina yıkıntısı; enkaz.

nil, [Far. nīl نيل] *(ni:l) {OsT} is.* **1.** Çivit. **2.** *bot.* Çivit otu. ◻ **nîl-fām,** *{OsT} Çivit renginde; lacivert.*

nile, [Far. nīle نيله] *(ni:le) {OsT} is.* Çivit.

nilec, [Far. nīlec نيلج] *(ni:lec) {OsT} is.* Çivit.

nilgün, [Far. nīl-gūn نيلگون] *{OsT} sf.* Çivit renginde olan; koyu mavi; lacivert.

nilî, [Far. nīlī نيلى] *(ni:li:) {OsT} is.* Çivit rengi; mavi. ◻ **nîlî hokka,** *{OsT} Gökyüzü.*|| **nîlî perde,** *{OsT} Gökyüzü.*

nillime, [nilli-me ?] *{ağız} is.* Kayrak oyunu. [DS]

nilûberg, [Far. nīlū-berg نيلوبرگ] *{OsT} is. bot.* Nilüfer.

niluptal, [Sansk. nīlotpala => niluptal] *{eT} is. bot.* Nilüfer çiçeği, *(Nymphea stellata).* [EUTS]

nilüfer, [Far. nīlūfer نيلوفر] *{OsT} is. bot.* Nilüfergillerden, durgun su veya havuzlarda yetişen, yuvarlak ve geniş yapraklı, beyaz, sarı, pembe ve mavi çiçekler açan, kök saplı, yüzer yapraklı çok yıllık otsu su bitkisi, *(Nymphaea alba, N. lutea).*

nilüfergiller, [nilüfer-gil-ler] *is. bot.* Nilüfer, Nil zambağı, su gülü gibi iki çenekli kök saplı çok yıllık otsu bitkiler familyası, *(Nymphaeaceae).*

nilüferiye, [Far. nīlūfer + Far. -iyye نيلوفريه] *(ni:lüferiye) {OsT} is. bot.* Nilüfergiller.

nilüper, [Far. nīlūper نيلوپر] *(ni:lü:per) {OsT} is. bot.* Nilüfer.

nim [Far. nīm نيم] *(nim) {OsT} is.* **1.** Yarım. **2.** *müz.* Klasik Türk müziğinde başına geldiği usullerin yarısına eşit usulleri belirtmekte kullanılır. **3.** *sf.* Yarı. ◻ **nîm-bismil,** *{OsT} (Hayvan için) yarım kesilmiş; iyice boğazlanmamış.*|| **nîm-evsât,** *{OsT} Klasik Türk müziğinin 13 zamanlı ve 6 darplı büyük usullerinden biri.*|| **nîm-germ,** *{OsT} Çok sıcak olmayan; ılık.*|| **nîm-hāb,** *{OsT} Yarı uykulu; mahmur.*|| **nîm-hafîf,** *{OsT} Klasik Türk müziğinde büyük bir usul.*|| **nîm-hande,** *{OsT} Yarı gülüş; gülümseme.*|| **nîm-küşte,** *{OsT} Yarı ölmüş.*|| **nîm-lahza,** *{OsT} 1. Kısa an. 2. Göz ucuyla bakış; yarım bakış.*|| **nîm-manzûr,** *{OsT} Yarı görülen; bulanık.*|| **nîm-mest,**

{OsT} Yarı sarhoş; çakırkeyif. || **nîm-muzlîm,** *{OsT} Alaca karanlık.*|| **nîm-mürde,** *{OsT} Ölüm hâlinde; yarı ölü.*|| **nîm-nigâh,** *{OsT} Göz ucuyla bakış.*|| **nîm-puhte,** *{OsT} Az pişmiş.*|| **nîm-res,** *{OsT} 1. Yarı yetişmiş. 2. Yarı olmuş; ham.*|| **nîm-rüh,** *{OsT} Kadınların alından kulaklarına doğru baş örtüsü dışında açık bıraktıkları saçlı kısım.*|| **nîm-rûz,** *{OsT} 1. Yarım gün. 2. Öğle vakti.*|| **nîm-sofyān,** *{OsT} müz. Klasik Türk müziğinin küçük usullerinden biri.*|| **nîm-süfte,** *{OsT} Yarım söylenmiş; eksik veya kapalı söz.*|| **nîm-şeb,** *{OsT} Gece yarısı.*|| **nîm-şeffāf,** *{OsT} Yarı saydam.*|| **nîm-ten,** *{OsT} Mintan.*|| **nîm-zencîr,** *{OsT} müz. Klasik Türk müziğinde 60 zamanlı ve 36 darplı, büyük usullerden biri.*|| **nîm-zulmet,** *{OsT} Alaca karanlık.*

nimal, -li [Ar. neml > nimāl نمال] *(nima:l) {OsT} is.* Karıncalar.

nimar, [Ar. nimr > nimār نمار] *(nima:r) {OsT} is.* Kaplanlar.

nimat, [Ar. nimāṭ نماط] *(nima:t) {OsT} is.* Örtüler; ihram vb.leri.

nimbus, [Lat. nimbus *(ayça)*] *is.* Her yanı aynı koyu grilikte yağmur bulutu; nimbo-stratus; kara bulut.

nimçehre, [Far. nīm-çehre نیم چهره] *{OsT} is. mit.* Yarısı insan, tek elli, tek ayaklı ve tek gözlü, sıçrayarak ilerleyen masal yaratığı; nesnas.

ni'me, [Ar niʿme نعمه] *{OsT} ünl.* Ne güzel; ne iyi. 🗗 **ni'me'l-matlûb,** *{OsT} Tam istenilen biçimde olan.*|| **ni'me'l-vesîle,** *{OsT} Ne güzel vesile.*|| **ni'me't-tesādüf,** *{OsT} Ne iyi tesadüf.*

nime[1], [Far. nīme نیمه] *(ni:me) {OsT} sf.* Yarım; yarı. 🗗 **nîme nîme,** *{OsT} Yarım yarım; parça parça.*|| **nîme-rûz,** *{OsT} 1. Yarım gün. 2. Gün ortası.*

nime[2], [in-me / Far. nīme] *{ağız} is.* Felç; inme. [DS]

nimeli, [nime-li] *{ağız} sf.* Felçli; inmeli. [DS]

nimeksi, [? nimeksi / nemeksi] *{ağız}* → nemeksi. [DS]

nimenim, [Far. nīm => nīm e nīm] *{ağız} is.* Yirmi beş dirhem. [DS]

nimet, [Ar. niʿmet نعمت] *(ni:-met) {OsT} is.* **1.** Allah'ın insanlara yararlanmaları için sunmuş olduğu her şey. **2.** İyi niyet beslediği düşünülen bir kimsenin yaptığı iyilik; bağış; lütuf; ihsan. **3.** İyi yaşamak için gerekli olan şeyler. **4.** İnsanın yaşması için gerekli olan yiyecek, içecek gibi maddeler; özellikle ekmek; rızk. **5.** *mecaz.* Bir şeyden elde edilen yararlı sonuç; olanak; imkân. 🗗 **nimet bilmek,** *Şeref saymak.*|| **nimet hakkı,** *Yenilen, içilen şeyler üzerine edilen yemin sözü.*|| **nimeti ayağı ile tepmek,** *Kendisine yapılmak istenen bir iyiliği veya bu yolda eline geçen fırsatı değerlendirme yoluna gitmekten kaçınmak.*|| **nimetini yemek,** *İyiliğini görmek.*|| **nimetiyle perverde olmak,** *Birinden iyilik görmek; lütfuna ermek.*

nimete, [? nimete] *{ağız} is.* Toprak testi. [DS]

nimeti, [? nimeti] *{ağız} is.* **1.** Küçük testi. **2.** Küçük hasır. [DS]

nimetşinas, [Ar. niʿmet + Far. şinās نعمت شناس] *(nimetşina:s) {OsT} sf.* Kendisine yapılan iyiliği unutmayan; iyilikbilir.

nimf, [Yun. nymphe *(gelin)*] *is. biy.* Yarı başkalaşım gösteren böceklerde, dış görünüşü ergine benzeyen fakat eşey organları ve kanatları tam olarak gelişmemiş evre.

nimnime, [Ar. nimnime نمنمه] *{OsT} is.* **1.** Birbirine yakın çizgiler. **2.** Tırnaktaki beyazlık.

nimnimeteyn, [Ar. nimnimeteyn نمنمتين] *{OsT} is. dbl.* Tırnak ("..") işareti.

nimonik, -ği [Fr. nimonik *(tescilli isim) is. metlj.* Isı değişimlerine ve ateşe dayanıklı özellikleri olan % 80 nikel ile değişik oranlarda titan, krom, kobalt ve demirden oluşan alaşım.

nimr, [Ar. nimr نمر] *{OsT} is.* Kaplan.

nimti, [Yun. lamli => namtı / nimti ?] *{ağız} is.* → namtı. [DS]

nimten, [Far. nīm-ten نیمتن] *{OsT} is.* Mintan; gömlek.

nina, [? nina] *{ağız} is.* Uzun boy. [DS]

ninan, [Ar. nün > nīnān نينان] *(ni:na:n) {OsT} is.* Balıklar.

nince, [ne+nice / nīce > ni(n)ce] *{ağız} (ni'nce) zf.* Çok kalabalık. [DS]

nincelim, [nince-li-m] *{ağız} zf.* (Vurmak için) hızla; bütün gücüyle; kuvvetle. [DS]

nine, [nine *(yans.)*] *is.* **1.** Torunu olan kadın. **2.** Anne. **3.** *{ağız}* Yenge. [DS] **4.** *ünl.* Yaşlı kadınlara seslenme sözü.

ninedin, [ne+eyle-din > nīnediñ] *(ni:nediñ) {ağız} c.* Ne yaptın; ne ettin? [DS]

nineyim, [ne+eyle-y-e-y-im] *{ağız} c.* Ne yapayım? [DS]

-ning, [-ıñ / -ıñ / -uñ / -üñ /-n-ıñ / -n-iñ / -n-uñ / -n-üñ] *çek. e.* → -ıng. [ETY]

nini[1], [ninni > nini] *{ağız} is.* **1.** Küçük çocuk; bebek. **2.** Bezden yapılmış oyuncak bebek; oyuncak bebek. [DS]

ınini[2], [? nini / ninni] *{ağız} is.* Gözbebeği. [DS]

ninik[1], **-ği** [? ninik] *{ağız} is.* Ayna. [DS]

ninik[2], **-ği** [? ninik] *{ağız}* → nini[1]. [DS]

niniy, [? niniy] *{ağız} is.* Anne. [DS]

ninnak, -ğı [? ninnak] *{ağız} sf.* (Kişi için) elinden iş gelmez; beceriksiz. [DS]

ninni[1], [nenni / ninni] *is.* **1.** Çocukları uyutmakta kullanılan şarkı, türkü. **2.** *ünl.* Söylenen ninninin

sonunda kullanılan redif. ◘ **ninni gibi,** *(Şarkı, türkü vb. müzik için) insanın uykusunu getirecek kadar ağır ve sıkıcı.*

ninni[2], [ninni] *{ağız} is.* Küçük çocuk; bebek. [DS]

ninni[3], [ninni] *{ağız} is.* Gözbebeği. [DS]

ninnik, -ği [? ninnik] *{ağız} is.* Oyun. [DS]

nipatırsınız, [ne+yap-ıp+dur-ur-sunuz] *{ağız} c.* **1.** Ne yapmaktasınız? **2.** Nasılsınız? [DS]

nipel, [İng. nipple *(meme ucu)*] *is.* İki boruyu birbirine bağlamaya yarayan her iki ucuna da erkek diş açılmış bağlama elemanı; fiting.

nir, [? nir] *{ağız} is.* Boyunduruk. [DS]

niran, [Ar. nār > nīrān نیران] *(ni:ra:n) {OsT} is.* **1.** Aydınlıklar parıltılar. **2.** Nurlar. **3.** Ateş. **4.** Cehennem; tamu.

nirban, [Sansk. nervān] *{eT} is.* Nirvana; değersiz bir sükûnet. [EUTS]

nirde, [nerde نرده] *{eAT} zf.* Nerde? ◘ **nirdeliğin,** *{eAT} Nerede olduğunu...*

nire[1], [ne-re / ne+yir-e نیره] *{eAT} zf.* Nereye?

nire[2], [? nire] *is.* Bir dokuma tezgâhında atkı iplikleri çözgü iplikleri arasından geçebilmesi için çerçevelerin hareketi ile ağız açıklığı veren eleman; gücü gözü. ◘ **nire boncuğu,** *Nire teli üzerinde çözgü ipliği geçirilen delikli parça.*|| **nire çerçevesi,** *Gücü çerçevesi.*|| **nire gözü,** *Nire boncuğu üzerinde bulunan ve çözgü ipliği geçirilen delik.*|| **nire teli,** *Gücü teli.*

nirecük, [nire-cük نیره جك] *{eAT} zf.* Neresi?

niregiç, -ci [? nigeriç / niregiç] *{ağız} is.* Ateş küreği. [DS]

nirenc, [Far. nīreng > Ar. nīrenc نیرنج] *(ni:renc) {OsT} is.* **1.** Büyü; efsun; tılsım. **2.** Hile; düzen. **3.** Resim; suret.

nirencat, [Ar. nīrenc > nīrencāt نیرنجات] *(ni:renca:t) {OsT} is.* Büyüler; tılsımlar.

nireng, [Far. nīreng نیرنگ] *(ni:reng) {OsT} is.* Taslak.

nirengi, [Far. nīrengī نیرنگی] *(ni:rengi:) {OsT} is. harit.* Arazi üzerinde belli tepe noktalarını esas alarak meydana getirilmiş üçgenler yardımıyla bir yerin ölçümünü yapmaya yarayan topografik işlemlerin tümü; üçgenleme; üçgenlere ayırma. ◘ **nirengi haritası,** *Nirengilerden yararlanarak elde edilmiş harita.*| **nirengi işareti,** *Nirengi gözlemleri yapabilmek için bir ağacın veya desteklenmiş bir sırığın üzerine yerleştirilen mira.*| **nirengi noktası,** *1. Nirengi işlemlerinde kullanılan üçgenin tepe noktası. 2. dnz. Gemicilerin kullandığı doğal yön noktası. 3. Başlangıç.*

nirgrantha, [? nirgrantha] *{eT} sf.* Bir yere yerleştiren ve yerleştirilen; iskân eden ve olunan. [EUTS]

niriz, [Far. nīrīz نیریز] *(ni:ri:z) {OsT} is.* → nikriz.

nirizî, [Far. nīrizī نیریزی] *(ni:rizi:) {OsT} is. müz.* Türk musikisinde on dördüncü yüzyılda meydana getirilmiş ancak bu güne örneği kalmamış bir birleşik makam adı.

niru, [Far. nīrū نیرو] *(ni:ru:) {OsT} is.* Kuvvet; güç.

nirumend, [Far. nīrū-mend نیرومند] *(ni:ru:mend) {OsT} sf.* Güçlü; kuvvetli.

nirumendî, [Far. nīrū-mendī نیرومندی] *(niru:mendi:) {OsT} sf.* Kuvvetlilik; güçlülük.

nirvan, [Sansk. nirvāna] *{eT} is.* Mutlak sönüş; tükeniş. [Üç İtigsizler]

nirvana, [Pali d. nibbāna *(acıdan kaçma)* > Sansk. nirvāna] *is.* **1.** *{eT}* Değersiz bir sükûnet. [EUTS] **2.** Kurtuluş. **3.** Budha dinine göre, her türlü isteklerden, tutkulardan, duygulanmalardan kurtulup, benin ortadan kalkması için, ruhun bir bedenden ötekine göç ederek çeşitli yaratıklar hâlinde yaşamaktan kurtulduğu en yüksek mertebeye verilen ad.

nirvanlıg, [nirvan-lıg] *{eT} sf.* Nirvanaya ait olan. [EUTS]

nisa,-ai [Ar. nisāʾ نساء] *(nisa:) {OsT} is.* Kadınlar. ◘ **Nisa Suresi,** *Kadınlarla ilgili hükümlerin yer aldığı, Kur'an-ı Kerim'in üçüncü suresinin adı.*

nisab, [Ar. niṣāb نصاب] *(nisa:b) {OsT} is.* → nisap. ◘ **nisāb-ı ekseriyet,** *{OsT} Çoğunluk oranı.*| **nisāb-ı rüşt,** *{OsT} Olgunluk çağı.*|| **nisāb-ı sirkāt,** *{OsT} isl. huk. Çalınan bir malın şer'an hırsızlık sayılabilmesi için ulaşması gereken değer.*

nisacet, [Ar. nesc > nisācet نساجت] *(nisa:cet) {OsT} is.* Dokumacılık.

nisai, [Ar. nisāʾī نسائی] *(nisa:i:) {OsT} sf.* **1.** Kadınla ilgili. **2.** Kadın hastalıklarıyla ilgili. **3.** Kadınsı davranışlar gösteren veya kadınsı özellikler taşıyan; kadın gibi.

nisaiye, [Ar. nisāʾī > nisāʾīyye نسائیه] *(nisa:iye) {OsT} is. tıp.* **1.** Kadın hastalıklarını inceleyen tıp dalı; kadın hastalıkları; jinekoloji. **2.** Hastanelerde kadın hastalıklarının tedavisi ile ilgilenilen bölüm.

nisaiyeci, [nisaiye-ci] *(nisa:iyeci) is. tıp.* Kadın hastalıkları uzmanı hekim; jinekolog.

nisaiyecilik,-ği [nisaiye-ci-lik] *(nisa:iyecilik) is.* Kadın hastalıkları uzmanının işi ve mesleği.

nisal, -li [Ar. niṣāl نصال] *(nisa:l) {OsT} is.* Ok ve kargı gibi silahların ucundaki sivri demir parçaları; temrenler.

nisan[1], [Akad. nīsān > Süryani d. nisan > Ar. nīsān نیسان] *(ni:sa:n) {OsT} is.* **1.** Güneş takvimine göre yılın dördüncü ayı. **2.** Musevi takviminin yedinci ve kutsal yılın ilk ayı. **3.** *ed.* Divan edebiyatında

bolluğu, bereketi, devlet büyüklerinin elinin açıklığını, iyilikseverliklerini simgeleyen kelime. ◻ **nisan balığı,** *Nisanın ilk günü aldatmaca olarak yapılan şakalar ve aldatmaca hediyeler; (Fr. poisson d'avril).*|| **nisan suyu,** *Toplanıp padişaha sunularak karşılığında bahşiş alınan, nisan ayında yağan ilk yağmurun suyu.*|| **nisan tası,** *tasvf. Mevlevilikte, isteyenlere şifa niyetiyle dağıtılan nisan ayında yağan yağmur sularının toplanması için Yeşil Kubbe'nin üstüne yerleştirilen, bugün ise türbenin giriş kapısının sol yanında bulunan üzeri işlemeli büyük kazan.*|| **nisan yağmak,** *{ağız} Yağmur yağmak.* [DS]|| **nisan yağmuru,** *Anadolu'da halk arasında bereketin sembolü olarak adlandırılan nisan ayındaki yağmurlar.*

nisan[2], [Ar. lisān => nisan] *{ağız} is.* Lisan; dil. [DS]

nisap, -bı [Ar. niṣāb نصاب] *(nisa:p) {OsT} is.* **1.** Kök; asıl; esas. **2.** İstenilen oran; yeter sayı; derece. **3.** Hisse; pay; nasip. **4.** Sermaye; ana mal; mal. **5.** *huk.* Bir kurulun toplanabilmesi veya karar alabilmesi için en az bulunması gereken üye sayısı; yeter sayı. **6.** *isl. huk.* Bir malın zekâtının verilebilmesi için ulaşması gereken miktar. ◻ **nisabını bulmak,** *İstenilen sayıya ulaşmak.*

-nisar, [Ar. -niṣār نثار] *(nisa:r) {OsT} son ek.* İsimlerden "... saçan, ... dağıtan, ... saçıcı" anlamında birleşik sıfatlar yapar.

nisar, [Ar. neṣr > niṣār نثار] *(nisa:r) {OsT} is.* **1.** Serpme; dağıtma; saçma. **2.** Düğünlerde gelin ve damadın başına saçılan, para, buğday ve çerez; saçı. ◻ **nisār-çīn,** *Saçılan şeyleri toplayan.*|| **nisar etmek,** *Saçmak; serpmek.*|| **nisar eylemek,** *Saçmak; serpmek.*

nisbet, [Ar. nisbet نسبت] *{OsT} is.* → nispet. ◻ **nisbet-i a'dād,** *{OsT} mat. Sayılar arasındaki karşılaştırma; ölçü.*|| **nisbet-i inşāiye,** *{OsT} mant. Doğru veya yalan olduğu ihtimalini düşünmeye gerek kalmayan söz.*|| **nisbet-i muzāafa,** *{OsT} mat. Uyumsuz oran.*|| **nisbet-i nākısa,** *mant. Arkasının beklenmesi gerekli söz.*|| **nisbet-i tāmme-i haberiye,** *{OsT} mant. Arkasının beklenmesi gerekli olmayan söz.*

nisbeten, [Ar. nisbeten نسبةً] *{OsT} zf.* → nispeten.

nisbî, [Ar. nisbet > nisbī / nisbiye نسبی] *{OsT} sf.* → nispi.

nise[1], [ne+i-se نیسه] *{eAT} zf.* Ne ise.

nise[2], [? nise] *{ağız} sf.* Acınacak durumda; kötü. [DS]

niseb, [Ar. nisbet > niseb نسب] *{OsT} is.* Nisbetler.

nisgil, [ne+iş+ki > nişgi / nişgil / nisgil] *{ağız} zf.* → nişki. [DS]

nisiye, [nisi-y-e ?] *{ağız} zf.* Veresiye. [DS]

nislik, -ği [Yun. soiniki => şinik > şinik-lik > nislik ?] *{ağız} is.* Bir şiniklik (~ 8 kg) tahıl ölçeği. [DS]

nispet, [Ar. nisbet نسبت] *is.* **1.** Karşılaştırılan iki şey arasındaki oran. **2.** İlgi; bağ; bağlılık; ilişki. **3.** Bir kimseyi üzmeye, kıskandırmaya yönelik veya inat için yapılan davranış. **4.** *mat.* İki sayı veya şekil arasındaki benzerlik; oran; kıyaslama. **5.** *zf.* Kıskandırmak veya üzmek amacıyla; inat olsun diye. ◻ **nispet eki,** *1. Arapça isimlerden ait olduğu varlığa bağlı olan, ilişkili olan anlamında sıfatlar yapan "-î" eki; aidiyet eki. millî, insanî, dinî. 2. Yer veya ülke adlarına getirilerek "o ülkeden olan, o memleketli" anlamında sıfatlar yapar. Ankaravî, Birgivî, Frengî. 3. Bir tarikat ve inanç grubunu belirten adın sonuna gelerek o tarikata bağlı olan anlamını katar. Alevî, Şafiî, Sünnî, Mevlevî. 4. Ulus adlarına gelerek dil adları yapar. Arabî, Frengî, Türkî. 5. Meslek adları yapar. cevherî, kebabî.*|| **nispet etmek,** *1. İki şey arasında oran kurmak. 2. Bir kimsenin hoşlanmadığı bir şeyi kızdırmak ya da inat olsun diye yapmak.*|| **nispeti olmak,** *1. İlgisi olmak; bağlantısı bulunmak. 2. Oran kabul etmek; oran kurulabilmek.*|| **nispet î'si,** *Nispet eki.*|| **nispet kabul etmek,** *Eş olmak; denk tutulmak; oran kabul etmek.*|| **nispet kabul etmemek,** *1. Karşılaştırılmak istenen iki şey arasında karşılaştırmaya esas alınamayacak kadar büyük fark bulunmak; oran kabul etmemek; kıyaslanamamak. 2. Bir tutulmamak; benzerlik kurulamamak.*|| **nispet vermek,** *Bir kimseyi kıskandırmak veya üzmek için onun hoşlanmadığı bir şeyi yapmak.*|| **nispet yapmak,** *Bir kimseyi kıskandırmak veya üzmek için onun hoşlanmadığı bir şeyi yapmak.*|| **nispet y'si,** *Nispet eki; ya-yi nisbî.*

nispetçi, [nispet-çi] *sf.* Nispet yapmak huyunda olan.

nispeten, [Ar. nispet >nispeten نسبةً] *(ni'speten) {OsT} zf.* **1.** Kıyaslanarak; göre; nispetle. **2.** Öncekine oranla; bir dereceye kadar; oldukça.

nispetli, [nispet-li] *sf.* Oranlı.

nispetsiz, [nispet-siz] *sf.* Oransız.

nispetsizlik,-ği [nispet-siz-lik] *is.* Oransızlık.

nispî, [Ar. nisbet > nisbī نسبی] *(nisbi:) {OsT} sf.* **1.** Karşılaştırmaya dayanan; kıyaslama ile ilgili; bağıntılı; göreli; izafî. **2.** Daha öncesine göre; öncekine oranla. ◻ **nispî hak,** *Mutlak hakların aksine, sahibine belirli oranda sınırlı yetkiler sağlayan ve belirli kişilere karşı ileri sürülebilen hak.*|| **nispî temsil,** *huk. Seçime katılan partilere aldıkları oy oranında sandalye veren seçim sistemi.*

nist, [Far. nā-est > nīst نیست] *(ni:st) {OsT} e.* Yok; değil.

nistagmus, [Yun. nystagmós > Lat. nystamus] *is.* Göz seğirmesi.

nistatin, [Fr. nystatine] *is. tıp.* Mikroskopik mantar-

ların sebep olduğu hastalıklara karşı etkili olan, *streptomyces nourcei* kültürlerinden elde edilen bir tür antibiyotik.

nistemek, [ne+iste-mek نستمك] *{eAT} gçl. f. [-r]* Ne yapmak; ne aramak.

nistî, [Far. nīst > nīstī نستی] *(ni:sti:) {OsT} is.* Yok olma; yokluk; bulunmazlık.

nistlik, -ği [nist-lik] *is.* Yok olma.

nisun, [Ar. nisā' > nisūn نسون] *(nisva:n) {OsT} is.* Kadınlar.

nisvan, [Ar. nisā' > nisvān نسوان] *(nisva:n) {OsT} is.* Kadınlar.

nisve, [Ar. nisā' > nisve نسوه] *{OsT} is.* Kadınlar.

nisvi, [Ar. nisve > nisvī / nisvīyye نسوی / نسویه] *(nisvi:) {OsT} sf.* Kadınlarla ilgili; kadınlara ait.

nisviyet, [Ar. nisvī > nisviyyet نسویت] *{OsT} is.* Kadınlık; kadın olma durumu.

nisyan, [Ar. nesy > nisyān نسیان] *(nisya:n) {OsT} is.* Unutma; unutuş. 🗗 **nisyān-ı ebedî,** *{OsT} Sonsuza kadar unutma; hiç hatırlamama.*

niş[1], [Far. nīş نیش] *{OsT} is.* **1.** Akrep, arı vb. böceklerin iğnesi. **2.** Diken. **3.** Zehir. 🗗 **nîş-ger,** *{OsT} Şeker kamışı; ney-şeker.*|| **nîş-hār,** *{OsT} Diken batmış; iğnelenmiş.*

niş[2], [Fr. niche] *is.* Duvar içine yapılmış oyuk; göz; hücre.

niş[3], [niş / neş] *{ağız} ünl.* Sığır kovalama ünlemi; hort. [DS]

nişa, [Ar. nişā نشا] *(nişa:) {OsT} is.* Nişasta.

nişaal, [ne + Ar. şekl / eşkāl => neşel / nişaal] *{ağız} zf.* Ne biçim; nasıl? [DS]

nişabur, [Far. nīşābūr *(yer adı)* نیشابور] *(ni:şa:bu:r) {OsT} is. müz.* Klasik Türk musikisinden eski bir birleşik makam adı.

nişaburek,-ği [Far. nīşābūr-ek نیشابورك] *(ni:şa:bu:rek) {OsT} is.* Klasik Türk musikisinde dügâh la perdesi üstüne göçürülmüş rast dizisiyle buselik si perdesi üzerine göçürülmüş uşşak dizisinin birleşmesinden meydana gelmiş bir birleşik makam.

nişadır, [Far. nişādır نشادر] *(nişa:dır) {OsT} is. kim.* → nışadır.

nişadırî, [Ar. nişādırī نشادری] *(nişa:dıri:) {OsT} is. kim.* Nışadırla veya amonyakla ilgili.

nişadur, [Far. nişādūr نشادور] *(nişa:du:r) {OsT} is. kim.* → nışadır.

nişal, [ne+ Ar. şekl / eşkāl => neşaal / neşal] *{ağız} zf.* Ne biçim; nasıl? [DS]

-nişan, [Far. nişānden > -nişān نشان -] *(nişa:n) {OsT} son ek.* Eklendiği kelimelere *"duran, dikilen, kalan"* anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek.

nişan[1], [Far. nişānden > nişān نشان] *(nişa:n) {OsT} sf.* **1.** Diken. **2.** Gösteren; alamet eden.

nişan[2], [Far. nişānden > nişān نشان] *(nişa:n) {OsT} is.* **1.** Belirti; iz; alamet. **2.** Yara izi. **3.** Bir şeyi belli etmek için üzerine konulan işaret; bellilik. **4.** Atışlarda vurulması istenilen nokta; hedef. **5.** Varılmak istenen, ulaşılmak istenen yer veya durum; amaç. **6.** Vurulmak istenen hedefe silahı doğrultma; nişan alma. **7.** Bir olayın anısına dikilen taş; anıt taş. **8.** Görmüş olduğu önemli işerden dolayı bir kimseye devlet tarafından verilen beratlı madalya. **9.** Evlenmek üzere taraflarca verilen söz. **10.** Bu söz ile evlilik arasında geçen süre; nişanlılık dönemi. **11.** Evlenmek üzere verilen bu sözün kutlandığı, çevreye duyurulduğu ve nişan yüzüklerinin takıldığı tören. **12.** Tuğra. **13.** Ferman. 🗗 **nişan alayı,** *Yeniçeri zorbalarından birinin kendi işlettiği kahveye ortasının nişanını törenle götürüp asması.*|| **nişan almak,** *Bir ateşli silahı, atılan mermi hedefi vuracak şekilde doğrultmak; bakışları hedefe yöneltmek.*| **nişan ardı,** *Nişandan sonra kız evinin oğlan evine gönderdiği hediyelere verilen ad.*|| **nişan atmak,** *1. Silahı hedefe doğrulttuktan sonra ateş etmek. 2. Evlenme sözünü bozmak; nişan yüzüğünü ve hediyeleri evlenmekten vazgeçtiğini belirtmek için iade etmek.*|| **nişan çekmek,** *{eAT} Tuğra çekmek; nişan meydana getirmek.*| **nişan dikilmek,** *{eAT} İşaret konulmak.*|| **nişan düşmek,** *{ağız} Meyveler kızarmaya, olgunlaşmaya başlamak.* [DS]|| **nişan halkası,** *Evlenme sözü üzerine tarafların birbirine verdiği sözün belirtisi olarak takılan yüzük; nişan yüzüğü; alyans.*|| **nişanı atmak,** *Evlenme sözünden caymak; nişanlılığı sona erdirmek; nişan bozmak.*| **nişān-ı hümāyūn,** *{OsT} Padişahın adını içeren ve imzası yerine geçen tuğrası.*|| **nişān-ı iftihār,** *{OsT} Sultan İkinci Mahmut tarafından çıkarılan nişan.*|| **nişān-ı tîr-i sitem,** *{OsT} Sitem okunun hedefi.*|| **nişan kalemi,** *İmparatorluk döneminde vezir, beylerbeyi, sancak beyi mevali beratları ile zeamet ve tımar kayıtlarının tutulduğu daire.*|| **nişan komak,** *{eAT} Nişan yapmak; nişanlamak.*|| **nişan koymak,** *Bir şeyi ileride tanıyabilmek için üzerine veya bulunduğu yere özel bir işaret koymak.*| **nişan şekeri,** *Nişan töreni için erkek tarafının kız ailesine süslü ve özel sepet veya kap içinde gönderdiği şeker.*|| **nişan takımı,** *Nişan öncesi taraflarca birbirine alınıp verilen hediyeler.*|| **nişan takmak,** *1. Evlenecek çiftlerin parmaklarına nişan yüzüklerini takmak. 2. Bir kimsenin göğsüne devletçe verilen madalyayı takmak.*|| **nişan taşı,** *Eskiden ok yarışlarında rekor uzaklığa atılan okun düştüğü yeri belirlemek için dikilen taş.*|| **nişan urmak,** *{eAT} Nişan koymak.*|| **nişan vermek,** *Bir*

kimseye başarısından dolayı madalya vermek; nişan ile ödüllendirmek.|| **nişan yapmak,** *Bir kız ile erkeğin evlenme isteklerini bir sözle kesinleştirmek üzere tören yapmak ve nişan yüzüklerini takmak.*|| **nişan yüzüğü,** *Evlenme sözü üzerine tarafların birbirine verdiği sözün belirtisi olarak takılan yüzük; nişan halkası; alyans.*

nişancı, [nişan-cı] *is.* **1.** Silahını doğrulttuğu hedefi vurmakta ustalık kazanmış olan kimse; attığını vuran. **2.** İmparatorluk döneminde gerekli yerlere padişahın tuğrasını çeken yazıcı. **3.** *sf.* Belirtilen nitelikte nişancılığı olan.

nişancılık,-ğı [nişan-cı-lık] *is.* **1.** Silahla belirlenen hedefi vurmakta gösterilen ustalık; atıcılık. **2.** Padişahın tuğrasını çeken kimselerin yaptığı iş ve meslekleri.

nişande, [Far. nişānde نشانده] *(nişa:nde) {OsT} sf.* **1.** Dik duruma getirilmiş; dikilmiş. **2.** Hedef olarak dikilmiş bulunan.

nişane, [Far. nişāne نشانه] *(nişa:ne) {OsT} is.* İz; belirti; emare; alamet.

nişangâh, [Far. nişān-gāh نشانگاه] *(nişa:ngâ:h) {OsT} is.* **1.** Ateşli silahlarda, silahı hedefe doğrultmaya yarayan ve hedefin uzaklığına göre belirli açıyı verebilmek için yükseltilip alçaltılabilen parça veya alet. **2.** Eğitimde mermi veya ok atışı için gösterilen hedef yeri veya panosu.

nişangeç,-ci [Far. nişān-keş نشانکش] *{OsT} is.* Marangozlukta ağaçların kenarlarına istenilen ölçüde paralel çizgi çizmekte kullanılan küçük el aleti; nişangir.

nişangir, [Far. nişān-gīr نشانگیر] *(nişa:ngi:r) {OsT} sf.* **1.** Not alan; not tutan. **2.** Üzerine baskı yapılmış veya marka basılmış olan. **3.** *is.* Nişangeç.

nişangkeş, [Far. nişān-keş نشانکش] *(nişa:nkeş) {OsT} is.* Nişangeç.

nişanlama, [nişan-la-ma] *is.* Nişanlamak işi.

nişanlamak, [nişan-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şey üzerine sonradan bulabilmek için bir işaret koymak; nişan koymak. **2.** Hedefi vurmak üzere silahı doğrultmak; silahı hedefe veya bir yere yöneltmek; nişan almak. **3.** Evlenmek isteyen çiftlerin nişan törenini yapmak; nişan yüzüğü takmak.

nişanlanış, [nişan-la-n-ış] *is.* Nişanlanmak işi veya biçimi.

nişanlanma, [nişan-la-n-ma] *is.* **1.** Nişanlanmak eylemi. **2.** Bir erkekle kadının ileride evlenmek üzere birbirlerine verdikleri söz ve bu amaçla yapılan tören.

nişanlanmak, [nişan-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Üzerine işaret konulmak; işaretlenmek. **2.** Kendisine veya bir yere nişan alınmak. **3.** *dönşl.* Evlenmek amacıyla bağlanmak; biri ile nişan yapmak. **4.** Nişan sahibi olmak; devletçe verilen nişanı olmak.

nişanlı, [nişan-lı] *sf.* **1.** Üzerinde bir belirti, iz, nişan bulunan; nişan konulmuş olan. **2.** (Kız ve erkek için) birbiri ile evlenme sözü ile bağlanmış olan; nişanlanmış olan. **3.** *is.* (İyelik eki ile) birine nişan sözü ile bağlı olan kimse.

nişanlılık,-ğı [nişan-lı-lık] *is.* **1.** Nişanlı olma durumu. **2.** Evliliğe kadar nişanlı olarak geçirilen dönem.

nişannı, [nişan-lı] *{ağız} sf.* Nişanlı. [DS]

nişansız, [nişan-sız] *sf.* **1.** Üzerine belirtici herhangi bir işaret konulmamış olan; işaretsiz. **2.** Madalyası olmayan. **3.** *zf.* Nişan töreni yapılmadan veya nişanlılık dönemi olmaksızın.

nişapur, [Far. nişāpūr نشاپور] *(nişa:pu:r) {OsT} is. müz.* Nişabur.

nişara, [? nişara] *{ağız} is.* Kereste biçerken çıkan ince toz; talaş. [DS]

nişasta, [Far. nişāste نشاسته] *(nişa'sta) {OsT} is.* Buğday, patates gibi bitkilerden özel usullerle çıkarılan, amilaz adındaki diyastazın etkisi ile maltoza, daha sonra da mayalanma ile şekere dönüşen una benzer madde; $(C_6H_{10}O_5)_n$. 🗗 **nişasta buğdayı,** *Dağlık bölgelerde yetişen, ufak taneli bol nişastalı 28 kromozomlu buğday çeşidi, (Triticum dicoccum).*

nişastacılık,-ğı [nişasta-cı-lık] *is.* Nişasta üretme ve satma işi.

nişastalanma, [nişasta-la-n-ma] *is.* Nişastalanmak eylemi.

nişastalanmak, [nişasta-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Nişasta ile karışmak; nişasta ile işlem görmek.

nişastalı, [nişasta-lı] *sf.* Birleşiminde nişasta bulunan; nişastalanmış olan.

nişe[1], [ne-çe / nişe نشا / نیشه / نشه] *{eAT} zf.* **1.** Niçin? *{ağız} (aym)* [DS] **2.** Nasıl? 🗗 **nişe ki,** *{eAT} Niçin ki; çünkü.*

nişe[2], [Far. nişāste] *{ağız} is.* Nişasta. [DS]

nişedir, [? nişedir] *{ağız} is.* Özür; kusur. [DS]

nişest, [Far. nişesten *(oturmak)* > nişest نشست] *{OsT} sf.* Oturan.

nişeste, [Far. nişesten *(oturmak)* >nişeste نشسته] *{OsT} sf.* Oturmuş.

nişestegân, [Far. nişeste > nişeste-gān نشستگان] *(nişestegâ:n) {OsT} is.* Oturanlar.

nişestegâh, [Far. nişeste-gāh نشستگاه] *(nişestegâ:h) {OsT} is.* Oturmuş olanlar; oturanlar.

nişestegeh, [Far. nişeste-geh نشستگه] *{OsT} is.* → nişestegâh.

nişgil, [ne+iş+ki > nişgi / nişgil / nisgil] *{ağız} zf.* → nişki. [DS]

nişke, [niş+gel > nişke] *{ağız} ünl.* Sığır kovalama ve çağırma ünlemi. [DS]

nişki, [ne+iş+ki > nişgi / nişgil / nisgil] *{ağız} zf.* Nasıl? [DS]

nişib, [Far. nişīb نشیب] *(nişi:b) {OsT} is.* Yukarıdan aşağı doğru inilen yer; iniş. ◻ **nişîb-gâh,** *{OsT} Çukur yer.* || **nişîb ü firāz,** *{OsT} İniş ve yokuş.*

nişimen, [Far. nişīmen نشیمن] *(nişi:men) {OsT} is.* **1.** Oturacak yer. **2.** Toplanılacak yer; meclis. ◻ **nişîmen-gâh,** *{OsT} 1. Toplanılacak yer. 2. Yurt. 3. Durak.*

-nişin, [Far. nişesten *(oturmak)* > nişīn نشین] *(nişi:n) {OsT} sf.* *"Oturan, oturmuş"* anlamları ile birleşik sıfat yapar.

nişinende, [Far. nişīnende نشیننده] *(nişi:nende) {OsT} sf.* Oturucu; oturan.

nişlemek, [ne+iş-le-mek > niş-le-mek] *{eAT} {ağız} geçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Birinin yapmakta olduğu işi, durumunun nasıl olduğunu öğrenmek için kullanılan soru fiili) ne yapmak; hangi işle uğraşıyor olmak. [DS]

nişleniz, [ne+işle-r-siniz > nişleñiz] *(ni'şle:ñiz) {ağız} c.* Ne durumdasınız; nasılsınız? [DS]

nişleyvin, [ne+işle-y-i+ver-ir-sin] *{ağız} c.* Ne yapıyorsun? [DS]

nişt, [nişt / neş] *{ağız} ün.* Sığır kovalama ünlemi. [DS]

nişter, [Far. nīşter / nişter نیشتر] *(ni:şter) {OsT} is.* Neşter.

nişün, [ne+uç-un > nişün نشون] *{eAT}* → neçün.

nitac, [Ar. nitāc نتاج] *(nita:c) {OsT} is.* (Hayvanlar için) yavrulama; doğurma.

nitaf, [Ar. nuṭfe > niṭāf نطاف] *(nita:f) {OsT} is.* Temiz, saf sular.

nitah, [Ar. niṭāḥ نطاح] *(nita:h) {OsT} is.* Boynuz vurma.

nitak, [Ar. niṭāḳ نطاق] *(nita:k) {OsT} is.* **1.** Kemer; kuşak. **2.** Kuşak yeri. **3.** Peştamal.

nitakayn, [Ar. niṭāḳayn نطاقین] *(nita:kayn) {OsT} is.* Bir kuşağın ikiye bölünmüş parçalarından her biri.

nitaset, [Ar. niṭāset نطاست] *(nita:set) {OsT} is.* Hekimlik; tababet.

nitasi, [Ar. niṭāsī نطاسی] *(nita:si:) {OsT} sf.* Anlayışlı hekim.

nitcem, [ne+ed-eceğ-im] *{ağız} c.* İstemiyorum. [DS]

nite, [ne + teg > ne-teg > nete > nite نیته / نته / نتا] *{eAT} zf.* Niçin; nasıl? ◻ **nitedür,** *{eAT} Nasıl oldu da...* || **niteydüğün,** *{eAT} Nasıl olduğunu.*

nitedür, [nite-dür نته در] *{eAT} zf.* Nasıl oldu da...

niteki, [nite+ki نته که / نتاکی] *{eAT} e.* **1.** Gibi; misilli. **2.** *zf.* Nasıl ki; nitekim.

nitekim, [ne + te(g)+kim > netekim > nitekim] *e.* Doğrulama için eklenen, kanıt olarak öne sürülen cümleyi önceki cümleye bağlar; nasıl ki; gerçekten; hakikaten.

nitel, [nite-l] *sf.* Niçin ve nasıllıkla ilgili; niteliğe ilişkin; bir şeyin niteliği ile ilgili olan; nitelik bakımından; keyfî. ◻ **nitel analiz,** *kim. Bir birleşimi meydana getiren elementlerin miktarlarını değil de cinslerini belirlemek amacıyla yapılan çözümleme.* || **nitel bilgi,** *Bilimsel bilgiden önce gelen ilk betimleyici ve ortak bilgi.*

niteleme, [nite-le-me] *is.* **1.** Nitelemek işi. **2.** Nitelik kazanmasını sağlama; vasıflandırma; tavsif. **3.** Taşıdığı nitelikleri belirleme. **4.** *dbl.* Niteleyici bir terim tarafından yerine getirilen belirleme işlevi. **5.** *huk.* Görülmekte olan yargı işlemine uygulanacak yasa maddesini saptama işi; bir olayın hukuksal durumunu belirleme. ◻ **niteleme belirteci,** *dbl. Bir fiilin, bir sıfatın veya başka bir zarfın anlamını nitelik bakımından etkileyen zarf; niteleme zarfı.* || **niteleme ön adı,** → niteleme sıfatı. || **niteleme sıfatı,** *dbl. Varlıkların niteliklerini belirleyen sıfat.* || **niteleme zarfı,** *dbl.* → niteleme belirteci.

nitelemek, [nite-le-mek] *(1944'ten beri) geçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir şeyin niteliğini belirtmek. **2.** Belli bir nitelik vererek belirlemek; vasıflandırmak; adlandırmak. **3.** *dbl.* (Bir sözcük veya sözcük öbeği için) başka bir sözcük veya sözcük öbeğinin niteliğini veya oluş biçimini belirtmek.

nitelendirilme, [nite-le-n-dir-il-me] *is.* Nitelendirilmek işi.

nitelendirilmek, [nite-le-n-dir-il-mek] *edil. f. [-ir]* Nitelendirmek işi yapılmak; belirtilen biçimde nitelenmesi sağlanmak.

nitelendirme, [nite-le-n-dir-me] *is.* Nitelendirmek eylemi.

nitelendirmek, [nite-le-n-dir-mek] *geçl. f. [-ir]* **1.** Belirtilen biçimde nitelenmesini sağlamak; niteliğini belirtmek, vasıflandırmak. **2.** Nitelik kazandırmak.

niteleniş, [nite-le-n-iş] *is.* Nitelenmek işi veya biçimi.

nitelenme, [nite-le-n-me] *is.* Nitelenmek eylemi.

nitelenmek, [nite-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Niteliği belirtilmek; nitelik kazanmak; vasıflandırılmak.

niteleyiş, [nite-le-y-iş] *is.* Nitelemek işi veya biçimi.

nitelik[1], **-ği** [nite-lik نتالك] *is.* **1.** *(1935'ten beri)* Bir şeyin tanınmasını sağlayan, nasıl olduğunu belirten, benzerlerinden ayıran özelliklerin tümü; onun şu ya da bu biçimde algılanmasını sağlayan özellikler; vasıf; keyfiyet; mahiyet. *{eAT} (aynı)* **2.** Bir şeyi orta düzeyin üstüne çıkaran durum; herhangi

bir konuda üstünlük. **3.** Bir şeyin, bir kimsenin kendisinden bekleneni en iyi biçimde karşılamasına olanak tanıyan olumlu yön; kalite. **4.** Ahlak, düşünce, meslek vb. yönlerden olumlu olarak değerlendirilen davranış ve kişilik özellikleri; soyut veya belleksel iyilik ya da kötülük. **5.** *fel.* Bilginin temel kategorilerinden biri olarak öznede bulunup bulunmadığını ileri sürüp süremeyeceğimizi belirleyen bu özneye ait varlık biçimi; bir kimse veya varlığın varlık tarzı; keyfiyet. **6.** *dbl.* Tınısına ve söyleniş biçimine göre bir sesin yapısı. ◘ **nitelik belirteci,** → niteleme belirteci.

nitelik, -ği [nitelik] *{ağız} is.* İstek; umut. [DS]

nitelikli, [nite-lik-li] *sf.* **1.** Ayırt edici özellikleri, üstün nitelikleri bulunan; kaliteli. **2.** (Kişi için) mesleğinin gerektirdiği üstün nitelikleri bulunduran; vasıflı; kalifiye. ◘ **nitelikli işçi,** *Çalıştırılacağı işin özelliklerini iyi kavramış, bu konuda ustalaşmış işçi; vasıflı işçi; kalifiye işçi.*

niteliksiz, [nite-lik-siz نیته لکسز] *sf.* **1.** Ayırt edici özellikleri, bir üstünlüğü bulunmayan; düz; basit; vasıfsız. **2.** Nitelik bakımından aşağı olan; niteliği istenilen düzeyde olmayan; kalitesiz. **3.** *{eAT}* Mahiyeti bilinmeyen biçimde. **4.** *{eAT}* Bir şeyin niteliği kendisinden sorulamayan; bir işin niteliğinden sorumsuz olan. *"Biz niteliksiz biliriz."* Tezkiretü'l-Evliya Tercümesi.

niteliksizlik,-ği [nite-lik-siz-lik] *is.* Niteliksiz olma durumu; kalitesizlik; vasıfsızlık.

niteliksüz, [nite-lik-süz نیته لکسوز] *{eAT} sf.* → niteliksiz.

nitelüksüz, [nite-lik-süz نتلك سز] *{eAT} sf.* → niteliksiz.

niteme, [nite-me نتما] *{eAT} zf.* Ne kadar; her ne kadar?

nitesi, [nite-s-i نیتاسی] *{eAT} zf.* Ne suretle; ne şekilde; nasıl; ne türlü?

nitesüz, [nite-süz نتسوز] *{eAT} sf.* → niteliksiz.

niteydüğün, [nite + i-dü(k)-ün نتایدوکن] *zf.* Nasıl olduğunu.

nitlü, [Ar. niyet => niyet-li > nitlü نتلو] *zf.* Bile bile; kasten; amden.

nitmek, [nē+it-mek نتمك / نیدمك] *{eAT} gçl. f. [-(d)-er]* Ne etmek; ne yapmak.

niton, [Fr. nitone] *is. kim.* Radonun eski adı.

nitr-, [Yun. nitron *(soda, güherçile)* > Fr. nitr-] *ön ek. kim.* → nitro-.

nitramin, [Fr. nitramine] *is. kim.* Nitrik asidin amini; $R_2N–NO_2$

nitramit, [Fr. nitrammite] *is. min.* Doğal amonyum nitrat.

nitranilik, [Fr. nitranilique] *sf.* (Asit için) nitrik asidin indigo üzerine etkimesi ile meydana gelen.

nitranilin, [Fr. nitraniline] *is. kim.* Anilinin zayıf baz özelliği gösteren sarı renkli billûrlaşmış, boyar madde sanayiinde ara madde olarak kullanılan zehirli türevi, $NH_2–C_6H_4–NO_2$

nitrat, [Fr. nitrate] *is. kim.* Nitrik asidin tuzu veya esteri; azotat. ◘ **nitrat asidi,** *Nitrik asit.* ‖ **nitrat bakterisi,** *Nitritleri oksitleyerek nitrat hâline getiren kendibeslek azot bakterisi.* ‖ **nitrat bozma,** *Toprakta veya suda bulunan nitratları oksijensiz ortamda bakteri türü mikroorganizmalarla parçalama.* ‖ **nitrat bozucu bakteri,** *Nitrat bozma tepkimesi sağlayan bakteri.* ‖ **nitrat kalemi,** *Dağlanacak yüzeylere gümüş nitrat almaya ve sürmeye yarayan madenî çubuk.* ‖

nitratin, [Fr. nitratine] *is. min.* Doğal sodyum nitrat.

nitratlama, [nitrat-la-ma] *is.* Nitratlamak işi.

nitratlamak, [nitrat-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor] kim.* Bir birleşiğe nitrat katmak.

nitratlaşma, [nitrat-la-ş-ma] *is.* Nitratlaşmak eylemi.

nitratlaşmak, [nitrat-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Nitrata dönüşmek. **2.** İçine nitrat almak. **3.** Nitratlı duruma gelmek.

nitratlaştırıcı, [nitrat-la-ş-tır-ıcı] *sf.* **1.** Nitrat oluşumuna yol açan. **2.** Amonyağı nitrat hâline yükseltgeyen.

nitratlaştırmak, [nitrat-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Nitrat hâline dönüştürmek.

nitratlı, [nitrat-lı] *sf.* **1.** İçinde nitrat bulunan; nitrat bulunduran. **2.** Temel maddesi nitrat olan. **3.** Nitrat emdirilmiş. ◘ **nitratlı patlayıcı,** *Dinitronaftalen, tolit veya pentolitle birleşmiş nitrattan meydana gelen patlayıcı.*

nitrifikasyon, [Yun. nitron *(soda)* + Lat. facere *(yapmak)* > Fr. nitrification] *is. biy.* Ölen canlıların proteinlerinin oksijenli ortamda mantar ve bakteri faaliyetleri ile amonyum iyonu, su ve karbondioksite kadar giden bir dizi ara beslekle yıkılması.

nitrik, [Fr. nitrique] *sf.* Birleşiminde azot bulunan; nitratlı. ◘ **nitrik asit,** *kim. Organik maddeler üzerinde yakıcı ve sarartıcı özellik gösteren, maden oksitlerini ve bazları etkiyerek nitratlarını oluşturan, alkollerle esterler veren, birleşiminde bir azot, üç oksijen ve bir hidrojen bulunan, 1.52 gr/cm³ yoğunluğunda, 86°C'de kaynayan, sanayide büyük bir kullanım alanı olan asit; kezzap; nitrat asidi; $N_2O_5 + H_2O$ veya HNO_3.* ‖ **nitrik oksit,** *kim. Azot veya amonyağın yükseltgenmesinden elde edilen zehirli gaz, NO.*

nitril, [Fr. nitrile] *is. kim.* Formülü R–C≡N olan hidrosiyonik asidin türevlerinin genel adı.

nitrin, [Fr. nitrine] *is. kim.* Gliserinin nitrik asit esterlerinden herhangi birine verilen ad.

nitrit, -di [Fr. nitrite] *is. kim.* Nitröz asidin tuzu ya

da esteri. 🗗 **nitrit asidi,** *kim. Formülü HNO_2 olan, çözeltisi hem indirgen hem de yükseltgen özellik gösteren kararsız asit.*|| **nitrit asidi anhidridi,** *kim. + 3°C'de kaynayarak kırmızı buharlar çıkaran, -40°C'de bir tüp içine eşit hacimlerde azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO_2) konularak çalkalandığında indigo mavisi rengi elde edilen N_2O_3 formüllü sıvı.*|| **nitrit bakteriler,** *biy. Toprakta amonyağı nitrite çeviren bakteriler.*

nitro-, [Yun. nitron *(soda, güherçile)* > Fr. nitr(o)-] *ön ek. kim.* Karbon atomuna bağlı bir veya daha çok hidrojenin yerine bir veya birden çok NO_2 grubunun girmesiyle türeyen bileşikleri adlandırmakta kullanılan ön ek.

nitrobenzen, [Fr. nitrobezène] *is. kim.* Benzenin C_6H_5–NO_2 formülündeki nitrolu türevi.

nitrofil, [Fr. nitrophile] *sf. bot.* (Bitki için) azotça zengin toprakları seven; azotsever.

nitrogliserin, [Fr. nitroglycérine] *is. kim.* Suyu giderilmiş gliserin üzerine derişik sülfürik ve nitrik asit karışımının etkimesiyle elde edilen $C_2H_5(ONO_2)_3$ formülündeki patlayıcı tirinitrat esteri.

nitrojen, [Fr. nitrogène] *is. kim.* Atom sayısı 7, kütlesi 14 olan havanın yaklaşık yüzde seksenini oluşturan renksiz, kokusuz bir gaz; azot; sembolü: N.

nitrolama, [nitro-la-ma] *is.* Nitrolamak işi; organik kimyada, bir moleküle NO_2 kökü katmak için yapılan işlem.

nitrolamak, [nitro-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Organik bir bileşiği nitrolu türev hâline getirmek.

nitrolin, [Fr. nitroline] *is.* 5-20 ölçek şekerin 25-30 ölçek nitrik asitte eritilmesi ile elde edilen bu sıvıdan 25-30 oranında alınarak 535 güherçile ve 513-15 oranında selüloz katılması ile elde edilen patlayıcı madde; vigorin.

nitrolu, [nitro-lu] *sf.* **1.** (Birleşikler için) birleşiminde tek değerli NO_2 kökü bulunan. **2.** Nitrolama işleminden geçirilmiş. 🗗 **nitrolu patlayıcı madde,** *Nitrat esterinden, nitrolanmış bir karbür veya amin türevinden meydana gelen patlayıcı.*

nitromagnezit, [Fr. nitromagnésite] *is. min.* Hidratlı doğal mağnezyum nitrat.

nitron, [Fr. nitron] *is. kim.* Nitrik asidi tanımakta veya dozunu ayarlamakta kullanılan tiazol grubundan bir madde.

nitronaftalin, [Fr. nitro-naphtaline] *is. kim.* Naftalinin $C_{10}H_7NO_2$ formülündeki nitrolu türevi.

nitronik, -ği [Fr. nitronique] *sf.* (Asit için) alfatik nitro bileşiklerinin alkali ortamda izomerleşmesinden türeyen.

nitronyum, [Fr. nitronium] *is. kim.* Derişik nitrik asitte bulunan NO_2 anyonu.

nitroparafin, [Fr. nitro-parafine] *is. kim.* Bir doymuş hidrokarbonun nitrolu türevi.

nitroselüloz, [Fr. nitro-cellulose] *is. kim.* Kâğıt üretiminde kullanılan pamuk veya odun hamuru şeklindeki selüloz üzerine nitrik ve sülfürik asit karışımının etkimesiyle elde edilen selülozun nitrat esteri.

nitrosülfür, [Fr. nitrosulfure] *is. kim.* Karmaşık anyonunda demir, kükürt ve belli miktarda nitrozil kökü bulunan ve iyi tanımlanamayan tuzlara verilen ad.

nitrotoluen, [Fr. nitrotoluène] *is. kim.* Toluenin CH_3–C_6H_4–NO_2 formülündeki, boyar madde sanayiinde kullanılan nitrolu türevi.

nitroz- [Fr. nitros(o)-] *ön ek. kim.* Birleşiminde nitroz bulunan birleşikleri belirtmekte kullanılan ön ek.

nitrozamin, [Fr. nitrosamine] *is. kim.* Nitröz asidin ikincil aminlere etkimesiyle meydana gelen birleşik.

nitrozlama, [nitroz-la-ma] *is.* **1.** Nitrozlamak işi. **2.** Bir moleküle genellikle nitröz asidi etkisiyle NO grubu katmak için yapılan kimyasal işlem.

nitrozlaşma, [nitroz-laş-ma] *is.* **1.** Nitrozlaşmak işi. **2.** *tarım.* Toprakta yuvarlak bir bakteri olan nitrozomonasın etkisi ile nitratlaşma öncesinde, amonyağın veya amonyak tuzlarının nitröz asit veya nitrit hâline dönüşmesi.

nitrozlu, [nitroz-lu] *sf.* (Organik birleşikler için) genellikle boyar madde üretiminde kullanılan, birleşiminde NO nitrozil kökü bulunan.

nitröz, [Fr. nitreuse] *is. kim.* Nitrit.

nitrür, [Fr. nitrure] *is. kim.* Azotun başka bir elementle yaptığı ikili birleşiğe verilen ad; amonyağın ornatma türevleri.

nitrürleme, [nitrür-le-me] *is. kim.* Demirli alaşımların yüzeylerini azotla sertleştirmeye dayanan termokimyasal işlem.

nitrürlemek, [nitrür-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Demirli alaşımdan yapılmış bir parçayı nitrürleme işlemiyle yüzeysel olarak sertleştirmek.

niv[1], [Far. nīv نیو] *{eT} sf.* Kahraman; yiğit. [Gabain]

niv[2], [İng. **N**egative **I**mpedance **I**nverter *(negativ impedans evirteci)*] *is.* Giriş ve çıkış empedansı evrik ve zıt yönlü olan elektronik düzenek.

nivar, [Far. nīvār نوار] *(ni:va:r) {OsT} is.* Yerle gök arası.

nivasyon, [Fr. nivation] *is.* Karın engebe oluşumunu etkilediği yüzey şekilleri oluşumunun tümü; kar sıyırması.

nive, [Far. nīve نیوه] *(ni:ve) {OsT} is.* Ağlama; inleme.

nivelman, [Fr. nivellement] *is.* **1.** Yükseklikleri farklı bir arazi üzerindeki noktaların yükselti farklılıklarını ölçme işlemi. **2.** Arazi üzerindeki noktaların yükseltilerini belirlemek için yapılan işlemlerin tümü.

nivend, [Far. nīvend نیوند] *(ni:vend) {OsT} is.* Akıl; kavrayış; anlayış.

nivenit, [Fr. nivenite] *is. min.* Birleşiminde seryum ve itriyum bulunan doğal uranyum oksit.

niver, [Far. nīver نیور] *(ni:ver) {OsT} is.* Evrende meydana gelen olayların tümü. ◘ **nīver-i nīvār,** *{OsT} Gökyüzündeki meteorolojik olaylar.*

nivik, -ği [? nivik / nevik] *{ağız} is. bot.* → Yılanyastığı, *(Arum).*[DS]

nivo, [Fr. niveau] *is.* Bir arazinin çeşitli noktalarındaki yükselti farklarını ölçmeye yarayan alet; düzeç. ◘ **nivo çizgileri,** *Bir yüzeyde yatay düzlemlerin yaptığı kesitlerden oluşan çizgiler.*

nivritti, [Sansk. nivritti] *is.* **1.** Eylemsizlik. **2.** Hinduculukta kurtuluşa ulaşmak için bu dünyanın bütün etkinliklerinden el çekme.

niya[1]**,** [Far. niyā نیا] *(niya:) {OsT} is.* Büyük baba; dede.

niya[2]**,** [ne+yan-a] *{ağız} zf.* Nereye; ne yöne. [DS]

niyab, [Ar. nāb > niyāb نیاب] *(niya:b) {OsT} is.* Azı dişleri.

niyabe, [Ar. niyābe نیابه] *(niya:be) {OsT} is.* Nöbet.

niyabet, [Ar. niyābet نیابت] *(niya:bet) {OsT} is.* **1.** Vekillik; vekâlet. **2.** Kadı vekilliği; naiplik. **3.** Hükümdarlıkla yönetilen ülkelerde hükümdarın ölümü, hastalığı ya da küçüklüğü gibi sebeplerle, yerine bir kimsenin veya kurulun vekâlet etmesi durumu.

niyagân, [Far. niyā-gān نیاگان] *(niya:gâ:n) {OsT} is.* Büyük babalar; dedeler.

niyah, [Ar. nevḥ > niyāḥ نیاح] *(niya:h) {OsT} is.* Ölünün ardından ağlayıp sızlama; ağıt söyleme; ağıt.

niyahat, -ti [Ar. nevḥ > niyāḥat نیاحت] *(niya:hat) {OsT} is.* Ölünün ardından ağlayıp sızlama; ağıt söyleme; ağıt.

niyam, [Ar. nevm > nāim > niyām نیام] *(niya:m) {OsT} sf.* Uykuda olanlar; uyuyanlar.

niyam, [Far. niyām نیام] *(niya:m) {OsT} is.* Kılıç kını.

niyamger, [Far. niyām > niyām-ger نیامگر] *(niya:mger) {OsT} is.* Kılıç kını yapan usta; kın ustası.

niyamgerî, [Far. niyām > niyām-gerī نیامگری] *(niya:mgeri:) {OsT} is.* Kın yapıcılığı; kın ustalığı.

niyar[1]**,** [Ar. nār > niyār نیار] *(niya:r) {OsT} is.* Ateşler; korlar.

niyar[2]**,** [? niyar] *{ağız} sf.* (Kişi için) iki yüzlü.[DS]

niyasin, [Fr. niacine] *is. kim.* Nikotinik asit; pp vitamini; nikotinamit.

niyat, [Ar. nevṭ > niyāṭ نیاط] *(niya:t) {OsT} is.* (Bir şeyleri, bir yerlere) asmalar.

niyaz, [Far. niyāz نیاز] *(niya:z) {OsT} is.* **1.** Yalvarma; yakarma. **2.** Dua. **3.** Allah'a veya doğa üstü bir güce yalvarma; yakarış. **4.** Kutsal sayılan bir kişiden ricada bulunma. **5.** İhtiyaç içinde bulunma; muhtaç olma. **6.** *tasvf.* Allah'a içini dökerek sığınma; dileğinin olması, suçlarının bağışlanması için Allah'a yalvarma. **7.** Bazı tarikatlarda küçüğün büyüğe karşı olan selam, saygı ve duası. **8.** *ed.* Rica ve dua özlü manzum veya mensur Bektaşi sözleri. ◘ **niyaz etmek,** *Yalvarmak; ricada bulunmak.*|| **niyaz eylemek,** *Yalvarmak; ricada bulunmak.*|| **niyazkâr,** *{OsT} 1. Yalvaran. 2. Muhtaç olan.*|| **niyazkârâne,** *{OsT} 1. Yalvarırcasına. 2. Muhtaçlara yakışır biçimde.*|| **niyāz-mend,** *{OsT} 1. Yalvaran. 2. Muhtaç olan.*|| **niyāz-mendān,** *{OsT} 1. Yalvarmalar. 2. İhtiyacı olanlar; muhtaç.*|| **niyāz-mendāne,** *{OsT} 1. Yalvarırcasına. 2. Muhtaç olanlara yakışır biçimde.*|| **niyaz taşı,** *tasvf. Bektaşilerde, pir postu denen ve önemli bir makam sayılan yerin yanında, tarikata girmek isteyen dervişin ikrar verdikten sonra niyaz ettiği makam; kızıl eşik; mürüvvet taşı.*

niyazi, [Far. niyāz > niyāzī نیازی] *(niya:zi:) {OsT} sf.* **1.** Yalvarma ile ilgili; niyazla ilgili. **2.** Niyaz eden; yalvaran. **3.** Sevgili.

niye, [ne-y-e > niye] *(ni'ye) zf.* Bir olayın amacını, sebebini veya herhangi bir niyeti sormakta kullanılan zarf; neye; niçin; neden.

niyende[1]**,** [? niyende] *{ağız} is.* İnce el dikişi. [DS]

niyende[2]**,** [? niyene] *{ağız} is.* Semer yapmak için içine saz doldurulmuş minder. [DS]

niyere, [Ar. nār > niyere نیاره] *{OsT} is.* Ateşler.

niyet, [Ar. niyyet نیت] *{OsT} is.* **1.** Kişinin bir amaca yönelmesine neden olan düşünce; tasarı; maksat; gaye. **2.** Bu amacın kendisi. **3.** İbadetlere başlamak için karar verdiğini belirtme ve başlangıç duasını okuma işi. **4.** Çekilen fal kâğıdı. **5.** *psikol.* Bilincin içeriğinin biçimsel olarak görünüşünü hazırlayan zihinsel tutum. ◘ **niyet çekmek,** *Niyetçiden içinde mani yazılı kâğıtlardan birini almak.*|| **niyet etmek,** *Bir işi yapmaya karar vermek; niyetlenmek.*|| **niyeti bozmak,** *1. Kararından vazgeçmek. 2. Kötü şeyler yapmayı tasarlamak.*|| **niyeti bozuk,** *Kötü bir şey yapması beklenen.*|| **niyet kuyusu,** *İçine taş, bozuk para vb. atıldığında tutulan niyetin gerçekleşeceğine inanılan kuyu.*|| **niyet tutmak,** *Fal, niyet çekme gibi şeylerde istenilen şeyi akıldan geçirmek.*

niyetçi, [niyet-çi] *is.* İnsanların beklentilerini, önceden maniler hâlinde yazıp hazırladığı kâğıtları, alıştırdığı tavşan veya güvercin aracılığı ile müşterilerine para karşılığında çektiren kimse.

niyetçilik,-ği [niyet-çi-lik] *is.* Niyetçinin yaptığı iş.

niyetleniş, [niyet-le-n-iş] *is.* Niyetlenmek işi veya biçim.

niyetlenme, [niyet-le-n-me] *is.* Niyetlenmek eylemi.

niyetlenmek, [niyet-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Bir şeyi yapmaya niyet etmek; karar vermek; tasarlamak. **2.** Oruç tutmaya karar vermiş olmak.

niyetli, [niyet-li] *sf.* **1.** Bir şeyi yapmak üzere karar vermiş olan; niyeti olan. **2.** Oruç tutmak üzere niyet etmiş olan; oruçlu.

niyetlilik, -ği [niyet-li-lik] *is.* **1.** Niyet taşıma; niyetli olma durumu. **2.** *psikol.* Bir edimin veya bir bilinç durumunun bir niyetin etkisi ile oluşması.

niyetsiz, [niyet-siz] *sf.* **1.** Niyeti olmayan; niyet etmemiş olan. **2.** Oruç tutmamış olan; oruçlu değil. ◻ **niyetsiz çocuk,** *{ağız} Çok ağlayan, gözü yaşlı çocuk.* [DS]

niyeyse, [ne-ye+i-se] *{ağız} zf.* Nedense? [DS]

niyıtmak, [ne+yat-mak / yap-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Ne yapmak; ne etmek. [DS]

niynemek, [ne+ey-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-n(i)-yor]* Ne yapmak? [DS]

niyobat, [Fr. niobate] *is.* Bir niyobik asidin tuzu.

niyobik, -ği [Fr. niobique] *sf.* (Asit için) anhidrit olarak niyobyum pentaokside (Nb_2O_5) denk düşen.

niyobit, [Fr. niobite] *is. min.* Doğal demir ve manganez niyobotantalat; kolombit.

niyobotantalat, [Fr. niobotantalate] *is. kim.* Bir niyobat ile bir tantalatın ortak birleşiği.

niyobyum, [Yun. Niobe *(mitolojik tanrı, Tantalus'un kızı)* > Lat niobium / Fr. niobium] *is. kim.* Atom sayısı 41, atom ağırlığı 92,91, yoğunluğu 8,57 olan oksijen, kükürt ve klor gibi elementlerle bileşikler veren bir element; kolombiyum, kısalt: Nb

niyyat, [Ar. niyet > niyyāt نيات] *(niya:t) {OsT} is.* Niyetler.

niyyet, [Ar. niyyet نيت] *{OsT} is.* Niyet.

-niz, [-nız / -niz / -nuz / -nüz] *çek. e.* ➔ -nız.

niz, [Far. nīz نيز] *(ni:z) e.* "-de, -da" anlamında atıf edatı.

niza,-a'ı [Ar. nezᶜ > nizāᶜ نزاع] *(niza:) {OsT} is.* Kavga; çekişme; anlaşmazlık. ◻ **niza etmek,** *Karşılıklı kavga etmek; çekişmek.*|| **nizā'-i lâfzî,** *{OsT} Boşuna çene yarıştırma.*

nizacı, [niza-cı] *(niza:cı) sf.* Sürekli münakaşa ve kavga eden kimse; kavgacı.

nizalı, [niza-lı] *sf.* Hakkında anlaşma sağlanamamış olan; anlaşmazlık bulunan; çekişmeli; ihtilaflı.

nizam, [Ar. niẓām نظام] *(niza:m) {OsT} is.* **1.** Kural; usul; kaide. **2.** Düzen; tertip; sıra. **3.** Yasa; kanun. **4.** Bir işe tertip ve düzen veren kimse. **5.** *as.* Sıkı disiplin sahibi yeni sistem asker. **6.** *as.* Ordunun birinci nizamiye sınıfı. **7.** *dnz.* Bir filonun düzenlenme biçimi. ◻ **nizama komak,** *Düzen vermek.*|| **nizama koymak,** *Düzen vermek.*|| **nizama sokmak,** *Düzen vermek.*|| **nizām-ı cedîd,** *{OsT} as. Üçüncü Selim zamanında kurulan talimli yeni orduya verilen ad.*|| **nizām-ı harb,** *{OsT} dnz. Bir donanmanın savaş sırasında kendine göre aldığı en elverişli durum; pruva hattı.*|| **nizam karakolu,** *as. Askerî birlik ve askerî kurulların güvenlik ve gözetme, disiplin gibi hizmetlerini yürütme görevi ile kurulmuş sürekli nöbetçi bulundurulan silahlı birlik.*|| **nizāmü'd-dîn,** *{OsT} Dine çeki düzen veren kimse.*

nizamat, [Ar. niẓām > niẓāmāt نظامات] *(niza:ma:t) {OsT} is.* **1.** Kurallar; nizamlar; düzenler. **2.** Yasa hükümleri. ◻ **nizāmāt-ı lāzime,** *{OsT} Gerekli düzenlemeler.*

nizamen, [Ar. niẓām > niẓāmen نظاماً] *(niza:'men) {OsT} zf.* Kural ve usullere uygun olarak; yasalara uyarak.

nizamı, [Ar. niẓām > niẓāmī / niẓāmiye نظامى / نظاميه] *(niza:mi:) {OsT} sf.* **1.** Tertip ve düzen ile ilgili; nizama ait. **2.** İstenilen tertip ve düzende olan. **3.** Yasalarla ilgili; yasalara uygun.

nizamiye, [Ar. niẓām > niẓāmiyye نظاميه] *(niza:miye) {OsT} is.* **1.** Tanzimat'tan sonra düzenli ordu birliklerine verilen ad; kara ordusu. **2.** Askerlik dairesi. ◻ **nizamiye hazinesi,** *İmparatorluk döneminde Harbiye Nezaretinin kara kuvvetlerine ait gelir ve giderlerine bakan kurum; bu kurumun bütçesi.*|| **nizamiye kapısı,** *Askerî garnizon ve kışlalara giriş ve çıkışın yapıldığı güvenlik kontrollü giriş yeri.*|| **nizamiye karakolu,** *Nizamiye kapısındaki karakol.*|| **nizamiye mahkemeleri,** *İmparatorluk döneminde, şer'î mahkemeler dışında kurulmuş bulunan, kanun ve nizamlara göre görev yapan mahkemelere verilen ad.*

nizamlı, [nizam-lı] *(niza:mlı) sf.* **1.** Düzenli; tertipli. **2.** Yasalara ve düzenin gereklerine uygun olan; kurallara uygun; nizami.

nizamname, [Ar. nizām + Far. nāme نظامنامه] *(niza:mna:me) {OsT} is.* **1.** İmparatorluk döneminde, yasaların uygulanma biçimlerini belirlemek amacıyla vekiller heyeti(bakanlar kurulu)'nce yayımlanan kararlara verilen ad. **2.** *huk.* Tüzük. ◻ **nizām-nāme-i dāhilî,** *{OsT} İç tüzük.* ‖ **nizām-nāme-i esāsî,** *{OsT} huk. Ana tüzük.*|| **nizām-şāhî,** *{OsT} Hat, tezhip ve minyatür yapmakta kullanılan bir tür iyi cins kâğıt.*

nizamsız, [nizam-sız] *(niza:mısız) sf.* **1.** Düzensiz; tertipsiz. **2.** Yasalar ve kurallara uygun olmayan.

nizamsızlık,-ğı [nizam-sız-lık] *is.* **1.** Nizamsız olma durumu. **2.** Düzensiz ve tertipsiz olma durumu. **3.** Kurallara, yasalara ve yönetmeliklere aykırılık.

nizang, [? niz(a)ng] *sf.* Eş anlamlı. [Üç İtigsizler]

nizar, [Far. nizār نزار] *(niza:r) {OsT} sf.* Zayıf.

nizaret, [Ar. niẓāret نذارت] *(niza:ret) {OsT} is.* Uygunsuz işler yapmaktan vaz geçirmek için söylenen tehdit ve korku dolu sözler.

nizasız, [niza-sız] *(niza:sız) sf.* Hakkında hiçbir anlaşmazlık bulunmayan; çekişmesiz; ihtilafsız.

nizbanı, [Soğd. nyzbn(k)] *{eT} is.* **1.** İhtiras; aşırı düşkünlük; iptila; meftunluk. [EUTS] **2.** Bulaşma. [Üç İtigsizler]

nizbet, [? nizbet] *{ağız} sf.* **1.** Kötü; işe yaramaz. **2.** Zayıf. [DS]

nize, [Far. nīze نیزه] *(ni:ze) {OsT} is.* **1.** Mızrak; kargı; süngü; *{eT} (aynı).* **2.** *mecaz.* Lale. 🗗 **nîze-bāz,** *{OsT} 1. Mızrakla oynayan. 2. Mızraklı.* || **nîze-i bîderg,** *{OsT} Söğüt yaprağını andıran mızrak.* || **nîze-i bār-keş,** *{OsT} Kesilmiş düşman başı takılı mızrak.* || **nîze-i gülgûnî,** *{OsT} Bir tür lale.* || **nîze-i rummānî,** *{OsT} Bir tür lale.* || **nîze-i sinān,** *{OsT} Bir tür lale.* || **nîze-zen,** *{OsT} 1. Mızrak taşıyan. 2. Mızrakla vuran.*

nizeçi, [Far. nīze + T. -çi] *{eT} is.* Süngü ile harbeden kimse; süngücü; mızrakçı. [Nevâyî] **nizedar,** [Far. nīze-dār نیزه دار] *(ni:zeda:r) {OsT} is.* Mızraklı; süngülü.

nizek, -ği [Far. nīzek نیزك] *(ni:zek) {OsT} is.* **1.** Cariye. **2.** Küçük mızrak. **3.** *{ağız}* Kaldıraç. [DS]

nizvanı, [Soğd. nyzbn(k)] *{eT}* → nizbanı. [EUTS]

nizvanlığ, [nizvan-lığ] *{eT} sf.* İhtiraslı. [EUTS]

No, [Nobel *(İsveçli kimyacı)* > Fr. nobélium] *kısalt. kim.* Atom numarası 102, ortalama ömrü 16 dakika olan radyoaktif element nobelyumun kısaltması.

no[1]**,** [Fr. numéro] *kısalt.* Bir şeyin sırasını belirtmek üzere verilmiş olan sayı anlamına gelen numara kelimesinin kısa yazılışı.

no[2]**,** [Jap. no] *is.* Şarkılı ve danslı klasik Japon tiyatrosuna verilen ad.

nobelyum, [Nobel *(İsveçli kimyacı)* > Fr. nobélium] *is. kim.* Atom numarası 102, olan ortalama ömrü 16 dakika olan radyoaktif element; sembolü: Nb.

nobran, [? nobran] *sf.* (Kişi için) tavırları sert ve kaba olan; gönül kırıcı olan; nadan.

nobranca, [nobran-ca] *(nobra'nca) zf.* Kaba ve sert biçimde; kırıcı olarak; nadanca.

nobranlık,-ğı [nobran-lık] *is.* Kabalık; sert ve kırıcı davranış; nadanlık.

noda, [? loda > noda] *{ağız} is.* Üzeri toprakla örtülmüş saman yığını. [DS]

nodul, [Yun. moutul *(buruncuk)* => modul / nodul] *{ağız} is.* Üvendirenin ucundaki sivri çivi. [DS]

nodulla, [nodul > nodul-lağı > nodul-la] *{ağız} is.* Ucunda nodul bulunan değnek; üvendire. [DS]

nodullama, [nodul-la-ma] *is.* Nodullamak işi.

nodullamak, [nodul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Hayvanı yürümesi için üvendire ile dürtmek. **2.** *mecaz.* Bir işi zorla yaptırmaya çalışmak; zorlamak; dürtmek; uyarmak; hatırlatmak. **3.** Aklını başına getirmek. [DS]

nodullanma, [nodul-la-n-ma / nodul-lan-ma] *is.* Nodullanmak eylemi.

nodullanmak, [nodul-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Hayvan için) nodul ile dürtülmek. **2.** *mecaz.* Bir işin yapılması için uyarılmak; zorlanmak; dürtülmek; uyarılmak; hatırlatılmak. **3.** *dönşl. f.* Nodul sahibi olmak; nodulu olmak; nodullu hâle gelmek.

nodur, [Yun. moutul => nodul /nodur] *{ağız} is.* Nodul. [DS]

nodül, [Lat. nodus *(düğüm)* > nodulus *(düğümcük)* > Fr. nodule] *is.* **1.** *tıp.* Küçük ur; düğümcük. **2.** *biy.* Baklagil kökleri ile Rhizobium denilen ve azot depo eden bakterilerin ortak yaşamaları sonucu köklerde meydana gelen yumru şeklindeki yapılar.

Noel, [Lat. natalis dies *(doğum günü)* > Fr. noël] *is.* **1.** Hristiyanların, Hz. İsa'nın doğum gününde kutladıkları bayram. **2.** Bu bayramın kutlandığı süre. **3.** Noel yortusu üstüne yazılmış bir Fransız halk şarkısı. 🗗 **Noel ağacı,** *Noel yortusu dolayısıyla süslenen ve ışıklandırılan çam ağacı.* || **Noel baba,** *Noel gecesi, çocuklara hediye, şekerleme ve oyuncak dağıttığı söylenen efsanevi kişi; Ayanikola.*

Noetosçu, [Noetos *(2. yy.da yaşamış Yunanlı din adamı)* > Neotos-çu] *sf.* **1.** Hristiyanlık inancındaki Baba ile Oğul arasındaki tek ayrımın insan ruhunun özellikleri olduğunu kabul ederek Katolik geleneğinde var olan oğula ait bütün özelliklerin babada toplandığını, dolayısı ile insanlığın kurtuluşu için acı çeken ve ölenin insan hâline gelmiş baba olduğunu iddia eden Noetos'un kurduğu tarikatla ilgili olan. **2.** *is.* Bu tarikatın üyesi.

nof, [? nof] *{ağız} is.* Kez. [DS]

nofli, [? nofli] *{ağız} is.* Genç koyun. [DS]

nofut, [Far. neḫūd => nohut / nofut] *{ağız} is.* Nohut. [DS]

Nogay, [Moğ. nogay] *is.* **1.** Altın ordu devleti başbuğlarından Nogay'ın yönetimindeki Kıpçaklara verilen ad. **2.** Bugün Kuzey Kafkasya'da yaşayan bir Türk boyunun adı.

Nogayca, [nogay-ca] *(noga'yca) is.* Nogayların konuştuğu, Türkçenin Kuzeybatı veya Kıpçak grubuna giren Türk lehçesi; Nogay lehçesi.

noğay, [Moğ. nogay ?] *{ağız} is.* Çift atlı arabalara yedek olarak koşulan üçüncü at. [DS]

noğul, [Ar. nukl => nokul / noğul] *{ağız} is.* Mayalı hamurdan, içine ceviz, kuru üzüm, fındık, susam, kıyma vb. gibi katıklar konularak pişirilen, bayram günleri çocuklara ve eşe dosta ikram edilen bir tür çörek; içli çörek; lokum. [DS]

nohda, [? noḫda نوخده] *{eAT} is.* Gem; dizgin.

nohola, [? nohola] *{ağız} is.* Düğüne çağrılan kimsenin, düğün sahibine götürdüğü hediye. [DS]

nolu, [? nolu] *{ağız} is.* Küçük küp. [DS]

nom[1], [Yun. nomos > Soğd. nwm => nōm] *(no:m) {eT} is.* **1.** Kanun; yasa. [EUTS] [DLT] **2.** Dinî kural; ahkâm; hükümler; kararlar; kutsal yasa; şeriat. [İKPÖy.] [DLT] [ETY] **3.** Buda dini; Dharma. [Üç İtigsizler] **4.** Öğreti; akide; kanun; din; telakki; inanç. [EUTS] [Gabain] **5.** Dua. [EUTS] [Gabain] **6.** Dinî eser. [EUTS] [Gabain] **7.** Millet. [DLT]

nom[2], [? nom] *{ağız} is.* Koyun ahırı. [DS]

noma, [Yun. nome] *is. tıp.* Ağır bulaşıcı hastalıklar sonucu oluşan ağız ve dişeti kangreni.

nomça, [nom-ça] *{eT} zf.* Nizamca; törece. [EUTS]

nomçı, [nom-çı] *{eT} is.* Vaiz. [EUTS] [Gabain]

-nomi, [Yun. nómos *(töre)* > nomia > Fr. -nomie / İng. -nomy] *son ek.* Sonuna getirildiği Latince kelimelerden "düzen, yönetim" anlamı katarak birleşik kelimeler türeten son ek. *ekonomi, ergonomi*

nominal,-li [Lat. nomen *(ad)* > nominalis > Fr. nominal] *sf.* Ad belirtilerek yapılan. ☐ **nominal değer,** *Hisse senedi ve tahvillerin piyasada alınıp satılma değeri ne olursa olsun onun üzerinde yazılı bulunan değer; yazılı değer.*

nominalist, [Fr. nominaliste] *is.* ve *sf. fel.* Adcılık öğretisine bağlı olan; adcı; isimci; ismiye.

nominalizm, *is. fel.* **1.** Görünen şeylerin kendi başlarına birer varlıkları bulunmadığını, ancak bunların zihnimizde canlandırdığımız görüntüleri ile var gibi sandığımızı savunan felsefî görüş; adcılık; isimcilik; ismiyyun. **2.** Bu felsefî görüşün etkisi ile para biriminin aslında bir değerinin bulunmadığını savunan iktisadî görüş.

nominatif, [Lat. nominativus > Fr. nominatif] *is. dbl.* İsimlerin yalın durumu.

nomlalmak, [nom-la-l-mak] *{eT} edil. f.* **1.** Kutlanmak; takdis edilmek. [EUTS] **2.** Vaaz edilmiş olmak; öğüt verilmiş olmak. [EUTS]

nomlamak, [nom-la-mak] *{eT} geç. f.* **1.** Dini öğretmek; vaaz vermek [EUTS] [İKPÖy.] **2.** Öğüt vermek; ders vermek; öğretmek. [EUTS]

nomlatılmak, [nom-la-t-ıl-mak] *{eT} edil. f.* Nomlanmış olmak. [EUTS]

nomlug, [nom-lug] *{eT} sf.* **1.** Dine mensup; Dharma'ya ait. [Üç İtigsizler] **2.** Kanunî; kanuna uygun. [EUTS]

nomografi, [Fr. nomographie] *is.* **1.** Sayısal hesaplar yerine, abaküs, grafik veya başka çizgilerle kesim noktaları çözümleri veren uygun biçimde çizilmiş çizgilerden yararlanmaya dayanan hesap yapma işlemi. **2.** Madenlerin işlenmesinde, kesme ve ilerleme hızlarının hesaplanmasına yarayan abaküs.

nomografik, -ği [Fr. nomagraphique] *sf.* Nomografi ile ilgili.

nomogram, [Fr. nomogramme] *is.* Nomografik hesaplamada belirli şekilde birbirine bağlı olarak kodlanmış çizgi veya noktalar sisteminden meydana gelmiş şekil veya grafik.

nomsuz, [nom-suz] *{eT} sf.* Kanunsuz; töresiz. [EUTS]

nonak, [nonak] *{ağız} sf.* Davranışları uygunsuz olan; yersiz davranan. [DS]

nonfigüratif, [Fr. non-figuratif] *(no'nfigüratif) sf.* (Sanat için) konusu insan, hayvan ve doğa ögeleri olmayan; doğal biçimleri çağrıştırmayan; betimleyici olmayan; betisiz.

nonilyon, [Fr. nonillion] *is.* Bir milyon oktilyon; (10^{54})

nonoş, [Yun. nonos *(koruyan)*] *is.* **1.** Çoğunlukla küçük çocukları sevmek için kullanılan sevgi sözü. **2.** *argo.* Edilgen eşcinsel erkek.

nope, [Holl. noppe *(yün yumağı)* > Fr. nope] *is.* **1.** Dokuma sırasında kumaş yüzeyinde oluşan düğüm. **2.** Kendi üzerinde karışarak yumak olmuş lif kümesi.

nor, [Far. lūr => lor / nor] *{ağız} is.* **1.** Bir tür tuzsuz, yumuşak, taze peynir; lor. **2.** Bir çeşit peynir. **3.** Peynir suyundan yapılan bir çeşit çökelek. **4.** Pis, kirli kadının yaptığı peynir. [DS]

norcuk, -ğu [nor-cuk] *{ağız} is.* **1.** Çökelek. **2.** Süt kesiği. [DS]

nordek, -ği [Far. nardenk] *{ağız} is.* Salça. [DS]

nordik, -ği [Fr. nordique] *sf.* Kuzeye ilişkin.

norfolk, [İng. norfolk] *is.* Kemerli bir ceket ve kısa pantolondan oluşan çocuk elbisesi.

norm, [Lat. norma *(gönye)* > Fr. norme] *is.* **1.** Her türlü yargının dayanağı olan şey; ilke; ölçü; kriter; model. **2.** Bir toplumsal grubun kendisi için ilke edindiği ve grubun üyelerinin eylemlerine yön vermede esas aldıkları davranış ilkesi; kural. **3.** Kurallı ve yasalara uygun durum. **4.** *mat.* Düzgü. **5.** *teknol.* Standart. **6.** *psikol.* Ayarlayıcı.

normal,-li [Lat. norma *(gönye)* > normalis > Fr. normal] *sf.* **1.** Genel olarak kabul görmüş ortalama bir ölçüye uygun olan. **2.** Doğada var olan biçim ve kurallara uygun olan. **3.** Belirlenmiş kurallara uygun olan. **4.** Bir şeyin yapısına ve işleyişine, düzenine göre çalışan veya yürüyen; aksaklık göstermeyen; düzensizlik yaratmayan; bozukluğu olmayan. **5.** Mantığa yatkın olan; kabul edilebilir özelliği olan; mantık dışı durumu bulunmayan. **6.** Adaletli ve uygun olan şeye ters düşmeyen. **7.** Yaşama biçimi, beklentileri ve davranışları insan doğasıyla çelişmeyen veya bir dengesizlik göstermeyen. **8.** *is.* Bir şeyin yapısına, işleyişine ve alışkanlıklara uygun olan ya da ortalama kurallara uyan kimse veya şey. **9.** *mat.* Bir eğrinin teğetine değme noktasında çıkılan dikme. **10.** *zf.* Alışılmış ve olağan biçimde. ☐ **normalde,** *Genel olarak; alışkanlık bakımından.*|| **normal eğri,** *istk. Normal dağılım ifade eden yoğunluk fonksiyonunun grafiği olan eğri.*|| **normal iklim koşulları,** *Sıcaklık, yağış, bulut gibi meteoroloji ögelerinin en az otuz yıllık bir dönem üzerin-*

den alınan ortalaması.|| **normal olarak,** *Ortalama bir ölçünün sınırları içinde kalarak; alışıldığı gibi.*|| **normal olmamak,** *Zihinsel özrü bulunmak.*|| **normal üstü,** *1. Olağan dışı. 2. (Metapsişik bilgi için) normali aşan.*

normalaltı, [normal+alt-ı] *is. mat.* Bir eğrinin normalinin, bir doğruyu kestiği nokta ile normalin ayağı arasında kalan parçanın bu doğru üzerindeki iz düşümü.

normalite, [Fr. normalité] *is.* Normallik.

normalizasyon, [Fr. normalisation] *is.* **1.** Normalleştirme; standartlaştırma. **2.** *bsy.* Bilgisayarda, kayan virgüllü bir sayının mantisinin en solundaki rakamı sıfırdan farklı yapmaya dayanan işlem.

normalleştirmek, [normal-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Normal bir durum almasını sağlamak. **2.** Alışılmış ve genel kabul görmüş olan duruma uydurmak. **3.** Yeniden doğal durumuna döndürmek. **4.** Yadırganmaz biçim almasını sağlamak.

normalleşme, [normal-le-ş-me] *is.* Normalleşmek eylemi.

normalleşmek, [normal-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Normal bir durum almak. **2.** Alışılmış ve genel kabul görmüş olan duruma uymak. **3.** Yeniden doğal duruma dönmek. **4.** Yadırganmaz olmak.

normalleştirme, [normal-le-ş-tir-me] *is.* Normalleştirmek işi.

normalleştirmek, [normal-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Normal hâle getirmek; normal olmasını sağlamak.

normallik, -ği [normal-lik] *is.* **1.** Normal olma durumu. **2.** *fiz. kim.* Titre edilmiş bir çözeltinin derişiminin, aynı maddeden hazırlanmış faktörü 1 olan normal bir çözeltinin derişimine oranı.

normatif, [Fr. normatife] *sf.* **1.** Bir kural ve ilke değerini, gücünü ve otoritesini taşıyan; norma ilişkin; düzgüsel. **2.** *man.* Düzgülerle ilgili hükümler ileri süren. **3.** *fel.* (Öğreti için) kurallar, ilkeler koyan. ◻ **normatif iletişim araçları kuramları,** *iletş. Toplumda iletişim araçlarının ne şekilde düzenleneceği, nasıl işletileceği konusunda görüşler, yorumlar geliştiren kuramlar dizisi.*

normlar, [norm-lar] *is.* Belli bir toplumsal kümede ya da toplumun bütününde ortaya konan beklentiler veya davranış dizgeleri.

normlu, [norm-lu] *sf.* Bir ölçüye uygun; standart.

normoblast, [Fr. normoblaste] *is.* Kemik iliğinde bulunan normal büyüklükte, çekirdekli alyuvar.

normoblastoz, [Fr. normoblastose] *is. tıp.* Kanda normoblast bulunması durumu.

normokrom, [Fr. normochrome] *sf. tıp.* (Kansızlık için) alyuvarlardaki ortalama hemoglobin yoğunluğunun normal sınırlar içinde kalmasına rağmen alyuvar azalmasına bağlı olan.

normosit, [Fr. normocyte] *is.* Çekirdeğini kaybeden normoblasttan türeme alyuvar; alyuvar.

norşit, [? norşit / nurşit] *{ağız} is.* Musluk taşı. [DS]

Norveççe, [Norge > Norveç > Norveç-çe] *(no'rveççe) is.* Norveç halkının konuştuğu kuzey dili.

Norveçli, [Norveç-li] *(no'rveçli) sf.* **1.** Norveç ile ilgili olan. **2.** *is.* ve *sf.* Norveç halkından ya da onun soyundan olan kimse; Norveç asıllı.

nostalji, [Yun. nostos *(sılaya dönüş)* + algos *(acı)* > Fr. nostalgie] *is.* **1.** Yurttan uzak kalmanın verdiği acı, ıstırap; yurt özlemi; daüssıla. **2.** Geçmişe dönük, açıklanması mümkün olmayan iç sızlatan özlem; geçmişin özlemi; geçmişe özlem duyma.

nostaljik, -ği [Fr. nostalgique] *sf.* **1.** Yurt özlemi ile ilgili. **2.** Geçmiş özlemine ilişkin.

nostomani, [Yun. nostos *(dönüş)* + mania *(saplantı)* > Fr. nostomanie] *is. psikol.* Bir kimsenin çocukluğunu geçirmiş olduğu yere dönmek için duyduğu aşırı özlem dolayısıyla, ortaya çıkan psikolojik rahatsızlık.

nostro- [Lat. nostra / nosro] *zm.* "Bizim" anlamında kelime başlarına gelerek birleşik kelimeler yapar. ◻ **nostro hesapları,** *bank. Ulusal bankalara, yabancı ülkelerdeki işlemlerinde muhabirlik yapan yabancı bankaların, bu işlemler için açtıkları hesaplar; onlar nezdinde açılmış bizim hesaplar.*

nosyon, [Fr. notion] *is.* Bir konu hakkında bilinmesi gerekli olan bilgi; bilgi yeterliliği; kavram.

noş, [Soğd. anūş] *{eT} is.* **1.** Tat; Hayat iksiri. [EUTS] **2.** Tatlı; sevimli. [Gabain] [EUTS] **3.** Ebedî; ölümsüz. [EUTS]

not, [Fr. note] *is.* **1.** Bir şeyi hatırlamak için yazılan kısa yazı; bildirmeye, hatırlatmaya yarayan kısa bilgi. **2.** Bir konuşmayı dinlerken, bir kitabı okurken, bir şeyi incelerken daha sonra bir araya getirmek ve genişletmek amacıyla o anda yazılan kısa bilgilere verilen ad. **3.** Yazılı bir metinde o sayfa veya bölümde işlenen konuyu anımsatacak şekilde yazılmış kısa bilgi. **4.** Bir kitabın sonuna anlaşılmayı kolaylaştırmak amacıyla konulmuş kısa açıklamalar. **5.** Okullarda öğrencilerin başarılarını değerlendirmek için verilen bilgi seviyesine uygun sayı veya derece. **6.** *mecaz.* Bir kimsenin değeri, çalışması, davranışları vb. hakkında varılan kanaat veya o kimse ile ilgili olarak verilen hüküm. **7.** *psikol.* Testlerin sonucunu belirten sayı. ◻ **not almak,** *1. Bir şeyi daha sonra hatırlamak amacıyla bir yere ana hatları ile kısaca yazmak. 2. Bir konu ile ilgili olarak söylenenleri ana çizgileri ile bir yere yazmak. 3. (Öğrenci için) başarısına uygun derece almak; bilgi veya başarısı bir not ile değerlendirilmek. 4. (Kişinin davranışları için) iyi veya kötü biçimde değerlendirilmek. 5. Bir şeyin niteliği ile ilgili karar verilmek.*|| **not atmak,** *Öğrenci başarısını rakamla ve başka derecelendirme ölçütü ile belirtmek.*|| **not defteri,** *Üzerine küçük notlar yazmak veya hesap yapmakta kullanılan, gerektiğinde yapraklarını koparıp atmaya uygun, cepte*

taşınabilir küçük defter.|| **not düşmek,** *Kısa bir açıklama eklemek; yazmak.*|| **not etmek,** *Bir şeyi ileride anımsamak veya değerlendirmek amacıyla kısaca yazmak; kaydetmek.*|| **not kırmak,** *Herhangi bir nedenle öğrencinin notunu düşürmek; puan kırmak.*|| **not tutmak,** *1. Bir kimsenin söylediklerini olduğu gibi yazmak. 2. Okuduğu bir metinden edindiği bilgileri kendi anlayacağı dilde kısaca yazmak; özet çıkarmak. 3. Bir inceleme veya geziden edindiği izlenimleri yazmak.*|| **notunu vermek,** *Bir kimse hakkında olumsuz bir kanı edinmek; kötü kanaat edinmek.*|| **not vermek,** *Öğrencinin çalışmasını veya bilgi seviyesini bir sayı veya sayı yerine geçen bir ölçüt ile belirlemek.*

nota, [Lat. nota *(işaret, marka)*] *(no'ta) is. müz.* **1.** Müzikteki sesleri karşılayan kâğıt üzerine konulmuş harf veya işaretlerin her biri. **2.** Diplomatik temsilciliklerin bulundukları ülkenin hükûmetine veya bu hükûmetin nezdinde bulunan başka bir ülkenin temsilcisine, önemli bir bildiri niteliğiyle, ilettikleri üçüncü kişi ağzıyla kaleme alınmış ve imzalanmış diplomatik belge. **3.** Yazanın ağzından kaleme alınmış daha kişisel veya yazılı fakat imzasız belge; diplomatik mektup; sözlü nota.

notalama, [nota-la-ma] *is.* **1.** Notalamak işi. **2.** Seslerin ve icranın işaretleri olarak belirlenen şekillerin bütünü.

notalamak, [nota-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir müzik eserini notaya almak; seslerini nota ile belirtmek.

notam, [Fr. notam] *is.* Hava ulaşım kurumları tarafından yayınlanan, havacılar ve hava limanı yetkilileri ile hava trafik görevlilerine dağıtılan bildiri.

notansefal, [Yun. notos *(sırt)* + Fr. encéphales > notencéphales] *is.* Beyni kafatasının dışında, art kafa kemiğinin arkasında ur biçiminde oluşmuş ucube.

notarikon, [Lat. nota *(işaret, marka)* + Yun. eikon *(imge)*] *is.* Hahamların kullandığı, bir cümledeki kelimelerin ilk veya son harfleri ile meydana getirilen kabala usulü.

noter, [Lat. notarius *(yazmak)* > Fr. notaire] *(no'ter) is.* **1.** Özel hukuk işlemlerini onaylayarak onların resmî işlerlik kazanmasını sağlayan; onayladığı evrakın asıllarını veya bir nüshasını muhafaza eden, yasanın öngördüğü malî ve hukukî diğer görevleri yerine getirmekle yükümlü, kendine özgü hukukî statüsü bulunan kamu görevlisi; mukavelat muharriri. **2.** Noterin çalıştığı daire.🗗 **noter senedi,** tarafların şartlarını noter huzurunda tesbit ederek imzaladıkları senet.

noterlik,-ği [noter-lik] *is.* **1.** Noter. **2.** Noterin işi ve görevi. **3.** Noterin çalıştığı yer.

notura, [Lat. natura] *{ağız} is.* Yaradılış; iç yapısı. [DS]

nova, [Lat. nova *(yeni)* + stella *(yıldız)*] *is. gök b.* Parlaklığı birdenbire artarak yeni bir yıldızmış gibi görünen yıldız.

novat, [nöbet > novat] *{ağız} is.* Nöbet. [DS]

novatçı, [novat-çı] *{ağız} is.* Nöbetçi. [DS]

noyan, [Moğ. noyan] *is.* Moğollarda ve İlhanlı devlet teşkilatında, küçük yaştaki sağlıklı ve gürbüz çocuklardan seçilerek savaşlarda ve hükümdar nezdinde eğitilip yetiştirilen ve yaptıkları hizmet ölçüsünde saygınlık kazanan komutanlara verilen unvan; emir.

nozofobi, [Fr. nosophobie] *is. psikol.* Kişiyi hastalık bulaşmasına karşı çeşitli önlemler almaya iten hastalığa yakalanma saplantısı.

nozografi, [Fr. nosographie] *is.* **1.** Hastalıkların tanımlanma ve sınıflandırılması. **2.** Bir ya da birçok hastalığı tanımlayan kitap.

nozokonyoz, [Fr. nosoconiose] *is. tıp.* Tozlardan kaynaklanan meslek hastalıklarına verilen ad.

nozoloji, [Fr. nosologie] *is.* Tanımlamaya yarayan sınıflandırma yaparak genel anlamda hastalıkları inceleyen tıp dalı.

nozul, [nodul / nozur] *{ağız} is.* Nodul. [DS]

nozur, [nozur] *{ağız} is.* Nodul. [DS]

nö, [Fr. numéreau > nu *(kısalt.)*] *{ağız} is.* Çeşit; tür. [DS]

nöbet, [Ar. nevbet نوبت] *is.* **1.** Sıra; keşik. **2.** Kesintisiz sürmesi gereken bir işte, o işi görenlerin belirli sürelerle ve sıra ile yaptıkları iş; keşik. **3.** Bir hastalık yüzünden ortaya çıkan yüksek ateş, titreme vb. **4.** Aynı cinsten olan ve bünyede zaman zaman ortaya çıkan fizyolojik bozuklukların tümü. **5.** *tıp.* Tam ve sağlıklı göründüğü hâlde birdenbire ortaya çıkan marazi durum veya belirti. **6.** Defa; kez. **7.** *as.* Askerlikte ortak hizmetlerin yapılmasını ve devamını sağlamak için belli bir sıra ve süre ile subay, astsubay, erbaş ve erlerle silahlı kuvvetlerdeki tüm sivil personelin yerine getirdiği görev. **8.** Kütahya seramiklerinin ve sırçaların hazırlanmasında ölçüt olarak alınan, yaklaşık 100 kg. gelen ağırlık birimi. 🗗 **nöbet beklemek,** *1. Bir şey almak veya yapmak için sıraya girerek beklemek. 2. (Asker, polis, doktor vb. görevli için) sıra ile yapılan işte belirli bir süre için bulunmak; o işi sırası gelince yapmak.*|| **nöbet çalmak,** *1. Belirli zamanlarda askerî bando veya mehter tarafından konser verilmek. 2. {ağız} (Çalgıcılar için) para toplamak.* [DS]|| **nöbet defteri,** *Askerî birliklerde, okullarda, hastanelerde vb. nöbet tutulan yerlerde nöbetçilerin isimlerinin, nöbet saatlerinin, nöbetle ilgili diğer bilgilerin ve önemli olayların yazılı olduğu defter.*|| **nöbet değiştirmek,** *1. Nöbet tutan görevli ile nöbet tutma sırası gelen görevli arasında değişiklik yapmak; (yeni nöbetçi için) görevi devir almak. 2. (Hastalık için) ateş ve titreme ile kendini belli et-*

mek.|| **nöbet gelmek,** *1. Nöbet tutma sırası gelmek. 2. Bir şeye sıra gelmek.*‖ **nöbet kalfası,** *İmparatorluk döneminde, nöbet tutan hadımağalarına verilen ad.*|| **nöbet savmak,** *Nöbetini, sırasını geçiştirmek.*|| **nöbet şekeri,** *Su ve krem tartar katılarak kestirilmiş, uzun sürede soğuması sağlanıp billûrlaştırılmış şeker.* ‖ **nöbet tutmak,** *1. Bir şey yapmak veya almak için sıra beklemek. 2. (Asker, polis, doktor vb. görevli için) sıra ile yapılan işte belirli bir süre için bulunmak; o işi sırası gelince yapmak.*

nöbetçi, [nöbet-çi] *is. ve sf.* **1.** Kesintisiz sürdürülmesi gereken bir işi yerine getirme görevi kendisine gelmiş kişi veya iş yeri; nöbet bekleyen kimse. **2.** Nöbet sırası gelen kimse. **3.** *as.* Nöbet tutan asker; nöbet hizmetinin yerine getirilmesi için görevlendirilmiş personel. 🗗 **nöbetçi araç,** *Nöbetçi gemide, her an göreve hazır bekletilen küçük tekne.*|| **nöbetçi eczane,** *Düzenlenen sıraya uygun olarak tatil günlerinde ve geceleri açık tutulan eczane.*|| **nöbetçi feneri,** *dnz. Nöbetçi gemide geceleri yakılan fener.*‖ **nöbetçi gemi,** *Çalışma saatleri dışında bir filonun, personeli ve her türlü hazırlığı tamam olan, emir verildiğinde göreve hazır olarak bekleyen gemi.*|| **nöbetçi heyeti,** *Belirli bir süre içinde nöbet hizmetini yürütmekten sorumlu kişiler.*|| **nöbetçi kulübesi,** *Kötü hava koşullarında nöbet tutan kişileri korumak amacıyla yapılmış bir kimsenin sığabileceği büyüklükte barınak.*‖ **nöbetçi mahkeme,** *Adlî tatilde görülecek davalara bakmakla görevli mahkeme.*

nöbetçilik,-ği [nöbet-çi-lik] *is.* Nöbetçi olma durumu.

nöbetleşe, [nöbet-le-ş-e] *zf.* Nöbet tutarak; nöbetle; sırayla; münavebe ile.

nöbetleşme, [nöbet-le-ş-me] *is.* **1.** Nöbetleşmek işi. **2.** *jeol.* Paralel tabakalar dizisinde, bir kaya ile başka bir tip kayanın arka arkaya sıralanması.

nöbetleşmek, [nöbet-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* Bir işi ve görevi belirli sürelerle sıra ile yapmak; keşikleşmek.

nöf, [? nöf] *{ağız} is.* **1.** Kez. **2.** Öğün. [DS]

nöger, [Moğ. nöker] *{ağız} is.* Erkek arkadaş. [DS] 🗗 **nögerlik etmek,** *{ağız} Arkadaşlık, dostluk etmek.* [DS]

nöğurmek, [ne+görmek > neğurmek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Ne yapmak; ne iş görmek. [DS]

nöğürmek, [ne+gör-mek > nöğür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* (Soru cümlelerinde kullanılır) ne iş yapmak; ne yapmak. [DS]

nöker, [Moğ. nöker] *{eT} is.* **1.** Maiyet. [EUTS] **2.** *{eAT}* Maiyet memuru; hizmetçi. **3.** *{eAT} {ağız}* Bir erkekle evli iki kadından her biri; ortak; kuma. [DS] **4.** *{ağız}* Erkek hizmetçi; uşak.[DS]

nökür, [Moğ. nökör / nöker] *{eT} is.* Mensubiyet; mensup olma.[EUTS]

nönnü, [? nönnü] *{ağız} is.* Hortlak; umacı. [DS]

nöreken, [? nöreken] *{ağız}* tis. Eyerlere gümüş kakmak için kullanılan bir tür biz. [DS]

nörmek, [ne+gör-mek > nöğür-mek / nör-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* (Soru cümlelerinde kullanılır) ne iş yapmak; ne yapmak. [DS]

nörobiyoloji, [Fr. neurobiologie] *is.* Sinir sisteminin biyolojisini inceleyen bilim dalı.

nöroblast, [Fr. neuroblaste] *is.* Çevresi, ince bir protoplazma katmanı ile çevrili, yuvarlak çekirdekli embriyon sinir hücresi.

nörodermatoz, [Fr. neurodermatose] *is. tıp.* Sinirlerdeki bozukluklardan ileri gelen cilt hastalığı.

nörofibril, [Fr. neurofibrille] *is.* Sinir telciği.

nörofil, [Fr. neurophile] *sf. tıp.* (Toksin için) kuduz, tetanos gibi daha çok sinir sistemine yerleşen.

nörofizyoloji, [Fr. neurophisiologie] *is. tıp.* Sinir sistemi ögelerinin işleyişini ve bütün olarak çalışmasını inceleyen bilim dalı; sinir sistemi fizyolojisi.

nörogliyom, [Fr. neurogliome] *is. tıp.* Çevresel sinirlerle, sinir köklerinde görülen çok sayıda ur.

nöroglobülin, [Fr. neuroglobuline] *is. tıp.* Lipitlere bağlı olarak sinir dokusunda bulunan globülin.

nörokrini, [Fr. neurocrinie] *is. tıp.* Hipotolamus ve hipofiz bezlerinde oluşan salgıların doğrudan sinir merkezlerine yayılması.

nörolengüistik, -ği [Fr. neurolinguistique] *is.* Dil bozukluklarının anatomik ve klinik tipleriyle dildeki ifadeler arasındaki ilişkileri inceleyen nöropsikoloji dalı; dil ve beyin hasarları arasındaki ilişkiyi inceleyen bilim dalı.

nöroleptik, -ği [Fr. neuroleptique] *sf.* ve *is. tıp.* Sinir ağrılarını dindirmek amacıyla kullanılan ilaç vb.

nörolipidoz, [Fr. neurolipidose] *is. tıp.* Doğuştan, merkezî sinir sistemine yağ birikmesi şeklinde görülen hastalık.

nöroliz, [Fr. neurolyse] *is.* **1.** *biy.* Sinir dokusunun erimesi. **2.** *tıp.* Bazı inatçı ağrıları tedavi amacıyla alkol şırınga ederek siniri öldürme. **3.** Yolu üzerindeki bozuklukların etkisi altında kalan bir siniri bu baskıdan kurtarmak için yapılan cerrahî girişim.

nörolog, -ğu [Fr. neurologue] *is. tıp.* Sinir hastalıkları tedavisi ile uğraşan uzman hekim; nörolojist.

nöroloji, [Fr. neurologie] *is. tıp.* **1.** Sinir sistemi hastalıklarının tedavisi ile uğraşan tıp dalı. **2.** Sinir sisteminin anatomisi, fizyolojisi ve hastalıkları ile uğraşan tıp dalı.

nörolojist, [Fr. neurologiste] *is.* Sinir hastalıkları tedavisi ile uğraşan uzman hekim; nörolog.

nöromiyelit, [Fr. nueromyélite] *is. tıp.* Göz siniri iltihabı öncesi, sonrası veya birlikte görülen hat ve yaygın miyelit.

nöron, [Fr. neurone] *is. anat.* Çekirdekli bir gövde

kısmıyla uzantılardan ve aksonlardan meydana gelen sinir hücresi.

nöronofaj, [Fr. neuronophage] *is. ve sf.* Sinir hücresini tahrip eden sinirsel ur.

nöronoliz, [Fr. neuronolyse] *is.* Sinir hücresinin nöronofajlar tarafından tahribi.

nöropatoloji, [Fr. neuropathologie] *is.* Sinir sistemi hastalıklarını, sinir sisteminin patoloji ve anatomisini inceleyen tıp dalı.

nöroplejik, -ği [Fr. neuroplégique] *is.* ve *sf.* Sinir akımını felce uğratan madde.

nöropsikiyatri, [Fr. neuropsychiatrie] *is.* Nöroloji ve psikiyatri konularını ele alan tıp dalı; sinir ve ruh hastalıkları ile uğraşan tıp dalı.

nöropsikoloji, [Fr. neuropsychologie] *is.* Beyin yapısı ile yüksek psikolojik işlevler arasındaki ilişkileri inceleyen bilim.

nöropsikolojik, [Fr. neuropsychologique] *sf. tıp.* Sinir sistemini ve ruhbilimi ilgilendiren.

nöropsişik, -ği [Fr. neuropsychique] *sf. tıp.* Sinir sistemini ve ruhbilimi ilgilendiren.

nöroşirürji, [Fr. neurochirurgie] *is.* Sinir cerrahisi.

nörotik, -ği [Fr. neurothique] *sf.* **1.** Sinir sistemine etki eden. **2.** *is.* Sinir sisteminde hastalık olan kimse. ☞ **nörotik karakter,** *Toplum tarafından konulmuş bulunan kurallara. ve değer yargılarına karşı ters tepkilerde bulunan kimsenin sahip olduğu kişilik.*|| **nörotik kişilik,** *Toplum tarafından konulmuş bulunan kurallara ve değer yargılarına karşı ters tepkilerde bulunan kimsenin sahip olduğu kişilik.*

nörotoksik, -ği [Fr. neurotoxique] *sf. tıp.* (Madde için) özellikle sinir sistemi için zehirli olan.

nörotoksin, [Fr. neurotoxine] *is.* Sinir hücrelerine yerleşen zehir.

nörotomi, [Fr. neurotomie] *is.* Bir sinirin kesilmesi işlemi.

nörotrop, [Fr. neurotrophe] *sf. tıp.* (Kokain, morfin, bazı mikrop ve virüsler için) daha çok sinir sistemine yerleşen.

nörotropizm, [Fr. neutropisme] *is.* Bazı mikrop ve virüsler ile tedavide kullanılan bazı kimyasal maddelerin sinir sistemine yerleşme ve yönelme özelliği.

nörozom, [Fr. neurosome] *is. anat.* Sinir tellerini meydana getirmek üzere diziler hâlinde yer alan küçük tanecikler.

nörula, [Fr. neurula] *is. biy.* Omurgalılarda, gastrulayı izleyen ve sinirsel borunun oluştuğu embriyon evresine verilen ad.

nörümek, [ne+gör-mek / ne+öri-mek] *{ağız}* → nöğürmek. [DS]

nöston, [Fr. neuston] *is. biy.* Suların yüzey tabakasının alt veya üstünde yaşayan canlı organizmalara verilen ad.

nötr, [Lat. ne *(değil)* + uter *(ikisinden biri)* > Fr. neutre] *sf.* **1.** Yansız; tarafsız. **2.** *kim.* Bir ayraç karşısında ne asit ne de alkali tepkisi vermeyen. **3.** *fiz.* Elektrik ve manyetik etkiye karşı bir tepki vermeyen. **4.** *zool.* (Toplu yaşayan arı, karınca vb. bireyleri için) eşeysiz. **5.** *dbl.* Bazı dillerde ne eril ne de dişil olmayan üçüncü cinslik. **6.** *mat.* Etkisiz eleman. **7.** *biy.* pH'si 7.0 olan, ne asit ne de baz olan madde.

nötretto, [Fr. neutretto] *is. fiz.* Elektron veya pozitron ile aynı kütleye sahip fakat elektrik yükü sıfır olan hipotetik bir tanecik için düşünülen ad.

nötrino, [Fr. neutrino] *is. fiz.* Beta radyoaktif ışıma sırasında elektronla birlikte yayılan sıfır ya da çok küçük kütleli tanecik.

nötrleme, [nötr-le-me] *is.* Nötrlemek işi.

nötrlemek, [nötr-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] kim.* **1.** Asit tepkimesi gösteren bir eriyiği, alkali katarak nötr duruma getirmek. **2.** Alkali tepkimesi gösteren bir eriyiği, asit katarak nötr duruma getirmek

nötrleşme, [nötr-le-ş-me] *is.* Nötrleşmek işi; yansızlaşma.

nötrleşmek, [nötr-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Nötr duruma gelmek; yansızlaşmak.

nötrleştirme, [nötr-le-ş-tir-me] *is.* Nötrleştirmek işi; yansızlaştırma.

nötrleştirmek, [nötr-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Nötr duruma getirmek; yansızlaştırmak.

nötrlük, -ğü [nötr-lük] *is.* Nötr olma durumu; yansızlık.

nötrodin, [Fr. neutrodyne] *is.* Radyo alıcılarında oluşan parazitleri gidermeye yarayan düzenek.

nötrodinleme, [nörodin-le-me] *is.* Bir elektronik aygıtı nötrodinlerle donatma veya nötrodinlerini parazitlere karşı uygun biçimde ayarlama; parazit giderme.

nötrofil, [Fr. neutrophile] *sf. tıp.* Lökositlerin % 40-70'ini oluşturan hem alkali fosfotaz, hem lizozom bakımından zengin olup hareketliliği sayesinde bakterilerle savaşına gücü taşıyan çok çekirdekli akyuvarlar.

nötrografi, [Fr. neutrographie] *is. fiz.* Nötron demetinden yararlanarak çekilen fotoğraf.

nötron, [Fr. **neutr**e *(yansız)* + elektr**on** > neutron] *is. kim. fiz.* Elektrik yükü bakımından yansız, kütle bakımından protona yakın ve protonla birlikte atomların çekirdeklerini meydana getiren tanecik; nötr tanecik.

nötronik, -ği [Fr. neutronique] *sf.* **1.** Nötron ile ilgili olan. **2.** *is.* Nötronların özelliklerini ve üretimini inceleyen nükleer fizik bölümü.

nötropeni, [Fr. neutropenie] *is. tıp.* Çok çekirdekli nötrofil akyuvar sayısının normalin altına düşmesi.

nöygün, [nöy-gün ?] *{ağız} is.* Bıçak. [DS]

nöyle, [ne+yan-a / yön-e > nöyle ?] *{ağız} zf.* Ne yöne. [DS]

nöyüt, [Far. naft => nöyüt] *{ağız} is.* Gazyağı. [DS]

Np, [Néptun *(gezegen adı)* > Fr. néptunium] *(neptü'nyum) is. kim.* Uranyumun nötronla bombardımanı sonucu elde edilen, atom numarası 93, atom ağırlığı 239 olan, uranyum ötesi, radyoaktif, yapay kimyasal element olan neptünyumun sembolü.

-nsuz, [-n-suz / -ın-suz / -in-süz / -uñ-suz / -üñ-süz] *{eAT} yap. e.* → -ınsuz.

-ntı, [-n-tı / -n-ti / -n-tü / -n-tu / -in-ti / -ın-tı / -un-tu / -ün-tü] *yap. e.* **1.** Fiilden isim türeten ek. Dönüşlülük eki olan -n- ile fiilden isim yapan -ti ekinin birleşip kaynaşmasıyla meydana gelmiştir. Dönüşlülük yapan çatı eki -n-'nin tonlu ünsüz olması dolayısı ile -ndi biçiminde olması beklenirken bu uyuma aykırı olarak -ntı biçiminde kalıplaştığı görülür. Kelimeye huy ve tabiat kavramı katar: *kuruntu, özenti, çekinti.* **2.** Kelimeye aralıklarla çokça tekrarlanan eylemin adı kavramını katarak isimler türetir: *çırpıntı, inilti, çakıntı, serpinti.* **3.** Kelimeye sürerlik kavramı katarak isimler türetir: *esinti, çevrinti.* **4.** Fiilin kökünün belirttiği eylemin ortaya çıkan sonucu kavramını katarak isimler türetir: *askıntı, sığıntı, görüntü, belirti, bükümtü 'köşe', burkuntu 'dönemeç', biçinti 'yar, uçurum', aşıntı 'gedik'.* **5.** Fiilin kökünün belirttiği eylem yüzünden oluşmuş ürün kavramı katarak isimler türetir: *yıkıntı, döküntü, birikinti, belirti, çokuntu 'toplantı'.* **6.** Fiilin belirttiği eylem ile bütünden ayrılan parça, bölüm vb. kavramı katarak isimler türetir: *kırıntı, kesinti, kırpıntı.*

-nti, [-n-tı / -n-ti / -n-tü / -n-tu / -in-ti / -ın-tı / -un-tu / -ün-tü] *yap. e.* → -ntı.

NTSC, [İng. **N**ational **T**elevision **S**ystim **C**ommittee] *kısalt.* **1.** Amerikan televizyon sistemleri üreten bir kuruluşun adının kısaltması. **2.** Bu kuruluş geliştirdiği, üç ana renkten biri için ışıltı diğer iki ana renk için iki renk işareti kullanmaya dayanan renkli televizyon sistemi.

nu, [Erme. unki => nū / nuğü] *{ağız} is.* **1.** Ağırlık ölçüsü olan dirhem. **2.** Yarım okka. [DS]

nua, [Fr. noix *(ceviz)*] *is.* Kuşbaşı et.

nuala, [Fas. Ar. nuʿale نعله] *{OsT} is.* **1.** Rif dağlarında yaşayan halkın üstünü saman ile örttükleri evler. **2.** Fas'ta yeni yeni yerleşik hayata geçen halkı barındırmak için kamış, dal ve kuru otlardan yapılma konik barınaklara verilen ad. .

nu'ara, [Ar. nuʿara نعره] *{OsT} is. zool.* Eşek sineği.

nu'as, [Ar. nuʿās نعاس] *(nua:s) {OsT} is.* Uyuklama; kestirme; pinekleme.

nubar, [Far. nev-ber => nubar] *{ağız} sf.* (Meyve ve sebze için) mevsimin başında ilk yetişen; turfanda. [DS] 🗗 **nubar etmek,** *{ağız} Turfanda sebze veya meyveyi ilk defa yemek.* [DS]

nubuk, -ğu [Fr. nubuck] *is.* **1.** Yüz kısmı sünger taşı ile parlatılarak hafif kadifemsi bir görünüş verilmiş olan sığır derisi. **2.** *sf.* (Çanta ve ayakkabı için) bu deriden yapılmış.

nudul, [Yun. moutoili => nodul / nudul] *{ağız} is.* Nodul. [DS]

nudullamak, [nudul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Nodullamak. [DS]

nuf, [Far. nūf نوف] *{OsT} is.* Yankı.

nufaha, [Ar. nufāḫa نفاخه] *(nufa:ha) {OsT} is.* Su üzerindeki kabarcık.

nufe, [Far. nūfe نوفه] *(nu:fe) {OsT} is.* Çağıltı.

nuga, [Provence d. noga *(ceviz)* / Lat. nucatum > Fr. nugat] *is.* Ceviz, badem, antepfıstığı, fındık vb. katılarak hazırlanmış bal veya şeker macunu.

nugay, [nogay / nugay] *{ağız} is.* Çift atlı arabalara koşulan yedek üçüncü at. [DS]

nuger, [Far. nūger نوگر] *(nu:ger) {OsT} is.* Kul; köle.

nugeri, [Far. nūgerī نوگری] *(nu:geri:) {OsT} is.* Kulluk; kölelik.

nuğü, [Erme. unki => nū / nugü] *{ağız} is.* Dirhem. [DS]

Nuh, [İbr. noah / Ar. nūḥ نوح] *{OsT} is.* Kutsal Kitapta, tufan olayı ile birlikte adı geçen peygamber; Kur'an-ı Kerim'de, Âdem peygamberden sonra adı geçen üçüncü peygamber. 🗗 **Nuh deyip peygamber dememek,** *Düşünce ve kanaatlerini kolay kolay değiştirmemek; inat etmek.*‖ **Nuh nebiden kalma,** *Çok eski; yıpranmış; modası geçmiş.*‖ **Nuh Suresi,** *Kur'an-ı Kerim'in 71. suresinin adı.*‖ (birinin başına) **Nuh tufanı yağdırmak,** *Her türlü kötülüğü yapmak.*

nuh, [nū / nuğü / nuh] *{ağız} is.* Yarım okka. [DS]

nuha, -aı [Ar. nuḫāʿ نخاع] *(nuha:) {OsT} is. anat.* Omurilik. 🗗 **nuhā-i şevkî,** *{OsT} anat. Omurilik.*

nuham, [Ar. naḫm > nuḫām / nuḫāme نخامه] *(nuha:me) {OsT} is.* Balgam.

nuhami, [Ar. nuḫām>nuḫāmī نخامی] *(nuha:mi:) {OsT} sf.* **1.** Balgamla ilgili. **2.** Balgamsı. **3.** Sümüksü.

nuhas, [Ar. nuḥās نحاس] *(nuha:s) {OsT} is.* **1.** Bakır. **2.** Bakır para.

nuhasi, [Ar. nuḥās > nuḥāsī نحاسی] *(nuha:si:) {OsT} sf.* **1.** Bakırla ilgili. **2.** Bakırdan yapılmış. **3.** Bakır para ile ilgili.

nuhat[1]**, -ti** [Ar. nāḥī > nuḥāt نحات] *(nuha:t) {OsT} is.* Dilbilgisi bilginleri; nahiv ile uğraşanlar; nahivciler.

nuhat[2]**, -tı** [Ar. nuḫāṭ نخاط] *(nuha:t) {OsT} is.* Hıçkırma.

nuhbe, [Ar. nuḫbe نخبه] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi ve nesne için) seçilmiş, en gözde olan; seçkin. **2.** *is.* Bir şeyin seçkini; en iyisi. **3.** İçki meclisi arkadaşı. ◻ **nuhbe-i āmāl,** *{OsT} Emellerin en seçkini; ülkü; ideal.*|| **nuhbetü't-tuhfe,** *{OsT} Armağanların en seçkini.*

Nuhi, [Ar. nūḥ > nūḥī نوحی] *(nu:hi:) {OsT} sf.* **1.** Hz. Nuh ile ilgili; Nuh'a ait. **2.** *mecaz.* Çok eski.

nuhle, [Ar. nuḥle نحله] *{OsT} is.* **1.** Mezhep. **2.** Düğün hediyesi. **3.** Çeyiz.

nuhre, [Ar. nuḫre نخره] *{OsT} is. tıp.* Kemik dokusunun çürümesi.

nuhu, [? nuhu] *{ağız} sf.* (Kişi için) iriyarı; kocaman. [DS]

nuhus, [Ar. nuḥūs نحوس] *(nuhu:s) {OsT} is.* Merih ve Zühre yıldızları.

nuhuset, [Ar. nuḥūset نحوست] *(nuhu:set) {OsT} is.* Uğursuzluk.

nuhust, [Far. nuḫust نخوست] *(nuhu:st) {OsT} sf.* Birinci; ilk; evvelki. ◻ **nuhūst-zād,** *{OsT} İlk doğan; en önce doğan.*|| **nuhūst-zāde,** *{OsT}* → nuhūst-zād.

nuhustin, [Far. nuḫustīn نخوستین] *(nuhusti:n) {OsT} sf.* → nuhust.

nuhuz, [Ar. nüfūẕ] *{ağız} is.* Sözü geçme; itibar görme. ◻ **nuhuzu geçmek,** *{ağız} Sözü geçmek; sözü dinlenmek.*[DS]

nuhya, [? nuhya] *{ağız} sf.* Çürümeye, küflenmeye yüz tutmuş. [DS]

nuk, [Far. nūk نوک] *(nu:k) {OsT} is.* **1.** Kuş gagası. **2.** Kuş gagası gibi sivri nesne. **3.** Ok ucu; temren.

nuka, [? nuka] *{ağız} sf.* Ortak. [DS]

nukaa, [Ar. nuḳā'a نقاعه] *(nuka:a) {OsT} is.* İçinde ilaç ısıtılan su.

nukab, [Ar. nuḳbe > nuḳab نقاب] *{OsT} is.* **1.** Renkler. **2.** Paslar. **3.** Paçasız donlar. **4.** Astar vb. yırtıkları. **5.** Yollar.

nukaba, -ai [Ar. naḳīb > nuḳaba' نقبأ] *{OsT} is.* **1.** Bir tekkede şeyhin yardımcısı olan en eksi ve yaşlı kimseler. **2.** Kabile başkanları.

nukat, [Ar. nūḳṭa > nuḳaṭ نقط] *{OsT} is.* Noktalar.

nukave, [Ar. naḳy > nuḳāve نقاوه] *(nuka:ve) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin en iyisi. **2.** Temizlik; paklık.

nukbe, [Ar. nuḳbe نقبه] *{OsT} is.* **1.** Renk. **2.** Pas. **3.** Delik; yırtık. **4.** Yol.

nukl, [Ar. naḳl > nuḳl نقل] *{OsT} is.* Çerez; meze.

nukra, [Ar. nuḳre => nokra] *{ağız} is. vet.* Nokra. [DS]

nukre, [Ar. nuḳre نقره] *{OsT} is.* **1.** Külçe hâlinde olan gümüş. **2.** Osmanlı imparatorluğunda çıkarılan ilk gümüş paralara verilen ad. **3.** *anat.* Ense çukuru. ◻ **nukre-i hām,** *{OsT} İşlenmemiş gümüş; ham gümüş.*

nukud, [Ar. naḳd > nuḳūd نقود] *(nuku:d) {OsT} is.* **1.** Paralar. **2.** Piyasada geçerliliği olan paralar; nakitler. ◻ **nukūd-i mevkūfe,** *{OsT} Vakfolunan paralar.*

nukul, [Ar. naḳl > nuḳūl نقول] *(nuku:l) {OsT} is.* Aktarılarak anlatılan şeyler; nakledilen hikâyeler; rivayetler.

nukuş, [Ar. naḳş > nuḳūş نقوش] *(nuku:ş) {OsT} is.* Resimler; nakışlar; bezemeler; süsler.

nukut, [Far. neḫūd نخود => nukut] *{eT} is.* Nohut. [EUTS]

nukz, [Ar. nuḳż نقض] *{OsT} is.* Bina yıkıntısı.

nul, [Far. nūl نول] *(nu:l) {OsT} is.* Kuş gagası.

nulipar, [Fr. nullipare] *is.* Hiç doğum yapmamış kadın.

nu'ma, [Ar. nu'mā نعمی] *(nu-ma:) {OsT} is.* **1.** Bahşiş; armağan. **2.** Refaha kavuşturucu şey.

nu'man, [Ar. nu'mān نعمان] *(nu-ma:n) {OsT} is.* **1.** Kan. **2.** *bot.* Gelincik.

numara, [Lat. numerus > İt. numero / Fr. numéro] *is.* **1.** Bir şeyin bir dizi içindeki yerini, bekleme kuyruğundaki bir kimsenin sırasını belirlemek için verilmiş sayı. **2.** Bir şeyi, bir varlığı kendisine benzeyenlerden ayırt etmek için verilen sayı; numarası ile belirtilen şey. **3.** Ayakkabı, eldiven, elbise gibi giyeceklerle iplik, gözlük camı vb.nin kendine göre boyutlarını gösteren ölçü; derece. **4.** Şans oyunlarında bilet üzerinde yazılı olan sayı; çekilişe katılma hakkı veren sayı. **5.** İletişimde telefonun bağlantısını sağlayan sayılar dizisi; telefon numarası. **6.** Öğrencinin almış olduğu not. **7.** Öğrencilerin kayıtlarını tutmakta veya bulmakta kolaylık olsun diye kütükte her biri için ayrı ayrı verilmiş olan ve adı, soyadı ile birlikte kullanılan rakam; topluluk içinde sıra numarası ile belirtilen her üye. **8.** Sinema, tiyatro vb. yerlerde izleyicilerin oturacakları yerleri gösteren sayı ve bu sayının yazılı olduğu kâğıt. **9.** Cambazlık, sihirbazlık ve sirk gösterilerinde ustalığa dayanan her bir figür veya oyun; atraksiyon. **10.** *argo.* Hile; düzen; oyun. ◻ **numara çekmek,** *argo. Yalandan bir davranışta bulunmak; yapıyormuş gibi görünmek.*|| **numaradan,** *Yalancıktan; olmuş gibi.*|| **numarasını vermek,** *Bir kimse hakkında olumsuz bir kanı edinmek; kötü kanaat edinmek; notunu vermek.*|| **numarasını yapmak,** *argo. 1. Kandırmaya çalışmak; bir şeyi iyi göstermeye kalkışmak. 2. Ortaya çıkmak; kendisini gös-*

termek.|| (bir şey) **numarası yapmak,** *Kendini (bahsedilen şey) gibi göstermek.*|| **numara yapmak,** *argo. 1. Yalandan bir davranışta bulunmak; yapıyormuş gibi görünmek; gösteriş yapmak. 2. Şaka yapmak.*

numaracı, [numara-cı] *(nu'maracı) sf.* **1.** Numaralama işlemini yapan. **2.** *argo.* Sahte davranışlarda bulunan; sahtekâr.

numaracılık,-ğı [numara-cı-lık] *is.* Numaracının yaptığı iş.

numaralama, [numara-la-ma] *is.* **1.** Numaralamak işi. **2.** Bir belgeye sınıflama sayısını verme ve rakamlarını üzerine yazma işlemi. **3.** *matb.* Sayfa sayılarını gösteren rakamları yerleştirmek. **4.** *tekst.* Belirli ağırlıktaki ipliğin kalınlık ve uzunluğunu tespit etmek.

numaralamak, [numara-la-mak] *gçl. f. [-ır] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyin sırasını, yerini belirten veya boyutlarına uygun düşen standart ölçüsünü bildiren sayıyı üzerine yazmak; numara koymak. **2.** (İplik için) kalınlık ölçüsünü belirtmek.

numaralandırma, [numara-la-n-dır-ma] *is.* Numaralandırmak işi.

numaralandırmak, [numara-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Numara vermek. **2.** Numaralama işini yaptırmak.

numaralanış, [numara-la-n-ış] *is.* Numaralanmak işi veya biçimi.

numaralanına [numara-la-n-ma] *is.* Numaralanmak eylemi.

numaralanmak, [numara-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Numaralamak işi uygulanmak; numara verilmek; üzerine numara konulmak. **2.** *dönşl. f.* Numara edinmek; numara sahibi olmak.

numaralayış, [numara-la-y-ış] *is.* Numaralamak işi veya biçimi.

numaralı, [numara-lı] *sf.* **1.** Üzerinde numara bulunan; numarası yazılı olan. **2.** Belirli ölçülere göre düzenlenmiş ve sınıflandırılmış olan. **3.** Belirtilen numarayı taşıyan. **4.** Benzerleri arasından önemli görüldüğü için lüks sayılacak sınıfa ayrılmış olan; genel olmayan; numara sahiplerine özel.

numarasız, [numara-sız] *sf.* **1.** Üzerine numara konulmamış olan; numara yazılmamış olan. **2.** Ölçüsü belirtilmemiş olan; her ölçüye uyabilen. **3.** Hiçbir numara taşımayan. **4.** Genel.

numaratör, [Fr. numérateur] *is.* **1.** Otomatik olarak numara yazan veya basan makine. **2.** Şapkacılıkta, şapkanın başa tam oturmasını sağlamak amacıyla baş ölçüsüne uygun kalıp.

numen, [Yun. noumenon *(akılla bilinen şey)* > Fr. noumène] *is. fel.* Duyulur olmayan bir şezgiye karşılık düşen anlık nesnesi; sadece aklın ulaşabileceği şey; nesnenin ancak akılla anlaşılabilen özü; kendinde şey.

numerus, [Lat numerus] *is.* Eski Romalılarda askerî birlik; müfreze.

numruka, [Ar. numruḳa نمرقه] *{OsT} is.* Küçük yastık.

numune, [Far. nümûne نمونه] *(numu:ne) {OsT} is.* **1.** Bir bütüne ait özellikleri kendinde toplayan parça; örnek. **2.** Siparişi yapılacak bazı malzeme türleri için kabul edilmiş belirli tip; örnek; göstermelik. **3.** Satışı yapılacak malın kalitesini ve değerini tanıtmak, malı beğendirmek amacıyla hazırlanmış parça; örnek; göstermelik.

numunegâh, [Far. numûne-gâh نمونگاه] *(numu:ne-gâ:h) {OsT} is.* Örnek olacak yer.

numunehane, [Far. numune-ḫâne نموخانه] *(numu:ne-ha:ne) {OsT} is.* Örnek olarak alınan şeylerin korunduğu yer; müze.

numunelik,-ği [numune-lik] *sf.* Örnek olarak alınacak; göstermelik.

nun[1], [Ar. nûn ن] *(nu:n) {OsT} is.* **1.** Arap alfabesinin 26'ıncı, Osmanlı alfabesinin 28'inci harfinin adı. Ebced hesabında elli sayısının karşılığıdır. **2.** Kur'an-ı Kerim'in 68. Suresinin adı; Kalem Suresi. **3.** Ay takviminde Ramazan ayını simgeleyen harf.

nun[2], [Ar. nûn نون] *(nu:n) {OsT} is.* **1.** Büyük balık. **2.** Kılıç. **3.** Kılıç sırtı. **4.** Kaş.

nuna, [? nuna] *{ağız} is.* El ve ayak tırnakları. [DS]

-nung, [-ıñ / -ıng / -ung / -üng - /-n-ıng - / -n-ing / -n-ung / -n-üng] *{eAT} çek. e.* → -ıng.

nunlama, [Ar. nûn *(harfi)* > nun-la-ma] *is. dbl.* Arapçada, kelimenin belirsizliğini ifade için sondaki sese bir *-n* sesinin eklenmesi olayı; tenvin.

nunuş, [nun-uş] *{ağız} sf.* **1.** Genizden konuşan. **2.** *is.* Biçimsiz insan. [DS]

nur[1], [Ar. nûr نور] *(nu:r) {OsT} is.* **1.** Aydınlık; ışık. **2.** Kutsal bir güç tarafından gönderildiğine inanılan parıltı veya ışık. **3.** *isl.* Kur'an-ı Kerim. **4.** *tasvf.* Allah'ın evrendeki belirtisi; evrende görünüş alanına çıkışı; Hz. Musa'ya Tur dağında görünmesi. 🗗 **nür-bahş,** *{OsT} Etrafı aydınlatan; ışık saçan.*|| **nür-efşân,** *{OsT} Nur saçan.*|| **nür-feşân,** *{OsT}* → **nür-efşân.**|| **nur gibi,** *Parlak; pırıl pırıl; aydınlık içinde.*|| **nür-ı âlem,** *{OsT} Dünyanın aydınlığı; Hz. Muhammed.*|| **nür-ı ayn,** *{OsT} Göz aydınlığı; sok sevilen kimse.*|| **nür-ı basar,** *{OsT} Emek; göz nuru.*|| **nür-ı cenân,** *{OsT} bot. Tanınmış bir lale türü.*|| **nür-ı çeşm,** *{OsT} Çok sevgili kimse.*|| **Nur içinde yatsın!** *Sevilen ölmüş kimseler için "Allah tarafından ödüllendirilsin" anlamında kullanılan iyi dilek sözü.*|| **nür-ı dîde,** *{OsT} Çok sevgili kimse.*|| **nür-ı ilâhî,** *{OsT} İlâhî nur; Tanrı nuru.*|| **nür-ı îmân,** *{OsT} İnanmanın verdiği iç huzuru.*|| **nür inmek,** *Mezar, türbe gibi yerlere geceleyin gökten ışık inmek; bu mezar ve türbede yatanların ululu-*

ğuna, ermişliğine, Allah'ın sevgili kulu olduğuna inanılır.|| **nûr-ı mübîn,** *{OsT} Nuru belli; Hz. Muhammed.*|| **nûr-ı nuhustîn,** *{OsT} Hz. Muhammed.*|| **nûr-ı sâde,** *{OsT} Saf aydınlık; Tanrı ışığı.*|| **nûr-ı tecellî,** *{OsT} Manevi aydınlanma.*|| **nûr-ı uzrâ,** *{OsT} Meryem ana.*|| **Nur ol!** *İyi ve beğenilen bir davranış karşısında beğenme ve yüreklendirme ifade eden söz.*| **nûr-pâş,** *{OsT} Nur saçıcı; nur saçan.*|| **nûr-perver,** *{OsT} Nurlu; ışıklı; aydınlık.*|| **Nur Suresi,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in 24. suresinin adı.*|| **nûr-tal'at,** *{OsT} Nur yüzlü.*|| **nur topu gibi,** *(Küçük çocuklar için) iyi, sağlıklı ve tombul.*|| **nûrun alâ nûr,** *{OsT} 1. Nur üstü nur. 2. Daha iyi; daha güzel.*|| **nûru's-semâvâti ve'l-arz,** *{OsT} Yerin ve göklerin nuru; Allah.*|| **nur yüzlü,** *(Yaşlı kimseler için) saygı uyandıran, aydınlık yüzlü; iyi yürekliliği yüzünden belli olan.*

nur[1], [lor / nor / nur] *{ağız} is.* Lor. [DS]

nurani, [Ar. nûr > nûrânî نورانی] *(nu:ra:ni:) {OsT} sf.* **1.** Işıklı; nurlu. **2.** *mecaz.* Saygı uyandıran; nurlu.

nuraniyet, [Ar. nûrânî > nûrâniyyet نورانیت] *(nu:ra:-niyet) {OsT} is.* **1.** Parlak olma durumu; parlaklık. **2.** Saygıdeğer, mübarek; nurlu olma.

Nurbahşiye, [Muhammed bin Abdullah Nurbahş > Nurbahşiyye] *{OsT} is.* Halifenin Hz. Ali ve Fatma soyundan gelmesi gerektiğini savunan, mut'a nikâhını geçerli sayan M. b. Abdullah Nurbahş (1393-1465) kurulmuş bulunan bir tarikat.

Nurcu, [Risale-i Nur *(Said-i Nursî'nin eserleri)* > nur-cu] *is.* **1.** Eserlerini okuyanlara Risale-i Nur talebeleri adını veren Said-i Nursî'nin ortaya attığı dinî akımı benimseyen kimse. **2.** *sf.* Bu akım ile ilgili olan.

Nurculuk, -ğu [nur-cu-luk] *is.* Said-i Nursî'nin Kur'an-ı Kerîm'i yorumlamakta uyguladığı kendine has uslûbu esas alarak kurduğu ve başlattığı dinî akım.

nuri, [Ar. nûrî / nûriyye نوری / نوریه] *(nu:ri:) {OsT} sf.* Nura ait; nura ilişkin; nurla ilgili; nursal.

nurlandırma, [nur-la-n-dır-ma] *is.* Nurlandırmak işi.

nurlandırmak, [nur-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Aydınlatmak; ışıklandırmak. **2.** Tertemiz yapmak; parlatmak. **3.** *mecaz.* Bilgisi ve manevi gücü ile aydınlatmak; nurlu olmasını sağlamak.

nurlanış, [nur-la-n-ış] *is.* Nurlanmak işi veya biçimi.

nurlanma, [nur-la-n-ma] *is.* Nurlanmak işi ve durumu.

nurlanmak, [nur-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Işık ve aydınlık içinde kalmak; aydınlığa kavuşmak; nurlu hâle gelmek. **2.** Temiz duruma gelmek.

nurlu, [nur-lu] *sf.* **1.** Aydınlık; ışıklı; parlak; nurani. **2.** Mutlu. **3.** *mecaz.* Temiz; mübarek.

nursuz, [nur-suz] *sf.* **1.** Aydınlığı, ışığı ve parlaklığı olmayan. **2.** İnsanda saygı uyandırmayan; sevimsiz. ☞ **nursuz pirsiz,** *Sevimsiz; bakımsız.*

nurşit, [nurşit / norşit] *{ağız} is.* Musluk taşı. [DS]

nuruaynım, [Ar. nûr + Far. -i 'ayn + T. -ım نور عینم] *(nur'uaynım) {OsT} zm.* Gözümün nuru; çok sevdiğim.

nuruçeşmim, [Ar. nûr+Far. -i çeşm+T. -im نور چشمم] *(nur'uçeşmim) {OsT} zm.* Gözümün nuru.

nurudidem, [Ar. nûr + Far. -i dîde + T. -m نور دیدم] *(nur'udi:dem) {OsT} zm.* Gözümün nuru.

nuruş, [? nuruş] *{ağız} sf.* Çirkin. [DS]

nusaha, [Ar. naṣîḥ > nuṣaḥā نصحا] *(nusaha:) {OsT} is.* Öğüt verenler.

nusara, -ai [Ar. naṣîr > nuṣarâ' نصراء] *(nusara:) {OsT} is.* Yardım edenler; yardımcılar.

Nusayri, [Nuseyr *(Şam'ın kuzeyinde bir dağ)* > Ar. nuṣayrî نصیری] *(nusayri:) {OsT} is.* Şam'ın kuzeyinde, Lazkiye ve Nusayr dağı eteklerinde yaşayan aşırı inançlı Şiî topluluğundan olan kimse.

nusb, [Ar. nuṣb نصب] *{OsT} is.* İslamlık öncesinde, içinde tanrının varlığı kabul edilen, üzerine kesilen kurbanın kanı sürülmek suretiyle ibadet edilen, özellikle dinî ayin için dikilen taşlara verilen ad.

nush, [Ar. nuṣḥ نصح] *{OsT} is.* Öğüt; nasihat.

nuska, [Ar. nüsḫa => muska / nuska] *{ağız} is.* Muska. [DS]

nusmak, [nus-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Yumrukla dürtmek. [DS]

nusret, [Ar. naṣr > nuṣret نصرت] *{OsT} is.* **1.** Yardım. **2.** Allah'ın yardımı; lütfu. **3.** Üstünlük; başarma. ☞ **nusret etmek,** *Yardım etmek; yardımda bulunmak.*|| **nusret eylemek,** *Yardım etmek; yardımcı olmak.*

nussah, [Ar. nâṣiḥ > nuṣṣâḥ نصاح] *(nussa:h) {OsT} is.* Öğüt verenler; doğru yolu gösterenler; nasihat edenler.

nussar, [Ar. naṣr > nuṣṣâr نصار] *(nussa:r) {OsT} is.* Yardım edenler; yardımcılar.

nusubet, [Ar. muṣîbet => nusubet] *{ağız} is.* Musibet; felaket; yıkım. [DS]

nusul, [Ar. naṣl > nuṣûl نصول] *nusu:l) {OsT} is.* Mızrağın ucundaki sivri demirler; mızrak temrenleri.

nusus, [Ar. naṣṣ > nuṣûṣ نصوص] *(nusu:s) {OsT} is.* Doğruluğundan şüphe edilemez bilgi ve düşünceler; dogmalar.

-nuş, [Far. nûşiden > -nûş نوش -] *(nu:ş) {OsT} sf.* Sonuna eklendiği Farsça kelimelerden "içen, içici" anlamında birleşik sıfatlar yapar.

nuş, [Far. nūşiden > nūş نوش] *(nu:ş) {OsT} is.* **1.** Bal; tatlı. **2.** İçilecek şey; içki. **3.** İksir. **4.** Hayat; yaşam. ☞ **nūş-a-nūş,** *{OsT} İçe içe; içerek.*|| **nuş etmek,** *{OsT} İçmek.*|| **nuş eylemek,** *{OsT} İçmek.*|| **nūş-hand,** *{OsT} Tatlı gülüşlü.*|| **nūş-hande,** *{OsT} Gülüşü tatlı; tatlı gülüşlü.*

nuşabe, [Far. nūşābe نوشابه] *(nu:şa:be) {OsT} is.* **1.** İçene ölümsüzlük vereceğine inanılan su; bengisu; ab-ı hayat. **2.** İlaç olarak kullanılan tatlı içki; şurup.

nuşadır, [Far. nevşādur نوشادر] *{eT} is.* Nışadır. [E-UTS]

nuşdaru, [Far. nūş-dārū نوشدارو] *(nu:şda:ru:) {OsT} is.* **1.** Etkili ilaç; iksir. **2.** Panzehir. **3.** İlaç olarak kullanılan bir tür bitkisel yağ; balsan yağı. **4.** Ölümsüzlük vereceğine inanılan iksir. **5.** Şarap.

nuşende, [Far. nūş-ende نوشنده] *(nu:şende) {OsT} sf.* ve *is.* İçkiye düşkün; içkici; çok içen.

nuşendegân, [Far. nūş-ende-gān نوشنده گان] *(nu:şendegâ:n) {OsT} is.* İçki düşkünleri; ayyaşlar.

nuşin, [Far. nūşīn نوشین] *(nu:şi:n) {OsT} sf.* Tatlı; lezzetli.

nuşine, [Far. nūşīne نوشینه] *(nu:şi:ne) {OsT} sf.* Tatlı şarap.

nuşka, [Far. muşte => nuşka ?] *{ağız} is.* Yumrukla dürtme. [DS]

nuşut, [? nuşut] *{ağız} is.* Musluk. [DS]

nutfe, [Ar. nuṭfe نطفه] *{OsT} is.* **1.** Temiz, arı duru su. **2.** *fizy.* Döl suyu; meni.

nuti, [Ar. nevtī / nūtī نوتی] *(nu:ti:) {OsT} sf.* Gemici.

nutk, [Ar. nuṭḳ نوق] *{OsT} is.* → nutuk. ☞ **nutk-ı Hak,** *{OsT} Allah kelamı; İlâhî sözler; tanrısal sözler.*|| **nutk-ı iftitâhî,** *{OsT} Açış konuşması.*

nutu, -u'ı [Ar. naṭ' > nuṭū' نطوع] *(nutu:) {OsT} is.* **1.** Sofra bezleri; örtüler. **2.** Meşin yaygılar.

nutuf[1], [Ar. nuṭfe > nuṭūf نطوف] *(nutu:f) {OsT} is.* **1.** Temiz, arı duru sular. **2.** *fizy.* Döl suları; meniler.

nutuf[2], [? nutuf] *{ağız} is.* Söz dinleme; boyun eğme.

nutuk, -tku [Ar. nuṭḳ نطق] *{OsT} is.* **1.** Bilgi vermek, ikna etmek amacıyla belirli bir konuda kalabalık önünde yapılan konuşma; söylev. **2.** Konuşma yetisi. **3.** *tasvf.* Tarikata yeni girenlere, tarikat derecelerini, tarikat adabını öğretmek amacıyla söylenmiş didaktik şiir. **4.** Tarikat büyüklerinin belli zamanlarda okunup ezberlenen söz veya şiirleri. ☞ **nutka gelmek,** *Konuşmaya başlamak.*|| **nutku bağlanmak,** *{eAT} Dili tutulmak.*|| **nutku kurumak,** *1. Nutku tutulmak; konuşamamak. 2. {ağız} Korkudan şaşırıp kalmak; dili tutulmak.* [DS]|| **nutku müteazzir olmak,** *Söyleyeceklerini şaşırmak.*|| **nutku tutulmak,** *1. Korku, heyecan ve öfke gibi nedenlerle konuşamaz olmak; konuşamamak. 2. {ağız} Yeme isteği azalmak.* [DS]|| **nutuk atmak,** *Boş, uzun, sıkıcı ve inandırıcılıktan yoksun konuşma yapmak.*|| **nutuk çekmek,** *Boş, uzun, sıkıcı ve inandırıcılıktan yoksun konuşma yapmak.*|| **nutuk haklamak,** *tasvf. Tarikat büyüklerinin buyruklarını itirazsız ve tereddütsüz yerine getirmeye hazır olmak.*|| **nutuk irat etmek,** *Nutuk vermek; konuşma yapmak; söylev vermek.*

nuumet, [Ar. nu'ūmet نعومت] *(nuu:met) {OsT} is.* Yumuşaklık; nezaket.

nuut, [Ar. na't > nu'ūt نعوت] *(nuu:t) {OsT} is.* **1.** Överek anlatılan şeyler. **2.** Hz. Muhammed'i övmek için yazılmış eserler; naatlar.

nuuz, [Ar. nu'ẕ > nu'ūẕ نعوظ] *(nuu:z) {OsT} is.* **1.** Kıvama gelme. **2.** Yayılma. **3.** Kuvvetlenme. **4.** Kalkma; dikilme.

nuvah, [Ar. nevḥ > nüvāḥ نواح] *(nüva:h) {OsT} is.* Ölünün arkasından ağlama; ağıt söyleme.

nuvar, [Fr. noix *(ceviz)*] *is.* Dana budunun iç ve ön kısmındaki etler.

nuyan, [Far. nūyān نویان] *(nu:ya:n) {OsT} is.* Padişah oğlu; şehzade.

-nuz, [-nız / -niz / -nuz / -nüz] *çek. e.* → -nız.

nuz, [? nuz] *{eAT} {ağız} sf.* Ekşimsi; az ekşi; mayhoş. [DS]

nuzera, [Ar. naẓīr > nuẓerā نظرا] *(nuzera:) {OsT} is.* Denkler; akranlar; eşler.

nuzla[1], [Ar. nüzl => nezle / nuzla] *{ağız} is.* **1.** Nezle; diş eti nezlesi. **2.** Sivilce. **3.** Şeytan tırnağı. **4.** İnsan organlarından birinin birdenbire tutulması; romatizma. **5.** At. vb. hayvanların husyelerinin şişmesine neden olan hastalık. [DS] ☞ **nuzla otu,** *{ağız} Kayaların çatlak ve oyuklarında biten ve dişeti hastalıklarının tedavisinde kullanılan bir ot.* [DS]

nuzla[2], [? nuz > nuz-la] *{ağız} is.* **1.** Çok tuzlu çökelek. **2.** Dağlarda yetişen ekşimsi bir ot. [DS]

nuzla[3], [? nuzla] *{ağız} is.* Yaradılış. [DS]

nuzla[4], [? nuzla] *{ağız} is.* Yüzrengi. [DS]

nuzurnaz, [? nuzur-naz] *{ağız} sf.* Hoşa gidecek sözler söyleyen. [DS]

nuzzar, [Ar. nāẓır > nuẓẓār نظار] *(nuzza:r) {OsT} is.* Nazırlar; bakanlar.

nü[1], [Fr. nu] *sf.* Çıplak.

nü[2], [nē + gū > nü] *{eT} zf.* **1.** Ne? **2.** *bağ.* Ve. [DLT]

nü[3], [Erme. unki => nüğü / nü] *{ağız} is.* Yarım okka. [DS]

nü'ame, [Ar. nü'āme نعامه] *(nüa:me) {OsT} is.* Çark veya çıkrık ortasındaki mihver; eksen.

nü'ami, [Ar. nü'āmī نعامی] *(nüa:mi:) {OsT} is.* Güney rüzgârı; lodos.

nüans, [Fr. nuance] *is.* **1.** Aynı tür şeyler arasında görülen belli belirsiz farklılık; ayırtı; çalar; fark. **2.** *müz.* Ayırtı.

nüanslama, [nüans-la-ma] *is.* Dokuma sanayiinde örnek olarak boyanmış bir parçaya yakın renkte veya tonda yeni bir parça elde etmek için renk ölçütlerini belirleme işlemi.

nüanslamak, [nüans-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Tekstilde nüanslama işlemini gerçekleştirmek.

nü'as, [Ar. nü'ās نعاس] *(nüa:s) {OsT} is.* Uyuklaıma; ımızganma; pinekleme.

nü'asî, [Ar. nü'āsī نعاسى] *(nüa:si:) {OsT} sf.* Uyuklama ile ilgili.

nübah, [Ar. nübāḥ نباح] *(nüba:h) {OsT} is.* Havlama.

nübe'a, -ai [Ar. nebī' > nübeā' نبآء] *(nübea:) {OsT} is.* Nebiler; peygamberler.

nübela, [Ar. nebīl > nübelā نبلا] *(nübela:) {OsT} is.* **1.** Anlayışlılar; zeki kimseler. **2.** Bilginler.

nübüvvet, [Ar. nebe' *(haber)* > nübüvvet نبوت] *{OsT} is.* Peygamber olma durumu; peygamberlik.

nübüvvetpenah, [Ar. nübüvvet + Far. penāh نبوتپناه] *(nübüvvetpena:h) {OsT} is.* Peygamber.

nüceba, [Ar. necīb > nücebā نجبا] *(nüceba:) {OsT} is.* Temiz soylu kimseler; necipler.

nücme, [Ar. nücme نجمه] *{OsT} is. bot.* Ayrık otu.

nücum, [Ar. necm > nücūm نجوم] *(nücu:m) is.* Yıldızlar.

nücumi, [Ar. nücūm > nücūmī / nücūmiyye نجومى / نجوميه] *(nücu:mi:) {OsT} sf.* **1.** Yıldızlarla ilgili. **2.** Yıldızlarla uğraşanlar.

nüdbe, [Ar. nüdbe ندبه] *{OsT} is.* **1.** Ağıt. **2.** Ölünün arkasından ağlama, ağıt düzme.

nüdema, [Ar. nedīm > nüdemā ندما] *(nüdema:) {OsT} is.* Arkadaşlık eden kimseler; yardım edenler; nedimler.

nüd'et, [Ar. nüd'et ندأت] *{OsT} is.* **1.** Hâle. **2.** Gökkuşağı. **3.** Güneş doğarken veya batarken bulutlarda görülen kızıllık.

nüdist, [Fr. nudiste] *sf.* **1.** Çıplaklıkla ilgili. **2.** Çıplaklık öğretisini savunan kimse; doğacı; çıplakçı.

nüdizm, [Fr. nudisme] *is.* Tamamen çıplak olarak yaşamayı savunan öğreti; çıplaklık; doğacılık.

nüdub, [Ar. nedebe > nüdūb ندوب] *(nüdu:b) {OsT} is.* Yara izleri; nedbeler.

nüfesa, -ai [Ar. nüfesā' نفساء] *(nüfesa:) {OsT} is.* Yeni doğum yapmış kadın; loğusa.

nüfha, [Ar. nüfḫa نفخه] *{OsT} is.* Üfürük.

nüfur, [Ar. nüfūr نفور] *(nüfu:r) {OsT} is.* **1.** Korkudan dolayı dağılıp kaçışma. **2.** *isl.* Hacıların Mina'dan Mekke'ye doğru yola çıkışları.

nüfus, [Ar. nefs > nüfūs نفوس] *{OsT} is.* **1.** Canlar; ruhlar. **2.** Kişi; kimse. **3.** Bir ülke, bölge, şehir vb. yerleşim alanında belli bir anda yaşayan insanların tümü. **4.** Belli bir alanda özel bir kategori meydana getiren bireylerin tümü. ☞ **nüfus bilimci,** *Nüfus bilimi ile uğraşan uzman; demograf.*|| **nüfus bilimi,** *Nüfus dağılımını, yapısını, gelişimini ve hareketlerini bilimsel yönden inceleyen bilim; demografi.*|| **nüfus bilimsel,** *Nüfus bilimiyle ilgili; demografik.*|| **nüfus cüzdanı,** *Nüfus kütüğündeki kayıtlara göre düzenlenerek nüfus ve vatandaşlık dairelerinden her vatandaşa verilen, vatandaşın kişisel bilgilerinin yazılı olduğu kimlik belgesi.*| **nüfus cüzdanı eskimek,** *Yaşlanmak.*|| **nüfus kâğıdı,** *Nüfus kütüğündeki kayıtlara göre düzenlenerek nüfus ve vatandaşlık dairelerinden her vatandaşa verilen, vatandaşın kişisel bilgilerinin yazılı olduğu kimlik belgesi; nüfus cüzdanı.*| **nüfus hareketi,** *Doğum ve göçler dolayısıyla nüfusa katılma veya ölüm ve göç etme gibi sebeplerle nüfustan ayrılma durumlarının tümü.*|| **nüfüs-i kudsiye,** *{OsT} Kutsal melekler.*|| **nüfüs-i zekiye,** *{OsT} Arınmış ruhlar.*|| **nüfus kalemi,** *Eskiden nüfus ve vatandaşlık işleri müdürlüklerine verilen ad; nüfus memurluğu.*| **nüfus kaydı,** *Nüfus kütüğüne yazılma işlemi.*|| **nüfus kesafeti,** *{OsT} Nüfus yoğunluğu.*|| **nüfus kütüğü,** *Nüfus ve vatandaşlık daireleri tarafından tutulan doğum, evlenme, boşanma, ölüm gibi kişisel durumların yazılı olduğu kütük.*|| **nüfus memurluğu,** *Nüfus kayıtlarının tutulduğu, doğum, ölüm, evlenme, boşanma gibi işlemlerin kayıtlarının tutulduğu resmî daire; nüfus ve vatandaşlık işleri müdürlüğü.*|| **nüfus memuru,** *Nüfus ve vatandaşlık dairelerinde çalışan, doğum, ölüm, evlenme, boşanma gibi kişisel nüfus bilgilerini nüfus kütüğüne işlemek, nüfus cüzdanı düzenlemek, değiştirmek gibi görevleri yerine getiren memur.*|| **nüfus patlaması,** *Çeşitli nedenlere bağlı olarak bir bölge veya ülke nüfusunda aşırı artış olması durumu.*|| **nüfus planlaması,** *Ailelere bakabilecekleri veya istedikleri miktarda çocuk sahibi olmalarını sağlayan yöntemlerin uygulanması.*|| **nüfus sayımı,** *Ülke nüfusunu tespit etmek amacıyla yapılan sayım işlemi.*| **nüfus tezkeresi,** *Nüfus kütüğündeki kayıtlara göre düzenlenerek nüfus ve vatandaşlık dairelerinden her vatandaşa verilen, vatandaşın kişisel bilgilerinin yazılı olduğu kimlik belgesi; nüfus cüzdanı.*| **nüfusunu çıkarmak,** *Nüfus kaydını yaptırarak nüfus cüzdanı almak.*|| **nüfus yitimi,** *Etkili bir göç alma durumu olmaksızın ölümlerin doğumdan çok olması dolayısıyla nüfusta meydana gelen azalma.*| **nüfus yoğunluğu,** *Bir bölgedeki nüfusun, o bölge yüzöl-*

çümüne oranı ile elde edilen istatistiksel rakam; bir ülkede kilometre kareye düşen kişi sayısı.

nüfusçu, [nüfus-çu] *is.* Nüfus memuru.

nüfuslu, [nüfus-lu] *sf.* (Bir yerleşim birimi, ülke vb. için) nüfusu belirtilen sayıda olan.

nüfuz, [Ar. nüfūẕ نفوذ] *(nüfu:z) {OsT} is.* **1.** (Bir şeye veya içine) işleme; içe geçme. **2.** *mecaz.* Bir kimse, topluluk vb.nin söz geçirme ve otorite kurma gücü; etki gücü; söz geçirme gücü; erk. 🗗 **nüfuz etmek,** *1. Bir şeyin içine işlemek; geçmek. 2. Girmek yayılmak. 3. Etkili olmak. 4. Dokunaklı olmak; içine işlemek; üzmek, duygulandırmak. 5. Anlayabilmek; inceliğini kavramak.*|| **nüfuz ticareti,** *Bir kimsenin, bulunduğu makamı kullanarak görevi ile ilgili olsun veya olmasın bazı işlerden kendisine veya yakınlarına çıkar sağlaması.*|| **nüfuz ticareti yapmak,** *Nüfuzunu kullanarak özel çıkarlar sağlamak.*|| **nüfuzu altında tutmak,** *Söz geçirme gücünü elinde bulundurmak; otoritesini kullanabilir olmak; egemenliği altına almak.*

nüfuziyet, [Ar. nüfūẕiyyet نفوذیت] *(nüfu:ziyet) {OsT} is. fiz.* Geçirgenlik; geçirimlilik.

nüfuzkâr, [Ar. nüfūẕ + Far. -kār نفوذکار] *(nüfu:zkâ:r) {OsT} sf.* Nüfuzlu; etkileyici; güçlü.

nüfuzlu, [nüfuz-lu] *sf.* **1.** Sözü geçen; dediğini yaptırabilen; itibarlı olan; hatırlı kimse; otorite sahibi; erkli. **2.** Üst makam; üst kademe; amir.

nüfuzsuz, [nüfuz-suz] *sf.* Nüfuzu olmayan; otoritesiz; etkisiz; itibarsız.

nüfürne, [? nüfürne / nifirne / nefirne] *{ağız} is.* İlkbaharda üzüm çubuklarının ucu kıralarak ikinci kez elde edilen üzüm. [DS]

nüget, [Fr. nugget] *is. min.* Kuvars içinde parçacıklar hâlinde bulunan altın cevheri.

nügi, [? nüğü / nü / nügü] *{ağız} is.* → nügü. [DS]

nügü, [Erme. unki => nügü / nüğü] *{ağız} is.* **1.** Eskiden kullanılan ağırlık ölçüsü; bir okka. **2.** Bir okka sıvı alan kap. **3.** Eskiden kullanılan okkanın, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yarım, dörtte bir, sekizde bir değerindeki askatlarına verilen ad. [DS]

nüğ, [Erme. unki => nüğü / nü / nüğ] *{ağız} is.* → nügü. [DS]

nüğü, [Erme. unki => nüğü / nü / nüğ] *{ağız} is.* → nügü. [DS]

nüh, [Far. nüh نه] *{OsT} is.* Dokuz.

nüha, [Ar. nühye > nühā نهی] *(nüha:) {OsT} is.* Akıllar; kavrayışlar; anlayışlar.

nühak, [Ar. nühāḳ نهاق] *(nüha:k) {OsT} is.* Eşek anırması; anırtı.

nühbe, [Ar. nühbe نهبه] *{OsT} is.* Akıl; idrak; müdrike.

nühbür, [Ar. nühbūr نهبور] *(nühbü:r) {OsT} is.* Kum yığını; kum tepe.

nühul, -li [Ar. naḥl > nüḥūl نحول] *(nühu:l) {OsT} is.* **1.** Arılar; bal arıları. **2.** Zayıflık; arıklık.

nühur[1], [Ar. naḥr > nüḥūr نحور] *(nühu:r) {OsT} is.* Kurbanlar.

nühur[2], [Ar. nehr > nühūr نهور] *(nahu:r) {OsT} is.* Nehirler; ırmaklar; akarsular.

nühur[3], [Far. nühūr نهور] *(nühu:r) {OsT} is.* Göz.

nühuz, [Ar. nühūż نهوض] *(nühu:z) {OsT} is.* **1.** Hareket etme; kıpırdanma. **2.** Yerinden kalkma.

nühüft, [Far. nühüten *(gizlemek)* > nühüft نهفت] *{OsT} is.* Türk musikisinde kullanılan birleşik eski bir makamın adı.

nühüfte, [Far. nühüten *(gizlemek)* > nühüfte نهفته] *{OsT} is.* Gizli; saklı. 🗗 **nühüfte-gî,** *{OsT} Gizlilik; saklılık.*

nühüm, [Far. nüh > nühüm نهم] *{OsT} sf.* Dokuzuncu. 🗗 **nühüm-çarh,** *{OsT} Dokuzuncu gök; göğün en yüksek katı.*

nühür, [Far. nefir => nühür] *{ağız} is.* Zurna. [DS]

nühürcü, [nühür-cü] *{ağız} is.* Zurnacı. [DS]

nühye, [Ar. nühye نهیه] *{OsT} is.* Akıl; anlayış; kavrama.

nükâs, [Ar. nüks / nükās نکاس] *(nükâ:s) {OsT} is.* (Hastalık için) geri dönme; depreşme.

nükbe, [Ar. nükbe نکبه] *{OsT} is.* **1.** Buğday yığını. **2.** Harman.

nüket, [Ar. nükte > nüket نکت] *{OsT} is.* Anlamlı ve zarif sözler; nükteler.

nükhet, [Ar. nükhet / nekhet نکهت] *{OsT} is.* **1.** Güzel koku. **2.** Bir şeyin kendine özgü kokusu. **3.** Ağız kokusu.

nükkâr, [nekr > nükkār نکار] *(nükkâ:r) {OsT} is.* **1.** İnkâr edenler. **2.** Haricî mezhebi kollarından birine verilen ad.

nükleer, [Fr. nucléaire] *sf.* **1.** Atom çekirdeği ile ilgili; atom çekirdeğinden üretilen enerji ve bu enerji ile ilgili olan. **2.** Gücünü atom enerjisinden alan. **3.** Atom bombası kullanan. 🗗 **nükleer enerji,** *Bir atom çekirdeğinin bir enerji düzeyinden başka bir enerji düzeyine geçerken veya nükleer tepkimeler sırasında vermiş olduğu çok büyük enerji.*|| **nükleer reaktör,** *Parçalanmasını sağladığı uranyum, plütonyum gibi atom çekirdeklerinden enerji üreten kaynak.*|| **nükleer santral,** *Nükleer reaktörlerden elde edilen elektrik enerjisinin dağıtımını yapan merkez.*|| **nükleer silah,** *Nükleer enerjiyi yıkım aracı olarak kullanan silah.*|| **nükleer tıp,** *Hasta-*

lıkların teşhis ve tedavisinde radyoaktif ışımaların kullanılmasıyla ilgilenen tıp dalı.

nükleerleştirme, [nükleer-le-ş-tir-me] *is.* Nükleer enerji kaynaklarını yaygınlaştırma.

nükleik, [Fr. nucléique] *sf.* (Asit için) çekirdek özünün ikiye bölünmesi ile meydana gelen ve fosfat taşıyan. 🗗 **nükleik asit,** *biy. Kromozomları oluşturan DNA ve RNA gibi iki tipi bulunan, ışığı sağa kıran, pürik veya primidik bir baz, bir oz ve fosforik asidin birleşmesinden meydana gelen asit.*

nüklein, [Fr. nucléin] *is. biyo-kim.* Bir bazik proteinin bir nükleik asit ile birleşmesinden doğan heteroprotein; çekirdek özü; nükleoprotein; nükleoproteit.

nükleit, [Fr. nucléide] *is.* → nüklit.

nükleofil, [Fr. nucléophile] *sf. kim.* (Tepkime için) dış yörüngesinde bir çift elektron eksiği bulunan bir atom çekirdeğine katılabilen kimyasal parçacıklar ile bu parçacıkların yer aldığı.

nükleon, [Fr. nucléon] *is.* Bir atom çekirdeğini oluşturan nötron ve protona ortak olarak verilen ad.

nükleonik, -ği [Fr. nucléonique] *sf.* **1.** Nükleonlarla ilgili olan. **2.** *is.* Taneciklerin hızlandırılması, sayımı, algılanması ve ayırma gibi konuları inceleyen elektronik bölümü.

nükleonyum, [Fr. nucléonium] *is.* Pozitif elektrik yüklü bir proton ile negatif elektrik yüklü antiprotondan meydana gelen yapı.

nükleoplazma, [Fr. nucléoplasme] *is.* Çekirdek sıvısı.

nükleoprotein, [Fr. nucléoprotéine] *is. biyo-kim.* Bir bazik proteinin bir nükleik asit ile birleşmesinden doğan heteroprotein; çekirdek özü; nükleoprotein; nüklein.

nükleoproteit, [Fr. nucléoprotéide] *is. biyo-kim.* Bir bazik proteinin bir nükleik asit ile birleşmesinden doğan heteroprotein; çekirdek özü; nüklein; nükleoproteit.

nükleosentez, [Fr. nucléosynthése] *is.* Çekirdek bireşimi.

nükleotermik, -ği [Fr. nucléothermique] *sf.* Nükleer enerjinin ısıya dönüştürülmesi ile ilgili.

nükleozit, -di [Fr. nucléoside] *is. biyo-kim.* Bir pentozun, bir pürik veya primidik baz ile birleşmesinden meydana gelen birleşik.

nüklit, -di [Fr. nuclide] *is. fiz.* Çekirdeğinin birleşimi ile belirginleşen, çekirdeğinde bulunan nötron ve proton sayısı ile adlandırılan atom türü.

nüks, [Ar. nüks نكس] *{OsT} is.* İyileşme durumunda olan bir hastalığın yeniden belirmesi durumu. 🗗 **nüks etmek,** → nüksetmek.

nüksetme, [Ar. nüks + T. et-me ايتمه نكس] *{OsT} is.* Nüksetmek işi; depreşme.

nüksetmek, [Ar. nüks + T. et-mek ايتمك نكس] *{OsT} gçsz. f. [-(d)-er]* (İyileşmiş veya geçmiş görünen hastalık veya alışkanlık için) yeniden başlamak; depreşmek; yinelemek.

nükte, [Ar. nükte نكته] *{OsT} is.* **1.** Söz, yazı ve resim gibi eserlerde ilk bakışta değil de dikkat edildiği zaman, iyice düşünüldüğü zaman fark edilen ince ve derin anlam; espri. **2.** Şaka görünümünde olmasına karşın anlam inceliği taşıyan, düşündürücü söz; espri. **3.** Söylendiği zaman dinleyen veya işitenlerin gülmesine veya gülümsemesine yol açan söz. **4.** Yöneltildiği kişiyi küçük düşüren veya alay konusu olmasına yol açan söz. **5.** *ed.* Divan edebiyatında, zekâ oyununa dayanan, her şairin kolayca söyleyemeyeceği, herkesin kavrayamayacağı nitelikte görülen ince ve derin anlam taşıyan söz sanatına verilen ad. 🗗 **nükte-āmiz,** *{OsT} Nükte yapan.*‖ **nükte-bîn,** *{OsT} Nükteden anlayan; nükteyi fark eden.*‖ **nükte-dān,** *{OsT}* → nüktedan.‖ **nüktedānî,** *{OsT} Nüktecilik; nüktedanlık.*‖ **nükte-dār,** *{OsT} Nükteli.*‖ **nükte-gû,** *{OsT} Nükteli söz söyleyen.*‖ **nükte-gûyî,** *{OsT} Nükteli söz söyleme.*‖ **nükte-perdāz,** *{OsT} Nükteli söz söyleyen.*‖ **nükteperdāzān,** *{OsT} Nükteli sözler söyleyenler.*‖ **nükte-perdāzî,** *{OsT} Nükteli söz bulup söyleme.*‖ **nükte-pîrā,** *{OsT} Güzel nükte yapan.*‖ **nükte-senc,** *{OsT} Nükteyi değerlendiren.*‖ **nükte-sencān,** *{OsT} Nükteyi değerlendirmesini bilenler; nüktenin değerini bilenler.*‖ **nükte-şinās,** *{OsT} Nükteden anlayan.*‖ **nükte-şināsān,** *{OsT} Nükteden anlayanlar.*‖ **nükte-şināsî,** *{OsT} Nükteden anlama.*‖ **nükte-ver,** *{OsT} Nükte bilen; her nükteyi anlayan.*‖ **nükte yapmak,** *Nükteli söz söylemek; nükteli konuşmak.*‖ **nükte-zā,** *{OsT} Nükte yapan.*

nükteci, [nükte-ci] *is.* Zarif ve ince sözler söyleyen kimse; nükte yapmasını bilen; nükteli söz söylemekten hoşlanan; nükte yapan; nüktedan.

nükteci lik,-ği [nükte-ci-lik] *is.* Nükteci olma durumu.

nüktedan, [Ar. nükte + Far. -dān نكتدار] *(nükteda:n) is.* İyi nükte yapan; nükte yapmasını bilen; nükteli söz söylemekten hoşlanan; nükteci.

nüktedanlık,-ğı [nüktedan-lık] *is.* Nükteci olma durumu; nüktecilik; nükte yapma.

nükteli, [nükte-li] *sf.* (Söz ve yazı için) içinde nükte bulunan; esprili.

nüktesiz, [nükte-siz] *sf.* Nükte bulunmayan; nüktesi olmayan.

nükûb, [Ar. nekbet > nükūb نكوب] *(nükû:b) {OsT} is.* Düşkünlükler; felaketler; talihsizlikler.

nükul, -lü [Ar. nukūl نكول] *(nükû:l) {OsT} is.* **1.** Geri dönme; cayma; vazgeçme. **2.** *huk.* Yeminden dönme; yeminden vazgeçme. 🗗 **nükul etmek,** Caymak; vazgeçmek.

nülük, -gü [? nülük] *{ağız}* tis. Uzun çörek. [DS]

-nüma, [Far. nümüden *(göstermek)* > -nümā نما] *(nüma:) {OsT} sf.* Farsça kelimelerden *"... gösteren"* anlamında birleşik sıfatlar yapar.

nümayan, [Far. nümāyān نمایان] *(nüma:ya:n) {OsT} sf.* Meydanda olan; görünen. 🗗 **nümayan olmak,** *1. Göstermek. 2. Meydanda olmak.*‖ **nümāyān-ter,** *{OsT} Ortada olan; çok görünen.*

nümayende, [Far. nümāyende نماینده] *(nüma:yende) {OsT} sf.* **1.** Gösteren; gösterici. **2.** Görünen; görünücü.

nümayiş, [Far. nümāyiş نمایش] *(nüma:yiş) {OsT} is.* **1.** Gösteriş. **2.** Görünüş. **3.** Gösteri.

nümayişçi, [nümayiş-çi] *(nüma:yişçi) is.* Gösterilere katılan kimse; gösteri yapan.

nümayişgâh, [Far. nümāyiş-gāh نمایشگاه] *(nüma:yişgâ:h) {OsT} is.* **1.** Gösteri yapılan yer; gösteri yeri. **2.** Görünüş yeri.

nümayişkâr, [Far. nümāyiş-kār نمایشکار] *(nüma:yişkâ:r) {OsT} is.* Gösterişçi; gösterişli.

nümayişkârane, [Far. nümāyiş-kārāne نمایشکارانه] *(nüma:yişkâ:ra:ne) {OsT} zf.* **1.** Gösterişli biçimde. **2.** Nümayiş yapan kimseye yakışır biçimde.

nümenim, [Erme. unki => nüğü *(1/8 okka)* + Far. nīm *(yarım)* > nüğümenim] *{ağız} is.* Okkanın on altıda biri; 25 dirhem. [DS]

nümerik, -ği [Fr. numérique] *sf.* **1.** Sayılarla ilgili; sayısal. **2.** Rakamlarla ve bazı özel harflerle gösterilen. **3.** (Hesap makine veya bilgi işlem makinesi için) rakamlarla gösterilen bilgileri işleyebilen; dijital; sayısal.

nümero, [Fr. numéro نومرو] *{OsT} is.* Numara; sayı.

nümete, [nümete] *{ağız} is.* Küçük testi; toprak ibrik.

nümismat, [Fr. numismate] *is.* Para, madalya ve jetonların betimlenmesi ve tarihi ile uğraşan bilim adamı; para bilimi uzmanı; para bilimci.

nümismatik, -ği [Yun. nomisma *(madenî para)* / Lat. numisma > Fr. numismatique] *is.* Madenî para ve madalyaların tanımıyla uğraşan bilim dalı; para bilimi.

nümruka, [Ar. nümruḳa نمرقه] *{OsT} is.* Küçük yastık.

-nümud, [Far. nümüden *(göstermek)* > -nümūd نمود] *{OsT} sf.* Farsça kelimelerden *"gösteren, benzeyen, gibi görünen"* anlamlarında birleşik sıfatlar yapar.

nümudar, [Far. nümū-dār نمودار] *(nümu:da:r) {OsT} sf.* **1.** Görünen; görünücü. **2.** *is.* Örnek; numune.

nümude, [Far. nümüden *(göstermek)* > nümūde نموده] *(nümu:de) {OsT} sf.* Görünmüş; gösterilmiş.

-nümun, [Far. nümüden *(göstermek)* > -nümūn نمون] *(nümu:n) {OsT} sf.* Farsça kelimelerden *"gösteren"* anlamında sıfatlar yapar.

nümune, [Far. nümüden *(göstermek)* > -nümūne نمونه] *(nümu:ne) {OsT} is.* → numune. 🗗 **nümüne-i istimāl,** *{OsT} Örnek getirilecek şey.*‖ **nümüne-gâh,** *{OsT} Örnek olunacak yer.*‖ **nümüne-hāne,** *{OsT} 1. Örnek olan şeylerin konulduğu yer. 2. Müze.*

nümur, [Ar. nimr > nümūr نمور] *(nümu:r) {OsT} is.* Kaplanlar.

nümuzec, [Far. nümüden >enmūzec / nümūzec نموزج] *(nümu:zec) {OsT} is.* Örnek; enmuzeç.

nümür, [Ar. nimr > nümür نمر] *{OsT} is.* Kaplanlar.

nümüv, -vvü [Ar. nümüvv نمو] *{OsT} is.* Büyüme; yetişme.

nüne, [? nüne] *{ağız} is.* Kadınların iki kaş arasına yaptıkları siyah benek; yapma ben. [DS]

nünek, -ği [nünek] *{ağız} is.* Huni. [DS]

-nüng, [-ıñ / -ıng / -ung / -üng - /-n-ıng - / -n-ing / -n-ung / -n-üng] *{eAT} çek. e.* → -ıng.

nüniye, [? nüniye] *{ağız} is.* Lazımlık. [DS]

nünnük, -ğü [? nünü / nünük] *{ağız} is.* Büyük karasinek. [DS]

nünü[1], [nü+nü *(yans.)* > nünü] *{ağız} is.* **1.** Büyük karasinek. **2.** Sivrisinek. [DS]

nünü[2], [? nünü] *{ağız} is.* **1.** Gelincik çiçeği. **2.** Yabani zambak. **3.** Karada yetişen ve gövdesinden zurna yapılan kamış. **4.** Nar tomurcuğu. [DS]

nünü[3], [Yun. khoni => huni / nünü] *{ağız} is.* Huni. [DS]

nünük[1], **-ğü** [ümgük > ümük *(imik)* > nünük] *{ağız} is.* **1.** Gırtlak; gırtlak çıkıntısı. **2.** Yemek borusu. [DS]

nünük[2], **-ğü** [Yun. khoni => konik > nünü-k] *{ağız} is.* **1.** Denizden çıkarılan istiridye, midye, şeytan minaresi gibi kabuklu hayvan veya bunların kabukları. **2.** Salyangoz. **3.** Saydam alçı taşı. [DS]

nünük[3], **-ğü** [nünük / nünü] *{ağız} is.* Gelincik çiçeği. [DS]

nünük[4], **-ğü** [nünük] *{ağız} sf.* Küçük; ufak. [DS]

nünük[5], **-ğü** [nünük] *{ağız} is.* İnce kâğıdın bir kenarını ağza yaklaştırarak öttürmek suretiyle yapılan bir tür düdük. [DS]

nürgülemek, [nürgü-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Oturduğu yerde uyuklamak. [DS]

nüsafe, [Ar. nüsāfe نسافه] *(nüsa:fe) {OsT} is.* Buğday savrulurken rüzgârın ayırdığı saman.

nüsah, [Ar. nüsḫa > nüsaḫ نسخ] *{OsT} is.* Nüshalar.

nüsal, [Ar. nüsāl نسال] *(nüsa:l) {OsT} is.* Hayvanlardan dökülen kıl.

nüsale, [Ar. nüsāl > nüsāle نساله] *(nüsa:le) {OsT} is.* Tiftik.

nüsare, [Ar. nüşāre نثاره] *(nüsa:re) {OsT} is.* **1.** Saçılan şey. **2.** Saçıntı. **3.** Yemek döküntüsü.

nüsg, [Ar. nüsġ نسغ] *{OsT} is. bot.* Besi suyu. ◘ **nüsg-i kebîr,** *{OsT} bot. Bitkilerde ilkbaharda yürüyen su.*|| **nüsg-i sagîr,** *{OsT} bot. Bitkilerde sonbaharda dolaşan besi suyu.*|| **nüsg-i saîd,** *{OsT} bot. Bitkilerde kökten başlayıp yapraklara kadar ulaşan besi suyu.*

nüsha, [Ar. nesḫ > nüsḫa نسخه] *{OsT} is.* **1.** Bir yazının, çeşitli araçlar kullanılarak çıkartılan örneklerinden her biri; kopya; suret. **2.** Matbaadan önce, bir kitabın elle yapılmış çoğaltmalarından her biri; kopya. **3.** Dergi, gazete gibi süreli yayınların her biri. **4.** Muska; tılsım.

nüshateyn, [Ar. nüsḫa > nüsḫateyn نسختين] *{OsT} is.* Çift nüsha; iki nüsha.

nüsk, [Ar. nüsk / nüsük نسك] *{OsT} is.* Allah'a gerektiği gibi ibadet etme.

nüsu, -u'ı [Ar. nüsüʿ نسوع] *(nüsu:) {OsT} is. tıp.* Diş etlerinin çekilmesi sonucu diş diplerinin açığa çıkması.

nüsul, -lü [Ar. nüsül نسول] *(nüsu:l) {OsT} is.* Tüy dökme.

nüsur, [Ar. nesr > nüsür نسور] *(nüsu:r) {OsT} is. zool.* **1.** Akbabalar. **2.** Kartallar.

nüsübet, [Ar. muṣībet => nüsübet] *(nüsü:bet) {ağız} sf.* Kötü. [DS]

nüsük, [Ar. nüsk / nüsük نسك] *{OsT} is.* Allah'a gerektiği gibi ibadet edebilme.

nüşab, [Ar. nüşābe > nüşāb نشاب] *(nüşa:b) {OsT} is.* Temrenli oklar.

nüşabe, [Ar. nüşābe نشابه] *(nüşa:be) {OsT} is.* Temrenli ok.

nüşare, [Ar. neşr > nüşāre نشاره] *(nüşa:re) {OsT} is.* Rende yongası; rendelenen ağaçtan dökülen ağaç yongaları.

nüşbe, [Ar. nüşbe نشبه] *{OsT} is.* Sırnaşık kimse; yapışkan adam.

nüşhar, [Far. nüş-ḫʷār نشخوار] *(nüşha:r) {OsT} is.* Geviş getirme.

nüşedir, [? nüşedir / nişedir] *{ağız} is.* Özür; kusur. [DS]

nüşre, [Ar. nüşre نشره] *{OsT} is.* **1.** Büyü; tılsım; efsun. **2.** Muska.

nüşu, -u'i [Ar. neşv > nüşüʾ نشوء] *(nüşu:) {OsT} is.* Canlı için büyüyüp gelişme; boy atma.

nüşuk, -kı [Ar. nüşük نشوق] *(nüşu:k) {OsT} is.* **1.** Burna çekme. **2.** Burna keyif için çekilen toz, ilaç vb; enfiye.

nüşur, [Ar. neşr > nüşür نشور] *(nüşu:r) {OsT} is.* **1.** Yaymalar; dağıtmalar. **2.** Öldükten sonra dirilmeler.

nüşut, -tı [Ar. nüşüt نشوط] *(nüşu:t) {OsT} is.* Tohumun çimlenmesi; uç göstermesi; baş vermesi.

nüşuz, [Ar. neşz > nüşüz نشوز] *(nüşu:z) {OsT} is.* Kadının kocasına itaat etmeyerek kaçması.

nüşüv, -vvü [Ar. nüşüvv نشو] *{OsT} is.* Gelişim.

nütasyon, [Fr. nutation] *is. gök b.* Yer'in dönme ekseninin, yaptığı koni hareketi boyunca dalgalanması; üğrüm.

nütu, -u'i [Ar. nütüʾ نتوء] *(nütu:) {OsT} is.* **1.** Kemik çıkıntısı. **2.** Kemik çıkıntısına benzer yumru. ◘ **nütü'-i ahremî,** *{OsT} anat. Omuz çıkıntısı.*|| **nütü'-i azın,** *{OsT} biy. Kemik çıkıntısı.*|| **nütü'-i gurâbî,** *{OsT} Kargaburnu çıkıntısı.*|| **nütü'-i mirfakî,** *{OsT} anat. Dirsek çıkıntısı.*

nütük, -ğü [? nütük] *{ağız} is.* Bit yavrusu. [DS]

nütüv, -vvü [Ar. nütüʾ > nütüvv نتو] *{OsT} is.* Kemik çıkıntısı.

nüü, [nüğü / nüü] *{ağız} is.* Yarım okka. [DS]

nüv, [nüğü / nüv] *{ağız} is.* Yüz dirhem. [DS]

nüvah, [Ar. nüvāḫ نواح] *(nüva:h) {OsT} is.* Ağıt; ağlama.

nüvaht, [Far. nüvaḫt / nevaḫt نوخت] *{OsT} is.* Çalgı çalma.

-nüvaz, [Far. nevāḫten *(okşamak)* > -nevāz / -nüvāz نواز -] *(neva:z) {OsT} son ek. "Okşayan, okşayıcı; iltifat eden"* anlamıyla birleşik sözcükler yapar.

nüve, -e'i [Ar. nevā => *OsT.* nüveyt > nüveʾ نوء] *{OsT} is.* **1.** Çekirdek. **2.** *mecaz.* Bir şeyin özü; öz; esas. ◘ **nüve-i müvellide,** *{OsT} bot. Döller çekirdek.*

nüveb, [Ar. nevbet > nüveb نوب] *{OsT} is.* Sıralar; nöbetler.

nüveyre, [Ar. nüveyre نويره] *{OsT} is.* Küçük ve parlak nesne.

nüveyt, [Ar. nevāt => nüveyt نويت] *{OsT} is.* Küçük çekirdek; çekirdekçik.

nüvid, -di [Far. nevīd / nüvīd نويد] *{OsT} is.* **1.** Müjde; iyi haber. **2.** Hayırlı haber. ◘ **nüvîd-i cânân,** *{OsT} Sevgilinin müjdesi.*

-nüvis, [Far. nüvisten > -nüvis نويس -] *(nüvi:s) {OsT} son ek.* Farsça kelimelerden *"... yazan, ... yazıcı"* anlamında sıfatlar yapar.

nüvisende, [Far. nüvis-ende نويسنده] *(nüvi:sende) {OsT} is.* Yazıcı; kâtip; sekreter.

-nüvişt, [Far. nüvişten > -nüvişt نوشت -] *{OsT} son ek.* Farsça kelimelerden *".. yazılmış, ...yazılı"* anlamında sıfatlar yapar.

nüvişt, [Far. nüvişten > nüvişt / nüvişte نوشت / نوشته] *{OsT} sf.* **1.** Yazılı; yazılmış. **2.** *is.* Mektup.

nüvişte cat, [Far. nüvişte-cāt *(kelimenin yapılışı kural dışıdır)* نوشتجات] *(nüvişteca:t) {OsT} is.* **1.** Yazılmış şeyler. **2.** Mektuplar.

nüvit, [Far. nevīd / nüvīd نوید] *{OsT} is.* → nüvid

nüvvab, [Ar. nā'ib > nüvvāb نواب] *(nüvva:b) {OsT} is.* Kadı vekilleri; naipler; vekiller.

nüvvam, [Ar. nevm > nā'im > nüvvām نوام] *(nüvva:m) {OsT} is.* Uykuda olanlar; uyuyanlar.

nüvvem, [Ar. nevm > nā'im > nüvvem نوم] *{OsT} is.* Uyuyanlar; uykuda olanlar.

nüyub, [Ar. nāb > nüyūb نیوب] *(nüyu:b) {OsT} is.* Azı dişleri.

nüyver, [Far. nev-ber *(turfanda)* => nüyver] *{ağız} sf.* Taze; turfanda. [DS]

nüyyem, [Ar. nevm > nā'im > nüyyem نیم] *{OsT} is.* Uykuda olanlar; uyuyanlar.

-nüz, [-nız / -niz / -nuz / -nüz] *çek. e.* → -nız.

nüzeha, [Ar. nezīh > nüzehā نزها] *(nüzeha:) {OsT} is.* Nezih olanlar; temiz olanlar.

nüzeke, [? nüzeke] *{ağız} sf.* Gereksiz. [DS]

nüzela, [Ar. nezīl > nüzelā نزلا] *(nüzelâ:) {OsT} is.* Bayağı; aşağılık kimseler.

nüzera, [Ar. nezīr > nüzerā نذرا] *(nüzera:) {OsT} is.* Doğru yola getirmek için gözdağı vermeler; korkutmalar.

nüzgüm, [? nüzgüm] *{ağız} is.* Terazi. [DS]

nüzhe, [Ar. nüzhe نزهه] *{OsT} is.* Dikdörtgen biçiminde yüz sekiz kirişli kanunu andırır bir tür çalgının adı.

nüzhet, [Ar. nüzhet نزهت] *{OsT} is.* **1.** Eğlenme; eğlence yerlerini dolaşma. **2.** Sevinç; neşe; gönül ferahlığı. **3.** Tazelik. 🗗 **nüzhet-efzā,** *{OsT} Gönlü açan; eğlenceli.*|| **nüzhet-fezā,** *{OsT} Gönlü açan; eğlenceli.* || **nüzhet-gâh,** *{OsT} Eğlence yeri; gezinti yeri; mesire yeri.*|| **nüzhet-pezîr,** *{OsT} Sevinmiş olan; neşelenmiş olan.*

nüzl, [Ar. nüzl نزل] *{OsT} is.* → nüzül.

nüzul,-lü [Ar. nezl > nüzūl نزول] *(nüzu:l) {OsT} is.* **1.** Yukarıdan aşağı inme. **2.** Konaklama; bir yere gelme. **3.** İnme; felç. 🗗 **nüzul etmek,** *1. Aşağı inmek; düşmek. 2. Girmek. 3. Bir yerde konaklamak.*|| **nüzül-i hüccāc,** *{OsT} Hacıların Mina'ya inmeleri.*|| **nüzul isabet etmek,** *İnme gelmek; felç olmak.*|| **nüzül-i sefine,** *{OsT} Geminin denize indirilmesi.*

nüzulet, [Ar. nezl > nüzūlet نزولت] *(nüzu:let) {OsT} is.* Bayağılık; aşağılık.

nüzullü, [nüzul-lü] *sf.* İnmeli; felçli.

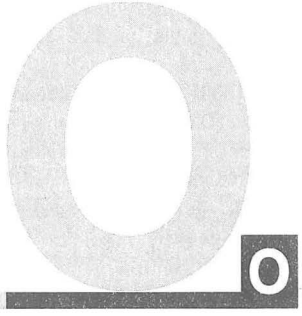
nüzur, [Ar. nezr > nüzūr نذور] *(nüzu:r) {OsT} is.* Adaklar.

nüzül, -zlü [Ar. nüzl نزل] *{OsT} is.* **1.** Konaklanan yer; konaklama yeri. **2.** Misafire hazırlanan yemek. 🗗 **nüzül emini,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, sefere çıkan ordunun düşman sınırına varana kadar yiyecek ihtiyaçlarının karşılanması için geçeceği yol üzerinde halktan satın alarak depolayan görevli.*|| **nüzül zahiresi,** *{OsT} Seferdeki orduya konak yerlerinde nüzül emini tarafından sağlanıp dağıtılan yiyecek maddesi.*

nüzüllü, [nüzül-lü] *sf.* → nüzullü.

nüzür, [Ar. nezīr > nüzūr نذور] *(nüzü:r) {OsT} is.* **1.** Adaklar. **2.** Doğru yola getirmek için korkutmalar; göz dağı vermeler.

ÖTÜKEN
TÜRKÇE
SÖZLÜK

o, [o / O] *is.* **1.** Türk alfabesinin on sekizinci harfi; kalın, geniş ve yuvarlak sıradan bir ünlüdür. Sıralama ve sınıflandırmada 18. sırayı gösterir. **2.** Osmanlı Türk,çesi alfabesinde elif ve ayın harflerinin ötrelilerinin sesini karşılar.

O [Yun. oksys *(asit)* + gennan *(doğuran)* > Fr. oxygéne] *is. kim.* Atom numarası 8, atom ağırlığı 16 olan, 1,105 olan renksiz ve kokusuz gaz halindeki elementin kısaltması.

o[1], [° *üst karakter olarak*] *is.* **1.** Derece kelimesinin sembolü; (°C). **2.** Yay ölçü birimi olarak 1/360 dereceyi gösterir; 30°

o[2], [o *(yans.)*] *is.* Atın kişnemesini ve homurdanmasını anlatan kök. [Zülfikar] *o-k-ra-mak, o-k-ur okur*

o[3], [oo / o] *ünl.* Heyecan ve şaşma bildiren cümlelerin başına getirilerek doyguları pekiştirmekte kullanılır. *O, bu ne şıklık!*

o[4], **-nu** [ol > o] *zm.* **1.** Adı geçen ya da söz edilen kişinin adı yerine kullanılan kişi zamiri; teklik üçüncü kişi zamiri. *{eT} {eAT} (aynı)* [EUTS] [ETY] [DK] **2.** İki ve daha çok şeyden daha önce adı geçen. **3.** *{eT}* Bu. [ETY] **4.** *argo.* Eşcinsel fuhuş aracısı. 🗗 **o biçim,** *argo. Fahişe.*|| (birini) **o biçim etmek,** *argo. O kimseyi, kendisiyle cinsel ilişkide bulunarak tatmin etmek.*|| **o bu,** *Öteki; beriki; herkes.*|| **o değilden,** *{ağız} Bilmezlikten gelerek; bilmez görünerek.*|| **o dekli,** *[DS] O denli.*|| **o denli,** *1. O şekilde; öyle. 2. O derece.*|| **o kadar,** *1. Aşırılık bildirir; pek çok. 2. Hepsi bundan ibaret. 3. Tehditle birlikte kızgınlık ifade eder.*|| **ona buna dil uzatmak,** *Herkes hakkında ileri geri konuşmak.*|| **ondan bundan geçinmek,** *Geçimini başkalarının sırtından sağlamak; asalaklık etmek.*|| **onu bunu bilmem,** *Israr bildiren bir isteğin yerine getirilmesi gerektiğini anlatır.*|| **onun bunun çocuğu,** *argo. Piç; babası belirsiz çocuk.*|| **onun için,** *Bundan dolayı; bu sebeple; o nedenle.*

o[5], [ol / o] *sf.* Uzakta olan, orada bulunmayan kendisinden söz edilen her türlü varlık ve kavramları işaret yoluyla belirtmek için kullanılan sıfat; işaret sıfatı. *{eT} {eAT} (aynı)* [EUTS] [ETY] [DK] 🗗 **o duraktan iş almak,** *argo. Bir kız veya kadın ile ilişkisini sürdürmek.*| **o duvar senin bu duvar benim,** *Sarhoş bir kimsenin yalpalayarak yürümesini anlatır.*|| **o gün bu gün,** *O zamandan bu yana; o günden beri.*|| **o hâlde,** *Bu durum karşısında; demek oluyor ki; artık.*|| **o kapı senin bu kapı benim,** *Kapı kapı gezip dolaşmayı anlatmak için kullanılır.*|| **o saat,** *Hiç vakit geçirmeden; hemen.*|| **o takdirde,** *Bu durum göz önünde tutulursa.*|| **o taraflı olmamak,** *İlgi göstermemek; görmezlikten gelmek; değer vermemek.*|| **o tarakta bezi olmamak,** *Söz edilen konu ile hiç ilgisi olmamak.*|| **o yolda,** *Öyle; o gidiş ve düzenle; sürdürdüğü tutum ve düzen içinde.*|| **o yolun yolcusu,** *Ahlak dışı sayılan kötü bir yaşayışa kendisini kaptırmış olan.*

o[6], [ō] *(o:) {eT} ünl.* Kendisini çağıran kişiye *"efendim, buyur!"* anlamında verilen cevap.

o[7], [ō] *(o:) {eT} is.* **1.** Kefil. **2.** Rehin. **3.** Teminat.

ob-, [Lat. ob-] *ön ek.* Eklendiği Latince kelimelere *"karşı"* anlamı katan ön ek.

oba[1], [owā / obā اوبا] *(oba:) is.* **1.** *{eT} {eAT} {ağız}* Bir soydan kimselerin oluşturduğu topluluk; kabile; aşiret; boy; oymak. [ETY] [DLT] [DS] **2.** *{ağız} {eAT}* Beş on çadırlı aşiret; beş on evlik yurt. [DS] **3.** *{eAT}* Bir oymağın oturduğu yer. [DK] **4.** *{eAT}* Göçebe çadırı; göçebe evi; büyük çadır. [DK] **5.** *{ağız}* Çuldan yapılan çadır. [DS] **6.** Çadırlarda yaşayan göçebe ailelerin meydana getirdiği topluluk; çadır halkı. **7.** Göçebe halkın bir süre konakladığı yer; çadır yeri; yurt. **8.** *{ağız} {eAT}* Yaylada çadır kurulan bölge; bir oymağın oturduğu yer. [DS] **9.** *{ağız}* Beş on evlik köy. [DS] **10.** Birkaç bölmeden meydana gelmiş büyük çadır. **11.** İzcilikte, oymakları meydana getiren en az 6, en çok 8 kişiden kurulmuş en küçük izci birliği. **12.** *{ağız}* Yazın koyunların yatması için ovalarda yapılan çevresi çitle çevrili üstü açık yer; ağıl. [DS] **13.** *{eAT}* Kır; dışarıdaki yer. **14.** *{eAT}* Çardak.

oba[2], [obā] *{ağız} is.* Konuk olarak bir yere gitme; gezme. [DS] 🗗 **obaya gitmek,** *{ağız} Konuk olarak bir yere gitmek; gezmeye gitmek.* [DS]

oba[3], [obā] *{ağız} sf. ve is.* Zekâ ve yetenekleri olağanüstü işler başaracak kadar üstün olan kimse. [DS]

oba[4], [obā] *{ağız} is.* Mağaza. [DS]

oba[5], [obā] *{ağız} is.* **1.** Ova. **2.** Yazın hayvanlarla çıkılan yayla; yaylak. **3.** Yaylalardaki otlaklar. **4.** Tepe. [DS]

oba[6], [obā] *{ağız} sf.* **1.** Yabancı. **2.** *is.* Komşu. **3.** Mahalle. [DS]

obabaşı, [oba+baş-ı] *is.* Obanın yöneticisi ve başkanı olan kimse; oba reisi.

obacak, -ğı [oba-cak] *{ağız} sf.* Birçok. [DS]

obacı, [oba-cı] *{ağız} is.* Evde oturnıayıp sık sık gezen kimse. [DS]

obada, [obada] *{ağız} is.* Komşuluk. [DS]

obak, [oba-k] *{eT} is.* Belirli bir kan birliği ve soydan meydana gelen topluluk; oymak.

obal[1], [Ar. vebāl => obal] *{ağız} is.* Vicdanı inciten iş veya davranış; vebal. [DS]

obal[2], [op-mak *(içine çekmek)* > ob-al] *{ağız} sf.* İçine çekilmiş; çukurlaşmış; çökmüş. [DS] 🗗 **obal obal,** *{ağız} 1. (Gözler için) şaşkınlık dolayısıyla gereğinden çok açılmış olan. 2. (Gözler için) hastalık nedeniyle çukurlaşmış.* [DS]‖ **obal obal çökmek,** *{ağız} (Gözler için) zayıflıktan veya hasatlıktan içeriye doğru çökmek.* [DS]

oban[1], [op-mak > op-an / ob-an] *{ağız} is.* **1.** Su değirmenlerinde suyun yüksekten dökülmesini sağlayan oluk. **2.** Kurumuş dere yataklarındaki su birikintisi; gölcük. [DS]

oban[2], [op-mak > op-an / ob-an] *{ağız} is.* Evin damına konulan ağaç. [DS]

obarmak, [obar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Korkmak. [DS]

obartı, [abar-tı > obar-t-ı] *is.* Abartı.

obartıcı, [abar-t-ıcı > obar-t-ıcı] *is.* Abartıcı.

obartılmak, [abar-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Abartılmak.

obartma, [abar-t-ma > obar-t-ma] *is.* Abartma.

obartmak[1], [abar-t-mak > obar-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Abartmak. [DS]

obartmak[2], [oñar-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Düzeltmek. [DS]

obaş, [Az. obaş] *{ağız} is.* Tan vakti; sahur. [DS]

obaştan, [obaş-tan] *{ağız} zf.* Şafak sökmeden; erkenden; sahur vakti. [DS]

obat, [Erme. gobid / kopit =>] *{ağız} sf.* Kaba; biçimsiz. [DS]

obba, [hop *(yans.)* > obb-a] *{ağız} ünl.* Haydi. [DS]

obbi, [? obbi] *{ağız} is.* Becerme; beceri. [DS]

obelisk, [Yun. obeliskos *(sivri uçlu sütun)* > Fr. obélisque] *is.* Dikili taş.

oberj, [Fr. auberge] *is.* Şehir merkezinin dışında sade ve basit olarak kurulmuş konaklama tesisi.

obey[1], [obey] *{ağız} ünl.* Deve durdurma ünlemi. [DS]

obey[2], [? obey] *{ağız} zf.* Ne kadar? [DS]

obey[3], [o+bir ?] *{ağız} is.* O yan; o bölüm. [DS]

obez, [Lat. obedere *(aşırı yemek)* > Fr. obése] *sf.* Aşırı şişman.

obezite, [Fr. obésitée] *is.* Şişmanlık.

obi[1], [o+bir] *{ağız} sf.* Öbür. [DS]

obi[2], [obi] *(obi:) {ağız} ünl.* Şaşma bildirir. [DS]

obir, [o+bir] *{ağız} sf.* Öbür. 🗗 **obirsi gün,** *{ağız} Önceki gün.* [DS]

obje, [Fr. objet] *is.* Nesne.

objektif, [Fr. objectif] *sf.* **1.** Nesnel; afakî. **2.** Fotoğraf makinesinde resmi çekilecek şeyden gelen ışık demetinin geçmek zorunda olduğu merceklerin tümü. **3.** *fiz.* Dürbün, teleskop vb. optik aletin gözle bakılan taraftaki göz merceğinin aksine, bakılan nesne veya yere dönük olan merceğine verilen ad. 🗗 **objektif iyi niyet,** *Bir hakkın kullanılmasında veya bir borcun yerine getirilmesinde dürüst ve orta zekâlı bir kimse gibi hareket etme; dürüstlük kuralı.*

objektiflik,-ği [objektif-lik] *is.* Objektif olma durumu; nesnellik.

objektivist, [Fr. objectiviste] *sf.* ve *is.* Nesnelci.

objektivite, [Fr. objectivité] *is.* Nesnellik; objektiflik.

objektivizm, [Fr. objectivisme] *is.* Nesnelcilik.

oblast, [Bul. ob *(üst)* + vlasti *(hakimiyeti)*] *is.* Rusya'da vilayet benzeri yönetim bölümüne verilen ad.

obligasyon, [Fr. obligation] *is.* Faizi önceden belirlenmiş olarak devlet veya özel kuruluşların kişilerden aldıkları borç karşılığında verdikleri değerli kâğıt; tahvil.

obluk, -ğu [ob-luk] *{ağız} is.* Bolluk; çokluk. [DS]

obmak, [ob-mak /op-mak اوبمق / اوبمك] *{eAT} gçl. f. [-ur]* İçine çekmek; emerek yutmak.

obo, [obo] *(obo:) {ağız} sf.* Öbür. [DS]

oboy, [oboy] *(o'boy) {ağız} zf.* O denli; o kadar çok. [DS]

oboyca, [oboy-ca] *(obo'yca) {ağız} sf.* Çok. [DS]

obpuk, -ğu [op(p)-uk] *{ağız}* Yıkılacak gibi duran; eğik. [DS]

obrak, [oprā-k] *(opra:k) {eT}* Eskimiş; iplikleri meydana çıkmış. [DLT]

obram, [obra-m] *{ağız} is.* Su çevrintisi; burgaç. [DS]

obramak, [oprā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Eskimek; yıpranmak. [DLT]

obratmak, [opra-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Yıpratmak; eskitmek. [DLT]

obrılmak, [obrā-mak > obr-ul-mak] *{eAT} edil. f. [-ur]* (Yer için) oyulmak; çökmek; çukurlaşmak; yarılmak. [DK]

obruk[1], **-ğu** [op-mak *(içine çekmek)* > op-ur-uk > ob(u)ru-k اوبروق] *sf.* **1.** İçbükey; çukur; oyuk; mukaar; konkav. *{eAT} (aynı)* **2.** *is. coğ.* Kireçli arazi-

de, suyun kireçli toprağı aşındırması sonucunda toprak yüzeyinin çökmesi ile oluşan çukur. **3.** *{ağız}* İçinde su biriken çukur yer; ağzı açık, doğal, derin kuyu. [DS] **4.** *{ağız}* Doğal yer altı deposu. [DS] **5.** *{ağız}* Mağara; in. [DS] **6** *{ağız}* Çöken, kayan toprak; kayşa. [DS] **7.** *{ağız}* Yazın karı erimeyen dağlardaki mağaralar. [DS] **8.** *{ağız}* Çok çamurlu yer; bataklık. [DS]

obruk[2]**, -ğu** [op-mak > obr-uk] *{ağız} sf.* Doymak bilmeyen; obur. [DS]

obruk[3]**, -ğu** [obrık] *{ağız} is.* İnsan topluluğu. [DS]

obruklu, [obruk-lu] *sf.* **1.** Obruğu olan. **2.** İçbükey durumu olan.

obrulamak, [obru-l-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* → obrulmak. [DS]

obrulmak, [op-ur-ul-mak > obru-l-mak اوبرلمق] *{ağız} {eAT} gçsz. f. [-ur]* **1.** (Yer için) içine çökmek; oyulmak; çukurlaşmak; kaymak; çöküntü sonucu koni gibi çukurlaşmak. [DS] **2.** *{eAT}* Yerinden oynamak. **3.** *{eAT}* Sarsılmak.

obsa, [Rus. ostén *(çelik)* ?] *is.* Övendirenin ucundaki çamur sıyırmaya yarayan yassı demir.

observatuvar, [Fr. obssérvatoire] *is.* Gözlem evi; rasathane.

obsesyon, [Fr. obsession] *is. psikol.* Saplantı.

obsidyen, [Fr. obsidienne] *is. yer b.* Bir tür volkanik kayaç.

obstrüksiyon, [Fr. obstruction] *is.* **1.** Engelleme. **2.** *spor.* Futbolda savunma oyuncusunun top ile rakip oyuncu arasına girerek rakip oyuncuyu bizzat vücudu ile engellemesi.

obtüratör, [Fr. obturatoire] *is.* **1.** Bir fotoğraf makinesinde poz verme süresini ayarlayan düzenek. **2.** Doğuştan ya da ameliyat vb. sonucu meydana gelen damak yokluğu yerine takılan, yemeklerin üst çene sinüsüne kaçmasını önleyen ve ayın zamanda seslenmeyi sağlayan protez.

obu[1], [obü] *(obu:) {ağız}* Şaşma ünlemi. [DS]

obu[2], [Çin. po *(beyaz)* => opō / obü] *{eT} is.* Üstübeç; kurşun oksit; pudra. [DLT]

obua, [Fr. haut *(yüksek)* + bois *(tahta)*] *(o'bua) is. müz.* Kamışları üst üste duran, tahtadan yapılma nefesli çalgı.

obuacı, [obua-cı] *is.* Obua çalan kimse; oboist.

obur[1]**,** [op-mak *(yutmak, höpürdeterek içmek)* > op-ur > obur] *sf.* **1.** Çok yemek yiyen; çok yediği hâlde doyduğunu bilmeyen; gereğinden çok yiyen. **2.** *zool.* Etçiller takımından, Kuzey Avrupa ve Asya'nın ormanlık bölgelerinde yaşayan, iyi tırmanan, kuş yumurtaları, kemiriciler ve eşek arısı larvaları ile beslenen en büyük kürk hayvanı, *(Gulo gulo).*

obur[2]**,** [Slav. òbor *(domuz ağılı)*] *{ağız} is.* Evcil hayvanların geceledikleri etrafı çitsiz ve duvarsız kuytu yer. [DS]

obur[3]**,** [Rus. upýr' *(hayalet)*] *{ağız} is.* **1.** Mezarda yatan ölü. **2.** Hortlak. [DS]

oburca, [obur-ca] *(obu'rca) zf.* **1.** Doymak bilmeden; obur olarak. **2.** *sf.* Biraz obur davranışlı olan; obur gibi.

oburlaşma, [obur-la-ş-ma] *is.* Oburlaşmak eylemi.

oburlaşmak, [obur-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Gereğinden çok yemeye başlamak; yemeğe çok önem verir olmak.

oburlu, [obur-lu] *{ağız} sf.* Boğazına düşkün; obur. [DS]

oburluk,-ğu [obur-luk] *is.* **1.** Obur olma durumu; aşırı ve gereksiz yemek yemeyi gerektirecek biçimde açlık duyma. **2.** Boğazına düşkün olma durumu. 🗗 **oburluk hastalığı,** *Acıkma söz konusu olmadan, aşırı yeme biçiminde ortaya çıkan, organik ya da sinirsel kökenli beslenme davranışı bozukluğu.*

oburmola, [obur+mola ?] *{ağız} is.* Kuşların avlanacağı geçit yeri. [DS]

oburuk, [obruk] *{ağız} is.* Köşe; dönemeç. [DS]

obus, [op-mak > obuz / obus] *{ağız} is.* Akarsulardan oluşan küçük derecikler. [DS]

obut, [ōp-mak > ob-ut] *{ağız} is.* Araba tekerleğinin çevresindeki ağaç çember. [DS]

obutmak, [ōp-mak > ob-ut-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Saklamak; gizlemek. [ETY]

obuz[1]**,** [ōp-mak *(yutmak, içine çekmek)* > op-uz / obuz] *{eT} is* **1.** Katı olan yer. [DLT] **2.** Pürüz; engebe; obruk. [Clauson]

obuz[2]**,** [ōp-mak > obuz اوبوز] *{ağız} is.* **1.** *{eT}* Basık, düz yer. **2.** Çay ve ırmakların geçtiği dar boğaz; iki sırt arasındaki çukur; derenin sıkışık, daracık yeri. *{eAT} (aynı)* [DS] **3.** *{ağız}* Sular tarafından oyulmak suretiyle oluşmuş küçük çukur; oyuk. [DS] **4.** Testi yapılan yeşil renkli toprak. **5.** *{ağız}* Su kaynağı. [DS] **6.** *{ağız}* Akarsulardan oluşan küçük derecikler. [DS] **7.** *{ağız}* İki derenin birleştiği dar yer. [DS]

obuzlug, [op-uz-luġ / obuzluġ] *{eT} sf.* Sarp. [DLT] 🗗 **obuzlug yér**, *Sarp, engebeli yer.* [DLT]

obüs, [Fr. obus] *is. as.* **1.** Doğrudan atış, havan atışı ve düşey atış yapabilen kısa namlulu bir tür top. **2.** Top mermisi. **3.** Balina avcılarının, zıpkını fırlatmak için kullandıkları alet.

ocağ, [ocak > ocağ] *{ağız} is.* Ev; aile. [DS] 🗗 **ocāğ-ı mihman-nevāz,** *{eAT} Misafir ağırlayan ocak; hanedan.*

ocak[1]**, -ğı** [oçak / ocak اوجاق] *is.* **1.** Ateş yakılan yer. *{eT} (aynı)* **2.** Eski evlerde duvar içine yapılmış, dumanı çekmesi için bir bacası bulunan, içinde ateş yanan, ısınma, yemek yapma vb. amaçlarla kullanılan özel yer; şömine. **3.** Pişirmek, eritmek vb. ısı elde etmek amacıyla kullanılan her türlü aygıtların genel adı. **4.** Kahvehane, kuruluş vb. yerlerde içinde çay, kahve yapılan küçük bölme. **5.** Yılın 31 gün

süren birinci ayının adı; kânunusani. 🗗 **ocağa urmak,** *{eAT} Ateşe vermek.*|| **ocak ağası,** *Yeniçeri ağası.*|| **ocak aşı,** *{ağız} Keşkek.* [DS]|| **ocak bastırmak,** *dnz. Buharlı gemilerde kazanın ocaklarındaki ateşi öne çekerek ısı etkisini en aza indirmek.*|| **ocak başı,** *1. Bir ocak ya da ısınma aracının yakın çevresi. 2. Salonunda hem yemek yenebilen hem de yemek pişirilen kısmı bulunan içkili lokanta. 3. Anadolu'da uzun kış gecelerinde bir ocağın başında gerçekleştirilen masal anlatma, bilmece oynama gibi etkinliklere verilen ad. 4. {ağız} Mutfak.* [DS]|| **ocak başından ırak,** *{ağız} "Eve bir kötülük gelmesin, bela uğramasın, evden uzak olsun" anlamında dua sözü.* [DS]|| **ocak bucak,** *Evin her tarafı.*|| **ocak çekmek,** *Buhar kazanlarında, kazanı ısıtan ocağın ateşini söndürmek.*|| **ocak deliği,** *{ağız} Ocağın içine kibrit, çıra vb. koymak için yapılan küçük raf.* [DS]|| **ocak eşeği,** *{ağız} Ocakta odunları çatmaya yarayan üç ayaklı sehpa.* [DS]|| **ocak gaşı,** *{ağız}* → ocak kaşı.[DS]|| **ocak kaşı,** *{ağız} 1. Ocağın üzerine tencere oturtmak için yapılan yer. 2. Ocak kemerinin üstündeki tahta raf.* [DS]|| **ocak keni,** *{ağız} Yangına karşı ocağın önüne yerleştirilen dikdörtgen biçimindeki taş.* [DS]|| **ocak kocası,** *{ağız} Kışın ocağın arkasına konulan büyük kütük.* [DS]|| **ocak ocak,** *{eAT} Her taraf; köşe bucak.*|| **ocak sehpası,** *Üzerine yemek pişirilecek tencere vb. konulan üç ayaklı sehpa; sacayağı.*|| **ocak siperi,** *Ateşin sıçrayıp dağılmasını ve tehlike yaratmasını önlemek için bir ocağın önüne yerleştirilen madenî levha.*|| **ocak takımı,** *Ocak ve ateş ile ilgili aletlerin tümü.*|| **ocak taşı,** *Üzerinde yanan ateşin etrafa dağılmasını önlemek amacıyla dizilmiş taşların her biri; ocakta odunların daha kolay yanması için uçlarını yükselmek amacıyla altlarına konulan uzunca yuvarlak taş.*|| **ocak tavuğu,** *{ağız} İyi cins tavuk.* [DS]

ocak[2]**, -ğı** [ocak] *is.* **1.** Ev; aile. **2.** Soy. **3.** *{eAT}* Yurt. 🗗 **ocağı batmak,** *Büyük bir yıkıma uğramak; mahvolmak; perişan olmak.*‖ **ocağı garalmak,** *{ağız} Kimsesi kalmamak; bütün yakınları ölmek; ocağı kararmak.* [DS]|| **ocağı kör,** *Çocuğu olmayan; çocuksuz.*|| **ocağı kör kalmak,** *{ağız} Soyunu sürdürecek çocuğu veya torunu bulunmamak; soyu tükenmek.*|| **ocağı küllü,** *{ağız} Evinde dirlik ve düzen bulunan.*|| **ocağına darı ekmek,** *Bir daha toparlanamayacak biçimde evini barkını dağıtmak; yok etmek.*|| **ocağına düşmek,** *Birinden yardım dilemek üzere sığınmak.*|| **ocağına incir dikmek,** *Birinin evini barkını yıkmak; mahvına sebep olmak; o yuvanın bir daha şenlenmesini sağlayacak olanaklardan yoksun bırakmak.*‖ (birinin) **ocağına kara çalı çekmek,** *{ağız} Bir kimsenin dirlik ve düzenini bozmak; mahvetmek.*|| (birinin) **ocağına kara su bağlamak,** *{ağız} Ocağını söndürmek.*|| (birinin) **ocağına su komak,** *{eAT}* → ocağına su koymak.|| **ocağına su koymak,** *{eAT}* → ocağını söndürmek.|| **ocağına su koyulmak,** *{eAT} Soyu tükenmek; dirliği ve birliği bozulmak.*|| **ocağına su salmak,** *{eAT}* → ocağını söndürmek.|| (birinin) **ocağını söndürmek,** *Evini barkını dağıtmak; çoluk çocuğunu yok etmek.*|| **ocağı sönmek,** *Aile birliği bozulmak; yuvası dağılmak.*|| **ocağını söyündürmek,** *{eAT} Soyunu yer yüzünden silmek; kökünü kurutmak; adını yok etmek.* [DK]|| **ocağı tütmek,** *Soyu sürmek; çocuğu ve torunları olmak.*|| **ocakta su çıkmak,** *{ağız} Erkenden yola çıkmak.*|| **ocak yakmak,** *{ağız} Evlenmek.* [DS]

ocak[3]**, -ğı** [ocak] *is.* **1.** *mecaz.* Bir etkinliğin yapıldığı, yoğunlaştığı veya bir şeyin çokça bulunduğu yer. **2.** Aynı düşünce ve amaç etrafında toplanan kimselerin meydana getirdiği birlik; örgüt. **3.** Bu birlik üyelerinin toplandığı, konuştuğu, tartıştığı yer; örgütün resmî adresi. **4.** Özel olarak örgütlendirilmiş kuruluş. *Yeniçeri ocağı.* 🗗 **ocak eskisi,** *{eAT} Bir maksat için devamlı bir topluluk oluşturanların en eski üyesi.*

ocak[4]**, -ğı** [ocak] *is.* Taş, maden, kömür vb. cevher çıkarılan yer. 🗗 **ocak şefi,** *Cevher çıkarılan yerlerdeki idareci durumunda olan maden mühendisi.*

ocak[5]**, -ğı** [ocak] *{ağız} is.* **1.** Bir yerde toplu olarak bulunan aynı cins meyve ağaçları. **2.** Fide veya fidan dikmek için açılmış çukur. **3.** Sulama ve daha başka bakımların daha iyi yapılabilmesi için bahçelerde etrafı arklarla çevrilmiş, içinde tek cins ve az miktarda sebze yetiştirilen bölüm veya çevresine göre biraz yükseltilmiş içine tohum ekilerek fide yetiştirilen bölme. *{eAT} (aym)* [DS]

ocak[6]**, -ğı** [ocak] *{ağız} is.* Su değirmenlerinde çarkın indirildiği ve üzerine suyun akıtıldığı yer. [DS]

ocak[7]**,** [ocak] *{ağız} is.* Bazı hastalıkları iyi ettiğine inanılan aile; bu ailenin bulunduğu yer. [DS] 🗗 **ocak saymak,** *Bir şeyi tabu saymak.*

ocak[9]**,** [ocak] *{ağız} is.* Eskiden beri saygınlığı olan, soylu aile; hanedan. [DS]

ocakçı, [ocak-çı] *is.* **1.** Kahvelerde sıcak içecek hazırlayan kişi. **2.** Ocak ve bacaların kurumlarını temizleyen kimse. **3.** Buharla çalışan kazanlarda ocağı çalıştıran, sanayi fırınlarında fırını yakıp ateşi besleyen kimse; ateşçi. **4.** Ekmek fırınlarında ateşi yakıp kontrol etmekle görevli kimse.

ocakçılık,-ğı [ocak-çı-lık] *is.* Ocakçının yaptığı iş; ocakçının görevi.

ocaklanmak, [oçak-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Evinde bir ocağa sahip olmak; ocak edinmek.

ocaklı, [ocak-lı] *sf.* **1.** (Yer için) ocağı bulunan; içinde bir ocak bulunan. **2.** Büyü ve üfleme gibi tekniklere başvurarak bazı hastalıkları iyi ettiğine inanılan. **3.** Yeniçeri ocağından olan. **4.** *{ağız}* Soylu aileden gelen. [DS]

ocaklığ, [oçak-lığ] *{eT} sf.* → oçaklığ.

ocaklık,-ğı [ocak-lık] *is.* **1.** Bir odada veya yerde ocağın bulunduğu yer; ateş yakılan yer. **2.** Bir yapıyı ayakta tutan büyük kereste; temel direk. **3.** Mutfak. **4.** *{ağız}* Baca; bacanın tabanı. [DS] **5.** İmparatorluk döneminde bir yerin gelirinin mirasçılara geçmek koşuluyla bir kimseye tahsisi yöntemi; bu yönteme göre verilen yer. **6.** *{ağız}* Oda. [DS]

ocaksın, [ocak-sın] *{ağız} ünl. "Ocağına düştüm; sen bilirsin; yalvarırım."* anlamında rica sözü. [DS]

ocaktan, [ocak-tan] *{ağız} sf.* Duygu, düşünce ve davranışları ince olan; nazik; soylu; asil. [DS]

ocalamak, [oca-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Kararsız davranmak anlamındaki *"ocalamak bucalamak"* ikilemesinde geçer. [DS]

ocar, [oc-ar] *{ağız} is.* Belirti; iz; nişan. [DS]

ocok, [oçak / oçok / ocok] *{eT}* → oçak. [Clauson]

ocudumak, [ocudu-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Bir şeye karşı aşırı istek duymak; heves etmek. [DS]

ocuk, [ocu-k اوجق] *{eAT} is.* Büyük şeytan; İblis.

ocuhmag, [ocu-k-mak / ocaḫmaġ] *{ağız} gçl. f. [-ur]* → ocutmak. [DS]

ocukmak, [ocu-k-mak] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ur]* → ocumak.[DS]

oculamak, [oġ-mak > ov-mak / avuç-la-mak > ovcala-mak] *(o:calamak) {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Ovalamak; ovmak. [DS]

ocumak, [ocu-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* **1.** Bir şeyden korkmak; ürkmek; çekinmek. **2.** Yılmak. **3.** Bir şeyden soğumak. **4.** Tiksinmek. **5.** Çaresiz kalmak. **6.** (Yara için) ellenince acımak. [DS]

ocundurmak, [ocu-n-dur-mak اوجندرمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Korkutmak.

ocunmak, [ocu-n-mak اوجونمق] *gçsz. f. [-ur]* **1.** *{eAT}* Korkmak; çekinmek. **2.** *{ağız}* Sakınmak. [DS] **3.** *{ağız}* Gücenmek. [DS]

ocuşlamak, [ocu-ş-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-(u)-yor]* Benimsemek; desteklemek; tutmak. [DS]

ocuşlu, [ocuş-lu] *{ağız} sf.* Yan tutan; destekleyen; yandaş. [DS]

ocutmak, [ōcu-t-mak] *(o:cutmak) {ağız} gçl. f. [-ur]* **1.** Korkutmak; ürkütmek. **2.** Yıldırmak; sindirmek. **3.** Rahatsız etmek. **4.** Ağrıtmak; acıtmak. **5.** Soğutmak. **6.** Bıktırmak. [DS]

oça, [oça] *{eT} sf.* (Hayvan için) genç. [ETY]

oçak[1], [oçak / oçok / ocok] *{eT} is.* Ocak. [EUTS] [DLT] 🗗 **oçak gibi obrılmak,** *{eAT} Göçük gibi çökmek.* [DK]

oçak, -ğı [üç + ayak > oçak] *{ağız} is.* Sacayağı. [DS]

oçaklanmak, [oçak-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Ocaklanmak. [DLT]

oçaklıg, [oçak-lıġ] *{eT} sf.* Ocaklı. [DLT]

oçaklık, [oçak-lık] *{eT} sf.* Ocak yapmaya uygun. 🗗 **oçaklık titig,** *{eT} Ocak yapılacak çamur ve benzeri olan her nesne.* [DLT]|| **oçaklık yer,** *{eT} Ocaklık yer.* [DLT]

oççetmek, [oçç+et-mek] *{ağız} is.* (Küçük çocuk için) oturacak duruma gelmek; oturmak. [DS]

oçlu, [oç-lu] *{ağız}* sf. Hakkı olmadan, hak isteyen kimse. [DS]

oçok, [oç-ok] *{eT} is.* Ocak. [ETY]

oçuk, [oç-ok / oçık / oçak] *{eT} is.* Ocak; ateş ocağı. [EUTS] [Gabain]

od[1], [*eT.* ōt / ōd اود] *(o:d) is.* **1.** Ot; ateş. *{eT} {eAT} (aynı)* [EUTS] **2.** Sonu üzüntüye sebep olan aşk; yakıcı bir aşk. **3.** Yoğun üzüntü. 🗗 **oda bırakmak,** *{eAT} Ateşe atmak; yakmak.*|| **oda buyurmak,** *{eAT} Ateşe atılmasını emretmek.*|| **od alacak,** *{ağız} 1. Ateş küreği. 2. Maşa.* [DS]|| **oda çaldırmak,** *{eAT} Ateşe attırmak; ateşe yaktırmak.*|| **oda dutmak,** *{eAT} Ateşe göstermek.*|| **oda tapıcı,** *{eT} Ateşperest; Mecusî.* [Bahşayiş]|| **oda göyündürmek,** *{eAT} Ateşe yakmak.*|| **oda göyünmek,** *{eAT} Ateşte yanmak.*|| **oda ısınmak,** *{eAT} Ateşe karşı durup ısınmak.*|| **oda salmak,** *{eAT} Ateşe atmak; ateşe atarak yakmak.*|| **oda sararmak,** *{eAT} Ateş etkisi ile sararmak.*|| **oda tutuşmak,** *{eAT} Ateşe yanmak.*|| **oda uçmak,** *{eAT} 1. Ateşe düşmek. 2. Cehenneme yuvarlanmak.*|| **oda urmak,** *{eAT} Ateşe vermek; ateşe atmak; yakmak.* [DK]|| **oda vermek,** *{eAT} Ateşe atmak; yakmak.*|| **oda yakmak,** *{eAT} Ateşe vermek; yakmak.* [DK]|| **oda yandırmak,** *{eAT} 1. Ateşe vermek; yakmak. 2. Ateşe atmak.* || **oda yanmak,** *{eAT} 1. Ateşte yanmak; ateş ile yanmak. 2. mecaz. Aşk ateşiyle yanmak.*|| **od bırakmak,** *{eAT} Ateşlemek; yakmak.*|| **od çıkmak,** *{eT} Ateş çıkmak; alev almak.* [Bahşayiş]|| **od evi,** *{eAT} Ateşgede.*|| **od görmemiş bal,** *{eAT} Ateşte eritilmemiş bal.*|| **od göynüğü,** *{eAT} 1. Ateş yanığı. 2. Kaşındırıcı bir sivilce; isilik.*|| **od gözlü,** *{eAT} Öfkeli; gözünü kan bürümüş.*|| **od ile su barışmak,** *{eAT} Olmayacak iş, olmak.*|| **od kesmek,** *{eAT} Ateşi söndürmek; yangını önlemek.*|| **od koğu,** *{eAT} Kıvılcım.*|| **od ocak,** *Maddî zenginlik; mal mülk.*|| **od salmak,** *{eAT} Ateş vermek; ateşlemek; tutuşturmak; yakmak.*|| **oduñ yalıñı,** *{eT} Ateşin alevi.* [Bahşayiş]|| **odu ocağı kör kalmak,** *{ağız} Soyu sona ermek; soyu kurumak.*|| **odu ocağı sönmek,** *{ağız} Ocağı sönmek.*|| **od vermek,** *{ağız} Yakmak; tutuşturmak.* [DS]|| **od yakmak,** *{eAT} Ateş yakmak.* [DK]|| **od yandurmak,** *{eAT} Ateş yakmak.*|| **Od yok, ocak yok.** *Büyük bir yoksulluk içinde; çok yoksul.*|

od[2], [ot / od] *{eT} is.* → ot. [EUTS] 🗗 **od em,** *{eT} Otlardan yapılan ilaç.*|| **od içmek,** *{eT} İlaç içmek.*|| **od yem,** *{eT} Otlardan meydana gelmiş yem.*

oda, [*eT.* otāġ > otağ > oda اودا] *is.* **1.** *{eAT}* Yer; mesken. **2.** Bir konut vb. binada salon, mutfak, banyo ve tuvalet gibi bölümler dışında kalan ve

oturmak, yatmak veya çalışmak gibi işlerde kullanılan, duvarlarla çevrili, dışarıya bir veya daha çok çıkışı bulunan bölümlerden her biri; göz. **3.** Resmî bir kurumda bir iş görmek amacıyla veya çalışan bir ya da birden çok görevli için ayrılmış bölümlerden her biri. **4.** Otel, motel, hastane, klinik gibi yerlerde bir ya da birden çok kimsenin hizmetine sunulmuş bölmelerden her biri. **5.** Serbest meslek mensuplarının ortak çıkarlarını korumak, çalışmalarında kamuya yararlı olmasını sağlamak gibi amaçlarla kurulmuş, resmî ve meslekî birlik. **6.** Yeniçeri kışlasına verilen ad. **7.** Teknikte, ısı elde etmek, kimyasal tepkime sağlamak, damıtma yapmak gibi işlerde kullanılan silindir biçiminde kapalı bölmeye verilen ad. *yanma odası, tepkime odası, buhar odası.* **8.** Maden ocaklarında, cevher alındıktan sonra toprak içinde meydana gelen boşluk. **9.** *{ağız}* Evlerin dışında konukları ağırlamak için yapılmış küçük ev. [DS] 🗗 **oda çeşmesi,** *İmparatorluk dönemi saray ve konaklarında, oda içlerinde yer alan, konuşmaların su sesi ile diğer odalardan duyulmasını önlemek üzere yapılmış çeşme.*|| **oda düzmek,** *{eAT} Oturacak yer yapmak.*|| **oda hapsi,** *as. Asker kişilere uygulanan disiplin cezası.*|| **oda hizmetçisi,** *Bir kimsenin kaldığı veya çalıştığı odanın temizlik, bakım ve tertip düzen gibi işlerine bakan hizmetçi.*|| **oda müziği,** *Az sayıdaki müzikçi toplulukları tarafından, bir kapalı alanda seslendirilmek üzere bestelenmiş eser.*|| **oda spreyi,** *Havası ağırlaşmış olan kapalı mekânların havasını kokulandırmakta kullanılan güzel kokulu sprey.*|| **oda şenliği,** *{ağız} Düğün gecesi yapılan eğlence.* [DS]|| **oda yağlama,** *{eAT} Yeni yapılan evde dostlara verilen ziyafet.*

odabaşı, [oda+baş-ı] *is.* **1.** Eskiden han odalarının bakım ve kiralanmasından sorumlu olan kimseye verilen ad. **2.** Büyük kuruluşlarda orta işlerine bakan kimselerin başına verilen ad. **3.** Kapıcı. **4.** Yeniçeri kuruluşunda selam törenlerini düzenleyen, oda kethüdalarından sonra gelen en yüksek rütbeli yeniçeri subayı.

odacı, [oda-cı] *is.* **1.** Resmî kurumlarda ve iş yerlerinde odaların temizlik, tertip düzen ve orta işlerini gören kimse; hizmetli; hademe. **2.** Eskiden hanlarda o hizmetleri yürüten kimse; hizmetkâr.

odacık, -ğı [oda-cık] *is.* **1.** Küçük oda. **2.** *bot.* Açık tohumlularda, çiçek tozunun çimlenerek döllenmeyi sağlamak amacıyla yumurtacığın ön kısmında bir süre beklediği, kapıcığın altında bulunan boşluk.

odacıklı, [oda-cık-lı] *sf.* **1.** Küçük odaları bulunan; odacıkları olan. **2.** *bot.* Bir çok küçük bölmelere ayrılmış bulunan.

odacılık,-ğı [oda-cı-lık] *is.* Odacının yaptığı iş; odacının mesleği.

odaça, [oda-ca] *{ağız} is.* Oda. [DS]

odağ, [otaġ / odaġ اوداغ] *{eAT} is.* **1.** Otağ; çadır. **2.** Oda.

odah, [odaḥ] *{ağız} is.* Öküzün boyunduruğuna binen çocuk. [DS]

odak[1]**, -ğı** [od *(ateş)* > od-ak] *is.* **1.** Uzaktaki bir ışık veya ısı kaynağından yayılan ışın ve ısı demetlerinin bir optik araç yardımıyla toplandığı nokta; mihrak; büyütecin ateş yaktığı nokta *(1944).* **2.** *dbl.* Cümlede anlatılanın en önemli bölümünü oluşturan, diğerlerine göre daha vurgulu söylenen sözcük veya sözcük grubu. *"Çocuk **yatakta** uyuyor."* **3.** *mecaz.* Aynı düşüncede olan kimselerin bir araya geldiği, düşüncelerine ilişkin eylemlerin kaynaklandığı yer; merkez; mihrak. **4.** *tıp.* Hastalık yapan bir etkenin ya da hastalık sürecinin yerel kalabilen veya yayılabilen merkezi; hastalığın yayıldığı veya ortaya çıktığı kaynak. 🗗 **odak derinliği,** *Fotoğrafçılıkta, görüntünün netliği bozulmaksızın film yüzeyinin konumunun objektife göre değişebileceği çok kısa aralık.*|| **odak noktası,** *1. Bir şeyin yoğun olarak toplandığı yer. 2. fiz. Ayna ve merceklerde, üzerine düşen paralel ışınların yansıma ya da kırılma sonucunda bir noktada toplandığı yer.*|| **odak ölçümü,** *fiz. Mercek veya optik düzeneklerin odak uzaklıklarını belirleme işlemi; fokometri.*|| **odak uzaklığı,** *1. fiz. Odağın, ışığı yansıtan ya da kıran yüzeye olan uzaklığı. 2. mat. Bir koniğin iki odağı arasındaki uzaklık.*

odak[2]**, -ğı** [oda-k] *{ağız} is.* Hizmetçi. [DS]

odak[3]**, -ğı** [oda-k] *{ağız} is.* Kışı geçirmek için yapılan çoban kulübesi. [DS]

odaklama, [odak-la-ma] *is.* **1.** Odaklamak eylemi. **2.** Fotoğrafçılık, sinema ve televizyonculukta, iyi bir görüntü elde edebilmek için, görüntüyü tam odak noktasına düşürmek amacıyla fotoğraf makinesi veya alıcının merceğinde yapılan düzenleme.

odaklamak, [odak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İyi bir görüntü elde edebilmek için, görüntüyü tam odak noktasına düşürmek amacıyla makine veya alıcının merceğinde düzenleme yapmak.

odaklanma, [odak-la-n-ma] *is.* Odaklanmak eylemi.

odaklanmak, [odak-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Odaklama eylemi yapılmak; (görüntü için) tam odak noktasına düşürülmek. **2.** *mecaz.* Belli bir düşünce ya da olguda toplanmak; birleşmek.

odaklaşma, [odak-la-ş-ma] *is.* **1.** Odaklaşmak eylemi ve durumu. **2.** *istk.* Bir dağılımı betimlemekte kullanılan ortalamalar ile egemen değer ve ortalayan değer gibi ölçütlerin hepsine birden verilen ad.

odaklaşmak, [odak-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Isı ve ışın demeti için) bir noktada toplanmak; odak meydana getirmek. **2.** *mecaz.* (Düşünce, ilgi, dikkat, eylem, kamu oyu vb. için) bir konu üzerinde toplanmak; orada yoğunlaşmak; odak durumuna gelmek.

odaklaştırma, [odak-la-ş-tır-ma] *is.* **1.** Odaklaştırmak eylemi. **2.** Televizyon tekniğinde, katot lambasından flüor ışıl ekrana çarpan elektron demetinin değme yüzeyini küçültmek işlemi. **3.** *fiz.* Bir demet meydana getiren yüklü tanecikleri uzayın belli bir bölgesinden geçmek zorunda bırakan işlem. **4.** *dbl.* Temel sözcük dizilişinde doğal olarak odak konumunda olmayan bir ögeyi odak konumuna sokma; söylemde odak konumuna getirme.

odaklaştırmak, [odak-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Odak durumuna getirmek. **2.** Dağınık bir şeyi bir noktada toplamak veya bir noktaya yönlendirmek. **3.** *dbl.* Temel sözcük dizilişine göre doğal odak konumunda olmayan bir ögeyi odak konumuna sokmak. **4.** *mecaz.* (İlgi, dikkat, eylem, kamu oyu vb. için) bir noktada toplamak; oraya çekmek; o olguda yoğunlaşmasını sağlamak. **5.** *fiz.* Bir ısı, ışık demetini veya bir elektron akısını bir noktada toplamak.

odaklayıcı, [odak-la-y-ıcı] *is.* Sinema çekimlerinde, alıcı çalıştırılırken odaklamayı sağlayan görüntü yönetmeni yardımcısı.

odaközlçer, [odak+ölç-er] *is.* Merceklerle fotoğraf makinesinin odak uzaklıklarını ölçmeye yarayan alet; fokometre.

odaksal, [odak-sal] *sf.* (Işın, ısı vb. demetler için) odaktan ya da odağın çok yakınından geçen.

odaksız, [odak-sız] *sf.* (Optik düzenek için) iki mercekten birincisinin görüntü odağı ikincisinin cisim odağı ile çakıştırılarak odakları sonsuza atılmış, merkezlenmiş olan.

odalanmak, [oda-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Oda sahibi olmak; oda edinmek; kendisine bir oda almak *{eAT} (aym)* **2.** *{ağız}* Bir yeri konuk odası olarak kullanmak. [DS] **3.** *{ağız}* Gerdeğe girmek. [DS]

odalı, [oda-lı] *sf.* **1.** Odası bulunan; oda sahibi olan. **2.** (Belirtilen miktarda) odası bulunan. **3.** *is.* Topkapı sarayında, has oda, hazine odası, kiler odası, seferli odası gibi yerlerde oturan saray görevlilerine verilen ad. 🗗 **odalı yeniçeriler,** *Kalelerde muhafızlık yapan kapıkulu yeniçerileri.*

odalıh, [oda-lık / odalıḫ] *{ağız} is.* Evlenmeden birlikte yaşanılan kadın; odalık; cariye. [DS]

odalık,-ğı [oda-lık اوطه لق] *sf.* **1.** Oda ile ilgili; odaya ait. **2.** (Belirtilen sayıda) odayı kapsayan veya o miktar oda alabilecek büyüklükte olan. **3.** *is.* Eskiden, bir erkeğin nikâhsız olarak yatağına aldığı ve cinsel ilişkide bulunduğu kadın ya da kız; cariye; müstefreşe. **4.** Padişah ve şehzadelerin saraya alınan cariyeler arasından seçtiği kadın; gözde. **5.** *{eAT}* Oda hizmetine alınan; gözde; cariye.

odanmak, [oḏ-un-mak / oḏ-an-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Uyanmak. [KB]

odaşık, [oda-ş-ık] *is.* **1.** Aynı odaya mensup yeniçerilere verilen ad. **2.** *{ağız}* Aynı odada oturan ya da çalışan kimselerden her biri; oda arkadaşı. [DS]

oddung, [ōt > ot-uñ / ōdd-uñ / ōd-un] *{eT} is.* Odun.

oddungluk, [ot-uñ-luk / ōd(d)-uñ -luk] *{eT} is.* Odunluk.

odekli, [o+teg-li] *{ağız} zf.* O kadar; o denli. [DS]

odençur, [? odençur] *{ağız} is.* Ormandaki kuru dallar. [DS]

odeni, [o+teg-i] *{ağız} zf.* O kadar.[DS]

odeon, [Yun. odeion] *is.* Eski Yunan'da konser salonlarına verilen ad.

odgarmak, [oḏ-ġar-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Düşünme sonunda anlamak. [DLT] **2.** Uyarmak. [Tekin]

odgatmak, [*oḏ-mak > oḏ-(u)ġ-at-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Uyandırmak. [Clauson]

odguç, [ōt-ġuç] *{eT} is.* Ateşin alevi. [DLT]

odgurak, [oḏ-ġur-mak > oḏ-ġur-ak] *{eT} sf.* Kesin; açık; sarih. [EUTS] [Gabain]

odguratı, [oḏ-ġur-mak > oḏ-ġur-a-tı] *{eT} zf.* Kesin; kati; tam anlayarak. [EUTS] [Gabain] 🗗 **odguratı ukar,** *{eT} Kesin olarak kavrama.*|| **odguratı belgülüg,** *{eT} Kesin kanıt.*|| **odguratı nomlayı bérmek,** *{eT} Uyarıcı öğüt vermek.*

odgurmak, [ū *(uyku)* > ū-ḍı-mak / oḏ-mak *(uyumak)* > oḏ-(ı)-ġur-mak] *f. [-ur]* Uyandırmak; kaldırmak. [EUTS] [ETY] [Gabain] [KB]

odgurmuş, [oḏ-ġur-mak > oḏ-ġur-muş] *{eT} sf.* Uyandırmış. [KB]

odıgarmak, [ū *(uyku)* > ū-ḍı-mak > *(uyumak)* > oḏı-ġar-mak] *gçl. f. [-ur]* Uyandırmak.

odimetre, [Fr. audimètre] *(odime'tre) is.* Radyo dinleyen kitle ile izlenen programları belirlemek amacıyla bir radyo alıcısına yerleştirilen, alıcı çalıştığı sürece dalga uzunlukları ile izleme sürelerini kaydeden alet.

oditoryum, [Lat. auditorium] *(odito'ryum) is.* Konser dinleme salonu.

odlamak, [ōt > od-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Yakmak; tutuşturmak. [DS]

odlamak, [od-la-mak ?] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Ödemek. [DS]

odlanmak, [ōt > ot-ā-mak > ōt-(a)-la-n-mak / ōd-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* İlaçlanmak.

odlayıcı, [ōt > od-la-y-ıcı] *{ağız} is.* Tandır yakmakla görevli kimse. [DS]

odluğ, [ōt > ot-luġ / ōd-luġ] *{eT} sf.* Ateşli; alevli.

odluk, [uḏ-luk] *{eT} is.* Kol kemiğinin kalın yeri. [DLT]

odmak, [ū *(uyku)* > ū-ḍı-mak *(uyumak)* > oḏ-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Uyanmak. [İKPÖy.]

odman, [? odman] *{ağız} is.* Yün eğirmeye yarayan araç; kirmen. [DS]

odnar, [? odnar] *{ağız} is.* Sağılırken uslu durmayan ineklerin arka ayaklarının bağlanmış durumu. [DS]

odog, [ū *(uyku)* > ū-ḍı-mak *(uyumak)* > oḍ-mak > oḍ-oġ] *{eT} sf.* → odug.

odolyograf, [Yun. hodos *(yol)* + leios *(kaygan)* + graphein *(yazmak)* > Fr. odoliographe] *is.* Yol kayganlığını ölçen alet.

odometre, [Fr. odomètre] *is.* Yolölçer.

odontoloji, [Fr. odontologie] *is. tıp.* Yüz görünümü, çiğneme ve konuşma bozuklukları ile diş hastalıklarını inceleme ve tedavi konularını kapsayan uzmanlık dalı.

odontoma, [Fr. odontome] *is. tıp.* Önce diş içinde daha sonra da taç çevresi kesesinin dışında gelişen iyicil ur.

odoş, [? odoş] *{ağız} is.* Yenilecek duruma gelmiş taze mısır. [DS]

odra, [? odra] *{ağız} is.* Lades. [DS]

odsuz, [od-suz] *sf.* Ateşsiz; ateşi bulunmayan. 🗗 **odsuz ocaksız,** *Yiyeceği, giyeceği ve barınacak bir yeri bulunmayan; çok yoksul.*

odug, [ū *(uyku)* > ū-ḍı-mak *(uyumak)* > oḍ-mak > oḍ-uġ] *{eT} sf.* Uyanık. [EUTS] [İKPÖy.] [KB] 🗗 **odug köngüllüg,** *{eT} Anlayışlı; uyanık gönüllü.*

odugluk, [oḍ-uġ-luk] *{eT} is.* Açıkgözlük; uyanıklık. [KB]

odukmak, [ot > ot-uk-mak] *{ağız} gçsz. f. [(ğ)-ur]* → otukmak. [DS]

odul, [öd-ül] *{ağız} is.* → ödül. [DS]

odulmak, [*oḍ-mak > oḍ-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** Uyandırılmak. **2.** *gçsz. f. [-ur]* Uyanmak. [KB]

odun[1], [ōt / od *(ateş)* > ot-un / od-un] *is.* **1.** Yakacak olarak kullanmak üzere kesilmiş ve parçalanmış ağaç gövde veya dalları. **2.** *bot.* Bitkilerde besi suyunu ileten damarlarla bunlara eşlik eden özek doku ve liflerden oluşan, aynı zamanda bitkiye destek görevi yapan madde. **3.** *mecaz.* Kaba; görgüsüz ve anlayışsız kimse; kalın kafa. **4.** *mecaz.* Dayak; sopa. **5.** *argo.* Ruhsatsız ya da basılı numaraları silinmiş silah. 🗗 **odun ağa,** *"Kalın kafalı!" anlamında sövgü sözü.*|| **odun biçme,** *Bir tomruğu testere veya hızarda keserek parçalara ayırma.*|| **odun bilimi,** *Odunun yapısını, çeşitlerini ve dayanma durumunu belirleme gibi konuları içine alan bilim dalı; ksiloloji.*|| **odun eşşe(ği),** *{ağız} Üzerine odun konulan büyük metal sacayak.* [DS]|| **odun gibi,** *Kaba ve anlayışsız; kalın kafalı; görgüsüz.*|| **odun kesmek,** *Ağacı kesici bir aletle dipten keserek yıkmak.*|| **odun kırmak,** *Odunu ocak veya sobaya sığacak biçimde küçük parçalara bölmek.*|| **odun koru,** *{ağız} 1. Büyük odunluk. 2. Dizilmiş odun yığını. 3. Orman.* [DS]|| **odun kömürü,** *Odunun yakılması ile elde edilen kalorisi düşük kömür; mangal kömürü.*|| **odun kurdu,** *Kurtçukları odunlarda yuvarlak delikler açan kın kanatlı bir böcek, (Anobium).*|| **odun kuyruk,** *{ağız} İnatçı.*|| **odun özü,** *bot. Selüloz içine yerleşerek bitkiye destek veren ve besi suyunu taşıyan boruların oluşunu sağlayan, odunun temelini oluşturan katı maddeler; linyin.*|| **odun ruhu,** *kim. Odunun damıtılmasıyla elde edilen, birleşiminde aseton, asetilen ve asetik asit bulunan sulu çözelti.*|| **odun sobası,** *Yalnızca odun yakmaya elverişli biçimde yapılmış soba.*|| **odun yarmak,** *Kesilmiş odunları boylamasına parçalara ayırmak.*

odun[2], [utūn / oḍ-un] *{eT} sf.* → utun. [EUTS]

oduncu, [odun-cu] *is.* **1.** Ağaçları kesip odun yapan kimse. **2.** Odun satıcısı.

oduncul, [odun-cul] *sf. zool.* (Böcek için) odun ile beslenen.

odunculuk,-ğu [odun-cu-luk] *is.* Oduncunun yaptığı iş; oduncunun mesleği; odun kesme ve satma işi.

odunlaşma, [odun-la-ş-ma] *is.* **1.** Odunlaşmak eylemi ve durumu. **2.** *bot.* Odun dokuları oluşturan hücre çeperlerinin ve orta lamellerinin odun özü ile dolarak sertleşmesi.

odunlaşmak, [odun-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Odun durumuna gelmek; odun özelliği kazanmak; oduna dönüşmek. **2.** *bot.* (Bitkisel doku veya organ için) odun özü ile dolmak. **3.** *mecaz.* (Kişi için) kaba ve görgüsüz davranışlarda bulunmaya başlamak; kabalaşmak.

odunluk,-ğu [odun-luk] *is.* **1.** Odun konulan yer. **2.** *mecaz.* Kabalık; görgüsüzlük. **3.** *sf.* (Ağaç için) odun olarak kullanmak için ayrılmış olan; odun yapmaya elverişli olan.

odunmak[1], [oḍ-n-mak / oḍ-an-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Uykudan uyanmak. [EUTS] [KB] **2.** Kendisine gelmek; hatırlamak. [EUTS] [Gabain]

odunmak[2], [oḍ-un-mak / uḍ-ın-mak / oḍ-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* → udunmak. [DLT]

odunnamadan, [odun-la-madan] *{ağız} zf.* (Konuşmak için) kaba ve kırıcı tarzda. [DS]

odunsu, [odun-su] *sf.* **1.** Odun niteliği taşıyan; odun gibi olan; oduna benzeyen. **2.** *bot.* (Bitki dal ve gövdeleri için) sapının dirençli durabilmesi için yeteri kadar odun demeti bulunduran. **3.** Ağacın gövdesinin ortasındaki öz ve kabuğun altındaki yalancı odun kısmının özelliği.

odunumsu, [odun-umsu] *sf.* **1.** Oduna benzer; odun gibi; odun niteliğinde. **2.** *mecaz.* Kaba; iri yarı.

odura, [? odura] *{ağız} is.* Lades. [DS]

odurgi, [? odurgi] *{ağız} is.* Ağaç delmekte kullanılan ipli burgu. [DS]

odurha, [? odurha] *{ağız} is.* Lades. [DS]

odurug, [odur-uğ] *{eT} is.* Ada. [EUTS]

oduş, [od-uş ?] *{ağız} sf.* Kendini beğenmiş. [DS]

oduz, [otuz / ottuz] *{eT} is.* Otuz sayısı. [EUTS]

odyofon, [Fr. audiophone] *is. fiz.* Sesleri güçlendirmeye yarayan akustik alet.

odyometre [Fr. audiomètre] *(odyome'tre) is. fiz.* İşitme organının işitme gücünü ölçmekte kullanılan alet; işitme ölçme aleti.

odyometri, [Fr. odiometrie] *is. fiz.* İşitme organının niteliklerini değerlendirmeye yarayan ölçümlerin tümüne verilen ad; işitme ölçümü.

odyovizüel, [Fr. audio-visuel] *sf.* Görsel ve işitsel.

OECD, [İng. **O**rganization for **E**conomic **C**ooperation and **D**evelopmen] *kısalt.* Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı.

of[1]**,** [of *(yans.)*] *is.* Kibirli görünmek amacıyla öfleyip püflemeyi, burundan solumayı anlatan kök. [Zülfikar] *of-u-da-k, of-ur-t-mak, of-ut-mak*

of[2]**,** [of *(yans.)*] *is.* Sıkıntıdan dolayı nefesini boşaltmayı; acı duymayı anlatan kök. [Zülfikar] *of puf, of-kur-mak, of-la-mak, of-un sof-un, of-ur-mak*

of[3]**,** [of *(yans.)*] *is.* Üflemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *of-ur-acak, of-ur-mak*

of[4]**,** [of *(yans.)*] *ünl.* **1.** Kullanıldığı yere, duruma ve sesin tonuna göre bezginlik, bıkkınlık, sıkıntı ve usanç belirtir. **2.** Bedensel bir ağrı, acı, ıstırap ve rahatsızlığı bildirir. **3.** Yorgunluk ifade eder. **4.** Yakınma bildirir. **5.** Usanç veren bir durumun bitişinde, duyulan rahatlamayı belirtir. ◻ **of çekmek,** *Duyduğu sıkıntı, acı ve üzüntü vb. durumu uzun bir "ooff!" sesi ile ifade etmek; oflamak.*|| **of demek,** *Of çekmek; oflamak.*

ofak, [uvat / ufak / ofak] *{ağız} sf.* Küçük; ufak. [DS]

ofalamak, [uv-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir şeyi avuç içinde ezerek ufalamak. [DS]

ofalanmak, [ov-a-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Ufalanmak. [DS]

ofartmak, [ofar-t-mak / obar-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Abartmak. [DS]

ofat, [o+ Ar. vaḳt > ofāt] *(ofa:t) {ağız} zf.* O zaman; o vakit. [DS]

ofidizm, [Fr. ophidisme] *is. tıp.* Yılan zehri ile zehirlenme.

ofis, [Fr. office] *is.* **1.** İş yeri; daire; büro. **2.** Sanayi ve ticaret alanında faaliyet gösteren bazı kamu kurumlarına verilen ad.

ofiyet, [Ar. āfiyyet => ōfiyet] *(o:fiyet) {ağız} is.* Afiyet; sağlık; esenlik. [DS]

ofkalamak, [uv-ka-la-mak / ov-ka-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Avuçlarında sıkarak buruşturmak; sıkıştırmak; ütüsünü bozmak; örselemek. [DS]

oflag, [Alm. **offizier-lager**] *is.* **1.** Subay kampı. **2.** Almanya'da İkinci Dünya Savaşında esir subayların kapatıldığı esir kamplarına verilen ad.

oflağı, [ok-lağı / of-lağı] *{ağız} is.* Oklava. [DS]

oflak, -ğı [? oflak] *{ağız} is.* Et bıçağı. [DS]

oflama, [of *(yans.)* > of-la-ma] *is.* Oflamak eylemi.

oflamak, [of *(yans.)* > of-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* "Of!" sesi çıkararak duyduğu sıkıntı, acı, üzüntü gibi duyguları dışa vurmak. ◻ **oflayıp puflamak,** *Sıkıntısını "Off, puff!" sesleri çıkararak ifade etmek.*

oflan, [? oflan] *{ağız} is.* Sergen; raf. [DS]

oflas, [? oflas] *{ağız} sf.* **1.** İyi; güzel; eksiksiz; tam. **2.** İşe yarar; uygun. **3.** Güzel giyinen; şık. [DS]

oflaz[1]**,** [? oflaz] *{ağız} sf.* **1.** Cömert; konuk sever. **2.** Cesur; kabadayı. **3.** Parası olmadığı halde gösteriş için harcamada bulunan. **4.** Becerikli. **5.** Oturaklı. [DS]

oflaz[2]**,** [? oflaz] *{ağız} sf.* **1.** Taze; körpe. **2.** Gürbüz. **3.** Güzel; yakışıklı. [DS]

oflaz[3]**,** [? oflaz] *{ağız} sf.* Eflatun rengi. [DS]

ofort, [Fr. eau-forte] *is.* **1.** Metal yüzeye koruyucu vernik sürülüp, oyuk meydana getirilmek istenen yer bıçak ucu ile kazındıktan sonra, madeni nitrik asit ile yedirme tekniği. **2.** Bu teknikle yapılan gravür. **3.** Nitrik asitle yedirilmiş bir planş yardımıyla elde edilen estamp; yedirme baskılı resim.

ofot, [o+ Ar. vaḳt > ofōt] *(ofo:t) {ağız} zf.* O vakit; o zaman. [DS]

ofra, [Tat. ukra => nokra] *{ağız} is.* Hayvanların sırtlarında olan hastalık. [DS]

ofris, [Yun. ophrys *(kaş)*] *is. bot.* Çok yıllık bir yer orkidesi.

ofruk, -ğu [obruk / ofruk] *{ağız} is.* **1.** Suyun toprağı oyduğu yer. **2.** Kayalık yerlerdeki oyuklar. [DS]

ofsa, [? ofsa / obsa] *{ağız} is.* Üvendirenin ucundaki demir. [DS]

ofsayt,-dı [İng. off side *(yanlış yön)*] *is. spor.* Futbolda, hücuma geçen takımın en az bir oyuncusunun topla oynadığı anda, rakip takımın kale çizgisine, o takımın en yakın oyuncusundan daha yakın bulunması durumu.

ofset, [İng. offset *(oyarak kalıba çekme)*] *is. matb.* **1.** Kalıp izleri önce kauçuğa, oradan da kâğıda geçirmeye dayanan çift kopyalı baskı türü. **2.** Bu usulde baskı yapan makineye verilen ad. **3.** *sf.* (Kâğıt ya da makine için) bu yöntemle baskı işleminde kullanılan. ◻ **ofset kâğıdı,** *Ofset baskılarda kullanılan kâğıt.*

ofsetçi, [ofset-çi] *is. matb.* Ofset tekniği ile baskı yapan kimse.

off-shore, [İng. off-shore] *(o'fşo:r) sf.* Kıyıdan uzak. ◻ **off-shore bankacılığı,** *Serbest bölgelerde uygulanan, hükûmetin koyduğu kurallarla döviz bulundurma sınırlamaları dışına çıkma, vergi ve harç tahsil etme gibi konularda oldukça serbest bankacılık faaliyetleri.*

oftalmi, [Fr. ophtalmie] *is. tıp.* Gözdeki iltihaplı hastalıklara verilen genel ad.

oftalmolog,-ğu [Fr. ophtalmologue] *is. tıp.* Gözün yapısı, çalışması ve hastalıkları ile uğraşan uzman hekim; göz bilimci.

oftalmoloji, [Fr. ophtalmologie] *is.* **1.** Gözün yapısı, çalışması ve hastalıkları ile uğraşan bilim dalı; göz bilimi. **2.** *tıp.* Bu konu ile ilgili uzman hekimlik dalı.

oftalmoskop,-bu [Fr. ophtalmoscope] *is. tıp.* Gözün içini muayene etmekte kullanılan alet.

oftalmoskopi, [Fr. ophtalmoscopie] *is. tıp.* Gözün içini oftalmoskop ile muayene etme işi.

ofudak, -ğı [of *(yans.)* > of-ut-mak > ofu(d)-ak اوفداق] *{eAT} sf.* Kendini beğenmiş; burnu havada; kibirli. ⊟ **ofudak burun,** *{eAT} Kibirli.*

ofuducu, [ofut-mak > of-ut-ucu اوفودجى] *{eAT} sf.* Burnu havada; kibirli; büyüklenici.

ofuduk, -ğu [of *(yans.)* > of-ut-uk] *{ağız} sf.* Yarınını düşünmeyen; aşırı iyimser olan. [DS]

ofuk, -ğu [of-uk] *{ağız} sf.* (Ceviz için) çürük; içi boş. [DS]

ofulamak, [of *(yans.)* > of-u-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar] [-l(u)-yor]* Yüreği yanmak; acımak. [DS]

ofuldamak, [of *(yans.)* > of-ul-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* Durmadan "of puf" sesleri çıkararak sıkıntısını dışa vurmak. [DS]

ofun, [of *(yans.)* > of-u-n] *{ağız} sf.* Alıngan. [DS] ⊟ **ofun sofun olmak,** *{ağız} 1. Şaşırıp kalmak. 2. Büyük bir üzüntü ile donup kalmak. 3. Coşmuşken birden sinmek. 4. mecaz. Bozulmak.* [DS]

ofundu, [of *(yans.)* > of-u-n-du] *is.* Sıkıntı, oflayıp puflama.

ofuracak, -ğı [of *(yans.)* > of-ur-acak] *{ağız} is.* Ateşi üflemeye yarayan boru. [DS]

ofurcuk, -ğu [of *(yans.)* > of-ur-cuk] *{ağız} is.* Keresteye uygun olmadığı için yakacak olarak kullanılan ağaç. [DS]

ofurmak[1], [of *(yans.)* > of-ur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Üfürmek; üflemek. [DS]

ofurmak[2], [of-ur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Coşmak.

ofurmak[3], [of-ur-mak] *gçsz. f. [-ur]* Sinirlenmek. [DS]

ofurtmak[1], [of *(yans.)* > of-ur-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* **1.** Abartmak; şişirmek. **2.** Öfkeyle kalkıp yürüyüvermek; darılmak. **3.** Taşkınlık yapmak; azmak. [DS]

ofurtmak[2], [of-ur-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* **1.** Başı havada gezmek; çevreye aldırmamak; kibirlenmek **2.** Başını kaldırıp, boynunu uzatarak bir yere bakmak. **3.**Yaptığı şakayı anlatarak gülmek. [DS]

ofurtmak[3], [of-ur-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* **1.** (Hayvan için) bir şeyden ürküp durmak. **2.** (At, eşek, katır vb. hayvan için) çifte atarak koşmak. [DS]

ofutmak, [of-ut-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* (Erkek eşek için) dişi eşeği görünce oyun etmek için kaçmak. [DS]

og[1], [oġ / ō] *{eT} is.* → o[3].

og[2], [oġ] *{eT} is.* **1.** Ara; fasıla. [ETY] **2.** *sf.* Serbest; boş; atıl; çalışmaz durumda olan.

og[3], [*og] *is.* Çocuk.

ogadmak, [oġ *(fasıla)* > oġ-ad-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Ara vermek. [ETY] **2.** *dönşl. f.* Geri kalmak; gecikmek. [ETY]

Ogan, [oġ-an] *{eT} is.* Tanrı; Allah. [EUTS]

ogar, [Ar. aġarr => oġar] *{eT} is.* Alnında beyazlık bulunan at. [DLT]

ogarmak, [oñ-ar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Onarmak. [DS]

ogatmak, [*oḏ-ġa-t-mak > oġa-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Uyandırmak. [EUTS] [Gabain]

ogha, [oghā] *{ağız} ünl.* Sığır durdurma ünlemi. [DS]

ogıl, [oġ-ul / oġ-ıl] *{eT} is.* Oğul; evlat. [ETY] [Tekin]

ogla, [Argu. oġ-ul oġla] *{eT} sf.* Genç; yiğit. [DLT]

oglagu, [*oġ-lā-mak > oġ-lā-ġū] *(oğla:ğu:) {eT} sf.* **1.** Bolluk içinde büyüyen; nazlı. [DLT] [KB] **2.** Şefkatli; nazik; nahif; zarif. [Gabain] [EUTS] **3.** Kibarlık taslayan; asil. [KB] ⊟**oglagu katun,** *{eT} Asaletli kadın.* [DLT]‖ **oglagu kız üni,** *{eT} Kibar kız sesi.* [KB]

oglak, [oġ-ul > oġ(u)l-āk] *(oğla:k) {eT} is.* **1.** Keçi yavrusu; oğlak. [EUTS] [DLT] **2.** Oğlak burcu. [KB] ⊟**oglak ay,** *{eT} İlkbahar.* [DLT]

oglan, [oġ-ul > oġ-(u)l-ān اوغلان / اوغلن] *(oğla:n) is.* **1.** Çocuk; oğlan. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB] **2.** (Kız veya erkek) çocuk. [KB] **3.** Genç adam. [EUTS] [KB] **4.** Oğullar; evlatlar; çocuklar. [DLT] [ETY] [Tekin] ⊟ **oglan ağrısı,** *{eT} Doğum sancısı.*[Bahşayiş]‖ **oglan aşı,** *{eT} Dişbudak veya çam ağaçlarından sızan ve müshil olarak kullanılan zamkımsı madde.* [Bahşayiş]‖ **oglan eylemek,** *{eT} (Kadın için) çocuk doğurmak.* [Bahşayiş]‖ **oglan mısın kız mısın?** *{eAT} İşi başardın mı başaramadın mı?.* [DK]‖ **oglan uşak,** *{eAT} Çoluk çocuk kalabalığı.* [DK]

oglancuk, [oğlan-cuḳ اوغلنجوق] *{eAT} is.* **1.** Küçük oğlan. **2.** Sevimli oğlan. **3.**Yavrucak. [DK]

oglangu, [oġlan-ġu] *{eT} sf.* **1.** Çocuk gibi davranan; nazik. [EUTS] **2.** Çocuk gibi muamele edilen; nazik; şımarık. [Gabain]

oglanlıg, [oġlān > oġlan-lıġ] *{eT} sf.* Oğlanlı; çocuklu.

oglanlık, [oğlan-lık لق اوغلان] *{eT} is.* Çocukluk. ⊟ **oglanlıkdan çıkmak,** *{eT} Çocukluk dönemini bitirip buluğ çağına girmek.* [Bahşayiş]

oglansıg, [oġlān > oġlan-sıġ] *{eT} sf.* Çocuk gibi; çocuk huylu. [DLT]

oglıt, [oġ-ul > oġ(u)l-ıt / oġ(ı)l-ıt] *is.* Oğullar; evlatlar. [ETY] [Tekin]

oglıtmak, [*oġ-ıl-mak > oġ(ı)l-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Üretmek; çoğaltmak. [DLT]

ogmak, [yog-mak *(kalınlaşmak; yoğunlaşmak; pıhtılaşmak)* > og-mak] *f.* → yogmak. [İKPÖy.]

ogr, [oġr] *{eT} is.* **1.** Zaman; vakit; öğür. [EUTS] **2.** Sebep; fırsat. [EUTS]

ogradaçı, [oġra-daçı] *{eT} sf.* Uğrayan; uğrayıcı. [DLT]

ograg[1] [oġ-raġ] *{eT} is.* Dağ yamacı; derenin dönemeci. [DLT]

ograg[2] [oġ-raġ] *{eT} is.* Niyet; kurma; kasıt; uğrama; uğrak. [DLT]

ogragan, [oġ-ra-ġan] *{eT} sf.* Uğrayan. [DLT]

ograglı, [oġ-raġ-lı] *{eT} sf.* Uğramak isteyen. [DLT]

ograglık, [oġ-raġ-lık] *{eT} sf.* Uğramak hakkı olan. [DLT]

ograguçı, [oġ-raġu-çı] *{eT} sf.* Uğrayan; uğrayıcı. [DLT]

ograksık, [oġ-rak-sık] *{eT} sf.* Uğramak hakkı olan. [DLT]

ogralmak, [oġ-ra-l-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Uğranılmak. [DLT]

ogramak, [oġ-ra-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Uğramak; rastlamak. [EUTS] [DLT] [KB] **2.** Karşılaşmak; birleşmek. [EUTS] **3.** Niyet etmek; tertiplemek. [EUTS] **4.** Arzu etmek. [EUTS] **5.** Uymak. [EUTS] **6.** Kastetmek. [EUTS]

ogramsınmak, [oġ-ra-m-sı-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Gerçekte uğramadığı hâlde uğramış gibi görünmek. [DLT]

ograşmak, [oġ-ra-ş-mak / uġra-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Uğraşmak. [DLT] **2.** *{eAT}* Savaşmak; cihat etmek. [Fatih'in Yarlığı]

ograten, [Fr. au gratin] *zf.* Rendelenmiş peynirle.

ogratmak, [oġ-ra-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Yönlendirmek; göndermek. [DLT]

ograyu, [oġ-rā-yu] *{eT} zf.* Hele; bilhassa; özellikle; hassaten. [EUTS]

ogrı, [oġ-rī] *(oğrı:) {eT} is.* **1.** Hırsız; haydut; *{eAT} (aynı).* [DLT] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [KB] [DK] **2.** Hırsızlık. [DLT] **3.** *sf.* Saklanmış; kaçak; gizli. [DLT] **ogrī tuzāk,** *{eT} Gizli tuzak.* [DLT] **oğrı ortağı,** *{eT} Hırsızın işbirlikçisi.* [Bahşayiş]

ogrılamak, [oġ-rī-lā-mak] *(oğrı:la:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Çalmak; hırsızlık etmek. [DLT]

ogrılık, [oġ-rī-lık] *(oğrı:lık) {eT} is.* Hırsızlık. [DLT] [KB]

ogrın, [oġ-rī-n] *{eT} zf.* **1.** Haydutça (?). [EUTS] **2.** Gizlice. [KB]

ogrınta, [oġ-rī-n-ta] *{eT} zf.* Uğrunda. [EUTS]

ogrug, [oġur-mak > oġ(u)r-uġ / oġrūġ / ōruk / ovrüg] *{eT} is.* **1.** Kemiğin ek yerleri. [DLT] **2.** Bel kemiğinin boyuna birleştiği yer. [DLT] **3.** Dağ yamacının döndüğü ve dağın bitmiş göründüğü yer. [DLT] **4.** Derenin büklüm yeri. [DLT]

ogrulayu, [oġ-ru-layu] *{eT} zf.* Hırsız gibi. [DLT]

ogrulmak, [oġur-mak > oġ(u)r-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Kemik yarılıp ayrılmak. [DLT]

ogruşmak, [oġur-mak > oġ(u)r-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Kemik yarmakta yardım ve yarış etmek. [DLT]

ogsamak, [oġ-sa-mak] *{eT} dönşl. f. [-r]* → ohşamak. [EUTS]

ogsüz, [ök-süz > og-süz] *{ağız} sf.* Öksüz. **ogsüz çiçeği,** *{ağız} Karçiçeği; kardelen.* [DS]

ogşagu, [yoġ-mak / oġ-mak *(kalınlaşmak; yoğunlaşmak; pıhtılaşmak)* > oġ-(u)ş-a-mak > oġ-ş-a-ġu] *is.* **1.** Okşanacak şey. [İKPÖy.] **2.** Oyuncak; yapma bebek. [İKPÖy.]

ogşamak, [yoġ-mak / oġ-mak *(kalınlaşmak; yoğunlaşmak; pıhtılaşmak)* > oġ-(u)ş-a-mak] *gçsz. f. [-r]* → ohşamak. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.]

ogşatı, [oġ-mak > oġ(u)ş-at-ı] *{eT} sf.* → ohşatı. [Gabain]

ogşatmak, [oġ(u)şa-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Benzetmek. [Gabain]

oguk, [oġuk / uġuk] *{eT} is.* Çizme. [DLT]

ogul, [yoġ-mak / oġ-mak *(yoğunlaşmak; vücut bulmak)* > oġ-(u)l / oġ-(ı)l] *is.* **1.** Çocuk; evlat. [DLT] [ETY] [Gabain] [KB] **2.** Oğul. [DLT] [ETY] [İKPÖy.] [Gabain] [EUTS] **3.** Genç. [KB] **ogul kazanmak,** *{eAT} 1. Oğlu olmak. 2. Oğul yetiştirmek; oğul büyütmek.* [DK]|| **ogul kız,** *{eT} Kız çocuğu.*|| **ogul oglı,** *Oğlunun oğlu; erkek torun.* [Bahşayiş]|| **ogul vermek,** *{eAT} 1. (Kadın için) oğlan doğurmak. 2. (Allah için) oğul ihsan etmek.* [DK]

ogulamak, [og-u-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir şey üzerine sıcak soluk vermek; hohlamak. [DS]

ogulçuk, [oġul-çuk] *{eT} is.* Ana rahmi; oğulduruk. [DLT]

ogulkıya, [oġul-kıyā] *{eT} is.* Çocukcağız. [EUTS]

ogullu, [oġul-lu] *{eAT} sf.* Oğlu olan; oğul sahibi olan. [DK]

ogullug, [oġul-luġ] *{eT} sf.* **1.** Çocuğa ait. [EUTS] **2.** Çocuklu.

ogulluk, [oġul-luk] *{eT} is.* Oğulluk; evlatlık. [EUTS]

ogulmuk, [oġul-muk] *{eT} is.* Üstüne hatıl atılmak için uzatılmış olan düz direk. [DLT]

ogun, [oġun / oġan] *{ağız} is.* → Oğan. [DS]

ogunduruk, [og-un-duruk] *{ağız} is.* Yaşlı kimsenin yanında kalan çocuk; torun. [DS]

oguntu, [og-untu] *{ağız} is.* Ayran çökeleğinin kurusu. [DS]

ogur[1] [oġur] *{eT} is.* **1.** Zaman; vakit. [DLT] [EUTS]

2. Sebep. [EUTS] **3.** Bir işte imkân ve fırsat. [DLT] [EUTS] **4.** Karşılık; ivaz. [DLT] **5.** Uğur. [KB] **ogur bolmak,** *{eT} Yol hayırlı uğurlu olmak.* [DLT]

ogur[2] [oğur] *{eT} sf. is.* **1.** Hırsız. [İKPÖy.] **2.** Saklanmış; kaçak. [İKPÖy.]

oguramak, [oğur-ā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Niyetlenmek; yapmak istemek; yapmayı düşünmek. [EUTS]

ogurga, [oğur-ġa] *{eT} is.* Omur; omurga; fıkra. [Gabain]

ogurka, [oğur-ka] *{eT} is.* Eğe kemiği; omurga. fıkra. [EUTS]

ogurlamak, [oġrī-lā-mak / oğur-lā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** Vaktinde yapmak. [DLT] **2.** Çalmak; hırsızlık etmek. [DLT] [EUTS] [Gabain]

ogurlanmak, [oğur-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Vakti yaklaşmak; **2.** Uğurlamak; uğurlu olmak. [DLT] **3.** Bağışlanan şeyin karşılığını almak. [DLT]

ogurlug, [oğur-luġ] *{eT} sf.* Vakitli; zamanlı. **ogurlug bolmak,** *{eT} Sırasında ve yerinde olmak.* [DLT] | **ogurlug iş,** *{eT} Vaktinde ve yerinde yapılan iş.* [DLT]

ogurluk[1] [oġrī-lık / oğur-luk] *{eT} is.* → ogrılık.

ogurluk[2] [oğur-luk] *{eT} sf.* Karşılık; ivaz olan. [DLT]

ogurmak, [oğur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kemik yarıp ayırmak. [DLT]

ogurta, [oğur-ta] *{eT} zf.* Bir zaman; vaktiyle. [EUTS]

ogus, [oġ-us] *{eT} is.* Kabile; soy sop; aile; klan; nesil. [EUTS]

oguş, [yoġ-mak / oġ-mak *(yoğunlaşmak)* > oġ-(u)ş] *{eT} is.* **1.** Erkek evlat. [İKPÖy.] **2.** Kabile; nesil; boy; oymak; hısım akraba; soy. [ETY] [DLT] [İKPÖy.]

oguşlanmak, [oğuş-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Aile, hısım sahibi olmak. [DLT]

oguşlug, [oġ-uş-luġ] *{eT} sf.* Aile, hısım sahibi olan. [DLT]

oguz[1] [aġuz / oğuz] *{eT} is.* İlk süt; ağız. [EUTS]

oguz[2] [ok-uz / oġ-uz] *{eT} is.* **1.** Oklar. [Sümer] **2.** *öz. is.* Oğuz Boyu. **3.** Oğuz ülkesi. **Oguz'a çıkmak,** *{eAT} Oğuz boyuna varmak; Oğuzların oturduğu yere çıkıp gelmek.* [DK] | **Oğuz'dan çıkmak,** *{eAT} Oğuz boyunun olduğu yerden ayrılmak; Oğuzların oturduğu yeri bırakmak.* [DK] | **Oğuz-nāme,** *{eAT} Oğuz destanı.* [DK]

oğ[1], [oñ > oğ] *{ağız} sf.* **1.** (Yer için) kalabalık olmayan; tenha. **2.** *is.* Kafa dinçliği. [DS]

oğ[2], [oñ > oğ / öñ] *{ağız} is.* Ön. [DS]

oğaççа, [oğaç-ça] *{ağız} sf.* **1.** Güzel; iyi. **2.** Yakışıklı. [DS]

oğadar, [o+kadar] *{ağız} zf.* O kadar; o denli. [DS]

oğaddin, [o+kadar ?] *{ağız} zf.* → oğadar. [DS]

oğalak, -ğı [oğlak > oğalak] *{ağız} is.* Oğlak. [DS]

oğalamak, [oğ-ala-mak] *gçl. f. [-r] [-(ı)-yor]* **1.** → ovalamak. **2.** *{ağız}* Parçalamak. [DS]

oğalanbaç, [oğalama+aş] *{ağız} is.* Ufalanmış yufka ekmeği, peynir ve tarhana ile yapılan bir tür yemek. [DS]

oğamaç, [oğ-ma+aş] *{ağız} is.* **1.** Ovmaç. **2.** Yufka ekmeği yağda kızartılarak yapılan bir yemek. [DS]

oğamak, [oñ-ar-mak > oğa-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-ğ(u)-yor]* Onarmak. [DS]

Oğan, [uġan / oġan > oğan] *{ağız} is.* Tanrı. [DS]

oğarlamak, [oğrı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Çalmak. [DS]

oğarmak, [oñ-ar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Yeniden bir şey yapmak. **2.** Bozulmuş, dağılmış şeyleri düzeltmek; düzenlemek; onarmak. **3.** Paylamak. [DS]

oğarman, [oñ-ar-mak > oğar-man] *{ağız} is.* Onarıcı; tamirci; usta. [DS]

oğart[1], [oñ+art ?] *{ağız} is.* Kumaşın dış yüzü. [DS]

oğart[2], **-dı** [oñ > oğar-t] *{ağız} sf.* Doğru dürüst; iyi. [DS]

oğartlamak, [oñ-ar-mak > oñ-ar-t-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Onarmak. [DS]

oğartma, [oñ > oğar-t-ma] *{ağız} zf.* **1.** Doğru; düz. **2.** *sf.* (Kumaş vb. için) düz yüz; üst; parlak taraf. [DS]

oğat, [oñ-at] *{ağız} sf.* Doğru dürüst; düzgün; iyi. [DS]

oğatça, [oñ-at-ça] *(oğa'tça) {ağız} zf.* Güzelce; iyice. [DS]

oğatlamak, [oñ-at-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Onarmak. [DS]

oğatlatmak, [oñ-at-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Onartmak. [DS]

oğaz, [övez / üvez] *{ağız} is.* Üvez ağacı ve meyvesi. [DS]

oğcalamak, [uv-ca-la-mak / avuç-a-la-mak / oğ-ca-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir şeyi iki avuç arasına alarak sıkıp ezmek; ufalamak; ovcalamak. [DS]

oğculamak, [uvca-la-mak / oğcu-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* → ovcalamak. [DS]

oğdurmak, [oğ-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* → ovdurmak.

oğeç, [oğeç / öğeç / öveç] *{ağız} is.* Enenmiş erkek koyun veya keçi. [DS]

oğendere, [Yun. vukendri => öğendere / övendere] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

oğey, [ög-ey > oğey] *{ağız} is.* Üvey. [DS]

oğeze, [öneze / öğeze] *{ağız} is.* Üstü ve çevresi kapalı av bekleme yeri. [DS]

oğlağı, [ok-lağı] *{eAT} is.* → oklağı.

oğlağ, [oğlak / oğlağ] *{ağız} is.* Keçi yavrusu; oğlak. [DS]

oğlah, [oğlak / oğlaḫ] *{ağız} is.* Oğlak. [DS]

oğlak,-ğı [oġul > oğ(u)l-āk *(çocukcağız)*] *is.* **1.** Keçi yavrusu. **2.** *gök b.* (Baş harfi büyük yazılır) gözle ayırt edilebilen yıldızlardan burçlar kuşağı takımyıldızlarında, parlaklığı üçüncü kadirden bir çift takımyıldızın adı; Cedi, *(Capricornus).* **3.** Yıldız

falcılığında, 22 Aralık ile 21 Ocak günleri arası dönemi kapsayan burçlar kuşağının Yay ile Kova arasında yer alan onuncu burcu. 🗗 **Oğlak başlı,** *{ağız} Kuyruklu yıldız.* [DS]|| **Oğlak dönencesi,** *Güneşin, güney yarıkürenin 23° 27'lık enleminde, kuzey yarıkürede gecelerin en uzun, gündüzlerin en kısa olduğu 23 Aralık günü öğle üzeri dimdik durduğu çember; kış dönencesi.*|| **oğlak evsini,** *{ağız} Yeni doğmuş oğlakları barındırmak amacıyla toprak altına yapılmış, altına kuru gübre, saman artığı vb. serilmiş, üstü örtülü bir tür dam.* [DS]|| **oğlak gelini** (gelimi), *{ağız} Öğleye doğru; kuşluk.* [DS]|| **oğlak yakmak,** *{ağız} Yavrusu olmayan keçiye, başka keçilerin yavrularını kendi yavrusu imiş gibi alıştırmak.* [DS]

oğlakkarası, [oğlak+kara-s-ı] *{ağız} is.* Kara üzüm. [DS]

oğlakkıran, [oğlak+kır-an] *{ağız} is.* Kuzey batıdan esen yel; karayel. [DS]

oğlakman, [oğlak-man] *{ağız} is.* İki yaşındaki oğlak. [DS]

oğlama, [oğla-ma] *{ağız} is.* İki yaşında iken yavrulayan keçi. [DS]

oğlaman, [oğla-man] *{ağız} is.* Bir yaşında iken yavrulayan koyun veya keçi. [DS] 🗗 **oğlaman oğlağı,** *{ağız} Zamanından önce doğuran davarın yavrusu.* [DS]

oğlan, [oğul-an > oğlan *(çocuklar)*] *is.* **1.** *{eAT}* Cinsiyet ayırımı yapılmaksızın çocuk; evlat. **2.** Cinsiyeti erkek olan çocuk; erkek çocuk. *{eAT} (aymı)* **3.** Genç erkek. **4.** (Düğün, nişan vb.nde) damat evi ile taraftarlarına verilen ad. **5.** Cinsel bakımdan erkeklerin zevkine hizmet eden sapık erkek çocuk; pasif eşcinsel erkek. **6.** İskambil kâğıtlarından valeye verilen ad; bacak; fanti. 🗗 **oğlan adam,** *{eAT} Delikanlı.*|| **oğlan ağrısı,** *{eAT} Doğum sancısı.*|| **oğlana kalmak,** *{eAT} (Kadın için) hamile kalmak.*|| **oğlan aşı,** *{ağız} Bir tür zamk; kudret helvası.* [DS]|| **oğlan boncuğu,** *{ağız} Bayılmaya neden olan bir çocuk hastalığı.* [DS]|| **oğlan burusu,** *{eAT} Doğum sancısı.*|| **oğlandan kalmak,** *{eAT} (Kadın için) doğurganlığını yitirmek.*|| **oğlandan kızdan kesilmek,** *{ağız} Çok korkmak.*|| **oğlan elması,** *{ağız} Yaban gülünün fındık büyüklüğündeki meyvesi; kuşburnu.* [DS]|| **oğlan eşi,** *{eAT} Meşime; plasenta.*|| **oğlan evi,** *Nişan ve düğün törenlerinde damadın ailesi, evi ya da tarafı.*|| **oğlan eylemek,** *{eAT} Çocuk doğurmak.*|| **oğlan kolu,** *{ağız} 1. Yolların köşeli yeri; dönemeç. 2. Kol böreği.* [DS]|| **oğlan otu,** *{eAT} {ağız} Ağız ve karın ağrılarını geçirmekte kullanılan bir tür ot; oğul otu; melisa.* [DS]|| **oğlan övü,** *{ağız}* → oğlan evi. [DS]|| **oğlan uşak,** *{eAT} 1. Çoluk çocuk. 2. Çocuk kalabalığı.*|| **oğlan yaşı,** *{eAT} Çocukluk çağı.*|| **oğlan yatağı,** *{eAT} Döl yatağı; rahim.*

oğlancı, [oğlan-cı] *is.* ve *sf.* (Erkek için) erkeklerle cinsel ilişkiye girmek suretiyle tatmin olan aktif cinsel sapık; kulampara.

oğlancık, -ğı [oğlan-cık] *is.* **1.** *{eAT}* Küçük çocuk. **2.** Küçük ve sevimli erkek çocuk. **3.** Acınacak durumda olan oğlan; zavallı oğlan.

oğlancılık, -ğı [oğlan-cı-lık] *is.* Erkek çocuklarla cinsel ilişkiye girerek cinsel isteklerini tatmin etme eylemi; oğlancı olma durumu; kulamparalık.

oğlancuk, -ğu [oğlan-cuk] *{eAT} is.* Küçük çocuk; çocuk.

oğlanlık, -ğı [oğlan-lık] *{ağız} is.* Küçük çocuklarda yüksek ateş nedeniyle görülen baygınlık durumu; havale. [DS] 🗗 **oğlanlık olmak,** *{ağız} Havale geçirmek.* [DS]

oğlaz, [oğ(u)l-az] *{ağız} is.* Börülce. [DS]

oğma, [oğ-ma / ov-ma] *{ağız} is.* **1.** Kuskus. **2.** Baharatlı çörek. [DS]

oğmaç, [oğ-maç] *is.* → ovmaç. 🗗 **oğmaç aşı,** *{ağız}* → ovmaç. [DS]|| **oğmaç çorbası,** *{ağız}* → ovmaç. [DS]

oğmadık, -ğı [oñ-ma-dık] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz. **2.** Hesabını bilmeyen; ölçüsüz davranan. [DS]

oğmak, [oğ-mak] *gçl. f. [-ar]* → ovmak.

oğnü, [öñ-ü] *{ağız} is.* Önü. [DS]

oğocu, [oğ-ucu / ovucu] *{ağız} is.* Bazı karın hastalıklarını ovarak iyileştiren halk hekimi. [DS]

oğoç, [öğeç / öveç] *{ağız} is.* Bir ile iki yaş arasındaki erkek koyun. [DS]

oğor, [oğur] *{ağız} is.* → oğur. [DS]

oğorlamak, [oğrı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Çalmak. [DS]

oğorsemek, [öğür-se-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(i)-yor]* (Dişi hayvan için) çiftleşmek istemek; kızışmak. [DS]

oğra[1], [uğ-ra / oñra] *{ağız} is.* Yufkanın yapışmaması için serpilen un; uğra. [DS]

oğra[2], [oñra] *{ağız} is.* Çorak topraklı tarlaların üstünde oluşan tuz gibi beyazlık. [DS]

oğrah, [uğra-k / oğraḫ] *{ağız} is.* **1.** İki yolun birleştiği yer; geçit yeri. **2.** Yol üstünde konaklama, dinlenme yeri. **3.** İskele, istayon vb. taşıt bekleme yeri; durak. [DS]

oğrak[1], **-ğı** [uğra-k] *{ağız} is.* **1.** Çok uğranılan yer. **2.** İstasyon; uzun yollardaki dinlenme yerleri. **3.** Durak. [DS]

oğrak[2], **-ğı** [uğra-k] *{ağız} is.* **1.** Cinlerin çarptığına inanılan bir tür hastalık. **2.** Cin, peri topluluğu. [DS]

oğrak[3], **-ğı** [oğra-k اوغراق] *{eAT} is.* Orak.

oğramak, [uğra-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(u)-yor]* Başvurmak. [DS]

oğraş, [uğra-ş] *{ağız} is.* Savaş. [DS]

oğrı, [oğrı] *{ağız} is.* → oğru. [DS]

oğrılamak, [oğrı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → uğrulamak. [DS]

oğru, [oġrı > oğru] *{ağız} is.* **1.** Gizli yapılan iş. **2.** Hırsız. [DS]

oğrulamak, [oġrī > uğru-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Çalmak; uğrulamak. [DS]

oğrun, [oġrī > oġrı-n > oğru-n / uğrun] *{ağız} zf.* Gizli; saklı; uğrun. [DS] 🗗 **oğrun oğrun,** *{ağız} Gizli gizli, saklı saklı.* [DS]

oğsak, [oğ-sa-k] *{ağız} is.* Yavrusu ölü doğmuş ya da doğduktan sonra ölmüş koyun veya keçi. [DS]

oğsevi, [öğseği] *{ağız} is.* Ucu yanmış odun parçası. [DS]

oğsuz, [oğ-suz] *{ağız} sf.* (Hayvan için) yavrusu ölen. [DS]

oğşamak[1], [oḫ *(yans.)* > oḫ-(ı)ş-ā-mak > okşa-mak / oğşa-mak اوغشماق] *{eAT} gçl. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Taltif etmek; okşamak.

oğşamak[2], [oġşā-mak > oğşa-mak] *{eAT} gçl. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Benzemek.

oğşemek[1], [oġşā-mak *(benzemek)* > oğşa-mak] *gçl. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Bir kimsenin gülünç yanlarını ve kusurlarını ortaya çıkarmak.

oğşemek[2], [oḫ *(yans.)* > oḫ-(ı)ş-ā-mak > okşa-mak / oğ-şe-mek] *gçl. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Okşamak.

oğşurtmak, [oğ-ş-ur-t-mak] *gçl. f. [-ur]* Abartmak.

oğul, -ğlu [ok *(boy, soy)* / ög *(ana)* > oġ-ul *(döl)* > oğul اوغول] *is.* **1.** Anne ve babaya göre erkek çocuk. *{eAT} (aynı)* **2.** Hanedan ve soy adlarını belirtmek için kullanılır. *Osmanoğulları, Karamanoğlu.* **3.** Bazı isim ve sıfatların anlamını pekiştirmek için arada kullanılır. *çalışkan oğlu çalışkan.* **4.** *üinl.* Yaşlı kişiler tarafından kendinden küçük erkeklere hitap sözü olarak kullanılır. **5.** Toplumsal hayat yaşayan bazı böceklerle özellikle arılarda, ana arı ile birlikte kovandan ayrılan arı topluluğu. **6.** *hrist.* Teslisin ikinci kişisi; Hz. İsa; "Tanrının oğlu". **7.** *{ağız}* Ekinin art arda çıkardığı başak. [DS] **8.** *{eAT}* Yavru. 🗗 **oğlu olmak,** *Erkek evladı dünyaya gelmek.*|| **oğul ateşi,** *{ağız} Çocuğu ölen ailenin üzüntüsü.* [DS]|| **oğul balı,** *{ağız} 1. Oğul arıların yaptığı, petekleri açık renk ve gözeleri dolgun bal. 2. Çok tatlı. 3. Çok güzel, eksiksiz.* [DS] *4. mecaz. Bir anne ve babaya göre oğuldan olan torun.*|| **oğuldan kızdan kalmak,** *{eAT} (Kadın için) doğurganlığını yitirmek.*|| **oğul döl,** *biy. Yavru.*|| **oğul edinmek,** *{eAT} Evlat edinmek.*|| **oğul hücre,** *biy. Bir hücrenin bölünmesi ile meydana gelen iki yeni hücreden her biri.*|| **oğul kız getirmek,** *{eAT} (Kadın için) çocuk yapmak; çocuk doğurmak.*|| **oğul oğlancık,** *{eAT} Çoluk çocuk.*|| **oğul oğlu,** *{eAT} Çocuğunun çocuğu; torun.*|| **oğul oğul,** *Bölük bölük; gruplar hâlinde.*|| **oğul oğula,** *{eAT} Evlattan evlada.*|| **oğul okumak,** *{eAT} Evlat edinmek.*|| **oğul otu,** *bot. Ballıbabagillerden, çok dallı, beyaz çiçekli, haziran ayında çiçek açmadan devşirilerek halk hekimliğinde kalbi kuvvetlendirici olarak kullanılan otsu bitki; kovan otu, (Melissa).*|| **oğul uşak,** *Çocuklar ve torunların tümü.*|| **oğul verme,** *Ana arı ile birlikte bir kısım arı topluluğunun kovandan ayrılıp yeni bir kovan oluşturması.*

oğulcuk, -ğu [oğul-cuk] *is.* **1.** Küçük oğul. **2.** *bot.* Bitki tohumlarında, bir kökçük ile bir filizcikten meydana gelen asal kısım. **3.** *zool.* Döllenmiş yumurtacığın, gelişmeye başladığı andan dölüt oluncaya kadar geçen evredeki adı; rüşeym; embriyon.

oğulçeken, [oğul+çek-en] *is.* Oğulu kovana çekmek için boş kovana sürülen arıların hoşlandığı uçucu kokulu madde.

oğuldak, -ğı [oğul-da-k] *{ağız} is.* Ekinin sonradan verdiği başak. [DS]

oğulduruk[1], **-ğu** [oğul-duruk] *{ağız} is.* **1.** Döl yatağı; rahim. **2.** Soy sop. [DS]

oğulduruk[2], **-ğu** [oğul-duruk اوغولدروق] *{eAT} is.* Bitkilerin dibinden süren filiz.

oğulduruklanmak, [oğul-duruk-la-n-mak اوغولدروقلنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* (Bitki için) dibinden filiz sürmek; filizlenmek.

oğullanma, [oğul-lan-ma] *is.* Oğullanmak eylemi.

oğullanmak, [oğul-lan-mak] *gçsz. f. [-ır]* (Arı için) oğul vermek; oğul verir duruma gelmek.

oğullu, [oğul-lu] *sf.* Oğlu olan; oğul sahibi olan.

oğulluk,-ğu [oğul-luk اوغوللق] *is.* **1.** Oğul olma durumu. **2.** Oğul hak ve yetkisi taşımak. **3.** *{eAT} {ağız}* Evlatlık. [DS] **4.** *{ağız} {eAT}* Üvey oğul. [DS] **5.** *{ağız}* Damat. [DS] **6.** *{ağız}* Kardeşlik. [DS] 🗗 **oğulluk kul,** *{eAT} Evlat edinilmiş köle.*

oğulmak, [oġ-mak *(başkalaşmak; bozulmak)* > oġ-ılmak > oğ-ul-mak] *dönşl. f. [-ur]* ➔ ovulmak.

oğulsak, -ğı [oğul-sa-k] *{ağız} is.* Süt veren koyun. [DS]

oğulsuz, [oğul-suz] *sf.* **1.** Oğlu olmayan; oğul sahibi olamayan. **2.** *{ağız} is.* Süt veren koyun. [DS]

oğulşak, -ğı [oğul-sa-k] *{ağız} is.* Yavrusu yokken süt veren hayvan. [DS]

oğultmak, [oñ-ul-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Hastalığını iyi etmek; tedavi etmek. [DS]

oğuncu, [oñ / öñ > oğun-cu] *{ağız} is.* Öncü. [DS]

oğundurmak[1], [oğ-un-dur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* **1.** Bir kimseyi kıvranacak derecede incitmek. **2.** Canını yakmak. **3.** Heyecana düşürmek. [DS]

oğundurmak[2], [uv-un-mak > oğun-dur-mak] *{ağız}* **1.** *dönşl. f. [-ur]* Acıdan kıvranmak. **2.** Sessizce çırpınıp dövünmek. [DS]

oğundurmak[3], [uv-mak > oğ-un-dur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Ovuşturmak; ovalamak. [DS]

oğunduruk[1], **-ğu** [oğul-duruk ?] *{ağız} is.* Tükenmekte olan büyük bir ailenin küçük çocukları. [DS]

oğunduruk[2], **-ğu** [oğul-duruk] *{ağız} is.* Genç çam ağacı. [DS]

oğunduruk[3], **-ğu** [oğ-un-dur-uk] *{ağız} is.* Bir tür ekin hastalığı. [DS]

oğunmak[1], [oğ-mak *(başkalaşmak)* > oğ-ı-n-mak > oğ-un-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* **1.** Soluğu kesilmek; tıkanmak. **2.** Çok ağlamaktan güçsüz kalmak; bayılır gibi olmak; bayılmak. **3.** (Yaralı için) acıdan kıvranmak; çırpınmak. **4.** Üzülmek; yaptığına acınmak. **5.** (Dişi hayvan için) gebe kalmak. [DS]

oğunmak[2], [oğ-un-mak / uğ-un-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* (Topaç vb. için) çok hızlı dönmek; dönme hızının gözle takibi mümkün olmadığı için durur-muş gibi görünmek. [DS]

oğunmak[3], [oğ-mak *(ovmak)* > oğ-un-mak] *dönşl. f. [-ur]* → ovunmak.

oğur[1], [*eT.* oğ-mak > oğ-ur] *{ağız} is.* **1.** İneklerin çiftleşme isteme durumu; kızına. **2.** Döl. [DS] 🗗 **oğura gelmek,** *{ağız} (İnek için) kızışmak; çiftleşmek istemek; boğa istemek.* [DS]|| **oğur etmek,** *{ağız}* → oğura gelmek. [DS]|| **oğur yapmak,** *{ağız}* → oğura gelmek.[DS]

oğur[2], [*eT.* oğrı] *{ağız} is.* Hırsız. [DS]

oğur[3], [oğur] *{ağız} sf.* Sıkı fıkı; dost. [DS]

oğur[4], [uğur / oğur] *{ağız} is.* Uğur. [DS] 🗗 **oğur gelmek,** *{ağız} Uğurlu gelmek.* [DS]

oğur[5], [oğur] *{ağız} is.* Et beni. [DS]

oğurcak, -ğı [oğur-cak] *{ağız} is.* Yün bükmeye yarayan araç. [DS]

oğurçu, [oğur / oğrī > oğur-çu] *{ağız} sf.* Hırsız. [DS]

oğurlamak[1], [oğur / oğrī > oğur-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Çalmak; hırsızlık etmek. [DS]

oğurlamak[2], [uğur-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Yolcu geçirmek. [DS]

oğursak, [oğur-sa-k] *{ağız} is.* **1.** Süt veren koyun. **2.** Kısır hayvan. [DS]

oğursuz, [oğur-suz] *{ağız} sf.* **1.** Süt veren hayvan; oğursak. **2.** Tembel; uyuşuk. [DS]

oğurttan, [oğur *(zaman)* > oğur-t-tan] *{ağız} zf.* **1.** Bir kezde; bir defada. **2.** Birdenbire; ansızın; anlamadan. [DS]

oğuş[1], [*eT.* oğuş] *{ağız} is.* Erkek evlat. [DS]

oğuş[2], [oñ-uş / oğuş] *{ağız} sf.* (Ürün vb. için) bereketli; çok. [DS]

oğuşmak, [oğuş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ur]* Yarışmak. [DS]

oğuşturmak, [oğ-mak *(ovmak)* > oğ-ı-ş-tır-mak > oğ-uş-tur-mak] *dönşl. f. [-ur]* → ovuşturmak.

Oğuz, [ok-uz > oğ-uz] *is.* On birinci yy.da Harizm bölgesinde toplu olarak yaşayan, daha sonraları batıya doğru göçerek bugünkü Türkmen, Azerî, Gagavuz ve Türkiye Türklerinin aslını oluşturan bir Türk boyu.

oğuz[1], [ok-uz > oğ-uz اوغوز] *{eAT} sf.* **1.** Kalbinde hiçbir kötülük taşımayan; saf ve iyi huylu; temiz kalpli; iyi yaradılışlı; mübarek. **2.** (Genç için) gürbüz; güçlü; sağlam. **3.** (Kişi için) uslu. **4.** İyi arkadaş; dost.

oğuz[2], [oğuz اوغوز] *{ağız} sf.* **1.** Cana yakın olmayan; ilgi çekmeyen. **2.** Anlayışı kıt olan; ahmak; gabi. *{eAT} (aynı)* **3.** (Kişi için) deneyimsiz. [DS] 🗗 **oğuz ıslatan,** *{eAT} Ahmak ıslatan; çisenti.*

Oğuzca, [oğuz-ca] *is.* Göktürkçenin devamı olarak gelişen ve Oğuz boylarının konuştuğu Türk lehçesi; Batı Türkçesi.

oğürga, [*eT.* oñur-ġa] *{ağız} is.* Kaburga kemiği. [DS]

oh[1], [oh *(yans.)*] *is.* Soluk ile ısıtmayı ve bu amaçla hohlamayı anlatan kök. [Zülfikar] *oh-la-mak*

oh[2], [oh *(yans.)*] *ünl.* **1.** Kullanıldığı yer ve sesin tonuna göre çeşitli duyguları belirtmekte kullanılır. **2.** Beğenme ve hayranlık ifade eder. **3.** Sevinme ve memnun olma durumunu bildirir. **4.** Rahata erme, sıkıntıdan kurtulma ifade eder. **5.** Şefkat ve teşvik belirtir. **6.** Kötü duruma düşen bir kimseyi kızdırmak için ya da onun durumuna sevinme, nispet etme ifadesi olarak kullanılır. **7.** Alay ya da gizli bir kıskançlık belirtisi olarak kullanılır. 🗗 **oh çekmek,** *Kötü duruma düşen birisinin durumuna sevindiğini söz ve davranışları ile belli etmek; "Oh olsun!" demek.*|| **oh demek,** *Rahat ve huzura kavuşmak; iyi gün görmek.*|| **Oh olsun!** *Kendisine yapılan uyarılara aldırmayan ve sonunda kötü duruma düşen kimseye "çok iyi oldu; çok sevindim" anlamında söylenen söz.*

oh[3], [ok / oḫ اوخ] *{eAT} {ağız} is.* Ok. [DK] [DS] 🗗 **oha düşmek,** *{eAT} Ok ile vurulmak; ok değmek.* [DK]|| **oha sançılmak,** *{eAT} Okla vurulmak.* [DK]|| **oh dokunmak,** *{eAT} Okla vurulmak; ok değmek.* [DK]|| **oh serpmek,** *{eAT} Ok yağdırmak.* [DK]|| **ohuna sancılmak,** *{eAT} Kendi oku ile vurulmak; kendi oku bir yerine saplanmak.* [DK]|| **oh urmak,** *{eAT} Ok atmak; ok ile vurmak.* [DK]|

oh[4], [ok / oḫ] *{ağız} is.* **1.** Yön. **2.** Sıra. [DS]

oh[5], [ok / oḫ] *{ağız} is.* **1.** Tahta döşeme. **2.** Sabanın toprak dışında kalan uzun, ağaç bölümü. [DS]

oha[1] [oha *(yans.)*] *(o:ha) ünl.* **1.** Büyükbaş hayvanları durdurmak için söylenen söz. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Öküz sürme ünlemi. [DS]

oha[2], [ohā] *(o'ha:) {ağız} ünl. kaba.* Uygunsuz veya kaba bir davranışta bulunan kimseyi uyarmak amacıyla söylenen söz. [DS]

ohah, [ohah *(yans.)*] *{ağız} ünl.* Sığır durdurma ünlemi. [DS]

ohak, [Far. ? oḫāk] *(oha:k) {eT} is.* Kayısı suyu; kayısı şerbeti. [DTL]

ohalamak, [oh *(yans.)* > oh-a-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Yorulmak. **2.** Dinlenmek. **3.** Kakılıp kalmak; hiçbir yere gidememek. [DS]

ohandere, [Yun. vukendri => üvendire] *{ağız} is.* Değnek; sopa; üvendire. [DS]

ohanet, [Ar. iḥānet ? > ohanet] *{ağız} is.* Hınç. [DS]

ohar, [? oḫar اوخار] *{eAT} is.* Balıkçıl.

oharı, [yok-ġarı > yukarı] *{ağız} zf.* Yukarı. [DS]

oharkı, [ohar-kı] *{ağız} zf.* Yukarıdaki; yukarıki. [DS]

ohba, [? oḫba] *{ağız} is.* Bilgiçlik taslayan kimse. [DS]

ohcuk, -ğu [oh *(yans.)* > oh-cuk] *(o'hcuk) {ağız} ünl.* Çocuklar arasında "oh olsun" anlamında kullanılan söz. [DS]

ohcur, [uçkur > oḫcur] *{ağız} is.* Uçkur. [DS]

ohımak, [oḫı-mak / okı-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** Okumak. [EUTS] **2.** Çağırmak; davet etmek; *{eAT} (aynı).* [EUTS]

ohımışlıg, [oku-muş-luk / oḫı-mış-lıġ] *{ağız} is.* Okuryazarlık. [DS]

ohla, [ok-lağı > oḫlā] *(ohla:) {ağız} is.* Oklava. [DS]

ohlağa, [ok-lağı > oḫlağa] *{ağız} is.* Oklava. [DS]

ohlamak[1], [hoh *(yans.)* > hoh-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* → hohlamak. [DS]

ohlamak[2], [ok > ok-lā-mak / oḫ-lā-mak اوخلمق] *{eAT} gçl. f. [-r]* Ok ile vurmak; oklamak. [DK]

ohlamak[3], [ok-la-mak > oḫ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-(u)-yor]* **1.** Nazar değdirerek öldürmek. **2.** Vurmak. [DS]

ohlanmag, [ok-la-n-mak > oḫla-n-maġ] *{ağız}* → ohlanmak (2). [DS]

ohlanmak, [ok-lā-mak > oḫla-n-mak] *edil. f. [-ır] [eAT. -ur]* **1.** *{eAT}* Ok ile vurulmak; oklanmak. [DK] **2.** *{ağız}* Nazar değmesi ile ansızın ölmek. [DS]

ohlav, [ok-lağı > oklav] *{ağız} is.* Oklava. [DS]

ohlavı, [ok-lağı > oḫlavı] *{ağız} is.* Oklava. [DS]

ohlavi, [ok-lağı > oḫlavi] *{ağız} is.* **1.** Karaağaçgillerden bir ağaç. **2.** Oklava. [DS]

ohlaz[1], [ohlaz / oflaz] *{ağız} sf.* Kendini çok beğenen; başkalarını haksız yere eleştiren. [DS]

ohlaz[2], [ohlaz / oflaz] *{ağız} sf.* **1.** İyi; güzel; tam; eksiksiz. **2.** Güzel giyinen; şık. [DS]

ohlaz[3], [ohlaz / oflaz] *{ağız} sf.* Gürbüz. [DS]

ohlevi, [ok-lağı > oḫlevi] *{ağız} is.* Oklava. [DS]

ohlo, [ok-lağı > oḫlō] *(ohlo:) {ağız} is.* Oklava. [DS]

ohm, [Alm. Georg Simon Ohm *(Alman fizikçi)* > ohm] *(o:m) is. fiz.* Üzerinde hiçbir elektromotor kuvvet bulunmayan ve iki ucu arasına 1 voltluk potansiyel farkı uygulandığı zaman 1 amper şiddetinde akım geçmesine yol açan iletkenin direncine eş değer elektrik direnci birimi, sembolü: Ω

ohma, [? ohma] *{ağız} sf.* Ağır ayaklı; tembel; beceriksiz. [DS]

ohmak, [oku-mak > oḫ-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (Bulaşıcı hastalıklı kimse için) hastalığı başkasına geçmek. [DS]

ohmaksız, [ohmak-sız] *{ağız} sf.* **1.** Doymak bilmez. **2.** Görgüsüz. [DS]

ohmatsız, [ohmat-sız] *{ağız} sf.* → ohmaksız. [DS]

ohmmetre, [Fr. ohmmètre] *(o:mme're) is.* İletkenlerin direncini ölçmeye yarayan alet; direnç ölçer.

oho[1], [oha / oho] *{ağız} ünl.* → oha[1]. [DS]

oho[2], [ohō *(yans.)*] *(o'ho:) {ağız} ünl.* Daha neler! [DS]

ohoduni, [ok+odon-u > oḫoduni] *{ağız} is.* Çatının ortasından geçen uzun direk. [DS]

ohohom, [oh *(yans.)* > oh+oh-um] *{ağız} ünl.* Sevinç ünlemi. [DS]

ohra, [okra] *{ağız} is.* Nokra. [DS]

ohranmak, [okrā-mak > oḫra-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** (Atlar için) su ve yayım için kişnemek. **2.** (Yavru hayvanlar için) ağlamak. [Nevâyî]

ohrat, [Ar. aḫret => ohrat] *{ağız} is.* Öbür dünya; ahret. [DS]

ohsınmak, [oḫsı-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Pişman olmak. [DLT]

ohsun, [oh-sun] *{ağız} ünl.* Rica ederim; yalvarırım. [DS]

ohsunmak, [oḫsu-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* → ohsınmak. [DLT]

ohşag, [oḫşā-mak > oḫşā-ġ] *(ohşa:g) {eT} sf.* Benzeyen; benzer. [DLT]

ohşagu, [oḫşā-mak > oḫşā-ġū] *(ohşa:gu:) {eT} is* **1.** Oyuncak. [DLT] **2.** *mecaz.* Kadın. [DLT]

ohşalamak, [oḫşa-la-mak اوخشلامق] *{eAT} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Okşamak.

ohşamah[1], [oḫ > ohşā-mak > ohşamaḫ] *{ağız} gçl. f. [-r] [-ş(u)-yor]* → okşamak[1]. [DS]

ohşamah[2], [oġ(ı)ş-a-mak > ohşamaḫ] *{ağız} gçl. f. [-r] [-ş(u)-yor]* → okşamak[2]. [DS]

ohşamak[1], [oḫ *(yans.)* > oḫşā-mak اوخشماق] *(ohşa:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** El ile yüzünü veya arkasını sıvazlamak; sevmek. *{eAT} {ağız} (aynı)* [DLT] [DK] [DS] **2.** *{eAT}* İltifat etmek; taltif etmek; gönül almak. [DK]

ohşamak[2], [oġ(ı)ş-ā-mak > oḫşā-mak] *(ohşa:mak) {eT} {eAT} {ağız} gçsz. f. [-r]* Benzemek; andırmak. [DLT] [EUTS] [Gabain] [DS]

ohşamak[3], [uḫşā-mak] *(ohşa:mak) {eT} gçsz. f. [-ur]* → uhşamak. [DLT]

ohşancaca, [oḫşa-n-ca-ca اوخشنججه] *{eAT} sf.* Okşamağa layık; sevimli.

ohşançıg, [oḫşā-mak > oḫşa-n-çıġ] *{eT} sf.* Okşamaya değer. [DLT]

ohşaş, [okşa-y-ış > oḫşa-(y-ı)ş اوخشش] *{ağız} is.* Benzeyiş.[DS] 🗗 **ohşaş bürçek,** *{ağız} Yamuk yumuk.* [DS] | **ohşaş etmek,** *{eAT} Benzer kılmak.*

ohşaşmak, [ohşa-ş-mak اوخشمق] *{eAT} dönşl. f. [-ır]* Benzemeğe çalışmak; benzemek.

ohşatguluk, [oḫşā-mak > oḫşa-t-ġu-luk] *{eT} is* Kıyaslama; benzetme.

ohşatguluksuz, [oḫşā-mak > oḫşa-t-ġu-luk-suz] *{eT} sf.* Kıyaslanamaz; benzetme kabul etmez.

ohşatı, [oḫşā-mak > oḫşā-tī] *(ohşa:tı:) {eT} e.* Gibi; benzer.

ohşatıgsız, [oḫşā-mak > oḫşa-t-ıġ-sız] *{eT} sf.* Akıcı olmayan. [Clauson]

ohşatmak, [oḫşā-mak > oḫşa-t-mak اوخشدمق] *{eT} {eAT} {ağız} gçl. f. [-ur]* Benzetmek. [DLT] [DS]

oht[1], [Ar. vaḳt => oḫt اوخت / اخت] *{ağız} {eAT} is.* Vakit. [DS]

oht[2], [? oht] *{ağız} is.* Gönül. [DS]

oht[3], [? oht] *{ağız} zf.* Birden. [DS]

ohtıng, [oḫt-ın اوختن] *(ohtıñ) {eAT} zf.* Vakitte.

ohtu, [Ar. vaḳt => oḫtu] *{ağız} is.* Vakit. [DS]

ohtung, [oḫt-uñ اختك] *(ohtuñ) {eAT} zf.* Vakitte; zamanda.

ohucu, [oku-cu > oḫucu] *{ağız} is.* Okucu. [DS]

ohucuk, [oh *(yans.)* > oh-cuk / ohu-cuk] *{ağız} ünl.* Oh olsun! [DS]

ohumah, [oku-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* → okumak. [DS]

ohumak, [ok-ū-mak / oḫu-mak اوخمق] *{eAT} is.* **1.** → okumak. *{ağız} (aynı)* [DS] [DK] **2.** *{ağız}* Öğrenim yapmak. [DS]

ohumuşduh, [oku-muş-luk > oḫumuşduḫ] *{ağız} is.* Okumuşluk. [DS]

ohumuşluh, [oku-muş-luk > okumuşluḫ] *{ağız} is.* Okuryazarlık; öğrenim. [DS]

ohumuşluk, -ğu [oku-muş-luk > oḫu-muş-luk] *{ağız} is.* Öğrenim. [DS]

ohunmak, [oku-n-mak / oḫun-mak اوخنمق] *{eAT} dönşl. f. -ur]* Okunmak.

ohuntu, [oku-ntu / oḫu-ntu] *{ağız} is.* **1.** Düğün davetiyesi. **2.** Düğün davetiyesi ile birlikte gönderilen armağan. [DS] **ohuntu göndermek,** *{ağız} Düğüne çağırmak; davetiye göndermek.* [DS]

ohuyucu, [oku-y-ucu / oḫu-y-ucu] *{ağız} is.* Düğüne çağrı yapan kadın. [DS]

ohuyuntu, [oku-ntu > oḫuyuntu] *{ağız} is.* → okuntu. [DS]

ohyataşı, [ohya+taş-ı] *{ağız} is.* Bir tür killi ve kireçli taş. [DS]

oidipus kompleksi, [Yun. oidipus + Fr. complexe + T. -i] *is. psikiyatr.* Çocuğun annesine karşı çekici, babasına karşı itici eğilimlerinin tümüne verilen ad.

oidipusluk, -ğu [oidipus-luk] *is.* Bir kimsenin, isteyerek kendi gözünü çıkarmak suretiyle kendini sakatlaması.

ojah, [ocak > ojaḫ] *{ağız} is.* Ocak. [DS]

oje, [Fr. oje *(tescil edilmiş isim)* / augée *(kapalı müstahzar)*] *is.* Tırnak cilası.

ojeli, [oje-li] *sf.* **1.** (Tırnak için) oje sürülmüş olan; tırnak cilası çekilmiş olan. **2.** Ojesi bulunan.

ojgaz, [az-cağız > ojgaz] *{ağız} zf.* Azıcık. [DS]

ojum, [? ojūm] *(oju:m) {ağız} is.* Lades. [DS]

ojit, [Fr. augite] *is.* Volkanik kayaçlarda bulunan, feldspatla birlikte bazaltların temelini oluşturan madde.

ok[1], [oḳ / oḫ اوق / اوخ] *is.* **1.** Ahşaptan yapılma, bir ucunda sivri bir demir diğer tarafında yönlendirici yelek bulunan, genellikle yay ile atılan eski bir silah. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Tekin] [DK] **2.** Yön göstermek amacıyla çeşitli yerlere konulan oka benzer işaret: → **3.** *mat.* Bir kirişin ortasında bu kirişi gören yaya çıkılan dikme. **4.** *ed.* (Divan şiirinde) kaza, kader; sevgilinin gamzesi, kirpiği, cevri, cefası ve âşıkta uyandırdığı dert; âşığın ahı. **oka dikmek,** *{eAT} Ok atımı için hedef yapmak.*|| **oka girmek,** *{eAT} Ok atmağa başlamak; ok yay kullanır olmak.* [DK]|| **ok atımı,** *400 adım yani yaklaşık olarak 300 m. tutan eski bir uzunluk ölçüsü birimi.*|| **ok atımı yer,** *{eAT} Bir okun ulaşabileceği yer.*|| **ok atmak,** *1. Yayı gererek oku hedefe fırlatmak. 2. Miras kalan malları bölüşmek için ad çekmek.*|| **oka tutmak,** *Üst üste çok sayıda ok atmak.*|| **ok ayaklamak,** *Kırılan oku tamir etmek.*|| **oka yatmak,** *{ağız} 1. (Huysuzlanan at için) arabayı çekmemekte direnmek. 2. Verilen sözü tutmamak.* [DS]|| **ok bırakmak,** *{eAT} 1. Ok atmak. 2. Kura çekmek.*|| **ok gibi fırlamak,** *Yerinden birden fırlayarak çok hızlı gitmek.*|| **ok ılanı,** *{eAT} Ok yılanı.*|| **ok kaçırmak,** *(Atılan ok için) umulandan daha uzağa düşmek.*|| **ok kertiği,** *Oku fırlatmak için yay kirişine yerleştirmeyi sağlayan arka ucundaki yuva.*|| **ok kılıfı,** *Okçunun oklarını koyduğu kılıf.*|| **ok komak,** *{eAT} Okla vurmak; ok atıp isabet ettirmek; ok saplamak.*|| **ok mazgalı,** *Dışarıdaki düşmana ok atmak için kale duvarına yapılmış delik.*|| **ok meydanı,** *Ok atma yarışlarının yapıldığı veya ok atmanın öğrenildiği alan.*|| **ok meydanında buhurdan yakmak,** *1. Küçük bir şeyden büyük sonuçlar çıkarmaya uğraşmak. 2. Büyük ve önemli bir iş için yetersiz olanaklardan yararlanmaya çalışmak; büyük bir yeri küçük ve yetersiz bir araçla ısıtmaya çalışmak.*|| **ok sepitmek,** *{eAT} Ok yağdırmak.* || **okta da var, yayda da,** *{ağız} Her iki taraf da kabahatli.*|| **oktan çıkmış yay gibi kaçmak,** *{ağız} Hızlıca uzaklaşmak.*|| **okta yazturmak,** *{eT} Ok atmakta yanıltmak.* [DLT]|| **ok temreni,** *Okun ucundaki sivri demir ya da kemik parça.*|| **okuñ nişānı,** *{eT} Okun hedefi.* [Bahşayiş]|| **okunu yarmak,** *{eAT} Ok yarışında kazanmak; okunu başkasından daha uzağa düşürmek.* [DK]|| **ok yarıştırmak,** *{eAT} Ok atma yarışı yapmak.*|| **ok yaydan çıkmak,** *1. Yapılmakta olan bir işten dönmek mümkün olmamak. 2. İş işten geçmiş olmak.*|| **ok yeleği,** *Okun atıldıktan sonraki hareketini düzen-*

lemek için yapılmış arka kısmında bulunan tüy ya da bakırdan yapılma kanatçık.|| **ok yılan,** *{eT} Kendisini insan üzerine atan yılan.* [DLT]|| **ok yılanı,** *zool. Su yılanıgillerden, yol ve çit kenarlarında yaşayan, çöreklendiği yerden düşmanının üzerine ok gibi fırlayarak yakalayan, sarı yeşil renkli, zehirsiz fakat yırtıcı bir yılan, (Zamanis mucosus).*

ok[2], [ok] *{ağız} is.* **1.** Oklava; baklava yufkası açmakta kullanılan çırasız çamdan yapılmış bir tür oklava. **2.** Cirit; değnek. **3.** Üzüm çardağına konulan uzun sırık. **4.** Tavandaki orta direk. **5.** Kâgir binalarda iki duvarın arasına çapraz konulan direkler. **6.** Kağnı, araba yapımında kullanılan uzun, düz çam ağaçlar. **7.** Kemençe yayı. **8.** Kalem gibi dümdüz olan bitki gövdesi. **9.** Bir tarım aracı olan tırmık. [DS]

ok[3], [ok] *is.* **1.** At arabalarında, atların dönüşü ile arabanın yönünü değiştiren uzun ve düzgün tahta parçası. **2.** Bir tarım aracının önünde yer alan, ucundaki kanca ile traktör ya da çift hayvanına bağlanan yönlendirici parça. **3.** *{ağız}* Kağnıda mazı üzerine boydan boya uzatılan yan ağaçları. [DS] **4.** *{ağız}* Sürgü ya da tırmığı boyunduruğa bağlayan ağaç. [DS]

ok[4], [ok] *{ağız} is.* **1.** Bir arazinin çizilerle belirlenmiş bölümlerinden her biri; sehim. **2.** Bahçelerde fide yetiştirmek için ayrılmış bölüm **3.** Dil gibi uzun ve ensiz tarla parçası. **4.** Sulamak için tarla içinde açılan ark. [DS] **ok ucu,** *dnz. Bir haliç ya da koyun ağzını kapatacak biçimde uzanan kıyı okunun kıvrık ucu.*

ok[5], [ok] *{eT} {ağız} is.* Paylar ve toprak hisseleri üzerine üleşmek için atılan ok, çekilen kura; mirasta düşen pay. [DLT] [DS] **ok atmak,** *{ağız} 1. Miras kalan malları bölüşmek için ad çekmek. 2. Ad çekmek; kura çekmek.* [DS]

ok[6], [oḳ / oḫ] *{eT} is.* **1.** Kabile teşkilatında küçük birlik; [Gabain] **2.** Kabile örgütü; boy örgütü; soy; boy. [Tekin] [ETY]

ok[7], [oḳ / ök] *e.* **1.** Hâl anlamına yakın anlamlı bir edat; vakit, zaman. [DLT] **2.** Pekiştirme edatı; fiil pekitme edatı; kuvvetlendirme edatı. [Gabain] [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Üç İtigsizler] *ol ok tün (hemen o gece)*

oka, [ōḳā] *(o:ka:) {eT} is.* Kefillik; kefalet. [DLT] **oka almak,** *{eT} Kefil olmak.* [DLT]

okaliptüs, [Yun. eu *(iyi)* + kalyptos *(örtülü)*] *is. bot.* Mersingillerden, anayurdu Avustralya olan, çok büyük boylu, çok su tükettiğinden bataklık kurutmak için dikilen, ağacı sert, yapraklarından elde edilen okaliptol zehirli olduğu için eczacılıkta mikrop öldürücü olarak kullanılan bir ağaç, *(Eucalyptus globulus).*

okapi, [Af. yerl. Bantu d. okapi > İng. okapi] *is. zool.* Zürafagillerden, tıknaz gövdeli, zürafa gibi uzun başlı, uzun dilli, postu ince parlak ve koyu kızıl kestane renkli tüylerle kaplı, kabasında, butlarında ve ön bacaklarında kendine has enlemesine beyaz çizgiler bulunan, geviş getiren memeli bir hayvan, *(Okapia johnstoni).*

okarı, [yok-ġarı > okarı] *{ağız} zf.* Yukarı. [DS]

okazyon, [Lat. occidere *(baskın yapmak)* > Fr. occasion] *is.* **1.** Fırsat. **2.** *mecaz.* Kelepir.

okcı, [ok > ok-çī] *(okcı:) {eT} is.* Ok yapıp satan; ok ustası. [Bahşayiş]

okcu, [ok > ok-cü اوقجی] *{eAT} is.* Ok atan; ok ile savaş yapan. [DK]

okçak, -ğı [ok-çak] *{ağız} is.* Kağnının içini çevreleyen öne doğru üçgen yaparak boyundurukta birleşen ağaçlar. [DS]

okçı, [ok > ok-çī اوقچی] *(okçı:) {eT} {eAT} is.* Okçu. [DLT] [KB] [DK]

okçu, [ok-çu اوقچی] *is.* **1.** Ok yapıp satan; ok ustası. **2.** Ok atmakta ustalık kazanmış kimse; ok atışı yapan kişi. **3.** Silah olarak yay ve ok taşıyan savaşçı. **4.** *{eAT}* Nişancı. **okçular şeyhi,** *Ok meydanındaki okçular tekkesinin genel yöneticisi ve sorumlusu; şeyhülmeydan.*|| **okçular tekkesi,** *Ok meydanında okçuların çalışma merkezi olan tekke.*

okçuğaz, [ok > ok-çuğaz] *{eAT} is.* **1.** Küçük ok. **2.** Sevimli ok. [DK]

okçuluk,-ğu [ok-çu-luk] *is.* **1.** Okçu olma durumu; ok yapma ve satma işi. **2.** Ok ve yay kullanmak suretiyle yapılan spor ve yarış; ok atma sporu ve sanatı.

okçuoğlu, [ok-çu+oğ-(u)l-u *(Karaman yöresinde yaşayan Okçuoğlu aşiretinin adından)*] *is.* Eskiden giyilen bir tür bol yenli ve kısa cüppe.

okenit, [Fr. okénite] *is. min.* Triklinik sistemde yer alan hidratlı doğal alüminyum silikat.

okey, [İng. o.k. *(pekâlâ)*] *is.* **1.** İskambil kâğıdı yerine ikişer serili dört ayrı renkte, 104 sayı ve iki joker olmak üzere 106 adet plastik, taş, tahta vb.nden yapılmış taşlar ve bunları dizmeye yarayan istekalar ile oynanan, konkene benzer bir tür oyun. **2.** Bu oyunda her yere işleyebilen özel taş. **okey takımı,** *Okey oyunu için gerekli olan taşlar ve istekaları içinde bulunduran oyun takımı.*|| **okey yapmak,** *Okey oyununda bütün taşlarını gruplayarak okey adı verilen özel taşı ortaya atma biçiminde oyun yapmak.*

okge, [Ar. uḳıyye => okka > okge] *{ağız} is.* Okka. [DS]

okıçı, [ok-ī-mak > ok-ī-çī / oku-çu / oku-çı] *(okı:çı:) {eT} is.* **1.** Okuyucu. **2.** Çağırıcı. [KB]

okıdaçı, [ok-ī-mak > ok-ıd-a-çī] *{eT} is.* Davetçi; okuyucu.

okıg, [ok-ī-mak > ok-ı-ġ] *{eT} is.* Belge; oku; davetiye.

okıgçı, [ok-ī-mak > ok-ıġ-çī] *{eT} is.* Davetçi. [KB]

okığlı, [ok-ī-mak > ok-ığ-lı] *{eT} sf.* Okuyan.

okılmak, [ok-ī-mak > ok-ıl-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Okunmak. [DLT]

okımak[1], [ok > ok-ī-mak اوقيمق] *(okı:mak) {eT} {eAT} gçl. f. [-r]* **1.** Ok üzerine çentik atarak haber göndermek; davet etmek; çağırmak; davet etmek. [DK] [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] [Tekin] **2.** *{eAT}* Okumak; ezberden söylemek; anlatmak. [DLT] [İKPÖy.] [KB] 🗗 **okımadın gelen,** *{eT} Davetsiz gelen.* [Bahşayiş]‖ **okımış ogul,** *{eT} Evlatlık olarak alınmış çocuk.* [Bahşayiş]

okımak[2], [ok *(yans.)* > ok-ī-mak / oğu-mak / öğümek] *(okı:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Öğürmek; kusmak. [DLT]

okın, [oḳ > ok -ı-n] *{eT} zf.* Hepsi; tamamıyla. [ETY]

okınmak, [ok-ī-mak > ok-ı-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Okunmak. *{eAT} (aynı)* [DK] [KB] **2.** Okur görünmek. [DLT] **3.** Okumak. [KB]

okışmak, [ok-ī-mak > ok-ı-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbirini davet etmek; birbirini okumakta yardım ve yarış etmek; çağrışmak. [DLT] [EUTS] [KB]

okıtçı, [ok-ī-mak > ok-ıt-çī / okıdaçı:] *{eT} is.* Okuyucu; davetçi. [KB]

okıtgan, [ok-ī-mak > ok-ı-t-ġan] *{eT} sf.* Çok okutan. [DLT]

okıtgu, [ok-ī-mak > ok-ı-t-gū] *{eT} sf.* Davetçi; çağrıcı.

okıtmak, [ok-ī-mak > ok-ı-t-mak] *{eT} {eAT} gçl. f. [-ur]* Okutmak; çağırtmak. [DK] [DLT] [Gabain] [KB]

okıtsamak, [ok-ī-mak > ok-ı-t-sā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Okutmak istemek; çağırtmak istemek. [DLT]

oki, [o+ki] *{ağız} zf.* Mademki. [DS]

okitmek, [ok-ī-mak > ok-ı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ür]* Okutmak. [Gabain]

okiyye, [Ar. uḳḳa > üḳiyye اوقيه] *is.* Kırk dirhemli eski bir ağırlık ölçüsü; yaklaşık 128 g'dır.

okka, [Ar. uḳḳa اوقه] *is.* Dört yüz dirhemlik eski bir ağırlık ölçüsü; yaklaşık 1283 g'dır. 🗗 **okka çekmek,** *Ağır gelmek; hacmine ve görünüşüne göre daha ağır olmak.*‖ **okka dört yüz dirhem,** *"Gerçek olan bir şeyin tartışması gereksizdir." anlamında kullanılan deyim.*‖ **okka her yerde dört yüz dirhem,** *"Şartlar ve yer değişse bile sonuç birdir." anlamında kullanılan deyim.*‖ **okkanın altına girmek,** *Zararla sonuçlanan bir işten doğrudan sorumlu olmamakla beraber zarar görmek; kabahatli sayılma; haksız yere ezilmek.*‖ **okkası camdan,** *{ağız} Budala; delimsi.* [DS]

okkalama, [okka-la-ma] *is.* Okkalamak eylemi.

okkalamak, [okka-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyin ağırlığını tahmin etmek için el ile kaldırarak yoklamak. *{ağız} (aynı)* [DS]. **2.** *mecaz.* Birini gereğinden çok övmek; pohpohlamak; koltuklamak; aşırı ilgi göstermek.

okkalı, [okka-lı] *sf.* **1.** Okkası bulunan; okka sahibi olan. **2.** *mecaz.* Ağırlıkça fazla olan; ağır gelen. **3.** *mecaz.* (Söz veya eylem için) ağır; etkisi güçlü. **4.** Büyük. **5.** *{ağız}* İyi; değerli; güzel. [DS] **6.** *{ağız}* Düzgün; yerinde; tam. [DS] **7.** *{ağız}* Ağırbaşlı; uslu. [DS] 🗗 **okkalı kahve,** *Büyük fincana konulmuş kahve miktarı çok olan kahve.*

okkalık, -ğı [okka-lık] *sf.* **1.** Belirtilen okka kadar ağırlık veya oylum taşıyan. **2.** Bir okka ağırlığında hazırlanmış veya yapılmış olan.

okla, [ok-lağı > oklā] *(okla:){ağız} is.* → oklava. [DS]

oklacık, -ğı [ok-lağı-cık] *{ağız} is.* Boz renkli, ince kuyruklu, orta boy bir tür yılan. [DS]

oklaç, [ok-lağı + ağaç] *{ağız} is.* → oklava. [DS]

oklageç, [ok-lağı + ağaç] *{ağız} is.* → oklava. [DS]

oklağ, [ok-lağı] *{ağız} is.* → oklava. [DS]

oklağa, [ok-lağı] *{ağız} is.* → oklava. [DS]

oklağaç, [ok-lağı + ağaç] *{ağız} is.* → oklava. [DS]

oklağaç, -cı [ok-lağı+ağaç اوقلغاچ] *{eAT} is.* → oklava.

oklağı, [ok-laġı > ok-la-ğı اوقلاغى / اوقلغى] *{eAT} is.* → oklava. 🗗 **oklağı toygarı,** *zool. Tarla kuşugillerden, Asya, Afrika ve Avrupa'da yaşayan, kahverengimsi tüylü, sağlam gagalı, güzel ötüşlü iri tarla kuşu; boğmaklı kuş, (Melanocorypha calandra).*‖ **oklağı yağmuru,** *{eAT} Sağanak yağmur.*

oklağu, [ok-laġu اوقلاغو] *{eAT} is.* → oklava.

oklahaç, [ok-lağı + ağaç] *{ağız} is.* → oklava. [DS]

oklahi, [ok-lağı] *{ağız} is.* → oklava. [DS]

oklama, [ok-la-ma] *is.* **1.** Oklamak eylemi. **2.** *{ağız}* Bir tür tatlı su balığı. [DS]

oklamak, [ok-la-mak اوقلمق] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor)* **1.** Ok ile vurup öldürmek veya yaralamak. *{eAT} (aynı)* **2.** *gçsz. f.* Hızla yerinden fırlamak; ok gibi atılmak.

oklan, [ok-la-ğan > oklan] *{ağız} is.* **1.** İnce çam ağacı. **2.** İnce, uzun sırık. [DS]

oklangı, [ok-lağı] *{ağız} is.* → oklava. [DS]

oklanma, [ok-la-n-ma] *is.* Oklanmak eylemi.

oklanmak, [ok-la-n-mak اوقلنمق] *edil f. [-ır]* **1.** Ok ile vurulmak. *{eAT}* **2.** *{ağız}* Vurulmak; birdenbire ölmek. [DS] **3.** *dönşl.* Ok sahibi olmak; ok edinmek.

oklatmak, [ok > ok-lā-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Paylaşmak. [EUTS]

oklav, [ok-laġu] *{ağız} is.* → oklava. [DS]

oklava, [*eT.* ok-laġū > ok-la-va] *is.* Hamur açmakta kullanılan çeşitli kalınlıkta uzun yuvarlak araç. 🗗 **oklavadan saca varacak vakti olmamak,** *{ağız} İşinin çokluğu yüzünden yakınlarını arayacak zaman bulamamak.*‖ **oklava yutmak,** *Dimdik durmak.*‖ **oklava yutmuş gibi,** *(Kişi için) dimdik duran.*

oklavaç, -cı [ok-lağı + ağaç] *{ağız} is.* → oklava. [DS]

oklavı, [ok-lağı] *{ağız} is.* → oklava. [DS]

oklavi, [ok-laġu] *{ağız} is.* → oklava. [DS]

oklavu, [ok-laġu] *{ağız} is.* → oklava. [DS]

okleli, [ok-lu+yel-li] *{ağız} is.* Uçurtma. [DS]

okleyli, [ok-lu+yel-li] *{ağız} is.* Uçurtma. [DS]

oklu, [ok-lu] *sf.* **1.** Oku bulunan; ok sahibi olan. **2.** Oka benzer uzantısı bulunan. ◻ **oklu besmele,** *hat. Yuvarlak harfleri yay gibi, elif ve lamların keşideleri uzatılarak ucuna temren takılmış biçimde yazılan besmele.*|| **oklu kirpi,** *zool. Kemirgenlerden, üzerinde oka benzer uzun dikenleri bulunan, büyük, tıknaz ve kalın gövdeli, kök ve meyvelerle beslenen, kirpiye benzer memeli hayvan, (Hystrix cristata).*

oklug, [ok > ok-luġ] *{eT} sf.* Oklu. ◻ **oklug kirpi,** *{eT} Büyük kirpi; oklu kirpi.* [DLT]

okluk[1]**, -ğu** [ok > ok-luk] *is.* **1.** Deriden yapılmış, sırtta taşınabilen ok kabı; sadak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** *sf.* (Ağaç için) ok yapımına uygun.

okluk[2]**, -ğu** [ok-luk] *{ağız} is.* **1.** Bir tür kamış; saz. **2.** Sığır vb. hayvanları yakalamakta kullanılan ucuna kement takılı sırık. **3.** Kağnı oku yapmaya yarayan uzun ağaç. [DS]

oklüzyon, [Lat. occludere *(kapatmak)* > Fr. occlusion] *is.* **1.** Meteorolojide, bir siklonun sıcak ve soğuk cephelerinin birbirine karışması olayına verilen ad. **2.** Bunun sonucunda oluşan hava olayı.

okmak, [ok-mak اوقمق] *gçsz. f. [-ar]* **1.** *{ağız}* Kurtulmak. [DS] **2.** *{eAT}* (Kumarcı için) kumarda ortaya para koymak.

okra[1]**,** [hakukra / hakurka > okra / nokra] *{ağız} is.* Nokra. [DS]

okra[2]**,** [okra] *{ağız} is.* İnsan sırtı. [DS]

okra[3]**,** [okra] *{ağız} is.* Budak. [DS]

okradokda, [ok-rā-mak > okra-duk-ta] *{eAT} zf.* Kişnediği zaman. [DK]

okrağa, [okra > okrağa] *{ağız} is.* Nokra. [DS]

okralı, [okra-lı] *{ağız} sf.* **1.** (Sığır için) derisinde nokra yaraları bulunan. **2.** (Deri için) okradan delik deşik olmuş. [DS]

okrama, [ok *(yans.)* ok-ra-ma] *is.* Okramak eylemi.

okramak[1]**,** [ok *(yans.)* > ok-rā-mak] *{eT} {eAT} {ağız} gçsz. f. [-r] [-r(u)-yor]* **1.** (Acıkmış veya susamış olan atlar için) yiyecek veya içecek gördüğünde mırıltı şeklinde ses çıkarmak; kişnemek; yem zamanında kişnemek; homurdanmak. [DLT] [DK] [DS] **2.** *{eAT}* İçin için inlemek. ◻ **okur okur,** *{eAT} Homur homur; mırıl mırıl.*

okramak[2]**,** [ok-ra-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(u)-yor]* Bir şeye karşı çok istek duymak; içten istemek; gönülden sevmek; beğenmek. [DS]

okranmak, [ok-ra-n-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Koç için) koyunla çiftleşmek istemek. [DS]

okraşmak, [ok-rā-mak > ok-ra-ş-mak اوقراشمق] *{eT} {eAT} işteş f. [-ur]* (Atlar için) yem zamanında birlikte kişnemek; kişneşmek. [DLT]

okruğ, [ok-(u)r-uġ اوقروغ] *{eAT} is.* Kement.

okruk, -ğu [ok(u)r-uk اوقروق] *{eAT} is.* Kement

oksalat, [Fr. oxalate] *is.* **1.** *kim.* Oksalik asidin tuzu ya da asidi. **2.** Billurları idrarda bulunan ve idrar yollarında taş yapan kalsiyum oksalatın kısa adı.

oksalik, [Lat. oxalis *(kuzu kulağı)* > Fr. oxalique] *sf.* **1.** Keskin; zehirli. **2.** (Asit için) kuzu kulağında bol miktarda bulunan, özellikle temizleme maddesi olarak kullanılan, çok zehirli bir madde ve formülü HOCO–COOH ve di asitlerin birincil üyesi olan. ◻ **oksalik asit,** *kim. Kuzu kulağı asidi.*

oksamak, [ok(u)ş-ā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Benzemek. [EUTS]

oksevi, [ok-seği / köseği / öğseği] *{ağız} is.* Ucu yanmış odun parçası. [DS]

oksız, [ok *(kabile)* > oķ-sız] *sf.* Teşkilatsız; düzensiz. [ETY]

oksi, [Yun. ekso] *ünl. argo.* Çık; dışarı; defol!

oksidaz, [Fr. oxydase] *is. biy. kim.* Oksijen molekülünün bir maddedeki hidrojene bağlanmasını hızlandıran enzim.

okside, [Fr. oxydé] *sf.* Oksitlenmiş olan.

oksifil, [Fr. oxyphile] *is. tıp.* Kanda bazen rastlanan çok çekirdekli akyuvar.

oksijen, [Yun. oksys *(ekşi, asit)* + gennan *(doğurmak)* > Fr. oxygéne] *is. kim.* Atom numarası 8, atom ağırlığı 15.9994 olan, 1,105 yoğunluğunda, havanın beşte birini oluşturan, sıvılaştırılması güç, renksiz ve kokusuz, hidrojen ile birleşerek suyu oluşturan gaz halindeki element; müvellidü'l-humuza, sembolü: O ◻ **oksijen çadırı,** *tıp. Tedavi edilecek hastanın bol oksijen verilerek içine konulduğu bir tür küçük çadır.*|| **oksijene göçüm,** *biy. Bir hücreli canlıların oksijence zengin ortamlara yönelmeleri durumu.*|| **oksijen giderici,** *kim. Bir ortamdaki oksijeni uzaklaştırabilen madde.*|| **oksijen gidermek,** *kim. Bir karışımda yer alan veya bir birleşimde bulunan oksijeni ayırıp uzaklaştırmak.*|| **oksijen sürmek,** *Sulandırılmış oksijen ile saçların rengini açmak.*|| **oksijen taşıma gücü,** *zool. Belli bir hayvan türünde, bir cm^3 kanın taşıyabileceği oksijen miktarı.*|| **oksijen tedavisi,** *tıp. Solunum yoluyla oksijen vermek suretiyle yapılan tedavi; oksijenleme.*

oksijenleme, [oksijen-le-me] *is.* **1.** Oksijenlemek eylemi ve durumu. **2.** (Kan için) oksijenin hemoglobin tarafından tutulması. **3.** Oksijen tedavisi.

oksijenlemek, [oksijen-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** *kim.* Bir maddenin oksijenle birleşmesini sağlamak. **2.** Sulandırılmış oksijen ile saçların rengini açmak. **3.** *tıp.* Hastaya solunum yolu ile oksijen vererek tedavi etmek.

oksijenlenebilir, [oksijen-le-n-e-bil-ir] *sf.* (Madde için) oksijenle birleşme özelliği olan.

oksijenlenme, [oksijen-le-n-me] *is.* **1.** Oksijenlenmek eylemi ve durumu. **2.** Solunum güçlüğü, boğulma ve zehirlenme gibi hallerde veya anestezilerde oksijen alınması durumu. **3.** Kana oksijen geçmesi.

oksijenlenmek, [oksijen-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Oksijen ile birleştirilmek. **2.** *tıp.* Oksijen tedavisi uygulanmak. **3.** *dönşl. f.* Oksijenle birleşmiş olmak. **4.** Oksijen içermek.

oksijenleyici, [oksijen-le-y-ici] *sf. kim.* **1.** (Madde için) oksijenlemeyi sağlayan. **2.** (İlaç için) beyne giden oksijen miktarını artıran.

oksijenli, [oksijen-li] *sf.* **1.** Birleşiminde oksijen bulunan. **2.** (Saçlar için) oksijenli su ile sarartılmış olan. ◻ **oksijenli su,** *Hidrojen peroksidin (H_2O_2) yüzde üçlük çözeltisine halk arasında verilen ad.*

oksijensiz, [oksijen-siz] *sf.* **1.** Oksijen bulunmayan; oksijen içermeyen. **2.** Birleşiminde oksijen bulunmayan. **3.** (Deniz, göl ve akarsu için) suyunda oksijen miktarı azalmış olan; oksijen bakımından fakir olan.

oksilit,-di [Fr. oxylithe] *is.* Laboratuarlar, denizaltı vb. kapalı yerlerdeki havayı teneffüs edilebilir hâle getirmekte kullanılan, su ile birleştirildiğinde oksijen açığa çıkan, az miktarda bakır ve nikel tuzları bulunan sodyum ve potasyum peroksit karışımı.

oksimetri, [Fr. oxymétrie] *(oksime'tri) is.* Hemoglobinin oksijene doyma oranının ışık ölçüm yöntemiyle ölçülmesi işlemi.

oksin, [Yun. auksein *(büyütmek)* > Fr. auxine] *is.* Bitkiler tarafından meydana getirilen ve uygun dozda alındığı zaman büyümeyi ve çeşitli işlevleri düzenleyen hormon; bitkisel hormon.

oksit,-di [Fr. oxyde] *is.* Oksijenin bir element veya bir kök ile yapmış olduğu birleşik. ◻ **oksit giderici,** *kim. Oksijenli birleşiklere karşı indirgeyici bir etki gösteren madde; arılaştırılacak ürüne oranla oksijene daha fazla ilgi gösteren, dolayısıyla oksit gidermeyi sağlayan ürün.*|| **oksit giderme,** *1. kim. İndirgeme. 2. metlj. Bir sıvı banyoda bulunan oksitleri indirgemek üzere yapılan işlem.* || **oksit gidermek,** *kim. İndirgemek.*

oksitleme, [oksit-le-me] *is.* **1.** Oksitlemek eylemi ve durumu. **2.** Bir maddeye oksijen bağlama; yükseltgenme.

oksitlemek, [oksit-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir maddeyi oksijen ile birleştirmek; oksit hâline getirmek; yükseltgemek.

oksitlenebilen, [oksit-le-n-e+bil-en] *sf.* Oksitlenmeğe elverişli olan.

oksitlenme, [oksit-le-n-me] *is.* Oksitlenmek eylemi ve durumu; yükseltgenme.

oksitlenmek, [oksit-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** (Bir madde için) oksijen ile birleştirilmek; oksijen katılmak; oksit hâline getirilmek; yükseltgenmek. **2.** *dönşl. f.* Bünyesine oksijen almak; yükseltgenmek. **3.** Oksitli duruma gelmek; oksijen edinmek.

oksitleşebilme, [oksit-le-ş-e+bil-me] *is.* Oksitleşebilmek eylemi ve durumu.

oksitleşebilmek, [oksit-le-ş-e+bil-mek] *gçsz. f. [-ir]* Kolayca oksit durumuna gelebilmek.

oksitleşme, [oksit-le-ş-me] *is.* Oksitleşmek eylemi ve durumu.

oksitleşmek, [oksit-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* (Madde veya birleşik için) oksijenle birleşmek; oksit durumuna gelmek.

oksitleyen, [oksit-le-y-en] *sf.* Oksitleme eylemini yapan; oksitleyici.

oksitleyici, [oksit-le-y-ici] *sf.* Oksitleme niteliği taşıyan; oksitleyen.

oksiyür, [Yun. oksi *(sivri)* + ura *(kuyruk)* > Fr. oxyure] *is. biy.* İnsan ve hayvanların bağırsağında yaşayan, dişisi bir defada binlerce yumurta yapan, ipsi asalak kurt; sivri kuyruk, *(Entorobus vermicularis).*

oksiyüroz, [Fr. oxyurose] *is. tıp.* İnsan bağırsağında oksiyür bulunmasından ileri gelen ve makat çevresinde kaşıntıya, bağırsakta çeşitli bozukluklara ve iltihaplara, dolayısıyla karın ağrısına neden olan hastalık.

okso, [Yun. ekso] *ünl. argo.* → oksi.

oksu, [ok-su] *sf.* Biçimi oka benzeyen; ok temreni gibi olan.

oksundurmak, [oksun-dur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Bir şeyi istediğini dolaylı olarak belirtmek. [DS]

oksuz[1], [ok *(kabile)* > ok-suz] *{eT} sf.* Boy örgütü olmayan; örgütsüz. [Tekin]

oksuz[2], [ok-suz] *{eT} sf.* Kesintisiz; inkıtasız; fasılasız. [Üç İtigsizler]

okşag, [okşā-mak > okşa-ġ] *{eT} zf.* Benzer. [KB]

okşagu, [oḫ-şā-ġu] *{eT} is.* Misali; emsali; örneği; benzeri. [EUTS]

okşak, -ğı [oḫşa-mak / okşa-k / oḫşa-(y-ı)ş] *{ağız} is.* Benzeyiş. [DS]

okşalamak, [okşa-la-mak اوقشلمق] *{eAT} gçl. f. [-r]* Okşamak.

okşama[1], [oḫşa-ma / okşa-ma] *is.* Okşamak[1] eylemi.

okşama[2], [oġşa-ma] *is.* Okşamak[2] durumu.

okşamak[1], [oḫ *(yans.)* > oḫ-(ı)ş-ā-mak > okşa-mak] *gçl. f. [-r] [-ş(u)-yor]* **1.** *{eT}* oynamak; bir kimse ya da bir şey ile eğlenmek; şaka yapmak. [İKPÖy.] **2.** Sevgi ve şefkat gösterisi olarak elini bir şeyin üzerinde gezdirmek; elinin iç tarafı ile hafif hafif vurmak. *{eT} (aynı)* [İKPÖy.] **3.** Sevgi belirten bir ifade ile eliyle dokunmak. **4.** Sevgisini karşı tarafa hissettirecek ya da zevk verecek biçimde elinin iç tarafıyla vücudunun üzerinde gezdirmek. **5.** *mecaz.*

Dövmek; dayak atmak. **6.** (Rüzgâr, güneş, deniz vb. için) etkisini zevk vererek duyurmak. **7.** Bir kimseyi överek hoşnut etmek; gönlünü almak; mutlu etmek

okşamak[2], [yoğ-mak / oğ-mak *(yoğunlaşmak)* > oğ-uş > oğ-(u)ş-ā-mak] *gçsz. f. [-r]* **1.** Benzemek; hafifçe andırmak; hatırlatmak; *{eT} {ağız} (aym)* [EUTS] [İKPÖy.] [KB] [DS] **2.** *{eT}* Uygun olmak. [EUTS] [İKPÖy.] [KB] **3.** Alışkın olmak.

okşamalı, [okşa-ma-lı] *sf. dbl.* Okşayıcı bir anlatım içeren biçimler için kullanılır.

okşamalık, -ğı [okşa-ma-lık] *sf.* **1.** Gönül okşayıcı özelliği olan. **2.** *dbl.* (Anlatım, kavram vb. için) okşayıcı, sevgi sergileyici bir anlatım içeren. 🗗 **okşamalık eki,** *dbl. Kesik isim ve isim soylu kelimelerden sevgi ve okşama ifadesi taşıyan yeni kelimeler yapan ek, -ş eki: maviş; Fatoş; alaş.*

okşanma, [okşa-n-ma] *is.* Okşanmak eylemi.

okşanmak, [okşa-n-mak] *edil. f. [-ır]* Okşamak eylemi yapılmak.

okşantı, [okşa-n-tı] *is.* Okşamak eylemi; okşama.

okşar, [okşa-r] *sf.* (Sözcük için) okşarlık özelliği olan.

okşarlık, -ğı [okşa-r-lık] *is.* Biçimsel yönden benzerliği olmakla birlikte anlam açısından ayrı olan sözcüklerin özelliği.

okşaşmak, [ok-şa-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Benzeşmek. [Üç İtigsizler]

okşatı, [okşa-tı] *{eT} sf.* Benzer. [EUTS] [Gabain] [Üç İtigsizler]

okşatıg, [okşa-tı-ġ] *{eT} is.* Benzerlik; mukayese. [Üç İtigsizler]

okşatıgsız, [okşa-tı-ġ-sız] *{eT} sf.* Benzeri olmayan. [EUTS] [Gabain]

okşatılıg, [okşa-tı-lığ] *{eT} sf.* Benzer. [Üç İtigsizler]

okşatısız, [okşa-tı-sız] *{eT} sf.* Benzersiz; kıyassız. [Üç İtigsizler]

okşatma, [okşa-t-ma] *is.* Okşatmak eylemi.

okşatmak[1], [okşa-mak[1] > okşa-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kendisinin veya kendisine ait bir şeyin biri tarafından okşanmasına izin vermek. **2.** *mecaz.* Bir kimseyi dövdürtmek; ona birisi tarafından dayak atılmasını sağlamak; dayak attırtmak.

okşatmak[2], [okşa-mak[2] > okşa-t-mak] *gçl. f. [-ur]* Bir kimseyi başka birine veya bir şeyi başka bir şeye benzetmek; benzetir gibi olmak; karşılaştırmak. *{eT} (aym)* [Gabain]

okşayıcı, [okşa-y-ıcı] *sf.* **1.** (Söz veya davranış için) hoşa giden, gönül alan. **2.** Okşama işini yapan; okşayan. **3.** *dbl.* Sevecenlik belirtisi olan. 🗗 **okşayıcı sözcükler,** *Sevecenlik belirtisi olan ve genellikle küçültme ekleri ile yapılmış kelimeler.*

okşayış, [okşa-y-ış] *is.* Okşamak eylemi veya biçimi.

oktam, [ok-ta-m] *{eT} sf.* (Mesafe için) bir ok atımı; bir okluk. [DLT]

oktamak, [ok-ta-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Ok atmak. [DLT]

oktan, [Fr. octane] *is. kim.* Formülü C_8H_{18} [CH_3–$(CH_2)_6$–CH_3] olan doymuş hidrokarbonlara verilen ad.

oktant, [Fr. octant] *is.* **1.** Denizciler tarafından yıldızların yüksekliğini ölçmeye yarayan, çift yansıma ilkesine (çemberin sekizde birlik yayı yani 45°lik kesmeye) dayanan aygıt. **2.** *gök b.* Sekizlik.

oktaşmak, [ok-ta-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Ok atışmak; kura için ok atışmak. [DLT]

oktatmak, [ok-ta-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Ok attırmak. [DLT]

oktav, [Lat. octavus *(sekizli)* > Fr. octave] *is.* **1.** *müz.* Sekiz sesten oluşan ses dizisi; bir do sesi ile diğer do sesi arasındaki uzaklık; sekizli. **2.** *fiz.* Birinin frekansı, diğerinin iki katı olan iki titreşim arasındaki aralık.

oktet, [Fr. oktet] *is. kim.* Bir atomun dış yörüngesinde bulunan sekiz elektronun hepsine birden verilen ad.

oktilyon, [Fr. octillion] *is. mat.* Bir milyon kere septilyon; 10^{48}

oktrua, [Fr. octroi] *(o'ktrua) is.* **1.** Bazı mallar için, şehirlerin girişinde alınan vergi; toprakbastı veya ayakbastı parası. **2.** İmparatorluk döneminde, şehir ve kasabalara getirilen ticaret mallarından alınan vergi; duhuliye resmi.

oktsuz, [Ar. vaḳt => okt-suz اوقتسز] *{eAT} sf.* Vakitsiz.

oku, [oku-mak > oku] *is.* **1.** Çağrı belgesi; davetiye; okuntu. **2.** *{ağız}* Kibrit, şeker, lokum, mendil ve ok gibi küçük hediyelerle yapılan düğün çağrısı; okuntu. [DS] **3.** *{ağız}* Armağan. [DS] 🗗 **oku vermek,** *{ağız} Düğüne çağrı için hediye vermek; davetiye vermek.* [DS]

okucu[1], [oku-cu اوقوجو] *{ağız} sf.* **1.** Davetiye dağıtan kimse; oku götüren kişi. *{eAT} (aym)* **2.** *is.* Düğün vb. toplantıya davete icabet eden kimse; çağrılı konuk; davetli misafir. [DS]

okucu[2], [oku-cu] *{ağız} is.* Umacı. [DS]

okugan, [ok-ı-ġan اوقغن] *{eT} sf.* Okuyan.

okuğan, [ok-u-ġan] *{eAT} sf.* Çok okuyan.

okul, [oku-l] *is.* **1.** Toplu olarak öğretim ve eğitim yapılan yer *(1935).* **2.** Okul çağındaki çocuklara eğitim ve öğretim vermekle görevli kurum; mektep. **3.** Bir öğretim kurumundaki öğretmen ve öğrencilerin tümü. **4.** Özel bir alanda öğretim yapan kurum, kuruluş ya da örgüt. **5.** Bir görüş ve düşünceye ya da üstada bağlı olan kişi ve sanatçıların, yandaşlarının veya izleyicilerinin meydana getirdiği topluluk; bu görüş ve düşünceye bağlı olarak gelişen hareket; bu tür kuramın kendisi; ekol. **6.** İnsanın yetişmesinde etkili olan bir etkinlik veya

yaşama koşulu. 🗗 **okul-aile birliği,** *İlk ve orta dereceli okullarda, okul ile ailenin kaynaşmasını, öğrencinin daha iyi yetişmesi için aile okul arasındaki işbirliğini sağlamayı amaçlayan kurum.*|| **okul çocuğu,** *Okula giderek öğrenim gören çocuk; öğrenci.*|| **okul dışı eğitim,** *Okul öğretiminin içinde yer almamakla birlikte öğrencinin tatil zamanlarında yetişmesi için yapılan eğitim ve öğretim faaliyeti.*|| **okul kaçağı,** *Derslere girmeyerek vaktini dışarıda geçiren.*|| **okul kooperatifi,** *Okullarda öğrencilerin ihtiyacı olan kalem, defter, silgi vb. malzemeler ile bazı yiyecek maddelerinin satıldığı kurum veya satış yeri.*|| **okul öncesi,** *1. Çocuğun okula gitmeden önceki çağı. 2. Çocuğun okula gitmeden önceki çağla ilgili; bu çağa özgü olan.*|| **okul öncesi eğitim,** *Zorunlu öğrenim çağına gelmemiş olan çocukların ilköğrenime hazırlanmalarını sağlamak amacıyla verilen eğitim.*|| **okul sonrası,** *1. Çocuğun okuldan çıktıktan sonraki çağı; örgün eğitimi izleyen dönem. 2. Okul çağından sonra gelen dönem. 3. Çocuğun okuldan çıkmasından sonraki çağla ilgili; bu çağa özgü olan.*‖ **okul sonrası eğitim,** *Gençlerin ve yetişkinlerin okuldan çıktıktan sonra yurttaşlık ve meslek bilgileri açısından yetişmelerini sağlayan eğitim öğretim faaliyeti.*|| **okul yüzü görmemek,** *Hiç eğitim öğretim görmemiş olmak; disiplinli bir eğitim almamak.*

okuldaş, [oku-l-daş] *is.* Okul arkadaşı; aynı okulda okuyanlardan birine göre her biri.

okullaşma, [oku-l-la-ş-ma] *is.* **1.** Okullaşmak eylemi ve durumu. **2.** Okul çağındaki çocuklara okuma ve okula devam etme olanağının sağlanmış olması durumu.

okullaşmak, [oku-l-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Okul durumuna gelmek. **2.** (Bir yer, bir bölge, bir ülke için) okul çağındaki çocuklara okuma ve okula devam etme olanağı sağlanmış olmak.

okullu, [oku-l-lu] *sf.* **1.** Okulu olan; okulu bulunan. **2.** *is.* ve *sf.* Bir okula devam eden; bir okulda öğrenim gören; öğrenci.

okulu, [oku-lu] *{ağız} sf.* Davetli. [DS]

okuluk, -ğu [oku-luk] *{ağız} is.* Çağrı yazısı; davetiye. [DS]

okuma[1], [*eT.* ok-ī-mak *(çağırmak)* > ok-u-ma] *is.* **1.** Okumak eylemi; okuyan bir kimsenin yaptığı iş. **2.** Her türlü işaret ve işaretlemeyi okumak, çözmek eylemi. **3.** Yazılı olan şeyi çözmek ve anlamak olgusu. **4.** Bir metnin bildirisini almak, içeriğini değerlendirmek için yapılan gözden geçirme işi. **5.** Bir metni, dinleyiciler önünde sesli olarak sunma. **6.** Bir metnin çözümlenmesi, taşıdığı anlamın kavranması, yorumlanması. **7.** Bir uğraşı olarak yapılan ve ele alınan okumak eylemi. 🗗 **okuma haftası,** *İlköğretim birinci sınıfta, okumayı sökmüş olan öğrencileri ödüllendirmek amacıyla yapılan kutlama haftası.*|| **okuma iğnesi,** *Plağa alınmış seslerin çalınması sırasında okuma kafasının plak üzerindeki izlere değen ucu.*|| **okuma kafası,** *Kaydı yapılmış olan seslerin tekrar üretilmesi için kayıt ortamındaki izin modüle edilmesi ile etkilenen elektro mekanik transdüktör; okuyucu*‖ **okuma kitabı,** *İlköğretimde öğrencilere okuma yazma öğretilirken kullanılan kılavuz kitap.*|| **okuma kolu,** *Okuma kafasını taşıyan ve plak üzerindeki hareketini sağlayan parça.*|| **okuma körlüğü,** *tıp. Hiçbir görme kusuru olmadığı hâlde okuma yetisini kaybetme biçiminde beliren rahatsızlık; aleksi.*|| **okuma saati,** *Günlük yaşamda okumak amacıyla ayrılmış belli bir zaman; okuma vakti.*‖ **okuma secdesi,** *Kur'an-ı Kerim okunurken "secde ediniz" anlamına gelen ayetler geldiğinde yapılan secde; tilavet secdesi.*|| **okuma yazma,** *Okuyup yazmak için gerekli olan beceri ve bilgi.*|| **okumayı sökmek,** *Okuma öğreniminde, okumayı kendi kendine yapabilir duruma gelmek.*|| **okuma yitimi,** *tıp. Görmede herhangi bir bozukluk olmadığı hâlde okuma yetisini kaybetme, yazılanları anlayamama biçiminde beliren rahatsızlık; aleksi.*

okuma[2], [oku-ma] *{ağız} is.* **1.** Davetiye. **2.** Çağrı. [DS]

okumak[1], [oku-mak اوقومق] *{ağız} {eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Düğün vb. toplantıya çağırmak; davet etmek. [DS] **2.** *{eAT}* Söylemek; demek. **3.** *{eAT}* Anmak; yad etmek.

okumak[2], [*eT.* ok-ī-mak *(çağırmak)* > ok-u-mak اوقومق / اوقمق] *gçl. f. [-r]* **1.** Bir dile ait yazı işaretlerini tanımak, bunlarla yazılmış metinlerin taşıdığı bildiriyi kavramak, çözmek; bu işaretlerin taşıdığı sesleri çıkarmak ya da sadece gözle izlemek. *{eAT} (aym)* **2.** Her türlü işaret ve işaretlemeyi çözmek. **3.** Yazılı eserlerin içeriğini çözmek, anlamak ve bilmek. **4.** Bir metnin bildirisini almak, içeriğini değerlendirmek için gözden geçirmek; metinde belirtilenlerden haberi olmak; öğrenmek. **5.** Dinleyiciler önünde sesli olarak bir metni sunmak. **6.** Yazı dışındaki işaret ve izleri değerlendirerek, çözmek, yorumlamak ve iletiyi alabilmek. **7.** Bir uğraşı olarak okuma eylemini seçmek. **8.** Bir şeyi belli bir biçimde anlayıp yorumlamak. **9.** (Ses aygıtları için) kaydı yapılmış sesleri tekrar üretmek; kaydedilenleri tekrar vermek. **10.** Ezbere söylemek. **11.** Öğretmen ya da başka bir öğreticinin yanında bir konu, ders ya da kitabı öğrenmek. **12.** *mecaz.* (Yüz, bakış, tavır vb. için) bazı duygu ve soyut durumları belirtilerine bakarak anlamak; anlam çıkarmak. **13.** *mecaz.* (Başka birinin düşünce, sır, tasarı vb. için) özünü, nedenlerini kavramak; tahminde isabet ettirmek; gizli duyguyu kavramak. **14.** (Şarkı, türkü vb. müzik eseri için) söylemek. **15.** (Gelecek için) yıldız, bakla, avuç vb. fal araçlarına bakarak anlam çıkarmak; önceden kestirmek. **16.** (Hasta olan veya

kötülüğe uğrayacağı sanılan kişi ve nesneler için) dua etmek; nefes etmek. **17.** *argo.* Gördüğü zor karşısında bildiği her şeyi söylemek; yasa dışı işler hakkında ilgili makama bilgi vermek; ötmek. **18.** *bsy.* Bir bilgisayarın bir birimine depolanmış olan bilgiyi başka bir birime veya belleğe aktarmak için yaptığı tanıma işlemi. **19.** Kötü bir duruma getirmek; bozmak; berbat etmek. **20.** *gçsz. f.* Bir okulda öğrenim görmek; orada öğrenim görüyor olmak. **21.** Derslerinde başarılı olmak. **22.** Kendini kitap okumaya vermek. **23.** *argo.* Bir kimseye küfretmek; sövmek. ◻ **okumak evi,** *{ağız} Bayan hocaların kadınlara dinî bilgiler verdiği yer.* [DS]|| **okuyup üflemek,** *1. Bir kimseyi nazar vb. kötülüklerden korunması için dua okumak; nefes etmek.*

okume, [Lat. aucoumea] *is.* **1.** *bot.* Gobon ve Fildişi'nde yetişen Afrika kökenli, boyu 25-30 m'yi, çapı ise 1-2 m'yi bulan, on beş yaşından sonra ancak destekle ayakta durabilen, kestane renginde ve yumuşak keresteli bir ağaç, *(Aucoumea klaineana).* **2.** Bu ağacın kolay işlenebilen ve çoğunlukla kontrplak yapımında kullanılan kerestesi.

okumuş, [oku-muş] *sf.* (Kişi için) herhangi bir alanda bilgi sahibi olan; eğitim görmüş olan; okuma yoluyla bilgisini artırmış olan; bilgili; aydın; tahsilli. ◻ **okumuş olmak,** *1. Okuma yazma öğrenerek bilgi sahibi olmak; öğrenim görmek. 2. Okuyor gibi görünmek; sözde okumak.*|| **okumuş olmak için okumak,** *1. İstemediği hâlde zorunlu olarak okumak; okumuş görünmek için okumak. 2. Okuduğundan bir şey anlamadan okumak.*

okumuşluk, -ğu [oku-muş-luk] *is.* **1.** Okumuş olma durumu. **2.** Öğrenim görmüş kimsenin durumu; tahsilli olma. **3.** *{ağız}* Okuryazarlık. [DS]

okun[1], [ok > ok-un] *{eT} zf.* Ok ile. [ETY]

okun[2], [oku-n] *{ağız} is.* Davetiye; çağrı. [DS]

okunak, -ğı [oku-n-mak > oku-n-ak] *{ağız} is.* **1.** Okul. **2.** Kitap. [DS]

okunaklı, [oku-n-ak-lı] *sf.* **1.** (Yazı için) kolayca okunabilen; rahatlıkla okunabilen; açık seçik olarak yazılmış olan. **2.** *argo.* (Kadın, kız için) güzel; hoş.

okunaksız, [oku-n-ak-sız] *sf.* **1.** (Yazı için) zor okunabilen; güçlükle okunabilen; düzgün olarak yazılmamış; eğri büğrü. **2.** Okunamayan.

okuncu, [*eT.* oku-nç / oku-nc-u] *{ağız} is.* Düğüne çağrılanlara gönderilen şeker, kibrit, mendil, terlik, mum gibi küçük armağanlar. [DS]

okunculuk, -ğu [oku-n-cu] *{ağız} is.* → okuncu. [DS]

okunç, [ok-ī-mak > ok-u-nç] *{eT} is.* Çağrı; davet; çağırma. [EUTS]

okunçsuzun, [ok-u-nç-suz-ın] *{eT} zf.* Davetsiz olarak; çağrılmadan. [EUTS]

okundu, [oku-n-tu] *{ağız} is.* Davetiye. [DS] ◻ **okundu göndermek,** *{ağız} Davetiye göndermek.* [DS]

okunma, [oku-n-ma] *is.* Okunmak eylemi ve durumu.

okunmak[1], [oku-n-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Okumak eylemi yapılmak. **2.** Okumak eylemi gerçekleştirilmek. **3.** (Yazı, işaret, duygu vb. için) okumak eylemine konu olmak. **4.** (Kitap, eser, yazar vb. için) çok kişi tarafından okunmuş olmak; okuma nesnesi olarak seçilmek. **5.** (Metin için) anlamı, iletmek istediği bildiri kavranmak; çözümlenmek; yorumlanmak. **6.** *mecaz.* (Duygu için) göz, davranış vb. hallerinden sezilmek; belli olmak; kendini açıkça belli etmek. **7.** Kendisine okuyup üflenilmek, nefes edilmek; kendini üfürükçüye okutmak. **8.** *{eAT}* Söylenmek; denilmek. **9.** *{eAT}* Ad verilmek; tesmiye olunmak.

okunmak[2], [oku-n-mak اوقونمق] *{eAT} edil. f. [-ur]* Davet olunmak: çağrılmak.

okunmuş, [oku-n-muş] *{ağız} sf.* Sağlığa yararlı. [DS]

okuntu, [oku-ntu] *{ağız} is.* **1.** Düğün vb. toplantıya davet edilen kimseye gönderilen küçük hediye; çağrılık; davetiye. **2.** İzin kâğıdı; pusula. [DS]

okuntucu, [oku-ntu-cu] *{ağız} is.* Düğüne çağrı yapan kimse. [DS]

okunuk, -ğu [oku-n-uk] *{ağız} sf.* Kendisine çağrı yapılmış olan; davetli. [DS]

okunulma, [oku-n-ul-ma] *is.* Okunulmak eylemi ve durumu.

okunulmak, [oku-n-ul-mak] *edil. f. [-ur]* Okunmak; davet edilmek.

okunurluk, -ğu [oku-n-ur-luk] *is.* **1.** Okunur olma durumu ve niteliği. **2.** Yazılı bir metni okuma ve anlama kolaylığı.

okunuş, [oku-n-uş] *is.* Okunma eylemi veya biçimi.

okur, [oku-r] *is.* (Yazar ya da yayımlanmış bir eser için) okuyucu; okuyan.

okurca, [oku-mak > okur-r-ca اوقورجه] *(oku'rca) {eAT} zf.* Okur gibi; okurcasına.

okuryazar, [oku-r+yaz-ar] *is.* **1.** Okuyup yazması olan kimse. **2.** Öğrenim görmüş; zihinsel etkinliklerde bulunan; aydın.

okuryazarlık,-ğı [oku-r+yaz-ar-lık] *is.* Okuryazar olma durumu.

okus pokus, [? okus pokus] *is.* **1.** Gözbağcılarının gösteri sırasında ilgiyi başka yöne çekmek için söyledikleri söz. **2.** *argo.* Hile; dolap; düzen.

okus, [ok > ok-uz / okus] *{eT} is.* Kabile; soy sop; aile; klan; nesil. [EUTS]

okuslug, [okus-luğ] *{eT} sf.* Kabileye, soya mensup. [EUTS]

okuşma, [oku-ş-ma اوقوشمه] *{eAT} is.* (Bir şey) yerine sayma; öyle adlandırma; öyle deme. ◻ **okuşma kardaş,** *{eAT} (Karşılıklı iki kişi için) kardeş yerine tutulmuş kişi; ahretlik.*|| **okuşma kardeşlik,** *{eAT} Kardeş sayılmış; kardeşlik; ahretlik.*

okuşmak[1], [ok-ī-mak > ok-u-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Çağrışmak. [DLT]

okuşmak[2], [ok > ok-uş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ur]* Birbirine üstün gelmeye çalışmak; çarpışmak. [DS]

okuşmak[3], [oku-mak > oku-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ur]* (Öğrenciler için) birbirleriyle okuma yarışı yapmak. [DS]

okutma, [oku-t-ma] *is.* Okutmak eylemi.

okutmak[1], [oku-t-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Bir metni, bir başkasının okumasını sağlamak; okuma eylemini yaptırmak. *{eT} (aym)* [EUTS] **2.** Bir metni, bir başkasının okumasına izin vermek. **3.** Bir kitap veya metnin içerdiği bildiriyi kavratmak. **4.** Birinin öğretim görmesini, okula devam etmesini sağlamak. **5.** Ders vermek; öğretmek. **6.** Hastalığı iyileşir kanaatiyle nefesi kuvvetli diye bilinen birine götürüp dua ettirmek, üfletmek; nefes ettirmek. **7.** *argo.* Satmak; elden çıkarmak. **8.** *{eT}* Ezbere söyletmek. [EUTS] **9.** *{ağız}* Surat asmak. [DS] **10.** *{ağız}* Birinin başkası için kötü niyet beslediğini bildirmek. [DS]

okutmak[2], [oku-t-mak اوقوتمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Çağırtmak.

okutman, [oku-t-man] *is.* Üniversitelerde yabancı dil, Türkçe, tarih öğretimi ile eski dillerde yazılmış metinlerin çözülmesi vb. uygulamalı çalışmaları yönetmek üzere görevlendirilen öğretim görevlisi yardımcısı; lektör.

okutmanlık,-ğı [oku-t-man-lık] *is.* **1.** Okutmanın görevi ve işi; lektörlük. **2.** Okutman olma durumu; lektörlük.

okutsamak, [ok-ī-mak > ok-ı-t-sā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Okutmak istemek. [DLT]

okutturma, [oku-t-tur-ma] *is.* Okutturmak eylemi.

okutturmak, [oku-t-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* Okutmak eylemini bir başkasına yaptırmak; birinin, bir şeyi, bir başkasının aracılığıyla üçüncü bir kişinin okumasını sağlamak.

okutturulma, [oku-t-tur-ul-rna] *is.* Okutturulmak eylemi ve durumu.

okutturulmak, [oku-t-tur-ul-mak] *edil f. [-ur]* Okutturmak eylemi yapılmak; okutmak eylemi bir üçüncü kişiye yaptırılmak.

okutulma, [oku-t-ul-ma] *is.* Okutulmak eylemi.

okutulmak, [oku-t-ul-mak] *edil. f. [-ur]* Okutmak eylemi yapılmak.

okutuş, [oku-t-uş] *is.* Okutmak eylemi ve biçimi.

okuycu, [oku-mak *(davet etmek)* > oku-y-(u)cu) / oku-cu اوقیجی] *{eAT} {ağız} is.* Davetiye dağıtan kişi (genellikle kadın). [DS]

okuyucu[1], [oku-y-ucu] *sf.* **1.** Okuma işini yapan. **2.** *is.* Sürekli olarak gazete, dergi, kitap okuyan kimse. **3.** Okumayı seven kimse. **4.** Müzik topluluğu içinde şarkı, türkü söyleyen kimse; ses sanatçısı; şarkıcı; türkücü; hanende. **5.** *bsy.* Delikli veya manyetik kart ve şerit, basılmış veya el ile yazılmış belgeler gibi dış kayıt ortamında bulunan bilgileri bir hesap makinesine, bir bilgisayara veya herhangi bir bilgi işlem sistemine girmeye olanak veren makine ya da düzenek. **6.** Herhangi bir metotla kaydedilen bilgileri yeniden üretmeye yarayan alet. **7.** Eski Roma'da efendisine kitap okumakla görevli köleye verilen ad. ◻ **okuyucu-delici,** *bsy. Delikli kartları veya şeritleri okuyan ve delen bilgisayar çevre birimi.*|| **okuyucu gezmek,** *Düğünlere çağrı yapmak için kapı kapı dolaşmak.*

okuyucu[2], [oku-mak *(davet etmek)* > oku-y-ucu] *{eAT} {ağız} is.* Düğünlere çağrı yapan kimse (genellikle kadın); okucu. [DS]

okuyuntu, [oku-ntu / oku-y-untu] *{ağız} is.* **1.** Davetli. **2.** Ekmek, şeker, kibrit gibi küçük armağanlarla yapılan düğün çağrısı; davetiye. [DS]

okuyuş, [oku-y-uş] *is.* Okumak eylemi ve biçimi.

okuyuşmak, [oku-y-uş-mak اوقویشمق] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Karşılıklı olarak birbirine okumak; ders söyleşmek.

okuz, [okuz] *{eT} ünl.* Kötü talih; kaza; kader! Ne kaza! Ne felaket!

oküler, [Fr. oculaire] *sf.* **1.** Gözle ilgili; göze ilişkin. **2.** *is. fiz.* Optik araçlarda, objektiften aldığı ışınları göze ulaştıran mercek düzeneği; göz merceği.

okülografi, [Fr. oculographie] *is.* Göz hareketlerini kayıt tekniği.

okülogram, [Fr. oculogramme] *is.* Göz hareketlerinin kaydını yapan araç.

okülomotor, [Fr. oculomoteur] *sf.* (Kas için) göz hareketlerini sağlayan.

okyanus, [Yun. okeános > Ar. ōḳyānüs اوقیانوس] *is.* **1.** Eskiden dünyanın çevresini sardığına inanılan uçsuz bucaksız deniz. **2.** Yeryüzünün su ile kaplı olan bölümü. **3.** Kıtaları birbirinden ayıran büyük denizlerden her biri; anadeniz. ◻ **okyanus akıntısı,** *Okyanuslarda, denizlerde su kütlelerini bulundukları bölgelerden oldukça uzaklara sürükleyen akıntılar.*|| **okyanus bilimci,** *Okyanus bilimi uzmanı; oşinograf.*|| **okyanus bilimi,** *Okyanus ve denizlerin özelliklerini, içerdikleri biyolojik toplulukları, oluşumlarını ve kullanımını inceleyen bilim dalı; deniz bilimi; oşinografi.*|| **okyanus çukuru,** *Deniz ve okyanuslarda 3000 ile 7000 m. arasında değişen derinliklere verilen ad; abis.*|| **okyanus iklimi,** *Orta kuşakta kıtaların batı kenarlarında hüküm süren sıcaklık farklılıkları fazla olmayan, yumuşak ve bol yağışlı iklim.*|| **okyanus mavisi,** *Koyu mavi renk.*||

okyanusî, [Ar. ōḳyānüs-ī اوقیانوسی] *(o:kya:nu:si:) sf.* Okyanusla ilgili. ◻ **okyanüsî iklim,** *Okyanus iklimi.*

Okyanusya, [Yun. okeanosia] *is.* Büyük Okyanus içinde pek çok irili ufaklı adalardan meydana gelmiş Dünyanın beş büyük kıtasından biri.

ol[1], [ol اول] *{eT} {eAT} zm.* **1.** Üçüncü teklik şahıs zamiri; "o". [DK] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [KB] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** İşaret zamiri; "o". [DK] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [KB] [Üç İtigsizler] **3.** Onlar. [Üç İtigsizler] **4.** *sf.* Uzaktaki nesneleri göstermekte kullanılan gösterme sıfatı; işaret sıfatı; "o". [DK] [ETY] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] [Üç İtigsizler] [Tekin] **5.** Bu. [ETY] [EUTS] [Gabain] **6.** *{eAT}* Öbür; diğer. 🗗 **ol ara,** *{eT} 1. Orası; o yer. 2. Oraya; ora.* [Bahşayiş]|| **ol aracuk,** *{eAT} Oracık.*|| **ol arada,** *{eAT} 1. Orada. 2. O sırada.* [DK]|| **ol aradan,** *{eAT} Oradan.*|| **ol araya,** *{eAT} Oraya.*|| **ol arayı,** *{eAT} Orayı.*|| **ol bir,** *{eAT} Öteki; öbür.* [DK]|| **ol cihān,** *{eT} Ahret; öbür dünya.* [Bahşayiş]|| **ol kim,** *{eAT} O kişi ki.*

ol[2], [ol] *ek.* Tekit eki; -dır / -dir / -dur / -dür. [ETY] [DLT] [KB] [İKPÖy.] [Gabain]

ol, [ol / öl اول] *{eAT} is.* Temel.

ola, [bol-mak > ol-mak > ol-a اوله] *{eAT} e.* Belki; -mi acaba. 🗗 **ola mı,** *{eAT} 1. Acaba. 2. Olur mu? 3. Nasıl olur? 4. Olmaz mı; mümkün müdür?*

olaba, [ulaba / u-lapa > u-laba > o-laba] *{eT} is.* Süt ve yağ ile doldurulan koyun ciğerinin suda haşlanması suretiyle yapılan bir yemek. [Nevâyî]

olabilir, [ol-a+bil-ir] *sf.* **1.** Gerçekleşmesi için herhangi bir engel bulunmayan; mümkün. **2.** *fel.* Edim hâlinde değil de erk hâlinde olan; olanaklı. **3.** *is. man.* Varlığı çelişki içermeyen. 🗗 **olabilir dünya,** *man. Birlikte olabilen ve her biri olanaklı olan, aralarında çelişki içermeyen nesneler topluluğu.*|| **olabilirler arası,** *fel. Olanaklı bireyin, içinde yer aldığı birlikte olabilirlerin tümüyle sürdürdüğü düzenli ilişki.*

olabilirlik, -ği [ol-a+bil-ir-lik] *is.* Gerçekleşmesi ve olması için hiçbir engel bulunmayan şeyin durumu; olabilir olma durumu.

olabilme, [ol-a+bil-me] *is.* Olabilmek eylemi ve durumu.

olabilmek, [ol-a+bil-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Gerçekleşmesi ve olması için hiçbir engel bulunmamak; gerçekleşmesi mümkün olmak. **2.** Uygulanabilir nitelik taşımak.

olacacı, [ol-aca(k)-cı] *{ağız} sf.* Büyümeye, gelişmeye elverişli; gürbüz. [DS]

olacacık, -ğı [ol-aca(k)-cık] *{ağız} sf.* Büyümeye, gelişmeye elverişli; gürbüz. [DS]

olacak, -ğı [ol-acak] *sf.* **1.** Olması, yapılması uygun görülen, yerinde olan. **2.** Kendisinden beklenilen davranış ve tutumu göstermeyen. **3.** *is.* Olma ve gerçekleşme olasılığı bulanan şey. **4.** Gerçekleşmesinin engellenmesi mümkün olmayan durum; önüne geçilemeyen sonuç. **5.** Uyuşulabilecek fiyat. **6.** *sf. {ağız}* Üvey. [DS] 🗗 **olacak gibi değil,** *Olması mümkün değil; olacağa benzemiyor; olmuyor; olamaz.*

oladüşmek, [ol-a+düş-mek اوله دشمك] *{eAT} gçsz. f. [-er]* Oluvermek; olmuş olmak.

olagelme, [ol-a+gel-me] *is.* Olagelmek eylemi ve durumu.

olagelmek, [ol-a+gel-mek] *gçsz. f. [-ir]* Başından beri hep aynı biçimde olmak ve sürmek; süregelmek; devam etmek.

olağan, [ol-ağan] *sf.* **1.** Her zaman olan; sık sık olan; görmeye alışılmış; yadırgatıcı bir yanı bulunmayan; bir çok örneği bulunan; normal *(1935).* **2.** Olayın normal akışına ve düzenine uygun olan. **3.** Belirli aralıklarla yinelenen; alışılmış *(1944).* **4.** *zf.* Alışılmış biçimde; olağan olarak; yadırgamadan. 🗗 **olağan dışı,** *1. Olağan olmayan; alışılmışın dışında olan; doğal verilere ters olan; gayri tabii. 2. Alışılmışın dışında olarak.*|| **olağan dışılık,** *Olağan dışı olma durumu; doğal verilere ters olma durumu.*

olağanlaşma, [ol-ağan-la-ş-ma] *is.* Olağanlaşmak eylemi ve durumu.

olağanlaşmak, [ol-ağan-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Olağan duruma gelmek;

olağanlaştırılma, [ol-ağan-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Olağanlaştırılmak eylemi ve durumu.

olağanlaştırılmak, [ol-ağan-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Olağanlaştırmak eylemi yapılmak; olağan hâle gelmesi sağlanmak.

olağanlaştırma, [ol-ağan-la-ş-tır-ma] *is.* Olağanlaştırmak eylemi.

olağanlaştırmak, [ol-ağan-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Olağan duruma getirmek; olağan durum almasını sağlamak.

olağanlık,-ğı [ol-ağan-lık] *is.* Olağan olma durumu; alışılmış olma durum ve biçimi.

olağanüstü, [ol-ağan+üst-ü] *sf.* **1.** Olağan ve alışılmışın dışında; alışılmıştan farklı olan; normalin üstünde olan; fevkalade. **2.** Beklenmedik bir zamanda olan veya yapılan; önceden tasarlanmamış, planlanmamış olan; olması için koşul ve gerekçeleri son anda gerçekleşen. **3.** Benzerlerinde çok farklı olan; ayrıcalık taşıyacak biçimde üstünlüğü olan. **4.** *zf.* Çok fazla; çok güzel; harikulade; fevkalade. **5.** *ünl.* Harika; mükemmel; nefis; çok güzel. 🗗 **olağanüstü hâl,** *Devletin normal yasal yollardan halledemediği durumlarda yasal olarak ortaya koyduğu daha sıkı ve etkili yönetim durumu.*|| **olağanüstü mahkeme,** *Olağanüstü durumlarda, bu tür olaylara bakmakla görevli ve ayrıcalıklı yetkilere sahip yargı kurumu.*

olağanüstülük, -ğü [ol-ağan+üst-ü-lük] *is.* Olağanüstü olma durumu; fevkaladelik.

olağı, [oklağı] *{ağız} is.* Oklava. [DS]

olak[1], **-ğı** [oğ-lak > ōlak] *(o:lak) {ağız} is.* Oğlak. [DS]

olak[2]**, -kı** [olak اولاق] *{eAT} is.* Kısrak.

olam, [ula-m > olam] *(o'lam) {ağız} zf.* Daha çok. [DS]

olaman, [oğ(u)l-a-man ? > ola-man ?] *{ağız} is.* **1.** Bir yaşında iken doğuran keçi veya koyun. **2.** Tuluma bastırılmış tuzlu peynir, çökelek karışımı. [DS]

olamaz, [ol-mak + u-mak > ol-a+u-maz] *(ola'maz) sf.* **1.** Olmasını önleyecek güçlü engelleri bulunan; olmasına imkân bulunmayan; olanaksız; imkânsız; gayri mümkün. **2.** *ünl.* Hayret ve şaşırma bildirir.

olamazlık, -ğı [ol-a-maz-lık] *is.* Olamaz olma durumu.

olan, [ol-an] *sf.* **1.** Olmak fiilinin şimdiki zaman sıfat fiili. **2.** –li yapılı sıfat ile kurulmuş tamlamalarında, tamlayan iyelikli hâle getirerek yeni bir sıfat tamlaması kurar. *şapkalı çocuk > şapkası olan çocuk.*

olanak, -ğı [ol-anak] *is.* **1.** Mümkün olma durumu; olabilir olma; olabilirlik. **2.** Bir kimsenin bir şeyi yapması için var olan uygun koşullar; yararlanılan uygun koşullar; imkân *(1942).* **3.** Bir şeyi yapmak için gerekli olan maddî güç, para vb. şeyler; imkân. **4.** Bir şeyin bulunmasını, olmasını, gerçekleşmesini mümkün kılan şey; imkân. 🗗 **olanak sağlamak,** *Bir şeyin olması, gerçekleşmesi ve gelişmesi için gerekli ve uygun koşulları sağlamak.*

olanaklı, [ol-anak-lı] *sf.* **1.** Olanak içinde bulunan; imkân sahibi olan. **2.** Olabilirliği olan; olabilir; mümkün.

olanaksız, [ol-anak-sız] *sf.* **1.** Olanağı bulunmayan; imkânı olmayan. **2.** Olabilirliği olmayan; olamaz; gayri mümkün; imkânsız.

olanaksızlaşma, [ol-anak-sız-laş-ma] *is.* Olanaksızlaşmak eylemi ve durumu.

olanaksızlaşmak, [ol-anak-sız-laş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Olanaksız duruma gelmek; imkânsızlaşmak.

olanaksızlık,-ğı [ol-anak-sız-lık] *is.* **1.** Olanaksız olma durumu; adem-i imkân; imkânsızlık. **2.** Gerçekleşmesi, olması veya yapılması mümkün olmayan şeyin niteliği; imkânsızlık. **3.** Mantıksal olarak tasarlanamama. **4.** Bir şeyin yapılması için elverişli ortamın bulunmaması durumu; elverişsiz durum. **5.** Yapılacak iş veya yaşama koşullarının gerekli kıldığı maddî güç ve paradan yoksun olma; uygun olmayan koşullarda yaşama; fakirlik; yoksulluk.

olanca, [ol-mak > ol-an-ca] *(ola'nca) {ağız} zf.* Var olanın tümüyle; bütün; tamamıyla; tümü. [DS]

olangı, [oklaġı > olañı] *{ağız} is.* Oklava. [DS]

olar, [o-lar] *{eT} {eAT} zm.* Onlar. [EUTS] [Gabain] [KB] [Üç İtigsizler]

olarıngla, [ol-ar-ıñ-la اولارڭله] *(olarıñla) {eAT} zf.* Onlarla.

olarungla, [ol-ar-uñ-la اولارڭله] *(olaruñla) {eAT} zf.* → olarıngla.

olası, [ol-ası] *sf.* Olması mümkün olan; gerçekleşmesi olanak dahilinde olan; muhtemel; ihtimal dahilinde *(1935).*

olasıcı, [ol-ası-cı] *sf.* Olasıcılık yanlısı olan; olasıcılık taraftarı.

olasıcılık, -ğı [ol-ası-cı-lık] *is. fel.* Mutlak bilgiyi ve doğruyu bilmenin mümkün olmadığını, insan bilgisinin ancak olası bilgiye ulaşabileceğini savunan dogmatizm ile şüphecilik arasında kalan öğreti; Yeni Akademia okulu; probabilizm.

olasıcılıkçı, [ol-ası-cı-lık-çı] *sf.* **1.** (Öğreti ve kuramlar için) olasılıklara büyük değer ve önem veren. **2.** *is.* Olasıcılık yanlısı.

olasılı, [ol-ası-lı] *sf.* **1.** Olasılığa dayalı; ihtimalî. **2.** *fel.* Belkili.

olasılık, -ğı [ol-ası-lık] *is.* **1.** Bir şeyin olabilmesi, gerçekleşebilmesi durumu; olabilirlik; ihtimal. **2.** Bir şeyin olması için tasarlanabilir, düşünülebilir, hesaplanabilir yol veya sonuç. **3.** Bir şeyin olmasının, gerçekleşmesinin mümkün olacağını düşündüren iz, belirti ve olgu; şans; ihtimal. **4.** *man. fel.* Doğruluğu ispatlanmadığı hâlde, gerçeğe uygun olma durumu ve ihtimali taşıyan önermenin özelliği. **5.** Herhangi bir olay için elverişli hallerin bütün olanaklı hallere oranı. **6.** Belli bir aile topluluğunda en az çocuğu olanlardan bir fazla çocuğu olanların en az çocuğu olanlara oranı; (n+1) / n. 🗗 **olasılık hesabı,** *mat. Bir olay veya olgunun, gerçekleşmesi şanslarının yüzdesini bulmaya yarayan kuralları inceleyen matematik dalı; ihtimaller hesabı.*

olasını, [ol-ası-n-ı اولاسنى] *{eAT} zf.* Olacağını.

olasıya, [ol-ası-y-a] *(o'lasıya) zf.* **1.** Olması mümkün olacak kadar; olabileceği ölçüde; olabilecek kadar. **2.** *sf.* Olacak.

olaşma, [ula-ş-ma ? > ola-ş-ma] *{ağız} is.* Bulaşıcı, yaygın hastalık. [DS]

olay, [ol-ay] *is.* **1.** Çeşitli etmenler altında olan ve ortaya çıkan durum; olgu; vuku bulan şey; vaka; hadise *(1942).* **2.** Etkilediği ortam ve ilgilendirdiği kamu oyu bakımından ilgi ve dikkati üzerine toplayan; güncelliği yoğun olan eylem. **3.** Şaşırtan, dikkati üzerine çeken, olağan dışı özellikleriyle özellik kazanan. **4.** *mecaz.* Sıra dışı kişilik ve özgünlüğü sebebiyle ilgi çeken kimse. **5.** *fiz.* Belirli bir yer ve zaman içinde oluşan, sınırlı ve anlık olgu. **6.** Önemli tarihî olgu. **7.** Olacak. [DS] 🗗 **olay bilimi,** *Varlıkların özünü, bilincin aşkın yapılarını, bilincin dolaysız verilere dönüşü yoluyla kavramayı öngören felsefî yöntem; görüngü bilimi; fenomenoloji.*|| **olay çıkarmak,** *Toplum açısından hoş olmayan, kötü bir durum yaratmak.*|| **olay örgüsü,** *ed. Eserin veya oyunun sonucunu merakla bekleten olaylar dizisi; entrika.*

olayak, -ğı [ol+ayak ?] *{ağız} is.* Ayakkabıcıların kullandığı en büyük ayakkabı kalıbı. [DS]

olaycı, [ol-ay-cı] *is. fel.* İnsanın yalnızca görüngüler

hakkında bilgi edinebileceğini savunan; görüngücü; fenomenist.

olaycılık,-ğı [ol-ay-cı-lık] *is. fel.* Gerçekle ilgili olarak insanın yalnızca görüngüler hakkında bilgi edinebileceğini savunan görüş; görüngücülük; fenomenizm.

olaylaştırma, [ol-ay-la-ş-tır-ma] *is.* Olaylaştırmak eylemi ve durumu.

olaylaştırmak, [ol-ay-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Olay durumuna getirmek; olay yapmak.

olaylı, [ol-ay-lı] *sf.* **1.** Toplum açısından hoş olmayan ve kötü durumları bulunan; olayı bulunan; hadiseli. **2.** *zf.* Olaylı olarak.

olaysız, [ol-ay-sız] *sf.* **1.** Sakin; hadisesiz; sessiz. **2.** *zf.* Hiçbir olay olmadan; olaysız olarak.

olca, [Moğ. olca] *{eT} {ağız} is.* Düşmandan ele geçirilen mal; savaş alıntısı; ganimet. [DS]

olcacık, -ğı [olca-cık] *{ağız} sf.* Çalışkan; becerikli. [DS]

olcalamak, [olca-la-mak اولجلامق] *{eAT} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Savaşta ganimet almak.

olcay, [Moğ. olcay] *{eT} is.* Evlatlık; bulma çocuk.

olcaylı, [Moğ. olcay-lı] *{eT} sf.* Kısmetli.

olcık, -ğı [Ereme. rocik => olcık] *{ağız} is.* Üzüm ve dut suyundan yapılan cevizli sucuk. [DS]

olçarmak, [ölçe-r-mek / olça-r-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Sönmeye yüz tutmuş ateşi tekrar canlandırmak. [DS]

olçum[1], [orç-um / olç-um ?] *{ağız} is.* **1.** Hekim. **2.** Yıldızların hareketinden sonuç çıkaran; kendisini hekim gibi gösteren. [DS]

olçum[2], [olç-um] *{ağız} sf.* **1.** Eli işe yatkın; becerikli; usta. **2.** Beceriksiz; kaba saba. **3.** Kendini olduğundan üstün gösteren. **4.** Çok konuşan; olur olmaz her söze karışan. [DS]

olçum[3], [olç-um] *{ağız} is.* Yetenek. [DS]

olçumlanmak, [olçum-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Kibirlenmek; gururlanmak. **2.** Anlamadığı halde bir işle anlarmış gibi görünerek uğraşmak. [DS]

olçumluk, -ğu [olçum-luk اولچوملق] *{eAT} is.* Bilgiçlik. 🗗 **olçumluk etmek,** *{eAT} Bilgiçlik satmak.*

oldacı, [*eT.* bol-daçı *(olacak)* > ol-daçı اولدجی] *{eAT} {ağız} sf.* Büyümeye, gelişmeye elverişli; şişman. [DS]

oldaç, [bol-daçı > ol-daç] *{ağız} sf.* → oldacı. [DS]

oldang, [ūl > ul-dañ] *{eT} is.* → uldang. [DLT]

oldığıyle, [ol-dığı + ile اولدغيله] *{eAT} zf.* Olduğu için.

oldımak, [oldī-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Yalınayak olmak; ayakkabısız olmak. [DLT] [Clauson]

oldrug, [oldur-mak / olur-mak > old(u)r-uġ] *{eT} is.* Yer; mekân; mevki. [KB]

oldrum, [oldur-mak / olur-mak > old(u)r-um] *{eT} sf.* Kötürüm; yatalak. [DLT] [KB]

oldu, [ol-mak > ol-du] *zf.* Peki; tamam; kabul; evet; hay hay; elbette; baş üstüne; olur; tabii; memnuniyetle. 🗗 **oldum bittim,** *Eskiden beri; bildim bileli.*|| **oldum olası,** *Kendimi bildiğimden beri; bildim bileli.*|| **oldu olacak,** *Artık çekinilecek bir durum kalmadı.*

oldubitti, [ol-du+bit-ti] *is.* Kargaşalığa ya da aceleye getirildiği için kabul edilmek zorunda kalınan durum; olup bitmiş olan şey; olup bitti; emr-i vaki. 🗗 **oldubittiye getirmek,** *Artık geri dönülmesi mümkün olmayan bir durum yaratmak; emr-i vaki yapmak; olupbittiye getirmek.*

olduğunca, [ol-duğu-n-ca اولدوغنجه] *{eAT} zf.* Oldukça; durdukça; baki kaldıkça.

olduk, [oldī-mak > old(u)-k] *{eT} sf.* (At vb. için) nalsız; yalın ayak. [DLT]

oldukça, [ol-duk-ça] *(oldu'kça) zf.* Yeter derecede; epeyce, hayli.

oldurgan, [ol-dur-gan] *sf.* **1.** Olma bildiren bir eylemi yaptıran; olduran; oldurucu. **2.** *dbl.* (Fiil için) geçişli değilken, -r, -ir, -dir eklerini alarak geçişli hâle getirilmiş. 🗗 **oldurgan çatı,** *dbl. Geçişsiz bir fiile geçişlilik eki getirilerek yapılan çatı.*|| **oldurgan eylem,** *dbl. Oldurgan çatılı eylem.*

oldırma, [ol-dur-ma] *is.* Oldurmak eylemi.

oldurmak[1], [oldur-mak / oltur-mak] *{eT} is.* Oturmak. [DLT] [KB]

oldurmak[2], [ol-dur-mak اولدورمق] *gçl. f. [-ur]* **1.** Bir şeyin olmasını, oluşmasını, meydana gelmesini sağlamak; oluşmasına veya olmasına yol açmak; meydana getirmek; vücuda getirmek, yaratmak. *{eAT} (aynı)* **2.** (Sebze, meyve vb. için) olgunlaşmasını sağlamak; olgunlaştırmak.

olduruk[1], **-ğu** [oğul-duruk / oyun-duruk > ol-duruk] *{ağız} is.* **1.** İnce ve genç çam ağacı. **2.** Ağaç filizi; sürgün. **3.** Enine kesitinde özden çevreye doğru değişik renkler bulunan ve kaplama tahtası olarak kullanılan ağaç. **4.** Kereste yapılacak kadar kalın çam ağacı. **5.** Ekinlerin dibinden süren filiz. [DS]

olduruk[2], **-ğu** [ol-dur-uk] *{ağız} is.* **1.** Çarığın delinen yerini onarmak için konulan deri parçası. **2.** Çarığın içine konulan keçe veya bez parçası. [DS]

olduysa, [ol-du + i-se اولديسه] *{eAT} zf.* Olunca; oldukta.

ole[1], [İsp. ole] *(o'le:) ünl.* Teşvik etmek, yüreklendirmek için söylenir; yaşa; var ol.

ole[2], [ole] *{ağız} ünl.* Ulan. [DS]

olefin, [Fr. oléfine] *is. kim.* Etilen gibi, yapısına başka bir öge veya kök sokulabilen karbonlu hidrojenlere verilen ad; etilen sınıfı doymamış hidrokarbonlara verilen ad.

oleik,-ği [Fr. oléique] *sf. kim.* (Etilenik asit için) pek çok bitkisel yağlarda, özellikle zeytin yağında gliserit biçiminde bulunan, $CH_3-(CH_2)_7-CH=CH-$

$(CH_2)_7$–CO_2H 🗗 **oleik asit,** *biy. Hücre zarlarının yapısında bol miktarda bulunan 18 karbonlu doymamış bir yağ asidi.*

olein, [Fr. oléine] *is. kim.* **1.** Oleik asit. **2.** Sıvı yağlarda ve margarinlerde bulunan oleik asidin bir esteri; triolein.

oleometre, [Fr. oléométre] *(oleome7tre) is.* **1.** Yağların yoğunluğunu belirlemekte kullanılan sıvıölçer. **2.** Bir tohumdaki yağ oranını ölçemeye yarayan alet.

olgaç, [ol-ġaç] *{ağız} sf.* İyi gelişmiş; yetişmiş. [DS]

olgalamak, [olga-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Seyrek seyrek dikmek; oyulgamak. [DS]

olgalanmak, [olga-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Açılmak; yayılmak. [DS]

olgamag, [olga-maġ] *{ağız} gçl. f. [-r] [-g(u)-yor]* Oyulgamak. [DS]

olgamak, [oyul-ga-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-g(u)-yor]* Seyrek seyrek dikmek; oyulgamak; teyellemek. [DS]

olgamlı, [olġam-lı] *{ağız} sf.* Tavında. [DS]

olgan, [bol-mak > bol-ġan الغان] *{eAT} sf.* Olan.

olgörüp, [ol+gör-üp ?] *{ağız} sf.* Olanaksız; olamaz. [DS]

olgu, [ol-gu] *is.* **1.** Birtakım olayların sebep olduğu ve bu sebeplerin yol açtığı sonuç; gözlemlenmiş olay; vakıa *(1942).* **2.** Tartışmasız ve şüphesiz kabul edilen şey. **3.** *fel.* Düşünce bazında değil de gerçekte varolan veya olan; gerçekleşmiş olan; gerçek olan; vakıa. **4.** Belirlenmiş bir deney konusu ya da bilimsel incelemeye elverişli doğal olay. **5.** *{ağız}* Gerçek. [DS]

olgucu, [ol-gu-cu] *sf.* **1.** Olguculuğa ilişkin; olgucululukla ilgili; pozitivist. **2.** *is.* ve *sf.* Olguculuk yanlısı.

olguculuk, -ğu [ol-gu-cu-luk] *is. fel.* **1.** Fizik ötesi inceleme ve yargıların kuramsal olarak olanaksız ve yersiz olduğunu, bütün felsefî etkinliklerin yalnızca deneyle doğrulanabilen gerçek olayların incelenmesiyle ortaya konulması gerektiğini savunan August Komte'un sistemi; pozitivizm. **2.** (Hukuk için) pozitif hukukun doğal hukuka üstün olduğu görüşünü savunan öğreti.

olgun, [ol-mak > ol-ġun] *sf.* **1.** İstenilen kıvama ve duruma gelmiş olan; olmuş; olan. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** *biy.* Büyüme ve gelişmesini tamamlayarak ergin evreye ulaşmış. **3.** (Meyve için) büyüyüp gelişmiş; yenebilecek duruma gelmiş; olmuş. **4.** (Kişi için) bilgi, görgü, kültür bakımından yetkinlik kazandığı için duygu ve düşünce olarak geniş bir hoşgörüye kavuşmuş olan; bilgi ve görgüsü gelişmiş; deneyimli. **5.** (Kişi için) orta yaşta, yetişkin. **6.** (Bitki, hayvan, organ veya hücre için) olgunluğa erişmiş. **7.** (Çıban ya da apse için) tam irin toplamış ve deşilme zamanı gelmiş olan. **8.** (Şarap için) hamlığı giderek içilecek konuma gelmiş olan. **9.** *argo.* Sarhoş; esrik. 🗗 **olgun ağaç,** *İşlenmeye elverişli kısmı çapının üçte ikisine erişmiş olan ağaç.*‖ **olgun odun,** *Ağaç gövdesinin öz odun ile dış odun arasında yer alan, marangozlukta kullanılan bölümü.*

olgunlaşma, [ol-gun-la-ş-ma] *is.* **1.** Olgunlaşmak eylemi veya durumu. **2.** İnsan bedeninin yetişkin durumuna doğru olan gelişimi. **3.** *biy.* Erkek ve dişi eşey hücrelerinin meyoz bölünmeyi ve gamet oluşumunu kapsayan evresi; eşeysel olgunluğa erişme. **4.** Meyve ve sebzelerin, yenilecek ve kullanılacak bölümlerinin devşirilmeye uygun duruma gelmesi için geçen evre. **5.** Çıban veya apsede irin toplama evresi. **6.** Bir yapıştırıcının etkin biçimde yapıştırma özelliğini kazandığı durum.

olgunlaşmak, [ol-gun-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Olgun duruma gelmek; olgunluk kazanmak. **2.** (Meyve, sebze, tahıl vb. için) yenebilecek duruma gelmek; toplamaya uygun özellik kazanmak. **3.** (Kişi için) duygusal ve zihinsel yönden yetkin hâle gelmek; yeterli bilgi ve deneyim sahibi olmak. **4.** Sonuç verebilecek bir aşamaya gelmek; gelişmek. **5.** (Çıban, sivilce vb. için) oluşumunu tamamlayarak deşilecek duruma gelmek.

olgunlaştırma, [ol-gun-la-ş-tır-ma] *is.* Olgunlaştırmak eylemi.

olgunlaştırmak, [ol-gun-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Olgun duruma getirmek; olgunluk kazandırmak; olgunlaşmasını sağlamak.

olgunluk,-ğu [ol-gun-luk] *is.* **1.** Olgun olma durumu. **2.** Olgun bir şeyin niteliği. **3.** Meyve ve sebzelerin yenebilir olma durumu. **4.** Ruhsal ve fiziksel bakımdan düşünme, karar verme yetkesine ulaşma durumu. 🗗 **olgunluk çağı,** *Hayatın gençlik ile ihtiyarlık dönemleri arasında yer alan, bedenî ve ruhî yeteneklerin en yetkin olduğu çağ; bedensel, ruhsal ve zihinsel yönden tam bir yetkinlik kazanılmış olan dönem.*‖ **olgunluk sınavı,** *Üniversite veya yüksek okullara girebilmek için liseyi bitirdikten sonra verilen sınav.*‖ **olgunluk yaşı,** *Olgunluk çağı.*

olgurmak, [ol-ġur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Oturmak; durmak. [EUTS] **2.** Oturtmak. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.]

olgurtmak, [ol-ġur-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Oturtmak. [ETY] [EUTS] [Gabain] **2.** Diktirmek; tesis ettirmek; yerleştirmek. [Gabain] [ETY]

olgusal, [ol-gu-sal] *sf.* Olguya ilişkin; bir olguya ait. 🗗 **olgusal anlam,** *man. Hangi durumda doğru, hangi durumda da yanlış olacağını kestirebildiğimiz bir önermenin taşıdığı anlam türü.*

olgusallık, -ğı [ol-gu-sal-lık] *is. fel.* İnsanın kendi iradesinin dışında dünyaya gelmesine ve sınırlı olmasına yol açan insanlık durumu.

olhamur, [Yun. flamúri] *{ağız} is.* Ihlamur. [DS]

olhoy, [? olḫoy] *{ağız} is.* Oklava.[DS]

olhutmak, [olur-mak > ol-ğut-mak > olḫu-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Oturtmak, [DLT]

olıç, [oğul > oğul-ıç] *{eT} küçlt. is.* Çocuklara sevgi ifadesi için *"oğulcuğum, oğulcuk"* anlamında kullanılır. [DLT]

olıgelmek, [ol-mak + gel-mek اولى كلمك] *{eAT} gçsz. b. f. [-ir]* Olagelmek.

olımamak, [ol-mak + u-mak (u-ma-mak) اوليمامق] *{eAT} gçsz. b. f. [-z]* Bekleyememek; sabredememek.

olıtmak, [ol-mak *(oturmak)* > ol-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Oturtmak. [ETY]

oligarşi, [Yun. oligol *(birkaç kişi, azınlık)* + arkhe *(kumanda)* > oligarkhia > Fr. oligarchie] *is.* Siyasi gücün, birkaç kişiden oluşan küçük bir grubun, bir aile üyelerinin ya da bir sosyal sınıfın elinde bulunduğu siyasi düzen; takım erki.

oligodipsi, [Fr. oligodipsie] *is. tıp.* Susama isteğinin azalması.

oligofreni, [Fr. oligophrenie] *is. psikol.* Bunama ve zekâ geriliğinde görülen aşırı akıl zayıflığı.

oligoklaz, [Fr. oligoclase] *is. min.* Billursu kayaçlarda bol miktarda bulunan, beyaz ya da yeşile çalan renkli feldspat.

oligopol, -lü [Fr. oligopole] *is.* Az sayıda satıcının çok sayıda alıcı ile karşı karşıya geldiği durum.

oligosen, [Yun. oligo-hainos > Fr. oligovene] *is. jeol.* Üçüncü zamanın Eosen ile Miyosen arasında kalan yaklaşık on iki milyon yıl süren dönem.

oligosiyali, [Fr. oligosialie] *is. tıp.* Tükürük salgısının azalması.

oligotrof, [Fr. oligotrophe] *is. bot.* Besin maddesi bakımından fakir ortam.

oligüri, [Fr. oliggurie] *is. tıp.* Boşaltılan idrar miktarının azalması.

olijist, [Yun. oligistos *(çok az sayıda)* > Fr. oligiste] *is. min.* Formülü Fe_2O_3 olan doğal demir oksit; demir üç oksit; kırmızı aşı boyası; mikalı demir.

olimpik, [Yun. olympikos / Lat. olympicus > Fr. olympique] *sf.* **1.** Olimpiyat oyunlarına ilişkin; olimpiyatlarla ilgili. **2.** (Spor tesisleri için) çağdaş olimpiyat ölçü ve kurallarına uygun olan.

olimpiyat,-dı [Yun. olympia *(eski Yunan'da bir kent)*/ Lat. olympias > Fr. olympiades] *is.* **1.** Eski Yunanistan'da, Zeus adına her dört yılda bir Olympia'da düzenlenen yarışmalara verilen ad; Zeus şenliği. **2.** Günümüzde her dört yılda bir, başka ülkede yapılan, yalnızca amatörlerin katıldığı uluslararası spor gösterileri; olimpiyat oyunları. **3.** Çeşitli spor dallarında düzenlenen yarışma. ◘ **olimpiyat köyü,** *Olimpiyat oyunlarına gelen sporcuların kalması için hazırlanan yer.*

olivin, [Fr. olivine] *is. min.* Sarımsı yeşil renkte, cam parıltısında doğal magnezyum ve demir silikat; $Mg_2\ SiO_4$, $Fe_2\ SiO_4$; peridot.

olkama, [oyul-ga-ma > olka-ma] *{ağız} is.* Oyulgama. [DS]

olkamak, [oyul-ga-mak > olka-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-g(u)-yor]* Oyulgamak. [DS]

olkun, [ol+kün *(gün)*] *{ağız} is.* Vakit; zaman. [DS]

olla, [ora-lar > ollā] *{ağız} zm.* Oralar. [DS]

ollamak, [fol / hol > hol-la-mak > ol-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Parasız ve emeksiz geçinmek. [DS]

olluk[2], [oluk / olluk] *{ağız} is.* Suyun aktığı yer. [DS]

olluk[2]**, -ğu** [fol > fol-lok > olluk] *{ağız} is.* Folluk. [DS]

olma[1], [ol-ma] *is.* Olmak eylemi veya durumu.

olma[2], [ol-mak > olmā] *(olma:) {eT} is.* Testi; çanak çömlek. [DLT]

olmadık,-ğı [ol-ma-dık] *(o'lmadık) zf.* **1.** (İş ve durumlar için) beklenmedik; daha önce benzeri görülmemiş; alışılmadık. **2.** (Söz veya davranış için) uygunsuz, yersiz ve gereksiz.

olmağın, [bol-mak > ol-maġ-ın اولماغن] *{eAT} zf.* Olmakla.

olmak[1], [bol-mak > ol-mak اولمق] *gçsz. f. [-ur]* **1.** (Bir şey) ortaya çıkmak; meydana gelmek; varlık durumu kazanmak; oluşmak; vuku bulmak. *{eT} {eAT} (aynı)* [Clauson] **2.** (Şu veya bu durumda) bulunmak; herhangi bir durum veya nitelikte bulunmak. *{eAT} (aynı). Sabırlı olmak.* **3.** Bir varlık bir gerçeklik kazanmak; varlığı söz konusu olmak; gerçekleşmek; yapılmak; yaratılmak; vücut bulmak. *{eAT} (aynı)* **4.** Gerçekleştirilmek; yapılmak. **5.** Bir görev, makam, san ya da nitelik kazanmak; uygulama yetkisi kazanmak. **6.** (İsmin belirttiği) niteliği kazanmak; bir nitelik sahibi olmak; herhangi bir durum veya konumda bulunmak. *adam olmak.* **7.** (Eylem ve davranış için) uygun düşmek; yakışmak; yerinde görülmek; elvermek. *Bu koltuk orada olmadı.* **8.** Bir yerde hazır bulunmak; mevcut olmak; kalmak. *{eAT} (aynı)* **9.** Hazır duruma gelmek; hazırlanmak; yapılmak. *Yemek oldu, haydi sofraya!* **10.** (Zaman dilimi için) aradan geçmek; tamamlanmak. *Görmeyeli üç yıl oldu.* **11.** (Zaman bildiren bir isimle, vakit için) gelip çatmak; yaklaşmak. *Sabah oldu.* **12.** Uymak; tam gelmek. *Bu ayakkabılar oldu.* **13.** (Taşınır ve taşınmaz için) mülkiyeti altına almak; sahibi olmak; edinmek. **14.** Bir şeyi elde etmek; edinmek. *Hukuk bilgisi olmak.* **15.** (Taşınır ve taşınmaz için) mülkiyeti el değiştirmek; bir başkasına geçmek; onun olmak. *Buralar şimdi devletin oldu.* **16.** (İş, kazanç, mal, insan vb. için) yoksun kalmak; elinden gitmek; yitirmek; kaçırmak; yanında bulamamak. *Biz de olduk bir kilo tuzdan.* **17.** Belli bir durum almak. *Burada ilişkileriniz resmî olsun.* **18.** Belli bir nitelik taşımak; .... den hissedilmek; .. den duyulmak. *Dostlukları da candan oldu.* **19.** Devam ettirmek; sürdürmek; yürütmek.

İlişkileri iyi oldu. **20.** Belli bir durumu veya nitelikteki olayları, ilişkiyi yaşamak. *Çok güzel günlerimiz oldu.* **21.** Belirtilen malzemeden üretilmek; ...den yapılmak. *Çatısı kiremit olsun.* **22.** Bir yerde doğmuş veya orada yaşamış bulunmak; kökü oraya dayanmak; oralı olmak. *Bizimkiler de Dirmil'den olur.* **23.** (Çocuk için; iyelik üçüncü kişi) dünyaya gelmek; doğmak. *Bir oğlu oldu.* **24.** (...lı olmak) bir görüş, parti veya grup vb. tarafını tutmak; ilgili bulunmak; ona mensup olmak. *Galatasaraylı olmak.* **25.** Sarhoş durumda bulunmak. **26.** .... durumunu almak; bir durumdan başka bir duruma dönüşmek; yerine geçmek. *Terbiyeli bir çocuk oldu.* **27.** (Özne bir isim tamlaması ise) belirtenin belirtilene iyeliği düşüncesini verir. *Burada odanın penceresi olmalı.* **28.** (Şimdiki veya geniş zaman üçüncü teklik kişi) kesinleme bildirir; ...dir. *Amcam olur.* **29.** (Geniş zaman üçüncü teklik kişi, olumlu) evet; kabul. **30.** (Geniş zaman üçüncü teklik kişi, olumsuz) hayır; ret. **31.** (Belirli geçmiş zaman üçüncü teklik kişi, olumlu) beğenmek; takdir etmek. **32.** (Belirli geçmiş zaman üçüncü teklik kişi, olumsuz) beğenmemek; takdir etmemek. **33.** (*"Bir şey"* sıfatı ile birlikte kullanıldığında) bir olayla karşılaşmak; başına kötü bir şey gelmek; kötü bir duruma uğramak. **34.** (*"Ne"* soru zamiri ile kullanıldığında, nesne ile fiil arasında) ilgisi yok. **35.** ("Ne" soru zamiri ile kullanıldığında, nesne ile fiil arasında) ilgisi nedir; ne ilgisi var. **36.** (Soru cümlesi sonunda istek üçüncü teklik kişi, *"ola"*) acaba. **37.** (Hastalık anlatan bir kelime ile) yakalanmak; tutulmak. **38.** (Yarar, zarar vb. ile birlikte kullanıldığında) yol açmak; neden olmak; sağlamak. **39.** *yard. f.* (Kendisinden önce gelen isim veya sıfatın belirttiği) durumu almak. *kahraman olmak.* **40.** *yard. f.* (Kendisinden önce gelen isim veya sıfatla kaynaşarak) belirtilen durumu almak anlamında birleşik fiiller yapar. *kahrolmak.* **41.** *yard. f.* (Sıfat fiillerle) başlama bildiren birleşik fiiller yapar. *Bizimki eve erken gelir oldu.* **42.** *yard. f.* (Sıfat fiillerle) bitme bildiren birleşik fiiller yapar. *İş işten geçmiş olacak.* **43.** *yard. f.* (İyelik eki almış bağ fiillerle) belirtilen eylemi yapmak veya bulunmak durumunda kalmak. *Züğürtlediğim oluyor.* **44.** *yard. f.* (Bulunma/kalma) durumundaki mastarla) belirtilen eylemi gerçekleştirmek üzere bulunmak; gerçekleştiriyor olmak. *Çalışmakta olduğu işi bıraktı.* **45.** (-en yapılı sıfat fiille) özneyi yaptığı eylemle belirtir. *Ben çıkmayayım, tanıyan olur.* **46.** *yard. f.* (-r yapılı sıfat fiil ile) belirtilen eyleme başlama düşüncesini bildirir. *Her neyse az yer oldu.* **47.** *yard. f.* (Olumsuz (-mez) -r yapılı sıfat fiil ile şart veya istek çekimlerinde) belirtilen eylemin yapılışına duyulan kızgınlığı veya pişmanlığı bildirir. *Gelmez olaydım.* **48.** *yard. f.* (Olumsuz (-mez) -r yapılı sıfat fiil ile geniş zaman soru çekimlerinde) belirtilen eylemin yapılışına kesinlik kazandırır; pekiştirme katar. *Gelmez olur muyum?* **49.** *yard. f.* (-miş yapılı sıfat fiil ile geniş ve gelecek zaman çekimlerinde) belirtilen eylemi geleceğe yöneltir. *O zamana kadar askerliği de bitirmiş olursun.* **50.** *yard. f.* (-ecek yapılı sıfat fiil ile) belirtilen eyleme niyetli olmayı bildirir. *Başını biraz kaldıracak olsa...* **51.** *{eAT}* İkamet etmek; oturmak; eğlenmek. **52.** *argo.* Sarhoş olmak; esrimek. 🗗 **ola,** *Acaba; sahi; bulunabilir.*‖ **ola ki,** *Belki; olabilir ki.*‖ **ola kim,** *{eAT} Belki; belki de.* [DK]‖ **ola mı,** *{eAT} Mümkün mü; olabilir mi?* [DK]‖ **olan biten,** *Olan ve ortaya çıkan olayların tümü; oluşanların tümü.*‖ **olan oldu,** *Artık yapılacak bir şey kalmadı; iş işten geçti.*‖ **oldu bir defa,** *Yapılan bir işten duyulan pişmanlığı belirtir.*‖ **oldu bir kere,** *Yapılan bir işten duyulan pişmanlığı belirtir.*‖ **olduğu gibi,** *Hiçbir değişiklik yapmadan; değiştirmeden; bütünüyle.*‖ **olduğu gibi görmek,** *Bir şeyi bütün ayrıntıları ve gerçekliği ile görebilmek.*‖ **olduğu gibi görünmek,** *1. İçi tamamıyla görünmek. 2. (Kişi için) içi dışı bir olmak; düşündüğü ile yaptıkları birbirini tutmak; davranışları ile görüşleri uyuşmak.*‖ **olduğundan gerü,** *{eAT} Olduktan sonra.*‖ **oldum bittim,** *Öteden beri; kendimi bildim bileli; baştan beri.*‖ **oldum olası,** *Öteden beri; kendimi bildim bileli.*‖ **oldum olasıya,** *Öteden beri; kendimi bildim bileli; baştan beri.*‖ **oldu olacak,** *Sakınılacak, çekinilecek bir durum kalmadı artık.*‖ **oldu olacak kırıldı nacak,** *Her şeyin olup bittiğini, yapacak bir şey kalmadığını, dolayısıyla çaresiz kabullenmeyi belirtir.*‖ **oldu olaldan,** *{eAT} Öteden beri; ilk baştan beri.*‖ **oldu olanlar,** *Hoş olmayan durum veya olayların meydana geldiğini belirtir; bir kimsenin başına istenmeyen durumlar geldiğinde söylenir.*‖ (birinin) **olmak,** *(Kadın veya kız için) adı geçen erkekle cinsel ilişkiye girmek.*‖ (...den yana) **olmak,** *Belirtilen kimsenin tarafını tutmak; onu savunmak.*‖ (... mış, ...-r gibi) **olmak,** *1. Bir şeyi yapacakmış gibi davranmak. 2. Sıfat fiilin belirttiği eylemin kesin olmadığını belirtir.*‖ **olmak bitmek,** *Hızla yapılıp bitirilmek; çabucak sona erdirilmek.*‖ **... olmakla beraber,** *Buna rağmen; bununla birlikte.*‖ **olmaklu olmak,** *{eAT} Olması, yapılması gerekmek.*‖ **olmasa gerek,** *"Olmadığını sanıyorum." anlamında kullanılır.*‖ **Olmaz olaydı!** *"Yapılmamış, geçmemiş, yaşanmamış olmasını isterdim." anlamında yakınma ve pişmanlık bildirir.*‖ **Olmaz olsun!** *1. Bir şeyin yokluğunu istemek. 2. "Keşke olmasaydın; doğmasaydın." anlamında beddua.*‖ **olsa olsa,** *1. Sonuçta; aşağı yukarı; nihayet; son ihtimal olarak. 2. Ancak*‖ **... olsun ... olsun,** *1. (Ayrılma durumundaki isimden sonra) eşitleme, birleştirme ve seçme ilişkileri kurmaya yarar. 2. Karşıt anlamlı kelimeleri bağlayarak pekiştirme yapar.*‖ **olup biten,** *1. Olay. 2. Olan ve ortaya çıkan olayların tümü; oluşanların tümü; ne varsa; hepsi. 3. Olmuş; geçmiş.*‖ **olup bitmek,** *Geçmek; yapılmak.*‖ **... olup**

çıkmak, *(Belirtilen) duruma gelmek; erişmek.*|| **olup olacağı,** *Olanların hepsi; bütünü; tamamı; olancası.*|| **Olur a!** *Olabilir.*|| **Olur mu olur.** *Olması mümkündür; olabilir.*|| **Olursa bu kadar olur!** *Olumsuz bir durum karşısında duyulan büyük şaşkınlığı belirtir.*|| **oluruna bırakmak,** *(Bir işi) kendi gidişine, olayın akışına bırakmak.*|| **Olur ya!** *Olabilir.*

olmak[2], [Moğ. ol-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Bulmak; sahip olmak. [Pelliot]

olmak[3], [*eT.* ol-mak] *gçsz. f. [-ur]* **1.** (Meyve sebze için) istenen niteliği kazanıp toplanacak, yenecek duruma gelmek; olgunlaşmak; yetişmek. *{eT} (aymı)* [Clauson] **2.** Tüketilebilir, kullanılabilir duruma gelmek. *Tarhana oldu mu?*

olmak[4], [ol-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Bir işi bitirmek. [DS]

olmamış[1], [ol-ma-mış] *(o'lmamış) sf.* Olgun duruma gelmemiş; ham.

olmamış[2], [ol-ma-mış اولمامش] *{eAT} sf.* Olmadık; görülmedik; henüz meydana gelmemiş.

olmaya, [ol-ma-y-a اولمیه] *{eAT} çek. f.* Yapılmamış ola; görülmemiş ola. 🗗 **olmaya ....-esin,** *{eAT} Sakın, ...-meyesin!*

olmayacak,-ğı [ol-ma-y-acak] *(o'lmayacak) sf.* **1.** Gerçekleşmesi olanak dışı, imkânsız. **2.** Olması uygun görülmeyen; hoş karşılanmayan; yakışık almayan. 🗗 **olmayacak duaya amin demek,** *Gerçekleşmeyecek veya olumlu sonuçlar vermeyecek, sonu gelmeyecek işle uğraşmak.*

olmayasıınak, [ol-ma-y-ası-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Bir şey) olmak istememek. [DS]

olmaz, [ol-maz اولماز] *sf.* **1.** Gerçekleşemez; imkânsız. **2.** *{eAT}* Olmayacak. **3.** *{eAT}* Yersiz; gereksiz; münasebetsiz. **4.** *is.* Yapılmayacak bir iş, tutum veya davranış. **5.** *zf.* Bir şeyin kabul edilmediğini belirtir. 🗗 **olmaz olmaz,** *1. "Olmayacak, gerçekleşemeyecek hiçbir iş yoktur." anlamında kullanılır. 2. "Yapılabilecek veya olması mümkün işler için ilk baştan olmaz demek doğru değildir." anlamında kullanılır.*| **olmaz vakıt,** *{eAT} Zamansız; vakitsiz.*|| **olmaz yere,** *{eAT} Boş yere; yok yere; boşuna; beyhude.*

olmazlanmak, [ol-maz-la-n-mak اولمزلنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ır]* Çekinir görünmek; olmazmış gibi davranmak; görünüşte çekinti etmek.

olmazlı, [ol-maz-lı] *sf. man.* Olması olanaksız olan; mümteni.

olmazlık,-ğı [ol-maz-lık] *is. man.* Gerçekleşmesine olanak bulunmama durumu.

olmuş, [ol-muş] *sf.* **1.** (Sebze ve meyve için) olgunlaşmış; olgun; ergin. **2.** Oluşmuş; meydana gelmiş. 🗗 **olmuş armut gibi eline düşmek,** *Emek harcanmadan, zahmet çekilmeden, kolayca elde edilmek.*

olok[1], [ı-ġ *(su)* > ıġ-lık *(suluk)* > oġ-luk > oluk] *{eT} is.* → oluk.

olok[2], [ol+ok الوق] *{eAT} zf.* Hemen o; o an. 🗗 **olok dem,** *{eAT} O anda; o zaman; o vakit.*|| **olok sāat,** *{eAT} O anda; o saatte.*

olormak, [ol-ur-mak / olor-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → olurmak. [ETY]

olsaki, [oysa+ki] *{ağız} zf.* Oysaki. [DS]

olta, [İt. / Yun. volta *(gidip gelme)* اولطه] *(o'lta) is.* **1.** Balık avlamada kullanılan, ucuna özel bir çengel iğne takılı, misina adı verilen naylon iplik. **2.** Ucundaki iğnesi ile birlikte, misina ve diğer parçalarının tümüne birden verilen ad; olta takımı. **3.** *mecaz.* Hile; düzen; oyun; yem. 🗗 **olta atmak,** *Balık, kuş, su kaplumbağası vb. avlamak için oltayı ucundaki yem ile birlikte suya atmak veya fırlatmak.*|| **olta balığı,** *Olta ile avlanan balık.*|| **olta balıkçılığı,** *Oltayı bizzat elde tutarak yapılan balık avcılığı.*|| **olta balıkçısı,** *Oltayla balık tutan balıkçı.*|| **olta eylemek,** *{eAT} İleri geri gidip gelmek.*|| **olta iğnesi,** *Olta takımının ucuna takılan, yakalanacak balığın cinsine göre çeşitli tipleri bulunan, üzerine bağlanan yemle birlikte yutan balığın boğazına takılan bir tür çengel.*|| **olta takımı,** *Kelebek mantar, olta, fırdöndü, beden, köstek, iğne, zoka, iskandil gibi kısımlardan meydana gelen balık avı aleti.*|| **oltaya düşmek,** *Hileyle, oyunla karşılaşmak; oyun ve düzen içine düşmek.*|| **oltaya vurmak,** *(Balık için) yakalanmak; oltaya takılmak.*|| **oltayı yutmak,** *argo. Aldanmak; kanmak.*

oltacı, [olta-cı] *is.* **1.** Olta yapıp satan kimse; olta takımı satan kimse. **2.** Olta ve diğer olta malzemelerinin satıldığı yer. **3.** Olta balıkçısı; olta ile balık yakalamakta usta olan kimse.

oltacılık, -ğı [olta-cı-lık] *is.* Olta yapmak ve satmak işi. **2.** Olta ile yapılan balık avcılığı.

oltak, -ğı [ol-tak / oğul-dak] *{ağız} is.* Küçük çam. [DS]

oltan, [*eT.* ul *(duvar temeli)* > ul-dañ *(ayakkabı tabanı)* > oltan] *{ağız} is.* **1.** Kesilip dikilmeye hazırlanmış yemeni. **2.** Eskiyen yemeni, ayakkabı altına vurulan pençe. **3.** Mest ve yemeni yüzünü köseleye tutturmak için yapılan iri dikiş. **4.** Çarığın içine konulan bez ya da deri parçası. **5.** Çarık ipi. [DS]

oltarlamak, [*olta-mak > olta-r-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir işi kaba taslak yapmak. [DS]

oltarmak, [*olta-mak > olta-r-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Eski elbise veya ayakkabıyı ya da elbiseyi onarmak. **2.** İçi yenilmiş kavun karpuz gibi meyvelerin kabuklarının içindeki etli kısımları sıyırmak. [DS]

oltırık, [ol-mak *(oturmak)* > oltur-mak > oltur-ık] *{eT} is.* Sütun. [EUTS]

Oltu [Oltu *(Erzurum'un ilçesi)*] **Oltu kebabı,** *Oltu yöresine ilişkin, yatay olarak şişe dizilip kızartıldıktan sonra küçük küçük kesilerek servis yapılan bir tür et kebabı.*|| **Oltu taşı,** *Çeşitli süs eşyası yapımında kullanılan, çıkarıldığı anda yumuşak, siyah, tıraşlanıp parlatılabilir siyah bir linyit türü; kara kehribar; oksidiyon taşı.*|| **Oltu tozu,** *bot.* *Birleşikgillerden, Kuzeydoğu Anadolu ve Kafkasya dağlarında yetişen, kömeç halindeki morumsu veya soluk pembe renkli çiçeklerinden böcek ilacı olarak kullanılan bir toz elde edilen, bir karış boyunda otsu bitki; pire otu, (Tanacatum coccineum).*

oltu, [bol-mak / ol-mak > ol-du ?] *{ağız} is.* Üstü. [DS] *akşamoltu (akşam üstü)*

olturmak[1], [ol-tur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Oldurmak; olgunlaştırmak. [DLT] **2.** (Et vb. için) pişirerek dağılmasını sağlamak. **3.** (Elbise vb. için) eritmek; erpitmek. [DLT]

olturmak[2], [ol-ġur-mak / ol-tur-mak] *{eT} {ağız} gçsz. f. [-ur]* Oturmak. [DLT] [EUTS] [DS]

olu[1], [ol-mak > ol-u] *is. fel.* Bir durumdan başka bir duruma geçme; sayruret.

olu[2], [ol-mak > ol-u] *{ağız} is.* **1.** Hayvana yük bağlamakta kullanılan ipi sıkıştırmakta kullanılan sopa. **2.** Kilim dokuma tezgâhında bulunan eğri ağaç parçası. **3.** Urgancıların çarkın ipliklerini germekte kullandıkları ortası delikli ağaç ya da kemik. [DS]

olucak, [ol-mak > ol-u-cak] *{ağız} zf.* Olunca. [DS]

olucu, [ol-mak > ol-ucu] *{ağız} sf.* Büyümeye, gelişmeye elverişli olan; şişman. [DS]

olugelmek, [ol-mak + gel-mek اولیکلمك] *{eAT} gçsz. b. f. [-ür]* Olagelmek.

olugurmak, [ol-gur-mek اولو كرمك] *{eAT} gçsz. b. f. [-ur]* Olmaya devam etmek; olmaya bakmak; olmaya çalışmak.

oluk[1], **-ğu** [ol-mak > ol-uk] *{ağız} sf.* Olgun; olgunlaşmış. [DS]

oluk[2], **-ğu** [ı-ġ *(su)* > ıġ-lık *(suluk)* > oġ-luk > oluk] *is.* **1.** Su vb. sıvıların akmasına yarayan üst kısmı açık boru. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** Binalarda damların üzerinden akan suları toplayarak bir yerden akmasını sağlayan genellikle çinkodan yapılmış su yolu; damlalık. **3.** Su yolu; kanal. **4.** Herhangi bir şey üzerinde oyulmuş yol. **5.** Bir kemiğin dış yüzünde uzunlamasına bulunan derince kovuk. **6.** Kesici ve dürtücü silahların namlusunda uzunluğuna açılmış oyuk. **7.** *dbl.* Konuşucudan çıkan bildirinin dinleyiciye aktarılmasını sağlayan her tür özdeksel gereç. **8.** *spor.* Okçulukta, yay tablası eşiğinin üzerine yerleştirilen siperin boynuzdan yapılma bir parçası. **9.** Ay üzerinde görülen uzun yarıklardan her biri. **10.** *{ağız}* Musluk. [DS] **11.** *{ağız}* Çeşme; pınar. [DS] **12.** *{ağız}* Suyun daralarak aktığı yer. [DS] **13.** *{ağız}* Irmak. [DS] **14.** *{ağız}* Çay ve dereden küçük akarsu. [DS] **15.** *{ağız}* Hayvanların yem yedikleri, su içtikleri taş ya da ağaçtan oyulmuş yalak. *{eT} (aym)* [DLT] [DS] **16.** *{ağız}* İçinde üzüm ezilen çam ağacından oyulmuş tekne. [DS] **17.** *{ağız}* Sepicilerin içinde derileri yıkadıkları ağaç tekne. [DS] **18.** *{ağız}* Ahır. [DS] **19.** *{eT}* Küçük kayık. [DLT] 🗗 **oluk gibi akmak,** *Çok bol bir şekilde ve arası kesilmeden gelmek.*|| **oluk oluk,** *Çok bol olarak.*

oluk[3], **-ğu** [*eT.* oy-luk] *{ağız} is. anat.* Uyluk kemiği.DS]

olukçu, [oluk-çu] *is.* Özellikle çatı oluklarını yapan ve onaran usta.

olukçuk, -ğu [oluk-çuk] *is.* **1.** Küçük oluk. **2.** *anat.* Bazı organların üzerinde bulunan ince oyuk çizgi. **3.** *bot.* Maydanozgillerin tohumlarındaki kaburgaları birbirinden ayıran uzun çukurluk.

oluklama, [oluk-la-ma] *is.* Oluklamak eylemi.

oluklamak, [oluk-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Toplama yöntemi ile bakır kap yapımında, kabın dip kısmından kenarlara doğru birbirine paralel uzun oluklar açmak.

oluklaşma, [oluk-la-ş-ma] *is.* Oluklaşmak eylemi ve durumu.

oluklaşmak, [oluk-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Oluk görünümü almak; oluk durumuna girmek.

oluklu, [oluk-lu] *sf.* **1.** Oluğu bulunan. **2.** Üzerinde uzun çizgiler hâlinde oyukları ve yol yol olukları bulunan; yollu. 🗗 **oluklu kâğıt,** *Üzerinde birbirine paralel oluk biçiminde kıvrımlar verilmiş kâğıt.*|| **oluklu oyma kalemi,** *İçi oluk biçiminde oyulmuş bakırcı, demirci ve marangozların kullandığı bir tür kalem.*

oluksu, [oluk-su] *sf.* Oluğa benzeyen; oluğu andıran; oluk gibi olan.

olum, [ol-um] *is.* **1.** Olma eylemi ve durumu. **2.** Uygunluk; yerindelik. **3.** Katılma; doğrulama; evetleme.

olumak, [ol-u-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Yuvadan zorla kaçmak. [DS]

olumcul, [ol-um-cul] *{ağız} sf.* Olacak gibi. [DS]

olumlama, [ol-um-la-ma] *is.* **1.** Olumlamak eylemi veya durumu. **2.** *man.* Olumluluğu ortaya koyma; icap. **3.** *fel.* Evetleme.

olumlamak, [ol-um-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Olumluluğu ortaya koymak; onaylamak; katılmak; doğrulamak; evetlemek.

olumlayıcı, [ol-um-la-y-ıcı] *is.* Olumlama işini yapan; onaylayan; doğrulayan.

olumlu, [ol-um-lu] *sf.* **1.** Sonucu, etkisi vb. yönlerden gözetilen amaca, isteklere veya beklenilene uygun olan; yararlı; müspet; pozitif *(1942).* **2.** Sorumluluğunu bilen; iyiden doğrudan yana olan; güvenilir; yapıcı; müspet. **3.** Değerlendirmelerinde yapıcı olan; onaylayan, kabul eden; onaylayıcı; lehte olan; müspet. **4.** Aranılan ve istenilen sonucu ya

da veriyi ortaya koyan; doğrulayıcı; pozitif. **5.** Olgulara, deneylere dayalı olarak bazı nitelikleri belli olan; müspet; pozitif. **6.** *dbl.* Olumluluk özelliği taşıyan. **7.** *zf.* Bir şeyin uygun, elverişli bulunduğunu, beklentileri karşıladığını belirtir. **olumlu bildirme eki,** *Sürerlilik, kesinlik veya ihtimal kavramlarını vermek için yüklemin sonuna getirilen -dir, -dır eki (*tur-mak > dur-mak *fiilinin geniş zamanı olan* ***tur-ur > dur-ur*** *biçiminin ekleşmiş şekli); olumlu koşaç.*|| **olumlu cümle,** *Yüklemi olumlu olan cümle.*|| **olumlu edim,** *huk. Konusu, bir şeyi yapma veya verme olan edim.*|| **olumlu eylem,** *dbl. Bir işin, bir davranışın, bir oluşun olduğunu, yapıldığını bildiren fiil; olumlu fiil.*|| **olumlu fiil,** *dbl. Bir işin, bir davranışın, bir oluşun olduğunu, yapıldığını bildiren fiil; olumlu eylem.*|| **olumlu kahraman,** *ed. Toplumcu gerçekçi edebiyat estetiğinin yücelttiği, devrimci idealle biçimlendirilmiş kişi.*|| **olumlu koşaç,** *Sürerlilik, kesinlik veya ihtimal kavramlarını vermek için yüklemin sonuna getirilen -dir, -dır eki (*tur-mak > dur-mak *fiilinin geniş zamanı olan* ***tur-ur > dur-ur*** *biçiminin ekleşmiş şekli); olumlu bildirme eki.*|| **olumlu ödevler,** *ahlak. Bir şeyin yapılmasını buyuran ödevler.*|| **olumlu pekiştirici,** *sosy. Topluma hazırlama süreci içinde, çocuğa belli davranışlarda bulunmayı öğretmek üzere kullanılan olumlu yaptırım veya ödüllendirme.*|| **olumlu tümce,** *dbl. Olumlu cümle.*|| **olumlu yaptırım,** *sosy. Belli bir davranışı ödüllendiren, böylece o yolda davranmayı özendiren yaptırım.*

olumluluk, -ğu [ol-um-lu-luk] *is.* **1.** Olumlu olma durumu; olumlu olan bir şeyin taşıdığı nitelik. **2.** *dbl.* Yüklemin belirttiği eylemi veya oluşu doğru, olanaklı, olumlu veya zorunlu gösteren kategori. **3.** *fel.* Salt olaylara dayanan bir açıklamanın taşıdığı olumlu nitelik.

olumsal, [ol-um-sal] *sf.* **1.** Olumla ilgili; oluma ilişkin. **2.** *is. fel.* (Zorunlu karşıtı olarak) olması ya da olmaması aynı derecede olanaklı olan şey. **3.** Muhakeme yoluyla değil de yalnızca deneyle doğrulanabilen ya da yanlışlanabilen önermeler. **olumsal önerme,** *man. Doğruluğu ve yanlışlığı aynı derecede olanaklı önerme; kendisi de değillemesi de olanaklı olan önerme.*

olumsallık,-ğı [ol-um-sal-lık] *is.* **1.** Olumsal olma durumu; olumsal olanın niteliği. **2.** *fel.* Bir görüngünün aynı derecede gerçekleşebilir veya gerçekleşmeyebilir olması durumu; mümkünat. **3.** Aynı zamanda hem olabilir, hem de somut olarak gerçekleşmiş olan şeyin ayırt edici özelliği.

olumsuz, [ol-um-suz] *sf.* **1.** Olmama, yapmama, kılmama, etmeme, eylememe bildiren; bir şeyi yadsıyan. **2.** Amaca, beklentilere, istenilene uygun biçimde olmayan veya gerçekleşmeyen; olumlu bir sonuca ulaşmayan; sonuç alınamayan; menfi. **3.** Yapıcı, yararlı ve olumlu ögelerden yoksun olan; yapıcı olmayan; zararlı; menfi. **4.** Kabul etmeyen; onaylamayan; reddeden; geri çeviren. **5.** Bir şeyi kabul etmeyen ve onun yerine başka bir şeyi de önermeyen. **6.** Aranan sonucu veya veriyi ortaya koymayan, içermeyen; menfi; negatif. **7.** Davranışları beğenilmeyen; yıkıcı düşünceleri olan. **8.** *dbl.* (Cümle, sözce ya da sözcük için) temel özelliği bir yargının doğruluk değerini tersine çevirmek biçiminde beliren ve olumsuzluğun mantıksal işlem öğesini içeren. **9.** *fel.* Öne sürülen bir savın yanlışlığını ortaya koyan; bir şeyi inkâr eden; inkâr ve ret özelliği taşıyan; değilleyici. **10.** *zf.* Olumluluktan uzak biçimde; olumlu ve yapıcı öğelerden yoksun olarak. **11.** Yapıcılıktan, iyi niyetten yoksun olarak. **olumsuz cümle,** *dbl. Yüklemi olumsuzluk kavramı veren cümle; yüklemi* –me *olumsuzluk eki veya olumsuz koşaç* değil *sözcüğüyle kurulmuş cümle; olumsuz tümce.*|| **olumsuz edim,** *huk. Konusu bir şeyi yapmama veya yapmaktan kaçınma olan edim.*|| **olumsuz eylem,** *dbl. Olumsuzluk kavramı veren fiil;* -me *olumsuzluk eki almış veya olumsuz koşaç* değil *sözcüğü getirilmiş fiil; olumsuz fiil.*|| **olumsuz fiil,** *dbl. Olumsuzluk kavramı veren fiil;* -me *olumsuzluk eki almış veya olumsuz koşaç* değil *sözcüğü getirilmiş fiil; olumsuz eylem.*|| **olumsuz önerme,** *Yükleminin önünde değilleme eylemi geçen özne yüklem önermesi.*|| **olumsuz tümce,** *dbl. Yüklemi olumsuzluk kavramı veren cümle; yüklemi* -me *olumsuzluk eki veya olumsuz koşaç* değil *sözcüğüyle kurulmuş cümle; olumsuz cümle.*|| **olumsuz yaptırım,** *sosy. Belli bir davranışı cezalandıran ve böylece caydırıcılık niteliği taşıyan yaptırım.*

olumsuzcu, [ol-um-suz-cu] *is.* ve *sf.* Olumsuz davranma ya da düşünmeye iten.

olumsuzculuk, -ğu [ol-um-suz-cu-luk] *is. psikol.* Şizofrenide, başkaları ile ilişki kopukluğunu ortaya koyan ret ve karşı çıkma davranışlarının tümü.

olumsuzlama, [ol-um-suz-la-ma] *is.* **1.** Olumsuzlamak eylemi ve durumu; nefyetme. **2.** *fel.* Bir şeyi yadsıma eylemi; negasyon. **3.** *man.* Mantıksal bir yargıda yüklemin özneye olan olumsuz bağlantısı; önermede yüklemin olumsuz olarak konması; değilleme. **olumsuzlamanın olumsuzlanması,** *fel. Karşıt terimlerin kendilerini aşarak uzlaştıkları, bir çelişkinin ikinci aşaması.*

olumsuzluk,-ğu [ol-um-suz-luk] *is.* **1.** Olumsuz olma durumu; olumsuz olan şeyin niteliği; nefiy. **2.** *dbl.* Yüklemi yadsımaya dayanan temel cümlenin durumu. **3.** Yadsımaya yarayan sözcük ve sözcük öbeğinin taşıdığı anlam yönelmesi. **olumsuzluk eki,** *dbl. Fiillere olumsuzluk anlamı katan ek; -me, -ma eki.*|| **olumsuzluk kelimesi,** *dbl. Cümle içinde art arda kullanılan iki ve daha çok özne, tümleç veya yüklemden bazılarına olumsuzluk anlamı katarak birbirine bağlayan veya yüklemin olumsuz çekimini sağlayan kelime; değil kelimesi.*|| **olum-**

suzluk koşacı, *dbl. Bir cümle içinde art arda kullanılan iki özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya ek fiilin olumsuz çekimini sağlayan sözcük; "değil".*|| **olumsuzluk koşacıyla yan tümce,** *dbl. Olumsuzluk koşacıyla kurulan yan cümle.*|| **olumsuzluk ögesi,** *dbl. Olumsuzluk kavramı taşıyan biçim birimi.*

olunma, [ol-un-ma] *is.* Olunmak eylemi veya durumu.

olunmak[1], [ol-un-mak] *edil. yard. f. [-ur]* Olmak eylemi yapılmak; olmak eylemine konu olmak.

olunmak[2], [ol-un-mak اولنمق] *{eAT} edil. f. [-ur]* **1.** Meydana getirilmek; yaratılmak. **2.** Yapılmak.

oluntu, [ol-untu] *is.* Olmuş, geçmiş ve bitmiş olan iş; vakıa; epizot.

olunugelmek, [ol-mak + gelmek كلمك اولونى] *{eAT} edil. b. f. [-ür]* Olagelmek; yapıla gelmek.

olupbitti, [ol-up+bit-ti] *is.* Kargaşaya ya da aceleye getirildiği için kabul edilmek zorunda kalınan durum; olup bitmiş olan, kendisinde hiçbir değişiklik yapılamayacak şey; oldubitti; emr-i vaki. 🗗 **olupbittiye getirmek,** *Artık geri dönülmesi mümkün olmayan bir durum yaratmak; emr-i vaki yapmak; oldubittiye getirmek.*

olur[1], [ol-ur] *sf.* **1.** Olması, gerçekleşmesi mümkün olan; olabilir. **2.** Akla ve mantığa uygun. **3.** *is.* Bir başvurunun olumlu karşılandığını belirten onay; yapılabilme izni; muvafakat. **4.** *zf.* Bir şeyin kabul edildiğini belirtir; peki; tamam. 🗗 **olur almak,** *Bir uygulamayı yapabilmek için yetkili makamdan izin almak; onay almak.*|| **olur olmaz,** *1. Olduğu anda; oluşun hemen ardından. 2. (Söz için) doğru mu yanlış mı, yerinde mi yersiz mi olduğu düşünülmeden söylenen. 3. (İş, eylem, davranış için) iyi mi kötü mu olduğuna bakılmaksızın yapılan. 4. (Kişi için) kimliği belli olmayan; niteliği bilinmeyen. 5. (Kişi için) sıradan; rastgele; değme.*|| **olur şey,** *Her zaman olan; olağan; sıradan; alışılmış; alelade.*|| **Olur şey değil!** *Şaşma bildiren söz.*|| **oluruna bakmak,** *Bir şeyi yapmak için çareler araştırmak; yapmaya çalışmak.*|| **oluruna bırakmak,** *Bir şeyi sonucuna katlanarak kendi gidiş sürecine bırakmak; olabildiği, yapılabildiği kadarıyla yetinmek.*|| **oluruyla yetinmek,** *Elde olanlarla yetinmek; kanaat etmek.*

olur[2], [ol-ur] *{eT} is.* Sap; gövde. [EUTS]

olurlu, [ol-ur-lu] *{ağız} sf.* Olumlu. [DS]

olurluk,-ğu [ol-ur-luk] *is.* Bir şeyin olabilme, gerçekleşebilme durumu.

olurmak, [ol-ğur-mak > olur-mak / oltur-mak اولرمق] *{eT} {eAT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Oturmak; oturmuş olmak. [DK] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin] **2.** İkamet etmek. [Gabain] **3.** Durmak. [Gabain] **4.** Tahta oturmak; hüküm sürmek [Tekin]

olursık, [olur-mak > olur-sık] *{eT} is.* Oturuş; oturma. [EUTS]

olurtaçı, [olur-mak > olur-taçı] *{eT} sf.* Oturan. [EUTS]

olurtmak, [olur-mak *(oturmak)* > olur-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Oturtmak. [ETY] **2.** Tayin etmek. [Gabain] **3.** Tahta oturtmak [Tekin]

olurtmak, [olur-t-mak / olor-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → olurtmak. [ETY]

olus, [ulus > olus] *{ağız} is.* Oymak; budun; topluluk.[DS]

oluş, [*eT.* bol-mak > olmak > ol-uş] *is.* **1.** Olmak eylemi veya biçimi. **2.** Olma; teşekkül etme; meydana gelme; oluşma; tekevvün; sayruret. **3.** Değişme süreci; bir durumdan öteki duruma geçiş; olanaktan gerçekliğe geçiş. **4.** *din.* Yaşamın doğuş, oluşma, gerçekleşme, kendisini tamamlama ya da gelişme niteliği; tekvin. **5.** İncelenen bir konunun, bir varlığın, bir kurumun, bir görevin göz önüne alınan andaki durumuna ilişkin gelişip oluşma biçimi. **6.** *dbl.* Fiilin eylem, varoluş, durum, oluşum gibi özneye ilişkin anlatabileceği çeşitli kavramları karşılayan genel niteliklerin tümü. **7.** *fel.* Gerçekliğin, şeylerin dünyanın tarihi içindeki evrimi; bir durumdan öteki duruma geçiş. **8.** *yahd.* Tevrat'ın dünyanın yaratılışını anlatan bölümü; tekvin. 🗗 **oluş bilimi,** *Yer yüzünde hayatın doğuşunu sağlayan fiziksel ve kimyasal koşulları yeniden yaratmayı konu edinen bilim.*|| **oluş durumu,** *dbl. Oluş bildiren ad durumu.*

oluşçu, [ol-uş-çu] *is.* ve *sf.* Oluşçuluk yanlısı; oluşçuluğu savunan.

oluşçuluk, -ğu [ol-uş-çu-luk] *is. psikol.* Yer kavramının, doğrudan duyumlar kanalıyla değil, deneyle edinildiğini ileri süren görüş; genetizm.

oluşlu, [ol-uş-lu] *{ağız} sf.* Sağlığı yerinde; sağlıklı. [DS]

oluşma, [ol-uş-ma] *is.* **1.** Oluşmak eylemi ve durumu; meydana gelme; ortaya çıkma. **2.** *mat.* Bir çizginin, bir şeklin, bir cismin nokta ya da çizgilerin hareketleri ile meydana gelmesi.

oluşmak, [ol-uş-mak] *dönşl. f. [-ur]* **1.** Varlık durumunu almak; teşekkül etmek; meydana gelmek *(1935).* **2.** Ortaya çıkmak; belirmek. **3.** (Nesne ve kişilerden) bu nesne ve kişileri içine almak; onları öge olarak içermek. **4.** Kurulmak; kurulmuş olmak; bir araya gelerek ortaya çıkmak. *Mecliste karşıt bir grup oluştu.*

oluşturan, [ol-uş-tur-an] *sf.* Bir şeyin oluşmasını sağlayan; doğuran. 🗗 **oluşturan eleman,** *mat. Bütün elemanları bu elemandan ve öz bileşiklerinden oluşan eleman; doğuran eleman.*

oluşturucu, [ol-uş-tur-ucu] *is. dbl.* Sözcükleri oluşturan, onları kuran dil öğesi.

oluşturma, [ol-uş-tur-ma] *is.* Oluşturmak eylemi ve durumu.

oluşturmak, [ol-uş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Oluşmasını sağlamak; meydana getirmek; teşekkül ettirmek; tekvin etmek. **2.** Çeşitli ögeleri bir araya getirip düzenleyerek bir biçim, bir varlık, bir yapı kazandırmak; kurmak; teşkil etmek. **3.** (Nesneler, kişiler için) meydana getirilen bir şeyin oluşturucu ögeleri arasında yer almak. *Bu ikili iyi bir çift oluşturuyor.* **4.** Belli bir biçim almak; bir şekil çizmek. **5.** Bir şeyin varlığının ortaya çıkış nedeni olmak; kökeninde var olmak. **6.** Kendisinin varlığı nedeniyle doğal olarak o şey olmak; o şeyi yaratmak. *Varlığın bizim için güven kaynağı oluşturur.* **7.** Zihninde tasarlamak; biçim vermek; hayal etmek. **8.** *mat.* Doğurmak. *Noktanın uzayda doğrusal hareketi çizgiyi oluşturur.*

oluşturucu, [ol-uş-tur-ucu] *is. dbl.* **1.** Bir sesin söylenmesiyle ilgili titreşim olgusu; ses oluğunun tınlama frekansı. **2.** Konuşmada, seslerin çıkarılmasına etkin biçimde katılan organ.

oluşturulma, [ol-uş-tur-ul-ma] *is.* Oluşturulmak eylemi veya durumu.

oluşturulmak, [ol-uş-tur-ul-mak] *edil. f. [-ur]* Oluşturulmak eylemi yapılmak; oluşturmak eylemine konu olmak; oluşması sağlanmak; teşekkül ettirilmek.

oluşuk,-ğu [ol-uş-uk] *is.* **1.** Oluşmuş, ortaya çıkmış şey. **2.** *jeol.* Üye adı verilen tortul, magma kökenli veya başkalaşmış kayaç gibi bir çok alt birimden olaşan kütle ve katmanların tümüne verilen ad; formasyon.

oluşum, [ol-uş-um] *is.* **1.** Oluşmak eylemi. **2.** Bir şeyin oluşma, ortaya çıkma, meydana gelme süreci. **3.** Oluşmak eylemi sonucunda ortaya çıkan durum. **4.** *fel.* İnsanın belli ülkülere ve örneklere göre yetişmesi ve sürekli kendini yenilemesi.

oluşumcu, [ol-uş-um-cu] *sf. psikol.* Oluşumculuk yanlısı olan.

oluşumculuk, -ğu [ol-uş-um-cu-luk] *is.* **1.** Oluşumcu olma durumu; oluşumcu bir kimsenin niteliği. **2.** *psikol.* Ruhsal bir yeteneğin doğuştan değil de yaşla birlikte kazanıldığını ileri süren görüş.

oluşumsal, [ol-uş-um-sal] *sf.* **1.** Oluşumla ilgili; oluşuma ilişkin. **2.** *jeol.* Toprağın, bir mineralin, bir kayacın oluşumuna ilişkin olan.

olut[1], [ol-mak > ol-ut] *{eT} sf.* (Kişi için) kendinden geçmiş; güçten düşmüş. [DLT] [Clauson]

olut[2], [ol-ut] *is. fel.* Olmuş bir iş; vakıa.

oluz, [? holuz / oluz] *{ağız} is.* Bir tür kova; helke. [DS]

om[1], [om] *is.* Kemiklerin yuvarlak ucu.

om[2], [Alm. Georg Simon Ohm *(Alman fizikçi)* > ohm] *(o:m) is. fiz.* Üzerinde hiçbir elektromotor kuvvet bulunmayan ve iki ucu arasına 1 voltluk potansiyel farkı uygulandığı zaman 1 amper şiddetinde akım geçmesine yol açan iletkenin direncine eşdeğer elektrik direnci birimi; ohm, sembolü: Ω

om[3], [ū-mak > ōm] *(o:m) {eT} is.* Mide bozukluğu; dispepsi. [DLT] [Clauson]

oma[1], [oma اوما] *is. anat.* **1.** Kalça kemiği. **2.** Bel kemiği. **3.** *{ağız}* Uyluk kemiği. [DS] **4.** *{ağız}* İri kemik. [DS] **5.** Elmacık kemiği. **6.** *{ağız}* Sığır, at vb. hayvanların topuk kemiği. [DS] **7.** *{ağız}* Kaba et; kalça. [DS] **8.** *{eAT}* Bacak. ◘ **oma turmak,** *{eAT} Tepesi yerde, kıçı yukarda durmak.*

oma[2], [Tibet. a-ma => omā] *(oma:) {eT} is.* Anne. [DLT]

oma[3], [oma] *{ağız} sf.* Boşboğaz; dedikoducu. [DS]

omac, [oma-c] *{eAT} zf.* Tepesi üstü. ◘ **omac turmak,** *{eAT} Tepesi yerde kıçı yukarda durmak.*

omaca, [oma-ca اوجه] *{ağız} is.* **1.** Kesilmiş ağacın kökü; çotuk. **2.** Bağ kütüğü. **3.** İri kemik. [DS] **4.** *{eAT}* Uyluk kemiği. ◘ **omaca kemiği,** *{eAT} Uyluk kemiği.*

omaç[1], [oğ-ma + aş > oğmaç اوماج] *(o:maç) {ağız} is.* **1.** Helva. **2.** Un çorbası. **3.** Undan yapılıp kurutularak kışa saklanan yiyecek. **4.** Peynir ve ekmek kırıntısı ile yapılan köfte. **5.** Doğranmış ekmeği yumurtaya buladıktan sonra yağda kızartarak yapılan bir yemek. **6.** Yoğurt, pekmez ve ekmek ile yapılan bir yemek. [DS] **7.** *{eAT}* İçine ekmek, peynir, soğan ve kimi zaman da yağ, pekmez konup yoğrularak yapılan bir yemek. ◘ **omaç aşı,** [*{eAT}* → omaç[1].

omaç[2], [oma-ç] *{ağız} is.* Köstebek yuvasının üstündeki toprak yığını. [DS]

omaç[3], **-cı** [um-mak > um-aç / omaç اومج] *{eAT} is.* Hedef; gaye; amaç.

omaça, [oma-ça] *{ağız}* [*is.* → omaca; omça. DS]

omak, [*eT.* ōr-mak *(biçmek)* > o(r)mak ?] *{ağız} is.* Orak. DS]

oman, [oğ-mak / üğ-mek > oğman ?] *{ağız} is.* Değirmende suyun çarka çarparak dönmesini sağlamak amacıyla yapılmış, yukarısı geniş su deposu. [DS]

omba, [omba] *{ağız} is.* Aşık oyununda, aşığın dik durması.[DS]

ombaç, [oğ-ma+aş > ombaç] *{ağız} is.* **1.** Yemeğin ekmekle birbirine karışarak hamurlaşmış durumu. **2.** Ekmek ve şekerle yapılan bir tür tatlı. [DS]

ombal, [Yun. emvole => ombal] *is.* İnce yollarla ayrılmış bağ, sebze karığı.

ombalaç, -cı [oğma-lı+aş] *{ağız} is.* Ekmek ve yemeğin birbirine karışarak hamurlaşmış durumu. [DS]

ombra, [İt. ombra > Fr. ombre] *(o'mra) is.* Doğrama işlerini kahverengiye boyamakta kullanılan toprak boya.

ombudsman, [İng. ombudsman] *is. yönt.* Kamu görevlilerinin işlem ve davranışlarının yasalara uygun olup olmadığını araştırmaya ve uygunluğu sağlayıcı yolları önermeye yetkili denetçi; kamu denetçisi.

omca[1], [omca اوجه] *{ağız} is.* **1.** Kalın çam ağacı. **2.** Büyük odun parçası; odun. **3.** Ormanda, yıkılıp çürümüş ağaç. **4.** *{eAT}* Ağaç kütüğü; tomruk; kütük. [DS]

omca[2], [omca] *{ağız} is.* **1.** Bağ kütüğü; asma. **2.** Bağ çubuğu. [DS]

omcalık, -ğı [omca-lık] *{ağız} is.* Odunluk. [DS]

omça[1], [oma-ça > om-ça اومچه] *is.* **1.** Üzüm asmasının kütük kısmı. **2.** Kalın ve enlice diken.

omça[2], [om-ça / om-ca] *{eAT} is.* Tomruk.

omeç, -ci [oğ-ma+aş > ōmeç] *{ağız} is.* → oğmaç. [DS]

omega, [Yun. o mega *(büyük o)*] *is.* Yunan alfabesinin açık ve uzun bir o sesini belirtmeye yarayan son harfi; Ω; ω.

omfaloraji, [Fr. omphaloragie] *is. tıp.* Doğumda göbek kanaması.

omfazit, [Fr. omphzite] *is. min.* Piroksen grubundan yeşil renkli doğal silikat.

omikron, [Yun. o mikron *(küçük o)*] *is.* Yunan alfabesinin kısa, kapalı bir o sesini belirtmeye yarayan on birinci harfi; O; o.

omlet, [Fr. omelette] *is.* Esas malzemesi çırpılmış yumurta olan sade veya peynir, bahar vb. konularak yapılan bir tür yumurta yemeği; kaygana.

ommatidyum, [İng. ommatidium] *is. zool.* Görme hücresi.

omnibüs, [Lat. omnibus *(herkes için)* > Fr. omnibus] *is.* **1.** Dolmuşçuluk yöntemiyle yolcu taşıyan üstü kapalı, büyükçe at arabası. **2.** Yolcu taşıyan büyük motorlu taşıt.

omrav, [oñurġa > omrav ?] *{ağız} is.* Omurga. [DS]

omsu, [om-su] *{ağız} sf.* Sevimli. [DS]

omuca, [omuca / omca] *{ağız} is.* → omca. [DS]

omuk, -ğu [oy-muk > om-uk] *{ağız} is.* Çaylarda balıkların gizlendikleri oyuklar; girintili yerler. [DS]

omuluk, -ğu [omu-luk] *{ağız} sf.* Söz getirip götürme. [DS] 🗗 **omuluk etmek,** *{ağız} Söz getirip götürmek.* [DS]

omur, [oñ-ur > om-ur] *is. anat.* Omurgayı meydana getiren küçük kemiklerden her biri; fıkra. 🗗 **omur deliği,** *anat. Her omurun merkezinde bulunan geniş oyuk; omur kanalı.*|| **omur iltihabı,** *tıp. Bir veya birkaç omurun yangılı hastalığı.*|| **omur kanalı,** *anat. Her omurun merkezinde bulunan geniş oyuk; omur deliği.*|| **omur laminası,** *anat. Omurlarda dikensi çıkıntıyı oluşturmak üzere birleşen iki arka parçanın her biri.*|| **omurlar arası,** *anat. 1. İki omur arasında bulunan. 2. Omurların birbirine eklendiği yer.*| **omur siniri,** *anat. Omurilik sinirlerinin her birinden çıkan, omurlar arası deliklerden omurga kanalına girip omurilik zarına dağılan küçük sinirlerden her biri.*

omurca, [omur-ca] *{ağız} is.* → omca. [DS]

omurga, [oñur-ġa > om-ur-ga] *is.* **1.** *anat.* Başı omuz kemeriyle kollara ve kalça kemiğiyle bacaklara bağlayan, omurlardan meydana gelmiş gövde ekseni iskeleti; bel kemiği. **2.** *dnz.* Bir teknenin alt bölümünde, baştan kıça kadar boy ekseni doğrultusunda uzanarak boydan boya geçen temel yapı ögesine verilen ad. **3.** Bir şeyin esas bölümü; yapının temeli; esas dayanağı; bel kemiği. **4.** *bot.* Hevenk, salkım, başak ya da koçan şeklinde uzamış çiçeklerin ekseni. **5.** *{ağız}* Deste; öbek; demet; tahıl yığını. [DS] **6.** *{ağız}* Dağ sırtı. [DS] **7.** *{ağız}* Çatıların üstüne yatay konulmuş ağaçlar. [DS] 🗗 **omurga aşozu,** *dnz. Kaplama tahtalarının bindirilmesi için omurga üzerine açılan yuva.*|| **omurga hattı,** *dnz. Bir geminin boy ekseni doğrultusu.*|| **omurga manipülasyonu,** *tıp. Tedavi amacıyla omurganın bir parçasındaki eklemin zorla, kısa ve ölçülü olarak oynatılması.*

omurgalı, [omur-ga-lı] *sf.* Omurgası olan; omurgası bulunan.

omurgalılar, [omur-ga-lı-lar] *is. zool.* Bir omurgası olan hayvanlar şubesi, *(Vertebrata).*

omurgasız, [omur-ga-sız] *sf.* Omurgası olmayan.

omurgasızlar, [omur-ga-sız-lar] *is. zool.* Omurgası olmayan çok hücreli hayvanları içeren hayvanlar; *(Protostomia).*

omurilik,-ği [omur+il-ik] *is. anat.* Omurga kanalı boyunca uzanan, boz madde ve ak maddeden oluşan sinir dokusu; murdar ilik. 🗗 **omurilik iltihabı,** *tıp. Omuriliğin yangılanması sonucu ortaya çıkan hastalık.*

omurtka, [oġur-ġa / oñur-ġa > omurt-ka] *{eT} is.* Omurga. [Clauson]

omuşmak, [omuş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ur]* Barışmak. [DS]

omuz, -mzu, -unu [Yun. omos => omuz اوموز] *is. anat.* **1.** Boynun iki yanında bulunan, kolları göğse bağlayan iki eklemden her biri. *{eAT} (aynı)* **2.** Bu eklemlerin yer aldığı ve kolların gövdeye bağlandığı çıkıntılı vücut bölümü. **3.** Giyeceklerin bu vücut bölümüne gelen kısmı. **4.** *coğ.* Dağ doruğunun aşağısında yer alan sırttaki keskin olmayan çıkıntı. **5.** Yük ve binek hayvanlarında, ön bacakları gövdeye bağlayan kısım. **6.** *{ağız}* Boyun. [DS] **7.** *{ağız}* Dağ yamacı. [DS] 🗗 **omuz başı,** *1. Kol ile omzun birleştiği yer. 2. Yanı başında; baştan aşağı.*|| **omuz çevirmek,** *Önem vermemek; aldırmamak.*|| **omuzdan izleme,** *Suçluların ATM makinelerinde önlerindeki kişilerin şifrelerini girerken görmek için kullandıkları yöntem.*|| **omuzda taşımak,** *Aşırı ölçüde saygı göstermek; yüceltmek için övgü ile söz etmek.*|| **omuz çapı,** *Doğacak çocuğun iki omuzu arasındaki mesafe.*|| **omuzdan atmak,** *Bir şeyden sıyrılıp kurtulmak.*|| **omuz döven,** *Eskiden giyilen*

feslerde, omuzlara kadar inen püskül.|| **omuz eklemi,** *anat. Kol kemiğinin başını, kürek kemiğinin yuva çukuruna birleştiren eklem.*|| **omuz emeği ile geçinmek,** *{ağız} Sırtında yük taşıyarak geçimini sağlamak.*‖ **omuz kaldırmak,** *Bilmez gibi davranmak.*| **omuz kayışı,** *Kılıç, trampet ve bel kayışını taşıyan omuzdan geçme deri veya sentetik kemer.*|| **omuzları çöknıek,** *Bitkin, perişan ve yıkılmış durumda bulunmak.*|| **omuz omza,** *1. Birlikte; yan yana. 2. Kalabalık; sıkışık.*‖ **omuz öpüşmek,** *1. (İki kişi için) hararetle kucaklaşıp birbirinin omzundan öpmek. 2. Eşit derece veya değerde olmak.*‖ **omuz sıkmak,** *{eAT} Omuz silkmek.*|| **omuz silkmek,** *Önemsememek; ilgisiz kalmak.*|| **omuzuna urmak,** *{eAT} Omuzuna almak; omuzlamak.* [DK]|| **omuz uruşmak,** *{eAT} Omuz omuza çarpmak; omuzları çarpışmak.*|| **omuz vermek,** *1. Omzu ile dayanmak. 2. Yardım etmek; destek olmak. 3. argo. Aldırmamak; boş vermek.*|| **omuz vurmak,** *1. Yardımcı olmak. 2. argo. Sataşmak.*|| **omza almak,** *1. Kaldırmak; omza bindirmek. 2. Okşamak; takdir etmek.*|| **onızu düşük,** *{ağız} 1. Uyuşuk; sersem. 2. Paspal giyimli; özensiz giyinen.* [DS]|| **onızuna almak,** *(Bir iş veya görev için) üstüne almak; yüklenmek.*|| (birinin) **onızuna binmek,** *Yük olmak; ağırlık vermek.*|| **omzunu vermek,** *{ağız} Haksız olduğu halde direnmek.* [DS]|| **omzu sopalı,** *{ağız} Düşünmeden konuşan.* [DS]

omuzdaş, [omuz-daş] *is.* Çoğunlukla hoş karşılanmayan işlerde arkadaş; hempa.

onıuzdaşlık,-ğı [omuz-daş-lık] *is.* Omuzdaş olma durumu; arkadaşlık; dostluk; dayanışma; tesanüt.

omuzlağa, [omuz-lağı] *{ağız} is.* → omuzlağı. [DS]

omuzlağı, [okuz-lağı] *{ağız} is.* Omuzda bir defada taşınacak kadar olan yük. [DS]

omuzlama, [omuz-la-ma] *is.* **1.** Omuzlamak eylemi ve durumu. **2.** Omzuna alma; omzuna vurma. **3.** *mecaz.* Destek olma. **4.** *mim.* Bir veya daha çok destek kemerinden gelen yükü karşılayan kâgir ayak. **5.** *spor.* Halterde, halteri bir hamlede omuz hizasına getirme hareketi ve durumu. **6.** *{ağız} sf.* (Yük için) omuzda bir defada taşınacak kadar. [DS] 🗗 **omuzlama silkme,** *spor. Halterde iki belirli hareketin birbiri ardınca yapılması.*

omuzlamak, [omuz-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Omzuna almak; bu biçimde taşımak. **2.** Omzunu dayayıp itmek. **3.** *mecaz.* (İş, görev vb. için) üzerine almak; yüklenmek. **4.** *mecaz.* Destek olmak. **5.** *argo.* Sırtlayarak alıp kaçmak; çalmak. **6.** *dnz.* (Tekne için) dalgayı baş omuzluğa alarak seyretmek.

omuzlamalık, -ğı [omuz-la-ma-lık] *{ağız} sf.* (Yük için) omuza alındığında bir kerede taşınabilecek kadar. [DS]

omuzlanma, [omuz-la-n-ma] *is.* Omuzlanmak eylemi ve durumu.

omuzlanmak, [omuz-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Omuzlamak eylemi yapılmak. **2.** Omuzlamak eylemine konu olmak. **3.** *dönşl. f.* Omuz sahibi olmak.

omuzlu, [omuz-lu] *sf.* **1.** Omzu olan. **2.** (Belirtilen biçimde) omuza sahip olan.

omuzluk, -ğu [omuz-luk] *is.* **1.** Omuza konulan herhangi bir şey. **2.** *as.* Rütbeleri göstermek için omza takılan işaret; apolet. **3.** *dnz.* Teknelerde baş ve kıç bölümlerin her bir yanı. **4.** Omza alınıp iki ucuna asılmış kova vb. yükleri taşımaya yarayan kısa sırık; çiğindirik. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** *as.* Teçhizatı taşıyabilmek için palaskayı omza bağlayan kayış; omuz kayışı. **6.** Ameliyat anında hastanın omzunu istenilen konumda tutmaya yarayan ameliyat masası parçası. **7.** Zırhların omuz bölgesini koruyan bölümü. **8.** Kameranın sallantısını azaltmak için omuza konulan bir tür sehpa. **9.** *spor.* Bazı karşılaşmalarda omza konulan koruyucu. **10.** *zool.* Kuşların omuzlarındaki tüylerin tümü. **11.** Atış isabetini arttırmak için silahın omza dayanması için yapılmış özel levha. **12.** *{ağız}* Çatının orta direğine eğik olarak çakılan direkler. [DS]

omzaşmak, [omuz > om(u)z-aş-mak اومزشمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Omuz vermek; devirmek istemek.

on[1], [ōn] *(o:n) sf.* **1.** Dokuzdan bir artık; dokuz artı bir; 10. *{eT} (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Tekin] **2.** *sf. mecaz.* Pek çok. **3.** *is.* Dokuz ile on bir arasında yer alan ve onlar basamağının birincisi olan tam sayı; bu sayıyı gösteren rakam; 10. **4.** Dokuz artı bir birim. **5.** Bir ayın onuncu günü. 🗗 **on altılı,** *1. mat. Tabanı on altı olan sayılama sistemi. 2. bsy. Sayıları dört bit yardımıyla kotlamak için kullanılan 16 tabanlı kot.*|| **on altılık,** *müz. Bir birliğin on altıda birine eşdeğer nota.*‖ **on altılık es,** *Birlik esin on altıda biri kadar süresi olan es.*| **on ayaklılar,** *zool. Yapıları çok gelişmiş, ayrı eşeyli, tatlı sularla denizlerde yaşayan, bir kısmı kıskaçlı beş çift bacağı bulunan çeşitli ıstakoz, karides ve yengeç türlerini içine alan eklem bacaklı kabuklular takımı, (Decapoda).*|| **on beş,** *spor. Teniste ilk sayı.*‖ **on beyi,** *{eAT} Onbaşı.*|| **on binlerce,** *Sayısal olarak pek çok; on binlerle ifade edilecek kadar çok; on bin ile doksan dokuz bin arasında olan çokluk.*‖ **on binlik,** *On bin lira değerindeki kâğıt para.*‖ **on bir aylık,** *bot. Kökten sürme, rozet yapraklı, şemsiye biçiminde dizili çanak yaprakları borumsu, değişik renklerde çiçekleri bulunan çok yıllık otsu bitki; on bir aylık, (Primula).*|| **on bir heceli,** *ed. Dizeleri on bir heceden kurulu şiir.*‖ **on birisi,** *{eAT} On birincisi.*|| **on defa,** *Pek çok.*|| **on bir kere yüz bin,** *{eAT} Bir milyon yüz bin; 1.100.000*|| **on dört yapmak,** *{ağız} Bir işi baştan savma yapmak.*|| **On Emir,** *Tevrat'a göre Allah'ın Hz. Musa'ya Sinâ dağında tecelli ettiği zaman Yahudilerin yapmaları için vermiş olduğu emirler: a)*

Yalnız Allah'a tapacaksın ve onu her şeyden çok seveceksin. b) Allah'ın adını ancak saygı ile anacaksın. c) Rabb'inin gününü kutsallaştıracaksın. ç) Anana babana saygı göstereceksin. d) Öldürmeyeceksin. e) Zina etmeyeceksin. f) Hırsızlık yapmayacaksın. g) Yalan söylemeyeceksin. ğ) Kendini kötü isteklerden uzak tutacaksın. h) Başkasının malına göz dikmeyeceksin.|| **on gez yüz bing,** *{eAT} Bir milyon; 1.000.000*|| **on ikiden vurmak,** *1. Bir atışta tam isabet kaydetmek. 2. mecaz. Herhangi bir konuda tam isabet kaydetmek. 3. Olağanüstü ve üstün bir başarı elde etmek.*|| **on iki hayvanlı Türk takvimi,** *Her yıla bir hayvan adı verilmek suretiyle on iki yılda bir devir tamamlayan eski Türk takvimi: 1. Sıçan Yılı, 2. Öküz Yılı, 3. Kaplan Yılı, 4. Tavşan Yılı, 5. Ejderha Yılı, 6. Yılan Yılı, 7. At Yılı, 8. Koyun Yılı, 9. Maymun Yılı, 10. Tavuk Yılı, 11. Köpek Yılı, 12. Domuz Yılı.*|| **on iki imam,** *Halife Hz. Ali'den başlayarak torunu Mehdi'ye kadar uzanan aynı soydan gelen on iki kişiye verilen ad: 1. Hz. Ali, 2. Hasan, 3. Hüseyin, 4. Ali Zeynelabidin, 5. Muhammed Bakır, 6. Cafer-i Sadık, 7. Musa Kâzım, 8. Ali Rıza, 9. Muhammed Taki, 10. Ali Naki, 11. Hasan Askeri, 12. Mehdi.*|| **on iki kapı,** *Bektaşilikte insanda bulunan on iki (iki göz, iki kulak, iki burun, bir ağız, iki meme, bir göbek, bir ön ve bir arka) deliğe nispetle insan vücudunu belirtmek için kullanılan terim.*|| **on iki koyun,** *Bektaşilerin on iki imama verdikleri ad.*|| **on iki telli,** *müz. Tambura cinsinden on iki telli bir çalgı.*|| **on kere,** *Pek çok.*|| **on para,** *Çok az para.*|| **on kerre yüz bing,** *{eAT} Bir milyon; 1.000.000*|| **on on,** *{eAT} Onar onar.*|| **on para etmemek,** *Değersiz olmak.*|| **on paralık,** *Değeri çok az veya değersiz; hiç.*|| **on paralık etmek,** *Birini kötü bir duruma düşürmek; küçük düşürmek; rezil etmek.*|| **on para on aslanın ağzında olmak,** *Para kazanmak güçleştiği için küçük bir kazanç için bile büyük mücadele gerekmek.*|| **on parasız,** *Hiç parası olmayan; hiç parası olmaksızın; parasız.*|| **on paraya on taklak atmak,** *Küçük bir çıkar uğruna en olmadık onur kırıcı işleri yapmak.*|| **on parmağı boğazında olmak,** *İsteği yerine getirilmezse sıkıntıya düşmek veya düşürülmek.*|| **on parmağı** (birinin, bir şeyin) **yakasında olmak,** *Bir kimse veya şeyin peşini bırakmamaya niyetli olmak; kesin sonuç almayı düşünmek.*|| **on parmak daktilo metodu,** *Klavyeye bakmadan, her parmağın basacağı tuşlar belirlenmiş olarak bütün parmakların kullanıldığı daktilo kullanma tekniği.*|| **on parmağında on kara,** *Herkesi karalamak, lekelemek huyunda olan kimse.*|| **on parmağında on marifet,** *Çok hünerli; becerikli; hemen her işin üstesinden gelen.*|| **on sekiz,** *argo. Bir bayanın çok yakını.*|| **on sekiz bin âlem,** *tasvf. Bütün evren; kâinat.*|| **on sekize girmek,** *argo. Özellikle kamu taşıtlarında sarkıntılık etmek için bir bayanın çok yakınına gelmek.*|| **on yaşamak,** *{eAT} On yaşına girmek.*

on[2], [oñ] *{ağız} is.* **1.** Yüz; üst yan. **2.** Kazanç. **3.** Gelişme; büyüme. [DS]

on[3], [oñ] *{ağız} is.* Uzun süredir ekilmemiş, bakımsızlaşmış, sert toprak. [DS]

ona[1], [onā] *(ona:) {eT} ünl.* **1.** İşte; bak! [EUTS] **2.** Pişmanlık, şaşma bildirir; eyvah; tuh. [Clauson]

ona[2], [a-ña > o-n-a] *zm.* Üçüncü teklik kişi ve gösterme zamiri olan *"o"*nun yönelme durumu. 🗗 **ona buna dil uzatmak,** *Herkes için aleyhte konuşmak; herkesi çekiştirmek.*|| **ona göre hava hoş,** *Onun için değişen bir şey olmaz, yapılacak işi ve güdülecek yolu başkaları düşünsün.*

onaççа, [oñat-ça] *{ağız} zf.* İyice; güzelce. [DS]

onahça, [oñat-ça / onahça] *{ağız} zf.* → anaççа. [DS]

onak[1], **-ğı** [oñ > on-ak] *{ağız} sf.* Elinden iş gelen; becerikli. [DS]

onak[2], **-ğı** [un-ak / on-ak] *{eAT} sf.* Elverişli; uygun (?).

onakaya, [onā > *ona-kıñā > onakayā] *(onakaya:) {eT} ünl.* (Yazıklanma, şaşma bildirmek için) ... durumda; ... durumunda olan. [Clauson]

onaklamak, [oñ-ak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Düzeltmek; süslemek. **2.** Onarmak. [DS]

onal, [oñ > onal] *{ağız} is.* Doğum. [DS]

onalmak, [oñ > on-al-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Yara vb. için) iyileşmek; düzelmek; geçmek. [DS]

onama, [on-a-ma] *is.* **1.** Onamak eylemi ve durumu; uygun bulma; tasvip. **2.** *psikol.* Kendisine karşı ileri sürülen sav ya da düşünceleri uygun bulma, benimseme.

onamak[1], [un-mak > un-ā-mak] *gçl. f. [-r] [-n(u)-yor]* Verilmiş bir kararı veya yapılmış bir eylemi doğru, uygun ve yerinde bulmak; tasvip etmek; beğenmek; kabul etmek. *{eAT} (aynı)*

onamak[2], [oñ-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(u)-yor]* **1.** Olgunlaşmak; büyümek. **2.** Üstün tutmak; yeğlemek. [DS]

onanası, [oñ-ası] *{ağız} sf.* Güzel. [DS]

onanizm, [Onan *(Tevrat'ta adı geçen ve kardeşinin dul kalan karısı ile evlenmeyi reddeden ve ölümle cezalandırılan kişi)* > Fr. onanizm] *is. psikol.* Kendi kendini tatmin yoluyla cinsel hazza ulaşma; istimna; mastürbasyon.

onanma, [ona-n-ma] *is.* Onanmak eylemi ve durumu.

onanmak, [ona-n-mak] *edil. f. [-ır]* (Verilmiş bir karar veya yapılmış bir eylem için) doğru, yerinde ve uygun bulunmak; tasvip edilmek; kabul görmek; onaylanmak; tasdik edilmek.

onar, [on-ar] *sf.* **1.** On sayısının üleştirme sıfatı şekli; üleştirmede on sayısı ile belirlenen çokluk. *{eT} (aynı)* [EUTS] **2.** Her birine on tane. **3.** Her defasın-

da her birinden on tane; her öbeği on birimden olan. ◻ **onar onar,** *Onar birimlik öbekler hâlinde.*

onarı[1], [öñ-arı] *{ağız} is.* Bir şeyin önden görünüşü; yüzü. [DS]

onarı[2], [oñ-mak > on-ar-ı] *is.* Onarmak eylemi; tamir etme.

onarıcı, [on-ar-ıcı] *is.* **1.** Onarmak işini yapan kimse; tamirci. **2.** *biy.* Hasar görmüş hücreleri canlı duruma getiren madde.

onarık, -ğı [oñ-ar-ık] *{ağız} sf.* Düzeltilmiş; bakımlı. [DS]

onarıklamak, [oñ-ar-ık > oñ-ar-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r (-l(ı)-yor]* Bakımını yapmak; düzeltmek; tamir etmek. [DS]

onarılma, [oñ-mak > on-ar-ıl-ma] *is.* Onarılmak eylemi ve durumu.

onarılmak, [oñ-mak > on-ar-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Onarmak eylemi yapılmak; onarmak eylemine uğramak; onarmak eylemine konu olmak; onarım görmek.

onarım, [onar-ım] *is.* **1.** Onarmak eylemi; tamir; tamirat. **2.** Bir yapının, bir heykelin, bir resmin, herhangi bir eserin zaman içinde çeşitli etkenlerle bozulmuş yerlerini eski hâline getirme; tamir etme; restorasyon; restore etme. ◻ **onarım görmek,** *Onarılmak; tamir edilmek; tamir görmek.*

onarımcı, [onar-ım-cı] *is.* Bozulmuş, eskimiş bir şeyi onarmak suretiyle yeniden kullanılır duruma getiren kişi; tamirci.

onarımcılık,-ğı [onar-ım-cı-lık] *is.* **1.** Onarımcının yaptığı iş ve mesleği; tamircilik. **2.** Bozuk bir şeyi yeniden kullanabilmek için yapılan düzeltme, eski hâline getirme işi.

onarma, [oñ-mak > on-ar-ma] *is.* Onarmak eylemi; tamir etme.

onarmak, [oñ-mak > on-ar-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bozulmuş, eskimiş, kullanılamaz duruma gelmiş olan bir şeyi düzelterek yeniden kullanılır ve işler duruma getirmek; tamir etmek *(1935).* **2.** Bir yapının, bir heykelin, bir resmin, herhangi bir eserin zaman içinde çeşitli etkenlerle bozulmuş yerlerini eski hâline getirmek; tamir etmek; restore etmek. **3.** *mecaz.* İşlenen bir kusuru, yapılan bir yanlışlığı giderecek, önleyecek veya affettirecek davranışlarda bulunmak; telafi etmek. **4.** *{ağız}* Bir işi özenle yapmak; başarmak. [DS] **5.** *{ağız}* Düzeltmek; düzgün bir biçime sokmak. [DS] **6.** *{ağız}* Hazırlamak. [DS] **7.** *{ağız} mecaz.* Dövmek. [DS]

onartma, [onar-t-ma] *is.* Onartmak eylemi.

onartmak, [onar-mak > onar-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Onarmak işini yaptırmak; onarılmasını sağlamak. **2.** *{ağız}* Düzelttirmek. [DS] **3.** *{ağız}* Hastanın sağlığına kavuşmasın sağlamak. [DS]

onası, [on-mak > on-ası] *{ağız} sf.* Güzel. [DS]

onaşca, [onat-ça / onaş-ca] *{ağız} zf.* İyice; güzelce. [DS]

onaşma, [ona-ş-ma] *is.* Onaşmak eylemi ve durumu; rıza.

onaşmak, [ona-mak > ona-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kendisi ile ilgili olan bir işi onamak; rıza göstermek. **2.** *işteş. f.* Karşılıklı rıza gösterme.

onat, [oñ-mak > on-at] *sf.* **1.** Düzgün; usule uygun; özenli bir durumda olan; mükemmel. **2.** Yararlı. **3.** Dürüst ve iyi karakterli. **4.** *zf.* Doğru, usule uygun ve özenli biçimde; mükemmel olarak. **5.** *sf. {ağız}* İyi; güzel; düzgün. [DS] **6.** *{ağız}* Namuslu. [DS] **7.** *{ağız}* Tatlı. [DS] ◻ **onat dilli,** *Tatlı dilli.* || **onat kişi,** *Dikkatli ve temkinli kimse.*

onatça, [oñ-at-ça] *(ona'tça) {ağız} zf.* İyice; güzelce. [DS]

onatlamak, [oñ-at-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Onarmak. [DS]

onatmak, [oñ-at-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Düzeltmek. **2.** Onarmak. [DS] **3.** Yola getirmek. [DS] **4.** *{ağız}* (Hastalık, yara vb. için) tedavi etmek; iyileştirmek. [DS]

onay, [ona-mak > on-a-y] *is.* **1.** Verilmiş bir kararı veya yapılmış bir eylemi kabul etmek; doğruluğundan emin olduğu için sorumluluğu yüklendiğini kabul etme; tasdik *(1935).* **2.** Resmî bir makamın, bir kararı, bir atamayı vb. uygulamayı yasalara uygun gördüğünü belirten bildirimi; uygun görmeyi bildiren resmî işlem; tasdik.

onaylama, [ona-y-la-ma] *is.* **1.** Onaylamak eylemi ve durumu; tasdik. **2.** *bsy.* Bir kayıt gerecinin kayıt ortamının olanaklarını doğrulamak amacıyla kontrol etme. **3.** *huk.* Bir yargı ya da yürütme organı tarafından yapılmış işlemin ya da verilmiş kararın uygunluğu hakkında, bu işlemi gerçekleştiren dışındaki bir organ tarafından yapılan irade açıklaması; tasdik.

onaylamak, [ona-y-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Yapılan iş, işlem ve varılan kararın doğruluğunu kabul etmek; kendi yapmışçasına sorumluluğu üstlendiğini iradesi ile beyan etmek; tasdik etmek. **2.** Onayını belirten bildirimde bulunmak. **3.** *bsy.* Bir kayıt gerecinin kayıt ortamının kayıt olanağını doğrulamak amacıyla kontrol etmek. **4.** *huk.* Bir yargı ya da yürütme organı tarafından yapılmış işlemin ya da verilmiş kararın uygunluğu hakkında, bu işlemi gerçekleştiren dışındaki bir organ tarafından irade açıklamasında bulunmak; tasdik etmek.

onaylanış, [ona-y-la-n-ış] *is.* Onaylanmak eylemi ve biçimi.

onaylanma, [ona-y-la-n-ma] *is.* Onaylanmak eylemi.

onaylanmak, [ona-y-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Birisi tarafından onaylama eylemi yapılmak; tasdik edilmek. **2.** Hakkında onaylama işlemi uygulanmak; onaylamak eylemine konu olmak; tasdiklenmek.

onaylatma, [ona-y-la-t-ma] *is.* Onaylatmak eylemi.

onaylatmak, [ona-y-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Onaylamak işini yaptırmak. **2.** (Bir işlem ve karar taşıyan belge için) yetkili makam tarafından onaylanmasını sağlamak; tasdik ettirmek. **3.** (Bir iş ve konu hakkında) ilgilinin görüşünün kabul olmasını sağlamak; kabul ettirmeye çalışmak; onayını almak.

onaylayıcı, [ona-y-la-y-ıcı] *sf.* **1.** Onaylama işini yapan; onaylayan; tasdikçi. **2.** *zf.* Onaylar biçimde; onaylar gibi; onaylar görünerek.

onaylayıcılık, -ğı [ona-y-la-y-ıcı-lık] *is. psikiyatr.* Başkaları tarafından öne sürülen görüş ve düşünceleri kabullenme, hatta bunları ileri süren kişilerden daha ileri götürerek savunma şeklinde beliren ruh hâli.

onaylı, [ona-y-lı] *sf.* Onaylanmış; tasdik edilmiş. 🗗 **onaylı örnek,** *huk. Yetkili makamlarca aslına uygun olduğu onaylanmış belge.*|| **onaylı suret,** *Onaylı örnek.*

onaysız, [ona-y-sız] *sf.* Onay görmemiş; onaydan geçmemiş; onaylanmamış; tasdiksiz.

onb. [on+baş-ı] *kısalt.* Onbaşı.

onba, [? onba] *{ağız} is.* **1.** İçine kurşun akıtılmış büyük aşık. **2.** Çocukların ceviz oyununda kullandıkları baş ceviz. [DS]

onbar, [Far. anbār] *{ağız} is.* Ambar. [DS]

onbaşı, -yı, -nın [on+baş-ı] *is. as.* En küçük askerî birlik olan takımın komutan yardımcısı sıfatını taşıyan, erden sonraki ilk rütbeyi taşıyan asker.

onbaşılık, -ğı [on+baş-ı-lık] *is. as.* **1.** Onbaşı olma durumu. **2.** En küçük askerî birlik olan takımın komutan yardımcılığı ve bu görevi yüklenen askerin taşıdığı erden sonraki ilk rütbe.

onbir, [on+bir] *is. spor.* Bir futbol takımının, sahada yer alan on bir oyuncusunun tümü; futbol takımı.

onbirli, [on+bir-li] *is.* **1.** *müz.* On bir dereceyle birbirinden ayrılan iki notanın aralığı. **2.** *ed.* Dizeleri on bir heceden oluşan şiir; on bir heceli. **3.** Bentleri on bir dizeden oluşan şiir.

onca, [o > o-n-ca] *(o'nca) zf.* **1.** Ona göre; onun düşüncesine göre. **2.** (Çok olan şeyler için) o kadar; o denli; epeyce. *{ağız} (aynı)* [DS]

oncacık, [onca-cık] *(o'ncacık) sf.* O kadar az; çok az; azıcık. *{ağız} (aynı)* [DS]

oncalık, -ğı [onca-lık] *(o'ncalık) {ağız} zf.* Onca. [DS]

oncaman, [onca-man] *(o'ncaman) {ağız} zf.* Onca. [DS]

oncavız [onca-ğız] *(o'ncavız) {ağız} zf.* Onca. [DS]

oncaz, [onca-ğız] *(o'nca:z) {ağız} zf.* O kadar aç; çok az. [DS]

onceleyin, [önce-leyin] *{ağız} zf.* Öncelikle. [DS]

oncıvaz [onca-ğız] *(o'ncıvaz) {ağız} zf.* Onca. [DS]

oncuğaz [onca-ğız] *(o'ncuğaz) {ağız} zf.* Onca. [DS]

oncuk, -ğu [on-cuk] *(o'ncuk) {ağız} zf.* Onca. [DS]

onculayın, [onca-layın > oncu-layın] *(o'nculayın) zf.* **1.** Ona göre. **2.** *{ağız}* Onun gibi. [DS]

oncuvaz [onca-ğı] *(o'ncuvaz) {ağız} zf.* Onca. [DS]

oncül, [oñ > ön-cül] *{ağız} zf.* Önceden; ilk. [DS]

onç, [ü-mak > *un-mak / on-mak > on-ç] *{eT} sf.* Ümit veren; ümitvar; iyileşebilir. [Clauson]

onçsuz, [onç > onç-suz] *{eT} sf.* Ümit vermeyen; ümitsiz. [Clauson]

onda[1], [on-da] *sf.* Kesirlerde bütünün ona bölündüğünü belirten ifade.

onda[2], [o-n-da] *zm.* Üçüncü teklik kişi zamiri olan *"o"*nun kalma durumu.

ondacı, [on-da-cı] *{eAT} sf.* Öşür verisi toplayan.

ondaç, [oñ > on-mak > on-da-ç] *{ağız} sf.* Gürbüz; gelişmiş. [DS]

ondalama, [on > on-da-la-ma] *is.* **1.** On eşit bölüme ayırma. **2.** *istk.* Bir dağılımın veya bir serinin mevcudunu on eşit bölüme ayırma işlemi. **3.** *{ağız}* Bir malı onda bir oranında kâr ya da indirimle satma. [DS]

ondalık,-ğı [on-da-lık] *is.* **1.** On eşit bölüme ayrılmış olma durumu. **2.** Ona bölünmek suretiyle alınan veya verilen ücret. **3.** Eskiden toprak ürünlerinden onda bir oranında alınan vergi; aşar; öşür. **4.** *mat.* Ondalık kesir yazılışında virgülün sağında yer alan rakamlardan herhangi biri. **5.** *istk.* Belli bir sıraya göre sıralanmış verilerin onda biri. **6.** Komisyon, *(1935).* **7.** *sf. mat.* Taban olarak on sayısını esas alan; aşarî; desimal *(1937).* 🗗 **ondalık kesir,** *Paydası on veya onun kuvvetleri olan kesir.*|| **ondalık sayı,** *mat. Paydası on veya onun herhangi bir kuvvetini almış kesirli sayı.*|| **ondalık sistem,** *Temel birimlerinin katları ve askatları bu birimlerin ondalık kuvvetleri olan ölçü birimleri sistemi.*

ondalıkçı, [on-da-lık-çı] *is.* ve *sf.* Onda bir pay almak suretiyle çalışan kimse.

ondalıklaştırma, [on-da-lık-la-ş-tır-ma] *is.* Bütün ölçüleri ondalık sisteme indirgeme.

ondan, [a-n-dın > o-n-dan] *zm.* **1.** Teklik üçüncü kişi zamiri olan *"o"*nun çıkma durumu. **2.** *(o'ndan) zf.* O nedenle; o sebeple; o yüzden. 🗗 **ondan geri,** *{ağız} Ondan sonra; ondan dolayı.* [DS]|| **ondan keli,** *{ağız}* → ondan geri. [DS]|| **ondan kelli,** *{ağız}* → ondan geri. [DS]|| **ondan kiri,** *{ağız}* → ondan geri. [DS]

ondinizm, [Fr. ondinisme] *is. psikol.* İdrar yapma işlevinin erotik bir nitelik kazanması.

ondubozan, [oñ-du+boz-an] *{ağız} is.* Damar hastalığı.

ondurma, [oñ-mak > on-dur-ma] *is.* Ondurmak eylemi.

ondurmak, [*eT.* oñ-mak > on-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Onmasını sağlamak; sağlık ve esenlik bulmasını sağlamak; erince kavuşturmak; varlıklı ve mutlu

olmasını sağlamak; kalkındırmak. **2.** *{ağız}* Hastalığını iyileştirmek; hastalığını geçirmek. [DS]

onduruk, -ğu [oñ-dur-uk] *{ağız} is.* Kundura pençesi. [DS]

ondülatör, [Fr. ondulateur] *is.* **1.** Dalgalandırıcı. **2.** Telgraf yazıcısı.

ondüle, [Lat. undulare *(dalgalanmak)* > Fr. ondulé] *sf.* **1.** Dalgalı; kıvrımlı. **2.** *is.* Uzun süre kıvrımlı ve dalgalı kalması için saçlara uygulanan işlem; bu işlemle dalgalandırılmış saç. 🗗 **ondüle iplik,** *Az büküm verilmiş kalın bir iplik ile çok büküm verilmiş ince bir ipliğin birlikte bükülmesi ile elde edilen bir tür iplik.*|| **ondüle karton,** *İki yüzüne de kâğıt yapıştırılmış oluklu karton.*|| **ondüle kumaş,** *Havlandırma işleminden sonra bir yüzü kıvırcık görünümü alan kumaş.*|| **ondüle makinesi,** *Ondüle karton üretiminde kullanılan makine.*

ondüleli, [ondüle-li] *sf.* **1.** Saçları ondüle yapılmış olan. **2.** (İplik, karton, kumaş için) kıvrımları olan.

ondülesiz, [ondüle-siz] *sf.* Saçları ondüle yapılmamış olan; ondülesi olmayan.

ondülör, [Fr. onduleur] *is. fiz.* Evirici.

onejit, [Fr. onégite] *is. min.* Hidratlı doğal demir oksit.

one-step, [İng. one *(bir)* + step *(adım)*] *(vanstep) is.* İki zamanlı müzik eşliğinde iki adımla yapılan Amerika kökenli bir dans.

ong[1], [oñ / öñ] *(oñ) {eT} {ağız} is.* **1.** Sağ; sağ taraf. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB] [DS] **2.** Doğru. [Gabain] [KB] **3.** Batı. [EUTS] [Gabain] **4.** Güney. [Gabain]

ong[2], [oñ] *(oñ) {eT} sf.* Kolay. [DLT]

ong[3] [Çin. vang] *(oñ) {eT} is.* Hükümdar. [EUTS]

ong[4], [oñ] *(oñ) {ağız} sf.* Çok; bol; verimli. [DS]

ong[5], [oñ] *(oñ) {ağız} sf.* Boş. [DS]

ong[6], [oñ] *(oñ) {ağız} sf.* Olgun.

onga, [ol > a-ña / o-ña اوكا] *{eAT} zm.* Onu.

onga, [oñ-a] *(oña) {eT} sf.* Dayanıklı; metin. [EUTS]

ongacca, [oñac-ca] *(oñacca) {ağız} zf.* İyice; güzelce. [DS]

ongadar, [o+kadar > oñadar] *(oñadar) {ağız} zf.* O kadar. [DS]

ongağan, [oñ-a-ğan اوكغن] *(oñağan) {eAT} sf.* İyileşen; kurtuluş sağlayan.

ongaklamak, [oñ-at-la-mak] *(oñaklamak) {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Süslemek; düzeltmek. **2.** Bozulmuş bir şeyi işe yarar duruma getirmek; onarmak; tamir etmek. [DS]

ongalı, [oña-lı] *(oñalı) {eT} sf.* **1.** Açık; belli; vazıh; belirli. [EUTS] **2.** Doğru. [Gabain]

ongalmak, [*oñ-ā-mak > oñ-a-l-mak / oñ-ul-mak] *(oñalmak) {eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** İyileşmek; düzelmek. [DLT] **2.** *{eAT}* (Yara için) kapanmak; iyileşmek; sağalmak. [DK]

ongaltmak[1], [oñ-ā-l-t-mak] *(oñaltmak) {eT} {ağız} gçl. f. [-ur]* Düzeltmek. [EUTS] [DS]

ongaltmak[2], [oñ-ā-l-t-mak] *(oñaltmak) {ağız} gçl. f. [-ır]* Tamir etmek; onarmak. [DS]

ongamak, [*oñ-ā-mak] *(oñamak) {eT} edil. f. [-ur]* Düzeltilmek. [Clauson]

ongarmak[1], [oñ-ar-mak اوكرمق] *(oñarmak) {eT} {eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Düzeltmek; onarmak; tamir etmek. *{eAT} {ağız} (aynı)* [KB] [DK] **2.** Daha iyi olmak; iyileşmek; farkına varmak; yardım etmek. [Gabain] **3.** *{eAT}* İmar etmek; yoluna koymak; ıslah etmek. [DK]

ongarmak[2], [oñ-ar-mak اوكرمق] *(oñarmak) {eAT} {ağız} gçl. f. [-ur]* (Hastalık, yara vb. için) iyileştirmek; sağaltmak. [DS]

ongart, [oñ *(ön)* > oñ-ar-t] *{ağız} is.* Yüz; üst taraf; doğru. [DS]

ongartmak, [oñ-ar-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bozulan veya kırılan şeyi yaptırmak; tamir ettirmek. [DS]

ongaru, [oñ-arū] *(oñaru:){eT} zf.* Sağa doğru. [EUTS]

ongat, [oñ-mak > oñ-at اكات / اوكت / اوكات] *(oñat) sf.* **1.** *{eAT}* Doğru; iyi; sağlam; mükemmel; tam; uygun. *{ağız} (aynı)* [DK] [DS] **2.** *{ağız}* İyi; güzel; düzgün. [DS] **3.** *{ağız}* İyi yaradılışlı; namuslu. [DS] **4.** *{ağız}* Kolay. [DS] 🗗 **oñat dillü,** *{eAT} Tatlı dilli.*|| **oñat düşmemek,** *{eAT} Uyum sağlanamamak; mutabakat hasıl olmamak.*|| **oñat düşmez olmak,** *{eAT} Uygun düşmemek.*|| **oñat gelmek,** *{eAT} (İş için) rast gelmek; uygun düşmek.*|| **oñat kişi,** *{eAT} Dikkatli; sakin; temkinli kimse; akl-ı selim sahibi.*

ongatlamak, [oñ-at-la-mak اوكاتلامق] *{eAT} gçl. f. [-r]* Yarar hâle getirmek; tamir etmek.

ongatlaşmak, [oñ-at-la-ş-mak اوكتشمق] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Uyuşmak; mutabık kalmak.

ongatlık, [oñ-at-lık اوكتلق] *(oñatlık) {eAT} is.* Uygun davranış; dürüstlük.

Ongay, [oñ-āy] *(oña:y)) {eT} öz. is.* Jüpiter.

ongay, [oñ-āy] *(oña:y){eT} sf.* **1.** Kolay. [DLT] [EUTS] **2.** Yumuşak. [KB]

ongdın, [oñ-dın] *(oñdın) {eT} zf.* Sağdan. [EUTS]

ongdun, [oñ-dun] *(oñdun) {eT} zf.* → ongdun.

ongdunkı, [oñ-dın-kı] *(oñdunkı) {eT} zf.* Sağdaki. [Clauson]

ongdurmak, [oñ-dur-mak اوكدرمق] *(oñdurmak) gçl. f. [-ur]* **1.** *{eAT}* İyileştirmek; şifa vermek. **2.** *{ağız}* Yetiştirmek; olgunlaştırmak. [DS] **3.** *{ağız}* Yararlandırmak. [DS] **4.** *{ağız}* Çoğaltmak. [DS] **5.** *{ağız}* Varlıklı ve mutlu etmek. [DS]

ongen, [on-gen] *is. mat.* On açısı ve on kenarı bulunan kapalı geometrik şekil; on kenarlı çokgen.

onggun, [oñ-gun] *(oñgun) {ağız} sf.* **1.** Kurtulmuş; onmuş. **2.** Varlıklı; mutlu. **3.** Çok; bol. [DS]

ongıklamak, [oñ-ık-lā-mak] *(oñıklamak) {eT} gçsz. f. [-ur]* Keçi kılından yapılma takma zülüf takınmak; peruk takınmak. [DLT]

ongjın, [Çin. wang jên *(ölmüş kişi)*] *(oñjin) {eT} is.* **1.** Şeytan; İblis; fena ruh. [Gabain] [EUTS] **2.** Çölde insanı öldüren umacı; gulyabani. [DLT]

onglamak, [oñ-la-mak] *{ağız} (oñlamak) gçl. f. [-r] [-l(u) -yor]* Onarmak. [DS]

onglium, [Yun. evangelion] *{eT} is.* İncil. [EUTS]

onglu, [oñ-lu] *(oñlu) {ağız} sf.* Verimli; bitek. [DS]

ongmadık, -ğı [oñ-ma-dık اوكمادق] *(oñmadık) {eAT} {ağız} sf.* İşi iyi gitmeyen; bedbaht; talihsiz; uğursuz. [DS]

ongmadıklık, -ğı [oñ-ma-dık-lık اوكماديقلق] *(oñmadıklık) {eAT} is.* Uğursuzluk; iflah olmazlık.

ongmaduk, [oñ-ma-duk اوكمادق] *(oñmaduk){eAT} sf.* → ongmadık.

ongmak[1], [oñ-mak / on-mak اوكمق] *(oñmak) {eT} {eAT} {ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** İşi iyi gitmek; gelişmek; büyümek; onmak. **2.** İyileşmek; düzelmek; şifa bulmak. [DK] **3.** Uygun gelmek; uygun olmak. **4.** Rahata kavuşmak; mutlu olmak; feyiz ve bereket bulmak. **5.** Adam olmak. [DS]

ongmak[2], [oñ-mak] *(oñmak) {eT} gçsz. f. [-ar]* Solmak; rengi atmak. [DLT] [ETY] [KB]

ongşamak, [oñ-(u)ş-a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Kaldırmak; yükseltmek. [DS]

ongşatmak, [oñ-(u)-ş-a-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kaldırmak; yükseltmek. [DS]

ongtun, [oñ-tun] *(oñtun) {eT} zf.* Doğru; sağda. [Gabain]

ongukmak, [oñ-uk-mak] *(oñukmak {eT} gçsz. f. [-ur]* Solmak; rengi atmak; hastalık ve benzerlerinden dolayı buruşmak; tazeliğini ve parlaklığını kaybetmek; [DLT]

ongulmak, [oñ-ul-mak اوكلمق] *(oñulmak) {eT} {eAT} gçsz. f. [-ur]* İyileşmek; düzelmek; iyi olmak; sağalmak. [EUTS] [DLT] [Gabain] [KB]

ongulmaz, [oñ-ul-mak اوكلمز] *(oñulmak) {eAT} sf.* İyileşmez; şifa bulmaz.

ongultmak, [oñ-ul-t-mak اوكلتمق] *(oñultmak) {eAT} gçl. f. [-ur]* Hastalığını iyileştirmek; tedavi etmek. [DS]

ongumsuz, [oñ-um-suz] *(oñumsuz) {ağız} sf.* **1.** (Dert, tasa, hastalık vb. için) geçmez; iyileşmez. **2.** Gelişip serpilme yeteneği olmayan. [DS]

ongun[1], [onġun] *is.* **1.** Devlet ve hanedan gibi toplulukları, aileleri, bireyleri temsil etmek amacıyla kullanılan ayırt edici işaretler; arma. **2.** İlkel toplumlarda, toplumun kendisinden türediği sanılan ve kendisine tapılan hayvan, ağaç, rüzgâr gibi herhangi bir doğal nesne veya olay; totem. **3.** *{ağız}* Tapılan kişi. [DS] **4.** *{ağız}* Bayrak. [DS]

ongun[2], [oñ-mak > oñ-gun > on-gun] *{ağız} sf.* **1.** Çok verimli olan; bol ürün veren **2.** İmar edilmiş; yararlı hâle gelmiş; bayındır. **3.** (Kişi için) kutlu, uğurlu sayılan; beğenilen. **4.** Varlıklı; çok mutlu. **5.** Gelişmiş; gürbüz. **6.** Çok iyi; eksiksiz; tam. **7.** Çok; bol. [DS] **oñun besi suyu,** *Yapraklarda yeni maddelerle zenginleştikten sonra bitkiyi beslemek için bitkinin her yanına inen besi suyu.*

ongunculuk, -ğu [ongun-cu-luk] *is.* Bir onguna inanmaya dayanan toplumsal kuruluş ve din uygulaması; totemlere inanma; totemizm.

ongunluk,-ğu [ongun-luk] *is.* Ongun olma durumu; mutluluk; bereket; bolluk; feyiz; saadet; mübareklik.

ongunsuz, [ongun-suz] *{ağız} sf.* (Kişi için) geleceği parlak olmayan. [DS]

ongurga, [oñ > oñ-ur-ġa اوكورغه] *(oñurga) {eT} {eAT} is.* **1.** Omur. **2.** Omurga; bel kemiği. **3.** Göğüs kafesinin üst kısmındaki kemik. [Bahşayiş] **oñurga kemiği,** *{eAT} Bel kemiği.*‖ **oñurga süñüğü,** *{eAT} Bel kemiği.*

ongurgu, [oñ-ur-ġu] *(oñurgu) {ağız} is.* **1.** Vücudun herhangi bir yerinde oluşan içi sertleşmiş şişlik; ur. **2.** Ağaçların gövde ve dallarında oluşan hastalık niteliğindeki yumrular. [DS]

ongurha, [oñ-ur-ġa > oñurḫa اوكرخه] *(oñurha) is.* **1.** *{eAT}* Bel kemiği; omurga. **2.** *{ağız}* Kaynatılıp kemiği çıkarılmış sığır paçası. [DS]

ongurka, [oñ-ur-ḳa اوكرقه] *(oñurka) {eAT} is.* Omurga.

onguş, [oñ-uş / oğuş] *{ağız} sf.* Bereketli; çok; bol. [DS]

onguşmak[1], [oñ-uş-mak] *(oñuşmak) {ağız} dönşl. f. [-ur]* **1.** (Yara için) kapanmak. **2.** Sağlığı düzelmek. [DS]

onguşmak[2], [oñ-uş-mak] *(oñuşmak) {ağız} dönşl. f. [-ur]* **1.** Gelişmek; büyümek. **2.** Yücelmek. [DS]

onınç, [on-ınç] *{eT} sf.* Onuncu. [EUTS]

onikiparmak bağırsağı, [on+iki+parmak + bağırsa(k)-ı] *is. t.* Mideden sonra gelen ince bağırsak bölümü; *(duedenum).*

onikofaji, [Fr. onychophagie] *is.* Çocukta tırnak kemirme manisi.

onikograf, [Fr. onychographe] *is.* Tırnak altındaki damarların basıncını ölçerek kılcal damar basıncını ölçemeye yarayan alet.

onikografi, [Fr. onychographie] *is. tıp.* Tırnak altından onikograf yardımıyla kılcal damar basıncının ölçülmesi işlemi ve tekniği.

onikomikoz, [Fr. onychomycose] *is. tıp.* Kellik mantarlarından bazılarının yaptığı tırnak hastalığı.

onikoptoz, [Fr. onychoptose] *is. tıp.* Bazı zehirlenme

durumları ile ağır intanlardan sonra görülen tırnak düşmesi.

onikoz, [Fr. onychose] *is. tıp.* Tırnak hastalıklarının tümüne birden verilen ad.

oniks, [Yun. onyks *(tırnak)*] *is. min.* **1.** Çeşitli renklerde eş merkezli paralel çizgileri ile dikkati çeken Kadıköy taşının türlerinden olan bir akik çeşidi; balgam taşı; alaca somaki; mühresenk. **2.** Sarımsı renkte, yarı saydam Cezayir mermeri.

oniksis, [Fr. onyxis] Tırnak derisi iltihabı.

onirizm, [Yun. oneiros *(rüya)* > Fr. onirisme] *is. psikol.* Görüntülü hayal ve sanrıların ortaya çıkmasına yol açan zihnî faaliyet hâli; rüya hezeyanı; düşçülük.

oniroyit, -di [Fr. oniroïde] *sf. psikiyatr.* (Hasta için) rüyalarını gerçek yaşama eklediği için duygu yeteneği ve davranışı bozulmuş olan.

onk, [*eT.* oñ ? > onk] *{ağız} is.* Kumaşın ya da elbisenin iç yüzü. [DS]

onkolog, -ğu [Fr. oncologue] *is. tıp.* Urları incelemekte uzmanlaşmış hekim; kanser bilimci; onkoloji uzmanı.

onkoloji, [Yun. onkos *(ur)* > Fr. oncologie] *is. tıp.* Urları inceleyen tıp dalı; kanser bilimi; ur bilimi.

onkun, [oñ-un > onkun] *{ağız} sf.* (Ağaç için) çok meyve veren. [DS]

onlar[1]**,** [an-lar / o *(teklik üçüncü kişi zamiri)* > o-n-lar] *zm.* İşaret ve üçüncü teklik kişi zamiri olan *"o"*nun çokluk hâli.

onlar[2]**,** [on-lar] *is.* **1.** On tane birimden oluşan grup. **2.** *mat.* Ondalık sisteme göre yazılmış bir sayıda sağdan ikinci basamağa verilen ad.

onlarca, [o-n-lar-ca] *(o'nlarca) zf.* Onlara göre; onların değerlendirmesine göre.

onlarca, [on-lar-ca] *sf.* Çokluğu on ile doksan dokuz arasında bulunan.

onlay, [İng. on *(üstüne)* + to lay *(koymak)*] *(anlay) is. tıp.* Dişi korumak için veya köprü amacıyla taç kısmını kaplamak.

onlu, [on-lu] *sf.* **1.** (Herhangi bir şey için) kendisinden on tane bulunan; on parçadan oluşan. **2.** *müz.* On çalgılı bir topluluk için bestelenmiş orkestra parçası. **3.** *is.* İskambilde, resimsiz kâğıtlardan en güçlüsü ve üzerinde on işaret bulunan.

onluk,-ğu [on-luk] *sf.* **1.** On parçadan, on birimden meydana gelen. *{eT} (aym)* [EUTS] **2.** (Öğrenci için) on not üzerinden tam not alan. **3.** *is.* On lira veya on para değerindeki madenî ve kâğıt para. **4.** *at.* On birimlik takım. **5.** İlk dokuz sayının on katlarından her biri: *on (bir onluk), yirmi (iki onluk), otuz (üç onluk) , kırk (dört onluk), elli (beş onluk), altmış (altı onluk), yetmiş (yedi onluk), seksen (sekiz onluk), doksan (dokuz onluk).* 🗗 **onluk bozma,** *mat. Bir onluğu, on tane birliğe çevirme.*

onma, [oñ-mak > on-ma] *is.* Onmak eylemi ve durumu.

onmadık, -ğı [on-ma-dık] *sf.* **1.** Tedavi kabul etmez; iyileşmez; sağalmaz. **2.** Başı bir türlü dertten kurtulmayan; çaresiz. **3.** Talihi yolunda gitmeyen. **4.** Bereketsiz. **5.** DS. Beceriksiz. **6.** *{ağız}* Gelişmemiş. [DS] 🗗 **onmadık baş,** *Talihsiz kimse; felaketten felakete uğrayan; başı dertten kurtulmayan.*

onmak, [on-mak] *gçsz. f. [-ar]* **1.** Daha iyi bir duruma gelmek; salah bulmak. **2.** Eksiği kalmayıp gönül ferahlığına ulaşmak; erinç ve mutluluğa ulaşmak; mesut olmak; mutlu olmak; rahata kavuşmak. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** *{ağız}* İşleri iyi gitmek. [DS] **4.** (Hasta için) hastalıktan, dertten kurtulmak; iyileşmek; sağlığına kavuşmak; şifa bulmak; iflah olmak. *{eT} (aym)* [EUTS] **5.** *{ağız} mecaz.* Adam olmak. [DS] **6.** *{eT}* Sağlamak; onarmak; tedavi etmek. [EUTS] 🗗 **onmadan gitmek,** *{ağız} Rahat ve huzur yüzü görmeden ölmek.*

onmayasın, [on-ma-y-a-sın] *{ağız} ünl. "Mutlu olma"* anlamında ilenç sözü. [DS]

onmaz, [on-maz] *sf.* **1.** İyileşme umudu bulunmayan; tedavisi imkânsız. **2.** Akıllanmaz; düzelmez; yola gelmez; iflah olmaz. **3.** Yakışıksız; biçimsiz.

onomastik,-ği [Fr. onomastique] *is.* Özel adları konu edinen bilim; özel adlar bilimi.

onomatope, [Fr. onomatopée] *is.* **1.** *dbl.* Ses taklidi yoluyla yapılmış kelime; yansımalı sözcük. **2.** *müz.* Müzikte kullanılan anlamlı ve anlamsız hece ve seslerin tümü.

onovçu, [? onov-çu] *{ağız} is.* Kumandan. [DS]

ons, [Lat. uncia > Fr. once] *is.* **1.** Romalılarda, herhangi bir birimin on ikide biri. **2.** Fransa'da 30,59, İngiltere'de 28.349 gr'lık ağırlık ölçüsü birimi. **3.** Akarsuların debilerini ölçmekte kullanılan 285 litre/dakikaya eşit debi ölçü birimi.

onset, [İng. onset] *is.* Elektrostatik baskı yöntemi.

onsiyal, -li [Fr. oncial] *is.* Büyük boyuttaki kapital harflerden oluşmuş yazı tipi.

onsuk, -ğu [oñ-suk] *{ağız} sf.* İyi; eksiksiz; tam. [DS]

onsuz[1]**,** [o-n-suz] *zf.* O olmaksızın; o olmadan.

onsuz[2]**,** [oñ-suz] *{ağız} sf.* **1.** İstenen biçimde olmayan; istenildiği gibi iyi olmayan. **2.** (Canlı için) iyi yetişmemiş; cılız. [DS]

ontik, -ği [Fr. ontique] *sf. fel.* (Her çeşit bilgi için) dünyadaki varlıklarla ilgili; varlıksal.

ontojenez, [Fr. ontogénèse] *is.* Birey oluş.

ontoloji, [Fr. ontologie] *is. fel.* Varlık bilimi.

ontolojik, -ği [Fr. ontologique] *sf. fel.* **1.** Varlık bilimi ile ilgili. **2.** Dış dünya ile ilintili olan. 🗗 **ontolojik kanıt,** *Yetkin varlığın tanımlanması yoluyla Allah'ın varlığını ispatlama.*

ontolojist, [Fr. ontologiste] *is.* **1.** *fel.* Ontoloji ile uğraşan metafizikçi. **2.** *tıp.* Hastalıkları organizmanın

dışında gerçek birer bütün olarak kabul eden öğreti taraftarlarına verilen ad.

ontolojizm, [Fr. onotologisme] *is. fel.* İnsanın, Allah hakkında doğrudan doğruya bilgi edinebileceğini savunan metafizik kuram; Tanrı bilgisinin insan için doğal olduğunu ileri süren; varlık bilimcilik.

onu, [ō-nū] *zm.* Gösterme ve teklik üçüncü kişi zamiri olan *"o"*nun belirtme durumu. *{eT} (aynı)* [DLT]

onulma, [on-ul-ma] *is.* Onulmak eylemi ve durumu.

onulmak, [oñ-mak / on-mak > on-ul-mak] *edil f. [-ur]* **1.** Onmak işi yapılmak; onmak işine konu olmak. **2.** *{ağız} dönşl. f.* (Hastalık, yara vb. için) geçmek; iyileşmek. [DS] **3.** *{ağız}* (Sıkıntıda olan kişi için) rahata kavuşmak; sıkıntıdan kurtulmak. [DS]

onulmaz, [on-ul-maz] *sf.* **1.** (Hastalık için) iyileştirilmesi, tedavisi olanaksız; iyileştirilemez; şifa bulmaz; iyi olmaz. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** (Dert, sıkıntı, acı için) geçmesi, unutulması olanaksız. **3.** *{ağız}* Ümit vermeyen; ümitsiz. [DS]

onulmazlık, -ğı [on-ul-maz-lık] *is.* İyileşmesi, tedavisi olanaksız hastanın durumu; bu hastalığın karakteri.

onultmak[1], [on-mak > on-ul-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* **1.** Bir hastayı iyileştirmek; sağaltmak; tedavi etmek. **2.** Yarayı iyileştirmek. [DS]

onultmak[2], [oñ-ımak > on-ul-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Bitkilerden toplanmış olan tane sakızı ağızda yumuşatıp çiğnenecek duruma getirmek. [DS]

onum, [oñ-um] *is.* Kötü durumdan kurtuluş; onmak eylemi; felah.

onun, [a-n-ıñ > o-n-un] *zm.* Gösterme ve teklik üçüncü kişi zamiri olan *"o"*nun tamlayan durumu.

onuncu, [on-uncu] *sf.* **1.** On sayısının belirttiği sırada bulunan. **2.** On sayısının sıra sayı sıfatı. **3.** *is.* Onuncu sırayı alan kişi veya nesne. **4.** Bir bütünün onuncu parçası.

onunç, [on-ınç] *{eT} sf.* Onuncu. [DLT] [ETY] [EUTS] [Tekin]

onunmak, [oğ-un-mak / uğun-mak] *{ağız} is.* (Çocuk için) çok ağlamak yüzünden bayılır gibi olmak; uğunmak. [DS]

onur, [Fr. honneur] *is.* **1.** Bir kişinin kendi benliğine karşı duyduğu saygı; öz saygısı; izzet-i nefis; haysiyet. **2.** *fel.* Varlığının gereği olarak duyan, düşünen ve yaşayan özgür bir varlık olan insanın, taşıdığı ve araç olması kabul edilemez değeri; iç değer. **3.** Kişinin başkalarından gördüğü saygıdan dolayı duyduğu manevi doyum; şeref; gurur. **4.** *{ağız}* Kibir; çalım. [DS] 🗗 **onur belgesi,** *Şeref belgesi.*|| **onur kurulu,** *Bir dernek veya kuruluşun ilkelerine aykırı davranan üyelerini yargılayan kurul; haysiyet divanı.*|| (birinin) **onuruna,** *1. Bir kimseye saygı göstermek amacıyla. 2. Bir olayı kutlamak amacıyla.*|| **onuruna dokunmak,** *Gururu incinmek.*|| (birinin) **onuruna** (ziyafet, çay vb.) **vermek,** *O kimseye saygı göstermek amacıyla ziyafet düzenlemek veya toplantı düzenlemek.*|| **onuruna yedirememek,** *Bir durum, olay veya davranışı kendine duyduğu saygı ile bağdaştıramadığı için tepki göstermek.*|| **onur üyesi,** *Toplumda gördüğü saygı sebebiyle dernek veya kuruluşa onur vereceği düşünülerek alınan üye.*

onurcak, -ğı [oñ-ur-cak] *{ağız} is.* Süs için göğse takılan şey. [DS]

onurga, [oñ-ur-ga / onor-ga] *{ağız} is.* **1.** Düz arazide uzunlamasına olan tepecik. **2.** Çatının en yüksek yerini köşelere bağlayan yatay direkler. [DS]

onurlandırma, [onur-la-n-dır-ma] *is.* Onurlandırmak eylemi ve durumu.

onurlandırmak, [onur-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Saygın bir kimse için) bir yere gelerek, bulunduğu yere veya orada bulunanlara onur kazandırmak; şereflendirmek; şeref vermek. **2.** Bir kimsenin onur duymasını sağlamak.

onurlanma, [onur-la-n-ma] *is.* Onurlanmak eylemi ve durumu; onur duyma; şereflenme; teşerrüf.

onurlanmak, [onur-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Onur duymak; şereflenmek; teşerrüf etmek. **2.** *{ağız}* Kibirlenmek. [DS]

onurlu, [onur-lu] *sf.* **1.** Onurunu her şeyin üstünde tutan; onuruna düşkün; şerefli; haysiyetli. **2.** Onuru olan; onur sahibi. **3.** İnsana onur veren; saygınlığı olan; şerefli; haysiyetli. **4.** *{ağız}* Kibirli; çalımlı. [DS]

onurmak, [oñ-ur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Başarmak. [DS]

onursal, [onur-sal] *sf.* Bir görevin gereğini ve yükümlülüğünü yerine getirme koşullarından yoksun olmasına karşın kendisini salt onurlandırmak amacıyla bir kimseye verilen san; fahrî. 🗗 **onursal başkan,** *Bir kuruluşa onur vermek için sorumsuz ve yetkisiz olarak bir kurula seçilen başkan.*

onursuz, [onur-suz] *sf.* **1.** Onuru olmayan. **2.** Onura aykırı davranışlarda bulunan; şerefsiz; haysiyetsiz. **3.** Saygınlığı olmayan.

onursuzluk,-ğu [onur-suz-luk] *is.* Onursuz olma durumu; şerefsizlik; haysiyetsizlik.

onuş, [oñ-uş / oğuş / onuş] *{ağız} sf.* Bereketli; bol; verimli. 🗗 **onuş gitmek,** *{ağız} Sürüm yapmak; çok satmak.* [DS]

onuşmak[1], [oñ-uş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* **1.** İşinde gelişmek, büyümek. **2.** Varlıklı hâle gelmek. [DS]

onuşmak[2], [on-uş-mak] *{eAT} işteş . f. [-ur]* Barışmak; uyuşmak.

onuştan, [o-(n) + uş-dan] *{ağız} zf.* Onun için; ondan dolayı. [DS]

onyaşar, [on+yaşa-r] *{ağız} is.* Orta ayaktan küçük yemeni kalıbı. [DS]

oogamet, [Yun. oon *(yumunrta)* + gamos *(evlilik)* > Fr. oogaméte] *is. biy.* Dişi eşey hücresi.

oogami, [Yun. oon *(yumurta)* + gamos *(evlilik)* > Fr. oogamie] *is. biy.* Genellikle büyük ve hareketsiz dişi eşey hücresi ile küçük hareketli erkek eşey hücresinin birleşmesi; döllenme.

oogenez, [Yun. oon *(yumurta)* + genesis *(oluşmak)* > Fr. oogènese] *is.* Yumurta oluşumu.

oolit, [Fr. oolithe] *is. tıp.* Böbrek taşı.

oosfer, [Fr. oosphère] *is. biy.* Su yosunları ile mantarlarda erkek gametle döllendikten sonra yumurtaya dönüşen dişi gamet.

oosit, [Fr. oocyte] *is. biy.* Böceklerde, büyüme evresini tamamladığı hâlde henüz döllenebilecek duruma gelmemiş dişi gamet.

oot, [ōt] *{eT} sf.* Ateş; ot. [EUTS]

ootun, [ötung / ödun *(odun)*] *{eT} sf.* Küstah. [EUTS]

op[1], [op] *{eT} ünl.* Durdurma ünlemi. ⊡ **op op,** *{eT} Eşeğin ayağı kaydığında söylenen ünlem.* [DLT]

op[2], [op *(yans.)*] *{ağız} ünl.* Şaşma bildirir. [DS]

op[3], [op *(yans.)*] *{ağız} ünl.* Atlama veya bir yerden geçme sırasında "Haydi, hopla!" anlamında söylenir; hop. [DS]

op[4], [op] *{eT} is.* Harman dövmek için koşulan öküzlerin ortasında bulunan öküz; mama. [DLT]

op[5], [Lat. **op**us / İt. **op**era *(eser)*] *kısalt. is. müz.* Bestecilerin eserlerinin sırasını belirtmek için kullandıkları eser numarasının kısa yazılışı. *Bethoven, op. 58.*

opaklanmak, [opak-la-n-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çarpılmak. [DS]

opal, -li [Lat. opalus > Fr. opale] *is. min.* **1.** Silis grubundan, silisin hidratlı ve jelatinli bütün çeşitlerini kapsayan, yağsı veya camsı görünümlü, yanar döner parıltılar veren, değerli bir mineral; panzehir taşı. **2.** İnce ve düzgün dokunmuş bir tür pamuklu kumaş. **3.** *sf.* Çakmak taşı görünüşünde ve renginde olan.

opalin, [Fr. opaline] *sf.* **1.** Kalay oksit ya da kemik tozu katılarak donuklaştırılmış. **2.** *is.* Görünüşü opale benzeyen bu camdan yapılmış vazo, kupa vb.

opalleşme, [opal-leş-me] *is.* Saydam bir camın bünyesindeki kristallerin çökmesi sonucu opal renge girmesi.

opan, [*ob-mak > op-an] *{ağız} is.* Köylülerin içinde yağ, peynir sakladıkları mağara. [DS]

oparlör, [Fr. haut parleur] *is.* → hoparlör.

opart, [İng. optical art] *is.* Kinetik sanatın içinde, hareket izlenimi uyandıran geometrik biçim ve optik etkilerin yardımıyla yanılsama yaratmak amacının ağır bastığı eğilim.

OPEC, [İng. **O**rganization of **P**etroleum **E**xporting **C**ountries] *kısalt.* Petrol İhraç eden Ülkeler Teşkilatı.

open-end, [İng. open *(açık)* + end *(uç)*] *sf.* (İplik için) açık uç rotor iplik makinelerinde eğrilen.

opera, [Lat. opus *(eser)* + erris *(-ler)* > opera *(emek ürünleri)*] *(o'pera) is.* **1.** Sözlerinin çoğu şarkılı olarak söylenen, sahnede oynanmak üzere yazılmış din dışı, dramatik tiyatro eseri. **2.** Bu eseri oynayan tiyatro topluluğu. **3.** Bu eserlerin oynandığı tiyatro.

operacı, [opera-cı] *is.* Opera sanatçısı.

operakomik,-ği [Fr. opéra-comique] *is.* Şarkılı ve konuşmalı bölümlerin bir arada bulunduğu tiyatro eseri.

operasyon, [Lat. operari *(emek vermek)* > Fr. opération] *is.* **1.** İşlem. **2.** *tıp.* Cerrahi işlem; ameliyat. **3.** *mecaz.* Belli bir amacı gerçekleştirmeye yönelik veya elde edilecek sonuç için alınan önlemlerle yürütülen iş ve uygulamaların tümü.

operatör, [Fr. opérateur] *is.* **1.** *tıp.* Cerrahi işlem yapma yetkisi ve bilgisi olan hekim; ameliyat doktoru; cerrah. **2.** (Bir tamlayanla kullanıldığında) tamlayanın belirttiği araç veya makineyi kullanan kimse. **3.** *biy.* Bakteri ya da virüs genomunda represör proteini bağlayan ve yanındaki genin çevriyazısını kontrol eden kısa DNA dizisi. **4.** *bsy.* Bir aritmetik ve mantık işlemini yürüten organ; işleyen. **5.** Bilgilerin işlenmesi ile ilgili makineleri çalıştırmakla görevli kimse; işletmen. **6.** *matb.* Basılacak metinleri dizgi makinesinde dizen işçi. **7.** *mat.* Kendisinden sonra gelen sayı, fonksiyon, vektör gibi bir matematiksel varlık üzerinde yapılacak işlemi gösteren sembol; işlemci. **8.** *sinema.* Film kamerasıyla görüntüleri çekmekle görevli kimse.

operatörleşme, [operatör-le-ş-me] *is.* Operatörleşmek eylemi ve durumu.

operatörleşmek, [operatör-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Operatör olmak; operatör durumuna gelmek. **2.** Operatör gibi davranmak.

operatörlük,-ğü [operatör-lük] *is.* **1.** Operatör olma durumu. **2.** Cerrahlık. **3.** Operatörün yaptığı iş ve meslek.

operatris, [Fr. opératrice] *is.* Operatör.

operet, [İt. operatta *(küçük opera)* > Fr. opérette] *is.* **1.** Şarkılı bölümlerle konuşmalı bölümlerin birbirini izlediği hafif tiyatro türü. **2.** Bu oyunu sergileyen oyunculardan oluşan topluluk veya kuruluş.

oplamak, [op *(yans.)* > op-lā-mak / ufla-mak] *{eT} gçsz. f.* **1.** Atılmak; kendini tutamayıp fırlamak. [ETY] [Tekin] **2.** Telaşlı olmak; bağırmak. [Gabain] **3.** Kendini tutamamak. [Tekin]

oplanmak, [op-la-n-mak] *{eT} gçsz. f.* Kendini tutamamak; fırlamak; atılmak. [ETY]

opmak[1], [op *(yans.)* > op-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* **1.** İçine çekmek; yutmak. [ETY] [KB] **2.** Höpürdeterek içmek. [DLT] [Gabain]

opmak[2], [op-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (Toprak için) yer altı suları veya deprem nedeniyle çökmek. [DS]

opmak[3], [op-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Koymak. [DS]

-opo[1], [-opo] *{ağız} son ek.* Sonuna takıldıkları özlük isimlerine küçültme anlamı katar; -cağız; -ceğiz. [DS]

opo[2], [Çin. po *(beyaz)* / Şor. oba => opö / obū] *(opo:) {eT} is.* Kurşunoksit; üstübeç.

oportünist, [Fr. opportuniste] *sf.* **1.** Durumu ve koşulları kendi çıkarlarına uygun biçimde kullanan; fırsatçı. **2.** Bu kişinin tutumu.

oportünizm, [Lat. opportunus *(limana doğru esen yel)* > Fr. opportunisme] *is.* İçinde bulunduğu anı ahlak kurallarına veya disiplinli bir bakış açısından ziyade çıkarlarına göre en uygun biçimde geçirmeye ve davranışlarını bu anın koşullarına göre belirlemeye dayanan davranış biçimi; fırsatçılık; çıkarcılık.

oprak, [oprā-mak > opra-k] *{eT} sf.* Yıpranmış; çürümüş; eskimiş. [DLT] [KB]

opramak, [oprā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Eskimek; yıpranmak; çürümek. [DLT] [KB]

opran, [op-mak > op-ra-n] *{ağız} sf.* Kayan toprak. [DS]

opraşmak, [oprā-mak > opra-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Yıpraşmak; yıpramaya başlamak. [DLT]

opratmak, [oprā-mak > opra-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Yıpratmak; obratmak. [DLT]

oprı, [öp-mak > *opur-mak > op-rī] *(oprı:) {eT} is.* Obruk; çukur; dere; koyak; vadi. [DLT] [KB]

opruk[1]**, -ğu** [op-ra-mak > opr-(u)k] *{ağız} is.* Zindan. [DS]

opruk[2]**, -ğu** [op-ra-mak > opr-(u)k] *{ağız} is.* **1.** Yokuş. **2.** Taşlık, kayalık yer. **3.** Engebeli yer. **4.** Obruk. **5.** Ovalarda akarsuların içine akıp kayboldukları delikler. **6.** Yazın bile karı erimeyen dağlardaki mağaralar. **7.** Dağlarda, kayalıklarda bulunan derin, doğal çukurlar, delikler. **8.** Volkanik kuyu. **9.** Su birikintisi olan çukurlar. [DS]

opruşmak, [op *(yans.)* > op(u)r-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* İçmekte yardım ve yarış etmek. [DLT]

opsa[1], [? opsa] *{ağız} is.* Birkaç yıl sürülmeden, ekilmeden bırakılmış tarla; gen. [DS]

opsa[2], [? opsa] *{ağız} is.* Üvendirenin ucunda çamur kazımaya yarayan yassı demir. [DS]

opsar, [op-sa-r ?] *{ağız} is.* Geniş, yuvarlak tabanlı büyük çömlek. [DS]

opsiyon, [Lat. optare *(seçmek)* > Fr. option] *is.* **1.** Satıcının, bir malın alımı konusunda satış koşulları çerçevesinde alıcıya tanıdığı karar verme süresi. **2.** *bank.* Bir borç senedinin ödenmesi için vade tarihinden itibaren bankanın tanıdığı iki günlük ek süre. **3.** Borsada işlem yapan bir işlemci ile başka bir işlemcinin, anlaşılan koşullarda belirli bir süre için alım satım yapmak üzere yaptıkları sözleşme. **4.** *huk.* Çeşitli durumlardan birini seçme olanağı. **5.** Uçak, vapur, tren ve otobüslerde belli bir tarih için önceden ödeme yapmadan koşula bağlı yer ayırtma.

opsiyonlu, [opsiyon-lu] *sf.* Opsiyon tanınmış olan.

optik,-ği [Yun. optikos *(görmeye ilişkin)* > optike / Lat. optice > Fr. optique] *sf.* **1.** Görme ile ilgili olan; görmeye ilişkin. **2.** Gözlük camı, büyüteç, dürbün mikroskop gibi görme aletleriyle ilgili olan. **3.** Bu tür aletlerin yapım ve satımı ile ilgili olan. **4.** Bir aygıtta gövde hariç, mercek ve aynalarla ilgili olan bölüm. **5.** *is. fiz.* Işık yasalarını, görme olaylarını, ışık olaylarına benzeşim gösteren ışımalara ilişkin olayları inceleyen fizik dalı. ◘ **optik eksen,** *Bir kristalde çift kırılma olayının gözlemlenmediği doğrultu.*|| **optik kaydırma,** *Kameralarda, değişir odaklı merceği ileri geri oynatmak suretiyle görüntüyü yakından veya uzaktan kaydetme özelliği; zum.*

optikçi, [optik-çi] *is.* Çeşitli optik aletler, özellikle de gözlük yapan ya da satan kimse; gözlükçü.

optimal, -li [Fr. optimal] *sf.* En uygun, en elverişli durumda olan; optimum. ◘ **optimal işleyiş,** *Bir kurum veya işletmede, amaca üst düzeyde ulaşabilmek için eş güdüm sağlayıcı işlemlerin tümü.*

optimetri, [Fr. optimétrie] *is. fiz.* Görme olayını inceleyen optik ve fizik dalı.

optimist, [Fr. optimiste] *sf.* **1.** *fel.* Felsefî görüşü ve yaratılışı gereği her şeyde iyi olan yanı görme eğilimi taşıyan; iyimser; nikbin. **2.** *mecaz.* Güven veren; umutlandıran.

optimizm, [Fr. optimisme] *is. fel.* Her şeyi en iyi yanından görmeyi, her kötü durumdan bir iyi çıkış yolu bulmayı amaçlayan görüş; iyimserlik; nikbinlik.

optimum, [Fr. optimum] *(o'ptimum) is.* **1.** Bir şeyin o anki koşullarda en elverişli gelişme ve en iyi bulunma durumu. **2.** Sıcaklık, nem vb. konularda en elverişli durum. **3.** *sf.* En elverişli, en iyi durumda olan; optimal.

optometri, [Fr. optométri] *is.* Gözün görme kusurlarını ve ışığı kırma eylemini incelemeye yarayan yöntemlerin tümü.

optonmak, [op *(yans.)* > op(u)t-un-mak > optonmak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Kendini tutamamak; fırlamak; atılmak. [ETY]

optotip, [Fr. optotype] *is.* Görmenin derecesini kontrole yarayan belirli büyüklük ve biçimdeki şekil ya da harf.

optuk, -ğu [botuk / optuk] *{ağız} is.* Deve yavrusu. [DS]

opu, [op-mak > op-u] *{eT} is.* Burgaç; girdap; çark. [EUTS] [Gabain]

opuk, -ğu [Slav. opoka *(kaya)*] *{ağız} is.* Yerinden kopmuş kaya parçası. [DS]

opulmak, [op *(yans.)* > op-ul-mak] *{eT} dönşl. [-ur]* **1.** Birden atılmak. [ETY] **2.** Etrafını sarmak; çevirmek. [ETY]

opunat, [op+o/ñ-a-t] *{ağız} pekşt. zf.* **1.** İyice. **2.** *is.* Hastalığın iyileşmeye yüz tutma devri. [DS]

opunatça, [op+ o/ñ-a-t-ça] *{ağız} pekşt. zf.* **1.** İyice. [DS]

opur, [op *(yans.)* > op-ur] *ünl.* Emme, içe çekme, çökme anlatan yansımalı gövde. ◻ **opur sapur,** *{eAT} Kırık dökük şeyler; çörçöp.*

opus, [Lat. opus *(eser)*] *is. müz.* Bestecinin besteleniş sırasına konulmuş eseri; kısaltması: *op.*

opuşmak, [ap-ış-mak / op-uş-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* (Çocuk vb. kişiyi) sırtına bağlayarak taşımak. [DS]

opuşuk, -ğu [op-uş-uk] *{ağız} sf.* Ortak. [DS]

opuz, [op-mak *(içine çekmek)* > op-uz] *{eT} sf.* (Yer için) engebeli; düz olmayan; pürüzlü. [Clauson]

opuzlug, [op-uz-luğ] *{eT} sf.* Sarp. [DLT]

or[1], [**or**du] *kısalt.* **1.** Ordu kelimesinin kısaltması. **2.** *"Ordu"* kelimesi ile başlayan birleşik kelimelere *"ordu"* yerine getirilen kısaltma. *or-amiral, or-general, or-donat.*

or[2], [or] *{ağız} is.* **1.** Düşman saldırısına karşı düzenlenmiş yer; hendek. [DS]

or[3], [ōr] *(o:r) {eT} sf.* **1.** Gri; boz; kurşuni. **2.** Kırmızıya çalan kahverengi. ◻ **or at,** *Donu al ile doru arası at.* [DLT]

or[4], [or] *{ağız} is.* Ateş. [DS]

or[5], [ör] *(o:r) {eT} sf.* **1.** Taht. [EUTS] (?) **2.** Kale; kale burcu. *{eAT}* [EUTS] **3.** *{eAT}* Hendek.

ora, [ol+ara / orā] *(o'ra) is.* **1.** Anlatana göre belli bir uzaklıkta olan ya da görünmeyen, dinleyence bilinen veya önceden bahsi geçtiği için hiç olmazsa duyduğu yer; o yer. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Bir kimsenin vücudunda başkası tarafından işaret edilen yer. ◻ **orada burada,** *Her yerde; olur olmaz her yerde.*|| **oradan buradan,** *Belli bir sıra ve düzen gözetmeksizin; karışık olarak; seçkisiz.*|| **oralarda olmamak,** *1. İşi anlamazlığa getirmek; anlamamış gibi davranmak. 2. İlgilenmemek.*|| **ora ora,** *{ağız} Öbek öbek; küme küme; sürü sürü; dizi dizi.* [DS]|| **orasına burasına,** *Rasgele; dağınık olarak.*

oracık, -ğı [ora-cık] *(o'racık) zf.* Bulunduğu yer; hemen o yer.

oracıkta, [ora-cık-ta] *(o'racıkta) zf.* Bulunduğu yerde; hemen o yerde.

orada, [ora-da] *(o'rada) zf.* Bulunduğu yerde; sözü edilen yerde.

oradan, [ora-dan] *(o'radan) zf.* **1.** Sözü edilen yerden. **2.** O sebepten; o yüzden. *Televizyonda izledim; oradan tanıyorum.*

orah, [or-ak > oraḫ] *{ağız} is.* → orak. [DS]

orak[1], **-ğı** [*eT.* ör-mak *(biçmek)* > or-ġak > or-ak] *is.* **1.** Yarım çember biçiminde bıçak gibi kesici bir ağız ve saptan meydana gelen ekin ve ot biçme aracı. *{eT} (aynı)* **2.** Ekin ve ot biçme işi; hasat. **3.** *{ağız}* Ekin biçme zamanı; hasat mevsimi. [DS] **4.** *{ağız}* Temmuz. [DS] **5.** *{ağız}* Ağustos. [DS] ◻ **orak ayı,** *{ağız} 1. Haziran. 2. Temmuz. 3. Ağustos.* [DS]|| **orak biçmez, yürek biçer,** *{ağız} "İşi severek yapmak gerekir" anlamında kullanılır.*|| **orak böceği,** *zool. Ağustos böceği.*|| **Orak-Çekiç,** *Köylü sınıfı ile işçi sınıfının birlikteliğini sembolleştiren, eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin ve Komünist Partinin sembolü.*|| **orak eriği,** *{ağız} Mürdüm eriği.* [DS]|| **orak kıran,** *{ağız} Ekin içinde biten sivri yapraklı ve sert gövdeli bir tür ot.* [DS]|| **orak kuşu,** *{eAT} Ağustos böceği.*|| **orak vaktı,** *{eAT} Hasat zamanı.*

orak[2], **-ğı** [orak] *{ağız} is.* Cin. [DS]

orakay, [orak+ay-(ı)] *{ağız} is.* Temmuz. [DS]

orakçı, [orak-çı] *is.* ve *sf.* Ekin biçme zamanı, ekinleri ücret karşılığında biçen kimse.

orakçılık, -ğı [orak-çı-lık] *is.* Ekin biçme işi; orakçının yaptığı iş. *{ağız} (aynı)* [DS]

oraklama, [orak-la-ma] *is.* Oraklamak eylemi.

oraklamak, [orak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ekinleri ve otları orak ile biçmek.

oraklaşma, [orak-la-ş-ma] *is.* Oraklaşmak eylemi ve durumu; orak biçimini alma.

oraklaşmak, [orak-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Orak biçimini almak; orak biçimine gelmek.

oraksı, [orak-sı] *sf.* Orak biçiminde olan; eğri; kıvrık. ◻ **oraksı bağ,** *anat. İçinde göbek toplardamarı bulunan, karaciğerin üst yüzünü diyaframa ve ön karın çeperine bağlayan karın zarı kıvrımı.*|| **oraksı alyuvar,** *tıp. Bazı kansızlık hastalıklarında görülen orak şeklinde kıvrık alyuvar.*

oral, [Lat. oralis > Fr. oral] *sf.* **1.** Ağıza ilişkin. **2.** *zf.* Ağızdan.

oralı, [ora-lı] *(o'ralı) sf.* Bahsi geçen ya da bilinen bir yer halkından olan; o yöreli; o yerli. ◻ **oralı** (bile) **olmamak,** *İlgilenmemek; umursamamak; ilgilenmemek; aldırmamak.*

oralık, -ğı [ora-lık] *{eAT} is.* Ora; o yer.

oralılık, -ğı [ora-lı-lık] *is.* Oralı olma durumu.

oralite, [Fr. oralité] *is. psikol.* Yenilir veya yenilmez her türlü maddeyi ağzına götürme, ısırma, yalama, yeme eğilimi.

oram[1], [oram] *{ağız} is.* Sokak. [DS]

oram[2], [ora-m] *{ağız} is.* Bir tür buğday. [DS]

oramak[1], [ora-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(u)-yor]* Uygun, elverişli zamanı bulmak. [DS]

oramak[2], [ora-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(u)-yor]* Değer vermek; beğenmek. [DS]

oraman, [ora-man] *{ağız} sf.* Yakışıklı. [DS]

oramiral, -li [or *(ordu'nun kısaltması)* + Fr. amiral] *(o'ramiral) is.* Deniz kuvvetlerinde en yüksek rütbeli amiral.

oramirallik, -ği [oramiral-lik] *(o'ramirallik) is.* **1.** Oramiral olma durumu. **2.** Oramiralin rütbesi. **3.** Oramiralin makamı.

oran[1], [ōr-mak / *or-ā-mak *(biçmek)* > ora-n اوران] *sf.* **1.** Kesen. **2.** *{eAT}* Ölçülü; hesaplı. **3.** *is.* Ölçü; ölçüm. **4.** Biçme; biçim. **5.** İki şey ya da bir parça ile bütün arasında nicelik ve nitelik bakımından kurulan ilgi; bağıntı; nispet. *{eAT} (aym)* **6.** *mat.* İki büyüklük, iki nicelik arasındaki bağıntı. **7.** İki şey arasında var olan uygunluk ve bu uygunluğun derecesi; tenasüp. **8.** Akıl yoluyla bir şey hakkında varılan yargı; tahmin; takdir; el ve göz ölçüsü; yaklaşık olarak kestirme. *{ağız} (aym)* [DS] **9.** *{ağız}* Anlayış. [DS] **10.** *{ağız}* Yöntem. [DS] **11.** *{ağız}* Biçim. [DS] **12.** *{eAT}* Hesap; tahmin. **13.** *{eAT}* Derece; hat; miktar. ◘ **oran dışı,** *mat. (Sayı için) iki tam sayının bölümü olmayan.*|| **oran olmak,** *{eAT} Derecesini bulmak.*

oran[2], [oran] *{ağız} is.* **1.** Abartma; abartı. **2.** Masal veya öykü. **3.** Uydurma söz; yalan. [DS]

oran[3], [oran] *{ağız} is.* Özel işaret; im. [DS]

oran[3], [ören > oran] *{ağız} is.* Yıkıntı; kalıntı. [DS]

orancı, [oran-cı اوراجی] *{eAT} is.* Hesap tutucu.

oranda, [Far. ḫōrende *(yiyici)* => oranda] *(ora'nda) {ağız} is.* Ev halkı; aileden olanlar; horanta. [DS]

orandasız, [orantı-sız] *{ağız} sf.* El ve göz ölçüsü olmayan; kestiremeyen; tahminde yanılan. [DS]

orangutan, [Malay d. orang-hutan *(orman adamı)*] *is. zool.* Malay takım adalarında yaşayan, iri yapılı insana benzeyen, yemişlerle beslenen bir maymun türü, *(Pongo pygmaeus).*

oranla, [oran + ile > oran-la] *(ora'nla) zf.* Bir şeye göre; o şeyle karşılaştırılarak; kıyaslayarak; nispetle; nispeten.

oranlama[1], [oran-la-ma] *is.* Oranlamak eylemi ve durumu.

oranlama[2], [oran-la-ma] *{ağız} is.* **1.** Atasözü. **2.** Tekerleme. **3.** Masal; öykü. **4.** Yanık türkü. **5.** Yalan; uydurma söz. **6.** Şaka. [DS]

oranlamak, [oran-la-mak اورانلامق] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Ölçmek; hesaplamak. **2.** İki şey arasında oran kurmak. **3.** Bir şeyi başka bir şeyle eşit tutmak. **4.** Zihinsel bir karşılaştırmayla bir yargıya, bir sonuca varmak; tahmin etmek. *{eAT} (aym)* **5.** *{ağız}* Yaklaşık olarak değer biçmek. [DS]

oranlamak, [oran-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bilgiçlik taslamak. **2.** Düşüncesizce davranmak. [DS]

oranlamasına, [oran-la-ma-s-ı-n-a] *(oranlaması'na) zf.* **1.** Bir oranlama yaparak. **2.** *{ağız}* (Yapılan işler için) kaba bir şekilde; uygunsuz biçimde; çirkince. [DS]

oranlı, [oran-lı] *sf.* **1.** (İki şey için) aralarında uygunluk bulunan. **2.** Kendisinde aranan niteliklerde uygunluk bulunan; mütenasip; mütevazın; nispetli. **3.** Orta; ılımlı; makul.

oranlık, -ğı [oran-lık اورانلق] *{eAT} sf.* **1.** Biraz; bir miktar. **2.** Kararınca.

orannama, [oran-la-ma] *{ağız} is.* **1.** Atasözü. **2.** Masal; öykü. **3.** Yalan; gerçek olmayan, uydurma söz. **4.** Şaka. [DS]

orannamacı, [oran-la-ma-cı] *{ağız} sf.* Şakacı. [DS]

orannamak, [oran-la-mak اورانمق] *{ağız} gçl. f. [-r] [-n(ı)-yor]* **1.** Bilgiçlik taslamak. **2.** Yaklaşık tahminde bulunmak; oranlamak. *{eAT} (aym)* [DS]

oranölçer, [oran+ölç-er] *is.* Bir maddenin birleşenlerinin oranını radyoaktiflikten yararlanarak belirlemeye yarayan aygıt.

oransal, [oran-sal] *sf.* **1.** Oranla ilgili; orana ilişkin. **2.** *mat.* (Cebirsel ifade için) hiçbir kökü bulunmayan; rasyonel. ◘ **oransal sayı,** *Tam veya kesirli sayı.*

oransız, [oran-sız اورانسز] *sf.* **1.** *{eAT}* Ölçüsüz; hesapsız. **2.** Uygunluğu, oranı bulunmayan; nispetsiz. **3.** Aşırılığa kaçan; ılımlı olmayan. **4.** *{ağız}* Beceriksiz. [DS] **5.** *{ağız}* Düşünmeden konuşan; yalancı. [DS] **6.** *{eAT}* İşin başını sonunu düşünmeden davranan; paldır küldür iş yapan.

oransızlık,-ğı [oran-sız-lık] *is.* Oransız olma durumu; nispetsizlik.

oransuz, [oran-suz اورانسوز] *{eAT} sf.* → oransız.

orantı, [oran-tı] *is.* **1.** Bir bütün ile parçaları arasında var olan bağıntı; oran; tenasüp *(1937).* **2.** İki şey arasındaki uygun ilişki; uygunluk; tenasüp; denge. **3.** *mat.* Birincinin ikinciye oranı ile üçüncünün dördüncüye oranı eşit olan dört terim arasındaki bağıntı.

orantılama, [oran-tı-la-ma] *is.* Orantılamak eylemi.

orantılamak, [oran-tı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Orantılı olarak düşünmek; orantı ilişkisi kurmak. **2.** Orantılı olarak değerlendirmek.

orantılanma, [oran-tı-la-n-ma] *is.* Orantılanmak eylemi ve durumu.

orantılanmak, [oran-tı-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Orantılı olarak düşünülmek; orantı ilişkisi kurulmak. **2.** Orantılı olarak değerlendirilmek.

orantılı, [oran-tı-lı] *sf.* Aralarında orantı bulunan; mütenasip. ◘ **orantılı büyüklükler,** *Birbirinden doğrusal bir fonksiyon yardımıyla elde edilen büyüklükler.*

orantılılık, -ğı [oran-tı-lı-lık] *is.* **1.** Orantılı olma durumu; orantılı olan şeylerin niteliği. **2.** Orantılı iki dizi arasında bulunan bağıntı.

orantısız, [oran-tı-sız] *sf.* Aralarında orantı bulunmayan.

orantısızlık, -ğı [oran-tı-sız-lık] *is.* Orantısız olma durumu; orantı bulunmama durumu.

oranu, [or-mak > oran-u اورانو / اورانی] *{eAT} zf.* **1.**

Değme. **2.** *sf.* Herhangi bir; hiçbir. **3.** Rastgele; tesadüfî.

orasa, [? orasa] *{ağız} is.* Nazar demesine engel olacağı inancıyla takılan boncuk vb. şeyler. [DS]

orasbı, [Far. rūsbī => orasbı] *{ağız} is.* Para karşılığında erkeklerin cinsel tatminlerini sağlayan kadın. [DS]

orası, [ora-s-ı] *(o'rası) is.* **1.** O yer; ora. **2.** O yönü. ◻ **orası senin, burası benim dolaşmak** (gezmek), *Durmadan gezip dolaşmak; çok gezmek.*

oratoryo, [İt. oratorio *(dua yeri)*] *is.* Solo ve koro çalgılar için yazılan, temsil edilmeyen, hem kilise hem de tiyatro ile ilgili, genellikle dinsel, dramatik müzik türü.

orbuk[1]**, -ğu** [obruk > orbuk] *{ağız} is.* **1.** Obruk. **2.** Yazın karı erimeyen yüksek dağlardaki mağaralar. **3.** Çayın oyduğu yer. **4.** Hendek. **5.** Yer üstü sularının kaybolduğu doğal oyuklar. **6.** Su biriken çukurlar; doğal kuyular. **7.** Ovalardaki doğal çukurlara yağmur ve kar sularının dolması ile oluşan göl. **8.** Huni gibi çukur yer. **9.** Taştan oyulmuş ağzı dar, dibi geniş su oluğu. [DS] ◻ **orbuk gibi sormak,** *{ağız} Başkasının hakkını çok yemek.* [DS]

orbuk[2]**, -ğu** [obruk ?] *{ağız} is.* **1.** Çam ormanı. **2.** Çam ormanının kuytu yeri. [DS]

orce, [? orce / orça] *{ağız} is.* Tartışma. ◻ **orce gitmek,** *{ağız} Tartışmaya başlamak.* [DS]

orcik[1]**, -ği** [Erme. ročik => orcik] *{ağız} is.* Şeker ile kaplanmış ceviz içi; cevizli sucuk. [DS]

orcik, -ği [? orcik] *{ağız} is.* Tente. [DS]

orcuk, [oru-cuk / or-cuk ?] *{ağız} is.* Kirmen; iğ. [DS]

orça, [? orça] *{ağız} is.* Ayırma; ara bulma (?). ◻ **orça etmek,** *{ağız} Kavga edenleri ayırmak.* [DS]

orçacı, [orça-cı] *{ağız} sf.* Kavga edenleri ayıran; arabulucu. [DS]

orçalamak, [orça-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kavga edenleri ayırmak; orça etmek. [DS]

orçul, [orç-ul ?] *{ağız} is.* Satın alan; alıcı. [DS]

orçum, [olç-um / orç-um] *{ağız} sf.* **1.** Elinden iş gelmediği halde kendini usta gibi gösteren. **2.** (Kişi için) sağlam. [DS]

orçumcu, [orçum-cu] *{ağız} sf.* Bilinmeyen olmuştan veya olacaktan haber veren; kayıp bilici; falcı. DS]

orçumlanmak, [orçum-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İmrenmek; özenmek. [DS]

ord, [ord / ort اورد] *{eAT} is.* Ateş.

orda, [orda ?] *{eT} is.* Ebe. [Bahşayiş]

ordağıki, [o-ra-da-ki] *{ağız} zf.* Oradaki. [DS]

ordan, [ordan] *{ağız} is.* Erkek balarısı. [DS]

ordinaryüs, [Lat. ordinarius *(kurala uygun)* > Alm. ordinarius] *(ordina'ryus) is.* Eskiden, üniversitelerde en az beş yıl profesörlük yapmış, bilimsel çalışmalarıyla kendisini uluslar arası alanda kanıtlamış öğretim üyeleri arasından seçilerek bir kürsünün yönetimi ile görevlendirilenlere verilen unvan; nizamî profesör.

ordinat, [İng. ordinate] *is. mat.* Bir noktanın uzaydaki yerini belirlemeye yarayan, birbirine dik iki çizgiden biri olup yatay olana dik olarak çizileni.

ordinatör, [Lat. ordunaire *(sıraya koymak)* > Fr. ordinateur] *is.* Bilgi işlemci.

ordino, [İt. ordine > ordino *(ödeme emri)*] *is.* **1.** Denizcilik işletmelerinde gemi adamlarını gemilere atama belgesi. **2.** *bank.* Borsa emri.

ordinogram, [Fr. ordinogramme] *is. bsy.* Bilgileri değerlendirmek için bilgi işlemci tarafından uygulanan bir programdaki işlemler zincirinin grafik gösterilişi.

ordonat, [**ordu+dona-t-**ım] *is.* Orduya ilişkin mal ve malzemelerin tespitini, teminini, naklini ve bakımını yapan askerî sınıf; ordu donatım.

ordövr, [Fr. hors-d'ouvre *(yemek dışı)*] *is.* **1.** Çorbadan sonra ve birinci sıcak yemekten önce sofraya konan soğuk yiyeceklere verilen ad; soğuklar. **2.** Ziyafette bu yiyeceklerin sunulduğu bölüm.

ordu[1]**,** [ōr *(alan)* > or-dū اوردو] *(ordu:) {eT} is.* **1.** *{eT}* Hakanın oturduğu şehir; başkent; beylik merkezi. *{eAT} (aym)* [DK] [İKPÖy.] [DLT] [ETY] [KB] **2.** *{eT}* Saray; orda; ordugâh; hükümdar sarayı. [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [KB] **3.** *{eT}* Hakanın karargâhı; kağanın karargâhı. *{eAT} (aym)* [DK] [Tekin] [ETY] **4.** *{eAT}* Askerin toplandığı, toplu olarak bulunduğu yer. **5.** Bir devletin savunma gücünü oluşturan silahlı kuvvetlerinin tümü. *{eT} (aym)* [Gabain] **6.** Bir sefere, bir harekât bölgesine, bir göreve gönderilen ya da büyük bir komutanın emrine verilen silahlı kuvvetlerin tümü. **7.** Özellikle kara kuvvetlerinde, çok sayıda kolordu ve bağlı tümenden oluşan ve cephe savaşıyla geri hizmetlerin örgütlenmesini birlikte yürüten en geniş askerî birlik. **8.** Kara, deniz ve hava kuvvetlerinin her birine verilen ad. **9.** Bir grup oluşturan, az ya da çok düzenli düşman veya saldırgan kalabalık. **10.** *{eAT}* Çadırlı göçebe halkı. [DK] **11.** *{eAT}* Beyin halkı ile birlikte ülkesi. [DK] **12.** *{eAT}* Beyin maiyeti. [DK] **13.** *{eAT}* Yer; mahal; mahalle. **14.** *mecaz.* Benzeri işleri yapan ve aynı amacı paylaşan insan topluluğu. **15.** *mecaz.* Çok sayıda insan; kalabalık. ◻ **ordu başı,** *Hakanların döşeyicisi; yaygıcısı.* [DLT]|| **ordu donatım,** *Orduya ilişkin mal ve malzemelerin tespitini, teminini, naklini ve bakımını yapan askerî sınıf; ordonat.*|| **ordu donatım malzemesi,** *Silahlı kuvvetlere gerekli olan donatım, araç gereç, silah ve cephanelerin tümüne verilen ad.*|| **ordu donatım hizmeti,** *Ordu donatım malzemelerinin bakım, onarım, depolanma ve dağıtımı ile ilgili işlerin tümü.*|| **ordu donatım ikmal maddesi,** *Ordu donatım sınıfına ayrılan, ham maddelerle hazırlanmış malzeme ve parçalardan ibaret askerî ikmal maddeleri.*|| **ordu**

emri, *Ordu kumandanları tarafından, taktik ve idarî işlerin yürütülmesini sağlamak amacıyla yayınlanan emir.*|| **ordu evi,** *Subay, astsubay ve emeklileriyle bunların ailelerine hizmet vermek amacıyla kurulmuş sosyal tesis.*|| **ordu komutanı,** *Bir orduya komuta eden ve genellikle orgeneral rütbesindeki üst subay.*|| **ordu hazinesi,** *İmparatorluk döneminde, sefere çıkan ordu ile birlikte götürülen maliye defterleri ile paranın korunduğu çadır.*|| **ordu kadısı,** *İmparatorluk döneminde, sefer sırasında ortaya çıkan hukukî ve şer'î sorunları çözümlemekle görevli kadı.*|| **ordu malı,** *1. Askerî hizmet için ayrılmış taşınmaz mallar. 2. Millî Savunma Bakanlığı ile silahlı kuvvetlerin elindeki her türlü devlet malı.*|| **ordu merkezi,** *Ordu karargâhının bulunduğu yer.*|| **ordu mühimmesi,** *İmparatorluk döneminde, sefer sırasında divanda yapılan görüşmelerin yazıldığı bir tür karar defteri.*|| **ordu şeyhi,** *İmparatorluk döneminde, askeri coşturmakla görevli din adamı.*|| **ordu şikâyet defteri,** *İmparatorluk döneminde, sefer sırasında ordu içerisinde oluşan şikâyetlerin kaydının tutulduğu defter.*|| **ordu uşağı,** *{eAT} 1. Bey çadırına mensup çocuk. 2. Bey çocuğu.* [DK]|| **ordu tepesi,** *İmparatorluk döneminde, ordunun yürüyüş kolu üzerinde arkadan gelen birliklerin izleyecekleri yönü belirtmek için sipahiler tarafından iki fersah ara ile yapılan tepe biçimindeki işaret.*|| **ordu urunmak,** *{eAT} Karargâh kurmak.*|| **ordu üssü,** *Harekâtın yürütülmesi sırasında, ordu ikmal ve bakım bölgesinin kurulup çalışmasını sağlayan üst düzey lojistik komutanlık.*|| **ordu-yı hümâyün,** *Osmanlı ordusu.*

ordu[2], [or-dü] *(ordu:) {eT} is.* Sıçan, köstebek gibi yerde yaşayan hayvanların yuvası. [DLT]

ordu[3], [ord-u] *{ağız} is.* Pekmez yapılan, pekmez kaynatılan yer. [DS]

ordubozan[1], [ordu+boz-an] *sf.* **1.** Fesat çıkaran; mızıkçı; dönek. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız}* Çok yaramaz çocuk. [DS]

ordubozan[2], [ordu+bozan] *{ağız} is.* Varis hastalığı. [DS]

ordubozanlık, -ğı [ordu+boz-an-lık] *is.* **1.** Ortalığı karıştırma; fesatlık. **2.** *{ağız}* Mızıkçılık. 🗗 **ordubozanlık etmek,** *1. Fesatlık çıkarmak; ortalığı karıştırmak. 2. Mızıkçılık etmek.*

ordubozannıh, [ordu+boz-an-lık] *{ağız} is.* → ordubozanlık. [DS]

orducu, [ordu-cu] *is.* İmparatorluk döneminde, sefere çıkan ordunun yol boyunca ihtiyaçlarını sağlayan, bir kısım esnaf ve zanaatkârlardan kurulu geri hizmet birliğine verilen ad; ehl-i hiref.

ordugâh, [T. ordu+Far. gāh اردو گاه] *(ordugâ:h) {OsT} is.* **1.** Birliklerin harekât sırasında, açıkta ya da çadırda geçici olarak konaklaması. **2.** Bu konaklamanın yapıldığı yer.

ordulanmak, [or-dü > ordu-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Başşehir edinmek. [DLT] **2.** Yurt tutmak; yerleşmek. [DLT]

ordulu, [ordu-lu] *{ağız} is.* **1.** Dağlarda yaşayan, aileden büyük topluluk; oymak. **2.** *sf.* Konuşmasını bilmeyen; sözünü bilmeyen; kaba. [DS]

ordulug, [ordü > ordu-luġ] *{eT} sf.* Sarayı olan; karargâhı olan.

orduluk, -ğu [ordu-luk اردولق] *{eAT} is.* Ordunun konakladığı yer; ordugâh.

ordutal, [ordütāl / ardütāl] *(ordu:ta:l) {eT} is.* Hamamotu. [DLT]

orfala, [? orfala] *{ağız} is.* → orfana. [DS]

orfana, [? orfana] *(o'rfana) {ağız} is.* **1.** Hizmetçi. **2.** Kötü yola düşmüş kadın. [DS]

orfoz, [Yun. orfos / rofos] *is. zool.* Hanigillerden, Akdeniz ve Ege Denizinde yaşayan, 10 ila 50 kg. arasında değişen, beyaz etli, lezzetli bir balık çeşidi, *(Serranus gigas / Epinepheles gigas).*

org, [Yun. organon *(aygıt)* / Lat. organum > Fr. orgue] *is.* Büyüklü küçüklü çok sayıda borudan geçen körüklerdeki havanın basıncı altında, bir pedal sistemi veya bir çok klavyenin aracılığıyla ses veren müzik aracı.

orgak, [ör-mak *(biçmek)* > or-ġak] *{eT} is.* Orak. [DLT] [EUTS]

organ[1], [ör-mak *(biçmek)* > or-ġan] *{eT} sf.* Kesen.

organ[2], [Yun. organon *(aygıt, vücut parçası)* / Lat. organum > Fr. organe] *is.* **1.** Canlı bir varlığın vücudunun, özel işlevi ve sınırları belli olan kısmı; üye; örgen; uzuv. **2.** Bir grubun görüşünü yansıtan yayın aracı. **3.** *mecaz.* Bir işi, bir görevi yerine getirmekle yükümlü kuruluş; teşkilat. **4.** *huk.* Bir tüzel kişiliğin fonksiyonlarını yasalara veya tüzel kişiliğin tüzüğüne göre yerine getirmek üzere seçilmiş ve görevlendirilmiş kişi ya da kurul. 🗗 **organ aktarımı,** *tıp. Bir kimsenin sağlam bir organının, büyük damarlarının devamlılığı sağlanmak koşuluyla başka birinin işlevini yitirmiş organı yerine aktarılması; transplantasyon.*|| **organ bilimi,** *anat. Canlı varlıkların organlarını tanıtan bilim dalı.*|| **organ nakli,** *tıp. Organ aktarımı.*

organ, [? organ] *{ağız} is.* Hava. [DS]

organcık, -ğı [organ-cık] *is. zool.* Kısa boylu ve küremsi her çeşit organ.

organcılık, -ğı [organ-cı-lık] *is.* **1.** *psikol.* Zihinsel işlev ve bozuklukları organik bir sebebe dayandıran öğreti. **2.** *tıp.* Her hastalığın bir organ bozukluğundan ileri geldiğini ileri süren ve hastalıkların incelenmesinde hastalıklar anatomisine büyük önem veren öğreti.

organel, [Fr. organelle] *is.* Hücreyi meydan getiren elemanların her biri; organit.

organik,-ği [Fr. organique] *sf.* **1.** Organlarla ilgili olan; organsal. **2.** Organizmaya ait olan; uzvi. **3.** *me-*

caz. Bir görevi yerine getirmekle görevli olan. **4.** *mecaz.* (İlişki için) güçlü; canlı. ◻ **organik bileşik,** *biy. Canlı organizmanın özelliklerini gösteren karbonlu bileşik.*|| **organik kimya,** *kim. Karbon ve bileşiklerini konu alan kimya dalı.*|| **organik kütle,** *jeol. Kendisini meydana getiren ögelerin büyük ve belirgin bölümü canlı artıklarından oluşan kayaç.*|| **organik madde,** *biy. Doğal olarak bulunmayan, ancak organizmada metabolizma ile oluşan madde.*

organikçi, [organik-çi] *is.* Organik kimya uzmanı.

organikleşme, [organik-le-ş-me] *is.* Bir elementin, topraktaki mikro organizmaların vücuduna geçmesi, ya da biyokimyasal tepkime sonucunda organik biçime geçmesi.

organit, [Fr. organite] *is.* Hücreyi meydan getiren elemanların her biri; organel.

organizasyon, [Fr. organisation] *is.* **1.** Düzenlemek, hazırlamak eylemi; düzenleme; tertip. **2.** Devlet, yönetim, toplum vb.nin düzenlenme biçimi; düzenleniş. **3.** Düzenli bir grup üyelerinin tümü. **4.** Kuruluş; kurum; örgüt; teşkilat.

organizatör, [Fr. organisateur] *is.* Düzenleyici; düzenleyen; organize eden; tertipleyen; tertip eden.

organize, [Fr. organisé] *sf.* Düzenlenmiş; tertip edilmiş; örgütlenmiş. ◻ **organize edilmek,** *1. Düzenlenmek; tertiplenmek. 2. Belli bir eyleme hazırlamak.*|| **organize etmek,** *1. Ögelerini bir araya getirerek bir bütün oluşturmak; düzenlemek; örgütlemek. 2. Belirli bir biçimde yön vermek; o şekilde düzenlemek. 3. Bir eylemi ayrıntılı biçimde tasarlayarak düzenleyip gerçekleştirmek.*|| **organize olmak,** *Tertiplenmek; düzenlenmek; örgütlenmek; organize edilmek.*|| **organize sanayi,** *Birbirini bütünleyen pek çok sanayi kuruluşu.*|| **organize sanayi bölgesi,** *Belli bir plan çerçevesinde, düzenli bir kalkınma ve bölgesel denge sağlamak amacıyla gerekli alt yapı ve sosyal hizmet tesisleri kurulmuş orta ve küçük sanayi kuruluşlarının bulunduğu yer.*|| **organize suç,** *Bazı kişi ve örgütlerce planlanarak işlenen suç.*

organizma, [Fr. organisme] *(organi'zma) is.* **1.** Bir canlı varlığı meydana getiren organların tümü; uzviyet. **2.** *biy.* Herhangi bir canlı varlık.

organlaşma, [organ-la-ş-ma] *is.* **1.** Organlaşmak eylemi ve durumu. **2.** *biy.* Gelişmekte olan bir canlıda organların oluşması.

organlaşmak, [organ-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* (Canlılar için) organları oluşmak; taazzî etmek.

organlık,-ğı [organ-lık] *is.* Organ olma durumu.

organoleptik, -ğı [Fr. organoleptique] *is.* ve *sf.* **1.** Cisimlerin duyu organlarını etkileme yeteneği. **2.** Daha çok ağız yoluyla alınan besinlerin tat, koku, lezzet vb. özellikleri.

organtin, [Fr. organtine] *is.* **1.** Tülbent inceliğinde, seyrek dokunmuş kolalı sert bir kumaş. **2.** *sf.* Bu kumaştan yapılmış olan.

organze, [Urgenç *(Türkistan'da Amuderya'nın aşağı kaynağında bir bölge; Harizm)* > Fr. organzi] *is.* **1.** Her biri ters yönde bükülmüş iki ipliğin birlikte bükülmesi ile meydana gelen ipek ipliği. **2.** Bu ipliklerden dokunmuş oldukça sert ve saydam ipek kumaş. **3.** Bu ipliğin kullanıldığı çözgü ipliği. **4.** *sf.* Bu iplikten yapılmış olan. ◻ **organze bükmek,** *Organze üretmek için ipek ipliğini iki kez bükmek.*

orgazm, [Yun. orgân *(kan akmak)* > orgasmos > Fr. orgasme] *is.* Fizyolojik cinsel uyarımın doruk noktası.

orgcu, [org-cu] *is. müz.* Org çalan müzikçi.

orgen, [ör-gen / urgan] *{ağız} is.* Keçi kılından yapılmış ve yük bağlamakta kullanılan kalın ip. [DS]

orgeneral,-li [**or-** *(yapma ön ek)* + Fr. **général**] *(o'rgeneral) is.* Asıl görevi ordu komutanlığı olan en yüksek rütbeli general *(1935).*

orgenerallik,-ği [orgeneral-lik] *(o'rgenerallik) is.* **1.** Orgeneral olma durumu. **2.** Orgeneralin rütbesi. **3.** Orgeneralin makamı.

orgun, [oġrī > uğrun / orgun] *{ağız} sf.* Gizli; saklı. [DS]

orğun, [oġrī > uğrun / orğun] *{ağız} sf.* → orgun. [DS]

orhudo, [? orhudo] *{ağız} is.* Ayı. [DS]

orı, [o-rī] *(orı:) {eT} is.* Gürültü; bağırtı. [DLT]

orı, [orı] *{eT} sf.* Erkek. [Gabain]

orılamak, [orī-lā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Bağırmak; çağırmak. [DLT]

orılaşmak, [orī-la-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Bağrışmak; çağrışmak. [DLT]

orım, [? orım] *{ağız} is.* Karamık bitkisi. [DS]

orın, [orın] *{eT} is.* Yer; mahal; taht; mesken. [EUTS]

oricik, -ği [Erme. rocik] *{ağız} is.* Cevizli sucuk. [DS]

origami, [Jap. ori *(katlama)* + kami *(kâğıt)*] *is.* Kâğıt katlama sanatı.

orijin, [Lat. oriri *(güneş doğmak)* > origin > Fr. origine] *is.* **1.** Bir şeyin ortaya çıkış yeri; köken; kaynak; başlangıç. **2.** Soy sop; köken.

orijinal,-li [Fr. original] *sf.* **1.** Yalnız kendine özgü bir nitelik taşıyan; özgün. **2.** Aynı türden önceden yapılmış olan hiçbir şeye benzemeyen; yeni. **3.** *mecaz.* (Kişi için) davranışları yadırgatıcı gelen; tuhaf; farklı; değişik. **4.** *is.* ve *sf.* Kendisinden çoğaltma yapılmış bir eser veya belgenin aslı. **5.** *is.* ve *sf.* Çeviri eserlerin asıl yazıldığı dildeki nüshası. **6.** *is.* ve *sf.* Fabrikası tarafından üretilmiş, taklit olmayan mal veya parça. **7.** *is.* Bir sanatçıya model olan kişi veya nesne.

orijinalite, [Fr. originalité] *is.* Orijinal olma durumu; özgünlük; orijinallik.

orijinallik,-ği [orijinal] *is.* Orijinal olma durumu; nitelikleri bakımından benzerlerinden değişik ve ayrı olma; özgünlük; orijinalite.

orine, [? orine] *{ağız} is.* Sıcaklık ve kuraklığın artması. [DS]

ork, [ork] *{ağız} is.* Uzunluk; boylam. [DS] 🗗 **ork atmak,** *{ağız} (Bostan, kabak gibi sürünücü dallı bitkiler için) çok büyüyüp etrafa dal atmak.* [DS]

orkaç, -cı [ork-aç / or-kaç] *{ağız} is.* Davar otlatırken mola verilen yer. [DS]

orkestra, [Yun. orkheisthai *(kızışmak, azmak)* > orkhestra *(dans alanı)* > İt. orchestra] *(orke'stra) is.* **1.** İlk Çağda Yunanistan'da tiyatroların sahne ile seyircileri ayıran bölümüne verilen ad. **2.** *tiy.* Çağdaş tiyatrolarda sahne ile seyirciler arasında çalgıcıların yer aldığı bölüm. **3.** *tiy.* Bazı tiyatroların sahneye en yakın koltuklarına verilen ad. **4.** *müz.* Çalgılar için yazılmış bir müzik eserini seslendirmek üzere bir araya gelmiş yaylı ve üflemeli çalgılar topluluğu.

orkestracı, [orkestra-cı] *is.* Orkestrada görevli kimse.

orkestralama, [orkestra-la-ma] *is.* **1.** Bir çalgı topluluğu için yazılmış müzik eserini, çalgıların tını farklılıklarına göre değerlendirerek çalgılar arası bölüştürme işlemi; orkestrasyon. **2.** Bir orkestradaki değişik bölümlerin birleşimi.

orkestralamak, [orkestra-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir müzik eserini orkestraya göre düzenlemek.

orkestralı, [orkestra-lı] *sf.* Orkestrası olan.

orkestrasız, [orkestra-sız] *sf.* Orkestrası bulunmayan.

orkid, [Yun. orkhis] *is.* **1.** Er bezi. **2.** *ek.* Er bezi ile ilgili terimlerde sıfat ve tamlama yapan ek.

orkide, [Yun. orkhis *(er bezi)* > Fr. orchidé] *(orki'de) is. bot.* Salepgillerden, çiçeklerinin güzelliği dolayısıyla seralarda yetiştirilen çiçeklerin genel adı.

orkidektomi, [Fr. orchidectomie] *is. tıp.* Bir ya da iki er bezinin ameliyatla çıkarılması işlemi.

orkinmek, [ürk-ün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Birdenbire korkmak; ürkmek. [DS]

orkinos, [Yun. orkhinos] *(o'rkinos) is. zool.* Uskumrugiller familyasından, Atlantik, Pasifik ve Hint Okyanusunda yaşayan, üç dört metre boyunda, sıcak kanlı bir kemikli balık; ton balığı, *(Thynnus vulgaris).*

orkit, [Yun. orkhis > Fr. orchite] *is.* Er bezi yangısı ve buna bağlı şişme.

orkiyalji, [Fr. orchialgie] *is.* Er bezi ağrısı.

orkoz, [Yun. olkhoz] *is.* İstanbul Boğazında, normalde hâkim kuzey rüzgârı, yoğunluk ve 25 cm'lik seviye farkı gibi nedenlerle Karadeniz'den Marmara'ya doğru iken, uzun süreli lodos etkisiyle Marmara'dan Karadeniz'e doğru oluşan yüzey akıntısı; ters akıntı.

orlamak[1], [orī-lā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* → orılamak.

orlamak[2], [or-la-mak] *gçsz. f. [-] [-l(u)-yor]* (Yara için) sulanmak; yangılanmak; iltihaplanmak.

orlaşmak, [orī-la-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* → orılaşmak. [DLT]

orlon, [Orlon Dupont firmasının ürettiği elyaf *(tescil edilmiş marka adı)*] *is.* **1.** Yapay poliakrilonitril elyafından üretilme, ipek yumuşaklığında, içinde bulunan hava boşluklarından dolayı ısıyı çok iyi yalıtan dokuma ipliği. **2.** Bu iplikten yapılmış kumaş.

ormak, [ōr-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Kesmek biçmek; vurmak. [DLT] [KB] **2.** Bitmek. **3.** Vurmak. [DLT] **4.** Koymak; dikmek; vazetmek. [EUTS]

orman, [*eT.* ōr-mak *(kesmek)* / Toh. or *(ağaç)* => orman] *is.* **1.** Ağaçlarla örtülü geniş alan; bu ağaçların tümü. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** *{ağız}* Böğürtlen çalısı. [DS] 🗗 **orman çayırı,** *bot. Ormandaki ağaçların altında yetişen doğal çayır bitkisi.*‖ **orman evi,** *Orman bakım memurunun konutu.*‖ **orman faresi,** *Sıçangillerden, iki veya üç bin metre kadar yüksek yerlerdeki ormanlarda yaşayan bir sıçan türü, (Dryomys nitedula).*‖ **orman gibi,** *(Saç, sakal vb. için) gür.*‖ **orman gülü,** *bot. Fundagiller familyasından, ormanlarda yetişen, tek ya da şemsiye biçiminde toplu çiçek açan, çiçekleri on erkek organlı, arıların deli bal yaptıkları, zehirli çalımsı bitki; komar; zifin, (Rhododendron ponticum).*‖ **orman horozu,** *zool. Orman tavuğugillerden, Avrupa ve Asya'da yaşayan, ormanlara zarar veren, eti yenilen bir kuş, (Tetrao udogallus).*‖ **orman mühendisi,** *Ormancılık eğitimi görmüş mühendis.*‖ **orman işletmesi,** *Ormanlarla ilgili işleri yürüten kamu kurumu.*‖ **orman kebabı,** *Koyun etinin soğan ile yağda kavrulmasından sonra bezelye, doğranmış patates, havuç, domates, salça, kekik vb. konularak yapılan bir et yemeği.*‖ **orman kedisi,** *zool. Etçiller takımından, çalı ve yüksek otların bulunduğu su kenarlarında yaşayan, kemirici, kurbağa ve kuşlarla beslenen bir memeli, (Felis chaus).*‖ **orman kibarı,** *Ayı.*‖ **orman köylüsü,** *Orman köylerinde yaşayan ve geçimini ormanlardan sağlayan kimse.*‖ **orman köyü,** *Orman arazisi üzerine kurulmuş köy.*‖ **orman kuşağı,** *Ormanların oluşturduğu dizi.*‖ **orman sarmaşığı,** *Ak asma.*‖ **orman sıçanı,** *Sıçangillerden, Avrupa ve Asya'da ormanlık alanlarla tarlalarda yaşayan, uzun kuyruklu, sırtı kırmızımsı kül rengi, karnı beyaz, 12 cm. boyunda, tahıl ve meyve ile beslenen, kümeslere dadanarak yumurta ve civcivlere zarar veren bir kemirici hayvan, (Mus sylvaticus).*‖ **orman taşlamak,** *Bir kimsenin bir konudaki düşüncesini öğrenmek için dolaylı yollara başvurmak; fikrini yoklamak.*‖ **orman tavuğu,** *zool. Orman tavuğugillerden, Avrupa ve Asya'daki ormanlarda yaşayan, büyük orman tavuğu, orman horozu, kayın tavuğu, dağ horozu gibi bacakları ve boyunları kısa, kısmen siyah renkli kuşların genel adı.*‖ **orman tavuğugiller,** *zool. Tavuksular takımından, bacakları kısa, mahmuzsuz*

fakat paçalı ayaklı, ayaklarının yanlarında pullara benzer dayanma yüzeyi bulunan, orta ve büyük boylu mat veya parlak renkli, erkeği pek çok dişi ile çiftleşen kuşlar familyası, (Teraonidae).|| **orman toygarı,** *zool. Tarla kuşugillerden, Türkiye'nin her yerinde görülün, fundalık, seyrek ağaçlı yerlerle kumlu tarlalarda yaşayan, böceklerle beslenen, yerli bir ötücü kuş; ağaç tarla kuşu, (Lullula arborea).*|| **orman yeşili,** *Koyu yeşil.*

ormancı, [orman-cı] *is.* **1.** Orman işlerine bakan kimse; orman koruma görevlisi. **2.** Orman mühendisi. **3.** *argo.* Kaba ve görgüsüz kimse.

ormancık, -ğı [orman-cık] *{ağız} is.* Serçe büyüklüğünde, sürü hâlinde gezen siyah ya da boz renkli kuş. [DS]

ormancıl, [orman-cıl] *sf.* (Kuşlar için) ormanlarda yaşayan.

ormancılık,-ğı [orman-cı-lık] *is.* **1.** Ormanların kurulması, bakımı, korunması ve verimli bir şekilde işletilmesini konu alan kural ve tekniklerin tümü. **2.** Ormanların yetiştirilmesi, bakımı ve işletilmesini konu alan çalışma ve uygulama alanı. **3.** Ormanların kurulması, yetiştirilmesi, bakımı ve işletilmesini konu alan bilim dalı. **4.** Bir anlayış olarak ormana değer verme.

ormanlaşma, [orman-la-ş-ma] *is.* Ormanlaşmak eylemi ve durumu.

ormanlaşmak, [orman-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Orman durumuna gelmek.

ormanlaştırma, [orman-la-ş-tır-ma] *is.* Ormanlaştırma eylemi; orman durumuna getirme.

ormanlaştırmak, [orman-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Orman durumuna getirmek.

ormanlık,-ğı [orman-lık] *sf.* **1.** (Yer için) ormanı çok olan. **2.** Ormanla kaplı. **3.** Orman gibi.

ormansız, [orman-sız] *sf.* Ormanı olmayan; ormanla kaplı olmayan.

ormansızlaşma, [orman-sız-la-ş-ma] *is.* Ormansızlaşmak eylemi ve durumu; ormansız duruma gelme.

ormansızlaşmak, [orman-sız-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Ormansız duruma gelmek. **2.** Ormanı kalmamak.

ormansızlaştırılma, [orman-sız-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Ormansızlaştırılmak eylemi ve durumu; ormansız duruma getirilme.

ormansızlaştırılmak, [orman-sız-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Ormansız duruma getirilmek. **2.** Mevcut orman için) tahrip edilmek; yok edilmek.

ormansızlaştırma, [orman-sız-la-ş-tır-ma] *is.* Ormansızlaştırmak eylemi; ormansız duruma getirme.

ormansızlaştırmak, [orman-sız-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Ormansız duruma getirmek. **2.** Var olan orman ya da koruyu yok etmek; ormanı tahrip etmek.

ornag, [ornā-mak > ornā-ġ] *{eT} is.* **1.** Konaklama yeri. [Gabain] **2.** Taht. [Gabain] [EUTS] **3.** İkametgâh. [EUTS]

ornaglıg, [ornā-ġ > ornaġ-lıġ] *{eT} sf.* Sağlam; kararlı; bozulmaz; muhkem. [EUTS] [Gabain]

ornagsız, [ornā-ġ > ornaġ-sız] *{eT} sf.* Sağlam olmayan; daimî olmayan. [EUTS]

ornak, [ornā-mak > ornā-k] *{eT} is.* Yer; mahal. [EUTS]

ornamak, [orun > ornā-mak اورنامق] *{eT} {eAT} gçsz. f. [-r]* **1.** Yerleşmek; yer tutmak; yer edinmek. [KB] **2.** (Güneş için) batmak; kaybolmak. [DLT]

ornangu, [ornā-mak > orna-n-ġū] *{eT} is.* İkamet yeri; yerleşme merkezi. [Gabain]

ornanmak, [ornā-mak > orna-n-mak اورننمق] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Kanmak; [EUTS] **2.** Nazil olmak. [EUTS] **3.** Sağlam olmak [EUTS] **4.** Yerleşmek. *{eAT} (aym)* [Gabain] [EUTS] [Üç İtigsizler] **6.** *{eAT} edil. f.* Oturtulmak; yerleştirilmek.

ornaşmak, [ornā-mak > orna-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte yerleşmek. [Clauson]

ornatan, [orna-t-an] *sf.* ve *is. kim.* Bir birleşikte bulanan atomun yerine geçen (başka bir atom).

ornatılır, [ornat-ıl-ır] *sf.* Ornatılabilir özellikte olan; ikame edilebilir.

ornatım, [orna-t-ım] *is.* Ornatmak eylemi; ikame etme.

ornatma, [orna-t-ma] *is.* **1.** Ornatmak eylemi ve durumu; ikame etme. **2.** *biy.* Bir türün yerine onun değişik bir türünün geçmesi. **3.** *dbl.* Bir sözcede yer alan ögelerden birinin yerine başka bir öge koyma. **4.** *kim.* Bir birleşikte, birleşiğin genel yapısı değişmeden bir atom veya molekül yerine eş değer bir başka atom veya molekülün geçmesi. **5.** *mat.* Bir cebirsel ifadenin yerine eş değer başka birini koyma. **6.** *tıp.* Bir organik eksikliği telafi etmek amacını güden ilaç tedavisi.

ornatmak, [ornā-mak > orna-t-mak اورنتمق] *gçl. f. [-ır] {eT}* **1.** Orun vermek; yerine koymak; yerleştirmek; tespit etmek. *{eAT} (aym)* [DLT] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** Bir şeyi başka bir şeyin yerine koymak; onun yerine kullanmak; ikame etmek. **3.** *kim.* Bir birleşikte, birleşiğin genel yapısını değiştirmeden bir atom veya molekül yerine eş değer bir başka atom veya molekülü geçirmek.

ornitolog,-ğu, [Fr. ornithologue] *is.* Kuş bilimci.

ornitoloji, [Fr. ornithologie] *is.* Kuş bilimi.

ornitorenk,-gi [Fr. ornithorynque] *is. biy.* Gagalı memeli.

oro, [orū / orō] *(oro:) {eT} is.* Yere kazılan çukur. [DLT]

orobanhiye, [Fr. orobanchées => ōrōbānḫiyye اوروبانخيه] *is. bot.* Canavarotugiller.

orocik, -ği [Erme. rocik] *{ağız} is.* Cevizli sucuk. [DS]

orohtik, [Sansk. rohita] *{eT} is.* Bir tür balık. [EUTS]

orojeni, [Yun. oros *(dağ)* + genos > Fr. orogénie] *is. jeol.* Dağ oluş.

orok, [or-uk / or-ok] *{eT} is.* Yaya yolu; patika.

oron, [or-un / oron] *{eT} is.* Yer; mevki; makam. [KB]

orospu, [Far. rüspī] *is.* **1.** Erkeklerin cinsel tatminlerini para karşılığı sağlayan ve bu işi geçim kaynağı hâline getiren kadın; fahişe. **2.** *mecaz.* Kolaylıkla baştan çıkarılan, kolay elde edilen kadın. **3.** Orospu olduğu ima edilerek kadınlar hakkında kullanılan hakaret ve sövme sözü. 🗗 **orospu bohçası,** *Dağınık ve karmakarışık.*|| **orospu böreği,** *El ayası kadar hamur içine kıyma konarak tavada acele ile pişirilen bir tür börek.*|| **orospu çocuğu,** *Serseri; haylaz; kalleş; hinoğlu hin; hilekâr.*|| **orospuluk etmek,** *1. (Kadın için) erkeklerin cinsel arzularını para karşılığı tatmin etmek. 2. Başkalarını baştan çıkarmaya çalışmak. 3. mecaz. Birinden bir şey elde etmek için bütün isteklerine boyun eğmek 4. mecaz. Kalleşlik etmek.*|| **orospu yemeği,** *Domates, biber, maydanoz, soğan gibi sebzelerin düzensiz doğranması ile acele olarak pişirilen bir sebze yemeği.*

orospuluk,-ğu [orospu-luk] *is.* **1.** Orospu bir kadının yaptığı iş; fahişelik. **2.** Orospu bir kadına özgü olan davranış. **3.** *mecaz.* Kalleşlik; kaypaklık; döneklik.

orostopol, [orospu+oğlu > orostopol] *sf. argo.* Kurnazca davranan; hileci; dolapçı; sahtekâr.

orostopolluk,-ğu [orostopol-luk] *is. argo.* Kurnazlıkla yapılmış iş, davranış; hile; düzen; dolap; sahtekârlık; dalavere.

orpatmak, [örpē-mek > örpe-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ur]* → örpetmek. [DLT]

orsa, [İt. orza] *(o'rsa) is. dnz.* **1.** Latin yelkenlilerde, yelkenleri rüzgârın estiği yöne çevirmeye yarayan ve her iki yönden yelkenin ortasına bağlanan halat. **2.** Yelkeni olabildiğince rüzgârın estiği yöne çevirerek seyretme durumu. **3.** Geminin rüzgâr alan tarafı; rüzgâr üstü. 🗗 **orsa alabanda,** *Seyir halindeki gemiyi rüzgâr altı yapıp durdurma.*|| **orsa alabanda eğlendirmek,** *Yelkenleri rüzgârdan en az etkilenecek biçimde tutarak tekneyi yolundan alıkoyup geciktirmek.*|| **orsa alabanda tromala,** *Geminin başını rüzgârın estiği yöne düşürerek rüzgârı bir yandan öbür yana alma.*|| **orsa alabanda yatmak,** *Orsa alabanda eğlendirmek.*|| **orsa boca,** *Orsa poca.*|| **orsada bulunmak,** *Gemiyi mümkün olduğu kadar rüzgârın estiği yönde tutmak.*|| **orsada iyi kaçmak,** *Orsa seyrinde hızlı gitmek.*|| **orsa poca,** *1. dnz. Geminin rüzgâr yönüne yaklaşıp uzaklaşarak düzensiz bir şekilde yol alması; bazen sağa bazen sola dönerek seyretmesi. 2. Düşe kalka, bata çıka yürüme.*|| **orsa porsa vurmak,** *Savsaklamak.*|| **orsaya kaçma,** *Yelkenli bir teknenin, istenen yöne baş tutamayarak rüzgârın estiği yöne yönelmesi.*|| **orsaya kaçmak,** *Dümeni ters kullanarak teknenin başını rüzgârın estiği yöne iyice yaklaştırmak.*

orsala, [orsa-la] *ünl. dnz.* Rüzgârı başa alıp tramola seyrederken dümenin ters yönde basılmasını emreden komut.

orsalama, [orsa-la-ma] *is.* Orsalamak eylemi.

orsalamak[1], [orsa-la-mak] *gçl. f. [-r] [l(ı)-yor]* **1.** Yelkenle seyirde rüzgârı başa almak. **2.** *gçsz.* (Gemi için) rüzgâr alan tarafa dönmek.

orsalamak[2], [örse-le-mek ?] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yoğurmak; ovmak. [DS]

orşak, -ğı [? orşak] *{ağız} is.* Sacayağı. [DS]

orta, [or *(ana meydan)* > or-tü / ortō / otrā] *sf.* **1.** *{eAT}* Ara; beyn. **2.** Her iki yanında kendi cinsinden eşit miktarda şeyler bulunan. *{eT} {eAT}* [DK] [EUTS] [Gabain] **3.** İki şeyin arasında ve her birine eşit uzaklıkta bulunan. *{eT} {eAT} (aynı)* [DK] [EUTS] [Gabain] **4.** Ne çok fazla ne de çok az olan; orta seviyede olan; orta büyüklükte olan; orta ağırlıkta olan. *{eT} {eAT} (aynı)* [DK] [EUTS] [Gabain] **5.** İki karşıt nitelik veya durum arasında yer alan; tutarlı; ılımlı; vasat. **6.** *dbl.* (Ses için) boğumlanma noktası, ağız boşluğunun orta kesiminde olan. **7.** *dbl.* (Ses için) tınısı açık bir ünlü ile kapalı bir ünlü arasında bulunan. **8.** *is.* Bir şeyin iki ucundan da aynı uzaklıkta olan yer. *{eT} {eAT} (aynı)* [DK] [EUTS] [Gabain] **9.** Bir çemberin bütün noktalarından, kürenin yüzeyinin bütün noktalarından aynı uzaklıkta olan yer; merkez. **10.** Başlangıç ve sonu olan şeylerde başlangıç ile son arasındaki hemen hemen eşit uzaklıkta bulunan yer. **11.** Bir yerin kenarlarından aşağı yukarı eşit uzaklıkta bulunan yer. **12.** Belirli bir sürenin, dönemin, sürecin başlangıç ile bitiş noktalarının arasında tam ortada bulunan an; bu ana yakın durumda olan zaman. **13.** Siyasette kanatlar arasındaki aşırılıktan uzak konum; siyasi yelpaze üzerinde muhafazakâr eğilimle köklü reformlara yönelen eğilim arasında yer alan ılımlı siyasi görüş; ılımlılık. **14.** Yeniçeri kuruluşlarında tabur veya bölük. **15.** *fiz.* Bir olayın gerçekleştiği yer. **16.** *mat.* Orantı. **17.** *spor.* Güreşte pehlivanların ayrıldıkları beş dereceden üçüncü ve dördüncü dereceye verilen ad; büyük orta; küçük orta. **18.** *spor.* Futbolda, sporculardan birinin, topu kale ağzında toplu olarak bulunan arkadaşlarına göndermek için yaptığı vuruş. **19.** Görülen, içinde bulunulan yer; meydan. **20.** Görünür, algılanır olan durum. **21.** İki ve daha çok konum arasındaki ara konum. **22.** Herkes; kamu; hiçbir kimse, kuruma ait olmayan şey; tahsis edilmemiş şey. *'orta malı', 'orta sofrası'* **23.** (Topluluk, kalabalık) içinde; arasında. **24.** Birçok kimse veya nesne arasında merkez ve merkeze yakın konumda bulunma durumu. **25.** Bir sınav ya da ödev kâğıdına takdir edilen, verilebilecek en yüksek notların yarısı ya da yarısı-

na yakın değerdeki not; zayıf ile iyi arasındaki not. **26.** *{ağız}* Orta gün; perşembe. [DS] **27.** *{ağız}* Davar etinin but ile bel arasındaki parçası; boş böğür. [DS] **28.** *{ağız}* Orta büyüklükteki taş parçaları. [DS] **29.** *{ağız}* Yapılarda dama uzatılan uzun ağaç. [DS] **orta adamı,** *{eAT} Aracı; komisyoncu.*|| **orta ağırlık,** *spor. 1. Boksta profesyoneller için 66,678-72,574 kg., amatörlerde 71-75 kg. ağırlığındaki boksörler. 2. Güreş ve güllede, 72-79 kg. ağırlıktaki sporcular.*|| **orta ağrısı,** *{ağız} Salgın hastalık.* [DS]|| **orta atı,** *{eAT} Birkaç kişinin ortaklaşa aldığı ve nöbetleşe bindikleri at.*|| **orta avrat,** *{eT} Orta yaşlı kadın.* [Bahşayiş]|| **orta ayak,** *1. Bir köprüde, ardışık iki göz arasında yer alan ayak. 2. {ağız} Ayakkabıcıların kullandığı kadın ayakkabısı kalıbı.* [DS] *3. {ağız} Çizmeye benzer bir tür ayakkabı.* [DS]|| **orta bağış,** *{ağız} Yayla ile kıyı arasındaki yüksek yer.* [DS]|| **orta bahâlu,** *{eT} Ne ucuz ne de pahalı; orta fiyatta olan.* [Bahşayiş]|| **orta baklası,** *Herkesin cinsel isteklerini yerine getiren kadın.*|| **orta bayrağı,** *Yeniçeri ocağında her ortayı temsil eden küçük bayrak.*|| **orta baz,** *{ağız} Evin bir katı.* [DS]|| **orta boy,** *Orta büyüklükte olan.*|| **orta boylu,** *Boyu ne çok yüksek ne de çok küçük olan; orta yükseklikte, boyda olan.*|| **orta bozan,** *{ağız} Bozguncu; arabozucu.* [DS]|| **Orta Çağ,** *Batı Roma İmparatorluğunun çöküşü (MS. 395) ile kimilerine göre İstanbul'un Türkler tarafından fethine (1453), kimine göre de Amerika'nın keşfine (1492) kadar olan dönem; klasik Eski Çağ ile modern çağ arasında kalan dönem.*|| **Orta Çağcı,** *Orta Çağ uygarlığını inceleyen bilim adamı.*|| **orta çağlı,** *{eAT} Orta yaşlı.*|| **orta çivisi,** *{ağız} Kağnı ve arabalarda yastık, kuyruk ve dingil parçalarını birbirine bağlayan demir çivi.* [DS]|| **orta çizgi,** *anat. İnsan vücudunu iki eşit kısma böldüğü varsayılan dikine çizgi.*|| **ortada,** *1. Görünür yerde; göz önünde. 2. Hiçbir gizliliği olmamak. 3. Sonucu henüz kesinleşmemiş; taraflardan her ikisinin de kazanma şansı eşit durumda olan.*|| **ortada bırakmak,** *1. (Birine yardım etme durumunda olan kimse için) birini güç bir anında terk etmek. 2. Sahipsizmiş gibi, görünür bir yerde, çalınıp aşırılabilecek durumda bırakmak.*|| **Ortada fol yok, yumurta yok!** *"Söz edilmeye değer bir durum yok" anlamında kullanılır.*|| **ortada kalmak,** *1. Kimse tarafından üstlenilmemek. 2. Güç bir durumda kalmak. 3. İki seçenek arasında karar verememe durumunda kalmak. 4. Yersiz kalmak.*|| **orta dalga,** *fiz. Dalga boyu 200-600 m. arasında olan elektromanyetik dalga.*|| **orta damar,** *1. bot. Bitki yapraklarının ortasında bulunan yan damarlara göre daha kalın olan damar. 2. {eT} anat. Kol orta damarı.* [Bahşayiş]|| **ortadan kaldırmak,** *1. Açıkta bırakmamak; gizlemek. 2. Yok etmek.*|| **ortadan kalkmak,** *Yok olmak; kaybolmak; görünmez, bulunmaz olmak.*|| **ortadan kaybolmak,** *1. Saklanılmak; bulunmaz olmak. 2. Kullanılmamak; yok edilmek. 3. Öldürülmek. 4. (Kişi için) nereye gittiği bilinmemek; sezdirmeden gitmek.*|| **ortadan konuşmak,** *Bir yerde herkesin duyabileceği şekilde fakat isim belirtmeden, kimi kişilere dokunacak şeyler söylemek.*|| **ortadan sır olmak,** *Hiçbir iz bırakmadan gitmek; kaybolmak.*|| **orta değerler,** *Bir dizinin uç değerleri arasında bulunan ortalama ve medyan gibi değerlere verilen ad.*|| **orta deri,** *anat. Dış deri ile iç deri arasında kalan kısım; mezoderm.*|| **orta dikme,** *mat. Bir doğru parçasına ortasından çıkılan dikme.*|| **orta direk,** *1. Çadırın ortasında bulunan direk. 2. dnz. Gemilerin orta kısmında bulunan en uzun direk. 3. Toplumda gelir düzeyi düşük olan geniş bir kesim. 4. {ağız} Orta parmak.* [DS]|| **Orta Doğu,** *coğ. Uzak Doğu ile Batı kavramlarına karşıt, Doğu Akdeniz'de kıyıları bulunan Türkiye, Kıbrıs, Mısır, Suriye, İsrail, Filistin, Lübnan ile Suudi Arabistan, Irak ve İran'ı içine alan bölge.*|| **orta dolması,** *{ağız} Boş böğür denilen et parçasının kuzu dolması gibi doldurulması ile yapılan yemek.* [DS]|| **orta elçi,** *Büyük elçiden önceki elçilik aşaması. 2. Bu aşamada olan elçi.*|| **orta güz,** *{ağız} Ekim ayı.* [DS]|| **orta hâlli,** *Çok zengin ya da yoksul olmayan.*|| **orta hece yutumu,** *dbl. Aldığı ek ile üç heceye çıkan kelimelerde, orta hece durumuna gelen vurgusuz ünlünün düşmesi olayı; haploloji.*|| **orta hizmetçisi,** *Bir evin temizlik işlerine bakan kimse.*|| **orta hizmeti,** *Bir evdeki temizlik işlerinin tümü; orta işi.*|| **orta ilik,** *{eT} Uyluk kemiği.* [Nevâyî]|| **orta işi,** *Bir evdeki temizlik işlerinin tümü; orta hizmeti.*|| **orta kabuk,** *bot. Bazı meyvelerde dış kabuk ile iç kabuk arasında bulunan lifli ve etli madde.*|| **orta karar,** *1. Orta durumda; ortalama. 2. Biraz uygunca; orta derecede.*|| **orta karın,** *anat. Göbeğin biraz üstünde kalan karın bölgesi.*|| **orta kulak,** *anat. Dış kulakla iç kulak arasında, kulak zarı, örs, üzengi ve çekiç kemiklerinin bulunduğu bölüm.*|| **orta kulak boşluğu,** *anat. Dış kulak ile iç kulak arasında bulunan boşluk.*|| **orta kulak iltihabı,** *tıp. Orta kulakta oluşan yangılı hastalık.*|| **orta kuşak,** *Toplumda genç ve yaşlı kuşak arasında yer alan kesim ve yaş grubu.*|| **orta malı,** *1. huk. Doğrudan doğruya kamunun yararlanma veya kullanımına, niteliği veya hukukî bir işlem gereği olarak ayrılmış kamu malı. 2. Bir özgünlüğü olmayan; sıradan; basmakalıp; yaygın. 3. argo. Her isteyenle cinsel ilişki kuran kadın; fahişe; hayat kadını.*|| **orta masası,** *Kısa ayaklar üzerine oturtulmuş bir tabla ve oturma grubu ile birlikte kullanılan mobilya.*|| **orta mektep,** *Ortaokul.*|| **ortanın sağı,** *Sosyal alanla ilgili mevcut yapıyı koruma eğiliminde olan siyasi partilerin oluşturduğu grup.*|| **ortanın solu,** *Sosyal alanla ilgili mevcut yapıyı kökten değiştirme eğiliminde olan siyasi partilerin oluşturduğu grup.*|| **orta nok-**

ta, *spor. Futbolda ilk vuruşun yapıldığı yer; nokta.*‖ **orta oğul,** *{ağız} Arının ikinci kez verdiği oğul.* [DS]‖ **orta ok,** *{ağız} Evin çatısını örterken kullanılan orta direk.* [DS]‖ **orta oyunculuğu,** *Orta oyuncusunun sanatı.*‖ **orta oyuncusu,** *Orta oyununda oynayan sanatçı.*‖ **orta oyunu,** *Herhangi bir sahne, dekor, suflör vb. tiyatro ögeleri kullanmadan, seyircilerin ortasında saymaca bir sahnede oynanan Türk halk tiyatrosu.*‖ **orta öğrenim,** *İlköğrenim ile yüksek öğrenim arasındaki dönem.*‖ **orta öğretim,** *1. İlköğretimden geçmiş vatandaşları mesleğe ya da yüksek öğretime yönlendirmek amacıyla planlanmış öğretim. 2. İlköğretim ile yüksek öğretim arasında yer alan okulları, yönetmek görev ve sorumluluğunu yüklenmiş millî eğitim kuruluşu.*‖ **orta parmak,** *El ve ayağın üçüncü parmağı.*‖ **orta saha,** *spor. Futbol, hentbol gibi oyunlarda topun oynandığı sahanın orta bölümü.*‖ **orta sandığı,** *Yeniçerilikte, para biriktirme sandığı.*‖ **orta sıklet,** *spor. 1. Boksta profesyoneller için 66,678-72,574 kg., amatörlerde 71-75 kg. ağırlığındaki boksörler. 2. Güreş ve güllede, 72-79 kg. ağırlıktaki sporcular.*‖ **ortasını bulmak,** *1. Bir şeyi iki eşit parçaya bölen noktayı bulmak. 2. Ilımlı bir yol seçmek. 3. Taraflar arasında uzlaşmayı sağlamak.*‖ **orta sinir,** *anat. Kol siniri.*‖ **orta sofrası,** *{ağız} Herkese açık sofra.* [DS]‖ **orta su,** *Denizlerde ve tatlı sularda dip ile yüzey suyu arasında kalan bölümü.*‖ **Orta Şark,** *Orta Doğu.*‖ **orta şekerli,** *1. (Kahve için) az şekerli ile şekerli arasında olan. 2. (Durum için) ne iyi ne de kötü; şöyle böyle.*‖ **orta tavan,** *{ağız} Dört cm. kalınlıkta, 30-35 cm. genişliğinde tahta.* [DS]‖ **orta tedrisat,** *Orta öğretim.*‖ **orta terim,** *man. Bir tasımda, öteki iki terim arasında ilişki kuran terim.*‖ **orta toplardamar,** *anat. Ön kolun ön yüzünden ilerleyip dirsek bükümünün ortasında ikiye ayrılarak ilerleyen damar.*‖ **orta torbanın tohumu,** *{ağız} Aile içinde değerli olan kimse.*‖ **orta uç,** *Orta bölümün en ucu, en ilerisi.*‖ **orta ünlü,** *dbl. Söylenişi sırasında normal bir açılımla söylenen ünlü; ne açık ne de kapalı özelliği gösteren ünlü.*‖ **orta vadeli kredi,** *Vadesi bir ile beş yıl arasında olan kredi.*‖ **ortaya almak,** *Etrafını sarmak; kuşatmak.*‖ **ortaya atılmak,** *1. Bir işi yapmak için istekli olduğunu coşkuyla ortaya koymak. 2. (Düşünce, sav, söz için) ileri sürülmek; söylenmek; herkesin bilgisine sunulmak.*‖ **ortaya atmak,** *İleri sürmek; söylemek.*‖ **ortaya balgam atmak,** *argo. Taraflarca anlaşma sağlanmak üzere iken herkesin kafasını karıştıracak bir söz söylemek.*‖ **ortaya çıkarmak,** *1. Bir şeyi delilleri ile göstermek; ispat etmek; kanıtlamak. 2. Araştırmalar sonucunda varlığını keşfetmek.*‖ **ortaya çıkmak,** *1. Kendini göstermek; meydana çıkmak; görünmek. 2. Yok iken oluşmak; türemek.*‖ **ortaya dökmek,** *1. Açıklamak. 2. Çıkarmak; göstermek.*‖ **ortaya düşmek,** *(Kadın için) herkesle düşüp kalkmaya, cinsel ilişki kurmaya başlamak; sokağa düşmek; orta malı olmak.*‖ **ortaya koymak,** *1. Delilleri ile birlikte açıklamak; meydana çıkarmak. 2. Herkesin görebileceği yere koymak; gözler önüne sermek. 3. Kumarda masaya para sürmek. 4. Yaratmak; yapmak.*‖ **otaya söylemek,** *{ağız} Kimseyi belirtmeden genel olarak söylemek.* [DS]‖ **ortaya sürülmek,** *Anlatılmak; söylenmek; belirtilmek; ifade edilmek.*‖ **ortaya vurmak,** *Herkese duyurmak; ilan etmek.*‖ **orta yaşlı,** *Ne yaşlı ne genç olan, ikisinin de özelliklerini taşıyan.*‖ **orta yay ayı,** *{eAT} Temmuz.*‖ **ortaya yayılmak,** *Herkes tarafından duyulmak; öğrenilmek.*‖ **orta yaylak,** *Tarım ve yerleşim yapılan bölge sınırının üstünde yer alan, genellikle 1200-1600 m. yüksekliğindeki yaylaklara verilen ad.*‖ **orta yıl,** *{ağız} Cemre.* [DS]‖ **orta yol,** *Çözüme açık hemen herkes tarafından kabul edilebilir nitelikteki tutum ve davranış.*‖ **orta yolcu,** *Orta yolu seçen; ılımlı.*‖ **orta yolculuk,** *Orta yolcu olma durumu.*‖ **orta yuvar,** *Yer hava kat yuvarının üstünde, sıcaklığın azaldığı, genellikle 60-80 km. arasındaki katman; mezosfer.*‖ **orta yuvarlak,** *spor. Futbol, basketbol vb. oyunlarda başlama vuruş veya atışının yapıldığı noktanın merkez alındığı yuvarlak; santra yuvarlağı.*

ortac, [ur-taş *(ortak)* > ortac] *{eAT} sf.* **1.** Ortak. **2.** Beraber. **3.** Babanın yerini tutacak olan. [DK]

ortaca, [orta-ca اورتجا] *{eAT} sf.* Ortanca.

ortaç[1]**, -cı** [ortā > orta-ç] *sf.* **1.** *{eAT}* Ortada olan. **2.** *{eAT}* Mirasçı; veliaht. **3.** *is. dbl.* Eylemlerin sıfat olarak kullanılanlarına verilen ad; bir iş, oluş, kılış bildirme, çatı değiştirme, olumluluk-olumsuzluk ve zaman kavramı taşımakla bir eylem, ismi tanımlama göreviyle de sıfat olan kelimeler; sıfat fiil *(1935)*.

ortaç[2]**, -cı** [orta-ç] *{ağız} is.* Tepe. [DS]

ortaçlı, [ortaç-lı] *sf.* (Dilsel ögeler için) ortacı bulunan; içinde ortaç bulunan. ☞ **ortaçlı ikileme,** *dbl. Ortaçlarla kurulmuş ikileme. bilir bilmez, giden gidene* ‖ **ortaçtan tümleç,** *dbl. Ortaçlardan oluşan tümleç.*

ortağ, [ortağ] *{ağız} is.* Gelin hamamında, gelinin başına konulan gümüşten yapılma beş parmaklı süs eşyası; taç. [DS]

ortağı, [orta-da-ki] *{ağız} zf.* Ortadaki. [DS]

ortağul, [orta+oğul] *{ağız} is.* Arının bir yılda verdiği üç oğuldan ikincisi. [DS]

ortah, [ortak > ortaḫ] *{ağız} is.* **1.** Ortakçı. **2.** Kuma. [DS]

ortahçı, [ortak-çı > ortaḫçı] *{ağız} is.* → ortakçı. [DS]

ortak, [ortu > orto-k / ortu-k / orta-k] *is.* **1.** Birlikte iş yapan kimselerden her biri; şerik. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Bir çıkardan birlikte yararlananlardan her biri; hissedar. **3.** Aynı anda bir erkekle evli olan kadın-

lardan birine göre diğerinin durumu. **4.** Yeniçeri ocağından emekliye ayrılanlara verilen ad; emekli; mütekait. **5.** *huk.* Bir mal, mal varlığı veya bir sermaye, bir işletme üstünde belirli oranda pay sahibi olan kimse; ortakçı. *{ağız} (aynı)* [DS] **6.** *{ağız}* Arkadaş. [DS] **7.** *{ağız}* Kardeş. [DS] **8.** *sf.* Birden çok kişiyi veya nesneyi ilgilendiren, onlara ilişkin ve onların malı olan. **9.** Herkesi ilgilendiren; herkese ait olan; herkesin hakkı veya payı olan. **10.** Birçok kişinin katılımı ile ortaya konan, üretilen. **11.** Birçok kişi ile paylaşılan. **12.** Birçok kişi veya şeye aynı zamanda ait olan; bunlar için aynı zamanda gerçekleşen. **13.** Bireysel davranış farklılığına rağmen bir grup olarak ortaya konan; kolektif. **14.** *bsy.* (Bilgisayar programlarında değişkenler için) bir programın çeşitli alt programlarından aynı değeri koruyan. **15.** *{ağız}* Ürünü tarla sahibi ile yarı yarıya bölüşmek koşulu ile ekip diken kimse. [DS] ☞ **ortak ad,** *Cins ismi; cins adı.*|| **ortak başat,** *biy. (Heterozigot için) belli bir karakter içinde her iki homozigotun özelliklerini taşıyan.*|| **ortak başatlık,** *Ortak başat olma durumu.*|| **ortak bölen,** *İki ya da daha çok tam sayının bölenleri arasında aynı olanları.*|| **ortak çarpan,** *İki ve daha çok tam sayının çarpanları arasında aynı olanları.*|| **ortak değerlik,** *kim. Molekülleri oluşturan atomların elektronlarının ortaklaşa kullanıldığı bir tür kimyasal bağ; kovalans.*|| **ortak değerlikli,** *Ortak değerlik bağına ilişkin; ortak değerlik bağı ile ilgili; kovalent.*|| **ortak dil,** *dbl. 1. İnsanların günlük hayatta kullandıkları dil; teknik ve uzmanlık konularının dışında kalan dil. 2. Bir dilin geçmişinde henüz belgelenmemiş, lehçelere ayrılmamış olan dönemi.*|| **ortak eser,** *huk. Birden çok sanatçının yaratıcı katılımı ile gerçekleştirilen eser.*|| **ortak etmek,** *Bir şeyi başkaları ile paylaşmaya razı olmak; ortak katılmasını onaylamak.*|| **ortak fark,** *Bir aritmetik dizide, bir ögeyi elde etmek için ondan öncekine katılan sayı.*|| **ortak finansman,** *bank. Ödünç para verme işinde başka bir kredi kuruluşu ile birlikte hareket ederek gerçekleştirilen işlem.*|| **ortak gider,** *huk. Kat mülkiyetine tabi taşınmazlarda yapılan harcamalar.*|| **ortak hesap,** *Birden fazla kişinin birlikte kullandığı banka hesabı.*|| **ortak hukukî işlem,** *Tarafların birinde birden çok kişi bulunan işlem.*|| **ortak işletme,** *Bir sanayi veya ticaret kuruluşunun birden çok girişimci tarafından birlikte işletilmesi.*|| **ortak kat,** *mat. İki ya da daha çok tam sayının katları arasında aynı olanları.*|| **ortak katmak,** *{eAT} Ortağı bulunduğunu kabul etmek; şirk koşmak.*|| **ortak kredi,** *Birkaç kredi kurumu tarafından ortaklaşa verilen borç para.*|| **ortaklar defteri,** *Kooperatiflerde ortaklarla ilgili bilgilerin yazıldığı defter.*|| **ortak mülkiyet,** *Malların ortak kullanımı.*|| **ortak nesne** *dbl. Bir birleşik cümlede yer alan yüklemlere ortak olarak bağlanan nesne. Parayı ben kazanıyorum, çocuklar harcıyor.*|| **ortak olmak,** *Bir şeye katılmak veya onu paylaşmak.*|| **ortak ölçülebilir,** *mat. (İki büyüklük için) her biri bir başka büyüklüğün tam katları olan.*|| **ortak ölçülmez sayılar,** *mat. Aralarında ortak tam bölen bulunmayan sayılar.*|| **ortak özne,** *dbl. Birleşik cümleyi oluşturan yüklemle bağımlı özne. Çocuk hem okula gidiyor, hem de sabahları simit satıyordu.*|| **ortak payda,** *1. Asgari müşterek. 2. mat. İki ve daha çok kesrin paydalarının ortak katı.* || **ortak tam bölen,** *mat. İki ve daha çok sayıyı tam olarak bölen sayı.*|| **ortak tümleç,** *dbl. Bağımlı sıralı cümlelerden birinde bulunan, diğerinde atılmış tümleç. Ben hemen çarşıya çıkıyorum, sen de gel.*|| **ortak yapım,** *sin. Çeşitli ülkelerden iki ve daha çok yapımcının işbirliği ile ortaya çıkan film.*|| **ortak yaşama,** *biy. Başka türden iki canlının sıkı bir işbirliği içinde ve dengeli olarak birbirinden yararlanma yoluyla yaşamaları durumu.*|| **ortak yaşayan,** *biy. (Farklı türlere ait bireyler için) karşılıklı yararlanmaya dayalı olarak bir arada yaşayan.*|| **ortak yer,** *huk. Kat mülkiyetine tabi taşınmazlarda ortak kullanım için ayrılmış yerler.*|| **ortak yönetim,** *1. Bir iş yerinin yönetimine işçilerin de katılması sistemi. 2. Koalisyon.*|| **ortak yönü olmak,** *1. Bir kimse ile başka biri benzerlik göstermek. 2. Bir şey ile başka bir şey arasında benzerlik olmak.*|| **ortak yönü olmamak,** *1. Bir kimse ile başka biri benzerlik göstermemek. 2. Bir şey ile başka bir şey arasında benzerlik bulunmamak.*|| **ortak yüklem,** *dbl. Bağımlı sıralı cümlelerden birinde bulunan, diğerinde atılmış olan yüklem. Ali okula, Yavuz işe gitti.*

ortakçı, [orta-k-çı] *is.* **1.** Bir kimsenin tarlasında çalışarak ya da sürüsüne bakarak belli bir anlaşmaya göre bunlara ortak olan kimse; maraba. **2.** *biy.* Bir başka tür ile ortak yaşayan üye; konakçının sindirilmemiş besininden yararlanan konuk. **3.** *{ağız}* Tarlayı, ürünü tarla sahibiyle yarı yarıya pay etmek üzere ekip biçen çiftçi. [DS]

ortakçılık,-ğı [orta-k-çı-lık] *is.* **1.** Ortakçı olma durumu. **2.** Elde edilecek ürünü paylaşmak koşuluyla başkasının toprağında çalışma ya da sürülerine bakma. **3.** *biy.* İki türün birbirinden yararlandığı, her ikisinin de bu yararlanmadan zarar görmediği yaşama durumu. **4.** *huk.* Ürün veren hayvanlar üstünde yapılan bir tür kira sözleşmesi.

ortaklama, [orta-k-la-ma] *{ağız} zf.* Elbirliğiyle; birlikte. [DS]

ortaklaşa, [orta-k-la-ş-a] *zf.* **1.** Ortak olarak; birlikte; müştereken; kolektif. **2.** Paylaşarak; birlikte; elbirliğiyle. **3.** *sf. fel.* Tek tek ele alındığında bireylerde olmayıp da bireylerin içinde yer aldığı toplulukta bulunan; maşeri. **4.** *huk.* Bir çok kişi tarafından sahip olunan.

ortaklaşacı, [orta-k-la-ş-a-cı] *sf.* **1.** Ortaklaşacılığa

ilişkin olan; kolektivist. **2.** *is.* Ortaklaşacılık yanlısı olan; kolektivist.

ortaklaşacılık,-ğı [orta-k-la-ş-a-cı-lık] *is. ekon.* Üretim ve dağıtım araçlarının kişisel olmaktan çıkarıp bölgesel, millî ya da evrensel düzeyde ortaklaşa olarak kullanılması gerektiğini savunan ekonomik düzen; kolektivizm.

ortaklaşma, [orta-k-la-ş-ma] *is.* Ortaklaşmak eylemi ve durumu.

ortaklaşmak, [orta-k-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* **1.** (İki ve daha çok kimse için) bir işi ortak olarak yapmak. **2.** Bir işte ortak davranmak; ortak olmak.

ortaklaşmamış, [orta-k-la-ş-ma-mış] *sf. kim.* (Elektron için) bir atomda eşlenmemiş.

ortaklaştırma, [orta-k-la-ş-tır-ma] *is.* Ortaklaştırmak eylemi ve durumu.

ortaklaştırmak, [orta-k-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Ortak duruma getirmek; kolektifleştirmek.

ortaklık,-ğı [orta-k-lık] *is.* **1.** Ortak olma durumu; iştirak; müşareket. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Ortak olan kimselerin birbirine göre durumu. **3.** *huk.* İki ve daha çok kimsenin bir iş yapmak, kazanç elde etmek ve bunu paylaşmak amacıyla ekonomik bir girişimde bulunarak sermaye, emek ve bilgileriyle kurdukları, kural olarak tüzel kişiliğe sahip topluluk; şirket; kumpanya. **4.** Kumaların birbirine göre durumu; kumalık. 🗗 **ortaklık etmek,** *Birbiri ile ortak olmak; ortaklıkta bulunmak.*‖ **ortaklık senedi,** *huk. Anonim şirket ve kooperatif ortaklıklarda, ortakların üyelik haklarını gösteren belge.*‖ **ortaklık sözleşmesi,** *huk. Ortak ticarî kuruluşların meydana gelmesinde hazırlanan ortaklık şartlarını içeren belge.*

ortaklu, [ortak-lu ارتقلو] *{eAT} sf.* Ortağı, eşi bulunan.

ortakün, [orta+gün > [DS] orta+kün] *is.* Perşembe.

ortakyaşar, [orta-k+yaş-ar] *sf. biy.* (Canlı için) ortak yaşama durumunda olan; ortak yaşayan; simbiyont.

ortakyaşarlık,-ğı [orta-k+yaş-ar-lık] *is. biy.* İki hayvan, iki bitki ya da bir hayvan ile bir bitki arasındaki karşılıklı yararlanmaya dayanan beraberlik; simbiyoz.

ortalama, [orta-la-ma] *is.* **1.** Ortalamak eylemi ve durumu. **2.** *sf.* İki ve daha çok niceliğin toplamını bu nicelik sayısına bölmekle elde edilen. **3.** *mecaz.* İki karşıt düşünce arasında olan; yaklaşık. **4.** *zf.* Orta kısımdan; ortasından; orta yerinden. 🗗 **ortalama maliyet,** *ekon. Bir üretim sürecinde toplam giderlerin üretilen ürün miktarına bölünmesi ile elde edilen maliyet.*

ortalamak, [orta-la-mak اورتلامق] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyin orta yerine ulaşmak. **2.** Bir şeyin ortasını bulmak. **3.** İki eşit parçaya ayırmak; yarı yarıya bölmek. **4.** *spor.* (Futbolcu için) topu rakip kalenin önüne doğru göndermek. **5.** *{eAT}* İkisinin ortasında bulunmak.

ortalamasına, [orta-la-ma-s-ı-n-a] *zf.* Ortalayarak.

ortalayan, [orta-la-y-an] *sf.* ve *is. istk.* Bir dağılımı ortalayan değer; medyan.

ortalayı, [orta-la-y-ı] *{ağız} zf.* **1.** Yarı yarıya. **2.** Yan tutmaksızın.[DS]

ortalı, [orta-lı] *sf.* **1.** Ortası olan; ortası bulunan. **2.** (Defter vb. için) belirtilen sayıda forması olan.

ortalıh, [orta-lık / ortalıḫ اورتالخ] *{eAT} is.* → ortalık.

ortalık,-ğı [orta-lık اورتالق] *is.* **1.** Orta olma durumu; orta olan şeyin niteliği. **2.** Bir kimseye göre içinde bulunduğu ve onun görüş alanı içinde bulunan yer, gök ve ufuklarla çevrili yer; alan; meydan. *{eAT} (aynı)* [DK] **3.** İçinde bulunulan çevre; etraf. **4.** Eşyaların, nesnelerin düzeni açısından ele alınan yer. **5.** İçinde bulunulan herhangi bir toplumsal ortam. **6.** İçinde yaşanılan oda, ev vb. yer. **7.** Herkes; her yer. **8.** *{ağız}* Davarın ön ve arka ayakları arasındaki kaburga kemiklerinin bulunduğu bölüm. **9.** *sf.* (Yer için) orta. 🗗 **ortalığı** (bir şey) **almak,** *Her tarafı kaplamak.*‖ **ortalığı birbirine katmak,** *1. Bir yerde olay çıkarmak. 2. Şaşkınlık ve panik yaratmak.*‖ **ortalığı çorbaya döndürmek,** *Her tarafı dağıtmak, karıştırmak.*‖ **ortalığı** (bir şey) **götürmek,** *Her tarafı kaplamak.*‖ **ortalığı karıştırmak,** *Herkesi birbirine düşürmek.*‖ **ortalığı kırıp geçirmek,** *1. Herkesi güldürmek. 2. Çok kızarak herkesi azarlamak; çevresindekilere bağırıp çağırmak.*‖ **ortalığı toplamak,** *Bulunulan yerdeki eşyaları yerli yerine koymak; düzene sokmak.*‖ **ortalığı toz pembe görmek,** *Dünyayı toz pembe görmek.*‖ **ortalığı tutmak,** *Herkesin ağzında olmak; yayılmak; konuşulmak.*‖ **ortalık ağarmak,** *Tan yeri ağarmak; sabah olmak.*‖ **ortalık ağrısı,** *{ağız} Bulaşıcı hastalık.* [DS]‖ **ortalık düzelmek,** *Önceden toplum içinde var olan karışıklık gitmek; tedirginlik kalmamak.*‖ **ortalık kararmak,** *Akşam olmak.*‖ **ortalık karışmak,** *Toplumda ve devletler arasında düzensizlik baş göstermek; kargaşa çıkmak; karışıklık olmak.*‖ **ortalık kızartması,** *{ağız} Davarın ön ve arka bacakları arasındaki kaburga bölümü suda haşlandıktan sonra ateşte, sac altında pişirilmesi ile yapılan kızartma.* [DS]‖ **ortalıkta,** *Meydanda; göz önünde; herkesin erişebileceği yerde.*‖ **ortalıkta dönmek,** *Herkesin ağzında olmak; yayılmak; konuşulmak.* ‖ **ortalık tekerleği,** *{ağız} Çam ağacından, tek parça olarak yapılmış, çevresi demir çemberli tekerlek.* [DS]‖ **ortalık yatışmak,** *Toplum içindeki karışıklık sona erip düzenli ve huzurlu yaşam geri gelmek.*‖ **ortalık yer,** *Herkesin gelip geçtiği yer.*‖ **ortalık yerde,** *Meydanda; göz önünde; herkesin erişebileceği yerde.*

ortalıkçı, [orta-lık-çı] *is.* **1.** Evlerde ve iş yerlerinde ortalığı toplayıp temizleyen hizmetçi. **2.** Lokanta, gazino, pastahane gibi yerlerde ayak işlerine bakan kimse.

ortalıkta, [orta-lık-ta] *zf.* Göz önünde; meydanda.

ortam, [orta-m] *is.* **1.** Bir kimsenin, bir topluluğun, ya da bir türün yaşadığı belli fiziksel etkenler bütünüyle tanımlanan yer. **2.** Bir kimsenin aralarından çıktığı ya da yaşadığı yer; çevre; muhit *(1959).* **3.** Bir kimsenin veya topluluğun yaşamını etkileyen ve yönlendiren ruhsal, toplumsal kültürel etki ve koşulların tümü. **4.** *mecaz.* Bir etkinliğin gerçekleştiği, içinde yaşanılan fikrî, manevi ve sosyal çevre. **5.** *psikol.* Kişinin iç dünyasını da kapsayan yakın çevre; vasat. **6.** *biy.* Canlı varlıkların sürekli olarak madde ve enerji alış verişi yaptığı ve az çok bağlı olduğu çevre. **7.** Bir canlıyı doğrudan doğruya çevreleyen mekân. **8.** *bsy.* Bilgilerin depolandığı şerit, delikli kart, manyetik şerit ve teker gibi nesneler. ◘ **ortam yaratmak,** *Olanak sağlamak; imkân sağlamak.*

ortamak, [ort-a-mak اورتامق] *{eAT} gçl. f. [-r]* Yakmak.

ortan, [ol-mak > ol-(ı)t-an > ortan] *{ağız} is.* **1.** Yemeni denilen ayakkabının yüzü ile altındaki köseleyi birbirine tutturan dikiş. **2.** Yama; pençe. [DS]

ortanca[1], [orta-n-ca] *sf.* **1.** Yaş bakımından üç kardeşten büyük ile küçük arasında olan. **2.** Büyüklük ve irilik bakımından üç nesneden baştan veya sondan ikinci olan.

ortanca[2], [Lat. hortensia] *(orta'nca) is. bot.* Taşkırangillerden, kırmızı, pembe veya mor renkli çiçeklerini yaz başında açan, gölgelik yerlerde yetiştirilen süs bitkisi, *(Hydrangea hortensia).*

ortancı, [ortan-ca اورتانجى] *{ağız} {eAT} sf.* → ortanca. [DS]

ortancıl, [orta-n-cıl] *{ağız} sf.* **1.** Ortanca; ikinci. **2.** Oyunda, ortada bulunan oyuncu. [DS]

ortancılı, [ortan-ca-lı] *{ağız} sf.* İkinci; ortanca. [DS]

ortaokul, [orta+oku-l] *is.* **1.** Eskiden beş yıllık ilkokul üzerine öğretim veren üç yıllık okula verilen ad; ilköğretimin üç yıllık ikinci dönemi. **2.** Bu eğitimin verildiği bina.

ortara, [orta-ra] *{ağız} zf.* Tam orta yerinden; yarı yarıya. [DS]

ortarak, -ğı [orta-rak اورته رق] *{eAT} zf.* Daha orta; ortaya doğru.

ortatırak, [orta-tırak] *{ağız} sf.* Ortaya yakın; az ortada. [DS]

ortay, [orta-y] *sf.* **1.** *mat.* (Çizgi için) bir düzlem şeklin aynı yöndeki paralel bütün kirişlerini eşit parçalara bölen *(1937).* **2.** (Düzlem ve çizgi için) bir uzayı, bir yüzeyi iki eşit parçaya bölen.

ortma, [ört-me] *{ağız} is.* Odun vb. şeyleri korumak için yapılmış üstü örtülü, önü açık yer. [DS]

ortodoks, [Yun. orthos *(doğru)* + doksa *(kanı)* > orthodoksos > Fr. orthodoxe] *sf.* **1.** Bir dinin mezhep sapıklığını reddeden öğretisine sıkı sıkıya bağlı olan. **2.** Herhangi bir alanda gelenekleşmiş bir öğretinin ilkelerine, doğru kabul edilen yerleşmiş düşünce, görüş ve alışkılara uygun olan. **3.** Dogmaya ve kilise doktrinine uygun. **4.** *is.* ve *sf.* (Baş harfi büyük yazılır) Ortodoks kilisesi ilkelerini kabul etmiş olan Hristiyan; Ortodoks mezhebinden olan. ◘ **Ortodoks kiliseleri,** *Khalkedon Konsülü (451) tarafından belirlenmiş öğretiye bağlılıklarını sürdüren ve 1054 yılında Roma'dan ayrılan doğu kiliselerine verilen ad; Doğu Kiliseleri.*

Ortodoksluk,-ğu [ortodoks-luk] *is.* **1.** Ortodoks olma durumu. **2.** Ortodoks kilisesi öğretilerinin tümü.

ortodonti, [Fr. orthodontie] *is.* Dişlerin çene üzerinde görev bakımından en iyi şekilde yerleştirilmesi gerektiği kadar güzel bir görünüm almasını öngören diş hekimliği dalı.

ortofoni, [Fr. orthophonie] *is. dbl.* **1.** Bir veya bir kaç ses birimin doğru veya normal kabul edilebilecek biçimde söylenmesi. **2.** Ses oluşum bozukluğunu düzeltmeye yarayan tedaviler bütünü.

ortofonist, [Fr. ortphoniste] *is. tıp.* Geç konuşma, kekemelik gibi dil ve konuşma kusurlarını düzeltme alanında uzmanlaşmış hekim.

ortogenez, [Fr. orthogenèse] *is. biy.* Belli bir karakterin, bir soyda aynı evrimsel doğrultuda derece derece değişmesi biçiminde belirginleşen evrimi.

ortok[1], [orta+ok] *{ağız} is.* Evin çatısını örterken kullanılan orta direk. [DS]

ortok[2], [orto-k / ortu-k] *{eT} is.* → ortuk.

ortoklaz, [Fr. orthoclase] *is. min.* Püskürük kayaların ve granitlerin en önemli birleşenlerinden olan, saydam ve sarı renkte olanları mücevhercilikte kullanılan, kristallerinin ayrıtları dik açı biçiminde olan, billurları parça hâlinde dilinen doğal potasyum feldspat; $KAlSi_3O_8$

ortopedi, [Yun. orthos *(doğru)* + pedi *(ayak)* > Fr. orthopédie] *is. tıp.* **1.** Eskiden, çocuklardaki vücut biçimsizliklerini önleme ve düzeltmeye yönelik uğraşıya verilen ad. **2.** Günümüzde kemik, eklem, kas, kiriş, sinir vb. hareket sistemindeki hastalıkları tedavi eden, bozuklukları düzelten cerrahi dalı.

ortopedik,-ği [Fr. orthapédique] *sf.* Ortopedi ile ilgili olan.

ortopedist, [Fr. ortopédiste] *is. tıp.* **1.** Ortopedi uzmanı. **2.** Ortopedi protezleri yapan kimse.

ortoz, [Fr. orthose] *is. min.* Püskürük kayaların ve granitlerin en önemli birleşenlerinden olan, saydam ve sarı renkte olanları mücevhercilikte kullanılan, kristallerinin ayrıtları dik açı biçiminde olan, billurları parça hâlinde dilinen doğal potasyum feldspat; $KAlSi_3O_8$

ortu, [or *(ana meydan)* > or-tū *(-du / -tu: bulunma durumu eki)* / ortō / otrā اورطو] *{eT} sf.* **1.** Orta; merkez. [DLT] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] [Tekin] **2.** Orta; yarı. [ETY] **3.** Orta halli. [KB] **4.** *is.* Ordu;

{eAT} (aym). [EUTS] 🗗 **ortü er,** *{eT} Orta yaşlı adam.*|| **ortu kişi,** *{eT} Orta halli kimse.*

ortuk, [orto-k / ortu-k] *{eT} is.* **1.** Ada. [EUTS] **2.** Ortak. [EUTS] [KB]

ortuklug, [ortu-k-luġ] *{eT} sf.* **1.** Ortaklaşa; ortak olarak. [EUTS] **2.** *is.* Arkadaş. [EUTS] **3.** Ortaklık; arkadaşlık. [Gabain]

ortulamak, [ortü-lā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Ortalamak; ortasına varmak. [DLT]

ortulug, [ortü > ortu-luġ] *{eT} sf.* (Mal için) ortaklaşa; müşterek.

ortun, [ortü > ortu-n] *{eT} sf.* Ortanca. [EUTS] [Gabain] 🗗 **ortun erngek,** *{eT} Orta parmak.*|| **ortun tahtası,** *{ağız} Koltuklara ot doldurmakta kullanılan döşemeci aygıtı.* [DS]

ortunkı, [ortu-n-kı] *{eT} sf.* Ortanca. [Clauson]

ortut, [or+tut] *{ağız} is.* **1.** Yakacak olarak kullanılan, budanmış ve kurutulmuş bağ çubuğu demeti. **2.** Ateş tutuşturmaya yarar ot, çalı çırpı vb. şeyler. [DS]

oru[1], [ōr-mak > orū / orō اورى] *(oru:) {eT} is.* **1.** Şalgam, buğday vb. şeyleri saklamak için yere kazılan çukur. [DLT] **2.** Zindan. [KB] **3.** *{eAT}* Hendek. **4.** *{eAT}* Kale; kale burcu.

oru[2], [o-ra / o-ru] *{ağız} zf.* Oraya. [DS]

orucik, -ğı [Erme. rocik] *{ağız} is.* Cevizli sucuk. [DS]

orocuk, -ğu [or-cuk / oru-cuk ?] *{ağız} is.* Kirmen; iğ. [DS]

oruç, -cu [Far. rōçag / rōze => *rōçe > oruç] *is.* **1.** Allah'a ibadet amacıyla yeme, içme, cinsel ilişki gibi birtakım ihtiyaç ve haz verici şeylerden kendini alıkoyma. *{eT} (aym)* **2.** *mecaz.* Haz veren şeylerden zorunlu olarak yoksun kalma. **3.** *isl.* İslamiyet'in beş şartından birisi olan, tan yerinin ağarmasından güneş batıncaya kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durarak yerine getirilen farz ibadet; savm; sıyam. 🗗 (bir şeyin) **orucunda olmak,** *Haz verici o şeyi yemez, içmez veya yapmaz olmak.*|| **oruç açmak,** *İftar vakti geldiğinde bir şey yemek veya içmek; iftar etmek.*|| **oruç ayı,** *Ramazan. {eAT} (aym)*|| **oruç bayramı,** *{eAT} Şeker bayramı; ramazan bayramı.*|| **oruç bozmak,** *1. İftar etmek. 2. İftar vakti gelmeden oruç açmak.*|| **oruç geceleri,** *{eAT} Ramazan geceleri.*|| **oruç sınmak,** *{eAT} (Oruç için) bozulmak.*|| **oruç tutmak,** *Oruçla ilgili ibadeti yapmak.*|| **oruç yemek,** *Oruç tutmamak; oruç tutma zamanını oruç tutmayarak geçirmek.*

oruçlu, [oruç-lu] *sf.* Oruç tutan; niyetli.

oruçluk, -ğu [oruç-luk] *{ağız} is.* Ramazan ayı. [DS]

oruçsuz, [oruç-suz] *sf.* Oruç tutmayan.

oruk[1], [or-uk / orok] *{eT} is.* **1.** Yol; patika. [ETY] [EUTS] [Gabain] **2.** Çare; imkân. [EUTS]

oruk[2], **-ğu** [ōr-mak *(vurmak)* > or-uk] *{ağız} is.* **1.** Dövülmüş et, bulgur ve soğan konularak yapılan bir tür ızgara köfte. **2.** Dövülmüş köftelik bulguru biberle iyice yoğurduktan sonra içine kıyma koyup üstüne yağ dökerek fırında pişirilen bir tür yemek. [DS] 🗗 **oruk sinisi,** *{ağız} Yüksek kenarlı bakır tepsi.* [DS]

oruk[3], **-ğu** [ör-ük > oruk] *{ağız} is.* Otlaktaki hayvanların ayağına bağlanan uzun ip; köstek. [DS]

oruk[4], **-ğu** [uruk > oruk] *{ağız} is.* **1.** Aile. **2.** Oymak. **3.** Göçmen olarak bir yere gelip yerleşen. [DS]

oruka, [? oruka] *{ağız} is.* Taze mısır. [DS]

orulmak, [ōr-mak > or-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Biçilmek. [DLT]

orum[1], [ōr-mak > or-um] *{ağız} is.* **1.** Hayvanların otlamasına elverişli geniş orman veya çalılıklar. **2.** Hayvanların gecelediği üstü açık yer; ağıl. [DS]

orum[2], [ōr-mak > or-um] *{eT} sf.* (Ot, ekin miktarı vb. için) bir kesim. [DLT]

orum[3], [orum] *{ağız} is.* Gurur; kurum. [DS] 🗗 **orum orum,** *{ağız} Açık açık.* [DS]

orum[4], [orun / orum] *{ağız} is.* Yatak. [DS]

orumlanmak, [or-um-la-n-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Kuyu için) suya yakın kesiminden yıkılarak genişlemek. [DS]

orun[1], [or-un] *{eT} is.* **1.** Oturacak yer; sandalye; taht. *{ağız} (aym)* [DS] [EUTS] [İKPÖy.] **2.** Yer; mahal; mekân; mevki. *{eAT} (aym).* [DLT] [Gabain] [KB] [Üç İtigsizler] **3.** Durum. [Üç İtigsizler] **4.** Konak. [Gabain] **5.** Mesken. [EUTS] **6.** Özel yer. **7.** Hiyerarşik düzende önemli bir yer; bu görevdeki kimsenin görev yeri; mevki; makam; mansıp; mesnet. **8.** *{ağız}* Yatak. [DS] 🗗 **yağışlığ orun,** *Kurban mahalli.* [EUTS]

orun[2], [uġrın] *(o:run) {ağız} zf.* Gizli; habersiz. [DS]

orun[3], [orun] *{ağız} is.* Yuvarlak, kalın kabuklu, suyu az bir üzüm çeşidi. [DS]

oruncabu, [? oruncabu] *{ağız} is.* Yatak çarşafı. [DS]

orunç, [orun-ç] *{eT} is.* Rüşvet. [DLT] [KB]

orunçak, [orun-çak] *{eT} is.* Emanet. [DLT] [EUTS] [KB]

orunçı, [orun-çı] *{eT} is.* Memur; müdür. [Gabain]

orung, [Moğ. oruñ-ġu] *{eT} is.* Bayrak. [EUTS]

orunlama, [or-un-la-ma] *is.* Bir konunun yerine o-nunla ilgisiz fakat benzerliği olan başka bir konuyu anlatma.

orunluk, [orun-luk] *{eT} sf.* **1.** Taht. [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] **2.** Yer. [Gabain]

oruntak, -ğı [orun-tuk / orun-dak ?] *{ağız} is.* **1.** Milletvekili. **2.** Delege; elçi. [DS]

orusbu, [Far. rūspī] *{ağız} is.* → orospu. [DS]

orut, [ōr-mak *(biçmek)* > or-ut] *{eT} sf.* (Ot için) kuru. [KB]

orutga, [orut-ġa] *{eT} is.* Kalça; kaba et.

oruz, [? oruz] *{ağız} is.* Düşünce; fikir; düşün. [DS]

örüklemek, [ör-ük-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-*

yor] Büyükbaş hayvanları, belirli bir alanda otlaması için uzun iple bağlamak; örüklemek. [DS]

orvat, -dı [Ar. avret => orvat] *{ağız} is.* Bir erkeğin eşi olan kadın; avrat. [DS]

orya, [İt. oro *(altın)* > ori > oria] *(o'rya) is.* İskambil kâğıdında kare biçimindeki kırmızı şekil ve bu şekli taşıyan herhangi bir kâğıt; karo.

oryantal[1], -li [Lat. oriens *(güneş)* > erient *(doğu)* > Fr. orientale] *sf.* Doğu ile ilgili; doğuyu hatırlatan.

oryantal[2], -li [Fr. danse orientale *(doğu dansı)*] *is.* **1.** Göbek dansı. **2.** *sf.* (Kadın için) göbek dansı yapan; dansöz.

oryantalist, [Fr. orientaliste] *is.* Doğu bilimleri uzmanı; şarkiyatçı.

oryantalizm, [Fr. orientalisme] *is.* Doğu bilimi; doğuculuk.

oryante, [Fr. orienter *(yönelmek)*] *zf. "Yön bulmak"* anlamına gelen *"oryante etmek"* teriminde geçen Fransızca sözcük.

Os [Yun. osmê *(koku)* >Fr. osmium] *kıs. kim.* Atom numarası 76, atom ağırlığı 190,2, yoğunluğu 22,5 olan çivit mavisi renginde, doğada çoğunlukla iridyum osmiyür hâlinde bulunan platin grubunun en ağır üç elementinden biri olan osmiyumun sembolü.

os[1], [os *(yans.)*] *ünl.* Yellenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *os-(u)r-uk, os-ur-mak*

os[2], [os] *{ağız} ünl.* Usanç bildirir. [DS]

osaç, [usan-ç / osaç] *{ağız} is.* Bıkkınlık; usanç. [DS]

osal, [*osā-mak > osā-l] *sf.* **1.** *{eT}* İhmalkâr; tembel. [Gabain] **2.** *{ağız}* Bayağı; kötü. [DS] **3.** *{ağız}* İşe yaramaz; zayıf. [DS]

osallık, [*osā-mak > osā-l-lık / usal-lık] *{eT} is.* Gafillik. [KB]

osamadı, [osa-madı] *{ağız} sf.* Boş; faydasız. [DS]

osan, [*osā-mak > osā-n] *{eT} sf.* Gafil; tembel. [Clauson]

osandurmak, [*osā-mak > osā-n-dur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Bıktırmak; tiksindirmek; iğrendirmek. [Clauson]

osangın, [usa-n-mak / osa-n-gın] *{ağız} sf.* Bıkmış; usanmış. [DS]

osangil, [osa-n-gil] *{ağız} sf.* Beceriksiz; uyuşuk; tembel. [DS]

osanguk, [*osā-mak > osā-ñuk / *osān-yuk / usā-yuk] *{eT} sf.* Dikkatsiz; ilgisiz; kayıtsız; kaygısız; gafil. [DLT] [KB]

osanmak, [*osā-mak > osā-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Tembel olmak. [Gabain] **2.** Usanmak; bıkmak; nefret etmek. *{ağız} (aynı)* [DS] [Nevâyî]

osca, [osca] *{ağız} ünl.* Deve çağırma ünlemi. [DS]

osgan, [us-gan > os-gan] *{ağız} sf.* Akıllı. [DS]

osgik, -ği [os-gik] *{ağız} is.* Deli. [DS]

osguç, [os-mak > os-guç / os-gūk / osgük] *{eT} is.* Bıçak, çakı vb. kesme aracı. [Clauson]

osgun, [os-gun / sō-gun / oksum / uḫsum] *{eT} is.* Soğan. [Clauson]

osgurdaçı, [os-mak > os-gur-daçı] *{eT} sf.* Kurtarıcı; halaskâr. [EUTS]

osi, [osi / össi] *{ağız} ünl.* Keçi kovalama ünlemi. [DS]

osilatör, [Fr. oscilateur *(salınan)*] *is. fiz.* Elektrik titreşimleri yani devirli dalgalı akımlar üreten aygıt.

oski, [Erm. oski *(altın)*] *is. argo.* **1.** Lira. **2.** *{ağız}* Kötü yolda olan kadın. [DS]

oskisali, [? oskisali] *{ağız} sf.* Kendisini ilgilendirmeyen işlere karışan. [DS]

oskişlemek, [os+kiş-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Köpekleri birbirine karşı kışkırtmak. [DS]

oskor, [? oskor] *{ağız} is.* Rüşvet. [DS]

oskuç, [os-mak > os-kuç] *{eT} is.* Kasap çırağı. [EUTS]

oskun, [os-kun] *{ağız} is.* Yorgun; bitkin. [DS]

oskur, [? oskur] *{ağız} is.* Rüşvet. ◘ **oskur kaptırmamak,** *{ağız} Birisine karşılıksız, parasız bir şey kaptırmamak.* [DS]

oskurdaçı, [os-mak > os-kur-daçı] *{eT} sf.* Kurtarıcı; halaskâr. [EUTS]

osküre, [? osküre] *{ağız} is.* El tası.[DS]

osmak[1], [os-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Kesmek. **2.** *gçsz. f.* Kurtulmak; halas olmak; kaçmak. [Gabain] [EUTS] **3.** Uzaklaşmak. [EUTS]

osmak[2], [os-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Yorulmak. [DS] ◘ **osup kalmak,** *{ağız} Şaşırıp kalmak.* [DS]

osmak[3], [os-mak اوصمق] *{ağız} gçl. f. [-ar]* **1.** Karşılaştırmak. *{eAT} (aynı)* **2.** Sanmak. *{eAT} (aynı)* **3.** Şaşırıp kalmak. **4.** Darılmak. [DS]

osmak[4], [os-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Önem vermek; saymak. [DS]

osmamak, [os-ma-mak] *{ağız} gçsz. f. [-z] [-m(u)-yor]* Önem vermemek; aldırmamak. [DS]

Osmanî [Ar. uṯmān > oṯmān *(Osmanlı devletinin kurucusu Osman Bey)* => oṯmānī / oṯmāniyye عثمانیه / عثمانی] *(osma:ni:) sf.* Osmanlılarla ilgili.

Osmaniyan, [oṯmānī > oṯmāniyān عثمانیان] *(osma:-niya:n) is.* Osmanlı sülalesinden olanlar; Osmanlı soyu; Osmanlılar.

Osmanlı, [Osman *(Osmanlı devletinin kurucusu Osman Bey)* > osman-lı] *is.* **1.** 1299 yılında Osman Gazi tarafından kurulan ve Birinci Dünya Savaşı sonunda dağılan imparatorluğun uyruğu olan kimse. **2.** *sf.* Düşündüğünü hiç çekinmeden söyleyen ve içinde bulunduğu toplulukta söz sahibi olan, sözünü geçirebilen kimse. ◘ **Osmanlı hanedanı,** *Osman Gazi ile başlayan Osmanlı padişahlarını çıaran, mensuplarının Cumhuriyetin kuruluşundan sonra değişik ülkelere dağılıp, çıkarılan aftan son-*

ra Türkiye'ye de kısmen gelip yerleştikleri, dünyanın en uzun ömürlü sülalelerinden biri.|| **Osmanlı İmparatorluğu,** *Geçmişten günümüze uzanan Türk devlet dizisinin içinde, İstanbul'un fethinden (1453) Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu (1923) na kadar geçen ve Osmanlı hanedanının hükümdar olduğu dönem.*|| **Osmanlı kademi,** *Bir arşının (68 cm.) yarısına eşit yaklaşık 15 inç gelen uzunluk ölçü birimi.*|| **Osmanlı küşâdı,** *Bir tür tavla oyunu.*|| **Osmanlı lirası,** *Osmanlı altını.*|| **Osmanlı tezkiresi,** *Osmanlı devletinde vatandaşlara verilen kimlik belgesi; nüfus cüzdanı.*|| **Osmanlı Türkçesi,** *Osmanlıca.*

osmanlı[1], [osman-lı] *{ağız} sf.* **1.** Görmüş geçirmiş. **2.** Düşündüğünü çekinmeden söyleyen. [DS] 🗗 **osmanlı cücüğü,** *{ağız} Sarı ve kara renkli bir kuş.* [DS]

osmanlı[2], [osman-lı] *{ağız} is. folk.* Safranbolu dolaylarında iki erkek bir kadınla oynanan halk oyunu. [DS]

Osmanlıca, [osman-lı-ca] *(osmanlı'ca) is.* **1.** Batı Türkçesinin 15. yy. ile 20. yy arasında kalan Arapça ve Farsça etkisinde geliştiği ağır ve ağdalı dile verilen ad; Osmanlı Türkçesi. **2.** *sf.* Osmanlılara özgü. **3.** *zf.* Osmanlılara özgü biçim ve usulde.

Osmanlıcacı, [osman-lı-ca-cı] *is.* **1.** Osmanlı Türkçesini kullanan ve kullanılmasını savunan kimse. **2.** Osmanlı Türkçesi öğreten kimse; bu dil ile yazılmış metinleri okumakta uzmanlaşmış kişi.

Osmanlıcacılık, -ğı [osman-lı-ca-cı-lık] *is.* Osmanlıca kullanım yanlısı olanların tutumu.

Osmanlıcılık, -ğı [osman-lı-cı-lık] *is.* Tanzimat'tan sonra gelişen ve imparatorluk içindeki tüm unsur ve etnik grupların kendilerini Osmanlı kabul etmeleri gerektiğini savunan akım.

Osmanlılar, [osman-lı-lar] *is.* Osmanlı devleti ve imparatorluğu.

Osmanlılık,-ğı [osman-lı-lık] *is.* Osmanlı olma durumu.

osmiyum, [Yun. osmê *(pis koku)* >Fr. osmium] *is. kim.* Atom numarası 76, atom ağırlığı 190,2, yoğunluğu 22,5 olan çivit mavisi renginde, doğada çoğunlukla iridyum osmiyür hâlinde bulunan platin grubunun en ağır üç elementinden biri; sembolü: Os.

osmiyür, [Fr. osmiure] *is. kim.* Osmiyumun başka bir elementle oluşturduğu birleşik.

osmometre, [Fr. osmomètre] *is.* Çözelti ile çözücü arasındaki geçişme basıncını ölçmeye ve çözünen maddenin molar kütlesini belirlemeye yarayan aygıt.

osmoz, [Fr. osmose] *is.* → ozmoz.

oso, [köseği] *{ağız} is.* Ucu yanmış odun. [DS]

osog, [os-oġ / os-uġ] *{eT} is.* → osug. [DLT]

osoglog, [osoġ-loġ] *{eT} sf.* → osuglug. [KB]

osoy, [o+soy] *{ağız} zf.* Onun gibi; tıpkısı. [DS]

osparlamak, [Far. avispārden > ōsparden => osparlā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Ismarlamak; sipariş etmek; havale etmek. [Clauson]

osruğan, [os-ur-gan > osruğan] *{ağız} sf.* Yellenmeyi alışkanlık durumuna getiren. [DS]

osruk, [os-ur- mak > os-(u)r-u-k] *{eT} is.* Osuruk. [DLT]

osruşmak, [os-ru-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Osuruşmak. [DLT]

ossaat, [o+saat] *(ossa:t) {ağız} zf.* Hemen; anında. [DS]

ossun, [ol-sun] *{ağız} ünl.* Olsun! [DS]

ost, [Lat. hostis *(düşman; ordu)* > ost] *is.* **1.** Avrupa'da feodal dönemde ordu. **2.** Orta Çağda vasalların metbuları için yerine getirmek zorunda oldukları askerlik hizmeti.

ostam, [? ostam] *{ağız} is.* Ateş küreği. [DS]

ostarak, -ğı [? ostarak] *{ağız} is.* Kiremitlerin altındaki tahta döşeme. [DS]

Ostça, [Lat. ost > ost-ça] *is. dbl.* Doğu Germen dili.

osteit, [Fr. ostéite] *is. tıp.* Kemik dokusu iltihabı.

osten, [Bul. ostén *(çelik)*] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

ostenit, [İng. Austen *(maden mühendisi)* > Fr. austénite] *is.* Cerrahi alet, çatal, bıçak takımı gibi araçların yapıldığı paslanmaz çeliğin temel birleşeni olan ve karbon ile diğer birleşenlerin oluşturduğu katı demir çözeltisi.

osteoloji, [Fr. ostéologie] *is.* Kemik bilimi.

osteoropoz, [Fr. ostéoropose] *is. tıp.* Kemik erimesi.

osteoz, [Fr. ostéose] *is. tıp.* İltihapsız kemik hastalığı.

ostot, [ıssı+ọt] *{ağız} is.* Biber. [DS]

ostotek, [Yun. ostotheke] *is.* **1.** Pişmiş topraktan yapılan ve içine ölünün kemiklerinin konulduğu sandık. **2.** İçinde ölünün küllerinin konulduğu bir kavanoz bulunan sandık.

osturak, -ğı [os-ur-uk > os-tur-ạk] *{ağız} is.* Yellenme. [DS]

osturuk, -ğı [os-ur-uk > os-tur-uk] *{ağız} is.* Osuruk. [DS]

osug, [os-mak > os-uġ / osoġ] *{eT} is.* **1.** Yol; tarz; usul; nevi. [EUTS] [Gabain] **2.** Karşılık; istifade. [DLT] [KB]

osuglamak, [osuġ-lā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Hile ile kilit açmak. [DLT]

osuglug, [os-uġ-luġ] *{eT} zf.* **1.** Gibi; benzer; surette; tarzda; .... mahiyetinde. [Gabain] [Üç İtigsizler] [EUTS] **2.** *is.* Yaratılmış olma; yaradılış; tıynet. [EUTS] [KB]

osugsamak, [os-uġ-sā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Benzerlik kurmak istemek; aynı tarzda düşünmek; örneksemek. [Üç İtigsizler]

osulmak, [os-mak > os-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Biçilmek; kesilmek. [EUTS]

osumuna, [osum-u-n-a] *{ağız} zf.* Boş yere; boşuna. [DS]

osurak, [os-ur-ak] *{eT} sf.* Sık sık yellenen; çok osuran. [Clauson]

osurgak, [os-ur-ġak] *{eT} sf.* Sık sık yellenen. [Clauson]

osurgan, [os-ur-ġan] *sf.* Sürekli olarak yellenen. *{eT} (aynı)* [DLT] 🗗 **osurgan böceği,** *Pis koku çıkararak kendini savunan bir böcek, (Brachynus crepitans).*|| **osurgan böğcüsü,** *{ağız}* → osurgan böceği. [DS]

osurma, [os-ur-ma] *is.* Osurmak eylemi.

osurmak, [os-ur-mak] *gçsz. f. [-ur]* Kalın bağırsakta toplanmış olan pis kokulu gazı çıkarmak; yellenmek. *{eT} (aynı)* [DLT]

osuruk, -ğu [os-ur-uk] *is.* Kalın bağırsakta birikmiş olan pis kokulu gaz; yellenme. 🗗 **osuruğu cinli,** *1. En olmadık şeylere kızan; çabuk sinirlenen. 2. {ağız} Bağırıp çağırarak hak aramayı alışkanlık durumuna getiren.* [DS]|| (birinin) **osuruğunu düğümlemek,** *Birine korku vermek; gözdağı vermek; ürkütmek.*|| **osuruk ağacı,** *bot. Sedef otugillerden, Çin kökenli, çabuk gelişip büyüyen, kötü kokulu gölge ağacı; aylandız; kokar ağaç, (Ailathus glandulosa).*|| **osuruk çiçeği,** *{ağız} İlkbaharda kırlarda yetişen, beyaz çiçekli, pis kokulu bir bitki.* [DS]

osuşmak, [os-uş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Perişan olmak; darmadağın olmak. [EUTS]

osürük, [öksür-ük > ösürük] *(o:sürük) {ağız} is.* Öksürük. [DS]

osüze, [? osüze] *{ağız} is.* Ana su yolundan bahçelere ayrılan su arkları. [DS]

-oş, [-oş] *son ek. argo.* Argo sözcük türetmekte kullanılan yapma bir son ek.

oş[1]**,** [oş *(yans.)*] *ünl.* Köpek çağırma veya kovalama ünlemi. [Zülfikar] *oş oş, oş-kış oşkış.* 🗗 **oş oş,** *Köpek çağırma ünlemi.*|| **oş oş akıllı,** *{ağız} İhmalci; işi zamanında yapmayan.*

oş[2]**,** [oş / uş / oşt / uşta] *{eT} ünl.* Hayvan sulama sırasında söylenen söz. [DLT]

oş[3]**,** [oş / uş] *{eT} is.* **1.** Karın; iç organlar. [ETY] **2.** Bağırsaklar. [ETY] **3.** Ağaç, dal, boynuz gibi nesnelerin özü. [DLT] **4.** Kuşların ve atların kuyruk sokumu. [DLT]

oş[4]**,** [oş / uş] *{eT} zf.* **1.** İşte. **2.** Şimdi. [DLT]

oşadıkı, [oş-ad-ı-kı ?] *{eT} sf.* Gerekli; lüzumlu; gereken; münasip. [EUTS]

oşak, -ğı [üç+ayak > oşak] *{ağız} is.* Sacayağı. [DS]

oşamak, [oḫ-şa-mak > oşa-mak] *(o:şamak) {ağız} gçsz. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Benzemek. [DS]

oşaman, [oşaman] *{ağız} is.* Bir yaşındayken yavrulayan keçi. [DS]

oşartmak, [oşa-r-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Abartmak; büyütmek. **2.** Kızıştırmak. [DS]

oşaş, [oḫşa-ş > oşa-ş] *(o:şaş) {ağız} sf.* Benzer. [DS]

oşaşırak, -ğı [oḫşa-ş-ı-rak > oşa-ş-ı-rak] *{ağız} zf.* Az benzer; andırır. [DS]

oşatmak, [oḫ-şa-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Benzetmek. [DS]

oşbu, [oş+bu] *{eT} zf.* → uşbu.

oşgançulamak, [oşġançu-lā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Aldatmak. [EUTS]

oşğamak, [oġ-şa-mak > oşğa-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar] [-g(u)-yor]* Okşamak. [DS]

oşik, -ği [oş-ik] *{ağız} is.* Küçük köpek. [DS]

oşinografi, [İng. oceanograhy] *is.* Deniz bilimi.

oşkiş, [oş+kiş] *ünl.* (Köpekler için) tut, yakala anlamında kullanılan ünlem. 🗗 **oşkiş oşkiş,** *{ağız} (Köpeklere emir) tut tut.* [DS]

oşkişlemek, [oş+kiş-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Köpekleri kışkırtarak birbirine saldırtmak. [DS]

oşkultuya, [oşkultu-y-a] *{ağız} zf.* Boşu boşuna. [DS]

oşkurtmak, [oş-kur-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Öfkesini artırmak. [DS]

oşol, [oş+ol] *{eT} zf.* → şol.

oşoş, [oş+oş] *{ağız} is.* Köpek; hoşhoş. [DS] 🗗 **oşoş ahıllı** (akıllı), *{ağız} Kendini ilgilendirmeyen kimselerle ve onların işleri ile ilgilenen kimse.* [DS]

oşoşçu, [oş+oş-çu] *{ağız} is.* Kendini ilgilendirmeyen kimselerle ve onların işleri ile uğraşan kimse. [DS]

oşşukçu, [oşuk-çu] *{ağız} sf.* → oşukçu. [DS]

oşt, [oşt *(yans.)*] *ünl.* Köpek kovalama ünlemi. [Zülfikar]

oşu, [oş-u / oş+bu] *{eT} zf.* İşbu; o. [EUTS]

oşuk, [oş-uk / yoş-uk] *{eT} is.* Miğfer. [Clauson]

oşukçu, [oşuk-çu] *{ağız} sf.* **1.** Söz taşıyan. **2.** Dalkavuk. [DS]

oşuklug, [oş-uk-luġ] *{eT} sf.* Benzer; misilli. [EUTS]

oşul, [oş+ol] *{eT} zf.* İşbu; o. [EUTS]

oşurtmak, [oşur-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Abartmak; büyütmek. [DS]

oşutmak, [oşu-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Abartmak. [DS]

oşutturmak, [oşu-t-tur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Abartmak. [DS]

oşutturucu, [oşu-t-tur-ucu] *{ağız} is.* Abartıcı. [DS]

ot[1]**,** [ōt] *(o:t) {eT} is.* **1.** Ateş. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [KB] [Tekin] **2.** Duman. [DLT] [KB] 🗗 **ota tapınak,** *{eAT} Ateşe tapmak.*|| **ot beli,** *Ateş küreği.*|| **ot karak,** *{eT} Gözün gören yeri.* [DLT]|| **ot öçüri,** *{eT} (Ateş için) sönme.* [EUTS]|| **ot salmak,** *Ateşlemek; kundaklamak.* [DS] || **ot taşı,** *{ağız} Fırınlarda, tandırlarda kullanılan ateşe dayanıklı, göz göz delikli, siyah renkli bazalt taşı; ateş taşı.* [DS]|| **ot vermek,** *{eAT} Ateşlemek.*|| **ot yiğit,** *{ağız} Çok genç ve çevik.* [DS]

ot[2]**,** [ot] *is.* **1.** Toprak üstü kısımları odunlaşmadığı için yumuşak kalan, her yıl ilkbaharda yeşeren, bir

mevsim sonra kuruyup dökülen, pek çoğu bir yıllık, bazısı iki yıllık, çok azı da çok yıllık olan küçük bitkilerin genel adı; hayvan yemlerinin hepsi. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] **2.** Koşullar uygun olduğunda hemen her yerde biten yumuşak, yeşil bitki. **3.** Çeşitli otsu bitkilerden oluşan doğal bitki örtüsü; çimen. **4.** Bu bitkilerin kurutulmuş sapları; kuru ot. **5.** *argo.* Bilgisiz, kültürsüz, değersiz kişi. **6.** *sf.* Ot ile yapılmış ya da otla doldurulmuş olan. 🗗 **ota komak,** *{eAT} Hayvanları otlamaya bırakmak; otlağa salmak.*‖ **ot armudu,** *{ağız} Ot biçme zamanı olgunlaşan bir tür armut.* [DS]‖ **ota salmak,** *{eT} {eAT} Hayvanları otlağa bırakmak.* [Bahşayiş]‖ **ot aşı,** *{ağız} 1. Ispanak yemeği. 2. Madımak yemeği.* [DS]‖ **ot ayı,** *Temmuz.*‖ **ot biçimi,** *{ağız} Otların biçildiği mevsim.* [DS]‖ **ot bitmemek,** *Çorak bir yeri belirtmek için kullanılır.*‖ **ot ekmeği,** *{ağız} Yenecek otlardan yapılmış gözleme.* [DS]‖ **ot eriği,** *{ağız} Çok erken olgunlaşan, tatlı bir tür erik.* [DS]‖ **ot gibi,** *(Yiyecekler için) tatsız, tuzsuz.*‖ **ot ilacı,** *Tarladaki zararlı otları öldürmekte kullanılan sentetik kimyasal madde.*‖ **ot kök,** *{ağız} Öteberi.* [DS]‖ **ot kökü,** *{ağız} Pancar.* [DS]‖ **ot kökü, tavşan boku,** *{ağız} Değersiz nesne; öte beri; ufak tefek şey.*‖ **ot otlamak,** *{eAT} Ot yemek.*‖ **ot söktürmek,** *{ağız} Çok sıkıntı çektirmek.* [DS]‖ **ot tapulu,** *{ağız} Ot yığını.* [DS]‖ **ot tutmak,** *{ağız} (Hayvan için) ağılı ot yiyerek zehirlenmek.* [DS]‖ **ot yağmuru,** *{ağız} Güneşli havada yağan iri taneli yağmur.* [DS]‖ **ot yiyenler,** *biy. Ot yiyerek beslenenler.*‖ **ot yıgaç,** *{eT} Ot ve ağaç.* [EUTS]‖ **ot yoldurmak,** *Bir kimseye çok sıkıntılı ve güç bir iş gördürmek; çok uğraştırmak.*

ot[3], [ot اوت] *is.* **1.** *{eT} {eAT}* İlaç olarak kullanılan ot. [EUTS] [ETY] [DK] **2.** Ot ve kimyevi maddelerden yapılmış ilaç; em. [Bahşayiş] [DLT] [Gabain] [KB] **3.** Zehir; ağı. **4.** *{ağız}* Göz hastalığını iyileştirmek için kullanılan ev ilacı. [DS] **5.** *{ağız}* Enfiye. [DS] **6.** *argo.* Esrar. **7.** *{eAT}* Kokulu tohumlar. 🗗 **ot çalgını,** *{ağız} Ağılı ot yediği için hastalanan hayvan.* [DS]‖ **ot em,** *İlaç.*‖ **ot eylemek,** *{eT} İlaç hazırlamak.* [Bahşayiş]‖ **ot gecesi,** *İmparatorluk döneminde, saray mutfağında macun yapılan günün akşamı.*‖ **ot koyacak,** *{eT} 1. İlaç kutusu. 2. İlaç çekmecesi.* [Bahşayiş]‖ **ot tutmak,** *{ağız} (Hayvan için) ağılı ot yediğinden dolayı hastalanmak.* [DS]‖ **ot tutunmak,** *Vücuttaki istenmeyen kılları dökmek için ilaç kullanmak.*‖ **ot yaran,** *{ağız} İri dolu.* [DS]‖ **ot yem,** *{eT} 1. İlaç; ecza.* [EUTS] *2. Karabiber; kimyon gibi tohum ve baharatlar.* [DLT]

ot[4], [ot] *{ağız} is.* Barut. [DS]

ot[5], [ot] *{ağız} is.* Kıl dökücü olarak kullanılan sıçanotu ve kireç karışımı. [DS]

ot[6], [ot] *{ağız} is.* Ezilerek meşe külü ile karıştırılmış tütün. [DS] 🗗 **ot atmak,** *{ağız} Ezilmiş tütün ve meşe külü karışımını emmek.* [DS]‖ **ot çanağı,** *{ağız} Ezilmiş tütün ve meşe külü karışımını cepte taşımakta kullanılan küçük kap.* [DS]

otacı, [ot > ot-ā-mak > ot-ā-çī / ot-a-cı] *is.* **1.** Otlardan ilaç yaparak hastalıkları tedavi eden kimse. **2.** *{ağız}* Hekim; doktor. [DS] **3.** *{ağız}* Ev ilaçları ile göz hastalıklarını iyileştiren geleneksel göz hekimi. [DS]

otacılık,-ğı [ot-a-cı-lık اوجلق] *is.* Hekimlik; tababet.

otacılu, [ota-cı-lu] *{eAT} sf.* Hekime muhtaç durumda olan. 🗗 **otacılu olmak,** *{eAT} Hekimlik olmak; hekime muhtaç olmak.*

otaçı, [ot > ot-ā-mak > ot-ā-çī] *{eT} is.* **1.** Otlardan ilaç yapan. [DLT] **2.** Doktor; hekim; tabip. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [KB]

otaçılık, [ot-ā-çī > otaçı-lık] *{eT} is.* Tababet. [Gabain]

otag, [ōt > ot-ā-mak > otā-ġ [Doerfer] / Toh. otaġ / odāġ اوتاغ] *{eT} is.* Büyük geçici konut; büyük çadır; otağ. [DLT] [KB]

otağ, [ōt > ot-ā-mak > otā-ġ [Doerfer] / Toh. otaġ / odāġ اوتاغ] *{eAT} is.* **1.** Büyük çadır. [DK] **2.** Süslü çadır. [DK] **3.** Ev; oda. *{ağız} (aynı)* [DK] [DS] **4.** Hükümdarlara ve diğer yüksek dereceli görevlilere ait kenarları etekli, geniş, yüksek ve süslü çadır. **5.** *{ağız}* Konak; apartman. [DS] **6.** *{ağız}* Çadır. [DS] 🗗 **otağ-gerān,** *Otağ yapanlar.*‖ **otağ-ı āsafī,** *Sadrazamlara ait büyük ve süslü çadır.*‖ **otağ-ı hümāyün,** *Padişahlara mahsus büyük ve süslü çadır.*‖ **otağ urmak,** *{eAT} Çadır kurmak.*

otağa, [Far. otāġa اوتاغه] *(ota:ğa) is.* Padişah ve vezirlerin kavuklarına taktıkları sorguç.

otağcı, [otak-çı / otaġ-cı > otağ-cı] *is.* → otakçı.

otah, [otāġ > otaḫ] *{ağız} is.* → otağ. [DS]

otak[1], [otāġ > otāk اوتاق] *{eT} {eAT} is.* **1.** Oda. [Bahşayiş] [DK] **2.** Çadır. *{ağız} (aynı)* [Bahşayiş] [DK] [DS] **3.** Ev; oda. *{ağız} (aynı)* [Bahşayiş] [DK] [DS] **4.** *{ağız}* Konak. [DS] **5.** *{ağız}* Apartman. [DS] 🗗 **otak dikmek,** *{eAT} Büyük çadır kurmak.* [DK]

otak[2]**, -ğı** [ot-a-mak > ot-a-k اوطاق] *{eAT} is.* Büyük sürü.

otakçı, [ot-ak-çı] *is.* **1.** Otağ yapan veya satan kimse. **2.** Orduda otağ kuran er.

otalak, -ğı [ot-ā-mak > ota-lā-mak > ot-a-la-k] *is. {ağız}* **1.** Ağı; zehir. **2.** *sf.* Ağılı; zehirli. [DS]

otalama, [ot-a-la-ma] *is.* Otalamak eylemi.

otalamak[1], [ot-a-lā-mak > ot-lā-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Otlardan yapılan ilaç ile tedavi etmek; otamak; bakmak. *{eT} (aynı)* [EUTS]

otalamak[2], [ot-a-la-mak اوتلامق / اوتلمق] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Zehirlemek; ağılamak. **2.** *{eAT} gçsz. f.* (Hayvan için) yediği otlardan zehirlenerek veya başka şekilde hastalanmak. [DS] **3.** *{19. yy.}* Zehirlemek.

otalanmak, [ot-a-la-n-mak اوتلنمق] *dönşl. f. [-ır]* **1.** *{ağız}* Ağılanmak; zehirlenmek. [DS] **2.** *{eAT}* İlaçlanmak; tedavi olunmak.

otalayıcı, [ot-a-la-y-ıcı اوتليجى] *{eAT} is.* Hekim; tabip; doktor.

otalji, [Fr. otalgie] *is. tıp.* Kulak ağrısı.

otama, [ot-a-ma] *is.* Otamak eylemi; tedavi.

otamak[1]**,** [öt > ot-ā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Odun yakarak ısınmak.[DLT]

otamak[2]**,** [ot > ot-ā-mak] *gçl. f. [-r] [-t(u)-yor] is.* **1.** *{eT}* Otları veya ot türünden olan bitkileri kesmek, yapraklarını budamak. **2.** *{eT}* Yararlı bitkilerden ilaç yapmak. [DLT] **3.** *{eT}* Otlardan yapılmış ilaç vererek hastalığı tedavi etmeye çalışmak. *{ağız} (aynı)* [EUTS] [KB] [DS] **4.** *gçsz. f. {ağız}* Hastalığı geçmek; iyi olmak. [DS]

otantik,-ği [Yun. authentikós *(sahibine ait)* > Fr. authentique] *sf.* **1.** Kaynağı hakkında hiçbir kuşku bulunmayan; kaynağı bilinen; aslına uygun; orijinal; mevsuk. **2.** (Yazı, resim vb. için) hangi sanatçıya ait olduğu kesin olarak bilinen.

otar, [ota-mak > ota-r اوطار] *{eAT} is.* Çiftlik.

otaran, [otar-mak > ot-ar-an] *{ağız} is.* Çoban.[DS]

otarılma, [otar-ıl-ma] *is.* Otarılmak eylemi ve durumu.

otarmah, [otar-mak > otarmaḫ] *{ağız} gçl. f.[-ır]* Hayvan otlatmak. [DS]

otarılmak, [otar-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* (Hayvan için) otlatılmak.

otarma, [otar-ma] *is.* Otarmak eylemi.

otarmak[1]**,** [ot-ar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Beğenip istemek. **2.** Birini diğerinden üstün tutmak; tercih etmek. [DS]

otarmak[2]**,** [ot-ġar-mak > ot-ar-mak اوتارمق] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Hayvanları otlatmak; *{eT} {eAT} (aynı).* **2.** Ot toplamak. [DS]

otarsi, [Yun. autos *(kendi)* + arkhein *(yetmek)* > Fr. autarcie] *is.* Bir ülkede ekonomik alandaki ihtiyaçlarını kendi kendine karşılamaya yönelik tutum.

otarşi, [Yun. autos *(kendi)* + arkhein *(komuta etmek)* > Fr. autarchie] *is.* **1.** Kendi kendine yeterli oluş. **2.** *yönet.* Hükümdarın bütün siyasal yetkiyi elinde bulundurduğu yönetim biçimi; otokrasi; başına buyrukluk.

otatmak, [ot-ā-mak > ota-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ır]* Tedavi ettirmek. [KB]

otay, [? otay] *{ağız} sf.* Karşı. [DS]

otcam, [otcam] *{ağız} is.* Çörekotu. [DS]

otçam, [otçam] *{ağız} is.* Çöreotu. [DS]

otçı, [ot-ā-çī / ot-çī] *{eT} is.* → otaçı.

otçu, [ot-çu] *is.* **1.** Ot toplayan. **2.** İlaç yapımında kullanılan otları toplayan kimse. **3.** Bu otların ticaretini yapan kimse. **4.** Köylerde, kendisi hekim olmadığı hâlde hekimlik yapan kimse. **5.** *{ağız}* Otacı. [DS]

otçubaşı, [od-cu+baş-ı > ot-çu+baş-ı] *is.* İmparatorluk döneminde, ateşli silahların gereksinimi olan barutun yapımı ile görevli kimselere verilen ad.

otçul, [ot-çul] *sf. zool.* Otlarla, yeşil bitkilerle beslenen.

otdahçı, [ot-lak-çı > otdaḫçı] *{ağız} sf.* → otlakçı.[DS]

otdanmah, [ot-lan-mak > otdanmaḫ] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Otla kaplanmak; otlanmak. [DS]

otduh, [ot-luk > otduḫ] *{ağız} is.* Otluk. [DS]

otdun, [öt > ot-dun] *{ağız} is.* Odun. [DS]

ote, [Far. hafta => havta > öte] *{ağız} is.* Hafta. [DS]

otegün, [öt-e-ki+gün] *{ağız} (ote:gün) zf.* Evvelki gün. [DS]

otel, [Lat hospital > Fr. hôtel / İng. hotel / Alm. Hotel] *is.* Gecelemek isteyen müşterilere günlük olarak kiraya verilen mobilyalı odaları bulunan, hizmetleri görevlilerce yapılan konaklama yeri.

otelci, [otel-ci] *is.* Otel işleten kimse; otel sahibi.

otelcilik,-ği [otel-ci-lik] *is.* Otelcinin işi ve mesleği; otel işletmeciliği.

otesgi, [ot + eğsi *(köseği)* / ot+eksiğ-i > otesgi] *{ağız} is.* Ucu yanar haldeki odun. [DS]

otgarmak, [ot-ġar-mak / ot-kar-mak / ot-tar-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Otlatmak. [DLT]

otgun, [ot-ġun] *{eT} is.* Eyerin, solunda kolan geçirilerek dile bağlanan enli bir kayış. [DLT]

otgurak, [oḏ-ġur-ak] *{eT} sf.* Açık; kesin; şüphesiz; muhakkak; sarih; kati; emin; sağlam; yeğrek; üstün. [EUTS] [Gabain] [Üç İtigsizler]

otguraklamak, [oḏ-ġur-ak-lā-mak] *{eT} sf.* Kesinleştirmek. [Üç İtigsizler]

otguratı, [oḏ-ġur-at-ı] *{eT}zf.* Tam anlayarak; kat'i; [Gabain]

otırakı, [otır-a-kı] *{eT} zf.* Ortadaki. [Üç İtigsizler]

otik, [Fr. otique] *sf.* Kulakla ilgili.

otist, [Fr. outiste] *is. psikol.* İçe kapanık; bazı sorunlarını açığa vuramayan kimse.

otistik, -ği [Yu. autistikós *(bencil)* > İng. autistic] *sf. psikol.* İçe dönük.

otit, -di [Fr. otite] *is.* Kulak iltihabı.

otizm, [Fr. autisme] *is.* İçe yöneliklik; kapanma.

otlağan, [ot-la-ġan اوتلغن] *{eAT} sf.* Otlayan.

otlak, -ğı [ot-lā-mak > otla-k اوتلق] **1.** Hayvanların otlatıldığı yer; salmalık; mera. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Otu çok olan yer; otluk. **3.** *{ağız}* Sürü için para ile

kiralanmış yayla ve dağ. [DS] **4.** *argo.* Para verilmeden yatılıp kalkılan, yemek yenilen yer. **5.** *argo.* Karşılıksız olarak kendisinden yararlanılan kimse. ◘ **otlak balığı,** *{ağız} Ekim, kasım ayları dışında avlanan torik, palamut balıkları.* [DS]

otlakçı, [ot-la-k-çı] *{ağız} is.* **1.** Sürüleri için başka köylere giderek otlak tutan kimse. **2.** *sf. argo.* İhtiyaçlarını hep başkasının sırtından karşılayan; bir şeyi parasız ve emeksiz elde eden; asalak. [DS]

otlakçılık, -ğı [ot-la-k-çı-lık] *is. argo.* İhtiyaçlarını, para ve emek harcamadan başkalarının sırtından karşılama; otlakçı olma durumu. *{ağız} (aynı)* [DS]

otlakiye, [T. ot-la-k + Ar. iyye] *(otla:kiye) is.* İmparatorluk döneminde, devlet malı olan otlaklarda yayılan hayvanlar için sahiplerinden alınan vergiye verilen ad.

otlama, [ot-la-ma] *is.* Otlamak eylemi.

otlamak[1], [ōt > ōt-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Ateşlemek; yakmak; tutuşturmak. [DS]

otlamak[2], [ot > ot-ā-la-mak > otlā-mak اوتلمق] *{eT} {eT} {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Tedavi etmek; bakmak; ilaçlamak. [EUTS] [DS]

otlamak[2], [ot > ot-lā-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** (Hayvanlar için) bulunduğu yerdeki ot, çimen, yaprak ve yeşil sürgünleri yemek; yayılmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** *argo.* Başkasının sırtından geçinmek. *{ağız} (aynı)* [DS] ◘ (birinin bıraktığı yerde) **otlamak,** *argo. Hiçbir ilerleme ve gelişme kaydetmemek.*

otlandırma, [ot-la-n-dır-ma] *is.* Otlandırmak eylemi ve durumu.

otlandırmak, [ot-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir arazide ot bitmesini sağlamak; ot bitirmek.

otlangıç, [ōt > ot-la-n-gıç] *{ağız} is.* Ocak tutuşturmaya yarayan ağaç; çıra. [DS]

otlanma, [ot-la-n-ma] *is.* Otlanmak eylemi ve durumu.

otlanmak[1], [ōt > ōt-la-n-mak / ōd-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Ateşlenmek; ateş kesilmek; ateş gibi olmak. [DLT] **2.** Öfkelenmek. [DLT]

otlanmak[2], [ot-lā-mak > ot-la-n-mak] *{eAT} gçsz. f. [-ır]* Otlamak. [DK]

otlanmak[3], [ot-la-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** (Otlak, çayır, mera vb. yer için) hayvanlar tarafından gezerek otları yenmek. **2.** *dönşl. f.* (Hayvan için) gezerek ot yemek; yayılmak. *{eT} (aynı)*

otlanmak[4], [ot-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Yer, toprak vb. için) otu olmak; otu bitmek. **2.** (Ürün için) içinde yabancı ot bitmek. **3.** (Kişi için) ot sahibi olmak.

otlanmak[5], [ot-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Başkalarının sırtından geçinmek; otlamak. [DS]

otlatılma, [ot-la-t-ıl-ma] *is.* Otlatılmak eylemi.

otlatılmak, [ot-la-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* (Hayvan için) otlamaya bırakılmak; otlaması sağlanmak.

otlatma, [ot-la-t-ma] *is.* Otlatmak eylemi ve durumu. ◘ **otlatma sistemi,** *Bir meraya zarar vermeden meranın her tarafından otlatmada yararlanmayı sağlayan düzenleme.*

otlatmak[1], [ot-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* (Hayvan için) otlamaya bırakmak; otlamasını sağlamak; otlayabileceği bir yere götürmek ve ot yiyerek karnını doyurmasını sağlamak.

otlatmak[2], [at-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Yalan söylemek; aldatmak. [DS]

otleski, [ot-lu+esegü] *{ağız} is.* Ucu yanmış odun parçası.[DS]

otlık, [ot-lık] *{eT} is.* Otluk; ot olan yer. [Bahşayiş]

otlu[1], [ōt-lu] *{ağız} sf.* Ateşli; odlu. [DS]

otlu[2], [ot-lu] *sf.* **1.** Otu olan; içinde ot bulunan. **2.** (Arazi için) hayvanların otlaması için yeterince ot yetişmiş olan. ◘ **otlu bağa,** *Kara kurbağa, (bufa).*|| **otlu peynir,** *İçine güzel kokulu bitki ve yaban sarımsağı katılarak yapılan bir tür peynir.*

otlug[1], [ōt > ot-luġ] *{eT} sf.* Ateşli; odlu. [EUTS]

otlug[2], [ot > ot-luġ / ot-lu] *{eT} sf.* Otlu. [DLT]

otluk[1], **-ğu** [ot-luk] *is.* **1.** Otlarla kaplı, otu çok olan yer. **2.** Hayvanlara kışın yedirilmek üzere kurutulan otlar. **3.** *{eT}* Yemlik; ahır. [DLT] **4.** Ot konulan yer. **5.** *{ağız}* Harman yığını. [DS] **6.** *{ağız}* Kışa saklanmak için yere dikilmiş bir sırığa bağlanarak kurutulan mısır sapları. [DS] **7.** *{ağız}* Kuru ot. [DS] **8.** *{ağız}* Mısır, fasulye gibi bitkilerin sapları.[DS]

otluk[2], **-ğu** [ot-luk] *{ağız} is.* Kara lahanadan et ve pirinç ile yapılan yemek. [DS]

otluklamak, [ot-luk-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Mısır biçildikten sonra, tarlanın otunu elle koparıp toplamak. [DS]

otmak, [ot-ur-mak > ot-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Oturmak. [DS]

oto-, [Yun. autos *(kendi kendine)* > Fr. oto-] *ek.* Bazı kelimelerin başına gelerek "kendi kendine" anlamı veren ön ek.

oto, [Fr. auto-mobile] *kısalt.* Otomobil kelimesinin kısaltılmışı.

otoban, [Alm. autobahn] *is.* Hızlı bir trafik akışı sağlamak için yapılmış üç ve daha fazla şeritli, iki bölmeli, her bölmesi tek bir yöne ayrılmış, giriş ve çıkışları kontrol altında tutulan geniş taşıt yolu; otoyol; hızlı taşıt yolu.

otobiyografi, [Fr. autobiographie] *is.* Bir kimsenin kendisi tarafından yazılmış hayat hikâyesi; öz geçmiş; öz yaşam öyküsü.

otobiyografik,-ğı [Fr. autobiographique] *sf.* Otobiyografi özelliği taşıyan; otobiyografi ile ilgili.

otobüs, [İng. **auto**mobile omni**bus** *(motorlu kamu taşıtı)* > Fr. autobus] *is.* **1.** Şehirler arası ya da şehir içi toplu taşımacılıkta kullanılan kapalı büyük motorlu taşıt. **2.** *argo.* Fahişe. ◘ **otobüs durağı,** *Oto-*

büs yolcularının inip binmeleri ve otobüs beklemek için yapılmış veya belirlenmiş yer.|| **otobüsü kaçırmak,** *Ele gelmiş bir fırsatı zamanında değerlendirememek; treni kaçırmak.*

otobüsçü, [otobüs-çü] *is.* **1.** Otobüs işleten kişi. **2.** Otobüs sürücüsü.

otobüsçülük,-ğü [otobüs-çü-lük] *is.* **1.** Otobüs işletmeciliği. **2.** Otobüs sürücülüğü.

otodidakt, [Fr. auto-didacte] *is.* Öz öğrenimli.

otodin, [Fr. autodyne] *is.* Sönümsüz dalgalı bir telsiz işaretini vuru tekniği ile almaya yarayan ve çok zayıf elektrik titreşimleri üreten radyo alıcısı.

otoerotizm, [Fr. auto-érotisme] *is. psikol. boz.* Kişinin kendi vücudu üzerinde etkinlikte bulunarak cinsel tatmin olma şeklinde beliren sapınç; istimna.

otofaji, [Fr. autophagie] *is.* Kış uykusuna yatan bir ayı veya oruç tutan kimse gibi bireyin kendi içindeki kaynaklarla yaşamayı sürdürmesi.

otofinansman, [Fr. auto-finacement] *is. eko.* Bir işletmenin, yatırımları, kârlardan ayrılan paylar ile sürdürmesi.

otogami, [Fr. autogamie] *is. biy.* Bazı bir hücreli hayvanlarda görülen, aynı bireyde oluşan iki gametin birleşmesiyle oluşan üreme biçimi.

otogar, [Fr. auto-gare] *is.* Şehirler arası ulaşım ve taşımacılıkta yolcuların inip bindikleri özel tesis.

otograf, [Fr. autographe] *is.* **1.** Herhangi bir konuda tanınmış kişi tarafından yazılmış kamu koleksiyonları ve amatörler tarafından toplanmış yazı. **2.** *sf.* (Yazı için) bir yazarın veya kişinin kendi elinden çıkan.

otografi, [Fr. autographie] *is.* **1.** Kalıp kâğıdı üzerine yağlı boya ile çizilmiş desenlerin taş baskı üzerine aktarılmasını sağlayan yöntem. **2.** Bu yöntemle elde edilmiş baskı.

otojen, [Yun. autogenes *(kendi kendine var olan)* > Fr. autogène] *sf.* Kendi kendine oluşan. ◻ **otojen kaynak,** *Herhangi bir dolgu metali kullanmadan iki parçayı ısı ile ergiterek yapılan kaynak.*

otojeni, [Fr. autogénie] *is.* Öz oluşum.

otojestiyon, [Fr. autogestions] *is.* Öz yönetim.

otokar, [Fr. **auto**mobil + İng. **car** *(araba)*] *is.* Şehirler arası yolcu taşımak amacıyla yapılmış büyük otobüs.

otoklav, [Yun. autos *(kendi)* + Lat. clavis *(anahtar)* > Fr. autoclave] *is.* **1.** Vida ve cıvatalarla tutturulmuş basit bir kapağı bulunan fakat iç basınca dayanabilen kap. **2.** Mikropsuzlaştırılmak istenen aletlerin çok yüksek derecede kaynatıldığı yüksek basınç kazanı.

otokontrol, [Fr. auto-contrôle] *is.* Kendi kendini kontrol; öz denetim.

otokrasi, [Fr. autocratie] *is.* Bir kimsenin ülke yönetimini mutlak surette elinde tuttuğu siyasal sistem; mutlakıyet.

otokrat, [Fr. autocrate] *is.* **1.** Mutlak bir iktidarı olan ve bu iktidarı kimse ile paylaşmayan yönetici; hükümdar. **2.** *mecaz.* Aşırı derece baskıcı yöneticilere verilen ad. **3.** Rus çarlarının resmî unvanı.

otokritik,-ği [Fr. autocritique] *is.* Kendi kendini eleştirme; öz eleştiri.

otokros, [Fr. autocross] *is. spor.* Doğal güzergâhta yapılan otomobil yarışı.

otokton, [Yun. autos *(öz)* + khthon *(toprak)* > Fr. autochtone] *is.* Yerli.

otolit, [Fr. otolite] *is. anat.* Omurgalılarda ve bazı omurgasızlarda iç kulakta yer alan, denge ve işitmeyi sağlayan küçük kalker parçacıkları; denge taşı; işitme taşı.

otoloji, [Fr. otologie] *is. tıp.* Kulağın yapısını, özelliklerini ve hastalıklarını inceleyen tıp dalı; kulak bilimi.

otoma, [? otoma] *{ağız} is.* Kocaya kaçmış kız. [DS]

otoman, [Ar. oṣman > Fr. ottoman] *is.* **1.** Avrupalıların Osmanlı imparatorluğunu belirtmek için kullandıkları isim. **2.** Kadın giyiminde kullanılan bir tür ipekli kumaş. **3.** On sekizinci yüzyılda kullanılan sedir biçiminde büyük kanepe.

otomasyon, [Yun. automatos *(kendi kendine hareket eden)* > Fr. automation] *is.* **1.** Otomatların üretimi. **2.** Çoğu işçinin yaptığını otomatik makinelerle yapmaya yönelik işleyiş. **3.** Çeşitli üretim ve yönetim kademelerinde insan ögesini ortadan kaldırma; otomatikleştirme.

otomat, [Yun. automatos *(kendi kendine hareket eden)* > Fr. automate] *is.* **1.** Mekanik, hidrolik, pnömatik veya elektrikli düzenekler gibi uygun mekanizmalarla ve bilerek harekete geçirilen bir enerji kaynağının yardımıyla canlı varlıkların hareketlerine benzer hareketler yapabilen makine. **2.** Musluğun açılması ile çalışan bir tür su ısıtma düzeneği. **3.** *bsy.* Birtakım durumları ve durum geçiş koşullarını tanımlayan kurallar kümesinden oluşan matematiksel yapı. **4.** Sanayide boya ve kaynak işlerinde kullanılan otomatik mekanizma ve makine. **5.** Merdiven boşluklarını aydınlatmakta kullanılan, bir kere düğmesine basarak yaktıktan belli bir süre sonra kendi kendine kapanan aydınlatma düzeni. **6.** *mecaz.* Bilinç dışı ya da bir dış gücün etkisi ile makine gibi davranan kişi.

otomatik,-ği [Yun. automatos *(kendi kendine hareket eden)* >Fr. automatique] *sf.* **1.** (Alet ya da mekanizma için) insan müdahalesi olmaksızın bütünüyle ya da kısmen mekanik düzenler yardımıyla kendi kendine işleyen. **2.** (İnsan davranışları için) istenç dışı gerçekleşen. ◻ **otomatik sigorta,** *Kısa devre ya da aşırı akım yüklenmesi durumunda besleme devresini kendi kendine kesen bir tür açma kapama düğmesi.*|| **otomatik silah,** *Çalıştırıcı düzeneğini insan etkisi yerine bir önceki merminin barut gazı*

ile sağlayan ateşli silah.|| **otomatik yazı,** *ed. Gerçek üstücülüğün temelini oluşturan, önceden hiçbir tasarım ve düşünce eyleminde bulunmadan, hiçbir yazın, ahlak ve estetik kuralına boyun eğmeksizin içten geldiği gibi kâğıda dökülmüş yazı.*

otomatikleşme, [otomatik-le-ş-me] *is.* Otomatikleşmek eylemi ve durumu.

otomatikleşmek, [otomatik-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Otomatik duruma gelmek.

otomatikleştirme, [otomatik-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Otomatikleştirmek eylemi. **2.** Bir işin yapılması için bir insan yerine bir makine konulması.

otomatikleştirmek, [otomatik-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Otomatik duruma getirmek. **2.** Bir işin daha çabuk, daha iyi ve daha güvenilir yapılmasını sağlamak.

otomatiklik, -ği [otomatik-lik] *is.* Otomatik olma durumu; kendiliğindenlik.

otomatikman, [Fr. automatiquement] *zf.* **1.** Otomatik olarak; kendiliğinden. **2.** İnsan müdahalesi olmaksızın. **3.** Kaçınılmaz biçimde.

otomatizasyon, [Fr. automatisation] *is.* Otomatikleştirme.

otomatizm, [Fr. automatisme] *is.* **1.** Bir aygıta, bir alete otomatik bir işleyiş kazandırmak için gerekli olan düzen; öz devim. **2.** Çalışması için gerekli bütün özellikleri ve ögeleri kendinde toplayan organın özelliği.

otomobil, [Fr. auto-mobile] *is.* Patlamalı, içten yanmalı, elektrikli bir motor ya da bir gaz tribünü ile hareket eden kara taşıtı.

otomobilci, [otomobil-ci] *is.* Otomobil alıp satan kimse.

otomobilcilik,-ği [otomobil-ci-lik] *is.* Otomobilcinin işi ve mesleği; otomobil alım satım işi.

otomofil, [Fr. otomobile => otomofil] *{ağız} is.* Otomobil. [DS]

otomotiv, [İng. automotive] *is.* Motorlu taşıtların yapım, dağıtım ve geliştirme etkinliklerinin tümü. ◻ **otomotiv sanayii,** *Karoseri, elemanları ve motor parçaları da dahil olmak üzere motorlu taşıtların yapımını ve geliştirilmesini konu alan sanayi dalı.*

otonom, [Fr. autonome] *sf.* Özerk; muhtar.

otonomi, [Fr. autonomie] *is.* Özerklik; muhtariyet.

otopark, [Fr. auto parc] *is.* Motörlu taşıtların uzun süre kalmaları için kara yolu dışına yapılmış olan bırakım yeri.

otoparkçı, [otopark-çı] *is.* Otopark görevlisi.

otoplasti, [Fr. autoplastie] *is. tıp.* Derinin tahrip olmuş yerlerinin, aynı kişinin başka bir yerinden alınan deri parçası ile kapatılması işlemi.

otoplasti, [Fr. otoplastie] *is. tıp.* Dış kulağın komşu dokulardan yararlanarak onarılması.

otoportre, [Fr. autoportrait] *is.* Bir sanatçının kendi eliyle yapmış olduğu portresi; kendi portresi.

otopsi, [Yun autopsia *(kendi gözleriyle görme)* > Fr. autopsie] *is.* Ölüm sebebini araştırmak ve organların durumunu görmek amacıyla cesedi açıp muayene etme.

otoray, [İng. autorail] *is.* Ray üzerinde giden bir tür motorlu tren.; mototren.

otorite, [Fr. autorité] *is.* **1.** Karar verme, isteklerini başkasına kabul ettirme ve emretme gücü; yetke. **2.** Bir kimsenin başkalarına kendisini kabul ettirme, saygı duymalarını ve itaati sağlama niteliklerinin tümü. **3.** Düşünceleri, tezleri geniş bir kitle tarafından kabul görmüş kişi veya eser. ◻ **otoritesini kabul ettirmek,** *1. (Yazar, bilim adamı vb. için) kendi alanındaki kimselere üstünlüğünü onaylatmak; eserleri kaynak olarak alınmak. 2. (Bir kişi için) kendisine itaat edilmek.*

otoriter, [Fr. autoritaire] *sf.* **1.** (Kişi için) otoritesini hiçbir engel ve sınır tanımadan kullanan. **2.** Kendi emirlerine karşı çıkılmasını istemeyen; buyurgan. **3.** (Kitap vb. için) üstünlüğü tanınmış olan. **4.** (Yazar için) üstünlüğü başkalarınca kabul görmüş olan. **5.** (Yönetici ya da siyasal iktidar için) yürütme gücünü sınırsız yetkilerle kullanan.

otorize, [Fr. authoriser / İng. to authorise] *zf. "Yetki vermek"* anlamına gelen "otorize etmek" sözünde geçen Fransızca sözcük.

otosist, [Fr. otocyste] *is. anat.* İşitme kesesi.

otoskop, [Fr. otoscope] *is. tıp.* Kulak zarı ile dış kulağı muayene etmeye arayan alet.

otoskopi, [Fr. autoscopie] *is. psikol.* Hastanın kendini aynada görür gibi olduğu sanrı.

otoskopi, [Fr. otoscopie] *is. tıp.* Otoskop ile yapılan kulak muayenesi.

otostop, [İng. auto-stop] *is.* Bir yayanın yoldan geçen bir taşıtı durdurarak gideceği yere kadar ücretsiz olarak yolculuk yapması. ◻ **otostop yapmak,** *Yoldan geçen bir taşıtı durdurarak gideceği yere kadar para vermeden yolculuk yapmak.*

otostopçu, [otostop-çu] *is.* Otostop ile yolculuk yapan kimse.

otostopçuluk,-ğu [otostop-çu-luk] *is.* Otostop yaparak yolculuk etme.

ototrof, [Fr. autotrophe] *sf.* Kendi beslek.

ototrofi, [Fr. autotrophie] *is.* Kendi beslek olma durumu.

otoyol, [Fr. auto + T. yol] *is.* Trafiği yoğun olan bölgelerde, kesintisiz, hızlı ve güvenli bir ulaşım sağlamak amacıyla yapılmış, yüksek standartlı, yalnız motorlu taşıt trafiğine ayrılmış, üzerinde eş düzey kesişmeli kavşak bulunmayan, taşıtların yalnız bir yöne gidişleri için ayrılmış bölümlerde iki ve daha çok trafik akış şeritleri bulunan, giriş ve

çıkışların denetim altında tutulduğu yol; erişme kontrollü kara yolu; otoban.

otra, [ortü / orta / otru] *{eT} sf.* Orta; ortada; arada. [DLT] [EUTS]

otrağ, [ot-ur-ak > otrağ] *{ağız} is.* Makat. [DS]

otrağzı, [ot-ur-ak-çı > otrağ-çı] *{ağız} is.* Yatak, yorgan vb. eşya satıcısı. [DS]

otrak[1]**, -ğı** [otur-ak] *{ağız} is.* Oturak; makat. [DS]

otrak[2]**, -ğı** [otur-ak] *{ağız} is.* Emekli. [DS]

otrakçı, [otur-mak > ot(u)r-ak-çı اوتراقجی] *{eAT} is.* Eski eşyalar alıp satan; eskici.

otraklaştırmak, [ot-ur-ak-la-ş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Yurtlandırmak; yerleştirmek. [DS]

otran, [otran] *{eT} is.* Don; elbise. [DLT]

otru[1]**,** [ortü / orta / otru] *{eT} is.* **1.** Karşı; ön; ara. [DLT] [KB] **2.** *sf.* Orta; ortasında. [DLT] [KB]

otru[2]**,** [ot-rū] *{eT} zf.* Ötürü; için; o zaman. [EUTS]

otrug, [utur-mak *(kesmek; biçmek)* > ut(u)ru-ġ] *{eT} is.* Ada. [DLT] [EUTS] [Gabain]

otruk, [utur-mak *(kesmek; biçmek)* > ot-ru-k] *{eT} is.* Ada. [İKPÖy.]

otrulanmak, [*utur-mak > utru-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Yüz yüze gelmek. [DLT]

otrulmak, [utru-l-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Kesilmek. [DLT]

otrulmuş, [utru-l-mak > otru-l-muş] *{ağız} sf.* (Kız için) nasibi kesilmiş; evlenme çağı geçmiş; evde kalmış; yaşlı. [DS]

otrunmak, [* utur-mak > utru-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Karşı koymak; karşı gelmek; karşılaşmak. [DLT]

otruşmak[1]**,** [*utur-mak > ut(u)r-uş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Karşı koymak, karşı gelmek. [DLT] **2.** Karşılaşmak. [DLT]

otruşmak[2]**,** [utur-mak *(kesmek; biçmek)* > utur-uş-mak] *{eT} işteş f. [-ur]* Birlikte kesmek; kesmekte yardım ve yarış etmek. [DLT]

otruşmak[3]**,** [otur-uş-mak اوترشمق / اوطروشمق / اترشمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Oturup yerleşmek. **2.** Hareketsiz kalmak; sükûnet bulmak; sakinleşmek.

otsu, [ot-su] *sf.* **1.** Ot gibi; ot niteliğinde olan; ot görünüşünde olan. **2.** Odunsu gövdesi olmayan. **3.** Ot kokusu ve tadı olan.

otsul, [ot-sul] *sf.* Otsu.

otsuz[1]**,** [ot > ot-suz] *{eT} sf.* İlaçsız. [EUTS]

otsuz[2]**,** [ot-suz] *sf.* Otu olmayan.

ottoz, [otuz / ottuz / ottuz] *{eT} is.* Otuz; 30.

ottuz, [otuz / ottuz] *{eT} is.* Otuz sayısı; 30. [DLT]

ottuzar, [ottuz-ar] *{eT} sf.* Otuzar.

otuhmak, [ot > ot-uk-mak > otuḫ-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* → otukmak. [DS]

otukmak, [ot > ot-uk-mak اوتقمق] *{eAT} {ağız} gçsz. f. [-ur]* (Kuzu, oğlak, buzağı vb. yavru hayvanlar için) ot yemeye başlamak. [DS]

otuksamak, [ot-uk-sa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(u)-yor]* (Hayvan yavrusu için) ot yemeye başlamak. [DS]

otulmak, [ot-ā-mak > ot-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Ekini bozan bitkiler kesilmek; başı vurulmak. [DLT]

otuma, [? otuma] *{ağız} is.* Nişan töreni. [DS]

otumah, [otur-mak > otumaḫ] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Oturmak. [DS]

otumak, [otur-mak > otu(r)-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* **1.** Oturmak. **2.** Yatmak. [DS]

otumakçı, [otur-mak-çı > otu(r)-mak-çı] *(otu:makçı) {ağız} is.* Konuk. [DS]

otun[1]**,** [otun] *{eT} sf.* Küstah; değersiz; alçak. [EUTS] [KB]

otun[2]**,** [o+tegi+gün] *{ağız} zf.* Evvelki gün. [DS]

otun[3]**,** [ōt-uñ > otun اتون] *{eAT} {ağız} is.* Odun. [DS]

otung, [ōt > ot-uñ] *{eT} is.* Odun. [DLT] [EUTS] [Gabain]

otunglamak, [otuñ-lā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Odunları toplamak; bir araya getirmek.

otungluk, [otuñ-luk / ōdduñ-luk] *{eT} is.* Odunluk. [DLT]

otunluk, [otun > otun-luk] *{eT} is.* Alçaklık; küstahlık. [KB]

oturacak,-ğı [otur-acak اوترجق] *is.* **1.** Koltuk, sandalye, tabure gibi üzerine oturmaya yarayan şeyler. **2.** Oturmaya yarayan yer; ikametgâh. **3.** *sf.* Üzerine oturmaya yarayan.

oturag[1]**,** [otur-aġ] *{ağız} sf.* Kötürüm. [DS]

oturag[2]**,** [otur-ak] *{ağız} is.* Tahtadan yapılmış arkalıksız sandalye; oturak. [DS] 🗗 **oturag (h)aspası,** *{ağız} Rahatına düşkün; oturmayı seven.* [DS]

oturağ, [otur-aġ اوترغ] *{eAT} is.* **1.** Hareketsiz; sabit. **2.** Mukim; sâkin.

oturah[1]**,** [otur-ak > otur-aḫ] *{ağız} is.* **1.** İnsan ensesi. **2.** Kıç; makat. **3.** Arkalıksız iskemle. [DS] 🗗 **oturah âlemi,** *{ağız} Kadın erkek bir arada yapılan sazlı sözlü eğlence.* [DS]‖ **oturah yeri,** *{ağız} Makat; kıç.* [DS]

oturah[2]**,** [otur-ak > oturah] *{ağız} is.* Toprak damlara çıkacak merdivenlere yapılmış çatı. [DS]

oturahlı, [oturak-lı] *{ağız} sf.* Büyük. [DS] 🗗 **oturahlı cezve,** *{ağız} (Kişi için) aklı başında; anlayışlı.* [DS]‖ **oturahlı söz,** *{ağız} Yerinde ve doğru söylenen söz.* [DS]

oturak[1]**, -ğı** [otur-ak] *is.* **1.** Oturacak şey; oturacak yer; minder; kanepe. *{eAT} {ağız} (aym)* [DS] **2.** Tahtadan yapılma iskemle; tabure; arkalıksız sandalye. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** Arabada yolcuların oturduğu yer. **4.** Bir şeyin yere değen kısmı. **5.** Binicilerin eyerin üzerinde oturdukları içbükey kısım. **6.** Boru

mengenesinin tezgâha oturduğu ve vidalandığı bölüm. **7.** Kürekli teknelerde, kürekçilerin oturduğu enli tahta parçası. 🗗 **oturak fasulye,** *Çok fazla filiz atmayan, baklaları toprağa değecek kadar yakın olan bir tür fasulye.* || **oturak haspası,** *Oturmayı seven; rahatına düşkün.* || **oturak kündesi,** *spor. Bir güreşçinin rakibine yerdeyken uyguladığı künde.* | **oturak tahtası,** *{ağız} 1. İskemle. 2. Kayığın arka güvertesinin üstü. 3. Kızağa benzer tahta.* [DS] || **oturak yeri,** *{ağız} Yolcuların oturup dinlenebileceği yer.* [DS]

oturak[2], **-ğı** [otur-ak] *{ağız} sf.* **1.** İş göremeyen. **2.** Yürüme engelli olduğu için evde oturmak zorunda kalan; kötürüm. **3.** (Çocuk için) yürüme zamanı geldiği halde yürüyemeyen. [DS] **4.** *{eAT}* Bir yere oturan; yerleşen; kalan; sabit; hareketsiz; mukim. 🗗 **oturak düşmek,** *{eAT} Oturup istirahat etmek.* || **oturak etmek,** *{eAT} Konaklamak; ikamet etmek.* || **oturak eylemek,** *{eAT} Konaklamak.* | **oturak olmak,** *{ağız} Yerinden kalkamayacak derecede yaşlanmak.* [DS]

oturak[3], **-ğı** [otur-ak اوترق] *{eAT} {ağız} is.* Kıç; makat. [DS] 🗗 **oturağında ot bitmek,** *{ağız} Bir yerde çok oturmak.* [DS] || **oturak tepmesi,** *{eAT} Kaba etlere vurulan tekme.* || **oturak yeri,** *{eAT} {ağız} Kıç; makat.* [DS]

oturak[4], **-ğı** [otur-ak] *{ağız} is.* **1.** Çocukların ve hastaların aptes bozdukları kap; lazımlık. **2.** Hela; ayak yolu. **3.** Beşiğin altı. [DS]

oturak[5], **-ğı** [otur-ak] *{ağız} is.* **1.** Toplantı. **2.** İçkili, çalgılı eğlence. **3.** Düğünlerden bir gün sonra evlerde yapılan eğlence. [DS] 🗗 **oturak âlemi,** *İç Anadolu bölgesinde yalnız erkeklerin katıldığı, kadın oynatılan içkili eğlence.* || **oturak havası,** *{ağız} 1. Erzurum dolaylarında söylenen bir tür uzun hava. 2. Trabzon dolaylarında halka hâlinde oturup söylenen bir tür türkü.* [DS]

oturak[6], **-ğı** [otur-ak] *{ağız} sf.* **1.** Emekli; mütekait. *{eAT} (aynı)* [DS] **2.** *{OsT}* İmparatorluk döneminde, kapıkulu ocağından emekliye ayrılan.

oturak[7], **-ğı** [otur-ak] *{ağız} is.* **1.** Yazlık yer. **2.** Oda. **3.** Merdivenin üstünde ya da pencere önlerinde bulunan oturulacak yer. [DS]

oturak[8], [otur-ak] *{ağız} is.* **1.** Çay ağızlarına ağ gererek yapılan balık avı. **2.** Sürek avında, avcıların av bekledikleri yer. [DS]

oturak[9], **-ğı** [otur-ak] *{ağız} is.* Asmaları yükseğe kaldırmak için yapılan çardak. [DS]

oturak[10], **-ğı** [otur-ak] *{ağız} is.* **1.** Çam fidanı. **2.** Bir yerde küme biçiminde büyüyen bitki topluluğu. [DS]

oturakcı, [otur-ak-cı اوترقجی] *{eAT} sf.* Eski eşya ve elbise satan.

oturakçı[1], [otur-ak-çı] *{ağız} is.* **1.** Eski eşya satan; bit pazarı tüccarı. **2.** Gezgin satıcı; çerçi. **3.** *sf.* Eşyaların gerçek değerini bilen. [DS]

oturakçı[2], [oturak-çı] *{ağız} is.* Sandalye, merdiven parmaklığı gibi tahta işlerini yapan usta. [DS]

oturakçı[3], [oturak-çı] *{ağız} is.* Sürek avında silahlı olarak av bekleyen avcı. [DS]

oturaklaşmak, [oturak-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Haylaz ve yaramaz kişiler için) uslanmak; durulmak; sakinleşmek.

oturaklaştırmak, [otur-ak-la-ş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Yurtlandırmak; yerleştirmek. [DS]

oturaklı, [otur-ak-lı اوتوراقلی] *sf.* **1.** Oturağı bulunan; oturak sahibi olan. **2.** Alt tarafı düz ve geniş olduğundan yere sağlam basan, kolay devrilmeyen. **3.** (Yapı için) sağlam; gösterişli. **4.** *mecaz.* Yerli yerinde davranmasını bildiği için saygı uyandıran; ağırbaşlı. **5.** (Söz için) tam yerinde ve zamanında söylenen; etkili. **6.** *{18. yy.}* Çevresine göre basık; oturmuş. **7.** *{ağız}* (Kişi için) iriyarı ve kaba etleri çok büyük olan. [DS] **8.** *{ağız}* Yaygaracı; geçimsiz. [DS] **9.** *{ağız}* Tek katlı yapı. [DS] **10.** *{ağız}* (Tarla vb. için) iyi işlenmiş, işe yarar durumda olan. [DS] **11.** *{ağız}* Büyük. [DS]

oturaklık, -ğı [oturak-lık اوترقلق] *{eAT} is.* **1.** Dinlenme. **2.** Huzur; sükûn.

oturaklılık,-ğı [otur-ak-lı-lık] *is.* **1.** Oturaklı olma durumu; ağırbaşlılık. **2.** Oturaklı davranış; ağırbaşlılık; oturmuşluk.

oturamak[1], **-ğı** [otur-a-mak] *{ağız} is.* **1.** Sırt. **2.** Kıç; makat. [DS]

oturamak[2], **-ğı** [otur-a-mak] *{ağız} is.* **1.** Kanepe. **2.** Arkalıksız iskemle; tabure. [DS]

oturamaklı, [otur-a-mak-lı] *{ağız} sf.* **1.** Davranışları ölçülü olan; ağır. **2.** (Yapı için) sağlam; oturaklı. [DS]

oturavarmak, [otur-mak+var-mak] *gçsz. f. [-ır]* (Kız için) nişan, düğün beklemeden kocaya varmak; kocaya kaçmak.

oturbaltası, [otur+balta-s-ı] *{ağız} is.* Marangozların ağaç yontmakta kullandıkları yassı balta. [DS]

oturcak, -ğı [otur-a-cak] *{ağız} is.* Oturak; iskemle. [DS]

oturga, [otur-ga] *is.* **1.** *anat.* Kalçanın arka alt kısmında bulunan ve kalçayı oluşturan üç kemikten biri. **2.** *{ağız}* Kesilen ağacın yerde kalan bölümü. [DS] **3.** *{ağız}* Oturak; iskemle. [DS]

oturgaç[1], **-cı** [otur-gaç] *{ağız} is.* Dip. [DS]

oturgaç[2], **-cı** [otur-gaç] *{ağız} is.* Tabure. [DS]

oturgan, [otur-ġan اترغن] *sf.* **1.** *{ağız}* Oturan. [DS] **2.** *{eAT}* İkamet eden; sakin; mütemekkin.

oturgeç, -ci [otur-gaç] *{ağız} is.* → oturgaç. [DS]

oturgiç, -ci [otur-giç] *{ağız} is.* → oturgaç. [DS]

oturgun[1], [otur-gun] *{ağız} sf.* Olgun; ağırbaşlı. [DS]

oturgun[2], [otur-gun] *{ağız} sf.* **1.** Sağlam yapılı. **2.** Sık dokunmuş. **3.** (Tarla, toprak için) çok yağmur yüzünden sıkışıp katılaşmış; sert. [DS]

oturgun[3], [otur-gun] *{ağız} is.* Süt kesiği. [DS]

oturğan, [otur-ğan] *{ağız} sf.* → oturgun[1]. [DS]

oturkıç, -cı [otur-gıç] *{ağız} is.* Tahtadan yapılmış arkalıksız iskemle. [DS]

oturma[1], [otur-ma] *is.* **1.** Oturmak eylemi ve durumu. **2.** Kısa süreli konukluk. **3.** Bir binada kullanılan gereçlerin ağırlıkları dolayısıyla yere uyguladıkları çökme etkisi. **4.** Bir uzay aracının fırlatma yörüngesinden bir gök cismi yörüngesine geçmesi anı. **5.** *dnz.* Bir geminin yeter derinlikte su bulunmayan yerde dibe dokunma sebebiyle yüzemez duruma gelmesi. 🗗 **oturma belgesi,** *Türkiye'de bir aydan fazla kalacak olan yabancıların almak zorunda oldukları belge; ikamet tezkeresi.*|| **oturma grevi,** *İşçilerin belli bir isteklerinin kabulünü sağlamak amacıyla iş yerinden ayrılmama ve iş yapmama biçiminde geçekleştirdikleri toplu eylem.*|| **oturma hakkı,** *huk. Bir bina veya onun bir bölümünde oturma yetkisi sağlayan ayni hak; sükna hakkı.*|| **oturma mahalli,** *dnz. Teknelerde yolcuların oturması için ayrılmış özel bölüm.*|| **oturma mobilyası,** *Kişinin rahat oturmasını sağlamak amacıyla yapılmış oturma yüzeyi esnek ya da esnek olmayan mobilya.*|| **oturma odası,** *Büyük ve çok odalı evlerde ev halkının oturması için ayrılmış oda.*|| **oturmaya gitmek,** *Birkaç saatliğine konukluğa gitmek.*|| **oturma yeri,** *Genç evlilerin baba veya ana evi ile ilişkili olarak değerlendirilen ikamet yerleri.*

oturma[2], [otur-ma] *{ağız} is.* **1.** Çarşamba günü kız evinde yapılan tören. **2.** Gelin elbisesinin dikileceği gün. [DS]

oturmacı, [otur-ma-cı] *{ağız} is.* Gece oturmasına gelen konuk. [DS]

oturmak, [ol-ğur-mak / ol-ur-mak / ol-tur-mak > otur-mak اوترمق] *gçsz. f. [-ur]* **1.** *{eAT}* Sakinleşmek; sükûnet bulmak; durulmak. **2.** Vücudun belden yukarısı dik kalacak biçimde ayaklarını kıvırarak kaba etleri üzerine yerleşmek. *{ağız] (aynı)* [DK] [Bahşayiş] **3.** Bu biçimde yerleştiği yerde kalmak. **4.** Ayakta durmayarak oturma durumu almak. **5.** Bir temel, bir altlık vb. üzerine kurulmuş, yerleştirilmiş olmak. *Bu Cumhuriyet sağlam temeller üzerine oturur.* **6.** (Kapak, tıpa, parça, ek vb. için) yerine iyice yerleşmek; aralık veya fazlalık bırakmadan girmek; uygun gelmek; uymak. **7.** (Kişiler için) bir yerde sürekli olarak kalmak; ikamet etmek. **8.** Hiçbir iş yapmadan zaman geçirmek; boş durmak; bir işte çalışmamak. **9.** Bir kimse ile birlikte veya yalnız yaşamak; ömür sürmek. **10.** (Yapı veya toprak için) ağırlık etkisi ile çökmek. **11.** (Sıvı içindeki tortu için) dipte birikmek; dibe çökmek; süzülmek. **12.** (Yemek, yazmak, dikiş makinesi, tezgâh gibi başına oturularak yapılan işler için) bir işi yapmak üzere olmak; işe başlamak. **13.** Belli bir fiyata mal olmak. *Bu son arıza yüz elli milyona oturdu.* **14.** Toplum tarafından benimsenmek; yerleşmek; kökleşmek. *Batı örneği demokrasi bizde biraz daha geç oturacağa benziyor.* **15.** (Süreli yayın için) baskı sayısı belirtilen sayıda dengelenmek. **16.** (Yönetici için) belirtilen makama, mevkie geçmek; yer almak. **17.** (Uzay aracı için) belirtilen yörüngeye yerleştirilmiş olmak; o yörüngede dönmek. **18.** (Yürek için) işlemek. **19.** Herhangi bir durumda belli bir süre kalmak. *Dinleyici olmakla beraber o susup oturamaz.* 🗗 **oturacak yér,** *{eT} Oturma organı; makat; kıç; kalça.* [Bahşayiş]|| **oturdugı yér,** *{eT}* → oturacak yer. [Bahşayiş]|| **oturduğu ahır sekisi, çağırdığı İstanbul türküsü,** *{ağız} Kendi durumuna uygun düşmeyen isteklerde bulunanları nitelemek için söylenir.*|| **oturmağa gitmek,** *Bir kimseyi ziyaret etmek; konuğu olmak.*|| **oturmuş turmuş,** *{eAT} Çok şeyler yaşamış, görmüş; çok düşüp kalkmış.*|| (bir şeyle) **oturup kalkmak,** *Davranışlarını ona göre ayarlamak; ona göre hareket etmek.*|| **oturup turmak,** *{eAT} Yakınlık kurmak; tanışıklık etmek; ülfet etmek.*|| (bir) **oturuşta,** *Bir şeyin bir defada çok fazla yapıldığını belirtir.*

oturmakçı, [otur-mak-çı] *{ağız} is.* Konuk. [DS]

oturmalık, [otur-ma-lık] *is. inş.* Su basmanı; oturma duvarı.

oturmuş, [otur-muş] *sf.* **1.** Yerine yerleşmiş; yerleşik; yerleşmiş. **2.** Kendinden bekleneni sağlamaya başlamış; uyumlu; güçlenmiş.

oturmuşluk,-ğu [otur-muş-luk] *is.* **1.** Oturmuş olma durumu. **2.** Ağırbaşlılık; oturaklılık. **3.** *mecaz.* Benimsenmiş, yerleşmiş olma durumu.

oturtma[1], [otur-t-ma] *is.* **1.** Oturtmak eylemi. **2.** Altından bir kuyum üzerine yerleştirilmiş büyük elmas veya değerli taş. **3.** Yuvarlak dilimler halinde doğranmış patlıcan, kabak, patates gibi sebzeler yağda kızartıldıktan sonra üzerine kavrulmuş kıyma, soğan ve domatesle hazırlanmış iç konularak fırında pişirilen bir yemek. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** *{ağız}* Kol gibi bükülmüş yufkaları tepsiye dizerek yapılan bir tür tatlı.[DS] **5.** *müz.* İnsan sesini eğitimden geçirerek doğal perdesinde dengeleştirme.

oturtma[2], [otur-t-ma] *{ağız} is. folk.* Düğün günü yalnız erkeklerin yaptığı bir toplantı. [DS]

oturtma[3], [otur-t-ma] *{ağız} is.* Kıldan yapılmış kilim. [DS]

oturtma[4], [otur-t-ma] *{ağız} is.* Harınan yerindeki ekin demetleri yığını.[DS]

oturtma[5], [otur-t-ma] *{ağız} is.* Düz bir zemin üzerine oturması gereken eşyanın tabanı; dip. [DS]

oturtma[6], [otur-t-ma] *{ağız} is.* Bir erkekle nikâhsız yaşayan kadın.[DS]

oturtmaç, [otur-t-maç] *{ağız} is.* Kovalanan tavşanın, kendisini kovalayan köpeği aldatmak için birdenbire durarak köpeği öne geçirmesi. [DS]

oturtmak, [otur-t-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Oturmak işini yaptırmak; oturmasını sağlamak. **2.** Herhangi bir şeyi yerine yerleştirmek; kondurmak; koymak; yapmak. **3.** *argo.* Vurmak; indirmek.

oturtmalık,-ğı [otur-t-ma-lık] *is. mim.* **1.** Yapının toprak dışında kalan ve bir metre kadar yükseklikte, üstüne gelen duvardan birkaç cm. kadar taşan ve duvar boyunca dolanan çıkıntılı temel duvarı. **2.** Söve pervazını taşıyan, süpürgelik yüksekliğinde küçük ahşap parça. **3.** Mobilyalarda dışarı çıkıntı yapan ayak.

oturtulma, [otur-t-ul-ma] *is.* Oturtulmak eylemi ve durumu.

oturtulmak, [otur-t-ul-mak] *edil. f. [-ur]* Oturtmak eylemi yapılmak; oturmak eylemi birine yaptırılmış olmak.

oturucu, [otur-ucu] *{ağız} is.* Konuk. [DS]

oturudüşmek, [otur-mak+düş-mek]*{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Oturup kalmak; otura düşmek; otura kalmak. **2.** (Kız için) kocaya kaçmak. [DS]

oturug, [utur-mak *(kesmek; biçmek)* > utur-uġ] *{eT} is.* Ada. [EUTS]

oturuh, [otur-uk] *{ağız} is.* Oturak; kıç; makat. ◻ **oturuh üstü olmak,** *{ağız} Çömelmek.* [DS]

oturuk, -ğu [otur-mak > otur-uk] *{ağız} is.* Gazino; kahvehane. [DS]

oturulma, [otur-ul-ma] *is.* Oturulmak eylemi ve durumu.

oturulmak, [otur-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Biri tarafından oturma işi yapılmak. **2.** Dik duracak biçimde yerleşilmek. **3.** Hiçbir iş yapmadan durulmak. **4.** Biriyle aynı yerde yaşanmak. **5.** Bir işe, eyleme başlanmış olmak.

oturum[1], [otur-um] *is.* **1.** Oturmak eylemi. **2.** Bir kurul veya meclisin bir konuyu görüşüp karara bağlamak üzere yaptığı toplantı; celse *(1935).* **3.** *huk.* Yargılama için mahkemenin tarafların ve tanıkların hazır bulunmasını isteyerek önceden belirlemiş olduğu yargılama birleşimi; celse. **4.** Yasama meclisinin her birleşimi. ◻ **oturum açmak,** *Gündemdeki konuları görüşmeye başlamak; celseyi açmak.*|| **oturum etmek,** *{ağız} Bir iş için toplanıp konuşmak.* [DS]

oturum[2], [otur-um] *{ağız} is.* **1.** Harman yerindeki ekin demeti yığını. **2.** Yığın; öbek. [DS]

oturum[3], [otur-um] *{ağız} is.* Sürek avında avcıların bekledikleri yer. [DS]

oturum[4], [otur-um] *{ağız} is.* Eşyanın yere basan kısmı; dip. [DS]

oturumluk, -ğu [otur-um-luk] *{ağız} sf.* (Yer için) bir kişi oturacak kadar olan; bir kişinin oturabileceği kadar. [DS]

oturuş, [otur-uş] *is.* Oturmak eylemi ve biçimi.

otoroşgun, [otur-uş-gun] *{ağız} sf.* → oturuşkun. [DS]

oturuşkun, [otur-uş-kun] *{ağız} sf.* Olgun; ağırbaşlı. [DS]

oturuşma, [otur-uş-ma] *is.* Oturuşmak eylemi.

oturuşmak, [otur-uş-mak اوتورشمق] *işteş. f. [-ur]* **1.** Birlikte oturmak. **2.** *dönşl. f.* Hızı kesilmek; yatışmak; sakinleşmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** *{eAT} {ağız}* Oturmak; yerleşmek. [DS] **4.** *{eAT}* Sakinleşmek; durulmak.

oturuşturmak, [otur-uş-tur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Yatıştırmak. [DS]

otuz, [ottuz > otuz] *is.* **1.** Üç kere ona eşit yirmi dokuzdan sonra gelen tam sayı. **2.** Bu sayıyı gösteren rakam; 30; XXX. *{eT} (aynı)* [EUTS] [ETY] [Gabain] [Tekin] **3.** Teniste bir tarafın kazandığı ikinci sayı. **4.** *sf.* Sayısı yirmi dokuzdan bir fazla veya üç kere ona eşit olan. ◻ **otuz artıkı sekiz,** *{eT} Otuz sekiz.*|| **otuz beşlik,** *1. İçinde bir sıvıdan 0.350 l bulunan şişe. 2. Küçük rakı.*|| **otuz bir,** *Elli ikilik bir deste kâğıtla oynanan ve eldeki kâğıtlarla otuz bir sayısını bulmaya dayanan bir iskambil oyunu.*| **otuz bir çekmek,** *(Erkek için) kendi kendine cinsel tatminde bulunmak.*|| **otuz iki dişe trampet çaldırmak,** *(Su, gazoz vb. için) dişleri sızlatacak kadar soğuk olmak.*|| **otuz iki farz,** *Öğrenme kolaylığı olması için Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde düzenlenmiş Müslümanlıkta inanç ve ibadetlerle ilgili başlıca kuralların tümü.*|| **otuz ikilik,** *müz. (Nota için) bir birliğin otuz ikide birine eşdeğer olan.*| **otuz ikilik es,** *müz. Birlik esin otuz ikide biri kadar süresi olan es.*|| **otuz saniye kuralı,** *Basketbolde, bir takımın topa sahip olduğu andan itibaren otuz saniye içinde basket girişiminde bulunması zorunluluğu.*

otuzar, [otuz-ar] *sf.* **1.** Otuz sayısının üleştirme biçimi. *{eT} (aynı)* [EUTS] **2.** Her defasında otuz tanesi bir arada olan. **3.** Her birine otuz tane düşen.

otuzbaşı, [otuz+baş-ı] *is. tar.* İmparatorluk döneminde topçu ocağı olan Humbaracı ocağının subaylarına verilen ad.

otuzluk, -ğu [otuz-luk] *is.* **1.** Yaşı otuz civarında olan. **2.** İçinde otuz tane birim bulunan; otuzu bir arada bulunan. **3.** Otuz lira değerinde olan.

otuzuncu, [otuz-uncu] *sf.* **1.** Otuz sayısının sıra sıfatı. **2.** Sırası otuz sayısı ile belirlenmiş bulunan; sırası yirmi dokuzuncudan sonra gelen.

out-put, [İng. out put *(verim)*] *is.* Çıktı.

ov, [? ov / Far. āb] *{ağız} is.* Su. [DS]

ova, [owā > ova] *is.* Çoğunlukla akarsuların aşağı yataklarında görülen, çevredeki coğrafî şekillere göre aşağılarda ya da çukurda kalan, akarsuların yüzeyden aktığı, eğimi az, çoğunlukla alüvyondan oluşmuş, verimli, geniş düzlük; yazı. ◻ **ovaya gitmek,** *{ağız} Kıra gitmek; kıra çıkmak.* [DS]

oval, -li [Lat. ovum *(yumurta)* > Fr. ovale] *sf.* **1.** Yumurta biçiminde; yumurtamsı; söbe; beyzi. **2.** *mat.* (Eğri için) kapalı, dışbükey, uzunca ve elips gibi iki simetri ekseni olan. **3.** (Düzlem yüzey için) bu şekilde sınırlanan. **4.** *is. mat.* Dört çember yayını birleştirmek suretiyle elde edilen ve elipse benzeyen kapalı eğri. **5.** *{ağız}* Ayakkabı kalıbının, ayakkabıyı germekte kullanılan bir parçası. [DS] **oval çukur,** *anat. Kalbin sağ kulakçık tarafında kulakçıklar arası bölmede bulunan çukurluk.* || **oval eğe,** *Testere bilemekte kullanılan oval kesitli eğe.*

ovala, [? ovala] *{ağız} is.* Olta. [DS]

ovalak, -ğı [oğlak / ovalak] *{ağız} is.* Oğlak. [DS]

ovalama, [ov-a-la-ma] *is.* **1.** Ovalamak eylemi. **2.** *{ağız}* Eritilmiş yağa ekmek doğrayarak yapılan bir yemek. [DS]

ovalamaç, -cı [ovala-ma + aş] *{ağız} is.* Ovalama. [DS]

ovalamak, [uv-mak *(ufalamak)* > uv-a-la-mak > oğ-a-la-mak / ov-a-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Ellerini birbirine veya bir şeye sürtmek; tekrar tekrar ovmak; el ovuşturmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Bir şeyi elleri arasına alarak ufalamak; ezmek; ufak parçalara ayırmak; parçalamak; bölmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** Sertçe ovmak. **4.** *{ağız}* Mısır türü bitkilerin tanelerini elle çıkarmak. [DS]

ovalanma, [ov-a-la-n-ma] *is.* **1.** Ovalanmak eylemi. **2.** Ezilerek ufalanma.

ovalanmak[1], [ov-a-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Biri tarafından, kendisine ovmak eylemi uygulanmak; ovalamak işi yapılmak. **2.** Ezilerek ufalanmak. **3.** *dönşl. f.* Kendi kendini ovalamak.

ovalanmak[2], [ova-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Ova sahibi olmak; ovası olmak.

ovalatma, [ov-a-la-t-ma] *is.* Ovalatmak eylemi.

ovalatmak, [ov-a-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Birine ovalama işini yaptırmak; ovdurmak. *{ağız} (aynı)* [DS]

ovalı, [ova-lı] *sf.* **1.** Ovası olan. **2.** Belirtilen nitelikte ovaya sahip olan. **3.** Ovada kurulmuş köy veya kentten olan; ova halkından olan; ovada yaşayan. **4.** *{ağız}* Başka yerden gelip, geçici olarak bir yerde oturan ve ufak tefek işler yapan kadın. [DS] **ovalı pazarı,** *{ağız} Sebze ve meyve satılan pazar.* [DS]

ovalık,-ğı [ova-lık] *is.* **1.** Ova olma durumu. **2.** Ova durumunda olan. **3.** *sf.* Ova olan; ovalarla kaplı olan.

ovamaç, [ov-ma+aş] *{ağız} is.* **1.** Süt ve yumurta karışımına yufka ovalamak suretiyle yapılan bir yemek. **2.** Yufkayı yağda kızartarak yapılan bir yemek. [DS]

ovandere, [Yun. vukendri] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

ovanmak, [ova-n-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Gelmek. [DS]

ovarit, [Fr. ovarite] *is. tıp.* Yumurtalık iltihabı.

ovarmak, [oñ-ar-mak > ovar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Tamir etmek. **2.** Düzeltmek. [DS]

ovart, [oñart / ovart] *{ağız} is.* Kumaşın kullanılacak yüzü. [DS]

ovartmak, [onart-mak / ovart-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Yaptırmak; düzelttirmek.[DS]

ovaryum, [Lat. ovarium] *is. anat.* Yumurtalık.

ovasız, [ova-sız] *sf.* Ovası bulunmayan.

ovaşmak, [uġ-uş-mak > uy-uş-mak > ova-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (El ve ayak için) uyuşmak. [DS]

ovat, [? ovat] *{ağız} is.* Ocak ayı. [DS]

ovatlamak, [oñ-at-la-mak / ovat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Düzeltmek; her şeyi yerine yerleştirmek. [DS]

ovaz, [? ovaz] *{ağız} is.* Üvez. [DS]

ovcalamak, [oġ-mak > oğ-ca-la-mak / ov-ca-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir şeyi avcuna alarak sıkıp ezmek; ovalamak; ufalamak. [DS]

ovçu, [av-cı / ov-çu / oy-cu] *{ağız} is.* Avcı. [DS]

ovdurma, [ov-dur-ma] *is.* Ovdurmak eylemi.

ovdurmak, [ov-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* Ovmak işini birine yaptırmak.

ovdurtma, [ov-dur-t-ma] *is.* Ovdurtmak eylemi.

ovdurtmak, [ov-dur-t-mak] *gçl. f. [-ur]* Ovdurmak eylemini bir başkasına yaptırtmak; üçüncü bir kişiye ikinci bir kişi aracılığıyla ovmak eylemini yaptırmak; bir şeyi ovmak işini bir kişi aracılığıyla bir başkasına yaptırmak.

overe, [öreke] *{ağız} is.* Yün eğirme aracı. [DS]

overlok, -ğu [İng. over *(üst)* + lock *(kilitleme)*] *is.* Kesilecek kumaşları üst üste koyup kilitleme işlemi.

ovha, [ovha] *{ağız} ünl.* Sığır kovalama ünlemi. [DS]

ovkalamak, [uv-mak > ov-ka-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir şeyi eli ile sıkarak buruşturmak; kırıştırmak. [DS]

ovkulamak, [uv-mak > ov-ka-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ufaklamak. [DS]

ovkünmek, [öy-kün-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Birinin yaptıklarını tekrarlayarak eğlenmek; yansılamak. [DS]

ovma, [ov-ma] *is.* **1.** Ovma eylemi. **2.** Bir ilacı bedenin bir bölümüne sürdükten sonra el ile ovarak yedirmek işi. **3.** *{ağız}* Deve hamuru. [DS]

ovmaç, [ov-ma + aş اوماچ] *is.* **1.** Ekmek ya da hamuru küçük kırıntılar hâline getirdikten sonra yağ, peynir ve yumurta ilave edilerek yapılan bir yemek. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Un çorbası. **3.** Taze tarhana çorbası. **4.** *{eT}* Sıcak ekmek, bal ve tereyağı ile yapılan bir tür gömbe. [Bahşayiş] **5.** *{ağız}* Ovalama. [DS] **6.** *{eAT}* İçine, ekmek, peynir, soğan ve kimi zaman da yağ, pekmez konup yoğrularak yapılan bir yemek.

ovmak, [uv-mak *(ufalamak)* > oğ-mak / ov-mak اوﻗ] *gçl. f. [-ar]* **1.** *{eAT}* Okşamak. **2.** Elini bir şey üzerinde bastırarak sürtmek; ovuşturmak. *{eT}* **3.** Eli ile bedeninin bir bölümü üzerinde bastırarak yinelenen hareketlerle gezdirmek suretiyle dokuyu yumuşatmak veya bir ilacı yedirmek. **4.** Bir şeyi parlatmak, temizlemek için temizleyici bir malzeme ile bastırarak sürtmek. **5.** *{eT}* Ufalamak. [KB]

ovogon,[Yun. oon *(yumurta)* gone *(döl)* > Fr. oogone] *is. biy.* Alg, mantar gibi bitkilerde dişi cinslik hücresi. 🗗 **ovogon dağarcığı,** *Çiçeksiz bitkilerin çoğunda dişi hücreyi barındıran boşluk.*

ovolit, [Fr. oolithe] *is.* İç içe mineral kabuklardan oluşmuş balık yumurtası biçiminde kalker.

ovonk, [? ovonk] *{ağız} is.* Ot, yaprak vb. şeyleri kaynatarak yapılan bir tür hayvan yemi. [DS]

ovrug, [oğur-mak > oğ(u)r-uğ] *{eT} is.* → ogrug. [DLT]

ovuk, [oḏ-uk / oy-uk > ovuk] *{eT} is.* Oyulmuş veya kazılmış yer; oyluk. [Bahşayiş]

ovul, [oğul] *{ağız} is.* Erkek çocuk. [DS]

ovulma, [ov-ul-ma] *is.* Ovulmak eylemi ve durumu.

ovulmak, [ov-ul-mak] *edil f. [-ur]* Ovmak eylemi yapılmak; üzerinde ovmak eylemi uygulanmak.

ovundu, [ov-mak > ov-un-du اووﻧدى] *{eAT} is.* Ovmak ile çıkan, temizlenen şey.

ovundurma, [ov-un-dur-ma] *{ağız} is.* Ermenilerin üç gün, üç gece süren oruçları. [DS]

ovundurmak, [oğ-un-dur-mak / ov-un-dur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Ovalamak; ovuşturmak. [DS]

ovundurum, [oğul ? > ov-un-dur-um] *{ağız} is.* **1.** Ekinin dipten gelen sürgünü; filiz. **2.** Yaş çam odunu. [DS]

ovunma, [ov-un-ma] *is.* Ovunmak eylemi ve durumu.

ovunmak[1], [uğ-un-mak > ovun-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* **1.** Bayılır gibi olmak; bayılmak. **2.** (Topaç için) hızlı dönme sonucu bir noktada dönüşünü sürdürmek. [DS]

ovunmak[2], [ov-un-mak] *dönşl. f. [-ur]* Kendi kendini ovmak; kendi bedenini ovmak.

ovunmak[3], [uv-mak > uv-un-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Ovuşturmak. [DLT]

ovunmak[4], [uğ-un-mak > uğunmak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* (Yağ için) erime sonucu dumanı kesilmek; cızırtısı bitmek. [DS]

ovusuz, [ovu-suz] *{eT} sf.* Terbiyesiz; utanmaz. [EUTS]

ovuşturma, [ov-uş-tur-ma] *is.* Ovuşturmak eylemi.

ovuşturmak, [ov-uş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Bir şeyi hafifçe bastırarak başka bir şeyin üzerinden geçirmek. **2.** Ellerini birbirine sürtmek.

ovuşturulma, [ov-uş-tur-ul-ma] *is.* Ovuşturulmak eylemi.

ovuşturulmak, [ov-uş-tur-ul-mak] *edil. f. [-ur]* Ovuşturmak eylemi yapılmak.

ovut, [ovu-t] *{eT} is.* Edep yeri; utanma. [EUTS]

ovutlug, [ovu-t-luġ] *{eT} is.* **1.** Haya. [EUTS] **2.** *sf.* Utlu; utangaç; hayalı; ahlaklı. [EUTS]

ovutsuz, [ovu-t-suz / ovu-suz] *{eT} sf.* Terbiyesiz; utanmaz. [EUTS]

ovvah, [Far. eyvāh] *{ağız} ünl.* **1.** Eyvah. **2.** At ve eşek çağırma ünlemi. [DS]

ovve, [ovve] *{ağız} ünl.* Deve durdurma ve çağırma ünlemi. [DS]

oy[1], [Kazan T. oy *(düşünce)* اوى] *is.* **1.** Görüş; düşünce. *{eAT} (aynı)* **2.** Bir kurul veya kuruluşun üyeleri tarafından bir tercih veya görüşün anlatımı. **3.** Seçim, halk oylaması vb. durumlarda söz, yazı ya da belirli işaretlerle tercihini belirtme *(1935).* **4.** Bu tercihi yansıtan pusula ya da hareket; rey. **5.** *huk.* Belli bir düşünce ve kanaate sahip olma ve bunu belli şekilde ifade etme; bu düşünce ve kanaatin sonucu olarak önceden belirlenmiş biçimlerle kişi, kuruluş ya da öneriler hakkında seçimini yapma. 🗗 **oya koymak,** *Bir konuda oylama yoluyla ilgililerin görüşünü almak.*|| **oy avcılığı,** *Seçim propagandaları sırasında bir parti veya grubun boş vaatlerle oy sayısını arttırmaya çalışması.*|| **oy ayrımı,** *Oylama sona erdikten sonra partilerin, kişilerin, grupların aldıkları oyları belirleyebilmek için yapılan döküm.*|| **oy birliği,** *huk. Oylamaya katılanlardan hepsinin aynı yönde oy kullanması durumu.*|| **oy birliği ile,** *huk. Oylamaya katılanların hepsini aynı yönde birleşerek.*|| **oy çokluğu,** *huk. Oylamaya katılanlardanen azından yarıdan bir fazlasının aynı yönde oy kullanması durumu.*|| **oy genişlemesi,** *huk. Yurttaşların yalnız sandık başında değil, her zaman yönetenleri denetleyebilmesi, düşüncelerini demokratik yollarla ifade ederek siyasi iktidarı etkileyebilmesi.*|| **oy hakkı,** *huk. Kişilere tanınan oy verme yetkisi.*|| **oy pusulası,** *Rengi, üzerindeki şekil vb. ile kullanan seçmenin tercihini belirten kâğıt parçası.*|| **oy sandığı,** *Seçimlerde kullanılan oyların kapalı zarf içinde, içine atıldığı mühürlü sandık.*|| **oy toplamak,** *huk. Yeteri kadar oy almak.*|| **oy verme hakkı,** *huk. Seçmen olabilmek için yasada belirlenen vatandaşların temsilcilerini belirleyebilme hakkı.*|| **oy vermek,** *1. Seçim veya oylamaya esas konudaki seçimini yapmak. 2. Seçim sandığına oy kâğıdını atmak. 3. {eAT} Cevap vermek; ses vermek. 4. {eAT} Emre itaat etmek. 5. {eAT} Bahsetmek; dem vurmak.*

oy[2], [öy] *(o:y) {eT} is.* **1.** Boru. [Gabain] **2.** Kamış; saz. [EUTS]

oy[3], [öy] *(o:y) {eT} is.* Yerdeki oyukluk; çukurluk; oyuk; çukur; delik. [EUTS] [DLT] [Gabain] [KB] 🗗 **oy obuz,** *Basık düz yer.* [DLT]|| **oy obuzluk yér,**

Sarp; engebeli yer. [DLT]|| **oy opuzluk yér,** *Sarp; engebeli yer.* [DLT]

oy[4], [ōy] *(o:y) {eT} sf.* (At donu için) yağız; koyu. 🗗 **oy at,** *Yağız at.* [DLT

oya[1], [Yun. uia / ovia] *(o'ya) is.* **1.** İğne, çatallı iğne, tığ gibi araçlarla ince iplikten örülen ve çoğunlukla kenar süsü olarak mendil, yemeni, çevre gibi eşyalarda kullanılan bir tür ince dantel. **2.** *müz.* Bir gerçek notadan sonra duyulan ve ona yeniden dönmeye zorlayan bir alt ya da üst ses. **3.** *{ağız}* Kenarları süslü küçük mendil; oyalı mendil. [DS] 🗗 **oya çiçeği,** *bot. Ağustostan ekime kadar salkım halinde koyu menekşe veya pembe çiçekler açan bir süs ağaççığı, (Lagerstroemia indica).*|| **oya gibi,** *İnce, zarif süslü.*

oya[2], [oy-a] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) elinden iş çıkmayan; işini geç yapan; iş yaparken oyalanan; tembel; dalgacı. **2.** (İş için) emeği karşılamayan. [DS]

oya[3], [oy-a] *{ağız} sf.* (Sığır, davar için) sürüden ayrılarak başka yerlerde otladığı için geriden gelen; geç gelen. [DS]

oya[4], [o+yan-a > oyā] *(oya:) {ağız} zf.* O yöne; o yana; o tarafa. [DS]

oyacak, -ğı [oy-mak > oy-acak] *{ağız} is.* Patlıcan, kabak oymaya yarayan araç. [DS]

oyacı, [oya-cı] *is.* Oya yapan veya satan kimse.

oyacılık, -ğı [oya-cı-lık] *is.* Oya yapma ve satma işi; oyacının işi ve ınesleği.

oyagmak, [uya-k-mak / oya-k-mak اويقمق] *{eAT} gçsz. f. [-ır]* (Yıldız vb. için) batmak; gurup etmek.

oyak[1], **-ğı** [oy-mak > oy-ak] *{ağız} is.* Yerdeki küçüklü büyüklü çukurlar; oyuk. [DS]

oyak[2], **-ğı** [oy-mak > oy-ak] *{ağız} is.* Oyulmaya uygun, yumuşak toprak. [DS]

oyalama, [oya-la-ma] *is.* **1.** Oyalamak eylemi. **2.** Dikkati dağıtarak ya da başka bir şey üzerine çekerek vakit geçirtmek. **3.** *{ağız}* Uğraş; çaba. [DS]

oyalamak, [oya-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Yapılması gereken asıl işten başka bir şey üzerine dikkati çekerek veya onlarla ilgilenmesini sağlayarak vakit kaybettirmek; hile ve oyunlarla eyleme geçmesini engellemek. **2.** *as.* Zaman kazanmak amacıyla düşmanı başka hedeflere yöneltmek. **3.** Bir kimsenin ilgisini dert edindiği konudan başka yerlere çekerek sıkıntılarını bir süre unutturmak; avutmak. **4.** Bir kimseye hoşça vakit geçirtmek; eğlendirmek. **5.** Çeşitli yollarla birinin zamanını almak.

oyalamak, [oya-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir şeyin çevresine oya yapmak veya oya geçirmek; oya ile süslemek.

oyalandırma, [oya-la-n-dır-ma] *is.* Oyalandırmak eylemi.

oyalandırmak, [oya-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Oyalanmasına yol açmak; oyalanmasını sağlamak.

oyalanma, [oya-la-n-ma] *is.* Oyalanmak eylemi ve durumu.

oyalanmak[1], [oya-la-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** (Mendil, çevre, yemeni vb. için) oya yapılmak; oya geçirilmek; oya ile süslenmek. **2.** *dönşl. f.* Oya sahibi olmak, oya edinmek.

oyalanmak[1], [oy-a-la-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** Birisi tarafından zaman kaybetmesi sağlanmak. **2.** *dönşl. f.* Asıl yapması gereken işten başka bir şey yaparak veya gereksiz şeylerle uğraşarak zaman kaybetmek; işi ağırdan almak. **3.** Bir şeylerle zaman kaybetmek; eğlenmek; hoşça vakit geçirmek.

oyalantı, [oy-a-la-n-tı] *is.* Oyalanmak için yapılan şey; hobi.

oyalayıcı, [oy-a-la-y-ıcı] *sf.* **1.** Hoşça vakit geçirten, eğlendiren. **2.** Meşgul eden; zaman kaybettiren. **3.** *tıp.* Bir hastalığın nedenlerinden ziyade belirtileri üzerine yönelen tedavi; palyatif.

oyalı, [oy-a-lı] *sf.* Kenarlarına oya geçirilmiş ya da oya işlenmiş olan; oyası olan.

oyalmak[1], [*eT.* uvut / uut *(ayıp)* > oya-l-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Utanmak. [DS]

oyalmak[2], [eyü+ol-mak > oyal-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İyileşmeye yüz tutmak. [DS]

oyan, [*oḏ-mak > oy-an / uy-an اويان] *{eAT} {ağız} is.* **1.** Atın dizgini; gem; yular. [DK] [DS] **2.** *{ağız}* Zincir. [DS] 🗗 **oyan urmak,** *Dizgin takmak; gem vurmak.* [DK]

oyandırmak, [oḏ-ġan-dır-mak >oyan-dır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Uyandırmak. [DS]

oyanık, [uyan-ık > oyanıḳ] *{ağız} sf.* Uyanık. [DS]

oyanlamak, [oyan-la-mak / uyan-la-mak اويانلمق] *{eAT} gçl. f. [-r]* (Hayvan için) gem vurmak.

oyanmak[1], [*oḏ-ınak > oḏ-un-mak / *oḏ-ġan-mak] *{eT} {eAT} {ağız} dönşl. f. [-ır]* Uyanmak. [DK] [DS]

oyanmak[2], [oya-n-mak - uya-n-mak اويانمق] *{eAT} dönşl. f. [-ır]* (Işık için) parlamak; yanmak.

oyanta, [uy-mak > oy-an-ta] *{ağız} sf.* **1.** (İnsan ve hayvan için) topluluğa uymayan; başkalarına uymayan. **2.** *is.* Sürüden ayrıldıktan sonra orada burada otlayıp arkadan gelen davar veya sığır. [DS]

oyarmak, [*oḏ-mak > oy-ar-mak] *{eAT} gçl. f. [-ır]* Uyarmak. [DK]

oyasa, [oya-sı ?] *{ağız} sf.* İş yapmak istemeyen; oyalanan; tembel. [DS]

oyat, [uvut / uut > oyat / uyat اوياد] *{eAT} {ağız} sf.* Utangaç. [DS]

oyatlık, -ğı [oyat-lık اوياداق] *{eAT} is.* Utanma; mahcubiyet; ınapcupluk.

oyaz, [üvez / oyaz] *{ağız} is.* Davar sineği. [DS]

oycu, [av-cı > oycu / oyçu] *{ağız} is.* Avcı. [DS]

oycu, [oy-cu] *sf.* Oy alabilmek için her yolu deneyen; oy avcısı.

oyculuk, -ğu [oy-cu-luk] *is.* Oy alabilmek uğruna her yolu deneme işi.

oyçu, [av-cı] *{ağız} is.* Avcı. [DS]

oydaş[1], [oy-daş] *sf.* Başkası ile aynı görüşte olan; aynı görüşü paylaşan; hemfikir; düşündeş.

oydaş[2], [ay-daş > oydaş] *{ağız} is.* Yürüyemeyen çocuk. [DS]

oydurma, [oy-dur-ma] *is.* Oydurmak eylemi.

oydurmak, [oy-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* Oyulmasını sağlamak; oymak eylemini yaptırmak.

oygalamak, [oyga-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* → oyulgamak. [DS]

oygana, [oyga-n-a] *{ağız} is.* Kabarma. [DS]

oyganmak, [*oḏ-mak > oḏ-un-mak / *oḏ-ġan-mak / ozan-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* → odunmak.

oygatmak, [*oḏ-mak *oḏ-ġa-t-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* → oygurmak.

oygu, [oy-mak > oy-gu] *{ağız} is.* **1.** Tahta kaşık oymakta kullanılan bir tür ucu eğri bıçak. **2.** Kabak, patlıcan oymakta kullanılan alet; oyacak. **3.** Ağaç yalak. [DS]

oygurmak, [*oḏ-mak > oḏ-ġur-mak] *(o:y) {eT} gçl. f. [-ur]* Uyandırmak. [KB]

oyguş, [av+kuş-u > oyguş] *{ağız} is.* Av kuşu; avlanan kuş. [DS] 🗗 **oyguş eylemek,** *Kuş avlamak.*

oyğalamak, [oyġa-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* → oyulgamak. [DS]

oyğu, [oy-mak > oy-ġu] *{ağız} is.* Oyulmuş yer; oyuk. [DS]

oyıcı, [ōy-mak > oy-ıcı] *{eT} is.* Oyma ustası; oymacı. [Bahşayiş]

oyın, [öğün > oyın] *{ağız} is.* (Yemek için) kez; öğün. [DS]

oyk, [oyk] *{ağız} ünl.* Deve çağırma ünlemi. [DS]

oyke, [öpke / öfke > oyke] *{ağız} is.* Öfke. [DS]

oylak, -ğı [oy-ul-mak > oy(u)l-ak] *{ağız} is.* Çukur yer. [DS]

oylama, [oy-la-ma] *is.* **1.** Oylamak eylemi. **2.** Bir karar alma ya da seçim dolayısıyla bireysel ya da toplu olarak tercihin belirtilmesi. **3.** Bir mecliste, bir toplantıda görüşün açıklanma biçimi. 🗗 **oylamaya geçmek,** *Oy verme işlemine başvurmak.*|| **oylamaya koymak,** *Üzerinde tartışılan ve çözüme kavuşturulmak istenen bir şeyi ilgililerin oyuna sunmak; oy verilmesini istemek; üyelerin görüşlerini oyları ile belirtmelerini istemek; oylamak.*

oylamak[1], [oy-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir kararı, bir öneriyi oya sunmak; oya koymak; oy verdirmek; oylamadan geçirmek.

oylamak[2], [uḏ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Geçmiş bir olayı anımsamak; düşünmek. [DS]

oylanış, [oy-la-n-ış] *is.* Oylanmak eylemi veya biçimi; oya sunuş ve biçimi.

oylanma, [oy-la-n-ma] *is.* Oylanmak eylemi ve durumu.

oylanmak[1], [oy-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Oylamak eylemi yapılmak; oy verme işlemi yapılmak; oylamadan geçirilmek.

oylanmak[2], [oya-la-n-mak>oyla-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Boş yere vakit geçirmek; oyalanmak. **2.** Geçmiş bir olayı anımsamak; düşünmek. [DS]

oylaş, [oy-la-ş] *is.* Karşılıklı görüş ileri sürme; müzakere.

oylaşım, [oy-la-ş-ım] *is.* **1.** Oylaşmak eylemi; müzakere etme. **2.** *fel.* Herhangi bir konu üzerinde karara varmadan önce akıl yürüterek o konuyu inceleme.

oylaşlık, -ğı [oy-la-ş-lak] *is. fel.* Oylaş niteliğinde olan; tezekkürî.

oylaşmak[1], [oy-la-ş-mak] *işteş f. [-ır]* Bir konu ya da sorun üzerinde birden çok kişi tarafından karşılıklı görüş ileri sürmek; müzakere etmek.

oylaşmak[2], [oy-na-ş-mak > oy-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Güreşmek; boğuşmak. [DS]

oyluh, [oy-luk > oy-luḫ] *{ağız} is.* But. [DS]

oyluk[1], **-ğu** [oy-luk اویلوق / اویلق] *{eT} {eAT} is.* Bacağın kalçadan dize kadar olan kısmı; uyluk. [Bahşayiş] 🗗 **oyluk dibi,** *{eT} Kalça.* [Bahşayiş]

oyluk[2], **-ğu** [oy-luk] *{ağız} is.* Toprak. [DS]

oylum[1], [oy-(u)l-um > oylum] *sf.* **1.** İçi oyularak çukur duruma getirilmiş. **2.** İçi oyulmuş; çukur duruma getirilmiş; oyuk; çukur. **3.** *{ağız} is.* Ağaç dikilecek çukur. [DS] **4.** *mat.* Bir cismin boşlukta kapladığı yer; cismin sınırlarının belirlediği uzay parçası; hacim; cirim; *{ağız} (aynı) (1935).* [DS] **5.** Bir kabın sığası. **6.** Resimde derinlik etkisi. **7.** Mimarlıkta mekân. 🗗 **oylum oylum,** *{ağız} 1. (Yer için) çukuru çok; derin derin. 2. Yer yer. 3. Girintili çıkıntılı. 4. Kıvrım kıvrım. 5. Katmer biçiminde; oymalı.* [DS]

oylum[2], [oy-(u)l-um] *{ağız} is.* **1.** Koyak. **2.** Büklüm. **3.** Kayalık yer. **4.** Girinti çıkıntı. **5.** Çiçekbozuğu. [DS]

oylum[3], [oy-(u)l-ım] *{ağız} is.* **1.** Parça; bölüm. **2.** Arazinin bir parçası. **3.** Alan; çevre. **4.** Kalıp; biçim. [DS] 🗗 **oylum oylum,** *{ağız} Parça parça; öbek öbek.* [DS]

oylum[4], [oy-(u)l-um] *{ağız} is.* Aynı sırada olan şeyler. [DS]

oylum[5], [oy-(u)l-um] *{ağız} zf.* Topluca. [DS]

oylumlama, [oylum-la-ma] *is.* **1.** Oylumlamak eylemi; oylum verme; oylum yapma. **2.** Resim ve heykel sanatında ögelere hacim duygusu ve biçim verme işi; modelaj.

oylumlamak, [oylum-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Oylumlar yapmak; oyuklar, oymalar oluşturmak; oymalı duruma getirmek. **2.** Bir taslağa ya da ay-

rıntılı çizime bakarak uygun malzemeden model yapmak. **3.** Küçülterek modelini yapmak. **4.** Resim ve heykel sanatında ögelere hacim duygusu ve biçim vermek.

oylumlu, [oylum-lu] *sf.* **1.** Oylumu olan; hacimli. **2.** Boyutları büyük olan; çok yer kaplayan; büyük; geniş; hacimli.

oyma[1], [ōy-mak > oy-mā] *(oyma:) is.* **1.** Oymak eylemi. *{eT} (aynı)* [ETY] **2.** Oyularak yapılmış süsleme. **3.** Bakır ve başka metal levha veya ahşap üzerine oyularak yapılan gravür. **4.** Bir nesnenin üzerine önceden belirlenen şekilleri kazıma. **5.** Kumarcı. [ETY] **6.** *sf.* Oularak yapılmış olan. ◘ **oyma akıl,** *Uzun deneyimler sonunda elde edilmiş, kabul görmüş, toplumda yer etmiş öğüt.* || **oyma baskı,** *matb. Çinko, bakır ve tahta gibi malzemeler üzerine kazıma ile yapılmış resimleri kâğıda basma tekniği.* || **oyma er,** *{eT} 1. Kumarcı adam. 2. Oyma işleri yapan kimse. 3. Oyuncu.* [Gabain] || **oyma kalemi,** *Ağaç ya da maden üzerine kazıma şekiller vermek için kullanılan çok ince çapla.* || **oyma kapı,** *{eAT} Bazı büyük kapıların ortasındaki büyük kapı; enik kapı.* || **oyma kayık,** *Kalın bir kütükten içi oyularak yapılan ilkel tekne.* || **oyma makinesi,** *Kumaşın yüzeyine kabartma desen vermek için havları kırkan makine.* || **oyma tahtası,** *dnz. {ağız} Sandalın kenarındaki tahta.* [DS]

oyma[2], [oy-ma] *{ağız} is.* **1.** Duvarda eşya koymak için yapılmış kapaksız dolap veya raf. **2.** Bacaların üzerindeki karşılıklı delikler. [DS]

oyma[3], [oy-ma] *{ağız} is.* Ağaç yongası. [DS]

oyma[4], [oy-ma] *{ağız} is.* Ceket. [DS]

oyma[5], [oy-ma] *{ağız} is.* Yayık. [DS]

oyma[6], [uy-mak > uy-mā / oy-mā] *{eT} {eT} is.* Çizme yapılacak Türkmen keçesi. [DLT]

oymaca, [oy-ma-ca] *{ağız} is.* Duvar içine oyuk şeklinde yapılmış, eşya koymaya yarayan bir tür kapaksız dolap. [DS]

oymacı, [oy-ma-cı] *is.* Oyma işlerini yapan sanatçı.

oymacılık, -ğı [oy-ma-cı-lık] *is.* **1.** Oyma işleri yapma sanatı. **2.** Oymacının işi ve sanatı.

oymah, [oy-mak > oymaḫ] *{ağız} is.* **1.** Odunlukta odun yığılan bölüm. **2.** Samanlıkta saman yığılan bölüm. [DS]

oymak[1], [ōy-mak] *(o:ymak) gçl. f. [-ar]* **1.** Keskin ve sivri uçlu bir gereç ile delik, oyuk veya çukur açmak; oyuk meydana getirmek; delmek. *{eT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [ETY] **2.** Akarsu, rüzgâr, dalga vb. tarafından yeryüzünde oyuklar oluşturmak. **3.** Kumaştan, çeşitli amaçlarla bir parçayı keserek çıkarmak. **4.** Bakır, mermer vb. üzerine süs işlemek. **5.** Birini tehdit etmek amacıyla kullanılan *"oyarım seni"* sözünde geçer; zarar vermek. **6.** (Dolma vb. yapılacak sebze ve meyve için) harç ile doldurmak amacıyla içini boşaltmak. **7.** *{eT}* Yerleştirmek; sıkıştırmak. [DLT]

oymak[2], [Moğ. ayımaġ] *is.* **1.** Ulusun ayrıldığı bölümlerden her biri; büyük kavim birlikleri; cemaat; aşiret. **2.** Aynı bölgede yaşayan, birlikte göç eden, dil, din ve soyları aynı ailelerin tek yönetim altında oluşturduğu obadan büyük, boydan küçük topluluk. **3.** İzcilik kuruluşunda obadan sonra gelen birlik. **4.** *gök b.* Yıldızlar arası maddeler içinde uzanan genç ya da oluşum halinde bulunan Samanyolu'nun seyrek yıldızlar kümesi. **5.** *{ağız}* Hısım; akraba. [DS] **6.** *{ağız}* Semt; mahalle; bölge. [DS] **7.** *{ağız}* Yön. [DS] ◘ **oymak oymak,** *Top top; küme küme.*

oymak[3], [oy-mak] *{ağız} is.* Yüksük. [DS]

oymak[4], [oy-mak] *{ağız} is.* → oyma[2] (1).[DS]

oymak[5], [oy-mak] *{ağız} is.* Arazinin alçak veya çukur yeri. [DS]

oyınak[6], [ay-mak *(söylemek)* > oy-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Söze karşılık vermek; yanıtlamak. [DS]

oymak[7], [ōy-mak] *(o:ymak) {eT} gçsz. f. [-ur]* Oynamak. [EUTS] [Gabain]

oymakbaşı, [oymak+baş-ı] *is.* **1.** Oymakların lideri; aşiret reisi. **2.** İzci oymaklarının lideri.

oymalı, [oy-ma-lı] *sf.* **1.** Oymaları olan. **2.** Girinti ve çıkıntıları bulunan. **3.** Oymalarla süslenmiş olan. ◘ **oymalı yaprak,** *Meşe yaprağı gibi kenarları girintili çıkıntılı olan yaprak.*

oymalık[1], **-ğı** [oy-ma-lık] *{ağız} is.* Dolmalık biber. [DS]

oymalık[2], **-ğı** [oy-ma-lık] *{ağız} is.* Duvara oyularak yapılmış bir tür kapaksız dolap. [DS]

oynadan, [oyna-t-an] *{ağız} sf.* Hoppa. [DS]

oynadanlık, -ğı [oyna-t-an-lık] *{ağız} is.* İkiyüzlülük. [DS]

oynagan, [oyna-ġan اوينا غان] *{eAT} sf.* Çok oynayan.

oynagu, [oynā-mak > oyna-ġu] *{eT} sf.* Oynanacak. ◘ **oynagu yér,** *{eT} Oynanacak yer.* [DLT]

oynah, [oyna-k > oynaḫ] *{ağız} sf.* **1.** (Kadın için) hafifmeşrep; oynak. **2.** *is.* Tavşan, fare izi. **3.** Eklem yeri. [DS]

oynak[1], **-ğı** [oynā-mak > oyn-a-k] *sf.* **1.** Yeri ve konumu değişebilen; yerinde sabit olmayan; hareket ettirilebilen. **2.** Çok hareket eden; hareketli. **3.** Sık sık değişen; kararsız; değişken. **4.** Getirdiği hareketlilik ile canlılık kazandıran. **5.** (Eklem için) yüzeyleri biri içbükey diğeri dışbükey olup vücut hareketlerine elverişli olan; oynar eklem. **6.** (Taşınır mallar için) kurları çok yoğun bir dalgalanma gösteren. **7.** *is. müz.* Türk musikisinde, daha çok Ege oyun havalarında rastlanan dokuz zamanlı altı vuruşlu küçük bir usul. ◘ **oynak kemiği,** *anat. Diz kapağı kemiği.* || **oynak merdiven,** *Tüketicilerle çiftçilerin çıkarlarını bağdaştırmak amacıyla, bolluk yıllarında ihracatı kolaylaştırıp ithalatı zorlaştıran, verim düşüklüğü yıllarında ithalatı kolaylaştırıp ihracatı zorlaştıran tedbirlere başvurmayı ön-*

gören ticaret sistemi.‖ **oynak yeri,** *Eklemlerin hareket eden yerleri.*

oynak[2]**, -ğı** [oynā-mak > oynā-k] *{ağız} sf.* **1.** İş bilen. **2.** Sözünde durmayan; güvenilmeyen; dönek. *{eT} (aym)* [Clauson] **3.** Kararsız. *{eT} (aym)* [Clauson] [DS]

oynak[3]**,** [oynā-mak > oynā-k] *(oyna:k) {eT} is.* Oyuncak. 🗗 **oynağa düşmek,** *{eAT} Oyuncak olmak; maskara olmak.*

oynak[4]**, -ğı** [oyna-mak > oyna-k] *{ağız} is.* **1.** Yer altı suları nedeniyle kayan toprak; göçük. **2.** Üstü çayır, altı bataklık yer. [DS]

oynak[5]**, -ğı** [oyna-mak > oyna-k] *{ağız} is.* **1.** Arabaların yollarda bıraktığı izler. **2.** Tavşan izi; av izi. [DS]

oynak[6]**,** [oynā-mak > oynāk] *{eT} {ağız} sf.* (Kadın için) davranışları yönünden serbest ve hafif; cilveli; hafifmeşrep. [Clauson] [DS] 🗗 **oynak işler,** *{eT} Hafifmeşrep kadın.* [DLT]

oynakça, [oyn-a-k-ça] *(oyna'kça) zf.* **1.** Oynak biçimde; oynak olana yakışır tarzda. **2.** *sf.* Hafifçe oynak olan.

oynaklamak, [oy-na-k-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sevinçten hoplayıp zıplamak. [DS]

oynaklık,-ğı [oyn-a-k-lık] *is.* **1.** Oynak olma durumu. **2.** Hareket eden veya edebilen şeyin niteliği. **3.** Değişkenlik. **4.** Hareket ve canlılık veren şeyin niteliği. **5.** Oynak bir kimsenin, davranışının niteliği; oynakça davranış.

oynakma, [oyna-t-ma > oynakma] *{ağız} is.* Kötü kadın; hafifmeşrep kadın; oynak. [DS]

oynama[1]**,** [oyna-ma] *is.* Oynamak eylemi ve durumu.

oynama[2]**,** [oyna-ma / oyna-t-ma] *{ağız} is.* Küçük çocuklarda görülen havale. [DS]

oynamak[1]**,** [oyun > oy(u)n-ā-mak اوينامق] *(oyna:mak) gçl. f. [-r] [-n(u)-yor]* **1.** (Bir şeyi) eğlenmek, hoşça vakit geçirmek amacıyla o şeyi kendine oyuncak veya oyun aracı edinmek. *{eT} {eAT} (aym)* [DLT] [EUTS] [DK] *Top oynayalım mı?* **2.** *{eAT}* Kımıldamak; hareket etmek; deprenmek. [DK] **3.** Bir oyunun, sporun gereğini yerine getirmek; o dalda ustalığını sergilemek. *Futbolu iyi oynar.* **4.** Bir sporun kurallarını bilmek ve uygulamak. *Kriket oynuyor musun?* **5.** *{eAT}* Güreşmek. **6.** Müzik eşliğinde belirli figürleri veya ritmik hareketleri yapmak; dans etmek. *İyi zeybek oynuyor.* **7.** Kendine bir kişiliğin süsünü vermek; öyle görünmeye çalışmak. *Bize müdür rolü oynadı.* **8.** (Kâğıt, taş vb. için) yerini değiştirmek veya oyuna sokmak. *Sekizliyi oyna.* **9.** (Yazar, kişi, tip, oyun, rol için) tiyatroda ve sinemada canlandırmak; temsil etmek, yorumlamak; temsilde rol almak. *Yoksul kızı oynuyor.* **10.** (Kumar, bahis, at yarışı, toto, loto vb.) kazanacağını düşündüğü şeye para yatırmak. *Kumar oynamış.* **11.** (Bir şeyi) ellemek; el sürmek; kurcalamak. *Saati oynama, bozarsın.* **12.** Tedirgin edici davranışta bulunmak; rahatsız etmek. **13.** *gçsz. f.* Hoşça vakit geçirmek; kendini oyuna vermek; oyalanmak; eğlenmek. *Bize hiç yükü yok, bilgisayarla oynuyor.* **14.** (Bir şeyle) elinde evirip çevirmek; oynadığı şeyle ilgisi olmaksızın dalgın dalgın elinde hareket ettirmek; sürekli olarak dokunmak. *Uzun süre elindeki yirmi beş bin liralık ile oynadı.* **15.** *mecaz.* Tehlikeye atmak; kollamamak; umursamamak; önem vermemek; ciddiye almamak. *Şoför bey, yolcuların hayatıyla oynama.* **16.** Bir şeyin kullanımında büyük ustalık göstermek; kolayca yapıvermek. *Yaşına bakmayın siz onun, bildiğiniz müzik aletleriyle adetâ oynuyor.* **17.** (Fiyat, kur, faiz, borsa değerleri vb. için) sık sık değişiklik göstermek; istikrarsız olmak. *Bir haftada fiyatlar bu kadar oynar mı?* **18.** (Parça vb. için) sabitliğini kaybetmek; gevşemek. *Sandalyenin ayağı oynamış.* **19.** (Kişi için) bir spor veya oyun takımında yer almak. *Amatör kümede oynuyor.* **20.** Sarsılmak; yeri değişmek; kımıldamak; hareket etmek. *Neden sonra dudakları hafifçe oynadı.* **21.** (Tiyatro oyunu ya da film için) temsil edilmek; gösterilmek; sahneye konulmak. *O film burada ne zaman oynayacakmış?* **22.** Titreyerek yansımak; kımıldamak. *Güneşin ilk ışıkları dalgalarda oynuyor.* **23.** *mecaz.* Rastgele yön vermek. *Kader sanki bizimle oynuyor.* **24.** Bir kişinin duygularını hiçe saymak; alay etmek. *Peki, neden kızcağızın duyguları ile oynadın?* **25.** Sporla ilgili etkinliklere katılmak; oyuna katılmak. *Çelik çomak oynamaya gitti.* **26.** Tehlikeye atmak. *Yoksulun ekmeğiyle oynama.* 🗗 **Oynama!** *(Bir iş yapan birisine uyarı için) oyalanma; işini gereği gibi yap.*‖ **oynarken çulunu yırtmak,** *{ağız} Kendi eliyle, işini, düzenini bozmak.* [DS]‖ **oynaya oynaya,** *Büyük bir sevinç içinde.*

oynamak[2]**,** [oynā-mak] *{eAT} gçl. f. [-r] [-n(u)-yor]* (At için) şaha kalkmak; eşinmek. [DK]

oynamak[3]**,** [oynā-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-n(u)-yor]* (Toprak için) yarılmak; kaymak. [DS]

oynamak[4]**,** [oynā-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-n(u)-yor]* Yasa ve geleneklere aykırı cinsel ilişkide bulunmak. [DS]

oynamak[5]**,** [oynā-mak اوينامق] *{eAT} gçl. f. [-r]* Harcamak.

oynamaz, [oyn-a-maz] *sf.* Hareket etmeyen; oynamayan; kımıldamayan; sabit. 🗗 **oynamaz eklem,** *anat. Kafatasında olduğu gibi testere dişi biçiminde birbirine geçmiş kemiklerin meydana getirdiği eklem.*

oynanış, [oyn-a-n-ış] *is.* Oynanmak eylemi ve biçim.

oynanma, [oyn-a-n-ma] *is.* Oynanmak eylemi.

oynanmak[1]**,** [oynā-mak > oyna-n-mak] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Oynamak. [DK]

oynanmak[2]**,** [oyna-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Oynamak

eylemi yapılmak; oynamak eylemine konu olmak. **2.** Kendisi hakkında oynamak eylemi uygulanmak. **3.** (Tiyatro, film vb. için) oynatılmak; sergilenmek; gösterime sunulmak. **4.** *dönşl. f.* Bir şeyi oynamak eylemine kendini kaptırmış olmak. *Okul zamanı sokakta oynanmaz.*

oynar, [oyna-r اوينار] *{eAT} sf.* Oynayan; hareket eden. ◻ **oynar tamar,** *{eAT} anat. Atardamar.*

oynaş, [oynā-mak > oynā-ş اويناش] *(oyna:ş) {eT} is.* **1.** Oynaşılan kimse. **2.** *{eT}* Kocasından başka biriyle sevişen kadın. [DLT] **3.** *{eAT}* Ahlaksız kadının dostu; bu kadının düşüp kalktığı kimse. [DK] **4.** *{eAT}* Erkeğin karısından başka seviştiği kadın. **5.** Aralarında evlilik dışı cinsel ilişki bulunan ve bu işi sadece gönül eğlendirmek için yapan kadın ve erkekten her biri; dost; âşık. ◻ **oynaş dölü,** *{ağız} Piç.* [DS]‖ **oynaş tutmak,** *{eAT} (Kadın veya erkek için) meşru olmayan ilişki için karşı cinsten dost edinmek.*‖ **oynaş tutunmak,** *{eAT} Oynaş edinmek; kendine bir oynaş bulmak.*

oynaşlı, [oynaş-lı] *{ağız} sf.* Oynaşı olan. [DS] ◻ **oynaşlı çorba,** *{ağız} Yarma ve mercimekle yapılan bir tür çorba.* [DS]

oynaşlu, [oynaş-lı] *{eAT} sf.* Oynaşı olan.[DK]

oynaşma, [oyna-ş-ma] *is.* Oynaşmak eylemi.

oynaşmak[1], [oyna-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* (İki ya da daha çok kişi, çocuk, hayvan vb. için) birbirleriyle oynamak; birlikte oynamak; birlikte oynayıp eğlenmek.

oynaşmak[2], [oyna-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Kadın ve erkek için) cinsel ilişkiye girmeksizin sevişmek; cilveleşmek. **2.** *{ağız}* (Kadın ve erkek arasında) yasal bir evlilik niyeti olmaksızın gönül ilişkisi kurmak; sevişmek; gönül eğlendirmek. [DS]

oynatıcı, [oyna-t-ıcı] *sf.* Oynatma işlevini yerine getiren; oynatan. ◻ **oynatıcı nokta,** *fizy. Sinir ipliklerinin kastan çıkış yeri.*

oynatılma, [oyna-t-ıl-ma] *is.* Oynatılmak eylemi ve durumu.

oynatılmak, [oyna-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Oynatmak eylemi yapılmak; oynaması sağlanmak.

oynatım, [oyna-t-ım] *is.* **1.** Oynatmak eylemi. **2.** Sinemacılıkta bir filmin seyirciye gösterilmesi işi.

oynatımcı, [oyna-t-ım-cı] *is.* Sinemacılıkta film oynatma işi ile uğraşan kimse.

oynatış, [oyna-t-ış] *is.* Oynatmak eylemi ve biçimi.

oynatma[1], [oyna-t-ma] *is.* **1.** Oynatmak eylemi ve durumu. **2.** *biy.* Yağ, şeker, nişasta gibi erimez yedek besinlerin hücre enzimleri aracılığıyla erir ve sindirilebilir yani kan ile taşınabilir ve dokuların ihtiyacına göre kullanılabilir duruma gelmesi.

oynatma[2], [oyna-t-ma] *{ağız} is.* Kötü, oynak kadın; hoppa. [DS]

oynatma[3], [oyna-t-ma] *{ağız} is.* Ele avuca sığmaz, hareketli kimse. [DS]

oynatma[4], [oyna-t-ma] *{ağız} is. tıp.* Küçük çocuklarda görülen havale. [DS]

oynatma[5], [oyna-t-ma] *{ağız} is.* Yaban güvercini avında çığırtkan olarak kullanılan ava alıştırılmış güvercin. [DS]

oynatmak, [oynā-mak > oyna-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Oynamasını sağlamak. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [DK] **2.** Bir şeyle oynamak suretiyle eğlendirmek; avutmak. **3.** Oynamasına izin vermek. **4.** Müzikle uyumlu hareketler yaptırmak; dans ettirmek. **5.** *mecaz.* Verdiği sözde durmayarak veya yeni düzenler kurarak aldatmak; kandırmak. **6.** *{eAT}* Bir şeyi yerinden hareket ettirmek; kımıldatmak; sallamak. [DK] **7.** (Kukla, Karagöz vb.) iplerle ya da çubuklarla hareket ettirmek; canlandırmak; gösteri yapmak. **8.** *{eAT}* (Atı) şaha kaldırmak. [DK] **9.** *{eAT}* Hüner göstermek; maharet göstermek. [DK] **10.** (Ayı vb. hayvan için) eğiterek istenilen hareketleri yaptırmak. **11.** (Sahne eseri veya film senaryosu için) birinin canlandırmasına, sahneye koymasına, filmde canlandırmasına izin vermek veya bu işi bizzat yaptırmak. **12.** Araç gereç kullanmak. **13.** *mecaz.* (Yürek için) korkutmak; heyecanlandırmak. **14.** (Satranç, dama, tavla gibi oyunlarda) bir taşın yerini değiştirmek amacıyla başka bir yere koymak. **15.** *gçsz. f. mecaz.* Delirmek; aklını kaçırmak; çıldırmak. **16.** *{ağız}* Sara hastalığına tutulmak. [DS]

oynayacak, -ğı [oy(u)n-a-y-acak اويناجاق] *{eAT} is.* Oyuncak

oynayış, [oyn-a-y-ış] *is.* Oynamak eylemi veya biçimi.

oynuk, -ğu [oy-(u)n-uk] *{ağız} is.* Göz çukuru. [DS]

oyrak, -ğı [oyuk > oy(uk)-rak] *{ağız} is.* **1.** İki dağ arasındaki çukur yer. **2.** Yerdeki küçüklü büyüklü çukurlar. **3.** Orman veya sazlık içindeki ince yollar. [DS]

oyru[1], [? oyır / oyru] *{ağız} is.* Gövde. [DS]

oyru[2], [oy-mak > oy-ru] *{ağız} is.* İnişli yokuşlu sarp yer. [DS]

oyruk, -ğu [oy-(u)r-uk ?] *{ağız} is.* Kuyruksokumu. [DS]

oyrulmak, [oy-(ur)-ul-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* (Yer için) oyulmak; çökmek; (toprak için) kaymak. [DS]

oysa, [o+i-se > o-y-sa] *(o'ysa) bağ.* Önceki cümlenin bildirisinin, daha sonrakine karşıt, doğrusunun da ikinci bildirim olduğunu belirterek bu iki cümleyi *"tersine olarak; -diği halde"* anlamları ile birbirine bağlar; ama; fakat; halbuki; oysaki.

oysaki, [o+i-se+ki > o-y-sa+ki] *(oysa'ki) bağ.* Önceki cümlenin bildirisinin, daha sonrakine karşıt, doğrusunun da ikinci bildirim olduğunu belirterek bu iki cümleyi *"tersine olarak; -diği halde"* anlam-

ları ile birbirine bağlar; ama; fakat; halbuki; oysa.

oysal, [oy-sal ?] *{ağız} sf.* Azgın; yaman. [DS]

oysam, [o+i-se-m > o-y-sa-m] *(o'ysam) {ağız} bağ.* Halbuki; oysa. [DS]

oysama, [o+i-se-m > o-y-sa-m-a] *(o'ysama) {ağız} bağ.* → oysa. [DS]

oysamki, [o+i-se-m > o-y-sa-m-ki] *(o'ysamki) {ağız} bağ.* → oysa. [DS]

oysan, [o+i-se-n > o-y-sa-n] *(o'ysan) {ağız} bağ.* → oysa. [DS]

oysana, , [o+i-se-n > o-y-sa-n-e] *(o'ysana) {ağız} bağ.* → oysa. [DS]

oysar[1]**,** [oysar] *{ağız} is.* Topraktan yapılma yemek kabı; çanak. [DS]

oysar[2]**,** [oysar] *{ağız} is.* Deve yuları. [DS]

oysuramak, [oḏ-su-ra-mak ?] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(u) -yor]* İçi geçmek; bayılır gibi olmak. [DS]

oysuratmak, [oysura-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bayıltmak. [DS]

oyşalamak, [oḫşa-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Okşamak. [DS]

oyşar, [oy-(u)ş-a-r] *sf.* (İnek memesi için) iri; büyük.

oyşarramak, [oyşa-r-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(u)-yor]* Hayvanı hızlı hızlı ve ara vermeden sağmak. [DS]

oytarannıh, [oytar-an-lık > oytarannıḫ] *{ağız} is.* Kandırıcılık; aldatıcılık. [DS]

oytarmak, [oy-mak > oy-ġar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Oymak. **2.** Aldatmak; oyalamak. [DS]

oytu, [oy-tu] *{ağız} is.* Kuytu yer. [DS]

oytun, [oy-tu-n] *{ağız} sf.* (Yer için) beğenilen, güzel. [DS]

oyturmak, [ōy-mak > oy-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Oydurmak. [DLT] **2.** Bastırmak; sıkıştırmak. [DLT]

oyu, [oy-mak > oy-u] *{ağız} is.* Halı ve seccade üzerindeki işleme. [DS]

oyuç, [aḏut > avuç > oyuç] *{ağız} is.* Avuç. [DS]

oyug[1]**,** [ōy-mak > oy-uġ] *{eT} is.* **1.** Oyun; raks. [EUTS] [ETY] [Gabain] **2.** Çalgı çalma; müzik. [EUTS] **3.** Kumar. [ETY]

oyug[2]**,** [ōy-mak > oy-uġ] *{eT} is.* Gölge; hayal. [KB]

oyuhlamak, [oy-uḫ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kaba ve seyrekçe dikmek; oyulgamak. [DS]

oyuk[1]**, -ğu** [oy-uk] *{ağız} sf.* **1.** Oyulmuş olan; içi boş ve çukur olan. **2.** Sert bir maddede oluşan çukur; oyulmuş kısım; kovuk. **3.** *fiz.* Yarı iletkenlerde, bir elektron kaybederek pozitif yüklü iyon durumuna gelmiş atom. [DS]

oyuk[2]**,** [*eT.* ōy-mak > oy-uk / hoyuk / öyük / höyük اويوق] *is.* **1.** *{eT}* Hayal; serap; ılgım. [DLT] **2.** *{eT}* İşaret taşı; sınır taşı; belgi taşı. [DLT] **3.** *{eAT} {ağız}* Dağların üstünden geçen yolları gösteren işaretler; dikili taşlar. [DS] **4.** *{ağız}* Küçük taşlardan oluşan küme [DS] **5.** *{eT} {eAT} {ağız}* İnsan ve hayvan şeklini andırır korkuluk; bostan korkuluğu; höyük. [DLT] [DS] ◻ **oyuk gibi olmak,** *{ağız} (Çamaşır için) çok kirlenmek.* [DS]

oyuk[3]**, -ğu** [oy-uk] *{ağız} is.* Sevinç; mutluluk. [DS]

oyuk[4]**, -ğu** [oy-uk] *{ağız} sf.* Şaşkın; ahmak. [DS]

oyuk[5]**, -ğu** [oy-uk] *{ağız} is.* **1.** Mağara. **2.** Kuytu yerler. [DS]

oyuk[6]**, -ğu** [oy-uk] *{ağız} is.* Bir şeyin yapılmasını önlemek için yapılan yıldırma gösterisi; korku. [DS]

oyuklama, [oyuk-la-ma] *{ağız} is.* Bir çeşit kilim. [DS]

oyuklu, [oyuk-lu] *sf.* Oyuğu bulunan.

oyukluk, -ğu [oy-uk-luk] *is.* Oyuk yer.

oyulga, [Moğ. oyu-mak *(dikmek)* > oyu-l-ga] *is.* İki parça kumaşı birbirine tutturmak için elle yapılan geçici ve seyrek dikiş; teyel.

oyulgalama, [oyulga-la-ma] *is.* **1.** Oyulgalamak eylemi; teyelleme. **2.** Kalın, seyrek, gelişigüzel dikiş. [DS]

oyulgalamak, [oyulga-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** İki parça kumaşı birbirine seyrek ve eğreti dikiş ile tutturmak; teyellemek. **2.** Saplamak; sokmak.

oyulgalanma, [oyulga-la-n-ma] *is.* Oyulgalanmak eylemi ve durumu.

oyulgalanmak, [oyulga-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Oyulgalamak eylemi yapılmak; oyulgalayarak tutturmak; teyellemek.

oyulgama, [oyul-ga-ma] *is.* **1.** Oyulgamak eylemi. **2.** *{ağız}* Kaba, seyrek dikiş. [DS]

oyulgamak, [oyul-ga-mak] *gçl. f. [-r] [-g(u)-yor]* **1.** İki parça kumaşı birbirine seyrek ve eğreti dikiş ile tutturmak; teyellemek; oyulgalamak. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Saplamak; sokmak. [DS]

oyulganma, [oyul-ga-n-ma] *is.* Oyulganmak eylemi.

oyulganmak, [oyul-ġa-n-mak اويلغنمق] *edil. f. [-ır]* **1.** Oyulgama eylemi yapılmak; teyellenmek. **2.** *{eAT} dönşl. f.* Saplanıp takılmak. **3.** Bir şeyin içine iyice girmek; içine işlemek. **4.** *{ağız}* (Pire, bit vb. böcekler için) bir yere üşüşmek; bir yere girip saklanmak; köşeye gizlenmek. [DS] **5.** *{ağız}* Oyalanmak. [DS] **6.** *{ağız}* (Yılan, kertenkele vb. için) eğri büğrü uzanmak. [DS]

oyulka[1]**,** [oyul-ka] *{ağız} is.* Toprağın çıkıntılı yeri; sırt. [DS]

oyulka[2]**,** [Moğ. oyu-mak > oyu-l-ka] *{ağız} is.* Seyrek dikiş; teyel. [DS]

oyulkamak, [oyu-l-ka-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-k(u)-yor]* **1.** Oyulgamak. **2.** İnce, düz dikiş dikmek. **3.** Elbisenin eskiyen yerini dikmek. [DS]

oyulkanmak, [oyu-l-ka-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kaybolup gitmek; sıvışmak. [DS]

oyulma, [oy-ul-ma] *is.* Oyulmak eylemi ve durumu.

oyulmak, [öy-mak > oy-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Oyma eylemi yapılmak. **2.** Üzerinde oyma işlemi uygulanmak. **3.** *dönşl.* Oyuk hale gelmek; oyuk oluşmak. *{eT} (aynı)* [DLT]

oyuluş, [oy-ul-uş] *is.* Oyulmak eylemi veya biçimi.

oyum[1], [oy-um] *is.* **1.** Oymak eylemi. **2.** Oyuk yer; oyuğun kendisi; çukur. **3.** *{eAT} {ağız}* Bostan, sebze veya ağaç dikmek için açılmış çukur; böyle bir çukura dikilen bitki. [DS] **4.** *{eAT} {ağız}* İçine başka bir şey sığacak büyüklükte olan delik; delik. [DS] **5.** *bot.* Bitkilerde kazık kök. **oyum oyum olmak,** *{ağız} Çok üzülmek.* [DS]

oyum[2], [oy-um] *{ağız} is.* (Ağaç, sebze, çiçek için) küme; öbek. [DS] **oyum oyum,** *{eAT} {ağız} 1. Yer yer. 2. Küme küme.* [DS]

oyum[3], [ov-mak > ov-um > oyum] *{ağız} is.* Çamaşır ya da bezin en çok kirlenen yerini yıkama; ovma. [DS]

oyumlama, [oy-um-la-ma] *is.* Oyumlamak eylemi.

oyumlamak, [oy-um-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Dikilen bitki için) kök salmak; tutmak. [DS]

oyun[1], [*eT.* öy-mak *(sıçramak, oynamak)* > oy-un] *is.* **1.** Eğlenmek, zevk almak amacıyla yapılan fiziksel ya da zihinsel etkinlik. **2.** *psikol.* Görünürde yararlı bir amaca yönelik gözükmeyen ve kişiye verdiği zevk nedeniyle büyük bir çekiciliğe sahip fiziksel ya da zihinsel etkinlik. **3.** Kurnazlık, beceri gibi niteliklerle şansın rol oynadığı, yenen ve yenilen tarafın bulunduğu, uzlaşmalı kurallara dayanan eğlence etkinliği; eğlenceli gösteri. *{eT} (aynı)* [Bahşayiş] [DLT] [EUTS] [KB] **4.** Para riskinin bulunduğu, değişik biçimlerde ve çoğu şansa dayalı girişim; kumar. *{eT} (aynı)* [Bahşayiş] **5.** Şaşkınlık uyandıran, başkalarının yapamadığı becerilerin sergilendiği hüner gösterisi. **6.** Müzik eşliğinde yapılan ritmik hareketlerin bütünü; dans. **7.** Sinema ve tiyatroda sanatçının rolünü yorumlama eylemi ve biçimi. **8.** Sahnede ve radyoda temsil edilmek için yazılmış eser; temsil; piyes. **9.** Sahne ve tiyatro için yazılmış eserin televizyon, sahne veya televizyonda canlandırılması. **10.** Bedensel ve zihinsel yetenekleri geliştirmek amacını güden her türlü yarışma. **11.** Toplu olarak yapılan bir gösteri ya da yarışı düzenleyen kurallar bütünü. **12.** İskambil, tavla vb. oyunlarda her parti; el. **13.** Bir kimsenin, amacına ulaşmak için yararlandığı ve uyguladığı, ancak dürüst ve yasal olmayan girişim; hile; düzen; desise. **14.** Kaprisli bir kimsenin çılgın ve ciddiyetten uzak davranışı. **15.** *spor.* Güreşte rakibini alt edebilmek için yapılan türlü biçimlerdeki hareket. **16.** *spor.* Teniste oyunculardan birinin dört sayı kazanmasıyla elde edilen sonuç. **17.** Çeşitli ülkelerden gelen sporcuların katıldığı pek çok spor dalındaki etkinliklerinin tümü. **18.** Oyun oynayan birinin oyun tarzı; oyunda tuttuğu yol. **19.** *ed.* Anlatımda güzellik sağlamak ya da bir tartışmayı kazanmak için başvurulan dolambaçlı anlatım yolu. **20.** *{ağız}* Ozan. [DS] **oyuna çıkmak,** *Oyun için sahnede yer almak; sahneye çıkmak; oynamak.*|| **oyuna gelmek,** *Hile ve düzenle aldatılmak; kandırılmak.*|| (birini) **oyuna getirmek,** *1. Güzel söz ya da düzenlerle kandırmak; aldatmak. 2. O kimseyi hiç beklemediği kötü bir duruma düşürmek.*|| **oyuna girmek,** *{eAT} Oynamaya başlamak.* [DK]|| **oyun göstermek,** *{eAT} 1. Dövüşmek. 2. Dövüşte üstünlüğünü göstermek. 3. Oyunda ustalığını göstermek. 3. Çeşitle oyunlar sergilemek.* [DK]|| **oyun ağası,** *tiy. Köy seyirlik oyunlarının düzenlenmesinden sorumlu kişi.*|| **oyuna katılmak,** *Oyuna girmek; oynamak.*|| **oyuna kurban gitmek,** *Kendisine kurulan bir düzen ve yapılan hile sonunda zarar görmek; iftiraya uğramak.*|| **oyun alanı,** *1. tiy. Bir oyunun seyircinin görebileceği biçimde sergilenmesine uygun yer. 2. spor. Maçların yapıldığı yer; oyun sahası.*|| **oyun almak,** *Oyunu kazanmak; sayı almak.*|| **oyuna vermek,** *{eAT} Hileye uğratmak.*|| **oyun babası,** *tiy. Oyun ağası.*|| **oyun bağlamak,** *spor. Güreşte oyun uygulayıp sonuçlandırmadan rakibi zor durumda tutmak.*|| **oyun bozmak,** *1. Tasarlanmış hile ve düzenin sonuçlanmasına engel olmak; düzeni bozmak; planları alt üst etmek. 2. Mızıkçılık etmek.*|| **oyun çıkarma,** *tiy. Bir köy seyirlik oyununu hazırlayıp sunacak duruma getirme.*|| **oyun çıkarmak,** *1. Belirtilen biçimde oyun sergilemek; öyle oynamak. 2. Başarılı bir oyun sergilemek. 3. Tiyatroda rol almak; oyunda oynamak; sahneye çıkmak.*|| **oyun ebesi,** *Çocuk oyunlarında oyunu yöneten ve cezalı duruma düşen kimse; oyun başı.*|| **oyun etmek,** *Hile ve kurnazlıkla birini aldatmak; dolap çevirmek; düzen kurmak.*|| **oyun havası,** *Eşliğinde dans edilen, ritmik ve kıvrak melodilerden örülmüş sözsüz Türk müziği parçalarına verilen ad.*|| **oyun içinde oyun,** *Bir işte art arda hile, düzen ve dolap bulunması durumu.*|| **oyun kâğıdı,** *İskambil kâğıdı.*|| **oyun kurmak,** *1. {eAT} Oyun etmek; şaka yapmak. 2. Bir yarışma veya karşılaşmada bazı taktikler uygulayarak kazanmaya çalışmak.* || **oyun kurucu,** *1. Bir yarışta taktikler kurarak rakibi alt etmeye çalışan eleman. 2. spor. Futbolda savunucularla akıncılar arasında yer alan ve gerektiğinde her ikisine de yardımcı olan üç oyuncudan her biri; haf.*|| **oyun masası,** *Üzeri genellikle yeşil örtü ile kaplanmış iskambil vb. oynanan masa.*|| **oyun oynamak,** *1. Hile ve kurnazlıkla birini aldatmak; dolap çevirmek; düzen kurmak. 2. Amacına ulaşmak için belirtilen biçimde hareket etmek.*|| **oyun sahası,** *Oyun alanı.*|| **oyun salonu,** *Oyun masalarının bulunduğu geniş oda.*|| **oyunu almak,** *Oyunu kazanmak; rakibi yenmek.*|| **oyunu kurallarına göre oynamak,** *Bir işe, bir eyleme o*

iş için gerekli olan kurallara uyarak katılmak.|| **oyunun kuralları,** *1. Bir işte, görüşmelerin sağlıklı olarak yürütülmesini sağlamak amacıyla tarafların önceden belirleyip uyguladıkları uluslar arası ilkeler. 2. Bir etkinlik alanına girmek ya da bir duruma gelmek istendiğinde itirazsız olarak kabul edilmek zorunda kalınan anlaşma noktası.*|| (birinin) **oyununu bozmak,** *Yaptığı hileyi, kurduğu düzenleri boşa çıkarmak; bu yolla sonuç almasına engel olmak.*|| (biriyle) **oyunu olmak,** *{eAT} O kimse ile davası olmak; bir alıp vereceği olmak.* [DK]|| **oyunu vermek,** *Oyunda kaybetmek.*|| **oyun vermek,** *Oyunda kaybetmek.*|| **oyun yapmak,** *1. Hile ve kurnazlıkla birini aldatmak; dolap çevirmek; düzen kurmak. 2. Güreşte rakibe oyun uygulamak.*|| **oyun yazarı,** *Tiyatro ve radyoda canlandırılmak üzere oyun kaleme alan sanatçı; tiyatro yazarı.*|| **oyun yazarlığı,** *1. Oyun yazma işi. 2. Oyun yazarının mesleği.*

oyun[2], [öğün] *{ağız} is.* **1.** Zaman; vakit. **2.** Öğün; kez. [DS]

oyun[3], [uğ-un ?] *{ağız} is.* Yoğurt. [DS]

oyunbaz, [oyun + Far. bāz] *sf.* **1.** Oynamayı seven. **2.** *mecaz.* Hileci; düzenci.

oyunbazlık,-ğı [oyunbaz-lık] *is. mecaz.* Düzencilik; hilecilik; düzenbazlık.

oyunbozan, [oyun+boz-an] *sf.* **1.** Birlikte yapılması kararlaştırılmış bir işten cayan; mızıkçı. **2.** Neşe kaçıran; huysuz; kavgacı.

oyunbozanlık,-ğı [oyun+boz-an-lık] *is.* Birlikte yapılması kararlaştırılmış olan bir işten cayma; bunu gösteren tutum; mızıkçılık. ☞ **oyunbozanlık etmek,** *Birlikte yapılması kararlaştırılmış olan işten caymak; mızıkçılık etmek.*

oyuncak,-ğı [oyun-cak] *is.* **1.** Çocukların oyalanmasını ve eğlenmesini sağlayan nesne; oyun aracı. **2.** *mecaz.* Başkaları tarafından bir araç gibi kullanılan, hiçe sayılan, kişiliksiz, iradesiz insan. **3.** *mecaz.* Önemsiz ve kolay iş.

oyuncakçı, [oyun-cak-çı] *is.* **1.** Oyuncak yapım ve satımı ile uğraşan kimse. **2.** Oyuncak satılan dükkân.

oyuncakçılık, -ğı [oyun-cak-çı] *is.* Oyuncak yapım ve satım işi; oyuncakçının mesleği.

oyuncaklı, [oyun-cak-lı] *sf.* Oyuncağı bulunan; oyuncağı olan.

oyuncaksız, [oyun-cak-sız] *sf.* Oyuncağı bulunmayan; oyuncağı olmayan.

oyuncı, [oyun > oyun-cı] *is.* Oyun oynayan; oyuncu. [Bahşayiş] ☞ **oyuncılar ağacı,** *{eT} Oyun sopası.* [Bahşayiş]

oyuncu, [oyun-cu] *is.* **1.** Herhangi bir oyunda oynayan kimse; oyuna katılan kimse; oynamakta olan kişilerden her biri. **2.** Bir spor takımında yer alan ve oynayan kimse. **3.** Perde, sahne, radyo, televizyon oyunlarında rol yaparak oyun kişilerini canlandıran kimse; aktör veya aktris. **4.** *sf. mecaz.* Hile, oyun yapma alışkanlığında olan; hileci; düzenbaz. **5.** Oyunu seven; oyuna düşkün. **6.** *spor.* Karşılaşmada oyun yapan, oyundan oyuna geçen; çok oyun yapan. **7.** Duruma ve ortama göre davranan; rol yapan.

oyunculuk,-ğu [oyun-cu-luk] *is.* **1.** Oyuncu olma durumu; oyuncu olan bir kimsenin niteliği. **2.** Herhangi bir oyunu oynama becerisi. **3.** Sahne ve perde sanatçılığı. **4.** *mecaz.* Düzenbazlık; hilecilik; aldatıcılık.

oyunçah, [oyun-cak > oyunçaḫ] *{ağız} is.* **1.** Oyuncak. **2.** Eğlence.[DS]

oyunçı, [oy-un > oyun-çı] *{eT} is.* Çalgıcı; oyuncu. [EUTS]

oyunduruk, -ğu [oy-un-duruk ?] *{ağız} is.* **1.** Sık ağaçlık. **2.** Çam fidanı. [DS]

oyunlaştırılma, [oyun-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Oyunlaştırılmak eylemi.

oyunlaştırılmak, [oyun-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Oyunlaştırma eylemi yapılmak; oyun haline getirilmek.

oyunlaştırma, [oyun-la-ş-tır-ma] *is.* Oyunlaştırma eylemi.

oyunlaştırmak, [oyun-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Oyun haline getirmek. **2.** Tiyatro türü dışındaki bir eseri teknik olarak sahnede canlandırılabilir duruma getirmek.

oyunlu, [oyun-lu] *{ağız} sf.* **1.** Sözünden dönen. **2.** Düzenci. [DS]

oyunluk,-ğu [oyun-luk] *is.* Tiyatroda oyun oynanan yer; sahne.

oyuntu[1], [oy-untu] *is.* **1.** Çukur; oyuk. **2.** Bir şeyin oyulmuş bölümü; oyuk yer. **3.** *{ağız}* Irmak yatağında suyun oyduğu çukur yer. [DS]

oyuntu[2], [oya-la-n-mak > oy-untu] *{ağız} sf.* Tembel. [DS]

oyunturuk, -ğu [oy-un-turuk ?] *{ağız} is.* **1.** Sık ağaçlık. **2.** Çam fidanı. [DS]

oyur, [oyur / oyru] *{ağız} is.* İnişli çıkışlı yer. [DS]

oyurgalamak, [oyul-ga-la-mak / oyur-ga-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kabaca ve seyrek olarak dikmek. [DS]

oyurgamak, [oyul-ga-mak / oyur-ga-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Kabaca ve seyrek olarak dikmek. [DS]

oyurtmak, [oy-ur-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* **1.** Kaçınmak; çekinmek. **2.** Kuşkulanmak; ürkmek. **3.** Kulak kabartmak. **4.** Kendine gelmek; ayılmak. [DS]

oyusa, [o+i-se > oysa] *{ağız} bağ.* Halbuki. [DS]

oyusam, [oysa > oyusa-m] *{ağız} bağ.* Halbuki. [DS]

oyuş, [oy-uş] *is.* Oymak eylemi veya biçimi.

oyuşmak, [öy-mak > oy-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Oymakta yardımlaşmak; birlikte oymak. [DLT]

-oz, [Yun. -os] *son ek. argo.* Argo kelime türetmekte kullanılan son ek.

oz[1], [Fr. ose] *is. kim.* Yalın şekerlerin veya dallanmamış tek karbon zinciri taşıyan glusitlerin genel adı; monosakkarit.

oz[2], [oz] *{ağız} zf.* Karşı kıyıya. [DS]

oz[3], [oz] *{ağız} is.* Kez. [DS]

oz[4], [oz] *{ağız} is.* Şiir. [DS]

oza, [öz-mak *(geçmek)* > oz-ā] *(oza:) {eT} zf.* Önce; evvel. [KB]

ozagı, [öz-mak *(geçmek)* > oz-ā-ġı] *(oza:gı) {eT} zf.* Önceki; önceden.

ozakı, [öz-mak *(geçmek)* > oz-ā-kī] *(oza:kı:) {eT} sf.* Geçmiş; mürur etmiş. [EUTS]

ozalamak, [öz-mak *(geçmek)* > oz-a-lā-mak] *(oza-la:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Kaçmak; öne geçmek. [EUTS]

ozalit, [Fr. di azol *(iki azot atomlu)* > Ozalid *(marka adı)*] *is.* Bir helyo ya da ofset montajının veya bir pozitifin ozalit kâğıdı üzerine çekilmiş resmi. 🗗 **ozalit kâğıdı,** *Kalıplardan plan çoğaltmaya yarayan bir yüzü diazo bileşikleri yardımıyla ışığa duyarlı özel kâğıt.*

ozalitçi, [ozalit-çi] *is.* Ozalit yapan ya da ozalit çeken usta işçi.

ozan[1], [öz-mak > oz-an اوزان] *is.* **1.** İslamlık öncesi dönemde Türk boyları arasında dolaşarak kopuz adlı sazı eşliğinde doğmaca şiirler söyleyen kimse; kopuzcu. *{eAT} (aym)* [DK] **2.** *{eAT}* Halk şairi; âşık. **3.** *{eAT}* Hikâyeci. **4.** Şair *(1935'te tekrar).* **5.** *gnşl.* Eski saz şairlerinin çaldığı kopuza verilen ad. **6.** *{eAT} {ağız} sf.* Çok konuşan; çenesi düşük; geveze. [DS] **7.** *{ağız}* Hoş ve tatlı konuşan; şakacı. [DS]

ozan[2], [oz-an] *{ağız} is.* Dedikodu; dırıltı. [DS]

ozan[3], [oz-an] *{ağız} sf.* Sersem; aptal. [DS]

ozanca, [ozan-ca] *(oza'nca) zf.* Ozana yakışır biçimde; ozan gibi.

ozancı, [ozan-cı] *{ağız} sf.* Geveze. [DS]

ozancılık, -ğı [ozan-cı-lık] *{ağız} is.* Şakacılık. [DS]

ozanlama, [ozan-la-ma اوزنلمه] *{eAT} sf.* Hayal ürünü; masalımsı.

ozanlamak, [ozan-la-mak اوزنلمق] *{eAT} gçsz. f. [-r]* Gevezelik etmek; çok konuşmak.

ozanlık,-ğı [ozan-lık] *is.* **1.** Ozan olma durumu. **2.** Ozanın yaptığı iş; saz eşliğinde doğaçlama şiir söyleme. **3.** Şairlik. **4.** *{ağız}* Düşkünlük; zavallılık. [DS] **5.** *{ağız}* Gevezelik. [DS] 🗗 **ozanlık etmek,** *{ağız} Şaka yapmak.* [DS]‖ **ozanlık eylemek,** *{eAT} Gevezelik etmek; çok konuşmak.*

ozanmak, [*osā-mak > osa-n-mak / oza-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Tembel olmak. [Gabain]

ozannama, [ozan-la-ma / ozan + Far. nāme] *{ağız} is.* **1.** Tasarlamadan söylenen söz. **2.** Asılsız söz; masal. [DS]

ozansı, [ozan-sı] *sf.* **1.** Ozana yakışır biçimde; ozan gibi; şairane. **2.** Ozana benzer.

ozansılık, -ğı [ozan-sı-lık] *is.* Ozansı olma durumu; ozansı olan kimsenin niteliği; şairanelik.

ozgan, [öz-mak *(geçmek)* > oz-ġan] *{eT} sf.* Öne geçen; ileri giden. 🗗 **ozgan at,** *{eT} Çok ileri giden; başkalarını geçen at.* [DLT]

ozgarmak, [öz-mak > oz-gar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Yollamak. [DS]

ozgu, [öz-mak *(geçmek)* > oz-ġū] *(ozgu:) {eT} is.* Kurtuluş. 🗗 **ozgu kurtulgu,** *{eT} Kurtuluş; halas.* [EUTS]

ozgulug, [öz-mak *(geçmek)* > oz-ġu-luġ] *{eT} sf.* Kurtulacak olan. [EUTS]

ozgurmak, [öz-mak > oz-ġur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Kaçırmak; kurtarmak. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] **2.** Öne geçirmek. [İKPÖy.]

ozıtgan, [öz-mak *(geçmek)* > oz-ıt-mak > oz-ıt-ġan] *{eT} sf.* Daima ileri sürüp geçerek kazanan. [DLT]

ozıtmak, [öz-mak *(geçmek)* > oz-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* İleri sürmek. [DLT]

ozkurmak, [öz-mak *(geçmek)* > oz-kur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kurtarmak. [EUTS]

ozmak[1], [öz-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Geçmek. [KB] **2.** Önde olmak; ileri gitmek; öne geçmek; ilerlemek. *{ağız} (aym)* [DLT] [ETY] [İKPÖy.] [KB] [Tekin] [DS] **3.** Kaçmak; kurtulmak; kurtarılmak; halas olmak; uzaklaşmak. [EUTS] [Gabain] [ETY] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] **4.** Yarışı kazanmak. *{ağız} (aym).* [ETY] [DS]

ozmak[2], [oz-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Büyümek; yükselmek. **2.** Büyük adam olmak. [DS]

ozmak[3], [oz-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* İndirmek. [DS]

ozmonoloji, [Fr. osmonologie] *is.* Ozmos bilimi.

ozmoz, [Fr. osmos] *is. fiz. biy.* Geçişme.

ozokerit, [Fr. osocérite] *is. min.* Fosil mumlar sınıfından doğal hidrokarbon; yer mumu.

ozon, [Yun. ozein *(pis koku)* > Fr. ozone] *is. kim.* 1.66 yoğunluğunda, mavi renkli, solunumu tehlikeli, kuvvetli ve keskin kokulu bir gaz olan ve atomunda üç molekül bulunan oksijene verilen ad; O_3 🗗 **ozon deliği,** *Hava yuvarının ozon yoğunlaşmasında azalma olan bölgesi.*‖ **ozon ölçümü,** *Havada ve bulunulan ortamdaki ozonun miktarının belirlenmesi işi.*‖ **ozon tedavisi,** *Hastaya çeşitli yollarla ozon ve oksijen vererek yapılan tedavi.*‖ **ozon yuvarı,** *Hava yuvarının, ozon miktarının en yoğun olduğu 15-40 km. arasındaki katmanı.*

ozonatör, [Fr. ozonateur] *is.* Ozonlaştırıcı.

ozonlama, [ozon-la-ma] *is. kim.* **1.** Ozonlamak eylemi. **2.** Oksijeni ozona dönüştürme işlemi. **3.** Bir cismi mikroplardan arındırmak veya kimyasal birleşik elde etmek için üzerine ozon gönderme işlemi. **4.** Mikroplardan temizlemek, hoşa gitmeyen tat ve kokulardan arındırmak için suyu ozon ile işleme

tabi tutma. 🗗 **ozonlama cihazı,** *Ozonlanmış oksijen elde etmeye yarayan özel bir alet; ozonlayıcı.*

ozonlamak, [ozon-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Oksijeni ozon durumuna getirmek. **2.** Bir maddeyi mikropsuzlaştırmak veya kimyasal işlem uygulamak için üzerine ozon etki ettirmek.

ozonlaşma, [ozon-la-ş-ma] *is.* Ozonlaşmak eylemi ve durumu.

ozonlaşmak, [ozon-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* (Oksijen için) ozon durumuna gelmek; iki atomun yanına bir atom daha almak.

ozonlaştırıcı, [ozon-la-ş-tır-ıcı] *is.* Ozonlu oksijen veya hava hazırlayan cihaz.

ozonlayıcı, [ozon-la-y-ıcı] *is.* Ozonlama cihazı.

ozonoliz, [Fr. ozonolyse] *is. kim.* Çift bağlı bir hidrokarbonu ozon yardımıyla parçalama işlemi; ozonla ayrışma.

ozonometre, [Fr. ozonomètre] *(ozonome'tre) is.* Ozon ölçer.

ozonosfer, [Fr. ozonesphére] *is.* Atmosferdeki ozonun hemen hepsini kapsayan, 15-40 km. arasında değişen hava yuvarı katmanı.

ozonoskop, [Fr. ozonoscope] *is. kim.* Bir ortamda ozonun varlığını belirlemeye yarayan alet; ozon gözler.

ozonölçer, [Fr. ozon + T. ölç-er] *is.* Atmosferde bulunan ozon miktarını ölçmeye yarayan alet.

ozonür, [Fr. ozonure] *is. kim.* Ozonun çift bağlı organik maddelerle meydana getirdiği katılma birleşiği.

ozuga, [? ozuga] *is. bot.* Afrika'da yetişen, sık dokulu kerestesi olan bir ağaç, *(Saccoglottis gabonensis).*

ozuk[1], [öz-mak *(geçmek)* > oz-uk / oz-ık] *{eT} sf.* Yarışta öne geçen; hepsini geçen; dizinin başında yer alan; üstün. [KB] 🗗 **ozuk at,** *{eT} Koşu ve benzerlerinde ileri giden ve başka atları geçen at.* [DLT]

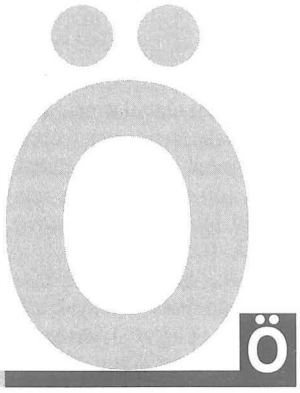
ozuk[2]**, -ğu** [oz-uk] *{ağız} is.* Taze cevizin üzerindeki yeşil kabuk. [DS]

ozun, [öz-mak > oz-un] *{eT} is.* İftira. [KB]

ozunçı, [ozun-çı] *{eT} is.* İftiracı. [KB]

ozuşmak, [öz-mak *(geçmek)* > oz-uş-mak / öz-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ur]* (At vb. için) birlikte koşturmak; yarıştırmak.

ÖTÜKEN TÜRKÇE SÖZLÜK

ö, [ö / Ö] *is.* **1.** Latin asıllı Türk alfabesinin on dokuzuncu harfi. **2.** Boğumlanma noktası ağzın ön kısmında olduğu için ince, ağız boşluğu fazla açık olduğu için geniş, dudakların durumu yuvarlak olduğu için yuvarlak bir ünlüdür. **3.** Sıralama ve sınıflamada on dokuzuncu sırayı gösterir. **4.** Osmanlı Türkçesi alfabesinde, ötreli elif ve ayın harfleri ile yazılır.

ö, [ö *(yans)*] *(ö') ünl.* Tiksinti, iğrenme ve beğenmeme bildirir.

öbbe, [öp *(yans.)* > öb(b)-e] *{ağız} is.* **1.** Yanak. **2.** Öpücük. [DS]

öbce, [öb-ce] *{ağız} sf.* Kibirli; kurumlu. [DS]

öbçe, [öcbe / öbce] *{ağız}* **1.** Çok konuşan; geveze. **2.** Bilgiçlik taslayarak her şeye karışan. **3.** İnat eden; inatçı. [DS]

öbe, [öb-e] *{ağız} is.* Durgun suların yüzeyindeki yeşil birikinti. [DS]

öbek[3]**, -ği** [öbek] *{ağız} is.* Dövülmüş, henüz samanından ayrılmamış tahıl harmanı. [DS]

öbek[1]**, -ği** [öbek] *is.* **1.** Aynı cinsten ya da birbirine benzer nesnelerin oluşturduğu bütün; yığın; küme; grup. **2.** *bsy.* Bilgisayar belleğine kaydedilmiş ve bir bütün halinde işlenmesi ya da taşınması gereken karakterler topluluğu. **3.** *dbl.* Bir öge ile birlikte bulunan sözcükler topluluğu. **4.** *biy.* Canlıların sınıflandırılmasında sınıf, takım, cins, şube ile belirtilmeyen ya da belirtilmek istenmeyen alt bölüm. **5.** *mat.* Küme. 🗗 **öbek öbek,** *Toplu olarak; gruplar halinde; yığın yığın; küme küme.*|| **öbek vurgusu,** *dbl. Öbeği oluşturan sözcükler içinde en vurgulu olan (öbeğin ilk sözcüğünün son) hece(si)nin vurgusu. "**gece** lambası"*

öbek[2]**, -ği** [öbek] *{ağız} is.* Tomurcuk. [DS]

öbekçil, [öbek-çil] *sf.* (Hayvan türü için) topluluk olarak yaşamasına rağmen sosyal olmayan.

öbekçillik, -ği [öbek-çil-lik] *is.* Bir arada yaşamak, sürü oluşturmak veya kışı geçirmek gibi bazı hayvanlarda görülen bir arada bulunma alışkanlığı.

öbeklenme, [öbek-le-n-me] *is.* Öbeklenmek eylemi.

öbeklenmek, [öbek-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Öbek oluşturmak; belirtilen öbeğin bir üyesi, bireyi olmak. **2.** *{ağız}* Tomurcuklanmak. [DS]

öbekleşme, [öbek-le-ş-me] *is.* **1.** Öbekleşmek eylemi. **2.** *kim.* Kimi büyük moleküllü çözeltilerin iki faza ayrılması olayı.

öbekleşmek, [öbek-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* (Birbirine benzer ya da aynı cinsten nesneler için) bir araya gelerek topluluk oluşturmak; gruplaşmak; öbek oluşturmak.

öbekleşmiş, [öbek-le-ş-miş] *sf.* Bir öbek oluşturmuş; öbek durumuna gelmiş. 🗗 **öbekleşmiş bağlaç,** *dbl. Bazı bağlaç ve sözcüklerin bir araya gelerek oluşturduğu bağlaç. "oysaki, demek ki, bundan dolayı, ne.. ne.."*

öbel, [ap-ul / öb-el] *{ağız} zf.* (Hareket için) yavaş. 🗗 **öbel öbel,** *{ağız} Yavaş yavaş.* [DS]

öbelek[1]**, -ği** [öb-ele-k] *{ağız} is.* Kelebek. [DS] 🗗 **öbelek öbelek,** *{ağız} (Yürüyüş için) aksayarak; topallayarak.* [DS]

öbelek[2]**, -ği** [öbe-le-k] *{ağız} is.* Mısır koçanı. [DS]

öbelek[3]**, -ği** [öbek > öbe(k)-le-k] *{ağız} is.* Küçük yığın; öbek. [DS]

öbelen, [öb-e-le-n ?] *{ağız} is.* Kazları semirtmek için yutturulan fındık, badem, mısır unu ve kepekten yapılma hamur topacı. [DS]

öbelenmek, [öbe-le-n-mek] *{ağız}* Toplanmak; yığılmak. [DS]

öbertmek, [abar-t-mak / obar-t-mak / öber-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Abartmak. [DS]

öbet[1]**,** [öbe-t ?] *{ağız} sf.* Kusurlu. [DS]

öbet[2]**,** [öbe-t ?] *{ağız} is.* Havuz. [DS]

öbeze, [öbez-e] *{ağız} is.* Tandırın tabanında bulunan ve ateşin yanmasını kolaylaştıran piramit biçimli toprak sütun. [DS]

öbke, [öp-kē > öb-kē / övkē] *{eT} is.* **1.** Akciğer. [Gabain] **2.** Öfke; hiddet. [Gabain]

öbkelemek, [öbke-lē-mek] *{eT} gçsz. f.* Hiddetlenmek; öfkelenmek; kızmak. [ETY] [Gabain]

öbkelenmek, [öpke-le-n-mek] *{eT} dönşl. f.* Öfkelenmek; kızmak. [EUTS]

öbrüme, [öb-rü-me] *is.* Öbrümek eylemi.

öbrümek[1], [öbrü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** (Meyve için) çok olgunlaşmak; içi geçmek. [DS]

öbrümek[2], [epri-mek / öbrü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Giyecek için) çok eskimek. [DS]

öbül, [öb-ül] *sf.* (Duruş için) dört ayak vaziyeti. ◻ **öbül öbül,** *{ağız} (Yürüyüş için) dört ayak vaziyetinde.* [DS]

öbülcek, -ği [öb-ül-cek] *{ağız} is.* İnsanın ellerini yere değdirerek dört ayak biçiminde duruşu. [DS]

öbür, [o+bir] *sf.* **1.** Aynı tür varlık ya da nesneden ayrı tutulan; diğer; öteki; başka. **2.** Sözü edilenden bir önceki ya da sonraki. **3.** (Gün, hafta, ay veya faaliyet için) konuşulan zamana göre önümüzdekinden bir sonraki. **4.** *zm.* Diğer kimse; diğer şey. ◻ **öbür dünya,** *Öldükten sonra ruhun yaşayacağına inanılan âlem; öteki dünya; ahret.*‖ **öbür gün,** *Yarından sonra gelen gün.*‖ **öbürsü gün,** *{ağız} Evvelki gün.* [DS]

öbürkü, [öbür+ki] *zm.* Öbürü; diğeri; öteki.

öbürü, [öbür-ü] *zm.* Sözü edilenden başka bir kimse veya nesne; bir önceki ya da bir sonraki; diğeri; öteki.

öbüz[1], [öbüz] *{ağız} sf.* Çok zayıf. [DS]

öbüz[2], [opmak *(içine çekmek)* > op-uz > öb-üz] *{ağız} is.* **1.** Kışın yerden kaynayan su. **2.** Akarsuların toprakta oluşturduğu yarıklar. **3.** Küçük dere. **4.** Dağ yamaçlarındaki küçük çukurlar. **5.** Susuz derelerin birleştiği yerler. [DS]

öbüzmen, [öbüz-men] *{ağız} is.* Hasta. [DS]

öcbe, [öcbe] *{ağız} sf.* **1.** Çok konuşan; geveze. **2.** Bilgiçlik taslayan; her işe karışan. **3.** İnatçı. **4.** Kimsenin iyiliğini istemeyen; kinci. **5.** Şımarık; kendini beğenmiş. [DS]

öcbeleme, [öcbe-le-me] *is.* Öcbelemek eylemi.

öcbelemek, [öc-be-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yemekte mızmızlık etmek. [DS]

öcbelenme, [öcbe-le-n-me] *is.* Öcbelenmek eylemi.

öcbelenmek, [öcbe-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Bir şeyi kanıtlamaya çalışmak. **2.** Direnmek. [DS]

öcbeleşme, [öcbe-le-ş-me] *is.* Öcbeleşmek eylemi.

öcbeleşmek, [öcbe-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Düşüncesinde direnmek; sözünü geçirmek. **2.** İnatlaşmak. [DS]

öcberleme, [öcbe-r-le-me] *is.* Öcberlemek eylemi.

öcberlemek, [öcbe-r-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* İsteklendirmek; kışkırtmak. [DS]

öccük, -ğü [öc-cük / öc(c)-ük] *{ağız} is.* Engel. [DS]

öcek, -ği [ocak] *{ağız} is.* Kavun, karpuz, kabak vb. tohumlarını ekmek için açılan küçük çukur; ocak. [DS]

öcelek, -ği [öce-l-ek] *{ağız} sf.* Kimsenin iyiliğini istemeyen; fesat. [DS]

öcelen, [öce-l-en] *{ağız} sf.* Korkak. ◻ **öcelen olmak,** *{ağız} Korkmak.* [DS]

öcelenmek, [öce-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Uğraşıp bir sonuç alamamak; oyalanmak. [DS]

öcelme, [öce-l-me] *is.* Öcelmek eylemi; korkma.

öcelmek, [öce-l-mek] *gçsz. f. [-ir]* Korkmak.

öcenez, [öce-n-ez] *{ağız} sf.* Korkak. [DS] ◻ **öcenez olmak,** *Korkmak.*

öcerme, [öc-er-me] *is.* Öcermek eylemi.

öcermek, [ölç-er-mek > öc-er-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Yanan ateşin sönmemesi için odun atmak, yanan odunları hava alacak biçimde yeniden düzeltmek; ölçermek. [DS]

öceş, [öç > öc-e-mek > öc-e-ş] *is.* İnat; çekişme; karşılıklı tartışma.

öceşli, [öç > öc-e-mek > öc-e-ş-li] *{ağız} sf.* Lades tutuşmuş olanlar; ladesli. [DS]

öceşme, [öç > öc-ē-mek > öc-e-ş-me] *is.* Öceşmek eylemi.

öceşmek, [öç > öç-ē-mek > öc-e-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* **1.** *{ağız}* Lades tutuşmak. [DS] **2.** *{eAT} {OsT}* Bahis tutuşmak. **3.** *{ağız}* Birbirine zıt gitmek; zıtlaşmak. [DS] **4.** *{ağız}* Karşılıklı birbirini aldatmak. [DS] **5.** *{ağız}* Öç almak. [DS]

öcö, [öcü] *{ağız} is.* → öcü. [DS]

öcü[1], [öcü *(çocuk dili)*] *{ağız} is.* Çocukları korkutmak için uydurulmuş hayali yaratık; umacı. [DS]

öcü[2], [böcek > böcü > öcü] *{ağız} is.* Kurt, domuz gibi zararlı hayvanlar. [DS]

öcü[3], [böcek > böcü / öcü] *{ağız} is.* Böcek. [DS]

öcübe, [Ar. ʿucūbe => öcübe] *{ağız} sf.* (İnsan için) çok kara ve çirkin. [DS] ◻ **öcübe gibi,** *{ağız} Çok çirkin ve kara.* [DS]

öcük[1]**, -ğü** [öcü / öcü-k] *{ağız} is.* → öcü[1]. [DS]

öcük[2]**, -ğü** [öc-ük / öc(c)-ük] *{ağız} is.* Engel. [DS]

öcükmek, [öc-ük-mek او جكمك] *{OsT} gçsz. f. [-ür]* Utanmak.

öcül[1], [öc *(yans.)* > öc-ül] *is.* Gözlerini açarak dikkatle bakmayı, zekice bakışı anlatır. ◻ **öcül öcül bakmak,** *{ağız} Zekice bakmak.* [DS]

öcül[2], [öcü-l] *{ağız} sf.* Böcek gibi. ◻ **öcül öcül yürümek,** *{ağız} Paytak paytak yürümek.* [DS]

öcüm, [öç[2] > *öç-ē-mek > öç-üm] *{ağız} is.* **1.** Bahis tutuşma. **2.** Lades. [DS] ◻ **öcüm çekişmek,** *{ağız} 1. Lades tutuşmak. 2. Bahse girmek.* [DS]‖ **öcüm kemiği,** *{ağız} Lades kemiği.* [DS]‖ **öcüm öcüm oynamak,** *{ağız}* → öcüm tutuşmak. [DS]‖ **öcüm tutuşmak,** *{ağız} 1. Lades tutuşmak. 2. Bahse girmek.* [DS]

öcümleşme, [öc-üm-le-ş-me] *is.* Öcümleşmek eylemi.

öcümleşmek, [öc-üm-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* **1.** Bahse girmek. **2.** Lades tutuşmak. [DS]

öcüşme, [öc-üş-me] *is.* Öcüşmek eylemi.

öcüşmek, [öç[2] > öc-üş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ür]* **1.** Lades tutuşmak. **2.** Bahse girmek. [DS]

öcüt, -dü [öc-üt] *is.* Korkutucu şey; yabancı; yadırganan. 🗗 **öcüt mücüt,** *(Nesne ya da kişi) yadırganan; yabansı.*

öcütme, [öc-üt-me] *is.* Öcütmek eylemi; korkutma.

öcütmek, [öç-mek > öç-üt-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Korkutmak. [DS]

öç[1],-cü [ȫç / ȫc] *(ö:ç) is.* Kendisine, yakınlarına ya da tarafından birine yapılan kötü bir eylemi veya söylenen sözü cezalandırmak amacıyla uygulanan veya uygulanmak istenen aynı değerde karşılık; kötü niyet; intikam; hınç; kin. *{eT} {OsT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [Gabain] 🗗 **öcüne galebe gelmek,** *{ağız} Anlaşmaya varmak; kavgadan vazgeçmek.* [DS]|| **öcünü almak,** *Gördüğü bir kötülüğün, uğradığı bir zararın acısını aynı yolla çıkarmak; intikamını almak.*|| **öç almak,** *Gördüğü bir kötülüğün, uğradığı bir zararın acısını aynı yolla çıkarmak; intikam almak.*|| **öç ödeştirmek,** *{OsT} İntikam almak.*

öç[2], [ȫç ﺝﻭ[1]] *(ö:ç) {eT} {eAT} {OsT} is.* **1.** Bahis. **2.** Kumar için girilen bahis. **3.** Kumar veya bahis parası. **4.** *{eT}* Ödül. 🗗 **öç etmek,** *{eAT} {OsT} Bahis tutuşmak.*|| **öç komak,** *{eAT} {OsT} Bahis tutuşmak.*

öç[3], -cü [uç > öç] *{ağız} is.* Sınır. [DS] 🗗 **öç yaka,** *Karşı taraf; karşı yön.*

öç[4], [üç-ün > öç] *{ağız} is.* Neden; etki. [DS]

öç[5], [öç] *{ağız}* Üvey baba. [DS]

öçbe, [öçbe / öcbe] *{ağız} sf.* **1.** Çok konuşan; geveze. **2.** Bilgiçlik taslayan; her işe karışan. **3.** İnatçı. **4.** Kendini beğenmiş; şımarık. [DS]

öçbelenme, [öçbe-le-n-me] *is.* Öçbelenmek eylemi; kendini beğenme.

öçbelenmek, [öçbe-le-n-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Kendini beğenmek; şımarmak. [DS]

öççen, [öççen] *{ağız} is.* öcü[1]. [DS]

öççeten, [Ar. ḥuccet => hücceten] *{ağız} zf.* Birdenbire. [DS]

öçelen, [öçe-l-en] *{ağız} is.* Öksürük, soğuk algınlığı. 🗗 **öçelen olmak,** *{ağız} Nezle olmak.* [DS]

öçemek[1], [ȫç[1] > öç-ē-mek] *(öçe:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Öfkesi geçmek; yatışmak; sakinleşmek; sükûn bulmak. [KB]

öçemek[2], [ȫç[2] > *öç-ē-mek] *(öçe:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Bir şeyine bahse girmek; bir şey için iddialaşmak.

öçesmek, [ȫç[1] > öç-ē-mek > öç-e-ş-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Kin beslemek; [Gabain]

öçeş, [ȫç[2] > *öç-ē-mek > öç-e-ş] *{eT} is.* Yarış. [DLT]

öçeşçi, [ȫç[1] > öç-ē-mek > öç-e-ş-mek > öçe-ş-çi] *{eT} is.* Öççü; intikamcı. [EUTS]

öçeşmek[1], [ȫç[1] > öç-ē-mek > öç-e-ş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Öçleşmek; kin beslemek; [EUTS]

öçeşmek[2], [ȫç[2] > öç-ē-mek > öç-e-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* **1.** Çatışmaya girmek; kavga etmek; tartışmak; çekişmek. [EUTS] [ETY] **2.** Yarış etmek. [DLT] [ETY] **3.** *{ağız}* Bahse girmek; lades tutuşmak. [DS]

öçke, [ȫç[1] > öç-kē-mek] *{eT} is.* Kin bağlama. [KB]

öçlüg, [ȫç[1] > öç-lüg / ȫç-lȫg] *{eT} sf.* Öcü ve hıncı olan; düşman yürekli; öçlü. [EUTS] [DLT]

öçme, [öç-me] *is.* Öçmek eylemi.

öçmek, [öç-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** (Ateş vb. için) sönmek. *{ağız} (aynı)* [EUTS] [Gabain] [KB] [Üç İtigsizler] [DS] **2.** Gitmek. [KB]

öçmeksiz, [öç-mek-siz] *{eT} sf.* Sönmesiz. [Üç İtigsizler]

öçrüşmek, [öç-mek > öç-ür-mek > öç(ü)r-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte söndürmek; karşılıklı yatıştırmak. [DLT]

öçü, [öçü] *{ağız} is.* Eşek. [DS]

öçük[1], -ğü [öçü-k] *{ağız} sf.* Kalın dudak. [DS]

öçük[2], -ğü [böcek / böcük] *{ağız} is.* Böcek. [DS]

öçükmek, [öç-mek > öç-ük-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** (Öfke, hırs, kızgınlık vb. duygu için) geçmek, sönmek, yatışmak. **2.** Soluğu kesilmek. [KB] [DLT]

öçüktürmek, [ȫç[1] > öç-ük-mek > öç-ük-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Öç alma duygusunu uyandırmak; öç alması için galeyana getirmek.

öçülmek, [öç-mek > öç-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Yok edilmek; söndürülmek; bitirilmek. [EUTS]

öçümek, [öç-mek > öç-ü-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Söndürmek. [EUTS]

öçür, [öç-mek > öç-ür] *{eT} is.* Sönme. [EUTS]

öçürgü, [öç-ür-mek > öç-ür-gü] *{eT} is.* At çulu veya battaniye gibi şeylerden yapılmış yangın söndürme aracı.

öçürlü, [öçür-lü] *{ağız} zf.* Dolayısıyla; nedeniyle. [DS]

öçürmek, [öç-mek > öç-er-mek / öç-ür-mek] *{eT} {eT} gçl. f. [-ür]* **1.** (Ateş vb. için) söndürmek. [EUTS] [Gabain] [DLT] **2.** (Öfke, kin vb. için) yatıştırmak. [DLT] **3.** Soluğunu kesmek. [DLT]

öçürük, [üç+ör-ük > öçürük] *{ağız} is.* (Hayvan için) kaçmaması ve tarlalara zarar vermemesi için üç ayağı birden bağlı olan. [DS]

öçüt, [ȫç[1] > öç-ē-mek > öç-üt] *{eT} is.* Öç alma duygusu; taammüt. [DLT]

öçütme, [öç-üt-me] *is.* → öcütme.

öçütmek, [öç-üt-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* → öcütmek. [DS]

öd[1], [öd] *is.* **1.** Safra kesesi. *{eT} (aynı)* [ETY] [Tekin] [EUTS] **2.** Karaciğerin onikiparmak bağırsağına

döktüğü yeşil-sarı renkli sıvı; safra. 🗗 **öd kanalı,** *anat. Karaciğer ve öd kesesi kanallarının birleşmesinden oluşan, öd sıvısını bağırsağa veren kanal; koledok.*‖ **öd kesesi,** *anat. Armut biçiminde ve karaciğere yapışık öd salgılayan organ.*‖ **öd sıdurmak,** *{eAT} Ödünü patlatmak.*‖ **öd sındurmak,** *{eAT}* → ödünü sıdırmak.‖ **öd tuzları,** *biy. Safra tuzları.*‖ **ödü bokuna karışmak,** *Çok korkmak.*‖ **ödü kopmak,** *Çok korkmak.*‖ **ödünü almak,** *Korkutmak.* [DS]‖ **ödünü koparmak,** *Korkutmak.*‖ **ödünü patlatmak,** *Çok korkutmak.*‖ **ödünü sıdırmak,** *Korkutmak.* [DS]‖ **ödünü sıdurtmak,** *{eAT} Ödünü patlatmak.*‖ **ödü patlamak,** *Çok korkmak.*‖ **ödü sıdmak,** *{eAT} Ödü patlamak.*‖ **ödü sınmak,** *{eAT} Ödü patlamak.*‖ **ödü sıtmak,** *{eAT} {ağız} Ödü patlamak.* [DS]‖ **ödü yarılmak,** *{eAT} Ödü patlamak.*

öd[2], [õt / õd̲] *(ö:d) {eT} is.* **1.** Zaman; vakit; saat; an. *{ağız} (aynı)* [EUTS] [DLT] [ETY] [İKPÖy.] **2.** Mevsim. [DLT] **3.** Huzur [Gabain] [Tekin] **4.** Hava. [DLT] 🗗 **öd kolu,** *Zaman; devir.* [EUTS]

öd[3], [Hint. id > Ar. ūd] *is.* **1.** Öd ağacı. **2.** Bu ağacın kıyılan parçalarının yakılması ile yapılan tütsü. **3.** Asmanın budanan ve işe yaramayan çubukları. [DS] 🗗 **öd ağacı,** *1. bot. Doğu ve Güney Asya'nın sıcak bölgelerinde yetişen, yaz kış yaprağını dökmeyen, kabuğu ve odunu yakıldığında güzel koku veren bir ağaç, (Aquilaria agollocha). 2. {ağız} (Nesne için) değerli sayılan.* [DS]

öd[4], [õ-mek > öt] *{eT} is.* Nasihat; öğüt. [EUTS]

öd[5], [õd̲ / õz] *(ö:d) {eT} zm.* Öz; kendi. [DLT]

öd[6], [ūd̲ / õd̲] *(ö:d) {eT} is.* Sığır; öküz. [DLT]

öd[7], [öt-mek > öd] *{eT}* **1.** Duvarda ve ağaçta delik. [DLT] **2.** Dağ arasındaki dere; geçit. [DLT]

öd[8], [öd] *{ağız} is.* Yüreklilik. [DS]

ödde, [ödde] *{ağız} is.* Döveni boyunduruğa bağlayan ağaç; ok. [DS]

öddek, -ği [öd(d)-ek] *{ağız} sf.* Korkak. [DS]

ödebik, -ği [? ödebik] *{ağız} is.* Bıldırcına benzer bir tür av kuşu. [DS]

ödek[1], **-ği** [öd-ek اودك] *{OsT} sf.* Korkak; ödlek. 🗗 **ödeği kopmak,** *{ağız} Çok korkmak; ödü kopmak.* [DS]

ödek[2], **-ği** [ötē-mek > öte-k / öde-k اودك] *is.* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Ücret; karşılık; bedel; tazminat. zarar ödentisi. [DS] **2.** *{eT}* Borç. 🗗 **ödeye tutmak,** *{eAT} Borca karşılık hapsetmek.*

ödek[3], **-ği** [öd-ek] *{eAT} is.* Zaman.

ödek[4], **-ği** [öd-ek] *{ağız} is.* Pencere. [DS]

ödek[5], **-ği** [ödek] *{ağız} is.* Çanak biçimindeki çamuru düzgün bir taşa vurarak patlatmakla oynanan bir çocuk oyunu. [DS]

ödekli, [ödek-li] *{ağız} sf.* Yürekli. [DS]

ödeklü, [öde-k-lü اودكلو] *{eAT} sf.* Tazmini gereken.

ödelek[1], **-ği** [öde-le-k] *{ağız} is.* Pey. [DS]

ödelek[2], **-ği** [ödek > öde-lek] *{ağız} sf.* Korkak; ödlek. [DS]

ödem, [Yun. oidein *(çürüme)* > Fr. œdème] *is. tıp.* Vücudun sıvı birleşenlerinin, bazı doku aralarına, deri altına, sıvı keselerine, herhangi bir iç organa, özellikle bağ dokusunun boşluklarına sızıp dolarak şişkinlik yapması.

ödeme, [öde-me] *is.* **1.** Ödemek eylemi. **2.** Satın alınan ya da ödünç alınan bir şeyin karşılığını verme; tediye. **3.** İsteyerek ya da istemeden yapılan bir zararın bedelini verme; tazmin. **4.** (Bir iş veya mal için) kendisine yapılan masrafı karşılama. **5.** Bir hizmetin karşılığını verme. **6.** *huk.* Para borcunu yerine getirme. **7.** Ödenen miktar. 🗗 **ödeme garantisi,** *Bir borcu, bir bankanın güvencesi altına sokan anlaşma.*‖ **ödeme kredisi,** *Borçlu adına açılan, kısa vadeli ve ödeme kolaylığı sağlayan kredi.*‖ **ödeme yerini tayin,** *huk. Alacaklının inatçı olması durumunda borçlunun isteği üzerine ödeme yerinin yargı tarafından belirlenmesi.*‖ **ödeme emri,** *huk. 1. Bir borcun yerine getirilmesi için icra kurumunca borçluya gönderilen yazı. 2. Kamuya ait bir ödemenin gerçekleşmemesi durumunda borçluya ilgili kurumun gönderdiği yazı.*

ödemek, [ötē-mek > ödē-mek] *{eT} gçl. f. [-r] [-d(ü)-yor]* **1.** Bir alışveriş ilişkisi dolayısıyla borçlu olunan şeyin karşılığını alacaklıya vermek; tediye etmek. **2.** (Bir hizmet veya çalışma) karşılığı olan parayı çalışana vermek; hak ettiği parayı vermek; emeğin karşılığını vermek. **3.** Para vermek. **4.** (Zarar verilen şeyin bedeli için) zararı karşılamak; tazmin etmek. **5.** (Bir başarı ya da zafer için) büyük bir çaba ya da özveri sayılan bir bedel ile elde etmek. **6.** Bir yanlışlık ya da yanlış davranıştan dolayı kendi zarara uğramak; cezasını çekmek. **7.** Yapılan masraf ve verilen emekleri karşılamak. **8.** *huk.* Bir borcu ortadan kaldırmak; borç ilişkisini sona erdirmek; borç hesabını kapatmak. 🗗 **ödenmiş borçların kefili,** *{ağız} Gereksiz yere üzülen.*

ödemeli, [öde-me-li] *sf.* **1.** (Gönderi için) üzerinde yazılı bedel, alıcısı tarafından ödendikten sonra kendisine teslim edilecek olan. **2.** (Telefon görüşmesi için) görüşme ücreti kendisine telefon açılan kişi tarafından ödenen. **3.** *zf.* Ödemeli olarak.

ödemezlik, [öde-mez-lik] *is.* Ödemek edimini yapmama durumu. 🗗 **ödemezlik giderimi,** *huk. Her iki tarafın da birbirine borçlu olduğu durumlarda, sözleşmede ve yasalarda aksine bir hüküm bulunmaması halinde, kendi yükümlülüğünü yerine getirmemiş bulunan bir tarafın ödeme istemine karşı, diğer tarafın kendisine olan yükümlülüğün yerine getirilmediğini ileri sürerek, bu yükümlülük yerine*

getirilinceye kadar kendi yükümlülüğünü yerine getirmeme olanağı veren hukukî durum; ödemezlik defi.

ödemli, [ödem-li] *sf. tıp.* **1.** Ödemi olan. **2.** Ödem görünümlü olan; doğası ödeme benzeyen.

öden, [öden] *{ağız} is.* Karın; mide. [DS]

ödenek[1]**, -ği** [öde-n-ek] *is.* **1.** Bir iş için ayrılmış, miktarı belli para. **2.** *huk.* Bütçeleri belirleyen, oylayan ve düzenleyen makamlarca bir iş için ayrılmış para; tahsisat, *(1935).* **3.** Bir malî yıl içinde, bir kamu hizmetinin yerine getirilmesi için ayrılmış olan para.

ödenek[2]**, -ği** [öd-lek / ödelek] *{ağız} sf.* Korkak. [DS]

ödenekli, [öde-n-ek-li] *sf.* **1.** (İş, hizmet vb. için) ödeneği bulunan. **2.** Devlet ya da kamu kuruluşlarınca kendisine ödenek ayrılmış bulunan. ◻ **ödenekli tiyatro,** *Yıllık bütçesi, devlet ya da belediyece belirlenip denetlenen tiyatro.*

ödeniş, [öde-n-iş] *is.* Ödenmek eylemi veya biçimi.

ödenme, [öde-n-me] *is.* Ödenme eylemi veya durumu.

ödenmek, [öde-n-mek] *edil f. [-ir]* Ödemek eylemi yapılmak; ödemek eylemine konu olmak.

ödenti, [öde-n-ti] *is.* Dernek, sendika vb. kuruluşlara üye olan kişilerin aylık ya da yıllık olarak ödemek zorunda oldukları para; üye aidatı; aidat, *(1955).*

ödeş, [öde-ş] *{ağız} is.* Değişme; takas. [DS]

ödeşli, [öde-ş-li] *{ağız} sf.* Lades tutuşmuş olan; ladesli. ◻ **ödeşli olmak,** *{ağız} Lades tutuşmak.* [DS]

ödeşme, [öde-ş-me] *is.* Ödeşmek eylemi.

ödeşmek, [öde-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* **1.** Karşılıklı olarak birbirinde alacak verecek ilişkisi bulunan kişilerin birbirine olan borçlarını veya yükümlülüklerini yerine getirerek borç ilişkisinden kurtulmaları; karşılıklı ödemede bulunmak. **2.** Kendisine yapılan olumlu veya olumsuz bir davranışı karşılıksız bırakmamak; karşılığını vermek. **3.** *{ağız}* Yer değişimi yapmak. [DS] **4.** *{ağız}* Lades tutuşmak. [DS] ◻ **ödeş gödeş olmak,** *Ödeşmek.*|| **ödeş olmak,** *{ağız} Oyunda önce yenilip sonra yenmek suretiyle beraberliği sağlamak.* [DS]

ödetme, [öde-t-me] *is.* Ödetmek eylemi.

ödetmek, [öde-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Ödemek eylemini yaptırmak. **2.** Bir başkasının ödemesini sağlamak. **3.** Zararı karşılamasını sağlamak.

ödev, [öde-v] *is.* **1.** Bir kimsenin yerine getirmek zorunda olduğu iş; yapmak zorunluluğu olan belli bir iş; vazife, *(1935).* **2.** Örf, âdet ve geleneklere göre, yer ve zamana bağlı olarak kabul edilen ahlakî görev. **3.** Öğretmenin, öğrenilenleri pekiştirmek amacıyla öğrencilere evde yapılmak üzere verdiği çalışma. ◻ **ödev ahlakı,** *İyiyi ödev ile tanımlayan ahlak.*|| **ödev bilgisi,** *Herhangi bir meslekte bulunanların başkaları veya birbirleri ile olan ilişkilerinde tutmak zorunda oldukları yollarla yerine getirmekle yükümlü oldukları ödevler üzerinde duran bilgi; deontoloji.*

ödevcil, [öde-v-cil] *sf.* Kendisine verilen ödevi yerine getiren; ödevine bağlı; vazifeşinas.

ödevlendirilme, [öde-v-le-n-dir-il-me] *is.* Ödevlendirilmek eylemi.

ödevlendirilmek, [öde-v-le-n-dir-il-mek] *edil. f. [-ir]* Ödevlendirmek eylemi yapılmak; ödevlendirmek işine konu olmak.

ödevlendirme, [öde-v-le-n-dir-me] *is.* Ödevlendirmek eylemi.

ödevlendirmek, [öde-v-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Ödev vermek; ödevli duruma getirmek.

ödevli, [öde-v-li] *sf.* Ödevi olan; ödev verilmiş bulunan; kendisine bir ödev yüklenmiş bulunan.

ödgel, [öt-mek > öt-(ü)g-el ?] *{ağız}* (Şeker, yağ için) keskin. [DS]

ödgönç, [öt-mek > öt-kün-ç] *{ağız} is.* Öykü. [DS]

ödgüç, [öt-mek > öt-kün-ç / öd-güç] *{ağız} is.* Öykü. [DS]

ödgürmek, [öt-mek > öt-gür-mek / öd-gür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Bir yerden bir yere geçirmek; aktarmak; götürmek; gidermek.

ödik, [üd̲-mek > üd̲ik] *{eT} is.* Sevgi. [DLT]

ödirek, [ördek / ödirek] *{eT} is.* Ördek. [EUTS]

ödki, [ōd̲-mek > öd̲-kī] *(ödki:) {eT} sf.* Zamanla ilgili. [EUTS]

ödkünç, [öd-kün-ç] *{eT} sf.* Sahte. [ETY]

ödkürgü, [öd-kür-gū] *{eT} is.* Bir çeşit ilaç. [EUTS]

ödkürü, [öd-kür-ū] *{eT} zf.* -den dolayı; -den beri. [Gabain]

ödleg, [ōd̲ > *öd̲-lē-mek > öd-le-g] *{eT} is.* Zaman.

ödlek[1]**,** [ōd̲ > *öd̲-lē-mek > öd-le-k] *{eT} is.* Zaman; felek. [DLT]

ödlek[2]**, -ği** [ödle-k] *sf.* Korkak; yüreksiz; tabansız.

ödlekçe, [ödle-k-çe] *(ödle'kçe) sf.* **1.** (Tutum için) cesaretten, yüreklilikten yoksun. **2.** *zf.* Ödlek birine yakışır biçimde; ödlek gibi.

ödleklik,-ği [ödle-k-lik] *is.* Ödlek olma durumu; ödlekçe tutum; cesaretten yoksunluk; yüreksizlik; korkaklık.

ödlemek[1]**,** [öt[2] > öt-lē-mek / öd-lē-mek] *(ödle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Nasihat etmek; öğüt vermek; iyiliğe teşvik etmek. [EUTS]

ödlemek[2]**,** [ōd̲ > öd-lē-mek] *(ödle:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Zamanı gelmek; günü gelmek. [KB]

ödlesi, [od-lu + eğsi > ödlēsi] *(ödle:si) {ağız} is.* Aydınlatma aracı olarak kullanılan ucu alevli çıralı odun. [DS]

ödleski, [od-lu+eğsi] *{ağız} is.* → ödlesi. [DS]

ödmek[1]**,** [öd-mek] *{eT} gçsz. f.* **1.** Heyecanlanmak.

[ETY] **2.** Nasihat etmek; öğüt vermek. [ETY] **3.** Anlamak. [ETY]

ödmek[2], [ōḏ > öḏ-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Geçip gitmek; zail olmak. [EUTS]

ödometre, [Fr. oedomètre] *is.* Her türlü yanal genleşmeye engel olarak bir toprak örneğinin düşey yük altında oturma miktarını ölçemeye yarayan alet.

ödrülmek, [üḏ-(ü)r-ül-mek] *{eT} edil. f. [ür]* **1.** Ayrılmak seçilmek. [DLT] [Gabain] **2.** Ayrılmış olmak; seçilmiş olmak. [EUTS]

ödrüm, [üḏür-üm > üḏr-üm] *{eT} sf.* Seçilmiş; her şeyin seçilmişi. [DLT] [KB]

ödründi, [üḏ(ü)r-ün-di] *{eT} sf.* Seçilmiş. [DLT] [KB]

ödrüş, [üḏ-(ü)r-üş] *{eT} is.* Seçmekte yardım ve yarış etme. [DLT]

ödsek, -ği [öd-se-k] *{ağız} sf.* Korkak. [DS]

ödsüs, [öd-süz] *{ağız} sf.* Korkak. [DS]

ödsüz, [ōḏ > öḏ-süz] *{eT} sf.* **1.** Vakitsiz; zamansız. [EUTS] **2.** Baki. [Gabain]

ödü, [ödü] *{ağız} is.* Açık renkli yaban güvercini. [DS]

ödüç, -çü [ödē-mek > ödü-n-ç] *{ağız} is.* Ödünç. [DS]

ödük[1], **-ğü** [edik > ödük] *{ağız} is.* Çocuk ayakkabısı. [DS]

ödük[2], **-ğü** [öt-mek > öd-ük] *{ağız} is.* Yellenme; osuruk. 🗗 **ödük etmek,** *{ağız} Yellenmek.* [DS]

ödük[3], **-ğü** [öd-ük / öd-e-k] *{ağız} sf.* Korkak. [DS]

ödükleme, [öd-ük-le-me] *is.* Ödüklemek eylemi.

ödüklemek, [ödük-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Davar ve sığır için) bir gün içinde ikinci kez sağmak. [DS]

ödükmek, [öd-ük-mek اودكمك] *{OsT} dönşl. f. [-ür]* Korkmak.

ödül[1], [ög-mek > ög-(ü)d-ül *(övmeye değer, 1955)*] *is.* **1.** Bir yarışmada kazanana verilmek üzere konulan armağan; mükâfat. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** Bir iyiliği teşvik etmek için verilen armağan. **3.** Hakkında bahis tutulan şey. **4.** *{ağız}* Düğünlere götürülen hediye. [DS] 🗗 **ödül almak,** *Yapılan bir iyilik veya gösterilen başarı karşılığında armağan kazanmak.*|| **ödül koymak,** *1. (Bir iş veya yarışma için) başarana veya yarışana ödül vermeyi vaat etmek. 2. (Birinin başı için) ölüsünü veya dirisini getirene belli miktar para vermeyi vaat etmek.*|| **ödül vermek,** *Bir kimsenin bir işteki başarısını ya da yaptığı iyiliği ödüllendirmek.*

ödül[2], [öḏ-mek > öḏ-ül] *{eT} is.* Öksürük. [EUTS]

ödül[2], [ōt-mek > öd-ül] *{ağız} is.* **1.** Yarış. **2.** At koşusu. [DS]

ödüllendirilme, [ödül-le-n-dir-il-me] *is.* Ödüllendirilmek eylemi.

ödüllendirilmek, [ödül-le-n-dir-il-mek] *edil. f. [-ir]* Kendisine ödül verilmek; mükâfatlandırılmak.

ödüllendirme, [ödül-le-n-dir-me] *is.* Ödüllendirmek eylemi.

ödüllendirmek, [ödül-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Ödül vermek; ödül vererek taltif etmek; mükâfatlandırmak.

ödüllenmek, [ödür-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Yaralanmak. [DS]

ödüllü[1], [ödül-lü] *sf.* Ödülü olan; üzerine ödül konulmuş bulunan.

ödüllü[2], [ödür-lü / ödüllü] *{ağız} sf.* **1.** Dertli; yaralı. **2.** Korkudan sararmış. **3.** Korkulu. **4.** Uykuda iken korkınayı alışkanlık edinmiş olan. [DS]

ödün, [öd-e-mek > öd-ün] *is.* **1.** Uzlaşmaya varabilmek için kazanılmış bir haktan, bir yarardan, bir istekten ya da ileri sürülmüş koşullardan, önceden anlaşmaya varılmış olanların tamamından ya da bir kısmından karşı taraf yararına, kendi zararına vazgeçme durumu; taviz; ivaz, *(1942).* **2.** Ortaya çıkan bir dengesizliği, eksikliği gideren, meydana gelen bir boşluğu dolduran veya bir zararı karşılayan her türlü şey; taviz; ivaz. 🗗 **ödün vermek,** *Ödünle uzlaşmak; taviz vermek.*

ödün, [ōḏ > öḏ-ün] *{eT} zf.* **1.** (Bahsedilen) zamanda. **2.** *is.* Zaman; vakit. [EUTS]

ödüncce, [ödünc-ce اودنج جه] *{OsT} zf.* Ödünç olarak.

ödüncü, [öd-ün-cü] *sf.* Ödün veren; tavizci.

ödünç,-cü [öt-ünç] *sf.* **1.** Geri verilmek üzere alınan şey. **2.** Geri alınmak üzere verilen şey. **3.** *huk.* Sonradan geri almak üzere herhangi bir şeyin mülkiyetini başkasına devretme yükümlülüğü taşıyan sözleşme; karz.

ödünçleme, [ödünç-le-me] *sf.* **1.** Ödünç alınmış olan; ariyet. **2.** *is. {ağız}* İmece. [DS] **3.** *{ağız}* Değiş tokuş; takas. [DS] 🗗 **ödünçleme sözcük,** *dbl. Aktarım yoluyla başka bir dilden alınarak kullanılan sözcük.*

ödünleme, [ödün-le-me] *is.* **1.** Ödünlemek eylemi; taviz. **2.** *fel.* Ödün vererek dengeyi sağlama. **3.** Organizmadaki bir hastalığı, organizmanın normal tepkileri ile ortadan kaldırması ya da hafifletmesi. **4.** *psikol.* Bir yetersizlik ya da özrü dengeleme eylemi. 🗗 **ödünleme kuramı,** *Tüm bireylerin mutluluk ve mutsuzlukta eşit olduklarını savunan öğreti.*

ödünlemek, [ödün-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Ödün vererek karşılamak; taviz vermek; ivaz vermek.

ödünlenmek, [ödün-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kendi kendini ödünlemek. **2.** *edil f. tıp.* Bir hastalığın zararlı etkileri organizmanın savunma tepkisiyle ya da tedavi ile ortadan kaldırılmak.

ödünlü, {ödün-lü] *sf.* **1.** Ödün niteliğinde olan. **2.** Ödünle dengelenmiş olan; tavizli. **3.** *mat.* Her türlü

terim düzeni değişikliğine rağmen sonucu aynı kalan. 🗗 **ödünlü adalet,** *huk. Bireyler arası eşitlik ve karşılıklılık üzerine kurulmuş hak ve ödev değişimi.*‖ **ödünlü tüze,** *fel. Kişisel değerlere bakılmaksızın iki kişinin yaptığı değiş tokuşta eşitliği savunan öğreti.*

ödünsüz, [ödün-süz] *sf.* **1.** Ödün vermeyen; tavizsiz. **2.** Ödün vermeden yapılan; ödün niteliği taşımayan; tavizsiz.

ödür, [öd-ür] *{eT} sf.* Diğer; başka; öbür. [ETY]

ödüre, [öd-ür-e] *{eT} zf.* Beriye. 🗗 **adıra ödüre,** *Öteye beriye.* [Gabain]

ödürenk, -gi [? ödürenk] *{ağız} is.* Kalaycıların, ocaktaki bakırı çevirmekte kullandıkları uzun ve ucu eğri demir. [DS]

ödürgen, [üḏ-ür-gen] *{eT} sf.* Her şeyi seçen. [DLT]

ödürgü[1], [öt-mek *(delmek)* > öd-ür-gü] *is.* Delgi aracı.

ödürgü[2], [ödür-gü] *{ağız} is.* Kuruntu; kurgu. [DS]

ödürgü[3], [ödür-gü] *{ağız} sf.* **1.** Uykudan tez uyanan. **2.** Korkak. [DS]

ödürgüç, -cü [ödür-güç] *{ağız} sf.* Hızlı yürüyen; ayağına çabuk. [DS]

ödürlenme, [ödür-le-n-me] *is.* Ödürlenmek eylemi.

ödürlenmek[1], [ödür-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Sıkılmak; utanmak. [DS]

ödürlenmek[2], [ödür-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Uykuda iken kâbus görmek; korkmak. [DS]

ödürlü, [ödür-lü] *{ağız} sf.* **1.** Uykuda iken kâbus gören; uykuda korkmayı alışkanlık edinmiş olan. **2.** Korkudan kalbi çok çarpan. [DS] 🗗 **ödürlü etmek,** *{ağız} 1. Korkutmak. 2. Korkutarak yüreğinin hızlı çarpmasına sebep olmak.* [DS]‖ **ödürlü olmak,** *{ağız} Korkudan deli gibi olmak.* [DS]

ödürme, [ödür-me] *is.* Ödürmek eylemi.

ödürmek[1], [ödür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Koşturmak; hızlandırmak. [DS]

ödürmek[2], [üḏ-ür-mek / öḏ-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Seçmek; ayırmak [Gabain] [EUTS] [DLT] [KB] **2.** Seçmek; üstün tutmak. [DLT]

ödürtlüg, [üḏ-ür-t-lüg] *{eT} sf.* Doğru; tamamıyla. [Gabain]

ödürtme, [ödür-t-me] *is.* Ödürtmek eylemi.

ödürtmek[1], [ödür-t-mek / ödü-t-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* **1.** (Davar ve sığır için) bir gün içinde ikinci kez sağmak. **2.** Davar ve sığırı sağarken yavruyu biraz emdirerek sütün inmesini sağlamak. [DS]

ödürtmek[2], [ödür-mek > ödür-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Kapanan bir sözü, konuyu yeniden açmak veya sürdürmek. [DS]

ödürtmek[3], [ödür-t-mek]*{ağız} gçl. f. [-ür]* Abartmak. [DS]

ödürüklemek, [ötürük > ödürük-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Dışkısını yapmak; pislemek. [DS]

ödüs, [? ödüs] *{eT} sf.* Islak. [Gabain]

ödüsmek, [ötˉ-mek > öḏ-üs-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Geçmek. [Gabain]

ödüş, [? ödüş] *{eT} sf.* Nemli; ıslak; yaş. [EUTS]

ödüş, [ötˉ > öḏ-üş] *{eT} is.* Tam yirmi dört saatlik zaman ölçü birimi; tam gün; 24 saat. [Tekin] [ETY]

ödütleme, [öd-ür-t-le-me] *is.* Ödütlemek eylemi.

ödütlemek, [ödür-t-mek / ödüt-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Davar ve sığır için) bir gün içinde ikinci kez sağmak. [DS]

ödyometre, [Fr. oediomètre] *(ödyome'tre) is. kim.* Kimyasal tepkimelerde gazların hacim değişikliklerini ölçmeye yarayan alet.

öf[1], [öf *(yans.)*] *is.* Allah'a yalvarınayı ve zikretmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *öf-kür-mek*

öf[2], [öf *(yans.)*] *is.* Üflemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *öf-ür-mek*

öf[3], [öf] *(ö:ff) is.* Bıkkınlık, bezginlik, tiksinti belirtmekte kullanılır.

öfek, -ği [öfek] *{ağız} is.* Kışın davar barındırılan küçük yurtluk. [DS]

öfelek[1], **-ği** [öbe-lek / öfe-lek] *{ağız} is.* Kelebek. [DS]

öfelek[2], **-ği** [öf *(yans.)* > öf-ele-k] *{ağız} is.* Öfke. [DS]

öfelek[3], **-ği** [efelek / öfelek] *{ağız} is.* Labada bitkisi. [DS]

öfeleme, [öf-e-le-me] *is.* Öfelemek eylemi.

öfelemeç, -ci [uva-la-mak > öf-e-le-me-ç] *{ağız} is.* **1.** Ufalanmış yufka ve peynir karışımıyla yapılan bir tür yemek. **2.** Ovmaç. [DS]

öfelemek[1], [ov-mak > uv-mak > öf-ele-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir şeyi avuç içinde ezerek ufalamak. **2.** Ovalamak. **3.** Hamuru yoğurup yuvarlamak, topaç yapmak. [DS]

öfelemek[2], [öf-ele-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Dövmek. [DS]

öfelemek[3], [öf-ele-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Meyveleri ağaçtan elle koparark toplamak. [DS]

öfelemek[4], [öf-ele-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yeri ve zamanı değilken tartışmaya girmek. [DS]

öfendire, [Yun. voukhentra] *{ağız} is.* → övendire. [DS]

öferik, -ği [Erme. avel *(çalı çırpı)* > efelek] *{ağız} is. bot.* Labada. [DS]

öfke, [öp-kē / öf-kē] *is.* **1.** Engellenme, gözdağı, incinme, hoşnutsuzluk karşısında ortaya çıkan, çoğunlukla kaba kuvvet gösterisine yönelen geçici şiddet ve saldırganlık tepkisi; kızgınlık; gazap; hiddet; hışım. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Bu durumun ortaya çıkması. 🗗 **öfkesi burnunda,** *Çok öfkeli.*‖ **öfkesi kabarmak,** *1. Çok kızmak. 2. Yatışmışken herhangi bir sebeple tekrar öfkelenmek; tekrar sinirlenmek.*‖ **öfkesini** (birinden / bir şeyden) **çıkarmak,** *(Öfkeli birisi için) haksız yere birine çatmak; kız-*

gınlığı dolayısıyla hiç ilgisi olmayan birine yönelmek. || **öfkesini yenmek,** *İradesini kullanarak öfkesini yatıştırmak.* || **öfke topuklarına çıkmak,** *Çok öfkelenmek.* || **öfkeye kapılmak,** *Kendisine hakim olamayacak biçimde sinirlenmek; öfkelenmekten kendini alamamak; kızmak; öfkelenmek; çok sinirlenmek.*

öfkeci, [öfke-ci] *sf.* Yaradılışı gereği çabuk kızan; çabuk öfkelenen; hemen her şeye öfkelenen; hadîdü'l-mizaç.

öfkelendirme, [öfke-le-n-dir-me] *is.* Öfkelendirmek eylemi.

öfkelendirmek, [öfke-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Birinin öfkelenmesine neden olmak; öfkelenmesine yol açmak; kızdırmak; sinirlendirmek.

öfkeleniş, [öfke-le-n-iş] *is.* Öfkelenmek eylemi veya biçimi.

öfkelenme, [öfke-le-n-me] *is.* Öfkelenmek eylemi veya durumu.

öfkelenmek, [öfke-le-n-mek] *gçsz. f. [-ir]* Bir kimseye veya bir davranışa karşı öfke duymak; kızmak; hiddetlenmek; sinirlenmek; hışımlanmak.

öfkeli, [öfke-li] *sf.* **1.** (Kişi için) öfke içinde bulunan; öfkelenmiş olan; kızgın; sinirli; hiddetli; hışımlı. **2.** Çabuk öfkelenen. **3.** Öfke belirtisi olan; öfke taşıyan.

öfkence, [öf *(yans.)* > öfkence] *{ağız} is.* Öksürük. [DS]

öfkesiz, [öfke-siz] *sf.* Öfkesi olmayan; sakin.

öfkürme, [öf-kür-me] *is.* Öfkürmek eylemi.

öfkürmek, [öf *(yans.)* > öf-kür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Tekkelerde yüksek sesle Allah'ın adını söylemek; zikretmek. [DS]

öflez, [öf-le-z افلز] *sf.* **1.** *{OsT}* (Lamba, kandil vb. için) ışığı çok az olan; az ışık veren. **2.** *{ağız}* Zayıf; cılız; ölmek üzere olan. [DS] **3.** *{ağız}* Pörsümüş; yumuşamış. [DS]

öflezik, -ği [öf-le-z-ik] *{ağız} sf.* Cılız; zayıf. [DS]

öflezime, [öflez-i-me] *is.* Öflezimek eylemi.

öflezimek, [öflez-i-mek / ölfez-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Lambanın ışığı için) zayıflamak; sönmeye yüz tutmak. [DS]

öflü, [öf-lü] *{ağız} sf.* Ünlü. [DS]

öfnek, -ği [öf-(ü)n-ek / ödlek] *{ağız} sf.* **1.** Avanak. **2.** Ödlek; korkak. [DS]

öfnezik, -ği [öflez > öfnez-ik] *{ağız} sf.* Zayıf; cılız; ölmek üzere olan. [DS]

öfrü, [öf-(ü)r-ü] *{ağız} sf.* Korkunç. [DS]

öfürme, [öf-ür-me] *is.* Öfürmek eylemi.

öfürmek, [öf *(yans.)* > öf-ür-mek / üfür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Üflemek. [DS]

öfürtmek, [öf-ür-mek > öf-ür-t-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Üflemek. [DS]

ög[1], [ōg / ök] *{eT} is.* **1.** Anne; ana. [İKPÖy.] [ETY] [EUTS] **2.** Üvey anne. [Tekin] [Gabain] **3.** Bir tür çiçek. [EUTS]

ög[2], [ō-mek > ō-g اوك] *{eT} {eAT} {OsT} is.* Anlayış; vicdan; düşünce; bilinç; zekâ; akıl. [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [KB]

ög[3], [ōg] *{eT} is.* Orta yaşı bulmuş hayvan. [DLT]

ög[4], [ög / öğ / ök / öng / öv *(yans.)*] *is.* Bağırıp çağırmayı, böğürmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *ög-ürmek, ög-ür ög-ür ağlamak*

ög[5], [öñ] *{ağız} is.* Ön. 🗗 **öge geçmek,** *{ağız} Öne geçmek; öncü olmak.* [DS] || **ögü ardı,** *{ağız} İşin başı sonu.* [DS]

ögdeş, [ōg[1] > ög-deş] *{eT} is.* Ana bir kardeş.

ögdi, [ōg-mek > ög-dī] *{eT} is.* **1.** Alkış; methiye; övgü; metih; sena; övme. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Mükâfat. [EUTS]

ögdilig, [ōg-mek > ög-dī > ögdī-lig] *(ögdi:lik) {eT} sf.* Methe ve takdire layık; övüp alkışlamaya değer. [EUTS]

ögdilmek, [ōg-mek > ög-üd-mek > ög(ü)d-il-mek / ög(ü)d-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Övülmek; methedilmek. [KB]

ögdir, [ög-üd-mek > ög-(ü)d-ir] *{eT} is.* **1.** Mükâfat, ödül. **2.** Değer; kıymet; ücret. [EUTS]

ögdirmek, [ög-üd-mek > ög-(ü)d-ir-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Methetmek; övmek. [Gabain]

ögdisiz, [ög-mek > ög-dī > ögdī-siz] *{eT} sf.* Takdire layık olmayan; beğenip övmeye değmez. [EUTS]

ögdü, [ōg-mek > ög-dū] *{eT} is.* Övme; methetme; sena; takdir. [EUTS]

ögdün, [öñ > öñ-dün] *{eT} zf.* Önden; önde. [EUTS]

ögdüş, [? ögdüş] *{eT} is.* Ağaç yarmaya mahsus ağaçtan çivi; ağaç kama. [EUTS]

öge[1], [ōg[1] > ög-e] *{eT} is.* **1.** Büyük anne. [ETY] **2.** Kaynana. [ETY]

öge[2], [ō-mek *(düşünmek)* > ö-gē] *(öge:) is.* **1.** Vekil; nazır; bakan; müşavir. [EUTS] [KB] **2.** Hekim. [EUTS] [DLT] **3.** *sf.* Çok akıllı; yaşlı; ulusun büyüğü. [KB] 🗗 **öge tégit,** *Orta halli adamların büyüklerine ve hakan çocuklarının küçüklerine verilen ungun.* [DLT]

öge[3], [ög-mek > ög-ē] *(öge:) {eT} is.* Şöhret; ün. [Gabain] [EUTS]

öge[4], [ög *(akıl)* > ög-e] *is.* **1.** Birleşik bir bütünü oluşturan parça veya yalın şeylerden her biri; unsur; eleman. **2.** *man.* Bir sınıf veya topluluğun bireylerinden her biri. **3.** *dbl.* Bir cümleyi oluşturan özne, yüklem ve tümleç gibi birimlerden her biri.

öge[5], [öge] *{ağız} sf.* Dahi; deha sahibi. [DS]

ögeç, -ci [ög > ög-eç] *{ağız} is.* Öveç. [DS]

ögek, [ōg[1] >ög-ek / ög-ük] *{eT} is.* **1.** Övme. [İKPÖy.] **2.** *sf.* Çok sevimli; cana yakın; hatırlatıcı; düşündürücü. [EUTS]

ögelemek, [ögē[2] > ögē-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Öge demek; öge adı vermek. [DLT]

ögelik, [ögē[1] > öge-lik] *{eT} is.* Danışmanlık. [KB]

ögen, [ōgrēn / ōkrēn / ögen] *{eT} is.* Çay; kanal; ırmak; küçük nehir. [EUTS] [Gabain]

öget, [ō-mek > ög-ē > ög-e-t] *{eT} is.* **1.** Çok akıllı; yaşlı kimse; ulusun büyüğü. **2.** Duayen.

ögey, [ōg[1] > ög-ēy] *{eT} sf.* Üvey. [DLT] 🗗 **ögey ogul,** *Üvey oğul.* [DLT]

ögezci, [öñ-ez-ci] *{ağız} is.* Sürek avında av bekleyen avcı. [DS]

öggüçi, [ög-mek > ög-gü-çi] *{eT} sf.* Öven; övücü. [KB]

ögimek, [ög-mek > ög-ī-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Öğütmek; ezip toz haline getirmek. [DLT]

ögin, [öñī / öñin > ögin / ögün] *{eT} zf.* Başka; diğer. [Nevāyî]

ögirmek, [ōg-mek[1] > ög-ir-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Sevinmek; memnun olmak; mesrur olmak; neşelenmek. [EUTS] [ETY] [Gabain] [Tekin] **2.** Eğlenmek. [EUTS] 🗗 **ögirmek sebinmek,** *Mutlu olmak ve sevinmek.*

ögirtürmek, [ögir-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sevindirmek. [EUTS]

ögit, [ögī-mek > ögi-t] *{eT} is.* Tahıl.

ögitmek[1], [ögī-mek > ögi-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Öğütmek. [DLT] [KB]

ögitmek[2], [ōg-mek > ög-it-mek / ög-üt-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Övmek; methetmek. [EUTS]

ögitsemek, [ögī-mek > ögi-t-mek > ögi-t-se-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Öğütmek istemek.

öglemek, [ōg[2] > ōg-lē-mek] *{eT} gçsz. f.* Aklı başına gelmek; kendine gelmek. [ETY]

öglena, [Lat. euglena] *(ögle'na) is. biy.* Gübreli ve yeşil sularda bol miktarda bulunan yüzücü, klorofilli, selüloz zarı olmayan, kamçı biçimindeki uzantısı ile hareket eden, bir hücreli canlı varlık, *(Euglena).*

öglenagiller, [öglena-gil-ler] *is. biy.* Örnek hayvanı öglena olan bir hücreli canlılar sınıfı.

öglendürmek, [ōg[2] > ōg-lē-mek > ög-le-n-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → öglentürmek. [EUTS]

öglenmek, [ōg[2] > ōg-lē-mek > ōg-le-n-mek / ök-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Kendine gelmek; ayılmak; akıllanmak; aklını başına toplamak. [EUTS] [KB] [Gabain] [İKPÖy.]

öglentürmek, [ōg[2] > ōg-lē-mek > ög-le-n-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Aklını başına toplamak; kendine getirmek. [EUTS]

ögleşmek, [ōg[2] > ōg-lē-mek > ōg-le-ş-mek] *işteş. f.* Akıl danışmak; birlikte düşünmek ve plan kurmak; meşveret etmek. [ETY]

ögli, [ō-mek > ö-glī] *(ögli:) {eT} sf.* Zeki; akıllı; düşünceli. [EUTS]

öglüg[1], [ōg[1] > ōg-lüg] *{eT} sf.* Anneli; annesi olan. [EUTS]

öglüg[2], [ōg[2] > ōg-lüg] *{eT} sf.* Düşünceli; bilinçli; akıllı.

ögmek[1], [ōg-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Övmek; sena etmek; alkışlamak. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Gabain] [Tekin] 🗗 **ögmek alkamak,** *{eT} Övmek alkışlamak.*

ögmek[2], [ög-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Ezmek; inceltmek; ovmak; öğütmek; toz haline getirmek. [EUTS]

ögmek[3], [ōg[2] > ög-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Düşünmek. [EUTS]

ögmiş, [ōg-mek[1] > ög-miş] *is.* Sena; övme. [EUTS] [Gabain]

ögmüş, [ōg-mek[1] > ög-müş] *is.* Övgü; metih.

ögremek, [ögür > *ögrē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Gruba alışmak; grubun davranışlarını benimsemek.

ögren, [ōgrēn / ōkrēm] *{eT} is.* Çay; dere.

ögrenmek, [*ögrē-mek > ögre-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Alışmak. [EUTS] **2.** Öğrenmek. [DLT] [KB]

ögrenmiş, [ögre-n-mek > ögre-n-miş] *{eT} sf.* Alışmış; itiyat edinmiş; öğrenmiş. [Gabain] [EUTS]

ögret, [*ögrē-mek > ögre-t] *{eT} is.* Temrin; itiyat; alışkanlık. [Gabain]

ögretig, [*ögrē-mek > ögre-t-ig] *{eT} is.* **1.** Alışkanlık; âdet; bilgi; talim. [EUTS] **2.** Terbiye. [KB]

ögretig, [ögre-t-mek > ögre-t-ig] *{eT} is.* Talim; öğretme; terbiye; eğitim. [EUTS]

ögretinmek, [*ögrē-mek > ögre-t-mek > ögre-t-inmak] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Talim görmek; temrin etmek; öğrenmek. [EUTS] [Gabain]

ögretmek, [*ögrē-mek > ögre-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Talim ettirmek; öğretmek. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain]

ögreyük, [*ögrē-mek > ögre-yük] *{eT} is.* Görenek; âdet. [DLT]

ögrinçlig, [ög-ir-mek > ög(i)r-ün-mek > ögrün-ç > ögrinç-lig] *{eT} sf.* Sevinçli.

ögrünç, [ögrün-mek > ögrü-n-ç] *{eT} is.* Sevinç. [ETY] [EUTS] [Gabain] [Üç İtigsizler]

ögrünçlenmek, [ögrünç-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Eğlenmek; neşelenmek; zevklenmek; sevinmek.

ögrünçü, [ög-ir-mek *(sevinmek)* > ög(i)r-ünçü] *is.* **1.** Sevinç; neşe. [ETY] [İKPÖy.] **2.** *sf.* Sevinçli; memnun. [EUTS]

ögrünçülemek, [ögrünçü-lē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Tenezzühe çıkmak; eğlence tertiplemek; sevinmek; gezmeye çıkmak. [EUTS]

ögrünçülenmek, [ögrünçü-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Sevinmek. [EUTS]

ögrünçüligin, [ögrünçü-lig-in] *{eT} zf.* Sevinçle; memnuniyetle; sevine sevine. [EUTS]

ögrünçülüg, [ög-(i)r-mek *(sevinmek)* > ögr-(ü)nçülüg] *{eT} sf.* Neşeli; sevinçli. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.]

ögründürmek, [ög-ir-mek > ög-(i)r-ün-mek > ögrün-dür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sevindirmek.

ögrünmek, [ög-ir-mek > ög-(i)r-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Sevinmek.

ögrüntürmek, [ög-ir-mek > ög-(i)r-ün-mek > ögrüntür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sevindirmek. [Gabain]

ögsemek, [ōg[1] > ög-sē-mek] *{eT} gçl. f. [-r] [-r]* Övmek istemek. [DLT]

ögsiremek, [ōg[2] > ög-sir-ē-mek *('-sir' olumsuzluk eki '-siz')*] *{eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Aklını kaybetmek; zekâsını yitirmek. [EUTS] **2.** Kendinden geçmek. bilincini yitirmek. [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain]

ögsük, [ög-sük] *{eT} sf.* Sönük. [EUTS] (?)

ögsüz, [ōg[2] > ög-süz] *{eT} sf.* Akılsız; zekâsız. [EUTS]

ögsüz[1], [ōg[1] > ög-süz] *sf.* **1.** Öksüz; annesiz; yetim; anasız. [Tekin] [EUTS] [ETY] [Gabain]

ögti, [ög-mek > ög-ti / ög-di] *{eT} is.* Methiye. [Gabain]

ögtürmek, [ōg-mek[1] > ög-üt-mek > ög(ü)t-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Övdürmek. [DLT] [ETY] [Tekin]

ögüç, [ōg[1] > ög-üç] *{eT} is.* Annecik. [Gabain] [EUTS]

ögük, [ōg > ög-(ü)k *(k: küçülme eki)* / ög-mek *(övmek)* > ög-(ü)k *(k: sonuç bildiren ek)* / üg-(ü)k] *is.* **1.** Sevgili. [İKPÖy.] [Gabain] **2.** Sevilen çocuk. [İKPÖy.] **3.** Çok sevimli; cana yakın; candan. [EUTS]

ögülmek, [ōg-mek[1] > ög-ül-mek] *{eT} edil f. [-ür]* Övülmek; övünmek. [DLT]

ögülüg, [ōg[2] > ög-ü-lüg] *{eT} sf.* Düşüncede olan; düşünülen. [EUTS]

ögümek, [ög-ü-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Ezmek. [Gabain]

ögümek, [ōg[1] > ög-ū-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Anlamak.

ögün, [öñ > öñ-in / ögin / ögün] *{eT} zf.* Diğer; başka.

ögünç, [ögün-mek > ögün-ç] *{eT} is.* **1.** Övünç; övünme. [DLT] [KB] **2.** Neşe; sevinç. [EUTS]

ögünçi, [ögün-mek > ögünç-ī] *{eT} sf.* Kendini öven. [DLT]

ögündi, [ögün-mek > ögün-di] *{eT} is.* Övünen kimse. [DLT]

ögüngen, [ögün-mek > ögün-gen] *{ağız} sf.* Övüngen. [DS]

ögünmek, [ökün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Pişman olmak; nedamet getirmek. [EUTS]

ögünmek, [ōg-mek[1] > ög-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Kendini övmek. [DLT]

ögür[1], [ög *(yans.)* > ög-ür] *is.* Böğürme, ağlama vb. bildiren yansımalı gövde. **ögür ögür ağlamak,** *{eAT} Hüngür hüngür ağlamak.* [DK]

ögür[2], [ōg-mek > ög-ür] *{eT} is.* Koyun, keçi, geyik, bağırtlak kuşu, deve, cariye gibi şeylerin toplu bir halde bulunması; bunların sürüsü; bölük; sürü; hara; tavla. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] **ögür ögür,** *{ağız} Pek çok.* [DS]

ögür[3], [ōg-mek > ög-ür] *{ağız} is.* **1.** İneklerin çiftleşme zamanı. **2.** Döl. [DS] **ögür almak,** *{ağız} (İnek için) gebe kalmak.* [DS]|| **ögüre gelmek,** *{ağız} (İnek için) çiftleşmek istemek.* [DS]|| **ögür otu,** *{ağız} Çiftleşmek isteyen ineklere yedirilen bir ot.* [DS]

ögürlenmek, [ögür-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* At sürüsü; aygıra sahip olmak; başka hayvanlar sürü ve bölük haline gelmek. [DLT]

ögürleşmek, [ögür-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Çoğalmak. [DS]

ögürlüg, [ögür-lüg] *{eT} sf.* **1.** Bir sürüye ait olan. **2.** Bir sürüye sahip olan. **ögürlüg er,** *Koyun ve benzeri hayvanlardan sürüsü bulunan adam.* [DLT]|| **ögürlüg adgır,** *Kısrakları, eşleri bulunan aygır.* [DLT]

ögürmek[1], [ōg-mek[1] > ög-ir-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Sevinmek; memnun olmak. [EUTS] [ETY] [İKPÖy.]

ögürmek[2], [ōg-mek *(övmek)* > ög-ür-mek / ög-(i)r-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Övdürmek; yücelttirmek. [İKPÖy.]

ögürmek[3], [ög-mek > ög-ür -mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Oyalarnak. [KB]

ögürmek[4], [ög *(yans.)* > ög-ür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Öğürmek. [DS]

ögürmek[5], [ög-ür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* (İnek için) gebe kalmak. [DS]

ögürmek[6], [ög *(yans.)* > ög-ür-mek] *{eAT} gçsz. f. [-ür]* Böğürmek.

ögürsek, -ği [öğür-se-k] *{ağız} sf.* (İnek için) çiftleşmek isteyen. [DS]

ögürsemek, [öğür-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(ü)-yor]* (İnek için) çiftleşmek istemek. [DS]

ögürtmek, [ögür-tmek > ögür-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kendisini övdürmek. [EUTS] [Gabain]

öğüş, [ök-üş / ög-üş] *{eT} sf.* Çok. [ETY]

ögüşmek[1], [ögī-tmek > ögü-ş-tmek] *{eT} dönşl. f.* **1.** Aşınmak. [ETY] **2.** Tahıl vb. öğütmekte yardımlaşmak; öğütüşmek.

ögüşmek[2], [ōg-mek > ög-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Karşılıklı birbirini övmek; övüşmek. [DLT]

ögüt, [ō-mek > ōg-mek > ög-üt] *{eT} is.* Öğüt; vaaz; nasihat. [DLT] [Gabain] [EUTS]

ögütlemek, [ögüt > ögüt-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Öğüt vermek; öğütlemek. [DLT]

ögütmek[1], [ōg-mek[1] > ög-üt-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Övmek. [EUTS]

ögütmek[2], [uv-mak / öv-mek > öğüt-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Öğütmek. [DS]

ögüz, [ögüz] *{eT} is.* Irmak. nehir; dere. [EUTS] [KB] [Gabain] [İKPÖy.]

öğ[1], [ög / öğ / ök / öng / öv *(yans.)*] *is.* Bağırıp çağırmayı, böğürmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *öğ-ür-e gelmek, öğ-ür olmak, öğ-ür-leş-mek, öğ-ür-se-mek, öğ-ür-t-mek*

öğ[2], [öğ *(yans.)*] *is.* Kusma sırasında çıkan sesi anlatan kök. [Zülfikar] *öğ-mek, öğ-ü-mek, öğ-ür-mek, öğ-ür-tü*

öğ[3], [ög / ök > öğ اوك] *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} is.* Akıl; zihin; hatır. 🗗 **öğe düşmek,** *{eAT} Hatıra gelmek.*|| **öğe düşürmek,** *{eAT} Akla getirmek; hatıra getirmek.*|| **öğü başına derilmek,** *{eAT} Aklı başına gelmek.*‖ **öğü dirilmek** (derilmek), *{eAT} Aklı başına gelmek.*‖ **öğü gelmek,** *{eAT} Aklı başına gelmek; ayılmak.*|| **öğü gitmek,** *{eAT} Aklı başından gitmek; bayılmak; bilincini yitirmek.*|| **öğün azdurmak,** *{eAT} Aklını şaşırmak.*|| **öğünden geçmek,** *{eAT} Aklından geçmek; hatırına gelmek.*|| **öğünden gitmek,** *{eAT} Hatırından çıkmak; unutmak.*|| **öğüne düşmek,** *{eAT} Aklına gelmek; hatırına gelmek.*|| **öğüne gelmek,** *{eAT} Hatırına gelmek; aklına gelmek.*‖ **öğüne getirmek,** *{eAT} Aklına getirmek; hatırına getirmek; düşünmek.*|| **öğünü başına dermek,** *{eAT} Aklını başına toplamak.*|| **öğünü divşürmek,** *{eAT}* → aklını başına dermek.|| **öğünü dişürmek,** *{eAT} Aklını başına toplamak.*|| **öğünü gidermek,** *{eAT} Aklını başından almak.*|| **öğ vermek,** *{ağız} 1. Akıl vermek; akıl öğretmek. 2. Kışkırtmak; fit vermek.*

öğ[4], [öng > öğ] *{ağız} is.* **1.** Ön. **2.** Reis; baş; ileri gelen. **3.** Ağa; efendi. **4.** *ünl.* Kadınların kocalarına seslenirken kullandıkları söz. [DS]

öğbet, [öğ-mek > öğbet] *{ağız} sf.* **1.** Çok övünen. **2.** Abartılı konuşan; çok abartan. [DS]

öğcek, -ği [öñ > öğ-cek] *{ağız} is.* Ekin taşınırken sap arabasının ön tarafına dikine konulan ağaç. [DS]

öğcel, [ov-mak / öğ-mek > öğcel] *{ağız} is.* Avuçta ovalanmış hamurdan yapılan ayran çorbası. [DS]

öğceleme, [öğce-le-me] *is.* Öğcelemek eylemi.

öğcelemek, [ov-mak / avuç > av(u)c-ala-mak / öğce-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir şeyi avuçta sıkarak ufalamak; ovalamak. **2.** Ellerini ovuşturmak.

öğceşme, [öğce-ş-me] *is* Öğceşmek eylemi.

öğceşmek, [öğce-ş-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Böcekler için) bir yere yerleşip üremek. [DS]

öğden, [öñ > öğ-den] *{ağız} zf.* Önceden. [DS]

öğdengeri, [öḏ > öğ-den-geri] *{ağız} zf.* İkindi. [DS]

öğdüç, [öñ > öğ-dü-ç] *{ağız} sf.* Sevindirici haber getiren; muştucu. [DS]

öğdül, [öğdül / öñdül اوكدل] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Ödül. **2.** At koşusu. **3.** Düğünlerde nişan atma töreni; atıcılık yarışı. **4.** Önden giden; yol gösteren. [DS] 🗗 **öğdül atı,** *{OsT} Yarış atı; koşu atı.*|| **öğdül komak,** *{OsT} Yarışı kazanana verilmek üzere ortaya bir ödül koymak.*

öğdüllük, -ğü [öğdül-lük / öğdülük لك اكدل] *{OsT} is.* Yarış ödülü.

öğdülük, -ğü [öğdül-lük / öğdülük اوكدلك] *{OsT} is.* → öğdüllük.

öğdün, [öñ > öğ-dün] *{ağız} zf.* Başlangıç. [DS]

öğdür, [ödül > öğdür] *{ağız} is.* Yarış. [DS]

öğdürme, [öğ-dür-me] *is.* Öğdürmek eylemi.

öğdürmek, [öğ-dür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Sönmeye yüz tutmuş ateşi canlandırmak; tutuşturmak. [DS]

öğe[1], [ög-e > öğ-e] *{ağız} is.* Anne. [DS]

öğe[2], [ögey / üvey] *{ağız} is.* Üvey. [DS]

öğe[3], [ög-e ?] *is.* → öge[4], *(1942).*

öğeç[1], [öge-ç] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* → öveç. [DS]

öğeç[2], [güveç / öğeç] *{ağız} is.* Toprak kapla fırında pişirilen türlü; güveç. [DS]

öğek, -ği [öñ > öñ-ık > öğ-ek] *{ağız} is.* Sürek avında pusuda bekleyen avcı. [DS]

öğeleme, [öğe-le-me] *is.* Öğelemek eylemi.

öğelemek, [ov-mak > öğ-ele-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Hamuru yoğururken el ile ovalayıp özleştirmek. **2.** Avuçlar arasında sıkarak ezmek, ufalamak. [DS]

öğen, [öñ > öğ-en] *{ağız} is.* Evin önündeki geniş yer; avlu. [DS]

öğen, [öyken] *{ağız} is.* Akciğer. [DS]

öğendere, [Yun. vukendri] *{ağız} is.* → üvendire. [DS]

öğenderek, [Yun. vukendri] *{ağız} is.* → üvendire. [DS]

öğendire, [Yun. vukendri > öğendire اوكندره] *{eAT} {OsT} is.* → üvendire.

öğerek, -ği [öğre-k] *{ağız} is.* Çiftleşmek isteyen dişi hayvan. [DS]

öğerme, [öğ-er-me] *is.* Öğermek eylemi.

öğermek, [öğ-mek > öğ-er-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Överek, değer vererek genişçe anlatmak; önermek. [DS]

öğeş, [öğeç] *{ağız} is.* → öveç. [DS]

öğeşme, [öğ-eş-me] *is.* Öğeşmek eylemi.

öğeşmek, [*eT.* igē-mek *(inat etmek)* > ige-ş-ık >

öğeş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* Zıtlaşmak; düşmanca davranmak. [DS]

öğey, [ög > öğ-ey] *{ağız} is.* → üvey. [DS]

öğeyik, -ği [öğeyik اوكيك] *{OsT} is.* Üveyik.

öğez[1]**,** [öñ > öğ-ez] *{ağız} is.* Avcıların gizlendikleri yer; öneze. [DS] 🗗 **öğezeye durmak,** *Av bekleme yerinde gizlenmek.*

öğez[2]**,** [öñ > öğ-ez] *{ağız} zf.* Önce. [DS]

öğez[3]**,** [övez / üvez] *{ağız} is.* Hayvanlarda görülen bir tür büyük bit. [DS]

öğgün, [öğ-mek > öğ-gün] *{ağız} sf.* Gönlü okşayan; etkili. [DS]

öğke, [öp-ke > öğke] *{ağız} is.* Öfke. [DS]

öğkelenme, [öğke-le-n-me] *is.* Öfkelenme.

öğkelenmek, [öpke > öğke-le-n-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Öfkelenmek. [DS]

öğken, [öğ-ken] *{ağız} is.* Öksürük. [DS]

öğkenli, [öğken-li] *{ağız} sf.* Süreğen öksürüklü; bronşitli. [DS]

öğkünme, [öykün-me] *is.* Öykünme.

öğkünmek, [öykün-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Birinin yaptıklarını yineleyerek alay etmek; öykünmek. [DS]

öğle, [öḍ *(zaman)* öḍ-le > öy-le > öğle] *is.* **1.** Gün ortası. **2.** Sabah ile ikindi arasındaki vakit. **3.** Bu vakitte kılınan namaz; öğle namazı. **4.** Bu namazın vaktini bildirmek için okunan ezan. 🗗 **öğle ezanı,** *Öğleyin kılınan namazı bildirmek için okunan ezan.*‖ **öğle namazı,** *Öğle üzeri, güneş üst yükselim noktasından inmeye başladıktan sonra kılınan namaz.*‖ **öğle paydosu,** *Çalışma ortamında öğle vakti yemek ve kısa süreli dinlenme amacıyla işe ara verme.*‖ **öğle tatili,** *Çalışma ortamında öğle vakti yemek ve kısa süreli dinlenme amacıyla işe ara verme.*‖ **öğle uykusu,** *Çoğunlukla öğle yemeğinden sonraki kısa süreli uyku.*‖ **öğle vakti,** *Günün öğleye denk gelen saatleri.*‖ **öğle yeli,** *{ağız} Güney yeli.* [DS]‖ **öğle yemeği,** *Öğle saatlerinde yenen yemek.*

öğlek, -ği [Yun. avlaki] *{ağız} is.* Evlek. [DS]

öğlemek, [öğ-le-mek اوكلمك] *{eAT} gçl. f. [-r]* **1.** Hatırlamak. **2.** Özlemek.

öğlen, [öğ-le-n] *is.* **1.** Öğle. **2.** *gök b.* Meridyen düzlemi; nısfı'n-nehar. **3.** *zf.* Öğle vaktine rastlayan zamanda; öğle saatlerinde; öğleye doğru.

öğlenci, [öğlen-ci] *sf.* (Öğrenci için) ikili öğretimde okula öğleden sonra giden .

öğlende, [öğlen-de] *zf.* Öğleyin; öğle zamanında.

öğlendirmek, [öğ-lē-mek>öğ-le-n-dir-mek اوكلندرمك] *{eAT} gçl. f. [-ir]* Ders vermek; ibret vermek; akıl öğretmek.

öğlenecek, [öğlen-e-cek اوكلنه جك] *{OsT} {ağız} zf.* Öğlene kadar. [DS]

öğlenmek, [öğ-lē-mek > öğ-le-n-mek اوكلنمك] *{eAT} {OsT} dönşl. f. [-ir]* Aklı başına gelmek; akıllanmak; kendine gelmek.

öğleüstü, [öğle+üst-ü] *is.* **1.** Günün öğleye yakın saatleri. **2.** *zf.* Günün öğleye yakın saatlerinde; öğleye doğru; öğleyin.

öğleüzeri, [öğle+üzer-i] *is.* **1.** Günün öğleye yakın saatleri. **2.** *zf.* Günün öğleye yakın saatlerinde; öğleye doğru; öğleyin.

öğleyin, [öğle-y-in] *(ö'ğleyin) {OsT}} zf.* Öğle zamanı; öğle üzeri.

öğlü, [öğ-lü اوكلو] *(öğlü:) {eAT} {OsT} sf.* Akıllı; anlayışlı; izanlı.

öğlük, -ğü [öñ > öğ-lük] *{ağız} is.* Eyerin geri kaymaması için atın göğsünden dolaşarak bağlanan kayış. [DS]

öğme, [öğ-me] *{ağız} is.* **1.** Tahinli pide. **2.** Yağlı ekmek; pide. **3.** Haşhaşlı ekmek. **4.** Bulamaç. [DS]

öğmeç, [oğ-ma + aş] *{ağız} is.* **1.** Üstüne yağ sürülmüş sıcak ekmek. **2.** Ufalanmış ekmek ya da mısır ekmeğini yağda kızartıp üstüne toz şeker dökerek yapılan bir yiyecek. [DS]

öğmek[1]**,** [öğ-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Namaz için) kılmak. [DS]

öğmek[2]**,** [ığ-mak > öğ-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** (Toprak için) emmek. **2.** (Yağ vb. şeyler için) döküldüğü yer veya kumaşın içine işlemek; yayılmak. [DS]

öğmek[3]**,** [öğ-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Kömür için) yavaş yavaş yanarak kor oluşmak. [DS]

öğmek[4]**,** [öğ-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Birini izlemek; gözlemek. [DS]

öğmek[5]**,** [öğ-mek > öğ-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* **1.** Karıştırmak. **2.** Yayıkta biriken yağları çıkarmak. [DS]

öğmek[6]**,** [öğ-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Etkilemek; duygulandırmak. [DS]

öğmek[7]**,** [öğ *(yans.)* > öğ-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Kusmak; öğürmek. **2.** Kusar gibi ses çıkarmak. **3.** Aksırıp tıksırmak. [DS] 🗗 **öğeceği gelmek,** *{ağız} Kusacak gibi olmak.* [DS]

öğmek[8]**,** [öğ-mek / öv-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Gelini uğurlama töreni yapmak. [DS]

öğmek[9]**, -ği** [öğ-mek] *{ağız} is.* Meşe kümesi. [DS]

öğmeklik, [öğ-mek-lik اوكمكلك] *{eAT} is.* Övme; metih; sena.

öğmeşmek, [öğ-mek > öğ-me-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Bulaşmak; sıvaşmak. [DS]

öğn, [öñ > öğn] *{ağız} is.* Ön. [DS]

öğnence, [öğrence] *{ağız} is.* Yeni öğrenen kimsenin yaptığı iş; temrinlik iş; alıştırma çalışması. [DS]

öğnük[1]**, -ğü** [öğ-ün-mek > öğ-(ü)n-ük] *{ağız} is.* Değirmencinin öğüttüğü undan almış olduğu pay. [DS]

öğnük[2], **-ğü** [öñ > ön-lük > öğnük] *{ağız} is.* Önlük. [DS]

öğörsemek, [öğür-se-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ü)-yor]* → öğürsemek. [DS]

öğre, [ög *(akıl)* > öğ-(ü)r-e] *{ağız} is.* Eğitim. [DS]

öğredirek, [öğre-dir-ek اوكردك] *{eAT} zf.* Öğreterek; alıştırarak.

öğrek[1], **-ği** [ög-rek > öğrek اوكرك] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** At sürüsü. **2.** Koşuma alıştırılmış at. **3.** Harman döverken alışkın olduğu için başa alınan kısrak. **4.** *sf.* (Hayvan için) eğitilmeye elverişli. [DS] 🗗 **öğreğe gelmek,** *{ağız} (Tosun için) çifte koşulmaya alıştırılacak duruma gelmek.* [DS]

öğrek[2], **-ği** [öḏ *(zaman)* > öḏ-(ü)r-e-k] *{ağız} is.* **1.** Uygun zaman; elverişli durum. **2.** Mevsim. **3.** Tarlaya tohum ekme zamanı. [DS]

öğrek[3], **-ği** [öğ-(ü)r-e-k] *{ağız} is.* **1.** Hayvanın alışkın olduğu yer; doğup büyüdüğü yer. **2.** Sığır ve koyunların yazın gölgelendiği yer; su kıyısı. [DS]

öğrek[4], **-ği** [öñ > öğ-rek / eğ-rek] *{ağız} is.* Kaburga kemikleri. [DS]

öğreleme, [öğre-le-me] *is.* Öğrelemek eylemi.

öğrelemek, [öğre-le-mek / öğür-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Beşik vb. için) sallamak. [DS]

öğrelenmek, [öğre-le-n-mek] *{ağız} edil. f. [-ir]* Sallanmak. [DS]

öğremek, [öğ-(ü)r-e-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(ü)-yor]* **1.** Özlemek. **2.** İstemek. [DS]

öğrenbeçlik, -ği [öğren-mek-lik > öğren-meç-lik > öğren-beç-lik] *{ağız} is.* **1.** İlk yapılan iş; deneme; temrin. **2.** Öğretme ücreti. [DS]

öğrenbeşlik, -ği [öğren-mek-lik] *{ağız} is.* → öğrenbeçlik. [DS]

öğrence, [öğren-ce اوكرجه] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Yeni öğrenilirken yapılan iş; öğrencelik. **2.** *sf.* Öğrenmek üzere olan; öğrenmeye çalışan. [DS]

öğrencek, -ği [öğren-cek] *{ağız} is.* → öğrencelik. [DS]

öğrencelik,-ği [öğren-ce-lik] *{ağız} is.* **1.** Öğrenmek amacıyla yapılan ilk iş. **2.** Ücretle tutulan öğretmene verilen para; öğretme ücreti. **3.** İlk öğretilen iş karşılığında alınan para. [DS]

öğrenci, [öğren-(i)ci] *is.* **1.** Bir eğitim öğretim kurumunda ders gören kimse; talebe, *(1935).* **2.** Bir sanat ya da felsefe alanında ustasından ders alan ve onun izleyicisi olan kimse. **3.** Özel ders alan kişi. **4.** (Tamlayan olarak) öğrencilere ilişkin olan; öğrencileri ilgilendiren; öğrencilerle oluşturulan. 🗗 **öğrenci belgesi,** *Birinin öğrenci olduğunu gösteren yazılı ve onaylı belge.* ‖ **öğrenci bileti,** *Herhangi bir yere giriş ya da yolculuk için öğrencilere indirim sağlanarak verilmiş olan bilet.* ‖ **öğrenci kartı,** *Bir kimsenin öğrenci olduğunu gösterir fotoğraflı ve onaylı cepte taşınabilir belge.* ‖ **öğrenci kimliği,** *Öğrencinin adını soyadını, gerektiğinde sınıfını ve okulunu belirten fotoğraflı, onaylı belge.* ‖ **öğrenci yurdu,** *Öğrencilerin barınma, yeme içme ve rahat çalışabilecekleri ortamı sağlamak amacıyla özel olarak yapılmış bina.*

öğrencilik,-ği [öğren-ci-lik] *is.* **1.** Öğrenci olma durumu; talebelik. **2.** Öğrenci olarak geçirilen süre.

öğrencimelig, [öğren-ceme-lik] *{ağız} is.* → öğrencelik.

öğrençelik, -ği [öğren-ce-lik] *{ağız} is.* → öğrencelik.[DS]

öğrende, [Yun. voukentra] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

öğrenek, -ği [öğren-ek] *{ağız} is.* Yetiştirme; öğretim; alıştırma. [DS]

öğrenik, -ği [öğren-ik] *{ağız} sf.* **1.** Öğrenmiş; öğretilmiş. **2.** Toyluğu geçmiş. [DS]

öğrenilme, [öğ-re-n-il-me] *is.* Öğrenilmek eylemi.

öğrenilmek, [öğ-re-n-il-mek] *edil f. [-ir]* Öğrenmek eylemi yapılmak.

öğrenim, [öğ-re-n-im] *is.* **1.** Öğrenmek eylemi. **2.** Bir meslek, sanat ve iş için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazanmaya yönelik öğrenme işi; tahsil, *(1935).* 🗗 **öğrenim belgesi,** *1. Bir kimsenin görmüş olduğu öğrenim seviyesini ve durumunu belgeleyen resmî yazı; tasdikname. 2. Bir kurs ya da seminere katılarak başarı ile tamamlayanlara verilen belge; sertifika.* ‖ **öğrenim hakkı,** *huk. Kişilerin, yurttaşı oldukları devletten öğrenim olanakları sağlamasını isteyebilme hakkı.*

öğrenimli, [öğ-re-n-im-li] *sf.* **1.** Öğrenim görmüş olan; tahsilli. **2.** (Belirtilen seviyede) öğrenimi olan.

öğreniş, [öğ-re-n-iş] *is.* Öğrenmek eylemi veya biçimi.

öğrenişmek, [öğren-iş-mek اوكرنشمك] *{eAT} işteş. f. [-ür]* Birbirine alışmak; ünsiyet edinmek.

öğreniştirmek, [öğre-n-iş-tir-mek اوكرنشديرمك] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Başkasını kendisine alıştırmak.

öğrenme, [öğ-re-n-me] *is.* **1.** Öğrenmek eylemi; ıttıla. **2.** Belli bilgi, beceri ve anlayış edinme, yeti ve yeteneklerini geliştirme. **3.** İnsan ya da hayvanın, yaşadığı çevrenin ve deneyimlerinin etkisi ile öznel davranış biçimleri oluşturabilmek veya bunlarda gerektiğinde değişiklik yapabilmek için işlettiği belleğe kaydetme süreçleri bütünü.

öğrenmedik, -ği [öğren-me-dik] *{ağız} sf.* Bilinmeyen; iyice tanınmayan. [DS]

öğrenmek, [ög-re-mek > öğ-re-n-mek اوكرنك] *gçl. f. [-ir] f. [eAT. -ür]* **1.** *{eAT} {OsT}* Alışmak; yakınlık sağlamak; ünsiyet peyda etmek. **2.** Bilgi edinmek; bellemek. **3.** Yapılması istenen şeyle ilgili olarak bilgi, beceri ve yetenek kazanmak; belli bir alışkanlık edinmek. **4.** Davranışlarını değiştirebilmek veya yeni bir yaşama biçimi kazanmak. **5.** Söz ko-

nusu olan bilmediği bir şeyden haber almak; bilgi sahibi olmak. **6.** *{ağız}* Bir şeye alışmak; onu alışkanlık durumuna getirmek. [DS]

öğrenmelik,-ği [öğ-re-n-me-lik] *sf.* Bir öğrencinin öğrenimini yapması ya da yetişkin bir kimsenin bilgi ve görgüsünü arttırmak amacıyla bir kuruluş tarafından verilen para; burs.

öğret, [ör-mek > ör-güt ?] *{ağız} is.* Saç örgüsü. [DS]

öğretgi, [öğ-re-t-gi] *{ağız} is.* Yön; doğrultu. [DS]

öğreti, [öğre-t-i] *is.* **1.** Bilimde düzenli bir siyasi, felsefî veya dinî bir öğretim sistemini, bir görüşü oluşturan ilke, dogma ve kavramların tümü; meslek; doktrin. *(1942)* **2.** Bir düşünürün, bir bilginin düşüncelerinin tümü. **3.** Belli bir dünya, bir toplum anlayışına, düşünceye dayalı inanç ve ilkeler dizisi; doktrin.

öğretici, [öğre-t-ici] *sf.* **1.** Öğretme, yetiştirme, bilgi verme amacını güden; didaktik. **2.** Bir bilim ve sanat dalının yöntemlerini sistemli bir biçimde açıklamaya yönelik.

öğreticilik,-ği [öğre-t-ici-lik] *is.* **1.** Öğretici olma durumu. **2.** Öğretme ve bilgi verme amacı taşıyan şeyin veya kimsenin taşıdığı nitelik.

öğretilme, [öğre-t-il-me] *is.* Öğretilmek eylemi.

öğretilmek, [öğre-t-il-mek] *edil. f. [-ir]* Öğretmek işi yapılmak.

öğretim, [öğre-t-im] *is.* **1.** Öğretmek amacıyla yapılan iş. **2.** Belli bir alanda, belirlenmiş olan amaçlara yönelik olarak o alanın gerektirdiği bilgileri öğretmek işi; tedris; tedrisat; talim, *(1935)*. **3.** Öğrenmeyi kolaylaştıracak teknikleri geliştirme, düzenleme ve gerekli araçları, gereçleri sağlama, öğrencilere kılavuzluk etme eylemi. **4.** Okul ve üniversitelerdeki dal ve derecelerin her biri. 🗗 **öğretim bilgisi,** *Öğretimin ilkelerini, uygulama ile ilgili yöntem ve yollarını, bunlara ilişkin genel sorunları inceleyen bilim dalı; didaktik.*|| **öğretim görevlisi,** *Üniversite ve yüksek okullarda öğretim üyesi bulunamaması durumlarında geçici ya da sürekli olarak görevlendirilen, ders veren ve uygulama yaptıran öğretici.*|| **öğretim programı,** *Bir okulu, bölümü bitirmek ya da bir alanda uzmanlaşmak için öğrenilmesi gereken ders ve konuları kapsayan plan; müfredat programı; ders programı.*|| **öğretim üyesi,** *Üniversite ve yüksek okullarda görev yapan profesör, doçent ve yardımcı doçentlere verilen genel ad.*|| **öğretim yardımcıları,** *Yüksek öğretim kurumlarında geçici ve süreli olarak görevlendirilen asıl görevleri öğretim üyelerine ve diğer öğretim hizmetlerine yardım etmek olan uzman, araştırma görevlisi, çevirici, eğitim ve öğretim planlamacıları, rektörün onayı ile atanan öğretim görevlileri ile okutmanlara genel olarak verilen ad.*|| **öğretim yazılımı,** *bsy. Bilgisayar destekli öğretimde kullanılan bir bilim dalının, bir konunun ya da bir yöntemin öğretiminde uzmanlaştırılmış programlar ve yazılımlar.*|| **öğretim yılı,** *İlk, orta ve yüksek öğretimde genellikle güzün başlayıp yaz başında sona eren eğitim öğretim süresi.*

öğretiş, [öğre-t-iş] *is.* Öğretmek eylemi veya biçimi.

öğretke, [öğre-t-ke] *is. fel.* Öğretim ile ilgili metot ve teknikleri inceleyen bilim; didaktik; öğretim bilim; öğretim bilgisi.

öğretleme, [öğre-t-le-me] *is.* Öğretlemek eylemi.

öğretlemek, [öğre-t-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kışkırtmak; fitlemek. [DS]

öğretme, [öğre-t-me] *is.* Öğretmek eylemi.

öğretmek, [öğre-t-mek اوكرتمك] *gçl. f. [-ür]* **1.** *{eAT} {OsT}* Alıştırmak. **2.** Konu ile ilgili dersler vererek öğrenci ya da yetişkinlerin bir bilim dalı, bir sanat ile ilgili bilgileri edinmelerini, beceri kazanmalarını sağlamak; bilgi ve beceri kazandırmak. **3.** Bir kimsede var olan yetenekleri geliştirerek o kimsenin bir şey yapabilir duruma gelmesi için gerekli beceri ve alışkanlıkları ona kazandırmak. **4.** Deneyim ve gerçeklerin ışığında bir ders çıkarmayı, düşünmeyi, doğruyu bulmayı sağlamak; bazı gerçekleri kafasına sokmak. **5.** Bilgi alanı dışında kalan bir şeyi bilir duruma getirmek.

öğretmen, [öğre-t-men] *is.* **1.** Öğretme işini yapan kimse; muallim, *(1935)*. **2.** Mesleği bir bilim dalını öğrencilere veya yetişkinlere öğretmek olan, bu mesleğin gerektirdiği yeterlikleri kazanmak için bir öğretim ve eğitim kurumunu bitirerek öğretmenlik yapma yetkisini elde etmiş uzman kimse; muallim; muallime. **3.** Bilgi, görgü ve yaşantısı ile herhangi bir alanda başkalarına kılavuzluk eden kimse. **4.** Kişiye herhangi bir konuda bilgi ve deneyim kazandıran şey. 🗗 **öğretmen evi,** *Öğretmenlerin geçici olarak barınma ve konaklamaları, eğlence ve yemek gibi ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılmış bina.*

öğretmenlik, -ği [öğre-t-men-lik] *is.* **1.** Öğretmen olma durumu. **2.** Öğretmenin mesleği, işi ve görevi; muallimlik.

öğretsel, [öğre-t-sel] *sf.* Öğretme işi ile ilgili; öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin; didaktik.

öğrük, -gü [öñ > öñ-lük > öğrük] *{ağız} is.* Kadınların önlerine kuşandıkları bez. [DS]

öğrüm, [öğ-(ü)r-üm ?] *{ağız} is.* Eylül ayı. [DS] 🗗 **öğrüm çalmak,** *(Çiftleşmek isteyen dişi geyik için) yüksek sesle bağırarak erkek geyiği çağırmak.*

öğrümbeç, [ör-mek > ör-ü-meç ?] *{ağız} is.* Bir yerden bir yere uzatılmış sırık. [DS]

öğrümük, -gü [öğrü-mük] *{ağız} is.* Beşiğin üstündeki, beşiği sallamaya yarayan ince ağaç. [DS]

öğrün, [uğ-ru-n > öğrün] *{ağız} sf.* Gizli. [DS]

öğrünme, [öğ-rü-n-me] *is.* Öğrünmek eylemi; sallanma.

öğrünmek, [öğre-mek > öğ-rü-n-mek] *{ağız} edil. f. [-ür]* Sallanmak. [DS]

öğrüntü, [öğür-mek > öğ(ü)r-üntü] *{ağız} is.* Mide bulantısı; kusma. [DS]

öğse[1], [Yun. iksia / iksos => ökse / öğse] *{ağız} is.* **1.** Ökse otu. **2.** Asmalara böcek dadanmaması için sürülen yapışkan sıvı. [DS]

öğse[2], [köseği > öğseği > öğsē] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öğseğe, [köseği > öğseğe] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öğseği, [köseği > öğseği] *{ağız} is.* Ucu yanmış odun parçası. [DS]

öğseme, [öğ-se-me] *is.* Öğsemek eylemi.

öğsemek[1], [öğ-se-mek اوكسه مك] *{OsT} gçl. f. [-r] [s(ü)-yor]* Göreceği gelmek; özlemek.

öğsemek[2], [öğ-se-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ü)-yor]* Dalmak; saldırmak. [DS]

öğsemek[3], [öğ-se-mek / öğür-se-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ü)-yor]* (Dişi hayvan için) çiftleşmek istemek. [DS]

öğsen, [ök > öğsen] *{ağız} zf.* Olur; elbette. [DS]

öğsevi, [köseği > öğsevi] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öğsevü, [köseği > öğsevü] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öğseyin, [ök > öğseyin] *{ağız} zf.* Olur; elbette. [DS]

öğsö, [köseği > öğsö] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öğsü, [köseği > öğsü] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öğsürük, -ğü [öksür-ük > öğsür-ük] *{ağız} is.* Öksürük. [DS]

öğsüşçe, [öğ-süz-ce ?] *{ağız} is.* Yürek; kalp. [DS]

öğsüt, [Yun. idsia => ökse > öğsüt] *{ağız} is.* Kuş tutma aracı; ökse. [DS]

öğsüz, [öğ-süz / ök-süz] *{ağız} sf.* → öksüz. 🗗 **öğsüz çiçeği,** *{ağız} Güz çiğdemi.* [DS]

öğsüzleme, [öğ-süz-le-me] *{ağız} is.* Büyük çamlara bitişik küçük çıralı çam. [DS]

öğsüzlük, -ğü [öğ-süz-lük] *{ağız} is.* Öksüzlük. [DS]

öğşemek, [öğ-(ü)ş-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-ş(ü)-yor]* (Vücut kiri için) yıkanma sırasında yumuşamak. [DS]

öğü[1], [öğ *(yans.)* > öğ-ü / üğü] *{ağız} is. zool.* Baykuş. [DS]

öğü[2], [K. Kalp. üki > öğü] *is.* Su almak için buza açılmış olan delik.

öğübet, [öğ-ün-mek > öğübet ?] *{ağız} sf.* Kendini beğenen; gururlu. [DS]

öğücek, -ği [öñ > ön-cek / öğ-ü-cek] *{ağız} is.* Kadınların kullandığı yünden yapılma önlük. [DS]

öğüceklenmek, [öğü-cek-le-n-mek اوكوجكلنمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* Öğünme tavrı takınmak; böbürlenmek.

öğüç, -cü [öñ + uç > öğüç] *{ağız} zf.* Önce. [DS]

öğüdlemek, [öğüt-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Kandırmak. [DS]

öğülü, [öğ-ü-lü] *{ağız} sf.* Tanınmış; iyi bilinen; ünlü. [DS]

öğüm, [? öğüm] *{ağız} is.* İnce dallarından sepet örülen, yapraksız bir yabanıl ağaç. [DS]

öğüme, [öğ-ü-me] *is.* Öğümek eylemi; öğürmek.

öğümek, [öğ *(yans.)* > öğ-ü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Midesi bulanmak; kusmak. [DS]

öğün[1], [öḏ *(zaman)* > öḏ-ün / öyün > öğün] *is.* **1.** (Yemek için) yemek yeme işi ve miktarı. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Bir defada yemek ihtiyacını karşılayacak kadar yiyecek; yemek. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** *{ağız}* Zaman; vakit. [DS] **4.** *{ağız}* Kez; defa. [DS]

öğün[2], [öñ > öğ-ün] *{eT} is.* **1.** Ön taraf. **2.** *zf.* Önde; ileride.

öğün[3], [öğ-ün ?] *{ağız} is.* Onur. [DS]

öğün[4], [? öğün] *{ağız} is.* Pay. [DS]

öğün[5], [? öğün] *{ağız} is.* Vasiyet. [DS]

öğüncek[1], **-ği** [öğ-ün-cek] *{ağız} sf.* Kendi kendini öven; övüngen. [DS]

öğüncek[2], **-ği** [öñ > öncek - öğüncek] *{ağız} is.* İş önlüğü. [DS]

öğüncük, -ğü [öğ-ün-cük] *{ağız} sf.* Çok övünen. 🗗 **öğüncük delisi,** *{ağız} Övünmekten çok hoşlanan.* [DS]

öğünç, [öğ-ün-ç] *{ağız} is.* → övünç. [DS]

öğünder, [öñ + ? -der] *{ağız} is.* Önde giden; başa geçen. [DS]

öğünderlik, -ği [öñder-lik] *{ağız} is.* Liderlik. [DS]

öğündürmek, [öğ-ün-dür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Hamuru mayalandırmak. [DS]

öğüne, [öñ > öğ-ü-n-e] *{ağız} zf.* Önce. [DS]

öğünek, -ği [öğün-ek] *{ağız} sf.* → övüngen. [DS]

öğüngeç, -ci [öğün-geç] *{ağız} sf.* → övüngen. [DS]

öğüngen, [öğün-gen] *sf. {ağız}* → övüngen. [DS]

öğünlük, -ğü [öğün-lük / öğünnük] *{ağız} is.* Değirmene götürülen buğdaydan sırası gelmeden bir kez ekmek yapacak kadar öğütülen un. [DS]

öğünmek, [öğ-ün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Sevinmek. [DS]

öğünsüz, [öğün-süz] *{ağız} sf.* **1.** Bir işin zamanını bilmeyen. **2.** Doymak bilmeyen. [DS]

öğünt, [öğ-mek > öğ-ün-t ?] *{ağız} is.* **1.** Tarlalara su dağıtılan büyük ark. **2.** Sürekli suyu olmayan, bir ay kadar akan çay. **3.** Buğday tarlasını bataklığa çeviren ve ekilmiş buğdayı çürüten yağmur suyu. [DS]

öğüntü, [öğ-mek > öğ-ün-tü] *{ağız} is.* **1.** Yamaçtan kayan ince toprak yığını. **2.** Su sızıntısı. [DS]

öğünük, -ğü [öğ-ün-mek > öğ-ün-ük] *{ağız} sf.* → övüngen. [DS]

öğür[1], [öğ-ür *(sürü)* > öğ-ü-r] *is.* **1.** *{eAT {OsT}}* (Canlılar için) birbirine alışmış olan; eş. **2.** Takım; fırka; zümre. **3.** *{ağız} sf.* Birbirine yakın yaşta olan; akran; boydaş; taydaş; yaşıt. [DS] **4.** Öğrenmiş; alışmış; yadırgamayan. **5.** *{ağız}* Alışmış; arkadaş, eş dost olunmuş; yoldaş; arkadaş; menus. [DS] 🗗

öğür almak, *{ağız} Alışmak; bağlanmak.* [DS]|| **öğür olmak,** *1. {eAT} {ağız} Birlikte bulunmaktan dolayı birbirine alışmak; birbirinden ayrılmayacak derecede sevişip anlaşmak; yakınlaşmak.* [DS] *2. {eAT} Bir işe alışmak. 3. {ağız} Evcilleşmek.* [DS]

öğür[2], [öğ *(yans.)* > öğ-ür] *{ağız} is.* İneklerin çiftleşme zamanı. [DS] 🗗 **öğür aldırmak,** *{ağız} Döl almaları için hayvanları çiftleştirmek.* [DS]|| **öğür almak,** *{ağız} (İnek için) gebe kalmak.* [DS]|| **öğür olmak,** *{ağız} (Dişi hayvan için) çiftleşme isteği göstermek; kızışmak.* [DS]|| **öğür otu,** *Canavar otu.* || **öğürünü almak,** *{ağız}* → öğür almak. [DS]

öğür[3], [öğür] *{ağız} is.* Keçilerin gece yattığı yer. [DS]

öğür[4], [öğür] *{ağız} is.* Bir şeyin sonu. [DS]

öğür[5], [öñ > öğ-ür] *{ağız} is.* Göğüs. [DS]

öğürdeme, [öğ-ür-de-me] *is.* Öğürdemek eylemi.

öğürdemek, [öğ *(yans.)* > öğ-ür-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [d(ü)-yor]* Göğüsten ses çıkarmak. [DS]

öğürden, [öñ > öğ-ür-den] *{ağız} is.* **1.** Genç ağaç; fidan. **2.** Asmaların dibinde çıkan filiz; sürgün. [DS]

öğürdenme, [öğ-ür-de-n-me] *is.* Öğürdenmek eylemi.

öğürdenmek, [öğ *(yans.)* > öğ-ür-de-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Bebek için) konuşur gibi ses çıkarmak; mırıldanmak. [DS]

öğürdü, [öñ > öğ-ür-dü] *{ağız} sf.* (Zaman için) geçen. 🗗 **öğürdü gün,** *{ağız} Geçen gün.* [DS]

öğürek, -ği [öğ-(ü)r-ek] *{ağız} is.* Kısrak sürüsü. [DS]

öğürge, [öñ > öğ-ür-ge] *{ağız} is. anat.* Kaburga kemikleri. [DS]

öğürgen, [öğür-gen] *{ağız} is.* Hayvanlara dadanan kan emici bir sinek; büğelek. [DS]

öğürleme, [öğ-ür-le-me] *is.* Öğürlemek eylemi; sallama.

öğürlemek, [öğ-ür-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Sallamak. [DS]

öğürleşme, [öğür-le-ş-me] *is.* Öğürleşmek eylemi.

öğürleşmek[1], [öğür-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* Bir arada bulunmaktan ya da sık görüşmekten dolayı birbirine alışmak; ayrılmaz ikili, üçlü vb. oluşturmak; dost olmak; anlaşıp sevişmek; öğür olmak; istinas etmek. *{ağız} (aynı)* [DS]

öğürleşmek[2], [öğ *(yans.)* > öğ-ür-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Dişi hayvan için) çiftleşmek isteği duymak; kızışmak. [DS]

öğürleştirme, [öğür-le-ş-tir-me] *is.* Öğürleştirrnek eylemi.

öğürleştirmek[1], [öğür-le-ş-tir-mek] *{ağız} gçl. f [-ir]* Birbirine alıştırmak. [DS]

öğürleştirmek[2], [öğür-le-ş-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Çoğaltmak; miktarını arttırmak. [DS]

öğürlü, [öğür-lü] *{ağız} sf.* **1.** Çok verimli; bereketli. **2.** Bol; çok; bitmez. [DS]

öğürlük,-ğü [öğür-lük اوكرلك] *{OsT} is.* Öğür olma durumu; birbirine alışma; istinas.

öğürme, [öğ-ür-me] *is.* Öğürmek eylemi.

öğürmek[1], [öğ *(yans.)* > öğ-ür-mek] *gçsz. f. [-ür]* **1.** Kusma sırasında veya öncesinde öğürtü sesi çıkarmak. **2.** Çok pis şeyler karşısında tiksinti duymak. 🗗 **öğüreceği gelmek,** *Aşırı tiksinti duymak; neredeyse midesi bulanmak.*

öğürmek[2], [öğ *(yans.)* > öğür-mek اوكورمك] *{eAT} {OsT} {ağız}* **1.** (Çiftleşmek isteyen dişi sığır için) böğürmek. **2.** Bağırıp çağırmak. **3.** (Köpek için) havlamak. **4.** Böğürür gibi ağlamak. [DS] 🗗 **öğürü öğürü,** *{eAT} Bağıra bağıra; böğüre böğüre.*

öğürmek[3], [öğ-ür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* → övünmek. [DS]

öğürsek, -ği [öğ *(yans.)* > öğ-ür-se-k اوكورسك] *sf.* **1.** *{OsT}* Çabuk arkadaş edinen; munis. **2.** *{ağız}* (İnek, kısrak vb. dişi hayvan için) çiftleşmek isteyen; kızışan. [DS] **3.** *{ağız} is.* Çiftleşmek isteyen dişi hayvanın etrafında koşuşan erkek hayvan topluluğu. [DS]

öğürseme, [öğür-se-me] *is.* Öğürsemek eylemi.

öğürsemek, [öğ *(yans.)* > öğ-ür-se-mek اوكورسمك] *gçsz. f. [-r] [-s(ü)-yor]* **1.** *{ağız}* (Dişi hayvan için) çiftleşmek istemek; kızışmak; öğüre gelmek; öğür olmak. [DS] **2.** *{OsT}* Öğürden kaçmak istemek; vahşi olmak istemek.

öğürsüz, [öğür-süz] *{ağız} sf.* **1.** (Hayvan için) eşi olmayan; eşsiz. **2.** (Hayvan için) arkadaşlarına alışamamış. [DS]

öğürt, [öğürt] *{ağız} is.* Su sızıntısı; nem. [DS]

öğürtlek, -ği [öğ *(yans.)* > öğ-ür-t-le-k] *{ağız} is.* Gırtlak. [DS]

öğürtleme, [öğür *(seçme)* > öğür-t-le-me] *is.* Öğürtlemek eylemi.

öğürtlemek[1], [öğür *(seçme)* > öğür-t-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Bir şeyin iyisini almak; seçerek almak. **2.** Seçerek atamak. **3.** Bir şeyin iyisini kötüsünü birbirinden ayırmak; ayıklamak; seçmek; temizlemek. [DS]

öğürtlemek[2], [öğ-üt-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Başkasını kendi fikirlerine inandırmaya çalışmak; inandırmak; kandırmak. [DS]

öğürtleşme, [öğ-ür-t-le-ş-me] *is.* Öğürtleşmek eylemi.

öğürtleşmek, [öğür-t-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* Söz birliği etmek. [DS]

öğürtme, [öğ *(yans.)* > öğ-ür-t-me] *is.* Öğürtmek eylemi.

öğürtmek[1], [öğ *(yans.)* > öğ-ür-t-mek] *gçl. f. [-ür]* Bir kimsenin öğürmesini sağlamak; öğürmesine yol açmak.

öğürtmek[2], [öğ-ür-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Yarış yapmak. [DS]

öğürtmek[3], [böğ / öğ *(yans.)* > öğ-ür-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Boğaları bağırtmak. [DS]

öğürtmek[4], [öğ-ür-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Kandırmak; aldatmak. [DS]

öğürtmek[5], [öğ-ür-t-mek] *{ağız} is.* Bitkilerin, özellikle soğanın ortasında çıkan tohumluk filiz. [DS]

öğürtü, [öğ *(yans.)* > öğ-ür-tü] *is.* **1.** Öğürmek eylemi; bulantı. **2.** Öğürme sırasında çıkarılan ses. 🗗 **öğürtü gelmek,** *Öğürmeye başlamak; öğürme gereği duymak.*

öğürtücü, [öğ *(yans.)* > öğ-ür-t-ücü] *sf.* Öğürten; öğürmeye neden olan.

öğürüş, [öğ *(yans.)* > öğ-ür-üş] *is.* Öğürmek eylemi veya biçimi.

öğüş[1], [öğ-mek > öğ-üş اوكوش / اوكش] *{OsT} is.* Övüş.

öğüş[2], [ök-üş > öğüş اوكوش / اوكش] *{eAT} {OsT} {ağız} sf.* Çok. [DS] 🗗 **öğüş olmak,** *{eAT} Şiddetlenmek.*

öğüş[3], [öğ-üş] *{ağız} is.* Torun. [DS]

öğüşleşmek, [öğüş-le-ş-mek اوكوشلشمك] *{eAT} işteş. f. [-ür]* Çoğalmakta yarışmak.

öğüşlük, -ğü [öğ-üş-lük] *{ağız} is.* Zor ve sıkıcı durumlara katlanma, dayanma gücü. [DS]

öğüşmek, [ığ-ış-mak / öğ-üş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* (Yağ vb. maddeler için) kumaş, kâğıt vb. içine işlemek; yayılmak. [DS]

öğüt[1], **-dü** [*eT.* ö-mek *(düşünmek)* > ö-g > ög-ï-mek > ö-g-i-t > öğüt] *is.* **1.** Doğru yolu göstermek amacıyla bir kimseye yapması veya yapmaması gereken davranış ve eylemler hakkında söylenen söz; nasihat. **2.** *ed.* Eski Mısır'da, babadan oğula nasihat biçiminde yazılmış öğretici metinlere verilen ad. 🗗 **öğüde girmek,** *{eAT} Öğüt dinler olmak; öğütlere uymak.*‖ **öğüt almak,** *Yapması gerekeni kestirememe durumunda düşünce ve deneyimlerine güven duyulan bir kimseden doğru yolu göstermesi için yardım almak.*‖ **öğüt tutmak,** *Verilen öğütlere uymak.*‖ **öğütte bulunmak,** *Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyleri söylemek.*‖ **öğüt vermek,** *Bir kimseye yapması ya da yapmaması gereken şeyleri söylemek.*

öğüt[2], [ığ-mak > öğ-üt] *{ağız} is.* **1.** Su sızıntısı; nem. **2.** Kaya diplerinde, çukurlarda yazın olan su birikintisi. [DS] 🗗 **öğüt yürümek,** *{ağız} (Kaynak ve çeşme suları için) ilkbaharda çoğalmak.* [DS]

öğütçü, [öğüt-çü] *sf.* **1.** Öğüt veren; nasihat eden. **2.** *sf.* Vaiz.

öğütleme[1], [öğüt-le-me] *is.* Öğütlemek eylemi; öğüt verme.

öğütleme[2], [öğüt-le-me / ört-le-me] *{ağız} is.* Yüz şişmesi hastalığı. [DS]

öğütlemek, [öğüt-le-mek اوكتلمك] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Birine doğru yolu göstermek amacıyla bir şeyi yapmasını ya da yapmamasını salık vermek; tavsiye etmek; öğüt vermek; nasihat vermek. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** *{ağız}* Birisini kandırıp bir başkasına karşı kışkırtmak. [DS]

öğütlenmek, [öğüt-le-n-mek] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* İbret almak.

öğütleşme, [öğ-üt-leş-me] *is.* Öğütleşmek eylemi.

öğütleşmek, [öğ-üt-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* **1.** Haberleşmek. **2.** Gizlice konuşup anlaşmak; sözleşmek. [DS]

öğütme[1], [uġ-it-mek > öğ-üt-me] *is.* Öğütmek eylemi. 🗗 **öğütme haznesi,** *Mutfaklarda yiyecek artıklarını eviyeye akıtmadan önce parçalayıp ezen araç.*

öğütme[2], [öğüt-me] *{ağız} is.* Marsık. [DS]

öğütmek[1], [uġ-it-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* **1.** Hamuru yoğurduktan sonra mayalanmaya bırakmak. **2.** Sütü yoğurt yapmak için mayalamak; uyutmak. [DS]

öğütmek[2], [uv-mak / öw-mek / uw-a-mak *(ufalamak, parçalamak)* / öğ-üt-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Tane durumundaki maddeleri bir araçla ezerek toz haline getirmek. **2.** (Yiyecekler için) ağızda ezmek; çiğnemek; sindirmek.

öğütmek[3], [öğ *(yans.)* > öğ-üt-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Kusarken ses çıkarmak.

öğütücü, [öğüt-ücü] *sf.* **1.** Öğütme işini yapan; küçük parçalara ayıran. **2.** *is.* Bir maddeyi küçük parçalara ayıran, ezen ya da toz haline getirmeye yarayan aletlerin genel adı. 🗗 **öğütücü diş,** *anat. Ağızda besinleri çiğneyerek ezmeye yarayan taç kısmı geniş dişlere verilen ad; azı dişi.*‖ **öğütücü mide,** *biy. Rotator adı verilen küçük solucanların küçük besinleri öğütmeye yarayan yapılar taşıyan bir tür sindirim aygıtı.*

öğütülme, [öğüt-ül-me] *is.* Öğütülmek eylemi,

öğütülmek, [öğüt-ül-mek] *edil. f. [-ür]* Öğütme eylemi yapılmak; öğütme işlemi gerçekleştirilmek; öğütmek eylemine konu olmak.

öğütülüş, [öğüt-ül-üş] *is.* Öğütülmek eylemi veya biçimi.

öğütüş, [öğüt-üş] *is.* Öğütmek eylemi veya biçimi.

öğüz, [öküz] *{ağız} is.* Öküz. [DS]

öğzümek, [öğ *(yans.)* > öğ-(ü)z-ü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Midesi bulanmak. [DS]

öh, [öh *(yans.)*] *is.* Hafifçe öksürmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *öh-ö*

öhbe, [öpkē] *{ağız} is.* Akciğer. [DS]

öhlem, [öñ-le-m / öẖlem] *{ağız} is.* Önlem. [DS]

öhlez, [öfle-z / öhlez] *{ağız} sf.* **1.** Zayıf; cılız; ölmek üzere olan. **2.** (Kişi için) beceriksiz; uyuşuk; pısırık. **3.** (Işık için) hafif; ölgün. [DS]

öhlezik, -ği [öfle-z-i-k / öhlezik] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz; uyuşuk; pısırık. **2.** (Işık için) hafif; ölgün. [DS]

öhmeg, [ög-mek / ök-mek > öh-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Evlenmek istemek. [DS]

öhmen, [öh-men ?] *{ağız} is.* Şeytan; cin. [DS]

öhnezik, [öhnez-i-k] *{ağız} is.* **1.** Beceriksiz; pısırık. **2.** (Işık için) ölgün; zayıf. [DS]

öhnezimek, [öflez-i-mek / öhnez-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Cansızlaşmak; kansızlaşmak. **2.** (Işık için) sönmeye yüz tutmak. [DS]

öhö, [öhö *(yans.)*] *(ö'hö:) is.* **1.** Öksürme sesi; öksürürken çıkan ses. **2.** Bir kimsenin dikkat çekmek, kendi varlığını duyurmak, ya da bir kimse ile alay etmek için çıkardığı öksürük taklidi ses.

öhü, [öhü *(yans.)*] *(ö'hü:) is.* → öhö.

öjbe, [öcbe / öjbe] *{ağız} sf.* Şımarık; kendini beğenmiş. [DS]

öjenik, -ği [Yun. eu *(en iyi)* + genos *(doğum)* > Fr. eugénique] *sf. biy.* İnsan örneklemlerinde kalıtsal karakterlerin geliştirilmesini ve sosyal kontrolü amaçlayan felsefe.

-ök, [-ok / -ök / -k] *{eT} yap. e.* → -ok.

ök[1], [ög / öğ / ök / öng / öv *(yans.)*] *is.* **1.** Bağırıp çağırmayı, böğürmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *ök-ürmek* **2.** *{ağız}* Deve çağırma ünlemi. [DS] **3.** *{ağız}* Acı ünlemi; of. [DS] **4.** *{ağız}* Yeni yürümeye başlayan çocuklara sakıncalı, korkulu şeylerden uzak durmaları gerektiğini anlatmakta kullanılan söz; cız; cıs. [DS]

ök[2], [ok / ök] *{eT} e.* **1.** Pekiştirme edatı; kuvvetlendirme edatı. [ETY] [Üç İtigsizler] *bēn ök (ben kendim)* **2.** *sf.* Aynı; tıpkı. [ETY]

ök[3], [ōg [2]] *{eT} {eAT} {ağız} is.* Akıl ve anlayış. [DLT]

ök[4], [ōg[3]] *{eT} is.* Orta yaşı bulup büyümüş hayvan. [DLT]

ök[5], [ök] *{eT} zm.* Kendi. [DLT]

ök[6], [ök] *{ağız} is.* **1.** Göğüs. **2.** Akciğer. [DS]

ök[7], [ög[1] > ök اوك] *{ağız} is.* **1.** Anne. **2.** Anne ve baba. **3.** Anadan öksüz çocuk. [DS] 🗗 **ök tamarı,** *{eAT} Şah damarı.*

ök[8], [ek] *{ağız} is.* Ek. [DS]

ök[9], [ör-(ü)k] *{ağız} is.* **1.** İp; urgan. **2.** Çayırda otlayan hayvanı ayaklarından bağlamaya yarayan uzunca ip. [DS]

ökaryotlar, [Yun. eu *(iyi)* + karyon *(çekirdek)* > Fr. eucaryotes => ökaryot-lar] *is. biy.* Bir zarla çevrili çekirdeğe sahip hücrelerden oluşan DNA ile histonların bir araya gelerek kromozomları oluşturduğu, hücresel işlevlerin birçoğu mitokondri, kloroplast, Golgi kompleksi, endoplazmik retikulum gibi zarla çevrili organeller tarafından yürütülen, protein iplikleri ve tüpçüklerinden oluşan yaygın bir hücre iskeletine sahip canlılara verilen genel ad.

ökbe, [ök-me > ök-be / öcbe ?] *{ağız} sf.* Bilgiçlik taslayan. [DS]

ökceli, [ökçe-li] *{ağız} is.* Yaşlı asma dalından dikey olarak çıkan bir yıllık asma dalı. [DS]

ökcül, [öñ > ök-cül] *{ağız} is.* **1.** İlk başlayan. **2.** İlk gelen; birinci. [DS]

ökcülü, [öñ > ök-cü-lü / ök-cül-ü] *{ağız} is.* Oyunda ebe. [DS]

ökçe, [ök-çe] *is.* **1.** Ayakkabının yere basmasını sağlayan ve ayak tabanının altına gelen, katı ve çıkıntılı bölüm. **2.** *zool.* Toynaklılarda ayak çeperinin arka kısmı. **3.** Pullukta taban demirinin arka parçası. **4.** *{ağız}* Saban demirinin takıldığı L biçimli ağaç parçasının alt kısmı. [DS] **5.** *{ağız}* Sabanın elle tutulan yeri. [DS] **6.** *{ağız}* Saban. [DS] **7.** *{ağız}* Eski yapılarda pencere ve kapı kanatlarının geçtiği demir parçası. [DS] **8.** *{ağız}* Üzüm çubuğunun ökçeye benzeyen yeri. [DS] **9.** *{ağız}* Butun arkasındaki et parçası. [DS] 🗗 **ökçe çene,** *Boru anahtarının kola bağlı olan setleri dışa dönük hareketsiz çenesi.*|| **ökçe demiri,** *1. Kapının veya panjurun duvara çarpmasını önlemeye yarayan küçük metal parça. 2. {ağız} Ayakkabı çekeceği.* [DS]|| **ökçesine basmak,** *Bir kimseyi yakından izlemek; peşinde olmak.*|| **ökçesini basmak,** *{eAT} Yerinden kımıldamamak.*

ökçeleme, [ök-çe-le-me] *is.* Ökçelemek eylemi.

ökçelemek, [ök-çe-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** *{eAT}* Ökçe ile vurmak; tepmek. **2.** *{ağız}* Asma dalını köklendirmek için kökünden koparmadan toprağa gömmek; daldırmak. [DS] **3.** *{ağız}* İzlemek. [DS] **4.** *{ağız}* (Binici için) atın karnına ayağının ökçesi ile vurmak; topuklamak. [DS] **5.** *{ağız}* Ayakkabının tabanını yükseltmek. [DS]

ökçeli[1], [ökçe-li] *sf.* **1.** Ökçesi bulunan; ökçesi olan. **2.** Belirtilen nitelikte ökçeye sahip olan. **3.** (Bayan ayakkabısı için) yüksek topuklu.

ökçeli[2], [ökçe-li] *{ağız} is.* Yaşlı asma dalından dikey olarak çıkan bir yıllık asma dalı. [DS]

ökçesiz, [ökçe-siz] *sf.* **1.** Ökçesi bulunmayan; ökçesi olmayan. **2.** (Bayan ayakkabısı için) ökçesi alçak olan. **3.** *{ağız} mecaz. argo.* Korkak; ürkek. [DS] **4.** *{ağız}* Bir şeye dayanamayan; katlanamayan. [DS]

ökçül, [öñ > ök-çü-l] *{ağız} sf.* **1.** İlk başlayan. **2.** İlk gelen; birinci. [DS]

öke[1], [ök *(akıl, anlayış)* / ög-e > ök-e] *is.* **1.** Yaratıcılığı en üst düzeye ulaşmış kişi; deha sahibi kimse; dahi. **2.** *fel.* Yeteneklerinin sınırını aşarak yeni olanaklar yaratan kimse.

öke[2], [ög *(anne)* > ök-e] *{ağız} is.* Büyük kardeş; abla. [DS]

öke[3], [öfke > ōke] *(ö:ke) {ağız} is.* Öfke. [DS]

ökeç, -ci [öğeç / öveç / ökeç] *{ağız} is.* Öveç. [DS]

ökek, [ōg[1] > ög-ek] *{eT} is.* **1.** Hatırlatan; hatırlatıcı; düşündürücü. [EUTS] **2.** Çok sevimli; cana yakın. [EUTS]

ökelekli, [ökelek-li] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) vücudu gösterişli olan. **2.** (Söz için) oturaklı. [DS]

ökelik, -ği [öke[1]-lik] *is.* **1.** Öke olma durumu; dahilik. **2.** *fel.* Yaratıcı yeteneğin yeni imkânlara yol açabilen en üst derecesi.

öken[1], [ög-en] *{eT} is.* Çay; nehir. [EUTS]

öken[2], [ök[6] > ök-en] *{ağız} is.* Öksürük. [DS]

ökencek, -ği [ök[6] > ök-e-n-cek] *{ağız} is.* Göğüs tutukluğu; nefes darlığı. [DS]

ökenme, [ök-e-n-me] *is.* Ökenmek eylemi; öykünme.

ökenmek, [öt-mek[1] > öt-gün-mek / öt-kün-mek / öykün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Öykünmek. **2.** Yansılamak. [DS]

ökeze, [öñeze / ökeze] *{ağız} sf.* Avcıların taş ve ağaç dallarından yaptıkları av bekleme yeri. [DS]

ökil, [ök / ok > ök-il] *{eT} sf.* Çok. [DLT]

ökinmek, [ök-in-mek / ök-ün-mek] *{eT} dönşl. f.* Pişman olmak; üzülmek. [ETY]

ökkeze, [ökse > ökkeze] *{ağız} is.* **1.** Kalın değnek; sopa. **2.** Ökse. [DS]

öklem, [örk *(yular)* > örk-le-me > ök-le-me] *is.* Öklemek[2] eylemi.

öklemek[1], [ögē[2] > ögē-le-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Vekil sanı vermek; ögelemek. [DLT]

öklemek[2], [örk *(yular)* >örk-le-me>ök-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor)* Hayvanı kaçmaması için bir yere bağlamak; bağlamak. [DS]

öklenmek, [ōg-lē-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Dinlemek; önceden anlamayıp sonradan anlamak. **2.** (Çocuk için) büyümek. [DLT]

ökleşmek, [ök-lē-mek > ök-le-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Vuruşmak. [EUTS]

öklimek, [ükil > ük(i)l-ī-mek / öklī-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür] [-r]* **1.** Büyümek; çoğalmak; cesametlenmek. [EUTS] **2.** Artmak; çoğalmak; büyümek. [DLT]

öklitmek, [öklī-mek > ükli-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Büyütmek. [EUTS] **2.** Çoğaltmak; artırmak. [DLT] [KB]

öklük, -ğü [öl-lük] *{ağız} is.* Eskiden bez yerine bebeklerin altına konulan kuru toprak. [DS]

öklünmek, [üklī-mek > öklü-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Yığılmak. [DLT]

öklüşmek, [üklī-mek > öklü-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birbiri üzerine yığılmak; toplanmak. [DLT]

öklütmek, [üklī-mek > ökli-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Çoğaltmak; arttırmak. [DLT]

ökme, [ök-me] *is.* Ökmek eylemi.

ökme, [ū-mek > ük-mek / ök-mek > ök-me] *{eT} is.* Yığın; birikim. [DLT] 🗗 **ökme toprak,** *Yığma toprak.*

ökmek[1], [ū-mek > ük-mek / ök-mek] *{eT} gçl. f. [-er]* **1.** Yığmak; biriktirmek; toplamak. [ETY] [DLT] **2.** Ezmek; inceltmek; ovmak. [EUTS]

ökmek[2], [ōg[2] > ög-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Düşünmek. [EUTS] [Gabain] **2.** *{ağız}* Benzetmek. [DS]

ökmek[3], [ōg-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Metih ve sena etmek; övüp alkışlamak. [EUTS]

ökmek[4], [oñ-mak > ök-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Onmak. [DS]

ökmek[5], [öñ > öñ-mek / ök-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Beklemek. [DS]

ökmek[6], [ū-mek > ük-mek / ök-mek] *{eT} is.* **1.** Kadınların kulaklarına taktıkları altın veya gümüşten yapılmış halka. [DLT] **2.** Toplanmış olan her nesne. [DLT]

ökmeklenmek, [ökmek[6] > ökmek-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ir]* Küpelenmek; küpe sahibi olmak. [DLT]

ökök, [ök+ök] *{ağız} ünl.* Acı ünlemi; of of ; vay. [DS]

ökönçek, [ökün-mek > ökön-cek] *{ağız} is.* Masal; öykü. [DS]

ökönmek, [ök-in-mek / ök-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* → ökinmek.

ökötü, [iyi+kötü] *{ağız} zf.* Güçlükle. [DS]

ökre, [Yun. rókha => öreke > ökre] *is.* Bükülmüş yünü sarmaya yarayan ağaç.

ökrem, [ūk-mek > ök-ir-mek > ök(i)r-e-mek > ökrem] *{eT} is.* Hendek. [EUTS]

ökren, [ök[6] > ök-re-n] *{ağız} is.* Öksürük. [DS]

ökse[1], [Yun. idzia / iksos / Far. ākese] *is.* **1.** Ökse otu meyvelerinden ya da çoban püskülünden yapılan yapışkan bir macun. **2.** Kuş tutmak amacıyla bu macuna bulanmış değnek. **3.** *{ağız}* Kuş yakalamakta kullanılan bal ve çam sakızı karışımı bir tuzak macunu. [DS] **4.** *mecaz.* Erkekleri kendine çeken alımlı kadın. 🗗 **ökse çubuğu,** *Kuş yakalamak için üzerine ökse sürülmüş değnek.*|| **ökse kuşu,** *Saka kuşu.*|| **ökse otu,** *bot. Ökse otugillerden pek çok ağacın üzerinde kök salarak yerleşen bol klorofilli ortakyaşar bitki, (Viscum album).*|| **ökse otugiller,** *bot. Emeçleriyle tutunduğu ağaçlarda asalak yaşayan, her zaman yeşil küçük ağaççık halinde alt yumurtalıklı, taçsız çiçekli, iki çenekli bitki familyası, (Loranthaceae).*|| **ökseye basmak,** *1. Tuzağa düşmek. 2. Dikkatsizlik ederek zarara uğramak.*|| **ökseye tutulmak,** *Ökseye basmak.*

ökse[2], [köseği > ökse] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

ökse[3], [ökse] *{ağız} is.* **1.** Tomurcuklanmış asmalara dadanan bir böcek. **2.** Bu böceklere karşı kullanılan bir ilaç. [DS]

ökse[4], [ök-çe / ökse] *{ağız} is.* Sabanın demir takılan L biçimli ağaç parçasının tabanı. [DS]

ökseğe, [köseği > ökseğe] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

ökseği, [köseği > ökseği] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öksek[1], [yüksek > öksek] *{ağız} sf.* Yüksek. [DS]

öksek[2], [köseği > öksek] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

ökseki, [köseği > ökseki] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

ökselek, -ği [Yun. iksia / iksos >> ökse > ökse-lek]

{ağız} is. Elma, armut ağaçlarında görülen ve hastalık yapan bir ot; ökse otu. [DS]

ökselemek, [ökse-le-mek / örse-le-mek ?] *{ağız}* Hırpalamak; dövmek. [DS]

ökselme, [öksel-me] *is.* Ökselmek eylemi.

ökselmek, [örse-le-mek > öksel-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Örselemek; hırpalamak. [DS]

ökseme, [ök-se-me] *is.* Öksemek eylemi.

öksemek[1], [ük-mek > ök-sē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Yığmak istemek. [DLT]

öksemek[2], [ök > ök-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(ü)-yor]* Göreceği gelmek; özlemek; istemek. [DS]

öksemek[3], [ök-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(ü)-yor]* Bir işin üstüne çok düşmek. [DS]

ökseve, [köseği > ökseve] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öksi, [köseği > öksi] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öksöğü, [köseği > öksöğü] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öksümek, [ök-sü-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* → öksemek. [DS]

öksün, [? öksün] *{ağız} is.* Odunundan sarı boya çıkarılan bir tür çalı. [DS]

öksürme, [öksür-me] *is.* Öksürmek eylemi.

öksürmek, [ös *(yans.)* > ös-kür-mek > öksür-mek] *gçsz. f. [-ür]* **1.** Akciğerlerde bulunan havayı, istemsiz olarak solunum düzeneğini harekete geçiren kasların ani hareketi ile şiddetle dışarı atmak. **2.** İstemli olarak akciğerdeki havayı şiddetle dışarı atarken boğazdan gürültülü bir ses çıkartmak. **3.** Öksürten bir hastalığa yakalanmak. **4.** Motorlu araç için çalıştırmaya başlama anında gürültülü bir patlama sesi çıkarmak. **5.** *argo.* İtiraf etmek; konuşmak. 🗗 **öksürse uçkuru kopmak,** *{ağız} Çok yoksul olmak.*|| **öksürüp tıksırmak,** *Öksürme ve öksürmeye benzer sesler çıkarmak.*

öksürtme, [öksür-t-me] *is.* Öksürtmek eylemi.

öksürtmek, [öksür-t-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Birinin öksürmesini sağlamak; öksürmesine neden olmak; öksürmesine yol açmak. **2.** *argo.* İtiraf ettirmek; söyletmek; konuşturmak.

öksürtücü, [öksür-t-ücü] *sf.* Öksürüğe yol açan; öksürten.

öksürüç, -cü [? öksürüç] *{ağız} is.* Ağzı ve burnu yuvarlak, kılçığı az bir tatlı su balığı. [DS]

öksürük,-ğü [öksür-ük] *is.* **1.** Akciğerlerdeki havanın solunumu düzenleyen kasların şiddetli kasılması ile ağızdan gürültülü biçimde atılması. **2.** *tıp.* Öksürükle kendini belli eden göğüs ingini. 🗗 **öksürük otu,** *bot. Birleşikgillerden, gövdesi pullarla kaplı, yatay köksaplı, yaprakları kökten çıkan, yapraklarının dip tarafı beyazımsı, çiçekleri sarı kömeçler halinde, yaprakları ve çiçek kömeçleri kaynatılarak halk hekimliğinde öksürüğü kesmek için kullanılan, ekin tarlaları için zararlı çok yıllık otsu bir bitki, kabalak, (Tussilago farfara).*

öksürüklü, [öksür-ük-lü] *sf.* **1.** Sürekli öksüren; öksürüğü bulunan. **2.** (Hastalık için) öksürüğe neden olan. 🗗 **öksürüklü tıksırıklı,** *(Kişi için) sağlığı bozuk, hastalıklı; sağlıksız.*

öksürüş, [öksür-üş] *is.* Öksürmek eylemi veya biçimi.

öksüt, [Yun. iksia / iksos => ökse > öksüt] *{ağız} is.* Kapan; ökse. [DS]

öksüz[1], [ög[1] *(ana)* > ök-süz اوكسز] *sf.* **1.** (Çocuk için) annesi ve babasından birisi veya her ikisi de ölmüş olan. **2.** *mecaz.* Yalnız ve kimsesiz. **3.** *{ağız}* Ahşap yapılarda yatay ve dikey ağaçlar arasına destek olarak çakılan ağaç parçası. [DS] **4.** *argo.* Erkeklik organı. 🗗 **öksüz Ali,** *{ağız} Güz çiğdemi.* [DS]|| **öksüz barınak,** *{OsT} Serçe parmakla orta parmak arasındaki parmak.*|| **öksüz çiçeği,** *{ağız} Güz çiğdemi.* [DS]|| **öksüz çiğdem,** *{ağız} Çiğdem.* [DS]|| **öksüz dere,** *{ağız}. Yalnız yağmur yağdığında akan dere.* [DS]|| **öksüz dil,** *{ağız} anat. Küçük dil.*|| **öksüz iğne,** *{ağız} Balık tutmaya yarayan misinanın ucundaki iğne.* [DS]|| **öksüz iyeğü,** *{eAT} En küçük eğe kemiği.*|| **öksüz kalmak,** *1. Anne veya babası ölmüş olmak. 2. Hiçbir yakını, hiçbir kimsesi olmamak.*|| **öksüz kazık,** *{ağız} Sert toprağa çakılacak kazığın kolay girmesi için toprakta delik açmaya yarayan yardımcı kısa ve sağlam kazık.* [DS]|| **öksüzler anası,** *Öksüzleri, yoksulları yedirip içiren.*|| **öksüzler babası,** *Öksüzleri, yoksulları yedirip içiren.*|| **öksüz oğlan,** *{ağız} 1. Güz çiğdemi. 2. Çiğdeme benzer, beyaz ya da mor çiçek açan bir kır çiçeği; kardelen.* [DS]|| **öksüz oğlan çiğdemi,** *{ağız} Afyon bitkisi; haşhaş.* [DS]|| **öksüz palan,** *{ağız} Yavaş yavaş yağan kar.* [DS]|| **öksüz sergen,** *{ağız} Kısa raf.* [DS]|| **öksüz takkesi,** *{ağız} Lapa lapa yağan kar.* [DS]|| **öksüz yamalığı,** *{ağız} Lapa lapa yağan kar.* [DS]

öksüz[2], [ög[2] / ök-süz] *sf.* **1.** *{eT}* Şaşkın; akılsız; bilinçsiz. [DLT] **2.** *{ağız}* Anlayışsız. [DS]

öksüzce[1], [öksüz-ce] *{ağız} is. bot.* Çiğdem. [DS]

öksüzce[2], [öksüz-ce] *{ağız} is.* Değirmen oluğunun içine kaçan çöpleri çıkarmak için bırakılan delik ve kapağı. [DS]

öksüzce[3], [ök-süz-ce] *{ağız} is.* Kesilen sığırın kürek eti. [DS] 🗗 **öksüzce bağır,** *{eAT} Pankreas; uykuluk.*

öksüzce[4], [öksüz-ce] *{ağız} is.* Tırnakların kenarında çıkan küçük et parçaları; şeytan tırnağı. [DS]

öksüzdoyuran, [ök-süz+doy-ur-an] *sf.* **1.** (Bardak, tabak vb. için) büyük. **2.** *{ağız}* Ekmek yapılırken en son yapılan kalın ekmek. [DS]

öksüzle, [öksüz-le] *{ağız} is.* Kuzey. [DS]

öksüzleme, [öksüz-le-me] *{ağız} is.* Büyük çamlara bitişik küçük çıralı çam. [DS]

öksüzlük,-ğü [ök-süz-lük] *is.* **1.** Öksüz olma duru-

mu; öksüz bir çocuğun durumu. **2.** Kimsesiz olma durumu.

öksüzsevindiren, [ök-süz+sev-in-dir-en] *sf.* Değeri az fakat süslü olan.

ökte, [öpkē > ökte] *{ağız} is.* (Çocuk dili) öfke. [DS]

öktem, [ök-tē-mek > ökte-m] *{eT} sf.* **1.** Gururlu. **2.** Kendini öven; övüngen. **3.** Zalim; gaddar. [KB] **4.** Pervasız. [KB]

öktün, [öñ *(ön)* ? > ök-tün] *is.* Doğu. [İKPÖy.]

öktürmek, [ük-mek > ök-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Yığdırmak. [DLT]

ökük, [ök-mek > ök-ük] *{eT} sf.* Çok sevimli; cana yakın; candan. [EUTS]

ökülgen, [ük-ül-mek > ükül-gen] *{eT} sf.* Daima yığılan. [DLT]

ökülmek, [ük-mek > ök-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Toplanmak; yığılmak. [DLT] [ETY]

öküm, [ük-mek > ök-üm] *{eT} is.* Yığın. [DLT] **öküm toprak,** *Bir tarafa toplanmış toprak.* [DLT]

ökümek, [ög > ög-ü-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Anlamak.

ökün[1]**,** [ük-mek > ök-ün] *{eT} is.* Para; gül ve buna benzer şeylerin yığını. [DLT]

ökün[2]**,** [öğün] *{ağız} is.* Yemek. [DS]

ökünç, [ök-in-mek / ök-ün-mek > ök-ün-ç] *is.* **1.** *{eT}* Pişmanlık; üzülme; nedamet. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] **2.** *{eAT}* İntikam; hınç; öç.

ökünçlüg, [ökünç-lig] *{eT} sf.* Pişman edici; nedametli.

ökünçsiz, [ökünç-siz] *{eT} sf.* Nedametsiz; acısız. [EUTS]

ökündürmek, [ök-mek > ök-ün-mek > ök-ün-dürmük] *{eT} gçl. f. [-ür]* Pişman ettirmek. [KB]

öküngü, [ök-ün-mek > ök-ün-gü] *{eT} is.* Nadim olma; pişmanlık. [EUTS]

ökünme, [ök-ün-me] *is.* Ökünmek eylemi.

ökünmek[1]**,** [ök-mek > ök-in-mek / ök-ün-mek] *{eT} dönşl. f.* Nedamet etmek; pişman olmak; üzülmek; üzüntü, kaygı duymak; nadim olmak. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Tekin] [Gabain]

ökünmek[2]**,** [ökü-n-mek > ökünmek] *(ö:künmek) {ağız} gçsz. f. [-ür]* **1.** Birinin yaptıklarını, söylediklerini tekrar ederek alay etmek. **2.** Öykü anlatmak. [DS]

ökünük, -ğü [öykü-n-ük > ök-ün-ük] *(ö:künük) {ağız} sf.* Birinin yaptıklarını, söylediklerini tekrara ederek alay eden. [DS]

ökür, [ök *(yans.)* > ök-ür] *is.* Böğürerek ağlamayı anlatan yansımalı gövde. **ökür ökür,** *{ağız} (Ağlamak için) hüngür hüngür.* [DS]

öküre, [öñ > öñ-re > öküre] *(ö:küre) {ağız} zm.* Oraya; yanına. [DS]

ökürme, [ök *(yans.)* > ökür-me] *is.* Ökürmek eylemi; böğürme.

ökürmek, [ök *(yans.)* > ök-ür-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Yüksek sesle; bağıra bağıra ağlamak; höyküre höyküre ağlamak. [Nevâyî] **2.** *{ağız}* (Sığır için) bağırmak; böğürmek. [DS]

ökürtülme, [ökürt-ül-me] *is.* Ökürtülmek eylemi.

ökürtülmek, [öğür > ökür-t-ül-mek] *{ağız} edil. f. [-ür]* **1.** Seçilmek. **2.** Seçilerek atanmak. [DS]

öküş, [ök-mek *(yığmak, toplamak)* > ök-üş] *{eT} zf.* Çok; pek çok. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] **öküş yılkı,** *Haşarı hayvan; harın at.* [DLT]

öküşlemek, [öküş-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Çok saymak; çok sanmak. [DLT]

öküşlük, [ök-üş > öküş-lük] *{eT} is.* Çokluk. [KB]

öküşti, [öküş-ti] *{eT} zf.* Çokça; bolca; sık. [EUTS]

öküz[1]**,** [Toh. okso [Gombocz] / Ana.T. *pökēr [Doerfer] > öküz] *is.* **1.** Gücünden çift sürmek ya da koşum hayvanı olarak yararlanılan iğdir edilmiş erkek sığır. *{eT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] **2.** *mecaz.* Kalın kafalı; anlayışsız. **3.** *argo.* Cıvalı zar. **öküz arabası,** *Öküzler tarafından çekilen araba.*|| **öküz arabası gibi,** *(Taşıt için) çok yavaş giden.*|| **öküz baklası,** *Kara bakla.* [DS]|| **öküz balığı,** *zool. Yarıklıgiller familyasından sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, solungaçları ayrı ayrı yedi çift yarıkla dışarı açılan, bedenleri torpil biçiminde olan, dört kısa ayağı ve üst çenesinden iki sarkık dişi olan, altı metre kadar boylu bir deniz memelisi, (Trigia lyra).*|| **öküz başı,** *Çiçek taçları ve şeritlerle süslenmiş basit bir öküz başı biçimindeki bezeme motifi.*|| **öküz damı,** *Öküzler için yapılmış ahır.*| **öküz dili,** *{ağız} Sacda pişirilen, oval bir tür ekmek.* [DS]|| **öküz dombayı,** *{ağız} Arabaya, yüke koşulan manda.* [DS] || **öküz doyuranı,** *{ağız} Kışın en soğuk günlerinde, akşam ezanı doğudan doğan en parlak yıldız.* [DS]|| **öküze boyunduruğu kuyruğundan vurmak,** *Bir işe tersinden başlayarak yapmak; acemice yapmak.*|| **öküz emeği,** *{ağız} Ekmek.* [DS]|| **öküz gibi,** *Anlayışı kıt, görgüsüz, kaba ve duygusuz.*|| **öküz gibi bakmak,** *Hiçbir şey anlamadan aptal aptal bakmak.*|| **öküz göbeği,** *{ağız} Alıç.* [DS]|| **öküz götü,** *{ağız} 1. Alıç. 2. Kuşburnu meyvesi.* [DS]|| **öküz gözü,** *{ağız} 1. Eskiden kullanılan gümüş yirmi beşlik para. 2. Bir erik türü. 3. İri taneli siyah bir üzüm. 4. Nergis. 5. Sarı papatya.* [DS]|| **öküz helvası,** *{ağız} Cevizli helva.* [DS]|| **öküz kafalı,** *Söz anlamaz; aptal.*|| **öküz kurbağası,** *biy. Su kurbağasıgillerden 20 cm. kadar uzunlukta, Kuzey Amerika'da yaşayan bir tür, (Rana catesbyana).*|| **öküz sıçmış, teker geçmiş,** *{ağız} (İki şey için) birbirinin tıpkısı.*|| **öküz soğuğu,** *Nisan ayının on beşinden sonra görülen ve altı gün süren soğuk dalgası; sitte-i sevr.*|| **öküz uyutan,** *{ağız} Gün doğmadan önce doğudan yükselen dikdörtgen biçiminde dört yıldız.* [DS]|| **öküz uyumu,** *{ağız} Gece yarısı.* [DS]|| **öküzü dama çıkarmak,** *Olmayacak işe girişmek.*|| **öküzün altında buzağı aramak,** *Akıl ve mantığa aykırı, inandırıcı olma-*

yan bahanelerle suç ve suçlu arayan bir tutum içinde olmak. || **öküzün bıçağa baktığı gibi bakmak,** *{ağız} Kin ve öfke ile bakmak.* || **öküzün boynuzuna girmek,** *{ağız} İyice gizlenmek.* || **öküzün trene baktığı gibi bakmak,** *Hiçbir şey anlamadan aptal aptal bakmak.* || **öküz ünüğü,** *{ağız} Oklavaya sararak yuvarlatılmış ince yufkaları iç içe halkalar biçiminde tepsiye döşeyip pişirdikten sonra üzerine şerbet dökülerek yapılan tatlı.* [DS] || **öküzü ova arpası yemek,** *{ağız} Güçlü ve inatçı olmak.* || **öküzü tereğe çıkarmak,** *{ağız} Zorluk çıkarmak.*

öküz[2], [ög-üz] *{eT} is.* Irmak; dere. [DLT]

öküzburnu, [öküz+but(u)n-u] *is. zool.* Serçegillerden, uzun ve kalın gagalı, eti yenir bir kuş, *(Calao).*

öküzdili [öküz+dil-i] *is. bot.* Sığırdili.

öküzgözü, [öküz+göz-ü اوكوز كوزى] *is. bot.* Birleşikgillerden, dağlarda ve meralarda yetişen, papatyayı andırır ve sarı renkte çiçekleri olan bir otsu bitki; arnika, *(Arnica montana). {eAT} (aynı)*

öküzlenmek, [öküz-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Öküz sahibi olmak. [DLT]

öküzlük,-ğü [öküz-lük] *is.* **1.** Öküz olma durumu. **2.** *mecaz.* Kalın kafalılık; aptallık; anlayışsızlık. **3.** Aptalca, düşüncesizce, sersemce iş.

öl[1], [ōl / ōl اول] *(ö:l) {eAT} is.* Temel.

öl[2], [ōl اول] *(ö:l) {eT} {eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Nem; yaşlılık; rutubet; ıslaklık. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] [DS] **2.** *sf.* Islak; yaş; nemli. [Gabain] [DLT] [İKPÖy.] [DS] **3.** *{ağız}* Toprağın nemi; tav. [DS]

ölbe, [Ar. ʿulbe => ölbe] *{ağız} is.* **1.** Tahta kutu. **2.** Tahtadan süt, yoğurt kabı; külek. **3.** *sf.* Şişman; göbekli. [DS]

ölbesek[1]**, -ği** [ölbe-se-k] *{ağız} sf.* Tembel. [DS]

ölbesek[2]**, -ği** [ölüm-se-k ?] *{ağız} sf.* Ölümcül; çok zayıf. [DS]

ölce, [öl-ce ? / öyle-ce] *{ağız} sf.* (Yiyecek için) katıksız; yalnız. [DS]

ölcik, -ği [Erm. roçik => orcik / ölcik] *{ağız} is.* Cevizli sucuk. [DS]

ölcümek, [öğ-mek > öğ-cü-mek ? > öl-cü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Kusmak. [DS]

ölçek, -ği [ölç-ek] *is.* **1.** Sıvı, gaz gibi akışkanlar ile tahıl gibi dökülebilir taneli şeyleri ölçmekte kullanılan sığası belli kap; bu kabın içeriği. **2.** Eskiden kullanılan dört okkalık, yaklaşık 6.250 kg'lık ağırlık ölçüsü. **3.** Tahıl ölçmekte kullanılan kap; kile. **4.** Haritaların, plan vb.nin altında yer alan ve yer üzerindeki gerçek uzaklığın burada kaç kez küçültülerek gösterildiğini belirten sayı. **5.** Bir ölçü aletinin üzerinde çizgilerle belirlenmiş bölümler dizisi; kadran. **6.** *{ağız}* Avcıların fişeğe koydukları saçma ve barutun miktarını belirlemeye yarayan araç. [DS] **7.** *{ağız}* Küfe. [DS] **8.** *sf.* Belirtilen sayıdaki ölçek kadar olan. 🗗 **ölçek başı,** *{OsT} Tepeleme dolu olan ölçeğin üst kenarından yukarıda kalan miktar; ölçek fazlası.* || **ölçek çizgisi,** *Haritaların kenarlarında yer alan ve her cm. uzunluğun gerçekte kaç km. olduğunu belirten çizgi.*

ölçekli, [ölç-ek-li] *sf.* **1.** Ölçeği bulunan. **2.** (Harita, plan, model, maket vb. için) her ögesi belirlenen orana göre küçültülerek yapılmış olan. **3.** *mat.* Ölçek farkıyla aynen bütünü veren geometrik şekil veya eleman. 🗗 **ölçekli cetvel,** *Harita üzerinde ölçülen bir yerin gerçek uzunluğunu gösteren bir tür cetvel.*

ölçeleme, [ölç-ele-me] *is.* Ölçelemek eylemi; ölçme.

ölçelemek, [ölç-ele-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ölçmek. [DS]

ölçen, [ölç-en] *is. man.* Yalın önermelerden yola çıkarak karmaşık bir önerme kurmaya yarayan ve aynı zamanda bu karmaşık önermenin doğruluğunu gerçekleyen önerme.

ölçer[1], [ölç-er] *{ağız} is.* Ölçek. [DS]

ölçer[2], [ölç-er] *{ağız} is.* **1.** Ateş karıştırmaya yarayan demir çubuk; gelberi. **2.** *sf.* Ara bozucu; fitne. [DS]

ölçerleme, [ölç-er-le-me] *is.* Ölçerlemek eylemi; toplama; düzeltme.

ölçerlemek, [ölç-er-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Toplamak; düzeltmek. [DS]

ölçerme, [ölç-er-me] *is.* Ölçermek eylemi.

ölçermek[1], [ölç-er-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Bir konu ya da iş için düşüncelerini söyleyerek yol göstermek. **2.** Bir şeye öz biçimini vermek; düzenlemek. **3.** Benzetmek. [DS]

ölçermek[2], [ölç-er-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Bir şeyi alt üst etmek; karıştırmak. **2.** Harman döverken dışarıya taşan sapları dövenin altına atmak. **3.** Bulgur öğütürken taşan taneleri taşın altına atmak. [DS]

ölçermek[3], [ört *(alev, ateş, yangın)* > ört-el-mek ? > ölç-er-mek اولجرمك] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ir]* **1.** Sönmekte olan ateşi karıştırarak alevini artırmak. **2.** (Lamba için) fitilini uzatarak alevini artırmak; lambanın fitilini düzeltmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** *{OsT} {ağız}* (Kalabalık, topluluk için) var olan memnuniyetsizlikten yararlanarak kışkırtmak; ara bozmak. [DS] **4.** *{ağız}* İleri sürmek. [DS]

ölçermek[4], [ölç-er-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Bir şeyi kendi gidişine bırakmak. [DS]

ölçme, [ölç-me] *is.* **1.** Ölçmek eylemi. **2.** Bir büyüklüğü kendi türünden başka bir büyüklük ile karşılaştırarak bir oran belirleme işi; ölçek olarak verilen büyüklükten ölçmek istenilen büyüklükte kaç tane bulunduğunu saptama işlemi. 🗗 **ölçme merkezi,** *Karmaşık tesislerin denetimini sağlamak için, çeşitli ölçü aletlerinin ölçüm sonuçlarını düzenli olarak inceleme, işleme, görüntüleme vb. işlemlerinin otomatik olarak yapıldığı merkez.*

ölçmek[1], [ölç-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Yakmak; alevlendirmek. [DS]

ölçmek[2], [ölç-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** En, boy, hacim ve süre gibi nicelikleri kendi cinslerinden seçilmiş birimlerle karşılaştırarak kaç birim geldiklerini bulmak. **2.** *mecaz.* (Soyut şeyler için) önemini, değerini bazı tutum ve davranışlar ile belirlemeye çalışmak; değerlendirmek. **3.** *mecaz.* (Konuşma, davranış vb. için) aşırı gitmemek; kontrol altında tutmak. **4.** *{ağız}* Karşılaştırmak; mukayese etmek. [DS] **5.** *{ağız}* Benzetme yapmak. [DS] 🗗 **ölçüp biçmek,** *Bir konuyu ayrıntıları ile, bütün yönleri ile inceden inceye düşünmek; iyi değerlendirmek; ince eleyip sık dokumak.* || **ölçüp dökmek,** *{ağız} Bir şeyi inceden inceye düşünmek; ölçüp biçmek.* [DS]

ölçtürme, [ölç-tür-me] *is.* Ölçtürmek eylemi.

ölçtürmek, [ölç-tür-mek] *gçl. f. [-ür]* Ölçmek eylemini yaptırmak; bir şeyin ölçüsünün, boyutlarının vb. belirlenmesini sağlamak.

ölçü, [ölç-ü اولچو] *is.* **1.** Ölçmek eylemi ve işlemi. **2.** Bir niceliği, o nicelik için kabul edilmiş birimler ile karşılaştırarak kaç birim geldiğini belirleme; mizan. **3.** Ölçme sonucunda bulunan rakam; ölçmenin sonucu. **4.** Bir ölçme işinde, karşılaştırma yapabilmek için temel olarak alınan birimin kendisi; ölçü birimi. **5.** Belirlenmiş boyut. **6.** Uzunluk ölçmeye yarayan araç. **7.** *mecaz.* Bir davranış, söz, yargı ya da eylemde orta yol; ılımlılık. **8.** *mecaz.* Ölçüt; kıstas. **9.** *mecaz.* Değer; itibar. **10.** *ed.* Manzum yazılarda dizelerin hece sayısı ya da uzunluk kısalık bakımından uyumu; vezin. **11.** *müz.* Bir ezginin eşit bölümlere ayrılışı. **12.** *{OsT}* Ölçme aracı; endaze. 🗗 **ölçü almak,** *1. Yapılacak bir şeyin kullanılacak nesneye uygunluğunu sağlamak amacıyla o nesneyi ölçmek. 2. (Terzi için) elbisesi dikilecek kimsenin vücut ölçülerini tespit etmek.* || **ölçü belirteci,** *dbl. Bir fiilin veya fiilimsinin, bir sıfatın ya da başka bir zarfın anlamını azlık, çokluk bakımından sınırlayan zarf; nicelik zarfı; nicelik belirteci.* | **ölçü bilimci,** *Ölçü bilimi ile uğraşan kimse; ölçü bilimi uzmanı.* || **ölçü bilimi,** *Ağırlıkları ve ölçüleri inceleyen bilim dalı; metroloji.* || **ölçü dışı,** *kim. Kimyasal çözümlemede, ölçümü yapılamayan maddeler.* || **ölçü vermek,** *(Terzi, ayakkabıcı, marangoz vb. ustaya) yapılacak iş için gerekli ölçüleri bildirmek.* || **ölçüyü kaçırmak,** *Aşırı gitmek; aşırıya kaçmak.*

ölçücü[1], [ölç-ücü] *is.* Ölçme işini yapan kimse.

ölçücü[2], [ölçü-cü] *is.* Ölçü yapan veya satan kimse.

ölçülebilir, [ölç-ül-e+bil-ir] *sf.* (Büyüklük ve nicelik için) belirli cinsten olup eşitliği ve toplamı tanımlanabilen; ölçme işine konu olabilen.

ölçülen, [ölç-ül-en] *is.* Bir ölçme işine olanak tanıyan fiziksel büyüklük.

ölçülendirme, [ölçü-le-n-dir-me] *is.* **1.** Ölçülendirmek eylemi ve işlemi. **2.** Bir parçayı temsil eden plan üzerine o parçanın ölçülerini geçirme işlemi.

ölçülendirmek, [ölçü-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Gösterilen ögelerin ölçülerini kaydetmek. **2.** Çeşitli noktaların, seçilmiş karşılaştırma düzlemine göre yükseltilerini bir düzlem üzerine aktarmak.

ölçülenmek, [ölçü-le-n-mek اولچولنمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* Niyetlenmek; hazırlanmak.

ölçülme, [ölç-ül-me] *is.* Ölçülmek eylemi ve işlemi.

ölçülmek, [ölç-ül-mek] *edil. f. [-ür]* Ölçmek eylemi yapılmak; ölçmek eylemine konu olmak.

ölçülü[1], [ölçü-lü] *sf.* **1.** Ölçüsü olan; ölçme aracı sahibi olan. **2.** Belirtilen miktar kadar ölçüde olan. **3.** Belirlenen bir ölçüye, bir düzene göre hareket eden; ayarlı; düzenlenmiş. **4.** *mecaz.* (Kişi için) davranışlarında, sözlerinde aşırıya kaçmayan; dikkatli olan; ılımlı; mutedil; hesaplı. **5.** (Manzume için) belli bir ölçüye göre yazılmış olan; vezinli; mevzun. **6.** (Vücut için) ideal sayılabilecek ölçülerde olan; düzgün ve güzel görünümlü; organlar arasında güzel bir oran bulunan. **7.** *zf.* Aşırıya kaçmadan; dikkatli ve temkinli olarak. 🗗 **ölçülü biçili,** *Ayrıntılarına kadar incelenmiş; özenle hazırlanmış; iyice hesaplanmış.*

ölçülü[2], [ölç-ül-ü] *sf.* Ölçüsü alınmış olan; ölçmek eylemi uygulanmış; ölçülmüş.

ölçülülük,-ğü [ölçü-lü-lük] *is.* **1.** Ölçülü olma durumu; dengeli olma; ılımlılık; itidal. **2.** Beden gereksinimlerini aşırıya kaçmadan karşılama; itidal-i mizaç.

ölçüm[1], [ölç-üm] *is.* **1.** Ölçmek eylemi. **2.** Ölçme işlemi. **3.** Ölçme yoluyla elde edilen sonuç. **4.** Ölçümlemek sonucu; mukayese; tahmin; takdir. **5.** Denge. **6.** Tavır; eda.

ölçüm[2], [ölç-üm اولچوم] *{OsT} is.* Şekil; biçim; tarz.

ölçüm[3], [olçum / ölç-üm اولچوم / اولجم] *{OsT} sf.* **1.** Acemi; beceriksiz. **2.** *{eAT}* Şımarık.

ölçüm[4], [ölç-üm] *{ağız} is.* Fal. [DS]

ölçümleme, [ölç-üm-le-me] *is.* Ölçümlemek eylemi; değerlendirme; değer biçme.

ölçümlemek[1], [ölç-üm-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Ölçme ile elde edilen sonuçları değerlendirmek. **2.** İyice ölçüp biçerek düşünmek; akıl yürütmek. **3.** Çeşitli tahmine dayalı veriler ve deneyimlerden yararlanarak takdir ve tahminde bulunmak.

ölçümlemek[2], [ölç-üm-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Tasarlamak. [DS]

ölçümlenmek[1], [ölç-üm-le-n-mek اولچوملنمك] *{OsT} dönşl. f. [-ür]* Niyet etmek; heveslenmek; hazırlanmak; kalkışmak.

ölçümlenmek[2], [ölç-üm-le-n-mek] *{ağız} edil. f. [-ir]* Tasarlanmak. [DS]

ölçümlü, [ölç-üm-lü] *sf.* Metre veya metreyi esas alan ölçülerle ilgili; metrik.

ölçümsel, [ölç-üm-sel] *sf.* Ölçümle ilgili; ölçüme dayanan. 🗗 **ölçümsel nitelik,** *psikol. Bir testin ölçü aracı olarak taşıdığı hassaslık, güvenilirlik ve geçerlilik gibi niteliklerinin tümü.*

ölçün, [ölç-ün] *is.* **1.** Ölçü ve nitelikleri saptanarak herkesçe kabul edilen örnek alınan ölçüler ve değerler; standart. **2.** Toplumun ortalama kesiminde, bir işletmede bir ürünü, çalışma biçimini, üretilecek ve tüketilecek miktarı, niteliklerini, bütçenin genel durumunu vb. belirlemek için konulmuş olan kural.

ölçünlü, [ölçün-lü] *sf.* **1.** Ölçünü bulunan; standart. **2.** Belli bir tipe göre ayarlanmış ve yapılmış olan. **3.** Belli ölçü, yasa ve kullanıma uygun. **4.** Temel ya da örnek alınabilen, tek biçim. 🗗 **ölçünlü dil,** *dbl. Yerel ya da toplumsal değişikliklerin dışında kalan aynı dili konuşan topluluğun eğitim kurumları aracılığı ile edindiği ve ortaklaşa kullandığı dil; standart dil.*

ölçünme, [ölç-ün-me] *is.* Ölçünmek eylemi.

ölçünmek[1], [ölç-ün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Yarışmada karşısındaki ile aynı düzeyde olmak istemek. [DS]

ölçünmek[2], [ölç-ün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* **1.** Karşılaştırmak. **2.** Oranlamak; kestirmek. **3.** Birine vuracakmış gibi davranmak; el kaldırmak. **4.** Kıyaslanmak. [DS]

ölçünmek[3], [ölç-ün-mek] *gçsz. f. [-ür]* Bir işi, bir konuyu ayrıntıları ile birlikte uzun uzun düşünüp taşınmak; teemmül etmek.

ölçüsüz, [ölç-ü-süz] *sf.* **1.** Ölçüsü alınmamış; ölçülmemiş. **2.** Aşırı; pek çok. **3.** (Kişi için) davranış ve sözlerine bir sınır koymayan. **4.** Gelişigüzel; rastgele; plansız. **5.** *ed.* (Şiir için) hece veya aruz ölçüsü kullanılmadan yazılmış olan; vezinsiz. **6.** *zf.* Düşünülmeden; yerli yersiz; gelişigüzel biçimde.

ölçüsüzlük,-ğü [ölç-ü-süz-lük] *is.* **1.** Ölçüsüz olma durumu. **2.** Dengesizlik; aşırılık.

ölçüş, [ölç-üş] *is.* Ölçmek eylemi veya biçimi.

ölçüşme, [öl-ü-ş-me] *is.* Ölçüşmek eylemi.

ölçüşmek, [ölç-üş-mek] *işteş. f. [-ür]* **1.** (Kişiler ve boyları için) birlikte ölçülmek; karşılaştırarak ölçmek; boylarını yan yana gelerek karşılaştırmak. **2.** (Belirtilen kişi ile) yarışmak; müsabaka yapmak. **3.** *mecaz.* Yarışabilecek nitelikte olmak; karşılaştırmak; mukayese etmek.

ölçüştürme, [ölç-üş-tür-me] *is.* Ölçüştürmek eylemi.

ölçüştürmek, [ölç-üş-tür-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Ölçüşmek eylemini yaptırmak; ölçüşmelerini sağlamak. **2.** Aralarındaki farkı bulmak amacıyla iki ve daha çok şeyi yan yana getirmek; karşılaştırmak; mukayese etmek.

ölçüt, [ölç-üt] *is.* **1.** Bir yargıya varabilmek, doğruyu yanlıştan ayırabilmek, bir şeyi değerlendirebilmek veya tanımlayabilmek için başvurulan ilke; kriter; kıstas; mısdak, *(1935).* **2.** *fel.* Doğruyu yanlıştan ayırt etme aracı.

öldeçi, [öl-mek > öl-dēçi / öl-tēçi] *sf.* Ölecek. [DLT] [ETY] [Tekin]

öldüresiye, [öl-dür-esi-y-e] *zf.* Neredeyse öldürecek kadar; öldürürcesine.

öldürkü, [öl-dür-kü] *{ağız} sf.* Bakımsızlıktan gelişememiş. [DS]

öldürme, [öl-dür-me] *is.* Öldürmek eylemi.

öldürmek, [öl-dür-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Bir canlının ölümüne neden olacak etkin bir girişimde bulunarak yaşamına son vermek. **2.** Bir kimsenin ölümüne neden olmak; ölümüne yol açmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **3.** (Bitkiler için) solup kararmasına, yeşilliğini yitirmesine sebep olmak; kurumasına neden olmak. **4.** *mecaz.* Bazı sebzelerin haşlama vb. usullerle diriliğini, sertliğini, acılığını, tazeliğini vb. gidermek. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** Çalıştırma gibi bazı etkin tutumlarla bitkin düşürmek; sağlığını sarsmak; yormak. **6.** Fizikî ve ruhî bakımdan aşırı derecede rahatsız etmek; üzmek; sağlığını bozmak. **7.** Yok olmasına, ortadan kalkmasına, kaybolup gitmesine, yıkılmasına yol açmak. **8.** (Zaman için) boş yere geçirmek; çalışmadan ya da oyalanacak bazı şeylerle zamanın geçmesini beklemek. **9.** Bir kimseyi dayanmanın son sınırına getirmek. **10.** *mecaz.* Gücünü ve etkisini azaltmak. 🗗 **Öldür Allah...** *Ne kadar zorlarsan zorla...*

öldürtme, [öl-dür-t-me] *is.* Öldürtmek eylemi.

öldürtmek, [öl-dür-t-mek] *gçl. f. [-ür]* Öldürmek eylemini başkasına yaptırmak.

öldürücü, [öl-dür-ücü] *sf.* **1.** Ölüme yol açan; ölüm nedeni olan, öldüren. **2.** Dayanılması güç bir acı verecek kadar yoğun; bayıltıcı; bunaltıcı; sıkıcı. **3.** Çok yorucu; yıpratıcı; bitkin düşürücü. 🗗 **öldürücü doz,** *biy. Bir insanın ya da canlının ölümüne neden olabilecek miktardaki zehirli madde.*‖ **öldürücü etmen,** *Bir canlının kendi başına yaşaması ya da gelişmesine olanak tanımayan etmen.* **öldürücü faktör,** *biy.* → öldürücü etmen.‖ **öldürücü gen,** *biy. Baskın, eksik baskın ya da çekinik olabilen ancak fenotipik etkisi taşıyıcıyı kesinlikle öldürecek kadar etkili olan gen.*‖ **öldürücü hücreler,** *biy. Antikor varlığında, yabancı hücreleri öldüren ve fagositoz yapmayan hücreler.*‖ **öldürücü mutasyon,** *biy. Organizmanın doğumdan önce ölümüne sebep olan mutasyon.*

öldürülme, [öl-dür-ül-me] *is.* Öldürülmek eylemi veya durumu.

öldürülmek, [öl-dür-ül-mek] *edil f. [-ür]* Öldürmek eylemi yapılmak; öldürmek eylemi uygulanmak; öldürmek eylemine konu olmak.

öldürünülmek, [öl-dür-ün-ül-mek اولدرنلمك] *{eAT} edil. f. [-ür]* Öldürülmek.

öldürüş, [öl-dür-üş] *is.* Öldürmek eylemi veya biçimi.

öle[1], [öyle > öle] *(ö:le) {ağız} zf.* Öyle. [DS]

öle[2], [? öle] *{ağız} is.* Erkek cinsel organı. [DS]

ölecen, [öl-mek > öl-ecen] *{ağız} sf.* Çok zayıf; sıska; cılız. [DS]

öleğez[1], [? öleğez] *{ağız} is.* Patatese benzer, kökü yenilen bir tür yabani bitki. [DS]

öleğez[2], [öl-ek-ez / öl-eğez] *{ağız} sf.* → ölecen. [DS]

ölek[1], **-ği** [? ölek] *{ağız} is.* Ekin. [DS]

ölek[2], **-ği** [öl-ek] *{ağız} sf.* → ölecen. [DS]

ölekez, [öl-ek-ez] *{ağız} si.* **1.** Bakımsızlıktan gelişememiş. **2.** Neredeyse ölecek durumda olan; çok zayıf; cılız. **3.** (Bitki için) buruşmuş; pörsümüş. [DS]

ölem, [ölö / ölem] *{ağız} ünl.* Şaşma bildirir. [DS]

ölemeç, -ci [oğ-mak > öğ-le-me + aş] *(ö:lemeç) {ağız} is.* Sıcak ve biberli un çorbası. [DS]

ölemez[1], [öl-eğez > öl-e-mez] *{ağız} sf.* Çok zayıf; sıska; cılız. [DS]

ölemez[2], [öl-e-mez / öl-mez] *{ağız} is.* Taze iken hayvanların yediği bir tür dikenli bitki; ölmez otu, *(Ruscus aculetus).* [DS]

ölen[1], [ulan / ülen / ölen] *(ö'len) {ağız} ünl.* Seslenme ünlemi; ulan. [DS]

ölen[2], [öğlen > ölen] *(ö:len) {ağız} is.* Öğle. [DS]

ölen[3], [öl > öl-eñ] *is.* Çiçekli çayır bitkisi.

ölencen, [öl-mek > öl-en-ce-n] *{ağız} zf.* Ölünceye kadar. [DS]

ölende, [öl-en-de] *(öle'nde) {ağız} zf.* Ölünce. [DS]

ölenece, [öl-en-e-ce] *(ölene'ce) {ağız} zf.* Ölünceye kadar; ölene dek. [DS]

ölenek, -ği [öl > öl-eñ-ek] *{ağız} is.* Çiçekli çayır bitkisi. [DS]

öleneten, [öl-en-ē+teg] *(ölene:ten) {ağız} zf.* Ölünceye kadar; ölene dek. [DS]

öleng, [ōl > öl-ē-mek > öle-ñ] *{eT} is.* **1.** Sulak yer; bataklık arazi. [EUTS] [Gabain] **2.** *sf.* Yaş; rutubetli; nemli. [EUTS] [Gabain]

ölenglig, [öleñ-lig] *{eT} sf.* Çayırlı; otlu.

ölenglik, [öleñ-lik] *{eT} is.* Çayır; otlak. [EUTS]

öles, [ōl-ēs] *{eT} sf.* (Göz için) baygın ve süzgün. [DLT]

ölesek, -ği [öl-mek > öl-e-sek] *{ağız} sf.* **1.** Ölmeye yüz tutmuş; ölümcül. **2.** Tembel. [DS]

ölesiye, [öl-esi-y-e] *zf.* Ölecek kadar; ölünce.

öleş, [öl-e-ş اولش] *is.* **1.** *{eAT}* Ölü. **2.** *{ağız}* Leş. [DS]

öleşme, [öleş-me] *is.* Öleşmek eylemi.

öleşmek[1], [üle-ş-mek > öleş-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Paylaşmak; üleşmek. [DS]

öleşmek[2], [év-mek > év-eş-mek ? > öle-ş-mek] *{ağız}* İvmek; ivedilemek. [DS]

öleşti, [? öleşti] *{ağız} is.* Erkeğin erkeklik organının ucu. [DS]

öleştirme, [öleş-tir-me] *{ağız} is.* → üleştirme. [DS]

öleştirmek, [üle-ş-tir-mek > öleş-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* → üleştirmek. [DS]

ölet, [öl-et اولت / الد/ الت] *is.* **1.** Öldürücü hastalık salgını; kıran; kırgın. *{eAT} (aynı)* **2.** *{ağız}* Veba. [DS] **3.** *{ağız}* Kolera. [DS] **4.** *{ağız} sf.* Salgın; bulaşıcı. [DS]

öletlik, -ği [ölet-lik] *{ağız} sf.* Ölümlük. [DS]

öleyazma, [öl-e+yaz-ma] *is.* Öleyazmak eylemi veya durumu.

öleyazmak, [öl-e+-yaz-mak] *(öle'yazmak) gçsz. f. [-ar]* **1.** Ölecek gibi olmak; ölme durumuna gelmek; ölüme yaklaşmak. **2.** (Yorgunluk, sıkıntı, korku vb. durumlar için) abartma ifadesi olarak kullanılır.

ölez, [ōl-ēs / ōl-ēz] *{eT} sf.* **1.** Solgun. [Gabain] **2.** *{ağız}* Çok zayıf; sıska; cılız. [DS] **3.** *{ağız}* (Kişi için) güçsüz; bitkin. [DS] **4.** *{ağız}* (Işık için) sönük; zayıf. [DS]

öleze, [ōl-ēz > ölez-e] *{ağız}* sf. Çok zayıf; cılız; sıska. [DS]

ölezime, [öl-ez-i-me] *is.* Ölezimek eylemi.

ölezimek[1], [öl-ez-i-mek اولزمك] *{eAT} gçsz. f. [-r]* Ölecek hâle gelmek; zayıflamak; gücünü kaybetmek.

ölezimek[2], [öl > ölez-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Lamba ışığı için) sönmeye yüz tutmak; azalmak. [DS]

ölfez, [ōl-ēz > ölfez ?] *{ağız} sf.* (Işık için) yeterince aydınlık olmayan; sönük. [DS]

ölfezik, -ği [ölfez-ik] *{ağız} sf.* (Işık için) sönük; zayıf. [DS]

ölfezimek, [ölfez-i-mek / öf-le-z-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Lamba ışığı için) sönmeye yüz tutmak; azalmak. [DS]

ölgeli, [öl-mek > öl-gē-li] *{eT} sf.* Ölümlü; fani.

ölgez, [öl-mek > öl-(ü)g-ez] *{ağız} sf.* **1.** Çok zayıf; sıska; cılız. **2.** Sinsi. [DS]

ölgü, [öl-gü] *is.* Ölmek olgusu. 🗗 **ölgü yeri,** *Bir kimsenin öldüğü yer.*

ölgüçi, [öl-mek > öl-gü-çī] *{eT} sf.* Ölücü; fani. [KB]

ölgülü, [öl-mek > öl-gü-lü] *{ağız} sf.* **1.** Ölüsü olan; yaslı. **2.** *is.* Ölü çıkan ev. **3.** Ölü çıkan eve eşin dostun götürdüğü yemek; ölü aşı. [DS]

ölgülüg, [öl-gū-lüg] *{eT} sf.* Ölüm halinde olan; can çekişen; ölüm derecesinde hasta olan. [EUTS]

ölgülük, -gü [öl-gü-lük] *{ağız} is.* Baş sağlığı. [DS]

ölgüm, [öl-gün / öl-güm] *{ağız} sf.* Ölecek durumda olan; can çekişen. [DS]

ölgün[1], [öl-gün] *sf.* **1.** Canlılığı, diriliği, tazeliği kalmamış; pörsümüş; solmuş. **2.** *mecaz.* Zayıflamış; gücü kalmamış; güçsüz; bitkin. *{ağız} (aynı)* [DS] 🗗 **ölgün hava,** *{ağız} Yumuşak, durgun hava.* [DS]‖ **ölgün tav,** *Toprağın sürülmeye elverişli tavı.*

ölgün[2], [öl-gün] *{ağız} sf.* Acıma duygusu olan; yufka yürekli. [DS]

ölgünlük[1], **-ğü** [öl-gün-lük] *is.* Ölgün olma durumu; canlılığını, diriliğini yitirmiş olan şeyin niteliği; solma; bozulma; zayıflama.

ölgünlük[2], **-ğü** [öl-gün-lük] *{ağız} is.* Başsağlığı. [DS]

ölgürmek, [*eT.* ér-gür-mek > öl-gür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* (Özlenen, beklenen zaman için) eriştirmek; göstermek. [DS]

ölgüsüz, [öl-mek > öl-gü > ölgü-süz *{eT} sf.* Ölümsüz; sonsuz; baki; ebedî. [KB]

ölige, [öl > öl-ī-mek *(ıslanmak)* > öl-ī-ge / ülīke] *{eT} is.* Ökse otu. [DLT]

ölimek, [öl > öl-ī-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Islanmak. [DLT] [KB] [Gabain]

ölişkemek, [öl-iş-ge-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-g(ü)-yor]* Ölgün duruma gelmek; solmak. [DS]

ölişmek, [öl > öl-ī-mek *(ıslanmak)* > öl-ī-ş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Nemlenmek; yaşlık yayılmak. [DLT]

ölitmek, [öl > öl-ī-mek *(ıslanmak)* > öl-ī-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Islatmak. [DLT]

ölke, [öl *(nem)* > öl-ke ?] *{ağız} is.* Leke. [DS]

ölke[1], [ülke > ölke] *{ağız} is.* **1.** Memleket; ülke. **2.** Soy; kabile. [DS]

ölke[2], [? ölke] *{ağız} is.* Döven ile boyunduruk arasındaki ok. [DS]

ölker, [? ölker] *{ağız} is.* **1.** Kumaşın yüzü. **2.** Kadife, şeftali gibi şeylerin yumuşak tüyleri; hav. [DS]

ölkerengeli, [ülker+engel-i] *{ağız} is.* Kutup yıldızına yakın yerde bulunan parlak ve kırmızı ışıklı bir yıldız. [DS]

ölkez, [öl-(e)k-ez] *{ağız} sf.* (Işık için) sönük; zayıf; cılız. [DS]

ölkü, [ülkü > ölkü] *{ağız} is.* Düşünce. [DS]

ölküç, [? ölküç] *{ağız} is.* Ödünç. [DS]

ölküçlük, -ğü [ölküç-lük] *{ağız} zf.* Ödünç olarak. [DS]

ölkülük, -ğü [öl-gü-lük] *{ağız} is.* Ölü evine götürülen yemek. [DS]

ölkün, [ölk-ün ?] *{ağız} is.* Evin dış kısmı. [DS]

öllak, -ğı [? öllak] *{ağız} is.* Umacı. [DS]

ölle, [öl-le ?] *{ağız} is.* Yazın bağ ve bahçelerde yapılan çardak. [DS]

öllek, -ği [öl-le-k] *{ağız} is.* Hamur topağı; beze. [DS]

öllemek, [öl > öl-le-mek اوللمك] *{OsT} gçl. f. [-r] [-l(ü) -yor]* Tavlamak; ıslatmak.

öllenmek, [öl > öl-le-n-mek اوللنمك] *{OsT} dönşl. f. [-ür]* Nemlenmek; ıslanmak.

öllü, [öl > öl-lü] *{ağız} sf.* (Toprak için) ıslak; yaş; nemli. [DS]

öllük, -ğü [öl-lük] *{ağız} is.* **1.** Bebeklerin altına bez yerine konulan kırmızı toprak. **2.** Killi toprak. **3.** Toprakta açılan çukur. [DS] 🗗 **öllüğü çıkmak,** *{ağız} Zayıflamak.* [DS]|| **öllüğün körü** (elinin körü), *{ağız} Sövgü sözü.* [DS]

öllütmek[1], [öl-lü-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Islatmak. [DS]

öllütmek[2], [öl-lü-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Yumuşatarak işlenecek duruma getirmek. [DS]

ölme, [öl-me] *is.* Ölmek eylemi.

ölmek[1], [öl-mek] *gçsz. f. [-ür]* **1.** (Canlı bir varlık için) canlılığı yok olmak; hayatını kaybetmek; yaşamı sona ermek. *{eT} (aym)* [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [Tekin] **2.** (İnsan için) canı bedenden ayrılmak; son nefesini vermek; yaşama belirtileri son bulmak; yaşamaz olmak; ruhunu teslim etmek; ahrete intikal etmek. **3.** (Bitki vb. için) solmak; sararmak; kurumak. **4.** Varlığı sona ermek; yok olmak; kaybolmak. **5.** (Araç için) kullanılamaz duruma gelmek; onarım kabul etmemek. **6.** (Zaman için) boş yere geçip gitmek. **7.** *mecaz.* Bazı nedenlerle çok sıkıntı çekmek. **8.** *mecaz.* Geçerliliğini, değerini, gücünü yitirmek; kullanılmamak. **9.** *mecaz.* Aşırı derecede bir şeyin etkisinde kalmış olmak. *gülmekten ölmek.* 🗗 (birinin) **öl dediği yerde ölmek, kal dediği yerde kalmak,** *(Birinin) sözünden hiç çıkmamak; buyruklarını olduğu gibi uygulamak; iradesini o kişiye teslim etmek.*| **ölenle ölünmez,** *Ölenin arından çok yas tutulmasının gereksizliğini, yaşamın sürdüğünü, geride kalan yakınların kendilerine çeki düzen vermeleri gerektiğini anlatmak için kullanılır.*‖ **ölme eşeğim ölme,** *Umutsuz bir bekleyişin ifadesi.*| **ölmeği gelmek,** *{eAT} Eceli gelmek.*|| **ölmek dirilmek,** *{eAT} Her çareye baş vurmak; ne yapıp edip başarmak; çalışıp çabalamak.*|| **ölmek emgek,** *Ölüm; can çekişme.* [EUTS]|| **ölmek var, dönmek yok,** *"Hangi şartlar altında olursa olsun, kararlaştırılan iş mutlaka yapılacak" anlamında kullanılır.*| **ölüp dirilmek,** *{eAT}* → ölmek dirilmek.|| **ölüp ölüp dirilmek,** *Çok sıkıntı veya acı çekmek; ağır hastalık geçirmek; çok merak etmek.*|| **Ölür müsün, öldürür müsün?** *Çok kızılacak, buna rağmen öfkesini alıştıracak bir şey yapamamanın sıkıntısı içinde bulunulduğunu anlatmak için kullanılır.*

ölmek[2], [öl-mek اولمك] *{eAT} gçsz. f. [-ür]* Çalkalayıp karıştırma sonucu erimek.

ölmeklig, [öl-mek > ölmek-lig] *{eT} sf.* Ölümlü; fani. [EUTS]

ölmeksiz, [öl-mek-siz سز اولمك] *{eAT} sf.* Ölümü olmayan; ölümsüz; ebedî.

ölmesek, -ği [öl-üm-se-k > ölmesek] *{ağız} sf.* **1.** Ölecekmiş gibi zayıf; cılız olan. **2.** Ölümcül. [DS]

ölmesiz, [öl-me-siz اولمسز] *{eAT} sf.* → ölmeksiz.

ölmeşük, [öl-me-ş-mek > öl-me-ş-ük] *{ağız} sf.* Ölecekmiş gibi zayıf; ölecek kadar sağlıksız. [DS]

ölmeyecekce, [öl-me-y-ecek-ce اولمياجكجه] *{OsT} zf.* Ölmeyecek kadar.

ölmeyesilik, -ği [öl-me-y-e-si-lik] *sf.* Geçinecek kadar.

ölmez, [öl-mez] *sf.* **1.** Ölümsüz olan; ölmeyen. **2.** Kalıcı olan. **3.** Sürekli var olduğu sanılan; sonsuz yaşadığına inanılan; ebedî; baki; layemut. **4.** *mecaz.* Çabuk ve kolay eskimeyen; dayanıklı; çok sağlam. 🗗 **ölmez çiçek,** *bot. Birleşikgiller familyasından, basit ve tüysü yapraklı, parlak sarı, beyaz veya pembe çiçekleri bitki kuruduktan sonra da ölmeyen, çiçek ve yaprakları halk hekimliğinde idrar ve safra söktürücü, kum düşürücü olarak kullanılan çok yıllık otsu bitkilerin genel adı, (Helichrysum).*|| **ölmez dikeni,** *bot. Zambakgillerden, 25-50 cm. yükseklikte, kışın yapraklarını dökmeyen, yaprak biçimindeki dalları sert ve batıcı, meyveleri küre biçiminde, kırmızı renkli, kök ve yaprakları halk hekimliğinde idrar artırıcı olarak kullanılan, genç sürgünleri eskiden beri sebze olarak kullanılan, aralık ayında uçlarına silcan meyveleri takılarak kokina (Yun. kırmızı) adıyla çiçekçilerde yılbaşı süslemelerinde kullanılmak üzere satılan çalımsı bitki; tavşan kirazı; tavşan memesi, (Ruscus aculetus).*|| **ölmez oğlu,** *{ağız}* → ölmezoğlu. [DS]|| **ölmez otu,** *bot. Birleşikgillerden beyaz, mor veya firfirî çiçek açan çok yıllık otsu bitki, (Xeranthemum).*

ölmezana, [öl-mez+ana] *{ağız} is.* Ürününden biraz yararlanmak ve istendiğinde geri alınmak koşuluyla başkasına ödünç verilen sığır, davar vb. hayvanlar. [DS]

ölmezleştirme, [öl-mez-le-ş-tir-me] *is.* Ölmezleştirmek eylemi.

ölmezleştirmek, [öl-mez-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Ölümsüzleştirmek; sonsuza kadar belleklerde kalmasını sağlamak.

ölmezlik,-ği [öl--mez-lik] *is.* Ölmez olma durumu; ölümsüzlük.

ölmezoğlu, [öl-mez+oğ(u)l-u] *{ağız} sf.* Çok dayanıklı; sağlam; kolay eskitilemeyen. [DS]

ölmiyesilik, -ği [öl-me-y-e-s-i-lik] *{ağız} zf.* Ölmeyecek kadar; geçinecek miktarda. [DS]

ölmüş, [öl-müş] *sf.* **1.** Varlığı sona ermiş olan. **2.** Canlılığını yitirmiş durumda bulunan; hayatı son bulmuş; cansız. **3.** *is.* Geçmişte ölen kimse.

ölmüşler, [öl-müş-ler] *is.* Bir kimsenin geçmişte yaşayan fakat şu anda ölü olan yakınları.

ölö, [ölō] *(ölö:) {ağız} ünl.* **1.** Şaşma bildirir. **2.** Korku bildirir. [DS]

ölögre, [ol-mak + gör-mek > ol-a+gör-e] *{ağız} zf.* İyice; adamakıllı. [DS]

ölöm, [öl-mek > öl-üm / öl-örn] *{eT} is.* Ölüm. [Gabain]

ölörmek, [öl-mek > öl-ür-mek / öl-ör-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Öldürmek. [Gabain]

ölöt, [öl-mek > öl-üt / öl-öt] *{eT} is.* Öldürme; katletme.

ölsemek, [öl-mek > öl-se-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Ölmek istemek. [DLT]

ölsik, [öl-mek > öl-sik] *{eT} sf.* Ölüm hâlinde olan; ölecek.

ölsüz, [ög-süz > öl-süz] *{ağız} sf.* Öksüz. [DS]

ölşemek, [ōl-ēs > *öleş > ölşē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Açlıktan gözleri kararmak. [DLT]

ölşetmek, [ōl-ēs > *öleş > ölşē-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Acıktırarak gözleri görmez etmek. [DLT]

ölteçi, [öl-mek > öl-teci / öl-deçi] *{eT} sf.* Ölecek. [ETY] 🗗 **ölteçiçe sakınıgma,** *Ölecekmişçesine düşünüp duran.*

öltürmek, [öl-mek > öl-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → öldürmek.

ölü[1], [öl-üg > öl-ü] *sf.* **1.** (Canlı varlık veya organ için) yaşamı sona ermiş olan; ölmüş olan; cansız. **2.** (Organ için) vücudun diğer kısımları ile ilişiği kalmamış olan; organizmanın beslenme özelliğinden yararlanamayan. **3.** *mecaz.* Güncel olmaktan çıkmış; geçmişte kalmış veya geçmişe mal olmuş; bugün kullanılmayan. **4.** *mecaz.* (Kent, cadde, pazar gibi insan ilişkilerinin yoğun olduğu yerler için) canlılıktan, hareketlilikten yoksun olan; ticaret ve sanayii durmuş olan. **5.** Sıcaklığı, canlılığı olmayan; ilgi çekici hareketten yoksun; donuk. **6.** (Işık için) güçsüz; sönük. **7.** *is.* Cansız insan bedeni; naaş; ceset. **8.** Ölmüş olan insan. **9.** Ölmüş fakat anısı insan zihninden silinmemiş kimse ya da yakınlar. **10.** (Bir hayvan adı ile birlikte tamlanan olarak) o hayvanın cansız vücudu; leş. **11.** *argo.* Hileli kumar aracı. **12.** *tasvf.* İnsanın gerçek yeri yurdu olan Allah katına varması, orada sonsuz yaşaması. **13.** *{ağız}* Ormanda, kuruyup kendiliğinden devrilen ağaç. [DS] **14.** Kıyıya çekilen kayığı bağlamakta kullanılan yere kakılı kazık. [DS] **15.** *{ağız}* Bulgur, değirmende çekildikten sonra kırılmadan kalmış iri taneler. [DS] 🗗 **ölü aşı,** *Ölü evine komşular tarafından pişirilerek getirilmiş bulunan yemek.*|| **ölü açı,** *Doğal ya da yapay engeller yüzünden gözetlemenin ya da atışın yapılamadığı bölgeyi içine alan açısal bölge.*|| **ölü bezi** *{eAT} Kefen.* || **ölü bölge,** *Bir manyetik şeritte, kayıt için ayrılmış alanın başlangıcını ve bitimini göstermeye yarayan ve manyetik katmanı bulunmayan bölüm.*|| **ölü çiçeği,** *{ağız} Nergis.* [DS]|| **ölü dalga,** *Rüzgâr yokken kabaran deniz ve ortaya çıkan dalga.*|| **ölü deniz,** *Rüzgâr dindikten sonra denizde ortaya çıkan düzenli fakat köpüksüz dalgalanma durumu.*|| **ölü dil,** *dbl. Geçmişte konuşulmuş olmasına rağmen bugün artık hiçbir topluluk tarafından kullanılmayan dil.*|| **ölü doğum,** *Çocuğun anne karnında ölmüş olarak*

doğmuş olması; doğmadan önce ölmüş olma.|| **ölü fiyatına,** *Pek ucuz olarak; değerinden çok aşağıda bir fiyatla.*|| **ölü gibi,** *Hareketsiz biçimde; hareketsiz olarak; kımıldamadan.*‖ **ölü gözü,** *argo. Dişilik organı.*‖ **ölü güzü gibi,** *(Işık için) sönük; yeteri kadar aydınlık vermeyen; fersiz.*|| **ölü gözü kadar,** *Çok az; damla; katre.*‖ **ölü gözünden yaş ummak,** *Hiç olmayacak yerden yardım ummak; mümkün olmayacak durumda destek beklemek.*‖ **ölü helvası,** *Ölü evinde yapılarak konuklara dağıtılan un veya irmik helvası.*|| **ölü ışık,** *Kuvvetsiz, pek zayıf ışık.*|| **ölü konukluğu,** *{eAT} Matem yemeği.*|| **ölü korkusu,** *psikol. Ölü ile karşılaşan ürkek ve endişeli kişilerde görülen dengesiz durum.*|| **ölü kum,** *{eAT} Sessiz, gürültüsüz dalga.*|| **ölü methi,** *{eAT} Ağıt; mersiye.*|| **ölü mevsim,** *Herhangi bir etkinlikte işlerin durgun olduğu dönem.*|| **ölü muhbiri,** *{ağız} Ölü yıkayıcı.* [DS]|| **ölümü öp,** *Karşısındakini inandırmak için söylenen yemin sözü.*‖ **ölü nokta,** *Görme alanı dışında kalan yer.*|| **ölü örtü,** *biy. Bitki kalıntıları ile dökülen yaprakların meydana getirdiği örtü.*|| **ölü renk,** *Parlaklığı ve canlılığı olmayan renk; donuk renk.*‖ **ölü saat,** *Ölü evine komşular tarafından pişirilerek getirilmiş bulunan yemek.*|| **ölü salı,** *1. Teneşir. 2. Tabut.*|| **ölü sertliği,** *Ölümden sonra kol ve bacakları oynamaz duruma getiren sertlik.*‖ **ölü sezon,** *Turizm ve alışveriş dönemlerinin en durgun olduğu dönem.*|| **ölü soğanı,** *{ağız} 1. Mezarlara dikilen mor renkli bir zambak. 2. Ada soğanı.* [DS]|| **ölü soyucu,** *Bir kişinin içinde bulunduğu kötü durumdan yararlanarak kendisine çıkar sağlayan kimse.*‖ **ölü sular,** *Yol alan bir gemiyi izlermiş gibi görünen su kütlesi.*|| **ölüsü dirisine binmek,** *{eAT} Tehlikeli ve acele bir durumda karışıklık oluşmak; birbirine girmek.*|| **ölüsü kandilli,** *Yolunda gitmeyen işler için sövgü olarak kullanılır.*|| **ölüsü kınalı,** *Yolunda gitmeyen işler için sövgü olarak kullanılır.*|| **ölüsü ortada kalmak,** *(Birisi için) cenazesini kaldıracak kimse bulunmamak.*‖ (birinin) **ölüsünü öpmek,** *"Şunu yapmazsan çok sevdiğin o kimse ölsün" anlamında karşısındakine baskı için kullanılan yemin nitelikli söz.*‖ **ölü taş,** *{ağız} Hafif taş.* [DS]|| **ölü yatırım,** *Yeteri kadar kâr getirmeyen, geleceği ve pazar imkânı olmayan yatırım.*|| **ölü yemeği,** *Ölü evine komşular tarafından pişirilerek getirilmiş bulunan yemek.*|| **ölüye urmak,** *{eAT} Kendini ölmüş gibi göstermek.*|| **ölü yıkama,** *Dinî kurallara göre, ölüyü gömülmeden veya kefene konulmadan önce yıkamak işi.*‖ **ölü yıkayıcı,** *Dinî kurallara göre ölüyü kefenlenmeden ve gömülmeden önce yıkayan kişi.*|| **ölü yol,** *Bir teknenin yalnız yakınında bulunan bir cisim ile karşılaştırıldığında anlaşılan hızı.*|| **ölüyü güldürmek,** *Çok komik olmak; güldürücü özellikler taşımak.*|| **ölü zaman,** *Ölü evine komşular tarafından pişirilerek getirilmiş bulunan yemek.*

ölü[2], [göl-ü > ölü] *{ağız} is.* Biçilmiş ot ya da kesilmiş ağaç dallarından yapılmış yığın. [DS]

ölübüşük, -ğü [öl-üp + üşü-k ? / ölü+müşük ?] *{ağız} sf.* Beceriksiz; uyuşuk; tembel. [DS]

ölüce, [öl > öl-ü-ce] *{ağız} is.* Bebeğin ıslattığı toprak. [DS]

ölüçi, [öl-mek > öl-ü-çi / öl-üt-çi] *{eT} sf.* Katil. [Gabain]

ölüg, [öl-mek > öl-üg / öl-ük] *{eT} is.* **1.** Ölü; ceset; meyyit. [DLT] [ETY] [İKPÖy.] [KB] [Tekin] [EUTS] [Gabain] **2.** Ölmüş [Tekin] 🗗 **ölüg bargu tirig bargu,** *{eT} Ölü veya diri varış.*|| **ölüg teg,** *{eT} Ölü gibi.*

ölügli, [öl-üg-li] *{eT} sf.* Ölümlü. [ETY]

ölügsemek, [öl-mek > öl-üg-sē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Ölmek istemek. [DLT]

ölük, -ğü [öl-mek > öl-ük] *sf.* **1.** Canlılığı azalmış; diriliği gitmiş; güçsüz; ölgün; hâlsiz. **2.** *{ağız}* Ölmüş; cansız. [DS]

ölükez, [öl-mek > öl-ük-ez] *{ağız} sf.* Zayıf; hastalıklı. [DS]

ölükuyruğu, [ölü ? +kuyru(k)-u] *{ağız} is.* Akrep. [DS]

ölülük, -ğü [öl-ü-lük] *is.* **1.** Ölü olma durumu; cansız kalma durumu; cansızlık. **2.** *{ağız}* Mezarlık. [DS]

ölüm[1], [öl-mek > öl-üm] *is.* **1.** (İnsan, hayvan ve bitki gibi canlı bireyler ile doku ve hücreler için) hayatın, canlılığın tam ve kesin olarak sona ermesi; yaşama özgü niteliklerin kesin olarak yitmesi ve yıkıma uğraması; vefat; mevt; irtihal. *{eT} (aynı)* [EUTS] [ETY] [DLT] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] **2.** Yaşamın, belli bir zaman kesiti veya bir tarih olarak ele alınan sonu. **3.** Ölmek eylemi ve biçimi; bir ölüme ilişkin ayrıntılar. **4.** Ölümü haber veren veya çağrıştıran şeyler. **5.** *huk.* İdam cezası. **6.** (Kuruluşlar için) etkinliğin durması; işleyişin sona ermesi. **7.** Ölümü çevreleyen koşulların tümü. **8.** *mecaz.* Bedensel ya da ruhsal yönden büyük üzüntü ve sıkıntı; katlanılması çok zor durum. **9.** *mecaz.* Sağlığın büyük ölçüde bozulması; güç ve kuvvetin zayıflaması. **10.** *mecaz.* Sona erme; yok olma. **11.** *huk.* Kişiliğin sona ermesi. **12.** *isl.* Ölüm meleği olan Azrail'in insanın ruhunu bedeninden alması ile gerçekleşen fiilî durum. **13.** *ünl.* Gösteri sırasında bir kimsenin ölümünü istemek için söylenen söz. 🗗 **Ölüm Allah'ın emri!** *Tehlikeli bir durumda karar vermek durumunda kalındığı zaman "Ölmek mukadderdir, ölümden korkmuyorum." anlamında söylenir.*|| **ölüm cezası,** *huk. Bir kimseyi kanun gereği olarak öldürmek suretiyle uygulanan ceza; idam cezası.*‖ **Ölüm değil ya!** *Bir şeyin korkulacak nitelikte olmadığını belirtmek için kullanılır.*|| **ölüm dirim,** *Yaşam için gerekli olan değer; hayatî önem.*|| **ölüm dirim dünyası,** *Bu yaşadığımız dünya; hayat.*|| **ölüm döşeği,** *1. Son nefesin*

verileceği yer veya yatak. 2. Ölüm halinde; ölmek üzere.|| **ölüme bağlı tasarruf,** *Kişilerin ölümünden sonra sonuç doğurmak üzere yaptıkları hukuksal işlem.*|| **ölüme koşmak,** *Ölümü üzerine çekecek tehlikeli davranışta bulunmak.*|| **ölüm emri,** *(Bir kimse için) kesinlikle ölmesi, öldürülmesi gerektiğini bildiren buyruk.*|| **ölüm erenleri,** *{eAT} Ölümü göze almış olan; her türlü güçlüğü aşmaya kendini hazır hissedenler; fedailer.*|| **ölüm eri,** *Her türlü tehlikeyi göze alan; ölümden korkmayan; fedai.*|| **ölüm esrüklüğü,** *{eAT} Can çekişme hâli; sekerat-ı mevt.*|| **ölüm fermanı,** *Bir kimsenin ölmesi gerektiğini belirten durum veya eylem.*|| **Ölüm hak, miras helal!** *Ölüm nasıl doğal bir olaysa ölenin bıraktığı malların paylaşımı da o kadar doğal bir durumdur.*|| **ölüm hâli, ölüm ilmühaberi,** *Bir kimsenin ölümünü ilgili yerlere bildiren belge; ölüm bildirgesi.*|| **ölüm kalım,** *Her türlü tehlikeyi göze alma.*|| **ölüm kalım meselesi,** *Yok olmamak için, hayatta kalmak için yapılan mücadele; kesinlikle kazanılması gereken girişim; kazanılamadığı takdirde hayatta kalmanın mümkün olmadığını belirtmekte kullanılır.*|| **ölüm kalım savaşı,** *Yok olmamak için, hayatta kalmak için yapılan mücadele; kesinlikle kazanılması gereken girişim; kazanılamadığı takdirde hayatta kalmanın mümkün olmadığını belirtmekte kullanılır.*|| **ölüm karinesi,** *Ölümüne kesin gözüyle bakılacak durumlarda, kaybolan ve cesedi bulunamayan kişinin gerçekten ölmüş sayılması.*|| **ölüm korkusu,** *Ölüm ile yüz yüze gelen kişinin duyduğu korku; can korkusu.*|| **ölümle burun buruna gelmek,** *Ölüme çok yakınken bu tehlikeden kurtulmak.*|| **Ölümle öç alınmaz!** *Düşmanların ölümüne sevinilmez.*|| **ölümlü dünya,** *Herkesin ölmesinin mukadder olduğu dünya; fani dünya.*|| **ölüm oranı,** *Bir ülkede veya bölgede bir yıl içinde ölenlerin toplam nüfusa oranı.*|| **ölüm orucu,** *Bir amaca ulaşmak için ölümü bile göze alarak girişilen oruç.*|| **Ölüm ölüm de hırlamaya ne borcum var?** *"Sıkıntı, üzüntü çekmektense ölmek daha iyidir." anlamında kullanılır.*|| **ölüm sessizliği,** *Derin sessizlik.*|| **ölüm sigortası,** *Sigortalı kişinin ölümü durumunda, sigortalayan tarafından ödenmesi taahhüt edilen sigorta türü.*|| **ölüm sükûtu,** *Yoğun ve derin sessizlik.*|| **ölüm tazminatı,** *1. Bir iş yerinde çalışanların ölümü halinde işverenin ölen çalışanın yakınlarına vermeyi taahhüt ettiği para yardımı. 2. Haksız eylem ile birini öldüren kişinin ölenin yakınlarına ödediği tazminat.*|| **ölüm tutanağı,** *Bir kimsenin ölümü üzerine yetkililerce düzenlenen tutanak.*|| **ölümü göze almak,** *Hayatını hiçe saymak; kendini tehlikeye atmak.*|| **ölümüne susamak,** *Sonu ölümle bitebilecek kadar tehlikeli bir işe girişmek; hayatî tehlike taşıyan şeyler yapmak.*|| **ölümün soluğunu ensesinde hissetmek,** *Her an ölüm tehlikesi ya da tehdidi altında bulunmak; ölüm korkusu ile yaşamak.*|| **Ölüm var, dirim var!** *Tedbirli olmanın gerektiğini belirten söz.*|| **ölüm yardımı,** *Emekli sandıklarıyla sosyal sigorta kurumlarının ölenin yakınlarına yaptıkları parasal yardım.*

ölüm[2], [ör-mek > ör-üm ?] *{ağız} is.* Çit. [DS]

ölümcül, [öl-üm-cül اولو جل] *sf.* **1.** Ölümün nedeni olan; ölüme yol açan. **2.** (Hasta için) ölmek üzere olan; can çekişen; ölüm hâlinde bulunan. *{OsT} {ağız} (aym)* [DS] **3.** (Gen, genotip veya kromozom düzeni için) kişinin yaşamı ile bağdaşmayan. **4.** *{ağız} is.* Ağır hasta. [DS]

ölümçi, [öl-mek > öl-üm-çi] *{eT} sf.* Ölüme mahkûm. [EUTS] 🗗 **ölümçi tınlığ,** *Ölüme mahkûm.* [Gabain]

ölümek, [öl > öl-ǖ-mek الومك / الملك] *{eAT} gçsz. f. [-r]* Islanmak.

ölümer, [? ölümer] *{ağız} is.* Yeni doğuran hayvanın ilk sütü; ağız. [DS]

ölümez[1], [öl-e-mez] *{ağız} sf.* Çok zayıf; sıska; cılız. [DS]

ölümez[2], [öl-ez] *{ağız} is.* Ölmez diken, *(Ruscus aculetus).* [DS]

ölümlü, [öl-üm-lü اوللو] *sf.* **1.** Ölüm kendisi için er veya geç mukadder olan; sonu mutlaka ölüm olan; gelip geçici; kalımsız. *{eAT} {OsT} (aym)* **2.** (Allah'a göre) sonu ölüm olan canlılar ile insanın durumu; fani. **3.** Herhangi bir biçimde veya zamanda ölecek olan; er geç ölecek olan. **4.** *is.* İnsan; insanoğlu. 🗗 **ölümlü dünya,** *Sonunda ölümün gerçekleşecek olduğu bu dünyadaki hayat; bu dünya; her kesin mutlaka ölümü tadacağı dünya; ölümün kaçınılmaz olduğu bu dünya.*|| **ölümlü etmek,** *{eAT} Ölecek hâle getirmek.*|| **ölümlü geçinmek,** *{eAT} Ölmeğe hazır bir hâlde ömür geçirmek.*

ölümlüg, [öl-mek > öl-üm-lüg] *{eT} sf.* Ölümlü; fâni. [EUTS]

ölümlük, -ğü [öl-üm-lük] *sf.* **1.** Ölüme ilişkin olan; ölüm için ayrılmış olan. **2.** *is.* Bir kimsenin öldükten sonra cenaze masraflarını karşılamak üzere sağlığında biriktirdiği para.

ölümlülük, -ğü [öl-üm-lü-lük] *is.* Ölümlü olma durumu; fânilik

ölümseg, [öl-üm-se-k] *{ağız} sf.* Ölecekmiş gibi zayıf ve cılız olan. [DS]

ölümsek, -ği [öl-üm-se-k] *sf.* **1.** Ölümü yaklaşan; ölecek durumda olan; ölmek üzere olan; belirtilerden öleceği anlaşılan; ölümcül. **2.** *{ağız}* Ölecek gibi zayıf ve cılız olan; sağlıksız. [DS] **3.** *{ağız}* (Kumaş için) ince, dayanıksız. [DS]

ölümsel, [ölüm-se-l] *{ağız} sf.* Ölecekmiş gibi zayıf; sağlıksız. [DS]

ölümsemek, [öl-üm-se-mek] *gçsz. f. [-r] [-s(ü)-yor]* Can çekişmek.

ölümsü, [öl-üm-sü] *sf.* Ölüme benzeyen; ölüm gibi;

ölümü çağrıştıran; ölüm durumuna yaklaşan; mevtaî.

ölümsürek, -ği [öl-üm-sü-re-k] *{ağız} sf.* Ölecekmiş gibi; zayıf; cılız. [DS]

ölümsüz, [öl-üm-süz] *sf.* **1.** Hiçbir zaman ölmeyecek olan; kendisi için ölüm söz konusu olmayan; sonu olmayan; kalıcı; baki; ebedî; layemut. **2.** Sonsuza kadar süreceği sanılan veya böyle olması dilenen; sonsuz olan; sonsuza kadar yaşayacak olan. **3.** *mecaz.* Anısı belleklerden silinmeyecek, hiç unutulmayacak; sonsuza kadar hatırlanacak olan; ebedî. **4.** *is. mecaz.* Kendisi sürekli anılacak olan kimse.

ölümsüzleşme, [öl-üm-süz-le-ş-me] *is.* Ölümsüzleşmek eylemi.

ölümsüzleşmek, [öl-üm-süz-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir] mecaz.* (Bir kimse için) adı hiç unutulmamak; anısı belleklerde sürekli kalmak.

ölümsüzleştirme, [öl-üm-süz-le-ş-tir-me] *is.* Ölümsüzleştirmek eylemi.

ölümsüzleştirmek, [öl-üm-süz-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* (Bir kimse, topluluk vb. için) sürekli belleklerde kalmasını sağlamak; sonsuza dek anılmasını sağlamak; ölümsüz kılmak.

ölümsüzlük, -ğü [öl-üm-süz-lük] *is.* **1.** Ölümsüz olma durumu; kalıcılık. **2.** Ölümsüz varlığın doğa üstü niteliği; sonsuz yaşama durumu; ölmezlik. **3.** *mecaz.* İnsan belleğinde sonsuza kadar yaşayacağı düşünülen şeyin niteliği; kalıcılık; ebedîlik. **4.** *isl.* Mutlak bir hayat sahibi olan, hayatının başlangıcı ve sonu olmayan, dolayısıyla ölümsüzlük niteliği taşıyan Allah'ın sıfatı. **5.** *biy.* Sınırsız bölünme yeteneğinde olan hücrenin niteliği.

ölünkörü[1], [ölün+kör-ü ?] *{ağız} is.* **1.** Ocaklarda yakılan odunları dayamaya yarayan üç ayaklı büyük sacayak. **2.** *sf.* Kötü; yaramaz. [DS]

ölünkörü[2], [öl-ün+kör-ü ?] *{ağız} is.* Küçük lamba; idare lambası. [DS]

ölünme, [öl-ün-me] *is.* Ölünmek eylemi.

ölünmek, [öl-ün-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Ölmüş olmak; artık yaşamıyor olmak. **2.** Ölmek eylemi söz konusu olmak.

ölürgü, [öl-mek > öl-ür-mek > öl-ür-gü] *{eT} is.* Öldürme. [EUTS]

ölürgüçi, [öl-ür-mek > öl-ür-gü-çi] *{eT} sf.* Kanlı; katil. [EUTS]

ölürmek, [öl-mek > öl-ür-mek / öl-ör-mek] *gçl. f. [-ür]* Öldürmek. [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin]

ölürtmek, [öl-mek > öl-ür-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Öldürtmek. [EUTS]

ölüskümek, [öl-ük-sü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Çiçek ve diğer bitki için) susuzluktan, güneşten dolayı tazeliğini yitirmek; pörsümek; solmak. [DS]

ölüş, [öl-üş] *is.* Ölmek eylemi veya biçimi.

ölüşkemek, [öl-ük-se-mek / öl-üş-ke-mek] *{ağız} gçsz. f. [r] [-k(ü)-yor]* Solmak; pörsümek. [DS]

ölüşük, -ğü [öl-mek > öl-üş-mek > öl-üş-ük] *{ağız} sf.* (Nesne, iş ve davranış için) işe yaramaz, kötü. [DS]

ölüt, [öl-mek > öl-üt / öl-öt] *{eT} is.* **1.** Katletme; öldürme. [EUTS] [Gabain] **2.** Birbirini öldürme. [DLT] 🗗 **ölüt er,** *Kuvvetten düşmüş; yaşlı kimse.* [DLT]

ölütçi, [öl-mek > öl-üt-çi] *{eT} sf.* Öldüren; katil; öldürücü. [EUTS] [Gabain] [KB]

ölütçü, [öl-mek > öl-üt-çü] *{eT} sf.* Öldüren; katil. [DLT]

ölütlemek, [öl-mek > öl-üt-lē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Çarpışmak; aralarında öleyazmak. [DLT]

ölütlük, [öl-mek > öl-üt-lük] *{eT} is.* Salhane; mezbaha. [EUTS] [Gabain]

ölütmek[1], [öl > öl-üt-mek اولتمك / اولدمك] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Islatmak.

ölütmek[2], [öl-mek > öl-üt-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Öldürmek; öldürtmek. [ETY]

ölüyez, [öl-ü(k)-ez] *{ağız} sf.* Çok zayıf; sıska; cılız. [DS]

öm[1], [öm] *{eT} is.* İç don. [EUTS]

öm[2], [öm] *{ağız} is.* Gırtlak çıkıntısı; âdem elması. [DS]

ömbek, -ği [öm-be-k ?] *{ağız} is.* Tarladaki çukur. [DS]

öme, [ömē / umā] *(öme:) {eT} is.* Konuk; misafir; ziyaretçi.

ömece[1], [ör-mek > ör-me-ce] *{ağız} is.* Başakları örgü biçiminde olan bir tür buğday. [DS]

ömece[2], [*eT.* ö-mek[2] / ü-mek > ö-me-ce] *{ağız} is.* Yığın; odun yığını. [DS]

ömeç, [ög-mek > ög-me+aş > ömeç] *{ağız} is.* **1.** Mısır ekmeği, yağ ve yumurta karışımıyla yapılan bir yemek. **2.** Fırında kurutulmuş süt mısırı unundan yapılma ekmeğin tereyağı ve balla karıştırılıp ezilmesi ile yapılan yiyecek. [DS] 🗗 **ömeç çorbası,** *{ağız} Mercimek büyüklüğündeki hamur topaklarını suda haşlayarak yapılan bir tür çorba; ovmaç.* [DS]

ömek[1], [ō-mek] *(ö:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Düşünmek; akıl etmek; bilmek. [Tekin] [ETY] [İKPÖy.] **2.** Hatırlamak. [ETY] [EUTS] **3.** Düşündükten sonra anlamak. [DLT] [Gabain] 🗗 **ömek sakınmak,** *{eT} Düşünüp taşınmak.*

ömek[2], [ö-mek / ü-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Bir araya getirmek; toplamak; yığmak. [ETY]

ömek[3], **-ği** [év-mek / iv-mek > ömek] *{ağız} sf.* Çabuk; hızlı. [DS]

ömek[4], [üm-gük > ümük / ömek] *{ağız} is.* Boğaz. [DS]

ömekleme, [ömek-le-me] *is.* Örneklemek eylemi.

ömeklemek, [ömek-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Hayvan kovalamak. [DS]

ömel, [öm-el] *{ağız} is.* **1.** Oyunda çocukların kaptıkları kale. **2.** Küçük çukur. **3.** Kuyu. [DS]

ömelemek, [ömē-lē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Sürtünerek yürümek; emeklemek. [Gabain] [ETY]

ömen, [ömen] *{eT} is.* **1.** Kabartı. [Gabain] **2.** Bir tür deri hastalığı; tuzlu balgam hastalığı; cilt kanseri. [EUTS] [Gabain]

Ömereyn, [Ar. ömer-eyn عمرين] *is.* **1.** İki Ömer. **2.** Dört halifeden ilk ikisi olan Hz. Ebu Bekir (Ömer bin Abdülaziz) ile Hz. Ömer(Ömer bin Hattab)in her ikisine birden verilen ad.

ömese, [öñ > ön-ez-e] *{ağız} is.* → öneze. [DS]

ömeze, [öñ > ön-ez-e / ömese] *{ağız} is.* Avcıların av beklemek için taş ve çalıdan yaptıkları küçük kulübe; öneze. [DS]

ömgeklemek, [ömgē-k-lē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Sürtünerek yürümek; emeklemek. [EUTS] [Gabain]

ömgen, [ömgēn] *{eT} is.* **1.** Boğaz; boyun. [EUTS] **2.** Boyun atardamarı [Gabain] **3.** Şah damarının iki tarafında bulunan damar. [DLT]

ömme, [öm-me] *is.* Ömmek eylemi.

ömmeç, -ci [öğ-me+aş > öğmeç / ömmeç] *{ağız} is.* Fırında kurutulmuş süt mısırı unundan yapılma ekmeği, tereyağı ve balla karıştırarak yapılan bir yemek. [DS]

ömmek, [öñ > öñ-mek > öm-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Beklemek; gözlemek. [DS]

ömmen, [öm-men] *{ağız} sf.* **1.** Çok yemek yiyen; obur. **2.** *is.* Cin; şeytan. [DS]

ömr, [Ar. ʿumr / ömürعمر] *{OsT} is.* Ömür. ◘ **ömr-i azîz,** *{OsT} Değerli hayat.*|| **ömr-i cāvid,** *{OsT} Sonsuz hayat.*|| **ömr-i dırāz,** *{OsT} Çok uzun ömür.*| **ömr-i firāvān,** *{OsT} Çok uzun ömür.*| **ömr-i güzerān,** *{OsT} Geçici ömür.*|| **ömr-i güzeşte,** *{OsT} Geçen, geçmişte kalan hayat.*|| **ömr-i hazîn,** *{OsT} Üzüntü içinde geçen hayat; kırık hayat.*|| **ömr-i me'yūs,** *{OsT} Üzüntülü geçen ömür.*| **ömr-i Nūh,** *{OsT} 1. Nuh peygamberin ömrü. 2. mecaz. Çok uzun ömür.*|| **ömr-i pür şitāb,** *{OsT} Hızla geçen hayat.*|| **ömr-i sefîl,** *{OsT} Yoksulluk içinde geçen hayat.*|| **ömr-i tavîl,** *{OsT} Uzun ömür.*

ömrübillah, [Ar. ʿumru bi'l-lāh عمر بالله> *OsT* ömrübillāh] *(ömrü'billa:h) zf.* **1.** Şimdiye kadar ve bundan sonra. **2.** Hiçbir zaman; asla.

ömrühayat, [Ar. ʿumr-i ḥayāt عمر حيات=> ömrühayāt] *(ömrü'haya:t) zf.* Yaşanılan ve geçirilen bütün ömür boyunca.

ömrünce, [ömr-ü-n-ce] *zf.* Yaşadığı süre boyunca; ömür boyu.

ömük[1]**, -ğü** [ümgük > ümük / öm-ük] *{ağız} is.* **1.** Gırtlak. **2.** Boğaz. **3.** Yemek borusu. [DS]

ömük[2]**, -ğü** [ümgük > ömük] *{ağız} is.* Ağaç testinin ağzı. [DS]

ömür[1]**, -mrü** [Ar. ʿumr > ʿömr عمر] *{OsT} is.* **1.** Kişinin doğumundan ölümüne kadar olan yaşama süresi; hayat; yaşam. **2.** Bu süre içinde yaşanan olayların tümü. **3.** İçinde bulunulan andan ölünceye kadar geçecek süre. **4.** *mecaz.* Hayatın tadı; mutluluk. **5.** Bir canlının yaşama süresi. **6.** Bir malın kullanma süresi; bir yiyeceğin vb. dayanma süresi. **7.** Bir topluluk, grup, kurum veya kuruluşun etkinliğini sürdürme süresi; kuruluşundan kapanışına kadar geçen süre. **8.** *sf.* (Kişi için) hoşa giden davranışlarda bulunan eğlendiren; çok hoşlanılan; hoşa giden; muzip; komik; güldüren. **9.** *fiz.* Nükleer elektrikte, bir nötronun parçalanma ile ortaya çıktığı andan soğurulması ya da yeni bir parçalanma anına kadar geçen süre. ◘ **ömre bedel,** *Çok güzel; çok değerli.*|| **ömrü hiçe vermek,** *{eAT} Ömrünü boşa harcamak.*|| **ömrü kesilmek,** *{eAT} Ecelinden önce ölmek.*|| **Ömrümün varı!** *Çok sevdiğim; hayatım; sevgilim.*|| **ömründe,** *Hiçbir zaman.*| **ömrüne bereket,** *"Ömrün uzun olsun." anlamında teşekkür sözü olarak kullanılır.*|| **ömrü oldukça,** *Yaşadığı sürece; yaşadıkça.*|| **ömrü uzamak,** *Uzun süre yaşamak; uzun süre dayanmak.*|| **ömrü vefa etmemek,** *Yapmakta olduğu bir işi sonuçlandıramadan ölmek; amacına ulaşamadan ölmek.*|| **ömür adam,** *1. Hoş ve beğenilen yanları olan kimse. 2. Değişik ve tuhaf düşünceleri bulunan kimse.*|| **ömür boyu,** *Sağ kalınan, yaşanan sürece; yaşadıkça; sağ kaldıkça.*|| **ömür çürütmek,** *1. Uzun süre emek vermiş olmak. 2. Bir iş için uzun süre vakit kaybetmiş olmak.*|| **ömür geçirmek,** *Şöyle veya böyle yaşayıp gitmek.*| **Ömürler olsun!** *(El öpenler için) Çok yaşa!.*|| **ömür otu,** *bot. 20 cm. kadar boylu, tüylü, kırmızı çiçekli, dip yaprakları rozet biçiminde bir araya toplanmış, iki yıllık bir otsu bitki, (Sedum sempervivoides).*|| **ömür sürmek,** *Sıkıntısız ve rahat bir yaşam geçirmek; huzur içinde yaşamak.*|| **ömür törpüsü,** *1. Uzun, yorucu, sıkıntılı veya yıpratıcı iş. 2. İnsana sıkıntı veren, yıpratan kimse.*

ömür[2]**,** [? ömür] *{ağız} sf.* Yeşil. [DS]

ömürdek, -ği [emirç-ke / imi-r-t-le-k > ömür-d-ek] *{ağız} is.* **1.** Gırtlak. **2.** Boğaz. [DS]

ömürlü, [ömür-lü] *sf.* **1.** (Kişi için) ömrü uzun olan; uzun bir hayat yaşayan. **2.** (Eşya için) kullanım süresi uzun, dayanıklılığı fazla olan; uzun süreli.

ömürsüz, [ömür-süz] *sf.* **1.** (Kişi için) ömrü kısa olan; kısa bir hayat yaşayan. **2.** *mecaz.* (Eşya için) kullanım süresi kısa olan; uzun süre dayanmayan; dayanıksız; çabuk bozulan. *{ağız} (aym)* [DS]

ömürtlek, -ği [imir-t-le-k / ömür-t-le-k] *{ağız} is.* Gırtlak çıkıntısı; âdem elması. [DS]

ömzek, -ği [öñ > ön-üz-ek / ömzek] *{ağız} is.* → öneze. [DS]

ömzenme, [ömze-n-mek] *is.* Ömzenmek eylemi.

ömzenmek, [imre-n-mek ? > öm-z-e-n-mek] *{ağız}*

gçl. f. [-ir] Arzu etmek; istek duymak; istemek. [DS]

ömzük, [üm(ü)z-ük] *{eT} is.* Eyerin ön ve arka tarafları; ucu. [DLT]

ön[1], [ön] *{eT} is.* Renk; güzellik. [Gabain]

ön[2], [öñ > ön] *is.* **1.** *{eT}* Doğu. [Gabain] **2.** Bir şeyin esas tutulan yüzünün bulunduğu, baktığı, yöneldiği, gittiği taraf. *{eT} (aynı)* [Gabain] **3.** Bu yöne gelen yakın çevre, karşı taraf; binaların karşısına gelen açıklık, alan. **4.** Bir şeyin ileride bulunan bölümü; baş taraf; en ileri kısım. **5.** Bir kimsenin ilerisi. **6.** Bir şeyin esas tutulan, göze çarpan ilk yüzü. **7.** Giyeceklerin göğse gelen bölümü. **8.** Bir kimsenin bulunduğu yer; karşı; makam; huzur; kat. **9.** Yakın gelecek zaman. **10.** Bir yolculukta daha gidilmesi gereken uzaklık; gidilecek yolculuk. **11.** (Belli bir semt, dağ, ova vb. için) yakın; civar. **12.** *{ağız}* İlk gün. [DS] **13.** *sf.* Benzerler arasında esas tutulan, gidilen veya bakılan yönde bulunan. **14.** Bir uzamda konum itibariyle ön tarafta bulunan. **15.** Sıralama veya zaman yönünden bir önceliği bulunan. **16.** *{ağız}* İlk. [DS] ⧉ **ön ad,** *1. Kişilere verilen ilk isim. 2. dbl. Sıfat.*‖ **ön ağız,** *{ağız} İşin ilk bölümü; ilk iş.* [DS]‖ **ön algısal,** *psikol. (Durum, tutum, etkinlik vb. için) daha sonraki bir algıyı hazırlayan.*‖ **ön alım,** *huk. Bir mülk kaça satın alınmışsa, o mülke o para ile sahip olma; şufa.*‖ **ön alım hakkı,** *huk. Üçüncü kişiye satılan bir mülkü bir kimsenin öncelikle almasına yetki veren hak; şufa hakkı.*‖ **ön almak,** *1. Av yerinde belirli saatte buluşmayı kararlaştırmış olan avcılardan birinin daha önce oraya gelmiş olması durumu. 2. {ağız} Mutlu olmak.* [DS]‖ **ön araştırma,** *Bir araştırma ve incelemeye başlamadan önce konu ile ilgili güçlükleri, inceleme ve araştırma sistemini öğrenmek için yapılan ön çalışma.*‖ **ön avı,** *{ağız} Sürek avlarından önce uğur için yapılan av.*‖ **ön avurt,** *Avurdun ön bölümü.*‖ **ön avurt ünsüzü,** *dbl. Dil ucunun ön damağa çarpması ile oluşan ve dilin yanlarından akan ünsüz; /l/.*‖ **ön ayak,** *Hayvanların ön üyeleri.*‖ **ön ayarlama,** *Bir aygıt ya da devreyi, sonradan daha hızlı bir anahtarlama ile frekans ya da kanal değiştirebilecek biçimde birçok frekans ya da frekansları farklı kanallara ayarlama işlemi.*‖ **ön ayarlamak,** *Ön ayarlamayı gerçekleştirmek.*‖ **ön ayrımlama,** *Petrol ürününü asıl ayrımlama işlemine başlamadan önce tablalı bir kolon içinde kaba bir ayrımlamaya tabi tutma.*‖ **ön azı,** *anat. İnsan ve diğer memelilerde çenenin ön yan bölümünde önce süt dişi daha sonra da kalıcı diş olarak yer alan küçük taçlı tek köklü azı dişi.*‖ **ön bağırsak,** *anat. 1. Oğulcukta, ağzın içeri çökmesiyle oluşan beslenme kanalının ön ucu. 2. Bazı omurgasız hayvanlarda sindirim kanalının ektoderm ile astarlanmış olan bölgesi; stomodeum.*‖ **ön basamak,** *Sahanlıklı merdivenlerde ikinci merdiven kolunun ilk basamağından önce konan sarkmasız basamak.*‖ **ön belirlenim,** *fel. Bir sonucun önceki bir nedenle belirlenmesi.*‖ **ön belirlenimcilik,** *fel. Olayların, Allah tarafından önceden belirleniş olduğunu ileri süren sistem.*‖ **ön belirti,** *Belirtilerin ilk olarak ortaya çıkanı; ilk beliren.*‖ **ön bellek,** *bsy. Bir bilgisayar ağında merkez birimin gereksinimi olan bilgileri erişim zamanı uzun olan ana belleğe başvurmayı gerektirmeyecek biçimde belleğinde tutan ve ana bellekle bağlantıyı sağlayan düşük kapasiteli ve kısa erişim zamanlı bellek.*‖ **ön beyin,** *biy. Embriyon döneminde oluşan ilk beyin keseciği.*‖ **ön bezi,** *{ağız} 1. Kadın önlüğü. 2. Peştamal.* [DS]‖ **ön biçim,** *Bir yapım işinde malzemenin sonradan asıl istenen biçime sokulabilmesi için verilen ilk ve kaba biçim.*‖ **ön bilgi,** *Herhangi bir konuda derinlemesine araştırma ve inceleme yapmadan edinilen bilgi.*‖ **ön bilim,** *isl. fel. tasvf. Allah'ın olacak her şeyi önceden bilmesi.*‖ **ön biliş,** *psikol. Şimdiye kadar edinilen bilgilerden akıl yoluyla türetilemeyen gelecekteki olayları bilmeyi sağlayan duyu üstü algı biçimi.*‖ **ön boyama,** *tekst. Bir dokumayı boyar maddelerden veya renklendirici çözeltilerden oluşan bir çözeltide bırakma işlemi.*‖ **ön cephe,** *Bir yapının esas yüzü; cephesi.*‖ **ön çalışma,** *Bir çalışmaya başlayabilmek için yapılan hazırlık.*‖ **ön çekirdek,** *biy. Döllenme sırasında gamette bulunan çekirdek.*‖ **ön çim,** *biy. Çiçeksiz damarlı bitkilerin sporlarının çimlenmesi ile yerde biten küçük yeşil yaprakçık.*‖ **ön çökertme,** *Suyu arıtma işleminde suyun içinde bulunan asıltılı maddeleri dibe çöktürmek için uygulanan ilk durultma işlemi.*‖ **ön çukur,** *as. Bir mevziin hemen önünde yer alan hendek.*‖ **ön damak,** *Damağın ön bölümü.*‖ **ön damaksıl,** *dbl. Ön damak ile sert damak arasında oluşan.*‖ **ön damak ünsüzü,** *dbl. Dil sırtı yardımıyla ön damağın çeşitli noktalarında patlayarak veya sızarak meydana gelen /k/, /g/, /ğ/, /y/ ünsüzleri.*‖ **önde gelmek,** *Etkin ve önemli bir durumda bulunmak.*‖ **ön denetim,** *Yapılması düşünülen bir işe başlamadan önce gerekli araştırma ve incelemenin yapılması.*‖ **ön derleyici,** *bsy. Bir programa derleme aşamasına geçmeden önce alfabetik dizim işlemi uygulayan genel program.*‖ **ön deyi,** *Sunuş.*‖ **ön deyiş,** *Bir eserde asıl konuya girmeden önce geçen olayları anlatan bölüm; prolog.*‖ **öne almak,** *Yapılması için sıraya konulmuş olan iş vb. şeylerden birini ilk sıraya geçirmek; daha önce yapmak istemek; öncelik tanımak.*‖ **öne düşmek,** *1. Önden yürümek; öne geçmek; önden gitmek. 2. Bir işin yapılmasında, yürütülmesinde yol göstermek; kılavuzluk etmek.*‖ **ön ek,** *dbl. Bazı dillerde kelimenin başına getirilen yapım veya çekim eki.*‖ **ön emir,** *as. Bir askerî birliğe toplu harekât emri ulaşıncaya kadar, asıl birliklerin hazırlanmasına imkân vermek amacıyla özet olarak gönderilen emir.*‖ **öne**

sürmek, *1. Bir eylem için birini önermek. 2. Bir görüş, düşünce veya iddia ortaya atmak.*‖ **ön gergi,** *{ağız} Önlük.* [DS]‖ **ön gerilme,** *Bir parça veya organın taşıyacağı yüklerden doğacak dış gerilmeleri karşılamak için uygulanan yapay iç gerilme.*‖ **ön göğüs,** *Böceklerde göğüs bölgesinde bulunan üç halkadan en öndeki.*‖ **ön gün,** *Bir önceki gün; arife.*‖ **ön işlemci,** *bsy. Bir program veya metin üzerinde asıl işlemcinin uygulayacağı işlemden önce bir ara işlem yapan genel program.*‖ **ön kafa,** *zool. Böceklerde başın ön tarafı.*‖ **ön kaş,** *Köy evlerinin balkon gibi çıkıntılı yerleri.* [DS]‖ **ön kayıt,** *Belli bir süre sonra kesin ya da silinecek olan geçici kayıt işlemi.*‖ **ön kıta,** *coğ. Kıtaların kenarını 3000-4000 m. derinliğe kadar çevreleyen ve üç kesimden meydana gelen denizaltı engebelerinin tümü.*‖ **ön kol,** *1. anat. Kolun dirsekle bilek arasındaki bölümü. 2. {ağız} Hayvanların ön bacağı.* [DS] *3. {ağız} Erkeklik organı.* [DS]‖ **ön kol kemiği,** *anat. Ön kolun iskeletini oluşturan iki kemikten dışta olanı.*‖ **ön koşul,** *Bir işin, bir sorunun çözümünde her şeyden önce yerine getirilmesi gereken koşul; ön şart.*‖ **ön kök,** *anat. Omuriliğin kelebek biçimindeki boz maddesinin üst yüzey çıkıntıları..*‖ **ön köp,** *{ağız} Kağnılarda döşemenin ön tahtası.* [DS]‖ **ön köprü,** *{ağız} Tezgâhta dokunan kumaşın geçici olarak sarıldığı yer.* [DS]‖ **ön lisans,** *Yüksek öğretimin ilk iki yıllık dönemi.*‖ **ön lop,** *anat. Hipofiz bezinin ön bölgesi.*‖ **ön oda,** *anat. Gözde iris ile saydam tabaka arasındaki boşluk.*‖ **ön okuma,** *matb. 1. Baskı için hazırlanmış provanın yazara gönderilmeden önce bir kere gözden geçirilmesi. 2. Yayımcının bir eseri baskıya göndermeden önceki okuyuşu.*‖ **ön oluş,** *biy. Varlığın yoktan var olmadığını, tohum durumunda, tam ve küçük olarak önceden var olduğunu, daha sonra büyüyüp geliştiğini ileri süren kuram.*‖ **ön oluşum,** *biy. Varlığın yoktan var olmadığını, tohum durumunda, tam ve küçük olarak önceden var olduğunu, daha sonra büyüyüp geliştiğini ileri süren kuram.*‖ **ön oluşum teorisi,** *biy. Eşey hücresinde ergin bireyin minyatürünün bulunduğunu kabul eden eski bir öğreti.*‖ **ön ödeme,** *bank. Bir bankanın, bir işletmeye müşterilerinden olan alacaklarının devri karşılığında verdiği para.*‖ **ön örnek,** *Bir türün, topluluğun temel özelliklerini taşıyan en yetkin ilk örnek; prototip.*‖ **ön satış,** *tic. Bir malın yapımı gerçekleştirilmeden önce yapılan satış işlemi.*‖ **ön seçici,** *Ön elemeyi yapan kurul veya kişi.*‖ **ön seçim,** *1. Bir seçime katılacak adayları belirlemek üzere o partinin kayıtlı üyeleri arasında yapılan oylama. 2. Bir yarışmaya katılanlar arasında yapılan eleme yarışı. 3. fiz. Bir radyo alıcısının antenine gelen yayınlar arasından alıcının giriş devreleri ile yaptığı ilk seçme.*‖ **ön ses,** *dbl. Bir kelimeyi oluşturan seslerden ilk önce çıkanlar.*‖ **ön ses düşmesi,** *dbl. Kelime başındaki bir sesin zaman içinde kaybolması olayı.*‖ **ön sezi,** *1. Hiçbir belirti yokken bir şeyin olacağı hakkında içe doğan sezgi; hiss-i kable'l-vuku, içe doğma; altıncı duyu. 2. fel. Verilmemiş olanın, bilinmeyenin özellikle geleceğe ilişkin şeylerin önceden bilinmesi ve bunun doğru sayılması; temellendirilmemiş duygu.*‖ **ön sezili,** *Ön sezisi olan.*‖ **ön soruşturma,** *huk. Ceza yargılamasının birinci aşaması olan hazırlık ve ilk soruşturmayı içine alan yargılamanın gerekli olup olmadığını belirleyen soruşturma.*‖ **ön söz,** *Bir eserin konusunu tanıtan, işlenişi açıklayan, vb. bilgiler veren ilk bölümü; mukaddime; dibace.*‖ **ön sözleşme,** *huk. Tarafların daha sonra asıl sözleşme yapmak üzere yaptıkları sözleşme.*‖ **ön şart,** *Bir işin çözümlenmesinde ilk önce yerine getirilmesi gereken koşul; ön koşul.*‖ **ön tabela,** *Hemen her taraftan görülebilecek nitelikte genellikle ana yollar yakınına konulan ve ileride bir kuruluş, etkinlik vb.nin bulunduğunu haber veren levha.*‖ **ön takım,** *argo. 1. (Erkekte) erkeklik organı ve hayalar. 2. (Kadında) göğüsler. 3. Dişilik organı.* ‖ **ön tasar,** *Gerçekleştirilecek bir yapıya ilişkin ilk öneri ve düşünceleri belirten proje; bir tasarının ilk biçimi, hazırlık şekli; avan proje.*‖ **ön tasarı,** *Bir tasarının grafik, teknik, hukukî, ekonomik vb. nitelikteki hazırlık çalışması.*‖ **ön tasım,** *man. Vargısı başka bir tasımın büyük veya küçük önermesi olan tasım.*‖ **ön teker,** *1. Taşıtların ön düzeninde bulunan tekerlek. 2. mecaz. Bir işin öncüsü; başı çeken; önder; lider.*‖ **ön tonlu,** *(Ses ya da hece için) vurgulu bir heceden önce gelen.*‖ **ön türeme,** *dbl. Bir kelimenin aslında bulunmadığı halde sonradan başta ses belirmesi.*‖ **ön uyum,** *biy. Bir canlının yeni bir ortama kendini uydurma yatkınlığı.*‖ **önü alınmak,** *(Tehlikeli bir durum için) önlenmek; engel olunmak; önlenmek.*‖ (birinin) **önünde, ardında dolaşmak,** *O kimsiden ayrılmamak, hep onunla birlikte olmaya çalışmak.*‖ (birinin) **önünden ardından gidilmemek,** *Davranışları yüzünden o kişi ile ortak iş yapılamamak; işbirliği edilememek.*‖ (birinin) **önünde perende atılmamak,** *O kimseyi aldatmak mümkün olmamak.*‖ **önüne ardına bakmadan,** *Hiç düşünmeksizin; hesap kitap yapmadan; bütün yönleri ile düşünüp taşınmadan.*‖ **önüne bakmak,** *Yaptığı bir iş veya davranışından ötürü bir cevap verememek; utanmak; mahcup olmak.*‖ **önüne çıkmak,** *Yolunu kesmek; bir yerden geçerken yanına gelerek tehdit etmek veya dövmek.*‖ **önüne dikilmek,** *1. Birinin karşısına geçip durmak. 2. Birinin yapmakta olduğu işi engellemeye çalışmak; işin yapılmasını söz ya da davranışlarıyla engellemek.*‖ **önüne durmak,** *{ağız} Kefil olmak.* [DS]‖ **önüne gelen,** *Her rastlanılan kişi; olur olmaz kimse; kim olduğu kesin olarak bilinmeyen; karşısına ilk çıkan.*‖ **önüne katmak,** *Bir kimseyi veya hayvanı önden yürüterek, koşturarak veya*

kovalayarak gitmek; önden gitmesi için zorlamak.|| **önünü almak,** *Engellemek; önlemek; mani olmak.*|| **önünü ardını bilir,** *İhtiyatlı; tedbirli; düşünceli; saygılı.*| **önünü kesmek,** *1. (Kişi için) yolda gitmesine engel olmak. 2. (Akarsu için) akmasını engellemek.*|| **ön üretim,** *Belli ölçüler içinde önceden üretilmiş büyük parçaların birleştirilmesi ile gerçekleştirilen yapını işi; prefabrikasyon.*|| **ön üretimli,** *Ön üretim yoluyla gerçekleştirilen; prefabrik.*|| **önü sıra,** *1. Önünden, çok uzak olmayan bir aralıkla. 2. {ağız} Az önce; şimdi.* [DS]|| **önü sıra gitmek,** *Hemen önünden ve sıra ile gitmek.*|| **önü sonu,** *{ağız} Er geç; eninde sonunda.* [DS]|| **ön vermek,** *1. {eAT} Meydan vermek. 2. {ağız} İyi veya kötü bir iş için öne düşmek; önderlik etmek.* [DS] *3. {ağız} Gereğinden çok hoşgörülü davranmak.* [DS]|| **ön vurgu,** *dbl. Türkçe'de, yer adlarında, zarf, bağlaç ve ünlemlerde ilk hece vurgusu.*| **ön yanma,** *1. Bir dizel motorunda tutuşmadan hemen önceki evre. 2. Patlamalı motorda yakıt-hava karışımının yanmasından hemen önce meydana gelen olayların tümü.*| **ön yan olmak,** *{ağız} Umulmadık durumla karşılaşınca ne yapacağını bilememek; şaşırmak.* [DS]|| **ön yapı,** *Bir binanın ön cephesinde hizadan taşan kısım.*| **ön yargı,** *1. Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak kabataslak edinilmiş bilgilere dayanarak varılmış yargı; peşin hüküm; peşin yargı. 2. Kişisel bazı ölçüt ve düşüncelere göre bir kişi veya şey hakkında varılan olumsuz görüş.*| **ön yargılı,** *1. (Karar vb. için) ön yargı ile verilmiş olan; ön yargıya dayanan. 2. (Kişi için) ön yargı ile hareket eden.*| **ön yaylak,** *Asıl yaylaktan daha aşağıda bulunan, yaylağa çıkarken veya dönerken bir süre kalınıp hayvanların otlatıldığı veya otların kesilerek kurutulduğu yaylak.*| **ön yıkama,** *Yıkama makinelerinde asıl yıkamaya geçmeden önce kaba kirleri gidermeye yarayan yıkama işlemi ve bu işlemle ilgili program.*| **ön yüzbaşı,** *as. Dokuz yıllık bekleme süresinin ilk altı yılını tamamlamış olan kıdemli yüzbaşılara verilen rütbe; bu rütbeyi taşıyan subay.*

ön[3], [öğ-ün > ōn] *(ö:n) {ağız} is.* Öğün. [DS]

öna, [öñ > öna ?] *{ağız} sf.* Söz dinlemez, aksi. [DS]

önağı, [öñ > ön+ağ-ı ?] *{ağız} sf.* **1.** Söz dinlemeyen; ters. **2.** *is.* Zamansız yapılan iş. [DS]

önayak, [ön+ayak] *sf.* **1.** Bir işte öncü olan; ilk başlatan; işin yürütücülüğünü üstlenen; öncü. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Bir yapının yıkılmaması için destek olarak konulan direkler. [DS] 🗗 **önayak etmek,** *Birinin harekete geçmesini, işi başlatmasını istemek.*| **önayak olmak,** *Bir işe ilk başlayan veya işi başlatan olarak herkesi arkasından sürüklemek.*

önbasan, [ön+bas-an] *{ağız} is.* Kağnıda üstlüğün ön bölümü. [DS]

önbel, [Yun. emvole => enbel > önbel] *is.* Üvendirenin çivisi.

önbeze, [öñ + Ar. bez + T. -i] *{ağız} is.* Kadın önlüğü. [DS]

önce, [ön-ce] *zf.* **1.** İlk olarak; başlangıçta; evvela. **2.** (Zaman bildiren kelimelerden sonra) belirtilen kadar süre sonra olduğunu bildirir. **3.** *e.* Zaman ve mekânda öncelik ilişkisi kurar. **4.** *is.* Geçmişteki bölüm; başlangıçta yer alan kısım; geçmiş zaman. 🗗 **önce can sonra canan,** *İnsanların bencil olduklarını, önce kendilerini, daha sonra yakınlarını ve sevdiklerini düşündüklerini ifade eder.*|| **önce çorbası,** *{ağız} Bir tür hamur çorbası.* [DS]

öncecilik, -ği [önce-ci-lik] *is.* **1.** Bir işte başkalarından önce davranabilme; inisiyatif. **2.** Önde gelmek eylemi; önde olma durumu.

önceden, [ön-ce-den] *(ö'nceden) zf.* **1.** Daha önce; evvelce. **2.** Başlarken; başlangıçta.

öncek[1]**, -ği** [öñ > ön-ce-k] *(ö'ncek) {ağız} zf.* Önce; önceden. [DS]

öncek[2]**, -ği** [öñ > ön-cek اوجك] *{OsT} {ağız} is.* **1.** İş önlüğü. **2.** Bebek önlüğü. [DS]

önceki, [ön-ce-ki] *zf.* **1.** Önce olan; daha önceki; evvelki. **2.** Bir yerde, bir görevde daha önce çalışmış olan; evvelki; mukaddem; sabık. 🗗 **önceki çarığı, sonraki sarığı,** *{ağız} (İki evli erkekler için) ilk karısının değerini bilmeyen, sonraki karısını baş tacı eder.*

öncel, [ön-ce-l] *is.* **1.** Bir görevde şu anda bulunana göre orasını daha önce tutmuş bulunan; selef. **2.** Bizden önce yaşamış olanlar; eslaf. **3.** *man.* Sonucun çıkarıldığı önerme veya önermeler. **4.** *mat.* Bir sıra bağıntısında, bir başkasından hemen önce gelen. 🗗 **öncel belirleme,** *fel. Allah'ın her şeyi bildiği inancı ile Allah'ın her şeyin oluşunu başlangıçta düzenlemiş olduğunu anlatan terim.*|| **öncel düzen,** *fel. Allah'ın tüm olayları başlangıçta birbirine göre belirleyip düzenlediği inancını belirten görüş; ruhla beden arasındaki ilişkiyi Allah'ın başlangıçta düzenlediğini savunan görüş.*

önceleme, [ön-ce-le-me] *is.* Öncelemek eylemi.

öncelemek , [ön-ce-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sıraya konulmuş durumda olan bir işi öne geçirerek sırasından önce yapmak; geri bırakmamak; önceye almak.

önceleri, [ön-ce-ler-i] *(ö'nceleri) zf.* Başlangıçta; önceki zamanda; ilk zamanlarda.

önceleyin, [ön-ce-leyin] *(ö'nceleyin) {ağız} zf.* İlk önce; daha önce. [DS]

öncelik,-ği [ön-ce-lik] *is.* **1.** Bir şeyin başka bir şeyden veya şeylerden daha önce olması, yapılması durumu; öne geçme durumu; takaddüm. **2.** Yasa, yönetmelik ya da gelenekler gereği başkalarından daha önce olma, öne geçme hakkı. **3.** Bir şeyin diğerlerinden daha önemli sayılması durumu. 🗗 **öncelik yasası,** *biy. Canlılar dünyasında sınıflandırmada bir cins veya türün başına getirilecek bilim-*

sel adın bir bilgin tarafından en önce öne sürülmüş veya adlandırılmış olanının kabulünü öngören adlandırma kuralı.

öncelikle, [ön-ce-lik-le] *(önceli'kle) zf.* Öncelik tanınarak; daha öne alınarak; daha önce olarak.

öncelikli, [ön-ce-lik-li] *sf.* Önceliği olan; öncelik tanınan; önce yapılması gereken.

öncesiz, [ön-ce-siz] *sf.* **1.** Zaman bakımından öncesi, başlangıcı olmayan; ezelî. **2.** Bir başlangıcı olmadığı kabul edilen. **3.** Başlangıcı mevcut bilgilere göre belli olmayan; başlangıcı bilinmeyen.

öncesizlik, -ği [ön-ce-siz-lik] *is.* **1.** Öncesiz olma durumu; öncesi olmama durumu; ezeliyet. **2.** Başlangıcı olmadığı düşünülen zaman; ezel.

öncü[1], [ön-cü] *is.* **1.** Önden giderek haber ulaştıran kimse. **2.** Bir akımın, öğretinin doğması için ön hazırlığı yapan, koşulları hazırlayan kimse; bir hareketi başlatan kimse. **3.** Önder; lider; kılavuz. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** *as.* Yürüyüş kolunun önünde giden; pişdar. **5.** *as.* Yürüyüş halindeki bir askerî birliğin güvenliği amacıyla ileriye çıkartılan birlik. **6.** *as.* Yeni bir akımın temsilcisi olan eser veya onun yazarı. **7.** *sf.* (Fikir, sanat, edebiyat vb. için) gösterdiği cesaret ile zamanını aşan, bir takım yenilikler, açılım ve anlayış getiren; avangart. ◻ **öncü oyun,** *Geleneksel tiyatrodan ayrılan, bir takım yenilikler getirmek isteyen tiyatro.* ‖ **öncü tiyatro,** *Herhangi bir akımda bir takım yenilikler getiren tiyatro.*

öncü[2], [önce > öncü] *(ö'ncü) zf.* → önce; önceleyin.

öncül, [ön-cül] *is.* **1.** Önde bulunan; önde yer alan; kendisinden sonra gelenlere temel olan; önce gelen; birinci; başta giden. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *man.* Bir çıkarımın öncüller kümesini oluşturan önermelerden herhangi biri; mukaddem, *(1942).* **3.** Bir tasımdaki ilk iki önermeden her biri; mukaddem. **4.** *dbl.* Bir zamirden önce gelen ve o zamire anlam bakımından bağlı olan öge. ***Okul*** *gereklidir, bir ülkenin kaderi* ***orada*** *şekillenir. ('okul', 'orada' zamirinin öncülüdür).* **5.** Bir sonucun çıktığı önerme, ilke veya olgu. **6.** Bir bilimsel çalışmaya başlarken araştırmaksızın doğru kabul edilen önerme. **7.** *{ağız}* Kılavuz; önder. [DS] **8.** *{ağız}* Oyunda elebaşı; ebe. [DS]

öncüllük, [ön-cül-lük] *is.* Öncül olma durumu; öncülün taşıdığı nitelik.

öncülü, [ön-cü-lü] *{ağız} sf.* Birinci gelen; başta giden; birinci; önce. [DS]

öncülük[1]**, -ğü** [ön-cü-lük] *is.* **1.** Öncü olma durumu. **2.** Önderlik; liderlik; rehberlik; kılavuzluk. *{ağız} (aynı)* [DS] ◻ **öncülük etmek,** *1. Bir işi başlatmak; başlamasına önayak olmak. 2. dnz. Tehlikeli bir sahadan geçecek olan gemilere bu sahayı tanıyan bir kaptanın emrindeki gemi ile yol göstermek; tehlikesiz olarak geçmelerini sağlamak.*

öncülük[2]**, -ğü** [ön-cü-lük] *{ağız} is.* İş önlüğü; önlük. [DS]

önç, [öç > önç] *{eT} is.* Öç. [ETY]

öndaş, [ön+daş] *{ağız} is.* Kılavuz; önder. [DS]

önde, [anda > önde] *{ağız} zm.* Orada. [DS]

öndeç, [ün-de-mek > ün-de-ç > öndeş] *{ağız} is.* Mübaşir. [DS]

öndegün, [ön-de-ki+gün >öndē-gün] *(önde:gün) {ağız} zf.* Önceki gün; evvelki gün. [DS]

öndeğiki, [ön-de-(ğ)i-ki] *{ağız} sf.* Öndeki. [DS]

öndel, [ön-de+el > öndel] *{ağız} is.* **1.** Birinci gelen; önce gelen; baştaki. **2.** Ekin biçenlerin sağında giden ve biçmeyi önde götüren kişi. [DS]

öndelik,-ği [ön-de-lik] *is.* Bir işi yapacak olan kimseye, yapacağı işe karşılık önceden verilen para; avans.

öndeme, [ön-de-me] *is.* Öndemek eylemi; çağırma.

öndemek, [ün-de-mek > ön-de-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-d(ü)-yor]* Çağırmak. [DS]

öndemen, [öñ + Far. dāmen *(etek)* > öndemen] *{ağız} is.* **1.** Kadınların önlük olarak kullandıkları peştamal. **2.** Kadınların başlarına örttükleri şal. [DS]

önden, [öñ-den / öñ-din] *{ağız} zf.* Önce; ilk önce. [DS]

önder, [ön-der ?] *is.* **1.** Yaptırım ve ikna etme gücü, ünü ve toplumsal yeri bakımından içinde bulunduğu toplumun tutum, davranış, etkinlik ve alışkanlıklarını değiştirerek yön verebilen, topluluğa başkanlık edebilen kimse; şef; lider, *(1935).* **2.** Siyasi bir akıma önayak olan kimse.

önderlik,-ği [ön-der-lik] *is.* **1.** Önder olma durumu. **2.** Bir öndere yakışan tutum ve davranış; öncülük; liderlik. ◻ **önderlik etmek,** *Bir parti, akım veya topluluğu yönetmek; öncülük etmek.*

öndin, [öñ > öñ-din] *{eT} {ağız} zf.* **1.** İlk kez. **2.** İlk önce . **3.** Önce; önceden. [DS]

öndüç[1]**, -cü** [öd-ünç > öndüç] *{ağız} is.* Ödünç. [DS]

öndüç[2]**, -cü** [öñ + düş-mek > öndüç ?] *{ağız} sf.* **1.** Başta yürüyen. **2.** Haberci; muştucu. [DS]

öndügün, [ön-de-ki+gün > öndegün / öndüğü gün / öndügün] *{ağız} zf.* Önceki gün; evvelki gün. [DS]

öndüğsene, [ön-de-ki+sene > öndüğsene / öndüsene] *{ağız} zf.* Önceki yıl. [DS]

öndükleme, [ön-dü-k-le-me] *is.* Öndüklemek eylemi; bekleme.

öndüklemek, [öñ > ön-dü-k-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Beklemek. [DS]

öndül[1], [öñ > ön-dü-l ?] *{ağız} is.* **1.** Yön. **2.** Amaç. [DS]

öndül[2], [ög-mek > ög-(ü)d-ül > öndül] *{ağız} is.* **1.** At yarışlarında, güreşte, vb. yarışmalarda kazananlara verilen armağan; ödül. **2.** Düğün armağanı. **3.** Bahis. **4.** Birkaç öküz arabasını arka arkaya bağlayıp tekerleklerini yerinden oynamaz duruma getirdikten sonra öküzlere çektirerek güçlerini sınama yarışı. [DS] ◻ **öndül koymak,** *{ağız} Bahse tutuşanlar-*

dan kazanana vermek üzere ortaya para veya eşya koymak. [DS]

öndüllenme, [öndül-le-n-me] *is.* Öndüllenmek eylemi.

öndüllenmek, [öndül-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Böbürlenmek. **2.** Kırıtmak. **3.** Şımarıkça kızmak. [DS]

öndün[1], [öñ-dün] *zf.* **1.** *{eT}* Önce; ilk önce; önceden. **2.** *{ağız} sf.* Önde giden; öncü. [DS]

öndün[2], [öñ > ön-dün] *sf.* **1.** Peşin. **2.** Ödünç.

öndünç, -cü [öd-ünç > öndünç] *{ağız} is.* Ödünç. [DS]

öndüre, [Yun. vukendri] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

öndürmek, [öñ-dür-mek / ön-dürmek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** (Bitki) bitirmek; yetiştirmek; yöneltmek. [DLT] **2.** Büyütmek; düzene koymak; alacakları toplamak; tanzim etmek. [EUTS]

öne, [öñ > ön-e] *{ağız} zf.* **1.** Biraz ileri; öte. **2.** Önce; ilk önce. [DS]

önecek[1], **-ği** [öñ > ön-e-cek] *{ağız} is.* İş önlüğü. [DS]

önecek[2], **-ği** [öñ-mek > ön-ecek] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında ebe olan çocuk. [DS]

önecik, -ği [öñ > ön-e-cik] *{ağız} is.* Bebeklerin mama önlüğü. [DS]

öneç, -ci [öğeç / öveç] *{ağız} is.* → öveç. [DS]

önede, [öñ > ön-e-de / aña > ana-da] *{ağız} zf.* Orada. [DS]

öneği[1], [öñ > ön-eği اونه کی] *{ağız} sf.* **1.** (Davranış için) kaba; yakışıksız; aykırı. **2.** Elinden iş gelmeyen; beceriksiz. **3.** (Kişi için) toplumdan kaçan. **4.** *{eAT}* (Kişi için) inatçı; ters. **5.** *is.* Bir şeyin tersi; karşıtı. **6.** İnat. [DS] 🗗 **öneği olmak,** *{ağız} Terslik yapmak.* [DS]|| **öneği söylemek,** *{ağız} Her zaman tersini söylemek.* [DS]

öneği[2], [öñ > ön-eği اونکی] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Kapının arkasına dayanan ağaç destek. **2.** Duvarın yıkılmaması için konulan destek direk. [DS] 🗗 **öneği ağacı,** *{OsT} Dayak; payanda.*|| **öneği katılı,** *{OsT} Destek; payanda.*|| **öneği olmak,** *{ağız} Güç durumda düşmüş birisine yardımcı olmak; sıkıntıdan kurtarmak; destek olmak.* [DS]

öneğilenmek, [öñ > ön-e-ği-le-n-mek اونکیلنمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* İnat etmek; aksilenmek.

öneğilik, -ği [öñ > ön-e-ği-lik انکلك] *{eAT} is.* → öneğülük.

öneğü, [öñ > ön-e-ğü اونکو] *{eAT} {OsT} sf.* İnatçı.

öneğülenmek, [öñ > ön-e-ğü-le-n-mek اوناکولنمك / انکولنمك / اونکولنمك] *{eAT} {OsT} dönşl. f. [-ür]* → öneğilenmek.

öneğüleşmek, [öñ > ön-e-ğü-le-ş-mek انکولشمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* Önüne durmak; inatlaşmak; zıttına gitmek.

öneğülük, -ğü [öñ > ön-e-ğü-lük انکولیك / اوناکولیك] *{eAT} {OsT} is.* İnat; inatçılık; dik kafalılık. 🗗 **öneğülük etmek,** *{eAT} İnat etmek; aksilik etmek.*|| **öneğülük eylemek,** *{eAT}* → öneğülük etmek.

önek[1], **-ği** [ön-mek > ön-e-k] *{ağız} is.* Sürek avında avcıların av bekledikleri yer. [DS]

önek[2], **-ği** [öñ > ön-ek] *{ağız} is.* Duvarın yıkılmaması için konulan destek direk. [DS]

önekçi, [önek[1]-çi] *{ağız} is.* Sürek avında avın çıkacağı yeri gözetleyen avcı. [DS]

önel, [ön-e-l] *is.* **1.** Bir işin tamamlanması için tanınan süre. **2.** *huk.* İş sözleşmesine göre bir işçinin işten çıkarılması durumunda tanınan süre.

öneleç, -ci [öñ > ön-ele-ç] *{ağız} is.* İş önlüğü. [DS]

önem, [öñ > ön-em] *is.* **1.** Bir şeyin veya kimsenin nicelik ya da nitelik bakımından değeri olma durumu; ehemmiyet, *(1935).* **2.** Etki; değer; saygınlık. 🗗 **önem vermek,** *Bir şeye veya bir kimseye, değer vererek üstünde durmak; önemli saymak.*|| **Önemi yok.** *"Üzerinde durulmaya değmez; önemsiz." anlamında kullanılır.*

öneme, [ön-e-me] *is.* Önemek eylemi; bekleme.

önemek[1], [öñ-ē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Yükselmek. [EUTS]

önemek[2], [öng / öñ > ön-e-mek] *{ağız} gçl. f. [-r][-n(ü)-yor]* Gözetlemek. [DS]

önemli, [ön-em-li] *sf.* **1.** (Kişi veya nesne için) nicelik ya da nitelik bakımından değeri olan; önem taşıyan; mühim; ehemmiyetli. **2.** Toplumda yüksek bir yeri olan veya anılmaya değer bir rol üstlenen. **3.** (Miktar bakımından) çok; fazla. **4.** Özel olarak önem verilen.

önemlice, [ön-em-li-ce] *zf.* **1.** Önemli sayılabilecek kadar. **2.** *sf.* Gücü ve etkisi dikkate alınmaya değer; oldukça fazla; miktar bakımından çok; etkili; ciddi.

önemseme, [ön-em-se-me] *is.* Önemsemek eylemi.

önemsemek, [ön-em-se-mek] *gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* Önem vermek; önemli görmek; önemli saymak, mühimsemek.

önemseniş, [ön-em-se-n-iş] *is.* Önemsenmek eylemi veya biçimi.

önemsenme, [ön-em-se-n-me] *is.* Önemsenmek eylemi veya durumu.

önemsenmek, [ön-em-se-n-mek] *edil f. [-ir]* Önemli görülmek; önem verilmek; önemli sayılmak; mühimsenmek.

önemseyiş, [ön-em-se-y-iş] *is.* Önemsemek eylemi ve biçimi.

önemsiz, [ön-em-siz] *sf.* **1.** Önemi olmayan; önem taşımayan; üzerinde durulmayan; ehemmiyetsiz. **2.** Değeri az olan; değersiz; alelade. **3.** Ölçü ve miktar bakımından hesaba katılmayacak kadar az olan.

önemsizce, [ön-em-siz-ce] *is.* Önem taşamayacak kadar; taşıdığı değer dikkate alınmayacak kadar az olan.

önemsizlik,-ği [ön-em-siz-lik] *is.* Önemsiz olma durumu; önemsiz olan şeyin taşıdığı nitelik.

önen, [öñ > ön-en] *{ağız} is.* Hak. [DS]

öner, [öñ > ön-er ?] *{ağız} is.* **1.** Yön. **2.** Sıra. [DS]

önerge, [ön-er-mek > ön-er-ge] *is.* Meclis, kongre, kurul gibi toplantılarda üyelerden biri veya daha çoğu tarafından bir teklifte bulunmak amacıyla yazılı olarak başkanlığa verilen ve oylanması zorunlu yazılı öneri; takrir, *(1935).* 🗗 **önerge vermek,** *Meclis, kongre, kurul gibi toplantılarda bir teklifte bulunmak amacıyla yazılı öneriyi başkanlığa vermek; takrir vermek.*

önergi, [ön-er-gi)] *is.* → öneri, *(1944).*

öneri, [ön-er-i] *is.* Gündemi ilgilendiren bir sorunun çözümü amacıyla öne sürülen görüş; düşünce; teklif, *(1969).* 🗗 **öneride bulunmak,** *Teklif etmek; önermek.*

öneriş, [ön-er-iş] *is.* Önermek eylemi veya biçimi.

önerme, [ön-er-me] *is.* **1.** Önermek eylemi. **2.** Kabul edilmesi için öne sürülen görüş; düşünce; fikir, *(1942).* **3.** *man.* Doğru ya da yanlış olabilen söylem. **4.** *man.* Bir savı ileri süren ya da bir durumu dile getiren cümle. **5.** *man.* Belli bir yorumda belli bir doğruluk değeri alabilen düzgün deyim; kaziye.

önermek, [öñ > ön-er-mek] *gçl. f. [-ir]* Bir sorunun çözümü için bir görüş ileri sürmek; öneride bulunmak; teklif etmek, *(1944).*

önermesel, [önerme-sel] *sf.* Önerme ile ilgili; önermeye ilişkin.

önerti, [öner-ti] *is.* **1.** *man.* Bir ikili tasımda birinci önermeye verilen ad; koşullu önermenin, koşul belirten ön bölümü; öncel. **2.** Bilimler mantığında, her zaman bir olgudan önce gelen başka bir olgu.

önese, [öñ-mek > ön-ez-e] *{ağız} is.* **1.** Avcıların ördek bekledikleri yer. **2.** Güme. [DS]

önesek, -ği [öne-se-k ?] *{ağız} zf.* Güçsüz. [DS]

öneşmek, [öñ > ön-eş-mek انشمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* İnat etmek.

önetmek, [öñ-ē-t-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Değişmek. [Gabain]

öneyi, [öñ-eği] *{ağız} sf.* (Kişi için) inatçı; ters. [DS]

önez, [öñ > öñ-ez] *is.* Hareket halindeki bir şeyin önü; ön taraf; ön.

öneze[1], [öñ > ön-mek *(yolunu beklemek)* > ön-ez-e / öñ-ez-e] *{ağız} is.* **1.** Avcının av beklemek için taş, dal vb.den yaptığı pusu yeri; evsin. **2.** Sürek avında pusuda bekleyen avcı. [DS]

öneze[2], [ön-eze] *{ağız} sf.* Geveze. [DS]

önezeci, [öneze-ci] *is.* Sürek avında pusuda av bekleyen avcı.

önezek, -ği [öñ > ön-mek > ön-ez-ek] *{ağız} is.* Avcıların av beklemek için taştan yaptıkları av bekleme yeri; pusu yeri. [DS]

önezekçi, [öneze-k-çi] *{ağız} is.* Pusuda bekleyen avcı. [DS]

önezeleme, [öneze-le-me] *is.* Önezelemek eylemi.

önezelemek, [öñ > öneze-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* **1.** Önüne çıkmak; yolunu kesmek. **2.** Geçmek. [DS]

önezi[1], [öñ > önez-i] *{ağız} zf.* Önüne doğru; önüne. [DS]

önezi[2], [öñ > ön-mek > ön-ez-i] *{ağız} is.* Avcıların, av beklemek için taş ve çalı çırpıdan yaptıkları küçük kulübe. [DS]

önezileme, [önezi-le-me] *is.* Önezilemek eylemi.

önezileniek, [öng > ön-e-z-i-le-mek] *gçl. f. [-r] [-(i)-yor]* **1.** Önüne çıkmak; yolunu kesmek. **2.** Sözünü kesmek.

öng[1], [ög / öğ / ök / öng / öv *(yans.)*] *is.* Bağırıp çağırmayı, böğürmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *öngür-mek (öñ-ür-mek)*

öng[2], [ön-mek *(ilerlemek; çıkmak)* > ön-g *(-g, sıfat yapan ek)* > öñ اوك] *(öñ) {eT} {eAT} {OsT} sf.* **1.** Ön; önde; önce; mukaddem; evvel. *{eAT} (aynı)* [İKPÖy.] [KB] **2.** İleri; üstün; makbul. *{eAT} (aynı)* [ETY] **3.** Öndeki. [İKPÖy.] **4.** Dıştaki. **5.** (Zaman için) önceki. [İKPÖy.] **6.** (Yer için) güneşli. [ETY] **7.** *is.* Doğu; şark. [ETY] [İKPÖy.] [EUTS] **8.** Ön; ön taraf; yüz; çehre; cehpe. [EUTS] [ETY] [DLT] **9.** Dış. 🗗 **öñ ayak,** *{OsT} El.* ‖ **öñden sona,** *{eAT} Baştan sona kadar.*‖ **öñ geçenler,** *{eAT} Daha önce gelmiş, yaşamış olanlar.*‖ **öñ gelmek,** *{eAT} Karşısına gelip durmak.*‖ **öñ gidici,** *{eAT} Öncü.*‖ **öñ kol,** *{eAT} Kolun dirsekten parmaklara kadar olan kısmı.*‖ **öñ saç,** *{eAT} Kâkül.*‖ **öñ soñ,** *{eAT} Er geç; önünde sonunda; nihayet.*‖ **öñ soñra,** *{eAT}* → öñ soñ.‖ **öñün almak,** *{eAT} Önüne geçmek; önüne çıkmak; önünü kesmek.*‖ **öñünde baş komak,** *{eAT} Yere kapanmak.*‖ **öñünden gelmek,** *{eAT} Karşısına çıkmak.*‖ **öñüne bırakmak,** *{eAT} Önüne katmak.*‖ **öñün kıçın,** *{eAT} Ön ve arka.*‖ **öñü sonu,** *{ağız} Er geç; eninde sonunda.* [DS]‖ **öñ yañ olmak,** *{ağız}* → ön yan olmak. [DS]

öng[3], [öñ] *(öñ) {eT} sf.* (Yer için) meskûn olmayan; ıssız; terk edilmiş; sahra. [ETY]

öng[4], [öñ] *(öñ) is.* **1.** Renk; bir şeyin rengi. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [KB] **2.** Güzel görünüm. [İKPÖy.] **3.** Şekil. [Üç İtigsizler]

öng[5], [o+gün > ōñ] *(ö:ñ) {ağız} zf.* O gün. [DS]

Öngay, [öñ + Ay] *(öñay) {ağız} is.* Erendiz yıldızı; Jüpiter; Müşteri. [DS]

öngcek, -ği [öñ-cek] *(öñcek) {ağız} is.* Önlük; peştamal. [DS]

öngdeymek, [Moğ. öñ-dey-mek] *gçsz. f. [-ür]* İyileşmek; başarmak. [Nevâyî]

öngdi, [öñ-dī] *(öñdi:) {eT} is.* → öngdü. [KB]

öngdin, [öñ-dīn اوكدبن] *(öñdi:n) {eAT} {OsT} zf.* **1.** Önce; önen; önceden. **2.** İlk önce. **3.** *is.* Avans.

öngdü, [öñ-dū] *(öñdü:) {eT} is.* Kanun; âdet. [KB]

öngdül, [öñ-(ü)d-ül اوكدل] *(öñdül) {eAT} is.* Ödül.

öngdün, [öñ[1] > öñ-dün اوكدون] *(öñdün) {eT} {eAT} zf.* **1.** Önce. [DLT] [Gabain] **2.** Önde; önden; önceden. [EUTS] [ETY] [KB] [Üç İtigsizler] **3.** Doğudan; doğuda. [ETY] [Gabain] **4.** *is.* Ön taraf. [ETY] **5.** Bahar.

öngdünden, [öñ[1] > öñ-dün-den اوكدندن] *(öñdünden) {eT} {OsT} zf.* Önceden; ilk önce.

öngdünki, [öñ [1] > öñ-dün-ki اوكدونكى / اكدنكى / اوكدنكى] *(öñdünki) {eT} {eAT} {OsT} zf.* Önceki. [DLT]

öngdünkisi, [öñ [1] > öñ-dün-ki-s-i اوكدونكيسى] *(öñdünkisi) {eAT} zf.* → öngdünki.

öngdünrecük, [öñ [1] > öñ-dün-re-cük اوكدنرجك] *(öñdünrecük) {OsT} zf.* Biraz önde; azıcık önde.

öngdünrek, [öñ [1] > öñ-düñ-re-k اوكدكرك] *(öñdüñrek) {OsT} zf.* Daha önce.

öngdünürek, [öñ [1] > öñ-dün-ü-re-k اوكدنورك] *(öñdünürek) {OsT} zf.* Daha önce.

öngdüri, [öñ-dü-rī] *(öñdüri:) {eT} zf.* Doğuda; şarkta. [EUTS] [Gabain]

öngdürmek, [öñ-dür-mek] *(öñdürmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Kurmak. [KB]

öngdürti, [öñ-dür-ti] *(öñ) {eT} zf.* Önden; karşı yakadan. [EUTS]

önge[1], [öñ > öñ-e اوكه] *(öñe) zf.* **1.** *{ağız}* Biraz ileri; öte. **2.** *{eAT}* İlk önce; önce.

önge[2], [ön-ge] *{ağız} is.* Heykel. [DS]

önge[3], [Yun. ounggia] *is.* Eskiden kullanılan elli dirhem, yüz dirhem, yarım okka gibi çeşitli ağırlık ölçüleri. **önge buçuk,** *{ağız} Azar azar.* [DS]

öngedmek, [öñ-eḏ-mek] *(öñedmek) {eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Değiştirmek. [EUTS] [Gabain] **2.** İyileşmek; şifa bulmak. [EUTS]

öngedtürmek, [öñ-eḏ-tür-mek] *(öñedtürmek) {eT} gçl. f. [-ür]* **1.** İyileştirmek; tedavi etmek [Gabain] **2.** Değişmek. [EUTS]

öngel, [öng > öng-e-l] *{ağız} sf.* Ağırbaşlı. [DS]

öngeli, [öñ-e-li] *(öñeli) {ağız} zf.* Önce. [DS]

öngendire, [Yun. vukendri] *(öñendire) {ağız} is.* Üvendire. [DS]

öngergi, [ön+ger-gi] *{ağız} is.* → ön gergi. [DS]

öngermek, [öñ > öñ-er-mek اوكرمك] *(öñermek) {eAT} gçsz. f. [-ür]* İleri geçmek; geçmek.

öngetmek, [öñ-eḏ-mek / öñ-et-mek] *(öñetmek) {eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Değiştirmek. [EUTS] **2.** İyileşmek; şifa bulmak. [EUTS]

öngeyük, [öñ-ē-mek > öñē-y-ük / öñey-ük] *(öñe:yük) {eT} sf.* Bir şeye, bir kimseye mahsus olan; ayrılan; özel. [DLT]

öngez, [öñ > öñ-ez] *(öñez) {ağız} zf.* Eskiden; önceleri. [DS]

öngeze, [öñ > öñ-ez-e] *(öñeze) {ağız} is.* Yıkılacak gibi duran duvarı sağlamlaştırmak için önüne yapılan duvar; destek. [DS]

öngezek, -ği [öñ-ez-ek] *(öñezek) {ağız} is.* **1.** Avcıların ördek bekledikleri yer. **2.** Küme. [DS]

öngezimek, [öñ-ez-i-mek] *(öñezimek) {ağız} gçsz. f. [-ir]* (Ölümü yaklaşan hasta için) güçsüz kalmak. [DS]

önggol, [öñ+kol] *(öñgol) {ağız} is.* → ön kol. [DS]

önggülüz, [öñ+güz] *(öñgülüz) {ağız}* Bir ahlat türü. [DS]

öngi, [öñ-mek *(farklı olmak; değişik olmak)* > öñ-ī] *(öñi:) {eT} sf.* **1.** Başka; başka türlü; başka başka; çeşitli; muhtelif; farklı. [DLT] [ETY] [İKPÖy.] [EUTS] [KB] [Üç İtigsizler] **2.** Ayrı; ayrılmış; uzak. [ETY] [Üç İtigsizler] **3.** Kenarda; dışarıda; başka yerde. [İKPÖy.] **4.** Artık. [EUTS]

öngik, [öñ-ī > öñi-k] *(öñik) {eT} is.* Kadınların keçi kılından yaptıkları takma zülüf. [DLT] **öñik yörgeyek,** *Ulanmış zülüf.* [DLT]

öngiklenmek, [öñi-k-le-n-mek] *(öñik) {eT} dönşl. f. [-ür]* Zülüflü olmak; takma saç, zülüf takmak. [DLT]

öngin, [öñ-ī > öñi-n] *(öñin) {eT} sf.* Başka; başkası; farklı. [DLT] [Gabain]

önglemek, [öñ [1] > öñ-le-mek اوكلمك] *(öñlemek) gçl. f. [-r]* **1.** *{eAT}* Karşısına çıkmak; engel olmak. **2.** *{ağız}* Bir şeyin önünü almak; engel olmak. [DS]

önglenmek, [öñ[2] > öñ-le-n-mek] *(öñlenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* Renklenmek; kızarmak; hastalıktan sonra rengi yerine gelmek. [DLT]

önglüg, [öñ[2] > öñ-lüg] *(öñlüğ) {eT} zf.* Renkli; çeşitli. [Üç İtigsizler] [DLT]

önglük, [öñ[1] > öñ-lük] *(öñlük) {eT} is.* Yüz; çehre. [EUTS]

öngmek[1], [öñ > öñ-mek / üñ-mek] *(öñmek) {eT} gçl. f. [-ēr]* **1.** Delmek. [DLT] **2.** Kastetmek. [KB]

öngmek[2], [öñ[2] > öñ-mek] *(öñmek) {eT} f.* **1.** Farklı olmak; değişik olmak. [ETY] **2.** Başka türlü olmak; benzi sararmak; rengi kaçmak

öngmek[3], [öñ [1] > öñ- mek اوكمك] *(öñmek) {eAT} {OsT} gçl. f. [-er]* **1.** Beklemek; intizar etmek. **2.** Karşısına çıkmak. **3.** *{ağız}* İzlemek. **4.** Pusu kurarak beklemek. [DS]

öngörme, [ön+gör-me] *is.* Öngörmek eylemi.

öngörmek, [ön+gör-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** İlerisi için kararlaştırmak; göz önünde tutmak; derpiş etmek. **2.** Olması gerekeni belirtmek. **3.** Ortaya koymak; kararlaştırmak.

öngörü, [ön+gör-ü] *(ö'ngörü) is.* Bir işin ileride nasıl olacağını, nereye varacağını önceden kestirebilme; bu kestirmeye göre davranma. 🗗 **öngörü bilimi,** *Modern dünyanın gelişimini hızlandıran bilim, teknik, sosyal ve ekonomik nedenlerin incelenmesini ve bu nedenlerin ortak etkilerinden doğabilecek durumların önceden kestirilmesini konu alan bilim.*

öngörücü, [ön+gör-ücü] *sf. dbl.* (Dilbilgisi için) hem gerçekleştirilmiş cümleleri üretme olanağı veren hem de dilin olası cümlelerini üretebilecek kuralları içeren.

öngörülme, [ön+gör-ül-me] *is.* Öngörülmek eylemi.

öngörülmek, [ön+gör-ül-mek] *edil. f. [-ür]* **1.** Öngörmek eylemi yapılmak; ilerisi için kararlaştırılmak; göz önünde tutulmak; derpiş edilmek. **2.** Belli koşullar dikkate alınmak suretiyle nasıl ve ne yapılacağı belirtilmek.

öngörülü, [ön+gör-ü-lü] *sf.* (Kişi için) bir şeyin veya işin geleceğini önceden anlayabilen ve durumunu ona göre ayarlayan, gerekli önlemleri alan.

öngre, [öñ[1] > öñ-rē] *(öñre:) {eT} zf.* **1.** Önde; ön tarafta; ileride. [ETY] [Tekin] **2.** Önce; evvelce; vaktiyle. [EUTS] **3.** Doğuda; şarkta; ileride. [EUTS] [ETY] [Tekin]

öngreki, [öñ[1] > öñ-rē-kī] *(öñre:ki:) {eT} sf.* **1.** Öndeki; öncü. [ETY] **2.** Doğudaki. [ETY]

öngsüz, [öñ[2] > öñ-süz] *(öñsüz) {eT} sf.* Renksiz. [EUTS]

öngtün, [öñ[1] > öñ-tün] *(öñtün) {eT} zf.* Doğudaki. [İKPÖy.]

öngtürmek, [öñ > üñ-mek > üñ-tür-mek] *(öñtürmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Deldirmek. [DLT]

öngü[1], [öñ[1] > öñ-ū] *(öñü:) {eT} sf.* **1.** Evvelki; önceki. [EUTS] **2.** Ön. [Gabain]

öngü[2], [öñ > öng-ü] *{ağız} zf.* Birinci; ilk. [DS]

öngü[3], [öñ+ki > öngü] *{ağız} zm.* (Nesne için) o; elindeki; gösterdiğin. [DS]

öngücü, [öñ-ü + uc-u > öngücü / öñgücü] *{ağız} zf.* **1.** Eninde sonunda...; er geç...; ne olursa olsun... nasıl olsa... **2.** Zorunlu olarak; şart ve durum ayırmaksızın. [DS]

öngüç[1], -cü [öñ +uç > öngüç] *{ağız} zf.* **1.** Önce. **2.** Er geç; eninde sonunda. [DS]

öngüç[2], -cü [öñ + uç > öngüç] *is.* Kılavuz; önder.

öngüç[3], [öñ + uç] *(öñüç) {ağız} zf.* Önce; başta; ilk önce. [DS]

öngüç[4], [öñ[1] > öñ-üç / öñ-ük[1]] *(öñüç) {eT} is.* Boğaz; gırtlak. [EUTS]

öngük[1], [öñ[1] > öñ-ük / öñ-üç] *(öñük) {eT} is.* Boğaz; gırtlak.

öngük[2], [öñ[2] > öñ-ük] *(öñük) {eT} is.* Yastıkların uçlarına yapılan ipek salkımlar; saçaklar. [DLT]

öngüki, [öñ[2] > öñ-ū-kī] *(öñü:ki:) {eT} sf.* Başka; sair. [EUTS]

öngül[1], [ön-gül / öñ-ül ?] *{ağız} is.* Direnme; inat. [DS]

öngül[2], [öñ > öng-ül انكول] *(öñül) {eAT} {ağız} sf.* İnatçı. [DS]

öngül[3], [öñ > öng-ül] *{ağız} sf.* **1.** Önce gelen; başta giden. **2.** Oyun ebesi; elebaşı. [DS] 🗗 **öngül ardı,** *Oyunda ikinci gelen.*

öngül[4], [öñ-mek > öngül] *{ağız} is.* Nişan alınan yer; hedef, erek. [DS]

öngülle, [aña + ile ?] *{ağız} zf.* Onun gibi; öyle. [DS]

öngülleme, [öngül-le-me] *is.* Öngüllemek eylemi.

öngüllemek, [öngül-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü) -yor]* İnat etmek. [DS]

öngüllük, -ğü [öngül-lük / öngün-lük] *{ağız} is.* İnatçılık. [DS]

öngün[1], [ön+gün] *{ağız} is.* Bayram vb.nden bir gün önce; arife. [DS]

öngün[2], [ün + gün] *{ağız} is.* Ses; gürültü. [DS]

öngün[3], [öñ-ün] *{ağız} sf.* Önemli; önde gelen. [DS]

önggüng[1], [öñ + gün > öngüñ] *(öngüñ) {ağız} zf.* Önceki gün. [DS]

önggüng[2], [öngüñ ?] *(öngüñ) {ağız} sf.* Yaramaz; azgın. [DS]

öngüngce, [öñ [1] > öñ-üñ-ce اوككجه] *(öñüñce) {eAT} {OsT} zf.* Önünden; önü sıra.

öngünlük, -ğü [öngüñ > öngün-lük] *{ağız} is.* İnatçılık. [DS]

öngür, [öñ[1] > öñ-ür] *(öñür) {eT} is.* Etek; eteklik.

öngürde, [öñ-ki-re-de > öñür-de / öngürde / önkürde] *{ağız} zm.* Orada; şurada. [DS]

öngürdeki, [öñ [1] > öñ-ür-de-ki اوكرده كه] *(öñürdeki) {OsT} zf.* Önceki; evvelki.

öngürdişmek, [öñ[1] > öñ-ür-d-iş-mek اوكردشمك] *(öñürdişmek) {eAT} {OsT} işteş. f. [-ür]* → öngürdüşmek.

öngürdü, [öñ-ür-dü] *{eAT} {OsT} {ağız} zm.* Önce gelen; önceki. [DS]

öngürdücü, [öñ-ür-dü-cü اوكردجى] *(öñürdücü) {eAT} {OsT} sf.* Başta giden; başta gelen; piştar.

öngürdüki, [öñ [1] > öñ-ür-dü-ki اوكردوكى] *(öñlemek) {OsT} zf.* → öngürdeki.

öngürdüşmek, [öñ[1] > öñ-ür-d-üş-mek اوكردشمك] *(öñürdüşmek) {eAT} {OsT} işteş. f. [-ür]* Yarışmak; yarış etmek.

öngüre, [öñ-ki-re] *{ağız} zm.* Ora; orası. [DS]

öngürlük, -ğü [ön+gür-lük] *{ağız} is.* Çocuklukta veya gençlikte varlıklı olma durumu. [DS]

öngürmek[2], [ög-mek > öğür-mek[2] / öñür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* (Çiftleşmek isteyen inek için) bağırmak; böğürmek. [DS]

öngürtleşmek, [öñ[1] > öñ-ür-t-le-ş-mek اوكرتلشمك] *(öñürtleşmek) {OsT} işteş. f. [-ür]* → öngürdüşmek.

öngürtmek, [öñ[1] > öñ-ür-t-mek اوكردمك] *(öñürtmek) {eAT} {OsT} gçsz. f. [-ür]* İleri geçmek; takaddüm etmek.

öngürü, [öñ-ki-re > öngürü] *{ağız} zm.* Ora; orası. [DS]

öngüsıra, [öñ-ü+sıra] *{ağız} zf.* Az önce; şimdi. [DS]

öngüşme, [öñ-ü-ş-me] *is.* Öngüşmek eylemi.

öngüşmek, [öñ / üñ > öñ-üş-mek / üñ-üş-mek] *(öñüşmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Yırtmak; delmek. [ETY] **2.** Bölmek. [ETY]

öngüşmek, [öñ > öng-ü-ş-mek] *{ağız} işteş f. [-ür]* İnat etmek; inatlaşmak. [DS]

öni, [öñ[2] > ön-ī] *(öni:) {eT} zf.* -den başka; başka; farklı. [Gabain]

önik, -ği [? önik] *{ağız} is.* Eğlence. [DS]

önivermek, [öñ > ön-mek + vermek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Bekleyivermek. [DS]

önize, [öñ > *ön-ez-mek > öniz-e] *{ağız} is.* Yol kesme. [DS]

önkü, [öñ-ki > önkü] *{ağız} zf.* **1.** Önceki; ilk; birinci. **2.** *zm.* Önündeki; orada; şurada. **3.** İşte; o. **4.** Yanındaki. [DS]

önküllü, [öñ + gün-le ?] *{ağız} is.* Öğle. [DS]

önkünç, -cü [ödünç] *{ağız} sf.* Ödünç. [DS]

önkürde, [öñ-kü-re-de > önkürde] *{ağız} zm.* Önde; orada. [DS]

önküre, [öñ-kü-re] *{ağız} zm.* Orada; şurada. [DS]

önkürü, [öñ-kü-rü] *{ağız} zf.* **1.** Ön; önünde. **2.** Oradan. [DS]

önlek, -ği [öñ-le-mek > ön-le-k] *{ağız} is.* Sürünün, kervanın önünde giderek yol gösteren hayvan. [DS]

önlem, [ön-le-m *(1935)*] *is.* **1.** Bir şey için tehlike oluşturabilecek şeylere engel olmak, bir kötülüğü önlemek amacıyla önceden yapılan hazırlık; bir şeyi güvence altına almak için yapılan çalışma; tedbir. **2.** Bir kimseden gelebilecek herhangi bir tehlike ya da kötülüğü durduracak, yok edecek ya da etkisini en aza indirecek türden hazırlık. 🗗 **önlem almak,** *Kötü ya da yanlış bir şeyi ortadan kaldırmak, böyle bir şeyin olmaması için önceden, olmuş ise etkisinden korunmak için hazırlık yapmak; ortadan kaldırmak için etkin çarelere başvurmak.*|| **önlem paketi,** *Bir tehlike için alınması gerekli bir dizi önlemlerin tümü.*

önleme, [ön-le-me] *is.* **1.** Önlemek eylemi. **2.** *{ağız}* Tarlanın sürülen ve ekilen bölümüyle sürülecek ve ekilecek bölüm arasındaki çizgi. [DS] 🗗 **önleme gitmek,** *{ağız} Yapımı devam eden fakat yapılan kısmın bedelinden daha çok para çekmek.* [DS]

önlemek[1], [ön-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Bir şeyin önüne geçerek olmasını, yapılmasını durdurmak; engel olmak; mâni olmak; *(1944).* **2.** Ortaya çıkan veya çıkması mümkün olan bir tehlikeye veya tehlikeli bir duruma engel olmak, durdurmak ya da ortadan kaldırmak; engellemek. **3.** Bir kişinin kötü bir şey yapmasına engel olmak; birisini korumak; gözetmek. *{ağız} (aym)* [DS]

önlemek[2], [ün-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Çağırmak; seslenmek. [DS]

önleniş, [ön-le-n-iş] *is.* Önlenmek eylemi veya biçimi.

önlenme, [ön-le-n-me] *is.* Önlenmek eylemi.

önlenmek, [ön-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Önlemek eylemi yapılmak; önüne geçilmek; engel olunmak; durdurulmak; mani olunmak.

önleyici, [ön-le-y-ici] *sf.* Önleme eylemini yapan; önleme işini yapmaya yönelik.

önleyiş, [ön-le-y-iş] *is.* Önlemek eylemi veya biçimi.

önlük[1], -ğü [öñ > ön-lük] *is.* **1.** İş yaparken elbiselerin kirlenmesini önlemek amacıyla belden bağlanarak takılan koruyucu. **2.** İş gömleği. **3.** Çocukların yemeklerini önlerine dökmemeleri için boyunlarına bağlanan göğüslerini kapatan örtü. **4.** Okullarda öğrencilerin giydikleri bir tür üst elbisesi. 🗗 **önlük bağı,** *Uçkur.* [DS]

önlük[2], -ğü [öñ-lük] *{ağız} is.* Ekmek pişirilen saca desteklik yapan üç ayaklı sacayak. [DS]

önlük[3], -ğü [öñ-lük] *{ağız} is.* Hayvanların önünde yem yemeleri için ayrılan yer. [DS]

önlük[4], -ğü [öñ > ön-lük / öğün-lük] *{ağız} is.* Evde hiç un kalmayan bir kimsenin değirmene getirdiği zahireden sıra beklemeksizin bir öğün yetecek kadar öğüttürdüğü un. [DS]

önlük[5], -ğü [öñ-lük] *{ağız} is.* El havlusu. [DS]

önlük[6], -ğü [öñ > ön-lük] *{ağız} is.* Kötü kadın. [DS]

önlüklü, [ön-lük-lü] *sf.* **1.** Önlük giymiş olan; önlüğü bulunan. **2.** (Bir niteleme sıfatından sonra) belirtilen şekilde önlüğü olan.

önlüklük,-ğü [ön-lük-lük] *is.* **1.** Önlük yapmaya uygun kumaş. **2.** Önlük konulan veya asılan yer. **3.** *sf.* (Kumaş için) önlük yapmaya uygun; önlük yapmak için ayrılmış olan.

önlüksüz, [ön-lük-süz] *sf.* **1.** Önlüğü olmayan. **2.** Önlük giymemiş bulunan.

önme, [ön-me] *is.* Önmek eylemi.

önmece, [ön-me-ce] *{ağız} is.* Bekleme yeri; beklenilen yer. [DS]

önmek[1], [öñ[1] > ön-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Türemek. [İKPÖy.] [EUTS] **2.** Kalkmak; yükselmek. [İKPÖy.] [EUTS] **3.** (Bitki için) bitmek; yetişmek; büyümek; neşvünema bulmak; fışkırmak. [DLT] [ETY] [İKPÖy.] [KB] **4.** Çıkmak; gitmek. [ETY] [DLT] [İKPÖy.] [EUTS] **5.** İlerlemek. [İKPÖy.] [EUTS]

önmek[2], [öñ > ön-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** *{eT}* Öne çıkmak. [İKPÖy.] **2.** *{ağız}* Beklemek. [DS] **3.** *{ağız}*

Pusuya düşürmeye çalışmak; gözetlemek. [DS] **4.** *{ağız}* Saklanmak. [DS] **5.** *{ağız}* Birinin önüne çıkmak; yolunu kesmek. [DS]

önmen, [ön-men / ör-men / ömen] *{eT} is.* Bir tür deri hastalığı; tuzlu balgam hastalığı; kanser. [EUTS]

önnek, -ği [öñ-le-k / ön-lük] *{ağız} is.* Oturunca dize örtülen battaniye vb. örtü. [DS]

önneksiz, [öñ >öñ-le-k-siz] *{ağız} sf.* (Kişi için) çirkin; kılıksız. [DS]

önnemen, [öñ > öñ-le-men] *{ağız} is.* **1.** Oturunca dize örtülen battaniye türü örtü. **2.** İpten dokunmuş bir tür kilim. **3.** Battaniye. **4.** Dokuma. [DS]

önner, [ön-ler ?] *{ağız} is.* Uç noktası. [DS]

önnük, -ğü [ön-lük] *{ağız} is.* **1.** İş önlüğü. **2.** Oturunca dize örtülen battaniye vb. örtü. [DS]

önöze, [öñ > ön-ez-e] *{ağız} is.* Pusu. [DS] 🗗 **önöze beklemek,** *{ağız} Pusu kurmak.* [DS]

önpas, [? önpas] *{ağız} sf.* (Yer için) ıssız; sessiz. [DS]

önre, [öñ *(önde; dışarıda)* > öñ-re] *(öñre) zf.* **1.** Önceleri; eskiden. **2.** Ön; önce; doğuda. [Gabain]

önse, [öñ > ön-ez-e] *{ağız} is.* → öneze. [DS]

önsel, [ön-sel] *sf. fel.* (Bilgi, yargı vb. için) deneye dayanmayan; akıl yoluyla ortaya konan; apriori.

önselik, -ği [öñ >ön-se-lik] *{ağız} is.* Önlük; iş önlüğü. [DS]

önsellik,-ği [ön-sel-lik] *is. fel.* Deneye dayanmadan yalnızca akıl yoluyla ortaya konulma durumu; önsel olma durumu.

önsem, [öñ > ön+sem] *{ağız} zf.* Görünüşe göre; sanırım ki; anlaşılan. [DS]

önsemek, [ög-se-mek > ön-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(ü)-yor]* Göreceği gelmek. [DS]

önsen, [? öğsen / önsen] *{ağız} zf.* Olur; elbette. [DS]

önsenen, [öğsenen > önsenen] *{ağız} zf.* Olur; elbette. [DS]

önsezi, [ön+sez-i] *is.* **1.** Hiçbir belirti yokken bir şeyin olacağı hakkında içe doğan sezgi; hiss-i kable'l-vuku, içe doğma; altıncı duyu. **2.** *fel.* Verilmemiş olanın, bilinmeyenin özellikle geleceğe ilişkin şeylerin önceden bilinmesi ve bunun doğru sayılması; temellendirilmemiş duygu.

önsezili, [ön+sez-i-li] *sf.* Ön sezisi olan.

önsüz, [ög > ön-süz] *{ağız} sf.* Cansız; kendinden geçmiş. [DS]

önterme, [ön-te-r-me] *is.* Öntermek eylemi; kışkırtma.

öntermek, [ön-mek > ön-te-r-mek ?] *{ağız} gçl. f. [-ir]* İsteklendirmek; kışkırtmak. [DS]

öntün, [öñ > ön-tün] *{eT} zf.* **1.** Önde. **2.** Doğuda.

öntürmek[1], [ön-mek *(ilerlemek, çıkmak)* > ön-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Göndermek; yolcu etmek; uzaklaştırmak. [EUTS] [İKPÖy.]

öntürmek[2], [ön-mek > ön-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* (Bitki için) bitirmek; çıkarmak. [ETY]

önüce, [öñ > ön-ü-ce] *{ağız} zf.* Öyle; şöyle. [DS]

önücek, -ği [öñ > ön-ü-cek] *{ağız} is.* **1.** Öğrenci önlüğü. **2.** Önlük. [DS]

önüç, -cü [öñ+uç > önüç] *{ağız} zf.* **1.** Önce; ilk önce; başta. **2.** Önceden; eskiden. [DS]

önük, -ğü [enik / önük] *{ağız} is.* **1.** Köpek. **2.** Kedi, köpek yavrusu; enik. [DS]

önüklerde, [öñ > ön-ük-ler-de] *{ağız} zf.* Geçenlerde. [DS]

önültme, [ön-ül-t-me] *is.* Önültmek eylemi.

önültmek, [öñ > ön-ül-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* **1.** Göstermek. **2.** Sunmak. [DS]

önümek, [öñ > ön-ü-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Gözetmek. [DS]

önür, [öñ > ön-ür] *{ağız} sf.* Kendinden önceki; eski. [DS]

önürde, [aña > önür-de ?] *{ağız} zf.* Orada. [DS]

önürmek[1], [öñ *(ileri)* > öñ-ür-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* İleri geçmek; öne geçmek; takaddüm etmek.

önürt, [öñ > ön-ür-de > önürt] *{ağız} zf.* Birkaç gün önce; geçenlerde. [DS]

önüş[1], [öñ[2] > ön-üş] *{eT} is.* Yükseliş; çıkış. [EUTS]

önüş[2], [öñ + uç > önüç / önüş] *{ağız} zf.* Başta; ilk önce; önce. [DS]

önüşlüg, [öñ[2] > ön-üş-lüg] *{eT} sf.* (Yer için) yükselinecek; çıkılacak olan. [EUTS]

önüt, [öñ > ön-üt] *{ağız} zf.* **1.** Başta; önce; ilk önce. **2.** Geçen gün. **3.** Geçmişte. [DS]

önüverme, [ön-ü+ver-me] *is.* Önüvermek eylemi.

önüvermek, [öng > ön-ü+ver-mek] *gçl. b. f. [-ir]* Bekleyivermek.

önüze, [öñ > ön-mek > ön-ez-e] *{ağız} is.* Avcıların, av beklemek için taş ve ağaç dallarından yaptıkları av bekleme yeri; öneze. [DS]

önüzey, [öñ + üz-ey] *{ağız} is.* Ön taraf. [DS]

önya, [öñ > ön+yan ?] *{ağız} is.* Balkon. [DS]

öp[1], [öp *(yans)*] *is.* Öpmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *öpmek, öp-ü-cük*

öp[2], [öp] *ünl. {eT}* "Yavaş ol!" anlamında uyarı sözü; op; hop! 🗗 **öp öp,** *{eT} Bir kimse çok öğünüp de dediğini tanıklayamazsa, o kimse için söylenir.* [DLT]

öpcük, -ğü [öp-mek > öp-(ü)ş-ük] *{ağız} is.* → öpçük. [DS]

öpçe, [öb-ce / öp-çe ?] *{ağız} sf.* **1.** Bilgiçlik taslayan. **2.** Sırnaşık. **3.** Çok övünen; övüngen. [DS]

öpçem, [öp-çe-m] *{ağız} sf.* Kötü. [DS]

öpçik, -ği [öp-ket > öp-(ü)ş-ük] *{ağız} is.* → öpçük. [DS]

öpçin, [öp-çin ?] *{ağız} is.* **1.** Siper. **2.** Zırh. [DS]

öpçük, -ğü [öp-mek > öp-(ü)ş-ük] *{ağız} is.* Kıyı; köşe. [DS]

öpçünlenme, [öpçün-le-n-me] *is.* Öpçünlenmek eylemi.

öpçünlenmek, [öpçün-le-n-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Yapmak istemek; istek duymak. [DS]

öpek, -ği [öbek / öpek] *{ağız} is.* Tümsek. [DS]

öpelmek, [öp-el-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Yanmak; alevlenmek; parlamak. [EUTS]

öpepsi, [Yun. eu *(iyi)* + pepsisi *(sindirim)* > Fr. eupepsie] *is.* Midenin iyi çalışması; iyi sindirim.

öpertme, [öper-t-me] *is.* Öpertmek eylemi.

öpertmek, [öf *(yans.)* > öfer-t-mek / öper-t-mek ?] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Yerinmek; acınmak (?). [DS]

öpge, [öpke / öpge] *{ağız} is.* **1.** Karaciğer ve akciğer. **2.** Akciğer. [DS]

öpgük, [öp / üp *(yans.)* > üp-gük / öpgük] *{eT} is.* İbibik kuşu; çavuş kuşu. [ETY]

öpişmek, [öp-mek > öp-(i)ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Öpüşmek. [EUTS] [İKPÖy.]

öpke, [öp-kē / öb-kē / övkē] *{eT} is.* **1.** Akciğer; ciğer. *{ağız} (aym)* [DLT] [EUTS] [DS] [Gabain] **2.** Öfke; hiddet; kızgınlık. [DLT] [EUTS] [Gabain] 🗗 **öpke avruğu,** *{ağız} Verem.* [DS]

öpkeçi, [öpkē > öpke-çī] *{eT} sf.* Öfkeli; huysuz. [EUTS]

öpkeleme, [öp-ke-le-me] *is.* Öpkelemek eylemi.

öpkelemek, [öpkē > öpke-lē-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** *{eT}* Ciğerine vurmak. [DLT] **2.** *{ağız}* Darılmak; gücenmek. [DS]

öpkelig, [öpkē > öpke-lig] *{eT} sf.* Öfkeli.

öpkileınek, [öpkē > öpki-lē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Öfkelenmek; kızdığı için yüz çevirmek. [DLT]

öpme, [öp-me] *is.* Öpmek eylemi; bir kimsenin yüzüne, ellerine vb. yerlerine veya herhangi bir şeye dudaklarını değdirme.

öpmecik, -ği [öp-me-cik اویمه جك] *{OsT} is.* Öpücük.

öpmek[1], [öp *(yans.)* > öp-mek] *gçl. f. [-er]* Sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür ve aşk belirtisi olarak dudaklarını bir kimsenin bir yerine veya bir şeye değdirmek. *{eT} (aym)* [DLT] [KB] [Gabain] 🗗 **öp babanın elini,** *Yapılması gerekeni kestirememe veya çaresiz kalma durumunda "Şimdi ne olacak? Ne yapılacak?" anlamında söylenir.*|| **öperken ısırmak,** *Güler yüz göstererek kötülük yapmak.*|| **öpüp başına koymak,** *1. Çok değer vermek; aşırı hürmet etmek. 2. Kötü sandığı bir şeyi başkalarından daha iyi bularak memnunlukla karşılamak.*

öpmek[2], [öp *(yans.)* > op-mak / öp-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* (Çorba vb. için) ses çıkararak içmek; höpürdetmek. [DLT] [İKPÖy.]

öpmek[3], [öp-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** Hafifçe dokunmak. **2.** *{ağız}* (Birbirine eklenen ağaç parçaları için) ek yerleri iyice kavuşmak. [DS]

öppe, [öp-me > öppe] *{ağız} is.* Yanak. [DS]

öppek, -ği [öp-mek] *{ağız} is.* Öpmek; öpme. [DS]

öprülınek, [öp-mek[2] > öp-ür-mek > öp(ü)r-ül-mek / oprul-mak] *{eT} edil. f. [-ür]* İçilmek. [DLT]

öprüşınek, [öp-mek[2] > öp-ür-mek > öp(ü)r-üş-mek / opruş-mak] *{eT} işteş. f. [-ür]* İçmekte yardım ve yarış etmek. [DLT]

öpsemek, [öp-mek[1] > öp-sē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Öpmek istemek. [DLT]

öptürme, [öp-tür-me] *is.* Öptürmek eylemi.

öptürınek, [öp-mek[1] > öp-tür-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Öpmek işini yaptırmak. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** Öpülmesine izin vermek.

öpü, [öp-üg > öp-ü] *is.* Öpmek eylemi; buse.

öpücük, -ğü [öp-üg-cük > öpü-cük] *is.* **1.** Kısa süreli hafifçe öpüş; öpme; buse. **2.** Elini dudaklara götürüp öper gibi yapma. 🗗 **öpücük göndermek,** *El parmaklarının iç uçlarını öperek karşısındakine gönderir gibi yapmak.*|| **öpücük kondurınak,** *Hafifçe öpmek.*|| **öpücük yollamak,** *Öpücük göndermek.*

öpügseınek, [öp-mek[1] > öp-üg-se-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Öpmeyi arzulamak; öpmek istemek [Gabain] [EUTS]

öpülme, [öp-ül-me] *is.* Öpülmek eylemi.

öpülmek[1], [öp-ül-mek] *edil. f. [-ür]* Öpmek eylemi yapılmak; kendisine öpmek eylemi uygulanmak; öpmek eylemine konu olmak.

öpülmek[2], [öp-mek[2] / op-mak > öp-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* İçilmek. [DLT]

öpüm, [öp-mek[2] > öp-üm] *{eT} is.* Yudum. [DLT]

öpünmek[1], [öp-mek > öp-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Hücum etmek. [EUTS]

öpünmek[2], [öp-mek[2] > öp-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* İçer gibi görünmek. [DLT]

öpüp, [öp *(yans.)* > öp+üp] *{eT} is. zool.* İbibik kuşu; hüthüt. [EUTS]

öpürgen, [öp-mek[2] > öp-ür-mek / op-ur-mak > öp-ür-gen] *{eT} sf.* **1.** Daima, çok içen. [DLT] **2.** Daima, çok içiren. [DLT]

öpürmek, [öp-mek[2] > öp-ür-mek / op-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ür]* İçirmek. [DLT]

öpürtmek, [öp-mek[2] > öp-ür-mek > öp-ür-t-mak / op-ur-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ür]* İçirtmek. [DLT]

öpüş, [öp-mek[1] > öp-üş] *is.* Öpmek eylemi veya biçimi. *{eT} (aym)* [DLT]

öpüşme, [öp-üş-me] *is.* Öpüşmek eylemi.

öpüşmek[1], [öp-mek[1] > öp-üş-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Karşılıklı olarak birbirini öpmek. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** *argo.* (İki otomobil) birbiri ile hafifçe çarpışmak.

öpüşmek[2], [öp-üş-mek] *işteş. f. [-ür]* (Nesneler için) parçaları birbirine tam olarak oturmak; karşı karşıya gelmek; teması olmak.

ör[1], [ōr] *(ö:r) {eT} is.* Yükseklik; tepe; zirve.

ör[2], [ōr] *(ö:r) {eT} is.* Kaftanın koltuk altları. [DLT]

ör[3], [ör عور] *{OsT} is.* İçinde kor kırıntıları olan kül; közlü kül. [Bürhan-ı Katı'].

ör[4], [ör / öz] *{ağız} is.* **1.** Bir şeyin özü; kökü. **2.** Tohum. [DS] 🗗 **öre yürümek,** *{ağız} Sebzeler tohuma kaçmak.* [DS]|| **ör tutmak,** *{ağız} (Aygır için) kısrakla çiftleşmek.* [DS]

ör[5], [ör] *is.* Çit; perde.

ör[6], [ör] *{ağız} is.* Ufalanmış, çürümüş, toz durumuna gelmiş şey. [DS]

örbüç, -cü [ör-meç ?/ ör-büç] *{ağız} is.* Değnek. [DS]

örbük, -ğü [ör+bük ?] *{ağız} is.* Köşe; açı. [DS]

örce, [örç > örc-e] *{ağız} is.* **1.** Can sıkan, kızdıracak söz. **2.** Kavgaya dönüşen tartışma. [DS] 🗗 **örce kalkmak,** *{ağız} 1. Öfkeyle kalkıp kavgaya girişmek. 2. Sataşmak.* [DS]

örceleme, [örç > örc-e-le-me] *is.* Örcelemek eylemi.

örcelemek, [örç > örc-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* İnceden inceye sormak; karıştırmak; kurcalamak. [DS]

örceleşme, [örç > örc-e-le-ş-me] *is.* Örceleşmek eylemi.

örceleşmek, [örç > örc-e-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* **1.** Kavga eder gibi tartışmak. **2.** (Böcek vb. için) üşüşmek. **3.** *gçsz. f.* Ürpermek. [DS]

örceşme, [örç > örc-e-ş-me] *is.* Örceşmek eylemi.

örceşmek, [örç > örc-e-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ür]* **1.** Birbirine dolaşmak; karışmak. **2.** Bir konu üzerinde tartışmak. **3.** *gçl. f.* Karıştırmak. **4.** *dönşl. f.* İnat etmek; direnmek. [DS]

örcin, [Far. arçîn] *is.* İp merdiven.

örcüg, [ōr-mek > ör-güç / ör-çüg] *(ö:r) {eT} is.* Örülmüş saç. [DLT]

örcüm, [örç > ōrc-üm / ör-cün ?] *{ağız} sf.* Bir konu üzerinde direnen; sürekli tartışan; inatçı. [DS]

örcünlenme, [örç > örcün-le-n-me] *is.* Örcünlenmek eylemi; direnme.

örcünlenmek, [örç > örcün-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Direnmek. [DS]

örcünleşme, [örç > örcün-le-ş-me] *is.* Örcünleşmek eylemi.

örcünleşmek, [örç > örcün-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* Bir konu üzerinde kavga eder gibi tartışmak. [DS]

örç, [ör-ç] *is.* **1.** Tutuşma; yanma; alevlenme. **2.** *{ağız}* Bahis tutuşma. **3.** Kavgaya dönüşen tartışma. [DS] 🗗 **örçe gitmek,** *{ağız} Kavga eder gibi tartışmak.* [DS]|| **örç etmek,** *{ağız} Bahse girmek; bahis tutuşmak.* [DS]

örçerme, [ölçerme > örç-er-me] *is.* Örçermek eylemi.

örçermek, [örç-er-mek / ölç-er-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Sönmek üzere olan ateşi odunları düzelterek alevlendirmek; tutuşturmak. [DS]

örd, [ōl > örd ?] *{ağız} is.* Az ıslaklık; nem. [DS]

örde, [örd-e ?] *{ağız} is.* Rüşvet. [DS]

ördek, [ōr-mek[1] > ör-dek [Clauson] / *öyrek > üyrek [EREN]] **1.** *zool.* Perde ayaklılardan, evcili ve yabanisi bulunan, tıknaz gövdeli, kısa boyunlu, yassı gagalı, ayakları perdeli, kısa bacaklı su kuşu türlerine verilen ad, *(Anas boschas). {eT} (aynı)* [DLT] [KB] **2.** *argo.* Aptal, sersem kişi. **3.** Erkek hastaların yataktan kalkmadan çiş yapmalarına uygun boyunlu bir kap. **4.** *argo.* Uzun yollarda sürücülerin yoldan aldıkları yolcu. **5.** *argo.* Aptal; kolay kandırılabilen; parası kolayca alınabilen. **6.** *{ağız}* Çinko çaydanlık. [DS] **7.** *{ağız} folk.* Kırşehir yöresinde tek kadın tarafından oynanan bir halk oyunu. [DS] 🗗 **ördek avlamak,** *argo. 1. Uzun yolculuklarda, yoldan yolcu almak. 2. (Kumarbaz, dolandırıcı, fahişe vb. için) parasını kolayca alabileceği kimse bulmak.*|| **ördek balığı,** *biy. Lapinagillerden Akdeniz'de yaşayan, açık portakal renginde, orta büyüklükte kemikli balık, (Labrus mixtus).*|| **ördek sipisi,** *{ağız} Avcıların ördekleri av yerine çekmek için kullandıkları ördek sesi çıkaran bir tür düdük.* [DS]|| **ördek yürüyüşü,** *Çömelik durumda, vücut ağırlık merkezini yükseltemeden yapılan yürüme alıştırması.*

ördekbaşı, [ördek+baş-ı] *is.* **1.** Yeşil ile lacivert arası koyu bir renk. **2.** Bu renkte olan.

ördekgagası, [ördek+gaga-s-ı] *is.* **1.** Açık turuncu. **2.** *sf.* Bu renkte olan.

ördekgiller, [ördek-gil-ler] *is. zool.* Kısa bacaklı, perde ayaklı, süzgeç gagalı su kuşları familyası, *(Anatidae).*

ördeklemek, [ördek-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] argo.* (İş yerinde çalışan kimse için) kasadan para çalmak.

örden, [örd-en] *{ağız} is.* Bağ kütüklerinin dibini açma, temizleme işlemi. [DS]

ördenmek, [ört > ört-ē-mek > ört-e-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Yanmak; tutuşmak. [Gabain]

ördül[1], [örd-ül] *{ağız} is.* Nişan alma. [DS]

ördül[2], [ögdül > ödül / öndül / ördül] *{ağız} is.* At koşusu. [DS]

ördünmek, [ört-mek > ört-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Örtünmek. [EUTS]

ördürme, [ör-dür-me] *is.* Ördürmek eylemi.

ördürmek[1], [ör-mek > ör-dür-mek] *gçl. f. [-ür]* Örmek eylemini yaptırmak; başka birinin örmesini sağlamak.

ördürmek[2], [ör-mek > ör-dür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Davarı gece otlatmak. [DS]

ördürmek[3], [ör-mek > ör-dür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* (Maya için) çoğaltmak; üretmek. [DS]

öre[1], [ōr-mek > ör-ū / ör-ē / ör-ō] *(örü:) {eT} is.* **1.** Yüksek. **2.** Dik. **3.** Üst. [KB]

öre[2] [ör-mek > ör-e] *{ağız} is.* Güç; erke. [DS]

öre[3], [yör-e > öre] *{ağız} is.* Çevre; dolay; yöre. [DS]

öre[4], [ör-mek > ör-e / ör-ek] *{ağız} is.* Duvar. [DS]

öre[5], [örek / öre] *{ağız} is.* Üç yaşındaki dişi tay. [DS]

öre[6], [ör-e] *{ağız} is.* Makarna. [DS]

örecen, [ör-mek > ör-ecen] *{ağız} is.* Tatarcık. [DS]

öreç, -ci [ör-eç] *{ağız} is.* Ekmek çevirme aracı; pişirgeç. [DS]

öreçe, [örē > öre-çe] *{ağız} is.* Kahvelerdeki yüksek sedir. [DS]

öregeç, -ci [öre-geç] *{ağız} is.* **1.** Tava kapağı. **2.** Sac üstünde pişirilen ekmeği çevirmeye yarayan tahta araç. [DS]

öregü, [ör-mek > ör-egü] *{ağız} is.* Duvar. [DS]

öreğen[1], [ör-eğen] *{ağız} is.* Kapının arkasındaki ağaç dayak. [DS]

öreğen[2], [ör-mek > ör-eğen] *{ağız} sf.* Durmaksızın örgü ören. [DS]

öreği, [Yun. rókha] *{ağız} is.* Yün, pamuk eğirme aracı; kirmen. [DS]

örek[1], **-ği** [ör-mek[1] > ör-ek] *{ağız} is.* **1.** Başıboş gezen at, eşek vb. hayvan sürüsü. **2.** Bir çobanın otlattığı sığır, koyun. at, eşek ve manda gibi hayvanlardan oluşan sürü. **3.** Sürüyü yöneten erkek hayvan. **4.** Sürünün toplu bulunduğu, otladığı yer. [DS]

örek[2], **-ği** [ör-mek[1] > ör-ek] *{ağız} is.* **1.** Kırda avcıların bildiği belirli yer; avlak. **2.** Bir yerin verimli olan çevresi. [DS]

örek[3], **-ği** [ör-mek[1] > ör-ek] *{ağız} is.* Dal budak salarak büyüme. [DS]

örek[4], **-ği** [ör-mek[2] > ör-ek] *{ağız}* Çocuğun düşmemesi için beşiğe bağlanan enli kuşak; bağırdak. [DS] ◻ **örek ağacı,** *{ağız} Beşiğin üstündeki örtüyü sıkıştırmaya yarayan uzunca ağaç.* [DS]

örek[5],**-ği** [ör-mek[2] > ör-e-k] *is.* Duvarcı ya da dülger tarafından örülerek yapılmış duvar; duvar.

örek[6], **-ği** [Yun. rókha] *{ağız} is.* Kirmen. [DS]

örek[7], **-ği** [ör-mek[1] > ör-ek] *{ağız} is.* Bir yerin verimli olan çevresi. [DS]

öreke[1], [İt. rocca > Yun. rokha [Tietze] / ör-mek[2] > ör-ek-e [Sevortyan] اوره ك] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Eğrilmekte olan yün, keten vb. şeylerin tutturulduğu ucu şişkin ya da çatallı değnek. **2.** Uzun boylu adam. **3.** Yün tarağı. [DS]

öreke[2], [öreke] *is.* Ebeler tarafından kullanılan doğum iskemlesi.

örekeç, -ci [örek + ağaç] *{ağız} is.* Sac üstündeki ekmeği çevirmeye yarayan tahta araç. [DS]

örekleme, [örk-le-me] *is.* Öreklemek eylemi.

öreklemek, [örk-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Hayvanın kaçmaması için bir ayağını bağlamak. [DS]

örekli, [üre-mek > üre-k > örek-li] *{ağız} sf.* Çabuk ve çok iş yapan. [DS]

öreleme, [ör-e-le-me] *is.* Örelemek eylemi.

örelemek[1], [ör-mek[1] / ıra-mak > öre-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Birdenbire göz önünden kaybolmak. [DS]

örelemek[2], [ör-mek[1] > öre-e-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Yeni yürümeye başlayan çocuk, keklik vb. için) sekerek yürümek. [DS]

örelemek[3], [ör-mek[2] > ör-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Dolambaçlı ve anlamsız konuşmak.

örelemek[4], [ör-mek[2] > ör-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Biçim vererek düzeltmek; düzenlemek. [DS]

örelemek[5], [ör-mek > ör-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Gelişigüzel iş yapmak; üstünkörü yapmak. **2.** Bir şeyi örerek, geçici bir şekilde onarmak. [DS]

örelenme, [ör-e-le-n-me] *is.* Örelenmek eylemi.

örelenmek[1], [öre-le-n-mek] *edil f. [-ir]* **1.** Düzeltilmek; düzenlenmek; intizama girmek. **2.** *dönşl. f.* Düzgün biçim almak; düzelmek; nizam almak.

örelenmek[2], [öre-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Sallanmak; dalgalanmak. [DS]

örelenmek[3], [öre-le-n-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Saldırmak. **2.** Üşüşmek. [DS]

öreme, [ör-mek > öre-mek > ör-e-me] *{ağız} is.* **1.** Öremek eylemi. **2.** Harç koymadan taştan örülen duvar. **3.** Yıkılacak gibi eğik duvar. [DS]

öremeç, -ci [ör-mek > ör-e-meç] *{ağız} is.* Yuvarlak örülen kolan. [DS]

öremek[1], [ör-mek > ör-e-mek] *gçl. f. [-r] [-r(ü)-yor]* Düzenlemek; tanzim etmek.

öremek[2], [üre-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ü)-yor]* (Hayvanlar için) üremek; çoğalmak. [DS]

ören[1], [Far. vīrān => ören] *{eT} sf.* Kötü; bozuk. [DLT]

ören[2], [ör-mek > ör-en اوران / اوره ن] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Şehir veya kale yıkıntısı; harabe; yıkıklık; virane. **2.** *{ağız}* Ev yıkıntısı; kalıntı. [DS] **3.** *{ağız}* Eski mezarlık. [DS] ◻ **ören kalsın,** *{ağız} "Sahipleri ölsün, evleri yıkılsın" anlamında ilenç sözü.* [DS]‖ **ören kuşu,** *{ağız} Baykuş.* [DS]‖ **ören yeri,** *{ağız} Şehir kalıntısı; ev yıkıntısı.* [DS]

ören[3], [ör-mek > ör-en] *{ağız} is.* **1.** Sokak aralarındaki düzlükler; boş arsa; alan; meydan. **2.** Tepeler arasındaki düzlükler; alan. **3.** Bir bölgenin en verimli ovası. **4.** Dağlar arasındaki çukur yerler; koyak. **5.** Bostan ekmek için hazırlanmış tarla. **6.** Kırmızı, yağlı topraklı yer. [DS] ◻ **ören yer,** *{ağız} Toprağı verimli olan yer.* [DS]

ören[4], [ör-mek > ör-en] *{ağız} is.* Harçsız yapılan duvar. [DS]

ören[5], [ör-mek > ör-en] *{ağız} is.* Şehir veya köy gibi yerleşim yeri. [DS]

ören[6], [Far. virān] *{ağız} is.* **1.** Çorak toprak. **2.** Taşlı tarla; kayalık yer. [DS]

ören[7], [ör-mek > ör-en] *sf. {ağız}* (Kişi) bir aracı yapan. [DS]

ören[8], [ör-mek > ör-en] *{ağız} is.* Mimar. [DS]

ören[9], [ör-mek > ör-en] *{ağız} is.* Ormanlık yer. [DS]

örencelik, -ği [öğren-mek > öğren-ce-lik] *{ağız} is.* Bir işi öğrenmek amacıyla yapılan ilk iş; temrin. [DS]

örencik, -ği [ör-en-cik] *{ağız} is.* Yaylalarda hayvanların sulandığı su başı. [DS]

örende, [Yun. voukandri] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

örendelenme, [ören-de-le-n-me] *is.* Örendelenmek eylemi; seçilme; beğenilme.

örendelenmek, [ören-de-le-n-mek] *{ağız} edil. f. [-ir]* Seçilmek; beğenilmek. [DS]

örendere, [Yun. vukandri] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

örendire, [Yun. vukandri] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

örene[1], [ör-mek > ör-en-e / örü] *{ağız} is.* Otlak. [DS]

örene[2], [ör-mek > ör-en-e] *{ağız} is.* **1.** Taş yığını. **2.** Taşla yapılan duvar. [DS]

örene[3], [herfene > örene] *{ağız} is.* Yemek topluluğu. [DS]

örenlik,-ği [ören-lik] *is.* Ören durumu almış yer; yıkıntı yer; harabelik; yıkıklık. *{ağız} (aym)* [DS]

örey, [Yun. rókha] *{ağız} is.* Kirmen. [DS]

örf, [Ar. ʿurf عرف] *{OsT} is.* **1.** Yasalarla belirlenmediği halde halkın kendiliğinden uyduğu kurallar; âdet. **2.** Bahşiş; bağış. **3.** Eskiden savaş zamanlarında veya olağanüstü hallerde yasalara uygun olarak sivil yönetimin askerî yönetime devredilmesi. **4.** *isl.* Hanefî mezhebine göre gerek şer'î, gerekse akıl yönünden iyiliği, yararı yadsınamaz şey. **5.** İmparatorluk döneminde şeyhülislam, kazasker ve İstanbul kadısının resmî günlerde giydiği büyük kavuk. **6.** Bağış; ihsan. **7.** Vergi. **8.** Denizin dalgası. **9.** *sf.* Bilinen; maruf. 🗗 **örf-i ām,** *{OsT} huk. Genel örf.*|| **örf-i has,** *{OsT} huk. Yerel örf.*|| **örf-i kavlî,** *{OsT} Özel anlama gelen söz; deyim.*|| **örf-i tārî,** *{OsT} sf. Uygulama anından sonra ortaya çıkan örf; öncesi bulunmayan örf.*

örfen, [Ar. ʿurf-en عرفاً] *{OsT} zf.* Âdet olduğu üzere; örfe göre.

örfî, [Ar. ʿurf > ʿörf-ī / ʿörfiyye عرفی / عرفیه] *(örfî:) {OsT} sf.* Örfle ilgili; yerel âdetlerle ilgili. 🗗 **örfî idare,** *Sıkıyönetim.*|| **örfî vergi,** *{OsT} İmparatorluk döneminde şer'î vergilerden ayrı olarak bölgenin, ülkenin ve günün gereksinimlerine göre toplanan vergiler.*

örfiyat, [Ar. ʿurf > ʿörfiyyāt عرفیات] *(örfîya:t) {OsT} is.* Geleneklere bağlı olan şeyler.

örflü[1], [örf > örf-lü] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) saygı uyandıran; sayılan. **2.** Sözünü geçiren; yetkili. **3.** Tanınmış, ünlü kimse. [DS]

örflü[2], [örf-lü] *{ağız} sf.* Görünüşü korkunç; korku verici olan. [DS]

örg, [örk ? > örg] *{ağız} is.* Sap. [DS]

örge[1], [ör-mek > ör-ge] *is.* **1.** Sık sık tekrarlanan sanat değeri taşıyan çizgi veya desen; motif. **2.** Bir eserde sık sık tekrarlanan süs ögesi; motif. **3.** *müz.* Bestenin bir parçasında değişik yönlerden birlik sağlayan belirleyici küçük birimi. **4.** Bir eserde yer alan anlatıcı veya süs ögesi; motif. **5.** Bir sanatçının, gerçek dünyadan kendine konu veya model olarak seçtiği öge.

örge[2], [ör > ör-ge] *{ağız} zf.* Yukarı. [DS]

örgeli, [ör-ge-li] *sf.* **1.** Üzerinde süs ögesi olarak motifler bulunan. **2.** Belirtilen nitelikte motiflere sahip olan.

örgemcelik, [öğren-ce-lik / örgen-ce-lik] *{ağız} is.* Bir şeyi öğrenmek için yapılan ilk iş; temrin. [DS]

örgemeç, [yör-ge-mek > ör-ge-mek > ör-ge-me-ç] *{eT} is.* İnce kıyılmış bağırsak veya işkembenin bağırsak içine doldurulması suretiyle pişirilerek yenen bir yemek. [Nevâyî]

örgemek, [ör-gē-mek] *(örge:mek) {eT} gçl. f. [-ür]* Saray yapmak; konak yapmak.

örgen[1], [Yun. organum / ör-mek[1] > örgen] *is. biy.* **1.** Bir canlının yaşaması için vücudunda gerekli olan, belirli bir görev yapan sınırları kesin olarak belirlenmiş bölüm; uzuv; üye; organ, *(1942)* . **2.** *fel.* Belli bir görevi olan parça.

örgen[2], [ōr-mek[2] > ör-gē-mek > ör-ge-n اورکن] *{eT} {OsT} is.* **1.** Urgan. [DLT] **2.** *{ağız}* Keçi kılından yapılmış ip. [DS]

örgenci, [ör-gen-ci] *sf.* Örgenciliği benimseyen; örgenciliği savunan; örgencilik yanlısı.

örgencilik, -ği [örgen-ci-lik] *is.* **1.** Yaşamın, organları harekete geçiren kuvvetten değil de organlardan doğduğunu ileri süren öğreti. **2.** *sosy.* Toplumları canlı organizmalara benzeten öğreti.

örgençelik, -ği [öğren-mek > öğrence-lik] *{ağız} is.* **1.** Bir işi öğrenmek için ilk yapılan iş; temrin. **2.** Bir işi, sanatı öğrenmek için kullanılan malzemeler; temrinlik. [DS]

örgendire, [Yun. voukantri] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

örgenleme, [örgen-le-me] *is.* Örgenlemek eylemi.

örgenlemek, [örgen-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Parçaları bir araya toplayarak iş yapabilecek duruma getirmek; örgen durumuna getirmek.

örgenleşme, [örgen-le-ş-me] *is.* Örgenleşmek eylemi.

örgenleşmek, [örgen-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Örgen durumuna getirmek; organlaşmak.

örgenlik, -ği [ör-gen-lik] *is.* Kendi başına bir bütün meydana getiren canlı varlık; bu canlının durumu; organizma; uzviyet.

örgenmek[1], [ör-gē-mek > örge-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ir]* Kirlenmek. [Gabain]

örgenmek[2], [öğren-mek / örgen-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Öğrenmek. [DS]

örküçlü iyer, *{eAT} Önünde ve arkasında kaşı bulunan eyer.*

örküçmek, [örküç-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Sırta binmek; arkaya binmek. [DS]

örküm, [örk-üm?] *{ağız} is.* Köşe; dönemeç. [DS]

örkün, [ōr-mek^2 > ör-kün اورکن] *{eAT} {OsT} is.* Urgan; ip; yular.

örkünme, [örk-ün-me] *is.* Örkünmek eylemi; ürkme.

örkünmek^1, [örk-ün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Ürkmek. [DS]

örkünmek^2, [öy-kün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Birinin yaptıklarını yineleyerek alay etmek. [DS]

örküş, [ōr-mek^1 > ör-küç / ör-güş اورکوش] *{eAT} {OsT} is.* Hörgüç.

örledmek, [ōr^1 > ör-lē-mek > ör-le-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kızdırmak; hiddetlendirmek; incitmek. [E-UTS]

örlem, [ōr^1 > ör-lē-mek > ör-le-m] *{eT} is.* Mesafe; uzaklık. [KB]

örleme, [ör-le-me] *is.* Örlemek eylemi.

örlemek^1, [ōr^1 > ör-lē-mek] *(örle-mek) {eT} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Yükselmek; belirmek; çıkmak. [EUTS] [KB] **2.** Binmek. [Gabain] **3.** *{ağız}* Yokuşu koşarak çıkmak. [DS]

örlemek^2, [ōr^1 > ör-lē-mek] *(örle-mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Hiddetlenmek; öfkelenmek; gürlemek. [EUTS]

örlenmek, [ōr^1 > ör-lē-mek > ör-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Belirmek; çıkmak; yükselmek. [DLT]

örletişmek, [ōr^1 > ör-lē-mek > ör-le-t-mek > ör-le-t-iş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Kızışmış olmak. [EUTS]

örletmek, [ōr^1 > ör-lē-mek] *(örle:mek) {eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Bozmak; taciz etmek; ıstırap çektirmek; rahatsız etmek; incitmek. [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** Kızdırmak; hiddetlendirmek [EUTS]

örlüm, [ör-lü-m ?] *{ağız} is.* **1.** Ekili tarla. **2.** Ekin sapı. [DS]

örme^1, [ör-mek^2 > ör-me] *is.* **1.** Örmek eylemi. **2.** *sf.* Örmek suretiyle meydana getirilmiş olan. ◻ **örme kepenk,** *Dükkânların önünü kapatmakta kullanılan çubuk demirle yapılmış kepenk.*

örme^2, [ōr-mek^2 > ör-mē اورمه] *(örme:) {ağız} is.* **1.** Bükülmüş ip. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* **2.** Kıldan örülerek yapılan ip. **3.** Kalın halat. **4.** İpten örülmüş kuşak. **5.** Dokuma kuşak. **6.** Kazak. [DS]

örme^3, [ör-mek^2 > ör-me] *{ağız} is.* **1.** Sepet. **2.** Keklik ve sülün avında kullanılan tuzak. [DS]

örmece, [ör-mek > ör-me-ce] *{ağız} is.* Kırmızı ve küçük taneli kılçıklı buğday. [DS]

örmeç, -ci [öğ-mek / oğ-mak > öğ-meç] *{ağız} is.* Ufalanmış mısır ekmeği yağda kızartıldıktan sonra üzerine şeker dökülerek yenen bir yemek. [DS]

örmek^1, [ōr-mek] *(ö:rmek) {eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Yükselmek; çıkmak belirmek. [EUTS] **2.** (Bulut için) yükselmek. [DLT] **3.** Baş kaldırmak; isyan etmek. [ETY] [Tekin] **4.** Kopmak. [DLT] **5.** (Tırtıl, böcek vb. için) yürümek. **6.** (Sürü için) topluca otlayarak gitmek. **7.** (İnsan için) yamacı tırmanarak çıkmak.

örmek^2, [ōr-mek] *(ö:rmek) gçl. f. [-er]* **1.** İplik, yün, tel, hasır otu, saz vb. şeyleri elde tığ, şiş gibi araçlarla birbirine ilmikleyerek dolamak ya da tezgâhta dokumak; dokumak; bağlamak. *{eT} (aynı)* [DLT] [KB] **2.** Taş, tuğla vb. ile bir duvar yapmak; duvarın yıkık yerini onarmak. **3.** Kumaşın delinen yerini iğne yardımı iplik ile besleyerek onarmak. **4.** (Saç, yele vb. için) birkaç bölüğe ayırarak birbirine dolamak suretiyle toplamak. **5.** Estetik bir kaygı güderek bir güzelliği duygulu biçimde ortaya koymak. **6.** *mecaz. müz. ed.* Bir özelliği oluşturmak, ortaya koymak.

örmek^3, [ōr-mek^2 > örmek] *{eT} is.* **1.** Bir çeşit elbise. [EUTS] **2.** *{ağız}* El tezgâhlarında dokunan alaca şal. [DS]

örmek^4, [ur-mak > ör-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Yapmak; uğraşmak. [DS]

örmek^5, [ır-mak / yır-mak > ör-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Türkü söylemek. [DS]

örmek^6, [ürü-mek > ör-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* (Köpek için) havlamak; ürümek. [DS]

örmek^7, [öñ-mek > ör-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Birinin yolunu beklemek. [DS]

örmeleme, [ör-me-le-me] *is.* Örmelemek eylemi.

örmelemek, [örme-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Çocuk için) emeklemek. **2.** (Engel için) atlamaya, aşmaya çalışmak. [DS]

örmen, [ōr^1 > ör-men] *{eT} is.* Bir tür deri hastalığı; tuzlu balgam hastalığı; kanser. [EUTS] [Gabain]

örneğin, [ör-(e)ne(k)-in / Erme. orinag > örneğ-in *(1948)] (ö'rneğin) zf.* Örnek olarak; söz gelişi; misal olarak; mesela.

örnek^1, **-ği** [ör-mek > ör-enek *(nakış modeli)* > örnek / Erme. orinak ? اورنك]*is.* **1.** *{OsT}* Hisse; ibret. **2.** Bir şeye özgü nitelikleri taşıyan ve model olarak kullanılacak parça; taklit edilen şey; göstermelik; numune. **3.** Bir şeyin aynısını yaptırmak için verilen veya seçilen şey; model; biçim; şekil. **4.** Bir şeyin tıpkısı; benzeri; eşi; aynısı. **5.** Bir anlatımı pekiştirmek, daha kolay anlaşılmasını sağlamak, bir düşünceyi desteklemek ya da kanıtlamak için tanık gösterilen söz ya da davranış; tanıt; misal. **6.** Bir bütünün nitelikleri hakkında bilgi edinilmesini sağlamak amacıyla o bütünden ayrılarak verilen küçük parça; göstermelik. **7.** Bir kimseye fiziksel ya da ruhsal bakımdan benzeyen kimse; bir kimse-

nin eşi, benzeri. **8.** Durumu, davranışları ve konumu benimsenmeye uygun kimse. **9.** Çeşit; cins; tür. **10.** *istk.* Bir istatistik olayında ana kütleyi temsil edici grup. **11.** *sf.* Kusursuz nitelikleri dolayısıyla benzemeye değer görülen; en iyi biçimde olan. ◻ **örneğini almak,** *Bir şeyi daha sonra üretmek amacıyla şeklini çizmek, model çıkarmak.*|| **örneğini çıkarmak,** *1. Şeklini çizmek; örneğini almak 2. Benzerini yapmak.*|| **örnek almak,** *1. Bir kimseyi davranışları bakımından benimseyip onun gibi olmaya çalışmak; ölçü olarak o kimseyi seçmek. 2. (Bir olay veya durumdan) kendisi için ders çıkarmak. 3. tıp. İncelenmek üzere herhangi bir canlının vücudundan doku parçası almak.*|| **örnek olmak,** *1. Huy ve davranış bakımından kendisine benzeme isteği uyandırmak; örneklik etmek. 2. (Belirtilen nitelikteki davranışı) ilk defa uygulayan olmak.*

örnek[2]**, -ği** [? örnek] *{ağız} is.* **1.** Yüz biçimi. **2.** Görünüş, giyiniş biçimi. **3.** *sf.* Çirkin; suratsız. [DS]

örneklem, [örnek-le-m] *is.* **1.** Örneklemek eylemi; örnek olarak seçme. **2.** *istk.* İncelenmek istenen ana kütleden seçilen birimler topluluğu.

örnekleme, [örnek-le-me] *is.* **1.** Örneklemek eylemi; örnek verme. **2.** *dbl.* Başka kelimeler türetmek için bir kelimeyi örnek olarak alma.

örneklemek, [örnek-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Örnek vermek; örnek olarak göstermek; örnek vererek açıklamak. **2.** *biliş.* Sürekli bir işaretin, yaklaşık bir gösterimini vermek amacıyla düzenli zaman aralıklarıyla bir dizi değer alma işlemini uygulamak. **3.** *istk.* Bir kütleyi temsil edecek örneklemi seçmek.

örneklendirme, [örnek-le-n-dir-me] *is.* Örneklendirmek eylemi.

örneklendirmek, [örnek-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Örnek göstermek; örneklerle ortaya koymak.

örneklenme, [örnek-le-n-me] *is.* Örneklenmek eylemi.

örneklenmek, [örnek-le-n-mek] *edil f. [-ir]* Örnek verilerek açıklanmak; tanık olarak çeşitli örnekler verilmek; örnek gösterilmek.

örnekleyici, [örnek-le-y-ici] *is. biliş.* Bir işarete örneklem uygulamaya yarayan aygıt.

örnekli[1]**,** [örnek-li] *sf.* **1.** Örneği bulunan. **2.** Bir örnek sahibi olan. **3.** Belirtilen nitelikte bir örneği olan.

örnekli[2]**,** [örnek-li] *{ağız} sf.* Gülünç. [DS]

örneklik, -ği [örnek-lik] *is.* **1.** Örnek olma durumu. **2.** Örnek olarak seçilmiş, ayrılmış olan; göstermelik; numunelik.

örnekseme, [örnek-se-me] *is.* **1.** Örneksemek eylemi. **2.** Özde farklılıklar taşımakla birlikte birbirini okşayıcı özellikler taşıyan şeyler arasındaki benzeşme; okşantı; analoji. **3.** *dbl.* Aynı türden birimler arasındaki benzerliklerin yarattığı çağrışımlardan yola çıkarak dilde yeni kelimeler türetme işi; kıyas; analoji.

örneksemeci, [örnek-se-me-ci] *is. fel. dbl.* İlk Çağda dilin biçim bilimi ve anlam bilimi düzeyinde düzeni bulunduğunu, bu düzenin insan düşüncesinin bir uzantısı olduğunu savunarak sözcükleri sınıflandıran, fiil ve isim çekimi ile kelime yapımında yalnızca örneksemeyi kabul eden ve böylece dilbilgisinin kuruluşuna katkıları bulunan İskenderiyeli felsefecilere verilen ad.

örneksemek, [örnek-se-mek] *gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* Bir şeyi örnek olarak seçmek; örnek almak.

örneksemeli, [örnek-se-me-li] *sf.* Örneksemeye dayanan; örneksemeden kaynaklanan.

örneksiz, [örnek[2]-siz] *{ağız} sf.* Çirkin; suratsız. [DS]

örneme, [örne-me] *is.* Örnemek eylemi.

örnemek, [ör-(ü)n-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(ü)-yor]* Başına bela olmak; dadanmak. [DS]

örneştirme, [ör-(ü)n-e-ş-tir-me] *is.* Örneştirmek eylemi.

örneştirmek, [ör-(ü)n-e-ş-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Karıştırmak; dolaştırmak. **2.** Başına bela etmek; saldırtmak. [DS]

örörü, [ör-e-rü > örörü ?] *{ağız} zf.* Yukarı doğru. [DS]

örpek, -ği [örpe-k] *{ağız} is.* Büyük anahtar. [DS]

örpermek, [ürper-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Ürpermek. [DS]

örpeşmek, [*ürp-ē-mek > örpe-ş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* (Tüy için) ürpermek. [DLT]

örs, [? örs] *is.* **1.** Üzerinde demiri döverek şekil vermeye yarayan kalın, sağlam çelik kütle. **2.** Kunduracı, kaplamacı, çilingir, nalbant, kuyumcu, tenekeci, doğrultmacı, kazancı vb. kimselerin maden dövme, çivi çakma ve çakılan çivilerin geri kıvrılarak perçinlenmesi gibi işlerde kullandıkları portatif ya da bir tezgâha monte edilen, gördüğü işe göre tabanı, yüzeyi veya ucu bulanan araç. **3.** *anat.* Örs kemiği. **4.** *{ağız}* Tırpan bilemeye yarayan araç. [DS] ◻ **örs kemiği,** *anat. Orta kulakta çekiç kemiği ile üzengi kemiği arasında yer alan ve şekli örse benzeyen küçük kemikçik.*

örsek[1]**, -ği** [ör-se-k] *{ağız} sf.* Örselenmiş; hırpalanmış. [DS]

örsek[2]**, -ği** [öd-le-k / ör-se-k] *{ağız} sf.* Korkak. [DS]

örsek[3]**, -ği** [öğür-se-k > ör-se-k] *{ağız} sf.* Çiftleşmek isteyen dişi hayvan. [DS]

örseleme, [örs-e-le-me] *is.* Örselemek eylemi.

örselemek, [örs-e-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Eşya, nesne için) yıpratmak; eskitmek; hırpalamak. **2.** (Kişi için) fiziksel ya da ruhsal yapısını sarsmak; canlılığını gidermek; gücünü yitirmesine yol açmak; yıpratmak. **3.** *{ağız}* Üzmek. [DS]

örseleniş, [örs-e-le-n-iş] *is.* Örselenmek eylemi veya biçimi.

örselenme, [örs-e-le-n-me] *is.* Örselenmek eylemi veya durumu; yıpranma; eskitilme; hırpalanma.

örselenmek, [örs-e-le-n-mek] *edil f. [-ir]* Biri tarafından, üzerinde örselemek eylemi uygulanmak; örselenmek eylemine konu olmak; yıpranmak; eskitilmek; hırpalanmak.

örseleyiş, [örs-e-le-y-iş] *is.* Örselemek eylemi veya biçimi.

örsembe, [örse-m(m)e / örsembe] *{ağız}* sf. Çok oynanmış, çok elenmiş. [DS]

örseme, [örs-e-me] *is.* Örsemek eylemi.

örsemek[1], [örs-e-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(ü)-yor]* Örselemek. [DS]

örsemek[2], [öğür-se-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ü)-yor]* **1.** (Hayvan için) çiftleşmek istemek. **2.** (İnsan için) cinsel ilişkide bulunmak istemek. [DS]

örsenlemek, [örsen-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* İvecenlik etmek; acele etmek. [DS]

örsgars, [örs+gars ?] *{ağız} sf.* Karmakarışık. [DS]

örsü, [ör-sü] *{ağız} is.* Ucu ateşli odun parçası. [DS]

örsün, [ör-sü-n] *{ağız} is.* **1.** Hamur tahtasını kazımaya yarayan demir araç. **2.** Ateş karıştırmaya yarayan kürek biçimindeki araç. [DS]

ört[1], [ör-t] *{eT} is.* **1.** Ateş; yangın; yanan nesne. [DLT] [ETY] [EUTS] **2.** Alev. [ETY] [Gabain]

ört[2], [ōr-t] *{ağız}* Tam öğle zamanı. [DS]

örtbas, [ört-mek+bas-mak] *is.* Örtmek ve bastırmak eylemi; gizleme; saklama. 🗗 **örtbas etmek,** *Bir olayın veya ortaya çıkan bir durumun, yapılan bir işin gizlenerek ya da başka biçimde gösterilerek duyulmasını, öğrenilmesini, yayılmasını önlemek.*

örtbastır, [ört-mek + bas-tır-mak] *{ağız} zf.* Gizleme; saklama. 🗗 **örtbastır etmek,** *{ağız}* → örtbas etmek. [DS]

örtçe, [ört-çe] *{ağız} is.* Sebzeli yumurta yemeği. [DS]

örtekomak, [ör-t-mek + ko-mak اورته قومق] *{eAT} gçl. f. [-r]* Örtüp bırakmak.

örtelik, -ği [erte-lik > örtelik] *{ağız} is.* Sahur yemeği. [DS]

örtelmek, [ört > ört-ē-mek > ört-e-l-mek] *{eT}. edil. f. [-ür]* Yakılmak. [DLT]

örtemek, [ört > ört-ē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Tutuşturmak; yakmak. [EUTS] [DLT] [KB]

örten, [ört > ört-ē-mek > ört-e-n] *is.* **1.** *{eT}* Alev; ateş. [EUTS] [Gabain] **2.** *{ağız}* Orman, makilik gibi geniş alanları saran yangın. [DS]

örtenek,-ği [ört-enek] *is.* **1.** Hayvanların vücudunu örten, deri, kıl, tüy ve pul gibi dokulara verilen ad. **2.** Kimi dokuları örten zarlara verilen ad; manto.

örtenmek, [ört > ört-ē-mek > ört-e-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Alevlenmek; tutuşmak; yanmak. [DLT] [ETY] [EUTS] [Nevâyî] [Gabain] **2.** Kavrulmak; kızarmak. [DLT] [EUTS] [Nevâyî] **3.** Kederlenmek. [EUTS] **4.** Hiddetlenmek. [Ş. Süleyman] **5.** Yakılmak. [Ş. Süleyman] 🗗 **örtendi neñ,** *Tutuşturucu.*

örteşmek, [ört > ört-ē-mek > ört-e-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Karşılıklı birbirinin bir şeylerini yakmak. [DLT]

örtetmek, [ört > ört-ē-mek > ört-e-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Yaktırmak. [DLT]

örtgel, [ört-ge-l] *{ağız} is.* Yiyeceklerdeki kalori yüksekliği; besleyicilik. [DS]

örtgü, [ört-mek > ört-gū] *(örtgü:) {eT} is.* Örtü. [EUTS] [KB]

örtgün[1], [ört-gün] *{ağız} sf.* Evlenme isteği gösteren. [DS]

örtgün[2], [ört-mek > ört-gūn] *(örtgü:n) {eT} is.* **1.** Üzeri örtülü yer; sığınacak, korunacak yer. **2.** Samanı ayrılmış harman; çeç. [DLT]

örtgüsüz, [ört-gū > ört-gü-süz] *{eT} sf.* Örtüsüz; örtülemez. [KB]

örtik, -ği [ört-ik] *{ağız} is.* Yatak. [DS]

örtkü, [ört-mek > ört-kū] *(örtkü:){eT} is.* Örtü. [EUTS]

örtkün, [ört-mek > ört-kūn] *(örtkü:n){eT} is.* **1.** Samanı ayrılmış harman; çeç. **2.** Harman zamanı. [DLT]

örtlek[1], **-ği** [ört-le-mek > ört-le-k] *{ağız} is.* **1.** Sönmüş yanardağ. **2.** Ormandan, fındalıktan yakmak suretiyle açılmış tarla. [DS]

örtlek[2], **-ği** [öd-lek > ört-lek] *{ağız} sf.* Korkak; ödlek. [DS]

örtleme, [ört-le-me] *is.* Örtlemek eylemi.

örtlemek[1], [evirtlemek > ört-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Bir şeyin iyisini; kötüsünü ayırmak; seçmek.

örtlemek[2], [öğüt-le-mek > ört-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r) [-l(ü)-yor]* Birisine kötülük öğretmek. [DS]

örtlemek[3], [ört-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r) [-l(ü)-yor]* **1.** Yüreğini yakmak. **2.** Suda söndürülmüş koru sıcak sıcak yara üstünde gezdirerek yarayı iyileştirmeye çalışmak. [DS]

örtlemek[4], [öt-le-mek > ört-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r) [-l(ü)-yor]* **1.** Geçmek. **2.** Ulaşmak. **3.** Kurşun, çakı vb. şeyler bir şeyi delip geçmek. [DS]

örtlüg, [ört > ört-lüg] *{eT} sf.* **1.** Ateşli; alevli. [EUTS] **2.** Gürültü ile yanan. [EUTS]

örtlük, [ört > ört-lük] *{eT} sf.* → örtlüg. [EUTS]

örtme[1], [ört-me اورته] *is.* **1.** Örtmek eylemi. **2.** Örtmekte kullanılan nesne. **3.** *{eT} {OsT} {ağız}* Baş örtüsü. [DS] **4.** *{ağız}* Pelerin. [DS] **5.** *as.* Düşmanın olası saldırısına karşı onu ateş altına alarak oyalamak veya yanıltmak amacıyla görevlendirilen kuvvetin alacağı önlemlerin tümü.

örtme[2], [ört-me] *{ağız} is.* **1.** Üstü örtülü, önü açık yer. *{eT} {OsT} (aynı)* **2.** Salon; sofa. **3.** Tahtadan yapılma gölgelik. **4.** Bir katlı bağ evi. **5.** Evlerin

önündeki üstü kapalı yer. **6.** Evin önü açık taş döşeli bölümü. **7.** Evin ön duvarı üzerine gelen dam uzantısı; saçak. **8.** Üstü örtülü ağıl. **9.** Tarım araçları konulan üç yanı duvar önü açık yer. **10.** Tütün dizmeye, kurutmaya ve işlemeye yarayan üstü örtülü yer. **11.** Evin altından geçen yol. **12.** Avlunun kenarında üstü örtülü odun ve yakacak konulan yer. **13.** Avlu kenarına yapılmış üstü örtülü mutfak. [DS] 🗗 **örtme altı,** *{ağız} Üstü örtülü yer.* [DS]

örtmece, [ört-me-ce] *is. ed.* Kaba ve sakıncalı bir kelime kullanılacak yerde onu dolaylı yoldan anlatma işi; yumuşatma; edeb-i kelam.

örtmek[1], [ört-mek اورتمك] *gçl. f. [-er]* **1.** *{eT} {OsT}* Görünmesini engellemek amacıyla üstüne bir şey koymak; bir örtü ile görünmez hale getirmek; kapamak; gizlemek. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] **2.** Korumak amacıyla üzerine bir örtü yerleştirmek. **3.** Bir kimsenin üşümesini önlemek amacıyla üstüne örtü yerleştirmek. **4.** Vücudun bir bölümünü gizlemek ya da korumak amacıyla kapatmak. **5.** Kapatmak; kapalı hale getirmek. **6.** Kaplamak; kapatmak. **7.** Bir şeyi bir yere yaymak; sermek. **8.** Görünmesine engel olmak. **9.** *mecaz.* (Suç, duyulması istenmeyen şey için) gizlemek; saklamak; belli etmemek. **10.** *mecaz.* (Soyut durum ve nitelikler için) başka bir şeyi öne çıkararak anlaşılmasını önlemek; onunla gizlemeye çalışmak. *Başarısızlığını muhalefete saldırarak örtüyor.* **11.** *mecaz.* Etkisini azaltmak; bastırmak. *Sokaktaki satıcının sesi çocukların sesini örttü.* **12.** *{eAT}* (Nimet için) inkâr etmek; küfran.

örtmek[2], [ör-mek > ör-t-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Kuş vb. için) kalkmak; havalanmak. [DS]

örtmelik, -ği [ört-me-lik] *{ağız} is.* Yapıların dış kapısının üstündeki çıkıntılı örtü. [DS]

örtmen[1], [ört-men] *{ağız} is.* Yüzey. [DS]

örtmen[2], [ört-mek > ört-men] *{eT} sf.* **1.** Dam; satıh. [DLT] **2.** Herhangi bir şeyi örten kılıf, zar vb.

örtmen[3], [öğret-men > ōrtmen] *(ö:rtmen) {ağız} is.* Öğretmen. [DS]

örttürme, [ört-tür-me] *is.* Örttürmek eylemi.

örttürmek, [ört-tür-mek] *gçl. f. [-ür]* Örtmek eylemini yaptırmak; örtülmesini sağlamak; kapattırmak.

örtü, [ört-ü اورتو] *is.* **1.** Bir şeyi örtmeye yarayan şey; örtmekte kullanılan şey. **2.** Yapıların üstünü örten çatı; dam. **3.** Saklayan, gizleyen, görünmesine engel olan şey. **4.** Bir şeyin üzerini örten şey. **5.** *as.* Savaş harekâtı yapılan alanda, düşmanın gözetleme ve ateş etme etkinliklerine engel olan ve çeşitli bitkilerle kaplı bölgeler. **6.** *as.* Bir askerî birliği düşmanın gözünden gizleyen doğal ve yapay engel. **7.** *{ağız}* Yatak, yorgan ve yastık (hepsi veya yalnızca yatak). [DS] **8.** *{ağız}* Çatı. [DS] **9.** *{ağız}* Araba, fayton vb. körüğü. [DS] 🗗 **örtü altı,** *{ağız} Dam altı.* [DS]‖ **örtü döşek,** *{eAT} {ağız} Yatak, yorgan vb. ev eşyası.* [DS]‖ **örtü kırmaları,** *Araba örtüsünün yanındaki vidalı demir çubuklar.*

örtücü, [ört-ücü] *is.* **1.** Örten şey. **2.** Fotoğraf makinesinin obtüratörü.

örtüg, [ört-mek > ört-üg / ört-ük] *{eT} sf.* **1.** Kapalı; örtülü; kapaklı. **2.** *is.* Örtü. [KB]

örtüglüg, [ört-mek > ört-üg-lüg] *{eT} sf.* Örtülmüş; gizli; saklı. [EUTS]

örtük, -ğü [ört-mek > ört-ük] *{eT} sf.* **1.** Örtülmüş; üzeri kaplı; kapalı olarak içerilmiş olan; örtülü. [EUTS] **2.** *is.* Bir şeyin örtüsü; örtme; örtü. *{ağız} (aynı)* [DS] [DLT] [Gabain] **3.** Eyer örtüsü; eyerin üstüne konulan halı. *{ağız} (aynı)* [DLT] [DS] 🗗 **örtük tasım,** *man. Öncüllerden birinin açıkça dile getirilmeksizin düşüncede tamamlandığı tasım; entimem.*‖ **örtük yüz,** *{ağız} Yazgısı kötü; talihsiz; düşkün.* [DS]

örtülme, [ört-ül-me] *is.* Örtülmek eylemi.

örtülmek[1], [ört-mek > ört-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* **1.** Örtülmüş olmak; kapalı kalmak. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Karışmak. [DLT] **3.** Örtmek eylemi yapılmak; örtmek işi gerçekleştirilmek; örtmek eylemine konu olmak; gizlenmek; saklanmak; kapatılmak.

örtülmek[2], [ört-ül-mek اورتولمك] *{OsT} edil. f. [-ür]* (Rüzgâr veya bir akışkan için) kesilmek.

örtülü, [ört-ü-lü اورتلو] *sf.* **1.** Örtüsü bulunan; örtü sahibi olan; örtü edinmiş olan. **2.** *{eAT} {OsT}* Örtülmüş olan; örtük; kapalı; gizli; mestur. **3.** Yüzeyi örtü ile kaplanmış olan. **4.** *{eAT} {OsT}* Anlaşılması güç; kapalı. **5.** *as.* Düşmanın gözetleme ve ateşinden korunmuş olan. **6.** *zf.* Açıklaması yapılacak biçimde; yeteri kadar açık olmayan; anlaşılmayan; müphem. 🗗 **örtülü arazi,** *as. Ağaçlarla kaplı arazi.*‖ **örtülü omurgalılar,** *zool. Omurlarında kat kat kireçlenmiş çemberler bulunan, yassı vücutlu, büyük göğüs yüzgeçli köpek balıklarının alt takımı.*‖ **örtülü ödenek,** *Siyasi polislerin ve gizli işlerin giderlerini karşılamak için hükûmetin emrine verilen para.*‖ **örtülü özne,** *dbl. Edilgen fiille kurulmuş cümlede tümleç olarak görünmesine rağmen aslında eylemin yapıcısı olan söz veya söz grubu; dolaylı özne; mantıkça özne.*‖ **örtülü söz,** *{eAT} 1. Gizli söz; fısıltı. 2. Müphem söz; cinaslı söz.*

örtülük, -ğü [ört-ü-lük] *{ağız} is.* **1.** Yatak, yorgan konulan yer; yüklük. **2.** Kiremitlerin altına konulan tahtalar. **3.** Araba ve at örtüsü. **4.** *sf.* Üstü kapalı; örtülmüş. [DS]

örtünme, [ört-ün-me] *is.* Örtünmek eylemi.

örtünmek[1], [ört-mek > ört-ün-mek] *dönşl. f. [-ür]* **1.** Kendi üzerine bir şey örtmek; kendi kendini örtmek. *{eT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** (Kadın için) erkeklerin görmemesi için başını ve yüzü-

nü baş örtüsü ile örtmek. **3.** *isl.* Kur'an-ı Kerim'de belirtilen biçimde giyinmek.

örtünmek[2], [ört-mek > ört-ün-mek] *dönşl. f. [-ür]* Bir sakatlığını, özrünü, eksikliğini gizlemek.

örtünteg, [ört-ün+teg ?] *{eT} sf.* Bir tür ilaç. [EUTS]

örtüntegsiz, [örtünteg-siz] *{eT} sf.* İlaçsız; emsiz. [EUTS]

örtürmek, [ōr-mek[1] > ört-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Çıkarmak; yükseltmek. [EUTS] [Gabain] **2.** (Tohum ve nebat için) sürdürmek. [EUTS]

örtüsüz, [ört-ü-süz] *sf.* **1.** Örtüsü bulunmayan. **2.** Üzeri bir şey ile örtülmemiş olan. **3.** *zf.* Örtünmeden; örtüsü olmadan.

örtüsüzler, [ört-ü-süz-ler] *is. zool.* Çıplak vücutlu amipler takımı, *(Ahalamiales).*

örtüş[1], [ört-üş] *is.* Örtmek eylemi veya biçimi.

örtüş[2], [ört-mek > ört-üş] *{ağız} is.* Yatak. [DS]

örtüşme, [ört-üş-me] *is.* **1.** Örtüşmek eylemi. **2.** *fel.* İki şeyin birbiri ile tam olarak uyuşması. **3.** *fel.* İki olayın aynı zamana rastlaması.

örtüşmek, [ört-üş-mek] *işteş. f. [-ür]* **1.** *{eT}* Birlikte örtmek; örtmekte yardımlaşmak. [DLT] **2.** Birbirini örtmek. **3.** Üst üste gelmek; çakışmak. **4.** Başka bir şeyle noktası noktasına uyuşmak.

örtüşüm, [ört-üş-üm] *is.* **1.** Örtüşmek eylemi. **2.** Örtüşmüş durumda olma. **3.** Üst üste gelme durumu. **4.** Nesneler ve durumlar arasında her alanda var olan uyuşum.

örü[1], [ōr-mek[1] > ör-ū / ör-ō / ör-ī اورى / اورو] *(örü:) {eT} {eAT} {OsT} zf.* **1.** Yukarı doğru; dikine. [EUTS] **2.** *sf.* Dik; düşey. [Gabain] [KB] **3.** Yüksek; kalkık. [Gabain] [KB] **4.** *is.* Ayakta durma. **5.** Yükseliş. [Gabain] **6.** Üst. [KB] **örü barınak,** *Yükselmek.* [KB]|| **örü durmak,** *{eAT} Ayağa kalkmak; ayakta durmak.*|| **örü durugelmek,** *{eAT} Birdenbire ayağa kalkmak.*|| **örü kalkmak,** *{OsT} 1. Ayağa kalkmak. 2. {ağız} Hastalığı iyileşmek; hastalıktan kalkmak.* [DS] || **örü koḍı,** *Yukarı aşağı.*|| **örü kötürmek,** *Yukarı kaldırmak; toplamak.* [KB]|| **örü tartmak,** *Yukarı çekmek.* [KB]|| **örü turmak,** *{eT} {eAT} {OsT} Ayağa kalmak; dikelmek.* [KB] || **örü turuşmak,** *{eAT} Birlikte ayağa kalkmak.*

örü[2], [ör-mek[2] > ör-ü اورو] *is.* **1.** Örmek eylemi. **2.** Elbisenin yırtılan yerini kumaşa uygun biçimde örme suretiyle yapılan yama. *{OsT} (aynı)* **3.** Örülerek yapılan duvar vb. **4.** *{ağız}* Tarlalarda aşınmaya karşı taştan örülerek yapılmış set. [DS] **5.** *{ağız}* Ağıl. [DS] **örü balçığı,** *{OsT} Duvar örerken kullanılan çamur; harç.*

örü[3], [er-mek > er-i / er-ü > ör-ü ?] *{ağız} sf.* Alıcı. [DS]

örü[4], [ör-ü اورى / اورو] *{ağız} is.* **1.** Otlak; mera; çayır. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** Sürüyü gece otlama. **3.** Gece geç vakit karın doyurma. [DS] **örüye kaldırmak,** *{ağız}Davarı gece otlamaya kaldırmak.* [DS]

örü[5], [ör-mek[1] > ör-ek / ör-ü] *{ağız} is.* Örek; başıboş gezen hayvan sürüsü. [DS] **örü gölüğü,** *{ağız} 1. Örekten herhangi bir at. 2. Yaramaz huysuz at.* [DS]

örü[6], [ör-mek[2] > ör-ü] *{ağız} is.* Kenetlenmiş; birbirine girmiş. [DS]

örü[7], [ör-ü ?] *{ağız} is.* Püseron. [DS]

örü[8], [ör-mek[2] > ör-ü] *{ağız} is.* Dizi. [DS]

örü[9], [ör-mek[2] > ör-ü] *{ağız} is.* **1.** Saç örgüsü. **2.** *{ağız}* Mısır, soğan vb. yiyeceklerin saplarından örerek yapılan hevenk. [DS]

örübaşı, [ör-ü+baş-ı] *{ağız} is.* Kırmanın eğrilen ipin sarıldığı bölümü. [DS]

örübiran, [örübiran ?] *{ağız} sf.* Çırılçıplak. [DS]

örüce, [örç > örc-e / örüce] *{ağız} zf.* Öfkeli olarak. **örüce kalkmak,** *{ağız} Öfkeyle ayağa kalkıp saldırmak.* [DS]

örücü, [ör-mek > ör-ücü / ör-ü-cü] *is.* **1.** Örmek eylemini yapan kişi. **2.** Elbiselerdeki yırtıkları kumaşa uygun biçimde örerek yamayan kimse ve bu kişinin iş yeri. **3.** Halı onaran uzman. **4.** Örme duvar yapan usta; duvarcı. **5.** *{ağız}* Mimar. [DS]

örücük, -ğü [Erme. orcik > örücük] *{ağız} is.* Ceviz sucuğu. [DS]

örücülük, -ğü [örücü-lük] *is.* Örücünün yaptığı iş; örücü olma durumu.

örüg[1], [ōr-mek[2] > ör-üg] *{eT} is.* Örgü. [KB]

örüg[2], [ür > ör-üg] *{eT} sf.* **1.** Rahat; huzurlu; sakin; sabırlı. [KB] **2.** Uzun müddet; ebedî. [EUTS] **örüg amıl,** *Sakin; rahat; yumuşak huylu.*|| **örüg bolmak,** *Dinlenmek; tatil yapmak.*

örüg[3], [ōr-mek[1] > ör-üg] *{eT} is.* Konak yeri; menzil. [KB]

örüglüg, [ōr-mek[2] > ör-üg-lüg] *{eT} sf.* Örülü; örgülü. [KB]

örüglük, [ör-üg > ör-üg-lük] *{eT} is.* Sakinlik; durgunluk; dinginlik. [KB]

örük[1], [ör-ük] *{eT} is.* Sabit, sessiz oluş; dinlenme. [DLT] **örük bolmak,** *Dinlenmek; vakit geçirmek; eğleşmek.* [DLT]|| **örük uzatı,** *Devamlı; sürekli; durmadan.* [EUTS]

örük[2], **-ğü** [ōr-mek[2] > ör-ük اوروك] *{ağız} is.* **1.** *{eT}* Örülmüş olan her nesne. [DLT] **2.** Hayvanları otlaması için çayıra bağlamaya yarayan ucunda kazık bulunan uzun ve kalın ip; örk. *{eAT} (aynı)* **3.** Örülmüş olan yer. **4.** Saç örgüsü. [DS] **örüğü kırmak,** *{ağız} Kaçmak; sıvışmak; uzaklaşmak.* [DS]|| **örük asgusu,** *{ağız} Hevenk.* [DS]

örük[3], **-ğü** [ör-mek[1] > ör-ük] *{ağız} is.* **1.** Kırda hayvanların yattığı yer. **2.** Baharda çayıra bırakılan dişi

hayvanların bir erkek hayvanın yönetiminde otlamaları. [DS]

örük[4], **-ğü** [ör-ük ?] *{ağız} is.* **1.** Erik. **2.** Çekirdek; tohum. [DS]

örük[5], **-ğü** [ör-mek[2] > ör-ük] *{ağız} is.* **1.** Zaman. **2.** Bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi için verilen süre; vade; izin. [DS]

örüki, [örǖ > örü-kī / örö-gǖ] *(örüki:) {eT} sf.* **1.** Yüce; yüksekteki; âli. [EUTS] **2.** Yüksek. [Gabain] ◻ **örüki koḍıkı,** *Yukarıdaki (ve) aşağıdaki.*

örükleme, [örük-le-me] *is.* **1.** Örüklemek eylemi. **2.** *{ağız}* Gece yanığı denilen yarayı iyi etmek için uygulanan tedavi işlemi. [DS] **3.** *{ağız}* Hasta gözdeki kanlanma. [DS]

örüklemek[1], [örk-lē-mek اورکلمك] *(örkle:mek) {eAT} {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Hayvanları otlamaları için uzun bir iple çayıra bağlamak; örklemek. **2.** Uçurtmanın ipini bir yere bağlamak. **3.** Sağlamlaştırmak; yerinden oynamaz duruma getirmek. [DS]

örüklemek[2], [örü > örü-k-le-mek] *{ağız} gçl. f [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Tepeleme doldurmak. **2.** Yığmak. **3.** (Ağaç, kaya, tepe vb. için) tırmanarak çıkmak. [DS]

örüklü[1], [ör-mek[1] > ör-ük-lü] *{ağız} sf.* Ağzına kadar dolu; tepeleme; taşkın. [DS]

örüklü[2], [örük[2]-lü] *{ağız} sf.* (Hayvan için) ayağından iple bağlı; bağlanmış. [DS]

örüklü[3], [örük[2]-lü] *{ağız} sf.* Saçı örgülü. [DS]

örüklük[1], **-ğü** [arı-k-lık > örük-lük] *{ağız} is.* Temizlik; paklık. [DS]

örüklük[2], **-ğü** [örük-lük] *{ağız} is.* Yarışan iki kişiden birinin diğerine tanıdığı ileri durma hakkı; avans. [DS]

örüleme, [ör-ü-le-me] *is* Örülemek eylemi.

örülemek[1], [örǖ > örǖ-lē-mek] *(örü:le:mek) {eT} gçl. f. [-r]* (Kasaplık hayvan için) ayakta kesmek; ayakta boğazlamak. [DLT]

örülemek[2], [ör-mek > ör-ü-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Gece uyuyamayan kişi için) kalkıp yürümek. [DS]

örülme, [ör-ül-me] *is.* Örülmek eylemi.

örülmek[1], [ör-ül-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Bir araya toplanmak; üşüşmek; yığılmak. [DS]

örülmek[2], [ō̄r-mek[2] > ör-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Örmek eylemi yapılmak; örme eylemine konu olmak; bükülmek; dokunmak.

örülmek[3], [ör-ül-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Sarılmak; yapışmak. [DS]

örülmek[4], [örü[1] > örü-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* **1.** Kavga etmek. **2.** Öfkeli olarak ve üsteleyerek konuşmak. **3.** Üstelemek. [DS]

örülmek[5], [örü-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Şaşırmak. [DS]

örülü, [ör-ül-ü] *sf.* **1.** Örülmüş olan. **2.** [ör-ü-lü] *sf.* Örüsü bulunan; örü sahibi olan. ◻ **örülü olmak,** *Her şeyi ile mükemmel, eksiksiz ve estetik bütünlük taşımak.*

örülük[1], **-ğü** [ör-ü-lük] *{ağız} is.* Yeni taşınan komşuya gönderilen yemek. [DS]

örülük[2], **-ğü** [ör-ül-ük] *{ağız} sf.* Örülmüş. [DS]

örülüş, [ör-mek > ör-ül-üş] *is.* Örülmek eylemi veya biçimi.

örüm[1], [ör-mek[1] > ör-ü-m] *{ağız} is.* **1.** Sürünün gece ya da sabaha karşı otlaması. **2.** Otlak. **3.** Tarlanın, hayvan otlatılmayan, ekili yeri. **4.** Köylülerin ortaklaşa ektikleri tarla. **5.** Bütün köylünün ortak malı olan yer. **6.** Çalılıklar arasındaki otlu yer. **7.** Köyce toplu olarak ekili tarlalarının bulunduğu yer. **8.** Ovanın ekili bölümü. [DS] ◻ **örüme çekmek,** *Sürüyü gece otlatmasına götürmek.*‖ **örüme kaldırmak,** *{ağız} Sürüyü geceleyin otlatmaya kaldırmak.* [DS]‖ **örüme kalkmak,** *{ağız} (Sürü için) gece otlamaya kalkmak.* [DS]‖ **örüm gütmek,** *{ağız} Gece davar gütmek.* [DS]‖ **örüm yeri,** *{ağız} Sürünün otlatıldıktan sonra dinlendirildiği yer.* [DS]

örüm[2], [ō̄r-mek[2] > ör-üm] *{eT} is.* **1.** Örme; örgü; örüş. **2.** Örmek eylemi; örülmüş şey; örgü. **3.** *{ağız}* Tarlanın çevresine yapılan çit. [DS] **4.** *{ağız}* Sınır. [DS] **5.** *{ağız}* Çevre. [DS] **6.** *{ağız}* Ağıl. [DS] ◻ **örüm sarım olmak,** *{ağız} Sımsıkı sarılmak.* [DS]

örüm[3], [ör-mek[1] > ör-ü-m] *{ağız} is.* Ayakta durma. [DS]

örüm[4], [ör-mek[2] > ör-ü-m] *{ağız} sf.* (Alış veriş için) seçmeli; beğenmece. [DS]

örümce, [ör-üm-ce(k)] *is.* Örümcek.

örümceğimsiler, [ör-üm-ce(k)-imsi-ler] *is. zool.* Bedenleri iki veya üç bölütlü, alt çeneleri ve duyargaları olmayan, karada yaşayan örümcek, akrep, kene, uyuz böceği ve akarları içeren eklembacaklılar sınıfı, *(Arachnoidea).*

örümcek, -ği [ör-üm-cek] *is.* **1.** *zool.* Örümcekler takımından, karnındaki bir bezden salgıladığı ipekle ağını ve yumurtayı saran kozayı ören, kendini boşluğa bıraktığında yine bu ipliğe tutunarak aşağı inen, ağzından salgıladığı zehir ile avını yıldırım çarpmış gibi etkileyen, kimi zaman bu zehir insanlar için tehlike yaratan eklem bacaklı hayvanların genel adı, *(Aranea).* **2.** Bu böcek tarafından örülen ağ; örümcek yuvası. **3.** Küçük çocukların yürümesi için kullanılan örümcek bacakları gibi geniş dayanma ayakları bulunan araç; yürüteç. ◻ **örümcek ağı,** *Örümceklerin karınlarında bulunan büyük bir bezden salgılanan ince bir ipek telden yaptığı av tuzağı ile yumurtası için yuva oluşturan ağ; örümcek yuvası.*‖ **örümcek bağlamak,** *1. Üzerinde ya da içinde örümcekler tarafından ağ oluşturulmak. 2. Uzun süre kullanılmadan, bakılmadan, temizlenmeden bırakılmak; paslanmak.*‖ **örümcek bili-**

mi, *zool. Zoolojinin örümcekleri inceleyen dalı; araknoloji.*|| **örümcek evi,** *{eAT} {OsT} Örümcek ağı.*|| **örümcek kafalı,** *Eskiye saplanıp kalan, yeni düşünce ve gelişmelere karşı çıkan; geri düşünceli; aklını kullanmayan.*|| **örümcek kuşu,** *zool. Örümcek kuşugillerden, esmer kül rengi ya da siyah, beyaz pembe veya kımızı renklerde benekleri bulunan, orta boyda, gagası yandan basık, gaga içinde dişi andıran kıvrık ve sivri çıkıntı bulunan, oldukça uzun kuyruklu, böceklerle ve küçük hayvanlarla beslenen etçil, ötücü kuş, (Lainus).*|| **örümcek kuşugiller,** *zool. Kuşlar sınıfının, ötücü kuşlar takımından, uzun ve çengel gagalı, gagalarının dibinde kıllar bulunan göçücü bir kuş türü, (Laniidae).*|| (bir yeri) **örümcek sarmak,** *Bakımsızlıktan örümcek ağları ile dolmak.*

örümcekçi, [örümcek-çi] *{ağız} is.* Evlerde temizlik işlerine bakan kimse; temizlikçi. [DS]

örümceklenme, [ör-üm-cek-le-n-me] *is.* Örümceklenmek eylemi.

örümceklenmek, [ör-üm-cek-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Örümcekler tarafından ağ yapılmak; örümcek ağları ile dolmak; örümcek bağlamak. **2.** *mecaz.* Uzun süre terk edilmek; bakımsız kalmak. **3.** *tıp.* Ateşli hastalıklarda göz ve ağız gibi yerler kurumuş salgılarla perdelenir gibi olmak.

örümcekler, [ör-üm-cek-ler] *is. zool.* Eklem bacaklılar dalının gerçek eklem bacaklılar alt dalının örümceğimsiler sınıfından, vücutları başla göğüs ve karın bölgelerinden oluşan, tek parça ve bölütsüz torba biçiminde karınlı, sekiz adet basit gözlü, karnın alt ucunda ağ bezleri bulunan Karbon Devrinden beri yaşayan takım, *(Araneida).*

örümcekli, [ör-üm-cek-li] *sf.* **1.** Örümceği olan. **2.** (Yer için) örümcek ağları ile kaplanmış; örümcek tutmuş. **3.** *mecaz.* (Beyin, kafa, düşünce vb. için) bir takım geri inanış ya da fikirlerle, hurafelerle dolu. **4.** *mecaz.* Eskimiş; modası geçmiş; köhne.

örümceksi, [ör-üm-cek-si] *sf.* Örümcek ağı gibi seyrek ve ince dokulu olan. 🗗 **örümceksi zar,** *anat. Beyin ve omuriliği saran üç zardan ortada bulanan, serözlü ve ağ biçimli olanı.*

örümçek, [ör-mek^2 > ör-üm-çek / örüm-cik / örümçük] *{eT} is.* Örümcek. [DLT]

örüme, [ürü-mek > örü-me] *{ağız} is.* Köpek vb. sesi; ürüme. [DS]

örümek^1, [ör-mek^1 > ör-ü-mek] *gçsz. f. [-ür]* **1.** Kalkmak; ayağa kalmak; dikelmek; yükselmek. **2.** *{ağız}* (Sürü için) gece otlamak; gece yayılmak. [DS] **3.** *gçl. f. {ağız}* Hayvanları gece otlattıktan sonra ağıla sokmak. [DS]

örümek^2, [ürü-mek] *{ağız} gçsz. f [-r]* (Köpek için) havlamak; ürümek. [DS]

örün^1, [ör-mek^2 > ör-ü-n اورن] *{OsT} is.* Saç örgüsü; belik.

örün^2, [ürün > örün] *{ağız} is.* → ürün. [DS]

örün^3, [ör-mek > ör-ün] *{ağız} is.* Sürünün gece otlaması. [DS]

örünç, -cü [örün-mek > *eT* örüngü / örün-ç] *{ağız} is.* Rüşvet. [DS]

örünçü, [ög-ir-mek > ög-ir-inç / örünçü] *{eT}* Sevinç. [Gabain]

öründüleme, [örün-dü-le-me] *is.* Öründülemek eylemi.

öründülemek, [örün-dü-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Seçmek; beğenmek. [DS]

örüng^1, [ōr-mek > ör-ün-g] *{eT} is.* Afsuncuya verilen para. [DLT]

örüng^2, [ürüñ / yürüñ] *(örüñ) sf.* **1.** Beyaz; ak; açık renkli; beyazımsı. [EUTS] [ETY] [KB] **2.** *is.* Gençlerin tırnakları üzerinde bulunan aklık. [DLT]

örüngmeg, [ürüñ-meg] *(örüñmeg) is.* **1.** Beyazlık; aklık. [ETY] **2.** Işık. [ETY] **3.** İlahî nur. [ETY]

örünmek^1, [ōr-mek^1 > ör-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Kalkmak; dikelmek; sertleşmek. [DLT] 🗗 **örünü örünü,** *{ağız} (Gezmek için) kollarını sallaya sallaya.* [DS]

örünmek^2, [ör-mek^1 > ör-ün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* (Sürü için) gece kalkıp otlamak. [DS]

örüntü, [ör-mek > ör-ün-tü] *{ağız} is.* İnce uzun kesilmiş odun. [DS]

örüntü, [ör-mek^2 > ör-ün-tü] *{ağız} is.* Harçsız örülmüş duvar. [DS]

örüstü, [ör+üst-ü] *{ağız} zf.* Ayak üstü; ayakta. [DS]

örüş^1, [ör-mek > ör-üş] *is.* Örmek eylemi veya biçimi.

örüş^2, [ör-mek > ör-üş] *{ağız} is.* Otlak. [DS]

örüş^2, [ōr-mek^1 > ör-üş] *{eT} is.* Çıkış; yükseliş. [EUTS]

örüşme, [ör-üş-me] *is.* Örüşmek eylemi.

örüşmek^1, [ōr-mek^1 > ör-üş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Belirmek; yükselmek. [DLT]

örüşmek^2, [ōr-mek^2 > ör-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte örmek; örmekte yardımlaşmak. [DLT]

örüşmek^3, [ör-mek^1 > ör-üş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ür]* Kavgada birbirine girmek. [DS]

örüştürme, ör-üş-tür-me] *is.* Örüştürmek eylemi.

örüştürmek, [ör-mek > ör-üş-tür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Bir şeyi gelişi güzel yapmak; özensiz örmek. [DS]

örüt^1, [öl-et / öl-üt > ör-üt ?] *{ağız} sf.* (İnsan, hayvan için) zayıf; cılız. [DS]

örüt^2, [ör-mek > ör-üt] *{ağız} is.* Sürünün gece otlaması. [DS]

örütme, [ör-üt-me] *is.* Örütmek eylemi.

örütmek, [ör-mek > ör-üt-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Davarı gece otlatmak. [DS]

örüye, [örye / örüye] *{ağız} is.* Dişi tay. [DS]

örüzgar, [Far. rüzigār] *{ağız} is.* Yel; rüzgâr. [DS]

örüzger, [Far. rüzigār] *{ağız} is.* Yel; rüzgâr. [DS]

örye, [örüye / örye] *{ağız} is.* Dişi tay. [DS]

örzek, -ği [öz-ek / örzek] *{ağız} is.* Orta; göbek; merkez. [DS]

örzülemek, [öz-ü-le-mek / öz-le-mek / örzü-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Özlemek; istemek; arzu etmek. [DS]

ös[1], [ös *(yans.)*] *is.* Öksürmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *ös-gür-mek, öksür-mek < ös-kür-mek, ös-ür-ük*

ös[2], [ōs / ōz] *{eT} is.* Kendi; özü; vücut; hayat; şahıs. [Gabain] [EUTS]

ös[3], [ōs / ōz] *{eT} is.* Dere; öz. [EUTS]

ösa, [köseği > ösağ > ösā] *(ösa:) {ağız} is.* → öğseği. [DS]

öseg, [o+ise-ki] *{ağız} zf.* **1.** Oysa. **2.** Belki. [DS]

öseğ, [köseği > öseğ] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öseği, [köseği > öseği] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

ösek, -ği [öğür-se-k] *{ağız} sf.* (Kısrak, inek vb. için) kızışmış. [DS]

öselek[1]**, -ği** [öse-le-k ?] *{ağız} sf.* Beceriksiz; sünepe. [DS]

öselek[2]**, -ği** [öse-le-k ?] *{ağız} is.* Çinko ibrik. [DS]

ösem, [o+ise-ın > öse-ın] *{ağız} zf.* **1.** Kuşkusuz. **2.** Sanırım; belki. [DS]

öseme, [örse-me > öseme] *{ağız} sf.* Örseleme; buruşturma. [DS]

ösen[1], [ōs-en] *{eT} is.* İç; bir şeyin iç kısmı; derun. [EUTS]

ösen[2], [o+ise-n] *{ağız} zf.* **1.** Sanırım; belki. **2.** Oysa. [DS]

ösen[3], [? ösen] *{ağız} is.* Gelir. [DS]

öseng, [o+ise-ki] *{ağız} zf.* **1.** Belki. **2.** Görünüşe göre. [DS]

ösevi, [köseği > ösevi] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

ösevü, [köseği > ösevü] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

ösge, [köseği > ösge] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

ösgemek, [öz-ge-mek > ös-ge-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [g(i)-yor]* Göreceği gelmek; özlemek. [DS]

ösgürmek, [ös *(yans.)* > ös-gür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Öksürmek. [Olcay]

ösgürük, -gü [ös *(yans.)* > ös-gür-ük] *{ağız} is.* Öksürük. [DS]

ösgüz, [ög-süz] *{ağız} sf.* Öksüz. [DS]

öske[1], [köseği > öske] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öske[2], [özge > öske] *{ağız} sf.* → özge; başka. [DS]

öskirih, [ös *(yans.)* > ös-kür-ük / öskiriḫ] *{ağız} is.* Öksürük. [DS]

ösküre, [? ösküre] *{ağız} is.* Çorba tası. [DS]

ösle, [? ösle] *{ağız} is.* Çatıda kiremitlerin altına döşenen tahtalar. [DS]

öslük, -gü [üst-lük > öslük] *{ağız} is.* Şala benzer bir çeşit başörtüsü. [DS]

ösme, [? ösme] *{ağız} is.* Rastık. [DS]

ösmek[1], [Moğ. ös-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Şişmek; kabarmak. [EUTS] [Gabain] **2.** *{ağız}* Gelişmek; büyümek; boyu uzamak. [DS] **3.** *{ağız}* Yükselmek. [DS] 🗗 **ösmeyin kallık,** *{ağız} (İlenç sözü olarak) büyümeyesice.* [DS]

ösmek[2], [ös-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Benzetmek. [DS]

ösmek[3], [ös-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Bıkmak. [DS]

ösmerlemek, [ösmer-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yinelemek. [DS]

ösnek, -ği [ös-(ü)n-e-k] *{ağız} is.* Nefes; soluk. [DS]

ösnemek, [ōs > ös-(ü)n-ē-mek / üsnē-mek] *(ösne:-mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Benzemek; ... gibi olmak. [DLT]

ösnetmek, [ösnē-mek > ösne-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Benzetmek; sanmak. [DLT]

ösrük, -gü [esrük > ösrük] *{ağız} sf.* **1.** Sarhoş. **2.** Öfkeli; kızgın. [DS]

össeet, [o + Ar. ṣāʿat] *{ağız} zf.* O anda; o saat; hemen. [DS]

össün, [ös-sün] *{ağız} ünl.* Evet. [DS]

östaki, [İt. Eustachio *(İtalyan hekim)*] *is. anat.* Burun boşluğu ile orta kulağı birbirine bağlayan kanal; östaki borusu. 🗗 **östaki borusu,** *Dışarıdaki havanın orta kulağa girmesine, dolayısıyla kulak zarının iki yanındaki hava basıncının eşitlenmesine yardım eden, üst ucu orta kulak boşluğuna, daha geniş olan alt ucu ise yutağın üst yanına açılan, orta kulağı burun boşluğuna bağlayan kemik, telsel kıkırdak ve zardan oluşmuş 4 cm. uzunluğundaki kanal; östaki kanalı.*

öste, [öste / östü] *{ağız} is.* Toprak damlı ev. [DS]

östeng, [üsteñ] *(östeñ) {eT} sf.* Üstün; galip. [KB] [Clauson]

östikmek, [ōs / ōz > ös-tik-mek [Clauson] / öz-ī-mek > öz-i-t-mek > öz(i)t-ik-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Özlemek; istek göstermek. [DLT]

östrojen, [Yun. oistros *(kızışma)* > Fr. oestrogène] *sf.* Dişilerde yumurtlama ve kızışmaya sebep olan. 🗗 **östrojen hormon,** *Dişide kızışma ve yumurtlama oluşturan hormon.*

östromani, [Fr. oestromanie] *is. tıp.* Sebebi ne olursa olsun kadın ve erkekte hastalığa varacak derecede aşırı cinsel uyarılganlık durumu.

östü, [öste / östü] *{ağız} is.* Toprak damlı ev. [DS]

ösüglemek, [Gencek. ösüg > ösüg-lē-mek / üsüg-lē-mek / osuġ-lā-mak] *(ösügle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Kilidi anahtarsız olarak, hile ile açmak. [DLT]

ösükleme, [ös-ük-le-me] *is.* Ösüklemek eylemi.

ösüklemek, [ösük-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Ateş vb. şey için) karıştırmak; dağıtmak. [DS]

ösürmek, [Moğ. ös-mek > ös-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kabartmak; şişirtmek. [EUTS] [Gabain]

ösürük, -ğü [ös *(yans.)* > ös-(k)ür-ük > ösürük] *(ö:sürük) {ağız} is.* Öksürük. [DS]

ösüz, [ök-süz > ösüz] *(ö:süz) {ağız} is.* **1.** Öksüz. **2.** Küçük gaz lambası; idare lambası. [DS]

öş[1], [öş *(yans.)*] *ünl.* Köpek kovalama ünlemi. *öş öş* 🗗 **öş öş,** *{ağız} 1. Köpek çağırma ünlemi. 2. Aptal aptal. 3. "Sus, kısa kes" anlamında susturmayı ifade etmek için kullanılır.* [DS]

öş[2], [uş > öş] *{ağız} zf.* Hemen. [DS]

öş[3], [öş] *{ağız} is.* Güneş doğmadan az önceki veya battıktan hemen sonraki karanlık; alaca karanlık. [DS]

öşbe, [? öcbe / öşbe] *{ağız} is.* Her şeye karışan; bilgiçlik taslayan. [DS]

öşek[1], [vaşak / öşek ك ئوشه] *{OsT} {ağız} is.* Derisinden kürk yapılan tilki cinsinden bir hayvan; vaşak. [DS]

öşek[2], **-ği** [öşek] *{ağız} is.* **1.** Dedikodu. **2.** Abartma. [DS]

öşek[3], **-ği** [öşek] *{ağız} is.* Hortlak. [DS]

öşekleme, [öşek-le-me] *is.* Öşeklemek eylemi.

öşeklemek, [öşek-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kötülemek; yermek. [DS]

öşelek, -ği [eşelek > öşelek] *{ağız} is.* **1.** Meyvelerin yenmeyip atılan çekirdekli kısmı. **2.** Taneleri alınmış mısır koçanı. **3.** Yağı alınmış mısır küspesi. [DS]

öşeleme, [öşe-le-me] *is.* Öşelemek eylemi.

öşelemek, [uv-mak / avuç-la-mak > övşe-le-mek / övce-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeyi iki avuç arasına alıp ovalayıp ezmek. [DS]

öşergen, [öş-er-mek > öşer-gen] *{eT} sf.* Açlık ve benzerlerinden daima gözü kararan. [DLT]

öşermek[1], [öş-er-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* (Göz için) açlıktan kararmak. [DLT]

öşermek[2], [öş-er-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Karaltı hâlinde görünmek; az belirmek. [DS]

öşerti, [öş-er-ti] *{ağız} is.* Belli belirsiz görüntü; karaltı.

öşetmek, [öş-e-t-mek اوشدمك] *{eAT} gçl. f. [-ir]* Böbürlenmesine sebep olmak; büyüklendirmek; kabartmak.

öşik, -ği [öş *(yans.)* > öş-ik] *{ağız} is.* Köpek. [DS]

öşme, [eş-me > öşme] *is.* **1.** Öşmek eylemi. **2.** *{ağız}* Suyun topraktan çıktığı yer; kaynak. [DS]

öşmek[1], [öş-mek اوشمك] *{eAT} gçsz. f. [-er]* Yatışmak; sakinleşmek; sükûnet bulmak.

öşmek[2], [eş-mek > öş-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* **1.** Eşmek. **2.** Toprağı kazarak çukur yapmak. [DS]

öşmek[3], [oh̲şa-mak > oğşemek > ōşmek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Benzetmek; karşılaştırmak. [DS]

öşmelim, [höşmerim] *{ağız} is.* → höşmerim. [DS]

öşmerim, [öşmerim] *{ağız} is.* → höşmerim. [DS]

öşöş, [öş *(yans.)* > öş+öş] *{ağız} ünl.* Kısa kes; sus. [DS]

öşr, [Ar. ʿuşr > ʿöşr عشر] *{OsT} is.* → öşür.

öşriye, [Ar. ʿuşr > *OsT* ʿöşr > ʿöşriyye] *sf.* **1.** Öşür ile ilgili olan. **2.** *is.* İmparatorluk döneminde işlenmek üzere halka verilen ve sahipleri tarafından dilediğince tasarruf edilebilen, mukabilinde sadece öşür adındaki tarımsal verginin alındığı arazi.

öşşek, -ği [öşek / öşşek] *{ağız} is.* Vaşak. [DS]

öşt, [öşt *(yans.)*] *ünl.* Köpek kovalama ünlemi. *öşt*

öşük, -ğü [eş-ik > öş-ük] *{ağız} is.* Çukur. [DS]

öşür, -şrü [Ar. ʿuşr > ʿöşr عشر] *{OsT} is.* **1.** Onda bir. **2.** Toprak ürünlerinden onda bir oranında hazinece alınan vergi; aşar. **3.** Kur'an-ı Kerim'de on ayetlik bölüm.

öşürcü, [öşür-cü] *is.* Öşür toplayan görevli; aşar vergisini toplayan tahsildar.

öşürlemek, [öşür-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Aşırmak. **2.** Çalmak. [DS]

öşürtmek, [öş-ür-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Abartmak; büyütmek. [DS]

öt[1], [ōt / ōd] *(ö:t) {eT} is.* Öt kesesi salgısı; safra; acılık. [Gabain] [DLT] [EUTS] 🗗 **öt tamarı,** *Safra kanalı.*

öt[2], [ō-mek > ö-t] *{eT} is.* Nasihat; öğüt. [EUTS] [ETY] [KB]

öt[3], [ūt / ūd] *(ö:t) {eT} is.* Delik; çukur. [DLT]

öt[4], [öd > öt] *{ağız} is.* Yürek; kalp. [DS]

öt[5], [ot / od > öt] *{ağız} is.* Ateş. [DS]

öt[6], [öt اوت] *{eAT} is.* Ses; seda.

ötalacak, -ğı [od+al-acak > öt+al-acak] *{ağız} is.* Ateş küreği. [DS]

ötan[1], [öte-ki+gün > ötān] *(öta:n) {ağız} zf.* Önceki gün; evvelki gün. [DS]

ötan[2], [öt-mek > öt-eğen] *{ağız} sf.* (Kuş için) çok öten; iyi öten. [DS]

ötanazi, [Yun. euthanasia *(ağrısız rahat ölüm)* > Fr. euthanasie] *is. huk.* Öleceği kesinlik kazanmış ağrılı bir kimsenin ağrısız ölümünü sağlamak amacıyla hekim tarafından uygulanan öldürme suçu.

ötcen, [öt-cen] *{ağız} is.* Öcü. [DS]

ötdürgeç, -ci [öt-mek > öt-tür-geç] *{ağız} is.* Müzik aleti. [DS]

öte, [öt-mek *(geçmek)* > öt-ē اوته] *{eT} is.* **1.** *{eT}* Geçerek. **2.** Sonra; bundan sonra; sonunda; bundan sonra. *{eAT} (aym)* **3.** *{eT} {eAT} {OsT}* Fazla; aşırı; ziyade; başka. **4.** *{eT} {eAT} {OsT}* Öbür taraf; ileri. **5.** (Bulunulan ya da temel alınan şeye, yere göre) daha ileride, daha uzakta olan yer; uzak; ayrı; mavera. *{OsT} (aym)* **6.** Bir şeyin geri kalanı; arkadan

gelen kısım; artanı. **7.** Sözün henüz daha söylenmemiş olan ve söylenecek olan kısmı. **8.** Yapılmakta olan bir şeyin henüz yapılmamış, daha sonra yapılacak bölümü. **9.** Fazladan eklenen şey ya da şeyler. **10.** Bir derecenin, ölçünün üstünde. **11.** Daha ileride, gelecekte bulunan zaman. **12.** *argo.* (Kaçakçılar için) Bulgaristan. **13.** *sf.* İki konumdan uzakta bulunan; konuşana göre uzakta kalan. **14.** Bulunulan yere göre karşı tarafta olan. **15.** Daha fazla; daha çok; aşan. 🗗 **öte beri gezmek,** *{ağız} Orada burada dolaşmak.* [DS]|| **öte beri göndermek,** *{eAT} Şuraya, buraya, önemsiz yerlere göndermek; önemsiz işleri gördürmek.*|| **öte dakı,** *{eAT} Daha ileri; daha üstün; daha yüksek.*|| **ötede beride,** *Çeşitli yerlerde; şurada burada.*|| **öteden beri,** *Başlangıçtan bu yana; eskiden beri; daha önceden olduğu gibi; başından beri.*|| **öteden beriden,** *Çeşitli şeylerden veya çeşitli yerlerden; şundan bundan; şuradan buradan.*|| **öte etmek,** *{ağız} Savmak.* [DS]|| **öte geçe,** *{ağız} Karşı taraf.* [DS]|| **öte gün,** *Yakın geçmişteki herhangi bir gün.*|| **Ötesi var mı?** *"Korkum yok." anlamında kullanılan meydan okuma sözü.*|| **ötesi berisi,** *1. Çeşitli şeyleri veya yerleri. 2. Neyi varsa; var olan bütün eşyaları. 3. Başka seçeneği; kaçış yolu; alternatifi.*|| **ötesinde,** *(Belirtilen şeyin, düzeyin) üzerinde.*|| **ötesinde berisinde,** *Çeşitli yerlerinde; her tarafına dağılmış durumda.*|| **ötesine boş vermek,** *1. Bir şeye zarar vermek pahasına da olsa amacından sapmamak. 2. Ötesini dert etmemek; başkası ne olursa olsun demek.*|| **ötesine varmak,** *İleri gitmek; haddini aşmak.*|| **ötesini beri etmek,** *Bir işi tamamlamak; düzene koymak.*|| **öte yaka,** *{eAT} Karşı taraf.*|| **öte yandan,** *1. Diğer yandan; başka bir yönden. 2. Onunla birlikte; aynı zamanda. 3. Karşılık olarak.*|| **öteye beriye,** *Çeşitli yerlere; değişik yerlere; şuraya buraya.*|| **öte yüz,** *(Bir ova ve yaylada bulunanlar için) dağların arkasında kalan yerler.*

öteberi, [öte+beri] *is.* Önemsiz, çeşitli ufak tefek eşya; çeşitli şeyler. 🗗 **öteberi göndermek,** *Ivır zıvır şeyler, önemsiz eşyalar göndermek.*

ötebete, [öte+bete] *{ağız} is.* Öteberi. [DS]

öteç, -ci [öt-mek > öt-eç] *{ağız} is.* Horoz. [DS]

öteg, [öt-mek *(geçmek)* > öt-ē-mek > öte-k / öte-g / öde-k] *{eT} is.* → ötek. [EUTS] [Gabain]

ötegçi, [öte-k / öte-g > öte-k-çi] *{eT} is.* → ötekçi. [EUTS] [Gabain]

ötegen, [öt-mek > öt-egen] *{ağız} sf.* **1.** (Kuş, tavuk vb. için) çok öten; öteğen. **2.** Konuşkan. [DS]

öteglemek, [öte-k > öte-k-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* → öteklemek. [EUTS]

öteğen[1], [öt-mek > öt-eğen اوتە كن] *{OsT} {ağız} sf.* (Kuş, horoz, ok vb. için) çok öten; çok ses çıkaran. [DS]

öteğen[2], [öte-ki+gün] *{ağız} zf.* Geçen gün; önceki gün. [DS]

öteği, [öte > öte-ki اوتكى / اوتە كى] *{OsT} zf.* Geçen; önceki; evvelki.

öteğiki, [öteği-ki] *{ağız} zf.* Öteki. [DS]

öteğitmek, [öte+git-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Öteye gitmek; uzaklaşmak. [DS]

öteğn, [öte+gün] *{ağız} zf.* Geçen gün. [DS]

öteğün, [öte+gün > öteğün] *{ağız} zf.* Geçen gün; önceki gün. [DS]

ötek[1], [öt-mek *(geçmek)* > öt-ē-mek > öte-k / öte-g / öde-k] *{eT} is.* Ödünç; borç. [Gabain] [EUTS] 🗗 **ötek berimig,** *{eT} Borçlar; yükümlülükler.*

ötek[2], **-ği** [öt-e-mek[4] > öt-e-k] *{ağız} is.* Sürekli su çıkan yer. [DS]

ötek[3], **-ği** [öt-mek > öt-ek] *{ağız} sf.* Çok ses çıkaran; çok öten. [DS]

ötek[4], **-ği** [öd > öd-ek / öt-ek] *{ağız} sf.* Korkak; ödlek. [DS]

ötekçi, [öte-k / öte-g > öte-k-çi] *{eT} is.* Borçlu; ödeme zorunda olan kimse. [EUTS]

öteki, [öte-ki] *sf.* **1.** Bilinenin, sözü edilenin dışında olan; başka olan; diğer; öbür; başka. **2.** Birine veya bir şeye göre daha uzakta, daha ileride olan; konum itibariyle daha az önemi olan; öbür. **3.** Sözü edilen zamandan daha sonraki. 🗗 **öteki beriki,** *Rastgele, olur olmaz kimse; şu, bu.*

ötekisi, [öte-ki-s-i] *zm.* **1.** Sözü edilenden başkası; iki taraftan biri; ötede bulunanı; diğeri. **2.** *{ağız} is.* Sağdıç. [DS]

öteklemek, [öte-k > öte-k-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Borcunu ödemek; borçtan kurtulmak.

öteleme, [öt-e-le-me] *is.* **1.** Ötelemek eylemi. **2.** *fiz.* Bir cismin bütün noktalarının paralel, yöndeş ve eşit yollar çizmesi ile belirlenen hareketi; intikal. **3.** *dbl.* Bir şeyi belirtmek için ondan önceki veya sonraki olayları söyleme.

ötelemek[1], [öt-e-le-mek اوتالمك] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** *{eAT} {OsT}* İleri geçirmek. **2.** *gçsz. f.* Öte gitmek; taşınmak; intikal etmek.

ötelemek[2], [öt > öt-ele-mek] *{ağız} gçl. f.[-r] [-l(i)-yor]* Ateşe sokup çıkarmak; ütelemek. [DS]

ötelenme, [öt-e-le-n-me] *is.* **1.** Ötelenmek eylemi. **2.** *fiz.* Öteleme. **3.** *jeol.* Düşey eğimli bir kırığın gerek düz, gerekse ters yönde belirleyici uzunlamasına hareketi.

ötelenmek, [öt-e-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Öte gitmek; öte taşınmak; intikal etmek. 🗗 **ötelenip gitmek,** *{eAT} Sürüp gitmek; devam edip gitmek.*

ötelmek, [ötē-mek > öte-l-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* **1.** Ödenmek. [KB] **2.** Çalışmak; yorulmak. [DLT]

öteme, [öt-e-me] *is.* Ötemek eylemi.

ötemek[1], [öt-mek[1] > öt-ē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* (Borç için) ödemek. [DLT] [EUTS] [Gabain]

ötemek[2], [öt-mek[1] > öt-ē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Müracaat etmek; ricada bulunmak. [EUTS]

ötemek[3], [öt-mek[1] > öt-ē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Neşet etmek; çıkmak. [EUTS]

ötemek[4], [öt-e-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-t(ü)-yor]* Tarlayı çok sulamak. [DS]

ötenç, [öt-ē-mek > öte-n-mek > öten-ç / ötün-ç] *{eT} is.* Ödünç. [DLT]

ötenmek, [öt-ē-mek > öte-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Ödenmek.

öterek, [öt-ē-> öt-e-rek اوترك] *{eAT} zf.* Uzakça.

ötergi, [öt-er-gi] *{ağız} sf.* Geçici. [DS]

ötesi, [öte-s-i] *{ağız} zm.* Özü; gerçeği. [DS]

ötev, [öte-ki > ötev] *{ağız} zm.* Öteki; öbür. [DS]

ötey, [öt-ē > öt-e-ki / ötey اوتى] *{eAT} zf.* Geçen; önceki.

öteyancı, [öt-e+yan-cı] *{ağız} is.* Komşu. [DS]

öteye, [öt-ē > öt-e-ki / öteye اوتيه] *{eAT} zf.* Önceki; evvelki.

ötgek, [öt-mek[1] > öt-gek] *{eT} is.* İshal.

ötgen[1], [öt-mek[2] > öt-gen] *{eT} sf.* Çok öten. [DLT]

ötgen[2], [öt-mek[1] > öt-gen] *{ağız} sf.* (Zaman için) geçmiş. [DS]

ötgönmek, [öt-mek[1] > öt-gün-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* → ötgünmek.

ötgü, [öt-gü] *{ağız} sf.* İnat. [DS]

ötgüç, -cü [öt-mek > öt-güç] *{ağız} is.* Hikâye; öykü. [DS]

ötgün[1], [öt-mek[1] > öt-gün] *{eT} is.* Geçmiş; mazi. [EUTS]

ötgün[2], [öt-gün] *{ağız} sf.* **1.** Çok konuşan; bilgiçlik taslayan. **2.** (Kişi için) ünlü; tanınmış. [DS]

ötgün[3], [öt-gün] *{ağız} is.* **1.** Su kaynağı. **2.** Bir yerden batıp başka yerden çıkan su. [DS]

ötgün[4], [öt-gün] *{ağız} sf.* Evlenmeyi çok isteyen. [DS]

ötgünç[1], [öt-mek[1] > öt-gün-ç] *{eT} is.* **1.** Taklit. [KB] **2.** Hikâye; öykü.

ötgünç[2], [öt+gün-ç] *{ağız} is.* Tarih. [DS]

ötgünmek, [öt-mek[1] > öt-gün-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Yansılamak; taklit etmek ve bunda yarış etmek. [DLT]

ötgürgü, [öt-mek[1] > öt-gür-mek > ötgür-gü] *{eT} is.* Müshil. [Clauson]

ötgürmek, [öt-mek[1] > öt-gür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** (Bir şey, başka bir şeyin içinden) öteye geçmek. [DLT] **2.** Nüfuz etmek; girmek; hulûl etmek. [EUTS] [Üç İtigsizler] **3.** Göndermek; uğurlamak; yola vurmak. [DLT] [İKPÖy.] **4.** Ötürtmek; sürdürmek; göndermek. [DLT] **5.** Benzemeye çalışmak; taklit etmek. [KB]

ötgürü, [öt-mek[1] > öt-gür-mek > öt-gür-ū] *(ötgürü:) {eT} zf.* Dolayısıyla; ... ile; ... -den itibaren; neticesinde; sonucunda; sonra. [EUTS] ◻ **ötgürü satmak,** *Aldığını başkasına satmak.* [EUTS]

ötgürüşmek, [öt-mek[1] > öt-gür-mek > öt-gür-üşmek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Bir şeyi bir şeye geçirmekte yardım ve yarış etmek; mektuplaşmak. [DLT]

ötkel, [öt-mek > öt-ke-l] *{ağız} sf.* **1.** (Şeker için) tadı çok. **2.** (Yağ için) ağır. [DS]

ötken, [öt-mek > öt-ken / öt-gen] *{ağız} sf.* (Zaman için) geçmiş. [DS]

ötki, [ötē-mek > öt-kī] *(ötki:) {eT} is.* Bedel; karşılık; değişim aracı; para vb. [DLT]

ötkü, [ötē-mek > öt-kü] *{ağız} is.* Bedel. [DS]

ötkün[1], [öt-mek[1] > öt-kün اوتكون] *{eAT} sf.* Delip geçici; etkin; tesirli.

ötkün[2], [öt-mek > öt-kün] *{ağız} sf.* **1.** Konuşkan. **2.** Sözü geçen; saygın. [DS]

ötkünç, [öt-mek[1] > öt-gün-ç / öt-kün-ç] *{eT} is.* Hikâye. [DLT]

ötkünmek, [öt-mek[1] > öt-gün-mek / öt-kün-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Hikâye söylemek. **2.** Hakana dilek sunmak. [DLT]

ötkürmek, [öt-mek[1] > öt-ük-mek > öt-(ü)k-ür-mek] *gçl. f.* **1.** Delmek; içine girmek. [İKPÖy.] **2.** Arasından geçirmek. [İKPÖy.] **3.** Bir şeyi aşmak. [İKPÖy.] **4.** Bir sorunu çözmek; sonuca ulaşmak. [İKPÖy.] **5.** Nüfuz etmek; tamamıyla anlamak. [Gabain]

ötkürü, [öt-mek[1] > öt-gür-mek > öt-gür-ū / öt-kür-ü] *(ötkürü:) {eT}* Dolayısıyla; ...den dolayı; ...den beri; ... -den itibaren; ... ile; neticesinde; sonucunda; sonra. [EUTS] [Gabain]

ötlakçı, [ot-la-k-çı] *{ağız} sf.* Başkalarının artıkları ile geçinen. [DS]

ötleğen[1], [öt-mek > öt-le-ğen اوتلكن] *{eAT} {OsT} is. zool.* Ötleğengillerden, dikenli çalıların bol olduğu yerlerde, çayır kenarlarında, sık yapraklı ormanlar ile fundalıklarda yaşayan, alçak çalılar içinde toprağa yakın yerde yuva yapan, yumuşak böcekler, tırtıllar ve üzümsü meyvelerle beslenen, gerdanı beyaz, göğsü açık gri pembe, karnı beyaz, gövdenin yanları açık pas renginde, kanat üstü ve kol tüyleri koyu kahverengi, on dört cm. boyunda küçük bir ötücü kuş, *(Sylvia communis).*

ötleğen[2], [öt-le-ğen] *{ağız} is.* Bir tür ot. [DS]

ötleğengiller, [öt-le-ğen-gil-ler] *is. zool.* Örnek hayvanı ötleğen olan, Avrupa, Asya ve Afrika'nın çalılık ve ormanlık yerleri ile kırlarda yaşayan, başları yuvarlak, gagalarının dip kısmı kalın ve kuvvetli, ucu sivri, kuyrukları uzunca ve ucu hafif yuvarlak, ağaçların arasında ve sık çalılıklarda daldan dala atlayarak dolaşan, soluk renkli, küçük bedenli ötücü kuşlar familyası, *(Sylviidae).*

ötleğesi, [od-lu+eğsi > ötleğesi] *{ağız} is.* Çıra, mum yerine kullanılan ucu ateşli odun parçası. [DS]

ötleği, [öt-le-ği] *is. zool.* Asya; Avrupa ve Afrika'da bin metreden daha yüksek kayalıklı dağlarda yaşayan, uzun kuyruklu, burun deliklerinin altından u-

zun siyah tüyler sarkan, göğüs ve karın pas renginde, diğer tarafları çoğunlukla siyah, uçarken bazen hırlar gibi fısıltılı fakat kuvvetli sesler çıkaran, boyu bir metreden fazla, kanat açıklığı ise iki buçuk metreyi bulan bir tür kartal; sakallı akbaba; kuzu kuşu; Nuri kuşu, *(Gyypaetus barbatus)*.

ötleğsi, [od-lu+eğsi] *{ağız} is.* → ötleğesi. [DS]

ötleğü, [öt-le-gü اوتلكو] *{eAT} {OsT} is.* → ötleği.

ötlek, -ği [öd[1] / öt > öd-lek] *{ağız} sf.* Korkak; ödlek. [DS]

ötleme, [öt-le-me] *is.* Ötlemek eylemi.

ötlemek[1], [öt[2] > öt-lē-mek] *(ötle:mek) {eT} {ağız} gçsz. f. [-r] [l(ü)-yor]* Nasihat etmek; öğüt vermek; iyiliğe teşvik etmek. [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [DS]

ötlemek[2], [öt-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-er] [-l(ü)-yor]* Seçmek; ayıklamak. [DS]

ötlenme, [öt-le-n-me] *is.* Ötlenmek eylemi.

ötlenmek, [öt-le-n-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Bağırmak; ses çıkarmak. [DS]

ötlensi, [od-lu+eğsi] *{ağız} is.* → ötleğesi. [DS]

ötlesi, [od-lu+eğsi] *{ağız} is.* → ötleğesi. [DS]

ötleski, [od-lu+eğsi] *{ağız} is.* → ötleğesi. [DS]

ötleşmek, [öt-mek[1] > öt-lē-mek > öt-le-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* **1.** Savaşmak; uğraşmak.[DLT] **2.** *dönşl. f.* Yağma zamanında eşya delik deşik olmak. [DLT]

ötletme, [öt-le-t-me] *is.* Ötletmek eylemi.

ötletmek, [öt-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Birisini tehdit etmek; öldürürüm diye korkutmak.

ötleysi, [od-lu+eğsi] *{ağız} is.* → ötleğesi. [DS]

ötlösü, [od-lu+eğsi] *{ağız} is.* → ötleğesi. [DS]

ötlüeysi, [od-lu+eğsi] *{ağız} is.* → ötleğesi. [DS]

ötlüg, [öt-mek[1] > öt-lüg] *{eT} sf.* Delikli; delinmiş. [DLT]

ötlüğen, [öt-le-ğen اوتلكن] *{eAT} is.* → ötleğen.

ötlük, [öt[2] > öt-lük] *{eT} is.* Öğüt. [DLT]

ötlük, -ğü [öt-lük] *{ağız} is.* Çok öten kuş. [DS]

ötlüm, [öt-mek[1] > öt-ül-mek > öt(ü)l-üm] *{eT} zf.* Sürekli olarak; tedrici; yavaş yavaş. [Üç İtigsizler]

ötme, [öt-me] *is.* Ötmek eylemi.

ötmek[1], [öt-mek اوتمك] *{eT} {eAT} {OsT} gçl. f. [-er]* **1.** Geçmek; arasından geçmek; bir şeyden geçerek ulaşmak; aşmak. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [KB] [Üç İtigsizler] [Gabain] **2.** Bir şeye geçmek; delmek. [DLT] [KB] **3.** İçine işlemek; nüfuz etmek. **4.** Boşalmak; [DLT] **5.** Becermek [Gabain] **6.** İletilmek; gönderilmek. (?) [İKPÖy.] **7.** (Karın için) sürmek. [DLT] **8.** Peklik çekmek. [EUTS] **9.** Keskin olmak; zail olmak. [EUTS]

ötmek[2], [öt *(ses)* > öt-mek اوتمك] *gçsz. f. [-er]* **1.** (Kuş, böcek vb. için) değişik tonda sesler çıkarmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** *{eT}* Şarkı söylemek; ilahi söylemek; dua etmek. [Gabain] [İKPÖy.] **3.** *{eT}* Dilemek; rica etmek. [ETY] [EUTS] [Gabain] **4.** (Boru, düdük vb. üflemeli çalgılar için) ses çıkarmak. **5.** Yankı veya yankılı ses vermek. **6.** *{OsT}* (Teke için) melemek. **7.** *{OsT}* Yüksekten atmak. **8.** *argo.* Boş konuşmak; gevezelik etmek. **9.** *argo.* (Sarhoş için) kusmak. **10.** *argo.* Baskı altında itiraf etmek; sır vermek; arkadaşlarını ele vermek. **11.** (Çalgı için) kendine özgü ses vermek. **12.** *{ağız}* Konuşmak; sözünü etmek. [DS] **13.** *{ağız}* Kavga aranmak; horozlanmak. [DS] **14.** *{ağız}* Alaycı bir dille konuşmak. [DS]

ötmek[3], [öt-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Erinleşmek; bulûğa ermek. **2.** Evlenmek istediğini belli etmek; evlenme isteği duymak. **3.** (Hayvan için) çiftleşmek istemek. [DS]

ötmek[4], [öt-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Yemek, turşu, pekmez vb. yiyecekler için) ekşimek. [DS]

ötmek[5], [ö-mek *(düşünmek)* > ö-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Düşündürmek. (?) [İKPÖy.]

ötmek[6], [öğüt-mek > ōt-mek] *(ö:tmek) {ağız} gçl. f. [-er]* Öğütmek. [DS]

ötmek[7], [et-mek > öt-mek] *{eT} is.* Ekmek. [EUTS] [DLT]

ötmiş, [öt-mek[1] > öt-miş] *{eT} is.* Kurban; kurbanlık. [EUTS]

ötnel, [öt-mek > öt-(ü)n-e-l] *{ağız} sf.* Verimli; bitek. [DS]

ötnü, [ötē-mek > *öte-n-mek > öt(e)n-ū] *(ötnü:) {eT} sf.* Ödünç. [DLT]

ötoğon, [öte+gün > öteğün] *{ağız} zf.* Geçen gün; önceki gün. [DS]

ötöğün, [öte+gün > öteğün] *{ağız} zf.* Geçen gün; önceki gün. [DS]

ötön, [öte+gün > öteğün] *{ağız} zf.* Geçen gün; önceki gün. [DS]

ötövün, [öte+gün > öteğün] *{ağız} zf.* Geçen gün; önceki gün. [DS]

ötre, [öt-re] *is.* Arap alfabesinde yazılmayan ünlülerden o, ö, u, ü seslerini veren işaret.

ötrek, -ği [öt-mek > öt-ür-mak > öt-(ü)r-ek] *{ağız} is.* İshal. [DS]

ötrü, [öt-mek[1] > öt-ür-mek[2] > öt-ür-ū / öt-(ü)r-ū اوترو] *(ötrü:) {eT} {eAT} {OsT} zf.* **1.** Sonra. [ETY] **2.** Ötürü; dolayı; ...den dolayı; bunun üzerine; bundan dolayı; o zaman. *{ağız} (aynı)* [Üç İtigsizler] [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [DS] **3.** O hâlde. [Gabain]

ötrük, [öt-mek > öt-(ü)r-ük اوتورك] *{eAT} {ağız} is.* İshal. [DS]

ötrükçülük, -ğü [öt-mek > öt-(ü)r-ük-çü-lük] *{ağız} is.* Yalancılık. [DS]

ötrülmek, [öt-mek[2] > öt-ür-mek[3] > öt-(ü)r-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Öttürülmek. [DLT]

ötrüm, [öt-mek[1] > öt-ür-mek[2] > öt-(ü)r-üm] *{eT} is.* Müshil; sürgün ilacı. [DLT]

ötrüşmek, [öt-mek[1] > öt-ür-mek[2] > öt-ür-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birbirine karşılıklı mektup vb. göndermek; gönderişmek. [DLT]

ötsek, -ği [öd > öd-se-k / öt-se-k] *{ağız} sf.* Korkak. [DS]

ötsemek, [öt-mek[1] > öt-sē-mek] *(ötse:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Öteye geçmek istemek; delip geçmek. [DLT]

öttüreç, -ci [öt-tür-eç] *{ağız} is.* Düdük. [DS]

öttürgeç, [öt-tür-geç] *{ağız} is.* **1.** Çoğunlukla üflemeli müzik aracı. **2.** Kesilmiş koyunun yemek borusu. [DS]

öttürme, [öt-tür-me] *is.* Öttürmek eylemi.

öttürmek[1], [öt-mek[1] > öt(t)-ür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* İshal olmak. [DS]

öttürmek[2], [öt-mek[2] > öt-tür-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Ötmesini sağlamak; ötmesine yol açmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Üfleyerek ses çıkartmak. **3.** Bir yeri sesle doldurmak. **4.** İçi boş bir yeri, kubbeyi sesle yankılandırmak.

öttürük, -ğü [öt-tür-mek[2] > öt-tür-ük] *{ağız} is.* Söğüt, kavak vb. ağaçların ince dallarından yapılan düdük. [DS]

ötücü, [öt-ücü] *sf.* **1.** Öten; ötme özelliği olan. **2.** Öttüğünde güzel ses çıkaran. 🗗 **ötücü kuşlar,** *zool. Kuşlar sınıfının büyük bir bölümünü oluşturan, karada yaşayan, küçük veya orta irilikte, ağaçlarda tüneyen, yuva yapan ve öten yedi bin kadar türü içeren takım, (Passeres / Passeriformes).*

ötüg[1], [öt-mek[2] > öt-üg / öt-ig] *{eT} sf.* **1.** Keskin; sivri. **2.** *is.* İshal; diyare. [Clauson] **3.** Kusma. [DLT]

ötüg[2], [ö-mek > ö-t-mek[1] > ö-t-üg] *{eT} is.* **1.** Dilek; istida; istek; rica. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Tekin] **2.** Dua; niyaz; ibadet. [ETY] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [Tekin] **3.** Soru [Gabain] [EUTS] **4.** *sf.* Ulaştırılan; gönderilen. [İKPÖy.] **5.** Dilek dileyen. [İKPÖy.]

ötügçi, [ötüg[2] > ötüg-çi] *{eT} sf.* Ricacı; dilekçi; rica eden. [EUTS]

ötügen, [ö-mek > ö-t-mek[1] > öt-ü-mek > ötüg-ken] *{eT} is.* → ötüken.

ötüğen, [öt-mek > öt-eğen > ötüğen / ötügen] *{ağız} sf.* → öteken.

ötüglüg, [ötüg[2] > ötüg-lüg] *{eT} sf.* Birinden bir isteği, ricası olan. 🗗 **ötüglüg kişi,** *Hakandan dileği olan kişi.* [DLT]

ötük[1], [öt-mek[1] > öt-üg / öt-ük] *{eT} is.* **1.** Hikâye. **2.** Hakana sunulan dilek. [DLT]

ötük[2], [et-ük / ötük] *{eT} is.* Edik; ayakkabı. [EUTS]

ötük[3], -ğü [öt-ük] *{ağız} zf.* Kez. [DS]

ötükar, [? ötükar] *{ağız} is.* Güç; erke; iktidar. [DS]

ötükçi, [öt-ük > ötük-çi] *{eT} is.* Hakanın yanındaki şefaatçi. [DLT]

ötüken, [ö-mek > ö-t-mek[1] > öt-ü-mek > ötüg-ken] *{eT} sf.* **1.** Geçen; eski; yaşlı; kadim. [Starostin] **2.** *is.* Her şeyin eskisi. [Starostin] **3.** Terk edilmiş çadır yeri; eski yurt. [Starostin] **4.** Eski topraklar; eski memleket. [Starostin] **5.** Ata ruhlarına dua edilen yer; dua mahalli; niyaz kapısı. **6.** *öz. is.* Türklerin anayurtları.

ötükomak, [öte+ko-mak ?] *{ağız} gç. f. [-r]* Kuluçkaya komak. [DS]

ötükünç, [öt-mek[1] > öt-ük-mek > ötük-ün-mek > ötük-ün-ç] *{eT} is.* Hikâye. [DLT]

ötül, [öt-mek[1] > öt-ül-mek > öt-ül] *{eT} is.* İshal; diyare. [Clauson]

ötülme, [öt-ül-me] *is.* Ötülmek eylemi.

ötülmek[1], [öt-mek[1] > öt-ül-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Uzanmak; yatmak. [DS]

ötülmek[2], [öt-mek[1] > öt-ül-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Geçilmek. [KB]

ötülmek[3], [ut-ul-mak / üt-ül-mek > öt-ül-mek] *{ağız} edil. f. [-ür]* Kumarda kaybetmek. [DS]

ötüm, [öt-mek[2] > öt-üm] *is.* **1.** Ötmek eylemi ve olgusu. **2.** *{ağız}* Ötme zamanı. [DS]

ötümlü, [öt-üm-lü] *sf.* **1.** Ötümü olan. **2.** *dbl.* (Sesler için) eklemleme yerinden çıkmadan önce ses tellerinde titreşim meydana gelen. 🗗 **ötümlü ünsüzler,** *dbl. Ses tellerinde titreşim meydana getiren, dolayısıyla daha yumuşak söylenişe sahip sesler; titreşimli sesler; yumuşak; tonlu; sedalı; /b/, /c/, /d/, /g/, /ğ/, /j/, /l/, /m/, /n/, /r/, /v/, / y/, /z/.*

ötümlüleşme, [öt-üm-lü-le-ş-me] *is. dbl.* Ötümsüz bir sesin ötüm kazanması olayı; ünsüz yumuşaması.

ötümlüleşmek, [öt-üm-lü-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Ötümlü duruma gelmek. **2.** *dbl.* (Kelime sonlarındaki ötümsüz ses için) ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde ötümlü karşılığı olan sese dönüşmek; */k/* → */ğ/, /t/* → */d/, /ç/* → */c/, /p/* → */b/.*

ötümlülük, -ğü [öt-üm-lü-lük] *is.* Ötümlü olma durumu.

ötümsüz, [öt-üm-süz] *sf. dbl.* (Sesler için) eklemleme sırasında ses telleri titreşmeyen; sert; tonsuz; sedasız; */ç/, /f/, /h/, /k/, /p/, /s/, /ş/, /t/.*

ötümsüzleşme, [öt-üm-süz-le-ş-me] *is.* Ötümsüzleşmek eylemi.

ötümsüzleşmek, [öt-üm-süz-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Ötümsüz duruma gelmek. **2.** *dbl.* (Son sesi ötümsüz olan kelimeye getirilen ötümlü sesle başlayan ek için) ötümlü karşılığı olan sese dönüşmek; */d/* → */t/, /c/* → */ç/, /g/* → */k/.* **3.** Sonu */b/, /c/, /d/, /g/* ile biten kelimelerin bu sesinin */p/, /ç/, /t/, /k/*'ye dönüşmesi durumu.

ötümsüzlük, -ğü [öt-üm-süz-lük] *is.* Ötümsüz olma durumu.

ötünç[1], [öt-mek[1] > *öt-en-mek > öt-ün-ç / ötenç / ödenç] *{eT} zf.* Ödünç; borç olarak. [DLT]

ötünç[2], [öt-mek[1] > öt-ün-mek > öt-ün-ç] *{eT} is.* Rica; maruzat. [ETY]

ötünme, [öt-ün-me] *is.* Ötünmek eylemi.

ötünmek[1]**,** [öt-mek[1] > öt-ün-mek اوتنمك] *(ötrü:) {eT} {OsT}} dönşl. f. [-ür]* **1.** Söylemek; saymak. [Gabain] **2.** Saygılı biçimde anlatmak; arz etmek; büyüklerden bir dilek dilemek; bir dilek sunmak; dilemek; yalvarmak; rica etmek; arz etmek; malumat vermek. *{ağız} (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] [Gabain] [DS] **3.** Dua etmek. [ETY] [Gabain] **4.** Küçüğün büyüğe hitabı; sunmak. [EUTS] **5.** Hikâye söylemek. [DLT] **6.** *{ağız}* Acındırmak; yalvarmak. [DS]

ötünmek[2]**,** [öt-mek[1] > öt-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Nedamet etmek; pişman etmek. [EUTS] **2.** Pişman olmak. [EUTS]

ötür, [Ar. ʿıṭr => ötür] *{ağız} is.* Itır çiçeği. [DS]

ötürek[1]**, -ği** [öte > öte-rek / ötü-rek] *{ağız}* zf. Az ilerde; biraz ötede. [DS]

ötürek[2]**, -ği** [öt-ür-mek > öt-ür-ek] *{ağız} is.* İshal. [DS] 🗗 **ötürek olmak,** *{ağız} İshal olmak.* [DS]‖ **ötürek toprak,** *{ağız} Beyaz sarı renkli verimsiz bir toprak türü; çorak toprak.* [DS]

ötürekli, [ötürek-li] *{ağız} sf.* İshale yakalanmış. [DS]

ötürgeç[1]**, -ci** [ötür-geç] *{ağız} is.* İshal. [DS] 🗗 **ötürgeç olmak,** *{ağız} İshal olmak.* [DS]

ötürgeç[2]**, -ci** [ötür-geç ?] *{ağız} is.* Değirmende frenin altı. [DS]

ötürgen, [öt-ür-gen] *{ağız} sf.* İshale yakalanmış. [DS]

ötürme, [öt-ür-me] *is.* Ötürmek eylemi.

ötürmek[1]**,** [ō-mek > ō-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Hatırlatmak. [DLT]

ötürmek[2]**,** [öt-mek[1] > öt-ür-mek اوترمك] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Delmek; arasından geçmek. [DLT] [İKPÖy.] **2.** Geçirmek. *{eAT} (aynı)* [ETY] **3.** *{eAT}* Terk etmek; bırakmak; bertaraf etmek.

ötürmek[3]**,** [öt-mek[2] > öt-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Öttürmek. [DLT]

ötürmek[4]**,** [ö-mek / ü-mek > üḏ-mek / üḏ-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Ayırmak; seçmek. [EUTS] [Gabain] **2.** *{ağız}* Kimse görmeden almak; aşırmak. [DS]

ötürmek[5]**,** [öt-gür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* **1.** Bağırsağı bozulmak; ishal olmak. **2.** İlkbaharda, sürülmüş tarlalarda kendiliğinden göz göz çamur olmak. [DS]

ötürşah, [Ar. ʿıṭr + Far. şāḥ] *{ağız} is.* Itır çiçeği. [DS]

ötürü, [öt-mek[1] > öt-ür-mek[2] > öt-ür-ū / ötr-ū اوتورى] *{eT} {OsT} zf.* **1.** Bunun üzerine; için; ...den dolayı; ... den yüzünden; o sebepten; o yüzden. [EUTS] **2.** Daha sonra; sonra. [EUTS] [İKPÖy.] **3.** O zaman. [İKPÖy.] [EUTS]

ötürük[1]**,** [öt-mek[1] > öt-ür-mek > öt-ür-ük اوترك] *{ağız} is.* **1.** Bağırsak bozukluğu; ishal; sürgün. *{eT} {eAT} (aynı)* [EUTS] **2.** Cıvık dışkı. **3.** Hayvanlarda sürgün hastalığı yapan zehirli bir ot. **4.** *sf.* Zayıf; çürük; dayanıksız. [DS] 🗗 **ötürük olmak,** *{ağız} İshale tutulmak.* [DS]‖ **ötürük tutmak,** *{ağız} İshal olmak.* [DS]

ötürük[2]**,** [öt-ür-ük] *{ağız} is.* Yalan. [DS]

ötürüklü[1]**,** [öt-ür-ük-lü] *{ağız} sf.* **1.** İshalli; sürgün olmuş. **2.** Kansız; cansız; ölümcül. [DS]

ötürüklü[2]**,** [öt-ür-ük-lü] *{ağız} sf.* İşkilli. [DS]

ötürüklü[3]**,** [ötür-ük-lü] *{ağız} sf.* Hasta ve öksürüklü. [DS]

ötüş[1]**,** [öt-mek[2] > öt-üş] *is.* Ötmek eylemi ve biçimi.

ötüş[2]**,** [öt-mek[1] > öt-üş] *{eT} is.* Oyunda ütme; ütüş. [DLT]

ötüşme, [öt-mek[2] > öt-üş-me] *is.* Ötüşmek eylemi.

ötüşmek, [öt-mek[1] > öt-üş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Geçmek. [Gabain] **2.** *{ağız} işteş. f.* İyi geçinmek. [DS]

ötüşmek, [öt-mek[2] > öt-üş-mek] *işteş. f. [-ür]* (Kuşlar, böcekler vb. için) birlikte ötmek; karşılıklı ötmek.

öv[1]**,** [ög / öğ / ök / öng / öv *(yans.)*] *is.* Bağırıp çağırmayı, böğürmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *öv-ürse-mek*

öv[2]**,** [eb / öw] *{eT} is.* Ev. [DLT]

övbet, [öğ-mek > öv-bet ?] *{ağız} sf.* Övüngen. [DS]

övbet, [ög > ög-et ? > övbet] *{ağız} is.* Annesiz, babasız çocuk; öksüz. [DS]

övceleme, [övce-le-me] *is.* Övcelemek eylemi.

övcelemek[1]**,** [ov-mak > övce-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-er] [-l(i)-yor]* Bir işi baştan savma yapmak. [DS]

övcelemek[2]**,** [ov-mak / avuç ? > övce-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Ovalamak. **2.** Ezip ovarak, iki şeyi birbirine sürterek ufalamak; mısır koçanlarını tanelemek. [DS]

övcül, [öñ > öñ-cül > övcül] *{ağız} is.* Peştamal. [DS]

övcülemek, [ov-mak / avuç ?> övce-le-mek] *{ağız}* → övcelemek[2]. [DS]

övdül, [öñ > öñ-(ü)d-ül] *{ağız} is.* Asmalara dayak olarak konulan sırık. [DS]

öve, [ög > ög-ey / öve] *{ağız} sf.* Üvey. [DS]

övecik, -ği [év-mek > ev-e-cik / öve-cik] *{ağız} sf.* Aceleci. [DS]

öveç[1]**, -ci** [ög *(orta yaşı bulup büyümüş hayvan)* > ög-eç > öğeç > öveç اوكج / اووچ] *{eAT} {ağız} is.* **1.** İki veya üç yaşındaki erkek koyun; genç koç. **2.** Enenmiş, koç ya da teke. **3.** Sürünün önünden giderek sürüyü çeken koyun ya da keçi; sürü başı. **4.** Damızlık keçi. [DS]

öveç[2]**, -ci** [ög > ög-eç] *{ağız} is.* Kurnaz kadın. [DS]

öveç[3]**, -ci** [güveç > öveç] *{ağız} is.* Toprak çömlek; küçük küp. [DS]

öveçelemek, [ölç-er-le-mek > öveç-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)yor]* Dağılan ateşi toplamak. [DS]

övedi, [év-mek > ev-e-di] *{ağız} sf.* Çabuk; ivedi. [DS]

övek[1]**, -ği** [öv-ek ?] *{ağız} sf.* (Tarla, bahçe vb. yer için) içinden su çıkan; sulak. [DS]

övek[2]**, -ği** [üveyik] *{ağız} is.* Üveyik kuşu. [DS] 🗗 **övek kır,** *{ağız} (Hayvan rengi için) arasında beyaz tüyleri bulunan kahverengi.* [DS]

öveke, [? öveke] *{ağız} is.* Tarla işi; tarlada çalışma. [DS]

övelek, -ği [ev > ev-e-lek > öve-le-k] *sf.* (Kız için) evlenmemiş; evde kalmış.

öveleme, [ög-mek / uv-mak > öv-e-le-me] *{ağız} is.* **1.** Övelemek eylemi; ovalama. **2.** Ekmek kırıntılarından yapılan çorba. [DS]

övelemeç, [öv-e-le-me + aş] *{ağız} is.* Un ve et suyu ile yapılan çorba. [DS]

övelemek[1]**,** [öv-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Suçluyu cezalandırmak. [DS]

övelemek[2]**,** [uv-mak > öv-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** İki şeyi avcunun içinde birbirine sürte sürte ovmak. **2.** Ezip ovarak, iki şeyi birbirine sürterek ufalamak; mısır koçanlarını tanelemek. **3.** Hamuru topak yapmak için yuvarlamak. **4.** Karnını elle ovmak. **5.** Can sıkıntısı ve üzüntüden el ovuşturmak. [DS]

övelemek[3]**,** [öv-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r [-l(i)-yor]* Sözleri anlaşılmaz biçimde söylemek; gevelemek. [DS]

övelemek[4]**,** [öv-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-er] [-l(i)-yor]* Koyun, keçi gibi hayvanların üreme organları bölgesindeki kılları kesmek. [DS]

övelenme, [öv-e-le-n-me] *is.* Övelenmek eylemi.

övelenmek[1]**,** [övele-n-mek] *{ağız} edil f. [-ir]* **1.** Ellə parçalanmak; ezilmek; ufalanmak; ovalanmak. **2.** Dövülmek. [DS]

övelenmek[2]**,** [öve-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Can sıkıntısı ve üzüntüden el ovuşturmak. [DS]

övellenme, [övel-le-n-me] *is.* Övellenmek.

övellenmek, [övel-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Donacak kadar üşümek. **2.** Soğuktan tüyleri diken diken olmak. [DS]

övelme, [öve-l-me] *is.* Övelmek eylemi.

övelmek, [öve-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Darılmak; gücenmek. [DS]

öven[1]**,** [? öven] *{ağız} is.* **1.** Sofa. **2.** Sokak kapısının önü; taşlık. [DS]

öven[2]**,** [göveğen > göven > öven] *{ağız} is.* At ve eşeklerin kanını emen yeşil renkli iri sinek. [DS]

övendire, [Yun. voukhentra] *{ağız} is.* → üvendire. [DS]

övendirelik, -ği [övendire-lik] *{ağız} sf.*→ üvendirelik. [DS]

övenek, -ği [öñ-mek > öğ-mek > öv-enek] *{ağız} is.* Suyun yavaş aktığı yer. [DS]

över, [? över] *{ağız} is.* Erke; güç. [DS]

övergen, [öğ-mek > över-gen] *{ağız} is.* Çaylarda, içine su birikmiş kaya oyukları. [DS]

överme, [öv-er-me] *is.* Övermek eylemi.

övermek, [öğ-mek > öv-er-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Yağ için) yayılmak. [DS]

översek, [öğür-se-mek > över-se-k] *{ağız} sf.* (Kedi, köpek vb. hayvan için) kızana gelmiş. [DS]

övetlemek[1]**,** [év-mek > ivedi > övet-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)yor]* İvmek; acele etmek. [DS]

övetlemek[2]**,** [öğ > ög-et-le-mek / ö-mek > öt-le-mek / öğüt > övet-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)yor]* **1.** Akıl vermek. **2.** Cesaret vermek. [DS]

övetlemek[3]**,** [uv-mak > öv-e-le-mek > övet-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Mısır koçanı vb. için) birbirine sürterek veya avuçta sıkarak ufaklamak; tanelemek.[DS]

övey, [ög-ey > övey] *{ağız} is.*→ üvey. [DS] 🗗 **övey ana dilimi,** *{ağız} (Ekmek, meyve vb. için) çok ince kesilmiş dilim.* [DS]

öveyana, [övey+ana] *{ağız} is.* Isırdığı zaman çok acıtan bir tür karınca. [DS]

öveyik, -ği [öveyik] *{ağız} is.* → üveyik. [DS]

övez[1]**,** [*eT.* uyaz > övez] *{ağız} is.* **1.** (Kişi için) ağır kanlı; uyuşuk. **2.** Solgun ve üzgün. [DS]

övez[2]**,** [*eT.* uyaz > övez] *{ağız} is.* **1.** At sineği. **2.** Küçük sinek. **3.** Sivrisinek. **4.** Büvelek. **5.** Kene. **6.** Koyun ve keçilere dadanan bir tür küçük sinek veya kene. [DS]

övez[3]**,** [*eT.* uyaz > övez] *{ağız} is.* Üvez ağacı ve meyvesi. [DS]

öveze[1]**,** [öñ > öñ-ez-e / öveze] *{ağız} is.* Avcıların, av beklemek için taş ve ağaç dallarından yaptıkları basit kulübe. [DS]

öveze[2]**,** [Yun. aḫnos => eneze / öneze / öveze] *{ağız} is.* Sürüye uymayan hayvan. [DS]

övgü, [öv-mek > öv-gü *(1935)*] *is.* Bir kimseyi veya bir şeyi övmek için yazılan yazı veya söylenen söz; methiye. 🗗 **övgüler dizmek,** *Aşırı derecede övmek; göklere çıkarmak.*|| **övgü yağdırmak,** *Ölçüsüzce övmek.*

övgücü, [öv-gü-cü] *sf.* **1.** (Kişi için) birini veya bir şeyi öven. **2.** *mecaz.* Bir şeye veya birine hiç gereği yokken veya aşırı övgü yağdıran.

övgücülük,-ğü [öv-gü-cü-lük] *is.* Övgücü olma durumu.

övgülü, [öv-mek > öv-gü-lü] *{ağız} sf.* Övülen. [DS]

övgünmek, [öykü-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Bir kimsenin yaptıklarını, söylediklerini aynen tekrar ederek alay etmek. [DS]

övin, [öğün] *{ağız} is.* Azık; yiyecek. [DS]

övke, [öb-kē - öp-kē / öv-kē اوکے] *{eT} {eAT} is.* Öfke; hiddet; kızma. [EUTS] [KB]

övkeci, [öpkē > öv-kē-ci] *{eT} sf.* Öfkeyi kabartan; öfkelendiren; kızdıran; kışkırtıcı. [EUTS]

övkelemek, [öpkē-lē-mek / öv-kē-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Öfkelendirmek; hiddetlendirmek. [EUTS] [KB]

övkelenmek, [öpkē-le-n-mek / öv-kē-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Hiddetlenmek; kızmak; öfkelenmek. [EUTS] [Gabain]

övken, [öv-ken] *{ağız} is.* **1.** Nefes darlığı hastalığı. **2.** Durgun, pis suları içen hayvanlarda görülen bir hastalık. [DS]

övkenli, [öğ-ken-li / öv-ken-li] *{ağız} sf.* Süreğen öksürüklü; bronşitli. [DS]

övkesiz, [öpkē > övke-siz] *{eT} sf.* Öfkesiz. [EUTS]

övkilemek, [öpkē-lē-mek / öv-kē-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Öfkelenmek; hiddetlenmek. [EUTS]

övkünmek, [öykün-mek / övkün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* **1.** Birinin yaptıklarını ve söylediklerini aynen tekrar ederek alay etmek. **2.** Kabadayılık yapmak. **3.** Öykü anlatmak. [DS]

övle, [öğle / övle] *{ağız} is.* Öğle. [DS]

övlenmek, [ev-le-n-mek / öv-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Evlenmek. [DS]

övlüç, [öv-(ü)l-üç اولچ] *is.* Övünç. 🗗 **övlüç vermek,** *{OsT} Övünerek birbirine nispet etmek.*

övme[1]**,** [ög-mek > öğ-mek > öv-me] *is.* **1.** Övmek eylemi. **2.** *{ağız}* Bir çeşit sazla çalınan ezgi. [DS]

övme[2]**,** [üğ-mek > öğ-mek > öğ-me] *{ağız} is.* Kıraç topraklarda su biriktirmek için açılan çukur. [DS]

övmek[1]**,** [uv-mak / öv- mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Ufalamak. [DLT]

övmek[2]**,** [ög-mek > öğ-mek > öv-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** Birinin veya bir şeyin iyiliklerini, güzelliklerini söyleyerek yüceltmek; methetmek; sena etmek. **2.** *{ağız}* Türkü söylemek. [DS] 🗗 **öve öve bitirememek,** *Aşırı derecede övmek; aşırı ölçüde yüceltmek; göklere çıkarmak; övgüye değer çok yanlarını bulmak.*

övmek[3]**,** [üğ-mek / öğ-mek > öv-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Yağ için) yayılmak. [DS]

övmek[4]**,** [öv-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Ateş için) yanarak yayılmak. [DS]

övmek[5]**,** [uv-mak > öv-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Üstüne sürmek; ovmak. [DS]

övmek[6]**,** [öğ-mek > öv-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Öğürmek. [DS]

övrek, -ği [öğ-re-k / örek] *{ağız} is.* At sürüsü çobanı. [DS]

övrende, [Yun. voukendrea] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

övseme, [övse-me] *is.* Övsemek eylemi.

övsemek, [evse-mek > övse-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(ü)-mek]* **1.** Bir şeyi vurarak tozunu çıkarmak. **2.** Pirinç, mercimek gibi tahılları tepsiye yayıp yukarı savurarak üste çıkan çöp ve taşları toplamak, ayıklamak. [DS]

övsenme, [övse-n-me] *is.* Övsenmek eylemi.

övsenmek, [evse-n-mek > övse-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Özlemek; özlemini çekmek. [DS]

övsevi, [köseği > övsevi] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

övşelemek, [uv-mak > öv-(ü)ş-e-mek > övşe-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeyi iki avcu arasına alarak ezmek; ufalamak. [DS]

övüç, -cü [avuç] *{ağız} is.* Avuç. [DS]

övügen, [göğem / öven / övügen] *{ağız} is.* At ve eşeklerin kanını emen iri sinek. [DS]

övüklemek, [ayık-la-mak ?] *{ağız} gçl. f. [r] [-l(ü)-yor]* Ayırmak; seçmek. [DS]

övülme, [öv-ül-me] *is.* Övülmek eylemi.

övülmek, [öv-ül-mek] *edil. f. [-ür]* Hakkında övmek eylemi yapılmak; kendisi hakkında övgüde bulunulmak; övmek eylemine konu olmak; methedilmek.

övülüş, [öv-ül-üş] *is.* Övülmek eylemi veya biçimi.

övün, [öğ-ün > övün] *{ağız} is.* **1.** (Yemek için) kez. **2.** Yemek. **3.** Yemek zamanı; öğün. [DS] 🗗 **övün övün,** *{ağız} Zaman zaman.* [DS]

övünce, [öv-ün-ce] *is.* Övünmeye değer nitelikte olan; övünmeye hak kazandıran şey; övünç kaynağı; mefharet.

övünç, -cü [öv-ün-ç] *is.* Övünme olgusu; gurur veren şey; kıvanç; iftihar; mübahat, *(1935 yeniden).* 🗗 **övünç çizelgesi,** *İftihar listesi.*|| **övünç duymak,** *Övünmek; iftihar etmek.*

övündüre, [Yun. voukandri] *{ağız} is.* Üvendire. 🗗 **övündüre lalesi,** *bot. Boynuzlu gelincik, (Glaucium grandiflorum).*

övündürücü, [öv-ün-dür-ücü] *sf.* Övünmeye neden olan; övünç kaynağı olan; övündüren.

övündürücülük, -ğü [öv-ün-dür-ücü-lük] *is.* Övündürücü olma durumu.

övünek, -ği [öv-ün-ek] *is.* Övünülecek şey; övünç kaynağı olan şey; övünç sebebi.

övüngeç, -ci [övün-geç] *{ağız} sf.* Övüngen. [DS]

övüngen, [öv-ün-gen] *sf.* Kendini çok öven; sürekli kendisini öven; hemen her şeyden kendisine bir övünme payı çıkaran; farfara.

övüngenlik,-ği [öv-ün-gen-lik] *is.* Çok övünme durumu; övüngen olma durumu; övüngen kimsenin niteliği; farfaralık.

övünggen, [övüñ-gen] *(övüñgen) {ağız} sf.* Çok övünen. [DS]

övünme, [öv-ün-me] *is.* Övünmek eylemi; kıvanç; iftihar.

övünmek, [öv-ün-mek] *dönşl. f. [-ür]* **1.** Kendine ilişkin övünç kaynağı olan şeyleri abartarak sayıp dökmek; iftihar etmek. **2.** Gurur duyduğu bir kimse ya da şeyden abartılı biçimde söz ederek üstünlük

taslamak; gururlanmak; iftihar etmek. **3.** Kendi kendisini övmek; tefahur etmek. 🗗 **övünmek gibi olmasın,** *Aslında kendini övmeye başladığı halde bunu hoş göstermek, alçakgönüllü görünmek amacı güdenlerce söylenir.*

övünsüz, [evin-siz > övün-süz] *{ağız} sf.* Değersiz; önemsiz. [DS]

övüntü, [öv-üntü] *is.* Övünülecek tutum ve davranış.

övür[1], [öğür > övür] *sf.* **1.** Yaşıt. **2.** Aynı boyda.

övür[2], [öğür > övür] *{ağız} is.* Yaradılış; alışkı. [DS]

övür[3], [övür] *{ağız} sf.* Gizli. [DS]

övür[4], [ev > öv-ür] *{ağız} is.* Mısır sapında, bir yerden çıkan birkaç mısır koçanı.[DS]

övürsemek, [öğ *(yans.)* > öğ-ür-se-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ü)-yor]* (Dişi hayvan için) kızışmak. [DS]

övürtlemek, [öğürt-le-mek / övürt-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Ayırmak; ayıklamak; seçmek; temizlemek. [DS]

övüş, [öv-üş] *is.* Övmek eylemi veya biçimi.

övüşlemek, [uv-mak > övüş-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Koçandaki mısırları ovarak tanelemek. [DS]

övüşlük, -ğü [övüş-lük] *{ağız} is.* Rahat; huzur. 🗗 **övüşlük vermemek,** *{ağız} Rahat ettirmemek.* [DS]

övüştürme, [öv-üş-tür-me] *is.* Övüştürmek eylemi.

övüştürmek, [öğ-üş-tür-mek > öv-üş-tür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Sıvı ya da sıvımsı birkaç maddeyi birbirine karıştırmak. [DS]

övüt, [öğ-mek > öğ-ü-mek > ögü-t] *{eT} {ağız} is.* Öğüt; nasihat. [DLT] [DS]

öy[1], [eb / öw / öy] *{eT} {ağız} is.* Ev. [EUTS] [DS]

öy[2], [öñ > öğ / öy] *{ağız} is.* Ön. [DS]

öya, [öğ-mek > öğ-e] *{ağız} is.* Sürüye uymayan davar. [DS]

öybet, [öğbet / öybet] *{ağız} sf.* Çok öğünen; yaptıklarını abartarak anlatan. [DS]

öycül, [öñ > öy-cül] *{ağız} sf.* Bir işe ilk başlayan; öncül. [DS]

öycümal, [ev-cimen > öycümal] *{ağız} sf.* **1.** Ailesine düşkün kimse. **2.** İşini iyi yapan kimse. [DS]

öydül[1], [öd-ül - öydül] *{ağız}* **1.** Güreşte, at yarışlarında ve başka yarışlarda kazanana verilmek üzere ortaya konan armağan; ödül. **2.** Düğüne çağrılı olan kimsenin hediye olarak götürdüğü eşya veya koyun, keçi cinsinden hayvan. [DS]

öydül[2], [öydül] *{ağız} is.* Nişan alınacak yer. [DS]

öydürmek, [öğ-mek > öy-dür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Yağ, boya gibi maddeleri bir yere sürerek yaymak. [DS]

öyek[1], **-ği** [öy-ek ?] *{ağız} sf.* İyi; çok iyi. [DS]

öyek[2], **-ği** [üğ-mek > öğ-ek / öy-ek] *{ağız} is.* **1.** Batak; balçık. **2.** *is.* İlkbaharda yerden kaynayıp bir süre sonra kaybolan su. [DS]

öyek[3], **-ği** [öy-ek] *{ağız} is.* Toprak yığını. [DS]

öyek[4], **-ği** [o+yaka] *{ağız} zf.* Yan taraf. [DS]

öyek[5], **-ği** [öğ-mek > öy-ek] *{ağız} sf.* (Yağ, boya için) döküldüğü yerde tez ve genişçe yayılabilen. [DS]

öyendere, [Yun. voukandri] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

öyendire, [Yun. voukandri] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

öyeşme, [öy-eş-me] *is.* Öyeşmek eylemi; bulaşma.

öyeşmek, [öğ-mek > öy-e-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Bulaşmak. **2.** (Yağ, boya vb. için) döküldüğü yerde kolayca yayılmak. [DS]

öyez, [Oğuz. uyaz / öyez] *{eT} is.* Üvez; bir tür sivrisinek. [DLT]

öyfe, [öpkē > öyfe] *{ağız} is.* Akciğer. [DS] 🗗 **öyfesi ağzından gelmek,** *{ağız} 1. Bir şeyden çok iğrenmek. 2. Çok öksürmek.* [DS]

öygen, [öpkē > öy-ken اويكن] *{OsT} {ağız} is.* Akciğer. [DS]

öygün, [öğ-mek > öy-gün] *{ağız} sf.* Karıştırılmış; yoğrulmuş. [DS]

öygünme, [öy-gün-me] *is.* Öygünmek eylemi.

öygünmek[1], [öy-kün-mek>öy-gün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Birinin söylediklerini veya yaptıklarını aynen tekrar ederek alay etmek. [DS]

öygünmek[2], [öğ-mek >öy-(ü)k-ün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* İçine dert olmak; üzülmek. [DS]

öygür, [aygır > öygür] *{ağız} is.* → aygır. [DS]

öyir, [öğür] *{ağız} is.* Damızlık erkek atın yönettiği kısrak sürüsü. [DS]

öyke, [öp-kē / öy-kē اويكه] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* → öfke. [DS] 🗗 **öyke almak,** *{OsT} İntikam almak.*|| **öykesini yutmak,** *{OsT} Öfkesini yatıştırmak.*|| **öykesi topuğuna çıkmak,** *{eAT} Çok sinirlenmek; cinleri başına toplanmak; öfkesi kabarmak.*||

öykelendirmek, [öyke-le-n-dir-mek لنديرمك اويكه] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ür]* → öfkelendirmek.

öykelenme, [öyke-le-n-me] *is.* → öfkelenme.

öykelenmek, [öyke-le-n-mek اويكلنمك] *{eAT} {OsT} {ağız} dönşl. f. [-ür]* → öfkelenmek. [DS]

öyken, [öp-kē > öy-gen / öy-ken اويكن] *is.* **1.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Akciğer. [DS] **2.** *{ağız}* Hayvanlarda görülen akciğer hastalığı ve öksürük. [DS] 🗗 **öyken ağrısı,** *{eAT} {OsT} Zatürrie.*|| **öyken düdüğü,** *{eAT} Soluk borusu.*‖ **öykeni kabarmak,** *{eAT} Öfkesi kabarmak; içi taşmak.*|| **öykeni yellenmek,** *{eAT} İçi titremek; korkmak.*|| **öyken marazı,** *{eAT} Zatürrie.*

öykence, [öyken-ce] *{ağız} is.* Boğmaca öksürüğü. [DS]

öykenme, [öyk-en-me] *is.* Öykenmek eylemi.

öykenmek[1], [öyken-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Hırıltılı soluk almak. [DS]

öykenmek[2], [öy-kün-mek>öy-ken-mek] *{ağız} dönşl.*

f. [-ir] Birinin yaptıklarını ve söylediklerini aynen tekrar ederek alay etmek. [DS]

öykme, [öyk-me] *is.* Öykmek eylemi.

öykmek, [öy(ü)k-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Karşılaştırmak; örneksemek. [DS]

öykü, [öt-mek[1] > öy(ü)k-mek > *(karşılaştırmak)* > öy-(ü)k-ü *(1935)*] *is.* **1.** Ayrıntıları ile anlatılan olay. **2.** *ed.* Gerçekte olmuş veya tasarlanmış olayların belirli bir kalıp içinde anlatımı ile ortaya çıkan edebî tür; hikâye. **3.** Genellikle üzücü, karmaşık olaylar, olgular dizisi. **4.** *tiy.* Dramatik bir eserin anlatısal arka planı.

öykücü, [öy-k-ü-cü] *is.* **1.** Öykü anlatan kimse. **2.** *ed.* Öykü yazarı; hikâyeci.

öykücülük,-ğü [öykü-cü-lük] *is.* **1.** Öykücü olma durumu; hikâyecilik. **2.** Öykü anlatma ya da yazma sanatı; öykü yazarlığı.

öyküleme, [öy-k-ü-le-me] *is.* **1.** Öykülemek eylemi; tahkiye. **2.** *ed.* Roman, hikâye, tiyatro ve masal gibi anlatı türlerinde gerçek veya tasarlanmış olayları, olguları yer, zaman ve kişi ögelerine bağlayarak anlatma; hikâye etme; tahkiye.

öykülemek, [öy-k-ü-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Öykü biçiminde anlatmak. **2.** Bir olayı veya olay dizisini öyküleme tekniğine uygun olarak anlatmak; hikâye etmek.

öyküleştirmek, [öykü-leş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Biçim olarak öykü türüne uyarlamak; öykü durumuna getirmek.

öyküleyici, [öykü-le-y-ici] *sf.* Öykülemeye yönelik; öykülemeyi amaçlayan.

öykülü, [öykü-lü] *sf.* **1.** Öyküsü olan. **2.** Hakkında bilinen ve anlatılan bir öyküsü bulunan.

öykünce, [öykü-n-ce] *is. ed.* Kahramanları hayvan olan ve sonuçta bir ders çıkarılan manzum veya mensur hikâye; fabl.

öykünlemek, [öykün-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Tarla, bahçe vb. için) sulanmak. [DS]

öykünme, [öykün-me اويكنمه] *{eAT} is.* **1.** Öykünmek eylemi; taklit. **2.** *fel.* Örnek alınan şeyi yeniden yapma. 🗗 **öykünme kuramı,** *fel. Sanatsal yaratıcılığın ilkesinin öykünme olduğunu ileri süren kuram.*

öykünmeci, [öy-kün-me-ci] *sf.* Benzemeye çalışan; öykünen; taklitçi.

öykünmek[1], [öt-mek[1] > öt-gün-mek / öt-kün-mek / öy-kün-mek اويكنمك] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Hikâye söylemek. **2.** Hakana dilek sunmak. [DLT] **3.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Birinin yaptığı şeyi aynen yapmaya çalışmak; taklit etmek; taklide çalışmak. [DS] **4.** *{ağız}* Alaylı gülmek. [DS] **5.** Bir şeyin benzeri, taklidi olmak. **6.** Bir kimseyi örnek almak; ondan esinlenmek; davranışlarından etkilenmek. **7.** *{ağız}* Anlatmak; söylemek. [DS]

öykünmek[2], [öt-mek[1] > öykün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Yarışmak. [DS]

öyküntü, [öykü-n-tü] *is. dbl.* Bir dilden ötekine, biçim ve sırayı koruyarak yapılan çevirme işi. *bilgi işlem; bilim kurgu vb.*

öykünüm, [öykü-n-üm] *is.* **1.** Öykünmek eylemi; benzeşim. **2.** *bsy.* Belli tipte bir bilgisayarın, ek donanımlar ve yazılımlar aracılığıyla başka tip bilgisayar üzerinde benzeşimi.

öyle[1], [o+ile > öyle / aylā] *sf.* **1.** Onun gibi olan; ona benzer. *{eT} (aym)* **2.** *zf.* O yolda; o biçimde; o tarzda. **3.** O kadar; o derece; öylesine. **4.** *ünl.* Şaşkınlık ve hoşnutsuzluk bildiren ve "ne", "nasıl" soruları ile kurulan cümlelerin sonuna gelerek anlamı güçlendirir. **5.** *zf. {ağız}* (Vermek, almak için) parasız olarak. [DS] 🗗 (birine, bir şey) **öyle gelmek,** *Sanmak; zannetmek.*|| **öyle ise,** *Mademki; o halde; öyleyse.*|| **Öyle olsun!** *(Tonlamaya göre) "pekâlâ; görürsün" anlamında kızgınlık bildirir.*|| **öyle öyle,** *1. Öylece; öylelikle; yavaş yavaş. 2. argo. (Kadın için) fahişe.*|| **Öyle şey yok!** *"Bu yapılmamalı, buna kimse izin vermez." anlamında kullanılır.*|| **öyle veya böyle,** *Ne olursa olsun; her durumda.*|| **öyle ya!** *Elbette; tabii.*|| **Öyle yağma yok!** *"Bu yapılmamalı, buna kimse izin vermez." anlamında kullanılır.*

öyle[2], [ōḏ > öḏ-lē-mek > öḏ-le-g > öyle] *{eT} is.* Öğle vakti. [DLT]

öylece, [öyle-ce] *(ö'ylece) zf.* **1.** O şekilde; tam öyle; olduğu gibi; o biçimde. **2.** Öylelikle; o yolla.

öyledence, [öğ-le-den-ce اويله دجه] *{eAT} zf.* Öğleye kadar.

öylek[1], -ği [? öylek] *{ağız} is.* Bakır kap. [DS]

öylek[2], -ği [evlek] *{ağız} is.* Evlek. [DS]

öylelemek, [öğ-le-le-mek اويله لمك] *{eAT} zf.* Öğle vaktine erişmek.

öyleleri, [öyle-ler-i] *zm.* O yaradılışta, o özellikte olanlar.

öylelik, -ği [öğ-le-lik اويله لك] *{eAT} zf.* Yarım günlük.

öylelik, -ği [öyle > öyle-lik اويله لك] *{eAT} zf.* Öylece; öylesine; öyle bir. [Yunus]

öylelikle, [öyle-lik-le] *(öyleli'kle) zf.* **1.** O yoldan; o yolu izleyerek; o yolda davranarak; öylece. **2.** Sonunda.

öylemecene, [öyle-mece-n-e] *{ağız} zf.* Öylemesine. [DS]

öylemek, [öñ-le-mek > öy-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü) -yor]* Önlemek. [DS]

öylemesine, [öyle-me-s-i-n-e] *(ö'ylemesine) zf.* O biçimde; öylesine.

öylemesiye, [öyl-e-me-s-i-y-e] *{ağız} zf.* O biçimde; öyle. [DS]

öylen, [öğle-n] *{eT} {ağız} zf.* Öğle vakti; öğleyin; öğlen. [DS]

öylendirmek, [ev-le-n-dir-mek / öy-le-n-dir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Evlendirmek. [DS]

öylesi, [öyle-s-i] *sf.* **1.** Ona benzeyen; o yaradılışta olan; o özellikte olan; ona benzer; onun gibisi. **2.** *zm.* O özellikte, o yapıda olan kişi.

öylesinden, [öğ-le-s-in-den اويلەسندن] *{eAT} zf.* Öğle zamanından.

öylesine, [öyle-s-i-n-e] *(ö'ylesine) zf.* O derecede; o kadar çok; aşırı biçimde.

öylü, [ev-li / öy-lü] *{ağız} sf.* Evli. [DS]

öylük, -ğü [öy-lük] *{ağız} is.* Somun, pide gibi ekmekleri fırından çıkarmadan az önce fırına atılan odun. [DS]

öylülü, [? öylülü] *{ağız} is.* Yel. [DS]

öyme, [öy-me] *is.* Öymek eylemi.

öymeç, [öğ-me+aş > öymeç] *{ağız} is.* **1.** Yağda kızartılmış, ekmek veya mısır ekmeği ufağını yağda kızarttıktan sonra üzerine şeker dökülerek yenen bir yemek. **2.** Una su serpilip ovalandıktan sonra kaynar suda pişirerek yapılan bir çorba; ovmaç. [DS]

öymek[1], [öğ-mek / öy-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* **1.** İki ve daha çok şeyi ezerek birbirine karıştırmak; özemek. **2.** Karıştırmak; karmak. **3.** Sıvı şeyleri sürmek; bulaştırmak. **4.** (Sakız için) özleştirmek. [DS]

öymek[2], [öğ-mek / öy-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** (Yağ vb. maddeler için) döküldüğü yerde yayılıp leke yapmak. **2.** İçine geçmek. [DS]

öymek[3], [ör-mek / öy-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Hayvan için) yayılmak; otlamak. [DS]

öymek[4], [öğ-mek / öv-mek / öymek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Övmek. [DS]

öynel, [üğ-mek > öy(ü)n-el] *{ağız} is.* İlkbaharda belirip yaz gelince kaybolan su. [DS]

öyner, [ör-mek > öy-(ü)n-e-r] *{ağız} is.* Tarlada toplu olarak çalışanların dağıldıkları alan. [DS] 🗗 **öyner ağası,** *{ağız} İmece ile çalışanları yöneten kimse.* [DS]

öynük, -ğü [öñ > ön-lük / öynük] *{ağız} is.* Kadınların önlerine bağladıkları iş önlüğü. [DS]

öyrek, -ği [öğ-re-k > öyrek] *{ağız} is.* **1.** At sürüsü; örek. **2.** Sürülerinden ayrılıp birkaç hayvanla birlikte otlayan karışık sürü. [DS]

öysem, [oysa-m] *{ağız} zf.* Oysaki. [DS]

öysemek, [öğ-se-mek / öy-se-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ü)-yor]* Göreceği gelmek; özlemek. [DS]

öysen, [o+ise-n ? > öysen / öğsen] *{ağız} zf.* **1.** Belki. **2.** *ünl.* Olur; elbette. [DS]

öysey, [köseği > öysey] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öysüce, [köseği > öysüce] *{ağız} is.* → öğseği. [DS]

öysün, [ök-sün / öy-sün] *{ağız} ünl.* Öylesin; doğrusun. [DS]

öysüz, [ög-süz / öy-süz] *{ağız} sf.* Gaz lambası; idare; kandil. [DS]

öyübet, [öğbet / öyübet] *{ağız} sf.* **1.** Çok övüngen. **2.** Abartarak anlatan. [DS]

öyücü, [év-mek > öy-ücü] *{ağız} sf.* Çabuk giden; koşan. [DS]

öyüç, [avuç / öyüç] *{ağız} is.* Avuç. [DS]

öyük[1], [öy-ük / üyük] *{eT} is.* Bataklık ve kumul yer. [DLT]

öyük[2], [öy-mek *(yığmak)* > öy-ük / oyuk / üyük] *{eT} {ağız} is.* Tepe gibi yüksek yer. [DLT] [DS]

öyükleme, [öy-ük-le-me] *is.* Öyüklemek eylemi.

öyüklemek[1], [öy-ük-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Gizlice fısıldaşıp kışkırtmak; isteklendirmek. [DS]

öyüklemek[2], [ö-mek / ü-mek > üḏ-mek > ödüt-lemek / öyük-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Seçmek; ayırmak. [DS]

öyükmek, [öy-ük[1] > öyük-mek] *{eT} gçsz. f. [-er]* (Ayak için) kum vb. içinde kaybolmak; batmak; gömülmek. [DLT]

öyülme, [öy-ül-me] *is.* Öyülmek eylemi.

öyülmek[1], [öy-ül-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* **1.** (Meyve için) olgunlaşmak. **2.** (Meyve için) ezilmek. [DS]

öyülmek[2], [üğ-mek > öy-ül-mek] *{ağız} edil. f. [-ür]* **1.** Sürülmek. **2.** Karıştırılmak; yoğrulmak. [DS]

öyün[1], [ōḏ > öḏ-ün > öyün اين] *is.* **1.** *{eT} {eAT} {OsT}* Bir seferde yenecek yiyecek. **2.** *{OsT}* Zaman; vakit. **3.** *{ağız}* Yemek zamanı. [DS] 🗗 **öyün etmek,** *{OsT} 1. Yemeği az yedirmek. 2. Belli zamanlarda karnını doyurmak.* ‖ **öyün karmak,** *{eAT} Bir öğünlük yemek hazırlamak; yemek yapmak.* ‖ **öyün öyün,** *{ağız} Yavaş yavaş, azar azar; ağır ağır; zaman zaman.* [DS]

öyün[2], [ōḏ > öḏ-ün > öyün] *{ağız} is.* **1.** *{ağız}* Yemek. [DS] **2.** *{ağız}* Pilav. [DS] **3.** *{ağız}* Bir kezde yenen yemek. [DS] **4.** *{ağız}* Sabah ve akşam yemeği. [DS]

öyün[3], [ōḏ > öḏ-ün > öyün] *{ağız} zf.* Kez. [DS]

öyünle, [ōḏ > öḏ-ün > öyün-le اينله] *{eAT} zf.* (Yemek için) belli zamanlarda.

öyünlemek, [öyün-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Yemek yedirmek. [DS]

öyünlendirmek, [ōḏ > öḏ-ün > öyün-le-n-dir-mek اويونلندرمك] *{OsT} gçl. f. [-ir]* Bir kimseye az az yemek yedirmek.

öyünnük, -ğü [öğün-lük] *{ağız} is.* Değirmene öğütülmek üzere giden buğdaydan, sıra beklemeksizin bir öğünlük ekmek yapacak kadar öğütülen miktar. [DS] 🗗 **öyünnük almak,** *{ağız} Değirmende bir öğünlük un öğüttürmek için başkasının sırasını almak.* [DS]

öyünt, [? öyünt] *{ağız} is.* Çiftçilerin, bostan bekçilerinin tarlalarda kazdıkları, içine patates, soğan vb. yiyeceklerini sakladıkları küçük kuyu. [DS]

öyür[1], [öy-ür] *{eT} is.* Darı. [EUTS]

öyür[2], [öğür > öyür] *{ağız} sf.* Yaşıt. [DS]

öyür[3], [? öyür] *{ağız} is.* Bolluk; çokluk; verim. [DS]

öyürken, [öyür-ken] *{eT} is.* Bir ilaç adı. [EUTS]

öyürleşmek, [öğür-le-ş-mek / öyür-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Birbirine alışmak; dost olmak; birbirinden ayrılmayacak kadar sevişip anlaşmak. [DS]

öyürtlemek, [öğür-t-le-mek / öyürt-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Ayırmak. **2.** Ayıklamak; seçmek; temizlemek. [DS]

öyürtme, [öyür-t-me] *is.* Öyürtmek eylemi.

öyürtmek, [öğür-t-mek > öyür-t-mek] *{ağız} gçl. f [-ür]* Döl tutmaları için hayvanları çiftleştirmek. [DS]

öyüşme, [öyüş-me] *is.* Öyüşmek eylemi.

öyüşmek, [öt-mek[1] > ödüş-mek / üyüş-mek > öy-üş-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Geçmek; bulaşmak; içine işlemek. [DS]

öyüştürme, [öy-üş-tür-me] *is.* Öyüştürmek eylemi.

öyüştürmek[1], [üğ-mek > öy-üş-tür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Yağlı bir şeyi bir yüzeye, bir nesneye ova ova emdirmek; ovuşturmak. [DS]

öyüştürmek[2], [öt-mek[1] > öy-üş-tür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Gizli bir şeyi duyurmak; yaymak. [DS]

öyüt, [üğ-mek > öyüt] *{ağız} is.* Su sızıntısı. [DS]

öyven, [Far. eyvān] *{ağız} is.* Evin altı; bodrum. [DS]

öz[1], [ō-mek *(anlamak)* > ō-z [Brockelmann] > ōz / ōs اوز] *(ö:z) zm.* **1.** Dönüşlülük zamiri; kendi; bizzat özü; nefsi. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [KB] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** *is.* Bir kişinin maddî ve manevi varlığı; tinsel varlığı; benliği; nefis; zat; vücut; hayat; şahıs. *{eT} (aynı)* [EUTS] [Gabain] **3.** Bir şeyin, bir varlığın temeli; onu oluşturan esas öge; can alıcı nokta; özgü nitelik; künh; zübde. **4.** Bir şeyin temel içeriği; ana konusu; teması; asıl. *{eT} (aynı)* [İKPÖy.] **5.** Bir maddenin en etkili, en kıvamlı bölümü; hülasa; özüt. **6.** Çıbanın içinde ölmüş dokuların birikmesi ile meydana gelmiş, irin ile birlikte çıkan pıhtı halindeki parça. **7.** Buğday gibi taneli bitkilerin içi; iç; derun. *{eAT} {OsT} (aynı)* **8.** Bazı kelimelerin önüne getirilerek *"öz ile ilgili, kendi kendine, kendi üstüne, kendi içine, kendi, doğrudan"* anlamı katarak birleşik kelime yapar. **9.** Bitkilerin kök, gövde ve dalları boyunca ortasında bulunan gevrek, hafif ve çoğunlukla da yumuşak doku. **10.** *fel.* Bir nesneyi, o nesne yapan zorunlu nitelik; bir nesnenin iç yapısını ve ayırt edici özelliğini meydana getiren şey; varlığın aslını kuran ve varlıktan ayırt edilemez kavram. **11.** Bazı etli meyvelerde meyvenin tamamını oluşturan, olgunlaşınca tatlılaşan özek doku. **12.** *{eT}* Ağaç özü. [Tekin] [DLT] **13.** *{eT}* Nefis; can; ruh; gönül. [DLT] [ETY] [İKPÖy.] [KB] [Üç İtigsizler] **14.** *{eT}* Yürek ve karnın içindeki nesne. [DLT] **15.** *{eT}* Yağ. [DLT] **16.** *{ağız}* Lamba, fener vb. şeylerin fitili. [DS] **17.** *{ağız}* Özet. [DS] **öz ağrısı,** *{ağız} İshal; sürgün.* [DS]|| **öz akma,** *{ağız} Reçine.* [DS]|| **öz algılama,** *1. psikol. Organlarla ilgili duyarlığın işlevi; bu işlevin sonucu. 2. Bedenin durumunun yer çekimine bağlı olarak deri, kas ve iç kulak gibi organlarca kendi kendine algılanması.*|| **öz ana dilim,** *{ağız} (Ekmek için) gereğinden kalın kesilmiş dilim.* [DS]|| **öz anlam,** *dbl. Bir sözlük biriminin söylem dışı kullanılabilen temel ve değişmeyen anlamı.*|| **öz anlamsal,** *dbl. 1. Öz anlama ilişkin. 2. Öz anlamsal işlev; göndergesel işlev.*|| **öz anlatı,** *Üslûp.*|| **öz antijen,** *tıp. Bir kimsenin hücrelerinde bulunan ve bir öz antikora hedef olabilen antijen.*|| **öz antikor,** *tıp. Bireyin kendi bünyesinde bulunan yapılara karşı ürettiği antikor.*|| **öz arınma,** *Sularda, canlı artığı kirleticilerin mineralleşmesiyle sonuçlanan biyolojik süreçlerin tümü.*|| **öz aşı,** *tıp. Gelişmekte olan enfeksiyonu yaratan mikrobun kültüründen elde edilen aşı.*|| **öz aşılanma,** *tıp. 1. Öz aşı ile aşılanma. 2. Dıştan herhangi bir girişim olmadan kendi kendine aşılama.*|| **öz ateşlemeli,** *(Motor için) yakıtın ateşlenmesi, sıkıştırma sonucunda kendiliğinden gerçekleşen; içten yanmalı.*|| **öz ayarlamalı,** *(Düzenek veya donanım için) çalışması, yük veya rejim değişimlerine kendiliğinden uyum gösteren.*|| **öz ayarlanırlık,** *Bir nükleer üreteç kalbinin, gücünü değişmez bir düzeyde tutabilme özelliği.*|| **öz ayarlanma,** *Bir aygıt ya da donanımın, bozucu bir etki sonrasında bir dış düzeltme olmaksızın, kurulu bir düzene kendiliğinden ulaşabilmesi.*|| **öz bağışık,** *tıp. (Hastalık ya da süreç için) öz bağışıklık sonucunda ortaya çıkmış olan.*|| **öz bağışıklık,** *tıp. Bireyin kendi vücudundaki antijenlere karşı gösterdiği bağışıklık.*|| **öz bağlanım,** *istk. Serideki her değerin kendinden önceki bir veya birkaç değerin belirgin derecede doğrusal fonksiyonu olan zaman serilerinin özelliği.*|| **öz bağlılaşım,** *istk. Zamanda değişen büyüklüğün ardışık değerleri arasında var olan bağlılaşım.*|| **öz bakışım,** *Öz bakışımlı bir kümenin niteliği.*|| **öz bakışımlı,** *(Şekil için) bakışımda değişmeyen.*|| **öz banyolu,** *foto. (Fotoğraf ve kart için) duyar katı, renklendirme için gerekli tuzları da içeren, doğrudan karartmalı.*|| **öz basacak,** *{eAT} 1. Safra bastırmak için yenen küçük yiyecek. 2. Kahvaltı.*|| **öz başına,** *{eAT} Başlı başına; bağımsız olarak; müstakilen.*|| **öz besin,** *biy. Canlı hücrelerce olduğu gibi kullanılabilen ya da kullanılabilir ürünlerin yapımına yarayan kimyasal madde.*|| **öz beslemeli,** *(Fiziksel ve kimyasal olay) kendi kendine devam eden, kendi kendini besleyen.*|| **öz beslenen,** *biy. (Bitki için) besinini bağımsız olarak sağlayan, inorganik azot, azot ve karbondioksitten protein ve karbonhidratı sentezleyebilen; kendi beslek; ototrof.*|| **öz beslen-**

me, *1. biy. Besinini kendi başına bağımsız olarak sağlayabilen; inorganik azot, azotlu maddeler ve karbonhidratların sentezini yapabilme; ototrof. 2. fiz. Otomatik bir düzeneğin, bir kere çalışmaya başlatıldıktan sonra bir dış beslenme olmaksızın kendi kendini çalıştırabilme özelliği.*|| **öz biçimli,** *jeol. min. (Kayaç mineralleri için) kendi türlerine özgü kristal biçimleri taşıyan; otomorf.*|| **öz biçimsiz,** *jeol. min. (Kayaç mineralleri için) kendi türlerine özgü ve alışılmış kristal biçimlerinden farklı olan; ksenomorf.*|| **öz bilinçlilik,** *psikol. Kendinin bilinci olma durumu.*|| **öz birleşim,** *biy. Uzun polipeptit büyük moleküllerinin çeşitli düzeylerinde kimyasal ilgilerine göre kendiliğinden bir iç düzenleme oluşumu.*‖ **öz buharlaşma,** *Su buharı kullanılan sanayi kuruluşlarında, yoğuşan sulardan, düşük basınç altında elde edilen buharın kullanılmasıyla elde edilen ısıyı geri kazandırma yöntemi.*‖ **öz cezalandırım,** *psikol. Kendine yüklediği hayalî bir suçluluk sebebiyle kendini cezalandıran davranış.*|| **öz cinsel doyum,** *psikol. 1. Bireyin bir karşı cins olmaksızın kendi vücudundan yararlanmak suretiyle cinsel doyuma ulaşması; öz erotizm. 2. psikol. Çocukluktaki erken cinsel etkinliklerin tümüne verilen ad.*|| **öz çekişli,** *(Makine için) yaptığı iş ile ilgili hareketten çekiş için de yararlanılan; kendi kendini hareket ettiren.*‖ **öz çıkarmak,** *{ağız} Bir işi iyi, güzel ve temiz olarak yapmak.* [DS]|| **öz çözümleme,** *psikol. Kişinin serbest çağrışım ve rüya yorumu yöntemi ile kendi kendini çözümlemesi, psikanalizden geçirmesi.*|| **öz demetleme,** *fiz. Kırılmasını sağlamak üzere bir düzlem üzerine ışık ışını gönderme işlemi.*‖ **öz demetleyici,** *fiz. (Açı ve kırılma indislerinin ölçülmesinde kullanılan bir dürbün için) kırılmasını sağlamak üzere bir düzlem üzerine ışınları yönlendiren optik aygıt; otokolimatör.*|| **öz denetim,** *1. Bir kişi veya toplumun kendi kendini bir disiplin altına alması. 2. Daha önemli bir işi başarmak veya amaca yönelmek için kişinin davranışlarını, tepkilerini, başka eğilimlerini denetleyip kısıtlaması. 3. tıp. Bir takım fizyolojik işlevlerin, bilinçsiz davranışların kendi kendine denetimi.*|| **öz dengeli,** *(Uçak için) burgaç hareketine uğradığında bozulan dengesini kendi kendine sağlayabilen.*|| **öz dengelilik,** *fiz. Öz dengeli olma durumu; öz dengeli bir uçağın durumu.*|| **öz devim,** *fel. Kendiliğinden hareket; hareket nedeni kendinde olan devim; otomatizm.*|| **öz devingen,** *(Araç ya da aygıt için) kendi öz olanaklarıyla yer değiştirebilen.*|| **öz devingenlik,** *İnsan müdahalesi olmaksızın çalışan aygıtın niteliği; otomatizm.*|| **öz devinim,** *Öz devingenlik; otomatizm.*|| **öz devinimli,** *(Aygıt için) itme motoru kendinde bulunan.*‖ **öz dışı,** *Bir şeyin özünde olmayan; o şeyin dışında kalan; dışınlı.*|| **öz direnç,** *Her cismin elektrik akımına karşı gösterdiği direnç.*‖ **öz diyaliz,** *tıp. Hastaya hemodiyaliz işlemini evde kendi kendine uygulamaya olanak sağlayan böbrek dışı idrar süzme yöntemi; otodiyaliz.*|| **öz doğrulamalı,** *(Televizyon vb. için) her işaretin bir takım kurallara uygun olmasını sağlayan fazlalıklı.*|| **öz donatım,** *Bir işletmenin kendisi için ve kendi hesabına gerçekleştirdiği donatım malları ve büyük bakım işleri üretimi.*‖ **öz döllenme,** *biy. Aynı bireyin ya da çiçeğin ürettiği farklı iki gametin birleşmesi; otogami.*|| **öz düzeltici,** *bsy. biliş. (Kodlama yöntemi için) kodlanmış bir bilginin iletiminden ya da işlenmesinden sonra elde edilen bilginin doğruluğunu denetleyen.*|| **öz düzenlenme,** *Kendi kendini ayarlayabilen bir işlevin niteliği.*‖ **öz eğitim,** *1. Bir kimsenin, bir alanda kendi kendini yetiştirip geliştirmesi. 2. Öğretmen ve okul ağırlığından ziyade öğrenci etkinliğine önem veren, öğrencilerin çeşitli kaynaklardan edindikleri bilgilerle kendi kendilerini yetiştirmesi yöntemine dayanan eğitim anlayışı.*‖ **öz eğri,** *Transistor gibi bir elektrik düzeneğinin çıkış ağında, düzeneğin uçlarındaki gerilimi, düzenekten geçen akıma bağlayan noktaların geometrik yeri.*|| **öz eleştiri,** *1. Bir kimsenin kendi davranışları üzerine yönelttiği denetim ve yargı; kendisi ile hesaplaşma; otokritik. 2. Bir parti, örgüt ya da üyenin ortaya koydukları uygulama ile savunulan ideolojinin uygunluğunun denetimi.*|| **öz en iyileme,** *Belirli bir ölçüte göre en iyi çalışma biçimini araştırma ve sürdürme.*|| **öz erotizm,** *1. Bireyin bir karşı cins olmaksızın kendi vücudundan yararlanmak suretiyle cinsel doyuma ulaşması. 2. psikol. Çocukluktaki erken cinsel etkinliklerin tümüne verilen ad.*‖ **öz eş zamanlayıcı,** *elkt. Açısal algılamada kullanılan bir tür eş zamanlı makine.*|| **öze yönelik,** *Nesnelerin özüne ilişkin.*|| **öz geçmiş,** *Bir işe girmek isteyen kişinin kendisi tarafından hazırlanmış öğrenim, bilgi, beceri, meslekî deneyim, medenî durum vb. bilgileri içeren belge.*‖ **öz germe,** *Bir silahın namlusunun direncini artırmak için uygulanan yöntem.*|| **öz gönderim,** *Anlamsal içeriği yalnızca kendisiyle bağıntılı bir sözcenin özelliği.*|| **öz gönderimsel,** *1. Öz gönderim özelliği taşıyan. 2. (Bir sözcük veya göstergenin yaptığı gönderme için) nesneye değil de kendi kendine yönelen.*|| **öz göynüğü,** *{eAT} İç acısı; kalp ağrısı.*|| **öz göynük etmek,** *{ağız} Boşuna bekletip üzüntü vermek.* [DS]|| **öz göyünmek,** *{eAT} Çok acı duymak; içi yanmak; ciğeri yanmak.*|| **öz güdümlü,** *Hareket halindeki bir araca, doğrudan insan yönetimi olmaksızın yapacağı göreve ilişkin yönlendirmeleri kendi kendine yapabilmeyi sağlayan yöntem.*|| **öz güdümlü,** *(Taşıt için) bağımsız olarak seyredebilen.*|| **öz güven,** *Kişinin kendisine duyduğu güven.*‖ **öz hadımlaştırma,** *Psikol. Bireyin kendi üreme organlarını kendinin sakatlaması.*|| **öz havalandırmalı,** *(Motor, aygıt vb. için) rotor miline bağlı bir çark yardımı ile kendi kendini soğutan.*|| **öz ışın,** *bot. Ağaç gövdesinde yatay kesitte besin ileten ve ışınsal görü-*

nümde hücreler topluluğu. || **öz iletim,** *elkt. İçinden yüksek frekanslı akımlar geçen bir selenoit içine yerleştirilmiş bir cisim doğrudan akıma bağlı olmadığı halde akım oluşumu.* || **öz indükleme,** *elkt. Bir elektrik devresinde içinden geçen akımın değişmesi ile oluşan indükleme.* || **öz ipini sökmek,** *{ağız} Birisini çok üzmek.* [DS]|| **öz itici,** *Kendi kendine çalışabilen itme düzeneği.* || **öz itimli,** *(Güdümlü mermi, fırlatıcı, uzay aracı gibi hareketli cisimler için) öz itmeyle dolaşan; öz itmeli.* || **öz itme,** *İçine yerleştirilmiş öz itmeli düzenek yardımıyla otomatik olarak çalışma.* || **öz itmeli,** *(Aygıt için) uzayda veya atmosferde kendi kendine çalışan düzeneğinin yardımıyla hareket eden.* || **öz iyonlaşma,** *kim. Bir atom ya da molekülün bir dış etki olmaksızın kendi kendine iyonlaşması olayı.* || **öz kanatçık,** *Kalkış ve küçük yarıçaplı dönüş kolaylığı sağlamak amacıyla ses üstü uçakların gövdelerinin ön iki yanına yerleştirilen kanatçık.* || **öz kararlı,** *(Uçak için) burgaç etkisi ile dengesi bozulduğunda yeniden denge durumuna kendiliğinden dönebilen.* || **öz kataliz,** *kim. Bir tepkimede kendi kendine üretilen bir ürünün kataliz görevi yapması olayı.* || **öz kendü,** *{eAT} Bizzat kendisi.* || **öz kinetik,** *(Yanılsama için) tam karanlıkta ışıklı bir noktaya sürekli bakıldığında o noktanın yer değiştiriyormuş gibi görünmesi.* || **öz kişi,** *{eT} Hısım.* [DLT]|| **öz konuk,** *{eT} Ruh.* [EUTS]|| **öz korunma,** *Kendi kendine işleyen bir alarm düzeneği sayesinde hırsızlığa, tecavüze karşı korunma.* || **öz korunum,** *psikol. Yerine getirildiğinde kesinlikle organizmayı yok edecek zorlayıcı isteklere karşı organizmanın yaşamını sürdürme eğilimi.* || **öz kutuplu,** *mat. Her köşesi karşı yüzün kutbu olan dört yüzlü.* || **öz memeliler,** *zool. Tipik eteneli memeliler alt sınıfı.* || **öz nitelik,** *fel. Klasik felsefede genel olarak töz üzerine bilinen şey.* || **öz odun,** *Olgunlaşan ağaç gövdesinin öze yakın bölümü.* || **öz onaran,** *Kendi kendine arızasını onarabilen.* || **öz öğrenen,** *Öz öğrenme yapabilen.* || **öz öğrenim,** *Kendi kendini yetiştirme; kendi kendine bilgilenme.* || **öz öğrenimli,** *Kurumsal bir eğitim öğretim görmeden kendini yetiştirmiş olan; otodidakt.* || **öz öğrenme,** *bsy. Çalışma programlarını daha önceki işlem ve eylemlerinden elde ettikleri verime göre değiştirebilme yeteneği taşıma.* || **öz öğretim,** *Kişinin, öğretim kaynaklarına doğrudan kendisinin ulaşması yoluyla elde ettiği öğretim yolu; kendi kendine öğretim.* || **öz ön gerilme,** *Genleşen çimento ile betona uygulanan basınç.* || **öz ön gerilmeli,** *Öz ön gerilme etkisinde kalan.* || **öz pekiştirim,** *Kişinin aracı bir olay olmaksızın pekiştirim yaratmasını sağlayan davranış.* || **öz özü,** *{eAT} Kendi kendisi; kendi varlığı.* || **öz özüme eyledim, külü gözüme eyledim,** *{ağız} Ne yaptımsa kendim yaptım.* || **öz özüne gelmek,** *{eAT} Kendine gelmek; ayılmak.* || **öz protoliz,** *kim. Aynı maddenin iki molekülünden birinin asit, diğerinin baz gibi davranarak proton değiştirdikleri tepkime; otoprotoliz.* || **öz rekabet,** *tic. Bir malın, aynı işletmenin ürettiği diğer mallarla rekabeti.* || **öz sakatlama,** *psikol. Kişinin kendi vücudunda yara ve sakatlıklar meydana getirmesi.* || **öz saldırgan,** *psikol. Kendine yönelik olarak bilinçli ya da bilinç dışı saldırganlık gösteren.* || **öz saldırganlık,** *psikol. Bilinçli ya da bilinç dışı olarak kendine yönelik saldırganlık.* || **öz salınım,** *fiz. Frekansı ile ayırt edilen ve sistemdeki iç kuvvetlerin etkisiyle oluşan salınım.* || **öz savunma,** *Bireyin veya bir topluluğun, bir tehlike karşısında güvenlik güçlerine başvurmaksızın gösterdiği savunmaya yönelik tepki; kendi kendini savunma.* || **öz saygı,** *Bireyi, kendine olan saygıyı korumaya yönelten duygu; insanın kendine duyduğu saygı; haysiyet; izzet-i nefis; onur.* || **öz sindirim,** *tıp. Ölüm sonrasında ya da in vivo olarak mide ülserlerinde mide mukozasının kendi salgılarıyla kendini sindirmesi.* || **öz su,** *biy. 1. Hayvansal ya da bitkisel dokularda bulunan ve gerektiğinde özütlenebilen organik sıvı; usare. 2. Salgı bezlerinin salgıladığı ve içinde enzimler bulunan sıvı.* || **öz suçlama,** *Kendi kendini suçlama; çoğunlukla hayal ürünü olaylar yüzünden kendisi hakkında suçlamada bulunma.* || **öz tahta,** *Tomruğun özünden geçecek biçimde kesilerek alınan tahta.* || **öz tedavi,** *Kişinin doktora başvurmaksızın, kendi kendine yararlı bulduğu ilaçları kullanarak uyguladığı tedavi.* || **öz telkin,** *Bir düşüncenin insan üzerindeki etkisi; kişinin kendi kendine etkide bulunması.* || **öz tepki,** *dbl. Konuşmacının, zihinsel ve duygusal konumuna göre dilsel ögeleri düzenlemesi.* || **öz test,** *Bireyin kendi başına uygulayabileceği ve değerlendirmesini yapabileceği türden hazırlanmış test.* || **öz teşhis,** *tıp. Bireyin, doktora başvurmaksızın kendisinde var olan ya da var olduğunu sandığı hastalığa teşhis koyması.* || **öz topaklaşım,** *kim. Hiçbir bağlayıcı katılmaksızın birleşime giren maddelerin basınç veya ısı etkisi ile birbirine yapışması biçiminde görülen yığışma.* || **öz tüketim,** *ekon. Bir üreticinin kendi üretimi olan ürünleri kendisinin tüketmesi.* || **özü baydı,** *{ağız} Gözü pek; katı yürekli.* [DS]|| **özü baymak,** *{ağız} Acımak.* [DS]|| **özü baymamak,** *{ağız} Acıya dayanamamak; yapmaya ya da bakmaya cesaret edememek; kıyamamak.* [DS]|| **özü bozuk,** *{ağız} (Kişi için) kötü yaradılışlı.* [DS]|| **özü bay vermemek,** *{ağız}* → özü baymamak. [DS]|| **özü bay vermemek,** *{ağız}* → özü baymamak. [DS]|| **özü bozuk,** *{ağız} Kötü kalpli.* [DS]|| **özü doğru,** *{ağız} (Kişi için) güvenilir; iyi yaradılışlı.* [DS]|| **özü döğmemek,** *{ağız}* → özü baymamak. [DS]|| **özü dönmek,** *{ağız} Acımak.* [DS]|| **özü dövmemek,** *{ağız}* → özü baymamak. [DS]|| **özü döymemek,** *{ağız}* → özü baymamak. [DS]|| **özü geçmek,** *{ağız} 1. Bir şeye, birine karşı güveni azalmak. 2. Güçsüz, dirençsiz kalmak. 3. Yaşlılık, hastalık nedeniyle zayıflamak. 4. Uyuyuvermek; uyuklamak. 5. Çürü-*

mek. 6. Acıkmak. 7. Açlıktan uyuyakalmak. [DS]|| **özü gövünmek,** *{eAT}* → öz göyünmek.|| **özü göynemek,** *{eAT}* → özü göyünmek.|| **özü göyünmek,** *{eAT}* → özü göyünmek.|| **özü güymek,** *{ağız} İçi almamak.* [DS]|| **özü kara,** *{ağız} Sütü bozuk; kötü soydan gelen kimse.* [DS]|| **özü kuru,** *{ağız} Kırılmadan kurumuş tütün yaprağı.* [DS]|| **özü kuru olmak,** *{ağız} (Tütün yaprağı için) poyraz nedeniyle olgunlaşmadan kurumak.* [DS]|| **özün bulmak,** *{eAT} Aklı başına gelmek; bilinci yerine gelmek; kendine gelmek.*|| **özünden gitmek,** *{eAT} Kendini kaybetmek; kendinden geçmek.*|| **özünden inmek,** *{eAT} Sulbünden gelmek.*|| **özüne basmak,** *{ağız} Yorgunken yenilen yemek yüzünden ağırlık duymak.* [DS]|| **özüne gomak** (komak), *{ağız} folk. Düğünden sonra, ilk gece damadı gelinin yanına getirmek.* [DS]|| **özün görmek,** *{eAT} Kendini beğenmek.*|| **özünü bilmek,** *{ağız} Bulûğ çağına gelmek; erinleşmek.*|| **özünü bilmeze urmak,** *{eAT} Bilmezden gelmek.*|| **özünü dirşürmek,** *{eAT} Kendine gelmek; bilinci yerine gelmek.*|| **özünü hıraya geçmek,** *{eAT} Kendi kusurunu söylemek; eksiğini itiraf etmek.*|| **özünü hıraya urmak,** *{eAT}* → özünü hıraya geçmek.|| **özünü itürmek,** *{eAT} Kendini kaybetmek.*|| **özünü salmak,** *{eAT} Kendinden vazgeçmek; kendini bırakmak.*|| **özünü yığmak,** *{eAT} Kendini tutmak; nefsini yasaklamak.*|| **özünü yütürmek,** *{eAT}* → özünü itürmek.|| **özünü yanmak,** *{eAT} İçi acımak; yüreği yanmak.*|| **özü yufka,** *{ağız} Acıma duygusu çok olan; yumuşak yürekli.* [DS]|| **özü yuha,** *{ağız} Acıma duygusu çok olan; yumuşak yürekli.* [DS]|| **öz yaka olmak,** *{ağız} Etkili olmak; sırnaşarak dediğini yaptırmak.* [DS]|| **öz yapı,** *Karakter.*|| **öz yapışkan,** *Bir yüzü zamklanmış olduğu için, ısıtılmadan kendiliğinden yapışan; kendi yapışkan.*|| **öz yaşam,** *Bir kimsenin yalnız kendisini ilgilendiren özel hayatı.*|| **öz yaşam öyküsü,** *Bir yazarın kendisi tarafından kaleme alınan yaşam öyküsü; otobiyografi.*|| **öz yayınma,** *Bir metalde atomların kendiliğinden yer değiştirmesi.*|| **öz yergi,** *psikol. Kendisi hakkında yergide bulunma: kendi kendini yerme.*|| **öz yeterli,** *man. Kendi içinde çelişik olmayan.*|| **öz yeterlik,** *Kendi kendine yetme durumu; kendi kendisine yeterli olma.*|| **öz yeterlilik,** *man. Çelişik olmayan bir kuramın özelliği.*|| **öz yetersiz,** *man. Çelişkiye düşmedikçe gerçek kümeler olarak kabul edilebilmeleri olanaksız olan.*|| **öz yetersizlik,** *man. Bir tanımın hem tanıtlanabilir hem de çürütülebilir oluş özelliği.*|| **öz yoğuşma,** *kim. Bir birleşiğin kendi kendine yoğuşması.*|| **öz yönetici,** *as. Bir güdümlü merminin hedeften gelen işaretleri algılamaya ve mermiyi o hedefe yöneltmeyi sağlayan bilgileri elde etmeye yarayan birleşeni.*|| **öz yönetilen,** *(Otomasyon sistemi için) yapımı ya da çalışmaya başlatılma sırasında kendine verilen komut ve programa göre kendi kendini yöneten.*|| **öz yönetim,** *1. Öğretim kurumunda öğrencilerin yönetim işlerine doğrudan katıldıkları sistem. 2. Bir işletmenin işçilerin doğrudan katılımı ile yönetilmesi. 3. Bir toplumun kendi dışındaki bir otoriteye bağlı olmaksızın kendi kendini yönetmesi.*|| **öz zehirlenme,** *Organizmanın kendi ürettiği zehirler tarafından bozulması; kendi kendine zehirlenme.*

öz[2], [öz] *sf.* **1.** Gerçek. **2.** İçinde hiçbir yabancı madde bulunmayan; karışıksız; katışıksız; saf; arı; halis. **3.** Bir kimseye kan bağı ile doğrudan bağlı olan; üvey olmayan. **4.** *{ağız}* Güç; dayanıklılık. [DS] 🗗 **öz ad,** *dbl. Bir sözcüğün yalnız kendi kendini belirtmesi durumu. «"çocuk" kelimesini doğru yazınız.» cümlesinde "çocuk" bir insanın göstergesi değil "ç-o-c-u-k" harfleri ile yazılı olan kelimeyi kast ettiği için öz addır.*|| **öz algı,** *fel. Bir düşünceyi, gerçeği bilinçle doğrudan kavrama.*|| **öz deve kuşları,** *Eski dünyada fosillerine rastlanan uçamayan kuşlar takımı, (Strathiones).*|| **öz deve kuşugiller,** *zool. Deve kuşunu içeren uçamayan kuş familyası, (Struthiocamelus).*|| **öz kardeş,** *Hem anaları hem babaları ya da babaları aynı olan kardeşler.*|| **öz kaynak,** *Bir işletmenin sahipleri tarafından sağlanan ve işletmenin üretimden sağladığı kâr ile edinilen kaynakların tümü.*|| **öz kesit,** *Tomruğun boyu yönünden alınan ve özünden geçen kesit yüzeyi.*|| **öz kedi balığıgiller,** *zool. Köpek balıklarının örtülü omurgalılara giren bir familyası; tırpanagiller.*|| **öz kedi balıkları,** *zool. Asıl kedi balıklarını içeren köpek balığı alt takımı, (Rajiformes).*|| **öz kertenkelegiller,** *zool. Asya, Avrupa ve Afrika'da yaşayan, böcekçil, gündüzcü, toprakta ve kovuklarda yaşayan sürüngen kertenkeleler familyası, (Lacertidae).*|| **öz sermaye,** *Bilançonun pasifinde gözükmesine rağmen borçlanma yoluyla elde edilmemiş sermayenin tümü.*

öz[3], [*eT.* ögüz ? / **öd** > öz اوز] *is.* **1.** İki dağ arasındaki dere ve çevresi; vadi; dere; çay; ırmak. *{eT} {OsT} (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] **2.** Gür akan kaynak suyu. **3.** *{ağız}* Su arkı. [DS] **4.** Sulak, verimli arazi. **5.** *{ağız}* Küçük göl. [DS] **6.** *{ağız}* Derelerin suyunun çıktığı yer; pınar. [DS] **7.** *{ağız}* Tepeler arasındaki çukur, düzlük yer; koyak. [DS] **8.** *{ağız}* Otlak. [DS] **9.** *{ağız}* Bağ, bahçe; bostan. [DS] **10.** *{ağız}* Yapışkan topraklı yer. [DS] **11.** *{ağız}* Su kıyısındaki yeşil yer; ova. [DS] **12.** *{ağız}* Geniş ve büyük hendek. [DS] **13.** *{ağız}* Sel sularının aktığı yerde yaptığı yarıklar. [DS] **14.** *{ağız}* Köye yakın tarla; tarla. [DS] **15.** *{ağız}* Çamurlu, çalılık, ormanlık yer. [DS] **16.** *{ağız}* Sulu çayırlık. [DS] 🗗 **öz dikeni,** *Zambakgillerden, körpe sürgünleri ilkbaharda toplanarak sebze olarak kullanılan, haşlandıktan sonra yumurta ile pişirilerek yenen, dikenli, tırmanıcı, hep yeşil bitki; silcan; melevcen; tavşan kirazı, (Smilax aspera).*

öz[4], [öz / üz] *{eT} sf.* Sağır. 🗗 **öz kişi,** *Sağır adam.* [DLT]

öz[5], [öz] *{ağız} is.* Azman. [DS]

öz[6], [öz] *{ağız} is.* **1.** Çam ağacının ortasında bulunan çıralı ve sağlan kısım. **2.** Yapılarda kullanılan çıralı ve kalın çam ağacı. **3.** Üzüm çardağına konulan uzun sırık. **4.** Ağaç gövdelerinin reçineli ve kalın kısmı. **5.** İlkel tahterevallinin dikey duran ağacı. [DS] 🗗 **özü sürüklemek,** *{ağız} İnsafa gelmek.*

öz[7], [öz] *{ağız} is.* Tahıl. [DS]

öz[8], [öz] *{ağız} is.* Sakızın kıvama gelmesi için konulan gıcır. [DS]

özbe, [? özbe] *{ağız} is.* **1.** Düzine. **2.** Deste; demet. [DS]

Özbek, [Öz+bek *(Kıpçak Hanı Gıyaseddin Mahmut Özbek)*] *is.* **1.** Batı Türkistan'da yaşayan bir Türk boyu. **2.** Bu Türk boyundan olan bir kimse. **3.** Özbekistan Cumhuriyeti halkından olan kimse. **4.** (İsim tamlamalarında, tamlayan olarak) bu boy ile ilgili; bu boydan olan kimse ile ilgili. 🗗 **özbek pilavı,** *İnce doğranmış soğan, havuç ve et suyu ile haşlanmış kuşbaşı et konularak yapılan bir tür pirinç pilavı; havuçlu pilav.*

özbek[1]**, -ği** [öz+bek] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

özbek[2]**, -ği** [öz / özbek] *{ağız} is.* Dere; çay; ırmak. [DS]

Özbekçe, [özbek-çe] *(özbe'kçe) is.* Özbek dili; Çağataycanın dolayısıyla ortak Orta Asya Türkçesinin devamı olarak gelişen ve bugün Özbek halkının konuştuğu, Uygurca ile birlikte Türk dillerinin Güneydoğu öbeği içinde sayılan bir Türk lehçesi.

özbeöz, [öz+ Far. be + T. öz] *sf.* Tam anlamıyla gerçek; tam; öz.

özce, [öz-ce اوزجه] *(ö'zce) {OsT} sf.* Öz olan; gerçek olan; gerçekten öz.

özcesi, [öz-ce-s-i] *(ö'zcesi) zf.* Sözün kısası; kısaca; özet olarak; sözün özü.

özcü, [öz-cü] *sf.* **1.** Özcülüğe ilişkin; özcülüğe ait. **2.** Özcülük yanlısı olan; özcülük öğretisini benimseyen.

özcülük, -gü *is. fel.* Özün var oluştan önce geldiğini, bu nedenle daha temel bir nitelik taşıdığını savunan öğreti.

özcüm, [? özcüm] *{ağız} is.* Tırpan. [DS]

özdek[1]**, -ği** [öz-dek اوزدك] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Esas; temel. **2.** Gövde. **3.** *{OsT}* Öz; hülasa; iç.

özdek[2]**, -ği** [öz-dek] *is.* **1.** Uzayda yer kaplayan, varlığı duyularla algılanabilen, bölünebilen, ağırlığı olan her şey; madde; cisim, *(1942).* **2.** Kullanılması, tüketilmesi mümkün ve taşıması kolay olan her şey; ayniyat. **3.** İş yerlerinde malzeme ve eşya ile ilgilenen bölüm, ayniyat. **4.** *fel.* İnsan tarafından bir amaç uğruna şekillendirilmiş veya yararlanılabilir doğal nesneler.

özdek[3]**, -ği** [öz-dek] *{ağız} is.* Çekirdek. [DS]

özdekçi, [öz-de-k-çi] *is.* Her türlü varlığın maddeye dayandığını kabul eden ve bu görüşü ileri süren kimse; materyalist; maddeci.

özdekçilik,-ği [özdek-çi-lik] *is. fel.* **1.** Maddeyi tek gerçeklik olarak kabul eden, düşünceyi de maddî bir olgu olarak ele alan felsefî öğreti; ruhçuluğun karşıtı olarak maddeden başka bir cevherin varlığını kabul etmeyen öğreti; materyalizm; maddecilik. **2.** Para, mal gibi zenginliklere önem verme ve maddî zevklere düşkün olma; maddiyatçılık. **3.** İslam felsefesinde, maddenin temel ilke olduğunu ileri süren düşünce sistemi.

özdeklenmek, [özdek-le-n-mek اوزدكلنمك] *{OsT} dönşl. f. [-ür]* Gövde bağlamak; gövdelenmek.

özdeklik, -ği [öz-de-k-lik] *is.* Maddî olan şeyin niteliği.

özdeksel, [öz-de-k-sel] *sf.* **1.** Özdek niteliğinde olan; maddî. **2.** Özdekle ilgili; maddî. **3.** Materyalist.

özdelik, -ği [öz-de-lik] *{ağız} is.* Kimlik cüzdanı. [DS]

özden[1], [öz-den] *sf.* **1.** Özle ilgili; öz varlıkla ilgili. **2.** Gerçekle ilgili. **3.** *is. anat.* Timüs. **4.** *{ağız}* Özsu. [DS]

özden[2], [öz-den] *{ağız} sf.* Köleliği olmayan; soyca temiz. [DS]

özden[3], [öz-den] *is.* **1.** Dere; çay; ırmak. **2.** Suların geçtiği yer; su geçidi.

özden[4], [öz-den] *{ağız} zf.* Gerçekten. [DS]

özden[5], [öz-den] *{ağız} is.* Ağaç gövdesi. [DS]

özden[6], [öz-den] *{eT} sf.* Güzel; hoş.

özdenlik,-ği, [öz-den-lik] *is. fel.* **1.** Özden olma durumu. **2.** Var olması için kendinden başka bir varlığa gerek duymama durumu; kayyumiyet. **3.** Kendi özüyle var oluş; kendinden var olma.

özdeş[1], [öz-deş] *sf.* Gizli; saklı; mahrem, *(1935).*

özdeş[2], [öz-deş] *sf.* **1.** Birbirine tamamen benzeyen, her yönden birbirinin aynı olan; bütün nitelikleri birbirine eşit olan; ayırt edilemeyecek kadar aynı olan; aynı, *(1942).* **2.** *mat.* Kendinde özdeşlik bulunan; identik. **3.** *fel.* Bir ve aynı olan; bir ve aynı anlama gelen. 🗗 **özdeş önerme,** *man. Özne ile özdeş olan önerme. Yalan yalandır.*

özdeşleme, [özdeş-le-me] *is.* **1.** Özdeşlemek eylemi. **2.** *psikol.* Başka birinin özelliklerini veya niteliklerini özümseyerek ona benzemeye yönelik bilinç dışı ruhsal tutum.

özdeşlemek, [özdeş-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Özdeş duruma getirmek; özdeşleşmesini sağlamak.

özdeşleşme, [özdeş-le-ş-me] *is.* **1.** Özdeşleşmek eylemi veya durumu. **2.** *psikol.* Kişinin kendisini bir başkası ile özdeş sayması ve karıştırması biçiminde ortaya çıkan ruh ve duygunluk bozukluğu.

özdeşleşmek, [özdeş-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Özdeş duruma gelmek; aynı olmak; eşit duruma gel-

mek. **2.** Kendini bir başkası ile benzer, eşit ya da aynı görmek; onunla özdeş saymak.

özdeşleştirme, [özdeş-le-ş-tir-me] *is.* Özdeşleştirmek eylemi.

özdeşleştirmek, [özdeş-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Özdeşleşmesini sağlamak; özdeşleşmesine yol açmak; özdeş duruma getirmek.

özdeşleyim, [özdeş-le-y-im] *is. fel.* Kendi duygularını nesnellere aktarma; kendini bir başka varlığın içinde duyma.

özdeşlik,-ği [özdeş-lik] *is.* **1.** Özdeş olma durumu; özdeş olan şeyin niteliği; ayniyet; tıpkılık. **2.** *fel.* Başka görünüş ya da adlandırma altında belirmekle beraber, *aslında bir olan ve değişmeyen* şey; değişen durumlarda aynı, kendi kendisi kalma. **3.** *mat.* İki yanı da aynı olan ve harflere verilen sayısal değerler ne olursa olsun iki yanı da aynı değerleri alan eşitlik. 🗗 **özdeşlik kuramı,** *fel. Birbirine karşıt ve ayrı gibi görünen varlık ile düşünce, doğa ile tin, nesne ile öznenin derin evren temelinde özdeş yani tek maddî gerçekliğin farklı iki ifadesi olduğunu savunan felsefî görüş.*|| **özdeşlik ilkesi,** *man. Geleneksel mantıkta, her kavramın yalnız kendi kendisi ile özdeş olduğunu vurgulayan ve bilginin yönetici ilkelerinden biri olan temel ilke; her nesne kendi kendisi ile özdeştir, önermesi.*

özdeyiş, [öz+de-y-iş] *is.* Bir yazar, bilim, sanat ve devlet adamı, düşünür tarafından çeşitli konularda. kısa ve kesin bir anlatımla bir gözlem ve deneyime dayanarak söylenmiş doğru ve tutarlı bir yargı getiren, öğüt veren, bir veya birkaç cümleden oluşan özlü söz; vecize; öz söz; hikmet; aforizma; kelamıkibar.

özdöğün, [öz+döğ-ün] *{ağız} is.* Bağ; ilinti; alaka. [DS]

öze[1], [öz-ē - üz-ē] *(öze:) {eT} zf.* **1.** Üstünde; üstte; üzerinde; yukarıda. [EUTS] [KB] **2.** Hakkında. [KB]

öze[2], [öz-e] *sf. fel.* Yalnız bir tür ya da bireyde görülen, aynı cinsin başka bireylerinde ve türde rastlanmayan; has; özgü.

öze[3], [öz-e] *{ağız} is.* Kaplıca. [DS]

özebe, [öz-e-me / özebe ?] *{ağız} is.* Tandırın iyi yanması için çevresine konulmuş topraktan yapılma araç. [DS]

özebek, -ği [öz-e-be-k ?] *{ağız} sf.* Geveze. [DS]

özek[1], [ōz[1] > öz-ek] *{eT} is.* Belin iç yanında bulunan damar. [DLT] 🗗 **özeği geçmek,** *{ağız} Çok acıkmak.*|| **özeğini üzmek,** *{ağız} Canını sıkmak.* [DS]

özek[2], [ōz[2] > öz-ek] *{eT} is.* **1.** Küçük dere. [EUTS] [Gabain] **2.** *{ağız}* Susuz dere. [DS]

özek[3], **-ği** [öz-ek *(1935)*] *is.* **1.** Bir şeyin veya yerin ortası; merkez; nüve. **2.** *{ağız}* Ağacın, bitkinin içi; özü. [DS] **3.** *{ağız}* Bir şeyin ortası; merkezi. [DS] **4.** *{ağız}* Karpuzun ortası, göbeği. [DS] **5.** *{ağız}* Ot vb. bitkilerin gövde bölümü. [DS] **6.** *{ağız}* Soğan vb. bitkilerin ortasından çıkan tohum sapı. [DS] **7.** *{ağız}* Bitki filizi. [DS] **8.** *{ağız} sf.* Ayrılamaz; onsuz olamaz; gerekli olan. [DS] 🗗 **özek doku,** *bot. 1. Bitkilerin kök, gövde ve saplarının eksenlerinin içinde bulunan değişik yapıları barındıran selüloz çeperleri kalınlaşmış, klorofilsiz, iri hücreli, gevşek dokulu öz; parankima. 2. Odunun düşük kaliteli kısmı. 3. biy. Farklılaşmış hücrelerden oluşan ve özel fizyolojik bir görevi bulunan doku.*

özek[4], **-ği** [öz-ek] *{ağız} is.* İki tekerleği birbirine bağlayan ağaç. [DS] 🗗 **özek ağacı,** *Arabaların ön ve arka dingillerini birbirine bağlayan ağaç.*|| **özek buylusu,** *{ağız} 1. Arabalarda dingili oka bağlayan çivi. 2. Arabanın teknesini, yastığa bağlayan uzun demir.* [DS]|| **özek demiri,** *Özek ağacını arabaya bağlayan demir.*

özek[5], **-ği** [öz-ek] *{ağız} is.* **1.** Gırtlak. **2.** Yemek borusu. [DS] 🗗 **özeğini öttürmek,** *{ağız} Gırtlağını yırtmak.* [DS]

özek[6], [öz-ek] *{ağız} is.* **1.** Soluk. **2.** Güç. [DS]

özek[7], **-ği** [öz-ek] *{ağız} sf.* Çıkarı için sırnaşarak istediğini elde eden. [DS]

özek[8], **-ği** [öz-ek] *{ağız}* Çalışkan. [DS]

özek[9], **-ği** [öz-e-mek > öz-e-k] *{ağız} is.* Çalkalanarak sulandırılmış yoğurt. [DS]

özek[10], **-ği** [öz-ek ?] *{ağız} sf.* Çok konuşan; sözü uzatan. [DS]

özeki, [özē > öze-kī] *(özeki:) {eT} sf.* Fevkalâde; üstün; olağanüstü. [EUTS]

özekleme, [özek-le-me] *is.* Özeklemek eylemi; düzenleme.

özeklemek[1], [öz-ek[1] > özek-lē-mek / özek-te-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Şah damarını kesmek; şah damarına vurmak. [DLT]

özeklemek[2], [özek-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Dağınık olan şeyleri düzenlemek; derleyip toplamak. [DS]

özeklendirme, [özek-le-n-dir-me] *is.* Özeklendirmek eylemi; düzenletme.

özeklendirmek, [özek-le-n-dir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Toplatmak; düzelttirmek. [DS]

özeksizlik, -ği [özek-siz-lik] *is.* Nilüfer, atkuyruğu gibi bitkilerde görülen merkez silindiri bulunmayan fakat her biri kendine has bir iç deriyle kaplı olan bitki sapının durumu.

özel, [öz-el] *sf.* **1.** Bir tek kişiye ya da bir tek şeye ait olan; has, *(1935).* **2.** Ayırt edici. **3.** Bir kişinin doğrudan kendini veya yaşamını ilgilendiren; genel olmayan; ortaklaşa olmayan; şahsî; kişisel. **4.** Dikkate değer; istisnaî. **5.** Her zaman olagelenden, yapılagelenden farklı; herhangi bir özelliği dolayısıyla farklılık taşıyan; olağan dışı. **6.** Halkı, herkesi ilgilendirmeyen ve bir kimsenin kişisel gizliliğine ait olan; mahrem. **7.** Doğrudan devlete, kamuya,

devlet bütçesine ait değil de kişiye ait olan; hususi; zatî. **8.** Herkese açık olmayan ancak birkaç kişi arasında yapılan. **9.** Mesleğini kamu sektörü dışında yürüten. **10.** *is.* Bir bütünün belli bir yanını, bir parçasını oluşturan şey. **11.** *zf.* Arada başka bir kimse olmadan; yüz yüze; baş başa. **12.** Ayrıca. **13.** Özellikle; bilhassa. ☞ **özel ad,** *Başka varlıklardan ayrı olarak tek bir varlığı ilgilendiren ad.*|| **özel ad bilimi,** *dbl. İnsan ve yer adlarının kökenini inceleyen sözlük bilimi kolu; onomastik.*|| **özel af,** *Yalnız Cumhurbaşkanı tarafından uygulanabilen, bir suçlunun yaşlılık, hastalık gibi sebeplerle kesinleşmiş cezasının kaldırılması.*|| **özel çağrı,** *as. Özel harekât planlarında öngörülen birlik ve kurumların sefer kadrolarını tamamlamak amacıyla ilgili yedek personeli göreve almak için yaptığı çağrı.*|| **özel ders,** *Bir öğretmen tarafından sınıf dışında öğrenciye bireysel olarak verdiği ders.*|| **özel dil,** *dbl. Aynı işi yapan ya da aynı meslekten olan kişilerin veya bazı küçük topluluk üyelerinin kendi aralarında anlaştıkları dil; jargon. balıkçı dili, gemici dili, kalaycı dili* || **özel eğitim,** *Genel eğitim programları ve önlemler ile eğitilemeyen kimseler için düzenlenen eğitim.*|| **özel emir,** *as. Yalnız bir birliği veya kişiyi ilgilendiren buyruk.*|| **özel girişim,** *Ekonomi alanında, kamu kesimi dışında kalan ve özel kişilerle özel kuruluşların ürettikleri mal ve hizmetlerden kâr sağlamak amacıyla yapılmış olan işlerin tümü; hür teşebbüs.*|| **özel girişimci,** *Özel girişimcilik yanlısı.*|| **özel girişimcilik,** *Ekonomik hayatta özel girişimi tercih etme; kalkınma ve gelişmede özel girişimi ön planda tutma.*|| **özel görev,** *as. Silahlı kuvvetlerde özel bir amacı gerçekleştirmek için oluşturulmuş birliklerce gerçekleştirilecek taktik veya teknik görev.*|| **özel görev gücü,** *Bir taktik görevin yerine getirilmesi amacıyla kurularak değişik sınıflardan elemanlarla oluşturulmuş ve bir komutan emrine verilmiş kuvvet.*|| **özel hat,** *İletişimde tek ve özel bir abone numarasıyla erişilebilen abone hattı.*|| **özel hayat,** *Kişinin yaşama biçimi ve durumu yalnız kendisini ilgilendiren tutum ve davranış; kişinin kendine özgü yaşamı.*|| **özel hayatın gizliliği,** *Bir kişinin özel yaşamına, aile hayatına girilmemesi, dokunulmaması, kamuya açıklanmaması ve bu hayata saygı gösterilmesi gerektiğini öngören temel hak.*|| **özel hukuk,** *huk. Eşit şart ve yetkilere sahip kişiler arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk kurallarının tümü.*|| **özel idare,** *İllerde kamu hizmetlerini yürütmekle görevli, genel idareden ayrı işleyişi, ayrı organları ve geliri olan yerel yönetim birimi.*|| **özel kalem müdürlüğü,** *Bakanlıklarda, bakanın resmî ve özel yazışmalarını, her türlü protokol ve tören işlerini düzenleyen ve öteki kuruluşlarla işbirliğini sağlayan müdürlük.*|| **özel kesim,** *Resmî kesim dışında çalışan iş dünyası.*|| **özel kredi,** *Bankaların özel ve tüzel kişilere açtıkları kredi.*|| **özel mahkeme,** *Genel yargı kurumları dışında özel davalara bakmak üzere kurulmuş mahkeme.*|| **özel mektup,** *Akraba, arkadaş, sevgili vb. kişilerin kendi aralarında yazdıkları ve kendilerine özel konulardan söz ettikleri mektup; hususî mektup.*|| **özel mülkiyet,** *Kullanım ve değerlendirmesi kişinin yalnız kendisine ait olan taşınır ve taşınmaz malların tümü.*|| **özel okul,** *Devlet okullarına paralel eğitim veren ancak mülkiyeti, giderleri ve işletmesi kişi veya kuruluşlara ait olan eğitim kurumu.*|| **özel radyo,** *Kişi ve kuruluşlara ait radyo verici istasyonu.*|| **özel sayı,** *Bir süreli yayının bir tek konuya ayrılmış sayısı.*|| **özel sektör,** *Özel teşebbüs.*|| **özel televizyon,** *Kişi ve kuruluşlara ait televizyon verici istasyonu.*|| **özel teşebbüs,** *Ekonomi alanında, kamu kesimi dışında kalan ve özel kişilerle özel kuruluşların yapmış olduğu işlerin tümü; özel girişim.*|| **özel tiyatro,** *Kişi ve kuruluşlara ait tiyatro.*|| **özel ulak,** *Varış yeri postanesinde hiç bekletilmeden alıcısına ulaştırılan mektup ya da posta paketi.*|| **özel yaşam,** *Kişinin yaşama biçimi ve durumu yalnız kendisini ilgilendiren tutum ve davranış; kişinin kendine özgü yaşamı; özel hayat.*

özelci, [öz-el-ci] *is.* **1.** Herhangi bir alanda özel durum ve işlerle uğraşan kişi; özelle ilgilenen. **2.** *huk.* Özel hukuk alanında uzmanlaşmış hukukçu.

özele[1], [öz > öz-ē > öz-e-lē] *{eT} zf.* Üzerinde; üstünde. [KB]

özele[2], [öz-e-le] *{ağız} is.* Çiğdem. [DS]

özeleme, [öz-e-le-me] *is.* Özelemek eylemi.

özelemek, [öz-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Özlem duymak; özlemek. [DS]

özelemek[1], [öz-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Yoğurt, vb. yiyecekler için) ezip çalkalamak; karıştırmak. [DS]

özelemek[2], [öz-ē > öze-lē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Üste çıkmak; yükselmek. [EUTS]

özelenme, [öz-e-le-n-me] *is.* Özelenmek eylemi.

özelenmek[1], [öz-e-le-n-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür] [-ir]* **1.** Çabalamak. **2.** Sabırsızlık etmek. [DS]

özelenmek[2], [öz-ē > öze-lē-mek > öze-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Yükselmek. [EUTS]

özelge, [öz-el-ge] *is.* Bir kimsenin sahip olduğu taşınmaz mal; mülk.

özelik, [öz-ē > öze-lik] *{eT} is.* Yükseklik. [EUTS]

özelik,-ği [öz-e-lik] *is. fel.* Herhangi bir durumu gösterebilme yeteneği; hassa.

özeliksiz, [öze-lik > öze-lik-siz] *{eT} sf.* Yüksekliği büyük olmayan; üstünsüzlük; üstünü olmayan. [EUTS]

özelleşme, [öz-el-le-ş-me] *is.* **1.** Özelleşmek eylemi veya durumu. **2.** *dbl.* Taşıdığı anlamın kapsamı genel olan bir kelimenin daha dar bir kapsama geçmesi durumu.

özelleşmek, [öz-el-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* Özel bir duruma gelmek; özel olmak.

özelleştirme, [öz-el-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Özelleştirmek eylemi. **2.** Kamuya ait bir işletme ya da etkinliği özel kesime devretme olgusu.

özelleştirmek, [öz-el-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Özel duruma getirmek; özel olmasını sağlamak. **2.** Bir kişi veya toplulukla ilişkilendirmek. **3.** (Kamuya ait bir işletme için) özel girişime devretmek.

özellik,-ği [öz-el-lik] *is.* **1.** Bir şeyin, kendi türünden olan ve olmayan başka şeylerden ayırt edilmesine olanak tanıyan nitelik; hususiyet, *(1942).* **2.** Bir kişi veya şeyin taşıdığı, onu benzerlerinden farklı kılan, sıradan olmaktan çıkaran nitelik; hususiyet.

özellikle, [öz-el-lik-le] *zf.* **1.** Bir ögeyi, ayrıntıyı, koşulu diğerlerinden ayırır; özel olarak; bilhassa; hele. **2.** Her şeyden önce; hassaten. **3.** Bir bütünün diğer ögelerinden ayrıcalıklı biçimde; diğerlerine oranla daha fazla özen göstererek; hassaten.

özelmek, [öz[1] > öze-l-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Özlemek. [DLT] **2.** Istırap çekmek. [KB]

özelti, [öz-el-ti] *{ağız} is.* **1.** Bataklık, sazlık yer. **2.** Yamaçlardan akan sel suları. **3.** Küçük dere. [DS]

özeme[1], [öz-e-me] *is.* **1.** Özemek eylemi. **2.** *{ağız}* Yoğurt, bal, pekmez gibi yiyeceklerin sulandırılmışı. [DS] **3.** *{ağız}* Ayran. [DS]

özeme[2], [öz-e-me] *{ağız} is.* Kılın ip biçimine getirilmeden önceki yuvarlatılmış durumu. [DS]

özemeç, [öz-e-me+aş] *{ağız} is.* Süt ve ayran karışımı. [DS]

özemek[1], [öz-e-mek] *{ağız} gçl. f. [-z(ü)-yor]* **1.** (Katı yoğurt, pekmez vb. için) su ile inceltmek; sulandırmak. **2.** Hamur ya da çamuru yoğurup özlendirmek. **3.** Sıvı maddelere un vb. katarak karıştırıp koyulaştırmak. [DS]

özemek[2], [öz-e-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-z(ü)-yor]* **1.** Savsaklamak; işi uzatmak. **2.** Sözü yineleyerek gereğinden çok uzatmak; gevelemek. [DS]

özemek[3], [öz-e-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-z(ü)-yor]* Eskiyen çorabı örerek onarmak. [DS]

özemek[4], [öz-e-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-z(ü)-yor]* Taranmış yünü yuvarlayarak boru gibi yapmak. [DS]

özemek[5], [öz-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-z(ü)-yor]* Cıvımak. [DS]

özemek[6], [öz-e-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-z(ü)-yor]* Tadını çıkara çıkara yiyip içmek. [DS]

özemük, -ğü [öz-e-mik] *{ağız} sf.* Gevşek. [DS]

özen[1], [öz[1] > öze-n] *{eT} sf.* **1.** İçerlek; [EUTS] **2.** En içeride bulunan; tam ortada. [EUTS] **3.** *is.* İlk; öz. [EUTS] [Gabain]

özen[2], [öğ-se-mek > *öğ-se-n > öz-en] *is.* Yapılan ya da sürdürülen bir işte, içten gelerek gösterilen titizlik; ihtimam; itina. ⊡ **özen göstermek,** *Yapılmakta olan bir işin çok mükemmel bir şekilde yapılması için titizlik göstermek; özenmek; itina etmek; ihtimam göstermek.*

özen[3], [öz-en] *{ağız} is.* **1.** Birbirine yakın iki dağın arasındaki uzaklık; ara. **2.** Koyak. **3.** Sulak verimli arazi veya otlak. **4.** Dere; vadi; çay; ırmak. [DS]

özen[4], [özen] *{ağız} sf.* Kör. [DS]

özenci, [öz-en-ci] *is.* **1.** Bir şeyi çok seven ve heves eden; amatör. **2.** Sadece zevki için ve bilerek bir iş ve meslekle uğraşan kimse; amatör. **3.** Mesleği olmamakla beraber kendisini güzel sanatlara veren kimse; amatör. **4.** *gnşl.* Yetkisi olmayan, acemi; amatör.

özencik, -ği [öz-en-cik] *{ağız} ünl.* Küçük çocukların arkadaşlarını kıskandırmak için ellerindeki nesneyi göstererek söyledikleri söz. [DS]

özenç, -ci [öz-en-ç] *{ağız} is.* **1.** Bir şeye karşı duyulan eğilim; istek; arzu. **2.** Görülen iyi ve güzel bir şeye sahip olma, beğenilen birine benzeme isteği duyma; imrenme; gıpta etme. [DS]

özendirme, [öz-en-dir-me] *is.* Özendirmek eylemi.

özendirmek, [öz-en-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Özenmek eylemini yaptırmak; özenmesini sağlamak; özenmesine yol açmak.

özengen, [öz-en-gen] *sf.* **1.** Özenen. **2.** *sf.* Bir işi kazanç gözetmeksizin yalnızca zevk için yapan hevesli kimse; özenci; amatör.

özengenlik, -ği [öz-en-gen-lik] *is.* **1.** Özengen olma durumu; özenme durumu. **2.** Bir işi kazanç gözetmeksizin yalnızca zevk için yapma; özencilik; amatörlük.

özengi[1], [öz-en-gi] *{ağız} is.* Ocağın altına döşenen ağaç. [DS]

özengi[2], [özengi] *{ağız} is.* → üzengi. [DS]

özengülük, [özengi-lik] *{ağız} is.* Geline, erkek evine geldiğinde, attan inerken güveyin anne ve babasının verdiği armağan; üzengilik. [DS]

özeni, [öz-en-i] *is.* Özenmek eylemi.

özenilme, [öz-en-il-me] *is.* Özenilmek eylemi.

özenilmek, [öz-en-il-mek] *edil. f. [-ür]* **1.** Özenmek eylemi yapılmak; özen duyulmak; özenle yapılmak. **2.** *gnşl.* İmrenilmek.

özeniş, [öz-en-iş] *is.* Özenmek eylemi veya biçimi.

özenleydi, [özen-le-y-di] *{ağız} sf.* Çukurumsu. [DS]

özenli, [öz-en-li] *sf.* **1.** (Kişi için) bir işi özenerek yapan; itinalı. **2.** (İş için) bir kimse tarafından özenilerek yapılan; itinalı.

özenme, [öz-en-me] *is.* Özenmek eylemi veya tutumu.

özenmek[1], [öz-en-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Bir işi büyük bir titizlik ve dikkat göstererek yapmaya çalışmak; itina göstermek. **2.** Başkalarında gördüğü ve beğendiği bir durumda olmaya çalışmak; kendisinde olmayan bir özelliğe sahip olmaya çalışmak; heves

etmek. **3.** Başka birinin yaptığı işi yapmaya çalışmak; taklit etmek; onun gibi yapmak; öykünmek. ◻ **özene bezene,** *İtina ile; özenerek; istekle.*|| **özenip bezenmek,** *Bir işi en ince ayrıntılarına kadar büyük bir titizlik göstererek yapmak.*|| **özene özene,** *İtina ederek.*

özenmek[2], [öz-en-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Gelmek. [DS]

özenmek[3], [öz-en-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Çalışmak. [DS]

özensiz, [öz-en-siz] *sf.* **1.** (Kişi için) yaptığını özenmeden, hevessizce yapan; baştan savmacı; itinasız. **2.** (İş için) özen gösterilmeden, baştan savma yapılan.

özensizlik,-ği [öz-en-siz-lik] *is.* Özensiz olma durumu; özensiz olan şeyin veya kişinin niteliği; itinasızlık.

özenti, [öz-en-ti] *{ağız} is.* Akarsuyun getirdiği birikinti. [DS]

özenti[1], [öz-en-ti] *is.* **1.** Beğendiği bir durumda olma, beğendiği şeye benzeme çabası. **2.** Gülünçlüğe varacak ölçüde bir kimseye, bir topluluğa benzeme isteği; öykünme. **3.** Bu istekten kaynaklanan doğallıktan uzak, içten olmayan davranış biçimi. **4.** *{ağız}* Özenilerek yapılıp ortaya konan şey; eser; yapıt. [DS]

özenti[2], [öz-en-ti] *{ağız} is.* **1.** Özleyiş. **2.** Bir şeyin bir an önce olmasını istemek. [DS]

özenti[3], [öz-en-ti] *{ağız} is.* **1.** Dağ eteklerinde, iki sırt arasındaki düzlük. **2.** Su ağzında, dere kıyılarında bulunan düzlük. **3.** Derelerin, sellerin, pınar ayaklarının aka aka aşındırdığı topraktaki yarık. **4.** Düz yerdeki çukurlar. **5.** Kurumuş göl çukuru. [DS]

özentici, [öz-en-ti-ci] *is.* ve *sf.* Bir kimse ya da bir şeye benzemeye çalışan; özenti içinde bulunan.

özenticilik,-ği [öz-en-ti-ci-lik] *is.* Özentici olma durumu; özenti gösterme durumu.

özentili, [öz-en-ti-li] *sf.* **1.** Özentisi olan; doğallıktan, içtenlikten yoksun; yapmacıklı. **2.** Özenerek yapılmış olan.

özentisiz, [öz-en-ti-siz] *sf.* **1.** Özenti özelliği taşımayan; doğal; yalın; yapmacıksız. **2.** Özenilmeden yapılan; sade; yalın.

özenük, -ğü [öz-en-ük] *{ağız} sf.* (Yün için) tarandıktan sonra yuvarlatılmış ve sıkıştırılmış. [DS]

özeri, [üze-ri] *{ağız} zm.* Üstü. [DS]

özerk, [öz+erk] *sf.* **1.** (Kuruluş için) daha geniş bir merkezî kuruluşa bağlı olmakla birlikte, ayrı bir yasa ile kendine ait işleri kendisi düzenleme ve yönetme yetkisi tanınmış olan; muhtar; otonom. **2.** (Ülke veya bölge için) kendi yasaları ile kendi kendini serbestçe yöneten. **3.** *dbl.* (Dilsel birim) işlevi sözcedeki yeri ile belirlenmeyen.

özerkleşme, [özerk-le-ş-me] *is.* Özerkleşmek eylemi.

özerkleşmek, [özerk-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Özerk duruma gelmek; özerklik kazanmak.

özerkleştirme, [özerk-leş-tir-me] *is.* Özerkleştirmek eylemi.

özerkleştirmek, [özerk-leş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Özerk duruma getirmek; özerklik vermek; merkezî yönetimin dışındaki makamlara bağımsız olarak karar alma yetkisi tanımak.

özerklik,-ği [öz+erk-lik] *is.* **1.** Ülkelerin, bölgelerin kendi kendilerini serbestçe, kendi yasaları ile yönetebilme durumu; kendi uyacağı yasayı kendinin koyması; muhtariyet; otonomi. **2.** Herhangi bir kamu kurum ve kuruluşunun, devletin merkezî yönetimi karışmaksızın kendi işlerini, işin gereğine göre yönetebilmelerini sağlayan yasal yetki. **3.** *huk. siy.* Bir devletin sınırları içinde bir ülke, bölge veya yöreye iç işlerinde tanınan serbestlik. **4.** *fel.* Herhangi bir varolanın, dıştan herhangi bir yetkenin koyduğu kurallara eleştirmeden uyma yerine, uygulayıcısı olduğu bir yasayı kendi kendine koyması ve uygulaması. **5.** Kendine özgü bir yasası olan.

özet, [öz-et] *is.* **1.** Bir metnin, konuşmanın, filmin vb. içeriğinin ayrıntılarına inilmeden kısa olarak anlatılmış biçimi; hulasa, *(1935).* **2.** Herhangi bir olay ya da durumun özünü oluşturan kısa açıklama. **3.** *ed.* Bir edebî eserin, herhangi bir yazının kısaltılmış biçimi. **4.** Bir metnin temel özellikleri korunmak kaydıyla daha kısa ve daha özlü biçimde yeniden yazılmasına dayanan eğitsel alıştırma. **5.** *sine.* Senaryonun ilk basamağı olarak, bir filmin konusunu en kısa biçimde anlatan metin; sinopsis. ◻ **özet olarak,** *Kısaca; özetle.*

özetle, [özet + ile > öz-e-t-le] *(öze'tle) zf.* Özet olarak; kısaca; hulasaten.

özetleme, [öz-e-t-le-me] *is.* Özetlemek eylemi.

özetlemek, [öz-e-t-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir yazıyı, bir metni özünü kaybetmeden daha az kelime ile daha kısa biçimde anlatmak; konunun özünü vermek; özetini çıkarmak; hulasa etmek.

özetlenme, [öz-e-t-le-n-me] *is.* Özetlenmek eylemi.

özetlenmek, [öz-e-t-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Özet durumuna getirilmek; özet olarak açıklanmak; temel yanları ile ele alınarak anlatılmak; hulasa edilmek.

özezer, [öz+ez-er] *sf.* **1.** Kendine uygulanan fiziksel acıdan zevk duyarak cinsel doyuma olaşan; mazoşist. **2.** *is.* Fiziksel acıdan cinsel doyuma ulaşma sapınçlığı olan kimse; mazoşist.

özezerlik,-ği [öz+ez-er-lik] *is. psikol.* Fiziksel acı ya da aşağılayıcı davranışlardan cinsel zevk ve doyum sağlama biçiminde görülen sapkınlık; mazoşizm.

özge[1], [öz[1] > öz-gē اوزگه] *(özge:) sf.* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Diğer; başka; gayrı; maada. [ETY] [DS] **2.** *{ağız}* Yabancı; gayrı. [DS] ◻ **özge yana,** *{eAT} Başka tarafa.*

özge[2], [öz-ge] *{ağız} sf.* İyi; güzel. [DS]

özge[3], [öz-ge] *{ağız} sf.* **1.** Şakacı. **2.** Cana yakın; sıcakkanlı. [DS]

özge[4], [öz-ge] *{ağız} sf.* Yürekli; gözü pek. [DS]

özge[5], [öz-ge] *{ağız} is.* İki dağ arasındaki derecikleri birleştiği yer; derenin başlangıcı. [DS]

özgeci, [öz-ge-ci] *sf.* (Kişi için) hiçbir çıkar gözetmeksizin başkalarına iyilik etmeye, yararlıkta bulunmaya çalışan; diğerkâm; özgecil.

özgecil, [öz-ge-cil] *sf.* Özgeci tutum içinde bulunan.

özgecilik,-ği [öz-ge-ci-lik] *is.* Başkaları için kendisinden özveride bulunma; özgeci olma durumu; diğerkâmlık.

özgeme, [öz-ge-me] *is.* Özgemek eylemi, değişme.

özgemek, [öz-ge-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-g(ü)-yor]* Değişmek. [DS]

özgen, [öz-gen] *{ağız} is.* Kuzukulağı bitkisinin filizleri. [DS]

özger, [Far. rūzigār] *{ağız} is.* Yel; rüzgâr. [DS]

özgertme, [öz-ge-r-t-me] *is.* Özgertmek eylemi; değiştirme.

özgertmek, [öz-ge-r-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Değiştirtmek. [DS]

özgı, [öz-ge / öz-gı] *{ağız} sf.* Yabancı. [DS]

özgü[1], [öz-gü] *is.* Birine ya da bir şeye ait olan; özel olarak belli bir kişi veya nesnede bulunan; has; mahsus, *(1935).*

özgü[2], [öz-gü] *{ağız} sf.* Kutsal. [DS]

özgü[3], [öz-gi / öz-gü] *{ağız} is.* Türkü; ezgi. [DS]

özgül, [öz-gü-l *(1935)*] *sf.* **1.** Yalnız bir tek türe ait olan; o türe özgü olan; o türle ilgili en ayırt edici özelliği veren; türsel; nev'î. **2.** *tıp.* (İlaç için) yalnız tek bir hastalık için etkili olan. **3.** *dbl.* (Sözcük için) tür isimlerinden içlemi geniş, kaplamı dar olan. ◰ **özgül ağırlık,** *fiz. Bir maddenin 1 cm^3 ünün ağırlığı.* ‖ **özgül nem,** *Birim hacim hava kütlesindeki su buharı miktarı.*

özgüleme, [öz-gü-le-me] *is.* Özgülemek eylemi.

özgülemek, [öz-gü-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Yer veya nesne için) birine veya bir şeye ayırmak; hasretmek; tahsis etmek.

özgüllük,-ğü [öz-gü-l-lük] *is.* Özgül olma durumu; türsellik; nev'iyet.

özgülük,-ğü [öz-gü-lük] *is.* **1.** Özgü olma durumu; hasiyet. **2.** *fel.* Bir nesneye ilişkin olan şey.

özgümen, [öz-gü-men] *{ağız} sf.* Anlayışlı. [DS]

özgün, [öz-gün] *sf.* **1.** Yalnız kendine özgü nitelikleri bulunan; orijinal, *(1935).* **2.** Daha önceki örneklerinden esinlenmeyen, onlara benzemeyen; alanında ve kendi türünde tek olan; yeni; kişisel; görülmemiş; orijinal. **3.** Alışılagelen, gelenekleşmiş olandan ayrılan; sıradan olmayan; benzerine pek rastlanmayan; sık görülmeyen. **4.** Doğrudan sanatçının kendi elinden çıkmış, taklit edilmemiş ya da kopya olmayan. **5.** (Eser veya metin için) çeviri olmayan; yazıldığı dildeki örnek. ◰ **özgün aşı,** *tıp. Hastalığın bulunduğu kişiden alınarak üretilen mikrobun aralıklı ısıtma yöntemi ile gücünün azaltılması suretiyle elde edilen aşı.*

özgünleşme, [öz-gün-le-ş-me] *is.* Özgünleşmek eylemi veya durumu.

özgünleşmek, [öz-gün-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ür]* Özgün duruma gelmek; özgün olmak.

özgünleştirme, [öz-gün-le-ş-tir-me] *is.* Özgünleştirmek eylemi.

özgünleştirmek, [öz-gün-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Özgün duruma getirmek; özgün olmasını sağlamak.

özgünlük,-ğü [öz-gün-lük] *is.* **1.** Özgün olma durumu; orijinallik; orijinalite. **2.** Özgün olan şeyin taşıdığı nitelik. **3.** Bir kimsenin özgün eserler verme yeteneği veya kişiliği.

özgür, [öz-gür ? / öz-gü-r?] *sf.* **1.** Herhangi bir kısıtlama, sınırlama gibi davranışlarını bağlayıcı şartlar altında bulunmayan; hür; bağımsız, *(1935).* **2.** (Kişi için) mal gibi bir efendiye ait olmayan; köle olmayan; esir olmayan. **3.** Dilediği gibi düşünüp, dilediğince hareket edebilen. **4.** (Devlet, ülke ve millet için) yabancı bir gücün etkisi altında kalmayan; başka yönetim veya ülkeye bağlı olmayan; egemenliğini tam olarak kullanabilen; hür; bağımsız. **5.** Siyasi iktidarın doğrudan denetimi ve baskısı altında olmayan; siyasi iktidara bağlı olmayan. **6.** Devletin yönetimi altında bulunmayan. **7.** Dilediği gibi davranabilen; dilediğini seçebilen; dilediği kararı vermekte serbest olan. **8.** Herhangi bir sebeple göz altına alınmamış olan; tutuklu olmayan. **9.** Toplumun baskılarına, gelenek ve göreneklerine değer vermeyen; toplumun değer yargılarına aldırmayan; tavır ve davranışlarına sınır tanımayan; serbest. **10.** Kendisine bir şeyi yapıp yapmamakta seçenek tanınmış olan. **11.** *zf.* Serbest.

özgürce, [özgür-ce] *(özgü'rce) is.* Özgür olarak; özgür biçimde.

özgürleşme, [özgür-leş-me] *is.* **1.** Özgürleşmek eylemi. **2.** Bir bağ veya engelden, bağımlılık durumundan, bir başkasının egemenliğinden kurtulma; bir yargıdan kendini kurtarmak.

özgürleşmek, [özgür-leş- mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Özgür duruma gelmek; özgür olmak; hür olmak. **2.** Maddî ve manevi sınırlama ve baskıların boyunduruğundan kurtulmak.

özgürleştirme, [özgür-leş-tir-me] *is.* Özgürleştirmek eylemi.

özgürleştirmek, [özgür-leş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Özgür duruma getirmek; özgürlüğünü kazanmasını sağlamak.

özgürlük,-ğü [özgür-lük] *is.* **1.** Köle olmayan kimsenin durumu; birinin mutlak egemenliği altında olmayan kimsenin durumu; köle olmayan kimsenin

durumu; serbestî. **2.** Zorba bir yönetimin ya da yabancı bir gücün egemenliği altında olmayan halkın durumu; tam egemenliğine sahip olan milletin durumu; hürriyet. **3.** Siyasal iktidarın karışmasına ya da herhangi bir baskıya konu olmama durumu. **4.** Yasa ile sağlanan haklar bütünü; hürriyet. **5.** Toplumsal bir grubun üyelerine tanınan, uygun görülen, meşru sayılan bağımsızlığın en üst derecesi. **6.** Zorlayıcı herhangi bir şarta bağlı olmama durumu; iradenin bağımsızlığı. **7.** Bir kimsenin, bir otoriteye danışmadan, izin almadan, kendi bildiğince, dilediği gibi hareket edebilme serbestisi. **8.** *fel.* Herhangi bir dış baskı altında kalmadan, ön yargılara ya da ortak görüşlere bağlı kalmaksızın veya başkalarının etkisi altında kalmadan karar verebilen bireyin durumu.

özgürlükçü, [özgür-lük-çü] *sf.* **1.** Özgürlük yanlısı olan. **2.** Özgürlüğün tam olarak, eksiksiz biçimde uygulanmasını savunan. **3.** Özgürlükçü bir kimseye özgü olan. ◻ **özgürlükçü demokrasi,** *siy. Bireyin özgürlüklerini esas alan ve özgürlüklerin tam olarak uygulanmasını savunan yönetim biçimi; bireylerin düşüncelerine saygı gösteren, yasaklama getirmeyen demokrasi biçimi.*

özgürlükçülük,-ğü [özgür-lük-çü-lük] *is.* Özgürlükçü olma durumu.

özi[1], [ōz[1] > öz-ī] *(özi:) zm.* Kendisi; kendileri. [Tekin]

özi[2], [ōz[2] > öz-ī] *(özi:) {eT} is.* İki dağ arasındaki yol; geçit. [DLT]

özile, [öz-ü+ile > özile] *{ağız} zf.* Olduğu gibi; değişmeden. [DS]

özin, [ōz[1] > öz-in] *{eT} zf.* Kendiliğinden; kendi kendine.

özirkenmek, [öz *(kendi)* + irk-ē-mek *(biriktirmek)* > irk-en-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Kendi kişiliğine yığmak. [İKPÖy.] **2.** *edil. f.* Rica edilmek; geri getirilmek. [EUTS] [Gabain]

özke[1], [öz-ge / öz-ke] *{ağız} sf.* Başka; özge. [DS]

özke[2], [öz-ge / öz-ke] *{ağız} sf.* Sağlam; sağlıklı. [DS]

özke[3], [öz-ke / öz-ge] *{ağız} sf.* Temiz yürekli. [DS]

özke[4], [öz-ke] *{ağız} sf.* Çok; toplu. [DS]

özkemek, [ök-se-mek > öz-ge-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-k(ü)-yor]* Göreceği gelmek; özlemek. [DS]

özkey, [öz > öz-ük-mek > öz-(ü)k-ē-mek > özkey] *{eT} sf.* Vefalı; sadık. [KB]

özle, [ōḏ > öḏ-lē-mek > öḏ-le-g > özle] *{eT} is.* Öğle vakti. [DLT]

özlek[1], **-ği** [öḏ-lek > öz-lek] *{ağız} is.* Zaman. [DS]

özlek[2], **-ği** [öz-le-k] *{ağız} is.* Toprağın özlü, verimli yeri. [DS]

özlek[3], **-ği** [öz-le-k] *{ağız} sf.* Özlenen; özlenilmiş. [DS]

özlem[1], [öz-le-m] *is.* **1.** Uzakta bulunan bir kimse ya da şeye karşı duyulan aşırı görme, kavuşma duygusu; hasret; tahassür. **2.** Olması istenen bir şeye karşı duyulan büyük istek; meyil. ◻ **özlem gidermek,** *Uzun süre ayrı kalınan biri ile birlikte olmak, oturup konuşmak; hasret gidermek.*|| **özlemini çekmek,** *Aşırı derecede özlemek; hasretini çekmek; arzulamak.*|| **özlemini duymak,** *Yürekten istemek; arzu etmek.*

özlem[2], [öz-lem] *{ağız} is.* Kereviz, marul, soğan gibi bitkilerin tohum için uzayan göbek bölümü. [DS]

özleme, [öz-le-me اوزله] *is.* **1.** Özlemek eylemi; iştiyak. **2.** *{OsT}* Arzu; istek.

özlemek[1], [ōz[1] > öz-lē-mek] *gçl. f. [-er] [-l(ü)-yor]* **1.** *{eT}* Benimsemek. [KB] **2.** Bir kimseyi, bir şeyi görmeyi ya da ona kavuşmayı istemek; göreceği gelmek; hasret duymak. **3.** Bir şeyi çok istemek; ona ihtiyacı olmak; arzulamak.

özlemek[2], [ōz[2] > öz-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** Özlü hâle getirmek; katılaştırmak; koyultmak. **2.** (Hamur için) külde pişirmek; közleme yapmak. [DLT] **3.** *{ağız}* Ezip karıştırmak. [DS]

özlemek[3], [öz-le-mek] *{ağız} is.* Zambakgillerden tırmanıcı bir bitki, *(Smilax lilliacee saparna).* [DS]

özlemli, [öz-le-m-li] *sf.* Özlemi olan; özlem çeken; özleyen; hasret duyan; hasret çeken.

özlen[1], [öz-le-n] *{ağız} is.* **1.** Su kaynağı. **2.** Küçük dere. [DS]

özlen[2], [öz-le-n] *{ağız} is.* Ağaç kökü. [DS]

özlen[3], [öz-le-n] *{ağız} sf.* Özlenen; özlenmiş. [DS]

özlenk, -gi [özleñ ? > öz-le-nk] *{ağız} is.* **1.** Kemik iliği. **2.** Ağacın özü. [DS]

özlenme, [öz-le-n-me] *is.* Özlenmek eylemi.

özlengi, [öz-le-n-gi] *{ağız} is.* Ergenlik sivilcesi. [DS]

özlenmek[1], [öz-le-n-mek اوزلنمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* Öz hâle gelmek; koyulaşmak; özleşmek.

özlenmek[2], [öz-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Özlemi duyulmak; arzu edilmek; özlemek eylemine konu olmak.

özlenti, [öz-le-n-ti] *is.* Özlem; hasret.

özlentili, [öz-le-n-ti-li] *sf.* Özlem dolu; özlem taşıyan.

özler, [öz-lü+yer >özler ?] *{ağız} is.* Akarsu kıyısındaki sulak yer. [DS]

özleşme, [öz-le-ş-me] *is.* **1.** Özleşmek eylemi veya durumu; arılaşma. **2.** Bir ağacın öze yakın bölümlerinin öz su iletemeyerek kuruyup odunlaşması; öz durumu alma.

özleşmek, [öz-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** İçindeki yabancı maddelerden temizlenmek; arı, saf duruma gelmek; arılaşmak. **2.** Özlü bir durum almak. **3.** *{ağız}* (Tahıl için) öz bağlamak; olgunlaşmak; yetkinleşmek. [DS] **4.** *{ağız}* (Sıvı şeyler için) koyulaşmak; ağdalaşmak. [DS]

özleştirme, [öz-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Özleştirmek eylemi; arılaştırına. **2.** Öz haline getirme eylemi. **3.** *dbl.* Türkçeye girmiş bulunan yabancı kökenli sözcüklerin yerine Türk dilinin kelime yapma yollarından yararlanarak Türkçe karşılıklarını yazı diline yerleştirme işi. **4.** *ecz.* Taze bitkilerin ve hayvansal organların etli kısımlarını parçalayarak öz haline getirme işlemi.

özleştirmeci, [öz-le-ş-tir-me-ci] *is.* Özleştirmecilikten yana olan; özleştirmeyi savunan.

özleştirmecilik,-ği [öz-le-ş-tir-me-ci-lik] *is. dbl.* Bir dili yabancı ögelerden temizleyerek arı, katışıksız bir duruma getirme ve kendi olanaklarıyla geliştirmeyi amaçlayan çalışma; arıtıcılık.

özleştirmek, [öz-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Özlü bir durum almasını sağlamak; öz durumuna getirmek; arılaştırmak.

özletme, [öz-le-t-me] *is.* Özletmek eylemi.

özletmek, [öz-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Bir kimsenin özlemesine yol açmak; kendisini özlemesini sağlamak. **2.** Özlenmesine, aranmasına yol açmak.

özleyin, [öz-leyin] *(özle'yin) zf.* Aslında; esasında; haddizatında.

özleyiş, [öz-le-y-iş] *is.* **1.** Özlemek eylemi veya biçimi. **2.** Göreceği gelme; arzulama; özlem; hasret.

özlik, [öz[1] > öz-lük / öz-lik] *{eT} is.* (Binek atı için) kişiye ait; has; şahsî; kendisine ait. [ETY] [Tekin]

özlü, [öz-lü] *sf.* **1.** Özü olan; içi olan; öz kısmı çok olan. **2.** (Düşünce vb. için) gereksiz söz kullanmadan, kısa ve yoğun biçimde anlatılan. **3.** (Çamur için) yapışkan. **4.** (Toprak için) verimli. **5.** (Soyut durumlar için) özü olan; içten; gerçek. **6.** (Çıban için) sertleşmiş cerahat birikintisi olan. **7.** (Kaya, mermer vb. için) oyulmaya elverişli. ◘ **özlü buğday,** *Tanesi dolgun ve çok un veren buğday.*‖ **özlü çamur,** *Yapışkan çamur.*‖ **özlü söz,** *Gereksiz ayrıntılardan arınmış, az kelimeyle çok şey anlatan söz.*‖ **özlü toprak,** *{ağız} 1. Killi toprak. 2. Gübreli, sulak, bakımlı arazi.* [DS]‖ **özlü un,** *Hamuru yapışkan olan, kolaylıkla açılıp dağılmayan un.*

özlüg, [öz[1] > öz-lüg] *{eT} sf.* **1.** Özlü. [EUTS] **2.** Canlı. [EUTS] **3.** Yağlı. [DLT] **4.** Yaratık; özü olan; kişiliği olan. [İKPÖy.] [Gabain]

özlük[1]**,** [öz[1] > öz-lük / öz-lik] *{eT} is.* (Binek atı için) kişiye ait; has; şahsî. [DLT] [ETY]

özlük[2]**, -ğü** [öz-lük *(1935)*] *is.* **1.** Öz olma durumu. **2.** Bir şeyin öz durumu; mahiyet. **3.** Bir bireyin doğrudan kişiliğini, kendisini ilgilendiren şey; haysiyet; mahiyet; zat. **4.** (Görevli) kişi; zat. **5.** *fel.* Bir varlığın özü, onu oluşturucu özelliklerin tümü. **6.** *{ağız}* Kişilik. [DS] **7.** *{ağız}* Gurur. [DS] ◘ **özlük hakkı,** *Genel memur statüsü içinde kişinin, kanunların öngördüğü şekil ve şartlara bağlı olan hakkı.*‖ **özlük işleri,** *1. Bir kuruluşta görevli olan memurların atanmaları, disiplin işlemleri, çalışmaları, yükselmeleri ve emeklilikleri gibi kişisel işlemlerin tümü. 2. Bu işlerin yürütüldüğü bölüm; zat işleri.*

özlük[3]**, -ğü** [öz-lük] *{ağız} is.* Kimlik cüzdanı. [DS]

özlük[4]**, -ğü** [öz-lük] *{ağız} is.* Emek karşılığı hak edilen ücret. [DS]

özlük[5]**, -ğü** [öz-lük] *{ağız} is.* **1.** Topraktan yapılmış su kabı. **2.** Küçük çömlek. [DS]

özlük[6]**, -ğü** [öz-lük] *{ağız} is.* **1.** Öz çıkarılan ağaç. **2.** Biçilmiş saplardan yapılan öbeğin sağlam durması için toprağa çakılan sağlam ve uzun sırık. [DS]

özlük[7]**, -ğü** [öz-lük] *{ağız} is.* Su yolu. [DS]

özmek, -ği [öz-mek] *{ağız} is.* **1.** Bataklık, sazlık yer. **2.** Tepeler arasındaki çukur, düzlük yer; koyak. [DS]

özmek[1]**,** [öz-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Yormak. [DS]

özmek[2]**, -ği** [öz-mek] *{ağız} is.* Kutu. [DS]

özmelik, -ği [öz-me-lik] *{ağız} is.* Sık çalılık. [DS]

özne[1]**,** [öz-ne] *{ağız} is.* Güvey; damat. [DS]

özne[2]**,** [öz-ne ? / öz-ün-e? *(1942)*] *is.* **1.** Kendi üzerine bir şey olan veya söylenen şey. **2.** *dbl.* Cümlede, yüklemin belirttiği işi yapan, oluşu üzerine alan kişi veya varlığı içeren kelime ya da kelime grubu; fail. **3.** *fel.* Bir eylemin, hakkın, deneyimin taşıyıcısı olan birey. **4.** *fel.* Kendini nesnenin karşısında bulan veya koyan ben olabilen birey; dış dünyanın karşısında bulunan birey. **5.** Bilen, bilmeye yönelen ama kendisi bilgi nesnesi olmayan varlık. **6.** *man.* Bir önermede tüm özelliklerin bağlı olduğu şey. **7.** *psik.* Bilinci, sezgisi, düş gücü olan birey; insanoğlu; kişi. **8.** *psikol.* Kendinin nedeni olan birey. ◘ **özne grubu,** *dbl. Birden çok kelimeden oluşan ve cümlede özne görevini üstlenen öge.*‖ **özne öbeği,** *dbl. Özneyle ilgili olarak söylenen sözlerin bütünü.*

öznek, -ği [öz-(ü)n-e-k] *{ağız} is.* Ağacın çatallandığı yer. [DS]

öznel, [özne-l *(1942)*] *sf.* **1.** Özneye ilişkin olan; özneye ait; sübjektif. **2.** Nesnelerin gerçekliğine göre değil de bireyin düşünce ve duygularına dayanan; enfüsî; sübjektif. **3.** *fel.* Düşünen varlık veya bireysel bilinç olarak tanımlanan özneye ilişkin olan; yalnız özne için geçerli olan. **4.** Her bireyin kendi zevklerine, yönelimlerine, kişiliğine göre değişebilen. **5.** Kişisel görüşlere fazla ağırlık veren.

öznelci, [özne-l-ci] *sf.* Öznelcilik yanlısı olan; öznelciliği savunan; sübjektivist.

öznelcilik,-ği [öznel-ci-lik] *is.* **1.** Yalnız kendi kişisel duygu, zevk, yönelim ve kişiliğinin belirlediği kurallara göre yargılama durumu; enfüsiye. **2.** Gerçekçiliği yalnız kendi kişisel ölçütleri açısından ele alan kişinin tutum ve davranışı. **3.** *fel.* Bütün değer ve gerçeklik yargılarını bireysel bilincin edimlerine indirgeyen görüş. **4.** Fizik ötesi açısından, ruhsal öznelerden başka gerçekliğin bulunmadığını, bütün evrenin bir tasarımdan ibaret olduğunu savunan

görüş. **5.** Sanatsal değerlendirmelerin ancak bireysel beğenileri yansıttığını ileri süren estetik görüşü.

öznellik,-ği, [özne-l-lik] *is.* **1.** Öznel olan her şeyin taşıdığı nitelik. **2.** Gerçeği, yalnız kendi bilinç durumu açısından gören kişinin durumu; sübjektiflik; enfüsiyet.

öznemek, [öz[1] > öz-ū-mek > öz-ü-n-mek > öz(ü)n-ē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Karşı koymak; isyan etmek. [KB]

öznük, -ğü [öz-(ü)n-ük] *{ağız} is.* Basamak; aşama. [DS]

özpatlar, [öz+pat-la-r] *sf.* (Gaz için) bir tutuşturucu, başlatıcı olmaksızın patlayan.

özr, [Ar. ʿuẕr > ʿöẕr عذر] *{OsT} is.* → özür. 🗗 **özr-hāh,** *{OsT} Özür dileyen; özründen dolayı af dileyen.*‖ **özr-pezîr,** *{OsT} Affedilebilir; bağışlanabilir.*

özrap, -bı [Ar. ıżṭırāb => özrap] *{ağız} is.* Sıkıntı; acı. [DS]

özsel, [öz-sel] *sf.* **1.** Özle ilgili; öze ait. **2.** *fel.* Rastgele değil de özünün gereği olan; ne ise o olan.

özsen, [öz > *öz-se-mek > öz-se-n ?] *{ağız} sf.* Uygun; yerinde; yakışık alan. [DS]

özsever, [öz+sev-er] *sf. psikol.* **1.** (Kişi için) kendi kendine hayran olan. **2.** *psikiyatr.* Kendine âşık olma şeklinde kendini belli eden cinsel sapık; narsist.

özseverlik,-ği [öz+sev-er-lik] *is. psikol.* **1.** Kişinin kendi kendine hayran olması durumu; narsizın. **2.** *psikiyatr.* Hastanın kendine âşık olması şeklinde kendini belli eden cinsel sapıklık; narsizm.

özsöner, [öz+sön-er] *sf. kim.* Bir alev içine tutulduğunda yanabilen, alev içinden çıkarıldığında kendiliğinden sönen.

özte, [üz-te / öz-te] *{ağız} is.* Dam; çatı. [DS]

öztikmek, [öz[1] > öz-üt-mek > öz(i)t-ik-mek] *{eT} gçl. f. [ür]* Özlemek; istek göstermek. [DLT]

özü[1], [öz-ü] *{ağız} is.* Sevinç; şenlik. [DS]

özü[2], [öz / öz-ü] *{ağız} is.* Sulak, verimli arazi. [DS]

özü[3], [öz > öz-ü] *{ağız} is.* **1.** Arkadaş. **2.** *sf.* (Kişi için) cana yakın. **3.** *zm.* Tanınan bir kimsenin adı yerine kullanılır; o. [DS] 🗗 **özüm,** *Kardeş gibi tutulan kimse; kardeşlik.*

özübüyük, -ğü [öz-ü+büyük] *{ağız} is. bot.* Gilaburu.

özük[1], [öz[1] > öz-ek[1] > öz-ük / öz-ök] *{eT} sf.* Özü belirtilen nitelikte olan anlamında kadınlara verilen bir sıfat. *altun özük (altın gibi temiz ruhlu).* [DLT] *ertini özük (bedeni inci gibi temiz olan).* [DLT]

özük[2], [öz[2] > öz-ük] *{eT} is.* Oyularak havuz yapılan her yer. [DLT] 🗗 **özük suv,** *Büyük derelerden ayrılan çay.* [DLT]

özük[3], -ğü [öz-ük] *{ağız} is.* İçi sırlı küçük yağ çömleği. [DS]

özükin, [öz[1] > öz-ük > öz-ük-in] *{eT} zm.* Canını; özünü. [EUTS]

özülemek, [öz[1] > öz-ü-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Özlemek; arzu etmek; istemek. [DS]

özüllük, -ğü [öz-ül-lük] *{ağız} is.* İçi özlü bir ağaç. [DS]

özüm, [öz[1] > öz-üm] *zm.* **1.** *{eT}* Kendim; şahsım. [EUTS] [Tekin] **2.** *{ağız}* Kardeş gibi tutulan kimse; kardeşlik. [DS]

özümleme, [öz-üm-le-me] *is.* **1.** Özümlemek eylemi ve olgusu; temessül; temsil; asimilasyon; anabolizma. **2.** Canlıların, büyüme ve çoğalmalarını sağlayabilmeleri için dışarıdan aldıkları besin maddelerini kendi yapılarına çevirme işlemi. **3.** *mecaz.* Çeşitli kaynaklardan edinilen bilgileri kendi öz malı durumuna getirme; sindirme. **4.** Aynı yerde yaşayan dili, dini, yaşama düzeni veya etnik kökeni farklı iki toplumun birbiri ile kaynaşması; birbiri içinde erimesi; asimilasyon. **5.** *man.* Farklı olandan benzere giden akıl yürütme. 🗗 **özümleme dokusu,** *bot. Çoğunlukla bitki yapraklarında bulunan ve havadaki karbondioksiti karbonhidrata çeviren doku.*

özümlemek, [öz-üm-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** (Canlılar için) dışarıdan aldıkları besin maddelerinin bireşimlerini bozarak yeni bir bireşimle organizmanın gereksinim duyduğu özgül maddeler hâline getirmek; temsil etmek, *(1942).* **2.** Azınlık durumunda olan bir toplumun dil, din, etnik köken farklılığı, yaşama biçimi gibi ayırıcı özelliklerini yitirterek egemen grubun ayrılmaz bir parçası durumuna getirmek; eritmek; asimile etmek. **3.** Değişik yollardan ve kaynaklardan edinilmiş bilgileri kendi öz malı durumuna getirmek; sindirmek.

özümlenme, [öz-üm-le-n-me] *is.* Özümlenmek eylemi.

özümlenmek, [öz-üm-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Özümlemek eylemine uğratılmak; özümlemek eylemine konu olmak; kendisi hakkında başkası tarafından özümlemek eylemi yapılmak.

özümseme, [öz-üm-se-me] *is.* Özümsemek eylemi.

özümsemek, [öz-üm-se-mek] *gçl. f. [-r] [-s(ü)-yor]* **1.** Özüne almak; kendinin kılmak. **2.** Özümlemek. **3.** Edinilen bilgiyi, bütün benliği ile kavramak, anlamak; kendinin kılmak; sindirmek.

özümsenme, [öz-üm-se-n-me] *is.* Özümsenmek eylemi.

özümsenmek, [öz-üm-se-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Özüne alınmak; kendisinin kılınmak. **2.** Özümlenmek. **3.** (Bilgi için) bütün benliği ile kavranmak; sindirilmek.

özün[1], [öz[1] > öz-ün] *{eT} zm.* Kendini.

özün[2], [öz-ün ?] *is.* Öze dönüklük; kendi üzerinde

kılınma; kendi içindelik. 🗗 **özün erosluk,** *psikol. Kendi kendine cinsel doyuma ulaşma.*

özün[3], [öz-ün ?] *{ağız} is.* Düzen; oyun. [DS]

özüncü, [özün-cü] *{ağız} sf.* Düzenci. [DS]

özüncülük, -ğü [özün-cü-lük] *{ağız} is.* Oyunbozanlık. [DS]

özünlü, [öz-ün-lü] *sf. fel.* Bir şeyin, bir düşüncenin aslında var olan; özde bulunan; ilinekle ilgili olmayıp özden kaynaklanan; derunî; zatî. 🗗 **özünlü kanıtlar,** *man. Konunun kendinden çıkarılan kanıtlar.*

özünnen, [öz-ün-den] *{ağız} zm.* Kendinden; bizzat şahsından. [DS]

özünsüz, [öz-ün-süz اوزنسوز] *{eAT} zf.* Sensiz.

özünüksüz, [özünük-süz] *{ağız} sf.* Dayanıksız. [DS]

özür, -zrü [Ar. ʿuẕr > ʿözr عذر] *{OsT} is.* **1.** Eksiklik; kusur; elverişsizlik. **2.** İşlenen bir kusurlu davranışın, yapılan bir yanlışlığın elde olmadan yapıldığını ileri sürme; yanlışlığın, eksikliğin hoş görülme nedeni. **3.** Bir yanlışlığı, bir eksikliği, bir görevi yerine getirememeyi bağışlatmak, bu konuda kendini haklı göstermek için ileri sürülen neden; mazeret. **4.** Bir mal veya eşyada sonradan fark edilen yapım hatası; üretim hatası; imalat hatası; defo; kusur. **5.** (Kişi için) fiziksel eksiklik ya da zihinsel bozukluk; sakatlık. **6.** *isl.* Abdestli bulunmayı önleyici durum veya rahatsızlık. 🗗 **özrü kabahatinden büyük olmak,** *Özür dilerken daha büyük yanlışlık yapmak.*|| **özür dilemek**, *Özrünü belirterek yapılan bir yanlıştan, kusur veya eksiklikten dolayı durumun anlayışla karşılanarak bağışlanmasını istemek.*|| **Özür dilerim!** *1. Hatasını kabullenen kişinin söylediği nezaket sözü. 2. Birinden bir şey öğrenmek, geçmek için yol istemek vb. muhataptan bir istekte bulunurken söylenen nezaket sözü; affedersiniz.*|| **özür yazır etmek,** *{ağız} Sözde sebep aramak.* [DS]

özürlenmek, [özür-le-n-mek] *{ağız} dönşl. [-ir]* Sakatlanmak. [DS]

özürlü, [özür-lü] *sf.* **1.** Özrü bulunan; özrü olan. **2.** Bir mazeret ileri süren; özür bildiren. **3.** Bir işi yapmasında, bir görevi yerine getirmesinde kabul edilebilir bir nedeni bulunan; mazeretli; mazur. **4.** Kabahatli; kusurlu. **5.** Yapımında bir kusur, eksiklik bulunan; defolu. **6.** Zihinsel bozukluğu veya fiziksel bir eksikliği bulunan; sakat. 🗗 **özürlü mal,** *Yapım eksikliği olan ya da sözleşmede belirtilen niteliklere uymayan ürün.*

özürsüz, [özür-süz] *sf.* **1.** Özrü bulunmayan; özrü olmayan. **2.** Kabul edilebilir bir nedeni bulunmaksızın bir işi yapmayan, bir görevi yerine getirmeyen ya da eksik olarak yapan; mazeretsiz. **3.** Hatası, kusuru, eksikliği olmayan. **4.** *zf.* Bir hatası, kusuru olmaksızın; özürsüz olarak.

özüt[1], [ōz[1] > öz-ū-mek > öz-ü-t] *{eT} is.* Ruh; can; canlı. [EUTS]

özüt[2], [öz[2]-üt] *is.* Bitkisel ya da hayvansal maddelerden alkol, eter, su vb. uygun çözücü ile elde edilen çözeltinin uygun derecede kıvamlaştırılması ile elde edilen madde; ekstre; hulasa.

özüt[3], **-dü** [öz[2]-üt / öz-ü-t] *{ağız} sf.* Zayıf; güçsüz. [DS]

özütleme, [öz-üt-le-me] *is.* **1.** Özütlemek eylemi. **2.** Bir bitkisel ya da hayvansal maddeden bir ya da daha çok etkin madde çıkarıp ayırma işlemi. 🗗 **özütleme aygıtı,** *biy. Bazı bitkisel ya da hayvansal maddelerin çözünebilen maddelerini uçucu bir çözücü ile elde etmeye yarayan özel aygıt.*

özütlemek, [öz-üt-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] biy.* Bir hayvansal ya da bitkisel maddenin birleşenlerinden birini veya daha çoğunu fiziksel ya da kimyasal yollarla ayrıştırıp almak.

özütleyici, [öz-üt-le-y-ici] *sf.* (Aygıt, donanım ya da kimyasal madde için) özütleme işlemini yapmaya yarayan.

özütlüg, [öz-ü-t > özüt-lüg] *{eT} sf.* Ölmüş kişilerin ruhları ile ilgili; ruhsal. [Clauson]

özütsel, [öz-üt-sel] *sf.* **1.** Özütle ilgili olan. **2.** (Madde veya ecza için) özütleme yoluyla elde edilen.

özveren, [öz+ver-en] *sf.* Özverili.

özveri, [öz+ver-i] *is.* Gerçekleştirilmek istenen bir şey için veya yüce bir amaç uğruna kendi çıkarlarından vazgeçme; fedakârlık.

özverili, [öz+ver-i-li] *sf.* **1.** Bir amaç uğruna, ya da gerçekleştirilmek istenen bir şey için kendini ve kendi çıkarlarını düşünmeyen; bu uğurda çıkarlarından ve değer verdiği şeylerden vazgeçen; fedakâr. **2.** Özverili bir kimseye yakışan biçimde; bu kişiye özgü; fedakârca. **3.** Özveri gerektiren.

özzek, -ği [öz-ek / öz(z)-ek] *{ağız} is.* Bitki gövdesi; sap. [DS]

ÖTÜKEN
TÜRKÇE
SÖZLÜK

P

p

p, [p / P] *(pé) is. dbl.* Latin asıllı Türk alfabesinin yirminci harfi. Kapantılı, titreşimsiz, çift dudak ünsüzü. Sıralamada yirminciyi gösterir. Ebced hesabında, /be/ gibi iki sayısının karşılığıdır.

-p, [-p / -ı-p / -i-p / -u-p / -ü-p] *yap. e.* Fillerden kendisinden sonra gelen fiille zaman ve biçim bakımından bağlantı kuran ulaçlar yapar; -ıp; -yıp. *{eT} {eAT} (aynı) oku-y-up, yaz-ıp, gör-üp, yap-ıp, ür-gül-ep (tartıp), bil-ip (bilerek)*

p[1], [İt. piano] *kısalt. müz. "Hafif şekilde"* teriminin kısaltması.

p[2], [Lat. para-] *ön ek.* Başına getirildiği kelimeye *"yanında, ötesinde üstünde, boyunca, çevresinde, doğru, karşı, hemen hemen"* vb.anlamı kazandıran *'para-*'nın kısaltması.

p[3], [Yun. penta *(beş)* > Fr. peta] *ön ek.* Başına getirildiği birimin 10^{15} ile çarpılacağını belirten *'peta-*'nın kısaltması.

P[4], [Yun. phôs *(ışık)* + phoros *(taşıyan)* > Fr. phosphore] *kısalt. kim.* Atom numarası 15, atom ağırlığı 30,97 olan, balmumu kıvamında, yarı saydam, zehirli ametal element olan fosforun sembolü.

p[5], [İt. piccolo *(küçük)* > Fr. pico-] *ön ek.* Başına getirildiği birimin 10^{12}'ye bölüneceğini belirten *'piko-*'nun kısaltması.

Pa, [Fr. protactinium] *kısalt. kim.* Atom numarası 91 olan radyoaktif element olan protaktinyumun sembolü.

pa[1], [Far. pā پا] *{OsT} is.* Farsça'da *'p'* harfinin adı. 🗗 **pā-yi Fārisî,** *{OsT} Farsça pe; Acem 'pe'si.*|| **pā-yı müsellese,** *{OsT} Üç noktalı p harfi;* (پ).

pa[2], [Far. pā / pāy پا / پای] *{OsT} is.* **1.** Ayak. **2.** Dip; kök. **3.** Derinlik. **4.** Kuvvet; dayanıklılık; direnç; mukavemet. 🗗 **pā-bend,** *{OsT} 1. Ayak bağı. 2. Köstek. 3. Engel; mâni.*|| **pā-ber-cā,** *{OsT} 1. Ayağı yerde. 2. Yerinde duran; hareketsiz.*|| **pā-ber-cā-yı hareket,** *{OsT} Hareket etmek üzere olan.*|| **pā-berikāb,** *{OsT} 1. Ayağı üzengide. 2. Yola çıkmak üzere olan.*|| **pā-ber-rikāb,** *{OsT} 1. Ayağı üzengide. 2. Yola çıkmak üzere olan.*|| **pā-beste,** *{OsT} Ayağı bağlı; hareketsiz.*|| **pā-büs,** *{OsT} 1. Ayak öpen. 2. Ayak öpme töreni.*|| **pā-būsî,** *{OsT} Ayak öpücülük.*|| **pā-bürehne,** *{OsT} Yalın ayak.*|| **pā-cāme,** *{OsT} 1. Pantolon, şalvar cinsi giyecek. 2. Pijama.*|| **pā-çe,** *{OsT} 1. Küçük ayak; ayakçık. 2. Ayak.* || **pā-çîle,** *{OsT} Kar ayakkabısı.*|| **pā-dām,** *{OsT} 1. Ayak tuzağı. 2. Kuş tuzağı.*|| **pā-dāşt,** *{OsT} Ödül; mükâfat.*|| **pā-der-gil,** *{OsT} 1. Ayağı çamurda. 2. Kıpırdayamaz durumda olan. 3. Sıkıntıda olan.*|| **pā-der-hevā,** *{OsT} 1. Ayağı havada olan. 2. mecaz. Sağlam olmayan; temelsiz; çürük.*|| **pā-der-ikāl,** *{OsT} 1. Ayağı köstekte. 2. Ayağı bağlı; hareket edemez.*|| **pā-der-pā,** *{OsT} Ayak ayağa; yan yana.*|| **pā-der-rikāb,** *{OsT} 1. Ayağı üzengide. 2. mecaz. yola çıkmak üzere; hareket etmek üzere.*|| **pā-fersūd,** *{OsT} Ayağı incinmiş; ayağı aşınmış olan.*|| **pā-hast,** *{OsT} Ayak altında kalmış olan; çiğnenmiş.*|| **pā-māl,** *{OsT} Ayak altında kalmış; çiğnenmiş.*|| **pā-müzd,** *{OsT} 1. Ayak teri. 2. mecaz. Bahşiş.*|| **pā-nihāde,** *{OsT} 1. Ayak basmış. 2. Gelmiş. 3. Doğmuş.*|| **pā-püş,** *{OsT} 1. Ayak örten. 2. Pabuç.*|| **pā-renc,** *{OsT} 1. Ayak teri. 2. Ücret. 3. Parsa.*|| **pā-sār,** *{OsT} Tekme; tepme.*|| **pā-sebük,** *{OsT} 1. Ayağına çabuk. 2. İşine sarılmış.*|| **pā-sitāde,** *{OsT} Ayakta duran; dikilen.*|| **pā-süvār,** *{OsT} Yaya; piyade.*|| **pā-yāb,** *{OsT} 1. Güç; kuvvet; takat. 2. Son; bitim; nihayet. 3. Havuzun dibi. 4. Pınarın suyunun akıp gittiği yer. 5. Kuyu basamağı.*|| **pā-yı hūm,** *{OsT} Küp gibi.*|| **pā-yı macan,** *{OsT} 1. Ayakkabılık. 2. tasvf. Mevlevilikte, kusur işleyen müride ayakkabılıkta tek ayak üzerinde sağ eli sol, sol eli sağ kulakta olarak durma cezası.*|| **pā-yi dirāht,** *{OsT} Ağaç kökü.*|| **pā-yi semend,** *{OsT} At ayağı.*

pa[3], [Çin. p'o] *{eT} is.* Kırma; parçalama. [EUTS]

pa[4], [pa] *{ağız} ünl.* **1.** Şaşma ünlemi. **2.** Korku ünlemi. [DS]

pabadça, [Yun. papadia] *{OsT} is.* Papatya.

pabba, [Far. pāpuş => pabba] *{ağız} is.* Çocuk ayakkabısı. [DS]

pabend, [Far. pā-bend پابند] *(pa:bend) {OsT} is.* Ayak bağı; engel.

pabıçlağı, [Far. pāpuş => pabuç > pabış-lağı] *{ağız} is.* Ayakkabı. [DS]

pabuç, -cu [Far. pā *(ayak)*+püş *(örten)*] *is.* **1.** Ayakkabı. **2.** Masa ve sandalyenin ayağına takılan plastik giydirme. **3.** Ahşap bir direği nemden korumak için oturduğu zemine yerleştirilmiş taş parçası. **4.** Bir yapının taşıyıcı elemanlarının yüzeye yaptığı basıncı dağıtmak amacıyla ögenin altına yapılan ve taşıyıcıdan daha geniş yüzeyli ve çıkıntılı dayanma parçası; sömel. **5.** Bir duvarın tabanında çıkıntı oluşturan kâgir bölüm. **6.** Minarelerde kürsüden gövdeye geçişi sağlayan bölüm. **7.** Otomobillerde ve dönel hareketi bulunan makinelerde dönüşü ve hareketi yavaşlatmak veya durdurmak için dönel parçaya sürtünen ögeyi tutan geniş yapılı parça; fren pabucu. **8.** *dnz.* Dikme ve puntel gibi parçaların yerlerinden oynamaması için bunların dayandıkları yüzeylere açılan yuva. **9.** Eskiden, mestin üzerine giyilen ökçesiz ayakkabı. 🗗 (kendini) **pabucu büyüğe okutmak,** *Saçma sapan işler yapan, akılsızca davranışlarda bulunan kimseye alay yollu öğüt vermek için söylenir.*|| **pabucu dama atılmak,** *1. Kendisinden üstün birinin ortaya çıkması ile değeri düşmek; ikinci plana atılmak; eskisi kadar aranmaz olmak; eskisi kadar sevilmez olmak. 2. (Çocuk için) bir kardeşi doğmuş olmak.*|| **pabucuna kum dolmak,** *Yeni durumdan tedirgin olmak.*|| **pabucuna taş kaçmak,** *Yeni durumdan rahatsız olmak.*|| **pabucunu dama atmak,** *1. tar. Eskiden, bir tür esnaf odaları sayılan Ahi teşkilâtı kurallarına göre esnaflığa yıkışmayan ahlâkî düşüklüğü görülen veya işine hile karıştıran meslek erbabına ceza olarak meslekten çıkarma cezası uygulamak. 2.* [Bu deyim, ayakkabıcılık loncasının uygulamasının dilimize kattığı bir zenginliktir. Pabuççu esnafının yiğitbaşı, tespit ettiği usulsüzlüğü, kusuru ihtiyar heyetine bildirir, ihtiyar heyeti de suçu ağır olan o esnafın elindeki bozuk ayakkabıları toplar, "dam" adı verilen bir depoya atar ve orada çürümeye terk ederdi. Bu esnafa ondan sonra ayakkabıcılık yaptırılmazdı, yani *"pabucunu dama atma cezası"* verilirdi.] *(Yeni veya en son ortaya çıkan şey, kişi için) eskisini değerden düşüren; saygınlığını yitirten.*|| **pabucunu eline vermek,** *Kovmak.*|| **pabucunun teki** (bir yerde) **kalmak,** *{ağız} O yere sık sık gitmek.*|| (birinin) **pabucunu ters çevirmek,** *1. O kimseyi dolaylı olarak kovmak. 2. tasvf. Eskiden tekkelerde uygunsuz davranışlarda bulunan misafirlerin tekkeyi terk etmeleri için yapılan uygulama.*|| **pabucunu ters giydirmek,** *Birini güç bir duruma sokarak telaşla kaçmasını sağlamak.*|| **pabucu yarım,** *Yetersiz.*|| **pabuç ağızlı,** *Düşünmeden, çok ve ileri geri konuşan; her şeye cevap yetiştiren.*|| (bir şeye) **pabuç bırakmamak,** *Bir baskı karşısında yapmak istediği şeyden vazgeçmemek.*|| **pabuç eskitmek,** *Bir iş için bir yere gereğinden çok gidip gelmek; işin peşini bırakmayarak sonuçlandırmak.*|| **pabuç paralamak,** *Bir iş için bir yere gereğinden çok gidip gelmek.*|| **pabuç kadar dili olmak,** *Çok konuşan, her şeye dil uzatan, kendisine verilen öğütlere karşılık veren biri olmak.*|| **pabuç pahalı,** *1. Bir iş veya girişimin sonunda zararlı çıkmanın daha ağır bastığı durum. 2. Karşı çıkılmak istenen kimse veya durumun üstesinden gelinemeyeceğini belirtmek için kullanılır.*|| **pabuçtan aşağı,** *Değersiz; aşağılık; adi.*|| **pabuç tartmak,** *Ağır ağır ve azametle yürümek.*

pabuççu, [pabuç-çu] *is.* **1.** Ayakkabı yapan veya satan kimse. **2.** Ayakkabı çıkarılarak girilen toplu yerlerde ayakkabıları korumakla görevli kimse. 🗗 **pabuççu kölesi,** *Ayakkabıcıların kullandığı demir örs.*|| **pabuççu omakisi,** *Ayakkabıcıların, üzerinde kösele dövdükleri taş.*

pabuççuluk, -ğu [pabuç-çu-luk] *is.* Ayakkabı yapma ve satma işi; ayakkabıcılık.

pabuçlu, [pabuç-lu] *sf.* **1.** Pabucu olan; pabuç giymiş olan; ayakkabılı. **2.** Belirtilen nitelikte ayakkabıları olan.

pabuçluk, -ğu [pabuç-luk] *is.* **1.** Evlerde sokaktan girdikten sonra ayakkabı çıkarılan, çoğunlukla küçük bölüm. **2.** Ayakkabı konulan yer veya dolap. **3.** Camilerin girişinde ayakkabıların çıkarıldığı ahşap raflı kısım. **4.** *{ağız}* Ayakkabı yapılacak deri ve kösele. [DS]

pabuçsuz, [pabuç-suz] *sf.* **1.** Ayakkabısı olmayan; ayakkabı giymemiş olan; ayakkabısız. **2.** *zf.* Ayakkabı giymeden; ayakkabısız olarak. 🗗 **pabuçsuz kaçmak,** *Acele, telaş içinde bir yerden uzaklaşmak.*

pabuşturma, [pabuş-tur-ma] *{ağız} is.* Sulu hamura batırılarak kızartılmış ekmek. [DS]

paca, [Far. pāceng => baca / paca] *{ağız} is.* **1.** Baca. **2.** Tavan penceresi. **3.** Duvar içine oyulmuş, kapaksız dolap. **4.** Avlu duvarlarına açılmış ve içine öteberi koymaya yarayan küçük oyuklar. [DS]

paci, [Moğ. baca => bacı] *{ağız} is.* Kız kardeş. [DS]

paç[1], [paç *(yans.)*] *is.* Öpme sırasında çıkan sesi anlatan kök. [Zülfikar] *paç paç, paç etmek* 🗗 **paç etmek,** *{ağız} Öpmek.* [DS]|| **paç paç etmek,** *{ağız} Aralıksız öpmek.*

paç[2]**, -cı** [Far. bāj] *{ağız} is.* **1.** Damga resmi; vergi. **2.** Pay. **3.** Ana para; ana mal. **4.** Küçük sermaye. [DS]

paç[3], [? paç] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

paç[4], [? paç] *{ağız} is.* Bez; çaput. [DS]

paç[5], [? paç] *{ağız} is.* Çorap lastiği. [DS]

paç[6]**, -cı** [Far. pāçe => paça] *{ağız} is.* Şalvar ve donun dizden aşağı olan bölümü. [DS]

paça[1], [Far. pā / pāy *(ayak)* > pā-çe *(küçük ayak)* پاچه] *is.* **1.** Pantolon, don, şalvar vb. giyeceklerde

ayakların dışarı çıktığı alt kısım. **2.** Kasaplık hayvanların kesilmiş, temizlenmiş ayakları. **3.** Koyun, keçi ve sığırın ayaklarından yapılan bir yemek. **4.** Yağlı güreşte pehlivanların giydiği kispetin bacaklardan yukarı doğru sıyrılmaması için kalın ve sağlam bir iple bağladıkları elle tutulabilir kısım. **5.** Ok yaylarının yapımında kullanılan sığırların arka ayaklarının sinirlerinden kesilmiş parça. **6.** Atlarda bukağılığın üst tarafında bulunan kıl demeti. **7.** Tavuk, güvercin gibi hayvanların ayak bileklerinden başlayarak saran tüy topluluğu. **8.** *{ağız}* İki ayak arası. [DS] **9.** *{ağız}* Ayak bileği. [DS] **10.** *{ağız}* Hayvanların ayak bileklerine takılan, kıldan ya da demirden yapılmış köstek. [DS] **11.** *{ağız}* Üçetek giyen köy kadınlarının donlarının dizden aşağı kısmına eklenen mavi ve beyaz yollu dokuma. [DS] **12.** *{ağız}* Eskiden giyilen işlemeli don. [DS] **13.** *{ağız}* Hayvanın baş etlerinden yapılan yemek. [DS] 🗗 **paça astarı,** *Paçanın iç kısmının ayakkabıya sürtünerek eskimesini önlemek amacıyla paçalara içten geçirilen şerit.*|| **paça bağı,** *{ağız} spor. Güreşçilerin ayak bileklerine bağlanan renkli bez parçası.* [DS]|| **paça çömleği,** *{ağız} Büyük, sırlı çömlek.* [DS]|| **paça dondurması,** *Koyulaşıncaya kadar kaynatılan paça suyuna sirke ve sarımsak katıldıktan sonra buzdolabında dondurmak suretiyle yapılan bir yemek.*|| **paça germe,** *{ağız} 1. Aksama. 2. İki bacak arası açık olma durumu.* [DS]|| **paça günü,** *Yeni evliler tarafından evliliklerinin haftasında yakınları için verdikleri, genellikle baş yemeği paça olan yemek.*|| **paça kasnak,** *spor. Yağlı güreşte, bir eliyle rakibin paçasından diğer eliyle de kispetin belinden kavramak suretiyle uygulanan oyun.*|| **paça kazık,** *Rakibi paçasından ve diğer bacağından yakalayarak tepe üstü dikme vaziyeti.*|| **paçaları sıvamak,** *İşe girişmek; başlamak.*|| (bir şey) **paçalarından akmak,** *(Kir, pislik vb. için) aşırı derecede; her tarafı kaplamış olmak.*|| **paçası düşük,** *Giyinişine özen göstermeyen; pasaklı.*|| **paçasından tutup atmak,** *Hakaret ederek kovmak.*|| **paçasını çekecek hali olmamak,** *Beceriksiz ve güçsüz olmak.*|| **paçasını toplayacak hali kalmamak,** *Beceriksiz ve güçsüz olmak.*|| **paça tiridi,** *Paça suyu ile ıslatılmış ekmeklerin üzerine paça etlerini koyduktan sonra fırında pişirilen yemek.*|| **paça yahnisi,** *Bol soğanlı ve nohutlu paça yemeği.*|| **paçayı kaptırmak,** *1. Yakalanmak; ele geçmek. 2. Dilediği gibi hareket edememek. 3. Caymak istediği halde çeşitli nedenlerle kendini kurtaramamak.* || **paçayı kurtarmak,** *Bir tehlikeden güçlükle kendini kurtarabilmek; zor kurtulmak.*|| **paçayı sıyırmak,** *Paçayı kurtarmak.*

paça[2], [Far. pāre-çe => pāçe پاچه] *{OsT} is.* Parça.

paça[3], [? paça] *{ağız} is.* **1.** Avuç. **2.** *sf.* Avuç dolusu.

paça[4], [Far. pāçe => paça] *{ağız} is.* Düğünün ertesi günü yapılan eğlenti. [DS]

paçacı, [paça-cı] *is.* **1.** Koyun, keçi gibi kasaplık hayvanların kesilmiş, temizlenmiş ayaklarını satan kasap. **2.** Paça ve işkembe çorbası pişirerek satan kimse veya bu kişinin dükkânı.

paçacılık, -ğı [paça-cı-lık] *is.* Paça pişirme satma ve işi.

paçag, [Soğd. pā-ç *(sakınma, korunma)* => paç-āmak *(oruç tutmak)* > paç-a-ğ] *{eT} is.* Oruç. [EUTS]

paçahane, [Far. pā-çe+ḫāne پاچه خانه] *(paçaha:ne) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde şehir ve kasabalarda kesilen hayvan için alınan vergi.

paçal[1], [Far. pāçiden *(saçmak, dağıtmak)* > pāçāl پاچال] *{OsT} is.* **1.** Ekmek yapmakta kullanılan tahılların yasa ile belirlenmiş olan karışım oranı. **2.** Çeşitli şeylerden meydana gelmiş karışım. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** *balıkç.* Ringa balıklarını fıçıda tuzlamaya yarayan tuza doymuş salamura suyu; bu su ile tuzlanmış ringa balıklarını serin ve gölge bir yerde saklama işlemi. **4.** *{ağız}* Evde yapılanla fabrikada yapılan gülyağı karışımı. [DS] **5.** *sf. {ağız}* (Nesne için) karışık; dağınık. [DS] 🗗 **paçal yapmak,** *1. {ağız} Değişik türden şeyleri karıştırmak. 2. Ev eşyasını bir araya toplayıp üst üste yığmak.* [DS] *3. bors. Bir şirketin hisse senetlerini, daha ucuzlarını da alarak toplam hisse senedini ucuza mal etmek. 4. Vadelerinin ve meblâğlarının ortalaması daha önce belirlenen vade ve meblâğa uygun gelmek şartıyla, üçüncü şahıslara ait senet ve çeklerle ödeme yapmak.*

paçal[2], [Far. pāçe] *{ağız} is.* Tavukların ayaklarındaki tüy. [DS]

paçal[3], [? paçal] *{ağız} is.* **1.** Filiz. **2.** Sap; kök. [DS]

paçala[1], [? paçala] *{ağız} is.* Safra kesesi. [DS]

paçala[2], [? paçala] *{ağız} is.* Güven duygusu; yüreklilik. [DS]

paçalı, [paça-lı] *sf.* **1.** Paçası olan; paçası bulunan. **2.** Belirtilen nitelikte paçaya sahip olan. **3.** (Kuş ve kümes hayvanları için) tüyleri ayaklarına kadar uzanan. **4.** *{ağız}* Üstüne başına bakmayan; pasaklı. [DS] **5.** *{ağız}* Düşüncesiz. [DS] **6.** *{ağız} is.* Bir tür giyecek. [DS] 🗗 **paçalı bağırtlak,** *zool. Çöl tavuğugilerden, Doğu ve Güneydoğu yaylalarında yazları görülen, tohumla beslenen bir tür güvercin, (Syrrhaptes paradoxus).*|| **paçalı şahin,** *zool. Dünyanın soğuk bölgeleri dışında yaşayan, beyaza çalan başında koyu kahverengi çizgiler, beyaz kuyruğunun ucunda geniş bir siyah şerit bulunan, bacakları bileğine kadar tüylü bir şahin türü, (Buteo lagopus).*

paçalık, -ğı [paça-lık] *is.* **1.** Pantolon, şalvar vb. giyeceğin ayak bileğini örten bölümü. **2.** *{ağız} folk.* Gelinin paça gününde giydiği, gelinliğe göre sade fakat daha ağır kumaştan yapılma elbise. [DS] **3.** Paça yapımına ayrılmış olan kasaplık hayvan ayağı. **4.** Otomobillerde arkaya çamur sıçramasını ön-

lemek için arka tekerleğin arkasına takılan plastik parça.

paçan, [Far. pāçān پاچان] *(pa:ça:n) {OsT} sf.* **1.** Saçan. **2.** Saçıcı. **3.** *{ağız} is.* Ağaçların, diğer bitkilerin ince saçak kökleri. [DS]

paçanaklı, [paçan-ak-lı] *{ağız} sf.* (Kadın için) pis, beceriksiz. [DS]

paçares, [İt. impazzare => paçarız] *{ağız} is.* Engel. [DS] 🗗 **paçares etmek,** *{ağız} Engel olmak.* [DS]

paçarıs, [İt. impazzare => paçarız] *{ağız} is.* **1.** Engel. **2.** *sf.* Karışık; çapraşık. [DS]

paçarız, [İt. impazzare [EREN] / Far. çāp ü rest => çaparız / çeperiz > paçarız] *is.* **1.** Engel. **2.** *{ağız} sf.* Dolaşık; çetin. [DS] **3.** *{ağız}* Sarp; dik. [DS]

paçarızlık, -ğı [paçarız-lık پچارزلق] *{eAT} is.* Çaprazlık; güçlük.

paçaris, [İt. impazzare => paçarız] *{ağız} is.* Engel. [DS]

paçaris, [? paçaris] *{ağız} is.* Cin çarpması. [DS]

paçariş, [İt. impazzare => paçarız] *{ağız} is.* Engel. [DS]

paçarozlamak, [paçarız > paçaroz-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir iş ya da davranışa engel olmaya çalışmak. [DS]

paçasız, [paça-sız] *sf.* **1.** Paçası olmayan; paçası bulunmayan. **2.** (Pantolon, şalvar, don vb. giyecekler için) bacaklara gelen kısmı ayak bileğine kadar uzanmayan.

paçavra, [Yun. patsavra] *(paça'vra) is.* **1.** Eski kumaş parçası. **2.** *gnşl.* Çok eski giyecek. **3.** *mecaz.* Değersiz, iğrenç şey veya kimse. **4.** *{ağız} sf.* Beceriksiz. [DS] 🗗 **paçavra etmek,** *Çok hırpalamak; iler tutar yerini bırakmamak; dağınık, bozuk ve berbat bir hale getirmek.*|| **paçavra gibi,** *Değersiz.*|| **paçavra hastalığı,** *Grip; enflüanza.*|| **paçavrasını çıkarmak,** *Çok hırpalamak; iler tutar yerini bırakmamak; dağınık, bozuk ve berbat bir hale getirmek.*|| **paçavraya çevirmek,** *Çok hırpalamak; iler tutar yerini bırakmamak; dağınık, bozuk ve berbat bir hale getirmek.*

paçavracı, [paçavra-cı] *is.* Eski kumaş parçalarını toplayıp satan kimse.

paçavracılık, -ğı [paçavra-cı-lık] *is.* Paçavracının yaptığı iş.

paçavralaşma, [paçavra-la-ş-ma] *is.* Paçavralaşmak eylemi.

paçavralaşmak, [paçavra-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Paçavra durumuna gelmek.

paçavre, [Far. pāçāvre پاچاوره] *(pa:ça:vre) {OsT} is.* **1.** Kirli bez. **2.** Paçavra.

paççe, [Far. bāğ-çe => bahçe] *{ağız} is.* Bahçe. [DS]

paççı, [baç-çı] *{ağız}* is. Vergi alıncısı; vergici; tahsildar. [DS]

paçe, [Far. pā-çe پاچه] *{eT} is.* **1.** Pantolon, şalvar gibi giyeceklerin dizden aşağı kısmı; paça. **2.** Koyun, keçi ve sığır ayağından yapılan yemek; paça yemeği. [Bahşayiş]

paçek, [Far. pāçek پاچك] *(pa:çek) {OsT} is.* Hayvan pisliği; tezek; mayıs.

paçeng, [Far. pāçeng پاچنگ] *(pa:çeng) {OsT} is.* **1.** Küçük delik. **2.** Pencere. **3.** Baca.

paçık, -ğı [? paçık] *is. bot.* Ebegümeci.

paçılamak, [paçı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Avuçlamak. [DS]

paçın, [Far. püşī => poşu] *{ağız}* tis. Çevresi püsküllü erkek başörtüsü. [DS]

paçi[1], [Moğ. baca => bacı] *{ağız} is.* Kız çocuğu. [DS]

paçi[2], [paç > paç-i] *{ağız} is.* Öpücük. [DS]

paçile, [Far. pā-çīle پاچيله] *(pa:çile) {OsT} is.* Karda batmadan yürümek için ayakkabılara takılan kalbura benzer ayaklık; kar ayakkabısı.

paçkıl, [? paçkıl] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) düzensiz; dağınık. **2.** Pis. **3.** Yaptığı işi eline yüzüne bulaştıran; beceriksiz. [DS]

paçname, [Far. pāç-nāme پاچنامه] *(pa:çna:me) {OsT} is.* Takma ad.

paçoz, [Yun. patios / patsios *(yassı)*] *is. zool.* **1.** Kefal cinsinden iri bir balık türü, *(Mugil cephelus).* **2.** *argo.* Fahişe; hafif meşrep kadın. **3.** *sf.* Üstü başı dökülen; hırpani.

paçu, [Far. pūşī] *{ağız} is.* Poşu. [DS]

paçuk[1], **-ğu** [? paçuk] *{ağız} is.* Kalın ve içi iyi pişmemiş ekmek. [DS]

paçuk[2], **-ğu** [? paçuk] *{ağız} is.* Kesilmiş ağaç kökü parçaları. [DS]

paçul, [? paçul] *{ağız} sf.* Üstü başı dağınık; pis ve düzensiz. [DS]

paçur, [? paçur] *{ağız} sf.* → paçul. [DS]

padak, [Sansk. pādaka] *{eT} is.* **1.** Cümle; ifade. [Üç İtigsizler] **2.** Dörtlüğün bir mısra'ı. [ARAT]

padalya, [? padalya] *is.* Avcıların kuşları çekmek için bir ağaç dalına bağladıkları içi doldurulmuş kuş.

padar, [Yun. pateró] *{ağız} is.* **1.** Biçilerek tahta yapılmak için hazırlanmış ağaç; tomruk. **2.** Çatılara konulan dilme tahtası. **3.** Ağaç yongası. [DS]

padaş[1], [Far. pā-dāş پاداش] *(pa:da:ş) {OsT} is.* **1.** Arkadaş; yoldaş. **2.** Kötü insanın kötü yoldaşı; hempa.

padaş[2], [Far. pā-dāşt پاداش] *(pa:da:ş) {OsT} is.* Mükâfat; ödül.

padaşan, [Far. pā-dāşān پاداشان] *(pa:da:şa:n) {OsT} is.* Yoldaşlar; ayaktaşlar.

padav, [Far. pādāv پاداو] *(pa:da:v) {OsT} is.* Yaşlı kadın; kocakarı.

padavra, [Yun. petaura] *is.* **1.** Kaplama olarak kullanılmak üzere kare veya kareye yakın ölçüde kesilmiş ince tahta. **2.** Eskiden ciltlerin iç kartonları için kullanılan keskin kenarlı ince tahta. **3.** Prese konulmuş ciltleri ayırmakta kullanılan ince tahta veya mukavva parçası. **4.** *s.f.* İnce tahta ile yapılmış. ◻ **padavra çakma,** *Belirli kurallara göre çatıyı padavra ile örtme.*|| **padavra gibi,** *Kaburgaları sayılacak kadar zayıf.*|| **padavrası çıkmış,** *Zayıf, çelimsiz.*

padavran, [? padavran] *{ağız} is.* Sokak kapısı. [DS]

pade, [Far. pāde پاده] *(pa:de) {OsT} is.* **1.** At, eşek ve sığır karışımı sürü; hergele. **2.** Çoban sopası. **3.** Yayla.

padgâne, [Far. pādgāne پادگانه] *(pa:dgâ:ne) {OsT} is.* **1.** Yüksek çatı; yüksek dam. **2.** Kapı içindeki yüksek pencere. **3.** Kapı içindeki yüksek kapı.

padıl, [İng. paddle] *is.* **1.** Balıkçının ayağı ile iterek çamur üstünde kaldırabileceği kadar hafif ve altı düz tekne. **2.** Kısa saplı, ucu enli, ince kürek. **3.** Yandan çarklı gemi.

padılcan, [Far. bādincān => patlıcan] *{ağız} is.* Patlıcan. [DS]

padırlaşmak, [pad *(yans.)* > pad-ır-la-ş-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Anlaşılamayacak biçimde konuşmak. [DS]

padişah, [Far. pād-şāh پادشاه] *(pa:dişa:h) {OsT} is.* **1.** İslam devletlerinde hükümdarlık unvanı; devlet başkanı. **2.** Osmanlı İmparatorluğunda devlet başkanına verilen unvan; hükümdar. ◻ **padişah dirliği,** *İmparatorluk döneminde devletin vermiş olduğu maaş, ulufe, tımar gibi gelirlere verilen ad.*|| **padişahlar padişahı,** *{eAT} Allah; Tanrı.* [DK]|| **padişah yanağı,** *{ağız} Itır çiçeği.* [DS]

padişahane, [Far. pād-şāh-āne پادشاهانه] *(pa:dişa:ha:-ne) {OsT} zf.* Padişaha yakışır biçimde; padişahça.

padişahça, [padişah-ça] *(pa:dişa'hça) zf.* Padişaha yakışır biçimde; padişahane.

padişahi, [Far. pād-şāhī پادشاهی] *(pa:dişa:hi:) {OsT} sf.* Padişahla ilgili; padişaha ait.

padişahlık, -ğı [padişah-lık] *(pa:dişahlık) is.* **1.** Padişah olma durumu; hükümdarlık; sultanlık. **2.** Padişahın işi, görevi ve unvanı. **3.** Bir padişahın görev dönemi. **4.** Padişahın yönetimi; padişah tarafından yönetilme. **5.** Padişah tarafından yönetilen ülke.

padişahzade, [Far. pādişāh-zāde پادشاهزاده] *(pa:dişahza:de) {OsT} is.* Padişah çocuğu; padişahın oğlu; şehzade.

padma, [Sansk. pama] *is.* Manevi doğuş ve temizlik simgesi olan pembe lotus çiçeği.

padok, -ğu [İng. paddock] *is.* **1.** At, sığır gibi hayvanların serbestçe dolaşabildikleri, içinde ahırı da bulunan geniş çiftlik. **2.** Hipodromlarda, at yarışlarından önce atların yedekte gezindirildikleri ve bahisçilere gösterildikleri bölüm.

padşa, [Far. pād-şā پادشا] *(pa:dşa:) {OsT} is.* → padişah.

padşah, [Far. pād-şāh پادشاه] *(pa:dşa:h) {OsT} is.* → padişah.

padşahane, [Far. pād-şāh-āne پادشاهانه] *(pa:dşa:ha:-ne) {OsT} is.* → padişahane.

padşahi, [Far. pād-şāhī پادشاهی] *(pa:dşa:hi:) {OsT} is.* → padişahi.

padşahzade, [Far. pād-şāh-zāde پادشاهزاده] *(pa:dşa:h-za:de) {OsT} is.* → padişahzade.

padşeh, [Far. pād-şeh پادشه] *(pa:dşeh) {OsT} is.* → padişah.

paduç, -cu [? poduç / paduç] *{ağız} is.* Küçük su testisi. [DS]

paduk[1]**, -ğu** [bot-uk] *{ağız} is.* **1.** Deve yavrusu. **2.** Manda yavrusu. [DS]

paduk[2]**, -ğu** [? paduk] *{ağız} is.* Dağların kuytu yerleri. [DS]

padvahtag, [? padvaḫtaġ] *{eT} is.* Bir tanrı adı. [E-UTS]

padzehr, [Far. pādzehr پادزهر] *(pa:drehr) {OsT} is.* Panzehir.

paf[1]**,** [paf *(yans.)*] *is.* Suyun gür akışını ve birden boşalışını anlatan kök. [Zülfikar] *paf-kır-mak*

paf[2]**,** [paf /pav *(yans.)*] *is.* Harıl harıl ve birden yanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *paf-kır-mak, paf-la-mak, paf-ıl-da-mak*

paf[3]**,** [paf /pav / pof / puf / püf *(yans.)*] *is.* Havlamayı, gürültülü solumayı, oflayıp puflamayı, üflemeyi, esmeyi, şişirmeyi ve bir şeyi abartmayı anlatan kök. [Zülfikar] *paf-kır-mak, paf-la-mak, paf paf, paf+paf-çı, paf puf* ◻ **paf puf,** *{OsT} Azamet; gösteriş.*

paf[4]**,** [paf *(yans.)*] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) dayanıksız; kof. **2.** Küflü; çürük. **3.** *is.* Küf; pas. **4.** Posa. [DS] ◻ **paf yılan,** *{ağız} Zehirsiz, kalın, hantal bir tür yılan.* [DS]

paf[5]**,** [paf *(yans.)*] *{ağız} is.* Akciğer. [DS]

paf[6]**,** [paf] *{ağız} is.* Mısır koçanı. [DS]

pafciğer, [paf *(yans.)* > paf+ciğer] *{ağız} is.* Akciğer. [DS]

pafgırmak[1]**,** [paf *(yans.)* > paf-gır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Su için) hızlı ve gür olarak akmak. [DS]

pafgırmak[2]**,** [paf *(yans.)* > paf-gır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Köpek için) havlamak. [DS]

pafıldamak, [paf *(yans.)* > paf-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Soba için) gürül gürül yanmak. [DS]

pafın, [paf-ın] *{ağız} is.* Eskiden kalma, değersiz madenlerden yapılma süs eşyası. [DS]

pafıt, [paf-ıt] *{ağız} sf.* Çürük. ☞ **pafıt olmak,** *{ağız}* Çürümek. [DS]

pafkırmak[1]**,** [paf *(yans.)* > paf-kır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Su için) hızlı ve gür olarak akmak. [DS]

pafkırmak[2]**,** [paf *(yans.)* > paf-kır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Bağırmak; gürültü yapmak. **2.** Oflayıp puflamak; oflayıp puflayarak sıkıntıyı belirtmek. **3.** Sıtma vb. yüzünden bağırarak çırpınmak. **4.** (Köpek için) havlamak. **5.** Tren, fabrika vb.nin bacasından gürültü ile duman çıkmak. [DS]

pafkurmak, [paf *(yans.)* > paf-kur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Hızlı hızlı solumak. [DS]

paflaç, -cı [paf *(yans.)* > paf-la-ç] *{ağız} sf.* İçi boş; kof. [DS]

paflak, -ğı [paf *(yans.)* > paf-la-k] *{ağız} sf.* **1.** İçi boş; kof. **2.** (Kişi için) şişman fakat güçsüz. **3.** (Toprak için) kabarık. **4.** Ablak yüzlü. **5.** Yanakları dolgun ve şişman. [DS]

paflamak[1]**,** [paf *(yans.)* > paf-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Kedi, yılan vb. için) dikleşerek *"paf"* diye ses çıkarmak. **2.** Homurdanmak; sitem etmek. [DS]

paflamak[2]**,** [paf *(yans.)* > paf-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kabarmak; yumuşamak. **2.** (Ağaç için) çürüyüp kabuğu kabarmak. [DS]

paflanmak[1]**,** [paf *(yans.)*>paf-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Küflenmek. [DS]

paflanmak[2]**,** [paf *(yans.)*>paf-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kabarmak. [DS]

paflı, [paf-lı] *{ağız} sf.* Pis. [DS]

pafpafçı, [paf *(yans.)* > paf+paf-çı] *{ağız} sf.* **1.** Abartarak konuşan. **2.** Bir kimseyi gereğinden çok öven. [DS]

pafrika, [Fr. fabrique => pafrika] *{ağız} is.* Fabrika. [DS]

pafta, [Far. bāfte *(dokunmuş olan)* بافته] *is.* **1.** Parça. **2.** Büyük benek; leke. **3.** Bazı karacaların boyunlarında bulunan açık renk leke. **4.** Büyük harita, plan ya da modeli oluşturan parçaların her biri. **5.** Kadın giyim eşyalarını süslemek amacıyla eklenen değişik renk ve kumaştan parça. **6.** Birbirine eklenmiş metal levhalardan oluşan kemeri oluşturan parçalardan her biri. **7.** *huk.* Kadastro tarafından ölçülen ada ve parsellerin belli ölçekte çizilmiş haritası. **8.** Bir metal çubuk ya da boruya dış vida açma işinde kullanılan takım. **9.** Saraçlıkta kolanı tutan deri ya da metal halka. **10.** Süs amacıyla koşum takımlarına takılan ya da çakılan metal pul ya da iri başlı çivilerden her biri.

pafulu, [paf *(yans.)* > paf-ul-u] *{ağız} is.* Hastalık sebebiyle vücutta görülen içi su dolu kabarcıklar. [DS]

pagan, [Lat. paganus *(köylü)* > İng. pagan] *is. din.* **1.** Uydurma tanrılara tapan kimse ya da toplum; putperest. **2.** Hristiyanlığın ilk yıllarında çok tanrılı inanç sahibi olan köylülere verilen isim; payan. **3.** *sf.* Bu inanca bağlı olan. **4.** *sf.* Bu inanca ilişkin olan.

pagand, [Far. pāġand پاغند] *(pa:gand) {OsT} is.* **1.** Atılmış pamuk. **2.** Eğirmek için atılmış pamuktan yapılma yumak.

pagande, [Far. pāġande پاغنده] *(pa:gande) {OsT} is.* → pagand.

paganizm, [Lat. paganus > Fr. paganisme] *is.* Hristiyanlığın yayılmaya başladığı ilk yıllarda kırsal kesimde çok tanrılı inanca sahip olarak yaşayan köylülerin inançlarına Hristiyanların vermiş olduğu isim; paganlık; putperestlik; çok tanrıcılık.

paganlık, -ğı [pagan-lık] *is.* Paganizm.

pagar, [Far. pāġar پاغر] *(pa:gar) {OsT} is.* Evlerin tabanına konulan kirişlerin dayandığı direk.

pagarlı, [Sogd. paxar => paġar-lı] *{eT} is.* Gezegen; seyyare. [ETY]

pagoda, [Sansk. bhagavat / Far. bütkede > Port. pagode / İng. pagoda] *is.* **1.** Buda tapınaklarının bir bölümünü oluşturan taş, tuğla ve ahşaptan yapılmış kule biçimindeki yapı. **2.** On yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda Çin'de yapılmış, başı hareketli küçük Çinli heykeli.

pagolit, [Fr. pagolite] *is.* Çinlilerin pagoda adını verdikleri heykelcikleri yaptıkları taş.

paguş, [Far. pāġūş پاغوش] *(pa:gu:ş) {OsT} is.* **1.** Suya dalma. **2.** Dalga vuruşu.

pağ[1]**,** [? pağ] *{ağız} is.* **1.** Üstü açık, dört yanı insan boyunda duvarla çevrili yayla evi. **2.** Yıkılmış ev yeri. **3.** Ev yapımı için kazılmış temel. [DS]

pağ[2]**,** [bağ] *{ağız} is.* **1.** Başörtüsü. **2.** Ev kadınlarının kullandığı iş önlüğü. [DS]

pağa, [? pağa] *{ağız} is.* **1.** Tahtadan yapılmış bağ, bahçe ve ahır kapısı. **2.** Tahta kapıların tahtadan yapılmış kilidi. [DS]

pağaç[1]**, -cı** [İt. foccocia / Rus. pogaç [Tietze] / boġ > boğ-(a)ça] *{ağız} is.* **1.** Tuzsuz ve mayasız hamurdan yapılıp kızgın külde pişirilen çörek; poğaça. **2.** Yağlı hamur pişirilip doğrandıktan sonra üstüne sarımsaklı yoğurt ve yağ dökülerek yapılan bir tür yemek. [DS]

pağaç[2]**, -cı** [bağa-ç] *{ağız} is.* Bir organın içinde oluşan sertlik; ur. [DS]

pağaç[3]**, -cı** [bağ-aç] *{ağız} is.* Çamurlu toprağın üstündeki sertleşmiş tabaka. [DS]

pağaça, [poğaça] *{ağız} is.* Poğaça. [DS]

pağala, [bakla] *{ağız} is.* Fasulye. [DS]

pağıl, [Far. bahā => pahal / bağıl] *{ağız} is.* Cimri. [DS]

pağla, [bakla] *{ağız} is.* Bakla. [DS]

pağlampa, [? pağlampa] *{ağız} is.* Yağmurlu ve karlı havalarda çukur yerlere çöken sis; pus. [DS]

pağurya, [Yun. pagouria] *is.* → pavurya.

pah[1]**,** [pah *(yans.)*] *is.* Patlamayı ve açılmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pah-la-mak, pah-la-k*

pah[2]**,** [pah /peh / poh / puh *(yans.)*] *is.* **1.** Soluk boşaltarak yerme veya yüceltme anlatan kök. [Zülfikar] *pah-a* **2.** *{ağız}* Değer verme, beğenme ünlemi. [DS]

pah[3]**,** [Far. pāḫ *(geniş, düz yol)* پاخ] *(pa:h) {OsT} is.* **1.** Eğik olarak kesilmiş kenar; şataf. **2.** Meyilli arazi; bayır; yamaç; şev. **3.** Kolay açılmasını sağlamak amacıyla kitabın sırt boşluğuna yerleştirilen 45° kıvrık karton parçası. **4.** İki yüzeyin kesitini oluşturan dik açıyı dar ya da geniş açı durumuna getiren eğik kesim. **5.** Bir duvarın köşe keskinliğini gidermek ve eğik bir yüzey elde etmek için yapılan körletme. **6.** Kaplama tahtalarına açılan yivler. **7.** Deri tıraş edilirken çıkan küçük üçgenimsi parçalar. **8.** *sf.* Eğik; meyilli. **pahını almak,** *Tıraş edilmiş derilerin kalan pürtüklerini temizlemek.*|| **pah kırma,** *Pah oluşacak biçimde kesme.*

paha[1]**,** [bak a] *(paha:) {ağız} ünl.* Olur mu; amma da yaptın ha! [DS]

paha[2]**,** [Far. behā *(değer)* بها] *{OsT} is.* Bir malın veya hizmetin bedeli; değer; fiyat; kıymet; eder. **paha biçilmez,** *Değeri ölçülemeyecek kadar yüksek olan.*|| **paha biçmek,** *Değerini belirlemek; fiyatını tespit etmek.*|| .... **pahasına,** *1. ... karşılığında. 2. Sonucunu veya olacağını bile bile.*|| **pahaya çıkmak,** *Fiyatı artmak; pahalanmak.*|| (ne) **pahasına olursa olsun,** *Her şeye razı olarak; her şeyi göze alarak.*|| (yok) **pahasına,** *Çok ucuza.*

pahacı, [paha-cı] *sf.* Pahalı mal satan; sattığı mala değerinden çok fazla fiyat koyan; kazıkçı.

pahacılık, -ğı [paha-cı-lık] *is.* Pahacı olma durumu; pahalı mal satma işi.

pahaç[1]**, -cı** [İt. foccocia / Rus. pogaç [Tietze] / boġ > boğ-(a)ça] *{ağız} is.* Poğaça. [DS]

pahaç[2]**, -cı** [? pahaç] *{ağız} sf.* Katılaşmış; sertleşmiş. [DS]

pahal, [pahalı > pahal ?] *{ağız} sf.* **1.** Aksi; ters. **2.** Elinden iş geldiği halde yapmayan; savsaklayan; tembel; üşengeç. **3.** Cimri. **4.** Bencil; kıskanç. **5.** İnatçı. **6.** Hain; kötü yürekli. **7.** Kinci. [DS]

pahalanma, [paha-la-n-ma] *is.* Pahalanmak eylemi.

pahalanmak, [paha-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Fiyatı artmak; pahalı duruma gelmek; pahalılaşmak.

pahalı, [paha-lı] *sf.* **1.** Fiyatı yüksek olan. **2.** Büyük harcama gerektiren; masraflı. **3.** Yüksek fiyatla mal satan; yüksek fiyatla hizmet veren. **4.** *zf.* Yüksek fiyatla; fiyatı yüksek olarak. **pahalıya mal olmak,** *1. Çok para harcama yapılmış olmak; çok emek verilmek. 2. Gereğinden fazla fedakârlık gerektirmek. 3. Çok fazla zarar ve sıkıntıya sebep olmak.*|| **pahalıya oturmak,** *1. Çok para harcama yapılmış olmak; çok emek verilmek. 2. Gereğinden fazla fedakârlık gerektirmek. 3. Çok fazla zarar ve sıkıntıya sebep olmak.*

pahalılaşma, [paha-lı-la-ş-ma] *is.* Pahalılaşmak eylemi.

pahalılaşmak, [paha-lı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Fiyatı artmak; pahalı duruma gelmek; pahalanmak.

pahalılık, -ğı [paha-lı-lık] *is.* **1.** Bir şeyin fiyatının yükselmesi durumu; pahalı olma durumu. **2.** *ekon.* Satın alma gücü karşısında zorunlu ihtiyaç maddeleri ile hizmetlerin fiyatlarının yükselmesi; fiyatların genel artışı; fiyat artışı.

pahallanmak, [pahal-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Karışıklık çıkarmak; ara bozmak. **2.** *edil. f.* Uğraştırılmak; oyalanmak. [DS]

pahallık, -ğı [pahal-lık] *{ağız} is.* **1.** Cimrilik. **2.** Bir işi yapmak için çıkarılan zorluk. [DS]

pahamlamak, [paham-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Oyulgamak. [DS]

pahamlı, [paham-lı] *{ağız} sf.* (Çocuk için) çok gelişmiş; gürbüz. [DS]

pahar, [*eT.* muñar > pınar] *{ağız} is.* **1.** Pınar; çeşme. **2.** Akarsu. [DS]

pahara, [? pahara] *{ağız} is.* Ağaçtan yapılmış pulluk. [DS]

Pahari, [Sansk. pahari] *is.* Nepal halkı.

pahça, [Far. baġ-çe => paḫça پخچا] *{eAT} is.* Bahçe.

pahe, [? pahe] *{ağız} is.* Patates. [DS]

pahıl, [pahal] *{ağız} sf.* → pahal. [DS]

pahıllanmak, [pahıl-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kıskanmak; çekememek. [DS]

pahıllık, -ğı [pahıl-lık] *{ağız} is.* Kıskançlık. [DS] **pahıllık yapmak,** *{ağız} Zarar vermek.* [DS]

pahır, [bakır] *{ağız} is.* Bakır. [DS]

pahla, [bakla] *{ağız} is.* Bakla. [DS] **pahla kır,** *{ağız}* → bakla kır. [DS]

pahlag, [pah *(yans.)* > pah-la-k] *{ağız} sf.* Patlak; patlamış.

pahlama, [pah-la-ma] *is.* **1.** Pahlama eylemi. **2.** Bir parçanın keskin kenarını kendine paralel bir kesitle kırma işlemi.

pahlamak[1]**,** [pah *(yans.)* > pah-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Tomurcuk için) pahlamak, açılmak. **2.** Doğurmak. **3.** Büyük aptesini yapmak. [DS]

pahlamak[2]**,** [pah-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir parçanın keskin kenarını kendine paralel bir kesitle kırmak. **2.** *{ağız}* Marangozlukta köşelerin keskinliğini gidermek. [DS]

pahlava, [baklava] *{ağız} is.* Baklava. [DS]

pahlavi, [Far. pehlevī پهلوی] *{OsT} is.* → pehlevi.

pahlı, [pah-lı] *sf.* Pahlı olan; pahlanmış olan.

pahuaiçi, [paḫuai-çi] *{eT} sf.* Bozguncu; tahrip edici; yıkıcı. [EUTS]

pajeh, [Far. pājeḫ پاژخ] *(pa:jeh) {OsT} is.* İnilti; inleme.

pajir, [Far. pājīr پاژیر] *(pa:ji:r) {OsT} is.* Panzehir.

pak[1]**,** [bā-mak > bā-k / pā-k] *{eT} is.* Bağ; köstek. [EUTS]

pak[2]**, -ki** [Far. pāk پاك] *{OsT} sf.* **1.** Temiz. **2.** Katışıksız; halis. **3.** Kutsal; mübarek; mukaddes; aziz. **4.** Günahsız; kusursuz. 🗗 **pāk-bāz,** *{OsT}* → pakbaz.|| **pāk-bāzān,** *{OsT}* → pakbazan.|| **pāk-bāzî,** *{OsT} 1. Temiz oynayıcılık. 2. Sadık sevgi.*|| **pāk-dāmān,** *{OsT} 1. Eteği temiz. 2. Namuslu; iffetli.*|| **pāk-dāmen,** *{OsT}* → pakdaman.|| **pāk-dāmenî,** *{OsT} 1. Eteği temiz oluş. 2. mecaz. Namusluluk.*|| **pāk-meşreb,** *{OsT} Yaradılışı iyi olan; huyu güzel.*|| **pāk-zād,** *{OsT} Temiz asıllı; aslı, soyu temiz olan.*

pakam, [? pakam] *{ağız} is.* **1.** Basamak. **2.** Düz. [DS]

pakân, [Far. pāk-ān پاکان] *(pa:kâ:n) {OsT} is.* **1.** Temiz kimseler; arınmış kişiler. **2.** *mecaz.* Azizler; ermiş kimseler; veliler; ermişler.

pakanak, -ğı [bakanak] *{ağız} is.* → bakanak. [DS]

pakâr, [Far. pākār پاکار] *(pa:kâ:r) {OsT} is.* Para, vergi toplayan görevli; tahsildar.

pakâri, [Far. pākārī پاکاری] *(pa:ka:ri:) {OsT} is.* Tahsildarlık.

pakbaz, [Far. pāk-bāz پاکباز] *(pa:kba:z) {OsT} sf.* **1.** Temiz oynayan. **2.** (Sevgide) içten bağlı olan; vefalı. **3.** Aziz. **4.** Bütün parasını kumarda kaybeden.

pakbazan, [Far. pāk-bāz-ān پاکبازان] *(pa:kba:za:n) {OsT} is.* **1.** Sevgide içten bağlı olanlar; vefalı, sadık kimseler. **2.** Azizler; ulular. **3.** Kumarda kaybedenler.

pakbazi, [Far. pāk-bāzī پاکبازی] *(pa:kba:zi:) {OsT} is.* **1.** Sevgide içten bağlı olma; vefalı, sadık olma. **2.** Azizlik; ululuk. **3.** Kumarda bütün parasını kaybetme.

pakdaman, [Far. pāk-dāmān پاکدامان] *(pa:kda:ma:n) {OsT} is.* → pak-daman.

pakdamani, [Far. pāk-dāmānī پاکدامانی] *(pa:kda:-ma:ni:) {OsT} is.* → pak-damanî.

pakdamen, [Far. pāk-dāmenī پاکدامن] *(pa:kda:men) {OsT} is.* → pak-damen.

pakdameni, [Far. pāk-dāmenī پاکدامنی] *(pa:kda:me-ni:) {OsT} is.* → pak-damenî.

pakend, [Far. pākend پاکند] *(pa:kend) {OsT} is.* **1.** Yakut. **2.** Şarap.

paket, [Holland. pak > Fr. paquet] *is.* **1.** Kâğıt, plastik vb. ile sarılmış bir ip, bant vb. ile bağlanmış ya da bir kutu içine yerleştirilmiş, elde taşınabilir büyüklükte nesne. **2.** Bir koruyucu kılıf içinde kullanıma sunulan mal, eşya veya yiyecek vb. maddesi. **3.** Bir koruyucu kılıf içinde kullanıma sunulmuş bulunan şeyin içeriği. **4.** İçine bir şey konulmak üzere genellikle kâğıt veya kartondan yapılmış kutu. **5.** Herhangi bir alanda alınmış olan kararların tümü. **6.** *bsy.* Kullanıcıların belli sorunlarının çözümüne ilişkin geliştirilmiş genel amaçlı program; bir bütün olarak sunulan, ileti ve sayısal hizmet öğelerinden oluşan veriler kümesi. **7.** Dokumacılıkta yirmi çileden oluşan ip demeti. 🗗 **paket etmek,** *Paket haline getirmek; pakete koyup sarmak.*|| **paket program,** *Radyo ve televizyon için önceden banda veya filme alınmış, gerektiğinde yayınlanmak üzere olan program; hazır program.*|| **paket taşı,** *Dikdörtgen prizma biçiminde yontulmuş olan kaldırım taşı.*

paketleme, [paket-le-me] *is.* Paketlemek eylemi.

paketlemek, [paket-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeyi bir kâğıt veya kutuya koyarak sarmak; paket haline getirmek; paket yapmak.

paketleniş, [paket-le-n-iş] *is.* Paketlenmek eylemi veya biçimi.

paketlenme, [paket-le-n-me] *is.* Paketlenmek eylemi.

paketlenmek, [paket-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Paket haline getirilmek; paket yapılmak; sarılmak; ambalajlanmak.

paketletme, [paket-le-t-me] *is.* Paketletmek eylemi.

paketletmek, [paket-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Paketlemek eylemini yaptırmak; paketlemesini sağlamak; paket yaptırmak; sardırmak; ambalajlatmak.

paketleyiş, [paket-le-y-iş] *is.* Paketleyiş eylemi veya biçimi.

pakır, [baḳır] *{eT} is.* Bakır. [EUTS]

paki-, [Yun. pachys-] *ön ek.* Latin kökenli kelimelerin başına getirilerek *"kalın"* anlamı veren terimler türeten ön ek.

paki, [Far. pākī پاکی] *(pa:ki:) {OsT} is.* **1.** Temizlik; saflık. **2.** Tıraş bıçağı; ustura.

Pakistanlı, [pakistan-lı] *sf.* Pakistan halkından veya bu halkın soyundan olan.

pakize, [Far. pākīze پاکیزه] *(pa:ki:ze) {OsT} sf.* **1.** Temiz; saf. **2.** Halis; hakiki. 🗗 **pākîze-dāmen,** *{OsT} 1. Eteği temiz. 2. mecaz. Namuslu.*|| **pākize-hüy,** *{OsT} Temiz huylu.*|| **pākîze-nihād,** *{OsT} Temiz huylu.*|| **pākîze-rüy,** *{OsT} Temiz yüzlü.*|| **pākîze-sühān,** *{OsT} Temiz, anlaşılır sözlü.*|| **pākîze-zāt,** *{OsT} Temiz kimse; namuslu insan.*

pakla, [Ar. baḳıla => bakla] *{ağız} is.* **1.** Bakla. **2.** Fasulye. [DS]

paklağu, [baklava] *{ağız} is.* Baklava. [DS]

paklama, [pak-la-ma] *is.* Paklamak eylemi; temizleme; arıtma.

paklamak[1]**,** [pak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kirlerinden temizlemek; kirlerini gidermek; temiz-

lemek; arıtmak. **2.** (Geniş zaman üçüncü teklik kişi çekimiyle) yeri ancak orasıdır; ancak ona uygundur; ona layıktır. **3.** *mecaz.* Hepsini alıp götürmek; hepsini yiyip bitirmek. **4.** Temize çıkarmak. **5.** *argo.* Öldürmek.

paklamak[2], [pah-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → pahlamak[2]. [DS]

paklanma, [pak-la-n-ma] *is.* Paklanmak eylemi.

paklanmak, [pak-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Pak duruma gelmek; temizlenmek; arınmak.

paklık, -ğı [pak-lık] *is.* Temiz olma durumu; temiz olan şeyin niteliği.

pakraç, -cı [bakraç] *{ağız} is.* Bakraç. [DS]

pakrak, -ğı [bakraç] *{ağız} is.* Su kovası; bakraç. [DS]

pak-si, [Çin. pak-si] *{eT} is.* Üstat; âlim. [EUTS]

pakt, [Fr. pacte] *is.* Antlaşma.

pakta, [? pakta] *{ağız} is.* **1.** Balta. **2.** Arabacılıkta çeki demirinin ağzını açan araç. [DS]

pakûb, [Far. pā (*ayak*) + küb (*döven*) پاکوب] *(pa:-kû:b) {OsT} is.* Köçek; çengi; dansöz.

pakunsi, [Çin. p'o-chün-sin] *is.* Bir yıldızın adı. [EUTS]

pal[1], [pal] *is.* Bir güvercin türü.

pal[2], [pal] *{ağız} sf.* Kahverengi. [DS]

pal[3], [İng. **P**hase **A**lternation **L**ine] *kısalt.* Bir ışıltı ve iki renk esasına dayanan renkli televizyon yayını tekniği.

pala[1], [Far. pālā پالا] *(pa:lâ:) {OsT} sf.* **1.** Asılı; asılmış. **2.** *is.* Yedek at. **3.** Süzgeç.

pala[2], [İt. pala] *is.* **1.** Küreğin enli ve yassı bölümü. **2.** Eskiden süvariler tarafından kullanılan uç kısmından kabzasına doğru daralan geniş, kısa ve eğri ağızlı, ağır bir kesici savaş aleti; kısa ve enli kılıç. **3.** *balıkç.* İğnenin üst ucunda kösteğe bağlı yassı kısım. **4.** *dnz.* Küreklerin suya daldırılan geniş ve yassı kısmı. **5.** Bir pervanenin burgu biçimindeki kanadı. **6.** İnşaatlarda kılıç gibi çaprazlama konan yassı kiriş veya kereste. **7.** *{ağız}* Çamaşır tokacı. [DS] 🗗 **pala bıçak,** *{ağız} Geniş ağızlı bıçak.* [DS]|| **pala bıyık,** *1. Görünüşü palayı andıran, yanaklara doğru kıvrılan uzun ve gür bıyık. 2. Palabıyıklı.*|| **pala bıyıklı,** *Pala gibi geniş ve gür bıyığı olan.*|| **pala çalmak,** *Boş yere uğraşıp didinmek.*|| **pala çekmek,** *Palayı belinden sıyırıp kullanmak; pala ile vurmak, öldürmek.*| **pala çevirmek,** *dnz. Küreğin pala kısmını suyun yüzüne paralel durumda geriye vererek kürek çekmek.*|| **pala sallamak,** *Boş yere uğraşıp didinmek.*|| **pala sırtı,** *Kürek palasının keskin kenarı.*|| **pala sürtmek,** *Yaşamında çeşitli deneyimler kazanmak; görüp geçirmek.*|| **pala testere,** *Marangozlukta kullanılan ucuna doğru daralan geniş ve uzun el testeresi.*

pala[3], [Far. pālās پالاس > pala] *{ağız} is.* **1.** Eski, kullanılmış eşya veya giysi. **2.** Bez parçalarından dokunan kilim; yaygı. **3.** Bez parçası; paçavra. **4.** Kumaş kırıntısı. **5.** Çocuk bezi. **6.** Beyaz yünden dokunmuş bir tür örtü. **7.** Yatak. **8.** Yatak yorgan. **9.** Mendil. [DS]

pala[4], [bakla] *(pa:-la) {ağız} is.* Bakla. [DS]

palaçor, [pala+çor] *{ağız} is.* **1.** Yırtık, eski püskü elbise. **2.** *sf.* Her işi yüzüne gözüne bulaştıran; çapaçor. [DS]

palad, [Far. pālād پالاد] *(pa:lâ:d) {OsT} is.* Yedek at.

palade[1], [Far. pālāde پالاده] *(pa:lâ:de) {OsT} is.* Yedek at.

palade[2], [Far. pālāde پالاده] *(pa:lâ:de) {OsT} sf.* **1.** Kusur arayan; ayıp arayıcı. **2.** Kötü söyleyen.

paladır, [Yun. para+sitos *(başkasının sofrasından yemek yiyen)* > Fr. parasite => parazit / barazıt > *balazıt / balatız / balatır [EREN]] *{ağız} is.* **1.** Ağaçların, sebzelerin dibinden çıkan filizler; sürgünler. **2.** Kısa kalmış, baş vermemiş darı sapı. [DS]

paladyum, [Pallas *(gezegen adı; Yunan mitolojisinde bir dev)* > İng. palladium] *(pala'dyum) is. kim.* Atom numarası 46, atom ağırlığı 106,7 olan 11,4 yoğunluğunda 1500°C'de ergiyen, hacminin bin katı kadar hidrojen soğurabilen, platin grubundan hafif bir element; sembolü: Pd.

palafur, [? palafur] *{ağız} is.* Geçici alev; saman alevi.

palağı, [? palağı] *{ağız} is.* Ayı yavrusu. [DS]

palah, [? palaḫ] *{ağız} is.* **1.** Köpek yavrusu. **2.** Ayı yavrusu. [DS]

palaheng, [Far. pālāheng پالاهنگ] *(pa:lâ:heng) {OsT} is.* **1.** Yular; gem; dizgin. **2.** Bir tür büyük kement.

palak[1], **-ğı** [par-la-k > pālak] *(pa:lak) {ağız} sf.* **1.** (Kız için) temiz, beyaz tenli. **2.** (Çocuk için) tombul. [DS] 🗗 **palak palak,** *{ağız} (Kız için) akça pakça.* [DS]

palak[2], **-ğı** [? pala / palak] *{ağız} sf.* (Eşya için) eski; kullanılmış. [DS] 🗗 **palak palak,** *{ağız} Lime lime; liflif.* [DS]

palak[3], **-ğı** [balak / malak / palak] *{ağız} is.* **1.** Ayı yavrusu. **2.** Köpek yavrusu. **3.** Manda yavrusu. **4.** Bir yaşındaki domuz yavrusu. **5.** Tavşan yavrusu. **6.** Yeni tüylenmiş kuş yavrusu. **7.** Güvercin yavrusu. [DS]

palak[4], **-ğı** [? palak] *{ağız} is.* **1.** Yaprak. **2.** Biçildikten sonra yeniden biten yeşil otlar. **3.** Ekin içinde biten yabani yulaf. **4.** Erken ekilen ve başak tutmayan kısa boylu ekin. **5.** Kuru ot. **6.** *bot.* 30-80 cm. yükseklikte, başakları süs olarak kullanılan çok yıllık otsu bir bitki, *(Stipa hohenackeriana).* [DS]

palak[5], **-ğı** [? palak] *{ağız} is.* Ekinlerin başak tutma zamanı. [DS]

palak[6], **-ğı** [? palak] *{ağız} is.* Kadın şalvarının paçası. [DS]

palak[7], **-ğı** [? palak] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

palak[8], **-ğı** [? palak] *{ağız} is.* Hamlamış, binilemeyen at. [DS]

palaka, [İt. placca => plaka] *{ağız} is.* Bal gömeci. [DS]

palala, [? palala] *{ağız} sf.* Giyimi düzensiz ve dağınık. [DS]

palalanmak, [pala-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Tüylenmek. [DS]

palalı, [pala-lı] *{ağız} sf.* Yırtık ve eski elbiselerle dolaşan. [DS]

palalık, -ğı [pala-lık] *is.* Çatı kirişlerinin yanı. 🗗 **palalığına koymak,** *Kiriş veya keresteyi diklemesine yerleştirmek; kılıcına koymak; kılıçlamasına koymak.*

palamar, [Yun. palamarion *(ip; urgan)*] *is. dnz.* **1.** Bir gemiyi iskelede sabit bir yere bağlamakta kullanılan, çok sayıda bükümlü ipi büküm yönünün tersinde bükerek elde edilen kalın ip. **2.** Eskiden savaşlarda silah olarak kullanılan veya yük kaldırmaya yarayan uzun sırıklara verilen ad. 🗗 **palamar babası,** *dnz. İskelelerde halatı bağlamaya yarayan büyük kazık.*|| **palamar boyu,** *dnz. Denizlinin onda biri; 120 kulaç.*|| **palamarı çözmek,** *argo. Palamarı koparmak.*|| **palamarı koparmak,** *argo. Bir yerden habersizce kaçmak; sıvışmak.*|| **palamar kazığı,** *dnz. Balıkçı teknelerini bağlamaya yarayan ırmak, gölcük ve küçük koylara çakılmış olan kazık.*|| **palamar makarası,** *İki adet üçlü veya bir ikili bir üçlü makaradan meydana gelmiş yük kaldırma aracı; palanga.*|| **palamar motoru,** *dnz. İskeleye bağlanacak gemilerin halatlarının ucunu iskeleye götüren motor.*|| **palamar parası,** *dnz. Gemilerin bir iskeleye yanaşmak için ödedikleri para.*|| **palamar resmi,** *dnz. Gemilerin bir şamandıra veya iskeleye bağlanmak için ödedikleri vergi.*|| **palamar tutmak,** *dnz. (Gemi için) iskeleye palamar vererek bağlanmak.*

palamarcı, [palamar-cı] *is.* Gemilerden verilen halatları iskeledeki babalara bağlamakla görevli kimse; çımacı.

palampoş, [? palampoş] *{ağız} sf.* Giyimi düzensiz ve dağınık. [DS]

palamut[1], **-du** [Yun. balanidi *(meşe)*] *is. bot.* Meşe ağacının fındığa benzeyen sert ve pürüzlü bir yüksük içinde bulunan, tanen bakımından zengin meyvesi; pelit. 🗗 **palamut meşesi,** *bot. Yurdumuzun batı bölgelerinde yetişen, kışın yapraklarını döken bir tür meşe; İzmir meşesi, (İng. Valonea / Quercus ægilops, macrolepis).*|| **palamut uru,** *Cynips quercus calycis adlı bir böceğin sokmasından sonra sapsız meşenin palamut yüksüğü üzerinde gelişen mazı.*

palamut[2], **-du** [Yun. palamyda] *is.* **1.** *zool.* Uskumrugillerden, kılçıksız, esmer etli, pulsuz, mekik biçiminde yandan basık ve uzun gövdeli ortalama bir iki kg. gelen bir balık; palamut balığı, *(Pelamys sarda).* **2.** *argo.* Kalın sarılmış esrarlı sigara. 🗗 **palamut ağı,** *balıkç. Palamut avında kullanılan ton balığı avına benzeyen fakat daha küçük gözleri bulunan ağ.*|| **palamut günü,** *{ağız} Pazartesi.* [DS]

palamut[3], [? palamut] *{ağız} is.* Marangozların kullandığı büyük el biçkisi. [DS]

palamutlama, [palamut-la-ma] *is.* Palamutlamak eylemi.

palamutlamak, [palamut-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Derileri sepilemek için palamut maddesi doldurulmuş çukura yatırmak.

palamutlular, [palamut-lu-lar] *is. bot.* Yemişleri palamut biçiminde olan iki çenekli bitkiler; kayıngiller.

palan[1], [Far. pālān پالان] *(pa:lâ:n) {OsT} is.* **1.** Çoğunlukla eşeklere vurulan kaşsız, geniş ve yumuşak eyer. **2.** *{eT}* Semer. [Bahşayiş] **3.** *{ağız}* Çamaşır. [DS] **4.** *{ağız}* Bez parçası; paçavra. [DS] **5.** *{ağız}* Eşya. [DS] 🗗 **palan vurmak,** *At veya eşeğin sırtına palanı bağlamak.*

palan[2], [? palan] *{ağız} is.* Süpürge otu. [DS] 🗗 **palan süpürgesi,** *{ağız} Süpürge otundan yapılan uzun saplı süpürge.* [DS]

palancı, [palan-cı] *is.* Palan yapan veya satan kimse; *{eT} (aym)* [Bahşayiş]. 🗗 **palancı makası,** *Palancının çuval, telis, keçe kesiminde kullandığı büyük boy makas.*

palandız[1], [Far. pālān-düz => palandız] *{ağız} is.* Çuvaldız. [DS]

palandız[2], [baladur ?] *{ağız} is.* Ağaçların dibinden çıkan sürgünler. [DS]

palandöken, [palan+dök-en] *is.* Taşlık ve yokuş yer.

palanduz, [Far. pālān-düz پالاندوز] *(pa:la:ndu:z) {OsT} is.* Palancı; semer diken saraç.

palanduzan, [Far. pālān-düz-ān پالاندوزان] *(pa:la:n-du:za:n) {OsT} is.* Palancılar; eyer ve semer diken saraçlar. 🗗 **pālānduzān-ı hassa,** *{OsT} İmparatorluk döneminde saray ahırının yük hayvanlarına vurulan palanların dikim ve bakımını yapan has ahır görevlilerine verilen ad.*

palanduzi, [Far. pālān-düzī پالاندوزی] *(pa:la:ndu:zi:) {OsT} is.* Semercilik; saraçlık; palancılık.

palanga[1], [İsp. palanque] *is.* **1.** Seyircilerin bulunduğu yerden sahneye giden yol. **2.** Ortaoyununda oval oyun alanına verilen ad.

palanga[2], [İt. palanco] *(pala'nga) is.* İki makaradan geçirilmiş tek ipten meydana gelen ve ağır yükleri çekmeye, sağa sola çevirmeye yarayan araç.

palanga[3], [? palanga] *{ağız} sf.* Yüksek. [DS]

palanga[4], [Yun. phalanga] *{ağız} is.* **1.** Tahta baraka. [DS] **2.** *{ağız}* Küçük kale. [DS]

palangalı, [palanga-lı] *sf.* Palangası olan.

palangasız, [palanga-sız] *sf.* Palangası olmayan.

palani, [Far. pālānī پالانی] *(pa:la:ni:) {OsT} is.* Semer yapan kimse; semerci.

palanka, [Yun. phalanga / İt. palanca / Mac. palánk] *(pala'nka) is.* **1.** Yan yana çakılı büyük kazıkların arkalarının toprakla berkitilmesiyle meydana getirilen, sur ve hendeklerle çevrili küçük hisar. **2.** Bu şekilde çevrili sur içindeki kasaba.

palanlık, -ğı [palan-lık] *{ağız} is.* Süpürge otu ile kaplı tarla. [DS]

palapaç, -cı [Bul. plakaç] *{ağız} is.* Mandıralarda yemek yapan, bulaşık yıkayan kimse. [DS]

palapurça, [palapur-ça] *{ağız} zf.* Çabuk. [DS]

palarmak, [pala-r-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Hayvan ve bitki için) büyümek; gelişmek. [DS]

palarva, [İsp. palabra => palavra] *{ağız} is.* Abartmalı söz; ölçüsüz konuşma. [DS]

palas[1], [Far. pālās پالاس] *{OsT} is.* **1.** Eski aba; çul. **2.** Eski kilim, keçe ve bunların parçası. **3.** *{eT}* Kilim; çul; keçe. [Bahşayiş] **4.** *{ağız}* Halı. [DS] **5.** *{ağız}* Keçi kılı ve pamuk karışımı iple örülmüş kaba kilim; yaygı. [DS] **6.** *{ağız}* Minder. [DS] **palas pandıras,** *Gereği gibi derlenip toparlanmaya fırsat bulamadan; alelacele.*|| **pālās-pāre,** *{OsT} (Giyecek için) yırtık pırtık; eski püskü.*|| **pālās-pūş,** *{OsT} 1. Eski kilime bürünmüş. 2. Yoksul.*

palas[2], [Fr. palace] *is.* **1.** Büyük, gösterişli ve lüks yapı. **2.** Lüks apartman ve otellere verilen ad. **3.** *sf. argo.* Rahat; kolay; basit. **4.** *argo.* (Kişi için) yumuşak huylu; gevşek; kolaylık gösteren. **5.** *argo.* (Yer için) sıkıntısız; rahat.

palas[3], [pala-r-mak > palaz / palas] *{ağız} is.* **1.** Keklik yavrusu. **2.** Kaz. **3.** Büyük çocuk. [DS]

palasanlık, -ğı [palasan-lık] *{ağız} is.* Otluk, çalılık ve dikenlik yer. [DS]

palaska, [Slav. ploska > Mac. palaska] *(pala'ska) is.* Askerlerin bellerine ya da çaprazlama olarak göğüslerine taktıkları, üzerinde kasatura, matara gibi şeyleri takmaya mahsus yerleri bulunan, sağlam dokuma ya da köseleden yapılma kayış. **palaska etmek,** *{ağız} Azıcık para verip kandırarak almak.* [DS]

palaspare, [Far. pālās-pāre پالاسپاره] *(pa:la:spa:re) is.* Eskimiş çul, çuval, aba gibi şey parçası; eski kumaş parçası; paçavra.

palaspur, [? palaspur] *{ağız} is.* Çalışması beğenilen çalışanları ödüllendirmek için ekilen veya verilen tarla. [DS]

palasturpa, [İt. palla di stroppa] *(palastu'ra) is.* **1.** Top namlusunun temizlenmesinde kullanılan ucuna paçavra bağlanmış sırık. **2.** Ağızdan dolma silahlarda barut veya saçmayı sıkıştırmakta kullanılan paçavra.

palatır[1], [? palatır] *{ağız} sf.* Sersem; beceriksiz. [DS]

palatır[2], [Yun. paraduri] *{ağız} is.* Pencere. [DS]

palatır[3], [Fr. parasite => baladır [EREN]] *{ağız} is.* **1.** Budanmış omcaların dibinden çıkan filizler. **2.** Sararmış tahılın tarlaya dökülen yaprakları. **3.** Omcaların dibinden çıkan filizleri kırma işlemi. [DS]

palavan, [Far. pālāvān پالاوان] *(pa:la:va:n) {OsT} is.* Süzgeç.

palavara[1], [Yun. petauron] *{ağız} is.* Kerpiçten yapılan yapılarda pencere üstlerine konulan kalın, ağaç direk. [DS]

palavara[2], [İsp. palabra => palavra] *{ağız} is.* Abartarak, yalan yanlış konuşma. [DS]

palavra, [İsp. palabra] *(pala'vra) is.* **1.** Herhangi bir konuda gerçeğe aykırı uydurma söz veya haber; martaval. **2.** Uzun ve boş konuşma. **3.** *sf.* Uydurma; saçma. **palavra atmak,** *1. Uydurma ve asılsız bir haber veya sözü gerçekmiş gibi ortaya sürmek; yalan söylemek. 2. Yüksekten atma; abartarak konuşmak.*|| **palavra güverte,** *dnz. Yolcu gemilerinde üst güvertenin altına rastlayan kısım.*|| **palavra savurmak,** *Palavra atmak.*|| **palavra sıkmak,** *Palavra atmak.*|| **palavra yolcusu,** *Yolcu gemilerinde kamara dışındaki yolcular.*

palavracı, [palavra-cı] *sf.* **1.** Uydurma söz veya haber ortaya atan; yalan söyleyen. **2.** Yaptığı işleri abartan ve abartmayı huy edinmiş kimse; martavalcı.

palavracılık, -ğı [palavra-cı-lık] *is.* Palavra söyleme alışkanlığı; palavracı olma durumu; martavalcılık.

palay, [Far. pālāy پالای] *(pa:la:y) {OsT}* **1.** Yedek at. **2.** Süzgeç.

palayış, [Far. pālāy => palayış] *{ağız} is.* Süzgeç; kevgir. [DS]

palayit, -di [Fr. palaït] *is. min.* Hidratlı doğal manganez fosfat.

palaz[1], [bala *(kuş yavrusu)* > pala-z] *is.* Kaz, ördek, güvercin, keklik gibi hayvanların civcivlikten çıkmış yavrusu.

palaz[2], [palaz] *{ağız} sf.* **1.** (Genç kız için) güzel, diri. **2.** Gürbüz; şişman. [DS]

palaz[3], [palas] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) giyinişi düzensiz; dağınık. **2.** Çirkin; kötü. [DS]

palaz[4], [palaz] *{ağız} sf.* **1.** Ağır hasta. **2.** Zayıf; güçsüz. [DS]

palaz[5], [palaz] *{ağız} is.* Ekin biçildikten sonra tarlaya dökülenleri toplarken tırmığın dişlerine takılan ince saplar. [DS]

palaz[6], [palaz] *{ağız} is.* **1.** Yuvarlak fındık. **2.** Kırılmış taş parçaları. [DS]

palaz[7], [palaz] *{ağız} is.* Manda yavrusu. [DS]

palaz[8], [Far. pālās] *{ağız} is.* **1.** Kaba örgülü çuval. **2.**

Keçi kılından, pamuktan dokunmuş kaba kilim; yaygı. **3.** Eskimiş kilim, keçe, çul, çuval. **4.** Çok eski, yırtık pırtık, yamalı giyecek. **5.** Bez parçası. **6.** Çocuk bezi. [DS]

palaz[9], [? palaz] *{ağız} is.* Güçlü yel; fırtına. [DS] **palaz pandıraz,** *{ağız} Toparlanmaya fırsat kalmadan; hemen; birdenbire.* [DS]

palaza, [palaz-a] *{ağız} is.* Kaz yavrusu. [DS]

palazımak[1], [pala-z-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Canlanmak; gelişmek; büyümek. [DS]

palazımak[2], [palaz-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Kalp için) duygulanma yüzünden çarpmak. [DS]

palazımak[3], [palaz-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Hoplamak; zıplamak. **2.** Koşmak. **3.** Korkarak kaçmak. **4.** (Çocuk için) çırpınarak yürümeye çalışmak. **5.** Çok çalışma yüzünden yorgun düşmek. [DS]

palazımak[4], [palaz-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** (Giyecek için) yırtılıp dökülmeye yüz tutmak. **2.** (Hayvan için) tüyleri dökülmeye başlamak. [DS]

palazırmak[1], [palaz-ı-r-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Büyümek; gelişmek; canlanmak. [DS]

palazırmak[2], [palaz-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Kuş, tavuk vb. hayvan için) korkudan çırpınmak; sıçramak. [DS]

palazlama, [palaz-la-ma] *is.* Palazlamak eylemi.

palazlamak[1], [palaz-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Kaz, ördek, keklik vb. kuş yavrusu için) irileşip semirmek. **2.** *mecaz.* (Küçük çocuk için) büyümek; gelişmek. **3.** *mecaz.* Mal varlığı artmak; zenginleşmek.

palazlamak[2], [palaz-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Eskimek yüzünden kullanılamayacak duruma gelmek. [DS]

palazlamak[3], [palaz-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Çocuk için) çırpınarak yürümeye çalışmak. [DS]

palazlanma, [palaz-la-n-ma] *is.* Palazlanmak eylemi.

palazlanmak[1], [palaz-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Gelişmek; irileşmek. **2.** *mecaz.* Zenginleşmek. **3.** *argo.* Karşı gelmek; kafa tutmak.

palazlanmak[2], [palaz-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Çok eskimek; kullanılamayacak duruma gelmek. [DS]

palazlanmak[3], [palaz-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** (Çocuk için) hareketlenmek; yürümeye çalışmak. **2.** (Kuş yavrusu için) uçmaya çalışmak; uçacak duruma gelmek. **3.** Büyümeye başlamak; büyümek. [DS]

palazlaşma, [palaz-la-ş-ma] *is.* Palazlaşmak eylemi.

palazlaşmak, [palaz-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Palaz durumuna gelmek. **2.** *mecaz.* İrileşmek; gelişmek; büyümek; serpilmek. **3.** *{ağız}* Güzelleşmek. [DS]

palçıh, [bal-çık] *{ağız} is.* Balçık; çamur. [DS]

palçıklı, [pal-çık-lı] *{ağız} sf.* (Kadın için) derli toplu olmayan; damadağınık; düzensiz. [DS]

pald, [pald *(yans.)*] *is.* Gürültü yaparak düşme, yuvarlanma ve patırtılı konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pald-ır küldür, pald-ır-a-mak, pald-ır-da-k*

paldamsız, [Far. pāl-düm => paldam-sız] *{ağız} sf.* Giyinişi özensiz; dağınık. [DS]

paldım, [Far. pāl *(ip)*+düm *(kuyruk)*/par-dūm پالدوم] *{OsT} is.* **1.** Semer ya da eyerin kaymasını önlemek amacıyla binek ve yük hayvanlarının sağrısı üzerinden geçen kayış veya kolan. **2.** *{ağız} sf.* (Kişi için) iriyarı. [DS] **paldımdan dışarı osurmak,** *{ağız} Patavatsızlık etmek.*|| **paldım dudak,** *{ağız} (Kişi için) kalın dudaklı.* [DS]|| **paldımı aşmak,** *Altından kalkamayacağı bir işe kalkışmak.*|| **paldım kayışı,** *Yük ve çeki hayvanlarının kıç tarafını saran tokalı koşum parçası.*|| **paldım kemiği,** *Kuyruk kemiği.*|| **paldım tokası,** *Paldımı hamuta bağlayan toka.*|| **paldım vurmak,** *Çeki veya yük hayvanına paldım takmak.*

paldımsız, [paldım-sız] *sf.* **1.** Paldımı olmayan; paldımı bulunmayan. **2.** *mecaz.* Düşüncesizce hareket eden; kaba; yontulmadık. **3.** *{ağız}* Kötü ve düzensiz giyimli. [DS]

paldın, [Far. pāl-düm => paldım / paldın] *{ağız} is.* Semer; palan. [DS]

paldır[1], [pald *(yans.)* (pald-ır] *is.* **1.** Gürültü yaparak düşme, yuvarlanma ve patırtılı konuşmayı anlatan yansımalı gövde. **2.** Yıkılan veya dağılan bir yığının çıkardığı ses; yıkılma, çökme sesi; gürültü. **paldır** (güldür) **küldür,** *Büyük bir gürültü çıkararak; patırtılı bir şekilde; gürültüyle; kaba gürültü ile.* [DS]

paldır[2], [pald *(yans.)* > pald-ır] *{ağız} sf.* **1.** Düzgün iş yapmasını bilmeyen. **2.** Tembel. [DS]

paldır[3], [? paldır] *{ağız} is.* Geçilmesi güç çalılık. [DS]

paldırak, -ğı [pald *(yans.)* > pald-ır-a-k] *{ağız} sf.* Kekeme. [DS]

paldıramak, [pald *(yans.)* > pald-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* **1.** Görültülü ses çıkarmak. **2.** Bağırıp çağırmak. **3.** (Gök için) gürlemek. [DS]

paldıratınak, [pald *(yans.)* > pald-ır-a-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Yıkmak. [DS]

paldırdak, -ğı [pald *(yans)* > pald-ır-da-k] *{ağız} sf.* Gürültücü. [DS]

paldırdamak[1], [pald *(yans.)* > pald-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [d(ı)-yor]* Yüksek sesle, hızlı hızlı konuşmak. [DS]

paldırdamak[2], [pald *(yans.)* > pald-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Gürültü ile yıkılmak veya düşmek. **2.** Gürültülü biçimde tepinmek. **3.** (Gök için) gürlemek. [DS]

paldırdatmak, [pald *(yans.)* > pald-ır-da-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bir şeyi gürültü yapacak biçimde çekmek veya atmak. [DS]

paldırtı, [pald *(yans.)* > pald-ır-tı] *{ağız} is.* Devrilen bir şeyin çıkardığı gürültü. [DS] 🗗 **paldırtı küldürtü,** *Büyük gürültü.*

paldum, [Far. pāl-düm] *{ağız} is.* → paldım. [DS]

paldüm, [Far. pāl *(ip)* + düm *(kuyruk)* پالدم] *{OsT} is.* → paldım.

paleheng, [Far. pāleheng پالهنگ] *(pa:leheng) {OsT} is.* → palaheng.

paleng, [Far. pāleng پالنگ] *(pa:leng) {OsT} is.* Çarık.

paleobotanik, -ği [Fr. paléobotanique] *is.* Fosil bitkilerin incelenmesini konu alan bilim dalı.

paleobotanikçi, [paleobotanik-çi] *is.* Fosil bitki bilimi uzmanı.

paleocoğrafya, [Fr. paléogéographie] *is.* Geçmiş çağların coğrafyasını araştıran bilim dalı.

paleoekoloji, [Fr. paléoécologie] *is.* Fosil bitkiler ile yaşamış oldukları çevre arasındaki ilişkilerin incelenmesi.

paleograf, [Fr. paléographe] *is.* Eski yazılar bilimi uzmanı.

paleografi, [Fr. paléographie] *is.* Eski yazılar bilimi.

paleohistoloji, [Fr. paléohistologie] *is.* Fosillerde kalmış olan hayvan ve bitki dokularını inceleyen bilim.

paleojen, [Fr. paléogène] *is. jeol.* Kırk milyon yıl kadar süren Üçüncü Zamanın ilk evresi.

paleoklimatoloji, [Fr. paléoclimatologie] *is.* Geçmiş çağların iklim şartlarını inceleyen bilim dalı.

Paleolitik, -ği [Fr. paléolithique] *is.* Yontma taş.

paleontoloji, [Yun. palaios *(eski)* + ontos *(varlık)* + logus *(bilim)* > Fr. paléontologie] *is.* Fosiller bilimi; jeolojik dönemler boyunca dünyada yaşamış canlı varlıkları inceleyen bilim dalı; taşıl bilimi.

paleontolojist, [Fr. paléontologiste] *is.* Fosiller bilimi uzmanı; taşıl bilimi uzmanı.

paleopsikoloji, [Fr. paléopsikologie] *is.* En eski efsanelerin bireylerin bilinç dışında bıraktığı izlerin incelenmesini konu alan psikoloji.

paleosen, [Fr. paléocène] *is.* Üçüncü Zamanın ilk evresinin yaklaşık on milyon yıl süren birinci dönemi.

paleosol, -lü [Fr. paléosol] *is.* Bugünkü koşullardan farklı bitki ve iklim koşullarında oluşmuş eski toprak.

Paleozoik, -ği [Fr. paléozoïque] *sf.* **1.** Birinci Zamanla ilgili olan. **2.** *is.* Birinci Zaman.

paleozom, [Fr. paléosome] *is.* Diğer ögeleri daha sonradan oluşmuş bir kayacın en eski kısmı.

paleozooloji, [Fr. paléozoologie] *is.* Yalnızca hayvan fosillerini konu alan doğa bilimi dalı.

palet, [Lat. pala *(kürek)* > Fr. palette *(kürekçik)*] *is.* **1.** Ressamların boya karıştırmak için kullandıkları düz levha. **2.** Sanayide çeşitli amaçlarla kullanılan ve kullanım amacına göre değişik maddelerden yapılma düz ve geniş levha. **3.** Su altı dalışları ile yüzme sırasında hızı artırmak amacıyla ayağa takılan geniş yüzeyi olan araç. **4.** Tank, ağır iş makinesi gibi araçların tekerleklerinin yerini alan geniş yüzeyli ve çıkıntılı sonsuz metal şeridin yere tutunma elemanının her bir bölümü; tırtıl.

paletli, [palet-li] *sf.* **1.** Paleti olan; paleti bulunan; palet ile donatılmış olan. **2.** (Traktör, iş makinesi vb. için) her tür arazide ilerlemeyi ve dönüşü sağlamak amacıyla palet ile donatılmış olan; tırtıllı.

paletsiz, [palet-siz] *sf.* Paleti olmayan; paleti bulunmayan.

palı, [? palı] *{ağız} is.* **1.** Büyük kazık. **2.** Ağaç dalı. [DS]

palıt, [Ar. ballūṭ => pelit] *{ağız} is.* Çınar, meşe vb. ağaçların meyvesi. [DS]

palıza, [Far. pelüde => peluze] *{ağız} is.* Pelte. [DS]

pali[1], [Hint. pālī پالی] *(pa:li:) {OsT} is.* Orta Hint dili; Orta Çağdaki Budacılığın resmî dili.

pali[2], [? pali] *{ağız} is.* Çatal kazık. [DS]

pali[3], [? pali] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS]

palide, [Far. pālīde پالیده] *(pa:li:de) {OsT} sf.* → palude.

paligrafi, [Fr. paligraphie] *is.* Yazıda bir kelime ya da tümcenin istem dışı olarak yinelenmesi biçiminde görülen zihinsel rahatsızlık.

palik, -ği [? palik] *{ağız} is.* Hayvan memesinin ucu. [DS]

palikâne, [Far. pālikāne پالکانه] *(pa:likâ:ne) {OsT} is.* Enik kapı.

palikarya, [Yun. palikari / palikaria *(yiğit, cesur erkek)*] *(palika'rya) is.* **1.** Ulusal geleneklere bağlı Yunan köylüsü. **2.** Türklere karşı savaşan Yunan milisi. **3.** (Küçümseme sözü olarak) Yunanlı veya Yunan genci.

palike, [İt. fabricca => fabrika] *{ağız} is.* Fabrika. [DS]

palilali, [Yun. palin *(yeniden)* + lalein *(konuşmak)* > Fr. palilalie] *is. tıp.* Aynı kelime veya tümcenin istem dışı olarak arka arkaya tekrar edilmesi biçiminde görülen konuşma bozukluğu.

palindrom, [Yun. palin *(ters)* + dromein *(koşmak)* > Fr. palindrome] *is. biy.* DNA'da soldan sağa veya sağdan sola, tamamıyla aynı olan baz dizisi.

palinoloji, [Fr. palynologie] *is. biy.* Bitkilerdeki polenlerin yapısal özelliklerini inceleyen bilim dalı.

palisat, -dı [Fr. polissade] *is.* **1.** Tahta bölme. **2.** Palisat dokusu. 🗗 **palisat dokusu,** *bot. Yaprakların üzerinde, üst derinin altında bütün yaprak yüzeyini kaplayacak biçimde yan yana ve dikine dizilmiş hücrelerden oluşan ve özümleme işlemini yapan özek doku.*

palk[1], [? palk] *{ağız} sf.* (Çocuk için) çok bakımlı ve iyi gelişmiş. [DS]

palk[2], [palak / palk] *{ağız} is.* Ayı yavrusu. [DS]

palla, [İt. palla] *(pa'lla) is.* **1.** Eski Roma'da kadınların giydiği bir tür manto. **2.** *tiy.* Trajedi oyuncusunun giyeceği.

pallak, -ğı [par-la-k > pallak] *{ağız} sf.* Parlak. [DS]

palle, [? palle] *{ağız} is.* Bakır. [DS]

pallı, [pal-lı] *{ağız}* sf. Şaşkın; alık. [DS]

palliklemek, [pallik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Savurarak atmak; fırlatmak. [DS]

pallium, [İt. pallium] *(pa'llium) is.* **1.** Eski Romalıların giydiği bir tür palto. **2.** Papanın, patriklerin ve yüksek dereceli papazların, başpiskoposların dinî günlerde ve papalık ayinlerinde omuzlarına attıkları siyah haçlarla süslü beyaz atkı.

pallotçu, [pallot-çu] *{ağız} sf.* (Kişi için) söz ve davranışlarıyla çevresindekileri güldüren. [DS]

palmat, [Lat. palma *(el ayası)* > Fr. palmé / İng. palmate] *is.* El şeklindeki parçalı yaprak; elsi.

palmitat, [Fr. palmitate] *is. kim.* Palmitik asidin tuzu veya esteri.

palmitik, -ği [Fr. palmitique] *sf. kim.* (Asit ve birleşikler için) doymuş bir yağ asidi olan CH_3-$(CH_2)_{14}$-CO_2H ve bu asitten türeyen. 🗗 **palmitik asit,** *kim. Yağlı maddelerin hemen hepsinde palmitin biçiminde bulunan, 62°C'de eriyen, 350°C'de kaynayan, suda çözünmeyen, alkol ve kloroform ve benzende çözünen beyaz katı madde.*

palmitil, [Fr. palmityle] *is. kim.* Palmitik asitten türeyen $C_{15}H_{31}$-CO- formülündeki tek değerli kök.

palmitin, [Fr. palmitine] *is. kim.* Gliserinin palmitik esteri.

palmitoleik, -ği [Fr. palmitique] *sf.* (Yağ asidi için)16 karbon atomlu, bir çift bağı bulunan. 🗗 **palmitoleik asit,** *biy. kim. Hayvansal yağlarda, özellikle hücre zarlarındaki lipitlerde bol bulunan 16 karbon atomlu, bir çift bağı bulunan, doymamış bir yağ asidi.*

palmiye, [Lat. palma / Yun. palame *(el ayası)* > Fr. palmier] *(pa'lmiye) is. bot.* Palmiyegillerden, kon gövdeli, çok az dallı ya da dalsız, tüysü ya da elsi birleşik yapraklı, bir çenekli ağaçların genel adı. 🗗 **palmiye cevizi,** *bot. Güney Amerika'da yetişen bir palmiye türünün cevizi ve çok sert besi dokulu meyvesi, (Phytelephas macrocarpa).*|| **palmiye özeği,** *Bazı palmiyelerin konserve biçiminde satılan ve pişirilerek yenen körpe filizleri.*|| **palmiye şarabı,** *Bazı palmiyelerden yapılan mayalı içki.*|| **palmiye şekeri,** *Bazı palmiye çeşitlerinden elde edilen tatlı madde.*|| **palmiye yağı,** *1. Bazı palmiye türlerinin tohumlarından çıkarılan tereyağı kıvamında madde. 2. Palmiyelerin meyvesinde bulunan, karoten içeren kırmızı renkli sıvı yağ.*

palmiyegiller, [palmiye-gil-ler] *is. bot.* Örnek bitkisi, Hindistan cevizi ve hurma olan, dalsız kon gövdeli, tepesinde telek gibi yaprakları olan bir çenekli ağaçlar familyası, *(Palmaceae).*

palmiyelik, -ği [palmiye-lik] *is.* Palmiyesi çok olan yer; palmiye bahçesi.

paloğra, [İsp. palobra => palavra] *{ağız} is.* Palavra; abartı. [DS]

palta[1], [balta > palta] *{ağız} is.* **1.** Balta; nacak. **2.** Değirmen taşının dönmesini sağlayan milin başına geçirilen parça. [DS]

palta[2], [? palta] *{ağız} is.* Dört beş yaşındaki erkek koyun; büyük koç. [DS] 🗗 **palta koyun,** *{ağız} Kart koyun.* [DS]

paltabaş, [balta+baş] *{ağız} is.* Çavuşkuşu. [DS]

paltacık, -ğı [balta-cık] *{ağız} is.* Değirmen taşının dönmesini sağlayan demir milin başına geçirilen parça. [DS]

paltalı, [balta-lı] *{ağız} is.* Çavuşkuşu. [DS]

paltan, [? paltan] *{ağız} is.* Kurbağa. [DS]

paltangıllı, [paltangıl-lı] *{ağız} sf.* (Kişi için) uygar olmayan; yabani. [DS]

paltar, [paltar] *{ağız} is.* Giysi; iç çamaşırı. [DS]

paltı, [Fr. paletot] *{ağız} is.* Ceket. [DS]

paltım, [? paltım] *{ağız} is.* Palto. [DS]

paltımsız, [paldım-sız] *{ağız} sf.* **1.** Giyinişi düzensiz, tertipsiz. **2.** Giydiğini çabuk eskiten. [DS]

palto, [İng. paltok > Fr. paletot / *eT.* partu > palto] *(pa'lto) is.* **1.** Soğuk havalarda giyilen kalın kumaştan yapılma, yakalı, uzun kollu, uzun etekli üst giyeceği. **2.** *{ağız}* Ceket. [DS]

paltolu, [palto-lu] *sf.* Paltosu olan; paltosu bulunan; palto giymiş olan.

paltosuz, [palto-suz] *sf.* Paltosu olmayan; paltosu bulunmayan; palto giymemiş olan.

palu, [Far. pālü پالو] *(pa:lû:) {OsT} is.* Siğil.

palude, [Far. pālüde پالوده] *(pa:lû:de) {OsT} sf.* → paluze.

paluş, [Far. pālüş پالوش] *(pa:lû:ş) {OsT} sf.* Karışık.

paluze, [Far. pālüde پالوده] *(pa:lû:ze) {OsT} sf.* **1.** Süzülmüş; durulmuş; arı duruma gelmiş olan. **2.** Nişasta ve şeker ile yapılan pelte tatlısı. **3.** *{eT}* Su, un ve bal ile yapılan bir tatlı. [Bahşayiş] 🗗 **paluze gibi,** *(İnsan için) titrek, beyaz ve dolgun tenli.*

palvane, [Far. pālvāne پالوانه] *(pa:lva:ne) {OsT} is.* Dağ kırlangıcı, *(Cypselus alpinus).*

palvaye, [Far. pālvāye پالوایه] *(pa:lva:ye) {OsT} is.* → palvane.

palya, [? palya] *{ağız} is.* Kalafatçılıkta, üstüpüleri tahtaya parmak yardımıyla yerleştiren çatal biçimindeki demir araç. [DS]

palyaço, [Lat. palliare *(giydirmek)* > palliatus *(pelerinli)* > İt. pagliaccio *(İtalyan fars tiyatrosu tipi)*]

(palya'ço) is. Gezici tiyatrolarda iki oyun arasında seyircileri yaptığı gösteri ve konuşmalarla güldüren acayip kılıklı oyuncu; soytarı. 🗗 **palyaço gibi,** *Giyimi kuşamı gülünç ve biçimsiz olan.*

palyaçoluk, -ğu [palyaço-luk] *is.* **1.** Palyaçonun yaptığı iş. **2.** Palyaçolarınkine benzer biçimde güldürücülük.

palyanço, [İt. pagliaccio] *{ağız} is.* → palyaço. [DS]

palyatif, [Lat. palliare *(giydirmek)* > Fr. palliatif] *sf. tıp.* Bir hastalığı doğrudan iyileştirmekten ziyade ağrılarını hafifletmeyi esas alan tedavi yöntemi veya bu şekildeki ilaç; oyalayıcı; geçiştirici.

palyoş, [İt. pala + T. şiş / Mac. palos] *{ağız} is.* Kısa ve iki tarafı keskin düz kılıç veya şiş biçiminde kasatura. [DS]

pamal, -li [Far. pā-māl پامال] *(pa:ma:l) sf.* → paymal.

pamb[1], [pamb /pamp *(yans.)*] *is.* **1.** Elle vurma ve çarpmayı anlatan kök. [Zülfikar] **2.** *is. {ağız}* El; avuç. [DS]

pamb[2], [pamb /pamp *(yans.)*] *is.* Tombul ve şişman olmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pamb-ul*

pambalak, -ğı [pamb *(yans.)* > pamb-ala-k] *{ağız} sf.* Tombul; gürbüz. [DS]

pambıg, [pamuk => pambıg] *{ağız} is.* Pamuk. [DS]

pambığ, [pamuk => pambığ] *{ağız} is.* Pamuk. [DS]

pambık, -ğı [pamuk => pambık] *{ağız} is.* Pamuk. [DS] 🗗 **pambık belek,** *{ağız} Bebekler için, bezin arasına pamuk konularak dikilmiş kundak takımı.* [DS]|| **pambık göz,** *{ağız} Yeni yeşermeye başlayan asma tomurcuklarının üstündeki pamuğumsu beyazlık.* [DS]

pambıklanmak, [pambık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** (Giyecek için) yıpranarak tiftiklenmek. **2.** (Yiyecek için) küflenerek üstü beyazlanmak. [DS]

pambıklı, [pambık-lı] *{ağız} sf.* Pamuklu. [DS]

pambıl[1], [bamb *(yans.)* > bamb-ul] *{ağız} is.* Süne böceği; bambul. [DS]

pambıl[2], [pamb *(yans.)* > pamb-ıl] *{ağız} is.* Kavrularak patlatılmış mısır. [DS]

pambılpa, [? pambılpa] *{ağız} is.* Yabani hindiba. [DS]

pambucak, -ğı [pambu(k)-cak] *{ağız} is.* **1.** Tütün küfü. **2.** Küçük çocukların ağzında olan pamukçuk hastalığı. [DS]

pambuh, [pamuk => pambuḫ] *{ağız} is.* Pamuk. [DS]

pambuk, -ğu [*eFar.* bambak => pambuk پمبوق] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Pamuk. [DS]

pambuklanmak, [pambuk-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Yiyecek için) üzeri küflenerek beyazlamak. [DS]

pambul, [pamb *(yans.)* > pamb-ul] *{ağız} sf.* (Çocuk için) tombul; şişman; gürbüz. [DS]

pamburcuk, -ğu [pamb *(yans.)* > pamb-ur-cuk] *{ağız} is.* Gelincik çiçeği. [DS]

pamık, [*eFar.* bāmbak] *{eT} {ağız} is.* Pamuk. [Bahşayiş] [DS] 🗗 **pamık çıkarıcı,** *{eT} Pamuk atmakta ve pamuğu çekirdeğinden ayırmakta kullanılan hallaç aleti; çıkrık.* [Bahşayiş]

pamıklanmak, [pamık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* → pamuklanmak. [DS]

pamıklık, -ğı [pamık-lık] *{ağız} is.* İpek böceğine yedirilen, güzel kokulu bir dağ bitkisi. [DS]

pamp[1], [pamb / pamp *(yans.)*] *is.* Elle vurma ve çarpmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pamp-a-la-mak, pamp-la-mak*

pamp[2], [pamb / pamp *(yans.)*] *is.* Tombul ve şişman olmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pamp-al, pamp-al-ak*

pampa[1], [Keçua d. pampa > İsp. pampa] *(pa'mpa) is.* Güney Amerika'da kimisi silisleşmiş dar yapraklı buğdaygillerden oluşan üç yüzden fazla bitki türünün varlığıyla belirginleşen bozkırlara verilen ad. 🗗 **pampa otu,** *bot. Tüy kamışı, (Gynerium argenteum).*

pampa[2], [pamp-a] *{ağız} is.* Tüy. [DS]

pampacık, [Far. pāk => pam+pa/k > pampa(k)-cık] *{ağız} pekşt. küç. sf.* Tertemiz. [DS]

pampak, -ğı [pa(m)+pa/k] *{ağız} pekşt. sf.* Çok temiz; tertemiz. [DS]

pampal[1], [pamp *(yans.)* > pamp-al] *{ağız} sf.* **1.** (Çocuk için) tombul; şişman; gürbüz. **2.** (Kedi, köpek veya eşya için) uzun ve kabarık tüylü. [DS] 🗗 **pampal pampal,** *{ağız} Yumak yumak; top top.* [DS]

pampal, [pamp *(yans)* > pamp-al] *{ağız} is.* Gelincik tomurcuğu. [DS]

pampalak, [pamp *(yans.)* > pamp-al-a-k] *{ağız} sf.* → pambul. [DS]

pampalamak, [pamp *(yans.)* > pamp-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir kimseyi benimseyip korumak.

pampam, [pamp *(yans.)* > pam(p)+pam(p)] *{ağız} sf.* Tombul; şişman.

pampara, [Yun. papara *(süte ekmek doğrama)*] *{ağız} is.* Dayak atma; paylama. [DS]

pampır[1], [pamp *(yans.)* > pamp-ır] *{ağız} sf.* (Kişi için) çok yaşlı. [DS]

pampır[2], [İt. vapor => vapur] *{ağız} is.* Tren. [DS]

pamplamak, [pamp *(yans.)* > pamp-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Elle vurmak. **2.** Avuçla alıp kaçmak. [DS]

pampul, [pamp *(yans.)* > pamp-ul] *{ağız} sf.* Tombul; şişman; gürbüz. [DS]

pampur, [İt. vapor => vapur] *{ağız} is.* Tren. [DS]

pamucak, -ğı [pamu(k)-cak] *{ağız} is.* **1.** Nem yüzünden odunların üstünde oluşan beyaz mantar. **2.** Bebeklerin ellerinin boğum yerlerinde oluşan pamuk ipliğine benzer şeyler. **3.** *sf.* Sevimli. [DS]

pamuğaki, [pamuk + Yun. aki] *{ağız} is.* → pamukaki. [DS]

pamuk, -ğu [Yun. bambaks > *eFar.* bāmbak => pambuk / pamuk] *is. bot.* **1.** Ebegümecigillerden, koza denilen 3 ila 5 bölmeli meyve kapçığında 6 ila 9 adet tohum ile beyaz uzun lifleri bulunan, sarı ya da pembe çiçekli çalımsı kültür bitkisi. *(Gossypium) {eT} (aynı)* [DLT] **2.** Bu bitkinin tohumlarının etrafını saran uzun beyaz lifler. **3.** İşlenmiş pamuk. **4.** *sf.* İşlenmiş pamuktan üretilmiş olan. ◻ **pamuk atıcı,** *{OsT} Hallaç.*|| **pamuk atıcısı,** *Yay ve tokmakla pamuğu diten kimse; hallaç.*|| **pamuk atmak,** *1. Pamuğu yay ve tokmak adı verilen özel hallaç aracı ile ditmek. 2. Pamuk yığınlarına benzer toz yığını oluşmak.*|| **pamuk balı,** *beyaz bal.*|| **pamuk balığı,** *zool. Harharyasgillerden, hemen her türlü denizde yaşayan, sırtı koyu mavi arduaz renginde, karnı beyazımsı, boyu dört metreyi geçen yırtıcı balık; mavi köpekbalığı; gök köpekbalığı, (Prionce glauca).*|| **pamuk barutu,** *Patlayıcı özellikleri olan nitrolanmış pamuk.*|| **pamuk bezi,** *Pamuk ipliğinden dokunmuş bez; pamuklu.*|| **pamuk bulut,** *{ağız} Durgun havalarda, dağ üstlerinde görülen kat kat beyaz bulut topluluğu.* [DS]|| **pamuk çatması,** *{ağız} Dört çocuğun birbirlerinin üzerine binerek oynadıkları bir oyun.* [DS]|| **pamuk elması,** *Pamuk bitkisinin tohumları ve lifleri ile dolu pamuk meyvesi.*|| **pamuk gibi,** *1. Çok yumuşak; yumuşacık. 2. Çok beyaz; bembeyaz.*|| **pamuk ipliği,** *Pamuk liflerinin bükülmesi ile elde edilen mat veya parlak dikiş, nakış ipliği.*|| **pamuk ipliği ile bağlamak,** *Bir sorunu veya işi bir süre için iğreti bir tedbirle geçiştirmek.*|| **pamuk ipliği ile bağlı olmak,** *Aradaki ilişki ya da bağlantı çok zayıf olmak.*|| **pamuk kır,** *{ağız} Süt beyaz at donu.* [DS]|| **pamuk otu,** *{ağız} bot.* → pamukluk. [DS]|| **pamuk taş,** *Bazı kaynak sularının dibine çöken kireçten oluşan taş; kalker.*|| **pamuk yağı,** *Pamuk çekirdeklerinin sıkılması ile elde edilen bitkisel yağ.*

pamukaki, [pamuk + Yun. -aki *(küçültme eki)*] *is.* El işi işlemelerinde kullanılan üç katlı, tonları numara ile belirlenmiş, parlak beyaz iplik.

pamukçu, [pamuk-çu] *is.* **1.** Pamuk üreticisi. **2.** Pamuk ticareti yapan kimse.

pamukçuk, -ğu [pamuk-çuk] *is. tıp. Sacharomyces albicans* veya *candida* türü diğer mantarların sebep olduğu, küçük çocukların dil ve yanak içleri çoğunlukta olmak üzere büyüklerin sindirim, dolaşım, boşaltım sistemleri ile derinin kıvrımlı yerlerinde, cinsel ve idrar yollarında görülen iltihaplı, bulaşıcı hastalık; aft; kandidoz.

pamukçuluk, -ğu [pamuk-çu-luk] *is.* **1.** Pamuk yetiştiriciliği veya üretimi işi. **2.** Pamuk ticareti.

pamukla, [pamuk-la] *is. bot.* → pamuk.

pamuklanma, [pamuk-lan-ma] *is.* Pamuklanmak eylemi.

pamuklanmak, [pamuk-lan-mak] *gçsz. f. (-ır)* **1.** Pamuklu duruma gelmek; pamuk görünümü almak. **2.** (Kumaş için) üzeri lif kırıntılarının toplanması yüzünden pamuk bulaşmış gibi olmak. **3.** *{ağız}* (Yiyecek için) üzerini küf tabakası kaplamak; küflenmek. [DS] **4.** (Uçuşan tozlar için) birikerek pamuk topakları haline gelmek. **5.** *{ağız}* Bayatlamak. [DS] **6.** *{ağız}* Ekşimek; kokmak. [DS]

pamuklu, [pamuk-lu] *sf.* **1.** İçinde veya üzerinde pamuk bulunan. **2.** (Kumaş veya giyecek için) saf pamuk ipliğinden ya da pamuk elyafı karıştırılmış iplikten dokunmuş olan. **3.** *is.* Yüzü ile astarı arasına pamuk yayarak dikilmiş hırka. **4.** *is.* İki tülbent arasına pamuk yayılarak kapitone yapılan çocuk bezi. ◻ **pamuklu bit,** *zool. Dactylopius türü üyelerine verilen ortak ad.*

pamukluk, -ğu [pamuk-luk] *{ağız} is. bot.* Ormanlarda yetişen, yaz kış yapraklarını dökmeyen, yaban gülüne benzer güzel kokulu çiçeklerinden laden elde edilen bir tür ağaççık; pamuk otu; karağan; tavşancık, *(Cistus creticus, C. laurifolius).* [DS]

pan[1], [pan *(yans.)*] *is.* Öksürmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *pan-kur-mak*

pan[2], [pan / penk *(yans.)*] *is.* Ulumayı, bağırmayı ve seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *pan-la-mak*

pan[3], [Lat. penna *(kuş tüyü)* > Fr. panne] *is.* Atkısı pamuk, kadifeye benzer elbiselik ve döşemelik bir tür ipekli kumaş.

pan[4], [? pān] *(pa:n) {ağız} sf.* **1.** Dikkatsiz. **2.** Davranışları ağır; tembel. **3.** Aptal; sersem. **4.** Ağır ağır yürüyen. [DS]

pan[5], [? pañ] *(pañ) {ağız} is.* Küf. [DS]

panadura, [? panadura] *{ağız} is.* Domates. [DS]

panak[1], **-ğı** [pan-ak ?] *{ağız} sf.* Sıkılgan; sessiz; üzgün. [DS]

panak[2], **-ğı** [pan-ak ?] *{ağız} is.* Ayı yavrusu. [DS]

panak[3], **-ğı** [pan-ak ?] *{ağız} is.* Sopa. [DS]

panama, [Panama] *(pana'ma) is.* **1.** Orta Amerika'da yetişen bir ağaççığın yapraklarından örülmüş esnek hasır şapka; panama şapka. **2.** Hasır şapka. **3.** Bez ayağı örgüden geliştirilmiş özel bir örgü ile dokunan bir tür kumaş.

Panamalı, [Panama-lı] *is.* Panama Cumhuriyeti halkından veya bu halkın soyundan olan kimse.

panamalı, [panama-lı] *sf.* Başına panama şapkası giymiş olan; panaması olan.

Panamerikan, [Yun. pantos *(tüm)* + Fr. américane] *sf.* Bütün Amerika kıtasını ilgilendiren.

Panamerikancı, [panamerikan-cı] *sf.* **1.** Panamerikancılığa ilişkin. **2.** *is.* ve *sf.* Panamerikancılık yanlısı.

Panamerikancılık, -ğı [panamerikan-cı-lık] *is.* Amerika kıtasındaki devletler arasındaki ilişkileri iyileştirmeyi amaç edinen kıta düzeyinde dayanışma hareketi.

Panamerikanizm, [Yun. pantos *(tüm)* + Fr. américanisme] *is.* Panamerikancılık.

panar, [? panar] *{ağız} is.* Alevli ateş. [DS]

Panarabizm, [Yun. pantos *(tüm)* + Fr. arabisme] *is.* Panarapçılık.

Panarapçı, [Panarap-çı] *sf.* Panarapçılık yanlısı olan.

Panarapçılık, -ğı [Yun. pantos *(tüm)* + Arap-çı-lık] *is.* İslam birliği hareketinin zayıflaması ile başlayan Arapça konuşulan bütün İslam ülkelerini büyük ve ortak bir düzen içinde birleştirmeyi amaçlayan siyasi hareket; Arap birliği.

panarterit, [Fr. panartérite] *is. tıp.* Atardamar çeperinin bütün katmanlarına yayılan iltihap.

Panasyacılık, -ğı [Yun. pantos *(tüm)* + Asya-cı-lık] *is.* İki Dünya Savaşı arasında ortaya çıkan bütün Asya halklarını bir araya getirerek Avrupa egemenliği ile sömürgeciliğine karşı durmayı amaçlayan siyasi hareket.

panaşe, [Fr. panacher *(harmanlama)*] *is.* Değişik renk ve türdeki dondurmaların birlikte sunulduğu dondurma servisi; karışık dondurma.

panatela, [İsp. panatela] *(pana'telâ) is.* İnce uzun Havana purosu.

panayır, [Yun. paneguri *(ayin, tören, kurultay, alay, pazar)*] *is.* Bir yerde belli tarihlerde kurulan ve günlerce süren büyük pazar. 🗗 **panayır oyuncusu,** *Panayırlarda eğlence düzenleyen veya düzenlenmiş eğlencelerde yer alan oyuncu.*|| **panayır yeri,** *1. Panayır kurulan yer. 2. mecaz. Çok kalabalık.*

panayırcı, [panayır-cı] *is.* Panayıra katılan, panayırda satış yapan kimse.

panayırcılık, -ğı [panayır-cı-lık] *is.* Panayırcının işi veya mesleği.

panaz[1], [ban-az / panaz] *{ağız} sf.* **1.** Sersem. **2.** Darmadağınık. **3.** Geçim sıkıntısı çeken; yoksul. [DS] 🗗 **panaz olmak,** *{ağız} 1. Sersem olmak; şaşırmak. 2. Gece karanlıkta yolunu şaşırmak.* [DS]

panaz[2], [Yun. fanos] *{ağız} is.* **1.** Fener. **2.** Gece, çıra, meşale vb. kuvvetli ışıkla kuş, balık gibi hayvanları sersemleterek yapılan av. **3.** Işıkta duran bir kimsenin karanlığa çıkınca gözlerinin görememesi; tavukkarası. [DS]

Panaziatizm, [Yun. pantos *(tüm)* + Fr. asiatisme > panasiatisme] *is.* Panasyacılık.

panbığ, [pamuk > panbığ] *{ağız} is.* Pamuk. [DS]

panbıh, [pamuk > panbıḫ] *{ağız} is.* Pamuk. [DS]

panbık, -ğı [*eFar.* bambak => panbık پنبوق] *{eT} {eAT} is.* Pamuk. [Bahşayiş]

panbucak, -ğı [panbu-cak] *{eAT} is.* Bir parça pamuk.

panbuğ, [*eFar.* bāmbak => panbuġ پنبوغ] *{eAT} is.* Pamuk.

panbuk, -ğu [Far. bambak => panbuk پنبوق] *{eAT} {OsT} is.* Pamuk. [DK]

panbul, [bambul] *{eAT} is.* Bambul. 🗗 **panbul kurdu,** *{eAT}* → bambul.

pancar, [Erme. panjar] *is. bot.* **1.** Ispanakgillerden, serin iklimli derin ve kumlu topraklarda yetişen, etli ve tatlı yumru kökleri cinslerine göre çeşitli amaçlarla kullanılan iki yıllık kültür bitkisi; çükündür, *(Beta vulgaris).* **2.** Bu bitkinin yem, sebze ve şeker üretimi için kullanılan etli ve sulu yumru kökü; çükündür. **3.** *{ağız}* Kara lahana. [DS] **4.** *{ağız}* İnce uzun yapraklı, yenilen bir tür ot; yemlik. [DS] 🗗 **pancar gibi,** *(Yüz için) kıpkırmızı.*|| **pancar gibi olmak,** *(Utançtan veya başka bir sebepten) yüzü kıpkırmızı kesilmek.*|| **pancar havası,** *folk. Uşak ve çevresinde yaygın bir ezgi ve bu ezgi ile oynanan halk oyunu.*|| **pancar kesilmek,** *Pancar gibi olmak.*|| **pancar otu,** *bot.* → centiyane; kantaron.|| **pancar pürtletmesi,** *{ağız} Soyulmadan pişirilmiş pancar.* [DS]|| **pancar salatası,** *Tuzlu suda haşlanmış pancar dilimleri üzerine limon ve zeytinyağı dökülerek yapılan salata.*|| **pancar temizleme makinesi,** *Hasattan sonra pancara yapışık kalmış toprağı temizlemekte kullanılan makine.*|| **pancar turşusu,** *Sirkeli veya tuzlu suda haşlanmış pancarları dilimledikten sonra suyuna sirke ve sarımsak katılarak yapılan turşu.*

pancara, [? pancara] *{ağız} is.* Artvin'de yaz aylarında, yaylalara çıkarak bir hafta süreyle yapılan eğlenti. [DS]

pancarcı, [pancar-cı] *is.* **1.** Pancar üreticisi. **2.** Pazarlarda pancar satan kimse.

pancarcık, -ğı [pancar-cık] *{ağız} is.* Yaban pancarı. [DS]

pancarcılık, -ğı [pancar-cı-lık] *is.* **1.** Pancar üreticiliği. **2.** Pancar ticareti.

pancarlaşma, [pancar-la-ş-ma] *is.* Pancarlaşmak eylemi.

pancarlaşmak, [pancar-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Pancar rengini almak; kızarmak; kıpkırmızı kesilmek.

pancavur, [? pancavur] *{ağız} is.* (Kişi için) pancar gibi kızarmış. [DS]

pancuh, [? pancuh] *{ağız} is.* Ateşte patlatılmış mısır. [DS]

pancur, [Fr. abat-jour > abajur > panjur [EREN]] *is.* Panjur.

panç, [Far. penc پنج / Sansk. pança] *{eT} is.* Beş. [ETY]

pança[1], [Far. pençe => pança] *{ağız} is.* **1.** Avuç. **2.** Avuç dolusu. [DS] 🗗 **pança pança,** *{ağız} (Kırmızı leke için) iri iri; parça parça.* [DS]

pança[2], [Far. pençe => pança] *{ağız} is.* Büyüyen ekinini verdiği filiz; sürgün. [DS]

pançah, [pançak => pançaḫ] *{ağız} is.* Ağaç kökündeki emici lifler. [DS]

pançak, -ğı [Far. pençe > pançak] *{ağız} is.* **1.** Avuç. **2.** Pençe. **3.** Bitki ve ağaçların ince saçak kökleri.

4. Mısır koçanının püsküllleri. [DS] ◻ **pançak salmak,** *{ağız} (Arpa, buğday vb. ekinler için) köklenmek; kök salmak.* [DS]

pançaklamak, [pançak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Pençe ile vurmak; pençelemek. [DS]

pançaklı, [pançak-lı] *{ağız} sf.* (Ekin için) filizli; kardeşlenmiş; çatal. [DS]

Pançatantra, [Sansk. pançа *(beş)* + tantra *(öğreti)*] *is.* Pratik ve siyasi bilgelik konusunu işleyen Sanskritçe çok eski bir masal derlemesi.

pançiki, [Sansk. pāngcika] *{eT} is.* Bir şeytanın adı. [EUTS]

pançо, [İsp. pancho] *(pa'nço) is.* **1.** Canlı renkli kaba yünlü kumaştan yapılma kısa bir konç ve kösele tabandan oluşan erkek ayakkabısı. **2.** Ortasında başın geçebileceği kadar delik bulunan kare biçimli kaba kumaştan yapılma bir tür pelerin.

pançuk, -ğu [pançak / pançuk] *{ağız} is.* Küçük parça. [DS]

panda, [Nepal d. / İng. panda] *(pa'nda) is. zool.* Etçillerden, Doğu Asya ormanlarında yaşayan, küçük ve büyük olmak üzere iki ayrı tür canlının ortak adı, *(Ailuropoda melanoleuca)* ve *(Ailurus fulgens).*

pandal [? pandal] *{ağız} sf.* (Kişi için) şişmanlığı yüzünden ağır davranışlı; hantal. [DS]

pandala, [? pandala] *{ağız} sf.* → pandal. [DS]

pandantif, [Fr. pendentif] *is.* **1.** Bir zincir ucuna takılarak kullanılan mücevher. **2.** *mim.* Kare planlı yapılarda duvar üzerine kubbeyi oturtabilmek için köşelerde oluşturulan küresel üçgen biçimli içbükey öge; küresel bingi.

pandar, [Bul. pıdar / Slav. pùdar] *{ağız} is.* Köy tarlaları bekçisi; deştiman. [DS]

pandemi, [Yun. pan *(tüm)* + demos *(halk)* > Fr. pandémie] *is. tıp.* Bütün bir kıtaya veya dünyaya yayılmış bulunan salgın.

pandıl, [? pandıl] *{ağız} is.* Ahır tabanına döşenen tahta. [DS]

pandıllamak, [pandıl-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Ahır tabanına tahta döşemek. [DS]

pandır[1], [? pandır] *{ağız} is.* Pancar. [DS]

pandır[2], [? pandır] *{ağız} is.* Pamuktan dokunmuş kilim. [DS]

pandili, [? pandili] *(pa'ndili) is.* Ortaoyununda defe verilen ad.

pandispanya, [İsp. pane di spagna *(İspanya ekmeği)*] *(pandispa'nya) is.* Ununa yumurta ve şeker karıştırılarak yapılan bir tür yumuşak ekmek veya kuru pasta. ◻ **pandispanya gazetesi,** *argo. Yalan veya yanlış haberler veya uydurulmuş hikâyeler.*

pandit, [Sansk. pandita] *is.* **1.** Hindistan'da Brahmacı bilginlere ve Sanskrit edebiyatı uzmanlarına verilen unvan. **2.** Keşmir'de Brahmacılara verilen ad.

pandomima, [Yun. pan *(tüm)* + mimesthai *(taklit etmek)* > pantomimos / Lat. pantomimus > İt. pantomima > Fr. pantomima] *(pandomi'ma) is. tiy.* **1.** Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde izlenen tiyatro oyunları arasına sıkıştırılan sözsüz oyunlara verilen ad. **2.** Anlatımda söz yerine yalnızca hareketlerin kullanıldığı sahne oyunu; pantomim. **3.** Gülünç duruma düşerek işaretlerle anlatma. ◻ **pandomima kopmak,** *(Seyirciler için) eğlenceli bir kavga başlamak.*

pandor, [Mac. Pandur *(Macaristan'da bir köy)* > pandur / pandor] *is.*→ pandur.

Pandora, [Yun. pandora *(Mitolojik kadın)*] *(pando'ra) is.* İlk Çağ Yunan mitolojisinde, tanrıların insana bağışladıkları bütün yeteneklerle donatılmış olarak bir tanrı tarafından toprak ve sudan yaratılmış, şehvet düşkünü erkeklerin başına bela olması istenen, kendisine verilen ve açmaması istenen içi kötülük dolu bir kutuyu açarak kötülüklerin yeryüzüne dağılmasına sebep olan kadın. ◻ **pandoranın kutusu,** *1. Tanrılar tarafından açması yasaklanmasına rağmen Pandora tarafından açıldığında bütün kötülüklerin yeryüzüne dağıldığı, içinde sadece umudun kapalı kaldığı kutu. 2. Her zaman kötülük düşünen, bozguncu kimse; fesatçı.*

pandufla, [Fr. pantoufle] *is.* → pantufla.

pandur, [Mac. Pandur *(Macaristan'da bir köy)* > pandur / pandor] *is.* **1.** Eski Macaristan'da soyluların muhafızlığını yapan uşaklara verilen ad. **2.** Düzenli birlikten olmayan piyade askeri. **3.** Osmanlı İmparatorluğu döneminde, bir yıllık süre ile görevlendirilen ve kendisine ücret ödenen koruculara veya derbentlere Rumeli'de verilen ad.

pandül, [Fr. pendule] *is.* **1.** *fiz.* Sarkaç; rakkas. **2.** Mekanik saatlerde salınım hareketlerini ayarlayarak saatin doğru işlemesi sağlayan sarmal yay.

panel, [Fr. İng. panel] *is.* **1.** Bilimsel, siyasi veya toplumsal bir konu üzerinde bir grubun topluluk önünde yaptığı tartışma; grup tartışması. **2.** Reklam kampanyalarında veya piyasa araştırmalarında alıcıların görüşlerindeki değişiklikleri veya gelişmeleri izlemek amacıyla değişik kesimlerden seçilmiş, konu ile ilgili olarak düzenli sorular yöneltilen kişiler topluluğu. **3.** Yerleştirileceği yüzeyin bir bölümüne uygun genellikle dikdörtgen parça. **4.** Yapılarda taşıyıcı niteliği olmayan bölme elemanı. **5.** Balon ya da diğer hava araçları ile Yer arasında bağlantıyı sağlayan ekran. ◻ **panel köprü,** *as. İstihkâmcılıkta, askerin ve araçların derin dere yataklarından geçmesini sağlamak amacıyla panel adı verilen çelik kiriş ve ahşap parçaların bağlanması ile meydana getirilen köprü.*

panfi, [? panfi] *{ağız} is.* İneklerin bağlandığı yer. [DS]

panflüt, [Yun. Pan *(orman tanrısı)* > Fr. flûte] *is.* Hemen her tür kamıştan yapılabilen, en çok iki ses

veren, uzunlukları değişik, tepeden yatay olarak üflenen nefesli çalgı.

panga[1], [İt. banco => banka] *{ağız} is.* Banka. [DS]

panga[2], [İt. banco => banko] *{ağız} is.* **1.** Üstünde deri işlenen mermer masa. **2.** İçinde tütün hazırlanan yapı. [DS]

pangadoz, [Yun. panagados] *sf.* Sünepe; sersem; salak.

pangallık, -ğı [pangal-lık] *{ağız} is.* Çalılık; dikenli yer. [DS]

pangavut[1], [? pangavut] *{ağız} sf.* Aptal; sersem. [DS]

pangavut[2], [İng. banknote] *{ağız} is.* Lira. [DS]

pangço, [Sansk. pangço] *{eT} is.* Beş. [EUTS]

panger, [İt. banchiere => banker] *{ağız} is.* Zengin. [DS]

Pangermanist, [Yun. pantos *(tüm)* + Fr. germaniste] *is.* Pangermanizm yanlısı olan.

Pangermanizm, [Yun. pantos *(tüm)* + Fr. germanisme] *is.* Germen asıllı halkları tek bir siyasi buyruk altında toplamayı amaçlayan ideoloji.

pangguduz, [pañ+kuduz] *{ağız} sf.* Giydiğini çabuk eskiten, yıpratan. [DS]

pangınot, [İng. banknote] *{ağız} is.* Kâğıt para. [DS]

panglanmak, [pañ-la-n-mak] *(pañlanmak) {ağız} dönşl. f. [-ır]* Küflenmek. [DS]

pango, [İt. banco => banko] *{ağız} is.* Üstünde deri işlenen mermer tezgâh. [DS]

pangulut, [İng. banknote] *{ağız} is.* **1.** Lira. **2.** Kâğıt para. [DS]

Panhellenizm, [Yun. pantos *(tüm)* + Fr. hellénisme] *is.* Ege ve Akdeniz kıyıları ile Balkan yarımadasında yaşayan bütün Yunan asıllı halkları birleştirmek ve tek bir siyasi buyruk altında toplamak amacını güden ideoloji.

panhurmak, [pan *(yans.)* > pan-kur-mak / pan-ḫurmak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* (Hayvan için) öksürmek. [DS]

panıs[1], [? panıs] *{ağız} sf.* **1.** İleriyi düşünerek gerekli şeyleri evinde bulunduran. **2.** Cimri. **3.** Acımasız. **4.** Giyinişine önem vermeyen; pasaklı. [DS]

panıs[2], [Ar. fānūs / Yun. phanós] *{ağız} is.* Fener. [DS]

panıt, [Sansk. phānita] *is.* Bal. [EUTS]

pani, [? pani] *{ağız} is.* **1.** Küçük olan her şey. **2.** Fino köpeği. [DS]

panihade, [Far. pā + nihāde *(koymuş)* > pānihāde پانهاده] *(pa:niha:de) sf.* **1.** Ayak basmış; varmış, ulaşmış; vasıl olmuş. **2.** Doğmuş; dünyaya gelmiş.

panik[1], **-ği** [Yun. Pan *(orman tanrısı)* > panikos *(ormandan geçerken korku salan Pan korkusu)* > Fr. panique] *is.* Bir kimseyi, bir topluluğu veya kalabalığı akılcı herhangi bir nedene dayanmaksızın ani olarak saran korku, dehşet ve bunun yol açtığı kargaşa; büyük korku; ürkü. ◻ **paniğe kapılmak,** *Korkuya düşmek; çok korkmak.*|| **paniğe vermek,** *Büyük bir korku oluşmasına neden olmak; dehşete düşürmek; çok korkutmak.*|| **panik olmak,** *(Büyük korku yaratan bir durum) ansızın ortaya çıkmak.*|| **panik yaratmak,** *Korku yaratmak; dehşete vermek.*

panik[2], **-ği** [? panik] *{ağız} is.* **1.** Fino köpeği. **2.** Domuz yavrusu. [DS]

panikatak, -ğı [Fr. panique-ataque] *is. psikol.* Aniden başlayan ve zaman zaman tekrarlayan, şiddetli kalp çarpıntısı, uyuşma, felç oluyormuş gibi fiziksel hislere eşlik eden ölüm, aklını yitirme gibi yoğun sıkıntı ve korku nöbetleri.

panikleme, [panik-le-me] *is.* Paniklemek eylemi.

paniklemek[1], [panik-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Korkuya düşmek; çok korkmak; paniğe kapılmak.

paniklemek[2], [panik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-er] [-l(i) -yor]* Yemek. [DS]

panis, [? panis] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

Panislamcı, [panislam-cı] *sf.* ve *is.* Panislamizm yanlısı.

Panislamcılık, -ğı [panislam-cı-lık] *is.* **1.** Bütün Müslümanların tek yönetim altında toplanmasını öngören siyasi akım; Panislamizm. **2.** Bu akımı benimseme.

Panislamizm, [Yun. pantos *(tüm)* + Ar. İslam > Fr. panislamisme] *(panislâ:mizm) is.* Bütün Müslümanların tek yönetim altında toplanmasını öngören siyasi akım; Panislamcılık.

panjur, [Fr. abat-jour *(ışık kesen)* > abajur > panjur [EREN]] *is.* Havayı geçiren, dışarıdan görülmeyi engellemesine rağmen içeriden dışarıyı bir parça gösteren tahta, plastik vb. malzemeden yapılmış pencerenin dışına takılan ve gerektiğinde iki yana, aşağı yukarı sürülerek ya da kanadı itilerek açılabilen kapatma düzeneği.

panka, [İt. banca] *{ağız} is.* Banka. [DS]

pankanot, [İng. banknote] *{ağız} is.* Lira. [DS]

pankapitalizm, [Yun. pan + Fr. kapitalisme] *is.* İşletmede çalışan ücretlilerin, her yıl halka arz edilen hisse senetlerinden birer parça almaları halinde, ileride bütün çalışanların işletme sahibi olabileceklerini savunan ekonomik görüş.

pankardit, [Yun. pan *(tüm)* + kardia *(yürek)* > Fr. pancardite] *is. tıp.* Yüreği saran perikart, miyokart ve endokart adındaki üç gömleğin de aynı anda iltihaplanması.

pankart, [Yun. pan *(tüm)* + charta *(kâğıt)* > Fr. pancarte] *is.* **1.** Herkes için yazılmış kâğıt. **2.** Halka bilgi vermek, bir şeyi duyurmak ya da bir görüşü anlatmak üzere, üzerine kısa ve özlü bir söz yazılmış olan karton veya bez afiş.

pankartlı, [pankart-lı] *sf.* Pankartı olan; pankart bulunduran; pankart taşıyan.

pankavut, -du [İng. banknote] *{ağız} is.* Kâğıt para. [DS]

pankir, [İt. banchiere] *{ağız} sf.* Zengin. ☐ **pankir olmak,** *{ağız} Zengin olmak.* [DS]

panko, [İt. banco] *{ağız} is.* Kunduracıların kullandığı diz tahtası. [DS]

pankras[1], [Yun. pan *(tüm)* + krátion *(güç)* > Fr. pancrace] *is.* Güreş ile yumruk dövüşünün birleştirildiği bir tür dövüş gösterisi.

pankreas[2], [Yun. pan *(tüm)* + kréas *(et)* > Fr. pancréas] *is. anat.* Midenin arkasında iki omur arasına gelen yerde, karaciğere yapışık, iki üç mm kalınlıkta, 15 cm. kadar uzunlukta, onikiparmak bağırsağına diyastaz başta olmak üzere içinde pek çok enzim ve salgı yer alan pankreas öz suyunu, iç salgı olarak da glüsitlerin sindiriminde rol oynayan ensülini salgılayan bir bez. ☐ **pankreas diyabeti,** *Pankreasın iç salgılarından oluşan ensülin yokluğu ya da yetersizliği ile ortaya çıkan şeker hastalığı.*|| **pankreas öz suyu,** *Pankreas tarafından salgılanan ve onikiparmak bağırsağına dökülen sindirimin başlıca etkenlerini oluşturan sıvı.*

pankreatektomi, [Fr. pancréatectomie] *is. tıp.* Pankreasın kısmen ya da tamamen çıkartılması.

pankreatin, [Fr. pancréatine] *is. tıp.* Bağırsak ve pankreas hastalıklarında kullanılan domuz pankreasının etli kısımlarının kurutulması ile elde edilen madde.

pankreatit, [Fr. pancréatite] *is. tıp.* Pankreasın kimyasal bir madde ya da travma nedeniyle iltihaplanması.

pankromatik, -ği [Fr. pachromatique] *sf.* (Fotoğraf kâğıdı, film vb için) güneş ışığı tayfının bütün renklerine duyarlı olan.

pankuduz, [pan+kuduz ?] *{ağız} sf.* **1.** Uçarı; çapkın. **2.** Giydiğini çabuk eskiten. [DS]

pankula, [? pankula] *{ağız} is.* Çürük ve özürlü erik. [DS]

pankurmak, [pan *(yans.)* > pan-kur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* (Hayvan için) öksürmek. [DS]

Pankuş, [Hitit. pankuş] *is.* Hititlerde devletin hiyerarşisinde kraldan sonra gelen, yürütme ve yüksek yargıyı üstlenen yüce meclise verilen ad.

panlamak[1], [pan *(yans.)* > pan-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Seslenmek; çağırmak. [DS]

panlamak[2], [pan-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Küf tutmak; küflenmek. [DS]

panlanmak, [pan-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Küf tutmak; küflenmek. [DS]

panmiktik, -ği [Fr. panmictique] *sf. biy.* Rastgele çiftleşme sonucu oluşan. ☐ **panmiktik populasyon,** *biy. Rastgele çiftleşmelerle oluşan populasyon.*

panmuk, -ğu [*eFar.* bāmbak => panmuk پنموق] *{eAT} is.* Pamuk.

pano, [Lat. pannellus > pannus *(kumaşçık)* > Fr. panneau] *(pa'no) is.* **1.** Üzerine çeşitli tanıtma ve duyuru yazılarını tutturmaya yarayan bez, ahşap veya madenî levha. **2.** Elektrikle çalışan araç ve aletlerin gösterge, kontrol ve kumanda düğmelerinin topluca bulunduğu bölme. **3.** Duvar ve tavan süslemesinde kullanılan resim veya desen gruplarından her biri. **4.** Hafif dolgu malzemelerinden yapılmış ve her iki yüzü kontrplak ile kaplanmış levha. **5.** *min.* Önceden belirlenmiş sınırlar içinde çalışan cevher alanı. **6.** *inş.* Hazır yapılarda kullanılmak üzere üretilmiş, ısı ve ses geçirgenliği az geniş yüzeyli hafif ve ince malzeme. **7.** *tiy.* Salıneyi düzenlemekte kullanılan üzeri dekorlu levha.

panoftalmi, [Fr. panophtalmie] *is. tıp.* Göz yuvarlağını oluşturan dokuların iltihaplı hastalığı.

panoptik, -ği [Fr. panoptique] *sf.* ve *is.* Bir bakışta içi görünebilecek biçimde inşa edilmiş yapı.

panorama, [Yun. pan *(tüm)* + horama *(görünüş)* > Fr. panorama] *is.* **1.** Yüksek bir yerden görülebilen geniş bir alan. **2.** Bir sorun, etkinlik, dönem vb. için genel, geniş fakat ana hatları ile irdeleme; toplu bakış; genel görünüm. **3.** Tiyatroda sahne gerisine konulan, konunun geçtiği mekânı veya devri canlandıran resim. **4.** Bir duvar boyunca uzanan ve bir öyküyü canlandıran resimler dizisi.

panoramik, -ği [Fr. panoramique] *sf.* **1.** Çok geniş bir görüş alanını kapsayan; gözler önüne bir panorama seren. **2.** (Ele alınan sorun, etkinlik, döneme bakış, irdeleme, araştırma için) genel bakış; ana hatları ile ele alınan. **3.** (Yolcu otobüsleri vb. için) yolculara geniş bir görüş alanı sağlayacak biçimde tasarlanmış olan. **4.** (Fotoğraf makinesi ile film kameraları için) standart boyutların dışında görüntü veren. **5.** *is.* Sinemada, film çekimi sırasında kameranın kendi ekseni etrafında dönmesini sağlayan hareket.

panpsişizm, [Fr. panpsychisme] *is. fel.* Var olan her şeyin ruhsal bir özü olduğunu ileri süren öğreti.

panpal, [pamb *(yans.)* > pamp-al / panpal] *{ağız} sf.* Tombul; gürbüz. [DS]

panpalah, [pamb *(yans.)* > pamp-ala-k ?] *{ağız} sf.* Tombul; gürbüz. [DS]

panpur, [İt. vapor] *{ağız} is.* Vapur. [DS]

pansılamak, [pan-sı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Yinelemek. **2.** Benzetmek. [DS]

pansımak, [pan-sı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** (Yiyecek için) bayatlamak; tadı değişmek; bozulmak. **2.** Hava ve güneş alamamak. [DS]

pansi, [? pansi / petni] *{ağız} is.* Hayvan yemliği. [DS]

pansitopeni, [Fr. pancytopénie] *is. tıp.* Kemik iliğinden doğan alyuvar, çok çekirdekli akyuvar ve plaket gibi üç çeşit hücrenin sayı bakımından normalin altına düşmesi durumu.

pansiyon, [Fr. pension] *is.* **1.** Tamamı veya bir kısmı, süreli veya birkaç gün için kiraya verilen ve istenildiğinde yemek ve kahvaltı verilen konaklama yeri. **2.** Öğrencilerin kaldığı yemekli ve ücretli yurt.

pansiyoncu, [pansiyon-cu] *is.* **1.** Pansiyonun sahibi olan kimse. **2.** Pansiyon işleticisi.

pansiyonculuk, -ğu [pansiyon-cu-luk] *is.* Pansiyon işletme işi; pansiyon işletmeciliği.

pansiyoner, [Fr. pensionaire] *is.* Pansiyonda kalan kimse.

Panslav, [Yun. pantos *(tüm)* + Fr. slave] *sf.* Bütün Slav halkları ile ilgili olan.

Panslavcı, [panslav-cı] *sf.* Panslavcılıkla ilgili; Panslavist.

Panslavcılık, -ğı [panslav-cı-lık] *is.* Slav asıllı bütün halkları tek yönetim altında birleştirmeyi amaçlayan siyasi ülkü; Panslavizm.

Panslavist, [Yun. pantos *(tüm)* + Fr. slave] *sf.* **1.** Panslavizme ilişkin; Panslavizmle ilgili; Panslavcı. **2.** *is.* Panslavizm yandaşı.

Panslavizm, [Yun. pantos *(tüm)* > Fr. panslavisme] *is.* Slav asıllı bütün halkları tek yönetim altında birleştirmeyi amaçlayan siyasi ülkü; Panslavcılık.

Panspermizm, [Yun. pan *(tüm)* + seprma *(tohum)* > Fr. panspermisme] *is.* Dünyadaki hayatın başlangıcının, başka dünyalardan gelen ilk tohum ile başladığını açıklamaya çalışan kuram.

pansuman, [Fr. pansement] *is.* **1.** Bir yaranın üzerine iyileştirici ilaçların tatbikini sağlamak, mikrop kapmasını önlemek veya çarpmalardan korumak, varsa akıntılarını emmesi amacıyla konulan sargı bezi; bu amaçla kullanılan diğer malzemeler. **2.** Yara temizliği; yara bakımı. ◘ **pansuman yapmak,** *Yaranın iyileşmesi için temizliğini ve bakımını yapmak.*

pansumancı, [pansuman-cı] *is.* **1.** Pansuman yapan kimse. **2.** İşi ve görevi yaraların bakımı ve temizliği olan kimse.

pansumancılık, -ğı [pansuman-cı-lık] *is.* Pansuman yapma işi; yara bakım ve temizliği.

panta, [? panta] *{ağız} is.* Hırsızlık. [DS]

panteist, [Fr. panthéiste] *is.* **1.** Panteizmi savunan kimse; panteizm yandaşı; kamutanrıcı; tümtanrıcı. **2.** *sf.* Panteizme ilişkin; panteizmle ilgili.

panteizm, [Fr. panthéisme] *is. fel.* Evrenin tanrı ile özdeş olduğunu, evrende ortaya çıkan fiziksel güçlerden başka bir tanrının bulunmadığını ileri süren öğreti; kamutanrıcılık; tümtanrıcılık.

panteon, [Yun. pan *(tüm)* + theos *(tanrı)* > Fr. panthéon] *is.* **1.** Eski Yunan ve Eski Roma'da bütün tanrılara adanmış olan tapınak. **2.** Bir topluluğun ya da ulusun tanrılarının tümü. **3.** Bir topluluk olarak düşünülen ünlü kişiler. **4.** Ülkeye büyük hizmeti geçmiş olan kimselerin gömüldüğü büyük mezar veya ulusal anıt.

panter, [Yun. panter *(erkek adı)*] *is.* Pars.

pantı[1], [? pantı] *{ağız} sf.* Şişman; tombul; ağır canlı; hantal. [DS]

pantı[2], [? pantı / petni] *{ağız} is.* Hayvan yemliği. [DS]

pantış, [? pantış / pantı] *{ağız} sf.* Tombul; şişman. [DS]

panti[1], [Yun. pátni] *{ağız} is.* Hayvan yemliği. [DS]

panti[2], [? panti] *{ağız} is.* Eski giyecek. [DS]

panti, [? panti / pantı] *{ağız} sf.* **1.** İdmansız; kof. **2.** Yerinden kımıldayamayan; tembel. [DS]

pantif, [? pantif] *{ağız} is.* **1.** Mest. **2.** Potin. [DS]

pantifli, [pantif-li] *{ağız} is.* → pantif. [DS]

pantograf, [Fr. pantographe] *is.* Verilen bir şekli büyütmek veya küçültmekte kullanılan kollu, hareketli bir tür cetvel.

pantol, [Fr. patolon => pantol] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]

pantolon, [eski Yun. pantaléon *(tüm aslan, erkek adı)* / İt. Pantolone *(İtalyan komedicisi)* > Fr. pantolon] *is.* **1.** Belden ayaklara kadar uzanan ve her bacağı ayrı ayrı saran giyecek. **2.** *sf.* Pantolon biçiminde olan. ◘ **pantolon ceket,** *Bir pantolon ve ona uygun ceketten oluşan kadın giysisi.* ‖ **pantolon çorabı,** *Boyu diz kapağının altına kadar uzayan ve kadınlar tarafından pantolon altına giyilen çorap.* ‖ **pantolon etek,** *Ağ kısmı bir pli ile gizlenmiş pantolon biçiminde etek.*

pantoloncu, [pantolon-cu] *is.* **1.** Pantolon diken terzi. **2.** Yalnızca pantolon satılan yer. **3.** Konfeksiyon atölyelerinde pantolon dikiminde çalışan işçi.

pantolonculuk, -ğu [pantolon-cu-luk] *is.* Pantolon dikim ve satım işi.

pantomim, [Yun. pan *(tüm)* + mimesthai *(taklit etmek)* > pantomimos / Lat. pantomimus > İt. pantomima > Fr. pantomime] *is. tiy.* Anlatımda söz yerine yalnızca hareketlerin kullanıldığı sahne oyunu; pandomima.

pantor, [Fr. patolon => pontol > pantor] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]

pantotenik, -ği [Fr. pantoténique] *sf.* (Asit için) bira mayası, fasulye, mantar, balık yumurtası, arı sütü gibi yiyeceklerde bulunan hayvan metabolizmasında büyüme ve kendi kendini yenileme, onarmada etkin rol oynayan suda çözünen $HO\text{-}CH_2\text{-}C(CH_3)_2\text{-}CHOH\text{-}CO\text{-}NH\text{-}(CH_2)_2\text{-}CO_2H$ formüllü vitamin; B_5 vitamini.

pantufla, [İt. pontofola / Fr. pantoufle] *is.* **1.** Keçe terlik. **2.** *argo.* Habersizce alma; çalma; hırsızlık.

pantuflacı, [pantufla-cı] *is.* **1.** Keçe terlik yapan veya satan kimse. **2.** *argo.* Hırsız; dolandırıcı.

pantuflacılık, -ğı [pantufla-cı-lık] *is.* Keçe terlik yapım ve satımı.

pantul, [Fr. patolon => pantul] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]

pantur, [Fr. patolon => pantur] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]

Panturanizm, [Yun. pan + Fr. touranisme] *is.* Turancılık.

Pantürkizm, [Yun. pan + T. Türk + Fr. -isme > pantürkisme] *is.* Türkçülük.

panus[1], [? panus / panız] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

panus[2], [Yun. phanós / Ar. fānüs] *{ağız} is.* Fener. [DS]

panya, [? panya] *is. dnz.* Kayığı kıç tarafından bir yere bağlamaya yarayan ip.

panyo, [İsp. paño] *(pa'gno) is.* Sadece cinsel organı örtecek biçimde kalça çevresine dolanan ve tek parçadan oluşan giysi.

panzal, [? panzal] *{ağız} is.* Yemeni yaparken dize geçirilen iki ucu birbirine dikilmiş bir tür kayış. [DS]

panzde, [Far. pānzde پانزده] *(pa:nzde) {OsT} is.* On beş.

panzdeh, [Far. penc > pānz *(beş)* + deh *(on)* > pānzdeh پانزده] *(pa:nzdeh) {OsT} sf.* On beş.

panzdehüm, [Far. pānzdeh-üm پانزدهم] *(pa:nzdehüm) {OsT} is.* On beşinci.

panzehir, -hri [Far. pād *(koruyucu)* + zehr *(ağır)* پادزهر] *{OsT} is.* **1.** Herhangi bir ağının etkisini ortadan kaldırabilme özelliği olan fiziksel, kimyasal veya fizyolojik bir tepkime yaratabilen madde. **2.** Bir olumsuzluğu, bir kötülüğü önleyen şey; çare. ◘ **panzehir otu,** *bot. İpek otugillerden, eskiden ağılanmalarda kökü kusturucu olarak kullanılan, beyazımsı çiçekli çok yıllık otsu bitki, (Vincetoxicum officinale).*‖ **panzehir taşı,** *1. Otçulların mide ve bağırsağında oluşan ve eskiden panzehir değeri olduğu kabul edilen madensel taşlaşma. 2. Opal.*

panzer, [Alm. panzer] *is.* **1.** İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman ordusunda kullanılan hafif silahlarla donatılmış, tekerlekli, zırhlı araç. **2.** Günümüzde, sokak gösterilerini bastırmak için polis tarafından kullanılan aynı nitelikteki araç.

pap[1], [pap *(yans.)*] *is.* **1.** Elle vurmayı, okşamayı anlatan yansıma kökü. **2.** Kaz kovalama ünlüme.

pap[2], [? pap] *{ağız} sf.* Uyuşuk; beceriksiz; sersem. [DS]

papa[1], [Yun. pappas / Lat. papa *(baba)*] *(pa'pa) is.* Katolik kilisesinin en yüksek ruhanî lideri; Roma piskoposu.

papa[2], [Yun. papia] *{ağız} is.* **1.** Evcil kaz ve ördek. **2.** Kaz yavrusu. [DS]

papa[3], [papa] *{ağız} is.* **1.** *çoc. d.* Ekmek. **2.** Mısır unundan yapılan bir tür çorba ve hamur yemeği; kaçamak; arabaşı. [DS]

papa[4], [? papa] *{ağız} is.* Kamış. [DS]

papaçya, [Yun. papadia [Tietze]] *{ağız} is.* Papatya. [DS]

papağan, [İt. pappa ? + gallo *(horoz)*] *is.* **1.** *zool.* Tropikal ormanlarda yaşayan, papağanımsılar takımının papağangiller familyasından, çeşitli büyüklükte, kalın ve kıvrık gagalı, kısa bacaklı, ayakları ikisi önde ikisi arkada dört parmaklı, tüylerinde yeşilin egemen olduğu zıt ve parlak renkli, dört yüz kadar kuşun ortak adı. **2.** *mecaz.* Duyduklarını düşünmeden ve bilmeden olduğu gibi tekrarlayan kimse. ◘ **papağan anahtarı,** *Sacdan yapılmış, küçük çaplı boru ve bağlantı parçalarının sökülüp takılmasında kullanılan anahtar.*‖ **papağan dili,** *tıp. Tifoda ve genellikle ağır intanlarda görülen kuru ve buruşuk dil.*‖ **papağan yemi,** *bot. Renkli çiçeklerinden boya, tohumlarından da yağ elde edildiği için ekimi yapılan bileşikgiller familyasından bir kültür ve sanayi bitkisi, aspur; yalancı safran; yabani zaferan, (Carthhamus tinctorius).*

papağangiller, [papağan-gil-ler] *is. zool.* Papağan ve muhabbet kuşlarını kapsayan kuş familyası, *(Psittacidae).*

papağanlar, [papağan-lar] *is. zool.* Papağan olarak bilinen bütün kuşları kapsayan takım, *(Psittaciformes).*

papağanlık, -ğı [papağan-lık] *is.* **1.** Papağan olma durumu. **2.** *psikol.* Duyduklarını anlamadan ve düşünmeden tekrarlama durumu. **3.** *dbl.* Konuşucunun, kendi söylediklerini anlamaması durumu.

papah, [papak] *{ağız} is.* Kalpak. [DS]

papak, -ğı [papak] *is.* **1.** Kafkasya'da başa giyilen uzun tüylü posttan yapılma kalpak. **2.** Rusya'da giyilen, tepesi bezle kaplanmış silindir biçiminde başlık. **3.** Kışın giyilen ve yalnız gözleri açık bırakacak şekilde bütün başı boyuna kadar saran örme başlık. **4.** *{ağız}* Silindir şapka; fötr. [DS]

papaklık, -ğı [papak-lık] *{ağız} is.* **1.** Döneklik. **2.** Kötülük. [DS]

papalamak, [pap-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Elle yoklamak. [DS]

papalanmak, [papa-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Yemek için) suyunu çekerek katılaşmak. [DS]

papalık, -ğı [papa-lık] *is.* **1.** Papanın yaptığı iş; papanın görevi. **2.** Papanın makamı. **3.** Başında papanın bulunduğu dinî ve siyasi kurum. **4.** Papanın makamda kaldığı süre; papanın görev süresi.

papalina, [İt. papalina] *(papa'lina) is. zool.* Sardalyagillerden, sıcak ve ılık denizlerin orta kesimlerinde yaşayan 15 cm. boyunda etçil kemikli balık, *(Sprattus sprattus).*

papara[1], [Yun. papára] *(papa'ra) is.* **1.** Ufalanmış ekmek ve peynir üzerine et suyu dökerek yapılan bir tür yemek. **2.** *mecaz.* Şiddetli azar; paylama. **3.** *tiy.* Ortaoyununda çalınan zurnaya verilen ad. ◘ **papara koparmak,** *{ağız} Çevresini rahatsız edecek derecede yüksek sesle kavga etmek.* [DS]‖ **paparayı yemek,** *Fena halde azarlanmak; paylanmak; azarlanmak.*

papara[2], [? papara] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan yapılmış bir tür pulluk. **2.** Pulluk. [DS]

papara[3], [? papara] *{ağız} is.* Topu, belirlenen çukura düşürme esasına dayanan bir tür oyun. [DS]

paparazi, [İt. paparazzi *(Fellini'nin bir filmindeki gazeteci karakteri)*] *is.* Tanınmış kişiliklerin özel hayatlarını gizlice belgeleyerek gazete sayfalarına ve televizyon ekranlarına aktarma işi.

papatça, [Yun. papadia] *{ağız} is.* Papatya. [DS]

papatya, [Yun. papadia *(papaz karısı)* / Slav. popadica [Tietze] / Far. babūne / batūte] *is. bot.* Birleşikgillerden, baharda açan taç yaprakları beyaz, ortası kubbemsi ve sarı kömeçli çiçekleri olan bir yıllık otsu bitki, *(Matricaria chamomilla).* 🗗 **papatya falı,** *Papatyanın taç yapraklarını bir kerede tutulan niyetle ilgili olarak "olacak" bir kerede de "olmayacak" diye koparmaya devamla en son yaprağın tesadüf ettiği ifadeye göre değerlendirilen fal.*

papatyagiller, [papatya-gil-ler] *is. bot.* Yaprakları, dönüşlü veya karşılıklı, basit ya da birleşik ayalı, çiçekleri bir tabla üzerinde bulunan, çanak yaprakları tüy şeklini almış, taç yaprakları 4-5 tane olup üçgen ya da dilsi, kapçık meyveli, yurdumuzda 130 cins ve bin yüz kadar türü bulunan bir veya iki yıllık otsu ve bazısı çalımsı bitkiler, *(Compositae).*

papaya, [Karaib d. / İng. papaya] *is.* Bir tropik meyve.

papaz[1], [Yun. papás] *is.* **1.** Hristiyan din adamı. **2.** Satranç tahtasında üzerinde kral resmi bulunan kâğıt. 🗗 **papaza dönmek,** *Saçı sakalı çok uzamak, birbirine karışmak.* || **papaza kızıp oruç yemek** (/bozmak), *Hiddete kapılarak kendine zararı dokunacak bir davranışta bulunmak.* || **papaz atı,** *{ağız} Uğursuz olduğuna inanılan dört ayağı sekili at.* [DS] || **papaz balığı,** *zool. Akdeniz'de, kayalık yerlerde yaşayan, uzunluğu 16 cm kadar gelen bir kemikli balık, (Labrus chromis).* || **papaz balığıgiller,** *zool. Ilık denizlerde yaşayan kemikli balıklar familyası,* || **papaz gibi,** *Saçı sakalı uzamış ve karışmış.* || **papazı eşek görmek,** *{ağız} Çok kötü durumda kalmak.* || **papaz karası,** *1. Kırmızı ahşap yapımında kullanılan bir tür iri taneli siyah kereste. 2. Bu ağaçtan üretilmiş şarap.* || **papaz otu,** *Kuzeyde dağlarda yetişen zambakgillerden sarı çiçekli, soğanlı çok yıllık otsu bir bitki; bit otu, (Veratrum album).* || **papaz tavuğu,** *{ağız} Uzun gagalı bir tür kuş.* || **papaz uçurmak,** *argo. İçki içmek;* || **papaz yahnisi,** *Haşlanmış kuzu etleri yağda kızartılıp soğanı ve salça ile pişirilerek yapılan yemek.*

papaz[2], [? papaz] *{ağız} is.* **1.** Çatının alt kısmı. **2.** Kağnının çok yük alması

papazi, [Yun. pampazi] *is.* **1.** Kadın giyeceklerinin yakalarında süs veya hotoz yapımında kullanılan bir tür ince ipekli kumaş. **2.** Fabrikalarda üretilen ve bürümcüğe benzer ince gömleklik kumaş; fabrika bürümcüğü.

papazkaçtı, [papaz+kaç-tı] *is.* İçinde tek papaz bulunan ve bir deste kâğıtla oynanan, elinde en son papaz kalan oyuncunun kaybettiği bir iskambil oyunu.

papazlık, -ğı [papaz-lık] *is.* Papaz olma durumu; papazın işi ve görevi. 🗗 **papazlık etmek,** *1. Ders vermek. 2. İkna edici sözlerle kandırmak.*

papçinilemek, [papçini-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* El çırpmak. [DS]

papel, [Lat. papyrus *(kâğıt)* > İsp. papel] *is.* **1.** *argo.* Bir liralık kâğıt para. **2.** Para; özellikle kâğıt para. 🗗 (bir) **papel etmemek,** *1. İşe yaramamak. 2. Bir değeri olmamak.*

papelci, [papel-ci] *is. argo.* Sokaklarda iskambil kâğıtları ile halkı dolandıran; üç kâğıtçı; zarfçı.

papelcilik, -ği [papel-ci-lik] *is. argo.* Papelci olma durumu; papelcinin yaptığı iş; papelciye özgü dolandırma usulü.

papez, [Far. pāpez پاپز] *(pa:pez) is.* İnişli yokuşlu yer; engebeli arazi.

papı[1], [? papı] *{ağız} is.* **1.** Güç; erk. **2.** Deney. [DS]

papı[2], [ayakkabı => papı / babbi] *{ağız} is. çoç. d.* Ayakkabı. [DS]

papıhlamak, [pap *(yans.)* > pap-ıh-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çocuğu okşamak. [DS]

papıl[1], [pap-ıl] *{ağız} sf.* Tembel. [DS]

papıl[2], [İsp. papel] *{ağız} is.* Kâğıt para. [DS]

papılamak, [parpı-la-mak > pāpı-la-mak] *(pa:pılamak) {ağız} gçl. f. [-r] -l(ı)-yor]* Biber, patlıcan vb. yiyecekleri ateşte pişirmek; közlemek. [DS]

papır[1], [Yun. pápuros] *{ağız} is.* **1.** Göl kıyılarında biten saz. **2.** Sulak alanlarda, bataklıklarda yetişen uzun, sık otlar. [DS]

papır[2], [? papır] *{ağız} is.* Nane. [DS]

papır[3], [? papır] *{ağız} is.* Dikenlerden çıkan tüylü tohum. [DS]

papır[4], [İt. vapor] *{ağız} is.* **1.** Vapur. **2.** Gazocağı. [DS] 🗗 **papır yolu,** *{ağız} Şose.* [DS]

papırlık, -ğı [papır[1]-lık] *{ağız} is.* Sazlık. [DS]

papıt, [? papıt] *{ağız} is.* Kestane kebabı. [DS]

papi, [? papi] *{ağız} is.* Ördek. [DS]

papilla, [Lat. papilla] *(papi'lla) is.* Çeşitli organlarda memeye benzer sivri ve etli çıkıntılara verilen ad; etsi kabartı.

papirik, -ği [? papirik] *{ağız} sf.* Topal; aksak. [DS]

papirüs, [Yun. papyros > Lat. papyrus] *(papi'rüs) is. bot.* **1.** Papirüsgillerden, sürüngen kalın çotuklu, tepesi üçgen şeklinde çıplak kalın saplı, 2,5-3 m. boyunda, bataklıklarda ya da hafif akıntılı sığ su-

larda yetişen, eskiden iç tabakaları kâğıt yapımında kullanılan, çok yıllık odunsu gövdeli su bitkisi, *(Cyperus papyrus)*. **2.** Eskiden kullanılan, bu bitkinin gövdesinden levha halinde kaldırılan dokular dövülerek işlendikten sonra, alt sırası dikey, üst sırası yatay olarak döşenip tekrar ıslatılıp dövülmekle elde edilen kâğıt. **3.** Bu kâğıt üzerine yazılmış olan yazı.

papirüsgiller, [papirüs-gil-ler] *is. bot.* Nemli ve bataklık yerlerde yetişen, kavuzlular takımından, üç köşe saplı, bir eşeyli, yaklaşık iki bin beş yüz türü bulunan, çoğunlukla çok yıllık otsu bitkiler familyası, *(Cyperaceae)*.

papiş, [? papiş] *{ağız} is. çoç. d.* Büyük anne. [DS]

papişta, [İt. papista پاپیشطه] *{OsT} is.* Katolik.

papka, [? papka] *{ağız} is.* Kadınların alınlarının üstüne süs için koydukları para dizisi. [DS]

pappi, [? papi] *{ağız} is.* Kelebek. [DS]

papra, [Rus. paporot] *{ağız} is.* Eğreltiotu. [DS]

paprika, [Mac. paprika > İng. paprika] *is.* Macaristan'da yetiştirilen bir tür kırmızı biberden üretilen acısı az bir tür toz halindeki baharat.

papuç, -cu [Far. pāpūş => papuç] *{ağız} is.* Çürük temelleri sağlamlaştırmak için çakılan kazıkların alt başına geçirilen demir parçası. [DS]

papuk, -ğu [Slav. pápak] *{ağız} is. çoç. d.* Ayakkabı. [DS]

papula, [papula] *{ağız} is.* Yakışıksız. [DS]

papur, [İt. vapor] *{ağız} is.* **1.** Vapur. **2.** Tren. [DS] ◻ **papur yolu,** *{ağız} Şose.* [DS]

papurdak, -ğı [papur-da-k] *{ağız} sf.* (Kişi için) yaşlı. [DS]

papure, [Far. pāpūre پاپوره] *(pa:pu:re) {OsT} is.* İki çift öküz koşularak çekilen ağır saban.

papuş, [Far. pā *(ayak)* + pūş *(örten)* پاپوش] *(pa:pu:ş) {OsT} is.* Ayakkabı; pabuç.

paputa, [? paputa] *{ağız} is.* Kavrulmuş mısır. [DS]

papya, [? papya] *{ağız} sf.* Yavaş yürüyen. [DS]

papyekuşe, [Fr. papier couché] *is.* Kuşe kâğıt.

papyon, [Lat. papillio *(kelebek)* > Fr. papillon] *is.* Kelebek biçiminde bir tür kravat; papyon kravat.

par[1], [par / pır *(yans.)*] *is.* **1.** Birden parlayıp yanmayı, ışık saçmayı anlatan kök. [Zülfikar] *par-ıl-amak, par-ıl parıl, par-ıl-da-t-mak, par-la-n-gıç, par par.* **2.** *is. {ağız}* Alev. [DS] ◻ **par par,** *{eAT} {ağız} 1. (Yanmak, tutuşmak, parlamak için) parıl parıl; çok alevli.* [DS] *2. Parıltılı oluş.*|| **par par tutuşmak,** *{eAT} Parlayarak yanmak; alevle tutuşmak.*|| **par vermek,** *{ağız} Görünüp geçmek; uğramak.* [DS]|| **par yavşan,** *bot.* → acı yavşan.

par[2], [par / pır / pir *(yans.)*] *is.* Birden fırlayıp uçmayı, çırpınmayı anlatan kök. [Zülfikar] *par-la-mak* ◻ **par tutuş olmak,** *{ağız} (Konuk için) çevresinde dört dönmek; önem vermek; saygı göstermek.* [DS]

par[3], [Far. pār پار] *(pa:r) is.* Geçen yıl.

par[4], [Far. pār پار] *(pa:r) is.* Sepilenmiş deri.

par[5], [Far. pār پار] *(pa:r) is.* Para.

par[6], [bar / par] *{eT} is.* Var. [EUTS]

par[7], [Erme. p'ar] *{ağız} is.* **1.** Bozulmaya başlayan yiyeceklerin üzerinde oluşan mantar yığını; küf; paf; pas. **2.** Tortu. **3.** Dilde ve dişlerde hastalık, açlık yüzünden oluşan sarı tortu; pas. **4.** Nemli yerlerde oluşan küf; pas. [DS] ◻ **par bağlamak,** *{ağız} (Yiyecek için) üzeri paslanmak; küf tutmak.* [DS]

par[8], [par] *{ağız} is.* Çeşme. [DS]

par[9], [par] *{ağız} is.* **1.** Birisini aldatmak amacıyla verilen şey. **2.** Aldatma. [DS]

par[10], [par] *{ağız} is.* Gül bahçesi; bahçe. [DS]

par[11], [par] *{ağız} is.* Deneme; deney. [DS]

para-[1], [Yun. para-] *ön ek.* Yabancı dillerde önüne getirildiği kelimeye *"yanında, ötesinde, üstünde vb."* anlamlar katan ön ek: *parabol*

para-[2], [İt. parare *(hazırlamak)* > para- *(yardım eden)* > Fr. para] *ön ek.* Yabancı dillerde önüne getirildiği kelimeye *"yardım eden, hazırlayan, yanında"* anlamı katan ön ek: *paramiliter.*

para[1], [Far. pāre *(parça)* پاره] *is.* **1.** *{OsT}* Parça. **2.** Devletçe bastırılarak dolaşıma çıkarılmış, üzerinde saymaca değeri yazılı kâğıt ya da madenî ödeme aracı; nakit. **3.** Eskiden kullanılan, "kuruş"un kırkta biri değerindeki para birimi. **4.** Herhangi bir ülkenin para birimi. **5.** Taşınır; mal; mülk; nakit. ◻ **para alım satımı,** *Para değişimi; bir tür parayı başka bir tür para ile değiştirmek.*|| **para arzı,** *eko. Bir ulusal ekonomide tedavülde bulunan her türlü paranın toplam miktarı.*|| **para babaları,** *Zenginlikleri ile siyasi ve ekonomik alanda etkin olan nüfuz sahipleri.*|| **para babası,** *Parası çok olan; zengin; varlıklı.*|| **para basma,** *1. Piyasaya para çıkarma. 2. mecaz. Çok para kazanma; işleri iyi gitme.*|| **para basmak,** *1. Darphanede veya para basımevinde devlet adına yeni para çıkarmak; para üretmek. 2. Kumarda ortaya para koymak.*|| **para benzerleri,** *eko. Kolayca ödeme aracı olarak kullanılabilen veya paraya dönüştürülebilen şeyler.*|| **para birimi,** *Bir ülke parasının standart birimi.*|| **para borcu,** *huk. Konusu para olan borç.*|| **para bozmak,** *Büyük bir parayı toplamı aynı değerde olan daha küçük paralarla değiştirmek.*|| **para bozma makinesi,** *İçine atılan madenî büyük para karşılığında onun değeri kadar daha ufak paralar veren otomatik makine.*|| **para canlısı,** *Paraya düşkün; parayı çok seven; para gözlü.*|| **para cezası,** *İşlenen bir suçun karşılığı olarak devlete para ödemekle çekilmiş olan ceza.*|| **para cicoz,** *argo. Hiç para yok.*|| **para cüzdanı,** *Para koymaya yarayan cüzdan.*|| **para çantası,** *Para taşımaya yarayan özel çanta.*|| **para çekmek,** *1. Bankadan veya para yatırılmış bir ku-*

rumdan parasının tamamını veya bir bölümünü geri almak. 2. Birinden bir takım gerekçelerle para almak; para sızdırmak.|| **para çevirmek,** *{ağız} Düğünde oynayanın arkadaşı tarafından davulcu ya da çalgıcıya para basmak.* [DS]|| **para çıkarmak,** *1. (Devlet için) para basmak; piyasaya para sürmek. 2. Başka bir yerde bulunan bir kimseye banka veya posta aracılığıyla para göndermek; para havale etmek.*|| **para çıkışmamak,** *Alışverişte, alacağı bir malın fiyatı kadar parası olmamak; parası eksik gelmek; yeteri kadar parası bulunmamak.*|| **paradan çıkmak,** *Para harcamak veya para vermek zorunda kalmak.*|| **para darlığı,** *eko. Piyasadan para çekmek suretiyle parada meydana gelen satın alma gücünün artması; deflasyon.*|| **para değerini yükseltmek,** *eko. Bir ülkenin ulusal parasının yasal ya da saymaca değerini yükseltmek.*|| **para değişimi,** *Para değiştirme işlemi.*|| **para dökmek,** *1. Bir iş veya mal için çok para harcamak. 2. Bir işini yaptırabilmek için ilgililere rüşvet vermek.*|| **para dönmek,** *İşler rüşvetle görülmek.*|| **para erozyonu,** *eko. Aşırı fiyat artışları yüzünden paranın değerinin giderek azalması durumu.*|| **para etmek,** *Değeri olmak.*|| **para etmemek,** *1. Değerinden daha aşağı bir fiyata satılmak; ucuza gitmek. 2. mecaz. Etkisi olmamak; işe yaramamak.*|| **para fiyatı,** *eko. Sermaye piyasasında uzun, orta ve kısa vadeli krediler için ödenmesi gereken faiz oranı.*|| **para getirmek,** *Kazanç sağlamak.*|| **para hacmi,** *eko. Bir ülkede dolaşımdaki para ile vadesiz mevduatın toplamı.*|| **para için her şeyi yapmak,** *1. Para kazanmak için her yolu denemek. 2. Para uğruna yasa dışı, ahlaka aykırı, onur kırıcı yollara sapmak.*|| **para ile değil,** *mecaz. Çok ucuz; bedava sayılacak kadar ucuz.*|| **para ile değil, sıra ile,** *Her iş para ile yapılmaz anlamında kullanılır.*|| **para kâğıdı,** *Kâğıt para, tahvil, hisse senedi, bono vb. basımında kullanılan renkli baskıya elverişli, katlanmaya dayanıklı özel kâğıt.*|| **para kesmek,** *1. Devletçe para basmak. 2. mecaz. Çok para kazanmak.*|| **para kırmak,** *Çok kazanmak.*|| **para kısıtlaması,** *Piyasada dolaşan parayı azaltmak suretiyle uygulanan ekonomik tedbir.*|| **para kısıtlayıcı,** *Para kısıtlama işlemini yapan kimse.*|| **para kirası,** *eko. Sermaye piyasasında uzun, orta ve kısa vadeli krediler için ödenmesi gereken faiz oranı.*|| **para koparmak,** *Zorlama veya kandırma ile birinden para almak; para sızdırmak.*|| **para nanay,** *argo. Hiç para yok.*|| (bir şeyde, bir işte) **para olmak,** *İyi kazanç sağlamak.*|| **paranın değer kaybı,** *eko. Ulusal paranın alım gücünü yitirmesi.*|| **paranın gümüş olduğunu anlamak,** *Gereksiz harcamada bulunmamak gerektiğini deneyimle anlamak.*|| **paranın para zamanı,** *{ağız} (Eskiden alınan bir şey için) oldukça pahalı oluş veya para kıtlığı dönemi.*|| **paranın üstü,** *Satın alınan bir mal için verilen paradan arta kalan ve alıcıya iade edilen para.*|| **Paranın yüzü sıcaktır.** *"Paranın çekiciliğini ve geri çevrilemeyeceğini" anlatmak için kullanılan söz.*|| **Para parayı çeker.** *Para kazanabilmek için yatırıma yetecek kadar elde bir miktar para bulunması gerektiğini anlatır.*|| **para peşin, kırmızı meşin,** *Her işin bedeli hemen ödenmelidir, anlamında kullanılan söz.*|| **para piyasası,** *eko. Kısa vadeli kredi işlemlerinin yapılmış olduğu piyasa.*|| **para politikası,** *eko. Hükümetler tarafından belli ekonomik amaçları gerçekleştirmek amacıyla kredi, para arzı, faiz oranları ve borçlanmalarla ilgili olarak uygulanan düzenlemelerin tümü.*|| **para pul,** *Para ve para eden her şey.*|| **para pura,** *{eAT} Küçük küçük; ufak tefek; parça purça.*|| **para rezervi,** *eko. Bir ülkenin elinde bulunan ödeme araçlarının tümü.*|| **para saymak,** *1. Elde bulunan paranın miktarını belirlemek amacıyla tek tek saymak; paranın sayısını belirlemek. 2. Bir iş için para vermiş olmak; para ödemek; para vermek.*|| **parası kadar konuşmak,** *Söz hakkı, sahip olduğu zenginlikle belirlenir olmak.*|| **parasını çıkarmak,** *Yapılan harcamayı karşılayacak kadar para getirmek; masrafını karşılamak.*|| **parasını sokağa atmak,** *Değeri olmayan veya işe yaramayan bir mala veya işe para harcamış olmak.*|| (birinin) **parasını yemek,** *Bir kimsenin sırtından geçinmek veya ondan kalmış olan serveti harcamak.*|| **parası olmadan harcamak,** *{ağız} Kendinin olmayan şeylerle gösteriş yapmak.*|| **parasıyla rezil olmak,** *1. Kazanmak amacıyla yaptığı bir işten yeterince kâr sağlayamamak; yatırdığı paranın karşılığını alamamak. 2. Parası olduğu halde rahatını sağlayacak şekilde kullanamamak; parası varken sıkıntı içinde yaşamak.*|| **para sızdırmak,** *Zorlama ile veya kandırma ile birinden para almak; para koparmak.*|| **para sistemi,** *eko. Ülkelerin kendi paralarının yönetimi için kabul etmiş oldukları esas.*|| **para şişkinliği,** *eko. Dolaşımdaki paranın artması yüzünden, bu para ile malların ve satın alınabilir hizmetlerin toplamı arasında büyük bir açık oluşmasıyla açıklanabilen hızlı bir fiyat artışı; paranın değerinin düşmesi; enflasyon.*|| **para talebi,** *eko. Kişi ve kurumların ellerinde bulundurmak istedikleri para miktarı.*|| **para tutmak,** *1. (Kişi için) para biriktirmek; tutumlu olmak. 2. (Alınan veya satılan mal veya verilen hizmet için) karşılığı para olarak hesaplanan miktarda olmak. 3. Pahalıya gelmek.*|| **para üstü,** *Satın alınan bir mal için satıcıya verilen bütün büyük paradan artan ve geri verilen para miktarı; alınan malın fiyatı ile kasaya verilen para arasındaki artık fark.*|| **para vurmak,** *Yasa dışı yollardan çok para kazanmak.*|| **paraya çevirmek,** *Bir malı veya eşyayı satarak parasını almak.*|| **paraya düşkün,** *Parayı çok seven kimse.*|| **paraya kıymak,** *Gereken yerde gerektiği kadar para har-*

camaktan kaçınmamak; harcamaktan çekinmemek.|| **paraya para dememek,** *1. Çok para kazanmak. 2. Elde edilen parayı az bulmak. 3. Bol para harcamak.*|| **para yapmak,** *Para kazanmak ve bir miktarını biriktirmek.*|| **paraya pul dememek,** *1. Kazancı iyi olmak; iyi para kazanır olmak. 2. Herhangi bir parayı az bulmak; paraya değer vermemek; küçümsemek.*|| **para yatırmak,** *1. Gerektikçe almak üzere banka vb. bir tasarruf kurumuna para vermek. 2. Kazanç amacıyla bir iş için gerekli yatırımı yapmak.*|| **para yedirmek,** *1. Birisi için gereksiz yere para harcamak. 2. Birine rüşvet vermek.*|| **para yemek,** *1. Gereksiz yere çok para harcamak. 2. Görevli olduğu yerin olanaklarından yararlanarak para çalmak; rüşvet almak; zimmetine para geçirmek. 3. (Araç, inşaat vb. için) sürekli para harcamak zorunda bırakmak.*|| **parayı araya değil paraya vermek,** *Parayı zevk ve eğlence için değil yatırım amacıyla harcamak.*|| **parayı denize atmak,** *1. Parayı boş yere, bir kazanç getirmeyecek işe harcamak. 2. İsraf etmek.*|| **parayı mezara götürmek,** *Parası olduğu halde harcamayarak sıkıntı içinde yaşam sürdürmek.*|| **parayı veren düdüğü çalar,** *İnsan istediğini elde edebilmek için para harcamak zorundadır, anlamında kullanılan söz.*

para[2], [Far. pāre] *(pa'ra) {ağız} zf.* Az; azıcık. [DS]

parabaş, [Far. pāre + T. baş] *{ağız} is. tıp.* Yarım baş ağrısı. ☞ **parabaş olmak,** *{ağız} Yarım baş ağrısına tutulmak.* [DS]

parabellum, [Lat. para- + Lat. bellum *(savaş)*] *(parabe'llum) is.* Eskiden Alman ordusunda kullanılmış olan bir ateşli silah.

paraboidal, -li [Fr. paraboloïdale] *is. mat.* Paraboitsi.

paraboitsi, [paraboit-si] *sf. mat.* **1.** Parabolit parçası biçiminde olan. **2.** Bir paraboloidi taşıyıcı olarak kabul eden.

parabol, -lü [Lat. para-bole *(eşitleme)* > Fr. parabole] *is. mat.* Bir düzlemin, "odak" adı verilen sabit bir noktadan ve "doğrultman" denilen sabit bir doğrudan eşit uzaklıktaki noktaların geometrik yeri.

parabolik, -ği [Fr. parabolique] *sf.* **1.** Parabol biçiminde olan. **2.** Parabolle ilgili.

paraboloit, -di [Fr. paraboloïde] *is. mat.* Odağı olmayan ancak bir simetri ekseni bulunan ikinci dereceden yüzey.

paraca[1], [para-ca] *zf.* **1.** Para ile ilgili olarak. **2.** Para bakımından.

paraca[2], [para-ca] *{ağız} zf.* Az; azıcık. [DS]

paraca[3], [para-ca] *{ağız} is.* Dağdan inen iki dere arasındaki toprak parçası. [DS]

paracı, [para-cı] *sf.* **1.** Çeşitli şekillerde borç para veren; para dağıtan. **2.** Paraya düşkün; para seven. **3.** Ekonomik hayatın düzenlenmesinde paranın tek etken olduğunu ileri süren öğretiden yana olan; monotarist.

paracılık, -ğı [para-cı-lık] *is.* **1.** Paracı olma durumu. **2.** Ekonomik hayatın düzenlenmesinde paranın tek önemli etken olduğunu öne süren ekonomik öğreti; monotarizm.

paraçol, [İr. bracciolo] *is.* **1.** *dnz.* Güverte kemerelerini alabandalara veya dik iki levhayı birbirine bağlamaya yarayan, çeşitli biçimlerde yapılmış ahşap ya da madenî levha; köşebent. **2.** *mim.* Cumba altlarına konulan eğimli ahşap parçadan yapılmış destek. **3.** Tek atla çekilen üstü kapalı dört yanı açık araba.

parad, [Fr. parade] *is.* → parat.

paradi, [Fr. paradis] *is.* **1.** Cennet. 2. Tiyatro salonlarında en üst balkon.

paradigma, [Yun. para-deigma / Lat. paradigma] *(paradi'gma) is.* **1.** Dizi. **2.** Bükünlü dillerde örnek olarak alınan bir kelimenin bükünlü hallerinin tümü; model. **3.** Yapısal dil biliminde, belli bir bağlam içinde birbirinin yerine geçebilen birimlerin tümü. **4.** Bir bilim alanında sorunları incelemek için güdülecek yol ve tekniğin seçimi. **5.** *fel.* Nietzsche'nin bir nesnenin ötekine üstün bulunduğu, tercih edildiği sıra düzenini göstermek üzere kullandığı terim; değerler dizisi. **6.** Sözdizimi bağlamı içinde birbirinin yerini alabilecek ögelerin oluşturduğu bütün; örnek; model; nümune; emsile.

paradigmatik, -ği [Fr. paradigmatique] *sf.* **1.** Değerler dizisi ile ilgili; değerler dizisine ilişkin. **2.** (Dilsel ögelerin birbirleriyle olan ilişkileri için) aynı bağlam içinde birbirlerinin yerini alabilen.

paradoks, [Fr. paradoxe] *is.* **1.** Kökleşmiş ve yaygın görüş ve inanışa aykırı düşünce. **2.** Kendi çelişkili yanları ile mantığı hiçe sayan varlık veya şey. **3.** *man.* Kendi içinde çelişkili gibi görünmesine rağmen doğruluğu veya yanlışlığı ispat edilebilen önerme.

paradoksal, [Fr. paradoxale] *sf.* Paradoksla ilgili olan; paradoks niteliğinde olan.

paradont, [Fr. paradonte] *is. anat.* Dişleri çeneye bağlayan destek dokuların tümü.

paradontal, -li [Fr. paradontale] *sf.* Dişleri çenelere bağlayan destek dokularla ilgili olan.

paradontit, [Fr. paradontite] *is.* Dişleri çeneye bağlayan destek dokunun akut ya da süreğen iltihabı.

paradontoliz, [Fr. paradontolyse] *is.* Dişleri çeneye bağlayan destek dokunun süreğen hastalığı sonucunda görülen bu destek dokudaki erime.

paradontoz, [Fr. paradontose] *is.* Dişleri çeneye bağlayan destek dokunun süreğen hastalığı.

paraf, [Fr. paraphe] *is.* **1.** Bir yazının yanına atılan küçük imza veya işaret. **2.** Adın baş harfleri yazılmak suretiyle atılan kısa imza. **3.** *huk.* Uluslar arası hukukta, devletler arasında yapılan anlaşmanın resmîlik kazanması için görüşmeye katılan temsilcilerin adlarının baş harflerinin yazılması.

parafazi, [Fr. paraphasie] *is. tıp.* Bir kelimenin veya bir sesin yerine başka birini kullanma şeklinde beliren konuşma bozukluğu; söz karışıklığı.

parafe, [Fr. parapher] *sf.* (Yazı veya anlaşma için) paraf konulmuş. 🗗 **parafe etmek,** *Bir yazı, anlaşma veya sözleşmeye adının baş harflerini koymak suretiyle kısa imza atmak; parafelemek.*

parafeleme, [parafe-le-me] *is.* Parafelemek eylemi.

parafelemek, [parafe-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* → parafe etmek.

parafin, [Lat. parum affinis *(az tepkin)* > Fr. parafinne] *is. kim.* **1.** Doymuş alifatik hidrokarbonların genel adı; alkan, [C_nH_{2n+2}] **2.** Katran, petrol ve neft gibi maddelerden elde edilen katı, beyaz, yarı saydam, buharı parlak bir alevle yanan, kimyasal etkenlere karşı ilgisiz bir hidrokarbon. 🗗 **parafin giderme,** *Bir madenî yağın içindeki parafini ayırma işlemi.*

parafinli, [parafin-li] *sf.* **1.** Birleşiminde parafin bulunan. **2.** Parafine bulanmış; üzerine parafin batırılmış olan.

parafinsiz, [parafin-siz] *sf.* Birleşiminde parafin bulunmayan.

paraflama, [paraf-la-ma] *is.* Paraflamak eylemi.

paraflamak, [paraf-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Adının ve soyadının baş harflerini yazarak imzalamak.

parafudr, [Fr. parafoudre] *is.* Elektrikli aletleri ve hatları yıldırım etkisinden korumakta kullanılan düzenek.

paragöz, [para+göz] *sf.* Paraya aşırı derecede düşkün olan; para canlısı.

paragraf, [Yun. paragraphos > Fr. paragraphe] *is.* Bir yazının, bir kitabın içerlek satır başından diğer içerlek satır başına kadar süren ve kendi içinde bir bütünlük taşıyan bölümlerinden her biri. 🗗 **paragraf işareti,** *Bazı yazılarda paragrafları belirtmek için konulan* (§) veya (¶) *işareti.*

Paraguaylı, [paraguay-lı] *sf.* Paraguay halkından ya da bu halkın soyundan olan.

parahamur, [Far. pāre + Ar. ḫamīr => parahamur] *{ağız} is.* Tatar böreği; mantı. [DS]

parak[1]**, -ğı** [? parak] *{ağız} sf.* (Saç, sakal, tüy vb. için) karışmış; taranmamış. [DS]

parak[2]**, -ğı** [? parak] *{ağız} is.* Hayvanların yazın konulduğu yer; ağıl. [DS]

paraka, [İt. barca *(kayık)*] *(para'ka) is. dnz.* Parakete.

parakacı, [paraka-cı] *is.* Paraka ile balık avlayan kişi; paraketeci.

parakamı, [? parakamı] *{ağız} is.* Evlerde ateş yakılarak çevresinde oturulan yer; ocak. [DS]

parakete[1]**,** [İt. barchetta *(gemicik)*] *(parake'te) is.* **1.** *balıkç.* Üzerinde çok sayıda iğneli köstek bulunan dip oltası. **2.** *dnz.* Geminin hızını ve denizde aldığı yolu ölçmekte kullanılan aygıt; log. 🗗 **parakete atmak,** *Paraketeyi denize bırakmak.*|| **parakete toplamak,** *Denize bırakılmış paraketeyi salvosunu çekerek gemiye almak.*

parakete[2]**,** [Fr. paroquet / İng. parakeet] *is.* Küçük papağan.

paraketeci, [parakete-ci] *is.* Parakete ile balık avlayan kişi; parakacı.

parakimya, [Lat. para- + Ar. kimyā] *is.* Kimya sanayiinin en gelişmiş biçimlerinin tümü; ileri kimya.

parakinezi, [Lat. para- + kinesis *(hareket)* > Fr. parakinésie] *is. tıp.* Hareketleri yapmak istenen işe uydurmada güçlük çekme biçiminde beliren hastalık.

parakronizm, [Fr. parachronisme] *is.* Bir olayı geçtiği tarihten daha sonraki bir döneme aitmiş gibi göstermekten doğan tarih yanlışlığı.

parakuzi, [Fr. paracousie] *is. tıp.* Seslerin tonunu ve şiddetini seçememekle belirginleşen işitme bozukluğu.

paralaks, [Yun. parallaksis > Fr. parallaxe] *is. ast.* Yerkürenin merkezi ile yeryüzündeki bir kimsenin bulunduğu yerden geçen doğruların bir gök cisminin merkezinde kesişmesi ile oluşan açı; ıraklık açısı. 🗗 **paralaks hatası,** *Ölçülecek gök cisminden çıkan ışının taksimatlı yüzeye dik gelmesinden kaynaklanan hata.*

paralaktik, -ği [Fr. parallactique] *sf.* Bir gök cisminin paralaksına ilişkin.

paralama, [para-la-ma] *is.* **1.** Paralamak eylemi. **2.** *{ağız}* Kesilmiş odun parçaları. [DS]

paralamah, [para-la-mak / paralamaḫ] *{ağız} gçl. [-r] [-l(ı)-yor]* → paralamak. [DS]

paralamak, [Far. pāre *(parça)* + T. -le-mek > para-la-mak] *gçl. f [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Parça parça etmek; parçalamak. *{eAT} (aym)* [DK] **2.** Yıpratmak; eskitmek. **3.** Yara bere içinde bırakmak. **4.** (Deyimler için) *"çaba göstermek, çok üzmek"* anlamında kullanılır.

paralanma, [para-la-n-ma] *is.* Paralanmak eylemi.

paralanmak[1]**,** [para-la-n-mak پرالنمق] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Parça parça olmak; parçalanmak. *{eAT} {OsT} (aym)* [DK] **2.** Yara ve bere içinde kalmak. **3.** *mecaz.* Bir işte çok çaba göstermek; özen göstermek. **4.** *mecaz.* Sıkıntı ve üzüntü ile olmayacak bir işle uğraşmak; didinmek. **5.** *edil.* Yırtılarak, kırılarak veya kesilerek parça parça edilmek; parçalanmak.

paralanmak[2]**,** [para-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Paralı duruma gelmek; parasız iken para sahibi olmak.

paralatma, [para-la-t-ma] *is.* Paralatmak eylemi.

paralatmak, [para-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Paralamak eylemini yaptırmak; paralamasına neden olmak; parça parça ettirmek.

paralayıcı, [para-la-y-ıcı] *is.* Parçalama işini yapan aygıt.

paraleksi, [Lat. para- *(yanında)* + leksis *(kelime)* > Fr. paralexie] *is. tıp.* Bir metni yüksek sesle okuma sırasında kelimelerin yerlerine anlamsız kelimeler koymak biçiminde görülen konuşma bozukluğu.

paralel, [Lat. para- *(yanında)* + allelous *(birbirlerinin)* > paralleios > Fr. parallèle] *sf.* **1.** *mat.* (Doğrular ve düzlem için) birbirini kesmeden, birbirine kavuşmadan sonsuza kadar uzayıp giden; koşut; muvazi. **2.** (Olay, olgu ve durumlar için) aynı yönde ve aynı zamanda gelişen; koşut; muvazi. **3.** *is.* Yerin yüzeyinde, ekvatora koşut olarak yerküreyi çevreleyen hayalî çizgilerden her biri. **4.** *mat.* Bir dönel yüzeyin eksenine dik bir düzlemle kesiti; koşut. **5.** *spor.* Düşey direkler üzerine oturtulmuş birbirine paralel 45-52 mm. kalınlık ve 3.5 m. uzunluğunda çubuktan oluşan jimnastik aracı; paralel bar; simetrik bar. 🗗 **paralel akım,** *fiz. Paralel bağlantıdan geçen elektrik akımı.*|| **paralel bağlamak,** *Bir paralel devre yardımı ile bağlantı kurmak.*|| **paralel bağlantı,** *Bir elektrik devresinin iki noktası arasını paralel iki ve daha çok iletkenle birleştirme işlemi.*|| **paralel başvurma,** *huk. İdarî ve yürütmeye ilişkin bir işleme karşı yargıya başvurma yanında diğer başvuru haklarını da kullanma.*|| **paralel devre,** *İletkenleri paralel bağlanmış elektrik devresi.*|| **paralel düzlemler,** *mat. Ortak noktaları olmayan düzlemler.*|| **paralel eğriler,** *mat. Aynı normalleri kabul eden eğriler.*|| **paralel eşleme,** *Bir çok düzeneği aynı gerilim altında olacak şekilde eşleme.*|| **paralel kaidesi,** *mat. Bir noktaya uygulanan iki vektörün bileşkesini bulmak için uygulanan yöntem.*|| **paralel yüz,** *mat. Her yüzü bir paralelkenar olan biçme.*

paralelizm, [Fr. parallèlisme] *is. psikol.* Kişide ruhsal olaylarla bedensel olaylar arasında paralellik bulunduğunu ileri süren öğreti; koşutçuluk.

paralelkenar, [Fr. parallèle + Far. kenār] *is. mat.* **1.** Karşılıklı kenarları birbirine paralel olan dörtgen; koşut kenar. **2.** Bu tür dörtgenle sınırlanan yüzey.

paralelleşme, [paralel-le-ş-me] *is.* Paralelleşmek eylemi; koşutlaşma.

paralelleşmek, [paralel-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir].* Birbirine paralel duruma gelmek; paralel durum almak; koşutlaşmak.

paralelleştirme, [paralel-le-ş-tir-me] *is.* Paralelleştirmek eylemi; koşutlaştırma.

paralelleştirmek, [paralel-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Birbirine paralel duruma getirmek; paralel durum almasını sağlamak; koşutlaştırmak.

paralellik, -ği [paralel-lik] *is.* Paralel olma durumu; koşutluk.

paralı, [para-lı] *sf.* **1.** Parası olan. **2.** (İş, hizmet, mal vb. için) para ile yapılan; karşılığında para ödenen; para ile sağlanan. **3.** (Kumaş için) üzerinde para biçiminde benekleri bulunan.

paralıca, [para-lı-ca] *sf.* Biraz parası olan.

paralık, -ğı [para-lık] *is.* **1.** Para konulan yer, çekmece, bölme vb. **2.** *sf.* Belirtilen miktarda değeri olan. **3.** Değersizlik ifadesi olarak kullanılır. **4.** *{ağız}* (Patlıcan, salatalık vb. sebze için) tane ile satılan. [DS]

paraliz, [Yun. paralysis > Fr. paralyse] *is. tıp.* Felç.

paralojik, -ği [Fr. paralogique] *is. psikol.* Mantıksal sistem bozukluğu.

paralojizm, [Lat. para- *(karşı)* + logismos *(muhakeme)* > Fr. porologisme] *is. fel.* Akıl yürütme sırasında bilmeden düşülen yanılgı; mantığa aykırılık; iyi niyetle yapılan hatalı muhakeme; yanılınalı tasım.

param, [Far. pāre => para-m] *{eAT} {ağız} sf. "Parça parça"* anlamına gelen *"param param"* ikilemesinde geçer. [DS] 🗗 **param param,** *{ağız} Parça parça; paramparça.* [DS]

paraman, [Far. pāre + man => para-man] *{ağız} sf.* **1.** Yırtık. **2.** *is.* Isırılıp koparılan parça. [DS]

paramana, [? paramana] *{ağız} is.* Gocuk. [DS]

paramanyetik, -ği [Fr. paramagnétique] *sf.* Başka manyetik maddelerin etkisi altında kalarak mıknatıslanan.

paramanyetiklik, -ği [paramanyetik-lik] *is.* Paramanyetik olma özelliği ve durumu; paramanyetizm.

paramanyetizm, [Fr. paramagnétizme] *is.* Bir manyetik alana konulduklarında, mıknatıslar tarafından çekilecek biçimde mıknatıslanan maddelerin özelliği; paramanyetiklik.

paramedikal, -li [Fr. paramédicale] *sf.* (Meslek için) hekimlik olmayan ancak ilgileri açısından hekimliğin yürütülmesinde teknik, fizik, radyolojik, sekreterlik gibi tıbbın hizmetinde olan.

paramercimek, -ği [Far. pāre + mercimek] *{ağız} is.* İri, yassı mercimek. [DS]

parametre, [Yun. para- *(yanında)* + metron *(ölçü)* > Fr. paramètre] *(parame'tre) is.* **1.** *mat.* Bir cebirsel ifadede yer alan ve değeri isteğe göre belirlenebilen sayı. **2.** Bir koninin odağından çıkan dikeyin konikle kesiştiği noktaya kadar olan parçanın uzunluğu. **3.** *istk.* Bir istatistik bütününün özelliklerini daha kısa ve daha yalın gösterebilen ölçülebilir büyüklük. **4.** Bir olayın temel özelliğini açıklamaya yarayan değişken öge. **5.** *bsy.* Programlama dilinde, bir fonksiyon veya yöntemin tanımında kullanılan ve bu fonksiyon ya da yöntemin hesaplanması sırasında değeri belirlenen sayı.

parametreleme, [parametre-le-me] *is.* Parametrelemek eylemi.

parametrelemek, [parametre-le-mek] *gçl. f. [-er] [-l(i) -yor] mat.* Parametreli bir eğri veya yüzey belirlemek.

parametreli, [parametre-li] *sf.* Parametreye bağlı o-

lan; bir veya daha çok parametre ile ilgili. ◻ **parametreli denklem,** *mat. Katsayılarından en az biri parametreye bağlı olan denklem.*

parametrik, -ği [Fr. paramétrique] *sf.* Parametreli. ◻ **parametrik test,** *Sıfır varsayımının ana kütlenin bir veya birkaç parametresinin değerine yönelik olduğu test.*

paramiliter, [Fr. para-militaire] *sf.* (Sivil kuruluşlar) ordu yapısını ve işleyişini esas alan.

paramit, [Sansk. pāramitā] *{eT} is.* **1.** Fazilet. [EUTS] [Gabain] **2.** Ululuk; yücelik; mükemmellik. [ARAT] **3.** (Budha için) faziletçe en üstün olan. [ARAT]

paramparça, [par(a)m+par/ça] *(para'mparça) pekşt. sf.* Pek çok parçalara ayrılmış; parça parça olmuş; paralanmış. ◻ **paramparça etmek,** *Bir çok parçalara ayırmak; dağıtmak; parçalamak.*|| **paramparça olmak,** *Pek çok parçalara ayrılmak; parça parça olmak; kırılmak; dağılmak; parçalanmak.*

paran, [Yun. paramoni] *{ağız} is.* Bayramdan bir gün önce yakılan ateş. [DS]

parana, [? parana] *{ağız} is.* Asmaların dibine dikilen ağaç; sırık. [DS]

parankima, [Yun. parenkhyma > Fr. parenchyme] *(para'nkima) is. bot.* Bitkilerin kök, gövde ve saplarının eksenlerinin içinde bulunan değişik yapıları barındıran, selüloz çeperleri kalınlaşmış, klorofilsiz, iri hücreli, gevşek dokulu öz; özek doku.

paranoit, -di [Fr. paranoïde] *sf.* Paranoyaya benzeyen ve ona yakın olan.

paranoya, [Yun. paranoia] *is. tıp.* **1.** Abartılı biçimde zulme uğrama korkusu ve kuşkularla dolu güvensizlik, sistemli ve saçma delillerle düşünme gücünü sınırlandıran yanlış muhakeme, kendine aşırı değer veren gurur ve tehlikeli biçimde sosyal uyuşmazlık taşıyan müzmin ruhsal rahatsızlık. **2.** Duygu bozuklukları gösteren kişinin davranışı.

paranoyak, -ğı [Fr. paranoïaque] *sf.* **1.** Paranoyaya ilişkin. **2.** Paranoyaya ilişkin kişilik bozuklukları olan; paranoya tutulmuş kimse. ◻ **paranoyak kişilik,** *Kendini olduğundan büyük sanma, güvensizlik ve saldırganlık biçiminde belirginleşen hastalıklı kişilik.*

paranteral, -li [Lat. para- *(yanında)* + enteron *(bağırsak)* > Fr. parantéral] *sf.* (İlaç verme tekniği için) organizmaya sindirim yolu dışından deri altı, kas içi, damar içi, beyin-omurilik sıvısı gibi yollardan.

parantez, [Yun. parénthesis *(yan cümle)* > Fr. parenthèse] *is.* **1.** Cümle içinde, cümle dışı bir anlatımı belirtmek amacıyla bu anlatımın başladığı yer ile bittiği yere konulan yay biçimli noktalama işareti; yay ayraç. **2.** *mecaz.* Konu dışı kalan söz veya yazı. ◻ **parantez açmak,** *1. Yazıda sağa içbükey parantezi kullanmak. 2. Konu dışı açıklamada bulunacağını ifade etmek.*|| **parantez kapamak,** *1. Yazıda sola içbükey yay işaretini kullanmak. 2. Konu dışı açıklamaların bittiğini ve asıl konuya döneceğini ifade etmek.*

parapençe, [Far. pāre + pençe] *{ağız} zf.* Paramparça. ◻ **parapençe olmak,** *{ağız} Paramparça olmak.* [DS]

parapet, [İt. parapetto *(göğüs siperi)* > Fr. parapet] *is.* İnsanların boşluğa düşmesini önlemek amacıyla balkon, teras, uçurum ve yol kenarlarına yerleştirilen korkuluk; tırabzan.

paraplazma, [Fr. paraplasme] *is. biy.* Hücre protoplazmasında bulunan ve canlı olmayan maddelerin tümü.

parapleji, [Fr. paraplégie] *is. tıp.* Çoğunlukla omurilik yaralanmasına bağlı olarak her iki bacakta oluşan felç.

parasa, [Yun. praso] *{ağız} is.* Pırasa. [DS]

parapsikolog, -ğu [Fr. parapsychologue] *is.* Parapsikoloji uzmanı.

parapsikoloji, [Fr. parapsychologie] *is.* Bugünkü bilimsel veriler ve doğa yasaları, algı, duyum ve usa vurma yoluyla açıklanamayan olayları ve normal dışı insan yeteneklerini inceleyen bilim.

parapsikolojik, -ği [Fr. parapsychologique] *sf.* Parapsikoloji ile ilgili olan.

parasal, [para-sal] *sf.* Para ile ilgili olan; para bakımından; nakdî.

parasempatik, -ği [Fr. parasympathique] *sf.* **1.** Yaşatkan sinir sisteminin bir parçası ile ilgili olan; parasempatik sinir sistemi ile ilgili. ◻ **parasempatik sinir sistemi,** *Yaşatkan sinir sistemini oluşturan iki sistemden kalbin atışını yavaşlatan, sindirim sistemini ve salgıları düzenleyen sinir sistemi.*

parasız, [para-sız] *sf.* **1.** (Kişi için) parası olmayan. **2.** Yoksul. **3.** Para vermeden sağlanan veya elde edilen; bedava. **4.** *zf.* Para söz konusu olmaksızın; para verilmeksizin; parasız olarak; bedavadan; bedava. ◻ **parasız pulsuz,** *1. Hiç parası olmayan. 2. Para harcamaksızın.*|| **parasız yatılı,** *(Öğrenci için) öğrenim, yemek, yatak vb. giderleri devlet tarafından karşılanan; leylî meccani.*

parasızlık, -ğı [para-sız-lık] *is.* Parasız olma durumu; para yokluğu.

parasol, [İt. bracciolo] *is.* → paraçol.

paraşol, [İt. bracciolo] *is.* → paraçol.

paraşüt, [Lat. para- *(karşı)* + Fr. chute *(düşüş)*] *is.* **1.** Uçak vb. hava aracından atılan bir eşya veya atlayış yapan bir kimsenin yere düşüşünü yavaşlatmak, piste iniş yapan bir hava aracının hızını frenlemek amacıyla kullanılan, kubbe biçiminde yelken bezinden yapılmış düzenek. **2.** Kol saatlerini darbelerden koruyan esnek çelik parça. ◻ **paraşüt açma torbası,** *Paraşüt kubbesinin açılmasını kolaylaştırmak için içine yerleştirilen torba.*|| **paraşüt birlikleri,** *as. Paraşütle iniş yapmak üzere yetiştiril-*

miş havadan taşınan askerî birliklere verilen ad.|| **paraşüt çantası,** *Paraşüt kuşam düzeni ile paraşüt torbasını koruyan özel çanta.*|| **paraşüt katlayıcı,** *Paraşütlerin kullanıma hazır duruma getirilmesi için usulüne uygun biçimde katlayan görevli.*|| **paraşüt kulesi,** *Paraşütle atlama eğitiminin yapıldığı kule.*‖ **paraşüt kuşam tertibatı,** *Paraşütçünün boyuna göre ayarlanmış kolanlarla paraşüt açma torbası ile paraşüt çantasının bağlı olduğu otomatik açılır kilitli düzenek.*|| **paraşütle indirme,** *is. Paraşüt ile donatılmış kişi veya malzemenin hava taşıtından yere doğru bırakılması işi.*

paraşütçü, [paraşüt-çü] *is.* **1.** Bir hava aracından paraşütle atlayarak yere inen kimse. **2.** *as.* Bir uçaktan paraşütle atladıktan sonra yere iner inmez savaşmak üzere eğitilmiş asker. **3.** *spor.* Paraşütle atlama işini spor olarak yapan kimse.

paraşütçülük, -ğü [paraşüt-çü-lük] *is.* Paraşüt kullanma, paraşütle atlama işi ve sporu.

paraşütlü, [paraşüt-lü] *sf.* Paraşütü olan. ⊡ **paraşütlü işaret** (aydınlatma) **fişeği,** *as. Atıldıklarında yere inerken açılan küçük bir paraşüt yardımı ile yere yavaş yavaş inen ve çevreyi aydınlatan fişek.*

parat, -dı [Fr. parade] *is. spor.* Boks, güreş, eskrim vb. spor dallarında yapılan oyun veya hamleyi savuşturma biçimi.

paratifo, [Fr. paratyphoïde] *is. tıp.* Tifoya benzeyen fakat başka bir basilin sebep olduğu salgın hastalık.

paratiroit, -di [Fr. parathyroïde] *is. anat.* Kalsiyum metabolizmasında önemli rol oynayan, tiroit bezinin sağ ve solunda ikişer ikişer yer alan mercimek büyüklüğünde iç salgı bezi. ⊡ **paratroit hormonu,** *biy. kim. Paratroit bezi tarafından salgılanan, kalsiyumun bağırsaktan emilmesini, böbreklerden atılmasını, kemiklerden serbestleşmesini ve hücreler arası sıvıdaki kalsiyum iyon konsantrasyonunu kontrol eden, normal iskelet gelişmesi için gerekli bir hormon, PTH.*

paratoner, [Lat. para- *(karşı)* + Fr. tonnere *(yıldırım)*] *is.* Yıldırımın zararlı etkilerini önlemek amacıyla yüksek binaların çatılarına, haberleşme araçlarının hatlarına yerleştirilen güvenlik düzeneği; yıldırımlık; siper-i saika.

paratoni, [Fr. paratonie] *is. tıp.* Çizgili kasların isteme uygun olarak gevşemesi yerine kasılmaya devam etmesi biçiminde görülen kas kasılması bozukluğu.

paratüberküloz, [Fr. paratuberculose] *is.* Geviş getirenlerde aside dayanıklı basillerin *(Mycrobacterium paratuberculosis, Johne basili)* neden olduğu bir hastalık; johne hastalığı.

parav, [Far. pārāv پاراو] *(pa:ra:v) {OsT} is.* Yaşlı kadın; kocakarı.

paravan, [İt. paravento *(rüzgâr kesen)* > Fr. paravent] *is.* **1.** Bazı iç mekânları bölmek, arka mekânın doğrudan görünümünü engellemek vb. amaçlarla kullanılan menteşelerle birbirine bağlı, katlanabilir birkaç parçadan meydana gelmiş ayaklı panolu perde. **2.** *sf.* Bir kişiyi, bir şeyi koruyan; dikkati başka yönlere çekerek asıl faaliyeti gizleyen. **3.** *mecaz.* (Kişi veya kuruluş için) adından, gücünden, yetkisinden belli etmeden yararlanılan. ⊡ **paravan menteşesi,** *Üç yapraklı ve iki milli menteşe.*|| (birini) **paravan yapmak,** *O kimsenin yetkisinden, gücünden ve ününden belli etmeden yararlanmak.*

paravana, [İt. paravento] *(parava'na) is.* Paravan.

parazit, [Yun. para-[1] + sîtos *(yiyen)* > Fr. parasite] *is.* **1.** Başka türden bir canlıdan besin alarak o canlının üzerinde veya dokuları arasında yaşayan, onu zayıflatan fakat öldürmeyen canlı; asalak. **2.** Bir elektronik aygıtın işleyişini aksatacak biçimde dışarıdan gelen gürültü veya istenmeyen elektromanyetik etki. **3.** *sf. mecaz.* (Kişi için) kendisi çalışmadan başka insanların sırtından geçimini sağlayan; asalak; tufeyli; ekti. **4.** *zf.* Başkasının sırtından geçinerek; parazit olarak; parazit biçimde. ⊡ **parazit yapmak,** *Dışarıdan katılmak; anlaşılmayı güçleştirici gürültüler eklemek; parazitle bir yayını bozmak.*

parazitemi, [Fr. parasitémie] *is. tıp.* Kanda parazit bulunması durumu.

parazitleme, [parazit-le-me] *is.* Parazitlemek eylemi.

parazitlemek, [parazit-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Parazitli duruma getirmek; alıcıda gürültü oluşturucu elektromanyetik etkide bulunmak.

parazitlenme, [parazit-le-n-me] *is.* Parazitlenmek eylemi.

parazitlenmek, [parazit-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Parazitli duruma getirilmek. **2.** *dönşl. f.* Parazitli duruma gelmek. **3.** (Radyo, televizyon vb. alıcılar için) vericiden gelen kodlu elektromanyetik dalgalar dışında doğadan, kısa dalgalı vericilerden veya elektronik aygıtlardan kaynaklanan elektromanyetik dalgalar sebebiyle dış gürültüler katılmak.

parazitli, [parazit-li] *sf.* **1.** Paraziti bulunan; asalaklı. **2.** (Alıcıdaki ses ve görüntü için) verici dışındaki bir etkenden istenmeyen elektromanyetik gürültüler karışmış olan. **3.** (İnsan sesi için) konuşma sesleri dışında hırıltı şeklinde ve anlaşılmayı, netliği engelleyici doğal sesler karışımı olan.

parazitlik, -ği [parazit-lik] *is.* **1.** Parazit olarak yaşama durumu; parazit olma durumu; parazit olarak yaşayan varlık veya kişinin niteliği; asalaklık. **2.** *mecaz.* Başkasının sırtından geçinme; asalaklık.

parazitoit, -di [Fr. parasitoïde] *is. biy.* Yaşamının bir bölümünü başka bir canlının sırtında asalak olarak geçiren organizma.

parazitolog, -ğu [Fr. parasitologue] *is.* Asalak bilimi uzmanı.

parazitoloji, [Fr. parasitologie] *is.* Asalak bilimi.

parazitoz, [Fr. parasitose] *is.* Bir asalağın üzerinde yaşayacağı organizmaya girmesi; parazit bulaşması.

parazitsiz, [parazit-siz] *sf.* **1.** Paraziti olmayan; parazit bulaşmamış olan. **2.** Dışarıdan gürültü karışmamış olan.

parç[1]**,** [? parç] *{ağız} sf.* (Kişi için) şişman. [DS]

parç[2]**,** [*eT.* bart > parç] *{ağız} is.* **1.** Topraktan yapılmış yoğurt kabı. **2.** Toraktan yapılmış ibrik; emzikli testi. **3.** Bakır su tası. [DS]

parça[1]**,** [bar-ça] *{eT} zf.* Hepsi; tamamı. [EUTS]

parça[2]**,** [Far. pāre *(parça)* + -çe *(küçültme eki)* > pārçe پارچه]] *is.* **1.** Bir bütünden alınan, bölünen, ayrı sayılan veya arta kalan kısım; bölüntü. **2.** Bir bütün veya daha büyük sayılan nesneden ayrılan, kesilen, kırılan bölümlerden her biri. **3.** Kasaplık hayvanların vücutlarının herhangi bir bölümü. **4.** Bir bütünü, bir diziyi oluşturan ögelerin her biri; birkaçı bir araya gelince bir bütün oluşturan şeylerin her biri. **5.** Değer ve güzellik bakımından beğenilen nesne. **6.** (Sayı sıfatı ile birlikte) tane; adet. **7.** Bir makine veya aygıtı oluşturan elemanlardan her biri. **8.** *ed.* Bir eserden alınan küçük bölüm; metin. **9.** *dbl.* Bir ölçüte göre yapılmış çözümlemenin sonunda, çözümlenen bütünden arta kalan ögelerden her biri. **10.** *müz.* Bir müzik eseri veya onun bir bölümü. **11.** *mat.* Bağlantılı ve sınırlı doğru bölüntüsü. **12.** *mat.* Alt küme. **13.** Bir giyim birimi. **14.** Birleştirilmeden önce bir giysinin kısımlarından her biri. **15.** İşlenmek üzere hazırlanmış ya da işlenmiş metal nesne. **16.** Bir yırtığı onarmak amacıyla içten dikilen kumaş. **17.** *tıp.* Biyopsi ya da başka amaçla bir organdan alınan küçük doku. **18.** *sin.* Bir filmin tanıtım bölümü; fragman. **19.** *mecaz.* (Tamlanan olarak kullanıldığında) tamlayanı aşağılar; küçültür; değersiz sayma bildirir. *Usta parçası.* **20.** (Tamlayan olarak kullanıldığında) tamlayana benzer; onun gibi anlamıyla yüceltir. *Ay parçası.* **21.** *argo.* Çok güzel ve çekici kadın. **22.** *argo.* Esrar. **23.** *{ağız}* Para. [DS] **24.** *sf.* Bütün olmayan. **25.** Çok az miktar; bir miktar; biraz. **26.** *zf.* Az miktarda. ◻ **parça almak,** *tıp. Biyopsi amacıyla bir dokudan küçük bir kısım kesip çıkarmak.*|| **parça bacak,** *{ağız} Parça parça; bölük pörçük.* [DS]|| **parça başına,** *Her parça için.*|| **parça bohçası,** *Biçkiden arta kalan kumaş parçalarının içine konulduğu bohça.*|| **parça buçuk,** *{ağız} Parça parça; bölük pörçük.* [DS]|| **parça emniyetli,** *as. Patlayan mermi parçalarının geçmesine engel olan.*|| **parça et,** *Parçalara bölünmüş et.*|| **parça hesabı,** *(Ücret için) üretilen malzemenin adetine göre ödenen.*|| **parça hesabıyla iş,** *Her parçanın bir işçi veya bölüm tarafından üretilmesi esasına dayanan çalışma.*|| **parça işçisi,** *Ücretini ürettiği veya işlediği parça başına alan işçi.*|| **parça kesek,** *{ağız} Parça parça; bölük pörçük.* [DS]|| **parçak purçak,** *{ağız} Parça parça; bölük pörçük.* [DS]|| **parça kumaş,** *Bir bütünden arta kalmış kullanılabilir büyüklükteki kumaş.*|| **parçalar üstü,** *dbl. (Vurgu, ton, ezgi ve durak için) tek tek sesleri değil de daha uzun birimleri veya daha çok sesleri etkileyen; parça üstü.*|| **parça parça,** *1. Birçok parçaya bölünmüş olarak; parçalanmış biçimde; parçalar halinde. 2. Lime lime. 3. Azar azar; bölüm bölüm.*|| **parça parça etmek,** *Parçalara ayırmak; bölmek; parçalamak.*|| **parça pıldırım,** *{ağız} Parça parça; bölük pörçük.* [DS]|| **parça pincik,** *{ağız} Parça parça; bölük pörçük.* [DS]|| **parça pürçük,** *Önem verilmeyecek kadar az veya küçük.*|| **parça satış,** *Perakende ticarette, parçalara bölmek suretiyle yapılan satış.*|| **parça su,** *Şemse ciltlerin köşeleri dışında bütün cildi çevreleyen fakat birbirine değmeyen süs ögelerine verilen ad.*|| **parça tesirli bomba,** *as. Patladıktan sonra her bir parçası vurucu nitelikte olan bomba.*|| **parça üstü,** *dbl. (Vurgu, ton, ezgi ve durak için) tek tek sesleri değil de daha uzun birimleri veya daha çok sesleri etkileyen; parçalar üstü.*

parçacı, [parça-cı] *is.* **1.** Makine ve araçların yedek parçalarını satan kimse. **2.** Bu satıcının iş yeri. **3.** Kumaş artıklarını toplayıp satan kimse.

parçacık,-ğı [parça-cık] *is.* **1.** Küçük parça; çok küçük parça. **2.** *fiz.* Belli bir kütleye sahip çok küçük boyutta madde; elektron, proton ve nötron gibi atomu oluşturan küçük parçaların her biri; partikül. **3.** *jeol.* Tortul bir kayacı meydana getiren bileşenlerden her biri. ◻ **parçacık fiziği,** *fiz. Maddeyi oluşturan temel parçacıkların yapılarının ve davranışlarının incelenmesini konu edinen fizik dalı.*|| **parçacık hızlandırıcısı,** *fiz. İyonların ve elektrik yükü taşıyan temel parçacıkların hızını, dolayısıyla kinetik enerjisini yükseltmekte kullanılan aygıt.*|| **parçacıklar arası,** *fiz. Parçacıklar arasında oluşan.*

parçacıklı, [parça-cık-lı] *sf.* Parçacıklardan oluşmuş.

parçacıksı, [parça-cık-sı] *is. fiz.* Belli bir ortamda, parçacık gibi davranan ve çözümlemede kolaylık sağlamak için parçacık olarak kabul edilebilen tedirginlik.

parçacılık,-ğı [parça-cı-lık] *is.* **1.** Parça kumaş satma işi. **2.** Yedek parça satma işi.

parçalak, -ğı [parça-la-k] *{ağız} is.* Lahana. [DS]

parçalama, [parça-la-ma] *is.* **1.** Parçalamak eylemi; parçalara ayırma; bölme; ufalama. **2.** *dbl.* Bir dilsel bütünü çeşitli ölçütlere göre daha küçük parçalara ayırma işlemi.

parçalamak, [parça-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir bütünü bölümlerine ayırmak. **2.** Keserek, kırarak veya koparak pek çok parçaya bölmek; bütünlüğünü bozmak; parça parça etmek. **3.** *mecaz.* Birliği, beraberliği ortadan kaldırmak amacıyla bölmek. **4.** *mecaz.* Aşırı ıstırap vermek. **5.** *dbl.* Kelimeleri ek ve köklerine ayırmak; bölümlemek.

parçalanış, [parça-la-n-ış] *is.* Parçalanmak eylemi veya biçimi.

parçalanma, [parça-la-n-ma] *is.* **1.** Parçalanmak eylemi; ufalanma. **2.** *fiz.* Bir atom çekirdeğinin enerji açığa çıkararak iki veya daha çok parçaya ayrılması olayı; fisyon. **3.** *kim.* Bir molekülde bir ya da daha çok bağın kopmasına neden olan kimyasal tepkime. **4.** *jeol.* Bir kayacın yapısında kimyasal değişiklikler olmaksızın kütlesinde meydana gelen mekanik değişiklikler; ufalanma.

parçalanmak, [parça-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Parça parça edilmek; bölünmek; parçalamak işine konu olmak; ufalanmak. **2.** Biri tarafından, üzerinde parçalarına ayırma işlemi uygulanmak. **3.** Parçalamak suretiyle öldürülmek. **4.** (Bir organ veya vücudun bir kısmı için) koparılmak, ezilmek suretiyle yaralanmak. **5.** Bütünlüğü bozulmak. **6.** *dönüş. mecaz.* Birini mutlu etmek amacıyla elinden gelen her şeyi yapmak; kendini parçalamak; didinmek. **7.** *{ağız}* Çok sinirlenmek. [DS]

parçalatış, [parça-la-t-ış] *is.* Parçalatmak eylemi veya biçimi.

parçalatma, [parça-la-t-ma] *is.* Parçalatmak eylemi.

parçalatmak, [parça-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Parçalara ayrılmasını sağlamak; parça parça ettirmek; parçalara böldürmek; parçalanmasına neden olmak.

parçalayıcı, [parça-la-y-ıcı] *sf.* Parçalara ayıran; parçalayan.

parçalayış, [parça-la-y-ış] *is.* Parçalama eylemi veya biçimi.

parçalı, [parça-lı] *sf.* **1.** Parçası olan; parçalanmış olan. **2.** Pek çok parçadan oluşan. **3.** (Belirtilen sayıda) parçanın oluşturduğu. **4.** *biy.* (Yaprak vb. için) ince uzun şeritlerden oluşan. **5.** *mecaz.* (Söz için) dokunaklı; kinayeli; yerici. ◻ **parçalı bohça,** *Değişik desen veya renkteki kumaşların birleştirilmesi ile yapılmış bohça.*|| **parçalı bohça gibi,** *Birbiri ile uyuşmayan birim veya ögelerden oluşmuş.*|| **parçalı kalem,** *Süslemede aynı anda birden çok çizgi çekmeye yarayan özel kalem.*|| **parçalı kırık,** *tıp. Birden çok parçaya bölünmüş kemik kırığı.*|| **parçalı şemse,** *Eskiden, deri ciltlerde derinin ortası oyularak buraya farklı bir deriden yapılan şemse yerleştirmek suretiyle yapılan süsleme.*

parçasal, [parça-sal] *sf.* Parçaya ilişkin olan ya da parça niteliği taşıyan.

parçı, [? parçı] *{ağız} is.* Bakır su tası; maşrapa. [DS]

parda[1], [? parda پردی] *{OsT} {ağız} is.* Tavan; dam. [DS]

parda[2], [Yun. patero / padeuro] *{ağız} is.* **1.** Ağaç kütüklerinden tahta biçiminde kesilmiş ince yarmalar. **2.** Çalı çırpı. **3.** Bağ bahçe çevresine çalılardan yapılan çit. [DS]

pardağ, [pardağ] *{ağız} is.* Cila. [DS]

pardesü, [Fr. pardessüs] *is.* → pardösü.

pardı[1], [? pardı] *{ağız} is.* **1.** Yaşken kesilmiş meşe dalı. **2.** İnce ağaç dalı; değnek. **3.** Çit yapmakta kullanılan dilme veya ince uzun sırık; bahçe çevresine dikilmiş uzun kazıklar. **4.** Ağaç, odun, kereste vb. şeylerin parçası; ağaç kütüklerin yarılması ile elde edilen uzun odun parçaları. **5.** Bağ ve bahçe çevresine çalılardan yapılan çit. **6.** Toprak damlı evlerde tavana konulan ağaçlar; kiriş. **7.** toprak damlı evlerde mertek üstüne konulan tahta veya yarmalar. **8.** Dama konulan çalı ya da pırnal ağaçlarının saçak görevini yapan uzantıları. **9.** Çıra. **10.** Yanmış odun. **11.** Ardıç ağacının iri yarılmış parçalarından her biri. **12.** Tavan. **13.** Toprak damlı evlerin saçağı. **14.** Baca. **15.** Ahşap yapıların yan duvarlarına çakılan tahta. **16.** Toprak duvar; duvar. [DS] ◻ **pardı döşemek,** *{ağız} Sopayla dövmek.* [DS]|| **pardı kemiği,** *{ağız} Eğe kemiği.* [DS]

pardı[2], [? pardı / pardi] *{ağız} is.* Bir tür çakal. [DS]

pardı[3], [? pardı] *{ağız} is.* → pardıç. [DS]

pardıç, -cı [pardı+uç] *{ağız} is.* Fırın ve tandır temizlemekte kullanılan ucu bezli uzun sırık. [DS]

pardılamak[1], [pardı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sopa ile dövmek. **2.** Sırıkla silkmek. [DS]

pardılamak[2], [pardı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Toprak damlı evlerde tavana yarma ağaç, çalı çırpı gibi şeyler döşemek. **2.** Bağ, bahçe etrafına çalı çırpı ile çit yapmak; çalıdan çit yapmak. [DS]

pardılı[1], [pardı-lı] *{ağız} sf.* (Kişi için) güçlü; dayanıklı. [DS]

pardılı[2], [pardı-lı] *{ağız} is.* Çevresi hendeklerle çevrilmiş yer. [DS]

pardi, [? pardi] *{ağız}* tis. → pardı[2]. [DS]

pardinç, -ci [? pardinç] *{ağız} is.* Taze fasulye. [DS]

pardon, [Fr. pardon] *ünl.* **1.** Özür dilerim; affedersiniz. **2.** Karşı tarafa, anlaşılmayan bir sözü yineletmek için söylenir. **3.** *{ağız}* Aferin; bravo. [DS]

pardösü, [Fr. pardessus] *is.* Serin havalarda elbise üzerine giyilen uzun ince üst giysisi.

parduç, -cu [pardı+uç] *{ağız} is.* **1.** → pardıç. **2.** Tandıra yapılan badana. [DS]

parduş, [? parduş] *{ağız} is.* Kedi yavrularını yiyen erkek kedi. [DS]

parduz, [Far. pāre-düz پاردوز] *(pa:rdu:z) {OsT} is.* → pareduz.

pardüm, [Far. pārdüm پاردوم] *(pa:rdüm) {OsT} is.* Semer ya da eyerin kaymasını önlemek amacıyla binek ve yük hayvanlarının sağrısı üzerinden geçen kayış veya kolan; paldım.

-pare, [Far. -pāre پاره] *(pa:re) {OsT} ek.* Farsça'da *"parça"* anlamıyla birleşik isim ve sıfatlar yapar.

pare, [Far. pāre *(parça)* پاره] *(pa:re) {eT} {OsT} is.* **1.** Parça; kısım. [Bahşayiş] **2.** Tane; sayı; adet. **3.** Para.

4. Kırıntı. [Bahşayiş] **5.** Bölüm. [Bahşayiş] 🗗 **pāre pāre,** *{OsT} Parça parça; parçalı.*‖ **pare pare doğranmak,** *{eAT} Parça parça doğranmak; parçalara bölünmek.*‖ **pare pare olmak,** *{eAT} Paramparça olmak.*

pareduz, [Far. pāre-düz پاره دوز] *(pa:redu:z) {OsT} is.* **1.** Parça diken. **2.** Eskici. **3.** Yamacı.

pareduzi, [Far. pāre-düzī پاره دوزی] *(pa:redu:zi:) {OsT} is.* **1.** Eskicilik. **2.** Yamacılık.

parekâr, [Far. pāre-kār پاره کار] *(pa:rekâ:r) {OsT} sf.* Şen; şuh; işveli.

parenc, [Far. pā-renc پارنج] *(pa:renc) {OsT} is.* **1.** Yapılan işe karşılık verilen ücret. **2.** Parsa.

parezi, [Fr. parésie] *is. tıp.* Kas gücündeki eksilmeden ileri gelen felç.

parfe, [Lat. perfectus > Fr. parfait] *is.* Bir tür dondurma.

parfüm, [İt. perfumo > Fr. parfum] *is.* **1.** Güzel koku. **2.** Etil alkol içinde eritilmiş bulunan ve bedene sürüldüğünde güzel koku yayması için üretilmiş yapay ürün; koku.

parfümcü, [parfüm-cü] *is.* Yeni güzel kokular bulan, bunları üreten veya satan kimse.

parfümcülük, -ğü [parfüm-cü-lük] *is.* Güzel kokular üretme ve satma işlerinin tümü.

parfümeri, [Fr. parfumerie] *is.* **1.** Ana maddesi güzel koku olan güzellik ve temizlik ürünlerinin tümü. **2.** Yalnızca güzel koku ve bunlara bağlı ürünlerin satıldığı dükkân veya bir süpermarketin bu işlere ayrılmış bölümü.

pargaç, -cı [bakraç] *{ağız} is.* Kazan; bakraç. [DS]

pargı, [? pargı] *{ağız} is.* **1.** Bataklık sazı; kamış. **2.** İnce odun. [DS]

pargi, [Far. pārgī پارگی] *(pa:rgi:) {OsT} is.* **1.** Fahişelik. **2.** Atık su çukuru.

parhana, [Far. bar-ḫāne] *{ağız} is.* İşçilerin toplantı yeri. [DS]

parı, [Far. pāre => parı] *(pa'rı) {ağız} zf.* Az; azıcık. [DS]

parıl, [par *(yans.)* > par-ıl] *zf.* Göz alıcı şekilde ışık saçma ve aydınlatma bildirir. 🗗 **parıl parıl,** *Işık saçarak; parıldayarak.*

parılamak, [par *(yans.)* > par-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Parlamak. [DS]

parıldama, [par *(yans.)* > par-ıl-da-ma] *is.* Parıldamak eylemi.

parıldamak[1], [par *(yans.)* > par-ıl-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Parlak bir ışık saçmak; ışık vermek; ışınlar saçmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Üzerine düşen ışığı yansıtmak; ışıldamak. **3.** (Gözler için) sevincini belli etmek; sevinç duygusunu anlatmak.

parıldamak, [par *(yans.)* > par-ıl-da-mak] *{eAT} gçsz. f. [-r]* Fırlamak. [DK]

parıldamak[3], [par *(yans.)* > par-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Öfkeden el ayak titremek. [DS]

parıldatma, [par *(yans.)* > par-ıl-da-t-ma] *is.* Parıldatmak eylemi.

parıldatmak, [par *(yans.)* > par-ıl-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Parıldamasına yol açmak; parıldamasını sağlamak. *{ağız} (aynı)* [DS]

parıldayık, [par *(yans.)* > par-ıl-da-y-ık] *{ağız} is.* Yıldırım. [DS]

parıldayış, [par *(yans.)* > par-ıl-da-y-ış] *is.* Parıldamak eylemi veya biçimi.

parıltı[1], [par *(yans.)* > par-ıl-tı] *is.* **1.** Göz alıcı parlaklık; parıldama. **2.** Bir duygunun verdiği mutluluğun gözlere veya bakışlara yansıması durumu. **3.** *res.* Işığı yansıttığı için resmin görülmesine engel olan vernik etkisi.

parıltı, [par *(yans.)* > par-ıl-tı] *{ağız} is.* Bağırarak kafa tutma; karşı gelme. [DS]

parıltılı, [par *(yans.)* > par-ıl-tı-lı] *sf.* Parıltısı olan; parlayan; parıldayan; ışık saçan yansımaları olan; yalabık.

parıltısız, [par *(yans.)* > par-ıl-tı-sız] *sf.* Parıltısı olmayan; parlamayan; sönük; donuk.

paridiye, [Far. pāridiyye پاردیه] *(pa:ridiye) {OsT} is. zool.* Baştankaragiller.

parik, -ği [? parik] *{ağız} is.* Kadın giysisi. [DS]

parima, [İt. paroma] *(pari'ma) is. dnz.* Filika ve sandal gibi hafif tekneleri rıhtım ya da iskeleye bağlamak için kullanılan kısa halat.

parin, [Far. pārīn / pārīne پارین / پارینه] *(pa:rin) sf.* Geçen yıl olan; geçen yılki; bıldırki.

parir, [Far. pārīr پاریر] *(pa:ri:r) is.* Direk; dayak.

paris, [Kelt d. Parisii *(kavim adı)*] *is.* İmparatorluk döneminde, Hazine-i Hümayun ile koğuşların silinip temizlenmesi işine verilen ad; temizlik.

paritarizm, [Fr. paritarisme] *is.* Toplumsal sorunları, çalışanlarla çalıştıranların eşit oranda katıldığı bir yönetim tarzını yaygınlaştırarak çözümlemeyi öneren doktrin.

parite, [Lat. paritas *(eşit; denk)* > Fr. parité] *is.* **1.** *mat.* (Sayılar için) tek ve çift olma durumu. **2.** *bank.* İki paranın temsil ettikleri altın miktarlarına göre oranları. **3.** İki ülke parasının karşılıklı olarak her iki ülke borsasındaki değişim değerlerinin eşit olması durumu. *1926 yılında (1 dolar Paris'te 40 frank; Newyork'ta 40 frank 1 dolar olduğu için) dolar ile frankın kambiyo değeri pariteydi.* **4.** *fiz.* Nesneler ile aynadaki görüntülerinin bakışımlılık özelliği.

parivrajaka, [Sansk. parivrajaka] *{eT}* Serseri derviş. [EUTS]

park[1], [? park] *{eT} is.* Hükümdar sarayı; ev; mal mülk. [EUTS]

park[2], [İng. park / Fr. parc] *is.* **1.** Kentlerde, halkın gezip dolaşması, hoşça vakit geçirmesi, hava alması amacıyla ağaç ve çiçek dikilmiş yeşil alan; millet bahçesi; halk bahçesi. **2.** Taşıtların güvenli biçimde bırakılmaları için yapılmış yer; park yeri; otopark. **3.** Taşıtların trafik kurallarına uygun biçim ve koşullarda, trafik zorunlulukları dışında durması. **4.** Bir iş alanında kullanılabilir araç, iş makinesi ve diğer makinelerin tümü ve bunların büyük çoğunluğunun toplandığı yer. ◻ **park etmek,** *Taşıtları, trafik kurallarına uygun olarak yasa gereğince izin verilen yol kenarı ile bu iş için ayrılmış yere bir süre bırakmak.*|| **park izni,** *huk. Kamuya ait alanlarda özel taşıtlara tanınan park etme hakkı.*|| **park saati,** *Paralı otoparklarda bir aracın kaldığı süreyi belirleyen özel aygıt.*|| **park yapmak,** *Park etmek.*|| **park yeri,** *Trafiğe açık yollar dışında taşıtların bırakılması için ayrılmış alan veya kat; otopark.*

parka, [Eskimo d. parka / parkee *(yün ceket)* > Amer. İng. parka] *is.* Silahlı kuvvetler personelinin soğuk mevsim ve bölgelerde giydikleri soğuğa karşı koruyucu özellikte, dışı bir ölçüde su geçirmez kumaştan yapılmış, başlıklı kaban biçiminde üst giyeceği.

parkaç, -cı [bakraç / parkaç] *{ağız} is.* Bakraç. [DS]

parkçı, [park-çı] *is.* **1.** Araç parkı işleten kimse. **2.** Parkta görev yapan kimse.

parkçılık, -ğı [park-çı-lık] *is.* Park işletme işi; parkçının işi ve görevi.

parke, [Fr. parquet] *is.* **1.** Yer döşemesinde kullanılan kısa, ince ve dar ahşap parçası. **2.** Bu malzeme ile döşenmiş taban. **3.** Yol ve kaldırım kaplamasında kullanılan taş veya beton biçme. **4.** Bu taşlarla kaplanmış yol veya kaldırım. **5.** Borsa acentelerinin müşterilerinden aldıkları emirleri yerine getirmek üzere herkesçe görülebilecek biçimde bir araya toplandıkları yer. **6.** *{ağız}* At arabalarında yan kayışların takıldığı, arabanın önündeki demire bağlı, uzun ağaç parçası. [DS] **7.** *sf.* (Yol ve taban döşemesi için) parkeden yapılmış. ◻ **parke cilası,** *Ahşap parkeleri korumak ve güzel göstermek için döşendikten sonra üzerine sürülen vernik türü özel cila.*|| **parke döşeme,** *Sert ağaç parçalarının yan yana getirilmesi ile yapılan taban döşemesi.*|| **parke işkencesi,** *Döşenecek parkeleri yan yana sıkıştırmaya veya çektirmeye yarayan özel mengene.*|| **parke makinesi,** *Parke parçalarının baş ve yan kısımlarına kiniş ve lamba açan özel marangoz makinesi.*|| **parke taşı,** *Yol ve kaldırım kaplamasında kullanılan düzgün ve köşeli taş.*|| **parke zımpara makinesi,** *Tabana döşenmiş olan parkeleri düzeltmek ve parlatmak amacıyla kullanılan özel elektrikli zımpara makinesi.*

parkeci, [parke-ci] *is.* **1.** Parke yapan veya satan kimse. **2.** Parke satılan dükkân. **3.** Parke döşeme ustası.

parkecilik,-ği [parke-ci-lik] *is.* **1.** Parke yapma ve satma işi. **2.** Parke döşeme işi.

parkeleme, [parke-le-me] *is.* Parkelemek eylemi.

parkelemek, [parke-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Parke döşemek.

parkelenme, [parke-le-n-me / parke-len-me] *is.* Parkelenmek eylemi.

parkelenmek, [parke-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Parke döşenmek; parke yapılmak; parke ile kaplanmak. **2.** [parke-len-mek] *gçsz. f.* Parke sahibi olmak; parke edinmek; parke satın almak.

parkeletme, [parke-le-t-me] *is.* Parkeletmek eylemi.

parkeletmek, [parke-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Parke döşetmek; parke ile kaplatmak.

parkinson, [İng. Parkinson *(İngiliz hekim)*] *is. tıp.* Kaslarda katılık, istemli hareketlerde azalma ve titreme ile kendini gösteren felç; titremeli felç.

parkmetre, [İng. park + Fr. mètre] *(parkme'tre) is.* Park sayacı.

parkur, [Fr. parcours] *is.* **1.** Yelken, bisiklet, binicilik, atletizm vb. spor yarışlarında izlenmesi gereken yol. **2.** Golfta, kulüp binası dışında kalan golf sahasının kapladığı alan; golf sahası.

parlağuc, [par-la-ğuç پرلغوج] *{eAT} is.* Bostanlarda kuş ürkütmek için kurulmuş, kanatları dönerken ses çıkaran bir tür rüzgâr gülü; tırtır.

parlak,-ğı [par *(yans.)* > par-la-k] *sf.* **1.** Güçlü bir ışık veren; parlayan; ışıldayan. **2.** Temiz ve ışıltılı; ışıklı. **3.** *mecaz.* Dikkat çekecek kadar başarılı; başarısı ile kendini gösteren. **4.** (Renk için) canlı; ışıltılı. **5.** *argo.* (Delikanlı için) güzel yüzlü; yakışıklı. **6.** *is.* Yüzeysel parıltı; ışıltı; çekicilik. **7.** *{ağız}* Gelin ayakkabısı. [DS] ◻ **parlak çekmek,** *{ağız} Dişi güvercini elde uçar gibi tutarak uçan güvercini yere indirmeye çalışmak.* [DS]|| **parlak gökyüzü,** *Bulutsuz, berrak ve bol ışıklı gökyüzü.*|| (pek) **parlak olmamak,** *(İş ve durum için) beklenen biçimde olumlu gerçekleşmemek; yolunda gitmemek; iyi olmamak.*|| **parlak mantar,** *bot. Sonbaharda çayırlarda yetişen ve yenen birkaç mantar türü, (Hygrophorus marzuolus, H. pratensis, H. puniceus).*

parlaklaşma, [par-la-k-la-ş-ma] *is.* Parlaklaşmak eylemi.

parlaklaşmak, [par-la-k-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Parlak bir durum almak; parlaklık kazanmak.

parlaklık,-ğı [par-la-k-lık] *is.* **1.** Parlak olma durumu. **2.** *mecaz.* İlgi ve dikkat çekici olma. **3.** *fiz.* Boyalı bir yüzey üzerinden yansıyan ışık akısının bu yüzeye gelen ışık akısına oranı. **4.** *gök b.* Bir yıldızın göz üzerinde bıraktığı görülebilme şiddetini belirleyen nicelik. **5.** Televizyon alıcılarında, görüntünün oluştuğu flüorışıl ekranın aydınlığı.

parlama, [par-la-ma] *is.* **1.** Parlamak eylemi. **2.** *gök*

b. Bir yıldızın ışınım gücünün hızlı ve düzensiz değişimi.

parlamak[1], [par *(yans.)* > par-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kuvvetli bir ışık çıkarmak; kendi ışığı ile aydınlık saçmak; ışık saçmak; parıldamak. *{eAT} (aym)* [DK] **2.** Bir ışık kaynağından gelen ışınları yansıtmak; ışık saçan yansımaları olmak. *{ağız} (aymı)* [DS] **3.** (Yanıcı maddeler ve ısıtma araçları için) tutuşup alev almak; alevlenmek. *{ağız} (aym)* [DS] **4.** *mecaz.* (Göz, bakış için) sevinç, mutluluk vb. duyguyu etkili biçimde yansıtmak; dile getirmek; ışıldamak. **5.** Birdenbire dikkat çekecek biçimde tanınmak; ün kazanmak; yükselmek. *{ağız} (aym)* [DS] **6.** Birdenbire öfkelenmek; öfkeden kendini tutamaz duruma gelmek; kızgınlığını bağırtı ile ortaya koymak; sinirlenmek; hiddetlenmek. *{ağız} (aym)* [DS] **7.** (Elbise için) eskidiği için veya ütü izi dolayısıyla ışığı yansıtır duruma gelmek. **8.** (Atmaca için) avının üzerine atılmak. **9.** Kuşa havalandığı anda ateş etmek. **10.** (At için) binicinin kontrolünden çıkmak.

parlamak[2], [par *(yans.)* > par-la-mak] *{eAT} {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Fırlamak. **2.** Fırlayıp uçmak; süzülüp inmek. [DS]

parlamak[3], [par(a)-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Odunu kırmak; parçalamak. **2.** Parçalamak. [DS]

parlamak[4], [par-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İyi karşılamak; konukseverlik göstermek. [DS]

parlamentarizm, [Fr. parlementarisme] *is.* Yürütme organının seçim ile kurulmuş yasama organına karşı sorumlu olduğu yönetim biçimi.

parlamenter, [Fr. parlementaire] *is.* **1.** Yasama meclisi üyesi; milletvekili. **2.** *sf.* Parlamento ile ilgili; parlamentoya dayanan; parlamento ile ilgisi olan. ◻ **parlamenter rejim,** *Hükûmet üyelerinin meclise karşı sorumlu olduğu kuvvetler ayrılığı ve işbirliği rejimi.*|| **parlamenter usul,** *huk. Parlamentonun çalışma ve görüşme düzenini belirleyen anayasa, yasa ve içtüzük hükümlerinin tümü.*

parlamento, [Lat. parlar *(konuşmak)* > parlamento] *(parlâme'nto) is.* Üyeleri halk tarafından belli sürelerle seçilen ve görevi yasama, bütçe hazırlama, yürütme organını denetleme olan kurul veya kurullar. ◻ **parlamento flaması,** *dnz. Uluslar arası işaret kitabında "P" harfinin sembolü olan ve bir ticaret gemisinin baş direğine çekildiğinde "müretteba gemiye dönsün, sefere çıkılacak" anlamına gelen işaret sancağı.*

parlamentoculuk, -ğu [parlamento-cu-luk] *is.* Parlamenter düzen.

parlando, [İt. parlando *(konuşarak)*] *(parlâ'ndo) is. müz.* Konuşma dilinin özelliklerini taklit etmeye dayalı vokal yorum yöntemi.

parlangıç, -cı [par *(yans.)* > par-la-n-gıç] *{ağız} is.* Alev. [DS]

parlanmak, [par-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Yiyecek için) üstü pas tutmak; küflenmek. [DS]

parlatıcı, [par-la-t-ıcı] *sf.* **1.** Parlatma özelliği olan; parlaklık veren. **2.** Parlatma özelliği taşıyan madde; cila. **3.** Bulaşık makinelerinde, yıkama sonunda kaplarda kalacak su damlalarının lekelerinin giderilmesi amacıyla kullanılan temizlik ürünü. **4.** Metalleri parlatan kimse. **5.** Belirgin bir parlaklık elde etmek için elektrolitik kaplama banyosuna katılan madde. **6.** Pirinç ve kahvenin kabukları soyulduktan sonra kalan izleri yok etmek ve belli bir parlaklık vermekte kullanılan makine. **7.** Tırnakları cilalamakta kullanılan bir yanı güderi ile kaplanmış mekik biçimle alet. **8.** Dudaklara parlak bir renk vermek için kullanılan kozmetik ürün; dudak parlatıcısı.

parlatma, [par-la-t-ma] *is.* **1.** Parlatmak eylemi. **2.** Bir yüzeyi düzgün ve parlak bir duruma getirmek için uygulanan işlem. **3.** Parlatmak veya yaldızlamak amacıyla bir metal yüzeye uygulanan temizleme işlemi; polisaj. **4.** Pirinç, kahve gibi tarım ürünlerinde kabuk çıkarma işlemi. **5.** Boyanmış bir kumaşın renklerine canlılık vermek amacıyla özel olarak hazırlanmış sabunlu suya batırma işlemi.

parlatmak, [par-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir yüzeyi düzgün, kaygan ve parlak duruma getirmek; parlaklık vermek; parlaklık kazandırmak. **2.** Ütü yaparken kumaş üzerinde ütü izi bırakmak. **3.** *argo.* Birlikte içki içmek. *{ağız} (aym)* [DS]

parlayıcı, [par-la-y-ıcı] *sf.* Kolay tutuşan ve birden alevlenen.

parlayış, [par-la-y-ış] *is.* Parlamak eylemi veya biçimi.

parmak,-ğı [bar-mak ? > parmak] *is.* **1.** *anat.* İnsanda el ve ayakların en son bölümünü oluşturan ucu tırnaklı, eklemli ve boğumlu oynak organlardan her biri. **2.** Özellikle insanda el parmakları. **3.** Daha da özel olarak bir takım istekleri belirtmeye yarayan işaret parmağı. **4.** Bir parmaklığın çubuklarından her biri. **5.** Bir tekerleğin merkezden çembere doğru uzanan dayanma çubuklarından her biri. **6.** Dört ayaklı omurgalı hayvanların her ayağının ucunda yan yana dizili bulunan, genellikle tırnak ve toynak gibi keratinli yapılarla korunmuş boğumlu, serbest ve hareketli uç bölümü. **7.** Mekanikte bir ucu çoğunlukla destek olmak üzere başka bir parçaya değen küçük silindirik parça. **8.** Eski uzunluk ölçülerinden zira veya arşının yaklaşık üç santimetre kadar gelen, yirmi dörtte biri. **9.** İngiliz uzunluk ölçüsü birimlerinde ayak*(fut)*'ın 2.54 cm'ye eşit gelen on ikide biri; inç; pus. **10.** *mecaz.* Bir işe karışmış olma ilgisi. **11.** *{ağız}* Araba tekerleğinin ortasını tekerleğin çevresine bağlayan çubuklar. [DS] **12.** *{ağız}* Bağ çubuğunun, dal olarak büyümesi için budarken bırakılan bölümü. [DS] **13.** *sf.* El parmağının eni kadar kalınlıkta olan. **14.** Koyu bir sıvıya

daldırılan parmağa bulaşan miktar kadar. ☐ **parmağı ağzında kalmak,** *1. Çok beğenmek. 2. Hayret etmek; çok şaşırmak; şaşakalmak.*|| **parmağına dolamak,** *1. Bir konuyu ele alıp ilgilileri ile sürekli uğraşmak. 2. Bir konuyu veya kişiyi ele alıp hemen her fırsatta dile getirmek, sürekli onunla uğraşmak.*|| **parmağına sarmak,** *Parmağına dolamak.*|| (birini) **parmağında oynatmak,** *Bir kimseye istediğini yaptırmak; dilediği gibi yönetmek.*|| **parmağını ağzında komak,** *{eAT} Parmağını dudaklarına dokundurarak "sus" işareti yapmak.*|| **parmağını bile kıpırdatmamak,** *1. Bir iş için hiçbir davranışta bulunmamak; bir işin yapılması için hiç çaba harcamamak. 2. Birinin yardımına koşmamak.*|| **parmağını bile oynatmamak,** *1. Bir iş için hiçbir davranışta bulunmamak; bir işin yapılması için hiç çaba harcamamak. 2. Birinin yardımına koşmamak.*|| **parmağını koymak,** *Bir konuya dikkat çekmek.*|| **parmağının ucunda çevirmek,** *Bir işi ustalıkla, kolayca yapabilmek.*|| **parmağının ucunu göstermemek,** *(Kadın için) vücudunun hiçbir yeri görünmeyecek biçimde giyinmek; örtünmek.*|| **parmağını oynatmak,** *1. Bir işinin görülmesi için ilgililere rüşvet vermek. 2. İşin yapılması için gerekli harcamalarda bulunmak.*|| **parmağını sokmak,** *Bir iş için olumsuz katkıda ya da girişimde bulunmak.*|| **parmağını yaranın üstüne basmak,** *Ayrıntıları dışlayarak asıl konuyu, asıl sorunu, sorunun asıl nedenini ortaya koymak.*|| (bir işte) **parmağı olmak,** *Bir işe karışmak; karışmış olmak.*|| **parmak atmak,** *Sorun çıkarmak.*|| **parmak basmak,** *1. İmza yerine mürekkeplenmiş parmağı bastırarak izini çıkartmak. 2. Dikkat ve ilgiyi bir nokta üzerine çekmek.*|| **parmak bebeği,** *{ağız} El ve ayak parmaklarında, tırnağın altına ve ucuna gelen şişkince yer.* [DS]|| **parmak bırakmak,** *{ağız} Kusmak için işaret parmağını ağza sokmak.* [DS]|| **parmak birleştirme,** *Marangozlukta, kısa tahta parçalarını uzunlukları yönünde parmak biçiminde açılan dişlerle birleştirme işlemi.*|| **parmak bozmak,** *(Çocuklar arasında) anlaşmazlık sonucu arkadaşlığa son vermek; küsmek.*|| **parmak götürmek,** *{eAT} {OsT} İşaret parmağını kaldırarak imana geldiğini bildirmek.*|| **parmak hesabı,** *1. Parmakları saymak suretiyle yapılan hesaplama. 2. ed. Hece ölçüsü.*|| **parmak ısırmak,** *Büyük bir şaşkınlık içine düşmek; şaşakalmak.*|| **parmak ısırtmak,** *Davranışı yüzünden çevrede hayret uyandırmak; şaşkınlık içinde bırakmak; şaşırtmak.*|| **parmak izi,** *Parmak uçlarındaki çizgilerin bazı yüzeylerde bırakmış olduğu iz.*|| **parmak izi incelemesi,** *Parmak izlerinden insanların kimliğini belirleme yöntemi.*|| **parmak izleri,** *anat. Kafatası kemiklerinin iç yüzeyindeki çukurcuklar.*|| **parmak kadar,** *(Çocuk için) çok küçük; yaş ve beden bakımından hafifseme sözü.*|| **parmak kalmak,** *Çok az kalmak.*|| **parmak kaldırmak,** *Bir toplulukta söz istemek için diğer parmaklar kapalı olduğu halde yalnız işaret parmağını açık bırakarak elini kaldırmak; söz istemek.*|| **parmak kemiği,** *anat. Parmakları meydana getiren küçük kemikler; falanj.*|| **parmak kurusu,** *{ağız} 1. Budanıp da sürmeyen üzüm çubuğu. 2. Ağaçların uçlarındaki kurumuş ince dallar.* [DS]|| **parmakla sayılmak,** *Çok az sayıda bulunmak.*|| **parmakla saymak,** *Parmaklar aracılığıyla hesap yapmak ya da parmakları yardımı ile bir şeyin sayısını belirlemek.*|| **parmakla gösterilmek,** *1. Çok az bulunmak. 2. Seçkin ve ünlü olmak.*|| **parmakla sayılmak,** *Çok az olmak.*|| **parmaklarını yemek,** *Yemeği çok beğenmek.*|| **parmak mayası,** *{ağız} Tırnak altındaki et.* [DS]|| **parmak nişanı,** *{ağız} Atın sağrısında ya da boynunda baş parmak girecek büyüklükteki çukur.* [DS]|| **parmak parmak,** *1. Parmak biçiminde; parmak gibi. 2. (Koyu sıvı bir şey yemek için) parmaklarını daldıra daldıra.*|| **parmak patates,** *Parmak biçiminde doğranarak kızartılmış patates.*|| **parmak sokmak,** *{OsT} Karışmak; müdahale etmek.*|| **parmak tatlısı,** *Parmak biçimi verilerek yapılmış bir tür hamur tatlısı.*|| **parmak usulü,** *ed. Hece ölçüsü.*|| **parmak üzümü,** *Bir tür uzun taneli üzüm.*|| **parmak yalamak,** *İlgilendiği bir işten hakkı olmadığı halde çıkar sağlamak.*

parmakçı, [parmak-çı] *is.* **1.** Parmaklık yapan kimse. **2.** *sf. mecaz.* Kışkırtan; tahrikçi.

parmakçık, -ğı [parmak-çık] *is.* **1.** Küçük parmak. **2.** Zavallı parmak. **3.** *{ağız}* Kafes. [DS]

parmakçılık, -ğı [parmak-çı-lık] *{ağız} is.* Bağ ve bahçe çevresine ağaçtan parmaklık yapma sanatı. [DS]

parmaklama, [parmak-la-ma] *is.* Parmaklamak eylemi.

parmaklamak, [parmak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Parmağını batırarak yemek. **2.** Birini parmakla dürtmek; parmakla dokunmak. **3.** *mecaz.* Kışkırtmak; tahrik etmek. **4.** *{ağız}* Parmakla ölçmek. [DS]

parmaklı, [parmak-lı] *sf.* **1.** Parmağı olan. **2.** Belirtilen miktarda parmağı bulunan.

parmaklık,-ğı [parmak-lık] *is.* **1.** İnce ahşap ya da metal çubukların belirli aralıklarla dikilmesi suretiyle meydana getirilmiş bölme, korkuluk. **2.** Parmağı dış etkilerden korumak için üzerine geçirilen özel kılıf. **3.** Orta oyununda seyircilerle oyuncuları birbirinden ayıran bölme. **4.** *sf.* Belirtilen sayıda parmak kadar kalınlığı veya uzunluğu olan. ☐ **parmaklık demiri,** *Bir parmaklığın üst kısmını süsleyen bölüm.*

parmaklıklı, [parmak-lık-lı] *sf.* Parmaklığı bulunan; parmaklığı olan.

parmaklıksız, [parmak-lık-sız] *sf.* Parmaklığı bulunmayan; parmaklığı olmayan.

parmaksı, [parmak-sı] *sf.* **1.** Parmaklara benzeyen;

parmak gibi olan. **2.** *bot.* Tüm dalları kolları el gibi bir noktadan çıkan.

parmanu, [Sansk. paramānu] *{eT} is.* Atom. [Üç İtigsizler]

parmıcan, [İt. Parnıa *(İtalya'da kent)* > parmigiano] *is.* Bir tür İtalyan peyniri.

parnak, -ğı [parmak] *{ağız} is.* Parmak. [DS]

parnas, [Yun. parnassos] *is.* **1.** Yunan mitolojisinde şairlerin oturduğu kabul edilen ve tanrı Apollon'a adanmış bulunan Delphoi'nin kuzey doğusunda bir dağ. **2.** Eski şiir derlemeleri başlığı. 🗗 **Parnas Okulu,** Fransa'da romantizme tepki olarak doğan, dış dünyanın genel görünümünü nesnel bir tavırla anlatan, biçimsel yetkinliği gözeten şiir akımı; Parnasizm.

parnasçı, [parnas-çı] *is.* Fransa'da romantizme tepki olarak doğan, dış dünyanın genel görünümünü nesnel bir tavırla anlatan, biçimsel yetkinliği gözeten şiir akımı olan Parnas Okulunun temsilcilerine verilen ad; parnasyen.

Parnasizm, [Fr. parnassisme] *is.* Parnas Okulu.

parnasyen, [Fr. parnassien] *is.* **1.** Parnasçı. **2.** *sf. ed.* Parnas Okuluna bağlı olan.

parodi, [Yun. para *(yanında)* + oide *(şarkı)* > Lat. parodia *(öykünme)* > Fr. parodie] *is.* **1.** Halkın yakından tanıdığı ciddi bir eserin bir bölümünün veya bütününün biçim veya konu bakımından gülünç biçimde değiştirilerek ortaya konulması. **2.** Bu biçimde ortaya konulan eser. **3.** *müz.* Edebî bir metnin bilinen bir müzik parçası ya da bir melodiye uyarlanması ile oluşturulan eser.

paroksiton, [Fr. paroxyton] *is. dbl.* Vurgusu sondan bir önceki hecede bulunan sözcük.

parola, [İt. parola] *(paro'la) is.* **1.** Askerlerin ya da gizli bir dernek üyelerinin birbirlerini tanımak için kullandıkları önceden anlaşmalı söz. **2.** *mecaz.* Ulaşılmak istenen amacı kısaca belirten söz. **3.** Gemilerde ve kıyı tesislerinde lombar ağzı ve kapı girişlerinde personelin denetimi için sorulan kodlu söz.

paronim, [Yun. paronymos > Fr. paronyme] *sf.* (Sözcük için) anlamı ayrı fakat biçimi yakın olan.

parpa, [? parpa] *is. zool.* Kalkan balığının yavrusu.

parpal, [? parpal] *{ağız} sf.* Nikâhsız. [DS]

parpara[1], [farfara / parpara] *{ağız} sf.* Geveze. [DS]

parpara[2], [? parpara] *{ağız} sf.* (Kadın için) giyimi eski ve düzensiz. [DS]

parpara[3], [par+para] *{ağız} is.* Gelin giysilerinde süs olarak kullanılan, sarı küçük para. [DS]

parpara[4], [? parpara] *{ağız} is.* Korkutma; paylama. [DS] 🗗 **parpara dökmek,** *{ağız} Öfke ile bağırmak.* [DS]

parparçalı, [par+par+çalı] *{ağız} is.* Ardıç ağacının dalı. [DS]

parparı, [par+par-ı] *{ağız} is.* Kelebek. [DS]

parparlamak, [parpar-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Tuz ile kuduz hastalığını tedaviye çalışmak. [DS]

parpazlamak, [parpaz-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı) -yor]* **1.** Acıdan kıvranmak. **2.** Sendeleyerek yürümek. **3.** (Elde tutulan kuş için) çırpınmak. **4.** Umutsuzca çırpınmak. [DS]

parpı[1], [? parpı] *{ağız} is.* Hastanın, ocaklı denilen kişilerce okunup üflenerek tedavi edilmesi işlemi. [DS]

parpı[2], [? parpı] *{ağız} is.* **1.** Paylama; azarlama. **2.** Dayak; sopa. **3.** Hak edilen kötü son; ceza. **4.** Korkulu durum; korku; sıkıntı. **5.** Korkutma; gözdağı. [DS] 🗗 **parpı görmek,** *{ağız} Güçlük ve sıkıntı çekmek.* [DS]|| **parpısını vermek,** *{ağız} Ağzının payını vermek.* [DS]|| **parpı yemek,** *{ağız} 1. Dayak yemek. 2. Azarlanmak; paylanmak.* [DS]|| **parpıyı yemek,** *{ağız}* → parpı yemek. [DS]

parpı, [? parpı] *{ağız} is.* Fundalık. [DS]

parpıcı, [parpı-cı] *{ağız} is.* Hastalığı okuyarak, ev ilaçlarıyla iyileştiren halk hekimi; ocaklı. [DS]

parpıl[1], [? parpıl] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kendine bakmayan; dağınık; düzensiz. **2.** Yürüyüşü dengesiz olan; düşe kalka yürüyen. [DS]

parpıl[2], [? parpıl] *{ağız} sf.* Gürbüz. [DS]

parpılamak[1], [parpı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Paylamak; azarlamak. **2.** Döverek korkutmak; dövmek; tartaklamak. [DS]

parpılamak[2], [parpı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Masaj yapmak. **2.** Çok üşümüş kimseyi, sıcak ve kuru bez veya havluyla ısıtmaya çalışmak. **3.** Kuduz köpeğin ısırdığı kimseyi iyileştirmeye çalışmak. **4.** Ocak denilen halk hekimleri tarafından, hastayı ev ilaçlarıyla, okuyup üfleyerek, yarayı dağlayarak iyileştirmeye çalışmak. [DS]

parpılamak[3], [parpı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Mısır, biber, soğan vb. yiyecekleri ateşte biraz pişirmek; börttürmek. [DS]

parpılanmak, [parpı-la-n-mak] *{ağız} edil. f. [-ır]* **1.** Kızgın demirle dağlanmak. **2.** (Hasta için) halk hekimlerince okunup üflenerek, ilaçlanarak iyileştirilmek. [DS]

parpılatmak, [parpı-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Hastayı okutup üfletmek. [DS]

parpıllamak[1], [parpıl-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Onarmak; düzeltmek. [DS]

parpıllamak[2], [parpıl-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Gözdağı vermek; korkutmak. [DS]

parpıllanmak, [parpı-l-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Dinlenerek biraz şişmanlamak. [DS]

parpıslamak, [parpıs-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* (Biber, patlıcan vb. sebzeler için) ateşte az pişirmek; börttürmek. [DS]

parpıt, -dı [? parpıt] *{ağız} is.* Elde bükülen keçi kılı

veya siyah yünden dokunmuş kumaştan yapılan bir tür uzun erkek donu. [DS]

parpu[1], [parpı / parpu] *{ağız} is.* → parpı[1]. [DS]

parpu[2], [parpı / parpu] *{ağız} is.* → parpı[2]. [DS]

parpu[3], [parpu] *{ağız} is.* Çok yemekten sakınma; ölçülü yeme. [DS]

parpul[1], [parpul] *{ağız} sf.* Gürbüz; iriyarı. [DS]

parpul[2], [parpul] *{ağız} is.* Bebek ayakkabısı. [DS]

parpulamak[1], [parpu-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u) -yor]* **1.** Dövmek. **2.** Gözdağı vermek. [DS]

parpulamak[2], [parpu-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u) -yor]* **1.** Kuduz köpeğin ısırdığı kimseyi dağlayarak tedaviye çalışmak. **2.** Hastayı, ocaklıya tedavi ettirmek. [DS]

parpulamak[3], [parpu-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u) -yor]* **1.** (İğne veya aşı için) deride iz bırakmak. **2.** (Kalaycı için) kalayladığı kaplara yuvarlak ve parlak bir işaret vurmak; damgalamak. [DS]

parpulatmak, [parpu-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kuduz hastalığını iyileştirmek. [DS]

parpullamak, [parpul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u) -yor]* Yenmek; alt etmek. [DS]

parpullanmak, [parpul-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Düşmana yenilmek. [DS]

parput[1], [parpu-t] *{ağız} sf.* Eskimiş; yıpranmış. [DS]

parput[2], [par+put] *{ağız} zf.* Tek tek; azar azar; perakende. [DS]

Pars, [Far. pārs پارس] *(pa:rs) {OsT} is.* İran; Fars ülkesi; Acemistan.

pars[1], [pars *(yans.)*] *is.* Kalp çarpmasını, çırpınmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pars-ıl-da-mak, pars-ıl-tı*

pars[2], [bars / pars پارس] *(pa:rs) is.* **1.** *zool.* Kedigillerden, ılıman bölgelerde yaşayan geceleri avlanan, postu benekli, yırtıcı etçil memeli hayvan; panter; leopar, *(Panthera pardus). {eT} (aynı)* [DLT] **2.** On iki hayvanlı Türk takviminde üçüncü yılın adı. 🗗 **pars dutıcı,** *{eT} Pars yakalayarak, eğiten, besleyip büyüten kimse.* [Bahşayiş]

parsa[1], [Far. pārsā پارسا] *(pa:rsa:) {OsT} sf.* **1.** Tanrıya ibadet eden; dindar. **2.** Namuslu; vicdanlı.

parsa[2], [Far. pārse *(dilencilik)* پارسه] *(pa'rsa) {OsT} is.* **1.** İzleyici önünde yapılan bir gösteriden sonra toplanan para. **2.** Yağlı güreşte pehlivanlar karşılaştıktan sonra seyirci arasına dağılarak topladıkları para. 🗗 **parsa toplamak,** *Bir gösteriden sonra izleyenlerden bir tepsi, şapka veya kutu dolaştırarak toplanan seyir parası.*|| **parsayı başkası toplamak,** *Bir işten emek veren değil de başka biri yararlanmak.*

parsa[3], [İt. borsa => parsa پارسه] *{OsT} sf.* Dervişlerin kullandığı dilenci çanağı.

parsai, [Far. pārsāī پارسائی] *(pa:rsa:i:) {OsT} is.* **1.** Sofuluk; dine bağlılık. **2.** İyi ve temiz ahlaklı olma; namusluluk.

parsaklı, [pasaklı / parsaklı] *{ağız} sf.* Pasaklı; pis. [DS]

parsal[1], **-li** [Far. pār *(geçen sene)* + sāl *(yıl)* پارسال] *(pa:rsa:l) {OsT} is.* Geçen yıl.

parsal[2], [? partal / partal] *{ağız} is.* Bez; paçavra. [DS]

parsal[3], [? parsal] *{ağız} is.* Gömlek. [DS]

parsalak, -ğı [parsa-la-k] *{ağız} is.* Sevimli fakat kirli çocuk. [DS]

Parsca, [Far. pars => pārs-ca *{eT} is.* Farsça. [Bahşayiş]

parse, [Far. pārse پارسه] *(pa:rse) {OsT} is.* **1.** Dilencilik. **2.** → parsa (1).

parsek, [Fr. **par**allaxe *(ıraklık açısı)* + **sec**onde *(saniye)* > parsec] *is. gök b.* Yıldızlar gök biliminde kullanılan ve yıllık ıraklık açısı 1" olan bir yıldızın uzaklığına eşdeğer uzaklık birimi; Yer'in Güneş çevresinde çizdiği yörüngenin yarı büyük ekseninin bir saniyelik bir açı altında görüldüğü uzaklığa eşdeğer uzaklık birimi; yaklaşık olarak 3,26 ışık yılı; yaklaşık $3{,}09 \times 10^{13}$ km.

parsel, [Fr. parcel] *is.* **1.** İmar mevzuatına uygun biçimde üzerine bir tek bina yapılabilecek biçimde sınırları belirlenmiş arazi parçası. **2.** İçinde aynı türden sebze veya bitkilerin yetiştirildiği toprak parçası. 🗗 **parsel derinliği,** *Parselin arka cephesinden ön cephe doğrultusuna çıkılan dikmenin uzaklığı.*|| **parsel genişliği,** *Parselin üzerinde bulunduğu yola olan cephesinin boyu.*

parselasyon, [Fr. pacellation] *is.* → parselleme.

parselleme, [parsel-le-me] *is.* Parsellemek eylemi; bir bütün araziyi parsellere ayırma işlemi.

parsellemek, [parsel-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Bütün arazi için) imar mevzuatına uygun biçimde parsellere ayırmak. **2.** *mecaz.* Bir yeri veya bir şeyi yasa dışı olarak bölüşmek; bölüşerek el koymak.

parsellenme, [parsel-le-n-me] *is.* Parsellenmek eylemi.

parsellenmek, [parsel-le-n-mek] *edil f. [-ir]* **1.** (Arazi için) parsellere bölünmek; parsellenmek eylemine konu olmak. **2.** (Bir yer veya şey için) yasa dışı olarak el konulmak; paylaşılmak. **3.** *dönşl. f.* Parsel sahibi olmak; parsel edinmek.

parselli, [parsel-li] *sf.* Parsellenmiş olan; parselleme işlemi uygulanmış.

parseng, [Far. pār-seng پارسنگ] *(pa:rseng) {OsT} is.* Teraziyi denkleştirmek için hafif gelen kefeye konulan ağırlık.

parsı, [Yun. paradysi] *{ağız} is.* **1.** Köy evlerindeki çerçevesiz pencere. **2.** Yukarıdan açılan pencere. **3.** Kalın duvarlardaki pencerelerin, odaya daha çok ışık girmesi için içeriye doğru olan açıklığı. **4.** Yüksekteki küçük pencere. [DS] 🗗 **parsı virmek**

(vermek), *{ağız} Kalın duvarlı yapılarda, pencerelerin odaya gelen yanını daha geniş yapmak.* [DS]

parsılamak, [pars *(yans.)* > pars-ıl-a-mak] *{ağız} [-r] [-l(ı) -yor]* Çırpınmak. [DS]

parsıldamak, [pars *(yans.)* > pars-ıl-da-mak] *{ağız} [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** (Yürek için) hızlı çarpmak. **2.** Can çekişmek. [DS]

parsılı, [parsı-lı] *{ağız} sf.* (Pencere için) duvarın içine doğru açıklığı artan. [DS]

parsıltı, [pars *(yans.)* > pars-ıl-tı] *{ağız} is.* Sıkıntı. [DS]

parsımak, [par-sı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Yiyecek için) bozulmak; küflenmek; ekşimek. [DS]

Parsî, [Far. pārsī پارسی] *(pa:rsi:) {OsT} sf.* **1.** İran ülkesi ile ilgili olan. **2.** *is.* İran'da konuşulan dil; Farsça; Acemce.

parsi, [? parsi] *{ağız} is.* Evlerin taban katlarındaki küçük çukur pencere. [DS]

Parsiler, [parsi-ler] *(parsi:ler) is.* İran'ın Müslümanlar tarafından fethinden sonra, Müslümanlığı kabul etmeyerek Hindistan'a kaçan Zerdüşt dini mensuplarına verilen ad.

Parslu, [Pārs-lu] *{eT} is.* Farsça. [Bahşayiş]

parsuk, -ğu [? parsuk] *{ağız} is. anat.* Dölyatağı. [DS]

parsumak, [par-su-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* → parsımak. [DS]

parşömen, [Yun. pergamene *(Bergama derisi)* > Lat. pergamena charta > Fr. parchement] *is.* **1.** Kireç suyundan geçirilmiş, sepilenmemiş koyun, keçi ve eşek derisinden elde edilen, yazmaya, resim yapmaya veya cilt yapmaya elverişli, düz yüzeyi saydam ya da donuk malzeme. **2.** Parşömen kâğıdı. **3.** *bot.* Bazı bezelye ya da fasulyelerin badıçlarının iç tabakası. ◘ **parşömen kâğıdı,** *Organik sıvıların, suyun sızmasını önleyecek biçimde bir yüzeyi sertleştirilmiş ve dayanıklı hale getirilmiş kâğıt türü; pergament kâğıt.*

part[1], [part / pert / pırt / pıt / pit / port / pört / pürt *(yans.)*] *is.* Bir yerde sıkışan sıvı ve başka maddenin kurtuluşunu, birden fırlayıp çıkmasını, dağılmasını, patlamasını ve bu sırada çıkan sesi anlatan kök. [Zülfikar] *part-la-mak, part-lak*

part[2], [part] *{ağız} is.* **1.** Karın. **2.** İşkembe. [DS]

part[3], [*eT.* bart > part] *{ağız} sf.* **1.** (Karın için) çok şişkin. **2.** (Karın için) sarkık. [DS]

part[4], [part] *{ağız} is.* **1.** Kurt, köpek vb. hayvanlar tarafından parçalanmış koyun derisi. **2.** Eski giysi; paçavra. **3.** Yeni yapılan evlere, ev sahibinin yakınları tarafından armağan olarak asılan ve evi yapan ustalarca paylaşılan kumaş parçası. [DS]

part[5], [part] *{ağız} is.* **1.** Başakları içe gelecek şekilde yığılmış ekin demeti. **2.** Biçilmiş ekinin otuz demetinden yapılmış yığın. **3.** Otuz yumurtadan oluşan küme. [DS]

part[6], [Ar. berāt => part] *{ağız} is.* Bağışlama. [DS]

part[7], [part] *{ağız} is.* **1.** Çelik çomak oyununda, çeliğin yerde vurulması. **2.** Yüzük oyununda, yüzüğün yerini bulan oyuncu grubuna, karşı tarafın tanıdığı sayı. **3.** Yüzük oyununda, yüzüğü saklamakta kullanılan mendil veya bez parçası. **4.** İskambil veya tavlada oynanacak sayı. [DS]

partadan, [part *(yans.)* > part-a-dan] *{ağız} zf.* Birdenbire; ansızın. [DS]

partaf, [? partaf] *{ağız} is.* Çabalama. [DS]

partal[1], [? partal پارتال] *(parta:l) sf.* **1.** Çok kullanılmaktan dolayı çok yıpranmış olan; eski püskü; eskimiş. **2.** *{OsT}* (Eşya için) kaba saba; işe yaramaz; biçimsiz; büyük. **3.** *{ağız}* Giyinişi düzensiz ve pis olan. **4.** (Kar için) büyük; iri. **5.** (Kişi için) biçimsiz ve ağır. **6.** Tembel. [DS]

partal[2], [abart-mak > part-al ?] *{ağız} is.* **1.** Abartılmış söz; yalan. **2.** Düşünmeden söylenmiş kırıcı söz; pot. **3.** Öykü. [DS]

partal[3], [abart-mak > part-al ?] *{ağız} sf.* **1.** Abartarak konuşan; yalancı. **2.** Patavatsız. **3.** Kendini beğenmiş; övüngen. [DS] ◘ **partal atmak,** *{ağız} Abartılı konuşmak; yalan söylemek.* [DS]

partal[4], [part[4]-al] *{ağız} is.* Kurtların yediği koyunun artıkları. [DS]

partal[5], [part-al] *{ağız} is.* **1.** Göbeklenmemiş, dürülmemiş lahana. **2.** İri yapraklı, değersiz tütün. **3.** Kâğıt para. [DS]

partal[6], [part-al] *{ağız} is.* **1.** Ev eşyası. **2.** Ev, ambar, tarla vb. taşınmaz mal. **3.** Bağ ve bahçelerde dört direk üzerine kurulan ve yatılabilen çardak. [DS]

partal[7], [part-al] *{ağız} is.* Kumaş alıp satan. [DS]

partallamak, [partal[2]-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Söylenınesi sakıncalı bir sözü söyleyerek karşısındakini güç durumda bırakmak; pot kırmak. [DS]

partan, [part-an] *{ağız} is.* (Kar için) büyük iri parça; lapa lapa. [DS]

Partça, [Es. Far. parth > part-ça] *is. dbl.* Orta İran döneminde, İran'ın kuzeybatısında konuşulmaya başlanan İran ailesinden dil.

partel, [partel] *{ağız} sf.* (Kişi için) şişman; göbekli. [DS]

partenojenez, [Fr. parthénogenése] *is. biy.* Döllenmemiş yumurtanın gelişmesiyle meydana gelen üreme tarzı; döllenmesiz üreme.

parter, [Fr. parterre] *is.* **1.** Tiyatro, sinema gibi yerlerde, sahnenin bulunduğu ilk kata ve burada bulunan koltuklara verilen ad. **2.** Bahçenin çiçek dikilmiş bölümü; çiçek bahçesi; tarh.

partgeçen, [part *(yans.)* > part+geç-en] *{ağız} is.* Üstü iyice sertleşmemiş kar. [DS]

parthı, [partkı / partḫı] *{ağız} is.* **1.** Yapılarda kullanılan ağaç kiriş. **2.** Bitkilerin sarılması için dikilen sırık. [DS]

partı[1], [? partı / pardı] *{ağız} is.* **1.** Yaşken kesilmiş meşe dalı. **2.** Toprak damlı evlerde çatılara konan ağaç kiriş. [DS]

partı[2], [part-ı] *{ağız} is.* İşkembe. [DS]

partı[3], [Fr. parti] *{ağız} is.* Birlikte yolculuk eden topluluk. [DS]

partıl, [Ar. (Sur.) bartīl برطيل] *{ağız} is.* **1.** Güvence olarak verilen şey; inanca. **2.** Kazanmadan, emek karşılığı olmaksızın alınan para; rüşvet. [DS] ◻ **partıl purt,** *{ağız} (Konuşmak için) abartılı; yalan yanlış.* [DS]

partılamak, [partı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Toprak damlı evlerin çatısına kiriş döşemek. [DS]

partıldamak, [part *(yans.)* > part-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d-(ı)-yor]* **1.** Çırpınmak. **2.** Ses çıkararak patlamak. [DS]

partımsız, [paldım-sız > partım-sız] *{ağız} sf.* Düzensiz. [DS]

partın, [part-ın] *{ağız} is.* Karın. [DS]

partıya, [parti > partı-ya] *{ağız} zf.* Kez; yol. [DS]

parti[1], [Fr. parti] *is.* Ortak görüş, çıkar ve düşünce etrafında toplanmış kişilerce oluşturulan ve ülke yönetimini bu çerçevede yürütmek amacıyla kurulmuş siyasi topluluk; fırka. ◻ **parti grubu,** *Bir siyasi partinin, mecliste bulunan üyelerinin meydana getirdiği topluluk.*|| **partiler devleti,** *Çok partili düzeni hukukî bir statüye bağlayan demokratik devlet.*|| **partiler emperyalizmi,** *Siyasi partilerin sürekli ve çok yönlü girişimde bulunarak toplumsal ve özel hayata etkide bulunması.*|| **partiler yelpazesi,** *Siyasi partilerin savundukları programlar bakımından küçük farklarla ayrılmaları ile ortaya çıkan yasama meclisindeki durum.*

parti[2], [Fr. partie] *is.* **1.** Bir bütünün parçalarından her biri; kısım; parça. **2.** Oyunculardan veya takımlardan birinin kazanması veya kaybetmesi için yapılması gereken sayıların tümü. **3.** Kimi oyunlarda el; bir kez; bir defa. **4.** Dans edilen, içki içilen, yemek yenilen toplantı; küçük danslı toplantı. **5.** Bir çok kimse arasında düzenlenen av, yarış veya eğlence. **6.** Bir yere sürekli olarak gönderilen malın bir defada gönderilen bölümü. **7.** *müz.* Bir ses ya da çalgı topluluğu için yazılmış bir eserde bir şarkıcı veya çalgıcı topluluğu. **8.** *mecaz.* Çok ucuza elde edilen şey; kelepir. **9.** *mecaz.* Vurgun; kazanç. ◻ **parti çevirmek,** *(Tavla, kâğıt vb. oyunlarda) bir kez oynamak.*|| **parti halinde üretim,** *Parça halindeki üretim ile seri üretim arasındaki üretim biçimi.*|| **parti malı,** *Ucuz mal; kelepir.*|| **parti vermek,** *Eğlenmek veya bir şeyi kutlamak amacıyla arkadaşları ile bir araya gelmek.*| **partiyi kaybetmek,** *1. Oyunda bir el yenilmek. 2. Yapmak veya elde etmek istediği kazancı, olanağı başkasına kaptırmak. 3. Başkası ile yaptığı bir yarış veya çekişmeyi kaybetmek.*|| **partiyi vurmak,** *Bir girişim ya da işten büyük kazanç sağlamak.*

partici, [parti-ci] *is.* **1.** Parti üyesi. **2.** *sf.* Bir partiye hastalık derecesinde bağlı olan; partizan. **3.** Siyasi gücünü yalnız kendi yandaşlarına çıkar sağlamakta kullanan.

particilik,-ği [parti-ci-lik] *is.* **1.** Partici olma durumu. **2.** Bir partiden yana olma; partizanlık.

partikül, [Fr. particule] *is. fiz.* Tanecik; parçacık.

partileşme, [parti-le-ş-me] *is.* Partileşmek eylemi.

partileşmek, [parti-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* (Siyasi görüş ve düşünce için) parti durumuna gelmek; parti niteliği kazanmak.

partili, [parti-li] *sf.* **1.** Bir siyasi partinin üyesi olan. **2.** Belirtilen partiden yana olan kimse.

partisip,-bi [Fr. participe] *is. dbl.* Cümlede tümleç olabilen, isim ve sıfat görevinde kullanılabilen fiilimsi; sıfat-fiil; ortaç; fer'î fiil.

partisyon, [Lat. partitio *(paylaştırma)* > Fr. partition] *is. müz.* İçinde bir müzik eserinin bütün ses ve çalgı partilerinin ardı ardına yazılı olduğu defter.

partiye, [Fr. parti => partiye] *{ağız} is.* Topluluk. [DS]

partizan, [İt. partigiano / partisano > Fr. partisan] *sf.* **1.** (Kişi için) bir davaya, partiye bağlı olan ve bağlı olduğu parti ve davayı savunmayı amaç edinmiş olan. **2.** Düzenli ordu mensubu olmayıp da ulusal, dinsel veya siyasal amaç için çarpışan savaşçı; gönüllü. **3.** Yalnız kendi partisinden olan ya da yandaşlarına hak tanıyan, çıkar sağlayan. **4.** *sf.* Partizanca davranan kimse. ◻ **partizanlar savaşı,** *Düşman cephesinin gerisinde gönüllü birliklerce yürütülen savaş.*

partizanca, [partizan-ca] *(partiza'nca) zf.* **1.** Partizana yakışır biçimde. **2.** *sf.* Partizan gibi davranan; partizana benzeyen.

partizanlık, -ğı [partizan-lık] *is.* **1.** Partizan olma durumu. **2.** Yandaşlarına çıkar sağlama tutumu; partizanca davranma.

partlak, -ğı [part *(yans.)* > part-la-k] *sf.* Patlak.

partlamak[1], [part *(yans.)* > part-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Patlamak. **2.** Patlayıp dağılmak. [DS]

partlamak[2], [part *(yans.)* > part-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir yerden birdenbire çıkıp kurtulmak; fırlamak. [DS]

partlanguç, -cu [part *(yans.)* > part-la-n-guç] *{ağız} is.* İçi boş ağaçtan yapılan ve tabanca gibi ses çıkaran çocuk oyuncağı. [DS]

partlatmak, [part *(yans.)* > part-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Patlatmak.

partma, [part-ma] *{ağız} is.* Birden parlama; kızma. [DS]

partmak, [part-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* (Kavun, karpuz vb. için) yere vurup parçalamak. [DS]

partner, [Lat. partionarius *(ortak mirasçılar)* > Fr. partenaire > İng. partner] *is.* **1.** Eş. **2.** İş arkadaşı; ortak. **3.** Kendisi ile cinsel ilişkide bulunulan karşı cinsten kişi; yatak arkadaşı.

partoy, [partoy] *{ağız} sf.* Söylediğini bilmeyen; salakça konuşan. [DS]

partoylamak, [partoy-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Sözünü bilmeden konuşmak. **2.** (At için) koşarken ayakları kayarak yıkılır gibi olmak. [DS]

partoz, [? partoz] *{ağız} is.* Yirmi beş otuz demetten oluşan ekin yığını. [DS]

partöner, [İng. partner > Fr. partenaire] *is.* **1.** Tiyatroda, sinemada vb. karşılıklı oynanan, birlikte gösteri yapılan kişi. **2.** Kâğıt oyunlarında ortak olunan kişi. **3.** Birlikte dans edilen kişi.

part-time, [İng. part-time] *(parttaym) is.* Yarım gün.

partu, [par-tu / par-du] *{eT} is.* Üste giyilen hırka; pardösü. [DLT]

partul, [partal > partul] *{ağız} sf.* Eski püskü. [DS]

partutuş, [pat+tut-uş ?] *{ağız} is.* Kaygı. ◻ **partutuş olmak,** *{ağız} 1. Kaygılanmak; tasalanmak. 2.* → par tutuş olmak. [DS]

paru, [Far. pārū پارو] *(pa:ru:) {OsT} is.* Yaşlı kadın; kocakarı.

parub, [Far. pārūb پاروب] *(pa:ru:b) {OsT} is.* → paru.

paruklamak, [paruk-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u) -yor]* Zayıflamak; hastalanmak. [DS]

parule, [Far. pārūle پاروله] *(pa:ru:le) {OsT} is.* **1.** Yonga. **2.** *sf.* Şaka yapmayı seven; latifeci. **3.** (Kişi için) işe yaramaz; hayırsız.

parya[1], [Tamul d. paraiyan *(sınıf dışı)* > Port. pariá > İng. pariah] *is.* **1.** Hindistan'da kast dışı, tarım işçileri ile köy hizmetçilerine verilen ad. **2.** Herkesçe hor görülen, aşağılanan kimse.

parya[2], [Far. pār-yā پاریا] *(pa:rya:) {OsT} is.* Akarsu ile sulanan ekin.

parya[3], [Yun. poreia => poyra / parya] *{ağız}* is. Arabalarda dingilin başına konulan, delikli, yuvarlak demir; poyra. [DS]

paryab, [Far. pār-yāb پارياب] *(pa:rya:b) {OsT} is.* → parya[2].

paryandı, [par *(yans.)* > par + yan-dı] *{ağız} sf.* Tanınmış; ünlü; meşhur. [DS]

paryav, [Far. pār-yāv پاریاو] *(pa:rya:v) {OsT} is.* → parya[2].

paryavşan, [par+yavşan] *{ağız} is. bot.* Yavşan otu. [DS]

paryetal, -li [Lat. paries *(duvar)* > Fr. pariétal] *sf. biy.* Bir yapının, duvarının bir bölümü veya duvara yakın olan. ◻ **paryetal kemikler,** *anat. Yan kafa kemikleri.*|| **paryetal lop,** *anat. Beyinde temporal lobun üzerindeki lop.*

parzede, [Far. pārzede پارزده] *(pa:rzede) {OsT} is.* **1.** Çocuk göğüslüğü. **2.** *bot.* Kasnı.

P.A.S. [Fr. **p**ara-**a**mino-**s**alisilik acite] *kısalt. tıp.* Verem basili üzerindeki bakteriyostatik etkisi sebebiyle saf olarak sodyum, kalsiyum tuzu veya esteri olarak kullanılan asit.

pas[1], [*Oğz.* bas / pas پاس] *is.* **1.** Havadaki nemin etkisi ile demir ve demir alaşımı maddelerin yüzeyinde demir III oksit oluşmasıyla meydana gelen açık kırmızı tabaka. *{eT} {eAT} (aym)* [Bahşayiş] **2.** *bot.* Bitkilerde pas mantarı adı verilen bazı asalakların sporlarının oluşturduğu kırmızı veya gri tortu; bu mantarların sebep olduğu hastalık; kınacık. **3.** *tıp.* Bazı ağır ateşli hastalıklar sonucu dil, diş eti ve dudaklarda görülen siyahımsı yapışkan sıvı. **4.** *tıp.* Mide hastalığı yüzünden dil üzerinde görülen beyaz tabaka; bar. ◻ **pas açmak,** *Paslanmış olan bir şeyin üzerindeki pası gidererek parlatma işlemi.*|| **pas bağlamak,** *1. Paslı duruma gelmek; paslanmak. 2. İşlekliğini kaybetmek.*|| **pas başlı kiraz kuşu,** *zool.* → kızıl başlı kiraz kuşu.|| **pas gerdanlı arı kuşu,** *zool.* → yeşil arı kuşu.|| **pas giderici,** *Demir veya çelik üzerinde oluşan demir III oksidi çözerek gidermeye yarayan kimyasal madde.*|| **pas mantarı,** *Pas mantarıgillerden, buğdaygiller ile baklagillerde pas hastalığına sebep olan mantar, (Uromyces).*|| **pas mantarıgiller,** *bot. Bitkilerin üzerinde asalak yaşayarak pas hastalığı yapan mantar takımı, (Uredinales).*|| **pas önleyici,** *Demir ve çelik eşyayı paslanmaya karşı koruyan kimyasal madde.*|| **pas rengi,** *1. Kırmızı ile kahverengi arasındaki renk. 2. Bu renkte olan.*|| **pas rengi ardıç kuşu,** → kızılardıç.|| **pas rengi gerdanlı dalgıç,** → kızıl gerdanlı dalgıç.|| **pas rengi ördek,** → Macar ördeği.|| **pas renkli kiraz kuşu,** → kızıl kiraz kuşu.|| **pas tutmak,** *1. Paslı duruma gelmek; paslanmak. 2. İşlekliğini kaybetmek. 3. {ağız} Bakırdan zehirlenmek.* [DS]

pas[2], [İng. pass *(geçme, geçiş)*] *is.* **1.** Takım sporlarında topun bir oyuncudan diğer oyuncuya geçmesi. **2.** Hipnotizmacının, karşısındakini uyutmak için elleriyle yaptığı hareket. **3.** *ünl.* Bazı kâğıt oyunlarında, bir oyuncunun o el oyuna katılmayacağını ifade eden söz. ◻ **pas almak,** *Takım sporlarında bir oyuncudan gelen topu kullanmak.*|| **pas geçirmek,** *Briçte sırası gelmeden konuşan oyuncuyu konuşmalar sonuca bağlanıncaya kadar konuşturmamak; topu geçirmek.*|| **pas geçmek,** *1. O el oyuna katılmamak. 2. Bir şeyin üzerinde durmamak; önem vermemek; vazgeçmek.*|| **pas vermek,** *1. Takım oyunlarında kendi kullanamadığı topu daha iyi değerlendireceğini umduğu arkadaşına vermek. 2. (Kadın, kız için) kur yapan erkeği bakışları veya davranışları ile umutlandırmak; erkeğin işaretle yaptığı teklifi kabul ettiğini işaretle belirtmek. 3. Yakınlık göstermek; iyi davranmak.*

pas[3], [Far. pāsiden *(korumak)*>pās پاس] *(pa:s) {OsT} is.* **1.** Koruma; gözetme. **2.** Gece ve gündüzün sekizde biri; üç saatlik zaman dilimi. **3.** İç sıkıntısı; keder; üzüntü.

pasa[1], [İt. passare *(geçmek)* > passa] *(pa'sa) is.* **1.** Bir şeyi elden elen geçirerek taşıma eylemi. **2.** Ekmeklik hamurun, fırına atılmadan önce dinlenmesi için üzerinde bekletildiği, içine bez konulmuş iki metre uzunluğunda, 30 cm. genişliğinde tahta kasa. **3.** *{ağız} zf.* Ardı arkası kesilmeden; sürekli olarak; durmadan. [DS] ◻ **pasa atuşturmak,** *{ağız} Durmaksızın yemek.* [DS]|| **pasa bezi,** *Ekmeklik hamurun ikinci fermantasyonu sırasında pasalara serilen ve kıvrımlarıyla hamur topaklarını birbirinden ayıran bez.*|| **pasa olmak,** *(Hamur için) yeterince dinlenip kendini salarak pişecek duruma gelmek.*

pasa[2], [? pasa] *{ağız} is.* Çardak. [DS]

pasa[3], [parsa] *{ağız} is.* Oyundan, güreşten, çalgı çalındıktan sonra toplanan para; bahşiş. [DS]

pasa[4], [? pasa] *{ağız} is.* Maden ocaklarında, cevherlerin arasında çıkan taş, toprak vb. yabancı nesneler. [DS]

pasada, [pas > *pas-at-mak > pas-ada / posada / posuda / posa-lı] *{ağız} sf.* **1.** Pasaklı; dağınık. **2.** Beceriksiz. [DS]

pasaf[1], [pasak > pasaḫ > pasaf] *{ağız} is.* **1.** Pislik; kir; süprüntü. **2.** Akarsu ve sel artığı; moloz. **3.** Yemek artığı; kazan ve tencere dibine yapışmış yemek. **4.** *sf.* Kirli; pasaklı. [DS]

pasaf[2], [masal > pasaf ?] *{ağız} is.* Yalan. [DS]

pasafçı, [pasaf-çı] *{ağız} sf.* **1.** Temiz iş yapmayan. **2.** Düşünmeden, gelişigüzel konuşan; patavatsız. [DS]

pasafka, [pasaf-ka] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) aşağılık; değersiz; onursuz. **2.** İşine ve giyimine özen göstermeyen; temiz ve tertipli oymayan. [DS]

pasaflı, [pasak-lı > pasaḫ-lı > pasaflı ?] *{ağız} sf.* Temiz olmayan; karışık. [DS]

pasağı, [pasağı] *{ağız} is.* Kene. [DS]

pasahlı, [pasak-lı > pasaḫlı] *{ağız} sf.* → pasaklı. [DS]

pasaj, [Fr. passage *(geçit)*] *is.* **1.** İki yanında dükkânlar bulunan, çoğunlukla üstü kapalı geçit. **2.** *ed.* Bir yazıdan alınan küçük bölüm. **3.** *biy.* Alt kültür.

pasak[1], **-ğı** [pas-ak] *is.* **1.** Kir; küf; pas. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Kirli elbise. **3.** *{ağız}* Salya; sümük. [DS]

pasak[2], **-ğı** [bas-mak > bas-ak > pas-ak] *{ağız} is.* **1.** Merdiven. **2.** Merdiven başı. [DS]

pasak[3], **-ğı** [pas-ak ?] *{ağız} is.* Tarlanın, ekini seyrek ve büyümemiş bölümü. [DS]

pasaklanmak, [pasak-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kirlenmek. [DS]

pasaklı, [pasak-lı] *sf.* **1.** (Kişi için) giyimi kirli; pis olan. **2.** Giyimine özen göstermeyen; çapaçul.

pasaklılık,-ğı [pasak-lı-lık] *is.* Pasaklı olan kimsenin niteliği.

pasal, [Yun. passalos] *{ağız} is.* **1.** Hayvanları bağlamak için yere çakılan kazık. **2.** Kütük yarmakta kullanılan ağaç ya da demir çivi. **3.** İpliği düzeltmekte kullanılan tahta araç. [DS]

pasalak[1], **-ğı** [pasa-lak] *{ağız} is.* Çarık yapmak için kesilen gönün orta parçası. [DS]

pasaklı[2], **-ğı** [pasa-la-k] *{ağız} sf.* Onurlu; kibirli. [DS]

pasanaklı, [pasanak-lı] *{ağız} sf.* Pasaklı. [DS]

pasank, -gı [pasank] *{ağız} is.* Kir; pislik; süprüntü. [DS]

pasaparola, [İt. passa parola] *(pasaparo'la) is.* **1.** Ağızdan ağza yayılan emir; parola. **2.** Parolayı birbirine geçirme. **3.** Bir emir ve komutun ilgiliye megafon, telefon, telsiz vb. ile iletilmesi. ◻ **pasaparola etmek,** *argo. Bir haberi her yana yaymak; herkese duyurmak.*|| **pasaparola olmak,** *(Haber için) ağızdan ağıza yayılmak; herkes tarafından öğrenilmek.*

pasaport, [Fr. passa porto *(liman geçiş belgesi)*] *is.* **1.** Başka ülkelere gidecek olan vatandaşlara yetkili makamlarca verilen uluslar arası kimlik ve seyahat belgesi. **2.** Savaş anında ticarî gemilere verilen ve geminin kimliğini, gideceği limanı, yükünün cinsini ve miktarını gösteren seyir belgesi. ◻ **pasaportunu eline vermek,** *argo. İşine son vermek; işten çıkarmak; işten kovmak.*

pasarıf, [? pasarıf] *{ağız} is.* Pislik; süprüntü. [DS]

pasaroflamak, [pasarof-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Bunamak. [DS]

pasaruklamak, [pasaruk-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)yor]* Bunamak. [DS]

pasavan, [Fr. passavant] *is.* Ülkemizle kara sınırı olan ülkelerin sınır bölgelerinde geçerli olmak üzere bu bölgelerde oturan vatandaşlara verilen sınır giriş çıkış belgesi; serbest geçiş belgesi. ◻ **pasavan kapısı,** *Pasavan sahibi kişilerin geçtikleri, gümrük hattı üzerinde valiliklerce belirlenen sınır kapısı.*

pasban, [Far. pās-bān پاسبان] *(pa:sba:n) {OsT} is.* Gözcülük eden; bekçi. ◻ **pās-bān-ı felek,** *{OsT} Satürn gezegeni.*|| **pās-bān-ı tārūm,** *{OsT} gök b. Satürn.*

pasbani, [Far. pās-bānī پاسبانی] *(pa:sba:ni:) {OsT} is.* **1.** Bekçilik; gözcülük; koruculuk. **2.** *müz.* Türk müziğinde eski bir birleşik makam.

pasbaş, [pas+baş] *sf.* (Kuş vb. için) başı kızıl renkli olan. ◻ **pasbaş patka,** *zool. Ördekgillerden yarım metre kadar uzunlukta, erkeğinin başı, boynu ve göğsü kızıl kahverengi bir kuş, (Aythya nyroca).*

pasbuk, [İng. pas-book] *is.* Banka cüzdanı.

pascal, [Fr. Blaise Pascal *(Fransız matematik, fizik bilgini)* > pascal] *(paskal) is.* **1.** *fiz.* 1 m^2'lik düzlemsel bir yüzeye dik olarak etkidiğinde bu yüzey üzerine toplam 1 newtonluk bir kuvvet uygulayan

düzgün basınca eşdeğer basınç ölçüsü birimi; sembolü: Pa. **2.** *bsy.* Söz dizimi bakımından ALGOL ailesinde yer alan, bilimsel uygulamalara uygun, yapısal programlamaya olanak veren, sınırlı olduğu için öğrenilmesi kolay programlama dili. ◻ **pascal ilkesi,** *fiz. "Sıvılar üzerine uygulanan basıncı her yöne doğru aynı kuvvetle iletirler" ilkesi.*|| **pascal-saniye,** *Dinamik akışmazlık ölçüsü birimi; sembolü: Pa.sn.*

pasdaf, [? pasdaf] *{ağız} sf.* Çalımlı; gururlu; övünçlü. [DS]

pasdar, [Far. pās-dār پاسدار] *(pa:sda:r) {OsT} is.* **1.** Gece bekçisi. **2.** Güvenilir ve doğru kimse.

pasdari, [Far. pās-dārī پاسداری] *(pa:sda:ri:) {OsT} is.* **1.** Gözcülük; bekçilik. **2.** Göreve bağlılık; doğruluk.

pasek, [Far. pāsek پاسك] *(pa:sek) {OsT} is.* Esneme.

paseng, [Far. pāseng پاسنگ] *(pa:seng) {OsT} is.* → parseng.

pası[1], [? pası] *{ağız} is.* Kız. [DS]

pası[2], [? pası] *{ağız} is.* Pamuktan dokunmuş kalın bez. [DS]

pasıra, [balsıra / basıra / pasıra] *{ağız} is.* Ağaçlarda oluşan yapışkan sıvı; balsıra. [DS]

pasırak, -ğı [bas-mak > bas-ır-ak / pasırak] *{ağız} is.* Basınç; ağırlık. [DS]

pasırtı, [pas-ır-tı] *{ağız} is.* **1.** Titreme. **2.** Çarpıntı. [DS]

pasif, [Lat. passivus > Fr. passif] *sf.* **1.** Olaylara tepki göstermeyen; etkinliği olmayan; edilgin. **2.** Kendiliğinden eyleme geçemeyen; etkisiz; çekingen; durgun. **3.** Başkalarının eyleminden etkilenen; başkasının etkisi altında kalan. **4.** Tepkisiz, uyuşuk kişilere özgü. **5.** *dbl.* Edilgen. **6.** *fiz.* Dingin. **7.** *is.* Devletin veya ticarî bir kuruluşun belli bir andaki borçlarının ve parayla ifade edilen yükümlülüklerinin tümü. ◻ **pasif belirti,** *tıp. Vücudun belirli bir yerine yerleşen hastalık mikrobunun vücudun başka bir noktasında meydana getirdiği hastalık belirtisi.*|| **pasif çatı,** *dbl. Edilgen çatı; edilgin çatı.*|| **pasif fiil,** *dbl. Edilgen fiil.*|| **pasif korunma,** *Silahlı bir saldırıya karşı korunmak amacıyla silah kullanmadan gerçekleştirilen korunma yollarının tümü.*

pasifik, -ği [Lat. pacificus > Fr. pacifique] *sf. dz.* (Kıta kenarı için) bir okyanus çukuruyla sınırlı, dengesiz ve depremsel. ◻ **pasifik kıyı tipi,** *Dalmaçya kıyı tipi.*

pasifist, [Fr. pacifiste] *is.* **1.** Uluslar arası barışı görüşmeler, silahsızlanma ve şiddet aleyhtarlığı aracılığıyla sağlamayı amaç edinen kimse. **2.** *sf.* Pasifizm yanlısı olan.

pasifize, [Fr. passif-iser] *sf.* Pasifleştirilmiş. ◻ **pasifize etmek,** *Pasifleştirmek.*

pasifizm, [Lat. pacificus > Fr. pacifisme] *is.* Uluslar arası barışı görüşmeler, silahsızlanma ve şiddet aleyhtarlığı aracılığıyla sağlamayı amaç edinen düşünce akımı.

pasifleşme, [pasif-le-ş-me] *is.* Pasifleşmek eylemi; edilgenleşme.

pasifleşmek, [pasif-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Pasif duruma gelmek; edilgenleşmek.

pasifleştirme, [pasif-le-ş-tir-me] *is.* Pasifleştirmek eylemi; edilgenleştirme.

pasifleştirmek, [pasif-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Pasif duruma getirmek; pasifleşmesine yol açmak; edilgenleştirmek.

pasiflik, -ği [pasif-lik] *is.* **1.** Pasif olma durumu. **2.** Pasif olanın niteliği; pasif kimsenin davranışlarının niteliği; edilgenlik. **3.** *fiz.* Dinginlik.

pasiyans, [Fr. patience] *is.* Bir iskambil falı.

paska[1], [? paska] *{ağız} is.* **1.** Çalıdan veya kamıştan yapılma bostan kulübesi. **2.** Büyük sepet. [DS]

paska[2], [Slav. pās > *paska [Tietze]] *{ağız}* is. Küçük çocukların bellerine bağlanan geniş ve uzun kuşak. [DS]

paskal[1], [Fr. pascal *(paskalya ile ilgili)*] *sf.* **1.** (Kişi için) insanı güldürüp eğlendiren; soytarı. **2.** *is. tiy.* Orta oyununda güldürücü erkek oyuncu.

paskal[2], [pas-la-k > paskal ?] *{ağız} sf.* Kirli; pasaklı; pis. [DS]

paskal[3], [? paskal] *{ağız} is.* Gecekondu. [DS]

paskallamak, [paskal-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Onarmak; yapmak. [DS]

paskallık,-ğı [paskal-lık] *is.* Güldürüp eğlendiren söz ya da davranış.

paskalya, [Yun, paskhalia] *(paska'lya) is.* Hristiyanlıkta Hz. İsa'nın dirildiğine inanılan günü anmak üzere her yıl ilkbaharda değişik tarihlerde kutlanan yortu. ◻ **paskalya çöreği,** *Paskalya yortusu zamanı un, bira mayası, süt, yumurta, sakız ya da mahleple yapılan bir tür çörek.*|| **paskalya yumurtası,** *Paskalya yortusu sırasında pişirilip boyanmak suretiyle satılan yumurta.*|| **paskalya yumurtası gibi,** *(Kadın için) aşırı ölçüde makyaj yapmış olan.*

paskırmak, [pas-kır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** (Çimento, un vb. için) savurmak. **2.** Küçük taneli nesneleri savurmak. [DS]

paslak, -ğı [pas-la-k] *{ağız} sf.* Kirli; pis; pasaklı. [DS]

paslam, [pas-la-m] *{ağız} is.* Parça. [DS]

paslandırma, [pas-la-n-dır-ma] *is.* Paslandırmak eylemi.

paslandırmak, [pas-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Paslı duruma getirmek; paslanmasına neden olmak.

paslanış, [pas-la-n-ış] *is.* Paslanmak eylemi veya biçimi.

paslankoz, [? paslankoz] *{ağız} is.* Tahta düzeltmekte kullanılan küçük, rendeye benzer demir araç. [DS]

paslanma, [pas-la-n-ma] *is.* Paslanmak eylemi.

paslanmak, [pas-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Kimi metal ve alaşımlar için) havadan, sudan veya tuzlu sudan etkilenerek üzerinde pas oluşmak; oksitlenmek. **2.** *mecaz.* (Kişi için) işsizlik, hareketsizlik gibi nedenlerle tembelleşmek; uyuşup kalmak; canlılığını yitirmek. **3.** *mecaz.* (Kulak için) uzun süre müzik dinlememiş olmak.

paslanmaz, [pas-la-n-maz] *sf.* (Metal veya alaşım için) paslanmaya karşı dayanıklı olan; pas tutmayan; paslanmayan. ◘ **paslanmaz çelik,** *Alaşımına yüzde 13 krom veya yüzde 18 krom ile yüzde 8 nikel katılmak suretiyle paslanmaya karşı dayanıklı hale getirilmiş olan çelik.*

paslaşma[1], [pas[1]-la-ş-ma] *is.* Paslaşmak eylemi.

paslaşma[2], [pas[2]-la-ş-ma] *is.* Paslaşmak eylemi.

paslaşmak[1], [pas[1]-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Pas durumuna gelmek; pas olmak.

paslaşmak[2], [pas[2]-la-ş-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Top oynayan sporcular için) topu birbirine aktarmak; pas vererek oynamak. **2.** *argo.* (Kadın ve erkek için) birbirine bakışma yoluyla anlaşmak. **3.** Karşılıklı birbirine iltifat etmek.

paslatma, [pas[1]-la-t-ma] *is.* Paslatmak eylemi.

paslatmak, [pas[2]-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Paslanmasına neden olmak; paslandırmak.

paslı, [pas-lı] *sf.* **1.** Pas tutmuş; paslanmış olan. **2.** *{ağız} zool.* Deniz kıyılarındaki kayaların diplerinde yaşayan, koyu renkli bir çeşit balık. [DS] ◘ **paslı balgam,** *tıp. Akciğer hastalıklarında görülen, içinde bozulmuş kan bulunan, sarımtırak renkli balgam.*|| **paslı dil,** *tıp. Mide rahatsızlıklarının yol açtığı sarımtırak beyaz bir madde ile sıvanmış durumdaki dil.*

pasmanıka, [? pasmanıka] *{ağız} is.* Patlamış mısır. [DS]

pasnavur, [? pasnavur] *{ağız} sf.* Giyinişine özen göstermeyen. [DS]

paso, [İt. passo *(geçiyorum)*] *(pa'so) is.* **1.** Tren, belediye otobüsü, metro gibi kimi taşıtlarda geçerli olan ve sahibinin ücretin tamamından veya bir kısmından bağışık tutulduğunu gösterir belge. **2.** Bir takım tezgâhında bir takımın, işlenecek parçaya daldığı andan bu parçadan ayrıldığı ana kadar gerçekleştirdiği iş. **3.** Bir mücevherde, madenin kıvrılmasıyla oluşan açı. **4.** Değerli taşın tablaya bitişik yüzü. **5.** *{ağız}* tütün yaprağı dizisi. [DS] ◘ **paso derinliği,** *Bir paso sırasında kaldırılan malzemenin derinliği.*

pasör, [Fr. passeur] *is.* **1.** Kimi top oyunlarında pası gerçekleştiren oyuncu. **2.** Voleybolda pas dağıtan oyuncunun durumu ve bulunduğu yer.

paspal, [Yun. paspale] *is.* **1.** Kalın öğütülmüş kepekli un. **2.** *argo.* Kötü esrar. **3.** *sf.* (Kişi için) dağınık; bakımsız; pis. **4.** *sf.* (Giyim için) kötü; buruşuk; eski; pis.

paspallık, -ğı [paspal-lık] *is.* Bakımsızlık; dağınıklık.

paspanaklı, [paspanak-lı] *{ağız} sf.* Giyinişine özen göstermeyen. [DS]

paspanıka, [? paspanıka / pasmanıka] *{ağız} is.* Patlamış mısır. [DS]

paspar, [Far. pās-pār پاسپار] *(pa:spa:r) {OsT} is.* Tekme.

paspartu, [Fr. passe-partout] *is.* Bir fotoğraf veya resmi çerçeveye takmak için üzerine yerleştirildiği kenarlarda uygun biçimde boşluk bırakılmış karton veya mukavva parçası; karton çerçeve.

paspas, [Fr. passe passe *(geç geç)*] *is.* **1.** Ayakkabıları silmek için kapı önlerine konulmuş sert kıl veya plastikten yapılmış gereç. **2.** Yer silmekte kullanılan, bir sopa ucuna bağlanmış çuval veya bezden meydana gelmiş temizlik aracı. ◘ **paspas yapmak,** *Yerleri paspas ile temizlemek; paspaslamak.*

paspasçı, [paspas-çı] *is.* **1.** Paspas yapan veya satan kimse. **2.** İşi yerleri paspasla silmek, temizlemek olan kimse.

paspasçılık, -ğı [paspas-çı-lık] *is.* Paspasçının yaptığı iş veya mesleği.

paspaslama, [paspas-la-ma] *is.* Paspaslamak eylemi.

paspaslamak, [paspas-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Paspasla silmek veya kurulamak.

paspaslanma, [paspas-la-n-ma] *is.* Paspaslanmak eylemi.

paspaslanmak, [paspas-la-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** Paspas yapılmak; paspas yapılarak temizlenmek. **2.** *dönşl. f.* Paspas sahibi olmak; paspas edinmek; paspas satın almak.

paspaslatma, [paspas-la-t-ma] *is.* Paspaslatmak eylemi.

paspaslatmak, [paspas-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Paspasla sildirmek; paspas yaptırmak.

pasra, [balsıra / basra / pasra] *{ağız} is.* Asma ve üzümlere zarar veren bir hastalık; külleme. [DS]

pasraf[1], [? pasraf] *{ağız} is.* **1.** Kir. **2.** Kirletme. [DS]

pasraf[2], [Ar. maṣrāf => pasraf] *{ağız} is.* Gereksiz harcama. [DS]

pasrak, -ğı [pas-ra-k] *{ağız} sf.* Giyimine özen göstermeyen. [DS]

pasramak, [pas-ra-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Titremek. [DS]

pasran, [pas-ra-n] *{ağız} is.* Böğürtlen çalısının içine girilemeyecek kadar gür ve sık olan yeri. [DS]

passız, [pas-sız] *sf.* Pası olmayan; paslanmamış olan.

pasta[1], [İt. pasta] *(pa'sta) is.* **1.** Yağ, yumurta, şeker ile kabarması için karbonat konulmuş hamura çikolata, krema, meyve, meyve ezmesi vb. katılarak hazırlanmış ve fırında pişirilmiş özel tatlı. **2.** Sert yüzeyleri ve otomobil kaportalarını parlatmakta kullanılan içinde çok ince tanecikler bulunan macun. **3.** Lehimcilerin lehimden önce havyayı üzeri-

ne sürttükleri sodyum borat kalıbı. 🗗 **pasta cila,** *Sert yüzeyleri ve otomobil kaportalarını parlatmakta kullanılan içinde çok ince tanecikler bulunan macun.*|| **pasta hamuru,** *Pasta yapımında kullanılan içine karbonat katılmış, şekerli ve yumurtalı hamur.*|| **pasta kalıbı,** *Pasta hamurunun içine dökülerek pişirildiği özel kap.*

pasta[2], [Yun. pasta] *(pa'sta) is.* Elbiselerdeki dikişli kıvrım.

pasta[3], [? pasta] *{ağız} is.* Darı. [DS]

pastacı, [pasta-cı] *is.* **1.** Pasta yapan ve satan kimse. **2.** Pastahane işleten kimse. **3.** Pastahane.

pastacılık,-ğı [pasta-cı-lık] *is.* **1.** Pasta yapım ve satım işi. **2.** Pastahane işletmeciliği.

pastaf, [? pastaf / pastav] *{ağız} is.* **1.** Abartı; büyütme. **2.** Yalan; uydurma. **3.** Alay. [DS]

pastafçı, [pastaf-çı] *{ağız} sf.* Çok abartılı konuşan; palavracı. [DS]

pastaflamak, [pastaf-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Abartmak. [DS]

pastahane, [İt. pasta + Far. ḫāne خانه ياصته] *(pastaha:ne) {OsT} is.* Pasta satılan, içinde otururak veya ayakta pasta yenilen yer; pastacı dükkânı.

pastahaneci, [pastahane-ci] *(pastaha:neci) is.* Pastahane işleten kimse; pastacı.

pastahanecilik,-ği [pastahane-ci-lik] *(pastaha:necilik) is.* Pastahane işletmeciliği; pastahanecinin yaptığı iş.

pastaklı, [pastak-lı] *{ağız} sf.* Giyimine özen göstermeyen. [DS]

pastal[1], [Slav. stati *(durmak)* > Mac. poszto => pastal] *is.* Aynı boy yaprakların üst üste konulması ile oluşan tütün yaprağı demeti. 🗗 **pastal dengi,** *{ağız} Üst üste yığılmış ipliğe dizili tütün yaprağı demeti.* [DS]|| **pastal pastal,** *{ağız} Yırtık pırtık; eski püskü.* [DS]

pastal[2], [Mac. pastav > pastal] *{ağız} is.* Hokkabazların kullandıkları ses çıkartan bir araç; şakşak. [DS]

pastalı, [pasta-lı] *sf.* (Giysi için) üzerinde pastası olan; pasta bulunan.

pastallı, [pastal-lı] *{ağız} sf.* Giyimine özen göstermeyen. [DS]

pastav[1], [Slav. stati *(durmak)* > Mac. poszto پاستاو] *is.* **1.** Denk; balya; top. **2.** Çuha kumaş topu. **3.** Ucu yaldızlı çuha topu. **4.** Postal. **5.** Ortaoyununda Pişekâr'ın kullandığı iki parçalı sopa; şakşak. 🗗 **pastavla pazarlık,** *Toptan pazarlık.*|| **pastav makinesi,** *Kumaşların üst üste yığılarak top haline getirilmesi işinde kullanılan makine.*|| **pastav sehpası,** *Pastav makinesinden çıkan kumaşların kat halinde üzerine yığıldığı ızgaralı sehpa.*

pastav[2], [? pastav] *{ağız} is.* Abartı; büyütme. [DS]

pastavcı, [pastav-cı] *{ağız} sf.* Abartarak konuşan. [DS]

pastel, [İt. pastello > Fr. pastel] *is.* **1.** Sulu kalsiyum karbonat hamurundan yapılmış, balmumu, gliserin, Arap zamkı ve istenilen rengi elde etmek için değişik boyalar katılmış, kalem biçiminde kesilmiş donuk renkli kuru boya kalemlerine verilen ad. **2.** Bu kalemle yapılmış resim. **3.** *sf.* (Renk ve tonları için) uçuk; soluk. 🗗 **pastel renk,** *Uçuk renk.*|| **pastel resim,** *Pastel kalemle yapılmış resim; pastel.*

pastelci, [pastel-ci] *sf.* Pastel kalem kullanarak resim yapan sanatçı.

pastelli, [pastel-li] *{ağız} is.* Pekmezle undan yapılan bir tür tatlı. [DS]

pastı, [bas-mak > bas-tı > pastı] *{ağız} is.* Domatesli pirinç yemeği. [DS]

pastık, -ğı [bas-mak > bas-tı-k / pas-tı-k] *{ağız} is.* Pestil. [DS]

pastıkan, [bas-mak > bas-tı-k-an] *is.* Tulum ayranı.

pastıranlık, -ğı [pastır-an-lık] *{ağız} is.* Üzeri yaban otları ile kaplı çorak yer. [DS]

pastırma, [bas-tır-mak > pas-tır-ma] *is.* Sığır etinin bütün halinde çeşitli işlemlerden geçtikten sonra tuz, çemen, sarımsak ve salça ile sıvanıp kurutulmasıyla elde edilen ve ince dilimler halinde kesilerek yenilen kuru et. 🗗 **pastırma ayazı,** *Pastırma yazı.*|| **pastırmasını çıkarmak,** *Birini çok dövmek; hırpalamak; pestilini çıkarmak.*|| **pastırma yazı,** *Pastırma yapılan güz sonundaki sıcak günler.*

pastırmacı, [pas-tır-ma-cı] *is.* **1.** Pastırma yapan kimse. **2.** Pastırma satan kimse. **3.** Pastırma satılan dükkân.

pastırmacılık,-ğı [pas-tır-ma-cı-lık] *is.* Pastırma yapma ve satma işi; pastırmacının işi ve mesleği.

pastırmalı, [pas-tır-ma-lı] *sf.* İçinde pastırma bulunan; pastırma katılmış olan; pastırma ile birlikte pişirilmiş veya hazırlanmış.

pastırmalık,-ğı [pas-tır-ma-lık] *sf.* **1.** (Et için) pastırma yapımına elverişli olan. **2.** Pastırma yapmak üzere ayrılmış.

pastik, -ği [? pastik] *{ağız} sf.* İyi temizlik yapamayan; beceriksiz. [DS]

pastil, [Lat. pastillus *(küçük çörek)* > Fr. pastille] *is.* **1.** Özel kokulu veya lezzet verici maddeler katılarak hazırlanmış ve ağızda eritilerek alınmak üzere hazırlanmış yuvarlak, yassı, katı ilaç. **2.** Pişmiş şeker, çikolata vb. ile hazırlanan yuvarlak bonbon. **3.** Ağırlık ve biçimi değişmeden kalacak şekilde preslenmiş plastik döküm maddesi.

pastilleme, [pastil-le-me] *is.* Katı parçacıkların iki çelik pul arasında sıkıştırılarak topak haline getirilmesi.

pastis, [Fr. pastis] *is.* Anason kokulu ve alkollü bir Fransız içkisi.

pastiş, [Fr. pastiche] *is. ed.* **1.** Yanıltmak amacıyla bir yazarın eserini veya ressamın resmini taklit ede-

rek yapılan sanat eseri; taklit. **2.** Bir dönemin ve türün kurallarına göre yazılmış ve hiçbir özgünlüğü olmayan eser.

pastişi, [pastiş-çi] *is.* Pastiş yazarı.

paston, [? paston] *{ağız} is.* İskambil kâğıtlarından maça. [DS]

pastoral,-li [Fr. pastoral] *sf.* **1.** Kırları ve köy yaşamını çağrıştıran. **2.** *ed.* Kadın ve erkek çobanların arasındaki duygusal hayatı konu alan uzun eser. **3.** *müz.* Köy hayatını yansıtan ezgi ve sözler üzerine kurulmuş müzik eseri. **4.** *res.* Kırsal yaşamı idealleştirerek yansıtacak biçimde yapılmış resim. 🗗 **pastoral oyun,** *Kişileri kadın ve erkek çobanlar olan tiyatro eseri.*

pastörizasyon, [Fr. pasteurisation] *is.* Sıvı besinleri, besin ve vitamin değerlerini bozmadan belli bir sıcaklığa kadar ısıttıktan sonra ani olarak soğutarak bu besinler içinde bulunabilecek hastalık bakterilerini yok etme işlemi.

pastörizatör, [Fr. pasteurisateur] *is.* Sıvı besinleri pastörize etmeye yarayan araç.

pastörize, [Fr. pasteurisé] *sf.* (Sıvı besinler için) belli bir sıcaklığa kadar ısıtıldıktan sonra aniden soğutma yöntemi ile içindeki hastalık bakterileri yok edilmiş olan. 🗗 **pastörize etmek,** *Sıvı besinleri, besin ve vitamin değerlerini bozmadan belli bir sıcaklığa kadar ısıttıktan sonra ani olarak soğutarak bu besinler içinde bulunabilecek hastalık bakterilerini yok etmek.*

pastra, [Yun. pastra] *(pa'stra) is.* Bir tür iskambil oyunu; pişti.

pastukan, [? pastukan] *{ağız} is.* Yoğurt ya da ayranı ekşiterek yapılan bir çeşit yiyecek. [DS]

pasuh, [Far. pāsuḫ پاسخ] *(pa:suh) {OsT} is.* Karşılık; yanıt; cevap. 🗗 **pāsuh-güzār,** *{OsT} Cevap veren.*|| **pāsuh-şinev,** *{OsT} Cevabı dinleyen.*

pasuruklu, [pas-ur-uk-lu] *{ağız} sf.* Giyimine özen göstermeyen. [DS]

pasüvar, [Far. pā-süvār / pāy-süvār پاسوار] *(pa:süva:r) {OsT} is.* Yaya yürüyen; piyade.

pasvan, [Far. pās *(gece)*+vān *(bekçi)* > pāsvān پاسوان] *(pa:sva:n) {OsT} is.* Gece bekçisi; pasban.

-paş, [Far. pāşiden *(saçmak)* > -pāş پاش -] *(pa:ş) {OsT} son ek. "Saçan, serpen"* anlamıyla birleşik sıfatlar yapan Farsça son ek.

paş[1], [Far. pāşīden > pāş پاش] *(pa:ş) {OsT} sf.* Saçılmış; dağılmış. 🗗 **pāş pāş,** *{OsT} 1. Dağınık. 2. Parça parça; bölük bölük; küçük küçük.*

paş[2], [Fa pes => paş] *{ağız} is.* Evleklerin çevresindeki yükseklik. [DS]

paşa[1], [baş+ağa > paşa پاشا] *{OsT} is.* **1.** İmparatorluk döneminde yüksek dereceli devlet memurlarına verilen unvan. **2.** İmparatorluk döneminde, albaydan yüksek rütbeli subaylara verilen unvan. **3.** Günümüzde halkın generallere verdiği ad. **4.** Büyük erkek kardeş; büyük oğul. **5.** Mülk sahibi. **6.** Tanrı. **7.** Sultan. **8.** *{ağız}* Baba. [DS] **9.** *{ağız}* Ağabey. [DS] **10.** *{ağız}* Saygıdeğer bayan. [DS] **11.** Konuk. **12.** *sf.* (Çocuk için) uslu; ağırbaşlı. **13.** *{eAT} ünl.* Saygı ve sevgi hitabı. 🗗 **paşa ağacı,** *bot. İri gözenekli kerestesi açık sarı-yeşilimsi renkli, çoğunlukla kaplamacılıkta kullanılan değerli bir mobilya ağacı.*|| **paşa baştardası,** *Osmanlı donanmasında kaptan paşanın bindiği baştarda.*|| **paşa boynuzlu çapraz,** *{ağız} Bir tür yün dokuma motifi.* [DS]|| **paşa çayı,** *Çocuklar için soğuk su katılarak hazırlanmış çay.*|| **paşa defterlisi,** *Vezir, beylerbeyi ve sancak beylerinin kumandası altında bulunan sipahilere verilen ad.*|| **paşa gemisi,** *Kaptan-ı deryanın bindiği gemi.*|| **paşa gibi,** *1. Uslu. 2. Ağırbaşlı; etkileyici; kerli ferli. 3. Yaramazlık etmeden; çevresine rahatsızlık vermeden.*|| **paşa gibi yaşamak,** *Parasal sıkıntı çekmeden yaşamak; bolluk içinde olmak.*|| **paşa göçtü,** *Kars ve yöresinde, Osmanlı-Rus savaşı sırasında Kars yöresinde konaklayan ordunun harekete geçişi ve komutanların uğurlanışını canlandırarak oynanan bar türü bir halk oyunu.*|| **paşa kapısı,** *1. Eskiden halkın hükûmet konağına vermiş olduğu ad. 2. Sadrazamların çalıştığı saray; Babıali.*|| **paşa kapısı ricali,** *Başta sadrazam olmak üzere paşa kapısında çalışan devlet adamlarına verilen ad; paşa kapısı kodamanları.*|| **paşa livası,** *Rumeli beylerbeyinin oturduğu merkez sancağa verilen ad.*|| **paşa olmak,** *İçkiyi çok kaçırmak; çok sarhoş olmak.*|| **paşa paşa,** *1. Paşa gibi; kimseyi rahatsız etmeden. 2. Direnmeden; karşı koymaksızın. 3. Güzellikle; seve seve; isteyerek.*|| **paşa pilavı,** *{ağız} Soğanlı yumurta yemeği.* [DS]|| **paşa sancağı,** *Eyalet valilerinin oturduğu sancaklara verilen ad.*|| **paşa topu,** *{ağız} Pirinç, un ve kıymadan fındık büyüklüğünde yapılıp pişirilen salçalı köfte.* [DS]|| **paşaya kelle yetiştirmek,** *{ağız} Acele etmek.*

paşa[2], [baş ağa > paşa] *is.* Eski Gucerat bakır sikkesine verilen ad.

paşaağa, [paşa+ağa] *{ağız} is.* Baba. [DS]

paşababa, [paşa+baba] *is.* Eskiden paşalık yapmış büyük baba.

paşabeğendi, [paşa+beğen-di] *{ağız} is.* Kasımpatı. [DS]

paşaçadırı, [paşa+çadır-ı] *is. bot.* Begonyagillerden, yaprakları kalp biçiminde ve altı kırmızımtırak üstü yeşil, sürünücü bir süs bitkisi, *(Begonia feasti).*

paşaçömlek, -ği [paşa+çömlek] *{ağız} is. folk.* Tokat yöresinde kızların oturdukları yerde oynadıkları bir oyun. [DS]

paşadizini, [paşa+dizin-i] *{ağız} is.* Yanları iki sıralı, altı, üç, dört sıralı ve köşeli dizilmiş altın kolye. [DS]

paşahan, [paşahan] *{ağız} is.* Kolay sürülen yumuşak toprak. [DS]

paşakılıcı, [paşa+kılıç-ı] *is. bot.* Zambakgillerden, yaprakları yeşil, gümüşî ve gri şeritli, rizomlu bitkiler, *(Sanseviera).*

paşal, [paşa-lı / paşal] *{ağız} is.* Yanları yırtmaçlı uzun bayan giyeceği. [DS]

paşalı[1]**,** [paşa-lı پاشالی] *is.* **1.** Bir paşanın hizmetinde bulunan kimseler. **2.** *{OsT} sf.* Paşanın maiyetinde bulunan. 🗗 **paşalı kıyafeti,** *Bir paşanın emrinde bulunanların giydiği özel kıyafet.*

paşalı[2]**,** [paşa-lı] *{ağız} is.* → paşal. [DS]

paşalık[1]**, -ğı** [paşa-lık] *is.* **1.** Paşa olma durumu. **2.** Paşanın unvanı. **3.** İmparatorluk döneminde paşa unvanını taşıyan bir görevlinin yönetimi altında bulunan toprakların tümü.

paşalık[2]**, -ğı** [paşa-lık] *{ağız} is.* Gelinlik elbise. [DS]

paşalu, [paşa-lu] *{ağız} is.* → paşal. [DS]

paşaluğ, [paşa-luk] *{ağız} is.* → paşal. [DS]

paşan, [Far. pāşīden *(saçmak)* > pāşān پاشان] *(pa:şa:n) {OsT} sf.* Saçan; saçıcı.

paşavat, [paşa + Far. -vāt پاشاوات] *(paşava:t) {OsT} is.* Paşalar.

paşazade, [paşa+Far. zāde پاشازاده] *(paşaza:de) {OsT} is.* **1.** Paşa oğlu; paşa çocuğu. **2.** Rahatına düşkün; gösterişi seven.

paşende, [Far. pāşīden *(saçmak)* > pāşende پاشنده] *(pa:şende) {OsT} sf.* Saçan; saçıcı.

paşeng, [Far. pāşeng / pāşenge پاشنگ / پاشنگه] *(pa:şeng) {OsT} is.* Kurumuş üzüm hevengi.

paşev, [? paşev] *{ağız} is.* Sahur. [DS]

paşib, [Far. pāşīb پاشیب] *(pa:şi:b) {OsT} is.* **1.** Merdiven. **2.** Basamak.

paşide, [Far. pāşīden *(saçmak, serpmek)* > pāşīde پاشیده] *(pa:şi:de) {OsT} sf.* Dağılmış; saçılmış; serpilmiş.

paşik, [Soğd. p'šyk] *{eT} is.* **1.** Millî marş. [EUTS] **2.** İlahi. [EUTS] [Gabain]

paşmak, [baş-mak / paş-mak پاشمق] *{ağız} is.* **1.** *{eAT}* Ayakkabı. [DK] **2.** Terlik. **3.** Takunya. **4.** Çatal tırnaklı hayvanların asıl tırnaklarının gerisindeki küçük tırnaklar. [DS]

paşmakçı, [paş-mak-çı پاشمقچی] *{eAT} is.* → başmakçı.

paşmakçılık, -ğı [paş-mak-çı-lık] *is.* → başmakçılık.

paşmaklık, [paş-mak-lık] *is.* → başmaklık.

paşna, [Far. pāşnā پاشنا] *(pa:şna:) {OsT} is.* Ökçe; topuk.

paşne, [Far. pāşne پاشنه] *(pa:şne) {OsT} is.* → paşna.

paşnin, [Far. pāşnīn پاشنین] *(pa:şni:n) {OsT} is.* Tahta ve ağaç parçaları.

pat[1]**,** [pat / pıt *(yans.)*] *is.* Patırtılı adım atmayı, düzensiz ve rastgele hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *pat çat, pat-ır-da-mak.* 🗗 **pata küt,** *{ağız} (Yürümek için) yuvarlanırcasına; tez olarak.* [DS]‖ **pat çat,** *{ağız} Tek tük; ara sıra.* [DS]‖ **pat sat,** *{eAT} {ağız} Tek tük; ara sıra.* [DS]‖ **pat taban,** *{ağız} (Kişi için) büyük ayaklı ve düztaban.* [DS]‖ **patta satta,** *{ağız} Zaman zaman; yer yer; tek tük.* [DS]

pat[2]**,** [pat / pıt / pırt / püt / pürt *(yans.)*] *is.* Patlamayı, patlayıp dağılmayı, patlamak üzere irili ufaklı biçimde kabarmayı, ani hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *pat-dak, pat-ıl-dak, pat-ır-da-mak, pat-lamak, pat pat.* 🗗 **pat virmek,** *{ağız} Patlak vermek, ip ucu belirmek.* [DS]‖ **pat yapmak,** *{ağız} Kabalık yapmak.* [DS]

pat[3]**,** [pat / pıt / pit *(yans.)*] *is.* **1.** El ya da ayakla vurmayı, dövmeyi, çırpmayı; düşmeyi ve başka rastgele hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *pat-ak, pat-ak-la-mak, pat-a küte, pat etmek, pat pat, pat put* **2.** Bir yere vurulduğunda çıkan kalın ve tok ses. **3.** *{ağız}* Yassı bir şeyle vurulduğunda çıkan ses. [DS] **4.** *is.* Birdenbire yapılan hareketin özelliği. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** *{eT}* Ağır bir şeyin yere düştüğü zaman çıkardığı ses. [DLT] 🗗 **pat ağacı,** *{ağız} Üzerinde odun kırılan kütük.* [DS]‖ **pata küte,** *{ağız} (Dövmek için) pat küt sesleri çıkararak.*‖ **pat çat,** *{ağız} Tek tük; ara sıra.* [DS]‖ **pat diye,** *1. "Pat" sesi çıkaracak biçimde. 2. Beklenmedik bir anda.*‖ **pat etmek,** *{ağız} 1. Gürültü çıkarmak. 2. Elle selam vermek.*[DS]‖ **pat küt,** *Üst üste vurmayı anlatır.*‖ **pat pat,** *1. Üst üste vurmayı anlatır. 2. Koşarken ayakların çıkardığı sesi anlatmak için kullanılır.*‖ **pat sat,** *{ağız} 1. Zaman zaman; ara sıra; tek tük. 2. Yer yer; seyrek olarak.* [DS]‖ **pat tüşmek,** *{eT} Ağır bir şey düşerken ses çıkarmak.* [DLT]

pat[4]**,** [pat / pıt / pit *(yans.)*] *is.* Gevezelik etmeyi, düzensiz ve baş ağrıtıcı konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pat-a pat, pat-ır-a-mak, pat-ır-da-mak*

pat[5]**,** [pas / pat] *{eT} is.* Cibre; her nesnenin çöküntüsü. [DLT]

pat[6]**,** [pat] *is. bot.* **1.** Birleşikgillerden, papatyaya olduğu kadar kasımpatına da benzeyen çok yıllık otsu bitki, *(Leucanthemum).* **2.** Pat çiçeğine benzetilerek yapılmış elmas iğne. **3.** *{ağız}* Kasımpatı. [DS]

pat[7]**,** [Fr. patte] *is.* Ek süs veya kapama parçası olarak kullanılan deri veya kumaş bant.

pat[8]**,** [pat] *sf.* (Burun için) yassı, basık.

pat[9]**,** [Fr. pâté] *is.* Macun, hamur kıvamında olan şey; ezme. 🗗 **pat** (pata) **krem,** *Yüz ve boyundaki pürüzleri ve kırışıklıkları gideren pudra ile fondöten karışımı bir madde.*

pat[10], [Fr. pat] *sf.* **1.** (Satranççı için) mat olmamış, ancak elinde hareket ettiremediği şahı kalmış olan ve berabere kalmış. **2.** (Şah için) oyuncunun elinde tek taş olarak kalmış. **3.** *is.* Hasmı bu duruma düşürmek için yapılan hamle.

pat[11], [pat] *{ağız} is.* Tavan. [DS]

pat[12], [pat] *{ağız} is.* Ot yığını. [DS]

pat[13], [pat] *{ağız} sf.* İçi boş; olgunlaşmamış. [DS]

pat[14], [pat] *{ağız} is.* Altmışaltı oyununda sayıların eşit gelmesi. [DS]

pat[15], [pat] *{ağız} is.* El sallayarak selam verme. [DS] **pat etmek,** *{ağız} Selam vermek.* [DS]

pat[16], [pat] *{ağız} sf.* **1.** Sağır. **2.** Kekeme. [DS]

pat[17], [pat] *{ağız} sf.* Kesiciliğini, keskinliğini kaybetmiş; körelmiş; küt. [DS]

pat[18], [Bul. pat] *{ağız} is.* **1.** Karyola. **2.** Yerli sedir, kerevet. **3.** Makat. [DS] **pat ağacı** *{ağız} 1. Üstünde odun kırılan kütük. 2. Saklambaç oyununda sobe yapılan yer.* [DS]

pat[19], [pat] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

pata[1], [pat *(yans.)* > pat-a] *is.* Vurma, dövme sırasında çıkan sesi anlatan yansımalı gövde. **pata küte,** *1. {ağız} Pat küt dövme bildirir. 2. Tokat sesi.* [DS]

pata[2], [pat *(yans.)* > pat-a] *{ağız} sf.* **1.** Peltek konuşan; kekeme. **2.** Dilsiz. [DS] **pata pat,** *{ağız} (Konuşmak için) patavatsızca.* [DS]

pata[3], [pat *(yans.)* > pat-a] *{ağız} is.* **1.** Elle verilen selam. **2.** Gelinlerin verdikleri bir çeşit selam. [DS] **pata atmak,** *{ağız} Selam vermek.* [DS]|| **pata çakmak,** *1. argo. Asker gibi selam vermek. 2. {ağız} Elle selam vermek.* [DS]|| **pata çatlatmak,** *{ağız}* → pata çakmak. [DS]||

pata[4], [pat *(yans.)* > pat-a] *{ağız} is.* **1.** Patlatılmış mısır. **2.** Patates. [DS]

pata[5], [İt. patta] *(pa'ta) sf.* **1.** Eşit; denk durumda. **2.** *is.* Oyunda iki tarafın berabere kalması; yenen ve yenilen olmaması durumu. **pata gelmek,** *1. Oyunda berabere kalmak. 2. Ödeşmek.*|| **pata olmak,** *Karşısındakine üstünlük kazanmak.*

pata[6], [pata] *{ağız} sf.* Kekeme. [DS]

pata[7], [pata] *{ağız} zf.* (Verilen söz için) geri alış. [DS]

pataç, [? pataç] *{ağız} is.* Bacak arası, apış. [DS]

patadak, [pat *(yans.)* > pat-a-dak] *(pa'tadak) zf.* **1.** Birdenbire; aniden; beklenmedik bir anda ve yerde. **2.** *{ağız}* (Düşmek için) ansızın ve "pat" sesi çıkararak. [DS]

patadan, [pat *(yans.)* > pat-a-dan] *{ağız} zf.* → patadak. [DS]

patağ, [? patağ] *{ağız} is.* Gizlice işlenen suç. [DS]

patağı, [patağı] *{ağız} sf.* Ağır. [DS]

patah[1], [pat *(yans.)* > pat-aḫ] *{ağız} is.* Dayak. [DS]

patah[2], [botak > pataḫ] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

patahçı, [pat *(yans.)* > pat-aḫ-çı] *{ağız} sf.* Sabahları erken kalkan. [DS]

patahlamak, [patak-la-mak / pataḫ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Dövmek. [DS]

patak[1], **-ğı** [pat *(yans.)* > pat-ak] *is.* Dayak; kötek. [DS]

patak[2], **-ğı** [pat *(yans.)* > pat-ak] *{ağız} sf.* (Kişi için) güçlü kuvvetli ve dolgun vücutlu. [DS]

patak[3], **-ğı** [pat-ak] *{ağız} sf.* (Kişi için) güçlü, kuvvetli ve dolgun vücutlu. [DS]

patak[4], **-ğı** [pat-ak] *{ağız}* Çok meyveli ağaçları hafifçe sallayarak fazlalarını silkme işlemi. [DS]

patak[5], **-ğı** [pat-ak] *{ağız} is.* Fındıkların toplu olarak bulunduğu dalcık. [DS]

patak[6], **-ğı** [pat-ak] *{ağız}* **1.** Olgunlaşmamış incir. **2.** Ceviz içi. [DS]

patak[7], **-ğı** [bot-ak / patak] *{ağız} is.* **1.** On yaşından yukarı olan deve. **2.** Manda. [DS]

patak[8], **-ğı** [bat-ak / bat-ık > patak] *{ağız} is.* **1.** Kir. **2.** Sümük. [DS]

patak[9], **-ğı** [patak] *{ağız} is.* Küçük küp. [DS]

pataklama, [pat-ak-la-ma] *is.* Pataklamak eylemi.

pataklamak, [pat *(yans.)* > pat-ak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor)* **1.** Dayak atmak; rastgele vurmak; dövmek. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** Acele ile gelişi güzel süpürüp temizlemek. **3.** Çamaşırı acele acele tokaçlayıp yıkamak.

pataklanma, [pat-ak-la-n-ma] *is.* Pataklanmak eylemi.

pataklanmak, [pat *(yans.)* > pat-ak-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Pataklama eylemine uğramak; birisi tarafından dövülmek; pataklama eylemine konu olmak.

paklı, [pasak-lı > patak-lı] *{ağız} sf.* Pis ve düzensiz. [DS]

pataküle, [pata+külle ?] *{ağız} is.* Birinin yüzüne gülme. [DS]

pataküte, [Yun. patatoka *(erkek ceketi kesimi)* ?] *is.* Eskiden, Müslüman olmayan yangın tulumbacılarının giydiği, yakası kadife, önü çapraz kavuşmalı bir tür ipekli mintan.

patal[1], [pat-al] *{ağız} is.* Lületaşı. [DS]

patal[2], [pat-al] *{ağız} sf.* Gereğinden çok büyük; iri; hantal. [DS]

patalak[1], [pata-la-k] *{ağız} is.* Patates. [DS]

patalak[2], [pat-a-la-k] *{ağız} sf.* (Çocuk için) şişman. [DS] **patalak patalak,** *{ağız} (Yürümek için) ördek gibi.* [DS]

patalaşmak[1], [pata-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Selamlaşmak. [DS]

patalaşmak[2], [pat-al-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yürürken ayağını bir yere çarpmak. [DS]

patalya, [İt. batella] *(pata'lya) is. dnz.* Her bir çift küreği bir kişi tarafından çekilen ve üç çifte kadar kürekli savaş gemisi filikası.

patamak, [pata-mak] *{ağız} is.* Olmamış incir. [DS]

pataman, [pata-man] *{ağız} sf.* (Çocuk için) hantal; uyuşuk; tombul. [DS]

patan[1]**,** [pat-an ?] *{ağız} is.* Ayak; bacak. [DS] 🗗 **patan seyrek,** *Çok seyrek. [DS]*

patan[2]**,** [? patan] *{ağız} is.* Ayı yavrusu. [DS]

patana[1]**,** [? patana] *{ağız} is.* Uyluk. [DS]

patana[2]**,** [pat-an-a ?] *{ağız} sf.* Ağır iş gören. [DS]

patana[3]**,** [İsp. patata] *{ağız} is.* Patates. [DS]

patanak[1]**, -ğı** [? patanak] *{ağız} is.* Ispanağa benzer bir çeşit bitki. [DS]

patanak[2]**, -ğı** [pat-an-ak] *{ağız} is.* **1.** Domuz yavrusu. **2.** Ayı yavrusu. [DS]

patanak[3]**, -ğı** [pat-an-ak] *{ağız} is.* Başak vermeye başlayan ekin. [DS]

patanak[4]**, -ğı** [pat-an-ak] *{ağız} is.* Fındıkların çok olarak bulunduğu dalcık. [DS]

patanas, [Fr. patinage] *{ağız} is.* → patinaj. [DS]

patanaz, [Fr. patinage] *{ağız} is.* → patinaj. [DS]

patanma, [patan-ma] *{ağız} sf.* (Kişi için) giydiğini yakıştıramayan. [DS]

patanoş, [? patanoş] *{ağız} sf.* (Kişi için) eni boyuna eşit olacak kadar şişman. [DS]

patanuş, [? patanuş] *{ağız} sf.* → patanoş. [DS]

patar[1]**,** [pat-ar] *{ağız} is.* Erkek ördek. [DS]

patar[2]**,** [Sansk. patra] *{eT} is.* **1.** Kitap sayfası. [E-UTS] **2.** Kitap yaprağı. [Gabain]

patarlamak, [pat *(yans.)* > pat-ar-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Dövmek; pataklamak. [DS]

patas, [? patas] *{ağız} is.* Avuç. [DS]

pataş, [? pataş] *{ağız} is.* Bacak arası; apış. [DS]

pataşlamak, [pat *(yans.)* > pat-aş-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Vurarak sevmek; eliyle vurarak okşamak. [DS]

patat[1]**,** [pat *(yans.)* > pat-ak / patat پاتت] *{eAT} is.* Dayak; tokat. 🗗 **patat urmak,** *{eAT} Tokat atmak.*

patat[2]**,** [pat *(yans.)* > pat-at] *{ağız} sf.* (Kişi için) peltek konuşan; kekeme; dilsiz. [DS]

patat[3]**,** [pat *(yans.)* > pat-a-t] *{ağız} is.* Tezgâhta gücüleri oynatmaya yarayan tahta araç. [DS]

patat[4]**,** [pat *(yans.)* > pat-a-t] *{ağız} is.* **1.** Eski kumaş parçası; paçavra. **2.** Tandıra ekmek yapıştırmak için kullanılan araç. [DS]

patat[5]**,** [pat-at] *{ağız} is.* Fırın silmek için kullanılan, sopanın ucuna bağlanmış paçavra. [DS]

patat[6]**,** [pat *(yans.)* > pat-a-t] *{ağız} is.* **1.** Çok eskimiş giysi, kumaş parçası. [DS] **2.** Kumaş parçalarından yapılmış tutacak. **3.** Yünden, pamuk ipliğinden örülmüş terlik, patik. [DS]

patata, [İsp. patata] *{ağız} is.* Patates. [DS]

patates, [Amer. y. d. batata > İsp. / Port. batata > Fr. patate > Yun. patātes] *is.* **1.** *bot.* Patlıcangillerden, Orta Amerika kökenli, beyaz ya da pembe çiçekli, nişastaca zengin toprak altı yumruları sebze olarak kullanılan, kültür bitkisi, *(Solanum tuberosum).* **2.** Bu bitkini çeşitli biçimlerde pişirilerek yenen nişastaca zengin yumrularına verilen ad. 🗗 **patates böceği,** *zool. Kın kanatlılardan özellikle patateslere zarar veren, sarı kırmızı çizgili bir böcek, (Leptinotarsa decemlineata).*|| **patates çorbası,** *Haşlanıp püre haline getirilmiş patatesler et suyu, limon ve yumurta ile terbiye edilmek suretiyle pişirilen çorba.*|| **patates kızartması,** *Soyulup doğranmış patateslerin kızgın yağda kızartılması ile elde edilen yemek.*|| **patates köftesi,** *Haşlanmış patateslerin baharat ve unla karıştırıldıktan sonra galeta ununa bulanarak yağda kızartılması ile pişirilen köfte.*|| **patates musakkası,** *Soğanla kavrulmuş kıyma ve ufak doğranmış patateslerin salça veya domatesle pişirilmesi ile yapılan yemek.*|| **patates oturtması,** *Doğrandıktan sonra kızartılan patates ve soğanla kavrulmuş kıymalı, salçalı su veya domatesle pişirilerek hazırlanan yemek.*|| **patates peronosporası,** *zool. Patatesin taze sürgünlerine ve yapraklarına zarar veren, yumrularını çürüten bir peronospora.*|| **patates püresi,** *Haşlanmış ve ezilmiş patatesin yağ, süt ile karıştırılması ile yapılan garnitür.*|| **patates salatası,** *Haşlanıp ufak ufak doğranmış patates, soğan karışımına limon suyu ve zeytin yağı sosu ekilerek hazırlanmış salata.*|| **patates silkmesi,** *Küçük boy patatesler haşlanıp soyulduktan sonra derin bir tencerede yağla kızartarak yapılan bir yemek.*|| **patates sufle,** *Çırpılmış yumurta ve haşlanmış yumurta karıştırılarak kabarıncaya kadar pişirilen bir yemek.*

patatesli, [patates-li] *sf.* İçinde patates bulunan; patates katılmış olan.

patatla, [pat-a-t-la] *{ağız} is.* Ekmek biçimindeki hamur topağı. [DS]

patavalı, [patava-lı] *{ağız} sf.* Üstüne başına iyi bakmayan; pasaklı. [DS]

patavasız, [patavat-sız] *{ağız} sf.* Düşünmeden konuşan; patavatsız. [DS]

patavassız, [patavat-sız] *{ağız} sf.* → patavatsız. [DS]

patavat, [patavat] *is.* Düzgün davranış.

patavatsız, [patavat-sız] *sf.* **1.** Ağzına geleni söyleyen; karşısındakini inciten. **2.** Davranışlarına dikkat etmeyen

patavatsızca, [patavat-sız-ca] *(patavatsı'zca) zf.* **1.** (Konuşmak için) karşısındakini incitecek biçimde; neden olacağı sonucu düşünmeden. **2.** *sf.* (Söz ve davranış için) karşısındakini inciteceği düşünülmeden söylenmiş, yapılmış olan; patavatsızlara özgü; kırıcı.

patavatsızlık,-ğı [patavat-sız-lık] *is.* **1.** Patavatsız olma durumu; patavatsız kimsenin niteliği. **2.** Patavatsızlara özgü söz veya konuşma; gaf. 🗗 **patavatsızlık etmek,** *Patavatsızca söz söylemek; gaf yapmak; çam devirmek.*

patavazsız, [patavat-sız] *{ağız} sf.* Patavatsız. [DS]

patavı, [patavı] *{ağız} sf.* Beceriksiz. [DS]

patavra[1], [palavra] *{ağız} is.* Abartma; yalan. [DS]

patavra[2], [Yun. petauron] *{ağız} is.* Yapı bölmelerinde kullanılan ince tahta; bedevre. [DS]

pataz[1], [pat-az] *{ağız} is.* **1.** Avuç. **2.** Avuç dolusu. [DS]

pataz[2], [pat-az] *{ağız} is.* Ağaçtan yapılmış çamaşır tokacı. [DS]

pataz[3], [pat-az] *{ağız} is.* Lokma; büyük lokma. [DS]

pataz[4], [pat-az] *{ağız} is.* Bölüm; parça. [DS]

patazlamak[1], [pat *(yans.)* > pat-az-la-mak] *{ağız}* → pataklamak

patazlamak[2], [pat-az-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Avuçlamak. [DS]

patazlanmak, [pat *(yans.)* > pat-az-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Paylanmak. [DS]

patdak, -ğı [pat *(yans.)* > pat-da-k] *{ağız} zf.* Birdenbire. [DS]

pate[1], [? pate] *{ağız} is.* Bardak. [DS]

pate[2], [? pate] *{ağız} is.* Bilye. [DS]

pate[3], [? pate] *{ağız} is.* Çadır. [DS]

pate[4], [Fr. pâté] *is.* **1.** Parça ya da ezme et sakatat ile karıştırıldıktan sonra çeşitli harçlar karıştırılarak hazırlanan et ürünü. **2.** Et, balık veya sebzeden oluşan harcın hamura sarılması suretiyle fırında pişirilen yemek.

patel, [pat-el] *{ağız} sf.* Ayakları çarpık olduğu için iki yana sallanarak yürüyen.

patele, [patele] *{ağız} is.* Patates. [DS]

patelek[1]**, -ği** [patelek] *{ağız} is.* Patates. [DS]

patelek[2]**, -ği** [pate-le-k] *{ağız} sf.* Ayakları çarpık olduğu için iki yana sallanarak yürüyen.

paten, [Fr. patin] *is.* **1.** Buzda kaymayı kolaylaştıran bir lama yerleştirilmiş kayma ayakkabısı; buz pateni. **2.** Düz zeminlerde kaymayı sağlayan altına tekerlek yerleştirilmiş özel ayakkabı. **3.** Bir yükün altına yerleştirilerek yükün kaymasını kolaylaştıran uzun ağaç parçası.

patenci, [paten-ci] *is.* **1.** Buz pateni yapan sporcu. **2.** Paten ile kayan kimse.

patent, [İng. patent] *is.* **1.** Bir buluşun ve bu buluşun uygulama hakkının kime ait olduğunu gösteren resmî belge; ihtira beratı. **2.** Uyrukluk belgesi. **3.** *dnz.* Gemilere ayrıldıkları limanın sağlık durumu ile ilgili verilen belge. **4.** *mecaz.* Bir işi veya durumu yalnız kendi uygulama alanında ve yetkisinde görme. 🗗 **patent damgası,** *Altın gümüş takı ürünlerinin altına basılan ürünün ayarını belirten damga.*| **patent hakkı,** *İmalat izni.*|| (birini) (kendi) **patentinin altına almak,** *O kimseyi egemenliği altına almak.*

patente, [İt. patente] *is.* Sağlık belgesi.

paternalizm, [Fr. paternalisme] *is.* İşçi işveren ilişkilerini bir aile ortamındaki saygı ve babaca otoriteye dayandırarak yürütmeyi esas alan öğreti.

patetik, -ği [Yun. pathetikos > Fr. pathétique] *sf.* **1.** Dokunaklı; acıklı; içe dokunan; yürek kabartan. **2.** *is.* Çok güçlü bir heyecan yaratmaya yönelik edebiyat üslubu veya türü.

patga, [Bul. patka] *{ağız} is.* Yaban ördeği. [DS]

pathi, [? pathi] *{ağız} is.* Yapılarda kirişlerin arasına konulan kısa ağaç. [DS]

-patı, [-p+tur-mak > -patı] *{ağız} çek. ek.* Eylemlerin sonuna gelerek süreklilik ve şimdiki zaman anlamı katan kip eki.

patı[1], [pat-ı] *{ağız} is.* Körebe oyunu. [DS]

patı[2], [pat-ı] *{ağız} is.* Küçük çocuk. [DS]

patı[3], [pat-ı] *{ağız} is.* Tahta parçası. [DS]

patı[4], [pat-ı] *{ağız} is.* Şişmanlıktan yalpalayarak yürüyen. [DS]

patıç, [pat-ıç] *{ağız} sf.* Çok eski; partal.

patığa, [Bulg. pateka] *{ağız} is.* Patika. [DS]

patık, -ğı [Yun. patiki] *{ağız} is.* Patik. [DS]

patıko, [patıko] *{ağız} is.* Patates. [DS]

patıl, [Ar. faṭīr فطير] *{ağız} is.* **1.** Mısır ya da buğday unundan yapılan ve sacda pişirilen pide. **2.** Yufka. [DS]

patılamak, [patı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Eskimek; yıpranmak. **2.** Yaşlanmak; kocamak. [DS]

patıldak, -ğı [pat *(yans.)* > pat-ıl-da-k] *{ağız} is. "Pat pat"* sesi çıkaran çocuk oyuncağı. [DS]

patılmak, [ba-t-mak > pat-ıl-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Batmak; batmış olmak; gömülmek. [EUTS]

-patır, [- tur-ur > -patır] *{ağız} çek. ek.* Eylemlerin sonuna gelen şimdiki zaman eki. [DS]

patır[1], [pat *(yans.)* > pat-ır] *is.* Bir yerden düşen orta büyüklükteki nesnelerin ya da yürürken ayakların çıkardığı ses. 🗗 **patır kütür,** *1. Yürüme, düşme, dökülme vb. eylemlerin gürültülü ve şiddetli biçimde yapıldığını belirtir. 2. Bu tür eylemlerin acele ile yapıldığını belirtir; ardı ardına patırtılar çıkararak.*|| **patır patır,** *1. Yürüme, düşme, dökülme vb. eylemlerin yapılışı sırasında gürültü çıktığını belirtir. 2. {ağız} (Meyve için) sulu ve gevrek.* [DS]|| **patır sotur,** *{ağız} (Ağaç için) budaklı, kaba, işe yaramayan.* [DS]

patır[2], [Sansk. pātra / Yun. potiri [Tietze]] *{eT} is.* **1.** Kâse. **2.** Keşişlerin taşıdığı tas.

patır[3], [pat *(yans.)* > pat-ır] *{ağız} is.* İnce ve küçük meşe dalları. [DS]

patır[4], [pat *(yans.)* > pat-ır] *{ağız} sf.* **1.** Peltek konuşan. **2.** Dilsiz. [DS]

patıramak[1], [pat *(yans.)* > pat-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* **1.** Anlaşılmayacak biçimde konuşmak; kendi kendine söylenmek; homurdanmak.

2. Heyecanlanmak; çırpınmak. **3.** Gürültü etmek. [DS]

patıramak[2], [pat-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Heyecanlanmak; çırpınmak. [DS]

patıramak[3], [pat-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Yabancı dille konuşmak. [DS]

patıramak[4], [pat-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Hızlı koşmak. [DS]

patıraşmak, [pat *(yans.)* > pat-ır-a-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Gürültü etmek. [DS]

patıravık, -ğı [pat-ır-a-vık ?] *{ağız} sf.* Konuşması anlaşılmayan; peltek. [DS]

patırdama, [pat-ır-da-ma] *is.* Patırdamak eylemi.

patırdamah, [pat-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı) -yor]* Anlaşılmayacak biçimde konuşmak; kendi kendine söylenmek; homurdanmak. [DS]

patırdamak, [pat *(yans.)* > pat-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Patırtı etmek; patırtılı ses çıkarmak; gürültü çıkarmak. **2.** *{ağız}* Söylediği anlaşılmayacak derecede gürültülü konuşmak. [DS] **3.** *{ağız}* Kendi kendine konuşmak. [DS] **4.** *{ağız}* Yabancı dille konuşmak. [DS] **5.** *{ağız}* Güçlük çekerek konuşmak. [DS] **6.** *{ağız}* Kafa tutmak; göz dağı vermek. [DS] **7.** *{ağız}* Kırıcı sözler söylemek; birbirine sert söz söylemek; çekişmek. [DS] **8.** *{ağız}* Darılmak. [DS] **9.** *{ağız}* (Ateşte kavrulan şey için) patlayarak ses çıkarmak. [DS]

patırdanmak, [pat *(yans.)* > pat-ır-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Kendi kendine konuşmak; söylenmek. **2.** Ne söylediği anlaşılmayacak biçimde konuşmak. [DS]

patırdaşmak, [pat *(yans.)* > pat-ır-da-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* **1.** (Çok kişi için) gürültü yapmak. **2.** Yabancı dille konuşmak. **3.** Birbirine sert söz söylemek; çekişmek. [DS]

patırdatma, [pat-ır-da-t-ma] *is.* Patırdatmak eylemi.

patırdatmak, [pat *(yans.)* > pat-ır-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Patırtı çıkarmasına neden olmak. **2.** Ayakları yere vurarak ses çıkartmak. **3.** *{ağız}* Patırtılı ses çıkarmak. [DS]

patırdı, [pat-ır-tı / pat-ır-dı] *{ağız} is.* Kavga; gürültü. [DS]

patırı[1], [? patırı] *{ağız} is.* Kadeh. [DS]

patırı[2], [? patırı] *{ağız} is.* Kara koyun yününden veya keçi kılından yapılan takma saç. [DS]

patırna, [patırna] *{ağız} is.* → patırtı. [DS]

patırtı, [pat *(yans.)* > pat-ır-tı] *is.* **1.** Yere düşen, vurulan veya dövülen bir şeyin çıkarmış olduğu gürültü. **2.** Genellikle ayakları yere kuvvetle basarak yürüme sonucu çıkan ses; ayak gürültüsü. **3.** Kavga; gürültü; şamata; kargaşa; kargaşalık. 🗗 **patırtı çıkarmak,** *Kavgaya yol açmak; hır çıkarmak; kavgaya yol açmak.*|| **patırtı etmek,** *Gürültü yapmak.*|| **patırtı koparmak,** *Kavga çıkarmak; kargaşa yaratmak.*|| **patırtı kopmak,** *Kavga çıkmak; insanlar birbirine girmek; ortalık karışmak.*|| **patırtı kütürtü,** *{ağız} Gürültü; şamata.* [DS]|| **patırtı olmak,** *Gürültü meydana gelmek.*|| **patırtıya pabuç bırakmamak,** *Önemli bir sonuç vermeyecek kışkırtma ve yıldırmalara aldırmayarak bildiğini yapmak; tehditlere aldırış etmemek.*|| **patırtı yapmak,** *Gürültü yapmak.*|| **patırtıya vermek,** *Gürültü çıkararak ortalığı ayağa kaldırmak; karışıklık ve telaşa yol açmak.*

patırtılı, [patır-tı-lı] *sf.* Patırtısı olan.

patırtısız, [patır-tı-sız] *sf.* **1.** Patırtısı olmayan; patırtı çıkarmayan; sessiz; sakin; gürültüsüz. **2.** *zf.* Patırtı çıkarmadan.

pati[1], [Yun. pati ?] *is.* **1.** Kedi ve köpeğin ön ayağının uç kısmı. **2.** *{ağız}* Küçük çocuk ayağı. **3.** Küçük çocuk eli. [DS]

pati[2], [pati] *{ağız} is.* Sığırların burunlarında olan beyaz leke. [DS]

pati[3], [pati] *{ağız} sf.* Yassı. [DS]

patiçi, [? patiçi] *{ağız} is.* Taze fasulye. [DS]

patik[1], **-ği** [patik] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhında ayakla basılan tahta. [DS]

patik[2], **-ği** [pat-ik] *{ağız} is.* Ekmek küreği. [DS]

patik[3], **-ği** [Yun. pato *(basmak)* > patiki] *is.* **1.** Küçük çocuklara çorap üstüne giydirilen örgüden yapılmış bağlı ayakkabı. **2.** Kışları ev içinde çorap üstüne giymek için yünden örülen ayakkabı boyunda giyecek. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** Yumuşak bebek ayakkabısı. **4.** Bale ayakkabısı. **5.** *{ağız}* Örgü eşyaların yırtılıp küçülmüşü. [DS] **6.** *{ağız}* Kısa konçlu çorap. [DS] **7.** *{ağız}* Bir tür kadın terliği. [DS]

patika[1], [Bulg. pat *(yol)* > pātéka] *(pati'ka) is.* Keçi yolu; bir kişi geçecek kadar ince dar yol; çığır.

patika[2], [patates] *{ağız} is.* Patates. [DS]

patike[1], [? patike] *{ağız} is.* Kuyruksuz koyun. [DS]

patike[2], [patates] *{ağız} is.* Patates. [DS]

patil, [? patil] *{ağız} is.* Sac ekmeği. [DS]

patile[1], [? patile] *{ağız} is.* Çökelekle yapılan bir çeşit sac böreği. [DS]

patile[2], [Far. pātīle / pātile پاتیله / پاتله] *(pa:ti:le) {OsT} is.* Tencere.

patilemek, [pati-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Teyellemek. [DS]

patima, [? patima] *{ağız} is.* Merdiven basamağı. [DS]

patinaj, [Fr. patinage] *is.* **1.** Buz pateni veya tekerlekli paten ile kayma. **2.** Yolun kayganlığı yüzünden tekerleklerin olduğu yerde dönmesi, aracı ilerletememesi durumu. **3.** Taşıtın tekerleklerinin yönü dışında taşıtın kayması durumu. 🗗 **patinaj yapmak,** *(Tekerlekler için) yolun kayganlığı yüzünden taşıt olduğu yerde kalırken boşa dönmek.*|| **patinaj zinciri,** *Patinajı önlemek için çeki tekerleklerine takılan zincir.*

patini, [Far. pātīnī پاتینی] *(pa:ti:ni:) {OsT} is.* Yaba.

patir[1], [Bul. patir *(suna)*] *{ağız}* Kaz yavrusu. [DS]

patir[2], [Sansk. pātra] *{eT} is.* Kâse; kap. [EUTS] [Gabain]

patiramak, [pat-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* → patırdamak

patirik, [pat-ir-ik] *{ağız}* **1.** Kekeme. **2.** Gelişigüzel konuşan; geveze. **3.** Beceriksiz. **4.** Giyinişi düzensiz. [DS]

patis, [İt. batista > patis] *is.* Patiska.

patisga, [patiska] *{ağız} is.* Patiska. [DS]

patiska, [İt. Baptiste de Cambrai *(13. yy. İtalyan dokumacı)* > batista > Fr. batiste => patiska] *(pati'ska) is.* **1.** Çoğunlukla iç çamaşırı yapımında kullanılan bez ayağı armürle dokunmuş, beyaz pamuklu kumaş. **2.** *sf.* Patiskadan yapılmış olan.

patit, [? patit] *{ağız} is.* Odun. [DS]

patka, [Bulg. patka] *is.* Yaban ördeği.

patki, [? patki] *{ağız} is.* Domates fidelerine konulan sırık. [DS]

patkoca, [pat+koca] *{ağız} is.* Yurdumuza kışın gelen uzun gagalı, eti güzel; kekliğe benzer bir kuş. [DS]

patköftesi, -ni, -leri [pat+köfte-s-i] *{ağız} is.* Et ve bulgurla yapılan sarma. [DS]

patküt, [? patküt] *{ağız} is.* Kasımpatı. [DS]

patla, [Ar. bāḳıla] *{ağız} is.* Kuru ve taze fasulye. [DS]

patlah, [pat-la-k] *{ağız} is.* **1.** Olmamış incir. **2.** *sf.* (Göz için) parlak; iri. [DS] 🗗 *{ağız}* **patlah gözlü,** *(Kişi için) göz kapakları şişkin ve gözleri dışarı fırlamış gibi olan.* [DS]

patlak[1]**, -ğı** [pat-la-k] *sf.* **1.** Patlayarak üzerinde delik veya yırtık açılmış olan; patlamış; yarık. **2.** Dışarıya fırlamış gibi görünen. **3.** *is.* Patlama sonucunda açılmış yarık, delik vb. açıklık. 🗗 **patlak dikişli,** *Eskiden ilmiye sınıfından olanların giydiği bir tür kavuk.*‖ **patlak göz,** *1. Dışarı doğru fırlamış iri gözler. 2. Gözleri iri ve dışarı fırlamış gibi görünen kimse.*‖ **patlak vermek,** *1. (Olay için) beklenmedik bir anda birdenbire olmak. 2. Gizli kalması istenen bir olay birden ortaya çıkmak.*

patlak[2]**, -ğı** [pat *(yans.)* > pat-la-k] *{ağız} is.* **1.** Patlatılmış mısır. **2.** Suyun fışkırdığı yer; kaynak. **3.** Doğurması yakın hayvan. **4.** Yeni doğmuş deve yavrusu. **5.** Su kaynağı; göze. **6.** Ağaç köklerinden süren filizler. **7.** Olmamış incir; incir. **8.** Mürver ağacı. **9.** Boya tenekesi. **10.** Su fıçısı; galon. **11.** Yaşlı, kısır koyun. **12.** Tohumları patlatılan bir bitki, *(Staphylea pinnata).* [DS] 🗗 **patlak aşısı,** *{ağız} Ağaç köklerinden çıkan sürgünlere aşı yapılarak yetiştirilen meyve fidanı.* [DS]‖ **patlak çiçeği,** *{ağız} Noel ağacı.* [DS]‖ **patlak mısırı,** *{ağız} İyi patlayan mısır türü; mısır darısı.* [DS]‖ **patlak çiçeği,** *bot.* → karaca ot.‖ **patlak otu,** *bot.* → karaca ot.

patlak[3]**, -ğı** [pat-la-k] *{ağız} is.* Yuvarlak, iri taneli bir çeşit beyaz üzüm. [DS]

patlakça, [pat *(yans.)* > pat-la-k-ça] *(patla'kça) zf.* Patlağa benzer; patlak gibi.

patlama[1], [pat-la-ma] *is.* **1.** Patlamak eylemi. **2.** Patlayan bir şeyin çıkarmış olduğu ses. **3.** Bir merminin hava katmanları arasından geçerken çıkardığı gürültü. **4.** İçten yanmalı motorlarda yanma ve genişleme. **5.** *kim.* Alev veya kıvılcımlar saçan veya yüksek sıcaklıkta gazlar çıkaran çok hızlı kimyasal tepkime. **6.** İç basınç etkisiyle otomobil lastiğinin aniden yırtılması. **7.** *mecaz.* Bir dengeyi, ya da değişmezliği bozan şey. **8.** *mecaz.* Büyük bir bolluk getiren ani gelişme. **9.** *tıp. mecaz.* Bazı hastalık belirtilerinin beklenmedik bir zamanda ortaya çıkması. 🗗 **patlama büyüklüğü,** *biy. Bir hücreden serbest bırakılan yeni sentezlenmiş virüs sayısı.*‖ **patlama zamanı,** *biy. Bir hücreye virüsün girmesinden serbestleşmesine kadar geçen zaman.*

patlama[2], [pat-la-ma] *{ağız} is.* Gözü kör eden bir çeşit hastalık. [DS]

patlamak[1], [pat *(yans.)* > pat-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Çeşitli nedenlerle oluşan çok büyük basıncın etkisi ile şiddetli bir gürültü çıkararak parçalanıp dağılmak; infilak etmek. **2.** Basınç ya da başka etkenlerle delinmek; delik deşik olmak; yırtılmak; yarılmak. **3.** (Kaş, dudak, kafa vb. için) bir darbe etkisi ile yarılmak, kanamak. **4.** Görünür duruma gelmek. **5.** (Giyecek vb. için) dikilmiş, tutturulmuş, yapıştırılmış yerlerinden ayrılmak; dikişleri açılmak; sökülmek. **6.** (Fırtına için) beklenmedik bir anda gürültü ile şiddetli biçimde başlamak. **7.** *mecaz.* (Kişi için) öfkesini, hoşnutsuzluğunu tutamamak; sabrı taşarak şiddetli bir tepki göstermek; zorlu tepki göstermek. **8.** *mecaz.* (Toplumsal bir olgu veya durum için) ansızın gelişip kısa sürede büyük boyutlara ulaşmak; hızlı gelişme göstermek. **9.** *mecaz.* (Kişi için) herhangi bir durumdan ya da koşullardan dayanılmaz ölçüde rahatsız olmak; çok bunalmak; sıkıntı ve sabırsızlığını belli etmek. **10.** *mecaz.* (Mal vb. için) bir bedele mal olmak; pahalıya gelmek. **11.** (Gövde, karın vb. için) çok yemek ya da içmekten yarılacak gibi rahatsız olmak. **12.** *mecaz.* (Tokat, dayak vb. için) aniden inmek. **13.** *mecaz.* (Olay ve can sıkıcı durum için) beklenmedik bir anda ve şiddetle başlamak; kendini göstermek; patlak vermek. **14.** (Tomurcuk vb. için) açılmak; yeşermek. 🗗 **Patla!** *Sabırsızlı gösteren birine söylenen ilenme sözü.*‖ **Patlama!** *"Sakin ol, acele etme!" anlamında kullanılır.*‖ **patlamış mısır,** *Pişme sırasında ısının etkisi ile şişerek patlayan ve çerez olarak tüketilen mısır.*‖ **Patlayasıca!** *Sabırsızlık gösterene söylenen ilenme sözü.*

patlamak[2], [pat-lā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Kolalamak; mayalı bir tortu ile tortulamak. [DLT]

patlamalı, [pat-la-ma-lı] *sf.* **1.** Patlama ile oluşan;

patlama ile çalışan. **2.** (Motor için) hava-benzin karışımının hızlı yanmasıyla beslenen.

patlamasız, [pat-la-ma-sız] *sf.* **1.** Patlama meydana getirmeyen; patlama etkisi göstermeden oluşan veya çalışan. **2.** (Aygıt veya düzenek için) bir patlama meydana getirerek yanmasına rağmen patlamayı önleyici gömlek veya düzenekle donatılmış olan.

patlangaç[1]**, -cı** [pat-la-n-gaç] *{ağız} is.* Tohumları patlatılan bitki. [DS]

patlangaç[2]**, -cı** [pat-la-n-gaç] *{ağız} is.* Mürver ağacı. [DS]

patlangaç[3]**, -cı** [pat-la-n-gıç] *{ağız} is.* Çamurdan yapılan ve patlatılan bir çeşit oyuncak. [DS]

patlangaz, [pat-la-n-gaç] *{ağız}* Patlak mısır

patlangeç, -ci [pat-la-n-gaç] *{ağız} is.* → patlangaç[1]. [DS]

patlangıç[1]**, -cı** [pat *(yans.)* > pat-la-n-gıç] *is.* **1.** Kamış veya içi oyuk ağaç dalından yapılan ve çitlembik gibi taneleri fırlatırken ses çıkaran çocuk oyuncağı. **2.** Yere atıldığı zaman şiddetli bir gürültü ile patlayan şenlik fişeği. **3.** Kare biçiminde bir kâğıdın katlanması ile yapılan ve köşelerinden tutulup çekilince patlama sesi çıkaran oyuncak. **4.** *bot.* Kırmızı veya sarı çiçekler açan, içi hava dolu meyve badıcı parmakla sıkıştırıldığında patlayarak ses çıkaran bir tür çalı, *(Colutea). {ağız} (aym)* [DS] **5.** Bu bitkinin meyveleri. **6.** *{ağız}* Tüfek. [DS] **7.** *{ağız}* Yarım küre şeklindeki çamuru, düz bir zemine vurarak ses çıkartmak suretiyle oynanan bir çocuk oyunu. [DS] **8.** *{ağız}* Mürver ağacı. [DS] **9.** *{ağız}* Çalı; funda. [DS]

patlangıç[2]**, -cı** [pat-la-n-gıç] *{ağız} is.* Tane tutmamış nohut kapçığı. [DS]

patlangıç[3]**, -cı** [pat-la-n-gıç] *{ağız} is.* Kırmızı ve beyaz çiçekli bir çeşit gelincik. [DS]

patlangoç, -cu [pat-la-n-gıç] *{ağız} is.* Tabanca gibi ses çıkartan bir çocuk oyuncağı. [DS]

patlangoz, [pat-la-n-goz] *{ağız} is.* **1.** → patlangoç. [DS] **2.** *bot.* Mürver.

patlanguç, [pat *(yans.)* > pat-la-n-guç] *{ağız} is.* Tabanca gibi ses çıkaran bir çocuk oyuncağı. [DS]

patlankuç, [pat-la-n-guç] *{ağız} is.* **1.** Mürver ağacı. **2.** İçi boş dallarından mekik yapılan küçük yapraklı bir ağaç. [DS]

patlaşmak, [pat-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kesmez duruma gelmek, körleşmek. [DS]

patlatma, [pat-la-t-ma] *is.* Patlatmak eylemi.

patlatmak, [pat *(yans.)* > pat-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Patlamak işini yaptırmak. **2.** Basma, vurma, sıkma vb. etkilerle patlamasına yol açmak. **3.** Bir silahı veya patlayıcı maddeyi ateşlemek. **4.** (Tokat için) vurmak; indirmek. **5.** *mecaz.* Bir kimseye nispet vererek sabrını tüketmek; canını sıkarak kızdırmak.

patlayıcı, [pat-la-y-ıcı] *sf.* **1.** Patlama özelliği olan; patlayan. **2.** *is.* Güçlü bir kimyasal tepkime ile derhal yüksek sıcaklıkta bir gaz haline dönüşebilen madde; patlayıcı madde; mühimmat. 🗗 **patlayıcı atmosfer,** *Maden ocaklarında, belirli orandaki gazların havaya karışması ile oluşan ortam.* | **patlayıcı karışım,** *kim. Bozunma yoluyla patlayabilen belli orandaki iki gaz karışımı.* || **patlayıcı kök,** *kim. Bir birleşiğin kökünde bulunmasından dolayı bu birleşiğe patlayıcılık özelliği veren atomik kök veya atom grubu.* || **patlayıcı madde,** *Bir alev veya şok yardımı ile büyük bir gürültü ve parlak ışık saçarak patlama özelliği taşıyan madde.* || **patlayıcı ünsüz,** *dbl. Ciğerlerden gelen havanın ağız boşluğundaki tam kapalı bir engele çarparak patlamasıyla oluşan ünsüzlere verilen ad; /b/, /p/, /d/, /t/, /c/, /ç/, /g/, /k/.*

patlayık, -ğı [pat *(yans.)* > pat-la-y-ık] *{ağız} is.* **1.** Mürver ağacı. **2.** Ova ve dağlık yerlerde yetişen bir bitki. [DS]

patlayış, [pat-la-y-ış] *is.* Patlamak eylemi veya biçimi.

patlet, [Fr. patlette] *is.* **1.** İlik ve cep kenarlarında kumaşın iki katı arasına tutturularak dikilen bir tür biye. **2.** Pantolonun önünde, düğme veya fermuarları gizleyen bir pat ile kapatılan dikey açıklık.

patlıcan, [Ar. bādincān / Far. bādencān بادنجان] *is. bot.* **1.** Patlıcangiller familyasından, Hindistan kökenli, çiçekleri tekli, yaprakları geniş, uzun, yuvarlaksı, mor ya da siyahımsı, üzümsü meyveleri olan, kültürü yapılan bir yıllık otsu bitki, *(Solanum melongena).* **2.** Bu bitkinin çeşitli yemekleri yapılarak sebze olarak tüketilen etli meyvesi. **3.** *{ağız}* Sebze. [DS] **4.** *{ağız}* Domates. [DS] **5.** *{ağız}* Dolmalık biber. [DS] 🗗 **patlıcan böreği,** *Uzunlamasına yarılmış patlıcanların içine peynir, maydanoz, dere otu karışımı iç yerleştirildikten sonra yumurtaya bulanarak yağda kızartılması ve tencerede bir miktar pişirilmesi suretiyle yapılan yemek.* || **patlıcan inciri,** *{ağız} bot. İri ve mor bir incir türü.* [DS] || **patlıcan kebap,** *Kuşbaşı et, soğan, patlıcan ve domates tencerede bir müddet kavrulduktan sonra tepsiye alınarak üzerine karabiber, kimyon vb. bahar ekilerek fırında pişirilmesi ile yapılan yemek.* || **patlıcan kızartması,** *Dilimlenmiş patlıcanların yağda kızartılması ile yapılan yemek.* || **patlıcan musakkası,** *Doğranmış patlıcanların et, soğan, domates ve yeşil biberle pişirilmesiyle yapılan yemek.* || **patlıcan oturtması,** *Doğranıp kızartılmış patlıcanların soğan kıyma ve domatesle pişirilmesiyle hazırlanan sulu yemek.* || **patlıcan salatası,** *Közlenmiş patlıcanların ezmesi üzerine limon, yağ ve sarımsakla yapılan sos dökülmek suretiyle yapılan salata.* || **patlıcan silkmesi,** *Kızarmış patlıcanların, kavrulmuş kuşbaşı et ile kısık ateşte az su ile pişirilmesiyle yapılan yemek.* || **patlıcan tatarı,** *{ağız} Ateşte pişirilen doğranmış patlıcanın üstüne*

sarımsaklı yoğurt ve eritilmiş yağ koyarak yapılan bir yemek. [DS]

patlıcangiller, [patlıcan-gil-ler] *is. bot.* İki çeneklilerden domates, patates, patlıcan, biber, tütün gibi bitişik taç yapraklı otsu ya da çalımsı bitkiler, *(Solanaceae).*

patlıcani, [Ar. bādincān => patlıcanī] *(patlıca:ni:) {OsT} sf.* Patlıcan morunda olan; patlıcan rengi.

patlıcanlı, [patlıcan-lı] *sf.* İçinde patlıcan bulunan; patlıcan konularak yapılmış olan.

patmak, [pat *(yans.)* > pat-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* (Ayva vb. şeyleri) yere vurarak parçalamak; yarmak. [DS]

patnı, [Yun. pátni] *{ağız} is.* Hayvan yemliği. [DS]

pato, [pato] *{ağız} is.* Eli çeneye ve alna değdirerek verilen selam. [DS]

patojen, [Fr. pathogène] *sf.* Hastalık meydana getiren; hastalığa yol açan; hastalık yapan.

patolog,-ğu [Fr. pathologue] *is.* Hastalıklar bilimi uzmanı; patoloji uzmanı.

patoloji, [Yun. pathos *(hastalık)* + logos *(bilim)* > Fr. pathologie] *is.* **1.** Hastalıkları nedenleri, belirtileri ve gelişmeleri bakımından inceleyen tıp dalı; hastalıklar bilimi. **2.** Bir hastalığın belirtilerinin ya da sebep olduğu hastalıklı durumların tümü.

patolojik,-ği [Fr. pathologique] *sf.* **1.** Hastalıklar bilimi ile ilgili; bu bilimin alanına giren. **2.** Bir hastalıktan ileri gelen; hastalıklı; marazi.

patpadi, [Sansk. pippala => patpaḍi] *{eT} is.* Biber. [EUTS]

patpat[1], [Ar. baṭbāṭ بطباط] *is. bot.* Doğu Anadolu'da yetişen, 30-50 cm boyunda, sarı çiçekli, yumru kökleri idrar yolları hastalıklarına karşı kullanılan, çok yıllık otsu bir bitki, *(Bongardia chrysogonum).* ◻ **patpat otu,** *{ağız} Küçük, yuvarlak meyveli, laleye benzer ak çiçek açan, uzun yapraklı, zehirli bir ot.* [DS]

patpat[2], [pat *(yans.)* > pat+pat] *{ağız} is.* Motosiklet. [DS]

patpat[3], [pat *(yans.)* > pat+pat] *{ağız} is.* **1.** Ekmeğin küçüğü. **2.** Ateşte kavrularak patlatılmış mısır. [DS]

patpatan, [pat+pat-an] *is. bot.* → salep.

patpatanak, [pat+pat-an-ak] *{ağız} is.* Baharda dağlarda yetişen, katmerli sümbüle benzer, kokusuz bir çiçek; salep. [DS]

patpatı, [pat *(yans.)* > pat+pat-ı] *{ağız} is.* **1.** Tabanca gibi ses çıkaran bir çocuk oyuncağı. **2.** Motosiklet. **3.** Mısır patlağı. **4.** Arpa unundan katıca yoğrulup sac üzerinde pişirilen kalın yufka. [DS]

patpati[1], [pat+pat-i] *{ağız} is.* Ateşte kavrularak patlatılmış mısır. [DS]

patpati[2], [pat+pat-i] *{ağız} is.* → patlangoç. [DS]

patpati[3], [pat+pat-i] *{ağız} is.* Arpa unundan katıca yoğrulup sac üstünde pişirilen ekmek. [DS]

patpatik, -ği [pat *(yans.)* > pat+pat-ik] *{ağız} is.* **1.** Tabanca gibi ses çıkaran çocuk oyuncağı. **2.** Mürver ağacı. [DS]

patramak[1], [pat *(yans.)* > pat-ra-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Paylamak; çıkışmak. [DS]

patramak[2], [pat *(yans.)* > pat-ra-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* **1.** İvmek. **2.** Koşmak. [DS]

patranmak, [pat *(yans.)* >pat-ra-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Çırpınmak; kanat çırpmak. [DS]

patre, [? patre] *{ağız}* Kara koyun ve keçi yününden yapılan takma saç. [DS]

patrık,-ğı [? patrık] *{ağız} sf.* Ekşi. [DS]

patriarkal, -li [Fr. patriarcal] *sf. sosy.* Soyda temel olarak babayı ve ailede babanın hakimiyetini esas alan; pederşâhî; ataerkil.

patrik,-ği [Yun. patriarkhis] *is. hrist.* Ortodoks ve doğu kiliselerinde, bir ülkenin veya geniş bir bölgenin bütün piskoposları üzerinde otoritesi olan bir merkezin piskoposuna verilen unvan.

patrikhane, [patrik+ Far. hāne] *(patrikha:ne) is.* Patrik ve yardımcılarının görev yaptığı yer.

patriklik,-ği [patrik-lik] *is.* **1.** Patriğin görevi. **2.** Patriğin unvanı ve makamı.

patrisa, [İt. paterazzo / paterasso] *(patri'sa) is. dz.* Yelkenlilerde, ana direkler üzerine sürülmüş çubukları cundalarından kıç tarafına doğru meyilli tutan halatlardan her birine verilen ad.

patron, [Lat. patronus *(sahip)* > İt. patrón / padrone *(gemi sahibi)* > Fr. patron] *(pa'tron) is.* **1.** (İşçiler için) çalıştıkları ticaret ve sanayi kuruluşunun sahibi; işveren. **2.** (Müşteriler için) bir mağaza veya dükkânı işleten kimse. **3.** Bir kurumda, amir konumunda olan kimse. **4.** Paralı, nüfuzlu kimse. **5.** Bir giysinin parçaları biçiminde kesilmiş ve dikilecek elbisenin biçilmesine yardımcı olan kâğıt kalıp. ◻ **patron çıkarmak,** *1. Bir elbisenin modeline göre ilk patron kalıbını çizmek. 2. Bir elbise için hazırlanmış patrondan mulaj kâğıdı üzerine kopyasını geçirmek.* || **patron kâğıdı,** *kenarları 5'er cm. aralarla bölünmüş olan kâğıt.*

patrona, [İt. patrone] *is.* İmparatorluk döneminde bugünkü koramiralin karşılığı olan askerî rütbeye verilen ad. ◻ **patrona kadırgası,** *Kadırga donanması komutanının bindiği sancak gemisi.*

patronaj, [Fr. patronage] *is.* Hükümlülere, ceza evinden çıktıklarında topluma ayak uydurabilmeleri için yapılan eğitici yardım.

patronca, [patron-ca] *(patro'nca) zf.* **1.** Patrona yakışan biçimde; patronlara özgü olarak. **2.** *sf.* Bir patrona yakışan; patron gibi.

patroncu, [patron-cu] *is.* Elbise patronlarını hazırlayan kimse.

patronculuk,-ğu [patron-cu-luk] *is.* Elbise patronu hazırlama ve kesme işi; patroncunun yaptığı iş.

patronluk,-ğu [patron-luk] *is.* **1.** Patron olma duru-

mu. **2.** Patronca davranış veya tutum. **3.** *sf.* (Kâğıt, karton için) patron kesmeye, çizmeye elverişli olan.

pattada, [pat(t)-a-da] *(pa'ttada) {ağız} zf.* (Düşmek için) birden; pat diye. [DS]

pattadak, [pat *(yans.)* > pat(t)-a-dak] *(pa'ttadak) {ağız} zf.* Birdenbire, beklenmedik bir şekilde veya anda; ansızın. [DS]

pattadan, [pat *(yans.)* > pat(t)-a-dan] *(pa'ttadan) zf.* → pattadak.

pattadanak, -ğı [pat *(yans.)* > pat(t)-a-dan-ak] *{ağız} zf.* → pattadak. [DS]

pattik, [pat(t)-ik] *{ağız} is.* Kuyruksuz, cins tavuk. [DS]

patul[1], [? patul] *{ağız} is.* Parça parça yağan iri kar tanesi. [DS]

patul[2], [? patul] *{ağız} sf.* Beyaz. [DS]

patul[3], [? patul] *{ağız} is.* Ot demeti. [DS]

patuli, [? patuli] *{ağız}* → patul[1]. [DS]

patuna, [patuna] *{ağız}* Ateşte patlatılmış mısır. [DS]

pav[1], [paf /pav *(yans.)*] *is.* Harıl harıl ve birden yanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pav-kır-mak, pav-kurmak*

pav[2], [paf /pav / pof / puf / püf *(yans.)*] *is.* Havlamayı, gürültülü solumayı, oflayıp puflamayı, üflemeyi, esmeyi, şişirmeyi ve bir şeyi abartmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pav-kır-mak, pav-sı-mak*

pav[3], [pav] *{ağız} is.* Kadın baş örtüsü. [DS]

pavfurmak, [pav *(yans.)*>pav-(f)ur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Çok öfkelenmek. [DS]

pavha, [? pavha] *{ağız} is.* Dövülerek savrulmuş buğday. [DS]

pavkırma, [pav *(yans.)* > pav-kır-ma] *is.* Pavkırmak eylemi.

pavkırmak[1], [pav *(yans.)* > pav-kır-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** (Çakal, kurt, köpek vb. için) ulumak. **2.** *{ağız}* (Kişi için) çok öfkelenmek; sinirli sinirli bağırmak. [DS] **3.** *{ağız}* (At için) yorgunluktan derin derin solumak. [DS] **4.** *{ağız}* Sert sert öksürmek. [DS]

pavkırmak[2], [pav *(yans.)* > pav-kır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Ateş alev alev yanmak, alev bir yere doğru yönelmek. [DS]

pavkulak, [pav+kulak] *{ağız} is.* Kurttan küçük, iri bir çeşit çakal. [DS]

pavkurmah, [pav *(yans.)* > pav-kur-mak] *{ağız}* → pavkırmak.

pavkurmak, [pav *(yans.)* > pav-kur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Çok öfkelenmek. [DS]

pavlamak, [pav *(yans.)* > pav-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Kurt, çakal, köpek vb. için) ulumak; ürümek. [DS]

pavlika, [İt. fabricca] *{ağız} is.* Fabrika. [DS]

pavlike, [İt. fabricca] *{ağız}is.* Fabrika. [DS]

pavlonya, [Lat. paulownia > Anna Palovno *(Çar I. Pavel'in kızı)*] *is. bot.* Sıracagillerden, Çin kökenli, düşey koçan veya demetler halinde mor çiçekler açan bir süs ağacı, *(Paulownia imperialis).*

Pavlov, [Rus. Pavlov] *öz. is.* Rus psikologu. ◻ **Pavlov şartlanması,** *psikol. biy. Doğal uyartı (yemek) ile birlikte tekrarlanan başka bir uyartının (zil sesi) meydana getirdiği öğrenme biçimi.*

pavraz, [Far. per-vāz] *{ağız} is.* Tavan kirişlerine çakılan ince tahta; pervaz. [DS]

pavsımak, [pav *(yans.)* > pav-sı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Tozu toprağa katmak; toz savurtmak. [DS]

pavsutmak, [pav *(yans.)* > pav-su-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Toz çıkartmak. [DS]

pavşut, -du [? pavşut] *{ağız} is.* Hoşaf. [DS]

pavuç, -cu [Far. pā-pūş => pabuç] *{ağız} is.* Ayakkabı. [DS]

pavurya, [Yun. pagouria] *(pavu'rya) is. zool.* Bir yengeç türü, *(Cancer pagurus).*

pavyavşanı, [pav+yavşan-ı] *{ağız} is.* → payyavşanı

pavyon, [Lat. papilio *(kelebek)* > Fr. pavillon] *is.* **1.** Çadır. **2.** Geceleri sabaha kadar açık olan içkili, müzikli eğlence yeri. **3.** Bir kurum veya kuruluşun aynı alan içindeki yapılarından, bölümlerinden her biri. **4.** Ticarî amaçla bir park ya da bahçe içine yapılmış küçük yapı. **5.** Planı kareye yakın yapı veya yapı bölümü. **6.** Gemi bayrağı.

pavyoncu, [pavyon-cu] *is.* Pavyon işleten kimse.

pavyonculuk,-ğu [pavyon-cu-luk] *is.* Pavyon işletme işi.

pavzımak, [pav-(ı)z-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** İncelmek. **2.** Erimek; dağılmak. [DS]

pay[1], [pay *(yans.)*] *is.* Cayır cayır yanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pay-ır payır, pay-kır-mak*

pay[2], [pay *(yans.)*] *is.* Dişle gevrek şeylerin koparılması sırasında çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *pay-ır payır*

pay[3], [pay *(yans.)*] *is.* Patırtılı adım atmayı, düzensiz ve rastgele hareketleri, bu biçimde konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pay-ır-da-k, pay-ta-k*

pay[4], [pay / pıy *(yans.)*] *is.* Yırtılma, dökülme ve bu sırada çıkan seslere benzer bağırarak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pay-ır payır*

pay[5], [Sansk. paj] *is.* **1.** Birden çok kişi arasında bölüşülen bir bütünden her birine düşen miktar; hisse; hak. **2.** Eşit bölümlerden her biri; eşit kısım; hisse. **3.** *mat.* Bayağı kesirlerde çizginin üstüne yazılan sayı. **4.** Terzilikte, bir elbise dikilirken provadan sonra kesilmek üzere ya da ileride boyutlarında değişiklik olabileceği düşünülerek bırakılan ölçü dışı kumaş parçası; dikiş payı. **5.** *{ağız}* Armağan. [DS] ◻ **pay bırakmak,** *Yapılan bir işte ileride yapılabilecek değişiklik için küçük bir fazlalık bırakmak. 2. İki kişi arasında ilişkide fazla içli dışlı olmamak; araya mesafe koymak.*|| **pay biçmek,** *Ortaya çıkan bir durum veya birinin başına gelen bir*

olayı başka bir olayla karşılaştırarak ders almak amacıyla yargıya varmak.|| **pay çıkarmak,** *Bir olaydan veya durumdan ders alarak tutulacak yolu belirlemek; deneyim kazanmak.*|| **pay dilemek,** *{eAT} Kendisine pay verilmesi dileğinde bulunmak.*|| **pay etmek,** *Bir şeyi bölüşmek; paylaşmak.*|| **payını almak,** *Kendisine ayrılmış olan şeyi almak, kabul etmek.*|| **pay sahibi,** *Hissedar.*|| **pay senedi,** *Hisse senedi.*|| **pay tahtası,** *{ağız} Üzerinde derilerin temizlendiği tahta.* [DS]|| **pay vermek,** *{eAT} Pay ayırmak; hisse vermek.*

pay[6], [pay] *is.* Azar; tekdir.

pay[7], [Far. pā / pāy پا / پای] *(pa:y) {OsT} is.* **1.** Ayak. **2.** *mecaz.* Dip; kök. **3.** Temel; esas; kaide. **4.** Dayanma; karşı koma; direnme. **5.** *sf.* Sürekli. 🗗 **paya düşmek,** *{ağız} Birini izlemek.* [DS]|| **pāy-bāf,** *{OsT}* → paybaf.|| **pāy-bend,** *{OsT}* → paybend.|| **pāy-beste,** *{OsT} 1. Ayağı bağlı; hareketsiz. 2. Esir.*|| **pāy-büs,** *{OsT} Ayak öpen.*|| **pāy-çe,** *{OsT} Küçük ayak.*|| **pāy-dām,** *{OsT} Kuşları ayaklarından yakalayan tuzak.*|| **pāy-dār,** *{OsT} İyice yerleşmiş; sağlam; sürekli; kalıcı.*|| **pāy-dārî,** *{OsT} Süreklilik; kalıcılık.*|| **pāy-der-gîl,** *{OsT} 1. Ayağı çamurda. 2. mecaz. Sıkıntıda.*|| **pāy-der-hevā,** *{OsT} 1. Ayağı havada. 2. mecaz. Çürük; temelsiz.*|| **pāy-der-'ikāl,** *{OsT} Ayağı köstekli.*|| **pāy-efzār,** *{OsT} Ayakkabı.*|| **pāy-endāz,** *{OsT}* → payendaz.|| **pāy-fersüd,** *{OsT} Ayağı incinmiş; ayağı aşınmış.*|| **pāy-gâh,** *{OsT} 1. Derece; rütbe. 2. Ayakkabılık.*|| **pāy-geh,** *{OsT} Derece; rütbe.*|| **pāy-hāne,** *{OsT} Ayakyolu; tuvalet.*|| **pāy-i dār,** *{OsT} Darağacının dibi.*|| **pāy-i diraht,** *{OsT} Ağaç kökü.*|| **pāy-i hisār,** *{OsT} Kale dibi.*|| **pāy-i hüm,** *{OsT} Küp dibi.*|| **pāy-i hüm-i mey,** *{OsT} Şarap küpünün dibi.*|| **pāy-i macan,** *{OsT} Ayakkabılık.*|| **pāy-i semend,** *{OsT} At ayağı.*|| **pāy-i taht,** *{OsT}* → payitaht.|| **pāy-i tarab,** *{OsT} Şenliğin ayağı.*|| **pāy-kûb,** *{OsT} 1. Ayak vuran. 2. mecaz. Dansöz; köçek.*|| **pāy-māl,** *{OsT}* → paymal.|| **pāy-müzd,** *{OsT} Ayak teri; bahşiş.*|| **pāy-süvār,** *{OsT} Yaya; piyade.*|| **pāy-vend,** *{OsT} 1. Ayak bağı. 2. Köstek.*|| **pāy-zār,** *{OsT} Ayakkabı.*|| **pāy-zede,** *{OsT} Ayak altında kalarak çiğnenmiş.*|| **pāy-zen,** *{OsT}* → payzen.

paya[1], [paya] *{ağız} is.* Kendini beğenme; çalım. [DS]

paya[2], [payam] *{ağız} is.* → payam[1].

paya[3], [paya] *{ağız} is.* Seksek oyunu. [DS]

payab, [Far. pāyāb پایاب] *(pa:ya:b) {OsT} is.* **1.** Kuvvet; kudret. **2.** Havuzun dibi. **3.** Pınar ayağı. **4.** Su birikintisi. **4.** Kuyu basamağı. **5.** Son; uç.

payak, [Bul. bajak [Tietze]] *{ağız} is.* Örümcek. [DS]

payalamak, [paya-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Önem vermek; değerlendirmek. [DS]

payalanmak, [paya-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Kendini övmek; övünmek. **2.** İşi kendi yapmış gibi görünmek. [DS]

payalı[1], [Far. pāye => paya-lı] *{ağız}sf.* (Kişi için) kalın bacaklı. [DS]

payalı[2], [paya-lı] *{ağız} sf.* **1.** Kendini beğenen; kibirli. **2.** Gösterişli; çalımlı. [DS]

payam[1], [Far. bādām => payam پیام] *is.* **1.** *{ağız}(aynı) {OsT}* Badem. [DS] **2.** *{ağız}* Çağla. [DS]

payam[2], [Far. bādām] *{ağız} is.* Topraktan çıkartılan içi sarı, tatlı bir kök. [DS]

payan, [Far. pāyān پایان] *(pa:ya:n) {OsT} is.* **1.** Son; bitim; sonuç; nihayet. **2.** Kenar; uç. **3.** Sofinin Tanrı'ya kavuşacağı birlik âlemi. 🗗 **payan olmamak,** *(Sevinç, keyif ve zevk için) sınırsız olmak.*

payanda, [Far. pāyende *(yerinde duran)* پایانده] *{OsT} is.* **1.** Yıkılma, devrilme, düşme tehlikesi gösteren ve yerinden oynamış bir şeyin düşmemesi için konulan destek; dayak. **2.** Bir duvara destek olması için konulmuş eğik ahşap kalas. **3.** Gemilerin veya kazanların bazı kısımlarını sağlamlaştırmak için destek olarak kullanılan parçalara verilen ad. **4.** *spor.* Yağlı güreşte zor durumdaki pehlivanın yere dayadığı kolu. **5.** Bir aygıtı, düzeneği uygun bir konumda tutmak için konulan sökülüp takılabilir çeşitli biçimlerdeki ayak. 🗗 **payandaları çözmek,** *argo. Kaçmak; uzaklaşmak.*|| **payanda vurmak,** *Payanda ile desteklemek; payandalamak.*

payandalama, [payanda-la-ma] *is.* Payandalamak. eylemi ve durumu.

payandalamak, [payanda-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Yıkılma, devrilme, düşme tehlikesi içinde bulunan bir şey için) bir payanda ile desteklemek; güçlendirmek. **2.** Bir duvar, tonoz veya kütle halindeki yapı elemanının ağırlık merkezine yönelen çekme gücünü karşılamak için ters yönde itme kuvveti uygulayan eleman eklemek.

payandalı, [payanda-lı] *sf.* Payanda ile desteklenmiş olan; payandası bulunan.

payansız, [payan-sız] *sf.* Sonsuz; ucu bucağı olmayan; sınırsız. 🗗 **payansız olmak,** *Bitmez tükenmez olmak; sonsuz, sınırsız olmak.*

payansızlık, -ğı [payan-sız-lık] *is.* Sonsuzluk.

payar, [pay-ar ?] *{ağız} is.* Hayvanın birdenbire atlayışı; sıçrama. [DS]

paybaf, [Far. pāy-bāf پابباف] *(pa:yba:f) {OsT} is.* Çulha.

paybend, [Far. pā-bend / pāy-bend پابیند] *(pay:bend) {OsT} is.* → pabent.

payda, [pay-da *(1937'den sonra)*] *is. mat.* Bir bayağı kesirde bütünün kaç eşit parçaya bölündüğünü belirten ve bölü çizgisi altına yazılan rakam; mahreç.

paydaş, [pay-daş] *is.* Bir ortaklık veya mal üzerinde payı bulunan; hissedar.

paydaşlı, [pay-daş-lı] *sf.* Birden fazla paydaşın malı olan; hisseli; paylı.

paydaşlık,-ğı [pay-daş-lık] *is.* Paydaş olma durumu; hissedarlık; iştirak.

paydemiri, [pay+demir-i] *{ağız}* **1.** Deriyi kazımak için kullanılan bir araç. [DS] **2.** Ham derinin içinin talaşını alan araç. [DS]

paydos, [Yun. pauo *(tatil etmek)* > pausis ?] *is.* **1.** Çalışmayı geçici olarak bırakmak; işe ara verme. **2.** *ünl.* Bir çalışma veya işin bırakılması gerektiğini bildirmek için "Yeter; bırak!" anlamında kullanılır. 🗗 **paydos borusu,** *İşi tatil etmek gerektiğini bildiren sesli uyarı.*|| **paydos borusu çalmak,** *Bir zil veya boru ile işin bırakılma zamanının geldiği bildirilmek.*|| **paydos demek,** *Çalışmaya ara vermek; yapılagelen işten vazgeçmek.*|| **paydos etmek,** *1. İşi veya çalışmayı tatil etmek. 2. Yapılagelen bir çalışmaya veya alışkanlığa ara vermek.*|| **paydos vakti,** *İşi bırakma zamanı.*

paye, [Far. pāye پایه] *(pa:ye) {OsT} is.* **1.** Unvan; rütbe; derece; aşama. **2.** Merdiven basamaklarından her biri. **3.** Eskiden ilmiye sınıfındakilere verilen bir rütbe. 🗗 **paye vermek,** *1. Önem vermek; değer vermek. 2. Rütbe veya unvan vermek.*

payedar, [Fr. pāyedār پایه دار] *(pa:yeda:r) {OsT} sf.* Payesi olan; rütbeli; unvanlı; itibarlı.

payedari, [Fr. pāyedārī پایه داری] *(pa:yeda:ri:) {OsT} is.* Rütbesi olma durumu; itibarlılık.

payelendirmek, [paye-le-n-dir-mek] *(pa:yelendirmek) gçl. f. [-ir]* Paye vermek.

payeli, [paye-li] *(pa:yeli) sf.* **1.** (Bir sıfat ve unvan için) o unvanı taşıyan; payesi o rütbe olan. **2.** Bir ilmiye rütbesi taşıyan.

payem, [Far. bādām] *{ağız} is.* → payam[1].

payen, [Fr. païen] *is.* Pagan.

payendaz, [Far. pāy *(ayak)* + endāz *(basan)* پایانداز] *(pa:yenda:z) {OsT} sf.* **1.** Ayak basan; adım atan. **2.** *is.* Hükümdarların geçeceği yere serilen halı. **3.** Duvarları veya mobilyaları kaplamakta kullanılan bir çeşit kumaş.

payende, [Far. pāyende پاینده] *(pa:yende) {OsT} sf.* **1.** Devamlı; sürekli. *{eAT} (aynı).* **2.** Payanda; destek; dayak. 🗗 **payende olmak,** *{eAT} Ebedî olmak; sürüp gitmek; zeval bulmamak.*

payendegân, [Far. pāyendegān پایندگان] *(pa:yendegâ:n) {OsT} is.* **1.** Ahrette baki kalacak olan şeyler. **2.** Ahret insanları.

payendegî, [Far. pāyendegī پایندگی] *(pa:yendegi:) {OsT} is.* Devamlılık; sürekli oluş.

payet, [Fr. paillette] *is.* Elbiseleri süslemekte kullanılan küçük ve parıltılı pul.

paygâh, [Far. pāy *(ayak)* + gāh *(yer)* پایگاه] *(pa:ygâ:h) {OsT} is.* **1.** Derece; rütbe. **2.** Ayakkabılık.

paygam, [? paygam] *{ağız} is.* Birine gizlice gözdağı verme. [DS]

paygeh, [Far. pāy *(ayak)* + geh *(yer)* پایگه] *(pa:ygeh) {OsT} is.* → paygâh.

payhırmak, [pay-kır-mak / payḫırmaḳ] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (At için) kişnemek; bağırmak. [DS]

payhlamak, [pak-la-mak / payḫ-la-maḳ] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Temizlemek; paklamak. **2.** Ortadan kaldırmak. [DS]

payhurmak, [pay-kur-mak / pay-ḫur-maḳ] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* **1.** (Kaynayan sıvı için) basınç etkisi ile fışkırmak. **2.** (Hayvan için) ürkmek; sıçramak. [DS]

payık, [pay-ı-k] *{ağız} sf.* Temiz. [DS]

payımsamamak, [pay-ım-sa-ma-mak] *{ağız} gçsz. f. [-z]* → payınsımamak

payın, [pay-ın] *{ağız} is.* **1.** Ana arktan ayrılan küçük su yolu. **2.** Arktan tarlalara kaçan su. **3.** Sürekli nemli olan tarla. [DS]

payınsımak, [pay-ın-sı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Bir kimseden çekinmek; saymak; önem vermek. **2.** Karşısındakine gücü yeteceğine inanmak; hiçe saymak; önemsememek. [DS]

payınsımamak, [pay-ın-sı-ma-mak] *{ağız} gçsz. f. [-z]* Hiçe saymak; aldırış etmemek; önem vermemek. [DS]

payınsınmak, [pay-ın-sı-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Hiçe sayılmaya boyun eğmek. [DS]

payınt, [pay-ın-t] *{ağız} is.* Sürekli nemli olan tarla. [DS]

payır[1], [pay *(yans.)* > pay-ır] *is.* Yırtılma, dökülme ve bu sırada çıkan seslere benzer bağırarak konuşmayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **payır payır,** *{ağız} 1. (Yanmak için) birdenbire payırtılı sesler çıkararak. 2. (Kâğıt vb. yırtılışı için) payırtılı ses çıkararak. 3. (Turp vb. yemek için) ses çıkararak. 4. (Konuşmak için) aralıksız; sürekli.* [DS]

payır[2], [pay-ır] *{ağız} is.* Gericilik. [DS]

payır[3], [pay-ır] *{ağız} sf.* **1.** Eğri. **2.** Bayır. [DS]

payıradak, -ğı [pay *(yans.)* > pay-ır-a-dak] *{ağız} zf.* (Yırtılmak için) birdenbire. [DS]

payırdak, -ğı [pay *(yans.)* > pay-ır-da-k] *{ağız} zf.* (Koşmak, gelmek, yapmak vb. için) hemen; tezden; birdenbire. [DS]

payırdanak, -ğı [pay *(yans.)* > pay-ır-da-n-ak] *{ağız} zf.* → payırdak. [DS]

payırmak, [pay-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sözünde durmamak; dönmek. [DS]

payırtak, [pay *(yans.)* >pay-ır-dak] *{ağız} zf.* → payırdak. [DS]

payırtdak, [pay-ır-t-dak] *{ağız} zf.* → payırtak

payırtdanak, [pav *(yans.)* > pay-ır-t-da-n-ak] *{ağız} zf.* → payırdak. [DS]

payırtı, [pay *(yans.)* > pay-ır-tı] *is.* **1.** Cayır cayır

yanma sırasında çıkan ses. **2.** Dişle gevrek şeylerin koparılması sırasında çıkan ses. **3.** Yırtılma, dökülme sırasında çıkan ses. **4.** Bağırarak konuşma.

payırtmak, [pay-ır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Sözünü geri aldırmak, sözünden dönmeye zorlamak. [DS]

payırttak, [pay *(yans.)* > pay-ır-t-dak] *{ağız} zf.* → payırdak. [DS]

payısınmak, [pay-ı-sı-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kavga etmek. [DS]

payıttak, -ğı [pay *(yans.)* > pay-ıt-ta-k] *{ağız} zf.* → payırdak. [DS]

payız, [Far. pāyīz] *{ağız} is.* Sonbahar. [DS]

payidar, [Far. pāy *(ayak)* + dāşten > -dār *(tutan)* > pāyidār پایدار] *(pa:yida.r) {OsT} sf.* Kalan; kalıcı; sabit; kalımlı. ☐ **payidar etmek,** *Sürekli kılmak.*|| **payidar olmak,** *Yok olmamak; kalmak; kalıcı olmak.*

payidari, [Far. pāyidārī پایداری] *(pa:yida:ri:) {OsT} is.* Devamlılık; süreklilik.

payin, [Far. pāyīn پایین] *(pa:yi:n) {OsT} is.* **1.** Aşağı taraf. **2.** Merdivenin birinci basamağı.

payitaht, [Far. pāy *(ayak)* + taḫt *(taht)* پایتخت] *(pa:-yitaht) {OsT} is.* **1.** Taht ayağı. **2.** Taht merkezi; tahtın bulunduğu yer; başkent.

payiz, [Far. pāyīz پاییز] *(pa:yi:z) {OsT} is.* **1.** Sonbahar mevsimi. **2.** Yaşlılık. **3.** *sf.* Eskimiş; yıpranmış; köhne.

paykam[1]**,** [Far. peygām] *{ağız} is.* Bilgi; haber. [DS]

paykam[2]**,** [pay-ık-a-m ?] *{ağız} is.* Pay; hisse. ☐ **paykam etmek,** *{ağız} Yağmalamak; kapışmak; bölüşmek.* [DS]

paykırmak[1]**,** [pay *(yans.)* > pay-kır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Parlamak., **2.** Kızmak. **3.** Hızlanmak. [DS]

paykırmak[2]**,** [pay-kır-mak] *gçsz. f. [-ır]* Parlamak; kızmak; hızlanmak. [DS]

paykıtmak, [pay-(ı)k-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kümes hayvanlarını kovalamak; ürkütmek. [DS]

paykûb, [Far. pā *(ayak)* + kūften *(dövmek)* > kūb > pāykūb / pākūb پایکوب] *(pa:ykû:b) {OsT} sf.* **1.** Ayak vuran; ayak döven. **2.** *is.* Çengi; köçek; dansöz.

paylama, [pay-la-ma] *is.* Paylamak eylemi; azarlama; tekdir; tevbih.

paylamak, [pay-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir kişiye kusurları veya yanlış davranışları nedeniyle sert ve ağır sözler söylemek; azarlamak; çıkışmak.

paylanma, [pay-la-n-ma] *is.* Paylanmak eylemi; azarlanma.

paylanmak[1]**,** [pay-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Birisi tarafından kendisine çıkışılmak; paylamak eylemine konu olmak; paylamak işi yapılmak; azarlanmak.

paylanmak[2]**,** [pay-la-n-mak پایلنمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Kendisine bir pay çıkarmak; kendisine de pay ayırmak.

paylaşılma, [pay-la-ş-ıl-ma] *is.* Paylaşılmak eylemi.

paylaşılmak, [pay-la-ş-ıl-mak] *edil f. [-ır]* Paylaşmak eylemi yapılmak; kendisi paylaşma eylemine konu olmak; bölüşülmek.

paylaşım, [pay-la-ş-ım] *is.* Paylaşmak eylemi.

paylaşma, [pay-la-ş-ma] *is.* Paylaşmak eylemi.

paylaşmak, [pay-la-ş-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (İki ve daha çok kişi için) bir şeyi aralarında bölüşmek; pay etmek; üleşmek; o şeye belirli oranda ortak olmak. **2.** *mecaz.* (Düşünce, görüş, acı, keder vb. için) katılmak; ortak olmak; aynısını duymak.

paylaştırılma, [pay-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Paylaştırılmak eylemi.

paylaştırılmak, [pay-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f.* Üzerinde paylaştırmak eylemi uygulanmak; paylaştırmak eylemine konu olmak; bölüştürülmek; pay edilmek.

paylaştırma, [pay-la-ş-tır-ma] *is.* Paylaştırmak eylemi.

paylaştırmak, [pay-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Paylaşmak eylemini yaptırmak; paylaşmalarını sağlamak; her birine payını vermek; bölüştürmek; pay ettirmek.

paylatma, [pay-la-t-ma] *is.* Paylatmak eylemi.

paylatmak, [pay-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Birisinin, bir başkası tarafından sert sözlerle azarlanmasına yol açmak; azarlatmak; birini bir başkasına azarlatmak.

paylı, [pay-lı] *sf.* Pay edilmiş olan; üzerinde çeşitli paylar bulunan; hisseli; ortak; müşterek.

paylık, -ğı [pay-lık] *{ağız} is.* El. [DS]

paymak[1]**, -ğı** [pay-mak] *{ağız} sf.* El ya da ayağında sakatlığı olan.

paymak[2]**, -ğı** [pay-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (Kümes hayvanı için) korkmak; ürkmek. [DS]

paymal, -li [Far. pāy *(ayak)* + māliden *(sürmek)* > māl *(süren)* > pāymāl / pāmāl پایمال] *(pa:yma:l) {OsT} sf.* Ayak altına alınmış; çiğnenmiş; hakir görülmüş. ☐ **paymal etmek,** *Ayaklar altına almak; hakir görmek; çiğnemek.*|| **paymal olmak,** *Ayaklar altına alınmak; hakir görülmek; onuru çiğnenmek.*

paymüzd, [Far. pāy-müzd *(ayak teri)* پایمزد] *(pa:y-müzd) {OsT} is.* **1.** Bahşiş. **2.** Ücret.

paypanak, [payp-an-ak] *{ağız} sf.* Parasız; karşılıksız; emeksiz elde edilen. [DS]

paypir, [? paypir] *{ağız} sf.* Yaşlı. [DS]

payplayn, [İng. pipe line] *(pa'yplan) is.* Boru hattı.

payreks, [İng. pyrex *(Coming Glass Works firmasının tescil ettirdiği isim)*] *is.* Isıya dayanıklı ortamlarda kullanılan, çok az genleşme özelliği bulunan % 81 silis, % 12 borik asit, % 7 soda ve alümin içeren cam türü.

paysallamak, [paysal-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)] -yor]* Caydırmak. [DS]

paysamak, [pay-sa-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(ı)-yor]* Önem vermek; değer vermek. [DS]

paysanmak, [pay-sa-n-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Çıkışmak; kızmak. [DS]

paysımak, [pay-sı-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* **1.** Önem vermek; değer vermek. **2.** Karşısındakine gücü yeteceğine inanmak; hiçe saymak; önemsememek. [DS]

paysınmak[1], [pay-sı-n-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Haklı, haksız pay ummak; pay istemek; kendine mal etmek istemek. [DS]

paysınmak[2], [pay-sı-n-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Arkasından koşmak; kovalamak. **2.** (Av köpekleri için) havlayarak av peşinden koşmak. [DS]

paysınmak[3], [pay-sı-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bir işe, istekle, özenle ve önem vererek başlamak. [DS]

paysınmak[4], [pay-sı-n-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Küçümsemek. **2.** Bir kimseyi güçsüz görüp üstüne varmak; çatmak. [DS]

paysınmamak, [pay-sı-n-ma-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Önem vermemek; saymamak. [DS]

paytak[1]**,-ğı** [pay *(yans.)* > pay-ta-k] *sf.* **1.** (Bacak için) diz kısmı birbirine yakın, ayak kısımları dışa doğru açık olan; çarpık. **2.** (Kişi için) bacakları böyle olan; çarpık bacaklı. **3.** (At için) ayakları içe dönük. **4.** Yamuk; eğri. **5.** *zf.* Eğri bacaklı insanın yürüyüş biçimi. **6.** *{ağız}* Düz taban. [DS] **7.** *{ağız} is.* Ördek yavrusu. [DS] ◻ **paytak adım,** *Atılırken vücudun sağa sola sallandığı adım; ördek adımı.*|| **paytak paytak,** *{ağız} Ördek gibi iki yana salınarak.* [DS]

paytak[2]**, -ğı** [Far. pāytāg] *is.* **1.** Satrançta piyon. **2.** *{ağız}* Çok basılmış toprak. [DS]

paytak[3]**, -ğı** [pay *(yans.)* > pay-ta-k] *{ağız} sf.* Kekeme; peltek. [DS]

paytakça, [paytak-ça] *sf.* Biraz paytak olan; paytak gibi; paytağı andırır biçimde olan.

paytaklanmak, [pay *(yans.)* > pay-ta-k-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yalpalanmak; sallanmak; dalgalanmak. [DS]

paytaklık,-ğı [paytak-lık] *is.* **1.** Paytak olma durumu; çarpık bacaklılık. **2.** Çarpık bacaklı atın yürüyüş biçimi.

paytal, [? paytal] *{ağız} is.* At sürüsü. [DS]

paytar[1], [Yun. hippiatros > Ar. beyṭār] *{ağız} is.* Baytar; veteriner. [DS]

paytar[2], [bay-(ı)t-ar] *{ağız} is.* **1.** Çok eğik ve dik yerler. **2.** Beş dönümden küçük tarla. **3.** Kıraç, killi toprak; verimsiz tarla. **4.** Orman keserek elde edilen tarla. [DS]

paytar[3], [? paytar] *{ağız} is.* **1.** Bodur ardıç. **2.** Kesilmiş ağaçlardan süren filizler. [DS]

paytaran[1], [Ar. ʿabayṣarān] *{ağız} is.* İnce yapraklı, güzel kokulu bir bitki; civanperçemi. [DS]

paytaran[2], [paytaran] *{ağız} is.* Gönül okşayıcı söz veya davranış. [DS]

paytı, [? paytı] *{ağız} sf.* Oynak; sözüne güvenilmeyen. [DS]

payton, [Yun. phaeton > Fr. phaéton] *is.* Körüklü, dört tekerlekli, atlı binek arabası; fayton.

paytoncu, [payton-cu] *is.* Fayton süren kimse; fayton sürücüsü.

payvant, [Far. pāyvend] *{ağız} is.* At tavlası. [DS]

payvend, [Far. pāy-vend پایوند] *(pa:yvend) {OsT} is.* Köstek; engel; ayak bağı.

payyavşanı, [pay+yavşan-ı] *{ağız} is.* Kök ve saplarından elde edilen acı sarımsı suyu leke ve kir çıkarmakta, ıslatılmış çiçekleri ishal tedavisinde kullanılan kırlarda yetişen bir ot. [DS]

payzede, [Far. pāy-zede پایزده] *(pa:yzede) {OsT} sf.* Ayak altına alınmış; çiğnenmiş.

payzen, [Far. pāy-zen پایزن] *(pa:yzen)v is.* **1.** Ayağına pranga vurulmuş kimse; mahkûm. **2.** Hizmetçi. **3.** Rençper. **4.** Yelkenli gemilerde kürek çeken kimse; savaş esiri; ağır suçlu. ◻ **pâyzen-i sabâ,** *{OsT} müz. Klasik Türk müziğinde eski bir makam adı.*

paz, [paz *(yans.)*] *is.* Cızırtılı bir sesle pişmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *paz-ı, paz-la-ma, paz-lambaç*

pazac, [Far. pāzāc پازاج] *(pa:za:c) {OsT} is.* **1.** Ebe. **2.** Süt nine.

pazak, -ğı [? pazak] *{ağız} is.* Yağsız et. [DS]

pazar, [Far. bā *(yemek)* + -zār *(yer)* > bāzār پازار] *is.* **1.** Satıcıların haftanın belirli günlerinde bir araya gelerek mallarını sergileyip sattıkları kamuya ait yer. **2.** Alım satım işleri; alış veriş. **3.** Tek tip malın veya ürünün satıldığı üstü kapalı ya da açık alan. **4.** Bir ürünü satın alan ya da alma olasılığı düşünülen kesim; topluluk ya da ülke. **5.** Bir malın sürüm alanı; piyasa. **6.** Bir ülkenin dış satım yapabildiği ülke. **7.** Pazarlık. **8.** Haftanın birinci günü. ◻ **pazara çıkarmak,** *Bir malı satışa sunmak.*|| **pazar araştırması,** *Belli bir ürünün veya ürünler grubunun sürüm alanlarıyla ilgili tahminlere dayalı inceleme; bir pazarın sağlayabileceği sürüm yerlerinin araştırılması; piyasa araştırması.*|| **pazar bozmak,** *1. Satış için sergilenmiş malları toplamak. 2. Pazarlığı bozmak. 3. mecaz. Birisinin planlarını bozmak.*|| **pazar ekonomisi,** *Birbirinden bağımsız çok sayıda satıcı ve alıcı arasında, devlet müdahalesi ve tekelleşmenin olmadığı ortamda gelişen fiyat mekanizmasına dayalı değişim ekonomisi; piyasa ekonomisi.*|| **pazar etmek,** *Pazarlık etmek.*|| **pazar harcı,** *{ağız} folk. Nişanlanan kıza götürülen armağan.* [DS]|| **pazar kayığı,** *İstanbul'a özgü yedi çifte kürekle yürütülen yük kayığı.*|| **pazar kayığı gibi,** *(Araç için) aşırı ölçüde yüklenmiş; üst üste yığılmış halde.*|| **pazar kesmek,** *Alış verişte, karşılıklı ola-*

rak bir fiyatta anlaşmak. || **Pazar ola!** *"Satışın bol olsun!" anlamında kullanılan iyi dilek sözü.* || **pazar yeri,** *1. Pazar kurulan alan. 2. Bir ülkenin mallarını satma olanağı bulabildiği başka bir ülke.* || **pazar yerine dönmek,** *(Yer için) çok kalabalıklaşmak.*

pazarbaşı, [pazar+baş-ı] *is.* Pazarın düzeninden sorumlu olan kimse; pazar kâhyası.

pazarcı, [pazar-cı] *is.* **1.** Belli günlerde belli yerlerde kurulan pazarlara giderek mal satışı yapan kimse. **2.** *tasvf.* Mevlevi tekkelerinde, çarşı pazar işlerini gören, alış verişe giden kimseye verilen ad.

pazarcılık,-ğı [pazar-cı-lık] *is.* Pazarcının yaptığı iş. 🗗 **pazarcılık yapmak,** *Geçimini pazarlarda mal satarak sağlamak.*

pazarlama, [pazar-la-ma] *is.* **1.** Pazarlamak eylemi. **2.** Bir ürün veya hizmet satışının gelişmesine, talebin artmasına yardım ve katkıda bulunan birbiri ile ilişkili, tanıtma, paketleme, satış elemanlarının yetiştirilmesi, piyasa ihtiyaçlarını belirleme ve bu ihtiyacı karşılama gibi bir dizi düzenli faaliyet ve yöntemleri tümü; marketing.

pazarlamacı, [pazar-la-ma-cı] *is.* Pazarlama işi ile uğraşan kimse; pazarlama uzmanı.

pazarlamacılık,-ğı [pazar-la-ma-cı-lık] *is.* Pazarlamacının yaptığı iş.

pazarlamak, [pazar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Mal ya da hizmet için) alıcıya uygun koşullarda sunmak. **2.** Satmak.

pazarlanma, [pazar-la-n-ma] *is.* Pazarlanmak eylemi.

pazarlanmak, [pazar-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Pazarlama eylemi yapılmak; pazarlamak eylemine konu olmak.

pazarlaşma, [pazar-la-ş-ma] *is.* Pazarlaşmak eylemi.

pazarlaşmak, [pazar-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* (Alıcı ile satıcı için) pazarlık ederek bir fiyat üzerinde anlaşmak.

pazarlık,-ğı [pazar-lık] *is.* **1.** Bir alış verişte tarafların kendileri için en uygun koşul ve fiyatı bulmak ve bunu karşısındakine kabul ettirmek için yaptıkları görüşme. **2.** *mecaz.* Kendisi, ailesi, ülkesi veya grubu lehine bazı kolaylıklar elde etmek veya daha iyi bir sonuç almak için yapılan görüşme. 🗗 **pazarlığa girişmek,** *Pazarlık yapmaya kalkışmak.* || **pazarlığı pişirmek,** *Uzun süren bir pazarlıktan sonra anlaşma aşamasına gelmiş olmak.* || **pazarlık etmek,** *1. Bir malın fiyatı üzerinde anlaşmak amacıyla karşılıklı çekişmek. 2. (İki tarafı ilgilendiren bir konuda) karşılıklı tavizler vererek anlaşmaya çalışmak.* || **pazarlık kesme,** *{ağız} Düğünden önce, oğlan evinin kıza yaptıracağı elbiseleri almak için her iki ailenin birlikte şehre inmeleri.* [DS]

pazarlıkçı, [pazar-lık-çı] *is.* Pazarlık yapmayı alışkanlık edinmiş kimse.

pazarlıklı, [pazar-lık-lı] *sf.* Pazarlığa bağlı olan. 🗗 **pazarlıklı alış veriş,** *Pazarlaşmak suretiyle yapılan alış veriş.*

pazarlıksız, [pazar-lık-sız] *sf.* (Alış veriş için) pazarlık yapılmadan.

pazartesi,-yi [pazar+ (er)te-s-i] *is.* Pazar ile salı arasında kalan, haftanın ikinci günü.

pazede, [Far. pā-zede / pāy-zede پازده] *(pa:zede) {OsT} sf.* → payzede.

pazen[1], [Far. pā-zen پازن] *(pa:zen) {OsT} is.* Pezevenk.

pazen[2], [Fr. bonbasin] *(pa:zen) is.* **1.** Dokuması kalın ve sık, yumuşak bir tür pamuklu kumaş. **2.** *sf.* Bu kumaştan yapılmış olan.

Pazend, [Far. pāzend پازند] *{OsT} is.* **1.** Mecusilerin kutsal kitabı olan Zendavesta'nın Pehlevice tefsiri ve Zerdüşt'ün kitabı. **2.** Pehlevi metinlerini Avesta yazısına aktaran çevriyazı dizgesi.

pazeng, [Far. pāzeng پازنگ] *(pa:zeng) {OsT} is.* Pezevenk.

pazenk, [Far. pazenek > pazenk پازنك] *{OsT} is.* Muhabbet tellalı; pezevenk.

pazı[1], [Far. bāzū بازو] *is.* **1.** Kolun omuz ile dirsek arasında kalan şişkince kas kitlesi. **2.** *mecaz.* Kol gücü. 🗗 **pazı kemiği,** *Omuzdan dirseğe kadar olan kol kemiği.*

pazı[2], [Far. pāzī پازی] *{OsT} is. bot.* **1.** Kırda kendiliğinden yetişen, ıspanakgillerden yabani pancarın alt türlerinden olan ve sebze olarak tüketilen bir ot; yabani ıspanak; yaban pancarı, *(Beta vulgaris varcicia).* **2.** Bu bitkinin sebze olarak tüketilen geniş damarlı enli yaprağı. 🗗 **pazı başı,** *{ağız} Pancar yaprağı.* [DS] || **pazı pancarı,** *{ağız} Pancar.* [DS]

pazı[3], [Yun. pasa / paz *(yans.)* > paz-ı [Zülfikar]] *{ağız} is.* **1.** Bir ekmeklik hamur topağı. **2.** Sac üzerinde pişirilen ekmek; bazlama. **3.** Yufka. **4.** Börek. [DS]

pazı[4], [mazı / pazı] *{ağız} is.* **1.** Meşe ağacının meyvesi; palamut. **2.** Kısa boylu ardıç ağacı; mazı. [DS]

pazı[5], [mazı / pazı] *{ağız} is.* Arabanın iki tekerleğinin arasındaki bölüm; mazı. [DS]

pazı[6], [? pazı] *{ağız} is.* Ayak tarağı. [DS]

pazık, -ğı [pazı > pazı-k] *{ağız} is.* Pancar. [DS]

pazıbent,-di [Far. bāzū-bend بازوبند] *{OsT} is.* Bir şeyin göstergesi olarak kola takılan enlice kuşak; kolçak; pazubent.

pazıbentli, [pazıbent-li] *sf.* Pazıbendi olan; pazıbent takmış olan.

pazılı[1], [pazı[1]-lı] *sf.* Pazısı olan; pazısı güçlü kuvvetli olan.

pazılı[2], [pazı[2]-lı] *sf.* İçine pazı konulmuş olan.

pazısız, [pazı[1]-sız] *sf.* Pazısı olmayan; pazısı zayıf olan.

pazıvat, [Far. pāsbān] *{ağız} is.* Polis. [DS]

pazik, -ği [pazık / pazik] *{ağız} is.* Ispanak. [DS]

pazin, [Far. pāzīn پازين] *(pa:zi:n) {OsT} is.* Gecenin bir kısmı.

pazir, [Far. pāzīr پازير] *(pa:zi:r) {OsT} is.* Destek; dayak; payanda.

pazişah, [Far. pādişah => pāẕişah] *{eT} is.* Padişah. [Bahşayiş] 🗗 **pāẕişah nāmesi,** *{eT} Padişah buyruğu; ferman.* [Bahşayiş]

pazlama, [paz *(yans.)* > paz-la-ma] *{ağız} is.* **1.** → bazlama. **2.** Mısır ekmeği. **3.** Sac ekmeği. **4.** Pide. [DS]

pazlamak[1]**,** [paz *(yans.)* > paz-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sövmek; verip veriştirmek. [DS]

pazlamak[2]**,** [paz *(yans.)* > paz-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çırpınmak. [DS]

pazlambaç, -cı [paz *(yans.)* > paz-la-mbaç] *{ağız} is.* → bazlama. [DS]

pazu, [Far. bāzū پازو] *{OsT} is.* → pazı[1].

pazubent, [Far. bāzū-bend بازوبند] *{OsT} is.*→ pazıbent.

pazuzu, [Babil. d. pazuzu] *is.* Babil mitolojisinde, hastaların boynuna asılan muskalar üzerinde kanatlı, kuş ayaklı ve insan elli olarak tasvir edilen ateş perisi.

pazval, [? pazval] *is.* Kunduracıların çalışırken dizleri üzerine serdikleri deri tabakası.

pazvant[1]**,** [Far. pās *(gece)* + bān پاسبان] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde, Rumeli'de gece bekçilerine verilen ad.

pazvant[2]**,** [Far. bāzu-bend] *{ağız} is.* Üçgen biçiminde, içine muska konulan gümüş kolye. [DS]

pazvend, [Far. bāzu-bend] *{eT} is.* Pazubent. [Bahşayiş]

Pb. [Fr. plomb] *kısalt. kim.* Atom numarası 82, atom ağırlığı 207,21 olan, mavimsi gri renkte, tırnakla çizilecek kadar yumuşak, 11,3 yoğunluğunda, kimyasal etkenlere karşı dayanıklı bir element olan kurşunun sembolü.

pc. [Fr. **par**allaxe *(ıraklık açısı)* + **sec**onde *(saniye)* > parsec] *is. gök b.* Yer'in Güneş çevresinde çizdiği yörüngenin yarı büyük ekseninin bir saniyelik bir açı altında görüldüğü uzaklığa eşdeğer yaklaşık 3,26 ışık yılı (3,09 x 10^{13} km)-uzaklık birimi olan *parsek*'in kısaltması.

Pd. [Pallas *(gezegen adı; Yunan mitolojisinde bir dev)* > İng. palladium] *(pala'dyum) is. kim.* Atom numarası 46, atom ağırlığı 106,7 olan 11,4 yoğunluğunda 1500°C'de ergiyen, hacminin bin katı kadar hidrojen soğurabilen, platin grubundan hafif bir element olan paladyumun sembolü.

pe[1]**,** [Far. pe پ] *is.* Farsça /p/ harfinin adı.

pe[2]**,** [p] *(pe:) is.* Türkçe /p/ harfinin okunuşu.

pebik, -ği [? pebik] *{ağız} is.* Gürgene benzer bir ağaç. [DS]

pece, [Far. bād-cāh > bāce => baca] *{ağız} is.* **1.** Baca. **2.** Pencere. **3.** Dolap. **4.** Duvar içindeki kapaksız dolap. [DS]

peck, [İng. peck] *(pek) is.* **1.** İngiltere'de 2 galona eşit 9.0919 litrelik hacim ölçüsü birimi; sembolü: pck; pk. **2.** Amerika'da 8,8096 litreye eşit hacim ölçüsü birimi; sembolü US pck; US pk.

peç, [Far. peş => peç] *{ağız} is.* Art; arka. 🗗 **peç peçe,** *{ağız} Arka arkaya; peş peşe.* [DS]

peç[1]**, -ci** [Rus. peç] *is.* **1.** Rus yapılarında odaları ısıtmakta kullanılan fırın biçimindeki ocak. **2.** *{ağız}* Soba. [DS] **3.** *{ağız}* Sac ya da tuğladan duvar içine gömülmüş, yakılan odunla tüm evi ısıtan bir tür ısınma döşemi. [DS]

peç[2]**,** [? peç] *is.* **1.** Düzlemselliği standartlara uymayan düz bir kiremidin kusuru. **2.** *{ağız}* Aynı hizada veya belirlenen yerde bulunmayan; yamuk; eğri. [DS]

peç[3]**,** [? peç] *{ağız} is.* Tarlaları sulamak için ana arktan ayrılan küçük su arkları. [DS]

peç[4]**,** [peç] *{ağız} is.* Sebep. [DS]

peçal, [Far. peçel => peçal] *{ağız} sf.* (Kişi için) kolu, bacağı sakat; düşkün. [DS]

peçare, [? peçare] *{ağız} is.* **1.** Kalın sırık. **2.** Tarlanın sınırını belirten çit. [DS]

peçe[1]**,** [İt. pezza] *is.* **1.** Bazı ülkelerde kadınların sokakta yüzlerini örtmekte kullandıkları ince tül. **2.** Ardında bulunan şeyi gizleyen örtü. **3.** *mecaz.* Maske; giz; sır. **4.** *balıkç.* Dalyan ve gırgır balıkçılığında kullanılan sık gözlü ağ. **5.** *gök b.* Yıldız resimlerinin alındığı plakların üzerindeki karartı. **6.** *{ağız}* Duvarın geri gelmemesi için ocağın önüne konulan perde. [DS] **7.** *{ağız}* Kapaksız dolaplara konulan perde. [DS] **8.** *{ağız}* Elbise, gömlek gibi giyeceklerin kollarındaki manşet. [DS] **9.** *{ağız}* Dokuma tezgâhlarında ipliklerin geçirildiği delikli tahta parçası. [DS] **10.** *{ağız}* Kovanları taşırken, arıların çıkmaması için üstlerine sarılan koni biçiminde, kıldan dokunmuş örtü. [DS] 🗗 **peçe takmak,** *(Kadın veya kız için) yüzünü peçe örterek gizlemek; peçelenmek.*

peçe[2]**,** [Far. peçe پچه] *{OsT} is.* **1.** *bot.* Sarmaşık. **2.** Yavru. **3.** Çocuk; oğlan. **4.** *{ağız}* Piliç. [DS]

peçe[3]**,** [Far. bād-cāh > bāce => baca] *{ağız} is.* **1.** Tavan penceresi; pencere. **2.** Baca. **3.** Duvar içindeki kapaksız dolap. [DS]

peçe[4]**,** [? peçe / pece] *{ağız} is.* Tarlaları sulamak için ana arktan ayrılan küçük su arkları. [DS]

peçece, [Far. peçe => peçe-ce] *{ağız} is.* Yarasa. [DS]

peçegân, [Far. peçe-gān پچگان] *(peçegâ:n) {OsT} is.* Yavrular.

peçek[1], **-ği** [? peçek] *{ağız} is.* **1.** *bot.* Yaban sarmaşığı, *(Anthriscus nemorasa).* **2.** Sürüngen gövdeli, beyaz ve sarı çiçekli, yaprağı sabun gibi köpüren ot; ak asma. [DS]

peçek[2], **-ği** [peçe > peçek] *{ağız} is.* Yüzü kapatan örtü; peçe. [DS]

peçel[1], [Far. peçel پچل] *{OsT} sf.* **1.** Üstü başı pis ve iğrenç görünümlü adam. **2.** *{ağız}* (Kişi için) yaşlı. **3.** (Kişi için) zayıf. **4.** Kolu bacağı sakat; düşkün. [DS]

peçel[2], [paçal] *{ağız} sf.* → paçal. [DS]

peçeleme, [peçe-le-me] *is.* Peçelemek eylemi.

peçelemek, [peçe-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Peçe ile örtmek. **2.** *{ağız}* Bir şeyi uzaktan görünmeyecek, seçilmeyecek biçimde örtmek; kapatmak; gizlemek; alalamak; kamufle etmek. [DS]

peçelenme, [peçe-le-n-me] *is.* Peçelenmek eylemi.

peçelenmek, [peçe-le-n-mek] *edil f. [-ir]* **1.** Peçe ile örtülmek; peçelemek eylemi yapılmak; kamufle edilmek. **2.** *dönşl.* Peçe örtünmek; peçe takınmak. **3.** Peçe edinmek; peçe sahibi olmak.

peçeli, [peçe-li] *sf.* **1.** Peçesi bulunan; peçe takınmış olan. **2.** Belirtilen nitelikte peçesi bulunan. **3.** Kamufle edilmiş olan; alalı. **4.** *{ağız}* Utangaç; çekingen. [DS] **5.** *zf.* Peçe takmış olarak. ◻ **peçeli baykuş,** *zool. Sıcak ve ılıman bölgelerde yaşayan, yüzü kalp biçiminde, irice bir baykuş cinsi, (Tyto alba).*|| **peçeli tavuk,** *{ağız} İspenç tavuğu.* [DS]

peçelik, -ği [peçe-lik] *is.* Miğferin arkasından sarkan çelik halkalardan oluşan önü açık parça.

peçellemek, [peçel-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir işi beceremeyip bozmak. [DS]

peçelü, [peçe-li > peçe-lü لو پچه] *{eAT} sf.* Peçeli. ◻ **peçelü at,** *{eAT} Alnındaki beyazlık bütün yüzünü kaplayan yalnızca gözlerinin etrafında siyahlık bulunan at.*

Peçenek, -ği [peçenek] *is.* **1.** Sekizinci yüzyıl ile on üçüncü yüzyıl arasında Orta Asya, Balkanlar ve Orta Avrupa'da hüküm sürmüş olan bir Türk kavmi. **2.** Bu kavimden olan bir kimse.

Peçenekçe, [peçenek-çe] *(peçene'kçe) is.* Peçenek dili.

peçerez, [İt. impazzare => çeperiz > peçeriz [EREN]] *{ağız} sf.* Sarp; dik. [DS]

peçeriz, [İt. impazzare => çeperiz > peçeriz [EREN]] *{ağız} is.* **1.** Sarp; dik. **2.** Karışık; dolaşık. [DS]

peçesiz, [peçe-siz] *sf.* **1.** Peçesi olmayan; peçe takmamış olan; gizlenmemiş; örtünmemiş. **2.** *zf.* Peçe takınadan.

peçet[1], [? peçet] *{ağız} is.* Mühür. [DS]

peçet[2], [? peçet] *{ağız} is.* Tütün; sigara. [DS]

peçete, [Yun. petseta / Lat. pezzetta] *(peçe'te) is.* **1.** Yemekte, yiyeceklerin elbise üzerine dökülmesini önlemek için dizler üzerine serilen bez parçası. **2.** El silmek gibi temizlik işlerinde kullanılan kâğıt ya da bezden küçük parça.

peçi, [? peçi] *{ağız} is.* Deri; cilt. [DS]

peçiç, [Hint. peçiç ?] *is.* **1.** Yedi adet deniz kabuğunun yere atılması ile aldıkları duruma göre oynanan bir tür dama. **2.** Bir tür kâğıt oyunu. ◻ **peçiç taşı,** *Peçiç oyununda kullanılan deniz kabuğu.*

peçiçe, [peçi-çe / peçe-çe] *{ağız} is.* Yarasa. [DS]

peçküm, [Far. perçem] *{eT} is.* Tuğ; alem; bayrak.

peçli, [peç-li] *{ağız} is.* Yelek. [DS]

peçu, [peçu] *{ağız} sf.* (Hayvan için) enenmiş; iğdiş edilmiş. [DS]

peçük, -ğü [peç-ük] *{ağız} is.* Keçi kuyruğu. [DS]

ped, [İng. pad] *is.* **1.** Ayak tabanı. **2.** Sert yatak.

pedagog, [Fr. pédagogue] *is.* Eğitim etkinlikleri yöntembilimi uzmanı; eğitimci; terbiyeci.

pedagoji, [Yun. pais / paidos *(çocuk)* + agein *(yönetmek)* > paidagogia > Fr. pédagogie] *is.* **1.** Çocuk eğitimi ile ilgili etkinliklerin yöntem bilimi; eğitim bilim. **2.** Belli bir alandaki eğitim etkinliği; öğretim yöntemi.

pedagojik,-ği [Fr. pédegogique] *sf.* **1.** Eğitim bilimi ile ilgili olan; eğitimsel. **2.** Eğitim bilimleri ilkelerine uygun; eğitime uygun.

pedahta, [Far. pā-taḫte] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhlarında çözgüleri aralamaya yarayan, ayakla basılarak çalıştırılan pedal. [DS]

pedak, [Sansk. pādaka] *{eT} is.* Manzume parçası. [EUTS]

pedal, [Lat. pedalis *(ayaklık)* > Fr. pédale] *is.* Ayakla basılarak bir dönme ya da öteleme hareketi oluşturmaya yarayan düzenek; ayaklık.

pedalye, [Fr. pédalier] *is.* **1.** Org veya klavsenin alt tarafına yerleştirilen tahta tuş takımı. **2.** Piyanoda basları harekete geçiren pedal sistemi.

pedavra, [Yun. petauron] *is.* **1.** Köknar ve ladin ağaçlarından elde edilen ve çatı örtüsü olarak kullanılan tahta; padavra; bedevre. **2.** *{ağız}* Damda üzerine kiremit döşenen ya da kiremit yerine kullanılan ince tahta; bedevre. [DS] ◻ **pedavra gibi,** *(İnsan için) çok zayıf; kemikleri sayılacak kadar zayıf.*

pede, [Far. pede پده] *{OsT} is.* **1.** Kavak ağacı. **2.** Kav çakmak.

pedek, -ği [? pedek] *{ağız} is.* Ahır kapısını içerden kapatmaya yarayan kalın sırık. [DS]

pedender, [Far. pedender پدندر] *{OsT} is.* Üvey baba; babalık.

peder, [Far. peder پدر] *{OsT} is.* Baba. ◻ **peder-ender,** *{OsT} Üvey baba.*|| **pederim diyeceğine zekerim demek,** *{ağız} Yersiz konuşmak.*|| **pedermande,** *{OsT} Babadan kalma.*

pederane, [Far. peder-āne پدرانه] *(pedera:ne) {OsT} zf.*

1. Babaya yakışır biçimde; baba gibi. **2.** *sf.* Babaya yakışır.

pederî, [Far. pederī پدری] *(pederi:) {OsT} is.* Baba olma durumu; babalık.

pederşahî, [Far. peder+şāh > O.T. pederşāhī پدرشاهی] *(pederşa:hi:) {OsT} sf.* (Aile için) erkeğin egemen olduğu; ataerkil.

pederşahîlik,-ği [pederşahi-lik] *(pederşa:hi:lik) is.* Erkeğin egemen olduğu aile tipi; ataerkillik.

pederze, [Far. pederze پدرزه] *{OsT} is.* Çıkın; bohça.

pedi- [Lat. pedis / pes *(ayak)*] *ek.* Latin kökenli kelimelerden "çocukla ilgili, ayakla ilgili" kelimeler yapan ön ek.

pedi[1], [? pedi] *{ağız} is.* Açıkgöz; çıkarcı. [DS]

pedi[2], [? pedi] *{ağız} is.* **1.** Dadı. **2.** Tarım işlerinde kullanılan hayvanlara bakan adam; yanaşma. [DS]

pediatr, [Yun. paidos *(çocuk)* + iatros *(hekim)* > Fr. pédiatre] *is.* Çocuk hastalıkları alanında uzmanlaşmış hekim.

pediatri, [Yun. paidos *(çocuk)* + iatros *(hekim)* >Fr. pédiatrie] *is.* Çocuk hastalıklarını ve çocuk sağlığını konu alan tıp dalı; çocuk hekimliği.

pediatrik, -ği [Fr. pédiatrique] *sf.* Çocuk hastalıkları ile ilgili; çocuk hastalıkları alanına giren.

pedid, [Far. pedīd پدید] *(pedi:d) {OsT} sf.* Apaçık; meydanda; açıkça görünür durumda.

pedidar, [Far. pedīdār پدیدار] *(pedi:da:r) {OsT} sf.* **1.** Açık; meydanda; görünür. **2.** Meşhur; tanınmış.

pedikür, [Lat. pedis *(ayak)* + cura *(bakım)* > Fr. pédicure] *is.* Deriye batmış tırnakları düzeltmek, nasırları yumuşatmak gibi ayak bakımı işleri; ayak bakımı.

pedikürcü, [pedikür-cü] *is.* **1.** Pedikür yapan kimse; ayak bakımcısı. **2.** Ayak bakımı yapılan yer.

pedikürcülük,-ğü [pedikür-cü-lük] *is.* Ayak bakımcısının işi.

pediment, [İng. pediment *(bir heykeli taşıyan alınlık)*] *is. yer b.* Kurak yerlerde sarp bir yamacın eteğinde kristalli kayaçta oluşan eğik yüzey.

pedirik, -ği [Erme. pedryk => bedirik] *{ağız} sf.* **1.** Beyaz. **2.** Temiz ve parlak. [DS]

pediris, [? pediris] *{ağız} is.* Çul ve kilim üstüne yapılan bir çeşit iş. [DS]

pediye, [? pediye] *{ağız} is.* Önlük. [DS]

pedme, [Far. pedme پدمه] *{OsT} is.* **1.** Pay; hisse. **2.** Kısmet; nasip.

pedodonti, [Fr. pédodontie] *is.* Çocuk diş sağlığı ile ilgili diş hekimliği.

pedofili, [Fr. pédophilie] *is.* Yetişkin bir kimsenin, yetişkin kadın karşı cins karşısında aşağılık kompleksi duyması veya zihnen geri kalma sonucu, küçük çocuklara karşı cinsel istek duyma biçimindeki sapıklık; çocuk seviciliği.

pedogenez, [Yun. paidos *(çocuk)* + genesis *(soy)* > Fr. pédogenèse / paedogenèse] *is. biy.* Bazı iki kanatlı böceklerin vücudunda döllenmesiz meydana gelen yumurtalar açılarak larvaların gelişimi ile pupa devresini geçiren ve iki ayrı cinsi oluşturan sineklerin çiftleşmesi ile yine aynı nitelikte iki kanatlı böcek oluşumu biçiminde devam eden üreme biçimi.

pedogenez, [Yun. pedon *(toprak)* + genesis *(soy, kuşak)* > Fr. pédogènese] *is.* Toprakların oluşum ve evrim tarzı.

pedolog,-ğu [Fr. pédologue] *is.* Toprakların oluşum tarzlarını araştıran bilim adamı; toprak bilimci.

pedoloji, [Yun. paidos *(çocuk)* + logos *(bilim)* > Fr. paidologie] *is.* Çocuk bilimi.

pedoloji, [Yun. pedon *(toprak)* + logos *(bilim)* > Fr. pédologie] *is.* Toprakları inceleyen bilim dalı; toprak bilimi.

pedometre, [Fr. pédomètre] *is.* Adım sayar.

pedrik[1], **-ği** [Erme. patryk => bedirik] *{ağız} sf.* **1.** Beyaz. **2.** Temiz ve parlak. [DS]

pedrik[2], **-ği** [Erme. patryk => bedirik] *{ağız} is.* Temizlenip taranarak eğirilecek duruma getirilmiş pamuk yumağı. [DS]

peftere, [Far. beftere => peftere پفتره] *{OsT} is.* **1.** Şahini çağırmak için kullanılan yapma kuş. **2.** Hallaç tokmağı.

pedrud, [Far. bedrūd پدرود] *(pedru:d) {OsT} is.* Veda etme; vedalaşma.

peg, [peg] *{ağız} is.* → peğ[1]. [DS]

peganit, [Fr. péganite] *is. min.* Hidratlı doğal alüminyum fosfat.

pegmatit, [Yun. pegma *(yumru)* > Fr. pegmatite] *is.* Bir santimetreden daha büyük kuvars, feldspat, beyaz mika, turmalin ve topaz gibi mineraller kapsayan granit.

peğ[1], [Far. pāy *(ayak, iz)* => peğ] *{ağız} is.* **1.** Arsa. **2.** Arsa ve tarla çıkıntısı. **3.** Hendek. **4.** Yapı yıkıntısı ve arsası. [DS]

peğ[2], [peğ] *{ağız} is.* Yığın. [DS]

peğ[3], [peğ] *{ağız} is.* Yazın koyunların sağıldığı çitle çevrilmiş yer; ağıl. [DS]

peğe[1], [peğe] *{ağız} is.* Arsa. [DS]

peğe[2], [peğe] *{ağız} is.* Ağıl. [DS]

peğize, [Far. pālūde => paluze] *{ağız} is.* Pelte. [DS]

peğkürmek, [peğ *(yans.)* > peğ-kür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* **1.** (Tilki vb. için) ulumak; havlamak. **2.** (Karaca, keçi vb. hayvan için) bağırmak; melemek.[DS]

peğlik, -ği [peğ-lik] *{ağız} is.* Çatısı yanmış; yıkıntı durumuna gelmiş yapı. [DS]

peh[1], [pah /peh / poh / puh *(yans.)*] *is.* **1.** Soluk boşaltarak yerine veya yüceltme anlatan kök. [Zülfikar] *peh peh, peh+peh-le-mek.* **2.** *{ağız}* Beğenme, kutlama belirtir. [DS] ◻ **peh peh,** *{OsT} Ne güzel!*

peh[2], [Far. pāy => peh] *{ağız} is.* **1.** Duvar. **2.** Yapı yıkıntısı arsası. [DS]

pehengir, [Far. pehn-gīr پهنگير] *{OsT} is.* Marangozların kullandığı, tahtanın enini düzeltmeye yarayan doğramacı aleti.

pehin, [? pehin] *{ağız} is.* Gübre. [DS]

pehle[1], [Far. pehle پهله] *{OsT} is.* **1.** Yan taraf; yan. **2.** Mezar sandukalarının yan tarafındaki taşlara verilen ad.

pehle[2], [? pehle] *{ağız} is.* Güreş. [DS] ◻ **pehle kurmak,** *{ağız} Birisini kendine yaşıt bilmek.* [DS]|| **pehle vurmak,** *{ağız} 1. Karşı koymak. 2. Yarışmak.* [DS]

pehle[3], [? pehle] *{ağız} is.* Pusu. [DS]

pehle[4], [? pehle] *{ağız} is.* **1.** Kurutulmuş et; pastırma. **2.** Meşin kırpıntısı. [DS]

pehlev, [Far. pehlev پهلو] *{OsT} is.* **1.** Kent; şehir. **2.** *sf.* Yiğit; kahraman.

pehlevan, [Far. pehlevān پهلوان] *(pehleva:n) {OsT} is.* → pehlivan.

pehlevanane, [Far. pehlevān-āne پهلوانانه] *(pehleva:na:ne) {OsT} is.* → pehlivanane.

pehlevani, [Far. pehlevānī پهلوانی] *(pehleva:ni:) {OsT} is.* **1.** Güreşçilik; pehlivanlık. **2.** Yiğitlik; kahramanlık.

pehlevi, [Far. pehlev *(kent)* > pehlevī پهلوی] *(pehlevi:) {OsT} is.* **1.** Isfahan ve dolaylarına verilen ad. **2.** Burada oturan halkın dili. **3.** *sf.* İran'da Şah Rıza tarafından kurulan hanedandan olan.

pehli[1], [? pehli] *{ağız} is.* Arktan ayrılan küçük su yolu. [DS]

pehli[2], [? pehli] *{ağız} is.* **1.** Kaburga kemiği ya da kürek kemiği etinden buğuda pişirilen yemek. **2.** Patlıcan turşusundan etle yapılan bir tür yemek. [DS]

pehlivan, [Far. pehlevān پهلوان] *(pehliva:n) {OsT} is.* **1.** Güreşçi. **2.** *mecaz.* İri yarı, güçlü kimse. **3.** Eskiden, ok atma eğitimlerinde başarı göstererek usta unvanını alınış okçulara verilen ad. ◻ **pehlivan duası,** *Yağlı güreşte güreş başlamadan önce cazgır tarafından söylenen uyaklı sözler.*| **pehlivan gibi,** *(Kişi için) güçlü kuvvetli ve iri yarı.*|| **pehlivan kahvesi,** *Eskiden güreşçilerin devam ettiği kahvelere verilen ad.*|| **pehlivan tefrikası gibi,** *(yazı veya hikâye için) gereksiz ayrıntılarla uzatılmış; düzeysiz.*|| **pehlivan tekkesi,** *Pehlivanların eğitim yaptıkları yer; güreş idman yurdu.*|| **pehlivan yakısı,** *Sert yakı.*

pehlivanane, [Far. pehlevān-āne پهلوانانه] *(pehliva:na:ne) {OsT} zf.* **1.** Pehlivan gibi. **2.** *mecaz.* Yiğitçesine.

pehlivani, [Far. pehlevānī پهلوانی] *(pehliva:ni:) {OsT} is.* **1.** Pehlivanlık. **2.** *mecaz.* Yiğitlik.

pehlivanlık,-ğı [pehlivan-lık] *(pehliva:nlık) is.* **1.** Pehlivan olma durumu; güreşçilik. **2.** *mecaz.* Güçlü kuvvetli olma; güçlülük.

pehlu, [Far. pehlū پهلو] *(pehlû:) {OsT} is.* **1.** Yan taraf. **2.** *{eAT}* Böğür; yan. ◻ **pehlü-be-pehlü,** *{OsT} Yan yana.*‖ **pehlü-büzürg,** *Yanında pek çok kimse bulunan, soylu kişi.*|| **pehlü-dār,** *{OsT} Yardımcı.*|| **pehlü urmak,** *{eAT} Denk olmak; boy ölçüşmek; yan yana gelmek; bir hizaya gelmek.* [DK]

pehlül, [? pehlül] *{ağız} is.* Aptal; deli; sersem. [DS]

pehn, [Far. pehn پهن] *{OsT} sf.* **1.** Enli; geniş. **2.** *is.* Geniş olma; genişlik; enlilik. ◻ **pehn-gîr,** *{OsT}* → pelengir.

pehna, [Far. pehnā پهنا] *(pehna:) {OsT} sf.* → pehn. ◻ **pehnā-ver,** *{OsT} Solmuş; soluk.*|| **pehnā-verî,** *{OsT} Genişlilik; enlilik.*|| **pehnāyî,** *{OsT} Enli oluş; geniş oluş.*

pehnane, [Far. pehnāne پهنانه]v *is.* **1.** Bir maymun türü. **2.** Beyaz pide.

pehni, [Yun. pahni] *{ağız} is.* Ahırda, tahta veya taştan yapılmış oluk biçimindeki yemlik.

pehpeh, [Far. peh peh په] *{OsT} is.* Alay ve şaka yollu söylenen beğenme sözü; beğenme, şaşma.

pehpehleme, [peh *(yans.)* > peh+peh-le-me] *is.* Pehpehlemek eylemi.

pehpehlemek, [peh *(yans.)* > peh+peh-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir kimseyi yüzüne karşı övmek; pohpohlamak. **2.** *{ağız}* Kollamak; korumak. [DS]

pehr, [Far. behr] *{ağız} zf.* O zaman. [DS]

pehrenk, -gi [? pehrenk] *{ağız} is.* Künk. [DS]

pejgale, [Far. pejgāle پژگاله] *(pejga:le) {OsT} is.* **1.** Pay; hisse. **2.** Yama. **3.** Parça. **4.** Yırtık.

pejm, [Far. pejm پژم] *{OsT} is.* Duman; sis.

pejman, [Far. pejmān پژمان] *(pejma:n) {OsT} sf.* **1.** Pişman. **2.** Üzüntülü; kederli. **3.** Solgun

pejmürde, [Far. pej-murde پژمرده] *{OsT} sf.* **1.** (Kıyafet için) eski püskü; yırtık. **2.** (Kişi için) dağınık; perişan. **3.** (Çiçek, yüz vb. için) tazeliğini ve parlaklığını yitirmiş; solgun; ölgün. ◻ **pejmürde-hāl,** *{OsT} Üstü başı yırtık ve perişan olan.*‖ **pejmürde kıyafet,** *Eski ve yırtık giysili.*|| **pejmürde-rüy,** *{OsT} Solgun ve bitkin yüz.*

pejmürdelik,-ği [pejmürde-lik] *is.* Pejmürde olma durumu.

pejoratif, [Fr. péjoratif] *sf.* Aşağılayıcı; küçümseyici; yerici; yermeli; kötüleyici.

pejuh, [Far. pejūh / pijūh پژوه] *(peju:h) {OsT} is.* İnceleme; araştırma; soruşturma.

pejuhende, [Far. pejūhende/ pijūhende پژوهنده] *(peju:hende) {OsT} sf.* Bilinmeyen ve gizli şeyleri araştırmayı seven; meraklı.

pejuhide, [Far. pejūhīde پژوهیده] *(peju:hi:de) {OsT} sf.* **1.** Çok akıllı; zeki. **2.** Bilgili. **3.** Olgun.

pejulide, [Far. pejūlīde پژولیده] *(peju:li:de) {OsT} sf.* **1.** Solmuş. **2.** Bozulmuş; dağılmış; karışmış.

pejvend, [Far. pejvend پژوند] *{OsT} is.* Pezevenk; yolsuz birleşmelere aracılık eden.

pejvin, [Far. pejvīn پژون] *(pejvi:n) {OsT} sf.* **1.** Çirkin. **2.** Kirli; pis.

pek[1], [bek *(kuvvetli)* > pek] *sf.* **1.** Katı; sert; sıkı; bek. *{eT} {eAT} {OsT} (aym)* [EUTS] **2.** Sağlam; dayanıklı; güçlü; kalın. *{eT} {eAT} {OsT} (aym)* [EUTS] **3.** Zorlu; haşin. **4.** Sıkı; gergin; yerinde sağlam duran. **5.** (Ses için) yüksek; gürültülü. 🗗 **pek başlı,** *İnatçı; dediğim dedik.*‖ **pek canlı,** *Acıya dayanabilen; metin.*‖ **pek doku,** *bot. Dalların dik durmasını sağlayan ve selüloz çeperi değişik kalınlıkta hücrelerden oluşan doku; kollenkima.*‖ **pek etmek,** *{eAT} Sağlamlaştırmak.*‖ **pek gözlü,** *Korkusuz; gözü pek.*‖ **pek söylemek,** *1. Yüksek sesle konuşmak. 2. Ağır konuşmak; kırıcı sözler söylemek; sert konuşmak.*‖ **pek turmak,** *{eAT} Yerinden kımıldamamak; sıkı durmak.*‖ **pek tutmak,** *1. (Yemek için) tok tutmak. 2. {eAT} Sıkı tutmak.*‖ **pek yel,** *{eAT} Kasırga.*‖ **pek yürekli,** *Acıma duygusu taşımayan; acımasız; gaddar.*‖ **pek yüzlü,** *1. Utanma duygusu taşımayan; arsız; utanmaz. {ağız} (aym)* [DS] *2. Karşısındakini kıracağını bildiği halde yine de düşündüklerini söyleyebilen.*‖ **pek yüzlülük,** *{eAT} Utanmazlık.*

pek[2], [bek / pek] *zf.* **1.** Umulandan veya gerekenden daha çok; aşırı. **2.** Hızlı olarak; şiddetle; düşünmeden ve acele olarak. **3.**Yüksek sesle. **4.** *sf. {ağız}* Hızlı. [DS] 🗗 **pek çok,** *Yeterinden daha fazla.*‖ **pek pek,** *Olsa olsa; en fazlası; en üstünü.*

pek[3], [Far. pāk] *{ağız} sf.* Temiz. [DS]

pek[4], [bek > pek] *{ağız} is.* **1.** Bekçi kulübesi. **2.** Av bekleme yeri. [DS]

pekâla, [pek + Ar. aʿlā اعلى يك] *(peka:la:) {OsT} zf.* **1.** Benzerlerinden aşağı olmayan; onlardan üstün sayılabilecek yönleri olan. **2.** *zf.* Çok iyi. **3.** *zf.* Karşı koyma bildiren soru cümlelerinden önce getirilerek *"Dediğin gibi olsun." "Öyle kabul edelim."* anlamında kullanılır. **4.** *zf.* Karşı durum alınacağını belirten cümlelerden önce kullanılır. **5.** *zf.* "Peki, olur" anlamında kabullenmeyi belirtmek için kullanılır. **6.** *zf.* "Çok iyi, kesinlikle" anlamında söylenenin karşıtı bir durum görüldüğünü anlatmak için kullanılır.

pekan[1], [Fr. pékan] *is. zool.* Sansargillerden, Kuzey Amerika'da yaşayan ve derisi makbul yırtıcı bir kürk hayvanı; Virginia kokarcası; balıkçı sansar, *(Mustela pennanti).*

pekan[2], [İng. pekan] *is. bot.* Amerika'da yetişen ve cevizi yenilen bir ağaç, *(Caryocar nuciferum).*

pekari, [Karayip d. begare > Fr. pécari] *is. zool.* **1.** Amerika'da yaşayan, kalın gövdeli, ince bacaklı, koca kafalı tayassu cinsinden küçük yapılı yaban domuzu; göbekli domuz, *(Dicotyles tajacu).* **2.** Bu hayvanın çoğunlukla eldiven yapımında kullanılan derisi. **3.** *sf.* Bu hayvanın derisinden yapılmış olan.

pekçe, [pek-çe] *(pe'kçe) zf.* **1.** Sağlamca; sıkıca; sertçe. **2.** Aşırı bir istek duyarak; istekle.

peke, [Far. pay-gāh => peyke > pēke] *(pe:ke) {ağız} is.* **1.** Tahta sedir. **2.** Leblebicilerin kavurdukları nohutları serip soğutmak için kullandıkları tahta bölme. **3.** Tavan penceresi. [DS] 🗗 **peke bağlamak,** *{ağız} Sedir yapmak.* [DS]

pekemek, [bek-e-mek > peke-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-k(i)-yor]* Kapamak. [DS]

pekenmek, [bek-e-n-mek > peke-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kapanmak; tıkanmak. [DS]

pekent, -di [bek-e-n-mek > pekent] *is. yer b.* **1.** Geçit vermeyen, aşılması güç doğal engel. **2.** *anat. tıp.* Bazı iç organlardaki geçişi engelleyen doğal engeller.

pekenti, [bek-e-n-ti > peken-ti] *{ağız} is.* Akarsuların önüne yapılan toprak set. [DS]

pekeşmek, [pek-iş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Katılaşmak. [DS]

pekeştirmek, [pek-iş-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Katılaştırmak; sıkıştırmak. [DS]

peket, [Fr. paquet => paket] *{ağız} is.* Paket. [DS]

peketmek, [bek-e-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kapatmak; örtmek. [DS]

pekey, [pek+éyi] *{ağız} zf.* Peki. [DS]

peki[1], [pek+iyi > peki] *(pe'ki) zf.* **1.** İstenen bir şeyin veya söylenen sözün kabul edildiğini bildirir; onaylama ve kabullenme bildirir; pekâla. **2.** Bir söze karşı çıkıldığı veya verilen cevapla ikna olunmadığını belirtmek için " madem öyle, pekâla" anlamlarında kullanılır.

peki[2], [bek > bek-i / peki] *{ağız} sf.* Katı; sert. [DS]

peki[3], [bek > bek-i / peki] *{ağız} is.* **1.** Kapı sürgüsü. **2.** Bahçelerin çevresine çalı çırpıdan yapılan çit. [DS]

peki[4], [? peki] *{ağız} is.* Eşek semeri. [DS]

pekil, [pek-i-l] *{ağız} sf.* **1.** Sağlam; dayanıklı. **2.** Sert; katı. [DS]

pekilemek, [bek-i-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Kapı, pencere vb. için) örtmek; kapatmak; sürgülemek. [DS]

Pekin, [Çin. Beicing *(kuzeyin başkenti)* => pekin] *sf.*

Pekin'le ilgili; Pekin'e ait. ◻ **Pekin insanı,** *Pekin civarında bulunan bir insan fosili; (Sinanthropus pekinensis, Homo erectus).*|| **Pekin ipeklisi,** *Çin'de dokunan ve taftaya benzeyen bir çeşit ipekli kumaş; Çin ipeklisi.*|| **Pekin ördeği,** *zool. Çin kökenli, Kuzey Amerika'da yaşayan bir tür ördek. 2. İyice yağlandırılmış ördek kesilip temizlendikten sonra derisi ile eti arasına hava basılarak özel bir fırında pişirilmesi ile yapılan bir yemek.*

pekin[1], [bek-i-n / pek-i-n] *sf.* Hiçbir kuşkuya yer vermeyecek kadar iyi bilinen ve kesin olan.

pekin[2], [bek-i-n] *{ağız} sf.* (Kişi için) acımasız; sert. [DS]

pekinmek, [bek-i-n-mek /pek-i-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Yerinden kımıldamamak; çivilenmek. **2.** Tutunmak; dayanmak; abanmak. **3.** Güvenmek. [DS]

pekiş, [pek-i-ş] *{ağız} is.* Çamursuz, kuru ve sert yer. [DS]

pekişme, [pek-i-ş-me] *is.* **1.** Pekişmek eylemi; sertleşme; katılaşma. **2.** *psikol.* Belleğe yerleştirmede rol oynayan görüngü.

pekişmek, [bek-i-ş-mek > pek-i-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Sıkışarak sertleşmek; katılaşmak; sağlamlaşmak. *{eAT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** Sıkışmak; tıkanmak. **3.** *mecaz.* Güçlenmek; kuvvetlenmek. **4.** Artmak; çoğalmak. **5.** *{ağız}* Zorlamak; zorlayarak itmek. [DS] **6.** *{ağız}* Tutunmak. [DS]

pekiştirici, [pekiş-tir-ici] *sf.* **1.** Pekiştirme eylemini sağlayan; pekiştiren. **2.** *psikol.* Bir koşullandırma sırasında pekiştirmeyi sağlayan uyarım.

pekiştirme, [pekiş-tir-me] *is.* **1.** Pekiştirmek eylemi. **2.** Sağlamlaştırma; sıkıştırma. **3.** Sıkıştırma; tıkama. **4.** *dbl.* Cümlede vurgu ve anlamı güçlendirmek için bir kelimeyi veya birimi aynen veya çok az değişiklikle tekrarlama. **5.** *dbl.* Sıfat, zarf ve isimlerin ilk hecelerindeki ünlüden sonra *m, p, r, s* ünsüzlerinden birini getirdikten sonra kelimenin baş tarafına eklemek suretiyle yapılan güçlendirme. *te-r-temiz, mo-s-mor, kı-p-kırmızı, ya-m-yassı.* ◻ **pekiştirme sesleri,** *Pekiştirmeli kelimelerde ilk hecenin ünlüsünden sonra getirilen ünsüzler ile bu şekilde yapılmış bir pekiştirmeli kelimenin ilk hecesinden sonra getirilen ünlüye verilen ad; pekiştirme ünlüsü ve pekiştirme ünsüzü. ye-m-ye/şil, sa-p-sa/rı, sır-sı/klam, to-s-to/parlak, ya-p-a-ya/lnız, çı-r-ılçı/plak* || **pekiştirme ünlüsü,** *dbl. Pekiştirmeli kelimelerde anlamı kuvvetlendirmek için pekiştirilen birimler arasına gelen yardımcı ünlü. güp-e-gündüz, yap-a-yalnız, sap-a-sağlam.*

pekiştirmek, [pekiş-tir-mek يكشدرمك] *gçl. f. [-ir]* **1.** Pekişmesini sağlamak; pekişmesine yol açmak. **2.** Sıkıştırarak sertleştirmek; katılaştırmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** Sıkıştırarak sağlamlaştırmak; tahkim etmek. *{OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **4.** *mecaz.* Daha kalıcı ve daha sağlam duruma getirmek; güçlendirmek; onarmak; düzeltmek. *{eAT} {ağız} (aynı)* [DS] **5.** *{ağız}* Bir işi sağlama bağlamak. [DS]

pekiştirmeli, [pekiş-tir-me-li] *sf.* **1.** Pekiştirilmiş olan. **2.** Pekiştirme ögeleri bulunduran. **3.** *dbl.* Kökteki anlam ve durumun bir üst derecesini bildiren. ◻ **pekiştirmeli isim,** *dbl. Pekiştirme biçiminde kurulmuş isim.*|| **pekiştirmeli kelime,** *dbl. Sıfat, zarf ve isimlerin ilk hecelerindeki ünlüden sonra /m/, /p/, /r/, /s/ ünsüzlerinden birini getirdikten sonra kelimenin baş tarafına eklemek suretiyle yapılan kelime. te-r-temiz, mo-s-mor, kı-p-kırmızı, ya-m-yassı.*|| **pekiştirmeli özne,** *dbl. Dönüşlülük bildiren "kendi" zamiri ile kurulmuş özne.* ***Siz kendiniz*** *söylediniz.*|| **pekiştirmeli sıfat,** *dbl. Pekiştirmeli kelime biçiminde yapılmış sıfat.*|| **pekiştirmeli tezlik eylemi,** *dbl. Tezlik fiilinin bitiştiği fiil kökünün -ı, -i, -u, -ü ulacıyla başta tekrarlanması biçiminde kurulan pekiştirme:* ***geli gelivermek, yazı yazıvermek.***|| **pekiştirmeli zarf,** *dbl. Pekiştirmeli kelime biçiminde yapılmış zarf.*

pekit, [bek > pek-i-t] *is.* **1.** Bir heykelde yerine yerleştirilinceye kadar bırakılan destek parçası. **2.** *{ağız} is.* Bahçe etrafına çalı çırpıdan yapılmış çit. [DS]

pekitme, [pek-i-t-me] *is.* **1.** Pekitmek eylemi; sağlamlaştırma; kuvvetlendirme. **2.** Tekit. ◻ **pekitme ayağı,** *mim. Payanda; destek; dayak.*

pekitmek, [bek-i-t-mek > pek-i-t-mek يكتمك] *gçl. f. [-ir]* **1.** Sıkıştırarak sağlamlaştırmak; kuvvetlendirmek; sertleştirmek. *{eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** Yapılması istenen bir işin gecikmesi üzerine yeniden aynı emri yazılı olarak vermek; tekit etmek. *{eAT} {OsT} (aynı).* **3.** *{ağız}* Tarla, bağ ve bahçeyi korumak için etrafını çitle çevirmek. [DS] **4.** *{ağız}* Kapatmak; örtmek. [DS] **5.** *{ağız}* Sınırlandırmak; önünü almak. [DS] **6.** *{ağız}* Işık ve rüzgârın girmesine engel olmak. [DS] **7.** *{ağız}* Pekmez, hamur gibi cıvık şeyleri koyulaştırmak. [DS]

pekiyi, [pek+iyi] *is.* Öğretimde öğrencinin başarısını değerlendirmekte kullanılan en üst derece ve not.

peklemek[1], [pek-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sağlam hâle getirmek; sağlamlaştırmak; pekitmek. [DS]

peklemek[2], [Far. pāk => pek-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Paklamak; temizlemek. [DS]

pekleşme, [pek-le-ş-me] *is.* Pekleşmek eylemi.

pekleşmek, [pek-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Katılaşmak; sertleşmek; pekişmek. **2.** *mecaz.* Güçlenmek; sağlamlaşmak.

pekleştirme, [pek-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Pekleştirmek eylemi. **2.** Sıkıştırarak sertleştirme; katılaştırma; pekiştirme. **3.** *mecaz.* Güçlendirme; sağlamlaştırma. **4.** Bayındırlık işlerinde gevşek malzemeyi sıkıştırarak daha sağlam hale getirme işlemi; stabilizasyon.

pekleştirmek, [pek-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Katılaştırmak; sertleştirmek; pekiştirmek. **2.** *mecaz.* Güçlendirmek; sıkıştırarak sağlamlaştırmak. *{ağız} (aym)* [DS]

peklik[1]**, -ği** [pek-lik يكلك] *is.* **1.** Sertlik; katılık. *{OsT} (aynı)* **2.** Sağlamlık; dayanıklılık; direnç. *{OsT} (aynı)* **3.** *tıp.* Herhangi bir nedene bağlı olarak katılaşan dışkının dışarı atılamaması veya zorlukla atılması durumu; kabızlık; inkıbaz. **4.** *mecaz.* Şiddet; zulüm. **5.** Eli sıkılık; cimrilik. ◻ **peklik çekmek,** *Sürekli kabız olmak.*|| **peklik verici,** *İshale karşı kullanılan dokuları sertleştiren ve salgıları azaltan ilaç.*

peklik[2]**, -ği** [Far. pāk => pak-lık] *{ağız} is.* Temizlik; paklık. [DS]

pekmes, [bekmes] *{eT} is.* Pekmez. [DLT]

pekmez, [Oğuz. bekmes > pekmez] *is.* **1.** Üzüm, dut ve elma gibi meyvelerin suyunun kaynatma yoluyla koyulaştırılmış şurubu. **2.** *argo.* Kan. ◻ **pekmezini akıtmak,** *argo. Birini yaralayarak kanının akmasına yol açmak.*|| **pekmez helvası,** *Tereyağında kavrulmuş una pekmez ilave edilerek yapılan bir tür helva.*|| **pekmez kaynatmak,** *Meyve sularından pekmez yapmak.*|| **pekmez kefi,** *{ağız} 1.* → pekmez köpüğü. *2.* → pekmezkefi. [DS]|| **pekmez köpüğü,** *Pekmez kaynatımı sırasında kazanın üzerinde oluşan köpük.*|| **pekmez külü,** *{ağız} Üzüm şırasını kestirmekte kullanılan ceviz ağacı külü.* [DS]|| **pekmez toprağı,** *{ağız} Üzüm şırasının tortularını çökeltmekte kullanılan kille karışık kireçli toprak; marn.* [DS]

pekmezci, [pekmez-ci] *is.* Pekmez yapan veya satan kimse.

pekmezcilik,-ği [pekmez-ci-lik] *is.* Pekmez yapma ve satma işi.

pekmezkefi, [pekmez+kef-i] *{ağız} is.* Kula ile doru arası bir at donu. [DS]

pekmezköpüğü, [pekmez+köpü(k)-ü] *{ağız} is.* Açık kahverengi. [DS]

pekmezli, [pekmez-li] *sf.* **1.** İçine pekmez katılmış olan; birleşiminde pekmez bulunan. **2.** Çok tatlı. ◻ **pekmezli çorba,** *{ağız} Pekmezle yapılan aşure.* [DS]

pekmezlik,-ği [pekmez-lik] *is.* **1.** Köy evlerinde pekmez yapımında kullanılan araç gereç ile donatılmış yapı; pekmez kaynatılan yer. **2.** Pekmez konulan kap vb. **3.** *sf.* Pekmez yapmaya elverişli olan **4.** *sf.* (Üzüm, dut vb. için) pekmez yapımı için ayrılmış olan.

peknek, -ği [bek-e-n-ek > peknek] *{ağız} is.* Merdivenlerin üstündeki kapı. [DS]

pekon, [? pekon] *{ağız} is.* Mısır tanelerken çıkan toz. [DS]

peksemed, [Yun. paksimadi] *{ağız} is.* Tahinli ekmek. [DS]

peksimet,-di [bek *(sert)* + Ar. semīd *(irmik)* / Yun. paksimadi *(galeta)* / Far. beksimāt *(kuru ekmek)*] *is.* Uzun süre bozulmadan saklanabilmesi için pişirildikten sonra dilimlenerek düşük ısılı fırında kurutulan gevrek ekmek.

pektik, -ği [Yun. pektikos > Fr. pectique] *sf.* Su ile birleşerek jöleleri veren, etli meyvelerin kabuk ve dış çeperlerinde bulunan, galaktanlara bağlanabilen, yüksek molekül ağırlıklı glusitlerden oluşan.

pektin, [Yun. pektos *(çökelek)* / Lat. pecten *(tarak)* > Fr. pectine] *is.* **1.** Kiraz, elma vb. bir çok bitkinin meyvesinde bulunan ilaç ve gıda sanayiinde koyulaştırıcı olarak kullanılan pelteleştirici madde. **2.** Hücre zarının peltemsi maddesi. **3.** Bitki hücrelerinin orta lamellerinde bulunan büyük moleküllü karbonhidratlı madde.

pektinaz, [Fr. pectinase] *is.* Pektini hidrolize eden enzim.

pektoral,-li [Fr. pectoral] *sf.* **1.** Göğse ait; göğüsle ilgili. **2.** Göğüs hastalıklarına ilişkin; akciğer hastalıkları ile ilgili. ◻ **pektoral yüzgeç,** *zool. Göğüs yüzgeci.*

pektoralis, [Fr. pectoralis] *is. zool.* Kuşlarda uçmayı sağlayan göğüs kası.

pektoz, [Yun. pektos *(pelte)* > Fr. pectose] *is.* Meyvelerin olgunlaşması sırasında pektik maddeye dönüşen glusit birleşimi.

peküştürmek, [pek-ü-ş-tür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* **1.** Pekiştirmek. **2.** Sözü, sırasını getirip uygun biçimde söylemek. [DS]

pel, [pel *(yans.)*] *is.* Bakışlardaki durgunluğu anlatan kök. [Zülfikar] *pel pel (bel bel) bakmak.* ◻ **pel pel,** *{ağız} (Bakmak için) şaşkın şaşkın; aptal aptal; saf saf.* [DS]

pelade, [Far. pelāde پلاده] *(pela:de) {OsT} sf.* Bozguncu; fesat çıkaran.

Pelagiusçuluk, -ğu [Pelaigus *(keşiş)* + çu-luk] *is. hrist.* Keşiş Pelagius (360-422) tarafından savunulan, Tanrının yardımını reddeden, insan iradesini ön plana alan dinî doktrin.

pelas, [Far. pelās پلاس] *(pela:s) {OsT} is.* **1.** Eski kilim veya keçe türü şey. **2.** Çul; aba. ◻ **pelas-püş,** *{OsT} 1. Eski çula bürünmüş. 2. Yoksul.*

pelaspare, [Far. pelās *(aba)* + pāre پلاسپاره] *(pela:s-pa:re) {OsT} is.* **1.** Eski kumaş parçası; paçavra. **2.** *sf.* (Giyecek için) eskime yüzünden parça parça olmuş; dökük.

peld[1]**,** [peld *(yans.)*] *is.* Bakışlardaki durgunluğu anlatan kök. [Zülfikar] *peld-ir peldir.* ◻ **pel pel,** *{ağız} (Bakış için) aptal aptal.* [DS]

peld[2]**,** [peld *(yans.)*] *is.* Kendi çevresinde dönmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *peld-ir peldir*

pelden, [? pelden] *{ağız} is.* Kayrak oyunu. [DS]

peldir[1], [peld[1] *(yans.)* > peld-ir] *is.* Bakışlardaki durgunluğu anlatan yansımalı gövde. 🗗 **peldir peldir,** *{ağız} 1. (Bakış için) şaşkın şaşkın; saf saf; bön bön; korkak korkak.* [DS]

peldir[2], [peld[2] *(yans.)* > peld-ir] *is.* Kendi çevresinde dönmeyi anlatan yansımalı gövde. 🗗 **peldir peldir,** *{ağız} 1. (Gözün hareketleri için) hızla sağa sola dönerek; fıldır fıldır. 2. (Bakış için) fıldır fıldır; canlı; araştırıcı; zeki.* [DS]

peldirdek, -ği [peld[1]-ir-de-k] *{ağız} sf.* Aptal aptal bakan. [DS]

peldirmek, [böl-dür-mek > peldir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Paylaştırmak; bölüştürmek. [DS]

pele[1], [Far. pele پله] *{OsT} is.* **1.** Terazi kefesi. **2.** Merdiven basamağı. **3.** Çark dişi.

pele[2], [? pele] *{ağız} is.* Enli meşin ve kösele parçası. [DS]

pele[3], [? pele] *{ağız} is.* Oyunda merkez sayılan yer; kale. [DS]

peleç, -ci [Ar. bilā-şey => beleş > peleç] *{ağız} sf.* Parasız; karşılıksız. [DS]

pelek, -ği [Yun. palaggi] *{ağız} is.* **1.** Ev ile ahırı bağlayan geçit veya küçük merdiven. **2.** Ağır bir şeyi kaldırmakta kullanılan ilkel kaldıraç. [DS]

pelem, [İng. pelham] *is.* İki veya dört dizginle kullanılabilen bir tür kantarma.

peleme, [Yun. perama => pereme / peleme] *is.* **1.** Eskiden bir çifteli ağır kayıklara verilen ad. **2.** Küçük ırmaklarda işleyen altı düz kayık.

pelemir, [? pelemir] *is. bot.* **1.** 100 cm. kadar boylanabilen, tüylü ve pembe çiçekli, tohumlarından yağ elde edilen, tohum unu ekmeğe lezzet vermesi için ekmek ununa karıştırılan bir yıllık otsu bitki, *(Cephalaria syrica).* **2.** *bot.* Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılan aynı türden başka bir ot, *(Cephalaria procera).*

pelen[1], [? pelen] *{ağız} is.* Ustalık; bilgi; teknik; yöntem. [DS]

pelen[2], [bel-en / pelen] *{ağız} is.* Eskiden kadınların giydiği çarşafın üst parçası. [DS]

pelen[3], [pel-en] *{ağız} is.* Hızla atılan değneğin yere dokunup sıçrayarak gidişi. [DS] 🗗 **pelen pelen,** *{ağız} Hızlı hızlı.* [DS]

peleng, [Far. peleng پلنگ] *{OsT} is. zool.* Kaplan. 🗗 **peleng-āheng,** *{OsT} Kaplan gibi; kaplanca.*

pelengâne, [Fr. peleng-āne پلنگانه] *(pelengâ:ne) {OsT} zf.* Kaplan gibi; kaplana yakışır biçimde; kaplancasına.

pelengî, [Far. pelengī پلنگی] *(pelengi:) {OsT} sf.* **1.** Çizgili ve benekli olan. **2.** *is.* Üzerinde kaplan derisini andıran benek ve çizgileri bulunan kumaş.

pelengin, [Far. pelengīn پلنگین] *(pelengi:n) {OsT} sf.* Parsla ilgili; parsa ait.

pelengir, [Far. pehn-gīr پهنگیر] *(pehngi:r) {OsT} is.* **1.** Tahtanın enini düzeltmekte kullanılan rende. **2.** Tahtayı inceltmekte kullanılan çarkçı aracı. **3.** *{ağız}* Tespih yapmakta kullanılan araç. [DS]

pelenk[1], **-gi** [pelenk] *{ağız} is.* Turşu vb. yiyeceklerin üstünde oluşan küf. [DS]

pelenk[2], **-gi** [pelenk] *{ağız} is.* İmece. [DS] 🗗 **pelenk olmak,** *{ağız} İmece ile iş yapmak.* [DS]

pelenk[3], **-gi** [Yun. palggi] *{ağız} is.* Kaldıraç. [DS]

pelenklemek, [pelenk[3]-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Kapı vb. için) arkasından sürgülemek. [DS]

pelensek, -ği [pelen-se-k / pelesenk] *{ağız}* is. Araba tekerleğinin çıkmaması için mazının ucuna takılan çivi. [DS]

peler[1], [Fr. pelerine] *{ağız} is.* Siyah kaput bezinden yapılmış başörtüsü. [DS]

peler[2], [? peler] *{ağız} is.* Çamaşır sepeti. [DS]

peler[3], [? peler] *{ağız} is.* Duvarı, yağmur, kar vb.nden korumak için üzerine yapılan kamış saçak. [DS]

pelerek, -ği [pel-e-rek] *{ağız} zf.* Dönerek; döne döne. [DS]

pelerik, -ği [pel-er-i-k] *{ağız} sf.* (Yara için) azmış; kötüleşmiş. [DS]

pelerin, [Fr. pèlerine] *is.* Omuzlardan aşağı dökülen, kolsuz ve geniş bir üstlük; harmani.

pelese[1], [Yun. filissa ? > pelese] *{ağız} is.* Taze soğan; soğan fidesi. [DS]

pelese[2], [? pelese] *{ağız} is.* **1.** Pislik. **2.** Yağmur sularının sürükleyip biriktirdiği çerçöp. [DS]

pelese[3], [? pelese] *{ağız} is.* **1.** Ağaç dalları üstündeki kar parçaları. **2.** *sf.* Parça; bir parça; azıcık. [DS]

pelese[4], [? pelese] *{ağız} is.* **1.** Düzey; seviye. **2.** Durum; yaşayış; düzen. [DS]

pelesek[1], **-ği** [pelesenk / pelesek] *{ağız} is.* Araba tekerleğinin çıkmaması için mazının ucuna takılan çivi. [DS]

pelesek[2], **-ği** [? pelese / pelesek] *{ağız} is.* Taze soğan; soğan fidesi. [DS]

pelesek[3], **-ği** [pele-sek] *{ağız} sf.* Parça; bir parça; azıcık. [DS]

pelesek[4], **-ği** [? pelesek] *{ağız} is.* **1.** İyi bakım; özen. **2.** Bir şeyi sağlama bağlama; güvence. [DS] 🗗 **pelesek dönmek,** *{ağız} Düşme sırasında tepesi üstüne gelmek.* [DS]

pelesek[5], **-ği** [? pelesek] *{ağız} is.* Mücevher. [DS]

pelesek[6], **-ği** [? pelesek] *{ağız} is.* Vazelin. [DS]

peleselik, -ği [pelese-lik] *{ağız} is.* Sık orman veya çalılık; sık fundalık. [DS]

pelesemek, [pele-se-mek / pele-si-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Güçten düşmek; yorulmak. [DS]

pelesenk[1], **-gi** [Ar. belesān / Far. peleseng] *{OsT} is. bot.* **1.** Amerika'da yetişen *dalbergia* türü bazı

ağaçlardan çıkarılan kokulu reçine. **2.** Bu tür ağaçlardan elde edilen değerli kereste. **3.** Balsam. 🗗 **pelesenk ağacı,** *bot. Kızıldeniz kıyılarında yetişen, kışın yapraklarını dökmeyen, mor, kahverengi veya vişne çürüğü renginde kerestesi değerli bir ağaç, (Commiphora opobalsamum).*

pelesenk[2]**,-gi** [Far. pārseng / perseng پارسنگ] *{OsT} is.* Konuşma sırasında yerli yersiz tekrar edilen söz.

pelesenk[3]**, -gi** [? pelesenk] *{ağız} is.* Araba tekerleğinin çıkmaması için mazının ucuna takılan çivi. [DS]

pelesenk[4]**, -gi** [? pelesenk] *{ağız} sf.* Dağılmış; yayılmış. [DS]

pelesentilik, -ği [pelesenti-lik] *{ağız} is.* Sık ormanlık veya çalılık; sık fundalık. [DS]

pelesimek, [pele-si-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Yorulmak; güçten düşmek. [DS]

peleste, [Yun. filissa ? > peleste] *{ağız} is.* **1.** Tütün fidesi. **2.** *sf.* Bir tutam. [DS]

peleş[1]**,** [? peleş] *{ağız} sf.* **1.** (İnsan ya da hayvan için) zayıf; çelimsiz. **2.** Solak. [DS]

peleş[2]**,** [? peleş] *{ağız} is.* Boynuzları yana ve aşağı doğru uzayan hayvan. [DS]

pelevertsiz, [patavat-sız > pelevert-siz] *{ağız} sf.* Biçimsiz; çirkin. [DS]

pelevetsiz, [patavat-sız > pelevet-siz] *{ağız} sf.* Patavatsız. [DS]

pelevürt, [? pelevürt] *{ağız} is.* Pay; paylaşma. 🗗 **pelevürt etmek,** *{ağız} Paylaşmak, bölüşmek.* [DS]

pelez[1]**,** [Yun. filissa *(yaprakçık)* > pelez] *{ağız} is.* Kadınların başlarına taktıkları küçük altın ya da altına benzer para. [DS]

pelez[2]**,** [? pelez] *{ağız} is.* Keçi kılından dokunmuş kilim. [DS]

pelezimek, [pele-si-mak / pelezi-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** (Kalp için) hızlı hızlı atmak; çarpmak. **2.** Güçten düşmek; yorulmak. [DS]

pelezirmek, [palaz-ır-mak /pelezir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* → pelezimek. [DS]

peliç, -çi [? peliç / peleş] *{ağız} is.* Boynuzları yana ve aşağı doğru uzayan hayvan. [DS]

pelid, [Far. pelīd پلید] *(peli:d) {OsT} sf.* **1.** Pis; kirli; murdar. **2.** (Kişi için) alçak; rezil.

pelidî, [Far. pelīdī پلیدی] *(peli:di:) {OsT} is.* **1.** Pislik; kirlilik; murdarlık. **2.** Rezillik; alçaklık.

pelik[1]**, -ği** [böl-ük > pel-ik] *{ağız} is.* Parça. [DS]

pelik[2]**, -ği** [bel-ik > pel-ik / pöl-ük] *{ağız} is.* **1.** Örülmüş saç; ince saç örgüsü. **2.** Kâkül. **3.** Saç. [DS]

pelik[3]**, -ği** [? pelik] *{ağız} is.* Patik. [DS]

pelik[4]**, -ği** [? pelik] *{ağız} is.* Mısır ekmeği pişirilen toprak kap. [DS]

pelik[5]**, -ği** [? pelik / peleş] *{ağız} is.* Boynuzları yana ve aşağı doğru uzayan hayvan. [DS]

pelik[6]**, -ği** [Ar. bellūd => pelit / pelik] *{ağız} is.* Palamut meyvesi. [DS]

pelikan, [Lat. pelecanus > Fr. pélican] *is. zool.* Pelikangillerden, pembeye çalan beyaz renkli, kanatları grimsi, alt gagasında deriden bir kese bulunan iri bir kuş, *(Pelecanus onocrotalus).*

pelikangiller, [pelikan-gil-ler] *is. zool.* Dünyada yaşayan sekiz türü kapsayan, leyleksiler takımın alt familyası, *(Pelecanidae).*

pelikansılar, [pelikan-sı-lar] *is. zool.* Pelikangiller, karabatakgiller ve sümsükgiller familyalarını içine alan takım, *(Pelicaniformes / steganopoda).*

pelikül, [Lat. pelliculla] *is.* **1.** Tedavi edici maddeler içeren bir sıvının buharlaşma sonucu deri üzerinde bıraktığı ilaçlı ince tabaka; film. **2.** Boş film şeridi.

pelin[1]**,** [Yun. pelinos / Bulg. pelyn] *is. bot.* Birleşikgillerden, boş tarlalarda, taşlıklarda ve kumsallarda yetişen, çok acı ve keskin kokulu, parçalı yapraklı, küçük kümeler halinde yeşilimsi çiçekli yavşan cinsinden çok yıllık otsu bitki; yavşan; acı ot, *(Artemisia absinthum).*

pelin[2]**,** [pelit] *{ağız} is.* → pelit. [DS]

pelis, [? pelis] *{ağız} is.* Tahıla karışmış taş, toprak, delice gibi yabancı maddeler. [DS]

peliselik, -ği [pelese-lik / pelise-lik] *{ağız} is.* → peleselik. [DS]

pelişmek, [böl-üş-mek] *{ağız} is.* Bölüşmek; paylaşmak. [DS]

pelit[1]**,-di** [Ar. bellūt => pelit پلید] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Meşe ağacının meyvesi. **2.** *{ağız}* Meşe ağacı. [DS]

pelit[2]**, -di** [Yun. pelos *(kil)* > Fr. pélite] *is.* Çapı birkaç mikron kırıntılı tortul kaya.

pelit[3]**, -di** [? pelit] *{ağız} is.* Mayasız hamur ekmeği. [DS]

pelit[4]**, -di** [Far. pelīte => pelit] *{ağız} is.* Çocuğun erkeklik organının ucu. [DS]

pelite, [Far. pelīte پلیته] *(peli:te) {OsT} is.* **1.** Lamba, kandil vb. fitili. **2.** Yaraların akıntısını boşaltmakta kullanılan fitil.

peliz, [? pelis / peliz] *{ağız} is.* → pelis. [DS]

pelize, [Far. palūde] *{ağız} is.* **1.** Muhallebi. **2.** Pelte. [DS]

pellagra, [Lat. pellis *(deri)* + Yun. agra *(yakalama)* > Fr. pellagre] *is. tıp.* PP vitamini ve hayvansal protein azlığından kaynaklanan, güneş ışınlarının etkisi ile kendini gösteren, çoğu zaman sindirim ve sinir bozuklukları ile birlikte görülen derinin açık kısımlarında kırmızı kabarcıklara, *eritemli* döküntülere neden olan hastalık.

pelle, [Far. pelle پله] *is.* **1.** Terazi kefesi. **2.** Derece. **3.** Merdiven basamağı.

pellempüs, [İng. balsam + T. püs] *{ağız} is.* Çeşitli bitkilerden çıkarılan kokulu reçine. [DS]

pellik, -ği [pel-lik] *{ağız} is.* Bulanıklık. [DS]

pellipelen, [pel-li + pel-en] *{ağız} sf.* (Yatmak için) ölü gibi baygın ve sessiz. [DS]

pelme, [Far. pelme پلمه] *is.* Yazı tahtası.

pelmek, [böl-mek > pel-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Sağarken, ineğin memesinde yavrusu için süt bırakmak. [DS]

pelpes, [? pelpes] *{ağız} is.* Beğenme; ilgilenme. [DS]

pelt[1]**,** [pelt *(yans.)*] *is.* Açık, belirgin ve düzgün söyleyememeyi anlatan kök. [Zülfikar] *pelt-ek, pelt-eklik, pelt-ek-leş-mek*

pelt[2]**,** [pelt *(yans.)*] *is.* Düzensiz yürüyüşü anlatan kök. [Zülfikar] *pelt-ek peltek*

pelt[3]**,** [pelt *(yans.)*] *is.* Fırlayıp çıkmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pelt-ek peltek.*

pelte[1]**,** [Far. pelûde پلوده] *is.* **1.** Nişasta, şeker ve su karışımının pişirilmesi ile elde yapılan bir tatlı. **2.** Bu tatlının kıvamında bulunan herhangi bir şey. **3.** *kim.* Koloidal bir katının sıvı ile işlenmesinden oluşan esnek madde. **4.** *mecaz.* Denizanası. ◻ **pelte gibi,** *1. Gevşek; sölpük; yumuşak. 2. mecaz. Çok yorulmuş; bitkin.*

pelte[2]**,** [pelte] *{ağız} is.* Pamuk atılırken kirişten fırlayan pamuk parçaları. [DS]

peltek[1]**,-ği** [belt[1] *(yans.)* > pelt-ek / bert-mek > bert-ek > peltek [EREN]] *sf.* **1.** (Kişi için) dilini dişlerinin arasına alır gibi konuşan ve bu sebeple s, z seslerini kusurlu söyleyen. **2.** (Konuşma için) tutuk biçimde; titrek olarak. **3.** (Konuşma için) diş ünsüzleri kusurlu olan. **4.** *zf.* Diş ünsüzlerini kusurlu söyleyerek. ◻ **peltek diş ünsüzü,** *Dilin ucunun ön dişlerin arasına girmesi ile oluşan ünsüz, /th/, /ḏ/, /ż/* ذ.

peltek[2]**, -ği** [pelt[2] *(yans.)* > pelt-ek] *is.* Düzensiz yürüyüşü anlatan yansımalı gövde. ◻ **peltek peltek,** *{ağız} (Yürümek için) iki yana sallanarak.* [DS]

peltek[3]**, -ği** [pelt[3] *(yans.)* > pelt-ek] *is.* Fırlayıp çıkmayı anlatan yansımalı gövde. ◻ **peltek peltek,** *{ağız} (Göz için) yuvasından dışarı çıkık olarak.* [DS]

peltekleşme, [peltek-le-ş-me] *is.* Peltekleşmek eylemi.

peltekleşmek, [peltek[1]-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Peltek duruma gelmek. **2.** (Kişi için) diş ünsüzlerini peltek telaffuz etmeye başlamak. **3.** (Konuşma için) açık olarak anlaşılmaz olmak. **4.** *dbl.* (Diş ünsüzleri için) peltek çıkmaya başlamak.

pelteklik,-ği [peltek[1]-lik] *is.* **1.** Peltek olma durumu. **2.** Peltek olanın niteliği.

peltelenme, [pelte-le-n-me] *is.* Peltelenmek eylemi.

peltelenmek, [pelte-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Pelte gibi yumuşak bir duruma gelmek; pelte kıvamı almak. **2.** (Kişi için) aşırı yorulmak; bitkin düşmek. **3.** Pelte sahibi olmak; pelte edinmek; pelte satın almak.

pelteleşme, [pelte-le-ş-me] *is.* **1.** Pelteleşmek eylemi. **2.** *bot.* Bitkisel hücre zarlarındaki selülozun değişmesi ve jelatin kıvamını alması.

pelteleşmek, [pelte-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Pelte kıvamına gelmek. **2.** *mecaz.* Çok yorulmak; bitkin düşmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** *mecaz.* Donuklaşmak; yumuşamak; ağırlaşmak.

pelteleştirici, [pelte-le-ş-tir-ici] *is.* Besin sanayiinde uzun süre saklanacak besinlere kıvam vermek için kullanılan koyultucu madde.

pelteleştirme, [pelte-le-ş-tir-me] *is.* Pelteleştirmek eylemi.

pelteleştirmek, [pelte-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Pelte kıvamına getirmek; pelteye dönüştürmek. **2.** Çok yormak; bitkin düşürmek.

pelteşenlik, -ği [pelte-ş-en-lik] *{ağız} is.* İçinden çıkılamayacak kadar yapışkan ve katı çamur; böyle bir çamur bulunan alan. [DS]

pelun, [Yun. pelinos] *{ağız} is.* → pelin[1]. [DS]

pelus, [Far. pelûs پلوس] *sf.* Hileci.

pelut, -du [Ar. bellûd] *{ağız} is.* Meşe ağacı. [DS]

pelüm, [Yun. pelinos] *{ağız} is.* → palin[1]. [DS]

pelür, [Fr. peler *(kabuğunu soymak)* > pelure *(meyve kabuğu, zar)*] *is.* Daktiloda çok sayıda kopya çıkarmakta kullanılan çok ince ve yarı saydam kâğıt; pelür kâğıdı.

pelüş [Fr. peluche] *is.* **1.** Bir yüzü yün, tüy veya pamuk liflerinden uzun tüylerle kaplı, kadifeye benzer dokuma. **2.** *sf.* Bu tür kumaştan yapılmış olan.

pelüt, -dü [Ar. bellûd] *{ağız} is.* Meşe meyvesi. [DS]

pelvas, [Far. pelvâs پلواس] *(pelva:s) {OsT} is.* Yaltaklık etme; yaltaklanma.

pelvaze, [Far. palûde] *{ağız} is.* Muhallebi. [DS]

pelver, [? pelver] *{ağız} is.* **1.** Domates salçası. **2.** Kuşburnu pekmezi. **3.** Şıra ve ezilmiş ayvadan yapılan bir tür tatlı. **4.** Pekmezli ayva reçeli. [DS]

pelverde, [? pelverde] *{ağız} is.* **1.** Domates salçası. **2.** Tatlı elmadan yapılan marmelat. **3.** Dut ve erik marmeladı.[DS]

pelvis, [Lat. pelvis] *is. anat.* Kasık.

pembe, [Far. penbe پنبه] *is.* **1.** Beyaz ile kırmızının karışımından elde edilen açık kırmızı renk. **2.** *sf.* Rengi pembe olan. ◻ **pembe gemre,** *Bir tür üzüm.*|| **pembe görmek,** *Her şeyi iyimser gözle görmek; iyimser olmak.*|| **pembe hayaller görmek,** *Gerçeklerden uzak, romantik mutluluk hayalleri kurmak.*|| **pembe sığırcık,** *zool. Sığırcıkgillerden, böcek ve meyvelerle beslenen, baş, kuyruk, kanat ve yanları dışında kalan tüyleri pembe olan bir tür sığırcık; su sığırcığı, (Pastor roseus).*

pembekurt,-du [pembe+kurt] *is. zool.* Pamuk ve bamyalara zarar veren bir tırtıl.

pembeleşme, [pembe-le-ş-me] *is.* Pembeleşmek eylemi.

pembeleşmek, [pembe-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Pembe bir renk almak; pembeye dönmek.

pembeleştirme, [pembe-le-ş-tir-me] *is.* Pembeleştirmek eylemi.

pembeleştirmek, [pembe-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Pembe bir renk almasını sağlamak; pembeleşmesini sağlamak; pembe duruma getirmek.

pembelik,-ği [pembe-lik] *is.* **1.** Pembe olma durumu. **2.** Pembe olan şeyin niteliği. **3.** Pembe görünüm; pembe olan yer.

pembemsi, [pembe-msi] *sf.* Pembeye yakın renkte olan; pembeye çalan.

pembezar, [Far. penbe-zār پنبه زار] *{OsT} is.* **1.** Çoğunlukla gömlek yapımında kullanılan yumuşak ve ince dokuma. **2.** *sf.* Bu kumaştan yapılan.

pempe, [Far. penbe] *{ağız} sf.* Pembe. [DS]

pempek, -ği [pa(m)+pa/k / pempek] *{ağız} pekşt. sf.* Tertemiz. [DS]

pena, [İt. penna *(telek)*] *(pe'na) is.* Gitar, mandolin gibi telli sazları çalmakta kullanılan fildişi, plastik, boynuz vb. malzemeden yapılmış küçük bir üçgen biçiminde araç; mızrap; çalgıç.

penagâh, [Far. penāh *(sığınma)* + -gāh پناگاه] *(pena:gâh) {OsT} is.* Sığınılacak yer; sığınak.

penageh, [Far. penāh *(sığınma)* + -geh پناگه] *(pena:geh) {OsT} is.* Sığınacak yer; sığınak.

-penah, [Far. -penāh پناه -] *(pena:h) {OsT} son ek.* Eklendiği Farsça kelimelere *"..sığınağı, ..koruyucusu, ..dayanağı"* anlamları katarak birleşik kelimeler yapan son ek.

penah, [Far. penāh پناه] *(pena:h) {OsT} is.* **1.** Sığınma. **2.** Sığınılacak yer. ◻ **penāh-āverde,** *{OsT} Sığınmış.*|| **penāh-bürde,** *{OsT} Sığınmış.*|| **penāh-gâh,** *{OsT} Sığınacak yer; sığınak; melce.*|| **penāh-geh,** *{OsT}* → penah-gâh.

penahgâh, [Far. penāh *(sığınma)* + -gāh پناهگاه] *(penah:gâh) {OsT} is.* Sığınılacak yer; sığınak.

-penahi, [Far. -penāhī پناهی -] *(pena:hi:) {OsT} son ek.* Farsçada *"bir şeyin koruyucusu olan kimse"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

penahi, [Far. penāhī پناهی] *(pena:hi:) {OsT} is.* Sığınma.

penahide, [Far. penāhīde پناهیده] *(pena:hi:de) {OsT} sf.* Sığınmış; iltica etmiş.

penaltı, [İng. penalty *(ceza)*] *(pe'naltı) is. spor.* Futbolda Uluslararası Futbol Federasyonunun belirlediği dokuz kusurdan birini işleyen oyuncunun takımının, yalnız kalecinin koruduğu kalesine 11 m. uzaktan yapılan ceza atışı. ◻ **penaltı alanı,** *spor. Futbolda penaltı atışının kullanıldığı ceza alanı içi.*|| **penaltı atışı,** *Futbolda ceza alanı içinde penaltının kullanılması.*|| **penaltı noktası,** *spor. Kale merkezinin tam karşısında ve kale çizgisinden 11 m. uzakta bulunan penaltı atışlarında topun konduğu nokta.*

penam, [Far. penām پنام] *(pena:m) {OsT} sf.* Gizli; saklı; örtülü.

penbe[1]**,** [Far. penbe پنبه] *is.* **1.** Pamuk. **2.** Yumuşaklığı bakımından pamuğu andıran nesne. ◻ **penbe-çül,** *{OsT} Bir tür gömleklik kumaş.*|| **penbe-dār,** *{OsT} Pamuk yastık.*|| **penbe-dehān,** *{OsT} Az konuşan; suskun.*|| **penbe-der-gûş,** *{OsT} 1. Kulağı pamuk tıkalı. 2. Uyarılara aldırmayan; ihmalci.*|| **penbe-i mînā,** *{OsT} Şişe pamuğu.*|| **penbe ipliği,** *{OsT} Pamuk ipliği.*|| **penbe-rîz,** *{OsT} Pamuk eğirme aracı; kirman.*|| **penbe-zār,** *{OsT}* → pembezar.|| **pembezen,** *{OsT}* → pembezen.

penbe[2]**,** [Far. penbe پنبه] *{OsT} is.* → pembe.

penbezar, [Far. penbe-zār پنبه زار] *(penbeza:r) {OsT} is.* **1.** Pamuk tarlası. **2.** Gömlek yapımında kullanılan ince bir pamuklu kumaş. **3.** *sf.* Bu bezden yapılmış olan.

penbezen, [Far. penbe-zen پنبه زن] *{OsT} is.* Pamuk satıcısı; hallaç.

penc, [Far. penc پنج] *{OsT} is.* **1.** Beş. **2.** Süslemecilikte kullanılan beş parçalı çiçek motifi. ◻ **pencberg,** *{OsT} 1. Beş yaprak. 2. Süslemecilikte kullanılan, beş parçalı bir çiçek motifi.*|| **penc bîçâre,** *{OsT} Merkür, Venüs; Mars, Jüpiter ve Satürn gezegenleri.*|| **penc erkân,** *{OsT} 1. İslam'ın beş şartı. 2. Alevilik ve Bektaşilikte, adayın cemaate katılması için birbiri ardınca katıldığı beş tören.*|| **pencgâne,** *{OsT} Beşli; beşten ibaret olan.*|| **penc-rüze,** *{OsT} 1. Beş günlük. 2. Pek az; kısa; süreksiz.*|| **penc sāle,** *Beş yaşında.*|| **penc ü dü,** *{OsT} Tavlada beş ve iki.*|| **penc ü se,** *{OsT} Tavlada beş ve üç.*|| **penc ü yek,** *{OsT} Tavlada beş ve bir.*

pencah, [Far. pencāh پنجاه] *{OsT} is.* Elli sayısı. ◻ **pencāh-sāle,** *{OsT} Elli yaşında.*

pencahe, [Far. pencāhe پنجاهه] *(penca:he) {OsT} is.* Hristiyan din adamlarının elli gün bir yere kapanmak suretiyle yerine getirdikleri çile ibadeti.

pence, [Far. pence پنجه] *{eT} {OsT} is.* **1.** Pençe. [Bahşayiş] **2.** *mecaz.* Güçlü el. **3.** Bir tür lale. ◻ **pence-der pence,** *{OsT} Kuvvet denemesinde parmakları birbirine kenetleme.*|| **pence-i āfitāb,** *{OsT} Güneşten yayılan ışınlar; şua.*|| **pence-i āhen-destāne,** *{OsT} Demir gibi el.*|| **pence-i āl-i abā,** *{OsT} El pençesi biçiminde yazılmış Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in adlarının bulunduğu levhalara verilen ad.*|| **pence-i**

çenar, *{OsT} bot. Çınar yaprağı.*|| **pence-i düzdîde,** *{OsT} İran takvimine göre artık beş gün.*|| **pence-i elmas,** *{OsT} Kuvvet deneyen sporcuların çelik elleri.*| **pence-i girye,** *{OsT} bot. Salkım söğüt.*|| **pence-i igtisab,** *{OsT} Gasp eden el.*|| **pence-i Meryem,** *{OsT} bot. Buhurumeryem.*|| **pence-zen,** *{OsT} 1. El uzatan; saldıran. 2. İmza atan.*

pencer, [Erme. panç'ar *(sebze)*] *{ağız} is.* Sebze. [DS]

pencere, [Far. pencere پنجره] *(pe'ncere) is.* **1.** Bir yapının dış duvarlarındaki açıklıklara yerleştirilen, doğal aydınlatmayı ve dışarının görülebilmesini, içerinin havalandırılmasını sağlayan, açılır kapanır kanatları olan camlı açıklık. *{eT} (aym)* [Bahşayiş] **2.** Ulaşım araçlarında, dışarının görülebilmesini, içerinin havalandırılmasını ve güneş ışığının girmesini sağlayan camlı açıklık. **3.** Bir aygıtta, bir ışımayı geçiren ve bir saydam lam ile korunan açıklık. **4.** Bir parçanın içine başka bir parçanın geçmesini kolaylaştırmak amacıyla açılmış delik. **5.** *mecaz.* Görüş; anlayış ve bakış. 🗗 **pencere bırakmak,** *Daha ileride görüşme, ilişki kurma gibi durumların ortaya çıkabileceğini düşünerek bir tartışmada kırıcı olmaktan kaçınmak.*|| **pencere eteği,** *Pencere bulunan duvarda pencere ile döşeme arasında kalan duvar parçası.*|| **pencere kanadı,** *Pencerenin menteşe veya sürgü yardımıyla açılıp kapanabilen elemanı.*| **pencere tertibi,** *Mimarlıkta, bir yapının cephesindeki pencerelerin dağılış düzeni.*|| **pencereye çıkmak,** *Dışarısını pencereden gözlemek.*

pencereli, [pencere-li] *sf.* Penceresi bulunan; penceresi olan.

pencî, [Far. pencī پنجی] *(penci:) {OsT} is.* Beşgen süs ögesi.

pencidü, [Far. penc *(beş)* ü dü *(iki)* پنج و دو] *(pe'ncidü) {OsT} is.* Tavla zarında beş iki.

pencik, -ği [Far. penc *(beş)* + yek *(bir)* پنجیك] *{OsT} is.* **1.** *{eAT}* Beşte bir hisse. **2.** Savaş tutsaklarından beşte bir oranında seçilerek devlet adına alınan acemi oğlanlara verilen ad. **3.** Gümrük idaresinde belirli bir vergi karşılığında köle sahibine verilen sahiplik belgesi. **4.** Satılmak üzere pazara çıkarılan kölelerin boynuna takılan künye madalyonu. 🗗 **pencik çıkarmak,** *{eAT} Savaş ganimetlerinden beşte birini hayır işlerinde kullanılmak üzere hazineye ayırmak.*|| **pencik emini,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, pencikçilerden, önce pencik vergisini toplayan görevli.*|| **pencik kadısı,** *{OsT} Pencik vergisini toplayan kadı unvanı taşıyan memur.*|| **pencik kanunu,** *İmparatorluk döneminde pencik resminin ve pencik oğlanlarının toplanmasını düzenleyen yasa.*|| **pencik oğlanı,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, savaşlarda ve akınlarda esir edilenlerden devletin hissesine düşen ve çeşitli hizmetler için yetiştirilen Hristiyan çocuk ve gençler.*|| **pencik pencik,** *{ağız} Parça parça.* [DS]|| **pencik resmi,** *{OsT} Savaşlarda ve akınlarda ele geçirilen tutsakların sahiplerinden alınan vergi.*

pencikçi, [pencik-çi] *{OsT} is.* Savaşlarda ve akınlarda askerler tarafından yakalanan esirler için esir sahiplerinden belli bir vergi veya yakaladığı esirlerin beşte birini devlet adına toplayan kimse. 🗗 **pencikçi başı,** *{OsT} Savaşlarda yakalanan esirlerin beşte birini ve diğer esir vergilerini toplamakla görevli pencikcilerin başı.*

pencikli, [pencik-li] *{OsT} sf.* (Köle için) pencik denilen belge ile satılmış olan.

pencire, [Far. pencere] *{ağız} is.* Pencere. [DS]

pencise, [Far. penc *(beş)* ü se *(üç)* پنج و سه] *(pe'ncise) {OsT} is.* Tavlada beş üç.

penciş, [Far. penciş پنجش] *{OsT} is.* **1.** İncinme. **2.** İnciniş.

penciyek, [Far. penc *(beş)* ü yek *(bir)* پنج و یك] *(pe'nciyek) {OsT} is.* Pencüyek.

pencpa, [Far. penc *(beş)* + pā *(ayak)* پنجپا] *(pencpa:) {OsT} is.* **1.** *zool.* Yengeç. **2.** Yengeç Burcu.

pencşenbih, [Far. penc *(beş)*+şenbih *(gün)* پنجشنبه]v *is.* Beşinci gün; perşembe.

pencüdü, [Far. penc *(beş)* ü dü *(iki)* پنج و دو] *(pe'ncüdü) {OsT} is.* **1.** Tavlada zarlardan birinin beşli, diğerinin ikili gelmesi durumu. **2.** Beş ile iki.

pencük, [Far. pencik] *{ağız} is.* Parça. 🗗 **pencük etmek,** *{ağız} Eskitmek; paramparça etmek.* [DS]|| **pencük pencük,** *{ağız} Parça parça.* [DS]

pencüm, [Far. penc *(beş)* > pencüm پنجم] *{OsT} sf.* Beşinci.

pencümin, [Far. penc *(beş)* > pencümīn پنجمین] *(pencümi:n) {OsT} sf.* Beşinci.

pencüse, [Far. penc *(beş)* ü se *(üç)* پنج و سه] *(pe'ncüse) {OsT} is.* **1.** Tavlada zarlardan birinin beşli, diğerinin üçlü gelmesi durumu. **2.** Beş ile üç.

pencüyek, [Far. penc *(beş)* ü yek *(bir)* پنج و یك] *(pe'nciyek) {OsT} is.* **1.** Tavlada zarlardan birinin beşli, diğerinin birli gelmesi durumu. **2.** Beş ile bir.

penç[1]**, -ci** [Far. penc پنج] *{OsT} is.* → penc. 🗗 **pençgâh,** *{OsT} müz. Klasik Türk müziğinde eski bir makam adı.*

penç[2]**, -ci** [peç / penç / peş] *{ağız} is.* **1.** Eğri yer; yamaç. **2.** Çapraz; köşeli. [DS]

pençah, [Far. pençāh پنجاه] *(pença:h) {OsT} is.* Elli sayısı.

pençe[1]**,** [Far. pençe *(beşli, beşçik)* پنجه] *{OsT} is.* **1.** Yırtıcı hayvanların ön ayaklarının sivri ve aşağı doğru kıvrık tırnaklı kısmı. **2.** *mecaz.* Baş edilmesi mümkün olmayan, aman vermeyen, acımasız, zorlu

ve büyük maddî ve manevi güç. **3.** Ayakkabının tabanını oluşturan kalın kösele parça. **4.** Süslemecilikte kullanılan açılmış beş yapraklı gülü andıran bezeme motifi. **5.** El. **6.** Sadrazamlar, eyalet valileri, sancak beyleri ve beylerbeylerinin imza yerine kullandıkları işaret. ◻ **pençe atmak,** *1. (Yırtıcı hayvan için) pençesi ile vurmak; saldırıp pençelemek. 2. (İnsan için) kendi gücüne güvenerek hak etmediği bir şeye sahip olmaya kalkışmak.*|| **pençe dutmak,** *{eAT} Pençeleşmek; çarpışmak.*|| **pençe-i âhen-destâne,** *{OsT} Demir gibi pençe.*|| **pençe-i âl-i âbâ,** *{OsT} 1. Hz. Muhammed, damadı Hz. Ali; kızı Fatma, torunları Hasan ve Hüseyin'den oluşan beş kişilik Ehl-i beyt. 2. Bu adların sağ elin baş parmağından itibaren sırasıyla yazılı olduğu el biçimindeki levha.*|| **pençe-i igtisâ,** *{OsT} Gasp eden el.*|| **pençe-i kahr,** *{OsT} Mahveden el.*|| **pençe pençe,** *(Yanak için) genişçe ve sık kırmızı lekeler halinde.*|| **pençe pençe olmak,** *(Yüz için) yer yer parçalanmak veya kızarmak.*|| **pençe pençeye gelmek,** *Birbirini öldürürcesine dövüşmek.*|| **pençesin burmak,** *{eAT} {OsT} 1. Kolunu bükmek. 2. Yenmek.*|| (birinin) **pençesine düşmek,** *Eline geçmek; egemenliği altına girmek.*|| **pençesini geçirmek,** *1. Etkisi altına almak; gücünü kabul ettirmek. 2. Canını yakmak.* || **pençe vurmak,** *1. Pençe vurmak. 2. Ayakkabıya pençe takmak.*

pençe[2], [Far. pençe] *{ağız} is.* **1.** Ağaçların, bitkilerin ince kökleri. **2.** Olgunlaşmış çeltiklerin toplanıp bağlanmış bir tutamı. [DS]

pençek, -ği [pençe-k] *{ağız} is.* **1.** Parça; bölük. **2.** *sf.* Yırtık. ◻ **pençek pençek,** *{ağız} Parça parça; bölük bölük.* [DS]|| **pençek toprak,** *{ağız} Verimli toprak.* [DS]

pençeleme, [pençe-le-me] *is.* Pençelemek eylemi.

pençelemek, [pençe-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Yırtıcı hayvan için) pençesi ile vurmak; pençe atmak; yakalamak; kapmak. **2.** Ayakkabıya pençe takmak.

pençelenme, [pençe-le-n-me] *is.* Pençelenmek eylemi.

pençelenmek[1], [pençe-le-n-mek] *edil f. [-ir]* **1.** Pençelemek eylemine uğramak; pençelemek eylemine konu olmak. **2.** (Ayakkabı için) pençe takılmak; pençe çakılmak. **3.** *dönşl. f.* Pençe sahibi olmak; pençesi olmak.

pençelenmek[2], [pençe-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kök salmak; köklenmek. [DS]

pençeleşme, [pençe-le-ş-me] *is.* Pençeleşmek eylemi.

pençeleşmek, [pençe-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* **1.** Pençe pençeye gelmek; birbirine pençe vurarak dövüşmek; birbirini pençeleyerek boğuşmak. **2.** *mecaz.* (Bir şey ile) çok uğraşmak; mücadele etmek. **3.** *dönşl. f.* Pençe durumuna gelmek; pençe oluşmak.

pençeletme, [pençe-le-t-me] *is.* Pençeletmek eylemi.

pençeletmek, [pençe-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Pençelenmesini sağlamak. **2.** Ayakkabıya pençe taktırmak; pençe yaptırmak.

pençeli, [pençe-li پنجه لی] *sf.* **1.** Pençesi bulunan. **2.** (Ayakkabı için) pençe takılmış olan. **3.** (Belli nitelikte) pençeye sahip olan. **4.** *mecaz.* (İnsan için) tuttuğunu koparan; güçlü; nüfuzlu. **5.** *mecaz.* Sataşkan. ◻ **pençeli ferman,** *{OsT} Tuğralı ferman.*

pençer, [Erme. panç'ar] *{ağız} is.* Ebegümeci.[DS]

pençesiz, [pençe-siz] *sf.* Pençesi olmayan.

pençeviş, [? pençeviş] *{ağız} is.* **1.** Karaciğer. **2.** Bumbar. **3.** Bumbar dolması. **4.** İç yağı. [DS]

pençgâh, [Far. penc-gāh پنجگاه] *(pençgâ:h) {OsT} is. müz.* Klasik Türk müziğinde, rast ve bayatî dizilerinden oluşan birleşik makama verilen ad.

pençik, -ği [Far. penc-yek پنجك] *is.* **1.** *{OsT}* → pencik. **2.** *{ağız}* İşçi; hizmetçi. [DS]

pençikçi, [pençik-çi] *{OsT} is.* → pencikçi.

pençikli, [pençik-li] *{OsT} sf.* → pencikli.

pend, [Far. pend پند] *{OsT} is.* Öğüt; nasihat. ◻ **pend etmek,** *{OsT} Öğüt vermek; nasihat etmek.*

pendek[1]**, -ği** [? pendek] *{ağız} is.* Yük; denk. [DS]

pendek[2]**, -ği** [Ar. ḫandeḳ => hendek] *{ağız} is.* Hendek. [DS]

pendem[1], [? pendem] *{ağız} is.* Göğüs tutukluğu ve bu hastalık nedeniyle olan balgam. [DS]

pendem[2], [? pendem] *{ağız} is.* Enenmiş boğadan gebe kalan inek. [DS]

pendem[3], [? pendem] *{ağız} is.* Süs. ◻ **pendem vermek,** *{ağız} Süslenmek.* [DS]

pendemli, [pendem-li] *{ağız} sf.* Süslü. [DS]

pendir, [Far. penīr => peynir / pendir] *{ağız} is.* Peynir. [DS] ◻ **pendir sündürmesi,** *{ağız} Yağda eritilmiş peynire şeker konularak yapılan bir tür tatlı.* [DS]

pendname, [Far. pend-nāme پندنامه] *(pendna:me) {OsT} is.* Öğüt kitabı; nasihatname.

penduz, [Far. pendūz پندوز] *(pendu:z) {OsT} is.* Çuvaldız.

pene, [İt. penna *(telek)* / Yun. pénna [Tietze]] *{ağız} is.* Kalem sapı. [DS]

penek[1]**, -ği** [? penek] *{ağız} is.* **1.** Tavan penceresi. **2.** Ahır veya kümeslerden dışarıya gübre atmak için kullanılan küçük pencere veya delik. **3.** Duvarlarda açılan küçük delik. [DS]

penek[2]**, -ği** [ben-ek / penek] *{ağız} is.* Bağ karıklarının dışında kalan geniş toprak parçası. [DS]

peneke, [peneke / pineke پنكه] *{eAT} is.* Uyuklama.

peneklemek, [pinek-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Uyuklamak.[DS]

peneplen, [İng. peneplain > Fr. pénéplaine] *is. yer b.* Toprak aşınımı etkisiyle oluşmuş hafif meyilli ve yumuşak engebeli yeryüzü parçası; yontuk düz.

penes, [Mac. penes] *is.* **1.** Ziynet altını taklidi, sarı teneke pul. **2.** *{ağız}* Kadınların alınlarına taktıkları altın paralardan oluşan takı. [DS]

penevit, -di [? penevit] *{ağız} is.* Fırına pişecek ekmek hamurlarını atmakta kullanılan tahta araç; fırın küreği. [DS]

penevre, [? penevre] *{ağız} sf.* (Kişi için) bir şey yemek için şunun bunun evinde dolaşan kimse. [DS]

penevrenk, -gi [Yun. ápanovrákhi] *{ağız} is.* Kadınların giydiği, abadan yapılmış don. [DS]

penez, [pen-ez ?] *{ağız} sf.* Tembel. [DS] ◻ **penez etmek,** *{ağız} (Işık için) gözleri kamaştırmak.* [DS]

peng, [peng *(yans.)*] *is.* İrkilmeyi, sıçrayıp ürkmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *peng-il-de-mek, peng-il-de-t-mek*

pengeşge, [biñ-eş-mek > biñ-eş-ge] *{ağız} is.* Kapı menteşesi. [DS]

pengeşke, [biñ-eş-mek > biñ-eş-ke] *{ağız} is.* → pengeşge. [DS]

pengildemek, [peng *(yans.)* > peng-il-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Ürkmek; korkmak. [DS]

pengildetmek, [peng *(yans.)* > peng-il-de-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Ürkütmek; korkutmak. [DS]

pengö, [Mac. pengö] *(pe'ngö) is.* Eskiden kullanılan Macar para birimi.

penguen, [Holl. pinguin > Fr. pingouin] *is. zool.* Güney kutbunda yaşayan kanatları yüzme organına dönüşmüş deniz kuşlarının ortak adı.

penguengiller, [penguen-gil-ler] *is. zool.* Omurgalı hayvanlardan, kuşlar sınıfının penguenler takımının bir familyası, *(Spheniscidae).*

penguenler, [penguen-ler] *is. zool.* Tek familyası penguengiller olan Güney kutbunda yaşayan, kanatları yüzme paletlerine dönüşmüş ayakları perdeli ilkel kuşlar takımı, *(Sphenisciformes).*

peni, [İng. penny] *(pe'ni) is.* Sterlinin binde birine eşit değerde para birimi.

penir, [Far. penīr پنیر] *(peni:r) {eT} {eAT} {OsT} is.* Peynir. [Bahşayiş]

penis, [Lat. penis *(kuyruk)*] *(pe'nis) is.* Erkeklik organı; kamış.

penise, [? penise] *{ağız} is.* Kuytu yer. [DS]

penisilin, [Lat. penicillum *(kuyruklu küf mantarı)* > İng. penicillin] *is.* **1.** Penicillium denilen mantarlardan elde edilen $C_{16}H_{18}N_2O_4S$ formülündeki antibiyotik. **2.** Aminopanisilanik asit denilen çekirdekten yararlanılan antibiyotiklerin genel adı. ◻ **penisiline dirençli,** *tıp. Penisiline duyarlılık göstermeyen.* || **penisiline dirençlilik,** *tıp. Peniseline direnç gösteren bir bakterinin doğal ya da edinsel durumu.*

penisilinaz, [Fr. pénicillinase] *is.* Bazı bakterilerde bulunan ve penisilini yok eden enzim.

penisilinemi, [Fr. pénicillinémie] *is.* **1.** Kanda penisilin bulunması durumu. **2.** Kanda bulunan penisilin oranı.

penk[1], [pan / penk *(yans.)*] *is.* Ulumayı, bağırmayı ve seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *penk-ür-mek*

penk[2]**, -gi** [penk] *{ağız} is.* Uçurumla sonuçlanan düzlük yer. [DS]

penkimek, [penk *(yans.)* > penk-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Burkulmak. [DS]

penkürmek, [penk *(yans.)* > penk-ür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* (Kurt, çakal, tilki, köpek vb. hayvanlar için) ulumak; ürümek. [DS]

penlik, -ği [pen-lik] *{ağız}* is. Kulakları sarı; gövdesi başka renkte olan keçi. [DS]

penni, [Find. penni] *is.* Finlandiya parasının yüzde biri değerindeki madenî para.

pennig, [Felem. pennig] *is.* Felemenk'in eskiden kullanılan madenî bozukluk parasının adı.

pens, [Fr. pince *(çimdik)*] *is.* 1. Küçük maşa veya kıskaç. **2.** Saçları tutturmak için kullanılan küçük maşa. **3.** Bir elbisenin bazı kısımlarını daraltmak için dikişle yapılmış küçük büzgü. **4.** Ameliyatlarda bazı organları tutturmak veya sıkmak için kullanılan çeşitli aletlerin ortak adı.

pense, [Fr. pince *(çimdik)*] *(pe'nse) is.* Bir çok nesneleri tutmak, kesmek, sıkmak, germek, kıvırmak gibi işlerde kullanılan ve her meslek dalına göre değişik biçimleri olmakla birlikte bir ucu çene veya gaga, öbür ucu sap biçiminde olan el aleti.

pentan, [Fr. pentane] *is. kim.* Formülü C_5H_{12} olan doymuş hidrokarbon.

pentatlon, [Yun. pentathlon] *is. spor.* **1.** Eski Yunan'da koşu, uzun atlama, cirit atma, disk atma, güreş gibi beş ayrı spor dalını kapsayan atletizm yarışmasına verilen ad. **2.** Günümüzde yüz metre engelli, gülle atma, uzun atlama, yüksek atlama ve 800 metre koşudan ibaret beş ayrı spor dalını kapsayan bayanlar arası atletizm yarışması.

pentatloncu, [pentatlon-cu] *is.* Pentatlon yarışçısı.

pentatonik, -ği [Fr. pentatonique] *sf.* Yarım tonluk aralıklar içeren beş seslik ıskala; beş sesten oluşan. ◻ **pentatonik müzik,** *Özellikle Orta Asya ve Uzakdoğu'ya özgü beş sesten oluşan makam dizilerinin oluştuğu müzik.*

pentatonizm, [İng. pentatoncism] *is. müz.* Pentatonik müziğin niteliği.

pentem, [? pentem] *{ağız} is.* Düz yer; düzlük. [DS]

penter, [? penter] *{ağız} is.* Testi. [DS]

penti, [? penti] *{ağız} sf.* Beceriksiz. [DS]

pentoz, [Fr. pentose] *is. biy. kim.* Genel formülü (CH_2O_5) olan herhangi bir monosakkarit.

penuar, [Fr. peignoir] *is.* **1.** Hafif kumaştan yapılmış, uzun kollu, önden çapraz olarak kapanan geniş sabahlık. **2.** Sabahlık. **3.** Kuaförde veya güzellik

salonlarında giysileri korumak amacıyla giyilen bir tür uzun kollu önlük.

penye, [Fr. peigné] *is.* **1.** Tarama işleminden geçirilmiş iplik. **2.** Bu iplikten dokunmuş kumaş.

penzahar, [Far. pāzehr => panzehir] *{ağız} is.* Panzehir. [DS]

pep[1]**,** [pep *(yans.)*] *is.* Elli hafif hafif vurmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pep-e-le-mek*

pep[2]**,** [pep *(yans.)*] *is.* Kekelemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *pep-il-de-k.*

pep[3]**,** [pep *(yans.)*] *is.* Söylemede güçlük çekmeyi, düzensiz konuşmayı, tutukluğu anlatan kök. [Zülfikar] *pep-e, pep-e-lik, pep-e-le-mek, pep-i, pep-il pepil, pep-ir*

pepe[1]**,** [pep *(yans.)* > pep-e] *sf.* Dudak sesleriyle başlayan kelime ve sesleri birden söyleyemeyip tekrar ede ede güçlükle söyleyebilen.

pepe[3]**,** [Far. pe-pe په په] *{OsT} ünl.* Alay yollu, beğenmeme bildiren söz.

pepe[2]**,** [pep *(yans.)* > pep-e] *{ağız} sf.* Uyuşuk; sersem. [DS]

pepe[4]**,** [pepe] *{ağız} is.* Küçük çocuk giysisi. [DS]

pepe[5]**,** [pepe] *{ağız} is.* **1.** *çoc. d.* Ekmek. **2.** *çoc. d.* Süt, yoğurt gibi yiyecekler. [DS]

pepeçura, [? pepeçura] *{ağız} is.* Üzüm suyu ve mısır unuyla yapılan bir çeşit lapa. [DS]

pepegi, [pep *(yans.)* > pepe-gi پیکی] *{OsT} sf.* Kekeme.

pepegilik, -ği [pep *(yans.)* > pepe-gi-lik پیکی لك] *{OsT} is.* Kekemelik; pelteklik.

pepeği, [pep *(yans.)* > pep-e-ği] *{ağız} sf.* Kekeme. [DS] 🗗 **pepeği etmek,** *{OsT} Kekeme hâle getirmek; peltekleştirmek.*

pepeka, [pepe / pepeka] *{ağız} is.* Süt. [DS]

pepekuş, [pepekuş] *{ağız} is.* Hindibaya benzer bir ot. [DS]

pepeleme, [pepe-le-me] *is.* Pepelemek eylemi.

pepelemek[1]**,** [pep[1] *(yans.)* > pep-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sırtını okşayarak, sıvazlayarak sevmek; pohpohlamak. [DS]

pepelemek[2]**,** [pep[2] *(yans.)* > pep-e-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Dudak ünsüzleri ile başlayan kelimelerin ilk hecesini birkaç kez yineleyerek söyleyebilmek; pepe gibi konuşmak.

pepelemek[3]**,** [pep-e-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Birbirini tutmayan sözler söylemek. [DS]

pepelik,-ği [pepe-lik] *is.* Pepe olanın özelliği; pepe olma durumu.

pepeme, [pep *(yans.)* > pep-e-me] *sf.* Pepe. 🗗 **pepeme etmek,** *Kekeme durumuna getirmek; peltekleştirmek.*

pepemelik,-ği [pep *(yans.)* > pep-e-me-lik] *is.* Pepelik.

pepene, [pep-e-n-e ?] *{ağız} is.* Horoz ibiği. [DS]

pepere, [pep *(yans.)* > pep-e-re] *{ağız} is.* Kekeme. [DS]

pepeyi, [pep *(yans.)* > pep-e-ği / pepeyi پیپی] *{OsT} sf.* → pepeği. [Bürhan-ı Katı']

pepeyilik, -ği [pep *(yans.)* > pep-e-ği-lik / pepeyi-lik پیپیلك] *{OsT} is.* → pepeğilik. [Kamus]

pepi, [pep *(yans.)* > pep-e / pep-i] *{ağız} sf.* Kekeme. [DS]

pepil[1]**,** [pep *(yans.)* > pep-il] *{ağız} sf.* Kekeme. [DS] 🗗 **pepil pepil,** *{ağız} (Konuşmak için) kekeleyerek; kekeleye kekeleye.* [DS]|| **pepil püpül,** *{ağız}* → pepil pepil. [DS]

pepil[2]**,** [pep-il] *{ağız} is.* Ördek ve kaz yavrusu. [DS]

pepildek, -ği [pep *(yans.)* > pep-il-de-k] *{ağız} sf.* Kekeme. [DS]

pepildeklik, -ği [pep *(yans.)* > pep-il-de-k-lik] *{ağız} is.* Kekemelik. [DS]

pepildemek, [pep *(yans.)* > pep-il-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Konuşamaz duruma gelmek; dili tutulmak; pepelemek. [DS]

pepir[1]**,** [pep *(yans.)* > pep-ir] *{ağız} sf.* Kekeme. [DS]

pepir[2]**,** [pep-ir] *{ağız} is.* Kuşüzümü. [DS]

pepsin, [Yun. pepsis *(sindirim)* > Fr. pepsine] *is.* Etle beslenen canlıların mide öz suyunda bulunan, yiyeceklerdeki proteinleri özümsenebilir veya emilebilir maddelere dönüştüren enzim; sindirim enzimi; pepsinaz.

peptit, -di [Fr. peptide] *is.* Az sayıda amino asit molekülünün birleşmesiyle oluşan molekül. 🗗 **peptit bağı,** *biy. Protein sentezinde, bir amino asidin karboksil, diğer amino asidin amino grubu arasında bir molekül su açığa çıkarak oluşan kovalent bağ.*

pepton, [Fr. peptone] *is.* Vücutça özümlenebilecek duruma gelmiş albüminli besin.

peptonlaşabilen, [pepton-la-ş-a+bil-en] *sf.* (Katı koloidal maddeler için) bir sıvı temasıyla peptonlaşan.

peptonlaşma, [pepton-la-ş-ma] *is.* **1.** Bir protidin parçalanarak pepton haline dönüşmesi. **2.** Temas ettiği sıvı içinde kendi kendine veya ısı ve kimyasal etki ile yayılan bazı katı koloit maddelerin özelliği.

peptonüri, [Fr. peptonürie] *is.* İdrarda pepton bulunması.

pepük, -ğü [pep-ük] *{ağız} is.* Sancı dindirmekte kullanılan bir çeşit bitki. [DS]

pepül, [pep *(yans.)* > pep-ül] *{ağız} sf.* Kekeme. [DS]

pepüldemek, [pep-ül-de-k] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-(ü)-yor]* Konuşamaz duruma gelmek; dili tutulmak. [DS]

per-, [Fr. per] *ek. kim.* En büyük yükseltgenme derecesini gösteren ön ek.

per[1], [Far. per / perr پر] *{OsT} is.* **1.** Kanat; kuş kanadı. *{eT} {eAT} {ağız} (aym)* [Bahşayiş] [DS] **2.** Kuş kanadının büyük telekleri. **3.** *{eT} {eAT}* Dilim; kısım. [Bahşayiş] [DK] **4.** *{eT} {ağız}* Su değirmeninde suyun çarptığı çark çıkıntıları. [Bahşayiş] [DS] **5.** *{ağız}* Değirmen çarkının iç bölümünü oluşturan parçalar. [DS] **6.** *{ağız}* Pervane. [DS] 🗗 **per-āver,** *{OsT} Kanat açıcı; hızlı uçan.*‖ **per-güşā,** *{OsT} 1. Kanat açıcı. 2. Uçucu.*‖ **per-güşā-yi şitāb,** *{OsT} 1. Acele gitmek için kanat açan. 2. Uçar gibi giden.*‖ **per-küşā,** *{OsT} Uçucu.*‖ **perr ü bāl,** *{OsT} Kol kanat.*

per[2], [Fr. paire] *is.* Çift.

per[3], [Far. per] *{ağız} is.* Küçük çivi; ayakkabı çivisi. [DS]

per[4], [? per] *{ağız} is.* Davarların sağıldığı yer; ağıl. [DS]

per[5], [bar / par / per] *{ağız} is.* **1.** İnce tabaka; zar. **2.** Sulu yiyeceklerin üstünde oluşan ince tabaka. **3.** Bozulan yiyeceklerin üstünde oluşan köpük; küf; paf. **4.** Dilde ve diş etlerinde açlık ya da hastalık yüzünden oluşan küçük kabarcıklar.[DS]

per[6], [? per] *{ağız} is.* Diş kökü. [DS]

per[7], [? per] *{ağız} is.* Dokumacılıkta, dokunan bezin selmi denilen direğe bir kez sarılması. [DS] 🗗 **per almak,** *{ağız} Dokunan halı ya da kumaşı oka dolayarak sarmak.* [DS]

per[8], [? per] *{ağız} is.* Ark suyunu tarlaya çevirerek yapılan sulama işlemi.[DS]

perah, [Far. perāḫş پرخش] *{OsT} is.* Sağrı.

perakende, [Far. perāgenden *(dağıtmak)* > perāgende پراکنده] *(pera:kende) {OsT} sf.* **1.** Düzenli olmayan; dağınık; perişan; düzensiz. *{eT} (aym)* [Bahşayiş] **2.** Azar azar; parça parça; bölük pörçük. *{eT} (aym)* [Bahşayiş] **3.** (Satış biçimi için) bir malı tüketicinin ihtiyacına göre tek tek veya birkaç parça halinde satmaya dayanan. **4.** (Mal için) bu biçimde alınıp satılan. **5.** *as.* (Erat için) çeşitli nedenlerle eğitimden veya görevinden ayrı kalmış olan. **6.** Eskiden, dağınık alacak ve borçların yazıldığı deftere verilen ad. **7.** *zf.* (Satmak için) doğrudan tüketiciye ve az miktarda olarak. 🗗 **perākende dil** *{OsT}, Üzüntülü gönül; üzülmüş gönül.*‖ **perākende-gü,** *{OsT} Anlamsız ve saçma şeyler söyleyen.*‖ **perākende-hātır,** *{OsT} Üzüntülü gönül.*‖ **perakende ticaret,** *Malları tüketiciye azar azar ve yavaş yavaş satma biçimindeki ticaret.*‖ **perakende satış belgesi,** *Birinci ve ikinci sınıf tüccarın fatura vermek zorunda olmadıkları durumlarda müşteriye verdikleri belge.*

perakendeci, [perakende-ci] *is.* Mallarını perakende olarak satan satıcı.

perakendecilik,-ği [perakende-ci-lik] *is.* **1.** Perakende olarak yapılan alış veriş. **2.** Perakendecinin yaptığı satış veya durumu.

peran, [Far. perrān پران] *(pera:n) {OsT} sf.* Uçan; uçucu. 🗗 **peran peran,** *{ağız} (Dağılmak için) fırlayarak; parça parça.* [DS]

perandah, [Far. perāndāḫ پرانداخ] *(pera:nda:h) {OsT} is.* Sepilenmiş deri.

peravu, [? pirefu / peravu / pirahu / pirehon] *{ağız} is.* İçi peynirli mantı. [DS]

perazvane, [Far. perāzvāne پرازوانه] *(pera:zva:ne) {OsT} is.* Kama, kılıç, bıçak cinsi araçların sapı ile ağzının birleştiği yeri sağlamlaştırmak için takılan bilezik.

perborat, [Fr. perborate] *is. kim.* Soğukta suyla bozunarak hidrojen peroksit verdiği için çamaşır suyu ve bazı ilaçların, bileşiminde, boratlara göre daha çok oksijen bulunan tuzların genel adı.

perçem[1], [Far. perçemīden ? / *eT* beçkem پرچم] *is.* **1.** Kâkül. **2.** (Hayvanlarda) yelenin üst ucundan iki kulak arasından alna düşen bir tutam kıl. **3.** Mızrağın, bayrağın, sancağın tepesine takılan püskül; tuğ. **3.** Erkeklerin başlarını kazıtarak yalnız tepelerinde bıraktıkları bir tutam saç. **4.** *{eT}* Alamet; belge. [DLT] **5.** *{ağız}* Sığır derisinin kafa tarafı. [DS] **6.** *{ağız}* Mısır püskülü. [DS] **7.** *{ağız}* Asmaların ince ve çabuk kırılabilen kökleri. [DS]

perçem[2], [perçem] *{ağız} is.* İçine dövülmüş ceviz konulup büküldükten sonra yağda kızartılan yufkaya şerbet dökülerek yapılan bir tatlı. [DS]

perçemli, [perçem-li] *sf.* Perçemi olan.

perçim, [Far. perçīn] *{ağız} is.* Perçin[1]. [DS]

perçin[1], [Far. per *(kanat)* + çīden *(toplamak)* > perçīn پرچین] *{OsT} is.* Düz parçaları birleştirmekte kullanılan bir ucu kalın, değer ucu birleştirilecek parçalara açılmış delikten geçirildikten sonra ezilen bir tür çivi. 🗗 **perçin çekici,** *Perçin çakmakta kullanılan çekiç.*‖ **perçin keskisi,** *Perçinleri sökmekte kullanılan kesici alet.*‖ **perçin kesme,** *Başlarını keski ile koparmak suretiyle perçinleri sökmek.*‖ **perçin kılmak,** *{eAT} 1. Olduğu yere mıhlamak; durdurmak; kıpırdatmamak. 2. Perçinlemek. 3. Yere yapıştırmak. 4. Çivi vb. şeyin başını döverek yassıltmak.* [DK]‖ **perçin tabancası,** *Levha olarak üretilmiş parçaları perçinlemekte kullanılan el aleti.*

perçin[2], [Far. perçīn] *{ağız} is.* **1.** Duvar. **2.** Çit. [DS]

perçinleme, [perçin-le-me] *is.* **1.** Perçinlemek eylemi. **2.** İki parçayı birbiri içine soktuktan sonra çekiç vb. ile ezerek birleştirme işlemi. **3.** Çeşitli elemanları perçin ile birleştirme işlemi.

perçinlemek, [perçin-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** İki ve daha çok parçayı perçinle tutturmak; bir bağlantıyı perçinle tutturmak. **2.** Bir perçin çivisinin, geçtiği nesnenin öbür yüzünden çıkan ucunu kıvırıp ezmek. **3.** İki veya daha çok parçadan birini

uygun olan diğer parça üzerinde ezerek birleştirmek. **4.** *mecaz.* Sağlamlaştırmak; güçlendirmek.

perçinleniş, [perçin-le-n-iş] *is.* Perçinlenmek eylemi veya biçimi.

perçinlenme, [perçin-le-n-me] *is.* Perçinlenmek eylemi.

perçinlenmek, [perçin-le-n-mek] *edil f. [-ir]* Perçinlemek eylemi yapılmak; perçinlemek eylemine uğramak; perçinlemek eylemine konu olmak.

perçinleşme, [perçin-le-ş-me] *is.* Perçinleşmek eylemi.

perçinleşmek, [perçin-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir] mecaz.* (İlişki, arkadaşlık, dostluk vb. için) sıkı sıkıya bağlanmak; sağlamlaşmak; güçlenmek; pekişmek.

perçinleştirme, [perçin-le-ş-tir-me] *is.* Perçinleştirmek eylemi.

perçinleştirmek, [perçin-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Perçinli duruma getirmek; perçinleşmesini sağlamak; sağlamlaştırmak; güçlendirmek.

perçinleyiş, [perçin-le-y-iş] *is.* Perçinlemek eylemi veya biçimi.

perçinli, [perçin-li] *sf.* Perçin yapılarak sağlamlaştırılmış olan.

perçinsiz, [perçin-siz] *sf.* Perçin yapılmamış olan.

perçük, -ğü [perçük] *{ağız} is.* Tırpanın sap takılacak yeri. [DS]

perd, [Far. perd پرد] *{OsT} is.* **1.** Kıvrım; büklüm. **2.** Kat.

perda, [Far. perdā پردا] *(perda:) {OsT} zf.* Gelecek gün; yarın.

perdah[1], [Far. perdaḫten *(bitirmek)*>perdāḫt پرداخت] *{OsT} is.* **1.** Parlatma; parlaklık verme. **2.** Bir yüzeyi düzgün, parlak hale getirme; açkı. **3.** Birincinin üstüne hemen yapılan ikinci sakal tıraşı. **4.** Genellikle pişmiş mine üzerine uygulanan çok ince, parlak ve menevişli tabaka. ◘ **perdah etmek,** *1. Cilalamak; parlatmak. 2. Sakalı ikinci defa tıraş etmek.*|| **perdah makinesi,** *1. Derilere parlaklık vermekte kullanılan makine. 2. Kumaşı apreleme işinden sonra parlatmakta kullanılan makine.*|| **perdah takımı,** *Kalıpçı kumunu parlatmakta kullanılan kalıpçı aracı.*|| **perdah tornası,** *Elması yuvarlaklaştırmakta kullanılan küçük ve yatay torna.*|| **perdah vurmak,** *1. Cilalamak; parlatmak. 2. Sakalı ikinci defa tıraş etmek. 3. argo. Azarlamak*

perdah[2], [? perdah] *{ağız} is.* Budanmış asmadan yeni süren filizler. [DS]

perdahçı, [perdah-çı] *is.* **1.** Bazı parlatıcı malzeme veya makinelerle eşyanın yüzeyini parlatan işçi; açkıcı. **2.** Karşısındakini süslü sözlerle kandırmaya çalışan kimse.

perdahçılık,-ğı [perdah-çı-lık] *is.* Perdahçının işi ve mesleği.

perdahlama, [perdah-la-ma] *is.* **1.** Perdahlamak eylemi. **2.** Metal bir yüzeyi, deri, kumaş, cam, ahşap gibi yüzeyleri düzgün ve parlak hale getirmek için yapılan işlem; açkılama. **3.** Temizlenmiş camı saydam hale getirme işlemi.

perdahlamak, [perdah-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Parlatmak; perdah vurmak; cilalamak. **2.** Sakalı ikinci kez tıraş etmek. **3.** *argo.* Birini, ağız kalabalığı ederek süslü sözlerle kandırmaya çalışmak. **4.** Metal bir yüzeyi, deri, kumaş, cam, ahşap gibi yüzeyleri düzgün ve parlak hale getirmek; açkılamak. **5.** *argo.* Küfür etmek.

perdahlanma, [perdah-la-n-ma] *is.* Perdahlanmak eylemi.

perdahlanmak, [perdah-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Parlatılmak; parlak hale getirilmek. **2.** Perdahlama işleminden geçirilmek; açkılanmak.

perdahlayıcı, [perdah-la-y-ıcı] *is.* Yontma taş devrinde kullanılan ucu iyice parlatılmış kemik alet.

perdahlı, [perdah-lı] *sf.* **1.** Perdah vurulmuş olan; parlatılmış olan. **2.** Perdahlama işlemiyle düz, kaygan ve parlak duruma getirilmiş olan; açkılı. **3.** (Sakal için) ikinci kez ve tersinden tıraş edilmiş.

perdahsız, [perdah-sız] *sf.* **1.** Perdah vurulmamış; parlatılmamış olan. **2.** Perdahlama işleminden geçirilmemiş olan; açkısız.

perdaht, [Far. perdāḫt پرداخت] *(perda:ht) {OsT} is.* **1.** Parlaklık; parlama; cila. **2.** Temizleme; düzeltme.

perdahte, [Far. perdāhte پرداخته] *(perda:hte) {OsT} sf.* **1.** Parlatılmış; cilalanmış. **2.** Düzeltilmiş; temizlenmiş.

perdahtlık, -ğı [perdaht-lık] *{ağız} is.* Süpürgecilerin ve hasır yastık dikenlerin kullandığı sicim. [DS]

-perdaz, [Far. perdāhten *(bitirmek)* > -perdāz پرداز -] *(perda:z) {OsT} son ek.* Farsça'da *"düzenleyen, tertip eden, düzeltici"* anlamında birleşik sıfatlar yapan bir son ek.

perde, [Far. perde پرده] *is.* **1.** Işığı, görüşü kesmek, gürültüyü, rüzgârı, soğuğu engellemek gibi değişik amaçlarla bir açıklık, çoğunlukla da pencere önüne asılan hareketli dekoratif kumaş parçası. *{eT} {OsT} (aym)* [Bahşayiş] **2.** Bir projeksiyon ya da sinema makinesi ile üzerine görüntü düşürülen kumaş, plastik vb.nden yapılma beyaz düz yüzey. **3.** İki yeri, bölümü birbirinden ayıran, açıklığı kapatan engel; bölme. **4.** Tiyatro sahnesinin, kimi zaman da sinema sahnesinin ön kısmında bulunan zaman zaman açılıp kapanan büyük gergi. **5.** Bir tiyatro oyununda sahnenin kararması ya da perdenin inmesi ile birbirinden ayrılan ana bölümlerden her biri. **6.** Karagöz oyununda gölgelerin yansıtıldığı ince ve beyaz kumaştan yapılma gergi. **7.** *mecaz.* Görüntüyü engelleyen bir engel oluşturan şey. **8.** *tıp.* Göz merceğinin saydamlığını kaybetmesi şek-

linde beliren göz hastalığı; aksu; ak basma; katarakt. **9.** *mecaz.* Doğruyu, gerçeği engelleyen şey. **10.** Yüze örtülen örtü; peçe. **11.** *mecaz.* Namus; iffet. **12.** *dnz.* Gemilerin ana güvertesi altındaki kısmı enine ve boyuna bölmelere ayıran düşey yapı elemanları. **13.** *dbl.* Titrem. **14.** *ed.* Gökyüzü. **15.** Hız veya ivme yüzünden kanın beyne hücumu veya az gitmesi gibi sebeple ortaya çıkan göz kararması, kanama gibi fizyolojik bozuklukların tümüne havacılıkta verilen ad. **16.** Bir kazı yapılan arazide, yüksek kesimin göçmesini önlemek amacıyla yapılan duvar. **17.** *müz.* Telli sazlarda net ve falsosuz ses elde etmek amacıyla sap üzerine yerleştirilmiş ince çubuk ve bu çubukların ayırdığı ses parçaları. *{eT} (aym)* [Bahşayiş] **18.** *müz.* Bir sazın sapındaki perdelerden birine basılmak suretiyle elde edilen ses. **19.** *müz.* Pistonsuz üflemeli çalgılarda, ses düzeneğinin çalışmasıyla açılıp kapanan kapakçık. **20.** *müz.* Makam. **21.** *zool.* Kurbağa ve su kuşlarında ayak parmaklarını birleştiren deri. **22.** *fiz.* Sesin tizlik ve pesliği. **23.** İri balıkları avlamakta kullanılan sağlam ve güçlü ağ. **24.** *mecaz.* Gerçeği görmeyi, anlamayı engelleyen şey. 🗗 **perde açmak,** *Karagöz oyununda gergiyi kurmak.*|| **perde arası,** *tiy. Tiyatro oyunlarında perdenin inmesi ile başlayıp perdenin açılması ile biten ara; oyunun ana bölümlerini ayıran kısım; antrakt.*|| **perde arkası,** *Bir şeyin bilinmeyen, anlaşılmayan, gizli kalan yönü.*|| **perde arkasına gizlenmek,** *Başkalarını öne sürüp gizlice onları yönetmek; ortaya çıkmamak.*|| **perde arkasından,** *Çoğunlukla olumsuz bir olayı yöneten kimsenin kendisi olduğunu gizleyerek.*|| **perde ayaklılar,** *zool. Kaz, ördek gibi ayak parmakları arasında perde bulunan, suda yaşamaya uyarlanmış kuşlara verilen ad.*|| **perde-ber-dār,** *{OsT} Perde açan; perde kaldıran.*|| **perde-ber-endāz,** *{OsT} 1. Perdeyi kaldırıp atan. 2. Utanmayı bırakan; utanmaz; hayâsız.*|| **perde-ber-endāzāne,** *{OsT} Utanmazca.*|| **perde-birūn,** *{OsT} Düşünmeksizin, ağzına geldiği gibi açık saçık konuşan.*|| **perde-birūnāne,** *{OsT} (Konuşmak için) açık saçık; arsızca; utanmazca.*|| **perde çekmek,** *1. Bir şeyin önüne perde germek. 2. Bir şeyi isteyerek belirsizlik içinde bırakmak; gizlemek. 3. O şeyi düşünmemek, ondan söz etmemek. 4. Gizlemek; örtmek.*|| **perdedār,** *{OsT}* → perdedar.|| **perde-der,** *{OsT} 1. Perde yırtan. 2. Utanmaz; hayâsız.*|| **perde-derîde,** *{OsT} Utanmaz; edepsiz; hayâsız.*|| **perde dutmak,** *{eAT} Perde çekmek; engel koymak.*|| **perde duvar,** *mim. Bir yapıda taşıyıcı özelliği olmayan duvar; giydirme, kılıf; takma.*|| **perde gazeli,** *Karagöz oyununda, Karagöz görünmeden önce Hacivat'ın söylediği gazel.*|| **perde-gî,** *{OsT} 1. İyice örtünmüş. 2. Namuslu kadın.*|| **perde-giyān,** *{OsT} İffetli kadınlar.*|| **perde-i iffet,** *{OsT} (Kadınlar için) namus.*|| **perde-i namus,** *{OsT} Şeref; itibar.*|| **perde-i nilgûn,** *{OsT} Gökyüzü.*|| (gözüne) **perde inmek,** *tıp. Göz merceği saydamlığını kaybetmek; aksu basmak; ak basmak; katarakt olmak.*|| **perde-kâr,** *{OsT} Perde ile örtülmüş; perdeli.*|| **perde-keş,** *{OsT} 1. Perde çeken. 2. Engel olan; engel.*|| **perde kurmak,** *1. Karagöz oynatmak. 2. Perde asmak; perde çekmek.*|| **perdelerini açmak,** *(Tiyatro için) yeni mevsimde oynamaya başlamak.*|| **perde-nişîn,** *{OsT} 1. Perde gerisinde oturan. 2. İnzivaya çekilerek yaşayan; münzevi. 3. (Kadın için) evinden dışarıya çıkmayan; namuslu; iffetli.*|| **perde perde,** *Azar azar; yavaş yavaş.*|| **perde-püş,** *{OsT} 1. Perdeyi çeken. 2. Sır saklayan. 3. Kabahatleri örten; müsamahakâr.*|| **perde-serā,** *{OsT} 1. Saz çalan. 2. Şarkıcı. 3. Bir tür küçük çadır.*|| **perde-serāy,** *{OsT}* → perdesera.|| **perdesi sıyrık,** *Utanma duygusunu kaybetmiş; ar damarı çatlamış; iffetsiz; namussuz.*|| **perdesi yırtık,** *Utanma duygusunu kaybetmiş; ar damarı çatlamış; iffetsiz; namussuz.*|| **perdesi yırtılmak,** *{eAT} Gizledikleri ortaya çıkmak; sırrı açığa çıkmak; faş olmak.*|| **perde-şinās,** *{OsT} Şarkı söyleyen.*|| **perde ve sahne,** *Sinema ve tiyatro.*|| **perde yüksekliği,** *Seslerin sıklığına, frekansına bağlı olan işitme niteliği.*

perdeci, [perde-ci] *is.* **1.** Perdelik kumaş satan veya perde diken kimse. **2.** Perde veya perdelik kumaş satılan yer; perdeci dükkânı. **3.** Sahnelerde perdeyi açıp kapamakla görevli kimse. **4.** Kapıcı; perdedar.

perdecilik,-ği [perde-ci-lik] *is.* **1.** Perde dikme ve satma işi. **2.** Sahnede perde açıp kapatma işi. **3.** Kapıcılık.

perdedar, [Far. perde + -dār *(tutan)* پرده دار] *{OsT} (perdeda:r) is.* (Eskiden kapı önlerinde perde asılı olduğu için) padişah, vezir veya valilerin resmî dairelerin kapılarını bekleyen görevli; kapıcı. 🗗 **perdedār-ı felek,** *{OsT} Ay.*|| **perdedār-ı harem,** *{OsT} Haremin kapıcısı.*

perdedari, [Far. perdedārī پرده داری] *(perdeda:ri:) {OsT}* Perdedar olma durumu; kapıcılık; perdecilik.

perdede, [perde-de] *{eAT} zf.* Tanınmaktan, bilinmekten çekinir durumda; perde arkasından.

perdeleme, [perde-le-me] *is.* **1.** Perdelemek eylemi. **2.** *spor.* Bir oyuncunun topu rakip oyuncunun almasına engel olmak amacıyla yaptığı hareket. **3.** Basketbolde bir oyuncunun, arkadaşının sayı yapmasını kolaylaştırmak için. rakip oyunculardan gelebilecek önleme hareketlerini kısıtlaması. **4.***as.* Bir askerî birliğe çevresinden gelebilecek saldırılara karşı alınan her türlü önleme hareketi.

perdelemek, [perde-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir şeyin önüne perde çekmek; perdeyle örtmek. **2.** *mecaz.* Bir durumun, bir olayın anlaşılmasını engellemek; gizlemek; maskelemek. **3.** *as.* Perdeleme önlemini almak. **4.** *spor.* Perdeleme hareketini yapmak.

perdelenme, [perde-le-n-me] *is.* **1.** Perdelenmek eylemi. **2.** *dbl.* Sesin değişik perdeden dalgalanması.

perdelenmek, [perde-le-n-mek] *edil f. [-ir]* **1.** Perdelemek eylemi yapılmak; perdelemek eylemine konu olmak. **2.** *dönşl. f.* Perde sahibi olmak; perde edinmek; perde satın almak.

perdeli, [perde-li] *sf.* **1.** Perdesi olan; perde ile örtülü olan. **2.** (Bebek için) doğarken başında zar bulunan; duvaklı. **3.** *müz.* (Telli sazlar için) perde sağlamak için parmaklarla basılacak yerleri olan.

perdelik,-ği [perde-lik] *sf.* **1.** (Kumaş için) perde yapmaya elverişli olan. **2.** (Tiyatro eseri için) belirtilen sayıda perdeden oluşan. **3.** *is.* Telli sazlarda, telin boyunu ayarlamak için çalgıcının sol elle bastığı bölüm. **4.** Perde yapmak için ayrılmış kumaş.

perdesera, [Far. perde-serā پرده سرا] *(perdesera:) {OsT} sf.* **1.** Saz çalan; çalgıcı; sazende. **2.** Şarkı söyleyen; şarkıcı; hanende. **3.** *is.* Çadır.

perdeseray, [Far. perde-serāy پرده سرای] *(perdesera:y) {OsT} sf.* → perdesera.

perdesiz, [perde-siz] *sf.* **1.** Perdesi olmayan. **2.** Perde ile örtülü olmayan. **3.** *mecaz.* Utanması, sıkılması olmayan; hayâsız; utanmaz; iffetsiz.

perdesizlik,-ği [perde-siz-lik] *is.* **1.** Perdesiz olma durumu. **2.** *mecaz.* Utanmazlık; hayâsızlık.

perdi[1], [? perdi] *{ağız} is.* **1.** Göllerde yetişen ve değişik işlerde kullanılan bir tür saz. **2.** Sazlardan yapılmış ev. **3.** İnce dal parçaları. [DS]

perdi[2], [? pardı / perdi] *{ağız} is.* Damlara konulan kalın direk; mertek. [DS]

perdi[3], [? pardı / perdi] *{ağız} is.* Tavan. [DS]

perdiç, -ci [perdiç / perdüç] *{ağız} is.* Fırın temizlemekte kullanılan ucuna bez takılmış sopa. [DS]

perdüç, -cü [perdiç / perdüç] *{ağız} is.* → perdiç. [DS]

perdüçen, [? perdüçen] *{ağız} sf.* Çıplak. [DS]

pere[1], [Far. pere پره] *{OsT} is.* Uç; kenar. 🗗 **pere-i binî,** *{OsT} Burnun ucu.* ‖ **pere-i deşt,** *{OsT} 1. Ova eteği. 2. Ufuk.* ‖ **pere-i kûh,** *{OsT} Dağ eteği.*

pere[2], [Fr. perré] *is.* Bir yapıyı korumak, suların yapıya zarar vermesini önlemek ya da toprak dolmaların kaymasını önlemek amacıyla yapılmış kuru taş duvar.

pere[3], [? pere] *{ağız} is.* **1.** Su bendi. **2.** Tarladan geçen su yolu; ark. [DS]

pere[4], [? pere] *{ağız} is.* Baş örtüsü. [DS]

pere[5], [? pere] *{ağız} is.* Davarların sağılırken kapatıldığı ağıl. [DS]

pere[6], [? pere] *{ağız} is.* Durum; hâl. [DS]

pere[7], [be‍re / pere] *{ağız} is.* Yara; bere. [DS]

pere[8], [Far. pāre => pere] *{ağız} is.* Yaprak. [DS]

perede, [pere-de] *{ağız} is.* **1.** İki tepe arası. **2.** Engebeli, bozuk yol. [DS]

pereğenti, [Far. perāgende] *{ağız} is.* Yolunu şaşırıp sürüsünden ayrılan ve başka sürüye karışan hayvan. [DS]

perek[1], **-ği** [? perek] *{ağız} is.* **1.** Raf. **2.** Kapaksız dolap. [DS]

perek[2], **-ği** [? perek] *{ağız} is.* Soda. [DS]

perek[3], **-ği** [? perek] *{ağız} is.* Yalancı altın. [DS]

perekeş, [Far. pere-keş پره کش] *{OsT} is.* Yatakları yan yana olan yeniçerilerden her birine verilen ad.

perelemek[1], [pere-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Suyu tarlaya iyice akıtarak sulamak; tarlayı suya kandırmak. [DS]

perelemek[2], [pere-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Koyun sürüsünü çadırın çevresine çöktürmek. [DS]

perelendirmek, [pere-le-n-dir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kuşu yuvasından soğutmak; kaçırtmak. [DS]

perelenmek[1], [pere-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Koşuşmak. [DS]

perelenmek[2], [pere-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kuşkulanmak; işkillenmek. [DS]

perem, [Far. pāre => pere-m] *{eAT} sf.* Parça; dağılmış; saçılmış. 🗗 **perem perem,** *{eAT} {ağız} 1. Parça parça; bölük bölük; param parça. 2. Darmadağınık.* [DS] ‖ **perem perem olmak,** *{ağız} Darmadağın olmak.* [DS]

pereme, [Yun. perama πέραμα] *{OsT} is. dnz.* **1.** İmparatorluk döneminde Ege ve Marmara denizlerinde yük taşımakta kullanılan, başı ve kıçı çok yüksek, gövdesi kavisli yelkenli tekne. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Kayık; sandal.

peremeci, [pereme-ci] *is.* **1.** Pereme çalıştıran kimse. **2.** Pereme yapan usta.

peren[1], [Far. peren پرن] *{OsT} is. gök b.* Ülker yıldızı; Pervin; Süreyya.

peren[2], [Far. perrān] *{ağız} sf.* Dağınık; darmadağınık. 🗗 **peren peren olmak,** *{ağız} Darmadağınık olmak; şuraya buraya dağılmak.* [DS]

perence, [Far. pencere] *{ağız} is.* Pencere. [DS]

perend, [Far. perend پرند] *{OsT} is.* **1.** İpekten dokunmuş nakışsız düz kumaş; atlas. **2.** Kılıç veya hançer cevheri. 🗗 **perend-āver,** *{OsT} Çok keskin ve parıltılı kılıç; hançer; pala.*

perende, [Far. perende پرنده] *(pere'nde) {OsT} sf.* **1.** Uçan. **2.** Uçucu. **3.** *is.* Havada çark gibi 360° dönerek atılan takla. 🗗 (birinin yanında) **perende atamamak,** *1. O kimse ile bir konuda yarışamamak. 2. mecaz. Oyun edememek; aldatamamak.* ‖ **perende atmak,** *Havada çark gibi dönerek takla atmak.*

perendebāz, [Far. perende-bāz پرنده باز] *(perendeba:z) {OsT} is.* ve *sf.* Perende atarak çeşitli gösteriler sergileyen; akrobat; cambaz.

perendek, [Far. perendek پرندك] *{OsT} is.* **1.** Küçük yığın. **2.** Küçük tepe.

perendin, [Far. perendīn پرندين] *(perendi:n) {OsT} is.* **1.** İpek kumaş. **2.** İpekten yapılmış elbise, mendil vb.

perendu, [Far. perendū پرندو] *(perendu:) {OsT} is.* Önceki gece.

perendun, [Far. perendūn پرندون] *(perendu:n) {OsT} is.* → perendu.

perenduş, [Far. perendūş پرندوش] *(perendu:n) {OsT} is.* → perendu.

perenduşine, [Far. perendūşīne پرندوشينه] *(perendu:şi:ne) {OsT} zm.* Dün geceki.

perendvar, [Far. perenvār پرندوار] *(perendva:r) {OsT} is.* → perendu.

perene, [? perene] *{ağız} is.* Toprak damlı evlerde, toprağın dökülmemesi için tavana konulan çalı çırpı ve kabuk gibi şeyler. [DS]

pereng, [Far. pereng پرنگ] *(pereng) {OsT} is.* İyi su verilmiş kılıç.

perenlemek, [peren-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Darmadağın olmak. [DS]

perente, [Far. perāgende] *{ağız} sf.* Darmadağın; karmakarışık. [DS]

perenti, [Far. perāgende => perēnti] *(pere:nti) {ağız} zf.* **1.** Azar azar; perakende; tek tük. **2.** *is.* Parça. **3.** Yolunu şaşırıp sürüsünden ayrılarak başka bir sürüye katılan hayvan. **4.** *sf.* Sonradan eklenen. [DS]

perese[1], [? perese پره سه] *is.* **1.** *{OsT}* Doğrultu tutmakta kullanılan çekül ipi; çırpı. **2.** *{OsT}* Doğrultu; hiza. **3.** *mecaz.* Durum; derece; radde; kerte. **4.** *{ağız}* Aynı yönde, aynı düzeyde olma durumu; seviye. [DS] **5.** *{ağız}* Onarımı gerekli yol. [DS] **6.** *{ağız} zf.* Son derece. [DS] 🗗 **peresesine düşmek,** *Tam zamanında olmak.*|| **peresesine getirmek,** *Tam fırsatını yakalamak; uygun zamanını bulmak.*|| **pereseye almak,** *Göz önüne almak; düşünmek.*

perese[2], [? perese] *{ağız} is.* **1.** Fide. **2.** Sebze fidesi ekilen yer; fidelik. [DS]

perese[3], [? perese] *{ağız} is.* Çapraşık iş. [DS]

perese[4], [? perese] *{ağız} is.* **1.** Dağların geçilmesi zor, dik yerleri. **2.** Taşlık ve engebeli yer. [DS]

peresek[1]**, -ği** [? peresek] *{ağız} is.* Fide. [DS]

peresek[2]**, -ği** [? peresek] *{ağız} is.* Dört köşe ve büyük başlı çivi. [DS]

pereselik, -ği [perese-lik] *{ağız} is.* **1.** Çalılık. **2.** Fidan dikmek için açılan çukur. [DS]

peresen, [? peresen] *{ağız} zf.* Hızlı. 🗗 **peresen dönmek,** *{ağız} Hızlı ve çevik davranmak.* [DS]

-perest, [Far. perestīden > perest پرست] *{OsT} son ek.* Farsça kelimelerden *"tapan, aşırı seven"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

perestan, [Far. perestīden > perestān پرستان] *(peresta:n) {OsT} is.* **1.** Tapanlar; tapıcılar. **2.** Çok sevenler. **3.** Güzel tüylü kuş. **4.** Fırın; ocak.

perestar, [Far. perestār پرستار] *(peresta:r) {OsT} is.* **1.** Hizmetçi; besleme. **2.** Kul; köle. **3.** *sf.* Tapan; tapınan; tapıcı. **4.** Dalkavuk.

perestaran, [Far. perestārān پرستاران] *(peresta:ra:n) {OsT} is.* **1.** Hizmetçiler. **2.** Köleler; kullar. **3.** Tapınanlar. **4.** Dalkavuklar.

perestarane, [Far. perestārāne پرستارانه] *(peresta:ra:ne) {OsT} zf.* Hizmetçi gibi; hizmetçiye yakışır yolda.

perestari, [Far. perestārī پرستاری] *(peresta:ri:) {OsT} is.* **1.** Hizmetçilik. **2.** Kölelik. **3.** Tapıcılık. **4.** Dalkavukluk.

pereste[1], [Far. perestīden > pereste پرسته] *{OsT} sf.* **1.** Tapılınağa uygun görülen. **2.** Tapılmış. **3.** *is.* Tanrı; Çalap; İlah.

pereste[2], [? pereste] *{ağız} is.* Fide. [DS]

pereste[3], [? pereste] *{ağız} is.* **1.** Görünüm. **2.** Yapı. [DS]

perestende, [Far. perestīden *(tapmak)* > perestende پرستانده] *{OsT} is.* **1.** Tapan; tapınan. **2.** Taparcasına seven.

perestide, [Far. perestīde پرستيده] *{OsT} sf.* Sevilen; sevgili.

perestiş, [Far. perestīden *(tapmak)* > perestiş پرستش] *{OsT} is.* **1.** Tapma; tapınma. **2.** Tapma derecesinde sevme. 🗗 **perestiş etmek,** *{OsT} Sevmek.*

perestişkâr, [Far. perestişkār پرستشكار] *(perestişkâ:r) {OsT} sf.* **1.** Tapan. **2.** Seven.

perestişkâran, [Far. perestişkārān پرستشكاران] *(perestişkâ:ra:n) {OsT} is.* **1.** Tapanlar; tapınanlar. **2.** Taparcasına sevenler.

perestişkârane, [Far. perestişkārāne پرستشكارانه] *(perestişkâ:ra:ne) {OsT} sf.* Taparcasına.

perestişkârî, [Far. perestişkārī پرستشكاری] *(perestişkâ:ri:) {OsT} is.* Taparcasına sevme; düşkünlük.

pereventi, [Far. perāgende] *{ağız} is.* Ağaçtan toplanırken dağılan zeytin taneleri; döküntü. [DS]

perfana, [herfene ?] *{ağız} is.* Leblebi, kuru üzüm gibi yiyecekler; çerez. [DS]

perfektif, [Fr. perfectif] *is.* Geçmişteki bir olayın sonucu olan bir durumu belirten fiil biçimi; görünüş.

perforaj, [Fr. perforage] *is.* Pulların birbirinden kolayca ayrılmalarını sağlayan delikleri oluşturmak için zımbalama işi.

perfore, [Fr. perforer > perforare] *is.* Delme. 🗗 **perfore etmek,** *Delmek; delik açmak.*

performans, [İng. performance] *is.* **1.** Başarıyı, istenilen sonucu elde etmeyi sağlayan güç ve yetenek. **2.** Bir sporcunun atletik ve psikolojik özelliklerinin düzeyini belirleyen verimlilik. **3.** Motorlu bir taşıttan beklenilen şeyleri belirten niteliklerin tümü. **4.** Herhangi bir başarı; icraat.

perfüzyon, [Lat. perfusio > Fr. perfusion] *is. tıp.* İğne, sonda vb. bir araç yardımıyla ilaçlı bir çözeltinin damar yoluyla kana verilmesi.

pergâl, -li [Far. pergāl پرگال] *(pergâ:l) {OsT} is.*→ pergel.

pergâle, [Far. pergāle پرگاله] *(pergâ:le) {OsT} is.* **1.** Parça. **2.** Kaba iplikten yapılan dokuma. 🗗 **pergāle-pāş,** *{OsT} 1. Parça saçan. 2. Yuvarlak tahta kesen testere.*

pergâm, [Far. pergām پرگام] *(pergâ:m) {OsT} is.* Döl yatağı; rahim.

pergament, [Yun. pergamene *(Bergama derisi)* > Lat. pergamena charta > Fr. parchemin] *is.* Sülfürik asitli işlem ile üzerinde sürekli bir doku oluşturularak yüzey sertliği artırılmış, bu suretle yağlı ve sulu maddelerin bünyesine işlemesi engellenmiş ve dayanıklılık kazandırılmış kâğıt; parşömen.

pergâr, [Far. pergār / pergāl پرگار] *(pergâ:r) {OsT} is.* → pergel.

pergârvar, [Far. pergārvār پرگاروار] *(pergâ:rva:r) {OsT} sf.* Pergel gibi.

pergaze, [Far. perġāze پرغازه] *(perga:ze) {OsT} is.* Kuş kanadının vücuduna bitişik olan tarafı.

pergel[1], [Far. pergār / pergāl پرگل] *{OsT} is. mat.* **1.** Uçlarından eklemli iki koldan oluşan çember çizmeye, uzunlukları taşımaya yarayan çizim veya ölçü aleti; yay çizer. **2.** Masonlukta çeşitli anlamları olan simge. **3.** Saraçlıkta istenilen genişlikte deri şerit kesmekte kullanılan iki ucu sivri araç. 🗗 **pergel hareketi,** *Pergele özgü ve pergel gibi hareket etme.*|| **pergelleri açmak,** *argo. Geniş adımlarla yürümek.*

pergel[2], [Far. pergāl] *{ağız} is.* Asmanın budanacak çubukları. [DS]

pergelleme, [pergel-le-me] *is.* Pergellemek eylemi.

pergellemek, [pergel-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir şeyi pergel yardımıyla ölçmek. **2.** *mecaz.* Bütün ayrıntıları ile düşünmek; tasarlamak.

pergem, [Far. pergem پرگم] *{OsT} sf.* (Kişi için) boş gezen; işsiz güçsüz.

pergende, [Far. pergende پرگنده] *{OsT} sf.* Perakende.

pergola, [İt. pergola] *(pe'rgola) is.* **1.** Çardak. **2.** Tırmanıcı bitkilerle gölgelendirilmiş, düzgün aralıklı dikmeler ve kafesli kirişlerle yapılmış bir tür çardak.

pergul, [Far. pergül پرگول] *(pergu:l) {OsT} is.* **1.** Bulgur. **2.** Bulgur pilavı. **3.** Un helvası.

pergûne, [Far. pergūne پرگونه] *(pergû:ne) {OsT} sf.* Yakışıksız; çirkin.

perh, [Far. perḫ پرخ] *{OsT} is.* **1.** Pay. **2.** Değersiz mal. **3.** Ev bark.

perhaş, [Far. perḫāş پرخاش] *(perha:ş) {OsT}is.* Savaş. 🗗 **perhāş-cū(y),** *{OsT} Kavga arayan.*|| **perhāş-hāh,** *{OsT} Savaş isteyen.*|| **perhāş-hōr,** *{OsT} Savaş isteyen.*|| **perhāş-ı dil-hırāş,** *{OsT} Dehşete düşüren korkunç savaş.*

perheç, -ci [bakraç > perḫeç] *{ağız} is.* Bakraç. [DS]

perhide, [Far. perḫīde پرخیده] *(perhi:de) {OsT} sf.* İşaret olunmuş.

perhiz, [Far. perhīz پرهیز] *(perhi:z) {OsT} is.* **1.** Sakınma; korunma. **2.** Bir kimsenin beslenme biçim ve besin düzeninde tedavi veya sağlığı koruma amacına yönelik kısıtlama; diyet; rejim. **3.** Haramdan sakınma; imsak. **4.** Başkalarını incitecek söz ve davranışlardan kaçınma. **5.** *din.* Nefsini dizginlemek amacıyla belirli bir süre için yiyecek, içecek ve cinsî arzularda yapılan kısıtlama; riyazet. **6.** Hristiyan ve Yahudilerin belli günlerde et, yağ ve bazı yiyecekleri yemeden tuttukları oruç. 🗗 (bu ne) **perhiz,** (bu ne) **lahana turşusu,** *Benimsediği bir tutumun tam karşıtı davranışta bulunan kimselere serzenişte bulunmak için söylenir.*|| **perhizi bozmak,** *(Perhiz yapmakta olan bir kimse için) yememesi gereken yiyecekleri yemeye başlamak.*|| **perhiz yapmak,** *Sağlığı korumak veya zayıflamak amacıyla belirli şeyleri yememek veya kısıtlı yemek.*|| **perhiz yiyeceği,** *Enerji değeri azaltılmış ya da glüsit, protit ve lipit bakımından fakirleştirilmiş yiyecek; diyet besini.*

perhizci, [perhiz-ci] *is.* İmparatorluk döneminde konaklarda ocakbaşının yardımcısı konumunda olan ve bazı özel yemekleri hazırlayan aşçı; kuşhaneci; ince aşçı.

perhizkâr, [Far. perhīzkār پرهیزکار] *(perhizkâ:r) {OsT} sf.* **1.** Perhizli; perhiz yapan; perhize uyan. **2.** Haram sayılan şeylerden sakınan; dindar; dinî kurallara sıkı sıkıya bağlı. *{eT} (aym)* [Bahşayiş] **3.** *{eT}* Aydın; uyanık; dikkatli. [Bahşayiş]

perhizkârâne, [Far. perhīzkārāne پرهیزکارانه] *(perhizkâ:ra:ne) {OsT} zf.* **1.** Perhizli olana yakışır biçimde. **2.** Sofucasına.

perhizkârî, [Far. perhīzkārī پرهیزکاری] *(perhizkâ:ri:) {OsT} is.* **1.** Perhiz yapma. **2.** Haramdan kaçınma; sofuluk.

perhizkârlık, [perhizkâr-lık] *(perhizkâ:rlık) {OsT} is.* Perhizkâr olma durumu.

perhizli, [perhiz-li] *sf.* (Kişi için) perhiz yapan.

perhizsiz, [perhiz-siz] *sf.* (Kişi için) perhiz yapmayan; perhiz yapması gerekli olmayan.

perhude, [Far. perhūde پرهوده] *(perhu:de) {OsT} is.* **1.** Mantıksız ve yersiz söz; saçma sapan konuşma. **2.** Ateşten sararmış nesne.

perhun, [Far. perhūn پرهون] *(perhu:n) {OsT} is.* Çember.

peri-[1], [Yun. peri-] *ek. "Etrafında, çevresinde"* anlamı ile kullanılan bir ön ek.

peri[2], [Far. perī پری] *(peri:) {OsT} is.* **1.** Doğaüstü bir güce sahip olduğu sanılan hayalî dişi varlık; cinlerin çok güzel ve alımlı sanılan dişilerine verilen ad. **2.** *mecaz.* Güzelliğiyle, inceliğiyle dikkat çeken güzel ve alımlı kadın. 🗗 **peri bacası,** *Kolay aşınan yerlerde aşınmaya karşı gösterdiği direnç yüzünden aşınmadan kalabilmiş sütun, baca veya piramit biçimindeki yüzey şekli.*|| **perî-çihre,** *{OsT} Güzel yüzlü; peri kadar güzel yüzü olan.*|| **perî-dār,** *{OsT} (Kişi için) perilere uğramış; cin tutmuş; perili.*|| **perî-duht,** *{OsT} Peri kızı.*|| **perî-efsā(y),** *{OsT} Büyücü; efsuncu.*|| **peri gibi,** *{OsT} (Kadın için) çok güzel.*|| **perî-girifte,** *{OsT} Perilere uğramış; cinli.*|| **perî-hān,** *{OsT}* → perihan.|| **peri hastalığı,** *Sara, isteri gibi hastalıklara verilen ad pericik.*|| **periler ülkesi,** *Doğa üstü, büyülü çok güzel hayalî ülke.*|| **perileri bağdaşmak,** *Güzel güzel anlaşıp geçinmek; yıldızları barışmak; uyuşup anlaşmak.*|| **peri masalı,** *Kahramanları perilerden oluşmuş masal.*|| **peri masası,** *1. Dik taşların üzerine yerleşmiş yassı kaya. 2. Tepesinde düz bir blok taş bulunan peri bacası.*|| **peri oyunu,** *Doğa üstü ögelere, büyüye ve perilere yer veren sahne oyunu.*|| **perî-peyker,** *{OsT} Peri gibi güzel yüzlü; çok güzel.*|| **peri piramidi,** *Bir taş yığını ile bunun altında kalmış piramit biçimindeki tümsek.*|| **perî-rū,** *{OsT} 1. Peri yüzlü. 2. Çok güzel.*|| **perî-ruh,** *{OsT} Peri gibi güzel yanaklı.*|| **perî-ruhsār,** *{OsT} 1. Peri yanaklı. 2. Çok güzel.*|| **perisi hoşlanmamak,** *Yakınlık duyamamak; sevgi besleyememek; kanı kaynamamak.*|| **perî-şekl,** *{OsT} Peri biçimli; periye benzer; çok güzel.*|| **perî-vār,** *{OsT} Peri gibi.*|| **perî-veş,** *{OsT} 1. Peri gibi. 2. Çok güzel.*|| **perî-zād,** *{OsT} 1. Peri çocuğu. 2. Peri çocuğu sayılacak derecede güzel; çok güzel.*

peri[3], [Far. perre => peri] *{eT} is.* **1.** Kilidin kapanmasını sağlayan dil; kilit dili. *{ağız} (aym)* [DS] [Bahşayiş] **2.** *{ağız}* Küçük çivi; ayakkabı çivisi. [DS] **3.** *{ağız}* Çivi. [DS]

peri[4], [Far. per] *{ağız} is.* Çark. [DS]

peri[5], [? peri] *(pe'ri) {ağız} zf.* Hemen. [DS]

periarterit, [Fr. périartérite] *is. tıp.* Atar damarları saran dokunun iltihaplanması.

periartrit, [Fr. périarthrit] *is. tıp.* Bir eklemi saran seröz keselerle eklem çevresindeki kiriş ve kaslarda görülen eklem çevresi romatizması.

pericik,-ği [peri-cik] *is.* **1.** Kilit dili. **2.** *tıp.* Peri hastalığı.

peride, [Far. perīde پریده] *(peri:de) {OsT} sf.* **1.** Uçmuş; yükselmiş. **2.** *mecaz.* Solmuş; rengi atmış; uçuk. 🗗 **peride-reng,** *{OsT} Rengi uçmuş; renk atmış.*

periderm, [Yun. peri *(çevresinde)* + derma *(deri)* > Fr. périderme] *is. bot.* Ağacın kabuk kısmı.

perido, [Fr. péridot] *is. min.* → peridot.

peridot, [Fr. péridot] *is. min.* Doğal demir ve magnezyum silikat; olivin; krizolit, $(MgFe)_2SiO_4$

peridotit, [Fr. péri-dotite] *is. jeol.* Peridot gibi koyu renkli mineraller içeren iri taneli ve yoğunluğu 2.9 ile 3.5 arasında değişen ağır magma kayası.

periferi, [Fr. péri-phérie] *is.* Çevre; etraf.

periflebit, [Fr. péri-phlébite] *is.* Toplar damarları saran dokunun iltihabı.

perigraf, [Fr. péri-graphe *(tescilli isim)*] *is.* Panoramik manzara fotoğrafı çekmeye yarayan geniş açılı objektif.

perihan[1], [Far. perī-ḫān پریخان] *(peri:ha:n) {OsT} is.* Perilerin başı; peri padişahı.

perihan[2], [Far. perī-ḫ^{v}ān پریخوان] *(peri:ha:n) {OsT} sf.* Perileri davet eden; büyücü.

perihapetit, [Yun. peri *(çevresinde)* + hepar+atos *(karaciğer)* > Fr. périhépatite] *is. tıp.* Karaciğer kılıfının iltihabı.

periheli, [Fr. périhélie] *is. gök b.* Günberi.

perik[1], **-ği** [Erme. varek => ferik / perik] *{ağız}* is. Civciv. [DS]

perik[2], **-ği** [? perik] *{ağız} is.* Kuzeybatıdan esen yel; karayel. **2.** Doğudan esen yel; poyraz. [DS]

perikan, [Far. (Avesta) perikān] *{eT} is.* Peri. [Gabain] 🗗 **perikan katun,** *Peri kızı; periler kraliçesi.* [EUTS]

perikardit, [Yun. peri *(çevresinde)* + kardia *(kalp)* > perikardion > Fr. péricardite] *is. tıp.* Kalbi saran kesenin iltihabı.

perikart,-dı [Yun. peri *(çevresinde)* + kardia *(kalp)* > perikardion > Fr. péricarde] *is.* Kalbi saran fibroseröz kese; kalp dış zarı. 🗗 **perikart sürtünmesi,** *Kalbi saran zarın iltihaplı durumlarında kalbin dinlenmesi sırasında duyulan kösele ayakkabı gıcırtısına benzer ses.*

periklemek, [perik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kabuğunu soyarak, elleyerek yarayı yaygınlaştırmak. [DS]

perikmek[1], [perik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ir]* **1.** Tiksinmek. **2.** Yadırgamak. **3.** (Kuş, tavuk vb. için) ürkerek kaçışmak; ürkmek. **4.** Uykusu kaçmak. [DS]

perikmek[2], [perik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Ezilmek; berelenmek. **2.** (Kapanmaya yüz tutan yara için) yeniden açılmak. [DS]

perikolit, [Fr. péri-colite] *is. tıp.* Bağırsağı çevreleyen zarın iltihabı.

periktirmek[1], [perik-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** (Tavuk, kuş vb. için) ürkütmek. **2.** (Uyku için) kaçırtmak. **3.** Evcilliğini yitirmek; yabanileşmek. [DS]

periktirmek[2], [perik-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Kabuğunu yolarak, elleyerek yarayı azdırıp yaygınlaştırmak. **2.** Yaymak. [DS]

perili, [peri-li] *sf.* (Yer için) peri bulunan; kötü ruhlar barındırdığına inanılan; tekin olmadığı düşünülen. ◻ **perili karı,** *{ağız} Falcı.* [DS]

perilti, [pır-ıl-tı / par-ıl-tı] *{ağız} is.* Pırıltı. [DS]

perim, [? perim] *{ağız} is.* Yemek çatalı. [DS]

perine, [Fr. péri-née] *is. anat.* Apış arası.

perinefrit, [Fr. péri-nephrite] *is. tıp.* Böbreği saran hücre yağ dokusunun iltihabı.

periost, [Fr. péri-oste] *is.* Kemik zarı.

periostit, [Fr. péri-ostite] *is. tıp.* Kemik zarı iltihabı.

peripatetizm, [Fr. péri-patétisme] *is. fel.* Derslerini öğrencilerine açık havada dolaşarak verdiği için Aristoteles'in felsefesine verilen isim; gezinimcilik; gezimcilik; meşâ'iye.

perir, [Far. perīr پریر] *(peri:r) {OsT} is.* Önceki gün.

periselen, [Fr. péri-sélène] *is. gök. b.* Ay beri.

periskop,-bu [Yun. péri-skopein *(çevreye bakmak)* > Fr. périscope] *is.* **1.** Mercekler ile tam yansımalı biçmelerden oluşan ve bir engelin üstünden görmeyi sağlayan optik alet. **2.** Optik dizge ile donatılmış bir yuva içinde kayan ve dalmış bir denizaltında su yüzeyini gözlemlemeye yarayan metal boru. ◻ **periskop derinliği,** *Bir denizaltına periskopunu kullanma olanağı veren derinlik.*

peristom, [Fr. péri-stome] *is. biy.* **1.** Yosunlarda kapsülün ağzını çevreleyen çıkıntıların tümü. **2.** Karından bacaklı yumuşakçalarda kavkı ağzının yumuşak kenarı. **3.** Kirpikli tek hücreli hayvanlarda ağzı çevreleyen bölge.

perişan, [Far. perīşān پریشان] *(peri:şan / peri:şa:nı) {OsT} sf.* **1.** Dağılmış bir durumda bulunan; dağınık; düzensiz; karmakarışık. **2.** Bozuk. **3.** Acınacak bir durumda olan; zavallı. **4.** Üzüntülü; kederli; kaygılı. ◻ **perişan etmek,** *1. Dağıtmak; düzenini bozmak; karmakarışık duruma getirmek. 2. Acınacak bir duruma getirmek; zavallı ve yardıma muhtaç duruma düşürmek.*|| **perişān-hāl,** *{OsT} Zavallı ve düşkün durumda olan; biçare.*|| **perişan-hātır,** *{OsT} Zihin karışıklığı.*|| **perişan olmak,** *1. (Yer için) dağıtılmak; karıştırılmak; bozulmak. 2. (Kişi için) acınacak, yardım edilecek bir duruma düşmek.*|| **perîşān-rüzgâr,** *{OsT} Zavallı; düşkün.*

perişani, [Far. perīşānī پریشانی] *(peri:şani:) {OsT} is.* **1.** Perişanlık; perişan olma durumu. **2.** İmparatorluk döneminde subaşı, şehir kadısı kethüdası gibi alt derecedeki devlet memurlarının giydiği başlık.

perişanlık,-ğı [perişan-lık] *(peri:şanlık) is.* **1.** Dağınıklık; düzensizlik. **2.** Acınacak durumda bulunma: zavallılık. ◻ **perişanlık vermek,** *Perişan duruma getirmek; perişan etmek.*

peritmek, [per-i-t-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Evcilliğini yitirmek; yabanileşmek. [DS]

periton, [Lat. peritonaeum > Fr. péritone] *is. anat.* Karın zarı.

peritonit, [Fr. péri-tonite] *is. tıp.* Karın zarı iltihabı.

periyodik, -ği [Fr. péri-odique] *sf.* **1.** Belli aralıklarla düzenli olarak tekrarlanan; sürekli olarak, belli aralıklarla ortaya çıkan veya kendini gösteren; süreli; dönemli; devirli; devrî. **2.** *fiz.* Dönemsel. **3.** *is.* Belli ve düzenli aralıklarla çıkan yayın; süreli yayın; mevkûte.

periyodikler, [periyodik-ler] *is.* Belirli aralıklarla ve düzenli olarak çıkan yayınlar.

periyot, -du [Yun. peri + (h)odós *(çevre yolu)* > Fr. période] *is.* **1.** Dönem; devir. **2.** *kim.* Elementlerin periyotlar tablosunda, ardışık iki soy gaz arasında yer alan elementlerin tümü. **3.** *dbl.* Çeşitli bölümleri dengeli ve uyumlu bir şekilde düzenlenmiş karmaşık cümle.

periz[1], [Far. perīz پریز] *(peri:z) {OsT} is.* **1.** Bağırma çağırma; haykırma; feryat. **2.** Su kenarlarında yetişen saz cinsi ot.

periz[2], [Far. perhīz => pēriz] *(pe:riz) {ağız} is.* Perhiz. [DS]

perize, [Far. perīze پریزه] *(peri:ze) {OsT} is.* **1.** Altın; kızıl. **2.** Ateşte pişirilmiş ekmek.

perk[1], [berk / perk پرك] *{eAT} {ağız} is.* → berk. [DS]

perk[2], [? perk] *{ağız} is.* Korku; çekinme. [DS]

perkal, -li [Far. pergāle *(çok ince bez)* > İng. / Fr. percale] *is.* Kaba iplikten dokunmuş, hasseden daha ince, havsız pamuklu dokuma.

perke[1], [? perke] *{ağız} is.* **1.** Kepenk. **2.** Dükkânlarda kapı gibi kullanılan çul örtü. [DS]

perke[2], [Far. pāygāh => peyke] *{ağız}* is. Dükkân ve kahvelerin önüne konulan kanepe. [DS]

perkele, [perke-le] *{ağız} is.* → perke[2]. [DS]

perkem, [perk-e-m] *{ağız} is.* Çocukların korku ile birdenbire hastalanmasına ya da ölmesine sebep olan bir hastalık; sara. [DS]

perki[1], [Yun. perkhi] *is. zool.* Tatlı su levreği, *(Perca fluviatilis).*

perki[2], [berk-i / perki] *{ağız} zf.* (Bağlamak için) sağlam sıkı. [DS]

perkişmek, [berk-iş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Sağlamlaşmak. **2.** Sertleşmek; katılaşmak. [DS]

perkiştirmek, [berk-iş-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* İyice gererek, sıkıştırarak veya vurarak sağlamlaştırmak. [DS]

perkitme, [berk-it-me] *is.* Perkitmek eylemi.

perkitmek[1]**,** [berk-it-mek>perk-it-mek پركتمك] *{eAT} {ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Sağlam hâle getirmek; sağlamlaştırmak; berkitmek. **2.** Katılaştırmak. [DS]

perkitmek[2]**,** [berk-it-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Vurmak; atmak; yapıştırmak. [DS]

perklik[1]**, -ği** [berk-lik پركلك] *{eAT} is.*→ berklik.

perklik[2]**, -ği** [berk-lik] *{ağız} is.* Kabızlık. [DS]

perklorat, [Fr. perchlorate] *is. kim.* Perklorik asidin tuzu.

perklorik, -ği [Fr. perchlorique] *sf.* (Asit için) klor asitlerinin en üst düzeyde oksitlenmesi ile elde edilen. 🗗 **perklorik anhidrit,** *kim. Formülü Cl_2O_7 olan birleşik.*|| **perklorik asit,** *kim. Formülü $HClO_4$ olan asit.*

perkmek, [pırk-mak / burk-mak / perk-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Burkulmak; incinmek. [DS]

perküsyon, [Fr. pércussion] *is. müz.* **1.** Vurmalı çalgıların ortak adı. **2.** *tıp.* Vücudun bir bölgesine vurmakla ortaya çıkan sesi dinleme esasına dayalı klinik araştırma yöntemi.

perküsyonist, [Fr. pércussioniste] *is. müz.* Vurmalı çalgılar çalan müzikçi.

perküten, [Erme. bazkat => peskütan > peşgidan / peşkidan / perküten] *{ağız} is.* Tuzlu, torba yoğurdu.[DS]

perlenmek, [bar / por *(küf)* > per-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Süt ve benzeri sıvı yiyeceklerin üzerinde zar gibi ince tabaka oluşmak. **2.** Yiyeceklerin üstü küflenmek. [DS]

perleş, [Fr. pérleche] *is. tıp.* Dudak köşelerinin çatlayıp iltihaplanması biçiminde ortaya çıkan deri hastalığı.

perlit, [Fr. perle / perlite *(inci)*] *is. jeol.* **1.** Cam gibi volkanik kayadan kabartılarak pudra haline getirilmiş yem maddelerinin preslenmesinde kullanılan erimiş sodyum, potasyum ve alüminyum silikattan ibaret madde. **2.** Soğutma sanayiinde, ısı yalıtıcısı olarak kullanılan, feldspat cinsinden, suyu az, eridiği zaman inciye benzer taneleri oluşan yanardağ kaynaklı camsı kayaç; camsı riyolit; inci taşı. **3.** Ferrit ve sementit katmanlarının art arda sıralanmasından oluşmuş, mikroskop altında incelendiğinde incilerin yüzeyindeki çizgiler gibi görünen mikroskobik demir alaşımları birleşeni.

perlitik,-ği [Fr. perlitique] *sf.* (Volkanik kayaç dokusu için) soğuması camda incileri andıran küresel düzlemlere göre büzüşmeye neden olmuş.

perlitli, [perlit-li] *sf.* Yapısında perlit bulunan; içine perlit konulmuş olan. 🗗 **perlitli çelik,** *Yapısının çoğunluk fazı perlit olan çelik.*|| **perlitli dökme demir,** *Yapısının çoğunluk fazı perlit olan dökme demir.*

perlon, [Fr. **perle** *(inci)* + İng. nyl**on** > perlon *(tescilli isim)*] *is.* **1.** İlk olarak Almanya'da üretilmiş kimyasal poliamit elyafına verilen isim. **2.** Bu elyaftan üretilmiş olan. 🗗 **perlon fırça,** *Boya işlerinde kullanılan perlon elyafından üretilmiş fırça.*

Perm, [Alın. perm] *is. jeol.* 286 milyon yılından 250 milyon yılına kadar süren jeolojik devir.

perma, [Fr. permanente] *is.* → permanant.

permanant, [Fr. pérmanente] *is.* Saçların uzun süre dalgalı kalması için uygulanan işlem.

permanganat, [Fr. permanganate] *is. kim.* **1.** Permanganik asidin tuzu. **2.** Yükseltgenme özelliğinden yararlanarak mikrop öldürücü olarak kullanılan potasyum permanganatın menekşe rengindeki sulu eriyiği.

permeçe, [Yun. prumatsa] *(perme'çe) is. dnz.* Yedek olarak kullanılan ince halat.

permele, [Yun. phermeli => fermele] *{ağız} is.* Yakalı, önü boydan düğmeli gömlek; frenk gömleği. [DS]

permer, [Far. permer پرمر] *{OsT} is.* Beklenti; umma.

permi, [Fr. permis] *is.* **1.** İzin. **2.** İzin belgesi. **3.** Ulaştırma işletmelerinin, bazı kişilere indirimli ya da parasız yolculuk yapabilmeleri için verdikleri belge. **4.** Dış ticaret için devletçe verilmiş izin. **5.** Demir Yollarında çalışan kişilere özgü paso.

permiyen, [Fr. permien] *is. jeol.* Paleozoik çağın son dönemi.

permun, [Far. permūn پرمون] *(permu:n) {OsT} is.* Süs; bezek.

permütasyon, [Fr. permutation *(karşılıklı yer değiştirme)*] *is. mat.* Dizilim.

pernek[1]**, -ği** [dernek ?] *{ağız} is.* Toplantı. [DS]

pernek[2]**, -ği** [? pernek] *{ağız} is.* **1.** Sürüden ayrılan koyun. **2.** Sürüye katılan yabancı hayvan. **3.** Sürüden ayırarak otlatılan özel hayvanlar. **4.** Birçok kimsenin, otlatılmak üzere bir araya toplanmış olan hayvanları. [DS] 🗗 **pernek almak,** *{ağız} (Çoban için) birkaç kişinin hayvanlarını toplayarak gütmek.* [DS]

pernekçi, [pernek-çi] *{ağız} sf.* (Kişi için) az sayıdaki hayvanını büyük sürüye katan. [DS]

pernekleşmek, [pernek-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* (Birkaç koyun keçi için) sürüden ayrılmak; ayrı düşmek. [DS]

pernih, [Far. pernīḫ پرنيخ] *(perni:h) {OsT} is.* İnce ve düz taş; kayrak.

perniyan, [Far. perniyān پرنيان] *(perniya:n) {OsT} is.* İpekten yapılmış işlemeli dokuma; nakışlı atlas. 🗗 **perniyān-hüy,** *{OsT} Nazik ve güzel huylu.*

pernu, [Far. pernū پرنو] *(pernu:) {OsT} is.* Bir tür nakışlı ipek kumaş.

pernun, [Far. pernūn پرنون] *(pernu:n) {OsT} is.* → pernu.

peroksit,-di [Fr. péroxyde *(iki oksijen)*] *is.* Birleşiminde normalden daha fazla oksijen bulunan birleşik.

peroksitleme, [peroksit-le-me] *is.* Peroksitlemek için yapılan işlem; peroksitleme eylemi.

peroksitlemek, [peroksit-le-mek] *gçl. f.[-r] [-l(i)-yor] kim.* Mümkün olan en yüksek düzeyde oksitlemek.

peroksitli, [peroksit-li] *sf. kim.* (Birleşik için) normal birleşikten daha çok oksijen bulunduran.

peron, [Fr. perron *(taş yükselti)*] *is.* Tren istasyonlarında demiryolu boyunca uzanan, yolcuların rahatça inip binmelerine uygun biçimde yüksekçe yapılmış döşeme.

peronospora, [Yun. perona *(kopça)* + spora] *is.* Bitkilerde mildiyu hastalığını yapan mantar.

perpene, [? perpene] *{ağız} is.* Süs eşyası olarak kullanılan sarı pul. [DS]

perpenek, -ği [perp-en-ek] *{ağız} is.* Kelebek. [DS]

perpere, [? perpere] *{ağız} is.* Gelinliğe dikilen düğme gibi ince, yassı, madensel pullar. [DS]

perpi, [perp-i] *{ağız} is.* Tılsım; büyü. [DS]

perpil, [perp-il] *{ağız} is.* **1.** Kuş üzümü. **2.** Yaban üzümü.[DS]

perpilemek, [perp-i-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] (-l(i)-yor]* Okşamak; sevmek. [DS]

perr, [Far. perr پر] *{OsT} is.* → per[1].

perran, [Far. perrān پران] *(perra:n) {OsT} sf.* Uçan; uçucu.

perre, [Far. perre پره] *{OsT} is.* Uç; kenar; nihayet. 🗗 **perre-keş,** *{OsT} Birbiri ile yatak arkadaşı olan Yeniçeriler.*

perri, [Far. perrī] *{eAT} is.* Peri. [DK]

perrende, [Far. perrende پرنده] *{OsT} sf.* Uçan; uçucu.

pers, [? pers پرس] *{eAT} sf.* Ters. 🗗 **pers itmek,** *{eAT} 1. Tersine döndürmek. 2. Çarpıtmak.*|| **pers olmak,** *{eAT} 1. Tersine dönmek. 2. {ağız} Yüzükoyun düşerek yüzü gözü berelenmek.* [DS] *3. {ağız} (Pehlivan için) güreşte yüzüstü düşmek.* [DS] *4. {ağız} Yorgunluktan bitkin düşmek.* [DS] *5. {ağız} Ezilerek yere yayılmak.* [DS] *6. {ağız} Sıkıntıdan şaşırmak.* [DS] *7. {ağız} (Paylanan kişi için) terslenmek; dikleşmek.* [DS] *8. {ağız} Yenilgiye uğramak; yenilmek.* [DS] *9. {ağız} Boşa gitmek.* [DS]

persantil, [Fr. pecentile] *is. istk.* Bir veriler dizisini yüze bölen aralık değeri; yüzdelik.

persek, -ği [Far. pārseng] *{ağız} sf.* **1.** Eksik. **2.** *is.* Kağnıda tekerleğin çıkmaması için dingilin ucuna takılan çivi. [DS]

perseng, [Far. pārseng پرسنگ] *{OsT} is.* **1.** Terazide dengeyi sağlamak için hafif gelen kefeye konan ağırlık. **2.** Konuşurken gereksiz yere yinelenen sözcük; lakırdının persengi; pelesenk

persenk, -gi [Far. pārseng] *{ağız} is.* **1.** Kağnıda tekerleğin çıkmaması için tekerleğin ucuna takılan çivi. **2.** Engel. [DS] 🗗 **persenk attırmak,** *{ağız} Uğraştırmak; oyalamak.* [DS]

persimek, [per-si-mek / pörsü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Gevşemek; pörsümek. [DS]

persona, [Fr. persona] *is. psikol.* Kişiliğin dünyaya yönelik yanı.

personel, [Fr. personnel *(kişisel)*] *is.* **1.** Bir kurum veya kuruluşta çalışan kişilerin tümü. **2.** Uçak, gemi, otobüs gibi araçlar seyir halinde iken görev yapanlar; mürettebat. **3.** Bir iş yerinde çalışmalara değişik kademelerde katılan kişilerin tümü. **4.** *as.* Silahlı kuvvetlerde resmî ve sivil görev alan kişilerin tümü.

perspektif, [Lat. perspicare *(dikkatle bakmak)* > Fr. perspective] *is.* **1.** Nesnelerin uzaktan görünüşleri. **2.** Nesneleri bir yüzey üzerine görüldükleri gibi çizme tekniği. **3.** Düz bir çizgi halinde uzanan ana yol.

perspektifçi, [perspektif-çi] *is.* Yaptığı resimlerde perspektiften yararlanan ressam.

perspektivizm, [Fr. perspectivisme] *is. fel.* Bütün bilgilerimizin dünya görüşümüze ilişkin ve yaşamsal gereksinimlerimize uygun olduğunu, ama derin ve bireysel gerçekleri gözden kaybettirdiğini ileri süren öğreti.

persutluk, [Far. fersūde => persut-luḳ] *{ağız} is.* **1.** Bitkinlik; yorgunluk. **2.** Tembellik. [DS]

persülfür, [Fr. persulfure] *is. kim.* Birleşiminde normalden daha fazla kükürt bulunan sülfür; polisülfür.

perşembe, [Far. penc *(beş)* + şenbe *(gün)* پنجشنبه] *{OsT} is.* Haftanın beşinci günü; çarşamba ile cuma arasındaki gün.

perşenk, -gi [Far. pīş-āheng] *{ağız} is.* Kervanın veya sürünün önünde giden hayvan. [DS]

perşöron, [Fr. percheron] *is. zool.* Fransız kökenli boylu, boz veya siyah renkli iyi bir koşum atı cinsi.

pert[1], [part / pert / pırt / pıt / pit / port / pört / pürt *(yans.)*] *is.* Bir yerde sıkışan sıvı ve başka maddenin kurtuluşunu, birden fırlayıp çıkmasını, dağılmasını, patlamasını ve bu sırada çıkan sesi anlatan kök. [Zülfikar] *pert-le-mek, pert-le-k*

pert[2], [pert] *{ağız} is.* Kızına; sinirlenme. [DS] 🗗 **pert olmak,** *{ağız} 1. Utanmak. 2. Kızmak; darılmak.* [DS]

pert[3], [pert] *{ağız} is.* **1.** Baldır. **2.** Hayvan derisinin bacak kısmı. **3.** Çarık için kesilen gönün yanları, kıyıları. **4.** Et parçası. [DS]

pert[4], [pert] *{ağız} is.* Kötü. [DS]

pertab, [Far. pertāb پرتاب] *(perta:b) {OsT} is.* **1.** Sıçrama; atılma. **2.** Atılmak için hız alma. **3.** Uzağa düşen ok vb.

pertav, [Far. pertāv پرتاو] *(perta:v) {OsT} is.* → pertab.

pertavsız, [Far. pertev *(ışık)* +sūz *(yakan)* پرتوسوز] *{OsT} is.* Büyüteç.

pertelemek, [perte-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-er] [-l(i)-yor]* **1.** Gereksiz söz söylemek. **2.** Söylenmemesi gereken bir sırrı bilmeden söyleyivermek. [DS]

pertev, [Far. pertev پرتو] *{OsT} is.* Parlaklık; ışık; ışıltı. ◻ **pertev-bār,** *{OsT} Işıklı.*|| **pertev-efşān,** *{OsT} Işık saçan.*|| **pertev-endāz,** *{OsT} Işık veren.*|| **pertev-endāzî,** *{OsT} Işık verme.*|| **pertev-feşān,** *{OsT} Işık saçan.*|| **pertev-i mihr,** *{OsT} Güneş.*|| **pertev-nisār,** *{OsT} Işık veren.*|| **pertev-pāş,** *{OsT} Aydınlatıcı.*|| **pertev-rîz,** *{OsT} Işık dökücü.*|| **pertev-sūz,** *{OsT} Büyüteç.*|| **pertev-zen,** *{OsT} Işıklandıran; nurlandıran.*

pertik, -ği [bert-ik] *{ağız} is.* El, ayak ve başka yerlerde incinme sonucu oluşan şişlik ve morluk. [DS]

pertikmek, [bert-ik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ir]* Burkulmak; incinmek; ezilmek.[DS]

pertlek, -ği [pert *(yans.)* > pert-le-k] *{ağız} sf.* (Göz için) dışarıya doğru çıkık; patlak. [DS]

pertlemek, [pert *(yans.)* > pert-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Göz için) çeşitli sebeplerden azılmak; dışarı doğru fırlamak. [DS]

peru, [Far. pere => peru] *{ağız} is.* Kapı rezesi. [DS]

peruk,-ğu [İt. perruca] *(pe'ruk) is.* → peruka.

peruka, [İt, perruca] *(peru'ka) is.* Takma saç.

perukacı, [peruka-cı] *is.* Takma saç yapan ve satan kimse.

perukacılık,-ğı [peruka-cı-lık] Takma saç yapan ve satan kimsenin işi.

perukar, [Fr. perruquire] *is.* Erkek berberi; berber.

perun, [? perun] *{ağız} is.* Yemek çatalı. [DS]

perunlu, [perun-lu] *{ağız} sf.* Kuruntulu; işkilli. [DS]

peruş, [Far. perūş پروش] *(peru:ş) {OsT} is.* Sivilce.

peruze, [Far. firūze پروزه] *{OsT} is.* → firuze.

perün, [? perün] *{ağız} zf.* Canlı. [DS]

perva, [Far. pervā پروا] *(perva:) {OsT} is.* **1.** Çekinti; sakınma; korku. **2.** Bağ; ilgi. ◻ **pervası olmamak,** *Çekintisi, korkusu olmamak.*

pervane, [Far. pervāne پروانه] *(perva:ne) {OsT} is. zool.* **1.** Geceleri ortaya çıkarak ışık etrafında dönen gece kelebeklerinden pul kanatlılara halk arasında verilen ad. **2.** Gemi, uçak vb. takılan bir motorla döndürüldüğünde itme, çekme, tutunma görevi yapan aygıt; çark. **3.** Fırıldak. **4.** Selçuklularda, has, zeamet ve tımar ile ilgili olarak verilen ferman. **5.** Haberci. **6.** *{ağız}* Huni. [DS] ◻ **pervane balığı,** *zool. Ay balığı, (Mola mola).*|| **pervāne-gân,** *{OsT} Gece ateşe ve ışığa üşüşen kelebekler.*|| **pervane gibi,** *1. Sürekli olarak dönen. 2. mecaz. Birinin işini görmek veya yardımcı olmak amacıyla yanından hiç ayrılmayan.*|| (birine) **pervane olmak,** *O kimseye büyük bir sevgi ile bağlanarak yanından hiç ayrılmamak; büyük ilgi göstermek.*|| **pervāne-vār,** *{OsT} Pervane gibi.*|| **pervāne-veş,** *{OsT} Pervane gibi.*

pervaneci, [pervane-ci] *(perva:neci) is.* **1.** Pervane yapan veya satan kimse. **2.** Selçuklularda, arazi kayıtlarına bakan divan görevlisi.

pervanek, Far. pervānek پروانك] *(perva:nek) {OsT} is.* **1.** *as.* Öncü. **2.** *zool.* Karakulak.

pervaneli, [pervane-li] *(perva:neli) sf.* Pervanesi bulunan; pervane ile işleyen.

pervanesiz, [pervane-siz] *(perva:nesiz) sf.* Pervanesi olmayan.

pervar, [Far. pervār پروار] *(perva:r) {OsT} sf.* Besili; iyi beslenmiş.

pervare, [Far. pervāre پرواره] *(perva:re) {OsT} sf.* → pervar.

pervari, [Far. pervārī پرواری] *(perva:ri:) {OsT} sf.* → pervar.

pervas, [Far. pervās پرواس] *(perva:s) {OsT} is.* El ile dokunarak yoklama; sıvazlama.

pervasız, [perva-sız] *(perva:sız) sf.* Korkusu olmayan; çekinti duymayan.

pervasızca, [perva-sız-ca] *(perva:sı'zca) zf.* Korkmadan; çekinmeden; sakınmadan.

pervasızlık,-ğı [perva-sız-lık] *(perva:sızlık) is.* Korkusuzluk; çekintisizlik; sakınmazlık.

-pervaz, [Far. -pervāz پرواز -] *(perva:z) {OsT} son ek.* Sonuna eklendiği Farsça kelimelere *"uçan, uçucu"* anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek.

pervaz, [Far. pervāz پرواز] *(perva:z) {OsT} is.* **1.** Uçma; uçuş; yükselme. *{eT} {eAT} (aynı)* [Bahşayiş] **2.** Saçak; püskül. **3.** Pencere, kapı vb. kasalarının kenarlarına geçirilen ince tahta. **4.** Hücre. **5.** Dolap. **6.** Aynalı ince uzun tahta. **7.** Kitap kapağının iç tarafına konulan mukavvaların kenarlarına paralel bir çerçeve meydana getiren deri parçası. **8.** Yazı levhalarının kenarlarına yapılan bir tür süs. **9.** Kumaştan yapılan eşyaların kenarlarına, elbiselerin kol, yaka ve etek uçlarına geçirilen dar uzun şerit. ◻ **pervaza ağmak,** *{eAT} Uçup yükselmek; havalanmak; kalkmak.* [DK]|| **pervaz etmek,** *Uçmak.*|| **pervaz urmak,** *{eT} Yükseğe uçmak; yükselmek.* [Bahşayiş]|| **pervaz urmalı olmak,** *{eAT} (Kuş için) uçmağa hazırlanmak; uçmak istemek; uçmak üzere olmak.*

pervaze, [Far. pervāze پروازه] *(perva:ze) {OsT} is.* **1.** Kır yemeği. **2.** Gece eğlenceleri için yakılan ışık. **3.** Altın ve gümüş yaprak kırıntısı.

pervazeger, [Far. pervāze-ger پروازه گر] *{OsT} sf.* Altın ve gümüş yaprakları işleyen.

pervazgâh, [Far. pervāz-gāh پروازه گاه] *(perva:zgâ:h) {OsT} is.* Uçulacak yer; hava alanı.

pervazgeh, [Far. pervāz-geh پروازه گه] *(perva:zgeh) {OsT} is.* → pervazgâh.

pervazi, [Far. pervāzī پروازی] *(perva:zi:) {OsT} is.* Divanda görev almadığı hâlde yolunu bularak kendilerini kayıtlarda görevli kâtipmiş gibi gösteren kimse.

pervede, [? pervede / perver] *{ağız} is.* Domates salçası. [DS]

-perver, [Far. perver پرور] *{OsT} son ek.* Farsça kelimelerden *"besleyen, büyüten, yetiştiren, koruyan, seven"* anlamlarıyla birleşik sıfatlar yapan son ek.

perver[1], [Far. perver پرور] *{OsT} sf.* **1.** Besleyen. **2.** Yetiştiren; terbiye eden. **3.** Seçen; alan. **4.** Seven.

perver[2], [? perver] *{ağız} is.* Domates salçası. [DS]

perveran, [Far. perverān پروران] *(pervera:n) {OsT} is.* **1.** Besleyenler. **2.** Yetiştirenler. **3.** Seçenler. **4.** Sevenler.

perverd, [Far. perverd پرورد] *{OsT} sf.* → perver. ◻ **perverd-gâr,** *{OsT} 1. Besleyici. 2. Terbiye edici. 3. Allah.*

perverde, [Far. perverde پرورده] *{OsT} sf.* **1.** Beslenmiş. **2.** Yetiştirilmiş; eğitilmiş. ◻ **perverde etmek,** *Yetiştirmek.*

perverdigâr, [Far. perverd-gār پروردگار] *(perverdigâ:r) {OsT} is.* **1.** Besleyici. **2.** Rızk veren; Allah.

perverende, [Far. perverende پرورنده] *{OsT} sf.* **1.** Yetiştiren; eğiten. **2.** Büyüten; besleyen.

perverî, [Far. perverī پروری] *(perveri:) {OsT} is.* **1.** Besleyicilik. **2.** Eğitme. **3.** Seçme. **4.** Sevme.

perveriş, [Far. perverīş پروریش] *{OsT} is.* **1.** Besleme; besleyiş. **2.** Beslenme. **3.** Yetiştirme; eğitme. ◻ **perverîş-āmūz,** *{OsT} Manen yetiştiren; filozof.*|| **perverîş-yāfte,** *{OsT} 1. Beslenen. 2. Eğitilen.*|| **perverîş-yāfte,** *{OsT} 1. Bakımlı. 2. Terbiye edilmiş; eğitimli.*

pervez, [Far. pervez پروز] *{OsT}is.* Pervaz.

pervin, [Far. pervīn پروین] *(pervi:n) {OsT} is.* Ülker yıldızı; Süreyya.

perviz, [Far. pervīz پرویز] *(pervi:z) {OsT} is.* **1.** Süzgeç; elek. **2.** Balık. **3.** Güzellik. **4.** Cilve. **5.** *sf.* Üstün gelen; muzaffer. ◻ **pervîz-i felek,** *{OsT} Güneş.*

pervizen, [Far. pervīzen پرویزن] *(pervi:zen) {OsT} is.* **1.** Elek. **2.** Kalbur.

perzü, [? perzü] *{ağız} is.* Pazı otu. [DS]

pes[1], [Far. bes *(yeter; kâfi)* پس] *{OsT} ünl.* **1.** Yenilgiyi kabul etmeyi belirten söz. **2.** Birinin davranışları karşısında şaşkınlığını belirten söz. ◻ **pes demek,** *1. Yenilgiyi kabul etmek; boyun eğmek. 2. Bir kimsenin kurnazlığına veya huysuzluğuna şaşmak.*|| **pese çıkmak,** *{ağız} Güreşmek.* [DS]|| **pes etmek,** *1. Yenilgiyi kabul etmek. 2. Bir kimsenin kurnazlığına veya huysuzluğuna şaşmak 3. spor. Güreşte yenileceğini anlayan pehlivanın daha fazla ezilmemek için "yeter, yenilgiyi kabul ediyorum" anlamında yaptığı hareket.*

pes[2], [Far. pes پس] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Geri; arka. **2.** *zf.* Ondan sonra; ardınca; müteakiben. **3.** O hâlde; öyle ise; pekâla; öyle iken; binaenaleyh. **4.** Sözün kısası; kısacası; hasılı; hasıl-ı kelam. **5.** Ne zaman ki; vaktaki. **6.** İşte. **7.** Sonuç olarak. **8.** *{eAT} ünl.* Ya! ◻ **pes-i dîvâr,** *{OsT} Duvarın arkası.*|| **pes-mānde,** *{OsT} 1. Geride olan; geri kalmış bulunan. 2. Artmak.*|| **pes-mānde-hōr,** *{OsT} Artıkları yiyen.*|| **pes-perde,** *{OsT} Perde arkası.*|| **pes-rev,** *{OsT} 1. Arkadan gelen. 2. Uşak.*|| **pes ü pîş,** *{OsT} Arka ve ön.*

pes[3], [Far. pest پست] *{OsT} sf.* **1.** Alçak; aşağı. **2.** Yavaş ve hafif sesle söylenen. ◻ **pes perdeden konuşmak,** *Gayet hafif ve yumuşak bir sesle söylemek.*

pesadet, [Far. pesādet پسادت] *(pesa:det) {OsT} is.* Veresiye alış veriş etme.

pesavend, [Far. pesāvend پساوند] *(pesa:vend) {OsT} is. ed.* Kafiye.

pesegi, [pusmak > pus-ağı / pesegi] *{ağız} is.* → peseği. [DS]

pesegü, [pus-mak > pesegü] *{ağız} is.* → peseği. [DS]

peseği, [pus-mak > peseği] *{ağız} is.* **1.** Soğuk yüzünden ağaç dallarının, kapı metallerinin buz tutmuş durumu. **2.** Çiy. **3.** Islaklık. **4.** Sis. [DS]

pesek[1], **-ği** [pas-ak / pesek] *{ağız} is.* **1.** Kir. **2.** Diş kiri; diş pası. [DS]

pesek[2], **-ği** [? pesek] *{ağız} sf.* **1.** Eğri. **2.** Eksik. [DS]

pesekli, [pesek-li] *{ağız} is.* Kirli; tortulu. [DS]

peselek, -ği [pes-e-le-k] *{ağız} sf.* Tutuk ve yarım yarım konuşan. [DS]

peselemek, [pes-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yemeği iyi pişiremeyip yenilemez duruma getirmek. [DS]

pesen, [pus-an] *{ağız} is.* **1.** → peseği. **2.** Sis. [DS] ◻ **pesen pesen,** *{ağız} (Yağmur için) hafif hafif.* [DS]

-pesend, [Far. pesend پسند -] *{OsT} ek.* Farsça kelimelerden *"beğenmiş, beğenen"* anlamlarıyla birleşik sıfatlar yapan son ek.

pesend, [Far. pesendīden *(beğenmek)* > pesend پسند] *{OsT} is.* **1.** Seçme; beğenme; takdir etme. **2.** Yazma kitapların kapağına yapılmış altınla karışık süsleme. **3.** Mat altın. **4.** Renkli veya sade, her iki yüzü de kullanılabilen bir tür işleme. **5.** *{ağız}* Denk sayma; ölçme. [DS] 🗗 **pesend etmek,** *{ağız} 1. Şaşmak; şaşırmak. 2. Şaşırtmak.* [DS]

-pesendane, [Far. pesend-āne پسندانه] *(pesenda:ne) {OsT} ek.* Farsça kelimelerden *"beğenmişçesine, beğeneceği biçimde olan"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

pesende, [Far. pesende پسنده] *{OsT} sf.* **1.** Beğenilmiş. **2.** Seçilmiş.

pesendide, [Far. pesendīde پسندیده] *(pesendi:de) {OsT} sf.* **1.** Beğenilmiş; takdir edilmiş. **2.** Seçilmiş. **3.** *müz.* Klasik Türk müziğinde Üçüncü Selim tarafından düzenlenen birleşik bir makam adı.

peseng, [? peseng] *{ağız} is.* Uçurtmalarda ipin takıldığı yer. [DS]

pesengi[1], [pus-mak > pus-ağı / pesengi] *{ağız} is.* → peseği. [DS]

pesengi[2], [pas-ak > pesengi ?] *{ağız} is.* Tortu. [DS]

pesengi[3], [pes > pes-engi ?] *{ağız} is.* Emir altında bulunma.[DS]

pesengü[1], [pus-mak > pesengü] *{ağız} is.* → peseği. [DS]

pesengü[2], [pes-engü] *{ağız} is.* Irmağın, çevresine zarar vermemesi için iki kıyısına yapılan set.[DS]

pesenk[1], [pus-mak > pus-an / pesenk] *{ağız} is.* → peseği. [DS] 🗗 **pesenk yağmak,** *{ağız} Soğuk yüzünden ağaçların vb. bitkilerin üzerine kırağı yağmak; kırç tutmak.* [DS]

pesenk[2]**, -gi** [pas > pesenk ?] *{ağız} is.* Sirke, turşu vb. yiyeceklerin üzerinde oluşan beyaz küf. [DS]

pesenk[3]**, -gi** [Far. perseng] *{ağız} is.* Söz gelişi. [DS]

pesenk[4]**, -gi** [Far. pārseng] *{ağız} is.* Kağnıda, tekerleğin çıkmaması için mazı ucuna takılan çivi. [DS]

pesenkli, [pesenk-li] *{ağız} is.* Üstüne kabartma çiçekler işlenmiş, yollu, ipek kumaş. [DS]

pesenlemek, [pesen-le-mek] *{ağız} gçsz. f. -r] [-l(i)-yor]* Bozulmaya başlayan sulu yiyeceklerin üzerinde küf tabakası oluşmak. [DS]

pesent, -di [Far. pesend] *{ağız} sf.* (Kişi için) acımasız; ters. [DS]

pesepüse, [pese+püse] *{ağız} is.* Öteberi. [DS]

peserek, -ği [Moğ. besereg / Far. bīserāk] *{ağız} is.* Güreşçi deve. [DS]

peseriklenmek, [pusarık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bulanık görmek; dumanlanmak. [DS]

peserlemek, [bas-ar-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yatıştırmak. [DS]

peseslemek[1], [peses-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Ağırlamak; gönlünü almak. **2.** Yersiz söylenen bir sözü kapatmaya çalışmak. **3.** Öfkesini yatıştırmak. **4.** Düzenlemek. [DS]

peseslemek[2], [beses-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Paylamak; korkutmak. [DS]

peseta, [İsp. peseta] *(pese'ta) is.* İspanyol para birimi.

pesgel, [Yun. pastilos] *{ağız} is.* Sakızkabağı, ayva, armut veya karpuz kabuğunun pekmezle kaynatılması ile yapılan bir tür meyve ezmesi. [DS]

pesimist, [Fr. pessimiste] *sf.* Kötümser; karamsar; bedbin.

pesimizm, [Fr. pessimisme] *is.* Kötümserlik; karamsarlık; bedbinlik.

pesin[1], [? pesin] *{ağız} is.* **1.** Ağaçlarda kalan yağmur damlaları. **2.** → peseği. **3.** Kırağı. **4.** Sis. [DS]

pesin[2], [Far. pesīn پسین] *(pesi:n) {OsT} sf.* En geride bulunan; sondaki.

pesin[3], [? pesin] *{ağız} is.* Su yosunu. [DS]

pesinmek, [pes-in-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Çekinmek; utanmak. [DS]

peskel, [Yun. pastilos] *{ağız} is.* → pesgel. [DS]

peskütan, [Erme. bezket => peskütan] *{ağız} is.* Tuzlu ayranın kaynatılıp süzdürülmesiyle elde edilen çökelek. [DS]

pesküten, [Erme. bezket => pesküten] *{ağız} is.* → peskütan. [DS]

peslek, -ği [bes-le-k] *{ağız} is.* Besleme; hizmetçi. [DS]

pesleşme, [pes-le-ş-me] *is.* Pesleşmek eylemi.

pesleşmek, [pes-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* (Ses için) yavaş, hafif duruma gelmek.

pesliğen, [Yun. basilikon / Far. sperġām سپرغم => pesliğen پسلکن] *{OsT} is. bot.* Fesleğen, *(Ocimum basilicum).*

peso, [İsp. peso] *(pe'zo) is.* Latin Amerika ülkelerinin çoğunda kullanılan para birimi.

pespaye, [Far. pest *(aşağı)* + pāye *(rütbe)* پست پایه] *(pespa:ye) {OsT} sf.* **1.** Aşağılık, soysuz kimse; alçak. **2.** Bu tür kimseye yakışır.

pespayegân, [Far. pespāyegān پست پایگان] *(pespa:yegâ:n) {OsT} is.* Soysuz, aşağılık kimseler.

pespayelik,-ği [pespaye-lik] *(pespa:yelik) is.* **1.** Aşağılık, soysuz bir kimsenin davranışı; böyle kimselere özgün şeylerin niteliği. **2.** Aşağılık hareket; adi davranış.

pespembe, [pe(s)+pe/mbe] *pekşt. sf.* Tam pembe; pembelik özelliğini tam olarak bulunduran.

pespente, [? pespente] *{ağız} is.* → pespenti. [DS]

pespenti, [? pespenti] *{ağız} is.* Üzgün üzgün düşünme. [DS]

pesperte, [? pesperte] *{ağız} is.* Pislik; tortu. [DS]

pest, [Far. pest پست] *{OsT} sf.* **1.** Aşağı; alçak. **2.** (Ses

için) hafif; yavaş. 🗗 **pest-baht,** *{OsT} Kısmeti olmayan; bahtsız.* || **pest-fıtret,** *{OsT} Yaratılışı kötü; adi yaradılışlı; soysuz.* | **pest perdeden,** *{OsT} Hafif sesle.* || **pest-pâye,** *{OsT}* → pespaye. || **pest-perde,** *{OsT} Alçak sesle.* || **pest-sadâ,** *{OsT} Hafif, alçak ses.* || **pest-tînet,** *{OsT} Alçak yaradılışlı; kötü.* | **pest-zinde,** *{OsT} 1. Arta kalan. 2. Geri kalma.*

pestar, [? pestar] *{ağız} is.* Yürümesi gerektiği hâlde yürümeyen çocuk. [DS]

pestel, [Yun. pastilos] *{ağız} is.* Sakızkabağı, armut, ayva, karpuz kabuğu gibi meyvelerin pekmezle kaynatılması ile yapılan bir tür tatlı. [DS]

pestenkeranî, [Far. pest-engār-āne پستنکرانی] *(pestenkera:ni) {OsT} sf.* Değersiz; saçma; boş; uydurma.

pester[1], [Yun. pastilos] *{ağız} is.* Domates salçası. [DS]

pester[2], [? pester] *{ağız} sf.* Yorgun; bitkin. [DS]

pesterek, -ği [Far. pesterek پسترك] *{OsT} is.* Kâğıdın yüzünü düzeltmekte kullanılan araç; mühre tahtası

pesti, [Far. pestī پسی] *(pesti:) {OsT} is.* **1.** Alçaklık. **2.** *{ağız} sf.* Bakımsız; gelişmemiş; cılız. [DS]

pestikan, [Erme. bezket => pestikan] *{ağız} is.* Tuzlu ayrandan yapılan çökelek. [DS]

pestikel, [Erme. bezket ?] *{ağız} sf.* Besleyici. [DS]

pestil[1], [Yun. pastéli] *is.* Yufka biçiminde kurutulmuş meyve ezmesi. 🗗 **pestil çullaması,** *{ağız} Dut pestilini yumurtaya batırıp yağda kızartarak yapılan bir tür tatlı.* [DS]|| **pestil tütün,** *Hamur gibi yoğrulan yaprak tütün kırıntılarının silindirlerden geçirilmesiyle elde edilen kâğıt halindeki tütün.*

pestil[2], [Yun. pastilos] *{ağız} is.* Mumu alındıktan sonra geriye kalan siyah bal. [DS]

pestil[3], [Lat. pistillum > pestello *(havan)*] *is.* **1.** Havanda ezilmiş şey. **2.** *argo.* Hasta. **3.** *argo.* Sarhoş. **4.** Kömür damarı ile tavan arasındaki ince killi tabaka. **5.** *sf.* Yorgun; güçsüz. 🗗 **pestil gibi,** *Hareket edemeyecek kadar yorgun; güçsüz.* || **pestile çevirmek,** *Bir kimseyi aşırı ölçüde yorup güçsüz düşürmek.* || **pestili çıkmak,** *Çok yorulmak; bitkin düşmek.* || **pestilini çıkarmak,** *1. Bir kimseyi çok yormak. 2. Çok dövmek.*

pestilleşme, [pestil-le-ş-me] *is.* Pestilleşmek eylemi.

pestilleşmek, [pestil-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Pestil durumuna gelmek. **2.** *mecaz.* Yorgun ve bitkin düşmek.

pesto, [İt. pesto] *is.* Havanda döverek hazırlanmış bir tür sos.

pesüs, [Far. pīh *(iç yağı)* + -sūz *(yakan)* پیهسوز] *is.* İç yağı yakılan toprak kandil.

pesvende, [? pesvende] *{ağız} is.* Yapılan bir işin eksik kalan yanları. [DS]

peş[1], [Far. peşt *(arka)* پش] *{OsT} is.* **1.** Arka. **2.** *{ağız}* Yüzü dönük; ters [DS] 🗗 (bir kimsenin) **peşinde** (olmak), *O kimseyi istiyor, ondan bir şey istiyor olmak.* | (bir şeyin) **peşinde** (olmak), *Sürekli ister, izler durumda olmak.* || **peşinde dolaşmak,** *Bir kimsenin arkasını bırakmamak; amacına ulaşmak için o kimseyi razı etmeye çalışmak; bir amaçla birisini izlemek; o kişiyi sürekli izlemek.* || (birinin) **peşinde gitmek,** *1. O kimseyi izlemek; bir kimseyi izlemek. 2. O kimsenin düşünce ve görüşlerini benimsemek.* || (bir şey) **peşinde koşmak,** *1. O şeyi elde etmek için uğraş vermek. 2. Bir kimseyi razı etmeye çalışmak.* | **peşinden gelmek,** *Bir kimsenin hemen ardından gelmek.* | **peşinden gitmek,** *1. Bir kimseyi izlemek. 2. O kimsenin görüş ve düşüncelerini benimseyerek izinden gitmek.* || (bir kimsenin) **peşinden koşmak,** *1. Bir kimseyi bir şeye razı etmeye çalışmak. 2. O kişi ile gönül ilişkisine girmek.* || (bir şeyin) **peşinden koşmak,** *O şeyi elde etmek için uğraş vermek.* | **peşinden sürüklemek,** *Bir kimseyi veya grubu etkisi altına alarak kendisini izlemelerini sağlamak; cezbetmek; çekmek.* || **peşinden sürüklenmek,** *Bir kimsenin etkisi altında kalarak onu izlemek; cazibesine kapılmak.* || (bir kimsenin) **peşinden yürümek,** *1. Bir kimsenin arkasından yürümek, gitmek; onu izlemek. 2. mecaz. Bir kimseye her konuda uymak; onu taklit etmek.* || **peşine düşmek,** *1. Bir kimsenin arkasından gitmek; izlemek. 2. Bir isteğin gerçekleşmesini sağlamaya çalışmak; o işi takip etmek.* || (bir kimsenin) **peşine takılmak,** *O kimsenin arkasından ayrılmamak; ardından gitmek; takip etmek.* || **peşine takmak,** *1. Bir kimseyi ardından sürüklemek. 2. Her gittiği yere götürmek; beraberinde götürmek; yanında götürmek.* || **peşini bırakmak,** *1. Bir kimseyi izlemekten vazgeçmek; ardından gitmeyi bırakmak. 2. Bir işi sonuçlandırmaktan vazgeçmek.* || **peşini bırakmamak,** *1. Bir kimseyi izlemekten vazgeçmemek. 2. Bir şeyi sonuçlandırmaktan vazgeçmemek.* || **peşi peşine,** *Arka arkaya.* || **peşi sıra,** *Hemen ardından; arkasından; ardı sıra.* || **peş peşe,** *Art arda; ara vermeden; aralıksız.* || **peş tahtası,** *1. Karagöz oyununda, gerginin arkasına çepeçevre iplerle tutturulmuş, üzerinde sıra sıra delikler bulunan raf; destgâh. 2. {ağız} Kıyma tahtası.* [DS] *3. {ağız} Tahta kanepe; sedir.* [DS] *4. {ağız} Peyke.* [DS]

peş[2], [Far. peş پش] *{OsT} is.* **1.** Bazı giyeceklerin etek kesimini genişletmek amacıyla eklenen üçgen parça. **2.** *dnz.* Bir yelkenin kavisli olarak kesilmiş yaprağı. **3.** Mukarnaslarda bademi oluşturan üçgen yüzey. 🗗 **peş getürmek,** *{ağız} (Söz için) uygun biçimde karşılık vermek.* [DS]

peş[3], [? peş] *{ağız} is.* Kâğıt oyunlarında el tutma; kâğıt alma. [DS]

peşdamaz, [? peşdamaz] *{ağız} is.* Yıldız bilimci. [DS]

peşdil, [peşkir ?] *{ağız} is.* Kadınların önlerine bağladıkları iş önlüğü. [DS]

peşe[1], [baş+eke > beşe / peşe پشه] *{eAT} is.* → beşe.[1]

peşe[2], [Far. peşe پشه] *{OsT} is. zool.* Sivrisinek. 🗗 **peşe-bend,** *{OsT} Cibinlik.*|| **peşe-gîr,** *{OsT} 1. Sivrisinek tutan; sivrisinek avlayan. 2. Aylak.*|| **peşe-hâne,** *{OsT} Cibinlik.*

peşe[3], [? peşe] *{ağız} is.* Şubat ayı. [DS]

peşe[4], [Far. pēşe] *{ağız} is.* **1.** Alışkanlık; yaradılış. **2.** Suçu örtmek için uydurulan yalan. **3.** Nitelikleri açısından yaraşık; yakışır. [DS]

peşe[5], [Far. peş => peş-e] *{ağız} zf.* Kadar; dek. [DS]

peşeng, [Far. pīş-āheng آهنگ پیش => peşeng پشنگ] *{OsT} is.* **1.** Kervan veya kabilenin önünde giden; öncü. **2.** Hayvan sürüsünün başı. **3.** Yol gösteren kimse; kılavuz.

peşenk, -gi [Far. pīş-āheng / pīş-āveg] *{ağız} is.* Kervanın önünde giden, yola alışkın at. [DS]

peşgek, -ği [? peşgek] *{ağız} is.* Bir kimseye, emeğinin karşılığından daha çok olarak verilen ücret. [DS]

peşgidan, [Erme. bazkat => peskütan > peşgidan / peşkidan] *{ağız} is.* Tuzlanmış süzme yoğurt. [DS]

peşgin, [Far. pişḫūn => peşgin] *{ağız} is.* Masadan küçük ve alçak, yuvarlak tahta sofra; hamur tahtası. [DS]

peşgir, [Far. pīş-gīr پش گیر] *(pi:şgi:r) {OsT} is.* Havlu; peşkir.

peşgu, [? peşgu] *{ağız} is.* Soba. [DS]

peşgun, [Far. pişḫūn => peşgun / peşgün / peşgin] *{ağız} is.* → peşgin. [DS]

peşgün, [Far. pişḫūn => peşgün] *{ağız} is.* Sahan. [DS]

peşhun, [Far. pişḫūn => peşḫun] *{ağız} is.* → peşgin. [DS]

peşik, -ği [beşik] *{ağız} is.* Beşik. [DS]

peşiman, [Far. peşīmān پشیمان] *(peşi:ma:n) {eAT} {OsT} sf.* → pişman. 🗗 **peşiman yemek,** *{eAT} Pişman olmak; nadim olmak.*

peşimani, [Far. peşīmānī پشیمانی] *(peşi:ma:ni:) {OsT} is.* Pişmanlık.

peşin, [Far. pişīn *(erken, önce)* پیشین] *{OsT} sf.* **1.** (Para için) bir alış verişte, alınan malın teslimi ile birlikte veya daha teslim alınmadan sözleşmenin yapıldığı anda ödenen. **2.** (Ücret için) çalışmadan ödenen. **3.** Önceden olan. **4.** *zf.* Satın alırken, tüm karşılığını nakit ya da çekle ödeyerek. **5.** *zf.* Daha önceden; evvelce; peşinen. **6.** *zf.* Çalışmadan; işi yapmadan; tamamlamadan; işlemeden. **7.** *zf.* Bedelini önceden vermek koşuluyla. 🗗 **peşin cevap,** *Sonradan söylenmesi gereken bir sözü en baştan söyleme.*|| **peşin fikir,** *Ön yargı.*|| **peşin hüküm,** *Ön yargı.*|| **peşin pazarlık,** *Teslimi veya yapımı geleceğe dönük mal veya iş için önceden konuşarak anlaşmaya varma.*|| **peşin peşin,** *1. Peşin olarak. 2. Önceden benimsenmiş olarak.*|| **peşin piyasa,** *Peşin satışa bağlı alış veriş düzeni.*|| **peşin satış,** *Bedeli hemen veya önceden ödenerek yapılan satış.*|| **peşin yargı,** *Ön yargı.*

peşinat, [Far. pişīn => peşīnāt پشینات] *(peşi:na:t) {OsT} is.* Önceden, peşin olarak verilen para; avans.

peşinatsız, [peşinat-sız] *(peşi:natsız) sf.* Peşin para almadan.

peşinci, [peşin-ci] *sf.* **1.** Malı peşin para ile satan. **2.** Aldığının bedelini hep peşin para ile ödeyen kimse.

peşinde, [peş-in-de] *is.* Sürekli izinde olma; arkasından ayrılmama; takibinde oluş.

peşinen, [Far. pişīn => peşīnen پشیناً] *(peşi:'nen) {OsT} zf.* **1.** Önceden; en önce; en baştan. **2.** Peşin olarak.

peşirefçi, [Far. pīş-rev => peşrev > peşrev-ci] *{ağız} sf.* Bilip bilmediği hâlde her işe karışan; her şeye öncülük eden. [DS]

peşiz, [Far. peşīz پشیز] *(peşi:z) {OsT} is.* **1.** Akçe; mangır. **2.** Katır boncuğu. **3.** Balık pulu. **4.** Peçiç oyunu.

peşkeş, [Far. pīş *(ön)* + -keş *(çeken)* پشکش] *{OsT} is.* Armağan; hediye. 🗗 **peşkeş çekmek,** *1. Başkasına ait bir malı birine vermek. 2. Verilmemesi gereken bir şeyi birine vermek. 3. Uygunsuz olarak birine vermek; yasalara aykırı olarak yararlanmasını sağlamak.*

peşkidan, [Erme. bazkat => peskütan > peşgidan / peşkidan] *{ağız} is.* Tuzlanmış süzme yoğurt. [DS]

peşkin, [Far. piş-ḫūn => peşkin / peşgin] *{ağız} is.* → peşgin. [DS]

peşkir, [Far. pīş *(ön)* + -gīr *(tutulan)* پشگیر / پشکر] *{OsT} is.* **1.** Yemek yerken kullanılan mendile benzer bir pamuklu bez; peçete. **2.** El ve yüz kurulamaya yarayan her türlü bez; havlu. **3.** *{ağız}* Kalın ketenden yapılmış kadın önlüğü. [DS] 🗗 **peşkir ağası,** *İmparatorluk döneminde, saraydaki peşkir ve havlulara bakan görevli.*|| **peşkir atmak,** *Yer sofraları için yere büyükçe bir peşkir sermek.*|| **peşkir çekmek,** *Maça oyununda, kâğıtlar dağıtıldıktan sonra hiçbir oyuncu oynamadan oyunda hiç kâğıt almayacağını beyan etmek.*|| **peşkir sallama,** *{ağız} folk. Erkeğin en yakın akrabalarının katıldığı nişan töreni.* [DS]

peşkirci, [peş-kir-ci] *is.* **1.** Peşkir dokuyan, yapan ve satan kimse. **2.** İmparatorluk döneminde, saraydaki peşkirlerle ilgili işlere bakan görevli.

peşkircilik,-ği, [peşkir-ci-lik] *is.* Peşkircinin işi.

peşkun, [Far. pişḫūn => peşgin / peşkun] *{ağız} is.* **1.** Hamur tahtası. **2.** Sofra altına konulan iskemle. **3.** Büyük tepsi. **4.** Sofra bezi. [DS]

peşkün, [Far. pişḫūn => peşkün] *{ağız}* is. **1.** Dükkân

önlerine konulan tahta peyke. **2.** Okul sırası. **3.** → peşgin. **4.** Küçük sini. **5.** El yüz yıkama yeri; lavabo. **6.** Lamba, mum konulan küçük sehpa. [DS]

peşkünlü, [peşkün-lü] *{ağız} sf.* Çok bilmiş. [DS]

peşkütan, [Erme. bazkat => peskütan > peşgidan / peşkidan / peşkütan] *{ağız} is.* Süzme yoğurt. [DS]

peşlemek, [peş-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Giysi eteği ile ateşi yelpazelemek. [DS]

peşleng, [Far. peşleng پشلنگ] *{OsT} is.* **1.** Geri kalmış; geri kalan. **2.** Ölünün bıraktığı mal vb. tereke.

peşlenme, [peş-le-n-me] *is.* Çarpılma; yamulma.

peşli, [peş-li] *sf.* **1.** (Giyecek için) peş eklenerek eteği genişletilmiş olan. **2.** (Belirtilen sayıda ve nitelikte) peş eklenmiş olan.

peşlik, -ği [peş-lik] *{ağız} is.* Kadınların önlerine bağladıkları iş önlüğü. [DS]

peşm, [Far. peşm پشم] *{OsT} is.* **1.** Yapağı; yün. **2.** Keten helva. ◻ **peşm-i devāt,** *{OsT} Mürekkep hokkasının dibine konan lif.*

peşme, [? peşme] *{ağız} is.* Tespih yapmakta kullanılan bir araç. [DS]

peşmek, [Far. peşmek پشمك] *{OsT} is.* Kısa yapağı.

peşmelba, [Fr. pêche *(şeftali)* + Melba *(Avusturyalı opera sanatçısı)*] *is.* Şeftalili, kremalı bir tür dondurma.

peşmin, [Far. peşmīn پشمين] *(peşmi:n) {OsT} sf.* **1.** Yünden yapılmış. **2.** Hırka yapımında kullanılan yünden dokunmuş bir tür kumaş.

peşmine, [Far. peşmīne پشمينه] *(peşmi:ne) {OsT} sf.* → peşmin. ◻ **peşmîne-pūş,** *{OsT} 1. Yün hırka giyen. 2. Derviş.*

peşnamaz, [Far. peş-nemaz] *{ağız} is.* Topluluğa namaz kıldıran imam. [DS]

peşni, [? peşni] *{ağız} is.* Yelek. [DS]

peşrev, [Far. pīş *(ön)* + -rev *(giden)* پشرو] *{OsT} is.* **1.** Öncü. **2.** Türk müziğinde araçlı bir biçim. **3.** Türkülü halk hikâyelerinde türküler arasında okunan mani. **4.** Ucu demir yerine kemikten yapılmış menzil oku. **5.** Yağlı güreşlerde pehlivanların güreşe başlamadan önce el çırparak ve kispetlerine vurarak yaptıkları gösteri.

peşrevlenme, [peşrev-le-n-me] *is.* Peşrevlenmek eylemi.

peşrevlenmek, [peşrev-le-n-mek] *gçsz. f. [-ir]* (Pehlivanlar için) yağlı güreşe başlamadan önce el çırparak ve kispetlerine vurarak gösteri yapmak.

peşri, [? peşri] *{ağız} is.* Üç etek denilen kadın elbisesi. [DS]

peşşe, [Far. peşe / peşşe پشه] *{OsT} is. zool.* Sivrisinek. ◻ **peşşe-bend,** *{OsT} Cibinlik.*|| **peşşe-gîr,** *{OsT} Sivrisinek avlayan.*

peşt, [Far. peşt پشت] *{OsT} sf.* Arka. ◻ **peşt ā peşt,** *{OsT} Birbiri ardından; art arda; peş peşe.*

peştahta, [Far. pīş-taḫte پيشتخته] *{OsT} is.* **1.** İş yerinde üzerinde çalışılan küçük çekmece. **2.** Sarrafların üzerinde para saydıkları sehpa.

peştala, [? peştala] *{ağız} is.* Görevi olmadığı hâlde her işe karışan; kendisine aracı süsü veren. [DS]

peştamal, [Far. püşt-māl *(sırt sileceği)* پشتمال] *{OsT} is.* **1.** Hamamda örtünmek ve sırt kurulamak için kullanılan ince dokuma. **2.** İş yaparken önlük gibi bele bağlanan bez dokuma. **3.** Kadınların başlarına örttükleri özel dokuma. ◻ **peştamal kuşanmak,** *Bir sanatla uğraşmak; bir meslek edinmek; bir zanaatta usta olmak.*

peştamalcı, [peştamal-cı] *is.* Peştamal, havlu vb. şeyler dokuyan ve satan kimse.

peştamalcılık,-ğı [peştamal-cı-lık] *is.* Peştamalcının yaptığı iş.

peştamaliye, [Far. peştemāl + Ar. -iyye پشتماليه] *{OsT} is.* Hava parası.

peştamallı, [peştamal-lı] *sf.* Peştamalı olan; peştamal kuşanmış olan.

peştamallık,-ğı [peştamal-lık] *sf.* **1.** Peştamal yapımına uygun olan. **2.** *is.* Peştamal konulan raf vb. yer. **3.** İşlek bir dükkânı devralmak isteyenden önceki esnafın istediği karşılıksız para; hava parası.

peştamalsız, [peştamal-sız] *sf.* Peştamalı olmayan; peştamal kuşanmamış olan.

peştambal, [Far. püşt-māl] *{ağız} is.* İş önlüğü. [DS]

peştemal, [Far. püşt-māl *(sırt sileceği)* پشتمال] *{OsT} is.* → peştamal.

Peştu, [Afg. d. peştu] *is.* Afgan.

Peştuca, [Peştu-ca] *is.* Afgan dili; Afganca.

pet[1]**,** [Fr. **p**oly téréphtalate d' **é**thylèneglycol] *kısalt. is.* Piyasada tergal adıyla bilinen aromatik polyesterin kısaltılmış adı; polietilentereftalat. ◻ **pet şişe,** *Bu maddeden yapılmış şişe; naylondan yapılma kap.*

pet[2]**,** [? pet] *{ağız} is.* Büyük alev. [DS]

petah, [? petah] *{ağız} sf.* Yalancı. [DS]

petal, [Fr. pétale] *is. bot.* Taç yaprak.

petavra, [Yun. petauron] *is.* → padavra.

pete[1]**,** [? pete] *{ağız} is.* Mendil. [DS]

pete[2]**,** [? pete] *{ağız} is.* Aşık oyunu. [DS]

petek[1]**, -ği** [Sansk. petāka *(sepet)* / Erme. p'et'ak / bit-mek > pit-ek / petek ?] *is.* **1.** Arıların yavru üretmek ve bal depo etmek için ürettikleri düzgün altıgen ağızlı yuvacıklar topluluğu. **2.** Bu yuvacıkların boş olanı. **3.** *{OsT}* Çamurdan yapılan zahire ambarı. **4.** *{ağız}* Arı kovanı. [DS] **5.** *{ağız}* Arı; bal arısı. [DS] **6.** Minarelerde külah ile şerefe arasındaki bölüm. **7.** Isıtma düzeneklerinde içinden ılık su

geçen ve ısı yayınımını sağlayan dilim; radyatör. **8.** *yer b.* Sert bir kayaçta oluşan oyuklar. **9.** *{ağız}* Burun içinde katılaşmış sümük. [DS] **10.** *sf.* Petek biçiminde olan. ◻ **petek dokuma,** *Üzerinde küçük petek motifleri bulunan pamuklu dokuma.*‖ **petek göz,** *zool. Eklem bacaklılarda görülen bir çok görme hücresinden oluşan göz türü; birleşik göz.*‖ **petek güvesi,** *zool. Arı kovanlarında peteklere zarar veren Galleria mellonella ve Achroia grisella isimli iki asalak kelebeğe verilen ad.*

petek[2]**, -ği** [? petek] *{ağız} is.* Ayı yavrusu. [DS]

petek[3]**, -ği** [? petek] *{ağız} is.* Kalp para. [DS]

petek[4]**, -ği** [bat-mak > bat-ak / petek] *{ağız} is.* **1.** Çeşme yalağı. **2.** Kuyu dolabı. **3.** Ağaçtan yapılmış çamaşır teknesi. [DS]

peteklenme, [petek-le-n-me] *is.* Peteklenmek eylemi.

peteklenmek, [petek-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Petek görünümü almak. **2.** *yer b.* (Kayaçlar için) petekler oluşmak. **3.** Petekli duruma gelmek.

peteklik, -ği [petek-lik] *{ağız} is.* Arılık; arı kovanı konulan yer. [DS]

peteklülle, [? peteklülle] *{ağız} is.* Konu dışı söylenen söz. [DS]

petelek, -ği [petel-ek ?] *{ağız} is.* **1.** Erkeklik bezi; husye. **2.** Prostat. [DS]

peten, [? peten] *{ağız} is.* Bir tür kumaş. [DS] ◻ **peten tutmak,** *{ağız} Oyun yapmak; düzen kurmak.* [DS]

petene, [? petene] *{ağız} is.* Tuzak. [DS]

petente, [? petente] *{ağız} is.* Düzen; oyun. [DS]

petenteli, [petente-li] *{ağız} sf.* **1.** Kavgacı. **2.** Açıkgöz; becerikli. [DS]

peter, [Far. peter پتر] *{OsT} is.* Düz metal levha.

petetul, [? petetul] *{ağız} sf.* **1.** (Kadın için) Becerıksiz; derli toplu olmayan. **2.** *is.* Yırtık, eski çorap. [DS]

peteyh, [petek] *{ağız} is.* Petek. [DS] ◻ **peteyh sağmak,** *{ağız} Kovandan bal almak.* [DS]‖ **peteyh söndürmek,** *{ağız} Kovandaki arıları, su dökerek öldürmek.* [DS]

petez, [? petez] *{ağız} is.* **1.** Patates ve yuvarlak meyvelerin küçüğü. **2.** Kırmanın yuvarlak başı. [DS]

petgir, [Far. petgīr پتگیر] *(petgi:r) {OsT} is.* Kıldan yapılmış elek.

petik[1]**, -ği** [*eT.* betik > petik] *{ağız} is.* Kitap. [DS]

petik[2]**, -ği** [? petik] *{ağız} is.* Küçük kuşları tutmakta kullanılan tuzak. [DS]

petir, [pet-ir] *{ağız} is.* Pürüz; pütür. ◻ **petir pütür,** *{ağız} Düzgün olmayan; pürüzlü.* [DS]

petiz, [? petiz] *{ağız} is.* Düşmanlık. ◻ **petiz etmek,** *{ağız} Düşmanca bakışmak.* [DS]

petizlemek, [petiz-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir kimsenin, baskı ve korku ile özgürlüğünü kısıtlamak. **2.** Kızmak; paylamak. [DS]

petka, [Bulg. petka ?] *is. argo.* **1.** Kıç; geri. **2.** Cesaret; ataklık; güçlülük. ◻ **petkası sıkmak,** *Kendine güvenmek; cesaret etmek; bir şeyi yapabilecek gücü ve cesareti kendinde bulmak.*

petkin, [? petkin] *{ağız} is.* Lazımlık. [DS]

petleç, -ci [? petleç] *{ağız} is.* Sacda pişirilen hamuru çevirmeye yarayan araç. [DS]

petlek, [pet-le-k] *{ağız} sf.* → pörtlek. [DS]

petlemek, [pet-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* → pörtlemek. [DS]

petleşmek, [pet-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Gözlerini iri iri açarak bakmak. [DS]

petletmek, [pet-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** (Göz için) iri iri açmak. **2.** (Göz için) çıkartmak; patlatmak. [DS]

petni, [Yun. petni] *{ağız} is.* **1.** Ahırda tekne ya da oluk biçiminde yapılmış hayvan yemliği. **2.** Hayvanların su içtikleri taş veya ağaç tekne; yalak. **3.** Musluk. [DS]

petrak, -ğı [pet-(i)r-e-k] *{ağız} sf.* (Ağaç için) çürük; yerinden oynamış. [DS]

petrifikasyon, [Fr. pétrification] *is.* Taş hâline dönüşme; taşlaşma.

petrografi, [Yun. petra *(kaya)* + graphe *(tasvir)* > Fr. Pétrographie] *is.* Kayaçları yapı ve kimyasal birleşimleri, oluşumları açısından inceleyen yer bilimi dalı; taş bilimi; litoloji;

petrokimya, [Fr. pétrol + Ar. kīmyā > Fr. pétrochimie] *is.* Petrolden türeyen kimyasal maddelerle ilgilenen bilim, teknik ve sanayi.

petrokimyacı, [petrokimya-cı] *is.* Petrokimya ile uğraşan kimse.

petrol,-lü [Lat. petra *(taş)* + oleum *(yağ)* > Fr. pétrole] *is.* **1.** Çok koyu renkli, kendine has keskin kokulu, yoğunluğu 0.8 ile 0.95 arasında değişen, arıtılmamış, yanıcı doğal mineral yağ; yer yağı; neft. **2.** Lamba ve ocaklarda kullanılan kerosen. ◻ **petrol lambası,** *1. İçinde petrol yakılarak aydınlanmayı sağlayan araç. 2. Gaz yakan aydınlatma aracı.*‖ **petrol mavisi,** *Koyu mavi renk.*

petrolcü, [petrol-cü] *is.* **1.** Petrol arama, bulma işiyle uğraşan teknik eleman. **2.** Petrol ve türevlerini alıp satan kimse.

petroloji, [Fr. pétrologie] *is. yer b.* Yer biliminde kayaçların oluşumunu inceleyen bilim dalı; litoloji.

petuhan, [? petuḫan] *{ağız} is.* Ahırdaki pisliği dışarı atmak için duvara aşağıdan açılan küçük pencere. [DS]

petunya, [Lat. petunia / Fr. pétunia] *(petu'nya) is. bot.* Patlıcangillerden, almaşık, basit ve bütün yapraklı, çiçek tacı huni biçiminde, bahçelerde ve balkonlarda süs için yetiştirilen, mor veya kırmızıya kaçan mor renkli bir yıllık otsu bitki, *(Petunia axillaris, P. violacea).*

peture, [? peture] *{ağız} is.* İnce tahta. [DS]

pevent[1], **-di** [? pévent] *{ağız} is.* Aşılama. ◻ **pevent etmek,** *{ağız} Ağaçları aşılamak.* [DS]

pevent[2], **-di** [? pévent] *{ağız} is.* Araştırma; yoklama. ◻ **pevent etmek,** *{ağız} Araştırmak; yoklamak.* [DS]

pevkil, [? pevkil] *{ağız} is.* Emeksiz ve parasız elde edilen şey; beleş. [DS]

pevkirmek, [pev-kür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Kurt, çakal, tilki, köpek vb. hayvanlar için) ulumak; ürümek. [DS]

pevlemek, [pev-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Kurt, çakal, tilki, köpek vb. hayvanlar için) ulumak; ürümek. [DS]

pevrada, [? pevrada] *{ağız} is.* Kaynatılırken içine kabak konulan pekmez. [DS]

pevraz, [? pevraz] *{ağız} is.* Soğan. [DS]

pevrede, [? pevrede] *{ağız} is.* **1.** Pekmez ve erikle yapılan reçel. **2.** Salça. [DS]

pey[1], [Far. pey پی] *{OsT} is.* Bir sözleşme sonunda yüklenen tarafın işten caymayacağını ifade etmek üzere verdiği para; güvence parası; teminat. ◻ **pey akçesi,** *huk. Sözleşme yapılırken tarafların bağlandıklarını göstermek amacıyla verilen bir miktar para.*|| **peyi tutulmaz,** *Ciddiye alınmaz; güvenilmez; sözünde durmaz.*‖ **pey süren,** *huk. Açık artırmaya katılarak fiyat veren kimse.*|| **pey sürmek,** *huk. 1. Açık arttırma ile satılan bir mal için önceden bir miktar para ödemek. 2. Rekabet etmek.*

pey[2], [Far. pey پی] *{OsT} is.* **1.** Arka; sırt. **2.** İz. ◻ **pey-ā-pey,** *{OsT} 1. Birbiri ardınca. 2. Azar azar.*|| **pey-der-pey,** *{OsT}* → peyderpey.|| **pey-ender-pey,** *{OsT} Azar azar.*|| **pey-rev,** *{OsT} İzinden giden; arkası sıra takip eden; uyan.*|| **pey-revî,** *Birinin yolunu takip etme; izinden gitme.*‖ **pey-siper,** *{OsT} Ayak altında kalmış; çiğnenmiş.*

pey[3], [? pey / peye] *{ağız} is.* **1.** Hayvanları barındırmak için taş veya kerpiçten yapılmış yer. **2.** Yeni doğmuş kuzuların konulduğu küçük çukur. **3.** Taş duvar. **4.** Yıkılmış yapı yeri; boş arsa. **5.** Boş arsa. **6.** Dikenlik; fundalık. [DS]

peyam, [Far. peyām پیام] *(peya:m) {OsT} is.* Başkasından alınan bilgi; haber. ◻ **peyām-āver,** *{OsT} Haber getiren; haberci.*|| **peyām-āverān,** *{OsT} Haber getirenler; haberciler.*|| **peyām-āverde,** *{OsT} Haber getiren; haberci.*|| **peyām-āverdegān,** *{OsT} Haber getirenler; haberciler.*‖ **peyām-ber,** *{OsT} Peygamber.*|| **peyām-güzār,** *{OsT} Haber getiren; haberci.*|| **peyām-res,** *{OsT} Haber getiren; haberci.*

peyase, [İt. piazza => peyāse] *(peya:se) {ağız} is.* Piyasa. DS]

peyda, [Far. peydā پیدا] *(peyda:) {OsT} sf.* **1.** Açıkta; belli olan. **2.** Orada bulunan; hazır; mevcut. ◻ **peyda etmek,** *1. Kazanmak; edinmek. 2. Ortaya çıkarmak; belirtmek. 3. Meydana çıkarmak.*|| **peyda olmak,** *Ortaya çıkmak; belirmek; hasıl olmak.*

peydah, [Far. peydā => peydah] *is.* → peyda.

peydahlama, [Far. peydā => peyda(h)-la-ma] *is.* Peydahlamak eylemi.

peydahlamak, [Far. peydā => peyda(h)-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (İstenmeyen, uygun görülmeyen bir durum veya şey için) çıkarmak. **2.** Edinmek. **3.** (Gayrimeşru çocuk için) doğurmak. **4.** *mecaz.* Görünmek; ortaya çıkmak.

peydahlanma, [Far. peydā => peyda(h)-la-n-ma] *is.* Peydahlanmak eylemi.

peydahlanmak, [Far. peydā => peyda(h)-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Ortaya çıkarılmak. **2.** Edinilmek. **3.** *dönşl. f.* Peyda olmak.

peydana, [? peydana] *{ağız} is.* Döşeme tahtası. [DS]

peyderpey, [Far. pey-der-pey پی در پی] *(pe'yderpey) {OsT} zf.* Yavaş yavaş; bölüm bölüm; kısım kısım.

peye, [pey / peye] *{ağız} is.* → pey[3]. [DS]

peyelmek, [pey-el-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Yara için) kapanmak; kabuk bağlamak; örtülmek. [DS]

peyem, [Far. peyām پیم] *{OsT} is.* → peyam. ◻ **peyem-ber,** *{OsT}* → peyām-ber.|| **peyem-res,** *{OsT}* → peyām-res.

peyender, [? peyender] *{ağız} sf.* Eksiksiz; tam. [DS]

peygam, [Far. peyġām پیغام] *(peyga:m) {OsT} is.* Haber; bilgi. ◻ **peygām-āver,** *{OsT} Haber getiren; bilgi getiren.*|| **peygām-güzār,** *{OsT} Haber getirici.*

peygamber, [Far. peyġām *(haber)* + -ber *(getiren)* پیغامبر] *{OsT} is.* **1.** Allah'ın buyruklarını insanlara bildiren, ileten kimse; elçi; resul; nebi; yalvaç. **2.** (Özel isim) özel olarak Hz. Muhammed. **3.** *mecaz.* Tahmin ve rastlantı sonucu gelecekte olacakları bildiren kimse. ◻ **peygamber ağacı,** *bot. Yabani kimyongillerden, Antiller'de yetişen 10-15 m. boyunda, kışın yapraklarını dökmeyen, reçinesinden yararlanılan bir ağaç, (Guaiacum officinalis).*|| **peygamber arpası,** *{ağız} Kılçıksız ve kabuksuz, buğdaya benzer bir tür arpa.* [DS]|| **peygamber balığı,** *zool. Dülger balığı.*|| **peygamber buğdayı,** *{ağız} Yabani buğday.* [DS]|| **peygamber çiçeği,** *bot. Mavi kantaron; belemir, (Centaurea cyanus, C. glastifolia, C. iberica, C. jacea, C. pichleri).*|| **peygamber dikeni,** *bot. Deve dikeni.*|| **peygamber görmüş,** *{eAT} Sahabe.*|| **peygamber hayvanı,** *{ağız} Husyesiz doğan erkek hayvan.* [DS]|| **peygamber kuşağı,** *{ağız} Gök kuşağı.* [DS]|| **peygamber öküzü,** *mecaz. Ahmak; budala; vurdumduymaz. {ağız} (aynı)* [DS]|| **peygamber nevaleleri,** *{eAT} 1. Peygamber yemişleri. 2. Peygamber torunları.* [DK]|| **peygamber pazarlığı,** *{ağız} Ölçüsüz, tartısız yapılan pazarlık.* [DS]|| **peygamberün kavli,** *{eAT} Hadis.* [DK]|| **peygamberün kavliyle,**

{eAT} Peygamberin sözüne uyarak. [DK]|| **peygamber üzümü,** *Bir çeşit iri ve tatlı üzüm; çay üzümü.*

peygamberan, [Far. peyġāmberān پیغامبران] *(peyga:mbera:n) {OsT} is.* Peygamberler.

peygamberane, [Far. peyġāmberāne پیغامبرانه] *(peyga:mbera:ne) {OsT} zf.* Peygambere yakışır biçimde.

peygamberdevesi, [peygamber-deve-s-i] *is. zool.* Sıcak ve ılıman bölgelerde yetişen, genellikle yeşil veya sarımtırak renkli, 5 cm. kadar boyunda, uzun gövdeli, çok oynak başlı, avını pusuya yatarak yakalayan, çiftleştikten sonra dişisi erkeğini yiyen, çok obur etçil bir böcek, *(Mautis).*

peygamberî, [Far. peyġāmberī پیغامبری] *(peyga:mberi:) {OsT} is.* **1.** Peygamberlik. **2.** *sf.* Peygamberle ilgili.

peygamberlik,-ği [peygamber-lik] *is.* **1.** Peygamber olma durumu; yalvaçlık. **2.** Peygamberin görevi ve sorumluluğu.

peygambervari, [Far. peyġāmber-vārī پیغامبرواری] *(peyga:mberva:ri:) {OsT} sf.* Peygamber gibi; peygamberce.

peygan, [Far. peyġān پیغان] *(peyga:n) {OsT} is.* **1.** Sözleşme; akit. ant. **2.** *sf.* Boş; saçma; yararsız.

peygar, [Far. peyġār پیغار] *(peyga:r) {OsT} is.* Savaş; kavga.

peygare, [Far. peyġāre پیغاره] *(peyga:re) {OsT} is.* Haksız yer suçlama.

peygem, [Far. peyġem پیغم] *{OsT} is.* → peygam. 🗗 **peygem-ber,** *{OsT} Peygamber.*|| **peygem-berî,** *{OsT} Peygamberlik.*

peyger, [Far. pergāl] *{ağız} is.* **1.** Pergel. **2.** Denge; ölçü. [DS]

peygule, [Far. peyġüle پیغوله] *(peygu:le) {OsT} is.* Köşe; bucak. 🗗 **peygüle-güzîn,** *{OsT} Dünya ile ilgisini kesen; köşeye çekilen.*|| **peygüle-nişîn,** *{OsT} Dünya ile ilgisini kesen; köşeye çekilen.*|| **peygüle-zār,** *{OsT} Sessiz sakin köşe; kuytu yer; ıssız köşe.*

peygûn, [Far. peyġün پیغون] *(peygû:n) {OsT} is.* Ant; yemin; şart.

peyik[1]**, -ği** [peyik] *{ağız} is.* Köşe. [DS]

peyik[2]**, -ği** [peyik] *{ağız} is.* **1.** Küçük bez parçası; parça. **2.** Giyeceklerin koltuk altına konulan üçgen parça. **3.** Şalvar ve donların ağına konulan üçgen parça. [DS]

peyikmek, [pey-ik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Korkmak; ürkmek. [DS]

peyin, [? peyin] *{ağız} is.* Dışkı; gübre. [DS]

peyiş, [? peyiş] *{ağız} is.* Lokma; yiyecek parçası. [DS]

peyk[1]**,** [peyik] *{ağız} is.* Şalvar ve don ağı. [DS]

peyk[2]**,** [Far. peyk پیك] *(peyk) {OsT} sf.* **1.** Haber getiren. **2.** Mektup taşıyan. **3.** *mecaz.* Bir başkasına bağımlılığı olan; onun peşinden giden. **4.** (Devlet için) daha güçlü bir devlete her bakımdan bağlı olan. **5.** *is.* Eskiden habercilere verilen ad; ulak. *{eT} (aynı)* [Bahşayiş] **6.** *{eT}* Bekçi; nöbetçi. [Bahşayiş] **7.** Uydu. 🗗 **peyk-i ecel,** *{OsT} Azrail.*|| **peyk-i felek,** *{OsT} Ay.*

peykân, [Far. peykān پیکان] *(peykâ:n) {OsT} is.* **1.** Okun ucundaki sivri kısım; temren. **2.** *mecaz.* Sevgilinin kirpiği.

peykbaşı, [Far. peyk + T. baş-ı پیك باشی] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde habercilerin başı.

peyke, [Far. pay-gāh پیکه] *{OsT} is.* **1.** Eski evlerde ve kahvelerde duvara bitişik tahta kerevetlere verilen ad. **2.** *{ağız}* Ahırda, hayvanlara karşı yapılan seki. [DS] **3.** *{ağız}* Dükkânda dışarı bakan oturma yeri. [DS]

peyker, [Far. peyker پیکر] *{OsT} is.* Yüz; çehre; surat.

peyklik, -ği [peyk-lik] *is.* Uydu olma durumu; uyduluk.

peylek, -ği [? peylek] *is.* Okun düz gitmesi için kuyruğuna takılan tüy; yelek.

peyleme, [pey-le-me] *is.* Peylemek eylemi.

peylemek, [pey-le-mek] *gçl. f. [-r] [l(i)-yor]* **1.** Para vererek bir şeyi kendisine önceden ayırtmak. **2.** Bir yere, bir şeye veya bir kimseye göz koymak.

peylenme, [pey-le-n-me] *is.* Peylenmek eylemi.

peylenmek, [pey-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Para vererek önceden ayırtılmış olmak; peylemek eylemi yapılmak.

peyleşme, [pey-le-ş-me] *is.* Peyleşmek elemi.

peyleşmek, [pey-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* (Sözleşme yapan taraflar için) aralarında pey alıp vererek sözleşmek.

peylevan, [Far. pehlevān] *{ağız} is.* Güreşçi; pehlivan. [DS]

peym, [Far. peym پیم] *{OsT} is.* Haber; bilgi.

-peyma, [Far. peymūden *(ölçmek)* >peymā پیما] *(peyma:) {OsT} ek.* Farsça kelimelerden *"ölçen"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

peyman, [Far. peymān پیمان] *(peyma:n) {OsT} is.* Yemin; ant. 🗗 **peymān-şiken,** *{OsT} Ettiği yemini bozan.*|| **peymān-şikenî,** *{OsT} Yemin bozma.*

peymane, [Far. peymāne پیمانه] *(peyma:ne) {OsT} is.* Büyük içki kadehi. 🗗 **peymāne-i muhabbet,** *{OsT} Sevgi kadehi.*|| **peymāne-keş,** *{OsT} Şarap içen.*|| **peymāne-keşān,** *{OsT} Şarap içenler.*|| **peymāne-peymā,** *{OsT} Şarap içen.*|| **peymāne-şiken,** *{OsT} Kadeh kıran; sofu.*|| **peymāne-şikest,** *{OsT} Kadehi kırık.*

peymay, [Far. peymüden > peymāy پیمای] *(peyma:y) {OsT} is.* Ölçen; tartan.

peymude, [Far. peymüden > peymüde پیموده] *(peymu:de) {OsT} sf.* Ölçülmüş; tartılmış.

peynir, [Far. penīr پنیر > peynir] *is.* Sütün, peynir mayası adı verilen bir diyastaz ile pıhtılaştırılmasından elde edilen pek çok çeşitleri bulunan yiyecek. ◻ **peynir ağacı,** *Ebegümecigillerden, sıcak bölgelerde yetişen, kozalarında kapok adı verilen kısa lifli pamuk bulunan ağaç, Bbombax eriodendron).*‖ **peynir bağanası,** *{ağız} Ölen kuzunun derisinden yapılan tulum.* [DS]‖ **peynir çiçeği,** *{ağız} bot. Küçük beyaz çiçek açan bir kır çiçeği; salep.* [DS]‖ **peynir dişi,** *İhtiyarlıkta çıkan dişlere verilen ad. {eAT} (aym)*‖ **peynir ekmek,** *{ağız} Çok kolay.* ‖ **peynir helvası,** *Tuzsuz, yağlı beyaz peynir yumurta ile karıştırıldıktan sonra un, yağ ve şeker eklenerek kısık ateşte pişirilmek suretiyle yapılan helva türü bir tür tatlı.*‖ **peynir mayası,** *Enzim olarak henüz süt emmekte olan kuzu veya buzağının şirdeninden veya endothia parasitica, mucor persillus lindt, mucor miehei türü küf mantarlarından elde edilen sütü çökelterek pıhtılaştırabilen diyastaz.*‖ **peynir otu,** *bot. Maydanozgillerden, yaprakları çok parçalı ve tüylü, 35-100 cm. kadar boylanabilen, kalın köklü, çok yıllık ve sık tüylü, dip yaprakları ilkbaharda sebze olarak kullanılan bir otsu bitki; ayı eli, leptahergi, (Zosima absinthifolia).*‖ **peynir şekeri,** *Ağızda kolay eriyen yuvarlak ve kaba bir tür şeker.*‖ **peynir tatlısı,** *Tuzsuz taze peynir ile irmikten yapılan bir tür tatlı.*

peynirci, [peynir-ci] *is.* **1.** Peynir üreten ve satan kimse. **2.** *sf.* Peyniri çok seven.

peynircilik,-ği [peynir-ci-lik] *is.* Peynircinin işi; peynir yapma ve satma işi.

peynircik, -ği [peynir-cik] *is. bot.* Salep.

peynirhane, [Far. penīr-ẖāne] *(peynirha:ne) {OsT} is.* Peynir üretimi yapılan yer.

peynirleşme, [peynir-le-ş-me] *is.* Peynirleşmek eylemi.

peynirleşmek, [peynir-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* (Süt için) peynir durumuna gelmek; kesilmek.

peynirli, [peynir-li] *sf.* İçinde peynir bulunan; peynir konulmuş olan. ◻ **peynirli börek,** *Peynir ve maydanoz karışımının yufka arasına serilmesi ile yapılan bir tür börek.*‖ **peynirli pide,** *Mayalanmış hamura yumurta ve yağ karıştırıldıktan sonra üzerine peynir, maydanoz konularak yapılan pide.*

peynirsiz, [peynir-siz] *sf.* İçinde peynir bulunmayan; peynir konulmamış.

peyrev, [Far. pey *(arka)* + rev *(giden)* پیرو] *{OsT} sf.* **1.** Birinin arkasından giden. **2.** Bir kimseyi taklit eden. ◻ **peyrev olmak,** *{OsT} Arkasından gitmek.*

peyrevi, [Far. peyrevī پیروی] *(peyrevi:) {OsT} is.* Birinin ardından gitme, onu izleme durumu.

peyrevlik, -ği [peyrev-lik] *is.* Birine uyma, onun ardından gitme.

peyser, [? peyser] *{ağız} is.* Koyun etinin boyun bölgesi. [DS]

peytamal, [Ar. beyt'ül-māl] *{ağız} is.* Sahipsiz kalmış eşya. [DS]

peytü, [Far. bī + T. tüy] *{ağız} sf.* Kel. [DS]

peyug, [Far. peyüg پیوگ] *(peyu:g) {OsT} is.* Gelin.

peyugân [Far. peyügān پیوگان] *(peyu:ga:n) {OsT} is.* Gelinler.

peyvaz, [Far. piyāz] *{ağız} is.* **1.** Piyaz. **2.** Aşı. [DS]

peyvend, [Far. peyvend پیوند] *{OsT} is.* **1.** İlgi; ilişki; bağ. **2.** Ulaşma; erişme.

peyvest, [Far. peyvesten > peyvest پیوست -] *{OsT} sf.* Ulaşan; erişen; kavuşan. ◻ **peyvest olmak,** *Ulaşmak; kavuşmak; erişmek.*

-peyvest, [Far. peyvesten > peyvest پیوست] *{OsT} ek.* Farsça kelimelerden *"ulaşan, kavuşan, bitişen"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

peyveste, [Far. peyvesten > peyveste پیوسته] *{OsT} sf.* **1.** Kavuşmuş; erişmiş; ulaşmış. **2.** Birbirine birleşmiş. **3.** *zf.* Sürekli olarak; her zaman; daima; hep. ◻ **peyveste olmak,** *Ulaşmak; yetişmek.*

peyvestegân, [Far. peyvestegān پیوستگان] *(peyvestegâ:n) {OsT} is.* Ulaşmış olanlar; kavuşanlar.

peyvestegî, [Far. peyvestegī پیوستگی] *(peyvestegi:) {OsT} is.* Ulaşma; erişme; yetişme

peyzaj, [Fr. peysage] *is.* **1.** Manzara. **2.** Konusu kır, doğa olan tablo; kır resmi.

pezeta, [İsp. peseta] *is.* İspanyol para birimi; peseta; peçeta.

pezevenk,-gi [Far. pejvend / pāzanak / Erme. bozavag] *is.* **1.** Çoğunlukla yasa dışı cinsel ilişkiye girmeyi kendine meslek edinmiş bir kadın ile erkeklerin ilişkilerine aracılık eden ve bu aracılıktan gelir sağlayan kişi; muhabbet tellalı; fahişe çalıştırıcısı. **2.** *ünl.* Ağır bir sövgü sözü.

pezevenklik,-ği [pezevenk-lik] *is.* **1.** Yasa dışı cinsel ilişkiye girmeyi kendine meslek edinmiş bir kadın ile erkeklerin birleşmelerine aracılık etme ve bundan gelir sağlama işi; muhabbet tellallığı. **2.** Uygunsuz ve dönekçe davranış; yolsuz davranış.

pezi, [Yun. matsi] *{ağız} is.* Kalınca açılmış sac ekmeği. [DS]

pezik[1]**, -ği** [Far. pāzı => pezik پزیك] *{eAT} is.* **1.** → pazı[2]. **2.** Pancar. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** *{ağız}* Şalgam. [DS] **4.** *{ağız}* Pancar yaprağı. [DS]

pezik[2]**, -ği** [Yun. madzi] *{ağız} is.* Küçük hamur topağı; pazı; beze. [DS]

pezik[3], **-ği** [pezik] *{ağız} is.* Koyu pembe renk. [DS]

-pezir, [Far. pezīreften > -pezīr پزیر] *(pezi:r) {OsT} ek.* Farsça kelimelerden *"kabul eden, kabul edebilir"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

pezira, [Far. pezīreften > -pezīrā پزیرا] *(pezi:ra:) {OsT} sf.* Kabul eden; kabul edilebilir olan. 🗗 **pezirā-yı hitām,** *{OsT} Sona eren; biten.*

pezire, [Far. pezīreften >-pezīre پزیره] *(pezi:re) {OsT} is.* Karşılayış; karşılama.

peziriş, [Far. pezīreften >-pezīriş پزیرش] *(pezi:riş) {OsT} sf.* Kabul edilmiş.

peziza, [Yun. pedzis] *is. bot.* Kalın yapılı, hafifçe bombeli küçük bir disk ya da kadeh biçiminde, yenilebilir asklı mantar türlerinin genel adı, *(Peziza aurantia, Plectania coccinea, Acetabula vulgaris).*

pezo, [İsp. peso] *is.* Peso.

pezu, [Far. pejvend => pezevenk > pezu] *{ağız} sf.* Yolsuz cinsel ilişkilere aracılık eden. [DS]

pezük[1], **-ğü** [Far. pazü => pezük] *{ağız} is.* **1.** Pancar. **2.** Şalgam. **3.** Pancar yaprağı. **4.** Yaban pancarı; pazı. **5.** Lahananın ortasında kalan kısım. **6.** Hıyar. [DS]

pezük[2], **-ğü** [pezük] *{ağız} is.* Ağaç sürgünü; filiz. [DS]

pezvenk, [Far. pejvend] *{eT} is.* **1.** Aşçı; kâhya; baş hizmetçi. [Bahşayiş] **2.** Sevilen ve güvenilen kişi; sağdıç. [Bahşayiş]

pF, [Fr. pico-farrad] *kısalt. fiz.* Elektrik sığa birimi faradın 10^{-12} sine eşdeğer sığa birimi pikofaradın sembolü.

pfund, [Alm. pfund] *(fınd) is.* Eskiden Almanya'da kullanılan Fransız libresine eşit kütle birimi; 0.453 592 642 kg.

pH. [Fr. **p**otanciel **H**ydrogéne] *kısalt. kim.* Birleşiminde hidrojen iyonları bulunan bir çözeltinin asitlik (1-7), bazlık (7-14) ve yansızlık (7) durumu.

Ph. [Yun. phôs *(ışık)* + phoros *(taşıyan)* Fr. phosphore] *kısalt. kim.* Atom numarası 15, atom ağırlığı 30,97 olup balmumu kıvamında, yarı saydam, zehirli ametal element olan fosforun eski sembolü; yenisi: **P**.

phi, [Yun. phi] *(fi:) is.* Yunan alfabesinde soluk verme ile gerçekleşen titreşimsiz dudaksı bir ses olan /f/ nin karşılığı olan Φ, φ harfi.

pıc, [pıc *(yans.)*] *is.* Keçi ve diğer hayvanları çağırma, kovalama sözünü anlatan kök. [Zülfikar] *pıc pıc.*

pıcık[1], **-ğı** [biç-mek / bıç-mak > bıç-ık] *{ağız} is.* Su yarıntısı; kenarları dik dere. [DS]

pıcık[2], **-ğı** [pıc-ık] *{ağız} is.* Ağacın ince kökleri ve üstündeki kıl gibi emici kökler. [DS]

pıcınmak, [pıc-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Kumaş için) pürüzlenmek; lifleri ayrılmak; tiftiklenmek. [DS]

pıcık, -ğı [pıc-ik] *{ağız} is.* Ağaçların ince kökleri. [DS]

pıciklemek, [pıc-ik-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Köklenmek; kök salmak. [DS]

pıç[1], [pıç *(yans.)*] *is.* Sığır vb. hayvanları çağırma ünlemi. [Zülfikar] *pıç pıç, pıç-ı pıçı* 🗗 **pıçı pıçı,** *{ağız} Sığır, davar vb. çağırırken söylenir.* [DS]

pıç[2], [pıç *(yans.)*] *is.* Cıvık olan nesnelerin kımıldanışını anlatan kök. [Zülfikar] 🗗 **pıç pıç,** *{ağız} (Yiyecek için) çok yağlı; vıcık vıcık.*|| **pıç pıç etmek,** *{ağız} (Yoğurt vb. için) ekşimek.*

pıç[3], [pıç *(yans.)*] *is.* Yıkanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pıç-ı pıçı, pıç pıç* 🗗 **pıçı pıçı,** *{ağız} (Çocuk dilinde) yıkanma.*

pıç[4], [Rus. peç] *{ağız} is.* Fırın. [DS]

pıçah, [bıç-mak > bıç-ak / pıçaḫ] *{ağız} is.* Bıçak. [DS]

pıçak, -ğı [bıç-mak > pıç-ak] *{eAT} {ağız} is.* Bıçak. [DS]

pıçı, [pıç[2] *(yans.)* > pıç-ı] *{ağız} sf.* Şişman; etli; besili. 🗗 **pıçı pıçı,** *{ağız} Et dolu; bıngıl bıngıl; semiz; besili.* [DS]

pıçıltı, [pıç-ıl-tı] *{ağız} is.* Fısıltı. [DS]

pıddık, -ğı [pıd(d)-ık] *{ağız} is.* Kadının cinsel organı. [DS]

pıdik, -ği [pıd-ik] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS]

pıg, [pıg *(yans.)*] *is.* Şişmanlığı, yağlı olmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pıg-ıl pıgıl* 🗗 **pıgıl pıgıl,** *{ağız} 1. (Et için) çok yağlı. 2. (Yemek için) çok yağlı.*

pıgambar, [Soğd. ptġ'mbr => pıġambar] *{eT} is.* Peygamber. [Gabain]

pıgıl, [pıg *(yans.)* > pıg-ıl] *is.* Şişmanlığı, yağlı olmayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **pıgıl pıgıl,** *{ağız} (Et ve yemek için) çok yağlı. 2. (Hayvan için) çok yağlı ve eti çok; besili.* [DS]

pığpığ, [pığ+pığ] *{ağız} is.* Kavdan yapılmış üstü delikli su kabı. [DS]

pıh[1], [pıh *(yans.)*] *is.* Kesmeyi, koparmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pıh pıh etmek, pıh etmek* 🗗 **pıh etmek,** *(Çocuk dili) kesmek.*|| **pıh pıh,** *(Çocuk dili) kesme.*

pıh[2], [pıh *(yans.)*] *{ağız} is.* Aksırık. [DS]

pıh, [pıh / kığ] *{ağız} is.* Koyun ve keçi pisliği. [DS]

pıhkeler, [pıh+keler] *{ağız} is.* Bukalemun. [DS]

pıhlız, [pıh-(ı)l-ız / pahal -ız] *{ağız} sf.* **1.** Cimri. **2.** Yoksul. **3.** Görgüsüz. [DS]

pıhmak[1], [pıh-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Çökerek saklanmak. **2.** (Kabarık nesne için) sönmek; dibe çökmek. [DS]

pıhmak[2], [bık-mak / pıḫmak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Bıkmak; usanmak.. [DS]

pıhpıh, [pıh+pıh] *{ağız} is.* Çok ince, un gibi bulgurdan yapılan yemek. [DS]

pıhtı[1], [Far. püht / Yun. pikti پختی] *is.* **1.** Koyulaşarak

yarı katı hale gelmiş sıvı eriyik. **2.** Koloidal eriyiklerin çökelmesi ile oluşan jelatinimsi tortu. **3.** *{ağız}* Pişirilmiş ve kaşıkla lokma lokma dökülmüş hamurun üstüne yağ ve şerbet konularak yapılan bir çeşit tatlı. [DS] **4.** *{ağız}* Suda pişirilmiş hamurun içine yağ, ceviz, bal veya şeker konularak yapılan bir tatlı. [DS]

pıhtı[2], [pıh-tı] *{ağız} sf.* Etine dolgun; semiz. [DS]

pıhtılanma, [pıhtı-la-n-ma] *is.* Pıhtılanmak eylemi.

pıhtılanmak, [pıhtı-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** İçinde pıhtılar meydana gelmek. **2.** Pıhtılı durum almak.

pıhtılaşma, [pıhtı-la-ş-ma] *is.* **1.** Pıhtılaşmak eylemi. **2.** *kim.* Kimyasal tepkime ile sıvı hâlden, pelte veya katı duruma geçme. 🗗 **pıhtılaşma faktörü,** *biy. Fibrinojen, protombin veya faktör VIII (antihemofili faktörü) gibi kan pıhtılaşmasına giren herhangi bir protein grubu.*

pıhtılaşmak, [pıhtı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sıvı durumdan pıhtı durumuna geçmek; pıhtı olmak.

pıhtılaştırma, [pıhtı-la-ş-tır-ma] *is.* Pıhtılaştırmak eylemi.

pıhtılaştırmak, [pıhtı-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Pıhtı haline getirmek.

pıhtılı, [pıhtı-lı] *sf.* Pıhtısı olan.

pıhtımak, [pıh-tı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Çökerek saklanmak. [DS]

pık, [pık *(yans.)*] *is.* Aksırmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pık-sı-r-mak* 🗗 **pık pık,** *(Gülme sesleri için) küçük patlamalar hâlinde çıkan.*

pıka, [bukağı] *{ağız} is.* Bukağı. [DS]

pıkmak, [pık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Ürkerek sendelemek. [DS]

pıksırmak, [pık *(yans.)* > pıks-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Aksırmak. [DS]

pılaçka, [Arn. plaçka] *{ağız} is.* Yağma; soygun. [DS]

pılavıcık, -ğı [pılavı-cık] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

pılı, [pılı] *is.* **1.** Eski, yıpranmış olmayı anlatır. **2.** *is.* Yaygı. 🗗 **pılı pırtı,** *1. İşe yaramaz, eski püskü eşya. 2. (Alay ve küçümseme yollu) eşya.* ‖ **pılı pırtıyı toplamak,** *Gitmek, göçmek amacıyla ne var ne yok toplamak.* ‖ **pılısını pırtısını toplamak,** *{ağız} Terk etmek.* ‖ **pılıyı pırtıyı toplamak,** → pılı pırtıyı toplamak.

pılıçka[1], [? pılıçka] *{ağız} is.* Yağma; soygun. [DS]

pılıçka[2], [? pılıçka] *{ağız} is.* Urgan. [DS]

pılışga, [? pılışga] *{ağız} is.* **1.** Yağma; soygun. **2.** Rüşvet. [DS]

pılışgacı, [pılışga-cı] *{ağız} is.* **1.** Vurguncu. **2.** Rüşvetçi. [DS]

pılink, -gi [? pılink] *{ağız} is.* İçilmiş sigara artığı; izmarit. [DS]

pıllamak, [pıl-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Uçmak. [DS]

pıllım, [pıllım] *is.* Eskime, yıpranma bildirir. 🗗 **pıllım pıllım,** *Köhne ve eskimiş olan.*

pımpır, [pımp *(yans.)* > pımp-ır] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

pımpırık, -ğı [pımp-ır-ık] *{ağız} is.* Cimri. [DS]

pımpız, [pımp *(yans.)* > pımp-ız] *{ağız} is.* Muhallebi. [DS]

pın, [pın *(yans.)*] *is.* Uçarcasına kaçıp uzaklaşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pın-mak*

pına[1], [? pına] *{ağız} is.* Örnek. [DS]

pına[2], [pın-a] *{ağız} is.* Tavuk vb. hayvanların kaçmaması için ayaklarına bağlanan ip veya bez. [DS]

pına[3], [? pına] *{ağız} is.* **1.** Büyük parça; dilim. **2.** Ayakkabının altına konulan pençe. **3.** Tarladan ayrılmış parça. **4.** *sf.* Parça parça olmuş; eski. [DS] 🗗 **pına pına yapmak,** *{ağız} Parça parça etmek; ufalamak.* [DS]

pınalatmak, [pına-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Ayakkabı için) pençeletmek. [DS]

pınar, [*eT.* Oğuz. mıñ-ar > bıñ-ar > pınar] *is.* **1.** Yerden kaynayarak çıkan su. **2.** Bu suyun çıktığı yer. 🗗 **pınar başı,** *Su başı.*

pınara, [Ar. buḫārī] *{ağız} is.* Baca. [DS]

pınç, [pınç / pinç *(yans.)*] *is.* Pençelemeyi, elle mıncıklamayı, parçalamayı anlatan kök. [Zülfikar] *pınç-ık pınçık, pınç-ık-la-mak*

pınçık, -ğı [pınç *(yans.)* > pınç-ık] *{ağız} is.* Parça. 🗗 **pınçık pınçık,** *{ağız} Parça parça.* [DS]

pınçıklamak, [pınç *(yans.)* > pınç-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Parça parça etmek; ufaklamak. [DS]

pındık, -ğı [pın-ı(t)-ık] *{ağız} sf.* **1.** Tasasız. **2.** Dikkatsiz; savruk. [DS]

pındır, [pın-dır] *{ağız} is.* **1.** Üstünde ekmek pişirilen küçük sac. **2.** Yufka ekmeği. [DS]

pındik, -ği [? pındik] *{ağız} is.* Genç kız. [DS]

pınga, [pın-ga / pın-ka] *{ağız} is.* Tütün kesesi. [DS]

pıngar, [muñar > pıñār] *(pıña:r) {ağız} is.* Çeşme; pınar. [DS]

pıngıl[1], [pıng-ıl ?] *{ağız} is.* Sebep. [DS]

pıngıl[2], [pıng-ıl] *{ağız} sf.* → pınkıl. 🗗 **pıngıl pıngıl,** *{ağız} Yırtık pırtık.* [DS]

pınık, -ğı [pın-ık] *{ağız} is.* **1.** Küçük, tüysüz köpek. **2.** Küçük sepet. [DS]

pınıvermek, [pın-mak + ver-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Koşuvermek. [DS]

pınkıl, [pınk-ıl] *{ağız} sf.* Çok yamalı. [DS]

pınkır, [pın-kır] *{ağız} sf.* Canlı; kıvrak. [DS]

pınkıracak, -ğı [pın-kır-acak] *{ağız} is.* Filit pompası. [DS]

pınmak, [pın *(yans.)* > pın-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Hızla uzaklaşarak gözden kaybolmak; çarçabuk kaçmak. **2.** Gizlice ve birdenbire kaçmak. [DS]

pınnat, -dı [? pınnat] *{ağız} is.* Bir elin alabildiği ekin demeti; tutam. [DS]

pınta[1], [pınta / punta] *{ağız} is.* **1.** Grip. **2.** Zatürrie. [DS]

pınta[2], [pınt-a] *{ağız} is.* Parça. 🗗 **pınta pınta,** *{ağız} Parça parça.* [DS]

pıntı, [pın-tı / punta] *{ağız} is.* Kan çokluğundan meydana gelen bir hastalık. [DS] 🗗 **pıntı olmak,** *{ağız} Çok üzülmek.* [DS]

pıntıklamak, [pınt-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Parça parça etmek; ufaklamak. [DS]

pıntmak, [pınt *(yans.)* > pınt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Çıkmak. **2.** (Elde bulunan nesne için) kurtulmak; kaymak; sıçramak. [DS]

pır[1], [par / pır *(yans.)*] *is.* Birden parlayıp yanmayı, ışık saçmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pır-ıl pırıl, pır-ıl-tı, pır+pır-ık.* 🗗 **pır pır,** *1. {eAT} Pırıl pırıl; parıl parıl. 2. (Işık veya pırıltı için) yanıp söner durumda olan.*|| **pır pır etmek,** *(Işık için) yanar söner olmak.*

pır[2], [par / pır / pir *(yans.)*] *is.* **1.** Birden fırlayıp uçmayı, çırpınmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pır-la-mak, pır-la-k, pır-la-n-gıç, pır pır, pır+pır-ı, pır(r)-a-dak* **2.** Genellikle kuşların kanat çırpmalarını anlatan ve yansıtan ses. **3.** *mecaz.* Bir yerden kaçıp gitme biçimini belirtir. 🗗 **pır pır,** *Kuş kanadı sesi.*|| **pır pır etmek,** *(Kalp için) heyecanla çarpmak.*

pır[3], [pır *(yans.)*] *is.* **1.** Kendi çevresinde dönmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *pır-la-ma, pır döndü, pır-lan-gıç, pır-la-n-mak, pır pır* **2.** Dönme, dolanma bildirir. 🗗 **pır pır etmek,** *(Göz kapakları için) yavaş yavaş açılıp kapanmak ve bu sırada ses çıkarmak.*

pır, [Far. pür] *{ağız} sf.* Dolu. [DS]

pıraç, -cı [pır-aç] *{ağız} is.* Pekmez toprağı. [DS]

pıraçal, [pıraç-al] *{ağız} sf.* Üstü başı yırtık pırtık. [DS]

pıranak, -ğı [pır-a-n-ak ?] *{ağız} is.* **1.** Teneke; sac. **2.** Üstünde yufka pişirilen küçük sac. [DS]

pırangadıvermek, [pırangat-mak + ver-mek] *{ağız} gçl. b. f. [-ir]* Atıvermek. [DS]

pıransa, [Yun. prason] *{ağız} is.* Pırasa. [DS]

pırasa, [Yun. práson / práso] *(pıra'sa) is. bot.* Zambakgillerden, uzun ve beyaz gömlekli gövdesi sebze olarak tüketilen, iki yıllık otsu bitki, *(Allium porrum).* 🗗 **pırasa bıyıklı,** *Uzun, gür ve sarı bıyıkları olan.*|| **pırasa saçlı,** *Saçları uzun ve düz olan.*

pırasıt, [Yun. prasiya] *{ağız}* is. Sebze evleği. [DS]

pırasya, [İt. braccio] *(pıra'sya) is. dnz.* Yatay serenleri rüzgâra göre çevirmekte kullanılan selviçe. 🗗 **pırasya etmek,** *Dönüş manevrası yaparken serenleri pırasyalar yardımı ile çevirmek.*

pıraş, [Bul. praşa] *{ağız} is.* Mısır bitkisini ikinci kez çapalama işlemi. [DS]

pırava, [İt. bravo] *{ağız} ünl.* Aferin; bravo! [DS]

pırazvana, [Far. birāzbān برازبان] *(pıra:zba:n) {OsT} is.* **1.** Bıçak ve kılıç gibi araçların kabza içinde kalan bölümü. **2.** Kalemtıraşlarda madenî kısım ile sapın birleştiği yerde madenî kısmı sapa tutturmak için takılan metal parça. **3.** Gemilerin sancağına çekilen Kur'an mahfazasını saran metal çember.

pırcır, [pır+cır] *{ağız} sf.* (İş için) kötü; karışık. [DS]

pırç[1], **-cı** [pırç] *{ağız} is.* Kalın ve uzun tüy tabakası. [DS]

pırç[2], **-cı** [pırç] *{ağız} is.* Enenmemiş erkek keçi. [DS]

pırçalık, -ğı [pırç-a-lık] *{ağız} is.* Mayısta yetişen, sarı çiçekli, çiğdeme benzer bir bitki. [DS]

pırçımak, [pırç-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Acıkmak. [DS]

pırçikli, [pırç-ik-li / pür-çük-lü] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

pırdöndü, [pır *(yans.)* + dön-dü] *{ağız} is.* Hayvanları bağlamakta kullanılan ipin ucuna takılan biri diğerinin sabit ekseni üzerinde dönebilen bir çift halka. [DS]

pırhılik, [pırh-ı-lik] *{ağız} sf.* Ezik; ezilmiş. [DS]

pırıç, -ci [pırıç] *{ağız} sf.* (Nesne için) sağlam. [DS]

pırıdak, -ğı [pır *(yans.)* > pır-ıd-ak] *{ağız} zf.* (Uçmak için) birdenbire. [DS]

pırık[1], **-ğı** [pır *(yans.)* > pır-ık] *{ağız} is.* Kısa süren alev. [DS]

pırık[2], **-ğı** [pır *(yans.)* > pır-ık] *{ağız} is.* **1.** Tavşan yavrusu. **2.** İnce, uzun kuyruklu koyun. [DS]

pırık[3], **-ğı** [? pırık] *{ağız} is.* Hoca. [DS]

pırıl, [pır *(yans.)* > pır-ıl] *is.* Parlama, ışıldama bildiren yansımalı gövde. 🗗 **pırıl pırıl,** *1. Pırıldayarak. 2. Çok parıltılı. 3. Çok temiz. 4. Yepyeni; yeni. 5. (Yer için) iyi bakılmış, düzenli, temiz.*

pırıldak[1]**,-ğı** [pır[1] *(yans.)* > pır-ıl-da-k] *is.* Işık açıp kapama yoluyla işaretleşmeyi sağlayan araç.

pırıldak[2], **-ğı** [pır[3] *(yans.)* > pır-ıl-da-k] *{ağız} is.* Yelle dönen bir çocuk oyuncağı; fırıldak. [DS]

pırıldakçı, [pır[1] *(yans.)* > pır-ıl-da-k-çı] *is.* Pırıldakla haberleşmeyi sağlayan kimse.

pırıldama, [pır-ıl-da-ma] *is.* Pırıldamak eylemi.

pırıldamak, [pır[1] *(yans.)* > pır-ıl-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Yanıp sönen yansımaları olmak; ışıldamak; parıldamak.

pırıltı, [pır[1] *(yans.)* > pır-ıl-tı] *is.* **1.** Pırıldayan şeyden yansıyan ışık. **2.** Elmasta, tabyadan giren ışığın külahın façetalarından yansıma özelliği.

pırıltılı, [pır[1] *(yans.)* > pır-ıl-tı-lı] *sf.* **1.** Pırıltısı olan; parlak; ışıltılı. **2.** Süslü; özenli.

pırım[1], [pır[1] *(yans.)* > pır-ım] *is.* Parlama; ışık saçma bildiren yansımalı gövde; pırıl. 🗗 **pırım pırım,** *{ağız} Pırıl pırıl.* [DS]

pırım[2], [pır[2] *(yans.)* > pır-ım] *is.* Parçalanma, dağılma bildiren yansımalı gövde. 🗗 **pırım pırım,** *{ağız} Parça parça.* [DS]

pırın, [pır[1] *(yans.)* > pır-ın] *{eAT} sf.* Parlak; parıltılı. 🗗 **pırın pırın,** *{eAT} Pırıl pırıl; parlak parlak.*

pırık, -ği [pır-ik] *{ağız} is.* Rendeden çıkan talaş. [DS]

pırk, [pırk *(yans.)*] *is.* **1.** Basınç sonucu bir şeyin içinden fırlama bildiren yansımalı kök. **2.** *zf. {ağız}*

(Erik, kayısı vb. olgun meyve çekirdeğinin çıkması için) fırlayarak; fışkırarak; büngüldeyerek. [DS]

pırkıl, [pırk *(yans.)* > pırk-ıl] *{ağız} sf.* (Meyve vb. için) çok olgun; yumuşak; ezik. [DS]

pırkıtmak, [pırk *(yans.)* > pırk-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** (Erik, kayısı vb. meyveler için) basarak içini çıkartmak. **2.** *gçsz. f.* (Kuş için) uçup uzaklaşmak. [DS]

pırkmak, [bur-(u)k-mak > pırk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* İncinmek; burkulmak. [DS]

pırla, [pır[3] *(yans.)* > pır-la] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

pırlağac, [pır[3] *(yans.)*>pır-la-mak>pır-la-ġac پرلاغاج] *{eAT} is.* Bostanlarda kuşları ürkütmek için kurulan ve rüzgârda dönerek ses çıkaran bir tür rüzgâr gülü.

pırlağaç, [pır[3] *(yans.)* > pır-la-ğaç] *{ağız} is.* Rüzgârla dönen bir çocuk oyuncağı; fırıldak. [DS]

pırlağıc, [pır[3] *(yans.)*>pır-la-mak>pır-la-ġuc پرلاغیج] *{eAT} is.* → pırlağuc.

pırlağuc, [pır[3] *(yans.)* > pır-la-mak > pır-la-ġuc پرلاغوچ / پرلغوچ / پرلوچ] *{eAT} {OsT} is.* → pırlağuç.

pırlağuç, [pır *(yans.)*>pır-la-mak>pır-la-ġuç پرلغوچ] *{eAT} {OsT} is.* Ortasındaki iki deliğe bir sap iplik geçirilip uçları bağlandıktan sonra, iki taraftan çekildikçe dönen kurs biçimindeki çocuk oyuncağı; fırıldak.

pırlak[1], -ğı [pır[1] *(yans.)* > pır-la-k] *{ağız} sf.* Parlak; parlayan. [DS]

pırlak[4], -ğı [pır-la-k] *{ağız} is.* **1.** Küçük kuyruklu koyun. **2.** Yeni doğmuş eşek yavrusu. **3.** Neşeli, oynak at. [DS]

pırlak[2], -ğı [pır[2] *(yans.)* > pır-la-k] *is.* **1.** Doğan, şahin gibi kuşları yakalamak için av yerine konulan çığırtkan kuş. **2.** *{OsT}* Kuş avlamak için kurulan tuzakların yanına bağlanan ve diğer kuşları oraya çekmekte kullanılan diğer kuş. **3.** *{ağız}* Kelebek. [DS]

pırlak[3], -ğı [pır[3] *(yans.)* > pır-la-k] *{ağız} is.* **1.** Topaç. **2.** Yelle dönen çocuk oyuncağı. [DS]

pırlaklı, [pır[1] *(yans.)* > pır-la-k-lı] *{ağız} sf.* Üzerinde parlak süsleri bulunan. 🗗 **pırlaklı mum,** *{ağız} Camilerde kandil geceleri yakılan, kâğıt gülle süslenmiş mum.* [DS]

pırlama, [pır-la-ma] *is.* **1.** Pırlamak eylemi. **2.** Budala; işini bilmez.

pırlamak[1], [pır *(yans.)* > pır-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Kuş için) ürkerek kaçmak; hızla uçmak. **2.** (Kişi için) bulunduğu yerden hızla uzaklaşmak; kaçmak. [DS] **3.** *{eAT}* Fırlamak. **4.** *{eAT}* Fırlayıp çıkmak. **5.** *{eAT}* Deldikten sonra öbür taraftan çıkmak.

pırlamak[2], [pır-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir şeyin üzerine çok düşmek; titizlik etmek. [DS]

pırlamak[3], [pır-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Balık sürüsü geçerken veya suda oynaşırken plankton hâlinde denizlerde yaşayan ateşböceği benzeri *(Noctiluca Milliaris)* adlı canlının vücutlarında bulunan özel bir maddenin sürtünme ile ışık saçmasından parıltı oluşmak; yalbıramak; yakamozlanmak. [DS]

pırlan, [? pırlan] *{ağız} is.* Kumlu toprak. [DS]

pırlandırmak, [pır *(yans.)* > pır-la-n-dır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Döndürmek; çevirmek; bir şeyin çevresinde dolandırmak. [DS]

pırlanggaç, [pır *(yans.)* > pır-la-mak > pır-lañ-ġaç پرلکغوچ] *(pırlañgaç) {eAT} is.* → pırlağuc.

pırlangaç, [pır *(yans.)* > pır-la-mak > pır-lan-gaç] *{ağız} is.* Yeni uçmaya başlayan keklik yavrusu; palaz. [DS]

pırlangıç[1], -cı [pır *(yans.)* > pır-la-n-gıç] *is.* Sesli olarak dönen topaç; topaç.

pırlangıç[2], -cı [pır *(yans.)* > pır-la-n-gıç] *{ağız} is.* → pırlangaç. [DS]

pırlangıç[3], -cı [pır *(yans.)* > pır-la-n-gıç] *{ağız} is.* Ağaç kapı mandalı. [DS]

pırlangıç[4], -cı [por *(yans.)* > pır-la-n-gıç] *{ağız} sf.* İşi zamanında yapan; çevik; becerikli. [DS]

pırlankaç, [pır-la-n-kaç] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

pırlankuc, [pır *(yans.)* > pır-la-mak > pır-la-n-ḳuc پرلنقوچ] *{eAT} is.* → pırlağuç.

pırlanma, [pır-la-n-ma] *is.* Pırlanmak eylemi.

pırlanmak[1], [pır *(yans.)* > pır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** (Kuş yavrusu için) uçmaya çabalamak. **2.** Kendi etrafında dönmek; çevrinmek. **3.** Bir şeyin çevresinde dönüp dolaşmak. **4.** Bir şeyin yapılması veya bir suçun bağışlanması için ilgili kimsenin çevresinde dönüp dolaşmak; yalvarmak. [DS]

pırlanmak[2], [pır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yırtılmak; eskimek. [DS]

pırlant, [? pırlant] *{ağız} is.* İpek yemeni; krep. [DS]

pırlanta, [İt. brillante] *(pırla'nta) is.* **1.** Mücevher olarak kullanılmak üzere 57 ya da 58 façetalı yontulmuş, yuvarlaklaştırılmış elmas. **2.** Çok değerli kimse. **3.** *sf.* Üzerinde pırlanta bulunan. 🗗 **pırlanta gibi,** *(Kişi için) her yönden çok iyi, üstün nitelikleri bulunan.*

pırlaşmak, [pır *(yans.)* > pır-la-ş-mak پرلشمق] *{eAT} {ağız} is. dönşl. f. [-ur]* (Kuş için) "pır" diye kanat sesi çıkararak uçuşmak. [DS]

pırlık, -ğı [pır-lık] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

pırna, [Yun. purina *(zeytin küspesi)*] *{ağız} is.* Rakı. [DS]

pırnakal, [? pırnakal] *{ağız} is.* Çulluk. [DS]

pırnal, [Yun. prinari] *is.* Sağlam odunlu, yapraklarını kışın dökmeyen bir tür meşe çalısı, *(Quercus ilex).* 🗗 **pırnal kömürü,** *Pırnal çalısından yapılan odun kömürü.*|| **pırnal meşesi,** *bot.* → pırnal.

pırnallık,-ğı [pırnal-lık] *is.* Pırnal çalılarının toplu olarak bulunduğu yer; pırnal çalılığı.

pırnam, [pır-(ı)n-a-m ?] *{ağız} sf.* Parçalanmış; dağınık. 🗗 **pırnam pırnam,** *{ağız} (Dağılmak için) paramparça.* [DS]

pırnap, [? pırnap] *{ağız} is.* Ekin destesi. [DS]

pırnar, [Yun. pırnari] *{ağız} is.* → pırnal. [DS] 🗗 **pırnar kurutan,** *{ağız} Batıdan esen soğuk ve sert yel; karayel.* [DS]‖ **pırnar meşesi,** *bot.* → pırnal.

pırnas, [pırnaz > pırnas] *{ağız} is.* → pırnaz. [DS]

pırnat, [pırnat] *{ağız} is.* **1.** Yan yana duran birkaç kişinin birlikte ekin biçme işlemi. **2.** Orakçıların ekin biçmek için tarlada ayırdıkları bölümlerden her biri. **3.** Ekini elle yolarken kullanılan araç. **4.** Kısa saplı orak. **5.** Bir avuçla tutulacak kadar ekin sapı; tutam. **6.** Yeni biçilmiş ve demet yapılmamış ekin sapı. [DS]

pırnaz, [pırnaz] *{ağız} is.* Bir avuçla tutulacak kadar ekin sapı; tutam. [DS]

pırnımak[1], [pır-(ı)n-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Sıvışıp kaçmak. [DS]

pırnımak[2], [pır-(ı)n-ı-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Gizli bir işi veya konuyu anlamak; sezmek. [DS]

pırpı, [? pırpı] *is.* **1.** Yılan sokmasına iyi geldiği söylenen bir taş; yılan taşı. **2.** *bot.* Kaplan boğan, *(Aconitum nepellus).*

pırpıl[1], [pır+pıl] *{ağız} sf.* Parlayıp sönen; yanardöner. 🗗 **pırpıl kavak,** *{ağız} Yaprakları küçük, beyaz ve parlak olan kavak ağacı.* [DS]

pırpıl[2], [pır+pıl] *{ağız} is.* İnce bulgur. [DS]

pırpır, [pır *(yans.)* > pır+pır پیر پیر] *{ağız} is.* **1.** *{eAT}* → pırlağuc. **2.** Yıldız. **3.** Vantilatör. **4.** Kadınların giysilerini süslemekte kullandıkları boncuk ya da kumaş parçaları. **5.** Uçurtmalara takılan süs. [DS]

pırpıramak, [pır+pır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r-(ı) -yor]* Dalgalanmak. [DS]

pırpırı[1], [pır *(yans.)* > pır+pır-ı] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) titiz. **2.** Çabuk öfkelenen. **3.** Hovarda; uçarı; çapkın. [DS]

pırpırı[2], [Yun. porphyris *(hilat)*] *is.* **1.** Yeniçeri salma erlerinin giydiği kırmızı çuhadan yapılma bir tür cüppe. **2.** Hırpani kıyafet. **3.** Eski bir Bizans altını. 🗗 **pırpırı kıyafet,** *Salma erlerinin kıyafeti.*

pırpırım, [pırpırım] *{ağız} is.* Semizotu. [DS]

pırpırık, -ğı [pır *(yans.)* > pır+pır-ık] *{ağız} is.* → pırrık. [DS] 🗗 **pırpırık etmek,** *{ağız} Çalı çırpı ile ateş yakmak.* [DS]

pırpırlama, [pır+pır-la-ma] *is.* Pırpırlamak eylemi.

pırpırlamak, [pır *(yans.)* > pır+pır-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)yor]* Yanıp sönmek.

pırpırlanma, [pır+pır-la-n-ma] *is.* Pırpırlanmak eylemi.

pırpırlanmak, [pır *(yans.)* >pır+pır-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Kandil, lamba vb. ile geceleyin uzaktan görünen ateş için) yanıp sönmeye devam etmek.

pırpıt[1], [pır+pıt] *{ağız} is.* Eski püskü, işe yaramaz giyecek, yatak yorgan, yaygı vb. şeyler; pılı pırtı. [DS]

pırpıt[2], [Yun. peripodi] *{ağız} is.* **1.** Kalın keten ipliğinden dokunan bez yaygı. **2.** El tezgâhında dokunmuş şalvarlık kaba yünlü kumaş; şayak. **3.** Aba güreşi yapan pehlivanların giydiği keçi kılından dokunmuş bir tür kispet. **4.** Yağlı güreş pehlivanlarının giydiği koyun derisinden yapılma kispet. **5.** Kıl dokumadan yapılmış cepken ve pantolon. **6.** Yün ya da kıldan yapılmış şalvar, pantolon, potur. **7.** Kara yünden yapılmış fanila. [DS]

pırpıtçı, [pırpıt-çı] *is.* Pırpıt dokuyan veya satan kimse.

pırpoz, [? pırpoz] *{ağız} is.* Küf. [DS]

pırradak, -ğı [pır *(yans.)* > pırr-a-dak] *{ağız} zf.* (Uçmak, kaçmak için) birdenbire "pır" sesi çıkararak. [DS]

pırrık, -ğı [pır *(yans.)* > pırr-ık] *{ağız} is.* Ateş tutuşturmakta kullanılan kuru ot, çalı çırpı. [DS]

pırsat, [? pırsat] *{ağız} is.* Peştamal. [DS]

pırsık[1], **-ğı** [pır-(ı)s-ık] *{ağız} is.* Duman. [DS]

pırsık[2], [pır-(ı)s-ık] *{ağız} sf.* Buruşmuş; büzülmüş; derisi gevşemiş. [DS]

pırt[1], [part / pert / pırt / pıt / pit / port / pört / pürt *(yans.)*] *is.* Bir yerde sıkışan sıvı ve başka maddenin kurtuluşunu, birden fırlayıp çıkmasını, dağılmasını, patlamasını ve bu sırada çıkan sesi anlatan kök. [Zülfikar] *pırt-la-mak, pırt-a-dak, pırt-la-k, pırt-mak*

pırt[2], [pat / pıt / pırt / püt / pürt *(yans.)*] *is.* Patlamayı, patlayıp dağılmayı, patlamak üzere irili ufaklı kabarmayı, ani hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *pırt-la-k.* 🗗 **pırt gözüne,** *{ağız} "Nazar değmesin" anlamında kullanılır.* [DS]

pırt[3], [pırt *(yans.)*] *is.* Yolmayı, yerinden sökmeyi, koparmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pırt-mak, pırt etmek* 🗗 **pırt etmek,** *{ağız} (Tavuk vb. için) tüylerini yolmak.* [DS]

pırt[4], [pırt / pirt / pürt *(yans.)*] *is.* Yırtılmayı, dağılmayı, parçalanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pırt-ı pırtı, pırt-ı, pırt-ı-cı, pırt-ık, pır-ıl*

pırt[5], [pırt / port *(yans.)*] *is.* Birden kurtulmayı, uçmayı ve kaçıp uzaklaşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pırt-ar-mak, pırt-mak, pırt-tır-mak* 🗗 **pırt gözüne,** *{ağız} "Nazar değmesin" anlamında iyi dilek sözü.* [DS]

pırtadak, -ğı [pırt *(yans.)* > pırt-a-dak] *{ağız} zf.* (Göz vb. için) bir basınç altında kalmaktan dolayı birden fırlayıp çıkarak. [DS]

pırtak, -ğı [pırt *(yans.)* > pırt-ak] *{ağız} sf.* Yolundan sapan. 🗗 **pırtak vermek,** *{ağız} Arkadan kovalayanı şaşırtmak için sağa sola sapmak.* [DS]

pırtarmak, [pırt *(yans.)* > pırt-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Küsüp bir yana çekilmek; küsmek. [DS]

pırtdamak, [pırt *(yans.)* > pırt-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Patlamak; patlayıp dışarıya saçılmak.

pırtı[1], [pır-t *(yans.)* > pır-t-ı] *{ağız} is.* **1.** Eski ve değersiz, yıpranmış eşya; pılı pırtı. **2.** Yatak yorgan yüzü ve giysi yapmakta kullanılan basma veya keten kumaş. **3.** Ufak tefek; ev eşyası. **4.** Seccade. **5.** Elbise. [DS]

pırtı[2], [pırt *(yans.)* > pırt-ı] *{ağız} is.* Tüy. [DS] 🗗 **pırtı pırtı,** *{ağız} (Tüy için) tel tel.* [DS]

pırtı[3], [pırt-ı] *{ağız} sf.* (Kişi için) uyuşuk, korkak. [DS]

pırtı[4], [pırt-ı] *{ağız} is.* Parçalanmış kütük, kereste veya odun. [DS]

pırtıcı[1], [pırt-ı-cı] *{ağız} is.* Kumaş tüccarı; manifaturacı. [DS]

pırtıcı[2], [pırt *(yans.)* > pırt-ıcı] *{ağız} sf.* Pırtlayıp çıkma özelliğinde olan.

pırtık[1]**,-ğı** [pırt *(yans.)* > pırt-mak > pır-t-ık] *{ağız} sf.* Serseri; başıboş. [DS]

pırtık[2]**, -ğı** [pırt *(yans.)* > pırt-ık] *{ağız} sf. "Parça parça, yırtılmış"* anlamına gelen *"yırtık pırtık"* ikilemesinde geçer. [DS]

pırtık[3]**, -ğı** [pırt *(yans.)* > pırt-ık] *{ağız} sf.* **1.** Bir parça. **2.** *is.* Kumaş parçası. [DS]

pırtıl, [pırt *(yans.)* > pırt-ıl] *{ağız} is.* Eskimiş, yıpranmış parçalanmış eşya veya giyecek. [DS]

pırtımaç, -cı [pırt-ım+aş] *{ağız} is.* Mantı; tatarböreği. [DS]

pırtımpırt, [pırt *(yans.)* > pırt-ım+pırt] *{ağız} is.* Haşlandıktan sonra ince ince doğranan soğan, asma yaprağı, kıyma ve salça ile yapılan bir tür yemek. [DS]

pırtışık -ğı [pırt-ış-ık] *{ağız} sf.* (Yaygı için) toplanmış; büzülmüş; buruşmuş. [DS]

pırtik, -ği [pırt *(yans.)* > pırt-ik] *{ağız} sf.* **1.** → pırtık[3]. **2.** *is.* Eskimiş parça. [DS] 🗗 **pırtik pırtik,** *{ağız}* Parça parça. [DS]

pırtiklemek, [pırt *(yans.)* > pırt-ik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Parça parça etmek; ufalamak. [DS]

pırtkesek, [pırt+kes-ek] *{ağız} is.* Parça parça; ufak ufak. [DS]

pırtlak[1]**,-ğı** [pır-t *(yans.)* > pır-t-la-k] *sf.* **1.** Pırtlamış olan; pırtlamaya hazır durumda olan. **2.** Dışarı doğru fırlamış olan; pörtlek; patlak. **3.** Kabuğundan kolayca dışarı fırlayabilecek durumda olan; pörtlek.

pırtlak[2]**, -ğı** [pırt *(yans.)* > pırt-la-k] *{ağız} is.* Leblebi gibi kavrulmuş mısır. [DS]

pırtlak[3]**, -ğı** [pırt *(yans.)* > pırt-la-k] *{ağız} sf.* Şımarık. [DS]

pırtlama, [pırt-la-ma] *is.* **1.** Pırtlamak eylemi. **2.** Dışarıya doğru bir çıkıntı oluşturma.

pırtlamak, [pırt *(yans.)* > pır-t-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor] {ağız}* Bulunduğu yerden fırlayıp dışarı çıkmak; fırlamak; sarkmak; taşmak. [DS]

pırtlatma, [pırt *(yans.)* > pırt-la-t-ma] *is.* Pırtlatmak eylemi.

pırtlatmak, [pırt *(yans.)* > pırt-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Dışarıya fırlamasını sağlamak; fırlatmak; sarkıtmak. **2.** *"Pırt"* sesi çıkartmak. **3.** (Nohut, badem vb. için) suda ıslattıktan sonra kabuklarını çıkarmak.

pırtmak[1], [pırt *(yans.)* > pırt-mak] *{eAT} gçl. f. [-ar]* **1.** Delmek. **2.** Delip etini dışarı çıkarmak. **3.** Boynuz gibi sivri bir şeyle delik deşik etmek. [DK] **4.** *{ağız}* Bozmak. [DS] **5.** *{ağız}* Ortalığı karıştırmak. [DS]

pırtmak[2], [pırt *(yans.)* > pırt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Yerinden, yuvasından, yolundan çıkmak; sapmak; kaymak. **2.** Fırlamak. **3.** Kaçmak. **4.** (Bağlı hayvan vb. için) çözülüp kaçmak. **5.** (Kişi için) darılarak kaçınmak; çekinmek. **6.** İşten kaçmak. **7.** Sözünden dönmek; caymak. [DS]

pırtmak[3], [bur-ut-mak > pırt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Küsmek; darılmak. [DS]

pırttırmak, [pırt *(yans.)* > pırt-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Çözmek. [DS]

pırva[1], [Far. pervā] *{ağız} is.* Çekinme; sıkılma. [DS]

pırva[2], [İt. prova] *{ağız} is.* Prova. [DS]

pırvan, [? pırvan] *{ağız} is.* At arabalarında bağlantı demiri. [DS]

pırzavkı, [? pırzavkı] *{ağız} is.* Geveze. [DS]

pıs[1], [pıs *(yans.)*] *is.* Fiske vurmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pıs-t-ık*

pıs[2], [pıs / pis *(yans.)*] *is.* Aksırmayı, öksürmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *pıs-kır-mak, pıs-ır-mak, pıs-ır-ık-lı, pıs-la-mak*

pıs[3], [pıs / pus *(yans.)*] *is.* Fısıldama, nefes boşaltma, şişirme, havasını boşaltma; sinme eylemlerini anlatan kök. [Zülfikar] *pıs pıs, pıs-mak, pıs-ır-ık, pıs-ır-mak, pıs-la-mak* 🗗 **pıs pıs,** *{ağız} (Konuşmak için) yavaş ve hafif sesle; fıs fıs; fısıl fısıl.* [DS]

pıs[4], [pıs *(yans.)*] *{ağız} sf.* İçi boş; kof. [DS]

pısada, [pısada] *{ağız} sf.* Pis; beceriksiz. [DS]

pısak, -ğı [pıs *(yans.)* > pıs-ak] *{ağız} sf.* (Kişi için) insanlardan kaçan; çekingen. [DS]

pısar, [? pısar] *{ağız} is.* Karasakız. [DS]

pısarık, -ğı [pus > pus-ar-ık / pısarık] *{ağız} sf.* (Hava için) sisli ve yağışlı. [DS]

pısarka, [pıs *(yans.)* > pıs-ar-ka] *{ağız} is.* Keçi yavrularında görülen ishalli bir hastalık. [DS]

pısat, -dı [Ar. bisāt] *{ağız} is.* **1.** Gelin olacak kızın çeyizi. **2.** Giyecek. **3.** Çamaşır. [DS]

pısgırı, [Yun. pissa *(püz)* / pıs *(yans.)* > pıs-gır-ı] *{ağız} is.* Kara sakız. [DS]

pısgırmak, [pıs *(yans.)* > pıs-kır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* → pıskırmak. [DS]

pıshırmak, [pıs *(yans.)* > pıs-kır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* → pıskırmak. [DS]

pısık, -ğı [pas-ık] *{ağız} ünl.* Köpek yavrusu çağırma ünlemi. 🗗 **pısık, pısık,** *{ağız} Köpek yavrusunu çağırma ünlemi.* [DS]

pısıl, [pıs *(yans.)* > pıs-ıl] *is.* Fısıldama, nefes boşaltma, şişirme, havasını boşaltma; sinme eylemlerini anlatan yansımalı gövde. 🗗 **pısıl pısıl,** *{ağız} 1. (Konuşmak için) alçak sesle; fısıl fısıl. 2. (Deride oluşan kabarcıklar için) küçük küçük, çok sayıda ve art arda.* [DS]

pısıltı, [pıs *(yans.)* > pıs-ıl-tı] *{ağız} is.* Fısıltı. [DS]

pısır, [pıs *(yans.)* > pıs-ır] *is.* Fısıldama, nefes boşaltma, şişirme, havasını boşaltma; sinme eylemlerini anlatan yansımalı gövde. 🗗 **pısır pısır,** *{ağız}* → pısıl pısıl. [DS]

pısırık[1]**, -ğı** [pıs / pus *(yans.)* > pıs-mak > pıs-ır-ık] *sf.* **1.** Kendine güveni olmayan; utangaç; tutuk; çekingen; beceriksiz; cesaretsiz; sünepe. **2.** *{ağız}* Büyüyememiş; gelişememiş. [DS] **3.** *{ağız}* Hastalıklı. [DS] **4.** *{ağız} is.* Nezle. [DS]

pısırık[2]**, -ğı** [pus *(yans.)* > pus-ar-ık > pıs-ır-ık] *{ağız} is.* Sis. [DS]

pısırıkça, [pısırık-ça] *zf.* Pısırık birine yakışır biçimde; pısırık gibi.

pısırıklaşma, [pısırık-la-ş-ma] *is.* Pısırıklaşmak eylemi.

pısırıklaşmak, [pısırık-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Pısırık olmak; pısırık duruma gelmek.

pısırıklı, [pıs *(yans.)* > pıs-ır-ık-lı] *{ağız} sf.* Hastalıklı. [DS]

pısırıklık,-ğı [pısırık-lık] *is.* Pısırık olma durumu; pısırıkça davranış; beceriksizlik

pısırmak[1]**,** [pıs *(yans.)* > pıs-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Korku vb. sebeplerden saklanmak; sinmek; büzülmek. [DS]

pısırmak[2]**,** [pıs *(yans.)* > pıs-kır-mak] *(pı:sırmak) {ağız} gçsz. f. [-ır]* Aksırmak; hapşırmak. [DS]

pısırtı, [pıs *(yans.)* > pıs-ır-tı] *{ağız} is.* Fısıltı. [DS]

pısıs, [pıs-ıs ?] *{ağız} is.* Umacı. [DS]

pısıtmak, [pıs-ıt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Yellenmek. [DS]

pısık, [pıs-ık] *{ağız} sf.* Çürük; içi boş; kof. [DS]

pıskıl, [pıs-(ı)k-ıl] *{ağız} sf.* Eski; yırtık pırtık. [DS]

pıskırmak, [pıs *(yans.)* > pıs-kır-mak يصقرمق] *gçsz. f. [-ır]* **1.** *{OsT}* Hapşırmak. **2.** *{ağız}* Aksırmak. [DS] **3.** *{ağız}* Yersiz ve gereksiz gülmek. [DS]

pıslak[1]**, -ğı** [pıs *(yans.)* > pıs-la-k] *{ağız} is.* Bir tür peynir. [DS]

pıslak[2]**, -ğı** [pıs *(yans.)* > pıs-la-k] *{ağız} is.* Mantara benzer bir tür bitki. [DS]

pıslamak[1]**,** [pıs *(yans.)* > pıs-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** *"Pıs"* sesi çıkarmak. **2.** *{ağız}* Sönmek. [DS]

pıslamak[2]**,** [pıs *(yans.)* > pıs-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Birdenbire ve sebepsiz olarak darılmak. [DS]

pıslangıç, -cı [pıs *(yans.)* > pıs-la-n-gıç] *{ağız} is.* Külde ya da sacda kavrulmuş nohut. [DS]

pıslatmak, [pıs *(yans.)* > pıs-la-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Yellenmek. [DS]

pısma, [pıs-ma] *is.* Pısmak eylemi; pusma; sinme.

pısmak, [pıs *(yans.)* > pıs-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Korkudan saklanmak; büzülmek; pusmak; saklanmak; sinmek. [DS]

pıspıs, [pıs *(yans.)* > pıs+pıs] *{ağız} sf.* Sünepe. [DS]

pıspısı, [pıs *(yans.)* > pıs+pıs-ı] *{ağız} is.* Karafatma. [DS]

pıspıtıl, [pı(s)+pı/tıl] *{ağız} sf.* Şişman; semirmiş. 🗗 **pıspıtıl olmak,** *{ağız} 1. Semirmek; şişmanlamak. 2. (Hayvan için) karnı iyice doymak.* [DS]

pıspıtırak, -ğı [pı(s)+pı/t-ır-ak] *{ağız} pekşt. sf.* (Ağaç ve bitki üzerindeki meyveler için) çok bol; çok sık. [DS]

pıstık, -ğı [pıs *(yans.)* > pıs-(ı)t-ık] *{ağız} is.* Parmak ucuyla vuruş; fiske. [DS]

pıstıklamak, [pıstık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Fiske vurmak. [DS]

pıstıl[1]**,** [? pıstıl] *{ağız} is.* Bir iki kilo peynir alan küçük tulum. [DS]

pıstıl[2]**,** [? pıstıl] *{ağız} sf.* (Kişi için) kirli ve yırtık elbiselerle gezen. [DS]

pıstırım, [pıs *(yans.)* > pıs-tır-ım] *{ağız} is.* Pıtrak. 🗗 **pıtrım gibi,** *{ağız} (Ağaçtaki meyvenin bolluğunu anlatmak için) pıtrak gibi.* [DS]

pıstırmak, [pıs *(yans.)* > pıs-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Korkutarak kımıldayamayacağı duruma getirmek; sindirmek. [DS]

pış[1]**,** [pış *(yans.)*] *is.* Parıldamayı, ışık saçmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pış-ı-la-mak, pış-ı-la-k*

pış[2]**,** [pış *(yans.)*] *is.* Çocuğu uyutmak için söylenen *"pış pış"* ikilemesinin sözleri.

pışat, [Erme. p'šat] *{ağız} is.* Yaban iğdesi; iğde. [DS]

pışga, [pış[1] *(yans.)* > pış-ka] *{ağız} is.* Kibrit. [DS]

pışgı, [bıç-mak > bıç-kı > pış-gı / pış-kı] *{ağız} is.* El testeresi. [DS]

pışıg, [pış-mak > pış-ığ] *{eT} sf.* Pişmiş. [DLT] 🗗 **pışıg kerpiç,** *Pişmiş kerpiç; tuğla; kiremit.* [DLT]

pışıglamak, [pış-ığ-lā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Pişirmek. [DLT]

pışık[1]**,** [pış-mak > pış-ık] *{eT} sf.* Pişmiş. [DLT]

pışık[2]**, -ğı** [pış *(yans.)* > pış-ık] *{ağız} is.* **1.** Beş taş oyununda kullanılan fındık büyüklüğündeki taş. **2.** Beş taş oyununda bir durak. [DS]

pışık[3]**, -ğı** [pış *(yans.)* > pış-ık] *{ağız} is.* Şımarma. [DS]

pışıklamak, [pış-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Şımartmak. [DS]

pışılak, -ğı [pış *(yans.)* > pış-ı-la-k] *{ağız} sf.* Göze hoş gelmeyecek derecede parlak. [DS]

pışılamak, [pış *(yans.)* > pış-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yüzde sevimsiz bir parlaklık olmak. [DS]

pışıldamak, [pış-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Fısıldamak. [DS]

pışka, [pış *(yans.)* > pış-ka] *{ağız} is.* Yansıma. [DS]

pışkı, [bıç-kı > pış-gı / pış-kı] *{ağız} is.* El testeresi. [DS]

pışlamak, [pış-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Paslanmak. [DS]

pışmak, [pış-mak / bış-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Pişmek. [DLT] [EUTS] **2.** Olmak; olgunlaşmak. [EUTS] [DLT] **3.** Yetişmek; [EUTS] **4.** Kımız tulumunu olması için sallamak. [DLT]

pışpışlama, [pış *(yans.)* > pış+pış-la-ma] *is.* Pışpışlamak eylemi.

pışpışlamak, [pış *(yans.)* > pış+pış-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bebeği kucakta yavaş yavaş sallayıp okşayarak uyutmaya çalışmak.

pışrılmak, [pış-(u)r-ıl-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Pişirilmek. [DLT]

pışrunmak, [pış-(u)r-un-ınak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Olmak; kemale ermek; öğrenmek; ısınmak. [EUTS]

pışrunmaklığ, [pış-(u)r-un-mak-lığ] *{eT} sf.* Heyecanlanan; hisseden. [EUTS]

pışrunulmak, [pış-mak > pış(u)r-un-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Tamamiyle yapabilir olmak; becermek.

pışşık, -ğı [pış(ş)-ık] *{ağız} ünl.* Güvercin çağırma ünlemi. [DS]

pışt, [pışt *(yans.)*] *is.* Islıklı ses. **pışt demek,** *Rahatsız edici söz söylemek.*

pışurmak, [pış-mak > pış-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Pişirmek. [DLT] [EUTS]

pıt[1], [part / pert / pırt / pıt / pit / port / pört / pürt *(yans.)*] *is.* Bir yerde sıkışan sıvı ve başka maddenin kurtuluşunu, birden fırlayıp çıkışını, patlayıp dağılışını ve bu sırada çıkan sesi anlatan kök. [Zülfikar] *pıt-la-mak*

pıt[2], [pat / pıt *(yans.)*] *is.* Patırtılı adım atmayı, düzensiz ve rasgele hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *pıt pıt* **pıt pıt,** *{ağız} (Yürümek için) Hafif sesler çıkararak.* [DS]

pıt[3], [pat / pıt / pırt / püt / pürt *(yans.)*] *is.* Patlamayı, patlayıp dağılmayı, patlamak üzere irili ufaklı biçimde kabarmayı, ani hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *pıt-ır pıtır, pıt-ır-ak, pıt-ır-gan.* **pıt gözüne,** *{ağız} "Nazar değmesin" anlamında iyi dilek sözü.* [DS]

pıt[4], [pat / pıt / pit *(yans.)*] *is.* El ya da ayakla vurmayı, dövmeyi, çırpmayı; düşmeyi ve başka rastgele hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *pıt gözüme, pıt-ık çalmak, pıt-ır-a-mak, pıt-ır-tı, pıt-ır pıtır, pıt-lamak, pıt pıt* **pıt pıt,** *{ağız} 1. İnce ufak bulgur. 2. Mayalı hamurdan yapılıp sacda pişirilen ekmek.* [DS]|| **pıt pıt etmek,** *{ağız} (Küçük taneler için) birbiri ardınca düşmek; küçük patırtılı sesler çıkarmak.* [DS]|| **pıt yok,** *{ağız} "Hiç ses yok" anlamında kullanılır.* [DS]

pıt[5], [pat / pıt / pit *(yans.)*] *is.* Gevezelik etmeyi düzensiz ve baş ağrıtıcı konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pıt pıt* **pıt pıt,** *{ağız} 1. (Konuşmak ve söylemek için) durmadan, baş ağrıtacak derecede. 2. Tembel; beceriksiz.* [DS]

pıt[6], [pıt *(yans.)*] *is.* **1.** Küçük bir şeyin yere veya bir şey üzerine düşmesi veya çarpması ile çıkan hafif sesi bildirir. **2.** *is.* Sürekli vuran veya çarpan küçük bir şeyin çıkardığı belli belirsiz ses. **3.** Kopan iplik veya kıl gibi şeylerin çıkardığı hafif ses. **4.** *{ağız}* Su damlalarının düşmesiyle çıkan hafif ses. [DS] **5.** *{ağız}* Kalbin hafif hafif vuruş sesi. [DS] **pıt pıt,** *1. Sürekli olarak pıt sesi çıkararak. 2. (Kalp çarpıntısı için) "pıt pıt" sesi çıkararak.*|| **pıt pıt atmak,** *(Yürek için) korku ve heyecan sebebiyle hızlı olarak çarpmak.*

pıt[7], [pıt *(yans.)*] *{ağız} sf.* (İğne için) ucu küt. [DS]

pıta[1], [pıt-a ?] *{ağız} is.* **1.** Çam ağacı. **2.** Çam fidanı; çam sürgünü. [DS]

pıta[2], [pıt-a ?] *{ağız} is.* Yerinden çıkarılmış, üstünde çimen veya yosun bulunan toprak parçası. [DS]

pıta[3], [Ar. fūta => pıta] *{ağız} is.* Şalvar üstüne sarılan pamuktan yapılma kuşak. [DS]

pıtana, [? pıtana] *{ağız} is.* Küçük tahta fıçı. [DS]

pıtata, [patates] *{ağız} is.* Patates. [DS]

pıtıdak, -ğı [pıt *(yans.)* > pıt-ı-dak] *{ağız} zf.* Usulca. [DS]

pıtık[1], **-ğı** [pıt *(yans.)* > pıt-ık] *{ağız} is.* Parmak sesi; oyun esnasında parmak şakırtısı. **pıtık çalmak,** *{ağız} Oyunda parmak şakırdatmak.* [DS]|| **pıtık vurmak,** *{ağız} Fiske vurmak.* [DS]

pıtık[2], **-ğı** [pıt-ık] *{ağız} sf.* Küçük; çelimsiz. [DS]

pıtık[3], **-ğı** [pıt-ık] *{ağız} is.* **1.** Husyeleri alınmış veya ameliyat geçirmiş erkek. **2.** Kız çocuklarının dişilik organı. [DS]

pıtık[4], **-ğı** [pıt-ık] *{ağız} is.* Yumurta. [DS]

pıtık[5], **-ğı** [pıt-ık] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

pıtık[6], **-ğı** [pıt-ık] *{ağız} is.* Kerestesi sağlam, dikenli bir ağaç. [DS]

pıtık[7], **-ğı** [pıt-ık] *{ağız} is.* Bilye ve bilye ile oynanan bir oyun. [DS]

pıtıklamak[1], [pıtık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)yor]* Oyun oynarken, ezgiye uygun biçimde parmaklarını şakırdatmak. [DS]

pıtıklamak[2], [pıtık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Okşamak. [DS]

pıtıl, [Ar. faṭīr فطير] *{ağız} is.* Mayalı veya mayasız hamurdan yapılan bir tür sac ekmeği. [DS]

pıtıldamak, [pıt *(yans.)* > pıt-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Vıdı vıdı konuşmak; fısıldamak. [DS]

pıtına, [patates ?] *{ağız} is.* Patates. [DS]

pıtır[1], [pıt *(yans.)* > pıt-ır] *is.* Belli belirsiz bir ses çıkarmayı veya çıkan sesi belirtir. 🗗 **pıtır pıtır,** *1. Düzenli biçimde, art arda pıtırtı yaparak; pıtır sesi çıkararak. 2. (Ayak sesi için) hafif sesler çıkararak. 3. (Ağaçlardaki meyveler için) çok; bol. 4. (Yüzey için) pürüzlü. 5. {ağız} (Küçük taneli meyvelerin yere düşmesi için) art arda "pıtırtılar" çıkararak.* [DS]

pıtır[2], [pıt *(yans.)* > pıt-ır] *{ağız} sf.* Çiçekbozuğu; çopur. [DS]

pıtır[3], [pıt *(yans.)* > pıt-ır] *{ağız} is.* Öfkeli; sinirli. [DS]

pıtır[4], [pıt *(yans.)* > pıt-ır] *{ağız} is.* **1.** Ormanda kuru dalları elle kırarak elde edilen odun. **2.** Yaş odun. [DS]

pıtırah, [pıt-ır-ak > pıtıraḫ] *{ağız} is.* Pıtırak. [DS]

pıtırak, -ğı [*eT.* butur-ğak > pıt-ı-ra-k] *{ağız} is.* **1.** *bot.* Papatyagillerden, dikenli tohumları hayvanlara ve insanların elbiselerine yapışan, bir yıllık otsu bitki; dikenli sıraca otu, *(Xanthium spinosum).* **2.** *bot.* Büyük pıtrak; domuz pıtrağı, *(Strumarium).* **3.** Ağaç dallarında kuruyup dikenleşen küçük budaklar. **4.** Dikenli tel; tel örgü. [DS] 🗗 **pıtırak tutmak,** *{ağız} Kuşku ya da düşünceden duramamak.* [DS]

pıtıraklanmak[1], [pıt *(yans.)* > pıt-ı-ra-k-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Öfkelenmek; kızmak. [DS]

pıtıraklanmak[2], [pıtırak-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Elbise veya hayvanların tüylerine pıtrak tohumu yapışmak. **2.** (Tarla için) pıtrak bitkisi çoğalmak. [DS]

pıtıraklı[1], [pıt *(yans.)* > pıt-ı-ra-k-lı] *{ağız} sf.* Üzerinde pıtrak bulunan; pıtrak yapışmış; pıtrak bitmiş. 🗗 **pıtıraklı tel,** *{ağız} Dikenli tel.* [DS]

pıtıraklı[2], [pıt *(yans.)* > pıt-ı-ra-k-lı] *{ağız} sf.* Öfkeli; sinirli. [DS]

pıtıramak, [pıt *(yans.)* > pıt-ı-ra-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Koparmak. [DS]

pıtırca, [pıt *(yans.)* > pıt-ır-ca] *{ağız} is.* Baharda açan koyu renkli bir çiçek. [DS]

pıtırdama, [pıt-ır-da-ma] *is.* Pıtırdamak eylemi.

pıtırdamak, [pıt *(yans.)* > pıt-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Pıtırtı çıkarmak; pıt pıt sesi çıkarmak; pıtırtı etmek.

pıtırdatma, [pıt-ır-da-t-ma] *is.* Pıtırdatmak eylemi.

pıtırdatmak, [pıt-ır-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir şeyin pıtırdamasına yol açmak; pıtırtı çıkartmak.

pıtırgan, [pıt *(yans.)* > pıt-ır-gan] *{ağız} is.* Pıtrak. [DS]

pıtırık, -ğı [pıt *(yans.)* > pıt-ır-ık] *{ağız} sf.* Eski ve yırtık.

pıtırım[1], [pıt-ır-ım] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

pıtırım[2], [pıt-ır-ım] *{ağız} sf.* Eski ve yırtık. [DS]

pıtırımak, [pıt-ır-ı-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır] [-r(ı)-yor]* Koparmak. [DS]

pıtırlanmak, [pıt-ır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Aşırı uzamak. [DS]

pıtırlık, -ğı [pıt *(yans.)* > pıt-ır-lık] *{ağız} is.* Çalılık; fundalık. [DS]

pıtırpıtır, [pıt *(yans.)* > pıt-ır+pıt-ır] *{ağız} is.* Duvara veya taşa sürtünce kibrit gibi art arda pıtırtılar çıkararak yanan çocuk oyuncağı. [DS]

pıtırtı, [pıt *(yans.)* > pıt-ır-tı] *is.* **1.** Birbiri ardına belli belirsiz çıkan ses; çok hafif gürültü. **2.** Ayak sesi; tıpırtı. 🗗 **pıtırtı etmek,** *Hafifçe, art arda pıt pıt sesleri çıkararak gürültü etmek.*

pıtısınmak, [pıt *(yans.)* > pıt-ı-sın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bir sebep yokken birdenbire darılmak. [DS]

pıtış, [pıt *(yans.)* > pıt-ış] *{ağız}* → tıpış. 🗗 **pıtış pıtış,** *{ağız}* → tıpış tıpış. [DS]

pıtlak, -ğı [pıt *(yans.)* > pıt-la-k] *{ağız} is.* Ateşte kavrularak patlatılmış mısır. [DS]

pıtlamaç, -cı [pıt *(yans)* > pıt-la-maç] *{ağız} sf.* (Kişi için) sessiz; sakin. [DS]

pıtlamak, [pıt *(yans.)* > pıt-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Küçük çapta patlamak; açılmak. [DS]

pıtlamaz, [pıt *(yans.)* > pıt-la-maz] *{ağız} is.* Kül gömbesi. [DS]

pıtmak, [pıt *(yans.)* > pıt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** (Elde tutulan şey için) elden kaymak; kaçmak; düşmek. **2.** Fırlamak; gitmek. [DS]

pıtnak, -ğı [pıt *(yans.)* > pıt-(ı)n-a-k] *{ağız} is.* Nokta. [DS]

pıtnaklanmak, [pıt *(yans.)* > pıtnak-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Öfkelenmek; söylenmek; kızmak. [DS]

pıtpıdak, -ğı [pıt *(yans.)* > pıt+pı(t)-a-k] *{ağız} is.* Bıldırcın. [DS]

pıtpıdık, -ğı [pıt *(yans.)* > pıt+pı(t)-ık] *{ağız} is.* Tarlakuşu. [DS]

pıtpıt[1], **-dı** [pıt *(yans.)* > pıt+pıt] *{ağız} sf.* Tembel; beceriksiz. [DS]

pıtpıt[2], **-dı** [pıt+pıt] *{ağız} is.* Patates. [DS]

pıtpıt[3], **-dı** [pıt+pıt] *{ağız} is.* Mayalı hamurdan yapılarak sacda pişirilen ekmek. [DS]

pıtpıt[4], **-dı** [pıt+pıt] *{ağız} is.* Pelte. [DS]

pıtpıt[5], [pıt *(yans.)* > pıt+pıt] *{ağız} is.* Küçük taneli, ince bulgur. [DS] 🗗 **pıtpıt aşı,** *{ağız} İnce bulgurdan yapılan lapa.* [DS]

pıtpıtı, [pıt+pıt-ı] *{ağız} is.* **1.** → pıtpıt. **2.** pıtpıt aşı. **3.** Bulgur unu. [DS]

pıtrak,-ğı [pıt *(yans.)* > pıt-(ı)-ra-k] *is.* **1.** *bot.* Birleşikgillerden, sarı çiçekli, dikenli meyveli, yıkıntılarda ve yol kenarlarında yetişen, tohumları insan ve hayvanların üzerine yapışan bir yıllık otsu bitki, *(Xanthium spinosum).* **2.** Bu bitkinin insan ve hayvanlara yapışan dikenli meyvesi. **3.** *{ağız}* Meşe

dallarının üzerinde görülen nohut büyüklüğündeki taneler. [DS] **4.** *sf.* Çok taneli ve sık. 🗗 **pıtrak gibi,** *(Meyve vb. için) dallar üzerinde çok miktarda ve sık olarak.*

pıtraklı, [pıtrak-lı] *{ağız} sf.* Pıtrakları olan; üzerinde pıtrak bulunduran. [DS] 🗗 **pıtraklı otu,** *{ağız}* → pıtrak. [DS]

pıtramak, [pıt *(yans.)* > pıt-(ı)-ra-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Çırpınarak uçmak. [DS]

pıttadak, -ğı [pıt *(yans.)* > pıt(t)-adak] *{ağız} zf.* (Küçük bir şeyin düşüşü için) "pıt" sesi çıkararak. [DS]

pıttık, -ğı [pıt *(yans.)* > pıt(t)-ı-k] *{ağız} is.* Dişilik organı. [DS]

pıttırmah, [pıt-tır-mak / pıttırmaḫ] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* → pıttırmak. [DS]

pıttırmak, [pıt *(yans.)* > pıt-tır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** (Tutulan şey için) elden kurtulmak; elden çıkmak. **2.** *gçl. f.* Bir şeyi elden kaçırmak. **3.** Örgüde, yanlış örerek sırayı bozmak. [DS]

pıy[1], [pay / pıy *(yans.)*] *is.* Yırtılma, dökülme ve bu sırada çıkan seslere benzer bağırarak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pıy-ır pıyır, pıy-ır-ta-k*

pıy[2], [pıy *(yans.)*] *is.* Fırlatıp atmayı, sıçramayı anlatan kök. [Zülfikar] *pıy-dır-mak, pıy-t-ık*

pıya, [? pıya] *{ağız} is.* Birine yapılan oyun; tuzak. [DS]

pıyalanmak, [pıya-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Büyüklük taslamak; kurulmak. [DS]

pıydırmak[1], [pıy *(yans.)* > pıy-dır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Atmak; fırlatmak. **2.** Çalmak; yürütmek; götürmek. [DS]

pıydırmak[2], [pıy *(yans.)* > pıy-dır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Aklını kaçırmak; delirmek. [DS]

pıyık, -ğı [pıy-ık ?] *{ağız} is.* Don, şalvar gibi giyeceklerin arasına konulan üçgen parça; ağ. [DS]

pıyır, [pıy *(yans.)* > pıy-ır] *{ağız} is.* [DS] *is.* Yırtılma, dökülme ve bu sırada çıkan seslere benzer bağırarak konuşma, ağızda gevrek ses çıkartarak yemeyi anlatan yansımalı gövde. 🗗 **pıyır pıyır,** *{ağız} (Yemek için) ağızda çiğnerken gevrek gevrek sesler çıkartarak.* [DS]

pıyırtak, -ğı [pıy *(yans.)* > pıy-ır-(a)dak] *(pıyı'rtak) {ağız} zf.* Çabucak. [DS]

pıyka, [? pıyka] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

pıylamak, [pıy *(yans.)* > pıy-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çırpınarak uçmak. [DS]

pıylım, [pıy *(yans.)* > pıy-(ı)l-ım] *{ağız} sf.* Yırtılmış; parçalanmış; eskimiş. 🗗 **pıylım pıylım,** *{ağız} (Giyecek, eşya vb. için) eskimiş; iyice parçalanmış.* [DS]

pıynar, [Yun. pırnari] *{ağız} is.* **1.** Meşe çalısı. **2.** Bir tür çalı. **3.** Maki. [DS]

pıypıdık, -ğı [pıy *(yans.)* > pıy+pıt-ık] *{ağız} sf.* Beceriksiz; uyuşuk. [DS]

pıypıy, [pıy+pıy] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

pıyrım, [pıy *(yans.)* > pıy-rı-m] *sf.* Eski; parçalanmış; yırtılmış. 🗗 **pıyrım pıyrım,** *İyice eskimiş ve yıpranmış.*

pıytar, [pıy *(yans.)* > pıy-(ı)t-ar] *{ağız} is.* Bayır. [DS]

pıytık, -ğı [pıy *(yans.)* > pıy-(ı)t-ık] *{ağız} sf.* Sözünde durmayan; kararsız; dönek. [DS]

pız, [pız *(yans.)*] *is.* Vızıldayarak uçup uzaklaşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pız-ı-mak*

pıza, [pız-a ?] *{ağız} is.* Küldeki küçük ateş parçaları. [DS]

pızar, [pız-ar] *{ağız} is.* Kıvılcım. [DS]

pızımak, [pız *(yans.)* > pız-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Kaçmak. [DS]

pızıngır, [pız *(yans.)* > pız-ın-gır] *{ağız} sf.* **1.** Haylaz. **2.** Hovarda; çapkın. [DS]

pızıngırlık, -ğı [pız *(yans.)* > pız-ın-gır-lık] *{ağız} is.* Hovardalık. [DS]

pızka, [pız-ka ?] *{ağız} is.* Hayvanların gelişememiş, sıska kalmışları. [DS]

pızkıra, [? pızkıra] *{ağız} is.* Demir tırmık. [DS]

pızlak, -ğı [pız-la-k] *{ağız} is.* Gübrelenmemiş, verimsiz toprak. [DS]

pızot, [pız + ot] *{ağız}* is. İyice yanmamış odun. [DS]

pi[1], [Çin. p'ing] *{eT} is.* Düzlük; yazı; ova. [EUTS]

pi[2], [Yun. pi] *is.* **1.** Yunan alfabesinin 16. harfi olan Π π, ses olarak Türkçe'deki *p*'yi karşılar. **2.** *fiz.* Kuvvetli etkileşimler doğuran temel parçacık; pion. 🗗 **pi sayısı,** *mat. Bir dairenin çember uzunluğunun çap boyuna bölünmesi ile çıkan sabit sayı; 3.141 592 653 589 793 238 462 643 383 279...*

pi[3], [? pi] *{ağız} is.* Su birikintisi. [DS]

pi[4], [Far. pīh [Tietze]] *{ağız} is.* Yağ. [DS]

piano, [İt. puiano] *(pi'ano) zf. müz.* Yavaş sesle; sesleri yumuşatarak.

pic, [Far. pīç] *{ağız} is.* Babası belli olmayan çocuk. [DS]

picekli, [picek-li] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

picelmek, [pic-el-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Uykusu kaçıp, yeniden uyuyamamak. [DS]

piceli, [pice-li] *{ağız} is.* Bezelye. [DS]

picik, -ği [pic-ik] *{ağız} is.* Buzağı. [DS]

picine, [Far. pīç => piç-i-n-e] *{ağız} sf.* **1.** (Çocuk için) babası belli olmayan. **2.** (Kuzu, buzağı ve oğlak için) belli zamanlar dışında doğan. **3.** (Yavru için) erken doğan. [DS]

piç[1], [piç *(yans.)*] *is.* Fısıltı ile konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *piç-i-leş-mek*

piç[2], [Far. pīç پیچ] *{OsT} is.* Kıvrım; büklüm. 🗗 **pîç-ā-pîç,** *{OsT} Kıvrım kıvrım; karmakarışık.*|| **pîç-ender-pîç,** *{OsT} Dolaşık; karışık.*|| **piç sinek,** *Bir tür olta.*|| **pîç ü tāb,** *{OsT} Sıkıntı ve üzüntü.*

piç[3], [Far. pīç *(bozma; çarpıtma)* پیچ] *(pi:ç) {OsT} is.*

1. Evlilik dışı doğan çocuk. **2.** Her şeyin küçüğü; türüne benzemeyeni. **3.** Eski ağaç ve bağ gövdelerindeki uyur tomurcuklardan çıkan ve meyve vermeyen filizler. **4.** *sf.* (Çocuk için) evlilik dışı doğan. **5.** *sf. argo.* Terbiyesiz; arsız. 🗗 **piçe karmak,** *{ağız} Ağaçların dibinden süren filizleri kesip temizlemek.* [DS]|| **piç damar,** *Verimli olmayan kömür damarı.*|| **piç etmek,** *Bir işi çıkmaza sokmak; bozmak; karıştırmak.*|| **piçin babasını sormak,** *{ağız} Çok incelemek; gereksiz yere araştırmada bulunmak.*|| **piç kurusu,** *(Çocuk için) yaramaz; soysuz.*|| **piç olmak,** *1. Bir işe yaramamak; boşa gitmek. 2. Bozulmak; tadı bozulmak.*|| **piç yavru,** *{ağız} Katır.* [DS]|| **piç yoğurt,** *{ağız} Mayasız tutan yoğurt.* [DS]

piç[4], [? piç] *{ağız} is.* Fırın. [DS]

piç[5], [Far. pīç] *{ağız} is.* Tırnak diplerinden kalkan et parçaları; şeytantırnağı. [DS]

piçan, [Far. pīçān پیچان] *(pi:ça:n) {OsT} sf.* Kıvrılmış; bükümlü.

piçe, [piç-e] *{ağız} is.* Katır. [DS]

piçef, [? piçef] *{ağız} is.* **1.** Set. **2.** Teras. [DS]

piçek, [bıç-mak / pıç-mak > piç-ek] *{eT} is.* Bıçak. [EUTS]

piçekli, [piçek-li] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

piçen, [biç-mek > piç-en] *{ağız} is.* Biçilmiş ve kurutulmuş ot. [DS]

piçeyh, [piçek] *{ağız} is.* Alna dökülen kısa saç; kâkül. [DS]

piçgül, [Far. pīç + gül] *{ağız} is.* Yaban gülü. [DS]

piçi, [piçi / biçi] *{ağız} ünl.* Buzağı çağırma ünlemi. *piçi piçi*

piçide, [Far. pīçīde پیچیده] *(pi:çi:de) {OsT} sf.* Karışmış; kıvrılmış. 🗗 **piçîde-müy,** *{OsT} Saçı kıvrılmış; dolaşmış.*

piçidegî, [Far. pīçīdegī پیچیده گی] *(pi.çi:degi:) {OsT} is.* Dolaşıklık; kıvrıklık.

piçik[1], **-ği** [piç-ik] *{ağız} is.* Ağaçların ince kökleri.[DS]

piçik[2], **-ği** [piç-ik] *{ağız} is.* Buzağı. [DS]

piçikçi[1], [piç-ik-çi] *{ağız} sf.* (Kız için) davranışları törelere aykırı olan. [DS]

piçikçi[2], [piç-ik-ci] *{ağız} sf.* Kışkırtıcı. [DS]

piçikmek, [piç-ik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Kuşkulanmak; kaygılanmak. [DS]

piçiktirmek, [piç-ik-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kuşkulandırmak; kuşkulandırarak caydırmak. [DS]

piçileşmek, [piç *(yans.)* > piç-i-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* Gizli gizli konuşmak; fiskos etmek. [DS]

piçine[1], [piç-i-n-e] *{ağız} sf.* **1.** (Sığır ve davar için) yavrulama zamanından önce doğuran. **2.** (Çocuk için) babası belirsiz. [DS] 🗗 **piçine doğurmak,** *{ağız} (Sığır ve davar için) yavrulama zamanı gelmeden doğurmak.* [DS]

piçine[2], [piç-i-n-e] *{ağız} is.* Ürün toplanırken dökülen tohumlardan süren filizler. [DS]

piçlemek[1], [piç-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Ağaç için) kökünden filiz vermek. [DS]

piçlemek[2], [piç-le-mek] *{ağız} gçsz. f. -r] [-l(i)-yor]* (Yara için) çevresinde daha küçük yaralar oluşmak. [DS]

piçlenmek, [piç-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (El tırnağı için) bitişik deriler lif lif kalkmak; şeytantırnağı. [DS]

piçin, [biçin / piçin] *{eT} is.* Maymun. [ETY]

piçiş, [Far. pīçīş پیچیش] *(pi:çiş) {OsT} is.* Büklüm; kıvrım.

piçleşme, [piç-le-ş-me] *is.* Piçleşmek eylemi.

piçleşmek, [piç-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Yozlaşmak; bozulmak.

piçlik[1], **-ği** [piç-lik] *is.* **1.** Piç olma durumu; yozlaşma; bozulma. **2.** *mecaz.* Beklenmedik kalleşçe davranış; piç gibi davranma.

piçlik[2], **-ği** [piç-lik] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS]

piçlik[3], **-ği** [piç-lik] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) tembel. **2.** Uyuşuk. [DS]

piçmek, [biç-mek / piç-mek] *{eAT} gçl. f. [-er]* **1.** Biçmek; kesmek. **2.** Şekil vermek; düzenlemek. [DK]

piçpa, [Far. pīç *(dolaşık)* + pā *(ayak)* پیچ پا] *(pi:çpa:) {OsT} is. zool.* Yengeç.

piçtab, [Far. pīç-tāb پیچتاب] *(pi:içta:b) {OsT} is.* Telaş; sıkıntı; üzüntü.

piçtevan, [? piçtevan] *{ağız} is.* Duvar ve çatıların üstüne oturduğu ağaç çerçeve. [DS]

piçtırpan, [? piçtırpan] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

piçuta, [Yun. petsouda] *(piçu'ta) is.* Palamut balığının irisine verilen isim.

pide, [Yun. pita] *(pi'de) is.* Mayalı ve kepekli undan yapılan, üzerine peynir, kıyma, yumurta vb. şeyler konularak pişirilen yayvan ekmek. 🗗 **pide gibi,** *Yamyassı.*

pideci, [pide-ci] *is.* **1.** Pide yapan ve satan kimse. **2.** Pide satılan yer. **3.** Müşterilere çeşitli pideler sunan bir tür lokanta.

pidecilik,-ği [pide-ci-lik] *is.* Pidecinin işi veya mesleği.

pideli, [pide-li] *sf.* Pide ile yapılan; pidesi olan; pideyle yapılan. 🗗 **pideli kebap,** *Pide ile birlikte sunulan kebap.*

pidivan, [? pidivan] *{ağız} sf.* (Kişi için) arada sırada iş yapıp kendini gösteren; göz boyayan. [DS]

pidpidi, [Sansk. pippala] *{eT} is.* Biber; filfil. [EUTS]

pifoli[1], [? pifoli] *{ağız} is.* Bazen fasulye de konulan un çorbası. [DS]

pifoli[2], [? pifoli] *{ağız} is.* Fol. [DS]

pigment, [Lat. pigmentum *(boya maddesi)* > İng. pigment *(renklendirici)*] *is. biy.* Canlı bir organiz-

ma tarafından oluşturulan, içinde bulunduğu dokulara renk veren protein yapısındaki madde.

pigmentlenme, [pigment-le-n-me] *is.* **1.** Pigment oluşumu. **2.** Organizmanın bazı noktalarında normal veya patolojik olarak pigment birikmesi.

pigmentli, [pigment-li] *sf.* Yapısında pigment bulunan; pigment oluşmuş olan.

piğretin, [? piğretin] *{ağız} is.* Kocayemişi. [DS]

pih[1], [Far. pīḫ پیخ] *(pi:h) {OsT} is.* Göz çapağı.

pih[2], [Far. pīh پیه] *(pi:h) {OsT} is.* İç yağı. 🗗 **pîh-sūz,** *{OsT} 1. Yağ yakan. 2. Toprak kandil.*

piho, [? piho] *{ağız} is.* Aptal. [DS]

pii, [Çin. pi'] *(pi:) {eT} is.* Kapama; engelleme. [E-UTS]

pijama, [Fr. pyjama] *(pija'ma) is.* **1.** Bir ceket ve pantolondan oluşan gece elbisesi. **2.** Hindistan'da kadınların giydiği pantolona verilen ad; Hindustani.

pijlik, -ği [Far. pīç => pij-lik] *{ağız} is.* **1.** Eğitilmemişlik. **2.** Yaramazlık. [DS]

pijuh, [Far. pijūh پژوه] *(piju:h) {OsT} is.* Araştırma; pejuh.

pik[1], [İt. pic *(tepe, uç)*] *is. dnz.* Geminin kıç tarafındaki bayrak serenine açılan üçgen biçimindeki yelken.

pik[2], [Fr. pique *(ucu sivri kürek)*] *is.* İskambil kâğıtlarından siyah ve mızrak ucuna benzer olan dizi; maça.

pik[3], [İng. pig *(demir külçesi)*] *is.* **1.** Dökme demir; font. **2.** Birinci ergitme sonunda elde edilen dökme demir külçesi. 🗗 **pik boru,** *Kalın demir veya dökme boru.*

pik[4], [? pik / fiğ] *{ağız} is.* Bezelye. [DS]

pik[5], [? pik] *{ağız} is.* Denizi doldurarak kazanılan yer.

pika, [İt. pica *(ucu sivri kürek)*] *is. matb.* Bazı dizgi makinelerinde kullanılan 12 punto (İng. 4,217 mm; Fr. 4,512 mm)'ya denk ölçü birimi.

pikador, [İsp. picador] *is.* Boğa güreşlerinde, boğaya mızrakla saldırarak yoran atlı.

pikaj[1], [Fr. picage] *is.* Dantelcinin işleyeceği deseni parşömen kâğıdına tutturması.

pikaj[2], [Fr. piquage *(sivri uçlu aletle çalışma)*] *is. matb.* **1.** Ofset veya tifdruk baskı tekniğinde film çekiminden önce sayfayı teşkil eden yazı ve resimlerin bir sayfa üzerine monte edilmesi işlemi; bilgisayarda yazılan yazıları milimetrik kâğıt üzerine yapıştırıp düzenleme işlemi. **2.** Fason dokumada kullanılan kartonları delme işlemi.

pikajcı, [pikaj-cı] *is. matb.* Pikaj işlerini yapan matbaa işçisi.

pikajcılık,-ğı [pikaj-cı-lık] *is.* Pikajcının yaptığı iş.

pikap,-bı [İng. to pick-up *(toplamak)*] *is.* **1.** Plaklar üzerine kaydedilmiş sesleri işitilebilir hale getiren elektronik alet; plakçalar. **2.** Üstü açık, hafif hizmet aracı; küçük kamyon; kamyonet.

pike[1], [Fr. piqué] *is.* **1.** Birbiri üzerine uygulanan ve kabartma desenler meydana getirecek şekilde birleştirilen iki dokumadan meydana gelmiş pamuklu kumaş. **2.** İğne ardı denilen el işine benzer desenlerle süslü, kalın pamuklu kumaş. **3.** Bu kumaştan yapılan yatak örtüsü. **4.** *sf.* Bu kumaştan yapılan.

pike[2], [Fr. piquer *(gagalamak)* > piqué] *is.* **1.** Bir uçağın büyük bir açı ile inişe geçmesi. **2.** Uçağın yüksekten hedef üzerine dik olarak inmesi veya saldırıya geçmesi. **3.** Balede, bütün ağırlığı bir ayağın tabanına vererek diğer ayakla çeşitli figürler yapmaya dayanan dans hareketi. **4.** Bilardoda, topa masaya dik bir şekilde vuruş yapma. **5.** Balığın yakalanmadan oltaya vurup kaçması. 🗗 **pike bombardımanı,** *Hedefe dikine iniş yaparken dönüş yapmadan önce bombaları bırakmak suretiyle yapılan atış tekniği.*|| **pike çekmek,** *Bilardoda istekayı masaya dik tutarak topa vuruş yapmak.*|| **pike yapmak,** *1. (Uçak için) dikine inmek. 2. Bilardoda, topa masaya dik bir şekilde vuruş yapmak. 3. müz. Bir notayı canlı biçimde seslendirerek rezonansını kesmek.*

pike[3], [? pike] *is.* Un veya irmik içinde kalmış iri ve koyu renkli kepek.

piket, [Fr. piquet] *is.* Yediliden asa kadar olan 32 kâğıtla oynanan ve en fazla sayı alma esasına dayanan kâğıt oyunu.

piklemek, [pik-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Damlamak. [DS]

piknik[1], [Yun. pyknos *(sıkı)* > Fr. pycnique] *sf.* Orta boylu, tıknaz, geniş ve yumuşak yüzlü, kalın boyunlu, iri göbekli, yukarı doğru daralan şişkin göğüslü bir tip için kullanılır. 🗗 **piknik tipi,** *Piknik yapılı kimse.*

piknik[2]**,-ği** [Fr. piquer *(atıştırmak)* + nique *(değersiz şey)* > pique-nique] *is.* Kırda yenen yemek. 🗗 **piknik alanı,** *Piknik yapmak için ayrılmış geniş ve yeşil alan.*|| **piknik tüpü,** *Kırda yemek yapmak veya ısıtmak için kullanılan küçük bütan gazı tüpü.*|| **piknik yapmak,** *Kıra gitmek; kırda yemek yemek.*

piknikçi, [piknik-çi] *is.* Piknik yapan kimse; piknik yapmayı seven kişi.

piknometre, [Fr. picnomètre] *(piknome'tre) is.* Özgül ağırlık ölçmeye yarayan alet; özgül ağırlık ölçer.

piko[1]**-,** [İt. piccolo *(küçük)*] *ek.* Bir birimin bir bilyonda birini (10^{-12}) gösteren ön ek.

piko[2], [Fr. picot] *is.* **1.** Bir dantelin kenarına yapılan sıçandişi süs. **2.** Çarşaf ve iç çamaşırlarının kenarlarına makine ile yapılan motifli sarma işi. 🗗 **pikoya vermek,** *Bir çarşaf veya iç çamaşırını piko yapılmak üzere pikocuya götürmek.*

pikocu, [piko-cu] *is.* **1.** Piko yapan kimse. **2.** Piko yapılan yer.

pikoculuk,-ğu [piko-cu-luk] *is.* Piko yama işi; pikocunun yaptığı iş veya meslek.

pikrik, [Yun. pikros *(acı)* > Fr. picrique] *sf.* (Asit için) nitrik asidin anilin, ipek ve yün gibi maddelere etkimesiyle elde edilen. 🗗 **pikrik asit,** Anilin, ipek ve yün üzerine nitrik asit etki ettirmek suretiyle elde edilen asit; trinitro 2,4,6 fenol; $OH\text{-}C_6H_2(NO_2)_3$

piktogram, [Lat. pictus *(boyalı)* + Yun. gramma *(harf)* > Fr. pictogramme] *is.* **1.** Kavramları dildeki biçimleri dikkate almadan anlatan resimsel öge. **2.** Hava alanlarında demir yolu garlarında ve otogarlarda yolculara bilgi vermek amacıyla yapılmış standart işaretlere verilen ad.

pil[1], [İt. pila *(kule)* > Fr. pil] *is.* Kimyasal tepkime sonucunda ortaya çıkan enerjiyi doğrudan elektrik enerjisine dönüştüren aygıt.

pil[2], [Far. pīl پیل] *(pi:l) {eT} {OsT} is.* Fil. [Bahşayiş] 🗗 **pil āvāzı,** *{eT} Fil sesi.* [Bahşayiş]|| **pîl-bālā,** *{OsT} Fil yüksekliğinde; çok yüksek.*‖ **pîl-i āb-keş,** *{OsT} Su içmiş fil; yağmur bulutu.*|| **pîl-i havayî,** *{OsT} Hava fili; yağmur bulutu.*|| **pîl-sem,** *{OsT} Güçlü; kuvvetli.*|| **pîl-ten,** *Fil gövdeli; iri yarı.*|| **pîl-vār,** *{OsT} 1. File benzeyen; fil gibi. 2. Yükü çok fazla; çok dolu.*|| **pîl-zehre,** *{OsT} Fil kuvvetinde; çok güçlü.*‖ **pîl-zūr,** *{OsT} Fil kuvvetinde; çok güçlü.*

pil[3], [Far. pil پل] *{OsT} is.* **1.** Ayakkabı ökçesi; topuk. **2.** Çadır iplerini germeye yarayan küçük kazık. **3.** Çelik çomak oyunu.

pil[4], [? pil] *{ağız} is.* Kilden yapılmış, ağzı geniş, küçük küp. [DS]

pilaç, -cı [pil+ağaç] *{ağız} is.* Sacda pişirilen bazlamaları çevirmeye yarayan tahta araç. [DS]

piladan, [Yun. platanos => piladan / biladan / buladan] *{ağız} is.* Çınar ağacı. [DS]

pilaki[1], [Yun. plaki] *(pila:ki) is.* **1.** Fasulye, barbunya gibi kuru yiyeceklerle kefal, kırlangıç, palamut, uskumru, midye ve istiridye gibi deniz ürünleri içine soğan, sarımsak, havuç, maydanoz katılarak hazırlanmış zeytinyağlı yemek. **2.** *sf. argo.* Aptal; bön.

pilaki[2], [Yun. plaki] *{ağız} is.* Tavada kızartılarak yapılan mısır çöreği. [DS] 🗗 **pilaki taşı,** *{ağız} Mısır ekmeği pişirilen, toprak ya da taştan yapılmış yuvarlak tepsi gibi kap.* [DS]

pilanya, [İt. plania] *{ağız} is.* → planya. [DS]

pilav, [Far. pelāv / pīlev / pilāv پلاو / پیلاو / پولاو] *(pilâ:v) {OsT} is.* Çoğunlukla pirinç ve bulguru bazen de kuskus veya şehriyeyi belirli miktardaki su içinde haşlayıp yağ ilavesi ile pişirilen yemek. 🗗 **Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın.** *Yarar umulan bir işin sonuna kadar direnmeye karar verildiğini belirtir.*‖ **pilavı karmak,** *{ağız} 1. Zengin olmak. 2. Hasta olmak. 3. Belaya çatmak.* [DS]|| **Pilav yiyen kaşığını belinde taşır.** *Bir iş yapmaya karar veren kimse gerekli olan malzemeyi yanında bulundurmak zorundadır, anlamında kullanılır.*

pilavcı, [pilav-cı] *is.* **1.** Pilav yapan aşçı. **2.** Eskiden saray ve konaklarda ocak başına bağlı olarak çalışan, pilav ve pilav türü yemekleri yapmakla görevli kimse. **3.** *sf.* Pilavı çok seven.

pilavlık,-ğı [pilav-lık] *sf.* **1.** (Pirinç, bulgur, şehriye, kuskus vb. için) pilav yapmaya uygun. **2.** Pilav yapmak için ayrılmış olan.

pilbala, [Far. pīl-bālā پیل بالا] *(pi:lba:lâ:) {OsT} sf.* Büyük; iri; kocaman; cüsseli.

pilban, [Far. pīl-bān پیلبان] *(pi:lba:n) {OsT} is.* Fil bakıcısı; fil sürücüsü.

pilci, [pil-ci] *{eT} is.* Fil eğiticisi, besleyicisi veya sürücüsü; filci. [Bahşayiş]

pildir, [pild-ir] *{ağız} sf.* Çok koşan. [DS]

pile, [Far. pīle پیله] *(pi:le) {OsT} is.* İpek kozası.

pileflebit, [Yun. pule *(kapı)* + phlebos *(toplardamar)* > Fr. pyléphlébite] *is. tıp.* Kapı toplardamarının iltihabı.

pileke, [Yun. plaki] *{ağız} is.* → pilaki taşı. [DS]

pileken, [? pileken] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

pileki, [Yun. plaki] *{ağız} is.* → pilaki taşı. [DS]

pileste, [Far. pīleste پیلسته] *(pi:leste) {OsT} is.* Fil dişi.

piletromboz, [Yun. pule *(kapı)* + trombos > Fr. pyléthrombose] *is. tıp.* Kapı toplardamarının trombozu.

pilever, [Far. pīle-ver پیله ور] *(pi:lever) {OsT} is.* Çerçi.

pileverî, [Far. pīle-verī پیله وری] *(pi:leveri:) {OsT} is.* Çerçilik.

pili, [Fr. pli] *is.* → pli.

piliç, -ci [bili *(tavuk çağırma sözü)* > bili-ç > piliç [EREN] / Yun. poulitsi [Theodoridis] / Bul. pilence [Tietze]] *is.* **1.** Tavuğun küçüğü; yarka. **2.** Cinsel erginliğe ulaşmamış tavuk veya horoz. **3.** Eti için üretilen tavuk. 🗗 **piliç gibi,** *(Kız için) sevimli, güzel; diri ve alımlı.*

pilik[1], **-ği** [pili-k] *{ağız} is.* Kaz. [DS]

pilik[2], **-ği** [Yun. plaki] *{ağız} is.* → pilaki taşı. [DS]

pilika, [Yun. pulitsi] *{ağız} is.* Civciv. [DS]

pilikaşe, [Fr. pli-caché] *(p[i]likaşe) is.* Birbirine ters yönde yapılmış iki tek yönlü plinin kumaş yüzeyinde karşı karşıya getirilmesiyle oluşturulmuş pli.

piliman, [? piliman] *{ağız} is.* Çökelek. [DS]

pilimi, [? pilimi] *{ağız} is.* İneklere yedirilen sulu yiyecek; yal. [DS]

pilin, [? pilin] *{ağız} is.* Un, buğday, bulgur koymaya yarayan topraktan yapılmış fıçı biçimindeki kap.

piling, [İng. peeling] *(pi:ling) is.* Cildin ölü hücrelerden arındırılmasını ve kan dolaşımını hızlandıran bir krem türü.

pilingir, [? pilingir] *{ağız} is.* **1.** Söz götürüp getiren. **2.** Yolsuz birleşmelere aracılık eden kadın. [DS]

pilingirlik, -ği [pilingir-lik] *{ağız} is.* Pezevenklik. ◻ **pilingirlik yapmak,** *{ağız} Evlilik dışı cinsel ilişki için kadın ile erkeğe aracılık etmek.* [DS]

pilit[1]**, -di** [? pilit] *{ağız} is.* Üzüm şırası ile un veya nişasta pişirildikten sonra içine ceviz veya badem konularak yapılıp kurutulan yiyecek; köfter. [DS]

pilit[2]**, -di** [Ar. bellūt] *{ağız} is.* Meşe ve pırnal meyvesi. [DS]

pilit[3]**, -di** [? pilit] *{ağız} is.* Uydu. [DS]

pilit[4]**, -di** [? pilit] *{ağız} sf.* Doğal. [DS]

pillak, -ğı [? pillak] *{ağız} is.* Piliç. [DS]

pilli, [pil-li] *sf.* **1.** Pili bulunan; pil takılmış olan. **2.** Pil ile çalışan.

pillik[1]**, -ği** [pillik] *{ağız} is.* Yeni doğmuş buzağı. [DS]

pillik[2]**, -ği** [? pillik] *{ağız} is.* Dişi hindi. [DS]

pilmi, [? pilmi] *{ağız} sf.* Az ısınmış; ılık. [DS]

pilo[1]**,** [? pilo] *{ağız} is.* Eşek yavrusu. [DS]

pilo[2]**,** [Far. pelāv] *{ağız} is.* Pilav. [DS]

pilon[1]**,** [Far. pelevān *(ipek kumaş)* => pilon] *{eAT} is.* **1.** Keşiş cüppesi. **2.** Papaz cüppesi.

pilon[2]**,** [Fr. plône] *is.* **1.** Sütunlu kapı. **2.** Elektrik direği.

pilop, [? pilop] *{ağız} is.* Oyun; düzen. [DS]

pilor, [Yun. puloros *(kapıyı koruyan)* > Fr. pylore] *is. anat.* Mide kapısı.

pilot, [İt. plota *(dümenci)* > Fr. pilot] *is.* **1.** Bir hava taşıtını kullanmak yetkisini taşıyan ve yönetmekle görevli uzman. **2.** *müz.* Klavyeli çalgılarda mekanizmanın ara parçası. **3.** *sf.* Deneme niteliğinde olan. ◻ **pilot bölge,** *Uygulanmak istenen bir modeli denemek için seçilen özel bölge.*|| **pilot kabini,** *Uçağın ön tarafında pilot ile teknisyenin görev yaptığı, uçağın yönetimi için gerekli donanımın yer aldığı bölme; kokpit.*|| **pilot köşkü,** *Uçağın ön tarafında pilot ile teknisyenin görev yaptığı, uçağın yönetimi için gerekli donanımın yer aldığı bölme; kokpit.*|| **pilot olmak,** *argo. Kendinden geçecek kadar sarhoş olmak.*

pilotaj, [Fr. plotage] *is.* **1.** Bir hava taşıtını kullanma işi. **2.** Yönlendirme.

pilotluk,-ğu [pilot-luk] *is.* **1.** Bir hava taşıtını kullanmak eylemi. **2.** Pilotun işi ve mesleği.

piloy, [Far. pelāv] *{ağız} is.* Pilav. [DS]

pilöv, [Far. pelāv] *{ağız} is.* Pilav. [DS] ◻ **pilöv çehmek,** *{ağız} Pilav ziyafeti vermek.* [DS]

pilpaye, [Far. pīl-pāye پیل پایه] *(pi:lpa:ye) {OsT} is. mim.* Fil ayağı.

pilte, [? pilte] *{ağız} is.* **1.** Eğirmek için ele alınacak biçimde taranıp yumak yapılmış yün. **2.** Gaz lambası fitili. [DS]

pilvaye, [Far. pīl-vāye پیلوایه] *(pi:lva:ye) {OsT} is. zool.* Kırlangıç.

pim[1]**,** [İng. pin] *is.* **1.** Birbirine geçen ya da üst üste geçen parçaları birbirine tutturmak için kullanılan küçük çivi. **2.** Dolap raflarını tutturmakta kullanılan yan tablalara çakılan L görünümlü parça. **3.** Saatçilikte, bir çarkın ya da döner bir parçanın orta düzlemine dikey olarak tutturulmuş metal çubuk.

pim[2]**,** [? pim] *{ağız} is.* Kuyruk yağı. [DS]

pimli, [pim-li] *{ağız} is.* Bulaşık suyu. [DS]

pimpak, -ğı [pa(m)+pa/k] *{ağız} pekşt. sf.* Tertemiz. [DS]

pimpirik,-ği [pimp *(yans.)* > pimp-ir-ik] *sf.* **1.** Çok yaşlı ve güçsüz. **2.** *mecaz.* Harap; bozuk; virane.

pimpirikli, [pimpir-ik-li] *sf.* Her şeyi ince eleyip sık dokuyan; her şeyden kuşkulanan; aşırı titiz.

pin[1]**,** [pin] *{ağız} ünl.* Uyuşukluk, uyuklama vb. bildiren kök. ◻ **pin pin,** *{ağız} Uyuşuk uyuşuk; tembel tembel.* [DS]

pin[2]**,** [Erme. pin] *{ağız} is.* **1.** Kümes. **2.** Yeni doğmuş kuzuları soğuktan korumak için toprak içine hazırlanmış üzeri çalı çırpı ile örtülü özel kuyu. [DS]

pin[3]**,** [? pin] *{ağız} is.* Tekme. [DS]

pina, [Far. pīne] *{ağız} is.* Ayakkabı ve çarığa vurulan yama. [DS]

pinar, [? pinar] *{ağız} is.* Nar. [DS]

pinavun, [? pinavun / pinav-luk] *{ağız} is.* Kış için hazırlanan un, bulgur türü yiyecek. [DS]

pinavunluk, -ğu [pinavun-luk] *{ağız} is.* Yarma ve bulgur yapmak için ayrılmış iyi cins buğday. [DS]

pinavut, [Yun. pinakhoti] *{ağız} is.* Mayalanmış ekmek hamurunu fırına götürmekte kullanılan bölmeli, uzun ekmek tahtası. [DS]

pinaz, [? pinaz] *{ağız} is.* Eski dokuma çuvallardan yapılmış köşe minderi. [DS]

pinciklemek, [pinç *(yans.)* > pinç-ik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Parça parça etmek. [DS]

pinç[1]**,** [pınç / pinç *(yans.)*] *is.* Pençelemeyi, elle mıncıklamayı, parçalamayı anlatan kök. [Zülfikar] *pinç-ik pinçik, pinç-ik-lemek*

pinç[2]**,** [pinç] *{ağız} is.* Beyin. [DS]

pinçak, -ğı [pinç-ak] *{ağız} is.* Sık ve kökleri birbirine girmiş ekin. [DS]

pinçi, [pinç *(yans.)* > pinç-i] *{ağız} is.* → pinçik. [DS] ◻ **pinçi pinçi,** *{ağız}* → pinçik pinçik. [DS]

pinçik, -ği [pinç *(yans.)* > pinç-ik] *{ağız} is.* Koparılmış en küçük parça. ◻ **pinçik pinçik,** *{ağız} Parça parça.* [DS]|| **pinçik pinçik etmek,** *{ağız} Parça parça etmek; ufalamak.* [DS]

pinçiklemek, [pinç *(yans.)* > pinç-ik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-er] [-l(i)-yor]* **1.** Parça parça ekmek; ufaklamak. **2.** Saçını başını yolmak. [DS]

pinçiklenmek, [pinç-ik-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kendini çok yormak; didinmek. [DS]

pinda, [Hint. pinda] *is.* Hinduların, cenaze törenlerinde adak olarak kullanılmak üzere pirinçten yaptıkları yuvarlak pasta.

pindar, [Far. pindār پندار] *(pinda:r) {OsT} is.* **1.** Piç; veled-i zina. **2.** Zannetme; sanma. **3.** Gururlanma; böbürlenme.

pindare, [Far. pindāre پندارہ] *(pinda:re) {OsT} is.* → pindar.

pindari, [Far. pindārī پنداری] *(pinda:ri:) {OsT} is.* Böbürleniş.

pindarlı, [pindar-lı] *{ağız} sf.* Çabuk darılan; alıngan.

pindik, -ği [Erme. pin => pin-dik] *{ağız} is.* Kümes. [DS]

pine[1], [Far. pīne پینه] *(pi:ne) {OsT} is.* **1.** Yama; ayakkabı yaması. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Çarık ve yemeni altına vurulan kösele parçası. [DS] **3.** *{ağız}* Ek. [DS] **4.** *{ağız}* Parça. [DS]

pine[2], [Far. pīnegī / Erme. pin => pine] *{ağız} is.* Kümes. [DS] 🗗 **pine pine,** *{ağız} Kümes hayvanlarını kümese sokarken söylenen kovalama ünlemi.* [DS]

pineçi, [pine-çi] *{ağız} is.* Ayakkabı tamircisi. [DS]

pineduz, [Far. pīne *(yama)* + dūz *(diken)* پینه دوز] *(pi:nedu:z) {eT}{OsT} is.* **1.** Eskici; ayakkabı tamircisi. **2.** Elbise tamircisi. [Bahşayiş]

pineduzi, [Far. pīne-dūzī پینه‌دوزی] *(pi:nedu:zi:) {OsT} is.* Eskicilik; yamacılık.

pinek, -ği [Far. pīnegī] *{ağız} is.* **1.** Tünek. **2.** Kümes. [DS]

pineke, [Far. pīnegī => pineke که پینه] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Uyuklama; pinekleme. **2.** Hafif uyku. [DS]

pinekleme, [Far. pīne-gī *(uyuklama)* => pinek > pinek-le-me] *is.* Pineklemek eylemi.

pineklemek, [Far. pīne-gī *(uyuklama)* => pinek > pinek-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Uyuklamak; uyuklar gibi hareketsiz durmak. **2.** *mecaz.* Bir yerde oturup kalmak; iş yapmaksızın beklemek; miskinlik etmek.

pineklenmek, [Far. pīnegī =>pinek-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Oyalanmak. [DS]

pineklik, -ği [pinek-lik] *{ağız} is.* Tünek. [DS]

pinel, [İt. penelo / İng. pinwheel *(fırıldak)*] *is.* Rüzgârın estiği yönü göstermesi için direklerin tepesine konulan döner ok.

pinelemek, [Far. pīne => pine-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-er] [-l(i)-yor]* Ayakkabıya pençe vurmak. [DS]

pinelik, -ği [Far. pīnegī / Erme. pin => pin-e-lik] *{ağız} is.* Kümes. [DS]

pineme, [pine-me] *is.* Tüneme.

pinemek, [Far. pīne-gī / Erme. pin => pine-mek] *gçsz. f. [-r] [-n(i)-yor]* (Kümes hayvanları için) tünemek.

pinen, [Fr. pinène] *is. kim.* Terebentinin temel birleşenlerinden biri olan terpen sınıfından bir hidrokarbon.

pines[1], [Yun. pinnes / pinna] *(pi'nes) is. zool.* Yumuşakçalardan, midye biçiminde fakat midyeden daha iri olan kavkılı bir deniz hayvanı, *(Pinna nobilis).*

pines[2], [Erme. pin => pine-z] *{ağız} is.* **1.** Kümes. **2.** Avcıların kuş avlamak için bekledikleri küçük kulübe. [DS]

pinez, [Erme. pin => pine-z] *{ağız} is.* Kümes. [DS]

pinezlik, -ği [pinez-lik] *{ağız} is.* **1.** Kümes. **2.** Tünek. [DS]

pingân, [Far. pingān پنگان] *(pingâ:n) {OsT} is.* **1.** Fincan. **2.** Küçük tas.

pingânçe, [Far. pingānçe پنگانچه] *(pingâ:nçe) {OsT} is.* Küçük fincan.

pingal, [Erme. bunkal *(fol)*] *{ağız} is.* Fol. [DS]

pingel[1], [? pingel] *{ağız} sf.* Evcil. [DS]

pingel[2], [Erme. bunkal *(fol)*] *{ağız} is.* **1.** Fol. **2.** Folluk. [DS]

pingel[3], [? pingel] *{ağız} is.* Azar azar birikmiş şey. [DS]

pingellik, -ği [pingel-lik] *{ağız} is.* Folluk. [DS]

pingellenmek, [pingel-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Birikmek; çoğalmak; yığılmak. [DS]

pingpong, [İng. ping-pong *(yans.)*] *is.* Masa üzerinde küçük bir top ve raketle oynanan bir tür tenis; masa tenisi; masa topu.

pinhan, [Far. pinhān پنهان] *(pinha:n) {OsT} sf.* Saklı; gizli; gizlenmiş.

pinik[1], **-ği** [pin-ik] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) basık burunlu. **2.** Basık; küçük. [DS]

pinik[2], **-ği** [? pinik] *{ağız} is.* Küçük köpek; fino. [DS]

pinik, -ği [Erme. pin => pinik] *{ağız} is.* Kümes. [DS]

pinir, [Far. penīr] *{ağız} is.* Peynir. [DS]

pink, [İng. pink *(karanfil)*] *is.* Kalay ve krom oksitleri ile kireçten meydana gelen pembe ya da kırmızının tonlarına verilen ad.

pinlik, -ği [Erme. pin => pin-lik] *{ağız} is.* **1.** Kümes. **2.** Tünek. [DS]

pinmek, [bin-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Binmek. **2.** (Kümes hayvanları için) tünemek. [DS]

pinna, [Yun. pinnes / pinna] *(pi'nes) is. zool.* → pines[1].

pinnek, -ği [Erme. pin => pin-lek] *{ağız} is.* Kümes. [DS]

pinnik, -ği [Erme. pin => pin-lik] *{ağız} is.* **1.** Kümes. **2.** Tavukların içine yumurtlaması için yapılmış bir tür sepet. **3.** Karanlık. [DS]

pinpakla, [pin+bakla] *{ağız} is.* Bezelyeye benzer bir tür bakla. [DS]

pinpin, [pin+pin] *{ağız} is.* İspinoz. [DS]

pinpirik, -ği [pinp *(yans.)* > pinp-ir-ik ?] *sf.* → pimpirik.

pinpirikli, [pinpirik-li] *sf.* → pimpirikli.

pinpon, [pin *(yans.)* + pon *(yans.)* / İt. bimbone *(koca çocuk)* ?] *sf. argo.* (Kişi için) yaşlı, beli bükülmüş.

pintar, [? pintar] *{ağız} is.* Şiniğin dörtte biri. [DS]

pinter[1], [? pinter] *{ağız} is.* Bir tür balık ağı. [DS] 🗗 **pinter etmek,** *{ağız} Karşı gelmek; kafa tutmak.* [DS]

pinter[2], [? pinter] *{ağız} is.* **1.** Kilenin dörtte biri (yaklaşık 5.600 kg). **2.** Şiniğin yarısı. [DS]

pinti[1], [Erme. p'int'i] *sf.* (Kişi için) aşırı derecede cimri olan; kısmık.

pinti[2], [? pinti] *{ağız} sf.* Küçük. [DS]

pinti[3], [Erme. p'int'i] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) tembel; beceriksiz. **2.** Üstü başı pis; pasaklı. [DS]

pinti[4], [? pinti] *{ağız} is.* Eti yenmeyen hayvan. [DS]

pintiklemek, [pint-ik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [l(i)-yor]* Parçalara ayırmak; ufaklamak. [DS]

pintikleşmek, [pint-ik-le-ş-mek] *{ağız} işteş f. [-ir]* İyice pazarlık etmek. [DS]

pintileşme, [pinti-le-ş-me] *is.* Pintileşmek eylemi.

pintileşmek, [pinti-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Cimri durumuna gelmek; cimrileşmek.

pintilik, -ği [pinti-lik] *is.* **1.** Pinti olma durumu; cimrilik. **2.** Cimri bir kimseye yakışır davranış.

pinvat, [Sansk. pindapāta] *{eT} is.* Sadaka. [EUTS]

pip[1], [pip *(yans.)*] *is.* Baykuş ötüşünü anlatan kök. [Zülfikar] *pip-o*

pip[2], [pip *(yans.)*] *is.* Düdük ötüşünü anlatan kök. [Zülfikar] *pip-iç*

pipe-line, [İng. pipe *(boru)* + line *(hat)*] *(pa'yplayn) is.* Petrol, doğal gaz vb. akışkanları uzak mesafelere taşımakta kullanılan boru hattı; boru hattı.

pipet, [Fr. pipette *(borucuk)*] *is.* Bir sıvıdan belirli miktarda örnek almaya yarayan dereceli veya hacmi belli cam boru. 🗗 **pipetle almak,** *Pipet yardımıyla bir sıvıdan örnek almak.*

pipi[1], [Çocuk d. pipi / Fr. pipi] *is.* Erkeklik organı.

pipi[2], [bibi / pipi] *{ağız} is.* Hala. [DS]

pipi[3], [bebe / pipi] *{ağız}* is. Bebek. [DS]

pipi[4], [pipi] *{ağız} is.* Kâkül. [DS]

pipi[5], [pipi] *{ağız} is.* **1.** Hindi. **2.** Hindi yavrusu. [DS]

pipibiz, [? pipibiz] *{ağız} sf.* Eli sıkı; cimri. [DS]

pipiç, -ci [pip *(yans.)* > pip-iç] *{ağız} is.* Düdük. [DS]

pipik, -ği [pip-ik] *{ağız} is.* Konca. [DS]

pipildek, -ği [pip *(yans.)* > pip-il-de-k] *{ağız} sf.* Beceriksiz. [DS]

pipili, [pipi-li] *{ağız} is.* Çocuğun erkeklik organı. [DS]

pipiriklenme, [pip *(yans.)* > pip-ir-ik-le-n-me] *is.* Pipiriklenmek eylemi.

pipiriklenmek, [pip *(yans.)* > pip-ir-ik-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kuruntulu ve vesveseli duruma düşmek.

pipit, [? pipit] *{ağız} is.* **1.** Hırka. **2.** Pehlivan kispeti. [DS]

pipli, [Sansk. pippali] *{eT} is.* Sivri biber. [DLT]

pipo[1], [Lat. pipa *(kamış, boru)* > pippo] *(pi'po) is.* **1.** Ucunda bulunan lüle içine tütün konup yakılarak dumanı çekilen çubuk biçiminde tütün içme aracı. **2.** Bu çubukla içilen tütün.

pipo[2], [pip *(yans.)* > pip+o] *{ağız} is.* Taraklı kuş. [DS]

pir[1], [par / pır / pir *(yans.)*] *is.* Birden fırlayıp uçmayı, çırpınmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pir pir*

pir[2], [Far. pīr پیر] *(pi:r) {eAT} {osT} is.* **1.** Yaşlı; çok yaşlı; koca; ihtiyar. **2.** *mecaz.* Herhangi bir konuda deneyimli olan kimse. **3.** Bir meslek veya sanatın kurucusu olan kimse. **4.** *tasvf.* Kendisi dinî yönden tehlikeli ve yanlış yolları bildiği gibi müritlerine de bildiren ve onları koruyan, doğru yolu bulmalarına yardımcı olan, kendini Tanrı yoluna adamış olan kişi; bir tarikatın kurucusu. **5.** İmparatorluk döneminde, düşman bölgesinden ele geçirilen esirlere verilen ad. **6.** Eskiden, bir tarikata bağlanan ya da tarikat niteliği taşıyan mesleklerin, loncaların, fütüvvet kuruluşlarının başında bulunan yöneticilere verilen ad. **7.** *sf.* (Kişi için) yaşlanmış; ihtiyarlamış; kocamış; yaşlı; ihtiyar; koca. **8.** *zf.* Eylemin şiddetini vurgular; iyice; adamakıllı. 🗗 **pir aşkına,** *Bir ülkü uğruna, hiç bir maddî çıkar gözetmeksizin; gerçek bir sevgi ve inançla.*|| **pîr-i aşk,** *{osT} Aşk ustası; aşkın piri.*|| **pîr-i bernā,** *{osT} Yaşlı fakat dinç kimse.*|| **pîr-i çihl-sāle,** *{osT} 1. Kırk yaşına gelmiş adam. 2. mecaz. Olgun kimse.*|| **pîr-i dihkān,** *{osT} 1. Yaşlı adam. 2. mecaz. Eski şarap; yıllanmış şarap.*|| **pîr-i dumūy,** *{osT} 1. Saçları kırarmış, yaşlı adam. 2. mecaz. İyi ve kötü günleri olan, insanı güldüren ve ağlatan hayat; dünya.*|| **pîr-i dūta,** *{osT} Zayıf, güçsüz, düşkün yaşlı.*|| **pîr-i fāni,** *{osT} Yaşlı ve zayıf kimse.*|| **pîr-i felek,** *{osT} Dünya; Satürn.*|| **pîr-i ferdūt,** *{osT} Zayıf, güçsüz, düşkün yaşlı.*|| **pîr-i harābāt,** *{osT} 1. Yaşlı meyhaneci. 2. tasvf. Dünya tutkularından elini çekmiş kimse; doğru yolu bulmuş.*|| **pîr-i Kenan,** *{osT} Hz. Yakub.*|| **pîr-i kühen,** *{osT} Yaşlı; kocamış.*|| **pîr-i mey,** *{osT} Meyhaneci.*|| **pîr-i mugan,** *{osT} 1. Zerdüşt dininden olanların şeyhi. 2. ed. Divan şiirinde, meyhaneci için kullanılır. 3. Âşıklara yol gösteren kimse; mürşit.*|| **pîr-i sāl-hurde,** *{osT} 1. Yaşlı adam. 2. mecaz. Yıllanmış şarap.*|| **pîr-i sāni,** *{osT} Dervişlerin ikinci başkanı.*|| **pîr-i Serendip,** *{osT} Hz. Âdem.* || **pîr-i tarîkāt,** *{osT} Dervişlerin başı; manevi mürşit.*|| **pîr-i zal,** *{osT} Saçı sakalı ağarmış yaşlı.*|| **pîr ola,** *{osT} "Yaşa, var ol!" anlamında beğenme sözü olarak kullanılır.*|| **pîr postu,** *Bektaşilikte, meydan makamlarından biri.*|| **pîr**

ü bernā, *{OsT} Yaşlı ve genç kim varsa; herkes.*|| **pîr yoluna gitmek,** *Hiç uğruna ölmek.*|| **pîr-zen,** *{OsT} 1. Yaşlı kadın; kocakarı. 2. Divan şiirinde, insanın başına kötü işler açan felek. 3. Soğuğu yüzünden istenmeyen kış mevsimi.*

pir[3], [pir] *{ağız} is.* Cevizin yeşil kabuğu. [DS]

pir[4], [pir / pür] *{ağız} is.* **1.** Sebze yaprağı. **2.** Asma yaprağı. **3.** Havuç yaprağı. **4.** Zeytin yaprağı. **5.** Çam yaprağı. **6.** Soğanın tohumlu sapı. **7.** Çam, ardıç gibi ağaçların yeşil yaprakları. [DS]

pir[5], [pir] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhlarındaki tarağın sık olanı. [DS]

-pira, [Far. pīrāsten *(süslemek)* > -pīrā پیرا -] *(pi:ra:) {OsT} ek.* Farsça'da *"süsleyen, bezeyen"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

pirahen, [Far. pirāhen / pirehen پیراهن] *(pi:ra:hen) {OsT} is.* Gömlek. 🗗 **pîrāhen-i ismet,** *{OsT} Namus gömleği; namus perdesi.*|| **pîrāhen-i kefen,** *{OsT} Kefen gömleği; kefen.*|| **pîrāhen-i mesmūm,** *{OsT} 1. Zehirli gömlek. 2. İdam edilenlere giydirilen gömlek.*

piramen, [Far. pīrāmen / pīrāmun پیرامن] *(pi:ra:men) {OsT} is.* Çevre; dolay; yöre; etraf. 🗗 **pîrāmen-gerd,** *{OsT} Çevresinde dolaşan.*

piramidal,-li [Fr. pyramidal] *sf. mat.* **1.** Piramit biçiminde olan; piramitsi. **2.** (Konik yüzey için) doğrultmanı bir çokgen olan. 🗗 **piramidal demet,** *anat. Beyin korteksinden omuriliğe giden sinir lifleri demeti.*|| **piramidal hipertoni,** *Kas sertliği.*|| **piramidal hücre,** *Beyin korteksinin hücreleri.*

piramit, [Sansk. pāramitā] *{eT} is.* → paramit. [EUTS]

piramit, -di [Fr. pyramide] *is. mat.* **1.** Tabanı bir çokgenin kenarı, tepeleri ortak olan üçgenlerin meydana getirdiği geometrik cisim; ehram. **2.** Firavunlar döneminde Mısır'da kral mezarı olarak kullanılmış tabanı dörtgen, yan yüzeyleri birer üçgenden oluşmuş sivri tepeli büyük yapılara verilen ad; ehram. **3.** Eskiden Meksika'da tapınakları taşımak için yapılmış Mısır piramitlerini andırır yapı. 🗗 **piramit metinleri,** *Mısır'da bazı hükümdarların mezar odalarına oyulmuş hiyerogliflerin oluşturduğu yazı.*

piramitsi, [piramit-si] *sf.* Piramit biçiminde olan; piramidal.

piramun, [Far. pīrāmen / pīrāmun پیرامون] *(pi:ra:-mu:n) {OsT} is.* Çevre; dolay; yöre; etraf.

piran[1], [Far. pīrān پیران] *(pi:ra:n) {OsT} is.* **1.** Yaşlılar; ihtiyarlar. **2.** Ermişler.

piran[2], [Fr. pyranne] *is. kim.* Bir oksijen atomu içeren altıgen zincir yapılı heteroksiklik birleşik, C_5H_6O.

pirana, [Port. piranha] *is. zool.* Güney Amerika'nın tatlı sularında yaşayan, çok keskin dişleri sayesinde büyük canlıları bile kolayca parçalayıp yiyen obur kemikli balıklara verilen ad; piraya, *(Serrasalmo piraya / Pygocentrus piraya).*

pirane, [Far. pīr-āne پیرانه] *(pi:ra:ne) {OsT} zf.* Yaşlı kimseye yakışır biçimde. 🗗 **pirāne sūret,** *{OsT} İhtiyar görünüşlü.*

piranha, [Port. piranha] *is.* → pirana.

piranlı, [piran-lı] *sf. kim.* (Birleşik için) kökünde piran bulunan.

pirasit, -di [Yun. prasia] *{ağız} is.* **1.** Fidan. **2.** Sebze evleği. [DS]

piraste, [Far. pīrāsten *(süslemek)* > pīrāste پیراسته] *(pi:ra:ste) {OsT} sf.* Süslenmiş; bezenmiş; düzenlenmiş. 🗗 **pîrāste-gî,** *{OsT} Düzen; intizam; nizam.*

piratapan, [ ] *{eT}* Cehennemin adı. [EUTS]

piraya, [Port. piranha] *is.* → pirana.

piraye, [Far. pīrāye پیرایه] *(pi:ra:ye) {OsT} is.* Süs; ziynet. 🗗 **pîrāye-bahş,** *{OsT} Süsleyen; donatan.*|| **pîrāye-dār,** *{OsT} Süsleyen; donatan.*|| **pîrāye-sāz,** *{OsT} Süsleyen; donatan.*

pirayende, [Far. pīrāyende پیراینده] *(pi:ra:yende) {OsT} sf.* Süsleyen; donatan.

pirayiş, [Far. pīrāyiş پیرایش] *(pira:yiş) {OsT} is.* **1.** Süs. **2.** Tertip; düzen.

pirayişde, [Far. pīrāyişde پیرایشده] *(pira:yişde) {OsT} sf.* Donatıcı; süsleyici.

pirayngа, [Sansk. prayngа => pirayña] *(pirayña) {eT} is.* Bilgin; âlim; düşünür. [EUTS]

pirazin, [Fr. pyrazine] *is. kim.* Halkalarında dört karbon, iki azot atomu bulunan heterosiklik sınıfından birleşiklerin genel adı.

pirçek[1]**, -ği** [? pirçek] *{ağız} is.* Kök; soy. [DS]

pirçek[2]**, -ği** [bürçek] *{ağız} is.* Perçem; kâkül. [DS]

pirçekli, [pirçek-li] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

pirçeyh, [bürçek] *{ağız} is.* Şakakların üstünden sarkan saç tutamı; zülüf. [DS]

pirçikli, [pirçek-li] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

pirçüklü, [pirçek-li] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

pirde, [pirde] *{ağız} is.* Hayvan sayısına göre alınan vergi; hayvan vergisi. [DS]

pirdöndü, [pır+dön-dü] *{ağız} is.* → pırdöndü. [DS]

pirdönmek, [pır *(yans.)* + dön-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Hızlı dönmek; fırlanmak. [DS]

pire, [bürge > pire] *is. zool.* Pireler takımından, piregiller familyasının örnek tipi olan insan ve memelilerde yaşayan, küçük, kanatsız, kan emici, gövdesi yassı ve kanatsız, derisi çok sert, tırnakları kavrayıcı, bacakları sıçramaya çok elverişli, boyu çok küçük, 1500 kadar asalak böceğin ortak adı, *(Pulex).* 🗗 **pire gibi,** *Yerinde duramayan; çok hareketli ve çevik.*|| **pire için yorgan yakmak,** *Küçük bir zarardan kurtulmak için daha büyük zarara yol*

açan davranışlarda bulunmak.|| **pire otu,** *bot. 1. Birleşikgillerden Kuzeydoğu Anadolu dağlarında ve Kafkaslarda yetişen, kömeçler halinde soluk pembe veya morumsu çiçekli, çiçekleri asalak böcekleri öldürmek için kullanılan 25-30 cm. boyunda otsu bitki, (Tanacetum coccineum). 2. Dalmaçya pire otu, (Tanacetum cinerariifolium). 3. Lavanta çiçeği. 4. Lavanta çiçeğine benzer güzel kokulu bir ot; civanperçemi.*|| **pireyi deve yapmak,** *Önemsiz bir şeyi çok abartmak.*|| **pireyi gözünden deveyi dizinden vurmak,** *1. Usta bir nişancı olmak. 2. Yapılması güç şeylerde ustalıkla başarı göstermek.*

pirebalı, [Yun. pyropole] *{ağız} is.* → pirebolu. [DS]

pireboku, [Yun. pyropole] *{ağız} is.* → pirebolu. [DS]

pirebol, [Yun. pyropole] *{ağız} is.* → pirebolu. [DS]

pireboli, [Yun. pyropole] *{ağız} is.* → pirebolu. [DS]

pirebolu, [Yun. pyropole] *{ağız} is.* **1.** Arıların kovanı tamir etmek için çıkardığı bir tür salgı; eğir. **2.** Arı pisliği. [DS]

pirecik, -ği [pire-cik] *{ağız} is.* **1.** Küçük pire. **2.** Filoksera. [DS] 🗗 **pirecik devecik olmak,** *{ağız} Küçük özür, büyüyüp yayılmak.* [DS]

piredin, [Bul. brekina] *{ağız} is.* Kocayemiş. [DS]

pirefu, [? pirefu / peravu / pirahu / pirehon] *{ağız} is.* → peravu. [DS]

pirehen, [Far. pirāhen /pirehen پیرهن] *{OsT} is.* Gömlek.

pirehon, [? pirefu / peravu / pirahu / pirehon] *{ağız} is.* → peravu. [DS]

pirehu, [? pirefu / peravu / pirahu / pirehon] *{ağız} is.* → peravu. [DS]

pirekapan, [pire+kap-an] *is. bot.* Pire otu.

pirekateşin, [Al. prekateschin] *is.* Ağacın kimyasal yöntemle boyanması sırasında ilk kat olarak kullanılan renksiz ve billursu madde.

pirekıran, [pire+kır-an] *is.* Pire öldürmekte kullanılan her türlü ilaç.

pirelemek, [pire-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Kaynayan su için) kabarcıklanmak. **2.** *gçl. f.* Pirelerini ayıklamak. [DS]

pirelendirme, [pire-le-n-dir-me] *is.* Pirelendirmek eylemi.

pirelendirmek, [pire-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Pirelenmesine yol açmak. **2.** *mecaz.* Kuşkulandırmak; işkillendirmek; huylandırmak; şüphelendirmek.

pirelenme, [pire-le-n-me] *is.* Pirelenmek eylemi.

pirelenmek, [pire-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Üzerini pireler sarmak; pire saldırısına uğramak. **2.** Pireli hâle gelmek. **3.** Üzerindeki pireleri ayıklamak; pirelerden temizlenmek. **4.** *mecaz.* Kuşkulanmak; işkillenmek; şüphelenmek; huylanmak.

pireler, [pire-ler] *is. zool.* Omurgalılarla kuşlarda asalak olarak yaşayan, kurtçukları uzunca ve ayaksız, sirkeleri kepeğimsi bir kundak içinde gelişen, veba, tularemi ve tifüs gibi hastalıkların bulaşmasına sebep olan asalakların genel adı, *(Pulicidae / Siphonaptera).*

pireli, [pire-li] *sf.* **1.** Üzerinde pire bulunan. **2.** *mecaz.* Çabuk kuruntuya kapılan; her şeyden kendine göre bir anlam çıkararak huzursuz olan; işkilli; vesveseli; kuşkulu.

pirelik, -ği [pire-lik] *{ağız} is.* Papatya. [DS]

pirelmek, [Far. pīr => pīr-el-mek پیرلمك] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-ür]* Yaşlanmak; ihtiyarlamak.

pirem[1], [? pirem] *{ağız} is.* Su kaynağı. [DS]

pirem[2], [? pirem] *{ağız} is.* Ardıç. [DS]

piremumu, [Yun. pyropole => pire+mum-u] *{ağız} is.* → pirebolu. [DS]

piren[1], [Fr. pyrène] *is. kim.* Taş kömürü katranının en az uçucu katranlarında bulunan 149°C'de eriyen, 360°C'de kaynayan çok çevrimli bir hidrokarbon, $C_{16}H_{10}$.

piren[2], [Yun. prinos] *{ağız} is.* **1.** Hanımeline benzeyen beyaz ve eflatun çiçekleri güzel kokulu, kökünden kömür yapılan bir ağaççık. **2.** Süpürge otu. [DS] 🗗 **piren süpürgesi,** *{ağız} Piren otundan yapılan süpürge.* [DS]|| **piren yavşağı,** *{ağız} Kaynatılarak suyu içilen, güç verdiğine inanılan bir tür eğrelti otu.* [DS]

piren[3], [? piren] *{ağız} is.* Su kaynağı. [DS]

pirenlik, -ği [piren-lik] *{ağız} is.* Süpürge çalısı yetişen yer. [DS]

pirepulu, [Yun. pyropole] *{ağız} is.* → pirebolu. [DS]

piresit, [Yun. prasidi] *{ağız} is.* **1.** Sebze evleği. **2.** Geniş yonca karığı. [DS]

piret, [Toh. preta] *{eT} is.* Şeytan. [EUTS]

piretik, -ği [Fr. pyretique] *sf.* Ateşli hastalıklara ilişkin.

pirezen, [Far. pīr *(yaşlı)* + zen *(kadın)* پیره زن] *(pi:-rezen) {OsT} is.* Yaşlı kadın; kocakarı; acûze.

pirhoy, [? pirhoy] *{ağız}* is. Kıymalı, peynirli bir tür börek. [DS]

piri[1], [Far. pīrī پیری] *(pi:ri:) {OsT} is.* Yaşlılık; ihtiyarlık; pirlik.

piri[2], [Far. per] *{ağız} is.* Küçük çivi. [DS]

piri[3], [? piri] *{ağız} is.* Küçük köpek. [DS]

piriç, -ci [pirinç] *{ağız} is.* Pirinç. [DS]

piridin, [Fr. pyridine] *is.* Taş kömürü katranında bulunan azotlu heteroksiklik baz, C_5H_5N.

pirifâni, [Far. pīr-i fānī پیرفانی] *(pi:'rifa:ni:) {OsT} is.* Yaşlı ve zayıf kimse.

pirifte, [? pirifte] *{ağız} is.* Fırın küreği. [DS]

pirik[1], **-ği** [Erme. varek => firik > pirik] *{ağız} is.* Piliç. [DS]

pirik[2], **-ği** [? pirik] *{ağız} is.* Ebe. [DS]

piril, [pır *(yans.)* > pır-ıl / piril] *{ağız} is.* Parlama bildiren yansımalı gövde. ◻ **piril piril,** *{ağız} (Parlamak için) pırıl pırıl.* [DS]

pirim, [? pirim] *{ağız} is.* Çürük; bere; ezik. [DS]

pirimeçe, [Yun. prumatsa] *is. dnz.* → permeçe.

pirina, [Yun, pyrinas *(meyve çekirdeği)*] *(piri'na) is.* Sıkıldıktan sonra daha da yağ bulunan ve hayvan yemi olarak kullanılan zeytin küspesi. ◻ **pirina yağı,** *Pirinadan çeşitli eriticiler yardımı ile ayrılan yağ.*

pirinç[1]**, -ci** [Far. birinc پرنج] *is.* **1.** Bakır ve çinko alaşımı. **2.** *sf.* Pirinçten yapılmış olan. ◻ **pirinç kaplama,** *1. Bir parçanın yüzeyine, elektroliz yoluyla ince bir pirinç tabakası çökeltme esasına dayanan işlem. 2. Bu işlemin sonucu.*

pirinç[2]**, -ci** [Far. birinc پرنج] *is. bot.* **1.** Buğdaygillerden, Avrupa, Asya ve Afrika'nın sıcak bölgelerinde yetişen, her başakçığında bulunan bir çiçek gelişerek çeltik adı verilen meyveyi oluşturan taneli bir kültür bitkisi, *(Oryza sativa).* **2.** Bu bitkinin insanlar tarafından temel besin maddesi olarak kullanılan meyvesi. **3.** *{ağız}* Çekirdekli ve küçük taneli yaban dutu. [DS] ◻ (Dimyat'a) **pirince giderken evdeki bulgurdan olmak,** *Büyük bir kazanç elde edeceğini sandığı bir iş peşinde koşarken elinde bulunanı yitirmek.*|| **pirincin taşını ayıklamak,** *Zor ve karmaşık bir işin içinden çıkmak.*|| **pirinci su kaldırmamak,** *1. Çabuk kırılan; söz götürmeyen; alıngan. 2. Kendisinden beklenen özveriye katlanamayacak durumda olmak.*|| **pirinç çorbası,** *Tavuk veya et suyuna pirinç katılarak yapılan çorba.*|| **pirinç örgü,** *İlmekleri bir ters bir yüz almak suretiyle yapılan bir örgü işi.*|| **pirinç pilavı,** *Pirinçten yapılan pilav.*|| **pirinç taneleri,** *gök b. Güneş yuvarlağının görünen yüzeyindeki lekeler.*|| **pirinç unu,** *Pirinç tanelerinin öğütülmesiyle elde edilen un.*

pirinç[3]**, -ci** [Alın. prinz پرنج] *is.* Prens.

pirinçlemek, [pirinç-le-mek] *{ağız} is.* İstanbul ağzıyla konuşmak. [DS]

pirinçli, [pirinç-li] *sf.* İçinde pirinç bulunan; pirinç katılmış olan.

pirinçlik, -ği [pirinç-lik] *is.* **1.** Pirinç ekilen yer. **2.** Pirinç konulan kap veya yer.

pirinçsi, [pirinç-si] *sf.* Pirinç görünümünde olan; pirinci andıran.

piripak, [Far. pīr ü pāk پاك پیرو] *(pi:'ripa:k) {OsT} sf.* → pirüpak.

piripinçik, -ği [pir-i+pin-çik] *{ağız} sf.* Paramparça. [DS]

piristu, [Far. piristū پرستو] *(piristu:) {OsT} is. zool.* Kırlangıç. ◻ **piristū-beçe,** *{OsT} Kırlangıç yavrusu.*

piristuk, -ğu [Far. piristūk پرستوك] *(piristu:k) {OsT} is. zool.* Kırlangıç.

piristük, -ğu [Far. piristūk پرستوك] *(piristu:k) is. zool. {OsT}* → piristu.

pirişil, [? pirişil] *{ağız} is.* Maydanoz. [DS]

pirişti, [Far. ferişte] *{eT}. is.* Melek; ferişte. [EUTS]

pirit[1], [Toh. preta] *{eT} is.* Şeytan. [EUTS]

pirit[2], [Yun. pyr lithos *(ateş taşı)* + Fr. pyrite] *is. min.* Kübik sistemde billurlaşan demir sülfür, FeS_2.

pirit[3], [? pirit] *{ağız} is.* Pamuk ve keten karışımı kumaştan yapılmış, dize kadar olan şalvar. [DS]

piritli, [pirit-li] *sf.* İçinde pirit bulunan. ◻ **piritli batarya,** *Piritli bir kapsül fitiline bir çakmak vb. mekanizmanın çarpması ile ateşlenen silah bataryası.*

pirle, [pir-le / pir-li] *{ağız} is.* Bilye; zıpzıp. [DS]

pirlemek[1], [pir-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ayak yıkamak. [DS]

pirlemek[2], [pir-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Cevizin yeşil kabuğunu soymak. [DS]

pirli, [pir-le / pir-li] *{ağız} is.* Bilye; zıpzıp. [DS] ◻ **pirli pisli,** *{ağız} Çerli çöplü; tozlu ve yapraklı.* [DS]

pirlik, -ği [pir-lik] *(pi:rlik) is.* **1.** Bir olma durumu. **2.** Yaşlılık; ihtiyarlık; kocalık.

pirmut, [? pirmut] *{ağız} is.* Biçilirken orağın ağzından dökülen ekin. [DS]

piroelektrik, -ği [Fr. proélectrique] *is.* **1.** Turmalin, kalamin, borasit gibi bazı kristallerde ısı değişimi ile meydana gelen elektrik kutuplanması. **2.** *sf.* Bu şekilde elektriklenme özelliği taşıyan; ısı değişimiyle oluşan elektriklenmeye ait.

pirofor, [Yun. piro + phoros > Fr. pyrophore] *is.* Havada kendiliğinden alevlenen madde.

pirograf, [Fr. pyrographe] *is.* Dağlama işinde kullanılan elektrikli alet.

pirogravür, [Fr. qyrogravure] *is.* Kızdırılmış metal çivi ile tahta üzerine resim yapma tekniği; dağlama resmi.

pirojen, [Fr. pyrogène] *sf.* **1.** Ateşin yükselmesine neden olan. **2.** *min.* (Kaya ve mineral için) tamamen ısı etkisiyle oluşmuş.

piroksen, [Fr. pyroxène] *is. min.* Doğal kalsiyum, magnezyum, demir ve alüminyum silikatlara verilen ad.

pirol, [Yun. pyrros *(ateş kızılı)* > Fr. pyrrole] *is.* Taş kömürü katranında ve kemik yağında bulunan, kloroform kokusunda renksiz, açık havada kararan, 131°C'de kaynayan, suda çözünmeyen, köknar talaşlarını alev enginde boyayan, beşgen halkalı, azotlu heterosiklik birleşik, C_4H_4NH

piromani, [Fr. pyromanie] *is. psikol.* Yangın çıkartma hastalığı; kundakçılık.

pirometre, [Fr. pyromètre] *(pirome'tre) is. fiz.* Yüksek sıcaklıkları ölçmeye yarayan termometre.

pirometri, [Fr. pyromètrie] *is. fiz.* Yüksek sıcaklıkları ölçme yöntem ve tekniği.

piron, [Yun. pirouni] *{ağız} is.* Yemek çatalı. [DS]

pirosfer, [Fr. plrosphère] *is. yer b.* Ergimiş halde bulunduğu sanılan Yer çekirdeğini adlandırmakta kullanılan eski terim; barisfer; ağır küre.

pirotekni, [Fr. pyrotechnie] *is.* **1.** Patlayıcı maddeler bilimi. **2.** Patlayıcı maddeler, patlayıcı birleşimleri hazırlama sanatı ve tekniği.

piroteknik, -ği [Fr. pyrotéchnique] *is.* Havai fişek sanatı.

pirök, [bir+ok] *{eT} bağ.* Eğer; şayet. [EUTS]

pirpir, [pir *(yans.)* > pir+pir] *{ağız} sf.* (Kişi için) gözünü sık sık açıp kapatan; tikli. [DS]

pirpir[1]**,** [pir+pir] *{ağız} sf.* **1.** Cılız; ufak tefek. **2.** (Kişi için) gözünü sık sık kırpan. [DS]

pirpir[2]**,** [pir+pir] *{ağız} is.* Küçük lamba; idare. [DS]

pirpiri[1]**,** [Yun. porphyris *(hilat)* پیریی] *is.* **1.** Yeniçeri salma erlerinin giydiği kırmızı çuhadan yapılma bir tür cüppe; pırpırı. **2.** Hırpani kıyafet. **3.** Eski bir Bizans altını. **4.** *sf. argo.* Hovarda; uçarı; çapkın. **5.** *{OsT}* Derbeder; perişan.

pirpiri[2]**,** [pir+pir-i] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) giyimine özen gösteren; temiz; titiz; derli toplu. **2.** Aceleci; ivecen. **3.** Bir işi iyi yapan; usta. [DS]

pirpirim[1]**,** [Far. ferbehen / Erme. p'rp'rem => pirpirim / pürpürüm پیرم] *{OsT} is. bot.* Semizotu.

pirpirim[2]**,** [pir+pir-im] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) çok yaşlı. **2.** (Giyecek vb. eşya için) eskimekten paramparça olmuş; çok eski. [DS] 🗗 **pirpirim olmak,** *{ağız} Yaşlanmak.* [DS]

pirpirim[3]**,** [pir+pir-im] *{ağız} sf.* Kıvrım kıvrım. [DS]

pirpirim[4]**,** [pir+pir-im ?] *{ağız} is.* Sicim. 🗗 **pirpirim gibi,** *{ağız} (Gözyaşı için) sicim gibi.* [DS]

pirpit, [? pirpit] *{ağız} is.* **1.** El tezgâhında yünden dokunmuş elbiselik kumaş. **2.** Bu kumaştan yapılan pantolon. [DS]

pirsal, [Far. pīr *(yaşlı)* + sāl *(yıl)* پیرسال] *(pi:rsa:l) {OsT} sf.* Kocamış; ihtiyar.

pirsik, -ği [Yun. porosenok] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

pirsilik, -ği [pirsi-lik] *{ağız} is.* Küçük meşelik yer. [DS]

pirsimek, [pir-si-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Yemek için) bozulmak; ekşimek. [DS]

pirt, [pırt / pirt / pürt *(yans.)*] *is.* Yırtılmayı, dağılmayı, parçalanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pirt-ik pirtik*

pirtik[1]**,** [pirt *(yans.)* > pirt-ik] *{ağız} is.* **1.** Parça. **2.** Yırtık elbise ve bez parçaları. [DS] 🗗 **pirtik pirtik,** *{ağız} Parça parça.* [DS]

pirtik[2]**, -ği** [pirt *(yans.)* > pirt-ik] *{ağız} is.* Yünden örülmüş iç donu. [DS]

piruhi, [Slav. pir *(ziyafet)* > pirogi *(ziyafette yenilen yemek)* / T. börek > Rus. piróg] *is.* İçine kıyma, beyaz peynir, maydanoz konarak üçgen biçiminde kapatıldıktan sonra suda haşlanıp süzülen hamur açmasının üzerine sarımsaklı yoğurt ve kızdırılmış yağ dökülmek suretiyle yenen bir tür mantı.

piruz, [Far. pīrūz پیروز] *(pi:ru:z) {OsT} sf.* Hayırlı; uğurlu; kutlu.

piruze, [Far. pīrūze پیروزه] *(pi:ru:ze) {eT} {OsT} is.* Mavi renkte değerli bir süs taşı; firuze. [Bahşayiş]

piruzi, [Far. pīrūzī پیروزی] *(pi:ru:zi:) {OsT} is.* Uğurluluk; kutluluk.

pirüpak,-ki [Far. pīr ü pāk پیر و پاك] *(pi:'rüpa:k) {OsT} sf.* Tertemiz; lekesiz.

piryan, [? piryan] *{eT} is.* Çile yeri; çilegâh; inziva. [EUTS]

piryol,-lü [İt. Prioli *(Venedikli sanayici)*] *is.* Üzerinde kümbet biçiminde bir kapağı bulunan cep saati; piryol saati.

pirzola, [İt. braciola / brisiola] *is.* **1.** Kasaplık hayvanlarda eğe kemiklerini omurgaya bağlayan kısımları içine alan bölge. **2.** Bu bölgeden dilimler halinde çıkarılan kemikli et parçası; kotlet.

pirzolalık,-ğı [pirzola-lık] *sf.* Pirzola yapmaya elverişli olan.

pis[1]**,** [pıs / pis *(yans.)*] *is.* Aksırmayı, öksürmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *pis-kir-mek*

pis[2]**,** [pis / pist *(yans.)*] *is.* Kedi kovalama ve çağırma ünlemi. *pis-i, pis-i pisi*

pis[3]**,** [pis] *sf.* **1.** Herhangi bir leke, kir, toz ile kaplı olan; kirli; iğrenç olan; murdar; mülevves. **2.** Üzerinde veya kendinde herhangi bir kir, pislik bulunan; kirlenmiş olan; pislik bulaşmış olan. **3.** *mecaz.* Çirkin ve kötü olduğu için iğrenme ve tiksinti uyandıran; beğenilmeyecek durumda olan; kötü; zararlı. **4.** Çirkin; sevimsiz. **5.** İçinden çıkılması zor olan; can sıkıcı; boğucu; berbat; üzücü olan; karışık; çetrefil **6.** (Söz için) işitenleri utandıracak durumda olan; açık saçık; ahlaka aykırı; ayıp. **7.** Kendisi pis olmamasına rağmen çeşitli nedenlerden dolayı iğrenilen. **8.** Âdi; aşağılık. **9.** *is.* Temiz ve düzenli olmayan, kendisinden hoşlanılmayan kişi. **10.** *{eT}* Dağar ve tulum gibi şeylerin dibinde kalan çöküntü; tortu. [DLT] **11.** *zf.* Çevresini ve çalıştığı yeri kirleterek. 🗗 **pis bıyık,** *1. Kılları gür olmayan ve biçimlendirilemeyen bıyık. 2. Yakışıksız kimse. 3. Seviyesiz kişi.*‖ **pis bıyıklı,** *Bıyıkları biçime girmeyecek derecede zayıf ve düzensiz olan.*‖ **pisi pisine,** *Boş yere; boşu boşuna.*‖ **pis lakırdı,** *Ahlaka ve görgü kurallarına aykırı olduğu için ayıp sayılan veya hakaret niteliği taşıyan söz.*‖ **pis pis,** *1. Hoşa gitmeyecek biçimde. 2. Pis olarak.*‖ **pis pis**

bakmak, *Bir kimseyi sinirlendirecek ya da kuşkulandıracak biçimde bakmak.*|| **pis pis düşünmek,** *Karamsar ve derin bir düşünceye dalmak.*|| **pis pis gülmek,** *Başkalarının üzüldüğü bir sırada, durumdan zevk alır gibi kışkırtıcı, sinirlendirici, rahatsız edici biçimde gülmek.*|| **pis söz,** *Ahlaka ve görgü kurallarına aykırı olduğu için ayıp sayılan veya hakaret niteliği taşıyan söz.*|| **pis su,** *Ayak yolu, banyo, lavabo gibi yerlerden gelen kullanılmış su; lağım suyu.*|| **pis su borusu,** *Yapılardaki pis suları kanalizasyona taşıyan su borularına verilen ad.*|| **pis su tesisatı,** *Pis su borularının bir yapıda meydana getirdiği bağlantı düzeni; pis su ağı.*

pis[4], [pis] *{ağız} is.* Doğum; dünyaya geliş. [DS]

pis[5], [Far. pīs پیس] *(pi:s) {OsT} is. tıp.* Vücutta yer yer lekeler bırakan hastalık; cüzam.

pisa, [? pisa] *{ağız} is.* Kötü. [DS]

pisak, [Toh. psak] *{eT} is.* Çelenk. [EUTS]

pisar, [? pisa] *{ağız} is.* Asalak bir ot. [DS]

pisbal, [Yun. pissa + T. bal] *{ağız} is.* Kedibalı; püs; püz. [DS]

pisboğaz, [pis+boğaz] *sf.* Hiçbir ayrım yapmaksızın bulduğunu yiyen; yiyecek ayrımı yapmayan.

pisboğazlık,-ğı [pis+boğaz-lık] *is.* **1.** Pisboğaz olma durumu; pisboğaz olan kimsenin niteliği. **2.** Pisboğaz bir kimseye yakışır davranış.

pisdan, [Yun. fustáni] *{ağız} is.* Etekli kadın elbisesi; fistan; entari. [DS]

pisdiyhli, [pisdik-li] *{ağız} sf.* **1.** Uyuşuk. **2.** Pis. [DS]

pise[1], [Far. pīse پیسه] *(pi:se) {OsT} sf.* **1.** Ala; alaca. **2.** *is.* Saksağan.

pise[2], [Yun. pissa] *{ağız} is.* Çam çırasının damıtılması ile elde edilen siyah katran. [DS]

piseel, [bir + Ar. sehl *(kolay)*] *{ağız} zf.* Akşamüstü. [DS]

pisek, -ği [pis-ek] *{ağız} sf.* (Yağmur için) toz hâlinde. 🗗 **pisek pisek,** *{ağız} (Yağmur ve kar yağışı için) yavaş ve ince ince.* [DS]

piselenmek, [pis-e-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Kar ve yağmur için) ince ince ve yavaş yavaş yağmak. [DS]

pisem, [pis-em / püs-en] *{ağız} sf.* (Yağmur için) toz hâlinde. 🗗 **pisem pisem,** *{ağız} (Yağmur ve kar yağışı için) yavaş ve ince ince.* [DS]

pisen, [pis-em / püs-en] *{ağız} sf.* (Yağmur için) toz hâlinde. 🗗 **pisen pisen,** *{ağız} (Yağmur ve kar yağışı için) yavaş ve ince ince.* [DS]

piseng, [piseñ] *(piseñ) {ağız} is.* Çisenti. [DS]

piseni, [püs-en / pis-en-i] *{ağız} is.* Sis. [DS]

pisenk, [püs-eñ > pis-en / pisenk] *{ağız} sf.* (Yağmur için) toz hâlinde. 🗗 **pisenk pisenk,** *{ağız} (Yağmur ve kar yağışı için) yavaş ve ince ince.* [DS]

pisenlemek, [püs-en-le-mek / pis-en-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Kar ve yağmur için) ince ince ve yavaş yavaş yağmak. [DS]

pisenti, [pis-e-nti] *{ağız} is.* Çisenti. [DS]

pisge, [pis-ge] *{ağız} is.* Parmakların ucuyla yapılan vuruş; fiske. [DS]

pisgirmek, [pis-gir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Çalıştırmak. [DS]

pisi[1], [Far. püşek / pis *(yans.)* > pisi پیسی] *is.* Kedi. *{eAT} {OsT} (aynı)* 🗗 **pisi pisi,** *1. Kedi. 2. Kedi çağırma ünlemi.*|| **pisi balı,** *{ağız} Tutkal.* [DS]|| **pisi pisi otu,** *bot. Buğdaygillerden, tarla kenarlarında yetişen çok kılçıklı bir tür arpa, (Hordeum murinum).*

pisi[2], [Yun. psipsi] *is. zool.* Dipte yaşayan, gövdesi yassı, gözleri başın sağ yanında bulunan yüz kadar balığın ortak adı; pisi balığı, *(Limanda limanda).*

pisigen, [pisi-gen] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

pisigöz, [pisi+göz] *{ağız} sf.* (Kişi için) uyuyacakmış gibi gözleri kısık olan. [DS]

pisik[1]**, -ği** [Far. püşek => pisik / pis *(yans.)* > pis-ik] پسك] *{OsT} is.* **1.** Kedi. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Tavşan. [DS] 🗗 **pisik otu,** *bot. Ballıbabagillerden, 25-50 cm. boylanabilen, kuvvetli kokusu dolayısı ile çorba ve yemeklere koku vermek için konulan, koyu mor çiçekli, çok yıllık otsu bitki, (Nepeta racemosa).*

pisik[2]**, -ği** [püs / pis / pis-ik] *{ağız} is.* Kedibalı. [DS]

pisikbalı, -nı, -ları [Yun. pissa + bal-ı] *{ağız} is.* Kedibalı. [DS]

pisiklemek, [pisik-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sinmek; çekinmek. [DS]

pisiktaşağı, -nı, -kları [pisik+taşağ-ı] *is. bot.* **1.** Baklagillerden, 40 cm. kadar boylanabilen, 9 mm. kadar uzunlukta, üzeri tüylü küremsi meyveleri yenilen, otsu ve sarı çiçekli bir bitki, *(Onobrychis argyrea).* **2.** Gövdesi toprak üzerine yayılarak yarım metreyi geçkin yastıklar yapan, beyaz ve kırmızı dikenli, kökü çöven kökünün katıştırılmasında kullanılan çok yıllık, çalımsı bitki, *(Onobrychis cornuta).*

pisiktetiği, -ni, -kleri [pisik+tetiğ-i] *is. bot.* Hodangillerden, 80-100 cm. boyunda, batıcı tüylü, koyu kırmızı çiçekli, çiğ olarak yenilebilen, iki yıllık, otsu bitki, *(Cynoglossum officinale).*

pisilemek, [pisi-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Hafif sesle konuşmak; fısıldamak. **2.** Kedi çağırmak. [DS]

pisilik[1]**, -ği** [pisi-lik پسيلك] *{OsT} is.* Kedilik. 🗗 **pisilik eylemek,** *{eAT} Yaltaklanmak; dalkavukluk etmek.*

pisilik[2]**, -ği** [pisi-lik] *{ağız} is.* Köy odalarındaki ocağın kenarları. [DS]

pisin, [Fr. piscine] *is.* Yüzme havuzu.

pisini, [pis-in-i] *{ağız} is.* Sis. [DS]

pisipisi[1], [pis *(yans)* > pis-i+pis-i] *is.* Kedi. 🗗 **pisipisi otu,** *is. bot. Pisipisi otu.*

pisipisi[2], [pis-i+pis-i] *{ağız} is.* Mayalı hamurdan yağda kızartılarak yapılan bir tür börek; pişi. [DS]

pisipisi[3], [pis-i+pis-i] *{ağız} is.* Yazın tarlalarda toprağı huni gibi delerek içine giren ve bu çukura düşen küçük böcekleri yiyerek beslenen küçük, boz renkli bir böcek. [DS]

piske, [pis-ge / pis-ke] *{ağız} is.* **1.** Fiske. **2.** Tokat. [DS]

piskili, [pis-ki-li] *{ağız} is.* Yanık bez kokusu. [DS]

piskirmek, [pis *(yans.)* > pis-kir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Hafifçe öksürmek. **2.** Aksırmak. **3.** Hapşırmak. [DS]

pisko, [? pisko] *{ağız} is.* Böğürtlen. [DS]

piskopos, [Yun. episkopos *(gözeten, nezaret eden)*] *is. hrist.* Bir bölgenin ruhani liderliği ile görevlendirilen ve papazlığın en yüksek derecesine ulaşmış bulunan kilise adamı.

piskoposhane, [Yun. piskopos + Far. hāne] *(piskoposha:ne) is.* Piskoposun görev yaptığı yer; piskoposluk.

piskoposluk,-ğu [piskopos-luk] *is.* **1.** Piskopos olma durumu; piskoposun görevi. **2.** Piskoposun görev yaptığı yer; piskoposhane. **3.** Piskopos tarafından yönetilen bölge; bir piskoposa bağlı olan yerlerin tümü. **4.** Bir piskoposun görev yaptığı dönem, süre.

pislaç, -cı [bis-li + ağaç / pişir-geç] *(pisla:ç) {ağız} is.* Sac üzerinde pişen ekmeği çevirmekte kullanılan tahta kürek; pişirgeç. [DS]

pisleç, -cı [pişir-geç] *{ağız} is.* → pişirgeç. [DS]

pisleğeç, -cı [pişir-geç] *{ağız} is.* → pişirgeç. [DS]

pisleheç, -cı [pişir-geç] *{ağız} is.* → pişirgeç. [DS]

pisleme, [pis-le-me] *is.* Pislemek eylemi.

pislemek, [pis-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Pis, kirli duruma getirmek; pislenmesine neden olmak. **2.** Büyük veya küçük aptesini yapmak.

pislenme, [pis-le-n-me] *is.* Pislenmek eylemi.

pislenmek, [pis-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Pis duruma getirilmek; pislik bulaştırılmak.

pisletme, [pis-le-t-me] *is.* Pisletmek eylemi.

pisletmek, [pis-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Kirli ve pis duruma getirmek; kirletmek; kirlenmesine neden olmak. **2.** Kötü bir duruma sokmak.

pisliaç, -cı [pişir-geç] *{ağız} is.* → pişirgeç. [DS]

pisliağaç, -cı [pişir-geç] *{ağız} is.* → pişirgeç. [DS]

pislihaç, -cı [pişir-geç] *{ağız} is.* → pişirgeç. [DS]

pislik,-ği [pis-lik] *is.* **1.** Kir. **2.** Dışkı; necaset. **3.** Pis olma durumu. **4.** Pis olan bir şeyin durumu, niteliği. **5.** *mecaz.* Kötü ve zararlı bir iş; zarar verici davranış. **6.** *mecaz.* Kötü durum. **7.** *{ağız}* Bit. [DS] **8.** *{ağız}* Kömür ve ağaç karışımı. [DS] 🗗 **pislik böceği,** *zool. Bok böceği, (Ateuchus sacer).*‖ **pislik götürmek,** *(Yer için) çok pis olmak.*‖ **pislik paçasından akmak,** *Çok kirli olmak; aşırı pislik içinde bulunmak.*

pislikçil, [pis-lik-çil] *sf.* Dışkısal.

pismek, [pis-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Dünyaya gelmek; doğmak.

pisoh, [? pisoh] *{ağız} is.* Kristal şeker. [DS]

pispidik, -ği [? pispidik] *{ağız} is.* Buğday unu. [DS]

pisreç, -ci [piş-ir-eç] *{ağız} is.* → pişirgeç. [DS]

pisseng, [pis(s)-eñ] *(pesseñ) {ağız} is.* Sis. 🗗 **pisseñ pisseñ,** *{ağız}* → püsen püsen. [DS]

pissik, -ği [Far. püşek => pisik / pissik] *{ağız} is.* Kedi. [DS] 🗗 *{ağız}* **pissik pahlası** (baklası), *Yaban bezelyesi.* [DS]

pist[1], [pis / pist *(yans)*] *ünl.* Kedi kovalama ünlemi. *pist*

pist[2], [Lat. pistare *(ezmek)* > pista *(tozlu yol)* > Fr. piste] *is.* **1.** Çoğunlukla yuvarlak yapılı gösteri ve dans yapılan yer. **2.** Hava alanlarında uçakların iniş kalkış ve bekleme yerlerine gidip gelmeleri için yapılmış özel kaplamalı yol. **3.** *spor.* Yarışlar için özel olarak düzenlenmiş yer.

pistan[1], [Far. pistān پستان] *(pista:n) {OsT} is.* Kadın göğsü; meme. 🗗 **pistān-ı māder,** *{OsT} Ana memesi.*

pistan[2], [? pistan] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

pistanlamak, [pistan-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İş sırasında, iş yapmayıp oyalanmak; zaman öldürmek. [DS]

piste, [Far. piste پسته] *{OsT} is. bot.* **1.** Fıstık. **2.** *mecaz.* Ağız. 🗗 **piste-i handān,** *{OsT} Ağzı açık fıstık; Antep fıstığı.*‖ **piste-leb,** *{OsT} 1. Fıstık dudaklı. 2. mecaz. Küçük ve biçimli ağız.*

pister, [Far. bister پستر] *{OsT} is.* Yatak; bister.

pistik[1], [Çigil. pistik] *{eT} is.* Eğrilmek üzere hazırlanmış, atılmış pamuk sümeği. [DLT]

pistik[2], [Argu. pistik] *{eT} is.* Fitil. [DLT]

pistil, [Lat. pistillum *(havan tokmağı)* > Fr. pistil] *is.* Çiçeğin en iç halkasında yer alan dişi organ.

pistole, [Fr. pistolet] *is.* Tabanca.

piston, [Lat. pistare *(ezmek)* > Fr. piston *(havaneli)*] *is.* **1.** Makinelerde hareket oluşturmakta kullanılan ve bir pompa içinde basıncı farklı iki akışkan arasında gidip gelme yapan parça. **2.** *mecaz.* Birini kayıran, kollayan, arka çıkan kimse; arka; iltimas. **3.** *müz.* Üflemeli bakır çalgılarda ezgileri seslendirirken notaları çıkarmak için çalgıcının ileri geri hareket ettirdiği iç içe geçmeli parça. **4.** *sf.* Pistona benzeyen; piston görevi yapan.

pistonlu, [piston-lu] *sf.* **1.** Pistonu olan. **2.** *mecaz.* Arkası güçlü; iltimaslı; torpilli.

pisuvar, [Fr. pisser *(işemek)* > pissoir] *is.* Genel yerlerde erkeklerin küçük apteslerini yapmaları için yerleştirilmiş sıhhi tesisat.

pisütlük, -ğü [pis-üt-lük] *{ağız} is.* Sisli hava. [DS]

piş[1], [pış / piş *(yans.)* > piş] *ünl.* Çocuk uyuturken söylenen söz. 🗗 **piş piş,** *{ağız}* → pış pış. [DS]

piş[2], [Far. pīş پیش] *(pi:ş) {OsT} is.* Ön taraf; ön; ileri. 🗗 **pîş-gâh,** *{OsT} Ön.*|| **pîş-geh,** *{OsT} Ön.*|| **pîş-i nazar,** *{OsT} Göz önü.*

pişadest, [Far. pīş-ā-dest پیشادست] *(pi:şa:dest) {OsT} is.* **1.** Peşin para ile alış veriş etme. **2.** İşçiye, çalıştıktan sonra ödenen ücret.

pişagân, [Far. pīşe-gān پیشگان] *(pi:şegâ:n) {OsT} is.* **1.** İşler. **2.** Meslekler. **3.** *mecaz.* Huylar; alışkanlıklar.

pişaheng, [Far. pīş-ā-heng پیشاهنگ] *(pi:şa:heng) {OsT} sf.* Önde giden; öncülük eden.

pişal, [? pişal] *{ağız} is.* Göz çapağı. [DS]

pişan, [Far. pīşān پیشان] *(pi:şa:n) {OsT} is.* En ön; en ileri.

pişanî, [Far. pīşānī پیشانی] *(pi:şa:ni:) {OsT} is.* Alın. 🗗 **pişânî-bend,** *{OsT} Alın bağı.*|| **pişânî-dar,** *{OsT} Yüzsüz.*

pişbaz, [Far. pīş-bāz پیشباز] *(pi:şba:z) {OsT} sf.* Karşılayan; karşılayıcı.

pişbin, [Far. pīşbīn پیشبین] *(pi:şbi:n) {OsT} sf.* İleriyi gören; ileri görüşlü; itiyatlı.

pişbok, [Alın. bischop] *is.* Osmanlı tarihçilerinin savaşçı papazlar için kullandıkları isim; bişbok.

pişdar, [Far. pīş-dār پیشدار] *(pi:şda:r) {OsT} is.* **1.** Öncü; önde giden kimse; kılavuz. **2.** İmparatorluk döneminde, sefere çıkan ordunun yürüyüşü sırasında güvenliği sağlamak, keşif yapmak, birliğe savaş için gerekli zamanı kazandırmak amacıyla öne çıkarılmış kuvvet; öncü birliği.

pişdarlık, -ğı [pişdar-lık] *(pi:şda:rlık) {OsT} is.* Öncülük; önderlik.

pişdey, [Fr. pistolet] *{ağız} is.* Tabanca. [DS]

-pişe, [Far. pīşe پیشه -] *(pi:şe) {OsT} ek.* Farsça'da *"alışmış, huy edinmiş"* anlamları ile birleşik sıfatlar yapan son ek.

pişe[1], [Far. pīşe پیشه] *(pi:şe) {eT} {OsT} is.* **1.** Meslek; iş; sanat. [Bahşayiş] **2.** *mecaz.* Huy; alışkanlık. 🗗 **pîşe-gâh,** *{OsT}* → pişegeh.|| **pîşe-gân,** *{OsT}* → pişegeh.|| **pîşe-ver,** *{OsT} Sanat sahibi; işçi.*

pişe[2], [Far. pīşe پیشه] *(pi:şe) {OsT} is. müz.* Kaval.

pişe[3], [piş-mek > piş-e] *{ağız} is.* Sütle yoğrulmuş hamuru yağda kızartarak yapılan bir tür yiyecek. [DS]

pişegeh, [Far. pīşegeh گه پیشه] *(pi:şegeh) {OsT} is.* İş yeri; çalışılan yer; fabrika.

pişeger, [Far. pīşeger گر پیشه] *(pi:şeger) {eT} {OsT} is.* Sanatkâr; esnaf. [Bahşayiş]

pişegerî, [Far. pīşegerī گری پیشه] *(pi:şegeri:) {OsT} is.* **1.** İşçilik. **2.** Sanatkârlık.

pişeğen, [piş-eğen] *sf.* (Nohut, fasulye vb. için) kolay pişen.

pişek[1], **-ği** [piş-ek] *{ağız} sf.* (Nohut, fasulye, mercimek vb. için) pişeğen. [DS]

pişek[2], **-ği** [? pişek] *{ağız} is.* Yayık döveci. [DS]

pişek[3], **-ği** [Far. fîşenk => fîşek / pişek] *{ağız} is.* Mermi. [DS]

pişekâr, [Far. pīşe *(iş)* + -kâr *(yapan)* کار پیشه] *(pi:şekâ:r) {OsT} is.* **1.** Sanatçı; oyuncu. **2.** *öz. is.* Orta-oyununda kavuklu ile karşılıklı konuşarak oyunu başlatan oyuncu.

pişetmek, [piş+et-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* İşemek. [DS]

pişever, [Far. pīşever ور پیشه] *(pi:şever) {OsT} is.* Sanatçı; usta; pişeger.

pişeverî, [Far. pīşeverī وری پیشه] *(pi:şeveri:) {OsT} is.* **1.** İşçilik. **2.** Sanatçılık; ustalık.

pişgâh, [Far. pīş-gāh پیشگاه] *(pi:şgâ:h) {OsT} is.* Ön; huzur. 🗗 **pişgâh-hâne,** *{eT} Yuvarlak ve kubbeli ahşap bina; kameriye.* [Bahşayiş]

pişgir, [Far. pīş-gīr پیشگیر] *(pi:şgi:r) {OsT} is.* Havlu; peşkir.

pişgon, [Far. pīşḫ^{v}ān] *{ağız} is.* Hamur tahtası. [DS]

pişhan, [Far. pīş *(ön)* + ḫ^{v}ān *(sofra)* پیشخوان] *(pi:şha:n) {OsT} is.* Sofra başı.

pişhane, [Far. pīş *(ön)* + ḫāne *(ev)* پیشخانه] *(pi:şha:ne) {OsT} is.* **1.** Göç sırasında önden gönderilen ev eşyası. **2.** Evin ön kısmında bulunan çıkıntı; balkon.

pişhayme, [Far. pīş *(ön)*+Ar. ḫayme *(çadır)* پیشخیمه] *{OsT} is.* Padişah veya vezirlere ilişkin divan çadırı.

pişi[1], [piş-mek > piş-i] *{ağız} is.* **1.** Mayalı hamurdan yağda kızartılarak yapılan bir cins çörek. **2.** Mayalı hamurdan yapılma lokma. **3.** Yağda kızartılmış peynirli börek. **4.** Gözleme. **5.** Yağda kızartılmış ekmek. **6.** Pekmezle unu yoğurup, zeytinyağında kızartarak yapılan bir tatlı. [DS]

pişi[2], [Ar. pīşī پیشی] *(pi:şi:) {OsT} is.* Öne geçme; ilerleme; üstünlük.

pişik[1], **-ği** [piş-mek > piş-ik] *is.* Koltuk altı, apış arası gibi yerlerde sürtünme ve terin etkisi ile oluşan sızıntılı kızartı.

pişik[2], **-ği** [Far. püşek] *{ağız} is.* Kedi. [DS] 🗗 **pişik cırnağı,** *{ağız} bot. Kedi tırnağına benzer bir tür ot; pişik tetiği, (Cynoglossum officinale).* [DS]|| **pişik geveni,** *bot. Korşunotugillerden, yastık yapan, yaprak uçları dikenli, kökleri çöven olarak kullanılan çok yıllık dağ bitkilerinin ortak adı, (Acantholimon acerosum, A. caeseum).*

pişik[3], **-ği** [pişik] *{ağız} is. folk.* Tek kadın tarafından oynanan bir halk oyunu. [DS]

pişikçi, [pişik-çi] *{ağız} is.* **1.** Oyunda cezalı olan oyuncu. **2.** Mızıkçı. [DS]

pişiklenmek, [pişik-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Mızıkçılık etmek. [DS]

pişikmek, [pişik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Mızıkçılık etmek. [DS]

pişilemek, [piş-i-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir kimseye çok değer vermek; pohpohlamak. [DS]

pişim, [piş-im] *is.* **1.** Pişmek eylemi. **2.** *sf.* Bir seferde pişirilebilecek miktar; pişirim.

pişin, [Far. pīşīn پیشین] *(pi:şi:n) {OsT} sf.* **1.** Önceden ödenen; önceden verilen; peşin. **2.** Eski; önceki; evvelki. **3.** *zf.* Önceden; peşin olarak.

pişinî, [Far. pīşīnī پیشینی] *(pi:şi:ni:) {OsT} is.* Daha önceden yaşayan insan; eski zaman adamı.

pişiniyan, [Far. pīşīniyān پیشینیان] *(pi:şi:niya:n) is.* Eski zaman adamları.

pişinti, [piş-mek > piş-inti] *{ağız} is.* **1.** Yemek gereci. **2.** Yemek. **3.** Tarhana hamuru. [DS]

pişirgeç,-ci [piş-ir-geç] *is.* **1.** Ocakta börek pişirmeye yarayan araç. **2.** *{ağız}* Sac üzerinde pişirilen ekmeği çevirmeye yarayan kürek biçiminde tahta araç. [DS]

pişirici, [piş-ir-ici] *sf.* **1.** Bir şeyin pişmesini sağlayan. **2.** *is.* Fırında ekmeği pişiren işçi.

pişirik, -ği [Erme. p'šruk ? / biş-ir-mek > piş-ir-ik] *{ağız} is.* Yalıtım amacıyla evlerin tavanına döşenen toprak sıva; bulgurlama. [DS]

pişiriliş, [piş-ir-il-iş] *is.* Pişirilmek eylemi veya biçimi.

pişirilme, [piş-ir-il-me] *is.* Pişirilmek eylemi.

pişirilmek, [piş-ir-il-mek] *edil. f. [-ir]* Pişirmek eylemi yapılmak; pişirme eylemine konu olmak.

pişirim, [piş-ir-im] *is.* **1.** Pişirmek eylemi. **2.** *sf.* Ölçüsü, belirtilen miktarda pişirmeye yetecek kadar olan; pişim. **3.** *zf.* (Zaman için) pişinceye kadar; pişecek kadar.

pişirimlik,-ği [piş-ir-im-lik] *sf.* Ölçüsü, belirtilen miktarda pişirmeye yetecek kadar olan; pişim; pişirim.

pişiriş, [piş-ir-iş] *is.* Pişirmek eylemi veya biçimi.

pişirkeç, -ci [pişir-geç] *{ağız} is.* → pişirgeç. [DS]

pişirme, [piş-ir-me] *is.* **1.** Pişirmek eylemi. **2.** Bir malzemeyi sıcaklık etkisinde tutarak yapısını değiştirme işlemi.

pişirmek[1], [piş-ir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** (Yiyecek maddesi için) çeşitli biçimlerde ısı etkisinde bırakarak yenecek duruma getirmek. **2.** Bir şeyi kullanıma elverişli duruma getirmek için ısı etkisinde bırakarak sertleştirmek ya da değişime uğratmak. **3.** *mecaz.* Bir şey üzerinde iyice çalışarak onu iyice öğrenmek; çalışıp öğrenmek; ustalaşmak. **4.** *mecaz.* Bir şeyi gelişmiş ve olgun duruma getirmek; olgunlaştırmak; yoluna koymak; yoğurmak; yoğunlaştırmak; derinleştirmek. **5.** *mecaz.* (Giyecek vb. için) rahatsız edecek kadar ısıtmak; bunaltmak; yakmak. 🗗 **pişirip kotarmak,** *Bir işi eksiksiz biçimde yapmak, tamamlamak; her şeyi yerli yerinde yapmak; sonuçlandırmak.*

pişirmek[2], [piş-ir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Yaşlanmak. [DS]

pişirtme, [piş-ir-t-me] *is.* Pişirtmek eylemi.

pişirtmek, [piş-ir-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Pişirmek eylemini birine yaptırmak; pişirmesini sağlamak.

pişkadem, [Far. pīş + Ar. ḳadem پیش قدم] *(pi:şkadem) {OsT} is. tasvf.* Tekkelerde âyini yöneten ve şeyhin yardımcılığını yapan kimse.

pişkel, [piş-mek > pişkel ?] *{ağız} sf.* İyi pişmiş. [DS]

pişkeş, [Far. pīş *(ön)* + keş *(çeken)* پیشکش] *(pi:şkeş) {OsT} is.* **1.** Hediye; armağan. **2.** *{eAT}* Peşkeş.

pişkeşçi, [pişkeş-çi] *(pi:şkeşçi) {OsT} is.* Saraylarda, verilen hediyelerin hesabını tutan görevli. 🗗 **pişkeşçi-i şehriyârî,** *{OsT} Padişah sarayında verilen hediyeleri kaydeden görevli.*

pişki, [piş-ki] *{ağız} is.* Pişen yemek. [DS]

pişkil, [piş-ki-l] *{ağız} is.* Sucuk. [DS]

pişkilli, [piş-ki-l-li] *{ağız} sf.* Kuşkulu; kaygılı. [DS]

pişkin, [piş-kin] *sf.* **1.** Gerektiği gibi ve tam olarak pişmiş olan. **2.** Çabuk ve kolay pişen; pişeğen; pişek. **3.** *mecaz.* Saygısız davranan; görgü kurallarını hiçe sayan; yüzsüz; vurdumduymaz; arsız; yırtık. **4.** *mecaz.* Bir işte yeteri kadar çalışmış ve deneyim kazanmış olan; tecrübeli; alışmış; görmüş geçirmiş; olgun. **5.** (Meyve için) iyice olgunlaşmış; içi geçmiş; fazla olgun. **6.** Girgin.

pişkince, [piş-kin-ce] *(pişki'nce) sf.* **1.** Biraz pişkin. **2.** *zf. mecaz.* Saygısızca; görgü kurallarını hiçe sayarak; yüzsüzce; vurdumduymazca; arsızca.

pişkinlik,-ği [piş-kin-lik] *is.* **1.** Pişkin olma durumu; gerektiği gibi pişmiş olma durumu. **2.** *mecaz.* Pişkince davranış; aldırmazlık; yüzsüzlük; vurdumduymazlık. 🗗 **pişkinliğe vurmak,** *Kötü bir davranış ya da söze aldırmamak; anlamazlıktan gelmek.*

pişleç, -ci [piş-le-ç] *{ağız} is.* **1.** Maşa. **2.** → pişirgeç. [DS]

pişliç, -ci [piş-leç] *{ağız} is.* → pişirgeç. [DS]

pişmal, -li [? pişmal] *{ağız} is.* Göz çapağı.[DS]

pişman, [Far. peşīmān پشیمان] *(pişma:n) {OsT} sf.* Yaptığı bir davranıştan, bir işten veya aldığı bir kararın olumsuz sonucundan dolayı üzüntü duyan; öyle yaptığı için kendi kendine kızan; nadim. 🗗 **pişman etmek,** *Birinin pişman olmasına neden olmak.*|| **pişman olmak,** *Yaptığı iş veya hareketin olumsuz sonuç verdiğini anlamak; bu yüzden üzüntü duymak; bir daha aynı davranışı göstermemeye veya yapmamaya karar vermek.*

pişmaniye, [Far. peşm *(yün)* > peşmīne => pişmaniye پشمانیه] *(pişma:niye) {OsT} is.* Tereyağında kav-

rulmuş unu ağdaya yedirerek yapılan ve tel tel ayrılan bir tür helva.

pişmaniyeci, [pişmaniye-ci] *(pişma:niyeci) is.* **1.** Pişmaniye yapan ve satan kimse. **2.** Pişmaniye satılan yer veya dükkân.

pişmanlık,-ğı [pişman-lık] *is.* Pişman olma durumu; yaptığı iş veya davranıştan dolayı üzüntü duyma; nedamet. 🗗 **pişmanlık akçesi,** *huk. Sözleşmeden dönüldüğü zaman, dönen kimsenin karşı tarafa vermiş olduğu para.*|| **pişmanlık duymak,** *Pişman olmak.*|| **pişmanlık getirmek,** *Pişman olmak.*

pişme, [piş-me] *is.* Pişmek eylemi.

pişmek, [pış-mak > piş-mek] *gçsz. f. [-er]* **1.** (Yiyecek için) ateşte, fırında, tencere ve tavada ısı etkisi ile yenilebilir duruma gelmek. **2.** (Madde veya eşya için) kullanıma uygun hale gelmesi için ışı etkisinde bırakılmaktan dolayı sertleşmek ya da biçim kazanmak. **3.** *mecaz.* (Kişi için) sıcak etkisi ile aşırı derecede rahatsız olmak; bunalacak duruma gelmek. **4.** (Koltuk altı, kasık vb. için) ter ve sürtünme etkisi ile pişik oluşmak. **5.** (Meyve için) aşırı derecede olgunlaşmak; olgunlaşmak. **6.** *mecaz.* (Kişi için) bir işte deneyim kazanarak yetişmek; ustalaşmak; bir işi iyice öğrenmek. **7.** *mecaz.* (Konu için) öğrenciler tarafından iyice öğrenilmek. **8.** (Düşünce, eylem ve iş için) taraflar arasındaki anlaşmazlıklar giderilerek çözüme ulaşabilecek duruma gelmek; gelişmek; olgunlaşmak; konuşulup hazırlanmak. 🗗 **pişmiş armut gibi** (birinin) **eline düşmek,** *Emeksiz ve zahmetsizce ele geçmek.*‖ **pişmiş aşa su katmak,** *Yapılmış bir anlaşmayı, yoluna girmiş bir işi tarafların arasını açarak bozmak.*|| **pişmiş kelle gibi sırıtmak,** *Yersiz bir zamanda dişlerini göstererek gülümsemek.*|| (birinin yaşadığı durum, birinin başına gelen) **pişmiş tavuğun başına gelmemek,** *Çok ağır sıkıntılara düşmek; belalara uğramak; büyük zarara uğramak; kötülük görmek.*

pişmiş, [piş-miş] *{ağız} is.* Yemek. [DS]

pişmüzd, [Far. پیشموزد pīşmüzd] *(pi:şmüzd) {OsT} is.* **1.** İlk alış veriş. **2.** Pey olarak verilen para; pey.

pişnemaz, [Far. پیشنماز pīşnemāz] *(pi:şnem:z) {OsT} is.* Namaz kıldıran kimse; imam.

pişnihad, [Far. پیش نهاد pīşnihād] *(pi:şniha:d) {OsT} is.* **1.** Temel; esas. **2.** Kanun; töre; usul.

pişnor, [? pişnor] *{ağız} is.* Kesik sütten yapılan peynir; çökelek. [DS]

pişon, [İbr. pişon] *is.* Tevrat'a göre cennetteki dört ırmaktan biri.

pişpirik[1]**, -ği** [? pişpirik] *is.* Bir tür iskambil oyunu; pişti.

pişpirik[2]**, -ği** [piş+pir-ik] *{ağız} sf.* (Kişi için) gözleri süreğen bir hastalık yüzünden sulanan, çapaklanan ve kirpikleri dökülen. [DS]

pişpirikçi, [pişpirik-çi] *is.* Pişpirik oynayan kimse.

pişpişlemek, [piş *(yans.)* > piş+piş-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Çocuğu uyutmak için yavaş yavaş sallamak veya okşamak. [DS]

pişrev, [Far. پیش-رو pīş *(ön)* + -rev *(giden)*] *{OsT} is.*→ peşrev.

pişt[1]**,** [pişt *(yans.)*] *(pişşşt) ünl.* **1.** Söylenen sözün inandırıcı olmadığını belirtmek için "beni kandıramazsın" anlamında kullanılır. **2.** *{ağız}* Kedi kovalama ünlemi. [DS]

pişt[2]**,** [Far. püşt] *{ağız} is.* Arka. [DS]

pištah, [? pištah] *{ağız} sf.* Çalımlı; süslü. [DS]

pištahta, [Far. پیشتخته pīş-taḫte] *{OsT} is.* → peştahta.

pištavan, [peş+taban] *{ağız} is.* Duvar üzerinde içe ve dışa konulan iki hatılı birbirine çivi ile tutturan ağaç. [DS]

pişte, [? pişte] *{ağız} is.* **1.** Üzüm salkımı. **2.** Salkıma benzer meyve ve çiçek topluluğu. [DS]

pištek, -ği [? pištek] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS]

pişti, [piş-ti] *is.* İki veya dört kişi arasında elli iki kâğıtla oynanan bir iskambil oyunu; pastra. 🗗 **pişti yapmak,** *Bu oyunda yerde bulunan tek kâğıdın benzerini atarak on sayı kazanmak.*

pištov, [İt. pistola] *(pi'štov) is.* Bir tür tabanca.

pişürmek, [piş-ir-mek / piş-ür-mek] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Pişirmek. [DK]

pişva, [Far. پیشوا pīşvā] *(pi:şva:) {OsT} is.* Önderlik eden kimse.

pişvayan, [Far. پیشوایان pīşvāyān] *(pi:şva:ya:n) {OsT} is.* Önderler; reisler.

pişvalık, -ğı [pişva-lık] *(pi:şva:lık) {OsT} is.* Önderlik; başkanlık.

pişverî, [Far. پیشوری pīşeverī] *(pi:şveri:) {OsT} is.* İşçilik; sanatkârlık.

pit[1]**,** [part / pert / pırt / pıt / pit / port / pört / pürt *(yans.)*] *is.* Bir yerde sıkışan sıvı ve başka maddenin kurtuluşunu, birden fırlayıp çıkmasını, dağılmasını, patlamasını ve bu sırada çıkan sesi anlatan kök. [Zülfikar] *pit-le-mek*

pit[2]**,** [pat / pıt / pit *(yans.)*] *is.* El ya da ayakla vurmayı, dövmeyi, çırpmayı; düşmeyi ve başka rastgele hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *pit-i piti, pit-(i)r-ik pitrik.*

pit[3]**,** [pat / pıt / pit *(yans.)*] *is.* Gevezelik etmeyi, düzensiz ve baş ağrıtıcı konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pit pit*

pit[4]**,** [Çin. piet] *{eT} is.* Fırça. [EUTS]

pit[5]**,** [bit / pit] *{ağız} is.* Bit. [DS]

pita[1]**,** [? pita] *{ağız} is.* Cüce. [DS]

pita[2]**,** [? pita] *{ağız} is.* Çamurlu yosun parçası. [DS]

pita[3]**,** [? pita] *{ağız} is.* Avcıların saklandığı yer. [DS]

pitar, [Sansk. pattra] *{eT} is.* Varak; yaprak. [EUTS]

pitecik, -ği [bir+te(k)-cik > pitecik] *{ağız} sf.* Biricik; tek. [DS]

pitek, -ği [? pitek] *{ağız} is.* **1.** Pişirilmemiş toprak kap. **2.** Çamurdan yapılan buğday ambarı. [DS]

pitemi[1], [Yun. pithani] *{ağız} is.* Yarım metreye yakın bir uzunluk ölçüsü. [DS]

pitemi[2], [bir+tam-ı] *{ağız} zf.* Hepsi; tamamı. [DS]

piti, [pit-i *(yans.)*] *ünl.* Küçük ve yavaş yapılan işleri anlatmak için kullanılır. 🗗 **piti piti,** *(Adım için) küçük ve hızlı.*

pitik[1], **-ği** [pit-i-k] *{ağız} sf.* Küçük; az. [DS]

pitik[2], **-ği** [bitik / betik] *{ağız} is.* **1.** Makbuz. **2.** Üç köşeli muska. [DS]

pitik[3], **-ği** [pitik / piştek] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS]

pitik[4], **-ği** [pit-ik] *{ağız} is.* Kız çocukların dişilik organı. [DS]

pitik[5], **-ği** [bit-mek > bit-ik / pitik] *{ağız} is.* Pekmez.[DS]

pitlemek, [pit *(yans.)* > pit-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Kapalı yerdeki sıvı vb. için) bir çatlaktan tomurarak veya fışkırarak çıkmak. [DS]

pitmek, [bit-mek / pit-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Yetişmek; bitmek. [DS]

piton, [Yun. Python *(Apollon'un öldürdüğü yılan)* > Fr. python] *is. zool.* Boagillerden, Afrika ve Asya'da yaşayan, yavaş hareket eden, avlarını güçlü gövdeleri ile sıkarak öldüren zehirsiz yılanların genel adı, *(Python).*

pitoresk, [Fr. pittoresque] *sf.* **1.** (Manzara, nesne vb. için) durumu, görünüşü bir tablo görünüşü olmaya elverişli. **2.** (Roman, hikâye vb. kişileri için) özgün; ilginç; etkileyici. **3.** Canlı, renkli, göz alıcı, bir tablo izlenimi bırakan.

pitpidi, [Sansk. pippala] *{eT} is.* Biber; filfil. [EUTS] [Gabain]

pitpit, [pit *(yans.)* > pit+pit] *{ağız} sf.* Kekeme. [DS]

pitrik, -ği [pit *(yans.)* > pit-(i)r-ik] *{ağız} sf.* Küçük. 🗗 **pitrik pitrik,** *{ağız} Küçük küçük.* [DS]

pive, [Far. pīve پیوه] *(pi:ve) {OsT} is.* Güve.

piy[1], [piy] *{ağız} is.* Oyun; düzen. [DS]

piy[2], [Far. pīh] *{ağız} is.* İçyağı. [DS]

piyade[1], [Far. piyāde پیاده] *(piya:de) {OsT} sf.* **1.** Yaya. **2.** *is. as.* Yaya savaşan askerlerin meydana getirdiği sınıf. **3.** Bu sınıftan olan asker. **4.** Bir konuda bilgisi az olan kimse. **5.** Satrançta ön sıraya dizilen taşların her biri; piyon. 🗗 **piyāde-gû,** *{OsT} Yayalıkla ilgili.*|| **piyāde kaldırımı,** *Yayalara ayrılmış kaldırım; yaya kaldırımı.*|| **piyāde-rev,** *{OsT} Yaya giden.*

piyade[2], [İt. piata / peata] *is. dnz.* Bir çift kürekle çekilen küçük boy sandal.

piyale, [Far. piyāle پیاله] *(piya:le) {eT} {OsT} is.* Şarap bardağı; kadeh. [Bahşayiş] 🗗 **piyāle-gîr,** *{OsT} Kadeh tutan.*|| **piyāle-keş,** *{OsT} Kadeh çeken; içki içen.*|| **piyāle-keşî,** *{OsT} İçkiye düşkünlük.*|| **piyāle-nûş,** *{OsT} İçki içen.*|| **piyāle-nûşî,** *{OsT} 1. Şarap içicilik. 2. İçki düşkünlüğü.*

piyan, [İt. piana] *is. tıp.* **1.** Mantara benzer kabarcıklarla ortaya çıkan, ciltte yaralar yapan lokal hastalık. **2.** *bot.* Meyan balı bitkisi. **3.** *dnz.* Sağlam bağ için kullanılan bir tür denizci düğümü.

piyango, [İt. bianco *(beyaz)*] *(piya'ngo) is.* **1.** Düzenleyici tarafından bastırılmış numaralı biletleri satın alanlar arasından kazananları kura çekerek belirlemeye dayanan talih oyunu. **2.** *mecaz.* Beklenmedik bir olay, gelişme veya durum. 🗗 **piyango çekmek,** *Piyango için düzenlenmiş biletlerden birini almak.*|| **piyango çıkmak,** *Aldığı piyango biletine ikramiye isabet etmek.*|| **piyango kravat,** *{ağız} Fiyonk kravat.* [DS]|| **piyango vurmak,** *1. Aldığı piyango biletine ikramiye isabet etmek. 2. Beklenmedik bir yerden para vb. gelmek.*

piyangocu, [piyango-cu] *is.* **1.** Piyango bileti satıcısı. **2.** Piyango bileti satılan yer.

piyangoculuk,-ğu [piyango-cu-luk] *is.* **1.** Piyango düzenleme işi. **2.** Piyango bileti satmak işi.

piyangolu, [piyango-lu] *sf.* Şanslı kimse; talihli.

piyanist, [Fr. pianiste] *is. müz.* Piyano çalan kimse; piyanocu.

piyano, [İt. piano *(alçak ses)* + forte *(yüksek ses)* > Fr. piano] *(piya'no) is. müz.* **1.** Klavyesine basıldığında harekete geçen çekiçlerin tellere vurması ile ses veren bir müzik aleti. **2.** *zf.* Sesleri hafifleterek; yavaş. 🗗 **piyano menteşe,** *Boy menteşe.*

piyanocu, [piyano-cu] *is.* **1.** Piyano çalan kimse; piyanist. **2.** Piyano akort eden kimse. **3.** Piyano yapan veya satan kimse.

piyanoculuk,-ğu [piyano-cu-luk] *is.* Piyanocunun işi ve mesleği.

piyasa, [İt. piazza] *(piya'sa) is.* **1.** Satıcıların mal ve hizmet sundukları, alıcıların para veya çek, senet karşılığında mal ve hizmet almak için buluştukları ortam; pazar. **2.** Bir ticaret alanının tümünü kapsayan alış veriş işlemleri. **3.** Bazı ürünlerin ticaretinin yapıldığı bölge, kent veya ülke. **4.** Bir malın, bir ürünün alıcısı olarak düşünülen halk kesimi; bir malın sürüm alanı; pazar. **5.** Ortalık. **6.** Bir etkinliğin sürdürüldüğü alan. **7.** Alış veriş fiyatı; geçerli fiyat; rayiç. **8.** Eğlenmek, vakit geçirmek amacıyla bir yol üzerinde aşağı yukarı gezinmek. 🗗 **piyasa araştırması,** *Çeşitli ekonomik etkinlik alanlarıyla ilgili tahminlere dayanan inceleme.*|| **piyasa arzı,** *Bir pazara sürülen malların tümü.*|| **piyasa değeri,** *Bir mal veya hizmetin değerlenme günündeki alım satım değeri.*|| **piyasa ekonomisi,** *ekon. Üretimin bir plana göre değil de arz ve talebin birbirini karşılaması esasına dayanan ve fiyatın arz ve talebe göre belirlendiği ekonomik düzen.*|| **piyasa etmek,**

Bir yolda aşağı yukarı gezinmek.|| **piyasa fiyatı,** *Satış için sürülen mal ile talebin karşılandığı andaki fiyat; geçerli fiyat; rayiç fiyat.*|| **piyasa güçleri,** *Piyasada alım ve satımı yapılan malın miktarını belirleyen arz ve talep gücü.*|| **piyasa işi,** *Herhangi bir özelliği olmayan; sıradan.*|| **piyasa talebi,** *Tüketiciler tarafından bir mala yönelen toplam alım isteği.*|| **piyasaya çıkmak,** *1. Satışa sunulmak; ortaya çıkmak. 2. Bir yol boyunca ileri geri yürümek.*|| **piyasaya düşmek,** *1. (Mal için) piyasada bulunmak; bollaşmak. 2. (Kadın için) kötü kadın olmak; fahişe olmak.*

piyasacı, [piyasa-cı] *is.* Piyasa eden kimse.

piyasmak, [piyas-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Değer vermek; beğenmek. [DS]

piyastos, [Yun. piastos] *is.* Yakalama; tutma; tutuklama. 🗗 **piyastos etmek,** *argo. Birini yakalamak; tutuklamak.*|| **piyastos olmak,** *Yakalanmak; tutuklanmak.*

piyata, [İt. piatto] *(piya'ta) sf.* **1.** Yassı veya yayvan. **2.** *is.* Yassı ve büyük yemek tabağı. 🗗 **piyata eğe,** *Yassı eğe.*|| **piyata tabağı,** *Yassı, düz büyük yemek tabağı.*

piyaz, [Far. piyāz *(soğan)* پیاز] *{OsT} is.* **1.** *bot.* Soğan. **2.** Haşlanmış kuru fasulye üzerine ince ince doğranmış soğan, maydanoz, sirke veya limon katılarak yapılan salata. **3.** Kebapların yanına konulan maydanozlu soğan. **4.** *argo.* Bir maksat güdülerek yapılan asılsız övgü; pohpohlama. 🗗 **piyaza gelmek,** *argo. Bir çıkar amaçlı övgüleri gerçekmiş gibi kabul etmek; pohpohlanmak; övgüye gelmek.*|| **piyaz doğramak,** *argo. Bir çıkar için birini aşırı derecede övmek; övgüye boğmak.*|| **piyāz-ı kûhî,** *{OsT} bot. Dağ soğanı.*

piyazcı, [piyaz-cı] *is.* **1.** Piyaz yapan kişi; piyaz satan kimse. **2.** *sf. argo.* Yüze gülen; dalkavuk; pohpohçu.

piyazcılık,-ğı [piyaz-cı-lık] *is.* **1.** Piyazcı olma durumu. **2.** Piyazcının yaptığı davranış ve tutum. **3.** Pohpohçuluk; dalkavukluk.

piyazlama, [piyaz-la-ma] *is.* Piyazlamak eylemi.

piyazlamak, [piyaz-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Et için) pişirmeden önce soğan, tarçın, karabiber gibi baharatlarla ovup bekletmek; soğan ile terbiye etmek. **2.** *argo.* Bir çıkar için birini aşırı övgüye boğmak; pohpohlamak.

piye, [? piye] *{ağız} is.* Irza geçme. [DS] 🗗 **piye etmek,** *{ağız} Oyunda kandırmak.* [DS]

piyeçe, [İt. piazza] *{ağız} is.* Piyasa. [DS]

piyelmek, [piye-l-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Çıkmaya başlamak; belirmek. [DS]

piyender, [? piyender] *{ağız} is.* Yüzük. [DS]

piyes, [Fr. pièces] *is.* **1.** Oynanmak amacıyla yazılmış tiyatro metni; oyun. **2.** Muhasebe işlemlerinde, aylık vaziyet cetvellerine verilen ad.

piyiz, [Çing. piyiz] *is. argo.* Rakı; içki. 🗗 **piyiz kaymak,** *argo. Rakı içmek; içki içmek; piyizlenmek.*

piyizan, [Çing. piyizan] *is. argo.* İçkici; sarhoş; ayyaş.

piyizlenmek, [piyiz-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Rakı içmek; içki içmek; piyiz kaymak.

piynar, [Yun. pırnari] *{ağız} is.* Yaprakları dikenli bir tür meşe; pırnal. [DS]

piynirli, [peynir-li] *{ağız} is.* İçine yumurta, maydanoz, yağ, peynir konulup kıyıları bükülerek pişirilen bir tür ekmek. [DS]

piyon, [Fr. pion *(yaya)*] *is.* **1.** Satrançta, ön sıraya dizilen sekiz küçük taştan her biri; piyade; paytak. **2.** *mecaz.* Kötü ve tehlikeli bir işte öne sürülen, kullanılan kişi; kolay kandırılabilen kimse.

piyore, [Fr. pyorrhée] *is. tıp.* **1.** İrin akması. **2.** Diş etinin iltihaplanması.

piypi [? piypi] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

piypiy, [? piypiy] *{ağız} is.* Dişi hindi. [DS]

piyretin, [piredin / piyretin] *{ağız} is.* Kocayemiş. [DS]

piyvaz, [Far. piyāz] *{ağız} is.* Piyaz. [DS]

piz[1], [piz] *{ağız} is.* Yağsız, sinirli et.[DS]

piz[2], [? piz] *{ağız} is.* Rakı. [DS]

piz[3], [Yun. pissa] *{ağız} is.* **1.** Keven bitkisinden elde edilen zamk. **2.** Ağaç zamkı; reçine. [DS] 🗗 **piz alacağı,** *{ağız} Ağaç zamkını toplamak için çividen yapılan bir araç.* [DS]

piz[4], [biz > piz] *{ağız} is.* Ucu sivriltilmiş demir; nodul; biz. [DS]

pizdir, [piz-dir] *{ağız} is.* Dövülen etten çıkarılan sinir parçaları. [DS]

pizirgen, [pizir-gan] *{ağız} is.* Her hastalığı iyileştirdiğine inanılan ot; sultan otu. [DS]

pizlengiç, -ci [biz-le-n-giç] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

pizolit, [Fr. pisolite] *is. yer b.* Nohut büyüklüğündeki karbonat birleşimli taneciklerin kaynaşması ile oluşan kireç taşı.

pizza, [İt. pizza *(yassı hamur ekmeği)*] *(pi'zza) is.* Üzeri domates, ançüez, zeytin ve peynir gibi malzeme ile süslenerek pişirilen özel pide.

pizzacı, [pizza-cı] *(pi'zzacı) is.* **1.** Pizza yapan ve satan kimse. **2.** Pizza satılan yer; pizzacı dükkânı.

pizzacılık, -ğı [pizza-cı-lık] *is.* Pizzacının işi ve mesleği.

pizzicato, [İt. pizzicato] *(pitsika'to) is. müz.* Bir yaylı çalgının çalınış tekniğinde, tellerin parmakla çekilerek çalınması.

plaçka, [Arn. plaçka] *(p'lâ'çka) is.* Çapul; vurgun.

plaçkacı, [plaçka-cı] *(p'lâ'çkacı) is.* Çapulcu; vurguncu.

plafon, [Fr. plafond] *(p'lâfon) is.* Belirli bir iş için belirlenen oranın en üst düzeyi.

plaid, [İng. plâid] *(p'lâid) is.* **1.** İskoçyalı dağcıların

giydiği palto. **2.** İskoç millî giysisinde palto yerini tutan büyük yün kumaş. **3.** Boyu eninden uzun olan ve uçlarında püskülleri bulunan ekose kumaştan örtü.

plaj, [İt. pilaggia > Fr. plage] *(p'lâj) is.* **1.** Denize girmek, güneşlenmek için düzenlenmiş kumluk deniz kıyısı. **2.** Kumla; kumsal. **3.** *as.* Çıkarma yapılan kıyı. ◻ **plaj çantası,** *Plajda kullanılan eşyaların konulduğu çanta.*‖ **plaj kıyafeti,** *Plajda giyilen elbise, terlik, şapka gibi giyeceklerin tümü.*

plajiyoklaz, [Fr. plagioclase] *(p'lâjiyoklaz) is. jeol.* Dilinimleri birbirine göre eğik durumda olan doğal sodyum ve kalsiyum içeren feldspatlara verilen ad.

plak, -ğı [Yun. plax > Fr. plaque *(tabaka)*] *(p'lâk) is.* **1.** İnce metal levha; plaka. **2.** Yassı biçim almış küçük tanecik; pulcuk. **3.** Her iki yüzüne de uygun okuma tekniği ile ses kaydedilmiş ve istenildiği zaman aynı seslerin dinlenmesine uygun olarak sert plastikten üretilmiş dairesel levha. **4.** *biy.* Sürüngenlerde bulunan ve vücudu dıştan örten pul biçimindeki boynuzsu maddeler. **5.** *biy.* Virüs çoğalması sırasında bitişik hücrelerin ölmesi veya erimesiyle hücre katında meydana gelen açık renkli yuvarlak bölgeler. ◻ **plak bozulmak,** *argo. (Kişi için) can sıkmak; bıkkınlık verecek biçimde konuşmak; dırdır etmek.*

plaka[1], [İt. placca] *(p'lâ'ka) is.* **1.** Kalınlığı 10 mm'nin üzerinde olan düz metal levha; metal yaprak. **2.** Plak. **3.** Motorlu karayolu taşıtlarının ön ve arkalarında takılı olarak bulundurmak zorunda oldukları, kayıtlı olduğu ilin ve sıra numarasının yazılı olduğu levha. **4.** Ofset baskı tekniğinde üzerine basılacak resim ve yazıların işlendiği metal yaprak.

plaka[2], [Yun. pláka] *(p'lâ'ka) is. jeol.* Deniz ortasında yer alan büyük ve yerli kaya.

plakacı, [plaka-cı] *(p'lâkacı) is.* Plaka yapıp satan kimse.

plakacılık,-ğı [plaka-cı-lık] *(p'lâkacılık) is.* Plaka yapmak ve satmak işi.

plakalı, [plaka-lı] *(p'lâkalı) sf.* **1.** Plakası bulunan; plakası olan. **2.** Üzerine plaka takılmış bulunan.

plakasız, [plaka-sız] *(p'lâkasız) sf.* **1.** Plakası bulunmayan; plakası olmayan. **2.** Üzerine plaka takılmamış olan. ◻ **plakasız otomobil,** *Trafiğe kaydı yapılmamış araç; tescilsiz araç.*

plakçalar, [İt. placca + T. çal-ar] *is.* Pikap.

plakçı, [plak-çı] *(p'lâkçı) is.* Plak üreten ve satan kimse.

plakçılık, -ğı [plak-çı-lık] *(p'lâkçılık) is.* Plak hazırlama, yapma ve satma işi.

plaket, [Fr. plaquette] *(p'lâket) is.* **1.** Bir kimseye, başarısına ya da bir olayın anısına ilişkin olarak verilen, üzerine veriliş nedeni yazılmış özel kabartma bulunan metal levha. **2.** On beşinci yüzyıldan beri İtalya'da yapılan madenî küçük alçak kabartma levha. **3.** Freze makinelerinde, uç. **4.** Kalınlığı çapına göre az olan silindirsel mekanik parça. **5.** Gözlük çerçevesinin buruna oturan bölümü. **6.** *kan b.* Trombosit.

plakmodel, [Fr. plaque-modèle] *(p'lâkmodel) is.* Döküm kalıpları hazırlanırken model oluşturmak amacıyla kalıp makinelerinde kullanılan metal levha.

plan, [Lat. planum *(düzlem)* > Fr. plan] *(p'lân) is.* **1.** Bir bütünün ögeleriyle birlikte mekândaki yerleşimini şematik olarak gösteren çizim. **2.** Bir yapının, yatay düzlemlerle olan ara kesitlerinden oluşan izdüşüm. **3.** Bir makinenin tümünün ya da belli bir bölümünün yatay izdüşümü. **4.** Bir sinema filminin tek bir çekimle elde edilen bölümü; çekim. **5.** Bir bölgenin, kentin ya da bir ağın grafik gösterimi. **6.** Bir metnin, bir eserin ana bölümlerinin çeşitli ögelerinin düzeni; kuruluş düzeni. **7.** Bir amaca ulaşmak için önceden tasarlanan iş ve işlemlerin düzenlenişi; böyle bir düzenlenişi ortaya koyan tasarı. **8.** Hükûmet veya bir kuruluşun sorumlularının ülke veya bölgenin belirli ekonomik sorunlarını çözmek için aldığı tedbirlerin tümü. **9.** *tiy.* Sahnenin açıklığına paralel olarak derinlemesine bölümlerinden her biri. **10.** *mecaz.* Düşünce; niyet; maksat; tasavvur. **11.** *mecaz.* Önem sırası; kademe. ◻ (ikinci, üçüncü...) **plana düşmek,** *Bir kişi ya da topluluğun gözünde eski önemini, değerini yitirmek.*‖ (birinci, ikinci) **planda tutmak,** *Bir işe veya kimseye belirtilen sırada önem ve değer vermek.*‖ **plan kurmak,** *1. Bir amacı gerçekleştirmek için gereken şeyleri düşünüp tasarlamak. 2. mecaz. Bir kimseyi kötü bir duruma düşürecek bir düzen hazırlamak.*

planarya, [Lat. planaria] *(p'lâna'rya) is. zool.* Tatlı ve tuzlu sularda serbest yaşayan, bedenlerini kıvırarak ya da kirpiksi organlarını oynatarak hareket eden, yıllarca hiç besin almadan yaşayabilen yapraksı yassı solucanlara verilen ad, *(Planaria).*

plancı, [plan-cı] *(p'lâncı) is.* **1.** Plan yapan; plan hazırlayan kimse. **2.** Siyasi ve ekonomik faaliyetleri planlama işi veya eğilimi. **3.** *mecaz.* Düzenci.

plancılık, -ğı [plan-cı-lık] *(p'lâncılık) is.* **1.** Plan yapanın işi ve mesleği. **2.** *mecaz.* Düzencilik.

plançete, [Fr. planchette] *(p'lânçe'te) is.* Arazide harita çıkarmak için üç ayaklı bir sehpa üzerine yerleştirilen ve üzerine çizim kâğıdı tutturulabilen bir tür çizim masası.

planerit, [Fr. planérite] *(p'lânerit) is. min.* Hidratlı doğal alüminyum fosfat.

planet, [Fr. planète] *(p'lânet) is.* **1.** *gök b.* Gezegen. **2.** *teknik.* Diferansiyel üzerinde bulunan konik gezer dişlilerden her biri.

planetaryum, [Fr. planétarium] *(p'lânetaryum) is. gök b.* Gök olaylarını, yıldızların, Güneş'in, Ay'ın

ve gezegenlerin konumlarını, hareketlerini küresel bir kubbe içinde çeşitli araçlarla gösteren yapı; gök evi; yıldız evi; yıldızcık.

planeter, [Fr. planétaire] *(p'lâneter) is. gök b.* Gezegenlerin Güneş çevresindeki hareketlerini taklit etmek için yapılmış makine.

planimetre, [Fr. planimètre] *(p'lânimetre) is.* Düz yüzeylerin alanlarını ölçmekte kullanılan aygıt; alanölçer.

planimetri, [Fr. planimètrie] *(p'lânimetri) is.* Planı çıkarılacak bir arazinin her noktasının yatay bir düzlem üzerindeki izdüşümünü gösterme işlemi; alan ölçümü.

planisfer, [Fr. planisphère] *(p'lânisfer) is. gök b.* Yerin, gök kürenin veya herhangi bir gök cisminin iki yarı küresini ayrı izdüşüm düzleminde gösteren harita; düzlem küre.

plankton, [Yun. planktos *(gezgin)* > Fr. plancton / Alm. Plankton] *(p'lânkton) is. biy.* Tatlı ve tuzlu sularda asıltı halinde bulunan mikroskobik canlılar topluluğu.

planlama, [plan-la-ma] *(p'lânlama) is.* **1.** Planlamak eylemi. **2.** Ulaşılacak amaçları, bazı kesimlerdeki artış ölçüsünü tespit eden, gerekli çareleri önceden gösteren ekonomik, sosyal programın belli süreler için hükûmet tarafından hazırlanması işi. **3.** Bir kurum veya kuruluşta işi düzenlemek ve başlatmakla görevli servis. **4.** Gelecekte ulaşılmak istenen amaçla ilgili olarak önceden düzenli eylem programları hazırlama işi.

planlamacı, [plan-la-ma-cı] *(p'lânlamacı) is.* **1.** Planlama işinde çalışan; planlama yapan kimse. **2.** Bölge ve şehir yerleşimlerini önceden yaptığı incelemeye göre hazırlayıp uygulamakta uzmanlaşmış kişi. **3.** *sf.* Planlamacılıkla ilgili.

planlamacılık,-ğı [plan-la-ma-cı-lık] *(p'lânlamacılık) is.* **1.** Planlamacının işi ve mesleği. **2.** Ekonomik, politik vb. bir etkinliği planlamak eğilimi.

planlamak, [plan-la-mak] *(p'lânlamak) gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* **1.** Plan yapmak. **2.** Yapılacak işin yürütülmesi için önceden nasıl ve ne zaman yapılacağını saptamak. **3.** Bir süreyi, bir çalışmayı belli bir plana göre önceden düzenlemek.

planlanış, [plan-la-n-ış] *(p'lânlanış) is.* Planlanmak eylemi veya biçimi.

planlanma, [plan-la-n-ma] *(p'lânlanma) is.* Planlanmak eylemi.

planlanmak, [plan-la-n-mak] *(p'lânlanmak) edil f. [-ır]* Planlamak eylemi yapılmak; önceden saptanmış, planlanmış olmak.

planlı, [plan-lı] *(p'lânlı) sf.* **1.** Planı olan; planlanmış olan. **2.** Önceden hazırlanmış bir plana göre yürütülen. **3.** (Davranış için) önceden düşünülmüş, hesaplanmış, tasarlanmış olan; ölçülü; hesaplı. **4.** (Kişi için) işini ve zamanını önceden düşünüp tasarlayan. **5.** *zf.* Belli bir plana uyarak; planlı biçimde. ◻ **planlı büyüme,** *Mal ve hizmetlerin planlı bir gelişmeylen gittikçe bollaşması.*|| **planlı ekonomi,** *Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kaynakların kullanımının devlet tarafından belirlendiği ve kontrol edildiği ekonomi.*

planosit, [Yun. plangktos *(gezen)* > Fr. planospore] *is. biy.* Göç eden, dolaşan hücre.

planör, [Fr. planeur] *(p'lânör) is.* Hava akımlarından ve yerden kazandığı hız ile havada yol alan motorsuz hava taşıtı. ◻ **planör uçuşu,** *Motorsuz hava taşıtının hava akımlarından yararlanarak havada yer değiştirmesi işi.*

planörcü, [planör-cü] *(p'lânörcü) is.* Planörle havada uçan, planör kullanan kimse.

planörcülük,-ğü [planör-cü-lük] *(p'lânörcülük) is.* Planör kullanma veya planör ile havada uçma işi.

plansız, [plan-sız] *(p'lânsız) sf.* **1.** Planı bulunmayan. **2.** Belli bir programı ve planı olmayan. **3.** Önceden tasarlanmamış; ölçüsüz; hesapsız. **4.** *zf.* Belli bir planı olmaksızın; plansız olarak. ◻ **plansız programsız,** *Belli bir yönteme bağlı kalmaksızın; düzensiz.*

plantasyon, [Fr. plantation *(çiftlik)*] *(p'lântasyon) is. tarım.* Sanayide kullanılan kahve, çay, kakao ve kauçuk gibi bitkilerin geniş ölçüde yetiştirildiği büyük işletme.

planya, [Yun. planie / İt. plania] *(p'lâ'nya) is.* Marangozlukta, ağaç rendelemekte ve uzun parçaları alıştırmakta kullanılan uzun rende. ◻ **planya makinesi,** *Ağaç rendelemekte, kenar alma, pahlama, cumba, lamba ve kordon açmakta kullanılan takım tezgâhı.*|| **planya tezgâhı,** *Büyük metal parçaları işlemede kullanılan ve kesme hareketi takımı doğrusal olarak yer değiştiren rendeleme tezgâhı.*

planyacı, [planya-cı] *(p'lânya-cı) is.* Planya tezgâhında çalışan kişi; planya ustası.

planyalama, [planya-la-ma] *(p'lânyalama) is.* Planyalamak eylemi.

planyalamak, [planya-la-mak] *(p'lânyalamak) gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Ağacı planya makinesinde işlemek. **2.** Bir metal yüzeyi planya tezgâhında doğrusal ve almaşık hareketlerle işlemek.

plase, [Fr. placer *(yerleştirmek)* > placé] *(p'lâse) is.* **1.** At yarışlarında, en az sekiz atın katıldığı yarışta ilk üç sıradan birini, dört ile yedi atın katıldığı yarışta ilk iki sıradan birini alan at. **2.** At yarışlarında ilk üç sıradan birini alacak atı bilme esasına dayanan müşterek bahis. **3.** Futbolda topa kavis vererek yapılan hafif vuruş. ◻ **plase etmek,** *Topa hafif ve kavisli bir vuruş yapmak.*

plasebo, [Lat. placebo *(hoşa gideceğim)*] *(p'lâse'bo) is.* Hastanın psikolojik durumunun işe karışmaması için bir ilacın yerine verilen etkisiz madde.

plaseleme, [plase-le-me] *(p'lâseleme) is.* Plaselemek eylemi.

plaselemek, [plase-le-mek] *(p'lâselemek) gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Topu hafif bir vuruşla ileri göndermek.

plasenta, [Fr. placenta] *(p'lâsenta) is.* Etene; son; meşime.

plasiyer, [Fr. placer] *(p'lâsiyer) is. tic.* Piyasayı dolaşarak bağlı bulunduğu firma adına sipariş alan ve müşteri bularak mal satan kimse; tanıtımcı.

plasman, [Fr. placement *(konum)*] *(p'lâsman) is.* Paranın gelir getirici bir mala yatılması işi; yatırım.

plaster, [İng. plaster] *(p'lâster) is.* Yara üzerine kapatılan ilaçlı bant; yara bandı.

plasti, [Yun. plastos *(biçim verme)* > Fr. plastie] *(p'lâsti) is.* Olağan anatomik biçimleri ve fizyolojik işlevleri yeniden sağlamaya yarayan cerrahi işlem; plastik ameliyat.

plastik,-ği [Lat. plasticus / Yun. plastikos > Fr. plastique] *(p'lâstik) sf.* **1.** Biçimlendirmeye, kalıba dökülmeye elverişli olan. **2.** Organik ve sentetik maddeden yapılmış olan. **3.** *is.* Organik ve sentetik olarak yapılan madde. **4.** Yalnız kendi başlarına ele alınan ve sanatsal çalışma sonucu meydana getirilmiş üç boyutlu biçimlerin estetik etkisi. ◻ **plastik ameliyat,** *Vücudun gerekli yerlerini güzelleştirmek ve düzeltmek için yapılan cerrahi işlem.*|| **plastik boru,** *Plastik maddeden yapılmış boru.*|| **plastik cam,** *Testere ile kesilebilen, rendelenebilen, cam görünüşünde esnek ve saydam cisim.*|| **plastik cerrahi,** *Biçimsel bozukluklar, kaza, organ çıkartılması gibi durumlarda normal biçim ve dokuların yeniden oluşturulmasını konu edine cerrahi dalı.*|| **plastik kimyası,** *Plastik madde üretimiyle ilgili bilim ve teknik dalı.*|| **plastik madde,** *Yapısında temel birleşen olarak büyük moleküllü bir madde bulunan, biçimlendirme ve kalıp yapımına uygun maddeye verilen ad.*|| **plastik maddeler,** *Hayvanlarda, insanlarda ve bitkilerde vücudun veya gövdenin çeşitli kısımlarının büyümesinde ve yapımında rol alan karbon, hidrojen, oksijen, azot ve daha az oranda kükürt ve fosfor gibi maddelere verilen ortak ad.*|| **plastik patlayıcı,** *Pentrit veya heksojen ile uygun bir plastikleştiriciden yapılmış cam macunu kıvamındaki patlayıcı madde.*|| **plastik sanatçı,** *Plastik sanatlarla uğraşan sanatçı.*|| **plastik sanatlar,** *Resim, heykel, seramik sanatlarına verilen ad.*|| **plastik tutkal,** *Sentetik reçineden elde edilen ve marangozlukta yapıştırıcı olarak kullanılan madde.*

plastikçi, [plastik-çi] *(p'lâstikçi) is.* **1.** Plastik maddeleri biçimlendiren işçi. **2.** Plastik kimyası alanında çalışan kişi.

plastikçilik, -ği [plastik-çi-lik] *(p'lâstikçilik) is.* Plastikçinin yaptığı iş.

plastikleştirici, [plastik-le-ş-tir-ici] *(p'lâstikleştirici) sf.* **1.** Bir reçine veya kauçuğu mekanik olarak plastikleştirmeye yarayan aygıt. **2.** Bir maddeye bükülmezlik vermek için katılan birleşik.

plastikleştirme, [plastik-le-ş-tir-me] *(p'lâstikleştirme) is.* **1.** Plastikleştirmek eylemi. **2.** Bir polimerin zincirleri arasına bir plastikleştiricinin yerleştirilmesi işlemi.

plastikleştirmek, [plastik-le-ş-tir-mek] *((p'lâstikleştirmek) gçl. f. [-ir]* Bir polimerin zincirleri arasına bir plastikleştirici yerleştirmek; plastikleştirme işlemini gerçekleştirmek.

plastiklik, -ği [plastik-lik] *(p'lâstiklik) is.* **1.** Plastik özelliği taşıma durumu. **2.** Katı bir maddenin kalıcı biçim değiştirme bölgesindeki durumu.

plastisol, -lü [Fr. plastisol] *(p'lâstisol) is. kim.* Bir sıvı plastikleştirici içinde reçine tozunun dağılması ile meydana gelen hamur.

plastomer, [Fr. plastomère] *is. kim.* Kalıcı bir biçim alacak şekilde biçim değişikliğine uğrayabilen madde. ◻ **plastomer plastik,** *Isıtıldığı zaman biçimlendirilebilen soğuduğunda katılaşan plastik.*

plastron, [İt. piastone *(zırhlı gömlek)* > Fr. plastron] *(p'lâstron) is.* **1.** İltihaplı bir süreç sonucunda oluşan ve elle yoklandığında hissedilen katılık. **2.** *spor.* Eskrimde hocanın giydiği, içine kıtık doldurulmuş ceket. **3.** Erkek gömleğinin göğüs tarafının üzerine takılan parça.

platerina, [Yun. platarina / poulatarina] *(p'lâteri'na) is. zool.* Gümüş balığı, *(Atherina presbyter).*

platform, [Fr. plate *(düz)* + forme *(yer)*] *(p'lâtform) is.* **1.** *yer b.* Büyük çaplı katmanların çarpılması ile oluşan hafif eğimli yeryüzü yapısı. **2.** Doğal ya da yapay yüksekçe yer. **3.** Bir binanın temellerinin, üzerinde yükseldiği sıkıştırılmış zemin. **4.** Denizde sondaj kuyuları açmakta kullanılan yapı. **5.** Karayolu, banket ve pist gibi yol nitelikli yüzeylerin kapladığı arazi şeridi. **6.** Balastları taşıyan demiryolu tabanı. **7.** Ağır ve önemli bir makineni oturtulması için hazırlanmış zemin. **8.** Savaş gemilerine helikopterlerin inip kalkması için yapılmış alan. **9.** Ağır yükleri kaldırma veya taşımada kolaylık olması için altına yerleştirilen ahşap tabla. **10.** *mecaz.* Bir siyasal ya da ideolojik görüşün, bir halk isteğinin temelini oluşturan düşünceler bütünü.

platika, [Yun. platika] *(p'lâtika) iz. zool.* Tatlı sularda yaşayan, sırtı zeytin yeşili, 15-20 cm. boyunda bir kemikli balık; çaça, *(Acerina cernua).*

platin[1]**,** [Fr. plat *(yassı)* > platine *(yassı plaka)*] *(p'lâtin) is.* Dokuma tezgâhlarında gücü tellerini aşağı çekmek için bağlanan kare şeklindeki kurşun levha.

platin[2]**,** [İsp. plata *(gümüş)* > platina *(gümüşçük)* > Fr. platine] *(p'lâtin) is. kim.* **1.** Eski kayaç kalıntılarında altın ve elmasla birlikte bulunan, atom numarası 78, atom kütlesi 195,23 olan, yumuşak olduğu için ince tel ve levha haline gelebilen, sağlam gri beyaz renkte, 21.4 yoğunluğunda ve 1755°C'de ergiyen bir element, sembolü: Pt. **2.** Benzinli araçlarda, distribütör içine yerleştirilerek ateşlemeyi sağlamak üzere akım kontağı görevi yapan parça.

plato, [Fr. plateau *(düzlük)*] *(p'lâto) is. coğ.* **1.** Yayla. **2.** *sin.* Film çekmek için kullanılan ve içinde aydınlatmayı, kamera hareketlerini, dekor kurmayı kolaylaştıran düzeneğin bulunduğu hangar türü yapı.

Platoncu, [Platon-cu] *(p'lâtoncu) is.* **1.** Platonculuğu benimseyen ve savunan kimse. **2.** *sf.* Platonculuk yanlısı.

Platonculuk,-ğu [Yun. Platon *(Felatun)* > platon-culuk] *(p'lâtonculuk) is.* **1.** *fel.* Platon'un eserleri ile ortaya koymuş olduğu ve daha sonra öğrencileri tarafından geliştirilen felsefe sistemi. **2.** Hem duyu âleminden hem de insan zihninin ürünlerinden ayrı olarak kavranabilir bir gerçek bulunduğunu kabul eden felsefe. **3.** *mat.* Matematiğin kökeni sorununu Eflatun'un görüşlerine yakın biçimde ele alan düşünce tarzı.

platonik,-ği [Lat. platonicus > Fr. platonique *(Eflatun'un idealist felsefesine dayanarak)*] *(p'lâtonik) sf.* (Aşk için) gerçekte var olmadığı hâlde hayal gücü ile yücelterek idealleştirilmiş, her türlü cinsellikten uzak ve sadece hayalde kalan.

Platonik,-ği [Lat. platonicus > Fr. platonique] *(p'lâtonik) sf.* Eflatun'un idealist felsefesine dayanan; Platon'a uygun.

Platonizm, [Yun. Platon *(Felatun)* > Fr. platonisme] *(p'lâtonizm) is.* Platonculuk; Eflatunculuk.

player, [İng. player] *(p'ley'r) is.* → pleyir.

plaza, [İt. plaza] *(p'lâ'za) is.* Halka açık geniş alan; meydan; boşluk.

plazma, [Yun. plasma *(kalıp)* > Lat. plasma] *(p'lâzma) is. biy.* **1.** İçinde alyuvar, akyuvar ve trombosit gibi kan hücrelerinin yüzdüğü kanın sıvı kısmı; kan sıvısı. **2.** *fiz.* Elektrik yükü bulunmayan gaz moleküllerinden, iyonlardan ve elektronlardan oluşmuş uzaysal akışkan. ◻ **plazma hücresi,** *biy. Lenfositten gelişen ve bağışıklık sisteminin antikor salgılayan hücreleri.*|| **plazma kimyası,** *Plazmayı kimyasal açıdan inceleyen bilim dalı.*|| **plazma zarı,** *biy. Hücre zarı.*

plazmaferez, [Fr. plasmaphèrese] *(p'lâzmaferez) is. tıp.* Bir kimseden kendi kanı alınarak diğer ürünler ayrıldıktan sonra bazı ürünleri, özellikle alyuvarları tekrar kendisine verme işlemi.

plazmalaştırma, [plazma-la-ş-tır-ma] *(p'lâzmalaştırma) is.* Plazmalaştırmak eylemi.

plazmalaştırmak, [plazma-la-ş-tır-mak] *(p'lâzmalaştırmak) gçl. f. [-ır]* (Gaz için) plazma durumuna getirmek; plazmaya dönüştürmek.

plazmin, [Fr. plasmin] *(p'lâzmin) is. biy.* Fibrinojeni parçalayabilen enzim.

pilazmit, -di [Fr. plasmide] *(p'lâzmit) is. biy.* Genetik mühendisliğinde diğer canlılara gen aktarımında vektör olarak kullanılan, kuşaklar arasında tipik sayısını koruyan, antibiyotik dirençliliği genleri taşıyan, kendini eşleme yeteneğine sahip, bakteri ve bira mayasında kromozom dışında yer alan çift iplikli, halkasal DNA.

plazmodyum, [Fr. plasmodium] *(p'lâzmodyum) is. biy.* **1.** Sıtma hastalığı yapan asalak. **2.** Mantarlarda, büyük ve çok çekirdekli, ancak hücre duvarı bulunmayan, yelpazeyi andırır protoplazma.

plazmoliz, [Fr. plasmolise] *(p'lâzmoliz) is. biy.* Hücre içi sıvıdan daha yoğun bir ortama daldırılan canlı hücrenin zarında meydana gelen geçişme dolayısıyla hücrede küçülme ve daha sonra da ölme olayı.

plazmot, -du [Fr. plasmode] *(p'lâzmot) is. biy.* Çok çekirdekli hücre; sinsityum.

Pleb, [Lat. plebs] *(p'leb) is.* Eski Roma'da toplum dışında tutulmuş, sürü sahiplerinin egemenliği altına girmiş tarımcı veya yabancılardan meydana gelmiş topluluktan olan kimse.

plebisit, [Fr. plébicite] *(p'lebisit) is.* **1.** Roma'da yalnız Plebler için hazırlanmış özel yasa. **2.** *huk.* Bir konu hakkında halkın kabul veya ret işareti ile görüşünü belirtmesi için başvurulan oylama; referandum. **3.** Bir bölge halkının bağlanmak istediği devleti seçmesi amacıyla baş vurulan oylama.

pleistosen, [Yun. pleistos *(çok)* + kainos *(yeni)* > Fr. pléistocéne] *(p'leistosen) is. yer b.* Dördüncü Zamanın iki döneminden en eskisi.

pleksiglas, [Fr. plexiglas *(tescilli isim)*] *(p'leksig'las) is. kim.* Güvenlik camı olarak kullanılan, metakrilik esterin polimerleşmesiyle hazırlanan esnek, saydam ve renksiz bir sentetik reçine.

plevra, [Yun. pleura *(kaburga)* > Fr. plèvre] *(p'le'vra) is. anat.* Göğüs kafesinin iç yüzünü kaplayan ve akciğeri saran seröz zar; akciğer zarı.

pleybek, [İng. to play *(oynamak)* + back *(geride)* > play-back] *(p'le'ybek) is.* **1.** Önceden kaydedilmiş seslere göre sahnede yapılan rol. **2.** Şarkıcının, önceden kaydedilmiş manyetik bant veya dijital tekerciğin seslendirilmesine uygun olarak dudak ve vücut hareketlerini uydurarak şarkı söylermiş gibi yaptığı hareketler. ◻ **pleybek yapmak,** *(Şarkıcı için) önceden kaydedilmiş manyetik bant veya dijital tekerciğin seslendirilmesine uygun olarak dudak ve vücut hareketlerini uydurarak şarkı söylermiş gibi yapmak.*

pleyboy, [İng. to play *(oynamak)* + boy *(oğlan)* > play-boy] *(p'le'yboy) sf.* **1.** Hovarda; zevk düşkünü. **2.** *is.* Hayattan ve kadınlardan zevk almak, beğenilmek için yaşayan, zengin, şık ve yakışıklı genç erkek.

pleyir, [İng. player] *(p'ley'r) is.* Manyetik bir bant ya da sayısal bir tekercik üzerine geçirilmiş sesleri ya da seslerle birlikte görüntüleri okuyan aygıt.

pli, [Fr. pli] *(p'li) is.* **1.** Giysilerin değişik bölümlerini bollaştırmak ya da süslemek amacıyla düzenli aralıklarla kumaşı katlayıp üst üste getirerek yapılan kıvrım. **2.** *sf.* Bu biçimde kıvrımları olan.

plili, [pili-li] *(p'lili) sf.* Plisi bulunan; pli yapılmış olan; plise.

plise, [Fr. plissé] *(p'lise) sf.* Plisi bulunan; pli yapılmış olan; plili.

plisiz, [pili-siz] *(p'lisiz) sf.* Plisi bulunmayan; pli yapılmamış olan.

pliyosen, [Fr. pliocéne] *(p'lìyosen) is. yer b.* Üçüncü Zamanın son bölümü.

plonjon, [Fr. plonger *(dalmak)* > plongeon] *(p'lonjon) is. spor.* Futbolda, kalecinin topu yakalamak amacıyla yere yatay biçimde ve elleri ileride yaptığı sıçrama hareketi.

plörit, [Fr. pleurite] *(p'lörit) is. tıp.* Hafif plevra iltihabı; hafif sızıntılı zatülcenp.

plöroraji, [Fr. pleurorragie] *(p'löroraji) is. tıp.* Plevranın kanaması.

plüralist, [Fr. pluraliste] *(p"lüralist) sf.* **1.** Toplumdaki değişik eğilimlerin, düşüncelerin yönetime yansımasını kabul eden; çoğulcu. **2.** *fel.* Gerçeğe ulaşılmada birden çok temel ilkenin varlığını kabul eden; çokçu.

plüralizm, [Fr. pluralisme] *(p"lüralizm) is.* **1.** Toplumdaki değişik eğilimlerin, düşüncelerin yönetime yansımasını kabul eden siyasi yöntem; çoğulculuk. **2.** *fel.* Gerçeğe ulaşılmada birden çok temel ilkenin varlığını kabul eden öğreti; çokçuluk; kesretiye. **3.** Çeşitliliği ve farklılığı savunan ve bunların bir arada bulunması gerektiğini ileri süren görüş; çokçuluk.

plütokrasi, [Yun. plutos *(zenginlik)* + kratos *(iktidar)* > plutokratia > Fr. ploutocratie] *(p"lütokrasi) is. siy.* Yönetimde zenginlerin egemen olduğu yönetim biçimi.

Plüton, [Fr. pluton] *(p"lüton) is. gök b.* Güneş Sisteminin en dışında yer alan gezegen.

plüton, [Fr. pluton] *(p"lüton) is. yer b.* Yavaş yavaş plütonik kayaç halinde katılaşmış derin magma kütlesi.

plütonik, -ği [Fr. plutonique] *(p"lütonik) sf.* (Püskürük kayaç) yerin derinliklerinde yer alan ve pütürlü yapıda olan.

plütonizm, [Fr. plutonisme] *(p"lütonizm) is. yer b.* **1.** Bazı kayaçların derinlerde ısı ve erime ile meydana geldiğini savunan kuram. **2.** Magmanın derinlerde yerleşmesi.

plütonyum, [Fr. plutonium] *(p"lütonyum) is. kim.* Aktinitler ailesinden, uranyumun nötronlarla ışınlanmasıyla yapay olarak elde edilmiş, atom numarası 94, kütlesi 239 olan, atom bombalarının ve bazı atom pillerinin yapımında kullanılan element; sembolü: Pu.

plüviyometre, [Fr. pluviomètre] *(p"lüviyometre) is.* Yağışölçer.

plüviyometri, [Fr. pluviométrie] *(p"lüviyometri) is.* Yağış ölçümü.

Pm. [İng. prométhium] *(p"rometyum) is. kim.* Nadir topraklar grubundan atom numarası 61, atom kütlesi 147 olan kimyasal elementin sembolü.

pnömatik, -ği [Yun. pneumatikos > Fr. pneumatique] *(p"nömatik) sf.* **1.** Hava ile veya gazla ilgili olan. **2.** Sıkıştırılmış hava ile çalışan. **3.** *is.* Gazların hareketini inceleye bilim dalı. **4.** Sıkıştırılmış hava kullanımına ilişkin sanayi tekniği. **5.** *biy.* Kuşlarda akciğere bağlı hava dolu boşluklar taşıyan kemikler.

pnömokok, [Fr. pneumacoque] *(p"nömokok) is. tıp.* Zatürrie, menenjit, perikardit, peritonit ve plörit gibi hastalıklara yol açan diplokok grubundan bakterilere verilen ad, *(Streptococcus pneumoniæ).*

pnömoloji, [Fr. pneumologue] *(p"nömoloji) is. tıp.* Akciğer ve akciğer hastalıklarını konu alan tıp dalı.

pnömoni, [Fr. pneumonie] *(p"nömoni) is. tıp.* Ateş, sancı ve öksürükle kendini belli eden tehlikeli bir akciğer iltihabı; batar; zatürrie.

pnömoperiton, [Fr. pneumopéritoine] *(p"nömoperiton) is. tıp.* Karın zarı içinde, mide veya bağırsak delinmesinin yol açtığı, hava bulunması durumu.

pnömosistoz, [Fr. pneumocystose] *(p"nömosistoz) is. tıp.* AİDS hastalarında görülen, bağışıklık yokluğundan ileri gelen tehlikeli bir akciğer iltihabı.

pnömosit, [Fr. pneumocyte] *is.* Akciğerlerin hava boşluklarını saran epitel hücreleri.

pnömotoraks, [Fr. pneumothorax] *(p"nömotoraks) is. tıp.* Plevra boşluğunda hava birikmesi.

Po. [Fr. Polonia *(fizikçi Mari Curie'nin doğduğu ülke)* > poloniuın] *kısalt. kim.* Atom numarası 84, atom ağırlığı 210 olan, yaklaşık 140 günlük bir devir ile alfa tanecikleri yayarak kurşuna dönüşen ve ilk defa Curie'ler tarafından 1898'de bulunan bir radyoaktif element olan polonyumun sembolü.

poca, [İt. poggia => poca بوجه] *(po'ca) is.* → boca.

poca urmak, *{OsT} dnz. Yalpa vurmak; yalpalamak.*

pocalamak, [boca-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → Bocalamak. [DS]

pocumak, [poc-u-mak] *{ağız} gçsz. f [-r]* Birisinden soğumak. [DS]

pocutmak, [poc-u-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Bir kimseyi, herhangi bir şeyden soğutmak; vazgeçirmek.

poç, -cu [Erme. p'oç] *{ağız} is.* **1.** Kuyruk sokumu. **2.** Keçi kuyruğu. **3.** Koyun kuyruğunun altındaki parça. [DS]

poçı, [Çin. p'a tzū *(telli çalgı)* => pōçī] *(po:çı:) {eT} is.* Çok ses veren ut. [DLT]

poça[1], [*eT.* pōçī] *{ağız} is.* Dümbelek çalan kadın çalgıcı. [DS]

poça[2], [bohça > pōça] *(po:ça) {ağız} is.* Bohça. [DS]

poça[3], [Far. pūşī] *{ağız} is.* **1.** İpek kuşak. **2.** Çok renkli ipek yazma. [DS]

paça[4], [poça] *{ağız} is.* İri delikli kalbur. [DS]

poçacı, [poça-cı] *{ağız} is.* Kalbur yapan. [DS]

poçalamak, [boca-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bocalamak. [DS]

poççа, [bohça] *{ağız} is.* Bohça. [DS]

poççık, -ğı [poç-çık] *{ağız} is.* Kuyruk sokumu. [DS]

poççik, -ği [poç-çık] *{ağız} is.* **1.** Sabanın elle tutulacak yeri. **2.** *sf.* (Oyuncu için) en geride kalan. [DS]

poççikli, [poççik-li] *{ağız} sf.* (Kişi için) iki yüzlü. [DS]

poççuk,-ğu [poç-çuk / pöçük] *{ağız} is.* Kuyruk sokumu. [DS]

poçğetmek, [poçuk+et-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Sürülen tarlayı düzeltmek. [DS]

poçi, [? poçi] *{ağız} is.* Toprak ibrik. [DS]

poçik, -ği [poç-ik] *{ağız} is.* Yemeni denilen ayakkabının arkasındaki kulak gibi parça. [DS]

poço[1], [? poço] *{ağız} sf.* (Kişi için) çok kısa boylu. [DS]

poço[2], [Far. püşī] *{ağız} is.* Başa sarılan, çevresi saçaklı, ipek örtü. [DS]

poçoç, -cu [? poçoç] *{ağız} is.* Mısır koçanındaki tanelerin üstünü saran ince yapraklar. [DS]

poçu[1], [Far. püşī] *{ağız} is.* **1.** Başa sarılan, çevresi saçaklı, ipek örtü. **2.** Boyun atkısı; şal. [DS]

poçu[2], [? poçu / poçi] *{ağız} is.* Toprak ibrik. [DS]

poçuk[1], **-ğu** [? poçuk / paçuk] *{ağız} is.* Kesilmiş ağaç kökü parçaları. [DS]

poçuk[2], **-ğu** [? poçuk] *{ağız} is.* Ayı yavrusu. [DS]

poçuklu, [poçok-lu] *{ağız} is.* Derli toplu olmayan; dağınık.[DS]

poçumak, [poç-u-mak / poc-u-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Birisinden soğumak. [DS]

poçücü, [poçü-cü] *{ağız} sf.* Ata iyi binen. [DS]

poçük[1], **-ğü** [poç-uk / pöç-ük] *{ağız} is.* → pöçük. [DS]

poçük[2], **-ğü** [poç-ük] *{ağız} is.* **1.** Uç; kenar; köşe. **2.** Sap. [DS]

podala, [Ar. fūdlā] *{ağız} sf.* (Ekmek için) iyi pişmemiş; içi hamur kalmış. [DS]

podamo, [Lat. podium] *{ağız} is.* Tavan kirişi. [DS]

poddik, -ği [botü > pod(d)-ik] *{ağız} sf.* Güdük; kısa. [DS]

podi, [*eT.* botü > podi] *{ağız} is.* Bir yaşından küçük deve yavrusu. [DS]

podime, [Yun. pódime] *{ağız} iz.* Kaba deri çizme. [DS]

podolog, -ğu [Fr. podologue] *is.* Ayak yapısı ve bozuklukları uzmanı.

podoloji, [Fr. podologie] *is. tıp.* Ayak yapısını ve bozukluklarını inceleyen tıp dalı.

podösüet, [Fr. peau de Suède *(İsveç derisi)*] *is.* **1.** Üzeri ince havlı bir tür yumuşak deri. **2.** *sf.* Bu deriden yapılmış olan.

poduç, -cu [*eT.* butık *(tulum)* > boduç / poduç] *{ağız} is.* **1.** Küçük su tesitsi. **2.** İki kulplu büyük testi. [DS]

poduk, -ğu [bota-la-mak > pod-uk / pot-uk] *{ağız} is.* **1.** Deve yavrusu. **2.** Manda yavrusu. [DS]

podura, [Fr. poudre] *{ağız} is.* Pudra. [DS]

poduş, [boduç / poduç] *{ağız} is.* **1.** Testi. **2.** Küçük su testisi. [DS]

podyum, [Yun. podion *(küçük ayak)* > Fr. podium] *(po'dyum) is.* **1.** Eski Roma evlerinde, üzerine kavanoz, testi vb. konulan oturtmalık. **2.** *mim.* Roma ve Rönesans mimarisinde yapının üzerine oturtulduğu yerden yükseltilmiş bölüm; kaide; ayak. **3.** *mim.* Eski Roma amfitiyatrolarında arenanın çevresini kuşatan yerden hafifçe yükseltilmiş bölüm. **4.** *mim.* Tek ve çok kademeli yapı eteği. **5.** Defilelerde mankenlerin giysileri sergilemek amacıyla dolaştıkları, salonun ortasındaki yüksekçe mekân. **6.** *spor.* Spor müsabakalarında, derece alan sporcuların, seyircilere gösterilmek amacıyla çıkartıldıkları yüksekçe platform.

podzol, [Rus. podzol *(küllü) is.* Çok soğuk iklimlerin egemen olduğu iğne yapraklı orman, funda ve tundralarla kaplı alanlarda görülen, yüzeyi koyu, ortası boz, alt kesimi esmer tabakadan oluşan demir bakımından zengin, alkali oranı yüksek silisli toprak türü.

podzollaşma, [podzol-la-ş-ma] *is.* Podzollaşmak eylemi.

podzollaşmak, [podzol-la-ş-mak] *dönşl. f [-ır]* (Toprak için) podzola dönüşmek; podzol hâline gelmek.

poem, [Fr. poéme] *is.* Şiir.

poetik, -ği [Fr. poétique] *sf.* **1.** Şiirsel. **2.** *is.* Şiir sanatı.

pof[1], [paf /pav / pof / puf / püf *(yans.)*] *is.* Havlamayı, gürültülü solumayı, oflayıp puflamayı, üflemeyi, esmeyi, şişirmeyi ve bir şeyi abartmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pof pof, pof+pof-çu, pof-la-mak, pof-la-k*

pof[2], [pof *(yans.)*] *is.* **1.** Yere düşen yumuşak bir şeyin çıkardığı ses. **2.** Balon, tulum vb. içinden aniden boşalan havanın çıkardığı ses.

pof[3], [pof *(yans.)*] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) sıkıntıya gelemeyen; güçsüz. **2.** Boş. **3.** Tırtıl yuvası. [DS]

pofkurmak, [pof *(yans.)* > pof-kur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* **1.** (Bir yerde kapalı kalmış ve basınç altındaki su için) dar bir delikten dışarıya hızla ve sesli olarak fışkırmak. **2.** (At için) geğirir gibi ses çıkarmak. [DS]

poflak, -ğı [pof *(yans.)* > pof-la-k] *{ağız} sf.* (Ağaç için) içi boş; çürük; kof. [DS]

poflamak, [pof *(yans.)* > pof-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** (Yılan, kedi vb. için) "pof" diye ses çıkarmak. **2.** (Ateş için) birdenbire parlayıp yanmak.[DS]

pofpofçu, [pof *(yans.)* > pof+pof-çu] *{ağız} sf.* Gereksiz yere değeri olmayan birini abartarak öven; pohpohçu. [DS]

poftalamak, [pof *(yans.)* > pof-ta-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yüzüne gülmek; şımartmak. [DS]

pofun, [pof-un] *{ağız} is.* Maden alaşımlarından pirinç. [DS]

pofur, [pof *(yans.)* > pof-ur] *is.* **1.** Kapalı bir yerdeki havanın kalın ve yansımalı olarak boşalması anında çıkan sesi belirtir. **2.** Hafif bir "pof" sesi ile birlikte kaba kaba çıkan dumanı belirtir. 🗗 **pofur pofur,** *(Ses veya duman için) az çok düzenli olarak art arda ve kaba kaba çıkan.*

pofurdama, [pof-ur-da-ma] *is.* Pofurdamak eylemi.

pofurdamak, [pof-ur-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* **1.** Uzunca bir "pof" sesi ya da buna eşlik eden duman çıkarmak. **2.** Can sıkıntısından dolayı gürültülü olarak nefes alıp vermek.

pofurdatma, [pof-ur-da-t-ma] *is.* Pofurdatmak eylemi.

pofurdatmak, [pof-ur-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Pofurdamasına neden olmak.

pofurtma, [pof *(yans.)* > pof-ur-t-ma] *{ağız} is.* Gecelik. [DS]

pog, [? pog] *sf.* (Bıyık için) gür ve uzun.

pogrom, [Rus. pogrom *(saldırı; yakıp yıkma)*] *is.* Rus imparatorluk kuvvetlerinin desteği ile Rus halkından oluşturulmuş grupların 19. yy. sonu ile 20. yy. başlarında yakın komşuları ve kendi topraklarında yaşayan Yahudiler üzerine yaptığı öldürme, yağmalama ve yıldırma amaçlı hareketlerine verilen ad.

poğ[1], [boğ / poğ] *{ağız} is.* **1.** Bohça. **2.** Baş örtüsü. **3.** Köylülerin içine azıklarını koydukları büyük mendil. [DS]

poğ[2], [boğ / poğ] *{ağız} is.* Armağan. [DS]

poğ[4], [poğ] *{ağız} is.* Dallarının içi yumuşak ve beyaz bir çalı. [DS]

poğ[3], [? poğ] *{ağız} is.* Evlek. [DS]

poğaça, [Bulg. pogáča / İt. focaccia / boġ-mak > boğ-a-ça [Gülensoy]] *(poğa'ça) is.* Katmerlendirilmiş hamur içine peynir, kıyma vb. koymak suretiyle fırında pişirilen çörek.

poğaçacı, [poğaça-cı] *is.* Poğaça pişiren ya da satan kimse.

poğaçacılık,-ğı [poğaça-cı-lık] *is.* Poğaça yapma ve satma işi.

poğada, [İt. bugàda / bucato] *is.* Yıkanacak çamaşır üzerine sıcak küllü suyu süzme işi.

poğan, [? poğan] *{ağız} is.* Sokak; cadde. [DS]

poğl, [? poğl] *{ağız} is.* Karın oluşturduğu mağara. [DS]

poğol, [? poğol] *{ağız} is.* Taze mısır. [DS]

poğrenk, [Yun. poiera ? => پوغرنك] *{OsT} is.* Künk.

poğu, [poğ-u] *{ağız} is.* Başörtüsü; mendil; yazma. [DS]

poğuç, -cu [Rus. pugáç] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

poğul, [? poğul] *{ağız} is.* **1.** Pişmiş kestane. **2.** Haşlama. [DS]

poh[1], [pah /peh / poh / puh *(yans.)*] *is.* Soluk boşaltarak yerme veya yüceltme anlatan kök. [Zülfikar] *poh poh, poh+poh-çu*

poh, [bok > poḫ] *{ağız} is.* Dışkı; pislik. [DS] 🗗 **poh eşşeği,** *{ağız} Üzerine, ahırdaki gübreleri dışarı taşımakta kullanılan sepet konulan sehpa.* [DS]

pohar, [muñar > pınar > pohar] *{ağız} is.* Pınar. [DS]

pohça, [poğaça] *{ağız} is.* Küle gömülerek pişirilen ekmek. [DS]

pohlah, [par-la-k ? > pohlah] *{ağız} sf.* Parlak; gösterişli; güzel. [DS]

pohmut, [? pohmut / pohnut / pohut] *{ağız} is.* Dut kurusu unu. [DS]

pohni, [? pohni] *{ağız} sf.* (Kişi için) yaşlı. [DS]

pohnut, [? pohnut] *{ağız} is.* → pohmut. [DS]

pohot, [? pohot] *{ağız} is.* Mısır unundan yapılan katı bulama. [DS]

pohpoh, [poh *(yans.)* > poh+poh] *is.* Birini gereğinden fazla övgüye boğarak yüceltmek; pohpohlama; pehpehleme.

pohpohçu, [poh *(yans.)* > poh+poh-çu] *{ağız} is.* **1.** Başkalarını pohpohlamaktan hoşlanan veya bunu huy edinmiş kimse. **2.** *sf.* Eli açık; gereğinden çok harcayan. [DS]

pohpohlama, [poh *(yans.)* > poh+poh-la-ma] *is.* Birini gereğinden fazla övgüye boğarak yüceltmek; pohpoh; pehpehleme.

pohpohlamak, [poh *(yans.)* > poh+poh-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir kimseyi çeşitli amaçlarla yüzüne karşı aşırı derecede övmek; dalkavukluk etmek; koltuklamak.

pohpohlanma, [poh+poh-la-n-ma] *is.* Pohpohlanmak eylemi.

pohpohlanmak, [poh *(yans.)* > poh+poh-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Biri tarafından abartılı biçimde övülmek; pohpohlanmak eylemine konu olmak. **2.** Pohpohlamak eylemi yapılmak.

pohra, [Yun. poirea] *{ağız} is.* Baca. [DS]

pohrek, -ği [Yun. poirea ?] *{ağız} is.* Toprak veya ağaçtan yapılma su borusu; künk. [DS]

pohrenk, -gi [Yun. poirea ?] *{ağız} is.* → pohrek. [DS]

pohta, [Far. bāfte => pohta] *{ağız} is.* Altın kolye ve bileziklerde yan yana dizilen parçalardan her biri. [DS]

pohu, [poğ > poğ-u] *{ağız} is.* Baş örtüsü. [DS]

pohur[1], [buğur / boğur / buğra > pohur] *{ağız} is.* Damızlık erkek deve. [DS]

pohur[2], [Ar. buḫûr => pohur] *{ağız} is.* Kabuğu yakılınca güzel kokan bir bitki; mahlep. [DS]

pohurlanmak, [buhur-la-n-mak / puḫur-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Tütsülenmek. [DS]

pohut, -du [? pohut / poḫmut / pohnut] *{ağız} is.* Dut kurusu unu. [DS]

poise, [Jean Louis Marie Poiseuille *(Fransız hekim ve fizikçi)* > Fr. poise] *(puvaz) is.* Milletlerarası birim sisteminde, bir akışkanda, kendi düzlemi içinde düzgün ve doğrusal hareket yapan düzlem ve katı bir yüzeye temas yüzeyinin metrekaresi başına 1 newtonluk geciktirici güç uygulayan akışkanın dinamik viskozitesine eşit viskozite birimi; saniyede pascalın onda biri; sembolü: P.

poker, [İng. poker] *is.* İki ile yedi kişi arasında, otuz iki kâğıtla çoğunlukla kumar amacıyla oynanan Amerikan kökenli bir tür iskambil oyunu. ⊟ **poker çevirmek,** *Poker oynamak.*

pokerci, [poker-ci] *is.* Poker oynayan kimse; poker oyuncusu.

pokercilik,-ği [poker-ci-lik] *is.* Poker oynama ve oynatma işi.

pokluk, -ğu [pok-luk] *{ağız} is.* Gübrelik. [DS]

pokrova, [Slav. pokrov] *is. dnz.* Üç direkli yelkenlilerde grandi direğinin kıç tarafına açılan yan yelken.

pokta, [Lat. portale ? > pokta] *{ağız} is.* Büyük yapılarda ana kapı. [DS]

pol, [? pol] *{ağız} is.* Hayvanları bağlamak için toprağa çakılan ağaç ya da demir kazık. [DS]

polağan, [pol-a-ğan ?] *{ağız} is.* Lodos. [DS]

polak[1], **-ğı** [bot-ak > pot-ak > polak] *{ağız} is.* Ayı yavrusu. [DS]

polak[2], **-ğı** [? polak] *{ağız}* is. Bir elin alabileceği kadarlık ekin sapı; bir tutam ekin. [DS]

polak[3], **-ğı** [? polak] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

polakar, [? polakar] *{ağız} is.* Sert ve ağır taş; granit. [DS]

polar, [Yun. polein *(döndürme)* > İng. / Fr. polar > Fr. polaire] *sf. fiz. kim.* Kutuplu. ⊟ **polar bağ,** *kim. Bir kimyasal maddede kutup olan birimlerle meydana getirilen bağ.* ‖ **polar ölçümü,** *Polarma sırasında oluşan dönmeleri ölçmeye yarayan tekniklerin tümü; polarimetri.*

polargı, [Yun. polein *(döndürme)* > İng. / Fr. polar + T. -gı] *is.* Polarıcı.

polarıcı, [Yun. polein *(döndürme)* > İng. / Fr. polar + T. -mak > polar-ıcı] *is.* Işığı polarmaya yarayan aygıt.

polarılma, [Yun. polein *(döndürme)* > İng. / Fr. polar + T. -ıl-ma] *is.* Polarılmak eylemi.

polarılmak [Yun. polein *(döndürme)* > İng. / Fr. polar + T. -ıl-mak] *edil. f. [-ır]* (Işık için) yayılma doğrultusunun çevresinde değişik açılarda titreşimler oluşturulmak.

polarimetre, [Fr. polarimètre] *(polarime'tre) is. fiz.* Işığın polarma düzlemindeki dönmeyi ölçmeye yarayan aygıt; polarölçer.

polarimetri, [Fr. polarimétrie] *is. fiz.* Polarma sırasında oluşan dönmeleri ölçmeye yarayan tekniklerin tümü; polar ölçümü.

polariskop,-bu [Fr. polariscope] *is. fiz.* Işığın doğal ya da polarılmış olup olmadığını ölçmeye yarayan aygıt.

polarite, [Fr. polarité] *is.* **1.** İki kutuplu bir cismin, canlının ya da sistemin ayırt edici özelliği; iki kutupluluk. **2.** Bir elektrik üretecinin kutuplarını ayırt etmeyi sağlayan nitelik.

polarizasyon, [Fr. polarisation] *is.* **1.** *fiz.* Polarma. **2.** Kutuplanma.

polarizör, [Fr. polarseur] *is.* Işığı polartmak için kullanılan aygıt.

polarma, [Yun. polein *(döndürme)* > İng. / Fr. polar + T. -ma] *is.* **1.** Polarmak eylemi. **2.** *fiz.* Doğrudan kendi kaynağından çıkan bir ışığın yansıdıktan ya da kırıldıktan sonra gösterdiği fiziksel özelliklerin tümü. **3.** Kimyasal tepkimeler dolayısıyla bir pildeki gerilimin düşmesi. **4.** Boyuna olmayan bir dalganın ayırt edici vektörünün belli bir yasaya göre dağılımı. ⊟ **polarına açısı,** *Polarma olabilmesi için gerekli olan gelme açısı.*‖ **polarına düzlemi,** *1. Polarılmış ışıkta ışık titreşimlerinin doğrultusunu belirleyen düzlem. 2. Hertz dalgalarının yayınma doğrultusunda elektrik ve manyetik bileşenlerin yer aldığı düzlem.*

polarmak, [Yun. polein *(döndürme)* > İng. / Fr. polar + T. -mak] *gçsz. f. [-ır]* Polarma olayına uğratmak.

polarograf, [Fr. polarographe] *is. fiz.* Çözümlenecek bir çözelti içine yerleştirilmiş iki elektrot arasına bir gerilim uygulandığında geçen akımı ölçen aygıt.

polarografi, [Fr. polarographie] *is. fiz.* Bir elektrolizdeki kutuplanma geriliminin ölçümüne dayanarak tuz çözeltileri içindeki metal iyonlarını çözümleme yöntemi.

polaroit,-di [Fr. polaroid *(tescilli isim)*] *is.* **1.** İçinden geçen ışığı polarma işlemine uğratan saydam yaprak. **2.** Filmi, resmi çektikten hemen sonra banyo edebilen özel fotoğraf makinesi.

polarölçer, [Yun. polein *(döndürme)* > İng. / Fr. polar + T. -ölç-er] *is. fiz.* Işığın polarma düzlemindeki dönmeyi ölçmeye yarayan aygıt; polarimetre.

polat[1], [Far. pülād] *{eAT} is.* **1.** Çelik. **2.** *{ağız}* Mıknatıs. [DS] **3.** *{ağız}* Dayanıklı, güçlü kimse. [DS] **4.** *{ağız}* Zırh. [DS]

polat[2], [Far. pülād] *{ağız} sf.* Çekici; gösterişli. [DS]

polatır, [? polatır] *{ağız} sf.* **1.** (Giyecek için) çok eski. **2.** (Kişi için) elbiselerini çabuk eskiten. [DS]

polç, [Far. bülüc] *{ağız} is.* Cinsel gücü olmayan erkek. [DS]

polemik,-ği [Yun. polemikos *(savaşla ilgili)* > Fr. polémique] *is.* Siyasi, bilimsel ya da edebî konularda yazılı ya da sözlü olarak girişilen kırıcı, sert ve saldırgan tartışma. 🗗 **polemiğe girişmek,** *Polemiğe girmek.*‖ **polemiğe girmek,** *Siyasi, bilimsel ve edebî konularda sert ve kırıcı tartışma yapmak.*‖ **polemik yapmak,** *Tartışmayı sertleştirmek; daha yumuşak bir ortamda yapılabilecek bir tartışmayı sert ve kırıcı ortama çekmek.*

polemikçi, [polemik-çi] *is.* Sert ve kırıcı tartışmalara giren kimse.

polemikçilik, -ği [polemik-çi-lik] *is.* Polemikçi kimsenin yaptığı türden tartışma; polemikçinin işi.

polen, [Fr. pollen] *is. biy.* Çiçek tozu. 🗗 **polen çiçeği,** *bot. Bal özü taşımayan ancak çok sayıda çiçek tozu oluşturarak böcekleri çeken bitki.*‖ **polen kesesi,** *bot. İçinde polen taneciklerini taşıyan kese.*‖ **polen sepeti,** *zool. Arılarda, bacaklarda polen taşıyan kıllar.*‖ **polen tanesi,** *Tohumlu bitkilerde erkek üreme hücresi.*‖ **polen tarağı,** *zool. Arılarda polenlerin sepet içine girmesini sağlayan polen sepetinin altındaki tarak biçimli yapılar.*‖ **polen tüpü,** *biy. Stigmaya gelen erkek gametleri ovule taşıyan kanal.*

poles, [? poles] *{ağız} is.* Kenevirden sicim yapmakta kullanılan bir araç. [DS]

poli-, [Yun. polys > Fr. poly-] *ön ek.* Başına getirildiği Latin kökenli kelimelere "çok" anlamı katan ön ek. *poli-gami.*

polialkol, -lü [Fr. poly-alcool] *is kim.* Pek çok alkol işlevini içeren birleşik.

poliamin, [Fr. poly-amine] *is. kim.* Pek çok amin işlevini içeren birleşik; genel formülü: $(RNH_2)_n$

poliamit, -di [Fr. poly-amide] *is. kim.* Sentetik tekstil elyafı üretiminde kullanılan bir diasit ile bir diaminin yoğuşması ya da amino asidin kendi kendine yoğuşmasından oluşan eş polimer.

poliandri, [Fr. poly-andrie] *is.* Bir kadının aynı zamanda birden çok erkekle evli olması durumu; çok kocalılık.

poliartrit, [Fr. poly-arthrite] *is.* Birçok eklemde aynı anda görülen iltihaplı hastalık.

poliasit,-di [Fr. poly-acide] *is. kim.* Birçok asit işlevini içeren birleşik.

poliçe[1], [İbr. boletz] *is.* Yahudi kadını; boliçe.

poliçe[2], [İt. polizza *(belge)] (poli'çe) is.* **1.** Bir alacaklının, belli bir parayı, belli bir tarihte kendi adına veya üçüncü bir kişiye ödemesi için gönderdiği belge. **2.** Bir sigorta anlaşmasını kapsayan yazılı sözleşme; sigorta senedi. 🗗 **poliçe çekmek,** *Ödeme yapması için bir müşteriye bildirimde bulunmak.*

polidipsi, [Fr. poly-dipsie] *is. tıp.* Aşırı susama ya da su içme isteği.

polietilen, [Fr. poly-éthylène] *is. kim.* Etilenden polimerleştirme yoluyla elde edilen saydam ve bozulmayan termoplastik madde; $(CH_2CH_2)_n$

polifoni, [Fr. poly-phonie] *is.* Çok seslilik.

polifonik,-ği [Fr. poly-phonique] *sf.* **1.** Çok sesliliğe ilişkin; çok seslilikle ilgili. **2.** *mecaz.* Çok yönlü.

poligam, [Fr. poly-game] *sf.* **1.** (Erkek ve kadın için) aynı anda birden çok karşı cinsle evli olma durumu; çok eşli. **2.** *zool.* (Erkek hayvanlar için) birden çok dişi ile çiftleşen.

poligami, [Fr. poly-gamie] *is.* **1.** Poligam olma durumu. **2.** Çok eşlilik. **3.** *zool.* Bir tek erkeğin birden çok dişi ile çiftleşmesi.

poligeni, [Fr. poly-génie] *is.* Çok genlilik.

poligon, [Yun. poli *(çok)* + -gonia *(açı)* > Fr. polygone] *is.* **1.** *mat.* Çokgen. **2.** Ateşli silahlarla atış ya da çeşitli patlayıcıların patlatma deneylerinin yapıldığı geniş ve özel alan; atış alanı.

poliholozit, -di [Fr. poly-holoside] *is. kim.* Glikojen, nişasta, selüloz gibi, birçok ozun birleşmesinden meydana gelen glusit; polisakkarit.

polijini, [Fr. poly-gynie] *is. sosy.* Çok karılılık.

polik, -ği [belik > polik] *{ağız} is.* Saç. [DS]

poliklinik,-ği [Fr. poly-clinique] *is.* **1.** Hastanelerde, çeşitli uzmanlık dallarına ilişkin pek çok hastalığın tedavi edildiği bölüm. **2.** Hastaların ayakta tedavi edildiği yer.

polikoli, [Fr. poly-cholie] *is. tıp.* Aşırı miktarda öd salgılanması.

polikültür, [Fr. poly-culture] *is.* Çok kültürlü tarım.

polimer, [Fr. poly-mère] *sf. kim.* (Birleşik için) molekül yapısı, bir maddenin tekrarlanan yapısal kümelerinin birleşmesinden meydana gelen.

polimeri, [Fr. poly-mérie] *is. kim.* Polimerlik.

polimerleşme, [polimer-le-ş-me] *is. kim.* **1.** Polimerleşmek eylemi. **2.** Molekül kütlesi düşük moleküllerden molekül kütlesi yüksek birleşikler elde etmeyi sağlayan kimyasal tepkime. 🗗 **polimerleşme derecesi,** *Bir plastiğin makromolekülünü hazırlamak için gerekli olan molekül sayısı.*

polimerleşmek, [polimer-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir] kim.* (Benzer veya farklı pek çok molekül için) yüksek yoğunluklu molekül hâlinde birleşmek; polimer oluşturmak.

polimerleştirme, [polimer-le-ş-tir-me] *is. kim.* Polimerleştirmek eylemi.

polimerleştirmek, [polimer-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir] kim.* Bir maddeyi polimer hâline dönüştürmek.

polimerlik,-ği [polimer-lik] *is. kim.* Biri diğerinin polimeri olan iki madde arasındaki bağıntı.

polinom, [Fr. poly-nôme] *is. mat.* Bir terimlilerin cebirsel toplamı.

polip,-bi [Yun. poly-pus *(çok ayaklı)* > Fr. polype] *is.* **1.** *biy.* Selenterelerden, silindir biçiminde çift çeperli bir gövdesi ve kese biçiminde bir sindirim

boşluğu bulunan ve bir yere tutunarak hayatını sürdüren basit yapılı bir hayvan. **2.** *tıp.* Burun, göden bağırsağı, döl yatağı, sidik torbası, sidik yolu gibi mukoza ile kaplı boşluklarda gelişen, saplı armut görünümünde, yumuşak habis ur.

polipeptit, [Fr. poly-peptide] *is. kim.* Molekülünde zincir biçiminde birleşmiş çok sayıda amino asit bulunan madde.

polipropen, [Fr. poly-propène] *is. kim.* Polipropilen.

polipropilen, [Fr, poly-propylène] *is. kim.* Propilenin polimerleştirilmesi ile elde edilen ve ayakkabı sanayiinde kullanılan plastik madde.

polis, [Yun. politeia *(kent yönetimi)* > Fr. police] *is.* **1.** Şehirde, güvenliği, kamu düzenini sağlamakla görevli devlet örgütü; kolluk; zabıta. **2.** Bu örgütte çalışan görevli. ☞ **polis arabası,** *Polislerin görev sırasında kullandığı araç.*|| **polis devleti,** *Hukukun üstünlüğünün değil de güvenlik güçlerinin baskısının egemen olduğu yönetim biçimi.*|| **polis evi,** *Polislik görevinde bulunanların dinlenmek, konaklamak vb. sosyal gereksinimleri için kullandıkları bina.*|| **polis hafiyesi,** *Suç işleyen birini gizlice takip ederek yakalamaya çalışan görevli; dedektif.*|| **polis noktası,** *Polisin görev yaptığı yer.*

polisaj, [Fr. polissage] *is.* **1.** Parlaklık verme; perdahlama; parlatma. **2.** Tekstil sanayiinde dokumadaki tarak izlerini gidermek için yapılan bıçaktan geçirme işlemi. **3.** Metalürji sanayiinde parlatma işlemine verilen ad; perdah.

polisajcı, [polisaj-cı] *is.* Parlatma işlemini yapan usta; perdahçı.

polisakkarit, -di [Fr. polysaccharide] *is. kim.* Glikojen, nişasta, selüloz gibi, birçok ozun birleşmesinden meydana gelen glusit; poliholozit.

polisiye, [Fr. policier] *sf.* **1.** Polisi ilgilendiren. **2.** Güvenliğin sağlanmasına dayanan. **3.** Polis gücüne ve polis baskısına dayanan. **4.** (Roman, hikâye, film vb. için) polisin görev alanı ile ilgili konuları işleyen. ☞ **polisiye film,** *Polislikle ilgili konuları işleyen film.*|| **polisiye roman,** *Polislikle ilgili konuları işleyen roman.*

polislik,-ği [polis-lik] *is.* **1.** Polis olma durumu. **2.** Polisin görevi ve mesleği. **3.** Polise yaraşır davranış.

politbüro, [Rus. polit-büro] *is.* Eski Sovyetler Birliğinde, Komünist Partinin merkez bürosuna verilen ad.

politeist, [Fr. poly-théiste] *is.* Çok tanrılı.

politeizm, [Fr. poly-théisme] *is. sosy.* Çok tanrılılık.

politeknik, -ği [Fr. poly-technique] *is.* Birçok sanat ve bilimle ilgili olan.

politik,-ği [Fr. poly-tique] *sf.* **1.** Politika ile ilgili; politikaya ilişkin; siyasi; siyasal. **2.** (Kişi için) politika ile ilgilenen; politika ile ilgisi olan.

politika, [Yun. politike / İt. politica] *(politi'ka) is.* **1.** Bir devlette, yöneticilerin belli bir alanda uygulamaya koydukları görüşlerinin tümü; siyaset. **2.** Bir hükûmetin, yönetimde izlediği yol; yönetme biçimi. **3.** Hükûmetin bir alandaki tutumu; yaklaşımı. **4.** *mecaz.* Bir amaca ulaşmak için karşısındakinin duygularını okşayarak, onun zayıf noktalarından veya başkaları ile olan anlaşmazlıklardan yararlanarak istediğini elde etme; düşündüğünden başka türlü söyleyerek işini yürütme. **5.** Herhangi bir konuda izlenen yöntem. ☞ **politika gütmek,** *Belirlenen amaç doğrultusunda uygun düşen politikayı izlemek.*|| **politika yapmak,** *Politik yollardan işini halletmeye çalışmak; siyaset yapmak.*

politikacı, [politika-cı] *is.* **1.** Politika ile uğraşan kimse; devlet yönetimi ile ilgilenen kimse; politik hayata girmiş olan kişi; siyasetçi. **2.** *sf.* Ölçüp biçerek akıllıca davranan. **3.** *mecaz.* Karşısındakinin zaaflarını bilerek, duygularını okşayarak çıkar sağlayan.

politikacılık,-ğı [politika-cı-lık] *is.* **1.** Politikacının yaptığı iş; politika ile uğraşma. **2.** *mecaz.* Karşısındakinin zaaflarından yararlanarak, onun duygularını okşayarak çıkar sağlama; ustaca davranma.

politize, [Fr. politiser / politisé] *sf.* Politik bir nitelik kazanmış olan; politikleşmiş. ☞ **politize etmek,** *1. (Birini veya bir şeyi) siyasal bir rol oynamaya veya siyasal bir tavır takınmaya zorlamak ve bu yönde etkilemek. 2. Siyasi bir boyut veya siyasi nitelik kazandırmak.*

poliüretan, [Fr. poly-uréthanne] *is. kim.* Polyester ve polieterlerin izosiyanatlarla birleşmesinden elde edilen, boya, vernik sanayiinde, köpük malzeme üretiminde kullanılan plastik madde.

poliüri, [Yun. poli *(çok)* + ouron *(sidik)* > Fr. polyurie] *is. tıp.* Belirli bir süre içinde sidik miktarının aşırı artması.

polivinil, [Fr. poly-vinyle] *is. kim.* Vinil türevi olan monomerlerden elde edilen, 100°C'nin altında yumuşadığı için kolayca kalıba dökülebilen, tatsız, kokusuz ve zehirsiz olup çok çeşitli alanlarda kullanılan bir polimer. ☞ **polivinil klorür (PVC),** *Vinil klorür polimerleşmesi ile elde edilen, haddeleme, kalıplama yöntemleriyle, boru, yağmurluk ve ambalaj malzemesi yapımında kullanılan yapay reçine.*

poliyopsi, [Fr. poly-opsie] *is. tıp.* Cisimleri birden fazla gösteren görme bozukluğu.

polka, [Lehçe. polka *(Polonyalı)*] *(po'lka) is.* **1.** Bohemya halk danslarından türetilmiş iki zamanlı ve hareketli bir Polonya halk dansı. **2.** *müz.* Bu dans eşliğinde söylenen ezgi.

pollik, -ği [? pollik] *{ağız} is.* Ağaçlardaki meyveleri düşürmek için atılan değnek. [DS]

polo, [Tibet dill. pulu *(top)* > İng. polo] *(po'lo) is.* **1.** At üzerinde, ucu tokmak biçiminde uzun bir sopa

ile topa vurup rakip kaleye sokmaya çalışarak oynanan bir top oyunu; çevgân; çevgen. **2.** Uzun kollu, devrik yakalı bir spor gömlek.

Polonez, [Fr. polonaise] *is.* **1.** Polonyalı. **2.** *müz.* (Cins isim, baş harfi küçük) üç zamanlı, ritmi 1 sekizlik, 2 onaltılık ve 4 sekizlikten meydana gelen, cümle sonları 4 onaltılık ve bir uzunla bağlanan bir dans müziği. **3.** Bu müzikle yapılan dans.

Polonyalı, [Polca. polska > Fr. polonia > polonya + T. -lı] *(polo'nyalı) is.* ve *sf.* Polonya halkından ya da bu halkın soyundan olan; Leh; Polak; Polonez.

polonyum, [Fr. Polonia *(fizikçi M. Curie'nin doğduğu ülke)* > polonium] *is. kim.* Atom numarası 84, atom ağırlığı 210 olan, yaklaşık 140 günlük bir devir ile alfa tanecikleri yayarak kurşuna dönüşen ve ilk defa Curie'ler tarafından 1898'de bulunan bir radyoaktif element; sembolü: Po.

poloş[1], [? poloş] *{ağız} sf.* (Kişi için) şişmanlıktan yıkılacak gibi yürüyen. [DS]

poloş[2], [? poloş] *{ağız} is.* Çok alevli ama çabuk geçen ateş. [DS]

polta, [balta > palta / polta] *{ağız} is.* Değirmenin taşını döndürmeye yarayan araç. [DS]

polu, [polu] *{ağız} sf.* Düzensiz, özensiz giyinen. [DS]

polyester, [Fr. polyester *(tescilli isim)*] *is. kim.* Poliasitlerin doymamış alkollerle veya glikollerle yoğuşmasıyla oluşan eş polimer.

polyo, [Fr. polio] *(po'lyo) is. tıp.* Çocuk felci.

polyomiyelit, [Fr. poliomyélite] *is.* Çocuk felci.

Pomak, [İsl. pomagaci *(yardımcı)*] *is.* Balkanlarda yaşayan Slav asıllı Müslüman topluluğa verilen ad.

pomak, -ğı [pom-ak] *{ağız} sf.* (Çocuk için) şişman; tombul. [DS]

Pomakça [pomak-ça] *(poma'kça) is.* Pomaklarca konuşulan Türkçe, Rumence kelimeler bulunan Slav kökenli dil; Pomak dili.

pomat,-dı [Fr. pomade] *is.* Merhem.

pompa, [İt. pompa] *(po'mpa) is.* **1.** Akışkanları yükseltmek, boşaltmak, basmak ve sıkıştırmak için kullanılan aygıt. **2.** Bir kapta boşluk yaratmak için o kapta bulunan havayı emen aygıt. **3.** Lastik tekerlekleri şişirirken hava basmakta kullanılan alet; hava basar. **4.** Yakıtların araçlara vb. yerlere dağıtımı ve satışı sırasında kullanılan aygıt. ◻ **popma istasyonu,** *Bir boru hattı üzerine kurulan ve oradan ileriye aktarılacak sıvıyı hızla akıtmakta kullanılan pompa.*

pompaj, [Fr. pompage] *is.* Pompalama.

pompalak, -ğı [pomp-al-ak] *{ağız} sf.* Şişmanca. [DS]

pompalama, [pompa-la-ma] *is.* Pompalamak eylemi. ◻ **pompalama istasyonu,** *Duru ya da kirli suları basmak için kurulmuş donanım.*

pompalamak, [pompa-la-mak] *gçl. f. [-r][-l(ı)-yor)* **1.** Akışkan bir maddeyi pompa yardımı ile yükseğe veya bir yerden başka bir yere aktarmak. **2.** (Balon, lastik vb. için) pompa ile hava basmak suretiyle şişirmek. **3.** Pompa ile hava basıncı oluşturarak bir borudaki tıkanıklığı gidermek. **4.** *mecaz.* Gerginliği artırmak; alevlendirmek; kızıştırmak; şiddetlendirmek; körüklemek.

pompalanma, [pompa-la-n-ma] *is.* Pompalanmak eylemi.

pompalanmak, [pompa-la-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** Pompalamak eylemi yapılmak; pompalanmak eylemine konu olmak. **2.** *mecaz.* Gerginlik artırılmak; kızıştırılmak; körüklenmek; alevlendirilmek. **3.** *dönşl. f.* Pompa sahibi olmak; pompa edinmek; pompalı duruma gelmek.

pompalı, [pompa-lı] *sf.* **1.** Pompası bulunan; pompa takılmış olan. **2.** Pompalama düzeni ile işleyen. ◻ **pompalı silah,** *İçindeki mermiyi mekanik olarak bir pompa yardımı ile sıkıştırmak suretiyle atan silah.* ‖ **pompalı tüfek,** *Namlu altına yerleştirilmiş bir borunun gidip gelme hareketi ile oluşan hava basıncı sayesinde doldurulan, seri atışlı tüfek.*

pompara, [Yun. papára] *{ağız} is.* Paylama; azar. [DS]

pompomik, -ği [pom+pom-ik ?] *{ağız} is.* Balon. [DS]

pompul[1], [pomp-ul] *{ağız} is.* **1.** İbik. **2.** Bazı kuşlarla tavukların başlarında bulunan tüyden tepelik; sorguç. [DS] ◻ **pompul çıkarmak,** *{ağız} Pes etmek.* [DS]

pompul[2], [pomp-ul] *{ağız} sf.* **1.** Şişman; iriyarı. **2.** (Çocuk veya hayvan yavrusu) şişman ve sevimli. [DS]

pompul[3], [pomp-ul] *{ağız} is.* Yumuşak ve kabarık yatak, yastık vb. şeyler. [DS]

poçah, [monçuk > boncuk > ponçaḫ] *{ağız} is.* → ponçak. [DS]

poncaklaşmak, [ponc-ak-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Yüz, yanak için) pembeleşmek; kızarmak. [DS]

ponçak, -ğı [monçuk > boncuk > ponçak] *{ağız} is.* **1.** Saçak; püskül. **2.** Ekin ve benzeri bitkilerin püskül gibi ince kökleri. **3.** Meyveli küçük dalcık; salkım. **4.** *sf.* Bir tutam. [DS]

ponçaklı, [ponçak-lı] *{ağız} sf.* Püsküllü. [DS]

ponçalla, [ponç-al-la ?] *{ağız} is.* Yaltaklanma. ◻ **ponçalla etmek,** *{ağız} Yaltaklanmak; yüze gülmek.* [DS]

pondomina, [Yun. pantomimos] *{ağız} is.* Kavga; gürültü. [DS]

ponje, [Çin. ponje / Jap. Pongee *(şehir adı)* > Fr. pongé / İng. pongee] *is. tekst.* Çoğunlukla yün ve ipek artıklarının karışımından dokunan, giysi, iç çamaşırı ve döşemecilikte kullanılan, yüzeyi pürtüklü, esnek, hafif tafta. ◻ **ponje patis,** *Ponje gibi yüzeyi pürtüklü ve ince patiska.*

ponksiyon, [Lat. punctio > Fr. ponction] *is. tıp.* Özel bir iğne, şırınga, trokar vb. yardımıyla bir organa,

bir vücut boşluğuna girerek parça almaya, sıvı boşaltmaya dayanan cerrahi işlem.

ponpon, [Fr. pompon] *is.* **1.** Kadın saçlarında, elbiselerinde, döşeme eşyalarında süs olarak kullanılan yuvarlak püskül. **2.** Pudra sürmekte kullanılan yuvarlak, tüylü ve yumuşak makyaj eşyası. **3.** Balıkçılıkta, kaşık oltaların son iğnesinin ucuna takılan çoğunlukla kırmızı renkte yün topağı.

pontal, [? pontal] *{ağız} is.* **1.** Akciğer yangısı; zatürrie. **2.** Akciğer zarı yangısı; zatülcenp. [DS]

pontır, [pantolon > pantol > pontul / pontur] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]

pontik, -ği [? pontik] *{ağız} is.* Küçük testi. [DS]

pontmak, [pont-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Sözünden dönmek; caymak. **2.** Bir yöne doğru hızla koşarken birdenbire yön değiştirmek; sapmak. [DS]

ponton, [Lat. pontón > İng. pontoon] *is. dnz.* **1.** Batmış gemileri askıya almakta kullanılan altı düz üstü güverteli büyük duba. **2.** Geçici köprü kurmakta yararlanılan altı düz kayık biçiminde duba; tombaz. **3.** Köprü dubası. **4.** Üzerinde çeşitli mekanik donanımlar bulunan kendi hareket eden ya da çekerek götürülen yüzer araç. **5.** *{ağız}* Derilerin harca yatırıldığı kuyu. [DS]

pontul, [pantolon > pontul] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]

pontur, [pantolon > pontur] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]

pontür, [pantolon > pontür] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]

ponuk, -ğu [Slav. pulāk] *{ağız} is.* Atla eşeğin çiftleşmesinden olan melez yavru; katır. [DS]

ponus, [Ar. fānūs / Yun. phanos] *{ağız}* tis. Fener. [DS]

ponza, [İt. pomice > Fr. ponce] *(po'nza) is. min.* Yüzeylerin temizlenmesinde, mermerlerin parlatılmasında kullanılan, içinde ince uzun kabarcıklar bulunan, çok hafif, sert gözenekli volkanik kaya; sünger taşı; ponza taşı. ◻ **ponza taşı,** *Ponza.*

ponzalama, [ponza-la-ma] *is.* Ponzalamak eylemi.

ponzalamak, [ponza-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Ponza ile ovup temizlemek, silmek veya parlatmak. **2.** Ana deseni iğne ile delinerek yapılan bir desenin kâğıt, tuval ya da ahşap üstüne kopyasını çıkarmak için ponza tozu dökmek.

ponzalanma, [ponza-la-n-ma / ponza-lan-mak] *is.* Ponzalanmak eylemi.

ponzalanmak, [ponza-la-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** Ponzalamak eylemi yapılmak; ponzalamak işlemine uğramak. **2.** *dönşl. f.* Ponza taşı edinmek; ponza taşı satın almak. **3.** Ponzalı duruma gelmek; ponza taşı yerleştirilmek.

pop[1], [İng. **pop**ular *(geniş halk kitlesine yönelik)*] *kısalt. sf.* **1.** (Kültür için) halkın arasında yaşayan ögelere, motiflere yer veren, onlardan yararlanan. **2.** *is.* Pop müzik. ◻ **pop art,** *(popular art) 1. Halk sanatı. 2. Yirminci yüzyılın ikinci yarısının başlarında İngiltere'de başlayıp Avrupa ve Amerika'da gelişen, sanayi toplumunun günlük yaşamında kullandığı çeşitli eşya ve nesneleri çevrelerinden yalıtarak abartılı biçimde betimleyen sanat akımı.*‖ **pop müzik,** *İngiliz ve Amerikalıların başlattığı, temel olarak rock and roll'dan türeyen ve çeşitli etkilerle zenginleşen, hareketli, hızlı ritimli yerel motiflerden yararlanılarak geliştirilmiş bir müzik türü.*

pop[2], [Yun. pappas > Slav. pop] *is.* Doğu kilisesinin ayin usullerini benimsemiş papaz.

popaça, [Yun. papadia] *{ağız} is.* Papatya. [DS]

popaççа, [Yun. papadia] *{ağız} is.* Papatya. [DS]

popaz, [Yun. pappas] *{ağız} is.* Papaz. [DS]

popçu, [pop-çu] *is. müz.* Pop müziği ile uğraşan sanatçı.

popçuluk, -ğu [pop-çu-luk] *is.* Popçunun yaptığı iş.

poplin, [İng. poplin] *is. tekst.* **1.** Bez ayağı armürlü, ince çözgü, kalın atkı kullanıldığı için çözgüsü atkısından daha sık ve çözgü yönünde çizgili olarak dokunmuş pamuklu kumaş. **2.** Eskiden çözgüsü ipek, atkısı pamuk ipliğinden dokunan hafif kumaşa verilen ad. **3.** *sf.* Bu kumaştan yapılmış olan.

popo, [İt. pupa *(geminin arkası)* > popo?] *is.* Kaba et; kıç.

popos, [? popos] *{ağız} is.* Umacı. [DS]

popul[1], [pop / pomp > pop-ul] *is.* Şişmanlık, tombulluk ve yumuşaklık bildirir gövde. ◻ **popul popul,** *{ağız} 1. (Küçük çocuk için) tombul. 2. (Hayvan yavruları için) küçük, sevimli, tüylü ve yumuk yumuk. 3. (Nesne için) yumuşak ve kabarık.* [DS]

popul[2], [? popul] *{ağız} is.* Çocuk ayakkabısı; patik. [DS]

popuş, [pop-uş] *is.* → popul[1]. ◻ **popuş popuş,** *{ağız}* → popul popul.[DS]

popülarite, [Fr. popularité] *is.* Halk tarafından sevilme; tutulma. ◻ **popularite kazanmak,** *Halk tarafından sevilmek; beğenilmek; tutulmak.*

popülasyon, [Fr. populer *(halkı yerleştirmek)* > population] *is.* **1.** Belli bir bölgede yaşayan bireylerin tümü. **2.** Nüfus.

popüler, [Fr. populaire] *sf.* **1.** Halkın zevkine uygun; halkın beğendiği; halk tarafından tutulan. **2.** Genellikle kültür düzeyi düşük geniş halk kesimlerinin zevkine uygun düşen. **3.** Herkes tarafından tanınan bilinen; tanınmış; ünlü; meşhur. ◻ **popüler kültür,** *Bir toplumda yaygın biçimde paylaşılan inanç, uygulama ve eşyaların bütünü.*‖ **popüler olmak,** *1. Halk tarafından beğenilmek; halkın zevkine ve görgüsüne uygun düştüğü için benimsenip sevilmek. 2. Belli bir topluluk içinde bilinip tanınmak; meşhur olmak.*

popülerlik, -ği [popüler-lik] *is.* Popüler olma durumu; tanınmışlık.

popülist, [Fr. populiste] *sf.* Halkçı.

popülizm, [Fr. populisme] *is.* Halkçılık.

por[1], [por / par] *{ağız} is.* Bozulmaya başlayan yiyeceklerin üzerinde oluşan küf. [DS]

por[2], [Yun. pouri / pori / Erme. pur / Moğ. bor بور] *{ağız} is.* **1.** Taşlık, sürülmemiş, tarıma elverişli olmayan sert tarla. *{eAT} (aynı)* **2.** Çürük taş; kalker. **3.** Kireçli topraklardan geçen suların yataklarında oluşan, karnabahar biçimindeki kaya yığını. **4.** Bitek olmayan toprak; çorak toprak. [DS] 🗗 **por toprak,** *{ağız} Islandığında sertleşen, kuruduğu zaman toz gibi olan kireçli toprak.* [DS]

por[3], [? por] *{ağız} is.* Sıcak havalarda görülen arıya benzer bir böcek. [DS]

por[4], [? por] *{ağız} is.* Saç. [DS]

porak, -ğı [Far. burāh > Fr. borax] *{ağız} is.* Boraks; soda. [DS]

poran, [? poran] *{ağız} sf.* Bitkin; yıpranmış. [DS]

poranlamak, [poran-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Bitkin düşmek; yıpranmak.

poranlık, -ğı [poran-lık] *{ağız} is.* Bitkinlik; güçsüzlük. [DS]

porannamak, [poran-la-mak / porannamaḫ] *{ağız} gçl. f. [-r] [-n(ı)-yor]* Azarlamak. [DS]

porbut, -du [Yun. peripodi] *{ağız} is.* Kıl dokumadan yapılmış şalvar. [DS]

porç, [Rus. bortş] *is.* Domates, lahana, ekşi krema ve bazen et konularak yapılan bir tür Rus sebze çorbası; borç.

porçalık, -ğı [porça-lık] *{ağız} is.* Bir tür yaban havucu. [DS]

porçuklu, [pür-çük-lü / porçuk-lu] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

pordu, [parda / pordu] *{ağız} is.* → porduç. [DS]

porduç, -cu [parda+uç > parduç / porduç] *{ağız} is.* Fırın, tandır silmekte kullanılan ıslak bez. [DS]

porfir, [Fr. porphyre] *is. yer b.* İri feldspat kristalli magmatik kayaç.

porfirit, [Fr. porphyrite] *is. yer b.* Andezit birleşiminde bir tür püskürük taş.

porik[1], **-ği** [? porik] *{ağız} is.* Ağaçtan yapılmış büyük fıçı. [DS]

porik[2], **-ği** [belik ? > pelik / porik] *{ağız} is.* **1.** Kâkül. **2.** Zülüf. [DS]

poriklemek, [porik-le-mek] *{ağız} is.* (Kabak vb. için) oyup içini çıkarmak. [DS]

porlanmak, [por-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** (Yiyecek için) üstü küf bağlamak. **2.** Su ısıtılan kapların dibinde kireç tabakası oluşmak. **3.** Dişlerin dibinde kir birikerek taşlaşmak. [DS]

pormut, -du [? pormut] *{ağız} is.* **1.** Yonga; kıymık. **2.** Tahtaların yüzeyindeki pürüz. **3.** Ağaç kabuklarındaki kabarcıklar. **4.** Kumaş ya da elbise kırışığı. [DS]

porno, [Yun. pornē *(fahişe)* > Fr. porno] *sf.* **1.** Şehvet uyandıran sahneleri veya görüntüleri, yazıları olan; açık saçık. **2.** *is.* Açık saçık sahneleri olan film, kitap vb.

pornograf, [Fr. pornographe] *is.* **1.** Müstehcen konuları işleyen, şehvet uyandırıcı açık saçık yazılar, kitaplar yazan yazar; fuhuş üzerine eser yazan kimse. **2.** Müstehcen konulardan zevk alan kişi.

pornografi, [Fr. pornographie] *is.* **1.** Şehvet uyandırıcı, açık saçık yazı, resim ve görüntüleri olan kitap, film, resim vb. eser; açık saçık yayın. **2.** Fuhuş üzerine yapılan inceleme.

pornografik,-ği [Fr. pornographique] *sf.* Açık saçık; müstehcen; şehvet uyandıran.

pornokrasi, [Yun. pornē *(fahişe)* + kratos *(iktidar)* > Fr. pornocratie] *is.* Kibar fahişelerin büyük ölçüde etkisinde kalan iktidar.

pornut, [? pornut] *{ağız} is.* Dalgınlık. [DS]

porput, [Yun. peripodi] *{ağız} is.* Kısa pantolon. [DS]

porpuz, [por + puz ?] *{ağız}* Küf. 🗗 **porpuz tutmak,** *{ağız} Küf tutmak.* [DS]

porselen, [İt. porca *(dişi domuz)* > porcella *(domuzun dişilik organına benzer deniz kabuğu)* > porcellana > Fr. porcelaine] *is.* **1.** Kaolinden yapılma, ince ve sıkı hamurlu, çoğunlukla beyaz renkte, ince kısımları yarı saydam, iç kısmı camsı, renksiz sırla kaplı seramik ürünü. **2.** *sf.* Bu üründen yapılmış olan. **3.** *is. zool.* Sıcak deniz kıyılarında yaşayan, kavkısı porselenli, bir karından bacaklı yumuşakça, *(Cypraea tigris).*

porselenci, [porselen-ci] *is.* **1.** Porselen yapan ve satan kimse. **2.** Porselen eşya satılan dükkân.

porselencilik,-ği [porselen-ci-lik] *is.* **1.** Porselencinin işi ve mesleği. **2.** Porselen üretiminde kullanılan teknik ve yöntemlerin tümü. **3.** Porselen ürünleri sanayii. **4.** Porselen üretimi.

porsiyon, [Lat. portio *(pay)* > Fr. portion] *is.* **1.** Bir kişinin tabağına konulan yemek miktarı. **2.** *sf.* (Bir sayı sıfatı ile) belirtilen miktarda porsiyondan oluşan.

porsmuk, [bors-muk] *{eT} is.* Porsuk. [DLT]

porsuk[1], **-ğu** [bor-su-mak / pors-u-mak / pörsümek > por-su-k] *sf.* **1.** Çeşitli nedenlerle gevşeyip sarkmış; pörsük. **2.** *{ağız}* Yorgun; güçsüz; sinmiş. [DS]

porsuk[2],**-ğu** [bor *(pis / gri)* > bor-sı-mak > bor-sı-k / borsmuk / borsuk [Ramstedt] / Toh. porsuk [Clauson] / bors-uk [Doerfer]] *is. zool.* Avrupa ve Kuzey Asya'da su kıyılarında kazdığı deliklerde yaşayan, sert kıllı, tabanına basarak yürüyen, kısa bacaklı, tıknaz ve ağır gövdeli, üzeri sarımtırak kül renginde, başı ve boynunun altı beyaz, başının iki yanında siyah birer şerit bulunan, bitki kökü, meyve, mantar, bal, yumuşakça, kurbağa, kuş, ve diğer bazı küçük hayvanlarla beslenen, mısır ve bağ gibi tarım ürünlerine ciddi zararlar veren, düşmandan korunmak için pis bir koku çıkaran etçil hayvan, *(Meles meles). {eT} (aynı)* [DLT] [Bahşayiş] 🗗 **por-**

suk ağacı, *bot. Kuzey yarıkürenin ılıman bölgelerinde yetişen, ince, uzun yassı yapraklı, kırmızı renkli meyveleri olan, taze sürgün ve yapraklarında insan ve hayvanlar için zehirli bir madde olan taksin adında bir alkaloit bulunan, kerestesi değerli bir ağaç, (Taxus baccata, Taxus chinensis).*

porsuk[3]**, -ğu** [borsuk > porsuk] *is. bot.* → porsuk ağacı, *(Taxus baccata, Taxus chinensis).*

porsuk[4]**, -ğu** [porsu-k] *{ağız} is.* Kırlarda biten içi toz dolu kötü mantar. [DS]

porsukgiller, [porsuk-gil-ler] *is. bot.* Açık tohumlulardan, örnek bitkisi porsuk ağacı olan, yassı , sivri yapraklı, sert doku ve reçinesi bulunmayan, açık tohumları ile diğer kozalaklılardan ayrılan ağaç veya ağaçsı bitkiler familyası, *(Taxaceae).*

porsukluk[1]**, -ğu** [por-su-k-luk] *is.* Porsumuş olma durumu; porsuk olma durumu; pörsüklük.

porsukluk[2]**, -ğu** [porsuk-luk] *is.* **1.** Porsuğun çok olduğu yer; porsuk bulunan yer. **2.** Porsuk ağaçları olan yer; porsuk koruluğu.

porsuma, [por-su-ma] *is.* Porsumak eylemi.

porsumak[1]**,** [por-su-mak] *gçsz. f. [-r]* **1.** Çeşitli nedenlerle gevşeyip sarkmak; diriliğini ve canlılığını kaybetmek; yüzeysel gerginliği gitmek; pörsümek. **2.** *{ağız}* Kırışmak. [DS] **3.** *{ağız}* Eskimeye yüz tutmak. [DS]

porsumak[2]**,** [por > por-su-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Yiyecek için) ekşimek; kokınak. [DS]

porsumak[3]**,** [por-su-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** (Kişi için) öfkelenip kızarmak. **2.** Ümitsizliğe düşmek. [DS]

porsun, [por-su-n] *{ağız} is.* Tavşan. [DS]

port[1]**,** [part / pert / pırt / pıt / pit / port / pört / pürt *(yans.)*] *is.* Bir yerde sıkışan sıvı ve başka maddenin kurtuluşunu, birden fırlayıp çıkmasını, dağılmasını, patlamasını ve bu sırada çıkan sesi anlatan kök. [Zülfikar] *port-da-mak, port-la-mak, port-mak*

port[2]**,** [pırt / port *(yans.)*] *is.* Birden kurtulmayı, uçmayı ve kaçıp uzaklaşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *port-uk vermek, port-la-mak, port-mak*

port[3]**,** [pırt / port / purt] *{ağız} is.* **1.** Taranan yünün işe yaramayan bölümü; döküntü yün. **2.** Kırkılan koyunun ayakları üzerinde süs olarak bırakılan tüyler. [DS]

port[4]**,** [port] *{ağız} sf.* **1.** Bozuk. **2.** Sivriliği gitmiş; küt. [DS]

porta, [Lat. porta] *{ağız} is.* Çift kanatlı büyük kapı. [DS]

portağal, [Fr. portugal] *{ağız} is.* Portakal. [DS]

portakal, [Fr. portugal *(Portekiz)*] *is. bot.* **1.** Turunçgillerden, Akdeniz iklimi görülen yerlerde yetişen, yaprakları meşin gibi sert, dayanıklı, parlak ve düz kenarlı, özel ve güzel kokulu, beyaz çiçekli bir meyve ağacı, *(Citrus sinensis).* **2.** Bu ağacın, üst ve dip tarafı hafifçe basık, yuvarlak, üzeri pütürlü turuncu bir kabukla kaplı, içi dilimli, C vitamini ve şekerce zengin meyvesi. ⊟ **portakal bahçesi,** *Portakal yetiştirilen bahçe.*|| **portakal rengi,** *1. Portakal kabuğunun rengi; turuncu. 2. Bu renkte olan.*|| **portakal suyu,** *Portakalın sıkılması ile elde edilen şeker ve C vitamini bakımından zengin suyu.*

portakallık,-ğı [portakal-lık] *is.* **1.** Portakal yetiştirilen yer; portakal bahçesi. **2.** Portakal konulan yer veya kap.

portal[1]**,** [? portal] *{ağız} sf.* (Kişi için) şişman ve bodur. [DS]

portal[2]**, -li** [Lat. portale / İng. portal] *is.* Büyük kapı.

portanağ, [port-an-ak] *{ağız} is.* **1.** Baskı yüzünden dışarı fırlayan, patlayan iç organlar. **2.** Dışarı çıkmış bağırsak. [DS]

portanak, -ğı [port-an-ak] *{ağız} is.* Ayı yavrusu. [DS]

portarmak, [bur-mak > bur-ut-mak > bur-ut-ar-mak > purt-ar-mak / port-ar-mak] *{ağız}* Surat asmak. [DS]

portatif, [Fr. porter *(taşımak)* > portatif] *sf.* **1.** Katlanıp toplanarak kolayca taşınabilen; seyyar; taşınabilir. **2.** Bulunduğu yerden sökülerek götürülüp başka bir yerde tekrar kurulabilen.

portay, [Lat. portale] *is.* Ana kapı.

portbagaj, [Fr. porte-bagages] *is.* Bisiklet, motosiklet ve otomobil gibi taşıtlarda eşyanın yerleştirilmesine uygun metal ya da plastik iskelet; yük yeri; bagaj.

portbebe, [Fr, porte-bébé] *is.* Bebekleri sırtta, elde ve kucakta taşımak için kullanılan, kenarlarında tutamakları olan bir tür çanta.

portdak, [port *(yans.)* > port-da-k] *{ağız} sf.* (Göz için) dışarıya doğru fırlamış; patlak. [DS]

portdamak, [port *(yans.)* >port-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* Dışarıya doğru fırlamak; şişmek. [DS]

porte, [Fr. portée] *is.* **1.** Bir işin, bir girişimin gerçekleştirilmesi için gerekli olan para miktarı. **2.** Bir işin etki alanı. **3.** *müz.* Üzerine ve aralarına müzik notalarını yazmakta kullanılan, birbirine paralel ve eşit aralıklı beş yatay çizgiden meydana gelen dizge; dizek.

Portekizce, [Portekiz-ce] *(po'rtekizce) is.* Portekiz ile eski Portekiz sömürgesi olan ülkeler ve Özellikle Brezilya'da konuşulan Latin kökenli dil.

Portekizli, [Portekiz-li] *(po'rtekizli) is.* ve *sf.* Portekiz halkından ve bu halkın soyundan olan kimse.

porteti, [Yun. pouri] *{ağız} is.* Kireçli toprak. [DS]

portetik, -ği [? portetik] *{ağız} is.* Burun genişliğinde bırakılan kısa bıyık.[DS]

portföy, [Fr. porte-feuille] *is.* **1.** Para cüzdanı. **2.** İki ve daha çok bölmesi olan, içine para, cüzdan, kimlik, pasaport ve oto ehliyeti gibi önemli kâğıtların konulduğu el çantası. **3.** *bank.* Bir bankanın belli

bir tarihte kasasında bulunan ve üçüncü kişilerden alacağı gösteren vadesi gelmemiş senetlerin paraca toplamı. **4.** Bir kimsenin elinde bulunan taşınır değerlerin tümü. ◘ **portföy yatırımı,** *Özel kişi ya da kurumların faiz, kâr payı elde etmek amacıyla çeşitli kurumlardan hisse senedi ve tahvil alarak yaptığı yatırım.*

portik, -ği [Fr. portique] *is.* Taşıyıcı köprü; revak.

portlacı, [port-la-mak > port-la-(y-ı)cı] *{ağız} sf.* (Deve için) gebe. [DS]

portlah, [port-lak / port-laḫ] *{ağız} sf.* → portlak. [DS]

portlak[1]**, -ğı** [port *(yans.)* > port-la-k] *{ağız} sf.* **1.** Patlak. **2.** (Duvar, tavan vb. için) yıkılacak gibi duran; bel vermiş. **3.** (Göz için) dışarıya doğru çıkan, iri; patlak; pörtlek. **4.** *is.* İçi boş ağaç dalı ya da kamıştan yapılan ve tabanca gibi ses çıkaran bir çocuk oyuncağı; patlangaç. [DS]

portlak[2]**, -ğı** [port *(yans.)* > port-la-k] *{ağız}* **1.** Deve yavrusu. **2.** Manda yavrusu. [DS]

portlamak[1]**,** [port *(yans.)* > port-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)yor]* **1.** (Çok sıkıştırılan nesne için) yerinden fırlamak. **2.** (Çok baskı yapılan kişi için) fırlayıp koşmak; kaçmak. **3.** (İç organlar için) baskı ile patlamak, dışarı fırlamak. **4.** (Nesne için) yandan yapılan basınçla yerinden çıkmak; fırlamak. **5.** (Deri için) yüzülmek; sıyrılmak. [DS]

portlamak[2]**,** [port-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Deve vb. hayvan için) yavrulamak. [DS]

portlamak[3]**,** [por-la-mak > por-(u)t-la-mak > port-lamak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Çürümeye yüz tutmak. [DS]

portland, [İng. Portland *(İngiltere'nin güneyinde Manş kıyısında Dorsetshire'de yarımada ve bu adada çıkarılan killi kalkerli taş)*] *is.* Yapay kil ve tebeşir karışımının kavrulması ile elde edilen hidrolik çimento.

portlaşmak, [port-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Aşınarak sivriliği gitmek; kütleşmek; körelmek. [DS]

portlatmak, [port *(yans.)* > port-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Deveyi doğurtmak. [DS]

portlemek, [port *(yans.)* > pört-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Göz için) çeşitli sebeplerle oldukça çok açılmak; dışarıya doğru fırlamak. [DS]

portma, [port *(yans.)* > port-ma] *{ağız} is.* Evin alt katına inmek için döşemeye açılan kapak. [DS]

portmak[1]**,** [port *(yans.)* > port-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** (Vida vb. çok sıkıştırılan şeyler için) yerinden fırlamak. **2.** (Tutulan şey için) elden kaymak; avuçtan fırlamak. **3.** Diziden çıkmak. **4.** Delikten geçmek. **5.** Kaçarken yön değiştirmek. [DS]

portmak[2]**,** [bor *(küf)* > por(u)t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Ekşitmek. [DS]

portmak[3]**,** [port-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (Sıva için) kabarmak. [DS]

portmak[4]**, -ğı** [port *(yans.)* > port-mak] *{ağız} is.* Deve yavrusu. [DS]

portol, [? portol] *{ağız} sf.* (Kişi için) yaşlı ve güçsüz. [DS]

portuk, -ğu [port *(yans.)* > port-uk] *{ağız} is.* Ana yön dışı; yol dışı. ◘ **portuk vermek,** *{ağız} Kaçarken, kovalayanı şaşırtmak için yön değiştirmek.* [DS]

portmanto, [Fr. porte-manteau] *is.* Evlerde ve iş yerlerinde palto, manto gibi üst giyecekleri asmak için girişe konulmuş mobilya; askılık.

portmone, [Fr. porte-monnaie] *is.* Bozuk para, özellikle madenî para koymaya yarayan özel çanta; bozuk para cüzdanı.

porto, [Port. Porto *(Portekiz'de bir kent)*] *(po'rto) is.* Portekiz'de üretilen ve kendine has bir kokusu olan bir şarap türü.

portolon, [İt. portolano] *is.* Limanların yerini gösteren harita.

portör, [Fr. porteur] *sf. tıp.* Taşıyıcı.

portörlük,-ğü [portür-lük] *is. tıp.* Taşıyıcı olma durumu.

portre, [Fr. portrait] *is.* **1.** Bir kimsenin, fotoğraf vb. ile yapılan yüz resmi. **2.** *ed.* Kişilerin görünüşlerini ve kişiliklerini tanıtan yazı; tasvir.

portreci, [portre-ci] *is.* **1.** Portre resmi yapmakta ustalaşmış ressam; portre ressamı. **2.** Portre yazarı.

poruk[1]**, -ğu** [bur-mak ? > por-uk] *{ağız} sf.* Zayıf; cılız. [DS]

poruk[3]**, -ğu** [bur-mak ? > por-uk] *{ağız} is.* **1.** Katırtırnağı bitkisi. **2.** Güle benzeyen çiçekleri mor renkli ve güzel kokulu bir kır bitkisi. **3.** Yasemin. [DS]

poruklu, [poruk-lu / Fr. perruque => peruk-lu ?] *{ağız} is.* Başındaki tüyleri kırkılmamış davar. [DS]

porum, [Yun. àpórrimma *(dışkı)*] *{ağız} is.* **1.** Abartma. **2.** Yalan. [DS] ◘ **porum atmak,** *{ağız} Övünmek; çalım satmak.* [DS]‖ **porum satmak,** *{ağız} Çalım satmak.* [DS]

porumcu, [porum-cu] *{ağız} sf.* **1.** Kendini beğenmiş. **2.** Abartarak konuşan. [DS]

porusuk, -ğu [por-u-su-k] *{ağız} sf.* (Yemek için) az bozulmuş. [DS]

porut, [bur-mak ? > por-uk / por-ut] *{ağız} is.* Katırtırnağı. [DS]

porvenk, [? porvenk] *{ağız} is.* Toprak künk; büz. [DS]

porya, [Yun. poreia] *{ağız} is.* Araba tekerleğinin ortasındaki demir boru; kovan. [DS]

poryaz, [Yun. boreas پوریاز] *{OsT} is.* Poyraz.

pos[1]**,** [pos *(yans.)*] *is.* Balon vb. şeylerin havasının ses çıkararak boşalmasını anlatan yansımalı kök. ◘ **pos mantarı,** *bot.* → posalak.

pos[1]**,** [Far. pöst => pos] *sf.* (Bıyık için) gür ve uzun.

pos bıyık, *1. Uçları dudak kenarlarından hafifçe sarkan, alt kenarı elle toplanarak uçlarından yanaklara doğru burulmuş bıyık. 2. Bıyıkları bu biçimde olan.*|| **pos bıyıklı,** *Gür ve uzun bıyıklarının alt kenarını dudak hizasından elle düzelterek uçlarını yanaklara doğru burmuş olan.*

pos[2], [? pos] *{ağız} is.* Ara ara ve azar azar yakılan ateş. [DS]

posa[1], [? posa] *(po'sa) is.* **1.** Bazı yiyeceklerle sanayi ürünlerinin özsu, yağ gibi sıvı kısımları alındıktan sonra kalan katı kısımları. **2.** Sıvıların içinde bulunan yabancı maddelerin zamanla dipte meydana getirdiği tortu; çökelti. **3.** Şeker fabrikalarında ezilmiş pancarın, soğuk su ile birkaç kez sıkıldıktan sonra geriye kalan ve suda erimeyen artığı. **posasını çıkarmak,** *1. (Bir şey için) sonuna kadar sömürmek; daha yararlanılamaz duruma getirmek. 2. (Kişi için) aşırı ölçüde yorarak işe yaramaz duruma getirmek; pestilini çıkarmak. 3. Aşırı şekilde hırpalamak, dövmek.*

posa[2], [? posa] *{ağız} is.* Akarsuların getirdiği birikinti; mil. [DS]

posada, [pas > *pas-at-mak / * pos-ut-mak > pas-ada / posada / posuda / posa-lı] *{ağız} sf.* **1.** Pasaklı; dağınık. **2.** Beceriksiz. [DS]

posak, -ğı [pus-mak > pos-a-k] *{ağız} sf.* Sıcak, sisli ve bunaltıcı hava. [DS]

posalak, -ğı [pos-al-ak] *{ağız} is.* Kuruyunca içinden toz fışkıran birkaç mantar türünün ortak adı, *(Lycoperdon coelatum, L. molle, L. perlatum).* [DS]

posalamak, [pos-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Eti kokmaması için biraz pişirmek. [DS]

posalanma, [posa-la-n-ma / posa-la-n-ma] *is.* Posalanmak eylemi.

posalanmak, [posa-la-n-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** (Sıvı için) konulduğu kabın dibinde tortu oluşmak; tortulanmak. **2.** *dönşl. f.* Tortuya dönüşmek; tortulu bir durum almak.

posalaşma, [posa-la-ş-ma] *is.* Posalaşmak eylemi.

posalaşmak, [posa-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Posa durumunu almak; tortulaşmak.

posalı[1], [posa-lı] *sf.* Posası olan; tortulu.

posalı[2], [pasak-lı > posa-lı] *{ağız} sf.* (Kişi için) beceriksiz; dağınık; pasaklı. [DS]

posalı[3], [? posa > posalı] *{ağız} is.* Otlak gibi herhangi bir kişiye ait olmayan yer; genel kullanıma açık yer. [DS]

posalmak, [posa-l-mak يوصلمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* (Meyve için) çürümek; posalaşmak.

posarık, -ğı [pus-ar-ık / posar-ık] *{ağız} is.* → pusarık. [DS]

posarmak, [pos-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Küflenmek. [DS]

posaruk, -ğu [pus-ar-ık] *{ağız} is.* → pusarık. [DS]

posasız, [posa-sız] *sf.* Posası olmayan; tortusuz.

posat, [Ar. bisāṭ] *{ağız} is.* → pusat. [DS]

posata, [Fr. potasse] *{ağız} is.* Bağlara, üzümlerin bozulmaması için saçılan ilaç; potas. [DS]

posatlamak, [posat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Teyellemek. [DS]

posdik, -ği [? posdik] *{ağız} is.* Çocuk ayakkabısı. [DS]

poslamak, [pos-la-mak ?] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Ekmek pişirirken tandırın sıcaklığı azalırsa, biraz çalı çırpı yakmak. [DS]

posnumak, [pos-(u)n-u-mak ?] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Yiyecek için) tadı kaçmak; tadı bozulmak. [DS]

post-[1], [Lat. post- *(sonra, arka)*] *ek.* Getirildiği Latince kökenli kelimelere *"-dan sonra, sonrası, -nın arkası"* anlamları katarak birleşik terimler yapan ön ek.

post[2], [Far. pōst پوست] *{OsT} is.* **1.** Memeli hayvanların tüylü derisi. **2.** Tüyleri yolunmadan sepilenip ve kurutularak kullanılan hayvan derisi. **3.** *mecaz.* Önemli bir makam ya da görev. **4.** *mecaz.* Can; hayat. **5.** *tasvf.* Tarikat şeyhinin veya pirinin oturduğu tüylü hayvan derisi; şeyhlik, pirlik makamı. **6.** *{ağız}* Hayvan postundan yapılmış seccade. [DS] **7.** *sf.* Tüylü deriden yapılmış olan. **8.** *sf.* (Bıyık için) gür ve kalın; pos. **posta geçmek,** *Bir makamı ele geçirmek; koltuğa oturmak.*|| **post elden gitmek,** *1. Makamını veya nüfuzunu kaybetmek. 2. mecaz. Öldürülmek.*|| **post etmek,** *{ağız} 1. Öldürücesine dövmek. 2. Tırpanla biçilmiş otları tırmıkla toplamak. 3. Bir yerden çok gelip geçmek.* [DS]|| **post kavgası,** *1. Bir makamı ve görevi ele geçirmek veya bulunulan makamı kaybetmemek için verilen mücadele; koltuk kavgası; sandalye kavgası. 2. Öldürülme tehlikesi karşısında verilen yaşayabilme mücadelesi.*|| **post-nîşîn,** *{OsT}* → postnişin.|| **post olmak,** *{ağız} İyilikte bulunmak; ağırlamak.*[DS]|| **post-pîrâ,** *{OsT} Deri işleyicisi; tabak; debbağ.*|| **postu deldirmek,** *argo. Ateşli silah ile vurulmak, yaralanmak.*|| **postu kurtarmak,** *Öldürülme tehlikesini atlatmak.*|| (birinin) **postuna oturmak,** *1. O kimsenin makamını ele geçirmek; onun makamına oturmak. 2. Kurumlanmak.*|| (birinin) **postuna saman doldurmak,** *Onu öldürmek.*|| **postuna sığışmamak,** *{OsT} Kabına sığmamak; gururlanmak.*|| **postundan olmak,** *Bulunduğu makamı yitirmek.*|| (birinin) **postunu çıkarmak,** *O kişiyi öldürücesine dövmek.*|| **postunuñ eri,** *{OsT} İşgal ettiği makamın ehli olan.*|| **postunu taramak,** *{ağız} Dövmek.* [DS]|| (birinin) **postunu yere sermek,** *{ağız} Öldürücesine dövmek.* [DS]|| (bir yere) **postu sermek,** *1. Geçici olarak uğranılan bir yerde gereğinden fazla ve saygısızlık ederek kalmak. 2. Oraya yerleşmek.*|| **postu sudan çıkarmak,** *Durumunu düzeltmek.*|| **post vermek,** *Bir şey uğruna canını vermek; yoluna ölmek.*

post[3], [post] *{ağız} is.* Şişman; tembel. [DS]

post[4], [post] *{ağız} is.* Biçildikten sonra tırmıkla toplanmış ekin tarlası. [DS]

post[5], [İng. post] *is. spor.* Basketbolde hücum sahasının ortası ve bu yeri tutan oyuncu.

post[6], [Lat. positum *(koymak)* > Fr. poste *(mevzi)*] *is.* **1.** Makam. **2.** İstasyon. ◻ **post it,** *Not yazmakta kullanılan kendinden yapışkanlı kâğıt.*

posta[1], [İt. posta *(menzil)*] *(po'sta) is.* **1.** Bir yerden başka bir yere gönderilen paket, mektup, para gibi şeylerin alıcısına ulaşıncaya kadar yapılan iş ve işlemlerin tümü. **2.** Bir yere gelen veya bir yerden gönderilen şeylerin tümü. **3.** Bu tür gönderileri toplayıp alıcısına dağıtmakla görevli devlet kuruluşu. **4.** Bu kuruluşun çalıştığı yer. **5.** Belirli zamanlarda sefer yapan ve çoğunlukla posta maddelerini taşıyan araba ya da araç. **6.** Aynı işi birlikte yapan kişilerin oluşturduğu topluluk; takım; kol; sıra. **7.** Gidip gelme; sefer. **8.** Kez; defa; sefer; kere. **9.** Bir tam gün geceli gündüzlü çalışılan iş yerlerinde eşit aralıklara bölünmüş çalışma sürelerinden her biri; vardiya. **10.** Bir vardiyada çalışan işçi usta ve teknisyenlerin tümü. **11.** Tren, uçak ve vapur ile yapılan yolcu taşımacılığı. **12.** *as.* Bir komutanın yanında sürekli olarak bulunan hizmet eri. **13.** Avcılıkta, avlanacak hayvanı beklemek için seçilen yer. **14.** Tatar. **15.** *as.* Muharebe harekâtı sırasında, birliklerin konma noktalarında, birliklerin çevre güvenliğini sağlamak için çıkarılan karakolların daha ilerisinde görevlendirilen küçük güvenlik grubu. **16.** *elkt.* Bir elektrik donanımının bulunduğu yer. ◻ (birine) **posta atmak,** *O kimseyi tehdit etmek; korkutmak.*|| **posta çeki,** *Posta çeki merkezlerinde kendilerine gelen paraların toplanmasını veya ödemelerinin yapılmasını kolaylaştırmak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılan bir hesaba para göndermeye yarayan çek.*|| **posta etmek,** *1. Bir kimseyi karakola veya bir resmî daireye götürmek. 2. Bir kimseyi isteksiz olmasına rağmen birinin yanına katarak bir yere göndermek.*|| **posta gurmak** (kurmak), *{ağız} (Tuğla vb. yığın hâlindeki nesneleri elden ele geçirerek taşımak için) kişiler aralıklar hâlinde dizilmek.* [DS]|| **posta güvercini,** *Eskiden haberleşmede kullanılan güvercin.*|| **posta havalesi,** *Posta kuruluşu aracılığı ile gönderilen para.*|| **posta kartı,** *Bir tarafında alıcının adresi yazılı diğer yüzü resimli veya düz zarfa konmadan gönderilen kart; kartpostal.*|| (birine) **posta koymak,** *Kaba davranışlarla kişiyi korkutmak; tehdit etmek; gözdağı vermek.*|| **posta kurmak,** *{ağız} Domuz, ayı vb. yaban hayvanlarını avlamak için etraflarını sarmak.* [DS]|| **posta kutusu,** *1. Posta kuruluşunca şahıslara kiralanan ve bu kimselere ait posta maddelerinin konulduğu kutu. 2. Kolaylık sağlamak amacıyla şehrin çeşitli yerlerine konulmuş, göndericileri tarafından pul yapıştırılmış mektupların konulduğu, ilgili görevlinin günün belirli saatlerinde açarak mektupları topladığı özel kutu. 3. Gelen mektup ve posta maddelerinin konması için iş yeri ve konutların girişine yerleştirilen küçük kutu. 4. bsy. Ağlar arası ağda, belli bir bellekte saklanan ve kullanıcılar tarafından mutlak bir adresle ulaşılabilen ve bilgi alışverişinde kullanılan bölüm.*|| **posta polisi,** *Nöbet tutan veya nöbette olan polis.*|| **posta pulu,** *Gönderilen posta maddesi için ödenen ücreti belirten ve üzerine yapıştırılmış pul.*|| **posta treni,** *Yolcu, yük ve posta maddesi taşıyan, güzergâhı üzerindeki bütün istasyon ve duraklarda duran tren.*|| **postaya atmak,** *Bir posta maddesini gideceği yere ulaştırılması için posta idaresine vermek.*|| (bir yere) **posta yapmak,** *Oraya gidip gelmek; sefer yapmak.*|| **postaya vermek,** *Bir posta maddesini gideceği yere ulaştırılması için posta idaresine teslim etmek.*|| **postayı kesmek,** *1. (Bir kişi ile) ilgisini kesmek; ilişkileri kesmek; görüşmeyi sürdürmemek. 2. (Bir işi) yapmaktan veya sürdürmekten vazgeçmek.*|| **posta yolu,** *{ağız} Şose.* [DS]

posta[2], [Lat. costa > Yun. pósta] *is. dnz.* **1.** Gemilerin kaburgalarını meydana getiren eğri ağaçlara verilen ad; ıskarmoz. **2.** Metal gemi inşaatında, tekne biçiminde kavislendirilmiş omurgalara dik olarak oturtulan, gemi borda kaplamalarını taşıyan çerçevelerden her biri.

postacı, [posta-cı] *is.* Posta idaresine, alıcısına ulaştırılmak üzere teslim edilmiş olan posta maddelerini alıcısına götürüp teslim etmekle görevli kamu görevlisi.

postacılık,-ğı, [posta-cı-lık] *is.* **1.** Posta işletmeciliği. **2.** Postacının işi ve görevi.

postaf, [Bul. postav] *{ağız} is.* Pösteki. ◻ **postafı çıkmak,** *{ağız} İyice eskiyerek kullanılmayacak duruma gelmek.* [DS]

postahane, [İt. posta + Far. ḫāne خانه [پوسته] *(postaha:ne) {OsT} is.* Postaya verilecek maddelerin teslim edildiği, başka yerden gelmiş olan posta maddelerinin ayrım ve dağıtımının yapıldığı, posta hizmetlerinin yürütüldüğü bina.

postakı, [pösteki] *{ağız} is.* Pösteki. [DS]

postal, [Bulg. postál / Slav. postola ?] *is.* **1.** Kalın derili, altı kalın, ökçesi yüksekçe, uzun konçlu ve kaba yapılı bir tür ayakkabı. **2.** *{ağız}* Eskimiş ayakkabı. [DS] **3.** *mecaz.* Pek çok erkekle evlilik dışı cinsel ilişkiye giren kadın; fahişe.

postalama, [posta-la-ma] *is.* Postalamak eylemi.

postalamak, [posta-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(-ı)yor]* **1.** (Posta maddesi için) alıcısına teslim edilmek üzere posta işletmesine teslim etmek; postaya vermek; postaya atmak. **2.** (İstenmeyen bir kimseyi) bir bahane ile uzaklaştırmak; başından atmak; savuşturmak; uzaklaşmasını sağlamak.

postalanma, [posta-la-n-ma] *is.* Postalanmak eylemi.

postalanmak, [posta-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Postalamak eylemi yapılmak; hakkında postalama işlemi uygulanmak; postalanmak eylemine konu olmak.

postallı, [postal-lı] *sf.* **1.** Postalı bulunan; postal sahibi olan. **2.** *{ağız}* (At için) bileklerinde beyazlık olan. [DS]

postane, [Fr. posta + Far. ḫāne => postane پوسته خانه] *(posta:ne) {OsT} is.* → postahane.

postar, [? postar] *{ağız} is.* İngiliz tipi binici pantolonu; külotlu pantolon; külot. [DS]

posteke, [pösteki] *{ağız} is.* Pösteki. [DS]

postempresyonist, [Fr. post-empressionniste] *is.* Art izlenimci; izlenimcilik sonrasına bağlı olan.

postempresyonizm, [Fr. post-empressionnisme] *is.* Art izlenimcilik; izlenimcilik sonrası.

poster, [İng. poster *(afiş)*] *is.* Bir yere asılmak üzere büyük boy bez veya kâğıt üzerine yazılmış yazı veya fotoğraf; büyük boy afiş.

postik, -ği [Far. pöst => postik] *{ağız} is.* Koyun, keçi derisi; post. [DS]

postili, [posti-li] *{ağız} is.* Bahârda doğmuş, altı aylık olmuş oğlak. [DS]

postin, [Far. pūst-īn *(posttan yapılmış şey)* پوستين] *{OsT} is.* Kürk. ☐ **postîn-dūz,** *{OsT} Kürk diken; kürkçü.* ‖ **postîn-pūş,** *{OsT} Kürk giyen.*

postiş, [Fr. postiche] *is.* **1.** Kadınların saçlarını uzun göstermek amacıyla başlarının arkasına taktıkları uzun saç. **2.** Takma sakal, takma bıyık.

postit, [Fr. posthe *(sünnet derisi)* > Fr. posthite] *is. tıp.* Sünnet derisi iltihabı.

postliminium, [Lat. post *(sonra)* + limen *(eşik)*] *is. huk.* Esaretten dönen Romalı vatandaşın evinden ve eşinden ayrılmadığını ifade etmek için kapıdan değil de evin arkasından açılan bir pencereden girmesi adeti.

postlu, [post-lu] *sf.* **1.** Postu olan; postu bulunan; post sahibi olan. **2.** Postu belirtilen nitelikte olan.

postmodern, [Fr. post-moderne] *sf.* **1.** Postmodernizmi savunan; postmodernizm yanlısı. **2.** Postmodernizmle ilgili; postmodernizme ilişkin.

postmodernizm, [Fr. post-modernisme] *is.* **1.** *ed.* Yirminci yüzyılın son çeyreğinde modern üslubun katılığını ve donukluğunu reddederek biçimde serbestliği, düş gücünü ve eklektik bir anlayışı savunan sanat akımı. **2.** *mim.* Modern mimarlığın işlevsel soğukluğuna karşı bir tepki olarak doğan çağdaş mimarlık akımı.

postnişin, [Far. pöst-nişīn پوست نشين] *(postnişi:n) {OsT} sf.* **1.** Posta geçen; post üzerinde oturan. **2.** *is. tasvf.* Tekkede postta oturan, tekkenin şeyhi olan kişi.

postpira, [Far. pöst-pīrā پوست پيرا] *(postpi:ra:) {OsT} is.* Deri tabaklayan kimse; sepici; debbağ; tabak.

postrestant, [Fr. poste restante] *is.* Posta yoluyla bir kimseye gelen mektupların sonradan bizzat alıcıları tarafından alınmak üzere posta idarelerinde tutulması usulü.

post-scriptum, [Lat. post-skriptum] *(postsᵏkriptum) is.* Mektup kâğıdının sonlarına doğru boş bir yere yazılan ek; hamiş.

postsuz, [post-suz] *sf.* Postu olmayan.

postu, [Far. pöst => postu] *{ağız} is.* Post. [DS]

postulat, [Lat. postulatum *(istenen şey)*] *is. mant.* Bir akıl yürütmeye başlamazdan önce, kendisi hiçbir doğru önermeye bağlanamayan fakat ispata gerek kalmadan, şüphesiz doğru kabul edilen önerme; konut; koyut.

posuda, [pas > *pas-at-mak / * pos-ut-mak > pas-ada / posada / posuda / posa-lı] *{ağız} sf.* **1.** Pasaklı; dağınık. **2.** Beceriksiz. [DS]

posul, [posul] *{ağız} is.* Taze mısır; süt mısır. [DS]

posurga, [pos-ur-ga] *{ağız} is.* Yere devrilerek çürümüş ağaç. [DS]

posuruk[1]**, -ğu** [pus-mak > pus-ar-ık / posuruk] *{ağız} sf.* (Hava için) yağışlı, soğuk ve sisli; bozuk. [DS]

posuruk[2]**, -ğu** [pos-ur-uk] *{ağız} is.* Sacda pişirilen ekmeğin alev değen yerlerinde oluşan sarılık. [DS]

poş, [Yun. apokhi => poş] *{ağız} is.* Küçük derelerde balık avlamaya yarayan ağzı çemberli torba biçiminde bir tür ağ. [DS] ☐ **poş kanat,** *{ağız} Başıboş; işsiz.* [DS]

poşa, [Erme. p'öša] *{ağız} is.* Kalbur, elek yapan ve satan; Çingene. [DS]

poşet, [Fr. pochette *(cepçik)*] *is.* İçine çeşitli şeyler koymaya yarayan naylon, kâğıt vb. torba; küçük torba.

poşetleme, [poşet-leme] *is.* Poşetlemek eylemek; küçük torba içine koyma.

poşetlemek, [poşet-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)yor]* Poşet içine koymak; küçük torba içine koymak; torbalamak.

poşgun, [? poşgun] *{ağız} is.* Talıta yer sofrası. [DS]

poşı, [Çin. bushi => poşı] *{eT} is.* Bağış; sadaka. [İKPÖy.]

poşıçı, [poşı-çı] *{eT} sf.* Bağış isteyen; dilenci. [İKPÖy.]

poşnak, -ğı [? poşnak] *{ağız} is.* Büyük mendil. [DS]

poşri, [? poşri] *{ağız} is.* Mısır toplandıktan sonra tarlada kalan mısır yaprakları. [DS]

poşu, [Far. pūşe *(örtü)* / Erme. p'oši پوشه] *{OsT} is.* Kadın ve erkeklerin başlarına sardıkları renkli ipek kumaştan yapılma kenarları saçaklı veya püsküllü baş örtüsü.

poşulu, [poşu-lu] *is.* **1.** Poşu takınmış olan; poşusu bulunan; poşu sahibi olan. **2.** Belirtilen nitelikte poşu sarınmış olan.

poşuş[1]**,** [? poşuş] *{ağız} sf.* Çok yiyen ve çok uyuyan. [DS]

poşuş[2], [? poşuş] *{ağız} is.* Dama döşenen işlenmemiş kereste. [DS]

pot[1], [Erme. p'ot'] *is.* **1.** Hatalı kesim yüzünden bir elbisenin birleşme yerlerinde meydana gelen kabarıklık veya büzülme. **2.** *mecaz.* Aslında herhangi bir olumsuzluk taşımamasına rağmen ortama uygun düşmeyen davranış veya söz; gaf; falso. **3.** Hoppa kadın. ◻ **pot atmak,** *{ağız} Yüksekten atmak; övünmek.* [DS]‖ **pot gelmek,** *(İş veya durum için) sonu iyi gelememek; terslikler çıkmak; istenilen biçimde sonuçlanmamak.*‖ **pot kırmak,** *İstemeden karşısındakini kıracak veya incitecek davranışta bulunmak, söz sözlemek; çam devirmek; gaf yapmak.*‖ **pot yapmak,** *Elbisenin herhangi bir yerinde büzüşme veya kıvrım oluşmak.*‖ **pot yeri,** *Bozuk kesim veya kötü dikiş yüzünden elbisenin büzüşme veya kıvrım oluşan yeri.*

pot[2], [Alm. boot / İng. boat] *{ağız} is.* **1.** Irmakları geçmekte kullanılan sal. **2.** Küçük ve altı düz kayık. [DS] ◻ **pot başı,** *Irmakta çalışan salın yanaşabileceği uygun kıyı.*

pot[3], [Lat. pottus > İng. Fr. pot *(çanak)*] *is.* **1.** Pokerde her seferinde oyuncuların ortaya sürmek zorunda oldukları para miktarı. **2.** *{ağız}* Lazımlık. [DS]

pot[4], [Fr. botte] *{ağız} is.* Bot (ayakkabı). [DS]

pot[5], [*eT.* botü *(deve yavrusu)* > pot] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

pot[6], [*eT.* boḍ > pot] *{ağız} is.* **1.** Budanmış ağaç. **2.** *sf.* Ucu sivri olmayan; küt. [DS]

pot[7], [pot] *{ağız} is.* Nişan alınacak yer; hedef. [DS]

pot[8], [pot] *{ağız} sf.* **1.** (Yumurta vb. için) çürük; bozuk. **2.** Karışık; bulaşık. **3.** (Erkek için) husyeleri şişmiş. [DS] ◻ **pot etmek,** *{ağız} Bozmak.* [DS]

pot[9], [Alın. Boot بوت] *is.* Feribot.

pota[1], [Far. püte *(mahzen)* پوته *'po'ta) {OsT} is.* **1.** İçinde maden ergitilen kap. **2.** *mecaz.* Birbirinden farklı şeylerin yan yana bulunduğu, bir araya geldiği veya birleşip kaynaştığı yer.

pota[2], [İt. potta *(çanak)*] *is.* **1.** *spor.* Basketbol oyununda dikey bir yüzey üzerine, yerden 3.05 m. yükseklikte yatay olarak monte edilmiş 45 cm. çaplı bir çemberden meydana gelmiş kale. **2.** *{ağız}* Nişan alınacak yer; hedef. [DS]

pota[3], [pota] *{ağız} is.* Yumurta. [DS]

pota[4], [*eT.* botü *(deve yavrusu)* > pota / bota] *{ağız} is.* **1.** İki yaşındaki manda. **2.** Köpek yavrusu. [DS]

potak[1], **-ğı** [*eT.* botü > bota-k / pota-k] *{ağız} is.* **1.** Deve yavrusu; botuk. **2.** Manda yavrusu. **3.** Ayı yavrusu. [DS]

potak[2], **-ğı** [*eT.* butī-mak *(budamak)* > butı-k / butak / potak] *{ağız} is.* Kesilmiş ağaç gövdesi; tomruk. [DS]

potak[3], **-ğı** [*eT.* butī-ımak > butı-k > potak] *{ağız} is.* **1.** Taze fındığın kapçığı. **2.** Salkım. [DS]

potalı, [pota-lı] *sf.* Potası olan. ◻ **potalı atış,** *Basketbolde topu çembere çarptırarak potaya sokma.*

potamak, -ğı [pota-mak] *{ağız} is.* Birkaç fındığın bir arada bulunduğu küçük dalcık. [DS]

potamoloji, [Yun. potamos *(ırmak)* + logos *(bilim)* > Fr. potomologie] *is.* Akarsuları inceleyen bilim dalı; akarsu bilimi.

potansiyel, [Lat. patontie *(güç)* > Fr. potantiel] *sf.* **1.** (Güç, kuvvet, enerji, yetenek için) henüz ortaya çıkmamış fakat kullanılmağa hazır; gizil. **2.** *is. fiz.* Eylem halinde bulunmayan, içinde bulunduğu durum değişince ortaya çıkan gizil güç. **3.** *dbl.* Varsayımsal cümlelerde, koşul yerine getirilmiş olsa gelecekte gerçekleşebilir nitelikte bir eylemi anlatan fiil biçimi. *görseydim ağlayabilirdim.* ◻ **potansiyel enerji,** *Bir fiziksel sistemde bölümlerden birinin diğerine göre bulunduğu konumdan kaynaklanan depolanmış durumdaki enerji.*‖ **potansiyel farkı,** *Akım geçen bir devrenin iki ucu arasındaki elektriksel enerji farkı.*‖ **potansiyel suçlu,** *Suçlu olduğu varsayılan veya kendisinin suç işleyebileceği tahmin edilen kişi.*

potansiyometre, [Fr. potantiomètre] *is. fiz.* **1.** Potansiyel farklarını ya da elektromotor kuvvetleri ölçmekte kullanılan alet. **2.** Sabit gerilimli bir akım kaynağından ayarlanabilir bir gerilim elde etmeye yarayan üç uçlu reosta.

potar, [bot-a-mak > bot-ar / pot-ar] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

potas, [Holl. pot *(tencere)* / Lat. pottus *(çanak)* + asch *(kül)* > potasch > Fr. potasse] *is.* **1.** Potasyumlu birleşiklere verilen ad. **2.** Katı halde bulunan, beyaz renkli, suda çok çözünen potasyum hidroksit (KOH); potas kostik. **3.** Karbonatlı potasların genel adı; potasyum karbonat. **4.** *argo.* Giydiği üzerine yakışmayan, kılıksız, kötü giyimli kimse. ◻ **potas kostik,** *Potasyum hidroksit.*

potasa, [Fr. potasse] *is. kim.* Potas. ◻ **potasa çözeltisi,** *Kurutulacak üzümler güneşe serilmeden önce içine daldırıldıkları potasyum karbonat ve zeytinyağı karışımından meydana gelen çözelti.*

potasyum, [Fr. potassium] *(pota'syum) is. kim.* Potasyum hidroksit içinde keşfedilen, atom numarası 19, atom ağırlığı 39,1 olan, yumuşak, yeni kesilmiş yüzeyleri gümüş parlaklığında, yoğunluğu 0.86 olan, 15°C'de mum gibi yumuşak, ergime noktası 63°C, kaynama noktası 757°C olan, çok kolay oksitlenen, soğukta suyu ayrıştırarak hidrojeni hemen tutuşturan, bu sebeple havanın neminden korumak için vazelin yağı ya da gaz yağı içinde saklanan, alkali metal olan bir kimyasal element; kalyum, sembolü: K. ◻ **potasyum hidroksit,** *360°C'de ergiyen akkor derecede uçucu, beyaz renkli, katı, suda ısı açığa çıkararak çözünen, havadan nem kaparak bozunan, cilt için çok yakıcı ve tehlikeli olan, eti parçalayan, asitlere, tuzlara ve esterlere etki*

eden güçlü bir baz, KOH.|| **potasyum klorür,** *Diğer potasyum tuzlarının hazırlanmasında kullanılan, susuz halde iken 768°C'de ergiyen, renksiz küpler biçiminde kristalleşen birleşik, KCl.*|| **potasyum nitrat,** *Tarımda gübre, hekimlikte ilaç ve barut gibi patlayıcı yapımında kullanılan, beyaz renkte ince billur şeklinde birleşik madde; güherçile, KNO_3.*|| **potasyum sülfat,** *Potasyum klorür üstüne sülfürik asit etkiterek elde edilen ve tarımda gübre olarak kullanılan birleşik, K_2SO_4.*|| **potasyum sülfür,** *Susuz olduğu zaman havada tutuşan, kükürtlü hidrojenin potasyum hidroksite etkimesiyle elde edilen birleşik, K_2S.*|| **potasyum zehirlenmesi,** *Çok miktarda potasyum tuzu alınması durumunda mide ve bağırsak bozuklukları, kalp atışının yavaşlaması, alkaloz olayları ile kendini gösteren zehirlenme olaylarının tümü.*

potat, [İsp. patata] *{ağız} is.* Patates. [DS]

potcuk, -ğu [pot-çuk] *{ağız} sf.* (Kişi için) dağınık ve düzensiz giyinişli. [DS]

potça, [pot-ça ?] *{ağız} is.* Sıcak yüzünden kuzularda görülen hastalık. [DS]

potik[1]**, -ği** [botu-k / potu-k] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa boylu. [DS]

potik[2]**, -ği** [*eT.* botū *(deve yavrusu)* > botu-k / potu-k] *{ağız} is.* Deve, domuz, ayı, köpek vb. hayvanların yavrusu. [DS]

potik[3]**, -ği** [? potik] *{ağız} is.* Yutulması güç ve boğazda kalan meyve. [DS]

potik[4]**, -ği** [Yun. patiki => potik] *{ağız} is.* Patik. [DS]

potin, [Fr. bottine *(çizmecik)*] *is.* Koncu ayak bileğini örtecek kadar yüksek, bağcıklı ya da çoğunlukla yan tarafı lastikli bir tür ayakkabı; fotin.

potirik, -ği [? potirik] *{ağız} is.* Rüzgârın tozları savurması. [DS]

potkabaç, [Rus. podkapat] *{ağız} is.* Kömür tabakaları arasındaki toprak tabakası. [DS] ☞ **potkabaç çekmek,** *{ağız} Kömür tabakaları arasındaki toprak tabakalarını boşaltmak.* [DS]

potkal, [İt. boccale / bocal] *(po'tkal) is. dnz.* Deniz ortasında kazaya uğrayan denizciler tarafından içine yazılı not konularak denize bırakılan ağzı kapalı şişe.

potlacı, [botū-la-cı / potlacı] *{eAT} sf.* (Deve için) gebe.

potlaç,-cı [Kuzey Amerika yer. d. patshatl > İng. potlatch] *is.* Kuzey Amerika yerlilerinde, yüksek sınıfa mensup bir kişi veya grubun bir başka gruptan bireye veya gruba yüklüce hediye vererek, onun karşılığını veremeyeceğini varsayarak meydan okuması, dolayısıyla iktisadî ve sosyal üstünlüğünü göstermeyi amaçlayan danslı, eğlenceli ve dinî amaçlı şenliklere verilen ad.

potlak, -ğı [*eT.* botū-la-mak > pot-la-k] *{ağız} is.* Deve ve domuz yavrusu. [DS]

potlama, [pot-la-ma] *is.* Potlamak eylemi.

potlamak[1]**,** [*eT.* botū > pot-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** (Hayvan için) yavrulamak. **2.** (Deve için) yavrulamak. *{eAT} (aynı)* **3.** (Manda için) yavrulamak. [DS]

potlamak[2]**,** [pot-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Budamak. [DS]

potlanma, [pot-la-n-ma / pot-lan-mak] *is.* Potlanmak eylemi.

potlanmak[1]**,** [pot-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Giyecek için) pot meydana gelmek; pot yapmak; potu olmak.

potlanmak[2]**,** [*eT.* botū > pot-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Deve yavrusu sahibi olmak.

potlu, [put-lu] *sf.* (Elbise için) potu olan.

potmak, [port *(yans.)* > pot-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Yolundan sapmak. **2.** Kaçmak. [DS]

potnak, -ğı [*eT.* botū *(deve yavrusu)* > pot(u)-n-ak] *{ağız} is.* Ayı ve domuz yavrusu. [DS]

poto, [botü > potō] *{eT} is.* Deve yavrusu; genç deve.

potok, -ğu [*eT.* botū / botō > botu-k / potu-k / poto-k] *{ağız} is.* Deve yavrusu. [DS]

potometre, [Fr. potomètre] *(potome'tre) is. bot.* Bir bitkinin su soğurma derecesini ölçemeye yarayan alet.

potot[1]**, -du** [? potot] *{ağız} is.* Olgun dut meyvesi. [DS]

potot[2]**, -du** [potot] *{ağız} is.* Ham meyvenin ağızda bıraktığı burukluk. [DS]

potpot, [pot+pot] *{ağız} is.* Motosiklet. [DS]

potpuri, [İsp. olla podrida > Fr. pot *(çanak)* + pourri *(çürük)*] *is.* **1.** Operalardan alınan ve birbiri ile ilgisi ve belli bir düzeni olmaksızın birbirine bağlanarak söylenen müzik. **2.** Çeşitli müzik eserlerinden sevilen bölümlerin art arda söylenmesi ile oluşturulan bütün.

potrel, [Fr. poutrelle] *is.* → putrel.

potruk, -ğu [? potruk] *{ağız} is.* Her yönden esen yel; fırtına. [DS]

potturma, [port *(yans.)* > pot-tur-ma] *{ağız} is.* Tandıra gömerek pişirilen pancar. [DS]

potturmak[1]**,** [port *(yans.)* > pot-tur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* **1.** Fırlayıp kaçmak. **2.** (Çok sıkılan bir şeyin içinde bulunan için) yerinden, yatağından çıkmak. [DS]

potturmak[2]**,** [port *(yans.)* > pot-tur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Pişmiş pancarın kabuğunu soymak. [DS]

potuç[1]**, -cu** [*eT.* butık > boduç > potuç ?] *{ağız} is.* **1.** Ağaç su kabı. **2.** Su bardağı. [DS]

potuç[2]**, -cu** [botū > potu-ç] *{ağız} sf* (Kişi için) kısa boylu; bodur; tıknaz. [DS]

potuk[1]**, -ğu** [*eT.* botū > botu-k / potu-k بوطوق / Bul. potók [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Deve yavrusu. **2.** Manda

yavrusu. **3.** Köpek yavrusu. **4.** Ayı yavrusu. **5.** Domuz yavrusu. **6.** *{OsT}* Tavşan yavrusu. [DS]

potuk[2]**,-ğu** [Erme. pot > pot-uk] *{ağız} sf.* **1.** Kırmalı ve geniş; potu olan. **2.** *is.* Perde, yastık vb. eşyalara kendi kumaşından yapılan pervaz. [DS]

potuk[3]**, -ğu** [potu-k] *sf.* **1.** Kısa boylu; tombul; tıknaz. **2.** Tombul. ◻ **potuk pastırma,** *{ağız} Sığır budunun alt bölümü ile yapılan pastırma.* [DS]

potuk[4]**, -ğu** [potu-k] *{ağız} is.* Üzüm bağlarındaki küçük arklar. [DS]

potuk[5]**, -ğu** [potu-k] *is. bot.* Karabuğdaygillerden, 20-60 cm. kadar boylanabilen, sarı renkli boyar madde elde edilen bir yıllık otsu bitki, *(Polygonum bellardii).*

potukal, [Fr. portugal => pötukal] *(po:tukal) {ağız} is.* Portakal. [DS]

potunna, [? potunna / poturna] *{ağız} is.* Ağız kavgası; anlaşmazlık. [DS] ◻ **potunaya düşürmek,** *{ağız} Yerine ve zamanına uygun düşürüp yenmek; güç duruma düşürmek.* [DS]

potur[1]**,** [İt. pantolone > Fr. pantolon => pantol > pontur > potur] *is.* **1.** Arkası şalvar gibi kırmalı olup diz kapağına kadar geniş olarak inen, dizden altı bacakları tamamen saracak kadar dar olan bir tür pantolon. **2.** *sf.* Kıvrımlı; potlu; kırmalı.

potur[2]**,** [pot-ur / çop-ur] *{ağız} sf.* **1.** Yüzünde çiçekbozuğu olan; çopur. **2.** (Kişi için) vücudu ve gövde yapısı biçimsiz olan; çirkin. **3.** Budaklı ağaç. **4.** Alçak ve sık çalılıkların arası veya altlarındaki boşluk. [DS] ◻ **potur satır,** *{ağız} 1. Girintili çıkıntılı; pürüzlü. 2. Budaklı.* [DS]|| **potur yüzlü,** *{ağız} (Kişi için) yüzünde çiçekbozuğu olan.*[DS]

potur[3]**,** [? potur] *{ağız} is.* Bir tür ayakkabı. [DS]

potur[4]**,** [Far. bilūr => billūr / bullür > buldur > potur ?] *{ağız} is.* **1.** Çay bardağı. **2.** Su tası. [DS]

poturamak, [pot *(yans.)* > pot-ur-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [r(u)-yor]* Birdenbire fırlamak. [DS]

poturdak, -ğı [pot-ur-da-k] *{ağız} is.* Motosiklet. [DS]

poturlu, [potur-lu] *sf.* Potur giymiş olan.

poturna, [? poturna / potunna] *{ağız} is.* **1.** Ağız dalaşı; tartışma; anlaşmazlık. **2.** Kavga. [DS]

pound, [İng. pound] *(paund) is.* **1.** Yirmi şilin değerinde yüz peniden oluşan İngiliz parası. **2.** İngilizlerin kullandığı yaklaşık 0,4536 kg'lık temel kütle birimi; libre, kısaltması: lb.

pov[1]**,** [pov *(yans.)*] *{ağız} is.* **1.** Birini korkutmak amacıyla saklanılan yerden birdenbire çıkarken söylenen söz. **2.** Top mermisinin çıkardığı ses. [DS]

pov[2]**,** [boğ *(küf)* > pov] *{eT} is.* Ekmek küfü. [DLT]

pov[3]**,** [*eT.* böğ *(bohça)* > pov] *{ağız} is.* **1.** Bohça. **2.** Tülbent baş örtüsü. **3.** Birisine götürülen armağan. [DS]

pov[4]**,** [? pov] *{ağız} is.* İçinde kahve kavrulan toprak kap. [DS]

povar, [muñar > pınar / buñar > povar] *{ağız} is.* Pınar. [DS]

poy, [Far. böy => poy] *is. bot.* Kırmızı bibere benzeyen tohumları karabiberle karıştırılarak pastırma çemeni yapımında kullanılan, 30-50 cm. kadar boylu bir otsu bitki; çemen otu, *(Trigonella joenumgraecum).*

poydurmak, [poy-dur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* **1.** Caydırmak; döndürmek. **2.** Darıltmak; kaçırtmak; ürkütmek. **3.** Koşturmak. [DS]

poylak, -ğı [Bulg. poylak] *is.* İmparatorluk döneminde hem asker hem de bekçi niteliğindeki ordu mensubu kimselere verilen ad.

poymak[1]**,** [poy-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Caymak; dönmek. **2.** Ürküp kaçmak; savuşmak. **3.** (Koşan hayvan için) ürkerek birdenbire yer ve yön değiştirmek.[DS]

poymak[2]**,** [poy-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Yankılanmak. [DS]

poynak, [poy-(u)n-ak] *{ağız} sf.* (Hayvan için) ürküp kaçmayı huy edinen. [DS]

poyra[1]**,** [Far. büriya = > borya / poyra] *is.* **1.** Hasır. **2.** *{ağız}* Toprak damlı evlerin tavanına konulan hasır. [DS]

poyra[2]**,** [Yun. poreia] *{ağız} is.* **1.** Araba tekerleğinde dingilin geçtiği ve parmakların bağlandığı yuvarlak bölüm; göbek. **2.** Su değirmeninde oluktan gelen basınçlı suyu çarka yönlendiren dar ağaç boru. **3.** Değirmen çarkı. **4.** Çeşme. **5.** Çeşme yalağı. **6.** Yer altına döşenen ağaç su borusu. [DS] ◻ **poyra deliği,** *Bir tekerleğin ortasında bulunan delik.*

poyralama, [poyra-la-ma] *is.* Poyralamak eylemi.

poyralamak, [poyra-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir taşıtın tekerlek poyrasına dingil kutusunu tespit etmek.

poyraz, [Yun. boreas] *is.* **1.** Türkiye'de kuzeydoğudan esen sert ve soğuk rüzgâra verilen ad. **2.** Kuzey yönü. **3.** Soğuk yüzünden el ve yüz gibi açıkta kalan deride oluşan çatlaklar.

poyrazlağı, [poyraz-lağı] *{ağız} is.* Kuzey taraf. [DS]

poyrazlama, [poyraz-la-ma] *is.* Poyrazlamak eylemi.

poyrazlamak, [poyraz-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Hava veya rüzgâr için) poyraza dönmek; kuzeydoğudan rüzgâr esmeye başlamak.

poytu, [*eT.* botü > poytu] *{ağız} is.* Deve yavrusu. [DS]

poz, [Yun. pausis *(durma)* > Lat. pausare *(durmak)* > Fr. pose *(tavır)*] *is.* **1.** Vücudun duruşu; duruş. **2.** Fotoğraf makinesinde objektifin açık kaldığı süre. **3.** *mecaz.* Doğallıktan yoksun olma; gösteriş amaçlı ve yapmacıklı davranış; kurum; çalım; fiyaka; caka; afi. **4.** Resim; fotoğraf. **5.** Balede bir an için hareketsiz kalan dansçının durumu. ◻ **poz atmak,** *Gösteriş amacıyla yapmacıklı tavırlar takınmak; çalım satmak; kurumlanmak.*|| **poz kesmek,** *Çalım*

satmak; gösteriş yapmak.|| **poz süresi,** *Bir şeyin fotoğrafını çekerken görüntünün duyar katta yeteri kadar saptanabilmesi için gerekli olan süre.*|| **poz vermek,** *Resim yaptırmak ya da fotoğraf çektirmek için uygun durum almak ve belli süre o şekilde kalmak.*|| **poz yapmak,** *Çalım satmak; gösteriş yapmak.*

poza[1], [İt. posa] *is.* **1.** Baskı sırasında kâğıdın kaymasını önlemek için kenarlarda bulunan ve kâğıdı delerek sabitleştiren küçük uçlara verilen ad. **2.** Bu uçların kâğıt üzerinde bıraktığı iz veya delik.

poza[2], [moza / poza] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

poza[3], [boza] *{ağız} is.* Arpa suyundan yapılan bir tür boza.[DS]

pozak, -ğı [mozak / pozak] *{ağız} is.* **1.** Domuz yavrusu. **2.** Ayı yavrusu. [DS]

pozan, [? pozan] *{ağız} is.* Üzüm bağı. [DS]

pozfırını, [poz+fırın-ı] *{ağız} is.* Fırının ekmek çıktıktan sonraki sıcaklığı; az sıcaklık. [DS]

pozisyon, [Fr. pozition] *is.* **1.** Bir yerde bulunan kişi veya nesnenin duruş biçimi; konum. **2.** Bir kimsenin bir topluluk içindeki yeri, nüfuzu ve mevkii; konum. **3.** Dansçının ayaklarının yere basış ve kollarının boşlukta duruş biçimlerinden her biri. ⊟ **pozisyon almak,** *1. Bir iş veya harekete başlamadan önce en uygun duruma geçmek. 2. Bir durum karşısında kendini savunabilecek tavır takınmak; görüşünü net bir şekilde belirlemek.*‖ **pozisyon bildirmek,** *Bankacılıkta, hesap sahibine belli bir tarihe göre hesabının kalıntısını bildirmek.*

pozitif, [Lat. positivus *(olumlu önerme)* > Fr. positif] *sf.* **1.** Bilime, deneye, olguya, araştırmaya dayanan; deney ürünü olan; müspet; olumlu. **2.** Olgulara, deneylere dayalı olarak bazı nitelikleri belli olan; olumlu; müspet. **3.** Aranılan ya da istenilen durumu veya şeyi ortaya koyan; istenilen sonucu veren; müspet; olumlu. **4.** *zf.* İstenilen ve aranan sonucu ortaya koyar biçimde. **5.** *is.* Negatiften agrandisman yardımı ile çekilen ve konunun tam görüntüsünü veren resim; pozitif resim. **6.** *fel.* Hegel'e göre olumsuzlamanın olumsuzlaması. **7.** *müz.* Doğrudan doğruya tribünün zeminine konulabilin küçük org. ⊟ **pozitif bilim(ler),** *Salt teori kavramlarını bir yana bırakarak yalnız deney sonuçlarından edinilen bilgiler topluluğu; müspet ilimler.*|| **pozitif elektrik,** *Cam çubuğun bir yün kumaşa sürtünmesi ile oluşan ve (+) yüklü elektrik.*‖ **pozitif film,** *Gerçek görüntüleri vermek üzere negatif filmden yapılmış kopya film.*‖ **pozitif görüntü,** *Fotoğrafçılıkta, doğadaki renklerin aslına uygun olarak göründüğü görüntü.*|| **pozitif hukuk,** *Bir ülkede yürürlükte olan ve yasama organına tanınan yetkilere göre konulmuş yazılı hukuk kurallarının tümü.*|| **pozitif kutup,** *Elektrik yükü (+) olan kutup.*|| **pozitif sayı,** *Sıfırdan büyük sayı; kendisinden önce (+) işareti bulunan ya da bulunduğu varsayılan sayı.*

pozitiflik,-ği [pozitif-lik] *is.* **1.** Pozitif olma durumu; pozitif olan şeyin durumu ve niteliği. **2.** Artılık. **3.** *fiz.* Pozitif elektriklenme gösteren cisimlerin durumu.

pozitivist, [Fr. pozitiviste] *is. fel.* **1.** Olguculuğa ilişkin; olgucululkla ilgili; olgucu. **2.** *is.* ve *sf.* Olguculuk yanlısı.

pozitivizm [Fr. positivisme] *is. fel.* **1.** Fizik ötesi inceleme ve yargıların kuramsal olarak olanaksız ve yersiz olduğunu, bütün felsefî etkinliklerin yalnızca deneyle doğrulanabilen gerçek olayların incelenmesinden ibaret olduğunu savunan August Komte'un sistemi; pozitivizm. **2.** *huk.* Pozitif hukukun doğal hukuka üstün olduğu görüşünü savunan öğreti.

poziton, [Fr. positon] *is. fiz.* → pozitron.

pozitonyum, [Fr. positonium] *is. fiz.* → pozitronyum.

pozitron, [Fr. positron] *is. fiz.* Kütlesi elektronun kütlesine eşit, yükü elektronun yüküne eşit fakat pozitif, fotonların maddeleşmesi ile oluşan ve maddenin enerjiye dönüşmesi ile yok olan, hayat süreleri çok kısa ve atomlara bağlı olarak bulunan karşıt elektron parçası; pozitif elektron; poziton.

pozitronyum, [Fr. positronium] *is. fiz.* Bir negatif elektron ile bir pozitif elektrondan oluşan hidrojen atomu ile belli bir benzerlik gösteren kararsız yapı; pozitonyum.

pozlak, -ğı [boz-la-k] *{ağız} is.* Güvercinden küçük, boz renkli, eti yenir bir tür kuş. [DS]

pozlandırma, [poz-la-n-dır-ma] *is.* Pozlandırmak eylemi.

pozlandırmak, [poz-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Film üzerinde iyi bir görüntü oluşmasını sağlamak amacıyla fotoğraf makinesinin obtüratörünü yeteri kadar süre ile açık tutmak.

pozmak, [boz-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Bozmak. [DS]

pozmetre, [Fr. posemètre] *(pozme'tre) is.* Fotoğraf çekerken gerekli olan poz süresini ayarlamaya yarayan aygıt; fotoelektrik hücre; ışıkölçer.

pozoloji, [Fr. posologie] *is. tıp.* Bir ilacın verilme sürelerini ve dozunu ayarlamayı inceleyen bilim dalı. **2.** Bir ilacın alınına sıklığını ve alınacak miktarı belirleyen hekimlerce yazılmış açıklayıcı yazı.

pozometre, [Fr. posemètre]*is.* → pozmetre.

pozuh, [boz-uk > pozuḫ] *{ağız} sf.* Bozuk. [DS]

pozuk[1], **-ğu** [boz-uk] *{ağız} sf.* Bozuk. [DS]

pozuk[2], **-ğu** [mazı / mazık] *{ağız} is.* Meşe palamudu. [DS]

pöç, [Erme. poč => pöç يوچ / يوج] *{ağız} is.* **1.** Kuyruk sokumu kemiği. *{OsT} (aym)* **2.** Kuyruk. **3.** Hayvanlarda kalçanın arkasındaki et. **4.** Uyluk kemiği. [DS] **5.** *{OsT}* Kalça kemiklerinin birleştiği yer; omaca.

pöçük[1], **-ğü** [Erme. poč'ik] *{ağız} is.* **1.** Kuyruk sokumu. **2.** Büyük baş hayvanların kuyruğu. **3.** Kısa

ve ince kuyruk. **4.** Uyluk kemiği. **5.** Uç; en son nokta. **6.** Köşe; dirsek. **7.** Kıyı; yan. **8.** *sf.* (Kişi için) birinin arkasına takılıp giden. [DS]

pöçük[2]**, -ğü** [bür-çük > pürçük / pūçük > pōçük] *(pö:çük) {ağız} is.* Püskül. [DS]

pöçük[3]**, -ğü** [Erme. poč'ik] *{ağız} is.* Eteklik. [DS]

pöçük[4]**, -ğü** [? pöçük] *{ağız} is.* Tarlanın sürülmüş, bakımlı bölümü. [DS]

pöçükçü, [pöçük-çü] *{ağız} is.* **1.** Çoban yamağı. **2.** *sf.* (Kişi için) köşede duran. **3.** (İşçi için) ekin biçerken sıralanmış işçilerden tarlanın kıyısından giden. **4.** Hayvan etinde, kuyruk sokumu kısmını seven ve yiyen. [DS]

pöçüklü, [pöçük-lü] *{ağız} sf.* Giyimine, kuşamına özen göstermeyen; dağınık. [DS]

pödüklemek, [Far. hodik => hödük > hödük-le-mek ?] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Yaşlanmak; ihtiyarlamak. [DS]

pöf, [pöf *(yans.)*] *is.* İğrenme, tiksinti bildiren söz.

pöft, [? pöft / pöht] *{ağız} is.* Hınç; öfke; kin. [DS]

pöğrek, [pöğ *(yans.)* > pöğ-re-k] *{ağız} is.* Düdük. [DS]

pöh, [pöh *(yans.)*] *{ağız} ünl.* Manda kovalama ünlemi. [DS]

pöhpöhlemek, [poh+poh-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* → pohpohlamak.[DS]

pöhrek, -ği [Erme. p'ołorak / p'öğrank] *{ağız} is.* → pöhrenk. [DS]

pöhrenk, -gi [Erme. p'ołorak / p'öğrank] *{ağız} is.* **1.** Yer altındaki su yolu. **2.** Ağaç ya da topraktan yapılmış su borusu; künk. [DS]

pöht, [pöht / pöft] *{ağız} is.* Öç; hınç; kin. [DS]

pökem, [? pökem] *{ağız} sf.* Tüm; tamam. [DS]

pökke, [böke / pökke] *{ağız} is.* Aşığın çıkıntılı yanı. [DS

pölmek, [böl-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Bölmek; parçalamak. [DS]

pölük[1]**, -ğü** [böl-ük] *{ağız} is.* **1.** Bölük; parça. **2.** Pay. [DS]

pölük[2]**, -ğü** [belik / pölük] *{ağız} is.* Bölünerek örülmüş saç örgülerinden her biri; belik. [DS]

pölüşmek, [böl-üş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ür]* Paylaşmak. [DS]

pölüt, -dü [Ar. bellūd => pelit] *{ağız} is.* Çınar, meşe vb. ağaçların meyvesi; pelit. [DS]

pölütçü, [pölüt-çü / pelit-çi] *{ağız} is.* Meşe palamudu yiyen bir tür karga.[DS]

pönek, -ği [? pönek] *{ağız} is.* Ahırdaki gübreyi dışarı atmaya yarayan küçük pencere. [DS]

pöntügüz, [pöntü ? + göz] *{ağız} is.* Sıçan; fare. [DS]

pör, [Far. per] *{ağız} is.* Değirmenin dönmesini sağlayan düzenek. [DS]

pörçük, -ğü [Erme. pöçük] *{ağız} is.* Kuyruk. [DS]

pörçümek, [pörç-ü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Pamuklu, yünlü eşya ve giyecekler için) tiftiklenmek; havlanmak. [DS]

pörek, -ği [Erme. p'ołorak / p'öğrank ? => pörek] *{ağız} is.* **1.** Pınar; kaynak. **2.** Künk. [DS]

pörenk, -gi [Erme. p'ołorak / p'öğrank] *{ağız} is.* Künk.[DS]

pörk[1]**,** [börk > pörk] *{ağız} is.* **1.** Erkeklerin giydiği bir tür başlık; takke; külah. **2.** Yünden örülmüş baş örtüsü. [DS] **pörk dikme,** *{ağız} Nişan almak için baştaki şapkalı bir değneğe geçirerek hedef koyma.* [DS]

pörk[2]**,** [? pörk] *{ağız} is. folk.* Düğünde, gelinin baba evinden yola çıktığını bildiren haber. [DS]

pörmek, -ği [? pörmek] *{ağız} is.* Davar, sığır sürüsü. [DS]

pörnek, -ği [? pörnek] *{ağız} is.* **1.** İnsanların ortak yararları için oluşturdukları topluluk. **2.** Koyunlarını bir araya katan birkaç kişinin oluşturduğu topluluk. **3.** Başkalarının sürüsüne katılan küçük davar sürüsü. [DS] **pörnek pörnek,** *{ağız} Küme küme; top top.* [DS]

pörsü, [? pörsü] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

pörsük, -ğü [por-su-mak / pors-u-mak / pörsümek > pör-sü-k] *sf.* Çeşitli nedenlerle gevşeyip sarkmış; porsuk.

pörsüklük,-ğü [pör-sü-k-lük] *is.* Porsumuş olma durumu; porsuk olma durumu; porsukluk.

pörsüme [pör-sü-me] *is.* Pörsümek eylemi.

pörsümek, [pör-sü-mek] *gçsz. f. [-r]* **1.** Çeşitli nedenlerle gevşeyip sarkmak; diriliğini, tazeliğini ve canlılığını kaybetmek; yüzeysel gerginliği gitmek; porsumak. **2.** *{ağız}* Yaşlanmak; kocamak. [DS]

pörsütmek, [pörsü-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Yaşlandırmak. [DS]

pört, [part / pert / pırt / pıt / pit / port / pört / pürt *(yans.)*] *is.* Bir yerde sıkışan sıvı ve başka maddenin kurtuluşunu, birden fırlayıp çıkmasını, dağılmasını, patlamasını ve bu sırada çıkan sesi anlatan kök. [Zülfikar] *pört-le-mek, pört-le-k*

pörtdeme, [pört+de-me ?] *{ağız} ünl.* (İlenç sözü olarak) öl; üzül! [DS]

pörtdetme, [pört-de-t-me] *{ağız} is.* Haşlama et yemeği. [DS]

pörtelek, -ği [pört-ele-k] *{ağız} is.* Böbrek. [DS]

pörtlecen, [pört-le-cen] *{ağız} is.* zool. Serçeden büyükçe, sırtı kızıl kahverengi, göğsü ve karnı kül rengi, çalıdan çalıya sıçrayarak dolaşan bir kuş. [DS]

pörtlek,-ği [pört *(yans.)* > pört-le-k] *{ağız} sf.* **1.** (Göz için) dışa çıkmış; fırlamış; patlak. **2.** *is.* Cıvık şeylerin kabuğunu delerek dışarı çıkmış hâli. [DS]

pörtleme, [pört *(yans.)* > pört-le-me] *is.* Pörtlemek eylemi.

pörtlemek, [pört *(yans.)* > pört-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)yor]* **1.** (Göz için) kızgınlık, öfke, şaşkınlık gibi nedenlerle aşırı derecede açılarak dışarı fırlamış gibi olmak. **2.** (Olgun meyve vb. içi sıvı dolu şeyler için) kabuğunu veya derisini yırtarak dışarı çıkmak, akmak; fırlamak. **3.** (Cıvık hamur, çamur gibi şeyler için) göz göz kabarmak. **4.** (Kaynak suyu için) topraktan kaynayıp çıkmak. [DS]

pörtletme, [pört-le-t-me] *is.* Pörtletmek eylemi.

pörtletmek, [pört-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Pörtlemesini sağlamak; pörtlek duruma getirmek. **2.** (Göz için) çok açarak bakmak. **3.** *{ağız}* Bir şeyin içini dışına çıkartmak. [DS] **4.** *{ağız}* Ağızdan söz kaçırmak. [DS]

pörtmek, [pört-mek / bört-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Şişip kabarmak. [DS]

pörtük, -ğü [pört-ük / bört-ük] *{ağız} sf.* **1.** (Surat için) asık. **2.** (Yaprak vb. için) soğuğun etkisi ile buruşmuş. [DS]

pörtül, [pört-ül ?] *{ağız} sf.* Parça; kesme; kübik. [DS]

pörü[1], [? pörü] *{ağız} is.* **1.** Büyük başlı, demir ayakkabı çivisi. **2.** Menteşenin kapıya çakılan parçası. **3.** Birbirinin içine geçen iki çivi şeklindeki menteşe. [DS]

pörü[2], [Yun. poreia] *{ağız} is.* Su değirmeninin çarkını çeviren araç; poyra. [DS]

pörük, -ğü [? pörük] *{ağız} is.* Baca. [DS]

pörüşmek, [bur-uş-mak > pörüş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* (Meyve için) buruşmak; pörsümek. [DS]

pörüşük, -ğü [pörüş-ük] *{ağız} sf.* Buruşuk. [DS]

pöseğ, [pus-mak > pöseğ] *{ağız} is.* Soğuk havalarda dallarda görülen buz; kırcı. [DS]

pösenti, [pus-an-tı > pösenti] *{ağız} is.* Yağmur ve kar taneleri. [DS]

pöslük, -ğü [pös-lük] *{ağız} is.* Hayvan gübrelerinin ahır dışında atıldığı, biriktirildiği yer; gübrelik; çöplük. [DS]

pösermek, [pös-er-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Buruşmak; pörsümek. **2.** Nemlenen şeyin hacmi genişlemek. [DS]

pösnük, -ğü [pös-lük / pösnük] *{ağız} is.*→ pöslük. [DS]

pöstek, -ği [Far. postākī ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa boylu; kısa bacaklı. [DS]

pösteki, [Far. pōstākī] *is.* Koyun veya keçi postu. 🗗 **pösteki saydırmak,** *Bir kimseye içinden çıkılmaz bir iş vererek uğraştırmak.* | **pösteki saymak,** *Ağır ilerleyen ya da zor yürütülen güç bir iş ile uğraşmak zorunda kalmak.* | (birinin) **pöstekisini sermek,** *Bir kimseyi yerinden kımıldayamayacak kadar ağır bir şekilde dövmek; pestilini çıkarmak.* | **pöstekiyi kurtarmak,** *Hoş olmayan bir işten sıyrılmak; bir beladan yakayı kurtarmak.*

pöstük, -ğü [pös-(ü)t-ük ?] *{ağız} is.* Erik. [DS]

pösük, -ğü [pös-ük ?] *{ağız} is.* Çalılık yer. [DS]

pösüne, [pös-ün-e ?] *{ağız} sf.* Sünepe; uyuşuk; pasaklı. [DS]

pösürüklü, [pös-ür-ük-lü] *{ağız} sf.* Sünepe; pasaklı.[DS]

pöşgür, [Far. pīş *(ön)* + -gīr *(tutulan)*] *{ağız} is.* Peçete. [DS]

pöşke, [? pöşke] *{ağız} is.* Soba. [DS]

pöşmük, [? pöşmük] *{ağız} is.* **1.** Hela. **2.** Hayvan pisliklerinin atıldığı yer. [DS]

pötelek, -ği [pört-ele-k / pöt-ele-k] *{ağız} sf.* **1.** (Göz için) dışarıya doğru çıkık; pörtlek. **2.** *is.* Tomurcuk. [DS]

pötibör, [Fr. petit *(küçük)* + beurre *(tereyağ)*] *is.* Tereyağlı, küçük kuru bisküvi.

pötifur, [Fr. petit-four] *is.* Kuru hamurdan hazırlanarak arasına krema doldurulan ve üzeri şekerleme ile kaplanarak bir lokmada yenen küçük pasta.

pötikare, [Fr. petit-carreau] *is.* **1.** Küçük kareli kumaş; pitikare. **2.** *sf.* Bu kumaştan yapılmış.

pötlemek, [pöt-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Herhangi bir şey için) birdenbire ortaya çıkmak. [DS]

pöttürmek, [bört-tür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* (Yiyecek için) az pişirmek; az haşlamak; börttürmek. [DS]

pötün, [Fr. pottine => potin] *{ağız} is.* Potin. [DS]

pötür, [pöt-ür] *{ağız} is.* Pürüz. 🗗 **pötür satır,** *{ağız} 1. (Nesne için) biçimsiz. 2. (Yüzey için) pürüzlü.* [DS]

pötürdetmek, [pöt-ür-de-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Sert bir şeyi ses çıkartarak yemek; kütürdetmek [DS]

pötürleşmek, [pötür-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Sivri şey için) kütleşmek. [DS]

pötürlük, -ğü [pötür-lük] *{ağız} is.* çalılık. [DS]

pötürmek, [büt-ür-mek / pütür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Sağlam hale koymak. [DLT] **2.** İspat etmek. [DLT]

pöy[1], [pöy *(yans.)*] *is.* Haykırarak ağlamayı belirten kök. [Zülfikar] *pöy-kür-mek*

pöy[2], [böğ] *{ağız} is.* Örümcek. [DS]

pöykürmek, [pöy *(yans.)* >pöy-kür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* **1.** Yüksek sesle hıçkırarak ağlamak; höykürmek. **2.** Fışkırmak; höykürmek. **3.** *gçl. f.* Fırlatmak. [DS]

pöyre, [Yun. poreia] *{ağız} is.* **1.** Künk. **2.** Su değirmeninde oluğun ucuna takılan ve suyun çarka hızla çarpmasını sağlayan boru; poyra. [DS]

pöyrek, -ği [Yun. poreia] *{ağız} is.* Künk. [DS]

pöyrenk, -gi [Yun. poreia ?] *{ağız} is.* Künk. [DS]

pözik, -ği [? pözik] *{ağız} is.* Ergenlik sivilcesi. [DS]

pözü, [pazı] *{ağız} is.* Hamur topağı; pazı. [DS]

pözülemek, [pözü-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Hamuru ekmek yapılacak büyüklükte küçük topaklara ayırmak; pazılamak. [DS]

PP vitamini, [PP+ vitamin-i] *is. tıp.* Nikotinik asit amidi olup pridinden türeyen bir vitamin; nikotinik amit; nikotinik asit; $C_6H_6N_2O$.

Pr[1]. [Fr. prothrombine] *kısalt. tıp.* Quick zamanı veya pıhtılaşma etmeni olarak da adlandırılan K vitamini yardımı ile karaciğerde sentezlenen ve etkin trombolastinin etkisiyle tamamen trombine dönüşen alfa 2-globülin oranını belirten kısaltma. 🗗 **Pr antijeni,** *Tüm insanlarda bulunan ve başta soğuk aglütininler olmak üzere öz antikorlar tarafından belirlenen alyuvar antijeni.*

Pr[2]. [İng. praseodymium] *kısalt. kim.* Atom numarası 59, atom ağırlığı 140,90 olup nadir topraklar grubundan bir kimyasal element olan praseodimun sembolü.

prafa, [Lat. preferantia *(öne taşımak)* > Fr. préférence => prafa] *(p'ra'fa) is.* Çoğunlukla üç kişi tarafından oynanan ve otuz iki kâğıtlık poker destesi ile bütün kâğıtların dağıtılarak elinde karo yedilisi bulunan oyuncunun kozu belirlemesiyle başlayan bir iskambil oyunu.

pragma, [Yun. pragma] *(p'ra'gma) is.* **1.** Nesne. **2.** Olay.

pragmacı, [pragma-cı] *(p'ra'gmacı) sf. fel.* **1.** Bir düşüncenin doğruluğunun ancak uygulamadan sonra elde edilen sonuç ile ölçülebileceğini ileri süren; başarıya ulaşma olgusunun gerçeğin ölçütü olduğunu savunan; pragmatizmi savunan; pragmatizm yanlısı; pragmatist. **2.** Pragmatizmle ilgili; pragmatist.

pragmacılık,-ğı [pragma-cı-lık] *(p'ra'gmacılık) is. fel.* Bir şeyin doğruluk ve gerçekliğini yalnız ve tek taraflı olarak başarıya ulaşabilme durumuyla değerlendirmek gerektiğini savunan öğreti; pragmatizm.

pragmatist, [Yun. pragma > Fr. pragmatiste] *(p'ra'gmatist) is. ve sf. fel.* Pragmacı.

pragmatizm, [Yun. pragma > Fr. pragmatisme] *(p'ra'gmatizm) is. fel.* Pragmacılık.

praksis, [Yun. praksis *(eylem)*] *(p'ra'ksis) is.* **1.** Marxçı felsefede olayları ve üretim araçlarını yani dünyayı değiştirmek amacını güden eylemlerin tümü. **2.** Sartre'ın varoluşçuluğunda, varlığın tarih içinde kendini açığa vurmasını sağlayan şey.

pralin, [Mareşal Du plessis-Praslin *(aşçısı bulduğu için)* > Fr. pralin] *(p'raline) is.* **1.** Badem, toz şeker ve vanilya yapılan bir tür kek; bademli kek. **2.** Pastacılık ve şekerlemecilikte bazı ürünlerin üzerlerini kaplamakta kullanılan badem, toz şeker ve vanilya karışımı. **3.** Birkaç kez şeker ağdasına daldırılarak üzeri kaplanmış badem veya fındık.

pranga, [İt. branca *(iki nesneyi birbirine bağlayan şey)*] *(p'ra'nga) is.* Eskiden, ağır cezaya çarptırılmış olan mahkûmların ayaklarına bağlanan zincir ve buna bağlı ağır demir kütle. 🗗 **pranga cezası,** *Prangaya bağlamak suretiyle cezalandırma.*‖ **pranga kaçağı,** *Azılı haydut; şaki.*‖ **pranga malı-kûmu,** *Prangaya bağlanma cezası almış olan mahkûm.*‖ **prangaya vurmak,** *Bir kimsenin ayağına pranga bağlayarak cezalandırmak; prangaya bağlanma cezasını uygulamak; zincire vurmak.*

prangalı, [pranga-lı] *sf.* Prangaya vurulmuş; ayağına pranga takılmış olan.

prangasız, [pranga-sız] *sf.* Prangaya vurulmamış; ayağına pranga takılmamış olan.

praseodim, [Yun. prasinos *(pırasa yeşili)* + didymos *(ikiz, çift)* > Fr. praseodymium / praséodim] *(p'raseodim) is. kim.* Atom numarası 59, atom ağırlığı 140,90 olup nadir topraklar grubundan bir kimyasal element, sembolü: Pr.

pratik,-ği [Yun. prassein *(yapmak)* > praktikos / İt. practicus > Fr. pratique] *sf.* **1.** Uygulamaya dönük olan; kılgın. **2.** Eyleme yatkın olan; kılgılı. **3.** Eylemle, uygulama ile ilgili olan; tatbikî; kılgın; kılgılı. **4.** Kolayca uygulanabilir olan; kullanışlı. **5.** Amacına uygun olan; kılgılı; kabil-i tatbik; amelî. **6.** (Kişi için) güçlükleri kestirmeden çözümleyen; işini bilen; gerçekleri iyi değerlendiren; evirgen. **7.** *is.* Bir bilim, sanat ve teknik ile ilgili kuralların, ilkelerin uygulanması, eylem alanına sokulması. **8.** Bazı hareketlerin tekrarlanması ile kazanılan ustalık; uygulama; tatbik; tatbikat. **9.** Bir şeyi yapma biçimi; yöntem; teamül.🗗 **pratikte,** *Uygulamada; günlük yaşayışta.*

pratika, [İt. pratica] *(p'rati'ka) is. dnz.* Kıyı sağlık kurumu tarafından bir geminin sağlık denetimi yapıldıktan sonra verilen izin belgesi.

pratikleşme, [pratik-le-ş-me] *(p'ratikleşme) is.* Pratikleşmek eylemi.

pratikleşmek, [pratik-le-ş-mek] *(p'ratikleşmek) gçsz. f. [-ir]* **1.** Pratik duruma gelmek. **2.** Hızla hareket edebilir duruma gelmek. **3.** Pratik olmak.

pratiklik,-ği [pratik-lik] *(p'ratiklik) is.* Pratik olma durumu.

pratisyen, [Fr. praticien] *(p'ratisyen) sf.* **1.** Mesleğini uygulama yoluyla öğrenen. **2.** (Hekim için) herhangi bir alanda uzmanlaşmamış, bedenin bütünü ile ilgili hastalıklarla ilgilenen.

pre- [Lat. pre- *(ön)*] *ek.* Latince kelimelerin başına gelerek *"ön, önce"* anlamları katan ön ek.

predeterminizm, [Fr. prédéterminisme] *(p'redeterminizm) is. fel.* Olayların, Tanrı tarafından, önceden belirlenmiş olduğunu kabul eden felsefî dizge.

prefabrikasyon, [Fr. préfabrication] *(p'refabrikasyon) is.* Önceden üretimi yapılmış standart yapı elemanlarının belirli planlara göre birleştirilmesine dayanan inşaat sistemi; ön üretimli.

prefabrike, [Fr. préfabriqué] *((p'refabrike) sf.* **1.** (Malzeme için) bir fabrikada önceden üretilmiş olarak ve inşaat yerine getirilerek gereken yere takılan. **2.** (Yapı için) bu tür malzemeler ile kurulmuş olan.

preferandum, [Lat. praeferare *(tercih etmek)* > Fr. préférendum] *(p'referandum) is. biy.* Canlıların yaşadığı ortamdaki fizik ve kimyasal koşulun yaşamaya en elverişli olduğu zamanki değer.

prehistorik,-ği [Fr. préhistorique] *(p'rehistorik) sf.* **1.** Tarih zamanları diye adlandırılan dönemden öncesine ilişkin; tarih öncesi. **2.** Tarih öncesinden kalma.

prehistorya, [Fr. préhistoria] *(p'rehistorya) is.* Tarih öncesi.

prekambriyen, [Fr. précambrien] *(p'rekambriyen) is. yer b.* Yerin oluşumu ile Birinci Zaman arasında yaklaşık dört milyar yıl sürdüğü kabul edilen jeolojik zaman; Kambriyen öncesi.

prelüt,-dü [Lat. prealudium *(çalmaya hazırlanmak)* > Fr. prélude] *(p'relüt) is. müz.* Bir saz eseri ya da oyun müziğinden önce seslendirilen ve belli bir biçimi olmayan müzik parçası.

preman, [Sansk. preman] *(p'reman) is.* **1.** Yoğun arzu; tanrısal aşk. **2.** Hinduculukta arınma ayinlerinden sonra yapılan cinsel birleşme ayini.

prematüre, [Fr. prématuré] *(p'rematüre) sf.* (Bebek için) vaktinden önce doğmuş; erken.

prens, [Lat. princeps *(birinci)* > Fr. prince] *(p'rens) is.* **1.** Hükümdar ya da hükümdar ailesinden olan erkeklere verilen soyluluk unvanı. **2.** Bazı ülkelerde en yüksek soyluluk unvanı. **3.** Bir prensliğin başında bulunan yönetici. **4.** Eski Roma'da imparatora verilen ad. **5.** Derebeylik zamanında yetkisini doğrudan bir kraldan alan kişi. **6.** On ikinci yüzyıldan sonra hükümdardan bu unvanı alan ve askerliğin bütün haklarından yararlanan kimse.

prenses, [Fr. princesse] *(p'renses) is.* **1.** Hükümdarın eşi veya kızı. **2.** Hükümdar ailesinden olan kadın ve kızlara verilen soyluluk unvanı. **3.** Bu unvanı taşıyan kişi. **4.** Bir prensliği yöneten kadın hükümdar. **5.** Fransa'da en yüksek soyluluk unvanı. **6.** Beden kısmı kalçaya kadar oturan etek kısmı geniş bir elbise. ◻ **prenses gibi,** *1. (Kadın ve kızlar için) çok güzel. 2. Zarif biçimde.*

prenseslik,-ği [prenses-lik] *is.* **1.** Prenses olma durumu. **2.** Prensesin görevi ve unvanı. **3.** Bir prensesin yönetimindeki toprakların tümü.

prensip,-bi [Fr. principe] *(p'rensip) is.* **1.** Bir şeyin ilk nedeni; sebeplerin en başta olanı; ilke; umde. **2.** Bir şeyin, düzenin dayanağı veya işlevi olan temelleri belirleyen, onun işleyişini yöneten kural ya da yasa; ilke. **3.** Bir olayı tanımlamada kullanılan temel önerme; yasa; ilke. **4.** Bir davranış biçimini belirleyen akıl yürütmenin dayandığı önerme veya varsayım. **5.** Kendine özgün bir davranış biçimini belirleyen ahlaki kural. **6.** Bir şeyin özünü, temelini ve çerçevesini belirleyen nokta, olay veya tutum. **7.** Ayırtıları belirlenmemiş ancak öze ilişkin olan şey. ◻ **prensipler,** *Bir kimsenin ya da grubun titizlikle uyduğu ve kesinlikle ödün vermediği ahlak kurallarının tümü.*

prenslik,-ği [prens-lik] *(p'renslik) is.* **1.** Prens olma durumu; prensin yaptığı iş ve görev. **2.** Bir prens tarafından yönetilen toprakların tümü.

preparasyon, [Fr. préparation] *(p'reparasyon) is.* Eczanelerde, eczacılar tarafından hazırlanan ilaç.

preparat, [Alm. präparat] *(p'reparat) is.* **1.** İlaç fabrikalarında hazırlanıp kutulandıktan sonra eczanelerde satılan ilaç; müstahzar. **2.** Diş hekimliği öğrencilerinin ödev olarak yaptıkları uygulamalı çalışma.

pres, [Fr. presser *(sıkıştırmak)* > presse] *(p'res) is.* **1.** Onarmak, yapıştırmak vb. işler için bir nesneyi iki tabla arasına alarak mekanik ya da hidrolik kumanda ile sıkıştırmaya yarayan makine; mengene; sıkıştırıcı. **2.** Suyu veya yağı çıkarılacak meyveleri sıkmaya yarayan alet; cendere; meyve sıkma aleti. **3.** *spor.* Futbol ya da basketbolde rakip oyuncunun hareket alanını daraltarak topu istediği gibi kullanmasına engel olmaya yönelik sıkı denetimli oyun. **4.** *matb.* Ciltlenecek kitapların yerleştirildiği alet. **5.** Kuru ot, saman vb. tarımsal bir ürünün taşınmasını ve depolanmasını kolaylaştırmak amacıyla hacmini küçülterek geometrik biçim verebilen ve demetleri bağlayan alet. **6.** Peynirin suyunu atmak amacıyla sıkılmasında kullanılan alet. ◻ **pres yapmak,** *Bir takımın hücumu sırasında karşı takım elemanlarınca engelleme amacıyla baskı yapmak; rakibe çok yakın savunma yapmak.*

presbit, [Yun. presbytes *(ihtiyar)* > Fr. presbyte] *(p'resbit) sf.* **1.** (Göz için) göz merceğinin esnekliğini kaybetmesi sonucunda yakındaki nesneleri görememe durumu. **2.** (Kişi için) gözünün merceği esnekliğini yitirdiği için yakındaki nesneleri göremeyen.

presbiteryen, [İng. presbiterian > Fr. présbiterien] *(p'resbiteryen) sf.* **1.** Presbiteryenlikle ilgili; presbiteryenliğe ilişkin. **2.** Presbiteryenlikten yana olan; presbiteryenlik yanlısı. **3.** *is.* Presbiteryenlikten yana olan kimse.

presbiteryenlik,-ği [presbiteryen-lik] *(p'resbiteryenlik) is.* Calvin tarafından öngörülen ve kilisenin yönetimini protestan papazlarıyla laik kişilerden meydana gelen presbiteryum adındaki karma bir kurula vermeyi öngören, kilisenin demokratik kurallara göre işlemesini savunan düzen.

presbiteryum, [Lat. presbiterium] *(p'resbiteryum) is. hrist.* **1.** Eski kiliselerde koro bölmesiyle mihrap arasında kalan yer. **2.** Kilisede ayin sırasında piskoposa yardım eden rahiplerin toplandığı yer. **3.** Aynı kiliseye bağlı rahipler topluluğu. **4.** Presbiteryen kiliselerinde yönetici karma heyet.

presbitlik,-ği [presbit-lik] *(p'resbitlik) is.* Yaşlılığa bağlı olarak göz merceğinde uyum gücünün azal-

ması yani yakın cisimleri görmek için mercekteki içbükeyliğin yeteri kadar artamaması sonucunda ortaya çıkan görme kusuru.

presçi, [pres-çi] *(p'resçi) is.* Pres makinelerinde çalışan işçi.

presçilik,-ği [pres-çi-lik] *(p'resçilik) is.* Pres yapma veya pres kullanma işi.

prese, [Fr. presser > pressé] *(p'rese) sf.* Sıkıştırılmış şey; sıkılmış olan.

presesyon, [Fr. précéssion] *(p'resesyon) is. gök b.* Devinme.

presleme, [pres-le-me] *(p'resleme) is.* Preslemek eylemi.

preslemek, [pres-le-mek] *(p'reslemek) gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeyi pres ile sıkıştırmak.

preslenme, [pres-le-n-me] *(p'reslenme) is.* Preslenmek eylemi.

preslenmek, [pres-le-n-mek] *(p'reslenmek) edil. f. [-ir]* Hakkında preslemek eylemi yapılmak; preslemek eylemine konu olmak.

presli, [pres-li] *(p'resli) sf.* **1.** Presi bulunan; pres sahibi olan. **2.** Presten geçirilmiş olan; presleme işlemi uygulanmış olan.

prestij, [Fr. prestige] *(p'restij) is.* Saygınlık; itibar.

presto, [Lat. presto *(çabuk, canlı)*] *(p're'sto) zf. müz.* **1.** Hızlı ve canlı tempoda. **2.** *is.* Gösterişli ve hızlı çalınan ya da seslendirilen müzik parçası.

prevantoryum, [Fr. préventif *(önleyici)* > préventorium] *(p'revanto'ryum) is.* Verem mikrobu almış olmalarına rağmen henüz hastalığa yakalanmamış kişilerin verem olmalarını önlemek amacıyla bakıldıkları sağlık yurdu.

prezantabl, [Fr. présentable] *(p'rezanta:bl) sf.* Sunulabilir; takdim edilebilir.

prezantasyon, [Fr. présentation] *(p'rezantasyon) is.* Tanıtma; takdim etme; sunma.

prezante, [Fr. présenter] *(p'rezante) is.* Takdim; sunma. ◻ **prezante etmek,** *Kendini veya bir kimseyi bir topluluğa ya da başka bir kimseye tanıtmak; takdim etmek; sunmak.*

prezervatif, [Fr. préservatif] *(p'rezervatif) is.* Cinsel ilişki sırasında doğum kontrolü ya da zührevi hastalıklardan korunmak amacıyla kamışa geçirilen ya da döl yatağı boynuna takılan plastik ya da kauçuktan yapılma araç; kondom; diyafram; kapak.

prezidyum, [Lat. praesidium] *(p'rezi'dyum) is.* Eski Sovyetler Birliğinde Sovyet Yüksek Meclisini yöneten, vekâlet yoluyla yürüten kurul.

prim, [Fr. prim] *(p'rim) is.* **1.** İşverenin, çalışma verimini artırmak amacıyla çalışanlarına maaş dışında ödediği ek para. **2.** Çalışanların sosyal yardımlarını karşılamak amacıyla işveren ve çalışandan Sosyal Sigortalar kurumunun tahsil ettiği belirli orandaki katılım payı. **3.** İsteğe bağlı özel sigortalarda sigortacıya ödenen para. **4.** Kesinleşmiş bir pazarlığın, yürürlüğe gireceği tarihte alıcı tarafından bozulması durumunda alıcının satıcıya ödemek zorunda kaldığı para. **5.** Normal ölçülerin üstünde verim sağlayan bir işçiye, memura ya da satıcıya ödenen ek ücret. **6.** Sigorta ettirilen şey için belirlenen değer üzerinden sigortalayan kuruluşa ödenen para; sigorta ücreti. **7.** *spor.* İstenilen sonucu alan ya da üstün gayret sergilemiş olan takım ya da oyuncuya ödül için verilen para ve armağan. **8.** Bir hisse senedinin alış fiyatı ile piyasa fiyatı arasındaki fark. **9.** *mecaz.* Bir hatayı, kusuru görmezlikten gelme; göz yumma; müsamaha etme. ◻ **prim vermek,** *Birinin hatasını ve kusurunu görmezlikten gelmek; göz yummak.*‖ **prim yapmak,** *Değeri artmak; itibar kazanmak.*

primadonna, [İt. prima donna *(birinci kadın)*] *(p'rimado'nna) is.* **1.**Operada şarkıcı baş kadın. **2.** Uluslar arası yıldız niteliği kazanmış bayan opera şarkıcısı.

primat[1], [Fr. primate] *(p'rimat) is. zool.* Bütün maymunlar ile bazı bilginlere göre insanları da içine alan memeliler takımı; maymunsular.

primat[2], [Lat. primat] *(p'ri'mat) is. hrist.* Bazı piskoposluk merkezlerine verilen onursal unvan.

primatlar, [primat-lar] *(p'rimatlar) is. zool.* Ağaç üstünde yaşayan, tabanlarına basarak iki ayağı üzerine doğrulabilen, yassı tırnaklı, eksiksiz bir diş sistemi, gelişmiş beyinleri olan, maksimileri, maymunları ve bazı bilginlere göre insanı da içine alan memeliler takımı; maymunlar, *(Primate).*

primer, [Fr. primaire] *(p'rimer) sf.* Birinci.

primitif, [Fr. primitif] *(p'rimitif) sf.* **1.** (Gelişmesi söz konusu olan herhangi bir canlı için) gelişmesinin henüz başında olan; ilk durumda bulunan; ilkel; iptidai. **2.** (Kişi için) eğitim öğretim görmemiş, kaba saba; görgüsüz; kültürsüz. ◻ **primitif toplum,** *İlkel toplum.*‖ **primitif sanat,** *Sanayileşmiş Avrupa dışı toplumların yerli sanatları ile Rönesans öncesi Avrupa resim ve heykel sanatına verilen ad.*

primitivizm, [Fr. primitivisme] *(p'rimitivizm) is.* İlkelcilik.

primo- [Lat. primus *(birinci)* > primo-] *(p'rimo-) ek.* Birçok Latince kelimenin başına gelerek *birinci* anlamında terimler türeten ön ek.

printer, [İng. printer] *(p'rint'r) is.* Bir işlemin sonuçlarını kâğıt üzerine yazan bilgisayar parçası; yazıcı; bilgiyazar.

priyapizm, [Fr. priapisme] *(p'riyapizm) is. tıp.* Ağır bir hastalığın belirtisi olarak, cinsel bir istek olmaksızın kamışın sürekli olarak dik ve gergin durması.

priz, [Fr. prendre *(tutmak)* > prise *(tutma)*] *(p'riz) is. elkt.* **1.** Ana hattın akım taşıyan tellerine bağlantı kutupları takılmış ve radyo, televizyon, gece lambası, ütü vb. gibi cihazların fişini takmaya yarayan özel yuva. **2.** Beton karıştırıldıktan sonra kütlenin

sertleşmeğe başladığı ana kadar çimentonun yapısında geçen kimyasal tepkimeler; donma; sertleşme. ◻ **priz direkt,** *oto. Araya hız küçültücü dişli çifti koymaksızın ana şanzıman milinin hareketini doğrudan yardımcı şanzıman miline aktaran özel vites değiştirme düzeneği.*

prizma, [Yun. prizein *(testere ile biçmek)* > prisma > Fr. prisme] *(p'ri'zma) is. mat.* **1.** Taban denilen paralel iki çokgenin kenarları arasında yer alan dörtgenlerle çevrili katı cisim; biçme. **2.** *fiz.* Işık ışınlarını saptıran ve tayflarına ayıran üçgen prizma.

prizmatik, -ği [Fr. prismatique] *(p'rizmatik) sf. mat.* Prizma biçiminde olan.

pro- [Yun. / Lat. pro-] *(p"ro-) ön ek.* Yunancadan alınan kelimelerden *"önde, üstünde, için, yerine, lehine"* anlamında birleşik kelimeler yapan ön ek.

probabilizm, [Fr. probabilisme] *(p"robabilizm) is. fel.* Mutlak bilgiyi ve doğruyu bilmenin mümkün olmadığını, insan bilgisinin ancak olası bilgiye ulaşabileceğini savunan dogmatizm ile şüphecilik arasında kalan öğreti; Yeni Akademia okulu; olasıcılık.

problem, [Yun. problema *(ortaya atma)* > Fr. problème] *(p"roblem) is.* **1.** Karşılığının teoremler ve kurallar gibi bilimsel yollarla bulunması istenen soru. **2.** Mesele; sorun. **3.** *sf. mecaz.* (Çocuk için) davranışları normal olmayan, özel olarak eğitilmesi gereken; davranış bozukluğu olan; sürekli sorun çıkaran.

problematik, -ği [Fr. problèmatique] *(p"roblematik) sf.* **1.** Problemli; sorunlu. **2.** Sorunsal. **3.** *is.* Belirli bir bilim veya faaliyetle ilgili problemlerin tümü. ◻ **problematik yargı,** *Kant'çı felsefede, eylem (yüklem) ile eyleyen (özne) arasında sadece olabilirlik ilişkisini kuran yargı.*

problemli, [problem-li] *(p"roblemli) sf.* **1.** Problemi bulunan; sorunlu. **2.** (Kişi için) duygusal yönden çeşitli sorunları olan; sürekli sorun çıkaran. **3.** (Ülke, kuruluş, topluluk için) bütünü ilgilendiren bir takım güçlük, sıkıntı ve çıkmaz vb. çeşitli sorunlar içinde olan.

problemsiz, [porblem-siz] *(p"roblemsiz) sf.* Herhangi bir sorunu olmayan; sorunsuz.

prodüksiyon, [Lat. producere *(öne çıkarmak, üretmek)* > Fr. production] *(p"rodüksiyon) is.* **1.** Üretim. **2.** *sin.* Bir filmin yapımı için gerekli olan çalışmaların tümü; yapım.

prodüktif, [Fr. productif] *(p"rodüktif) sf.* **1.** Ürün veren; kâr sağlayan. **2.** Çok ürün veren veya çok kâr sağlayan; verimli.

prodüktivite, [Fr. productivité] *(p"rodüktivite) is.* Verilen emeğe ve yapılan masrafa karşılık üretilen miktar; üretme gücü; üretkenlik; verimlilik.

prodüktör, [Fr. producteur] *(p'rodüktör) is.* **1.** *sin.* Yapımcı. **2.** *tic.* Üretici. **3.** Sigorta işletmelerinde sigortaya iş sağlayan kimse.

prodüktörlük, -ğü [prodüktör-lük] *(p"rodüktörlük) is.* Prodüktör olma durumu; yapımcılık.

profaj, [Fr. prophage] *(p"rofaj) is. tıp.* Bir bakteri ile ortak yaşayan, fakat ona karşı birden mikrop özelliğini tekrar kazanabilen ılımlı bakteriyofaj; provirüs.

profaz, [Fr. prophase] *(p"rofaz) is. biy.* İlk evre; hücrede mitoz bölünmenin ilk evresi.

profesör, [Lat. profiteri *(meslek sahibi olmak, bir grup adına fikir söylemek)* > Fr. professeur] *(p"rofesör) is.* **1.** Üniversite ve diğer yüksek öğretim kurumlarında en yüksek seviyedeki akademik unvan. **2.** Bu unvanı almış öğretim üyesi.

profesörlük,-ğü [profesör-lük] *(p"rofesörlük) is.* **1.** Profesör olma durumu. **2.** Profesörün işi ve görevi. **3.** Profesörün görev süresi.

profesyonel, [Fr. profession *(meslek)* > professionel] *(p"rofesyonel) sf.* **1.** Bir işi kazanç sağlamak amacıyla, uzmanlaşmış olarak yapan. **2.** Bir işi yetkin biçimde yapan; yetkin. **3.** *spor.* (Sporcu için) bir sporu yapmak ya da öğretmek için para alan. **4.** Herhangi bir alanda deneyim sahibi olan. ◻ (bir işin) **profesyoneli olmak,** *O işin bütün inceliklerini, ayrıntılarını ve açıklarını kavramış olmak.*

profesyonelleşme, [profesyonel-le-ş-me] *(p"rofesyonelleşme) is.* Profesyonelleşmek durumu ve eylemi.

profesyonelleşmek, [profesyonel-le-ş-mek] *(p"rofesyonelleşmek) dönşl. f. [-ir]* Profesyonel duruma gelmek.

profesyonellik,-ği [profesyonel-lik] *(p"rofesyonellik) is.* **1.** Profesyonel olma durumu. **2.** Profesyonel bir sporcunun yasa ve yönetmeliklerle belirlenmiş konumu.

profil, [Lat. pro *(ön)* + filare *(şerit)* > Fr. profile] *(p"rofil) is.* **1.** İnsan yüzünün yandan görünüşü; yanay. **2.** Yandan bakıldığında bir cismin yalnız dış çizgilerle belirgin görünüşü; slüet. **3.** Yol, hendek vb. yapının enine kesiti. **4.** Çekme veya haddeleme yoluyla elde edilen ray, putrel, köşebent, U veya T kesitli demir ürünlerinin bütününe verilen ad. **5.** Bir mimari ögeyi, silme veya silme gövdesini oluşturan çeşitli bölmelerini göstermeye yarayan düşey kesit; yanay. **6.** *mat.* Yanay. ◻ **profil doğrusu,** *Yanay doğrusu.*|| **profil düzlemi,** *Yanay düzlemi.*

profilaksi, [Fr. prophylaxie] *(p"rofilaksi) is. tıp.* Korunma.

profilograf, [Fr. profilographe] *(p"rofilograf) is.* Karayollarının profilindeki bozukluğu veya düzensizliği küçük ölçekli harita üzerinde çizmeye yarayan aygıt.

proforma, [Lat. pro forma *(şekil için, şeklen)*] *(p"rofo'rma) is.* Şekil bakımından; şekil olarak. ◻ **proforma fatura,** *Herhangi bir malın kesin satışı yapılmadan önce bilgi sahibi olmak veya bazı yasal işlemleri gerçekleştirmek amacıyla satıcının alıcıya*

vermiş olduğu fatura bilgilerini kapsayan belge; ön fatura.

progenez, [Lat. pro *(ön)* + nenesis *(oluşum)*] *(p"rogenez / (p"rojenez) is. biy.* Yumurtanın döllenmesinden önce insan dölünü etkileyen çevre ve kalıtım etmenlerinin tümü.

progenezik, -ği [Lat. prog*énésique*] *(p"rogenezik) sf. biy.* Döllenmeden önce oluşan.

progesteron, [Fr. progestérone] *(p"rogesteron) is. biy.* Döl yatağı mukozasını değişikliğe uğratarak döllenmiş yumurtanın yuvalanmasını ve gelişmesini kolaylaştıran yumurtalıktaki sarı cismin salgıladığı hormon; lütein; $C_{21}H_{30}O_2$.

program, [Yun. programma *(ön yazı)* > Fr. programme] *(p"rogram) is.* **1.** Belirli şartlara ve düzene bağlı olarak gerçekleştirilmek istenen işlerin bütünü. **2.** Bir yayın kurumunda önceden hazırlanmış olarak belirli bir yerde, belirli bir zamanda ve bir dönemde sunulan gösteri, konferans, yayın vb. etkinliklerin tümü. **3.** Bu tür etkinliklerin dökümünün yer aldığı belge. **4.** Bir konsere, toplantıya, gösteriye katılan sanatçıların ve yapacakları etkinliğin yazıldığı kâğıt; broşür. **5.** Bir tören, kutlama veya çalışma için öngörülen etkinliklerin tümü; sıralı döküm; izlence. **6.** Bir kimsenin, bir partinin vb. grubun belirli bir dönem için ya da gelecekte yapmayı planladıkları iş ve yönlendirme tasarılarının bütünü; izlence. **7.** Bir sınıfta ya da dönemde ele alınması gereken ya da sınava girecek lerin sorumlu oldukları ders ve konuların dökümü; izlence. **8.** Okullarda, haftanın belli günlerinde, belli saatlerde öğrencilere okutulacak dersleri gösteren cetvel. **9.** Bir hesap makinesinden veya otomatik aygıttan istenen işlem dizisinin yapılması için gerekli bilgi, veri ve anlatımların tümü. **10.** Bir işi bilgisayara yaptırabilmek için bir araya getirilmiş, bilgisayarda yürütülmeye elverişli veriler ve komutlar dizisi. **11.** Tasarlanıp gerçekleştirilebilecek bir binanın kesin özelliklerini gösteren ve incelemelerinde, araştırmalarında, projelerini oluşturmalarında temel almaları için aday mimarlara verilen yazılı açıklama. **12.** Bir çamaşır makinesi, bulaşık makinesi veya otomatik takım tezgâhı, bir kimyasal reaktör, bir bilgisayar vb. gibi herhangi bir makinen gerçekleştirmek zorunda olduğu, çoğu kere çevrimsel işlemler dizisinin betimlenmesi. ◻ **program bütçe tekniği,** *Çeşitli kamu odaklarının seçtikleri amaç ve hedeflerin saptanmasını, bu amaç ve hedeflere ulaşmayı sağlayacak araçların tanımlanmasını ve bu araçlar arasında en etkili olanı seçmeye olanak tanıyan yöntem.*|| **program kredisi,** *Alıcı için bir sermaye oluşturmakla birlikte kullanımı özel projelerin uygulanmasına bağlı olmayan borç.*|| **program paketi,** *Aynı uygulama ve aynı işlev için çeşitli kişilerce uygulanmak üzere hazırlanmış tam ve belgelenmiş bilişim programları kümesi.*

programcı, [program-cı] *(p"rogramcı) is.* **1.** Program yapan kişi; yapımcı. **2.** Radyo ve televizyon programları hazırlamakla görevli kişi. **3.** Bir çalışmayı programlamakla görevli kimse. **4.** Bir gösteri salonunda, özellikle tiyatroda program satan veya dağıtan kimse. **5.** Bilgisayar programlarını hazırlamakta uzmanlaşmış kimse.

programcılık,-ğı [program-cı-lık] *(p"rogramcılık) is.* **1.** Programcının yaptığı iş veya mesleği. **2.** Program yapma veya hazırlama işi.

programlama, [program-la-ma] *(p"rogramlama) is.* **1.** Programlamak eylemi; programlaştırma. **2.** Bir işin gerçekleştirilmesi amacıyla gerekli işlemlerin saptanması, tanımlanması ve bu işlemlerin sırasının belirtilmesi ile ilgili etkinliklerin tümü. ◻ **programlama dili,** *bsy. Bir programı bilgisayara girebilmek için kullanılan makine dili.*

programlamak, [program-la-mak] *(p"rogramlamak) gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Yapılması gereken işleri belirli bir düzene ve sıraya koymak; programa bağlamak; programlaştırmak; program yapmak. **2.** *bsy.* Bir programın çözümü için gerekli olan algoritmanın programını yazmak. **3.** Bir düzeneğe yapması gereken işlem ve iş sırasını belirleyen komutlar dizisini uygulamak.

programlanma, [program-la-n-ma] *(p"rogramlanma) is.* Programlanmak eylemi.

programlanmak, [program-la-n-mak] *(p"rogramlanmak) edil. f. [-ır]* **1.** Programı yapılmak; programa bağlanmak. **2.** (Kişi için) bir başkasının isteğini yapacak duruma gelmek; belli bir doğrultuda şartlandırılmak. **3.** [program-lan-mak] *gçsz. f.* Programlı duruma gelmek.

programlaşma, [program-la-ş-ma] *(p"rogramlaşma) is.* Programlaşmak eylemi.

programlaşmak, [program-la-ş-mak] *(p"rogramlaşmak) dönşl. f. [-ır]* Program durumuna gelmek.

programlaştırma, [program-la-ş-tır-ma] *(p"rogramlaştırma) is.* Programlaştırmak eylemi.

programlaştırmak, [program-la-ş-tır-mak] *(p"rogramlaştırmak) gçl. f. [-ır]* **1.** Program hâline getirmek. **2.** Bir işin programını oluşturmak; programlamak. **3.** Programlı duruma getirmek.

programlayıcı, [program-la-y-ıcı] *(p"rogramlayıcı) sf.* **1.** Programlama işini yapan. **2.** *bsy.* Çıkış işaretleri, bir programa ilişkin bir işlemler dizisinin yürütülmesine kumanda eden düzenek

programlı, [program-lı] *(p"rogramlı) sf.* **1.** Programı bulunan; programı olan. **2.** Önceden belirlenmiş bir programa veya plana göre yapılan. **3.** İşlerini önceden belirlenmiş bir programa göre yapan; planlı. **4.** *zf.* Belirli bir programa bağlı olarak; düzenli biçimde.

programsız, [program-sız] *(p"rogramsız) sf.* **1.** Programı bulunmayan; programı olmayan. **2.** Önceden

belirlenmiş bir programa veya plana göre yapılmayan; düzensiz; plansız. **3.** İşlerini yapmak için önceden bir plan veya program hazırlamayan; plansız. **4.** *zf.* Belli bir programa bağlı kalmadan; düzensiz olarak; plansız.

programsızlık, -ğı [program-sız-lık] *(p"rogramsızlık) is.* Programsız olma durumu; plan ve program yokluğu.

proje, [Lat. proicere *(tasarlamak)* > Fr. projet] *(p"roje) is.* **1.** Gelecek için yapılan tasarı; planlanmış şey; tasarı; plan. **2.** Yapılacak bir bina, makine ya da karmaşık bir ürünü plan, en kesit, boy kesit biçiminde gösteren çizim. **3.** Bir plan ya da proje ile ilgili veri ve çizimlerin içinde yer aldığı dosya. 🗗 **proje halinde,** *Henüz kesinleşmemiş; tasarı durumunda oluş.*|| **proje kredisi,** *Bir projenin gerçekleştirilmesi ile ilgili olarak hükûmetlerin uluslar arası finans kurumlarından aldıkları borç.*|| **proje yapmak,** *Bir şeyin gerçekleştirilmesi ile ilgili çeşitli tasarılarda bulunmak; bu konuda düşünmek; zihinde olgunlaştırmak.*

projeksiyon, [Fr. projection *(ışık tutma)*] *(p"rojeksiyon) is.* **1.** İzdüşüm; tersim; mürtesem. **2.** Değişik araçlar kullanarak görüntüleri bir ekran veya perde üzerine yansıtma işlemi; gösterim. **3.** *ekon.* Elde bulunan verilerden yararlanmak suretiyle yapılan kısa vadeli tahmin. **4.** *sine.* Gösterim. 🗗 **projeksiyon makinesi,** *Gösterici.*

projeksiyoncu, [projeksiyon-cu] *(p"rojeksiyoncu) is.* Sinema salonlarında, projektör makinesini çalıştırarak seyircilerin filmleri izlemelerini sağlayan görevli; gösterimci.

projektör, [Lat. projicere *(ileri fırlatmak)* > projectum > Fr. projecteur] *(p"rojektör) is.* **1.** Görüntüleri bir perde veya ekran üzerine yansıtmaya yarayan güçlü ışıklarla donatılmış aygıt; gösterici. **2.** Bir kaynaktan gelen ışığı demet halinde uzağa iletmeye yarayan alet; ışıldak. 🗗 **projektör ışığı,** *Projektörün saçtığı güçlü ışık.*|| **projektör ışığında olmak,** *Göz önünde bulunmak; ortada olmak.*

projelendirme, [proje-le-n-dir-me] *(p"rojelendirme) is.* Projelendirmek eylemi.

projelendirmek, [proje-le-n-dir-mek] *(p"rojelendirmek) gçl. f. [-ir]* Proje durumuna getirmek; projesini hazırlamak; tasarlamak.

prokain, [Fr. procaïne] *(p"rokain) is. tıp.* Bölgesel uyutucu olarak kullanılan duyarlı sinir uçlarına etki ederek iletimi engelleyen kokain türevi kimyasal madde; para-amino-benzoil-dieti-lamino-etanol; $H_2N\text{-}C_6H_4\text{-}CO\text{-}O\text{-}CH_2\text{-}CH_2\text{-}NH^{(+)}(C_2H_5)_2\,Cl^{(-)}$

proletarya, [Fr. prolétaria] *(p"roleta'rya) is.* İşgücünü satarak geçimlerini sağlayan kimselerden oluşan sosyal kesim.

proleter, [Lat. proles *(soy)* > proletarius > Fr. prolétaire] *(p"roleter) is.* **1.** Eski Roma'da en alt sınıftan olup vergiden bağışık tutulan, ancak çocuk yapabilme bakımından yararlı sayılan yurttaş. **2.** İşgücünü satarak aldığı ücretten başka bir geliri olmayan kişi; emekçi; işçi. **3.** *sf.* Bu tür kimselere özgü; proletaryaya ilişkin.

proleterleşme, [proleter-le-ş-me] *(p"roleterleşme) is.* Proleterleşmek eylemi.

proleterleşmek, [proleter-le-ş-mek] *(p"roleterleşmek) dönşl. f. [-ir]* (Eskiden mülk sahibi olan kişi veya zenginler için) malını kaybederek sadece emeği karşılığında aldığı ücretle geçinir duruma gelmek; emekçi olmak.

prolog,-ğu [Yun. prologos > Fr. prologue] *(p"rolog) is.* **1.** Eskiden oyunun, koro girmeden gelen ve konunun açıklanmasını hazırlayan giriş bölümüne verilen ad. **2.** Bir tiyatro eserinde oyuna başlamadan önce okunan ve oyuna seyirciyi hazırlayan küçük şiir parçası; ön deyiş. **3.** Tiyatroda, asıl olaydan önce geçen olayların kısa olarak ortaya konduğu bölüm; ön deyiş.

prometyum, [Fr. prométhéum / prométium] *(p"rometyum) is.* Atom numarası 61, en uzun ömürlü izotopunun atom ağırlığı 145 olan, nadir topraklar grubundan 23 izotopu bulunan bir kimyasal element; sembolü: Pm.

promosyon, [Lat. promovere *(öne sürmek)* > Fr. promotion] *(p"romosyon) is.* Özendirme.

promönat, -dı [Fr. promenade] *(p"romönet) is.* Gezinti yeri.

propaganda, [Lat. propagare *(kalemle bitki çoğaltmak)* > congregatio de propaganda Fide *(1622'de kurulan Katolik inancını yayma topluluğu)* > Fr. propagande] *(p"ropaga'nda) is.* Bir düşünceyi, inancı, kanaati başkalarına benimsetme, yayma amacı ile yapılan sözlü ve yazılı çalışmaların tümü. 🗗 (bir şeyin veya kimsenin) **propagandasını yapmak,** *Onu geniş kitlelere tanıtmak, yaymak, duyurmak; benimsetmeye çalışmak.*

propagandacı, [propaganda-cı] *(p"ropagandacı) is.* Propaganda yapan kimse; propagandist.

propagandacılık, -ğı [propaganda-cı-lık] *(p"ropagandacılık) is.* Propaganda yapma işi; propagandacının yaptığı iş.

propagandist, [Fr. propagandiste] *(p"ropagandist) is.* Propagandacı.

propan, [Fr. propane] *(p"ropan) is.* Adi sıcaklıkta gaz halinde –189,9°C'ta katılaşan, -45°C'ta kaynayan, kaynama sıcaklığının düşük olması dolayısıyla tüplere doldurularak evlerde mutfak yakıtı olarak kullanılabilen doymuş hidrokarbon; $CH_3\text{-}CH_2\text{-}CH_3$

prosedür, [Lat. porcedere *(sürüp gitmek)* > Fr. procédure] *(p"rosedür) is.* Bir işi gerçekleştirmek veya amaca ulaşmak için yapılması gereken işlemlerin tümü; yol; yöntem; usul.

proses, [Lat. proces > İng. process] *(p"roses) is.* **1.** Süreç. **2.** Yol, yöntem. **3.** Usul.

prospekt, [Lat. prospectus *(görüş)* > Fr. prospect] *(p"rospekt) is. mim.* Şehircilikte yaklaşma mesafesi.

prospektüs, [Fr. porspectus] *(p"rospektüs) is.* Bir şey hakkında bilgi veren basılı küçük kâğıt; tarife; tanıtmalık.

prostat, [Yun. prostatós *(önde duran)* > Fr. prostate] *(p"roprostat) is.* **1.** Öz memelilerin erkeğinde üretranın iç deri kıvrılımı ile gelişen cinsel bez. **2.** *anat.* Erkeklerde, idrar torbasının altında bulunan, üreterin başlangıç kısmını çevreleyen ve atmığın öğelerinden biri olan koyu ve beyazımsı sıvı salgılayan kestane biçiminde bir iç salgı bezi.

prostatlı, [prostat-lı] *(p"rostatlı) sf.* Prostatında bir hastalığı bulunan; prostat hastası.

prostela, [Yun. (e)mprosthella] *(p"rostelâ) is.* Hizmetçi önlüğü.

protaktinyum, [Fr. protactinium] *(p"rotaktinyum) kısalt. kim.* Uranyum 235'in parçalanma ürünü olarak meydana gelen atom numarası 91, birkaç tane izotopu bulunan ^{231}Pa'nın yarılanma ömrü 32.500 yıl olup kendi kendine parçalanarak aktinyumu veren radyoaktif element; sembolü Pa.

protein, [Yun. protos *(birinci)* > proteion > Fr. protéine] *(p"rotein) is. kim.* Canlı hücrelerin ana maddesini oluşturan, peptit bağlarıyla bağlanmış amino asit zincirlerinden meydana gelen, birleşiminde karbon, hidrojen, oksijen, azot, kükürt ve fosfor bulunan karmaşık yapılı molekül.

proteinli, [protein-li] *(p"roteinli) sf.* Proteini olan.

proteinsiz, [protein-siz] *(p"roteinsiz) sf.* Proteini olmayan.

proteinüri, [Fr. protéinurie] *(p"roteniüri) is. tıp.* Sidikte protein bulunması durumu; albüminüri.

Protestan, [Lat. protestari *(lehte tanıklık etmek)* > Fr. protestant *(protesto eden)*] *(p"rotestan) is. hrist.* **1.** Reform hareketi ile Roma kilisesinden ayrılarak kurulan mezhebe verilen ad. **2.** *sf.* Protestanlığa ilişkin.

Protestanlık, -ğı [protestan-lık] *(p"rotestanlık) is. hrist.* **1.** Hristiyanlıkta, Roma Kilisesine bağlı Katolikliğin ve Doğu Kiliselerine bağlı Ortodoksluğun yanında reform hareketlerinden doğan, Papanın dinî başkanlığını ve Katolik kurallarını tanımayan Anglikan kiliseler birliği ve mezhebi. **2.** Protestan olma durumu.

protesto, [Lat. protestari *(lehte tanıklık etmek)* > İt. protesto] *(p"rote'sto) is.* **1.** Bir davranışı, bir uygulamayı, bir düşünceyi yersiz, haksız, gereksiz ve yolsuz bularak reddetmek eylemi. **2.** Bir davranışın gereksiz, yersiz ve yolsuz olduğunu belirten resmî açıklama. **3.** *huk.* Değerli evrak niteliğindeki bir borç senedinin zamanında ödenmemesi durumunda belirli kurallara uyarak yapılan ve belirli hukukî sonuçlar doğuran yazılı bildirim. **4.** Devletler hukukunda, bir devletin kendine karşı yapılan bir uygulamayı haksız ya da aleyhine bularak kabul etmediğini ilgili taraflara diplomatik usullerle bildirmesi. ◻ **protesto çekmek,** *Protesto göndermek.*|| **protesto etmek,** *1. Kabul etmediğini, onaylamadığını bildirmek; itiraz etmek; reddetmek. 2. Protesto göndermek.*

protez, [Yun. prothesis *(bir şeyi başka bir şeyin yerine koyma)* > Fr. prothèse] *(p"rotez) is.* **1.** Eksik bir organın yerini tutmak, bir organın sakatlığını gidermek ve olabilirse görev yapmasını sağlamak amacıyla yapay organ yapımını öngören cerrahi dalı. **2.** Bu amaçla bir organın yerine takılan cihaz ve parça. **3.** *dbl.* Ön türeme. **4.** *sf.* Protez tekniği ile yapılan ve kullanılan.

protezci, [protez-ci] *(p"rotezci) is.* Protez yapan uzman.

protezcilik,-ği [protez-ci-lik] *(p"rotezcilik) is.* Protez yapma ve takma tekniği.

protist, [Fr. protiste] *(p"rotist) is. biy.* Bir hücreli.

proto- [Yun. protos *(birinci)*] *(p"roto-) ön ek.* Latince kelimelere getirilen *"ilkin, birinci"* anlamı katan ön ek.

protojin, [Lat. proto *(ön)* + Yun. gignesthai > Fr. protogine] *(p"rotojin) is. yer b.* Mont Blanc'da rastlanan gnays yapısında bir granit türü.

protokol, -lü [Fr. protocole] *(p"rotokol, l ince söylenir) is.* **1.** Bazı tören ve kabullerde uyulması gereken kuralların genel adı. **2.** Böyle bir görüşme ve törene katılanların tümü. **3.** Bir görüşmede alınan kararların yazılı olduğu ve katılanlar tarafından imzalanan tutanak. **4.** Diplomatlar arasında imzalanan anlaşma tutanağı. **5.** Kişisel ilişkilerde nezaket kurallarına sıkı sıkıya bağlı kalma ve ona göre davranma. ◻ **protokole dahil,** *Protokol kurallarının uygulandığı resmî toplantı ve davetlere katılma hakkı olan.*

protokolcü, [protokol-cü] *(p"rokolcü) is.* **1.** Protokol işlerini düzenleyen kimse. **2.** *mecaz.* Kurallara sıkı sıkıya bağlı olan kimse.

proton, [Yun. proton *(ilk şey)* > İng. proton] *(p"roton) is. kim.* **1.** Atom çekirdeğinde bulunan artı yüklü temel parçacık. **2.** Hidrojen atomunun çekirdeği.

protonema, [Yun. proto-nema > Fr. protonéma] *(p"rotone'ma) is. biy.* Karayosunu sporlarından oluşan ve tomurcuklanarak bitkinin yapraklı sapını meydana getiren iplik biçimindeki organ; ön çim.

protoplazma, [Yun. protos *(birinci)* + plasına *(oluşum)* > Fr. protoplasma] *(p"rotoplâ'zma) is. biy.* Bir hücrede çekirdek, sitoplazma ve diğer canlı organitlerden oluşan, metabolizma olaylarının gerçekleştiği yarı sıvı, yarı saydam madde.

prototip, [Fr. prototype] *(p"rototip) is.* Seri olarak üretilecek bir makine veya aracın orijinal olarak yapılan ilk ve en yetkin örneği; ilk örnek.

protyum, [Fr. protium] *(p"rotyum) is. kim.* Bazı kimyacılar tarafından döteryum veya trityumdan ayırt etmek için atom ağırlığı 1 olan hidrojene verilen ad.

prova, [Lat. probare *(onaylamak)* > İt. prova *(test)*] *(p"ro'va) is.* **1.** Bir şeyin amacına uygun veya istenilen düzeyde olup olmadığını anlamak için yapılan sınama; deneme. **2.** Bir giysiye son şeklini vermeden önce sahibinin üzerinde yapılan düzeltme. **3.** Dizilmiş metinden çıkış alınarak dizgi yanlışlarının düzeltilmesi için yazar veya düzeltmene verilen örnek. **4.** *tiy.* Bir oyunu seyircilere oynamadan önce yapılan hazırlık çalışmalarının her biri. ◻ **prova yapmak,** *1. Gözden geçirmek; sınamak; denemek. 2. tiy. Oyunu seyirciye sunmadan önce sahneleyerek denemek.*

providansiyalizm, [Fr. providentialisme] *(p"rovidansiyalizm) is. fel.* Evrendeki bütün olayları ilahî bir sebebe dayandıran, insanların ancak ilahî bağış ile kurtulabileceğini ileri süren erekçi eğilimde bir öğreti; kayracılık.

provizyon, [Lat. porvidere *(tedarikli olmak)* > Fr. pro-vision] *(p"rovizyon) is. bank.* Daha sonra yapılacak ödeme için bankaya yapılan para ödemesi.

provizyonsuz, [provizyon-suz] *(p"rovizyonsuz) sf.* Bankada karşılığı çıkmayan para.

provokasyon, [Lat. provocare *(meydan okumak)* > Fr. provocation] *(p"rovokasyon) is.* Bir kimseyi ya da topluluğu suç işlemeye yönelik bir eyleme, davranışa itmek amacıyla tahrik etme; kışkırtma; kışkırtı; tahrik.

provokatör, [Fr. provocateur] *(p"rovokatör) is.* ve *sf.* Bir örgüte veya gösteriye sızarak onları suç işlemeye yönelik bir davranışa veya eyleme iten kişi; kışkırtıcı.

provoke, [Fr. provoqué] *(p"rovoke) sf.* Kışkırtılmış olan; tahrik edilen. ◻ (birini) **provoke etmek,** Kışkırtmak; suç işlemeye itmek.

prozodi, [Fr. prosodie] *(p"rozodi) is.* **1.** *dbl.* Ses birimleri ile ilgili tonlama, ritim, vurgu, durak, süre gibi olguları inceleyen ses bilgisi dalı; bürün bilimi. **2.** *ed.* Eski Yunan ve Latin şiirlerinde dizeyi oluşturan ünlülerle ilgili kuralların tümü. **3.** *müz.* Bir müzik eserinin güftesindeki vurgulu ve vurgusuz hecelerle, müziğin kuvvetli ve zayıf zamanlarının tam uyumlu olmasını sağlayan kuralların tümü.

prömiyer, [Fr. premièr] *(p'römiyer) is. tiy.* Yeni oynanmaya başlanan tiyatro, opera, bale oyununun ilk temsili.

pruva, [Lat. prora > İt. prua] *(p'ru'va) is. dnz.* Bir gemi ya da teknenin baş tarafı; ön bölümü; baş. ◻ **pruva direği,** *Yelkenli gemilerde baştan birinci direğe verilen ad.*|| **pruva hattı,** *Gemilerin birbiri ardı sıra gitmek için aldıkları durum.*‖ **pruva yelkeni,** *Pruva direğine çekilen yelken.*

psi, [Yun. Ψψ] *is.* Yunan alfabesinin 23. harfi olup çift dudaksı (p) ile ıslıklı (s) seslerini birlikte verir.

psikanalitik, -ği [Fr. psychanalythique] *(p'sikanalitik) sf.* Psikanalize dayanan; ruh çözümlemesi ile ilgili.

psikanaliz, [Fr. psychanalyse] *(p'sikanaliz) is. psikol.* Freud tarafından geliştirilen insan davranışlarının kaynağı sayılan bilinçaltı çatışma ve güdülerini araştırıp meydana çıkararak davranış bozukluklarının tedavisine yönelen ruhsal tedavi tekniği; ruhi çözümleme.

psikanalizci, [psikanaliz-ci] *(p'sikanalizci) is. psikol.* **1.** Psikanalizle uğraşan kimse. **2.** Psikolojik hastalıkları psikanalizle tedavi eden hekim.

psikasteni, [Fr. pyschaskenie] *(p'sikasteni) is. psikol.* İrade yitimi, şüphecilik, asteni, aşırı titizlik ve kararsızlık gibi saplantıların çoğunun kökünde bulunan irade ve ruhsal zayıflık durumu.

psikedelik, -ği [Fr. psychedelique] *(p'sikedelik) is.* **1.** Sanrı yaratan (LSD) maddeleri kullanmaktan dolayı ortaya çıkan anormal davranış durumu. **2.** Sanrı uyandıran maddelere verilen ad.

psikedelizm, [Fr. psychedelisme] *(p'sikedelizm) is.* LSD gibi sanrı uyandırıcı madde kullananlarda ortaya çıkan uyanık rüya görme durumu.

psikiyatr, [Fr. psychiatre] *(p'sikiyatr) is.* Akıl hastalıklarının incelenmesi, tanınması ve tedavisi ile uğraşan hekim veya uzman.

psikiyatri, [Fr. psychiatrie] *(p'sikiyatri) is.* Akıl hastalıklarının incelenmesi, tanınması ve tedavisi ile uğraşan tıp dalı; ruh tabipliği.

psiko- [Yun. psyke- *(ruh, nefes)*] *ön ek.* Ruhla ilgili kelimelerin yapımında kullanılan ön ek.

psikobiyoloji, [Fr. psychobiologie] *(p'sikobiyoloji) is.* Ruhsal bozuklukları biyolojik işlevlerle bir bütünsellik içinde ele alıp inceleyen bilim dalı.

psikodiyagnostik, -ği [Fr. psychodiagnostique] *(p'sikodiyognastik) is.* Mürekkep lekeleri göstererek hastayı ruhsal yönden muayene etme tekniği; Rorschach testi.

psikodram, [Fr. psychodrame] *(p'sikodram) is.* Belli bir konu etrafında kurulan oyunları seyrettirmek ya da bu oyunlara katılmayı sağlayarak uygulanan psikanaliz metodu.

psikofarmakolog, [Fr. psychopharmacologue] *(p'sikofarmakoloji) is.* Psikotropların insanın ruhsal durumu ve sinir sistemleri üzerindeki etkilerini inceleyen uzman.

psikofarmakoloji, [Fr. psychopharmacologie] *(p'sikofarmakoloji) is.* İnsanların ilaç ve ecza etkisi altındaki davranışlarını inceleyen bilim dalı.

psikofizyoloji, [Fr. psychophysiologie] *(p'sikofizyoloji) is.* Ruhsal olaylarla biyolojik olaylar arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalı.

psikolog,-ğu [Fr. psychologue] *(p'sikolog) is.* **1.**

Psikoloji ile ilgili meslekî faaliyette bulunan kimse; psikoloji uzmanı; ruhiyatçı; ruh bilimci. **2.** *mecaz.* İnsan davranışları üzerinde sezgi ya da deneyim yoluyla bilgi sahibi olan insanların duygu ve düşüncelerini kestirerek bunlara uygun davranış biçimi sergileyen kişi.

psikoloji, [Yun. psykhe *(ruh)* + logos *(bilim)* > Fr. psychologie] *(p'sikoloji) is.* **1.** İnsanın zihinsel etkinliklerini ve davranışlarını konu alan bilim dalı; ruh bilimi; ruhiyat. **2.** Bireyin ya da grubun davranış, düşünce, duygulanma biçimlerinin tümü; bireye, topluma özgü düşünme veya davranış biçimi; zihniyet. **3.** *ed.* Bir edebî eserde kahramanların kişiliklerini ortaya koyan duyuş, düşünüş ve davranış biçimi.

psikolojik,-ği [Fr. psychologique] *(p'sikolojik) sf.* **1.** Ruh bilimi ile ilgili; ruh bilimsel. **2.** Bir kimsenin ya da grubun ruh bilimi ile ilgili. **3.** Bir kimsenin ya da grubun duyuş, düşünce ya da davranışından kaynaklanan; ruhsal. **4.** Ruhsal süreçler veya olaylar üzerine etkide bulunan. **5.** İnsan karakterlerini ve ruhsal durumlarını çözümleyen. ◻ **psikolojik oyun,** *tiy. Kişinin ruhsal durumu ile bilinçaltının oyun içeriği olarak sunulduğu, modern insanın psikolojik dramını işleyen idealist tiyatro ürünü.*‖ **psikolojik roman,** *ed. Ele alınan tipin üzüntü, sevinç, çelişki, öfke, acı, bunaltı gibi ruhsal yapısını çözümlemelerle veren, olayların akışını bu çözümlemelere uygun biçimde sergileyen roman türü.*‖ **psikolojik savaş,** *Düşman tarafın savaş ya da direnme gücünü kıracak her türlü etkinliğin dizgesel olarak uygulanması.*

psikolojizm, [Fr. psychologisme] *(p'sikolojizm) is.* **1.** İnsanın bütün davranışlarını psikolojik etkenlerle açıklama ve psikolojiye dayandırma eğilimi güden öğreti; ruh bilimleştiricilik; ruh bilimcilik. **2.** Ruh bilimini bütün bilimlerin ve felsefenin temeli yapma eğilimi; ruh bilimcilik. **3.** Mantığın görevinin düşüncemizin gerçek ve normal işleyiş biçimini betimlemek olduğunu ileri süren öğreti; ruh bilimcilik.

psikometri, [Fr. psychométrie] *(p'sikometri) is.* Ruh biliminin testlerle ve testlerin hazırlanması ile ilgilenen bölümü; ruh ölçümü.

psikomotor, [Fr. psycomoteur / İng. psychomotor] *(p'sikomotor) sf.* **1.** Hem davranış hem de ruhsal faaliyetle ilgili olan. **2.** (Davranış bozukluğu için) organik bir bozukluluk olmamasına rağmen hareketlerde görülen.

psikopat, [Fr. psychopathe] *(p'sikopat) sf.* **1.** Bir suç doğurmamakla birlikte toplum düzenine aykırı davranışlarla ortaya çıkan kişilik bozukluğuna yakalanmış olan. **2.** Her türlü ruh ve sinir hastalığına yakalanmış olan.

psikopati, [Fr. psychopathie] *(p'sikopati) is.* Bilinen ve görünür bir suçluluk ortaya çıkmakla birlikte özellikle toplum dışı davranışlarla kendini gösteren kişilik bozukluğu; psikopatlık; akıl hastalığı.

psikopatlık, -ğı [psikopat-lık] *(p'sikopatlık) is.* Özellikle belli bir suçluluk olmamakla birlikte toplum düzenine aykırı davranışlarla ortaya çıkan kişilik bozukluğu; psikopati; akıl hastalığı.

psikopatoloji, [Fr. psychopathologie] *(p'sikopatoloji) is.* Ruhsal yaşamın normal ve hastalıklı süreçlerini karşılaştırmalı olarak inceleyen ruh bilimi dalı.

psikopatolojik,-ği [Fr. psychopathologique] *(p'sikopatolojik) sf.* **1.** Psikopatolojiyle ilgili; psikopatolojiye ilişkin. **2.** (Belirti için) ruhsallıkla ilgili olan ve akıl alanında ortaya çıkan.

psikosomatik, -ği [Fr. psychosomatique] *(p'sikosomatik) sf.* **1.** Hem ruh hem de beden ile ilgili olan. **2.** Psikosomatik hekimlik. ◻ **psikosomatik hastalık,** *Aslında ruhsal çatışma türünden etkenlere bağlı olmakla birlikte zihinsel bir rahatsızlık ortaya çıkarmamaksızın bedende görülen rahatsızlık.*

psikososyolog, -ğu [Fr. psychosociologue] *(p'sikososyolog) is.* Toplumsal ruh bilimci.

psikososyoloji, [Fr. psychosociologie] *(p'sikososyoloji) is.* Toplumsal ruh bilimi.

psikoterapi, [Fr. psychothérapie] *(p'sikoterapi) is.* Ruh hastalıklarında, hasta ile sorunlarını tartışma, gerçeği anlatma ve ikna esasına dayanan tedavi yöntemi; hekimin hastasını etkilemek için uyguladığı yöntemlerin tümü.

psikotrop, [Fr. psychotrope] *(p'sikotrop) sf.* (Kimyasal madde için) ruhsal durumu düzelten, yatıştırıcı veya uyarıcı etkisi olan.

psikoz, [Fr. psychose] *(p'sikoz) is.* **1.** Kişide ruhsal faaliyetin büyük ölçüde bozulması, kişilik değişimi ve hastanın kendi durumunun bilincinde olmamasıyla belirginleşen bir ruh hastalığı. **2.** Toplumsal veya siyasal etkenlerin sebep olduğu ortaklaşa saplantı.

psişik,-ği [Fr. psychique] *(p'sişik) sf.* Ruhla ilgili olan; ruhsal yaşamla ilgili olan; ruhsal; ruhi; tinsel.

Psyke, [Yun. psykhe] *is.* Yunan mitolojisinde, aşk tanrısı Eros'un sevgilisi.

Pt. [İsp. plata *(gümüş)* > platina *(gümüşçük)* > Fr. platine] *(p'lâtin) is. kim.* Eski kayaç kalıntılarında altın ve elmasla birlikte bulunan, atom numarası 78, atom kütlesi 195,23 olup yumuşak olduğu için ince tel ve levha haline gelebilen, sağlam, gri beyaz renkte, 21.4 yoğunluğunda ve 1755°C'de ergiyen bir element olan platinin sembolü.

ptiyalin, [Yun. ptyalon *(tükürük)* > Fr. ptyaline] *(p'tiyalin) is. biy.* Tükürükte bulunan ve nişastanın sindirimine çiğneme sırasında yardımcı olan bir enzim; tükürük amilazı.

Pu, [Fr. plutonium] *(p'lütonyum) is. kim.* Aktinitler ailesinden, uranyumun nötronlarla ışınlanmasıyla yapay olarak elde edilmiş, atom numarası 94, küt-

lesi 239 olan, atom bombalarının ve bazı atom pillerinin yapımında kullanılan elementin sembolü.

pu[1], [pu *(yans.)*] *is.* Tükürmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *pu*

pu[2], [*eT.* boġ > boğ / poğ / pu] *{ağız} is.* Baş örtüsü. [DS]

pu[3], [Far. pūyiden *(koşmak)* > pū پو] *(pu:) {OsT} is.* **1.** Koşma. **2.** Araştırma.

pu[4], [Çin. pu] *is.* Eskiden Çin'de kullanılan 1,79 m'ye eşdeğer uzunluk ölçüsü birimi.

pu[5], [Bul. puch] *{ağız} is.* Hasırotu bitkisinin tepesindeki pamuğumsu yumru; tuğ. [DS]

pual, -li [Fr. poil] *is.* **1.** İpek ipliği. **2.** Kadife veya pelüş üretiminde kullanılan çözgü ipliği.

puan, [Lat. punctus *(delik)* > Fr. point] *is.* **1.** Zeminden farklı renkte olan yuvarlak ya da yuvarlağa yakın benek; nokta; benek. **2.** Spor karşılaşmalarında yapılan sayıları belirleyen birim. **3.** Sınavlarda cevaplanacak her soruya verilen sayısal değer. **4.** Sınavlarda verilen cevapların doğrularının sayısal değerlerinin toplamı. **5.** Bir şeye veya birine verilmiş bulunan değer; kanı; yargı; not. **6.** Kumaş üzerine sarma usulü ile yapılan dolgun benek. 🗗 **puan alıcı,** *Sayı getirici.*|| **puan almak,** *1. Spor karşılaşmalarında sayı kazanmak. 2. (İyi veya kötü) not almak. 3. Beğenilmek veya beğenilmemek.*|| **puan cetveli,** *Spor karşılaşmalarında takım ya da sporcu sıralamasını gösteren cetvel.*|| **puan hesabıyla yenmek,** *Çok puan alarak oyunu veya karşılaşmayı kazanmış olmak.*|| **puan kazanmak,** *Spor karşılaşmalarında sayı kazanmak.*|| **puan kırmak,** *Öğrencinin notunu düşürmek.*|| **puan tutturmak,** *Bir iş için gerekli sayıda puan elde etmek.*|| **puan vermek,** *1. Değerini puanlama yoluyla belirlemek. 2. Değer biçmek; not vermek.*

puanlama, [puan-la-ma] *is.* Puanlamak eylemi.

puanlamak, [puan-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Test sınavlarında sorulan sorulara verilmiş olan cevapların doğru olanlarının sayısına göre değer biçmek; puan vermek; başarı derecesini puanla belirlemek.

puanlandırma, [puan-la-n-dır-ma] *is.* Puanlandırmak eylemi.

puanlandırmak, [puan-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Puan vermek.

puanlı, [puan-lı] *sf.* **1.** Puanı bulunan; benekli; noktalı. **2.** Üzerinde belirtilen nitelik ve renkte benekleri bulunan.

puanlık,-ğı [puan-lık] *is.* (Belirtilen) puan değerinde olan.

puant, [Lat. puncta > Fr. pointe] *is.* Ayak parmaklarının ucuna basarak yapılan ve ayağının hiçbir yeri basmayan dansçının hareketi.

puantaj, [Fr. pointage] *is.* **1.** Bir şeyin denetiminin yapıldığını belirtmek için yapılan işaret koyma işlemi; işaretleme. **2.** Bir iş yerinde bir kimsenin çalışıp çalışmadığının, işe katılıp katılmadığının denetiminden sonra adının yanına konulan işaret. **3.** *spor.* Karşılaşmalarda takım ya da bireyin sıralamasını puanlama yoluyla belirleme. 🗗 **puantaj saati,** *İşe girişleri kart ya da karneye otomatik olarak kaydeden makine.*

puanter, [İng. pointer] *is. zool.* Kısa tüylü, zarif ve düzgün vücutlu, uzun ince kuyruklu, uzun burunlu, sarkık kulaklı, siyah benekli birinci sınıf bir av köpeği ırkı.

puantör, [Fr. pointeur] *is.* **1.** Görevi bir yerde liste işaretlemek olan kimse. **2.** Büyük fabrika, iş yeri ve şantiyelerde çalışan işçilerin işe geliş ve gidişlerini kontrol etmekle görevli kişi veya aygıt.

puar, [Fr. poire *(armut)*] *is.* Yumuşak kabloların ucuna bağlanan armut biçimli anahtar veya kontaktör.

pub, [İng. pub] *(pab) is.* Alkollü içki verilen yer.

publa, [Yun. pupulon] *{ağız} is.* **1.** Yastık. **2.** Küçük çocuk yastığı. [DS]

puc, [? puc] *{ağız} is.* Felç. [DS] 🗗 **puca tutmak,** *{ağız} Sabırsızlanmak; acele etmek; ivmek.* [DS]

puca, [Sansk. puca *(saygı göstermek)*] *is.* Brahmacılıkta, kutsal tasvire bitkisel hediyeler sunma ve süsleme biçiminde, toplu veya tek olarak yapılan tapınına.

pucda, [? pucda] *{ağız} is.* Fide. [DS]

puç[1], **-cu** [Far. pūç پوچ] *(pu:ç) {OsT} {ağız} sf.* **1.** Boş; yararsız. **2.** Çirkin; kaba. **3.** İçi boş olan; kof; fos. [DS] **4.** *{eAT}* (Burun için) basık; yassı.🗗 **püçmagz,** *{OsT} Boş kafalı; akılsız; beyinsiz.*|| **puç olmak,** *{OsT} Yok olmak; mahvolmak; boşalmak.*

puç[2], [Far. pūşt] *{ağız} is.* **1.** Evlilik dışı ilişkiden doğan çocuk; veled-i zina. **2.** *sf.* Ahlaksız. [DS]

puç[3], [? puç] *{ağız} sf.* Kör. [DS]

puç[4], [Erme. pöç] *{ağız} is.* Kuyruk sokumu. [DS] 🗗 **puç kemiği,** *{ağız} Kuyruk sokumu kemiği.* [DS]

puç[5], [Far. puş *(örten)*] *{ağız} is.* Çorap. [DS]

puça, [Far. pūç => puça] *{eT} sf.* **1.** Eğri; çarpık. **2.** Oransız. [Bahşayiş] 🗗 **puça burun,** *{eT} 1. Eğri veya çarpık burun. 2. Yassı ve oransız büyük burun.* [Bahşayiş]

puçi, [? puçi] *{ağız} is.* Bir yaşına kadar inek yavrusu; buzağı. [DS]

puçuk[1], **-ğu** [biç-mek > biç-ik / puç-uk] *{eAT} is.* Buçuk; yarım. [DK]

puçuk[2], **-ğu** [puç-uk] *{ağız} is.* Uçurtma. [DS]

puçukmak, [puç-uk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Kuşkulanmak. [DS]

puçunlamak, [puçun-la-mak] *{ağız} geçsiz. f. [-r] [-l(u)-yor]* İvmek; sabırsızlanmak. [DS]

pud, [Far. pūd پود] *(pu:d) {OsT} is.* Atkı; argaç.

puding[1], [Fr. poudingue *(puding görünüşlü taş)*] *is.*

Yuvarlak biçim almış çakıl ve taş kırıntılarının doğal olarak çimentolaşması ile oluşmuş tortul kayaç.

puding[2], [İng. pudding] *is.* Un, süt, yumurta, meyve şekerlemesi, bisküvi, pirinç vb. ile yapılan bir tür İngiliz tatlısı.

pudlaj, [Fr. pudlage] *is.* Eskiden uygulanan dökme demiri ergitme fırınında oksitleyici bir cüruf ile karıştırarak düşük karbonlu çelik üretimi yöntemi.

pudra, [Fr. poudre] *(pu'dra) is.* Bazı mineral ürünlerin karışmasından oluşan ve ciltteki kırışıklıkları ve renk farklılıklarını gidermekte kullanılan kozmetik. ⊟ **pudra şeker,** *Öğütülerek un gibi toz hale getirilmiş şeker.*

pudralama, [pudra-la-ma] *is.* Pudralamak eylemi.

pudralamak, [pudra-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor)* Pudra dökmek; pudra sürmek.

pudralı, [pudra-lı] *sf.* Pudra sürülmüş olan.

pudralık,-ğı [pudra-lık] *is.* İçine pudra konulan kutu; pudriyer.

pudriyer, [Fr. poudrière] *is.* İçine pudra konulan, aynası ve pudra sürmek için ponponu bulunan küçük kutu; pudralık.

puf[1], [paf /pav / pof / puf / püf *(yans.)*] *is.* Havlamayı, gürültülü solumayı, oflayıp puflamayı, üflemeyi, esmeyi, şişirmeyi ve bir şeyi abartmayı anlatan kök. [Zülfikar] *puf pukur-mak, puf böreği, puf-lamak, puf-ur pufur, puf-ur-t-ma* ⊟ **puf böreği,** *Un, yumurta, yağ ve tuz karışımı ile hazırlanmış mayalı hamur içine kıyma veya peynir konularak yapılan bir tür börek.*

puf[2], [puf *(yans.)*] *is.* **1.** Sıkıntı, usanç veya bezginlik anında çıkarılan soluma sesi. **2.** Sönen şeyin sönerken çıkardığı ses. **3.** Bir şeyi söndürmek için çıkarılan üfleme sesi; püf.

puf[3], [Fr. pouf / puf *(yans.)*] *is.* İçine yumuşak madde doldurulmuş çevresi fırfırlı, ayakları gizlenmiş, alçak tabure.

puf[4], [puf *(yans.)*] *{ağız} is.* Kaba ve yumuşak minder. [DS]

pufik, -ği [puf *(yans.)* > puf-ik] *{ağız} is.* **1.** Yumuşak; ince. **2.** Bitkilerden havaya uçan pamuk gibi tohumlar. [DS]

pufkurmak, [puf *(yans.)* > puf-kur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* (Sıvı ya da toz nesneler için) dar bir yerden fışkırmak. [DS]

pufla, [Yun. poupuula *(ince tüy)*] *is. zool.* **1.** Ördekgillerden ince tüylerinden yararlanmak için avlanan beyaz, karnı ve gagası siyah, tıknaz bir tür ördek, *(Somateria mollissima).* **2.** Bu ördeğin tüyleri ile doldurulmuş yastık. **3.** *sf.* ⊟ **pufla gibi,** *Çok yumuşak ve iyice kabarmış olan.*

puflama, [puf *(yans.)* > puf-la-ma] *is.* Puflamak eylemi.

puflamak, [puf *(yans.)* > puf-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Sıkıntı ve üzüntüsünü "puf" sesi çıkararak belli etmek.

puflanmak, [puf-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Küflenmek. [DS]

puframak, [puf *(yans.)* > puf-ra-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(u)-yor]* Üfleyerek şişirmek. [DS]

pufrek, -ği [? pufrek] *{ağız} is.* Taşla yapılmış su yolu. [DS]

pufu, [puf *(yans.)* > puf-u] *{ağız} is.* **1.** Ayaklı, taşınır ocak; maltız. **2.** Soğukta solurken çıkan ses. [DS]

pufurmak, [puf *(yans.)* > puf-ur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Üfleyerek şişirmek. [DS]

pufurtma, [puf *(yans.)* > puf-ur-t-ma] *{ağız} is.* Üçetek giysi. [DS]

pufurtmak, [puf *(yans.)* > puf-ur-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Üfleyerek şişirmek. [DS]

puğ[1], [*eT.* boġ > puğ] *{ağız} is.* **1.** Yemeni; tülbent. **2.** Bohça. [DS]

puğ[2], [puğ *(yans.)*] *{ağız} is.* Soğukta solurken çıkan sesi anlatır. [DS]

puğaça, [poğaça] *{ağız} is.* Poğaça. [DS]

puğar, [muñar > pınar / puğar] *{ağız} is.* **1.** Kuyu. **2.** Pınar; çeşme. [DS]

puğere, [Ar. buḫārī] *{ağız} is.* Baca. [DS]

puğren, [? puğren] *{ağız} is.* Üstü kapalı su arkı. [DS]

puğu, [puh-u / puğ-u] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

puğunt, [? puğunt] *{ağız} is.* **1.** Armut kurusuyla buğdayı kavurup öğüterek yapılan yiyecek. **2.** Kavrularak öğütülmüş ve şekerle karıştırılmış buğday. [DS]

puğur, [buğur / puġ-ur يوغور] *{eAT} is.* **1.** Erkek deve; buğra. **2.** İki hörgüçlü deve.

puğursamak, [puġur-sa-mak] *{OsT} gçsz. f. [-r]* (Dişi deve için) çiftleşmek istemek; kızışmak.

puğut, [puğ-ut] *{ağız} is.* **1.** Kavrulmuş ve dövülmüş mısır ya da leblebiyi şekerle karıştırarak yapılan yiyecek. **2.** Pekmezle mısır unundan yapılan tatlı. [DS]

puh, [pah /peh / poh / puh *(yans.)*] *is.* Soluk boşaltarak yerine veya yüceltme anlatan kök. [Zülfikar] *puh puh, puh-ur-mak*

puha, [bukağı] *{ağız} is.* Bukağı; kelepçe. [DS]

puhağı, [bukağı] *{ağız} is.* Bukağı. [DS]

puhah, [*eT.* bukuk > puḫaḫ ?] *{ağız} is.* Çene altı. [DS]

puhar[1], [*eT.* muñar > puḫar] *{ağız} is.* Çeşme; pınar. [DS]

puhar[2], [Ar. buḫārī => buhar] *{ağız} is.* Baca. [DS]

puhara, [Ar. buḫārī => buhara] *{ağız} is.* Baca. [DS]

puharah, [Ar. buḫārī => buharalı] *{ağız} is.* Baca. [DS]

puhare, [Ar. buḫārī => buharre] *{ağız} is.* Baca. [DS]

puharı, [Ar. buḫārī => buharı] *{ağız} is.* Baca. [DS]

puhari, [Ar. buḫārī => buhari] *{ağız} is.* Baca. [DS]

puharik, [Ar. buḫārī => buharik] *{ağız} is.* Baca. [DS]
puharrı, [Ar. buḫārī => buharrı] *{ağız} is.* Baca. [DS]
puhaylı, [Ar. buḫārī => buhaylı] *{ağız} is.* Baca. [DS]
puhayri, [Ar. buḫārī => buhayri] *{ağız} is.* Baca. [DS]
puhaz, [? puhaz] *{ağız} is.* Su çıkan yerde kayanın önü kesilerek yapılan su deposu. [DS]
puhça, [bohça] *{ağız} is.* Bohça. [DS]
puhnuk, -ğu [? puh-luk / puhnuk] *{ağız} is.* Verimlilik; biteklik. [DS]
puhrut, -du [Rus. perchot] *{ağız} is.* Baş kepeği. [DS]
puhte, [Far. puḫten *(pişmek)* > puḫte پخته] *{OsT} sf.* **1.** Pişmiş. **2.** *mecaz.* (Kişi için) olgun; deneyimli.
puhtegân, [Far. puḫte-gān پختگان] *(puhtegâ:n) {OsT} is. mecaz.* Olgun kimseler.
puhtegî, [Far. puḫtegī پختگی] *(puhtegi:) {OsT} is.* **1.** Pişkin olma durumu; pişkinlik. **2.** *mecaz.* Olgunluk.
puhti, [Far. puḫtī پختی] *(puhti:) {OsT} is.* Pıhtı.
puhu[1], [puh *(yans.)* > puh-u] *is. zool.* Baykuşgillerden, kuzey yarıkürenin dağlık ve ormanlık alanlarında yaşayan, başının her iki yanında bir demet tüy ile dikkati çeken, koyu kahverengi gövdeli, öterken *"puhu"* diye ses çıkaran iri bir baykuş türü, *(Bubo bubo).*
puhu[2], [puh *(yans.)* > puh-u] *{ağız} is.* Maltız. [DS]
puhur[1], [*eT.* buġur / buġra > puhur] *{ağız} is.* İki hörgüçlü, damızlık erkek deve. [DS]
puhur[2], [Far. buḫūr] *{ağız} is.* Tütsü; günlük. [DS]
puhurcak, -ğı [puh *(yans.)* > puh-ur-cak] *{ağız} is.* Balon. [DS]
puhurmak, [puh *(yans.)* > puh-ur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Üfleyerek şişirmek. [DS]
puhurmak, [pun *(yans.)* > puh-ur-mak / puf-ur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Üfleyerek şişirmek. [DS]
puhut, -du [puh *(yans.)* > puh-u-t] *{ağız} is.* Armut kurusu ve kavrulmuş buğdayın birlikte öğütülmesi ile elde edilen un. [DS]
pujine, [Far. pūjīne پوژینه] *(pu:ji:ne) {OsT} is.* 1240 gr ağırlığında bir ölçü birimi; kantar.
puk[1], **-ğu** [puk] *{ağız} sf.* **1.** İçi boş; kof. **2.** İçi çürük. [DS]
puk[2], **-ğu** [puk] *{ağız} is.* **1.** Toz halindeki kar. **2.** Yumuşak bir tür taş. [DS]
puka[1], [? puka] *{ağız} is.* Kayrak oyunu. [DS]
puka[2], [bukağı] *{ağız} is.* Anahtarlı demir köstek. [DS]
pukağa, [bukağı] *{ağız} is.* Bukağı. [DS]
pukağu, [bukağu > pukağu پوقاغو] *{eAT} is.* Bukağı.
pukara, [Ar. buḫārī => bukarak] *{ağız} is.* Baca. [DS]
pukare, [Ar. buḫārī => bukarek] *{ağız} is.* Baca. [DS]
puklamak, [puk-la-mak] *{ağız} gçl. f. -r] [-l(u)-yor]* Erimesini çabuklaştırmak için kar üstüne, toz veya kül serpmek. [DS]
pul, [Far. pūl *(para)* پول] *is.* **1.** *{eT}* Üzerine sikke damgası vurmak üzere hazırlanan küçük ve yuvarlak madenî parçalar. [Bahşayiş] **2.** *{eT} {eAT} {OsT}* Eskiden kullanılan akçenin üçte biri değerinde madenî para. [Bahşayiş] **3.** Posta ücretlerine karşılık, gönderen tarafından damga resmi bedeli ödenerek gönderiye yapıştırılan basılı küçük kâğıt parçası. **4.** Bazı giysileri süslemekte kullanılan metal ya da plastikten yapılma küçük yuvarlak levhacık. **5.** *{eT}* Zil sesi çıkarmakta kullanılan küçük yuvarlak metal parçaları. [Bahşayiş] **6.** Tavla oyununda kullanılan yuvarlak taşlardan her biri. **7.** Bazı hayvanlarda bir araya gelerek vücut yüzeyini örten boynuzsu koruyucu örtü. **8.** Propaganda amacıyla kullanılan yazılı küçük kâğıt. **9.** Sıkıştırma sırasında vida ile somun arasına konulan ortası delik küçük metal levha. **10.** *bot.* Üzerinde bulunduğu organa yapışık, yassı, küçük ve yaprak kökenli bitkisel organ. **11.** Deriden kopup ayrılan üst deri parçası. **12.** Üst üste bindirilmiş kaplama ögelerini andıran süsleme. **13.** Küçük, yassı ve yuvarlak nesne. **14.** *{eAT}* Değersiz para. **15.** *{ağız}* Para. [DS] **16.** *{ağız}* Düğme. [DS] **17.** *{ağız}* Küçük ayakkabı çivisi. [DS] **18.** *{ağız}* Zar gibi ince yaprak. [DS] ⊟ **pula almamak,** *{eAT} Değer vermemek; hiçe saymak.*‖ **pula saymamak,** *{eAT}* → pula almamak.‖ **pula sikke urıcı,** *{eT} 1. Sikke damgası basan görevli. 2. Sahte sikke yapımcısı; kalpazan.* [Bahşayiş]‖ **pul biber,** *Kurutularak dövülmek suretiyle pul hâline getirilmiş acı biber.*‖ **pul deliği,** *{ağız} İlik.* [DS]‖ **pul etmemek,** *Hiçbir değeri olmamak.*‖ **pul evi,** *{ağız} İlik.* [DS]‖ **pul işlemek,** *Pulları bir desen oluşturacak biçimde kumaş üzerine dikmek.*‖ **pul kanatlılar,** *zool. Eklem bacaklılardan, kanatları geniş ve sayısız pullarla örtülü, sıvıları emmek için ağızlarında birer hortumu bulunan, erişkinlerine kelebek, larvasına tırtıl, hareketsiz nemfîne krizalit adı verilen böcekler takımı, (Lepidoptera).*‖ **pul oyası,** *Pul geçirilmiş iplik iğne veya tığla çeşitli biçimlerde örülerek yapılan oya.*‖ **pul pul,** *İnce levhacıklar veya parçalar halinde.*‖ **pul şişe,** *Yeşil camdan yapılan çok ince çeperli şişe.*
pulad, [Far. pūlād پولاد] *(pu:la:t) {OsT} is.* Çelik. ⊟ **pūlād bāzū,** *{OsT} 1. Çelik pazu. 2. mecaz. Kuvvetli; güçlü; pehlivan.*‖ **pulad gibi,** *{OsT} Çelik gibi.*‖ **pūlād-ı zer-efşān,** *{OsT} Metali oyarak içine altın tel kakma biçiminde yapılan süsleme.*‖ **pūlād-reng,** *{OsT} Sert damarlı ve dayanıklı at.*‖ **pūlad-senc,** *{OsT} 1. İyi dövüşen. 2. İyi silah atan.*
pulama, [bula-ma] *{ağız} is.* **1.** Koyun sütünden yapılan yağlı yoğurt. **2.** Koyun kaymağından yapılan yemek. [DS]
puları, [pul+arı] *{ağız} is.* Erkek arı. [DS]
pulaşta, [? pulaşta] *{ağız} sf.* Üstü başı kirli ve dağınık. [DS]

pulat, -dı [? pulat] *{ağız} is.* Tepsi; sini. [DS]

pulcu[1], [pul-cu] *is.* **1.** Pul satan kişi. **2.** Pul derleyen kişi; pul derleyicisi; pul koleksiyoncusu; filatelist.

pulcu[2], [pul-cu] *{ağız} is.* Maden ocağından çıkan arabaları sayan görevli. [DS]

pulcuk, -ğu [pul-cuk] *is. bot.* Buğdaygillerde çiçeği bürgü gibi saran renksiz, saydam küçük pulların her biri.

pulculuk,-ğu [pul-cu-luk] *is.* **1.** Pul satma işi. **2.** Pul koleksiyonculuğu yapma.

pulet[1], **-di** [? pulet] *{ağız} sf.* Güzel. [DS]

pulet[2], **-di** [? pulet] *{ağız} is.* Kavrulan kahvenin soğutulduğu tabla. [DS]

puli[1], [Yun. pouli] *{ağız} is.* **1.** Çocuk. **2.** Yavru; civciv. **3.** Kuş yavrusu. **4.** Piliç. **5.** *sf.* (Kabak için) büyüyememiş, küçük kalmış. **6.** Küçük ve sevimli. [DS]

puli[2], [? puli] *{ağız} is.* Ağaç sabanın iki yanında bulunan elle tutacak yer. [DS]

pulika, [? pulika] *{ağız} is.* Bebek. [DS]

pullama, [pul-la-ma] *is.* **1.** Pullamak eylemi. **2.** *{ağız}* Para karşılığı eşekle odun taşıyan kimse. [DS]

pullamak, [pul-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Üzerine pul yapıştırmak. **2.** Pullarla süslemek.

pullanma, [pul-la-n-ma] *is.* **1.** Pullanmak eylemi. **2.** *tıp.* Deri tabakasının ince pullar halinde dökülmesi. **3.** *zool.* Pullu hayvanlarda pulların dökülmesi.

pullanmak, [pul-la-n-mak] *edil f [-ır]* **1.** Üzerine pul yapıştırılmak. **2.** *dönşl.* Pul pul olmak.

pullu, [pul-lu] *sf.* **1.** (Zarf, evrak vb. için) üzerine pul yapıştırılmış. **2.** (Giysi, ayakkabı vb. için) üzerine pul işlenmiş. **3.** Pulu olan. **4.** *{ağız}* → pullu bürük. [DS] **5.** *{ağız}* Üstü pullu tatlı su balığı. [DS] ⧉ **pullu bürük,** *{ağız} Çevresi ve üstü sırma ile işlenmiş, kırmızı renkli kadın baş örtüsü.* [DS]‖ **pullu kâğıt,** *Üzerine vergi pulu yapıştırılmış kâğıt veya zarf.* ‖ **pullu toy,** *{ağız} Paralı düğün.* [DS]

pulluk[1], **-ğu** [Sırp. plug / Alın. Pflug] *is.* Toprağı sürmekte kullanılan tek yanlı çalışan tarım aracı.

pulluk[2], **-ğu** [? pulluk] *{ağız} is.* Küçük testi; testi. [DS]

pulluk[3], **-ğu** [pul-luk] *{ağız} is.* Oduncunun, para ile kiralayarak yanında götürdüğü hayvan. [DS]

pullukçu, [pulluk-çu] *is.* Pulluk yapan veya satan kimse.

pullukır, [pullu+kır] *{ağız} sf.* (At donu için) baklakırı. [DS]

pulman, [İng. George Mortimer Pullman *(icat eden Amerikalı sanayici)*] *is.* Çekilerek yatak haline getirilebilen veya döner koltukları bulunan tren vagonu.

pulmuk, [puli / pulu > pul-muk] *{ağız} is.* Deve yavrusu. [DS]

pulover, [İng. pull *(çek)* + over *(üstüne)*] *is.* Yün kazak.

pulp, -bu [Fr. pulpe] *is.* Özleştirerek hazırlanmış, ağızdan alınarak kullanılmaya elverişli yumuşak kıvamlı bitkisel kökenli ilaç.

pulsar, [İng. **pulsa**ting + star] *is. gök b.* Son derece düzenli aralıklarla ve kısa süreli radyo dalgası darbeleri salan gök cisimlerinin ortak adı; atarca yıldız.

pulsu, [pul-su] *sf.* Pulu andıran.

pulsuz, [pul-suz] *sf.* **1.** Pul yapıştırılmamış olan. **2.** Pulu veya pulları olmayan.

pulu, [? pulu] *{ağız} is.* Kümes hayvanlarının yavrusu; piliç. [DS]

puluç, -cu [Far. bülüc ? / Kıpç. buluç => puluç پولوچ] *{eAT} {OsT} {ağız} sf.* **1.** (Erkek için) cinsel güçten yoksun olan; iktidarsız. **2.** (Erkek için) hayası şiş veya fıtıklı. [DS]

puluçluk,-ğu [puluç-luk] *is.* Cinsel güçten yoksun olma durumu; puluç olma durumu; iktidarsızlık.

puluh, [Alın. pfulug => puluḫ] *{ağız} is.* Pulluk. [DS]

pulul, [pulur / pulul] *{ağız} is.* Biçilmiş fakat demet yapılmamış ekin veya ot yığını. [DS]

pulunç, -cu [Far. bülüc] *{ağız} is.* Husyeleri burulmuş sığır; öküz. [DS]

pulur[1], [pulur / pulul] *{ağız} is.*→ pulul. [DS]

pulur[2], [? pulur] *{ağız} is.* **1.** Küçük tepe. **2.** Sarı renkli, yumuşak, killi toprak. [DS]

pulus, [? pulus] *{ağız} is.* Bebeklerin altına muşamba yerine konulan yuvarlak keçe parçası. [DS]

pulut, -du [*eT.* bulıt > pulut] *{ağız} is.* Baca. [DS]

puluz, [? puluz] *{ağız} sf.* **1.** Suç; kabahat. **2.** Kötü nitelik. [DS]

puma, [Amerika yerl. Kiçua d. puma > İng. / İsp. puma] *(pu'ma) is. zool.* Kedigillerden, Amerika'da yaşayan, uzunluğu kuyruğu ile birlikte 2,5 m'yi, ağırlığı yüz kg'ı bulan, iri yapılı, avını gece pusuya yatarak yakalayan kırmızı, bazen de boz postlu yırtıcı bir memeli hayvan; dağ aslanı, *(Felis concolor).*

pumak, -ğı [? pumak] *{ağız} sf.* Şişman. [DS]

pumba, [pumb *(yans.)* > pumb-a] *sf.* Kabartılarak yumuşak duruma getirilmiş.

pumbar, [Far. mubār => bumbar / pumbar] *{ağız} is.* Bağırsak. [DS]

pumbur, [pumb *(yans.)* > pumb-ur] *{ağız} is.* Eşek arısı. [DS]

pumburi, [pumb *(yans.)* > pumb-ur-i ?] *{ağız} is.* Büvelek. [DS]

pumpa, [pump *(yans.)* > pump-a] *sf.* → pumba.

pumpul, [pump *(yans.)* > pump-ul] *{ağız} is.* **1.** Tıraş ederken çocukların alınlarının üstünde bırakılan bir tutam saç; perçem. **2.** Güvercin ve tavukların tepelerindeki tüyler. **3.** Püskül. **4.** Tavşan kulağının yanağa birleştiği yer. [DS]

pumpuri, [pumb *(yans.)* > pumb-ur-i / pumpuri ?] *{ağız} is.* Büvelek. [DS]

pumpuş, [pump *(yans.)* > pump-uş ?] *{ağız} is.* Kuşların ve tavukların tepe tüyleri. [DS]

pun[1], [Erme. pin => pun] *{ağız} is.* **1.** Kuş yuvası. **2.** Kümes. **3.** Yaylalarda kullanılan eşyaları, göç sonrası korumak ve saklamak amacıyla kullanılan mağara. [DS]

pun[2], [? pun] *{ağız} is.* Yaban nanesi. [DS]

punagal, [? punagal / pingel] *{ağız} is.* Folluk. [DS]

punak[1], **-ğı** [buna-k] *{ağız} sf.* Bunak. [DS]

punak[2], **-ğı** [Slav. púlak] *{ağız} is.* Eşek yavrusu. [DS]

punar, [*eT.* muñar > punar] *{ağız} is.* Pınar; çeşme. [DS]

punara, [Ar. buḫārī => punara] *{ağız} is.* Baca. [DS]

punare, [Ar. buḫārī => punare] *{ağız} is.* Baca. [DS]

punari, [Ar. buḫārī => buhari] *{ağız} is.* Baca. [DS]

punarya, [Ar. buḫārī => punarya] *{ağız} is.* Baca. [DS]

punci, [? punci] *{ağız} is.* Birkaç fındığın bir arada bulunduğu dalcık. [DS]

punç[1], **-cu** [Hint. panç *(beş, katılan beş maddeden)* > İng. punch] *is.* Çay, şeker, tarçın, limon ve damıtılmış bir alkollü içkiyle yapılan ve bu içkinin buharlaşan alkolü yakılarak kabın üstünde bir alev meydana getirildikten sonra içilen bir içki.

punç[2], **-cu** [? punç] *{ağız} is.* Herhangi bir şeyin oluşturduğu topluluk; top olma; bir araya gelme. 🗗 **punç olmak,** *{ağız} (Kuş, koyun vb. için) toplanmak.* [DS]

punç[3], **-cu** [? punç] *{ağız} is.* Sancı; ağrı. 🗗 **punç oynamak,** *{ağız} 1. Mide bozulmak. 2. (Loğusa kadın için) sancı tutmak; sancılanmak.* [DS]

punçak, -ğı [punç-a-k ?] *{ağız} is.* **1.** Ağaçların ince kökleri. **2.** Saçak; püskül. **3.** Meyveli küçük dalcık. [DS]

punçu, [punç-u] *{ağız} is.* Köşe; bucak. [DS]

pund, [? pund] *{ağız} is.* **1.** İstek. **2.** Neşe. [DS]

pundal, [Yun. phounta *(püskül)* => funda / fundal] *{ağız} is.* **1.** Funda. **2.** Fundalık. [DS]

pundı, [? pundı] *{ağız} is.* Taraça. [DS]

pungal, [Erme. bunkal *(fol)* => pungal / pingel] *{ağız} is.* **1.** Kümes. **2.** Folluk. [DS]

pungar, [*eT.* muñar] *{ağız} is.* Pınar. [DS]

pungare, [Ar. buḫārī => puñāre] *(puña:re){ağız} is.* Baca. [DS]

pungarece, [Ar. buḫārī => puñāre-ce] *(puña:rece){ağız} is.* Ocak bacası. [DS]

pungut, [? pungut] *{ağız} is.* Kavrulmuş ve öğütülmüş arpa unu. [DS]

punk, [İng. punk *(çürük, değersiz, serseri)*] *(pank) sf.* **1.** Toplumun sıradanlığını alaya alan müzik ve kültür hareketiyle ilgili. **2.** *is.* Bu harekete katılan veya yandaşı olan.

punka, [? punka] *{ağız} is.* Meşinden yapılmış çakmak kesesi. [DS]

punkal, [? punkal / pingel] *{ağız} is.* Folluk. [DS]

punnat, [? punnat] *{ağız} is.* Orakla ekin biçilirken, ellik yardımı ile kol üstünde biriktirilen ekin sapı; demet; deste. [DS]

punpul, [punp *(yans.)* > punp-ul] *{ağız} is.* Kanatlı hayvanların tüyleri. [DS]

punpurı, [pump *(yans.)* > pumb-ur-i / punpurı ?] *{ağız} is.* Büvelek. [DS]

punt[1], [İt. punto] *is.* Seyir halindeki geminin bulunduğu yeri harita üzerinde gösteren nokta. 🗗 **punt koymak,** *Geminin bulunduğu yeri harita üzerinde işaretlemek.*|| **punt tayin etmek,** *Hesap yolu ile geminin coğrafî konumunu bulmak.*

punt[2], **-du** [Yun. appounto / İt. appunto] *is.* (Bir iş için) tam zamanı; uygun an. 🗗 **punduna getirmek,** *En uygun zamanı yakalamak.*|| **pundunu bulmak,** *Bir şeyi yapmak için en uygun zamanı ve durumu yakalamak.*

punt[3], **-du** [? punt] *{ağız} is.* Neşe; sevinç. [DS] 🗗 **pundunu kırmak,** *{ağız} Neşesini bozmak.* [DS]|| **punt olmak,** *{ağız} Yorgunluktan her yanı tutulmak.* [DS]

punta[1], [İt. puncta / punta *(sivri uç)*] *(pu'nta) is.* Torna, freze tezgâhlarında, taşlama makinelerinde işlenecek parçayı tutmaya yarayan su verilmiş çelikten yapılma konik parça. 🗗 **punta kaynak makinesi,** *Uçlarına elektrotlar bağlanmış iki kolla donatılmış ve rezistansla elektrik kaynağı yapmada kullanılan alet.*

punta[2], [Yun. pounta] *{ağız} is.* **1.** Zatürrie. **2.** Grip. **3.** Kızıl hastalığı. [DS]

puntalama, [punta-la-ma] *is.* Kaynakla birleştirilecek parçaların kaymaması için punta makinesi ile değişik yerlerinden tutturma işlemi.

puntalamak[1], [punta-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kaynak yapılacak parçaların kaymaması için değişik yerlerinden kaynak makinesi ile geçici olarak tutturmak. **2.** Punta kaynak makinesi ile parçaları birbirine tutturmak.

puntalamak[2], [punta-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Balığı ağa sokmak için denize vurmak. [DS]

puntalı, [punta-lı] *sf.* Punta kaynakla tutturulmuş olan.

puntallamak, [? puntar > punta(l)-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Teyellemek. [DS]

puntar, [? puntar] *{ağız} is.* Teyel. [DS]

puntasız, [punta-sız] *sf.* **1.** Puntası olmayan. **2.** Punta kaynakla tutturulmamış olan; aynaya birleştirmeli.

puntel, [İt. puntello] *(pu'ntel) is. dnz.* Tehlikeyi önleme için küpeşte hizasına ve diğer yerlere konulan dikme.

punto, [İt. punto] *(pu'nto) is. matb.* Matbaa harfleri-

nin yüksekliklerini belirtmek için kullanılan 3/8 mm veya 1/72 inçe eşdeğer ölçü birimi.

puntolama, [punto-la-ma] *is. matb.* Bir metini dizmeye başlamadan önce başlık, alt başlık, başlık araları, alt yazılar, notlarda kullanılacak harflerin boyutunu, eğimini, genişliğini göstermek amacıyla yapılan düzenleme.

puntolu, [punto-lu] *sf.* (Harf için) belirtilen nitelikte boyutu olan.

puntu[1], [? puntu] *{ağız} is.* Üzerinde birkaç üzüm tanesi kalmış salkım. [DS]

puntu[2], [? puntu] *{ağız} is.* Kriz; (özellikle) kalp krizi. [DS]

punuk, -ğu [? punuk] *{ağız} is.* Küçük el sepeti. [DS]

punus[1], [Ar. mūnis] *{ağız} sf.* Uyuşuk; utangaç. 🗗 **punus punus,** *{ağız} Uyuşuk uyuşuk; utangaç utangaç.* [DS]

punus[2], [Yun. phanıs / Ar. fānūs] *{ağız} is.* Fener. [DS]

punut, -du [puğut / punut] *{ağız} is.* Kavrulmuş nohut, buğday vb.ni şekerle karıştırarak yapılan bir yiyecek; kavut. [DS]

punya, [? punya] *{eT} is.* Hizmet. [EUTS]

pupa[1], [Lat. puppis > İt. in pupa] *is. dnz.* **1.** Geminin arka kısmı; kıç. **2.** *zf.* Arkadan; arka kısımdan. 🗗 **pupa gitmek,** *argo. Dosdoğru yol almak.*|| **pupa rüzgârı,** *Geminin seyrettiği rotaya göre arkadan esen rüzgâr.*|| **pupa yelken,** *1. Arkadan gelen rüzgârın yelkenleri doldurması ile yapılan seyir durumu. 2. argo. Bütün bağlardan kurtulmuş olarak; hiçbir şeye bağımlı olmaksızın.*

pupa[2], [Lat. pupa *(bebek)*] *(pu'pa) is.* **1.** Kundak. **2.** *zool.* İki kanatlıların ve bazı böceklerin nemflerine verilen ad.

pupa[3], [bukağı > puha / pupa] *{ağız} is.* Bukağı. [DS]

pupa[4], [? pupa] *{ağız} sf.* Çok nazlı. [DS]

pupla, [Yun. pupulon] *{ağız} is.* Yastık. [DS]

pupu, [pu+pu] *{ağız} çocuk d. is.* Yara. [DS]

pupul, [? pupul] *{ağız} is.* İnce deriden yapılmış ucu kıvrık bir tür ayakkabı; küçük yemeni. [DS]

pupulanmak, [pupu-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İlkbaharda tomurcuklar patlayıp açılmak. [DS]

pupuma, [? pupuma] *{ağız} sf.* (Kişi için) yumuşak kalpli. [DS]

pupuş, [? pupuş / pumpul] *{ağız} sf.* Perçem. [DS]

pur[1], [Erme. buŕ / Yun. pouri] *is.* **1.** İç Anadolu'da yer yer jips ve alçı taşı oluşuklarına verilen ad. **2.** *{ağız}* Taş. [DS] **3.** *{ağız}* Kireçli, taşlı sert toprak. [DS] **4.** *{ağız}* Killi taş. [DS] **5.** *{ağız}* Vurulunca çabuk parçalanan yumuşak taş. [DS] **6.** *{ağız}* Nehir yataklarında, kum ve taşların birlikte taşlaşmasından oluşan yumuşak taşlar. [DS] **7.** Kireçli, çıplak dağ yamacı. **8.** *{ağız}* Kayalıklarla kaplı uçurum. [DS] **9.** *{ağız}* Tarıma elverişli olmayan killi toprak. [DS] **10.** *{ağız}* Kil. [DS] **11.** *{ağız}* Kiremit. [DS] 🗗 **pur koyağı,** *Alçı taşı ve jipsli alanlardaki bu maddelerin erimesi sonucu meydana gelen kapalı çukur alanlara verilen ad.*|| **pur yer,** *{ağız} Bitek olmayan yer.* [DS]

pur[2], [Far. pūr پور] *(pu:r) {OsT} is.* Erkek çocuk; oğul. 🗗 **pūr-i Arabî,** *{OsT} Muhiddin-i Arabî.*|| **pūr-i Azer,** *{OsT} Hz. İbrahim.*|| **pūr-i duht,** *{OsT} Yeğen; kız kardeş oğlu.*|| **pūr-i Hacer,** *{OsT} Hz. İsmail.*|| **pūr-i Meryem,** *{OsT} Hz. İsa.*|| **pūr-mend,** *{OsT} Evlat sahibi.*

pur[3], [pur / pür] *{ağız} is.* **1.** Bitkinin yapraklı yeri. **2.** Cevizin yeşil kabuğu. **3.** Yeşillik; yeşerti. [DS]

pur[4], [bur / pur] *{ağız} sf.* Kekremsi; acımsı. [DS]

pur[5], [bor] *{ağız} is.* Ağızdaki pas. [DS]

puran, [Far. pūrān پوران] *(pu:ra:n) {OsT} is.* Oğullar.

purasa, [Yun. praso] *{ağız} is.* Pırasa. [DS]

purcuk, -ğu [pur-cuk] *{ağız} is.* Çok yapraklı ince dal. [DS]

purç, [purç] *{ağız} is.* **1.** Ökse otu. **2.** Ağaçların ince dalları; bir yıllık sürgünleri. **3.** Ağaçların tomurcuktan yeni çıkmış küçük yaprakları. **4.** Ceviz ve sakız ağaçlarının çiçekleri. **5.** Ağaçların tomurcukları. **6.** Karabiber. [DS]

purçaçan, [purç+aç-an] *{ağız} is.* Ağaçlar çiçeğe durmadan önce esen ve tomurcuklarının açılmasını kolaylaştıran rüzgâr; kabayel. [DS]

purçak, -ğı [*eT.* bür-çak] *{ağız} is.* **1.** Burçak. **2.** Ökse otu. **3.** Topraktaki çatlak. [DS] 🗗 **purçak purçak,** *{ağız} (Terlemek için) damla damla; burçak burçak.* [DS]

purçalak, -ğı [bur-mak > bur-ça-la-k] *{ağız} is.* Sindirimi kolaylaştırıcı ve ishal verici bir yaban havucu. [DS]

purçalık, -ğı [but-mak > bur-ça-la-k / burçalık] *{ağız} is.* → purçalak. [DS]

purçarmak, [purç-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Ağaçlar için) ilkbaharda yaprak açmak; yeşillenmek. [DS]

purçekli, [pürçek-li] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

purçikli, [pürçek-li] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

purçuk, -ğu [purç-uk / pur-çuk] *{ağız} is.* Küçük püskül; saçak. [DS]

purçuklu, [purçuk-lu / pürçük-lü] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

purçukluk, -ğu [purçuk-luk / pürçüklü] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

purdöndü, [pır / pur *(yans.)* > pır+dön-dü] *{ağız} is.* **1.** Topaç. **2.** Arabaların ön tekerlekleri üzerine konulan ağaç; maymuncuk. [DS]

purhank, -gı [? purhank] *{ağız} is.* **1.** Tandırın hava alması için açılan delik. **2.** Künk. [DS]

purlak, -ğı [pur[1]-la-k] *{ağız} is.* Yumuşak kayaların ufalanmasından oluşan toprak. [DS]

purluk, -ğu [pur[2]-luk] *{ağız} is.* Alçı taşının bulunduğu yer; alçı taşı ocağı. [DS]

purnat, [? purnat / punnat] *{ağız} is.* → punnat. [DS]
purnat etmek, *{ağız} Biçilen otları düzenli biçimde yığın yapmak.* [DS]

purnaz, [? purnaz / punnat] *{ağız} is.* → punnat. [DS]

puro, [Lat. purus / İsp. puro / İr. pura *(saf)*] *(pu'ro) is.* Yaprak tütünle sarılmış kalın ve uzun bir tür tütün ürünü; cigar.

purohit, [? purohit] *{eT} is.* Ev sahibi. [EUTS]

purpura, [Lat. purpura] *(purpu'ra) is.* **1.** *zool.* Kırmızı bir boya salgılayan karından bacaklı bir deniz yumuşakçası, *(Purpura lapillis).* **2.** *tıp.* Deri, mukoza veya özek doku içindeki kılcal damarların kanaması.

purpurin, [Lat. purpura *(erguvan kımızısı)* > Fr. purpurine] *is.* Kök boyasında alizarinle birlikte bulunan ve alizerinden yükseltgenerek elde edilen boyar madde; trihidroksi-1, 2, 4 antrakinon; $C_{14}H_8O_5$.

purput[1], -du [? purput / pırpıt] *{ağız} is.* Yün ya da kıldan dokunmuş kumaştan yapılma şalvar veya pantolon; potur. [DS]

purput[2], -du [Yun. peripodi] *{ağız} sf.* (Yatak, yorgan, yaygı ve giyecek için) eskimiş; yıpranmış; dökülmüş. [DS]

purput[3], -du [? purput] *{ağız} is.* **1.** Çok ince toz taneleri. **2.** İyi ezilmemiş yoğurttan yapılan ayran içindeki küçük tanecikler. [DS]

purs, [pus > pu(r)s] *{ağız} is.* Sis. [DS]

purt, [port / purt] *{ağız} is.* Taranan yünün, işe yaramayan kısımları. [DS]

purtarmak, [bur-(u)t-a-r-mak > purtar-mak بورترمق] *{eAT} {ağız} gçl. f. [-ır]* (Yüz için) buruşturmak; surat asmak. [DS]

purtartmak, [purtar-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* → purtarmak. [DS]

purtaş, [pur+taş] *{ağız} is.* Hafif, esmerimsi, delikli, kolayca kırılabilen taş. [DS]

purtatmak, [purta-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* → purtarmak. [DS]

purtı, [purtı / pırtı] *{ağız} is.* Ufak tefek ev eşyası; pırtı. [DS]

purtlak, -ğı [purt-la-k] *{ağız} is.* Mürver ağacı. [DS]

purtul[1], [purt-ul] *{ağız} sf.* **1.** Üstü düz olmayan; pürüzlü. **2.** *is.* Çiçek hastalığının yüzde bıraktığı iz. [DS]

purtul[2], [purt-ul] *{ağız} sf.* **1.** (Giyecek için) eski püskü; buruşuk; partal. **2.** (Kişi için) saçı sakalı birbirine karışmış. **3.** (Yün, yapağı ve kıl için) karışık taranmamış. **4.** (Çocuk başı, kedi köpek tüyü için) yumuşak, kıvırcık ve kabarık. [DS]

puru, [bür-ü / puru] *{ağız} is.* Gelinlerin kullandığı siyah ipekli baş örtüsü. [DS]

purul, [? purul] *{ağız} is.* Boyna takılan renkli boncuk. [DS]

Purum, [Partça. frum] *{eT} is.* Doğu Roma; Bizans. [ETY] [EUTS] [Gabain] [Tekin]

purut, [? purut] *{ağız} is.* **1.** Topraktan yapılmış çanak çömlek vb. kaplar. **2.** Küçük güveç kabı. [DS]

purutçu, [purut-çu] *{ağız} is.* Güveç ve tandır yapan usta. [DS]

purutka, [? purutka] *{ağız} is.* Su bardağı. [DS]

puruz, [Far. pū *(koşma)* + rūz *(gün)* پوروز] *(pu:ru:z) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde Rumeli'de biri hıdrellezde diğeri kasım ayında tutulan tevzi defterlerine verilen ad.

pus[1], [pıs / pus *(yans.)*] *is.* Fısıldama, nefes boşaltma, şişirme, havasını boşaltma; sinme eylemlerini anlatan kök. [Zülfikar] *pus-u, pus-mak, pus-un-mak, pus-unç*

pus[2], [Yun. pissa] *is.* **1.** Bazı meyvelerin üzerinde görülen zamka benzer madde. **2.** Ağaçların dallarında ve gövdelerinde oluşan yosunlu kabuk. **3.** Yaprakların üzerinde görülen bir örümcek ağını andıran böcek yuvası. **4.** Çoğunlukla koyunların meme başlarında görülen kabuksu oluşum. **5.** *{ağız}* dalların üstündeki donmuş kar. [DS]

pus[3], [pus / būs بوس] *is.* **1.** *{eT} {eAT} {OsT}* Sis; duman. [DLT] **2.** Görüş uzaklığını azaltmayan hafif sis. **3.** İçine soğuk su konulan bardağın üzerini kaplayan buğu. **4.** *{ağız}* Islaklık; nem. [DS] **5.** *{ağız}* Göze inen ak perde; aksu. [DS] **6.** *{ağız} sf.* Bulanık. [DS]
pus bolmak, *{eT} Puslanmak; duman inmek.* [DLT]

pus[4], [pus] *{ağız} is.* Tasa; kaygı. [DS]

pus[5], [İng. pouce *(baş parmak)*] *is.* İnç; parmak.

pus[6], [Fr. pousse] *is.* Şarapçılıkta tartarik asit parçalanması ve aşırı karbondioksit gazı çıkması durumunda görülen aşırı dönme hâli.

pus[6], [pus *(yans.)*] *{ağız} is.* **1.** Susma. **2.** *zf.* "Hiç konuşmadan" anlamındaki "sus pus" ikilemesinde geçer. [DS]

pusacan, [pus-mak > pus-acan] *{ağız} is.* → pusağan. [DS]

pusağan, [pus-mak > pus-ağan] *{ağız} is.* Serçeden biraz büyük, yalnız gezen, insan görünce olduğu yere sinen bir kuş. [DS]

pusak, -ğı [pus-mak > pus-ak] *{ağız} is.* Yaban keçilerinin saklandığı mağara. [DS]

pusalamak, [pus-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Katıp karıştırmak. [DS]

pusalık, -ğı [pus-al-mak > pus-al-ık / pus-a-lık] *{ağız} sf.* Sisli. [DS]

pusalmak, [pus-al-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Sislenmek. **2.** (Ot için) çok yağmur yağması yüzünden çürümek; bozulmak. [DS]

pusan, [pus-añ / pus-an] *{ağız} is.* Sis. [DS]

pusanak, -ğı [pus-mak > pus-anak] *{ağız} is.* Gizlenecek, saklanacak yer. [DS]

pusanık, -ğı [pus > pus-an-ık] *{ağız} sf.* Pusarık. [DS]

pusar, [Sansk. bodhisattva > Çin. b'uo-sât] *{eT} is.* Buda olacak kimse. [Gabain]

pusarık[1], **-ğı** [pus-ar-mak >pus-ar-ık پوساریق/پوصه رق] *{ağız} sf.* **1.** (Hava için) puslanmış; sisli. *{eAT} {OsT} (aym)* **2.** (Hava için) sıcak, sisli ve bunaltıcı. **3.** (Hava için) alçak basınçlı. **4.** *is. {OsT}* Serap. **5.** *{eAT} {OsT}* Duman; sis. [DS] **6.** *{eAT}* Koyu duman; kesif sis. [DK]

pusarık[2], **-ğı** [pus-ar-ık] *{ağız} sf.* (Görüş için) belli belirsiz; bulanık. [DS]

pusarık[3], **-ğı** [pus-ar-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) asık suratlı; yüzü gülmeyen. [DS]

pusarıklanmak, [pus-ar-ık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Hava için) kararmak; bulutlanmak; sislenmek. [DS]

pusarıklı, [pus-ar-ık-lı] *{ağız} sf.* (Hava için) sisli; dumanlı. [DS]

pusarım, [pus-ar-ım] *{ağız} sf.* (Hava için) sıcak; sisli; bunaltıcı. [DS]

pusarlık, -ğı [pus-ar-lık] *{ağız}* is. Hava bunguluğu; havadaki bunaltıcılık. [DS]

pusarma, [pus-ar-ma] *is.* Pusarmak eylemi.

pusarmak[1], [pus-ar-mak] *{eT} {ağız} gçsz. f. [-ır]* (Hava için) bulutlu, sisli ve puslu duruma gelmek; puslanmak; sislenmek. [DLT] [DS]

pusarmak[2], [pus-ar-mak] *gçsz. f. [-ır] {ağız}* **1.** Zihin yorgunluğu yüzünden dargın olmak. **2.** Surat asmak. [DS]

pusaruk, -ğu [pus-ar-ık] *{ağız} is.* (Hava için) sisli; bulutlu; yağışlı. [DS]

pusat[1], **-dı** [Ar. bisāṭ *(halı)* > pusat پوصات / پوصاد] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Savaş araç ve gereci. **2.** Araç; alet. **3.** Zırh ve benzeri korunma araçlarına verilen ad. **4.** Günlük giysi; giyecek; çamaşır. *{ağız} (aym)* [DS] **5.** *{ağız}* Altın ve gümüş eşya. [DS] **6.** *{ağız}* Hamam takımı. [DS] **7.** *{ağız} folk.* Güveyin, gelin kıza gönderdiği nişan armağanı; gelin için, güvey tarafının aldığı giyecek vb. eşyalar. [DS] **8.** *{ağız}* Çeyiz. [DS] **9.** *{ağız}* Gelinlik. [DS] **10.** *{ağız}* Elbiselik kumaş. [DS] **11.** *{ağız}* Beşiğe bağlanan enli kuşak, beşik örtüsü ve minderi. [DS] 🗗 **pusat görmek,** *{ağız} (Damat tarafı için) gelin için elbise, gelinlik vb. almak.* [DS]|| **pusat kesmek,** *{ağız} Gelin için dikilecek giysilerin kumaşını biçmek.* [DS]|| **pusat odası,** *Orta oyununda oyuncuların soyunma odasına verilen ad.*

pusat[2], **-dı** [? pusat] *{ağız} is.* Asker. [DS]

pusatçı, [pusat-çı] *is.* **1.** Orta oyununda şakşak veya tahta kılıç kullanan oyuncu. **2.** *as.* Cenge giden askerleri cephe gerisinde dans ederek onları eğlendiren kimse. **3.** Orta oyununda giysileri korumakla görevli kişi. **4.** *{ağız}* Çingenelerin giyeceklerini taşıyan kadın. [DS]

pusatlandırma, [pusat-la-n-dır-ma] *is.* Pusatlandırmak eylemi.

pusatlandırmak, [pusat-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Pusatlanmasını sağlamak; savaş araç ve gereci ile donatmak; teçhiz etmek.

pusatlanma, [pusat-la-n-ma] *is.* Pusatlanmak eylemi.

pusatlanmak, [pusat-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Gerekli silah ve araçlarla donanmak. **2.** Pusat edinmek; gerekli silah ve aracı satın almak.

pusatlı, [pusat-lı] *sf.* **1.** Pusatı olan. **2.** Zırhını giymiş olan; zırhlı.

pusatmak, [pus-at-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* → pusarmak[1]. [DS]

puse, [Far. būse پوسه] *{OsT} is.* → buse.

puselik, -ği [Far. büselik پوسه لك] *{OsT} is.* → buselik.

pusen, [pus-en ?] *{ağız} zf.* Yavaş; hafif; ağır. [DS] 🗗 **pusen pusen,** *{ağız}* → püsen püsen. [DS]

puset, [Fr. pousette] *is.* Küçük katlanabilir çocuk arabası.

pusetçi, [puset-çi] *is.* Puset yapan, satan ya da tamir eden kimse.

pusgun, [pus-kun > pusgun] *{ağız} sf.* Korkudan sinmiş; pusmuş; sessiz. [DS]

puside, [Far. pūsīden *(çürümek)* > püsîde پوسیده] *(pusi:de) {OsT} sf.* **1.** Çürümüş; çürük. **2.** Paslanarak çürümüş.

pusidegî, [Far. pusīdegī پوسیدگی] *(pusi:degi:) {OsT} is.* Çürüklük.

pusla, [İt. bussola *(kutucuk)* > pusla ?] *{ağız} is.* Araba tekerleğinin ortasındaki demir parça. [DS]

puslamak, [pus-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Olgunlaşan cevizleri kabuğundan ayırmak. [DS]

puslandırma, [pus-la-n-dır-ma] *is.* Puslandırmak eylemi.

puslandırmak, [pus-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Puslu duruma getirmek; puslanmasını sağlamak; puslanmasına yol açmak.

puslanma, [pus-la-n-ma] *is.* Puslanmak eylemi.

puslanmak, [pus-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Hava için) puslu duruma gelmek; hafif bir sis ile kaplanmak. **2.** Buğulanmak.

puslu, [pus-lu] *sf.* **1.** (Hava için) hafif sisli; bulanık; kapalı. **2.** Üzerinde pus oluşmuş; puslanmış. **3.** *res.* Manzara resimlerinde uzaktaki nesnelerin sınır çizgileri belirsiz, renkleri silik olan kısımları için kullanılan terim. **4.** *{ağız}* Belli belirsiz. [DS] 🗗 **puslu kadeh,** *{ağız} Gökkuşağı.* [DS]

pusma, [pus-ma] *is.* Pusmak eylemi.

pusmak[1], [pus *(yans.)* > pus-mak پسمق / پوصمق] *gçsz.*

f. [-ar] **1.** *{eT} {eAT} {OsT}* Pusu kurmak; pusuya girmek. [DLT] [DK] **2.** *{ağız}* Korkudan sinmek; saklanmak; büzülmek; ses çıkarmamak; susmak. [DS] **3.** Bir şeyi kendine siper edinerek saklanmak. **4.** (Av hayvanları için) saklanmak veya korunmak amacıyla çalı veya doğal oluşukların arkasına büzülmek. **5.** *gçl. f. {ağız}* Gizlice iz sürmek. [DS]

pusmak[2], [pus *(sis)* > pus-mak] *gçsz. f. [-ar]* **1.** Ortalığı hafif sis kaplamak. **2.** *{ağız}* Tütmek. [DS]

pusmak[3], **-ğı** [pus-mak] *{ağız} is.* Pusarık. [DS]

pusta, [? pusta] *{ağız} is.* Sahibine uğur getirmeyen mal veya eşya. [DS]

pustuk, -ğu [? pustuk] *{ağız} is.* Mısır koçanı. [DS]

pusturmak, [pus *(yans.)* > pus-tur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Korkutup sindirmek. [DS]

pusu[1], [pus-mak > pus-uġ / pus-u] *is.* **1.** Düşmanı gafil avlamak amacıyla gizlenerek beklenilen yer. **2.** Bir hayvanı yakalamak veya vurmak için saklanarak beklenilen yer. **3.** Birine saldırmak için hazırlıklı bekleme durumu; pusuya yatma. *{eAT} (aym)* [DK] **4.** *{eAT}* Pusuya yatan. 🗗 **pusuda,** *Gizlenmiş olarak saldırmaya hazır bekleme durumu.*|| **pusu koymak,** *{eAT} Pusu kurmak.*|| **pusu kurmak,** *Bir yere gizlenerek saldırmaya hazır durumda beklemek.*|| **pusu olmak,** *{eAT} 1. Düşmandan haber vermek; gözcü olmak. 2. Pusuya yatıp gözlemek.* [DK]|| **pusuya düşmek,** *Pusu kurmuş birinin saldırı alanına girerek yakalanmak; tuzağa düşmek.*|| **pusuya düşürmek,** *1. Pusu kurarak beklediği kişi veya hayvanı yakalamak, öldürmek. 2. Kötülük etme fırsatı yakalamak.*|| **pusuya yatmak,** *Birini yakalamak veya öldürmek amacıyla bir yere gizlenmek.*

pusu, [pus-u] *{ağız} is.* Sis. [DS]

pusucak, -ğı [pus-mak > pus-acak] *{ağız} is.* → pusağan. [DS]

pusucu, [pusu-cu] *is.* **1.** Birine veya av hayvanına pusu kuran kimse. **2.** Pusuya yatan kişi.

pusug, [pus-mak > pus-uġ] *{eT} is.* Pusu. [DLT]

pusuglug, [pus-mak > pus-uġ-luġ] *{eT} sf.* Pusu kuran. 🗗 **pusuglug yagı,** *Pusu kuran düşman.* [DLT]

pusuk[1], **-ğu** [pus-u-k] *{ağız} is.* Sis. [DS]

pusuk[2], **-ğu** [pisik / pusuk] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

pusukmak, [pus-mak > pus-uk-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Pusuya girmek. [DLT] **2.** *{ağız}* Korkudan saklanmak; sinmek; büzülmek; ses çıkarmamak. [DS]

pusula[1], [İt. bussola *(kutucuk)*] *(pusu'la) is.* **1.** Küçük bir kâğıda yazılmış kısa mektup; not; tezkere. **2.** Üzerine alacak hesabı yazılmış kâğıt; hesap pusulası.

pusula[2], [İt. bussola *(kutucuk)*] *(pusu'la) is.* Ortasındaki bir mil üzerine yerleştirilmiş, serbestçe dönebilen, Yer'in manyetik alanlarına göre yönlenerek kuzey-güney doğrultusunu gösteren bir iğnenin bulunduğu manyetik olmayan kutu. 🗗 **pusula dolabı,** *dnz. İçinde pusula, mıknatıslı çubuklar, lambalar bulunan camlı ve silindirik kutu.*|| **pusulayı şaşırmak,** *1. Güç ve sıkıntılı duruma düşmek; bu durumdan nasıl kurtulacağını, ne yapacağını bilememek. 2. Doğruluktan, dürüstlükten ayrılmak.*

pusulalı, [pusula-lı] *sf.* Pusulası olan.

pusulama, [pusu-la-ma] *is.* Pusulamak eylemi.

pusulamak, [pusu-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor)* Pusu konumuna getirmek; pusu durumuna getirmek.

pusulanmak, [pus-u-la-n-mak] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Sinip saklanmak. [Bürhan-ı Katı']

pusulasız, [pusula-sız] *sf.* Pusulası bulunmayan; pusulası olmayan.

pusulmak, [pus-ul-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Korkudan sinmek; saklanmak; büzülmek; ses çıkarmamak. [DS]

pusulu, [pus > pus-u-lu] *{ağız} sf.* **1.** (Hava için) sisli; dumanlı. **2.** Bulanık. [DS]

pusuluk,-ğu [pusu-luk] *is.* Pusu kurulan yer; pusu kurmaya elverişli yer.

pusunç, -cu [pus *(yans.)* > pus-unç] *{ağız} sf.* **1.** Sığınmış olan. **2.** *is.* Suçluluk duygusu içinde konuşmama. [DS]

pusunmak, [pus *(yans.)* > pus-un-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Bir yere sığınmak. [DS]

pusurak, -ğı [pus-u-ra-k / pus-ur-a-k ?] *{ağız} is.* Ağaçların ince dalları. [DS]

pusuraklanmak, [pus-ar-ık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Hava için) pusarıklanmak. [DS]

pusuruk, -ğu [pus-ar-ık] *{ağız} sf.* (Hava için) sisli; dumanlı; bulutlu; yağışlı. [DS]

pusuşmak, [pus-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbirine pusu kurmak. [DLT]

pusval, [? pusval / pusual] *is.* Yemenicilerin kullandığı bir ölçü birimi.

-puş, [Far. pūşīden *(giymek, giyinmek)* > pūş پوش] *(pu:ş) {OsT} son ek.* Farsça kelimelerden *"örten, kaplayan, giyinmiş"* anlamıyla birleşik sıfatlar türeten ek.

puş[1], [Far. pūşīden > pūş پوش] *{OsT} is.* **1.** Örtünecek şey; örtü. **2.** Giysi; elbise. **3.** Zırh.

puş[2], [Sansk. puş] *{eT} is.* Bir yıldız adı. [EUTS]

puş[3], [? puş] *{ağız} is.* Karın; mide; işkembe. [DS]

puş[4], [? puş] *{ağız} is.* Minder, sedir yastığı ve semer içine konulan kuru ot. [DS]

puş[5], [Far. puşt] *{ağız} is.* Eş cinsel erkek. [DS] 🗗 **puşluk yapmak,** *{ağız} İki yüzlülük yapmak.* [DS]

puşa, [? puşa] *{ağız} is.* Mısır koçanını örten yapraklar. [DS]

puşak, [buş-mak > puş-ak / buş-ak] *{eT} sf.* Kederli. [DLT]

puşanmak, [buş-mak > puş-an-mak / buş-an-mak]

{eT} dönşl. f. [-ur] Kızmak; hiddetlenmek; öfkelenmek. [EUTS]

puşat, -dı [Erme. p'šat => puşat / pışat] *{ağız} is.* Yaban iğdesi. [DS]

puşdetmek, [Far. pūşt + T. et-mek ?] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Yenilen şey ağza bulaşacak kadar az olmak; yediğine değmemek. [DS]

puşe, [Far. pūşīden *(giymek, giyinmek)* > pūşe پوشه] *(pu:şe) {OsT} is.* **1.** Örtü. **2.** Perde. **3.** *sf.* Örtülmüş.

puşende, [Far. pūşīden *(giymek, giyinmek)* > pūşende پوشنده] *(pu:şende) {OsT} sf.* **1.** Örten. **2.** Örtücü. 🗗 **pūşende-i hatā,** *{OsT} Ayıpları, kusurları saklayan.*

puşgun, [puş-gun ?] *{ağız} is.* Tipi. [DS]

puşguncu, [puşgun-cu] *{ağız} sf.* **1.** Gereksiz yere para harcayan; savurgan. **2.** Orada burada konuşup gezen, evine uğramayan. [DS]

puşi[1], [Far. pūşīden *(giymek, giyinmek)* > pūşī پوشی] *(pu:şi:) is.*→ poşu.

puşi[2], [Çin. pu shih] *{eT} is.* Sadaka; zekât. [EUTS]

puşiçi, [puşi-çi] *{eT} is.* Dilenci. [EUTS]

puşide, [Far. pūşīden *(giymek, giyinmek)* > pūşīde پوشیده] *(pu:şi:de) {OsT} sf.* **1.** Örtünmüş; örtülü. **2.** *is.* Örtü. **3.** Kâbe'ye her yıl gönderilen örtü. **4.** Türbelerde sanduka üzerindeki örtü. **5.** Sarık üzerine örtülen işlemeli kumaştan yapılma örtü. 🗗 **pūşîde-çeşm,** *{OsT} 1. Gözü kapalı. 2. Dikkatsiz.*|| **pūşîde-rāz,** *{OsT} Gizlisi saklısı olan; sırrı olan.*

puşidenî, [Far. pūşīden *(giymek, giyinmek)* > pūşīdenī پوشیده نی] *(pu:şi:deni:) {OsT} is.* **1.** Giyecek şey. **2.** Örtü.

puşiş, [Far. pūşīden *(giymek, giyinmek)*>pūşiş پوشش] *(pu:şiş) {OsT} is.* Örtünecek şey; örtü.

puşku, [? puşku] *{ağız} is.* Soba. [DS]

puşkun, [puş-kun / puş-gun] *{ağız} is.* **1.** Fırtına. **2.** Tipi. **3.** Rüzgârın derin çukurlara doldurduğu kar yığınları; sürgün. [DS]

puşlanmak, [Far. pūşt ? => puş-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (İplik, tel vb. için) dolaşmak; karışmak. [DS]

puşmak, [buş-mak / puş-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* **1.** (Can) sıkılmak. [DLT] **2.** Usanmak. [DLT] **3.** Kızmak; hiddetlenmek. *{eAT} (aym)* [EUTS] **4.** Kaygılanmak; tasalanmak. [EUTS]

puşrulmak, [buş-mak / puş-mak > puş-(u)r-ul-mak / buş-(u)r-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Kızdırılmak; hiddetlendirilmek. [EUTS]

puşt, [Far. pūşt *(arka)* پوشت] *{OsT} is. kaba.* **1.** Edilgin eş cinsel erkeklerle cinsel ilişkiye giren cinsel sapıklık içinde bulunan genç erkek. **2.** Kaba ve ağır bir sövme sözü. **3.** *{ağız}* Taze fındığın yeşil kabuğu. [DS] 🗗 **puşt olmak,** *1. Birinin ilencine uğrayıp kötü duruma düşmek; mahvolmak. 2. (Kilit, vida vb. şeyler için) bozulmak; yalama olmak.*

puşta[1], [Far. pūştī ? => puşta] *{ağız} is.* **1.** Tomruğun kenarlarından çıkarılan bir yanı düz diğer yanı yuvarlak ince tahta, **2.** Tahtaların en ince yerleri. [DS]

puşta[2], [? puşta] *{ağız} is.* **1.** Bağ, bostan, sebze evleği. **2.** Tarlayı sürerken sabanın açtığı izin iki yanında yükselen toprak. **3.** Evlekleri birbirinden ayıran toprak sırt. [DS]

puştan, [? puştan] *{ağız} is.* Çarık içine konulan biz. [DS]

puştanbar, [Far. pūşt+anbar] *{ağız} is.* Tahılın değirmen taşına dökülmesini sağlayan, taşın ortasındaki bölüm. [DS]

puşti, [Far. pūştī پوشتی] *(pu:şti:) {OsT} {OsT} is.* Arka çıkan; yardım eden; yardımcı.

puştlama, [puşt-la-ma] *{ağız} is.* Soğuğa engel olması için iki döşeme tahtasını ortalayacak şekilde üzerine konulan 10 cm. genişliğindeki tahta. [DS]

puştluk,-ğu [puşt-luk] *is. kaba.* **1.** Eşcinsel erkeklerin zevklerine alet olan erkek çocuğun durumu; puşt olma durumu. **2.** Ahlaksızca davranış.

puştu[1], [Far. pūştī] *{ağız} is.* Çarık yaması. [DS]

puştu[2], [puştu / puşta] *{ağız} is.* **1.** Bağ, bostan evleği. **2.** Evlekleri birbirinden ayıran toprak sırt. [DS]

puşu, [Far. pūşī => poşu / puşu] *{ağız} is.* **1.** Poşu. **2.** Çarşaf giyen kadınların yüzlerine örttükleri peçe. **3.** Bele sarılan kuşak. **4.** Baş örtüsü. **5.** Mısırın koçanını saran yapraklar. [DS]

puşug, [buş-mak / puş-mak > puş-uġ / buş-uġ] *{eT} is.* Can sıkıntısı. [DLT]

puşukmak, [puş-uk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* **1.** (Manda için) kızmak; azmak. **2.** (Eşek, at vb. için) atlayıp zıplamak. **3.** (Buzağı için) ipten kurtulup kaçmak. **4.** (Erkek eşek için) dişisini görünce koşmak. [DS]

puşurkanmak, [buş-mak > puş-ur-kā-mak > puş-ur-ka-n-mak / buş-ur-ka-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Endişelendirmek; kaygılandırmak; kızmak. [EUTS]

puşuş, [buş-mak > puş-uş / buş-uş] *{eT} is.* Acı kaygısı; yeis. [EUTS]

puşuşlug, [buş-mak > puş-uġ-luġ / buş-uġ-luġ] *{eT} sf.* Kederli; kaygılı; meyus; gamlı. [EUTS]

puşut, -du [? puşut] *{ağız} is.* Kurutulmuş ahlatın öğütülmesi ile elde edilen un. [DS]

puşutmak, [puş-ut-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* → puşukmak. [DS]

put[1], [Far. būt پوت] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Tanrısal bir varlığı veya ona atfedilen bir niteliği temsil eder nitelikte yapılmış ve kendisine tapımılan heykel veya resim; sanem. **2.** Birinin veya bir topluluğun sevgi ve hayranlık duyarak aşırı ölçüde yücelttiği kişi. **3.** Haç. **4.** *{ağız}* Eski paralardaki resimler. [DS] 🗗 **put gibi,** *Hiç kımıldamadan, sessizce.*|| **put kesilmek,**

Hareketsiz ve sessiz kalmak.|| **putunu kırmak,** *{ağız} Korkutmak; sindirmek.* [DS]|| **putu sınmak,** *{OsT} 1. Gönlü daralmak; çehresi değişip bozulmak. 2. {ağız} Onuru kırılıp üzülmek. 3. Gururlu iken düşkün hâle gelmek.* [DS]|| **put yonmak,** *{eAT} Put yapmak; put üretmek.*

put[2], [? put] *is.* Üç veya dört tel ipekten bükülmüş iplik.

put[3], [Ar. müdd => mut / put] *{ağız} is.* 16 kg'lık ağırlık ölçüsü. [DS]

put[4], [? put] *{ağız} is.* Saban demirini enek demirine tutturmak için kullanılan çengel biçimindeki çivi. [DS]

put[5], [? put] *{ağız} is.* Besiye verilen hayvan. [DS] 🗗 **puta vermek,** *{ağız} Kışın hayvanları para ile bakıma ve besiye vermek.* [DS]|| **puta davarı,** *{ağız} Kışın para ile bakılmaya verilen davar.* [DS]

puta[1], [Far. būte پوته] *(pu:ta) {OsT} is.* **1.** Nişangâh; hedef; amaç; nişan tahtası. *{eAT} {OsT} {ağız} (aym)* [DS] **2.** Yeleği iki karış uzunluğunda ve enli bir tür ok. 🗗 **puta atışı,** *Hedefe yapılan atış.*|| **puta atmak,** *{eAT} Hedefe ok atmak.* [DK]

puta[2], [İt. butta] *(pu'ta) is. dnz.* Donatma; koyma. 🗗 **puta kürek,** *Küreklerin lombarlara konulması ve çekilmeye hazır durumda bulundurulması için verilen komut.*

puta[3], [*eT.* butık / putık *(budak)* > puta] *{ağız} is.* **1.** Budak. **2.** Budaklı ağaç. **3.** Çam fidanı. [DS]

putah, [budak > putaḫ] *{ağız} is.* Ağaç dalı. [DS]

putalamak, [puta-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Işıldamak; parlamak. [DS]

pute, [Far. pūte *(mahzen)* پوته] *(pu:te) {OsT} is.* Pota.

puthana, [Far. būt-ḫāne => putḫana] *{eAT} is.* Puthane. [DK]

puthane, [Far. būt-ḫāne پوتخانه] *(putha:ne) {OsT} is.* **1.** Put konulan yer. **2.** İçinde put bulunan tapınak.

putıg, [but-ıġ / put-ıġ] *{eT} is.* Budak; dal. [EUTS]

putina, [? putina] *{ağız} is.* Yağ, peynir konulan tahta kap. [DS]

putlacı, [bota-la-cı] *{ağız} sf.* (Deve için) gebe. [DS]

putlamak, [put-la-mak] *{ağız} is.* (Ağaç için) budamak; dallarını gövdeye yakın yerden kesmek. [DS]

putlaşma, [put-la-ş-ma] *is.* Putlaşmak eylemi.

putlaşmak, [put-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Put yerine konmak; put durumuna gelmek. **2.** Gereğinden çok değer kazanmak; aşırı sevgi, saygı ve hayranlığa konu olmak.

putlaştırma, [put-la-ş-tır-ma] *is.* Putlaştırmak eylemi.

putlaştırmak, [put-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Put durumuna getirmek. **2.** Bir varlığa, bir şeye put gibi tapmak; put yerine koyup tapmak. **3.** Bir kimseye veya bir şeye aşırı sevgi ve hayranlık yüzünden körü körüne bağlanmak; tapacak kadar değer vermek.

putperest, [Far. būt-perest پوتپرست] *{OsT} sf.* Puta tapan.

putperestlik,-ği [putperest-lik] *is.* Putperest olma durumu; puta tapıcılık.

putrel, [Fr. poutrelle] *is.* **1.** Yapılarda taşıyıcı olarak kullanılan demirli profil. **2.** Kesiti I biçiminde işlenmiş demir-çelik ürünü.

putto, [İt. putto] *(pu'tto) is.* Resim ve heykelde çıplak çocuk olarak tasvir edilen aşk meleklerine verilen ad.

putuk, -ğu [bot-uk > putuk] *{ağız} is.* Deve yavrusu; potuk. [DS]

putur[1], [pütür ?] *{ağız} is.* **1.** Sivilce. **2.** *sf.* Pütürlü; pürüzlü. [DS]

putur[2], [Erme. p'ot'ur] *{ağız} is.* **1.** Şalvar. **2.** Eski ve buruşuk giysi. [DS]

putur[3], [pütür ?] *{ağız} is.* Parça. [DS]

putur[4], [? putur] *{ağız} is.* Çok çürümüş odun. [DS]

puturak, -ğı [bıtırak / puturak] *{ağız} is.* Pıtrak. [DS] 🗗 **puturak gibi,** *{ağız} (Meyve vb. için) pek çok.* [DS]

puvare, [Ar. buḫārī => buvare] *{ağız} is.* Baca. [DS]

puy, [Far. pūyiden > pūy پوی] *(pu:y) {OsT} is.* → pu[2].

puya, [Far. pūyā پویا] *(pu:ya:) {OsT} sf.* (Çoğunlukla at için) koşan.

puyan, [Far. pūyān پویان] *(pu:ya:n) {OsT} is.* Koşan; koşarcasına yürüyen; hızlı yürüyen.

puydak, -ğu [Far. payādak => boydak] *{ağız} sf.* Yaya. [DS]

puye, [Far. pūye پویه] *(pu:ye) {OsT} is.* Koşma; hızlı yürüme; koşarcasına gitme. 🗗 **püye-ger,** *{OsT} Koşucu.*

puyende, [Far. pūyende پوینده] *(pu:yende) {OsT} is.* Koşan; koşucu.

puylu, [? puylu] *{ağız} is.* Saban demirinin iki yanında bulunan ve toprağı devirmeye yarayan, kanat gibi yassı tahta; saban kulağı. [DS]

puymak, [buy-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (İnsan ve hayvan için) doğuktan donmak. [DS]

puyru, [? puylu / puyru] *{ağız} is.* → puylu. [DS]

puz, [Yun. pissa => pus / puz / püz / püs] *{ağız} is.* Erik, zerdali, kiraz gibi ağaçların gövdelerinden sızan yapışkan madde; kedi balı. [DS]

puza[1], [? puza] *{ağız} sf.* (Kişi için) kaba; terbiyesiz. [DS]

puza[2], [? puza] *{ağız} is.* Kıvılcım. [DS]

puzen, [Far. pūzen پوزن] *(pu:zen) {OsT} is.* Nadas edilmiş tarla.

puzine, [Far. pūzīne پوزینه] *(pu:zi:ne) {OsT} is. zool.* Maymun.

puziş, [Far. pūziş پوزش] *(pu:ziş) {OsT} is.* Özür dileme; mazeret bildirme. 🗗 **püziş-pezîr,** *Mazereti kabul eden; affeden.*

puzulmak, [boz-ul-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Bozulmak. [DS]

puzzle, [İng. puzzle] *(paz'l) is.* Çeşitli parçalara bölünmüş bir resmi, parçalarını yerli yerine koyarak yeniden meydana getirmeye dayanan oyun; yap boz.

pücük, -ğü [? pücük] *{ağız} is.* Koncu dize kadar gelen uzun çorap. [DS]

püçek, -ği [? püçük] *{ağız} is.* Damla. [DS]

püçük[1]**, -ğü** [pöçük / püçük] *{ağız} is.* **1.** Kıyı; kenar. **2.** Kuyruk sokumu. [DS]

püçük[2]**, -ğü** [pürç-ük > püçük / pöçük] *{ağız} is.* Püskül. [DS]

püçüklemek, [püçük-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Utanmak; sıkılmak; çekinmek. [DS]

püçüklü, [pürç-ük-lü] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

püf[1]**,** [paf /pav / pof / puf / püf *(yans.)*] *is.* **1.** Havlamayı, gürültülü solumayı, oflayıp puflamayı, üflemeyi, esmeyi, şişirmeyi ve bir şeyi abartmayı anlatan kök. [Zülfikar] *püf-ür püfür, püf-le-mek, püf noktası, püf-ür-ük*

püf[2]**,** [püf *(yans.)*] *is.* Bir ateş, mum, kandil, lamba vb. alevini söndürmek, ateşi canlandırmak, sıcak bir şeyi soğutmak vb. için dudakları hafifçe büzerek dışarı kuvvetlice verilen soluğun çıkardığı ses. 🗗 **püf desen uçacak,** *Çok zayıf.*|| **püf desen yıkılacak gibi olmak,** *Zayıf ve güçsüz olmak; eğreti durmak.*|| **püf etmek,** *{ağız} Ateşi veya alevi üfleyerek söndürmek.* [DS]|| **püf noktası,** *Bir işin en önemli ve özen isteyen en ince yanı; çoğu zaman gözden kaçan fakat olmayınca işin bütününü sakatlayan kısım.*

püfkerde, [Far. püfkerden *(üflemek)* > püfkerde پوفکرده] *{OsT} sf.* Üflenerek söndürülmüş.

püfkürme, [püf *(yans.)* > püf-kür-me] *is.* Püfkürmek eylemi.

püfkürmek, [püf *(yans.)* > püf-kür-mek پوفکرمك] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-ür]* Üfleyerek püskürmek; püskürmek.

püfleme, [püf *(yans.)* > püf-le-me] *is.* Püflemek eylemi.

püflemek, [püf *(yans.)* > püf-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Dudaklar büzülü ve kapalı durumda iken kuvvetli bir soluk vererek dudakların birden açılması ile güçlü bir "püf" sesi çıkartmak. **2.** Bir ateş, mum, kandil, lamba vb. alevini söndürmek için üflemek. **3.** Ateşi canlandırmak için üflemek. **4.** Çorba, içecek vb. sıcak bir şeyi soğutmak için dudakları büzerek üflemek.

püfteri, [Far. peftere > püfterī پفتری] *(püfteri:) {OsT} is.* Avcı ıslığı.

püfü, [püf *(yans.)* > püf-ü] *{ağız} is.* Maltız (mangal türü). [DS]

püfür, [püf *(yans.)* > püf-ür] *is. "Püf"* sesinin sürekliliğini anlatır. 🗗 **püfür püfür,** *(Rüzgârın esiş biçimi için) serin ve hafif hafif.*

püfürdemek, [püf *(yans.)* > püf-ür-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* (Su için) kaynayıp aşmak. [DS]

püfürtme, [püf *(yans.)* > püf-ür-t-me] *{ağız} is.* Elbise. [DS]

püfürük, -ğü [püf *(yans.)* > püf-ür-ük] *{ağız} is.* İnce bulgurdan yapılan sulu pilav. [DS]

püğçek, -ği [pür-çek > püğ-çek] *{ağız} is.* Mısır bitkisinin tepesinde erkek organların bulunduğu süpürgemsi yer. [DS]

pühmek, [bük-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Bükmek. [DS]

pührenk, [Erme. p'ołorak / p'öğrank => pührenk / pöhrenk] *{ağız} is.* Künk. [DS]

pük, -ğü [pük] *{ağız} is.* **1.** Rüzgârla savrularak yağan kar. **2.** *sf.* İçi boş; kof; çürük. [DS]

pükü[1]**,** [püf-ü > pükü] *{ağız} is.* Maltız (soba türü). [DS]

pükü[2]**,** [bük-mek > bük-ü / pükü] *{ağız} sf.* (Elbise ve dikişi için) bozuk; potlu. [DS]

pükünmek, [bük-ün-mek / pük-ün-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Reddetmek. **2.** Saçmak. [EUTS]

pükürmek, [bür-kir-mek / bü-kir-mek / pü-kür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Fışkırtmak; su sıçratmak. [EUTS]

pül, [Far. pül پل] *{OsT} is.* Köprü. 🗗 **pül-i sırāt,** *{OsT} Sırat köprüsü.*

pülçek, -ği [pür-çek] *{ağız} is.* Sebzelerde tohumları sapa bağlayan püsküller; mısır püskülü vb. [DS]

pülçük, -ğü [pür-çük > pülçük] *{ağız} is.* **1.** Çam yaprağı. **2.** Soğan, pırasa vb. sebzelerin dibinden sarkan ince kökler. [DS]

pülçümek, [pürç-ü-mek > pülçü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Kumaş için) erimek; incelmek. [DS]

pülezik, -ği [pül-er-mek > püler-ik > pülezik] *{ağız} sf.* (Kumaş, elbise vb. için) yıpranmış; incelmiş; ezilmiş. [DS]

püliç, -ci [piliç > püliç پولج] *{eAT} is.* Piliç.

püllüm, [püllüm] *{ağız} sf.* Parça; bölük. 🗗 **püllüm püllüm,** *{ağız} 1. Parça parça. 2. İplik iplik; saçak saçak olmuş.* [DS]

pülpit, [Fr. pulpite] *is. tıp.* Diş özü iltihabı.

pülpül, [Far. pülpül پلپل] *{OsT} is.* Karabiber.

pülsasyon, [Fr. pulsation *(tekrar vuruş)*] *is. fiz.* Esnek akışkanlarda görülen titreşim hareketi.

pültür, [püt-ür > pültür] *{ağız} is.* Çiçekbozuğu. [DS]

pülü, [pülü] *{ağız} is.* Süpürgeotu; funda. [DS]

pülüskün, [Yun. fliskhouni] *{ağız} is.* Filiskin, *(Mentha pulegium).* [DS]

pülüş, [? pülüş] *{ağız} is.* Üzüm çekirdeği. [DS]

pülüzük, -ğü [pürüz-lük > pülüzük] *{ağız} sf.* Pütürlü; eğri büğrü. [DS]

pülverizatör, [Fr. pulvérisateur] *is.* Püskürteç; püskürtücü.

pünçek, -ği [pür-çek / pünçek] *{ağız} is.* Saçak kök. [DS]

pünçürük, -ğü [pünç-ür-ük] *{ağız} is.* Çam yaprağı. [DS]

pünçüşk, [Far. pünçüşk پنجشك] *{OsT} is. zool.* Serçe.

pündük, -ğü [Erme. pin => pün-dük] *{ağız} is.* Kümes. [DS]

püne, [Erme. pin => pün-e] *{ağız} is.* Kümes. [DS]

püner, [Yun. pınari => piynar / pinar > pünar] *{ağız} is.* Bahçe çiti ve harman süpürgesi yapılan bir çalı. [DS]

pünes, [Erme. pin => pün-es] *{ağız} is.* Kümes. [DS]

pünez, [Fr. punaise] *is.* Raptiye.

püng, [püñ] *{ağız} is.* Nane. [DS]

püngül, [püng-ül] *{ağız} sf. "Salkım saçak"* anlamına gelen "püngül püskül" deyiminde geçer.

püngülük, -ğü [bun-gun-luk > pünkü-lük / püngülük] *{ağız} sf.* (Hava için) sıcak, durgun ve bunaltıcı; bungunluk. [DS]

pünk, [pünk *(yans.)*] *is.* Devrilmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *pünk-ül-mek*

pünkülmek, [pünk *(yans.)* > pünk-ül-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Düşüp devrilmek. [DS]

pünkülük, -ğü [bun-gun-luk > pünkü-lük] *{ağız} is.* Sıcak ve bunaltıcı hava. [DS]

pünlük, -ğü [Erme. pin => pün-lük] *{ağız} is.* Kümes. [DS]

pünnük, -ğü [Erme. pin => pünnük] *{ağız} is.* Kümes. [DS]

pünpürün, [? pünpürün] *{ağız} is.* Patates. [DS]

püntük, -ğü [pün-tük ?] *{ağız} is.* **1.** Kesilmiş, koparılmış şey; parça. **2.** *sf.* Az; azıcık. [DS]

püpürüm, [pirpirim / pürpürüm] *{ağız} is.* Semizotu. [DS]

pür-, [Far. pür- پر] *{OsT} ek.* Farsça kelimelerden *"dolu, çok, sahip"* anlamlarında birleşik sıfatlar yapan ön ek. **pür-āhenk,** *{OsT} Çok uyumlu.*|| **pür-āmāl,** *{OsT} Emellerle dolu.*|| **pür-āteş,** *{OsT} Ateş dolu.*|| **pür-azamet,** *{OsT} Çok azametli.*|| **pür-bād,** *{OsT} 1. Çok rüzgârlı. 2. mecaz. Kibirli.*|| **pür-bār,** *{OsT} 1. Yüklü. 2. Meyvesi çok olan ağaç.*|| **pür-bîm,** *{OsT} Korkmuş.*|| **pür-cūş,** *{OsT} Coşku dolu.*|| **pür-çîn,** *{OsT} Çok karışık bükülmüş.*|| **pür-dil,** *{OsT} Cesur; yürekli.*|| **pür-dilān,** *{OsT} Cesur kimseler.*|| **pür-dūd,** *{OsT} Çok tüten; dumanı çok.*|| **pür-fer,** *{OsT} Parlak; aydınlık.*|| **pür-feyz,** *{OsT} Çok bol; bolluk içinde.*|| **pür-füsūn,** *{OsT} Büyü dolu; çok büyülü.*|| **pür-gayz,** *{OsT} Çok kızmış; çok öfkeli.*|| **pür-gazab,** *{OsT} Gazap dolu; kızgın; öfkeli.*|| **pür-gû,** *{OsT} Çok konuşan.*|| **pür-gubār,** *{OsT} 1. Toz dolu. 2. mecaz. Çok incinmiş; kırılmış*|| **pür-hayāl,** *{OsT} Hayal dolu; hülyalı.*|| **pür-hayāt,** *{OsT} hayat dolu; canlı; dipdiri.*|| **pür-hazān,** *{OsT} Sonbahara gelmiş; solup sararmış.*|| **pür-heyecān,** *{OsT} Heyecan dolu.*|| **pür-hiddet,** *{OsT} Çok kızmış; çok öfkeli.*|| **pür-hūn,** *{OsT} Kan içinde; kanlı; kan dolu.*|| **pür-huzūr,** *{OsT} Huzur içinde; huzur dolu.*|| **pür ıstıfā,** *{OsT} Seçilmiş; ayrılmış.*|| **pür-kîue,** *{OsT} Kin dolu; düşmanlık dolu.*|| **pür-mahāret,** *{OsT} Çok usta; hüner dolu.*|| **pür-melāl,** *{OsT} Üzüntü dolu; sıkıntılı; üzüntülü.*|| **pür-neş'e,** *{OsT} Çok neşeli; neşe dolu.*|| **pür-nūr,** *{OsT} Nur içinde; nur dolu; nurlu.*|| **pür-pāye,** *{OsT}* → pürpaye.|| **pür-sāle,** *{OsT} Yaşı dolmuş; yaşlı.*|| **pür-sıhhat,** *{OsT} Sağlık dolu; sağlık içinde; sağlıklı.*|| **pür-sūz,** *{OsT} 1. Çok yanık. 2. Çok yakıcı.*|| **pür-sürūd,** *{OsT} Şarkı söyleyen; nağmeli.*|| **pür-sürūr,** *{OsT} Sevinç dolu.*|| **pür-şevk,** *{OsT} Heyecan ve istek dolu; çok şevkli.*|| **pür-şü'le,** *{OsT} Pırıl pırıl; çok aydınlık.*|| **pür-tarāvet,** *{OsT} Gençlik dolu; çok genç.*|| **pür-teessür,** *{OsT} Üzüntü dolu; sıkıntılı; üzüntülü.*|| **pür-tehevvür,** *{OsT} Çok kızmış; çok öfkeli.*|| **pür-unvan,** *{OsT} Meşhur.*

pür[1], [bü-r-mek > bü-r / pü-r پور] *is.* **1.** *{eT}* Tomurcuk. [EUTS] **2.** *{eAT} {OsT}* Bazı ağaçlarda, mevcut yapraklardan ayrı olarak sürmüş daha ince yaprak filiz vb. **3.** *{ağız}* Çam, ardıç, ladin gibi ağaçların iğne yaprakları. [DS] **4.** *{ağız}* Kesilmiş ardıç ve çam dalları. [DS] **5.** *{ağız}* Yaz kış yapraklarını dökmeyen, nohut büyüklüğündeki meyvesi acı olup yenmeyen bir orman ağacı. [DS] **6.** *{ağız}* Çam ağacı. [DS] **7.** *{ağız}* Bodur ardıç ağacı. [DS] **8.** *{ağız}* Çalılık. [DS] **9.** *{ağız}* Ağaç yaprağı. [DS] **10.** *{ağız}* Asma yaprağı. [DS] **11.** *{ağız}* Çam kozalağı. [DS]

pür[2], [pür] *{ağız} is.* **1.** İnce yapraklı buğday. **2.** Mısır bitkisinin sap ve yaprakları. **3.** Soğan, pancar, şalgam, turp, patates vb. bitkilerin yaprakları. **4.** Bitkilerin toprak üstüne yayılan gövde ve dalları. **5.** Sebzeler toplandıktan sonra geriye kalan gövde ve dallar. **6.** Sebzenin yenilen yaprağı. [DS]

pür[3], [bür-mek > pür] *{ağız} is.* İpekli baş örtüsü; bürümcek. [DS]

pür[4], [pür] *{ağız} is.* Kızak. [DS]

pür[5], [Erme. bur > pur / Yun. pouri] *{ağız} is.* **1.** Toprak damlı evlere konulan killi toprak. **2.** Pekmez toprağı. [DS]

pür[6], [pür] *{ağız} sf.* (Kazak vb. örgüler için) örgüsü sıkı; dar. [DS]

pür[7], [Lat. purus > Fr. pure] *sf.* Saf; katıksız.

pürare, [Ar. buḫārī => burare] *{ağız} is.* Baca. [DS]

pürcük, -ğü [pür-cük] *{ağız} is.* Taze soğan. [DS]

pürç[1], [*eT.* bür-mek > pürç / purç] *{ağız} is.* **1.** Ağaçların ince dalları. **2.** Ağaçların tomurcukları. **3.** Sö-

güt ağacının yaprakları. **4.** Ağaçlara zarar veren ökseotu. **5.** Kedi balı. [DS]

pürç[2], [pürç] *{ağız} is.* **1.** Saçak kök. **2.** Soğan, pırasa vb. bitkilerin işe yaramayan yerleri. **3.** Sebzelerin yeşil gövde ve yaprakları. [DS]

pürçek[1], **-ği** [bü-r-mek > bür-çek / pür-çek پورچك] *is.* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* İnsanın kâkülü; şakaklardan sarkan saç kıvrımı; baş örtüsünün altından şakaklardan çıkan ve görünen saç; zülüf; perçem. [DLT] [DK] [DS] **2.** *{eT}* Atın perçemi. [DLT] **3.** *{eAT} {OsT}* Yaprak. **4.** *{ağız}* Bitkilerin saçaklı kökü veya püsküllü. [DS] **5.** *{ağız}* At vb. hayvanların topuğunun üstünde çıkan kıllar. [DS] **6.** *{ağız}* Su yollarındaki künkleri tıkayan ot ve kökler. [DS]

pürçek[2], **-ği** [pür-çek] *{ağız} is.* **1.** Fındık ve cevizlerde olan püskül biçimindeki erkeklik organı. **2.** Mısırın tepesinde çıkan püskül biçimindeki erkeklik organı. [DS]

pürçek[3], **-ği** [pür-çek] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

pürçek[4], **-ği** [pür-çek] *{ağız} is.* Armut, elma, ayva gibi meyvelerin yenmeyen çekirdekli yeri. [DS]

pürçek[5], **-ği** [pür-çek] *{ağız} is.* Oya; püskül; saçak. [DS]

pürçek[6], **-ği** [pür-çek] *{ağız} is.* Makbuz; alındı. [DS]

pürçek[7], **-ği** [pür-çek] *{ağız} is.* Kırık dökük, yırtık pırtık şeyler; döküntü. [DS]

pürçeklenme, [pür-çek-le-n-me] *is.* Pürçeklenmek eylemi.

pürçeklenmek, [pür-çek-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** *{eT}* Yelesi çıkmak; perçem çıkmak. [DLT] **2.** (Saç için) kıvrımlanmak; lüle lüle olmak; zülüflenmek. **3.** (Bitki için) saçaklanmak; püsküllenmek. **4.** (Kumaş vb. için) eskime sonucunda kenarlarından lifleri sarkmak; püsküllenmek.

pürçekli[1], [pür-çek-li] *sf.* **1.** Pürçeği olan; püsküllü. **2.** (Saç için) kıvrımlı; zülüflü; lüleli. **3.** *{ağız}* Sevimsiz, yaşlı kadın. [DS] **4.** *{ağız}* (Kişi için) saçı başı taranmamış; dağınık. [DS]

pürçekli[2], [pür-çek-li] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

pürçeksiz, [pür-çek-siz] *sf.* **1.** Pürçeği olmayan; püsküsüz. **2.** (Saç için) zülüfsüz; kıvrımsız; düz.

pürçük[1], **-gü** [pür-çük پرچوك] *{eAT} is.* Pürçek.

pürçük[2], **-gü** [pür-çük] *{ağız} is.* **1.** Dal budak. **2.** Çam ve ardıç ağaçlarının yapraklı ince dalları. **3.** Çam vb. ağaçların iğne yaprakları. **4.** Çam kozalakları ve meşe palamutlarının üzerindeki küçük taneler. **5.** Kimi ağaçların yenilebilen sürgünü. **6.** Ökse otu. [DS] **pürçük pürçük,** *{ağız} Küçük küçük parçalara bölünmüş; parça parça.* [DS]

pürçük[3], **-gü** [pür-çük] *{ağız} is.* Taze soğan, pırasa, sarımsak, marul gibi sebzelerin yenilebilen yeşil yaprakları. [DS]

pürçük[4], **-gü** [pür-çük] *{ağız} is.* Mısır püskülü. [DS]

pürçük[5], **-gü** [pür-çük] *{ağız} is.* **1.** Oya; püskül; saçak. **2.** Dokumaların tarazlanmış, saçaklanmış yerleri. [DS] **pürçük pürçük,** *{ağız} 1. (Dokuma ve eşyalar için) eskiyerek saçaklanmış; lime lime olmuş; saçaklanmış. 2. (İplik, tel, saç vb. için) karışık; birbirine dolaşmış.* [DS]

pürçük[6], **-gü** [pür-çük] *{ağız} is.* Koyun kuyruğunun içindeki kıkırdak. [DS]

pürçük[7], **-gü** [? pürçük] *{ağız} is.* Uygun zaman; elverişli durum. [DS]

pürçüklemek, [pürçük-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Sürgün vermek; filizlenmek. [DS]

pürçüklenmek, [pürçük-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** (Bitki için) tel tel köklenmeye başlamak; saçak kök salmak. **2.** (Dokumalar, eşyalar için) eskime ve örselenme sonucu kenarları tel tel olmak; tarazlanmak. [DS]

pürçüklü, [pürçük-lü] *sf.* **1.** Pürçüğü olan; pürçekli. **2.** *{ağız}* (Şalgam, havuç, pancar ve soğan gibi bitkiler için) ince köklü; saçak köklü. [DS] **3.** *{ağız}* (İş için) karışık. [DS] **4.** *{ağız} is. bot.* Havuç. [DS]

pürçüm, [pürçüm] *{ağız} is.* Özlü ağaçların kurumasına sebep olan kırağı; kırç; kırcı. [DS]

pürdikkat,-ti [Far. pür+ Ar. dikkāt پردقت] *{OsT} sf.* Dikkat dolu; çok dikkatli.

pürdü, [perde / pırtı ? > pürdü] *{ağız} is.* Ocak önüne yayılan örtü. [DS]

püre[1], [Fr. purer *(süzgeçten geçirmek)* > purée] *is.* **1.** Sebze, meyve veya et gibi yiyecekleri ezdikten sonra süzgeçten geçirmek suretiyle elde edilen ezme. **2.** *{ağız}* Şeker pancarı küspesi. [DS] **ezme makinesi,** *Sebze, meyve vb. yiyecekleri ezmekte kullanılan aygıt.*

püre[2], [bür-ge / pür-e پوره] *{eAT} is.* Pire. [DK]

pürelemek, [bür-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Örmek. [DS]

pürelenmek, [püre-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kuşkulanmak; pirelenmek. [DS]

pürem, [pür-em] *{ağız} is.* Çam dalı. [DS]

püren[1], [Yun. prinos پورن] *is.* **1.** Binbirdelik otugiller *(Hypericaceae)*'den otsu çalı görünümünde çoğunlukla parlak sarı renkte çiçekli, yurdumuzda yetmiş kadar türü bulunan, bazı türleri halk hekimliğinde yara iyileştirici, bazı türleri de boyar madde olarak kullanılan kantaron türü bitkilerin genel adı; kantaron; koyun kıran, *(Hypericum calycinum),* sarı püren *(H. empetrifolium),* binbirdelik otu *(H. perforatum),* kepir otu, mayasıl otu *(H. scabrum),* pırpır otu *(H. triquetrifolium).* **2.** *{ağız}* Çalılık ve sık otlu yer. [DS] **3.** *{ağız}* Çam, ardıç gibi ağaçların iğne yaprakları. [DS] **4.** *{ağız}* Meşe ağacı filizi. [DS] **5.** *{ağız}* Süpürge otu. [DS] **püren bilbili** (bülbülü), *{ağız} Boz renkli küçük bir kuş.* [DS]

püren[2], [bür-en > püren] *{ağız} is.* **1.** Balsıra. **2.** Püseron. [DS]

pürenlik, -ği [püren-lik] *{ağız} is.* Çalılık; fundalık. [DS]

pürgü, [bür-mek > bür-gü] *{ağız} is.* **1.** Kadın baş örtüsü. **2.** Kadın çarşafı. [DS]

pürhiddet, [Far. pür + Ar. ḥiddet پرحدت] *{OsT} sf.* Çok kızmış; çok öfkeli; hiddetli.

pürik[1]**, -ği** [Fr. pürique] *sf. kim.* (Baz için) pürinden türemiş.

pürik[2]**, -ği** [bür-mek > bür-ik] *{ağız} is.* Kâkül. [DS]

pürin, [Fr. purine] *is. kim.* Hem baz hem asit özelliği taşıyan, doğada ancak pürik türevleri halinde bulunan, 216°C'de ergiyen, fosfor oksiklorürün ürik aside etkimesiyle meydana gelen trikloropürinin indirgenmesinden elde edilen baz, $C_5H_4N_4$.

pürist, [Fr. puriste] *sf.* **1.** Pürizm yandaşı olan. **2.** Pürizmle ilgili; pürizme özgü olan.

püriten, [Lat. puritas *(saflık)* > İng. puritan / Fr. puritain] *is. hrist.* **1.** Kutsal Kitabı yeniden ve değişik bir anlayışla okumaya büyük bir önem veren ve çoğu Amerika'ya yerleşmiş prespiteryen tarikat üyesi. **2.** Püritenlikten yana olan, püritenlik yandaşı. **3.** Püritenlikle ilgili, püritenliğe özgü. **4.** Ahlak ve din konusunda çok bağnaz olan.

püritenlik, -ği [püriten-lik] *is.* **1.** İngiltere'de on altı ile on yedinci yüzyıllarda İngiliz Kilisesini Katolikliğin kalıntılarından temizlemekten, Kutsal Kitabı yeni bir gözle okumaktan yana olan ve ahlakî, dinî doğruluğu savunan dinî hareket. **2.** Ahlakî ve siyasi konularda bağnazlık.

pürizm, [Fr. purisme] *is.* **1.** Dilin, ideal bir ölçüye uygun olarak kullanılması gerektiğini savunan, dilde evrime, yabancı kelime alınmasına karşı olanların tutumu. **2.** Bir sanatın, bilim dalının veya bir mesleğin kurallarının uygulanmasında aşırı titizlik gösterenlerin tutumu.

pürkü, [bür-mek > bür-gü / pür-kü] *{ağız} is.* Perde. [DS]

pürkülenmek, [pür-kü-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Korkarak ürpermek. [DS]

pürkünüklük, -gü [*eT.* bür-mek > pürkün-ük-lük] *{ağız} is.* Sıcak, durgun ve bunaltıcı hava. [DS]

pürkürmek, [bü-r-kür-mek / pü-r-kür-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Bulutlanmak. **2.** Bürünmek. **3.** Püskürmek; fışkırmak. [DLT]

pürlek, -ği [pür-le-k] *{ağız} is.* Çok kurumuş ağaç dalı. [DS]

pürlenmek[1]**,** [bü-r-le-n-mek / pür-le-n-mek پورلنمك] *dönşl. f. [-ür]* **1.** *{eT} {eAT} {ağız}* Ağaç dallarının uçları yapraklanmak; tomurcuklanmak; filizlenmek; yeşillenmek. [DLT] [DS] **2.** *{ağız}* Baş örtüsünü başına iyice dolamak; sarmak. [DS]

pürlenmek[2]**,** [pür-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Gurur duymak; mutluluk duymak; sevinmek. [DS]

pürlü[1]**,** [pür-lü] *{ağız} sf.* (Söğüt, kavak vb. ağaçlar için) sık yapraklı, ince dallı. [DS] 🗗 **pürlü yapraklı,** *{ağız} (Bitki, dal için) yeşermiş.* [DS]

pürlü[2]**,** [pür-lü] *{ağız} is.* Gelinlerin başlarına örtülen, üstü pullarla işlenmiş, çevresine yalancı altın dizilmiş, kırmızı renkli baş örtüsü. [DS]

pürme, [bür-mek > pür-me] *{ağız} is.* Kadın baş örtüsü; bürgü. [DS]

pürmeçe, [Yun. prumatsa] *(pürme'çe) is. dnz.* Yedek olarak kullanılan ince halat; permeçe.

pürmek, -ği [bür-mek > pür-mek] *{ağız} is.* Kadın baş örtüsü; bürgü. [DS]

pürmelal,-li [Far. pür + Ar. melāl پرملال] *(pürmelâ:l) sf.* Üzüntü dolu; sıkıntılı; üzüntülü.

pürmüs, [İng. primus *(tescil edilmiş isim)*] *is.* Havya ile lehimlenemeyecek kadar büyük açıklıkları lehimlemekte kullanılan benzin, gaz veya bütan ile çalışan ısı verici aygıt; pürmüs lambası.

pürnakıl, -klı [Far. pür *(dolu)* + Ar. naḫl *(sünnet veya gelin alayının önünde götürülen süslü ağaç)*] *is.* Meyve veya çiçekle dolu ağaç.

pürneç, -ci [? pürneç] *{ağız} is.* Kümes. [DS]

pürnek, -ği [? pürnek] *{ağız} is.* Toplantı; dernek. [DS]

pürnekçi, [pürnek-çi] *{ağız} is.* Oyuna, arada sırada katılıp çoğunlukla oyunbozanlık eden kimse. [DS]

pürpaye, [Far. pür-pāye پرپایه] *(pürpa:ye) {OsT} is. zool.* Kırkayak.

pürpeleşmek, [pürp-e-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kuşkulanarak ivecenlik göstermek. [DS]

pürpüçük, -ğü [pür+püç-ük] *{ağız} sf.* Parça parça. [DS]

pürpürü, [pür+pür-ü] *{ağız} is.* Bir tür ısırgan otu. [DS]

pürpürüm[1]**,** [pür+pür-üm] *{ağız} is.* Semizotu. [DS] 🗗 **pürpürüm gibi,** *{ağız} Çok ve sık.* [DS]

pürpürüm[2]**,** [pür+pür-üm] *{ağız} sf.* **1.** Yıpranmış; dökülmüş; incelmiş. **2.** Tel tel, ince ince dökümlü. [DS] 🗗 **pürpürüm mantarı,** *{ağız} İlkbaharda ormanlarda yetişen bir tür mantar.* [DS]

pürsa, [Far. pürsīden *(sormak)* > pürsā پرسا] *(pürsa:) {OsT} sf.* Soran; soruşturan.

pürsan, [Far. pürsīden > pürsān پرسان] *(pürsa:n) {OsT} sf.* → pürsa.

pürse, [? pürse] *{ağız} is.* Sebze evleği. [DS]

pürsek[1]**, -ği** [pür-se-k ?] *{ağız} is.* Soğuk havalarda dallarda donan su damlaları; kırcı; kırağı. [DS]

pürsek[2]**, -ği** [pür-çek ?] *{ağız} is.* Karışmış, bozulmuş iplik yumağı. [DS]

pürseklenmek, [pürçek-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Kumaş için) kıyısı tarazlanmak. [DS]

pürselemek, [pürs-e-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor]* Bozulmak; örselenmek. [DS]

pürsenek, -ği [pür-se-n-ek / püs-e-nek] *{ağız} is.* Fındığın sülük şeklindeki erkek organı. [DS]

pürsermek, [pür-se-r-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Genişlemek; gevşemek. [DS]

pürsiş, [Far. pürsîden *(sormak)* >pürsîş پرسیش] *(pürsi:ş) {OsT} is.* Sorma; soruş. 🗗 **pürsîş-i hâtır,** *{OsT} Hatır sorma.*

pürsün, [pür-sün ?] *{ağız} is.* Yağmurla karışık yağan kar; sulu kar. [DS]

pürt[1]**,** [part / pert / pırt / pıt / pit / port / pört / pürt *(yans.)*] *is.* Bir yerde sıkışan sıvı ve başka maddenin kurtuluşunu, birden fırlayıp çıkmasını, dağılmasını, patlamasını ve bu sırada çıkan sesi anlatan kök. [Zülfikar] *pürt-le-mek, pürt-le-k*

pürt[2]**,** [pat / pıt / pırt / püt / pürt *(yans.)*] *is.* Patlamayı, patlayıp dağılmayı, patlamak üzere irili ufaklı biçimde kabarmayı, ani hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *pürt-ük-lü, pürt-üş-len-mek*

pürt[3]**,** [pırt / pirt / pürt *(yans.)*] *is.* Yırtılmayı, dağılmayı, parçalanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *pürt-ül pürtül, pürt-ük*

pürtek, -ği [pürt *(yans.)* > pürt-mek > pürt-ek] *{ağız} is.* Su kaynağı. [DS]

pürtelaş, [Far. pür + Ar. telâş پرتلاش] *(pürtelâ:ş) {OsT} sf.* Telaşlı.

pürtelmek, [pürt-el-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** (Toprağa atılmış tohumlar için) filizlenmek; yeşermek. **2.** (Tomurcuk için) patlamak; açılmak. [DS]

pürtermek, [pürt-er-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** → pürtermek. **2.** (Ağlayacak durumda olan kişi için) dudakları ileriye doğru uzamak. [DS]

pürtlek, -ği [pürt *(yans.)* > pürt-le-k] *{ağız} sf.* **1.** (Göz için) dışarıya doğru çıkık; patlak; pörtlek. **2.** *is.* Yarılan deriden dışarıya doğru çıkan et parçası. **3.** Soyulmuş ve suda haşlanmış pancar. [DS]

pürtlemek, [pürt *(yans.)* > pürt-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Birdenbire çıkmak; fırlamak; fışkırmak. **2.** (Dere, çay vb. için) yatağından taşmak. **3.** (Göz için) vurma sonucu yerinden fırlamak. **4.** (Fıtık için) zorlama sebebiyle dışarı çıkmak. **5.** (Su için) topraktan kaynayıp çıkmak. **6.** (Çıban için) baş vererek akmaya başlamak. **7.** (Tohum için) topraktan çıkmak; filizlenmek. [DS]

pürtletmek[1]**,** [pört *(yans.)* > pört-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kabartıp şişirtmek. [DS]

pürtletmek[3]**,** [pürt *(yans.)* > pürt-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* (Badem, fıstık vb. için) parmakla sıkarak kabuğunu ayırmak; soymak. [DS]

pürtletmek[2]**,** [pürt *(yans.)* > pürt-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Ses çıkararak yemek, içmek. [DS]

pürttürme, [bört *(yans.)* > bört-tür-me] *{ağız} is.* Haşlama. [DS]

pürtük[1]**,-ğü** [bür *(tomurcuk)* >bür-t-mek *(kabarmak)* > pür-t-ük] *is.* **1.** Bir yüzey üzerinde bulunan küçük çıkıntı veya kabartı; pürüz. **2.** Çeşitli nedenlerle meyvelerin üzerinde oluşan mantarımsı oluşum. **3.** (Ses için) cızırtı. 🗗 **pürtük pürtük,** *1. Çok pürtüklü; üzerinde çok sayıda pürtük bulunan. 2. {ağız} Parça parça, top top.* [DS]

pürtük[2]**, -ğü** [pürt *(yans.)* > pürt-ük] *{ağız} is.* Yabancı dille yazılmış kitap. [DS]

pürtük[3]**, -ğü** [bür-mek > bür-t-mek > bür-t-ük / pürt *(yans.)* > pürt-ük] *{ağız} is.* Küçük parça; tanecik. [DS]

pürtük[4]**, -ğü** [pürt *(yans.)* > pürt-ük] *{ağız} is.* Arpacık soğanı. [DS]

pürtüklenme, [bür *(tomurcuk)* > bür-t-mek *(kabarmak)* > pür-t-ük-le-n-me] *is.* Pürtüklenmek eylemi.

pürtüklenmek, [bür *(tomurcuk)* > bür-t-mek *(kabarmak)* > pür-t-ük-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Üzerinde pürtükler oluşmak; topaklanmak. *{ağız} (aym)* [DS]

pürtüklü, [bür *(tomurcuk)* > bür-t-mek *(kabarmak)* > pür-t-ük-lü پرتکلو] *sf.* Üzerinde pürtükler bulunan; kaygan ve düzgün olmayan; pütür pütür olan; pürüzlü. *{eAT} (aym)*

pürtül, [bür *(tomurcuk)* > bür-t-mek > pürt-ül] *{ağız} is.* Pürüz. 🗗 **pürtül pürtül,** *{ağız}* → pürtüş pürtüş. [DS]

pürtüş, [bür *(tomurcuk)* > bür-t-mek > pürt-üş] *{ağız} is.* Pürüz. 🗗 **pürtüş pürtüş,** *{ağız} 1. (Yüzey için) pürüzlü. 2. (Kumaş için) parça parça; lime lime.* [DS]

pürtüşlenmek, [bür *(tomurcuk)* > bür-t-mek > pür-t-üş-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Pürüzlenmek. [DS]

pürü, [pür-ü] *{ağız} is.* Çam dalı; çam yaprağı. [DS]

pürüz, [bür *(tomurcuk)* > bür-ü-z / Far. pürz / pürze *(hav)* => pürüz] *is.* **1.** Bir şeyin düzgünlüğünü bozan çıkıntı veya çukurluk; gedik. **2.** *mecaz.* Bir ilerlemeyi, gelişmeyi engelleyici şey. **3.** *mecaz.* Kusur; eksik. **4.** *{ağız}* Kavga dövüş çıkaran adam. [DS] 🗗 **pürüz temizlemek,** *Bir işe engel olan şeyleri ve durumları ortadan kaldırmak.*

pürüzalır, [pürüz+al-ır] *is.* Bir borunun ağzına biçim vermek, genişletmek, pürüzlerini almak için kullanılan, çevresinde kesici parçaları bulunan alet; rayba.

pürüzleme, [pürüz-le-me] *is.* Pürüzlemek eylemi.

pürüzlemek, [pürüz-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Pürüzlü duruma getirmek; pürüz oluşturmak. **2.** Sıvanın iyi tutması için duvarın yüzeyinde pürüzler oluşturmak.

pürüzlendirme, [pürüz-le-n-dir-me] *is.* Pürüzlendirmek eylemi.

pürüzlendirmek, [pürüz-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Yüzeyinde pürüzler oluşmasını sağlamak.

pürüzlenme, [pürüz-le-n-me] *is.* Pürüzlenmek eylemi; pürüzlü duruma gelme.

pürüzlenmek, [pürüz-le-n-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Pürüzlü duruma gelmek. **2.** Üzerinde pürüzler oluşmak. **3.** (Ses için) boğuk ve kusurlu biçimde çıkmak. **4.** *mecaz.* (İş veya girişim için) içinden çıkılması güç engeller ortaya çıkmak; karışık ve güç duruma gelmek; sorun çıkmak.

pürüzlü, [pürüz-lü] *sf.* **1.** Üzerinde pürüzler olan. **2.** (İş, durum ve girişim için) içinden çıkılması güç; karışık; sorunlu. **3.** (Ses için) net ve temiz olmayan; boğuk ve kusurlu.

pürüzlük, -ğü [pürüz-lük] *{ağız} is.* Kavga; dövüş. [DS]

pürüzlülük, [pürüz-lü-lük] *is.* Pürüzlü olma durumu.

pürüzsüz, [pürüz-süz] *sf.* **1.** Üzerinde hiçbir pürüz bulunmayan. **2.** (İş, durum ve girişim için) yolunda; sorunsuz. **3.** (Ses için) net ve temiz; berrak.

pürüzsüzlük,-ğü [pürüz-süz-lük] *is.* **1.** Pürüzsüz olma durumu. **2.** Bir kâğıdın üzerindeki kabartıların derecesini saptamaya yarayan ayırt edici özellik.

pürz, [Far. pürz پرز] *{OsT} is.* Kumaş havı.

püs[1], [püs *(yans.)*] *is.* Fışkırmayı, bir noktadan fırlayıp çıkmayı anlatan kök. [Zülfikar] *püs-kür-mek, püs-kür-ük, püs-kür-tü, püs-ür-mek*

püs[2], [süs >(p)üs] *is. "Süs püs"* ikilemesinde, *"süs"* sözünü pekiştirmek için kullanılır.

püs[3], [Yun. pissa πούς] *is. {eAT} {ağız}* **1.** Bazı ağaç gövdelerinden sızan yapışkan madde; ağaç püzü; kedi balı. [DS] **2.** *{ağız}* Çok kaynatılarak koyulaşmış pekmez. [DS] **3.** *{ağız}* Zamk. [DS] **4.** *{ağız}* Keven bitkisinden elde edilen kitre. [DS]

püs[4], [püs *(yans.)*] *{ağız} is.* Çiçeklerin erkek organlarında üremeyi sağlayan toz. [DS]

püs[5], [püs] *{ağız} is.* Kavrulmuş darı. [DS]

püs[5], [püs] *{ağız} is.* Taze fındık ve cevizin dışındaki yeşil kabuk. [DS]

püsde, [Fr. piste => püsde] *{ağız} is.* Fıstık. [DS]

püsdenek, -ği [püs-den-ek ?] *{ağız} sf.* Pasaklı; düzensiz. [DS]

püse[1], [Yun. pisse] *{ağız} is.* **1.** Ağaçlardan sızan reçine. **2.** Zamk. **3.** Çıralı çamdan damıtılarak elde edilen siyah katran. [DS]

püse[2], [püs-e] *{ağız} is.* Kırağı. [DS]

püseği, [püs-eñ] *{ağız} is.* Küf; pas. ◻ **püseği dökmek,** *{ağız} Küflenmek.* [DS]

püseğü, [püs-eñ] *{ağız} is.* → püseği. ◻ **püseğü atmak,** *{ağız} Küflenmek.* [DS]

püsem, [püseñ] *{ağız} is.* Sis. ◻ **püsem pesem,** *{ağız} (Kar ve yağmur yağışı için) ince ince; yavaş yavaş.* [DS]

püsen[1], [püseñ يوسك] *{ağız} is.* **1.** Sis. **2.** İnce ince ve yavaş yavaş yağan yağmur veya kar; çisenti. *{OsT} (aynı)* **3.** Sisli havalarda dallarda donan su damlacıkları; kırağı; kırcı. [DS] ◻ **püsen püsen,** *{ağız} (Yağmur veya kar yağışı için) ince ince ve yavaş yavaş.* [DS]

püsen[2], [püs > püsen / Fr. püseron] *{ağız} is.* **1.** Bitkileri yapışkan bir sıvı ile sararak kurumalarına neden olan bir hastalık; balsıra; püseron. **2.** *sf.* Yapışkan; sıvışık. [DS] ◻ **püsen püsen,** *{ağız} Yapışık yapışık; sıvışık sıvışık.* [DS]

püsender, [Far. püsen-der پسندر] *{OsT} is.* Üvey oğul.

püseng, [püs-eñ يوسك] *(püseñ) {eAT} is.* Yavaş ve ince ince yağan yağmur; ahmak ıslatan.

püsenk, -gi [püs-eñ / püs-en-(i)k] *{ağız} is.* Çisenti. [DS]

püsenlenmek, [püsen-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Hava için) yavaş ve ince ince kar veya yağmur yağar duruma gelmek. [DS]

püsenli[1], [püsen-li] *{ağız} sf.* (Hava için) sisli. [DS]

püsenli[2], [püsen-li] *{ağız} sf.* (Bitki için) balsıra hastalığına tutulmuş. [DS]

püsenti, [püs-en-ti] *{ağız} is.* Sis; sisli hava.

püser, [Far. püser پسر] *{OsT} is.* Erkek çocuk; oğul.

püseran, [Far. püser-ān پسران] *(püsera:n) {OsT} is.* Erkek çocuklar; oğullar.

püsermek, [püs-er-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Tahta vb. için) ıslaklık yüzünden şişmek. [DS]

püseron, [Fr. pucéron] *is. zool.* Akasya biti, *(Aphis laburni).*

püsgürgeç, -ci [püs *(yans.)* > püs-gür-geç] *{ağız} is.* Püskürtme aracı; püskürteç. [DS]

püske, [püs-ke ?] *{ağız} zf.* Bir parça; biraz. [DS]

püskellemek, [püskel-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tek ayak üzerinde sıçramak; sekmek. [DS]

püskü, [püs *(yans.)* > püs-kü] *sf.* Yıpranarak uç vermiş, dağılmış, dağınık anlamında *"eski püskü"* ikilemesinde geçer.

püskül, [püs *(yans.)* > püs-kü-l / İt. opuscolo] *is.* **1.** Bir ucu bağlı, öbür ucu serbest iplik, sırma vb. şeylerden oluşan demet. **2.** Döşeme ve elbiselerde kullanılan ucu saçaklı süs ögesi. **3.** Dokumalarda atkı ya da çözgünün bırakılması ile oluşturulan saçak. **4.** Bazı tohumların ucunda bulunan tüy demeti. ◻ **püskül kuyruklular,** *zool. En belirgin türü gümüşçün olan, başkalaşma geçirmeyen, kanatsız, karınları tüysü ve çok eklemli eklentilerle son bulan böcekler takımı.*|| **püskül olmak,** *{ağız} Çok içip kendini kaybedecek derecede sarhoş olmak.* [DS]

püskülcük, [püs-kü-l-cük] *is.* Güneş kursunun bazı tek renkli resimlerinde görülen bulutsu parlaklık.

püsküllü[1], [püs-kü-l-lü] *sf.* **1.** Püskülü bulunan. **2.** Püskül takılmış olan. ◻ **püsküllü bela,** *Savuşturulması mümkün olmayan bela; insana büyük sıkıntı verecek kadar bezdirip usandıran kimse.*|| **püsküllü yalan,** *Katmerli yalan.*

püsküllü[2], [püskül-lü] *{ağız} is.* Yanık bez kokusu. [DS]

püsküllü[3], [püskül-lü] *{ağız} is.* Ayaz. [DS]

püsküllüz, [püs-kü-l-süz] *sf.* Püsküllü bulunmayan; püskül takılmamış olan.

püskürdek, -ği [püs *(yans.)* > püs-kür-de-k] *{ağız} is.* Püskürteç. [DS]

püskürgeç, -ci [püs *(yans.)* > püs-kmür-geç] *{ağız} is.* Püskürteç. [DS]

püskürgeç, -ci [püs-kür-geç] *is.* Bazı toz haldeki maddeleri veya sıvı ilaçları basınçlı hava ile beraber toz zerresi veya duman halinde saçmaya yarayan aygıt.

püskürme, [püs *(yans.)* > püs-kür-me] *is.* **1.** Püskürmek eylemi. **2.** Bir roket motorunun lülesinde oluşan gazların basınç etkisi ile hızla dışarı atılması. **3.** Yanardağın içinden lav, kül ve taşların yeryüzüne çıkması; indifa. **4.** *sf.* Sık fakat tek tek benekler halinde; püskürme sonucunda oluşmuşa benzeyen. ◻ **püskürme benli,** *Bir arada irili ufaklı benleri olan.*

püskürmek, [püs *(yans.)* > püs-kür-mek يوسكرمك] *gçl. f. [-ür]* **1.** Ağızda bulunan bir sıvı veya toz haldeki bir maddeyi hızla dışarıya doğru savurtarak çıkartmak. **2.** (Volkan için) lav, taş ve kül çıkartmak. **3.** *gçsz. f.* (Volkan için) faaliyete geçmek; indifa etmek. **4.** *{OsT}* (Su için) fışkırmak. **5.** *mecaz.* (Öfke için) patlarcasına dışarı vurmak.

püskürteç,-ci [püs-kür-t-eç] *is.* İçindeki sıvıları üzerine uygulanan basınçlı hava yardımı ile püskürtmekte kullanılan aygıt.

püskürtme, [püs-kür-t-me] *is.* **1.** Püskürtmek eylemi. **2.** Sulu boya püskürtmek suretiyle resim yapma veya bu teknikle yapılmış resim. **3.** *sf.* Püskürtmek eylemi ile oluşmuş; püskürterek yapılmış. **4.** *sf.* Sıçramış; fırlamış. ◻ **püskürtme makinesi,** *Püskürteç.* || **püskürtme tabancası,** *Boya ve vernik gibi maddeleri hava basıncı ile püskürterek boyamakta kullanılan el aleti.*

püskürtmek, [püs-kür-t-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Bir şeyi ağızdan hızla dışarıya fışkırtarak ya da küçük damlalar halinde dağılacak şekilde çıkartmak. **2.** Bir boya veya verniği bir yüzey üzerine çok ince damlacıklar halinde yaymak. **3.** Bir topluluğun ilerlemesine engel olmak; geri döndürmek; yüz geri etmek; geri dönmek zorunda bırakmak.

püskürtmeli, [püs-kür-t-me-li] *sf.* Püskürtme tekniği ile çalışan. ◻ **püskürtmeli yazıcı,** *Mürekkebi haznesinden püskürtmek suretiyle yazı ve resimleri basmakta kullanılan bilgisayar yazıcısı.*

püskürtü, [püs-kür-t-ü] *is.* Yanardağların püskürmesi sırasında yeryüzüne çıkan gaz, lav ve katı maddelerin tümü.

püskürtücü, [püs-kür-t-ücü] *is.* **1.** Bir boruya tespit edilen ve herhangi bir sıvıyı küçük damlacıklar halinde fırlatmaya yarayan alet. **2.** Bir sıvı ya da hava demetinin üzerine hızla çarparak parçalanan ve küçük taneciklere ayrılan lamel; pülverizatör. **3.** Bir akışkanı veya toz halindeki maddeyi çok hızlı bir akışkan yardımı ile sürüklemek ve bir oyuğa doldurmakta kullanılan aygıt; enjektör.

püskürtülme, [püs-kür-t-ül-me] *is.* Püskürtülmek eylemi.

püskürtülmek, [püs-kür-t-ül-mek] *edil. f. [-ür]* Püskürtmek eylemi yapılmak; püskürtmek eylemine konu olmak; üzerinde püskürtmek eylemi uygulanmak.

püskürük,-ğü [püs-kür-ük] *sf.* **1.** Püskürme eylemi sonucunda meydana gelmiş olan. **2.** Yanardağların püskürmesiyle oluşan. ◻ **püskürük kayaç,** *Yer yüzeyine çıkan magma veya magmadaki maddelerden oluşan kayaç.*

püsleme, [püs-le-me] *{ağız} sf.* Beceriksiz; tembel. [DS]

püslü, [püs-lü] *sf.* Parlak görünümlü anlamında "süslü püslü" ikilemesinde geçer.

püslük, -ğü [püs-lük] *{ağız} is.* Çöplük. [DS]

püsmek, [pu-s-mak / püs-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Pusu kurmak; pusmak; gizlenmek; saklanmak. [E-UTS] [DLT] **2.** Çok dövmek. [DLT]

püsmente, [? püsmente] *{ağız} is.* Döküntü. [DS]

püsnek, -ği [püs-(ü)n-ek] *{ağız} is.* Kuytu yer. [DS]

püsrük, -ğü [püs-(ü)r-ük] *{ağız} is. zool.* Karafatma. [DS]

püsrüklü, [püs-ür-ük-lü] *{ağız} sf.* → püsürüklü. [DS]

püste, [Far. piste] *{ağız} is.* Çam fıstığı. [DS]

püsteklemek, [püstek-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* İş yapmadan oyalanmak. [DS]

püstük, -ğü [püs-(ü)t-ük] *{ağız} sf.* Çok eskimiş; yıpranmış. [DS]

püstül, [Lat. pustula *(irin)* > Fr. pustule] *is. tıp.* İrinli kabarcık.

püstüli, [büsteli / püstüli] *{eT} is.* Kara pazı denilen yenilen bir ot. [DLT]

püstüloz, [Fr. pustulose] *is. tıp.* Çok sayıda püstül oluşması ile belirginleşen hastalık.

püsü[1], [püsü / pisi] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

püsü[2], [püsü] *{ağız} is.* **1.** Kavrulmuş kahveyi soğutmakta kullanılan kap. **2.** Kahve kutusu. [DS]

püsüg, [pus-mak / püs-üg / pus-uğ] *{eT} is.* Pusu. [DLT]

püsüglet, [Fr. bicyclette *(iki tekerlekli)* => bisiklet] *{ağız} is.* Bisiklet. [DS]

püsük, -ğü [püsük / pisik] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

püsüklemek, [püsük-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Utanmak; sıkılmak. [DS]

püsün[1], [? püsün] *{ağız} is.* Masrafa ortak olunarak düzenlenen yemekli gece eğlencesi. [DS]

püsün[2], [püs-ün] *{ağız} is.* Kırağı. [DS]

püsür[1], [Yun. aposouri] *is.* **1.** Bir şeyin karışık ve can sıkıcı yanı veya ayrıntısı. **2.** Birinin beraberinde yer alan can sıkıcı ve istenmeyen kişi. **3.** Kendirin çöplü kısmı. **4.** Yünün eğrilmeye elverişli olmayan kaba kısmı. **5.** *{ağız} sf.* Tembel. [DS] **6.** *{ağız}* (İp, saç vb. için) karışık; dolaşık. [DS] **7.** *{ağız}* (İş ve durum için) sorunları olan; karışık. [DS] **8.** *{ağız}* Eksiklik. [DS] 🗗 **püsür olmak,** *{ağız} (Saç, ip vb. için) karışmak; dolaşmak.* [DS]

püsür[2], [? püsür] *{ağız} is.* Kıç; makat. [DS]

püsürge, [püs-ür-ge / süpür-ge] *{ağız} is.* Süpürge. [DS]

püsürgeç, -ci [pişir-geç] *{ağız} is.* Pişirgeç; çevirgeç. [DS]

püsürlü, [püsür[1]-lü] *sf.* **1.** Püsürü olan. **2.** (Saç, ip vb. için) karışık; dolaşık. **3.** (İş için) karışık; dolaşık; eksik.

püsürlük, -ğü [püsür-lük] *{ağız} is.* Tembellik. [DS]

püsürmek, [püs *(yans)* > püs-ür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Püskürterek saçmak. [DS]

püsürsüz, [püs-ür-süz] *sf.* Püsürü olmayan; temiz; düzgün.

püsürük[1], **-ğü** [püsür-ük] *is.* **1.** Pürüz. **2.** İşe yaramaz şeyler. **3.** *sf. {ağız}* Gelişigüzel; derme çatma. [DS] **4.** *{ağız}* Pısırık; beceriksiz. [DS] **5.** *{ağız}* Pasaklı; kirli; pis; özensiz giyinen. [DS]

püsürük[2], **-ğü** [püsür-ük] *{ağız} sf.* **1.** (Borç vb. için) geriye artan; kalan; takanak. **2.** Cimri. [DS]

püsürüklü[1], [püsürük-lü] *{ağız} sf.* **1.** (İş için) karışık; dolaşık; eksik. **2.** (Yiyecek için) karışık; çöplü. [DS]

püsürüklü[2], [püsürük-lü] *{ağız} sf.* (Kişi için) pis; pasaklı. [DS]

püsüs, [? püsüs] *{ağız} is.* Şamdan. [DS]

püsvende, [? püsvende] *{ağız} sf.* Kırık dökük; işe yanamaz. [DS]

püşk, [? püşk] *{ağız} is.* Pay. [DS]

püşkel, [büs-ke-ç / püş-kel] *{eT} is.* Yufka; pide gibi ince ekmek; çörek. [DLT]

püşt, [Far. püşt پشت] *{OsT} is.* Arka.

püşte, [Far. püşte پشنه] *{OsT} is.* Yığın; tepe; tümsek.

püşter, [Far. püşter پشتر] *{OsT} is.* Sırt; arka.

püştiban, [Far. püştībān پشتیبان] *(püştiba:n) {OsT} is.* **1.** Destek; dayak; payanda. **2.** *sf.* Yardımda bulunan; yardım eden; yardımcı; destekçi.

püştmal, -li [Far. püşt-māl پشتمال] *(püştma:l) {OsT} is.* Büyük havlu; peştamal.

püştpa, [Far. püşt-pā پشتپا] *(püştpa:) {OsT} is.* Ayak tabanı. 🗗 **püştpā-zen,** *{OsT} 1. Taban tepen. 2. Ayağı ile önüne gelen nimeti tepen. 3. Bozulup kaçan.*

püştvare, [Far. püşt *(arka)*+vāre *(yük)* پشتواره] *(püştva:re) {OsT} is.* Bir sırtlamalık yük; bir seferde taşınabilecek miktardaki yük; hamal yükü.

püşürük[1], **-ğü** [piş-ir-ik] *{ağız} is.* **1.** Un çorbası. **2.** Un ve mercimekle yapılan çorba. [DS]

püşürük[2], **-ğü** [püş-ür-ük ?] *{ağız} is.* Küçük çalı. [DS]

püşürük[3], **-ğü** [piş-ir-ik] *{ağız} is.* **1.** Toprak damlı evlerde dama döşenen cıvık samanlı çamur. **2.** (Hamur, çamur vb. için) yarı yoğrulmuş. [DS]

püt, [pat / pıt / pırt / püt / pürt *(yans.)*] *is.* Patlamayı, patlayıp dağılmayı, patlamak üzere irili ufaklı biçimde kabarmayı, ani hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *püt-ür, püt-ür-ük*

pütlek, -ği [püt *(yans.)* > püt-le-k] *{ağız} sf.* **1.** (Göz için) Dışarıya doğru çıkık; patlak; pörtlek; kabartılı. **2.** *is.* Çıkıntı; tümsek; kabartı. [DS]

pütlemek, [püt *(yans.)* > püt-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Su için) topraktan kaynayarak çıkmak. **2.** (Göz için) vurma ile yerinden yuvasından dışarı çıkmak. **3.** (Fıtık için) zorlama ile dışarı çıkmak. **4.** (Çıban için) baş vererek akmaya başlamak. **5.** (Ağaçların tomurcukları için) patlamak; açılmak. [DS]

pütletme, [püt *(yans.)* > püt-le-t-me] *{ağız} is.* Küllü ateşte pişirilmiş pancar. [DS]

pütletmek, [püt *(yans.)* > püt-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** (Kayısı, erik vb. için) yarmadan, dürterek çekirdeğini çıkarmak. **2.** (Meyve için) sıkıp patlatarak, ya da kabuğunu soyarak içini dışına çıkarmak. [DS]

pütmek, [büt-mek / püt-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Bitmek; sona ermek; tamamlanmak. **2.** (Yara için) kapanmak. [EUTS]

pütül, [püt-ül] *{ağız} is.* Sivilce. [DS]

pütün, [büt-mek > büt-ün / püt-ün] *{eT} {ağız} sf.* Bütün. [EUTS] [DS]

pütür, [püt *(yans.)* > püt-ür] *is.* Düzgün bir yüzey üzerindeki küçük çıkıntı; kabarcık; pürüz. 🗗 **pütür pütür,** *Üzerinde pütürler oluşmuş; çatlamış; sertleşmiş; pürüzlü.*

pütürek, -ği [püt *(yans.)* > püt-ür-ek] *{ağız} is.* Pürüz; kabarcık; çıkıntı. [DS]

pütürlendirme, [pütür-le-n-dir-me] *is.* Pütürlendirmek eylemi.

pütürlendirmek, [püt-ür-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Pütürlenmesini sağlamak.

pütürlenme, [püt-ür-le-n-me] *is.* Pütürlenmek eylemi.

pütürlenmek, [püt-ür-le-n-mek] *gçsz. f. [-ir]* Pütürlü durum almak; üzerinde pütürler oluşmak; pütür pütür olmak.

pütürlü, [püt-ür-lü] *sf.* Üzerinde pütürler oluşan; pürtüklü.

pütürmek, [büt-mek > büt-ür-mek / püt-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Bitirmek; tamamlamak. [EUTS]

pütürsüz, [püt-ür-süz] *sf.* Üzerinde hiçbir pütür olmayan; pürtüksüz; pürüzsüz.

pütürsüzlük,-ğü [püt-ür-süz-lük] *is.* Pütürsüz olma durumu; pürtüksüzlük; pürüzsüzlük.

pütürük[1]**, -ğü** [püt *(yans.)* > püt-ür-ük] *{ağız} is.* Pürüz; kabarcık; çıkıntı. [DS]

pütürük[2]**, -ğü** [püt-ür-ük] *{ağız} is.* Kasırga; bora. [DS]

püvazlık, -ğı [Far. piyaz => püvaz-lık] *{ağız} is.* İnce doğranmış, tuzlanmış maydanoz ile karıştırılmış soğan. [DS]

püvezlik[1]**, -ği** [Far. piyaz => püvez-lik] *{ağız} is.* → püvazlık. [DS]

püvezlik[2]**, -ği** [püvez-lik] *{ağız} is.* Örümcek yuvası. [DS]

püyh, [püyh] *{ağız} sf.* İçi boş; kof. [DS]

püz, [Yun. pissa] *{ağız} is.* **1.** Kedi balı. **2.** Zamk. [DS]

püzlemek, [biz-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [l(ü)-yor]* Hayvanı nodulla dürtmek. [DS]

püzlengiç, -ci [bizle-n-giç] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

püzlenmek, [püz-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Ekmek için) bayat maya yüzünden bozulmak; küflenmek. [DS]

PVC, [İng. **P**oly-**V**inyl-**C**loride] *kısalt.* Vinil klorürün polimerleşmesi ile elde edilen, haddeleme, kalıplama yöntemleriyle boru, yağmurluk ve ambalaj malzemesi yapımında kullanılan yapay reçine polivinil klorürün kısaltması.

pyrex, [İng. pyrex *(Comng Glass Works firmasının tescil ettirdiği isim)*] *(payreks) is.*→ payreks.

ÖTÜKEN
TÜRKÇE
SÖZLÜK

r, [r / R] *(re) is.* **1.** Latin asıllı Türk alfabesinin yirmi birinci harfinin adı. Sızmalı, titreşimli, ötümlü, sürtünücü diş eti ünsüzünü karşılar. Türkçede kelime başında bulunmaz. Ancak yansımalı kelimelerde yer alabilir. Sıralamada 21'i gösterir. **2.** Osmanlı alfabesinin on ikinci harfidir (ر). Ebced hesabında 200 sayısının karşılığıdır.

-r[1]**,** [-ar / -er] *yap. e.*→ -ar[6]

-r[2]**,** [-ir / -ır / -ur / -ür / -ar / -er] *çek. e. {eT} {eAT} (aynı)* Geniş zaman kip eki: *gelir, okur, yazar, görür, gider.*

-r[3]**,** [-ir/ -ır/ ur/ -ür/ -er/ -ar] *yap. e. {eT} {eAT} (aynı)* **1.** Fiillerden isim ve sıfat türeten ek. Fiilin kökünün belirttiği eylemin her zaman bulunan özellik veya nitelik olduğu kavramını katarak isim ve sıfatlar türetir: *benzer, döner, yatır, çıkar, tutar, yarar, konuksever, bilir kişi, atar damar, güvenilir (uzman), çalar (saat), geçer (akçe).* **2.** Fiilin kökünün belirttiği işi yapmaya yarayan araç ve gereç adlarını yapar: *keser, ısıölçer, bilgisayar, uçaksavar, biçerdöver.* **3.** Fiilin kökünün belirttiği eylemi yapan kavramı katarak isimler türetir: *yazar, göçer, okur, çizer.* **4.** Fiil kökenli kişi adları yapar: *Sezer, Yaşar, Yeter; Yener.* **5.** Geniş zaman sıfat fiili yapar.

-r-[4]**,** [-ar-/ -er-] *yap. e.* **1.** İsimden fiil türeten ek. Renk adlarına gelerek o renge yaklaşmak kavramı katarak fiiller türetir: *ağarmak (< ak-ar-mak), kararmak, kızarmak, sararmak (< sarı-ar-mak).* **2.** Bazı sıfatlardan o sıfatı kazanan kavramı katarak fiiller türetir: *delirmek, kudurmak (< kuduz-urmak).*

R, [R] *kısalt. kim.* **1.** Tek değerli, herhangi bir karbonlu kökün sembolü. **2.** *mat.* Pozitif gerçek sayılar kümesini gösterir.

Ra, [Fr. radium] *kısalt. kim.* Atom numarası 88, atom ağırlığı 226,05 olan, 700°C'de ergiyen, günümüzde kütle sayıları 206 ile 230 arasında değişen ve hepsi de radyoaktif olan 25 kadar izotopu bilinen, 226 kütle sayılı izotopunun yarı ömrü 1622 yıl, 228 kütle sayılı izotopununki ise 6.7 yıl olan, yaydığı radyoaktif ışımalar organizmada kemik iliği ve iskelet üzerinde biriktiği için tehlike yaratan, bütün mikrop ve hücreleri öldüren, gazları iyonlaştırma, fotoğraf plaklarını etkileme gibi özellikleri bulunan radyoaktif toprak alkali metal element olan radyumun simgesi.

-ra, [-re] *yap. e.* İsimlerden yer ve zaman adları yapan bu ek kalıplaşmıştır. İşlek değildir. *sonra, taşra, içre, üzre, nere, bura.*

ra, [ر rā] *(ra:) {OsT} is.* **1.** Arap ve Osmanlı alfabesinde *r* harfinin adı. **2.** *kısalt.* Arap kamerî takvimlerinden Rebiülevvel ayının kısaltması. 🗗 **rā-i mühmele,** *{OsT} (Aynı harfin, üzeri noktalı olan ze(ز)den ayırmak için ra (ر) harfine verilen ad.*

ra'ad, [Ar. riʿdet *(titreme, hareket)* > raʿād رعاد] *(ra-a:d) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) çok konuşan; geveze. **2.** *is. zool.* Çarpan balığı, *(Malapterurus electricus).*

ra'ade, [Ar. riʿdet *(titreme, hareket)* > raʿāde رعاده] *(ra-a:de) {OsT} is.* Torpil.

ra'adiye, [Ar. raʿād > raʿādiyye رعاديه] *(ra-a:diye) {OsT} zool.* Yayın balığıgiller *(Silurides).*

Rab, -bbi [Ar. rabb رب] *{OsT} is.* **1.** İslamlık öncesi Araplarının Kâbe'de bulunan putlara verdikleri ad. **2.** Çok büyük, çok yüce olan. **3.** *isl.* (Kur'an-ı Kerim'de) bütün varlıkları yaratan, yöneten, yetiştirip barındıran, her varlığı türlerinin niteliklerini edindirecek biçimde eğiten; Allah; Tanrı. 🗗 **Rabb-i bâkî,** *{OsT} Ebedî olan Allah.*‖ **Rabb-i celîl,** *{OsT} Ulu Tanrı.*‖ **Rabbü'l-âlemîn,** *{OsT} Evrenin efendisi, sahibi; Allah; Tanrı.*‖ **Rabbü'l-enâm,** *{OsT} Bütün yaratıkların efendisi; Allah.*‖ **Rabbü'l-erbâb,** *{OsT} Efendilerin efendisi; Allah; Tanrı.*‖ (Ya) **Rab,** *{OsT} Ey Allah'ım; Tanrım.*

rab[1]**, -bi** [Ar. rābb رابّ] *(ra:b) {OsT} is.* **1.** Sütbaba. **2.** Üvey baba.

rab[2]**, -b'ı** [Ar. rabʿ ربع] *{OsT} is.* Avlulu ev.

rab[3]**, -bi** [Ar. rabb رب] *{OsT} is.* **1.** Eğitici; yetiştirici;

mürebbi. **2.** Sahip; efendi. 🗗 **rabbü'd-dār,** *{OsT} Ev sahibi.*‖ **rabbü'l-māl,** *{OsT} 1. Mal sahibi; sermayedar. 2. huk. Bir taraf emek, diğer taraf sermaye koymak suretiyle kurulan ortaklıklarda sermaye koyan tarafı ifade eden terim.*‖ **rabbü's-selem,** *{OsT} huk. Peşin para vermesine karşılık malı hemen teslim almamış kimse; mal alacaklı.*

rabata, [Ar. rābıṭa => rabata / rafata] *{ağız} is.* Yufka ekmeği tandıra yapıştırmak için kullanılan içi ot veya paçavra dolu yastık biçimindeki araç. [DS]

rabbani, [Ar. rabb>rabbānī / rabbāniyye ربانى / ربانيه] *(rabba:ni:) {OsT} sf.* **1.** Rabb'e ait; Rab'den gelen; Tanrısal. **2.** Gönlünü Allah'a vermiş; Tanrı'ya ulaşmış.

rabbaniyîn, [Ar. rabb>rabbānī > rabbāniyyīn ربانيين] *(rabba:ni:yi:n) {OsT} is.* → rabbaniyun.

rabbaniyun, [Ar. rabb>rabbānī>rabbāniyyūn ربانيون] *(rabba:ni:yu:n) {OsT} is. tasvf.* Kendilerini tamamıyla Allah'a vermiş olan kimseler.

rabbat, [Ar. rabb *(sahip)* > rabbāt ربات] *(rabba:t) {OsT} is.* Evli erkekler; kadınların kocaları. 🗗 **rabbātü'l-hicāl,** *{OsT} Güveyiler.*

rabbe, [Ar. rabbā *(çocuk yetiştirme)* > rābbe ربه] *(ra:bbe) {OsT} is.* Üvey ana.

Rabbena, [Ar. rabbenā ربنا] *(rabbena:) {OsT} ünl.* **1.** Rabb'imiz; Tanrımız. **2.** Tanrı. 🗗 **Rabbena hakkı için,** *Bir şeyin doğruluğunu Allah'ı tanık göstererek yemin etmeyi belirten sözü.*‖ **Rabbena, hep bana,** *Bencil olan, her şeyin kendisine ait olduğunu sanan kimselerin tutumunu belirtmek için kullanılır.*

Rabbi, [Ar. rabb > rabbī ربى] *(rabbi:) {OsT} ünl.* **1.** Rabb'imiz; Tanrımız. **2.** Tanrı. 🗗 (Ya) **Rabbi,** *{OsT} (Ümitsizlik, şaşma, acındırma, şükran, sevinç gibi duygularda) Allah'a seslenmek için kullanılan söz.*

Rabbim, [rabb-im] *ünl.* Allah'ım; ey Allah'ım; Tanrım, anlamında kullanılan Allah'a hitap ya da bir durum karşısında şaşma bildiren söz.

rabıh, [Ar. ribḥ > rābiḥ رابح] *(ra:bıh) {OsT} sf.* → rabih.

rabıt[1]**,** [Ar. rabṭ > rābıṭ رابط] *(ra:bıt) {OsT} sf.* **1.** Bağlayan; bitiştiren. **2.** Dünya işlerinden elini eteğini çekerek öbür dünyaya bağlanmış olan.

rabıt[2]**, -ptı** [Ar. rabṭ ربط] *{OsT} is.* **1.** Bağlama; bitiştirme; iliştirme. **2.** Yalnız tek bir şeye bağlanma. **3.** *ed.* Divan nesrinde art arda birçok cümleyi gerekli bağlaç ve ulaçlarla birbirine düzenli şekilde ekleme. 🗗 **rabıt edatı,** *{OsT} Bağlaç.*‖ **rabıt halkası,** *as. Topu çekiciye bağlamaya yarayan halka.*‖ **rabıt sıygası,** *Ulaç; gerundium.*

rabıta, [Ar. rābıṭ > rābıṭa رابطه] *(ra:bıta) {OsT} is.* **1.** İlgi; alaka; bağ; münasebet; ilişki. **2.** Mensup olma; bağlılık. **3.** Uyumluluk; birbirini tutma; tutarlılık. **4.** İki şeyi birbirine bağlayan ip vb. şey. **5.** Nizam; düzen; tertip; sıra. **6.** *dbl.* Cümleleri birbirine bağlayan kelime; bağlaç. **7.** *tasvf.* Kendini bir bütünlük içinde mürşide teslim etme; dervişin şeyhe bağlanması. **8.** Nakşibendîlikte, müridin, kendini ölmüş, kefenlenmiş ve mezara konmuş varsayıp, hayalinde canlandırdığı mürşidinin iki kaşı arasına bakarak ruhaniyetinden feyiz almaya çalışması. **9.** Birbirine geçmelerle bağlanacak biçimde döşenmiş ahşap taban. 🗗 **rābıta-bend,** *{OsT} Bağlayan.*

rabıtalı, [rabıta-lı] *(ra:bıtalı) sf.* **1.** Tertipli; düzgün. **2.** Ağırbaşlı; sözünü, işini bilir. **3.** *zf.* Tutarlı ve uyumlu biçimde.

rabıtasız, [rabıta-sız] *(ra:bıtasız) sf.* **1.** Tertipsiz; düzensiz. **2.** Ağırbaşlı olmayan; yol yordam bilmez. **3.** *zf.* Birbiri ile ilintisiz; saçma sapan.

rabıtasızlık,-ğı [rabıta-sız-lık] *(ra:bıtasızlık) is.* Rabıtasız olma durumu; düzensiz iş; bağlantısızlık; tutarsızlık.

rabi[1]**, -i'ı** [Ar. erbaʿa *(dört)* > rābiʿ رابع] *(ra:bi) {OsT} sf.* Dördüncü. 🗗 **rābi'-i aşer,** *{OsT} On dördüncü.*

rabi[2]**,** [İbr. rab *(hoca)* > rabi *(hocam)*] *is.* Yahudi şeriat bilginlerine verilen ad.

rabia, [Ar. erbaʿa *(dört)* > rābiʿ > rābiʿa رابعه] *(ra:bia) {OsT} sf.* **1.** Dördüncü. **2.** *is.* Salisenin altmışta biri. **3.** İmparatorluk döneminde Tanzimat sonrasında kolağası rütbesine eşit, yukarıdan aşağı doğru sıralamada dördüncü olan sivil rütbeye verilen ad.

rabian, [Ar. rābiʿ > rābiʿan رابعاً] *(ra:bi'an) {OsT} zf.* Dördüncü olarak.

rabih, [Ar. ribḥ > rābiḥ / rābiḥa رابح /رابحه] *(ra:bih) {OsT} sf.* **1.** Kazanç sağlayan; kâr eden; kazanan. **2.** Kârlı; kazançlı; yararlı.

rabiha, [Ar. ribḥ > rābiḥ > rābiḥa رابحه] *(ra:biha) {OsT} is.* Kazanç getiren iş; kârlı iş.

rabit, [Ar. rabṭ > rabīṭ ربيط] *(rabi:t) {OsT} sf.* Sıkı sıkıya bağlanmış.

raborto, [İt. rapporto رابورتو] *is.* → raporto.

rabt, [Ar. rabṭ ربط] *{OsT} is.* → rabıt. 🗗 **rabt-ı kalb,** *{OsT} Gönül bağlama.*

rabti, [Ar. rabṭ > rabṭī / rabṭiyye ربطى / ربطيه] *(rabti:) {OsT} sf.* Bağ veya bağlama ile ilgili.

rabtiye, [Ar. rabṭ > rabṭī > rabṭiyye ربطيه] *{OsT} is.* **1.** Bağlayacak şey. **2.** → raptiye.

rabun, [? rabun] *{ağız} is.* Pey akçesi; güvence parası. [DS]

rac, [Far. rāc راج] *(ra:c) {OsT} is.* Mide.

raca, [Sansk. rācā *(soylu)*] *is.* **1.** Hint hükümdarlarına verilen ad. **2.** Hindistan'da hüküm süren Türk imparatorlarına bağlı tımar sahibi Müslüman. **3.** İngiliz egemenliğindeki Hindistan'da krala bağlı büyük vasal.

raci[1],-i'ı [Ar. rücūʿ > rāciʿ / rācīʿa راجع / راجعه] *(ra:ci:) {OsT} sf.* **1.** Geri dönen. **2.** Bir şeyle ilgisi olan; ilgilendiren; ona dayanan; dokunan. **3.** *dbl.* Şahıs zamirinin gösterdiği kimse. ◻ **raci olmak,** *{OsT} Bir şeye yönelik; onunla ilgili olmak; ona dokunmak.*

raci[2], [Ar. recā > rācī راجی] *(ra:ci:) {OsT} sf.* **1.** Yalvaran; ricada bulunan; rica eden. **2.** Ümit eden; uman; bekleyen.

racif, [Ar. recf > rācif راجف] *(ra:cif) {OsT} sf.* (Sıtma ve humma için) titreten; sarsan.

racife, [Ar. rācif > rācife راجفه] *(ra:cife) {OsT} is.* Kıyamet günü çalınacak olan "Sur"un ilk ötüşü.

racih, [Ar. rüchān > rācih / rāciḥa راجح / راجحه] *(ra:cih) {OsT} sf.* **1.** Diğerlerinden üstün tutulan; önde olan; tercih edilen; üstün; değerli. **2.** *is. huk.* Delillerin tercihinde, delili daha üstün olan taraf. ◻ **rācih-i mecrūh,** *{OsT} Burhan ve delillerin üstünlük esasları.*

racik, -ği [? racik] *{ağız} is.* Cevizli sucuk. [DS]

racil, [Ar. ricl > rācil راجل] *(ra:cil) {OsT} sf.* **1.** Yaya. **2.** *mecaz.* Bilgisiz. **3.** Müslümanlar arasında savaşa yaya olarak katılan er.

racilen, [Ar. rācil > rācilen راجلاً] *(ra:ci'len) {OsT} zf.* Yaya olarak; yürüyerek; yayan.

raciyane, [Ar. rāci + Far. -āne راجیانه] *(ra:ciya:ne) {OsT} zf.* Yalvarırcasına; yalvarır gibi.

racon[1], [İt. ragione *(akıl yürütme)*] *(ra'con) is. argo.* **1.** Yol; yöntem; usul. **2.** Gösteriş; fiyaka.

racon[2], [İng. **ra**dar *(radar)* bea**con** *(işaret şamandırası)* > racon] *(raykın) is. kısalt. dnz.* Sabit bir deniz işareti üzerinde yer alan bir radarın yayımlarını aldığında otomatik olarak radar ekranı üzerinde belirebilen uzaklık, kerteriz ve tanımlama bilgileri verebilen, belirtici bir işaret gönderen alıcı verici. ◻ **racon kesmek,** *1. Görünüşe göre yargıda bulunmak. 2. Gösteriş yapmak; fiyaka satmak.*

raçkın, [Ar. ʿaraḳ + Far. çīn => arakçın > raçkın] *{ağız} is.* Süslü, işlemeli takke. [DS]

ra'd, [Ar. raʿd رعد] *{OsT} is.* Gök gürlemesi. ◻ **ra'd-endāz,** *{OsT} Gök gürlemesi gibi sesi olan; gürleyici.*|| **Ra'd Suresi,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in 13. suresinin adı.*|| **ra'd ü berk,** *{OsT} Gök gürültüsü ve şimşek.*

rad[1], [Far. rād راد] *(ra:d) {OsT} sf.* **1.** Eli açık; cömert. **2.** (Kişi için) değerli; üstün.

rad[2], -ddı [Ar. redd > rādd راد] *(ra:d) {OsT} sf.* **1.** Geri çeviren; reddeden. **2.** Geri veren; iade eden.

rad[3], [Lat. raidus *(yarı çap)* > Fr. radian] *(ra'dyan) kısalt.* Tepesi bir dairenin merkezinde bulunan ve bu dairenin çember üzerinde, dairenin yarı çapı uzunluğunda bir yayı gören merkez açısının ölçümsel değeri olan radyanın kısaltması.

rad[4], [Fr. **rad**iation *(ışınım)*] *kısalt. fiz.* Eskiden kullanılan ve 1/100 gray değerinde soğurulan doz birimi.

rada, [Slav. rada *(görüşme meclisi)*] *is.* **1.** Kazaklarda halk meclisine verilen ad. **2.** Polonya'da hükûmet konseyi. **3.** Ukrayna'da siyasi meclis. **4.** Dördüncü İvan devrinde Moskova'da krallık divanı.

radansa, [İt. radancia] *(rada'nsa) is. dnz.* Yelkenlere açılan deliklere ve halat ilmiklerine geçirilen metal halka.

radansalı, [radansa-lı] *sf.* Radansa takılmış olan; radansası bulunan.

radar, [İng. **ra**dio **d**etection **a**nd **r**anging *(elektromanyetik algılama ve uyarı)*] *(ra'dar) is. kısalt.* **1.** Yayımlanan karşılaştırma işaretleriyle, belirlenecek konumdan yansıyan ya da yeniden yayımlanan radyo elektrik işaretleri karşılaştırma ilkesiyle çalışan engellerin, hava taşıtlarının ya da başka cisimlerin konumlarını belirlemeye yarayan radyo saptama aygıtı. **2.** *mecaz.* İçgüdü; sezgi; seziş. ◻ **radar işareti,** *Bir radar yankısının, bir cismin biçimini belirten biçimi.*

radarcı, [radar-cı] *is.* Radar kullanma, bakım ve onarım konularında uzmanlaşmış kişi.

radarcılık,-ğı [radar-cı-lık] *is.* Radarcının görevi; radar kullanma, bakım ve onarım işi.

radde, [Ar. redd > rādde رادہ] *{OsT} is.* **1.** Mertebe; kerte; derece. **2.** Tahmin edilen zaman ve miktar.

raddelerinde, [radde-ler-i-n-de] *zf.* (Zaman için) sıralarında; sularında.

ra'de, [Ar. raʿde رعده] *{OsT} is.* Titreme; titreyiş; raşe.

radh, [Ar. raḏḥ رضح] *{OsT} is.* **1.** Çok az şey verme. **2.** verilen az şey. **3.** *huk.* Savaşa katılan kadınlara, çocuklara, kölelere ve zımmilere ganimetten verilen pay.

radi[1], [Ar. rāḏī / rāżī / rāḏiyye / rāżiyye راضی / راضیه] *(ra:di:) {OsT} is.* **1.** Rıza gösteren; kabul eden. **2.** Boyun eğen.

radi[2], -i'ı [Ar. reḍāʿ > raḍīʿ / rażīʿ رضیع] *(radi:) {OsT} is.* **1.** Meme emen çocuk. **2.** Süt kardeşi.

radiestezi, [Lat. radius *(ışın)* + Yun. aisthesis *(duyu)* > Fr. radiesthesie] *is.* **1.** Bilimsel olarak henüz niteliği ve kesinliği anlaşılmamış olan fakat bazı kimselerde görülen çeşitli cisimlerden yayılan ışımayı alabilme yeteneği. **2.** Bir fındık dalı veya sarkaç

yardımı ile yer altı sularını bulma iddiası. **3.** Bir sarkaç yardımı ile hasta bir kimsenin hastalığının yerini belirleme iddiası.

radife, [Ar. redf > rādife رادفه] *(ra:dife) {OsT} is.* Kıyamet günü çalınacak olan "Sur"un ikinci çalınışı.

radika, [Yun. radikia] *(radi'ka) is. bot.* Birleşikgillerden, uzun ve dişli yapraklı, çiçekleri kömeç halinde sarı renkli, yaprakları salata olarak kullanılan, baharlı çok yıllık otsu bitki; kara hindiba; aslan dişi; gelin göbeği; keklik otu; şeytan arabası, *(Taraxacum officinalis, Taraxacum turcicum).*

radikal, -li [Fr. radical] *sf.* **1.** Tümünü kuşatan; kesin nitelikte olan; kesin çözüm getiren; mutlak; etkili. **2.** Yüzeyde kalmayan; derine temele inen; köklü; kökten. **3.** Bir şeyle savaşmak, o şeyi ortadan kaldırmak, yok etmek için baş vurulan çok etkili eylem veya yöntem; köktenci. **4.** Toplumun siyasal ve sosyal yapısında derin değişiklikler yapılmasını savunan kişi için kullanılır. **5.** Radikalizme ilişkin; radikalizmden yana olan. **6.** Radikal bir partinin taraftarı veya üyesi olan.

radikalizm, [Fr. radicalisme] *is.* **1.** Hiçbir uzlaşma tanımayan tutum; köktencilik. **2.** Geçmişin siyasi yapısı ve kurumları ile bütün ilişkiyi koparmaya dayanan tutum ve öğreti; köktencilik. **3.** *fel.* Bazı siyasi, dinî ya da felsefî öğretileri, başlangıçta dogmalarının yalnızca mantıksal bir sonucu olan şeyi, bu dogmalar sırasına sokmak için güdülen taktik.

radikalleşmek, [radikal-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Uzlaşmaz bir duruma gelmek; sertleşmek.

ra'din, [Ar. raʿdīn رعدين] *(ra-di:n) {OsT} sf.* **1.** Gürültülü. **2.** Gürleyen.

ra'diye, [Ar. raʿāde > raʿdiyye رعديه] *{OsT} is.* Torpil.

radiye, [Ar. rıżā > raḍiye رضى] *{OsT} ünl.* "Razı olsun!" anlamında iyi dilek sözü. ◻ **radiy'allahü anh,** *{OsT} "Allah ondan razı olsun!" anlamında dua sözü.*

radna, [Sansk. ratna] *{eT} is.* Cevher; değerli olan her şey ve her madde; mücevher. [Gabain] [EUTS]

radom, [İng. **ra**dar **dom**e *(kubbe)*] *(ra'dom) is. kısalt.* Bir anteni olumsuz hava koşullarından korumaya yarayan radyo manyetik dalgaları geçiren koruyucu yalıtkan kubbe.

radon, [Lat. radon] *(ra'don) is. kim.* Atom numarası 86, atom ağırlığı 222 olan, radyum tuzunun su ile işlenmesinden hidrojen ve oksijenle karışım halinde elde edilen, -62°C'de kaynayan, -190°C'de sıvılaşan, tıpta kanserli dokuların tedavisinde kullanılan, yarılanma ömrü 3.82 gün olan, alfa ışınları yayarak polonyum 218'i veren soy gazların sonuncusu bir radyo aktif element; sembolü: Rn.

rados, [? rados] *{ağız} is.* Bir çini motifi. [DS]

radyal, -li [Fr. radial] *(ra'dyal) sf.* Yarı çapla ilgili; yarıçapa ilişkin. ◻ **radyal lastik,** *Karkası, düzlemi, tekerleğin ekseninden geçen düz kemerler biçiminde çelik kablolardan örülmüş bir metal kuşaktan oluşan yüksek kavrama özelliğine sahip lastik.*

radyan[1], [Lat. raidus *(yarı çap)* > Fr. radian] *(ra'dyan) kısalt.* Tepesi bir dairenin merkezinde bulunan ve bu dairenin çember üzerinde, dairenin yarı çapı uzunluğunda bir yayı gören merkez açısının ölçümsel değeri; uzunluğu yarıçapa eşit olan çember yayı; kısaltması: rad.

radyan[2], [Fr. radiant *(ışıldayan)*] *is.* Saçılma. ◻ **radyan noktası,** *gök b. Gök küresinde, bir meteor yağmurunun saçılır gibi göründüğü nokta.*

radyasyon, [Fr. radiation] *is.* **1.** Parçacık ya da tek renkli ışık yayınımı; ışınım. **2.** Bu parçacıkların ya da ışımanın kendisi. ◻ **radyasyon biyolojisi,** *Canlı organizmalar üzerinde ışınların etkilerini inceleyen bilim dalı.*

radyatör, [Fr. radiation *(ışınım)* > radiateur] *is.* **1.** Sıcak bir akışkandan, ya da akışkanın yanmasından aldığı ısıyı ışıma yoluyla ileten ısıtıcı. **2.** Otomobillerde motordan gelen suyu içinden geçen hava akımı ile soğutan parçaya verilen ad. ◻ **radyatör peteği,** *Kalorifer tesisatının odalara yerleştirilen dilimli borulardan meydana gelen ısı yayıcı parçası.*

radyatörcü, [radyatör-cü] *is.* Radyatör yapan, tamir eden, satan ya da döşeyen kimse.

radyo-, [Lat. radius *(ışın)*] *ek.* Latince kelimelerin başına getirilerek "ışın veya manyetik dalgalar"la ilgili olduğunu belirten kelimeler yapar.

radyo[1], [Lat. radius > radio] *sf.* Bir elementin radyo aktif olduğunu belirtir. ◻ **radyo etkinliği,** *Işın etkinliği; radyoaktivite.*|| **radyo güdüm,** *Hareketli bir aracın radyo dalgaları ile güdümü.*|| **radyo ışıldama,** *Işınımlardan kaynaklanan ışıldama.*|| **radyo konumlama,** *Radyo saptamanın radyo seyirden daha farklı almaçlarla kullanılması.*|| **radyo kumanda,** *Hareketli bir aracın radyoelektrik dalgalar yardımıyla uzaktan yönetilmesi işlemi.*||**radyo saptama,** *Bir cismin konumunu, hızın ya da başka ayırt edici niteliklerini radyoelektrik dalgalarıyla belirleme.*|| **radyo seyir,** *Radyo saptamanın, rahatsız edici cisimlerin saptanması dahil olmak üzere seyre uygulanması.*|| **radyo yönlendirme,** *Hareketli bir aracı ya da bir donanımı radyoelektrik dalgalarıyla yönlendirme.*|| **radyo zehirlilik,** *X ışınlarından kaynaklanan zehirlilik.*

radyo[2], [Fr. rodiotelegraphe] *is.* **1.** Elektromanyetik dalgaların özelliklerinden yararlanarak ses iletilmesi sistemi. **2.** Elektromanyetik dalgalar yardımı ile sesli yayın yapan kuruluş. **3.** Bu kuruluşların belirli frekans ve dalga boyu ile belirlenen istasyonu. **4.** Radyo istasyonlarının yaptığı yayınları almaya yarayan elektronik aygıt; alıcı. ◻ **radyo çağırma,** *Bir alıcı taşıyan kimsenin tek yanlı seçici çağırma sistemi yardımı ile sözsüz olarak sadece sesli uyarıda*

bulunularak önceden kararlaştırılan yere gelme ya da belirlenen telefonu araması biçimindeki haberleşme.|| **radyo evi,** *Radyo yayını yapılan yer.*|| **radyo gazetesi,** *Radyo aracılığıyla duyurulan haber, röportaj ve yorum gibi haber nitelikli yayınların tümü.*|| **radyo iletişim,** *Radyoelektrik dalgaları ile gerçekleştirilen iletişim.*|| **radyo muhabiri,** *Radyoda yayınlanacak haber programları için haber toplayan gazeteci.*|| **radyo oyunu,** *Radyoda seslendirilerek canlandırılmak üzere yazılmış oyun.*|| **radyo taksi,** *Telsiz telefon ağı ile bir kuruluş ya da durağa bağlı olarak çalışan taksi.*|| **radyo yayını,** *Doğrudan kamuya seslenen ve yalnızca sesli programlara yer veren iletişim aracı.*

radyoaktif, [Fr. radioactif] *sf. fiz.* Radyoaktiflik özelliği olan; ışın etkinliği olan; ışın etkin. 🗗 **radyoaktif izotoplar,** *Bazı hastalıkların tedavisinde kullanılan radyoaktif özellik gösteren izotoplar.*|| **radyoaktif parçalanma,** *(Radyoaktif çekirdek için) parçalanarak aktivitelerini yitirmeleri.*

radyoaktifleştirme, [radyoaktif-leş-tir-me] *is.* Bir elementi ışın etkin durma getirme işlemi.

radyoaktiflik,-ği [Fr. radyoaktif-lik] *is. fiz.* Kararsız nükleitlerin, parçacıklar ya da elektromanyetik ışıma yayımlayarak kendiliğinden kütle yitirme özelliği; alfa, beta ve gama ışınları yayma özelliği; ışın etkin olma durumu; ışın etkinlik.

radyoaktivite, [Fr. dadioactivité] *is. fiz.* Radyoaktiflik.

radyobiyoloji, [Fr. radiobiologie] *is. fiz. biy.* X ışınlarının canlı dokular üzerindeki etkilerini inceleyen bilim dalı.

radyocu, [radyo-cu] *is.* **1.** Radyo onarımı yapan ya da satan kimse; radyo tamircisi; radyo satıcısı. **2.** Radyo onarılan ya da satılan yer. **3.** Bir radyo yayın kuruluşunda ya da radyo evinde görev yapan kimse.

radyoculuk,-ğu [radyo-cu-luk] *is.* **1.** Radyo onarım ya da satım işi. **2.** Radyo evinde çalışan kimsenin işi ve mesleği.

radyodermit, [Fr. radiodermite] *is. tıp.* X ışınlarının ya da ışın etkin maddelerin neden olduğu deri hastalığı.

radyoelektrik,-ği [Fr. radioéléctrique] *is.* Yüksek frekanslı elektrik salınımları ile bunlara ilişkin elektromanyetik dalgaların, radyo iletişim amaçlı uygulama ve özelliklerini konu alan elektrik konularının ve tekniklerinin tümü.

radyoelektriksel, [radyoelektrik-sel] *sf.* **1.** Radyoelektriğe ilişkin; radyoelektrikle ilgili. **2.** Radyofrekans.

radyoelektronik, -ği [Fr. radioéléctronique] *is.* **1.** Elektroniğin radyoelektriğe uygulanması. **2.** *sf.* Radyoelektroniğe ilişkin.

radyoelement, [Fr. radioélément] *is. fiz.* Kararsız olan bütün izotopları az ya da çok hızlı biçimde kendiliğinden bozunan kimyasal element.

radyofar, [Fr. radiophare] *is.* Gemilerin ve uçakların yayınladığı radyo dalgaları ile yerini ve yönünü belirlemelerini sağlayan sabit bir verici aygıt.

radyofizik, -ği [Fr. radiophysique] *is. fiz.* Radyoelektriğe ilişkin bütün fiziksel olayları inceleyen fizik dalı.

radyofiziksel, [radlofizik-sel] *sf.* Radyofiziğe ilişkin; radyofizikle ilgili.

radyofizyoloji, [Fr. radiophysiologie] *is. fiz. biy.* X ışınlarının canlı dokular üzerindeki etkilerini inceleyen bilim dalı; radyobiyoloji.

radyofoni, [Fr. radiophonie] *is.* Radyo yayınları için elektrik dalgaları yardımı ile söz ve seslerin iletilmesi olayı; elektromanyetik dalgalarla ses iletme sistemi.

radyofonik, -ği [Fr. radiophonique] *sf.* **1.** Radyofoni ile ilgili. **2.** Radyo ile verilen. **3.** Radyo ile yayına elverişli. 🗗 **radyofonik ses,** *Radyoda konuşma yapmaya uygun ses.*

radyofosfor, [Fr. radiophosphore] *is. kim. fiz.* Fosforun kütle sayısı 32 olan radyoaktif izotopu.

radyofoto, [Fr. radiophoto] *is.* **1.** Resim ve yazı gibi görüntülerin radyo dalgaları ile uzaktan iletilmesini sağlayan sistem. **2.** Bu teknik yardımı ile alınan fotoğraf.

radyofotoğraf, [Fr. radiophotographe] *is.* Bir radyoskopi ekranı üzerine düşürülen görüntünün fotoğrafı.

radyografi, [Fr. radiographie] *is.* X ışınlarına duyarlı bir katman ile kaplı yüzey üzerine bu ışınlardan yararlanmak suretiyle resim çekme tekniği.

radyogram, [Fr. radiogramme] *is.* Telsiz telgrafla verilen haber ve bunun yazılı örneği.

radyoizotop, [Fr. radio-isotope] *is fiz. kim.* Doğal bir elementin radyoaktif izotopu.

radyokimya, [Fr. radio + Ar. kimyā] *is.* Radyoaktif maddeleri ve onların kimyasal özelliklerini inceleyen bilim dalı; ışın kimyası.

radyolink, [İng. radio-link] *is.* **1.** Zincirleme radyo bağlantısı. **2.** Radyo, telefon, teleks ve televizyon gibi iletişim araçlarını, kablo bağlantısı olmaksızın, istasyonlar arasındaki ya da verici istasyon ile stüdyo arasındaki bağlantılarını kurmaya yarayan yüksek frekanslı radyo dalgaları ile çalışan sistem.

radyoliz, [Fr. radiolyse] *is.* Kimyasal maddelerin iyonlaştırıcı ışıma etkisi ile ayrışması; ışın bozunması.

radyolog,-ğu [Fr. radiologue] *is. tıp.* Teşhis ve tedavide X ışınlarının kullanımında uzmanlaşmış hekim; radyoloji uzmanı; radyolojist; ışın bilimci.

radyoloji, [Fr. radiologie] *is. tıp.* Teşhis ve tedavide X ışınları, radyoaktif izotopları ve ses ötesi dalga-

lar gibi iyonlaştırıcı olmayan dalgalardan yararlanan tıp dalı; ışın bilimi.

radyolojist, [Fr. radiologiste] *is.* tıp. Radyolog; ışın bilimci.

radyomanometri, [Fr. radiomanométrie] *is.* Belirli bir basınç altında, X ışınlarına saydam olmayan bir madde ile doldurulan kanal veya damarların röntgen filmleri üzerinde incelenmesi.

radyometeoroloji, [Fr. radiométéorologie] *is.* Radyoelektiriksel araçlarla havaküreyi inceleme ve özelliklerinin radyoelektrik dalgaları üzerindeki etkilerini araştırma.

radyometre, [Fr. radiomètre] *is.* Işınımölçer; ışın ölçer.

radyometri, [Fr. radiométrie] *is.* **1.** Işıma şiddetinin ölçümü. **2.** Radyoelektrik ya da kızılaltı dalga boylarında nesnelerin elektromanyetik ışımasından yararlanılan uzaktan algılama.

radyometrik,-ği [Fr. radiométrique] *sf.* Radyometri ile ilgili.

radyomimetrik, -ği [Fr. radiomimétique] *sf. biy.* (Madde için) canlı maddede değişinimler yapabilen ya da radyasyonların yarattığı etkilere benzer etkiler yaratabilen fakat kendisi radyoaktif olamayan.

radyomutagenez, [Fr. radiomutagenèse] *is. biy.* İyonlaştırıcı ışınlar kullanarak tarım bitkileri üzerinde bazı değişiklikler, sonraki kuşaklara geçebilen değişimler yapma tekniği.

radyonekroz, [Fr. radionécrose] *is. tıp.* X ışınlarının etkisinden ileri gelen doku tahribi.

radyoölçüm, [radyo+ölç-üm] *is.* Radyo dalgaları ile uzaktan yapılan ölçüm işi.

radyopastörizasyon, [Fr. radiopasteurisation] *is.* Besin maddelerinin mikroorganizmalardan temizlenmesi için orta dozda iyonlaştırıcı ışınlarla işlenmesi.

radyopatoloji, [Fr. radiopathologie] *is.* X ışınlarının ya da radyoaktif cisimlerin yol açtığı kazaların incelenmesi.

radyopelvimetri, [Fr. radiopelvimétrie] *is tıp.* Radyografi ile leğen çaplarının ölçümü.

radyoskopi, [Fr. radioscopie] *is.* X ışınlarıyla parlaklığı güçlendirici bir aygıt sayesinde televizyon ekranına benzer bir ekran üzerinde, bir organın ya da bir nesnenin dinamik olarak incelenmesi.

radyosonda, [Fr. radiosonde] *is.* Atmosferi incelemek amacıyla birçok radyoelektrik araçları bulunan bir balonla atmosfere gönderilen aygıt.

radyosondaj, [Fr. radyosondage] *is.* Radyosondalarla atmosferi inceleme.

radyostereoskopi, [Fr. radiobtéréoscopie] *is. tıp.* Ekranda kabartma izlenimi yaratabilmek amacıyla birbirine yakın iki ışın kaynağından yararlanan radyoskopi yöntemi.

radyoteknik, -ği [Fr. radiotechnique] *is.* **1.** Radyoelektriksel frekanslı salınımların üretim ve kullanım tekniği. **2.** *sf.* Radyotekniğe ilişkin.

radyoteknoloji, [Fr. radiotechnologie] *is.* Elektro filmi çekme tekniği.

radyotelefon, [Fr. radiotéléphone] *is.* Telsiz telefon.

radyoteleskop, [Fr. radiotélescope] *is.* Gök cisimlerini radyoelektrik dalgalar bölgesinde incelemede kullanılan aygıt.

radyotelgraf, [Fr. radiotélégraphe] *is.* Telsiz telgraf.

radyoterapi, [Fr. radiothérapie] *is.* X ışınlarının biyolojik etkisinden yararlanan tedavi yöntemi.

radyotomi, [Fr. radiotomie] *is. tıp.* Tomografinin bir çeşidi.

radyum, [Fr. radium] *kısalt. kim.* Atom numarası 88, atom ağırlığı 226,05 olan, 700°C'de ergiyen, günümüzde kütle sayıları 206 ile 230 arasında değişen ve hepsi de radyoaktif olan 25 kadar izotopu bilinen, 226 kütle sayılı izotopunun yarı ömrü 1622 yıl, 228 kütle sayılı izotopununki ise 6.7 yıl olan, yaydığı radyoaktif ışımalar organizmada kemik iliği ve iskelet üzerinde biriktiği için tehlike yaratan, bütün mikrop ve hücreleri öldüren, gazları iyonlaştırma, fotoğraf plaklarını etkileme gibi özellikleri bulunan radyoaktif toprak alkali metal element; simgesi; Ra.

radyumbiyoloji, [Fr. radiumbiologie] *is. biy.* Radyumun canlılık olayları üzerindeki etkisinin incelenmesi.

raf[1], [Ar. reff / Far. ref] *{OsT} is.* **1.** Dolap içinde aşağıdan yukarı doğru bölmeler oluşturan ve üzerine eşya koymaya yarayan tahta, metal vb.nden yapılma levhaların her biri. **2.** Üzerine eşya koymak için duvara ya da duvar köşelerine çakılmış tahta vb. levha. 🗗 (bir şeyi) **rafa kaldırmak,** *Bir şeyi ihmal etmek, üstünde durmamak; unutmak; savsamak.* ‖ **rafa koymak,** *Rafa kaldırmak.*

raf[2], [? raf] *{ağız} is.* Saç tarağı. [DS]

rafadan, [Yun. rophiton / Ar. rüfedān رفدان] *{OsT} is.* Kabuğu ile birlikte sıcak suda az pişirilmiş yumurta; alakok.

rafan, [Far. rahvān => rāfan] *(ra:fan) {ağız} sf.* Rahvan. [DS]

rafata, [Slav. lòpata] *{ağız} is.* Yufka ekmeği tandıra yapıştırmak için kullanılan içi ot veya paçavra dolu yastık biçimindeki araç. [DS]

rafız, [Ar. rafż > rāfiż رافض] *(ra:fız) {OsT} sf.* Bırakan; koyuveren; terk eden.

Rafıza, [Ar. rāfiż > rāfiża رافضه] *(ra:fıza) {OsT} is.* Hz. Ali ve çocuklarına karşı aşırı sevgi gösteren Şiî kolu.

Rafızî, [Ar. rāfiż > rāfiżī رافضی] *(ra:fızi:) {OsT} is.* Rafızilik görüşünü benimseyen.

Rafızilik,-ği [rafızi-lik]] *(ra:fızi:lik) is.* **1.** İslam tarihinde, Hz. Ebubekir ile Hz. Ömer'in halifeliklerini benimsemeyen siyasi akım. **2.** Peygamber öldükten sonra yerine halifenin Hz. Ali olması gerektiğini, Hz. Ali ve evlatlarını ilahlaştıran, Kur'an-ı Kerim'in biri dış, diğeri iç (batın) olmak üzere iki anlamı olduğunu, bunlardan dış anlama bağlanmanın doğru olmadığını, Hz. Muhammed'in ölmediğini, Hz. İsa gibi göğe çekildiğini, bir gün tekrar döneceğini, Hz. Ali'nin ölmediğini, tekrar dünyaya dönerek adalet dağıtacağını, Hz. Muhammed ve Ali'yi candan sevenin namaz kılmış, zekât vermiş gibi olacağını savunan mezhep.

Rafıziyun, [Ar. rāfiżiyyūn رافضيون] *(rafıziyyu:n) {OsT} is.* → Rafızilik.

rafi, -i'ı [Ar. refʿ > rāfiʿ رافع] *(ra:fi) {OsT} sf.* **1.** Yükselten; yukarıya kaldıran. **2.** *anat.* Göz kapağı vb. organları yukarı kaldırmaya yarayan kas, sinir vb. **3.** *isl.* İstediği kulunu şan ve şeref, iman ve irfan ışığını vererek yükselten, bazılarını da gaflet ve bilgisizlik içinde alçaltan, anlamında Allah'ın sıfatlarından biri.

rafi'a, [Ar. refʿ > rāfiʿa رافعه] *(ra:fia) {OsT} is.* **1.** Her çeşit destek veya yükseğe çıkmaya yarar ayaklık. **2.** *anat.* Her türlü kaldırıcı kas veya sinir.

rafigraf, [Fr. raphigraphe] *is.* Körlerin okuyabilmesi için, kabartma yazı yazmaya mahsus iğneli klavye.

rafih, [Ar. refāh > rāfih رافه] *(ra:fih) {OsT} is.* Varlık ve rahat içinde yaşayan.

rafihen, [Ar. rāfih > rāfihen رافهاً] *(ra:fi'hen) {OsT} zf.* Varlıklı ve rahat olarak.

rafinaj, [Fr. raffinage] *is.* Arıtma; arıtım.

rafinatör, [Fr. raffinateur] *is.* Kâğıtçılıkta, odun liflerini arasında bulunabilecek yabancı maddelerden arıtma ünitesi.

rafine, [Fr. raffiné] *sf.* **1.** Arıtılmış; saflaştırılmış. **2.** İnceltilmiş; incelmiş; ince. **3.** *mecaz.* Hassas; duygulu; nazik; ince.

rafineri, [Fr. raffinerie] *is.* Bazı maddelerin arıtıldığı yer; arıtım evi; tasfiyehane.

rafit,-di [Yun. raphis *(iğne)* > Fr. raphide] *is. biy.* Bazı hayvan ve bitki hücrelerinde görülen billûrsu ince iğnecikler.

rafting, [İng. rafting] *is.* Azgın ırmak sularında yapılan sal yarışı; salcılık.

rafya, [Madagaskar d. > İng. raffya / Fr. raphia] *is. bot.* **1.** Palmiyegillerden, Afrika ve Madagaskar'da yetişen dokumalık elyaf elde edilen bir tür palmiye, *(raphia).* **2.** Bu ağacın dokumacılıkta kullanılan elyafına verilen ad. **3.** *sf.* Bu elyaftan dokunmuş olan.

rafz, [Ar. rafż رفض] *{OsT} is.* Bırakma; ayrılma; koyuverme; terk etme.

rag, [Far. rāġ راغ] *(ra:ğ) {OsT} is.* **1.** Dağ eteği. **2.** Çayırlık; bağlık.

ragabat, [Ar. raġabāt رغبات] *(rağaba:t) is.* İstekle karşılamalar.

ragad, [Ar. raġad رغد] *{OsT} is.* **1.** Refah; genişlik; kolaylık. **2.** Geçim rahatlığı.

ragagı, [? ragagı] *{ağız} sf.* (Kişi için) kötülük yapan. [DS]

raga'ib, [Ar. raġībe > raġā'ib رغائب] *{OsT} is.* → regaib.

ragbi, [İng. rugby] *is. spor.* On beşer kişilik iki takım arasında oval bir top ile oynanan oyun.

ragıb, [Ar. raġbet > rāġıb راغب] *(ra:gıb) {OsT} sf.* → ragıp.

ragıbe[1]**,** [Ar. raġbet > rāġıbe راغبه] *(ra:gıbe) {OsT} sf.* Arzusu olan; isteği bulunan; rağbet eden.

ragibe[2]**,** [Ar. raġbet > raġībe رغيبه] *(ragi:be) {OsT} is.* **1.** Çok arzu edilen şey. **2.** Büyük hediye; bol ihsan.

ragif, [Ar. raġf > raġīf رغيف] *is.* Yufka; pide.

ragu, [Sansk. raḫu] *{eT} is.* **1.** Gezegen; seyyare; planet. [EUTS] **2.** Güneş ve Ay'a saldırarak tutulmasına sebep olduğu sanılan gök cismi. [EUTS]

rağbet, [Ar. raġbet رغبت] *{OsT} is.* **1.** Bir şeye gösterilen istek; arzu. **2.** İyi olarak kabul görme; beğenilme; beğenme; itibar. ☞ **rağbet bulmak,** *Başkaları tarafından beğenilmek; istenilir olmak; istenilmek; beğenilmek; rağbet görmek; rağbet kazanmak.*|| **rağbet etmek,** *Bir şeyi istekle karşılamak; iyi kabul etmek; beğenmek; rağbet göstermek.*|| **rağbet görmek,** *Başkaları tarafından beğenilmek; istenilir olmak; istenilmek; beğenilmek; rağbet kazanmak; rağbet bulmak.*|| **rağbet göstermek,** *Bir şeyi istekle karşılamak; iyi kabul etmek; beğenmek; rağbet etmek.*|| **rağbet-i umûmiye,** *{OsT} Herkesin istediği; herkes tarafından beğenilme; genel arzu ve istek.*‖ **rağbet kazanmak,** *Başkaları tarafından beğenilmek; istenilir olmak; istenilmek; beğenilmek; rağbet görmek; rağbet bulmak.*

rağbeten, [Ar. raġbeten رغبةً] *(rağbe'ten) {OsT} zf.* Çok beğenerek; isteyerek; rağbet ederek.

rağbetli, [rağbet-li] *sf.* **1.** Beğenilen; istekle karşılanan; rağbet edilen. **2.** *is.* İmparatorluk döneminde Müslüman olmayan devlet görevlilerine verilen ad.

rağbetsiz, [rağbet-siz] *sf.* **1.** Pek beğenilmeyen; istekle karşılanmayan; rağbet görmeyen; rağbet edilmeyen; makbul tutulmayan. **2.** Gönülsüz; isteksiz; rağbet etmeyen.

rağbetsizlik,-ği [rağbet-siz-lik] *is.* **1.** Rağbetsiz olma durumu. **2.** Beğenilmeme; isteksiz karşılanma; rağbet görmeme; istenilmeme; itibarda olmama; mak-

bul tutulmama. **3.** İsteksizlik; gönülsüzlük; rağbet edilmeme.

rağm, [Ar. raġm رغم] *{OsT} is.* **1.** (Bir şeyin) tam tersine davranma; aksine davranış. **2.** İnadına davranma. 🗗 (bir şeyin) **rağmına,** *Bir şeye karşıt olsun diye; inat olsun diye; inadına; inat olarak.*

rağmen, [Ar. raġm > raġmen رغماً] *(ra'ğmen) {OsT} zf.* **1.** Karşıtlık belirtir; (bir şeye) karşın; ... olduğu halde; ... olmakla birlikte; yine de. **2.** (Bir şey veya kimseye) ondan kaynaklanan engele aldırmayarak. **3.** (Her şeye) bütün olumsuzluklar bir araya gelmiş olsa bile.

rağmiyat, [Ar. raġm > raġmiyyāt رغميات] *(rağmiya:t) is.* İnadına ve aksine yapılan işler.

rağna, [? rağna] *{ağız} is.* Örümcek. [DS]

rah[1], [Far. rāh / reh راه] *(ra:h) {OsT} is.* **1.** Yol. **2.** *mecaz.* Sistem; tarz; usul; biçim; yöntem. 🗗 **rāh-āverde,** *{OsT} Yolcu tarafından getirilen hediye.*|| **rāh-ber,** *{OsT} Rehber.*|| **rāh-dan,** *{OsT} Yol bilen.* || **rāh-ı adem,** *{OsT} Yokluk; ölüm.*|| **rāh-ı aşk,** *{OsT} Aşk yolu.*|| **rāh-ı beka,** *{OsT} Ölümsüzlük yolu.*|| **rāh-ı birah,** *{OsT} Dağ geçidi; düzensiz yol.*|| **rāh-ı cennet,** *{OsT} Cennet yolu.*|| **rāh-ı fenā,** *{OsT} Yokluk; ölüm.*|| **rāh-ı güldār,** *{OsT} Dünya; zaman; hayat.*|| **rāh-ı güriz,** *{OsT} Kaçış yolu.*|| **rāh-ı Hak,** *{OsT} Tanrı yolu.*|| **rāh-ı kehkeşan,** *{OsT} Samanyolu.*|| **rāh-ı kûfte,** *{OsT} Geçilmiş; çiğnenmiş yol.*|| **rāh-ı kûr,** *{OsT} İnsan ayağı basmamış, geçilmemiş yol.*|| **rāh-ı mihr-i tal'at,** *{OsT} Güzellik güneşinin yolu.*|| **rāh-ı nā-refte,** *{OsT} Gidilmemiş yol.*|| **rāh-ı rast,** *{OsT} Doğru yol.*|| **rāh-ı savāb,** *{OsT} Doğru yol.*|| **rāh-ı seng-sār,** *{OsT} Taşlık yol.*|| **rāh-ı şāh,** *{OsT} Anayol; büyük cadde.*|| **rāh-ı vatan,** *{OsT} Vatan yolu; vatan uğrunda.*|| **rāh-neverd,** *{OsT} Yola çıkan; yolcu.*|| **rāh-nişîn,** *{OsT} Rehnişin.*|| **rāh-nümā,** *{OsT}* → rehnüma.|| **rāh-peymā,** *{OsT} Yol ölçen; yol ölçücü.*|| **rāh-peymāyî,** *{OsT} Yolculuk etme.*|| **rāh-rev,** *{OsT}* → *reh-rev.*|| **rāh-revān,** *{OsT}* → reh-revān.|| **rāh-vār,** *{OsT}* → reh-vār.|| **rāh-yāb,** *{OsT} Yolunu bulan; gideceği yere ulaşan.*|| **rāh-zen,** *{OsT}* → reh-zen.

rah[2], [Ar. rāḥ راح] *(ra:h) {OsT} is.* Şarap.

rah[3], [Ar. rāḫ راخ] *(ra:h) {OsT} is.* **1.** Kaygı; keder. **2.** Zan; sanma.

raha, [Ar. raḥā رحى] *(raha:) {OsT} is.* Değirmen.

rahal[1], **-li** [Ar. raḥal رحل] *{OsT} is.* Palan; semer.

rahal[2], **-li** [Ar. raḥal رخل] *{OsT} is.* Konaklama yeri; konak; menzil.

rahamut, [Ar. raḥmet > raḥamūt رحموت] *(rahamu:t) {OsT} is.* Aşırı merhamet.

rahan, [Ar. reyḥān => rāhan] *(ra:han) {ağız} is.* Reyhan; fesleğen. [DS]

rahat, [Ar. rāḥat راحت] *{OsT} is.* **1.** Üzüntüsü, sıkıntısı, tedirginliği olmama durumu. **2.** Her türlü sıkıntı ve kaygının ortadan kalkmasıyla ulaşılan zihinsel, bedensel ve ruhsal dinginlik; erinç; huzur. **3.** *as.* Askerî tören sırasında ayaklar omuz genişliğinde açık ve kollar arkada kenetli hâlde duruş biçimi. **4.** *sf.* (Kişi için) ruhsal, bedensel, zihinsel dinginlik içinde olan; huzurlu; erinçli. **5.** (Durum ve nesneler için) sıkıntılardan, kaygılardan uzaklaştıran, zihinsel, ruhsal, toplumsal kolaylıklar sağlayan; konforlu. **6.** (Taşıt, mobilya gibi eşyalar ile mekân için) içine serbestçe yerleşilebilen, oturulabilen. **7.** (Giyecek için) giyeni sıkmayan; içinde rahat hareket edilebilen. **8.** (Kişi için) hiçbir şeyi kendisine kaygı konusu yapmayan; serbest tavırlı. **9.** *zf.* Tedirginlikten uzak ve endişesiz biçimde. **10.** Kolay biçimde; zorlanmaksızın. **11.** En az. **12.** (Konuşmak eylemi için) çekinip sıkılmadan; akıcı biçimde. **13.** *ünl. as. "Esas duruş"*tan *"rahat"* duruma geçilmek için söylenen komut. 🗗 **rahat batmak,** *(İyi ve güzel bir yaşantı sürenler için) bu yaşantıyı bırakarak daha zor koşulları seçmek.*|| **rahat bırakmamak,** *1. (Birine) huzur vermemek; rahatını bozucu davranışlarda bulunmak; tedirgin etmek. 2. Sık sık aynı istekte bulunmak.*|| **rahat döşeği,** *1. Ölüyü kaldırıncaya kadar içinde yattığı yatak. 2. (Bir ölü için) savaş, kaza vb. dışarıdakilere karşıt olarak evinde, yatağında.*|| **rahat döşeğinde ölmek,** *Dışarıda değil de evinde, yatağında ölmek.*|| **Rahat dur!** *"Yaramazlık etme, uslu dur" anlamında kullanılır.*|| **rahat durmak,** *1. Herhangi bir kısıtlamaya tabi olmadan serbestçe davranabilmek. 2. Yaramazlık etmemek; kımıldamadan olduğu gibi kalmak.*|| **rahat duruş,** *Bedenin alıştırmalar arasında dinlendirilmesi için ayaklar omuz hizasında açılmış, eller arkada dirseklerden dik olarak bükülü halde bağlanmış olarak duruş konumu.*|| **rahat-efzā,** *{OsT} Rahat artıran.*|| **rahat etmek,** *1. Dertsiz, tasasız ve sıkıntısız yaşamak. 2. Dinlenip ferahlamak.*|| **rahatı dil,** *{OsT} Gönül rahatlığı.*|| **rahāt-ı hulkûm,** *{OsT} Latilokum.*|| **rahatı kaçmak,** *Tedirgin olmak; üzülmek; huzursuz olmak.*|| **Rahatına bak!** *"Sıkılma; dilediğin gibi davran" anlamında kullanılır.*|| **rahatına bakmak,** *1. Başkalarının dertlerine ya da kendisine üzüntü verecek şeylere aldırmayarak sadece keyifli bir yaşam sürdürmeyi yeğlemek. 2. Kendi evindeymiş gibi çekinmeden hareket etmek.*|| **rahatına düşkün,** *1. (Kişi için) güç işlerden kaçan; kendini sıkıntıya sokmayan. 2. Konforu ve rahat yaşamayı seven.*|| (birinin) **rahatını kaçırmak,** *Tedirgin etmek; huzurunu bozmak.*|| **rahat kıçına batmak,** *İçinde bulunduğu iyi yaşama koşullarının değerini bilmemek.*|| **rahāt-nişîn,** *{OsT} Rahat otu-*

ran; rahat yaşayan.‖ **Rahat ol!** *1. "Tedirgin olma, rahatsızlık duyma, sana bir zarar gelmez" anlamında söylenir. 2. "Kendini rahat bırak" anlamında söylenir. 3. "Çekingenliği bırak, kendi evindeymiş gibi davran" anlamında söylenir.*‖ **rahat olmak,** *1. Üzüntü, sıkıntı ve tedirginlikten uzak bulunmak. 2. Oturduğu, yattığı vb. bulunduğu yer ve konumda kendini rahat bırakmak.*|| **rahat rahat,** *1. Rahat biçimde; kolayca. 2. Güçlük çıkarmadan. 3. Güçlük çekmeden; kolayca; huzur, bolluk ve mutluluk içinde*‖ **rāhatü'l-ervāh,** *{OsT} Ruhların rahatı.*|| **rahat vermemek,** *(Birine) huzur vermemek; rahatını bozucu davranışlarda bulunmak.*|| **rahat yürüyüş,** *as. Askerin uygun adımı bırakarak silahını serbestçe taşımasına ve yakasını açmasına izin verilerek yaptırılan yürüyüş.*|| **rahat yüzü görmemek,** *Yaşamı boyunca yoksulluk ve sıkıntı içinde yaşamak; hiç rahat etmemek.*

rahatça, [rahat-ça] *(raha'tça) zf.* Rahat bir biçimde; zorlanmadan; kolayca; rahat olarak.

rahatlama, [rahat-la-ma] *is.* **1.** Rahatlamak eylemi. **2.** Sorun, sıkıntı veya yoksunluk veren etkenlerin ortadan kalkmasıyla ulaşılan durum.

rahatlamak, [rahat-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor)]* **1.** Sorun, sıkıntı, tedirginlik ve yoksunluk veren durumdan kurtulmak; rahata ermek; rahata ulaşmak. **2.** Küçük veya büyük aptesini yapmak.

rahatlatma, [rahat-la-t-ma] *is.* Rahatlatmak eylemi.

rahatlatmak, [rahat-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Rahatlamasını sağlamak; rahatlamasına yardımcı olmak.

rahatlık,-ğı [rahat-lık] *is.* **1.** Rahat olma durumu. **2.** Rahat olan kimse veya şeyin niteliği. 🗗 **rahatlıkla,** *Rahat olarak; kolayca; zorlanmadan.*

rahatlu, [Ar. rāḥat + T. -lu راحتلو] *{eAT} sf.* Rahatlık veren.

rahatsız, [rahat-sız] *sf.* **1.** Rahat olmayan; güçlük yaratan; sıkıntı veren. **2.** Bir sıkıntısı, derdi veya sorunu bulunan. **3.** Bedensel bir acı veya sıkıntısı olan; hasta. **4.** Ruhsal bozukluğu bulunan. 🗗 **rahatsız etmek,** *1. Sıkıntı ve huzursuzluk vermek. 2. Zarar vermek.*‖ **rahatsız olmak,** *1. Huzuru, rahatı bozulmak. 2. Keyfi kaçmak. 3. Hastalanmak.*

rahatsızlanma, [rahat-sız-la-n-ma] *is.* Rahatsızlanmak eylemi.

rahatsızlanmak, [rahat-sız-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sağlığı bozulmak; rahatsız olmak; hastalanmak.

rahatsızlaşma, [rahat-sız-la-ş-ma] *is.* Rahatsızlaşmak eylemi.

rahatsızlaşmak, [rahat-sız-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Rahatsızlık verir duruma gelmek. **2.** Rahatsızlanmak.

rahatsızlık,-ğı [rahat-sız-lık] *is.* **1.** Rahatsız olma durumu. **2.** İç huzursuzluğu; huzursuzluk; tedirginlik. **3.** Hastalık. 🗗 **rahatsızlık vermek,** *Birinin rahatını kaçırmak; tedirgin etmek; huzurunu, keyfini bozmak.*

rahavet, [Ar. raḫāvet رخاوت] *(raha:vet) {OsT} is.* → rehavet.

rahdar, [Far. rāh *(yol)* + -dār راهدار] *(ra:hda:r) {OsT} is.* **1.** Gümrükçü. **2.** Bekçi.

rahe, [Ar. rāḥe راحه] *(ra:he) is.* Avcun iç kısmı; el ayası.

rahi, [Ar. rāḥat > rāḥī راحی] *(ra:hi:) {OsT} sf.* **1.** (Binek hayvanı için) rahat yürüyüşlü. **2.** Sakin; rahat.

rahî, [Far. rāhī راهی] *(ra:hi:) {OsT} sf.* Yol ile ilgili; yola ait; geziye ilişkin.

rahib[1]**,** [Ar. raḥb > raḥīb رحیب] *(rahi:b) {OsT} sf.* **1.** Eni geniş olan; geniş enli. **2.** Bol; geniş. 🗗 **rahîbü'r-rāhe,** *{OsT} Eli geniş; cömert.*

rahib[2]**,** [Ar. rāhib راهب] *(ra:hib) {OsT} is.* → rahip.

rahiban, [Ar. rāhib > rāhibān راهب / راهبان] *(ra:hiba:n) {OsT} is.* Rahipler.

rahibe, [Ar. rāhib > rāhibe راهبه] *(ra:hibe) {OsT} is.* **1.** Bir tanrının hizmetine adanmış kadın veya genç kız. **2.** Yasası kilisece onaylanmış bir Hristiyan tarikatından olan kadın; bayan rahip. 🗗 **rahibe gibi,** *Erkeklerle görüşmeden; evine kapanarak.*

rahibelik,-ği [rahibe-lik] *(ra:hibelik) is.* **1.** Rahibe olma durumu; rahibenin içinde bulunduğu durum. **2.** Rahibenin yaptığı iş.

rahîk, -kı [Ar. raḥīḳ رحیق] *(rahi:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* Koyu kırmızı, duru ve kokulu bir şarap.

rahil[1]**,** [Ar. rıḥlet > raḥīl رحیل] *(rahi:l) {OsT} is.* Göç; göçme.

rahil[2]**,** [Ar. rıḥlet > rāḥil / rāḥile راحل / راحله] *(ra:hil) {OsT} sf.* **1.** Göç eden; göçen. **2.** *mecaz.* Ölen.

rahile, [Ar. rıḥlet >rāḥile راحله] *(ra:hile) {OsT} is.* **1.** Deve, beygir, katır vb. yük hayvanı. **2.** Yolcu kervanı. 🗗 **rāhile-zen,** *{OsT} Yük hayvanını süren kimse.*

rahîm, [Ar. raḥmet > raḥīm / raḥīme رحیم / رحیمه] *(rahi:m, h kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Çok merhametli; koruyan; acıyan; merhamet eden. **2.** Yarattıklarına çok merhamet eden; Allah.

rahim[1]**, -hmi** [Ar. raḥm رحم] *{OsT} is.* **1.** Döl yatağı. **2.** Anne tarafından olan akrabalık; yakınlık.

rahim[2]**,** [Ar. raḥm > rāḥim راحم] *(ra:him, h kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Acıyan, merhamet eden. **2.** *isl.* "*Ahrette yalnız iman edenleri esirgeyen*" anlamında Allah'ın isimlerinden biri.

rahim[3]**,** [Ar. raḫāmet *(yumuşaklık)* > raḫīm / raḫīme رخیم / رخیمه] *(rahi:m) {OsT} is.* Sesi tatlı ve yumuşak olan kız.

rahîmane, [Ar. raḥīm + Far. -āne رحیمانه] *(rahi:ma:'ne) {OsT} zf.* Merhamet edene yakışır biçimde; acıyarak.

rahime[1], [Ar. raḥmet > raḥime رحمه] *{OsT} ünl. "Allah rahmet eylesin"* anlamında dua.

rahime[2], [Ar. raḫāmet *(yumuşaklık)* > raḫīm / raḫīme رخیم /رخیمه] *(rahi:me) {OsT} is.* Sesi tatlı ve yumuşak olan kız.

rahimî, [Ar. raḥm > raḥimī رحمی] *(rahimi:) {OsT} sf.* Rahimle ilgili.

rahimîn, [Ar. raḥm > rāḥim > rāḥimīn راخمین] *(ra:himi:n) {OsT} is.* Acıyan kimseler; merhametli.

rahimun, [Ar. raḥm > rāḥim > rāḥimūn راخمون] *(ra:himu:n) {OsT} is.* Acıyan kimseler; merhametli.

rahin, [Ar. rehn > rāhin / rāhine راهن / راهیه] *(ra:hin) {OsT} sf.* Malını rehine koyan.

rahip, -bi [Ar. rehb *(korku, çekinme)* > rāhib راهب] *(ra:hip) is.* **1.** Geceleri konaklama yeri hazırlayan ve uzaktan gelen yolcularca burasının bir konaklama yeri olduğu belli olsun diye fener asan görevli. **2.** Kimi dinlerde din adamlarına verilen ad. **3.** Müslümanların, Hristiyan din adamlarına ve papazlara verdiği isim. **4.** Yasası kilise tarafından onaylanmış bir Hristiyan tarikatından olan erkek; karabaş.

rahiplik, -ği [rahip-lik] *(ra:hiplik) is.* **1.** Rahip olma durumu; rahip olan kimsenin niteliği. **2.** Rahibin yaptığı iş veya görevi.

rahîs, [Ar. ruḫṣ *(ucuzluk)*>raḫīṣ/raḫīṣe رخیص / رخیصه] *(rahi:s, h ve s kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Ucuz; ehven. **2.** (Giyecek için) yumuşak. **3.** (Ölüm için) ansızın gelen; birdenbire.

rahiye[1], [Ar. rāhiye راهیه] *(ra:hiye) is. {OsT} zool.* Bal arısı.

rahiye[2], [Far. rāh *(yol)* => rāhiyye راهیه] *(rahiye) {OsT} is.* Yolluk.

rahl, [Ar. raḥl رحل] *{OsT} is.* **1.** Palan; semer. **2.** Yolda gerekli olan eşya.

rahle, [Ar. raḥle رحله] *{OsT} is.* **1.** Deve semeri; havut. **2.** Önüne diz çökerek oturulan ve üzerinde kitap okunan ya da yazı yazılan küçük masa.

rahm, [Ar. raḥm رحم] *{OsT} is.* Acıma; merhamet; esirgeme. 🗗 **rahm etmek,** *Acımak; merhamet etmek.*

rahman, [Ar. raḥm / raḥmet > raḥmān رحمان] *{OsT} sf.* **1.** Çok merhametli **2.** *is. isl.* (Büyük harfle başlar) dünyada, inanan ve inanmayan ayrımı yapmaksızın bütün insanlara, zararlı ve yararlı ayırımı yapmaksızın bütün canlılara rızklarını, nimetlerini bol bol veren anlamında Allah'ın adlarından birisi.

🗗 **Rahman Suresi,** *Allah'ın yaratmış olduğu insana Kur'an'ı ve konuşmayı, düşünce ve duygularını açıklamayı öğrettiğini belirten ayetlerle başlayan, Kur'an-ı Kerim'in 55. suresinin adı.*

Rahmanî, [Ar. raḥmān > raḥmānī رحمانی] *(rahma:ni:) {OsT} sf.* Allah'tan gelen; Allah'a ait; ilahî; tanrısal.

Rahmaniye, [Muhammed bin Adur**raḥman** adından > raḥmāniyye رحمانیه] *(rahma:niye) {OsT} is. tasvf.* Cezayir'de yaygın olan ve Halvetiye tarikatının, zikir esasına dayanan bir kolu.

rahmaniyun, [Ar. raḥmānī > raḥmāniyyūn رحمانیون] *(rahmāniyu:n) {OsT} is.* İnsanlara doğru yolu göstermek ve dinî konularda aydınlatmak üzere Allah tarafından görevlendirildikleri, Allah ile insan arasında aracı oldukları, kimsenin göremediği olayları gördüğü, duymadığı gizli sesleri duyduğu, Tanrı sırrına ererek gaipten haber getirdiği iddia edilen kimseler.

rahmet[1], [Ar. raḥmet رحمت] *{OsT} is.* **1.** Acıma; merhamet etme. **2.** Allah'ın kullarına acıması, günahlarını bağışlaması; Allah'ın merhameti. **3.** Allah'ın insanlara, darda kalanlara, yıkıma uğrayanlara yaptığı insan iradesinin dışında, yalnız kendi isteğine bağlı olarak yaptığı olağanüstü yardım. **4.** Kur'an-ı Kerim. **5.** Hz. Muhammed. 🗗 (Allah) **rahmet eylesin,** *Ölen bir kimse için "Allah merhamet etsin" anlamında dua sözü.*|| **rahmet-i Huda,** *{OsT} Allah'ın merhameti.*|| **rahmet okumak,** *1. Allah'ın rahmet etmesi için dua etmek. 2. Bir şeyin kaybı için üzülmek.*|| **rahmet okumamak,** *(Bir şeyin veya kimsenin) iyiliği için çalışmamak.*|| (birine) **rahmet okutmak,** *Öncekinden daha kötü çıkmak; öncekini aratmak.*|| **rahmet olsun canına,** *"Allah rahmet eylesin" anlamında kullanılan dua sözü.*|| **rahmetu'llahi-aleyh,** *{OsT} Allah'ın rahmeti onunla olsun.*

rahmet[2], [Ar. rehm *(çiseleme)* > rahmet رهمت] *{ağız} is.* Yağmur. [DS] [DS]

rahmetli, [rahmet-li] *sf.* **1.** (Ölen bir Müslüman için) "Allah'ın rahmetine kavuşmuş" anlamında saygı için adının başına getirilerek söylenir; merhum; merhume. **2.** *is.* Ölmüş bir Müslüman'ın adı yerine kullanılır. 🗗 **rahmetli olmak,** *1. (Müslüman için) ölmek. 2. mecaz. (Eşya, mal vb. için) kaybolmak, kırılmak, yok olmak, bozulmak.*

rahmetlik,-ği [rahmet-lik] *sf.* **1.** (Ölen Müslüman için) kendisine Allah'ın rahmet edeceği umulan; Allah'ın rahmetine layık olarak düşünülen. **2.** Rahmetli. 🗗 **rahmetliği sıçırmak,** *{ağız} 1. Bir konuyu, ayıbı çıkıncaya kadar irdelemek. 2. Çok övünmek.*|| **rahmetlik olmak,** *1. (Müslüman için) ölmek. 2. mecaz. (Eşya, mal vb. için) kaybolmak, kırılmak, yok olmak, bozulmak.*

rahmetmek, [Ar. raḥm + T. et-mek] *gçl. f. [-(d)-er] [-(d)-iyor] {OsT}* Merhamet etmek; acımak; esirgemek.

rahmi, [Ar. raḥm > raḥmī / rahmiyye رحمی / رحمیه] *(rahmi:) {OsT} sf.* Merhametle ilgili; merhamete ilişkin; esirgemekle ilgili.

rahna, [? rahna] *{ağız} is.* Örümcek. [DS]

rahname, [Far. rāh *(yol)* + nāme رهنامه] *(ra:hna:me) {OsT} is.* Yol haritası.

rahne, [Far. raḫne رخنه] *{OsT} is.* **1.** Yıkılma ya da oyulma yoluyla meydana gelen oyuk. **2.** Zarar; ziyan. **3.** *dnz.* Gemilerin bordalarında su kesiminin altında herhangi bir sebeple meydana gelen yara ve yırtık.

rahnedar, [Far. raḫne-dār رخندار] *(rahneda:r) {OsT} sf.* **1.** Deliği veya oyuğu olan. **2.** Zarar ziyan görmüş olan; zarar ve ziyana uğrayan.

rahnegir, [Far. raḫne-gīr رخنگیر] *(rahnegi:r) {OsT} sf.* Delik açılmış; oyulmuş.

rahnişîn, [Far. rāh-nişīn رهنشین] *(ra:hnişi:n) {OsT} is.* **1.** Yol üstünde oturan kimse. **2.** Yolcu. **3.** Seyyar satıcı; çerçi; gezerek mal satan kimse. **4.** Köprünün başında gelip geçenden vergi toplayan kimse. **5.** Serseri; hırsız.

rahnüma, [Far. rāh-nümā راهنما] *(ra:hnüma:) {OsT} is.* Yol gösteren; kılavuzluk eden; kılavuz; rehber.

rahrev, [Far. rāh-rev راهرو] *(ra:hrev) {OsT} is.* Yola çıkan; yola giren; yolcu.

rahrevan, [Far. rāh-revān راهروان] *(ra:hreva:n) {OsT} is.* Yola çıkan; yola giden; yolcu.

rahrevî, [Far. rāh-revī راهروی] *(ra:hrevi:) {OsT} is.* Yolculuk.

rahş, [Far. raḫş رخش] *{OsT} is.* **1.** Hızlı koşan güzel at. **2.** Parlaklık; parıldama; ışıltı. **rahş-ı bahar,** *{OsT} Baharda yağmur veya bulut getiren rüzgâr.*|| **ralış-ı heves,** *{OsT} Gayretlenme.*|| **ralış-ı hurşîd,** *{OsT} Güneş ışığı.*|| **ralış-ı sabârefter,** *{OsT} Yel gibi koşan at.*

rahşâ, [Far. raḫşīden > raḫşā رخشا] *(rahşa:) {OsT} sf.* Parıltılı; parlak.

rahşan, [Far. raḫşīden > raḫşān رخشان] *(rahşa:n) {OsT} sf.* Parıltılı; parlak.

rahşende, [Far. raḫşīden > raḫşende رخشنده] *{OsT} sf.* Parıldayıcı; parlak; parıldayan.

rahşiş, [Far. raḫşīden > raḫşiş رخشش] *{OsT} is.* Parlaklık; parıldayış.

rahşiye, [Far. raḫşiyye رخشیه] *{OsT} is. ed.* Nesip bölümünde atın anlatıldığı kaside türü.

raht[1], [Ar. raḥt رهط] *{OsT} is.* **1.** Kalabalık. **2.** Aile; soy sop; sülale. **3.** Kabile; oymak.

raht[2], [Far. raḫt رخت] *{OsT} is.* **1.** At takımı. **2.** Yolculukta gerekli olan şeyler. **3.** Ev eşyası ve gereçleri. **4.** Kapı ya da pencere menteşesi. **raht hazinedarı,** *tar. İmparatorluk döneminde, has ahırda değerli eyer takımlarının korunduğu raht hazinesinden sorumlu olan görevli.*|| **raht hazinesi,** *tar. İmparatorluk döneminde, has ahırda değerli eyerlerin saklanıp korunduğu, kapısının mühr-i hümayun ile mühürlendiği yer.*|| **raht-ı arüs,** *{OsT} Gelin eşyası; çeyiz.*|| **raht-ı divanî,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, ileri gelen devlet adamlarının atlarına divan günlerinde vurulan eyer takımı.*|| **raht-ı hāb,** *{OsT} Uyku elbisesi; gecelik; pijama vb.*|| **raht-ı hestî,** *{OsT} Bir kimsenin varı yoğu.*|| **raht-ı hümāyun,** *{OsT} tar. Padişahların bindikleri atlara vurulan, değerli taşlarla süslü, işlemeli eyer takımı.*|| **raht kâtibi,** *{OsT} İmparatorluk döneminde raht hazinesine konulan eşyayı deftere kaydeden görevli.*

rahtlamak, [raḫt-la-mak رختلامق] *{OsT} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ata eyer vurmak; eyer takımı takmak.

rahtvan, [Far. raḫt-vān رختوان] *(rahtva:n) {OsT} is.* Eyer örtüsünün sırmalı kaytanı. **rahtvān ağası,** *{OsT} İmrahor başı.*|| **rahtvān-ı evvel,** *{OsT} Padişaha ait değerli eyerlere bakmakla görevli kişilerin başı.*|| **rahtvān-ı sānî** *{OsT}, Padişahın değerli atlarına bakan ikinci dereceden görevli.*

rahv, [Ar. raḥv رخو] *{OsT} sf.* Gevşek; yumuşak; rehavetli.

rahvan, [Far. rahvār / rāh-vend *(yollu)* => rahvān رهوان] *(rahva:n {OsT}) is.* **1.** Atın, ön sol ile birlikte sağ arka, ön sağ ile birlikte sol arka ayağını atmak suretiyle yaptığı yürüyüş biçimi. **2.** *sf.* (Binek hayvanı için) bu şekilde koşan. **3.** *zf.* Bu biçimde koşarak.

rahvar, [Far. rāhvār راهوار] *(rahva:r) {OsT} is.* **1.** Biniciyi sarsmayan at yürüyüşü. **2.** Eşkin yürüyen at.

rahyan, [Ar. raḥyān رحیان] *(rahya:n) {OsT} is. anat.* Kaburganın omuz kemiği ile birleşimi.

rahye, [Ar. raḥye رحیه] *{OsT} is.* Düz meydan.

rahzen, [Far. rāh-zen راهزن] *(ra:hzen {OsT}) is.* Yol kesen; haydut.

rahzenî, [Far. rāh-zenī راهزنی] *(ra:hzeni:) {OsT} is.* Yol kesicilik; haydutluk.

rai[1]**, -i'i** [Ar. rā'ī رائی] *(ra:i:) {OsT} sf.* Re harfi ile ilgili.

rai[2]**, -i'i** [Ar. rü'yet > rā'ī / rā'iyye رائی / رائیه] *(ra:i:) {OsT} sf.* Gören; görücü.

rai[3], **-i'i** [Ar. raʿy > rāʿī / rāʿiye راعي / راعيه] *(ra:i:) {OsT} is.* **1.** Sürü otlatan kimse; sığırtmaç. **2.** Bir ülkenin yöneticisi. **3.** *sf. ed.* (Şiir, hikâye vb. için) çoban ve kır hayatını anlatan; pastoral.

ra'ib[1], [Ar. ruʿb *(büyü)* > rāʿib راعب] *(ra:ib) {OsT} is.* Büyücü; göz bağcı.

ra'ib[2], [Ar. raʿb *(korku)* > raʿīb رعيب] *(rai:b) {OsT} sf.* Korkan; korkmuş.

ra'ic, [Ar. revāc > rāʾic رائج] *(ra:ic) {OsT} is.* → rayiç. 🗗 **rā'ic-i māl,** *{OsT} Malın değeri.*‖ **rā'ic-i vakt,** *{OsT} Bir şeyin bugünkü fiyatı.*

ra'id, [Ar. raʿd > rāʿid راعد] *(ra:id) {OsT} sf.* **1.** (Gök için) gürleyen. **2.** *is.* Gök gürültüsü gibi çıkan ses; gök gürültüsünü andıran ses.

ra'ide, [Ar. rāʿid > rāʿide راعده] *(ra:ide) {OsT} is.* Gürleyen bulut.

ra'if, [Ar. re'fet > rāʾif رائف] *(ra:if) {OsT} sf.* Merhamet duyan; acıyan.

ra'ife, [Ar. rāʾif > rāʾife رائفه] *(ra:ife) {OsT} sf.* Merhamet duyan; acıyan.

ra'ik, [Ar. revḳ > rāʾiḳ / rāʾiḳa رائق /رائقه] *(ra:ik) {OsT} sf.* Karışıksız; saf.

ra'iş, [Ar. rīş > rāʾiş رائش] *(ra:iş) {OsT} is.* Rüşvet veren ile rüşvet alan arasında aracılık eden kimse.

ra'iyane, [Ar. rāʿī+Far. -āne راعيانه] *(ra:iya:ne) {OsT} zf.* **1.** Çoban tarzında. **2.** Pastoral tarzda.

ra'iye[1], [Ar. raʿy > raʿiyye / raʿiyyet رعيه / رعيت] *(ra:iye) {OsT} is.* **1.** Otlayan hayvan sürüsü. **2.** Bir hükümdara vergi vererek bağlanan halk; tebaa. **3.** *huk.* Başkasının yönetimi altında bulunan kimse; tebaa.

ra'iye[2], [Ar. raʿy > rāʿiye راعيه] *(ra:iye) {OsT} sf.* Pastoral; çobanıl.

ra'iye[3], [Ar. rāʾī > rāʾiyye رائيه] *(ra:iye) {OsT} sf.* Re harfi ile ilgili.

ra'iyet, [Ar. raʿy > raʿiyyet رعيت] *(ra:iyet) {OsT} is.* **1.** Otlayan hayvan sürüsü; davar. **2.** Bir hükümdara vergi vererek bağlanan halk; tebaa. **3.** *huk.* Başkasının yönetimi altında bulunan kimse; tebaa.

ra'iyetperver, [Ar. raʿiyyet + Far. perver رعيت پرور] *(ra:iyetperver) {OsT} sf.* (Hükümdar için) halkına, tebaasına iyi davranan.

ra'iyetperverane, [Ar. raʿiyyet + Far. perver + -āne رعيت پرورانه] *(ra:iyetpervera:ne) {OsT} zf.* Halkına iyi davranan hükümdara yakışır biçimde.

ra'iz, [Ar. rāʾiż رائض] *(ra:iz) {OsT} sf.* Kızgın; öfkelenmiş.

-rak, [-rek] *{eT} {ağız} yap. e.* **1.** İsimden sıfat türeten ek. Karşılaştırma amacıyla *nitelikçe daha az, oldukça, benzerlik, azlık, gibilik* kavramları katarak sıfatlar türetir: *ufarak (ufak-rak), alçarak (alçak-rak), küçürek (küçük-rek), acırak, akrak, azrak, sarırak, uzağrak.* [DS] **2.** Fazlalık bildiren edat. [DLT]

rak[1], **-kkı** [Ar. raḳḳ رق] *{OsT} is.* Yazı yazmak için özel olarak tabaklanmış ceylan derisi.

rak[2], **-k'ı** [Ar. raḳʿ رقع] *{OsT} is.* Yama vurma.

raka, [Yun. arakos / arakas] *{ağız} is.* İç bezelye; araka. [DS]

rakabat, [Ar. raḳabe > raḳabāt رقبات] *(rakaba:t) {OsT} is.* **1.** Boyunlar; ense kökleri. **2.** Köleler.

rakabe, [Ar. raḳabe رقبه] *{OsT} is.* **1.** *anat.* Boyun; ense kökü. **2.** Köle; kul. **3.** Bir mala sahip olma; mal sahipliği. **4.** *huk.* Devredilebilen ve devralınan şeylerin aslı ve kendisi; çıplak mülkiyet. 🗗 **rakabe etmek,** *Bir vakfın ürününü veya gelirini aslına eklemek.*

rakabî, [Ar. raḳabe > raḳabī رقبى] *(rakabi:) {OsT} sf.* Boyunla ilgili.

rakadan, [Ar. raḳadān رقدان] *(rakada:n) {OsT} is.* Zıplama; sıçrama.

rakam, [Ar. raḳḳam رقم] *{OsT} is.* **1.** Yazı ile gösterme; yazı yazma. **2.** Hesap bilgisi; hesaplama kurallarının genel adı. **3.** Sayıları göstermeye yarayan işaretlerden her biri. **4.** Bu işaretlerle yazılmış sayı. **5.** Nicelik; miktar. 🗗 **rakam dökmek,** *Hesap etmek; hesaplamak.*‖ **rakam-keş,** *{OsT} Rakam yazan.*‖ **rakam-pezîr,** *{OsT} Rakam haline getirilebilir.*‖ **rakam urmak,** *{eAT} 1. Yazmak. 2. Nakşetmek.*‖ **rakam-zede,** *{OsT} Rakam haline getirilebilir.*‖ **rakam-zen,** *{OsT} Yazan.*

rakamî, [Ar. raḳamī رقمى] *(rakami:) {OsT} sf.* Rakamla ilgili; rakama ilişkin; sayısal.

rakamlama, [rakam-la-ma] *is.* Rakamlamak eylemi.

rakamlamak, [rakam-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor] müz.* Bas notaların üzerine, kurulacak akordu belirlemek üzere konulan rakamların tümü.

rakamlı, [rakam-lı] *sf.* **1.** Rakam olan; içinde rakamı bulunan. **2.** (Sayılar için) belirtilen adette rakamdan oluşan.

rakd, [Ar. raḳd رقد] *{OsT} is.* **1.** Uyku; uyuma. **2.** Uyuşukluk; sıkıntı.

rakde, [Ar. raḳde رقده] *{OsT} is.* Uyku; uyuma.

raket, [Lat. rasceta > Fr. raquette] *is.* **1.** Karda ayağın kara batmasını önlemek amacıyla ayakkabı altına takılan kafes biçiminde gerilmiş tellerden yapılmış geniş tabanlık. **2.** *spor.* Tenis oynamakta kullanılan, oval bir çerçeve içine bağırsak veya

sentetik ipler gerilmiş, sağlam saplı top vurma aracı; vuraç. **3.** Her iki yüzü 2 mm'yi geçmeyecek kalınlıkta kauçuk tabakası ile kaplı, masa tenisi oynamada kullanılan, saplı ahşap levha; vuraç. **4.** Saatlerde, pandülün salınımını ayarlayan parça.

rakı, rakı, [Ar. aʿraḳ => raḳı اعرق] *{OsT} is.* Yüzde 45-50 alkol içeren ve anason esansı ile aromalandırılmış damıtık içki. ◻ **rakı âlemi,** *Rakı içilerek yapılan eğlence.*|| **rakı bardağı,** *Rakı içmekte kullanılan dar uzun bardak.*|| **rakı çekmek,** *Rakıyı imbikten geçirerek süzmek.*|| **rakı kadehi,** *Rakı bardağı.*|| **rakı meclisi,** *Rakı içip eğlenmek amacıyla yapılan toplantı.*|| **rakı şişesi,** *İçine rakı konulmak için üretilmiş özel şişe.*

rakıb, [Ar. raḳb *(gözetme)* > rāḳıb / rāḳıbe راقب / راقبه] *(ra:kıb) {OsT} sf.* **1.** Koruyan; gözeten. **2.** Bekleyen.

rakıcı, [rakı-cı] *is.* **1.** Rakı üreten veya satan kimse. **2.** *sf.* Rakıyı öteki içkilere yeğleyen; çok rakı içen.

rakıcılık,-ğı [rakı-cı-lık] *is.* Rakı yapmak ve satmak işi.

rakım, [Ar. raḳam > rāḳım *(sayısal değer)* راقم] *(ra:kım) {OsT} sf.* **1.** Yazan; yazı ile gösteren; rakamlayan. **2.** *is. mat.* Yükselti; düşey yükselti. **3.** *coğ.* Bir yerin denizden yüksekliği. ◻ **rākımü'l-hurûf,** *{OsT} 1. Harfleri yazan. 2. Eskiden yazarların kendilerinden bahsetmek gerektiği zaman kullandıkları alçakgönüllülük belirten ifade.*

raki, -i'ı [Ar. rükūʿ > rākiʿ / rākiʿa راكع / راكعه] *(ra:ki) {OsT} sf.* Eğilen; rükû eden.

raki'an, [Ar. rākiʿ > rākiʿan راكعاً] *(ra:ki'an) {OsT} zf.* Eğilerek; iki büklüm olarak.

rakiane, [Ar. rākiʿ + Fan. āne راكعانه] *(ra:kiane) {OsT} zf.* İki büklüm olmuşçasına; rükû edercesine.

rakîb[1], [Ar. reḳābet > raḳīb *(denetçi)* رقيب] *(raki:b, k kalın söylenir) {OsT} is.* → rakip.

rakib[2], [Ar. rükūb > rākib راكب] *(ra:kib) {OsT} sf.* **1.** Bir binek hayvanına binmiş olan; binici. **2.** Bir taşıta binmiş olan; yolcu.

rakîban, [Ar. reḳābet > raḳīb > raḳībān رقيبان] *(raki:ba:n, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Rakipler. **2.** Bekçiler.

rakîbe, [Ar. reḳābet > raḳīb > raḳībe رقيبه] *(raki:be, k kalın söylenir) {OsT} is.* Yarışan, rekabet eden kadınlardan her biri; rekabetçi bayan.

rakiben, [Ar. rükūb > rākib > rākiben راكباً] *(ra:ki'ben) {OsT} zf.* Binmiş olarak; binerek.

rakid, [Ar. rükūd > rākid / rākide راكد / راكده] *(ra:kid) {OsT} sf.* (Su için) durgun; kıpırtısız; kımıltısız.

rakîk, -kı [Ar. riḳḳat > raḳīḳ رقيق] *(raki:k, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Narin; nazik; ince; dokunaklı; hassas. **2.** *mecaz.* Yufka yürekli. **3.** *huk.* Eskiden köle ve cariyelere, kişiliklerinin kayıtlanmış olmasından dolayı verilen ad; köle; cariye. ◻ **rakîkü'l-kalb,** *{OsT} Yufka yürekli.*|| **rakîk ü nizār,** *{OsT} İnce ve zayıf.*

rakîka, [Ar. raḳīḳ > raḳīḳa رقيقه] *(raki:ka, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** İnce; nazik. **2.** *is.* Cariye; köle. **3.** *tasvf.* Hak'tan halka ulaşan, insanın gönlünde sevinç uyandıran, nefsin yumuşamasını sağlayan şey; ruhani latife.

rakîm, [Ar. raḳam > raḳīm رقيم] *(raki:m, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Üzerine yazı yazılacak şey **2.** Kitap, yazı vb. şey.

rakîme, [Ar. raḳīm > raḳīme رقيمه] *(raki:me, k kalın söylenir) {OsT} is.* Yazılmış kâğıt; mektup vb.

rakip, -bi [Ar. reḳābet > raḳīb رقيب] *(raki:b, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) bir yarışta, başkalarını geçmeye çalışan; üstünlük sağlamak için çaba harcayan. **2.** Bir şeyi elde etmeğe, diğerlerinin istediği yere gelmeye uğraşan. **3.** *is.* Başkasının da istekli olduğu bir işe, göreve ya da üstünlüğe talip olan kimse ya da gruplardan diğerlerine göre her biri. **4.** Karşılaştırılabilir nitelikler nedeniyle bir başkası ile boy ölçüşmeye uygun olan kişi ya da grup; denk. **5.** Aynı kadını seven erkeklerden her biri. **6.** Bekçi. **7.** "Görüp gözeten" anlamında Allah'ın sıfatlarından biri. **8.** *ed.* Divan edebiyatında, âşığın sevgilisi ile arasına giren, sevgilisini onun elinden almaya kalkışan kimse. ◻ (birine) **rakip çıkmak,** *Rakip olarak bir kişinin karşısında yer almak; rakip olarak ortaya çıkmak.*|| **rakip olmak,** *Aynı şeyi veya kimseyi elde etmek için bir başkası ile yarışmak.*

rakiplik, -ği [rakip-lik] *is.* Birbirine rakip olma durumu; rekabet.

rakipsiz, [rakip-siz] *sf.* **1.** Rakibi olmayan; rakibi çıkmayan. **2.** Erişilmez; eşi ve benzeri bulunmayan; daha iyisi ve üstünü çıkmayan; çok üstün.

rakka, -a'i [Ar. ruḳye > raḳḳāʾ رقاء] *(rakka:) {OsT} is.* Usta büyücü.

rakkas, [Ar. raḳṣ > raḳḳāṣ رقاص] *(rakka:s) {OsT} is.* **1.** Sarkaç. **2.** Dans eden erkek; köçek.

rakkase, [Ar. raḳṣ > raḳḳāṣe رقاصه] *(rakka:se) {OsT} is.* Dans etmeyi kendine meslek edinmiş bayan; dansçı kadın; dansöz.

rakkasi, [Ar. raḳṣ > raḳḳāṣī رقاصي] *(rakka:si:) {OsT} sf.* Sarkaçla ilgili.

rakkaslı, [rakkas-lı] *sf.* Rakkası bulunan; sarkaçlı.

rakle, [Fr. raclette] *is.* **1.** Camcılıkta, cam döküldükten sonra yüzeyi düzlemek için kullanılan sert tahtadan yapılmış mala. **2.** Camı fırında yaymaya yarayan sert odundan yapılmış küp. **3.** Cam keseceği-

nin sapı. **4.** *matb.* Baskı sırasında formaların üzerindeki fazla mürekkebi silen ve yalnızca çukur yerlerde kalmasını sağlayan ince çelik lama.

rakor, [Fr. raccord] *is.* İki boruyu döndürmeden, birbirine bağlamaya yarayan döküm parça. 🗗 **rakorlu musluk,** *Hortum takmayı kolaylaştıracak biçimde yapılmış özel musluk.*

raks, [Ar. raḳṣ رقص] *{OsT} is.* **1.** Dans; oyun. **2.** *fiz.* Salınım. **3.** *tıp.* Vücudun bir bölümünü sürekli hareket ettiren hastalık. **4.** *müz.* Klasik Türk müziğinde, 16 zamanlı ve 6 vuruşlu büyük usullerden biri; Bektaşi aksağı. 🗗 **raks-āver,** *{OsT} Oynatıcı.*|| **raks aksağı,** *Klasik Türk müziğinde, 9 zamanlı 4 vuruşlu küçük bir usul.*|| **raks etmek,** *Dans etmek; oynamak.*| **raks-ı mükerrer,** *{OsT} Tekrar tekrar yapılan dans.*|| **raks-künan,** *{OsT} Raks ederek; oynaya oynaya.*|| **raks urmak,** *{eAT} {OsT} Oynamak; sıçramak.*

raksan, [Ar. raḳṣ > raḳṣān رقصان] *(raksa:n) {OsT} sf.* **1.** Oynayan; dans eden. **2.** *müz.* Klasik Türk müziğinde 15 zamanlı ve 10 vuruşlu küçük usullerden biri.

raksetme, [Ar. raḳṣ + T. et-me] *{OsT} is.* Raksetmek eylemi.

raksetmek, [Ar. raḳṣ + T. et-mek] *{OsT} gçsz. f. [-(d)-er] [-(d)i-yor]* Oynamak; dans etmek.

rakş, [Ar. raḳş رقش] *{OsT} is.* Renkli boyalarla boyama; nakşetme.

rakta, -a'i [Ar. erḳaṭ > reḳṭā' رقطاء] *(rakta:) {OsT} is.* **1.** Alacalı dişi hayvan. **2.** Bir harfi noktalı, bir harfi noktasız kelimelerle düzenlenmiş yazı.

rakun, [İng. racoon] *is. zool.* **1.** Çamaşırcı ayı. **2.** Bataklık kunduzu.

ralanti, [Fr. ralantir *(yavaşlatmak)* > ralenti] *is.* Bir motorun durmadan çalışabildiği en düşük devirli konum; boşta çalışma; yüksüz çalışma.

ralli, [İng. rally] *is.* Yol üzerinde belli kurallara uyarak ve sürücüler belirlenmiş yolları izlemek koşuluyla yapılan otomobil yarışı.

rallici, [ralli-ci] *is.* Ralliye katılan yarışmacı.

ram[1], [Far. rām رام] *(ra:m) {OsT} sf.* **1.** Kendini başkalarının buyruğuna teslim eden; boyun eğen; itaat eden. **2.** *tasvf.* Mutasavvıfın bütün benliği ile Allah'a bağlanması, onun dışında bütün varlık türlerinden sıyrılması. 🗗 **ram etmek,** *Boyun eğdirmek; itaat ettirmek.*|| **ram olmak,** *Boyun eğmek; itaat etmek.*

ram[2], [? ram] *{eT} is.* Birinci ayın adı. [EUTS]

ramad, [Ar. remād رماد] *(rama:d) {OsT} is.* **1.** Kül. **2.** Tezhipçiler altın döverken tirşenin kenarlarından taşan parçalara verilen ad.

ramak, -kı [Ar. ramaḳ رمق] *{OsT} is.* Ancak nefes alabilecek kadar kalmış olan canlılık belirtisi. 🗗 **ramak kalmak,** *(Bir şeyin olmasına) çok az kalmak; neredeyse oluvermek.*

ramas[1], [Ar. ramaṣ رمص] *is. tıp.* Göz çapağı.

ramas[2], [? ramas] *{ağız} is.* **1.** Kağnı oku. **2.** Ekin yığını. [DS]

ramazan, [Ar. ramż *(sıcak olma)* > ramażān / ramaḍān رمضان] *(ramaza:n) {OsT} is.* Arapların kullandığı ay takvimine göre dokuzuncu ay olan, kutsal bilinen üç ayların sonuncusu ve Müslümanlarca oruç tutulmak zorunluluğu olan ayın adı. 🗗 **Ramazan Bayramı,** *Ramazan ayı bittikten sonra kutlanan dinî bayram; şeker bayramı.*|| **ramazan davulu,** *Ramazan ayında oruç tutacakları uyandırmak amacıyla sahur vakti mahalle aralarında bekçi veya davulcular tarafından çalınan davul.*|| **ramazan keyfi,** *Oruç tutanlarda görülen kolay öfkelenme ve sinirlilik durumu.*| **ramazan pidesi,** *Ramazan ayında özel olarak yapılan susamlı pide.*|| **ramazan tiryakısı,** *{ağız} Sinirli; asabî.*|| **ramazan topu,** *Ramazan günlerinde sahur ve iftar vakitlerini duyurmak için patlatılan gürültü yapıcı bomba.*

ramazaniye, [Ar. ramażāniyye/ramaḍāniyye رمضانيه] *(ramaza:niye) {OsT} is. ed.* Ramazan ayı münasebetiyle devlet büyüklerine ve padişahlara sunulan kaside.

ramazaniyelik,-ği [ramazaniye-lik] *is.* Ramazanda sahur ve iftar sofralarında yenmek üzere önceden toptan alınan yemeklik.

ramazanlık,-ğı [ramazan-lık] *sf.* (Yiyecek için) ramazan için alınmış veya hazırlanmış olan.

rambo, [? rambo] *(ra'mbo) is.* Dövüşçü.

rami[1], [Far. rāmī رامی] *(ra:mi:) {OsT} sf.* İtaat eden; boyun eğen.

rami[2], [Ar. remy > rāmī رامی] *(ra:mi:) {OsT} sf.* (Ok, mermi vb. için) atan; atma işini yapan.

rami[3], [Malay d. rami] *is.* **1.** *bot.* Isırgangillerden, Çin'de yetişen *boehmaria nivea* ve Malezya'da yetişen *boehmeria tenacissima* adlı bitkilerin ortak adı. **2.** Bu bitkilerden elde edilen değerli bir dokuma hammaddesi olan lif.

ramih, [Ar. rum *(mızrak)* >rāmiḥ رامح] *(ra:mih) {OsT} sf.* Mızrak veya süngü saplayan.

ramiş, [Far. rāmiş رامش] *(ra:miş) {OsT} is.* **1.** Dinlenme; istirahat. **2.** Oyun; eğlence. **3.** Müzik.

ramişgâh, [Far. rāmiş-gāh رامشگاه] *(ra:mişgâ:h) {OsT} is.* Dinlenme yeri.

ramişger, [Far. rāmiş-ger رامشگر] *(ra:mişger) {OsT} sf.* Saz çalan; çalgıcı.

ramişgerî, [Far. rāmiş-gerī رامشگری] *(ra:mişgeri:) {OsT} is.* Çalgı çalma; çalgıcılık.

ramişî, [Far. rāmişī رامشی] *(ra:mişi:) {OsT} is.* Çalgıcı.

ramp, [Fr. rampe] *is. tiy.* Sahne zemininde seyirci tarafında sağdan sola doğru yüksekçe düzenlenmiş kısım. ◻ **ramp ışığına çıkmak,** *Sahnede oynamak.*|| **ramp ışıkları,** *Sahneyi aydınlatmak için rampın iç kısmında yakılan ışıklar.*

rampa, [İt. rampa] *(ra'mpa) is.* **1.** Farklı yüksekliktek iki yüzeyi birbirine bağlayan eğik düzlem. **2.** Yolun yokuş kısmı. **3.** Bir araca yük yüklemeyi kolaylaştırmak üzere araç ile yol arasına konulan eğik düzlemli kalas vb. levha. **4.** *dnz.* Gemilerin yanaşmasına uygun olmayan kıyılarda gemi ile kara arasındaki bağlantıyı sağlayan duba, sal vb. **5.** Füze, roket, güdümlü mermi ve bazı hava taşıtlarını fırlatmayı sağlayan eğik düzlemden meydana gelmiş destek. **6.** Kalas veya takozları uçlarından birbirine bağlamak için kullanılan uçları sivri ve eğri metal kanca.◻ **rampa aşağı,** *Yokuşun başından aşağıya doğru.*|| **rampa baltası,** *Rampacıların kullandığı iki tarafı keskin kısa saplı balta.*|| **rampa etmek,** *1. dnz. Bir tekneyi iskele veya başka bir tekneye yanaştırma. 2. argo. Davet edilmeksizin pişkin bir şekilde içki sofrasına oturmak*|| **rampa manevrası,** *Gemiyi düşman gemisi ile borda bordaya getirmek için yapılan manevra.*|| **rampaya vurmak,** *Aracı yokuş yukarı sürmek.*|| **rampa yukarı,** *Bir yokuşun alt ucundan tepeye doğru.*

rampacı, [rampa-cı] *is.* **1.** Rampa rampaya yapılan eski savaşlarda düşman gemisinden gelecek savaşçılara karşı koymakla görevli asker. **2.** *dnz.* Rampa manevrası sırasında aborda kancalarını kullanan asker.

rampalama, [rampa-la-ma] *is.* Rampalamak eylemi.

rampalamak, [rampa-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor] dnz.* (Gemi için) bir başka gemiye bordadan yanaşmak; rampa etmek.

rampalı, [rampa-lı] *sf.* **1.** Rampası olan; yokuşu olan. **2.** (Belirten nitelikte) rampası olan.

rampas, [? rampas / ramas] *{ağız} is.* → ramas[2]. [DS]

ramt, [Ar. ramṭ رمط] *{OsT} is.* Ayıplama.

-ran, [Far. rānden *(sürmek)* > -rān ران-] *(ra:n) {OsT} ek.* Farsça kelimelerden süren; sürücü anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

ran, [Far. rān ران] *(ra:n) {OsT} is. anat.* Uyluk.

ra'na, [Ar. raʿn > erʿan > raʿnā رعنا] *(rana:) {OsT} sf.* **1.** Düşüncesizce konuşan kadın. **2.** Çok güzel; hoş; latif. **3.** *zf.* Pek iyi; âla.

randa, [İt. randa] *(ra'nda) is. dnz.* Yelkenli gemilerde, en geride bulunan düzensiz yamuk biçimindeki yelken.

randevu, [Fr. rendez vous] *is.* **1.** Aynı yer ve saatte bir yerde olmak üzere karar veren kişiler arasındaki buluşma. **2.** Kişiler arasında aynı yer ve saatte buluşmak üzere yapılan sözleşme. **3.** Buluşma yeri; buluşulacak yer. ◻ **randevu almak,** *Belli bir yer ve zamanda buluşmak üzere birisinden söz almak.*|| **randevu evi,** *Bir patron tarafından yönetilen ve gizli fuhuş yapan kadın ve erkeklerin buluştuğu yer.*|| **randevusu olmak,** *Biri ile bir yerde belli bir zamanda buluşmak üzere verilmiş sözü olmak.*|| **randevu vermek,** *Kendisi ile buluşmak isteyen birisine buluşma yer ve zamanını bildirmek.*

randevucu, [randevu-cu] *is.* Randevu evi işleten kişi.

randevuculuk,-ğu [randevu-cu-luk] *is.* Randevucunun yaptığı iş.

randevulaşma, [randevu-la-ş-ma] *is.* Randevulaşmak eylemi.

randevulaşmak, [randevu-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* Belli bir yerde ve saatte bir yerde buluşmak üzere sözleşmek.

randıman, [Fr. rendement] *is.* Verim.

randımanlı, [randıman-lı] *sf.* Verimli.

randımansız, [randıman-sız] *sf.* Verimsiz.

rani, [Sansk. rāni] *(ra:ni) is.* Hindistan'da kraliçe veya prenses; racanın karısı.

ranin, [Far. rānīn رانين] *(ra:ni:n) {OsT} is.* **1.** Şalvar. **2.** Pantolon. **3.** Don.

rank, [Fr. rang] *is. istk.* **1.** Sıra; dizi. **2.** Elemanları belirli bir sıraya göre dizilmiş bir kümedeki konum ya da yer.

rant, [Fr. rente] *is.* Bir işe yatırılan paranın veya kiraya verilmiş tarlanın getirdiği gelir. ◻ **rant benzeri,** *İstemin, dolayısıyla fiyatların ansızın artması sonucunda elde edilen kazanç.*

rantabilite, [Fr. rentabilité] *is.* **1.** Belli bir süre içinde kullanılan ana mal ile aynı süre içinde elde edilen safi kâr arasındaki oran; verimlilik. **2.** Rantabl olanın niteliği; verimlilik. **3.** Yatırılan bir para veya diğer tür sermayenin para olarak belli bir sonuç doğurma özelliği; verimlilik. ◻ **rantabilite eşiği,** *Bir işletmenin etkinlik hacminin kâr getirmeye başladığı nokta.*|| **rantabilite oranı,** *Bir işletmenin kârı ile yatırılan sermaye arasındaki oran.*

rantabl, [Far. rentable] *sf.* Tatminkâr bir gelir sağlayan; kâr getiren; gelir getiren; gelirli; verimli; getirimli.

rantçı, [rant-çı] *is.* Rant işleriyle uğraşan kimse.

rantçılık, -ğı [rant-çı-lık] *is.* Rantçının yaptığı iş.

rantiye, [Fr. rentier] *is.* Herhangi bir meslekî faaliyette bulunmaksızın, bankada bulunan parasının faizi, elinde bulunan hisse senedi, tahvil vb. değerli kâğıtların geliri veya sahibi bulunduğu mülkün kira vb. geliriyle geçinen kimse.

rantiyeci, [rantiye-ci] *is.* Rantçı.

rantiyecilik, -ği [rantiye-ci-lik] *is.* Rantçılık.

ranza, [İt. rancio] *(ra'nza) is.* **1.** Gemilerde, tayfala-

rın yatak odası. **2.** Yatılı okul, kışla ve gemi gibi yerlerde yerden tasarruf amacıyla üst üstü kurulmuş karyola ve yatak.

rap[1], [rap *(yans.)*] *ünl.* Ayak seslerini anlatan kök. [Zülfikar] *rap rap, rap-ıl-tı* 🗗 **rap diye durmak,** *Birdenbire durmak.*‖ **rap rap,** *Uygun adım yürüyen bir askerî birliğin ayaklarından çıkan ses.*

rap[2], [İng. rap *(sille; tokat)*] *(rep) is.* Ritmi vurmalı çalgılarla vurgulanan, hızlı tempoda müzik eşliğinde, sözlerin özel bir vurguyla söylenmesine dayanan müzik türü.

rapata, [Slav. lòpata] *{ağız} is.* → rabata. [DS]

rapçat, [Gencek. rabcat] *{eT} is.* Angarya; beyin halkın gölüklerini alıp üzerine yük yükletmesi. [DLT]

rapel, [Fr. rappel] *is. spor.* **1.** İkili halat yardımı ile çok sarp yamaçtan veya dik bir çıkıntı yapan kayadan inme tekniği. **2.** *tıp.* Bir aşı yapıldıktan belli bir süre sonra yapılan, bağışıklığı artırmayı sağlayan uygun dozdaki ikinci aşı.

rapor[1], [Fr. rapport] *is.* **1.** Bir olay, durum, iş, tasarı veya öneri için yapılan gözlemleri, inceleme ve araştırmaları içeren yazı. **2.** Bir hekim veya sağlık kurulu tarafından, yapılan muayene sonunda hazırlanan, ilgilinin sağlık durumu, dinlenmesi veya tedavi görmesi gereken süre, tedavi şekli, alması gereken ilaçları belirten yazılı belge. 🗗 **rapor almak,** *Sağlıkla ilgili bir engeli dolayısıyla okula veya işe gitmemeye dayanak olacak belgeyi sağlık kuruluşu veya bir hekimden almak.*‖ **rapor vermek,** *Yapılan inceleme veya gözlem sonuçlarını ilgili makama yazılı olarak sunmak.*

rapor[2], [Fr. rapport] *is.* Dokumacılıkta ilk dört çözgü ipliğinin, dört atkı atımından sonra oluşturduğu örgü yapısının, kumaş yüzeyinde aynı biçimde tekrarlanan en küçük birimi. 🗗 **rapor halı,** *Serpme motifli halı.*

raporcu, [rapor-cu] *is.* **1.** Rapor veren kimse. **2.** Rapor yazan kimse; raportör.

raporlama, [rapor-la-ma] *is.* **1.** Raporlamak eylemi. **2.** Bir dokuma desenini belli bir düzen içinde kumaş üzerinde uygulama.

raporlamak, [rapor-la-mak] *gçl. f.* **1.** Yapılan inceleme ve araştırmayı bir rapora bağlamak; hakkında rapor düzenlemek. **2.** Bir dokuma desenini kendi aralarında bağ kurarak bir kompozisyon ve düzen oluşturmak.

raporlu, [rapor-lu] *sf.* Sağlık açısından işe veya okula gelmesine engeli bulunduğuna dair hekimden rapor almış bulunan; raporu bulunan.

raporto, [İt. rapporto راپورتو] *is.* Rapor.

raportör, [Fr. rapporteur] *is.* **1.** Bir konu ile ilgili araştırma ve inceleme yaparak ilgili kişi veya kurula sunulmak üzere rapor hazırlayan kimse; sözcü. **2.** İletki.

raportörlük,-ğü [raportör-lük] *is.* Sözcülük.

rappadak, [rap *(yans.)* > rap(p)-adak] *(ra'ppadak) zf.* Beklenmedik bir anda; ansızın.

rapsodi, [Yun. rhapsodia *(doğaçlama methiye)* > Fr. rhapsodie] *is.* **1.** Homeros'un şiirlerinden birini işleyen şarkı. **2.** *ed.* İlk Çağ Yunanistan'ında epik bir şiirin okunması. **3.** Kısa bir tema üzerine yazılmış epik şiir. **4.** Bilinen bir millî ya da bölgesel müzikten alınan temalarla zenginleştirilmiş doğaçlama müzik parçası.

rapsodik, -ği [Fr. rhapsodique] *sf.* **1.** Rapsodi ile ilgili olan. **2.** Rapsodi niteliği taşıyan.

rapt, [Ar. rabṭ ربط] *{OsT} is.* → rabıt.

rapten, [Ar. rabṭ > rabṭan ربطاً] *(ra'bten) {OsT} zf.* Bağlı olarak; bağlanmış vaziyette; ilişik olarak.

raptetme, [Ar. rabṭ + T. et-me ربط ايتمه] *{OsT} is.* Raptetmek eylemi.

raptetmek, [Ar. rabṭ + T. et-mek ربط ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er] [-(d)i-yor]* Bir şeyi bir yere tutturmak; iliştirmek.

raptiye, [Ar. rabṭ > rabṭiyye ربطيه] *is.* Kâğıt ve karton gibi şeyleri bir yere tutturmakta kullanılan düz ve geniş başlı küçük çivi.

raptiyeleme, [raptiye-le-me] *is.* Raptiyelemek eylemi.

raptiyelemek, [raptiye-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Raptiye ile tutturmak.

raptiyelenme, [raptiye-le-n-me / raptiye-len-me] *is.* Raptiyelenmek eylemi.

raptiyelenmek, [raptiye-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Raptiye ile tutturulmak. **2.** *dönşl. f.* Raptiye sahibi olmak; raptiye edinmek.

ras, [Far. rās راس] *(ra:s) {OsT} is.* Yol.

rasad, [Ar. raṣad رصد] *{OsT} is.* → rasat.

rasada, [? rasada] *{ağız} is.* Yeni olgunlaşmaya başlayan tahıl veya meyve. [DS]

rasadgâh, [Ar. raṣad + Far. gāh رصدگاه] *(rasadgâ:h) {OsT} is.* **1.** Gözetleme yeri; pusu yeri. **2.** Gözlem evi; rasathane.

rasadhane, [Ar. raṣad + Far. ḫāne رصدخانه] *(rasadha:ne) {OsT} is.* → rasathane.

rasadî, [Ar. raṣadī / raṣadiyye رصدى / رصديه] *(rasadi:) {OsT} is.* Gözlemle ilgili.

rasaf, [Ar. raṣaf / raṣafe رصف / رصفه] *{OsT} is.* **1.** Taş döşenmiş kaldırım. **2.** Kaldırım taşı.

rasafet, [Ar. raṣāfet رصافت] *(rasa:fet) {OsT} is.* Sağlamlık; dayanıklılık.

rasafi, [Ar. raṣafī رصفى] *(nasafi:) {OsT} is.* Canlı hücrelerden meydana gelmiş doku.

rasanet, [Ar. raṣānet رصانت] *(rasa:net) {OsT}* Dayanıklı olma; metanet; sağlamlık.

rasanetli, [rasanet-li] *(rasa:netli) sf.* Dayanıklı; sağlam.

rasas, [Ar. raṣṣ *(vernikleme)* > raṣāṣ رصاص] *(rasa:s) {OsT} is.* **1.** Kurşun. **2.** Kalay. 🗗 **rasās-ı ebyāz,** *{OsT} Beyaz kalay.*|| **rasās-ı müzāb,** *{OsT} Ergitilmiş kalay.*

rasasi, [Ar. raṣāṣ > raṣāṣī رصاصی] *(rasa:si:) {OsT} sf.* **1.** Kurşun renginde olan; kurşuni. **2.** *is.* Kalaycı; kalay yapan kimse.

rasat[1]**, -dı** [Ar. raṣad رصد] *{OsT} is.* **1.** Gözleme; bekleme. **2.** Pusu kurma. **3.** Gök cisimlerini gözleme; gözlem.

rasat[2]**,** [? rasat] *{ağız} is.* Fide. [DS]

rasat[3]**,** [? rasat] *{ağız} is.* **1.** Sıra. **2.** Elverişli zaman; uygun zaman. [DS] 🗗 **rasat olmak,** *{ağız} (Meyve için) olgunlaşmak; ermek.* [DS]

rasatçı, [rasat-çı] *is.* Gözlemci.

rasathane, [Ar. raṣad + Far. ḫāne رصدخانه] *(rasatha:ne) {OsT} is.* Gök ve meteoroloji olaylarını gözlemlemek için uygun biçimde yapılmış ve donatılmış yapı; gözlem evi; observatuvar.

rasemik, -ği [Lat. racemus *(üzüm salkımı)* > Fr. racémique] *is.* **1.** Optik özellikleri birbirinin karşıtı iki maddenin eşit moleküllerle karışımından meydana gelmiş ve polarılmış ışığı etkilemeyen madde. **2.** Bu özelliği gösteren tartarik asit.

rasemikleşme, [rasemik-le-ş-me] *is.* Bazı etkiler altında optik etken bir maddenin rasemik durum alması.

rasf, [Ar. raṣf رصف] *{OsT} is.* **1.** Kaldırım döşeme. **2.** Kaldırım döşenme; kaldırımlanma.

rasgele, [Far. rāst + T. gel-e] *sf.* → rastgele.

rasgeliş, [Far. rāst + T. gel-iş] *sf.* → rastgeliş.

rasgelmek, [Far. rāst + T. gel-mek] *gçsz. f. [-ir]* → rast gelmek.

rasıd, [Ar. raṣad > rāṣıd راصد] *(ra:sıd) {OsT} is.* **1.** Gözleyen. **2.** Gözcü; nöbetçi. **3.** Gökcisimlerini gözleyen kimse; gözleyici.

rasıdan, [Ar. rāṣıd > rāṣıdān راصدان] *(ra:sıda:n) {OsT} is.* **1.** Rasat yapanlar; gözetleyiciler. **2.** Gözetleyenler.

rasi, [Ar. rasā / resā > rāsī راسی] *(ra:si:) {OsT} sf.* **1.** Sabit duran; kımıldamadan duran. **2.** (Gemi için) demir atmış.

rasık, -ğı [Far. rāsuḫt => rasık] *{ağız} is.* Rastık hastalığı. [DS]

raslık, -ğı [Far. rāsuḫt => raslık] *{ağız} is.* Rastık hastalığı. [DS]

rasia, [Ar. reṣāᶜ *(süsleme)* > raṣīᶜa رصیعه] *(rasi:a, s kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Süs için çakılmış metal çivi. **2.** Metal çivilerle yapılmış süs. **3.** Kabara.

rasib, [Ar. rüsüb > rāsib / rāsibe راسب / راسبه] *(ra:sib) {OsT} sf.* **1.** Tortu olarak dibe çöken; tortulaşan. **2.** *is.* Bir sıvının dibe çökmüş olan tortusu; tortu.

rasif, [Ar. raṣef > raṣīf رصیف] *(rasi:f, s kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Sağlam; dayanıklı. **2.** *is.* Denizde, su yüzeyine çıkmış kaya. **3.** Taş rıhtım. **4.** Taş temel.

rasife, [Ar. raṣīfe رصیفه] *(rasi:fe) {OsT} is.* Deniz içine yapılan set; rıhtım.

rasih, [Ar. rüsüḫ > rāsiḫ / rāsiḫa راسخ / راسخه] *(ra:sih, h kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Kuvvetli; sağlam; esaslı. **2.** Bir bilimsel alanda özellikle dinî konularda çok derinlemesine bilgi sahibi olan. 🗗 **rāsihdem,** *{OsT} Sağlam nefesli; sözünde duran.*

rasihîn, [Ar. rāsiḫ > rāsiḫīn راسخین] *(ra:sihi:n, h kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Kuvvetli ve sağlam olanlar. **2.** Din bilginleri.

rasihun, [Ar. rāsiḫ > rāsiḫün راسخون] *(ra:sihu:n, h kalın söylenir) {OsT} is.* → rasihîn.

rasim, [Ar. resm > rāsim / rāsime راسم / راسمه] *(ra:sim) {OsT} sf.* Resim yapan.

rasime, [Ar. resm > rāsime راسمه] *(ra:sime) {OsT} is.* **1.** Töre; gelenek. **2.** Tören; merasim.

rasin, [Ar. raṣānet > raṣīn رصین] *(rasi:n) {OsT} sf.* Dayanıklı; sağlam.

rasist, [Fr. raciste] *is.* Irkçı.

rasiye, [Ar. resā > rāsiye *(hareketsiz)* راسیه] *(ra:siye {OsT}) is.* Büyük dağ.

rasizm, [Fr. racisme] *is.* Irkçılık.

raslamak, [Far. rāst > T. rast-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → rastlamak.

raspa, [İt. raspa] *(ra'spa) is.* **1.** Yüzey kazımakta kullanılan, ucu sert ve yassı metalden yapılma saplı el aleti. **2.** *dnz.* Güverte ve karina gibi yerleri kazımakta kullanılan bir sapa takılı üçgen biçiminde kenarları keskin el aleti. **3.** Kunduracıların ayakkabı köselelerinin kenarlarını ve ağaç çivilerin başlarını düzlemekte kullandıkları el aleti. **4.** İşlenmiş yüzeylerdeki pürüzleri gidermekte kullanılan işlenmiş ve su verilmiş çelikten yapılma, kenarları hafifçe yuvarlatılmış el aleti. **5.** *argo.* Aşırı yemek yemek. 🗗 **raspa etmek,** *Raspa ile pürüzlerini almak; raspalamak.*|| **raspa taşı,** *dnz. Güverte ve ahşap kısımları temizlemeye yarayan süngerimsi yumuşak taş.*

raspacı, [raspa-cı] *sf. argo.* Aşırı yemek yiyen; obur.

raspalama, [raspa-la-ma] *is.* Raspalamak eylemi.

raspalamak, [raspa-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çeşitli alanlarda, kullanılacak olan bir yüzeyin pürüzlerini raspa ile giderip düzleştirmek; raspa etmek.

raspalanma, [raspa-la-n-ma / raspa-lan-ma] *is.* Raspalanmak eylemi.

raspalanmak, [raspa-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Raspa ile düzeltilmek; raspa uygulanmak; raspalamak eylemine konu olmak. **2.** [raspa-lan-mak] *gçsz. f.* Raspa sahibi olmak; raspa edinmek.

rassa, -a'ı [Ar. raṣṣaʿ رصع] *{OsT} is.* Nokta koyma; noktalama; noktalı yapma; benekli hâle getirme.

rassad, [Ar. raṣad > raṣṣād رصاد] *(rassa:d) {OsT} sf.* **1.** Rasat yapan; gözleyen. **2.** Gözetleyen; gözetleyici.

rassas, [Ar. raṣṣ > raṣṣāṣ رصاص] *(rassa:s) {OsT} is.* Kalaycı.

rast[1], [Far. rāst راست] *{OsT} sf.* **1.** Doğru; düz. **2.** (Yan olarak) sağ. **3.** *is.* Doğruluk; dürüstlük. **4.** Doğru söz. **5.** Doğru ve güvenilir adam. **6.** Uygunluk. **7.** *müz.* Klasik Türk müziğinde orta sekizlide 15. (sol) perde. **8.** *müz.* Türk müziğinin basit makamlarından biri. **rāst-bîn,** *{OsT} Doğruyu gören.*|| **rāst-gû,** *{OsT} Her zaman doğru söyleyen.*|| **rāst-gûyan,** *{OsT} Doğru sözlüler; dürüstler.*|| **rāst-gûyî,** *{OsT} Doğru sözlülük; dürüstlük.*|| **rāst-kâr,** *{OsT} Doğru iş gören; güvenilir; dürüst.*

rast[2], [Far. rāst راست] *{OsT} is.* **1.** Rastlama; tesadüf. **2.** Uygunluk; başarı. **Rast gele!**. *(Ava ve balığa çıkanlar için) "işiniz istediğiniz gibi gitsin." anlamında iyi dilek sözü.*|| **rast gelinmek,** *Karşılaşmak; rast gelmek.*|| **rast gelmek,** *1. Ummadığı hâlde karşılaşmak; tesadüf etmek; rastlamak. 2. İsabet etmek; hedefini bulmak; değmek; ulaşmak. 3. Payına düşmek.*|| **rast getirmek,** *1. Aranan bir kimseyi veya değerli bir şeyi umulmadık bir yer ve zamanda bulmak; tesadüf etmek. 2. Bir kolayını bulmak. 3. Kollamak. 4. İsabet etmesini sağlamak; rast gelmesini sağlamak; ulaşmasını sağlamak. 5. (Allah için) başarılı kılmak; işleri birbirine uygun getirmek.* || **rast gitmek,** *Uygun gitmek; istenildiği gibi olmak; denk ve uygun düşmek; istenilen yönde gelişmek.*

rastan, [Far. rāst-ān راستان] *(ra:sta:n) {OsT} is.* **1.** Doğru ve dürüst kimseler. **2.** Haklı olanlar.

rastani, [Fr. rastānī راستانی] *(rasta:ni:) {OsT} is.* **1.** Dürüst kimseler. **2.** Haklılar; doğrular.

rastgele [Far. rāst + T. gel-e] *sf.* **1.** Herhangi bir; gelişigüzel. **2.** *zf.* Seçmeden; önüne ne gelirse; gelişigüzel; lalettayin. **3.** *ünl. "İşiniz rast gitsin."* anlamında iyi dilek sözü. **rastgele erişimli bellek,** *İçeriği okunabilen, isteğe göre değiştirilebilen ya da silinebilen bellek; RAM.*

rastgeliş, [Far. rāst + T. gel-iş] *is.* → rast geliş.

rastgerdaniye, [Far. rāst-gerdāniyye راست گردانیه] *{OsT} is. müz.* Eski bir Türk müziği makamı.

rastgeveşt, [Far. rāst-geveşt راست گوشت] *{OsT} is. müz.* Eski bir Türk müziği makamı.

rastık,-ğı [Far. rāsuḫt راسخت] *is.* **1.** Kadınların saç ve kaşlarını boyamakta kullandıkları antimon tozundan yapılma siyah makyaj boyası. **2.** Bazı bazitli mantarların yol açtığı, tane içlerinin kuruma benzer bir toza dönüşmesine yola açan ekin hastalığı; sürme. **rastık çekmek,** *Kaşlarını rastık ile boyamak.*|| **rastık mürekkep,** *Sabit siyah mürekkep.*|| **rastık taşı,** *Halk arasında antimona verilen ad.*

rastıklı, [rastık-lı] *sf.* (Kaş veya saç için) rastık sürülmüş olan.

rasti, [Far. rāst > rāstī راستی] *(ra:sti:) {OsT} is.* **1.** Doğruluk; dürüstlük. **2.** Haklı oluş. **3.** Gerçeklik.

rastkürdi, [Far. rāst-kürdī راست کردی] *(ra:stkürdi:) {OsT} is. müz.* Klasik Türk müziğinden birleşik bir makam.

rastlama, [rast-la-ma] *is.* Rastlamak eylemi.

rastlamak, [rast-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Biri veya bir şey için) karşılaşmak; görmek; tesadüf etmek. **2.** (Biri ile) bir yerde tanışmış olmak. **3.** Bir iş veya çalışma sırasında bulmak, karşılaşmak; tesadüf etmek. **4.** İsabet etmek; değmek; hedef olarak bulmak; çarpmak. **5.** Bir şey ile aynı yer veya hizaya denk gelmek.

rastlanma [rast-la-n-ma] *is.* Rastlanmak eylemi.

rastlanmak, [rast-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Rast gelinmek; tesadüf edilmek; karşılaşılmak.

rastlantı, [rast-la-n-tı] *is.* **1.** Belli bir kurala, sebebe, bilgiye, isteğe dayanmaksızın oluveren; tesadüf; denk gelme. **2.** *fel.* Olasılıklar hesabıyla ortadan kaldırılamayan belirsizlik. **3.** Önceden kestirilemeyen, beklenilmeyen ve açıklaması yapılamayan bir olayın ortaya çıkışı. (bir) **rastlantı eseri olarak,** *Tamamen istek ve irade dışında olarak; olağanüstü durumların bir araya gelmesiyle.*|| **rastlantı sonucu,** *Beklenmedik; tesadüfen.*

rastlantıcılık, -ğı [rast-la-n-tı-cı-lık] *is. fel.* Olayları ve olayların birbirini izlemelerini rastlantıya bağlayan öğreti.

rastlantılı, [rast-la-n-tı-lı] *sf.* Rastlantıya dayanan; rastlantısı olan.

rastlantısal, [rast-la-n-tı-sal] *sf.* Rastlantı sonucu olan; tesadüfi. **rastlantısal örnekleme,** *Ana kütle ögelerinden her birinin örneklemede yer alma olasılığı aynı olacak biçimde bir örnekleme oluşturması.*|| **rastlantısal yapıt,** *ed. Bazı ögeleri rastlantıya bırakılarak kaleme alınan eser.*

rastlaşma, [rast-la-ş-ma] *is.* Rastlaşmak eylemi.

rastlaşmak, [rast-la-ş-mak] *işteş f. [-ır]* Karşılıklı olarak birbirine rastlamak.

rastlatma, [rast-la-t-ma] *is.* Rastlatmak eylemi.

rastlatmak, [rast-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Rastlamasını sağlamak; tesadüf ettirmek.

rastlayış, [rast-la-y-ış] *is.* Rastlamak eylemi veya biçimi.

rastmahur, [Far. rāst-māhūr راست ماهور] *(ra:stma:-hu:r) {OsT} is. müz.* Rast ve mahur makamının birleşmesiyle meydana getirilmiş bir klasik Türk müziği makamı.

rastmaye, [Far. rāst-māye راست مایه] *(ra:stma:ye) {OsT} is. müz.* Rast, uşşak ve segâh makamlarının birleşmesiyle meydana getirilmiş bir klasik Türk müziği makamı.

rastnevruz, [Far. rāst-nevrūz راست نوروز] *(ra:stnev-ru:z) {OsT} is. müz.* Eski bir klasik Türk müziği makamı.

rastselmek, [Far. rāst-selmek راست سلمك] *(ra:stsel-mek) {OsT} is. müz.* Eski bir klasik Türk müziği makamı.

rastşehnaz, [Far. rāst-şehnāz راست شهناز] *(ra:stşeh-na:z) {OsT} is. müz.* Eski bir klasik Türk müziği makamı.

rasuht, [Far. rāsuḫt / rāsūḫt راسوخت / راسخت] *(ra:suht / ra:su:ht) {OsT} is.* Bakırdan elde edilen bir tür siyah madde; rastık.

rasyon, [Lat. ratio *(tam)* > Fr. ration] *is.* Bir hayvana günlük enerji ihtiyacını karşılamak amacıyla bir gün içinde verilmesi gereken besinlerin çeşidi ve miktarı.

rasyonalist, [Fr. rationaliste] *sf.* Akılcı; usçu.

rasyonalite, [Fr. rationalité] *is.* Akla uygunluk, aklîlik, ussallık.

rasyonalizasyon, [Fr. nationalisation] *is.* Bir kuruluş veya işletmede, üretimi artırmak, maliyetleri en aza indirmek ve ürün kalitesini yükseltmek için alınan verimliliği yükseltici önlemlerin tümü.

rasyonalizm, [Fr. rationalisme] *is.* **1.** Var olan hiçbir şeyin, insan aklına aykırı bir açıklaması olamayacağını savunan öğreti; akılcılık. **2.** Yalnız akılla kavranabilir ve akla uygun olan durum ve olguları kabul eden kişinin tutumu; akılcılık. **3.** *fel.* Evrendeki olayların, insan için anlaşılabilir olan bir nedenler ve yasalar bütününe dayalı olduğunu savunan öğreti; akılcılık.

rasyonel, [Fr. rationnel] *is.* **1.** Akla, mantığa, sağduyuya dayanan; ölçülü; hesaplı; ussal. **2.** Oransal. ◻ **rasyonel sayı,** *mat. Rasyonel sayılar kümesinin elemanı; tam ve kesirli sayılar.*

rasyonelleştirme, [rasyonel-leş-tir-me] *is.* Rasyonel duruma getirme.

rasyonelleştirmek, [rasyonel-leş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Rasyonel duruma getirmek.

ra'şan, [Ar. raʿşe > raʿşān رعشان] *(ra-şa:n) {OsT} sf.* Titreyen; titrek.

ra'şe, [Ar. raʿşe رعشه] *{OsT} is.* Titreyiş; titreme; ürperiş. ◻ **rā'şe-āver,** *{OsT} Titreten; titretici.*|| **rā'şe-dār,** *{OsT} Titreyen; ürkmüş.*|| **rā'şe-dest,** *El titremesi.*|| **rā'şe-nāk,** *{OsT} Titreyen; titrek.*|| **rā'şe-ver,** *{OsT} Titretici.*

raşelenme, [raşe-le-n-me] *is.* Raşelenmek eylemi.

raşelenmek, [raşe-le-n-mek] *gçsz. f. [-ir]* Titremek; ürpermek.

raşi, [Ar. rüşvet > rāşī راشی] *(ra:şi:) {OsT} sf.* Rüşvet veren.

raşialji, [Yun. rakhis *(omurga)* + algos *(ağrı)* > Fr. rachialgie] *is.* Omurganın herhangi bir noktasındaki ağrı.

raşianestezi, [Fr. rachianesthésie] *is.* Omurga içine anestezik madde şırınga etme yöntemi ve tekniği.

raşid, [Ar. rüşd > rāşid / rāşide راشد / راشده] *(ra:şid) {OsT} sf.* → raşit.

raşidîn, [Ar. rāşid > rāşidīn راشدين] *(ra:şidi:n) {OsT} is.* **1.** Akıllı ve olgun kimseler. **2.** Doğru yolda gidenler. **3.** Hak dinini kabul etmiş olan kimseler.

raşidun, [Ar. rāşid > rāşidūn راشدون] *(ra:şidu:n) {OsT} is.* → raşidîn.

raşit, -di [Ar. rüşd > rāşid راشد] *(ra:şid) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) olgun; akıllı; erişkin. **2.** Doğru yola giden. **3.** Hak dinini kabul etmiş olan.

raşitik, -ği [Fr. rachitique] *sf.* **1.** Raşitizmle ilgili. **2.** Raşitizme tutulmuş.

raşitizm, [Fr. rachitisme] *is. tıp.* D vitamini eksikliğine bağlı olarak kalsiyum ve fosfor metabolizmasındaki bir aksaklıktan ileri gelen ve çocuklarda kol ve bacak kemiklerinde şekil bozukluğuna sebep olan kemik hastalığı.

raşitom, [Yun. rakhis *(omurga)* + tome *(kesmek)* > Fr. rachitome] *is.* Omurga ameliyatlarında kullanılan bir alet.

raşkın, [Far. arakçīn] *{ağız} is.* Çevresi işlemeli kadife takke. [DS]

rat, [Ar. rāḥat => rāt] *(ra:t) is. {ağız}* Rahat. [DS]

ratabet, [Ar. raṭb > raṭābet رطابت] *(rata:bet) {OsT} is.* Yaşlık; nem; rutubet.

ratanet, [Ar. raṭānet رطانت] *(rata:net) {OsT} is.* Arapça dışında bir dille konuşma.

ratanya, [Peru-Keçuva d. ratani *(toprağın altında uzanan bitki)* > Lat. ratanhia] *(ra'tanya) is. bot.* Karabuğdaygillerden, içinde tanen bulunan, kökü ishal kesici ve peklik verici olarak kullanılan, basit

yapraklı, Amerika'da yetişen bir ağaççık, *(Krameria triandra).*

ratb, [Ar. raṭb / raṭbe رطب / رطبه] *{OsT} sf.* **1.** (Bitki için) taze; yeşil. **2.** *mecaz.* Yumuşak; ılımlı. **3.** Doğru ve yanlış demeden ağza geleni söyleme. 🗗 **ratbü'l-lisān,** *{OsT} Yumuşak söyleyen; yumuşak sözlü.*|| **ratb ü yābis,** *{OsT} 1. Kuru ve yaş. 2. Yerli yersiz söz.*

ratbe, [Ar. raṭb > raṭbe رطبه] *{OsT} is.* **1.** Genç ve güzel sevgili. **2.** *bot.* Yonca.

rate[1]**,** [Alm. ratte] *is.* **1.** *zool.* Büyük fare. **2.** *mecaz.* Yaşlı ve verimsiz kimse.

rate[2]**,** [Fr. raté] *is.* Yeteneksizliği veya başka sebepler yüzünden mesleğinde başarıya ulaşamamış kimse.

ratıb, [Ar. ruṭūbet => rātib راطب] *(ra:tıb, t kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Rutubetli; ıslak; nemli. **2.** Taze; yeşil.

ratık, [Ar. retḳ > rātıḳ راطق] *(ra:tık) {OsT} sf.* Yırtık tamircisi; bir yırtığı onaran.

ratib[1]**,** [Ar. raṭb > raṭīb] *(rati:b, t kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Rutubetli; ıslak; nemli. **2.** Taze; yeşil. **3.** (Yiyecek için) günlük olarak ayrılmış.

ratib[2]**,** [Ar. reteb > rātib راتب] *(ra:tib) {OsT} sf.* **1.** Sıralayan; tertip eden. **2.** Sağlam; sabit; yerleşmiş.

ratibe, [Ar. reteb > rātib > rātibe راتبه] *(ra:tibe) {OsT} is.* **1.** Maaş; aylık. **2.** Tayin; vazife. 🗗 **rātibe-hˇār,** *{OsT} Maaş alan.*

ratin, [Ar. rātīn راتين] *(ra:ti:n) {OsT} is.* Çam sakızı; çam reçinesi.

ratinaj, [Fr. ratine *(kıvırcık)* > ratinage] *is.* Tekstilde, yünlü kumaşların havlarına kıvırcık görünümü vermek için uygulanan işlem.

ratine, [Fr. ratiner] *is. tekst.* Kıvırcıklaştırma.

ratinec, [Ar. rātīnec راتينج] *(ra:ti:nec) {OsT} is.* Çam sakızı; reçine.

ratineciyat, [Ar. rātinec > rātīneciyyāt راتينجيات] *(ra:tineciyya:t) {OsT} is.* Reçine türü şeyler.

ratineciye, [Ar. rātīnec > rātīneciyye راتينجيه] *(ra:ti:neciye) {OsT} is. bot.* Sakızlı ağaçlar türü.

rating, [İng. rating] *(reyting) is.* **1.** *dnz.* Yat sınıflamasına yarayan ölçü; sınıflandırma; takdir. **2.** Ülkenin ya da kuruluşların ödeme gücünü değerlendirmek amacıyla yapılan inceleme ve çözümlemelerin tümü. **3.** Kitle iletişim araçlarında izleme durumu; değerlendirme; takdir; reyting.

ratio, [Lat. ratio > İng. ratio] *(reyşio) is.* **1.** Hesap; tahmin. **2.** Bir işletmenin bilançosunda işletmenin yönetim göstergesi olarak kullanılan iki büyüklük arasındaki oran.

ratiyan, [Ar. rātiyān / rātiyāne راتيان / راتيانه] *(ra:tiya:n) {OsT} is.* Çam sakızı; çam reçinesi.

ratiyanec, [Ar. rātiyān > rātiyānec راتيانج] *(ra:tiya:nec) {OsT} is.* Çam sakızı; çam reçinesi.

ratk, -kı [Ar. raṭḳ رطق] *{OsT} is.* Yırtığı onarma; yarığı bitiştirme.

ratl, [Ar. rıṭl / raṭl رطل] *{OsT} is.* **1.** Büyük şarap kabı. **2.** Bir litreye yakın sıvı ölçeği. 🗗 **ratl-ı girān,** *{OsT} Büyük, dolu ve ağır kadeh.*

ratna, [Sansk. ratna] *{eT} is.* Cevher; değerli olan her şey ve her madde. [EUTS]

Ratnadivi, [Sans. ratnadivi] *{eT} is.* Budda'nın adı. [EUTS]

Ratnapuşti, [Sans. Ratnapuşti] *{eT} is.* Tanrı adı. [EUTS]

raton, [? raton] *{ağız} is.* Uzun ağaç; sırık. [DS]

ra'uf, [Ar. ra'uf رؤف / رؤوف] *{OsT} sf.* Çok acıyan; esirgeyen; merhamet sahibi.

raunt, -du [İng. round] *is.* Bir boks karşılaşmasındaki devrelerden her birine verilen ad; dönem.

ravan, [? ravan] *{ağız} is.* **1.** Koyuluğu pekmez ile bulama arasında olan pekmez. **2.** Süzme bal. [DS]

ravanda, [? ravanda] *{ağız} is.* Kaynatılmadan güneş ısısıyla yapılan, tadı ekşimsi üzüm pekmezi. [DS]

ravend, [Far. rāvend راوند] *(ra:vend) {OsT} is. bot.* → ravent.

ravendiye, [Far. rāvend => rāvendiyye راوندیه] *(ra:vendiye) {OsT} is. bot.* Karabuğdaygiller.

ravent,-di [Far. rāvend راوند] *(ra:vent) {OsT} is. bot.* Karabuğdaygillerden, etli yaprak sapları sebze olarak yenilen, boyu 60 cm'ye varan, çok yıllık otsu bitki, *(Rheum).*

ravık, -ğı [? ravık] *{ağız} is.* Koku. [DS]

ravi, [Ar. rivāyet > rāvī راوی] *(ra:vi:) {OsT} sf.* **1.** Rivayet eden; anlatan; şiir ve hikâye nakleden kimse. **2.** *is.* Bir hadisi kaynak göstererek nakleden kimse; nakil. 🗗 **rāvî-i hadîs,** *{OsT} isl. Hadis aktaran; hadis rivayet eden.*|| **rāvî-i kıssa,** *{OsT} Hikâye anlatan; olay anlatıcısı.*

ravioli, [İt. ravioli] *(ravio'li) is.* Pişirilmiş hamur üzerine baharatlı kıyma, ıspanak, nane, kekik ve rendelenmiş peynir dökülerek yenen bir tür yemek; pide.

raviyan, [Ar. rāvī > rāviyān راويان] *(ra:viya:n) {OsT} is.* Rivayet edenler; hikâye anlatanlar. 🗗 **rāviyān-ı ahbār,** *{OsT} Haberleri rivayet edenler.*

ravrav, [rav *(yans.)* > rav+rav] *{ağız} sf.* Çok konuşan; başkasına konuşma hakkı tanımayan. [DS]

ravz, [Ar. ravż روض] *{OsT} is.* **1.** Bahçeler. **2.** Ağaçlık, çimenlik yerler; yeşil alanlar.

ravza, [Ar. ravża روضا] *{OsT} is.* **1.** Bol ağaçlı ve çiçekli bahçe. **2.** Cennet. **3.** Azizlerin mezarı. **4.** *müz.* Arapkirli Şükrullah Bey tarafından icat edilmiş olan beş telli bir saz. ◻ **ravza-i mutahhara,** *{OsT} Hz. Muhammed'in mezarı.*|| **ravza-i rıdvān,** *{OsT} Cennet.*

ravzat, [Ar. [Ar. ravża > ravżat روضات] *(ravza:t) {OsT} is.* Bahçeler.

ra'y, [Ar. raʿy رعی] *{OsT} is.* **1.** Sürüyü otlatma; gütme. **2.** (Sürü için) otlama. **3.** *mecaz.* Teslim olma; tabiiyet altına girme.

-ray, [Ar. reʿy رأی > Far. -rāy رای] *(ra:y) {OsT} son ek.* Sonuna getirildiğ Farsça kelimelere *"düşünce, oy"* anlamı katan birleşik kelimeler türetir; hodrāy *(bildiğinden şaşmaz).*

ra'y, [Ar. reʿy رأی > Far. -rāy رای] *(ra:y) {OsT} is.* **1.** Düşünce fikir. **2.** Oy; rey.

ray[1], [Far. rāy رای] *(ra:y) {OsT} is.* Hint hükümdarlarının unvanı; raca.

ray[2], Far. rāy] *(ra:y {OsT}) is.* Bayrak; sancak.

ray[3], [İng. rail *(çubuk; parmaklık)*] *is.* Demiryollarında, taşıtların çeneli tekerlekleri için yuvarlanma ve yönelme yolu oluşturan profil çelik. ◻ **raydan çıkmak,** *Düzeni bozulmak; alt üst olmak.*|| **rayına girmek,** *(İş için) düzene girmek; iyi bir duruma gelmek.*|| **rayına oturtmak,** *Bir işi yoluna yöntemine sokmak; düzgün işler duruma getirmek.*

rayat, [Ar. rāyet > rāyāt رایات] *(ra:ya:t) {OsT} is.* Bayraklar; sancaklar.

rayba, [İng. to ream *(deliği genişletmek)* > reamer > rayma > rayba / Alm. reiber] *(ra'yba) is.* Kesici ağızlar yardımı ile bir deliği genişletmeye yarayan çelik araç; pürüz alır.

raybalama, [rayba-la-ma] *is.* Raybalamak eylemi.

raybalamak, [rayba-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Aşınmadan ileri gelen ovalliği gidermek için bir silindirin içine rayba salarak silindirin çapını büyütmek; rayba salmak; pürüz almak.

raybond, [İng. rail bond] *is.* İki ray parçası arasında düzgün bir elektrik akımı iletimini sağlamak amacıyla kaynakla birleştirilen bağlantı elemanı.

rayegân, [Far. rāye *(yol)* + -gān رایگان] *(ra:yegâ:n) {OsT} sf.* → raygân.

rayet, [Ar. rāyet رایت] *(ra:yet) {OsT} is.* Bayrak; sancak.

raygân, [Far. rāy *(yol)* + -gān رایگان] *(ra:ygâ:n) {OsT} sf.* **1.** Çok ucuz. **2.** Bedava. **3.** Bol bulunan. **4.** Değeri olmayan.

rayic, [Ar. revāc > rāʾīc رایج / رائج] *(ra:yic) {OsT} is.* → rayiç.

rayiç, -ci [Ar. revāc > rāʾīc رایج / رائج] *(ra:yiç) {OsT} is.* **1.** Bir malın satış ve sürüm değeri. **2.** *sf.* Sürümü olan; değerli; geçerli. ◻ **rayiç fiyat,** *Bir malin piyasa fiyatı.*|| **rayiç kira,** *Emsal kira.*|| **rayiç zahiresi,** *{OsT} Devlet tarafından savaş zamanlarında belli bir fiyat ödenerek satın alınan ürün.*

rayiha, [Ar. rāʾiḥa > rāyiḥa رایحه] *(ra:yiha) {OsT} is.* Güzel ve hoşa giden koku. ◻ **rāyiha-dar,** *{OsT} Kokulu; güzel kokan; rayihalı.*|| **rāyiha-nisār,** *{OsT} Koku saçan.*

rayihalı, [rayiha-lı] *(ra:yihalı) sf.* Güzel kokulu.

rayiş, [Ar. rīş > rāyiş رایش] *(ra:yiş) {OsT} is.* Rüşvete aracılık eden kimse; raiş.

rayiz, [Ar. rāyiż رایض] *(ra:yiz) {OsT} sf.* Kızgın; öfkelenmiş; raiz.

raz[1]**, -zzı** [Ar. rażż رض] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyi dökerek bulgur gibi ufalatma. **2.** *tıp.* Yaralanma, berelenme.

raz[2]**, -zzı** [Ar. rāżż راض] *(ra:z) {OsT} sf.* (Kesici araçlar için) kesmez; kör.

raz[3], [Far. rāz راز] *(ra:z) {OsT} is.* **1.** Sır; gizli tutulan şey. **2.** *tasvf.* Mutasavvıfın gönlünde açıklık kazanan İlahî sır. ◻ **rāz-āmiz,** *{OsT} Gizemli.*|| **rāz-āşinā,** *{OsT} Yakın dost; sırdaş.*|| **rāz-āşnā,** *{OsT}* → rāz-āşinā.|| **rāz-bān,** *{OsT} Sırdaş.*|| **rāz-dān,** *{OsT} Sırra ortak dost.*|| **rāz-dār,** *{OsT} Sır tutan.*|| **rāz-ı derūn,** *{OsT} İçteki sır.*|| **rāz-ı nihān,** *{OsT} Saklanmış sır.*|| **rāz-pūş,** *{OsT} Sır gizleyen.*

raza, -a'ı [Ar. reḍʿ > rażāʿ / reḍāʿ / reżāʿ / rıżāʿ رضاع] *(raza:) {OsT} is.* **1.** Süt emme. **2.** *huk.* Evlenmeye engel bir akrabalık meydana getiren emzirme.

razakı, [Ar. rāziḳī رازقی] *{OsT} is.* Uzunca oval taneli, kalın ve saydam kabuklu, bol şekerli sofralık üzüm çeşidi; Beyrut hurması.

razan, [Far. rāzān رازان] *(ra:za:n) {OsT} is.* Gizli tutulan şeyler; sırlar; gizler.

razdakı, [Ar. rāziḳī => razdakı رازده قی] *{OsT} is.* Razakı.

razga, [? razga] *{ağız} is.* Kapı menteşesi; reze. [DS]

razı, [Ar. rāżī / rāżiyye راضی / راضیه] *(ra:zı) {OsT} sf.* Kabul eden; itiraz etmeyen; uygun bulan; isteyen; karşı çıkmayan. ◻ **razı etmek,** *Kabul etmesini sağlamak; gönlünü etmek.*|| **razı gelmek,** *Kabul etmek; uygun bulmak; izin vermek.*|| **razı olmak,** *Kabul etmek.*

razı'a, [Ar. rāżıʿa راضعه] *(ra:zıa) {OsT} is.* Çocuk emdiren kadın; emzikli kadın.

razık, -ğı [Ar. rızḳ > rāzıḳ رازق] *{OsT} sf.* **1.** Rızk veren; besleyen. **2.** *isl.* Yarattıklarının rızkını veren, besleyen anlamında Allah'ın sıfatlarından biri. ◻

rāzık-ı hakikî, *{OsT} Gerçek besleyici; Allah.*|| **rāzıku'l-verā,** *{OsT} Allah.*

razıki, [Ar. rāzıḳī رازقی] *(ra:zıki:, k kalın söylenir) {OsT} is.* → razakı.

razi[1]**,** [Ar. rıżā > rāżī / rāżiyye راضیه / راضی] *(ra:zi:) {OsT} sf.* Rıza gösteren; razı.

razi[2]**,** [Far. rāz > rāzī رازی] *(ra:zi:) {OsT} sf.* Sırla ilgili; sırra ait.

razi[3]**,** [Far. Rey *(şehir adı)* > rāzī رازی] *(ra:zi:) {OsT} sf.* (Kişi için) Rey şehrinden olan; Reyli.

razi[4]**, -i'ı** [Ar. reḍ[ᶜ] > raḍī[ᶜ] / rażī[ᶜ] راضیع] *(razi:) {OsT} is.* **1.** Meme emen çocuk. **2.** Süt kardeşi.

raziyane, [Far. rāziyāne رازیانه] *(ra:ziya:ne) {OsT} is. bot.* Maydanozgillerden, Avrupa ve Asya'da yetişen, 1-2 m. yükseklikte, çıplak sarı çiçekli, oval meyveli, meyveleri gaz söktürücü olarak halk hekimliğinde kullanılan, taze yaprakları sebze olarak değerlendirilen, çok yıllık, kazık köklü bir bitki; rezene; arapsaçı; cumhur; sincibil, *(Foeniculum dulce, F. vulgare, F. piperitum).*

raziyanec, [Ar. rāziyanec رازیانج] *(ra:ziyanec) {OsT} is.* → raziyane.

raziye, [Ar. rıżā > rāżī > rāżiyye راضیه / راضی] *(ra:ziye) {OsT} sf.* (Kadın için) rıza gösteren; razı olan.

razmol, -lü [Rus. razmol] *is.* İri kepekli un.

razvert, [razvrt] *{eT} sf.* Lacivert. [EUTS]

razyane, [Far. rāziyāne رازیانه] *(ra:zya:ne) {OsT} is. bot.* → raziyane.

razze, [Ar. rażż > rażże راضه] *{OsT} sf.* Ezen; ezici.

Rb [Lat. **rub**idus *(kızıl-kahverengi)* > Fr. rubidium] *is. kim.* Atom numarası 37, atom ağırlığı 85,467, yoğunluğu 1,53 olup 38,9°C'ta ergiyen, kuru havada hızla yükseltgenen, suyu şiddetle ayrıştıran, tayfında kızıl kahverengi iki çizgi bulunan beyaz renkli alkali metal bir element olan rubidyumun sembolü.

rd, [Fr. **rad**iation *(ışınım)*] *kısalt. fiz.* Eskiden kullanılan ve 1/100 gray değerinde soğurulan doz biriminin sembolü.

Re[1] [**Re**nus, *(Ren nehrinin adı)* > Lat. rhenium > Fr. rhénium] *is. kim.* Atom numarası 75, atom ağırlığı 186,2, yoğunluğu 21 olup yüksek bir elektron yayım gücü bulunan, beyaz parlak, dövülebilir ve haddelenebilir metal element olan renyumun simgesi.

Re[2]**,** [Es. Mısır d. re / ra] *is.* Güneş tanrısı.

re-, [Lat. re-] *ön ek.* Latince kelimelerden *"önceki duruma dönüş"* belirten terimler yapmakta kullanılan ön ek.

-re, [-ra / -re] *yap e.* → -ra.

re, [Lat. re] *müz.* **1.** Latin halklarının terimlemesine göre do gamının ikinci derecesi olan nota. **2.** Türk müziği dizisinde ise 5. perde.

reaksiyon, [Fr. réaction] *is.* **1.** Tepki. **2.** *kim.* Tepkime.

reaksiyoner, [Fr. réactionaire] *sf.* Gerici.

reaktif, [Fr. réactif] *is.* **1.** *kim.* Ayıraç. **2.** *sf.* Tepkin.

reaktiflik, -ği [reaktif-lik] *is.* **1.** Reaktif olma durumu. **2.** *kim.* Bir maddenin kolayca tepkimeye girme yatkınlığı. **3.** *fiz.* Zincirleme bir fisyon tepkimesi sırasında yayılan nötron sayısının artması. **4.** Ayarlı bir siber sistemde, bir kanalın geri besleme sinyallerini iletme kabiliyeti.

reaktör, [Fr. réacteur] *is.* **1.** Yakıt olarak çevre havayı kullanan pervanesiz olarak doğrudan doğruya tepki ile çalışan iki ucu açık boru biçimindeki itici; tepkili. **2.** *fiz.* Nükleer parçalanmalardan kaynaklanan ısı enerjisini kontrollü biçimde kullanıma sokan aygıt; atom pili. **3.** *kim.* Tepkime kabı. ◻ **reaktör gömleği,** *Reaktörleri ısıtmaya yarayan elektrik dirençli düzenek.*

realist, [Fr. réaliste] *sf.* **1.** Gerçekçi. **2.** *ed.* Gerçekçilik akımından yana olan. ◻ **realist olmak,** *Gerçekçi olmak.*

realite, [Fr. réalité] *is.* **1.** Gerçek. **2.** Gerçeklik.

realizm, [Fr. réalisme] *is.* Gerçekçilik.

reanimasyon, [Fr. réanimation] *is. tıp.* Ağır hastalık durumlarında, suyuk ve işlev dengesini normale döndürmek amacıyla başvurulan fiziksel, kimyasal ve biyolojik tekniklerin tümü.

reasürans, [Fr. réassurance] *is.* Sigortacının yüklendiği tehlikenin bir bölümünü veya bütününü başka bir sigortacıya devretmesini sağlayan işlem.

reasürör, [Fr. réassureur] *is.* Reasürans teminatı veren mükerrer sigortacı.

re'aya, [Ar. raʿiyye > reʿāyā رعایا] *(rea:ya:) {OsT} is.* **1.** Otlatılan hayvan sürüsü. **2.** Askerî sınıf dışında, bir hükümdarın yönetimi altında bulunan halk. **3.** İmparatorluk döneminde Müslüman olmayan tebaaya verilen ad. **4.** Hristiyan ahali.

reb[1]**, -b'ı** [Ar. rebʿ ربع] *{OsT}is.* **1.** İlkbahar ve sonbaharda oturulan bahçeli ev. **2.** Barınak. **3.** Arazi.

reb[2]**,** [Ar. rebʿ ربع] *{OsT}is. ed.* Aruz vezninde *fāilâtün* (–.– –) cüz'ünden *feūl* (.–) cüz'ünü meydana getirmek.

rebab, [Ar. rebāb / rebābe رباب / ربابه] *(reba:b) {OsT} is.* → rebap. ◻ **rebāb-zen,** *{OsT} Rebap çalan kimse.*

rebabi, [Ar. rebābī ربابی] *(reba:bi:) {OsT} sf.* **1.** Rebapla ilgili; rebaba ait. **2.** Rebap çalan. **3.** Rebap yapan; rebapçı. **4.** *mecaz.* İnce; duygulu.

rebap, -bı [Ar. rebāb رباب] *(reba:p) {OsT} is.* Gövdesi

Hindistan cevizinden yapılma, uzun saplı telli çalgı; rübap.

rebec, [Ar. rebāb > Fr. İng. Al. rebec] *is.* Keman gibi omuza dayanarak çalınan bir yaylı çalgı.

rebaze, [Ar. rebāze ربازه] *(reba:ze) {OsT} sf.* (Kişi için) zeki; anlayışlı; zarif.

rebi, -i'ı [Ar. rebiʿ / rebiʿa ربيع / ربيعه] *{OsT} is.* Bahar mevsimi. 🗗 **rebi'-i āhir,** *Rebiyülahır.*|| **rebi'-i evvel,** *{OsT} Rebiyülevvel.*|| **rebi'ü'l-āhir,** *{OsT} Rebiyülahır.*|| **rebi'ü'l-evvel,** *{OsT} Rebiyülevvel.*

rebib, [Ar. rebb > rebīb ربيب] *(rebi:b) {OsT} is.* Üvey oğul; üvey evlat.

rebibe, [Ar. rebb > rebībe ربيبه] *{OsT} is.* **1.** Üvey kız. **2.** Dadı.

rebi'î, [Ar. rebiʿ > rebiʿī ربيعى] *(rebii:) {OsT} sf.* Baharla ilgili.

rebi'iye, [Ar. rebiʿī > rebiʿiyye ربيعيه] *{OsT} is.* **1.** Kış sonunda yapılan ekim. **2.** *bot.* Çuha çiçeğigiller. **3.** *ed.* İlkbahar için yazılmış kaside; bahariye.

rebiyülahır, [Ar. rebiʿ *(bahar)* + āḫır *(son)* > rebiʿülāḫır ربيع الآخر] *(rebiyüla:hır) {OsT} is.* Ay takvimine göre yılın dördüncü ayı.

rebiyülevvel, [Ar. rebiʿ *(bahar)* + evvel *(ilk)* > rebiʿül-evvel ربيع الاول] *{OsT} is.* Ay takvimine göre yılın üçüncü ayı.

rebub, [Ar. rebūb ربوب] *(rebu:b) {OsT} is.* **1.** Üvey oğul. **2.** Üvey baba.

rebubi, [Ar. rabb > rebüb > rebübī ربوبى] *(rebu:bi:) {OsT} sf.* Allah'a ait; İlahî.

rebun, [Ar. rebn > rebün ربون] *(rebu:n {OsT}) is.* Pey olarak verilen para; pey akçesi.

rec[1], [Ar. rec رج] *{OsT}is.* **1.** Sallama; sarsma. **2.** Sallanma; sarsılma.

rec[2], **-ci** [Ar. recc رج] *{OsT} is.* → rec[1].

rec[3], **-c'ı** [Ar. recʿ رجع] *{OsT} is.* Geri çevirme; geri döndürme.

rec'a, [Ar. recʿ > recʿa رجعه] *{OsT} is.* Öldükten sonra dirilme.

reca, -a'i [Ar. recā' رجاء] *{OsT} (reca:) is.* **1.** Umma; umut. **2.** Dilek; istek; rica. **3.** Yalvarma.

reca'at, [Ar. recʿ > recaʿāt رجعات] *is.*] *(recaa:t) {OsT} is.* Öldükten sonra dirilmeler.

reca'i, [Ar. recā 'ī رجائى] *(reca:i:) {OsT} sf.* **1.** Ümitle ilgili. **2.** Yalvarmaya ilişkin.

receb, [Ar. receb رجب] *{OsT} sf.* **1.** Heybetli; gösterişli. **2.** → recep. 🗗 **recebü'l-ferd,** *{OsT} Recep ayı.*

receban, [Ar. receb >recebān رجبان] *(receba:n) {OsT} is.* Recep ve şaban ayları.

recebiyun, [Ar. receb > recebiyyün رجبيون] *(recebiyu:n) {OsT} is. tasvf.* Her yüzyılda bir recep ayında kendilerinde olağanüstü bir durum belirerek bu ay süresince Allah'ın izniyle gaibi bildiğine, çeşitli keşiflerde bulunduğuna inanılan kişiler; ricalullah.

recec, [Ar. rebiʿül-āḫır, cumad'el-ülā, cumād'elāḫıre kelimelerinin baş harflerinden meydana gelen kısaltma) رجج] *{OsT} is.* Yeniçerilere ödenen üç aylıkların ikincisi.

recefan, [Ar. recf > recefān رجفان] *(recefa:n) {OsT} is.* **1.** Şiddetli sarsılma; sallanma. **2.** Gürüldeme; gürültü yapma. **3.** *tıp.* Bir organın sarsılması. 🗗 **recefān-ı dimāğ,** *{OsT} Beyin sarsıntısından ileri gelen hastalık.*

recep, -bi [Ar. receb *(heybetli)* رجب] *{OsT} is.* Ay takvimine göre Arabî ayların yedincisi; kutsal ayların ilki.

recez, [Ar. recez رجز] *is. ed.* **1.** Aruzda altı *müstef'ilün* (– – . –) den meydana gelen bahire verilen ad. **2.** Bu ölçü ile yazılmış olan kaside.

recf, [Ar. recf > recf رجف] *{OsT} is.* Titreme.

recfe, [Ar. recf *(titreme)* > recfe رجفه] *{OsT} is.* Deprem.

recil, [Ar. recl > recīl رجيل] *(reci:l) {OsT} sf.* Çok yürüyen.

recim, [Ar. recm > recīm رجيم] *(reci:m) sf.* **1.** Taşlanmış. **2.** (Şeytan için) lanetlenmiş; mel'un.

recm, [Ar. recm رجم] *{OsT} is.* **1.** Taşlama; taşa tutma. **2.** Atılan taş. **3.** Lanetleme. **4.** *huk.* Dört erkeğin tanıklığı ile zina ettikleri anlaşılan kadın ya da erkeğe verilen taşlayarak öldürme cezası.

recmetme, [Ar. recm + T. et-me] *is.* Recmetmek eylemi.

recmetmek, [Ar. recm + T. et-mek] *gçl. f. [-(d)-er] [-(d)i-yor]* Taşa tutmak; taşlayarak öldürmek.

recrece, [Ar. recrece رجرجه] *{OsT} is.* Titreme.

recs, [Ar. recs / recse رجس / رجسه] *{OsT} is.* **1.** Gök gürültüsüne benzer şiddetli ses. **2.** Gök gürültüsü.

reculet, [Ar. recület رجولت] *(recu:let) {OsT} is.* Erkek oluş; erkeklik.

reculiyet, [Ar. recüliyyet رجوليت] *(recu:liyet) {OsT} is.* Erkek oluş; erkeklik.

recül, [Ar. recül رجل] *{OsT} is.* **1.** İnsan. **2.** Yetişkin, olgun erkek. **3.** Bir işin ustası olan kimse. 🗗 **recül-i devlet,** *{OsT} Devletin önde gelen kişilerinden her biri.*|| **recül-i hassa,** *{OsT} Manevi kuvvet sahibi.*||

recül-i kâmil, *{OsT} Manevi kuvvet sahibi.*|| **recülü'l-ankebüt,** *{OsT} zool. Örümcek ayağı.*

recüliyet, [Ar. recül > recüliyyet رجوليت] *{OsT} is.* Erkek olma durumu; erkeklik.

reç, [? reç] *{ağız} is.* İz. [DS]

reçel, [Far. rīçāl ريجال] *is.* Meyveleri şeker ve su ile kaynatarak yapılan koyu kıvamlı tatlı yiyecek.

reçelci, [reçel-ci] *is.* Reçel yapan veya satan kimse.

reçelcilik, -ği [reçel-ci-lik] *is.* Reçel yapma ve satma işi.

reçellik, -ği [reçel-lik] *is.* **1.** Reçel konulan kap veya yer. **2.** *sf.* (Meyve için) reçel yapmaya uygun ya da reçel yapımı için ayrılmış olan.

reçete [İt. ricetta > Fr. recette] *(reçe'te) is.* **1.** Hekimin hastası için yazdığı ilaçların adlarını ve kullanılış şeklini belirten kâğıt. **2.** *mecaz.* Bir sorunun, bir işin çözümlenmesi için kullanılan ya da önerilen yol; yöntem; çare. **3.** Yemek tarifi. **4.** Halk hekimliğinde kullanılan otların yapılış tarifi. 🗗 **reçete gibi,** *(Yazı için) okunaksız.*|| **reçeteyi yaptırmak,** *Reçetede yazılı olan ilaçları hazırlatmak; satın almak.*

reçeteli, [reçete-li] *sf.* **1.** Reçetesi bulunan. **2.** (İlaç için) yalnız hekimin yazdığı reçete ile satılan; reçeteye bağlı olan. **3.** *zf.* Reçeteye bağlı olarak.

reçetesiz, [reçete-siz] *sf.* **1.** Reçetesi bulunmayan. **2.** (İlaç için) satılması için hekim tarafından reçetede gösterilmesi gerekli olmayan; satışı serbest olan; reçeteye bağlı olmayan. **3.** *zf.* Reçeteye bağlı olmaksızın.

reçine, [Lat. resina / Yun. retsina] *(reçi'ne) is.* **1.** *bot.* Çam gibi bazı bitkilerde oluşan karmaşık yapılı, terpen türevi, suda çözünmeyen, yarı saydam, katı ya da yarı akışkan, düşük sıcaklıkta eriyebilen bitkisel salgı. **2.** *kim.* Polimerleşme ile elde edilen sonsuz zincirli, büyük moleküllü sentetik madde. 🗗 **reçine elektriği,** *Reçine üzerinde sürtünme ile oluşan durgun elektrik.*|| **reçine kanalı,** *Çam gibi reçineli ağaçlarda görülen, içi reçine dolu gözenek.*| **reçine kesesi,** *Ağacın yıl arasında görülen içi reçine dolu kese görünümlü yapı.*|| **reçine yağı,** *Reçineden çıkarılan uçucu madde.*|| **reçine yarası,** *Bir ağacın gövdesinden reçine sızdırmak için açılan çizik.*

reçineleşebilir, [reçine-le-ş-e+bil-ir] *sf.* (Madde için) reçine durumuna dönüşebilen.

reçineleştirme, [reçine-le-ş-tir-me] *is.* Reçineleştirmek eylemi.

reçineleştirmek, [reçine-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Reçine durumuna dönüştürmek.

reçineli, [reçine-li] *sf.* **1.** Reçinesi bulunan. **2.** (Bitkisel organ için) reçine içeren.

reçineliler, [reçine-li-ler] *is. bot.* Köknar, çam, sedir, ladin, karaçam, servi, porsuk, ardıç, mazı gibi açık tohumlular alt şubesinde yer alan ve reçine kanallarında bol miktarda reçine maddesi bulunan orman ağaçları.

reçinemsi, [reçine-msi] *sf.* (Madde için) doğal ya da yapay bir reçine özelliklerine sahip olan.

reçme, [Ar. reşme => reçme] *is.* **1.** Penye, jarse gibi kumaşlardan yapılma giyeceklerin eteklerini dikmekte kullanılan zincir türü bir dikiş usulü. **2.** *{ağız}* Mahmuz. [DS] 🗗 **reçme makinesi,** *Reçme yapan iki veya üç iğneli dikiş makinesi.*

reçmeci, [reçme-ci] *is.* Konfeksiyon atölyelerinde reçme makinesinde çalışan işçi.

red, -d'ı [Ar. redʿ ردع] *{OsT} is.* Reddetme; geri iade etme.

red, -ddi [Ar. redd رد] *{OsT} is.* **1.** Geri döndürme; geri çevirme; kabul etmeme. **2.** Geri döndürülme; geri çevrilme: kabul edilmeme. **3.** Tanımama; inkâr etme. **4.** *huk.* İptal etme; çürütme; cerhetme. 🗗 **redd-i cevāb,** *{OsT} Karşılık verme; cevap verme.*|| **redd-i fıtık,** *{OsT} Fıtık çıkığını yerine koyma.*|| **redd-i hākim,** *{OsT} huk. Yargıcın kendisi ile ilgili davaya bakmasını istememe; hâkimi reddetme.*|| **redd-i kelam,** *{OsT} 1. Söze itiraz etme. 2. Karşılık verme.*|| **redd-i matla',** *{OsT} ed. Matla beytinin bir mısraını gazelin son beytinde tekrarlama.*|| **redd-i mısra,** *{OsT} ed. Gazel maktaının mısraından başka bir mısraı maktada tekrarlama.*|| **redd-i selam,** *{OsT} Verilen selama karşılık olarak selam verme; selam alma.*|| **redd ü kabül,** *{OsT} Yapma ve yapmama.*|| **reddü'l-acz ale's-sadr,** *{OsT} ed. Bir mısraın sonunda geçen kelimeyi diğer mısraın başında tekrar etme.*

reda[1]**, -a'i** [Ar. redā' رداء] *(reda:) {OsT} is.* Yasak etme; engelleme; önleme.

reda[2]**, -a'ı** [Ar. reḏʿ > rażāʿ / reḏāʿ / reżāʿ / rıżāʿ رضاع] *(reda:) {OsT} is.* → raza.

reda'at, -ti [Ar. reḏāʿat رضاعت] *(reda:at) {OsT} is.* Süt emme.

reda'et, [Ar. redā'et ردائت] *{OsT} is.* **1.** Alçaklık; kötülük; bayağılık. **2.** *tıp.* Hastalığın ya da yaranın azması, kötüleşmesi. 🗗 **redāet-i ahlak,** *{OsT} Ahlak kötülüğü.*

reda'i, [Ar. reḏāī رضاعى] *(reda:i) {OsT} sf.* Süt emme ile ilgili.

redaksiyon, [Fr. rédaction] *is.* **1.** Bir metni kaleme alma, yazma. **2.** Bir metnin üzerinde belirli ilkelere göre düzeltmeler yaparak yayına hazır duruma getirme işlemi. **3.** Bir gazetede ya da yayınevinde yazı işlerinde görevli kişilerin tümü; bu görevlilerin çalıştıkları yer.

redaktör, [Fr. rédacteur] *is.* **1.** Bir metni kaleme a-

lan, yazan kimse. **2.** Bir metni, gerekli düzeltmeleri yaparak yayına hazırlayan kimse.

redaktörlük,-ğü [redaktör-lük] *is.* Redaktörün işi.

redane, [Ar. redāne ردانه] *(reda:ne) {OsT} is.* Tente, çadır vb. kenarlarına, bağlamak için açılan ip deliklerine geçirilen ortası delik metal pullar.

reddade, [Ar. redd > reddāde ردادە] *(redda:de) {OsT} is.* Eskiden sayfa numarası konulmayan kitaplarda bir sayfanın sonuna konulan sonraki sayfanın ilk kelimesi; çoban; ayak; garip; müşir.

reddedilme, [Ar. redd + T. e(t)-il-me] *is.* Reddedilmek eylemi.

reddedilmek, [Ar. redd + T. e(t)-il-mek] *edil. f. [-ir]* Hakkında reddetmek eylemi yapılmak; reddetmek eylemine konu olmak.

reddediş, [Ar. redd + T. e(t)-iş] *is.* Reddetmek eylemi veya biçimi.

reddet, [Ar. redd > reddet ردت] *{OsT} is.* **1.** Güzellikler arasında göze batacak kadar belirgin çirkinlik. **2.** Bir kere reddediş.

reddetme, [Ar. redd + T. et-me] *is.* Reddetmek eylemi.

reddetmek, [Ar. redd + T. et-mek] *gçl. f. [-(d)-er] [-(d)i-yor]* **1.** Verilen bir şeyi kabul etmeyerek geri çevirmek. **2.** Yapılması istenen bir şeyi yapmak istemediğini belirterek geri çevirmek. **3.** Kendisine yapılan bir teklifi kabul etmemek. **4.** (Aslında aile bireylerinden olan kişi için) aile bireylerinden saymamak; aileden çıkarmak; tanımamak. **5.** Yalanlamak; çürütmek. **6.** (Evlenme teklifi için) kabul etmemek; evlenmeyi teklif eden kimseye olumsuz cevap vermek.

reddeyleme, [Ar. redd + T. ey-le-me] *is.* Reddeylemek eylemi.

reddeylemek, [Ar. redd + T. ey-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Reddetmek.

reddiye, [Ar. redd > reddiyye ردیه] *{OsT} is.* **1.** Bir görüşü yalanlamak ya da çürütmek için yazılan eser. **2.** *huk.* Mirasın bölünmesi sonunda kalan artığın paylaşılması. **3.** İmparatorluk döneminde halktan alınan bir haraç türü. **4.** *isl.* Müslümanların kendi dinlerini ya da mezheplerini eleştirenlere yanıt niteliğinde yazdıkları kitapların genel adı. ◻ **reddiye-i temessük,** *{OsT} Taahhütlerini yerine getiren hazine sarraflarından kefalet senetleri geri verilirken alınan harç.*

reddolunma, [Ar. redd + T. ol-un-ma] *is.* Reddolunmak eylemi.

reddolunmak, [Ar. redd + T. ol-un-mak] *edil. f. [-ur]* (Verilen ya da yaptırılmak istenen bir şey) kabul edilmemek; geri çevrilmek.

rede, [Ar. rede ردە] *{OsT} is.* Örülmüş bir duvardaki taş ya da tuğla sırası.

redem, [Ar. redem / redm ردم] *{OsT} is.* **1.** Kapı, pencere gibi yerleri taş, tuğla ile kapatma. **2.** Bir deliği tıkama. **3.** Bir şeyin önüne set yapma. **4.** Yapılan set; bent.

redevans, [Fr. redevance] *is.* Bir berat, lisans veya marka sahibinin bunu devrettiği işletmeden aldığı para.

redi, -i'i [Ar. redā'et > redī' / redī'e ردیئه / ردیئ] *{OsT} sf.* **1.** Kötü; alçak; bayağı. **2.** (Yara veya hastalık için) azmış; tehlikeli; vahim. ◻ **redi'ü't-tabia,** *{OsT} 1. Doğası kötü olan. 2. Sonu tehlikeli olan frengi gibi hastalıklar sınıfı.*

redif, [Ar. ridf > redīf ردیف] *{OsT} sf.* **1.** Arkadan gelen. **2.** İmparatorluk döneminde ihtiyat askerlerine verilen ad; yedek asker. **3.** *ed.* Her beytin sonunda kafiyeden sonra tekrarlanan takılar, kelimeler veya kelime grupları.

redig, [Ar. redīğ ردیغ] *(redi:ğ) {OsT} sf.* **1.** Yere vurulmuş. **2.** Ahmak; bilgisiz; nadan.

redingot, [İng. riding *(at sürmek)* + coat *(giyecek)* > riding-coat *(süvari ceketi)*] *is.* **1.** Eskiden, önden kavuşan uzun ve etekli, bol erkek elbisesine verilen ad. **2.** Bugün, kruvaze çift sıra düğmeli, bele oturan, bol ve geniş etekli, arkası yırtmaçlı uzun, resmî erkek ceketi.

redingotlu, [redingot-lu] *sf.* Redingotu bulunan; redingot giymiş olan.

redm, [Ar. redem / redm ردم] *{OsT} is.* → redem.

redoks, [Fr. **réd**ucteur *(indirgen)* + **ox**ydant *(yükseltgen)*] *is. kim.* Yükseltgen bir maddenin, indirgen bir madde üzerine yaptığı, (yükseltgenin indirgenmesi, indirgenin yükseltgenmesi biçiminde ortaya çıkan) kimyasal etki; yükseltgenme-indirgenme.

redresör, [Fr. redresseur] *is.* Dalgalı akımı doğru akıma çeviren aygıt; doğrultmaç; doğrultucu.

redüksiyon, [Fr. réduction] *is.* **1.** Azaltma. **2.** *kim.* İndirgenme.

redükton, [Fr. raductone] *is.* Çok indirgen kimyasal madde.

redüktör, [Fr. réducteur] *is.* **1.** *fiz.* Ters yönlü bir elektromotor kuvvet taşıyan elemanları bir devreye sokup çıkarmaya yarayan özel komütatör. **2.** Bir dönme hareketini, hızını belli bir oranda düşürerek iletmeye yarayan düzenek. **3.** *kim.* İndirgen.

reel, [Fr. réel] *sf.* Gerçek. ◻ **reel gelir,** *Gelirin belli bir andaki satın alma gücü.*

reenkarnasyon, [Fr. réincarnation] *is.* Ruh göçü.

reeskont, [Fr. réescompte] *is. bank.* Bir bankanın iskonto ettiği bir senedi, merkez bankasının önceden belirlediği bir oranda kırdıktan sonra kalan miktarı ödemesi işlemi.

reevalüasyon, [Fr. réévaluation] *is.* **1.** Para değerini yeniden düzenleme. **2.** Para değerinin arttırılması.

re'evi, [Ar. ri'e / re'e > ri'evī / re'evī / re'eviyye رئوى / رئويه] *(reevi:) {OsT} sf.* Akciğerle ilgili; akciğere ait.

ref, -f'i [Ar. refʿ رفع] *{OsT} is.* **1.** Yukarıya kaldırma; yükseltme. **2.** Ortadan kaldırma; lağvetme; iptal etme. **3.** Arapçada bir kelimenin sonunu ötre ile okuma. ◻ **ref'-i cidāl,** *{OsT} Savaşa son verme.*|| **ref'-i rık'a,** *{OsT} Yüksek rütbeli bir kimseyi durumdan haberli kılma.*|| **ref'-i nizā',** *{OsT} Çekişmeye, kavgaya son verme.*‖ **ref'-i zevāid,** *{OsT} tıp. Yaranın çürümüş etlerini temizleme, yok etme.*

ref, -ffi [Ar. reff رف] *{OsT} is.* Raf.

refagat, [Ar. refāġat رفاغت] *(refa:gat) {OsT} is.* Bolluk içinde geçinme.

refagıyet, [Ar. refāġıyet رفاغيت] *(refa:gıyet) {OsT} is.* Bolluk içinde yaşama.

refah, [Ar. refh > refāh رفاه] *(refa:h) {OsT} is.* **1.** Rahatlık, huzur ve bolluk içinde olma. **2.** Ayırt edici niteliği. genişleme ve tüketim malları bolluğu olan ekonomik durum. **3.** Ekonomik koşulları ve sağlığı çok iyi olan bir kimsenin durumu. ◻ **refaha ermek,** *Geçim sıkıntısı çekmeyecek bir yaşam düzeyine kavuşmak.*

refahet, [Ar. refāh > refāhet رفاهت] *(refa:het) {OsT} is.* Refah.

refahiyet, [Ar. refāh > refāhiyyet رفاهيت] *(refa:hiyet) {OsT} is.* Refah.

refa'id, [Ar. rifāde > refā'id رفائد] *(refa:id) {OsT} is. tıp.* Yara üzerine konulan bes baskılar; kompresler.

refakat, -ti [Ar. refḳ > refāḳat رفاقت] *(refa:kat) {OsT} is.* **1.** Arkadaşlık etme; eşlik etme; birlikte bulunma. **2.** Hastahanelerde hastanın yanında bakıcı olarak bir yakınının kalması. **3.** Bir hastanın refakatiyle ilgili şeyler. ◻ **refakat etmek,** *Birlikte gitmek; arkadaşlık etmek; eşlik etmek.*|| **refakat muhribi,** *dnz. Bir filoya eşlik eden muhrip.*

refakatçi, [refakat-çi] *is.* **1.** Refakat eden kimse. **2.** Hastahanelerde hastanın yanında kalan yakını.

referandum, [Fr. référendum] *is.* Halkoylaması.

referans, [Fr. référence] *is.* **1.** Başvuru. **2.** Bir kimsenin yararlılığını gösteren belge. **3.** Bir metinde öne sürülen bir iddia ve fikrin kaynağı. **4.** Ticarî ve resmî yazışmalarda, gönderilen bir yazının üzerine konan ve belirli bir anlamı olan, bundan dolayı da cevapta tekrarlanması istenen numaralı ve harfli işaret. **5.** *mat.* Karşılaştırma. **6.** Bir metinden ya da eserden alınan bölümü belirten bilgi. ◻ **referans grubu,** *İnsanların tutumlarını ve kanaatlerini oluştururken ya da bir eyleme girişirken kendilerini karşılaştırdıkları diğer örnek gruplar.*|| **referans mektubu,** *Bankaların bazı kuruluşlar hakkında bir sorumluluk gerektirmemek kaydıyla verdikleri olumlu mektup.*

refarif, [Ar. refref > refārif رفارف] *(refa:rif) {OsT} is.* Refrefler.

re'fet, [Ar. re'fet رأفت] *{OsT} is.* Acıma; esirgeme; merhamet. ◻ **re'fet-meāb,** *{OsT} Çok merhametli.*|| **re'fet-meābî,** *{OsT} Çok merhametli oluş.*

refetlü, [Ar. re'fet + T. -li =>re'fet-lü رأفتلو] *{OsT} sf.* Serdar veya kumandanlara verilen unvan.

refetme, [Ar. re'fet + T. et-me رفع ايتمه] *{OsT} is.* Refetmek eylemi; yükseltme; yükseğe kaldırma.

refetmek, [Ar. re'fet + T. et-mek رفع ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er] [-(d)-i-yor]* **1.** Yukarı kaldırmak; yükseltmek. **2.** Ortadan kaldırmak; yok etmek.

refhan, [Ar. refhān رفهان] *(refha:n) {OsT} sf.* Varlıklı olan; zengin; varlık içinde yaşayan.

refi, -i'ı [Ar. refīʿ / refīʿa رفيع / رفيعه] *(refi:) {OsT} sf.* Yüksek; yüce. ◻ **refi'ü'd-derecāt,** *{OsT} İtibarı; şerefi yüksek olan.*|| **refi'ü'l-kadr,** *{OsT} Değeri yüksek olan.*

refig, [Ar. refīġ رفيغ] *(refi:ğ) {OsT} sf.* (Kişi için) rahat ve bolluk içinde yaşayan.

refih, [Ar. refīh / refīhe رفيه / رفيهه] *(refi:h) {OsT} sf.* Rahat ve huzur içinde yaşayan; refah yaşayan.

refik, [Ar. refīḳ / refīḳa رفيق / رفيقه] *(refi:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Arkadaş; yoldaş; dost. **2.** Koca; zevc. **3.** Yardımcı; yamak; çırak. **4.** Ortak. **5.** *sf.* Uslu; anlayışlı. ◻ **refîk-i a'lā,** *{OsT} Allah.*|| **refîk-i mesāî,** *{OsT} İş arkadaşı.*|| **refîk-i rāh,** *{OsT} Yoldaş.*

refika, [Ar. refīḳa رفيقه] *(refi:ka) {OsT} is.* Karı; kadın eş; zevce; eş.

refil, [İng. refill] *is.* Keçeli kalem yedeği.

ref'iyet, [Ar. refʿ > refʿiyyet رفعيت] *{OsT} is.* Ref etme; kaldırma; yükseltme.

refiz, [Ar. refīż رفيض] *(refi:z) {OsT} sf.* Bir kenara atılmış; bırakılmış.

refleks[1], [Fr. réflexe] *is.* **1.** Bir olay karşısında düşünmeden ve düşünmeye fırsat tanımadan ortaya konulan çok hızlı tepki. **2.** *biy.* Organizmaya dışarıdan gelen bir uyarıya karşı beliren hareket, iç salgı gibi tepkilere yol açan irade dışı sinir etkinliği; tepke; yansı. **3.** *psikol.* Uygun bir uyaranın her zaman, kendiliğinden doğurduğu, doğuştan gelme davranış. ◻ **refleks yayı,** *biy. Uyarının alınması, duyu sinirleri ile merkeze iletilmesi, merkezden verilen cevabın motor sinir ile kasa aktarılması ile oluşan bir sinir sistemi işleyişi.*

refleks[2]**,** [İng. reflex] *sf.* **1.** (Kamera, fotoğraf makinesi vb. için) bir ayna tarafından yansıtılan vizördeki görüntüyü buzlu bir yüzey üzerinde oluşturan. **2.** *is.* Bu tür donanımı olan fotoğraf makinesi.

reflekssizlik, -ği [refleks-siz-lik] *is.* Reflekslerin doğuştan ya da edinsel yokluğu.

reflekte, [İng. to reflect *(yansıtmak)*] *sf.* Yansıtan.

reflektör, [Fr. réflecteur] *is.* Üzerine düşen ışığı yansıtan ve amaca uygun olarak çeşitli biçimlerde yapılmış araçların genel adı; yansıtaç.

reform, [Fr. ré-former *(yeniden biçimlendirmek)* > reform] *is.* **1.** Düzeltmek, daha iyi duruma getirmek amacıyla yapılan değişiklik; iyileştirme; düzeltme; ıslahat. **2.** Bir toplumsal kurum ya da kuruluşa daha iyi bir işleyiş kazandırmak, daha iyi sonuçlar elde etmek amacıyla getirilen köklü değişiklik; ıslahat. **3.** Dindarların törelerinde, din adamlarına bağlı oldukları kurallarda yapılan değişiklik. **4.** Bir tarikatta ilk kurallara dönme. **5.** *hrist.* (Özel anlamda) çeşitli Protestan birliklerinin Roma Kilisesi inanç ve disiplininde yaptıkları değişiklikler.

reformcu, [reform-cu] *sf.* **1.** Reform taraflısı; ıslahatçı. **2.** Reformculuğu savunan; reform taraflısı olan.

reformculuk,-ğu [reform-cu-luk] *is.* **1.** Toplumda, eldeki imkânlarla ve mevcut kurumlar çerçevesinde ihtilale başvurmadan, bir takım hukukî düzenlemelerle sosyal adaletin sağlanabileceğini ileri süren siyasi sistem; ıslahatçılık. **2.** Marksizm gibi katı doktrinlerde ortaya çıkan olumsuzlukları gidermek için doktrinde değişiklik yapmayı uygun gören ve kısmen revizyonist özellik taşıyan eğilim.

refref, [Ar. refref رفرف] *{OsT} is.* **1.** Yumuşak ince kumaş. **2.** Minder, döşek vb. **3.** Kenar saçağı. **4.** Kuşlarda kanat tüyü. **5.** Kuşların çok bulunduğu çimenlik. **6.** Dalları yere sarkan ağaç. **7.** *isl.* (Büyük harfle başlar) Hz. Muhammed'in Miraç gecesi bindiği dört binekten sonuncusunun adı.

refrefe, [Ar. refrefe رفرفه] *{OsT} is.* Kuşların kanatları çırpması, oynatması.

refş, [Ar. refş رفث] *{OsT} is.* **1.** Terbiye dışı sözler söyleme; ayıp sayılacak sözler söyleme. **2.** (Kur'an'daki ifade) cinsel ilişki.

refş, [Ar. refş رفش] *{OsT} is.* **1.** Küçük kazma; çapa. **2.** *zool.* Bir tür nehir kaplumbağası.

reft, [Far. reften *(gitmek)* > reft رفت] *{OsT} is.* **1.** Gitme; gidiş. **2.** Yeniçeri ocağından ayrılan kişilerin adlarının karşısına konulan ibare.

reftar, [Far. reften *(gitmek)* > reftār رفتار] *{OsT} is.* Gidiş; yürüyüş.

refte, [Far. reften *(gitmek)* > refte رفته] *{OsT} sf.* Geçmiş; gitmiş. ◻ **refte refte,** *{OsT} Gide gide; yavaş yavaş.*

reftiye, [Far. reft *(gitme)* => reftiyye رفتیه] *{OsT} is.* Dışarıya satılan mallardan alınan gümrük vergisi; ihracat rüsumu.

refu, [Far. rufū *(örgü)* > refū رفو] *(refu:) {OsT} is.* **1.** Örücülük. **2.** Örme; örgü. ◻ **refü-gâr,** *{OsT}* → refūkâr.|| **refü-ger,** *{OsT} Örücü; örgü yapan kimse.*|| **refü-gerî,** *{OsT} Örgücülük; örücülük.*|| **refü-kâr,** *{OsT} Örgü yapan; örücü.*|| **refü-kârî,** *{OsT} Örgücülük; örücülük.*

refuşe, [Far. refūşe رفوشه] *(refu:şe) {OsT} is.* **1.** Şaka; latife. **2.** Günah; suç.

refüj, [Fr. refuge *(sığınak)*] *is.* Şehir içi yollarda yayaların karşıdan karşıya iki aşamada geçmesini sağlamak amacıyla yapılmış orta bölme; orta kaldırım.

refüze, [Fr. refusser *(reddetmek)* > refussé] *sf.* Geri çevrilen; reddedilen. ◻ **refüze etmek,** *(Öneri, istek, kişi vb.) kabul etmemek; geri çevirmek.*|| **refüze olmak,** *Kabul edilmemek; reddedilmek; geri çevrilmiş olmak.*

reg[1]**,** [Far. reg رگ] *{OsT} is. anat.* Kan damarı. ◻ **reg-i cān,** *{OsT} Şah damarı.*|| **reg-zen,** *{OsT} Kan alan.*

reg[2]**,** [Fr. reg] *is. yer b.* Rüzgâr süpürmesi sonucunda oluşan kayalık çöl.

regad, [Ar. reġad رغد] *{OsT} is.* **1.** Refah; varlık; bolluk. **2.** Geniş olma durumu; genişlik; enlilik.

rega'ib, [Ar. raġbet > raġībe > reġā'ib رغائب] *(rega:ib) {OsT} sf.* → regaip.

rega'ibiye, [Ar. reġāib > reġā'ibiyye رغائبیه] *(rega:ibiye) {OsT} is. ed.* Regaip gecesi dolayısıyla yazılmış manzumelere verilen ad.

regaip, -bi [Ar. raġbet > raġībe > reġā'ib رغائب] *(rega:ip) {OsT} sf.* **1.** Çok istenilen; rağbet edilen. **2.** Regaip gecesi. ◻ **Regaip Gecesi,** *Hz. Amine'nin Hz. Muhammed'e hamile kaldığı kabul edilen gece; Recep ayının ilk cuma gecesi.*|| **Regaip Kandili,** *Recep ayının ilk cuma gecesine rastlayan Allah'ın rahmetinin, lütfunun, yardımının bol bol verildiğine inanılan kutsal gece.*

regl, [Fr. règle] *is.* **1.** Kaide; düzen. **2.** *fizy.* Kadınlarda aybaşı kanaması; âdet.

reglan, [Lord Raglan *(İngiliz feldmareşali)* > İng. raglan] *sf.* **1.** (Giysi kolu için) omuzları aşarak boyuna kadar bütün olarak uzanan. **2.** *is.* Kolları yukarıdan inen palto. **3.** Pelerin biçiminde bir tür palto.

regülatör, [Fr. régulateur] *is.* **1.** Akım, gerilim, frekans, hız, güç, basınç, debi gibi fiziksel bir etkiyi sabit tutabilen düzenek. **2.** Kanallar üzerine kurulan ve akarsuyun debisi ne olursa olsun aşağıya akan suyu düzenli tutmaya yarayan yapı. **3.** Ayarlayıcı. **4.** Düzenleyici.

reh, [Far. rāh / reh راه] *{OsT} is.* **1.** Yol. **2.** *mecaz.* Sistem; tarz; usul; biçim; yöntem. ◘ **reh-āverde,** *{OsT} Yolcu tarafından getirilen hediye.*‖ **reh-ber,** *{OsT} Yol gösteren; rehber.*‖ **reh-dān,** *{OsT} Yol bilen.*‖ **reh-i adem,** *{OsT} Yokluk; ölüm.*‖ **reh-i aşk,** *{OsT} Aşk yolu.*‖ **reh-i beka,** *{OsT} Ölümsüzlük yolu.*‖ **reh-i bireh,** *{OsT} Dağ geçidi; düzensiz yol.*‖ **reh-i cennet,** *{OsT} Cennet yolu.*‖ **reh-i fena,** *{OsT} Yokluk; ölüm.*‖ **reh-i güldār,** *{OsT} Dünya; zaman; hayat.*‖ **reh-i güriz,** *{OsT} Kaçış yolu.*‖ **reh-i Hak,** *{OsT} Tanrı yolu.*‖ **reh-i kehkeşān,** *{OsT} Samanyolu.*‖ **reh-i kûfte,** *{OsT} Geçilmiş; çiğnenmiş yol.*‖ **reh-i kûr,** *{OsT} İnsan ayağı basmamış, geçilmemiş yol.*‖ **reh-i mihr-i tal'at,** *{OsT} Güzellik güneşinin yolu.*‖ **reh-i nā-refte,** *{OsT} Gidilmemiş yol.*‖ **reh-i rāst,** *{OsT} Doğru yol.*‖ **reh-i savāb,** *{OsT} Doğru yol.*‖ **reh-i seng-sār,** *{OsT} Taşlık yol.*‖ **reh-i şāh,** *{OsT} Anayol; büyük cadde.*‖ **reh-i vatan,** *{OsT} Vatan yolu; vatan uğrunda.*‖ **reh-neverd,** *{OsT} Yola çıkan; yolcu.*‖ **reh-nişîn,** *{OsT} Rehnişin.*‖ **reh-nümā,** *{OsT} Yol gösterici; rehnüma.* ‖ **reh-peymā,** *{OsT} Yol ölçen; yol ölçücü.*‖ **reh-peymāyî,** *{OsT} Yolculuk etme.*‖ **reh-rev,** *{OsT} Rehrev.*‖ **reh-revān,** *{OsT} Reh-revan.*‖ **reh-vār,** *{OsT} Reh-var.*‖ **reh-yāb,** *{OsT} Yolunu bulan; gideceği yere ulaşan.*‖ **reh-zen,** *{OsT} Yol kesen.*

reha[1]**, -a'i** [Ar. reḫā' رخاء] *(reha:) {OsT} is.* **1.** Geniş olma; bolluk. **2.** Varlıklı olma; zenginlik. **3.** Gevşeklik.

reha[2]**,** [Far. rehā رها] *(reha:) {OsT} is.* Kurtuluş; kurtulma. ◘ **rehā-feşān,** *{OsT} Kurtarıcı.*‖ **rehā-kâr,** *{OsT} Kurtarıcı.*‖ **rehā-kârān,** *{OsT} Kurtarıcılar.*‖ **rehā-yāb,** *{OsT} 1. Kurtulan; kurtulucu. 2. Yolcu olan.*‖ **rehā-yāfte,** *{OsT} Kurtulmuş.*

rehabilitasyon, [Fr. réhabilitation] *is.* Sakatları ve hastalıktan kalkan kişileri işe ve çalışma hayatına alıştırmak için eğitim; iyileştirme.

rehabîn, [Ar. rehbān>rehābīn/rahābine رهابين / رهابينه] *(reha:bi:n) {OsT} is.* Rahipler.

reha'în, [Ar. rehine > rehā'in رهائن] *(reha:in) {OsT} is.* Rehine olarak elde tutulanlar.

rehamet, [Ar. reḫāmet رخامت] *(reha:met) {OsT} is.* Sesin, sözün yumuşak, yavaş ve tatlı olması.

rehaset, [Ar. ruḫṣ > reḫāṣet رخاصت] *(reha:set) {OsT} is.* **1.** Tazelik. **2.** Yumuşaklık. **3.** İncelik. **4.** Gevşeklik. **5.** Ucuzluk.

rehavet, [Ar. reḫāvet رخاوت] *(reha:vet) {OsT} is.* **1.** Bedende görülen gevşeklik; tembellik; ağırlık. **2.** Tembellik. **3.** Dikkatsizlik; ihmalkârlık. ◘ **rehavet basmak,** *Bedenine bir ağırlık çökmek; uyku basmak.*‖ **ağırlık çökmek,** *Rehavet basmak.*

rehavi, [Reha / Ruha *(Urfa)* > rehāvī رهاوى] *(reha:vi:) {OsT} sf.* **1.** Urfa şehrine ait. **2.** Çalgılı kutu. **3.** Çalar saat. **4.** *müz.* Klasik Türk müziğinde birleşik makam.

rehayi, [Far. rehā > rehāyī رهايى] *(reha:yi:) {OsT} is.* Kurtuluş; kurtulma.

rehb, [Ar. rehb / reheb رهب *{OsT}*] *is.* Korku.

rehban, [Ar. rehb > rehbān رهبان] *(rehba:n) {OsT} sf.* (Kişi için) çok korkak.

rehbaniyet, [Ar. rehbān > rehbāniyyet رهبانيت] *(rehba:niyet) {OsT} is.* Dünyadan el etek çekerek yaşama; keşişlik.

rehber, [Far. reh *(yol)* + -ber رهبر] *{OsT} sf.* **1.** Yol gösteren; kılavuz. **2.** *mecaz.* Bir kimse veya topluma iyi veya kötü yola gitmesinde önderlik eden kimse veya şey. **3.** Turistlere ve bir yeri ziyarete gelenlere refakat ederek bilgi vermeyi meslek edinmiş kimse. ◘ **rehber-i deryā,** *{OsT} dnz. Denizcilik rehberi; gemicilere yol göstermek üzere yazılmış kitap.*‖ **rehber-i hürriyet,** *{OsT} 1. Özgürlük rehberi. 2. tarih. Abdülhamit Han'a karşı ayaklanarak Rumeli dağlarına çıkan Resneli Niyazi'nin yanında gezdirdiği ve kendisince, Allah tarafından gönderildiği iddia edilen geyik.*‖ **rehber öğretmen,** *Okullarda kendi grubuna düşen öğrencilere yol gösteren, sorunları ile yakından ilgilenen, derslerde başarılı olmaları için gerekli kılavuzluğu yapan, öğrencilerin tanınması için gerekli teknikleri uygulayan öğretmen.*

rehberî, [Far. rehberī رهبرى] *(rehberi:) {OsT} is.* Yol göstericilik; rehberlik; kılavuzluk.

rehberlik,-ği [rehber-lik] *is.* **1.** Yol gösterme, yönlendirme işi; kılavuzluk. **2.** Okullarda öğrencileri tanıma ve kişisel sorunlarının çözümü ilgili etkinliklerin tümü. **3.** *mecaz.* Önderlik. ◘ **rehberlik etmek,** *1. Yol göstermek; kılavuzluk etmek. 2. Önderlik etmek.*

rehbet, [Ar. rehb > rehbet رهبت] *{OsT} is.* **1.** Korku. **2.** Çekingenlik.

rehbeten, [Ar. rehbet > rehbeten رهبةً] *(rehbe'ten) {OsT} zf.* **1.** Aşırı korku yüzünden. **2.** Çekinerek.

reheb, [Ar. rehb / reheb رهب] *{OsT} is.* Korku.

reheban, [Ar. rāhib>rehebān رهبان] *(reheba:n) {OsT} is.* Rahipler.

rehebat, [Ar. rehb / reheb > rehebāt رهبات] *(reheba:t) {OsT} is.* Korkular.

rehc, [Ar. rehc رهج] *{OsT} is.* **1.** Toz. **2.** Fitne.

rehd, [Ar. rehd رهد] *{OsT} is.* Bastırarak ezme.

rehf, [Ar. rehf رهف] *{OsT} is.* Bileme; keskinletme.

rehgüzar, [Far. reh *(yol)* -güẕār رهگذار] *(rehgüza:r)*

{OsT} is. Yol üstü; geçilecek yer. 🗗 **rehgüzār-ı kalb,** *{OsT} Gönül yolu.*

rehgüzer, [Far. reh *(yol)* -güzer رهگذر] *{OsT} is.* → rehgüzar.

rehide, [Far. rehīden > rehīde رهیده] *(rehi:de) sf.* Sıkıntıdan kaçmış olan; kurtulmuş.

rehin[1]**,** [Ar. rehn رهن] *{OsT} is.* **1.** Bir borca karşılık, borçlu tarafından borcunu ödediği zaman geri almak üzere alacaklıya geçici olarak vermiş olduğu değerli şey; tutu; ipotek. **2.** *huk.* Bir borcun ödenmemesi durumunda, alacaklıya rehin konulan eşyayı paraya çevirterek öncelikle alacağını tahsil etme yetkisi veren aynî hak. 🗗 (bir kimseyi) **rehin almak,** *Karşı tarafı, bazı isteklerin yerine getirilmesinde zorlamak için karşı taraftan bir kimseyi alıkoymak veya tutsak etmek.*‖ **rehine koymak,** *Alınan paraya karşılık değerli bir eşyayı rehin olarak vermek.*‖ (bir şeyi) **rehin etmek,** *Rehin olarak vermek.*‖ **rehine vermek,** *Ödünç alınan para karşılığında borç ödendiğinde geri alınmak üzere değerli bir şeyi alacaklıya bırakmak.*

rehin[2]**,** [Ar. rehn > rehīn / rehīne رهین / رهینه] *(rehi:n) {OsT} sf.* **1.** Bir şeye karşılık olarak rehin bırakılmış olan; rehin konulan. **2.** Yakın; yaklaşmış.

rehine, [Ar. rehīn > rehīne رهینه] *(rehi:ne) {OsT} is.* **1.** Bir takım isteklerin yerine getirilmesi için baskı aracı olarak kullanılmak üzere insan haklarına aykırı olarak tutsak alınmış kimse. **2.** Eskiden, askerî ve siyasi bazı isteklerin, anlaşmaların, verilmiş sözlerin yerine getirilmesi için baskı aracı olarak kullanmak üzere tutsak edilen ya da karşı tarafça güvence olarak verilmiş olan kişi.

rehn, [Ar. rehn رهن] *{OsT} is.* Rehin. 🗗 **rehn-i müstear,** *{OsT} Ödünç alınmış bir malı sahibinin izni ile rehin bırakma.*

rehnişîn, [Far. reh *(yol)* -nişīn *(oturan)* / rahnişīn رهنشین / ره نشین] *(rehnişi:n) {OsT} is.* **1.** Yol üstünde oturan kimse. **2.** Yolcu. **3.** Seyyar satıcı. **4.** Köprünün başından gelip geçenden para alan kimse. **5.** Serseri; hırsız.

rehnüma, [Far. reh *(yol)* + nümā *(gösteren)* / rahnümā رهنما] *(rehnüma:) {OsT} sf.* **1.** Yol gösteren. **2.** *is.* Kılavuz.

rehnümun, [Far. rehnümā > rehnümūn / rahnümūn رهنمون] *(rehnümu:n) {OsT} sf.* Yol gösteren; kılavuzluk eden.

rehnümuni, [Far. rehnümūn > rehnümūnī / rahnümūnī رهنمونی] *(rehnümu:ni:) {OsT} is.* Kılavuzluk; yol gösterme.

rehrev, [Far. reh *(yol)* +rev *(giden)* / rahrev رهرو] *{OsT} sf.* Yola çıkan; giden; yolcu.

rehrevan, [Far. rehrev > rehrevān رهروان] *(rehreva:n) {OsT} is.* Yolcular.

rehrevi, [Far. rehrev >rehrevī رهروی] *(rehrevi:) {OsT} is.* Yolculuk.

rehs, [Ar. rehs رهس] *{OsT} is.* Bir şeyi ayakla çiğneyerek ezme.

reht, [Ar. reht / raht رهط] *is.* **1.** Kalabalık; cemaat. **2.** Kabile. **3.** Soy sop; sülale.

rehvar, [Far. reh *(yol)* + vār / raht-vār رهوار] *(rehva:r) {OsT} is.* **1.** Biniciyi sarsmayan at yürüyüşü. **2.** Eşkin yürüyen at.

reis, [Ar. re's > re'īs رئیس] *{OsT} is.* **1.** Başkan; ser. **2.** Çok yargıçlı mahkemelerde, mahkeme başkanlığı yapan yargıç. **3.** *dnz.* Balıkçı teknesini yürüten kaptan; küçük tekne kaptanı. **4.** Ticaret gemilerinde baş tayfa. **5.** Yelkenli gemilerde, gemi birinci zabiti. **6.** Osmanlı donanmasında, gemi kaptanı. **7.** Baş usta. **8.** Dağcılık sporunu kendi kendine öğrenip deneyim kazanmış usta dağcı. **9.** *tasvf.* Ayakta ayin yapan tarikatlar ile yüksek sesle zikir yöntemi uygulayan tarikatlarda bu töreni yönetmekle görevli kişi. 🗗 **reis bey,** *Bay başkan.*‖ **reis efendi,** *Reisülküttap.*‖ **reis gediği,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, gemi kaptanlığına aday seçilmiş kişi.*‖ **reîs-i kabile,** *{OsT} Kabile reisi.*‖ **reîs-i vükela,** *{OsT} Başbakan.*‖ **reîsü'l-hattâtîn,** *{OsT} Ustalığın en üst derecesine ulaşmış olan hattat.*‖ **reîsü'l-müsevvidîn,** *{OsT} İmparatorluk döneminde Şeyhülislamlık dairesinde çalışan, fetva kitaplarından istenilen fetvaları çıkararak fetva eminine sunan görevli.*‖ **reisü'l-ulema,** *{OsT} Rumeli kazaskerliği yapmış olanların en kıdemlisine verilen unvan.*

re'isicumhur, [Ar. re'īs-i cumhūr رئیس الجمهور] *{OsT} is.* → reisicumhur.

reisicumhur, [Ar. re'īs-i cumhūr رئیس الجمهور] *{OsT} is.* Cumhurbaşkanı.

reislik, -ği [reis-lik] *is.* **1.** Bir topluluğa ya da kuruluşa başkanlık etme; başkan olma durumu; başkanlık. **2.** Mahkeme başkanlığı; baş hakimlik. **3.** Küçük gemi kaptanlığı.

re'isülküttab, [Ar. re'īsü'l-küttāb رئیس الکتاب] *(rei:sülkütta:b) {OsT} is.* → reisülküttap.

re'isülküttap, -bı [Ar. re'īsü'l-küttāb رئیس الکتاب] *(rei:sülkütta:p) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde Divan-ı hümayunda yazı işlerini yürüten kâtiplerin ve kalemlerin şefi. 🗗 **reisülküttap kesedarı,** *{OsT} Reisülküttabın emrindeki reis kaleminin evrak memuruna verilen ad.*

rejenerasyon, [Fr. régénération] *is. biy.* Yenilenme.

rejeneratör, [Fr. régénérateur] *is.* Sıcak bir akışkanın, özellikle dumanın sağladığı ısıyı ısıtma havasına veya gaza veren ateşe dayanıklı yapı.

reji, [Fr. régie] *is.* **1.** Bir kamu hizmetinin yönetim biçimi. **2.** İmparatorluk döneminde tekel yönetimine verilen ad. **3.** Bir sinema veya tiyatro yapımının yönetimi. ◻ **reji komiseri,** *İmparatorluk döneminde, hükûmet adına tekel yönetimine bakan görevli.*|| **reji masası,** *Yöneticinin oyunu yönlendirdiği yer.*|| **reji odası,** *Bir programın bölümlerini gerçekleştirmeye yarayan kumanda ve kontrol organlarının toplandığı, bir televizyon stüdyosuna bağlı yer; yönetmenin çalıştığı oda.*

rejim, [Fr. régime] *is.* **1.** Bir olayın oluşma biçimi. **2.** Toplumun üst düzeyde örgütlenme ve iktidarı kullanma biçimini belirleyen uygulama, yöntem ve kurumlar bütünü; yönetim biçimi; düzen. **3.** Bir kimsenin ya da şeyin bir kuruma bağlanma biçimini belirleyen yasal düzenlemeler. **4.** Sağlığı korumaya, yeniden kazanmaya yönelik beslenme biçimi; diyet; perhiz. **5.** Beslenmede kısıtlamaya gitme. **6.** *fiz.* Bir sistemde, önemli verilerin değişmez kaldığı evrim biçimi. **7.** *coğ.* Bir akarsuyun taşıdığı su miktarında, yıl boyunca görülen değişikliklerin tümü. **8.** Petrol sanayiinde bir arıtma tesisinin sürekli çalışma durumu. ◻ **rejim yapmak,** *Sağlığı korumak ya da zayıflamak amacıyla bazı yiyecekleri az yemek.*

rejisör, [Fr. régisseur] *is. sin. tiy.* Yönetmen.

rejisörlük,-ğü [rejisör-lük] *is.* Yönetmenlik.

-rek, *yap e.* → -rak.

rekabet, [Ar. raḳb > reḳābet رقابت] *{OsT} is.* **1.** Gözleme; gözetleme. **2.** Aynı üstülükleri, aynı başarıları elde etme amacı güden kişiler, devletler, kuruluşlar vb. arasındaki çekişme; yarışma; mücadele. **3.** Kıskançlık; kıskanma. **4.** Daha iyi satış koşulları, daha elverişli fiyat ya da daha iyi kalite sunumu ile müşterileri kendine çekmeye çalışan tüccar veya sanayicilerin karşılıklı durumu. ◻ **rekabet etmek,** *1. Bir kimse ile aynı şeyi elde etmeye çalışmak. 2. (Mal için) pazarda başka bir şeyin yerini alabilecek kolaylıklar, ucuzluk ve kalite taşımak. 3. (Başka biri veya şeyle) yarışabilir durumda olmak.*

rekabetçi, [rekabet-çi] *is.* Ürünlerini başka bir firmanın ürünleri ile rekabet edebilecek biçimde piyasaya süren kimse; rekabet yanlısı olan kimse; yarışçı.

reka'ik, -kı [Ar. raḳīḳa > reḳā'iḳ رقائق] *(reka:ik, k'ler kalın söylenir) {OsT} is.* İnce ve nazik olan şeyler.

rekâket, [Ar. rekāket ركاكت] *(rekâ:ket) {OsT} is.* **1.** Dermansızlık; kuvvetsizlik; gevşeklik. **2.** Konuşmada tutukluk; kekemelik. **3.** *ed.* Sözün bağlantıdan yoksun olması; anlatım tutukluğu; şiirde ahenksizlik.

rekânet, [Ar. rekn > rekānet ركانت] *(rekâ:net) {OsT} is.* Ağırbaşlı oluş; gururluluk; vakar.

rek'at, [Ar. rekʿ > rekʿat ركعت] *(rek-at) {OsT} is.* **1.** Beli eğerek yüzüstü kapanma. **2.** *isl.* Namazda ayakta duruş (kıyam), Kur'an okuma, eğilme (rükû) ve iki secde denilen farzların sıra ile bir kez yapıldığı bölüm. ◻ **rek'at-i sāniye,** *{OsT} İkinci rekât.*|| **rek'at-ı ulā,** *{OsT} Birinci rekât.*

rek'ateyn, [Ar. rekʿat > rekʿateyn ركعتين] *{OsT} is.* İki rekât.

rekayık, -ğı [Ar. raḳīḳa > reḳāyıḳ رقايق] *(reka:yık) {OsT} is.* İnce ve nazik şeyler.

rekb, [Ar. rākib > rekb ركب] *{OsT} is.* **1.** Atlı grubu; süvari birliği. **2.** Klasik Türk müziğinde 15. yy'dan önce kullanılmış bir makam.

rekd, [Ar. rekd ركد] *{OsT} is.* Sessiz ve sakin olma; hareketsizlik; durgunluk.

reke'at, [Ar. rekʿat > rekeʿāt ركعات] *(reke-a:t) {OsT} is.* Rekâtlar.

rekik, -ği [Ar. rekāket > rekīk / rekīke ركيك / ركيكه] *{OsT} sf.* Dilinde tutukluk olan; kekeme. ◻ **rekîkü'l-lisān,** *Konuşmasında tutukluk olan.*

rekin, [Ar. rekānet > rekīn / rekīne ركين / ركينه] *(reki:n) {OsT} sf.* **1.** Ağırbaşlı; gururlu; vakarlı. **2.** Yüksek.

rekiz, [Ar. rekz > rekīz ركيز] *(reki:z) {OsT} sf.* **1.** (Define için) gizlenmiş; gömülmüş. **2.** Sağlam.

rekizit, [Fr. requisit] *is.* **1.** Bir sirkte, pist üzerinde yer alan donanımların tümü. **2.** Gösteri sırasında kafesteki yırtıcı hayvanın üzerine oturduğu tabure.

reklam, [Fr. réclamer *(ısrarla ileri sürmek)* > réclame] *is.* **1.** Bir ürünü, bir hizmeti tanıtmaya yönelik ilan, film, vb. **2.** Bunların içeriği. **3.** Ticarî, sınaî bir malı, belirli bir markayı tanıtmaya, halkı bu ürünü almaya yönlendirmek amacıyla kullanılan her türlü tanıtım eylem ve tekniklerinin tümü. ◻ **reklam etmek,** *Herhangi bir ürünü, kimseyi veya durumu açığa vurmak; başkalarına duyurmak; ilan etmek; afişe etmek; açığa vurmak.*|| **reklam filmi,** *Bir ürünü tanıtmak amacıyla çevrilmiş kısa metrajlı film.*|| (kendi) **reklamını yapmak,** *Kendisi hakkında, başkalarının söylemesi gereken övücü sözleri kendisi söylemek; açıktan övünmek.*|| **reklam ışıntısı,** *Spot.*|| **reklam kuşağı,** *Radyo ve televizyonda reklamların yayınlandığı belirli bir bölüm ve süre.*|| **reklam levhası,** *Tanıtımı yapılacak ürünlerle ilgili olarak duvar ya da belirli yerlere asılmak, yapıştırılmak ya da tutturulmak için kâğıt, karton ya da bez üzerine yazılmış reklam resim ve yazıları.*|| **reklam yapmak,** *Her türlü aracı kullanarak bir ürünün tanıtımını yapmak; tanınmasını, ünlenmesini sağlamak; dikkatleri onun üzerine çekmek.*

reklamcı, [reklam-cı] *is.* Reklam işinde çalışan kimse.

reklamcılık,-ğı [reklam-cı-lık] *is.* **1.** Reklamcının işi.

2. Reklam etkinliği ve bunun için kullanılan tekniklerin, yolların tümü.

rekm, [Ar. rekm ركم] *{OsT} is.* Biriktirme; yığma.

rekolte, [İt. ricolta *(hasat)* > Fr. récolte] *(re'kolte) is.* Tarımda bir yıl içinde devşirilen ürünlerin tümü.

rekonstrüksiyon, [Fr. réconstruction] *is.* Yeniden kurma.

rekor, [İng. record] *is.* **1.** Bir spor dalında, daha önce aynı koşullar altında yapılarak alınmış bir en üst başarının sonucunu aşan ve bu işle ilgili resmî kuruluşlarca onaylanan spor derecesi. **2.** Daha önceleri elde edilen en üst sonucu aşan yeni sonuç. 🗗 **rekor kırmak,** *Bir spor dalında eskiden edinilmiş rekoru aşarak yeni bir rekor elde etmek.*‖ **rekor onaylanması,** *Bir spor dalında kırılan rekorun resmî kuruluş ya da federasyon tarafından kabul edilmesi.*

rekortmen, [İng. recordmen] *is.* Bir rekor kırmış olan kimse.

rekortmenlik,-ği [rekortmen-lik] *is.* Rekor kırma olayı.

rekreasyon, [Lat. recreare *(canlandırmak)* > Fr. recreation] *is.* **1.** Yeniden yapma. **2.** İnsanların boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla katıldıkları faaliyetler. 🗗 **rekreasyon alanı,** *Rekreasyon amacıyla düzenlenmiş yer.*

reks, [Ar. reks ركس] *{OsT} is.* Geri döndürme; geri çevirme.

rektal, [Fr. rectal] *is. tıp.* Göden bağırsağı ile ilgili; rektumla ilgili.

rektifikasyon, [Fr. rectification] *is.* Alkollü içkileri bir ya da daha fazla damıtma yoluyla saflaştırma işlemi.

rektifiye, [Lat. rectificare *(doğrultmak)* > Fr. rectifier] *is.* Düzeltme; doğrultma.

rektit, [Fr. rectite] *is. tıp.* Göden bağırsağı iltihabı.

rektokolit, [Fr. recto-colite] *is. tıp.* Göden bağırsağı ile kalın bağırsağın birlikte iltihaplanması.

rektopeksi, [Fr. rectopexie] *is. tıp.* Göden bağırsağı sarkıklığını gidermek ve bu bağırsağı tespit etmek amacıyla yapılan cerrahi işlem.

rektosel, [Fr. rectocèle] *is. tıp.* Göden bağırsağının ön duvarının döl yolu içine sarkması durumu.

rektoskop, [Fr. recto-scope] *is. tıp.* Göden bağırsağı içini muayene ve tedavi etmekte kullanılan bir alet.

rektoskopi, [Fr. recto-scopie] *is. tıp.* Göden bağırsağı içinin rektoskop ile incelenmesi.

rektotomi, [Fr. rectotomie] *is. tıp.* Göden bağırsağının ameliyatla kesilmesi işlemi.

rektovajinal, [Fr. recto-vaginal] *sf. tıp.* Hem göden bağırsağı hem de döl yolu ile ilgili olan.

rektovezikal, [Fr. recto-vézical] *sf. tıp.* Hem göden bağırsağına hem de idrar yoluna ait olan.

rektör, [Lat. rector *(kılavuz)* > Fr. recteur] *is.* Bir üniversitenin tüzel kişiliğinin temsilcisi olup üniversitesinde öğretimin sürdürülmesinden ve yönetimden sorumlu profesör payesi taşıyan yetkili, en üst görevli.

rektörlük,-ğü [rektör-lük] *is.* **1.** Rektörün işi ve görevi. **2.** Rektörün görev süresi. **3.** Rektörün görev yaptığı yer; rektörün makamı. **4.** Rektörün görevini yürütebilmesi için kendine bağlı bulunan birimler.

rektum, [Lat. rectum *(düz şey)* > Fr. rectum] *is. anat.* Göden bağırsağı; göden.

rekûb, [Ar. rekb > reküb / rekûbe ركوبه / ركوب] *(reku:b) {OsT} is.* Binek hayvanı; binek olarak kullanılan hayvan.

rekûd, [Ar. reḳûd ركود] *(reku:d) {OsT} is.* Uyumuş.

reküperasyon, [Fr. récupération] *is.* Geri kazanım.

reküperatör, [Fr. récupérateur] *is.* Bir ısıl çevrimde iç ısı alış verişini gerçekleştiren ısı aktarma aygıtı; geri kazandırıcı.

rekz[1], [Ar. rekz ركز] *{OsT} is.* **1.** Bir yere saplama; dikme. **2.** Kurma; yapma. 🗗 **rekz-i alem,** *{OsT} Bayrak dikme.*‖ **rekz-i hıyām,** *{OsT} Çadırları kurma.*

rekz[2], [Ar. rekż ركض] *{OsT} is.* **1.** Tepinme. **2.** Tepme. **3.** Binek hayvanını koşturmak için mahmuzlama.

rekzetme, [Ar. rekz + T. et-me ايتمه ركز] *{OsT} is.* Rekzetmek eylemi; dikme; kurma.

rekzetmek, [Ar. rekz + et-mek ايتمك ركز] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er] [-(d)i-yor]* **1.** Dikmek. **2.** Saplamak. **3.** Kurmak.

rekzettirme, [Ar. rekz + T. et-tir-me ايترمه ركز] *{OsT} is.* Rekzettirmek eylemi; diktirme; kurdurma.

rekzettirmek, [Ar. rekz + T. et-tir-mek ايترمك ركز] *{OsT} gçl. f. [-ir]* Diktirmek; kurdurmak; saplatmak.

rem[1], [Far. rem رم] *is.* **1.** Korkma; ürkme. **2.** Titreme. **3.** Sürü. 🗗 **rem-kerde,** *Korkmuş; titreyen.*

rem[2]**, -mmi** [Ar. remm رم] *{OsT} is.* Onarma.

rem[3], [İng. **r**öntgen **e**quivalent **m**an] *is.* İnsan üzerinde, 250 kV'luk X ışınlarının bir radı kadar etkide bulunan ışınım miktarı.

remad, [Ar. remād رماد] *(rema:d) {OsT} is.* Kül. 🗗 **remād-ı bürkanî,** *{OsT} yer b.* Yanardağ külü.

remadet, [Ar. remādet رمادت] *(rema:det) {OsT} is.* İnsan ve hayvan kırımı.

remadi, [Ar. remād > remādī رمادى] *(rema:di:) {OsT} sf.* **1.** Kül ile ilgili. **2.** Kül renginde.

reman, [Far. remān رمان] *(rema:n) {OsT} is.* Sürü.

remayöz, [Fr. remailler > remailleuse] *is.* Örgücülükte yaka örmede kullanılan makine.

remayözcü, [remayöz-cü] *is.* Remayöz kullanan işçi; remayöz ile örgü giyeceklerin yakasını ören kimse.

remayözcülük, [remayöz-cü-lük] *is.* Remayözcünün işi

reme[1], [Ar. reme رمه] *{OsT} sf.* Korkan, ürken.

reme[2], [Far. reme رمه] *{OsT} is.* **1.** Sürü. **2.** Asker taburu. **3.** İnsan kalabalığı. **4.** *özl. is.* Ülker Yıldızı *(R büyük yazılır.).*

remed, [Ar. remed رمد] *is. tıp.* Göz ağrısı. ◘ **remed-i mütekayyih,** *tıp. İltihaplı göz nezlesi.*

remel, [Ar. remel رمل] *{OsT} is.* **1.** Acele. **2.** Hacda erkeklerin kısa adımlarla koşar vaziyette omuz silkerek tavaf yapmaları. **3.** *ed.* Asıl biçimi bir dizede dört adet *fâilâtün* (– . – –) bulunan ve bundan türlü değişikliklerle türemiş arıuz bahri. **4.** *müz.* Klasik Türk müziğinde 28 zamanlı 21 vuruşlu büyük bir usul.

remende, [Far. remîden > remende رمنده] *{OsT} sf.* Korkan; ürken.

remgerde, [Far. rem-gerde رمگرده] *{OsT} sf.* **1.** Ürkek. **2.** Ürkmüş. **3.** Titremiş.

remes, [Ar. remeş رمث] *is.* Sal.

remi, [İng. rummy] *is.* Dört kişi arasında elli iki kâğıtlık deste ve iki jokerle oynanan bir iskambil oyunu.

remide, [Far. remîden *(korkmak, ürkmek)* > remîde رميده] *(remi:de) {OsT} sf.* Korkmuş; ürkmüş.

remiks, [İng. remix] *is.* Yeniden karıştırma.

remil, -mli [Ar. reml *(kum)* رمل] *{OsT} is.* **1.** Kumda bir takım çizgi ve işaretler çizerek fala bakma. **2.** Bu şekilde bakılan fal; kum falı. ◘ **remil atmak,** *Kum falına bakmak.*

remilci, [remil-ci] *is.* Kum falına bakan; kum dökerek gelecekten ve gaipten haber verdiğini sanan kişi.

remim, [Ar. rimm > rimme *(çürüme)* > remîm / remîme رميم / رميمه] *(remi:m) {OsT} sf.* (Kemik için) çürümüş.

remiz, -mzi [Ar. remz رمز] *{OsT} is.* **1.** İşaret; alamet; belirlilik. **2.** (Bir şeyi) işaretle, kapalı bir biçimde anlatma; ima etme. **3.** Belli bir şeyi ifade eden şekil; sembol; simge. **4.** *ed.* Kendi gerçek anlamının dışında bir anlamda kullanılan kavram.

reml, [Ar. reml رمل] *{OsT} is.* → remil.

remmah, [Ar. remḥ>remmāḥ رماح] *(remma:h) {OsT} sf.* Süngü veya mızrak yapan ve satan.

remmal, -li [Ar. reml >remmāl رمال] *(remma:l) {OsT} sf.* Kum döken, fala bakan; falcı; remilci.

remmaniye, [Ar. remmāniyye رمانيه] *{OsT} is. bot.* Nargiller.

rems, [Ar. rems رمس] *{OsT} is.* Mezar.

remy, [Ar. remy رمی] *{OsT} is.* **1.** Atma; fırlatma. **2.** (Tabanca, tüfek) atma; patlatma.

remz, [Ar. remz رمز] *{OsT} is.* → remiz. ◘ **remz-āşinā,** *{OsT} Kapalı söyleyişten, imadan anlayan; zeki; anlayışlı.*‖ **remz-şinās,** *{OsT} Kapalı söyleyişten, imadan anlayan; zeki; anlayışlı.*

remzî, [Ar. remiz > remzî / remziye رمزی / رمزيه] *(remzi:) {OsT} is.* **1.** Remiz ile, işaretle ilgili; simgesel; sembolik. **2.** İma ile ilgili

ren, [İskandinav d. ren > Alm. renn] *is. zool.* Ren geyiği. ◘ **ren geyiği,** *zool. Geyikgillerden, Kuzey yarı kürenin soğuk bölgelerinde yaşayan, dişisi ve erkeği boynuzlu, omuz başı yüksekliği 1,20 m'yi, ağırlığı 150 kg'ı bulan, ot veya likenleri yiyebilmek için boynuz ve tırnakları ile karı kazan, evcilleri kızaklara koşularak taşımacılıkta kullanılan, deri, boynuz ve kemiklerinden yararlanılan, evcil veya sürüler halinde dolaşan yabanıl, geviş getiren memeli hayvan, (rangifer tarandus).*

renal, [Lat. renalis > Fr. renal] *sf.* Böbreğe ilişkin.

renanet, [Ar. renānet رنانت] *(rena:net) {OsT} is.* Yüksek sesle inleme.

renc, [Far. renc رنج] *{OsT} is.* **1.** Eziyet; sıkıntı. **2.** Ağrı; sızı. **3.** Öfke; hiddet. ◘ **renc-i sefer,** *Yolculuk sıkıntısı.*

rencber, [Far. renc *(sıkıntı)*+-ber *(çeken)* رجبر] *{OsT} sf.* → rençper.

rence, [Far. rence رنجه] *{OsT} is.* **1.** Eziyet; sıkıntı. **2.** *sf.* Sıkıntılı.

rencide, [Far. rencîden > rencîde رنجيده] *(renci:de) {OsT} sf.* İncinmiş; kalbi kırılmış. ◘ **rencide etmek,** *Kırmak; incitmek.*‖ **rencîde-hātır,** *{OsT} Gönlü kırılmış.*‖ **rencide olmak,** *Kırılmak; incinmek.*

rencidegî, [Far. rencîdegî رنجيدگی] *(renci:degi:) {OsT} is.* **1.** Kırılmış, incinmiş olma. **2.** Kederlilik.

renciş, [Far. rencîden > rencîş رنجيش] *(renci:ş) {OsT} is.* Eziyet veriş; sıkıntı çektiriş; eziyetten dolayı inciniş; sızlanış; şikâyet.

rencur, [Far. rencûr رنجور] *(rencu:r) {OsT} sf.* **1.** İncinmiş; sıkıntılı. **2.** Hasta; rahatsız.

rencuri, [Far. rencûr > rencûrî رنجوری] *(rencu:ri:) {OsT} is.* **1.** İncinme; kırılma. **2.** Hasta olma; rahatsızlanma.

rençper, [Far. renc *(sıkıntı)*+ -ber *(çeken)* رنجبر] *sf.* **1.** Sıkıntı çeken; eziyet çeken. **2.** *is.* Tarla ve inşaat-

larda bedeni ile çalışan; ağır işler gören işçi; amele. **3.** Çiftçi.

rençperlik,-ği [rençber-lik] *is.* **1.** Rençper olma durumu; amelelik; ırgatlık. **2.** Çiftçilik.

rende, [Far. rendîden *(yontmak)* > rende رنده] *{OsT} is.* **1.** Ağaç parçalarının yüzeyini yonga kaldırarak düzeltmekte kullanılan marangoz aleti. **2.** Bazı maddeleri ufalamak, toz veya parça haline getirmeye yarayan üzerinde küçük delik ve çıkıntılar bulunan mutfak aleti. **3.** Rendeden geçirilerek ufalanmış yiyecek maddesi.

rendeci, [rende-ci] *is.* Rende ya da rende makinesi ile ağaç parçalarını rendeleyen işçi.

rendeleme, [rende-le-me] *is.* Rendelemek eylemi.

rendelemek, [rende-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Mutfak rendesinden geçirerek ufalamak. **2.** Bir ağacı marangoz rendesi ile düzleştirmek. **3.** *{ağız}* Yatak, yorgan vb. şeyleri aralıklı olarak dikmek. [DS]

rendelenme, [rende-le-n-me / rende-len-me] *is.* Rendelenmek eylemi.

rendelenmek, [rende-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Üzerinde rendelemek eylemi yapılmak; rendelemek eylemine konu olmak; rende yapılmak. **2.** [rendelen-mek] *gçsz. f.* Rende sahibi olmak; rende edinmek; rendeli hâle gelmek.

rendeli, [rende-li] *sf.* **1.** Rendesi bulunan; rendesi olan. **2.** (Ağaç için) rende ile düzeltilmiş, pürüzleri giderilmiş olan. **3.** (Yiyecek için) rende ile ufalanmış olan; rendeden geçirilmiş.

rendide, [Far. rendîden > rendîde رندیده] *(rendi:de) {OsT} sf.* Rendelenmiş; rendeden geçirilmiş; rende ile ufalanmış olan.

reng, [Far. reng رنگ] *{OsT} is.* → renk. 🗗 **reng-āmiz,** *{OsT} Renk renk.*|| **reng-ā-reng,** *{OsT}* → rengârenk.|| **reng-āver,** *{OsT} Hileci; dalavereci.*|| **reng reng,** *Renk renk; çok renkli; her renkten olan.*

rengârenk,-gi [Far. reng-ā-reng] *(rengâ:renk) {OsT} sf.* Çok çeşitli renkleri olan; renk renk.

rengin, [Far. reng-în رنگین] *(rengi:n) {OsT} sf.* **1.** Boyalı; renkli; parlak. **2.** Süslü; güzel; latif. 🗗 **rengînter,** *{OsT} Çok renkli; güzel renkli.*

rengrez, [Far. reng-rez رنگرز] *{OsT} is.* **1.** Boyacı. **2.** *mecaz.* Meyhaneci.

renin[1], [Ar. renn > renîn رنین] *(reni:n) {OsT} is.* Haykırma; bağırma; inleme.

renin[2], [Lat. renis *(böbrek)* > Fr. rénine] *is.* Böbrek atardamarlarında basınç düşüklüğü gibi uyarımlar etkisi ile böbrek üstü bezlerince salgılanan enzim.

renk, -gi [Far. reng رنگ] *is.* **1.** Bir kaynaktan ya da bir cisim üzerinden yansıdıktan sonra gelen ışığın farklı dalga boylarına bağlı olarak gözde bıraktığı ayırt edici duyum. **2.** Boyar madde. **3.** Günlük dilde siyah, beyaz ve gri dışında kalan tayf duyumları. **4.** Yüzün canlılığı, neşesi, pırıltısı. **5.** Bir durumun özelliği, görünümü ya da niteliği. **6.** Bir partinin kendine özgü niteliği. **7.** Bir anlatımda yeni olan hava ya da özgünlük. **8.** Hile; düzen; dalavere. **9.** Resimde, ressamın kullandığı boyaların özelliği veya karışımı. **10.** Bir sesi öbürlerinden ayırt etmeyi sağlayan özellik; tını; karakter. 🗗 **renge gitmek,** *Bazı kâğıt oyunlarında aynı renkte dizi oluşturmak.*|| **rengi atmak,** *1. Solmak. 2. Korku, heyecan, üzüntü gibi sebeplerle benzi sararmak.*|| **rengi kaçmak,** *1. Solmak. 2. Korku, heyecan, üzüntü gibi sebeplerle benzi sararmak.*|| **rengini belli etmek,** *Düşüncelerini, amacını, eğilimini, duygularını açığa vurmak; ipucu vermek.*|| **rengi uçmak,** *1. Solmak. 2. Korku, heyecan, üzüntü gibi sebeplerle benzi sararmak.*|| **rengi yerine gelmek,** *Sağlığı düzelmek; yüzüne canlılık gelmek.*|| **renk almak,** *Yeni bir nitelik kazanmak; yeni bir renge girmek.*|| **renk ayrımı,** *matb. Ofset baskıda, renkli bir orijinali dört ana renge ayırma işlemi.*|| **renk bilimi,** *Renkleri ve renk olaylarını inceleyen bilim dalı.*|| **renk cümbüşü,** *Çeşitli renklerin oluşturduğu hoş görünüm.*|| **renk etmek,** *{ağız} Canını yakmak; sıkıntı vermek.* [DS]|| **renk geçmek,** *{eAT} {OsT} Hile yapmak; aldatmak; oyun etmek.*|| (bir şeye) **renk gelmek,** *Renklenmek; canlanmak.*|| **renk hücresi,** *biy. Renk maddesi taşıyan hücre; pigment hücresi.*|| **renk katmak,** *Tek düzelikten kurtarmak; değişiklikle neşe ve canlılık kazandırmak.*|| **renk körlüğü,** *tıp. Bazı renkleri, özellikle kırmızı ile yeşili algılayamama biçiminde ortaya çıkan görme bozukluğu; daltonizm; akromatopsi.*|| **renk körü,** *tıp. Renk körlüğüne tutulmuş olan.*|| **renk küre,** *gök b. Güneşin yuvarını saran yaklaşık on bin kilometre kalınlığındaki küre kabuğu; kromosfer.*|| **renk oynamak,** *{eAT} {OsT} Hile yapmak; aldatmak; oyun etmek.*|| **renk ölçme,** *Cisimlerin renklerinin derecelerini belirleme tekniklerinin tümü; kolorimetri.*|| **renk ölçümü,** *Renklerin tanımlanmasını, birbiri ile karşılaştırılmasını ve genel olarak incelenmesini sağlayan tekniklerin tümü; kolorimetri.*|| **renk renk,** *Değişik renklerde; rengârenk.*|| **renkten renge girmek,** *Korku, heyecan, utanma gibi sebeplerle yüzünde ardı ardına değişik renkler belirmek.*|| **renk uyumu,** *biy. Bir canlının korunmak için vücut rengini bulunduğu ortama uydurması işlemi.*|| **renk vermek,** *1. Düşüncelerini, amacını, eğilimini, duygularını açığa vurmak; rengini belli etmek; ipucu vermek. 2. {eAT} {OsT} Hile yapmak; aldatmak; oyun etmek.*|| (bir şeye, bir yere) **renk vermek,** *Neşe, canlılık veya değişiklik kazandırmak.*|| **renk vermemek,** *Bir şeyi bildiği halde bilmez görünmek.*|| **renk yuvarı,** *gök b. Güneşin yuvarını saran yaklaşık on bin kilometre kalınlığındaki küre kabuğu; kromosfer.*

renkçi, [renk-çi] *is.* **1.** Mimarlık ve tasarımda renk uzmanı. **2.** Renk sanatını iyice kavramış, renkler arasında uyum sağlamasını ya da renkleri canlı kılmasını bilen ressam. **3.** Renk üretim, ya da röprodüksiyonuna yarayan renkli karışımları gerçekleştirme uzmanı.

renkçilik, -ği [renk-çi-lik] *is. resim.* Rengin tek yanlı olarak vurgulanması.

renkgideren, [Far. reng + gi(t)-er-en] *is. kim.* Bazı maddelerin renklerini gidermekte kullanılan madde.

renkleme, [renk-le-me] *is.* Renklemek eylemi.

renklemek, [renk-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Renk vermek; boyamak.

renklendirici, [renk-le-n-di-ici] *sf.* **1.** (Madde için) renk veren. **2.** *is.* Renk veren madde.

renklendirme, [renk-le-n-dir-me] *is.* **1.** Renklendirmek eylemi. **2.** Siyah beyaz bir görüntüyü renkli duruma getirmek için uygulanan işlemlerin tümü.

renklendirmek, [renk-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Renklenmesini sağlamak. **2.** Daha hareketli ve neşeli duruma getirmek.

renklenme, [renk-le-n-me] *is.* Renklenmek eylemi.

renklenmek, [renk-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Renkli duruma gelmek. **2.** Daha renkli, daha canlı, daha parlak bir durum almak.

renkli, [renk-li] *sf.* **1.** Rengi olan. **2.** Belirtilen nitelikte veya belli bir rengi olan. **3.** Beyaz dışında rengi veya renkleri olan. **4.** Göz alıcı, çarpıcı, parlak renkleri olan. **5.** *mecaz.* Neşeli; canlı; ilgi çekici. **6.** (Kişi için) kendine özgü, ilginç ve çarpıcı nitelikleri bulunan. **7.** (Sinema filmi, fotoğraf vb. için) doğadaki renkleri olduğu gibi görüntüye aktaran. **8.** *{ağız} Çeşitli.* [DS] **9.** *zf.* Canlı, hareketli, coşkulu olarak. 🗗 **renkli basın,** *Okuyucunun ilgisini çekmek için renkli resimlere yazıdan daha çok yer veren, kupon ve armağanlarla satışını artıran gazete ve dergi.*|| **renkli film,** *Siyah-beyaz karşıtı olarak doğadaki renkleri olduğu gibi yansıtan film.*|| **renkli işitme,** *tıp. Ses duyumu ile birlikte göze de bir takım renkli görüntülerin gelmesi durumu.*|| **renkli televizyon,** *Doğadaki ya da stüdyodaki renkleri olduğu gibi görüntü olarak yansıtan teknikle üretilmiş televizyon.*

renkliler, [renk-li-ler] *is.* **1.** Beyaz karşıtı olarak rengi olan nesneler; renkli olan şeyler. **2.** Beyaz olmayan her tür çamaşır.

renklilik,-ği [renk-li-lik] *is.* **1.** Renkli olma durumu; renkli olan bir şeyin niteliği. **2.** Bir renk uyarıcısının ayırt edici renk ölçümsel özelliklerinin tümü.

renkölçer, [Far. reng + T. ölç-er] *is.* Bir renk uyarmasının üç renkli (kırmızı, yeşil, mavi) birleşenlerini veya koordinatlarını belirlemeye yarayan aygıt; renk ayırıcı; kolorimetre.

renkseme, [renk-se-me] *is.* **1.** Renksemek eylemi. **2.** Bir şeyin renklenmesi. **3.** Renkser sapınç tipi; kromotografi. 🗗 **renkseme gidermek,** *Dağıtma gücü farklı mercekleri bir araya getirerek renkser sapıncı ortadan kaldırmak.*

renksemek, [renk-se-mek] *gçsz. f. [-r] [-(i)yor]* Renklenmek; rengi olmak.

renksemeli, [renk-se-me-li] *sf.* Renksemesi olan; renkser.

renksemez, [renk-se-mez] *sf.* **1.** (Optik düzenek için) odak uzaklığı, kullanılan ışınınların frekansına bağlı olmayan; nesnelerin görüntülerini renkli saçaklarla çevrili olmaksızın veren; akromatik. **2.** Beyaz ışığı çözümlemeden veren. **3.** (Renk ölçümünde) beyaz renk. **4.** *biy.* Boyayı kabul etmeyen.

renksemezlik, -ği [renk-se-mez-lik] *is.* **1.** Renksemez olma durumu. **2.** *fiz.* Odak uzaklığı, kullanılan ışınımların frekansından bağımsız olduğu için nesnelerin görüntüsünü renkli saçaklarla çevrili olarak vermeyen yani beyaz ışıkla elde edilen görüntüsünde sedeflenme olmayan bir optik sistemin özelliği; akromatizm. **3.** Renksemez dürbün vb. camların özelliği.

renkser, [renk-se-r] *sf.* **1.** Renklerle ilgili; kromatik. **2.** Beyaz ışığı tayf renklerine ayıran.

renkseyici, [renk-se-y-ici] *is. kim.* Bir kimyasal karışımın birleşenlerinin, biri sabit öbürü hareketli iki faz arasında değişik hızlarda hareket etmelerinden yararlanarak ayrışımını sağlayan aygıt; kromotograf.

renksiz, [renk-siz] *sf.* **1.** Rengi olmayan. **2.** Solgun; soluk. **3.** Neşesiz; hareketsiz. **4.** *mecaz.* Herhangi bir özgün ve ilgi çekici yanı bulunmayan; düşünce ve davranışlarında belli bir nitelik taşımayan; silik. **5.** *zf.* Renksiz, neşesiz olarak.

renksizlik,-ği [renk-siz-lik] *is.* Renksiz olma durumu; renksiz olan şeyin niteliği.

renktaş, [renk-taş] *sf.* **1.** Aynı renkte olan; aynı rengi taşıyan. **2.** *fiz.* (Renk uyartısı için) gözlemcinin gözüne etki ederek bitişik alanlar biçiminde görünen birbirine eş duyumlar oluşturan.

renktaşlaşma, [renk-taş-laş-ma] *is. biy.* Bazı canlıların renklerini bulundukları ortama uydurma yeteneği; homokromi.

renktaşlık,-ğı [renk-taş-lık] *is.* **1.** Renktaş olma durumu; renktaş olan şeylerin durumu. **2.** *biy.* Bazı hayvanların, seçilmeyi zorlaştırmak amacıyla derisini, çevresinde bulunan renklerle özdeşleştirme durumu.

rennan, [Ar. renn > rennān رنان] *(renna:n) {OsT} sf.* Yüksek sesle bağıran; haykıran; yüksek sesle inleyen.

renyum, [Renus, *(Ren nehrinin adı)* > Lat. rhenium > Fr. rhénium] *is. kim.* Atom numarası 75, atom ağırlığı 186,2 olan, yüksek bir elektron yayım gücü bulunan, yoğunluğu 21 olan, beyaz parlak, dövüle-

bilir ve haddelenebilir metal element, simgesi: Re.

reo- [Yun. reos *(akım)*] *ön ek.* Akım ile ilgili olarak pek çok Latin kökenli terimin yapısına giren ön ek.

reomür, [René Antoine Ferchault de Réaumur *(Fransız fizikçi)* > réaumur] *is.* Suyun donma sıcaklığı noktası ile kaynama sıcaklığı noktasını 80 eşit parçaya bölmek suretiyle bulunmuş sıcaklık ölçümü derecelemesi.

reorganizasyon, [Fr. réorganisation] *is.* Bir kurumu ve kuruluşu yeniden düzenleme; yeni bir düzen kazandırma; yeniden örgütleme.

reosta, [Fr. rhéostat] *(reo'sta) is. fiz.* Değişken dirençli olarak kullanılan bir devredeki bağlantıyı sökmeden direnç ayarı yapmakta kullanılan aygıt; dimmer.

reostalı, [reosta-lı] *sf.* Reostası olan.

reostatik, -ği [Fr. rhéstatique] *sf.* Reostaya ilişkin; reosta ile ilgili.

repertuvar, [Lat. reperire *(bulmak)* > repertorium > Fr. répertoire] *is.* **1.** Belgeler listesi. **2.** Bir tiyatronun sahneye koymak üzere seçtiği oyunların listesi. **3.** Bir oyuncunun öğrendiği ve oynadığı oyunların listesi. **4.** *müz.* Bir ses sanatçısının ve çalgı topluluğunun hazırladığı ve programında yer alan şarkılar listesi. **5.** *mecaz.* Birikim.

replik,-ği [Fr. réplique] *is.* **1.** Bir oyuncunun karşısındaki oyuncuya verdiği cevapların tümü. **2.** Bir oyuncunun, karşısındakine konuşma sırası geldiğini hatırlatan, kendi konuşmasının son sözü. **3.** *huk.* Davalının verdiği cevap dilekçesine karşılık davalının vermiş olduğu cevap dilekçesi. 🗗 (dişi) **replik almak,** *(Konuşmaya başlayacak oyuncu için) arkadaşından kendi yapacağı espriye hazırlık olarak uygun bir söz almak.*‖ **replik vermek,** *1. Bir oyuncunun diyaloguna katılmak. 2. Rol arkadaşına söz sırasının geldiğini ya da sözlerini unuttuğunda hatırlatıcı bir söz söylemek.*

replika, [İt. replica > İng. replica] *is.* Bir sanat eserinin bire bir kopyası.

repo, [İng. **repu**rchase agrement *(geri alım vaadi ile satım)*] *kısalt. is.* **1.** Bankalar arası işlemlerde bir gecelik faiz uygulaması. **2.** Faiz.

repocu, [repo-cu] *sf.* **1.** Repoya para yatıran. **2.** Repo uygulayan.

repoculuk, -ğu [repo-cu-luk] *is.* Repocu olma durumu.

repor, [Fr. report] *is.* **1.** Döviz piyasasında vadeli kur peşin kurdan daha yüksek olduğu zaman, bu iki kur arasındaki fark. **2.** Borsada, vadeli bir alım satım sırasında spekülasyon süresini daha sonraki bir işleme kadar uzatma. **3.** Böyle bir işlemde, spekülatörün ihtiyacı olan parayı karşılayan sermayedara ödenen ücret.

reprodüksiyon, [Fr. reproduction] *is.* **1.** Aynısını yapma; tıpkısını kurma. **2.** *biy.* Çoğalma.

repütasyon, [Fr. réputation] *is.* **1.** Saygınlık; itibar. **2.** Ün.

-res, [Far. resîden > -res رس-] *{OsT} ek.* Farsça kelimelerden *"getiren, eriştiren"* anlamlarıyla birleşik sıfatlar yapan son ek.

re's[1], [Ar. re's رأس] *{OsT} is.* **1.** Baş; kafa. **2.** Başkan; reis. **3.** Başlangıç. **4.** Tepe; uç nokta; uç. **5.** Küçükbaş hayvan. **6.** *bot.* Bitkilerin kökten uzak olan kısmı. **7.** *coğ.* Kıyıda belirgin çıkıntı; burun. **8.** *mat.* Tepe; köşe. 🗗 **re's-i cebel,** *{OsT} Bir dağın en yüksek tepesi.*‖ **re's-i cumhûr,** *{OsT} Cumhurbaşkanı.*‖ **re's-i kâr,** *{OsT}* → resikâr.‖ **re's-i mahrût,** *{OsT} Piramidin tepesi.*‖ **re's-i sene-i efrenciye,** *{OsT} Yılbaşı; 1 Ocak.*‖ **re's-i sene-i hicriye,** *{OsT} Hicrî yılbaşı; 1 Muharrem.*‖ **re's-i sene-i maliye,** *{OsT} Malî yılbaşı; eskiden 1 Mart.*‖ **re's-i sene-i milâdiye,** *{OsT} Yılbaşı; 1 Ocak veya (Şemsî miladî takvime göre) 14 Ocak.*‖ **re's-i uzv-i te'nîs,** *{OsT} bot. Çiçekte dişi organın başı; tepecik.*‖ **re'sü'l-hikmet-i mahâfetullâh,** *{OsT} Hikmetin başı Allah korkusu.*‖ **re'sü'l-hikmet-i muhabbetullâh,** *{OsT} Hikmetin başı Allah sevgisi.*‖ **re'sü'l-mâl,** *{OsT}* → resülmal.

res[1]**, -ssi** [Ar. ress رس] *{OsT} is.* **1.** Hastalığın bedene yerleşmesi. **2.** Bir haberin insanlar arasında yayılması. **3.** Bir şeyin başlangıcı. **4.** *ed.* Divan şiirinde tesis adı verilen eliften önceki sessiz harfin harekesi.

res[2]**, -ssi** [Ar. ress رس] *{OsT} is.* İçi taşla örülü kuyu.

-resa, [Far. resîden > -resâ رسا] *(resa:) {OsT} ek.* Farsça kelimelerden *"yetiştiren, yetişen, ulaşan"* anlamlarıyla birleşik sıfatlar yapan son ek.

resail, [Ar. risâle > resâ'il رسائل] *(resa:il) {OsT} is.* **1.** Küçük kitaplar; broşürler. **2.** Mektuplar.

resalet, [Ar. risâlet رسالت] *(risa:let) {OsT} is.* **1.** Elçilik; sefaret. **2.** Peygamberlik.

-resan, [Far. resîden > -resân رسان] *(resa:n) {OsT} ek.* Farsça kelimelerden *"yetiştiren, yetişen, ulaşan"* anlamlarıyla birleşik sıfatlar yapan son ek.

resane, [Far. resâne رسانه] *(resa:ne) {OsT}* **1.** Özlem. **2.** Üzüntü; teessüf. 🗗 **resâne-hâr,** *{OsT} Hasret çekici; özleyici.*

resanende, [Far. resîden > resânende رساننده] *(resa:-nende) {OsT} sf.* Getirici; ulaştırıcı.

resanet, [Ar. reşânet / raşânet رصانت] *(resa:net) {OsT}* Dayanıklı olma; metanet; sağlamlık.

resanetli, [resanet-li] *(resa:netli) sf.* Dayanıklı; sağlam.

resas, [Ar. raşş *(vernikleme)* > reşâş رصاص] *(resa:s) {OsT} is.* **1.** Kurşun. **2.** Kalay.

resaset, [Ar. reṣāṣet رثاثت] *(rasa:set) {OsT} is.* Eskilik; köhnemişlik; yıpranmışlık.

resatik, -ğı [Far. rustā > rūstāḳ > resātīḳ رساتيق] *(resa:tik, k kalın söylenir) {OsT} is.* Köyler.

resaye, [Ar. reṣāye رثايه] *(resa:ye) {OsT} is.* Ağıt yakma.

resayi, -i'ı [Ar. riṣī'a > reṣāyi' رصايع] *(resa:yi) {OsT} is.* **1.** Kabaralar. **2.** Kabara gibi yere konulan şeyler.

resed, [Far. resed رسد] *{OsT} is.* Layık.

reseksiyon, [Fr. résection] *is.* Bir organın bir bölümünü, sağlam kısımları korumak ve gerektiğinde devamlılığını sağlamak koşuluyla, çıkarmayı amaçlayan cerrahi işlem.

resektör, [Fr. résecteur] *is.* İdrar yolları cerrahisinde, endoskopla reseksiyon yapmaya yarayan aygıt.

resen[1], [Ar. re's > re'sen رئساً] *(re:-'sen) {OsT} zf.* **1.** Kendi başına, bağımsız olarak; kendiliğinden. **2.** Bağımsız olarak, kimseye bağlı olamadan. 🗗 **resen alınan karar,** *huk. Hiçbir isteğe bağlı olmaksızın, yetkili bir organın kendiliğinden aldığı karar.*|| **re'sen mukābil zāviyeler,** *{OsT} mat. Ters açılar.*

resen[2], [Far. resen رسن] *{OsT} is.* Halat; ip; sicim. 🗗 **resen-bāz,** *{OsT} İp cambazı.*|| **resen-bend,** *{OsT} Halat ya da iple bağlı.*

resepsiyon, [Lat. recipere *(kabul etmek)* > Fr. réception] *is.* **1.** Davetlileri ağırlamak için düzenlenen ve belli törensellikler de içeren toplantı; kabul. **2.** Otel, motel, vb. yerlerde müşterileri kabul etmek, isteklerine karşılık vermekle görevli büro ve büroda görevli kimselerin tümü.

reseptör, [Fr. récepteur] *is.* Almaç.

resesif, [Fr. récessif] *sf. biy.* Çekinik.

resesyon, [Fr. recéssion] *is.* Durgunluk.

resia, [Ar. reṣī'a رصيعه] *(resi:a) {OsT} is.* **1.** Kabara. **2.** Kabara gibi yere konan süsler.

resid, [Far. resīden > resīd رسيد] *(resi:d) {OsT} is.* **1.** Resmî bir yazının yerine ulaştığını bildiren *"geldi"* işareti. **2.** Eskiden, bir işlemin tamamlandığı, bir alacağın tahsil edildiği ya da bir açık artırmanın sona erdiği durumlarda kullanılan terim. 🗗 **resid tahvili,** *{OsT} Maliye tarafından bir paranın tahsil edildiğine ilişkin düzenlenen belge; tahsil müzekkeresi.*

reside, [Far. resīden > resīde رسيده] *(resi:de) {OsT} sf.* **1.** Yetişmiş; ulaşmış. **2.** Olgunlaşmış; olgunluğa erişmiş; büyümüş. **3.** Genç. 🗗 **reside-i hitām,** *{OsT} Sonuca erişmiş; sonuna gelmiş; bitmiş.*

resif, [Ar. er-resif *(bent yol)* > İsp. arrecife > Fr. récif] *is.* Genellikle kıyıların yakınında hemen hemen su düzeyinde bulunan kaya ya da kaya öbeği.

resikâr, [Ar. re'ş + Far. -kār > re'ş-i kār رأسكار] *(re-s'ikâ:r) {OsT} is.* İktidar mevkii; iş başı.

resil, [Ar. resīl رسيل] *(resi:l) {OsT} is.* Elçi; ulak; kurye.

resim[1], **-smi** [Ar. resm رسم] *{OsT} is.* **1.** İz; işaret. **2.** Şekil. **3.** Plan; taslak. **4.** Varlıkların kalem, boya, fırça gibi araçlarla kâğıt, karton, bez vb. üzerine yapılan biçimleri. **5.** Bu biçimleri yapmak, boyamak tekniği ve sanatı; bu sanatı öğreten uygulama. **6.** Fotoğraf. **7.** Konuları daha iyi açıklamak için kitap veya süreli yayın üzerine konulan resim veya şekillerin tümü. **8.** Film üzerinde çerçeveli görüntülerden her biri. **9.** Televizyon ekranında üst satırdan en alt satıra kadar tarama yoluyla elde edilen görüntü. 🗗 **resim almak,** *Bir varlığın fotoğrafını çekmek; resmini yapmak.*|| **resim çekmek,** *Bir kimsenin ya da varlığın resmini fotoğraf makinesi yardımı ile kâğıt üzerine çıkarmak işlemi.*|| **resim çıkarmak,** *Resim çekmek.*|| **resim gibi,** *1. Tasarlanan örneğe uygun biçimde. 2. Çok güzel.*|| **resim komak,** *{eAT} Şekil çizmek; resim yapmak; nakşetmek.*|| **resim seçici,** *Televizyon yayıncılığında, yönetmen odasında program akışına uygun olarak yönetmenin verdiği komutlara uygun resmi çıkışa, yayına veren kimse.*|| **resim urmak,** *{eAT} Resmini yapmak; şekil çizmek; nakşetmek.*|| **resim yapmak,** *1. Resim teknik ve sanatını uygulamak. 2. Fotoğraf çekmek.* || **resim yazı,** *Hiyeroglif.*|| (bir şeyin) **resmidir,** *"....ın olacağı kesinlikle bellidir" anlamında kullanılır.*|| **resm-i müsennem,** *{OsT} Profilden çekilmiş fotoğraf.*

resim[2], **-smi** [Ar. resm رسم] *{OsT} is.* **1.** Tören; resm-i geçit. **2.** Âdet; tavır. **3.** Tarz; usul; yöntem; üslûp. **4.** Devlete özgü iş, davranış. **5.** *huk.* Bir devlet hizmetinden yararlanma karşılığı olarak ödenen para. **6.** İmparatorluk döneminde, bazı şeylerden alınan vergi. 🗗 **resim almak,** *Vergi tahsil etmek.*|| **resm-i âli,** *{OsT} Padişah cuma namazına giderken yapılan tören.*|| **resm-i geçit,** *{OsT} Resmigeçit.*|| **resm-i iftitah,** *{OsT} Açılış töreni.*|| **resm-i kadim,** *{OsT} Eski tarz; eski usul.*|| **resm-i küşat,** *{OsT} Resmiküşat.*|| **resm-i selām,** *{OsT} Askerî selam töreni.*|| **resm-i ta'zim,** *{OsT} Askerî selam töreni.*

resimci, [resim-ci] *is.* **1.** Fotoğrafçı. **2.** Resim öğretmeni. **3.** Nakkaş.

resimleme, [resim-le-me] *is.* **1.** Resimlemek eylemi. **2.** Basılacak bir metni güzelleştirmek veya belgelemek amacıyla resim ve desenler yerleştirme işi.

resimlemek, [resim-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Kitap vb. için) daha anlaşılır kılmak veya güzel görünüm sağlamak için resim ve şekiller koymak; resimli hâle getirmek. **2.** Herhangi bir konuyu resim ile anlatmak.

resimlendirme, [resim-le-n-dir-me] *is.* Resimlendirmek eylemi.

resimlendirmek, [resim-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Resimlenmesini temin etmek; resimli hâle getirtmek.

resimleşme, [resim-le-ş-me] *is.* Resimleşmek eylemi.

resimleşmek, [resim-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Resim durumuna gelmek; resim gibi olmak.

resimli, [resim-li] *sf.* İçinde resimler bulunan; musavver. **resimli roman,** *Konusu veya olayları bir dizi resimlerle anlatılan roman ya da hikâye.*

resimlik,-ği [resim-lik] *is.* **1.** İçine fotoğraf yerleştirmek üzere yapılmış çerçeve. **2.** Albüm.

resimselci, [resim-sel-ci] *sf.* **1.** Resimselciliğe ilişkin. **2.** *is.* Resimselcilik akımını uygulayan fotoğrafçı.

resimselcilik, -ği [resim-sel-ci-lik] *is.* Fotoğrafı resim gibi bir sanat dalı haline getirmeyi amaçlayan akım.

resimsi, [resim-si] *sf.* Resme benzeyen; resmi andıran; resim gibi olan.

resis[1]**,** [Ar. reṣīṣ / reṣīṣe رثيث / رثيثه] *(resi:s) {OsT} sf.* Eskimiş; yıpranmış.

resis[2]**,** [Ar. resīs / resīse رسيس / رسيسه] *(resi:s) {OsT} is. tıp.* Hastalık başlangıcı.

resital, -li [İng. to recide *(okumak)* > recital] *is.* **1.** Tek icracının verdiği konser. **2.** Tek yorumcunun sunduğu veya tek bir türe ayrılan sanat gösterisi.

resiy, -yyi [Ar. resiyy رسى] *{OsT} sf.* **1.** Hayırda ya da şerde ısrar eden. **2.** Çatıyı ayakta tutan direk.

resm[1]**,** [Ar. resm رسم] *{OsT} is.* **1.** Yazma; çizme; desen. **2.** İz; belirti; nişan; alamet. **3.** Fotoğraf; resim. **4.** Plan; taslak; tertip. **5.** Suret.

resm[2]**,** [Ar. resm رسم] *{OsT} is.* **1.** Tören; alay. **2.** Vergi; harç. **3.** *sf.* Resmî. **resm-i geçit,** *{OsT}* → resmigeçit.|| **resm-i gümrük,** *{OsT} Gümrük vergisi.*|| **resm-i güşād,** *{OsT} Açılış töreni.*|| **resm-i iftitāh,** *{OsT} Açılış töreni.*|| **resm-i selām,** *{OsT} as. Selam töreni.*

resm[3]**,** [Ar. resm رسم] *{OsT} is.* **1.** Yol; tarz; üslûp. **2.** Tavır; davranış; usul. **resm-i kadîm,** *{OsT} Eski yöntem.*|| **resm-i maktû,** *{OsT} mat. Yandan; yanay; profil.*|| **resm-i nev,** *{OsT} Yeni biçim; yeni usul.*

resmen, [Ar. resm > resmen رسماً] *(re'smen) {OsT} zf.* **1.** Resmî kaynaklar tarafından. **2.** Devletçe; devlet adına. **3.** Resmî olarak. **4.** Yasaya, yönetime ve yöntemine uygun biçimde; bütün gerekler yerine getirilerek; usulünce. **5.** Açıkça; kesinlikle; görünür; açık bir biçimde. **6.** Biçimsel bir nicelikle; içten olmayarak; âdet yerini bulsun diye.

resmetme, [Ar. resm + T. et-me رسم ايتمه] *{OsT} is.* Resmetmek eylemi.

resmetmek, [Ar. resm + T. et-mek رسم ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er] [-(d)-i-yor]* **1.** (Bir şey için) onun görünüşünü bir yüzey üzerine çizmek veya boyamak. **2.** (Bir konu için) onu çizgi, resim, renk ve motiflerle ortaya koymak; canlandırmak. **3.** (İç ve ruh için) iz bırakmak; işlemek; nakşetmek.

resmî, [Ar. resm > resmī رسمى] *(resmi:) {OsT} sf.* **1.** Resim veya yazı ile ilgili. **2.** Devletin olan; devlete ait olan; devletle ilgili olan. **3.** Yasal nitelik taşıyan; yetkililerce tanınmış veya açıkça kabul edilmiş olan; yasal. **4.** Devletin ya da idarenin öngördüğü biçimde olan. **5.** Kamu görevleri ile ilgili olan; kamu görevlilerince yapılan. **6.** (Kişi için) yasal yetkisi, kamusal görevi olan. **7.** Yetkili makamlardan kaynaklanan; doğruluğu ve gerçekliği ilgili makamca onaylanmış olan. **8.** Gerçek bir veri imiş gibi sunulmasına rağmen insanı başka bir gerçeğin var olduğu düşüncesine iten. **9.** *mecaz.* (Kişi ve tutumu için) başkaları ile olan ilişkilerinde ölçülü, mesafeli davranan, biçime önem veren. **10.** *mecaz.* Samimi olmayan; içten olmayan; teklifli. **resmî dil,** *Bir ülkede yasa ile belirlenmiş, devlet hizmetlerinin yürütüldüğü dil; devlet dili.*|| **resmî eğitim,** *Devlet kurumlarınca verilen eğitim.*|| **resmî elbise,** *1. Bazı kamu görevlilerinin giymek zorunda olduğu belirli nitelik ve biçimdeki elbise; üniforma. 2. Törenlerde giyilmesi zorunlu olan giysi.*|| **resmî evrak,** *huk. 1. Hukuksal işlemleri belgelemek yetkisine sahip makamlarca düzenlenen ya da onaylanan yazı ve belge. 2. Kamu görevlilerinin görevleri gereği yaptıkları işlemleri içeren belge.*|| **resmî giysi,** *Resmî elbise.*|| **resmî nikâh,** *Yasalara uygun olarak nikâh memurluğunca kıyılan ve kayıtlara geçirilen evlenme sözleşmesi.*|| **resmî olmayan,** *1. Resmî makamların onayı alınmamış. 2. Resmî makamlardan kaynaklanmamış; gayr-i resmî.*|| **resmî pul,** *Kamu kurumlarının posta gönderilerinde kullandıkları, özel şahısların kullanamadığı pul.*

resmigeçit,-di [Ar. resm + T. geç-it > resm-i geçit *(Farsça tamlama)* رسم گچت] *{OsT} is.* Geçit töreni; tören geçişi.

resmikabul,-lü [Ar. resm-i ḳabūl رسم قبول] *(resmikabu:l) {OsT} is.* Kabul töreni.

resmiküşat, [Ar. resm-i Far. güşād رسم گشاد] *(res'miküşa:t) {OsT} is.* Açış töreni.

resmîleşme, [resmi-le-ş-me] *is.* Resmîleşmek eylemi.

resmîleşmek, [resmî-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Resmî bir nitelik kazanmak; resmî duruma gelmek.

resmîleştirme, [resmî-le-ş-tir-me] *is.* Resmîleştirmek eylemi.

resmîleştirmek, [resmî-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Resmî duruma getirmek; resmî bir nitelik kazanmasını sağlamak.

resmîlik,-ği [resmî-lik] *is.* Resmî olma durumu; resmiyet.

resmiye, [Ar. resm > resmī > resmīye رسميه] *(resmi:ye) {OsT} is.* **1.** Devlete ait; devletle ilgili. **2.** Yasal. **3.** Resimle ilgili; resme ait.

resmiyet, [Ar. resm > resmiyyet رسميت] *{OsT} is.* **1.** Resmîlik. **2.** *mecaz.* İlişkilerde ölçünün, biçimin önemsendiğini gösteren tutum. ◘ **resmiyete dökmek,** *1. Bir işi devletin öngördüğü biçimde ve yöntemde yürütmek. 2. Resmî nitelik kazandırmak.*|| **resmiyete koymak,** *Özelden çıkarıp resmî bir işleme tabi tutmak.*

ressam, [Ar. resm > ressām رسام] *(ressa:m) {OsT} is.* **1.** Resim yapan kimse. **2.** Resim sanatını uygulayan kimse; resim yapan sanatçı. **3.** Kitaptaki resimleri çizen veya kapak resimleri yapan sanatçı.

ressamlık,-ğı [ressam-lık] *is.* Resim yapma sanatı.

rest, [Fr. reste] *is.* **1.** Pokerde, bir oyuncunun önündeki paranın tümü. **2.** *ünl.* Oyuncunun, rest çektiğini belirtmek için söylediği söz. ◘ **rest çekmek,** *1. (Poker oyuncusu için) önündeki paranın tümünü ortaya koymak. 2. Herhangi bir konuda birine karşı kesin ve sert biçimde olumsuz olarak son sözü söylemek.*|| **resti görmek,** *Ortaya konulan parayı kabul edip aynı miktarda parayı ortaya sürmek.*

reste, [Far. reste رسته] *{OsT} sf.* Kurtulmuş.

restegân, [Far. reste-gān رستگان] *(restegâ:n) {OsT} is.* **1.** Kurtulmuş olanlar. **2.** Firar edenler.

restgâr, [Far. rest-gār رستگار] *(resgâ:r) {OsT} sf.* Kurtulmuş; serbest; hür.

restgâri, [Far. rest-gārī رستگاری] *(restgâ:ri:) {OsT} is.* Kurtulma; kaçma.

restitüsyon, [İng. restituation] *is.* Yeniden tasarımlama.

restleşme, [rest-le-ş-me] *is.* Restleşmek eylemi.

restleşmek, [rest-le-ş-mek] *işteş f. [-ir]* Birbirinin restini karşılıklı olarak görmek.

resto, [İt. resto] *(re'sto) ünl.* **1.** Yeter; dur. **2.** Lokantada söylenen yemeğin iptal edildiğini bildiren söz.

restoran, [Fr. restaurant] *is.* Lokanta.

restorasyon, [Fr. restauration] *is.* Eski bir yapıda eskimiş, yıpranmış olan kısımları aslına uygun biçimde onarma; yenileme.

restoratör, [Fr. restaurateur] *is.* Restorasyon yapan kimse; onarımcı; yenileyici.

restore, [Fr. restaurer > restauré] *is.* Onarma; ilk durma getirme; yenileme. ◘ **restore etmek,** *Bir mimari eseri ya da sanat eserini aslına uygun biçimde onarmak.*|| **restore edilmek,** *Onarılıp eski duruma getirilmek.*

resul, -lü [Ar. resül رسول] *(resu:l) {OsT} is.* **1.** Elçi; haberci. **2.** İnsanları doğru yola davet etmek amacıyla Allah tarafından gönderilmiş kitaplı peygamber; yalvaç.

re'sülmal,-li [Ar. re's *(baş)* + māl > re'sü'l-māl رأس المال] *(re-sülma:l) {OsT} is.* Anamal; ana para.

resy, [Ar. reşy رشى] *{OsT} is.* **1** Ağıt. **2.** Ağıt söyleme.

resye, [Ar. reşye رثيه] *{OsT} is. tıp.* Romatizma. ◘ **resye-i adaliye,** *{OsT} Adale romatizması.*|| **resye-i cenbiye,** *{OsT} Zatülcenp.*|| **resye-i mafsāliye,** *{OsT} Eklem romatizması.*

reş, -şşi [Ar. reşş رش] *{OsT} is.* **1.** Serpme. **2.** Su serpilme. **3.** Yağmur çisentisi.

reşad, [Ar. reşād رشاد] *(reşa:d) {OsT} is.* Doğru yolda yürüme; hak yoldan gitme.

reşadetlü, [Ar. reşādet + T. li => reşādet-lü رشادتلو] *{OsT} sf.* Şeyhler ve çelebiler hakkında kullanılan resmî unvan.

reşakat, -ti [Ar. reşāḳat رشاقت] *(reşa:kat) {OsT} is.* **1.** Belin inceliği. **2.** Davranış ve hareketlerdeki incelik; nezaket.

reşanpi, [Fr. réchampis] *is.* Bir silme üzerine ya da arabalarda cam kenarlarına çekilen ince şerit boya.

reşaş, [Ar. reşş > reşāş / reşāşe رشاش / رشاشة] *(reşa:ş) {OsT} is.* Yağmur çisentisi. ◘ **reşāşe-pāş,** *Serpinti saçıcı.*

reşat, -dı [Reşad *(padişah adı)* رشاد] *{OsT} is.* Sultan Mehmet Beşinci Reşat adına bastırılan altın.

reşber, [Far. rencber => reşber] *{ağız} is.* Çiftçi. [DS]

reşehat, -ti [Ar. reşḥa > reşeḥāt رشحات] *(reşeha:t) {OsT} is.* Damlalar; damla damla sızıntılar. ◘ **reşehat-i kalem,** *{OsT} 1. Kalem damlaları. 2. Düşünce ürünleri; yazılar.*

reşen, [Ar. **r**eceb, **ş**a'bān, ramaż**ān** رشن] *{OsT} kısalt.* Ay takviminde, recep, şaban ve ramazan aylarının üçüne birden verilen ad. ◘ **reşen mevacibi,** *{OsT} Yeniçerilere recep, şaban ve ramazan aylarını kapsayan üç aylığa verilen ad; Yeniçeri üç aylıklarından ikinci dilimin adı.*

reşf, [Ar. reşf رشف] *{OsT} is.* Suyu emerek içme.

reşh, [Ar. reşḥ رشح] *{OsT} is.* **1.** Sızıntı; sızma. **2.** Terleme.

reşha, [Ar. reşḥa رشحه] *{OsT} is.* **1.** Sızıntı. **2.** *tıp.* Akıntı; sızıntı. ◘ **reşha-feşān,** *{OsT} Damla saçan.*|| **reşha-pāş,** *{OsT} Damla saçan.*|| **reşha-rîz,** *{OsT} Damla döken.*|| **reşha-yāb,** *{OsT} Sızıntı yapan.*

reşid, [Ar. rüşd > reşīd / reşīde رشيد / رشيده] *(reşi:d) {OsT} sf.* → reşit.

reşidiye, [Ar. reşīd > reşīdiyye رشيديه] *(reşi:diye) {OsT} sf.* **1.** Reşit olanla ilgili. **2.** *is.* Şeker ve nişasta ile yapılan bir tatlı.

reşih, [Ar. reşīḥ رشيح] *(reşi:h, h kalın söylenir) {OsT} is.* Ter.

reşik, -kı [Ar. reşīḳ رشيق] *(reşi:k, k kalın söylenir) {OsT} sf.* (Erkek için) uzun boylu ve vücudu biçimli olan.

reşit, [Ar. rüşd > reşīd رشيد] *(reşi:d) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) ergin; yetişkin. **2.** Doğru yolu bulan. **3.** Akıllıca hareket eden. **4.** *huk.* Medenî hakları kullanabilme bakımından yasanın öngördüğü yaşa gelmiş olan ya da evlenme gibi bazı sebeplerle bu hakkı elde etmiş olan. ◻ **reşit olmak,** *Rüştünü ispat etmek; erginleşmek.*

reşk, [Far. reşk رشك] *{OsT} is.* Kıskanma; kıskançlık. ◻ **reşk-āver,** *{OsT} Kıskançlık duygusunu uyandıran.*|| **reş-endāz,** *{OsT} İmrendiren.*|| **reşk-sāz,** *{OsT} Gıpta ettiren.*

reşkin, [Far. reşkīn رشكين] *(reşki:n) {OsT} sf.* Kıskanan; kıskanç.

reşme[1], [Ar. reşme رشمه] *is.* **1.** *{ağız}* Hayvan yuları, başlığı veya gemi. [DS] **2.** *{OsT}* Hayvan başlığında burun üzerine gelen zincir.

reşme[2], [? reşme] *is.* Penye hazır giyim dikişinde kullanılan ve zincirli dikiş yapan özel makine.

reşmeci, [reşme-ci] *is.* Reşme ile penye giyeceklerin etek, kol kenarı gibi yerlerine zincirli dikiş yapan işçi.

reşven, [? reşven] *{ağız} is.* Kulaklı çift demiri. [DS]

ret, -ddi [Ar. redd رد] *{OsT} is.* **1.** Sunulan, söylenilen ya da iddia edilen bir şeyi kabul etmeme; geri çevirme. **2.** Yalanlama; çürütme. **3.** Aile bireylerinden biri ile ilgili hukuksal ilişkiyi kesme; onu aileden saymama. ◻ **redd-i cevāb,** *{OsT} Cevap vererek reddetme; cevap verme.*|| **redd-i fıtk,** *{OsT} Fıtık çıkığını yerine koyma; oturtma.*|| **redd-i kelām,** *{OsT} Söze karşılık verme.*|| **redd-i matla',** *{OsT} ed. Gazelde ilk beytin son beyitte de tekrarlanan dizesi.*|| **redd-i selām,** *{OsT} Verilen selama karşılık verme.*

retaim, [Ar. retīme > retā'im رتائم] *(reta:im) {OsT} is.* Hatırlanması gereken bir şeyi unutmamak için parmağa bağlanan iplik vb.

retard, [Fr. retard] *sf. tıp.* (İlaç için) organizmada belli bir oranda etkili, sabit ve uzun süre kalabilmek için derişimini değiştirerek etkin maddesini yavaş yavaş salan.

retel, [Ar. retel رتل] *{OsT} sf.* Hoşa giden; düzgün; hoş.

retikulum, [Lat. reticulum] *is.* **1.** Ağ. **2.** *anat.* Bazı dokulardaki liflerden ya da küçük damarların ağızlaşmasından oluşan ağ.

retikül, [Fr. réticule] *is. fiz.* **1.** Dürbünleri doğrultmakta kullanılan ve üzerinde çapraz iki kıl bulunan yuvarlak delikli disk; kıl ağ. **2.** *bot.* Palmiyelerde yaprak ve çiçek kınını saran lifler; ağcık.

retiküler, [Fr. réticulaire] *sf.* Ağ biçiminde olan. ◻ **retiküler hücre,** *Kan yapıcı dokuda bulunan ve özellikle destek işlevleri gören sabit hücre.*

retime, [Ar. retīme رتيمه] *(reti:me) {OsT} is.* Bir şeyi hatırlamak amacıyla parmağa bağlanan iplik vb.

retina, [Lat. rate *(ağ)* > retina] *is. anat.* Görme sinirleriyle bağlantılı sinir hücrelerinden oluşan ve ışığa duyarlı göz dibi zarı; ağ tabaka.

retinit[1], [Fr. rétinite] *is.* Ağ tabakanın iltihabı.

retinit[2], [Yun. retine *(reçine)* > Fr. rétinite] *is.* Katran taşı.

retinograf, [Fr. rétinogaphe] *is.* Göz dibinin resmini çekmeye yarayan özel optik aygıtlı fotoğraf makinesi.

retinografi, [Fr. rétinogarphie] *is.* **1.** Retinograf ile göz dibinin resminin çekilmesi. **2.** Bu aletle çekilmiş göz dibi resmi.

retinol, -lü [Fr. rétinol] *is. kim.* Formülü $C_{20}H_{30}O$ olan ve A_1 vitamini de denen diterpensel alkolün yaygın adı.

retinül, [Fr. rétinule] *is.* **1.** Böceklerde, petek gözün ya da yüzeyciğin duyarlı bölümü. **2.** *sf.* Retinül ile ilgili.

retk, -kı [Ar. retḳ رتق] *{OsT} is.* Yırtığı veya yarık yeri onarma.

retka, [Ar. retḳ > retḳā' رتقاء] *{OsT} is.* Cinsel organı, cinsel ilişkiye engel olacak biçimde bitişik olan kadın.

retm, [Ar. retm رتم] *{OsT} is. bot.* Katırtırnağı.

retme, [Ar. retīme / retme رتمه] *{OsT} is.* → retime.

retorik,-ği [Fr. réthorique] *is.* **1.** Güzel konuşma sanatı; hitabet. **2.** Belagat yöntemleri.

retorikçiler, [retorik-çi-ler] *is.* Fransa'da saray şairlerinin kendilerine verdikleri isim.

retriver, [İng. retriver] *is. zool.* Avı ölü veya diri arayıp bulup avcıya getiren bir tür İngiliz av köpeği.

retrokolis, [Lat. retro-collum > Fr. retrocolis] *is. tıp.* Başın arkaya doğru çekilmesine neden olan bir tür boyun tutukluğu.

retropülsiyon, [Fr. rétropulsion] *is. tıp.* Parkinson hastalığında görülün arkaya doğru düşme eğilimi.

retuş, [Fr. retouche] *is.* → rötuş.

retve, [Ar. retve رتوه] *{OsT} is.* Adım.

-rev, [Far. reften *(gitmek)* > -rev رو] *{OsT} ek.* Farsça kelimelerden *"yürüyen, giden"* anlamıyla birleşik sıfatlar yapan son ek.

rev, -v'i [Ar. revʿ / revʿa روع / روعه] *{OsT} is.* **1.** Korku. **2.** Helecan.

reva[1], [Far. revā روا] *(reva:) {OsT} sf.* Uygun; layık; yakışır. ◻ **revā-dāşte,** *{OsT} Uygun bulmuş.*‖ (birine, bir şeyi) **reva görmek,** *Aslında iyi olmayan bir şeyi, bir davranışı uygun görmek.*

reva[2], [? reva] *{ağız} is.* İlk ekilen ekin. [DS]

revabıt, [Ar. rābıṭa > revābıṭ روابط] *(reva:bıt) {OsT} is.* **1.** Bağ. **2.** İlgi. **3.** Bağlılıklar. **4.** Usuller; tertipler; düzenler.

revac, [Ar. revāc رواج] *(reva:c) {OsT} is.* → revaç. ◻ **revac-dar,** *{OsT} 1. İtibarı olan. 2. Sürümlü.*

revaç, -cı [Ar. revāc رواج] *(reva:ç) is.* **1.** Gerekli, değerli olma. **2.** Sürüm. ◻ **revaç bulmak,** *Geçerli hale gelmek; herkesçe aranır, istenir olmak.*‖ **revaçta olmak,** *Geçerli olmak; herkesçe aranır, istenir olmak.*

revafız, [Ar. rāfiża > revāfiż روافض] *(reva:fız) {OsT} is.* Şia mezhebinin ifrata kaçan koluna mensup kişiler.

revah, [Ar. revāḥ رواح] *(reva:h) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi elde etmekten dolayı duyulan sevinç. **2.** Akşamüzeri; akşam.

revahi, [Ar. rāhiye > revāhī رواهی] *(reva:hi:) {OsT} is. zool.* Bal arıları.

revahil, [Ar. rāḥile > revāḥil رواحل] *(reva:hil) {OsT} is.* **1.** Yük taşımakta kullanılan hayvanlar. **2.** (Özellikle) yük develeri.

revaid, [Ar. rāʿide > revāʿid رواعد] *(reva:id) {OsT} is.* Gürleyen bulutlar.

revak, [Ar. revḳ > revāḳ رواق] *(reva:k) {OsT} is.* **1.** Binaların önlerinde kemerler üzerine kurulmuş sundurmalık. **2.** Üzeri örtülü sütun dizisi. **3.** Çardak. ◻ **revāk-ı bî-sütûn,** *{OsT} 1. Direksiz, dayanaksız; çardak. 2. Gökyüzü.*‖ **revāk-ı leyl,** *{OsT} Gece öncesi; akşam vakti.*‖ **revāku'l-ayn,** *{OsT} Gözün çardağı; kaş.*

revaki, [Ar. revāḳ > revāḳī رواقی] *(reva:ki:) {OsT} sf.* **1.** Revakla ilgili. **2.** *fel.* Stoacı.

revakid, [Ar. rākid > revākid رواکد] *(reva:kid) {OsT} is.* Durgun olan şeyler.

revakiye, [Ar. revāḳ > revāḳī > revāḳiyye رواقیه] *(reva:kiye) {OsT} is.* Stoacılık.

revakıyun, [Ar. revāḳiyye > revāḳiyyün رواقیون] *(reva:kıyu:n) {OsT} is.* Eski Yunan filozoflarından stoacılığı benimsemiş olanlara verilen ad; stoacılar.

revalüasyon, [Fr. réévalution] *is.* Ulusal paranın değerini döviz veya altına göre yükseltmek biçiminde alınan bir ekonomik tedbir; yeniden değerleme.

revan, [Far. reften *(gitmek)* >revān روان] *(reva:n) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) giden; yürüyen. **2.** (Su vb. için) akan; akar. **3.** *is.* Ruh; can. ◻ **revān-bahş,** *{OsT} Canlandıran; can bağışlayan.*‖ **revān-bahşā,** *{OsT} Canlandıran; can bağışlayan.*‖ **revan etmek,** *Akmak; akıp gitmek.*‖ **revān-ı pāk,** *{OsT} Remiz ruhlu.*‖ **revan olmak,** *1. (Su vb. sıvılar için) akmak. 2. Bir yere doğru gitmek.*‖ (yola) **revan olmak,** *Yola çıkmak; yola koyulmak.*

revane, [Far. revān > revāne روانه] *(reva:ne) {OsT} sf.* Giden; yürüyen. ◻ **revāne olmak,** *1. Gitmek; yürümek. 2. (Su vb. sıvı için) akmak.*

revanegî, [Far. revāne-gī رواگی] *(reva:negi:) {OsT} is.* **1.** Gitme; yürüme. **2.** Suyun akması.

revani, [Far. revġanī *(yağla yapılan)* => revānī روانی] *(reva:ni) {OsT} is.* Yumurta ve irmikle yapılan bir tür tatlı. ◻ **revāni-fürüş,** *{OsT} Revani satan kimse.*

revanici, [revani-ci] *(reva:nici) is.* Revani yapıp satan kimse.

revanicilik, -ği [revani-ci-lik] *is.* Revanicinin yaptığı iş.

revanlaşma, [revan-la-ş-ma] *is.* Revanlaşmak eylemi.

revanlaşmak, [revan-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Yürüyüp gitmek. **2.** Uyum sağlamak.

revasi, [Ar. rāsiye > revāsī رواسی] *(reva:si:) {OsT} is.* Büyük dağlar.

revasib, [Ar. revāsib رواسب] *(reva:sib) {OsT} is.* Tortular. ◻ **revāsib-i remliye,** *{OsT} Kum tortuları.*

revatib, [Ar. rātibe > revātib رواتب] *(reva:tib) {OsT} is.* **1.** Görevler. **2.** Aylıklar; maaşlar.

revayih, [Ar. rāyiḥa > revāyiḥ روایح] *(reva:yih, h kalın söylenir) {OsT} is.* Güzel kokular.

revazin, [Far. revzen *(pencere)* > Ar. revāzin روازن] *(reva:zin) {OsT} is.* Pencereler.

revde, [? revde] *{ağız} is.* Yırtıcı hayvan topluluğu. [DS]

revende, [Far. reften *(gitmek)* > revende رونده] *{OsT} sf.* **1.** Giden; yürüyen. **2.** Gidici. **3.** Çok yürüyen.

revendegân, [Far. revende-gān روندگان] *(revendegâ:n) {OsT} is.* Yürüyenler; gidenler. ◻ **revendegân-ı âlem,** *{OsT} 1. Gezginler; seyyahlar. 2. Yedi gezegen.*

revendiye, [Ar. revendiyye روندیه] *{OsT} is. bot.* Karabuğdaygiller.

revendük, -ğü [? revendük] *is.* Eskiden dokunan bir tür kalın pamuklu beze verilen ad.

reverans, [Fr. révérence] *is.* Eğilerek ya da dizleri kırarak selam verme.

reverend, [İng. reverend] *is.* Anglosaksonların Katolik olmayan papazlara verdiği isim.

reversal, -li [İng. reversal] *sf.* (Film için) banyo edildiğinde pozitif görüntü veren.

revgan, [Far. revġan روغن] *{OsT} is.* **1.** Yağ. **2.** Parlak deri; rugan. **3.** Üzeri kaygan ve parlak olan şey. **4.** Hafifçe esen rüzgârın verdiği serinlik; rahatlık. ◻ **revgan-ı gül,** *{OsT} Gül yağı.*|| **revgan-ı hüş,** *{OsT} Susam yağı.*|| **revgan-ı sāde,** *{OsT} Sade yağ.*|| **revgan-ı zeyt,** *{OsT} Zeytin yağı.*

revgandan, [Far. revġan-dān روغندان] *(revganda:n) {OsT} is.* **1.** Yağ çıkarılan yer; yağhane. **2.** Yağ kandili.

revgani, [Far. revġan-ī روغانی] *(revgani:) {OsT} sf.* **1.** Yağla yapılan. **2.** *is.* Revani.

revh, [Ar. revḥ / revḥa روح / روحه] *{OsT} is.* **1.** Rahat; rahatlık. **2.** Gönül rahatlığı; sevinç. **3.** Rahmet. **4.** Hafif esen meltemin verdiği rahatlık. ◻ **revh-i rüh,** *{OsT} Ruh rahatlığı.*|| **revh'ullāh,** *{OsT} Allah'ın rahmeti.*|| **revh ü reyhān,** *{OsT} Rahatlık ve rızk.*

revhani, [Ar. revḥānī روحانی] *(revha:ni:) {OsT} sf.* (Yer için) gönül rahatlatan; iç açan.

revhaniyet, [Ar. revḥāniyyet روحانیت] *{OsT} is.* İç açıcılık; gönül ferahlatıcılık.

revi, -yyi [Ar. reviyy روی] *{OsT} is. ed.* → reviy.

revir, [Alm. revier *(sınırlı bölge; hasta koğuşu)*] *is.* Kışla ve okul gibi kurum ve kuruluşlarda hastalar için ayrılmış oda.

reviş, [Far. reften *(gitmek)* > reviş روش] *{OsT} is.* **1.** Gidiş; yürüyüş. **2.** İzlenen yol; tutum. **3.** Üslûp; tarz. **4.** Oluş; oluşum.

reviy, -yyi [Ar. reviyy روی] *{OsT} is. ed.* Uyağın son harfi. ◻ **reviyy-i mutlak,** *{OsT} İsim olan kelimelere dayanan revi.*|| **reviyy-i müfid,** *{OsT} Sıfat ve fiil olan kelimelere dayanan reviy.*

reviyet, [Ar. reviyyet رویت] *{OsT} is.* Bir şeyi etraflıca düşünme; iyice tartma.

revize, [Fr. réviser] *is.* Düzeltme; yenileme. ◻ **revize etmek,** *Düzeltmek; yenilemek.*

revizör, [Fr. réviseur] *is.* Muhasebe denetçisi.

revizyon, [Fr. révision] *is.* **1.** (Bir alet, makine vb. için) yeniden gözden geçirme; düzeltme; yenileme. **2.** (Öğretim, uygulama hakkında) ortaya çıkan yeni durum ve koşullara uydurmak için gözden geçirme; inceleme.

revizyoncu, [revizyon-cu] *is.* **1.** Makine, motor vb. bakım ve onarım işiyle uğraşan kimse. **2.** Bir öğretinin, siyasal parti görüşünün vb. kuramın ilkelerinin bazı ögelerini tartışma konusu yapan kimse.

revizyonculuk,-ğu [revizyon-cu-luk] *is.* **1.** Revizyoncunun yaptığı iş. **2.** Bir öğretinin, bir anayasanın, bir anlaşmanın temel ögelerini tartışma konusu yapan tutum, davranış ve görüşlerin genel adı. **3.** Marksizm'in kuram ve uygulamalarıyla ilgili kimi ilkelerini tartışma konusu yapma.

revizyonist, [Fr. révisioniste] *is.* Revizyoncu.

revizyonizm, [Fr. révisionisme] *is.* Revizyonculuk.

revk, [Ar. revḳ روق] *{OsT} is.* **1.** Perde; örtü. **2.** Evin önü. **3.** Boynuz. **4.** *sf.* (Şarap, su vb. için) katışık olmayan; saf. ◻ **revkü'ş-şebāb,** *{OsT} Gençliğin başlangıcı.*

revm, [Ar. revm روم] *{OsT} is.* **1.** Anlatılmak istenen; maksat; meram. **2.** *dbl.* Arapça telaffuzda sükûndan belli edilemeyecek derecede gizli ve belirsiz hareke.

revnak, -kı [Far. revnaḳ رونق] *{OsT} is.* **1.** Göz alıcılık; parlaklık; güzellik. **2.** Tazelik; gençlik. ◻ **revnak-bahş,** *{OsT} Güzellik, parlaklık, tazelik veren.*|| **revnak-dār,** *{OsT} Parlak; taze.*|| **revnak-efzā,** *{OsT} Parlaklığı, güzelliği artıran.*|| **revnak-efzā-yi mevkı-i i'tibār,** *{OsT} Saygınlık makamının güzelliğini artıran.*|| **revnak-ı bahār,** *{OsT} Bahar tazeliği; baharın verdiği güzellik.*|| **revnak-ı cemāl,** *{OsT} Yüz güzelliği.*

revnaklı, [revnak-lı] *sf.* Revnakı olan; göz alıcı; parlak; güzel; görkemli; popüler.

revnaknüma, [Far. revnaḳ-nümā رونقنما] *(revnaknüma:) {OsT} is.* Klasik Türk müziğinde, müstear makamına, ırak (fa) perdesi üzerindeki hicaz dörtlüsünün eklenmesiyle oluşturulmuş bir birleşik makam.

revolving, [İng. revolving] *sf.* Dönen. ◻ **revolving kredi,** *Ödedikçe yenilenen kredi.*

revolta, [İt. revolta] *(revo'lta) is. matb.* Tek bir baskı kalıbı ile bir kâğıdın ön ve arkasının basılması işlemi.

revolver, [İng. to revolve *(döndürmek)* > revolver] *is.* Altı fişek alan silindir biçimindeki fişek yatağı dönerek namluya ateşlenecek mermiyi süren bir tür tabanca; altıpatlar; toplu tabanca.

revse, [Ar. revşe روثه] *{OsT} is.* **1.** Taze hayvan pisliği; mayıs; fışkı. **2.** Pislik.

revş, [Far. revş روش] *{OsT} is.* **1.** Gidiş; yürüyüş. **2.** Yöntem; tutum; usul.

revü, [Fr. revue] *is.* **1.** Güncel olayları bir güldürü biçiminde sergileyen şarkı, monolog ve skeçlerden oluşan gösteri. **2.** Çıplak veya tüylü giysiler giyinmiş kızlar tarafından sunulan dans ve oyunlardan oluşan zengin görünümlü sahne gösterisi.

revücü, [revü-cü] *is.* **1.** Revü için küçük diyaloglu oyunlar besteleyen sanatçı. **2.** Revüde yer alan dansöz veya oyuncu.

revzen, [Far. revzen روزن] *{OsT} is.* Pencere. ◘ **revzen-i mahlü,** *{OsT} İndirilmiş pencere.*|| **revzen-i menküş,** *{OsT} Türk mimarlığında renkli camlarla süslenmiş alçı pencere.*

revzençe, [Far. revzen-çe روزنچه] *{OsT} is.* Küçük pencere.

revzene, [Far. revzene روزنه] *{OsT} is.* → revzen.

revzeni, [Far. revzene > revzenī روزنی] *{OsT} is.* Eskiden elde dokunan çok renkli kumaşlara verilen ad.

rey[1]**, -y'i** [Ar. reyʿ ریع] *{OsT} is.* Nema; gelir; kâr.

rey[2]**,** [Ar. reʾy رأی] *{OsT} is.* **1.** Oy. **2.** Düşünce; fikir; görüş. ◘ **re'y'el-ayn,** *{OsT} Kendi gözüyle görerek.*|| **rey etmek,** *{OsT} Öne sürmek.*| **re'y-i amın,** *{OsT} Genel oy.*|| **re'y-i hod,** *{OsT} Kendi fikri; kendi oyu.*|| **re'y-i rezîn,** *{OsT} İhtiyatlı rey.*|| **re'y-i sālim,** *{OsT} Doğru düşünce.*

reyahîn, [Ar. reyḥān>reyāḥīn راحين] *(reya:hi:n) {OsT} is.* Fesleğenler.

rey'an, [Ar. rāʿ *(artma)*>reyʿān ریعان] *(rey-a:n) {OsT} is.* → reyean.

reyb, [Ar. reyb ریب] *{OsT} is.* **1.** Şüphe. **2.** Şüpheli olay veya durum. ◘ **reyb ü gümān,** *{OsT} Şüphe ve zan.*|| **reybü'l-menün,** *{OsT} Dünya olayları; olaylar.*

reybî, [Ar. reyb > reybī ریبی] *(reybi:) {OsT} sf.* Şüphe eden; şüpheci.

reybiyun, [Ar. reybī > reybiyyūn ریبیون] *(reybiyyu:n) {OsT} fel.* Şüpheciler; kuşkucular; septikler.

reye, [Fr. rayé] *sf.* **1.** (Kumaş için) çizgileri olan; çizgili. **2.** (Elbise için) çizgili kumaştan yapılan. ◘ **reye pantolon,** *Çigili kumaştan yapılmış pantolon.*

reyean, [Ar. rāʿ *(artma)* > reyeʿān / reyʿān ریعان] *(reyea:n) {OsT} is.* **1.** Bereket; artma. **2.** Her şeyin öncesi; ilk zaman.

reyhan, [Ar. reyḥān ریحان] *(reyha:n) {OsT} is.* **1.** Güzel koku. **2.** *bot.* Fesleğen.

reyhani, [Ar. reyḥān > reyḥānī ریحانی] *(reyha:ni:) {OsT} sf.* **1.** Fesleğenle ilgili; fesleğene ilişkin. **2.** Fesleğen gibi ince ince nakışları olan. **3.** *is.* Kitap harfleri boyunda, dikey harflerin boyu ile çanaklı harflerin derinliği az, enleri biraz daha uzun, muhakkak yazının küçüğü olan ve muhakkak yazı kurallarına bağlı bir Arap yazısı türü.

reyhanlı, [reyhan-lı] *sf.* Fesleğeni bulunan; fesleğenli.

reyhukan, [Ar. reyhuḳān ریهقان] *(reyhuka:n) {OsT} is. bot.* Safran.

reyn, [Ar. reyn رین] *{OsT} is.* **1.** Kir; pas. **2.** *mecaz.* İşlenen bir günahtan dolayı duyulan iç sıkıntısı.

reyon, [Fr. rayon] *is.* **1.** Arı peteğinin bir hücresi. **2.** Bir ışık kaynağından çıkıp giden ışık çizgisi; ışın. **3.** Bir mağazanın belli bir çeşit eşya satışına ayrılan bölümü.

reyon, [Fr. rayonne / Amer. İng. rayon] *is.* **1.** Viskoz tekniği ile üretilen sürekli, viskoz tekstil ipliği; suni ipek. **2.** Bu iplikle dokunmuş kumaş.

reyting, [İng. rating] *is.* **1.** Derecelendirme. **2.** Televizyon, radyo gibi kitle iletişim araçlarının izlenme oranı; değerlendirme; takdir; rating.

reyya, [Ar. riyy > reyyā ریا] *(reyya:) {OsT} is.* Güzel koku. ◘ **reyyā-i karanfil,** *{OsT} Karanfilin güzel kokusu.*

reyyan, [Ar. riyy *(suya kanma)* > reyyān ریان] *(reyya:n) {OsT} sf.* Suya kanmış; çokça sulanmış.

rez, [Far. rez رز] *{OsT} is.* Bağ kütüğü; asma.

reza, -a'ı [Ar. reḍʿ > rażāʿ / reḍāʿ / reżāʿ / rıżāʿ رضاع] *(reza:) {OsT} is.* Süt emme.

reza'at, -ti [Ar. reḍāʿ > reżāʿat رضاعت] *(reza:) {OsT} is.* Süt emme.

reza'i, [Ar. reḍāʿ > reżāʿī رضاعی] *(reza:) {OsT} is.* Süt emme ile ilgili.

reza'îl, [Ar. reẕīle > reẕā'il رذائل] *(reza:il) {OsT} is.* Utanılacak, ayıp şeyler; rezillikler; rezilce işler.

rezalet, [Ar. reẕālet رذالت] *(reza:let) {OsT} is.* **1.** Toplum tarafından hoş karşılanmayan, ahlaka aykırı, utanç verici davranış, olay veya durum; kepazelik; rezillik. **2.** *sf.* Beğenilmeyen; hoşa gitmeyen. **3.** *ünl.* Bir şeyin çok kötü olduğunu, beğenilmediğini, ayıp karşılandığını belirtmek için söylenen söz. ◘ **rezalet çıkarmak,** *1. Rezalet sayılacak bir durumun ortaya çıkmasına sebep olmak. 2. Kavga çıkarmak.*|| **rezalet çıkmak,** *Utanç duyulacak ve hoş karşılanmayacak kötü bir durum ortaya çıkmak.*

Rezamiye, [Ar. rezāmiyye رزامیه] *(reza:miye) {OsT} is.* Şiî mezhebinin kollarından biri olup imamlığın, Hz. Ali'nin ölümünden sonra onun soyuna geçtiğini, Sünni mezhebin haram saydığı her şeyin helal olduğunu savunan dinî siyasi görüş.

rezan, [Ar. rezānet > rezān / rezzān رزان] *(reza:n) {OsT} sf.* (Kişi için) ağırbaşlı; vakarlı.

rezanet, [Ar. rezn > rezānet رزانت] *(reza:net) {OsT} is.* Ağırbaşlılık; vakarlılık.

rezaya, [Ar. rezīʾe > rezāyā رزایا] *(reza:ya:) {OsT} is.* Belalar; felaketler.

rezban, [Far. rez-bān رزبان] *(rezba:n) {OsT} is.* Bağcı; bağban.

rezdene, [Ar. rāziyāne => rezene > rezdene] *{ağız} is.* Rezene. [DS]

reze[1]**,** [Ar. rezze رزه] *{OsT} is.* **1.** Menteşe. **2.** Bir kapıya asma kilit takmak için biri kasaya diğeri kapı kanadına takılan iki parçadan ibaret menteşeli kanca. **3.** Her zaman açılmayan kapı veya pencere kanatlarını alttan ve üstten sabit tutmaya yarayan bir tür sürgü. **4.** *{ağız}* Kapı menteşesi. [DS]

reze[2]**,** [Far. rīze *(kırıntı; ufak parça; döküntü)* ریزه] *{OsT} is.* İnce talaş.

rezeda, [Lat. reseda >Fr. réséda رزدا] *(reze'da) {OsT} is. bot.* Muhabbet çiçeğigillerden, 1-1.5 m yüksekliğinden kumsal yerlerde yetişen tohumlarından kandil yağı, çiçeklerinden kumaş boyamakta kullanılan sarı boya elde edilen bir yıllık otsu bitki, *(Reseda luteola).*

rezede, [Lat. reseda > Fr. réséda رزاده] *(reze'de) is.* → rezeda 🗗 **rezede çiçeği,** *{ağız} Rezede*

rezeksiyon, [Fr. résection] *is. tıp.* Sağlam kısımları korumak ve gerekiyorsa o kısımların bağlantısını yeniden kurmak amacıyla bir organın hastalıklı parçasını çekip çıkarmaya dayanan cerrahi işlem.

rezeleme, [reze-le-me] *is.* Rezelemek eylemi.

rezelemek, [reze-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Rezesini takarak kapatmak. **2.** *{ağız}* (Kapı için) sürgüsünü sürmek; kilitlemek.[DS]

rezelenme, [reze-le-n-me / reze-len-me] *is.* Rezelenmek eylemi.

rezelenmek, [reze-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Rezeleri geçirilerek kapatılmak. **2.** *dönşl.* Reze sahibi olmak; reze takılmış olmak.

rezene, [Far. rāziyāne رازیانه] *is. bot.* Maydanozgillerden, Avrupa ve Asya'da yetişen, 1-2 m. yükseklikte çıplak sarı çiçekli, oval meyveli, meyveleri gaz söktürücü olarak halk hekimliğinde, taze yaprakları sebze olarak kullanılan çok yıllık, kazık köklü bir bitki; raziyane; arapsaçı; cumhur; sincibil, *(Foeniculum dulce, F. vulgare, F. piperitum, F. officinale).*

rezerv, [Fr. réserve] *is.* **1.** Uygun bir zamanda kullanılmak üzere saklanan şey; saklanmış biriktirilmiş şey. **2.** Yedek; ihtiyat. **3.** Varlığı ortaya çıkarılmış, miktarı hesaplanmış, henüz işlenmemiş, yatağında bulunan maden cevheri, kömür ya da ham petrol.

rezervasyon, [Fr. réservation] *is.* **1.** Otel, lokanta vb. yerlerde kendine yer ayırtma işlemi. **2.** Yer ayırtma işlemini üstlenen kurum veya kuruluş.

rezerve, [Fr. réserve] *sf.* **1.** Yedek. **2.** *is. dnz.* Bir yükün gemiye yüklenmesi sırasında görülen kırık, ıslaklık, noksanlık gibi kusurların yük evrakı üzerinde belirtilmesi işlemi. 🗗 **rezerve etmek,** *Bir eğlence yerinde veya taşıtta kendisine önceden yer ayırtmak.*|| **rezerve zaptı,** *dnz. Taşınacak eşyaların rezervelerini belirten tutanak.*

rezervuar, [Fr. réservoir] *is.* **1.** Su vb. başka sıvıları biriktirmekte kullanılan depo. **2.** Tuvalete su boşaltınakta kullanılan, sifonla çalışan küçük su deposu.

rezger, [Far. rüzigār] *{ağız} is.* Rüzgâr; yel. [DS]

rezidans, [Fr. résidence] *is.* Üst dereceli devlet görevlilerinin oturması için ayrılmış konut; konut.

rezie, [Ar. rezī'e رزیئه] *(rezi:e) {OsT} is.* Bela; felaket.

rezil, [Ar. reẕālet > reẕīl / reẕīle رذیل / رذیله] *(rezi:l) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) utanılacak, ayıp şeyler yapan; aşağılık; alçak; bayağı; âdi; kepaze. **2.** (Nesne, durum ve davranış için) çok kötü; bayağı. 🗗 (birini) **rezil etmek,** *O kişiyi isteyerek veya istemeyerek utanacak bir duruma sokmak; ayıplanacak hâle getirmek.*|| (bir şeyi) **rezil etmek,** *İşe yaramaz duruma getirmek; bozmak; kirletmek.*|| **rezili çıkmak,** *Çok eskimek; bozulmak; parçalanmak.*|| **rezil kepaze olmak,** *Herkesçe ayıplanacak, kınanacak, aşağılanacak duruma düşmek.*|| **rezil olmak,** *1. Utanılacak, ayıplanacak kadar kötü duruma düşmek. 2. Bozulmak; kirletilmek.*|| **rezil rüsva olmak,** *Çevredekilerce ayıplanacak, kınanacak, hor görülecek kadar kötü bir duruma düşmek.*

rezilce, [rezil-ce] *sf.* **1.** Aşağılık, alçak, kötü bir nitelikte olan. **2.** *(rezi'lce) zf.* Rezil biçimde.

rezile, [Ar. reẕīl > rezīle رذیله] *(rezi:le) {OsT} is.* Kötü huy.

rezilet, [Ar. reẕīle > rezīlet رذیلت] *(rezi:let) {OsT} is.* Rezillik; alçaklık.

rezilleşme, [rezil-le-ş-me] *is.* Rezilleşmek eylemi.

rezilleşmek, [rezil-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Rezil duruma gelmek; rezil olmak.

rezillik, -ği [rezil-lik] *is.* Rezil olma durumu; bayağılık; âdilik; alçaklık; rezalet.

rezin, [Ar. rezānet > rezīn رزین] *(rezi:n) {OsT} sf.* **1.** Ağırbaşlı; vakarlı; gururlu. **2.** Sağlam sayılan; emin sayılan.

rezistans, [Fr. résistance] *is. fiz.* Elektrik akımı ile ısı oluşturmaya yarayan dirençli tel vb.; direnç.

rezle, [Far. rezze] *{ağız} is.* Kapı mandalı; reze. [DS]

rezm, [Far. rezm رزم] *{OsT} is.* Savaş; kavga; dövüş. 🗗 **rezm-azmā,** *{OsT} Savaşmış; savaşı denemiş.*|| **rezm-dîde,** *{OsT} Savaş görmüş.*|| **rezm-gâh,** *{OsT} Savaş alanı; kavga yeri.*|| **rezm-hāh,** *{OsT} Savaş isteyen; savaşmak isteyen; savaşa istekli; cesur.*|| **rezm-yüz,** *{OsT} Savaşan; savaşçı; cengâver.*

rezmî, [Far. rezmī رزمی] *(rezmi:) {OsT} sf.* Savaşla ilgili; savaşa ait.

rezonans, [Fr. résonance] *is.* Düzgün itmelerin artması ile salınım genliğinin artması.

rezzak, [Ar. rızlḳ > rezzāḳ رزاق] *(rezza:k) {OsT} sf.* **1.** Rızk veren. **2.** *isl. "Yarattığı bütün varlıkların rızkını veren, onları doyuran"* anlamında Allah'ın sıfatlarından biri.

rezzan, [Ar. rezānet > rezān / rezzān رزان] *(rezza:n) {OsT} sf.* → rezan.

rezze, [Ar. rezze رزه] *{OsT} is.* **1.** Küçük çengel. **2.** Kapıyı açıp kapamaya yarayan düzeneğin baş parmakla işletilen metal parçası.

Rf, [Fr. rutherfordium] *(ruterfo'rdyum) is. kim.* Rus nükleer bilim adamlarının 1965'ten beri yapay olarak buldukları fakat tanımadıklarını ileri sürdükleri, atom numarası 104, kütlesi 260 olan yapay kurçatovyum elementine Amerikalıların verdiği element olan ruterfordyumun sembolü.

rH, [Fr. **r**éduction *(indirgeme)* + **h**ydrogène] *kısalt. is. kim.* Bir ortamın yükseltgenme veya indirgenme gücünün değerini miktar olarak gösteren indis; redoks gerilimi. 🗗 **rH-metre,** *Bir ortamın yükseltgenme ve indirgenme gücünün değerini ölçmekte kullanılan aygıt; rH ölçer.*‖ **rH-ölçer,** *rH-metre.*

Rh, [Fr. réhesus faktörü] *kısalt.* Kan gruplarının oluşmasında etken olan rhesus sistemi antijeninin kısaltması.

Rh, [Yun. rhodon *(gül)* > Fr. rhodium] *(ro'dium) is. kim.* Atom numarası 45, atom kütlesi 102,91 olan, 12.4 yoğunluğunda, sert ve kırılgan, 1960°C'de ergiyen, gümüş beyazlığında, platin ailesinin görece hafif metallerinden bir element olan rodyumun sembolü.

rhesus, [Fr. réhesus] *is.* Hindistan ve yakın çevrede yaşayan, kuyruksuz maymunlarla uzun kuyruklu maymunlar arasında geçiş hayvanı olan, köpek büyüklüğünde, yeşile çalan kızıl sarı renkli; kan serumu, insan kanında rhesus etkeni denilen bir etkenin ortaya çıkarılmasında ayıraç olarak kullanılan bir maymun türü, *(Macacus rhesus).* 🗗 **rhesus faktörü,** *Rhesus maymununun kan serumundan yararlanılarak kan gruplarının belirlenmesinde kullanılan antijen sistemi.*

rı, [Ar. rı ر] *{OsT} is.* Arap asıllı Türk alfabesinin on ikinci harfinin adı.

rıbh, [Ar. rıbḥ ربح] *{OsT} is huk.* Ödünç verenin ödünç alandan elde ettiği kazanç; faiz.

rıda'i, [Ar. rıḍā'ī رضاعی] *(rıda:i:) {OsT} sf.* → redāi.

Rıdvan, [Ar. rıḍvān رضوان] *(rıdva:n) {OsT} is. isl.* Cennetin bekçisi olan ve kapısında bekleyen meleğin adı.

rıdvan, [Ar. rıżā / rıḍā > rıḍvān رضوان] *(rıdva:n / rızva:n) {OsT} is.* Hoşnut olma; razı olma; kabul etme. 🗗 **rıdvan'allāhü aleyh,** *{OsT} Allah razı olsun.*‖ **rıdvan'allahü tealā,** *{OsT} Allah razı olsun.*

rıfk, [Ar. rıfḳ رفق] *{OsT} is.* Yavaşlık; tatlılık; yumuşaklık.

rıfki, [Ar. rıfḳī / rıfḳīye رفقی / رفقیه] *{OsT} (rıfki:, k kalın okunur) sf.* Yavaşlıkla ilgili; yumuşaklıkla ilgili.

rıh, [Far. rīġ / rīḫ ریخ] *(rı:h) {OsT} is.* Yazının mürekkebini kurutmak için üzerine dökülen ince kum. 🗗 **rîh-i revân,** *{OsT} Akan, hareket eden kum.*

rıhdan, [Fr. rīġdān ریخدان] *(rıhdan / rıhda:nı) {OsT} is.* Yazı kurutmak için kullanılan özel kumun konulduğu kap.

rıhlet, [Ar. rıḥlet رحلت] *{OsT} is.* **1.** Göç; göç etme. **2.** *mecaz.* Ölme.

rıht, [Far. raḫt رخت] *{OsT} is.* **1.** Merdivendeki basamak yüksekliği. **2.** Bu yüksekliği meydana getiren tahta; basamak aynası.

rıhtım, [Far. rīḫtim ریختم] *{OsT} is.* Bir akarsu veya deniz kıyısında yükleme boşaltma yapabilmek amacıyla yapılmış, duvarla yükseltilmiş ve doldurulmuş yer.

rık, -kkı [Ar. rıḳḳ رق] *{OsT} is.* Kölelik; esirlik. 🗗 **rıkk-ı nākıs,** *{OsT} Kendisi için azatlık söz konusu olan köle veya cariye.*‖ **rıkk-ı vâfir,** *{OsT} Özgürlüğünün verilmesi söz konusu olmayan köle veya cariye.*‖ **rıkk u fıtk,** *{OsT} İşlerin düzenlenmesi.*

rık'a, [Ar. riḳ'a رقعه] *{OsT} is.* Türkler tarafından çok kullanılan bir Arap yazı türü.

rıka, -a'ı [Ar. ruḳ'a > riḳā' رقاع] *(rika:) {OsT} is.* **1.** Üzerine yazı yazılan kâğıtlar, deriler. **2.** Kumaş parçaları; yamalar. **3.** Kısa mektuplar; dilekçeler. **4.** Hat sanatında, çok kullanılan bir Arap yazı türü.

rıkkıyet, [Ar. rıḳḳ > rıḳḳiyyet رقیت] *{OsT} is. huk.* Kölelik ve cariyelik.

rıtl, [Ar. rıtl / raṭl رطل] *{OsT} is.* **1.** Büyük şarap kabı. **2.** Yüz otuz dirhem ağırlığında arpa ve buğday alan bir ölçek. 🗗 **rıtl-ı giran,** *{OsT} Ağzına kadar dolu, ağır kadeh.*

rıza[1]**, -a'i** [Ar. rıżā' رضاء] *{OsT} is.* **1.** Razı olma; izin verme; kabullenme. **2.** İsteme; istek. **3.** Hoşnutluk. **4.** *huk.* Bir kimsenin kendi hukuksal durumuyla ilgili bir isteğini belirten irade açıklaması. **5.** Bir kimsenin tek taraflı hukuksal işlemlerde açıkladığı irade. **6.** *tasvf.* Kulun Allah'tan gelen her şeyi gönül hoşnutluğu ile karşılaması; kadere, Allah'ın takdirine boyun eğme. 🗗 **rıza beyanı,** *İrade açıklaması.*‖ **rıza-cü,** *{OsT} Razı etmek isteyen; razı etmeye çalışan.*‖ **rızā-cüyāne,** *{OsT} Razı etmeye çalışırcasına.*‖ **rızā-cüyî,** *{OsT} Razı etmeye çalışma.*‖ **rızā-dāde,** *{OsT} Razı olmuş; kabul etmiş.*‖ **rıza fesadı,** *İrade bozukluğu.*‖ **rıza göstermek,** *Bir*

şeyin yapılmasına karşı çıkmamak; razı olmak; onamak. || **rızā-i Bārî,** *{OsT} Allah'ın isteği.* || **rızā-i tarafeyn,** *{OsT} Karşılıklı hoşnutluk; iki tarafın da kabulü.* || **rızā-mend,** *{OsT} Razı olan; boyun eğen.* || **rızasını almak,** *İlgili kişinin iznini, onayını almak.* || **rızası olmak,** *İzni olmak; "peki" demek.*

rıza[2]**, -a'ı** [Ar. reḍˁ > rażāˁ / reḍāˁ / reżāˁ / rıżāˁ رضاع] *(rıza:) {OsT} is.* Süt emme.

rıza'at, -ti [Ar. rıḍāʾet رضائت] *(rıza:at) {OsT} is.* Süt emme.

rıza'en, [Ar. rıżāˁ > rıżāˁen رضاءً] *(rıza:'en) {OsT} zf.* Razı olarak; boyun eğerek. 🗗 **rızā'en-billāh,** *{OsT} Allah rızası için; Allah'ı hoşnut etmek için.* || **rızā'en-lillāh,** *{OsT} Allah rızası için.*

rıza'i[1]**,** [Ar. rıżāʾ > rıżāʾī رضائى] *(rıza:i:) {OsT} sf.* Razı olmaya ait; razı olmakla ilgili.

rıza'i[2]**,** [Ar. rıżāˁ > rıżāˁī رضاعى] *(rıza:i) {OsT} sf.* Süt emmekle ilgili.

rızalık, -ğı [rıza-lık] *is.* **1.** Kocaya kaçan kızın kendi rızası ile kaçtığını ifade için kaçıran oğlana verdiği mendil, yüzük vb. hediye. **2.** Söz kesildikten sonra oğlan evinin kız evine gönderdiği hediyeye verilen ad.

rızam, [Ar. rıżām رضام] *(rıza:m) {OsT} is.* Büyük kaya parçası.

rızk, [Ar. rızḳ رزق] *{OsT} is.* **1.** Yenilen, içilen ve yararlanılan her nesne. **2.** Beslenme için gerekli olan yiyecek, içecek; azık. **3.** Allah tarafından herkes için ayrılmış olan biyolojik ihtiyaç maddelerinin tümü; helal olsun haram olsun insanın yediği içtiği tüm nesneler. **4.** *isl.* Canlıların beslenme, barınma, yaşayabilmeleri için Allah tarafından yaratılan gerekli her şey; *(yaşamak ve varlıklarını sürdürebilmek için beslenme zorunda olan bütün canlılar Allah tarafından rızkları ile birlikte yaratıldığından)* her canlı türünün yaşamak için avlamak, parçalamak, koparmak, otlamak gereğini duyduğu her şey. **5.** İmparatorluk döneminde sipahilere verilen maaş. 🗗 **rızk-ı maksûm,** *{OsT} Allah'ın herkese bağışladığı nimet.* || **rızk-ı mazmûn,** *{OsT} Allah'ın verdiği yiyecek.* || **rızk-ı mukadder,** *{OsT} Allah'ın takdir ettiği nimet.* || **rızkını çıkarmak,** *Kendi geçimini sağlayacak kadar kazanmak.*

rızvan, [Ar. rıżvān رضوان] *{OsT} iś.* → rıdvan.

ria[1]**,** [İsp. ria] *(ri'a) is.* Deniz tarafından örtülen derin ve parçalanmış koylar oluşturan gömülmüş vadi.

ria[2]**, -a'i** [Ar. riāʾ رئاء] *{OsT} is.* İki yüzlülük.

ri'aset, [Ar. riʾāset رئاست] *(ria:set) {OsT} is.* Başkanlık; reislik.

ri'at, [Ar. riʾe > riʾāt رئات] *(ria:t) {OsT} is.* Akciğerler.

ri'ayet, [Ar. riˁāyet رعايت] *(ria:yet) {OsT} is.* **1.** Gözetleme; saklama. **2.** Saygı gösterme; itibar etme; ağırlama; sayma; saygı. **3.** Konulmuş kurallara, yasalara uyma; boyun eğme. 🗗 **riayet etmek,** *1. Uymak; saymak. 2. Saygı göstermek; saymak.* || **riayet eylemek,** *1. Uymak; saymak. 2. Saygı göstermek; saymak.* || **riayet olunmak,** *Bağlı kalınmak; uyulmak.*

ri'ayeten, [Ar. riˁāyet > riˁāyeten رعايةً] *(ria:ye'ten) {OsT} zf.* Riayet ederek; sayarak.

ri'ayetkâr, [Ar. riˁāyet + Far. -kār رعايتكار] *(ria:yetkâ:r) {OsT} sf.* Hürmet eden; sayan; saygı gösteren.

ri'ayetkârane, [Ar. riˁāyet + Far. -kārāne رعايتكارانه] *(ria:yetkâ:ra:ne) {OsT} zf.* Saygı gösterene yakışır tarzda; hürmet edene yakışır biçimde.

ri'ayetkâri, [Ar. riˁāyet + Far. -kārī رعايتكارى] *(ria:yetkâ:ri:) {OsT}* Riayetkâr olma durumu; riayetkârlık.

riayetkârlık, -ğı [riayetkâr-lık] *is.* Riayet etme durumu; saygı gösterme; hürmet etme.

ri'ayetlü, [Ar. riˁāyet + T. -li => riˁāyet-lü رعايتلو] *(ria:yetlü) {OsT} sf.* Eskiden bir Müslüman'ın bir Hristiyan'a yazdığı mektupta kullandığı hitap sözü; sayın.

riayetsiz, [riayet-siz] *sf.* Saygısız; kaba.

riayetsizlik,-ği [riayet-siz-lik] *is.* **1.** Saygısız ve kaba olma durumu. **2.** Saymama; saygı göstermeme. **3.** Uymama; uymazlık.

riba[1]**, -a'i** [Ar. ribāʾ رباء] *(riba:) {OsT} is.* **1.** Çoğalma; artma. **2.** Tefecilikle alınan yüksek faiz. **3.** *huk.* Tartılıp ölçülebilen bir malı, aynı cinsten daha fazla miktarda bir malla karşılıksız olarak peşin veya veresiye değişme. **4.** Bir malı aşırı kârla satma; meşru olmayan nakdî kazanç; faiz. 🗗 **ribā-hʸār,** *{OsT} Tefeci; faizle para işleten.* || **ribā-hör,** *{OsT} Faizci; faiz yiyen.*

riba[2]**, -a'ı** [Ar. rebˁ > ribāˁ رباع] *(riba:) {OsT} is.* **1.** Bahçeli evler. **2.** Barınılacak yer.

ribac, [Ar. ribāc رباج] *{OsT} is.* Kanatlarının ortasında küçük kapı olan büyük kapı; enikli kapı.

ribah, [Ar. ribiḥ > ribāḥ رباح] *(riba:h) {OsT} is.* Kârlar; kazançlar.

ribas, [Far. rībās ريباس] *(ri:ba:s) {OsT} is. bot.* Karabuğdaygillerden, 40 cm. kadar yükseklikte, kalın köklü, sarımsı beyaz çiçekli, çiçek durumunun sapları sebze olarak tüketilen, mideye iyi geldiği, susuzluğu kestiği, basur, veba gibi hastalıklara iyi geldiğine inanıldığından eskiden şerbeti yapılarak hekimlikte kullanılan, kökleri kabız etkili çok yıllık otsu bitki olup ravendin bir türü; ışkın, *(Rheum ribes).*

ribat, [Ar. ribāṭ رباط] *(riba:t) {OsT} is.* **1.** Bağ; ip. **2.** Sağlam yapı. **3.** Han, otel vb. konaklayacak yer. **4.** *anat.* Sinir. **5.** *ed.* İnsanın gönlünü sevgiliye bağlayan şey; sevgi. **6.** İslam ülkelerinde, kara ve deniz sınırlarındaki önemli noktalarda yapılan asker barınağı ve korunak. **7.** *tasvf.* Dünya. **8.** *tasvf.* Tekke; dergâh. ◻ **ribāt-ı arîz,** *{OsT} anat. Enli bağ.*|| **ribāt-ı beyne'l-mafsāl,** *{OsT} anat. Eklem bağı.*|| **ribāt-ı harāb,** *{OsT} Yıkık konak; evren.*|| **ribāt-ı muāllik,** *{OsT} anat. Asıcı bağ.*|| **ribāt-ı muhābbet,** *{OsT} Sevgi bağı.*|| **ribāt-ı müdevver,** *{OsT} anat. Yuvarlak bağ.*|| **ribāt-ı müsennen,** *{OsT} anat. Dişli bağ.*

ribatat, -ti [Ar. ribāṭat رباطات] *{OsT} is.* **1.** Kalp kuvveti; kalbi sağlam olma. **2.** Tahammül etme; sabır.

ribatî, [Ar. ribāṭī رباطی] *(riba:ti, t kalın söylenir) {OsT} is.* Hancı.

ribaund, [İng. rebound] *is. spor.* Geri sıçrama.

ribbî, [Ar. ribbī ربی] *(ribbi:) {OsT} is.* Büyük kalabalık.

ribbiyun, [Ar. ribbī > ribbiyyūn ربیون] *(ribbiyu:n) {OsT} is.* Büyük kalabalıklar.

ribet, [Ar. rībet ریبت] *(ri:bet) {OsT} is.* **1.** Şüpheye düşme; şüphe etme; şüphelenme. **2.** Şüpheci olma; şüphecilik.

ribh, [Ar. ribḥ ربح] *{OsT} is. huk.* Kazanç; kâr.

ribka, [Ar. ribḳa ربقه] *{OsT} is.* İlmikli ip.

riboflavin, [Fr. riboflavine] *is.* B_2 vitamini; laktoflavin.

ribonik, -ği [Fr. ribonique] *sf.* Ribozdaki CHO grubunun yükseltgenmesi ile elde edilen $HOCH_2–(CHOH)_3–CO_2H$ (asit).

ribonükleik, -ği [Fr. ribonucléique] *sf. biy. kim.* Hücre sitoplazma ve çekirdeğinde bulunan, proteinlerin oluşturulmasında ve genetik özelliklerin taşınmasında önemli bir rol oynayan, nükleotitlerin art arda yerleşmesi ile birleşmiş bir tek sarmal zincirden oluşan yüksek kütleli asit molekülü; RNA.

riboz, [Fr. ribose] *is. kim.* Işığın polarma düzlemini sola çeviren $C_2H_{10}O_5$ olan aldoz.

ribozom, [Fr. ribosome] *is. biy.* Sitoplazmada dağınık olarak bulunan, hücre proteinlerinin RNA tarafından oluşturulmasını denetleyen nükleprotein taneciği.

ric'a, [Ar. ricʿa رجعه] *{OsT} is. huk.* Karısından iki defa boşanan erkeğin tekrar karısına dönmesi.

rica[1], [Ar. recā رجا] *(rica:) {OsT}is.* Genellikle saygı kalıplarında kullanılan, bir kimseden yapması istenilen veya ondan dilenilen şey; dilek. ◻ **ricada bulunmak,** *Dilemek; istemek; rica etmek.*|| **Rica ederim!** *"Benim için önemli değil, bir değeri yok!" anlamında kullanılan nezaket sözü.*|| **rica etmek,** *Birinden bir şeyi yapmasını nazikçe istemek.*

rica[2], [Lat. rica] *(ri'ca) is.* Eski Roma'da, kadınların cenaze törenleri ile dinî törenler sırasında başlarını örtmek için kullandıkları, saçaklı, şarap rengi, kare biçimli örtü.

ricacı, [rica-cı] *(rica:cı) is.* Bir kimseden başka biri adına bir istek ve dilekte bulunan kişi; birinin adına ricada bulunan.

rical, -li [Ar. recül > ricāl رجال] *(rica:l) {OsT} is.* **1.** Erkekler. **2.** Yayalar; yaya yürüyenler. **3.** İkinci dereceden devlet görevlileri. ◻ **ricāl-i askeriye,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, ordudaki yüksek rütbeli subay ve makam sahiplerine verilen unvan.*|| **ricāl-i dudmān-ı bektāşiyan,** *{OsT} Yeniçeri Ocağının yüksek rütbeli subaylarına verilen ad.*|| **ricāl-i gayb,** *{OsT} Her devirde olan ve ortalıkta görünmeyen ve Allah'ın emirlerine göre insanları idare etmeye çalışan kutsal kişiler.*|| **ricāl-i ilāhiye,** *{OsT} tasvf. Kudret ve kuvvet sahibi olan evliya.*|| **ricāl'ullāh,** *{OsT} tasvf. Allah'ın kendisine güç verdiğine inanılan evliya.*|| **ricālü'l-feth,** *Manevi güçleri olduğuna inanılan kimseler.*|| **ricālü'l-gayb,** *{OsT} tasvf. Gizli erenler.*|| **ricālü'l-mennān,** *{OsT} tasvf. Çok rastlanan evliya kısmı.*|| **ricālü't-tahte'l-esfel,** *{OsT} tasvf. Evrenin alt katında bulunduklarına inanılan bir bölüm evliya.*

ric'at, [Ar. ricʿat رجعت] *{OsT} is.* **1.** Geriye dönme; gelinen yoldan geriye kaçma; çekilme; kaçma. **2.** Vazgeçme. **3.** *huk.* Erkeğin boşadığı kadını iddet süresi içinde tekrar nikâhlaması. ◻ **ric'at etmek,** *as. Bozularak geri çekilmek; gerilemek; geri kaçmak.*|| **ric'at-ı illet,** *{OsT} Hastalığın yenilenmesi.*|| **ric'at-ı kahkariye,** *{OsT} İmparatorluk döneminde muharebe sırasında birliklerin düşmanın baskın gelmesi durumunda yaptıkları geri çekilme hareketine verilen ad.*|| **ric'at-ı kevākib,** *{OsT} Yıldızların mihverlerinden geri dönmesi.*

richter ölçeği, [Charles Francis Richter *(Amerikalı yer fiziği bilgini)* + T. ölç-e(k)-i] *(rih'ter ölçeği) is.* 1 genliğindeki bir sarsıntının dış merkezden 100 km. uzaklıkta, dönemi 0.08 sn. olan ve toprağın hareketini 2.800 kez büyüten bir sismograf iğnesinin yerini 0.01 mm. değiştirme esasına göre düzenlenmiş ve 1'den 9'a kadar sıralanan ve her biri bir öncekinden logaritmik olarak artan, deprem genliği ölçeği.

ric'î, [Ar. ricʿī / ricʿiyye رجعی / رجعیه] *(ric-i:) {OsT} sf.* Geri dönme ile ilgili; geri dönmeye ilişkin. ◻ **ric'î vergi,** *{OsT} Azalan oranlı vergi.*

ricl, [Ar. ricl رجل] *{OsT} is.* Ayak. ◻ **ricl-i kizb,** *{OsT} zool. Bazı hayvanlardaki yalancı ayak.*|| **riclü'l-bahr,** *{OsT} Körfez.*|| **Riclü'l-cebbār,** *{OsT} Orion burcunun parlak bir yıldızı.*|| **riclü'l-vez,** *{OsT} bot. Kazayağı.*

rics, [Ar. rics رجس] *{OsT} is.* **1.** Dinen yasaklanmış olan şey; haram; günah. **2.** Pislik; kirlilik; murdarlık.

ricz, [Ar. ricz رجز] *{OsT} is.* **1.** Azap. **2.** Puta tapma; putperestlik. **3.** Maddî ve manevi pislik.

riçal, -li [Far. rīçāl ریچال] *(ri:ça:l) {OsT} is.* Reçel.

riçar, -ri [Far. rīçār ریچار] *(ri:ça:l) {OsT} is.* Reçel.

rida, -a'i [Ar. ridā' رداء] *{OsT} is.* **1.** Örtü. **2.** Dervişlerin omuzlarına örttükleri post. **3.** Hırka. ☐ **ridā'-yı memāt,** *{OsT} Ölüm örtüsü.*

ridayi, [Ar. ridāyī ردایی] *(rida:yi:) {OsT} is. müz.* Klasik Türk müziğinde eskiden kullanılmış bir makam.

riddet, [Ar. riddet ردت] *{OsT} is.* İslamiyet'i bırakma; İslam dininden vazgeçme; mürted olma.

rider, [İng. to ride *(ata binme)* > rider] *(raydır) is.* **1.** Amatör binici. **2.** Amatör at yarışlarında amatör olarak ata binen jokey.

ridf, [Ar. ridf ردف] *{OsT} is.* **1.** Arka. **2.** *ed.* Kafiyeyi oluşturan harften önceki elif, vav, ye gibi harfler; ridf-i aslî. ☐ **ridf-i müfret,** *{OsT} Yalnız elif, vav, ye gibi harflerden oluşan ridf.*|| **ridf-i mürekkep,** *{OsT} Hem ridf-i aslîsi hem de ridf-i zaidi olan ridf.*|| **ridf-i zāid,** *{OsT} Kafiyeyi meydana getiren harf ile ridf arasında bulunan sessiz harf. "sahte, dahte" kelimelerindeki h gibi, kafiye t'dir."*

ridfan, [Ar. ridfān ردفان] *(ridfa:n) {OsT} is.* Gece ve gündüz.

ri'e, [Ar ri'e / re'e رئه] *{OsT} is. anat.* Akciğer.

ri'eteyn, [Ar. ri'eteyn رئتین] *{OsT} is.* İki akciğer; akciğerler.

ri'evi, [Ar. ri'e > ri'evī / ri'eviyye رئوی / رئویه] *(rievi:) {OsT} sf.* Akciğerle ilgili; akciğere ait.

ri'eviye, [Ar. ri'evī > ri'eviyye رئویه] *{OsT} is. zool.* Akciğerliler.

rifade, [Ar. rifāde رفاده] *(rifa:de) {OsT} is. tıp.* Yaralara konulan tampon; kompres.

Rifa'i, [Ar. Ahmet Rifāi *(XII. yy. tarikat şeyhi)* > rifā'ī رفاعی] *(rifa:i:) {OsT} sf.* → rufai.

Rifa'ilik, [rifai-lik] *is.* → Rufailik,

Rifa'iye, [Ar. rifā'iyye رفاعیه] *(rifa:iye) is.* Rufailik.

rifamisin, [Fr. rifamycine] *is. tıp.* Stereptomyces mediterranei adlı bir küf mantarı kültüründen mayalanma yoluyla üretilen ürünlerden özütlenen, bakteri hücresinde RNA oluşumunu durdurarak etki gösteren, yarı sentetik özgün bir antibiyotik.

rifampisin, [Fr. rifampicine] *is. tıp.* Koch basiline karşı kuvvetli bakterisit etkisinden dolayı tüberküloz tedavisinde kullanılan rifamisinin yarı sentetik bir türevi olan antibiyotik.

rif'at, -ti [Ar. rif'at رفعت] *(rif-at) {OsT} is.* Büyüklük; yücelik; yükseklik.

rif'atlü, [Ar. rif'at + T. -li => rif'atlü رفعتلو] *(rif-atlü) {OsT} sf.* İmparatorluk döneminde, ordudaki binbaşı rütbesindeki subay veya buna denk olarak sivil yönetimde görevli üçüncü derecede rütbe sahibi kişi.

rifd, [Ar. rifd رفد] *{OsT} is.* Bahşiş.

riff, [Fr. refrein *(nakarat)* > İng. riff] *kısalt. is.* Caz ve rock müziğinde yinelemeli ve ritmik bir melodi çizgisine eşlik etmek için kullanılan iki ya da dört ölçülük melodi parçası.

rig, [Far. rīġ / rīḫ ریگ] *(ri:g) {OsT} is.* **1.** Toz. **2.** Kum. **3.** Rıh. ☐ **rîg-i revan** *{OsT} Akan, hareket eden kum.*

riga, [Yun. riga] *is.* **1.** İskambil kâğıdında papaz. **2.** Dokumacılıkta, kumaşlar üzerinde dokumadan ileri gelen eğik desen çizgisi. ☐ **riga hastalığı,** *tıp. Boğmacanın karakteristik belirtilerinden olan, dilin alt kesici dişlere sürtünmesi ile oluşan dil gemciğinin papillom biçiminde ülserleşmesi; cardarelli hastalığı.*

rigavo, [İt. rigavo] *(riga'vo) is. dnz.* Bir palanga donanımında makaralar arasında donatılan halatın makara bülbülüne bağlanan sabit çıması.

rigdan, [Fr. rīġdān ریگدان] *(ri:gda:n) {OsT} is.* Yazı kurutmak için kullanılan özel kumun konulduğu kap; rıhdan.

rih, [Ar. rīḥ ریح] *(ri:h, h kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Esinti; rüzgâr. **2.** Vücudun değişik yerlerinde rastlanan ağrı; yel. ☐ **rîh-i cenubî,** *{OsT} Güney rüzgârı; lodos.*|| **rîh-i şimālî,** *{OsT} Kuzey rüzgârı; poyraz.*|| **rîh-i tayyār,** *{OsT} Romatizma.*

rihal, -li [Ar. raḥl > riḥāl رحال] *(riha:l) {OsT} is.* Deve palanları.

rihale, [Ar. riḥāle رحاله] *(riha:le) {OsT} is.* **1.** At semeri. **2.** Eyer.

rihan, [Ar. reḫn > riḫān رخان] *(riha:n) {OsT} is.* İddiaya tutuşma; iddialaşma; bahse girme.

rihlet, [Ar. rıḥlet رحلت] *{OsT} is.* **1.** Göç; göç etme. **2.** *mecaz.* Ölme.

rihte, [Far. rīḫten *(saçmak)* > rīḫte ریخته] *{OsT} sf.* Dökülmüş; saçılmış; akıtılmış.

rihteciyan, [Far. rīḫte-gān => rihteciyān ریختجیان] *(rihteciya:n) {OsT} is.* Top döküm ustaları.

rihtegân, [Far. rīḫte-gān ریختگان] *(rihtegâ:n) {OsT} is.* Top döküm ustaları.

rihteger, [Far. rīḫte-ger ریختگر] *{OsT} is.* Döküm işi yapan zanaatkâr; dökümcü.

rihtegeran, [Far. rīḫte-gerān ریختگران] *(rihtegera:n) {OsT} is.* Dökümcüler; düküm ustaları.

rihtım, [Far. rīḫtim ریختم] *(ri:htim) {OsT} is.* **1.** Kumsal. **2.** Rıhtım.

rihv, [Ar. riḫv ریخو] *{OsT} sf.* **1.** Gevşek; sölpük. **2.** Rehavetli.

rik[1]**, -kı** [Ar. rīḳ ریق] *(ri:k, k kalın söylenir) {OsT} is. fizy.* Ağız suyu; salya.

rik[2]**,** [? rik] *{ağız} is.* İnat. 🗗 **rik tutmak,** *{ağız} İnat etmek; direnmek.* [DS]

rik'a, [Ar. riḳ'a رقعه] *(rik-a) {OsT} is.* → rık'a.

rika, -a'ı [Ar. riḳā' ریقاع] *{OsT}is.* → rıka.

rikâb, [Ar. rikāb رکاب] *(rikâ:b) {OsT} is.* **1.** Üzengi. **2.** Büyük bir kimsenin makamı, huzuru. **3.** İmparatorluk döneminde, padişahın maiyetinde bulunan görevlilere verilen ad. 🗗 **rikâb ağaları,** *{OsT} Padişahın atının yanında yürüyen yeniçeri ağası, kapıcılar kethüdası, emirialem, kapacıbaşılar, şikâr ağaları, çavuşbaşı, şahincibaşı, atmacacıbaşı, imrahor, altı bölük ağaları, topçu, cebeci, at arabacıları, çaşnigirbaşı gibi görevlilere verilen ad.*|| **rikâb-ı hümâyun,** *{OsT} Rikâb ağaları.*|| **rikâb kaymakamı,** *Ordu ile sefere çıkıldığı zaman İstanbul'da sadrazama vekâlet eden görevli.*|| **rikâb reisi,** *{OsT} Ordu ile sefere çıktığında İstanbul'da reisülküttaba vekâlet eden görevli.*|| **rikâb solakbaşları,** *{OsT} Yeniçeri odaları solaklarının başı.*|| **rikâb solakları kethüdası,** *{OsT} Rikâb solakları zabitlerinden birine verilen ad.*

rikab, [Ar. raḳābe > riḳāb رقاب] *(rika:b, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Boyunlar; enseler. **2.** Köleler ve cariyeler. **3.** Klasik Türk müziğinde on beşinci yüzyılda kullanılmış bir makam.

rikâbdar, [Ar. rikāb + Far. -dār رکابدار] *(rikâ:bda:r) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde, padişah ata binerken üzengisini tutan görevli.

rikâbiye, [Ar. rikāb > rikābiyye رکابیه] *(rika:biye {OsT}) is.* Sadrazamların ya da diğer büyük devlet adamlarının padişaha sundukları hediye.

rikâz, [Ar. rikāz رکاذ] *(rikâ:z) {OsT} is.* Toprak altından çıkarılan her türlü maden veya define.

rikban, [Ar. raḳabe > riḳbān رقبان] *(rikba:n, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Boyunlar. **2.** Köleler.

rikkat, -ti [Ar. riḳḳat رقت] *is.* **1.** İncelik; naziklik. **2.** Acıma; şefkat; merhamet. 🗗 **rikkat-āmîz,** *{OsT} Acıma duygusu uyandıran; kalbe hüzün veren.*|| **rikkat-āver,** *{OsT} Merhamet uyandıran; dokunaklı.*|| **rikkat-efza,** *{OsT} Etkileyen.*|| **rikkate getirmek,** *Duygulandırmak.*|| **rikkat-engîz,** *{OsT} Merhamet uyandıran; dokunaklı.*|| **rikkat-fezā,** *{OsT} Etkileyen.*|| **rikkat-i kalb,** *{OsT} Yürek yufkalığı.*|| **rikkatine dokunmak,** *Duygulandırmak.*|| **rikkatyāb,** *{OsT} İncelik gösteren; merhamet eden; acıyan.*

rikkatli, [rikkat-li] *sf.* **1.** (Kişi için) ince duygularla dolu; duygulu; sevecenlikle dolu. **2.** Acıklı; dokunaklı.

rikli, [rik-li] *{ağız} sf.* İnatçı. [DS]

Rim, [Far. rīm ریم] *(ri:m) {OsT} is.* Roma.

rim, [Far. rīm ریم] *(ri:m) {OsT} is.* **1.** İrin; cerahat. **2.** Maden pisliği; cüruf. 🗗 **rîm-i ahen,** *{OsT} Demir boku.*|| **rîm-i asel,** *{OsT} Balmumu.*

rim, -mmi [Ar. rim / rimme رم / رمه] *{OsT} is.* Çürümüş kemik.

rimah, [Ar. rumḥ > rimāḥ رماح] *(rima:h) {OsT} is.* Süngüler; mızraklar. 🗗 **rimāhü'l-cin,** *{OsT} Veba.*

rimahat, [Ar. rimāḥat رماحت] *(rima:hat) is.* Mızrak veya süngü yapma zanaatı; mızrakçılık.

rimal, -li [Ar. reml > rimāl رمال] *(rima:l) {OsT} is.* Kumlar.

rimayet, [Ar. remy *(atma)* > rimāyet رمایت] *(rima:yet) {OsT} is.* Ok, cirit, çekiç vb. atma; atıcılık.

rime, [Ar. rīme ریما] *(ri:me) {OsT} is.* Çapak. 🗗 **rîmei çeşm,** *{OsT} Göz çapağı.*

rimel, [Fr. rimmel *(tescilli ad)*] *is.* Kadınların kirpiklerini daha uzun göstermek için sürdükleri yağlı kara; maskara.

rimelleme, [rimel-le-me] *is.* Rimellemek eylemi.

rimellemek, [rimel-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Rimel sürmek.

rimellenme, [rimel-le-n-me] *is.* Rimellenmek eylemi.

rimellenmek, [rimel-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Rimel sürülmek; rimellemek işi yapılmak. **2.** *is.* Rimel sahibi olmak; rimel edinmek.

rimelli, [rimel-li] *sf.* **1.** Rimel sürülmüş. **2.** (Kadın için) kirpiklerine rimel sürmüş olan. **3.** Rimel sahibi olan; rimeli bulunan.

rimnak, -ki [Far. rīm-nāk ریمناك] *(rimna:k) {OsT} sf.* **1.** İrinli. **2.** Pis; murdar.

rina, [? rina] *(ri'na) is. zool.* Dikenli uyuşturan balığıgillerden, sıcak ve ılık denizlerin kumlu, çamurlu diplerinde yaşayan, kıkırdaklı balık; tırpana, *(Dasyatis pastinaca).*

rind, [Far. rind رند] *{OsT} sf.* → rint.

rindan, [Far. rind > rind-ān رندان] *(rinda:n) {OsT} is.* Kalenderce yaşayanlar; rintmeşrepler.

rindane, [Far. rind-āne رندانه] *(rinda:ne) {OsT} zf.* Gönül adamına yakışır biçimde; rintçesine.

rindek, -ği [Far. rind > rind-ek رندك] *{OsT} sf.* (Rint için) sahte; taklitçi; rint gibi görünen.

rindî, [Far. rind-î رندی] *(rindi:) {OsT} is.* Rintlik.

ring, [İng. ring *(halka, daire)*] *is.* **1.** Halka. **2.** Boks maçlarının yapıldığı etrafı üç sıra iple çevrili alan. ◻ **ring seferi,** *Bir toplu taşıma aracının bir daire çizdikten sonra yine kalktığı yere gelmek suretiyle yaptığı sefer.*

ringa, [Alm. ringa] *(ri'nga) is. zool.* Sardalyagiller familyasından, sıcak ve ılık denizlerde sürüler halinde yaşayan, Türkiye sularında da dört türü bulunan kemikli balıkların ortak adı, *(Clupea harengus).* ◻ **ringa ağı,** *Ringa avlamakta kullanılan özel ağ.*

rinit, [Yun. rinos *(burun)* > Fr. rhinite] *is. tıp.* Burun veya geniz mukozasının iltihaplanması; nezle.

rinofaranjit, [Fr. rhino-pharyngite] *is. tıp.* Burun yutak iltihabı.

rinolarenjit, [Fr. rhino-laryngite] *is. tıp.* Burun ve gırtlak mukozalarının iltihaplanması.

rinoloji, [Fr. rhinologie] *is. tıp.* Burun ve burun boşluğu hastalıklarıyla uğraşan patoloji dalı.

rinometri, [Fr. rhinométrie] *is.* Burunun hava iletme yeteneğinin ölçülmesi.

rinoplasti, [Fr. rhinoplastie] *is. tıp.* Burun düzeltme ameliyatı.

rinoskopi, [Fr. rhinoscopie] *is. tıp.* Burun boşluklarının muayenesi.

rinotomi, [Fr. rhinotomie] *is. tıp.* Burun boşluğunu açma ameliyatı.

rint, -di [Far. rind رند] *{OsT} is.* ve *sf.* **1.** Hoşgörüsü geniş olan; açık yürekli; güvenilir kimse; gönül eri; kalender. **2.** Dünya işlerine önem vermeyen. **3.** *tasvf.* Görünüşe önem vermeyen, Allah ile insan arasında içten bir bağlantı bulunduğunu ileri süren kimse.

rintlik,-ği [rint-lik] *is.* Rint yaşayışlı olma durumu; dünya zevklerini hoş karşılama; dünya işlerine önem vermeme.

riper, [İng. to rip *(sökmek)* > ripper] *is.* Bir traktör arkasına takılarak kullanılan, bir zemini derince kazmaya yarayan bir ya da birçok kazma dişleri bulunan alet; dipkazar.

ris, [Far. rīs ریس] *(ri:s) {OsT} is.* Öfke.

risa, -a'i [Ar. riṣā' / riṣāyet رثاء / رثايت] *(risa:) {OsT} is.* Ağıt yakma.

risale, [Ar. risāle رساله] *(risa:le) {OsT} is.* **1.** Bilim ya da sanatla ilgili küçük kitap; broşür. **2.** Mektup. **3.** Din, bilim, tasavvuf konularında yazılmış kitaplar. ◻ **risale-i mahsūsa,** *Monografi.*

risalet, [Ar. risālet رسالت] *(risa:let) {OsT} is.* **1.** Elçilik. **2.** Peygamberlik. ◻ **risālet-meāb,** *{OsT} 1. Elçilik yapan. 2. Hz. Muhammed.*

risar, [Ar. rīṣār ريصار] *(ri:sa:r) {OsT} is.* Reçel.

risayet, [Ar. riṣā' > riṣāyet رثايت] *(risa:yet) {OsT} is.* Ağıt yakma.

risi, [Sansk. risi] *is.* **1.** Rigveda ilahilerinden esinlenerek kaleme alan yazar. **2.** Kutsal kişi.

risk, [İt. risco > Fr. risque] *is.* **1.** Zarara uğrama tehlikesi; riziko. **2.** Bir zarara, bir kayba, bir tehlikeye uğrama olasılığının ortaya çıkma durumu. **3.** *huk.* İdarenin, kişilere verdiği zararlardan dolayı malî sorumluluğunu açıklayan objektif esas. **4.** *istk.* Doğada bilinmeyen bir duruma veya değişik eylemleri içeren bir karara göre kaçırılan fırsatın matematik umudu.

riskli, [risk-li] *sf.* Riski bulunan; risk taşıyan; rizikolu.

risling, [İng. riesling] *is.* Bir tür üzümden yapılan buruk tatlı ve beyaz bir şarap cinsi.

risman, [Far. rismān رسمان / ريسمان] *(risma:n) {OsT} is.* İp; halat. ◻ **rismān-bāz,** *{OsT} İp cambazı.*

risturn, [İt. ristorno > Fr. ristourne] *is.* **1.** İndirim; iskonto. **2.** Bir tüketim kooperatifinin yıl sonunda üyelerine yaptıkları alış veriş oranında dağıttığı kâr payı.

-riş, [Far. -rīş ريش-] *(-ri:ş) {OsT} ek.* Farsça kelimelerden *"yaralı"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

riş[1], [Far. rīş ريش] *(ri:ş) {OsT} is.* **1.** Sakal. **2.** Kıl; tüy. **3.** telek. ◻ **riş-büz,** *{OsT} Keçi sakallı.*‖ **riş-hand,** *{OsT} Bıyık altından gülme; gizlice alay etme.*‖ **riş-tāb,** *{OsT} Kıvırcık saç veya sakal.*

riş[2], [Far. rīş ريش] *(ri:ş) {OsT} is.* Yara. ◻ **rîş-sāz,** *{OsT} Cerrah.*

rişa, [Ar. rişvet > rişā / ruşā رشا] *(rişa:) {OsT} is.* Rüşvetler.

rişaş, [Ar. rişāş / rişāşe رشاش / رشاشه] *(rişa:ş) {OsT} is.* Döküntü; serpinti.

rişat, [Far. rīş > rīşāt ريشات] *(ri:şa:t) {OsT} is.* Yaralar.

rişdar, [Far. rīş-dār ريشدار] *(rişda:r) {OsT} sf.* Sakallı.

rişe, [Far. rīşe ريشه] *(ri:şe) {OsT} is.* **1.** Püskül; saçak. **2.** *bot.* Saçak kök. ◻ **rîşe-gîr,** *Kök tutmuş; köklenmiş.*

rişi, [Sansk. rişi] *is.* **1.** Bilgin. **2.** Tanrıdan aldıkları ilhamla rigveda ilahilerini yazan şairler.

rişliyö, [Fr. richlieu] *is.* **1.** Kadın giyeceklerinin çeşitli yerlerine konulan süslü şerit; fisto. **2.** Dantel gibi çeşitli süsleri olan kumaş. **3.** *sf.* Bu tür kumaştan yapılmış olan.

rişte, [Far. rişte ریته] *{OsT}is.* **1.** İplik. **2.** İp; urgan. **3.** İlgi; bağ. ◻ **rişte-fürüş,** *{OsT} İplik satan; iplikçi.*‖ **rişte-i cān,** *{OsT} Can bağı.*‖ **rişte-i eşk,** *{OsT} Gözyaşı izi.*‖ **rişte-keş,** *{OsT} İplik çeken; dokumacı.*

rişvet, [Ar. rişā > rişvet ریشوت] *{OsT} is.* Rüşvet. ◻ **rişvet-hᵛār,** *{OsT} Rüşvet alan.*‖ **rişvet-hör,** *{OsT} Rüşvet yiyen.*‖ **rişvet-i kelam,** *{OsT} 1. Bir kimsenin, kusurları bulunmasına karşın karşısındakine yaranmak amacıyla söylediği övücü sözler. 2. (Eskiden) hakkında söylenenleri kendisine ulaştıran kimseye, o kimsenin verdiği bahşiş.*

rit[1], [Fr. rite] *is.* Mason sırlarının öğretildiği, belli kurallara göre düzenlenen tören.

rit[2], [Lat. ritus > Fr. rite] *is.* **1.** Bir törenin düzenlenmesine ilişkin kuralların tümü. **2.** *hris.* Âyin usulü; âyin düzeni.

rita, [Sansk. rta] *is.* Vedalara göre, kurban düzenine ve ahlak yasalarına örneklik eden kozmik düzen.

ritam, [Ar. retîme > ritām رتام] *(rita:m) {OsT} is.* Bir şeyi hatırlamak için parmağa bağlanan iplikler.

ritic, [Ar. ritic رتج] *{OsT}is.* **1.** Yasak olan şey; haram. **2.** Çıkmaz yol. ◻ **ritic-i kebîr,** *{OsT} anat. Midenin sol üst bölümü.*‖ **ritic-i sagîr,** *{OsT} anat. Midenin sağ alt bölümü.*

ritl, [Ar. ritl رتل] *{OsT}sf.* Güzel; hoş; latif.

ritm, [Yun. rhythmos *(ölçülü, düzenli hareket)* > Fr. rythme] *is.* **1.** Olayların art arda düzenli olarak tekrarlanması niteliği; dizem; tartım. **2.** Bir dizede veya müzik cümlesinde kuvvetli zamanlar ile zayıf zamanların düzenli aralıklarla tekrarlanması; ittirat. **3.** Şiirde ahenk. ◻ **ritm bilimi,** *tıp. Kalp ritmi ile bozukluklarını inceleyen tıp dalı; ritmoloji.*

ritmik, -ği [Fr. rythmique] *sf.* **1.** Düzenli aralıklarla yinelenen; dizemli; tartımlı. **2.** *is.* Edebiyat eserlerinde ritm olgusunu inceleyen bilim. ◻ **ritmik jimnastik,** *Müzik eşliğinde, kurdele, ponpon, ip, çember gibi hafif araçlarla müziğin ahengine uygun biçimde yapılan bir tür jimnastik; modern jimnastik.*‖ **ritmik sayma,** *İkişer, beşer gibi kural dahilinde ve sayı aralığını değiştirmeden ileri ve geri sayma.*

ritmli, [ritm-li] *sf.* Düzenli aralıklarla yinelenen; belli bir ritmi bulunan; ritmik; dizemli; tartımlı.

ritmoloji, [Fr. rythmologie] *is. tıp.* Kalp ritmini ve kalp ritmi bozukluklarını inceleyen tıp dalı; ritm bilimi.

ritmsiz, [ritm-siz] *sf.* Belirli bir ritmi bulunmayan; tekrarlamaları düzen taşımayan.

rituel, [Fr. ritual] *sf.* **1.** Tören kurallarına ilişkin. **2.** *is.* Bir din ile ilgili tapınma kurallarının tümü; âyin. **3.** Latin kiliselerinde papazlar tarafından uygulanan törenlerle ilgili bilgileri içeren kitap; âyin kitabı.

riv, [Far. riv ریو] *(ri:v) {OsT} is.* Hile; düzen; dolap.

riva, [Ar. reyyān > rivā روا] *(riva:) {OsT} is.* Suya kanımışlar.

rivadi, [Sansk. revatī] *{eT} is.* Yıldız kümesi.[EUTS]

rivak, -ğı [Ar. rivāḳ رواق] *(riva:k) {OsT} is.* → revak.

rivaki, [Ar. rivāḳī رواقی] *(riva:ki:) {OsT} is.* → revaki.

rivakıyyun, [Ar. rivāḳıyyūn رواقیون] *(riva:kiyu:n) {OsT} is.* → revakiyyun.

rivayat, [Ar. rivāyāt روایات] *(riva:ya:t) {OsT} is.* Söylentiler; rivayetler.

rivayet, [Ar. rivāyet روایت] *(riva:yet) {OsT} is.* **1.** Bir olayı, bir haberi veya bir bilgiyi nakletme. **2.** Gerçeklere dayanmayan söz; söylenti. ◻ **rivayet birleşik zamanı,** *Konuşanın geçmişte kendisine aktarılan veya kendisinin bildiği olayları, düşünceleri başkalarına aktarmak için başvurduğu, yalın zamanlı bir fiil ve ek fiilin belirsiz geçmiş zamanı (imiş) ile yapılan birleşik zaman çekimi. "gelmiş imişim > gelmişmişim, geliyor imiş > geliyormuş, gelecek imişsin > gelecekmişsin, gelir imişsiniz > gelirmişsiniz, gelse imiş > gelseymiş, gele imişim > geleymişim, gelmeli imişim > gelmeliymişim, gelsin imiş > gelsinmiş"*‖ **rivayet etmek,** *Söylemek; anlatmak; aktarmak.*‖ **rivayet eylemek,** *Rivayet etmek.*‖ **rivāyet-kerde,** *{OsT} Rivayet edilen; anlatılan.*‖ **rivayet olunmak,** *(Bir haber, olay veya söz için) ağızdan ağıza söylenmek; aktarılmak; yayılmak.*

riya, -a'i [Ar. riyā' ریاء] *(riya:) {OsT} is.* **1.** İnandığı, düşündüğü gibi olmama; yalandan gösteriş; ikiyüzlülük. **2.** *isl.* Bir iyilik veya ibadetin Allah rızası dışında bir amaç veya gösteriş için yapılması; herhangi bir işte Allah'tan başkasının rızasını gözetmek. ◻ **riyā'-fürüş,** *{OsT} İkiyüzlü; riyakâr.*

riyah, [Ar. rīḥ > riyāḥ ریاح] *(riya:h) {OsT} is.* **1.** Hafif esen meltemler. **2.** Rüzgârlar. **3.** Romatizma ağrıları. ◻ **riyāh-ı gayr-ı muntazama,** *{OsT} Düzensiz esen rüzgârlar.*‖ **riyah-ı muntazama,** *{OsT} Düzenli esen rüzgârlar; mevsim rüzgârları.*

riyakâr, [Ar. riyā + Far. kār ریاکار] *(riya:kâ:r) {OsT} sf.* Davranışları düşüncelerine uymayan; ikiyüzlü; mürai.

riyakârane, [Ar. riyā + Far. -kār-āne ریاکارانه] *(riya:kâ:ra:ne) {OsT} zf.* İkiyüzlü kimseye yakışır biçimde; riyakârca.

riyakârca, [riyakâr-ca] *(riya:kâ:'rca) zf.* İkiyüzlü birine yakışır biçimde; riyakârane.

riyakâri, [Ar. riyā + Far. kārī ریاکاری] *(riya:kâ:ri:) {OsT} is.* İkiyüzlülük; riyakârlık.

riyakârlık,-ğı [riyakâr-lık] *(riya:kâ:rlık) is.* **1.** Yalan

yere güler yüz gösterme; ikiyüzlülük; mürailik. **2.** Riyakâr bir kimsenin niteliği. **3.** Riyakâr bir kimseye özgü davranış; aldatmaca; yalan.

riyal, -li [İsp. real] *is.* **1.** İspanyol parası olan Pesetanın dörtte biri oranında para birimi. **2.** Suudi Arabistan; Yemen ve İran'da kullanılan par birimi.

riyala, [İt. reale *(kralla ilgili)*] *is.* Osmanlı donanmasında tümamirale eşdeğer rütbe.

riyaset, [Ar. riyāset ریاست] *(riya:set) {OsT} is.* Başkanlık. ☞ **riyaset etmek,** *Başkanlığını yürütmek.*|| **riyāset-penāh,** *{OsT} Başkanlık eden; başkanlık koltuğunda oturan.*|| **riyāset-penāhî,** *{OsT} 1. Başkana ait. 2. Başkanlık.*

riyasız, [riya-sız] *(riya:sız) sf.* Olduğu gibi görünen; ikiyüzlü davranmayan; ikiyüzlülük etmeyen.

riyaz, [Ar. ravża > riyāż ریاض] *(riya:z) {OsT} is.* Güzel bahçeler.

riyazat, [Ar. riyāżet > riyāżāt ریاضات] *(riya:za:t) {OsT} is.* Nefsin isteklerini yenmeğe çalışmalar; riyazetler.

riyazet, [Ar. riyāżet ریاضت] *(riya:zet) {OsT} is.* **1.** Züht ve takva amacıyla dünya zevklerinden, dünya işlerinden el etek çekme; nefsini kırma. **2.** *mecaz.* Perhiz. **3.** *tasvf.* İnsanın dünyaya bağlayan bütün eğilimlerinden sıyrılması, kendini Allah'a adaması için kendi nefsini eğitmek, Allah sevgisi dışında kalan bütün istekleri, eğilimleri yok etmek ve ölmeyecek kadar yiyip içmek. ☞ **riyāzat-ı bedeniye,** *{OsT} Jimnastik.*

riyazi, [Ar. riyāżiyyāt > riyāżī / riyāżiyye ریاضی / ریاضیه] *(riya:zi:) {OsT} sf.* **1.** Matematikle ilgili. **2.** *is.* Bir yazı biçimi.

riyaziyat, [Ar. riyāżiyyāt ریاضیات] *(riya:ziya:t) {OsT} is.* Matematik bilgisi.

riyaziye, [Ar. riyāżī > riyāżiyye ریاضیه] *(riya:ziye) {OsT} is.* Matematik.

riyaziyeci, [riyaziye-ci] *(riya:ziyeci) is.* Matematikçi.

riyaziyun, [Ar. riyāżī > riyāżiyyūn ریاضیون] *(riya:ziyu:n) {OsT} is.* Matematik bilginleri.

riyeb, [Ar. riyeb ریب] *{OsT} is.* Şüpheye düşmeler; şüphelenmeler.

riyolit, [Yun. reo *(akmak)* > Fr. rhyolite] *is. jeol.* Granit ile aynı kimyasal yapıda ve içinde serbest mikrolitli silisler bulunan iç kayaç; liparit.

-riz, [Far. rihten > -rīz ریز] *(ri:z) {OsT} ek.* Farsçada *"döken, akıtan"* anlamlarında birleşik sıfatlar yapan son ek.

riz, -zzi [Ar. rizz رز] *{OsT} is.* Gizli ses.

rizam, [Ar. rizām رزام] *(riza:m) {OsT} sf.* (At veya kişi için) serkeş.

rizan, [Far. rīzān ریزان] *(ri:za:n) {OsT} sf.* Akan; dökülen; saçılan.

rizartroz, [Fr. rhizarthrose] *is. tıp.* El baş parmağının kökünün bilek tarak eklemi ile birleştiği yerde meydana gelen artrozlu hastalık.

rize, [Far. rīze ریزه] *(ri:ze) {OsT} is.* Kırıntı; ufak parça; döküntü. ☞ **rîze-çîn,** *{OsT} Kırıntı toplayan.*|| **rîze-hᵛār,** *{OsT} Kırıntı yiyen.*|| **rîze-hör,** *{OsT} Kırıntı yiyen.*|| **rîze-i āhen,** *{OsT} Demir kırıntıları.*|| **rîze-i elmās,** *{OsT} Elmas kırıntıları.*|| **rîze-i sîmîn,** *{OsT} 1. Gümüş döküntüleri. 2. Yıldızlar.*|| **rîze-i zer,** *{OsT} Altın kırıntıları.*|| **rîze-kâr,** *{OsT} Ufak tefek işler yapan.*|| **rîze rîze,** *{OsT} Ufak ufak; parça parça; kırıntı halinde.*

riziko, [İt. risco] *(rizi'ko) is.* Zarara uğrama tehlikesi; risk.

rizikolu, [riziko-lu] *sf.* Rizikosu bulunan; riskli.

riziş, [Far. rīziş ریزش] *(ri:ziş) is.* Dökülüş; akış.

rizom, [Fr. rhizome] *is. bot.* Kök sap.

-rka-, [-(ı/u)rka-] *{eT} yap. e.* İsimden fiil türetme ekidir. [ETY] *tok-urka-mak.*

-rlı, [-rli/ -rlu/-rlü] [-r-lı] *yap. e.* Fiillerden isim türeten ek. Fiilden isim türetme eki olan -ir eki ile isimden sıfat yapan -li ekinin kalıplaşıp kaynaşması ile meydana gelmiştir. Fiilin kökünün belirttiği eylemi bulunduran, sahip olan kavramını katarak sıfatlar türetir: *yararlı, geçerli, tutarlı.*

-rlık, [-rlik/ -rluk/ -rlük/ -ırlık/ -irlik/ -urluk/ -ürlük/ -arlık/ -erlik] [-r-lık] *yap. e.* Fiillerden soyut isimler türeten ek. Sıfat fiil eki olan -r ile, isimlerden sıfat ve isim türeten -lik ekinin birleşip kalıplaşmasından meydana gelmiştir. Fiilin kökünün belirttiği eylemle ilgili olarak sürekli bir nitelik veya özellik kavramı katarak isimler türetir: *benzerlik, duyarlık, sürerlik, yararlık, olabilirlik, iyilikseverlik, dayanırlık.*

-rli, [-r-li] *yap e.* → -rlı.

-rlik, [-r-lık] *yap e.* → -rlık.

-rlu, [-r-li] *yap e.* → -rlı.

-rluk, [-r-lık] *yap e.* → -rlık.

-rlü, [-r-li] *yap e.* → -rlı.

-rlük, [-r-lık] *yap e.* → -rlık.

Rn, [Fr. radon] *(ra'don) is. kim.* Atom numarası 86, atom ağırlığı 222 olan, radyum tuzunun su ile işlenmesinden hidrojen ve oksijenle karışım halinde elde edilen, -62°C'de kaynayan, -190°C'de sıvılaşan, tıpta kanserli dokuların tedavisinde kullanılan, yarılanma ömrü 3.82 gün olan, alfa ışınları yayarak polonyum 218'i veren soy gazların sonuncusu bir radyo aktif element olan radonun sembolü

RNA, [Fr. ribonucléique] *kısalt. biy. kim.* Hücre sitoplazma ve çekirdeğinde bulunan, proteinlerin oluşturulmasında ve genetik özelliklerin taşınmasında önemli bir rol oynayan, nükleotitlerin art arda

yerleşmesi ile birleşmiş bir tek sarmal zincirden oluşan yüksek kütleli asit molekülü olan ribonükleik asidin kısa yazılışı.

ro, [Finike d. roseh] *is.* Yunan alfabesinde *r* ile eşdeğerli akıcı ünsüzün adı.

roba, [İt. roba] *(ro'ba) is.* **1.** Elbisenin omuz ile göğüs arasına eklenen parça. **2.** Urba; giyecek; giysi.

robalı, [roba-lı] *sf.* (Giyecek için) robası bulunan; roba takılmış olan.

robdöşamber, [Fr. robe de chambre] *is.* Ev içinde pijama üstüne giyilen üstlük.

rober, [İng. ruhber] *is.* Briçte bir partinin bölümlerinden her biri.

robot, [Çek d. robota *(zorunlu iş, çalışma)*] *is.* **1.** Belli bir işi yaptırabilmek için elektronik ya da manyetik kumanda ile çalıştırılan makine. **2.** *mecaz.* Kendi düşüncesine göre değil de başkalarının verdiği buyruk veya akıl ile hareket eden; kendi akıl ve iradesini kullanmayan. **3.** Çeşitli kıyma, öğütme gibi işleri bir arada yapabilen mutfak gereci. ◻ **robot bilimi,** *Robotların yapımı ile ilgili bilimsel ve teknik konuları içine alan bilim dalı.*‖ **robot gibi,** *Kendi istemiyle değil de başkalarının direktifi ile hareket eden kimse.*‖ **robot resim,** *Aranan kişilerin polisçe, görgü tanıklarının anlattıklarına dayanılarak yapılan resimleri.*‖ **robot uçak,** *Pilotsuz uçak.*

robotik,-ği [Fr. robotique] *is.* Bir takım iş ve işlevlerde insanın yerini alması için tasarlanan makinelerin yapım tekniklerinin tümü.

robotlaşma, [robot-laş-ma] *is.* Robotlaşmak eylemi.

robotlaşmak, [robot-laş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Robot durumuna gelmek.

robotlaştırma, [robot-laş-tır-ma] *is.* **1.** Robotlaştırmak eylemi ve tutumu. **2.** Sanayide insan emeğinin yerine geçen makineleri kullanma.

robotlaştırmak, [robot-laş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Robot durumuna getirmek. **2.** Sanayide, insan emeği yerine robot kullanmaya başlamak.

robotluk,-ğu [robot-luk] *is.* Robot olma durumu; robot gibi mekanik davranma durumu.

roç, [Soğd. rōç] *{eT} is.* Gün. [EUTS]

roda, [İt. rodare] *(ro'da) is.* Üst üste halkalar meydana getirecek biçimde yığılmış halat. ◻ **roda etmek,** *Bir halatı üst üste halkalar meydana getirecek biçimde toplamak.*‖ **roda katı,** *Üst üste halkalar oluşturacak biçimde yığılmış halatın halkalarından her biri.*

rodacı, [roda-cı] *is.* Balıkçı teknelerinde ağları üst üste istiflemekle görevli gemici.

rodaj, [Fr. rodage *(aşınma)*] *is.* Yeni bir motorun yavaş yavaş çalıştırılarak alıştırılması süreci.

rodeo, [İsp. rodear *(döndürme)* > İng. rodeo] *is.* **1.** Arjantin ovalarında başıboş gezen at sürülerini toplayıp markalama işlemi. **2.** Bir binicinin yabani bir at veya boğanın üzerine binerek alıştırması işlemine dayanan bir Amerikan oyunu.

rodeocu, [rodeo-cu] *is.* Rodeo yapan kimse.

rodopsin, [Fr. rhodopsine] *is.* Retinada bulunan ve ışığı soğurabilen pigment.

rodyum, [Yun. rhodon *(gül)* > Fr. rhodium] *(ro'dium) is. kim.* Atom numarası 45, atom kütlesi 102,91 olan, 12.4 yoğunluğunda, sert ve kırılgan, 1960°C'de ergiyen, gümüş beyazlığında, platin ailesinin görece hafif metallerinden bir element, sembolü: Rh.

rodyumlu, [rodyum-lu] *sf.* Birleşiminde rodyum elementi bulunan.

rogatio, [İt. rogatio] *(rogati'o) is.* Bir araya toplanan Roma halkına onaylaması için sunulan yasa tasarısı.

rok, [Fr. roque] *is.* Satrançta kalenin şahın üzerinden atlatılması suretiyle yapılan özel bir hareket.

roka, [Lat. ruca *(lahana)* / Yun. róka] *(ro'ka) is. bot.* Turpgillerden, bir karış kadar boylanabilen, kokulu olan almaşık dizili yaprakları salata olarak kullanılan bir yıllık bitki, *(Eruca sativa).*

rokay, [Fr. rocaille] *is.* Deniz kabuğu ve çıkıl taşından yapılmış süsleme.

roket, [İng. rocket] *is.* **1.** İngiliz generali Congreve'nin kendi icadı olan ve itici gücünü içindeki barutun yanmasından sağlayan yangın humbarasına verdiği ad. **2.** Atış sırasında mekanik olarak yönlendirilen, ilk çıkışta öz itmeli olarak yol alan, daha sonra ise balistik kurallara bağlı kalan mermi. **3.** Bazen bu tür mermi atan hafif füzeatarlara verilen isim. **4.** Bir tür füze. ◻ **roket motor,** *İtme gücünü, kimyasal maddelerin yanması ile oluşan ani ve hızlı genleşmeli gazların püskürmesinden alan tepkimeli motor; tepkili motor.*

roketatar, [roket+at-ar] *is.* Zırhlı araçlara karşı kullanılan öz itmeli mermi atan hafif silah.

rokfor, [Fr. Roquefort] *is.* Koyun sütü ile yapılan ve yalnız Fransa'daki Aveyron Roquefort-sur-Soulzon mahzenlerinde olgunlaştırılan içi küflü bir tür Fransız peyniri.

rokoko, [Fr. rococo] *is.* **1.** Deniz kabuğu ve çakıl taşından yapılma süsleme; rokay. **2.** On sekizinci yy.da Avrupa'da rağbet bulan bir süsleme tarzı. **3.** Süslemelerin, renklerin ve asimetrik eğrilerin toplanmasına önem veren Alman barok üslûbunun bir dalı. **4.** Eski ve modası geçmiş eşya veya biçim. **5.** *sf.* Rokay tarzında. **6.** *sf.* Modası geçmiş.

rol, -lü [Fr. rôle *(kâğıt tomarı)*] *is.* **1.** *tiy.* Tiyatroda, film vb. sahnesinde oynayan kişinin oyun gereği söylemesi gereken sözler ve yapması gereken davranışların tümü. **2.** Balede dansçının yapması ya da canlandırması gereken şey. **3.** Oyuncunun, dansçının canlandırdığı kişi. **4.** *mecaz.* Herhangi bir işte bir kimsenin ya da bir nesnenin üzerine düşen gö-

rev; işlev. **5.** Bireyin, toplumsal durumu ya da işlevi dolayısıyla davranışlarını yönlendiren beklenti ya da kuralların tümü; diğer kişilerin bir kimseden bekledikleri davranışların tümü. **6.** *mecaz.* Gerçek olmayan davranış; gösteriş. ◻ **rol almak,** *1. Bir oyunda görev almak. 2. Bir işlevi yerine getirmek.*|| **rol çatışması,** *psikol. Toplumun bireyden beklediği veya buyurduğu birden fazla ve farklı statülerdeki davranışlar dolayısıyla bireyin gösterdiği çelişik istek ya da davranışlar.*|| **rol dağıtmak,** *Bir piyesteki kişilikleri yapılarına uygun olarak oyunculara dağıtmak.*|| **rol iflası,** *psikol. Beklenti ve buyrukların yönettiği durumlarda ortaya çıkan davranışsızlık.*|| **rol kesmek,** *1. Yalan ve uydurma söz söylemek. 2. İçten olmayan, yapmacık davranışlarda bulunmak.*|| **rol oynamak,** *1. Oyunda görev almak. 2. mecaz. Bir işte önemli bir etkisi olmak.*|| **rol örneği,** *Davranışları taklit edilecek kişi.*|| **rolü olmak,** *Etkisi bulunmak.*|| (biri veya bir şey) **rolüne çıkmak,** *Oyun gereği sahnede belli bir kişiliği canlandırmak.*|| **rol yapmak,** *Davranışlarında içten olmamak.*

rolcü, [rol-cü] *is.* Rol yapan kimse.

rolcülük, -ğü [rol-cü-lük] *is.* Rol yapma durumu; rolcünün yaptığı iş veya bulunduğu durum.

role, [Fr. rôle] *is. dnz.* Yangın, denizden adam kurtarma, gemiyi terk etme, karartma ve yara alma gibi olası bir tehlikeye karşı önceden tedbir almak üzere gemi adamları arasında yapılan görev dağılımı. ◻ **role cetveli,** *Role dağıtım sırasında her gemi görevlisinin adı ve yapacağı işi belirleyen cetvel.*|| **role istasyonu,** *Role uygulaması sırasında her gemicinin kullanacağı aletlerin bulunduğu yer.*|| **role kartı,** *Gemicilere verilen üzerinde role görevi ve istasyonunun yazılı olduğu kart.*|| **role talimi,** *Gemicileri role işlerine hazırlamak için önceden yapılan uygulamalı eğitim.*

rollergin, [İng. roller-gin] *is.* Silindirli çırçır makinesi.

rom[1]**,** [Fr. rhum / İng. rum] *is.* Şeker kamışı suyu ile melas veya şeker kamışının işlenmesi sırasında ortaya çıkan başka yan ürünlerin mayalanması ve damıtılması ile elde edilen içki.

rom[2]**,** [İng. **r**ead **o**nly **m**emory] *kısalt. is. bsy.* Değiştirilemez bellek.

Romalı, [roma-lı] *sf.* **1.** Roma kentinden olan kimse. **2.** Eski Roma devleti uyruğundan veya halkından olan.

roman, [Fr. roman *(Ortaçağ halk Latincesi)*] *is.* **1.** Kişilerin başlarından geçenleri, yaşantılarını, iç dünyalarını, duygu ve tutkularını, sosyal olayları, olguları ve durumları düz yazı biçiminde geniş ve ayrıntılı olarak ortaya koyan ilgi çekici, hayal ürünü anlatı türü. **2.** Bu türdeki eser.

Roman, [Lat. romanus > Fr. roman] *is. ve sf.* Çingene. ◻ **Roman dilleri,** *dbl. Latince'den türemiş İtalyanca, Sarca, Provence, Katalanca, İspanyolca, Portekizce, Fransızca, Reto-Roman ve Rumence gibi yaşayan dillerin genel adı.*|| **Roman sanatı,** *On bir ve on ikinci yüzyıllarda Latin ülkelerinde gelişmiş olan güzel sanat ürünleri.*

romancı, [roman-cı] *is.* Roman yazarı.

romancılık, -ğı [roman-cı-lık] *is.* Roman yazma işi ve sanatı.

romanesk, [Fr. romanesque] *sf.* **1.** Romanı andıran; roman özelliği olan; roman gibi; romansı. **2.** Romanla ilgili; romana ait. **3.** *mecaz.* Kaynağını akıl ve sağduyudan değil de duygulardan alan; duygusal; düşçü. **4.** Kendini bir roman kahramanı sanan ve gerçek yaşamdan uzak bir alemde, hayaller arasında yaşayan.

romanist, [Fr. romaniste] *is.* Roman dillerinin yapısını ve evrimini inceleyen bilim adamı.

Romanistler, [romanist-ler] *is.* On altıncı yüzyılda, Roma'da çalışan ve Rönesans devri İtalyan ressamlarını örnek alan Flaman ressamlarına verilen ad.

romanlaştırma, [roman-la-ş-tır-ma] *is.* Romanlaştırmak eylemi.

romanlaştırmak, [roman-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir olayı, bir konuyu veya senaryoyu roman biçiminde yazmak, düzenlemek.

Romanolog, -ğu [Fr. romanologue] *is.* Roman dilleri uzmanı.

Romanoloji, [Fr. romanologie] *is.* Roman dilleri bilimi.

romans, [İsp. romence] *is.* **1.** *ed.* İspanyol edebiyatında sekiz heceden oluşan dizelerden meydana gelmiş uzun şiirlere verilen ad. **2.** *müz.* Çoğunlukla piyano eşliğinde söylenen duygusal içerikli şarkı.

romantik, -ği [Fr. romantique] *sf.* **1.** Romantizmle ilgili olan; romantizme ait olan. **2.** Romantizm çığırında eser veren. **3.** Davranışlarında, aklının kontrolünden çok duygu, hayal ve coşkularının aşırı ölçüde etkisi bulunan; bu tür kişilere özgü olan; duygulu. **4.** İçinde duygu, heyecan ve hayal ögesi bulunan. **5.** *is.* Romantizm akımına bağlı olarak eser veren yazar.

romantiklik, -ği [romantik-lik] *is.* Romantik olma durumu.

romantisizm, [Fr. romanticisme] *is.* → romantizm.

romantizm, [Fr. romantisme] *is.* **1.** Romantiklik. **2.** On yedinci yüzyılda başlayan içtenlik ve bireyin yaratıcı gücü adına duygu, coşku ve sembollere aşırı yer vererek bütün geleneksel kalıpların reddi ile duygu ve içgüdünün yüceltilmesi, din, gelenek ve millî kültürlerin değer kazanması şeklinde ortaya çıkan sanat, edebiyat, felsefe ve siyaset akımı. **3.** Romantik ortam veya durum. **4.** *mecaz.* Uyuşuk duygusallığa ve hayal âlemine dalış; duygusal eğilim.

Romanyalı, [romanya-lı] *(roma'nyalı) sf.* Romanya halkından olan; Rumen.

romatizma, [Fr. rhumatisme] *(romati'zma) is. tıp.* Kaslarda ve eklemlerde kendini gösteren ağrılı hastalıkların genel adı. ◻ **romatizması tutmak,** *Romatizma ağrıları başlamak.*

romatizmalı, [romatizma-lı] *sf.* Romatizmaya yakalanmış olan.

romatizmamsı, [romatizma-msı] *sf.* Romatizmaya benzer; romatizmayı andırır.

romatolog, -ğu [Fr. romatologue] *is.* Romatoloji uzmanı.

romatoloji, [Fr. rhumatologie] *is.* Hareket sistemi hastalıklarını konu alan tıp dalı.

Romen, [Fr. romain] *sf.* **1.** Roma ile ilgili olan. **2.** Roma halkından olan. ◻ **Romen harf,** *Bir kitabın bütününde kullanılan satırlara dik ve düz harflere verilen ad.*|| **Romen rakamları,** *Romalıların sayıları belirtmek için birbiri önüne ve arkasına getirerek kullandıkları harflerden ibaret rakamlar.*

romencero, [İsp. romencero] *is.* İspanyol romanslarını derleyen şiir kitabı.

romstik, -ği [İng. rump *(sağrı)* + steak *(külbastı)*] *is.* Kızartma ve ızgara yapmak için kasaplık sığırın sağrısından alınan parça.

rondela, [İt. rondella] *(ronde'la) is.* Sıkıştırılacak parça ile somun arasına konulan, somuna uygulanan kuvveti dağıtmaya yarayan küçük delikli pul.

rop, -bu [Fr. roba] *is.* Vücudu dizlere veya baldırlara kadar örten tek parçadan meydana gelmiş kadın giysisi.

ropalyum, [Lat. ropalium] *is. zool.* Medüzlerde şemsiyenin kenarında bulunan duyu organı.

ropdöşambr, [Fr. robe de chambre] *is.* Ev içinde giyilen üstlük.

ropluk, -ğu [rop-luk] *sf.* (Kumaş için) rop yapımına uygun.

roro, [İng. roll on - roll off *(bindir-indir)* > ro-ro] *is.* Tekerlekli araçların gemi ile taşınması işlemi.

rosto, [İt. arrosto] *(ro'sto) is.* **1.** Silindir biçiminde kesilmiş et. **2.** Bu etle, haşlandıktan sonra kızartılmak sureti ile yapılan özel yemek.

rostoluk, -ğu [rosto-luk] *sf.* (Et için) rosto yapmaya elverişli.

roşn, [? roşn] *{eT} is.* **1.** Bir tanrıça adı. [EUTS] **2.** Işık. [EUTS]

rot, [İng. rod *(çubuk)*] *is.* Otomobillerde dönüşleri sağlamak için direksiyon simidinden gelen hareketi tekerlek akslarına ileten hareketli çelik çubuk.

rota, [İt. rotta] *(ro:ta) is.* **1.** Bir gemi ya da uçağın gidiş yönü veya izleyeceği yol. **2.** *mecaz.* Amaca ulaşmak için izlenecek yol veya yöntem. ◻ **rota değiştirme,** *havc. Kötü hava koşulları yüzünden bir uçağı, başlangıçta öngörülen havaalanı yerine başka bir alana indirmek için yapılan işlem.*|| **rota değiştirmek,** *dnz. (Gemi için) izlediği yolu değiştirmek.*|| **rotadan sapma,** *Rüzgâr ya da akıntı etkisi ile geminin rotasından kayması.*|| **rota mahkemesi,** *huk. Roma'da rahip yargıçlardan meydana gelen mahkeme.*|| **rota vermek,** *dnz. Dümenciye izlemesi gereken yolu vermek.*|| **rotayı değiştirmek,** *1. Gidilen veya izlenen yolu değiştirmek. 2. Tutumunu veya izlediği yolu değiştirmek.*|| **rotayı şaşırmak,** *Ne yapacağını bilememek.*

rotaktör, [Fr. **rota**(tif conta)**kteur**] *is. fiz.* Genellikle televizyon alıcılarında kullanılan çok yüksek frekanslı devreler arasında bağlantı kurmaya yarayan kontaktör.

rotary, [İng. rotary *(dönen)*] *(ro'tari) is.* **1.** Burguya bir dönme hareketi vererek yapılan kuyu açma usulü. **2.** Bazı elemanları sürekli bir dönme hareketi yapan otomatik telefon sistemi.

rotasizm, [Fr. rhotacisme] *is. tıp.* R harfini söyleyememe veya güçlükle söyleme durumu.

rotasyon, [Fr. rhotation *(döngü)*] *is.* Bir birimde çalışan görevlilerin belirli zamanlarda düzenli olarak yer değiştirmeleri.

rotatif, [Fr. rotative *(dönerek çalışan)*] *is. matb.* Saatte binlerce baskı yapabilen ve klişeleri, hızla dönen bir silindir üzerine sarılmış baskı makinesi.

rotatifçi, [rotatif-çi] *is.* Rotatif makinelerinde çalışan usta.

rotatorlar, [rotator-lar] *is. zool.* Suda yaşayan omurgasız küçük hayvanlar şubesi.

rotil, [Lat. rotula *(küçük çark)*] *is.* **1.** Her yana dönebilen ve mafsal olarak kullanılabilen küre şeklindeki parça. **2.** Otomobillerde direksiyon ile rotlar arasında mafsal görevi yapan parça.

rotor, [İng. rotor] *is.* **1.** Bir makinenin sabit olmayan döner bölümü; döneç. **2.** *fiz.* Dalgalı akımlı elektrik motor ve dinamolarında hareketli bölüme verilen ad; döneç. **3.** *havc.* Helikopter vb. taşıtlarda havada tutunmayı sağlayan döner göbek ve yüzeylerin tümü; döneç.

roza, [İt. rosa] *(ro'za) is.* **1.** Bir tür pembe elmas. **2.** *sf.* (Takı için) bu elmastan yapılan.

rozbif, [İng. roast- beef] *is.* Kızartılmak için hazırlanmış veya kızartılmış et parçası.

roze, [Fr. rose] *is.* Bir tür pembe şarap; gül şarabı.

rozet, [Fr. rosette *(küçük gül)*] *is.* **1.** Kurdeleden küçük gül biçiminde kesilmiş fiyonk. **2.** Yakaya takılmak üzere metal vb. maddeden yapılmış bir kurum veya kuruluşun simgesi olan nesne. **3.** Musluğun bağlantı yapılan yerdeki çirkinlikleri örtmekte kullanılan metal yuvarlak parça. **4.** Kapı kollarının altına monte edilen metal parça. **5.** Güney Anadolu sahillerinde yetişen pembe veya beyaz çiçekli bir süs bitkisi.

röfle, [Fr. reflet *(yans.)*] *is.* Saçın kendi doğal renginden daha koyu veya açık bir renge boyanmış

tutamı. ◻ **röfle yapmak,** *Saçın bazı bölümlerini, kendi doğal renginden daha açık veya koyu bir renge boyamak.*

rökonstrüksiyon, [Fr. reconstruction] *is. mim.* Bir eseri kalıntılara bakarak ilk hali ile çizmek işi; canlandırım.

rölans, [Fr. relance] *is.* **1.** Pokerde, söylenenleri değerlendirip karar vermek üzere süre istemeyi belirten söz. **2.** Konken vb. oyunlarda bir ele başlamadan önce o elin iki misline oynamayı isteme sözü. **3.** Oyunlarda düşünme süresi istemeyi veya sürülen parayı artırmak için söylenen söz.

rölanti, [Fr. relanti *(yavaşlamış)*] *is.* **1.** Motorlu taşıtların en az yakıtla çalışma düzeni ve ayarı. **2.** *argo.* Herhangi bir işte bekleme durumunda kalma. ◻ **rölantide** (çalışmak) **durmak,** *(Motorlu taşıt için) motoru boşta çalışır olmak.*|| **rölantiye almak,** *1. Bir motorlu taşıtı boşta çalıştırmak. 2. mecaz. Yapılan işi yavaşlatmak.*

rölatif, [Fr. relatif] *sf.* Bağıntılı; göreli; izafî; nispî

rölativist, [Fr. relativiste] *is.* Bağıntıcı; görececi.

rölativite, [Fr. relativité] *is. fel.* Görelilik; bağıntı; izafiyet.

rölativizm, [Fr. relativisme] *is. fel.* Görecelik; bağıntıcılık; izafiyet.

röle, [Fr. relais] *is. elkt.* **1.** Bir devre üzerinde meydana gelen değişimler ile devreyi açan veya kapatan bobinlerden meydana gelmiş düzenek. **2.** İki ve daha çok devre arasında bağlantı sağlayan düzenek. **3.** Yorulan av köpeklerinin yerine giren yedek köpek.

röleve, [Fr. relevé] *is.* **1.** Eski bir sanat eserinin boya ile yapılmış kopyası. **2.** Bir yapıyı plan, kesit ve görünüşleriyle gösteren çizim.

rölyef, [Fr. relief] *is. mim.* Bir süs veya figürün düz bir zemin üzerindeki çıkıntısı; kabartma.

römametre, [Fr. rheumamètre] *(römame'tre) is.* Bir sıvı akıntısının hızını ölçmeye yarar alet.

römork, [Fr. remorque] *is.* Bir motorlu taşıt tarafından yedeğe alınarak çekilen motorsuz taşıt.

römorkaj, [Fr. remorquage] *is.* Bir geminin başka bir gemi tarafından çekilmesi.

römorkör, [Fr. remorqueur] *is.* **1.** Başka taşıtları çeken özel taşıt; çekici. **2.** Başka deniz taşıtlarını yedeğine alıp çekmek üzere yapılmış gemi.

Rönesans, [Fr. renaissance *(yeniden doğuş)*] *is.* On beş ve on altıncı yüzyıllarda İtalya'da başlayıp Avrupa'ya yayılan, Avrupa kültüründe bir değişim yaratarak Eski Çağın biçimsel ve ruhsal değerlerini yeniden yaşatmaya çalışan genellikle bilim ve güzel sanatlarda görülen hareket.

röntgen, [Alm. Wilhelm Conrad Röntgen *(Alman fizikçisi)* adından] *(rö'ntgen) is.* **1.** X ve gamma ışınlarının miktar ölçü birimi; sembolü: R. **2.** *tıp.* Herhangi bir organın durumunu tespit etmek amacıyla X ışınları yardımıyla çekilen özel film; radyografi. **3.** Radyoskopi cihazı. ◻ **röntgen ışınları,** *Işık ışınlarıyla aynı özellikte, ancak frekansları daha büyük, dalga boyları mor ötesi ışınlardan daha küçük olup 0,03 ile 20 angström arasında değişen elektromanyetik ışımalara verilen ad; X ışınları.*|| **röntgen muayenesi,** *X ışınlarının tıbbi tanıda kullanılması işi; radyografi.*|| **röntgen tedavisi,** *Radyoterapi.*

röntgenci, [röntgen-ci] *is.* **1.** Röntgen ışınları uzmanı. **2.** *argo.* Kadınları gizlice gözetlemeyi alışkanlık haline getirmiş erkek; dikizci.

röntgencilik, -ği [röntgen-ci-lik] *is.* **1.** Röntgen ışınları uzmanlığı. **2.** *argo.* Kadın gözetleme alışkanlığı; dikizcilik.

röntgenleme, [röntgen-le-me] *is.* Röntgenlemek işi ve durumu.

röntgenlemek, [röntgen-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] argo.* Kadınları gizlice gözetlemek; dikizlemek.

röper, [Fr. repére] *is.* Bir hizayı, bir düzeyi, bir yüksekliği belirtmek veya yeniden bulmak amacıyla bir duvar veya arazideki bir yere konulan işaret; belirtme noktası.

röportaj, [Fr. reportage] *is.* **1.** Araştırma ve soruşturmaya dayalı olarak gazetecinin kendi özel görüşlerini de yansıtarak hazırladığı gazete ve dergi yazısı. **2.** Bir gazete, radyo ve televizyon muhabirinin, stüdyo dışında hazırlamış olduğu, yaptığı araştırma ve soruşturmaya dayalı, ilgililerin görüş ve düşüncelerini yansıtan yazı veya program; mülakat. **3.** Yayımlanmak üzere bir kimse ile yapılan karşılıklı konuşmalar bütünü; mülakat; görüşme.

röportajcı, [röportaj-cı] *is.* Röportaj yapan gazeteci; röportaj muhabiri.

röportajcılık, -ğı [röportaj-cı-lık] *is.* Röportajcının yaptığı iş.

röportör, [Fr. reporteure] *is.* Röportaj yazan veya yapan kimse.

röprodüksiyon, [Fr. reproduction] *is.* **1.** Çoğaltma. **2.** Bir sanat eserinin aslına sadık kalınarak yapılan kopyalama işi. **3.** Bir edebiyat ve sanat eserinin kopyası veya taklidi. ◻ **röprodüksiyon makinesi,** *1. Biri okunacak, diğeri delinecek kartlara ayrılmış iki kart besleme deposundan meydana gelen delikli kart makinesi. 2. Fotogravür atölyelerinde kullanılan fotoğraf makinesi.*

rötar, [Fr. retard] *is.* **1.** Gecikme. **2.** Tarifeli bir taşıtın kalkış veya varış sırasındaki gecikmesi; tehir. **3.** Bir şeyi belirlenen veya gereken zamandan sonra yapma.

rötarlı, [rötar-lı] *sf.* Gecikmeli; tehirli.

rötre, [Fr. retrait] *is.* Beton vb. malzemede görülen hacimce küçülme.

rötuş, [Fr. retouche *(yeniden dokunma)*] *is.* **1.** Fotoğ-

rafçılıkta, basımdan önce negatif üzerinde yapılan düzeltme işlemi. **2.** Bir şeyin kusurlarını gidererek düzeltme işlemi; istenilen şekli verme. 🗗 **rötuş etmek,** *Kusurları gidermek amacıyla değiştirmek, düzeltmek.*|| **rötuş yapmak,** *Rötuş etmek.*

rötuşçu, [rötuş-çu] *is.* Rötuş yapan kimse.

rötuşlama, [rötuş-la-ma] *is.* Rötuş yapmak eylemi.

rötuşlamak, [rötuş-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Rötuş yapmak. **2.** Fotoğrafta, basımdan önce negatif üzerinde düzeltme yapmak. **3.** Bir şeyin kusurlarını gidererek düzeltmek; istenilen şekli vermek.

rötuşlu, [rötuş-lu] *sf.* Rötuş yapılmış.

rövanş, [Fr. revanche *(intikam)*] *is. spor.* Bir takım veya sporcunun kendisini yenmiş olan takım veya sporcu ile o yenilgiden sonra başka bir alanda yaptığı karşılaşma. 🗗 **rövanşı almak,** *İkinci karşılaşmada yenmek, üstünlüğü almak.*

röver, [Fr. revers] *sf.* (Kol kapağı veya yaka için) dışa doğru katlanan; devrik.

-ru, [Far. rūsten *(bitmek)* > -rū -رو] *(ru:) {OsT} son ek.* Farsça kelimelerden *"... biten, olan"* anlamlarında birleşik kelimeler yapan son ek.

Ru [Fr. rhuthénium] *kısalt. kim.* Atom numarası 44, atom kütlesi 101,87, yoğunluğu 12,3 olan, 250°C'de ergiyen, havada kolayca yükseltgenen platin grubundan bir kimyasal element olan rutenyumun sembolü.

ru, [Far. rū / rūy / روی / رو] *(ru:) {OsT} is.* Yüz; çehre. 🗗 **rü-bend-bāz,** *{OsT} 1. Yüz örten. 2. Maskeli oyun gösterisi.*|| **rü-be-rāh,** *{OsT} 1. Yüzü yola dönük. 2. Gitmeye hazır.*|| **rü-be-rü,** *{OsT} Yüz yüze.*|| **rü-gerdān,** *{OsT} Yüz çeviren.*|| **rü-gerdānî,** *{OsT} Yüz çeviricilik.*|| **rü-mal,** *{OsT} Yüz süren.*|| **rü-mālî,** *{OsT} Yüz sürücülük.*|| **rü-nümā,** *{OsT} 1. Yüz gösteren; meydana çıkan. 2. Yüz görümlüğü.*|| **rü-nümāyî,** *{OsT} Meydana çıkıcılık.*|| **rü-nümüde,** *{OsT} Yüz göstermiş; meydana çıkmış.*|| **rü-nümün,** *{OsT} Yüz gösteren; meydana çıkan.*|| **rü-püş,** *{OsT} 1. Yüz örtüsü. 2. Yüz örten.*|| **rü-sefîd,** *{OsT} Yüzü ak; namuslu; şerefli.*|| **rü-siyāh,** *{OsT} 1. Kara yüzlü; yüzü kara. 2. Ayıbı olan.*|| **rü-siyeh,** *{OsT}* → rü-siyah.|| **rü-şinās,** *{OsT} Bilen; tanıyan.*|| **rü-şināsî,** *{OsT} Tanırlık; bilicilik.*|| **rü-yi aşîrān,** *{OsT} müz. Eski Türk müziğinde birleşik bir makam.*|| **rü-yi arz,** *{OsT} Dünya.*|| **rü-yi deryā,** *{OsT} Deniz yüzeyi.*|| **rü-yi hicāz,** *{OsT} müz. Klasik Türk müziğinin birleşik makamlarından biri.*|| **rü-yi hüb,** *{OsT} Güzel yüz.*|| **rü-yi ırāk,** *{OsT} müz. Klasik Türk müziğinin eski bir birleşik makamı.*|| **rü-yi iltifāt,** *{OsT} Güler yüz.*|| **rü-yi lale-reng,** *{OsT} Lale renkli yüz.*|| **rü-yi muvāfakat,** *{OsT} Uygun bulma.*|| **rü-yi rızā,** *{OsT} Razı olma.*|| **rü-yi tābān,** *{OsT} Parlak yüz.*|| **rü-yi zemîn,** *{OsT} Yeryüzü; Dünya.*|| **rü-yi zerd,** *{OsT} Sarı beniz; solgun yüz.*|| **rü-yi zerd-i sefālet,** *{OsT} Sefaletin sarı yüzü.*|| **rü-yi zişt,** *{OsT} Çirkin yüz.*

rua, [Fr. roi *(kral)*] *is.* İskambilde papaz.

ruaf, [Ar. ruʿāf رعاف] *(rua:f) {OsT} is. tıp.* Burun kanaması.

ruam, [Ar. ruʿām *(beze)* رعام] *(rua:m) {OsT} is.* Çoğunlukla atlarda görülen ve insanlara da bulaşabilen ölümcül mikroplu bir hastalık; sakağı; mankafa.

ruat, -ti [Ar. rāʿī > ruʿāt رعات] *(rua:t) {OsT} is.* Çobanlar.

ru'b, [Ar. ruʿb رعب] *{OsT} is.* Korku.

rub[1], -b'u [Ar. erbaʿa > rubʿ ربع] *{OsT} sf.* Dörtte bir; çeyrek. 🗗 **rub'-i dāire,** *{OsT} mat. Dairenin dörtte biri.*|| **rub'-i meskûn,** *{OsT} Dünyanın dörtte biri; karaların tümü.*|| **rub'i-mukantara,** *{OsT} gök b. Eskiden kullanılan ve rubu adı verilen bir astronomi aracının gökyüzü haritası çizili olan yüzü.*

rub[2], -bbu [Ar. rub رب] *{OsT} is.* Meyve suyu.

rub[3], [Far. rūb روب] *(ru:b) {OsT} is.* **1.** Süpürme. **2.** Süpürge.

ruba, [İt. roba] *(ru'ba) is.* Elbise; giyecek.

rubah, [Far. rūbāh / rūbeh روباه / روبه] *(ru:ba:h) {OsT} is.* **1.** Tilki. **2.** *mecaz.* Kurnaz kişi; hilekâr.

rubahane, [Far. rūbāh-āne روباهانه] *(ru:ba:ha':ne) {OsT} zf.* Kurnazca; tilki gibi.

rubahi, [Far. rūbāhī روباهی] *(ru:ba:hi:) {OsT} is. mecaz.* Kurnazlık; akıllılık.

rubai, [Ar. erbaʿa > rubāʿī رباعی] *(ruba:i) {OsT} is.* **1.** Dört mısradan oluşan, felsefî, aşk ve rintlik gibi konuları işleyen divan edebiyatı nazım türü. **2.** *dbl.* Kökünde dört tane harf bulunan Arapça mastar. **3.** *sf.* → rübai. 🗗 → rübāi.

rubaiyat, [Ar. rubāʿīyyāt رباعیات] *(ruba:iya:t) {OsT} is.* Rubailer.

rubban, [Ar. rubbān ربان] *(rubba:n) {OsT} is.* Kaptan.

ruberitrik, [Lat. ruber *(kırmızı)* + Yun. erytrhros > Fr. rubérythrique] *sf.* (Asit için) kök boyasında bulunan alizarin glikoziti.

rubehane, [Far. rūbeh-āne روبهانه] *(ru:beha:ne) {OsT} zf.* Kurnazca, tilki gibi.

rubehî, [Far. rūbehī روبهی] *(ru:behi:) {OsT} is.* Kurnazlık; tilkilik.

rubi, [Fr. rubis] *is.* **1.** Yakut. **2.** Yakut rengi.

rubidyum, [Lat. rubidus *(kızıl-khaverengi)* > Fr. rubidium] *is. kim.* Atom numarası 37, atom ağırlığı 85,467 olan, 1,53 yoğunluğunda, 38,9°C'ta ergiyen, kuru havada hızla yükseltgenen, suyu şiddetle ayrıştıran, tayfında kızıl kahverengi iki çizgi bulu-

nan beyaz renkli alkali metal bir element, sembolü: Rd.

rub'iye, [Ar. rubʿ > rubʿiyye ربعيه] *(rub-iye) {OsT} is.* **1.** Çeyrak altın. **2.** *bot.* Öküzgözü papatya.

ruble, [Rus. rubl'] *(ru'ble) is.* 100 kopeklik Rus para birimi; sembolü: RBL.

rubu, [Ar. erbaʿa > rubūʿ ربوع] *{OsT} sf.* **1.** Dörtte birler; çeyrekler. **2.** Kâmil adı verilen büyüklükteki kâğıtların dörde bölünmesi ile elde edilen yazma kitap forması.

rububi, [Ar. rubūbī ربوبى] *(rubu:bi:) {OsT} sf.* **1.** Efendiye ilişkin; sahibe ait. **2.** Allah'a ait.

rud, [Far. rūd رود] *(ru:d) {OsT} is.* **1.** Irmak; çay. **2.** Kemençe. **3.** Saz teli; saz kirişi.

rudaa, [Ar. raḍīʿ > ruḍaʿā رضعا] *(rudaa:) {OsT} is.* **1.** Süt emen çocuklar. **2.** Süt kardeşler.

rude, [Far. rūde رود] *(ru:de) {OsT} is.* Bağırsak. 🗗 **rüde-bîn,** *Bağırsaktan fal bakan.*

rudegân, [Far. rūdegān رودگان] *(ru:dega:n) {OsT} is.* Bağırsaklar.

ruf, [İng. roof] *is.* Dam; çatı.

rufadan, [Ar. rüfedān رفدان] *{eAT} is.* Rafadan.

Rufai, [Ar. rifāʿī رفاعى] *(rufa:i:) is.* ve *sf.* Rufailik tarikatını benimseyen

Rufailik, -ği [Ar. rufaī-lik] *is.* On ikinci yüzyılda yaşamış olan Ahmet Rufai adlı bir tarikat şeyhi tarafından kurulmuş bulunan, insanın nefis baskılarından, geçici dünya bağ ve isteklerinden arınması gerektiğini savunan Sünni tarikat.

rufud, [Ar. rifd > rufūd رفود] *(rufu:d) {OsT} is.* Bahşişler.

ruga, -a'i [Ar. ruġāʾ رغاء] *(ruga:) {OsT} is.* Ses; seda.

rugan, [Far. revġān روغان] *is.* **1.** Ayakkabı, çanta vb. yapımında kullanılan bir cins parlak deri. **2.** Cila; vernik. **3.** *sf.* Parlak deriden yapılmış olan.

rugani, [Far. revġānī > ruġanī روغانى] *(ruga:ni:) {OsT} is.* Ardıç sakızı, şarap ruhu, damla sakızı ve Venedik terementisinden yapılan, ciltleri ve mezar taşlarının üzerindeki işleme ve resimleri parlatmada kullanılan parlatıcı madde.

ruganin, [Far. rūġanīn / rüġanīne روغنين / روغنينه] *(ru:gani:n) is.* Gözleme; poğaça; kadı lokması.

ruganlamak, [rugan-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Deri için) cilalayarak parlatmak; rugan haline getirmek.

rugby, [İng. rugby] *(ragbi) is.* On beşer kişilik iki takım arasında oval bir topla oynanan, topu rakip takımın kale sahasına sokmak veya ayakla kaledeki yatay direğin üstünden aşırarak puan alma esasına dayanan bir oyun.

rugerdan, [Far. rū + gerdān روگردان] *(ru:gerda:n) {OsT} sf.* Yüz çeviren; vazgeçen; terk eden.

rugerdani, [Far. rū + gerdānī روگردانى] *(ru:gerda:ni:) {OsT} is.* Yüz çevirme; terk etme.

ruh[1], [Ar. rūḥ روح] *(ruh / ru:hu) {OsT} is.* **1.** Bedende, vücuttan ayrı olarak bulunduğuna inanılan maddesiz varlık ilkesi; hayatın özü; can; manevi benlik. **2.** Duygu. **3.** Canlılık. **4.** Yaradılış; karakter. **5.** *mecaz.* Bir şeyin en önemli, can alıcı noktası; öz. **6.** Gözle görülmediği halde var olduğuna ve öbür dünyada yaşadığına inanılan yaratık. **7.** Hayal ürünü varlık; cin; melek. **8.** Bazı kokulu bitkilerin damıtılmak suretiyle elde edilen uçucu ve kokulu özü; uçucu gaz; esans. **9.** *fel.* Bedeni etkin kılan canlılık ilkesi; bedenin hayat gücü. **10.** *din.* Allah tarafından insanın bedeni yaratıldıktan sonra varlığına üflenerek kazandırılan canlılık verici ilke. **11.** Gizli ilimlerde bir görevi yerine getiren madde dışı varlık. **12.** Bir ölünün geri döndüğüne inanılan cesedi dışındaki manevi varlığı. **13.** *tasvf.* İnsanla Allah arasındaki öz birliğini sağlayan cevher. **14.** *sf.* Çok zayıf; hayalet gibi. 🗗 **rüh-bahş,** *Can bağışlayan.* ‖ **ruh bilgini,** *Ruh bilimi uzmanı; psikoloji uzmanı.* ‖ **ruh bilimci,** *Ruh bilimi ile uğraşan uzman; ruhiyatçı; psikolog.* ‖ **ruh bilimcilik,** *1. Din, sanat ve ahlak konularını tek yanlı olarak ve yalnızca ruh bilimsel açıdan inceleme ve açıklama; psikolojizm. 2. Ruh bilimini bütün bilimlerin, özellikle felsefenin esası sayma eğilimi. 3. Mantık ile ruh biliminin birbirine karıştırılması.* ‖ **ruh bilimi,** *Duyum, heyecan, düşünme gibi olguları ve bunlarla ilgili bilimsel veri ve kuralları inceleyen bilim; ruhiyat; psikoloji.* ‖ **ruh bilimsel,** *Ruh bilimi ile ilgili olan; psikolojik.* ‖ **ruh bulmak,** *Canlılık kazanmak; bir anlam kazanmak.* ‖ **ruh büyüklüğü,** *Karakter sağlamlığı ve soyluluğu; ruh gücü.* ‖ **ruh çağırma,** *Gizli bir şeyi öğrenmek veya gelecekten haber almak üzere ölülerin ruhunu özel usullerle çağırma işi.* ‖ **ruh çöküntüsü,** *Ruhsal sıkıntı veya çöküntü.* ‖ **ruh doktoru,** *Ruhsal hastalıkların tedavisi ile ilgilenen uzman hekim; ruh hekimi.* ‖ **ruh durumu,** *Kişilerce duygu, davranış ve düşüncelerle açığa vurulan iç dünya; ruh hali; halet-i ruhiye.* ‖ **rüh-efzā,** *{OsT} 1. Ruha tazelik veren; cana can katan. 2. müz. Eski bir Türk müziği makamı.* ‖ **rüh-fersā,** *{OsT} Ruh yıpratan.* ‖ **rüh-firîb,** *{OsT} Ruh avlayıcı; ruh eğlendirici.* ‖ **ruh gibi,** *Varlığını hissettirmeyen; varla yok arası.* ‖ **ruh göçü,** *1. Ruhun bir varlıktan ötekine geçmesi. 2. Ölümden sonra ruhun bir bedenden başka bir bedene geçerek varlığını sürdürdüğüne dair inanç; ruhun birbiri ardınca çeşitli bedenleri canlandırabileceğini öne süren öğreti; tenasüh; reenkarnasyon.* ‖ **ruh gücü,** *Karakter sağlamlığı ve*

soyluluğu; ruh büyüklüğü.|| **ruh hâli,** *Kişilerce duygu, davranış ve düşüncelerle açığa vurulan iç dünya; ruh durumu; halet-i ruhiye.*|| **ruh hastası,** *Ruhsal dengesi bozuk olan kimse; psikopat.*|| **ruh hekimi,** *Ruhsal hastalıkların tedavisi ile ilgilenen uzman hekim; ruh doktoru.*‖ **ruh hekimliği,** *Ruh ve sinir hastalıklarıyla kişide görülen önemli çatışmaları önlemeye yönelik teşhis ve tedavi ile uğraşan uzmanlık dalı.*‖ **rüh-i aklî,** *{OsT} Anlama becerisi; anlama yetisi.*|| **rüh-i hassās,** *psikol. Algılama yetisi.*|| **rüh-i hayālî,** *{OsT} Düşünme yetisi; hayalgücü.*|| **rūh-i hayvānî,** *{OsT} psikol. Hayvanlardaki canlılık ilkesi.*|| **rüh-i kudsî** *{OsT} İlahî getçeği kavrayan ruh.*|| **rüh-i nebātî,** *{OsT} Bitkilerdeki canlılık ilkesi.*|| **rüh-i nefsānî,** *{OsT} İnsanın akıllı ruhu.*|| **rüh-i revān,** *{OsT} Canlı ruh.*|| **rüh-i zikrî,** *{OsT} Bellek; hafıza.*|| **ruh karmaşası,** *Ruhsal sıkıntı.*|| **rüh-nevāz,** *{OsT} Ruh okşayan.*|| **ruh ölçümü,** *Uygun araç ve teknikler kullanılmak suretiyle ruhsal süreçlerin ölçülmesi; bu işle ilgili bilim dalı; psikometri.*|| **ruh ötesi,** *1. (Psikolojik olaylar için) normal dışı; ruh ötesi. 2. Normal ruh biliminin sınırlarını aşan, ruhlarla ilişki kurma, gelecekten haber verme gibi psikolojik olay ve durumlarla ilgili.*|| **rüh-perver,** *Ruh besleyen; ruha güç ve ferahlık veren.*|| **ruh sağlığı,** *Kişinin hayata uyum içinde ve yaşama isteği taşıyarak arzularını içinde bulunduğu toplum ile uzlaşabilecek biçimde tatmin edebilmesi durumu; ruhsal bakımdan sağlıklı ve dengeli bulunma.*‖ **ruh tedavisi,** *Kişide yer etmiş bulunan davranış bozukluklarının çeşitli teknik, yöntem ve uygulamalarla düzeltilmesi.*|| **ruhu bile duymamak,** *Bir işin yapıldığından hiç haberi olmamak; hiç işitmemek; hiç anlamamak; fark etmemek.*|| **Ruhum!** *Sevgi ifadesi taşıyan seslenme sözü.*‖ (birinin / bir şeyin) **ruhuna işlemek,** *Benliğinin bir parçası haline gelmek; benliğinde yer etmek; benliğine yer etmek, kökleşmek.*|| **ruhuna okumak,** *Ölen bir kimse için Kur'an-ı Kerim okumak.*‖ **ruhunu okşamak,** *Birinin hoşuna gitmek.*|| (birinin) **ruhunu okumak,** *O kimsenin düşüncelerini, duygularını kavramak; benliğini tamamen anlamak.*‖ **ruhunu şad etmek,** *Ölmüş bir kimsenin adını anarak onun memnun olacağını düşündüğü bir şeyi yapmak; hayırla anmak.*|| **ruhunu şeytana satmak,** *Çıkarı uğruna ahlakî değerleri hiçe saymak.*|| **ruhunu teslim etmek,** *Ölmek; can vermek.*|| **ruhunu vermek,** *Bütün benliği ile girişmek; maddî ve manevi bütün gücü ile çalışmak.*|| **rühü'l-emîn,** *{OsT} Cebrail.*|| **rühü'l-kudüs,** *{OsT} Cebrail.*|| **ruh yorgunluğu,** *Düşüncedeki kararsızlık.*

ruh[2], [Far. ruḫ رخ] *{OsT} is.* Yanak; çehre. 🗗 **rüh-i āl,** *{OsT} Pembe yanak.*|| **rüh-i dildār,** *{OsT} Sevgilinin yanağı.*|| **ruh-i gülnār,** *{OsT} Gül pembesi yanak.*|| **ruh-i rengîn,** *{OsT} Renkli yanak.*|| **ruh-i zerd,** *{OsT} Sarı yanak; solgun yanak.*|| **ruh-süde,** *{OsT} Yanağını yüzüne süren; yüzünü sürmüş.*|| **ruh-südegî,** *{OsT} Yüz sürmüşlük.*

ruh[3], [Far. ruḫ رخ] *{OsT} is.* **1.** Anka kuşu. **2.** Satranç taşlarından biri; kale. **3.** Hasırotu. **4.** Taç. **5.** Dizgin. **6.** Yön; taraf. 🗗 **ruhü's-satranç,** *{OsT} 1. Satranç taşı. 2. mecaz. İtibarlı kişi.*

ruham, [Ar. ruḫām رخام] *(ruha:m) {OsT} is.* Mermer.

ruhama, [Ar. raḥīm >ruḥamā رحما] *(ruhama:) {OsT} is.* Rahîm oluşlar; bağışlayıcılıklar.

ruhami, [Ar. ruḫām >ruḫāmī رخامی] *(ruha:mi:) {OsT} sf.* **1.** Mermerle ilgili. **2.** Mermerden yapılmış.

ruhani, [Ar. rūḥānī روحانی] *(ru:ha:ni:) {OsT} sf.* **1.** Ruh ile ilgili. **2.** Gözle görülmeyen ve ruhtan ibaret olan; manevi. **3.** Din ve mezhep ile ilgili veya yalnız din ile ilgilenen. **4.** *is. çoğul.* Varlıkları yalnızca ruhtan ibaret olanlar; ruhlar. **5.** Hristiyanlıkta, insan varlığının bedenle ilgili yanı demek olan dünya işlerinden el etek çekerek yalnız ruhu ilgilendiren konular üzerinde çalışan dinî görevliler sınıfı mensubu kimse.

ruhanilik, -ği [ruhani-lik] *(ruha:ni:lik) is.* **1.** Ruhtan ibaret olma durumu. **2.** Maddesi gözle görülmeyen varlıklarla ilgili; ruhlarla ilgili. **3.** Din ile ilgili olma; din adamlığı.

ruhaniyan, [Ar. rūḥāniyān روحانیان] *(ru:ha:niya:n) {OsT} is.* Ruhtan meydana gelmiş olan melekler.

ruhaniyat, [Ar. rūḥāniyāt روحانیات] *(ru:ha:niya:t) {OsT} is.* Ruhlar dünyası; madde âleminin dışındaki âlem.

ruhaniyet, [Ar. rūḥāniyyet روحانیت] *(ru:ha:niyet) {OsT} is.* **1.** Ruhtan ibaret olma durumu; ruhanilik. **2.** Ölmüş kimsenin sürüp giden manevi gücü. **3.** Müslümanlık dışındaki dinlerde din adamlarının kimliği.

ruhaniyun, [Ar. rūḥāniyyūn روحانیون] *(ru:ha:niyu:n) {OsT} is.* Ruhtan meydana gelmiş melekler.

ruhas, [Ar. ruḫṣat > ruḫaṣ رخص] *{OsT} is.* İzinler; müsaadeler.

ruhb, [Ar. ruhb رهب] *{OsT} is.* Korku.

ruhban, [Ar. rāhib > ruhbān رهبان] *(ruhba:n) {OsT} is.* Bir mezhep, ülke veya yöreye ait kilise adamları ve rahiplerin tümü; rahipler sınıfı; rahipler.

ruhbaniyet, [Ar. ruhbān > ruhbāniyyet رهبانیت] *(ruhba:niyet) {OsT} is.* Rahiplerin evlenmeyerek, dünyadan el etek çekerek sürdürdükleri yaşama biçimi; manastır hayatı.

ruhçuluk, -ğu [ruh-çu-luk] *is.* Ruhun maddeden önce geldiğini ve ondan önce de var olan bir gerçek olduğunu ileri süren felsefe; tinselcilik; spiritüalizm.

ruhen, [Ar. rūḥen روحاً] *(ru':hen) {OsT} zf.* Ruhsal yönden; ruh bakımından; ruhça.

ruhi, [Ar. rūḥī روحی] *(ru:hi:) {OsT} sf.* Ruh ile ilgili; ruhsal; psişik.

ruhiyat, [Ar. rūḥiyyāt روحیات] *(ru:hiya:t) {OsT} is.* Duyum, heyecan, düşünme gibi olguları ve bunlarla ilgili bilimsel veri ve kuralları inceleyen bilim; ruh bilimi; psikoloji.

ruhiyatçı, [ruhiyat-çı] *(ru:hiyatçı) is.* Ruh bilimi uzmanı; psikolog.

ruhiyatçılık, -ğı [ruhiyat-çı-lık] *(ru:hiyatçılık) is.* Ruh bilimi ile uğraşma.

ruhiye, [Ar. rūḥ > rūḥiyye / rūḥiyyet روحیه / روحیت] *(ruhi:ye) {OsT} is.* **1.** Ruhçuluk; ispritizma. **2.** *fel.* Tinselcilik.

ruhlu, [ruh-lu] *sf.* **1.** Görünüşü veya ruhi durumu belirtilen nitelikte olan. **2.** Canlı; hareketli. **3.** *mecaz.* Kuvvetli; etkili.

ruhsal, [ruh-sal] *sf.* **1.** Ruhla ilgili; ruhi; psişik. **2.** Ruh bilimi ile ilgili; ruh bilimsel; psikolojik. ⧉ **ruhsal dil bilimi,** *dbl. Kişilerin anlama, belleme, tanıma ve dili kullanma olgularını, söz edimlerini, dilin kazanılmasını inceleyen bir dil bilimi dalı.* || **ruhsal çözümleme,** *psiky. Zihinsel hastalığa yakalanmış bir kimseyi, bilinç altını araştırıp kişilik dinamiklerini anlamak yoluyla iyileştirmek.*

ruhsar, [Far. ruḫsār / ruḫsāre رخسار / رخساره] *(ruhsa:r) {OsT} is.* **1.** Yanak. **2.** Yüz; çehre.

ruhsat[1], [Ar. ruḫṣat رخصت] *{OsT} is.* **1.** İzin; müsaade. **2.** İzin belgesi; ruhsatname. **3.** *din.* Özür sayılan durumlarda dinî görev ve sorumluluklardan muaf tutulma. **4.** *huk.* Belli girişimde bulunabilmeleri veya kamu hizmetinden, kamu mallarından yararlanabilmeleri için kişilere önceden belirlenmiş koşullara uygunluk kaydı ile verilen izin. ⧉ **ruhsat vermek,** *1. İzin vermek; müsaade etmek. 2. Ruhsatname vermek.* || **ruhsat-yāb,** *İzin alan.*

ruhsat[2], [Ar. ruḫṣat > ruḫṣāt رخصات] *(ruhsa:t) is.* İzinler; müsaadeler.

ruhsatiye, [Ar. ruḫṣat > ruḫṣatiyye رخصتیه] *{OsT} is.* **1.** İzin belgesi. **2.** Bir ruhsat verilmesi durumunda, ruhsat veren kurum tarafından alınan para.

ruhsatlı, [ruhsat-lı] *sf.* (Bir işin yapılması veya bir şeyin taşınması, bulundurulması için) gerekli izin belgesi alınmış olan; ruhsatı olan.

ruhsatname, [Ar. ruḫsat + Far. -nāme رخصتنامه] *(ruhsatna:me) {OsT} is.* İzin belgesi; ruhsat.

ruhsatsız, [ruhsat-sız] *sf.* (Bir işin yapılması veya bir şeyin taşınması, bulundurulması için) gerekli izin belgesi alınmamış olan; ruhsatı bulunmayan; izinsiz.

ruhsude, [Far. ruḫ *(yanak)* + sūde روخسوده] *(ruhsu:-de) {OsT} sf.* Yüzünü yere süren; yerlere kapanarak yalvaran.

ruhsuz, [ruh-suz] *sf.* **1.** Cansız; hareketsiz; miskin. **2.** *mecaz.* Duygudan yoksun; duyarsız; hissiz. **3.** Boş; anlamsız. **4.** Etkisiz; tesirsiz. **5.** Tepkisiz; heyecansız.

ruhsuzlaşma, [ruh-suz-la-ş-ma] *is.* Ruhsuzlaşmak durumu ve eylemi.

ruhsuzlaşmak, [ruh-suz-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Ruhsuz bir durum almak.

ruhsuzlaştırma, [ruh-suz-la-ş-tır-ma] *is.* Ruhsuzlaştırmak eylemi veya biçimi.

ruhsuzlaştırmak, [ruh-suz-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Ruhsuz bir durum almasını sağlamak; ruhsuz duruma getirmek.

ruhsuzluk, -ğu [ruh-suz-luk] *is.* **1.** Cansızlık; hareketsizlik; miskinlik. **2.** *mecaz.* Duygudan yoksun olma; duyarsızlık; hissizlik. **3.** Boş ve anlamsız olma durumu. **4.** Etkisizlik; tesirsizlik. **5.** Tepkisizlik; heyecansızlık.

Ruhullah, [Ar. rūḥ'ullāh روح الله] *(ru:hulla:h) {OsT} is.* **1.** İlahî ruh. **2.** Hz. İsa peygamber için Müslümanların kullandığı isim.

Ruhülkudüs, [Ar. rūḥü'l-ḳudüs روح القدس] *(ru:hül-kudüs) {OsT} is.* **1.** Kutsal ruh; mukaddes ruh. **2.** Vahiy meleği: Cebrail. **3.** *hrist.* Teslisin Baba-Oğul dışındaki üçüncü öğesi; kutsal ruh.

ruj, [Fr. rouge *(kırmızı)*] *is.* Dudak boyası.

rujlama, [ruj-la-ma] *is.* Rujlamak eylemi veya durumu.

rujlamak, [ruj-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Ruj sürmek; ruj bulaştırmak.

rujlanma, [ruj-la-n-ma / ruj-la-ma] *is.* Rujlanmak eylemi veya durumu.

rujlanmak, [ruj-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Ruj sürülmek; ruj bulaştırılmak. **2.** [ruj-lan-mak] *gçsz. f.* Ruj sahibi olmak; ruj edinmek.

ruk'a, [Ar. ruḳ'a رقعه] *{OsT} is.* **1.** Kumaş veya deri parçası; yama. **2.** Kısa yazı yazmaya veya not almaya yarayan küçük kâğıt parçası. **3.** Dilekçe; tezkere.

ruka, -a'ı [Ar. ruḳa' رقع] *{OsT} is.* Yamalar.

rukaba, -a'i [Ar. raḳīb > ruḳabā' رقباء] *(rukaba:) {OsT} is.* Rakipler.

rukad, [Ar. ruḳād رقاد] *(ruka:d) {OsT} is.* **1.** Uyku. **2.** Uyuma.

rukba, [Ar. irtiḳab > ruḳbā رقبی] *(rukba:) {OsT} is. huk.* Bir şeyi, "sen ölürsen benim, ben ölürsem senin olsun" diyerek hibe etme.

rukud, [Ar. rūḳūd روقود] *(ruku:d) {OsT} is.* → rukad.

rukum, [Ar. raḳam > ruḳūm رقوم] *(ruku:m) {OsT} is.* Rakamlar.

rukye, [Ar. ruḳye رقیه] *{OsT} is.* Büyücülerin okuduğu sözde dua; efsun. 🗗 **rukye-hān,** *{OsT} Afsuncu; üfürükçü.*

rulet, [Fr. roulette *(küçük tekerlek)*] *is.* **1.** Dönmekte olan bir tepsi gibi tabla üzerinde yuvarlanan bilyenin numaralanmış bölmelerden birinde durması ile buraya para veya marka koymuş olan oyuncunun kazandığı bir kumar oyunu. **2.** Bu oyunun oynandığı döner tabla ve bilyesi. **3.** Ciltçilerin kullandığı, bir sapın iki kolu arasındaki bir eksen etrafında dönerek yaldız çekmeye yarayan tekercik. **4.** Pastacıların, terzilerin vb. esnafın kullandığı tırtırlı bir tekercikten meydana gelmiş özel araç.

rulman, [Fr. roulement *(yuvarlanma)*] *is.* Dönme hareketinin uygulandığı makine ve araçlarda kayma sürtünmesini yuvarlanma sürtünmesine çevirerek enerji kayıplarını azaltmak amacıyla yataklar ile muylular arasına yerleştirilen değişik türde bilyelerden oluşmuş parça; bilyeli yatak.

rulmanlı, [rulman-lı] *sf.* Rulman takılmış olan; rulmanı bulunan.

rulo, [Fr. rouleau] *is.* **1.** Çeşitli işlerde kullanılan metal, tahta veya başka bir maddeden yapılmış silindir biçiminde araç. **2.** *sf.* (Kâğıt, deri vb. için) dürülerek silindir biçimi verilmiş.

Rum, [Lat. roma / Yun. romiós *(Doğu Romalı)* > Ar. rūm روم] *{OsT} is.* **1.** Müslüman ülkelerinde oturan Yunan asıllı kimselere verilen isim. **2.** (İsim tamlamalarında) Rumlara ait; Rumlarla ilgili. **3.** Roma imparatorluğu. **4.** Bizans imparatorluğu. **5.** Bizans imparatorluğu sınırları içinde oturan kimse. **6.** Anadolu. **7.** Osmanlı imparatorluğunda merkezi Kütahya olan bir eyalete verilen ad. **8.** Osmanlı imparatorluğunda yaşayan kimse. **9.** Osmanlı imparatorluğunda Fener Rum Patrikhanesine bağlı olan Ortodoks Hristiyanlara verilen ad. **10.** *sf.* Rum asıllı olan. 🗗 **Rum ateşi,** *Bizanslılar tarafından bulunup geliştirilen, bir mancınık aracılığıyla fırlatıldıktan sonra denizde ve karada sürekli yanan bir tür yangın bombası; grejuva.*|| **Rum erenleri,** *{eAT} Anadolu'da bulunan Türk velileri.*

rumal, [Far. rū-māl رومال] *(ru:ma:l) {OsT} sf.* Yüz süren; rica eden; yalvaran.

rumali, [Far. rūmālī رومالی] *(ru:ma:li:) {OsT} is.* **1.** Yüz sürücülük. **2.** Yüz sürme; rica etme; yalvarma.

rumba, [Batı Afrika d. > Fr. rumba] *is.* Küba'dan Amerika ve Avrupa'ya yayılmış bulunan yüz yüze duran çiftlerle sekiz ölçülük ezgi ile seslendirilen bir müzik eşliğinde oynanan erotik özellikler taşıyan bir tür dans.

Rumca, [rum-ca] *is.* **1.** Rumların konuştuğu dil. **2.** *gnşl.* Yunanca. **3.** Bugünkü Yunancada bilim diline karşılık konuşma dili olarak kullanılan ortak dil ve ağızlara verilen ad.

Rumeli, -yi [Ar. rūm + T. il-i] *{OsT} is.* Osmanlı imparatorluğu topraklarının Avrupa'daki topraklarına verilen ad. 🗗 **Rumeli ağası,** *{OsT} Acemi ocağında devşirmelerle ilgili iki görevliden biri.*|| **Rumeli ağızları,** *Osmanlı imparatorluğunun Rumeli'ye geçmesinden önce buralara gelip yerleşmiş Oğuz boylarının kullandığı Türkçe ile Osmanlıcanın karışmasından oluşan, Türkçenin Rumeli'de konuşulan ağızları.*|| **Rumeli beylerbeyi,** *{OsT} Osmanlı imparatorluğunda, merkezi Sofya olan Rumeli eyaletini idare eden en büyük devlet memuru.*|| **Rumeli eyaleti,** *{OsT} Osmanlı devletinin Avrupa topraklarındaki en büyük yönetim birimi.*|| **Rumeli kazaskeri,** *{OsT} İmparatorluk döneminde ilmiye sınıfının şer'î ve hukukî hükümlerini veren en yüksek iki görevliden birisi.*|| **Rumeli pastırması,** *Yıkanıp tuzlanmış etin kurutulması ile elde edilen bir tür pastırma.*|| **Rumeli türküleri,** *Rumeli'nin fethinden sonra serhat boylarına yerleştirilen Türkler tarafından meydana getirilmiş halk müziği ürünlerine verilen ad.*

Rumelili, [rumeli-li] *(ru'melili) sf.* (Türkler için) Osmanlı imparatorluğu döneminde Rumeli topraklarında yaşayan

Rumen, [Fr. roumain] *is.* **1.** Romanya halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. **2.** (İsim tamlamalarında) Romanya veya Rumenlerle ilgili olan.

Rumence, [Rumen-ce] *(rume'nce) is.* Rumenlerin konuştuğu dil; Romanya'nın resmî dili.

Rumi, [Ar. rūm > rūmī / rūmiye رومی / رومیه] *(ru:mi:) {OsT} sf.* **1.** Roma imparatorluğu ile ilgili. **2.** Roma imparatorluğu sınırları içinde yaşamış olanlarla ilgili. **3.** Bizans imparatorluğu ile ilgili. **4.** Bizans imparatorluğu sınırları içinde yaşamış olanlarla ilgili. **5.** Anadolu ile ilgili; Anadolu'ya bağlı. **6.** Anadolulu; Anadolu'da yaşayan. **7.** Osmanlı imparatorluğu ile ilgili. **8.** Osmanlı imparatorluğu sınırları içinde yaşayanlara ait. **9.** *is.* Anadolu Selçukluları döneminde filiz, yaprak ve hayvan figürlerinin stilize edilmesi ile yapılmış dolaşık bir süsleme tekniği. 🗗 **Rumi altın,** *{OsT} İkinci Mahmut döneminde basılan 4,80 gram ağırlığında, 23 ve 25 kuruş değerindeki altın.*|| **Rumi sene,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, 1678'den sonra kullanılan bugünkü kullandığımız takvime göre 13 gün öncelik farkı bulunan, yılbaşı 1 Mart olan güneş yılı.*|| **Rumi şemse,** *{OsT} Kitap kapağının üzerine yapılan, uzun, sivri ve kıvrık yapraklardan meydana gelen güneş biçimindeki süsleme.*|| **Rumi tahrir,** *{OsT} Kitap ciltlerinin üst kapağına yapılan siyah çizgilerden meydana gelen bir süsleme türü.*|| **Rumi takvim,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, 1678'den sonra kullanılmaya başlanan ve Rumi sene esasına dayanan takvim.*

Rumilinlü, [Ar. rūm + T. il-i-n-lü رومالنلو] *sf.* Rumelili.

Rumlaşma, [rum-la-ş-ma] *is.* Rumlaşmak eylemi veya durumu.

Rumlaşmak, [rum-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Rum dilini ve kültürünü benimsemek.

Rumlaştırma, [rum-la-ş-tır-ma] *is.* Rumlaştırmak eylemi veya durumu.

Rumlaştırmak, [rum-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Rum dilini ve kültürünü benimsetmek.

Rumluk, -ğu [rum-luk] *is.* Rum olma durumu.

rumus, [Ar. rems > rumüs رموس] *(rumu:s) {OsT} is.* Mezarlar; kabirler.

rumuz, [Ar. remz > rumüz رموز] *(rumu:z) {OsT} is.* **1.** Simge; belirli anlamı olan işaret; remiz; sembol. **2.** Gizli anlamları olan işaret ve sözler. **rumüz-i istiklal,** *{OsT} İstiklal işaretleri.*|| **rumüz-i kimyeviyye,** *{OsT} Kimyasal semboller.*|| **rumüz-i milliyet,** *{OsT} Ulusal işaretler.*

rumuzat, [Ar. rumüz > rumūzāt رموزات] *(rumu:za:t) {OsT} is.* Gizli işaret ve sözler; rumuzlar; semboller.

rumuzlu, [rumuz-lu] *sf.* Rumuzu olan.

run, [Norv. rune] *is.* → rün.

runik, [Fr. runique] *sf.* → rünik.

runüma, [Far. rū *(yüz)* + nümā رونما] *(ru:nüma:) {OsT} sf.* Yüz gösteren; beliren. **runüma olmak,** *{OsT} Belirmek; meydana çıkmak.*

runümayî, [Far. rū-nümāyī رونمایی] *(ru:nüma:yi:) {OsT} is.* Ortaya çıkma; belirme.

runümun, [Far. rū-nümün رونمون] *(ru:nümu:n) {OsT} sf.* → runüma.

rupi, [Hint. rupya > İng. rupee] *is.* **1.** Hindistan'ın para birimi. **2.** Okyanusya ve bazı Asya devletlerinde kullanılan para birimi.

rupya, [Yun. rupos *(kir)* > Lat. rupia] *(ru'pya) is.* Deride, çeşitli hastalıklara bağlı olarak görülen, taş veya istiridye kabuğu biçiminde kalın kabuk.

Rus, [Slav. Ruse] *is.* **1.** Rusya Federasyonunda yaşayan doğu Slav halkı ve bu halkın soyundan olan kimse. **2.** (İsim tamlamalarında) Rusya ve Ruslarla ilgili olan. **Rus köpeği,** *Uzun kızıl kahverengi tüylü, Kuzey Avrupa'da ayı ve ren geyiği avlamakta kullanılan iri ve güçlü bir köpek cinsi.*|| **Rus ruleti,** *İçine tek mermi konulmuş toplu tabancanın topunu hızla çevirerek ve durduğunda kendi şakağına dayayarak tetik çekmeye dayanan ve iki kişi ile oynanan ölümüne kumar oyunu.*| **Rus salatası,** *Küçük küpler halinde kesilmiş havuç, patates, bezelye, pancar, hıyar turşusu, yumurta, kapari ve mayonezle yapılan bir soğuk meze; Amerikan salatası.*

Rusça, [rus-ça] *(ru'sça) is.* **1.** Rusya'da konuşulan Slav dili; Rus dili. **2.** *sf.* Bu dille yazılmış olan.

rusefid, [Far. rū-sefīd روسفید] *(ru:sefi:d) {OsT} sf.* Bir ayıbı olmayan; yüzü ak; şerefli.

rusg, [Ar. rusġ رسغ] *{OsT} is. anat.* Bilek. **rusgü'l-kadem,** *{OsT} anat. Topuğu oluşturan yedi küçük kemik.*| **rusgü'l-yed,** *{OsT} anat. El bileği.*

ruskatiye, [Ar. rüḫṣātiyye => ruskatiye] *{ağız} is.* İzin belgesi. [DS]

Ruslaşma, [rus-la-ş-ma] *is.* Ruslaşmak eylemi.

Ruslaşmak, [rus-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Rus dilini, kültürünü ve Ruslara ilişkin değerleri benimsemek.

Ruslaştırma, [rus-la-ş-tırma] *is.* Ruslaştırmak eylemi veya durumu.

Ruslaştırmak, [rus-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Rus dilini, kültürünü ve Ruslara ilişkin değerleri benimsetmek.

Rusluk, -ğu [rus-luk] *is.* Rus olma durumu.

ruspi, [Far. rūspī روسپی] *(ru:spi:) {OsT} is.* Fahişe; orospu.

rusta, [Far. rūstā روستا] *(ru:sta:) {OsT} is.* Köy.

rustahiz, [Far. rūst-ā-ḫīz روستاخیز] *(ru:sta:hi:z) {OsT} is.* Kıyamet günü; mahşer.

rustai, [Far. rūstāī / rüstāyī روستائی / روستائیه] *(ru:sta:i:) {OsT} sf.* **1.** Köylü. **2.** Köyle ilgili. **3.** (Resim ve tablolar için) köy evleri, kır ve çiftlik manzaraları üzerine yapılmış.

rustak, -kı [Ar. rustāḳ رستاق] *(rusta:k) {OsT} is.* Köy.

rustaki, [Ar. rustākī رستاقی] *(rusta:ki:) {OsT} sf.* Köylü.

rusum, [Ar. rüsüm => rusum] *{ağız} is.* Vergi. [DS]

ruşen, [Far. rūşen روشن] *(ru:şen) {OsT}sf.* **1.** Parlak; aydınlık; aydın. **2.** *mecaz.* Meydanda, aşikâr. **ruşen-basar,** *{OsT} Açık görüşlü.*|| **ruşen-beyān,** *{OsT} Açık ifadeli; ifadesi açık.*|| **ruşen-çerāğ,** *{OsT} 1. Kandili parlak yanan. 2. Mutlu.*| **ruşen-dil,** *{OsT} Gönlü açık; içi aydınlık.*|| **ruşen-dilān,** *{OsT} 1. Gönlü aydınlık olanlar. 2. Gerçekleri bilenler.*| **ruşen-fuād,** *{OsT} Kalbi aydın.*|| **ruşenger,** *{OsT} Parlatan; cila yapan.*| **ruşen-gîr,** *{OsT} Parlatan.*|| **ruşen-zamîr,** *{OsT} 1. Gönlü aydınlık. 2. Gerçekleri bilen.*

ruşena, [Far. rūşenā روشنا] *(ru:şena:) {OsT} sf.* Işıklı; aydınlık.

ruşeni, [Far. rüşenī روشنی] *(ru:şeni:) {OsT} is.* Parlaklık; aydınlık.

ruşinas, [Far. rū-şinās روشناس] *(ru:şina:s) {OsT} sf.* Bilen; seçen; tanıyan.

ruşinasi, [Far. rū-şināsī روشناسی] *(ru:şina:si:) {OsT} is.* Dostluk; tanışıklık.

rutab, [Ar. ruṭab رطب] *{OsT}is.* Olgun hurma.

rutenyum, [Rutenya *(Rusya'da eyalet)* > Fr. rhuthénium] *(ru'tenyum) is. kim.* Atom numarası 44, atom kütlesi 101,87, yoğunluğu 12,3 olan, 250°C'de ergiyen, havada kolayca yükseltgenen platin grubundan bir kimyasal element; sembolü: Ru.

rutherfordyum, [Fr. rutherfordium] *(ruterfo'rdyum) is. kim.* Rus nükleer bilim adamlarının 1965'ten beri yapay olarak buldukları fakat tanımadıklarını ileri sürdükleri, atom numarası 104, kütlesi 260 olan yapay kurçatovyum elementine Amerikalıların verdiği ad; sembolü: Rf.

rutin, [Fr. routine] *is.* **1.** Aralıksız yapılan ve bu sebeple düşünce sonucu olmaksızın bir alışkanlık haline gelmiş eylemlerin tümü. **2.** *sf.* Düşünmeden, kendiliğinden yapılan ve sürekli yinelenen; alışılmış.

rutubet, [Ar. raṭb > ruṭūbet رطوبت] *(rutu:bet) {OsT} is.* **1.** Havadaki su buharı; nem. **2.** Havada bulunan nemin yapılarda ve bazı eşyalarda yol açtığı hafif ıslaklık. **3.** Hafifçe ıslak olma; yaşlılık; nemlilik.

rutubetlendirme, [rutubet-le-n-dir-me] *(rutu:betlendirme) is.* Rutubetlendirmek işi.

rutubetlendirmek, [rutubet-le-n-dir-mek] *(rutu:betlendirmek) gçl. f. [-ir]* Nemlenmesine yol açmak.

rutubetlenme, [rutubet-le-n-me] *(rutu:betlenme) is.* Rutubetlenmek eylemi veya durumu.

rutubetlenmek, [rutubet-le-n-mek] *(rutu:betlenmek) dönşl. f. [-ir]* Nemli veya ıslak duruma gelmek; nemlenmek; ıslanmak.

rutubetli, [rutubet-li] *(rutu:betli) sf.* Hafif ıslak; rutubeti olan; nemli.

rutubetsiz, [rutubet-siz] *(rutu:betsiz) sf.* Rutubeti olmayan; ıslaklığı bulunmayan; nemsiz; kuru.

ruud, [Ar. raʿd > ruʿūd رعود] *(ruu:d) {OsT} is.* Gök gürlemeleri.

ruunet, [Ar. ruʿūnet رعونت] *(ruu:net) {OsT} is.* **1.** Bönlük; aptallık. **2.** Bir kimseye ağır gelecek, hakaret sayılabilecek davranışlarda bulunma.

ruva, [Fr. roi] *(ru'va) is.* Oyun kâğıtlarında papaz.

ruvat, [Ar. rāvī > ruvāt روات] *(ruva:t) {OsT} sf.* Rivayet edenler.

ruy[1], [Fars. rüy روی] *(ru:y) {OsT} is.* Tunç. ⊟ **rüyver,** *{OsT} Tunçtan.*

ruy[2], [Far. rū / rüy روی] *(ru:) {OsT} is.* → ru.

ruyalanmak, [Ar. rü'yā => ruya-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Cinsel ilişki içeren düş görmek. [DS]

ruyîn, [Far. rūyīn رویین] *(ru:yi:n) {OsT} sf.* Tunçtan yapılmış. ⊟ **rüyîn-ten,** *Tunç derili.*

ruz, [Far. rüz روز] *(ru:z) {OsT} is.* Gündüz; gün. ⊟ **rüz-be-rüz,** *{OsT} Günden güne.*‖ **rüz-efrüz,** *{OsT} Günden güne.*‖ **rüz-efzün,** *{OsT} 1. Ömrü uzun olan. 2. Ömrü uzatan.*‖ **rüz-i belā,** *{OsT} Kıyamet günü.*‖ **rüz-i cezā,** *{OsT} Kıyamet günü; mahşer.*‖ **rüz-i elest** *{OsT} Allah'ın ruhları yaratıp bir araya topladığı gün.*‖ **rüz-i haşr,** *{OsT} Kıyamet günü.*‖ **rüz-i hisāb,** *{OsT} Kıyamet günü.*‖ **rüz-i hızır,** *{OsT} Hıdrellez günü.*‖ **rüz-i hızır tevzîî,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, örfî vergilerin ilk taksitinin toplandığı gün.*‖ **rüz-i kıyāmet,** *{OsT} Dünyanın sonu ve bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları gün.*‖ **rüz ü şeb,** *{OsT} Gündüz ve gece.*

ruzaa, -a'i [Ar. raḍīʿ > ruḍaʿā' رضعاء] *(ruzaa:) {OsT} is.* **1.** Süt emen çocuklar. **2.** Süt kardeşler.

ruzan, [Far. rūz > rüzān روزان] *(ru:za:n) {OsT} is.* **1.** Gündüzler. **2.** Günler

ruzane, [Far. rūzāne روزانه] *(ru:za:ne) {OsT} is.* Yevmiye; gündelik.

ruzban, [Far. rūz-bān روزبان] *(ru:zba:n) {OsT} is.* Kapıcı.

ruze, [Far. rūz > rūze روزه] *(ru:ze {OsT}) is.* Oruç. ⊟ **rüze-dār,** *{OsT} Oruç tutan; oruçlu.* | **rüze-güşā,** *{OsT} Oruç açan; oruç bozan; iftar eden.*‖ **rüze-hᵛār,** *{OsT} Oruç yiyen; oruçsuz.*

ruzgâr, [Far. rüz-gār روزگار] *(ru:zgâ:r) {OsT} is.* **1.** Zaman; devir. **2.** Dünya. **3.** Rüzgâr.

ruzi, [Far. rūz > rüzī روزی] *(ru:zi:) {OsT} sf.* **1.** Gündüzle ilgili; güne ait. **2.** *is.* Yiyecek; azık; nasip. ⊟ **rüzî-dih,** *{OsT} Rızık oluşturan; Allah.*‖ **rüzî-hᵛār,** *{OsT} Azık yiyici; mahlûk; canlık.*

ruziklenmek, [ruzik-le-n-mek] *gçsz. f. [-ir]* Sefil olarak bir gün geçirmek; geçinip gitmek;

ruzine, [Far. rūzīne روزینه] *(ru:zi:ne) {OsT} is.* Bir günlük emek karşılığı; gündelik. ⊟ **rüzîne-dār,** *{OsT} Gündelikçi.*

ruziyane, [Far. rüzī-yāne روزیانه] *(ru:ziya:ne) {OsT} is.* Günlük azık; günlük kısmet.

ruzmerre, [Far. rūz-merre روزمره] *(ru:zmerre) {OsT} sf.* Her günlük; her günkü. ⊟ **ruzmerre sarık,** *{OsT} İmparatorluk döneminde ilmiye sınıfı personelinin resmî törenler dışında günlük kullandıkları bir tür sarık.*

ruznamçe, [Far. rūz-nām-çe روزنامچه] *(ru:zna:mçe) {OsT}) is.* Kısa kayıtların tutulduğu defter; küçük ruzname. ⊟ **rüznāmçe-i hümāyūn,** *{OsT} İmparatorluk döneminde kazaskerler tarafından tutulan kadı ve müderris adaylarının kayıtları.*

ruznameci, [ruzname-ci] *(ru:zna:meci) is.* Ruzname yazan kâtip.

ruzname, [Far. rüz-nāme روزنامه] *(ru:zna:me) {OsT} is.* **1.** Günlük olayların yazıldığı defter. **2.** Günlük

gazete. **3.** Günlük masrafların yazıldığı defter; yevmiye defteri. **4.** Takvim. **5.** Gündem. ◘ **rüzname-i müzâkerât,** *{OsT} Görüşme gündemi.*|| **ruzname tutmak,** *Günlük olayları bir deftere yazmak.*

ruzuşeb, [Far. rūz u şeb شب و روز] *(ru:zuşeb) {OsT} is.* Gece gündüz; sürekli.

-rübā, [Far. rübūden *(kapmak)* > rübā ربا] *(rüba:) {OsT} son ek.* Eklendiği Farsça kelimelere *"kapan, kapıcı"* anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek. *dil-rübā (gönül kapan).*

rübab, [Ar. rebāb / rūbāb رباب] *(rüba:b) {OsT} is.*→ rebap.

rüba'i, [Ar. rübāʿī] *(rüba:i:) {OsT} sf.* **1.** Dörtle ilgili; dörde ait. **2.** *is. ed.* Dört mısralık nazım türü. **3.** *dbl.* Arapçada, mastarı dört harfli fiil kökü. ◘ **rübâî'l-adlâ,** *{OsT} mat. Dört kenarlı şekil; dörtgen.*|| **rübâî'l-büzür,** *{OsT} bot. Dört çekirdekli meyve.*|| **rübâî'l-cenâh,** *{OsT} zool. Dört kanatlı böcek.*|| **rübâî'l-esâbî,** *{OsT} bot. (Çiçek vb. için) dört yapraklı.*|| **rübâî'l-ezhâr,** *{OsT} bot. Dört çiçekli bitki.*|| **rübâî'l-vücûh,** *{OsT} mat. Dört yüzlü.*|| **rübâî-mezîdü'n-fîh,** *{OsT} dbl. Arap dilbilgisinde, mastarı oluşturan dört harften üçü aslî, diğeri katma olan kelimeler.*|| **rübâî'-mücerred,** *{OsT} dbl. Arapça'da mastarı meydana getiren dört harfin hepsi de aslî olan kelimeler.*|| **rübâî't-terkib,** *{OsT} Azot, oksijen, hidrojen ve karbondan oluşan kimyasal bileşik.*|| **rübâî'-yi musarra,** *{OsT} ed. Üçüncü mısrası da kafiyeli olan rubai.*|| **rübâî'z-zevâiza,** *{OsT} mat. Dört köşeli şekil.*

rüba'iyat, [Ar. rübāʿī > rübāʿiyyāt رباعيات] *(rüba:iya:t) {OsT} is.* Rubailer.

rüba'iye, [Ar. rabāʿiyye رباعيه] *(rüba:iye) {OsT} is. anat.* Köpek dişleri.

rübbema, [Ar. rübbemā ربما] *(rübbema:) {OsT} is.* Bazı kere; bazen.

rübu', [Ar. rebʿ > rübūʿ ربوع] *(rübu:) {OsT} is.* **1.** Bahçeli evler. **2.** Barınaklar. **3.** Araziler.

rübubiyet, [Ar. rabb > rübūbiyyet ربوبيت] *(rübu:biyet) {OsT} is.* **1.** Efendilik; sahiplik. **2.** Tanrılık; ilahlık.

rübude, [Far. rübūde ربوده] *(rübu:de) {OsT} sf.* Kapılan; kapılmış.

rüchan, [Ar. rücḥān رجحان] *(rücha:n {OsT} is.* → rüçhan.

rüchaniyet, [Ar. rücḥāniyyet رجحانيت] *(rücha:niyet) {OsT} is.* Üstün olmak durumu.

rücu, -u'u [Ar. rücūʿ رجوع] *(rücu:) {OsT} is.* **1.** Geri dönme. **2.** Görüşünden cayma; vazgeçme. **3.** *ed.* Şiir veya nesirde daha önce söylenen bir sözü, güçlendirmek veya daha güzelini söylemek amacıyla ilk düşüncesinden vazgeçer görünmek. **4.** *huk.* Bir sözleşmeden doğan borç ilişkisine, taraflardan birinin iradesiyle geçmişe dönük olarak son vermek. **5.** *fel.* Kayıtım. ◘ **rücu etmek,** *1. Geri dönmek. 2. Sözünden, görüşünden caymak.*|| **rücu hakkı,** *Bir ödemede bulunmuş kimsenin, bu ödemeden yararlananlara geri dönüp başvurabilmesi hakkı.*|| **rücû'-i bahr,** *{OsT} coğ. Denizin çekilmesi.*|| **rücû' ve nüzûl,** *{OsT} 1. Çıkış ve iniş. 2. tasvf. Bezm-i elesteki ruhlar zamanı gelince bu dünyaya iner, önce cemadda, sonra bitkilerde, sonra hayvanda, daha sonra da insan-ı kâmilde eğleşir, oradan da ilk indiği yere yani Allah'a döner, işte buna iniş ve çıkış adı verilir.*

rücu'an, [Ar. rücūʿan رجوعاً] *(rücu:an) {OsT} zf.* Geriye dönerek.

rücum, [Ar. recm > rücūm رجوم] *(rücu:m) {OsT} is.* **1.** Taşlamalar. **2.** Taşlamak suretiyle yerine getirilen ölüm cezaları.

rücüm, [Ar. rücūm رجم] *{OsT} is.* Akan yıldız; meteor.

rücz, [Ar. rücz رجز] *{OsT} is.* **1.** Puta tapma. **2.** Pislik. **3.** Azap.

rüçhan, [Ar. rüçḥān رجحان] *(rüçha:n) {OsT} is.* **1.** Üstün olma; üstünlük; yeğlik. **2.** *huk.* Öncelik hakkı. ◘ **rüçhan hakkı,** *{OsT} Bir hakkın sıra itibariyle kendinden sonra gelen hakka önceliği olması.*

rüdum, [Ar. redm > rüdūm ردوم] *(rüdu:m) {OsT} is.* Setler; bentler.

rüesa, [Ar. reʾis > rüʾesāʾ رؤساء] *(rüesa:) {OsT} is.* Başkanlar; reisler.

rüfat, [Ar. rüfāt رفات] *(rüfa:t) is.* Çürümüş şey; ufalanmış nesne.

rüfedan, [Ar. rüfedān رفدان] *(rüfeda:n) {OsT} is.* Rafadan yumurta.

rüfeka, -a'i [Ar. refiḳ > rüfeḳāʾ رفقاء] *(rüfeka:) {OsT} is.* Arkadaşlar; dostlar; refikler.

rüft, [Far. rüft رفت] *{OsT} is.* Süpürme. ◘ **rüft ü rüb,** *{OsT} 1. Süpürerek temizleme. 2. Gezip dolaşma.*

rüfu, [Far. rüfū رفو] *(rüfu:) {OsT} is.* **1.** Dikişi belirsiz yama. **2.** Örgü. ◘ **rüfü-gâri,** *{OsT} Örcülük.*|| **rüfûger,** *{OsT} Örücü.*

rühâvi, [Far. rühāvī رهاوی] *(rüha:vi:) {OsT} sf.* **1.** Urfa halkından olan; Urfalı. **2.** *is. müz.* Kurulunca kendi kendine çalan sandıklı bir çalgı.

rühn, [Ar. rehn > rühn رهن] *{OsT} is.* Rehinler.

rühun, [Ar. rehn > rühūn رهون] *(rühu:n) {OsT} is.* Rehinler.

rühün, [Ar. rühün رهن] *{OsT}is.* Rehinler.

rüjin, [Lat. runcina *(rende)* > Fr. rugine] *is.* Cerrahide, kemikleri kazımaya, kemik zarını ve etleri kemikten ayırmaya yarayan cerrahi alet.

rükban, [Ar. rākib >rükbān ركبان] *(rükba:n) {OsT} is.* Binenler; biniciler; binmişler.

rükbe, [Ar. rükbe ركبه] *{OsT} is. anat.* Diz; diz kapağı.

rükeb, [Ar. rükbe >rükeb ركب] *{OsT} is. anat.* Diz kapakları; dizler.

rükebat, [Ar. rükeb >rükebāt ركبات] *(rükeba:t) {OsT} is. anat.* Diz kapakları; dizler.

rükn, [Ar. rükn ركن] *{OsT} is.* → rükün. 🗗 **rüknü'd-dîn,** *{OsT} Dinin temel direği.*‖ **rüknü'l-bey',** *{OsT} Satış şartı.*

rükû, -û'u [Ar. rükūʿ ركوع] *(rükû:) {OsT} is.* **1.** Öne doğru eğilme. **2.** Namaz kılarken elleri dizlere dayamak suretiyle bedeni belden itibaren öne doğru eğmek. 🗗 **rükû'a varmak,** *{OsT} Bedeni öne doğru eğmek; belden itibaren bükmek.*

rükûb, [Ar. rüküb ركوب] *(rükû:b) {OsT} is.* **1.** Binme. **2.** Bir araca binme.

rükûd, [Ar. rüküd ركود] *(rükû:d) {OsT} is.* Durgunluk; durulma. 🗗 **rükûd-i hevā,** *{OsT} Durgun hava.*

rükûdet, [Ar. rüküd => rükūdet ركودت] *(rükû:det) {OsT} is.* Durulma; durgunluk.

rükûn, [Ar. rükün ركون] *(rükû:n) {OsT} is.* Bir şeye istekle yönelme; eğilim gösterme.

rükûnet, [Ar. rükūnet ركونت] *(rükû:net) {OsT} is.* Ağırbaşlılık; vakarlı olma.

rüküb, [Ar. rikāb > rüküb ركب] *{OsT} is.* Üzengiler.

rükün, -knü [Ar. rükn] *is.* **1.** Bir şeyin en kuvvetli ve sağlam tarafı. **2.** Temel direk; sütun. **3.** Bir topluluğun en önemli kişilerinden biri. **4.** *huk.* İslam hukukunda sözleşmenin kurulmuş sayılması için gerekli olan temel şartlar.

rüküş, [Ar. rüḳş => rüküş] *sf.* **1.** (Kadın için) gülünç biçimde giyinip süslenmiş. **2.** (Eşya için) biçimsiz; uyumsuz.

rüküşlük, -ğü [rüküş-lük] *is.* Rüküş olma durumu.

rümh, [Ar. rümḥ رمح] *{OsT} is.* **1.** Kargı; mızrak. **2.** *mecaz.* Yoksulluk.

rümhî, [Ar. rümḥī رمحی] *(rümhi:) {OsT} sf.* **1.** Kargı veya mızrakla ilgili. **2.** *is.* Yaprağının ucu mızrak gibi sivri olan bitki.

rümis, [Ar. rümiş رمث] *{OsT}sf.* **1.** (Kişi için) ipi çürük. **2.** (Kişi için) sözüne güvenilmez.

rümman, [Ar. rümmān رمان] *(rümma:n) {OsT} is.* Nar.

rümmani, [Ar. rümmānī رمانی] *(rümma:ni:) {OsT} sf.* **1.** Nar çiçeği renginde olan. **2.** (At için) donu kır ile doru arası olan.

rümmaniye, [Ar. rümmānīye رمانیه] *(rümma:ni:ye) {OsT} is. bot.* Nargiller.

ründelemek, [ründe-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Tahıl için) ayıklamak. [DS]

ründülemek, [ründü-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r [-l(ü)-yor]* → ründelemek. [DS]

rünik, [Fr. runique] *sf.* (Yazı için) çoğunlukla düz ve dikey uzun çizgilerden meydana gelen. 🗗 **rünik yazı,** *1. Rune denilen özel işaretlerden meydana gelen eski bir Germen yazısı. 2. Orhon ve Yenisey yazıtlarında kullanılan Türk yazı sistemi.*

rüsela, -â'i [Ar. resül > rüselāʾ رسلاء] *(rüselâ:) {OsT} is.* Peygamberler.

rüsl, [Ar. rüsül > rüsl رسل] *{OsT}is.* Peygamberler.

-rüste, [Far. rusten *(yerden bitmek)* > -rüste رسته-] *{OsT} son ek.* Eklendiği kelimelerden *"topraktan bitmiş, çıkmış, yitişmiş"* anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek. *nev-rüste (yeni bitmiş)*

rüste, [Far. rusten *(yerden bitmek)* > rüste رسته] *{OsT} sf.* Yetişmiş; bitmiş; çıkmış.

rüstehiz, [Far. rust-ā-ḫīz > rüst-e-ḫīz رستخیز] *(rüstehi:z) {OsT} is.* Kıyamet; mahşer.

rüstî, [Far. rüstī رستی] *(rüsti:) {OsT} is.* **1.** Yiğitlik. **2.** Üstünlük. **3.** Kuvvet.

rüstik, -ği [Lat. rus *(kır)* > rusticus > Fr. rustique] *sf.* **1.** Köyle ilgili; köye ve kıra özgü. **2.** (Ev eşyası, mobilya vb. için) köy eşyalarında esinlenerek geliştirilmiş. **3.** (Yapı için) ham veya kaba bir görünüş sağlamak için duvarları çakıl, taş, midye kabukları vb. ile doldurulmuş olan. 🗗 **rüstik dekor,** *Köylü evi veya köy manzarası dekoru.*

rüsub, [Ar. rüsüb رسوب] *(rüsu:b) {OsT} is.* Tortu; çökelti; birikinti. 🗗 **rüsübü'l-hamr,** *{OsT} Şarap tortusu.*

rüsubat, [Ar. rüsübāt رسوبات] *(rüsu:ba:t) is.* Tortular; birikintiler.

rüsubi, [Ar. rüsüb > rüsübī رسوبی] *(rüsu:bi:) {OsT} sf.* Tortu ile ilgili; tortusal.

rüsuh, [Ar. rüsūḫ رسوخ] *(rüsu:h) {OsT} is.* **1.** Sağlam olma; sağlamlık; muhkemlik. **2.** Bir bilimde derinliğine, inceliğine varma. **3.** Yeti; meleke; maharet.

rüsuhiyet, [Ar. rüsūḫ > rüsūḫiyyet رسوخیت] *(rüsu:-hiyet) {OsT} is.* **1.** Sağlamlık. **2.** Meleke.

rüsum, [Ar. resm > rüsüm / rüsümiyye رسوم / رسومیه]

(rüsu:m) {OsT} is. **1.** Vergiler. **2.** Kurallar; usuller. ◻ **rüsüm-i lütf ü kerem,** *{OsT} İyilik ve bağış yöntemleri.*

rüsumat, [Ar. rüsūm > rüsūmāt رسومات] *(rüsu:ma:t) {OsT} is.* **1.** Bazı mallardan devletçe alınan vergiler. **2.** Gümrük idaresi. ◻ **rüsümāt emāneti,** *{OsT} İmparatorluk döneminde gümrük dairesine verilen ad.*|| **rüsümāt emini,** *{OsT} Gümrük idare yöneticisi.*

rüsumî, [Ar. rüsūm>rüsūmī رسومی] *(rüsu:mi:) {OsT} sf.* Vergi ile ilgili.

rüsül, [Ar. resūl > rüsül رسل] *{OsT} is.* Peygamberler.

rüsva, [Far. rüsvā / rüsvāy رسوا / رسوای] *(rüsva:) {OsT} sf.* Ayıplanacak durumda bulunan; rezil; maskara. ◻ **rüsvā-yı âlem,** *{OsT} Herkesin ayıpladığı kişi.*

rüsvalık, -ğı [rüsva-lık] *(rüsva:lık) is.* Ayıplanacak duruma düşme; rezil olma.

rüsvay, [Far. rüsvāy رسوای] *(rüsva:y) {OsT} sf.* → rüsva.

rüsvayi, [Ar. rüsvāyī رسوایی] *(rüsva:yi:) {OsT} sf.* Saygısız kalma; rezillik; haysiyetsizlik.

rüşa, [Ar. rişvet > rüşā رشا] *(rüşa:) {OsT} is.* Rüşvetler.

rüşd, [Ar. rüşd رشد] *{OsT} is.* → rüşt.

rüşdi, [Ar. rüşdī / rüşdiyye رشدی / رشدیه] *(rüşdi:) {OsT} sf.* **1.** Rüşt ile ilgili. **2.** Rüştiye okulları ile ilgili.

rüşdiye, [Ar. rüşdī > rüşdiyye رشدیه] *{OsT} is.* → rüştiye.

rüşeym, [Ar. ruşeym رشیم] *{OsT} is. biy.* Embriyon; oğulcuk.

rüşeymî, [Ar. ruşeymī رشیمی] *(rüşeymi:) sf.* Embriyon durumunda olan; taslak.

rüşt, -dü [Ar. rüşd رشد] *{OsT} is.* **1.** Doğru yolu bulma; kendi başına karar verebilecek duruma gelme. **2.** Doğru düşünme. **3.** Ergin duruma gelme; bulûğa erme; erginlik. **4.** *huk.* Medenî haklarını kullanabilme yeterliliğine sahip olabilmek için yasal olarak belirlenen yaşa gelmiş olma; erginlik. ◻ **rüştünü ispat etmek,** *1. Yasalara göre ergin sayılabilecek yaşa ulaşmak. 2. Kendi başına buyruk duruma geldiğini veya yeterliliğini kanıtlamak.*

rüştiye, [Ar. rüşdī > rüşdiyye رشدیه] *{OsT} is.* İlköğretimin ikinci kademesi derecesindeki müstakil eğitim kurumuna Cumhuriyet öncesi verilen ad; ortaokul.

rüşvet, [Ar. rüşvet رشوت] *{OsT} is.* Yaptırılmak istenen bir işte, yasa dışı kolaylık sağlaması için görevliye mal ve para olarak sağlanan çıkar. ◻ **rüşvet almak,** *Bir işte yasa dışı bir kolaylık sağlaması için verilen parayı veya malı kabul etmek.*|| **rüşvet güverte,** *dnz. Normal olarak güvertesi bulunan bir ticaret gemisinde, bu güverte ile altındaki küpeşte tirizi arasındaki kapalı yer.*|| **rüşvet vermek,** *Bir görevliye, yapmakta olduğu işte yasa dışı kolaylık sağlaması için para veya mal vermek.*|| **rüşvet yemek,** *Bir işi yapmak için, ilgiliden yasa dışı olarak para veya mal almak.*

rüşvetçi, [rüşvet-çi] *sf.* (Memur için) görevi olan bir işi yapmak için rüşvet alan.

rüşvetçilik, -ği [rüşvet-çi-lik] *is.* İş görmek için rüşvet alma durumu ve alışkanlığı.

rütbe, [Ar. rütbe رتبه] *{OsT} is.* **1.** Kendi içinde derecelendirilmiş bir bütünün basamaklarından her biri; aşama; mertebe; sıra; derece; paye. **2.** Bu derecelendirilmiş basamaklardan her birini gösteren işaret; aşama işareti. **3.** *as.* Ordu hizmetlerinin ve muharebenin yürütülmesi için askerî personele verilen görevleri tanımak ve birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyebilmek için konulmuş olan derece; astlık üstlük ilişkilerini düzenleyen aşama. **4.** Güvenlik kuvvetlerinde, ordudakine benzer şekilde, polisler arası astlık üstlük ilişkisini düzenleyen derece. ◻ **rütbe almak,** *Bir üst dereceye yükselmek.*|| **rütbe-i akl,** *{OsT} Aklın derecesi.*|| **rütbe-i bālā,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, Rumeli ve Anadolu kazaskerliğinden sonra gelen en yüksek rütbe.*|| **rütbe-i esmā,** *{OsT} İsimleri belirli bir aşamaya göre sıralama.*|| **rütbe indirimi,** *Rütbe sahibi bir askerin daha aşağı bir rütbeye indirilmesi biçiminde uygulanan disiplin cezası.*|| **rütbe maaşı,** *İmparatorluk döneminde arpalık aylıklarına verilen ad; emekli maaşı.*|| **rütbe-şinās,** *{OsT} Rütbe tanır; derecesini bilir.*|| **rütbe vermek,** *1. Bir kimseyi onurlandırmak; paye vermek; şereflendirmek. 2. Bir asker veya polisin rütbesini yükseltmek.*

rütbeli, [rütbe-li] *sf.* (Belirtilen nitelikte) rütbesi bulunan.

rütbesiz, [rütbe-siz] *sf.* **1.** Rütbesi olmayan. **2.** *mecaz.* Düşük derece rütbesi bulunan.

rütbet, [Ar. rütbet رتبت] *{OsT} is.* Rütbe.

rütbetlû, [Ar. rütbet + T. -li => rütbetlū رتبتلو] *(rütbetlû:) {OsT} sf.* İmparatorluk döneminde patrik ve diğer ruhani reisler için kullanılan resmî unvan.

rütbî, [Ar. rütbī / rübiyye رتبی / رتبیه] *(rütbi:) {OsT} sf.* Rütbe ile ilgili; rütbeye ait.

rüteb, [Ar. rütbe > rüteb رتب] *{OsT} is.* Rütbeler. ◻ **rüteb-i askeriye,** *{OsT} Askerî rütbeler.*|| **rüteb-i ilmiye,** *{OsT} Bilginlerin rütbeleri.*|| **rüteb-i mülkiye,** *{OsT} Sivil memurların rütbeleri.*

rütebî, [Ar. rüteb > rütebī رتبی] *(rütebi:) {OsT} sf.* Rütbelerle ilgili; rütbelere ait.

rüteyla, [Ar. rüteylā رتيلا] *(rüteylâ:) {OsT} is. zool.* Zehirli ve iri bir örümcek.

rü'us, [Ar. re's > rü'ūs رؤس] *(rüu:s) {OsT} is.* **1.** Başlar; kimseler. **2.** İmparatorluk döneminde vezir, beylerbeyi, tımar ve zeamet sahipleri dışında kalan devlet memurları ile hazine ve vakıflardan maaş alan görevlilere verilen görev belgesi.

rüvak, -kı [Ar. revāḳ / rüvāḳ رواق] *(rüva:k) {OsT} is.* Revak.

rüvaki, [Ar. rüvāḳī رواقى] *(rüva:ki:) {OsT} is.* → revaki.

rüvat, [Ar. rāvi > rüvāt روات] *(rüva:t) {OsT} is.* Rivayet edenler; söyleyenler; aktaranlar.

rüveyde, [Ar. rüveyde رويده] *{OsT} sf.* (Kişi için) hoş; ince; nazik.

rüveyha, [Ar. rüveyḥa رويحه] *{OsT} is.* İncelik; zariflik.

rüya, [Ar. rü'yet > rü'yā رؤيا] *(rüya:) {OsT} is.* **1.** Uyku sırasında zihinden geçen hayal dizisi; düş. **2.** *mecaz.* Bir gerçek temele dayanmayan ve gerçekleşmesi imkânsız düşünce, durum; hayal. **3.** *mecaz.* Gerçekleşmesi beklenen ve istenilen şey; umut. 🗗 **rü'yā-āmîz,** *Rüya gibi.*|| **rüya gibi,** *Olağan dışı; son derece güzel.*|| **rüyalarına girmek,** *1. Rüyasında görmek. 2. mecaz. Bir şeyden çok etkilenmek; çok korkmak.*|| **rüyası çıkmak,** *Rüyasında görmüş olduğu olay gerçekleşmek.*|| **rüyasında bile göremek,** *Gerçekleşmesi ihtimalini aklına bile getirmemek; hiçbir zaman sahip olamamak.*|| **rüyasında görmek,** *Hiçbir zaman elde edememek; ulaşamamak.*|| **rüyasında görse hayra yormamak,** *Olacağına inanmamak; akıldan ve hayalden geçirmemek.*|| **rüyasında sinek avlamak,** *{ağız} Saçmalamak.*|| **rü'yā-yı kāzibe,** *{OsT} Gerçekleşmeyen rüya.*|| **rü'yā-yı sādık,** *{OsT} Gerçekleşen rüya.*|| **rüya yorumu,** *Rüyalarda görülenlere dayanarak gelecekten haber verme işi.*

rüyet, [Ar. rü'yet رؤيت] *(rü-yet) {OsT} is.* **1.** Görme; görüş; bakma. **2.** Yönetme; idare etme. 🗗 **rüyet edilmek,** *Bakılmak; görülmek; incelenmek.*|| **rüyet olunmak,** *Bakılmak; araştırılmak.*

rüz, -zzü [Ar. rüzz رز] *{OsT} is. bot.* Pirinç.

rüzela, [Ar. reẕl > rüẕelā' رذلاء] *(rüzelâ:) {OsT} is.* Rezil kimseler; reziller.

rüzgâr[1], [Far. rüzigār روزگار] *(rüzgâ:r) {OsT} is.* Yer yüzünde yatay yönde yer değiştiren havanın oluşturduğu akım; yüksek basınç alanından alçak basınç alanına doğru yer değiştiren hava hareketi; yel. 🗗 **rüzgâra karşı,** *Rüzgârın geldiği yöne doğru.*|| **rüzgâr almak,** *Rüzgâr esen bir yerde bulunmak; rüzgâra karşı olmak.*|| **rüzgâr almamak,** *Rüzgâr esen bir yerde bulunmamak.*|| **rüzgâr altı,** *dnz. Geminin rüzgâra bakan bordasının karşısındaki bölge; poça.*|| **rüzgâr altına düşme,** *dnz. (Bir gemi için) bordasından esen rüzgârın etkisiyle, seyrettiği rotadan rüzgâr altı tarafına doğru kayma.*|| **rüzgâr altında,** *dnz. (Gemi, burun, kıyı vb. için) rüzgârın estiği yönün karşı tarafında bulunan.*|| **rüzgâr altında bulunmak,** *dnz. Rüzgârın estiği yöne göre, bir geminin rüzgâr altı tarafında bulunmak.*|| **rüzgâr altı sahil,** *dnz. Rüzgâra bakan sahil.*|| **rüzgâr altı yapmak,** *dnz. Rüzgârı ve dalgaları bir bordadan alacak şekilde gemiyi döndürerek öteki borda boyunca denizde durgun bir alan meydana getirmek.*|| **rüzgâr aşındırması,** *Çöllerde, rüzgârın sürüklemesi ile oluşan yer biçimi; rüzgâr erozyonu.*|| **rüzgâr avlamak,** *1. Atı dört nala koşturarak hızla gitmek. 2. Bir iş veya girişimden hiçbir şey elde edememek.*|| **rüzgâr bağlantısı,** *Bir yapıda rüzgâr yükünü karşılamak üzere yapılan kiriş, perde, duvar vb. öge.* || **rüzgâr baştan,** *dnz. Rüzgârın pruvadan estiğini belirten söz.*|| **rüzgâr bayrağı,** *Eskiden rüzgârın esiş yönünü göstermek üzere kadırgalara çekilen küçük bayrak.*|| **rüzgâr bordadan,** *dnz. Rüzgârın, seyir yönüne dik olarak yandan estiğini belirten söz.*|| **rüzgâr desteği,** *Bir yapının rüzgâra karşı yeterli direnci gösterebilmesi için yapılan düzenleme.*|| **Rüzgâr dirisa ediyor!** *dnz. Rüzgâr esiş yönünü değiştiriyor.*|| **rüzgâr ekip fırtına biçmek,** *Yaptığı bir kötülüğün kat kat fazlası ile karşılaşmak.*|| **rüzgâr fırıldağı,** *Bir binanın tepesine yerleştirilen, rüzgârın esiş yönüne göre yön değiştiren, ok, kuş vb. şeklinde yapılmış hafif araç.*|| **rüzgâr gelecek delikleri tıkamak,** *Olası bir tehlikeye karşı önceden tedbir almak; tedbirli davranmak.*|| **rüzgâr gibi geçmek,** *(Zaman için) çok çabuk geçmek.*|| **rüzgâr gülü,** *Pusula kadranına yerleştirilmiş ve belli başlı rüzgâr yönlerini belirleyen otuz iki dilime bölünmüş daire.*|| **rüzgârını almak,** *1. Havalanmak; serinlemek. 2. {ağız} Havasını almak; kazanç elde edememek.*|| **rüzgâr kanatları,** *Hava direncini azaltmak için bazı lokomotiflerin önüne yerleştirilen, sactan yapılma V biçimli bir tür tampon.*|| **rüzgâr kesmek,** *dnz. spor. Yelken yarışlarında rakip teknenin rüzgâr üstü tarafına geçerek onun rüzgârını kesmek.*|| **rüzgâr kıçtan,** *dnz. Rüzgârın esiş yönünün geminin arkasından olduğunu belirten söz.*|| **rüzgâr siperi,** *Etkin rüzgârın aşındırıcı hızını kesmek amacıyla rüzgârın esiş yönüne dikey olarak sık aralıklarla dikilmiş ağaç ve ağaççık topluluğu.*|| **rüzgâr sistemleri,** *coğ. Yer'in dönüşü, basınç kuşakları ve basınç bölgelerinin doğuşu ile ilgili temel hava akıntıları düzeni.*|| **rüzgâr sörfü,** *spor. 1. Yelkenli kayak biçiminde bir araç. 2. Bu araç üzerinde rüzgâr yardımıyla ve ayakta kayma tekniğine dayanan su sporu.*|| **rüzgâr süpürmesi,** *Hareketli gereçlerin rüzgâr etkisi ile yerlerinden oynatılması ve taşınması.*|| **rüzgâr tor-**

bası, *Bir direğin tepesine asılan ve aldığı yöne göre rüzgârın esiş yönünü gösteren kırmızı-beyaz boyalı bir tür bez torba.*|| **rüzgâr tulumu,** *Rüzgâr torbası.*|| **rüzgâr tutmak,** *Rüzgâra açık olmak.*|| **rüzgâr tutmamak,** *Rüzgâra kapalı olmak.*|| **rüzgâr üstü,** *dnz. Geminin rüzgâr alan yanı; orsa.*|| **rüzgâr üstünde bulunmak,** *dnz. Başka bir gemiye göre rüzgâr esen yanda bulunmak.*|| **rüzgâr üstüne çıkmak,** *dnz. Rüzgârın estiği yöne doğru ilerlemek.*|| **rüzgâr yatağından çıkmak,** *dnz. Rüzgâr hangi bordadan alınıyorsa yön değiştirerek diğer bordadan almak.*

rüzgâr[2], [? rüzgâr] *{ağız} is.* Yemeniye benzer bir tür ayakkabı. [DS]

rüzgârlama, [rüzgâr-la-ma] *(rüzgâ:rlama) is.* Rüzgârlamak eylemi.

rüzgârlamak, [rüzgâr-la-mak] *(rüzgâ:rlamak) gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Estirmek; savurmak.

rüzgârlanma, [rüzgâr-la-n-ma] *(rüzgâ:rlanma) is.* Rüzgârlanmak eylemi veya durumu.

rüzgârlanmak, [rüzgâr-la-n-mak] *(rüzgâ:rlanmak) dönşl. f. [-ır]* **1.** Yel esmeye başlamak. **2.** Yele karşı durmak.

rüzgârlı, [rüzgâr-lı] *(rüzgâ:rlı) sf.* **1.** Rüzgârı olan. **2.** (Yer için) rüzgâr alan; rüzgâr esen. **3.** (Zaman, gün vb.) rüzgârın esmekte olduğu; esintili; yelli.

rüzgârlık, -ğı [rüzgâr-lık] *(rüzgâ:rlık) is.* **1.** Binaların giriş kapılarının üstüne yağmur ve rüzgârdan korunmak için konulan meyilli saçaklık. **2.** Rüzgârı kesmesi için elbisenin üstüne giyilen rüzgâr geçirmez bir tür üstlük. **3.** Bitkileri rüzgârdan korumaya yarayan çalı, çırpı engel. **4.** *{ağız} dnz.* Geminin dengesini sağlayan direk. [DS]

rüzgârölçer, [Far. rüzgâr + ölç-er] *is.* Gaz akışkanların ve özellikle rüzgârın hızını ölçmeye yarayan alet; anemometre.

rüzgârsız, [rüzgâr-sız] *(rüzgâ:rsız) sf.* Rüzgârı olmayan; rüzgâr esmeyen; yel tutmayan.

ÖTÜKEN
TÜRKÇE
SÖZLÜK

s, [s / S] *(sé) is.* Latin asıllı Türk alfabesinin yirmi ikinci harfi olup katı, sızmalı, titreşimsiz bir diş eti ünsüzü. Sıralamada yirmi ikinciyi gösterir. Arap asıllı eski Türk alfabesinde sa (peltek se), sin (ince s) ve sad (kalın s) adlı üç ayrı harfi karşılar. 🗗 **s vitamini,** *biy. Tavuklarda gelişmeyi artırıcı etkisi olan ve streptogenin peptidi ile ilgili bir madde.*

S, [Lat. sulfur] *kısalt. kim.* Doğada, saf veya bileşikler hâlinde bol miktarda bulunan, atom ağırlığı 32,07, atom numarası 16 olan, eski çağlardan beri bilinen limon sarısı renginde, kokusuz, tatsız bir element olan kükürdün sembolü.

S. [Siémens] *kısalt. fiz.* Elektrik iletkenliği ölçü birimi olan siemensin kısaltmasıdır.

s, *mat.* Geometride bir alanı göstermek için kullanılır.

s, [Ar. sāʿat ساعت] *kısalt.* Zaman birimi olan *saat*'in kısaltması.

-sa-[1]**,** [-sa- / -se-] *{eT} {eAT} yap. e.* Fiilden fiil yapan ek; isimlerden *"o şeye ihtiyacı olmak, istemek, arzu etmek"* anlamında geçişsiz fiiller türetir. *önem-se-mek, durak-sa-mak, hafif-se-mek, su-sa-mak, sen-se-mek, bir-se-mek (vermek istemek) bilig-se-mek (bilmek istemek)*

-sa-[2]**,** [-sa- / -se-] *{eT} yap. e.* Ettirgenlik, tekrarlama, dönüşlülük bildiren fiilden fiil türetme eki.

-sa[1]**,** [-sa / -se / -say / -sey / -sā / sē] *çek. e.* **1.** Dilek şart kipi eki: *alsam, alsan, alsa, alsak, alsanız, alsalar. {eT} {eAT} (aymı). aşu-sa (örtse), te-se siz (deseniz) ed-le-sey men (değer versem)* **2.** Birleşik zamanlı fiil çekimlerinde şart birleşik zaman yapımını sağlayan ek. Çoğul üçüncü kişi dışında basit zaman eklerinden sonra ve şahıs eklerinden önce gelir: *alırsam, yazacaksak, gelirseniz, gitmişlerse.* **3.** Ek fiil çekimlerinde doğrudan isim soylu kelime sonuna getirilerek şart kipi yapılır: *çocuksa, evliyseniz, bağlıysalar.* 🗗 **-sa gerek,** *{eAT} 1. Gereklilik kipi eki; -malı; -sa yeri vardır. "Ben ölende vasiyet etsem gerek (vasiyet etsem yeri vardır) kâtiplere / Yazalar kabrim taşına ah ü zarım Mustafa."* Kuloğlu. *2. Gelecek zaman kipi eki; bugünkü "-ecek" işlevini yürütür. "Nazmi sana ne çağa dek usanlık ile yürümek / Hot ansızın irse gerek (gelecek) bir gün ölüm diyince ha."* Divan-ı Türkî-i Basit.‖ **-sam gerek,** *{eAT} Gelecek zaman teklik birinci kişi eki.*

-sa[2]**,** [-sa / -se] *{eAT} yap. e.* **1.** Fiillerden zarf fiil yap. ek; ulaç ekidir, asıl fiilin yapılması, *"sa-m, -sa-n..."* ekinin geldiği fiilin yapıldığı zamandan sonra olmak üzere sınırlandırılmıştır; bugünkü *"-ınca, -dığı-m-da / dığı-n-da..."* eklerinin işlevi ile karşılanabilir. *"Pes bunu işitse (işitince) Ebrehe ant içti kim vara Kâbe'ye yıka."* Kısas-ı Enbiya. **2.** Şart zarf fiilleri yapar, asıl fiilin yapılmasını, zarf fiil eki alan fiilin yapılması şartına bağlar. *"Arkasından alınsa palanı / Sanki it palanıydı kalanı."* Harname. **3.** Asıl fiili zaman içinde şarta bağlar. *"Ne hizmet buyursang banga gündüz işleyem."* Miftahü'l-Cenne. **4.** *"Kaçan, vakta ki"* zarfları ile birlikte kullanıldığında *"bir şeyin sebebi; ...iyle birlikte"* gibi bugün kullanımda olmayan bir anlatım biçimi oluşur. *Kaçan bu âyet geldiyse İblis rahmetten nevmit oldu.*

-sa[3]**,** [Far. sā سا] *(sa:) {OsT} e.* Farsçada benzetme edatı olan "āsā" (gibi)'nın hafifletilmişi; benzer; eş; ... gibi. *anber-sā...*

-sa[4]**,** [Far. sāy / sā سای / سا] *(sa:) {OsT} son ek.* Sonuna getirildiği Farsça kelimelere *"süren, sürücü"* anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek. *cebhe-sā (yüz süren)*

sa[1]**,** [sā] *(sa:) zm.* **1.** *{eT}* Sen. [DLT] **2.** *{ağız}* Sana. [DS]

sa[2]**,** [? sa] *{eT} is.* Şato. [EUTS]

sa[3]**, -a'i** [Ar. ṣāʾ ثاء] *(sa:) {OsT} is.* Arap kökenli eski Türk alfabesinde beşinci harf olan se(ث)'nin adı olup ebced hesabında 500'ü gösterir. 🗗 **sā-i müsellese,** *{OsT} Üç noktalı se harfi.*

sa[4]**, -a'ı** [Ar. ṣāʿ صاع] *(sa:) {OsT}* Arap ülkelerinde kullanılmakta olan 1040 dirhem (3.5 kg.) gelen tahıl ölçeği.

sa[5], [sağ > sā] *(sa:) {ağız} is.* Sağ; sağ taraf. [DS]

sa[6], [sā] *(sa:) {ağız} is.* Şap; sey; $K[Al(SO_6H_4)_2(H_2O)_2]$, $_6H_2O$ [DS]

saa[1], **-a'i** [Ar. vüs'at > sa'a سعه] *{OsT} is.* **1.** Genişlik; bolluk. **2.** Güç; takat.

saa[2], [sana > saa] *{ağız} zm.* Sana. [DS]

saab, [Ar. ṣāḥib => saab] *(sa:b) {ağız} is.* Sahip; iye. [DS]

sa'ade, [Ar. sa'āde سعاده] *(saa:de) {OsT} is.* → saadet.

sa'adet, [Ar. sa'd > sa'ādet سعادت] *(saa:det) {OsT} is.* → saadet. 🗗 **sa'ādet-bahş,** *{OsT} Mutluluk verici.*|| **sa'ādet-encām,** *{OsT} Mutlulukla biten.*|| **sa'ādet-i ebediye,** *{OsT} Sonsuz mutluluk.*|| **sa'ādet-ihtiva,** *{OsT} Mutlulukla çevrili; hayırlı.*|| **sa'ādet-i intimā,** *{OsT} Şanslı; talihli.*|| **sa'ādet-i uzmā,** *{OsT} Üstün mutluluk.*|| **sa'ādet-meāb,** *Mutluluk sahibi; mutlu.*|| **sa'ādet-mend,** *Saadet sahibi; mutlu; uğurlu; hayırlı.*|| **sa'ādet-mendî,** *Mutluluk; bahtiyarlık.*|| **sa'ādet-nāme,** *{OsT} Mutluluk bilgileri kitabı.*|| **saadet nümüd,** *{OsT} Saadet gösteren; mutluluk sergileyen.*|| **sa'ādet-penāh,** *{OsT} Mutluluk yeri.*|| **sa'ādet-unvān,** *{OsT} Cennette mutluluğa kavuşmuş.*

saadet, [Ar. sa'd > sa'ādet سعادت] *(saa:det) {OsT} is.* Bahtiyarlık, mutluluk, ongunluk. 🗗 **saadet asrı,** *Hz. Muhammed'in yaşadığı çağ; hayatta bulunduğu zaman dilimine verilen ad.*|| **saadet zinciri,** *{OsT} Birbiri ardına gelen mutluluklar dizisi.*

sa'adethane, [Ar. sa'ādet + Far. -ḫāne سعادت خانه] *(saa:detha:ne) {OsT} is.* **1.** Ulu bir kişinin evi. **2.** Mutlu kimselerin yaşadığı ev.

sa'ādetlu, [Ar. sa'ādet + T. -li => sa'ādetlü سعادتلو] *(saa:detlû:) {OsT} sf.* İmparatorluk döneminde albay ile korgeneral arasındaki yüksek rütbeli askerlere ve dengi makamlarda bulunan vezir vb. sivillere verilen unvan.

sa'alib, [Ar. ṣa'leb > ṣa'ālib ثعالب] *(saa:lib) {OsT} is. zool.* Tilkiler.

sa'alik, [Ar. ṣu'lük > ṣa'ālik سعالك] *(saa:lik) {OsT} is.* **1.** Dilenciler. **2.** Dervişler. **3.** Serseriler.

saan, [Ar. ṣaḥn => sahan / saan] *{ağız} is.* İçinde yemek yenen bakır kap. [DS]

saapsız, [sahip-siz > saap-sız] *{ağız} sf.* Tek başına; yalnız; kimsesiz. [DS]

saartmek, [seğirt-mek > saart-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Koşmak. **2.** Yetişmek. [DS]

sa'at[1], [Ar. sā'at ساعت] *(sa:at) is.* → saat. 🗗 **sā'at-i hakikî,** *{OsT} Yerel saat.*|| **sā'at-i muhtār,** *{OsT} Uğurlu sayılan vakit; eşref saat.*|| **sā'at-i nücümî,** *{OsT} gök b. Bir yerden, aynı yıldızın art arda iki defa geçişi süresinin yirmi dörtte biri; astronomik saat.*|| **sā'at-i vasatî,** *{OsT} gök b. Ortalama saat.*|| **sā'at zāviyesi,** *{OsT} gök b. 1. Saat açısı; 15 derece. 2. Yörüngesi elips olan bir yıldızın küçük çapının (yücelim noktası) üzerinde bulunduğu andan meridyen dairesine kadar geçen sürenin saat cinsinden hesabı.*

sa'at[2], **-ti** [Ar. sā'at > sā'āt ساعات] *(sa:a:t) {OsT} is.* Saatler.

saat, -ti [Ar. sā'at ساعت] *(sa:at) is.* **1.** Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit olan ve birim olarak kabul edilen zaman dilimi. **2.** Günün bölümlerini ayırt etmek için 1'den 24'e kadar saatleri gösteren rakamlardan her biri. **3.** Bir işe, bir etkinliğe ayrılmış zaman. **4.** Zaman; vakit. **5.** Yaklaşık olarak bir saatlik zamana denk gelen çalışma süresi. **6.** Zamanı göstermeye yarayan araç. **7.** Belli bir döneme ilişkin zaman düzenlemesi. **8.** Bir akışkanın debisini ölçmeye yarayan aygıt; sayaç. **9.** Normal bir yürüyüşle bir saatlik zaman içinde alınan yol. **10.** *{OsT}* Hayatın sona erdiği an; ecel. **11.** *{OsT}* Belirli zaman. **12.** *{OsT}* Kıyamet. **13.** *bilş.* Herhangi bir zamanlamayı ölçebilmek için dönemli bir işaret üreten alet. **14.** *sf.* Belirtilen saat kadar. 🗗 **saat açısı,** *dnz. Konum üçgeninde, bulunulan yerin saatini veren açısı.*|| **saat ayarı,** *1. Saatin doğru zamanı göstermesi için yapılan ayarlama. 2. argo. (Kişi için) her işi tam vaktinde yapan. 3. Günlük yaşamı dakikası dakikasına düzenli olan.*|| **saat ayarlamak,** *argo. Cinsel ilişkide bulunmak.*|| **saat başı,** *Her saatin başladığı ilk dakikalar.*|| **saat başı galiba,** *Bir toplantıda, konuşan herkesin dalıp sustuğu zaman şaka için söylenen söz.*|| **saat başına ücret,** *Bir işçinin bir saatlik çalışma karşılığında aldığı ücret.*|| **saat besleme,** *bilş. 1. İkili eş zamanlı iletişimde, eş zamanlamayı ve kontrol karakterlerini denetlemek üzere saat vurumlarını kullanma işlemi. 2. bsy. Bir bilgisayarın donanım birimlerini eş güdümlü çalıştırabilmek üzere saat darbelerinin enerji kaynağından beslenmesi.*|| **saat bu saat,** *Ele geçen fırsatı değerlendirmenin tam zamanı olduğunu belirten söz.*|| **saat camı,** *Saatin ibrelerini ve rakamlarının bulunduğu kadranı dış etkilerden korumaya yarayan cam.*|| **saat cebi,** *Saat konulmak üzere yapılmış özel cep.*|| **saat çiçeği,** *bot. Bir tür çiçek.*|| **saat dairesi,** *gök b. Bir yıldızdan ve göğün kutuplarından geçen büyük daire.*|| **saat darbesi,** *bilş. Sayısal donanımlarda saatle ilgili bilgileri almakta kullanılan vurum işaretlerinin her biri.*|| **saat dilimi,** *Greenwich başlangıç boylamından itibaren yeryüzünü 24 parçaya ayıran 15°'lik bölümlerden her biri.*|| **saat doğruluğu,** *bilş. Bir saatin birim zamanda gösterdiği sapma miktarı.*|| **saate karşı,** *spor. Atletizm ve bisiklet yarışında bir saat süreyle yarışma yöntemi.*|| **saate karşı yarış,** *Belirli bir mesafede, eşit zaman aralıklarıyla yarışa başlamak ve o mesafe tamamlandıktan sonra*

elde edilen süreye göre derecelendirilmek biçimindeki yol yarışı.|| **saat farkı,** *Dünya'nın dönüşünden ve meridyen farklılığından doğan zaman aralığı.*|| **saat frekansı,** *bilş. Bir mikroişlemcinin bir saniyede ürettiği saat vurum sayısı.*|| **saat gibi,** *Hiç şaşmayan bir düzen içinde; dakik.*|| **saat gibi çalışmak,** *Hiç aksamadan ve aralıksız olarak çalışmak.*|| **saati çalmak,** *Bir şeyin zamanı gelmiş olmak.*|| **saati kurmak,** *1. Çalar saatin ne zaman çalacağını belirlemek. 2. Saatin zembereğini kurmak.*|| **saatin statik kayması,** *bilş. Sayısal iletişimde sırasında verinin, en iyi örnekleme anı ile saatin hesaplanan değeri arasındaki fark.*|| **saatin ters yönünde,** *(Dönme hareketi için) sağdan sola doğru.*|| **saati saatine,** *Tam zamanında.*|| **saati saatine uymamak,** *Bir kimsenin durumu, davranışları ve huyu sık sık değişmek.*|| **saat kararlılığı,** *bilş. Zamanlamayı sağlayan bilgilerin çevrenin şartlarına ve geçen süreye göre sapmama özelliği.*|| **saat kulesi,** *Üzerine büyük saat yerleştirilmiş kule.*|| **saat on birde,** *Ömrünün sonunda; hayatının son döneminde.*|| **saat on bir buçuğu çalmak,** *Yaşı çok ilerlemiş olmak; ömrü bitmek üzere olmak.*|| **saat otu,** *bot.* → iğnelik.|| **saat seğirmesi,** *bilş. Zamanı ölçmekte kullanılan salınımların zaman içinde rastgele ileri veya geri kayışı.*|| **saat tamam,** *"Vakit tamam" anlamında söylenir.*|| **saat tutmak,** *Bir işin süresini saate bakarak hesap etmek.*|| **saat üreteci,** *bilş. Bir mikroişlemcinin eş zamanlı işleyebilmesini sağlayan gerekli yüksek frekanslı dalgaları üreten düzenek.*|| **saat vurmak,** *(Saat için) zil çalarak veya gong vurarak zamanı haber vermek.*|| **saat yazmacı,** *bilş. Gelen zaman bilgisine ilişkin vurumları kaydeden ve bir yenisi geldikçe güncelleyen yazmaç.*|| **saat yönü,** *Saat ibresinin hareket ettiği soldan sağa doğru olan dönmeyi belirten ifade.*

saatçi, [saat-çi] *is.* Saat yapan, onaran veya satan kişi.

saatçilik, -ği [saat-çi-lik] *is.* Saatçinin yaptığı iş.

sa'atçiyan, [Ar. sāʿat + T. -çi + Ar. -yān ساعتچيان] *(saatçiya:n) is.* İmparatorluk döneminde saray saatlerinin ayar, bakım ve onarımını yapan görevlilere verilen unvan.

saatlerce, [saat-ler-ce] *(saatle'rce) zf.* Aradan oldukça uzun zaman geçmiş olarak.

saatli, [saat-li] *sf.* Saati olan; üzerinde veya içinde saat bulunan. 🗗 **saatli bomba,** *Zaman ayarlı bir düzenek ile patlama zamanı önceden ayarlanarak istenilen zamanda patlatılan tipteki özel bomba.*|| **saatli kaydırma darbesi,** *bsy. Yarı iletken belleklerde, belleğin içeriğini kaydıran giriş.*|| **saatli yazma,** *Üzerinde saat kadranına benzer motifler bulunan yazma.*|| **saatli zamanlama,** *fiz. Bir elektronik saatin yönetiminde ortaya çıkan zamanlama işaretleri.*

saatlik, -ği [saat-lik] *sf.* Yapılışı veya oluşu belirtilen süre kadar zaman alan.

saatte, [saat-te] *zf.* Bir saatlik zaman süresince.

sa'b, [Ar. ṣuʿübet > ṣaʿb / ṣaʿbe صعب / صعبه] *(sa-be) {OsT} sf.* **1.** Çetin; zor; güç; sarp. **2.** Kuvvetli; zorlu. **3.** *mecaz.* (Kişi için) inatçı; söz dinlemez. 🗗 **sa'b-ü'l-fehm,** *{OsT} Anlaşılması güç olan.*|| **sa'bü'l-husūl,** *{OsT} Meydana gelmesi güç olan.*|| **sa'bü'l-meāl,** *{OsT} Anlaşılması güç olan.*|| **sa'bü'l-mürür,** *{OsT} (Dağ için) geçilmesi güç olan.*

sab[1], [sāb / sāp] *(sa:b) {eT} is.* **1.** Bir söze verilecek cevapta sıra; yanıt. [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** Değirmende, sulamada ve gezekte sıra. [DLT]

sab[2], [sāb / sāw] *(sa:b) {eT} is.* **1.** Söz; sohbet; laf. [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin] **2.** Haber. [ETY] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin] **3.** Atasözü. [İKPÖy.] **4.** Mesaj. [ETY] **5.** Şeref; ün. [Gabain] [Tekin] 🗗 **sabin almamak,** *Söz dinlememek; uymamak; söz tutmamak.*

sab[3]**, -bbı** [Ar. ṣabb صب] *{OsT} is.* **1.** Döküp saçma; akıtma; dökme; boşaltma. **2.** Dökülme; boşaltılma.

sab, [Ar. ṣāḥib => saab > sāb] *(sa:b) {ağız} is.* Sahip; iye. [DS]

saba[1], [? saba] *{eT} is.* Bir ilaç adı. [EUTS]

saba[2], [Ar. ṣabā صبا] *(saba:) {OsT} is.* **1.** Gün doğmadan önce, doğu tarafından esen hafif ve serin rüzgâr. **2.** *müz.* Türk klasik müziğinde birleşik bir makam. 🗗 **sabā-berāber,** *{OsT} Sabah rüzgârı gibi hafif ve hoş.*|| **sabā-püselik,** *{OsT} Dede Efendi'nin ortaya koyduğu birleşik bir Türk müziği makamı.*|| **sabā-reftār,** *{OsT} (At için) rüzgâr gibi hızlı giden.*|| **saba rüzgârı,** *Sabah yeli.*|| **sabā-uşşāk,** *müz. Klasik Türk müziğinden birleşik bir makam.*|| **sabā-zemzeme,** *müz. Klasik Türk müziğinde sabā ile kürdî dörtlüsünün oluşturduğu birleşik bir makam.*

saba[3], [Ar. ṣaʿbe *(inatçı)* => ṣaba] *(sa'ba) sf.* **1.** Söz dinlemez. **2.** *"Görgüsüz ve özensiz"* anlamına gelen *"kaba saba"* ikilemesinde geçer.

saba[4], [Ar. ṣabaḥ => sabah-a > sabā] *(saba:) {ağız} zf.* Sabaha; yarına. [DS]

saba[5], [? saba] *{ağız} sf.* Çok su içen. [DS]

sababet, [Ar. ṣabābet صبابت] *(saba:bet) {OsT} is.* Derin sevgi; büyük aşk.

sabadaş, [saba-daş] *{ağız} is.* Arkadaş. [DS]

sabah, [Ar. ṣabāḥ صباح] *(saba:h) is.* **1.** Güneşin doğuş zamanı; gündüzün ilk saatleri; günün başlangıcı. **2.** Güneşin doğumundan öğle öncesine kadar geçen zaman dilimi. **3.** *zf.* Sabah vakti; sabahleyin. 🗗 **sabaha çıkmamak,** *(Hasta için) sabah olmadan ölmek; sabaha kadar yaşaması mümkün görünmemek.*|| **sabaha doğru,** *Gecenin bitimine yakın zamanda; sabaha yakın bir zamanda.*|| **sabaha karşı,**

Sabah olmasına az bir zaman kala; gecenin bitimine yakın zamanda; sabaha yakın bir zamanda. || **sabah akşam,** *Her zaman; yorucu ve bıktırıcı biçimde; sürekli; aralıksız; daima.* || **sabah ezanı,** *1. Günlük beş vakit namazdan ilki olan sabah gün doğmadan önce kılınan namazın vaktini bildiren ezan. 2. mecaz. Günün erken saatinde.* || **sabāh-gâh,** *{OsT} Sabah vakti.* || **sabahı bulmak,** *1. (Uğraşma için) gece boyunca sürmek. 2. Hiç uyumadan geceyi geçirmek; sabahlamak. 3. Sabaha ulaşmak, yetişmek.* || **sabahı bulmamak,** *1. (Hasta için) sabaha çıkmamak; sabaha kadar yaşamamak. 2. (İş için) sabah olmadan bitmek; sabaha kadar sürmesi beklenirken çabuk bitmek.* || **sabahı etmek,** *Bir iş ve uğraşı ile sabaha kadar uğraşmak.* || **sabahın köründe,** *Çok erken vakitte; ortalık henüz aydınlanmadan; erkenden.* || **sabāh-ı mahşer,** *{OsT} Kıyamet sabahı.* || **sabahı sabah etmek,** *{ağız} Sabaha kadar uyuyamamak.* || **Sabahışerifler hayrolsun!** *Günaydın.* || **sabah kahvaltısı,** *Sabahleyin yenilen hafif yemek.* || **sabah kahvesi,** *Kuşluk vakti içilen kahve.* || **sabah keyfi,** *Sabah uyandıktan sonra biraz daha yatakta kalma.* || **sabah koşusu,** *spor. Sabahları spor amacıyla yapılan koşu.* || **sabah mahmurluğu,** *Sabahleyin uykudan kalktıktan sonra duyulan uyuşukluk; uyku ağırlığı.* || **sabah mektebi,** *İmparatorluk döneminde, Mekteb-i Mülkiye'de memurlar için sabahın erken saatlerinde yapılan yetişkinler eğitimi.* || **sabah meydanı,** *tasvf. Mevlevilikte, çile çıkarmış ya da kapıdan geçirilmiş canların sabah namazından sonra toplandıkları yer.* || **sabah namazı,** *Günlük beş vakit namazdan ilki olan ve sabah gün doğmadan önce kılınan namaz.* || **Sabah ola, hayır ola!** *"Sabahın olmasını bekleyelim, belki işler yoluna girer belki de biz daha fazla düşünce üretir bir çıkar yol buluruz." anlamında kullanılan söz.* || **sabah sabah,** *Günün erken saatinde.* || **sabāhü'l-hayr,** *{OsT} Bazı atların alnında bulunan beyaz leke.* || **sabah yeli,** *Sabahleyin gün doğusundan esen hafif yel; saba.* || **sabah yıldızı,** *Gün ağarmadan önce doğu ufkunda görünen parlak yıldız; Venüs gezegeni.*

sabahat, [Ar. şubḥ>şabāḥat صباحت] *(saba:hat) {OsT} is.* **1.** Güzellik. **2.** Yüz güzelliği. 🗗 **sabāhat-i sîmā,** *Yüz güzelliği.*

sabahçı, [sabah-çı] *is.* **1.** Nöbeti sabaha denk gelen veya sabaha kadar nöbet tutan kimse. **2.** Hiç uyumaksızın sabahı eden kimse. **3.** Sabahtan öğleye kadar olan sürede öğrenim gören öğrenci. 🗗 **sabahçı kahvesi,** *Sabaha kadar açık kalan veya sabaha karşı açılan kahve.*

sabahki, [sabah-ki] *sf.* **1.** Sabaha ait olan; sabaha ilişkin. **2.** Sabah vakti gerçekleşen; sabahleyin olan. **3.** Sabah yapılan.

sabahlaca, [Ar. şabāḥ + T. -la-ca صباحلجه] *{OsT} zf.* Sabahleyin; sabah sabah.

sabahlama, [sabah-la-ma] *is.* Sabahlamak eylemi.

sabahlamak, [sabah-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir yerde sabaha kadar kalmak; geceyi orada geçirmek. **2.** Herhangi bir nedenle geceyi uyumadan geçirmek; sabahı etmek.

sabahları, [sabah-lar-ı] *zf.* **1.** Sabah vaktinde. **2.** Her sabah.

sabahlatma, [sabah-la-t-ma] *is.* Sabahlatmak eylemi.

sabahlatmak, [sabah-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir kimsenin sabaha kadar uyumamasına neden olmak; sabahlamasına neden olmak.

sabahleyin, [sabah-leyin] *(sabahle'yin) zf.* Sabah vaktinde; sabahın ilk saatlerinde.

sabahlı, [sabah-lı] *sf.* (Her akşam ve sabah olmak üzere anlamına gelen "*akşamlı sabahlı*" ikilemesinde geçer) sabaha ait; sabahleyin olan.

sabahlık, -ğı [sabah-lık] *is.* **1.** Sabahleyin yataktan kalkıldığında ev içinde geçici olarak giyilen üstlük. **2.** *sf.* Sabaha özgü; sabahla ilgili. **3.** (Bir sayı sıfatı ile birlikte kullanıldığında) belirtilen sayıda sabaha yetecek kadar olan. **4.** (Sağlık durumunun kötüye gitmesi dolayısıyla ölümü tahmin edilen anlamına gelen "akşamlık sabahlık" ikilemesinde geçer) akşam üzeri olan. **5.** *{ağız}* (Kişi için) sabah kalkıldığında ilk görülen, karşılaşılan. [DS] **6.** *zf.* (Bu işaret sıfatı ile birlikte kullanıldığında) söz konusu edilen sabaha özgü olmak üzere.

sabak, -ğı [Ar. sebaḳ سبق] *{OsT} {ağız} is.* Ders. [DS] 🗗 **sabak almak,** *{OsT} Ders almak.*

sabala, [sabah+ile > sabāla] *(saba:la) {ağız} zf.* Sabahleyin. [DS]

saban, [sap-mak > sab-an] *is.* **1.** *{eT}* Çift ve çiftçi takım ve aygıtları. [DLT] **2.** Çift hayvanları tarafından çekilip sürülerek toprağı alt üst etmekte kullanılan uç kısmı demirden yapılma tarım aracı; karasaban. 🗗 **saban balığı,** *zool. Kuyruğu saban biçiminde olan ve boyu beş metreyi bulabilen köpek balığı türü, (Alopias vulpes).* || **saban burnu,** *Saban demirinin keskin ve sivri ucu.* || **saban demiri,** *Sabanın toprağa girerek iz açan demirden ucu.* || **saban eneği** *(eñeği), {OsT} Sabanın çene gibi olan tutamağı; sabanın el ile tutulan kısmı.* || **saban kayışı,** *Sabanı boyunduruğa bağlayan kayış.* || **saban kemiği,** *anat. Burun boşluklarını birbirinden ayıran bölmenin arka tarafında bulunan ince kemik.* || **saban kulağı,** *Sabanın, kazılan toprağı sürülen tarafa devirerek alt üst olmasını sağlayan demirden sonra gelen L biçimli parçası.* || **saban ökçesi,** *1. Saban demirinin takılı olduğu ve arkasında kazılan çiziye oturan taban kısmı. 2. {ağız} Sabanın toprağa batan bölümü.* [DS] *3. {ağız} Saban okunu tutturmaya yarayan ağaç.* [DS] || **saban sürmek,** *1. Sabanla toprağı kazıp alt üst etmek. 2. mecaz. spor. Güreşte yüzükoyun yere yatmış olan rakibi ayaklarından tutarak yerde sürüklemek.* || **saban verme,**

{ağız} Tarlayı üçüncü kez sürme; üçleme. [DS]|| **saban zıvanası,** *Boyunduruk ile okun bağlantısını sağlamak için ok üzerindeki deliğe takılarak halkanın tutunmasını sağlayan çubuk.*

sabankaya, [sap-an+kay-a] *{ağız} is.* İpten örülmüş taş atmaya yarar oyuncak, sapan. [DS]

sabankıran, [saban+kır-an] *is. bot.* Baklagillerden, tarlalarda kökleri derinlere kadar inerek sabanın işlemesini güçleştiren kırmızı çiçekli, kökleri halk hekimliğinde idrar söktürücü, taş düşürücü ve antiseptik olarak kullanılan çok yıllık bir otsu bitki; kayışkıran, *(Ononis arvensis, Spinosa).*

sabanlamak, [saban-la-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Sabanla sürmek. [DLT]

sabar, [? sabar] *{ağız} is.* Oda. [DS]

sabaret, [Ar. ṣabāret صبارت] *(saba:ret) {OsT} is.* Kefillik.

sabavet, [Ar. ṣabī > ṣabāvet صباوت] *(saba:vet) {OsT} is.* Çocuk olma durumu; çocukluk.

sabaya, [Ar. ṣabiyye > ṣabāyā صبايا] *(saba:ya:) {OsT} is.* Henüz erginlik çağına gelmemiş kız çocuklar.

sabbag, -ğı [Ar. ṣıbġ > ṣabbāġ / ṣabbāġa صباغ / صباغه] *(sabba:g) {OsT} sf.* **1.** Boyayan; boyacı. **2.** *mecaz.* Yalancı.

sabbah, [Ar. ṣabaḥ => sabbah] *{ağız} is.* Sabah. [DS]

sabbar[1], [Ar. ṣabr => ṣabbār صبار] *(sabba:r) {OsT} is. bot.* **1.** Atlas çiçeği. **2.** Frenk inciri.

sabbar[2], [Ar. ṣabr > ṣabbār / ṣabbāre صبار / صباره] *(sabba:r) {OsT} sf.* Çok sabreden; çok sabırlı olan.

sabbariye, [Ar. ṣabbār > ṣabbāriyye صباريه] *(sabba:riye) {OsT} is. bot.* Atlas çiçeğigiller.

sabbe, [Ar. sābbe سابه] *(sa:bbe) {OsT} is.* Habeşistan'da doğan, Hz. Ali ve ona bağlanan din büyüklerine saygı gösterdiği hâlde Allah'ın emirlerine ve Hz. Muhammed'in hadislerine karşı gelen bir Şiî mezhebi.

sabçı, [sāb-çı] *(sa:bçı) {eT} is.* **1.** Sözcü. [Gabain] **2.** Haberci; söz getiren. [ETY] [EUTS] [Gabain] **3.** Tercüman. [Gabain] **4.** *sf.* Geveze; zevzek; boşu boşuna konuşan. [EUTS]

sabda, [*eT.* sab *(sıra)* > sab-da] *{ağız} zf.* Anında; zamanında; o sırada. [DS]

sabg, [Ar. ṣabġ صبغ] *{OsT} is.* **1.** Boyama. **2.** Boyanma. **3.** Bazı bitki köklerinden ispirto, eter vb. katarak yapılan ilaç.

sabgeten, [? sabgeten] *{ağız} is.* Gelinlerin başına takılan işlemeli beyaz duvak. [DS]

sabı, [Ar. ṣabī => sabı] *{ağız} is.* Bir yaşından küçük çocuk; bebek. [DS] 🗗 **sabı balık,** *{ağız} Çoluk çocuk.* [DS]|| **sabı çocuk,** *{ağız} 1. Aklı ermeyen küçük çocuk. 2. Yeni doğmuş bebek.* [DS]

sabıha, [Ar. ṣābıḳa => sabıha] *{ağız} is.* Sabıka. [DS]

sabık, [Ar. sebḳ > sābıḳ / sābıḳa سابق / سابقه] *(sa:bık) {OsT} sf.* **1.** Geçmiş; önceki; eski; geçen. **2.** Zaman, yer vb. bakımlarından önde bulunan; ileride olan. **3.** Memuriyette, şu anda görevde bulunandan bir önceki. 🗗 **sābıku'l-beyān,** *{OsT} Yukarıda sözü edilen.*|| **sābıku'z-zikr,** *{OsT} Önceden adı geçen; yukarıda söylenen.*|| **sābık ve esbāk,** *{OsT} Eskisi ve daha eskisi.*|| **sābık ve lāhik,** *{OsT} Eskisi ve yenisi.*

sabıka, [Ar. sābıḳ > sābıḳa سابقه] *(sa:bıka) is.* **1.** Geçmiş şey; geçmişte olan olay; geçmişe ait olay. **2.** *huk.* Bir kimse tarafından geçmişte işlenmiş ve yargı tarafından tanıtlanıp cezası verilmiş olan suç. **3.** *mecaz.* Geçmişte yapılan ve tekrarlanan hata. **4.** Eski kayıtlar. 🗗 **sābıka-i meşiyyet-i ilāhiyye,** *Alın yazısı; mukadderat.*|| **sābıka-i mükerrere,** *{OsT} huk. Birden çok işlenmiş suç.*|| **sābıka-i mükerrere ashābından,** *{OsT} huk. Bir çok kez suç işlemiş ve cezaya hükmedilmiş kimse.*|| **sabıka kaydı,** *1. Adlî sicil bürosunda tutulan ve kişinin geçmiş mahkûmiyetleri ve cezanın infazı ile ilgili bilgileri içeren kayıt. 2. Bu bilgilere dayanarak bir kişi hakkında adlî sicilden verilmiş yazı.*

sabıkalı, [sabıka-lı] *sf.* **1.** Sabıkası olan; adlî sicilde kaydı bulunan. **2.** *mecaz.* Aynı hatayı ve kötü alışkanlığı sık sık tekrar eden kimse.

sabıkan, [Ar. sābıḳ > sābıḳan سابقاً] *(sa:bı'kan) {OsT} zf.* Bundan önce; evvelce.

sabıkasız, [sabıka-sız] *sf.* Sabıkası olmayan.

sabıkîn, [Ar. sābıḳ > sābıḳīn سابقين] *(sa:bıki:n, k kalın söylenir) {OsT} is.* Gelip geçmiş olanlar; önce geçmiş olan kimseler; öncekiler; evvelkiler.

sabıkun, [Ar. sābıḳ > sābıḳūn سابقون] *(sa:bıku:n) {OsT} is.* → sabıkîn.

sabımak, [sab-ī-mak / sap-ī-mak] *(sabı:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Sallanmak.

sabın, [Ar. ṣabūn => sabın] *{ağız} is.* Sabun. [DS]

sabındırık, -ğı [sabın-dırık] *{ağız} is.* Kağnılarda sürtünmeden dolayı mazının yanmaması için sürülen bezir yağı, sabunlu su karışımının konulduğu kap; yağdanlık. [DS]

sabınlık, -ğı [sabın-lık] *{ağız} is.* Sabındırık; yağdanlık. [DS]

sabınsımak, [sabın-sı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Yiyecek için) bayatlayıp tadı bozulmak. [DS]

sabır, -brı [Ar. ṣabr صبر] *is.* **1.** Kendi elinde ve iradesi dahilinde olmayan olaylar ve durumlar için telaşa kapılmadan bekleme olgusu. **2.** Güçlüklere ve acılara sessizce katlanabilme gücü. **3.** Başkalarının

kusurları, yarattıkları güçlükler, küçük engeller karşısında kızmama; zayıflıklara, yanlışlıklara ve değişik mizaçlara dayanabilme yeteneği; tahammül. **4.** Aklını kullanarak verdiği bir kararı ve yapmakta olduğu işi sonuna kadar sürdürme; bir tasarıyı sonuna kadar götürme; sebat. **5.** *isl.* Bütün işlerin ve olayların Allah'ın izni ve takdiri ile olduğunu düşünerek, insanın elinde olmayan ve iradesi dışında gelişen olaylar, işler karşısında Allah'a tevekkül edip beklemesi. **6.** *tasvf.* İnsanın kendini tutması; nefsine hakim olması; Allah'ın takdirini beklemesi. 🗗 **sabır taşı,** *Son derece sabırlı olan kimse.*|| **sabrı taşmak,** *Katlanamaz, dayanamaz duruma gelmek.*|| **sabrı tükenmek,** *Sabrı taşmak.*

sabırla, [sabır + ile > sabır-la] *zf.* Sabrederek; sabırlı davranarak.

sabırlı, [sabır-lı] *sf.* **1.** Acılara güçlüklere katlanmasını bilen; hoşgörü ve anlayış sahibi olan; sabreden. **2.** Sabretmesini bilen kimsenin tutum ve davranış biçimi. **3.** Telaşa kapılmadan beklemesini bilen; katlanabilen. **4.** Bir şeyi bekleyebilen, beklerken sakin davranmayı sürdürebilen; bir tasarıyı sonuna kadar götürebilen.

sabırsız, [sabır-sız] *sf.* **1.** Sabır gösteremeyen; dayanamayan; sabredemeyen. **2.** Güçlüklere, sıkıntılara ve düş kırıklıklarına katlanamayan. **3.** Bu tür kimsenin tutumu. **4.** Bir şeyi beklemeyi beceremeyen. **5.** Bir çabayı sürdüremeyen; çabuk vazgeçen.

sabırsızlanış, [sabır-sız-la-n-ış] *is.* Sabırsızlanmak eylemi veya biçimi.

sabırsızlanma, [sabır-sız-la-n-ma] *is.* Sabırsızlanmak eylemi.

sabırsızlanmak, [sabır-sız-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sabredememek; sabırlı olamamak; sabırsızlık göstermek; sabırsız davranmak.

sabırsızlık, -ğı [sabır-sız-lık] *is.* **1.** Sabır gösterememe durumu; sabırsız davranma durumu. **2.** Bazı durumlarda harekete geçmekten, tepkilerini göstermekten kendini alamayan kişinin tutumu veya davranışı. **3.** Sabır gösteremeyen ve can sıkıcı olaylara dayanamayan kimsenin tutumu. **4.** Telaşa kapılmadan beklemesini bilemeyen, dayanamayan kimsenin tutumu.

sabırsızlıkla, [sabır-sız-lık + ile > sabır-sız-lık-la] *zf.* Sabırlı davranamayarak; sabır gösteremeyerek; merakla.

sabıtmak, [sab-ī-mak > sab-ı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sallamak.

sabi[1], [Ar. ṣabāvet > ṣabī صبى] *(sabi:) {OsT} is.* **1.** Ergenlik çağına ulaşmamış erkek çocuk. **2.** Çok küçük erkek çocuk. **3.** *tasvf.* İlahî nur ile aydınlanmış çocuk. 🗗 **sabi çocuk,** *{ağız} Yeni doğmuş çocuk.* [DS]

sabi[2]**, -i'i** [Ar. ṣubü > ṣābī' صابئ] *(sa:bi:) {OsT} sf.* Yıldızlara tapan.

sabi[3]**, -i'ı** [Ar. seb'a *(yedi)* > sābi' / sābi'a سابع / سابعه] *(sa:bi) {OsT} sf.* Yedinci. 🗗 **sābi'-i aşer,** *On yedinci.*

sabi'an, [Ar. sābi' > sābi'an سابعاً] *(sa:bi'an) {OsT} sf.* Yedinci olarak; yedinci olmak üzere.

sabig, [Ar. sābiġ / sābiġa سابغ / سابغه] *(sa:biğ) {OsT} is.* Tam; uzun; tafsilatlı.

sabih[1], [Ar. ṣubḥ > ṣabāḥat > ṣabīḥ / ṣabīḥa صابيح / صابيحه] *(sa:bi:h) {OsT} sf.* Güzel; latif; şirin.

sabih[2]**,** [Ar. sıbāḥat > sābiḥ سابح] *(sa:bih) {OsT} sf.* Suda yüzen; yüzer; yüzücü. 🗗 **sabih köprü,** *Nehirlerin dar yerlerine dubalar üzerine kurulmuş köprü; yüzer köprü.*

sabiha[1], [Ar. ṣabīḥ > ṣabīḥa صابيحه] *(sa:bi:ha) {OsT} sf.* Güzel kadın; latif; şirin.

sabiha[2], [Ar. sābiḥ > sābiḥa سابحه] *(sa:biha) {OsT} is.* Gemi.

sabihat, [Ar. sābiḥ >sābiḥāt سابحات] *(sa:biha:t) {OsT} is.* **1.** Yüzenler; yüzücüler. **2.** Gemiler. **3.** Gökyüzü cisimleri; yıldızlar. **4.** İnanmış kişilerin ruhları.

Sabi'î, [İbr. ṣabiī *(vaftiz edenler)* سابئى] *{OsT} is.* Ruhun bütün dünyevi işlere egemen olduğuna, Tanrı ile kul arasındaki bağı sağladığına inanan, hazine veya küçük kitap anlamına gelen *"Ginza"* adlı mitolojik kozmolojik kitapları bulunan yerli Harran halkı; vaftizciler.

sabi'în, [Ar. ṣābī > ṣābiīn صابئين] *(sa:bii:n) {OsT} is.* Yıldızlara tapanlar.

sabir[1], [Ar. ṣabr > ṣābir / ṣābire صابر / صابره] *(sa:bir) {OsT} sf.* Sabreden; acele etmeyen; bekleyen; sabırlı.

sabir[2], [İsp. sabir *(haber, bilmek)*] *is. dbl.* **1.** Birkaç birleşim ve belirli sözlük alanının sözcük dağarcığına indirgenmiş, gramer yapısı ve kelime haznesi bilerek geliştirilmemiş karma dil dizgesi. **2.** Kuzey Afrika'da Arapça, Berberice, İspanyolca ve İtalyanca başta olmak üzere bir çok dille karışmış bulunan Fransızcaya verilen ad.

sabirîn, [Ar. ṣābir > ṣābirīn صابرين] *(sa:biri:n) {OsT} is.* Sabredenler; sabır gösterenler; tahammül edenler.

sabit, [Ar. ṣebāt > ṣübüt > ṣābit ثابت] *(sa:bit) {OsT} sf.* **1.** Yerinden oynamayan; yer değiştirmeyen; durağan. **2.** Deney veya uygulama sonuçlarına göre kanıtlanmış, **3.** *mecaz.* Değişmeyen; hep aynı kalan; önceden ayarlanmış. **4.** *mat.* Değişmez. **5.** *bsy.* Programlamada, tek bir değer alan değişken. **6.** (Düşünce, azim vb. için) kararlı. 🗗 **sabit abone kütüğü,** *bilş. Hücresel telefon uygulamasında telsiz abonelerinin çeşitli bilgilerinin tutulduğu bö-*

lüm.|| **sabit açısal hız,** *bsy. İzler okunurken diskin dönme hızını koruması.*|| **sabit ağırlıklandırma,** *bilş. Gürültü ölçümü yapılırken belirli bant içinde yer alan bütün frekans bileşenlerine aynı ağırlığı verme tekniği.*|| **sabit alan,** *bsy. Ekranda içeriği değişmeyen alan.*|| **sabit aralıklı,** *bilş. 1. Ekranda ve yazıcı çıktılarında karakter ve semboller hangi büyüklükte olursa olsan aralıkların aynı tutulması. 2. Yazıda harfler arası uzaklığın eşit tutulması.*|| **sabit aralıklı font,** *bsy. Harflerin eninden bağımsız olarak damgalar arasında hep aynı boşluk kalan yazı tipi.*|| **sabit aralık zamanlı,** *bilş. Sayısal bilgi iletiminde, her sembolün aynı sayıda bit uzunluğundaki aralıklarla bölümlendiği veri iletim tekniği.*‖ **sabit bellek tahsisi,** *bsy. Bir programın yürütümünün başında atanan bellek alanı.*‖ **sabit blok formatı,** *bsy. Art arda gelen veri bloklarındaki karakter sayılarının aynı olduğu biçim.*|| **sabit burulu motor,** *fiz. Değişik dönme hızlarında da aynı buruyu verebilen motor.*|| **sabit çağrı,** *bilş. Sabit bir telefondan, telli bir kanal üzerinden yine sabit bir telefona yapılan çağrı.*‖ **sabit çevrimli işleme,** *bilş. Düzenli aralıklarla ve belli sayıda yürütüm adımlarından oluşan işlem.*‖ **sabit değerler,** *eko. Bir işletmenin aktifinde yer alan, çalışma araçları olarak sürekli kullanılan ögeler.*|| **sabit denkleştirici,** *bilş. Kanal şartlarına bakılmaksızın kazanç katsayıları bir kez belirlenen denkleştirici.*|| **sabit doğrusal hız,** *fiz. Birim zamanda alınan yol miktarı değişmeyen hız. 2. bsy. Diskin, okunan ize göre değişik hızlarda dönme sağlayarak okuyucunun birim zamanda gördüğü bit sayısını sabit tutması.*|| **sabit dosya,** *bsy. Kullanımdan sonra silinemeyen dosya.*‖ **sabit döviz kuru sistemi,** *eko. Hükûmetin, ülke parasını yabancı paralar karşısında piyasalardaki arz-talep dengesi dışında, sabit tutmaya çalıştığı sistem.*|| **sabit fikir,** *Kişinin kendisini etkisinden kurtaramadığı yersiz düşünce; saplantı.*|| **sabit formatlı,** *bsy. Bir dosyayı oluşturan mantıksal tutanakların tümü aynı uzunlukta olan.*‖ **sabit güç çeken yük,** *fiz. Girişteki gerilim düşse bile, aygıtın içinde yer alan özel düzenek sayesinde, sabit bir gücü çeken yük.*|| **sabit hızlı motor,** *fiz. Hızı hiç değişmeyerek çalışması süren motor.*|| **sabit IP adresi,** *bilş. Servis sağlayıcının yönlendirici ve sunucu bilgisayarlara atanan kalıcı ağ adresi.*|| **sabit kafa,** *bilş. Manyetik kayıt araçlarında sabitlenmiş kafa.*|| **sabit kalem,** *Yazısı silinmeyen kurşun kalem; kopya kalem.*|| **sabit komutlu bilgisayar,** *bsy. Komut kümesinin değiştirilemediği türden bilgisayar.*‖ **sabit kur,** *eko. Ulusal para biriminin yabancı para birimleri karşısında değerinin belirli bir oran olarak belirlenmesi durumu.*|| **sabit olmak,** *1. Varlığı, doğruluğu kanıtlanmış olmak. 2. Sabit durumda bulunmak; durağan olmak.*|| **sabit noktalı işlemci,** *bsy. Herhangi bir ölçeklemeye ihtiyaç göstermeden tam ve kesirli sayılar üzerinde işlem yapabilen aygıt.*|| **sabit para,** *eko. Paranın değer kaybı dikkate alınarak hesaplanan para.*|| **sabit parola,** *bilş. Sürekli geçerli olan bilgisayar şifresi.*|| **sabit saklama alanı,** *bsy. Bilgisayarın içindeki bilgilerin komutlarla değiştirilemediği saklama alanı.*‖ **sabit tabanlı gösterim,** *bsy. Sayıların her hanesinde aynı kök kullanılan, hanelerin ağırlığı ise aynı kökün kuvvetleri ile ifade edilen gösterim.*|| **sabit tarife,** *bilş. Telefonda, gerçekleştirilen çağrı veya görüşme sayısına bakılmaksızın belli bir dönemde ödenmesi istenen ücret.*‖ **sabit telsiz erişim,** *bilş. Geniş bantlı telsiz iletişim hizmetlerinde, abonenin belirli uzaklıklar içinde ağa erişebileceği bir radyo terminali ile sağlanan erişim.*|| **sabit uzunlukta tutanak,** *bsy. Mantıksal ya da fiziksel ilişkilerine bakılmaksızın bütün tutanakların aynı boyda olması.*‖ **sabit vergi,** *maliye. Gelir ve servet düzeyine bakılmaksızın yükümlülerden eşit olarak alınan vergi.*‖ **sabit virgüllü aritmetik,** *mat. Sayıların sabit virgüllü gösterimle ifade edildiği aritmetik.*|| **sabit virgüllü gösterim,** *bsy. Sayı basamakları dizisinde kök ayrımının, rakam içinde gösterilmeksizin üzerinde uzlaşmaya varılmış bir esasa göre değişmez bir yerde varsayılan köksel sayı gösterimi.*|| **sabit virgüllü veri,** *bsy. Belli miktarda basamakla ifade edilen ve kök noktasının örtük olarak bilindiği tam sayı veri.*‖ **sabit virgüllü yazmaç,** *bsy. Sabit virgül gösterimli sayılarla çalışılırken kullanılan yazmaç.*|| **sabit yönlendirme,** *bsy. Yolun, bilgisayar ağlarında bir düğümden diğerine hep aynı yolu izlemesi.*

sabitat, [Ar. ṣābite > ṣābitāt ثابتات] *(sa:bita:t) {OsT} is. gök b.* Yerinde durur gibi görünen yıldızlar; sabit yıldızlar.

sabite, [Ar. ṣābit > ṣābite ثابته] *(sa:bite) {OsT} is.* **1.** Bir formülde önceden belirlenmiş bulunan değişmez nicelik. **2.** *gök b.* Durağan yıldız; sabit yıldız.

sabitkadem, [Ar. ṣābit+ḳadem ثابتقدم] *(sa:bitkadem) {OsT} sf.* **1.** Sürekli; devamlı. **2.** Sözünde sadık; sözünde duran; bir işte ayak direyen.

sabitleşme, [sabit-le-ş-me] *is.* **1.** Sabitleşmek eylemi. **2.** *fot.* Siyah-beyaz fotoğrafçılıkta, işlenen kart üstündeki gümüş tuzlarının ışığa karşı duyarsızlaşmalarını sağlamak için kimyasal dönüşüme uğratılması.

sabitleşmek, [sabit-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Sabit duruma gelmek.

sabitleştirici, [sabit-le-ş-tir-ici] *sf.* **1.** Sabit durum almasını sağlayan. **2.** *is. biy.* Dokulara ve hücrelere hızla girerek hücrenin bozulmasına meydan vermeden öldüren ve dolayısıyla yapısının incelenmesini sağlayan madde. **3.** Parfümün kalıcılığını sağlayan ek madde.

sabitleştirilme, [sabit-le-ş-tir-il-me] *is.* Sabitleştirilmek eylemi.

sabitleştirilmek, [sabit-le-ş-tir-il-mek] *edil. f. [-ir]* Sabit duruma getirilmek; sabit durum alması sağlanmak.

sabitleştirilmiş, [sabit-le-ş-tir-il-miş] *sf.* Sabit duruma getirilmiş olan.

sabitleştirme, [sabit-leş-tir-me] *is.* Sabitleştirmek eylemi.

sabitleştirmek, [sabit-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Sabit duruma getirmek; sabit duruma gelmesini sağlamak.

sabitlik, -ği [sabit-lik] *is.* Sabit olma durumu; değişmezlik.

sabiye, [Ar. ṣabī > ṣabīyye صابيه] *(sabi:) {OsT} is.* **1.** Sabinin dişili. **2.** Ergenlik çağına ulaşmamış kız çocuk. **3.** Çok küçük kız çocuk.

sablam, [sap-la-mak > sap-la-m] *{ağız} is.* İğneye takılan iplik parçası. [DS]

sabo, [Fr. sabot] *is.* Tek parça tahta ve üzerine tutturulmuş kösele parçadan oluşan ayakkabı.

sabon, [? sābon] *{ağız} is.* Toprak dam. [DS]

sabotaj, [Fr. sabotage] *is.* **1.** Bir taşıtı veya bir yapıyı tahrip etmek amacıyla yapılan girişim; baltalama. **2.** Bir kimsenin başarısını, çalışmalarını, işini, yararlı bir işin ilerlemesini veya yolunda gitmesini kasıtlı olarak engelleme; baltalama. ◻ **sabotaj yapmak,** *1. Bir şeyi yakıp yıkarak kullanılmaz duruma getirmek; tahrip etmek; yıkmak. 2. Bir işi kasıtlı olarak bozmak.*

sabotajcı, [sabotaj-cı] *is.* ve *sf.* Sabotaj yapan; baltalayıcı.

sabotajcılık, -ğı [sabotaj-cı-lık] *is.* Sabotaj yapma.

sabote, [Fr. saboté] *is.* Kasıtlı ve bilinçli olarak başarısızlığa uğratma; baltalama. ◻ **sabote etmek,** *Baltalamak.*

sabr, [Ar. ṣabr صبر] *{OsT} is.* → sabır. ◻ **sabr-ı cemîl,** *{OsT} Allah'tan gelen bir acıya dayanma.*|| **sabr ü sebāt,** *{OsT} Dayanma ve direnme.*

sabretme, [Ar. ṣabır + T. et-me ايتمه صبر] *{OsT} is.* Sabretmek eylemi ve tutumu.

sabretmek, [Ar. ṣabır + T. et-mek ايتمك صبر] *{OsT} gçsz. f. [-(d)-er]* **1.** Bir güçlük karşısında sabır göstermek; sabırlı davranmak. **2.** Belli bir şeyin olmasını acele etmeksizin beklemek.

sabreyleme, [Ar. ṣabr + T. eyle-me ايلمه صبر] *{OsT} is.* Sabreylemek eylemi ve tutumu.

sabreylemek, [Ar. ṣabr + T. eyle-mek ايلمك صبر] *{OsT} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sabretmek.

sabuh[1], [Ar. ṣabūḥ صبوح] *(sabu:h) {OsT} is.* **1.** Sabahleyin sağılan süt. **2.** Sabah vakti içilen şarap. **3.** Mahmurluk bozan içki.

sabuh[2], [? sabuḫ] *{ağız} is.* Mestin boğaz bölümü. [DS]

sabuhi, [Ar. ṣabūḥī صبوحي] *(sabu:hi:) {OsT} sf.* Sabah içkisi ile ilgili.

sabuk[1], [*eT.* sab *(söz)* > sab-u-k] *{ağız}* "Anlamsız ve saçma sapan" anlamındaki *"abuk sabuk"* ikilemesinde geçer. [DS]

sabuk[2], [sabuk] *is.* Doğu Karadeniz bölgesinin dağlık kesiminde yaşayanların giydiği çorap gibi ayağı saran bir tür çizme. *{ağız} (aynı)* [DS]

sabuk[3], [sabuk] *{ağız} is.* Tuzu az yemek. [DS]

sabuk[4], [sabuk] *{ağız} is.* Kalıp. [DS]

sabuklama, [sabuk-la-ma] *is. psikol.* Hayalleri gerçek gibi kabullenmeye yönelik düşünce bozukluğu; delir; hezeyan.

sabuklanma, [sabuk-la-n-ma] *is.* (Bazı hastalıklarda görülen) anlamsız konuşma ve yersiz davranışlar şeklinde beliren ruh bozukluğu; hezeyan.

sabuklanmak, [sabuk-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Anlamsız davranışlar ve abuk sabuk konuşma biçiminde kendini gösteren ruh bozukluğuna yakalanmak; hezeyana tutulmak. **2.** *{ağız}* Dinlenmek. [DS]

sabun, [İt. sapone / Ar. ṣābūn صابون] *is.* **1.** Kirli ve yağlı nesneleri temizlemekte kullanılan, bir alkali ile bir yağlı maddenin birleştirilmesi suretiyle üretilen temizlik maddesi. **2.** Bu maddenin özel şekillerde kalıp durumuna getirilmiş katı biçimi. ◻ **sabun ağacı,** *bot. Sıcak bölgelerde yetişen ve öz suyu sabun gibi köpüren ağaç, (Sapindus saponaria, Quillaja saponaria).*|| **sabun çiçeği,** *{ağız}* → sabun otu. [DS]|| **sabun köpüğü gibi sönmek,** *Birden çok gösterişli biçimde ortaya çıkmasına rağmen çok kısa sürede etkisini yitirmek, kaybolmak.*|| **sabun otu,** *bot. Karanfilgiller familyasından, beşli tipte beyaz ve pembe çiçekli, yalancı şemsiye biçimli birleşik çiçekli, karşıt ve parçasız yapraklı, 30-70 cm. kadar boylanabilen, ülkemizde özellikle Karadeniz bölgesi ormanlarında yetişen, kök sapları yüzde beş saponin içeren, halk hekimliğinde terletici, safra ve idrar söktürücü olarak kullanılan çok yıllık otsu bitki; karga sabunu; köpürgen; sabun çiçeği, (Saponaria officinalis).*|| **sabun taşı,** *Terzilerin kumaş işaretlemekte kullandıkları magnezyum silikat içeren taş.*|| **sabun tozu,** *Çamaşır makinelerinde kullanılmak üzere toz haline getirilmiş sabun.*

sabuncu, [sabun-cu] *is.* **1.** Sabun yapan veya satan kimse. **2.** Sabun fabrikası sahibi. ◻ **sabuncu kargası,** *{ağız} Saksağan.* [DS]

sabunculuk, -ğu [sabun-cu-luk] *is.* **1.** Sabuncunun yaptığı iş. **2.** Sabun üretimi ve ticareti.

sabunduruk, -ğu [sabun-duruk] *{ağız} is.* Sabındırık; yağdanlık. [DS]

sabunhane, [Ar. ṣābūn + Far. -ḫāne صابونخانه] *(sabunha:ne) {OsT} is.* Sabun üretilen yer; sabun tesisi.

sabuni, [Ar. ṣābūnī / ṣābūniyye صابونى /صابونيه] *(sa:-*

bu:ni:) {OsT} sf. **1.** Sabuncu. **2.** Sabunlu; sabun katılmış, karıştırılmış. **3.** Sabun türünden olan.

sabuniye, [Ar. ṣābūnī > ṣābüniyye صابونيه] *(sa:bu:-niye) {OsT} is.* Kızdırılarak hafifçe yanmış tereyağına konulmuş olan şeker erimeye başlayınca ilave edilen boza kıvamındaki nişasta koyulaşıncaya kadar karıştırmak suretiyle pişirilen pelte türü bir tatlı.

sabunlama, [sabun-la-ma] *is.* Sabunlamak eylemi.

sabunlamak, [sabun-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Bir şeyi sabun sürerek yıkamak; üzerine sabun sürmek. **2.** *argo.* Kumarda bir kimsenin bütün parasını ütmek. **3.** *argo.* Bir işi kolayca çözümlemek.

sabunlanış, [sabun-la-n-ış / sabun-lan-ış] *is.* Sabunlanmak eylemi veya biçimi.

sabunlanma, [sabun-la-n-ma / sabun-lan-ma] *is.* Sabunlanmak eylemi.

sabunlanmak, [sabun-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Sabunlu hale gelmek; sabun sürülmüş olmak. **2.** *dönşl. f.* Yıkanırken kendi vücuduna sabun sürmek. **3.** Sabun sahibi olmak; sabun edinmek. **4.** *argo.* Bütün parasını kumarda kaybetmek.

sabunlaşma, [sabun-la-ş-ma] *is.* **1.** Sabunlaşmak eylemi. **2.** *kim.* Yağların sabun durumuna dönüşmesi. **3.** *biy. kim.* Esterlerin hidrolize olması veya amitlerin, nitrillerin su ile birleşmesi; saponifikasyon. 🗗 **sabunlaşma eş değeri,** *biy. Bir molekül potasyum hidroksitle sabunlaşan yağın gram cinsinden miktarı.*

sabunlaşmak, [sabun-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sabun durumuna gelmek.

sabunlaşmamış, [sabun-la-ş-ma-mış] *sf.* (Madde için) henüz sabunlaşma durumuna gelmemiş olan.

sabunlaşmayan, [sabun-la-ş-ma-y-an] *sf.* (Yağda çözünen madde için) alkali, asit ve enzimlerin etkisi ile hidrolize uğramayan.

sabunlaşmaz, [sabun-la-ş-maz] *sf.* **1.** Sabunlaşmayan. **2.** *is.* Bir yağlı maddenin sabunlaşmayan bileşenlerinin tümü.

sabunlaştırma, [sabun-la-ş-tır-ma] *is.* Sabunlaştırmak eylemi.

sabunlaştırmak, [sabun-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir maddeyi sabun haline dönüştürmek.

sabunlayış, [sabun-la-y-ış] *is.* Sabunlamak eylemi veya biçimi.

sabunlu, [sabun-lu] *sf.* **1.** (Sıvı için) içinde sabun eritilmiş olan. **2.** (Çamaşır vb. için) sabunlanmış fakat sabunu durulanarak giderilmemiş olan. **3.** İçinde veya üzerinde sabun bulunan. **4.** *zf.* Sabunlu olarak.

sabunluk, -ğu [sabun-luk] *is.* **1.** İçine sabun koymak için yapılmış küçük kap. **2.** Banyo ve mutfaklarda, duvara gömülü veya takılı olarak yapılan sabun koyma yeri. **3.** Vücudu sabunlamaya yarayan örgü. **4.** *sf.* Sabun yapımına uygun nitelikte olan.

sabunsuz, [sabun-suz] *sf.* **1.** İçinde sabun bulunmayan. **2.** *zf.* Sabun sürülmeksizin; sabun kullanılmadan.

sabur, [Ar. ṣabr > ṣabür صبور] *(sabu:r) {OsT} sf.* **1.** Çok sabırlı olan. **2.** Allah'ın sıfatlarından.

sabura, [İt. saburra] *(sabu'ra) is. dnz.* Gemi safrası.

saburane, [Ar. ṣabūr + Far. -āne صبورانه] *(sabu:ra:-ne) {OsT} zf.* Sabır göstererek; sabrederek; sabırla.

sabye, [Ar. ṣabī > ṣabye صبيه] *{OsT} is.* Küçük erkek çocuklar; oğlancıklar.

sac[2], [Ar. ṣāc ساج] *(sa:c) {OsT} is.* Hindistan'dan gelen kerestesi sert bir ağaç.

sac[1], [*eT.* saç[1] > sac] *is.* **1.** Kalınlığı mm. ile ölçülen soğuk yassı demir-çelik ürünü levha. **2.** Bu tür demir levhadan yapılmış ortası tümsek yufka, pide, gözleme vb. pişirmekte kullanılan mutfak aracı. **3.** *sf.* Sacdan yapılmış; sac kullanılarak üretilmiş. 🗗 **sac altı,** *{ağız} Sacda biraz pişirdikten sonra tandırda pişirilen yufka.* [DS]‖ **sac arası,** *{ağız} Bakır tava içine konulan yağlı hamur üzerine sac kapatılıp alttan ve üstten ateş yakılarak pişirilen ekmek; kömbe.* [DS]‖ **sac balığı,** *{ağız} Kalkan balığı.* [DS]‖ **sac böreği,** *{ağız} Mayalı hamurdan açılmış yufkaya ıspanak, kıyma, soğan gibi malzeme konularak sac üzerinde pişirilen börek.* [DS]‖ **sac ekmeği,** *Sac üzerinde pişirilen yufka ekmeği.*‖ **sac ekmeği gibi iki tarafa da dönmek,** *{ağız} İki yüzlülük etmek; döneklik yapmak; kalleşçe davranmak.*‖ **sac kavurması,** *Kısık ateşte kavrularak pişirilen fındık büyüklüğünde doğranmış kuzu etine soğan, domates, yeşil biber, dereotu eklenerek yapılan et yemeği.*‖ **sac kebabı,** *Sac üzerinde yapılan kebap.*‖ **sac ketesi,** *{ağız} Bazlama.* [DS]‖ **sac kırmızı boyası,** *{ağız} Demiri suda bırakarak elde edilen siyah boya.* [DS]‖

saca, [sac+aya(ğ)-ı > sacā] *(saca:) {ağız} is.* Sacayağı.[DS]

sacak, -ğı [sac+aya(ğ)-ı > sācāk] *(sa:ca:k) {ağız} is.* Sacayağı. [DS]

sacaklık, -ğı [saçak-lık] *{ağız} is.* Tavan arası. [DS]

sacalan, [sağ-ca-la-n] *{ağız} zf.* Sağlıklı olarak; sağlıcakla. [DS]

sacayağı, [sac+aya(ğ)-ı] *is.* **1.** Ocakta yemek pişirirken üzerine tencere, tava vb. konulan, köşelerinde birer ayağı bulunan araç. **2.** *gnşl.* Birbirine destek olmak amacıyla meydana gelmiş üçlü grup. **3.** *argo.* Bir yankesici ve iki dümenciden oluşan yankesici çetesi.

sacayak, -ğı [sac+ayak] *is.* → sacayağı.

sacayakçı, [sac+ayak-çı] *is. argo.* Üç kişilik çete hâlinde çalışan yankesicilerden her biri.

saccı, [sac-cı] *is.* Sac üreten veya sacların biçimlendirilmesinde çalışan kimse.

saccılık, -ğı [sac-çı-lık] *is.* Sac yapımı, biçimlendirme işi ve tekniği.

saceş, [sac+eş-(i)] *{ağız} is.* Sacayağı. [DS]

sachane, [sac + Far. -ḫāne سجخانه] *(sacha:ne) {OsT} is.* **1.** Sac üretim yeri; sac fabrikası. **2.** Sacların işlendiği veya sac eşyanın yapıldığı yer.

sacıcak, -ğı [sac+ayak > sacıcak] *{ağız} is.* Sacayağı. [DS]

sacır, [Ar. sācir ساجر] *{ağız} is.* Birkaç ırmağın birleştiği yer. [DS]

sacırak, -ğı [sac+ayak > sacırak] *{ağız} is.* Sacayağı. [DS]

sacıcak, -ğı [sac+ayak > sacıcak] *{ağız} is.* Sacayağı. [DS]

saci, -i'ı [Ar. seciʿ > sāciʿ ساجع] *(sa:ci:) {OsT} sf.* Kafiyeli, secili söz söyleyen.

sacid, [Ar. secde > sācid / sācide ساجد / ساجده] *(sa:-cid) {OsT} sf.* → sacit.

sacide, [Ar. secde > sācid / sācide ساجد / ساجده] *(sa:-cide) {OsT} sf.* → sacit.

sacit, -di, [Ar. secde > sācid / sācide ساجد / ساجده] *(sa:cit) {OsT} sf.* Secde eden; yüz süren.

sackıran, [sac+kır-an] *{ağız} is.* Sac üstünde pişirilen kalın, yağlı yufka. [DS]

sacüstü, [sac+üstü] *{ağız} is.* Yağlanmış sac üzerinde pişirilen sulu hamur. [DS]

saç[1], [ṣāç / sāc صاچ] *(sa:c) {eT} {eAT} is.* Tava; sac. [DLT] 🗗 **saç arası,** *{ağız}* → sac arası.[DS]|| **saç kavurması,** *{ağız}* → sac kavurması. [DS]|| **saç kebabı,** *{ağız}* → sac kebabı. [DS]|| **saç ketesi,** *{ağız}* → sac ketesi. [DS]|| **saç kırmızı boyası,** *{ağız}* → sac kırmızı boyası. [DS]|| **sāç urmak,** *{eAT} Yufka ekmeği pişirmek için sacı ateş üzerine koymak.*

saç[2], [saç / sāç صاچ] *is.* **1.** İnsan başında biten kıllara verilen ad. *{eT} (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [Tekin] **2.** Bir kimsenin saçlarının tümü. 🗗 **saç ağartmak,** *Uzun süre emek vermek; ömrünün büyük bir kısmını uğruna harcamak.*|| **saç altını,** *{ağız} Gelinlerin saçlarına takılan küçük altınlar.* [DS]|| **saç bağ,** *1. {ağız} Kırk bölüğe ayrılmış kadın saçının sekizer sekizer bölünerek örülmüş bölümlerinden her biri. 2. Kadınların saç örgülerine takarak omuzlarından arkaya sarkıttıkları altın ya da gümüşten yapılma süsler.* [DS]|| **saç bağı,** *1. Saçları tutturmak için takılan bağ, fiyonk. 2. {ağız} Saça takılan metal süs eşyası.* [DS]|| **saç baş,** *Bütün saçlar.*|| **saç boncuğu,** *{ağız} Örülmüş saçlara takılan küçük mavi boncuklar.* [DS]|| **saç boyası,** *Saçın rengini değiştirmekte kullanılan boya.*|| **saç bölüğü,** *{eAT} 1. Saç örgüsü. 2. Kâkül; zülüf.*|| **saç büyüten,** *{ağız}* → saç uzatan. [DS]|| **saçı başı ağarmak,** *Yaşlanmak; hayat deneyimi olmak; olgunlaşmak.*|| **sāçı biçik,** *{eAT} 1. Kesik saçlı. 2. Kızlar için kötüleme sıfatı.*|| **saçı bitmedik,** *Henüz bebekliğin ilk günlerinde olan.*|| **saçı el elinde,** *1. Kendi başına buyruk olamayan; başkalarına bağımlı olan. 2. Evli kadın.*|| **saçı kesik,** *{ağız} Kız veya kadın.* [DS]|| **saçım değil, saç bağım değil,** *(Söz edilen kişi ile ilgili olarak) "uzaktan ve yakından hiçbir ilgim yok" anlamında kullanılır.*|| **saçına ak düşmek,** *Yaşlanmaya başlamak.*|| **saçına sakalına kar yağmak,** *Saçı sakalı aklaşmaya başlamak; yaşlanmaya başlamak.*|| **saçına sakalına bakmadan,** *Kendisinden beklenen olgunluğu gösteremeyerek.*|| **saçından başından utanmak,** *Yaşının gerektirdiği davranışları göstermek.*|| **saçından sakalından utanmamak,** *Yaşının ve durumunun gerektirdiği davranışları göstermemek.*|| **saçını başını yolmak,** *1. Bir kimseyi çok kötü bir şekilde dövmek. 2. Acılı bir olay veya durum karşısında üzüntüsünden dövünmek; üzüntüsünü dövünme yoluyla dışa vurmak.*|| **saçını süpürge etmek,** *(Kadın için) hayatına girdiği kimseler için ömrünü harcayacak biçimde özveride bulunmak.*|| **saçı sakalı ağarmış,** *Yaşlanmış.*|| **saçı sakalı akar gibi,** *Üstü başı perişan durumda.*|| **saçı topuklarını dövmek,** *(Kadın, kız için) uzun saçı olmak.*|| **saçı uzun aklı kısa,** *(Kadınları aşağılamak için) kadın.*|| **saç kıstırma,** *{ağız} Saç tokası.* [DS]|| **saçları iki türlü olmak,** *Yaşı ilerlemek.*|| **saçları değirmende ağartmamak,** *Ömrünü boş yere ve gereksiz uğraşılarla geçirmemiş olmak; yeterli hayat dersi ve deneyimi almış olmak.*|| **saçları topuklarını dövmek,** *(Kadın, kız için) uzun saçı olmak.*|| **saç örgüsü,** *1. Üç bölüme ayrılmış saçların birbiri etrafında sıra ile dolanmasıyla elde edilen örgü; örülmüş saç. 2. Saç gibi örülmüş veya saç örgüsüne benzeyen.*|| **saç saça, baş başa gelmek,** *(Daha çok kadınlar için) birbirinin üzerine saldırarak kıyasıya dövüşmek, boğuşmak.*|| **saç saça, baş başa dövüşmek,** *Saç saça, baş başa gelmek.*|| (bir işte) **saç sakal ağartmak,** *(Bir işte) uzun süre çalışmış olmak; o işe çok emek vermiş olmak; işin gereği olan deneyimi kazanmış olmak.*|| **saç sakala kır düşmek,** *Saça ve sakala ak düşmek; yaşlanmak.*|| **saç sakal birbirine karışmak,** *Saçı sakalı zamanı geldiği halde kesilip düzeltilmemiş olmak.*|| **saç siniri,** *{ağız} Şah damarı; aort.* [DS]|| **saç teli,** *Tek bir saç.*|| **saç ucu,** *{ağız}* → saç bağ. [DS]|| **saç uzatan,** *{ağız} Pişmiş et içindeki şerit gibi sert sinir demetleri.* [DS]|| **saç üzerinde bazlama,** *{ağız} 1. Sebatsız. 2. Sözünde durmayan; dönek. 3. Hoppa; hafifmeşrep.* || **saç yaptırmak,** *(Kadınlar için) saçlarını kadın berberine düzelttirmek.*|| **saç yazmak,** *{ağız} Saç taramak; saç örmek.* [DS]

saç[3], [saç] *is. gök b.* Kuyruklu yıldızın çekirdeği etrafındaki ışıklı gaz küresi.

saç[4], [saç-ı] *{ağız} is.* **1.** Düğünde, erkek evinden kız

evine gönderilen yiyecekler. **2.** Düğünde, damadın babasının verdiği para veya bahşiş. [DS]

saça, [? saça] *{ağız} is.* Kefalın küçük yavrusu. [DS]

saçağı, [sac+aya(k)-ı] *{ağız} is.* Sacayağı. [DS]

saçak[1]**, -ğı** [saç-ak] *is.* **1.** Yapılarda yağışlara karşı duvarları korumak için binanın dışına taşacak biçimde yapılan altı boş çatı çıkıntısı. **2.** Kumaş, havlu, perde, halı vb. şeylerin kenarlarındaki iplik salkımları; püskül. **3.** *fiz.* Bir gaz ortama yerleştirilen ve yüksek bir potansiyel verilen bir cismin yüzeyinde meydana gelen ışık olayı. **4.** *{ağız}* Bulaşık ya da tahta bezi. [DS] **5.** *{ağız}* Bitkilerin emici kökleri. [DS] **6.** *{ağız}* İnce tahta. [DS] **7.** *{ağız}* Sofa. [DS] **8.** *sf.* Görünüşü saçak biçiminde olan; püskül. ◻ **saçağı ateş sarmak,** *(Durum ve olay için) tehlikeli bir durum almak.*|| **saçak altı,** *1. Yapılarda saçak altında kalan duvar dipleri. 2. dnz. Fırtınalı havalarda bir koyun veya burnun rüzgâr ve dalga almayan tarafı.*|| **saçak aralığı,** *fiz. Bir girişim veya kırınım olayında ardışık iki saçak arasındaki değişmez uzaklık.*|| **saçak bulut,** *İnce, tüy gibi saçak görünüşlü buz parçalarından oluşmuş beyaz bulut kümesi; sirrus.*|| **saçak darı,** *bot.* → darı.|| **saçak deresi,** *Dam oluğu.*|| **saçak hamuru,** *{ağız} Bir tür makarna.* [DS]|| **saçak kiremidi,** *Saçağın, yağmur sularını akıtmaya yarayan uç kısmındaki bir çift sıra kiremitlere verilen ad.*|| **saçak kök,** *bot. Hemen bütün dalları aynı boyda ve kalınlıkta olan ve pek az dallanmış kök topluluğu.*|| **saçak mantarı,** *bot. Taze iken yenilebilir Clavvaria ve Ramaria türlerine verilen ad.*|| **saçak öpmek,** *İmparatorluk döneminde, bayramlaşma töreninde padişahın koltuğunun saçağını öpmek.*|| **saçak yüzgeçliler,** *biy. Afrika tatlı sularında rastlanan birkaç balık türü, (Crossopterygii).*

saçak[2]**, -ğı** [sac+ayak] *{ağız} is.* Sacayağı. [DS]

saçak[3]**, -ğı** [saç-a-k ?] *{ağız} is.* Tek tırnaklı hayvanlarda, tırnakla topuk kemikleri arası. [DS]

saçaklanma, [saç-ak-la-n-ma] *is.* Saçaklanmak eylemi.

saçaklanmak, [saçak-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Eskiyen bir şeyin kenarları saçak görünümünü almak. **2.** (Dokuma için) kenarlarından tarazlanmak ve ipliklenmek.

saçaklı, [saç-ak-lı] *sf.* **1.** Saçağı olan. **2.** *{ağız} is.* Havlu. [DS] ◻ **saçaklı ağaç,** *{ağız} Dallı budaklı ağaç.* [DS]|| **saçaklı sümüklüböcek,** *zool. Denizlerde yaşayan, kavkıları olmayan sırt bölgesinden saçak biçiminde pek çok ikincil solungaç dizileri bulunan bir tür, (Aeolis papillosa).*|| **saçaklı yarasa,** *zool. Küçük böceklerle beslenen, küçük yapılı, açık kahverengi ile gri arası bir renkte, kuyruk zarının serbest kenarlarında sıralı kıllar bulunan, mağara tavanlarında 25-30'lu gruplar hâlinde yaşayan bir tür yarasa, (Myotis nattereri).*

saçaklık, -ğı [saç-ak-lık] *is.* **1.** Klasik üsluptaki bir binada taşıyıcı ögelerin üstünde yer alan ve baştaban, friz ve kornişten meydana gelen cephe bölümü. **2.** Bir yapıyı veya mobilyayı vb. şeyi üstten kuşatan bir tür tepelik. **3.** *{ağız}* Tavan arası. [DS] **4.** *{ağız}* Çatının yapıdan dışarı uzanan bölümü; saçak.

saçalama, [saç-al-a-ma] *is.* Saçalamak eylemi.

saçalamak, [saç-al-a-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ardı ardına yapılan hareketlerle saçmak; serpmek.

saçalanma, [saç-al-a-n-ma] *is.* Saçalanmak eylemi.

saçalanmak, [saç-al-a-n-mak] *edil. f. [-ır]* Saçılmak; dökülmek; serpilmek.

saçalmak, [saç-al-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Saçılmak; dağıtılmak; serpilmek. [EUTS]

saçanak, -ğı [saç-anak سچنق] *{eAT} is. anat.* Kas.

saçbağ, [saç+bağ-ı] *{ağız} is.* → saç bağ. [DS]

saçbağı, [saç+bağ-ı] *{ağız} is.* Koza. [DS]

saçgak, [saç-mak > saç-ğak] *{eT} sf.* (Kişi için) savurgan; müsrif. ◻ **saçgak kişi,** *{eT} Malını saçan, israf eden kişi; müsrif.* [DLT]

saçgırmak, [saç-ğır-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* Sıçratmak. [DLT]

saçgurmak, [saç-ğur-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* Sıçratmak. [DLT]

saçı, [*eT.* saç-ığ > saç-ı] *is.* **1.** Saçılan şeyler. **2.** Bir dilek vb. için saçılan para, çiçek vb. şeylerin tümü. **3.** Kına gecesi, oğlan evinden kız evine gelen konuk kadınlar tarafından geline verilen armağan. **4.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Düğünlerde koltuk töreni sırasında gelinin başına serpilen ufak para, buğday, pirinç vb. şeyler. [DS] **5.** *{ağız}* Düğün armağanı. [DS] **6.** *{ağız} folk.* Düğün davetiyesi olarak gönderilen kibrit vb. [DS] **7.** *{ağız} folk.* Gelinin başı üstünde tutulan tepsiye konulmuş armağanları yüksek sesle kimden geldiğini söyleyerek konuklara gösterme töreni. [DS] **8.** *folk.* Oğlan evinin gelinin yakınlarına gönderdiği armağanlar. ◻ **saçı kılmak,** *Gelinin başına saçı serpmek.*|| **saçı saçmak,** *{eAT} 1.* → saçu saçmak. *2. {ağız} Gelinin başına para serpmek.* [DS]|| **saçı sacağı,** *{ağız} Ekmek yapılırken gelen misafire verilen bir parça ekmek.* [DS]|| **saçı yapmak,** *Saçı kılmak.*

saçıg, [saç-mak > saç-ığ] *{eT} is.* **1.** Saçı. [Gabain] **2.** Bir tür kurban. [EUTS] [Gabain] **3.** Kurban olarak seçilen herhangi bir şey; kurbanlık. [EUTS] **4.** Sadaka. [Gabain]

saçık, -ğı [saç-ık صاچق] *{OsT} sf.* **1.** Saçılmış; serpilmiş olan. **2.** Düzgün olmayan; dağınık; saçılmış gibi görünen.

saçılık, -ğı [saçī-lık ساچیلق] *(saçı:lık) is.* **1.** *{OsT} {ağız}* Düğün hediyesi. [DS] **2.** *{ağız}* Düğünden sonra konukların gelinin annesine verdikleri armağan. [DS]

saçılış, [saç-ıl-ış] *is.* Saçılmak eylemi veya biçimi.

saçılma, [saç-ıl-ma] *is.* **1.** Saçılmak eylemi. **2.** *fiz.* Yayınım.

saçılmak, [saç-mak > saç-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Saçma eylemine uğramak; saçma işi yapılmak; dağıtılmak; serpilmek. *{eT} (aynı) [-ur][saçlur]* [DLT] [EUTS] **2.** *dönşl. f.* Dağılmak; yayılmak. 🗗 **saçılıp dökülmek,** *1. Gereğinden fazla harcamada bulunmak. 2. Hiçbir art düşüncesi olmaksızın içinden geleni söylemek.*

saçımlı, [saç-ım-lı] *{ağız} sf.* Tutumsuz; müsrif. [DS]

saçınak, -ğı [saç-ın-ak سچنق] *{OsT} is. anat.* Kas.

saçındı, [saç-ın-mak >saç-ın-tı / sāç-ın-dı صاچندی] *(sa:çıntı) {eAT} is.* Serpinti.

saçındı, [saç-mak > saç-ın-mak > saç-ın-dı] *{eT} {OsT} sf.* Saçılan; yayılan; dökülen. 🗗 **saçındı neng,** *{eT} Saçılan şey; yayılan nesne.* [DLT]

saçınmak[1], [sāç-ın-mak صاچنمق] *(sa:çınmak) {OsT} dönşl. f. [-ur]* (Koku vb. için) sürünmek; elbisesine vücuduna sürmek.

saçınmak[2], [saç-mak > saç-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Saçmayı iş edinmek. [DLT]

saçıntı, [saç-ın-mak > saç-ıntı] *is.* Saçılıp dökülmüş şey; döküntü.

saçış, [saç-ış] *is.* Saçmak eylemi veya biçimi.

saçışmak, [saç-mak > saç-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte saçmak; saçmak işinde yardımlaşmak. [DLT]

saçıştırma, [saç-ış-tır-ma] *is.* Saçıştırmak eylemi.

saçıştırmak, [saç-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Azar azar saçmak; serpelemek; dağıtmak. **2.** Gelişigüzel ve rastgele saçmak.

saçıtmak, [saç-mak > saç-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Saçtırmak; dağıtmak. **2.** Dağıtmayı emretmek. [DLT]

saçkı[1], [saç-mak > saç-kı] *{ağız} is.* **1.** Fırın ve tandırda yakmak için hazırlanmış iri saman ve koyun gübresi karışımı yakacak. **2.** Yakacak olarak kullanılan hayvan gübresi. [DS]

saçkı[2], [saç-mak > saç-kı] *{ağız} is.* Saçı. [DS]

saçkı[3], [saç-mak > saç-kı] *{ağız} is.* Isırmaması için köpeğin azına takılan ağaç. [DS]

saçkıl, [saç-kı-l] *{ağız} is.* İri darı. [DS]

saçkılık, -ğı [saçkı[1]-lık] *{ağız} is.* Yakacak olarak kullanılan hayvan gübresi ve saman karışımının konulduğu yer. [DS]

saçkın, [saç-kın] *{ağız} sf.* Tutumsuz. [DS]

saçkıran[1], [saç+kır-an] *is.* **1.** İnsanda ve hayvanlarda, saçlı ve kıllı deride *Tricophyton gypseum* adlı bir mantardan ileri gelen, kuru veya yaralı kellik hastalığı. **2.** *{ağız}* Kırkayak; çıyan. [DS] 🗗 **saçkıran otu,** *bot. Sütleğen.*

saçkıran[2], [sac+kır-an] *{ağız} is.*→ sackıran. [DS]

saçkul, [saç-kı-l / saç-ku-l] *{ağız} is.* Mısırın, içinde sarı toz bulunan erkek organı. [DS]

saçlanmak, [saç > saç-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Saç sahibi olmak; saçı meydana gelmek. [DLT]

saçlaşmak, [saç > saç-la-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbirinin saçlarını yakalamak. [DLT]

saçlı, [saç-lı] *sf.* Saçı olan. 🗗 **saçlı mazı,** *Gül ve kuşburnu meyvelerinde gül mazı böceğinin yumurtlaması sonucu üzeri saçlı gibi görünen mazı.*|| **saçlı meşe,** *Bir tür meşe, (Quercus cerris).*|| **saçlı pürçekli,** *{ağız} Güzel.* [DS]|| **saçlı sakallı adam,** *Kendisinden olgun ve akıllı davranışlar beklenen yaşlı adam.*‖ **saçlı yıldız,** *{eAT}* → saçlu yıldız.

saçlıg, [saç > saç-lıġ] *{eT} sf.* Saçlı. [DLT] [EUTS]

saçlık[1]**, -ğı** [saç-lık] *{ağız} is.* **1.** Örülmüş saçlara takılan gümüş, altın para, saçak veya ince uzun bez. [DS] **2.** Takma saç.

saçlık, -ğı [saç-lık] *{ağız} is.* Saç uzatan. [DS]

saçlu, [sāç-lū صاچلو] *(sa:çlu:) {eAT} is.* → saçlı. 🗗 **sāçlū yıldız,** *{eAT} {OsT} Kuyruklu yıldız.*

saçma[1], [saç-ma / sāç-ma صاچمه] *is.* **1.** Saçmak eylemi. **2.** *mecaz.* Akla ve sağduyuya ters gelen yersiz söz veya davranış. **3.** Ateşli silahların fişeklerine konulan kurşun tanecikleri. **4.** *fel.* Varoluşçuların anlamsız ve temelden yoksun olduğunu düşündükleri insanoğlunun durumu. **5.** *man.* Bir iç çelişme taşıyan düşünce veya mantık bakımından zorunlu olan bir gerçekle çelişen yargı. **6.** Bir tür balık ağı; serpme ağı. **7.** *sf.* Akla, mantığa ve sağduyuya aykırı olan; pestenkerani. **8.** Akılsızca konuşan veya davranan. **9.** *{OsT}* Saçılmış; dağılmış durumda olan. **10.** *{ağız}* Çevresinde kurşun ağırlıklar bulunan bir tür ağ; serpme. [DS] 🗗 **saçma beñ,** *{eAT} Püskürme ben.*|| **saçma hāl,** *{OsT}* → saçma beñ.|| **saçma sapan,** *(Söz için) Arasında mantık ilişkisi bulunmayan; tutarsız; gereksiz.*|| **saçma sapan konuşmak,** *Anlamsız biçimde veya düşüncesizce konuşmak; boş konuşmak.*

saçma[2], [saç-mak > saç-ma] *{ağız} is.* **1.** Yakacak olarak kullanılan iri saman, ağaç yaprağı, odun parçası vb. içine karıştırılan koyun, keçi gübresi. **2.** Çevreye dağılmış, kuru hayvan gübresi. [DS]

saçma[3], [saç-mak > saç-ma] *{ağız} is.* Fide yastığı; ocak. [DS]

saçmaaşı, [saç-ma+aş-ı] *{ağız} is.* Pirinçli ıspanak yemeği. [DS]

saçmacı, [saç-ma-cı] *is.* **1.** Saçma yapan ve satan kimse. **2.** Yerli yersiz, saçma şeyler söyleyen veya yapan kimse.

saçmak[1], [saç-mak] *gçl. f. [-ar]* **1.** Bir şeyi dağıtmak; şuraya buraya, rastgele dağıtmak; savurmak; dökmek; dağıtmak; serpmek. *{eT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain]. **2.** (Işık, ısı, duman vb. için) yaymak; püskürtmek. **3.** *mecaz.* Bir düşünceyi, bir görüşü yaymak; yaygın bir duruma getirmek. **4.** Yoğun bir şekilde dağıtmak. **5.** (Para için) gereksiz

harcamada bulunmak; bol bol harcamak. 🗗 **saça seğirdim salmak,** *{eAT} Yayılarak saldırmak.*

saçmak[2], [saç-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* Uzaklaşmak. [KB]

saçmalama, [saç-ma-la-ma] *is.* **1.** Saçmalamak eylemi. **2.** Bunamaya ilişkin hastalıklarda görülen birbiri ile ilişkisiz ve tutarsız cümlelerin rastgele ortaya çıkışı.

saçmalamak, [saç-ma-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Boş, gereksiz ve tutarsız sözler söylemek.

saçmalaşma, [saç-ma-la-ş-ma] *is.* Saçmalaşmak eylemi.

saçmalaşmak, [saç-ma-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Saçma duruma gelmek; tutarsızlaşmak.

saçmalık, -ğı [saç-ma-lık] *is.* **1.** Saçma konulan yer veya kap. **2.** *mecaz.* Gereksiz ve yersiz söz veya davranış.

saçmar, [saç-mak > saç-mar] *{ağız} is.* İri saman. [DS]

saçmıh, [saç-mık > saç-mıḫ] *{ağız} is.* Hayvanların altına saçılan saman vb. [DS]

saçramak, [saç-mak > saç-rā-mak] *(saçra:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Sıçramak. [DLT]

saçratgu, [saç-rā-mak > saçra-t-mak > saçra-t-gü] *(saçratgu:) {eT} is.* Bir tür kuş tuzağı. [DLT]

saçratmak, [saç-rā-mak > saç-ra-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* İstemeksizin sıçramasına sebep olmak. [DLT]

saçsız, [saç-sız] *sf.* Saçı olmayan.

saçtaşmak, [saç > saç-ta-mak / saç-la-mak > saç-la-ş-mak / saçta-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbirinin saçlarını yakalamak. [DLT]

saçturmak, [saç-mak > saç-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Saçtırmak; serptirmek. [DLT]

saçu[1], [saç-mak > sāçü سچو / ساچو/صاچو] *(sa:çu:) {OsT} is.* → saçı. 🗗 **saçū kılınmak,** *{eAT} Bağışlanmak; karşılıksız verilmek; bahşolunmak.*|| **saçū saçmak,** *{eAT} Bazı düğün ve şenliklerde ortaya saçılması âdet olan para, inci, şeker, hububat gibi şeyleri saçmak.*

saçu[2], [saç-mak > saç-ü] *(saçu:) {eT} is.* Elbise veya mendil saçağı. [DLT]

saçu[3], [saç-mak > saç-ü] *(saçu:) {eT} sf.* İstisna. [KB]

saçuk, [saç-mak > saç-uk] *{eT} sf.* Saçık; dağınık; saçılmış. [EUTS] [Gabain] 🗗 **saçuk neng,** *{eT} Saçık şey; saçılmış nesne.* [DLT]

saçula, [İt. sassula] *(saçu'la) is.* Dökümcülerin kullandığı ağaçtan yapılmış kalıp.

saçulamak, [saç-ü > saç-ü-lā-mak] *(saçu:la:mak) {eT} {eAT} gçl. f. [-r]* Saçaklamak; saçak yapmak. [DLT]

saçuluk, -ğu [saç-ı-lık / saç-u-luk] *{ağız} is.* Düğün armağanı; saçı. [DS]

saçuza, [saç+uza] *{ağız} is.* Kaslar arasında bulunan yassı, enli sinir demeti. [DS]

sa'd, [Ar. sa'd سعد] *(sa-d) is.* **1.** Kutluluk; bahtiyarlık; uğur. **2.** Uğur getiren; uğurlu sayılan. 🗗 **sa'd-ı asgar,** *gök b. Venüs gezegeni; Zühre; Nahid.*|| **sa'd-ı ekber,** *gök b. Jüpiter gezegeni; Müşteri.*|| **sa'dü'd-din,** *Dini kutlu, uğurlu kılan; dinin kutsallığı.*|| **sa'd'ullāh,** *Allah'ın kutlu, talihli kıldığı.*

sad[1], [Ar. ṣad ص] *{OsT} is.* Arap asıllı eski Türk alfabesinin on yedinci harfi olan s (ص) harfinin adı. Ebced hesabında doksan sayısının karşılığıdır. Kalın se sesini verir. Tarih kısaltmalarında "Safer"i gösterir.

sad[2]**, -ddı** [Ar. sād ساد] *(sa:d) {OsT} sf.* **1.** Örten; kapayan. **2.** *tıp. is.* Aksu denilen göz perdesi. **3.** *tıp.* Göz ağrısı; gös hastalığı.

sad[3], [Far. ṣad صد] *{OsT} sf.* (Sayı olarak) yüz. 🗗 **sad-pā,** *Yüz ayaklı.*|| **sad-pāre,** *1. Yüz parça; yüz parçalı. 2. mecaz. Parça parça olmuş; paramparça.*

sada, [Ar. ṣadā' / ṣadā صداء / صدا] *(sada:) {OsT} is.* → seda. 🗗 **sadā demek,** *{eAT} Ses çıkarmak.*

sa'dabad, [Ar. sa'd-ābād سعدآباد] *(sa-da:ba:d) is.* Mutluluğu çok olan yer.

sadabiş, [? sadabiş] *{eT} is.* Bir yıldızın adı. [EUTS]

sadağ, [sadak / sadağ] *{ağız} is.* → sadak[1]. [DS]

sadağa, [sad+ağa ?] *{ağız} is.* Başkalarının sırtından geçinen kimse; asalak adam. [DS]

sadak[1]**, -ğı** [Moğ. ṣadāḳ صدق] *{eAT} is.* İçine ok ve yay konulan deriden torba veya kutu biçimindeki kılıf; ok torbası. [DS]

sadak[2]**, -kı** [Ar. ṣıdḳ > ṣadaḳ صدق] *{OsT} is.* **1.** Doğru olma; doğruluk **2.** Onaylanan şey. 🗗 **sadak-Allahü'l-azîm,** *{OsT} "Allah'ın büyüklüğünü doğrularım." anlamında Kur'an-ı Kerim'de geçen deyim.*

sadak, -ğı [? sadak] *{ağız} is.* Sabah yeli. [DS]

sadaka, [Ar. ṣıdḳ > ṣadaḳa صدقه] *{OsT} is.* **1.** Kişinin üzerine farz olmaksızın, yalnızca Allah rızası ve insan sevgisi nedeniyle gerçekten gereksinimi olan yoksullara verilen para veya mal; yoksullara yardım olarak karşılıksız verilen şey. **2.** Dilencilere verilen para. **3.** Zekât. **4.** *huk.* Allah katında sevap kazanmak ve hayır etmek amacıyla yoksullara bir malın veya gelirin karşılıksız verilmesi; vakıf. 🗗 **sadaka arzı-hāli,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, sadaka istemek üzere padişaha verilen dilekçe.*|| **sadaka-i fıtr,** *{OsT} Ramazan bayramında yoksullara verilen sadaka.*|| **sadaka-i mahbūse,** *{OsT} huk. Vakıf kuran kimsenin vakfettiğini belirten söz; "Vakfettim".*|| **sadaka-i mevkufe,** *{OsT}* → sadaka-i mahbüse.|| **sadaka-i muharreme,** *{OsT}* → sadaka-i mahbuse.|| **sadaka-i muhbese,** *{OsT}* → sada-

ka-i mahbüse.|| **sadaka-i müebbede,** *{OsT}* → sadaka-i mahbüse.

sadakat[1]**, -ti** [Ar. ṣadaḳa > ṣadaḳāt صدقات] *(sadaka:t) {OsT} is.* **1.** Sadakalar. **2.** *huk.* Müslümanların ellerinde bulunan zekât ve vergiye konu olan mal ve paralar.

sadakat[2]**, -ti** [Ar. ṣıdḳ > ṣadāḳat صداقت] *(sada:kat) {OsT} is.* Bir kimseye karşı gösterilen gerçek ve içten bağlılık; sağlam dostluk. 🗗 **sadākat-kâr,** *{OsT} Sadık; doğru.*|| **sadākat-kârî,** *{OsT} 1. Bağlılık. 2. Doğruluk.*|| **sadākat-perver,** *{OsT} İçten bağlı; sadık.*

sadakatli, [sadakat-li] *(sada:katli)sf.* Gerçek ve içten bağlı olan; sağlam dost; sadık.

sadakatlilik, -ği [sadakat-li-lik] *(sada:katlilik) is.* Gerçek ve içten bağlılık; sağlam dostluk.

sadakatsiz, [sadakat-siz] *(sada:katsiz) sf.* Sadık olmayan; bağlılık göstermeyen.

sadakatsizlik, -ği [sadakat-siz-lik] *(sada:katsizlik) is.* **1.** Sadık olınama durumu; bağlılık göstermeme. **2.** *huk.* Eşlerin, birbirine karşı olması gereken sadakat görevinin çiğnenmesi durumu. 🗗 **sadakatsizlik göstermek,** *Sadakatsiz olduğunu söz ve davranışları ile ortaya koymak.*

sadaklı, [sadak-lı] *sf.* Sadağı olan; ok torbası bulunan.

sadakor, [İt. seta cruda] *(sada'kor) is.* **1.** Delinmiş ipek kozası elyafı ve ipek döküntüsünün usulüne göre bükülmesi ile elde edilen kaba ipek ipliği. **2.** Bu tür ipek ipliğinden dokunmuş açık saman rengindeki kumaş veya bu kumaştan yapılmış elbise.

sadala, [sad-al-a ?] *{ağız} sf.* (Kadın için) derli toplu olmayan; dağınık. [DS]

sadalamak[1]**,** [sada-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sözü ağzında gevelemek. **2.** Şaşırıp sözü uzatmak. **3.** İsteğini tam anlatamamak. **4.** Uykuda konuşmak; sayıklamak. **5.** Bir sözü sık sık yinelemek. **6.** Bir yazıyı güçlükle okumak. **7.** Kekelemek. **8.** Duyduğu sözü orada burada söylemek; yaymak. **9.** Sayıklamak.[DS]

sadalamak[2]**,** [sada-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Özlediği ve görmek istediği birinin adını birden söylemek. [DS]

sadalamak[3]**,** [sad-al-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kötü bir söz veya haber karşısında dengesi bozulmak; sendelemek. **2.** Kararsızlık göstermek. **3.** Şaşırmak. [DS]

sadalamak[4]**,** [sada-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ağırdan almak; ivmemek; oyalanmak. [DS]

sadalanmak, [sada-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Düşündüklerini ırırıltı hâlinde söylemek; mırıldanmak. **2.** Bir sözü yinelemek. [DS]

sadalavık, -ğı [sadala-y-ık > sadalavık] *{ağız} sf.* Uyumsuz; ters. [DS]

sadalı, [sada-lı] *(sada:lı) sf.* → sedalı.

sa'dan, [Ar. saʿd > saʿdān سعدان] *(sa-da:n) {OsT} is.* **1.** İki uğurlu. **2.** Venüs ile Jüpiter gezegenleri.

sadana[1]**,** [sad-an-a / sa + Far. āne] *{ağız} sf.* **1.** Akılsız; ahmak; bunak; sersem. **2.** Yaşlı; ihtiyar. [DS]

sadana[2]**,** [? sadana] *{ağız} is.* Çok uzun boylu, vücut ölçüleri uyumsuz kimse. [DS]

sadanüvis, [Ar. ṣadā' + Far. -nüvis صدا نویس] *(sada:-nüvi:s) {OsT} is.* Ses kayıt ve çalma aygıtı.

sadar, [? sadar] *{ağız} is.* Dayak olarak kullanılan direk; sırık. [DS] 🗗 **sadar süpürge,** *{ağız} Yabani otlardan yapılan süpürge.* [DS]

sadaret, [Ar. ṣadāret صدارت] *(sada:ret) is.* **1.** Sadrazamlık makamı; baş vezirlik. **2.** Sadrazamların oturduğu yer. **3.** İlmiye makamlarından olan Anadolu ve Rumeli kazaskerliklerine verilen ad. 🗗 **sadaret alayı,** *Sadrazam olanlar için yapılan tören.*|| **sadaret arz odası,** *Paşa kapısı veya Babıâli'de bulunan tören salonuna verilen ad.*|| **sadaret dairesi,** *Paşa kapısı veya Babıâli'de sadrazamın bulunduğu yere verilen ad.*|| **sadaret hatt-ı humayunu,** *Sadrazam değişikliği dolayısıyla yeni sadrazamı göreve çağırmak için yazılan hünkâr tezkeresi.*|| **sadaret kaymakamı,** *Sadrazam sefere çıktığında İstanbul'da yerine vekil bıraktığı vezir.*|| **sadaret kethüdası,** *Sadrazamın birinci derecede yardımcısı ve en güvendiği kimse.*|| **sadaret kürkü,** *Yeni sadrazama padişah tarafından giydirilen kürke verilen ad.*|| **sadaret mektupçusu,** *Sadrazamın yazışma işlerini yürüten görevli; özel kalem müdürü.*|| **sadāret-penāh,** *Sadrazamlık görevini yapan kimse; sadrazam.*|| **sadāret-penāhî,** *Sadrazama ait; sadrazamla ilgili.*|| **sadaret pişkeşi,** *Sadrazamın tayini dolayısıyla padişaha sunduğu armağan.*

sadarma, [Sansk. sadḍarına] *{eT} is.* Bir kitap adı. [EUTS]

sadasız, [sada-sız] *(sada:sız) sf.* → sedasız.

sadat, [Ar. seyyid > sādāt سادات] *(sa:da:t) {OsT} is.* **1.** Ulular; seyitler. **2.** Hz. Muhammed'in soyundan olanlar. 🗗 **sādāt-ı kabîle,** *{OsT} Kabilenin önde gelenleri.*

sadbar, [Far. ṣad-bār صدبار] *(sadba:r) {OsT} zf.* Yüz kere.

sadberg, [Far. ṣad *(yüz adet)* + berg صدبرگ] *{OsT} sf.* → sadberk.

sadberk, [Far. ṣad *(yüz adet)* + berg صدبرك] *{OsT} sf.* **1.** Yüz tane yaprağı olan. **2.** *is.* Cilt kapaklarının ortasına yapılan şemsenin üzerindeki motiflere verilen ad; üsluplaştırılmış katmerli gül motifi.

sadda, [? sadda] *{ağız} is.* Gerçek. [DS]

sade, [Far. sāde ساده] *(sa:de) {OsT} sf.* **1.** Fazlalıklardan, süsten arındırılarak öze indirgenmiş olan;

yalın. **2.** (Kişi ve davranışları için) özentisiz; yapmacıksız; doğal. **3.** Arasına başka bir şey katılmamış; karışmamış. **4.** (Kahve için) şekersiz. **5.** *{OsT}* (Elbise için) astarsız; tek kat. **6.** *(sa:'de) zf.* Özentisiz biçimde; sade olarak. **7.** *(sa:'de)* Sadece; yalnız; yalnızca; ancak. 🗗 **sade birimler bölüğü,** *Birden dokuza kadar olan sayılar bölüğü.*|| **sade-gî,** *Süssüzlük; sadelik; yalınlık; düzlük.*|| **sade kahve,** *Hiç şeker konulmaksızın pişirilen Türk kahvesi.*|| **sadekâr,** *Kuyumculara taslak hazırlayan usta; kuyum taslakçısı.*|| **sade kek,** *İçine herhangi bir katkı ve süs maddesi konulmadan yapılan kek.*|| **sade suya,** *Yağsız.*|| **sade suya çorba,** *mecaz. Değersiz; önemsiz.*|| **sade Türkçe,** *Halkın diline geçmiş bulunan yabancı kökenli kelimeler Türkçeleşmiş sayılan ancak Arapça, Farsça sözdizimi ve yapım kurallarına, yabancı edatlara yer verilmeyen Türkçe.*

sade, [Ar. seyyid > sāde ساده] *(sa:de) {OsT} is.* Seyyitler.

sadec, [Far. sāde > Far. sādec سادج] *(sa:dec) {OsT} sf.* Sade; basit.

sadece, [sade-ce] *(sa:'dece) zf.* Başka bir şey bulunmaksızın; yanız başına; yalın olarak; yalnızca; ancak; sade. 🗗 **sadece okumaya açık,** *bsy. Bir bilgisayarda ancak okumak için açılabilen bilgi veya dosya.*

sadeç, -ci [sağ-dıç > sādeç] *(sa:deç) {ağız} is.* Yakın arkadaş. [DS]

saded, [Ar. ṣaded صدد] *{OsT} is.* **1.** Yakın; civar. **2.** Yakınlık. **3.** Düşünce; niyet; kasıt. **3.** Konuşulan, üzerinde durulan madde; konu. 🗗 **sadede gelmek,** *Konu dışı sözleri bırakarak asıl konuya dönmek.*

sadedil, [Far. sāde-dil ساده دل] *(sa:dedil) {OsT} sf.* Kurnazlık, hile bilmeyen; saf; temiz yürekli.

sadedilan, [Far. sāde-dilān ساده دلان] *(sa:dedila:n) {OsT} is.* Saf, temiz yürekli kimseler.

sadedilane, [Far. sāde-dilāne ساده دلانه] *(sa:dedila:ne) {OsT} zf.* Safça; bönlükle.

sadedilî, [Far. sāde-dilī ساده دلی] *(sa:dedili:) {OsT} is.* Saflık; sadedillik.

sadedillik, -ği [sadedil-lik] *(sa:dedillik) is.* Saflık; bönlük.

sadef, [Ar. ṣadef صدف] *{OsT} is.* → sedef.

sadefçe, [Ar. ṣadef > sadef-çe صدفچه] *{OsT} is.* Küçük sedef.

sadefe, [Ar. ṣadef > ṣadefe صدفه] *{OsT} is.* **1.** İçinde inci bulunan deniz hayvanının bir tanesi ve bunun bir tek kabuğu. **2.** *anat.* Kulağın salyangoz kısmı; iç kısmı. 🗗 **sadefe-i üzn,** *{OsT} anat. Kulak çukuru.*

sadefkâr, [Ar. ṣadef + Far. kār صدفکار] *(sadefkâ:r) {OsT} is.* Sedefle süslemecilik yapan; sedefçi.

sadefkâri, [Ar. ṣadef + Far. kārī صدفکاری] *(sadefkâ:ri:) {OsT} is.* Sedefçilik.

sadegî, [Far. sādegī سادگی] *(sa:degi:) {OsT} is.* Süssüzlük; sadelik; basitlik; düzlük; yalınlık. 🗗 **sādegî ifāde,** *{OsT} Anlatımın yalınlığı.*|| **sādegî libās,** *{OsT} Giyim basitliği.*

sadekâr, [Ar. sāde + Far. kār ساده کار] *(sa:dekâ:r) {OsT} is.* Kuyumcu taslakçısı

sadekâri, [Far. sādekārī ساده کاری] *(sa:dekâ:ri:) {OsT} is.* Ayrıca değerli taşlarla süslü olmayan altın veya gümüşten yapılma kuyumculuk işleri.

sadeleşme, [sade-le-ş-me] *(sa:deleşme) is.* Sadeleşmek eylemi.

sadeleşmek, [sade-le-ş-mek] *(sa:deleşmek) dönşl. f. [-ir]* **1.** Sade bir durum almak; süslü fazlalıklardan kurtularak yalın bir duruma gelmek; yalınlaşmak. **2.** Yapmacıksız ve özentisiz durum almak.

sadeleştirme, [sade-le-ş-tir-me] *(sa:deleştirme) is.* Sadeleştirmek eylemi.

sadeleştirmek, [sade-le-ş-tir-mek] *(sa:deleştirmek) gçl. f. [-ir]* Süs ve özentilerden kurtararak sade bir hale getirmek; yalınlaştırmak; sadeleşmesini sağlamak.

sadelevh, [Far. sāde + Ar. levḥ سادلوح] *(sa:delevh h kalın söylenir) {OsT} sf.* Saf; bön.

sadelik, -ği [sade-lik] *(sa:delik) is.* **1.** Süsten, fazlalıklardan arınmış olma durumu; yalınlık. **2.** (Kişinin tutumu için) yapmacıktan, gösterişten, yapaylıktan uzak olma, kaçınma durumu ve niteliği; gösterişe kaçmama.

sademat, [Ar. ṣadme > ṣademāt صدمات] *(sadema:t) {OsT} is.* **1.** Sadmeler; çarpmalar; çatmalar; tokuşmalar; darbeler. **2.** *mecaz.* Belalar.

saderu, [Far. sāde-rū ساده رو] *(sa:deru:) {OsT} sf.* (Genç için) yüzünde henüz tüy bitmemiş; sakalı olmayan; sakalı çıkınamış.

saderuyan, [Far. sāde-rūyān ساده رویان] *(sa:deru:-ya:n) {OsT} is.* Sakalı ve bıyığı çıkınamış gençler.

sadet[1]**,** [Ar. sādet سادت] *(sa:det) is. tıp.* Üzerine aksu denilen perde gelmiş göz.

sadet[2]**, -di** [Ar. ṣaded صدد] *{OsT} is.* **1.** Üzerinde konuşulan asıl konu; asıl madde. **2.** Niyet; teşebbüs. 🗗 **sadede gelmek,** *(Konu ile ilgili olmayan şeylerden konuşulmaya başlandığında) asıl konuya dönmek.*

sadeyağ, [Far. sāde + T. yağ] *(sa:deyağ) is.* Sütten elde edilen yemeklik yağ; sağyağ.

sadeyn, [Ar saʿdeyn سعدين] *(sa-deyn) {OsT} is.* **1.** İki

uğurlu nesne. **2.** Müneccimlerin uğurlu saydıkları Venüs (Zühre) ve Jüpiter (Müşteri) yıldızları.

sadgana, [Ar. ṣādıḳ + Far. āne => sadgana] *{ağız} is.* Sözünün eri, güvenilir kimse. [DS]

sadgûne, [Far. ṣad-güne صدگونه] *(sadgû:ne) {OsT} sf.* Yüz türlü; yüz çeşit.

sadhezar, [Far. ṣad-hezār صدهزار] *(sadheza:r) {OsT} sf.* Yüz bin.

sadhu, [Sansk. sadhu] *is.* **1.** Dindar. **2.** Brahma çilesi. **3.** Mesleği dilencilik olan şarlatan kimse.

-sadı, [-sa-dı / -se-di] *{eAT} çek. e.* Şart kipinin hikâyesi; -saydı. *"Hayalim görsedi (görseydi) şeytan kaçardı."* Çengname.

sadıç, [sağ-dıç] *{ağız} is.* **1.** Yakın, candan arkadaş. **2.** Besleme kız; ahretlik. **3.** Düğünde geline ve damada önderlik edip yol gösteren. [DS]

sadıdanmak, [sad-ı(r)-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sayıklamak. [DS]

sadıg, [sat-mak > sat-ıġ] *{eT} is.* **1.** Satış. [EUTS] **2.** Alış veriş; ticaret. [EUTS] **3.** İşlem; muamele. [EUTS]

sadıgana, [Ar. ṣādıḳ + Far. -āne => sadıgana] *{ağız} is.* Sözünün eri, güvenilir kimse. [DS]

sadık, -ğı [Ar. ṣıdḳ > ṣādıḳ / ṣādıḳa صادق / صادقه] *(sa:dık) {OsT} sf.* **1.** Doğru; gerçek; hakiki. **2.** Dostluğu ve bağlılığı içten olan; sadakatli. ◘ **sādıku'l-kavl,** *{OsT} Sözü doğru olan.*‖ **sādıku'l-va'd,** *{OsT} Sözünde duran; sözünün eri.*

sadıkan[1] [Ar. ṣādıḳ > ṣādıḳān صادقان] *(sa:dıka:n) {OsT} is.* **1.** Doğru kimseler; sadıklar. **2.** İçten bağlı olanlar; sadıklar.

sadıkan[2], [Ar. ṣādıḳa > ṣādıḳan صادقاً] *(sa:dıkan) {OsT} zf.* **1.** Doğru olarak; sadık olarak. **2.** İçten bağlı olarak; sadık olarak.

sadıkane, [Ar. ṣādıḳ + Fan. -āne صادقانه] *(sa:'dıka:-ne) {OsT} zf.* **1.** Sadık olan kimseye yakışır biçimde; sadakatle; sadıkça. **2.** Doğrulukla. **3.** İçten bağlı olarak.

sadılamak[1], [sad-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sayıklamak. **2.** (Söz için) ağızda gevelemek. **3.** (Söz için) yinelemek. [DS]

sadılamak[2], [sad-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kararsızlık göstermek; duraksamak. **2.** Gözünün önüne getirmek; hayal etmek; imgelemek. [DS]

sadıllı, [sadıl-lı] *{ağız} sf.* (Kişi için) üstü başı kirli; pis. [DS]

sâdır, [Ar. ṣudur > ṣādır / ṣādıre صادر / صادره] *(sa:dır) {OsT} sf.* Çıkan; görünen; oluşan. ◘ **sâdır olmak,** *{OsT} Ortaya çıkmak; görünmek; peydah olmak.*

sadır[1], [Ar. ṣadr صدر] *is.* Göğüs.

sadır[2], [? sadır] *{ağız} is.* Biber, patlıcan, domates gibi sebze fidesi. [DS]

sadır[3], [? sadır] *{ağız} is.* **1.** Hayvan ve insan pisliği; gübre. **2.** Sidik. **3.** Gübre suyu. **4.** Kir; leke. **5.** Çocukların sürekli işedikleri yer. **6.** Hayvanın sidiği ile ıslanması. **7.** *sf.* Islak; sulu. [DS]

sadırdamak, [sad-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Sayıklamak. [DS]

sadıre, [Ar. ṣādır > ṣādıre صادره] *(sa:dıre) {OsT} is.* → sadire.

sadırke, [sad-ır-ga / sadırke] *{ağız} sf.* Bunak; ahmak; akılsız. [DS]

sadırlanmak, [sadır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İnsan ya da hayvan sidiğiyle ıslanmak. [DS]

sadi, [Ar. saʿd > saʿdī / saʿdiyye سعدى / سعديه] *(sa-di:) {OsT} sf.* **1.** Kutlu; uğurlu; saadetli. **2.** Eski bir Türk müziği makamı.

sadic, [Far. sāde > sādic سادج] *(sa:dic) {OsT} sf.* Karışık olmayan; yalın.

sadid, [Ar. ṣadīd صديد] *(sadi:d) {OsT} is. tıp.* Yaradan akan iltihaplı sıvı; irin.

sadik[1], [Fr. sadique] *sf.* **1.** Sadistlik özelliği olan. **2.** *is.* Sadist.

sadik[2], **-ki** [Ar. ṣadīḳ صديق] *(sadi:k) {OsT} is.* **1.** (Kişi için) gerçeği söyleyen; doğru sözlü. **2.** *is.* Samimi ve gerçek dost. ◘ **sadîk-i kadîm,** *{OsT} Eski dost.*

sadin, [Ar. sedn > sādin سادن] *(sa:din) {OsT} is.* **1.** Kapıcı; perdedar. **2.** Kâbe'de hizmet gören kapıcı; Kâbe hizmetçisi.

sadir, [Ar. sādir سادر] *(sa:dir) {OsT} sf.* Hayrette kalan; şaşıran.

sadire, [Ar. ṣādr > ṣādire صادره] *(sa:dire) {OsT} sf.* Çıkan; çıkmış olan. ◘ **sadire defteri,** *{OsT} Gönderilen yazı ve mektupların kaydedildiği defter.*

sadis, [Ar. sitte > sādis / sādise سادس / سادسه] *(sa:dis) {OsT} sf.* Altıncı.

sadisen, [Ar. sādis > sādisen سادساً] *(sa:di'sen) {OsT} zf.* Altıncı olarak.

sadist, [Fr. sadiste] *sf. ve is.* **1.** (Kişi için) başkalarına acı çektirmekten hoşlanan; bilerek ve kasıtlı olarak kötülük eden. **2.** (Durum, nesne vb. için) kasıtlı bir kötülüğü, acımasızlığı sergileyen; sadistlik niteliğinde olan. **3.** Başkalarının çektiği acıdan veya çektirdiği acıdan cinsel doyuma ulaşan kimse.

sadistçe, [sadist-çe] *(sadi'stçe) zf.* Sadist birine yakışır biçimde; sadist gibi.

sadistlik, -ği [sadist-lik] *is.* **1.** Sadist olma durumu; sadizm. **2.** *psikol.* Zevk almayı başkalarının çektiği acıda bulan cinsel sapıklık; başkalarına dayak, ısırma, işkence, kamçılama, hatta sakatlama gibi maddî, küfür ve hakaret gibi manevi acı vererek cinsel

doyum elde etme; acı ve ıstırabı cinsel uyarım veya doyum aracı olarak kullanma. **3.** Bu şekilde başkalarına acı çektirmekten hoşlanan acımasız bir kimsenin taşıdığı nitelik.

sadiye, [Ar. saʿd > saʿdiyye سعديه] *{OsT} is.* **1.** Sadinin dişili. **2.** *bot.* Papirüsgiller.

sadizm, [Fr. sadisme] *is.* Sadistlik.

sadlamak, [sad-la-mak سدلق] *{eAT} gçl. f. [-r]* **1.** Araştırmak. **2.** Yorumlamak.

sadmak, [sat-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Satmak. [EUTS]

sadme, [Ar. ṣadme صدمه] *{OsT} is.* **1.** Çarpma; tokuşma; vurma. **2.** *mecaz.* Ansızın gelen ve insanı her yönden sarsan olay; bela. **3.** *kim.* Patlama. 🗗 **sadme heyecan,** *psikol. Sarsıntının yarattığı heyecan; sarsıntı şoku.*‖ **sadme-i inkılāb,** *{OsT} Hayatta maydana gelen değişikliğin yarattığı sarsıntı.*‖ **sadme-i mün'akîse,** *{OsT} fiz. Etkiye karşılık ortaya çıkan tepki.*

sadomazohizm, [Fr. sado-masochisme] *is. piskol.* Karşısındakine ıstırap çektirmekten olduğu kadar, onun da kendisine acı vermesinden cinsel doyuma ulaşma biçiminde görülen sapıklık.

sadr, [Ar. ṣadr صدر] *is.* **1.** *anat.* Göğüs. **2.** Yürek. **3.** Her şeyin önü; ilerisi; başı. **4.** Başkan; baş; reis. **5.** Oturulacak en iyi yer; protokol. **6.** Kazasker. **7.** *kısalt.* Sadrazam. 🗗 **sadra şifâ vermek,** *{OsT} Gönül ferahlatmak; iç açmak.*‖ **sadr-gâh,** *{OsT} En önemli yer; orta yer.*‖ **sadr-ı âlî,** *{OsT} Sadrazam.*‖ **sadr-ı Anatolu,** *{OsT} Anadolu kazaskeri.*‖ **sadr-ı a'zam,** *{OsT}* → sadrazam.‖ **sadr-ı cehân,** *{OsT} Dünyanın en itibarlı makamında bulunan.*‖ **sadr-ı Rum,** *{OsT} Rumeli kazaskeri.*‖ **sadr-ı sudur,** *{OsT} Baş vezir; sadrazam.*‖ **sadr-ı vustâ,** *{OsT} anat. Orta göğüs.*‖ **sadr-nişîn,** *{OsT} Baş sedirde oturan; başkanlık makamını işgal eden.*

sadranmak, [sad(ı)r-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sayıklamak. [DS]

sadrazam, [Ar. ṣadr-ı aʿẓam صدراعظم] *(sadra:zam) {OsT} is.* Osmanlı devletinde hükümet başbakanına verilen ad; vekil ve vezirlerin en büyüğü, padişahın mutlak vekili; vezir-i azam; başbakan. 🗗 **sadrazam arzı,** *Sadrazamın padişaha yazdığı yazı.*

sadrazamlık, -ğı [sadrazam-lık] *is.* Sadrazamın görevi ve makamı; vezir-i azamlık; başbakanlık.

sadremeki, [? sadremeki] *{ağız} sf.* Tutarsız; bilinçsiz. 🗗 **sadremeki konuşmak,** *{ağız} Bilinçsizce konuşmak; tutarsız konuşmak.* [DS]

sadreyn, [Ar. ṣadr > ṣadreyn صدرين] *{OsT} is.* Anadolu ve Rumeli kazaskerleri.

sadri, [Ar. ṣadr > ṣadrī / ṣadriyye صدرى / صدريه] *(sadri:) {OsT} sf.* Göğüsle ilgili.

sadriye, [Ar. ṣadrī > ṣadriyye صدريه] *{OsT} sf.* **1.** Göğüsle ilgili; göğüse ait. **2.** Çocuğun anası ile ve anasının hısımlarıyla olan bağı.

sadsal, [Far. ṣad-sāl صدسال] *(sadsa:l) {OsT} is.* Yüzyıl; asır.

sadu, [Sansk. sāḍu] *{eT} sf.* İyi. [EUTS] [Gabain]

saduç, -cu [sağdıç > saduç] *{ağız} is.* Düğünde geline ve damada yol gösteren. [DS]

sadun[1], [satun / sadun] *{eT} is.* Sarımsak. [EUTS]

sadun[2], [Ar. saʿdūn سعدون] *(sa-du:n) {OsT} is.* Kutlu; mübarek.

SAE [İng. ABD'de Otomobil Mühendisleri Derneği] *kısalt.* Sanayide kullanılan petrol yağlarının yapışkanlık derecesini belirleyen ve bu dernek tarafından verilmiş olan sınıflama numarası.

saf[1], [Ar. ṣafvet > ṣāfī > ṣāfv / ṣāfiyye صاف / صافيه] *(sa:f) {OsT} sf.* **1.** (Soyut ve somut şeyler için) katışıksız; temiz; arı; halis; has. **2.** *mecaz* (Kişi için) herhangi bir kötülük düşünmeyen; kolay ikna edilebilen, temiz yürekli; iyi niyetli; art düşüncesiz. **3.** *mecaz.* (Kişi için) gülünç duruma düşecek kadar kolay kandırılabilen; kurnazlığa akıl erdiremeyen. **4.** (Düşünce ve sanat ürünleri için) uygulamaya yönelik kaygılar dışında en özgül nitelikleri açısından ele alınan. 🗗 **saf ırk,** *Soyunda, biyolojik ırkının özelliklerini bulunduran; başka ırklarla karışmamış, bireyleri aynı homozigot genotipe sahip ırk.*‖ **saf kan,** *(At için) ırkının katışıksız özelliklerini taşıyan.*

saf[2]**, -ffı / -fı** [Ar. ṣaff صف] *is.* **1.** Sıra; dizi. **2.** *isl.* Cemaatla kılınan namazlarda imama uyan kişilerin yan yana durarak meydana getirdikleri dizi. 🗗 **saf bağlamak,** *Bir sırada durmak; sıra olmak; sıralanmak; sıraya girmek.*‖ **saf-beste** (saff-beste), *{OsT} Saf bağlamış; sıra sıra dizilmiş.*‖ **saf-der** (saff-der), *{OsT}* → safder.‖ **saf-derân** (saff-deran), *{OsT}* → safderan.‖ **saf-derâne** (saff-derâne), *{OsT}* → safderane.‖ **saf-derî** (saff-derî), → safderi.‖ **saf dışı,** *1. Dizi dışı; sıra haricinde. 2. İlgisiz; bağlantısız; işlemez.*‖ **saf dışı etmek,** *Etkisiz duruma getirmek.*‖ **saf düzmek,** *Savaş düzeni almak.*‖ **saff-ı cemaât,** *{OsT} Namaz kılanların meydana getirdiği dizilerden her biri.*‖ **saf saf** (saff-saff), *Sıra sıra; dizi dizi.*‖ **Saf Suresi,** *Kur'an-ı Kerim'in müminlerin saf tutup Allah yolunda savaşmalarından söz edilen 61. suresinin adı.*‖ **saf-şikâf** (saff-şikâf), *{OsT} Düşman hatlarını dağıtan.*‖ **saf-şiken** (saff-şiken), *{OsT} Düşman saflarını dağıtan.*‖ **saf-şikenân** (saff-şikenân), *{OsT} Düşman saflarını yaran yiğitler.*‖ **saf tutmak,** *Sıraya geçmek; sıra olmak.*‖ **saf-zen** (saff-zen), *{OsT} Düşman hatlarını vuran yiğit.*

safa[1], [? ṣafā صفا] *(safa:) is.* **1.** *{eAT} {ağız}* Topraktan yapılan su kabı; maşrapa. [DS] **2.** *{ağız}* Testi. [DS] **3.** *{ağız}* Yoğurt tulumu. [DS]

safa[2]**, -a'i** [Ar. ṣafā' صفاء] *(safa:) {OsT} is.* **1.** Berraklık; saflık; arıklık. **2.** Gönül şenliği; neşe; zevk; eğlence. **3.** *müz.* Klasik Türk müziğinde eski bir birleşik makam. ☐ **safā-bahş,** *{OsT} Eğlendiren; rahatlatan; zevk veren.*|| **safā-cü,** *{OsT} Eğlence ve rahat arayan.*|| **safā-cüyān,** *{OsT} Eğlence ve rahat arayanlar.*|| **safā-perver,** *{OsT} İç açan; safalı.*|| **safā-yāb,** *{OsT} Neşe, eğlence ve zevk bulmuş.*|| **safā-yı hātır,** *{OsT} Gönül rahatlığı; iç huzuru.*|| **safā-yı bātın,** *{OsT} İç saflığı; ruhun kedersizliği.*|| **safā-yı gülşen,** *{OsT} Gül bahçesi eğlencesi ve zevki.*|| **safā-yı hilkat,** *{OsT} Yaradılışın zevki.*

safa[3]**,** [? safa] *{ağız} is.* Abla. [DS]

safaayin, [Ar. ṣafā' + Far. āyīn صفاآيين] *(safa:a:yi:n) {OsT} is.* İçtenlik; samimiyet.

safahat, [Ar. ṣafḥa > ṣafaḥāt صفحات] *(safaha:t) {OsT} is.* Safhalar; aşamalar; evreler.

safaih, -hı [Ar. safīḥa > ṣafā'iḥ صفائح] *(safa:ih) {OsT} is.* Düz ve yassı şeyler; metal levhalar.

safalı, [safa-lı] *sf.* Şenlikli; eğlenceli; zevkli.

safari, [Ar. ṣafer > ṣafarī > İng. safari صفرى > Fr. safari] *is.* **1.** Afrika yerlilerinin toplu olarak yaptıkları av seferi. **2.** *{OsT}* Kafile halinde ava çıkış. **3.** *{OsT}* Sefer kafilesi **4.** Keten veya benzer kumaşlardan yapılma dış etkilere karşı koruyucu ve dayanıklı özelliği olan kısa pantolon, geniş ve bol cepli uzun ceket ve geniş kenarlı mantar şapkadan oluşan av kıyafeti. **5.** Bu av kıyafetine benzeyen dıştan bol cepli, kemerli ve uzun bir ceket ile pantolondan ibaret spor giyim.

safat, [Ar. safaṭ سفط] *{OsT} is.* **1.** Sepet. **2.** Sele.

safayih, [Ar. ṣafīḥa > ṣafāyiḥ صفائح] *{OsT} is.* Yassı ve düz nesneler; levhalar.

safça, [saf-ça] *sf.* **1.** Biraz saf olan. **2.** *(sa'fça) zf.* Saf olarak; saf bir biçimde.

safder, [Ar. ṣaf + Far. der صفدر] *{OsT} is.* ve *sf.* Düşman saflarını yararak ileri geçen yiğit savaşçı; kahraman.

safderan, [Ar. ṣaff + Far. derān صفدران] *(safdera:n) {OsT} is.* Kahramanlar; yiğitler.

safderane, [Ar. ṣaff + Far. derāne صفدرانه] *(safdera:ne) {OsT} is.* Kahramanca; yiğitçe.

safderî, [Ar. ṣaff + Far. derī صفدرى] *(safderi:) {OsT} is.* Kahramanlık; yiğitlik.

safderun, [Ar. ṣāf + Far. derūn صافدرون] *(sa:fderu:n) {OsT} sf.* Kolay aldatılır; kandırılabilir; bön.

safderunane, [Ar. ṣaff + Far. derūnāne صافدرونانه] *(sa:fderu:na:ne) {OsT} zf.* Safça; bönce.

safdıçlanmak, [sav-dıç-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* → savdıçlanmak. [DLT]

safdil, [Ar. ṣāf + Far. dil صافدل] *(sa:fdil) {OsT} sf.* Saf; bön.

safdilane, [Ar. ṣāf + Far. dilāne صافدلانه] *(sa:fdila:ne) {OsT} zf.* Safça; bönlükle.

sa'fe, [Ar. sa'fe صعفه] *(sa-fe) {OsT} is. tıp.* Kel.

safen, [Yun. saphenes > Ar. safin > Fr. saphène] *is. anat.* Bacaklardaki yüzeysel toplardamarlardan gelen kanı toplayan iki toplardamara verilen ad.

safenektomi, [Fr. saphénectomie] *is. tıp.* Varisleri iyileştirmek amacıyla bir safen toplardamarını kesip çıkarma işlemi.

safer, [Ar. ṣafer صفر] *{OsT} is.* Ay takvimine göre ikinci ayın adı.

saferan, [Ar. ṣafer > ṣaferān صفران] *(safera:n) {OsT} is.* Muharrem ve Safer aylarının ikisine birden verilen ad.

safevi, [Ar. ṣafī > ṣafevī صفوى] *(safevi:) {OsT} is.* **1.** Safi'nin soyundan olan kimse. **2.** İran hükümdarı Şah İsmail'in soyu.

saffet, [Ar. ṣafvet صفوت] *{OsT} is.* Temizlik; saflık.

saffeyn, [Ar. ṣaff > ṣaffeyn صفين] *{OsT} is.* **1.** İki sıra. **2.** Savaşta karşılaşan iki tarafın safları.

safh, [Ar. ṣafḥ صفح] *{OsT} is.* **1.** Yüz çevirme. **2.** Bağışlama; affetme.

safha, [Ar. ṣafḥa صفحه] *{OsT} is.* **1.** Bir cismin görünen dış yüzlerinden her biri; taraf; yüz; yön. **2.** Evre. **3.** Üstüne yazı yazmaya mahsus levha; ince ve geniş cisim; levha. **4.** *fiz.* Faz.

safi, [Ar. ṣafvet > ṣāfī / ṣāfiyye صافى / صافيه] *(sa:fi:) {OsT} sf.* **1.** Hiçbir katışığı olmayan; halis; temiz; saf halde. **2.** (Kişi için) samimi; içten; gerçek; hakiki. **3.** (Nicelik için) net. **4.** *(sa:'fi) zf.* Yalnız olarak; yalnız; sadece. ☐ **safi fiyat,** *Bir malın ambalajsız fiyatı; net değer.*|| **safi kâr,** *Satış fiyatından bütün masraflar çıktıktan sonra kalan kâr; net kâr.*|| **safi kazanç,** *Gelir vergisi kanunlarına göre vergi matrahı olarak alınan safi kâr.*

safih, [Ar. ṣafḥa > ṣafīḥ صفيح] *(safi:h) {OsT} is.* **1.** Gökyüzü. **2.** Yassı ve düz olan şey.

safiha, [Ar. ṣafḥ > ṣafīḥa صفيحه] *(safi:ha) {OsT} is.* **1.** Yassı ve düz yüzey. **2.** Levha halinde madenî sac. **3.** *fiz.* Plaka.

safihî, [Ar. ṣafḥ > ṣafīḥī / safīḥiyye صفيحى / صفيحيه] *(safi:hi:) {OsT} sf.* İnce ve yassı olan. ☐ **safîhiyyü'l-minkar,** *{OsT} zool. Süzgeç gagalılar.*

safil, [Ar. sāfil ثافل] *(sa:fil) {OsT} is.* Çökelti; tortu.

safil, [Ar. süfl > sāfil سافل] *(sa:fil) {OsT} sf.* Aşağı; alçak.

safile, [Ar. sāfil > sāfile سافله] *(sa:file) {OsT} sf.* Aşağıda olan yan; alçakta bulunan taraf.

safiliyet, [Ar. sāfgile > sāfiliyyet سافليت] *(sa:filiyet) {OsT} is.* Aşağılık; alçaklık.

safin, [Ar. ṣufūn > ṣāfīn صافين] *(sa:fi:n) {OsT} is.* **1.** Bir ayağının tırnağı ucunda yükselerek üç ayağı havada şahlanan at. **2.** İyi cins at. **3.** *anat.* İç aşık kemiğinden topuğa kadar giden büyük damar.

safinat, [Ar. ṣāfin > ṣāfināt صافنات] *(sa:fina:t) {OsT} is.* Çevik ve iyi cins atlar.

safir[1], [Ar. ṣafīr صفير / صفيره] *(safi:r) is.* **1.** Islık; ince ses. **2.** Islığa benzer ses. **3.** *dbl.* (Ses için) ıslığımsı. ◻ **safîr-endāz,** *Avazı çıktığı kadar bağıran.*

safir[2], [Ar. sefer > sāfir / sāfire سافر / سافره] *(sa:fir) {OsT}* **1.** Yolculuğa veya sefere çıkmaya hazır; yolcu. **2.** Kâtip; yazıcı.

safir[3] [İbr. sappir / Yun. sappheiros *(en güzel şey)* > Fr. saphir / Ar. ṣafīr صفير] *is.* Mavi renkli bir korindon türü; gök yakut. ◻ **safîr mavisi,** *Koyu mavi renk.*

safirî, [Ar. ṣafīr > ṣafīrī / ṣafīriyye صفيرى / صفيريه] *(safi:ri:) {OsT} sf.* Islığa benzeyen; ıslık gibi.

safiyane, [Ar. ṣāfī + Far. āne > ṣāfiyāne صافيانه] *(sa:fiya:ne) {OsT} zf.* **1.** Safça; saf olarak. **2.** Çok temiz, çok arı olarak.

safiy, -yyi [Ar. ṣafvet > ṣafiy / ṣafiyye صفى / صفيه] *{OsT} sf.* **1.** Karışık olmayan; temiz; duru. **2.** Samimi; içten; gerçek. **3.** Seçilmiş; en iyi. **4.** *is. isl.* Hz. Âdem'e verilen, *"Allah'ın temiz kulu"* anlamındaki Safiyullah kelimesinin kısa söylenişi. **5.** *zool.* Hindistan'da ormanlık alanlarda yaşayan bir tür antilop, *(Antilope cervicapra).* ◻ **safiyyü'd-dîn,** *{OsT} Dini temiz; dini pak.*|| **safiyyü'l-kalb,** *{OsT} Kalbi temiz.*|| **safiyy'ullah,** *{OsT} Hz. Âdem.*

safiyet, [Ar. ṣāf > ṣāfiyyet صافيت] *(sa:fiyet) {OsT} is.* **1.** Saflık; temizlik. **2.** Bönlük.

safizm, [Fr. saphisme] *is. psik.* Kadın kadına cinsel doyum sağlama; sevicilik; Safoculuk.

safka, [Ar. ṣafḳa صفقه] *{OsT} is. huk.* **1.** Bir satış anlaşmasında tarafların "hayırlı olsun" anlamında el sıkışması. **2.** Yapılan satış. ◻ **safka-i vâhide,** *{OsT} Bir alışverişte, pazarlıkta anlaşıldı diye satıcı ile alıcının el sıkışması.*

saflaşma, [saf-la-ş-ma] *is.* Saflaşmak eylemi.

saflaşmak, [saf-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Saf duruma gelmek; arılaşmak. **2.** Bönleşmek; aptallaşmak.

saflaştırma, [saf-la-ş-tır-ma] *is.* Saflaştırmak eylemi.

saflaştırmak, [saf-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Saf duruma getirmek; arılaştırmak.

saflık, -ğı [saf-lık] *is.* **1.** Duru, temiz arı olma durumu; saf olma; arılık. **2.** Kötülük düşünmeyen, masum, temiz yürekli kimsenin durumu. **3.** *mecaz.* Kolayca kandırılabilme; kurnazlık düşünmeme durumu. **4.** Aptal ve bön bir kişinin niteliği.

safra[1], [Ar. ṣafrā صفرا] *(safra:) {OsT} is.* **1.** *anat.* Öd. **2.** Karaciğerin salgıladığı yeşil renkli ve acı bir sıvı. ◻ **safra asitleri,** *Safrada bazı türevleri bulunan kokolik ve torokokolik asitler.*|| **safra bastırmak,** *Açlığını yatıştıracak kadar az bir şey yemek.*|| **safra kanalcıkları,** *anat. Safranın toplanması için karaciğer hücreleri arasına dağılan ucu kapalı kanalcıklar.*|| **safra kanalı,** *anat. Karaciğerin meydana getirdiği safrayı onikiparmak bağırsağına taşıyan kanal; öd kanalı; koledok kanalı.*|| **safra kesesi,** *anat. Karaciğerin üzerinde, üretilen safrayı toplayan ve gerektikçe on iki parmak bağırsağına açılan koledok kanalıyla sindirim boşluğuna akıtan küçük bir torbacık.*|| **safrası kabarmak,** *Midesi bulanmak.*|| **safra pigmenti,** *biy. Safraya rengini veren bilirübin, biliverin gibi renk maddeleri; öd pigmenti.*|| **safra söktürücü,** *(İlaçlar için) safra kesesinde ve karaciğer dışındaki safra kanallarında bulunan safranın bağırsağa akmasını sağlayan.*|| **safra tuzları,** *biy. Sindirim sırasında yağların parçalanmasına yardımcı olan sodyum glikolat, sodyum torokoleat gibi safrada bulunan deterjanlar; öd tuzları; biyolojik deterjanlar.*|| **safra yapımı,** *Karaciğerde safra oluşumunu sağlayan süreçlerin tümü.*|| **safra yeşili,** *Siyaha çalan yeşil renk.*

safra[2], [Ar. aṣfer > ṣafrā صفرا] *(safra:) {OsT} is.* Sarı.

safra[3], [Biz. Yun. savoura / İt. sabura] *(sa'fra) is.* **1.** *dnz.* Gemileri ve diğer deniz araçlarını istenilen su çizgisine kadar batırmak veya dengede tutmak için dip tarafa konulan ağırlık. **2.** Balonlarda, yükselmeyi sağlamak veya inişi yavaşlatmak için pilotların attıkları ağırlıklar. **3.** Bazı ağların suda batmasını sağlayan alt uçlarına takılmış kurşun ağırlık. **4.** Oltaya takılan kurşun ağırlık; iskandil; kurşun. **5.** *mecaz.* Sıkıntı, tedirginlik ve rahatsızlık veren kimse. ◻ **safra atmak,** *Sıkıntı veren bir şey veya kimseden kurtulmak.*|| **safra suyu,** *Safra olarak kullanılmak üzere gemi tanklarına doldurulan su.*|| **safra yüklemek,** *(Balon, gemi veya ağa) safra koymak.*

safralı, [safra-lı] *sf.* **1.** *dnz.* Safra[3] bulunan. **2.** İçine safra[1] karışmış olan. ◻ **safralı ishal,** *tıp. Aşırı safra salgısı olduğunu gösteren yeşilimsi ishal.*|| **safralı omurga,** *dnz. Yelkenli bir geminin alt kısmında, uzunca bir madenî parçadan meydana gelen ve yüzgeç biçiminde madenî parça bulunan omurgası.*

safralık, -ğı [Ar. ṣafrā + T. -lık > ṣafrā-lıḳ صفرالق] *{eAT} {OsT} is.* Mide öz suyunu bastıracak kadar az yiyecek; kahvaltılık.

safran, [Ar. zaʿferān > Fr. safran] *is. bot.* **1.** Süsengillerden, kök sapı birbirine yapışık ve değirmi iki

soğandan ibaret, esansındaki sarı boya maddesi kendi ağırlığının yüz bin katı suyu boyayabilen, yemeklerde boyar madde olarak kullanılan güzel görünüşlü bir bitki, *(Crocus sativus)*. **2.** Mutfakta boyar madde olarak kullanılan bu bitkinin tepecikleri ve bu tepeciklerin kurutulması ile elde edilen toz. 🗗 **safran çiçeği,** *bot. Safran.*|| **safran çiğdemi,** *bot. Safran.*|| **safran semenderi,** *zool. Kuyruksuz iki yaşamlılar takımının, semendergiller familyasından bir tür, (Triturus crocatus).*

safrang, [? safrāñ] *(safra:ñ) {OsT} is.* İçine süt sağılan kap.

safravi, [Ar. şafrā > şafrāvī صفراوی] *(safra:vi:) {OsT} sf.* **1.** Safraya özgü; safraya ilişkin; safra ile ilgili. **2.** (Kişi için) safranın egemen durumda bulunduğu; esmer, cılız, hırçın ve atak.

safsaf, [Ar. şafṣāf صفصاف] *(safsa:f) {OsT} is. bot.* Söğüt ağacı; *(Salix)*

safsafin, [Ar. şafṣāfîn صفصافين] *(safsa:fi:n) {OsT} is. tıp.* Halk hekimliğinden sindirim güçlüğüne karşı kullanılan söğüt özütü.

safsafiye, [Ar. şafṣāf > şafṣāfiyye صفصافيه] *(safsa:fiye) {OsT} is. bot.* Söğütgiller.

safsafiyet, [Ar. şafṣāfiyyet صفصافيت] *(safsa:fiyet) {OsT} is. kim.* Salisilat.

safsata, [Ar. safsaṭa سفسطه] *{OsT} is.* **1.** Boş ve asılsız söz. **2.** *fel.* Sofizm. 🗗 **safsata-perdāz,** *{OsT} Safsatalayan; konuştukları hep safsata olan.*

safsatacı, [safsata-cı] *sf.* **1.** (Kişi için) boş ve asılsız, tutarsız konuşan. **2.** *fel.* Sofist.

safsatacılık, -ğı [safsata-cı-lık] *is.* Safsatacı olma durumu ve niteliği.

saftırık, -ğı [Ar. ṣāf + Far. derūn => satırık] *sf. argo.* (Kişi için) kolay kandırılabilen; akılsız.

safvet, [Ar. şafvet صفوت] *{OsT} is.* → saffet. 🗗 **saffet-i vicdān,** *{OsT} Vicdan temizliği.*|| **safvetu'llah,** *{OsT} Hz. Muhammed.*

sag[1], [Oğuz. sāğ / saḳ] *(sa:ğ) {eT} is.* **1.** Akıl. [DLT] **2.** Anlayış; uyanıklık. [DLT]

sag[2], [Oğuz. sāğ] *(sa:ğ) {eT} is.* (Yan ve yön için) sağ. 🗗 **sag elig,** *{eT} Sağ el.*

sag[3], [sāġ] *(sa:ğ) {eT} sf.* **1.** Tatlı; iyi; temiz; halis; sağlam. [DLT] [EUTS] **2.** *is.* Sağlık; esenlik. [DLT] 🗗 **sag köngül,** *{eT} 1. Temiz ve sağlam kalp. 2. Sıcak kalp.* [DLT]|| **sag suv,** *{eT} Tatlı su.* [DLT]|| **sag yag,** *{eT} Tereyağı; sade yağ.* [EUTS] [DLT]

sag[4], [sāġ] *(sa:ğ) {eT} is.* Yün atmak ve kabartmak için kullanılan çubuklar. [DLT]

sagair, [Ar. ṣaġīre > ṣaġāir صغائر] *(saga:ir) {OsT} is.* Küçük günahlar; küçük suçlar.

sagal, [sakā-mak > sakā-l / saġā-l] *(saga:l) {eT} is.* Sakal.

sagalmak, [sag-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Zayıflamak. [DS]

sagan[1], [Ar. ṣaḥn => sahan / sagan] *{ağız} is.* Büyük yemek tabağı. [DS]

sagan[2], [sag-an] *{ağız} is.* Doktor. [DS]

sagar, [Far. sāġar ساغر] *(sa:gar) {OsT} is.* **1.** İçki bardağı; kadeh. **2.** *tasvf.* Gaipten gelen nurların görünmesini ve anlamların kavranmasını sağlayan insan gönlü. 🗗 **sāgar-ı gerdān,** *{OsT} Dönen, elde ele geçen kadeh.*|| **sāgar-ı keşîde,** *{OsT} Çekilmiş, içilmiş kadeh.*|| **sāgar-ı metrūke,** *{OsT} Bırakılmış, terk edilmiş bardak.*|| **sāgar-ı sahbā,** *{OsT} Şarap kadehi.*|| **sāgar-ı sîmîn,** *{OsT} Gümüş kadeh.*

sagdıç[1], [sāġ > saġdıç] *{eT} is.* Hesap. [EUTS]

sagdıç[2], [sāġ > saġdıç] *{eT} is.* Sağdıç; dost. [DLT] [ETY]

sagdıçlıg, [saġdıç-lıġ] *{eT} is.* **1.** Ait olmak; mensup olmak; ait; ilgili. [EUTS] **2.** Sayılmak; hesap edilmek. [EUTS]

saggal, [sakal > saggal] *{ağız} is.* Sakal. [DS]

saggız, [sakız > saggız] *{ağız} is.* Sakız. [DS]

sagılmak, [saġ-ıl-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sağılmak. [DLT]

sagım, [saġ-mak > saġ-ım] *{eT} is.* Sağış; sağım. [DLT] 🗗 **bir sagım süt,** *Bir sağışta sağılan miktar süt.* [DLT]

sagın[1], [saġ-mak > saġ-ın] *{eT} is.* Sağmal; sütü sağılır koyun. [Nevâyî] [DLT]

sagın[2], [sak-mak > saġ-ın] *{eT} sf.* Aşk sarhoşu; aşk hastası; aşk mecnunu.

sagınç, [sak > saġ-ın-mak[2] > saġ-ın-ç] *{eT} is.* Fikir; düşünce; niyet; tasavvur. [EUTS]

sagınlıg, [saġ-ın-lıġ] *{eT} sf.* Sağmal sahibi; sağmalı olan. [DLT]

sagınmak[1], [saġ-mak > saġ-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sağar görünmek. [DLT]

sagınmak[2], [sāk-mak > sak-ın-mak / saġ-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Düşünmek; plan kurmak; düşünüp taşınmak. [EUTS] [Nevâyî] **2.** Endişelenmek. [EUTS] Sanmak; zannetmek; sözle yardım etmek. [DLT]

sagır[1], [Far. sāġar => saġır] *{eT} is.* **1.** İçerisine şarap konulan havana benzer söbe kap. [DLT] **2.** Tencere. [Gabain]

sagır[2], [saġ-ır] *{eT} is.* Sürek avı alanı; sürek avında hayvanların biriktikleri yer; çayır. [ETY] [EUTS] [Gabain]

sagış, [sā-mak > sa-ġ-ış] *{eT} is.* **1.** Sayış; sayma. [EUTS] [Gabain] **2.** Rakam; numara. [EUTS] **3.** Ölçü. [Gabain]

sagışmak, [saġ-mak > saġ-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte sağmak. [DLT]

sagız, [saġ-ız / sak-ız] *{eT} is.* Sakız. [DLT] 🗗 **sagız toprak,** *{eT} Yapışkan toprak.* [DLT]

sagızgan, [saġ-ız-ġān] *(sagızga:n) {eT}* **1.** Bir yıldız. [EUTS] **2.** Saksağan. [EUTS] [Gabain]

sagızlıg, [saġ-ız-lıġ] *{eT} sf.* Sakızlı; sakızı olan. [DLT]

sagir, [Ar. ṣıġr > ṣagîr / ṣagîre صغير / صغيره] *(sagi:r) {OsT} sf.* **1.** Küçük; ufak. **2.** *huk.* (Çocuk için) buluğa ermemiş. ◻ **sagîr-i gayr-i mümeyyiz,** *{OsT} (Çocuk için) alım satımda kendi yararına olanı seçemeyen; iyiyi kötüden ayırt edemeyen.*|| **sagîr-i mümeyyiz,** *{OsT} (Çocuk için) alım satımda kendi yararına olanı seçebilen; iyiyi kötüden ayırt edebilen.*|| **sagîr ü kebîr,** *{OsT} Küçük ve büyük.*|| **sagîrü's-sin,** *{OsT} Yaşı küçük.*

sagire, [Ar. saġîr > saġîre صغيره] *(sagi:re) {OsT} is.* (Öldürme, zina, hırsızlık türünden olmayan) küçük günah.

sagital, -li [Lat. sagitta *(ok)* > Fr. sagittal] *sf.* **1.** Ok biçiminde olan. **2.** (Vücut için) önden arkaya doğru dikey bir düzlemde bulunan. ◻ **sagital çizgi,** *anat. İki yan kafa kemiğini birbirinden ayıran çizgi.*| **sagital kesit,** *biy. Vücudu sağ ve sol olmak üzere iki eşit bölgeye ayıran uzunluğuna kesit.*

saglanmak[1], [saġ-lā-mak > saġ-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Uyanık olmak; dikkatli olmak. [EUTS] [Gabain] **2.** Sağlamlaşmak.[EUTS]

saglanmak[2], [sak-lā-mak > sak-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Saklanmak. [Gabain]

saglanturmak, [sak-la-n-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Saklamak; muhafaza etmek. [EUTS]

saglıcakla, [saġ-lı(k)-cak-la > sağlıcakla] *zf.* Sağlık içinde olarak.

saglıg[1], [saġ > saġ-lıġ] *{eT} sf.* Sayılı; sayılmış. [DLT]

saglıg[2], [saġ-mak > saġ-lıġ / saġ-lıḳ] *{eT} is.* Sağınal; sağılan hayvan. [EUTS]

saglık, [saġ-mak > saġ-lık] *{eT} is.* Dişi koyun; sağmal; sağılan hayvan. [DLT]

saglıklanmak, [saġ-lık-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ır]* Sağmal sahibi olmak. [DLT]

sagmak, [saġ-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* Sağmak. [EUTS] [DLT]

sagmen, [Far. sār-bān => seğmen / sagmen] *{ağız} is.* Seğmen alayı. [DS]

sagnagu, [saġ-(ı)n-a-ġu] *{eT} is.* Kurumuş kabak. [DLT]

sagr, [Ar. ṣaġr ثغر] *{OsT} is.* Sınırın düşman saldırısına açık olan yeri.

sagra, [Lat. sagra] *is. zool.* Kın kanatlılardan Hindistan'da bulunan madenî renkli güzel bir kelebek, *(Sagra purpurea).*

sagrak, [Far. sāgār => saġrāk] *(saġra:k) {eT} is.* Sürahi; kâse; kap. [DLT]

sagrı, [saġ-rī] *(saġrı:) {eT} is.* **1.** Ham deri. [DLT] **2.** Her şeyin dış kabuğu. [DLT] ◻ **yer sagrısı,** *Yeryüzü.* [DLT]

sagrılamak, [saġ-rī-lā-mak] *(saġrı:la:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Kaba deriyi sertleştirmek; deriyi sepilemek. [DLT]

sagturmak, [saġ-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sağdırmak. [DLT]

sagu, [Papu d. sagu *(ekmek)*] *is.* Tropikal bölgelerde yetişen ve ekmek ağacı denilen palmiyelerin kon gövdesinin özeğinden elde edilen ve pirinç gibi kullanılabilen nişastalı madde.

sagu, [sā-mak > sa-ġ-mak > sā-ġū] *(sa:gu:) {eT} is.* Tahıl ölçeği. [DLT]

sagulamak, [saġū-lā-mak] *(saġu:la:mak) {eT} gçl. f. [-r]* (Tahıl için) ölçekle ölçmek. [DLT]

sagun, [saġ-un] *{eT} is.* **1.** Karluk büyüklerinin unvanı. **2.** Tabip; psikiyatrist. [DLT]

sagurmak, [suġ-ur-mak / saġ-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Su içmek. **2.** Suyu içirmek. **3.** Suyu çektirmek. **4.** (Yoğurt için) suyunu sızdırarak keş haline getirmek. **5.** Tükürmek. [DLT]

sagurulmak, [saġ-ur-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Soğurulmak. [Clauson]

sağ[1], [*eT.* saġ > sağ] *{eAT} {OsT} sf.* **1.** Vücudun, kalbin bulunduğu tarafın karşıtı olan yanı; bu tarafta olan; bu tarafa ait olan. **2.** *is.* Vücudun bu yandaki bölümü. **3.** Politik ve ekonomik görüşler bakımından tutucu olan; muhafazakâr. **4.** Bu taraftaki yön. **5.** Tutucu olanların görüşü. ◻ **sağ açık,** *spor. Futbolda, forvettekiler arasında sağ başta yer alan oyuncu.*| **sağa döndüren,** *fiz. 1. Döndürme gücü pozitif olan. 2. (Birleşikler için) ışığın polarma düzlemini saatin ibreleri yönünde döndüren.*| **sağa kaymak,** *Ekonomi ve siyasi görüşü toplumcu iken tutucu görüş ve tutuma doğru kaymak.*|| **sağa sarılan,** *bot. (Sarmaşık, fasulye gibi bitkiler için) yükselirken soldan sağa doğru sarılan.*|| **sağa sarmal,** *(Tek çenetli kavkı için) sarımı soldan sağa doğru olan.*|| **sağa sola,** *1. İki tarafa. 2. Rastgele. 3. Gelişigüzel. 4. Şuraya buraya.*|| **sağa sola bakmadan,** *Ortalığı kollamadan; saygısız biçimde.*|| **sağ bek,** *spor. Futbol, hentbol, basketbol gibi takım oyunlarında sağ kanatta oynayan savunma oyuncusu.*|| **sağ çıkarma,** *spor. Boksta sağ yumrukla vurma.*|| **sağ çıkarmak,** *spor. Boksta sağ yumruğu ile rakibine vurmak.*|| **sağdan geri dönmek,** *Geri dönüp gitmek; olduğu yerde dönmek.*|| **sağdan soldan,** *Her taraftan; etraftan.*|| **sağda solda,** *1. Belli bir yer veya yön olmadan. 2. Gelişigüzel. 3. Yer seçimi yapmadan; dikkatsizce; şurada burada.*|| **sağ eğilimli,** *Tutucu görüşlere yatkın olan.*|| **sağ elin verdiğini sol elin görmemesi,** *(Yapılan iyilik veya verilen sadaka için) gizli tutulmak.*|| **sağ eliyle sol kulağını göstermek,** *Kolay yoldan yapılacak bir işi daha dolambaçlı şekilde yapmak veya açıklamak.*|| **sağ gözünü sol gözünden sakınmak,** *Aşırı kıskanç olmak.*|| **sağ haf,** *spor. Futbolda oyun kuruculardan sağda yer alan oyuncu.*| **sağı solu belli**

olmamak, *1. Ne yapacağı, nasıl davranacağı kestirilememek, önceden bilinememek. 2. Tutarsız davranmak.*|| **sağı solu olmamak,** *1. Ne yapacağı, nasıl davranacağı kestirilememek, önceden bilinememek. 2. Tutarsız davranmak.*|| **sağına soluna bakmak,** *Çevresine bakmak; etrafına göz gezdirmek.*|| **sağına soluna bakmamak,** *1. Çevresinde olanlarla ilgilenmeden kendi işini ve kendi bildiğini yapmak; bildiği gibi davranmak. 2. Çevresine dikkat etmeden hareket etmek; dikkatsiz davranmak.*|| **sağını solunu bilmemek,** *1. Ne yapacağını bilemez olmak; nasıl davranacağını kestirememek; şaşırmak. 2. Dikkatsiz davranmak; düşüncesizce davranmak.*|| **sağını solunu şaşırmak,** *Ne yapacağını bilemez olmak; nasıl davranacağını kestirememek; şaşırmak.*|| **sağ iç,** *spor. Futbolda, forvet arasında yer alan beş oyuncudan sağdan ikinci sırada bulunan oyuncu.*|| **sağ kanat,** *Futbol ve hentbolde hücum alanının sağ tarafı.*|| **sağ karıncık,** *anat. Yüreğin iki art odasından sağda olanı; buteyn-i eymen, (ventriculus dexter).*|| **sağ kol,** *as. Karşıya yönelmiş bir askerî birliğin sağında bulunan bölümü; sağ kanat; sağdaki birlik.*|| **sağ kolağası,** *Kıdemli yüzbaşı.*|| (birinin) **sağ kolu,** *O kişinin güvendiği kimse.*|| **sağ kulakçık,** *anat. Yüreğin ön iki odasından sağda olanı; üzeyn-i eymen (artrium dexter).*|| **sağlı sollu,** *1. Her iki yanda olan; sağda ve solda yer alan. 2. Hem sağ tarafına ham de sol tarafına; her iki tarafına.*|| **sağ şerit,** *Trafikte, sağ tarafta yer alan yol çizgilerinin oluşturduğu bölüm.*|| **sağ yapmak,** *Direksiyonu sağa doğru döndürmek.*

sağ[2], [*eT.* sağ / ṣāġ صاغ / ساغ] *(sa:ğ) sf.* **1.** Doğru; gerçek; sahih. *{eAT} (aynı)* **2.** Karışık olmayan; saf; katkısız; halis; temiz. *{eAT} (aynı)* **3.** (İnsan için) yaşamakta olan; canlı; diri. **4.** Sağlıklı; sağlam; iyi; esen. *{eAT} (aynı)* **5.** Güçlü kuvvetli; dayanıklı; metin. **6.** Korkusuz; emin; güvenilir. **7.** *{ağız}* Atıldığında aşığın çukur yanı alta, düz yanı üste gelecek şekilde tutma biçimi. [DS] 🗗 **sağ akçe,** *Ayarı tam olan para; gerçek madenî para.*|| **sağ balta,** *{ağız} Düzgün ağaç yontmakta kullanılan bir tür balta.* [DS]|| **sağ bırakmamak,** *Yaşatmamak; öldürmek.*|| **sağdan söylemek,** *{eAT} Doğru söylemek; gerçeği aktarmak.*|| **sağ esen,** *Hayatta ve sağlıklı; sağ salim. {eAT} (aynı)* || **sağ esen yürümek,** *{eAT} Sağlık ve mutluluk içinde ömür sürmek.*|| **sağ etmek,** *{eAT} (Hasta için) iyileştirmek; iyi etmek; tedavi etmek.*|| **sağ eylemek,** *{eAT}* → sağ etmek.|| **sağ gönüllü,** *{eAT} İyi kalpli; temiz yürekli.*|| **sağ işi sol olmak,** *{eAT} İşi tersine dönmek.*|| **sağ işlü,** *{eAT} Sağlam ve dürüst iş yapan.*|| **sağ kalım eğrisi,** *biy. Radyobiyolojide uygulanan radyasyon dozu ile canlı kalan hücrelerin oranı arasındaki ilişkiyi gösteren eğri; doz inaktivasyon eğrisi.*|| **sağ kalmak,** *Bir kaza, felaket, savaş vb. sonunda ölmeden kalabilmek; hayatta kalmak; geriye kalmak.*|| **Sağ ol!** *Gördüğü bir iyilik karşısında söylenen teşekkür sözü.*|| **sağ olmak,** *1. Yaşıyor olmak; sağlıklı olmak. 2. {eAT} (Hasta için) iyileşmek; şifa bulmak.*|| **Sağ olsun!** *Bir kimsenin olumsuz bir davranışı karşısında sitem sözü olarak kullanılır.*|| **Sağ olsun, yerinde olsun!** *Kendisi yakınımdır, bu sebeple bir kötülük gelsin istemem ama kendisi ile ayrı yerlerde oturmayı ve bulunmayı tercih ederim, anlamında kullanılır.*|| **sağ para,** *1. Ayarı tam olan para. 2. Uluslar arası para piyasalarında kolaylıkla değiştirilebilen ve kurunu sürekli koruyan veya değeri yükselen para; sağlam para.*|| **sağ salim,** *Bir kimsenin hayatını kaybedebileceği bir ortamdan sağlıklı olarak kurtulduğunu belirten söz; sağ ve sağlam olarak; hiç zarar görmeden.*|| **sağ söz,** *{eAT} 1. Doğru söz; gerçek söz. 2. Yerinde ve ciddi söz.*|| **sağ su,** *{ağız} Temiz ve tatlı su.* [DS]|| **sağ toprak,** *{ağız} Sıva ve yapı işlerine uygun özlü ve yapışkan toprak.* [DS]

sağ[3], [Ar. ṣāʿ صاع => ṣāġ صاغ] *{eAT} is.* Bir tahıl ölçeği.

sağ[4], [*eT.* sāy > sağ] *{ağız} is.* Düz ve yüksekçe yer parçası; seki; teras. [DS]

sağaca, [sağaca] *{ağız} is.* Ekmek pişirilen sac. [DS]

sağacak[1]**, -ğı** [sağ-mak > sağ-acak] *{ağız} is.* Süt veya yoğurt kabı. [DS]

sağacak[2]**, -ğı** [sac+aya(ğ)-ı] *{ağız} is.* Sacayağı. [DS]

sağalma, [sağ-al-ma] *is.* Sağalmak işi ve durumu.

sağalmak[1], [sağ-al-mak صغلمق] *dönşl. f. [-ır] [eAT. -ur]* **1.** Sağlığa kavuşmak; sağlıklı hâle gelmek; iyileşmek; hastalıktan kurtulmak. *{eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Canlanmak; dirilmek. [DS] **3.** *{ağız}* (Araç için) işler duruma gelmek; sağlamlaşmak. [DS]

sağalmak[2], [sağ-al-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Kaymak. **2.** (Yıldız için) kaymak. **3.** (Atmaca, şahin vb. yırtıcı kuşlar için) avını kapmak için hızla aşağı inmek; avına saldırmak. [DS]

sağaltı, [sağ-ıl-mak > sağ-al-tı] *{ağız} is.* Süt. [DS]

sağaltıcı, [sağ-al-t-ıcı] *sf.* **1.** Sağaltma işini yapan. **2.** Sağaltma özelliği olan. **3.** (İlaç veya işlem için) asalağı, doğrudan konakçı üzerinde iken ortadan kaldırmayı sağlayan.

sağaltım, [sağ-al-t-ım] *is.* **1.** Hastayı iyileştirme; sağlığına kavuşturma; tedavi. **2.** *psikol.* Bir hastalığı yenecek etkenleri ve bu etkenlerin kullanılma yöntemlerini bularak hastanın sıkıntılarını giderme; terapi.

sağaltma, [sağ-al-t-ma] *is.* Sağaltmak işi; tedavi.

sağaltmak, [sağ-al-t-mak صغالتمق / صاغلتمق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ır] [-ur]* **1.** İyileştirmek; sağlığına kavuşturmak; iyi etmek; tedavi etmek; hastalığı iyileştirmek. **2.** *{ağız}* Yarayı veya hastalığı ilaçla iyileştirmek. [DS] **3.** *{OsT}* Sağlamlaştırmak; güçlendirmek; tahkim etmek.

sağan[1], [sağ-mak *(kaymak)* > sağ-an] *is. zool.* Sıcak ve ılıman iklimlerde yaşayan kanatları dar, uçuşları hızlı ve dengeli, küçük ayaklı, kırlangıca benzeyen kuşların ortak adı

sağan[2], [sağ-mak > sağ-an] *{ağız} is.* Sağmal. [DS]

sağan[3], [Ar. ṣaḥn => sahan / sağan] *{ağız} is.* Bakırdan yapılmış, derinliği az fakat geniş yemek kabı; sahan. [DS]

sağanak, -ğı [sağ-mak > sağ-anak] *is.* Birdenbire başlayan ve kısa süren şiddetli yağmur. 🗗 **sağanağa tutulmak,** *Hava sakin bir halde iken birden başlayan sağanağa yakalanmak; beklenmedik anda sağanakta kalmak.*

sağancı, [sağan-cı] *{ağız} is.* **1.** İnek ve koyun sağan kimse. **2.** İnekçi. [DS]

sağanımsılar, [sağ-an-ımsı-lar] *is. zool.* → sağanlar.

sağangiller, [sağ-an-gil-ler] *is. zool.* Kuşlar sınıfının, gök kuzgunumsular takımının sağanlar alt takımından, tırnakları sivri ve güçlü, kanatları ince ve uzun, hızlı uçabilen, Avrupa ve Asya'da yaşayan yırtıcı kuşlar familyası, *(Cypselidae, Apodidae, Micropodidae).*

sağanlar, [sağ-an-lar] *is. zool.* Omurgalı hayvanlardan kuşlar sınıfının, gök kuzgunumsular takımından küçük ayaklı, iyi uçabilen kuşlar alt takımı; sağanımsılar, *(Cypsalomorphae, Apodiformes, Micropodiformes).*

sağar, [Ar. ẓāhir *(görünen)* => zaḥar / sağar] *{ağız} zf.* **1.** Kesin olarak. **2.** Olabilir; belki. [DS]

sağas, [? sağas] *{ağız} sf.* Sarı. [DS]

sağaz, [sağ-az] *{ağız} is.* Hayvanın sağ ayak aşığı. [DS]

sağbeğeni, [sağ+beğen-i] *is.* Güzeli çirkinden ayırt edebilme yetisinin en üst düzeyi.

sağcı, [sağ-cı] *is. ve sf.* **1.** (Eskiden Fransız parlamentosunda başkanın sağında yer aldıklarından, kişi ve parti için) geleneklere, göreneklere ve mevcut düzene bağlı bir siyasi görüşü temsil eden. **2.** Toplumcu veya devrimci bir parti veya örgüt içinde ılımlı veya hoşgörülü bir çizgi izlemekle suçlanan kişiler veya grup.

sağcılık, -ğı [sağ-cı-lık] *is.* **1.** Ekonomik ve politik görüş ve uygulama olarak geleneklere, göreneklere ve mevcut düzene bağlı olma; sağ görüşleri benimseme veya savunma. **2.** Toplumcu veya devrimci bir parti veya örgüt içinde ılımlı veya hoşgörülü bir çizgi izleme durumu; tutucu konum.

sağdaç, -cı [sağ-daş / sağdaç] *{ağız} is.* **1.** Damadın erkek kardeşi veya yakın akrabasından kendine akran biri. **2.** Yakın ve candan arkadaş. [DS]

sağdıç, [sağ-daş ? > sağdıç] *is.* **1.** Dost. **2.** Gelin ve damada düğün sırasında kılavuzluk eden kimse. 🗗 **sağdıç beklemesi,** *{ağız} folk. Gerdek akşamı sağdıçtan alınan yemekli eğlence sözü.* [DS]‖ **sağdıç emeği,** *Karşılığı alınmayan, boşa giden emek veya çaba.*‖ **sağdıç katı,** *{ağız} folk. Düğünde, erkek evinden gönderilen içinde gelinlik, iç çamaşırı, duvak vb. bulunan bohça.* [DS]

sağdıçlık, -ğı [sağdıç-lık] *is.* Sağdıç olma durumu; sağdıcın görevi.

sağdırma, [sağ-dır-ma] *is.* Sağdırmak eylemi.

sağdırmak, [sağ-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Sağmak eylemini yaptırmak; sağmasına yol açmak. **2.** (İp, iplik vb. şeyler için) yumağından çözerken karışmasına, dolaşmasına meydan vermeden düzgün biçimde çektirmek. **3.** Arı kovanından bal aldırmak. **4.** (Hayvan için) sağmasına izin vermek. **5.** *argo.* (Kendini) para veya malı bir kimse tarafından yavaş yavaş sızdırılırken fark etmemek. **6.** *{ağız}* Taş ya da değneği uçurur gibi atmak. [DS]

sağduç, -cu [sağdıç] *{ağız} is.* → sağdıç. [DS]

sağduyu, [sağ+duy-u] *is.* **1.** Doğru, akla uygun, sağlıklı yargılar verebilme yeteneği; akl-ı selim; hiss-i selim. **2.** *fel.* Doğru ile yanlışı birbirinden ayırma ve doğru yargılama gücü.

sağduyulu, [sağ+duy-u-lu] *sf.* Sağduyusu olan; sağduyu sahibi.

sağgal, [sakal > sağgal] *{ağız} is.* Sakal. [DS]

sağgörü, [sağ+gör-ü] *is.* Olanları, olacakları, gerçekleri olduğu gibi ve yanılmadan görebilme ve ona göre davranabilme yeteneği; basiret.

sağgörülü, [sağ+gör-ü-lü] *sf.* Olanları, olacakları, gerçekleri olduğu gibi ve yanılmadan görebilme ve ona göre davranabilme yeteneğine sahip olan; sağgörüsü olan; sağgörü sahibi; basiretli.

sağgörüsüz, [sağ+gör-ü-süz] *sf.* Olanları, olacakları, gerçekleri göremeyen; sağgörüsü olmayan; basiretsiz.

sağgörüsüzlük, -ğü [sağ+gör-ü-süz-lük] *is.* Olanları, olacakları, gerçekleri görememe durumu; basiretsizlik.

-sağı, [-saġı / -saġu] *{eAT} yap. ek.* **1.** -ımsı; -sı; -ımtırak. *"Aşı renkli kızıl-sağı (kızılımsı) saç."* Babusü'l-Vasıt. **2.** -gan. *"Gündüz üyümek... unut-sağı (unutkan) eyler..."* Hazāinü's-Saadet.

sağı[1], [sağ-mak > sağ-ı] *{eAT} is.* Sağım işi; sağıma. 🗗 **sağı sağınak,** *{eAT} (Süt veren hayvanı) sağmak; sağım yapmak.*

sağı[2], [saġū / sāġī صاغى] *(sa:ğı:) {OsT} is.* → sağu[2]. 🗗 **sağı sağmak,** *{eAT}* → sağu sağmak.

sağı[3], [sağ-ı] *is.* Kuş gübresi.

sağıcı[1], [sağ-ıcı] *is.* Sağım yapan kimse.

sağıcı[2], [saġū > saġū-cū / sağı-cı صاغيجى] *is.* **1.** *{OsT}* → sağucu. **2.** *{ağız}* Ölünün arkasından yüksek sesle ağlaması için para ile tutulan kadın; yasçı; ağıtçı. [DS]

sağıcı[3], [sağ-ı-cı] *is.* Kuş gübresi toplayıp satan kimse.

sağıl[1], [sağ-mak > sağ-ıl صغيل] *{eAT} is.* İnek sürüsü; sığır sürüsü.

sağıl[2], [sağ-mak > sağ-ıl] *{ağız} is.* Buğdayın üstündeki kapçık. [DS]

sağılcak, -ğı [sağ > sağ-ıl-cak] *{ağız} is.* Sağlık. [DS]

sağılı, [sağ-ıl-mak > sağıl-ı] *{ağız}is.* Sağmal hayvan. [DS]

sağılış, [sağ-ıl-ış] *is.* Sağılmak eylemi veya biçimi.

sağılma, [sağ-ıl-ma] *is.* Sağılmak eylemi.

sağılmak[1], [sağ-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Hastalıktan kurtulmak; iyileşmek; tedavi olmak. [DS]

sağılmak[2], [sağ-ıl-mak صاغيلمق] *edil. f. [-ır] [{eAT} -ur]* **1.** Sağmak eylemi yapılmak. **2.** *argo.* Parası veya malı belli edilmeden, yavaş yavaş çalınmak veya alınmak; soyulmak. **3.** *dönşl. f.* (Kumaş için) kenarından iplik çıkarak sökülmek. **4.** (Yılan için) çöreklendiği yerden çözülerek akıp gitmek. **5.** (İp ve iplik yumağı için) ipliği çekilip çözülmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **6.** Akmak; kaymak; süzülmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **7.** *{eAT}* İplik gibi uzayıp gitmek. **8.** *{ağız}* Aşağı doğru hızla inmek; pike yapmak. [DS] **9.** *{ağız}* Birdirbir oyununda uzanıp atmak. [DS] **10.** *{ağız}* Kayar gibi hızla koşmak. [DS] **11.** *{ağız}* Yokuştan, ağaçtan aşağı hızla inmek. [DS] **12.** *{ağız}* Ağaçta, yemiş kalmamak. [DS]

sağıltmak, [sağ-ıl-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* İyileştirmek; tedavi etmek. [DS]

sağılu, [sağ-ıl-mak > sağ-ıl-ū صاغلو] *{eAT} sf.* (Süt hayvanı için) sağılır durumda; hâlen süt veren; sağmal.

sağılurca, [sağ-ıl-mak > sağ-ıl-ur-ca صاغلورجه] *{eAT} sf.* (Süt hayvanı için) halen süt verir durumda olan; sağmal.

sağım, [sağ-ım] *is.* **1.** Sağmak eylemi; sağına. *{OsT} (aynı)* **2.** Bir hayvandan bir defada çıkarılan süt miktarı. **3.** Süt veren hayvan. **4.** *{ağız}* Süt sağına zamanı. [DS] 🗗 **sağım durağı,** *Sağmal bir hayvanı makine ile sağmak için gerekli donanımın bulunduğu yer.*|| **sağım emziği,** *Sağım makinesinin hayvanın memesine takılan içi esnek, dışı sert bir silindirden ibaret olan parçası.*|| **sağım makinesi,** *İnek, koyun, keçi gibi süt veren hayvanları sağmakta kullanılan, emme ile çalışan sabit veya taşınır aygıt.*|| **sağım poturu,** *{ağız} İş elbisesi.* [DS]|| **sağım yeri,** *Sağmal bir hayvanı sağarken hareketsiz kalmasını sağlamak için düzenlenmiş ortam.*

sağımcı, [sağ-ım-cı] *is.* Hayvanı sağmakla görevli kimse.

sağımlı, [sağ-ım-lı] *sf.* Süt veren; süt verimi yüksek olan; sağmal.

sağımlık, -ğı [sağ-ım-lık صاغملق] *is.* **1.** Süt sağmak üzere beslenen inek, koyun, keçi gibi hayvanlar. **2.** *{OsT}* Salma vergi.

sağımsız, [sağ-mak > sağ-ım-sız] *{ağız} is.* Zayıf ve cılız hayvan. [DS]

sağın[1], [sağ-ın] *sf.* **1.** Eksik ve yanlışı olmayan; doğru, kuralına uygun. **2.** Sözün anlatılmak istenen, dile getirilmek istenene tam uygun düşmesi durumu; sahih. 🗗 **sağın bilimler,** *Matematik; fizik; kimya; gök bilimi gibi denetlenebilir ölçü ve hesaplara dayanan bilimler.*

sağın[2], [sağ-mak > sağ-ın صاغم] *is.* **1.** *{eAT}* Sağına; sağım. **2.** *{ağız}* Sağmal. [DS] 🗗 **sağın tası,** *{ağız} Süt, yoğurt kabı.* [DS]

sağın[3], [Ar. ṣaḥn => sahan / saan / sağın] *{ağız} is.* İçinde yemek yenen bakır kap. [DS]

sağıncak, [sağ-ın-mak > sağ-ın-cak سغنجاق] *{eAT} is.* **1.** Emel; istek; arzu. **2.** Düşünce; tasavvur. **3.** Ümit. **4.** Endişe. **5.** Zan; tahmin.

sağıncı, [sağ-ın-cı] *{ağız} is.* Koyun, inek sağan. [DS]

sağınç, [sağ-ın-mak > sağ-ın-ç سغنج / صغنج] *{eAT} is.* → sağıncak. 🗗 **sağınç kılmak,** *{eAT} Düşünmek; tefekkür etmek.*|| **sağınç sanmak,** *{eAT} {OsT}* → sağınç kılmak.

sağınır, [sağ-ın-ır] *{ağız} is.* Sağmal. [DS]

sağınlı, [sağ-mak > sağ-ın-ır] *{ağız} is.* Sağmal. [DS]

sağınmak[1], [sağ-ın-mak صاغنمق] *dönşl. f. [-ur]* **1.** *{eAT}* İyi düşünmek; düşünüp taşınmak. **2.** *{OsT}* Sanmak; zannetmek.

sağınmak[2], [sağ-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Yumak, makara vb. için) bir ucundan sökülmek; boşalmak. [DS]

sağınnık, -ğı [sağ-ın-lık] *{ağız} is.* Süt, yoğurt kabı. [DS]

sağınsız, [sağın-sız] *{ağız} sf.* Doğurmamış, buzağısız inek. [DS]

sağıntı, [sağ-mak > sağ-ıntı] *{ağız} is.* Süt. [DS]

sağır[1], [sañar kulġak *(tek kulaklı)* > sañır > sağır] *sf.* **1.** (Kişi için) işitme duyusundan yoksun olan; işitmeyen; kulakları duymayan. **2.** (Kulak için) işitme duyusu az veya çok körelmiş olan; ağır işiten. **3.** *mecaz.* Ses geçirmeyen; yankı yapmayan. **4.** *mecaz.* İçi görünmeyen; donuk. **5.** *mecaz.* Çalışmayan; kullanılmayan; kapalı. **6.** Isıyı az geçiren; geç ısınan; az ısı veren. **7.** Vurulduğu zaman ses vermeyen. **8.** (Kişi) duygusuz; duyarsız. **9.** *{ağız}* (Kişi için) geç algılayan; kalp; tembel. [DS] **10.** (Oda vb. için) penceresi olmayan veya güneş görmeyen. 🗗 **sağır dilsiz,** *Duyma ve konuşma özürlü kimse.*|| **sağır duvar,** *1. Ses geçirimsiz duvar. 2. Üzerinde kapı pencere gibi bir açıklık bulunmayan duvar.*|| **sağır etmek,** *1. Birinin sağır olmasına yol açmak. 2. Kulağı aşırı derecede rahatsız etmek.*|| **sağır kapı,** *1. Ses geçirimsiz ve yalıtımlı olarak yapılmış kapı. 2. Çalışmayan, kullanılmayan kapı.*|| **sağır kef,** *Türkçe'deki ñ harfini gösteren kef harfi.*|| **sağırlar diyalogu,** *Birbiri ile ilgili kişilerin birbirini anlamaya ve iletişim kurmaya çalışmadığı durum.*|| **sağır nun,** *Türkçe'de genizden gelen ñ sesini gösteren harf.*|| **sağır oda,** *Serbest bir akustik alan elde et-*

mek amacıyla, iç duvarları elden geldiğince ses soğurucu duruma getirilmiş oda.|| **sağır olmak,** *Kulakları işitmez duruma gelmek; işitme duyusunu az veya çok yitirmek.*|| **sağır olta,** *Ağır bir kurşun takılmış olta.*|| **sağır koltuk,** *Ekmek fırınlarında ateşin yandığı yere uzak kalan veya sapa düşen az ısınan bölüm.*|| **sağır pencere,** *1. Ses geçirmez özellikte yapılmış ve yalıtılmış pencere. 2. Herhangi bir mimari ögeyi bezemek için konulmuş yalancı pencere.*|| **sağır sultan,** *İşine gelmeyeni duymamış gibi yapan.*|| (Mısır'daki) **sağır sultan bile duydu.** *Bir olayı veya haberi "Duymayan kalmadı, herkes işitti." anlamında kullanılır.*|| **sağır toprak,** *{ağız} Geç ısınan toprak.* [DS]|| **sağır tuş,** *bsy. Tek başına basıldığında bir karaktere karşılık gelmeyip kendinden sonra basılan tuşun karakterine vurgu işaretleri sağlayan tuş.*|| **sağır yan,** *Bir yapının boşluk ve açıklık bulunmayan, sağır duvardan ibaret yanı.*|| **sağır yılan,** *zool. Engerekgillerden, dağlık bölgelerde yaşayan, 60-70 cm. boyunda çok zehirli bir yılan, (Vipara aspis).*

sağır[2], [Far. sāğar *(kadeh)* => sağır] *{ağız} is.* Şarap. [DS]

sağır[3], [sağ-ır] *{ağız} is.* Hasta. [DS]

sağırlaşma, [sağır-la-ş-ma] *is.* Sağırlaşmak eylemi.

sağırlaşmak, [sağır-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Sağır duruma gelmek; işitemez olmak; işitme yetisini kısmen veya tamamen kaybetmek. **2.** (Tencere, için) ısı geçirgenliği azalmak; geç ısınarak güç pişirmek. **3.** (Soba için) ısıtmaz olmak. **4.** Duyarlığını yitirmek.

sağırlık, -ğı [sağır-lık] *is.* Sağır olma durumu; çeşitli nedenlerle işitme duyusunun kaybolması veya yok olması.

sağırtmak, [sang *(yans.)* > sañ > sağ-ır-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Konuşurken birdenbire durmak, dalmak. [DS]

sağış, [sā-mak > saġış صاغش / ساغش / صغش] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Sayı; adet; miktar. [DS] **2.** Hesap. ◻ **sağış günü,** *{eAT} 1. Hesap günü. 2. Kıyamet günü.*|| **sağış yeri,** *{eAT} Mahşer yeri; Arasat meydanı.*

sağışlamak, [sağ-ış-la-mak ساغشلمق / صاغشلمق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ar]* **1.** Hesap etmek **2.** Düşünmek. **3.** Saymak; döküm yapmak; tadat etmek. **4.** *{ağız}* Bağışlamak. [DS] **5.** *{ağız}* Sayı saymak. [DS]

sağışlı, [sağ-ış-lı صاغشلی] *{eAT} {OsT} sf.* → sağışlu.

sağışlu, [sağ-ış-lı صاغشلو] *{eAT} {OsT} sf.* **1.** Sayılı; sayısı belirli. **2.** Az sayıda; çok değil.

sağışluca, [sağ-ış-lu-ca صاغشلوجه] *{eAT} {OsT} sf.* → sağışlı.

sağışturmak, [sağ-ış-tur-mak صاغشدرمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Sıra ile göndermek.

sağıt, [sağ-ıt] *{ağız} is.* Övgü. [DS]

sağıtmak[1], [sañ-ıt-mak > sağ-ıt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Alık alık bakmak. [DS]

sağıtmak[2], [sağ-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* İyi etmek; tedavi etmek. [DS]

sağız, [sakız / sağız] *{ağız} is.* Sakız. [DS]

sağistem, [sağ + iste-m] *is.* İyi niyet; hüsnüniyet.

sağlağa, [sağ-lağa] *{ağız} is.* Altından su çıkan tarla. [DS]

sağlak, -ğı [sağ-la-k] *{ağız} sf.* İçi boş; kof. [DS]

sağlam, [sağ-la-m] *sf.* **1.** Varlığını yapısı, niteliği, biçimi ve dayanıklılığı sayesinde değişikliğe uğramadan ve bozulmadan uzun süre koruyabilen; dayanıklı; kolay bozulmaz; yıkılmaz. **2.** Zarar görmemiş; bozulmamış; yıpranmamış. **3.** Bir hastalığı veya sakatlığı bulunmayan; sıhhatli; sağlıklı. **4.** Kendisine itimat edilen; güvenilir. **5.** Geçerliği olan. **6.** Gerçek ve doğru temeli olan; doğruluğundan kuşku duyulmayan; gerçek; inanılır. **7.** *mecaz.* Yerleşmiş; sarsılma ve yıkılma ihtimali bulunmayan. **8.** *argo.* (Kişi için) paralı. **9.** *(sa'ğlam) zf.* Muhakkak; mutlaka; garanti. ◻ **sağlama gitmek,** *argo. 1. Kıyasıya dövmek. 2. Kesin bir sonuç alacak biçimde vurmak; öldüresiye vurmak.* || **Sağlam ayakkabı değil.** *Sözü edilen kimsenin "güvenilir biri olmadığını" belirtmek için kullanılır.*|| **sağlam dip,** *dnz. Gemi çapasının sağlam biçimde tutunabilmesine elverişli dip.*|| **sağlam döviz,** *Uluslar arası ilişkilerde kolaylıkla değiştirilebilen ve gerektiği zaman Amerikan doları, İsviçre frangı, Alman markı gibi paraları satın alabilen para.*|| **sağlam kaba kotarmak,** *Sözü edilen işi elverişli bir ortamda, tehlikeleri ve muhtemel kayıpları yok ederek yapmak.*|| **sağlam kazığa bağlamak,** *Gerekli önlemleri almak.*|| **sağlam para,** *Uluslar arası ilişkilerde kolay değişebilen ve kur garantisi olan para; sağ para.*|| **sağlam rüzgâr,** *dnz. Sürekli aynı yönde ve aynı hızda esen rüzgâr.*

sağlama, [sağ-la-ma] *is.* **1.** Sağlamak eylemi. **2.** *mat.* Bir hesabın veya bir işlemin doğruluğunu kontrol etmek için yapılan işlem; mizan. **3.** *(sağla'ma) zf. argo.* Rahatça; kolayca; kesin olarak.

sağlamak[1], [sağ-la-mak صغلمق] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** *{eAT} {OsT}* Sağlamlaştırmak; sağlama bağlamak. **2.** *mat.* Bir işlemin doğruluğunu ortaya koymak.

sağlamak[2], [sağ-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Vermek; sunmak; temin etmek. **2.** Bir şeyi elde etmek; sahip olmak; kazanmak. **3.** Bir işin olması için gerekli durumu ve şartları hazırlamak; elde etmesine, ulaşmasına yol açmak; temin etmek. **4.** *{ağız}* Birinin yiyecek ya da içecek parasını ödemek; ısmarlamak. [DS]

sağlamak[3], [sağ-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.**

(Taşıt için) yolun sağ tarafından seyretmek. **2.** Bir aracın sağındaki şeridi kullanarak araç geçmek.

sağlamak[4], [sağ-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kaçmak. [DS]

sağlamak[5], [sağ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Makara ya da yumaktaki ipi bir ucundan tutarak çekip boşaltmak; sağmak. [DS]

sağlamak[6], [sağ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (İş için) bitirmek; sona erdirmek. **2.** Başarılı olmak. **3.** Duraklamak; dinmek. [DS]

sağlamca, [sağ-la-m-ca] *sf.* **1.** Sağlama yakın; oldukça sağlam; sağlam sayılabilir. **2.** *(sağla'mca) zf.* Sağlam olarak; sağlam bir biçimde.

sağlamcı, [sağ-la-m-cı] *sf.* İşini sağlama bağlayan; sonu belirsiz ve kesin olmayan işlere girişmeyen; işini sağlam tutan.

sağlamlama, [sağ-la-m-la-ma] *is.* Sağlamlamak işi veya biçimi.

sağlamlamak, [sağ-la-m-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sağlam duruma getirmek; sağlamlık kazandırmak. **2.** *mecaz.* Bir durumun, sözün doğruluğunu, gerçekliğini kanıtlamak.

sağlamlaşma, [sağ-la-m-la-ş-ma] *is.* Sağlamlaşmak eylemi.

sağlamlaşmak, [sağ-la-m-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sağlam duruma gelmek.

sağlamlaştırma, [sağ-lam-la-ş-tır-ma] *is.* Sağlamlaştırmak eylemi.

sağlamlaştırmak, [sağ-la-ma-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Sağlam duruma gelmesini sağlamak; sağlam bir duruma getirmek; pekiştirmek.

sağlamlık, -ğı [sağ-la-m-lık] *is.* **1.** Sağlam olma durumu; dayanıklılık. **2.** Sağlam olan şeyin niteliği. **3.** *ed.* Anlatımdaki kesinlik; güçlülük.

sağlanca, [sağ-la-n-ca] *{ağız} is.* Güvence. [DS]

sağlanış, [sağ-la-n-ış] *is.* Sağlanmak işi veya biçimi.

sağlanma, [sağ-la-n-ma] *is.* Sağlanmak eylemi.

sağlanmak[1], [sağ-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Hakkında sağlamak eylemi yapılmak. **2.** Temin edilmek.

sağlanmak[2], [sağ-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* (Taşıt için) sağından geçilmek.

sağlanmak[3], [sağ-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Ağaçta yemiş kalmamak. [DS]

sağlatmak, [sağ-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Bir makara ya da yumaktaki ipin bir ucundan çıkrık boşaltmak. **2.** Yükü indirdikten sonra ipi çekip çıkartmak. [DS]

sağlayıcı, [sağ-la-y-ıcı] *is.* ve *sf.* Sağlayan; sağlama işini yapan; sağlama niteliği olan.

sağlıcağınan, [sağlı(k)-ca(k)+ile-n > sağlıcağınan] *{ağız} ünl.* Sağlıkla; uğurlar ola! [DS]

sağlıcak, -ğı [sağ-lı(k)-cak صاغلجق] *is.* Sağlık. 🗗 **sağlıcaklar ile,** *{OsT} Selametle; güle güle.*

sağlıcakla, [sağ-lık-çak + ile > sağ-lı-cak-la] *(sağlıca'kla) zf.* Sağlık ve esenlik içinde olarak; rahat ve huzur ile. 🗗 **Sağlıcakla kal!** *Hoşça kal!*

sağlıcaklı, [sağlıcak-lı] *{ağız} sf.* Sağlıklı. [DS]

sağlık[1], **-ğı** [sağ-lık صاغلق] *is.* **1.** Vücudun hastalıktan uzak, normal çalışma durumu; vücut esenliği; esenlik; sıhhat. *{eAT} {OsT} (aym)* **2.** Vücudun iyi veya kötü durumda bulunması durumu. **3.** Ruhsal işlevlerin normal, yeterli ve dengeli biçimde bulunması durumu. **4.** Sağ, canlı ve diri olma durumu. 🗗 **sağlığa yüz tutmak,** *İyileşmeye başlamak.*|| **sağlığında,** *Hayatta iken; ölmeden önce.*|| **Sağlığınıza!** *İçki içerken "Sağlıklı olmanız dileğiyle içiyorum!" anlamında kullanılan söz.*|| **sağlık bilgisi,** *Sağlığın, hastalanmadan önce korunmasını bilimsel yollarla inceleyen tıp dalı; hijyen.*|| **sağlık bilimi,** *Sağlık konularını içine alan tıp dalı.*|| **sağlık evi,** *Kasaba ve köylerde açılmış bulunan sağlık kurumu; sağlık ocağı.*|| **sağlık görevlisi,** *Sağlıkla ilgili kurumlarda görev yapan uzman.*|| **sağlık hizmeti,** *Sağlık konularını içeren çalışma alanı.*|| **sağlık karnesi,** *Sigortalının ve devlet memurunun hastalık izlemeleri, aldığı ilaçların kontrolü için kullanılan özel defter.*|| **sağlık koruma,** *İnsanın, kaçınılabilecek hastalıklardan ve en başta bulaşıcı hastalıklardan korunma yolları.*|| **sağlık kurulu,** *Kişinin sağlığını denetleyen ve inceleyen hekimler kurulu.*|| **sağlık memuru,** *Sağlık işleriyle görevli kimse; sağlık teknisyeni.*|| **sağlık merkezi,** *Sağlık işlerinin topluca yapıldığı yer.*|| **sağlık muayenesi,** *Bir kimsenin sağlık açısından denetlenmesi.*|| **sağlık ocağı,** *Kasaba ve köylerde açılmış bulunan sağlık kurumu; sağlık evi.*|| **Sağlık olsun!** *Üzücü bir durum karşısında teselli için söylenen söz.*|| **sağlık sigortası,** *Hastalık ve ölüm durumunda sağlık yardımı sağlayan sigorta.*|| **sağlık taraması,** *Halk sağlığının düzenli biçimde kontrolden geçirilmesi.*|| **sağlık yurdu,** *Büyük şehirlerde ve bazı merkezlerde açılan kuruluş; darüşşifa.*

sağlık[2], **-ğı** [sağ-lık صاغلق] *{eAT} is.* Haber. 🗗 **sağlık almak,** *{eAT} Haber almak.*

sağlık[3], **-ğı** [sağ-lık] *is.* Salık; tavsiye.

sağlıklı, [sağ-lık-lı] *sf.* **1.** Sağlık durumu iyi olan; sağlığı yolunda giden; sağlam; esen; sıhhatli. **2.** *mecaz.* Sağlam; güvenilir; gerçek. **3.** *zf.* Hastalıktan, rahatsızlıktan uzak olarak. **4.** *zf.* Sağlam, doğru ve gerçek olarak. 🗗 **sağlıklı yaşam,** *Sağlık kurallarına uygun yaşama.*|| **sağlıklı yaşam koşusu,** *Sağlığın korunması amacıyla yapılan koşu.*|| **sağlıklı yaşam merkezi,** *Sağlığın korunması yollarını öğreten ve uygulayan yer.*

sağlıksal, [sağ-lık-sal] *sf.* Sağlıkla ilgili; hijyenik.

sağlıksız, [sağ-lık-sız صاغلقسز] *sf.* **1.** Sağlık durumu iyi olmayan; hastalıklı; hasta. *{OsT} (aym)* **2.** *mecaz.* Sağlam, doğru ve güvenilir olmayan. **3.** *zf.* Hasta olarak. **4.** *zf.* Sağlam ve güvenilir olmaksızın.

sağlıksızlık, -ğı [sağ-lık-sız-lık] *is.* Sağlıksız olma durumu.

sağlım, [sağ-ıl-mak > sağ(ı)l-ım] *{ağız} is.* Sağmal. [DS]

sağlır, [sağ-mak > sağ-(ı)l-ır] *{ağız} is.* Sağınal. [DS]

sağına, [sağ-ma سغما] *is.* **1.** Sağmak eylemi. **2.** *{eAT}* Sağınal.

sağmak[1], [sağ-mak] *gçl. f. [-ar]* **1.** Bir memeden elle veya aletle sıkmak suretiyle süt çıkarmak. **2.** (Balık için) dişinin yumurtasını, erkeğin spermini sıkmak suretiyle akıtmak. **3.** (Bal için) kovandan almak. **4.** (Yılan için) zehrini bir kaba akıtıp almak. **5.** Yumak şeklindeki bir şeyi çözerek açmak, boşaltmak. *{ağız} (aym)* [DS] **6.** (Bulut için) yağmur yağdırmak. **7.** *argo.* Çeşitli bahanelerle birinden para sızdırmak.

sağmak[2], [sağ-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* İyileşmek. [DS]

sağmak[3], [sağ-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Kaymak; aşağı doğru süzülerek inmek; pike yapmak. **2.** Bir şeyi kucaklayarak yukarı çıkarmak. **3.** Bir şeyi atmak; fırlatmak. **4.** (Yıldız için) kaymak. **5.** Taşı dikine havaya atmak. **6.** (Bir yere çakılı çiviler için) yerinden oynamak. [DS]

sağmal, [sağ-mal / Moğ. saġamal] *sf.* **1.** (Hayvan için) kendisinden süt sağılan; süt veren. **2.** (Koyun, keçi ve inek gibi hayvanlar için) süt almak için beslenen. **3.** *argo.* (Kişi için) parası alınacak. **4.** *is.* Sağılan, bol süt veren inek. 🗗 **sağmal inek,** *argo. Sürekli dolandırılabilen, aptalca sömürülen kimse.*

sağmalı, [sağ-ma-lı] *{ağız} sf.* Sağınal. 🗗 **sağmalı bulut,** *{ağız} Yağmur bulutu.* [DS]

sağmen, [Far. ser-bān => seğmen] *{ağız} is.* **1.** Düğünde geline ve damada yol gösteren; kılavuz. **2.** Düğüne gelen konuklar. [DS]

sağnak[1], **-ğı** [sağ-(ı)n-ak ?] *{ağız} is.* Sert deniz yeli; büyük dalga. [DS]

sağnak[2], **-ğı** [? sağnak] *{ağız} is.* Çok kısa süre; bir an. [DS]

sağnamak, [saġ-(ı)n-a-mak صاغنمق] *gçsz. f. [-r] [-n(ı)-yor]* **1.** *{OsT}* (Kuş için) su gibi fışkırtarak terslemek. **2.** *{ağız}* Sürgün olmak; ishal olmak. **3.** (Makara, yumak vb. için) bir ucundan sökülmek; boşalmak. [DS]

sağnamak[2], [sağ-(ı)n-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(ı)-yor]* (At için) sık sık atlamak. [DS]

sağnıç, -cı [sağ-(ı)n-ıç ?] *{ağız} is.* Süt, yoğurt kabı. [DS]

sağra, [? sağra] *{ağız} is. zool.* Sakırga; büyük kene. [DS]

sağrağı, [sañrağı > sağrağı] *{ağız} is. vet.* Atlarda görülen ve insanlara da bulaşan öldürücü bir hayvan hastalığı; sakağı. [DS]

sağrak[1], **-ğı** [Far. sāġar ساغر => saġrak ساغرق] *is.* **1.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Kadeh; bardak; sürahi; maşrapa. [DS] **2.** *{ağız}* Ağaçtan yapılmış yağ kabı. [DS] **3.** *{ağız}* Tahıl ölçeği; şinik. [DS] 🗗 **sağrak sürmek,** *{eAT} Sakilik etmek; kadeh dolaştırmak.*

sağrak[2], **-ğı** [sañ-ra-mak > sağrak] *{ağız} is.* Koyunların burunlarına toz ve toprak dolmasından olan hırıltı. [DS]

sağrak[3], **-ğı** [sağ-ra-k / sağ-sa-k] *{ağız} is.* Saksağan. [DS]

sağrı[1], [*eT.* saġrı] *is.* **1.** Memeli hayvanlarda bel ile kuyruk arasındaki omurga kısmı. **2.** İnsanda leğenin son ve alt kısmı. **3.** Bir dağın sırtı. **4.** *{ağız}* Küçük tepeler. [DS] **5.** *{ağız}* Dağın tepesine yakın dik ve yokuş yer. **6.** Dağ ve tepelerin pürüzsüz yamaçları. [DS] **7.** *bsy.* İşaretlerde iki koyu bölgeyi birbirinden ayıran daha ışıklı ince çizgi. 🗗 **sağrı kemiği,** *Bel kemiği ile kuyruk sokumu kemiği arasındaki kemik.*

sağrı[2], [sağrı] *is.*

sağrı[3], [sar-gı > sağrı] *{ağız} is.* **1.** Hallaç yayının tahtası üzerine pamuk sarılmaması için kuzu derisi geçirilmiş yeri. **2.** Üstü ince deri ile kaplı sandık. [DS]

sağrı[4], [sağır > sağrı] *{ağız} sf.* (Kişi için) işi sürüncemede bırakan. [DS]

sağsa, [sağsa] *{ağız} is.* **1.** Korku; heyecan. **2.** Çaba. [DS]

sağsak, -ğı [sağ-sak] *{ağız} is.* Saksağan. [DS]

sağsı, [saksı / sağsı] *{ağız} is.* **1.** Saksı. **2.** Oturak; lazımlık. **3.** Ateş küreği. [DS]

sağsıkan, [saġ-ız-ġan / sāġsıḳan صاغصقن] *{eAT} is.* Saksağan.

-sağu, [-saġı / -saġu] *{eAT} yap. ek.* → -sağı.

sağu, [saġu > sāğū صاغو / صاغو / صاغى] *{eAT} is.* **1.** Ağıt. **2.** Eski Türklerde, yuğ törenlerinde kopuz eşliğinde söylenen manzum ağıt. 🗗 **sağu kılmak,** *{eAT} Ölü için feryat ederek ağlamak.*|| **sağu sağmak,** *{eAT} {OsT} {ağız} (Ölünün arkasından ağlaması için tutulan kadın için) yüksek sesle ağlamak; yas tutmak.* [DS]

sağucu, [sağu-cu صاغوجى] *{eAT} {OsT} is.* Ağıtçı.

sağuculuk, -ğu [sağu-cu-luk صاغوجلق] *{eAT} is.* Sağu söyleme işiyle uğraşma.

sağyağ, [sağ+yağ] *is.* Sütten elde edilen yemeklik yağ; sadeyağ.

sah[1], [Ar. sāḥa > sāḥ ساح] *(sa:h) {OsT} is.* Alanlar; sahalar; meydanlar.

sah[2], **-hhı** [Ar. ṣıḥḥat > (kısaltma) ṣaḥḥ [صح]*{OsT} is.* **1.** Bir belgenin doğruluğunun onaylandığını belirtmek üzere konulan işaret. **2.** Eskiden tuğra çekilmek üzere nişancıya gönderilecek ferman, berat vb. resmî evrakın defterdar, reisülküttap ve sadrazam tarafından görülüp incelendikten sonra üzerine

doğruluğunu belirtmek için üzerine konulan *sad* ve *ha* harflerinden ibaret işaret. **3.** *matb.* Düzeltme provasında yapılan düzeltmenin değil de dizilmiş metnin ilk şeklinin doğru olduğunu belirten işaret. ◻ **sah çekmek,** *{OsT} Bir yazının doğruluğunu "sad" ve "ha" harflerini yazarak işaretlemek.*

sah[3], [sak / saḫ] *{ağız} sf.* Uyanık. [DS]

saha[1], [Ar. sāḥa ساحه] *(sa:ha) {OsT} is.* **1.** Açıklık yer; alan; meydan. **2.** Belli bir etkinlik için düzenlenmiş yer. **3.** Belli bir etkinliği kapsayan dal. **4.** Avlu. ◻ **saha avantajı,** *Futbol karşılaşmalarında, oyun yerini tanımak ve seyirci desteğine sahip olmak imkânı.*|| **sāha-i mıknatısiye,** *{OsT} fiz. Manyetik alan.*|| **sāha-i zuhūr,** *{OsT} Görünme alanı.*|| **sahaya yerleşmek,** *Futbol gibi bazı takım karşılaşmalarında rakip takıma karşı üstülük sağlamak.*

saha[2], **-ai** [Ar. seḥa' سحاء] *(saha:) {OsT} is. anat.* → seha.

saha[3], **-ai** [Ar. saḫā' سخاء] *(saha:) {OsT} is.* Cömertlik; el açıklığı.

saha[4], [İt. sacco => saḫa] *{ağız} is.* Palto; pardösü. [DS]

sahab, [Ar. ṣāḥib => sahab] *{ağız} is.* Sahip; iye. [DS]

sahabe, [Ar. ṣāḥib *(arkadaş)* > ṣaḥābe صحابه] *(saha:be) {OsT} is.* **1.** Sahip çıkanlar; tutanlar; arkadaşlar; sahipler. **2.** Hz. Muhammed'i sağlığında görmüş, sohbetlerine katılmış, konuşmuş olan kişiler.

sahabet, [Ar. ṣaḥābet صحابت] *(saha:bet) {OsT} is.* **1.** Arkadaşlık. **2.** Kayırma; sahip çıkma; benimseyip koruma. ◻ **sahabet etmek,** *Kayırmak; korumak.*

sahabetçi, [sahabet-çi] *(saha:betçi) is.* Koruyan; koruyucu.

sahabetkâr, [Ar. sahābet + Far. kār صحابتكار] *(saha:betkâ:r) {OsT} sf.* Sahip çıkan; koruyan; kayıran.

sahabi, [Ar. ṣāḥib *(arkadaş)* > ṣaḥābi / ṣaḥābiye صحابيه / صحابى] *(saha:bi) {OsT} is.* **1.** Sahip çıkan; tutan; arkadaş; sahip. **2.** Hz. Muhammed'i sağlığında görmüş, sohbetlerine katılmış, konuşmuş olan kişi.

sahaf, [Ar. suḥf > saḥḥāf صحف] *(sahha:f) {OsT} is.* **1.** Kitapçı. **2.** Genellikle eski kitaplar satan kitapçı.

sahafet, [Ar. saḫāfet سخافت] *(saha:fet) {OsT} is.* **1.** Zayıflık; incelik. **2.** Akılsızlık; akıl zayıflığı.

sahaflık, -ğı [sahaf-lık] *is.* **1.** Sahafın yaptığı iş. **2.** Eski kitaplar alıp satma işi.

sahaif, [Ar. ṣaḥīfe > ṣaḥā'if صحائف] *(saha:if) {OsT} is.* Sayfalar; yapraklar. ◻ **sahāif-i ikbāl,** *{OsT} Bahtiyarlık sayfaları.*

sahakâr, [Ar. saḫā + Far. -kār سخاكار] *(saha:kâ:r) {OsT} is.* Cömert; eli açık.

sahal, [sakal / saḫal] *{ağız} is.* Sakal. [DS]

saham, [Ar. ṣaḥam صخم] *{OsT} is.* (Kişi için) güneşte yanma.

sahan, [Ar. ṣaḥn *(kâse)* => sahan] *is.* **1.** Derinliği az, içinde yumurta vb. pişirmeye veya yemek yapmaya, ısıtmaya yarayan madenî kap. **2.** *sf.* Bir sahanın aldığı miktar. ◻ **sahan altlığı,** *{ağız} Sıcak kap altına konulan yalıtkan araç; nihale.* [DS]|| **sahan içi,** *{ağız} Bir çeşit helva.* [DS]

sahanan, [Ar. saḫn>saḫanān سخنان] *(sahana:n) {OsT} sf.* **1.** Sıcak; kızgın. **2.** *is.* Sıcak gün.

sahanet, [Ar. saḫn > saḫānet سخانت] *(saha:net) {OsT} is.* Sıcaklık; kızgınlık.

sahangur, [Yun. salengore] *is.* **1.** Sargı olarak kullanılan bir tür seyrek tülbent. **2.** *{ağız}* İşlenmiş mendil. [DS]

sahangül, [Yun. salengore] *{ağız} is.* Bir tül tülbent; mermerşahi. [DS]

sahank, [? sahank] *{ağız} is.* Ağaçtan oyulmuş büyük testi. [DS]

sahanlık[1], **-ğı** [sahan-lık] *is.* **1.** Sahan konulan yer. **2.** *sf.* Belirtilen sayıda sahanın alabileceği miktar.

sahanlık[2], **-ğı** [Ar. ṣaḥn *(avlu)* => sah(a)n > sahanlık] *is.* **1.** Merdivende kolları birbirinden ayıran ve evin her katı ile aynı düzeyde olan basamaksız düzlük. **2.** Toplu taşıma araçlarında yolcuların girip çıkmalarına ve geçmelerine, gerektiğinde ayakta yolculuk yapılmasına yarayan açıklık. **3.** *dnz.* Bir yalıyarın eteğinde birkaç desimetre derinlikte aşınma etkisiyle kazılmış düzlük.

sahap, [Ar. ṣāḥib => sahap] *{ağız} is.* Sahip; iye. [DS]

sahar[1], [Ar. ṣaḫre > ṣaḫar صخر] *{OsT} is.* Kayalar.

sahar[2], [Ar. seḥer => sahar] *{ağız} is.* Tan vakti; seher. [DS]

sahar[3], [Ar. ẓāhir *(görünen)* => sahar] *{ağız} zf.* Belki; olasılıkla. [DS]

sahar[4], [sakar > saḫar] *{ağız} sf.* Sakar. [DS]

sahar[5], [? saḫar] *{ağız} is.* Mangal. [DS]

sahara, [Ar. ṣaḥrā > ṣaḥārā صحارا] *(saha:ra:) {OsT} is.* Sahralar; çöller; kırlar.

saharat, [Ar. ṣaḫre>ṣaḫarāt صخارات] *(sahara:t) {OsT} is.* Kayalar.

sahare, [Ar. sāḥir > saḥāre سحاره] *(saha:re) {OsT} is.* Büyücüler; sihirbazlar.

sahari, [Ar. saḥrā > saḥārī صحارى] *(saha:ri:) {OsT} is.* Sahralar; çöller.

sahariç[1], [? saḫariç] *{ağız} is.* Yağ tavası. [DS]

sahariç[2], [? saḫariç / soḫarıç] *{ağız} is.* Soğan kavurması. [DS]

sahat[1], [Ar. sāḥa > sāḥāt صاحات] *(sa:ha:t) {OsT} is.* Alanlar; sahalar.

sahat[2]**, -dı** [sakat > saḫat] *{ağız} sf.* İnatçı; ters. [DS]

sahat[3], [Ar. sāʿat] *{ağız} is.* Saat. [DS]

sahav, [? saḫav] *{ağız} is.* Paltoluk kalın kumaş. [DS]

sahavel, [? saḫavél] *{ağız} is.* Çalı süpürgesi. [DS]

sahavet, [Ar. saḫāvet سخاوت] *(saha:vet) {OsT} is.* El açıklığı; cömertlik. ☐ **sahāvet-kâr,** *{OsT} Cömert; eli açık.*‖ **sahāvet-kârāne,** *{OsT} 1. Cömertçe. 2. Cömertlik göstererek.*

sahavu, [sakağı > saḫavu] *{ağız} is.* Sakağı. [DS]

sahavül, [? saḫavül] *{ağız} is.* Çalı süpürgesi. [DS]

sahb[1], [Ar. ṣāḥib > ṣaḥb صحب] *{OsT} is.* **1.** Yakın dostlar; sahipler. **2.** Hz. Muhammed devrinde yaşamış, kendisi ile görüşüp konuşmuş kimseler.

sahb[2], [Ar. ṣaḫb صخب] *{OsT} is.* Gürültü etme; patırtı çıkarma.

sahba, [Ar. ṣahbā صهبا] *(sahba:) {OsT} is.* Şarap; kırmızı şarap.

sahhaf, [Ar. ṣaḥf > ṣaḥḥāf صحاف] *(sahha:f) {OsT} is.* **1.** Kitapçı. **2.** Eski kitap alıp satan kimse; sahaf.

sahhaka, [Ar. saḥḥāḳa سحاقه] *(sahha:ka) {OsT} is.* Sevici.

sahhar, [Ar. siḥr > seḥḥār سحار] *(sahha:r) {OsT} sf.* → sehhar.

sahın[1], [sakın-mak > saḫīn صخين] *{eAT} {OsT} ünl.* Sakın.

sahın[2], [Ar. ṣaḥn صحن] *{OsT} is.* **1.** Bir binanın ortasında ya da önünde duvarlarla çevrili üstü açık yer; avlu. **2.** Meydan; ortalık; açıklık. **3.** Oyuk; boşluk. **4.** Sahne. **5.** Büyük kâse. **6.** Kulağın dış boşluğu. **7.** Cami içine açılan kapıyla mihrap duvarı arasında kalan ve mihraba dikey olarak uzanan alan. **8.** Bir kilise tonozunu taşıyan iki ayak dizisi arasındaki boşluk.

sahın[3], [? sahın] *{ağız} is.* Gece yarısı. [DS]

sahındırıh, [sakın-dırık / saḫındırıḫ] *{ağız} is.* Sakındırmak için yapılan işlem. [DS]

sahındırık, -ğı [sahın-dırık] *{ağız} is.* Kağnı tekerleğini yağlamakta kullanılan yağın konulduğu boynuz kap. [DS]

sahınmak, [sak-ın-mak > sahın-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sakınmak. [DS]

sahırka, [sakırga > sahırka] *{ağız} is.* Sakırga; büyük kene.[DS]

sahıt, [Ar. saḫṭ > sāḫıṭ ساخط] *(sa:hıt) {OsT} sf.* Çok öfkeli; öfkelenmiş; dargın.

sahız, [sakız > saḫız] *{ağız} is.* Sakız. [DS]

sahi[1], [Ar. ṣaḥīḥ sahi] *(sa:hi) {OsT} zf.* **1.** Gerçek; doğru. **2.** Gerçek olarak; gerçekten; doğrulukla.

sahi[2], [Ar. sehv > sāhī ساهى] *(sa:hi:) {OsT} sf.* Hata yapan; yanılan.

sahi[3], [Ar. saḫāvet > saḫī سخى] *(sahi:) sf.* Cömert; eli açık.

sahib, [Hintç. sahib *(arkadaş; yönetici; bey)* > Ar. ṣāḥib صاحب] *(sa:hib) {OsT} is.* **1.** Sahip. **2.** *sf.* (Özellik için) bulunduran; taşıyan; haiz olan. **3.** Koruyan. **4.** (Bir iş, eylem vb. için) yapmış olan. ☐ **sāhib-cemāl,** *{OsT} Güzel; çok güzel.*‖ **sāhib-dil,** *{OsT} 1. Cesur. 2. (Kişi için) kutsal. 3. Dindar.*‖ **sāhib-fırāş,** *{OsT} Yatağa düşmüş; hasta.*‖ **sāhib-hurūc,** *{OsT} Ayaklanarak yönetimi ele geçirmiş kişi; ayaklanmış; asi.*‖ **sāhib-i arz,** *{OsT} 1. Devlet. 2. Devleti temsil eden kimse.*‖ **sāhib-i asā,** *{OsT} 1. Değneği bulunan; değnek sahibi. 2. Hz. Musa.*‖ **sāhib-i ayār,** *{OsT} Darphanede kesilen altın paraların ağırlığını denetleyen kimse.*‖ **sāhib-i beyān,** *{OsT} 1. Sözcü. 2. Hz. Muhammed.*‖ **sāhib-i cemāl,** *{OsT} (Kişi için) güzel; yakışıklı.*‖ **sāhib-i devlet,** *{OsT} 1. (Kişi için) şanslı; talihli. 2. Sadrazamın sıfatı; unvanı.* ‖ **sāhib-i emel,** *{OsT} Girişken.*‖ **sāhib-i fırāş,** *{OsT} 1. Yatak sahibi. 2. Yatalak.*‖ **sāhib-i hāne,** *{OsT} Ev sahibi.*‖ **sāhib-i hayrāt,** *{OsT} Hayır sahibi; hayırlı işler yapan.*‖ **sāhib-i hurūc,** *{OsT} 1. Çıkış yapan. 2. isl. Dünyayı düzene sokmak için günün birinde ortaya çıkacağına inanılan olan kimse; mehdi. 3. Hükümdara isyan eden.*‖ **sāhib-i hūt,** *{OsT} 1. Balık adamı. 2. Hz. Yunus.*‖ **sāhib-i iffet,** *{OsT} Namuslu.*‖ **sāhib-i iktidār,** *{OsT} Bir işi yapmak için kendinde yeterli güç bulunan kimse; erk sahibi; muktedir; iktidar sahibi.*‖ **sāhib-i imtiyāz,** *{OsT} Kendisine ayrıcalık tanınmış olan; ayrıcalıklı.*‖ **sāhib-i kadîb,** *{OsT} 1. Kılıçlı. 2. Hz. Muhammed.*‖ **sāhib-i kâināt,** *{OsT} 1. Evrenin sahibi. 2. Allah.*‖ **sāhib-i māide,** *{OsT} 1. Sofra sahibi. 2. huk. Nafakasını sağlama yükümlülüğü olsun veya olmasın evinde birlikte oturduğu kişilerin bakımını, yedirilip içirilmesini, giydirilmesini üstlenen kişi.*‖ **sāhib-i mekāsim,** *{OsT} Savaşlarda alınan ganimetleri bölüştürmekle görevli kimse.*‖ **sāhib-i menzil,** *{OsT} spor. Eskiden, ok atışlarında oku en uzağa düşürerek, okun düştüğü yere kendi adının yazılı olduğu kitabeyi diktiren kimse; ok atışında rekor kırmış sporcu.*‖ **sāhib-i nāmus,** *{OsT} 1. Yasa koyucu. 2. Namuslu. 3. Hz. Muhammed.*‖ **sāhib-i re'y,** *{OsT} 1. Oy sahibi. 2. Düşüncesi kabul gören; isteği yapılan. 3. Vezir.*‖ **sāhib-i rüşd,** *{OsT} 1. Ergin. 2. Gerçek dindar.*‖ **sāhib-i sikke ve hutbe,** *{OsT} (Hükümdar için) kendi adına para bastırıp camilerde hutbe okutturan.*‖ **sāhib-i tabîat,** *{OsT} Yaradılış sahibi; iyi huylu.*‖ **sāhib-i tasnîf,** *{OsT} Eser sahibi.*‖ **sāhib-i tertîb,** *{OsT} Üzerinde beş vakitten daha fazla kaza namazı borcu bulunmayan Müslüman.*‖ **sāhib-i Yâsin,** *{OsT} Yâsin okutularak kendisine çağrıda*

bulunulan; Hz. Muhammed.|| **sâhib-i yed-i beyzâ,** *{OsT} 1. Beyaz elli. 2. Mucizeler yaratan. 3. Hz. Musa.*|| **sahib-i zaman,** *{OsT} Çağın en güçlü, en kudretli kimsesi.*|| **sâhib-i zemân,** *{OsT} Çağa sözünü geçiren.*|| **sâhib-kemâl,** *{OsT} (Kişi için) olgun.*|| **sâhib-kırân,** *{OsT} 1. Her zaman başarı kazanan, üstün gelen hükümdar. 2. Bir tür lale.*|| **sâhib-nazar,** *{OsT} Görüş ve düşünceleri yerinde ve geçerli kişi.*|| **sâhib-saâde**(t), *{OsT} Mutlu.*|| **sâhibü'l-arz,** *{OsT} Mirî toprakları devlet adına kullanan, tımar, has veya zeamet sahibi.*|| **sâhibü'l-beyt,** *{OsT} Ev sahibi; konuk ağırlayan.*|| **sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât,** *{OsT} Güzel ve hayırlı işler yapan.*|| **sâhibü'l-mekâsım,** *{OsT} huk. Ganimetleri gaziler arasında bölüştürmekle görevli kişi.*|| **sâhibü's-selem,** *{OsT} Peşin alışverişte, para veren kişi; peşin alan müşteri.*|| **sâhib-vücûd,** *{OsT} Sözü geçer, varlığı saygı gören; mevki sahibi; protokol adamı.*|| **sâhib-zuhûr,** *{OsT} 1. Ayaklanan; baş kaldıran; asi. 2. Başa geçen.*

sahibat, [Ar. ṣâḥibe > ṣâḥibât صاحبات] *(sa:hiba:t) {OsT} is.* Sahibeler; kadın sahipler.

sahibe, [Ar. ṣâḥib > ṣâḥibe صاحبه] *(sa:hibe) {OsT} is.* Bir yerin, bir şeyin kadın sahibi.

sahici, [sahi-ci] *(sa:hici) sf.* Yapma olmayan; sahte olmayan; gerçek.

sahiden, [sahi-den] *zf.* Gerçekten; hakikaten; sahi.

sahif, [Ar. saḫâfet > saḫîf / saḫîfe سخيف / سخيفه] *{OsT} sf.* **1.** Gevşek; boş. **2.** Zayıf; hafif; etkisiz. **3.** (Kumaş için) gevşek dokunmuş; gevşek; ince.

sahife, [Ar. ṣaḥf > ṣaḥîfe صحيفه] *{OsT} is.* **1.** → sayfa. **2.** Kendinden öncekilere ya da sonrakilere kıyaslanarak düşünülen olay veya durum. **sahîfe-i hâliye,** *Boş sayfa.*|| **sahîfe-i mütelemmis,** *Birine, içinde götürenin katlini emreden mektup.*

sahih, [Ar. ṣıḥḥat > ṣaḥîḥ / ṣaḥîḥa صحيح / صحيحه] *(sahi:h) {OsT} sf.* **1.** Gerçek; açık; doğru; hakiki. **2.** Sağlam; sağlıklı; esen; sıhhatli. **3.** Kesin. **4.** Tam; kusursuz; eksiksiz. **5.** *ed.* (Anlatım için) biçim ve anlam bakımından aksayan bir yanı bulunmayan. **6.** *dbl.* (Kelime için) Arapçada üçlü kökünde illetli bulunmayan.

sahihan, [Ar. ṣaḥîḥa > ṣaḥîḥan صحيحاً] *(sahi:'han) {OsT} zf.* Gerçekten; doğrusu; cidden; hakikaten.

sahik[1], [Ar. saḥḳ > sâḥiḳ / sâḥiḳa ساحق / ساحقه] *(sa:hik, k kalın söylenir) {OsT} sf.* (Bir şeyi) döverek ezen; döven.

sahik[2], [Ar. saḥḳ > saḥîḳ سحيق] *(sahi:k, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Çok uzak; ırak. **2.** Çok karışık ve anlaşılmaz söz.

sahil[1], [Ar. sâḥil ساحل] *(sa:hil) {OsT} is.* Deniz, göl ve ırmak kıyısı; su kenarı; kıyı. **sahil boyu,** *Deniz kıyısı.*|| **sahil çizgisi,** *Denizin sakin olduğu zaman denizin kıyı ile birleştiği kıyı boyu uzanan çizgi; kıyı kenar çizgisi.*|| **sahil çamı,** *bot. Asıl vatanı Güneybatı Avrupa olan, her dem yeşil, iğne yapraklı, 40 m. kadar boylanabilen bir çam türü, (Pinus maritima).*|| **sahilden açmak,** *Bir geminin rotasını kıyıdan uzaklaşacak biçimde değiştirmek.*|| **sahile dikilmek,** *Gemiyi kıyıya dikey rotaya almak.*|| **sahile vurmak,** *(Deniz yüzeyinde yüzer halde bulunan cisimler için) dalga ve rüzgâr etkisiyle kıyıya sürüklenmek.*|| **sahili yalamak,** *(Dalgalar için) kıyıda kırıldıktan sonra belli bir uzaklığa kadar tırmanıp geriye dönmek.*|| **sahili yalayarak geçmek,** *Kıyıya yanaşacakmış gibi yakından geçip gitmek.* || **sahil kordonu,** *Kıyı dili.*|| **sahil sahil gitmek,** *Bir burundan diğerine rota vererek yapılan seyrüsefer.*|| **sahil şeridi,** *huk. Kıyı kenar çizgisinden başlayarak kara yönünde otuz ile yüz metre derinlikte kıyı boyunca uzanan düzenli alan.*

sahil[2], [Ar. ṣahîl صهيل] *(sahi:l) {OsT} is.* At kişnemesi.

sahil[3], [Ar. ṣâhil صاهل] *(sa:hil) sf.* Kişneyen; kişneyici.

sahil[4], [Ar. sahel] *is.* **1.** Kuzey Afrika'daki kumlu ve taşlı bölgelere verilen ad. **2.** Büyük Sahra'nın güneyindeki geçiş iklimi. **3.** Güney Fas'ta esen çöl rüzgârına verilen ad.

sahileşme, [sahi-le-ş-me] *(sa:hileşme) is.* Sahileşmek işi.

sahileşmek, [sahi-le-ş-mek] *(sa:hileşmek) dönşl. f. [-ir]* Gerçek durum almak; gerçeklik kazanmak; gerçekleşmek.

sahileştirme, [sahi-le-ş-tir-me] *(sa:hileştirme) is.* Sahileştirmek eylemi.

sahileştirmek, [sahi-le-ş-tir-mek] *(sa:hileştirmek) gçl. f. [-ir]* Gerçeklik kazanmasını sağlamak; gerçekleştirmek.

sahilhane, [Ar. sâḥil + Far. -ḫâne ساحلخانه] *(sa:hilha:ne) {OsT} is.* Deniz kıyısında yapılmış konak; yalı.

sahilî, [Ar. saḥilî ساحلی] *(sa:hili:) sf.* Kıyı ile ilgili.

sahilsaray, [Ar. sâḥil + Far. serây ساحلسرای] *(sa:hilsara:y) {OsT} is.* Deniz kıyısına yapılan büyük konak veya saraylara verilen ad.

sahin[1], [Ar. ṣiḫan > ṣaḫîn / ṣaḫîne ثخين / ثخينه] *(sahi:n) {OsT} sf.* **1.** Kalın. **2.** Sık. **3.** Sert; pek; katı.

sahin[2], [Ar. suḫûnet > saḫîn / saḫîne سخين / سخينه] *(sahi:n) {OsT} sf.* Çok ısınmış; kızgın; sıcak olan.

sahip, -bi [Ar. Hintç. sahib *(arkadaş; yönetici; bey)* > Ar. ṣâḥib صاحب] *(sa:hip) is.* **1.** Kendisine ait bir şeyi bulunan kişi. **2.** Herhangi bir şey üzerinde mülkiyeti bulunan; o malı istediği gibi tasarruf

edebilme yetkisi tanınmış olan; iye. **3.** (Çocuk için) anne veya babası. **4.** Bir niteliği taşıyan. **5.** Bir şeyi elinde bulunduran veya edinmiş olan kimse. **6.** (Tamlanan olarak) bir şey yapmış olan; bir şeyi düzenleyip meydana getiren kimse. **7.** Bir kimseyi koruyup gözeten; arka çıkan kimse. **8.** Hindistan'da bir onur unvanı. ◻ (Allah) **sahibine bağışlasın,** *(Genellikle genç kızlar için) taşıdığı güzellik kendine veya onunla evlenene yarasın.*|| **sahip çıkmak,** *1. Kendine ait olduğunu ileri sürmek. 2. İlgilenmek. 3. Kollamak; koruyup gözetmek.*|| **sahip kılmak,** *Sahip olmasını sağlamak.*|| **sahip olmak,** *1. Elinde bulundurmak. 2. Üzerinde sahiplik hakkı olmak. 3. Bir şeyi edinmiş, kazanmış olmak. 4. Kendi sorumluluğunda olan bir hayvan veya insanın başkasına zarar vermesine engel olmak. 5. (Erkek için) bir kadın veya kızla cinsel ilişkide bulunmak.*

sahipkıran, [Ar. ṣāḥib-ḳırān صاحب قران / صاحبقران] *(sa:hipkıra:n) {OsT} is.* **1.** Evreni buyruğu altına alan yüce kişi. **2.** Başarı ve üstünlük kazanan padişah. **3.** Fatih Sultan Mehmet ile Kanunî Sultan Süleyman'ın unvanı.

sahipli, [sahip-li] *(sa:hipli) sf.* Sahibi bulunan; birine ait olduğu belirlenmiş olan.

sahiplik, -ği [sahip-lik] *(sa:hiplik) is.* Sahip olma durumu; iyelik.

sahipsiz, [sahip-siz] *(sa:hipsiz) sf.* **1.** Sahibi olmayan; hiçbir kimsenin malı olmayan. **2.** (Evcil hayvanlar için) başıboş dolaşan. **3.** Bir koruyanı, gözeteni ve kollayanı olmayan; korumasız. ◻ **sahipsiz eşya,** *huk. Üzerinde mülkiyet hakkı bulunmayan eşya.*

sahipsizlik, -ği [sahip-siz-lik] *(sa:hipsizlik) is.* Sahipsiz olma durumu.

sahir[1], [Ar. seher > sāhir / sāhire ساهر / ساهره] *(sa:hir) {OsT} sf.* Gece uyumayan; uykusuz.

sahir[2], [Ar. sihr > sāhir / sāhire ساهر / ساهره] *(sa:hir, h kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Büyü yapan; büyücü. **2.** Güzelliğiyle karşısındakini büyüleyen. ◻ **sāhir-pîşe,** *{OsT} 1. Sihirbaz huylu. 2. Sihirbazlığı iş edinmiş olan. 3. Güzelliğiyle insanı büyüleyen kadın.*

sahir[3], [Ar. saḫr > sāḫir ساخر] *(sa:hir, h hırıltılı söylenir) {OsT} sf.* Maskaralık eden; maskara.

sahirane, [Ar. sāḫir + Far. -āne ساحرانه] *(sa:hira:ne) {OsT} zf.* **1.** Büyülercesine; büyüler gibi. **2.** *sf.* Büyüleyici.

sahirat, [Ar. sāḫire >sāḥirāt ساحرات] *(sa:hira:t) {OsT} is.* Büyücü kadınlar.

sahire[1], [Ar. sihr > sāḥir > sāḫire ساحره] *(sa:hire, h kalın söylenir) {OsT} is.* Büyücü kadın. ◻ **sahire-tü'n-nisā,** *{OsT} 1. Kadınların sihirbazı. 2. Kadınların, erkekleri kendine en fazla bağlayanı.*

sahire[2], [Ar. sāhire ساهره] *(sa:hire) {OsT} is.* **1.** Yeryüzü. **2.** Çöl.

sahirîn, [Ar. sāḥirīn ساحرين] *(sa:hiri:n) {OsT} is.* **1.** Büyücüler. **2.** Büyüleyiciler.

sahirun, [Ar. sāḥirūn ساحرون] *(sa:hiru:n) {OsT} is.* → sahirîn.

sahiye, [Ar. sehv > sāhiyye ساهيه] *(sa:hiye) {OsT} is.* Kusur eden kadınlar; yanılan kadınlar.

sahk, [Ar. saḥḳ صحق] *{OsT} is.* Dövme; ezme; kırma.

sahl, [Ar. ṣaḥl صحل] *{OsT} is.* Ses boğukluğu; ses kısıklığı.

sahlamak, [sak-la-mak / saḫla-mak صخلامق] *gçl. f. [-r]* **1.** *{eAT}* → saklamak. **2.** *{ağız}* Sığır, koyun gibi hayvanları kış süresince birisine para ile veya hatır için baktırmak. [DS]

sahlan, [? sahlan] *{ağız} is.* Semizotu. [DS]

sahlanc, [sak-la-n-ç > sahlanc] *{ağız} is.* Herhangi bir yerde saklanan şey. [DS]

salılatmak, [sak-la-t-mak > saḫla-t-mak صخلدمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Saklatmak.

sahleb, [Ar. saḥleb سحلب] *{OsT} is. bot.* → salep.

sahlebî, [Ar. saḥlebī سحلبى] *(sahlebi:) {OsT} is.* Salepçi; salep satan.

sahlebiye, [Ar. saḥlebiyye سحلبيه] *{OsT} is. bot.* Salepgiller, *(Orchidacées).*

sahlu, [sak-lı] *{ağız} sf.* Saklı. ◻ **sahlu elbise,** *{ağız} Düğün ve bayramlarda giyilen elbise.* [DS]

sahmak, [sağ-mak / sah-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Sağmak. [DS]

sahn[1], [Ar. saḫn سخن] *{OsT} is.* Sıcaklık.

salın[2], [Ar. ṣaḥn صحن] *{OsT} is.* **1.** Avlu. **2.** Evin ortasındaki açıklık. **3.** Cami ve medreselerde cemaatın toplanmasına ayrılmış üzeri kubbe ile örtülü yer. **4.** Orta; meydan. **5.** Oyuk; boşluk. **6.** Boş yer. **7.** Büyük tas. **8.** Sahan. **9.** Sahne. **10.** *anat.* Kulağın dış boşluğu. **11.** Zil. ◻ **sahn-ı çemen,** *{OsT} Çimenlik alan; bahçenin ortası.*|| **sahn-ı dū-reng,** *{OsT} 1. İki rengin sahnesi. 2. Dünya (gece ve gündüz sahnesi).*|| **salın-ı gülşen,** *{OsT} Gül bahçesinin ortası.*|| **sahn-ı lāle-zār,** *{OsT} Lale bahçesinin ortası.*|| **sahn-ı seman,** *{OsT}* → sahn medreseleri.|| **salın-ı sîm,** *{OsT} 1. Gümüş meydan. 2. Beyaz kâğıt. 3. Dolunay.*|| **sahn medreseleri,** *{OsT} Eskiden, bugünkü yüksek öğrenim ile orta öğrenim arasında kalan medrese eğitimi veren okullara verilen ad.*

sahn[3], [Ar. saḫn سحن] *{OsT} is.* Kırma.

sahnan[1], [Ar. saḫnān سخنان] *(sahna:n) {OsT} sf.* **1.** Sıcak; kızgın. **2.** *is.* Sıcak gün.

sahnan[2], [Ar. ṣaḥnān صحنان] *(sahna:n) {OsT} is.* Çifte zil.

sahne, [Yun. skhne > Ar. ṣaḥn / Fr. scène => ṣaḥne صحنه] *is.* **1.** Her türlü oyun, gösteri, müzik, dans vb. gerçekleştirmek üzere izleyicilerin kolayca görebilmeleri için yerden belli bir yükseklikte yapılmış yer. **2.** Tiyatro eserinin canlandırıldığı yer. **3.** Bir tiyatrodaki olayın geçtiği yeri canlandıran dekorların tümü. **4.** Oyunda, perde adı verilen bölümlerde kişilerin girip çıkması ile değişen bölümlerinden her biri; perdenin alt bölümü; tablo. **5.** Bir tiyatro eserinde geliştirilen, roman ve hikâyede anlatılan kendi içinde bir bütünlük sağlayan olay; yan olay. **6.** *mecaz.* Gösteri ve eğlence dünyası. **7.** *mecaz.* Basit bir izleyici olarak hazır bulunulan ve tanık olunan olay. **8.** *mecaz.* Olay; görünüm. **9.** *mecaz.* Etkinlik gösterilen alan; çalışma dalı. 🗗 **sahne almak,** *1. Sahnede gerekli düzenlemeleri yapmak. 2. Sırası gelince gösteri veya şarkı için sahneye girmek.*‖ **sahne arkası,** *Kulis.*‖ **sahne aygıtları,** *Dekor değiştirmek ve efekt yaratmakta kullanılan aygıt ve araçların tümü.*‖ **sahneden ayrılmak,** *1. Tiyatro oyunculuğunu bırakmak. 2. Etkinlik alanından uzaklaşmak; bir kenara çekilmek; görünmez olmak.*‖ **sahne korkusu,** *psikol. Toplum içinde konuşmaktan çekinme.*‖ (bir yer, bir olaya) **sahne olmak,** *Orada bir olay geçmek; olay orada gerçekleşmek.*‖ **sahne tasarımcısı,** *Bir sahne veya tiyatronun düzenlenmesi ve donatılması konularında uzmanlaşmış mimar veya dekoratör.*‖ **sahne tasarımı,** *Bir tiyatro eserinin veya başka bir gösterinin sahneye konulması için gerekli olan plastik ve teknik ögelerin tümü.*‖ **sahneye çıkmak,** *1. Sahneye gelerek gösteri sunmak; göstermek. 2. mecaz. Belirmek; ortaya çıkmak; etkinlik alanına katılmak; kullanılmak.*‖ **sahneye koymak,** *Bir oyunu, kendisini oluşturan metin, dekor, uyum, yorum, müzik vb. öğeleri düzenleyerek sahnede izlenebilir duruma getirmek; sahnelemek.*

sahneleme, [sahne-le-me] *is.* Sahnelemek işi.

sahnelemek, [sahne-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)yor]* **1.** Bir eseri veya oyunu, kendisini oluşturan metin, dekor, uyum, yorum, müzik vb. öğeleri düzenleyerek sahnede izlenebilir duruma getirmek; sahneye koymak. **2.** *mecaz.* Bir tertip, düzen kurmak.

sahneleniş, [sahne-le-n-iş] *is.* Sahnelenmek eylemi veya biçimi.

sahnelenme, [sahne-le-n-me] *is.* Sahnelenmek eylemi.

sahnelenmek, [sahne-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** (Oyun için) sahneye konulmak. **2.** (Bir olay veya durum için) ortaya çıkmak; görünür olmak; belirmek. **3.** *mecaz.* (Bir düzen veya olay için) önceden tertiplenmiş, düzenlenmiş olmak. **4.** *dönşl. f.* Sahne sahibi olmak; sahne edinmek; sahneli duruma gelmek.

sahneleyiş, [sahne-le-y-iş] *is.* Sahneleme eylemi veya biçimi.

sahneşirin, [Ar. ṣaḥn-ı Far. şīrīn ?] *{ağız} is.* Evlerin üst katındaki küçük oda. [DS]

sahneyn, [Ar. ṣaḥneyn صحنين] *{OsT} is.* Çifte zil.

saho, [İt. sacco] *{ağız} is.* Ceket. [DS]

sahr, [Ar. ṣaḫr صخر] *{OsT} is.* Kaya.

sahra, [Ar. ṣaḥrāʾ صحراء] *(sahra:) {OsT} is.* → sahra. 🗗 **sahrā-neverd,** *{OsT} Çölde dolaşan; kırda gezen.*‖ **sahrā-nişîn,** *{OsT} Çölde oturan.*‖ **salırā'-yı adem,** *{OsT} Yokluk çölü; ölüm.*

sahra, [Ar. ṣaḥrāʾ صحراء] *(sahra:) {OsT} is.* **1.** Açık ve düz arazi; ova; kır. **2.** Çöl. **3.** *as.* Yerleşim bölgeleri dışındaki alan. **4.** Askerî eğitim ve muharebe tatbikatı yapılan yer. 🗗 **salıra hastanesi,** *Sabit hastanelerden yararlanma imkânının olmadığı yerlerde personelin tedavisini sağlamak amacıyla açılan seyyar veya yarı seyyar hastane.*‖ **salıra obüsü,** *Kısa namlulu bir tür top.*‖ **salıra tahkimatı,** *Personel, silah ve araçların düşman etkinliklerinden korunması için muharebe bölgesinin amaca uygun biçimde düzenlenmesi.*‖ **salıra topu,** *Savaşan birliklere yakın destek ateşi sağlayan ve uzun mesafelere atış yapabilen hafif top.*

sahra'î, [Ar. ṣaḥrāʾ >ṣaḥrāʾī صحرائى] *(sahra:i:) {OsT} sf.* Salıraya ait; çöle ait; kırsal. 🗗 **sahrā'î lāle,** *{OsT} Yabani lale türleri.*

sahrak, -ğı [Far. sāğar => sağrak / saḫrak] *{ağız} is.* Ağaçtan yapılmış yağ kabı. [DS]

sahramak, [sak-ra-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* (Ötücü kuş, tavuk vb. için) yüksek sesle çabuk çabuk ötmek. [DS]

sahran, [? sahran] *{ağız} is.* Altın sarısı renginde bir buğday türü. [DS]

sahrat, [Far. ser + Ar. ḥadd => sahrat] *{ağız} is.* Halı heybelerin kıyılarına geçirilen deri çerçeve. [DS]

sahratağzı, [Far. ser + Ar. ḥadd + T. ağ(ı)z-ı] *{ağız} is.* **1.** Sınır başı. **2.** Çok yel alan yer. [DS]

sahratlamak, [sahrat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kimi eşyaların kenarını deriden çerçeve ile kaplamak. [DS]

sahratlı, [sahrat-lı] *{ağız} is.* Yandan çaprazlı, uçun konçlu mest; Konya mesti. [DS]

sahratlık, -ğı [sahrat-lık] *{ağız} is.* Erkeklerin bellerine bağladıkları sırma işlemeli kayış. [DS]

sahravat, [Ar. saḥrā >ṣaḥrāvāt صحراوات] *(sahra:va:t) {OsT} is.* **1.** Ovalar. **2.** Kırlar. **3.** Çöller.

sahre, [Ar. saḫr > saḫre (t) صخره / صخراة] *{OsT} is.* **1.** Kaya. **2.** Külte. 🗗 **sahre-i indifaiye,** *{OsT} Püskü-*

rük kaya.‖ **sahre-i mültesika,** *{OsT} Tortul kaya.*‖ **sahre-i müştaile,** *{OsT} Yanar külte.*‖ **sahret'ullāh,** *{OsT} Beytü'l-makdiste Hz. Peygamber'in Mirac'a yükseldiği yerdeki kaya.*

sahrınc, [Ar. ṣıhrîc > ṣahrınc صهرنج] *{OsT} is.* → sarnıç.

sahreç, [? sahreç] *{ağız} is.* Erik pestili yapılırken, eriğin çekirdeğini çıkarmaya yarayan elek. [DS]

sahrınç, [Ar. ṣahrînc] *{ağız} is.* Dağlardaki doğal kuyular. [DS]

sahric, [Ar. ṣahrîc صهريج] *{OsT} is.* → sarnıç.

saht[1], [Far. sāḫt] *{eT} is.* Eyerlere, kemerin başına, tokalara yapılan altın veya gümüş işleme. [DLT]

saht[2], [Far. saḫt سخت] *{OsT} sf.* **1.** Katı; sert; çetin. **2.** Güç; zor. **3.** Güçlü; sağlam. 🗗 **saht-bāzū,** *{OsT} Kolu kuvvetli.*‖ **saht-dil,** *{OsT} Katı yürekli.*‖ **saht-gîr,** *{OsT} Sıkıca tutan.*‖ **saht-ligām,** *{OsT} 1. Dik başlı; sert başlı. 2. (At için) gem almaz.*‖ **saht-rū,** *{OsT} 1. Pek yüzlü; katı suratlı. 2. Asık suratlı. 3. Dargın.*

sahte, [Far. sāṣten *(yapmak)* > sāḫte ساخته] *{OsT} sf.* **1.** Gerçek olmayıp bir şeyin aslına benzetilerek yapılan; düzme; yapma; taklit. **2.** *mecaz.* Gerçek olmayan; içten olmayan; yapmacık. 🗗 **sahte evrak,** *huk. Gerçek olmayan bir olayı veya durumu gerçekmiş gibi göstermek ve öyle kabul ettirmek üzere düzenlenmiş ya da tahrif edilmiş belge.*‖ **sāhte-vekār,** *{OsT} Davranışları gerçek ve içten olmayan; yapmacık tavırlı.*

sahteci, [sahte-ci] *sf.* Düzmeci; sahtekâr.

sahtecilik, -ği [sahte-ci-lik] *is.* Sahte işler yapma; düzmecilik; sahtekârlık.

sahtegî, [Far. sāḫte-gī ساختگی] *(sa:htegi:) {OsT} is.* **1.** Sahtelik. **2.** Kalplık. **3.** Yalan; düzme.

sahtekâr, [Far. sāḫte-kār ساخته کار] *(sahtekâ:r) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin gerçeği görüntüsünde sahtesini yapan; düzmeci; sahteci. **2.** Gerçeği bozan; değiştiren. **3.** Kalpazan. **4.** Gerçek duygularını gizleyerek karşısındakini kandırmaya çalışan kimse.

sahtekâri, [Far. sāḫte-kārī ساخته کاری] *{OsT} is.* **1.** Sahtecilik. **2.** Hilecilik.

sahtekârlık, -ğı [sahtekâr-lık] *(sahtekâ:rlık) is.* **1.** Sahtekâr olma durumu. **2.** Sahtece davranış; düzmecilik. 🗗 **sahtekârlık suçu,** *Bir kamu görevlisinin, göreviyle ilgili işlerde, resmî bir belge üzerinde silinti, kazıntı veya değişiklik yaparak anlam ve niteliğini değiştirmesi veya bir resmî belge yerine uydurmasını koyması veya hiç gerçekle ilgisi olmayan bir belgeyi düzenlemesi eylemi.*

sahtelik, -ği [sahte-lik] *is.* **1.** Sahte olma durumu. **2.** Uydurma ve düzme olan şeyin niteliği.

sahtguş, [Far. saḫt-güş سختگوش] *(sahtgu:ş) {OsT} sf.* Sağır.

sahti, [Far. saḫt > saḫtī ساختی] *(sahti:) {OsT} sf.* **1.** Katılık; sertlik; çetinlik. **2.** Güçlük; zorluk. **3.** Güçlülük; sağlamlık. **4.** Sıkıntı.

sahtiyan, [Far. saḫt-yān > saḫtiyān ساختیان] *(sahtiya:n) {OsT} is.* **1.** Tabaklandıktan sonra boyanmış ve cilalanmış deri. **2.** *sf.* Bu deriden yapılmış olan.

sahtiyancı, [sahtiyan-cı] *is.* Sahtiyan üreten, işleyen veya alıp satan kimse.

sahtiyani, [Far. saḫtiyānī سختیانی] *(sahtiya:ni:) {OsT} is.* → sahtiyancı.

sahtligam, [Far. saḫt-ligām سخت لگام] *(sahtliga:m) {OsT} sf.* (At için) başı sert; gem almaz.

sahtmağz, [Far. saḫt-maġz سخت مغز] *{OsT} sf.* Sert beyinli; kalın kafalı.

sahtpa, [Far. saḫt-pā / saḫt-pāy سختپا / سختپای] *(santpa:) {OsT} sf.* **1.** Ayağı sert. **2.** Sağlam; sabit; değişmez; direngen.

sahtpençe, [Far. saḫt-pençe سخت پنجه] *{OsT} sf.* **1.** Eli sıkı. **2.** Tamahkâr; haris; cimri.

sahur[1], [Ar. seḥer > saḥūr سحور] *(sahu:r) {OsT} is.* **1.** Ramazanda oruç tutanların imsakten önce yedikleri yemek. **2.** Bu yemeğin yendiği saat. 🗗 **sahura kalkmak,** *(Oruç tutan kimse için) gün doğmadan önce uyanmak ve yemek yemek.*‖ **sahur yemeği,** *Oruç tutan kimsenin gün doğmadan önce yediği yemek.*

sahur[2], [Ar. suhūr > sāhūr ساهور] *(sa:hu:r) {OsT} is.* **1.** Gece uyumama; uykusuzluk. **2.** Ayın etrafındaki hale; ayça.

sahur[3], [Ar. ṣāhūr صاهور] *(sa:hu:r) {OsT} is.* Ay tutulması sırasında, Dünya'nın Ay üzerine düşen gölgesi.

sahuri, [Ar. saḥūrī سحوری] *(sahu:ri:) {OsT} is.* **1.** Sahur davulcusu. **2.** Sahurdaki davul gürültüsü.

sahurluk, -ğu [sahur-luk] *(sahu:rluk) is.* **1.** Sahurda yenecek şeyler. **2.** *sf.* Sahurda yemeye uygun olan.

sahv, [Ar. ṣaḥv صحو] *{OsT} is.* **1.** Ayılma; kendine gelme. **2.** Hastanın iyi olması. **3.** *tasvf.* Mutasavvıfın vecit ile cezbeye kapılarak (*sekr*) beş duyusunu kaybettikten (*bihudluk*) sonra tekrar kendine gelmesi, ayıkması.

sahve, [Ar. ṣaḥve صحوه] *{OsT} is.* Ayıklık; uyanıklık.

sai, [Ar. sa'y > sā'î ساعی] *(sa:i:) {OsT} sf.* **1.** Çalışan; gayret eden. **2.** Hızlı yürüyen. **3.** Kovuculuk eden. **4.** *is.* Haberci; ulak. 🗗 **sāi-bi'l-fesād,** *{OsT} Ortalığı birbirine katan bozguncu.*

sa'ib[1], [Ar. şe'b > şāi'b ثائب] *(sa:ib) {OsT} is.* Yağmur getiren rüzgâr; bora. 🗗 **sā'ibü'l-bahr,** *Med olayı dolayısı ile kıyıya dolan su.*

sa'ib[2], [Ar. ṣevāb > ṣā'ib / ṣā'ibe صائب / صائبه] *(sa:ib) {OsT} sf.* **1.** Yanlışsız; doğru. **2.** Amaca uygun. **3.** Amaca ulaşan.

sa'ib[3], [Ar. sā'ib سائب] *(sa:ib) {OsT} sf.* Bir yer veya nesne ile ilişiği kalmayan; serbest; başıboş.

sa'ibe, [Ar. sā'ib > sā'ibe سائبه] *(sa:ibe) {OsT} is.* **1.** Serbest bırakılmış hayvan. **2.** Dişi deve.

sa'ibî, [Ar. ṣā'ibī صائبی] *(sa:ibi:) {OsT} sf.* ve *is.* Yıldıza tapan.

sa'ibiyun, [Ar. sā'ibiyyūn صائبیون] *(sa:ibiyu:n) {OsT} is.* Yıldızlara tapanlar.

sa'id[1], [Ar. ṣu'üd > ṣā'id صاعد] *(sa:id) {OsT} sf.* **1.** Yukarıya çıkan; yükselen. **2.** Yukarıya çıkan; yüksek. **3.** *müz.* Türk müziğinden çıkıcı dizi anlamındaki terim.

sa'id[2], [Ar. sa'd > sa'īd / sa'īde سعید / سعیده] *{OsT} sf.* **1.** Kutlu; uğurlu. **2.** İyilik yapmış; sevap kazanmış; ahretini iyi olarak hazırlamış kimse.

sa'id[3], [Ar. ṣā'id ساعد] *(sa:id) {OsT} is. anat.* Kolun dirsek ile bilek arasında kalan kısmı. 🗗 **sāid-i billūr,** *{OsT} Bembeyaz kol.*|| **sāid-i simîn,** *{OsT} Gümüş gibi kol.*

sa'id[4], [Ar. ṣu'üd > ṣa'īd > ṣa'īde صعید / صعیده] *(sa:i:d) {OsT} sf.* **1.** Yüksek. **2.** Yukarı çıkan.

sa'idan, [Ar. sā'idān ساعدان] *(sa:ida:n) {OsT} is.* Kol ve bacak.

sa'ig, [Ar. saġ > sā'iġ / sā'iġa سائغ / سائغه] *(sa:ig) {OsT} sf.* Yutulması kolay olan.

sa'ik, [Ar. sā'iḳ سائق] *(sa:ik) is. as.* Artçı.

sa'ik, [Ar. sevḳ > sā'iḳ / sā'iḳa سائق / سائقه] *(sa:ik, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Sevk eden. **2.** Götüren. **3.** *is.* Sebep. **4.** *fel.* Güdü. **5.** *huk.* Kişi irade beyanına iten iç etken. 🗗 **saik olmak,** *Neden olmak.*

sa'ika[1], [Ar. sā'iḳ > sā'iḳa سائقه] *(sa:ika) {OsT} sf.* **1.** Yöneten; sevk eden. **2.** Neden.

sa'ika[2], [Ar. ṣā'iḳa صاعقه] *(sa:ika) {OsT} is.* Yıldırım. 🗗 **sā'ika-zede,** *{OsT} Yıldırım çarpan kimse.*

sa'il[1], [Ar. seyl > sā'il سائل] *(sa:il) {OsT} sf.* Akan; akıcı.

sa'il[2], [Ar. ṣavlet > ṣā'il صائل] *(sa:il) {OsT} sf.* Saldıran; saldırgan; saldırıcı.

sa'il[3], [Ar. su'āl > sā'il سائل] *(sa:il) {OsT} is.* **1.** Soru soran. **2.** Dilenci.

sa'iliyet, [Ar. sā'il > sā'iliyyet سائلیت] *{OsT} is.* Akıcı olma durumu; akıcılık.

sa'im, [Ar. ṣavm > ṣā'im / ṣāşime صائم / صائمه] *(sa:im) {OsT} sf.* Oruç tutan; oruçlu.

saimak, [sai-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Delmek; deşmek; sançmak. [EUTS]

sa'ime, [Ar. sevm >sā'ime سائمه] *(sa:ime) {OsT} is.* Otlağa başıboş salınmış hayvan veya sürü.

sa'imîn, [Ar. ṣā'im >ṣā'imīn صائمین] *(sa:imi:n) {OsT} is.* Oruç tutanlar.

sa'imun, [Ar. ṣā'im > ṣā'imün صائمون] *(sa:imu:n) {OsT} is.* Oruç tutanlar.

sa'ir[1], [Ar. seyr >sā'ir/sā'ire سائر / سائره] *(sa:ir) {OsT} sf.* **1.** Yürüyen; giden. **2.** Dolaşan.

sa'ir[2], [Ar. sa'r > sa'ir صعیر] *(sa:ir) {OsT} is.* **1.** Ateş. **2.** Cehennem.

sa'ir[3], [Ar. seyr > sā'ir / sā'ire سائر / سائره] *(sa:ir) {OsT} sf.* Diğer; başka; öteki.

sa'ire, [Ar. sā'ir > sā'ire سائره] *(sa:ire) {OsT} is.* Seyreden; hareket eden.

sa'irfilmenam, [Ar. sā'ir *(gezen)* + fi'l-menām *(uyku)* سائر فی المنام] *{OsT} sf.* Uyurgezer.

sa'is, [Ar. siyāset > sā'is سائس] *(sa:is) {OsT} is.* At uşağı.

sa'it, [Ar. ṣavt > ṣā'it / ṣā'ite صائت / صائته] *(sa:it) {OsT} sf.* **1.** Ses çıkaran; sesli. **2.** *dbl.* (Harf için) ünlü.

sa'iyan, [Ar. sa'i > sā'iyān ساعیان] *(sa:iya:n) {OsT} is.* **1.** Çalışanlar; gayret edenler. **2.** Haberciler; ulaklar; haber götürenler.

sajan, [? sajan] *{eT} is.* Halk; cemaat; topluluk. [EUTS]

-sak [-sa-k / -se-k] *yap. e.* **1.** İsimden sıfat ve isim türeten ek. İsimden fiil türeten *-se-* eki ile, fiilden sıfat veya isim yapan *-k* ekinin kaynaşıp kalıplaşmasından meydana gelmiştir. Fiilin belirttiği eyleme ilişkin nitelikleri bulundurma, istek duyma veya meyilli olma gibi kavramlar katarak isim ve sıfatlar türetir: *bağırsak, susak (çiftçi), ersek 'erkek isteyen' (kadın), savsak (tutum), uysak 'başkalarının sözüne göre davranan' (çocuk), yakınsak (mercek), ıraksak (mercek).* **2.** Araç ve gereç isimleri yapar: *burunsak, sokansak 'iğne'.*

sak[1], [sak / seğ *(yans.)*] *is.* Kıpırdamayı, kımıldanmayı, titremeyi, bu biçemlerde hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *sak-ı-da-mak, sak-ır-a-mak, sak-ır sakır, sak-ra-mak*

sak[2], [sā-mak *(saymak)* > sa-k سق / ساق / صاق / صق] *is.* **1.** Dikkat. [İKPÖy.] **2.** *sf.* Dikkatli; işinde uyanık ve zeyrek olan; uyanık; açıkgöz. *{ağız} (aymı)* [DLT] [Gabain] [İKPÖy.] [DS] **3.** *{ağız}* (Kişi için) uykusu hafif. [DS] **4.** *{eAT} {ağız}* Tetikte duran; ihtiyatlı.

[DS] **5.** *{eAT} {ağız}* (Kulak için) çabuk duyan. [DS] **6.** *{ağız}* Sezgisi kuvvetli; duygulu. [DS] ◻ **sak durmak,** *Dikkatli ve uyanık durumda bulunmak; tetikte beklemek. {ağız} (aynı)* [DS] || **sak olmak,** *{eAT} Uyanık davranmak; dikkatli olmak.*|| **sak sak,** *{eT} Nöbetçinin, bekçinin kaleyi ve atı koruyabilmek için uyanık olmasını emreden söz.* [DLT]|| **sak turmak,** *{ağız} Uyanık durmak.* [DS]|| **sak yatmak,** *{ağız} 1. Derin uykuya dalmadan uyumak; tetikte yatmak. 2. Uyuklamak.* [DS]

sak[3], [Ar. sāḳ ساق] *(sa:k) {OsT} is. anat.* **1.** Bacağın diz ile ayak arasında kalan bölümü. **2.** *bot.* Sap. **3.** *mat.* Bir üçgenin taban dışında kalan kenarlarından her biri. **4.** *{eAT}* Ok yayının kiriş geçen ucu. ◻ **sāk-ı cezrî,** *{OsT} bot. Kök sap.*|| **sāk-ı mültesık,** *{OsT} bot. Yapışık sap.*|| **sāk-ı mütehāfıt,** *{OsT} bot. Sarılgan sap.*|| **sāk-ı zahif,** *{OsT} bot. Sürüngen sap.*|| **sāku'l-esved,** *{OsT} bot. Baldırıkara.*

sak[4], **-kkı** [Ar. ṣakk صك] *{OsT} is.* **1.** Şeriat mahkemeleri tarafından verilen belge. **2.** Belge, senet gibi resmî kâğıtlardaki anlatım. ◻ **sakk-ı kadîm,** *{OsT} huk. Bir mahkeme tarafından eskiden düzenlenmiş bir belge.*

sak[5], [sak] *{ağız} sf.* (Deniz, hava vb. için) sessiz; sakin. [DS]

sak[6], [sak] *{ağız} is.* **1.** Dişi manda. **2.** Manda yavrusu. [DS]

sak[7], [İt. sacco / Fr. sac] *is.* **1.** Çanta. **2.** Kısa kadın ceketi. **3.** *{ağız}* Üstü sırma işlemeli, kadife ya da çuhadan kadın ceketi. [DS]

sa'ka, [Ar. sa'k > sa'ka صعقه] *(sa-ka) {OsT} is. tıp.* Bayılma; baygınlık; kendinden geçme. ◻ **sa'ka-i hafîfe,** *{OsT} Hafif baygınlık.*|| **sa'ka-i şedîde,** *{OsT} Şiddetli baygınlık.*

saka[1], [sak-ā] *(saka:) {eT} is.* Dağ yamacı. [DLT]

saka[2], [Yun. sakkas] *is. zool.* İspinozgillerden, Avrupa, Asya ve Afrika'nın büyük bölümünde yaşayan, tohum, böcek, yaprak uçları, deve dikeni vb. ile beslenen gezici ve ötücü küçük güzel bir kuş; ökse kuşu, *(Carduelis carduelis).* ◻ **saka kuşu,** *Saka.*

saka[3], [Ar. sevk > sāḳa ساقه] *(sa:ka) {OsT} is.* Artçılar; artçı kuvvetler. ◻ **sākatü'l-ceyş,** *{OsT} Artçılar; ordunun gerisinde bulunan askerler.*

saka[4], [Ar. saky > saḳā سقا] *{OsT} is.* **1.** Çeşme, sarnıç, kuyu vb. yerlerden su alarak evlere dağıtma işini yapan kimse. **2.** *{ağız}* İki kulplu su testisi. [DS] ◻ **saka beygiri gibi,** *1. Bir iş için pek çok yere gidip gelerek; çok dolaşarak. 2. mecaz. Yalnız vakit geçirmek için kapı kapı dolaşan.*|| **saka gediği,** *Çeşmelerden su alma ayrıcalığı.*

saka[5], [sakağı / saka] *{ağız} is.* Sakağı; mankafa hastalığı. [DS] ◻ **saka olmak,** *{ağız}* Nezle olmak. [DS]

saka[6], [saka] *{ağız} is.* Büyük aşık. [DS]

saka[7], [İt. saca] *{ağız} is.* Balık ağı. [DS]

saka[8], [saka] *{ağız} is.* Erkek arı. [DS]

saka[9], [saka] *{ağız} is.* Kadınların boyunlarına taktıkları süs altını. [DS]

saka[10], [saka] *{ağız} is.* Ekilmeyen yerler. [DS]

saka[11], [İt. sacco] *{ağız} is.* Ceket. [DS]

sakabaşı, [Ar. saḳḳā + T. baş-ı] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde Divan-ı hümayun sakalarının amirine verilen ad.

sakabir, [? sakabir] *{eT} is.* İlaç olarak kullanılan bir amonyum tuzu. [EUTS]

sakaf, [Ar. saḳf سقف] *{OsT} is.* Çatı; tavan; dam.

sakağı[1], [*sakā-mak > saka-ğı / ṣāḳā-ġī / Moğ. saḳa-ġu صاقاغی] *is.* **1.** At, eşek ve katırlarda görülen, insanlara da geçebilen bir basilin yol açtığı, bulaşıcı bir salgın hastalık; ruam. *{OsT} (aynı)* **2.** *{ağız}* Atın soğuk alması. [DS] **3.** *{ağız}* Boyunduruğun altında bulunan ağaç. [DS]

sakağı[2], [saka-k *(çene altı)* > saka-ğı] *{ağız} is.* Şişmanlıktan çene altında sarkan et. [DS]

sakak, [*sakā-mak *(sarkmak)* > sakā-k سقاق / صقق / سقق] *(saka:k) is.* **1.** *{eT}* Çene. [DLT] **2.** *{eAT} {OsT}* Çene altındaki sarkık et; gerdan. **3.** Çene altı. **4.** *{ağız}* Boyunduruğun altında bulunan ağaç. [DS]

sakal, [*sakā-mak *(sarkmak)* > sakā-l صقال] *is.* **1.** Yetişkin erkeklerde yüzün alt kısımlarında olmak üzere çene ve yanaklarda biten tüylerin tümüne birden verilen ad. *{eT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [KB] **2.** Bazı hayvanlarda çene altında bulunan kıllara verilen ad. **3.** *dnz.* Kuruya alınmış bir geminin altından sarkan yosunlar. **4.** *{ağız}* Tütün kamışlarına iki ya da üç yerden bağlanan ip. [DS] **5.** *argo.* Para. ◻ **sakala çarpan,** *{ağız} 1. Hamur ile mercimek karıştırılarak yapılan yemek. 2. İnce uzun kesilip haşlanan hamur üzerine sarımsaklı yoğurt dökülerek yapılan bir tür mantı.* [DS]|| **sakala sarkan,** *{ağız} Hamurdan kesme makarna.* [DS]|| **sakal atmak,** *argo. Bir satıcıya siftah etmesini sağlamak.*|| **sakal başı çevirmek,** *Sakal bırakmak üzere yüzün dış kısımlarında kalan sakalları kesip düzeltmek.*|| **sakal başı göstermek,** *{eAT} Kendini önemli kişi imiş gibi sunmak; öyle görünmeye çalışmak.*|| **sakal başı dağıtmak,** *Bir kişiyi tehdit etmek.*|| **sakal bırakmak,** *Sakalını kesmeyerek uzatmak.*|| **sakal çürüten,** *{ağız} Bir tür sulu şeftali.* [DS]|| **sakal döken,** *{ağız} Keten helvası.* [DS]|| **sakal duasına çıkmak,** *Gerçekleşmesi imkânsız şeyleri ummak.*|| **sakal falına oturmak,** *{ağız} Dalgın dalgın düşünmek.*|| (bir işin) **sakalı bitmek,** *Sürüncemede kalmak; uzun sürmek.*|| **sakalı değirmende** (değirmen damında) **ağartmak,** *Yaşlandığı halde bir deneyim edinememek; boş ve gereksiz şeylerle ömür geçirmek.*||

sakalı ele vermek, *1. Başkasının sözünden çıkamayacak duruma gelmek. 2. Bütün sırlarını ele vermek.*‖ **sakalı kaptırmak,** *Sakalı ele vermek.*|| **Sakalım yok ki sözüm dinlensin!** *Doğru söylediğim halde gençliğim yüzünden bana güvenen veya saygı gösteren olmuyor, anlamında kullanılır.*|| **sakalına göre tarak vurmak,** *Birinin hoşuna gidecek biçimde davranmak veya söz söylemek.*|| **sakalına güldürmek,** *{eAT} Davranışları ile başkalarını kendisine güldürmek; el âlemin maskarası olmak.*|| (birinin) **sakalına gülmek,** *Ciddi gibi görünen sözlerle alay etmek.*‖ **sakalından yedilmek,** *{eAT} Hayvan yeder gibi sürüklenip götürülmek.*|| (birinin) **sakalının altına girmek,** *Çok yakın ilişkiler kurarak onu etkilemek.*|| **sakalı sarkan,** *{ağız} Hamur ile mercimek karışımı bir tür yemek.* [DS]|| **sakalı saydırmak,** *Saygınlığı kalmamak; itibardan düşmek.*|| **sakal ıslayan,** *{ağız} Çok tatlı bir tür armut.* [DS]|| **Sakal-ı Şerif,** *Hz. Muhammed'in sakalından alınan ve küçük bir şişe içine konduktan sonra altın kutu ve atlas bohçalar içinde saklanan sakal parçaları.*|| **sakal kapan,** *{ağız} İşlek yer; dört yol ağzı.*[DS]|| **sakal koyuvermek,** *Sakal bırakmak.*|| **sakal likeni,** *bot. Spor keseleri gri renkte uzun kıllarla örtülü liken türü, (Usnea barbata).*|| **sakal otu,** *bot. Dere otu.*|| **sakal oynatmaz,** *1. (Meyve veya yiyecek için) ağızda hemen eriyecek kadar olgunlaşmış. 2. Yumuşak ve sulu yiyecek.*|| **sakal salıvermek,** *Sakal uzatmak.*|| **sakal sürüştürmek,** *{ağız} Öpüşmek.* [DS]|| **sakal uzatmak,** *Sakal bırakmak.*|| **sakal yapmak,** *argo. Birkaç kişinin bulunduğu yerde esrar çıkararak ortaya koyup ikramda bulunmak.*

sakalak, -ğı [sak *(sap)* > sak-ala-k ?] *{ağız} is.* Mantar. [DS]

sakalan, [Ar. ṣaḳalān ثقلان] *(sakala:n) {OsT} is.* İnsan ve cin.

sakalar, [? sakalar] *{ağız} is.* Kireç sandığı. [DS]

sakalduruk, [sakal-duruk] *{eT} is.* Külahın başta durması için çene altından geçirilerek bağlanan ipekten örülmüş kaytan. [DLT]

sakalduruklanmak, [sakal-duruk-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Külahı düşmemesi için çene altından geçen kaytanla bağlamak. [DLT]

sakaleyn, [Ar. ṣaḳal > ṣaḳaleyn ثقلين] *{OsT} is.* **1.** İnsan ve cin. **2.** Dünya ve ahret. **3.** Arap ve Acem. **4.** Hafif ve ağır iki şey.

sakalık, -ğı [saka-lık] *is.* Sakanın yaptığı iş.

sakalibe, [Ar. ṣiḳlāb *(Slav)* > ṣiḳālibe صقالبه] *(saka:-libe, k kalın okunur) is.* **1.** Slavlar. **2.** Orta Çağ Arap coğrafyacılarına göre, İstanbul ile Bulgar ülkeleri arasında göçebe yaşayan çeşitli kavimlere verilen ad. **3.** Endülüs'te saray ve harem dairelerinde çalıştırılan yabancı esirlere verilen ad.

sakallanma, [sakal-la-n-ma] *is.* Sakallanmak eylemi.

sakallanmak, [sakal-la-n-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Sakalı çıkmak. **2.** Sakallı duruma gelmek. **3.** Sakal bırakmak.

sakallı, [sakal-lı] *sf.* **1.** Sakalı olan; sakalı bulunan. **2.** Sakal tıraşı gelmiş veya geçmiş olan; tıraşsız. **3.** İmparatorluk döneminde savaşta esir alınan yaşlılara verilen ad. **4.** *argo.* Erkeklik organı. ◘ **sakallı bebek,** *{ağız} Yaşına göre daha çocuksu davranan.* [DS]|| **sakallı guguk,** *zool. Parlak kuşgiller familyasından Güney Amerika'da yaşayan ve eti yenen bir kuş, (Bucco macrorhynchus).*|| **sakallı kartal,** *zool. Kıllarla kaplı gagası çengelli ve güçlü, iri yapılı bir akbaba türü; kuzu kartalı; kuzu kuşu, (Gipaetus barbatus).*|| **sakallı yarasa,** *zool. Fare kulaklı yarasagillerden, böceklerle beslenen, yavaş uçan bir tür yarasa, (Barbestella barbestellus).*

sakalotu, [sakal+ot-u] *{ağız} is. bot.* Dereotu. [DS]

sakalsız, [sakal-sız] *sf.* **1.** Sakalı olmayan. **2.** Sakal tıraşı henüz gelmemiş olan; yüzü tıraşlı.

sakam, [Ar. saḳam سقم] *{OsT} is.* Hastalık; dert.

sakam, [Ar. saḳām سقام] *(saka:m) {OsT} is.* Hastalık; dert.

sakamak, [*sakā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Sarkmak. [Clauson]

sakamet, [Ar. saḳam > saḳāmet سقامت] *{OsT} is.* Sakatlık; hastalık; eksiklik; yanlışlık.

sakametli, [sakamet-li] *sf.* **1.** Kötü; bozuk. **2.** *{ağız}* Uğursuz. [DS]

sakametlik, -ği [sakamet-lik] *{ağız} is.* Zarar; ziyan; dokunca. [DS]

sakamonya, [Yun. skamonesa] *is. bot.* İnce mahmude; bingöz otu.

sakana[1], [? sakana] *{ağız} is.* **1.** İskele kurabilmek için duvarda bırakılan delik; mazgal. **2.** Pencere. [DS] ◘ **sakana deliği,** *{ağız} Sakana; mazgal.* [DS]

sakana[2], [sak + Far. ḫāne => sakane / sakana] *{ağız} is.* Çamaşırhane. [DS]

sakana[3], [? sakana] *{ağız} is.* Havan. [DS]

sakanak[1], **-ğı** [sakın-mak > sakan-ak] *{ağız} is.* **1.** Kuşku; işkil. **2.** Sakınca; mahzur. [DS]

sakanak[2], **-ğı** [sakın-mak > sakan-ak] *{ağız} is.* Çatı saçağı. [DS]

sakanar, [? sakanar] *{ağız} is.* Köylerdeki tahıl ambarlarının bölmelerinden her biri. [DS]

sakandırak, -ğı [saka-n-dır-ak] *{ağız} is.* **1.** Sakandırık. **2.** Sığır başlığının çene altına gelen kısmına konulan dişli demir. [DS]

sakandırık, -ğı [*sakā-mak *(sarkmak)* > sakal-duruk / sakan-dırık صقندرق] *is.* **1.** Başlıkların çene altından bağlanan bağlarına verilen ad; çene bağı. *{ağız} (ayn)* [DS] **2.** Sakandırak (2). **3.** *{eAT} {OsT}* Gerdanlık. **4.** *{ağız}* Sığırların boyunları altından sarkan deri; mendil. [DS]

sakanduruk, -ğu [*sakā-mak *(sarkmak)* > sakal-duruk / sakan-duruk صقندرق] *{eAT} {OsT} is.* Gerdanlık.

sakane, [sak + Far. ḫane => sakane / sakana] *{ağız} is.* Çamaşırhane. [DS]

sakangur, [Yun. salengore] *is.* Bir tür ince tülbent.

sakanık, -ğı [sak-an-ık] *{ağız} is.* Topraktan yeni çıkmış ekin filizi. [DS]

sakankur, [Ar. saḳanḳūr سقنقور] *(sakanku:r) is.* Mısır'da yaşayan bir tür kum kertenkelesi.

sakanmak, [sak > sak-ā-mak > saka-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Düşünmek; plan kurmak; düşünüp taşınmak. [EUTS] **2.** Endişelenmek. [EUTS]

sakar[1], [*sakā-mak > saka-r صقار / ساقر / صقر / سقر] *is.* **1.** Atların ve bazı hayvanların alınlarında bulunan küçük beyaz leke; akıtma. *{eAT} {OsT} (aym)* **2.** *{ağız}* Ağzı, burnu, gözü kara kuzu. [DS] **3.** *sf.* (At için) bu şekilde akıtması bulunan. *{eAT} {OsT} (aym)* **4.** *mecaz.* (Kişi için) elinden sürekli küçük kazalar çıkan, yaptığı işi döküp bozan. ◻ **sakar kanak,** *bot. Kökünden sakız elde edilen tüylü bir kenger türü.* || **sakar meke,** *Alacalı yaban kazı.* || **sakar sinek,** *{ağız} Karasinekten daha büyük, aklı karalı bir tür sinek.* [DS]|| **sakar teper,** *{ağız} Patavatsız; pot kıran.* [DS]

sakar[2], [Ar. saḳar سقر] *{OsT} is.* Cehennem; tamu. ◻ **sakar-makar,** *Durağı cehennem olan.*

sakar[3], [Ar. sükker => sakar] *{ağız} is.* Şeker. [DS]

sakarat, [Fr. saccharate] *is. kim.* Alkalilerin şekerle yaptığı birleşiklere verilen ad.

sakaraz, [Fr. saccharase] *is. biy-kim.* Sükraz.

sakarca[1], [sakar-ca] *(saka'rca) zf.* Sakar gibi; sakara benzer.

sakarca[2], [sakar-ca] *{ağız} is.* **1.** Çiğdem. **2.** Sakar meke, [DS] **3.** *zool.* Kazlar takımının ördekgiller familyasından, alnında beyaz bir şişkinlik ve vücudun alt kısmında siyah lekeler bulunan ve yurdumuzun har tarafında rastlanan tür yaban ördeği; *(Anser albifrons).*

sakarcık, -ğı [sakar-cık] *{ağız} is.* Deniz dalgası. [DS]

sakarcıklı, [sakar-cık-lı صقرجقلى] *{OsT} sf.* **1.** Uğursuz. **2.** Aksi.

sakarı, [sakar-ı] *{ağız} is.* Sis; duman. [DS]

sakarımeke, [sakar-ı+meke] *{ağız} is.* Gagası ve ayakları sarı, sekerek yürüyen bir tür ördek. [DS]

sakarık, -ğı [sakar-ık / sokar-ık] *{ağız} is.* Topraktan yeni çıkan ekin. [DS]

sakarifikasyon, [Fr. saccharification] *is.* Şekere dönüştürme.

sakarimetre, [Fr. saccharimètre] *is.* Bir sıvıda çözelti durumunda bulunan şekerin miktarını ölçmeye yarayan aygıt.

sakarimetri, [Fr. saccharimétrie] *is.* Şekerli çözeltilerin dozunu belirleme işlemi.

sakarin, [Fr. saccharine] *is. kim.* Şeker kullanımının yasak olduğu durumlarda şeker yerine kullanılan maden kömürü katranından elde edilen şekerden beş yüz kat daha tatlı madde; $C_7H_5NO_3S$

sakarit[1], [Fr. saccharide] *is.* Glüsitlere eskiden verilen ad.

sakarit[2], [Fr. saccharite] *is. min.* Bir feldspat ile bir kuvarsın karışmasından meydana gelen ve serpantinit içinde bulunan inorganik madde.

sakarlamak, [sık-mak > sık-ar-la-mak / sakar-lamak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Azarlamak; sıkıştırmak; zorlamak. [DS]

sakarlaşma, [sakar-la-ş-ma] *is.* Sakarlaşmak işi.

sakarlaşmak, [sakar-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sakarlıklar yapmaya başlamak; sakar hale gelmek.

sakarlık, -ğı [sakar-lık] *is.* **1.** Sakar olma durumu. **2.** Sakar bir hayvanın niteliği. **3.** Elini sürdüğü her şeyi kırma, dökme veya bozma. **4.** *{ağız}* Düzencilik; hilebazlık. [DS]

sakarmeke, [sakar+meke] *{ağız} is.* → sakar meke. [DS]

sakarometre, [Fr. saccharomètre] *is.* → sakarozölçer.

sakaroz, [Fr. saccharose] *is.* Şeker kamışı veya şeker pancarından çıkarılan şekerin kimyasal adı; $C_{12}H_{22}O_{11}$

sakarozölçer, [Fr. saccharose + T. ölç-er] *is.* Sakaroza göre derecelenen ve bir sıvının içinde bulunan kuru şeker oranını ölçemeye yarayan aygıt; sakarometre.

sakas, [? sakas] *{ağız} is.* Yara. [DS]

sakat[1], [Ar. saḳaṭ سقط] *{OsT} sf.* **1.** (Canlı için) vücudunda bir eksiklik veya hastalık bulunan; hasta veya kusurlu olan. **2.** (Organ için) herhangi bir nedenle işlevini yerine getiremeyen. **3.** *mecaz.* Herhangi bir eksikliği ve kusuru bulunduğu için işe yaramaz sayılan; kötü; hatalı. **4.** Akla ve mantığa uygun görünmeyen; sağlıklı olmayan. **5.** *is. mecaz.* Bir şeyin hatalı ve işe yaramaz bölümü; kötü ve yararsız şey; yararsız; defo; özür. **6.** Çeşitli nedenlerle bir veya birden çok organını kullanamayan kimse. **7.** *argo.* Hile; dalavere. ◻ **sakata binmek,** *argo. (İş, olay, süreç vb. için) sonunda tehlike belirmek; zorlaşmak veya korkulur durum almak.* || **sakata gelmek,** *argo. 1. Kendisinden kaynaklanmayan güç bir durumla karşılaşmak. 2. Kandırılmak; tuzağa düşürülmek.* || **sakat ayak,** *Dokumacılıkta, tezgâhın gücü tellerinin altına yerleştirilen ve gücüleri hareket ettiren ayakçaklara verilen ad.*

sakat[2], **-dı** [? sakat] *{ağız}* **1.** Çıban ya da yara kabuğu. **2.** Saçkıran hastalığı. [DS]

sakat[3], **-dı** [? sakat] *{ağız} is.* Köpek pisliği. [DS]

sakatat, [Ar. saḳtā > saḳaṭāt سقتات] *(sakata:t) {OsT} is.* **1.** Konuşma ve yazmada görülen eksiklikler ve cümle düşüklükleri. **2.** Kasaplık hayvanların böbrek, dil, beyin, dalak, karaciğer, yürek gibi yenilebilen iç organları ile ayak ve başlarına verilen ad.

sakatatçı, [sakatat-çı] *is.* **1.** Sakatat satan kimse. **2.** Sakatat satılan dükkân.

sakatatçılık, -ğı [sakatat-çı-lık] *is.* Sakatat satma işi.

sakati, [Ar. saḳaṭ > saḳaṭī سقتى] *(sakati:, t kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Bozuk mal satan. **2.** (Şair ve yazar için) çok yanlış yapan.

sakatiyun, [Ar. saḳaṭ > saḳatiyyūn سقتيون] *(sakatiyu:n) {OsT} is.* Çok yanlış yapan şair veya yazarlar.

sakatlama, [sakat-la-ma] *is.* **1.** Sakatlamak işi. **2.** Bir el veya ayağı ya da vücudun herhangi bir parçasını kopartarak ya da biçimini bozarak görev yapamaz duruma getirme. **3.** *huk.* Müessir fiil.

sakatlamak, [sakat-la-mak] *gçl. f. [-ar] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir kimseyi, bir süre ya da yaşam boyu bir veya birden çok organını kullanamaz duruma sokmak; işlemez duruma getirmek; sakat etmek. **2.** *mecaz.* Bozmak. **3.** Aşırı güç sarf ettirerek ve gerekli bakımını yapmayarak atta özürler ortaya çıkmasına neden olmak.

sakatlanış, [sakat-la-n-ış] *is.* Sakatlanmak eylemi veya biçimi.

sakatlanma, [sakat-la-n-ma] *is.* Sakatlanmak işi; bir bacağın, bir kolun veya herhangi bir dış organın uzun süre veya yaşam boyu kullanılamaz duruma gelmesi; bir organın veya parçasının yenilenemeyecek veya onarılamayacak şekilde kaybedilmesi.

sakatlanmak, [sakat-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Organlarında birini bir süre veya yaşam boyu kullanamaz duruma gelmek. **2.** *edil. f.* Sakat duruma getirilmek.

sakatlayıcı, [sakat-la-y-ıcı] *sf.* **1.** (Hastalık ya da yara için) bir organ veya vücut bölgesinin sakatlanmasına neden olan. **2.** Vücut bütünlüğünde köklü değişikliğe neden olan; organ kaybına yol açan.

sakatlık, -ğı [sakat-lık] *is.* **1.** Sakat olma durumu; bedenin herhangi bir işlevini yapamaz duruma gelmesi. **2.** Bedenin belli bir bölümünde görülen süreğen hastalık. **3.** *mecaz.* Bir şeyde bulunan kusur; bozukluk; eksiklik; yanlışlık; özür. **4.** *mecaz.* Kaza; terslik. ◻ **sakatlık sigortası,** *Kaza sonucu meydana gelen sakatlanmalara karşı yapılan sigorta.*

sakav[1], [sakaġu > sakav] *{ağız} is.* Hayvan nezlesi; sakağı. [DS]

sakav[2], [İt. sacco / Yun. sákhkhos => sako / sakav] *{ağız} is.* **1.** Ceket. **2.** Palto. [DS]

sakava, [sakaġu > sakava] *{ağız} is.* Grip; nezle. [DS]

sakavı, [sakaġu > sakağı / sakavı] *{ağız} is.* Sakağı; ruam. [DS]

sakavu[1], [sakaġu > sakavu] *{ağız} is.* Sakağı; ruam. [DS]

sakavu[2], [İt. sacco => sakavu] *{ağız} is.* → sakav[2] . [DS]

sakavul, [? sakavul] *{ağız} is.* Çalı süpürgesi. [DS]

sakayn, [Ar. sāḳayn ساقين] *(sa:kayn) {OsT} is.* İkiz kenar. ◻ **sākayn-i şibhi münharif,** *mat. İkizkenar yamuk.*

sakb, [Ar. ṣaḳb ثقب] *{OsT} is.* **1.** Delme; delik açma. **2.** Delinme. **3.** Delik. ◻ **sakb-ı müteşāri,** *{OsT} tıp. Hekimlikte bedenin herhangi bir yerinden delik açmakta kullanılan alet.*

sakça, [Far. zāġça زاغچه] *{ağız} is.* **1.** Kara karga. **2.** Ala karga. **3.** Sığırcık. **4.** Kuzgun. [DS]

sakçı, [sak-çı صاقجى] *{eT} {eAT} is.* Korucu; muhafız; nöbetçi; bekçi. [Clauson] [KB]

sakdıyan, [Far. sehtiyān => sakdıyān سقديان] *{eAT} is.* İşlenmiş yumuşak deri; sahtiyan.

sake, [Jap. sake] *is.* Mayalanmış pirinçten yapılan yüzde 11- 17 oranında alkol içeren bir Japon içkisi.

sakf, [Ar. saḳf سقف] *{OsT} is.* → sakaf.

sakgal, [sakal / sakgal] *{ağız} is.* Sakal. [DS]

sakgara, [? sakgara] *{ağız} is.* Balık avlamakta kullanılan bir tür tuzak. [DS]

sakıb, [Ar. ṣaḳb > ṣāḳıb / ṣāḳıba ساقب / ساقبه] *(sa:kıb) sf.* → sakıp.

sakıdamak, [sak *(yans.)* > sak-ı-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r [-d(ı)-yor]* Çok titremek. [DS]

sakıg, [sak-ī-mak > sak-ı-ġ] *{eT} is.* Serap; ılgın; yalgın. [DLT]

sakıkga, [sakır-ga / sakık-ga] *{ağız} is.* Keneden büyük asalak böcek. [DS]

sakım, [sak-ī-mak > sak-ı-m] *{eT} is.* Serap; ılgın; yalgın. [KB]

sakımak[1], [sak-ī-mak] *(sakı:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Beslemek; bakmak; korumak. [EUTS] [Gabain] **2.** Bir şeye itina göstermek. [EUTS] **3.** Ciddi olmak. [EUTS] [Gabain] **4.** Çiğnemek.

sakımak[2], [sak-ī-mak] *(sakı:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Hayal imiş gibi görünmek. [DLT]

sakın, [sak-ın] *ünl.* **1.** Olmasından korkulan bir durumu haber vermek amacıyla dikkatli olunmasını emreden söz; korkulacak bir durum olmasın. **2.** Sonu iyi olmayacak bir hareketin yapılmasının doğru olmadığını belirten söz; yapmaktan çekin; katiyen; katiyetle; aman ha; zinhar. ◻ **sakın ha!** *Yapılması istenilmeyen bir davranışı engellemek için, biraz tehdit havası içinde "yapma, etme" anlamında uyarı sözü.*

sakınca, [sak-ın-ca] *is.* **1.** Bir eylem veya durumun taşıdığı veya taşıması muhtemel tehlikeli durum;

sakınılması gerekli olan durum; dikkatli olunması gereken durum; mahzur *(1935)*. **2.** Yararlı bir şeyin kusurlu, zararlı veya elverişsiz yönleri; mahzurları.

sakıncalı, [sak-ın-ca-lı] *sf.* **1.** (Durum veya eylem için) sakınılması gereken, olumsuz, can sıkıcı yönleri olan; mahzurlu. **2.** (Kişi için) kendisinden çekinilmesi, sakınılması gereken; mahzurlu.

sakıncasız, [sak-ın-ca-sız] *sf.* Bir sakıncası, olumsuzluğu bulunmayan; sakınmayı gerektirmeyen; mahzursuz.

sakınç[1], [sak > sak-ın-mak > sak-ın-ç] *{eT} is.* Sakınacak şey; sıkıntı; sakınma; kaygı; endişe. [DLT] [KB]

sakınç[2], [sak-ī-mak > sak-ı-nç] *{eT} is.* Düşünce; arzu; fikir; niyet; tasavvur. [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain]

sakınçlığ, [sakınç-lığ] *{eT} sf.* **1.** Düşünceli; fikir sahibi. [EUTS] **2.** Endişeli. [EUTS]

sakınçsız, [sakınç-sız] *{eT} sf.* Endişesiz; tasasız; düşüncesiz.[EUTS] [Üç İtigsizler]

sakınduk, -ğu [sak-ın-mak>sak-ın-duk صاقندق] *{OsT} sf.* Sakınılan.

sakıngan, [sak-ın-gan] *sf.* **1.** Tehlikeli durumlarda büyük bir dikkat ve uyanıklık içinde bulunan; düşünerek davranan; ihtiyatlı; sakınımlı. **2.** Davranışlarında her zaman sakınımlı olan; ölçülü davranan; ihtiyatlı; sakınımlı. **3.** Korka korka hareket eden; çok sakınan; her şeyden çekinen; müctenib. **4.** *zf.* Sakınarak; sakıngan biçimde.

sakınganlık, -ğı [sak-ın-gan-lık] *is.* **1.** Sakıngan olma durumu. **2.** Sakıngan kimsenin niteliği.

sakıngu, [sak-ın-gü] *(sakıngu:) {eT} is.* Düşünce; tefekkür; düşünme. [EUTS]

sakınıcılar, [sak-ın-ıcı-lar سقنجلر] *{eAT} sf.* Allah'tan korkup dinin emirlerini yerine getirenler.

sakınıgma, [sak-ın-mak *(düşünmek)* > sak-ın-ıgma] *{eT} sf.* **1.** Düşünüp duran. [ETY] **2.** Yas tutup duran. [ETY]

sakınıklu, [sakın-mak > sakın-uk-lu سقنقلى] *{eAT} sf.* Allah'tan korkarak dinin emirlerini yerine getiren.

sakınım, [sak-ın-ım] *is.* **1.** Olabilir bir tehlike veya zarara karşı alınan önlem; sakıntı; ihtiyat, tedbir. **2.** *fiz.* Korunum.

sakınımlı, [sak-ın-ım-lı] *sf.* **1.** Gelebilir tehlike ve zararlara karşı önceden önlem alan; tedbirli; ihtiyatlı. **2.** *zf.* Tedbirli olarak; ihtiyatlı davranarak.

sakınımsız, [sak-ın-ım-sız] *sf.* **1.** (Kişi için) sakınımlı davranmayan; tedbirsiz; ihtiyatsız. **2.** *zf.* Tedbirsiz olarak; ihtiyatsız davranarak.

sakınımsızlık, -ğı [sak-ın-ım-sız-lık] *is.* Sakınımsız olma veya davranma durumu; sakınımsız bir kimsenin tutumu; tedbirsizlik; ihtiyatsızlık.

sakınış, [sak-ın-ış] *is.* Sakınmak eylemi veya biçimi.

sakınma, [sak-ın-ma] *is.* Sakınmak eylemi. 🗗 **sakınması olmamak,** *1. Korkmamak; çekinmemek; korkusu, çekintisi olmamak. 2. Saygı ve incelik kurallarına aldırmamak.*

sakınmak[1], [sak *(uyanık, dikkatli)* > sāk-mak[1] > sak-ın-mak صقنمق / صاقنمق / ساقنمق] *{eT} dönşl. f. [-ır]* **1.** Dikkatle kaçınmak; çekinmek. *{eAT} (aynı)* **2.** (Kişi veya kişilere) güvenmemek; kuşkulanmak. **3.** *{eT}* Endişelenmek; kaygılanmak. [Tekin] [EUTS] **4.** *{eT}* Düşünmek; düşünceye dalmak; düşünüp taşınmak. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [ETY] [Gabain] [Üç İtigsizler] **5.** *{eT}* Plan kurmak. [ETY] [EUTS] **6.** *{eT}* Yas tutmak; kederlenmek. [Gabain] [ETY] **7.** *{eT}* Sanmak. [DLT] 🗗 **sakını turmak,** *{eAT} Uyanık durmak; tetikte bulunmak; çok dikkatli olmak.*

sakınmak[2], [sāk-mak[3] > sak-ın-mak صقنمق / صاقنمق / ساقنمق] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kötü sonuç verecek bir şeyi yapmamak; içtinap etmek. **2.** Kendini, şüphelendiği kişilerden gelmesi muhtemel zarara karşı korumak. **3.** *{eAT}* Uzaklaşmak. **4.** *gçl. f.* (Bir şeyi) gelecek tehlikelerden korumak; esirgemek; gözetmek; saklamak; muhafaza etmek. *{eAT} (aynı)* **5.** (Bir şeyi) vermek, söylemek veya feda etmekten çekinmek. 🗗 **sakınan** (sakınılan) **göz,** *Üzerine titrenen şey; çok dikkat edilen şey.*

sakıntı, [sak-ın-tı] *is.* Olabileceği düşünülen kötü bir duruma, gelebileceği tahmin edilen bir tehlikeye karşı alınan önlem; ihtiyat; sakınım; tedbir.

sakıntılı, [sak-ın-tı-lı] *sf.* **1.** Gelebilir tehlike ve zararlara karşı önceden önlem alan; tedbirli; ihtiyatlı. **2.** *zf.* Tedbirli olarak; ihtiyatlı davranarak.

sakıntılık, [sak-ın-tı-lık] *{ağız} is.* Şapka ya da başlığın çene altından bağlanan bağı. [DS]

sakıntısız, [sak-ın-tı-sız] *sf.* **1.** (Kişi için) sakınımlı davranmayan; tedbirsiz; ihtiyatsız. **2.** *zf.* Tedbirsiz olarak; ihtiyatsız davranarak

sakınuk, [sāk-mak > sak-ın-mak > sakın-uk] *{eT} sf.* Takva sahibi. [KB]

sakıp, -bı [Ar. ṣaḳb > ṣāḳıb ساقب] *(sa:kap) {OsT} sf.* **1.** Delik açan; delen; delip geçen. **2.** *mecaz.* Çok parlak; ışıklı; aydınlık. **3.** Etkili.

sakır[1], [sak-ır *(yans.)*] *is.* Soğuk ve korku yüzünden vücutta meydana gelen aşırı titreme durumunu belirtir. 🗗 **sakır sakır,** *Aşırı ve aralıksız titreyerek; tir tir.*|| **sakır sakır ditremek** (titremek), *{eAT} Şiddetle titremek.*|| **sakır sakır titremek,** *{ağız} Çok titremek.* [DS]

sakır[2], [sağ-ır / sak-ır / sak-ız] *{eT} is.* Elbiseye bulaşan yapışkan şeyler. [DLT]

sakıramak, [sak *(yans.)* > sak-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Çok titremek. [DS]

sakırdama, [sak-ır-da-ma] *is.* Sakırdamak işi; titreme.

sakırdamak, [sak-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]*

Soğuk veya korku yüzünden aşırı derecede titremek. *{ağız} (aym)* [DS]

sakırdaşmak, [sak-ır-da-ş-mak] *{ağız} işteş f. [-ır]* Çene çalmak; konuşmak. [DS]

sakırdı, [sak *(yans.)* > sak-ır-dı] *{ağız} is.* Gevezelik; çene çalma; sürekli konuşma.

sakırga[1], [sakırġu / saḳırḳu > sakırġa صاقيرغا / سقرغه / صقرغه] *is. zool.* **1.** Koyun, keçi, köpek vb. hayvanların derisine yapışarak kanını emmek suretiyle beslenen küçük asalak. *{OsT} (aym)* **2.** *{ağız}* İri kene. [DS] 🗗 **sakırga olmak,** *{ağız} 1. Can sıkıcı davranışlarda bulunmak. 2. Dadanmak.* [DS]

sakırga[2], [kasırga > sakırga] *{ağız} is.* Kasırga. [DS]

sakırga[3], [sakır-ga] *{ağız} is.* Uçuk. [DS]

sakırgan, [sak-ır-ġān] *(sakırga:n) {eT} is.* Büyük sıçan; geme. [DLT]

sakırğa, [sakırga > sakırğa] *{ağız} is.* **1.** Kene. **2.** Hamamböceği. [DS]

sakırımak, [sak *(yans.)* > sak-ır-ı-mak] *{ağız}* Çok titremek. [DS]

sakırka, [*eT.* kasırkü / saḳırḳa صقرقه] *{OsT} is.* Kasırga.

sakırku, [sak-ır-kü] *(sakırku:) {eT} is.* Kene; sakırga. [DLT]

sakırtı, [sak *(yans.)* > sak-ır-tı] *is.* **1.** Soğuktan veya korkudan dolayı titreme. **2.** Bu titremeyi belli eden ses.

sakırtlak, -ğı [sakırt-la-k] *{ağız} is.* Kene. [DS]

sakıskan, [sakıskan] *{ağız} is.* Saksağan. 🗗 **sakıskan beyni,** *{ağız} Yoğurtla pekmez karışımı.* [DS]

sakış[1], [sāk-mak > sak-ış] *(sakırku:) {eT} is.* **1.** Sayma; sayış. [DLT] [Gabain] [KB] **2.** Hesap. [EUTS] **3.** Ölçü. [Gabain] 🗗 **sakış etmek,** *{eT} Kararlaştırmak.*|| **sakışı yok,** *{eT} Sayısız; sayıya gelmek; hadsiz hesapsız.*|| **sakış içre,** *{eT} Sayma sırasında.*

sakış[2], [sak-ī-mak > sak-ı-ş] *{eT} is.* **1.** Düşünce; fikir. *{ağız} (aym)* [EUTS] [DS] **2.** Endişe; kaygı. [EUTS]

sakışçı, [sak-ış-çı] *{eT} is.* Hesapçı; hesap bilir; hesap işlerinden anlar. [KB]

sakışlamak, [sak-ı-ş-lā-mak] *(sakışla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Saymak.

sakışlıg, [sak-ış-lıġ] *{eT} sf.* Hesaplı; hesaba dayanan; sayılı. [KB]

sakışsız[1], [sak-ı-ş-sız] *{eT} sf.* Düşüncesiz. [EUTS]

sakışsız[2], [sak-ış-sız] *{eT} sf.* Hesapsız; sayısız; pek çok. [Üç İtigsizler] [EUTS]

Sakıt, [Ar. sāḳıṭ ساقط] *{OsT} is.* Mars; Merih.

sakıt[1], [sak-ıt] *{ağız} is.* Üvendirenin ucundaki demir çivi; nodul. [DS]

sakıt[2], [Ar. suḳūṭ > sāḳıṭ / sāḳıṭa ساقط / ساقطه] *(sa:kıt) {OsT} sf.* **1.** Düşen; düşmüş. **2.** hükmü kalmamış; eski önemini yitirmiş. **3.** (Çocuk için) düşük. **4.** *is.* Düşük. **5.** *huk.* İslam miras hukuku olan feraizde daha yakın bir mirasçı bulunduğu için mirastan uzaklaştırılmış kimse. 🗗 **sakıt olmak,** *1. Düşmek. 2. Hükmü kalmamak.*

sakız, [*sakı-mak *(çiğnemek)* > sak-ız / saġ-ız / saġır] *{eT} is.* **1.** Elbiseye bulaşan yapışkan şeyler. [DLT] **2.** Sakız. [EUTS] [Gabain] **3.** Kulak kiri. [Gabain] **4.** Bazı ağaçların, özellikle sakız ağacının kabuklarından sızan, çiğnendiği zaman yumuşayan, hoş kokulu, sarımtırak beyaz renkli reçinesi. **5.** *zool.* Sakız adası kökenli, yüksek ayaklı, beyaz vücutlu, ayaklarında belirgin siyahlıklar bulunan, ince kemik yapılı bir koyun türü. **6.** *bot.* Sakız ağacı. **7.** *{ağız}* Pekmezden yapılan katı bulama tatlısı. [DS] **8.** *{ağız}* Çam ağacı. [DS] 🗗 **sakız ağacı,** *bot. Antepfıstığıgillerden, kışın yapraklarını dökmeyen, siyah küçük üzüm biçimli meyvesi olan, Akdeniz bölgesi ve çorak yerlerde yetişen, sakız adı verilen reçine elde edilen bodur ağaç, (Pistacia lentiscus, P terebinthus).*|| **sakız bademi,** *Diş bademi.*|| **sakız baklası,** *bot. İnce ve uzun, lezzetli bir bakla türü.*|| **sakız dikeni,** *Sakız çıkarılan bir tür diken, (Acorna gummifera).*|| **sakız enginarı,** *Yaprakları sivri, kenarları düzgün lezzetli bir enginar türü.*|| **sakız gibi,** *1. (Çamaşır için) çok iyi yıkanmış; çok temiz; bembeyaz. 2. mecaz. Çok yapışkan; ayrılmak bilmez.*|| **sakız gülü,** *bot. Az dikenli, tırmanıcı sarı veya beyaz renkli küçük çiçekli bir gül türü, (Rosa bansiana).*|| **sakız kabağı,** *Sebze olarak kullanılan kabak türü, (Cucurbita pepo).*|| **sakız leblebisi,** *Kabuklu beyaz leblebi.*|| **sakız otu,** *{ağız} Büyük ve tüylü yapraklı, kökünden sakız çıkarılan bir bitki; çengel sakızı; kenger.* [DS]|| **sakız özü,** *{ağız} Böğürtlen.* [DS]|| **sakız murcu,** *{ağız} Yemeği de yapılan, sakız ağacının ilkbaharda çıkan sürgünleri.* [DS]|| **sakız rakısı,** *İçinde sakız bulunan rakı; mastika.*|| **sakız tatlısı,** *Şeker, su, limon ve sakız ile yapılan bir tür macun.*|| **sakız yahnisi,** *{ağız} Soğanlı yahni.* [DS]

sakızdırık, -ğı [sakız-dırık] *{ağız} is.* Çitlembik; melengiç. [DS]

sakızlak, -ğı [sakız-lak] *{ağız} is.* Sakız ağacı; çitlembik; menengiç. [DS]

sakızlaşma, [sakız-la-ş-ma] *is.* Sakızlaşmak işi.

sakızlaşmak, [sakız-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sakız durumuna gelmek.

sakızlaştırma, [sakız-la-ş-tır-ma] *is.* Sakızlaştırmak eylemi.

sakızlaştırmak, [sakız-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Sakız durumuna getirmek; sakızlaşmasını sağlamak.

sakızlı, [sakız-lı] *sf.* İçinde sakız bulunan; sakız konulmuş olan.

sakızlıg, [sak-ız-lıġ] *{eT} sf.* **1.** Sakızlı. **2.** Yapışkan şeyler yapışmış olan. [DLT]

sakızlık, -ğı [sakız-lık صاقيزلق] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Sakızağacı; çitlembik; melengiç; çedene. [DS] **2.** *{ağız} bot.* Papatyagillerden, bir metre kadar boylanabilen, sarı çiçekli, sütlü, köklerinden sakız üretilen iki ve daha çok yıllık bitki; çengel sakızı; karagavuk; hindiba, *(Chondrilla juncea).* [DS]

saki, -i'ı [Ar. ṣaḳīʿ صقيع] *(sakı:) {OsT} is.* Kırağı; çiy.

saki, [Ar. saḳy *(sulama)* > sāḳī ساقى] *(sa:ki:) {OsT} sf.* **1.** İçki meclislerinde kadeh sunan; içki dağıtan. **2.** *is.* Su dağıtan kimse. **3.** *tasvf.* İnsanın gönlüne Allah'ın nurunu, sevgisini saçan kimse.

sakib, [Ar. sekeb > sākib / sākibe ساكب / ساكبه] *(sa:-kib) {OsT} sf.* **1.** Döken; dökücü. **2.** Dökülen.

sakil, [Ar. ṣıḳlet > ṣaḳīl ثقيل] *(saki:l, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Ağır; ağır olan. **2.** İç sıkan; sıkıntı veren; sıkıcı. **3.** Çirkin; uygunsuz; kaba. **4.** *dbl.* (Hece için) kalın ve ağır okunan. **5.** *is. müz.* Klasik Türk müziğinde 48 zamanlı, 34 vuruşlu büyük bir usul. **sakîl-i remel,** *{OsT} müz. Klasik Türk müziğinde eski bir usul.*|| **sakîlü'r-rûh,** *{OsT} Yavaş davranan; ağır hareket eden; kanı ağır; ruhu ağır.*|| **sakîlü'l-hezec,** *{OsT} müz. Klasik Türk müziğinden eskiden kullanılmış büyük bir usul.*

sakim, [Ar. seḳāmet > saḳīm / saḳīme سقيم / سقيمه] *(saki:m) {OsT} sf.* **1.** Bozuk; eksik; yanlış; hatalı. **2.** Hastalıklı; hasta. **3.** *isl.* (Hadis için) rivayeti doğru ve sağlıklı olmayan.

sakin, [Ar. sükūn > sākin / sākine ساكن / ساكنه] *(sa:-kin) {OsT} sf.* **1.** Durgun; hareketsiz; huzurlu bir görünümü olan. **2.** Sessiz; gürültüsüz. **3.** Kimseyi rahatsız etmeyen; başkalarının rahatını, huzurunu bozmayan; gürültü yapmaya eğilimi olmayan; kendi halinde. **4.** Herhangi bir kızgınlık veya heyecan belirtisi göstermeyen; duygularına hakim olan; duygu veya heyecandan uzak olan. **5.** *fiz.* (Akışkanlar için) düzenli; durgun. **6.** Endişesiz. **7.** (Hasta için) rahatsızlığının etkinliği geçmiş; yatışmış; teskin olmuş. **8.** Hareket etmeyen; oynamayan; hareketsiz; dingin. **9.** Etkinlik hızı düşük, yavaş. **10.** Bir yerde ikamet eden; o yerin halkından olan; sekene. **11.** *dbl.* Arapçada üzerine hareke konulmamış ve hareke ile okunmayan. **12.** *zf.* Olaylardan ve karışıklıktan uzak biçimde; hareketsiz ve olaysız olarak. **13.** *zf.* Sinirlerini ve heyecânlarını denetim altına almış olarak; soğukkanlı olarak. **sakin olmak,** *1. Bir yerde oturmak; oraya yerleşmek. 2. Öfkesi, sinirleri veya heyecanı yatışmış olmak; sakin duruma gelmek; sakinleşmek.*|| **sakin sakin,** *Öfkeye ve telaşa kapılmadan; soğuk kanlı olarak.*

sakiname, [Ar. sāḳī + Far. -nāme ساقى نامه] *(sa:ki:-na:me) {OsT} is.* **1.** *ed.* Divan şiirinde içkiyi, içki içmeyi, içki meclislerini övmek amacıyla yazılmış şiirlere verilen ad. **2.** *tasvf.* Sakiye seslenir gibi yaparak içkinin tasavvufta taşıdığı anlamları kast eden şiirlere verilen ad.

sakinan, [Ar. sākin+Far. -ān ساكنان] *(sakina:n) {OsT} is.* Bir yerde oturanlar; oranın halkı.

sakinane, [Ar. sākin + Far. -āne ساكنانه] *(sakina:ne) {OsT} zf.* Sakin bir şekilde; heyecan ve telaşa meydan vermeden; sakince.

sakince, [sakin-ce] *(sa:ki'nce) zf.* Sakin bir biçimde; sakin olarak; öfke ve telaşa meydan vermeden.

sakinleme, [sakin-le-me] *is.* Sakinlemek işi.

sakinlemek, [sakin-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yatışmak; sakin duruma gelmek.

sakinler, [sakin-ler] *is.* Bir yerde oturanlar; o çevre halkı.

sakinleşme, [sakin-le-ş-me] *is.* Sakinleşmek işi.

sakinleşmek, [sakin-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Durgun bir duruma gelmek; sakin duruma gelmek; yatışmak. **2.** Sıkıntısı, gerginliği veya heyecanı geçmek. **3.** Hastalığın şiddeti azalmak; yatışmak. **4.** Olay veya etkinliğin akışı düzene girmek; olağan akışına kavuşmak.

sakinleştirme, [sakin-le-ş-tir-me] *is.* Sakinleştirmek eylemi.

sakinleştirmek, [sakin-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Sakin bir duruma gelmesini sağlamak; yatıştırmak.

sakinlik, -ği [sakin-lik] *is.* **1.** Sakin olma durumu; dinginlik; durgunluk; sessizlik; yatışmışlık. **2.** Sakin bir doğal ortamın durumu; sükûnet; sessizlik; durgunluk; dinginlik. **3.** Kolay kolay kızmayan ve heyecanlanmayan kimsenin tutumunun niteliği. **sakinlik devresi,** *biy. Uygunsuz durumlarda organizmanın hayatî faaliyetlerini geçici olarak yavaşlatması.*

sakit, [Ar. sükūt > sākit / sākite ساكت / ساكته] *(sa:kit) {OsT} sf.* Susan; susmuş; sessiz. **sakit kalmak,** *Konuşması gerektiği hâlde susmak; ses çıkarmamak.*

sakitane, [Ar. sākit + Far. -āne ساكتانه] *(sa:kita:ne) {OsT} zf.* **1.** Ses çıkarmaksızın; sessizce; sessiz olarak. **2.** *sf.* Sessiz.

sakiye, [Ar. saḳy > sāḳiyye ساقيه] *(sa:kiye) {OsT} is.* ve *sf.* **1.** İçki sunan kadın. **2.** Su dolabı; su arkı. **3.** Çölde hurmalıklara su vermek için kullanılan açık kanal.

sakiz, [sekkiz] *{eT} is.* Sekiz. [Gabain]

sakka[1], [Ar. saḳy > saḳḳā سقا] *(sakka:) {OsT} is.* ve *sf.* Su taşıyan kimse; saka.

sakka[2], [saka / sakka] *{ağız} is.* Büyük aşık. [DS]

sakka[3], [İt. sacco => sakka] *{ağız} is.* Ceket. [DS]

sakkak, -ğı [Ar. ṣakk >ṣakkāk صكاك] *(sakka:k) {OsT} sf.* Şeriat mahkemelerinde berat ve ilam yazan kâtip; mahkeme kâtibi.

sakkaroz, [Fr. saccharose] *is.* Yeşil bitkilerde ve şeker pancarında bulunan invertaz veya sükraz ile glikoz ve früktoza parçalanan bir disakkarit; sükraz; kamış şekeri.

sakkayan, [Ar. saḳḳā > saḳḳāyān سقايان] *(sakka:-ya:n) {OsT} is.* Sakalar.

sakko, [İt. sacco] *{ağız} is.* Palto; pardösü. [DS]

sakku, [? sakku] *{ağız} is.* Kahve dibeği. [DS]

sakl, [Ar. ṣaḳl صقل] *{OsT} is.* **1.** Eğe ile düzleştirme; eğeleme. **2.** At ve eşek tımar etme.

Saklab, [Ar. ṣıḳlāb صقلاب] *(saklab) {OsT} is.* → Saklap.

saklak[1]**, -ğı** [sak-la-k] *{ağız} is.* Olgun meyve. [DS]

saklak[2]**, -ğı** [sak-la-k] *{ağız} is.* Depo; ambar. [DS]

saklama, [sak-la-ma] *is.* **1.** Saklamak işi. **2.** *{ağız}* Dolap. [DS]

saklamak[1]**,** [sā-mak > sak-mak > sak-lā-mak] *(sakla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Hesaplamak. [KB]

saklamak[2]**,** [sak-lā-mak صقلمق / سقلامق / صاقلامق] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** *{eT}* Dikkat etmek. [KB] **2.** *{eT}* Tedbir almak; tanzim etmek. **3.** *{eT}* Korumak; sakınmak; himaye etmek; esirgemek; gözetmek. *{eAT} {OsT} (aynı)* [EUTS] [KB] **4.** Bir şeyi görünmeyecek biçimde koymak; gizli bir yere kaldırmak; başkalarının göremeyeceği, bulamayacağı bir yere kaldırmak; gizlemek. **5.** Bir şeyin duyulmasını önlemek amacıyla kimseye söylememek; gizli tutmak. **6.** (Bir duygu veya durum için) belli etmemek; başkalarının anlamasına engel olmak; açığa vurmamak. **7.** (Duymaması, bilmemesi gereken bir şeyi) ona duyurmamak; ondan gizlemek. **8.** (Bir şeyi biri için) ona vermek üzere ayırmak; onun için elde bulundurmak; o kişiye ayırıp başkalarına vermemek. **9.** (Yiyecek, içecek vb. için) bozulmadan doğal hali ile kalmasını sağlamak; korumak; muhafaza etmek. **10.** Kaybolmaması için bir yere koymak. **11.** Elinde bulundurmak; tutmak. **12.** Daha sonra kullanılmak üzere bir yere ayırmak.

saklamak[3]**,** [sak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Beklemek. [DS]

saklambacık, -ğı [saklamba(ç)-ık] *{ağız} is.* Saklambaç oyunu. [DS]

saklambaç, -cı [sak-la-n-baç > saklambaç] *is.* Ebe olan oyuncunun elli, yüz gibi belirlenmiş sayıyı sayıncaya kadar saklanan arkadaşlarını bulmasına dayanan bir çocuk oyunu.

saklangıç, -cı [sakla-n-gıç] *{ağız} is.* Saklanmış, gizlenmiş şey. ◻ **saklangıç oyunu,** *{ağız} Saklambaç.* [DS]

saklangıçlı, [sak-la-n-gıç-lı] *{ağız} sf.* Tutumlu. [DS]

saklanılma, [sak-la-n-ıl-ma] *is.* Saklanılmak işi.

saklanılmak, [sak-la-n-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Gizli tutulmak; saklanma işi yapılmak. **2.** *gçsz.* Saklanmak.

saklanış [sak-la-n-ış] *is.* Saklanmak eylemi veya biçimi.

saklanma, [sak-la-n-ma] *is.* Saklanmak işi.

saklanmak, [sa-k *(dikkat)* > sak-la-n-mak صقلانمق / صاقلنمق / صقلنمق] *dönşl. f. [-ur]* **1.** *{eT}* Dikkat etmek; uyanık olmak. [İKPÖy.] [Gabain] [KB] **2.** *{eT}* Korunmak; sakınmak; tedbirli bulunmak. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB] **3.** *{eT}* Sakınmak; çekingen durmak; çekinmek. [DLT] [EUTS] **4.** Kendini gizlemek; kendini saklamak; gizlenmek; arayanların bulamayacağı yere girmek. **5.** *edil. f.* Elden çıkarılmamak; bir kenara konulmak; muhafaza edilmek; korunmak; muhafaza edilmiş olmak. *{eAT} {OsT} (aynı)* **6.** *{eAT}* Gözetilmek; riayet edilmek; uyulmak. **7.** (Yiyecek, içecek vb. için) bozulmadan kalması sağlanmak. **8.** (Bir olay veya durum için) ilgilisine duyurulmamak; o kimseden gizli tutulmak. ◻ **saklayu dutmak** (tutmak), *{eAT} İyi korumak; göz altında bulundurmak.*

saklantı, [sak-la-n-tı] *is.* Saklanan şey.

Saklap, -bı [Ar. siklāb => saklap] *is.* **1.** Türklerle ilgili bazı destansı tarihlerde Avar ve Bulgar gibi Türk kavimlerine verilen ad. **2.** Uygurca Oğuz Kağan Destanına göre Kıpçak kağanı Uruz Beyin oğlu.

saklaşmak, [sak-lā-mak > sak-la-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Gizlenmek. [DLT]

saklatma, [sak-la-t-ma] *is.* Saklatma eylemi.

saklatmak, [sak-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Saklama işini yaptırmak; gizletmek; arayanların bulamayacağı yere gizletmek. **2.** Elden çıkartmamak; bir kenara koydurmak; muhafaza ettirmek. **3.** (Yiyecek, içecek vb. için) bozulmadan kalmasını sağlamak. **4.** (Bir olay veya durum için) ilgilisine duyurtmamak; o kimseden gizli tutturmak.

saklayış, [sak-la-y-ış] *is.* Saklama eylemi veya biçimi.

saklı, [sak-lı] *sf.* **1.** Saklanmış olan. **2.** Elde tutulan; elden çıkartılmamış olan; mahfuz. **3.** Gizli bir yere konularak kaybolması veya çalınması önlenmiş olan. **4.** Başkalarından gizli tutulan; başkalarına duyurulmamış veya bildirilmemiş olan. **5.** *zf.* Gizli olarak; saklanmış olarak.

saklık, [sak-lık صاقلق / ساقلق] *{eT} {eAT} {OsT} is.* Uyanıklık; tetikte bulunma; teyakkuz. [DLT] [KB] ◻ **saklık edinmek,** *{eAT} Uyanıklığı kendine alışkanlık edinmek.*

saklımlı, [sak-lım-lı] *{ağız} sf.* Tutumlu. [DS]

sakmak[1]**,** [sāk-mak] *(sa:kmak) {eT} gçsz. f. [-ur]* Dikkat etmek. [ETY]

sakmak[2]**,** [sā-mak > sā-k-mak] *(sa:kmak) {eT} gçl. f. [-ur]* Saymak. [KB]

sakmak[3]**,** [sā-mak *(saymak)* > sā-k-mak] *(sa:kmak) {eT} gçsz. f. [-ur]* Uymak. [DLT]

sakman, [sok-mak > sok-man > sak-man] *{ağız} is.* Ayağa giyilen bir tür mest. [DS]

sakmuniya, [Yun. scammony > Ar. sakmüniyā سقمونيا] *(sakmu:niya:) {OsT} is. tıp.* Halk hekimliğinde müshil olarak kullanılan bir madde.

sakna, [? sakna] *{ağız} is.* Tahıl kabuğu. [DS]

saknuk[1]**, -ğu** [sakın-mak[1] > sak(ı)n-uk سقنق] *{eAT} sf.* Uyanık duran; tetik bulunan.

saknuk[2]**, -ğu** [sakın-mak[2] > sak(ı)-n-uk صقنق] *{eAT} sf.* Allah'tan korkan; dinin emirlerini yerine getiren; sakınan.

saknukluk, -ğu [saknuk-luk صقنقلق / سقنقاق] *{eAT} is.* Uyanıklık; tetikte bulunma.

sako, [Yun. sakkos / İt. sacco] *is.* **1.** Dolamaya benzer bir tür üstlük. **2.** Kısa palto. **3.** *{ağız}* Ceket. [DS] **4.** *{ağız}* Palto; pardösü. [DS]

sakoleva, [Yun. sakkolaiba] *is. dnz.* Hızlı gider, hafif bir yelkenli; çekeleve.

sakonar, [Yun. sakkunar] *{ağız} is.* Kiler. [DS]

sakr, [Ar. ṣaḳr صقر] *{OsT} is. zool.* Tepeli doğan.

sakramak, [sak *(yans.)* > sak-(ı)r-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Çok titremek. [DS]

sakrımak, [sak *(yans.)* > sak-(ı)r-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* → sakramak. [DS]

sakrum, [Lat. sacer *(kutsal)* > Fr. sacrum] *is. anat.* Kuyruksokumu. ◻ **sakrum kemiği,** *anat. Kuyruksokumu kemiği.*

saksa, [? saksa] *{ağız} is.* Ekin başağı. [DS]

saksafon, [Fr. saxo-phone] *is.* **1.** *müz.* → saksofon. **2.** *argo.* Erkeklik organı. **3.** *argo.* Bir erkeğin penisini emerek sevişme.

saksağan, [*eT.* sağzıġan / sağızġan] *is. zool.* Kargagillerden, insana kolayca alışabilen, hem hayvansal hem de bitkisel yemlerle beslenen, kanatları kül rengi beyaz, zeki bir ötücü kuş, *(Pica pica).* ◻ **saksağan beyni,** *{ağız} Yoğurt ve pekmez karışımı yiyecek.* [DS]

'saksağanlamak, [saksağan-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İşten geç dönmek. [DS]

saksak[1]**, -ğı** [sak-sa-k] *{ağız} sf.* **1.** Yapışkan. **2.** Çok ıslak; sırılsıklam. [DS]

saksak[2]**, -ğı** [sak-sa-k] *{ağız} is.* Çok işeyen çocuk. [DS]

saksamut, [sak + Ar. şamṭ => saksamut] *{ağız} sf.* Ne açan ne de yağan hava. [DS]

saksemit, [sak + Ar. şamṭ => saksemit] *{ağız} sf.* Uslu. [DS]

saksı, [Fr. saxe /] *is.* **1.** Pişmiş topraktan yapılan ve dayanıksız çiçekleri yetiştirmekte kullanılan kap. **2.** Aynı iş için plastikten yapılma kap. **3.** *{eAT}* Topraktan yapılmış kap kacak. **4.** *{ağız}* İçine köpek yemeği konulan ağaçtan yapılmış kap. [DS] **5.** *{ağız}* Kırılmış çanak çömlek parçaları. [DS] **6.** *{ağız}* Ateş veya çöp küreği. [DS] **7.** *{ağız}* Kümes hayvanlarının su içtikleri kap. [DS] **8.** *argo.* Baş; kafa. ◻ **saksı toprağı,** *Çiçek yetiştirmekte kullanılan humusça zengin özel toprak.*

saksıgüzeli, [saksı+güzel-i] *is. bot.* Dam koruğugillerden, yaprakları etli, yeşilimsi veya kırmızımsı sarkık çiçekli, yumru köklü otsu bir süs bitkisi; nasır otu, *(Cotyledon umblicus).*

saksıkan, [*eT.* sağzıġan / sağızġan >saksıkan صقسقان] *{eAT} is.* Saksağan.

saksılık, -ğı [saksı-lık] *is.* **1.** Saksı koymak için yapılmış raf veya sergen. **2.** İçine saksı konulan süslü kap. **3.** Saksı çiçeklerinin kışları soğuktan korunduğu özel yer.

saksofon, [Fr. Sax *(Belçikalı müzik yapımcısı)* + -o-phone] *is. müz.* Konik borulu, tek çarpan dilli ve bir anahtar mekanizması olan üflemeli çalgı.

saksofoncu, [saksofon-cu] *is.* Saksofon çalan kimse.

Saksonlar, [sakson-lar] *is.* Eski Germen halkı.

saksonya, [Al. Saksonya *(eyalet)*] *(sakso'nya) is.* Almanya'nın Saksonya eyaletinde yapılan iyi cins porselenlere verilen ad.

saksunya, [Al. Saksonya] *is.* → saksonya.

sakşı, [sakşı] *{eT} is.* Sakız.

sakta, [Ar. saḳṭa سقطه] *{OsT} is.* Sözdeki yanlışlık; cümle düşüklüğü; bozukluk.

saku, [Yun. sakkos / İt. sacco] *{ağız} is.* **1.** Ceket. **2.** Palto; pardösü. [DS]

sakuleta, [İt. saccoletta] *(sakule'ta) is.* Boru içine cıvata, çivi vb. doldurulduktan sonra kaval toplarında şarapnel yerine kullanılan mermi.

sakunar, [? sakunar] *{ağız} is.* **1.** Ambarda tahıl konan bölüm. **2.** Değirmende, öğütülen unun döküldüğü yer. [DS]

sakuşmak, [sak-uş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Birisini himayesi altına almak; birini koltuğu altına almak; himaye etmek; muhafaza etmek; korumak. [EUTS]

saky, [Ar. saḳy سقى] *(saki) {OsT} is.* Su verme; sulama; su içirme. ◻ **saky-mā',** *{OsT} Su dağıtma.*

-sal, [Moğ. ulus > ulus-**al** > -s-al / -sel] *yap. e.* **1.** İsimlerden sıfat yapan bir ek. İlgili olma, bağlı olma, ait olma kavramlarını katarak sıfatlar türetir: *duygusal, kişisel, bölgesel, bireysel, kuramsal.* **2.** Bulundurma kavramı katarak sıfatlar türetir: *bilimsel, belgesel, kutsal, yiyimsel 'lezzetli'.* **3.** Konuşma dilinde fiillerden bu ekle yapılmış sıfatlara rastlanır: *uysal 'başkasının sözü ile hareket eden kimse', yensel 'az tatlı'.* **4.** Fiillerden sonra da getirilerek sıfatlar türetildiği görülmüştür: *işitsel, görsel.*

sal[1]**,** [Toh. sāl] *(sa:l) {eT} is.* Kaplardaki sır. [DLT]

sal[2]**,** [*eT.* sāl صال] *is.* **1.** Birçok kalın direğin birbirine bağlanması ile yapılmış ilkel su taşıtı. *{eT} (aynı)*

[DLT] **2.** Tabut. *{OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **3.** *{ağız}* Arabalara ot, sap vb. şeyleri yüklemek için tahtadan yapılan kayık gibi araç. [DS] **4.** *{ağız}* Tarladan sap taşımak için ağaç dallarından örülmüş araba çiti. [DS] **5.** *{ağız}* Hayvan ve tarım araçlarını yağmurdan korumak için tahtadan yapılan çatı; sundurma. [DS] **6.** *{ağız}* Sedye. [DS] **7.** *{ağız}* Üzüm ezmeye yarayan büyük tahta ya da taştan oyulmuş tekne. [DS] 🗗 **sal atmak,** *{ağız}* → salatmak. [DS]‖ **sal tahtası,** *{ağız} Tabut; sedye.* [DS]‖ **sal yarışı,** *Çoğunlukla ırmaklarda sallarla yapılan bir tür yarış.*

sal[3], [sal-mak > sal] *{eAT} {ağız} is.* **1.** Beden yapısı; boy bos. **2.** Boy; uzunluk. [DS] 🗗 **salı uzun,** *{eAT} Beli ve kolları uzun.*

sal[4], [sal-mak > sal صال] *is. {OsT}* Dağ eteği; dağ yamacının aşağıları; dağ eteğindeki geniş düzlük. *{ağız} (aynı)* [DS] 🗗 **sal manda sığırı,** *{ağız} Aptal aptal dolaşan.*

sal[5], [Erme. sal] *{ağız} is.* **1.** Sarp kayalıklar. **2.** Kaldırım yapmakta kullanılan yassı ve büyük taş. **3.** Ateşte patlayan taş. [DS] 🗗 **sal taş,** *{ağız} 1. Düz taş. 2. Isıtılınca patlayan sert taş.* [DS]

sal[6], [sal] *{ağız} is.* **1.** Ahırda kuzular için ayrılmış bölüm. **2.** Köyün yakınında ekime ayrılan yer. [DS] 🗗 **sal sal,** *{ağız} 1. Aralıklı olarak; zaman zaman. 2. Bölge bölge; yer yer.* [DS]

sal[7], [sal-mak > sal] *{ağız} is.* **1.** Salgın hastalık. **2.** İshal; sürgün. [DS]

sal[8], [sal] *{ağız} is.* Yel; rüzgâr. [DS]

sal[9], [sal] *{ağız} is.* **1.** Baca. **2.** Kar kuyusu. [DS]

sal[10]**, -l'ı** [Ar. ṣalʿ صلع] *{OsT} is.* Başın tepesindeki saçsızlık; dazlaklık.

sal[11], [Far. sāl سال] *(sa:l) {OsT} is.* Yıl; sene. 🗗 **sālhāl,** *İçinde bulunulan yıl.*

sal[12], [Fr. salle] *is.* Büyük salon.

sala [Ar. salāʾ ء صلا] *(sala:) {OsT} is.* **1.** Haber verme. **2.** *isl.* Cemaatı cuma ve bayram namazlarına çağırmak veya cenaze namazını bildirmek için minarelerden okunan salat. **3.** *tasvf.* Mevlevilikte canları namaza, mukabeleye ve yemeğe çağırma. **4.** Meydan okuma. **5.** Mahalle çocuklarının başka mahalle çocukları ile yaptıkları taşlı kavga. 🗗 **sala vermek,** *Namaz vaktinin yaklaştığını minareden sala okuyarak duyurmak.*

sala[1], [sal-a] *{ağız} is.* Köylünün sıra ile ekim için ayırdıkları bölge; ekin tarafı. [DS]

sala[2], [İt. sala] *is.* **1.** Geniş ve genel oturma salonu. **2.** *{ağız}* Evlerin önündeki balkon gibi üstü açık çıkma. [DS]

sala[3], [sal / sal-a] *{ağız} is.* Tabut. [DS]

salabet, [Ar. ṣulb > ṣalābet صلابت] *(sala:bet) {OsT} is.* **1.** Sağlamlık; katılık. **2.** Metanet; dayanıklılık; kuvvet. **3.** Bir metali başka bir metalle sürterek çizme sırasında çizilmek istenen metalin gösterdiği direnç. 🗗 **salâhet-i ahlâk,** *{OsT} Ahlak sağlamlığı.*‖ **salâhet-i dîniye,** *{OsT} Din sağlamlığı.*

salabetli, [salabet-li] *(sala:betli) sf.* Kuvvetli; sağlam; metin; dayanıklı; dirençli.

salaca[1], [sal > sal-a-ca صلا جه] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Sedye. **2.** Tabut. **3.**Ölü. [DS]

salaca[2], [sal-mak > sal-a-ca] *{ağız} is.* Tutuk evi. [DS]

salacak[1]**,-ğı** [sal-a-cak] *is.* **1.** Ölü yıkanan kerevet; teneşir. **2.** *{ağız}* Tabut. [DS]

salacak[2]**, -ğı** [sal-mak > sal-acak صلا جق] *{eAT} sf.* **1.** Savacak; kovacak. **2.** *{ağız} is.* Değirmen suyunu boşa akıtmak için oluğun önüne açılan hendek. [DS] **3.** *{ağız}* Havuz ya da kanallarda su boşaltmak için bulunan delik. [DS]

salacı, [sala-cı] *{ağız} is.* Üstüne tabut konulan dört kollu ağaç. [DS]

salaç, -cı [sal + ağaç ج صلا] *is.* **1.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Çardak. [DS] **2.** *{ağız}* Sazdan yapılan kulübe. **3.** Tütün yapraklarının asıldığı yer; sergen. [DS]

salaça, [sal > sal-a-ça صلا چه] *{eAT} {OsT} is.* → salaca.

salağacı, [sal+ağaç-ı] *{ağız} is.* Tabut. [DS]

salağan, [sal-mak > sal-ağan صلغان] *{OsT} sf.* Saldırgan.

salah[1], [Ar. ṣalāḥ ح صلا] *(sala:h) {OsT} is.* **1.** Düzelme; iyileşme; iyi olma. **2.** Doğru olanı yapma. **3.** Dine bağlılık; dinin yasaklarından çekinme. **4.** Barış içinde olma; rahatlık; barış; asayiş. 🗗 **salah bulmak,** *İyileşmek; düzelmek; onmak.*‖ **salâh-ı hâl,** *{OsT} Durumdaki düzelme.*‖ **salâhü'd-din,** *{OsT} Dine bağlı; salahattin.*

salah[2], [sal-ak > salaḫ] *{ağız} sf.* Budala; ahmak. [DS]

salahan, [Ar. ṣalā + Far. -ẖ^{v}ān صلا خوان] *(sala:ha:n) {OsT} is.* Sala okuyan kimse.

salahana, [salak + Far. -āne => salaḫana] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) işsiz güçsüz; başıboş dolaşan. **2.** Tembel. [DS]

salahiyet, [Ar. ṣalāḥ => ṣalāḥiyyet صلا حيت] *(sala:hiyet) {OsT} is.* Yetki. 🗗 **salahiyet dairesi,** *{OsT} Bir yetkinin sınırları.*‖ **salâhiyet-i tamme,** *{OsT} Tam yetki.*‖ **salâhiyyet-i teşrîiye,** *{OsT} Yasama yetkisi.*

salahiyatdar, [*OsT* ṣalāḥiyyet + Far. -dār صلا حيتدار] *(sala:hiyatda:r) {OsT} sf.* Yetkili.

salahiyetli, [salahiyyet-li] *(sala:hiyetli) sf.* Yetkili.

salahiyetsiz, [salahiyyet-siz] *(sala:hiyetsiz) sf.* Yetkisiz; yetkisi olmayan.

salahiyetsizlik, -ği [salahiyyet-siz-lik] *(sala:hiyetsizlik) is.* Yetkisiz olma durumu; yetkisizlik.

salahiyettar, [*OsT.* salâhiyyet + Far. -dâr] *{sala:hiyetda:r} {OsT} sf.* Yetkili; yetki sahibi olan.

salahor, [? salahor] *{ağız} sf.* Ahmak; budala. [DS]

salahorluk, -ğu [salahor-luk] *{ağız} is.* İşsizlik; başıboşluk; aylaklık. [DS]

salak[1]**, -ğı** [sal-mak > sal-ak صلاق] *is.* **1.** *{OsT}* Hayvan otlatılan yer; mera; hayvan otlatmak için konup göçülen arazi; otlak. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Yayla ya da kırlarda hayvanları toplu bulundurmak için yapılmış üstü açık korunak. [DS] **3.** *{ağız}* Hayvanların yazın yattıkları ya da dolaştıkları dört yanı çevrili üstü açık yer. [DS] **4.** *{ağız}* Ağıl; mandıra. [DS] **5.** *{ağız}* Evlerin bodrumlarında hayvanlara ayrılan yer. [DS] **6.** *{ağız}* Orman içinde kışın davarların barındığı ve beslendiği yer. [DS]

salak[2]**, -ğı** [sal-mak > sal-ak صلاق] *is.* **1.** *{eAT}* Zincirli topuz. **2.** *{ağız}* Baston; sopa. [DS] **3.** *{ağız}* Dayak. [DS]

salak[3]**, -ğı** [? salak] *sf.* **1.** Giyiniş ve davranışlarına özen göstermeyen; aptal görünüşlü. **2.** Aptalca ve beceriksizce davranan. **3.** *{ağız}* Düşkün. [DS] 🗗 **salağa yatmak,** *argo. Aptallık numarası yapmak; anlamazdan gelmek.*

salak[4]**, -ğı** [sal-ak] *{ağız} is.* **1.** Çevre; bölüm; bölge. **2.** Alışılmış, benimsenmiş yer. **3.** Çiftçinin her yıl sıra ile ekmek için ayırdığı tarlalarından her biri. **4.** Köy tarlalarının toplu bulunduğu yer. **5.** Köylünün hep birden ektiği ya da nadasa bıraktığı taraf. **6.** Ekin ekilen yer. **7.** Ürün alındıktan sonra çevresi açılan tarla. [DS]

salak[5]**, -ğı** [sal-mak > sal-ak] *{ağız} is.* Pirinç ekmek için su altına alınmış yer. [DS]

salak[6]**, -ğı** [şelek / salak] *{ağız} is.* **1.** Olmamış kavun. **2.** Büyüyememiş ve zamanından önce olmuş küçük karpuz. [DS]

salak[7]**, -ğı** [sal-mak > sal-ak] *{ağız} is.* Kayık. [DS]

salak[8]**, -ğı** [sal-mak > sal-ak] *{ağız} is.* Elli altmış yaşlarındaki erkeğin erkeklik organı. [DS]

salak[9]**, -ğı** [sal-ak] *{ağız} sf.* Saldırgan; atılgan. [DS]

salak[10]**, -ğı** [Ar. sallāḫ سلاخ] *{ağız} is.* Kasap. [DS]

salak[11]**, -ğı** [sal-mak > sal-ak] *{ağız} is.* Lapa. [DS]

salak[12]**, -ğı** [sal-mak > sal-ak] *{ağız} is.* Sıra; nöbet. [DS]

salak[13]**, -ğı** [sal-ak] *{ağız} is.* Kolaylık; işin kolay yanı. [DS]

salak[14]**, -ğı** [sal-ak] *{ağız} is.* Etek. [DS]

salakça, [salak-ça] *(sala'kça) zf.* **1.** Salak gibi; salağa yakışır biçimde. **2.** *sf.* Bir salağın yapabileceği nitelikte olan.

salaklama, [salak-la-ma] *{ağız} is.* Rastgele fırlatma, atma. 🗗 **salaklama atmak,** *{ağız} Rastgele atmak, fırlatmak.* [DS]

salaklamak, [salak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Gelişigüzel fırlatıp atmak; fırlatmak. [DS]

salaklaşma, [sal-ak-la-ş-ma] *is.* Salaklaşmak işi.

salaklaşmak, [sal-ak-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Bir salağa yakışır davranışlarda bulunmak; salak gibi davranmaya başlamak.

salaklık, -ğı [sal-ak-lık] *is.* **1.** Salak bir kimsenin davranışları; salak olma durumu. **2.** Salakça yapılan iş.

sal'am, [Ar. şall'Allāhü aleyhi ve sellem صلعم] *{OsT} {ağız} kısalt.* Selam. [DS]

salam[1]**,** [İt. salame] *(sa'lam) is.* İri kıyılmış sığır veya domuz etinden yapılmış ve soğuk olarak yenilen et ürünü. 🗗 **salam taktiği,** *Aşamalı bir şekilde yürütülen yayılmacı taktiği.*

salam[2]**,** [Alt. salam] *{ağız} is.* **1.** Saman. **2.** Mısır, tütün gibi bitkilerin gövdeleri. [DS]

salama, [salam > salam-a] *{ağız} is.* Güzün ve baharın bahçedeki kuru yaprak ve çöplerin yakılması işi. [DS]

salaman, [sala-man ?] *{ağız} sf.* Yakışıklı. [DS]

salamandra, [Yun. salamandra *(kertenkele)* > Fr. salamandre] *(salama'ndra) is.* **1.** *zool.* Semender. **2.** Odadan odaya taşınabilen yavaş yanmalı bir tür kömür sobası.

salamanje, [Fr. salle à manger] *is.* Geniş yemek odası.

salamat, [Ar. selâmet => salamat] *{ağız} is.* Rahatlık; hoşluk; iyilik. 🗗 **salamat galmak** (kalmak), *{ağız} Hoşça kalmak.* [DS]

salamlık, -ğı [salam[2]-lık] *{ağız} is.* Samanlık. [DS]

salamtüp, [Alt. salam *(saman)* + tüp *(dip)*] *{ağız} is.* Harman yeri. [DS]

salamura, [İt. salamora / salumiere] *(salamu'ra) is.* **1.** Yiyecekleri uzun süre saklamak için hazırlanmış özel tuzlu su. **2.** Bu tür suyun içinde saklanmış yiyecek. **3.** *sf.* Bu su içinde tutularak korunmuş olan.

salamuracı, [salamura-cı] *is.* Salamura yapan ve satan kimse.

salamuracılık,-ğı [salamura-cı-lık] *is.* **1.** Salamura yapma işi ve tekniği. **2.** Salamuracının işi ve mesleği.

salamuralık, -ğı [salamura-lık] *is.* **1.** Salamura yapılmak üzere ayrılmış bulunan. **2.** Salamura yapımına elverişli.

salan[1]**,** [sal-mak > sal-an] *sf.* Salma eylemini yapan; bırakan.

salan[2]**,** [sal-mak > sal-an / sal-añ] *{ağız} is.* **1.** Çevre. **2.** Bölüm. **3.** Nöbetleşe ekilen, dinlendirilen tarla. **4.** Sıra ile, köyce ekilen ve ertesi yıl aynı şekilde herkesçe nadasa bırakılan yer. **5.** Otlak. [DS] 🗗 **salan ağlası,** *{ağız} Köyün dışına yapılan çit.* [DS]

salang, [sal-mak > sal-an / sal-añ] *{ağız} is.* → salan[2]. [DS]

salangan, [Filipin d. salangan] *is. zool.* Güneydoğu Asya ve Hint adalarında yaşayan, böcekle besle-

nen, mağaralarda yankı ile yollarını bulan, salyaları ile çok sağlam yuva yapan, kahverengi tüylü, sağana benzeyen, uzun kanatlı, dört köşe kısa kuyruklu küçük kuş, *(Collocalia)*.

salapan, [? salapan] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) giyimi kötü. **2.** Perişan; sünepe. [DS]

salapır, [? salapır] *{ağız} sf.* → salapan. [DS]

salapurya, [Fr. salpre > İt. slabri] *(salapu'rya) is.* Eskiden Marmara denizinde yük taşımakta kullanılan yelkenli ticaret kayığı; iri ve büyük mavna. ◻ **salapurya gibi,** *(Ayakkabı için) ayağa büyük gelen veya çok büyük.*

salar, [Far. sālār سالار] *(sa:la:r) {OsT} is.* Baş; kumandan; başbuğ; en büyük amir; başkan; lider, önder. ◻ **sālār-ı tāife,** *{OsT} Grubun başı; tayfa başı.*

salariye, [Far. sālār => sālāriyye سالاریه] *(sala:riye) {OsT} is.* Vezir, emir ve diğer mansıp sahiplerinin elde ettikleri toprak ürünlerinden öşür ile birlikte alınan vergi.

salasetamit, -di [Fr. salacétamide] *is.* Aspirin türevi olarak ağrı kesici, antienflamatuvar ve ateş düşürücü olarak kullanılan ilaç.

salaş, [Mac. szállás] *is.* **1.** Meyve, sebze satmak için kurulmuş derme çatma dükkân. **2.** Üstü örtülü, yanları açık tütün kurutma yeri. **3.** *{ağız}* Dört direk üzeri kurulmuş ve üzeri yaprak veya saz ile örtülmüş yer; çardak. [DS] **4.** *{ağız}* Tahta veya ağaç dallarından yapılan kulübe; ilkel ev. [DS] **5.** *{ağız}* Kayıkları korumak için yapılan üstü yaprakla örtülü yer. [DS] **6.** *sf.* (Baraka, ev vb. için) tahtadan yapılmış derme çatma. ◻ **salaş tiyatro,** *Genellikle şehrin kenar mahallelerinde ve panayırlarda temsiller veren çadır tiyatrosu.*

salaşpur, [Hint. Şolapor *(şehir adı)*] *is.* Astar olarak kullanılmak üzere seyrek dokunmuş bir tür kumaş.

salat[1], [Ar. ṣalāt صلوات] *(sala:t) {OsT} is.* **1.** Namaz. **2.** Hz. Muhammed'in adı geçtiğinde saygı göstermek amacıyla Müslümanlarca okunan *"Allah için kılınan namazlar onun üstüne olsun ve ona selam olsun"* anlamındaki dua. ◻ **salāt-ı aşā,** *{OsT} Akşam namazı.*|| **salāt-ı fecr,** *{OsT} Sabah namazı.*|| **şalāt-ı hamse,** *{OsT} Günde beş vakit kılınan sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarının tümüne birden verilen ad; beş vakit namaz.*|| **salāt-ı havf,** *{OsT} Savaş öncesi kılınan iki rekâtlık nafile namaz.*| **salāt-ı id,** *{OsT} Bayram namazı.*|| **salāt-ı istihāre,** *{OsT} İstihareden önce kılınan iki rekâtlık nafile namaz.*| **salāt-ı istiskā,** *{OsT} Yağmur duasına çıkıldığında kılınan iki rekâtlık nafile namaz.*|| **salāt-ı işrak,** *{OsT} Güneş doğduktan sonra kılınan nafile namaz.*| **salāt-ı sefer,** *{OsT} Yola çıkarken kılınan iki rekâtlık nafile namaz.*|| **Salāt-ı Ümmiye,** *{OsT} Itrî tarafından bestelenen ve bütün İslam dünyasına yayılan "Allah'ım, efendimiz ümmi peygamber Muhammed'e, onun ailesine ve arkadaşlarına salat ve selam olsun." anlamına gelen Arapça dua.*|| **salāt-ı vitr,** *{OsT} Yatsıdan sonra kılınan üç rekâtlık vacip namaz.*|| **salāt köşkü,** *Minaresi bulunmayan cami veya mescitlerde ezan okunmak için yapılmış balkonumsu yer.*

salat[2]**, -dı** [sal-ak > salat] *{ağız} sf.* Beceriksiz. [DS]

salata, [Fr. salade / İt. salata] *is.* Çoğunlukla hıyar, kıvırcık salata, marul vb. çiğ ot ve sebze ile et, beyin, yumurta ve kurutulmuş balık üzerine limon, sirke, baharat, soğan, biber, yağ gibi lezzet verici soslar dökülerek soğuk yenilen yardımcı yemek. ◻ **salata kâsesi,** *İçinde salataların sosla karıştırılıp sunulduğu derin ve geniş kap.*

salatalık, -ğı [salata-lık] *is.* **1.** Hıyar. **2.** *sf.* Salata yapımında kullanılmaya elverişli olan. **3.** *argo.* Yaşlı öğretmen.

salatmak, [sal+at-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Öküzün birine daha çok yük çektirmek için kayışı, boyunduruğun orta yerinden o öküze doğru biraz daha kaydırmak. [DS]

salavan, [sal-mak > sal-ağan / salavan] *{ağız} is.* **1.** Su yolu. **2.** Su yolunun bölündüğü yer. **3.** Su terazisi. [DS]

salavat, [Ar. ṣalāt > ṣalavāt صلوات] *(salava:t) {OsT} is.* **1.** Namazlar. **2.** Hz. Muhammed'e ve onun soyundan gelenlere saygı ifade etmek için okunan *"Allah'ım efendimiz Muhammed'e ve onun soyuna sopuna salat ve selam olsun."* anlamına gelen dua. **3.** *spor.* Yağlı güreşlerde güreş başlamadan önce cazgırın okuduğu manzum dua. ◻ **salavat getirmek,** *1. Salavat duasını okumak. 2. Tehlikeli bir durum karşısında korku veya tehlike sebebiyle salavat okumak.*|| **salavatla tay öğretmek,** *{ağız} Zorlu bir iş yapmak.*|| **salavat parmağı,** *Sağ elin baştan ikinci parmağı; işaret parmağı.*|| **salavattan korkacak şeytana benzememek,** *{ağız} Hiç çekintisi olmamak; arsız, yüzsüz olmak.*

salavatlamak, [Ar. selāmet => selamet-le-mek > salavat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Uğurlamak. [DS]

salavı, [sal-mak > sal-ağı / salavı] *{ağız} is.* Şaka. [DS]

salavu, [sal-mak > sal-ağu / salavu] *{ağız} sf.* Düşünmeden söz söyleyen. [DS]

salay, [? salay] *{ağız} is.* Yorgan dikişi. [DS]

salb, [Ar. ṣalb صلب] *{OsT} is.* **1.** Darağacına çekme; asma. **2.** Çarmıha germe.

salbaş, [sal + baş] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) başı titreyen. **2.** Serseri. [DS]

salbır, [? salbır / salbur سلبر] *{eAT} is.* → salbur.

salben, [Ar. ṣalb > ṣalben صلباً] *(sa'lben) {OsT} zf.* Darağacına çekerek; asarak. ◻ **salben idam,** *Asmak suretiyle yerine getirilen idam.*

salbur, [? salbur / salbır سلبر] *{eAT} {OsT} is.* Ağaç kabuklarından, sazdan ve ipten örülen ayakkabı.

salcaklan, [sağlı(k)-cak + ile-n] *{ağız} zf.* (Gitmek, giymek vb. için) sağlıkla; esenlikle. [DS]

salcı, [sal-cı] *is.* Sal ile yolcu ve yük taşıyan kimse.

salcılık,-ğı [sal-cı-lık] *is.* Salcının yaptığı iş; sal ile yük ve yolcu taşıma işi.

salça, [İt. salsa / Yun. saltsa] *(sa'lça) is.* **1.** Yemeklere renk ve tat vermesi için konulan domates veya biberden yapılma ezme. **2.** Bazı et yemeklerine servis sırasında eklenen domates, baharat vb. ile yapılan özel sos. **3.** Tencere yemeklerinin suyu. **salça kâsesi,** *Sofrada salça dağıtmakta kullanılan kap.*

salçalama, [salça-la-ma] *is.* Salçalamak eylemi.

salçalamak, [salça-la-mak] *gçl. f. [-ar] [-l(ı)-yor]* Yemeklere salça katmak.

salçalı, [salça-lı] *sf.* **1.** Salçası bulunan; salça konulmuş olan. **2.** (Giyecek vb. için) salça bulaşmış olan.

salçalık,-ğı [salça-lık] *is.* **1.** Salça konulan kap; salça kabı; salça kâsesi. **2.** *sf.* (Biber, domates vb. için) salça yapımına uygun nitelikte olan. **3.** Salça yapımı için ayrılmış olan.

salçı, [sāl *(ocak)* > sāl-çī] *(sa:lçı:) {eT} is.* Aşçı; mutfakta bulunan kimse. [DLT] **salçı biçek,** *Aşçı bıçağı.* [DLT]

salda, [Lat. salda] *is. zool.* Kıyılarda sıçrayarak dolaşan, iri fırlak gözlü, toparlak gövdeli, çok çevik etçil böcek, *(Salda saltatoria).*

saldan, [Ar. sandal => saldan] *{ağız} is.* Koca yemiş ağacının bir türü; sandal ağacı, *(Arbutus andrachne).* [DS]

saldat, [? saldat] *{ağız} sf.* İri yarı. [DS]

saldıç, -cı [sağ-dıç / saldıç] *{ağız} is.* Arkadaş; dost. [DS]

saldır, [sald *(yans.)* > sald-ır] *is.* Sallanmayı, titremeyi anlatan yansımalı gövde. **saldır suldur,** *{ağız} (Yürüyüş için) iki yana sallanarak.* [DS]

saldırgan, [saldır-mak > saldır-gan] *sf.* ve *is.* **1.** (Devlet, hayvan, kişi, vb. için) herhangi bir kışkırtma olmadığı halde saldırıda bulunan, saldıran; yapısında saldırma özelliği bulunan; mütecaviz, *(1935).* **2.** Savaş ya da kaba güç yanlısı olan. **3.** Saldırmaya, kavgaya eğilimi olan. **4.** Saldırganlık belirtileri veya eğilimi taşıyan.

saldırganlaşma, [sal-dır-gan-la-ş-ma] *is.* Saldırganlaşmak işi.

saldırganlaşmak, [sal-dır-gan-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Saldırgan bir duruma gelmek.

saldırganlık,-ğı [sal-dır-gan-lık] *is.* **1.** Saldırgan olma durumu. **2.** Saldırgan bir kimsenin tutumu veya eğilimi. **3.** Saldırganca davranış. **4.** Uluslar arası anlaşmazlıklarda güç kullanmayı ve zora başvurmayı öncelikli yol olarak gören tutum veya öğreti. **5.** *psik.* Kişinin kendisini veya başkalarını yok etmeye yönelik tepkilerinin tümü. **6.** Bir insan veya hayvanın saldırgan doğası. **7.** *psikol.* Dıştan gelen direnmelere karşı bireyin kendi düşünce ve davranışlarını karşısındakine zorla benimsetme çabası.

saldırı, [sal-dır-ı] *is.* **1.** Bir kimseye kötülük yapmak veya yıpratmak amacıyla silahlı veya silahsız olarak doğrudan yapılan eylem; tecavüz; hücum; taarruz. **2.** Zarar vermek amacıyla şiddet eyleminde bulunma. **3.** Bir kimse veya topluluğa yönelik sert ve yıkıcı eleştiri. **saldırı dürtüsü,** *psik. Freud'e göre, ölüm dürtüsünün dışa yönelik, cinsel dürtüye bağlı ve kendini saldırganlıkla gösteren bölümü.* || **saldırı savaşı,** *Bir ülke veya devletin uluslar arası ilişkilerinde haksız yere silahlı kuvvet kullanması.* || **saldırıya geçmek,** *Saldırmak; hücum etmek.* || **saldırıya uğramak,** *Kendisine zarar verecek veya yıpratacak bir eylem karşısında kalmak; tecavüze uğramak.*

saldırıcı, [sal-dır-ıcı] *sf.* Saldırma işini yapan; zarar vermek amacıyla birinin üzerine atılan; saldırgan; mütecaviz.

saldırıcılık,-ğı [sal-dır-ıcı-lık] *is.* Saldırıcı olma durumu; saldırıcının yaptığı eylem.

saldırısız, [sal-dır-sız] *sf.* Saldırısı olmayan; saldırmayan.

saldırış, [sal-dır-ış] *is.* Saldırmak eylemi veya biçimi.

saldırma, [sal-dır-ma] *is.* **1.** Saldırmak eylemi. **2.** *dnz.* Yeterli manevra alanı olmayan limandan hareket etmek isteyen geminin, pruvasını demir üzerinde halatlar ve makine yardımı ile seyredeceği rotaya çevirme manevrası. **3.** Ucu biraz eğrice yatağana benzer uzun bıçak. **4.** *biy.* Canlılar arasında, beslenme, çiftleşme, yuva alanını koruma, korku ya da rekabet gibi etkenlerin sonucu ortaya çıkan davranış. **5.** *{ağız}* Kadınların şakaklarına sarkıttıkları süs altını. [DS]

saldırmak[1], [sal-dır-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sunmak; takdim etmek. [EUTS]

saldırmak[2], [*eT.* sal-tur-mak > sal-dır-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Zarar vermek amacıyla şiddet eyleminde bulunmak; hücum etmek. **2.** Çeşitli amaçlarla üzerine atılmak. **3.** (Devlet ve ülke için) güç kullanarak girmek. **4.** Bir gruba karşı silahlı eylemde bulunmak. **5.** Üstüne doğru koşmak; üşüşmek. **6.** Zorla cinsel ilişkide bulunmak. **7.** *mecaz.* Yıkıcı ve sert eleştiriler yapmak; ağır dille eleştirmek; suçlayıcı sözler söylemek, yazmak. **8.** *dnz.* Gemi manevra yaparak gideceği yöne doğrulmak. **9.** *kim.* Etkisi ile eritmek. **10.** *gçl. f.* (Bir kimse veya hayvan için) birinin veya bir şeyin üzerine saldırmasına yol açmak; saldırtmak. *"Kılıcını çekip tek başına atını, düşman başkumandanının çadırına saldırarak ölüm arayan Türk kumandanları görülmüştür."* Atatürk.

saldırmak[3], [sal-dır-mağ] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Gebe kadın için) çocuğunu aldırmak. [DS]

saldırmazlık,-ğı [sal-dır-maz-lık] *is.* Karşılıklı olarak birbirine saldırınama durumu. 🗗 **saldırmazlık antlaşması,** *Aralarındaki anlaşmazlıklar için güç kullanmamayı taahhüt eden antlaşma.*|| **saldırınazlık paktı,** *Devletlerin birbirine saldırmama ilkesine dayalı antlaşma.*

saldırsop, [saldır+sop] *{ağız} sf.* Bön; avanak; enayi. [DS]

saldide, [Far. sāl *(yıl)* + dīde *(görmüş)* سالديده] *(sa:l-di:de) {OsT} sf.* **1.** Yaşlı; ihtiyar. **2.** Deneyimli; tecrübeli.

saldurma, [sal-dır-ma / sal-dur-ma] *{ağız} is.* Büyük bıçak; saldırma. [DS]

saldurmak, [sal-mak > sal-dur-mak صلدرمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Bıraktırmak. **2.** Terk ettirmek.

sale, [Far. sāl > sāle ساله] *(sa:le) {OsT} sf.* Yıllık.

sa'leb, [Ar. ṣa'leb ثعلب] *(sa-leb) {OsT} is.* Tilki.

salep, -bi [Ar. saḥleb => sālep] *(sa:lep) is. bot.* **1.** Salepgillerden, tel köklü, kökünde iki yumru bulunan, çiçekleri salkım-başak durumunda olan, orman ve nemli çayırlarda yetişen seksen kadar türü bulunan otsu bitki, *(Orchis maculata, O. dactylorhiza, O. Ophrys).* **2.** Bu bitkinin çiçek açma mevsiminde toplanarak kurutulmuş olan nişastalı yumru kökleri. **3.** Bu yumruların kurutulup öğütülmesi ile elde edilen toz. **4.** Bu tozun şekerli su ya da sütle kaynatılması ile elde edilen sıcak içecek. 🗗 **salep otu,** *Salep.*|| **salep sümbülü,** *Salep.*

salepçi, [salep-çi] *is.* Sıcak içecek olarak salep yapan ve çoğunlukla gezerek satan kimse.

salepçilik,-ği [salep-çi-lik] *is.* Salep yapma ve satış işi.

salepgiller, [salep-gil-ler] *is. bot.* Lifli ve saçak köklü, kökün çotuk kısmında yumrular bulunan vanilya, orkide, venüsçarığı, salep gibi bitkileri kapsayan, karmaşık ve güzel çiçekleriyle tanınan, beş yüz cinse ayrılmış on beş bin kadar türü bulunan bitki familyası, *(Orchidaceae).*

salga, [sal-mak > sal-ġā] *(salga:) {eT} sf.* İnatçı; söz dinlemez. 🗗 **salga at,** *{eT} Gem almaz; başı sert; çamış at.* [DLT]

salgam, [sal-mak > *sal-ga-mak > sal-ga-m] *{ağız} is.* Buğday yıkamak için çullarla dere ağzına yapılan yunak. [DS]

salgan[1], [sal-mak > *sal-ga-mak > sal-ga-n] *{ağız} is.* Eğimli yol. [DS]

salgan[2], [sal-ga-mak > sal-ga-n] *{ağız} is.* **1.** → salgam. **2.** Yıkamak için çukura yerleştirilen çulun aldığı ölçüde tahıl. [DS]

salgana, [sal-ga-mak > sal-ga-na] *{ağız} sf.* Düşüncesiz. [DS]

salgara, [sal-mak > *sal-ga-mak > sal-ga-ra] *{ağız} zf.* **1.** Boş yere; boşuna. **2.** *sf.* (Kişi için) düşüncesiz. [DS]

salgaraya, [salgara-y-a] *{ağız} zf.* Gelişigüzel; özenmeksizin. [DS]

salgaracı, [sal+kara-cı] *{ağız} sf.* İftiracı; karacı. [DS]

salgetmek, [sal-ık / sal-gı *(vergi)* + et-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* İmece yoluyla yapılacak bir iş için kendi durumuna göre para vermek. [DS]

salgeylemek, [sal-ık / sal-gı *(vergi)* + eyle-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* → salgetmek. [DS]

salgı[1], [sal-gı] *is.* **1.** Hücrelerin veya vücuttaki bezlerin kandan ayrıştırarak oluşturdukları ve bir boşaltıcı kanalla ya doğrudan kana, ya da başka organa veyahut dışarıya saldıkları sıvı; ifraz, *(1944).* **2.** Bu tür sıvı maddeyi oluşturma ve salgılama işlemi. **3.** Bitki hücrelerinde biriken ve dışarı atılmadığı halde kullanılmayan oksalik asit, reçine, yağ, alkaloit, uçucu yağ, tanen, zamk gibi maddeler. **4.** *gök b.* Güneşten dışarı doğru ergimiş madde fırlaması. 🗗 **salgı bezi,** *anat. Kandan bazı maddeleri alıp bunları değiştirdikten sonra, ortaya çıkan yeni maddeyi boşaltıcı kanallarla kana, başka organlara veya deri dışına salgılayan doku.*|| **salgı durdurucu,** *Salgıları, özellikle sindirim organları salgılarını durduran ya da azaltan maddeye verilen ad.*|| **salgı granülleri,** *biy. Salgı hücrelerinin sitoplazmasında bir zarla çevrili olarak bulunan, ışık mikroskobu ile tanecikler hâlinde görülebilen salgı maddesi; sekrasyon.*|| **salgı kanalcıkları,** *anat. Bezlerde, salgının boşaldığı lümenin salgılama yüzeyini genişletmek üzere bez hücreleri arasına sokulan çok ince kanallar; salgı kapileri.*|| **salgı kapileri,** → salgı kanalcıkları.|| **salgı keseciği,** *anat. Ökaryot hücrelerin sitoplazmasında bulunan ve salgılanacak maddeyi taşıyan zarla çevrili küçük kesecikler.*|| **salgı kılları,** *biy. Bitkilerde küçük bir salgı beziyle sona eren kıllar.*|| **salgı organları,** *Bitkilerde genellikle kokulu maddeler hazırlayan organ.*

salgı[2], [sal-mak > sal-gı] *{ağız} is.* Vergi. [DS]

salgı[3], [sal-mak > sal-gı] *{ağız} is.* Dibek tokmağı; dövecek; havaneli. [DS]

salgı[4], [sal-mak > sal-gı] *{ağız} is.* Gönderilmiş, bildirilmiş haber; bilgi. [DS]

salgı[5], [sal-mak > sal-gı] *{ağız} is.* Yemeğin asıl ögesi. [DS]

salgı[6], [sal-mak > sal-gı] *{ağız} is.* Yelpaze. [DS]

salgı[7], [sal-mak > sal-gı] *{ağız} is.* Salıncak. [DS]

salgılama, [sal-gı-la-ma] *is.* **1.** Salgılamak işi. **2.** *biy.* Bir bezin ya da bez hücresinin salgı çıkarması; sekresyon.

salgılamak, [sal-gı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Salgı oluşturmak; salgı meydana getirmek. **2.** Oluşturulan salgıyı dışarıya veya başka bir organa, kana akıtmak.

salgılatıcı, [sal-gı-la-t-ıcı] *is.* ve *sf.* Salgı üretimini sağlayan veya arttıran; salgıların üretiminin artmasına yol açan.

salgılatma, [sal-gı-la-t-ma] *is.* Salgılatmak eylemi.

salgılatmak, [sal-gı-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Salgı üretimini sağlamak; salgılanmasına neden olmak. **2.** Salgı düzeyini arttırmak; salgının artmasına neden olmak.

salgılayıcı, [sal-gı-la-y-ıcı] *is.* Salgı üreten doku veya organ.

salgılayış, [sal-gı-la-y-ış] *is.* Salgılamak eylemi veya biçimi.

salgılı, [sal-gı-lı] *sf.* Salgısı olan; salgı çıkaran.

salgın, [sal-gın] *sf.* **1.** Kısa sürede çevrede bulunan canlılara bulaşan; müstevli. **2.** *is. biy. tıp.* Kısa sürede yaygınlaşan ve pek çok bireyi etkisi altına alan bulaşıcı hastalık. **3.** Bir şeyin bir yere girip her yanı kaplaması; istila. **4.** *mecaz.* Belli bir durumun, davranışın veya sözün kısa süre içinde toplumda yaygınlık kazanması. 🗗 **salgın salmak,** *{eAT} Gelişigüzel vergi koymak.*

salgın, [Far. sāliyān [Tietze] / sal-mak > sal-gın] *is.* **1.** *{eAT}* Eskiden uygulanan, olağanüstü durumlarda herkesten vergi toplanmasına halkın verdiği ad; salma yoluyla alınan vergi; keyfî vergi. **2.** *{ağız}* Vergi. [DS]

salgıncı, [salgın-cı] *{ağız} is.* Salgın adı verilen vergiyi toplayan görevli; tahsildar. [DS]

salgınlaşma, [sal-gın-la-ş-ma] *is.* Salgınlaşmak eylemi veya biçimi.

salgınlaşmak, [sal-gın-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Salgın durum almak.

salgınlık, -ğı [sal-gın-lık] *is.* Salgınlaşmak durumu; salgın özelliği gösterme.

salgır, [sal-mak > sal-gır] *{ağız} is.* Akarsu. [DS]

salgu[1], [sal-mak > sal-gu] *{ağız} is.* Hallaç tokmağı. [DS]

salgu[2], [sal-mak > sal-gu] *{ağız} is.* Vergi. [DS]

salguç, -cu [sal-guç] *{ağız} is.* Kıyma. [DS]

salgun, [sal-mak > sal-gun صلغون] *{eAT} {OsT} is.* Salma yoluyla alınan vergi; keyfî vergi; salma.

salguncu, [sal-gun-cu] *{ağız} is.* Tahsildar. [DS]

salgut, [sal-mak > sal-gut] *{ağız} is.* Milletvekili. [DS]

salğada, [? salğada] *{ağız} is.* Armağan olarak alınan eşya. [DS]

salğar, [sal-gar] *{ağız} sf.* Yavaş. 🗗 **salğar salğar,** *{ağız} Yavaş yavaş.* [DS]

sallıa, [Far. sāl > sālhā سلها] *(sa:lha:) {OsT} is.* Yıllar.

salhane, [Ar. selḫ *(yüzme)* + Far. -ḫāne سلخخانه] *(salha:ne) {OsT} is.* Kesim evi; kanara; mezbaha.

salhurde, [Far. sāl + hūrde *(yiyen)* ساله‌خورده] *(sa:lhu:r-de) {OsT} sf.* Çok yaşlı.

salı[1], [İbr. salis *(üçüncü)*] *is.* Haftanın ikinci günü; pazartesi ile çarşamba arasındaki gün.

salı[2], [sal-ı] *(salı:) {eT} is.* Sıva aygıtı; mala. [DLT]

salı[3], [sal-mak > sal-ı] *{ağız} is.* **1.** Kez; defa. **2.** Bir yıl ekilip, bir yıl dinlendirilen tarla. **3.** Tarlada bölüm; bölge. **4.** Yön; yan. [DS]

salı[4], [sal-mak > sal-ı] *{ağız} is.* Heybenin iki gözünü birbirine bağlayan bölüm. [DS]

salı[5], [sal / sal-ı] *{ağız} is.* Tabut. [DS]

salıcı, [sal-ıcı / sal-ı-cı] *{ağız} sf.* Kendi hayvanı veya araçları ile taşımacılık yapan. [DS]

salığ[1], [sal-mak > sal-ığ] *{eT} is.* Bir vergi türü. [EUTS]

salığ[2], [sal-mak > sal-ığ] *{eT} sf.* Kaba; pis; salak. [EUTS]

salığ[3], [sā-lığ سالغ] *{eAT} is.* Sağlık; esenlik.

salığ, [sal-mak > sal-ık / sal-ığ] *{ağız} sf.* (Hayvan için) beli çökük. [DS]

salıh, [salık > salıh] *{ağız} is.* Bilgi. [DS]

salıhlamak, [salık-la-mak / salıḫ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r [-l(ı)-yor]* Bilgi almak. [DS]

salık[1], **-ğı** [sal-mak > sal-ık صالق] *is.* **1.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Haber. [DS] **2.** *{ağız}* Olmuş veya olacak bir olay ve olgu hakkında verilen bilgi. [DS] **3.** *{ağız}* Tanım. [DS] **4.** *{ağız}* Haberci. [DS] 🗗 **salığını almak,** *{ağız} Bilgi almak.* [DS]|| **salık almak,** *{ağız} Bilgi almak.* [DS]|| **salık vermek,** *1. {eAT} Haber vermek. 2. Bir şeyin bulunduğu yeri tarif etmek. 3. (Bir şeyin) iyi veya uygun olduğunu söylemek; tavsiye etmek.*

salık[2], **-ğı** [sal-mak > sal-ık صاليق] *{eAT} {OsT} is.* Ucundaki zincirlere topuz bağlanmış bir sopadan ibaret savaş aracı; zincirli topuz.

salık[3], **-ğı** [sal-mak > sal-ık] *{ağız} is.* **1.** Ağıldaki çoban odası. **2.** Hayvan alım satımı sırasında çobana verilen bahşiş. [DS]

salık[4], **-ğı** [sal-mak > sal-ık] *{ağız} sf.* **1.** (Hayvan için) beli çökük. **2.** (Kişi için) aptal; bön; sersem. [DS]

salık[5], **-ğı** [sal-mak > sal-ık] *{ağız} is.* **1.** Buzağı veya kuzu annesi ile birlikte otlamaya gönderildiğinde emmemesi için yavruya takılan dikenli veya çivili burunluk. **2.** Aynı amaçla koyun veya keçinin memelerine takılan kese. **3.** *gnşl.* Sutyen.

salıkçı, [salık-çı] *{ağız} is.* Düğünlerde, düğüncülerin kız evine geleceğini bildiren kimse. [DS]

salıklamak[1], [salık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir kavramı bütün öğeleri ile anlatmak; bir şeyi tanımlamak. **2.** Yol göstermek. **3.** Bilgi vermek; bildirmek. [DS]

salıklamak[2], [salık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r [-l(ı)-yor]* Sallamak.[DS]

salıklamak[3], [salık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Annesi

ile birlikte otlamaya gönderilen yavrunun emmemesi için salık takmak. [DS]

salıklanmak[1], [salık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bir şeyin nerede olduğunu gizliden gizliye iyice araştırmak; sorup soruşturmak. [DS]

salıklanmak[2], [salık-la-n-mak] *{ağız} edil. f. [-ır]* **1.** Salık takılmak. **2.** *dönşl. f.* (Genç kız için) sutyen takmaya başlamak.

salıklaşmak[1], [salık-la-ş-mak] *{ağız} işteş f. [-ır]* Kararlaştırmak; sözleşmek. [DS]

salıklaşmak[2], [salık-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Soruşturmak. [DS]

salıklaşmak[3], [salık-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Aptallaşmak. [DS]

salıkmak, [sal-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ır]* Beli incinmek; omurlar yerinden çıkmak. [DS]

salım[1], [sal-mak > sal-ım] *{ağız} is.* **1.** Bölge; yan. **2.** Bir köyün ekilmeyerek nadasa bırakılmış tarlalarının bulunduğu taraf. [DS]

salım[2], [sal-mak > sal-ım] *{ağız} is.* **1.** Kez. **2.** *sf.* (Kahve vb. için) bir kez pişirmeye yetecek ölçüde. [DS]

salım[3], [sal-mak > sal-ım] *{ağız} is.* **1.** Soğuk algınlığı; nezle. **2.** Salgın hastalık. [DS] 🗗 **salıma tutulmak,** *{ağız} Salgın hastalığa yakalanmak.* [DS]

salım[4], [sal-mak > sal-ım] *{ağız} is.* Döllenme zamanında sürüye koç veya tekelerin serbest bırakıldığı dönem; koç katımı; teke salımı. [DS] 🗗 **salıma gelmek,** *{ağız} Güçlenmek; kuvvete gelmek.* [DS]

salım[5], [sal-mak > sal-ım] *{ağız} is.* **1.** Yıl. **2.** Hayvanın yaşı. [DS]

salım[6], [sal-mak > sal-ım] *{ağız} is.* Urfa bölgesinde, sonbaharda esen ve sebzeleri kurutan sıcak yele verilen ad. [DS]

salımına, [sal-ım-ı-n-a] *{ağız} zf.* **1.** Boşuna; boş yere; boşu boşuna. **2.** Aşağı yukarı; kararlama; tahminen. [DS]

salımlaşmak, [sal-ım-la-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Çarpışmak ve saldırışmak. [DLT]

salıncak, -ğı [salın-mak > salın-cak] *is.* **1.** İki ucundan iki iple yüksek bir yere bağlanılarak sallanılan eğlence aracı. **2.** Karşılıklı iki yanından duvar veya ağaçlara bağlanmış ipler üzerine kurulmuş küçük çocuk beşiği. **3.** *spor.* Dağcıların kullandığı, üzerinde oturup dinlenmeye yarayan özel düzenekli uzunca tahta.

salıncakçı, [salın-cak-çı] *is.* **1.** Salıncak yapan veya satan kimse. **2.** Bayram ve eğlence yerlerinde salıncak çalıştıran kimse.

salıncaklı, [salın-cak-lı] *sf.* **1.** Salıncağı bulunan; salıncağa sahip olan. **2.** Salıncak gibi iki tarafa gidip gelme özelliği bulunan.

salıncaksız, [salın-cak-sız] *sf.* **1.** Salıncağı bulunmayan. **2.** Salıncak gibi salınma özelliği bulunmayan.

salındı, [sal-mak > sal-ın-dı] *(salındı:) {eT} sf.* **1.** Atılan; çıkarılan. [DLT] **2.** *is.* Erkeğin arkaya doğru salıverdiği saç. [DLT] 🗗 **salındı otung,** *Sellerin getirerek kıyıya attığı odun.* [DLT]

salındırma, [sal-ın-dır-ma] *{ağız} is.* Çatı altına boydan boya atılan ağaçlardan her biri. [DS]

salındırmak, [sal-ın-mak > sal-ın-dır-mak صالندرمق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Sallandırmak.

salındırmamak, [salın-dır-ma-mak صالندرممق] *{OsT} gçl. f. [-z]* Önem ve değer vermemek; hiçe saymak.

salıngaç, -cı [salın-gaç] *{ağız} is.* Salıncak. [DS]

salınggaç, -cı [salıñ-gaç] *(salıñgaç) {ağız} is.* Salıncak. [DS]

salınım, [sal-ın-ım] *is.* **1.** Salınmak eylemi. **2.** Düzenli olarak aynı konum ve aynı hızda gelip geçen bir cismin hareketi. **3.** *fiz.* Bir sarkacın durmaksızın gidip gelme hareketi. **4.** *fiz.* Bir elektrik devresinde, birbirini izleyen dolma ve boşalma akımları dizisi. **5.** Bir dingilin, dinginlik konumunun her iki yanında şasiye göre yaptığı süspansiyonun esnekliğinden kaynaklanan düşey hareket. **6.** *gök b.* Ayın hareketlerindeki özel eşitsizlik. **7.** Ters yönlerde yavaş ve alternatif yer değiştirme. 🗗 **salınım merkezi,** *fiz. Bir birleşik sarkaçta, aynı periyotla salınan bir basit sarkacın ağırlık noktasına tekabül eden nokta.*

salınımlı, [sal-ın-ım-lı] *sf.* **1.** Salınımı olan. **2.** Almaşık olarak artan veya azalan.

salınımsız, [sal-ın-ım-sız] *sf.* **1.** Salınımı olmayan. **2.** (Ölçü aygıtları için) hareketli donanımı salınım yapmadan çalışma konumu alan.

salınış, [sal-ın-ış] *is.* Salınmak eylemi veya biçimi.

salınma, [sal-ın-ma] *is.* Salınmak eylemi. 🗗 **salınma alanı,** *Denizin en yüksek ve en alçak konumları arasındaki bölge.*

salınmak[1], [sal-mak *(bırakmak)* > sal-ın-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Salmak eylemi yapılmak; serbest bırakılmak. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** *{eAT} {OsT}* Gönderilmek; sevk olunmak. **3.** *dönşl. f. {ağız}* Yola çıkmak. [DS]

salınmak[2], [sal-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Yürürken, uyumlu hareketlerle bir yandan öbür yana hafifçe eğilmek. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** *{eT} {eAT} {OsT}* Sallanmak. [EUTS] [KB] **3.** *{eT} {eAT} {OsT}* Sarkmak; uzanmak. [DLT] [KB] **4.** Dolaşmak. 🗗 **salına salına,** *(Yürümek için) uyumlu hareketlerle bir yandan öbür yana hafifçe eğilerek; salınarak.*|| **salını bulanı yürümek,** *{eAT} Nazlı nazlı, sallana sallana yürümek; hıraman etmek.*|| **salınıp bulanmak,** *{eAT} Sallanarak, kırıtarak yürümek.*|| **salını salını,** *{eAT} Salına salına.*|| **salını yürümek,** *{eAT} Nazlı nazlı, sallana sallana yürümek.*|| **salınma bulanma,** *{eAT} Salınarak, eda ile yürüme.*

salınmak[3], [sal-ın-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** *{eT}* Dikmek.

[EUTS] **2.** *{eAT} {OsT}* (Vergi için) konulmak. **3.** *{eAT} {OsT}* Hücum etmek.

salınmak[4], [sal-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Korunmak. [DS]

salıntı[1], [sal-ıntı] *is.* **1.** Salınmak eylemi. **2.** Dalgalanma.

salıntı[2], [sal-ıntı] *{ağız} is.* (İş için) uzayıp gitme; sallantıda kalma. [DS]

salıntı[3], [sal-ıntı] *{ağız} is.* **1.** Çift sürerken gidilip gelinen en son yer. **2.** Sabanın döndürüldüğü yer; dönek başı. [DS]

salıntıda, [sal-ıntı-da] *{ağız} zf.* Henüz bir sonuca ulaşmamış; sürmekte olan. [DS]

salıntılı, [sal-ıntı-lı] *sf.* **1.** Salıntısı olan. **2.** Herhangi bir etki ile sarsılıp sallanabilen. **3.** (Yürüyüş için) iki yana salınan.

salınturmak, [sal-mak > sal-ın-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sallandırmak; sallatmak. [EUTS]

salıp, [sal-ıp ?] *{ağız} is.* Su taşımakta kullanılan teneke kaplara takılan tahta sap. [DS]

salışmak, [sal-mak > sal-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* **1.** Birlikte veya karşılıklı birbirini sallamak; sallaşmak; birbirini güreşte sallamak; silkişmek. **2.** İşaretleşmek. [DLT] **3.** *{eAT}* Birbirine saldırmak; saldırışmak.

salıt[1], [sal-ıt] *{ağız} is.* Sisin Güneş'i örtmesi. [DS]

salıt[2], [sal-mak > sal-ıt] *{ağız} is.* Elçi. [DS]

salıtmak, [sal-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Sallamak. **2.** Yerinden oynatmak. [DS]

salıverilme, [sal-ı+ver-il-me] *is.* Salıverilmek eylemi.

salıverilmek, [sal-ı+ver-il-mek] *edil. b. f. [-ir]* Salıvermek işi yapılmak; salıvermek işine konu olmak.

salıverme, [sal-ı+ver-me] *is.* **1.** Salıvermek eylemi. **2.** *huk.* Yetkili yargı organının kararı ile tutukluyu serbest bırakma; tahliye.

salıvermek, [sal-ı+ver-mek] *gçl. b. f. [-ir]* Bir şeyi bağlı olduğu yerden bırakmak; serbest bırakmak; çözmek; koyuvermek.

salıyan, [Far. sālyāne] *{ağız} is.* Vergi. [DS]

salib[1], [Ar. salb > salīb صليب] *(sali:b) {OsT} is.* → salip. 🗗 **salîb-i ahmer,** *{OsT} Kızılhaç.*‖ **salîb-i cenûbî,** *{OsT} 1. Güney haçı. 2. Güney kutup yıldızı.*

salib[2], [Ar. selb > sālib / sālibe سالب / سالبه] *(sa:lib) {OsT} sf.* **1.** Kapıp götüren; alıp yok eden. **2.** Olumsuzlaştıran. **3.** İnkâr eden.

salibe, [Ar. sālib > sālibe سالبه] *(sa:libe) {OsT} sf.* **1.** Ret ve inkâr eden. **2.** Yok eden. **3.** *fel.* Olumsuz; negatif.

salibî, [Ar. ṣalīb > ṣalībī صليبى] *(sali:bi:) {OsT} sf.* **1.** Haçla ilgili; haça ait. **2.** Puta ait; putla ilgili. **3.** Haçı kutsal kabul eden; Hristiyan; İsa dini. **4.** Haç şeklinde olan. **5.** Haçlılardan olan. **6.** *bot.* (Bitki için) yaprakları haç şeklinde olan.

salibiye, [Ar. ṣalībī>ṣalībiyye صليبيه] *(sali:biye) {OsT} is.* **1.** Haçla ilgili. **2.** Hristiyan. **3.** Haçlılardan olan. **4.** *bot.* (Bitki için) yaprakları haç şeklinde olan.

salibiyun, [Ar. ṣalībī > ṣalībiyyūn صليبيون] *(sali:biyu:n) {OsT} is.* **1.** Haçlılar. **2.** Hristiyanlar.

salif, [Ar. selef > sālif / sālife سالف / سالفه] *(sa:lif) {OsT} sf.* Geçmiş; geçen; önceki. 🗗 **sālifü'l-beyân,** *{OsT} Sözü geçmiş olan.*‖ **sālifü'z-zikr** *{OsT}, Daha önce adı geçmiş olan.*

salife, [Ar. selef > sālife سالفه] *(sa:life) {OsT} sf.* Geçmiş; geçen.

salih, [Ar. ṣalāḥ > ṣalīḥ صليح] *(sali:h) {OsT} is.* Günahsız kullar; iyi işler yapan kullar.

salih, [Ar. ṣalāḥ > ṣāliḥ / ṣāliḥa صالح / صالحه] *(sa:lih) {OsT} sf.* **1.** Elverişli; uygun. **2.** Yetkisi olan; yetkili. **3.** Dinin buyruklarına uygun davranan.

salihat, [Ar. ṣāliḥa > ṣāliḥāt صالحات] *(sa:liha:t) {OsT} is.* **1.** Şeriatça yapılması emredilen insanlık ve ahlaka uygun işler. **2.** İyi işler yapan Müslüman kadınlar. 🗗 **sālihât-ı nisvân,** *{OsT} Dinine bağlı, namuslu ve temiz Müslüman kadınlar.*‖ **sālihât-ı ümmet,** *{OsT} Allah'ın buyruklarına uyarak iyi ve güzel işler yapan Müslüman kadınlar.*

salihun, [Ar. ṣāliḥ > ṣāliḥūn صالحون] *(sa:lihu:n) {OsT} is.* Günahkâr olmayanlar; salihler.

salik, [Ar. sülūk > sālik سالك] *(sa:lik) {OsT} sf.* **1.** Bir yola girmiş olan; bir yol tutan; bir yolu izleyen. **2.** *tasvf.* Tarikate giren. 🗗 **sālik-i mücerret,** *{OsT} Dünya ile ilgili bütün bağlardan sıyrılarak kendini Allah'a veren kimse.*‖ **sālik-i vâsıl** *{OsT}, Dünyanın geçici zevk ve varlığından kurtularak Allah'ın özünde sonsuzluğa ulaşan.*

salikan, [Ar. sālik > sālikān سالكان] *(sa:lika:n) {OsT} is.* **1.** Bir yol tutanlar; bir yolu izleyenler. **2.** Bir şeyhe veya tarikata bağlanmış olanlar. 🗗 **sālikān-ı arş,** *{OsT} Büyük melekler.*

salikîn, [Ar. sālik > sālikīn سالكين] *(sa:liki:n) {OsT} is.* → salikan.

salikozit, [Fr. salicoside] *is. kim.* Söğüt kabuğundan çıkarılan glikozit.

salim, [Ar. silm > sālim / sālime سالم / سالمه] *(sa:lim) {OsT} sf.* **1.** Hastalığı olmayan; sağlam. **2.** Eksiklik ve sakatlığı bulunmayan. **3.** Korkusuz ve endişesiz olan; selamete ermiş; emin. **4.** *dbl.* (Kelime için) Arapçada kökünde illetli harf denilen ye, vav ve eliften biri bulunmayan. **5.** Kelimenin kökü değişmeden çoğul yapılabilen.

salimen, [Ar. sālim > sālimen سالماً] *(sa:li'men) {OsT} zf.* **1.** Sağ ve esen olarak. **2.** Hiçbir kötü durumla karşılaşmadan. **3.** Güvenlik içinde; emin olarak.

salimîn, [Ar. sālim > sālimīn سالمين] *(sa:limi:n) {OsT} is.* Sağ salim olanlar.

Salimiye, [Ar. Salim *(kurucusu olan Muhammed bin Salim)* > sālimiyye سالميه] *{OsT} is.* İlahî iradenin yaratılmadığını, Allah'ın sürekli bir yaratma içinde bulunduğunu, Allah'ın iradesinden doğan bütün kararların yaratılmış (mahluk) olduğunu savunan bir kelam kolu.

salip, -bi [Ar. ṣalb > ṣalīb صليب] *(sali:p) {OsT} is.* Haç.

salis, [Ar. ṣelāṣe > ṣāliṣ / ṣāliṣe ثالث / ثالثه] *(sa:lis) {OsT} sf.* Üçüncü.

salisat, [Ar. ṣālise > ṣāliṣāt ثالثات] *(sa:lisa:t) {OsT} is.* Saliseler.

salise, [Ar. ṣāliṣ > ṣāliṣe ثالثه] *(sa:lise) {OsT} is.* **1.** Salisin dişili. **2.** Açıların, yayların ve zamanın ölçülmesinde kullanılan saniyenin altmışta biri değerindeki ölçü birimi. **3.** Askerî rütbelerden binbaşının karşılığı olan sivil rütbelerin üçüncüsüne verilen ad.

salisen, [Ar. ṣāliṣ > ṣāliṣen ثالثاً] *(sa:li'sen) {OsT} zf.* Üçüncü olarak; üçüncü derecede.

salisilat, [Fr. salicylate] *(salisilat) is.* **1.** Söğüt ağacı kabuklarından çıkarılan salisilik asidin tuzu. **2.** Salisilik asidin çeşitli alkoller veya fenollerle verdiği ester.

salisilatlama, [salisilat-la-ma] *(salisilatlama) is.* Bazı sıvılara mayalanmayı önlemek için salisilik asit veya bir salisilat katılması işlemi.

salisilatlamak, [salisilat-la-mak] *(salisilatlamak) gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Mayalanabilen bir sıvıya, mayalanmayı önlemek amacıyla salisilik asit veya salisilat katmak.

salisilik,-ği [Fr. salicylique] *sf. kim* (Asit, aldehit ve alkol için) orto konumunda bi-fenol işlevi bulunan. 🗗 **salisilik asit,** *kim. Antiseptik özellikler taşıyan, aspirin ve sodyum salisilat gibi türevleri antienflamatuvar olarak kullanılan asit; ortohidroksibenzoik asit; $OH\text{-}C_6H_4\text{-}CO_2H$.*

salisin, [Fr. salicine] *is. kim.* Söğüt kabuğundan çıkarılan glikozit.

salitmak, [sal-mak > sal-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* → salıtmak. [DS]

salivon, [Fr. salivone] *is. biy.* Tükürük bezlerinin en küçük fizyolojik birimi.

saliye, [Far. sāl > sāliyye سالیه] *(sa:liye) {OsT} is.* Yeni yılı kutlamak amacıyla yazılmış manzume.

salk, [? salk] *{ağız} is.* Meyve suyu çıkarmaya yarayan araç. [DS]

salka, [İt. sacco] *{ağız} is.* Çuha, kadife vb. kumaşlardan yapılan sırma ile işlenmiş kollu cepken. [DS]

salkada, [? salkada] *{ağız} is.* Satılmayıp kalan mal; kalıntı mal. [DS]

salkansız, [salkan-sız] *{ağız} sf.* (Kişi için) alık; uyuşuk. [DS]

salkara, [sal-mak + kara / *sal-gar-mak > salka-ra] *{ağız} zf.* **1.** Boşu boşuna; hiç yoktan. **2.** Gelişigüzel. [DS]

salkaraya, [sakara-y-a] *{ağız} zf.* → salkara. [DS]

salkı[1], [sal-mak > sal-kı سالقى] *is.* **1.** *{eAT}* Salma vergi. **2.** *{ağız}* Vergi. [DS]

salkı[2], [sal-mak > sal-kı صالقى] *{OsT} {ağız} sf.* Düşük; sölpük; perişan; kendini salıvermiş; gevşek; yumuşak. [DS]

salkı[3], [sal-mak > sal-kı] *{ağız} sf.* **1.** (Yol için) dolambaçlı; sarp; biçimsiz; aykırı. **2.** Eğri; dengesiz. **3.** (İş için) askıda kalmış; sürüncemeli. [DS]

salkık[1], **-ğı** [sal-k-mak > salk-ık صالقيق] *{OsT} sf.* → salkı[2].

salkık[2], **-ğı** [sal-mak > sal-(ı)k-mak > salk-ık] *{ağız} sf.* Sallanmakta olan; sallanan. [DS]

salkılanmak, [salkı-la-n-mak صاقيلنمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Sölpüyüp sarkmak.

salkım[1], [*eT.* sal-k-ī-mak > salk-ım] *is.* **1.** *{eT}* Buz sarkıtları. [ARAT] **2.** Bir çoğu tek bir sap üzerinde toplu halde bulunan meyve. **3.** Belirsiz ve çok sayıdaki çiçeğin tek tek saplar ve dallarla çeşitli düzeylerden ana eksene bağlandığı çiçek durumu. **4.** Baklagillerden bir tür ağaç, *(Wisteris sinensis). {ağız} (aym)* [DS] **5.** İmparatorluk döneminde kullanılan ve topla atılan demir parçalarının tümü. **6.** *sf.* Salkım biçiminde olan; parçaları toplu halde bulunan. 🗗 **salkım ağacı,** *bot. Yalancı akasya.*|| **salkım başak,** *bot. Tek veya birleşik başakların salkım şeklinde oluşturduğu bitki.*|| **salkım çiçeği,** *bot. Gövdesi yapışkan, bu sebeple sineklerin yapışıp kaldığı pek çok türü bulunan bitki, yapışkan otu, gıvışkan otu; sinekkapan, (Silene chlorifolia, S. gallica).*|| **salkım darı,** *bot. Acı darı, (Setaria italica).*|| **salkım küpe,** *1. Değerli taşlardan salkım biçiminde yapılmış küpe. 2. {OsT} Kulağa takıldıktan sonra alt taraflarından, enseden geçen bir zincir vb. ile birbirine bağlanan ve başa giyilen şeye asılarak taşınan küpe.*|| **salkım otu,** *bot. Buğdaygillerden, tarlalarda ve yol kenarlarında çok görülen, bazıları da çim veya yem bitkisi olarak yetiştirilen, tohum veya kök sapla kolayca üreyip yayılan otsu bitki, (Poa compressa).*|| **salkım söğüt,** *bot. Söğütgillerden, dalları yere doğru sarkan, bahçe ve havuz başlarında süs bitkisi olarak yetiştirilen, zarif görünüşlü bir söğüt çeşidi, (Salix babylonica).*|| **salkım topu,** *Mermisinin düştüğü yerde demir parçaları yayarak etkisini genişleten bir tür top.*|| **salkım saçak,** *1. Dağınık ve düzensiz biçimde. 2. Parçalara ayrılmış; her bir parçası bir yana dağılmış*

olarak.|| **salkım salkım,** *Küme küme; öbek öbek; salkımlar halinde.*|| **salkım taşı,** *{ağız} Mağaralarda oluşan sarkıtlar.* [DS]

salkım[2], [Moğ. salkın => salkım] *is.* Soğuk. [EUTS]

salkıma, [sal-kı-ma] *is.* Salkımak eylemi.

salkımak, [sal-k-ı-mak] *gçsz. f. [-r] [-k(ı)-yor]* Gevşeyip sarkmak; pörsümek.

salkımsı, [salkım-sı] *sf.* Salkımı andıran; salkım gibi; salkım biçiminde olan.

salkın, [Moğ. salkın] *{ağız} is.* Güneşsiz, açık ve iyi havalı yer; serinlik. [DS]

salkıvirmek, [salk-mak + ver-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Gevşemek. [DS]

salkmak[1], [salk-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Sataşmak; saldırmak; çatmak. [DS]

salkmak[2], [salk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Aşağı bakmak. [DS]

salku, [sal-ku / sal-gı] *{ağız} is.* Dibek tokmağı; havaneli. [DS]

salkum, [sal-k-ū-m] *{eAT} sf.* (Rüzgâr için) serin. [DK]

salla, [Ar. sallā] *(salla:) {OsT} is. "Sallallahü aleyhi ve sellem."* cümlesinin kısa söylenişi.

salla, [salya > salla] *{ağız} is.* Salya. [DS]

sallabaş, [sal-la+baş] *sf.* **1.** Hastalık nedeniyle başı sürekli sallanan. **2.** *mecaz.* Hiç düşünmeden söylenen her sözü onaylayan. **3.** *{ağız}* Konuşurken başını sallayan. [DS]

sallağ, [Ar. sallāḫ سلاخ] *{ağız} is.* Kasap çırağı. [DS]

sallak[1], **-ğı** [Ar. sallāḫ سلاخ] *{ağız} is.* **1.** Kasap çırağı. **2.** Kasapların hayvanlarını kesen adam. [DS]

sallak[2], **-ğı** [sal-la-k] *{ağız} sf.* **1.** Bozuk; çürük. **2.** Çelimsiz. [DS] 🗗 **sallak sullak,** *{ağız} 1. (Konuşma için) tutarsız. 2. (Yürümek için) dengesiz.* [DS]

sallakhane, [Ar. sallāḫ سلاخ + Far. ḫāne] *{ağız} is.* Hayvan kesilen yer. [DS]

sallama[1], [sal-la-ma] *is.* **1.** Sallamak eylemi. **2.** *{ağız}* Saat kordonu. [DS] **3.** *{ağız}* Boyuna takılan uzun ipe dizilmiş küçük altın dizisi. [DS] **4.** *{ağız}* Çamaşır tokmağı. [DS] **5.** *{ağız}* Uzun sopa. [DS] **6.** *{ağız}* Büyük bıçak; saldırma. [DS] **7.** *{ağız}* Sırmalı yelek; sırmalı şalvar. [DS] 🗗 **sallama kemer,** *{ağız} Bir kemer türü.* [DS]|| **sallama sapan,** *{ağız} Bir meşin parçasının iki ucuna ip bağlamak suretiyle yapılan ve baş üzerinde çevrilerek iplerden birinin ucu bırakılmak suretiyle taş atmaya yarar sapan.* [DS]|| **sallama seyit,** *{ağız} (Gezmek için) başıboş.* [DS]

sallama[2], [sal-la-ma] *{ağız} is.* **1.** Haşlanmış taze börülcenin üzerine çiğ zeytinyağı, koruk suyu ve sarımsak dökerek yapılan bir tür salata. **2.** Tepeleme dolu kaşık. [DS]

sallama[3], [sal-la-ma] *{ağız} is. folk.* Artvin, Gümüşhane yöresinde söylenen bir tür oyun havası. [DS]

sallamak[1], [sāl > sal-lā-mak] *(salla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* (Irmak için) salla geçmek. [ETY]

sallamak[2], [sal-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyi sürekli ve düzenli olarak aynı doğrultuda ileri geri veya sağa sola hareket ettirmek. **2.** *mecaz.* Bir işi sürekli olarak ileri tarihe ertelemek; savsaklamak. **3.** (Direksiyon, kürk vb. için) uzun süre kullanmak. **4.** Vurmak; tokat atmak. **5.** Bir şeyi bir yerden aşağı doğru sarkıtmak. **6.** Tavlada pulu en az iki pul bulunan haneye koymak. **7.** *argo.* Yalan söylemek. 🗗 **sallamamak,** *argo. Önem vermemek; aldırmamak; saymamak.*|| **salla omuz etmek,** *{eAT} Kucaklayarak omuzlarına alıp götürmek.*

sallanbaş, [sal-la-n+baş] *{ağız} sf.* → sallabaş. [DS]

sallancak, -ğı [salla-n-(a)cak] *{ağız} is.* Salıncak. [DS]

sallandırma, [sal-la-n-dır-ma] *is.* Sallandırmak işi.

sallandırmak, [sal-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Sallanmak işini yaptırmak. **2.** *mecaz.* Asarak idam etmek.

sallandurmak, [sal-la-n-dır-mak > sal-la-n-dur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Sallamak. [DS]

sallangaç, -cı [sal-la-n-gaç] *{ağız} is.* Salıncak. [DS]

sallangaz, [Yun. khokhlíagkhos] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

sallangeç, -ci [salla-n-geç] *{ağız} is.* Salıncak. [DS]

sallanggıç, -cı [salla-ñ-gıç] *(sallañgıç) {ağız} is.* Salıncak. [DS]

sallangguç, -cu [salla-ñ-guç] *(salañguç) {ağız} is.* Salıncak. [DS]

sallanış, [sal-la-n-ış] *is.* Sallanmak eylemi veya işi.

sallankaç, [salla-n-gaç] *{ağız} is.* Salıncak. [DS]

sallanma, [sal-la-n-ma] *is.* **1.** Sallanmak eylemi. **2.** Bir atlayış veya bir denge hareketi yapacak olan salınım hareketi.

sallanmak, [sal-la-n-mak] *dönşl. [-ır]* **1.** Bir noktasından sabit veya bir yere bağlı kalmak suretiyle o noktanın iki tarafına doğru ileri geri gidip gelme hareketi yapmak. **2.** Sabit durumda iken gevşeyerek oynatılabilir olmak; yerinden oynamak; kımıldamak. **3.** Düşecek gibi olmak; devrilmek üzere olmak. **4.** Kuvvetle titremek; sarsılmak. **5.** (İş için) gerçekleşmesi şüpheli olmak; sallantıda olmak. **6.** *mecaz.* Makamını, yerini başka birine terk etmek tehlikesi ile karşı karşıya kalmak; durumu veya yeri tehlikeye düşmek. **7.** Zamanını gereksiz ve boş şeylerle geçirmek; oyalanmak; eğlenmek; savsaklamak. **8.** Salıncak, beşik, hamak vb.nde kendi kendini sallamak. **9.** Salınarak yürümek; salınmak. **10.** *edil.* Sağa sola veya ileri geri hareket ettirilmek. 🗗 **sallanan koltuk,** *Ayakları kavisli bir zemin üzerine monte edilmiş arkaya ve öne yekindikçe sallanabilen koltuk.*|| **sallana sallana,** *Sallanarak.*

sallantı[1], [sal-la-n-tı] *is.* **1.** Sallanmak eylemi. **2.** *mecaz.* Sonucu belirsiz durum; savsaklama; sürünce-

me. **3.** *gök b.* Yeryüzündeki bir gözlemciye göre Ay'ın görünür salınımı. 🗗 **sallantıda bırakmak,** *(Yapılmakta olan bir işi) bitirmemek; sonuca bağlamamak.*|| **sallantıda kalmak,** *Çözüme kavuşmamak; çözüme bağlanmamak.*|| **sallantıda olmak,** *{ağız} (İş için) gecikme veya kararsızlık yüzünden sürüncemede kalmak.* [DS]

sallantı[2], [sal-la-n-tı] *{ağız} is.* Deprem. [DS]

sallapati, [sal-la + pati ?] *sf.* **1.** (Kişi için) saygısız ve patavatsız hareket eden; dikkatsiz ve düşüncesiz. **2.** *zf.* Düşüncesizce; dikkatsiz ve saygısız biçimde; patavatsız bir şekilde.

sallasırt, [sal-la + sırt] *is.* (Yüklenmek eylemi için) ani bir hareketle sırtına almayı, sırtında taşımayı anlatır. 🗗 **sallasırt etmek,** *1. Sırtına almak; yüklenmek. 2. {ağız} Başkasına ait bir şeyi izinsiz alıp gitmek.* [DS]

sallaşık, -ğı [sal-la-ş-ık] *{ağız} is.* Sallantı; sürünceme. 🗗 **sallaşıkta galmak** (kalmak), *{ağız} Kararsızlık yüzünden sürüncemede kalmak; gecikmek.* [DS]

sallaşmak[1], [sal-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Uzun uzadıya uğraşmak. [DS]

sallaşmak[2], [sal-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Kavga çıkartacak biçimde söz atmak ya da elle itişmek. [DS]

sallavcı, [sal-la-v-cı] *{ağız} sf.* Abartıcı. [DS]

sallı[1], [sal-lı] *sf.* **1.** Bir sal gibi geniş ve yayvan; büyük ve geniş. **2.** Sallanan; esnek. **3.** *{ağız}* (Hayvan veya insan için) iri yapılı, uzun karınlı. [DS] **4.** *{ağız}* (Kişi için) uzun boylu ve iriyarı. [DS] 🗗 **sallı sartlı deli,** *{ağız} Azgın deli; zır deli.* [DS]|| **sallı soplu,** *{ağız} Doğru dürüst; adamakıllı; çok iyi.* [DS]

sallı[2], [sal-lı] *{ağız} is.* Lodos. [DS]

sallık, -ğı [sal-lık] *{ağız} is.* **1.** Evlerin son bölümü. **2.** Bağ evlerindeki taraça. **3.** Taşlık. **4.** Caminin dışında tabut konulan yer. [DS]

salma[1], [sal-ma صلمه] *is.* **1.** Salmak eylemi. **2.** Kuşların üremesi için ayrılmış özel oda. **3.** *dnz.* Bir gemi pruvasının, rüzgâr, gelgit ya da akıntının etkisiyle yön değiştirmesi. **4.** Organizmanın, bir salgıyı ani olarak salıvermesi. **5.** *sf.* Başıboş gezen. **6.** (Hayvan için) kıra salınmış; serbest bırakılmış; başıboş; yularsız olarak; serbest. *{eAT} {OsT} (aynı)* 🗗 **salma etmek,** *{eAT} {OsT} {ağız} Serbestçe dolaşmasına izin vermek; başıboş bırakmak; salıvermek.* [DS]|| **salma eylemek,** *{eAT}* → salma etmek.|| **salma gezmek,** *Başıboş dolaşmak.*|| **salma karakullukçu,** *İstanbul'da güvenliği sağlayan zabıta.*|| **salma komak,** *{eAT}* → salma koyuvermek.|| **salma koyuvermek,** *{eAT} Serbest bırakmak; salıvermek; başıboş bırakmak.*|| **salma küreği,** *Hamuru fırına vermekte kullanılan kısa saplı uzun kürek.*|| **salma olta,** *Kurşunu ve yüzdürücüsü bulunmayan, yalnız yemle birlikte serbest olarak akıntıda sürüklenen olta.*|| **salma seyip,** *{ağız} Serbest; başıboş; yalnız.* [DS]|| **salma söz,** *{eAT} Düşünmeden, gelişigüzel söylenen söz.*|| **salma sözlü,** *{eAT} Düşünmeden konuşan; ulu orta söz söyleyen.*

salma[2], [sal-ma] *{ağız} is.* **1.** Köy işlerinin yürütülmesi için, köy ihtiyar kurulu tarafından hane başına yılda bir defa olmak üzere toplanan vergi. **2.** Vergi. [DS] 🗗 **salma salmak,** *{ağız} 1. (Muhtarlıkça) köy bütçesi için vergi koymak.* [DS] *2. Usulsüz para toplamak.*

salma[3], [sal-ma] *{ağız} is.* **1.** Bazı elbiselerde kolun yeninden sarkan kumaş parçası. **2.** Kimi köylü şalvarlarının dizden aşağısına diklen alaca renkli bölüm. **3.** Büyük başörtüsü. **4.** Cüppeye benzer büyük üstlük. [DS] 🗗 **salma çuhadarı,** *İmparatorluk döneminde, kılık değiştirerek suçluları ve sabıkalıları izleyen görevlilerin başı.*|| **salma yemeni,** *Üçgen haline getirilmiş bir yemeninin uzun kenarı alna getirildikten sonra uçları enseden saçların altından geçirildikten sonra tepeden bağlanan ve üçgenin diğer ucunun sırta doğru salındığı bir tür baş bağlama biçimi.*

salma[4], [sal-ma] *{ağız}* **1.** Yapıların çatılarına konulan dört köşe kalın kereste. **2.** Biçilmiş kereste. [DS] 🗗 **salma tomruk,** *İmparatorluk döneminde yakalanan suçlu ve zanlıların geçici olarak atıldıkları hapishane.*

salma[5], [sal-ma] *is.* **1.** Pirinçle pişirilen bir tür et yemeği. **2.** *{ağız}* Bulgurlu ya da pirinçli lahana yemeği. [DS] 🗗 **salma aşı,** *{18. yy.} Acem yahnisi; boranı.*|| **salma çay,** *{ağız} Şekeri içine konulmuş çay.* [DS]

salma[6], [sal-ma] *is.* **1.** *{ağız}* Arıktan akıtılarak getirilen su. [DS] **2.** (Su için) sürekli akan.

salma[7], [sal-ma] *{ağız} is.* **1.** Birkaç evleklik asma bağı veya gül bahçesi. **2.** Tarlada ekin ekmek için ayrılan toprak parçası. **3.** Birkaç evleklik yer. [DS]

salma[8], [sal-ma] *{ağız} is.* **1.** Ağaç kesmek ya da yontmakta kullanılan bir yanı keser, diğer yanı balta biçimindeki araç. **2.** Pala; büyük bıçak; saldırma. [DS]

salma[9], [sal-ma] *{ağız} is.* Uğurlama; gönderme. [DS]

salma[10], [sal-ma] *{ağız} is.* Üstü ve üç yanı kapalı ağıl. [DS]

salmaca, [sal-maca] *{ağız} is.* Taneli ürünleri kabuğundan ayırmak için kullanılan iki parçalı değnek. [DS]

salmacı, [sal-ma-cı] *{ağız} is.* Tahsildar. [DS]

salmaç, -cı [sal-maç] *{ağız} is.* Bir tür çelik çomak oyunu. [DS]

salınak[1], [sal-mak صالمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** *{eT} {eAT} {OsT}* Bağımlılığını, tutukluluğunu kaldırmak; serbest bırakmak; azat etmek. [DLT] [EUTS] [KB] *Tutukluyu saldılar.* **2.** *{eT} {eAT} {OsT}* Baskı altındaki durumuna son vererek özgür kılmak; serbest bı-

rakmak. [DLT] [EUTS] [KB] *Çocuğu sokağa salmıyorlar.* **3.** Bağlı olduğu yer ile bağlantısını kesmek; bağını çözmek; bırakmak. *Kayığı salıver.* **4.** (İp, zincir vb. için) biraz gevşetmek; uzatmak. *Uçurtmanın ipini biraz daha saldılar.* **5.** (Hayvan için) otlaması için serbest bırakmak. *Atları çayıra salmışlar.* **6.** *{eT} {eAT} {OsT}* Birini bir yere acele göndermek; hemen yollamak; sevk etmek. [DLT] *Ardından haber saldılar.* **7.** *{ağız}* (Misafir, yolcu vb. için) göndermek; uğurlamak. [DS] **8.** İçine katmak; koymak. *{eT} (aynı)* [EUTS] *Pilavın bulgurunu erken salmışız.* **9.** Birinin bir yere gitmesi, girmesi veya geçmesi için izin vermek; bırakmak. *Seyyar satıcıları içeri kim saldı?* **10.** (Saç vb. için) bağlamayıp serbest bırakmak; aşağı doğru sallandırmak; yaymak; sermek. *Saçlarını omuzlara salmış.* **11.** İleriye göndermek; öne çıkarmak. *Savaşçıları saldılar.* **12.** (Vergi için) koymak; vergilendirmek; yüklemek. *{eAT} (aynı). Hükûmet yeni vergiler salmış.* **13.** Geriye bırakmak; ertelemek. *Sonraya salma işini.* **14.** Üstüne yürütmek; saldırtmak. *Tazıyı tavşana saldılar.* **15.** (Saç, sakal için) kesmeyerek uzatmak. *Sakal salmış.* **16.** (Kapalı bir kapta pişen et, sebze vb. için) suyunu bırakmak. *Patlıcanlar suyunu salmış.* **17.** *mecaz.* Kendisine özen göstermemek; bakmamak; ilgilenmemek. *Neden böyle kendini saldın?* **18.** Uğratmak. *Başını derde salmak mı istiyorsun?* **19.** *{eT} {eAT} {OsT}* Atmak; havale etmek. [DLT] [EUTS] [KB] **20.** *{eT}* Bir şeyle işaret etmek. [DLT] **21.** *{eT}* Toplu hale getirmek. [DLT] **22.** *{eAT} {OsT}* Gelecekteki bir güne bırakmak; tehir etmek; talik etmek. **23.** *{eAT} {OsT}* Yaymak; saçmak; sermek. **24.** *{eAT} {OsT}* Bir şeyin (kuyu, deniz, gök yüzü vb.) içine koymak; bırakmak; atmak; bir şeyi bir yere sarkıtmak. *Kuyuya kovayı salıverdi.* **25.** *{eAT} {OsT}* Uzaklaştırmak; sürmek; defetmek. **26.** *{eAT} {OsT}* Kaldırmak; yükseltmek. **27.** *{eAT} {OsT}* Uzatmak. **28.** *{ağız}* (Gebe kadın, hayvan için) yavrusunu düşürmek. [DS] **29.** *{ağız}* Yellenmek; gaz çıkarmak; osurmak. [DS] **30.** *gçsz. f.* (Köpek, kurt vb. için) üstüne atlamak; saldırmak. *Kurtlar koyuna nasıl salar, bilirsin.* **31.** (Gemi için) demir üzerinde dört dönmek. **32.** Kötü bir olay karşısında ruhsal olarak çökmek. *Hemen kendini saldı.* **33.** Gevşemek; kendini bırakmak. *Kazak, daha ilk yıkamada saldı.* **34.** (Filiz vb için) sürmek; dal atmak; uzamak. *Asma dal budak saldı.*

salmak[2], [sal-mak] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ar]* Sallamak.

salmak[3], [sal-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (Köpek için) havlamak. [DS]

salmalık[1], **-ğı** [sal-ma-lık] *{ağız} is.* Otlak; çayır; mera. [DS]

salmalık[2], **-ğı** [sal-ma-lık] *{ağız} is.* Yaprak dökümü. [DS]

salman[1], [sal-man] *{ağız} is.* Kimi elbiselerin kollarından sarkan kumaş parçası. [DS]

salman[2], [sal-man] *{ağız} sf.* Serbest; başıboş. [DS]

salman[3], [sal-man] *{ağız} is.* Demirci. [DS] ☞ **salman tokmak,** *{ağız} Tahtadan yapılma ağır tokmak.* [DS]

salman[4], [Far. sāliyān] *{ağız} is.* Gazel okuyarak para toplama. [DS]

salmanca, [salman-ca] *{ağız} is.* Yaprakları söğüt yaprağına benzeyen, fakat arkası beyaz bir bitki. [DS]

salmansara, [salman-sar-a] *{ağız} is.* Şubat sonlarında çıkan bir tür yayla çiçeği. [DS]

salmanta, [? salmanta] *{ağız} is.* Sürülmüş harman toplandıktan sonra çevrede kalan ekin kalıntıları. [DS]

salmastra, [İt. salmastra / Yun. salamastra] *(salma'stra) is. dnz.* **1.** Halat tellerinden saç örgüsü biçiminde örülmüş ip. **2.** Makinelerin birbirine değen yüzeyleri arasına yerleştirilen ve buralara su, yağ, buhar vb. sızmasını önleyen urgan. **3.** Yüksek basınçlı pres ve pompalarda conta görevi yapan köseleden yapılma parça.

salmaya, [sal-ma > sal-ma-y-a سلامیه] *{eAT} zf.* Boş yere; boşu boşuna.

salmin, [Fr. salmine] *is.* Som balığı atmığından çıkarılan, 32 amino asitten oluşan protamin.

salmonella, [Lat. salmonella] *is. tıp.* Bozuk gıdalardan oluşan, besin zehirlenmesine ve tifoya sebep olan, genetik çalışmalarında kullanılan bir tür bakteri, *(Salmonella typhi).*

salname, [Far. sāl-nāme سالنامه] *(sa:lna:me) {OsT} is.* Belli konulara ilişkin yılda bir çıkarılan dergi veya kitapçık; yıllık.

salngu, [sal-ın-mak > salñü] *(salñu:) {eT} is.* Çakıl taşı atılan sapan. [DLT]

salngulamak, [salñü > salñü-lā-mak] *(salñu:la:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Yukarıdan aşağı sarkmak. [DLT] **2.** Taş atmak; taşlamak. [DLT]

salol, [Fr. salol] *is. tıp.* Antibiyotik olarak kullanılan bir salisilat.

salon, [Fr. salone] *is.* **1.** Bir evin en geniş bölümü. **2.** Evde misafir kabul edilen geniş oda; misafir odası. **3.** Toplantılar, gösteriler ve kutlamalar için yapılmış geniş ve büyük mekân. **4.** Bazı dükkân ve iş yerlerine verilen ad. ☞ **salon adamı,** *Kadınlı erkekli toplantılara sık sık katılan, böyle yerlerde nasıl davranılacağını çok iyi bilen kimse.*|| **salon çamı,** *Küçük çam biçiminde dikenli yaprakları olan süs bitkisi, (ara ucaria).*|| **salon çiçeği,** *Salonları süslemekte kullanılan güzel ve bakımlı çiçek.*

salopet, [Fr. salopette] *is.* İşçi tulumu.

saloz, [Yun. salos / salosdos] *sf.* **1.** *argo.* Aptal; sersem; salak. **2.** *{ağız}* Davranışlarında, konuşmasında ve işitmesinde ağır kimse; kanı ağır. [DS]

salozlaşma, [saloz-la-ş-ma] *is.* Salozlaşmak eylemi.

salozlaşmak, [saloz-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır] argo.* Saloz durumuna düşmek; aptallaşmak; sersemleşmek; salaklaşmak.

salozluk, -ğu [saloz-luk] *is.* Saloz olma durumu; salaklık; aptallık; sersemlik.

salpa, [Lat. salpa] *(sa'lpa) sf.* **1.** Gevşek; iş bilmez; tembel. **2.** Gevşek; sarkık; sarkmış. **3.** *dnz.* Vira demir esnasında, demir memesinin deniz ile temasını kestiği an. **4.** *zool.* Gömlekliler şubesinden, sırasıyla bir eşeyli bir eşeysiz üreyen, erişkinlerinde sırt ipliği bulunmayan, saydam gövdeli bir orta su gömleklisi, *(Salpa).* **salpa kürek,** *Bir yere yanaşırken, küreklerin filika içine alınmayıp bordaya yapışık olarak tutulması için verilen emir.*

salpak,-ğı [salpak] *sf.* Salpa.

salpalar, [salpa-lar] *is. zool.* Gömleklilerden, ergin hâlde kuyruksuz, vücutları fıçı veya limon görünümünde, serbest yüzen bir sınıf, *(Thaliacea).*

salsa, [İt. salsa] *is.* Salça.

salsal, [Ar. şalṣāl صلصال] *(salsa:l) {OsT} is.* **1.** Kumlu ince çamur. **2.** Lülecilerin kullandığı bir tür çamur. **salsāl-i cümūdiye,** *{OsT} jeol. Buzul taş; moren.*

salsali, [Ar. şalṣāl > şaṣālī صلصالى] *(salsa:li:) {OsT} sf.* **1.** Çamurla ilgili. **2.** Çamur gibi olan.

salsöyüt, [sal + söğüt] *{eT} is.* Bir tür söğüt; salkım söğüt. [EUTS]

SALT, [İng. Strategic Arms Limitation Talks] *kısalt.* ABD ve eski SSCB arasında stratejik silahların sınırlandırılması konusunda 1969-1979 yıllarında yapılan görüşmeler.

salt[1], [Moğ. saltañ > salt] *zf.* **1.** Yalnızca; tek; sadece; sırf. **2.** *sf.* İçinde yabancı öge olmayan; mutlak. **3.** *fel.* İçine hiçbir yabancı madde karışmamış. **4.** *{eAT}* Yalnız; sadece. **salt çoğunluk,** *Oylamada, en az yarıdan bir fazla üyenin kabulü ile sağlanan çoğunluk.*|| **salt değer,** *mat. Bir sayının cebirsel değerini dikkate almaksızın taşıdığı değer; mutlak değer.*|| **salt mantıksal kuram,** *man. Mantıksal olmayan değişmezler ile mantıksal olmayan ilk savlardan yoksun olan biçimsel kuram.*|| **salt nem,** *fiz. Bir metreküp hava içinde bulunan su buharı miktarı; mutlak nem.*|| **alt öbek,** *man. Tek kurucu ögesi boş küme olan öbek.*|| **salt sıcaklık,** *fiz. -273°C'yi sıfır olarak kabul eden sıcaklık.*|| **salt sıfır,** *fiz. Salt sıcaklığın sıfır derecesi; -273°C; mutlak sıfır.*

salt[2], [salt] *{ağız} sf.* Deli. [DS]

salt[3], [salt] *{ağız} sf.* Yavan; tatsız. [DS]

salta[1], [İsp. salto *(atlama)*] *is.* Gerili bir halatı biraz gevşetme. **salta etmek,** *dnz. Bir halatı, zinciri vb. yavaşça salıvermek.*|| **salta baş,** *{ağız} Serbest; başıboş.* [DS]|| **salta başına,** *{ağız}* Tek başına. [DS]

salta[2], [İt. saltamarca *(Venedik'in kurucusu Santo Marco adından)*] *is.* Genellikle denizcilerin giydikleri, yakasız, kollu, cepken biçiminde bir tür kısa ceket.

salta[3], [İt. salto] *is.* (Köpek vb. için) arka ayakları üzerinde sıçrar gibi durma. **salta durmak,** *1. (Köpek için) arka ayakları üzerinde durmak. 2. (İnsan için) birinden çekinerek, aşırı derecede saygılı davranmak; her dediğine boyun eğmek.*

saltak[1], **-ğı** [sal(ı)t-ak ?] *{ağız} is.* Topluluk. [DS]

saltak[2], **-ğı** [sal-mak > sal-ıt-mak > sal(ı)t-ık] *{ağız} is.* Kötü yolda olan kadın; fahişe. [DS]

saltan, [salt-an] *{ağız} sf.* **1.** Yalnız; tek. **2.** Arı; saf. [DS]

saltanat, [Ar. sulṭa > salṭanat سلطنت] *{OsT} is.* **1.** Bir ülkede hükümdar adı verilen tek kişinin, yasama, yargı ve yürütme gibi devlet etme güçlerini elinde bulundurmasına dayanan yönetim; hükümdarlık yönetimi; padişahlık; sultanlık. **2.** Bir hükümdarın hakimiyeti altında bulunan ülke; hükümdarın yönettiği devlet. **3.** Bir hükümdarın yönetimde bulunduğu süre. **4.** Hükümdarlık yetkilerini hiçbir bağ ve koşul tanımaksızın sonuna kadar kullanma erki. **5.** Egemenlik; hakimiyet; otorite; nüfuz. **6.** *mecaz.* Bolluk ve zenginlik içinde, rahat ve huzurlu yaşayış; büyük zenginlik; maddî olanak bolluğu; gösterişli hayat. **7.** *mecaz.* Bir kimsenin veya bir şeyin bir yerde veya alanda sınırsız egemenliği. **saltanat arabası,** *1. Askı donanımlı, büyük, gösterişli ve üstü kapalı bir tür araba. 2. Osmanlı padişahlarının resmî törenlerde bindikleri süslü araba.*|| **Saltanat-ı Seniye,** *{OsT} Yüce sultanlık; Osmanlı İmparatorluğunun diğer adı.*|| **saltanat kayığı,** *{OsT} Osmanlı padişahlarının deniz gezintilerinde bindikleri on veya on iki çifte kürekli, deniz kuşları veya kartal kabartmaları ile süslü kayık; köşklü; kuşlu.*|| **saltanat kaymakamı,** *{OsT} Padişah sefere çıktığında yerine bıraktığı şehzade.*|| **saltanat sancakları,** *{OsT} Osmanlı padişahlarının sancakları; alem-i padişahî; liva-yı saadet; alemhâ-yı Osmanî; elviye-i sultanî.*|| **saltanat sürmek,** *1. Hükümdar olarak bir ülkeyi yönetmek. 2. mecaz. Büyük ve gösterişli bir hayat yaşamak.*|| **saltanat şūrası,** *{OsT} Meclis-i Mebusan dağıldıktan sonra padişahın, sadrazamın ve öteki vekillerin bazı meseleleri görüşmek üzere sarayda yaptıkları toplantı.*|| **saltanat zıpkası,** *{OsT} Saltanat kayıklarında hamlacıların giydiği beyaz renkli, geniş ağlı, kısa boylu bir tür şalvar.*

saltanatçı, [saltanat-çı] *is.* Saltanat yanlısı olan kimse.

saltanatlı, [saltanat-lı] *sf.* Gösterişli; görkemli; şatafatlı.

saltanatsız, [saltanat-sız] *sf.* Gösterişsiz; görkemsiz; şatafatsız.

saltanmak, [sal-mak >sal-(ı)t-an-mak ? سلتنمق] *{eAT}* Bırakılmak; salıverilmek.

saltat, [İt. soldat] *is.* Asker; er.

saltator, [Lat. saltare *(sıçramak)* > Fr. saltatore] *is.* Çekirge, hamamböceği gibi düz kanatlı böceklerin sıçraması.

saltçılık, -ğı [salt-çı-lık] *is.* Hükümdarın yasama, yargı ve yürütme gibi bütün devlet etme yetkilerini, bütün siyasal gücü elinde bulundurduğu yönetim biçimi; mutlakıyet; mutlakçılık.

saltık, -ğı [sal-mak > sal-(ı)t-ık] *sf.* **1.** *{ağız}* Salınmış; bırakılmış. [DS] **2.** Kendi başına var olan; hiçbir şeye bağlı olmayan; bağımsız; mutlak. **3.** Hiçbir şarta ve denetime tabi olmayan; sınırsız; mutlak. **4.** *sosy.* (Olgunun niteliği için) kendi başına tam sayılan; göreli olmayan; bağımsız. **5.** *fel.* Mutlak.

saltımak, [sal-(ı)t-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Neşelenmek. [DS]

salto, [İt. salto] *(sa'lto) is. spor.* **1.** Perende. **2.** Rakibin iki kolunu karşılıklı olarak üstten sarıp rakibi yana savurarak devirip tuş yapma şeklinde uygulanan güreş oyunu.

salturmak, [sal-mak > sal-tur-mak] *{eT}* **1.** Salmasını sağlamak; koydurmak; bıraktırmak; saldırtmak. [DLT] [EUTS] **2.** Sallatmak; sallamayı emretmek. [DLT] **3.** Çıkarıp atmayı emretmek. [DLT]

salu, [sal-mak > sal-u] *{ağız} is.* Su kabı; maşrapa. [DS]

saluç, -cu [sal-mak > sal-uç] *{ağız} is.* Büyük bıçak; saldırma. [DS]

saluk[1]**, -ğu** [sal-uk] *{ağız} is.* Hamam. [DS]

saluk[2]**, -ğu** [sal-uk] *{ağız} is.* **1.** At, eşek ve köpeklerde görülen bel hastalığı. **2.** Beli sakat binek hayvanı. [DS]

saluk[3]**, -ğu** [sal-uk] *{ağız}* Kılavuz. **saluk etmek,** *{ağız} Yol göstermek.* [DS]

salumsuz, [sorum-suz ?] *{ağız} sf.* **1.** Olumsuz; ters. **2.** Düşüncesiz. [DS]

salun, [? salun] *{ağız} is.* Yaşantı; hayat; yaşam. [DS]

salur[1]**,** [sal-ur] *{ağız} is.* Kılıç. [DS]

salur[2]**,** [sağ-ıl-ır > sālur] *(sa:lur) {ağız} sf.* Sağmal. [DS]

salus[1]**,** [Ar. ṣülüs>ṣālüs ثالوس] *(sa:lû:s) {OsT} is.* Teslis.

salus[2]**,** [Far. sālūṣ سالوث] *(sa:lû:s) {OsT} sf.* İkiyüzlü.

salusi, [Far. sālūṣī سالوثی] *(sa:lû:si:) {OsT} is.* İkiyüzlülük; riyakârlık.

ṣaluvan, [? saluvan] *{ağız} is.* **1.** Suyun bölündüğü yer. **2.** Su terazisi. [DS]

salvar, [Yun. saliáris => salvar] *{ağız} is.* Tükürük; salya. [DS]

salvele, [Ar. ṣalvele صلوله] *{OsT} is.* Besmele, hamd duaları ile birlikte Hz. Muhammed için *"Ve's-salatü ve's-selamü ala seyyidinā Muhammedin ve ālā ālihi ve ashābihi ecmāin"* duasını okuma.

salvo, [İt. salvo *(güvenli)*] *(sa'lvo) is.* **1.** Bir ateşli silahla art arda yapılan ateş. **2.** Birden çok silahla aynı anda yapılan yaylım ateşi. **3.** Bir savaş gemisinde, bütün top bataryalarının aynı anda ateşlenmesi; yaylım ateşi. **4.** *dnz.* Geminin çeşitli yerlerinde, kullanıldığı yere göre belirli uzunluğu olan ince halatlara verilen ad.

salya[1]**,** [Yun. saliaris / salio] *(sa'lya) is.* Ağızdan çıkan tükürük.

salya[2]**,** [İt. ?] *(sa'lya) is. dnz.* **1.** Bir taraftan öteki tarafa aşırarak çekme. **2.** Halatları güverte boyunca yayma. **salya etmek,** *1. Bir taraftan öbür tarafa aşırarak çekmek. 2. Bir yere verilecek halatı hızla akabilmesi için güverteye zikzaklı biçimde yaymak.* || **salya fora!** *Zinciri ırgata vurmak veya ırgattan kurtarmak için yeteri kadar zinciri güverteye çıkarma emri.* || **salya fora etmek,** *Geminin bir yere yanaşması sırasında kıyıya hemen halat gönderilmesi gerektiği zaman ilk verilecek halatın bir kısmını güverteye zikzak biçimde yaymak.* || **salya fora halatı,** *Zinciri, zincirlikten çıkarmak için kullanılan ve ucunda kanca bulunan hareket edebilir halat.* || **salya fora kamçısı,** *Gemilerde, demir zincirini güverte üzerine zikzak biçiminde yaymak için kullanılan ve bir ucuna kanca bağlanmış halat parçası.* || **salya fora kancası,** *Demir zincirini salya fora etmek için kullanılan bir ucu kancalı, diğer ucu tutmaçlı demir çubuk.* || **salya fora manışkası,** *Demir zinciri güverteye salya fora etmek için zinciri zincirlikten çekmekte kullanılan palanga; salya fora palangası.*

salyalı, [salya-lı] *sf.* Salyası olan; salyası akan.

salyamsı, [salya-msı] *sf.* Salyaya benzer; salya gibi.

salyan, [Far. sāl-yān / sāl-yāne سالیان / سالینه] *(sa:l-ya:n) {OsT} is.* **1.** Yılda bir alınan vergi. **2.** Tanzimat öncesinde devlet memurlarına bazen yılda bir ödenen ücret. **3.** *{ağız}* Vergi. [DS]

salyancı, [salyan-cı] *{ağız} is.* Tahsildar. [DS]

salyaneli, [salyane-li] *(sa:lya:neli) sf.* Salyane vergisine tabi olan.

salyangoz, [Yun. khokhlíagkhos [Tietze]] *is. zool.* **1.** Sarmal kavkılı kara yumuşakçalarına verilen ad, *(Helix).* **2.** *anat.* Salyangoz kanalı. **3.** *sf.* Salyangoz biçiminde olan; sarmal. **salyangoz kanalı,** *anat. Salyangoz kabuğunu andırır biçimde sarmal bir yapısı olan ve işitme ile ilgili görev üstlenen, iç kulağın zar kılıfının ön parçası.*

salyangozcu, [salyangoz-cu] *is.* Salyangoz yetiştiren veya toplayıp satan kimse.

salyangozculuk, -ğu [salyangoz-cu-luk] *is.* Salyangoz yetiştirme işi.

salyangozlar, [salyangoz-lar] *is. zool.* → karından ayaklılar.

salyangozluk, -ğu [salyangoz-luk] *is.* Salyangoz yetiştirilen yer.

samaruk, -ğu [sam-ar-ık / sam-ar-uk ?] *{ağız} is.* İçi boşalmış kof, çürük ağaç. [DS]

samaryum, [Fr. samarium] *is. kim.* Atom numarası 62, atom kütlesi 150,4 olan, 7,54 yoğunluğunda olup 1077°C'de ergiyen, kızılaltı ışınları soğuran camların üretiminde ve nükleer reaktörlerin soğutulmasında kullanılan, nadir topraklar grubundan gri-beyaz bir katı element, sembolü: Sm.

samavar, [Rus. samavor] *{ağız} is.* Semaver. [DS]

samay, [? samay] *{ağız} is.* Şakak; kulaktozu. [DS]

samba, [Brez. / Port. samba] *(sa'mba) is.* **1.** İki dörtlük ölçü üstüne kurulmuş Brezilya kaynaklı salon dansı. **2.** Bu dansın müziği.

sambağı, [sam+bağ-ı] *{ağız} is.* Boyunduruğun deliklerine geçirilen eğri ağaçları bağlayan ip; zelve ipi [DS]

sambak, -ğı [sam+bağ-ı] *{ağız} is.* → sambağı. [DS]

sambarramak, [zang *(yans.)* > zang-ır-a-mak > sambar-ra-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Bir nesne ile sallanmak; yaylanmak. [DS]

sambul, [? sambul] *{ağız} is.* Ağacın karla kaplanmış durumu. [DS]

samda, [Yun. sandalion ? => samdā] *(samda:) {eT} is.* Ayağa giyilen sandal. [DLT]

samduy, [Çin. san tui => samdüy] *(samdu:y) {eT} sf.* **1.** (Yemek için) ılık. [DLT] **2.** Ilık. [KB]

samed, [Ar. şamed صمد] *{OsT} sf.* **1.** Pek yüksek. **2.** Ulu. **3.** Ebedî ve ezelî; daim. **4.** Hiçbir kimseye, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan ulu ve ebedî anlamında Allah'ın sıfatı.

samedanî, [Ar. şamed-ān-ī / şamedānīye صمدانى / صمدانى] *(sameda:ni:) {OsT} sf.* Yüce ve ulu Allah'ın ezelî kudretiyle ilgili; İlahî; Tanrısal.

samedaniyet, [Ar. şamedānī > şamedānīyet صمدانيت] *(sameda:ni:yet) {OsT} is.* Tanrısallık.

samem, [Ar. şamem صمم] *{OsT} is.* Sağırlık.

samen, [Far. sek-bān => seymen / samen] *(sa:men) {ağız} is.* **1.** Uzun boylu kimse. **2.** Kız bakmaya giden kimse; görücü. **3.** Gelinle birlikte kız evinden gelen konuklar. **4.** Köyden köye, gelin almak için giden davullu zurnalı delikanlı alayı. **5.** Konuk. [DS]

samg, [Ar. şamġ صمغ] *{OsT} is.* Zamk. 🗗 **samg-ı neftî,** *{OsT} Hint reçinesi.*|| **samg-ı ratencî,** *{OsT} Reçine.*

samgi, [Ar. şamġī صمغى] *(samgi:) {OsT} is.* Zamka benzeyen; zamk gibi.

samı, [? samı] *{ağız} is.* Boyunduruğa geçirilen, öküzlerin bağlanmasına yarayan demir ya da ağaç çubuklar; boyunduruk zelvesi. [DS] 🗗 **samı bağı,** *{ağız} is. Zelve ipi.* [DS]|| **samı deliği,** *{ağız} Zelve deliği.* [DS]

samıdanmak, [sam *(yans.)* > sam-ı(r)-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Mırıldanmak. [DS]

samık, [Ar. sem' => sam > sam-ı-k] *{ağız} sf.* → samağır. [DS]

samıl, [sam-ıl ?] *{ağız} is.* Ağaç dallarında biriken kar. [DS] 🗗 **samıl samıl,** *{ağız} (Ağaçlardaki meyve ve çiçek salkımları için) salkım salkım.* [DS]

samır[1], [sam *(yans.)* > sam-ır] *is.* Homurdanmayı, mırıldanmayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **samır samır,** *{ağız} Sayıklarcasına; sayıklayarak.*

samır[2], [samır] *{ağız} is.* Dağlarda, ormanlık bölgelerde yetişen bodur çayır. [DS]

samır[3], [samır / samıra] *{ağız} is.* Hayvansal gübre. [DS]

samıra, [? samıra] *(sa:mıra) {ağız} is.* **1.** Hayvansal gübre. [DS] **2.** Çöp yığını.

samıramak, [sam *(yans.)* >sam-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Sayıklamak; uykuda söylenmek. [DS]

samırdamak, [sam *(yans.)* > sam-ır-da-mak سامرداق] *gçsz. f. [-r]* **1.** *{eAT} {ağız}* Anlaşılmaz sözler söylemek; homurdanmak. [DS] **2.** *{ağız}* Uykuda veya hastalık sebebiyle sayıklamak. [DS] **3.** *{ağız}* Saçmalamak. [DS] **4.** *{ağız}* Çok konuşmak. [DS]

samırdanmak, [sam *(yans.)* > sam-ır-da-n-mak] *dönşl. f. [-r] {ağız}* Uykuda veya hastalık sebebiyle sayıklamak. [DS]

samırdaşmak, [sam *(yans.)* > sam-ır-da-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* İki kişi başkalarının yakınında onlar duyamayacak şekilde aralarında konuşmak; mırıldaşmak.

samırdı, [sam *(yans.)* > sam-ır-dı / sam-ır-tı] *{eAT} is.* Sayıklama; homurtu.

samırsak, [sarımsak] *{ağız} is.* Sarımsak. [DS]

samırtı, [sam *(yans.)* > sam-ır-tı صمردى] *is.* **1.** *{eAT}* Sayıklamaya benzer sesler; homurtu. **2.** *{ağız} Yüksek sesle konuşma; gürültülü ses.* [DS]

samıt, [Ar. şāmit => samıt] *{ağız} sf.* **1.** Dilsiz ve sağır. **2.** Deli. [DS]

samıtel, [samı+tel] *{ağız} is.* Zelve ipi. [DS]

samıtmak[1], [sam-ıt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Surat asmak; somurtmak. **2.** Üzgün veya düşünceli durmak. [DS]

samıtmak[2], [sap-ıt-mak / sam-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** İzini belli etmemek. **2.** Amacını şaşırmak; yön değiştirmek. [DS]

samıtra, [? samıtra] *{ağız} is.* Saz bitkisi. [DS]

Sami, [Ar. Sam *(Hz. Nuh'un oğlu)*'> sāmī سامى] *(sa:mi:) {OsT} is.* **1.** Hz. Nuh'un oğlu Sam'dan türediklerine inanılan ve aralarında dil yakınlığı bulunan kavimler topluluğu. **2.** *sf.* Bu kavimlere özgü olan. 🗗 **Sami dilleri,** *Güneybatı Asya ve Kuzey Afrika'da konuşulan bükünlü dil öbeği.*

sami[1], **-i'ı** [Ar. semʿ > sāmiʿ / sāmiʿa سامع / سامعه] *(sa:mi) {OsT} sf.* **1.** İşiten. **2.** Dinleyen kimse; dinleyici.

sami[2], [Ar. sümüvv > sāmī / sāmīye سامی] *(sa:mi:) {OsT} sf.* **1.** Yüksek; yüce. **2.** Ünlü; şöhretli.

sami[3], [Ar. ṣāmī صامی] *(sa:mi:) {OsT} is.* **1.** Katılık; sertlik. **2.** Kuruluk (tazelik karşıtı).

sami'a, [Ar. sāmʿi > sāmiʿa سامعه] *(sa:mia) {OsT} sf.* **1.** (Kadın için) dinleyen; dinleyici. **2.** *fiz.* Kulaktaki işitme gücü; işitim. 🗗 **sāmi'a-şikāf,** *(Ses için) kulağı yırtan.*

samih, [Ar. semāḥat > sāmiḥ / sāmiḥa سامح / سامحه] *(sa:mih, h kalın söylenir) {OsT} is.* Cömert; eli açık.

sami'în, [Ar. sāmiʿ > sāmiʿîn سامعين] *(sa:mii:n) {OsT} is.* **1.** İşitenler. **2.** Dinleyen kimseler; dinleyiciler.

Samiler, [Sami-ler] *is.* Akrabalıkları dil akrabalığına dayanan ve Nuh'un oğlu Sam'ın soyundan geldiğine inanılan halklar.

samim, [Ar. ṣamīm / ṣamīme صميم / صميمه] *(sami:m) {OsT} is.* Merkez; öz; iç. 🗗 an **samîm-il kalb,** *İçten; kalpten; gönüllü olarak.*|| **samîmü'l-kalb,** *Kalbin içi.*

samimane, [Ar. ṣamīm + Far. -āne صميمانه] *(sami:ma:ne) {OsT} zf.* İçtenlikle; gönülden gelerek; samimiyetle.

samimi, [Ar. ṣamīm > ṣamīmī / samīmiyye صميمی / صميميه] *(sami:mi) {OsT} sf.* **1.** İkiyüzlülük ve yapmacıktan uzak; büyük bir dürüstlük içinde olan: içtenlikle; içten. **2.** Açık yüreklilikle davranan; içtenlikle hareket eden; candan. **3.** Başkalarına yakınlık gösteren. **4.** (Kişiler için) aralarında yakınlık bulunan. **5.** *zf.* İçli dışlı; senli benli. 🗗 **samimi olmak,** *1. İçten ve açık yürekli olmak; içinden geldiği gibi davranmak. 2. Yakınlık duymak; senli benli olmak; resmiyetten kaçınmak.*

samimileşme, [samimi-le-ş-me] *(sami:mi:leşme) is.* Samimileşmek eylemi.

samimileşmek, [samimi-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* **1.** Samimi olmak. **2.** *dönşl. f.* İçten davranır olmak.

samimilik,-ği [samimi-lik] *(sami:mi:lik) is.* Samimi olma durumu; içtenlik; samimiyet.

samimiyet, [Ar. ṣamīm => samīmiyyet صميميت] *(sami:miyet) {OsT} is.* **1.** Samimi olma durumu; içtenlik; samimilik. **2.** İçli dışlı olma durumu; senli benli olma; teklifsizlik.

samimiyetle, [samimiyet-le] *(sami:miye'tle) zf.* Samimi olarak; içten gelerek; içtenlikle.

samimiyetsiz, [samimiyet-siz] *(sami:miyetsiz) sf.* **1.** İçtenlikle davranmayan; içtenliksiz. **2.** Candan olmayan; yakınlık duymayan; içtenliksiz.

samimiyetsizlik,-ği [samimiyet-siz-lik] *(sami:miyetsizlik) is.* İçten, candan olmama durumu: içtensizlik.

samin[1], [Ar. ṣemān > ṣāmin / ṣāmine ثامن] *(sa:min) {OsT} sf.* Sekizinci.

samin[2], [Ar. sāmin سامن] *(sa:min) {OsT} sf.* Semiz; yağlı; besili.

saminen, [Ar. ṣāmin > ṣāminen ثامناً] *(sa:mi'nen) {OsT} zf.* Sekizinci olarak.

samir[1], [Ar. sāmir سامر] *(sa:mir) {OsT} is.* Gece toplantısı.

samir[2], [Ar. ṣemer > ṣāmir ثامر] *(sa:mir) {OsT} sf.* Meyve veren; meyveli.

samir[3], [Sansk. sumeru] *{eT} is.* Kâinatın merkezi. [Gabain]

samit[1], [Ar. ṣamt > ṣāmit صامت] *(sa:mit) {OsT} sf.* **1.** Susan; konuşmayan. **2.** Sağır ve dilsiz. **3.** (Mal için) cansız. **4.** *dbl.* Ünsüz. 🗗 **sāmit ü lerzān,** *{OsT} Sessiz ve titrek.*

samit[2], [? samit] *{ağız} is.* Dereotu. [DS]

samitane, [Ar. ṣāmit + Far. -āne صامتانه] *(sa:mita:ne) {OsT} zf.* Sessiz olarak; ses çıkarmaksızın; sessizce.

samiun, [Ar. ṣāmiʿūn صامعون] *(sa:miu:n) {OsT} is.* **1.** İşitenler. **2.** Dinleyiciler.

saml, [Ar. ṣaml صمل] *{OsT} is.* **1.** Katılık; sertlik. **2.** Kuruluk. **3.** Diklik.

samla, [? samla] *{ağız} is.* İri çiy damlası. [DS]

samlah, [Ar. ṣamlāḥ صملاح] *(samla:h) {OsT} is.* **1.** Kulak deliği. **2.** Kulak kiri; kulak pası.

samlamak, [sam-lā-mak] *(samla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* İlaç etmek; sağaltmak. [DLT]

samma, [Ar. ṣamm > ṣammā صما] *(samma:) {OsT} sf.* **1.** Sağır ve dilsiz. **2.** Acımasız; katı yürekli. **3.** (Kaya için) katı ve som. **4.** *is.* On iki parmak bağırsağının mideye yakın kısmı.

samme, [Ar. sāmın > sāmme سمه] *(sa:mme) {OsT} sf.* **1.** Zehirli. **2.** *is.* Yılan ve akrep gibi zehirli hayvan.

samnyasin, [Sansk. samnyasin] *is.* **1.** El çeken. **2.** Brahmacılıkta her brahmanın ulaşması gereken son ve dördüncü dönem.

sampal, [? sampal] *{ağız} sf.* (Kişi için) dağınık; düzensiz. [DS]

samra, [? samra صمره] *{OsT} {ağız} is.* Hayvan gübresi. [DS]

samrama, [sam *(yans.)* > sam-(ı)r-a-ma ?] *{ağız} sf.* **1.** Duygusuz. **2.** Aptal; sersem; budala. [DS]

samramak, [sam *(yans.)* > sam(ı)r-a-mak صمرمق] *gçsz. f. [-r]* **1.** *{eAT}* Anlaşılmaz sesler çıkarmak;

homurdanmak. **2.** *{ağız}* Uykuda veya hastalık sebebiyle sayıklamak. [DS]

samranmak, [sam *(yans.)* > sam-(ı)r-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sayıklamak. [DS]

samraşmak, [sam *(yans.)* > sam-ur-da-n-mak] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Sayıklamak. [DS]

samratmak, [sam *(yans.)* > sam-(ı)r-a-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sayıklamak.

samrımak, [sam *(yans.)* > sam-(ı)r-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Sayıklamak. [DS]

samruk[1]**, -ğu** [sor-muk > somruk / samruk] *{ağız} is.* → sormuk. [DS]

samruk[2]**, -ğu** [sam-(ı)r-uk] *{ağız} sf.* Görgüsüz. [DS]

samsa, [Far. senbüse] *is.* **1.** İçine ceviz, kestane veya fıstık ezmesi konularak yapılmış bir tür hamur tatlısı. **2.** *{ağız}* (Baklava börek için) dilim; parça. [DS]

samsak[1]**, -ğı** [sarımsak > samsak] *{ağız} is.* Sarımsak. [DS] 🗗 **samsak dikmek,** *{ağız} Bir iş veya konuşma sırasında uyuklamak.* [DS]

samsak[2]**, -ğı** [sam-sa-k] *{ağız} sf.* (Kişi için) eski, kötü ve dağınık giyimli. [DS]

samsak[3]**, -ğı** [sam-sa-k] *{ağız} is.* Su tası; maşrapa. [DS]

samsam, [Ar. ṣamṣām / ṣamṣāme صمصام / صمصامه] *(sa:msam) {OsT} is.* Keskin kılıç.

samsame, [Ar. ṣamsāme صمصامه] *(samsa:me) {OsT} öz. is.* Zülfikar'dan sonra gelen ünlü (Amr'ın) kılıç.

samsar, [sansar] *{ağız} is.* Sansar. [DS]

samsara, [Sansk. samsara] *is.* Varlıkların göçü; yeniden doğuş.

samsı[1]**,** [? samsı] *{ağız} is.* Parça; bölüm; dilim. [DS]

samsı[2]**,** [? samsa / samsı] *{ağız} is.* **1.** İçine yumurta, haşlanmış patates ve kıyma konulduktan sonra dört köşe katlanarak yapılan bir börek. **2.** Hamur tatlısı. **3.** Yağda kızartıldıktan sonra şuruba batırılan, içine ceviz konulup muska biçiminde sarılmış yufkalardan yapılan bir tür tatlı. [DS]

samsı[3]**,** [sam-sı] *{ağız} sf.* Eli sıkı; cimri. [DS]

samsımak, [sam-sı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Ekşimek; bozulmak. [DS]

samsıra, [samsı-ra] *{ağız} is.* Pekmez ve susamdan yapılan bir tür tatlı. [DS]

samsıtmak, [*samsī-mak > samsı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* İncitmek. [DLT]

samsulanmak, [sam-su-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bilmezliğe vurmak; bilmiyormuş gibi görünmek; bilmezlikten gelmek. [DS]

samsun, [Yun. sampsoni => samsun / sañsun صامصون / صمسون] *(sa'msun) {OsT} is.* Eskiden savaşlarda kullanılan bir çeşit iri köpek; mastı.

samsuncu, [samsun-cu] *{OsT} is.* Yeniçeri ocağının, savaşta kullanılacak köpekleri yetiştiren ve yöneten kolu. 🗗 **samsuncu başı,** *{OsT} Bu kuruluşta görevli yeniçerilerin başı.*|| **samsuncular,** *{OsT} Padişahın köpeklerini yetiştiren ve bakımını yapan yeniçeriler.*

samt, [Ar. ṣamt صمت] *{OsT} is.* **1.** Susma; suskunluk; sessizlik. **2.** *tasvf.* Allah'ın hoşnut olmayacağı bir söz söylemek korkusuyla susma; kendi içine kapanarak konuşmama.

samtel, [sam+tel] *{ağız} is.* Zelve ipi. [DS]

samu[1]**,** [Ar. ṣamū صمو] *(samu:) {OsT} is.* İyi olma; sağlığına kavuşma.

samu[2]**,** [samu / samı] *{ağız} is.* Zelve. [DS]

samubağı, [samu+bağ-ı] *{ağız} is.* Zelve ipi. [DS]

samuk, -ğu [sam-uk ?] *{ağız} is.* Dereotu. [DS]

samul, [samul] *{ağız} is.* Ağaç ve dallarda biriken kar ya da kırağı. [DS]

samur[1]**,** [sam *(yans.)* > sam-ur صمور / صامور] *{OsT} is.* Yarı anlaşılır yarı anlaşılmaz sesler çıkarmayı bildiren yansımalı gövde. 🗗 **samur samur,** *{OsT} (Söz için) saçma sapan; abuk sabuk.*|| **samur samur samuranmak,** *{OsT} Titizlik göstererek söylenmek.*|| **samur somur,** *{OsT}* → **samur samur.**

samur[2]**,** [Ar. semmūr / sam-mak / som-mak > sam-ur سمور] *is. zool.* **1.** Sansargillerden, Kuzey Avrupa'da yaygın olarak yaşayan, kış kürkü ipeksi, yumuşak kürkü için avlanan üç türü bulunan hayvanın ortak adı, *(Martes zibellina, Mustela lutreola, M. vizon).* **2.** Bu hayvanın kürkü. **3.** *sf.* Samur kürkünden yapılmış olan. 🗗 **samur kaşlı,** *Kaşları gür ve yumuşak olan.*|| **samur kürk,** *Sincap veya sansarın kafa derisi ile yapılmış olan kürk.*|| **samur kürk giy(diril)mek,** *{ağız} (Söylenmemesi gereken bir sözü yerine ulaştıran için) sanki ödüllendirilmek.* [DS]|| **samur şekeri,** *{ağız} Akide şekeri.* [DS]

samura, [samıra / samura] *{ağız} is.* **1.** Hayvan gübresi. **2.** Çöp yığını. [DS]

samuramak, [sam *(yans.)* > sam-ur-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Sayıklamak. [DS]

samurdanmak, [sam *(yans.)* > sam-ur-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sayıklamak. [DS]

samuray, [Jap. samurai] *is.* Bir derebeyin hizmetindeki savaşçı.

samurmak, [sam *(yans.)* > sam-ur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Sayıklamak. **2.** Anlamsız anlamsız konuşmak; saçmalamak. [DS]

samursak, [samur-sa-k] *{eT} is.* Sarımsak. [DLT]

samurtlamak, [sam *(yans.)* > sam-ur-t-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Sayıklamak. **2.** Saçmalamak. [DS]

samurtmak, [som *(yans.)* > som-ur-t-mak > samur-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Surat asmak; somurtmak. [DS]

samurtug, [samur-t-ug̈] *{eT} sf.* Karmaşık. 🗗 **samurtug ış,** *İçinden çıkılamayan karışık iş.* [DLT]

samut[1], [Ar. ṣamt > ṣamüt صموت] *(samu:t) {OsT} sf.* **1.** Sürekli susan; suskun. **2.** Az konuşan, az söz söyleyen. 🗗 **samuda gitmek,** *{ağız} Köylerinin otlağında hayvan otlatan komşu köye, otlak sahibi köyün gençlerinin bahşiş olarak hayvan almak üzere yaptıkları ziyaret.* [DS]

samut[2], [? samut] *{ağız} is.* Dereotu. [DS]

-san, [Far. -sān سان -] *(sa:n) {OsT} sf.* Farsça kelimelerden *"gibi, benzer, andırır"* anlamlarında birleşik sıfatlar yapan son ek. *yek-sān (bir gibi, tek düze)*

san[1], [sā-mak *(saymak)* > sā-n صان] *(sa:n) is.* **1.** *{eT}* Sayı. [DLT] [ETY] [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] [KB] [Üç İtigsizler] **2.** *{eT}* Değer biçme. [İKPÖy.] **3.** *{eT}* Hesap; sayma. [Gabain] [İKPÖy.] [EUTS] [KB] **4.** *{eAT}* Saygı gösterme; sayma; itibar etme. [DLT] [İKPÖy.] **5.** *{eAT}* Benzeme. [KB] **6.** Ün; şöhret; şan. *{eAT} {OsT} (aynı)* **7.** *dbl.* Bir özlük addan önce veya sonra kullanılan sıfat görevli ad; unvan; unvan sıfatı; unvan grubu. **8.** Kıta; parça. **9.** Yoklama. **10.** *fel.* Bir şeyin onsuz alamayacağı sıfat. **11.** *{eAT}* Tahmin; sanma; sanı; tasavvur. **12.** *{eAT} {ağız}* Dilek; istek; emel. [DS] **13.** *{ağız}* Gelenek. [DS] **14.** *{ağız}* Kimlik. [DS] 🗗 **san ad,** *{eAT} Ad ve san; şan; şöhret.*‖ **sana sağışa gelmemek,** *{eAT} Sayılamayacak kadar çok olmak; tahmin edilemez; sayılamaz.*‖ **san edinmek,** *{eAT} (Söz için) dil pelesengi yapmak; huy edinmek.*‖ **san etmek,** *{ağız} Önem vermek; aldırmak.* [DS]‖ **san görmek,** *Askeri denetlemek.*‖ **san vermek,** *(Asker için) denetlenmek.*

san[2], [san] *{eT} is.* **1.** Vücut. [EUTS] **2.** Kaba baldır. [EUTS] **3.** *{ağız}* Vücudun bir parçası; organ.[DS]

san[3], [Far. sān سان] *{OsT} is.* Belirti; iz; nişan; alamet. 🗗 **san etmek,** *{eAT} Bellilik etmek; nişan etmek; alamet koymak.*

san[4], [san-mak > san صان] *{eAT} {OsT} zf.* Sanki.

san[5], [Ar. semm *(zehir)* ? > sañ > san] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Pas. **2.** Küf. **3.** Nem. **4.** Toz. **5.** Başak tutmayı engelleyen bir hastalık. **6.** Ekinlere dadanan bir böcek. **7.** Kimi ağaçların yapraklarında görülen içi boş siyah kabarcıklar. [DS] 🗗 **san vurmak,** *{ağız} (Buğday için) başak tutmamak; içlenmemek.* [DS]‖ **san yeli,** *{ağız} Sam yeli; batıdan esen ve ekinleri zamansız sarartan yel.* [DS]

san[6], [san] *{ağız} is.* **1.** Su akıntısının getirdiği kum. **2.** Irmaklarda büyük buz akıntısı. [DS]

san[7], [san] *{ağız} is.* **1.** Dallar üstünde biriken kar. **2.** Kar fırtınasından sonraki durgun hava. **3.** Soğuk. [DS] 🗗 **san vurgunu,** *{ağız} Kırağı yakmış sebze veya meyve; soğuk vurmuş bitki.* [DS]

sana, [sen-ge > saña > sana] *{ağız} zm.* Sen zamirinin yönelme durumu. [DS] 🗗 **sana godutmam** (koydurtmam), *{ağız} "Yaptıklarını senin yanına bırakmam; yaptıklarının cezasını ödeyeceksin." anlamında tehdit sözü.* [DS]‖ **sana yalan, bana gerçek,** *İnanmasan da söylediğim doğrudur, anlamında kullanılır.*

sanaat, [Ar. ṣınā'āt صناعات] *{OsT} is.* → sınaat.

sanacık, [sancak => sanācık *(Arapça kurallara göre yapılmış)* سناجق] *(sana:cık) {OsT} is.* Sancaklar.

sanaç, [sanaç] *{eT} is.* Dağarcık. [DLT] 🗗 **sanaç kösürgü,** *Kırmızı dağarcık.* [DLT]

sanad, [? sanad] *{ağız} is.* Düğün. [DS]

sanada, [sana-da] *{ağız} zf.* O gün. [DS]

sanadak[1], **-ğı** [san+adak] *{ağız} is.* Düğün gecesi oğlan evinin kız evine armağan olarak gönderdiği koyun, keçi gibi canlı hayvan. [DS]

sanadak[2], **-ğı** [san-ıd-ak] *{ağız} sf.* **1.** Vurdumduymaz. **2.** Saygısız. [DS]

sanadakçı, [sanadak-çı] *{ağız} is.* Casus; çaşıt. [DS]

sanadid, [Ar. sındīd > sanādīd سنديد] *(sana:di:d) {OsT} is.* Baş olanlar; başkanlar; ileri gelenler. 🗗 **sanādîd-i Bektāşiyān,** *{OsT} as. Yeniçeri ocak ağalarının lakaplarından biri.*

sanadik, -ği [Ar. ṣanduḳ > ṣanādīḳ صناديق] *(sana:di:k) {OsT} is.* Sandıklar.

sanagulugsuz, [san-ā-ġu-luġ-suz] *{eT} sf.* Sayısız; hesapsız; sayılamayacak kadar çok. [EUTS]

sanağu, [sana-ğu] *{ağız} sf.* Aptal; sersem. [DS]

sanai, -i'ı [Ar. ṣanī'a > ṣanāi' صنائع] *(sana:i:) {OsT} is.* **1.** Düzmeler; tertipler. **2.** Hileler; tuzaklar.

sanak[1], **-ğı** [sağanak > sānak] *{ağız} is.* Sağanak. [DS]

sanak[2], **-ğı** [san-ak ?] *{ağız} is.* Kısa zaman; az süre. [DS]

sanaka, [? sanaka] *{ağız} is.* **1.** Atasözü. **2.** Masal; öykü. [DS]

sanakalı, [san-a-ka-lı ? / sabıka-lı ?] *{ağız} is.* Suçlu. [DS]

sanal, [san-mak > san-al] *sf.* **1.** Gerçekte yeri olmayan ve yalnız zihinde tasarlanan; saymaca; farazî; tahminî; mevhum, *(1970).* **2.** *mat.* Negatif bir sayı üzerinde alınan ikinci kuvvetten bir kök taşıyan cebirsel ifade. 🗗 **sanal ağ,** *bilş. Bir bilgi iletildiği sürece var olan, yazılımla oluşturulan geçici sayısal ağ.*‖ **sanal bellek,** *bsy. Disk üzerinde yer alan, hemen kullanılmayacak dosyaların saklandığı bellek.*‖ **sanal cüzdan,** *bilş. Müşterinin bilgisayarının diskinde sanal para hesabı açıp, sanal ağ üzerinden ödemelerini yapabildiği ve güvenlik koşulları sağlanmış ödeme sistemi.*‖ **sanal gerçeklik,** *iletş. Bir bilgisayar veya diğer iletişim araçları ile yaratılan ve kullanıcının kendisini içinde hissettiği ortam.*‖ **sanal nicelik,** *Sanal sayı.*‖ **sanal sayı,** *Gerçek olmayan karmaşık sayı.*‖ **sanal sunucu,** *bilş. Sanal ağ üzerinde birden fazla IP adresi olan sunucu.*

sanalmak, [sān> san-a-l-mak] *{ağız} edil. f. [-ır]* Sayılmak. [DS]

sanamak, [sān > san-ā-mak صانق] *gçl. f. [-r]* **1.** *{eT} {eAT}* Sayı saymak; hesap etmek. *{ağız} (aynı)* [DLT] [EUTS] [Gabain] [DS] **2.** *{ağız}* Alay etmek. [DS] **3.** *{ağız}* Tanımak; üstünlüğünü kabul etmek; saygı göstermek. [DS]

sanana, [sañ-ama / san+ana ?] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

sananak, -ğı [san-an-ak ?] *{ağız} is.* **1.** Tekerleme. **2.** Atasözü. **3.** Boş inan. [DS]

sanashal, [? sanashal] *{ağız} is.* Gübrelerin biriktirildiği ark. [DS]

sanasın, [san-mak > san-a-sın صناسين] *{eAT} {OsT} bağ.* Sanki; güya.

sanat[1], [Ar. ṣanʿāt صنعات] *(san-a:t) {OsT} is.* Ustalıklar; hünerler; marifetler; sanatlar.

sanat[2], [Ar. ṣunʿ > ṣanʿat صنعت] *{OsT}is.* **1.** Ustalık; hüner; marifet. **2.** Yapılanlar. **3.** İnsanda güzellik duygusu uyandıran düşüncelerin, duyguların beceri ve hayal gücüyle ifadesine dayanan yaratıcı insan etkinliği; bu etkinlik sonucu ortaya çıkan yaratıcılık. **4.** Herhangi bir etkinliğin ya da işin yapılması ile ilgili yöntemlerin, bilgilerin ve kuralların tümü. **5.** Bir meslekte uyulması gereken kurallar, yöntemler bütünü olarak kabul edilen her türlü etkinlik ve davranış biçimi. **6.** Bir şey yapmak için gerekli beceri; yetenek; yeti. **7.** Bir işi, bir zevki, üstün bir güzellik duygusunu yansıtacak tarzda gerçekleştirme biçimi. **8.** Bir ülkenin bir bölgenin veya bir dönemin anlayış ve zevk ölçülerine dayalı anlatım ve sanat eserlerinin tümü. **9.** Belli bir grupta toplanabilen sanat ürünlerinin ayırıcı niteliği. **10.** Bir şey yapımında gösterilen ustalık. **11.** Sanatçının elinden çıkan şey. **12.** İnsanların gereksinimi olan maddî şeylerin yapımına dayanan ve el yatkınlığı isteyen iş; süsleme ve uygulamalı sanatların çeşitli alanlarında yüksek nitelikli bir üretime yönelik mesleklerden her biri; zanaat. **13.** *ed.* Edebî eserlere anlam derinliği ve anlatım güzelliği katmak için kullanılan birtakım teknikler. 🗗 **sanat adamı,** *Sanatçı.*|| **sanat dünyası,** *Sanat çevresinin oluşturduğu ortam.*|| **sanat enstitüsü,** *Sanayinin çeşitli dalları ile küçük sanatlar alanına usta ve teknisyen yetiştirmek için açılmış orta dereceli okul.*|| **sanat eri,** *Sanatçı.*|| **sanat eseri,** *Yaratıcılık ve ustalık sonucu ortaya çıkan ve insanda güzellik duygusu uyandıran eser.*|| **sanat evi** (galeri), *Sanat eseri ürünlerin sergilendiği yer.*|| **sanat filmi,** *Hiçbir kazanç kaygısı düşünmeden salt sanat olsun diye çevrilen film.*|| **sanat okulu,** *Ağırlıklı olarak sanat dallarında eğitim veren okul.*

sanatçı, [sanat-çı] *is.* **1.** Belli bir sanatla uğraşan kimse. **2.** Güzel sanatları meslek edinmiş kimse; güzellik duygusu olan bir sanat eseri ortaya koyabilecek gücü bulunan kimse. **3.** Sinema veya tiyatro oyuncusu. **4.** Bir müzik eserini yorumlayan kimse.

sanatçılık,-ğı [sanat-çı-lık] *is.* Sanatçı olma durumu; sanatçının yaptığı iş.

san'atger, [Ar. ṣanʿat + Far. -ger صنعتگر] *(san-atger) {OsT} is.* **1.** Sanatçı. **2.** Esnaf.

sanatkâr, [Ar. ṣanʿat + Far. -kār صنعتکار] *(sanatkâ:r) {OsT} is.* **1.** Sanatçı. **2.** *huk.* Esnaf. **3.** Artist.

sanatkârane, [Ar. ṣanʿat + Far. -kārāne صنعتکارانه] *(sanatkâ:ra:ne) {OsT} zf.* **1.** Bir sanatçıya yakışır biçimde. **2.** *sf.* Bir sanatçı elinden çıkmış olan.

sanatkâri, [Ar. ṣanʿat + Far. -kārī صنعتکاری] *(sanatkâ:ri:) {OsT} is.* Sanatkârlık; sanatçılık.

sanatkârlık,-ğı [sanatkâr-lık] *(sanatkâ:rlık) is.* Sanatçı olma durumu; sanatçılık.

sanatlı, [sanat-lı] *sf.* **1.** Ustalıkla yapılmış olan; üstünde hüner gösterilmiş olan. **2.** Bir sanat inceliği taşıyan. **3.** Aşırı süslü.

sanatmak, [san-at-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Saydırmak. [DS]

sanatoryum, [Lat. sanatorius *(iyileştirme)* > Fr. senatorium] *is.* Değişik verem hastalarının ve süreğen hastaların tedavi edildiği sağlık kurumu.

sanatsal, [sanat-sal] *sf.* **1.** Sanatla ilgili; sanat eserlerine ilişkin. **2.** Güzele ulaşmak kaygısı ile yapılan; sanatlı olan.

sanatsever, [sanat+sev-er] *is.* ve *sf.* Sanat ve sanat ezerlerini seven ve koruyan, belirli bir sanat dalını yaşatmayı amaçlayan kimse.

sanau, [Moğ. sana-u] *{ağız} is.* Sayı. [DS]

sanav, [Moğ. san-av] *{ağız} is.* Sayı. [DS]

sanavber, [Ar. ṣanavber صنوبر] *{OsT} is.* **1.** Çam fıstığı ağacı. **2.** Çam fıstığı kozalağı. **3.** *mecaz.* Sevgilinin boyu, endamı. 🗗 **sanavber-hirâm,** *{OsT} 1. Zarif ve uzun boy. 2. (Yürürken) servi gibi salınan (güzel).*|| **sanavber-kâmet,** *{OsT} Servi gibi uzun boy.*

sanavberî, [Ar. ṣanavberī صنوبری] *(sanavberi:) {OsT} sf.* Çam fıstığının kozalağını andıran; kozalak gibi; koni gibi.

sanavberiye, [Ar. ṣanavberī > ṣanavberiyye صنوبریه] *{OsT} is. bot.* Kozalaklılar.

sanavır, [san+ağır ? > san-ağu / sanayur / sanavır] *{ağız} sf.* Aptal; sersem. [DS]

sanavu, [sana-ğu / sanavu] *{ağız} sf.* Aptal; sersem. [DS]

sanaydun, [san-mak > san-a + i-di-n > sana-y-du-n صنایدك] *{eAT} bağ.* Sanki; güya.

sanayı, [sana-ğu > sanayı] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

sanayır, [sana-ğur / sanayır] *{ağız} sf.* Aptal; sersem. [DS]

sanayi, -i'ı (-ii / -yi) [Ar. ṣınāʿat > ṣınāyiʿ صنایع] *(sana:yi) {OsT} is.* **1.** Sanatlar. **2.** Ustalıklar; maharet-

ler; hünerler. **3.** Zanaatlar. **4.** Ham maddeleri işleyip kullanılır duruma getirmeyi sağlayan işlem ve araçların tümü; endüstri. **5.** Bu etkinliklerin her biri. 🗗 **sanayi bölgesi,** *Sanayi kuruluşlarının yoğun olarak toplandığı bölge.*‖ **sanayi devrimi,** *On sekizinci yüzyıldan sonra gelişen tekniğin, üretimin, ulaşımın gelişmesiyle ortaya çıkan değişime katılan olayların tümü.*‖ **sanâyi-i lâfziye** *{OsT} Cinas gibi şekle dayanan edebî sanatlar.*‖ **sanayi ilişkileri,** *İşçi ve işveren örgütleri ile çalışma hayatını düzenlemede etkin rolü olan devlet arasındaki iletişimi belirleyen ilişkiler.*‖ **sanâyi-i mâneviye,** *{OsT} ed. Benzetme ve ad aktarması gibi anlama dayanan edebî sanatlar.*‖ **sanâyi-i nefîse,** *{OsT} Güzel sanatlar.*‖ **sanayi kuruluşu,** *Ham maddeleri işleyerek üretim sağlayan kuruluş.*‖ **sanayi mühendisliği,** *Fabrikaların imalatla ilgili bölümlerini denetlemek, makinelerin ve donanımların planlarını hazırlamak, en iyi çalışma koşullarını ve en verimli üretim yollarını bulmak gibi konuları çalışma alanı olarak seçen mühendislik dalı.*‖ **sanayi odası,** *Bir ildeki sanayiciler arasında dayanışmayı sağlamak, ortak sorunlara çözüm aramak, ortak çıkarları korumak amacıyla kurulmuş resmî tüzel kişiliği olan ve yasa ile kurulan kurum.*‖ **sanayi odunu,** *Yakacak odun dışında, sanayi işleri için kullanılan direk, sırık, kütük gibi küçük veya orta boy odun parçaları.*‖ **sanayi öncesi,** *Sanayi devriminden önce.*‖ **sanayi öncesi toplum,** *Sanayiden yeteri kadar yararlanamamış ve ilkel üretim tarzına göre üretim biçimlerinin egemen olduğu toplum tipi.*‖ **sanayi psikolojisi,** *Çalışma şartlarının kişiye, kişinin bu şartlara daha iyi uyabilmesi amacını güden psikoloji; ergonomi.*‖ **sanayi sitesi,** *Pek çok sanayi kuruluşunun bir arada bulunduğu yer.*‖ **sanayi sonrası,** *(Bazı toplum bilimcilerce varsayılan) sanayi toplumunun yerine geçmeye aday bir toplum tipi.*‖ **sanayi taşıtı,** *Ağır yükleri taşımak için düzenlenmiş taşıt.*‖ **sanâyi' ü hiref,** *{OsT} Geçimini sağlamak, para kazanmak amacıyla yapılan sanatlar; zanaatlar.*‖ **sanayi ülkesi,** *Ekonomisinin ağırlığını sanayi ürünleri oluşturan ülke.*‖ **sanayi yatırımı,** *Sermayesini sanayi alanında değerlendiren iş kolu.*

sanayici, [sanayi-ci] *is.* **1.** Bir sanayi alanında yatırım yapmış olan ve bu kuruluşun başında bulunan yatırımcı. **2.** Siyasal olarak sanayileşmenin gereğini savunan, sanayileşmeden yana olan kimse. **3.** *sf.* Sanayiye önem veren.

sanayicilik,-ği [sanayi-ci-lik] *is.* **1.** Sanayici olma durumu. **2.** Sanayii toplumun temeli olarak kabul eden ekonomik sistem. **3.** Sanayicilerin toplum üzerindeki egemenliği.

sanayiinefise, [Ar. şanāyiʿ-i nefîse صنايع نفيسه] *(sana:yiine:fi:se) {OsT} is.* Güzel sanatlar.

sanayileşme, [sanayi-le-ş-me] *is.* **1.** Sanayileşmek eylemi. **2.** Bir etkinlik ve üretim alanına sanayi yöntemlerini uygulama. **3.** Sanayiin gelişmesi.

sanayileşmek, [sanayi-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Sanayi özelliği kazanmak; sanayiye ilişkin yöntemleri uygulamak. **2.** Üretimde makine, tezgâh vb. maddî üretim araçlarına gittikçe daha çok yer vermek. **3.** Sanayiin egemen olduğu bir ekonomiye sahip olmak. 🗗 **sanayileşmiş mimarlık,** *Ön üretimli birleşenlerle gerçekleştirilen mimarlık.*‖ **sanayileşmiş toplum,** *Toplumsal ilişkileri bir sanayi ekonomisine göre belirlenmiş olan toplum.*‖ **sanayileşmiş yapım,** *Ön üretimli birleşenlerle gerçekleştirilen yapım.*

sanayileştirme, [sanayi-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Sanayileştirmek eylemi. **2.** İnsan enerjisinin akılcı bir tutumla mal ve hizmet üretim ve değişim araçlarında makineleşmeye ve kitlesel büyük çaplı seri üretime yönlendirmek suretiyle büyük bir verimlilik sağlamayı amaçlayan toplumsal ve ekonomik güç.

sanayileştirmek, [sanayi-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Bir etkinliğe sanayi özelliği kazandırmak. **2.** (Ülke, bölge vb. için) sanayi yöntemleri uygulamak; sanayi araçlarıyla donatmak.

sancah, [sanç-ak > sancaḫ] *{ağız} is.* Arı iğnesi. [DS]

sancak[1]**, -ğı** [sanç-mak > sanç-kak سنجاق] *is.* **1.** Bayrak; liva. **2.** Milletimizin savunma gücünü oluşturan askerî birliklerden bazılarına verilen ve Türk milletinin onurunu, manevi gücünü temsil eden ve üzerine birliğin sembol ve işaretleri işlenmiş, kenarları saçaklı ve gönderli bayrak; Türk Bayrağı yasasındaki esaslara göre tugay ve alaylara verilen özel bayrak. **3.** Eski Türk boylarında, savaş anında tanınmış savaşçıların taşıdığı, ucuna at veya yak adı verilen Tibet öküzü kılı ile ipekli kumaştan yapılma tuğ takılmış mızrağa verilen ad. **4.** İmparatorluk döneminde illerden küçük, ilçeden büyük yönetim birimine verilen ad; bir beyin veya hanedan mensubunun idaresine verilen, onun bayrağının üzerinde dalgalandığı toprak parçası; mutasarrıflık. **5.** *dnz.* Geminin sağ yanı. **6.** Bayram günlerinde gemilerin pupasındaki göndere çekilen büyük ulusal bayrak. **7.** Kadırgaya çekilen bayrak. 🗗 **sancak bağı,** *dnz. Sancakları ve işaret flamalarını salvolarına bağlamakta kullanılan bir tür bağlama usulü.*‖ **sancak beği,** *{eAT} Onbaşı.*‖ **sancak beratı,** *dnz. Bir ticaret gemisinin hangi ülkenin sancağı altında olduğunu gösteren resmî belge.*‖ **sancak beyi,** *{OsT} Sancağı yöneten askerî ve idarî yetkileri olan görevli.*‖ **sancak boğma,** *dnz. Eskiden imdat istemek amacıyla sancağın ortasından düğüm yapma.*‖ **sancak çıması,** *dnz. Bir sancakta uçkurluğun karşı kenarı.*‖ **sancak çözmek,** *{OsT} Bayrak çekmek; sancak açmak.*‖ **sancak devir teslimi,** *as. Görev değişikliği ve atama yüzünden alay ve tugay komutanlarının birliklerine ait sancağı, yeni komu-*

tana devir ve teslim etmeleri sırasında yapılan tören.‖ **sancak fiyongası,** *as. Sancak gönderine bağlanan ve üzerine ait olduğu birliğe verilen nişanların takıldığı süslü kurdele.*|| **sancak gemisi,** *dnz. as. Filo veya filotilla komutanının bulunduğu gemi.*|| **sancak gönderi,** *dnz. Geminin pupasında yer alan ve üzerine sancak çekilen kısa gönder.*|| **sancak göstermek,** *dnz. 1. (Donanma için) zaman zaman yabancı ülke limanlarını ziyaret etmek. 2. Savaş sırasında milliyetini gizlemek amacıyla sancak çekmeden seyrederken başka gemi ile karşılaştığında sancağını toka etmek.*‖ **sancak-ı şerif,** *{OsT} Hz. Muhammed'in seferlerde kullandığı ve daha sonra İslam ordularına devredilen, bugün Topkapı Sarayında Mukaddes Emanetler arasında korunan sancaklara verilen ad.*|| **sancak indirmek,** *dnz. as. 1. Sancağı arya etmek. 2. Teslim olmak.*|| **sancak kadısı,** *İmparatorluk döneminde sancak merkezlerinde görev yapan kadı.*‖ **sancak kılıfı,** *Sancağın kumaş kısmının dürülüp konulduğu meşin torba.*|| **sancak kıtası,** *as. Bir sancak kıta komutanı, bir sancaktar ve iki muhafızdan oluşan birlik.*‖ **sancak komutanı,** *dnz. as. Bir filo veya filotillanın taktik komutanı.*‖ **sancak otu,** *bot. Isırgan.*|| **sancak postası,** *Savaş gemilerinde her görev bölüğünün yarısı.*‖ **sancak şalisi,** *Sancak yapımında kullanılan tiftikten üretilmiş ince bir tür yünlü kumaş.*‖ **sancak tepeliği,** *Sancakların direk veya gönderlerine konan alem; moncuk.*|| **sancak töreni,** *as. 1. Sancağın yerinden alınması ve yerine konulması sırasında yapılan tören. 2. Donanma gemilerinde her gün sabah-akşam bayrak çekilir ve indirilirken yapılan tören.*|| **sancak uçkurluğu,** *Sancağın, sancak salvosuna bağlandığı kenarı.*|| **sancak urmak,** *{eAT} Sancak dikmek.*‖ **sancak vardiyası,** *dnz. as. Savaş gemilerinde bölüklerin ilk yarılarının toplamı.*

sancak[2]**, -ğı** [sanç-mak > sanç-ak] *{ağız} is.* **1.** Saç tokası; firkete. **2.** Arının iğnesi. [DS] ⊡ **sancak otu,** *Isırgan otu.*

sancak[3]**, -ğı** [salın-cak > sancak] *{ağız} is.* Salıncak. [DS]

sancak[4]**, -ğı** [sanç-mak > san-cak] *{ağız} is.* Çapa. [DS]

sancakdar, [sancak + Far. -dār صنجاقدار] *(sancakda:r) {OsT} is.* ➝ sancaktar.

sancaktar, [sancak + Far. -dār صنجاقدار] *(sancaktar) {OsT} is.* Sancağı taşıyan kimse; bayraktar; alemdar.

sancar, [sanç-mak > san-car] *sf.* **1.** Saplayan; batıran. **2.** *{ağız}* Kısa kama. [DS]

sancı, [sanç-mak > *eT.* sanç-ıg] *is.* **1.** İç organlarda zaman zaman artıp eksilen ve batar veya saplantı şeklinde ortaya çıkan şiddetli ağrı. **2.** Toplum içinde değişen durum ve koşullardan kaynaklanan sıkıntı, tedirginlik ve acı. **3.** *{ağız}* Bir tür at hastalığı. [DS] ⊡ **sancı çubuğu,** *{ağız} 1. Sancılanan hayvanı iyileştirmek amacıyla karnına vurmaya yarayan çubuk. 2. bot. Zencefil.* [DS]|| **sancı mıhı,** *{ağız} Küçük demir çivi.* [DS]|| **sancı oku,** *{ağız} folk. Sancılanan hastanın üstünden atıldığında iyileşeceğine inanılan hallaç tokmağı.* [DS]|| **sancı otu,** *bot. 1. Ballıbabagillerden, diz boyu yükseklikte, sık tüylü ve beyaz çiçekli, dal ve yaprakları iştah açıcı ve mide ağrılarını kesici olarak halk hekimliğinde kullanılan çok yıllık, yarı çalımsı, yarı otsu bitki; tüylü dalak otu; acı yavşan; kepir yavşanı; mayasıl otu; sıraca otu; pelin otu; acı ot, (Teucrium polium). 2. {ağız} Bir tür bodur çam.* [DS]|| **sancısı tutmak,** *Şiddetli ve ani bir ağrı başlamak.*

sancılanma, [sancı-la-n-ma] *is.* Sancılanmak eylemi.

sancılanmak, [sancı-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir hastalık nedeniyle şiddetli ağrı belirmek. **2.** Doğum öncesi ağrıları tutmak. **3.** *{ağız}* Tez davranmak; ivmek. [DS]

sancılı, [sancı-lı] *sf.* **1.** Herhangi bir hastalıktan dolayı sancısı olan. **2.** (Hastalık için) sancı yapan; sancı veren. **3.** (Dönem, olay, olgu ve durum için) tedirginlik veren; sıkıntı yaratan; acılı.

sancılmak[1]**,** [sanç-mak > sanc-ıl-mak صانجلمق / سنجلمق] *{eAT} {OsT} edil. f. [-ur]* **1.** Batmak; saplanmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** (Keskin bir araç ile) kesilmek.

sancılmak[2]**,** [sanc-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Sendelemek. **2.** Ayağa kalkıp hızla yönelmek veya saldırmak. [DS]

sancım, [sanc-ım] *{ağız} is.* Çalı ağacı. [DS]

sancıma, [sanc-ı-ma] *is.* Sancımak eylemi.

sancımak, [sanc-ı-mak صانجيمق] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Sancı vermek; ağrımak; şiddetli ağrı yapmak. **2.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Saplamak; sokmak; takmak. [DS]

sancınık, -ğı [sancı-n-ık] *{ağız} sf.* Sancıya tutulmuş; sancılı. [DS]

sancısız, [sanc-ı-sız] *sf.* **1.** Sancısı olmayan; sancı yapmayan. **2.** *zf.* Acı çekmeden. **3.** *zf.* Bir sıkıntı ve tedirginlik duymadan.

sancış, [sanç-mak > sanç-ış صنجش / صانجش / سنجش] *{eAT} is.* Savaş.

sancışmak, [sanc-ış-mak] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Savaşmak.

sancmak, [sanç-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* ➝ sançmak. [DS]

sanç[1]**,** [sanaç / sanç] *{eT} is.* Deri çanta. [EUTS]

sanç[2]**,** [sanç] *{ağız} is.* Tasarı. [DS]

sançgan, [sanç-ġān] *(sançga:n) {eT} sf.* **1.** Batıran; saplayan. **2.** Sincan; silcan, *(Lycium europaeum).*

sançguçı, [sanç-mak > sanç-ġū > sanç-gu-çī] *(sançguçı:) {eT} sf.* Vuran. [KB]

sançıg, [sanç-mak > sanç-ığ] *{eT} is.* **1.** Kanca. [EUTS] **2.** *tıp.* Sancı.[EUTS]

sançıglıg, [sançığ > sançığ-lığ] *{eT} sf.* Sancılı.

sançıkmak, [sanç-mak > sanç-ık-mak] *{eT} gçsz. edil. f. [-ar]* **1.** Yenilmek; mağlup olmak. **2.** Vurulmak; saplanılmak. [DLT]

sançılmak, [sanç-mak > sanç-ıl-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** Saplanmak; saplanılmak. **2.** (Asker, ordu için) yenilmek. [DLT] **3.** Vurulmak. [EUTS]

sançışmak, [sanç-mak > sanç-ış-mak صنجشمق / سنجشمق] *{eT} {eAT} işteş. f. [-ur]* Birbirine hançer, bıçak, süngü gibi şeyler saplamak; birbiri ile savaş yapmak; vuruşmak; süngüleşmek. [EUTS] [DLT]

sançıtmak, [sanç-mak > sanç-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Saplamak; delmek. [EUTS] [Gabain] **2.** Hançer, kılıç kama ile katletmek; vurmak. [Gabain]

sançma, [sanç-ma] *is.* Sançmak eylemi.

sançmak[1], [sanç-mak سنجمق / ساڃمق / صنجمق / صنچمق] *{eT} gçl. f. [-ar] [eAT. -u yorı-mak]* **1.** Parça parça kesmek. [Gabain] **2.** (Kargı, mızrak vb. ile) delip geçmek; saplamak; mızraklamak; dürtmek; sokmak; batırmak; delmek. *{eAT} {OsT} {ağız} (aym)* [DLT] [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [Gabain] [KB] [Nevâyî] [Tekin] [DS] **3.** *{ağız}* (Yılan, akrep, arı vb. için) sokmak; ısırmak. [DS] **4.** Saplayıp dikmek; rekz etmek. 🗗 **sançа ıdmak,** *Mızraklayıvermek.*

sançmak[2], [sanç-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* **1.** Tasarlamak; içinden geçirmek. **2.** Şansını denemek. [DS]

sand, [Ar. şand صند] *{OsT} is. bot.* → sandal[1].

sandal[1], [Fr. santal / Ar. şandal صندل] *{OsT} is. bot.* **1.** Sandalgillerden, Güneydoğu Asya'da yetişen, çiçekleri seyrek salkım biçiminde, bodur, asalak, kerestesi sert bir ağaç, *(Santalum album).* **2.** Bu ağacın hoş kokulu ve sert odunu. **3.** Bu ağacın odunundan çıkarılan parfüm, sabun, mum, tütsü yapımında kullanılan esans. **4.** *{ağız}* Yaban çileği ağacı; kocayemişi. [DS] 🗗 **sandal ağacı,** *{ağız} Yaban çileği ağacı; koca yemiş, (Arbutus andrache).* [DS]|| **sandal kuşu,** *{ağız} Sarıasma.* [DS]|| **sandal odunu,** *{ağız} Funda.* [DS]

sandal[2], [Biz. Yun. sandalios / Ar. şandal صندل] *(sanda:l) {OsT} is.* **1.** Çoğunlukla insan taşımakta kullanılan, kürek ile yürütülen kısa boylu fakat genişçe küçük tekne. **2.** *{ağız}* Asîna çardağı; seren. [DS] **3.** *{ağız}* Bahçe çevresine çakılan uzun, ince, düz ağaçlar; sırık. [DS]

sandal[3], [Yun. sandalion > Fr. sandale] *is.* Yalnız taban kısmı bulunan, ayağa kordon veya kaşıyla bağlanan, yazlık, üstü açık ayakkabı.

sandal[4], [Ar. şandal صندل] *is.* → sandel.

sandal[5], [Ar. sandal ?] *{ağız} is.* **1.** Üçgen biçimindeki tarla. **2.** Köy yakınındaki çam ormanı. [DS]

sandal[6], [İt. sardonia => sardon / sandol / sandal ?] *{ağız} is.* Sardunya çiçeği. [DS]

sandal[7], [? sandal] *{ağız} sf.* Ahmak; aptal. [DS]

sandalcı, [sandal-cı] *is.* Sandal işleten veya kullanan kimse.

sandalcılık, -ğı [sandal-cı-lık] *is.* Sandal işleticiliği.

sandalet, [Fr. sandalette] *is.* Yüzü tabanına tutturulmuş kordonlardan oluşan hafif ve açık ayakkabı.

sandalgiller, [sandal-gil-ler] *is. bot.* Tropikal ve ılıman bölgelerde yetişen, iki yüzden çok türü bulunan iki çenekli çiçekli bitkiler familyası, *(santalaceae).*

sandali, [Ar. şandāl > şandālī] *(sanda:li:) sf.* **1.** Sandal ağacından yapılmış olan. **2.** *is.* Avrupa hükümdarlarının sandal ağacından üretilmiş tahtı. **3.** Sandalye.

sandalsı, [sandal-sı] *sf.* Sandala benzeyen; sandal gibi. 🗗 **sandalsı çukur,** *Erkek siyeğinin kamışın ön ucu içindeki genişlemiş kısmı.* || **sandalsı çukurcuk,** *1. Art kafa kemiğinin dış yüzünün orta çizgisi üzerindeki çukurluk. 2. Dişilik organın dış kısmının arka bölümünde, döl yolu ile çatal arasındaki çukurluk.* || **sandalsı kemik,** *El ve ayak bileğinde bulunan iki küçük kemiğe verilen ad.*

sandalye, [Lat. sedilia / Ar. şandālī > şandāliyye صندليه] *(sanda'lye) {OsT} is.* **1.** Yanlarında kollar olmayan arkalıklı oturma eşyası. **2.** *mecaz.* Bir mecliste veya toplantıda sahip olunan üye veya oy sayısı. **3.** *mecaz.* Makam; mevki; koltuk. 🗗 **sandalye kavgası,** *Bir mevki veya makamı elde etmek veya bulunulan makamı başkasına kaptırmamak için verilen mücadele; koltuk kavgası.*

sandalyeci, [sandalye-ci] *is.* Sandalye yapan veya satan kimse.

sandalyecilik,-ği [sandalye-ci-lik] *is.* Sandalye yapım ve ticareti.

sandalyeli, [sandalye-li] *sf.* **1.** Sandalyesi olan; sandalyesi bulunan. **2.** (Parti, grup vb. için) belirtilen sayıda üyesi bulunan.

sandalyelik, -ği [sandalye-lik] *is.* **1.** Sandalye yapımına uygun ahşap malzeme. **2.** Dayanan sandalyelerden zedelenmemesi için duvara kaplanan tahta kuşak.

sandalyesiz, [sandalye-siz] *sf.* Sandalyesi bulunmayan. 🗗 **sandalyesiz bakan,** *Kendine bağlı bir örgütü bulunmayan devlet bakanı.*

sandan, [? sandan] *{ağız} is.* Mısır. [DS]

sandarak, -ğı [Lat. sandaraca / Yun. sandddarakhe] *is.* Cila yapımında kullanılan, Kuzey Afrika'da yetişen tuya ağacından ve Avustralya'da başka ağaçlardan elde edilen reçine.

sandel, [Ar. şandel صندل] *is.* **1.** Sandal ağacından yapılmış oturacak nesne. **2.** Sandalye.

sandelî, [Ar. ṣandelī صندلى] *(sandeli:) {OsT} sf.* Sandal ağacından yapılmış.

sandık,-ğı [Ar. ṣandūḳ صندوق] *is.* **1.** Korumak ve saklamak amacıyla içine çeşitli eşyalar konan, genellikle tahtadan yapılmış, dört köşe üstten kapaklı ve kilitli ev eşyası. **2.** İçine başka yere gönderilecek malların konulduğu büyük kutu. **3.** Bir kurumda para işlerini yürüten bölüm. **4.** Kamu görevlilerinin sosyal güvenlik işlerini yürüten kuruluş. **5.** Yapılarda kum miktarını belirlemekte kullanılan altı ve üstü açık tahta kutu. **6.** Eskiden mahalle tulumbacılarının sırtlarında taşıdıkları sandık biçimindeki tulumba. **7.** Bir kuruluş veya kamu kesiminde çalışan personelin kendi aralarında kurdukları çok düşük faizle borç para alabildikleri yardımlaşma birliği; yardım sandığı. **8.** Seçimlerde seçmenlerin oylarını içine attıkları kapalı kutu. **9.** *{ağız}* Değirmenin su deposu. [DS] **10.** *{ağız}* At arabalarında oturulacak yer. [DS] **11.** *{ağız}* Halıcılıkta, kıyı suyu ile orta süsü arasındaki bölüm. [DS] **12.** *{ağız}* Nemli topraktan, tahta kalıp içinde sıkıştırılarak kurutulmuş kerpiç. [DS] **13.** *{ağız} folk.* Düğünlerde, salı günü erkek evinden, gelin evine gönderilen, içinde giyim ve süs eşyalarının bulunduğu sandık. [DS] **sandığı dizlemek,** *{ağız} Çok dolu olan sandığı kapatmak için kapağının üzerinden dizleri ile bastırmak.* [DS]|| **sandık alanı,** *Seçimler sırasında seçim sandığının, kapalı oy verme bölümünün ve sandık kurulunun bulunduğu yerin yüz metre çevresi.*|| **sandık balığı,** *zool. Bedeni kemiksi levhalarla kaplı, yalnızca göğüs yüzgeci ile kuyruk sapı hareket edebilen kemikli balıkların ortak adı, (Acanhostracion notacanthus).*|| **sandık balığıgiller,** *Vücudu bağa ile kaplı kemikli balıklar familyası, (Ostracionidae).*|| **sandık başkanı,** *Seçimlerde sandık kuruluna başkanlık eden kimse.*|| **sandık düzmek,** *folk. Çeyiz hazırlamak.*|| **sandık elması,** *{ağız} Bir tür yaz elması.* [DS]|| **sandık emini,** *Mal saymanı; devlet hazinesi ile ilgili görevli kimse.*|| **sandık eşyası,** *folk. Çeyiz için hazırlanan örtü, havlu, çamaşır vb. şeyler.*|| **sandık gecesi,** *{ağız} folk. Salı gecesi, erkek evinden gelen sandık için yapılan eğlence.* [DS]|| **sandık içi,** *{ağız} Kadının sandıkta bulunan özel eşyası.* [DS]|| **sandık kurulu,** *Seçim bölgelerinde her sandık için kurulan bir başkan, altı asıl, altı yedek üyeden oluşan kurul.*|| **sandık lekesi,** *Sandıklarda uzun süre kalan eşyada oluşan küf rengi sarılık.*|| **sandık odası,** *Eski evlerde sandıkların ve kullanılmayan ev eşyalarının konulduğu oda.*|| **sandık seçmen listesi,** *Bir sandık bölgesinde oturan seçmen kütüğünde yazılı seçmenlerle ilgili bilgilerin yazılı olduğu liste.*|| **sandık sepet,** *Eşya adına ne varsa.*|| **sandık sepet basmak,** *{ağız} Aşırmak; çalmak.*|| **sandıktaki sırtında, sepetteki karnında,** *{ağız} Fazla bir malı yok; ancak kendini geçindirebiliyor; her şeyi kendine yetecek kadar.*|| **sandıktan çıkmak,** *Seçim yolu ile iktidara gelmek.*|| **sandıktaki sırtında, ambardaki karnında,** *Bir şey artırma huyunda olmayan; bulduğunu harcayan kimse.*

sandıkçı, [sandık-çı] *is.* **1.** Sandık yapan ve satan kimse. **2.** *{ağız}* Sandık denilen kerpiçle duvar ören usta. [DS]

sandıkçılık,-ğı [sandık-çı-lık] *is.* Sandık yapma veya satma işi.

sandığönü, [sandık + ön-ü] *{ağız} is. folk.* Düğünlerde, salı günü güvey evinden gelin evine gönderilen, içinde süs ve giyim eşyaları bulunan sandık için yapılan tören. [DS]

sandıkkâr, [Ar. sandūk + Far. -kār] *(sandıkkâ:r) {OsT} is.* Türk gölge oyununda, oyun takımlarından sorumlu çırak yardımcısı.

sandıklama, [sandık-la-ma] *is.* Sandıklamak eylemi.

sandıklamak, [sandık-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sandığa koymak; sandığa yerleştirmek.

sandıklanma, [sandık-la-n-ma > sandık-lan-ma] *is.* Sandıklanmak eylemi.

sandıklanmak, [sandık-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Sandık içine konulmak; sandığa yerleştirilmek. **2.** *dönşl. f.* Sandık sahibi olmak; sandık edinmek.

sandıklı, [sandık-lı] *sf.* **1.** Sandığı olan; sandığı bulunan. **2.** *is.* Kaplamacılıkta kullanılan bir tür ince tahta. **3.** İkinci Mahmut devrinde basılan altın para; hayriye. **4.** *{ağız}* Çeyrek altın lira; çeyrek altın. [DS]

sandıramak, [sand *(yans.)* > sand-ra-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Sayıklamak. [DS]

sandırış, [sand-rī-mak > sand-rı-ş] *{eT} is.* Kavga; çekişme. [DLT]

sandırışmak, [sand-rī-mak > sand-rı-ş-mak] *{eT} iş-teş. f. [-ur]* **1.** Kavga etmek. **2.** Saçmalamak; hezeyana tutulmak. [DLT]

sandırma[1], [san-dır-ma] *is.* Sandırmak eylemi.

sandırma[2], [sundurma > sandırma] *{ağız} is.* Köy evlerinde fazla eşyaların konulduğu yer. [DS]

sandırmak, [san-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Sanmasına neden olmak; zannettirmek.

sandrımak, [sand-rī-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Saçmalamak; hezeyana tutulmak. [DLT]

sandruş, [sand-rī-mak > sand-rı-ş] *{eT} is.* Çekişme. [DLT]

sanduğaç, -cı [*eT.* sanduvaç] *{ağız} is.* Bülbül. [DS]

sanduh, [Ar. ṣanduḳ => sanduḫ] *{ağız} is.* Sandık. [DS]

sanduk, -ğu [Ar. ṣandūḳ صندوق] *(sandu:k) {OsT} {ağız} is.* Sandık. [DS]

sanduka, [Ar. ṣandūḳ > ṣandūḳa صندوقه] *(sandu:ka) {OsT} is.* **1.** Mezarın üzerine yerleştirilen tabut bü-

yüklüğünde tahta veya mermer sandık. **2.** Küçük sandık. **3.** Müslümanlıkta tanınmış kimselerin mezarlarının üstüne sembolik olarak konulan tabut. **4.** Hristiyanlıkta azizlere ilişkin kutsal eşyanın saklandığı sandık. 🗗 **sandüka-i tabl,** *{OsT} anat. Orta kulak.*

sandukçe, [Ar. ṣandūḳ + Far. -çe صندوقچه] *(sandu:kçe) {OsT} is.* Küçük sandık.

sandukkâr, [Ar. ṣandūḳ + Far. -kār صندوقكار] *(sandu:kkâ:r) {OsT} is.* Kasiyer; sayman; veznedar.

sandurma, [sundurma > sandurma] *{ağız} is.* → sandırma[2]. [DS]

sandurmak, [san-dur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* İyileştirmek. [DS]

sanduvaç, [Soğd. zntw'č] *{eT} is.* Bülbül. [DLT]

sandvaç, [Soğd. zntw'č] *{eT} is.* Bülbül. [KB]

sandviç, [İng. sandwich *(İngiliz kontu 4. Earl of Sandwich'in kumar masasından kalkmadan karnını doyurması ile ilgili)*] *is.* Arasına peynir, sucuk, salam, tavuk eti, jambon vb. konulmuş iki ince ve tereyağlı ekmek dilimiyle hazırlanmış yiyecek. 🗗 **sandviç ekmeği,** *Sandviç yapmak için hazırlanmış özel ekmek.*

sandviççi, [sandviç-çi] *is.* Sandviç yapıp satan kimse.

sanem, [Ar. ṣanem صنم] *{OsT} is.* **1.** Put. **2.** *mecaz.* Çok güzel kimse. **3.** *ed.* Kendisine tapılacak kadar güzel sevgili. **4.** *tasvf.* Allah'ın güzelliklerini bir bütünlük içinde yansıtan sevgili; Allah'ın duyu dünyasında görünüşü demek olan güzelliğin en yetkini olan insan. 🗗 **sanem-i mahlikā,** *{OsT} Ay yüzlü güzel.* ‖ **sanem-perest,** *{OsT} Puta tapan.*

sanemhane, [Ar. ṣanem + Far. -ḫāne صنمخانه] *(sanemha:ne) {OsT} is.* Putların bulunduğu yer; puthane; tapınak.

sanevber, [Ar. ṣanevber صنوبر] *{OsT}is.* → sanavber.

sanevberiye, [Ar. ṣanevberī > ṣanevberiyye صنوبريه] *{OsT} is* → sanavberiye.

sanevi, [Ar. ṣānevī / ṣāneviyye ثانوى / ثانويه] *(sa:nevi:) {OsT} sf.* İkinci.

sanfor, [İng. to sanforize] *is.* → sanforlama.

sanforlama, [sanfor-la-ma] *is.* Pamuklu kumaşı yıkandığında çekmez duruma getirme işlemi.

sanforlamak, [sanfor-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Pamuklu bir kumaş, yıkandığı zaman çekmemesi için özel işlem uygulamak.

-sang, [-sañ / -señ] *(sañ) {eAT} çek. e.* Şart kipi teklik ikinci kişi eki.

sang[1], [sang / sank *(yans.)*] *is.* Birden durmayı, düşmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *sang-a-dak, sang-ı-dak, sang ölümü* 🗗 **sang ölümü,** *{ağız} Birdenbire ölüm.* [DS]

sang[2], [sang / sıng / sınk *(yans.)*] *is.* Titremeyi, sallanmayı, bu biçimde yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *sang-ı, sang-ı-la-mak, sang-ıl-da-mak*

sang[3], [sañ] *(sañ) {eT} is.* **1.** Kuş pisliği. [DLT] **2.** Ökseotu, *(Lhoranthus)* **3.** Bir tür ilaç. [EUTS]

sang[4], [Çin. tsēng > Skr. sangha => sañ] *(sañ) {eT} is.* **1.** Cemaat; topluluk; halk.[EUTS] **2.** Rahipler cemiyeti; rahip. [Gabain] **3.** Servet. [EUTS]

sang[5], [Ar. semın *(zehir)* ? > sañ صاك] *(sañ) {eAT} {ağız} is.* Afrika üzerinden esen sıcak çöl rüzgârlarının ekinlerde meydana getirdiği demir pası renginde tozlar oluşturan bir hastalık; sam. [DS] 🗗 **sañ urmak,** *{OsT} (Ekin için) sam hastalığı olmak; sam vurmak.*

sang[6], [*eT.* sañ] *(sañ) {ağız} is.* **1.** Kir; pislik. **2.** Kulak kiri. [DS]

sanga[1], [sēn > sēn-ġā / sañā] *(sańa:) {eT} zm.* İkinci teklik kişi zamiri yönelme durumu; sana. [ETY] [DLT] [EUTS]

sanga[2], [sañ-ga / sanga] *(sańa) {ağız} is.* Asma kilit. [DS]

sanga[3], [sañ-ga / sanga] *(sańa) {ağız} is.* Hayvanlarda geçici beyin hastalığı. [DS]

sanga[4], [sañ-ga / sanga] *(sańa) {ağız} is.* Bilmeden; seçmeksizin; rastgele [DS]

sangadak, [sang *(yans.)* > sang-adak] *{ağız} zf.* Birdenbire; ansızın. [DS]

sangama, [sanga-ma] *{ağız} sf.* Aptal; sersem; şaşkın. [DS]

sangan, [san-ġān] *(sańğa:n) {eT} sf.* Tadı buruk olan; buruk. [DLT]

-sangana, [-sañana / -señene] *(sañana) {eAT} çek. e.* Pekiştirmeli emir bildirir; bugünkü "-san a!" göreviyle kullanılır. *"Şimdiden terk edip vaz gelseñene (vaz geçsen e!)"* Maarifname.

sangarmak, [sān > san-ġar-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Bir şeyden saymak; bir şeye nispet etmek. [DLT]

sangga[1], [sañ-ga] *(sańga) {ağız} is.* → sanga[2]. [DS]

sangga[2], [sañ-ga] *(sańga) {ağız} is.* → sanga[3]. [DS]

sangga[3], [sañ-ga] *(sańga) {ağız} is.* → sanga[4]. [DS]

sanggı, [sang *(yans.)* > sañ-ġı صاكغى] *(sa:ñı) {eAT} sf.* Şüphe ve tereddüt içinde; sersem; şaşkın.

sangı[1], [sang *(yans.)* > sang-ı] *{ağız} sf.* Şaşkına dönmüş; sersemlemiş; sözü kolay anlamayan. [DS]

sangı[2], [*eT.* sañ] *{ağız} is.* Kuş gübresi. [DS]

sangı[3], [sangı] *{ağız} is.* Köy evlerinde dış kısma uzanan tek duvar. [DS]

sangıbek, [sang-ı+bek] *{ağız} sf.* **1.** Şaşkın; şaşırmış. **2.** *is.* Şaşırıp kalma. 🗗 **sangıbek olmak,** *{ağız}* → sangıbeng olmak.[DS]

sangıbeng, [sang-ı+beng] *{ağız} sf.* Şaşkın; şaşırmış. 🗗 **sangıbeng olmak,** *{ağız}* Şaşırmak; şaşakalmak. [DS]

sangıdak, -ğı [sang *(yans.)* > sang-ı-dak] *{ağız} zf.* Birdenbire; ansızın. [DS]

sangılama, [sang-ı-la-ma] *is.* Sangılamak eylemi.

sangılamak, [sanıng *(yans.)* > sang-ı-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sangı olmak; sersemlemek; şaşkına dönmek.

sangıldak, -ğı [sañ-ıl-da-k] *(sañıldak) {ağız} sf.* (Kişi için) bedeni titreyen; felçli. [DS]

sangılamak, [sang *(yans.)* > sang-ı-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sersemleşmek.

sangılık,-ğı [sang-ı-lık] *{ağız} is.* Sersemlik; şaşkınlık. [DS]

sangıra[1], [sañ-ır-a / sañ-ı-ra] *(sañıra) {ağız} is.* Sulu toprak. [DS]

sangıra, [sañ-ır-ā] *(sañıra:) {ağız} is.* Balgam. [DS]

sangıralı, [sañ-ır-a-lı] *(sañıra:lı) {ağız} sf.* (Koyun ve insan için) nefes alırken hırıltılı sesler çıkaran.

sangırama, [sañ-ır-a-ma] *(sañırama) {ağız} sf.* **1.** Sersem; şaşkın. **2.** Duygusuz. [DS]

sangırdak, -ğı [sañ-ır-dak] *(sañırdak) {ağız} is.* Oğlan evinin, kız yakınlarına verdiği canlı armağan veya para. [DS]

sangırtmak, [sang *(yans.)* > sang-ır-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Şaşakalmak; şaşırmak. [DS]

sangış, [sā-mak > sa-n-mak > sañ-ış] *(sañış] {eT} is.* Sayma; ölçü; sayım. [EUTS] [Gabain]

sangıtmak, [sang *(yans.)* > sañ-ıt-mak] *(sañıtmak) {ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Sessiz durmak; alık alık bakmak. **2.** Şaşakalmak; şaşmak. **3.** Zamanı boşa geçirmek; oyalanmak. [DS]

sangız, [sañız] *(sañız) {ağız} is.* Sakız. [DS]

sangig, [? sangig] *{eT} is.* Manastıra ait bir yemek. [EUTS]

sangin, [Fr. sanguine] *is.* **1.** Kırmızı hematitin topraksı türü. **2.** Bu malzemeden yapılmış kiremit kırmızısı rengindeki kalem. **3.** Bu kalemle yapılmış resim.

sanglah, [Far. seng-rāh] *(sengla:h) {ağız} is.* Taşlık yer; taşlık.

sanglak, -ğı [sañ-la-k] *(sañlak) {ağız} is.* Başak tutmamış ekin. [DS]

sanglamak, [sañ-lā-mak] *(sañla:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* (Kuş için) pislemek. [DLT]

sanglatmak, [sañ-lā-t-mak] *(sañla:tmak) {eT} gçl. f. [-ur]* Kuşu pisletmek. [DLT]

sangra, [sang-ra-ğı > sañ-ra / sanra] *(sañra:) {ağız} is.* **1.** Nezle; grip; soğuk algınlığı. **2.** Hayvanlarda, solunum yolları hastalığı. [DS]

sangrağı, [sañ-ra / san-ra-ğa / sanrağı] *(sañrağı) {ağız} is.* **1.** Nezle; soğuk algınlığı. **2.** Hayvanlarda, solunum yolları hastalığı. [DS]

sangram, [Sansk. saṅghārāma] *{eT} is.* Manastır. [EUTS] [Gabain]

sangrau, [Moğ. sañ-rau] *(sañrau) {ağız} sf.* Sağır. [DS]

sangsız, [sañ-sız] *(sañsız) {ağız} sf.* Kalın kafalı; aptal. [DS]

sangsun, [sañsun صكسون](sañsun) *{OsT} is.* → samsun.

sangşmak, [sañ-ş-mak] *(sañşmak) {ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Sataşmak; baş belası olmak. **2.** (Yara için) birden zonklamak. [DS]

sangu, [san-gu ?] *{ağız} sf.* **1.** Anlayışsız. **2.** Duygusuz. [DS]

sangun, [Çin. chiang chün / tsian kiuən => sangūn] *(sangu:n) {eT} is.* General. [Gabain]

sañğ[1], [*eT.* sañ > sañğ] *{ağız} is.* **1.** Kulak kiri. **2.** Diş kiri; diş üstündeki sarı leke. [DS]

sañğ[2], [sañ[5]] *{ağız} is.* Tahıllarda başak tutmayı engelleyen bir hastalık. [DS]

sañğırav, [sañ-ır-ağu] *{ağız} sf.* Sağır. [DS]

sanı, [san-u > san-ı] *is.* Sanmak eylemi veya bunun sonucu; zan, *(1935).* 🗗 **sanı emeği,** *{ağız} Boş iş.* [DS]|| **sanısı kalın,** *{ağız} Kalın kafalı; anlayışsız.* [DS]|| **sanısına kapılmak,** *Sanmak; zannetmek.*

sanıç, -cı [*eT.* sarnıç > sanıç] *{ağız} is.* Süt kabı. [DS]

sanıçmak, [sanç-mak > san(ı)ç-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Yılan, akrep, arı vb. için) sokmak; ısırmak. [DS]

sanıdak, -ğı [sanıd-ak] *{ağız} is.* **1.** Düğüne çağrılmadan gelen adam. **2.** *sf.* Saygısız. [DS]

sanıdakçı, [sanıdak-çı] *{ağız} is.* Toplulukta konuşmayan, çekingen kimse. [DS]

sanık, -ğı [san-ık] *is.* **1.** Suç işlediği sanılan kimse; maznun, *(1935).* **2.** *{ağız}* Kirvenin kucağında sünnet edilen çocuk. [DS] **3.** *{ağız}* Kirvenin parasıyla sünnet olan çocuk. [DS]

sanıka, [san-ı-ka] *{ağız} is.* **1.** Boş inanç. **2.** Efsane. [DS]

sanıklık,-ğı [san-ık-lık] *is.* Sanık olma durumu.

sanılma, [san-ıl-ma] *is.* Sanılmak eylemi.

sanılmak, [san-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Olabileceğine ihtimal verilmek; inanılmak; zannedilmek.

sanımak, [san-ı-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Tanımak; saymak. [DS]

sanır, [sınır > sanır ?] *{ağız} is.* Su bölümü çizgisi; su çatı. [DS]

sanıralı, [sañ > sanıra-lı] *{ağız} sf.* (Kişi ve hayvan için) hırıltılı sıs çıkaran; bronşitli. [DS]

sanırtmak, [sang-ır-t-mak > san-ır-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Surat asmak; somurtmak; sessiz durmak. **2.** Şaşırmak; şaşakalmak. **3.** Somurtmak. [DS]

sanısız, [san-ı-sız] *{ağız} zf.* Ölçüsüzce; dikkatsizce. [DS]

sanış, [san-ış] *{OsT} is.* Anlayış.

sanışmak[1], [san-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Tutulmak; uğramak. [DS]

sanışmak[2], [san-ış-mak] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Düşünmek; tefekkür etmek; mülahaza etmek. **2.** *işteş. f.* Birlikte düşünmek.

sanıt[1], [Yun. sanídi] *{ağız} is.* Üstünde yufka açılan tahta. [DS]

sanıt[2], [sañ-ıt] *{ağız} is.* Sersem; aptal. [DS]

sanıtkan, [sañ-ıt-mak > sanıt-kan] *{ağız} sf.* Unutkan. [DS]

sanıtmak[1], [sañ-ıt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Anlamsızca, bön bön bakmak. **2.** Boş yere ayakta durmak; dikilmek. **3.** Amaçsız dolaşmak. [DS]

sanıtmak[2], [sañ-ıt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Süzülmek. [DS]

sani[1], [Ar. işneyn *(iki)* > ṣānī ثانى] *(sa:ni:) {OsT} sf.* İkinci. 🗗 **sānî-aşer,** *{OsT} On ikinci.*

sani[2], **-î'ı** [Ar. ṣunᶜ > ṣānīᶜ صانيع] *(sa:ni:) {OsT} sf.* **1.** Oluşturan; meydana getiren. **2.** Yaratıcı; sanatçı. **3.** *is.* Yapılan, görülen iş. **4.** Her şeyi yoktan var eden; yaratan; Allah. **5.** İstisna sözleşmesinde yapılacak şeyi üstlenen kimse; müteahhit. 🗗 **sānî'-i hakikî,** *{OsT} Gerçek yapıcı; Allah.*‖ **sānî'i-hakîm,** *{OsT} Hikmet sahibi olan yaratıcı; Allah.*‖ **sānî'-i kâinât,** *{OsT} Evrenin yaratıcısı; Allah.*‖ **sānî'-i lem-yezel,** *{OsT} Gerçek sonsuz; sürekli kalıcı olan; Allah.*‖ **sānî'ü's-semāvāti ve'l arz,** *{OsT} Gökleri ve yeri yaratan; Allah.*

sani[3], **-i'ı** [Ar. ṣunᶜ > ṣanīᶜ صنيع] *(sani:) {OsT} sf.* (İş için) işlenilen; yapılan.

sani'a, [Ar. ṣanīᶜ > ṣanīᶜa صنيعه] *(sani:a) {OsT} sf.* **1.** Uydurma. **2.** Hileli iş; düzen.

sani'at, [Ar. ṣanīᶜa > ṣanīᶜāt صنيعات] *(sani:a:t) {OsT} is.* Düzme ve uydurma işler; düzenler; hileler.

saniçar, [? saniçar] *{eT} is.* Zuhal yıldızı. [EUTS]

sanidin, [Yun. sanidion *(küçük tahta)*] *is.* Volkanik kayaçlarda görülen, yüksek sıcaklıkta oluşmuş monoklinik ortoz feldspat türü.

sanih, [Ar. sünūḥ > sāniḥ / sāniḥa سانح / ساخه] *(sa:nih) {OsT} sf.* Birdenbire akla gelen; birdenbire zihinde doğan; içe doğan.

saniha, [Ar. sāniḥ > sāniḥa ساخه] *(sa:niha) {OsT} is.* Düşünmeksizin akla gelen şey; akla doğan şey. 🗗 **sāniha-ārā,** *{OsT} Akla gelen; hatırlanan.*

sanihat, [Ar. sāniḥa>sāniḥāt ساخات] *(sa:niha:t) {OsT} is.* Birden akla gelen, zihne doğan şeyler.

saning, [sen > seniñ] *(saniñ) zm.* Senin. [EUTS]

saniter, [Lat. sanitas > Fr. sanitaire] *sf.* Sağlığa ilişkin; sağlıkla ilgili.

saniye, [Ar. ṣānī > ṣāniye ثانيه] *(sa:niye) {OsT} sf.* **1.** İkinci. **2.** İmparatorluk döneminde, askerlikte miralay rütbesine karşılık gelen mülkiye rütbesi. **3.** Zaman ölçüsü birimi olarak dakikanın altmışta biri; sezyum 133 atomunun temel halinin aşırı ince iki düzeyi arasındaki elektron geçişine karşılık olan ışınımın 9 192 631 770 periyotluk süresine eş değer SI zaman ölçüsü birimi; 1 Ocak 00'dan başlamak üzere dönencel 1900 yılının 1 / 31 556 925, 974 7'sine eşit temel zaman ölçüsü birimi; sembolü: sn. **4.** *mat.* Dakikanın altmışta birine eş değer açı ve yay ölçü birimi.

saniyelik,-ği [saniye-lik] *(sa:niyelik) sf.* **1.** Belirtilen saniye kadar süren; o kadar saniye olan. **2.** Göz açıp kapayıncaya kadar geçen sürede; bir anlık. **3.** *is.* Saatin saniyeleri gösteren ibresi.

saniyen, [Ar. ṣāniye > ṣāniyen ثانياً] *(sa:ni'yen) {OsT} zf.* İkinci derecede; ikinci olarak.

sank[1], [sang / sank *(yans.)*] *is.* Birden durmayı, düşmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *sank-ı-dak*

sank[2], [san-mak > san-gı] *{OsT} is.* Dalgınlık; gaflet.

sankabak, -ğı [san+kabak] *{ağız} is.* Aptal; sersem. [DS] 🗗 **sankabak olmak,** *{ağız} Başı şişmek; anlamakta güçlük çekmek.* [DS]

sankı, [san-gı > sank-ı صنقى / صانقى / سانقى] *{eAT} {OsT} sf.* **1.** Şaşkın; sersem. *{ağız} (aymı)* [DS] **2.** Ahmak; aptal. *{ağız} (aymı)* [DS] **3.** Tereddüt içinde.

sankıbak, -ğı [san+kabak] *{ağız} is.* Aptal; sersem. [DS]

sankıdak, -ğı [sank *(yans.)* > sank-adak] *{ağız} zf.* Birdenbire; ansızın. [DS]

sanki, [san *(emir kipi 2. t.k.)* + ki / Far. sān *(gibi)* + ki] *(sa'nki) e.* **1.** İlgi çekmek veya uyarıda bulunmak üzere soru cümlelerinin başına getirilir. *Sanki telefon etsem iş değişecek miydi?* **2.** Soru olmayan cümlelerde, anlatılan düşüncenin gerçekte var olmadığını fakat gerçekmiş gibi bir izlenim uyandırdığını belirtir; sözde; sözüm ona. *Sanki söylenenler kendisi için değil de bana..*

sankim, [san+ki-m] *(sa'nkim) e.* Sanki.

sanksar, [sansar] *{ağız} is.* Sansar. [DS]

sanksiyon, [Fr. sanctuon] *is.* Yaptırma gücü; yaptırım.

sankülot, [Fr. sans-culotte] *sf.* **1.** Donsuz; külotsuz. **2.** 19. yüzyıl başlarında devrimcilere giydikleri çuha pantolondan dolayı verilen "baldırı çıplaklar" anlamındaki deyim.

sanlag, [sān > san-lā-ġ] *(sanla:ğ) {eT} sf.* Sayın; sanlı; hürmetli. [EUTS]

sanlamak, [sañ-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [r [-l(ı)-yor]* (Ekin için) başak tutmamak; içlenmemek; san vurmak. [DS]

sanlaşmak, [sañ-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Ağaçlar için) üzerinde içi boş siyah benekler oluşmak. [DS]

sanlı, [san-lı] *sf.* Sanı olan; tanınmış; ünlü. 🗗 **sanlı saplı** (sahipli), *{ağız} Gereği gibi; tam; adamakıllı.* [DS]

sanlıg, [sān > san-lıġ] *{eT} zf.* **1.** Ait; başkasına tabi olarak; hükmünde. [EUTS] [Gabain] **2.** *sf.* Sanlı; hürmetli. [EUTS]

sanlu, [san-lı / san-lu سنلو] *{eAT} sf.* Tanınmış; meşhur; şöhretli.

sanma, [san-ma] *sf.* Sanmak eylemi.

sanmak, [sā-mak *(saymak)* > sa-n-mak صانمق / صنمق] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Bir şeyin olma veya olmama ihtimali varken olabileceğine daha çok inanmak; zannetmek. **2.** Öyle olduğunu düşünmek; zannetmek; mülahaza etmek; öyle saymak; gibi gelmek; öyle kabul etmek; farz etmek. *{eT} {eAT} (aym)* [DLT] [EUTS] **3.** Tahmin etmek. **4.** Bir kimsenin veya bir şeyin olduğunu düşünmek. **5.** Biri veya bir şey hakkında belli bir görüşü olmak; öyle olduğunu düşünmek ve buna inanmak; zannetmek. **6.** *{eT}* Kendini ... saymak; ... gibi sayılmak. [DLT] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] **7.** *{eT}* Düşünmek. *{eAT} {OsT} (aym)* [EUTS] [Gabain] **8.** *{eT}* Ait olmak. [Gabain] **9.** *{eT}* Sayılmak. [DLT] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] **10.** *{OsT}* Şüphelenmek; tereddüt etmek. **11.** *{eAT} {OsT}* İstemek; dilemek.

sannı, [san-lı / sannı] *{ağız} sf.* Aslı olmayan; asılsız; yalan. [DS]

sannumara, [Fr. sans-numéro *(numarasız)*] *is.* Tuvalet; aptesane; WC.

sanra[1], [sang-ra / sanrağ / sanra] *{ağız} is.* Soğuk algınlığı; nezle. [DS]

sanra[2], [*eT.* sañ > san-ra] *{ağız} is.* **1.** Hayvan pisliği. **2.** Koyun memesindeki kir. [DS]

sanra[3], [sağrı / sanrı] *{ağız} is.* Hayvanın kuyruk sokumuna yakın yerleri. [DS]

sanrağ, [sang-ra / sanrağ / sanra] *{ağız} is.* Soğuk algınlığı; nezle. [DS]

sanrağa, [sañ-ra-ğa / sanrağı] *{ağız} is.* Toz yüzünden koyunlarda görülen nezle. [DS]

sanralı, [sanra-lı] *{ağız} sf.* (Kişi için) uyuşuk; ağır canlı. [DS]

sanrama, [sanra-ma] *{ağız} sf.* (Toprak için) verimsiz. 🗗 **sanrama toprak,** *{ağız} Verimsiz toprak.* [DS]

sanrı[1], [*eT.* san-rī-mak *(sayıklamak)* > san-rı] *is.* Uyanık bir kimsenin kendi dışında var sandığı fakat gerçekte olmayan olayları algılaması; birsam; halusinasyon, *(1942).* 🗗 **sanrı doğurucu,** *Sanrılara sebep olan.*|| **sanrı hali,** *Sanrılarla ortaya çıkan psikolojik durum.*

sanrı[2], [sağrı / sanrı] *{ağız} is.* **1.** İki omuz arası. **2.** Sağrı. [DS]

sanrılama, [san-rı-la-ma] *is.* Sanrılamak eylemi.

sanrılamak, [san-rı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Gerçekte var olmadığı halde bir şeyin var olduğunu, görüldüğünü veya duyulduğunu sanmak.

sanrımak, [sand-rī-mak / san-rī-mak] *(sanrı:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Saçmalamak. [DLT]

sanrısal, [san-rı-sal] *sf.* Sanrıya ilişkin; birsamla ilgili.

sanrışmak, [sand-rī-mak > sanrı-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Saçmalamak. [DLT]

sanruşmak, [sand-rī-mak > sanru-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Saçmalamak. [DLT]

sansak[1]**, -ğı** [sansak] *{ağız} is.* Av hayvanlarının izi. [DS]

sansak[2]**, -ğı** [sars-ak] *{ağız} sf.* Dağınık. [DS]

sansalat, [Ar. saltanāt] *{ağız} is.* Saltanat. [DS]

sansar[1], [*eT.* sarsal > sansar] *is. zool.* Sansargillerden, ormanlık alanlarda yaşayan, 30 cm. kadar uzunlukta, 10 cm. kadar kuyruğu olan, kuyruğunun ucu kara renkli, kürkü için avlanan küçük etçil hayvan; kakım, *(Mustela ermenie).*

sansar[2], [Sansk. samsāra] *{eT} is.* Canlı varlıkların, doğumlarından başlayarak ölümlerine kadar, bütün safhalarını geçirmek mecburiyetinde bulundukları hayat yolu ve bunu, ölümden sonra yeniden doğmak ve tekrar ölmek suretiyle, durmadan devam ettiren hayat kavramı. Varlığın deveranı. [Gabain] [ARAT]

sansar[3], [Ar. zanbaḳ => zambak > sansar] *{ağız} is.* Zambak çiçeği. [DS]

sansargiller, [sansar-gil-ler] *is zool.* Sansar, kokarca, porsuk, gelincik gibi hayvanları kapsayan familya; *(Mustalidae).*

sansarlıg, [sansar-lıġ] *{eT} is.* **1.** Ölüm ve doğum sırası. [EUTS] **2.** (Budizme göre) varlığın devretmesi. [EUTS]

sansartakı, [sansar-takı] *{eT} sf.* Maddî dünyada bulunan. [EUTS]

sansasyon, [Fr. sensation] *is.* **1.** Kendinde bir durumun varlığını anlama; duyum; his. **2.** Bir çok kişi üzerinde uyandırılan heyecan. 🗗 **sansasyon yaratmak,** *Bir çok kimse üzerinde etkili heyecan yaratmak.*

sansasyonel, [Fr. sansasyonel] *sf.* **1.** Duyumlarla ilgili. **2.** Güçlü heyecan yaratan.

sansız, [sān > sān-sız] *(sa:nsız) {eT} sf.* **1.** Sayısız; pek çok; hadsiz hesapsız. [EUTS] [ETY] [ARAT] [Tekin] [Üç İtigsizler] **2.** *e.* Pekiştirme edatı. [ARAT]

Sanskrit, [Sansk. saskrta *(sanatla yapılım)* > sanskrit] *is.* **1.** Hiçbir zaman günlük dil olarak kullanılmamış, yalnız edebiyatçılar ve din adamları tarafından kullanılmış, kutsal Hindu metinlerinin yazıldığı eski Hint-Ari dili. **2.** *sf.* Bu dille yazılmış olan.

sansoriel, [Fr. sansoriel] *is.* **1.** Beş duyu ile algılanan. **2.** Duyumsal.

sansör, [Fr. censeure] *is.* Sansür işini yürüten görevli; sansürcü.

sansur, [? sansur] *{ağız} sf.* (Kişi için) sevimsiz; soğuk. [DS]

sansüalist, [Fr. sensualiste] *is.* Duyumcu.

sansüalizm, [Fr. sensualisme] *is.* Duyumculuk.

sansür[1]**,** [Fr. censure] *is.* **1.** Basın, yayın organları, sinema, tiyatro vb. yayınların hükûmetçe önceden denetlenmesi işi; her türlü yayım ve gösterimlerin izne bağlanması; sıkı denetim. **2.** Bu incelemeyi yapmakla görevli kurul. **3.** *as.* Askerî değeri olan bilgilerin düşman eline geçmemesi için muhabere ve mektuplaşma üzerine konulan denetim. ◻ **sansür etmek,** *1. Bir sanat eserine sansür uygulamak. 2. mecaz. Duyulmasına, yayılmasına engel olmak.*

sansür[2]**,** [? sansur] *{ağız} is.* Deprem. [DS]

sansürcü, [sansür-cü] *is.* **1.** Edebiyat, sinema, tiyatro, televizyon vb. eserlerini sansür etmekle görevlendirilmiş kimse. **2.** *sf.* Sanat eserlerine sansür uygulanmasından yana olan.

sansürcülük,-ğü [sansür-cü-lük] *is.* Sansürcünün yaptığı iş.

sansürleme, [sansür-le-me] *is.* Sansürlemek eylemi.

sansürlemek, [sansür-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Bir yayını sansüre tabi tutmak; sansür etmek; bir yayının bir kısmının veya tamamının yayınına izin vermemek.

sansürlenme, [sansür-le-n-me] *is.* Sansürlenmek eylemi.

sansürlenmek, [sansür-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Hakkında sansür işlemi uygulanmak; sansüre tabi tutulmak.

sansürlü, [sansür-lü] *sf.* Sansüre tabi tutulmuş; sansür edilmiş olan; sansürden geçirilmiş olan.

sant, [? sant] *{ağız} is.* Çiftte, boyunduruk ile saban okunu birbirine bağlamakta kullanılan, meşeden α gibi bükülerek yapılmış bir araç; eyef. [DS]

santır[1]**,** [Ar. şanṭur] *{ağız} is.* **1.** Bir tür çalgı; santur. **2.** Sazla birlikte söylenen söz; dize. [DS] ◻ **santır çalmak,** *{ağız} Titremek.* [DS]‖ **santır çivisi,** *{ağız} (Yaşlı kişi için) dinç ve sağlıklı.* [DS]

santır[2]**,** [sañ > san-(ı)t-ır] *{ağız} sf.* Aptal; ahmak; sersem. [DS]

santıraç, -cı [Far. sümtırāş => santıraç] *{ağız} is.* Binek hayvanlarının tırnaklarını yontmakta kullanılan bir nalbant aracı. [DS]

santıranç, [Far. sümtırāş] *{ağız} is.* Nalbantların tırnak kesmekte kullandıkları araç. [DS]

santi-, [Lat. centum *(yüz)* > Fr. centi-] *ön ek.* Önüne getirildiği ölçü biriminin yüzde birini belirtir.

santiar, [Fr. centiar] *is. mat.* Alan ölçüsü birimlerinden arın yüzde biri; metre kare; kısaltması: ca.

santigram, [Fr. centigramme] *is. mat.* Ağırlık ölçüsü birimlerinden gramın binde biri; desigramın onda biri; kısaltması: cgr.

santigrat, -dı [Fr. centi + Lat. gradus *(derece)* > Fr. centigrade] *is. fiz.* **1.** Santigrad sıcaklık derecesi; kısaltması: °C. **2.** Açı birimi olan gradın yüzde birine eşit açı ölçü birimi; kısaltması: cgr. ◻ **santigrat sıcaklık derecesi,** *fiz. Bir atmosfer basınç altındaki suyun kaynama ve donma noktaları arasını yüz eşit aralığa bölen ölçü düzeni; Celcius sıcaklık derecesi.*

santilitre, [Fr. centilitre] *(santili'tre) is. fiz.* Hacim ölçüsü birimi olan litrenin yüzde biri değerindeki hacim ölçüsü; desilitrenin onda biri; kısaltması: cl.

santim, [Fr. centime] *is.* **1.** Herhangi bir birimin yüzde biri. **2.** Bazı ülkelerde kullanılan para biriminin yüzde biri. **3.** (Halk arasında) santimetre. ◻ **santimi santimine,** *Tam ölçüsünde; milimi milimine.*‖ **santim oynamamak,** *Ölçüsüne tam uygun olmak; milim oynamamak.*‖ **santim şaşmamak,** *Tam doğru olmak; başka başka ölçülerde çıkmamak; milim şaşmamak.*

santiman, [Fr. sentiment] *is.* İçte uyanan etki veya yankı; duygu; his.

santimantal,-li [Fr. sentimental] *sf.* Duygulu; duygusal; içli; hassas.

santimantalite, [Fr. sentimentalité] *is.* Duygululuk; duygusallık; içlilik; hassaslık.

santimantalizm, [Fr. sentimentalisme] *is.* **1.** Davranışlarını duygularının etkisi ile belirleyen kişinin durumu; duygusalcılık. **2.** Aşırı duygusallık.

santimetre, [Fr. centimètre] *(santime'tre) is.* Uzunluk ölçüsü birimi olan metrenin yüzde biri; kısaltması: cm. ◻ **santimetre kare,** *Her kenarı bir santimetre olan karenin alanına eşit yüzey ölçüsü birimi; kısaltması: cm^2.*‖ **santimetre küp,** *Ayrıtlarının her biri bir santimetre olan küpün hacmine eşit hacim ölçüsü birimi; kısaltması: cm^3.*

santimetrelik, [santimetre-lik] *sf.* **1.** Belirtilen santimetre kadar boyda olan. **2.** Dalga boyu bir ile on santimetre arasında değişen radyo dalgaları bölgesi.

santonin, [Fr. santonine] *is. tıp.* Solucan düşürmekte kullanılan zehirli bir ilaç.

santr, [Fr. centre] *is.* Merkez.

santra, [İng. center] *is.* **1.** Merkez. **2.** *spor.* Futbol vb. takım oyunlarında, oyunun başlatıldığı sahanın merkezi; orta; orta alan. ◻ **santra çizgisi,** *Sahayı enlemesine ortadan tam ikiye bölen ve üzerinde santra yuvarlağı bulunan çizgi; orta çizgi.*‖ **santra noktası,** *Topun üzerine dikilerek oyunun başlatıldığı nokta; orta nokta.*‖ **santra sahası,** *Santra yuvarlağı içinde kalan alan; orta alan.*‖ **santra yapma,** *Futbolda oyunun başlangıcında ve gollerden sonra oyunu başlatmak amacıyla iki futbolcu arasında yapılan paslaşma.*‖ **santra yuvarlağı,** *Santra sahasını oluşturan daire; orta yuvarlak.*

santral, -li [Fr. centrale] *sf.* **1.** Merkezde olan; belli başlı. **2.** *is.* Bir takım dallara ayrılmış nesnelerin

merkezi; orta. **3.** Değişik enerji birimlerini elektrik enerjisine dönüştüren donanımların bulunduğu işletme. **4.** Bir kurum veya kuruluşta iletişimi sağlamak, iç ve dış hatlara cevap vermek veya yönlendirmek gibi işleri yürüten aygıt; telefon santralı.

santralci, [santral-ci] *is.* **1.** Santralde görevli kimse. **2.** Telefon santralında çalışan kimse.

santralizasyon, [Fr. centralisation] *is.* Bütün otoriteyi merkezde toplama.

santralize, [Fr. santraliser] *is.* Bütün otoriteyi merkezde toplamak.

santrama, [? santrama] *{ağız} is.* **1.** Teras. **2.** Sofa. [DS]

santraş, [Far. sad-reng] *{ağız} is.* Satranç. [DS]

santrfor, [İng. center forward / cent-fore] *is.* Futbolda, gol atmakla görevli ileri uçta, ortada yer alan oyuncu; hücum hattının ortasındaki oyuncu.

santrhaf, [İng. center half / centr-half] *is. spor.* Futbolda, liberonun önünde oynayan kesici görevi üstlenen savunma oyuncusu; santrforun gerisinde duran oyuncu.

santrifüj, [Yun. kentron *(merkez)* + phyege *(kaçış)* > Fr. centrifuge *(merkezden uzaklaşan)*] *is.* **1.** Dönme hareketinin hızına bağlı olarak dışa doğru uzaklaşma eğilimi; merkezkaç. **2.** Farklı yoğunluktaki sıvı ya da katı parçacıkların yoğunluklarına göre farklı hızlarda döndürülme ile birbirinden ayrılmasının sağlanması işlemi; merkezkaç. **3.** Bir motorla olağanüstü dönme hareketi verilmek suretiyle bir sıvı içindeki asıltılı maddelere merkezkaç kuvveti uygulayarak ayrışmalarını sağlayan araç; santrifüjör.

santrifüjör, [Fr. centifugeur] *is.* Bir motorla olağanüstü dönme hareketi verilmek suretiyle bir sıvı içindeki asıltılı maddelere merkezkaç kuvveti uygulayarak ayrışmalarını sağlayan araç; merkezkaçlayıcı.

santrozom, [Yun. kentron *(merkez)* + soma *(beden)* > Fr. centrosome] *is. biy.* Hücre sitoplazması içinde çekirdeğin yakınında bulunan açık renkli plazma kütlesi.

santur, [Yun. psatarion / psaltrion / Far. / Ar. santūr صنطور] *{OsT} {ağız} is. müz.* Tokmakla çalınır, kanuna benzer telli çalgı..[DS]

santurcu, [santur-cu] *is.* **1.** Santur yapan veya satan kimse. **2.** Santur çalan müzikçi.

santuri, [Far. santūr Ar. -ī] *(santu:ri:) {OsT} is.* Santur çalan kimse; santurcu.

sanu, [san-mak > san-u / san-ı سانو / صنو] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Düşünce; fikir. **2.** Dilek; istek; emel. **3.** Zan; tasavvur. **4.** Sır; gizlilik. **sanu anıtmak,** *{OsT} Hayal kurmak.*|| **sanu etmek,** *{OsT} 1. Sanmak; zannetmek. 2. Şüphe etmek; endişelenmek.*|| **sanu sanmak,** *{eAT} {OsT} 1. Hayal kurmak; emel beslemek. 2. Şüpheye düşmek.*

sanurra, [samıra / samra] *{ağız} is.* Süprüntü; çerçöp. [DS]

sanusuz, [san-u-suz صانسز] *{eAT} sf.* Düşüncesiz.

sanvaç, [Soğd. zntw'č] *{eT} is.* Bülbül.

sanvıl, [? sanvıl] *{ağız} is.* Dalların kar ya da kırağıyla örtülmüş durumu. [DS]

sap[1]**,** [sap / sıp *(yans.)*] *is.* Titreyerek dökülmeyi, düşmeyi; sarsak olmayı, bu biçimde abuk sabuk konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *sap-ır sup-ur, sap-ı-la-mak*

sap[2]**,** [*eT.* sāp] *is.* **1.** Bir bitkinin eksenini meydana getiren, dal, yaprak ve çiçeklerini taşıyan, ağaçlarda kalınlaşarak odunlaşan, çoğunlukla toprak üstünde bulunan ve büyüyerek yükselen gövde kısmı. **2.** Çiçek, yaprak ve meyveyi dala bağlayan kısım; sak. **3.** Şapkalı mantarlarda şapkayı taşıyan gövde. **4.** Telli çalgılarda tellerin gerili bulunduğu ve ayar burgularının bulunduğu uzun kısım. **5.** Buğdaygillerde başak ile kök arasındaki kısım; başağı alınmış, saman yapılmamış ekin gövdesi; biçilmiş fakat henüz harmana taşınmamış ekin demetleri. **6.** Bir aletin, kabın, silahın elle tutmaya yarayan kısmı; tutamak. *{eT} (aynı)* [DLT] **7.** İğneye bir defada geçirilen dikiş ipliği. *{ağız} (aynı)* [DS] **8.** *{ağız}* Dikiş ipliği. [DS] **9.** *anat.* Bir organı vücudun diğer bölümlerine bağlayan, içinden damar, sinir ve başka işlevsel kanallar geçen bölüm. **10.** *argo.* Erkek. **11.** *{ağız}* İplik tiresi. [DS] **sap çekmek,** *Biçilip demet edilmiş ekini harmana taşımak.*|| **sap derken saman demek,** *Belirli ve doyurucu bir düşünce ortaya koyamamak; sözlerinin başı ile sonu arasında bağıntı kuramamak.*|| **sap gibi,** *Çok ince; zayıf.*|| **sapına kadar,** *Son derece; bütünüyle; tamamıyla.*|| **sapı salık,** *{ağız}* → sapısalık. [DS]|| **sapı silik,** *1. Başıboş; serseri. 2. Belli bir kişiliği olmayan; kişiliksiz. {ağız} (aynı)* [DS] *3. {ağız} Aklına geleni düşünmeden yapan.* [DS]|| **sap iğnesi,** *Desenlerde çiçek ve yaprak saplarını yapmak için ipliğin hep üstte görüneceği biçimde küçük aralıklarla batırarak yapılan el işi biçimi.*|| **sap ile samanı karıştırmak,** *İyi ile kötüyü ayırt edememek.*|| **sap işi,** *Sap iğnesi.*|| **sap saman ağası,** *{ağız} 1. Palavracı. 2. Kendini beğenmiş.*|| **sap saman demek,** *{ağız} Anlamsız konuşmak.* [DS]|| **Sap Yıldızı,** *{ağız} Ülker yıldızı.* [DS]|| **sap yiyip saman sıçmak,** *argo. 1. Ne dediğini bilmemek. 2. Çok kızıp ateş püskürmek.*

sap[3]**,** [sāb / sāp] *(sa:p) {eT} is.* **1.** Bir söze verilecek cevapta sıra; yanıt. [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** Değirmende, sulamada ve gezekte sıra. [DLT]

sap[4]**,** [sep / sap] *{eT} is.* **1.** Çeyiz. [İKPÖy.] **2.** Üste verilen şey; fazladan verilen şey. [İKPÖy.]

sapa, [sap-mak > sap-a] *sf.* **1.** Gidilmekte olan yol üzerinde bulunmayan; ana yoldan sapılarak varılan; ana yol dışında kalan; yola uzak yer. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Dolambaçlı ve engelli yol. [DS] **3.** *{ağız}* Issız yol.[DS] **4.** *{ağız}* Dik yokuş. [DS]

sapag, [sāp > sap-ağ] *{eT} is.* **1.** Sıra; dizi. [EUTS] **2.** Üstünlük. [EUTS] **3.** İstifade. [EUTS]

sapağ, [sap > sapağ ?] *{ağız} is.* (Meyve, sebze vb. için) sap; kulp. [DS]

sapah, [sa-mak > sap-ak / sapaḫ] *{ağız} is.* Küçük yolların anayoldan ayrıldığı yer. [DS]

sapak[1]**, -ğı** [sap-ak] *is.* **1.** Bir ana yoldan ayrılarak başka bir yere giden yolların ayrıldığı yer; kavşak. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Dik açılı kırık çizgilerden meydana gelmiş süsleme tekniği. **3.** Bir akarsuyun kollara ayrıldığı yer. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** *sf.* Sapaklığı olan; anormal; gayri tabii. 🗗 **sapak supak,** *{ağız} (Konuşmak için) düşünmeden; özenmeden.* [DS]

sapak[2]**, -ğı** [*eAT* sabak > sapak] *{ağız} is.* Ders; ödev. [DS]

sapakal, [? sapakal] *{ağız} is.* Pulluğun çamurunu temizlemeye yarayan araç. [DS]

sapakar, [? sapakar] *{ağız} is.* Kerpeten. [DS]

sapaklık,-ğı [sap-ak-lık] *is.* **1.** Sapak olan yer. **2.** Belli bir ölçüye, belli bir kurala uymama durumu. **3.** *psikol.* Hastalık derecesinde olmamakla birlikte, normalden belirli bir biçimde ayrılma durumu; ortak ölçüden, kuraldan ayrılma durumu; anomali.

sapalaç, -cı [sap-ala-ç] *{ağız} sf.* **1.** Aptal; sersem. **2.** Oraya buraya çarparak yürüyen. **3.** Anlamsız ve saçma konuşan. **4.** (Kişi için) davranışları düzensiz. **5.** *is.* Ters yol. [DS]

sapalamak[1], [saban-lā-mak] *(sapa:la:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Sabanla sürmek. [EUTS]

sapalamak[2], [sap-ala-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir kimseyi dolandırmak. **2.** Kaçamak yapmak. [DS]

sapan[1], [sap-mak > sap-an صابان] *is.* **1.** Taş vb. atmakta kullanılan iki kayış ortasında aya denilen esnek bir parçadan meydana gelmiş fırlatma aracı. **2.** Çocukların kuş avlamakta kullandıkları, bir çatala geçirilmiş iki parça lastik ve taş konulmaya mahsus küçük bir ayadan meydana gelmiş araç. **3.** Ağır yükleri indirip bindirmeye yarayan uçları kancalı çeşitli kalınlık ve biçimlerdeki halat. **4.** *dnz.* Makarayı bir yere bağlamakta kullanılan tablaların çevresine sarılmış iplere verilen ad. 🗗 **sapana vurmak,** *Bir yükü vinçle kaldırmak için etrafını sapan ile donatmak.*|| **sapan ayası,** *{eAT} Sapanın taş konulan yeri.*|| **sapan balığı,** *zool. Dev köpek balığıgillerden 4-6 m. kadar uzunlukta, kuyruk yüzgecinin üst parçası vücut boyu kadar uzun ve sapana benzeyen açık deniz balığı; saban balığı; tilki balığı, (Alopias vulpes).*|| **sapan kemiği,** *anat. Burun boşluğunun taban kısmını oluşturan çift kemik; vomer kemiği.*|| **sapan kolu dolaşmak,** *{ağız} Birbirine işi düşmek.* [DS]

sapan[2], [sap > sab-an / sap-an] *{eT} is.* Saban. [EUTS] 🗗 **sapan eñeği,** *{eAT} Sabanın elle tutulan çene gibi yeri.*|| **sapan kıran otu,** *{ağız} Derinlere kadar kökü uzanan bir yonca türü.* [DS]|| **sapan kulağı,** *{eAT} 1. Sabanın elle tutulan yeri. 2. {ağız} Sabanın yanlarında, açılan çiziyi genişletmek ya da kesekleri çizi dışına devirmek için yapılmış açık L biçiminde parçası.*[DS]|| **sapan ökçesi,** *{ağız} Sabanın, ana gövdesinin ucuna demir geçen taban kısmı; sabanın toprak içinde kalan kısmı.* [DS]

sapan[3], [sap-an] *{ağız} is.* **1.** Anlayış. **2.** Denge. [DS]

sapan[4], [sap-an] *{ağız} is.* Apış; bacak arası. 🗗 **sapanı açık at,** *{ağız} Arka ayaklarının arası açık at.* [DS]

sapanga, [sapan-ga] *{ağız} is.* Sapan[1]. [DS]

sapanğa, [sapan-ğa] *{ağız} is.* Sapan[1]. [DS]

sapankaya, [sapan+kaya] *{ağız} is.* Sapan[1]. [DS]

sapanlamak[1], [saban-lā-mak / saban-la-mak] *(eT. sapanla:mak) gçl. f. [-r]* **1.** *{eT}* Sabanla sürmek. [DLT] **2.** *{ağız}* Öküzün ayağına, saban demirinin uçunu batırmak. [DS]

sapanlamak[2], [sap-an-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Saçma konuşmak; saçmalamak. **2.** Deli gibi oraya buraya koşmak. [DS]

sapansız, [sapan-sız] *{ağız} is.* **1.** Dengesiz. **2.** Düşüncesiz; densiz; aptal. [DS]

sapar, [sap-mak > sap-ar صپار] *is.* **1.** *{eAT}* Yüz çevirme; sakınma. **2.** *{ağız}* Ayrı oluş; fark. [DS] 🗗 **saparı olmamak** (saparım yok), *{eAT} Sakınarak yüz çevirenlerden olmamak.* [DK]

saparan, [sap-ar-an ?] *{ağız} is.* Sarp yer. [DS]

saparina, [İsp. zarzaparilla / İt. salsapariglia / Amer. yerl. d. saparna] *(sapari'na) is. bot.* → saparna.

saparna, [İsp. zarzaparilla / İt. salsapariglia / Amer. yerl. d. saparna] *(sapa'rna) is. bot.* Zambakgillerden, iki yüz kadar türü bulunan, yeşilimsi çiçekli, yapraklarını dökmeyen, oldukça fazla miktarda saponin içeren, bu yüzden halk hekimliğinde kan arındırıcı olarak kullanılan, dikenli tırmanıcı çok yıllık bitki, *(Smilax).*

saparta, [İt. sabordo] *(sapa'rta) is.* **1.** Gemi bordasındaki, top çıkarılan dört köşe boşluk. **2.** Bir gemi bordasındaki topların tümü. **3.** Bir bataryanın birden atış etmesi; alabanda atışı. **4.** (Gemici dilinde) astı üstün azarlaması. **5.** *mecaz.* Şiddetli azar; çıkışma; tersleme. *{ağız} (aynı)* [DS] 🗗 **sapartayı vermek,** *Azarlamak; çıkışmak; terslemek.*|| **sapartayı yemek,** *Azarlanmak.*

sapasağlam, [sa(p)+sa/ğ-la-m > sap-a+sağ-la-m] *(sapa'sağlam) sf.* ve *zf.* Çok sağlam; her yanı sağlam; turp gibi.

sapatar, [sap+at-ar] *is.* Biçer-bağlar hasat makinelerinde, bağlandıktan sonra demetleri makineden yere veya römorka fırlatan düzenek.

sapatma, [sap-at-ma] *{ağız} is.* Mezar tahtası. [DS]

sapban, [sapan / sap(b)an] *{ağız} is.* Sapan[1]. [DS]

sapcı, [sap-çı] *{ağız} is.* → sapçı. [DS]

sapça, [sāb > sāb-ça] *(sa:pça) {eT} zf.* Sav bakımından; savca. [EUTS]

sapçak, -ğı [sap-çak] *{ağız} is.* Saplı su tası; maşrapa. [DS]

sapçı, [sap-çı] *{ağız} is.* Harman zamanı, harman işlerinde çalıştırılan işçi. [DS]

sapçık,-ğı [sap-çık] *is.* **1.** Küçük ve ince sap. **2.** *biy.* Bir organı organizmanın diğer bölümlerine bağlayan ince ve dar parça. **3.** *bot.* Ucunda çiçek bulunan dalcık. **4.** Mantarda üreme organlarını taşıyan ince sap. **5.** Herhangi bir organın oturduğu destek. **6.** Çimlenmiş embriyonda çeneklerle kök arasında bulunan dar kısım. **7.** Birleşik yaprakları meydana getiren yaprakçıkların her birini ana eksene birleştiren ince sap.

sapçıklı, [sap-çık-lı] *sf.* Küçük ve ince bir sap ile taşınan; sapçığı bulunan.

sapenk, [sap-an / sapen(k)] *{ağız} is.* Sapan[1]. [DS]

sapetmek, [sap-ıt-mak / sapet-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Birini kalabalıkta, ya da orman içinde bilerek bırakıp kaçmak; kendisini bulamayacak biçimde kaçmak. [DS]

sapgak, [sap-mak > sap-ġāk] *(sapga:k) {eT} is.* Sapak (?).

sapgın, [sa-gın] *{ağız} sf.* **1.** Sapık. **2.** Yolsuz. [DS]

sapı, [sapa / sapı] *{ağız} is.* Hiç insan ve yol uğramayan yer; sarp. [DS]

sapıg, [sap-mak > sap-ıġ] *{eT} is.* **1.** Birleştirme. [Gabain] **2.** Sıra; dizi. [EUTS] [Gabain] **3.** Çadırın eteği. [DLT]

sapık[1], -ğı [sap-mak > sap-ık] *sf.* **1.** Doğru veya normal sayılan davranış, tutum, yol vb.nden ayrılmış, sapmış olan; zararlı; yıkıcı; gayri tabii; anormal *(1935).* **2.** *psikol.* Cinsel dürtülerini normal olmayan yollarla tatmine yönelen; sistemli olarak ahlak dışı davranışlarda bulunan. **3.** *mecaz.* Delice davranışları olan; kaçık; deli; meczup. **4.** *{ağız}* Densiz. [DS]

sapık[2], -ğı [? sapık / sapuk / sapiyh] *{ağız} is.* Kısa çizme; konçlu ayakkabı; mest. [DS]

sapıkara, [sap-ı+kara] *{ağız} is.* Tava. [DS]

sapıkça, [sap-ık-ça] *sf.* **1.** (Eylem, düşünce, davranış vb. için) bir sapıklığı ortaya koyan; sapık bir durumu düşündüren; sapıklık belirtisi olan. **2.** *(sapı'kça) zf.* Sapık gibi; sapık birine yakışır biçimde.

sapıklaşma, [sap-ık-la-ş-ma] *is.* Sapıklaşmak eylemi veya biçimi.

sapıklaşmak, [sap-ık-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sapıkça davranışlarda bulunmaya başlamak; sapıklık eğilimleri göstermek; sapık olmak.

sapıklık,-ğı [sap-ık-lık] *is.* **1.** Sapık olma durumu. **2.** Sapıkça davranış. **3.** Bir işlevin bozulması durumu. **4.** *psikol.* Kabul edilebilir durum ve davranışlara ters düşen ve genellikle zararlı sonuçları doğuran şeylerin ayırt edici ve ahlaksal bir yargı içeren özelliği. **5.** Zekâ ve hayal gücünü kullanarak kötülük yapma eğilimi. **6.** *psik.* Dürtüleri, karşı cinsten kendine denk yaşta bir eş ile cinsel ilişkide bulunma dışında doyuma ulaşan bireyin cinsel davranışı.

sapılamak, [sap *(yans.)* > sap-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ses çıkarmak. [DS]

sapılça, [sap-lı-ca ? > sapılça] *{ağız} is.* Tava. [DS]

sapılma, [sap-ıl-ma] *is.* Sapılmak eylemi.

sapılmak, [sap-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Sapmak eylemi yapılmak; saptırma eylemine uğramak.

sapılmak, [sap-mak > sap-ıl-mak صاپلمق] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** (İplik için) iğneye saplanmak. [DLT] **2.** *dönşl. f.* Katılmak; iltihak etmek. [DLT] **3.** *{eAT}* Kapılmak; tutulmak; yakalanmak.

sapımak, [sap-mak > sap-ī-mak / sab-ī-mak] *(sapı:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Sallamak; hareket ettirmek. [DLT]

sapın, [sarpın / sap-ın] *{ağız} is.* **1.** Tahıl ambarı. **2.** Ekmek konulan dört gözlü sandık. [DS]

sapınç, -cı [sap-ınç] *is.* **1.** Bir görevin, bir işin normal ve beklenen sonuca ulaşmasına engel olan sapıklık; dalalet. **2.** *gök b.* Yer'deki bir gözlemcinin, ışık hızına göre küçümsenemeyecek bir hızla uzayda yer değiştirmesinden kaynaklanan optik olay. **3.** *fiz.* Optik bir sistemin verdiği görüntülerin kalitesini bozan hata; net görüntü verememe.

sapınçsız, [sap-ınç-sız] *sf.* Sapıncsızlık özelliği olan.

sapınçsızlık, -ğı [sap-ınç-sız-lık] *is.* **1.** Sapıncsız olma durumu. **2.** *fiz.* Ayna, mercek, objektif gibi bir optik sistemde aynı cisim noktadan çıkan ışınların aynı görüntü noktada çakışmasını sağlayan nitelik.

sapınlaşmak, [sap-ın-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sersemlemek. [DS]

sapınmak, [sap-mak > sap-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Saplamayı üzerine almak; kendi kendine saplamak; saplar gibi görünmek. [DLT]

sapır, [sap-ır *(yans.)*] *is.* Bir yerlere sürtünerek art arda düşen şeylerin çıkardığı sesi anlatan yansımalı gövde. ◻ **sapır sapır,** *1. (Düşmek için) art arda ve çok miktarda. 2. (Titremek için) aşırı derecede ve sürekli.* ‖ **sapır buçuk,** *{ağız} Deli dolu; şuursuz.* [DS]

sapırdamak, [sap *(yans.)* > sap-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Kendi kendine konuşmak. [DS]

sapırdanmak, [sap *(yans.)* > sap-ır-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kendi kendine konuşmak.[DS]

sapırtma, [sap-ır-t-ma] *{ağız} is.* Mezar tahtası. [DS]

sapırtmaç, [sapırt-maç] *{ağız} is.* Sapırtma. [DS]

sapırtmak, [sap-mak > sap-ır-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Şaşırmak. [DS]

sapısalık, -ğı [sap-ı+sal-ık] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz. **2.** Aptal. [DS]

sapısilik, -ği [sap-ı+sil-ik] *{ağız} sf.* → sapı silik. [DS]

sapış, [sap-ış] *is.* Sapmak eylemi veya biçimi.

sapışmak[1]**,** [sap >sap-ış-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Yapmaya kalkışmak; davranmak. [DS]

sapışmak[2]**,** [sap-mak > sap-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sapmak; dönmek. [DS]

sapıştırmak, [sap-mak > sap-ış-tır-mak صپشدرمق] *{eAT} is.* Kaçamak.

sapıtış [sap-ıt-ış] *is.* Sapıtmak eylemi veya biçimi.

sapıtma, [sap-ıt-ma] *is.* **1.** Sapıtmak eylemi. **2.** *{ağız}* Mezarda ölünün konulduğu yana doğru açılan oyuk. [DS] **3.** *{ağız}* Taştan oyma mezar; lahit. [DS] **sapıtma ağacı,** *{ağız} 1. Mezar tahtası. 2. Mezarın iki ucuna dikilen kazıklar; baş ağaçları.* [DS]‖ **sapıtma tahtası,** *{ağız} Mezar tahtası.* [DS]‖ **sapıtma taşı,** *{ağız} Lahdin üstüne kapatılan taş.* [DS]

sapıtmak[1]**,** [sap-mak > sap-ıt-mak صاپدمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** Saptırmak. **2.** *{eAT}* Bir şeyin gidiş ve akış yolunu bir doğrultudan başka bir yana değiştirmek; gidiş yönünü çevirmek. **3.** *gçsz. f.* (Bir alet vb. şey için) iyi çalışmamak; işlevini tam yerine getirmemek. **4.** (Kişi için) söyleyeceği sözü, gideceği yeri, yapacağı işi şaşırmak; şaşırmak. **5.** Ruhsal bunalıma düşmek; aklı, şuuru bozulmak; ruhsal dengesizlik içine düşmek. **6.** *mecaz.* Akla ve mantığa uymayan şeyler söylemek, böyle davranışlarda bulunmak; saçmalamaya başlamak. **7.** Aklını bozmak. **8.** *{ağız}* Başından atmak. [DS]

sapıtmak[2]**,** [sap-ī-mak > sap-ı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sallamak; hareket ettirmek; sallatmak. [DLT]

sapilik, -ği [? sapilik] *{ağız} is.* Yassı taş; kayrak. [DS]

sapka, [sap-ka] *{ağız} is.* Kayalık ve sarp yerler. [DS]

sapkı[1]**,** [sap-mak > sap-kı] *is.* Bir görevin, fizyolojik bir işlevin ters bir tarafa yönelmesi.

sapkı[2]**,** [sap-mak > sap-kı] *{ağız} is.* Sokak. [DS]

sapkın[1]**,** [sap-mak > sap-ğın > sap-kın] *sf.* **1.** Doğru yoldan ayrılmış olan. **2.** *isl.* Kur'an-ı Kerim ile bildirilen ilahî buyruklara ve Hz. Muhammed'in hadisleriyle açıklanan düzene, şeriat kurallarına karşı çıkan, bunların geçerliliğini tanımayan ve İslam'a aykırı inançlara bağlı kalan. **3.** *hrist.* Kilise tarafından Katolik inancına aykırı bulunarak mahkûm edilen. **4.** Sapkıya uğramış olan. **5.** Belli bir toplulukta geçerli olan ve doğru kabul edilen görüşlere karşı çıkan ve karşı görüşleri destekleyen. **6.** Sapkınlık çerçevesinde değerlendirilen. **7.** *jeol.* Yerinden ayrılmış olan. **8.** *is.* Davranışlarında sapma görülen kimse. **sapkın davranış,** *sosy. Bir toplumda veya toplumsal bağlamda normal olarak kabul edilebilir olandan uzaklaşan bir toplumsal davranış.*‖ **sapkın davranış büyütümü,** *iletş. Bir sapkın davranışın ölçü ve ciddiyetinin çarpıtılması.*‖ **sapkın kaya,** *yer b. Çok eski dönemlerde buzullar tarafından bulunduğu yere getirilmiş olan ve buradaki araziden farklı özellikler gösteren kaya.*

sapkın, [sap-mak > sap-kın] *{ağız} sf.* **1.** Deli gibi; bunak. **2.** Her şeyi bilen; bilgili. [DS]

sapkınlık, -ğı [sap-kın-lık] *is.* **1.** Sapkın olma durumu. **2.** Çoğunlukça kabul edilen düşünce ve kanaatlere aykırı düşen, resmî öğretiye bağlı kalanlarca kabul edilmez veya yanlış sayılan düşünce, davranış. **3.** *isl.* Kur'an-ı Kerim ve hadislerle belirlenen İslamî ilkeleri benimsememe, tanımama ve bunlara aykırı bir inanç yolu tutma. **4.** *hrist.* Hristiyanlık öğretisinde yer alan ögelerden birinin ötekinin zararına abartılması. **5.** Kilise tarafından Katolik inancına aykırı bulunarak mahkûm edilen dinî öğreti. **6.** *psikol.* İçgüdüsel itkilerden kaynaklanan bazı davranışların amacından saparak uygun olmayan nesnelere yönelmesi ve böylece toplum kurallarına, törelere, yasalara ters düşme durumu.

saplacık, -ğı [sap-la-cık] *{ağız} is.* İğne. [DS]

saplak, -ğı [sap-la-k] *{ağız} is.* Saplı su tası; maşrapa. [DS]

sablam, [sap-la-mak > sap-la-m] *{ağız} is.* → saplam. [DS]

saplam, [sap-la-mak > sap-la-m] *{ağız} is.* İğneye takılan bir sap iplik. [DS]

saplama, [sap-la-ma] *is.* **1.** Saplamak eylemi. **2.** İç içe geçerek birbirine eklenmesi gereken parçaların her ikisi içinden geçen, kalınlığı ve boyu değişik kama. **3.** Bir menteşenin iki oynak parçasını birleştiren küçük ve ince mil. **4.** İmparatorluk döneminde, devşirme olmadığı halde devşirmeler arasına karışan kimse. **5.** *{ağız}* Marangoz keskisi. [DS] **6.** *{ağız}* Kulaklı, küçük bıçak. [DS]

saplamak[1]**,** [sāp > sap-lā-mak / sap-la-mak] *{eT} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyi kuvvetli ve hızlı bir itişle bir yere veya bir şeye sokmak; batırmak. *{eT} {ağız} (aym)* [DLT] [DS] **2.** Kesici-delici bir alet veya silahı bir kimsenin bedenine batırmak. *{eT} (aym)* [DLT] **3.** *{eT}* Ok-yay germek. [EUTS]

saplamak[2]**,** [sap > sap-la-mak] *{eT} {ağız} gçl. f. [-r] [-lı) -yor]* Sap yapmak; sap takmak. [DLT] [DS]

saplanış, [sapla-n-ış] *is.* Saplanmak eylemi veya biçimi.

saplanma, [sapla-n-ma] *is.* Saplanmak eylemi.

saplanmak[1]**,** [sapla-mak > sapla-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Saplamak işi yapılmak. **2.** *dönşl. f.* (Ağrı, sızı, sancı için) kendini kuvvetle hissettirmek. **3.** (Sivri nesneler için) bir yere hızla girmek; batmak. **4.** (Kar, kum vb. için) batına sonucu hareket edemez olmak; batıp kalmak. **5.** *mecaz.* (Bir kimse, olay vb. için) ondan başka bir şey düşünemez olmak; o şeyle ilgisini kesememek; aklını sürekli meşgul ederek tedirginlik yaratmak; takılıp kalmak.

saplanmak[2]**,** [sap > sap-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Eşya, alet vb. için) sap takılmak; saplı hale gelmek. [DS]

saplantı, [sap-la-n-tı] *is.* Kişinin bilincine herhangi

bir zamanda önüne geçilmez bir güçle gelen ve bilinci tamamen kuşatan, zorlayıcı ve bunaltıcı, saçma, yersiz, ölçüsüz düşünce veya duygu; sabit fikir; fikr-i sabit; idefiks; obsesyon.

saplantılı, [sap-la-n-tı-lı] *sf.* Bir saplantısı olan.

saplaşmak, [sap-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Sap hâline gelmek; sap durumunu kazanmak. **2.** *{ağız}* Sataşmak; takılmak. [DS]

saplatmak, [sap-lā-mak > sap-la-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sap taktırmak; saplatmak. [DLT]

saplayak, -ğı [sap-la-k / saplayak] *{ağız} is.* Saplı su tası; maşrapa. [DS]

saplayış, [sap-la-y-ış] *is.* Saplamak eylemi veya biçimi.

saplı[1], [sap > sap-lı] *sf.* **1.** Sapı olan; sapı bulunan. **2.** *is.* Uzun bir sapı olan tencere veya tava. **3.** *{ağız}* Büyük bakır kepçe. [DS] **4.** *{ağız}* Saplı su tası; maşrapa. [DS] **5.** *{ağız}* Kazandan sıcak su almakta kullanılan uzun saplı tas. [DS] **6.** *{ağız}* Kevgir. [DS] **saplı karga,** *{ağız} Saksağan.* [DS]|| **saplı meşe,** *Kayıngillerden, palamutları uzun saplı ve iki yılda olgunlaşan, 25 m. kadar boylanabilen, yapraklarını döken bir meşe türü, (Quercus robur).*|| **saplı sultan,** *argo. Kadın kılığına girmiş sapık erkek.*

saplı[2], [sap-mak *(saplamak)* > sap-lı] *sf.* **1.** Bir yere bir şeye batmış olan; saplanmış; batırılmış. **2.** (İğne için) iplik takılmış. [DS] **3.** *zf.* Bir yere batmış olarak; saplanmış olarak.

saplı[3], [sap-lı] *sf.* Saplanmış olan; batmış durumda bulunan. **saplı kalmak,** *Bir şeyi sürekli olarak düşünme durumunda olmak.*

saplıcan, [Ar. z̄ātü'l-cenb => satlıcan / saplıcan] *{ağız} is. tıp.* Zatülcenp; zatürrie. [DS]

saplıcatinton, [sap-lı-ca+tinton] *{ağız} is.* **1.** Patlıcan. **2.** Dağ elması. [DS]

saplıh, [sap-lık > saplıḫ] *{ağız} is.* Saplam. [DS]

saplıhlamak, [sap-lık-la-mak > saplıḫ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → saplıklamak. [DS]

saplık[1], **-ğı** [sāp > sap-lık] *sf.* **1.** *{eT}* Sap yapmaya uygun; sap olabilecek nitelikte. [DLT] **2.** *{ağız}* Balta, çapa ve kazma türü araçlara sap yapmakta kullanılan odun. [DS]

saplık[2], **-ğı** [sap-lık] *{ağız} is.* İğneye takılan iplik.

saplıklamak, [sap-lık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İğneye takılan ipliğin diğer ucunu düğümlemek. [DS]

saplım, [sap-lı-m] *{ağız} is.* İğneye takılan bir sap iplik. [DS]

saplıyak, -ğı [saplı+ayak ?] *{ağız} is.* Büyük kepçe. [DS]

saplum, [sap-lı-m / sap-lu-m] *{ağız} is.* Bir saplık iplik. [DS]

sapma[1], [sap-ma] *is.* **1.** Sapmak eylemi. **2.** Bir merminin ulaştığı nokta ile ulaşması gereken nokta arasındaki uzaklık. **3.** Geminin pusulasında dış etkilerle meydana gelen açıklık. **4.** *dbl.* Bazı kelimelerin, dilbilgisi kurallarına göre olması gereken biçimden başka biçime girmeleri. *senge / sene (sana).* **5.** Bir ölçü aletinde hareketli parçanın belirli bir konuma göre gösterdiği farklılık. **6.** Bir elektrik alanı veya manyetik alan etkisinde kalan elektron demetinin veya yüklü taneciklerin az da olsa yön değiştirmesi. **7.** *istk.* İki değer arasında artı veya eksi olabilen fark. **8.** *jeol.* Bir kıvrımın birdenbire dar açı yaparak yön değiştirmesi. **9.** *fiz.* Optikte gelen ışının kırılan veya çıkan ışınla yaptığı açı. **10.** *sosy.* Bir toplumca kabul edilmiş olan kültür modeline göre normal sayılan kişisel çeşitlenmeleri aşan toplum karşıtı veya toplum dışı davranış tipi. **11.** *{eAT}* Zikzak. **12.** *{ağız}* Mezarda ölünün yatırılması için yana doğru açılan oyukluk. [DS] **13.** *{ağız}* Keklik kafesi. [DS] **14.** *{ağız}* Bir yere, başka bir yerden gelerek mal mülk sahibi olup yerleşen kimse. [DS]

sapma[2], [sap-ma] *{ağız} is.* **1.** Mezarda ölünün içine konulduğu yan oyuntu. **2.** Mezarda ölünün üstüne döşenen tahtalar. [DS]

sapmacı, [sap-ma-cı] *sf.* Bir partinin, bir örgütün belirlediği temel ilkelerden veya siyasal çizgiden ayrılan kişi.

sapmacılık, -ğı [sap-ma-cı-lık] *is.* Devletin veya siyasi partinin belirlediği temel ilkelerden veya siyasal çizgiden ayrılan kişinin tutumu.

sapmah, [sap-mak > sap-maḫ] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* → sapmak. [DS]

sapmak[1], [sap-mak] *gçsz. f. [-ar]* **1.** Gidiş doğrultusundan ayrılarak başka doğrultuya yönelmek; yeni bir yön çizmek; yolunu değiştirmek. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *mecaz.* Önceden belirlenmiş veya hesap edilmiş ilke, temel görüş, düşünce, amaç ve davranışlardan ayrılmak. **3.** Doğru kabul edilen yoldan ayrılmak; kötü ve yanlış yola girmek; doğruluğu bırakmak. **4.** Başka bir yere kaymak. **5.** (Mermi için) atış düzleminden uzaklaşmak.

sapmak[2], [sep-mek / sap-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* **1.** Çeyizle, araç gereç ile donatmak; cinsinden eksik kalan bir şeyi başkasıyla tamamlamak; ek bir bağışta bulunmak; teçhiz etmek; ikame ile ikmal etmek. [DLT] [Gabain] [İKPÖy.] **2.** Fazladan vermek. [İKPÖy.] **3.** Parça eklemek; düzeltmek; onarmak; tamir etmek. [ETY] [İKPÖy.] **4.** Birleştirmek. [ETY] [Gabain] **5.** İpliği iğneye geçirmek; saplamak; [DLT] **6.** Bir şeyi sarmak. [DLT] [KB] **7.** Devam etmek. [EUTS]

sapmalık, [sap-ma-lık] *{ağız} is.* Mezara döşemeye elverişli ağaç. [DS]

saponifikasyon, [Fr. saponification] *is.* Sabunlaşma.

saponin, [Fr. saponine] *is. kim.* Bitkilerin çoğunda özellikle sabun otunda bulunan renksiz, kokusuz, suda çözünen ve köpürerek suda çözünmeyen yağ,

karbür; reçine gibi maddeleri emülsiyonlaştıran steroit gliseritler.

saponit, -di [Fr. saponide] *is. kim.* Suya göre çok kararlı aniyonik yüzey etkeni.

sapot, [Antil adl. yerl. d. tzápoti > İsp. zapote] *is.* Sapotgillerin örnek bitkisi olup Antillerde yetişen, meyvesi çok tatlı, sütlü salgısından çiklet yapılan bir ağaç, *(Achras sapota).* 🗗 **sapot ağacı,** *Sapot.*

sapotgiller, [sapot-gil-ler] *is bot.* İki çeneklilerden, örnek bitkisi sapot ağacı olan, Orta Amerika'da yetişen, bazı cinslerinden lateks çıkarılan bitkiler familyası, *(Sapotaceae).*

sappılık, -ğı [? sappılık] *{ağız} sf.* Yuvarlak. [DS]

sapramak, [sap *(yans.)* > sap-(ı)r-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Abuk sabuk konuşmak; saçmalamak. [DS]

sapratmak, [sap *(yans.)* > sap-(ı)r-a-t-mak صپره تمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** *{OsT}* Akla mantığa ters veya ağza alınmayacak türden sözler söylemek; hezeyanda bulunmak. **2.** *{ağız}* Abuk sabuk ve saçma konuşmak. [DS]

saprofit, [Fr. saprophyte] *sf.* Çürükçül beslenen.

saprozoik, -ği [Fr. saprozoïque] *sf.* Çürükçül.

sapsağlam, [sa(p)+sa/ğlam] *(sa'psağlam) pekşt. sf.* Sapasağlam.

sapsarı, [sa(p)+sa/rı] *(sa'psarı) pekşt. sf.* Çok sarı; her yanı sarı olan. 🗗 **sapsarı kesilmek,** *Beklenmedik bir anda başa gelen kötü bir olay karşısında rengi sararmak.*|| **sapsarı olmak,** *Sapsarı kesilmek.*

sapsız, [sap-sız] *sf.* **1.** Sapı olmayın; sapı bulunmayan. **2.** İçinde sap bulunmayan; saptan arınmış olan. 🗗 **sapsız balta,** *Dayanağı olmayan; koruyucusuz.*|| **sapsız meşe,** *Kayıngillerden, 30 m. kadar boylanabilen, meyvelerinin sapı olmayan, yaprakları döken ve ülkemizin her tarafında yetişen bir meşe türü, (Quercus petraea).*

sapşak, -ğı [sap-çak > sapşak] *{ağız} is.* Su tası; maşrapa. [DS]

saptama, [sapta-ma] *is.* **1.** Saptamak eylemi; tespit. **2.** Yıkanmış gümüş bromürlü tabakadaki gümüş bromür artıklarını kimyasal yolla gidermek.

saptamak, [Ar. sabit => sab(i)t-e-mek ? > sapta-mak] *gçl. f. [-r] [-t(ı)-yor]* **1.** Bir şeyi kıpırdamaz, değişmez duruma getirmek; tespit etmek, *(1935).* **2.** *mecaz.* Kesinlikle belirgin kılmak; tespit etmek. **3.** Belirlemek; karar vermek. **4.** Bir şeyin belirgin özelliklerini belirlemek.

saptanım, [sapta-n-ım] *is.* Saptanmak eylemi.

saptanımcılık,-ğı [sap-ta-n-ım-cı-lık] *is. biy.* Hayvan türlerinin hiç değişmeyip hep aynı durumda kaldığını ileri süren öğreti; türlerin saptanını öğretisi; yaratımcılık.

saptanış, [sapta-n-ış] *is.* Saptanmak eylemi veya biçimi.

saptanma, [sapta-n-ma] *is.* Saptanmak eylemi.

saptanmak, [sapta-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Sabit bir duruma getirilmek. **2.** Tanımlanmak; belirlenmek; tespit edilmek.

saptayıcı, [sapta-y-ıcı] *sf.* **1.** Bir şeyi saptayan; sabit ve sürekli duruma getiren. **2.** Bir şeyi belirleyen; ne olduğunu, niteliğini, özelliğini ortaya koyan. **3.** *is.* Kurşunkalem, suluboya vb. ile yapılmış resim veya çizimlerin bozulmasını önlemek için yüzeye püskürtülen reçine ve alkol karışımı resim verniği.

saptayış, [sapta-y-ış] *is.* Saptamak eylemi veya biçimi.

saptırıcı, [sap-tır-ıcı] *sf.* **1.** Sapmaya neden olan; saptıran. **2.** *is.* Saptırma işlevi gören aygıt. **3.** Bir akışın doğrultusunu değiştirmek için kullanılan eleman; deflektör.

saptırılma, [sap-tır-ıl-ma] *is.* Saptırılmak eylemi.

saptırılmak, [sap-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Saptırmak eylemi yapılmak; sapmak eylemi yaptırılmak.

saptırma, [sap-tır-ma] *is.* **1.** Saptırmak eylemi. **2.** Kırık çizgilerden oluşturulmuş bir tür süsleme. **3.** *{ağız}* Mezar içinde ölünün konulması için yan tarafa açılan oyukluk. [DS]

saptırmak, [sap-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyin, bir kimsenin gitmekte olduğu doğrultuyu başka yöne çevirmek; yolunu değiştirtmek; yön değiştirtmek. **2.** Birini doğru yoldan ayırmak; doğruluktan ayrılmasına neden olmak. **3.** Bir kimsenin izlediği çizgiden ayrılmasına neden olmak. **4.** (Konuşma, tartışma veya anlam için) başka bir zemine kaydırmak

sapturmak, [sap-mak > sap-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Ördürmek. [DLT] **2.** Yamatmak. [DLT]

sapuh, [sap-ık / sap-uk > sapuḫ] *{ağız} sf.* **1.** Bunak. **2.** Aklına geleni düşünmeden yapan. [DS] 🗗 **sapuh supuh,** *{ağız} (Konuşmak için) düşünmeden.* [DS]

sapuk[1]**, -ğu** [sap-mak > sap-uk] *{ağız} is.* Sapık. [DS]

sapuk[2]**, -ğu** [sap-mak > sap-uk] *{ağız} is.* Kısa konçlu çime; mest. [DS]

sapun, [Ar. ṣābūn => sabun / sapun] *{ağız} is.* Sabun. [DS]

sapur, [sap *(yans.)* > sap-ur] *is.* Titreme, dengesizlik bildiren yansımalı gövde. 🗗 **sapur supur,** *{ağız} (Söz için) anlamsız, saçma sapan.* [DS]

sapyant, [? sapyant] *{ağız} is.* Çatıyı oluşturan direkler. [DS]

-sar[1]**,** [sā-mak *(arzu etmek; sanmak; saymak)* > sa-r *(-r: geniş zaman eki)* > -sar] *{eT} çek. e.* Dilek, istek kararsızlık, yeterlilik gibi kavramları karşılayan istek-şart-bağlaç görevini yüklenen fiil çekim eki; dilek-şart eki.

-sar[2]**,** [-sar / -sēr] *(sa:r) {eT} yap. ek.* Şart anlamı taşıyan zarf fiiller yapan ek: *-er ise; -ince; -ecek kadar.* [ETY]

-sar[3]**,** [Far. -sār سار] *(sa:r) {OsT} son ek.* Farsça ke-

limelerden "yer bildiren" birleşik kelimeler yapan son ek. *kûh-sār (dağlık bölge)*

sar[1], [sar / zar صار] *{eAT} is.* Yufka deri; zar.

sar[2], [Ar. şār نار] *(sa:r) {OsT} is.* **1.** Öç; intikam. **2.** *huk.* Kendisinden öç alınacak katil kimse.

sar[3], **-r'ı** [Ar. şarʿ صرع] *{OsT} is. tıp.* → sar'a.

sar[4], **-rrı** [Ar. sārr / sārre سار / ساره] *(sa:r) {OsT} is.* Sevinç veren; sevindiren.

sar[5], [sar] *{ağız} is.* **1.** Kıyılarda yetişen kerestesi çürük bir tür çam. **2.** Ağaçtan elde edilen odun. [DS]

sar[6], [sağır > sār] *(sa:r) {ağız} sf.* Sağır. [DS]

sara[1], (sar'a) [Ar. şarʿ *(düşme, düşürme)* >şarʿa صرعه] *{OsT} is. tıp.* Beyindeki bir grup sinir hücresinin harekete geçerek deşarj olması sonucu ortaya çıkan, bilinç kaybı, birtakım sanrılar ve ruhsal bozukluklarla birlikte vücutta yerel ve genel çırpınma nöbetleri, ağız köpürmesi biçiminde görülen sinir hastalığı; tutarak; tutarga; yilbik; epilepsi. 🗗 **sara tutmak,** *Sara nöbeti gelmek.*

sara[2], [Far. sārā سارا] *(sa:ra:) {OsT} sf.* Saf; katışıksız; temiz.

sara[3], [İbr. sarai] *(sa:ra:) is.* Prenses.

sara[4], [sara] *{ağız} is.* Kuytu, karanlık ve güneşsiz yer. [DS]

sara[5], [sañ-ra-ğı > sañrağa > sañrā / sara] *{ağız} is.* Sakağı; atlarda görülen nezle. [DS]

sarac, [Ar. serrāc سراج] *{OsT} is.* → saraç.

saracak, -ğı [sar-mak > sar-acak] *{ağız} is.* Ebegümeci. [DS]

saracan, [Ar. serrāc > serrācān سراجان] *(saraca:n) {OsT} is.* Saraçlar.

saraç, -cı [Ar. serc *(eyer)* > serrāc سراج] *is.* **1.** At eyeri, koşum takımları yapan veya satan kimse. **2.** At eyeri, koşum takımları süsleyen kimse. **3.** Deri, muşamba vb. şeylerden çanta, bavul vb. yapan kimse. 🗗 **saraç iğnesi,** *Ucu kılıç laması gibi ve kesici olan değişik kalınlıklarda düz veya eğri iğne.*|| **saraç tezgâhı,** *Saracın üzerinde çalıştığı, ışık altında kolay yer değiştirebilecek şekilde yapılmış kare masa.*

saraçhane, [Ar. sarrāc + Far. -ḫāne سراجخانه] *(saraçha:ne) {OsT} is.* At eyeri, koşum takımları ve meşinden çanta, bavul, cüzdan, kemer gibi eşyaların yapıldığı yer.

saraçlamak, [saraç-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Heybe, çanta, torba gibi şeylerin kenarlarına meşin geçirerek dikmek. [DS]

saraçlatmak, [saraç-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Heybe, çanta, torba vb. şeylerin kenarlarına meşin geçirtmek. [DS]

saraçlık,-ğı [saraç-lık] *is.* **1.** Saracın işi ve mesleği. **2.** Binek veya çeki atlarına ait binim ve koşum takımları yapma veya bunları tamir sanatı. **3.** Özellikle koşum takımlarının yapım ve tamiriyle uğraşan küçük sanayi dalı.

saraguç, [sar-ü-mak > sarū-ġaç > saraġuç] *{eT} is.* Kadın yaşmağı. [DLT]

saraguçlanmak, [saraġuç-lā-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ır]* Başörtüsü takınmak. [DLT]

sarağaz, [sarı+ağız] *{ağız} is. zool.* → sarıağız. [DS]

sarahat,-ti [Ar. şarāḥat صراحت] *(sara:hat) {OsT} is.* **1.** Açıklık; anlaşılırlık; açık, belli ve anlaşılır olma durumu. **2.** Bir anlatımın şüphe ve tereddüde yer bırakmayacak şekilde açık ve anlaşılır olma durumu. 🗗 **sarahatle,** *Açık olarak; anlaşılır biçimde.*

sarahaten, [Ar. şarāḥat > şarāḥaten صراحةً] *(sara:ha'ten) {OsT} zf.* Açık olarak; açıkça; açıktan açığa; apaçık.

saraih, [Ar. şarīḥ > şarāʿiḥ صرائح] *(sara:ih) {OsT} is.* Halis Arap atları.

sarak[1], **-ğı** [sar-ak] *is.* Bir yapıyı çevreleyen ve katlar arasını belirleyen yatay ve az çıkıntılı, süslü taş silme.

sarak[2], **-ğı** [sor-mak *(emmek)* > sor-ak / sarak] *{ağız} is.* Bebeklere, bir tülbent içine tatlı konularak emmeleri için verilen emzik; sormuk. [DS]

saraka, [Yun. sarkhasmos] *is.* **1.** Eskiden suçluları teşhir etmek için boyunlarına takılan pranga. **2.** Kusurlarını açık etme; açıklarını ortaya koyma. **3.** *argo.* Üstü kapalı iğneleme; istihza. **4.** *{ağız}* Alay; eğlenme. [DS] 🗗 **saraka etmek,** *Biri ile alay ederek eğlenmek.*|| **sarakaya almak,** *Birini küçümseyerek alay etmek, eğlenmek; alaya almak.*|| **sarakaya sarmak,** *1. (Suçlu için) prangaya almak. 2. Kazığa bağlayarak cezalandırmak.*

sarakacı, [saraka-cı] *sf.* Alay eden; alaycı; müstehzi.

saralamak, [sar-mak > sar-ala-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sarıp sarmalamak; iyice sarmak. **2.** Özensizce sarmak. [DS]

saralı, [sara-lı] *sf.* Sara hastalığına yakalanmış olan.

saralmak, [sarıġ > sar(ıġ)-ar-mak > sarar-mak / saral-mak صرلق] *{eAT} {ağız} dönşl. f. [-ır]* Sararmak. [DS]

saraltmak, [saral-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Sarartmak. [DS]

saramana, [? saramana] *{ağız} is.* Yeşil ve büyük bir tür kertenkele. [DS]

saramet, [Ar. şarāmet صرامت] *(sara:met) {OsT} is.* Kahramanlık; yiğitlik.

saramuk, -ğu [sarı > sara-muk] *{ağız} sf.* Hastalıklı; zayıf; cılız. [DS]

saran, [saran / sarañ] *(sarañ) {eT} sf.* Eli sıkı; cimri; hasis. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB]

saranlamak, [saran-lā-mak] *(saranla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Pinti saymak; pintilere nispet etmek. [DLT]

saranlık, [saran-lık] *{eT} is.* Pintilik; cimrilik. [DLT] [KB]

sarap, [? sarap] *{ağız} is.* Üstü kapalı su yolu. [DS]

sarafan, [Ar. sarrāf + Far. -ān] *(sara:fa:n) is.* Sarraflar.

sararış, [sarar-ış] *is.* Sararmak eylemi veya biçimi.

sararma, [sarar-ma] *is.* **1.** Sararmak eylemi. **2.** Sarı olma; rengi sarıya dönme. **3.** Bitkilerin yeşil kısımlarının çeşitli nedenlerle sarı renk alması.

sararmak, [sar-ġar-mak > sarar-mak] *gçsz./ dönşl. f. [-ır]* **1.** Sarı bir renk almak; rengi sarıya dönüşmek; sarı olmak. **2.** (Kişi için) doğal rengini yitirmek; korku, üzüntü, heyecan vb. sebeplerle benzi solmak. **3.** (Yağlı boya resim, fotoğraf, renk vb. için) parlaklığını ve canlılığını yitirmek; silikleşmek; sarımsı renk almak.

sarartı, [sarar-tı] *is.* **1.** Sararma belirtisi; sarılık. **2.** Sonradan olmuş sarı veya sarıya benzer renk.

sarartma, [sarar-t-ma] *is.* **1.** Sarartmak eylemi. **2.** *{ağız} sf.* (Kişi için) çok zayıf ve rengi soluk. [DS]

sarartmak, [sarar-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Sarı bir renk almasına neden olmak; rengini sarıya dönüştürmek; sararmasını sağlamak.

sarartmalı, [sarar-t-ma-lı] *{ağız} sf.* (Kişi için) hastalıklı, zayıf ve cılız. [DS]

sarasır, [Ar. ṣarṣar > ṣarāṣır صراصر] *(sara:sır) {OsT} is.* Şiddetli, gürültülü rüzgârlar.

saraş, [sarı+aş] *{ağız} is.* Pekmezle yapılan aşure. [DS]

sarat, [Sur. Ar. sarrād] *{ağız} is.* Büyük delikli kalbur. [DS]

saratlamak, [sarat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Büyük delikli kalbur ile elemek; kalburdan geçirmek. [DS]

saravela, [İt. serra-vele] *(sarave'la) is. dnz.* **1.** Yelkenleri toplama işi. **2.** Bu işi yapan tayfa.

saray[1]**,** [Far. serāy سرای] *{OsT} is.* **1.** Ev. **2.** Hükümdarların oturduğu görkemli konut. **3.** Devlet başkanlarına ayrılmış konut. **4.** Hükümdar ve yakın çevresi. **5.** Görkemli büyük konut. **6.** Kamu işlerinin görüldüğü büyük bina. **7.** *{ağız}* Hükûmet konağı. [DS] **saray ağaları,** *tar. İmparatorluk döneminde saray halkına hizmet etmek ve sarayı korumakla görevli kişilere verilen ad.*|| **saray bağı,** *{ağız} Bir çatı türü.* [DS]|| **saray böreği,** *mutf. Hamuru zeytinyağı içinde ve soğukta bekletildikten sonra tekrar açılarak katmerlendirilen, bohça biçimli fırın böreği.*|| **saray çiçeği,** *bot. Düğün çiçeğigillerden tarlalarda altmış kadar türü bulunan, dördü süs bitkisi, biri de hekimlikte kullanılan zehirli, otsu bitki; hezaren (Delphinium).*|| **saray francalası,** *tar. İmparatorluk döneminde, şehzade ve sultanlar için pişirilen bir tür özel ekmek.*|| **saray kaşmiri,** *{ağız} Bir tür ipekli kumaş.* [DS]|| **saray lokması,** *Yumurtalı bir tür lokma tatlısı.*|| **saray menekşesi,** *bot. Gösterişli ve bol renkli bir tür menekşe.*|| **saray musikisi,** *tar. Klasik Türk müziğinin Osmanlı sarayı çevresinde gelişen bölümü.*|| **saray patı,** *bot. Birleşikgillerden Çin kökenli, temmuzdan kasıma kadar sarı, kırmızı, beyaz, mavi çiçekler açan bir süs bitkisi, (Callistephus sinensis).*|| **saray tiyatrosu,** *tar. Halk tiyatrosu geleneğine karşı, saray mensuplarını eğlendirmek amacıyla yapılmış tiyatro ile bu tiyatrolarda oynanan oyunlara verilen ad.*|| **serāy-i bekā,** *{OsT} Öbür dünya; ahret.*|| **serāy-i fenā,** *{OsT} Bu dünya; hayat.*

saray[2]**,** [? saray] *{ağız} is.* Kiremitlik. [DS]

saraylı, [saray-lı] *sf.* **1.** Saraya mensup. **2.** *is.* İmparatorluk döneminde, padişah sarayında cariye olarak veya başka görevlerle bulunan kadınlara verilen ad. **3.** Saraylı kadınların taktığı bir tür hotoz. **4.** *{ağız}* Sarığıburma tatlısı. [DS] **5.** *{ağız}* Baklava. [DS] **6.** *{ağız}* Yağda kızartılarak yapılan bir tür çörek. [DS]

sarazen, [Fr. sarrasin] *is.* Ortaçağda Batılıların Müslüman halklara verdiği ad.

sarban, [Far. sār *(deve)* + -bān ساربان] *(sa:rba:n) {OsT} is.* **1.** Deveci; deve sürüsü olan kimse. **2.** İmparatorluk döneminde padişahın develerine bakmakla görevli kimse.

sarbanbaşı, [Far. sārbān + baş-ı ساربان باشی] *{OsT} is.* Büyük imrahora bağlı olup padişahın develerine bakmakla görevli kimselerin başı.

sarbanlık, -ğı [sarban-lık] *is.* Deve sürücülüğü.

sarcaarı, [sarı-ca+arı] *{ağız} is.* Sarıcaarı. [DS]

sarçe, [Far. sār-çe سارچه] *{OsT} is.* Serçe.

sardakıl, [sar-mak + tak-ıl-mak > sar+(d)ak-ıl] *{ağız} is.* Sataşma; çatma; takılma. [DS]

sardalye, [İt. sardellia] *(sarda'lye) is. zool.* **1.** Hamsigillerden, ılık denizlerde yaşayan, pulları çabuk dökülen, konserve ve tuzlaması yapılan, gümüş renginde, çok miktarda tüketilen 5-6 cm. uzunlukta bir kemikli balık; yazın yakalanan büyüklerine ateş balığı denir, *(Sardina pilchardus / Clupea pilchardus).* **2.** Bu balıktan yapılan konserve. **sardalye gibi istif olmak,** *Bir yerde sıkışık vaziyette bulunmak.*

sardana, [İsp. Katalan d. sardana] *(sarda'na) is.* Katalonya'nın geleneksel dansı ve bu dansın müziği.

sardırma, [sar-dır-ma] *is.* Sardırmak eylemi.

sardırmak[1]**,** [sar-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Sarmak işini yaptırmak; sarılmasını sağlamak; sarılmasına yol açmak. **2.** *mecaz.* Sürekli olarak bir şeyi düşünmek; kafayı bir şeye takmak. **3.** Sürekli aynı şeyi yapmak.

sardırmak[2], [sar-dır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* İlgi uyandırmak. [DS]

sardoğan, [sar(ı)+doğ-an] *is. zool.* Sarı renkli bir doğan.

sardon, [Yun. sardoni] *is.*→ sardun.

sardoniks, [Fr. sardonyx] *is. min.* Beyaz ve kırmızı-portakal renginde bir akik türü.

sardun, [Yun. sardoni] *is. dnz.* **1.** Bazı ağların alt veya üst kısmına daha kalın iplerden örülmüş sağlam gözler dizisi. **2.** Balıkçıların kullandığı bir tür halat.

sardunya, [İt. sardonya / sardenio] *(sardu'nya) is. bot.* Sardunyagillerden, yaprakları elsi bölmeli, gövde ve yaprakları üzerinde hoş kokulu salgı tüyleri taşıyan koyu pembe, kırmızı veya mor renkli güzel ve düzgün çiçekli, balkon ve bahçelerde yetiştirilen çok yıllık otsu bitki; turnagagası, *(Pelargonium zonale).*

sardunyagiller, [sardunya-gil-ler] *is. bot.* İki çeneklilerden, ıtır, sardunya ve turnagagası gibi düzgün çiçekli, keskin kokulu otsu veya çalımsı bitkiler familyası; turnagagasıgiller, *(Geraniaceae).*

sardurmak, [sar-dır-mak / sar-dur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Sığırları otlatmak. [DS]

sardünye, [İt. sardonya] *(sardü'nye) is. bot.* → sardunya.

sareç, [sarnıç > sareç ?] *{ağız} is.* Sarnıç. [DS]

saretlik, -ği [saret-lik] *{ağız} is.* Meşinden yapılmış kat kat cepli bir tür kuşak veya kemer. [DS]

saretlimes, [saret-li + mes(t)] *{ağız} is.* Saraçlanmış, boğazlı, yandan kancalı mest. [DS]

sarevele, [? şarevele صره هوه له] *{OsT} is. dnz.* Yelkenleri, halatlarını çekerek toplama işi.

saraveleci, [şarevele-ci صره وه لجی] *{OsT} is. dnz.* Eskiden, büyük yelkenli gemilerde yelkenleri toplayıp sarmak için serenlere ayrılan neferlere verilen ad.

sarey, [Far. serāy] *{ağız} is.* Üstü çatılı ev. [DS]

sarf, [Ar. şarf صرف] *{OsT} is.* **1.** Harcama; tüketme; masraf etme. **2.** Kullanma; bir şeyle uğraşma. **3.** Çevirme; döndürme. **4.** Vazgeçme. **5.** Değişme. **6.** *dbl.* Eskiden, dilbilgisinin kelime yapımı ve çekimi ile ilgili konularını inceleyen bölümüne verilen ad; şekil bilgisi; biçim bilgisi; biçim bilimi; morfoloji. **7.** Bu konuda yazılmış kitap. **8.** *huk.* Parayı para ile değiştirme. 🗗 **sarf etmek,** *1. Harcamak; kullanmak; tüketmek. 2. (Çoğunlukla kötü) sözler söylemek.*|| **sarf-ı maharet,** *{OsT} Hüner gösterisi.*|| **sarf-ı makderet,** *{OsT} Güç harcama; kudret sarf etme.*|| **sarf-ı zihin,** *{OsT} Zihin yorma.*|| **sarf olmak,** *Harcanmak; tüketilmek.*|| **sarf olunmak,** *Harcanmak; tüketilmek.*

sarfe, [Ar. şarfe صرفه] *{OsT}is.* **1.** Boncuk. **2.** Ay'ın menzillerinden biri.

sarfınazar, [Ar. şarf-i naẓār صرفنظار] *(sa'rfınazar) {OsT} zf.* Sayılmasa bile; bir yana bırakılsa da; vazgeçilse de. 🗗 **sarfınazar etmek,** *Bir şeyi hesaba katmamak; değerlendirmemek; göz önüne almamak; itibar etmemek; vazgeçmek; bir tarafa bırakmak.*

sarfi, [Ar. şarf > şarfî / şarfîyye صرفی / صرفیه] *(sarfi:) {OsT} sf.* **1.** Sarfla ilgili; harcamaya ilişkin; tüketmeye yönelik. **2.** Dilbilgisinin şekil bilgisi ile ilgili bölümü.

sarfiyat, [Ar. şarf > şarfîyāt صرفیات] *(sarfiya:t) {OsT} is.* **1.** Yapılan harcamalar; harcanan şeyler; harcamaların tümü. **2.** Ticarî defterlerin gider bölümü. **3.** Vücut salgıları.

sarfiyun, [Ar. şarfî > şarfîyyūn صرفیون] *(sarfiyu:n) {OsT} is.* Dilbilgisinin biçim bilgisi bölümüyle uğraşanlar; sarfçılar.

sarg, [sarġ] *{eT} is.* Safra. [EUTS]

sarga, [İt. sacco => sako / sarka / sarga] *{ağız} is.* Üzeri işlemeli, kadife kadın ceketi. [DS]

sargan, [sār-mak / sarü-mak > sar-ġān] *(sarga:n) {eT} is.* **1.** Nebat. [Gabain] **2.** Çorak topraklarda yetişen bir tür bitki. [DLT] [EUTS] **3.** *{ağız}* Bir tür balık. [DS] 🗗 **sargan kamış,** *Kamışı kurutan tepe.* [DLT]|| **sargan yer,** *Sarganın bittiği yer.* [DLT]

sargarmak, [sar-ıġ > sar(ı)ġ-ar-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Sararmak. [DLT] [EUTS] [Gabain]

sargı, [sar-mak > sar-gı] *is.* **1.** Bir yarayı vb. şeyi sarmakta kullanılan dar uzun şerit. **2.** Bir elektrik motorunda aynı devreyi meydana getiren iletkenlerin tümü; bobinaj. **3.** Vücudun bir bölümünü oynamaz hale getirmek, bir pansumanı yerinde tutmak, bir yerde baskı sağlamak vb. amaçlarla sarılmış uygun genişlikte şerit; bandaj. **4.** *{ağız}* Kuşatma. [DS]

sargılama, [sar-gı-la-ma] *is.* Sargılamak eylemi.

sargılamak, [sar-gı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir şeyi veya bir yeri sargı ile sarmak.

sargılı, [sar-gı-lı] *sf.* **1.** Sargısı bulunan. **2.** Sargı ile sarılmış olan.

sargılt, [sark-mak > sark-ıl-mak > sarġıl-t سارغلت] *{eAT} sf.* Sarkık; sarkmış (?). [TS]

sargın[1], [sar-mak > sar-gın] *{ağız} sf.* **1.** İçten; yürekten; candan; sıkı fıkı. **2.** İstekli. **3.** Tutkun. **4.** İlgi çekici. **5.**Yapmakta olduğu işe iyi sarılan; çok iyi iş çıkaran. **6.** (Değirmen için) iyi ve düzgün çalışan; ayarı iyi. **7.** (Saban için) toprağa kolay dalan; çeki açısı yüksek. [DS]

sargın[2], [sar-mak > sar-gın] *sf.* **1.** İyice sarmış, kuşatmış, kapatmış durumda olan. **2.** *{ağız}* Tıpatıp; tam; en uygun biçimde. [DS]

sargın[3], [sar-gın] *{ağız} is.* Kırılması güç odun.[DS]

sargın[4], [sar-gın] *{ağız}* (Hava için) kapalı; puslu. [DS]

sargısız, [sar-gı-sız] *sf.* Sargısı olmayan; sargı ile sarılmamış olan.

sargon, [Yun. sargos] *{ağız} is.* Bir tür kılıç balığı. [DS]

sargoz, [Yun. sargos] *{ağız} is.* → sargon. [DS]

sargun[1], [sar-mak > sar-gın / sargun] *{ağız} sf.* Uygun; tıpatıp. [DS]

sargun[2], [sar-mak > sar-gın / sargun] *{ağız} is.* Üstü sazlarla örtülü küçük bataklık. [DS]

sargun[3], [sa-gın / sar-gun] *{ağız} sf.* (Hava için) kapalı; sisli; puslu. ◻ **sargun olmak,** *{ağız} (Hava için) kapalı olmak.*

sargun[4], [sar-gın / sar-gun] *{ağız} sf.* Candan; yakın; sıkıfıkı. [DS] ◻ **sargun olmak,** *{ağız} İçten, yürekten, candan anlaşmak.*

sargut, [sarığ > sarığ-ıt / sargut ?] *{ağız} is.* Açık saman rengi; sarımsı. [DS]

sarğı[1], [sar-mak > sar-gı / ser-mek > ser-gi] *{ağız} is.* Halı; kilim. [DS]

sarğı[2], [sar-gı] *{ağız} is.* Sargı. [DS]

sarğın, [sar-mak > sar-gın] *{ağız} sf.* **1.** Candan; içten; yürekten. **2.** Girgin. **3.** Tutkun. [DS]

sarh, [Ar. şarḥ صرح] *{OsT} is.* Yüksek yapı; büyük köşk; malikâne.

sarhanah, [sark-anak] *{ağız} is.* Sucuk doldurulan bağırsak. [DS]

sarhı, [sark-mak > sark-ı / sarḫı] *{ağız} sf.* **1.** Sarkık. **2.** Uzun. [DS]

sarhımah, [sark-ı-mak / sarḫımaḫ] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Meyve ve sebze için) buruşmak. [DS]

sarhmah, [sark-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Sarkmak; sallanmak. [DS]

sarhoş, [Far. ser *(baş)* + ḫōş *(iyi)* سرخوش] *{OsT} sf.* **1.** Aldığı alkol veya keyif verici maddenin etkisi ile beyninde oluşan düzensizlik ve bozukluk yüzünden kendini bilmez durumda olan; esrik; sermest; mest. **2.** Hoşuna giden bir şeyden dolayı mutluluk duyan. **3.** *is.* Alkol almış kimse. **4.** *zf.* Alkol alarak; sarhoş olarak. ◻ **sarhoş barı,** *{ağız} folk. Erzurum yöresi halkoyunlarından birinin adı.* [DS]‖ **sarhoş etmek,** *1. Sarhoşluk vermek. 2. Coşku vermek; heyecanlandırmak; aşırı sevindirmek.*‖ **sarhoş olmak,** *1. Alkol alarak kendinden geçmek; sarhoş duruma gelmek. 2. Bir şeyden aşırı derece etkilenerek çok sevinmek; sevinçten kendinden geçmek.*‖ **sarhoş olup sofradan yana yıkılmak,** *{ağız} Kendi çıkarını gözetmek.*‖ **sarhoş yürüyüşü,** *Alkol yüzünden veya iç kulak, dalız yolları veya beyincik hastalıklarında görülen sendeleyerek yürüme.*

sarhoşlaşma, [sarhoş-la-ş-ma] *is.* Sarhoşlaşmak eylemi.

sarhoşlaşmak, [sarhoş-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sarhoş olmak; sarhoş duruma gelmek.

sarhoşluk,-ğu, [sarhoş-luk] *is.* **1.** Sarhoş olma durumu; esriklik. **2.** Sevindirici ve mutluluk kaynağı bir durumun verdiği duygunun veya baş döndürücü bir heyecanın sebep olduğu coşku; çok hoşa giden baş döndürücü duyum. **3.** *mecaz.* Aşırı dalgınlık; şaşkınlık.

sarhuh, [sark-ık / sark-uk > sarḫuḫ] *{ağız} sf.* Sarkık. [DS]

sarhuntuluh, [sark-ıntı-lık > sark-untu-luk > sarḫuntuluḫ] *{ağız} is.* **1.** Sarkıntılık. **2.** Çalıp çırpma. [DS]

sarı[1], [sarığ > sarı] *is.* **1.** Güneş ışığının ayrışma tayfında yeşil ile portakal rengi arasında yer alan rengin adı. **2.** Bu renkte olan boyar madde; bir maddenin bu renkte olan bölümü. **3.** Sarının değişik tonları. **4.** Pirinç; sarı bakır. **5.** *sf.* Bu renkte olan. **6.** (İnsan için) sarı saçlı, beyaz tenli; sarışın. **7.** (Yüz için) solgun; soluk. ◻ **sarı ağaç,** *{ağız}* → sarıağaç. [DS]‖ **sarı ağız,** *{ağız}* → sarıağız. [DS]‖ **sarı ağu,** *{ağız}* → sarıağı. [DS]‖ **sarı akrep,** *zool, Örümceğimsiler sınıfının akrepler takımından, 8-10 cm. kadar uzunlukta Balkanlar, Anadolu, Suriye ve Afrika'da yaşayan zehirli bir akrep türü, (Buthus).*‖ **sarı ala göz,** *{eAT} Sarıya çalar kestane renkli göz.*‖ **sarı ardıç kuşu,** *zool. Sarı kamışçın.*‖ **sarı aş,** *1. {eAT} Zerde. 2. {ağız} Pelte.* [DS]‖ **sarı ayaklı,** *{ağız} Uğursuz.* [DS]‖ **sarı bağlar,** *anat. Omurları birbirine bağlayan kalın bağlar.*‖ **sarı balık,** *{ağız} Sazan.* [DS]‖ **sarı bayrak,** *Kapıkulunun ikinci süvari bölüğü.*‖ **sarı benek,** *Gözde, ağ tabakanın ortasında bulunan ve görüntünün net olmasını sağlayan sarı renkli duygun nokta; sarı nokta; makula.*‖ **sarı benli,** *{ağız} Sarıbalık.* [DS]‖ **sarı bez,** *Görme özürlülerin kendilerini tanıtmak için kollarına taktıkları üç sarı noktalı kolluk.*‖ **sarı bilbil,** *{ağız}* → sarıasma. [DS]‖ **sarı boğazlı serçe,** *zool. Serçegillerden kanatlarında kırmızı kahve omuz lekesi ve iki açık bant bulunan, on cm. kadar uzunlukta ötücü bir kuş, (Petronia xanthocollis).*‖ **sarı boya,** *bot. İpliği sarıya boyamakta kullanılan bir sumak türü; sayı yaprak; sarı can, (Cotinus coggyria).*‖ **sarı boyunlu termit,** *zool. Termitler takımının, topluluğunu kraliçe, erkek işçi ve erlerin oluşturduğu Güney Avrupa ile Kuzey Asya'da yaşayan bir eklem bacaklı, böcek, (Calothermes).*‖ **sarı bülbül,** *{ağız}* → sarıasma. [DS]‖ **sarı cisim,** *anat. 1. Yumurta bırakımından sonra parçalanan folikülün değişerek meydana getirdiği, genellikle sarı renkli yapı. 2. İki yaşamlılarda eşey hücrelerinin oluşumunda ve kış uykusu sırasında besin sağlamakla görevli bir yapı, (Corpus luteum).*‖ **sarı çam,** *Çamgillerden, her dem yeşil, iğne yapraklı, 5-15 metre kadar boylanabilen, 100-2700 metre yüksekliklerde yetişen bir çam türü, (Pinus sylvestris).*‖ **sarı çapar,** *{ağız} 1. (Kişi için) sarı ya da kızıl saçlı, yüzünün cildi bozuk. 2. (Kişi için) sarışın ve aksi.* [DS]‖ **sarı çedik,** *{ağız} Bir tür ka-*

dın pabucu. [DS]|| **sarı çıtnık,** *{ağız}* → sarıasma. [DS]|| **sarı çibin,** *{ağız}* → sarıcaarı. [DS]|| **sarı çiğdem,** *bot. Safran, (Crocus chrysanthus).*|| **sarı çiçek,** *bot. 1. Çiçekleri altın sarısı renginde, kökleri halk hekimliğinde balgam söktürücü olarak kullanılan, çuha çiçeğinin bir türü, (Primula veris). 2. Ölmez çiçek, (Helichrysum oriantale).*|| **sarı çizme giymek,** *Önemli ve yüksek bir mevkide bulunmak; durumu iyi olmak.*|| **sarı çizmeli Mehmet Ağa,** *Kim olduğu ve nerede bulunduğu bilinmeyen kimse.*|| **sarı çobanaldatan,** *zool. Sarı kuyruksallayan.*|| **sarı diken,** *{ağız} bot. Uçlarında sarı ve sivri dikenleri bulunan bir tür yabani ot.* [DS]|| **sarı engerek,** *zool. Koca engerek.*‖ **sarı enzim,** *biy. Sarı flavin prostetik grubu içeren bir grup flavoprotein.*|| **sarı erik,** *1. {eAT} Zerdali. 2. {ağız} Kayısı.* [DS]|| **sarı gagalı dağ kargası,** *zool. Kargagillerden, kırk cm. kadar uzunlukta, kara tüylü, uzun kanatlı, gagası sarı, Avrupa ve Asya'da dağlarda, vadilerde yaşayan, ülkemizde her mevsim görülen ötücü kuş, (Pyrrhcorax graculus).*|| **sarı gagalı dalgıç,** *zool. Dalgıç kuşugillerden, kafa, boyun ve gırtlağı erguvan renginde, balık ile beslenen bir kuş, (Gavia adamsii).*|| **sarı gagalı keten kuşu,** *zool. İspinozgillerden, Asya ve Kuzey Avrupa'da kayalıklarda yaşayan, on beş cm. kadar uzunlukta, sırtı sarı kahverengi, karnı beyaz, gagası sarı ötücü bir kuş, (Carduelis flavirostris).*|| **sarı gagalı tropik kuşu,** *zool. Leyleksilerden, sarı gagalı, denizlerde yaşayan bir tropik kuş, (Phathon lepturus).*|| **sarı gagalı yelkovan,** *zool. Yelkovan kuşugillerden Atlantik Okyanusu ve Akdeniz'de yaşayan 30 cm. kadar uzunlukta bir fırtına kuşu, (Puffinus kuhlii).*|| **sarı hani,** *zool. Hanigillerden Akdeniz'de yaşayan, 25 cm. kadar uzunlukta bir kemikli balık; orfoz balığı, (Epinephelus gigas).*|| **sarı humma,** *Çoğunlukla sıcak ülkelerde görülen, insana çizgili sinekle bulaşan bir virüsün sebep olduğu, karaciğer, böbrek iltihabı, sarılık ve sinir rahatsızlıklarıyla kendini gösteren bulaşıcı bir hastalık.*|| **sarı ırk,** *antrop. Hindistan ve İslam ülkeleri hariç, bütün Asya halkını içine alan ve Doğu Avrupa'ya kadar yayılmış olan, ortak özellikleri derilerinde sarı ya da bakır rengi pigment bulunan, saçları kara ve düz, seyrek sakallı, yassı yüzlü, küçük burunlu, yanak kemikleri çıkık, gözleri çekik, kısa yapılı insan ırkı; Moğol ırkı, (Homo sapiens).*|| **sarı ışık,** *1. Demiryollarında makinistin treni yavaşlatması gerektiğini ikaz eden ışık. 2. Trafik düzenlemesinde kırmızıdan sonra yandığında yolun geçişe açılacağını, yeşilden sonra yandığında ise yolun geçişe kapatılacağını belirten uyarı işareti.*‖ **sarı kamışçın,** *zool. Ötleğengiller familyasından, Orta ve Güney Avrupa ile Kuzey Afrika'nın bataklıklarında yaşayan, 13 cm. kadar uzunlukta, sırtı ve karnı sarı kahverengi, böceklerle beslenen bir ötücü kuş; sarı ardıç kuşu, (Acrocaphalus paludicola).*|| **sarı kanat,** *{ağız}* → sarıkanat. [DS]|| **sarı kart,** *spor. Futbolda, kurallara uymayan, aşırı ve sert hareketlerde bulunan, centilmence davranışlardan uzak kalan oyuncuya hakemin yaptığı uyarı.*‖ **sarı kavak,** *bot. 1. Yaprakları sarıya çalan kavak. 2. {OsT} Çınar.*‖ **sarı kaya balığı,** *zool. Kaya balığıgillerden, sarı renkli, kara benekli bir tür kemikli balık; saz kayası, (Gobius auratus).*|| **sarı kıkırdak,** *anat. Elastik kıkırdak.*|| **sarı kıvrık,** *{ağız}* → sarı kıvrım. [DS]|| **sarı kıvrım,** *{ağız} Topak altında sürüp filiz verdiği hâlde yüzeyin sert olması dolayısı ile yüzeye çıkamayan tane.* [DS]|| **sarı kıvrışık,** *{ağız}* → sarı kıvrım. [DS]|| **sarı kız,** *1. Altın lira. 2. argo. Esrar.*|| **sarı kiraz kuşu,** *zool. Kiraz kuşugillerden, Avrupa'nın dağ ve ovalarında yaşayan, sırtı koyu kırmızı kahverengi, karnı sarı bir ötücü kuş; sarı yelve, (Emberiza citrinella).*|| **sarı koğuk,** *{ağız} Bir tür incir.* [DS]|| **sarı konur,** *{ağız} Sırtı sarı, diğer yerleri siyah sığır.* [DS]|| **sarı kök,** *bot. Sumak.*|| **sarı kulak,** *{ağız} Kefal yavrusu.* [DS]|| **sarı kuş,** *{ağız}* → sarıasma. [DS]|| **sarı kuyruk,** *{ağız} Kuyruğu sarı bir tür balık.* [DS]|| **sarı kuyruksallayan,** *zool. Kuyruksallayangillerden, ülkemizin her tarafında yazın kuluçkaya yatan, böcek ve larvalarla beslenen, sırtı zeytin yeşili, karnı sarı, göçmen bir ötücü kuş; sarı çobanaldatan, (Motacilla flava).*|| **sarı lira,** *Osmanlı İmparatorluğu döneminde kullanılmış altın karışımı para.*|| **sarı mana,** *{ağız} Bir tür kertenkele.* [DS]|| **sarı mankır,** *{OsT} Altın para.*‖ **sarı mantar,** *bot. Şapkası soluk sarı, esmer benekli, zehirsiz bir tür mantar, (Amanita citrina).*|| **sarı mantı,** *{ağız} is. Şebboy çiçeği.* [DS]|| **sarı maya,** *{ağız}* → sarı mana. [DS]|| **sarı muhalif,** *{OsT} Açık kahverengi; kirli sarı.*|| **sarı mukallit,** *zool. Ötleğengillerden, Avrupa, Ön Asya ile Kuzey Asya'da bahçelerde yaşayan, ülkemizde Marmara bölgesinde kuluçkaya yatan, sırtı sarı, kül rengi, yeşil, karnı ise kükürt sarısı olan, küçük böceklerle beslenen göçmen ötücü bir kuş, (Hippolais icterina).*|| **sarı nokta,** *anat. Gözün ağ katının arka duvarı ortasında yer alan ve görüntünün en net oluştuğu, çok sayıda koni hücreleri kapsayan sarı renkli bölge; sarı benek; fovea, (macula lutea).*|| **sarı parmak,** *{ağız} Havuç.* [DS]|| **sarı patlıcan,** *{ağız} Domates.* [DS]|| **sarı sendika,** *Sendika görünümü altında işçi sendikalarına karşı çalışan sendika.*|| **sarı sendikacılık,** *Sarı sendika örgütü adına çalışmak; işçi sendikaları karşısında olmak.*|| **sarı sıcak,** *Ülkemizin güney illerinde yakıcı güneşe ve yaz sıcağına verilen ad.*‖ **sarı sütlügen,** *{OsT} bot. Dere otuna benzer bir tür sütleğen.*‖ **sarı şebboy,** *bot. Adi şebboy.*|| **sarı teller,** *Elastik teller.*|| **sarı teyin,** *{ağız} Sincap.* [DS]|| **sarı tıska,** *{ağız} Renksiz ve sağlıksız adam.* [DS]|| **sarı yağ,** *Arıtılmış tere yağı.*|| **sarı yağız,** *Kula rengi at.*|| **sarı yel,** *{ağız} 1.*

Doğudan esen ılık yel. 2. Kışın ırmak yataklarından gelen sert ve soğuk yel. [DS]|| **sarı yelve,** *zool. Sarı kiraz kuşu.*|| **sarı yemiş,** *{ağız} Şeftali.* [DS]|| **sarı yılan,** *zool. Pullu sürüngenlerden, taşlık alanlarda yaşayan, 150 cm. kadar boyda, kemiricilerle beslenen bir yılan türü, (Elaphe qutuorlineata).*|| **sarı zağar,** *{ağız} Çiğdem.* [DS]

sarı[2], [sa-rı / sa-ru صارى] *{eT} is.* **1.** Taraf; yön; cihet. [EUTS] **2.** *{eAT} {OsT} zf.* (Belirtilen yöne) doğru; ... tarafa; ... yana.

sarıağaç, -cı [sarı+ağaç] *is. bot.* Antepfıstığıgillerden, sıcak bölgelerde yetişen, üç metre kadar boylanabilen, birleşik yapraklı, çalı görünümünde, kökleri ipliği sarıya boyamakta kullanılan ağaççık; boyacı sumağı; zerdeçal; *(Rhus cotinus / Cotinus coggyria). {OsT} {ağız} (aynı)* [DS]

sarıağı, [sarı+ağı] *is. bot.* Kışın yapraklarını döken, sarı çiçekli, çiçeklerinden arıların yaptığı bala deli bal denilen bir çalı; sifin; zifin, *(Rhododendron luteum).*

sarıağız, [sarı+ağız] *is. zool.* Gölgebalığıgillerden, sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, 2 m. kadar uzunlukta, ağzının içi sarı renkli, çeneleri sivri dişlerle dolu bir kemikli balık, *(Sciaena aquila).*

sarıasma, [sarı+as-ma] *is. zool.* Sarıasmagillerden, Avrupa, Asya ve Afrika'nın sıcak ve ılıman bölgelerinde ormanlarda yaşayan, Türkiye'nin her bölgesinde yazın kuluçkaya yatan, erkeği parlak sarı tüylü, kanatları ve kuyruğu siyah, dişisi ve yavrularının sırtı zeytin yeşili, karnı kül rengi olan, yuvasını dalların çatalına kuran, böceklerle ve tırtıllarla beslenen ötücü kuş, *(Oriolus oriolus).*

sarıasmagiller, [sarı+as-ma-gil-ler] *is. zool.* Tüyleri canlı renklerde olan, Asya, Avrupa ve Afrika'nın ormanlık bölgelerinde yaşayan, böcek ve meyvelerle beslenen ötücü kuşlar familyası, *(Oriolidae).*

sarıbalık,-ğı [sarı+balık] *is. zool.* Sazangillerden, tatlı sularda yaşayan karnı ve yanları sarı renkli büyük pullu iri balık, *(İdus jessus).*

sarıbaş, [sarı+baş] *{ağız} is.* **1.** Sarı başaklı bir tür buğday. **2.** Parlak ve düzgün tüylü küçük bir kuş. **3.** *bot.* Çiçekleri boyar madde olarak kullanılan, bir metre kadar boylanabilen, çok yıllık, sarı çiçekli bir otsu bitki; peygamber çiçeği, *(Centaurea macrocephala).* [DS]

sarıbaybak, -ğı [sarı+baybak ?] *{ağız} sf.* (Adam için) sarışın. [DS]

sarıboz, [sarı+boz] *{ağız} is.* Beyaza yakın boz eşek. [DS]

sarıbö, [sarı+böğ] *{ağız} is.* Örümceğe benzer zehirli bir böcek. [DS]

sarıburma, [sarı+bur-ma] *{ağız} is.* Sarığıburma. [DS]

sarıca, [sarı-ca] *sf.* **1.** Sarıyı andıran; sarı renge yakın; sarımsı; sarımtırak. **2.** *is.* Yaban arısı; sarıca arı. **3.** *(Sarıca Paşa'dan)* İmparatorluk döneminde eyalet valilerinin çevresinde toplanan başıbozuk asker.

sarıcaarı, [sarı-ca+arı] *{ağız} is.* Sarı renkli bir tür eşek arısı; yaban arısı. [DS]

sarıcalık, -ğı [sarı-ca-lık] *is.* **1.** Genç kızlarda görülen bir tür kansızlık. **2.** *bot.* Fazla nemlilik veya kök asalakları gibi sebeplerle bitkilerde yaprak sararması biçiminde görülen hastalık.

sarıcı, [sar-ıcı] *sf.* Sarmak işini yapan; saran.

sarıcık,-ğı [sarı-cık] *is. zool.* Sarıasma.

sarıçalı, [sarı+çalı] *is. bot.* Kadın tuzluğugillerden, sarı çiçekli, kırmızı meyveli kabuğu ve kökü halk hekimliğinde solucan düşürücü olarak kullanılan, ekinlerdeki pas hastalığına ara konaklık ettiği için zararlı bitkilerden sayılan bir çalı; amberbaris; kadıntuzluğu, *(Berberis vulgaris).*

sarıçga, [sarı-çga] *{eT} sf.* Çekirge. [DLT] **sarıçga er,** *Gevşek ve tembel adam.* [DLT]

sarıçıtnık, -ğı [sarı+çıt(ı)n-ık] *{ağız} is.* → sarıasma. [DS]

sarıçıyan, [sarı+çıyan] *sf.* (Kişi için) içinden pazarlıklı, hain ve sarışın.

sarıçiçek,-ği [sarı+çiçek] *is.* Artvin dolaylarında kadın erkek birlikte oynanan halk oyunu.

sarıçiğdem, [sarı+çiğde-m] *is. bot.* Çiçekleri sarı renkli olan çiğdem.

sarıçiyle, [sarı+çiyle] *{ağız} is.* Sarımsı toprak. [DS]

sarıdiken, [sarı+dik-en] *is.* Papatyagillerden, yetmiş beş santimetre kadar boylanabilen, tüylü, dikenli, sarı çiçekli, toprak üstü kısımları taze iken sebze olarak yenilen, kökü ise idrar söktürücü olarak halk hekimliğinde kullanılan iki veya çok yıllık otsu bitki, *(Scolymus hispanicus).*

sarıerik,-ği [sarı+erik] *is. bot.* **1.** Gülgillerden, Çin kökenli, Türkiye ve Akdeniz ülkelerinde bol miktarda yetiştirilen, yaygın ve dik dallı, açık pembe büyük çiçekler açan, yaprakları oval kalbe benzer, meyvesi tek çekirdekli bir meyve ağacı; kayısı, *(Prunus armeniaca).* **2.** *{OsT}* Zerdali.

sarıfiğ, [sarı+fiğ] *is. bot.* Sarı renkli fiğ.

sarıg, [sar-ıġ] *{eT} sf.* Sarı; sarı renk. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] **sarıg erük,** *{eT} Kayısı; zerdali.* [DLT]|| **sarıg geşür,** *{eT} Havuç.* [DLT]|| **sarıg gezer,** *{eT} Havuç.* [DLT]|| **sarıg gizri,** *{eT} Havuç.* [DLT]|| **sarıg kezik,** *{eT} Sarılık hastalığı.* [DLT]|| **sarıg surıg,** *{eT} Herhangi bir sarı renk.* [DLT]|| **sarıg suv,** *{eT} Karında toplanan sarı su.* [DLT]|| **sarıg turma,** *{eT} Havuç.* [DLT]

sarıgelen, [sarı+gel-en] *{ağız} sf.* Sarımsı. [DS]

sarıger, [sarı+ger] *{ağız} is.* Kulakları ve bacakları sarı keçi. [DS]

sarıgeren, [sarı+ger-en] *{ağız} is.* Sarı ve yağlı toprak.

sarıglamak, [sarıġ-lā-mak] *(sarığla:mak) {eT} gçl. f. [-ar]* Sarılamak; sarı yapmak. [DLT]

sarıglıg, [sarıġ-lıg] *{eT} is.* **1.** Sarılık hastalığı olan. [DLT] **2.** Sarılık. [DLT]

sarıgöde, [sarı+göde] *{ağız} is.* Kartaldan küçük, yırtıcı bir kuş. [DS]

sarıgöz, [sarı+göz] *is. zool.* Sparidae familyasından Atlas Okyanusu ile Akdeniz'de yaşayan, oval gövdeli, sivri burunlu, derin yarık ağzı sivri ve yırtıcı dişlerle donanmış, ortalama 30–40 cm. boyunda, eti pek sevilmeyen, altın sarısı renginde, hepçil, kemikli balık, *(Spondyliosoma centharus).* 🗗 **sarıgöz sarma,** *{ağız} Namlusu sarma olarak özel biçimde yapılmış çifte.* [DS]

sarığıburma, [sar-ı(k)-ı + bur-ma] *is.* Kıyılmış badem içi serpilmiş yufkalar oklavaya dolandıktan sonra büzdürülerek çıkarılıp sarık gibi yuvarlak şekil verilmek suretiyle yapılan bir tür tatlı; burma tatlısı. *{ağız} (aym)* [DS]

sarığuş, [sarı+kuş] *{ağız} is.*→ sarıasma. [DS]

sarılıalile, [sarı+halile] *is.* Hindistan'da yetişen halilenin, olgunlaşmadan önce toplanıp kurutulmuş, erik biçimindeki, sarımsı esmer meyveleri, *(Terminalia citrina).*

sarıhani, [sarı+hani] *is. zool.* Hanigillerden, sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, başı oldukça büyük, alt çeneleri de pulla kaplı, tatlı su levreğine benzer oval gövdeli kemikli balık, *(Epinephelus gigas).*

sarık,-ğı [sar-mak > sar-ık] *is.* **1.** Eskiden giyilen fes, börk, külah, serpuş, kavuk gibi başlıkların üzerine sarılan tülbent, abani veya şala verilen ad. **2.** *{ağız}* Tülbent. [DS]

sarıkakaç, -cı [sarı+kakaç] *{ağız} is.* Büyük kertenkele. [DS]

sarıkanat,-dı, [sarı+kanat] *is. zool.* Boyu çinakoptan biraz daha büyük, 18-25 cm. arasında olan lüfere verilen ad.

sarıkandil, [sarı+kandil] *{ağız} is.* → sarıasma. [DS]

sarıkçı, [sarık-çı] *is.* Sarıklarda kullanılan tülbent ve diğer kumaşları satan, değişik biçimlerde sarık saran kimse.

sarıkebe, [sarı+kebe صاری کبه] *{OsT} is. zool.* İri puğu kuşu; bir tür baykuş.

sarıkılçık, -ğı [sarı+kıl-çık] *{ağız} is.* Bir tür pirinç. [DS]

sarıkız, [sarı+kız] *is.* **1.** → sarı kız. **2.** Halk dilinde ineğe verilen ad.

sarıklı, [sar-ık-lı] *sf.* **1.** Sarığı olan; sarık giymiş olan. **2.** *is. mecaz.* Müslümanların din adamı; hoca. 🗗 **sarıklı alayı,** *Cuma selamlığı törenlerinde sarıklılardan kurulu topluluk.*|| **sarıklı sikke,** *tasvf. Mevleviler tarafından giyilen ve çevresine özel bir sarık sarılan başlık.*

sarıklık, -ğı [sarık-lık] *sf.* **1.** Sarık yapmaya uygun; sarık için ayrılmış. **2.** *{ağız} is.* Çiğdem. [DS]

sarıkök, [sarı+kök] *{ağız} is. bot.* Zerdeçal. [DS]

sarıkulak[1]**, -ğı** [sarı+kulak] *{ağız} is.* Kefal yavrusu. [DS]

sarıkulak[2]**, -ğı** [sarı+kulak] *{ağız} is.* Yakınının kötü yolda olmasına göz yuman kimse. [DS]

sarıkuş, [sarı+kuş] *{ağız} is.* → sarıasma. [DS]

sarıkuyruk, -ğu [sarı+kuyruk] *is.* Carangidae familyasından Akdeniz'de yaşayan, kuyruğu sarı, yumuşakçalar, kabuklular ve küçük balıklarla beslenen, eti lezzetli bir kemikli balık, *(Seriola dumerilli).*

sarılaşma, [sarı-la-ş-ma] *is.* Sarılaşmak eylemi.

sarılaşmak, [sarı-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Giderek sarı bir renk almak; sarıya dönmek; sarı olmak; sararmak.

sarılgan, [sar-ıl-gan] *sf.* **1.** Sarılma huyunda olan; sarılmayı alışkanlık haline getirmiş olan. **2.** *bot.* Yanındaki nesne ve bitkilere gövdesinde bulunan sülüklerle tutunarak yükselen. 🗗 **sarılgan bitki,** *Bükülgen sapı ile kendi kendine dikilemeyen, ağaçların dal ve gövdelerine tırmanarak büyüyen bitki.*|| **sarılgan gövde,** *Tutunup sarılmaya yarayan uzun gövde.*

sarılgıt, [sar+ıl-gıt / sarı + ıl-gıt] *{ağız} sf.* Çok renkli. [DS]

sarılı[1]**,** [sar-ıl-mak > sar-ıl-ı] *sf.* **1.** Bir şeye sarılmış olan; sarılarak tutunan, yükselen. **2.** Bir şeyle sarılmış, bağlanmış olan. **3.** *is.* Sarılmak eylemi veya biçimi.

sarılı[2]**,** [sarı-lı] *sf.* **1.** Renginde sarı renk egemen olan; üzerinde yer yer sarılıklar bulunan. **2.** Sarı renkli elbise giymiş bulunan.

sarılık[1]**, -ğı** [sarı-lık] *is.* **1.** Sarı renkli olma durumu; sarı olma durumu. **2.** Sarı renk. **3.** *bot.* Klorofil yetersizliğinden dolayı yaprakların sarı renk almasıyla beliren bitki hastalığı; kloroz. **4.** *tıp.* Derinin ve mukozaların safra pigmentlerinden bilirubinle dolması sonucu meydana gelen hastalık belirtisi; ikter. 🗗 **sarılığını kesmek,** *Ustura ile, sarılık olan hastayı tedavi etmek için alnından bir damla kan akıtmak.*

sarılık[2]**, -ğı** [sarı-lık] *{ağız} is.* Sığırcık büyüklüğünde bir tür av kuşu. [DS]

sarılıklı, [sarı-lık-lı] *sf.* **1.** (Hasta için) sarılık olmuş. **2.** (Hastalık için) yan belirtisi sarılık olan.

sarılıksız, [sarı-lık-sız] *sf.* (Hastalık için) belirtileri arasında sarılık bulunmayan.

sarılış, [sar-ıl-ış] *is.* Sarılmak eylemi veya biçimi.

sarılışma, [sar-ıl-ış-ma] *is.* Sarılışmak eylemi.

sarılışmak, [sar-ıl-ış-mak] *işteş. f. [-ır]* (İki ve daha çok kişi için) birbirine sarılmak.

sarılma, [sar-ıl-ma] *is.* Sarılmak eylemi.

sarılmak[1]**,** [*eT.* sār-mak > sar-mak > sar-ıl-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir kimseyi veya bir şeyi kolları arasına alıp sımsıkı tutunmak; kolları arasında tutmak; kollarını dolamak. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** Bir

şeyi kullanmak üzere hemen ele almak; hemen yapmaya karar vermek. **3.** Bütün gücü ile ele almak. **4.** *mecaz.* Büyük bir istekle, coşku ile katılmak; güçlüklere karşı ona sığınmak; kendini vermek; benimsemek. **5.** Birine büyük bir güvenle bağlanmak. **6.** (Yılan, sarmaşık, ip vb. için) bir şeyin üzerine bir veya birkaç kez dolanmak. **7.** *{OsT}* Sarmak; kuşatmak; muhasara etmek. **8.** *edil. f.* Sarmak işi yapılmak. **9.** Kuşatılmak; çember içine alınmak. **10.** Silindir biçiminde dolanmak; yuvarlanmak. **11.** Üzeri bir şeyle kaplanmak; örtülmek.

sarılmak[2], [sar-ıl-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur] "Kırılmak; darılmak"* anlamına gelen *"arılmak sarılmak"* ikilemesinde geçer. [DLT]

sarım[1], [sar-mak > sar-ım] *is.* **1.** Sarmak eylemi; sarma. **2.** Bir şeyi bir kez saracak miktar. **3.** Elektrik motorlarında bir döngü oluşturacak iletkenler kümesi. **4.** Elektromıknatıslarda makara biçiminde sarılan iletken telin her bir halkası. **5.** *mat.* Bir sarmalın, bir helisin bir adım uzaklığındaki iki paralel düzlem arasında kalan bölümü. **6.** Helisel bir yayı oluşturan telin her bir dolanımı. **7.** *{ağız}* keten veya kendirin eğrilmemiş liflerinden yapılan ince iplik. [DS] 🗗 **sarım görüm olmak,** *{ağız} Sarmaş dolaş olmak.* [DS]

sarım[2], [sār-mak > sar-ım] *{eT} is.* İbrik, testi gibi şeylerden içilecek olan nesnenin süzülmesi için bu kapların ağzına gerilen ipek kumaş parçası; süzgeç. [DLT]

sarım[3], [sarı > sarı-m] *{ağız} sf.* Sarımsı; sarımtırak. [DS]

sarımah, [sar-ı-mak > sarımaḫ] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Alay etmek. [DS]

sarımana, [sarı+mana] *{ağız} is.* Büyük kertenkele. [DS]

sarımburma, [sar-ım+bur-ma] *{ağız} is.* Sarığıburma. [DS]

sarımercimek,-ği [sarı+mercimek] *is.* Sarı renkli bir tür mercimek.

sarımsah, [sarımsak > sarımsaḫ] *{ağız} is.* → sarımsak. [DS] 🗗 **sarımsah gabuğu,** *{ağız}* → sarımsak kabuğu. [DS]

sarımsak,-ğı [*eT.* sarmusak > sarımsak > sarımsak] *is. bot.* **1.** Zambakgillerden, 25-100 cm. kadar boylanabilen, çiçekleri uçta şemsiye biçiminde olan, yaprak, kök ve gövdesinde ana maddesi alil polisülfür olan kokulu bir yağ bulunan, iki yıllık otsu kültür bitkisi, *(Allium sativum).* **2.** Bu bitkinin bahar olarak kullanılan dişli yumru kökü. 🗗 **sarımsak dişi,** *Olgun sarımsağın kök tanelerinden her biri.*|| **sarımsak esansı,** *Sarımsaktan elde edilen, ana maddesi alil polisülfür olan uçucu yağ.*|| **sarımsak hardalı,** → sarımsak otu.|| **sarımsak kabuğu,** *{ağız} Kadınların büründüğü kalın ve beyaz örtü.* || **sarımsak kurbağası,** *zool. Çamursal kurbağagillerden, 6 cm. uzunlukta, çamurlara gümülü olarak yaşayan bir kuyruksuz iki yaşamlı, (Pelobates fuscus).*|| **sarımsak otu,** *Turpgillerden, dik saplı, küçük beyaz çiçekli, ovuşturulduğu zaman sarımsak kokusu yayılan otsu bitki; kuş otu; sarımsak hardalı, (Alliaria officinalis).*|| **sarımsak yağı,** *{ağız} Halk hekimliğinde öksürüğü kesmek için içilen, içinde sarımsak pişirilmiş tuzsuz yağ.* [DS]|| **sarımsak yemedim ağzım koksun,** *Suç sayılacak herhangi bir şey yapmadığını, bu yüzden bir çekintisinin olamayacağını ifade eden kimsenin söylediği söz.*

sarımsaklama, [sarımsak-la-ma] *is.* Sarımsaklamak eylemi.

sarımsaklamak, [sarımsak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İçine sarımsak katmak.

sarımsaklı, [sarımsak-lı] *sf.* İçine sarımsak katılmış olan; içinde sarımsak bulunan.

sarımsı, [sarı-msı] *sf.* Sarıya yakın; sarıya çalan.

sarımtık, -ğı [sarı-mtık صارمتق] *{OsT}} sf.* Sarımtırak.

sarımtırak, -ğı, [sarı-mtırak] *sf.* Sarıya yakın; sarıya çalan.

sarınacak, -ğı [sar-ın-acak] *{ağız} is.* Kuzeybatıdan esen yel. [DS]

sarınç, -cı [Ar. ṣaḥrınc => sarnıç / sarınç] *{ağız} is.* Sarnıç. [DS]

sarınçka, [sarı-nçka] *{eT} is.* Çekirge. [DLT]

sarıngulamak, [sār-ın-ġü-lā-mak] *(sarıngu:la:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Buz veya benzeri şeyler üzerinden kaymak. [DLT]

sarınma, [sar-ın-ma] *is.* Sarınmak eylemi.

sarınmak, [sar-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi kendi üstüne sarmak, dolamak. **2.** Bir şeye bürünmek; bir şeyle sıkıca örtünmek.

sarınmak, [sār-mak > sar-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Bir şeyi sarınmak; örtünmek; bir işe sarılmak. [DLT]

saroğlan, [sarı+oğlan] *{ağız} is. zool.* **1.** Akrep. **2.** Zehirli bir tür örümcek. [DS]

sarıot, [sarı+ot] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

sarıpapatya, [sarı+papatya] *is. bot.* Çiçekleri sarı renkli bir papatya türü; sığırgözü; öküzgözü, *(Anthemis tinctoria).*

sarıpüs, [sarı+püs ?] *{ağız} is.* At, katır vb. üzerine örtülen kıl örtü. [DS]

sarısabır, [sarı+sabır] *is. bot.* **1.** Zambakgillerden, Akdeniz bölgesinde yetişen, yaprakları etli, kırılgan ve çoğu zaman gövdeyi bir rozet gibi saran yapraklardan elde edilen sıvısı halk hekimliğinde müshil olarak kullanılan, sarı çiçekli çok yıllık bir otsu bitki; azvay, *(Aloe vera).* **2.** Aynı bitkinin yapraklarından elde edilen, hekimlikte ve boyacılıkta kullanılan kırmızımsı esmer madde. **3.** Bu bitkiden elde edilen dokumalık lif.

sarısalkım, [sarı+salkım] *is. bot.* Baklagillerden, sarı

çiçekli, bahçelerde süs olarak yetiştirilen orta boylu bir ağaç, *(Laburnum anagyroides)*.

sarısandal, [sarı+sandal] *{ağız} is. zool.* İncirkuşu. [DS]

sarısu, [sarı+su] *{ağız} is.* Taze peynirden yapılan bir yemek. [DS]

sarış, [sar-ış] *is.* Sarmak eylemi veya biçimi.

sarışın, [sarı-şın] *sf.* **1.** Saçları, altın sarısı ile açık kestane sarısı arasında olan beyaz tenli. **2.** Sarıya yakın renkli. **3.** *is.* Sarı saçlı ve beyaz tenli kimse.

sarışınca, [sarı-şın-ca] *sf.* Sarışına yakın.

sarışınlık,-ğı [sarı-şın-lık] *is.* **1.** Sarışın olma durumu. **2.** Saçları, altın sarısı ile açık kestane sarısı arasında olan beyaz tenli kimsenin niteliği.

sarışmak, [sār-mak > sar-ış-mak صرشمق] *işteş. f. [-ur] {eT}* **1.** Sarmakta yardım ve yarış etmek. [DLT] **2.** *{OsT}* Birbirine sarılmak; sarmaşmak.

sarıtmak, [sār-mak > sar-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sardırmak; sarmayı emretmek. [DLT]

sarıyağ, [sarı+yağ] *{ağız} is.* → sarı yağ. [DS]

sarıyemiş, [sarı+ye-miş] *{ağız} is.* → sarı yemiş. [DS]

sarıyonca, [sarı+yonca] *is.* Baklagillerden, çiçekleri boyar madde olarak kullanılan, sarı çiçekli otsu bir bitki; kokulu yonca; eşek yoncası, *(Melilotus officinalis)*.

sarızambak,-ğı [sarı + zambak] *is.* Süsengillerden, başaklar halinde ve çok canlı sarı renkte altı ila on iki çiçekli, süsene benzeyen soğanlı süs bitkisi, *(İxia)*.

sar'î, [Ar. şarʿ > şarʿī صرعى] *(sar-i:) {OsT} sf.* **1.** Sara ile ilgili; saraya ait. **2.** Saralı.

sari[1]**,** [Ar. sirāyet > sārī / sārīye ساري / ساريه] *(sa:ri:) {OsT} sf.* **1.** (Hastalık için) bulaşan; bulaşıcı. **2.** (Durum için) başkalarını da etkileyen; etkisi onlara da geçen.

sari[2]**,** [Far. sārī ساری] *(sa:ri:) {OsT} sf.* **1.** Süren. **2.** Sürücü.

sari[3]**, -i'ı** [Ar. şarʿ > şarīʿ صريع] *(sari:) {OsT} sf.* **1.** Yere yıkılmış. **2.** (Kişi için) saralı.

sari[4]**,** [Hint. sari] *is.* Dikiş ve iğne kullanılmaksızın bütün bedeni saracak şekilde tek parça kumaştan yapılma Hint kadınlarının giydiği millî giysi.

sari[5]**,** [sa-rı / sari] *{ağız} e.* **1.** Yana. **2.** Yöne; tarafa. [DS]

sarif, [Ar. şarf > şārif صارف] *(sa:rif) {OsT} sf.* **1.** Sarf eden; harcayan. **2.** Değiştiren.

sarife, [Ar. şārife صارفه] *(sa:rife {OsT}) is.* Değişiklik; değişme.

sarig, [Ame. yer. tupi-guarani d. > Fr. sarigue] *is. zool.* Keseli sıçangillerden, Amerika'da yaşayan, yavruların sırtında taşıyan, kuyruğu sarılgan, ağız-burun kısmı uzun, arka ayaklarındaki baş parmak öteki parmaklara karşıdan kavuşan, ağaçta yaşayan, gececi, etçil, bir tür keseli fare, *(Didelphys dorsigera)*.

sarih, [Ar. şarāḥat > şarīḥ / şarīḥa صريح / صريحه] *(sari:h) {OsT} sf.* **1.** Kolayca anlaşılabilir; açık; belli. **2.** Şüpheli tarafı olmayan. **3.** Sade; saf; katışıksız. **4.** (At için) saf Arap kanı. 🗗 **sarîh mef'ul,** *{OsT} Belirtili nesne.*

sarihan, [Ar. şarīḥ > şarīḥan صريحاً] *(sari:han) {OsT} zf.* Açıkça; belli olarak; açık seçik.

sarik[1]**, -kı** [Ar. sirḳat > sārik صارق] *(sa:rik) {OsT} sf.* **1.** Hırsızlık yapan; çalan. **2.***is.* Hırsız; uğru.

sarik[2]**, -ğı** [sarik] *{ağız} is.* Çarık deliğine içten konan deri parçası. [DS]

sarim, [Ar. şārim / şārime صارم / صارمه] *{OsT} sf.* Keskin; kesici.

sarir[1]**,** [Ar. şarīr صرير] *(sari:r) {OsT} sf.* Cızırtı; gıcırtı. 🗗 **sarîr-i hâme,** *{OsT} Kalem cızırtısı.*|| **sarîrü'l-bâb,** *{OsT} Kapı gıcırtısı.*

sarir[2]**,** [Moğ. şaril] *{eT} is.* Kılıç artığı.[EUTS]

sarisa, [Yun. sarisa] *(sari'sa) is.* Makedonya ordularında eskiden kullanılan altı metre boyunda sivri demir uçlu uzun mızrak.

sariyli, [sariy-li ?] *{ağız} is.* Yağlı pide. [DS]

sarka, [İt. sacco / Yun. sakhkhos [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Üstü sırma ile işlenmiş, kadife ya da çuha kadın ceketi. **2.** Yelek boyunda, kollu, önü açık, düz yakalı, üzeri işlemeli kadife kadın elbisesi. [DS]

sarkaç[1]**,** [sar-kaç] *{eT} is.* Karamuk; yaban hindibasına benzer bir ot. [DLT]

sarkaç[2]**, -cı** [sark-aç] *is.* **1.** Bir nokta ya da eksen çevresinde hareket eden ve ağırlığının etkisi ile salınan katı cisim; rakkas. **2.** Çeşitli kuvvetlerin etkisi altında bir salınım hareketi yapan katı cisim. 🗗 **sarkaç darbe makinesi,** *Bir metal veya alaşımın esneme miktarını ölçmeye yarayan aygıt; charpy çekici.*|| **sarkaç hareketi,** *Bir eksen veya nokta etrafında dönmeye zorlanan katı cismin yaptığı, çizgisel veya açısal uzanımı zamanın sinüzoidal fonksiyonu olan salınım hareketi.*|| **sarkaç havan,** *Bir patlayıcının gücünü hesaplamaya yarayan aygıt.*

sarkaç[3]**, -cı** [sark-mak > sark-aç] *{ağız} is.* **1.** Dağ eteği. **2.** Su bölümü çizgisi; su çatı. [DS]

sarkaçlama, [sark-aç-la-ma] *is.* **1.** Sarkaçlamak eylemi. **2.** *spor.* Jimnastikte, değişik tutuş ve duruşlarda gergin vücut bölümlerini kendi ağırlığıyla düşmeye ve sallanmaya bırakma.

sarkaçlamak, [sark-aç-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sarkaç durumuna getirmek; sarkaç gibi sallanmasını sağlamak. **2.** *spor.* Jimnastikte, değişik tutuş ve duruşlarda, gergin vücut bölümlerini kendi ağırlığıyla düşmeye ve sallanmaya bırakmak

sarkaçlanmak, [sarkaç-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Karamuk otu bitmek. [DLT]

sarkal, [sark-a-l] *{ağız} sf.* (Deri için) pörsümüş; sarkmış. [DS]

sarkan, [sark-an] *{ağız} is.* Kovan. [DS]

sarkanak[1]**, -ğı** [sark-mak > sark-ın-mak > sark-ıñuk / sark-anak] *{ağız} is.* **1.** Püskül; saçak; ponpon. **2.** Çene altından sarkan et. **3.** Kaz ve ördeğin bacakları arasından sarkan yağ. **4.** İşkembe veya bir parçası; şirden. [DS]

sarkanak[2]**, -ğı** [sarıġ > sarıġ-anak ?] *{ağız} sf.* Sarımsı. [DS]

sarkanık, [sark-mak > sark-ın-mak > sark-ıñuk] *{eT} is.* İşkembe; kırkbayır. [DLT]

sarkayık, [sark-mak > sark-ın-mak > sark-ıñuk] *{eT} is.* İşkembe; kırkbayır. [DLT]

sarkı, [sar-mak > sar-kı صارقى] *{OsT} is.* Sargı.

sarkık, -ğı [sark-ık] *sf.* **1.** Aşağı doğru uzamış olan; sarkmış olan. **2.** Gevşeyip eski diriliğini ve canlılığını yitirmiş olan; sölpük; salpa. **3.** *bot.* (Bitkisel organ ve bölümler için) tepe kısımları başlangıçta dik durumda iken, sonradan aşağı eğilen, sarkan.

sarkıklık, -ğı [sark-ık-lık] *is.* Sarkık olma durumu, sarkık olan şeyin durumu.

sarkıl, [sark-ıl] *sf.* **1.** Sarkaçla ilgili. **2.** Hareketi sarkaca benzeyen; sarkacı andırır.

sarkılu, [sarkı-lu صارقلو] *{OsT} sf.* Sargılı; sargı ile sarılmış.

sarkım, [sark-mak > sark-ım] *{eT} is.* Soğuk günlerde kar gibi yağan çiğ; kırağı. [DLT]

sarkındı, [sark-mak > sark-ın-mak > sark-ın-dı] *(sarkındı:) {eT} sf.* **1.** Kalıntı; tortu; geri kalan. **2.** *is.* Damla. ☐ **sarkındı suv,** *İri su damlası.* [DLT]

sarkınguk, [sark-mak > sark-ın-mak > sark-ıñuk] *(sarkıñuk) {eT} is.* İşkembe; kırkbayır. [DLT]

sarkınak, -ğı [sark-mak > sark-ın-ak] *{ağız} is.* İşkembenin bir parçası; şirden. [DS]

sarkınmak, [sark-mak > sark-ın-mak صرقنمق] *{eAT} {OsT} {ağız} dönşl. f. [-ur]* Sarkmak. [DS]

sarkıntı, [sark-ıntı] *is.* **1.** Aşağı doğru uzanan şey; sarkmış şey. **2.** Sataşma; takılma. **3.** Soygun; çapul. ☐ **sarkıntı olmak,** *Bir kimseye sataşmak; taciz etmek; takılmak.*

sarkıntılık, -ğı [sark-ı-ntı-lık] *is.* **1.** Sarkıntı olma durumu. **2.** Bir kimseye takılma; sataşma; laf atma; tasallut. **3.** *huk.* Bir kimseye, özellikle kadınlara karşı rızası olmaksızın şehvet duygusu ile söz ve davranışlarla yapılan edep ve iffete yöneltilmiş saldırı; tasallut. ☐ **sarkıntılık etmek,** *Bir kimseye, özellikle kadın ve kızlara şehvet duygusu ile söz ve davranışla edep ve iffete yönelik saldırıda bulunmak; tasallutta bulunmak.*|| **sarkıntılık yapmak,** *Sarkıntılık etmek.*

sarkış, [sark-ış] *is.* Sarkmak eylemi veya biçimi.

sarkışmak, [sark-mak > sark-ış-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Çok damlamak. [DLT]

sarkıt, [sark-ıt] *is.* **1.** Bir yerden aşağı doğru uzanmış, sarkmış olan bölüm. **2.** *jeol.* Mağaraların tavanlarından sızan suların taşıdığı kireç ve kalker tortuların birikmesi ile oluşan saçak buzuna benzer oluşumlar; damlataş; stalaktit, *(1935).* **3.** *mim.* Mukarnastan aşağıya koni biçiminde uzanan uç bölümler; stalaktit.

sarkıtma[1]**,** [sark-ıt-ma] *is.* **1.** Sarkıtmak eylemi veya biçimi. **2.** *mim.* Bir tonozda sarkık kilit taşı. **3.** Aşağıya dökülen çiçek veya meyve demetleri biçiminde yapılmış bezeme.

sarkıtma[2]**,** [sark-ıt-ma] *{ağız} is.* İlkbaharda, kırda çıkan taze otlarla yapılan yemek. [DS]

sarkıtmak, [sark-ıt-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyin sarkmasını sağlamak; aşağı doğru sallandırmak. **2.** *argo.* Darağacına çekmek; asmak. **3.** *{eT} [-ur]* Damlatmak. [DLT]

sarkma, [sark-ma] *is.* **1.** Sarkmak eylemi. **2.** Bir organ veya hareketli bir beden parçasının dışa çıkması. **3.** Taşıyıcı kas ve bağların gevşemesi sonucu bir organın aşağıya inmesi veya düşmesi.

sarkmak, [sark-mak صرقمق / صارقمق] *gçsz. f. [-ar]* **1.** Aşağıya doğru uzanmak. **2.** Asılı durmak. **3.** *mecaz.* Uğramak; el uzatmak; uzanmak. **4.** Ansızın hücum etmek; saldırmak. **5.** *{eT}* Damlamak. **6.** *{eT}* (Akan sıvı için) azalıp damlamak. [DLT] **7.** *{eT}* Uyuşmak. [DLT] **8.** *{OsT}* Eğilmek; meyletmek. **9.** *{OsT}* Sarkıntılık etmek; tecavüz etmek. **10.** *{ağız}* İstememek; çekememek; kıskanmak. [DS] **11.** *{ağız}* Aç gözlülük yapmak. [DS] **12.** *{ağız}* İmrenmek; yönelmek. [DS] **13.** *argo.* Musallat olmak; sırnaşmak.

sarkofaj, [Fr. sarkophage] *is.* Mezar sandukası.

sarkom, [Fr. sarcome] *is. tıp.* Mezoderm kökenli, habis bağdokusu uru.

sarkoma, [Fr. sarcome] *is. tıp.* → sarkom.

sarkomer, [Yun. sarx *(et)* + meros *(parça)* > Fr. sancomère] *is. anat.* Çizgili kaslarda iki Z çizgisi arasında kalan ve kasılabilen en küçük birim.

sarkoplazma, [Fr. sarcoplasme] *is. biy.* Kas hücresi sitoplazması.

sarkoplazmik, -ği [Fr. sarcoplasmique] *sf.* Kas hücresi sitoplazması ile ilgili. ☐ **sarkoplazmik retikulum,** *biy. Kasın kasılması için gerekli olan Ca^{2+} nin hücre içinde depo edildiği, çizgili kas hücrelerinin telcikleri çevresinde ince kanal ağı şeklinde olan düz endoplazmik retikulum.*

sarkot, -du [Yun. sarkodes *(ete benzer)*] *is. biy.* Protoplazma.

sarkuk, -ğu [sark-mak > sark-uk] *sf.* Sarkık; sarkmış. ☐ **sarkuk saç,** *{OsT} Kıvırcık olmayan, düz, uzun saç.*

sarkurmak, [sark-mak > sark-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Damlatmak. [DLT]

sarkut, [sark-u-t] *{eT} is.* Artık; kalıntı.

sarlak, -ğı [sar-la-k] *{ağız} sf.* Sokulgan; girgin. [DS]

sarlamak, [*sar > sar-lā-mak] *(sarla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Sarmak. [DLT]

sarlanmak[1], [sar-lā-mak > sarla-n-mak صرلنمق] *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} dönşl. f. [-ır] [eT. eAT. -ur]* **1.** Sarınmak; sarılmak; bürünmek. [DLT] [DS] **2.** *{ağız}* Sıkıca bağlanmak. [DS]

sarlanmak[2], [sar-la-n-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kız kaçırmak.[DS]

sarlaşmak, [sar-lā-mak > sar-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* **1.** *{eT} [-ur]* Birlikte sarmak. [DLT] **2.** *{ağız} dönşl. f.* Bıktıracak biçimde ilgilenmek. [DS]

sarlatmak, [sar-lā-mak > sar-la-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sardırmak. [DLT]

Sarliye, [Ar. Ṣarlī *(kurucusu)* > şarliyye صرليه] *{OsT} is.* Hiçbir tek tanrılı din ile ilgisi olmamakla beraber, Allah'a, bazı peygamberlere, cennet ve cehenneme inanan, dinî önder olan reisin hasat zamanında para ve mal karşılığında sattığı cennetin tapusu olarak verdiği belgeyi ölünün cebinde gömen, bu belgeyi ölü Rıdvan adlı meleğe göstererek cennetteki yerine gideceğine inanan, Musul'un güney bölgesinde Kürtçe, Farsça ve Türkçe karışımı bir dil konuşan bir topluluk tarafından benimsenen bir inanç.

sarma[1], [sar-ma صارمه] *is.* **1.** Sarmak eylemi. **2.** Bir şeyi saran, içine alan şey; zarf. **3.** Kuşatma; çevirme; ihata. **4.** Lahana, asma veya pazı yaprağından içine harç konularak sarmak suretiyle yapılan yemek; yaprak dolması; yaprak sarması. **5.** İpliklerin yan yana sıralanarak meydana getirilmek istenen desen yüzeyini örtmesini sağlayacak biçimde yapılan nakış. **6.** Fotoğraf filmi, sinema şeridi veya kaset bandının olağan akış dışında bir yanda toplanması. **7.** Makinelerde veya motorlarda birbirine karşıt hareketli parçaların yağsızlık veya yağ eksikliği yüzünden sürtünme artışı sonucu durması ya da bir parçanın diğeri yönünde harekete geçmesi durumu. **8.** *spor.* Güreşte, üstteki güreşçinin alttaki rakibin ayakları arasına ayağını sokup içten doladıktan sonra sırt üstü çevirmek için yaptığı oyun. *{eAT} {OsT} (aynı)* **9.** Maden ocaklarında birbirine komşu iki galerinin, boyunduruklarını güçlendirmek ve birleştirmek için boyundurukları altına yerleştirilen kalın odun veya madenî tabkimat ögesi. **10.** *{ağız}* Ahırlarda uzatma işini gören direk. [DS] **11.** *{ağız}* Sigara. [DS] **12.** *{ağız}* Üzeri işli, kadifeden bir tür kadın yeleği veya kısa kadın entarisi. [DS] **13.** *sf.* Sarılarak yapılan. **14.** *{ağız}* (Tüfek için) namlusu özel biçimde çelik tellerle yapılan. [DS] **15.** *{ağız}* Denk veya sandıkların çevresine yapılan çember. [DS] **16.** *{ağız}* Kol ve bacakları ağaca dolayarak, ağaca çıkma işi. [DS] **sarmadan çevirme,** *spor. Sarma takılan güreşçinin, sarma yanındaki kolunu rakibinin aynı yöndeki kolunun arasından geçirip ensesini yakalayarak ters tarafa çevirmesi.* || **sarmadan dönme,** *spor. Sarma takılmış güreşçinin rakibinin sarma ile aynı yöndeki kolunu, rakibinin kispetini belinden yakaladıktan sonra serbest ayağını içeri çekerek rakibinin üstüne dönmesi.* || **sarmadan kalkma,** *spor. Sarma takılmış olan bir güreşçinin sağ ayağı ile rakibinin aynı yöndeki ayağı üzerinden sağ kolunu geçirip sol eliyle sağ elini tutup dizini yere dayayarak kalkması.* || **sarma kafiye,** *Birinci dize ile dördüncü, ikinci dize ile üçüncü dizenin kafiyeli olduğu bir kafiye düzeni.* || **sarma uyak,** *Sarma kafiye.* || **sarmaya getirmek,** *{OsT} Güreşte hasmını çelme takacak duruma düşürmek.* || **sarma yelken,** *Yüzeyi bir çubuğun döndürülmesi ile küçültülen yelken.* || **sarmayı sökmek,** *spor. Sarma takılan güreşçinin, sarma yönündeki koluyla rakibinin sarma taktığı ayağının kispet paçasından yakalaması.* || **sarma yol,** *{ağız} Tepeye dolanarak çıkan yol; dağ yolu.* [DS]

sarma[2], [? samra > sarma] *{ağız} is.* Sığır gübresi. [DS]

sarmaçuk, [sar-mak > sarmaş-uk / sarmaçuk] *{eT} is.* **1.** Sarmaşık. **2.** Bir çeşit şehriye. [DLT]

sarmak[1], [*eT.* sar-ū-mak > sar-mak صارمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** Bir şeyi bir şeyin çevresinde dolandırmak; etrafını çevirmek. **2.** Bir şeyi başka bir şeyle örtmek, tamamen kaplamak; çepeçevre kaplamak. **3.** Bir yeri veya topluluğu kuşatmak; çevresini doldurarak çember içine almak; çevrelemek; etrafında yer almak; kuşatmak. **4.** *as.* (Silahlı birlikler için) kuşatmayı gerçekleştirmek. **5.** (Hastalık vb. için) geniş bir alana veya diğer organlara yayılmak; her tarafını kaplamak; sirayet etmek. **6.** (Kişi için) kolları arasına almak; kucaklamak; kollarını bedenine sımsıkı dolamak; kucaklamak. *{OsT} (aynı)* **7.** (Yangın, sis vb. olgu için) etrafı kaplamak; geniş bir alanı etkisi altına almak; yoğun bir şekilde kaplamak. **8.** (Kâğıt, mukavva, kumaş, bant vb. için) bir kenarı etrafında dolayarak boru haline getirmek; dürmek. **9.** (İp, iplik, tel vb. için) dağınık halden yumak haline getirmek. **10.** *mecaz.* (Bir etkinlik veya olgu için) hoşuna gitmek; etkilenmek; etkisi altında kalmak; aşırı ilgilenmek; zevkine uygun düşmek; zevkini okşamak; beğenilmek. **11.** (Sigara, dolma vb. için) ince bir yaprak veya tabaka ile boru haline getirmek. **12.** Bir şeyi başka bir şeyin içine koyup onunla kaplamak. **13.** (İş, problem, olumsuz bir kimse vb. için) ilgilenmek ve yapmak zorunda bırakmak; ağır işi yüklemek; musallat etmek. **14.** (Kırık, yara vb. için) bağ veya sargı ile bağlamak. **15.** (Duygu için) yoğun biçimde etkisi altına almak; etkisini herkese hissettirmek. **16.** *argo.* Bir konuyu sürekli düşünmek. **17.** Her yanını iyice, sıkı biçimde örtmek. **18.** *{ağız}* (Esnek değnek, kırbaç, kemer için) vucudun geniş bir bölümünü etkileyecek biçimde vurmak. [DS] **19.**

{ağız} Üzerine yük bağlamak; yüklemek. [DS] **20.** *gçsz. f.* (Bitki vb için) dikey biçimde yükselirken bir yere sarılmak; sarılıp tırmanmak. *{eAT} (aym)* **21.** (Taşıt, yaya vb. için) dağa, yamaca vb. daha yüksek yere tırmanmak. *{ağız} (aym)* [DS] **22.** *mecaz.* Bir kimseye sözle saldırıda bulunmak; onunla uğraşmak; tedirgin etmek. **23.** *{ağız}* (Köpek için) saldırmak; havlamak; hücum etmek. [DS] **24.** (Koyun, keçi vb. sürü için) otlağa yayılmak; bir yöne doğru otlayarak gitmek. ◻ **sarıp sarmalamak,** *İyice sarmak; güzelce örtmek.*

sarmak[2], [sār-mak] *(sa:rmak) {eT} gçsz. f. [-ar]* Kızmak; çıkışmak; sertelmek; sert söz söylemek. [DLT]

sarmak[3], [sar-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* Bir şeyi süzmek; süzerek ayırmak. [DLT]

sarmak[4], [sar *(sarı)* > sar-mak] *gçsz. f. [-ar]* Olgun hale gelmek. [DLT]

sarmak[5], [sar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Değirmen arklarındaki suyu tahta oluklarla bir yandan öbür yana geçirmek. [DS]

sarmal, [sarmak > sar-mal / sar-ma-l] *sf.* **1.** Birbiri üzerine dolanarak uzayıp giden halkalar biçiminde olan; helezon biçiminde olan; helis biçiminde olan; helezoni; spiral. **2.** *is. anat.* İnsan dış kulağının dış kırımı. **3.** *biy. DNA* sarmalı. **4.** Bir tip ikincil protein yapısı. ◻ **sarmal hortum,** *zool. Kelebekler uçarken önlerinde kıvrılmış durumda bulunan hurtum.*|| **sarmal merdiven,** *Döner merdiven.*|| **sarmal virüsler,** *biy. Bakteriyofaj M 13, tütün mozaik virüsü gibi uzun çubuk şeklinde, katı ya da esnek olabilen, silindir şeklindeki kapsül içinde sarmal uzanan nükleik asitleri bulunan virüsler.*

sarmalama, [sar-ma-la-ma] *is.* Sarmalamak eylemi.

sarmalamak, [sar-ma-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sıkıca sarmak; sıkı sıkı dolamak; iyice örtmek.

sarmalanma, [sar-ma-la-n-ma / sar-ma-lan-ma] *is.* Sarmalanmak eylemi.

sarmalanmak, [sar-ma-la-n-mak صارملنمق] *edil. f. [-ır]* **1.** Sarmalamak eylemine uğramak; iyice sarılmak. **2.** *dönşl. f. {OsT}* İyice sarınmak; bürünmek. **3.** Sarma sahibi olmak; sarması olmak; sarma edinmek.

sarmalınsı, [sar-ma-l-ımsı] *sf.* Sarmal olan; sarmala benzeyen; sarmal gibi.

sarmalmak[1], [sar-mā-l-mak] *(sarma:lmak) {eT} dönşl. f. [-r]* Sarılmak; dolanmak. [DLT]

sarmalmak[2], [sar-mā-l-mak] *(sarma:lmak) {eT} edil. f. [-ur]* Süzülmek; süzülerek çıkarılmak. [DLT]

sarmamak, [*saru-mak > sarmā-mak] *(sarma:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Katlamak; dürmek.

sarman[1], [sarı-man] *is.* **1.** Sarı tüylü kedi. **2.** *sf.* (Kedi için) azman; iri; kocaman.

sarman[2], [sar-mak > sar-man] *{ağız} is.* Bir tür Yörük kilimi. [DS]

sarmarmak, [sar *(yans.)* > sar-(ı)m-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sayıklamak. [DS]

sarmaş, [sar-ma-ş] *sf.* **1.** (İki ve daha çok şey için) birbirine sarılan; sarmaşmış olan. **2.** *{eT} is.* Bir şeyin bir şeye sarılması durumu; sarmaşmış olma. [DLT] ◻ **sarmaş bolmak,** *(Halk için) birbirine karışmak.* [DLT]|| **sarmaş dolaş,** *Birbirine sarılıp dolaşmış durumda olarak.*|| **sarmaş dolaş olmak,** *1. Birbirini kucaklayıp sarılmak. 2. İç içe girmek; karman çorman olmak.*

sarmaşan, [sar-ma-ş-an] *sf.* (Bitkiler için) sapı dik duramayan, ağaç ve başka desteklere sarılarak büyüyen; tırmanıcı; sarılgan.

sarmaşık, -ğı [sar-ma-ş-ık] *sf.* **1.** *{eAT}* Sarılmış; birbirine dolanmış. **2.** *{ağız}* Gelin olacak kızın arkadaşları ile yaptığı kır eğlencesi. [DS] **3.** *is. bot.* Sarmaşıkgillerden, almaşık ve sürekli yapraklı, şemsiye veya toplu çiçekli, yan köklerle ağaçlara ve duvarlara tırmanan, bahçelerde çardak vb. yapmak için yetiştirilen tırmanıcı bitki, *(Hedera helix).* ◻ **sarmaşık dolaşık,** *{OsT} Sarmaş dolaş.*|| **sarmaşık sözlü,** *{ağız} (Kişi için) iyi konuşamayan; söyledikleri anlaşılamayan.* [DS]

sarmaşıkgiller, [sar-ma-ş-ık-gil-ler] *is. bot.* Şemsiyeliler takımından, bütün veya çok parçalı yapraklı, basit veya birleşik şemsiye biçiminde çiçekli tırmanıcı bitkiler familyası, *(Araliaceae).*

sarmaşıksı, [sar-ma-ş-ık-sı] *sf.* Sarmaşığı andıran; sarmaşık biçiminde olan; sarmaşık yaprağına benzeyen.

sarmaşma, [sar-ma-ş-ma] *is.* Sarmaşmak eylemi.

sarmaşmak, [sar-ma-ş-mak صارمشمق] *işteş f. [-ır]* **1.** Birbirine sarılmak; birbirini kucaklamak; kucaklaşmak; kucak kucağa bulunmak. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *{eAT} {OsT}* Sıkıca sarılmak. **3.** *{eAT} {OsT}* Dolaşmak. **4.** *{eT}* Karışmak; süzülmek; (bir akarın içinden başka bir şey) çıkmak. [DLT] **5.** *{eT}* Birlikte sarmak. [DLT] **6.** *{ağız}* (Gelin olan kız için) evlendiğinin ertesi günü akrabalarını görmeğe gelmek. [DS]

sarmaştırmak, [sar-ma-ş-tır-mak صرمشدرمق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Dolaştırmak.

sarmaşuk, -ğu [sar-ma-ş-mak >sar-ma-ş-uk صرمشوق] *{eAT} sf.* **1.** Karışık; karmakarışık; perişan. **2.** *{ağız} is.* Sarmaşık. [DS]

sarmatmak, [sar-mā-mak > sarma-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Bir şeyi sudan süzüp ayırtmak. [DLT] **2.** Sardırmak. [DLT]

sarmı, [Erme. salmin] *{ağız} is.* Dokuma aygıtında, dokunan bezlerin sarıldığı ağaç; selmin. [DS]

sarmık, -ğı [sar-mık] *{ağız} is.* Nişadır ezmekte kullanılan demir. [DS]

sarmurmak, [sarmur-mak صرمرمق] *{eAT} gçsz. f. [-*

ur] Uykudan birdenbire sıçrayarak uyanmak; sayıklayarak uyanmak.

sarmusak, [*sarum > sarum-sā-k] *(sarumsa:k) {eT} is.* Sarımsak. [DLT]

sarnak, -ğı [sar-mak > sar-ın-mak > sar-(ı)n-ak] *{ağız} sf.* (Kişi için) konuğa içten ilgi ve yakınlık gösteren. [DS]

sarnıç, [Ar. şaḫrınc => sarnıç] *is.* **1.** *{eT}* Deve derisinden yapılan su tulumu; ağaçtan oyulmuş kap. [DLT] **2.** Yağmur sularını toplayıp biriktirerek kurak zamanlarda kullanmak için yapılmış su deposu. **3.** Gemilerde bulunan tatlı su deposu. 🗗 **sarnıç gemisi,** *Petrol, su gibi sıvıları taşımaya yarayan gemi.*|| **sarnıç vagonu,** *Akaryakıt taşımaya yarar deposu bulunan vagon.*

sarnıçlı, [sarnıç-lı] *sf.* Sarnıcı olan. 🗗 **sarnıçlı tekne,** *Akaryakıt, tatlı su gibi sıvıların taşınmasında kullanılan küçük gemi.*

sarot, [sarı+ot > sarot] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

sarp, [sarp صرب / صارب] *sf.* **1.** *{eT} {eAT} {OsT}* Güç; sert; çetin; zor; zahmetli. [EUTS] [KB] [Gabain] [KB] **2.** Eğimi dike yakın olan; çıkılması ve geçilmesi zor; yalman. **3.** Kolay ikna edilemeyen; söz dinlemeyen. **4.** *is.* Dik yamaçlı yer. **5.** *mecaz.* Güçlük; zorluk. 🗗 **sarp adam,** *{ağız} Pazarlıkta kolay anlaşma sağlanamayan, çetin kimse.* [DS]|| **sarpa çekmek,** *{OsT} Güçlük çekmek.*|| **sarpa sarmak,** *(İş için) Çözümü güçleşmek; ortaya yeni güçlükler çıkmak.*

sarpa, [Yun. sarpa / salpa / İt. selpa] *(sa'rpa) is. zool.* İzmaritgillerden, Atlantik Okyanusu, Akdeniz ve Karadeniz'de yaşayan, 35 cm. uzunluğunda bir kemikli balık, *(Oops salpa).*|| **sarpa balığı,** *{ağız}* → sarpa. [DS]

sarpan[1], [Yun. sarpın] *{ağız} is.* Büyük saman yığını. [DS]

sarpan[2], [Yun. sarpın] *{ağız} is.* İçine buğday konulan pişmemiş topraktan yapılan kap. [DS]

sarpçak, -ğı [sarp-çak صريجق] *{eAT} sf.* Aşılması güç; sarp.

sarpın, [Yun. sarpın صريون] *is.* **1.** Tahıl saklamak için yapılan kuyu; zahire ambarı. *{OsT} (aynı)* **2.** Ekmek hamuru taşımaya yarayan oluklu tahta. **3.** *{ağız}* Ekmek koymaya yarayan dört gözlü sandık. [DS] **4.** *{eAT}* Sandık. **5.** *{18. yy.}* Petek. **6.** *{ağız}* Un ve tahıl ambarı. [DS]

sarpi, [İng. sarpi] *is. dnz.* Altı düz, üçgen biçiminde, tek direkli iki yelkenli iki kişilik tekne.

sarplandırmak, [sarp-la-n-dır-mak صريلندرمق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Güçleştirmek.

sarplanmak, [sarp-la-n-mak صريلنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Doğumda güçlük çekmek.

sarplaşma, [sarp-la-ş-ma] *is.* Sarplaşmak eylemi.

sarplaşmak, [sarp-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sarp bir durum almak; geçilmesi güçleşmek.

sarplık,-ğı [sarp-lık صريلق] *is.* **1.** Sarp olma durumu; sarp olan şeyin niteliği. **2.** *{OsT}* Güçlük.

sarprak, -ğı [sarp-rak صريرق] *{eAT} sf.* Daha güç; daha çetin.

sarpsınmak, [sarp-sın-mak صريصنمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Güç ve çetin görmek.

sarpun, [Yun. sarpın صريون] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Sandık. *{ağız} (aynı)*[DS] **2.** Ambar. **3.** Petek.

sarrac, [Ar. sarrāc سراج] *(sarra:c) {OsT} is.* Saraç.

sarracan, [Ar. sarrāc > sarrācān سراجان] *(sarra:ca:n) {OsT} is.* Saraçlar.

sarrachane, [Ar. sarrāc + ḫāne سراجخانه] *(sarra:cha:ne) {OsT} is.* Saraçhane.

sarraf, [Ar. şarf > şarrāf صراف] *(sarra:f) {OsT} is.* **1.** Altın ve gümüş satımı ile uğraşan kimse. **2.** Değerli kâğıt ve altın, gümüş gibi madenleri alıp satmayı, fiyat farkı ile para bozmayı, tahvil alış verişini meslek edinmiş kimse. 🗗 **sarrāf-ı suhān,** *{OsT} 1. Güzel konuşan. 2. Güzel sözlere değer veren.*

sarrafan, [Ar. şarrāfān صرافان] *(sarra:fa:n) {OsT} is.* Sarraflar.

sarrafiye, [Ar. ṣarrāf > ṣarrāfiyye صرافيه] *(sarra:fiye) {OsT} is.* **1.** Sarrafın altın ve para bozmak gibi işlerde üstelik olarak aldığı para; sarraflık hakkı. **2.** İmparatorluk döneminde devletin Galata sarraflarından aldığı borç karşılığında ödediği faiz. **3.** *sf.* Sarraflıkla ilgili; sarraflığa ilişkin.

sarraflık,-ğı [sarraf-lık] *is.* **1.** Sarrafın yaptığı iş;. sarrafın mesleği. **2.** Sarrafın altın ve para bozmak gibi işlerde üstelik olarak aldığı para; sarraflık hakkı; sarrafiye.

sarsag, [sars-ī-mak > sars-āġ] *(sarsa:ğ) {eT} sf.* **1.** Çürük; kokmuş. [Gabain] **2.** Kötü; kaba. [EUTS]

sarsah, [sars-mak > sars-ak / sarsaḫ] *{ağız} sf.* Ahmak; aptal. [DS]

sarsak[1], **-ğı** [sars-mak > sars-ak] *sf.* **1.** Sürekli sarsılan. **2.** Hastalık, yaşlılık, zayıflık gibi nedenler yüzünden gücünü yitiren ve bu yüzden vücudu titrer gibi sürekli sarsılan. **3.** *{ağız}* (Kişi için) sersem; ahmak; dağınık. [DS] **4.** *is.* Biçerdöverin arkasına yerleştirilen, saman ile taneleri sarsılmak suretiyle ayıklamaya yarayan elek. 🗗 **sarsak sarsak,** *Sarsak bir biçimde; sarsak olarak.*|| **sarsak sursak,** *Sarsılarak; sarsakça; sarsak sarsak.*

sarsak[2], **-ğı** [*eT.* sars-ī-mak > sarsaġ] *{ağız} sf.* (Kişi için) sidiğini tutamayan, bu yüzden sürekli kokan. [DS]

sarsakça, [sars-ak-ça] *(sarsa'kça) sf.* ve *zf.* Titrer gibi; titreyerek; sarsılarak; sarsak biçimde.

sarsaklamak[1], [*eT.* sarsağ > sarsak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ahmaklaşmak. [DS]

sarsaklamak[2], [sav-sa-k-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Gereksiz durmak; vakit kaybetmek; eğlenmek. [DS]

sarsaklık[1], **-ğı** [sars-mak > sarsak-lık] *is.* **1.** Sürekli sarsılma durumu. **2.** Hastalık, yaşlılık, zayıflık gibi nedenler yüzünden gücünü yitiren ve bu yüzden vücudun titrer gibi sürekli sarsılma durumu.

sarsaklık[2], **-ğı** [*eT.* sarsağ > sarsak-lık] *{ağız} is.* Sersemlik; dağınıklı. [DS]

sarsal, [Ar. sammūr => sarsāl] *(sarsa:l) {eT} is.* Sansar; samura benzer bir hayvan. [DLT]

sarsalak, -ğı [sars-a-la-k] *{ağız} sf.* Ahmak; aptal. [DS]

sarsalama, [sars-a-la-ma] *is.* Sarsalamak eylemi.

sarsalamak, [sars-a-la-mak صارصه لق] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Ardı ardına çok kez sarsmak. *{eAT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Hastalık geçirmek ya da kötü bir olay yaşamak. [DS]

sarsamba, [sars-mak > *sars-a-mak > sars-a-n-ma / sarsamba] *{ağız} is.* Yer sarsıntısı; deprem. [DS]

sarsar, [Ar. şarşar صرصر] *{OsT} is.* Şiddetle esen soğuk rüzgâr.

sarsataş, [sar-mak + sataş-mak] *{ağız} is.* Birinin başına musallat olma; sırnaşma. 🗗 **sarsataş olmak,** *{ağız} Musallat olmak; sırnaşmak; baş belası olmak.* [DS]

sarsıcı, [sars-ıcı] *sf.* **1.** Sarsma niteliği taşıyan; sarsan. **2.** (Olay, olgu vb. için) bir kimseyi moral yönden sarsan; allak bullak eden.

sarsıg, [sars-ī-mak > sarsı-ġ] *{eT} sf.* **1.** Kaba; kötü; sarsak. [EUTS] **2.** Çürük. [EUTS] **3.** Katı ve sert olan her şey. [DLT] 🗗 **sarsıg söz,** *{eT} Katı söz.* [DLT]

sarsık, -ğı [sars-mak > sars-ık] *sf.* **1.** Sarsılmış olan. **2.** *{ağız}* (Kişi için) eli ayağı titreyen. [DS] **3.** *{ağız}* Sersem; ahmak; dağınık; sarsak. [DS] **4.** *{ağız} is.* Yer sarsıntısı; deprem. [DS]

sarsılanmak, [sars-ıl-a-n-mak صرصلنمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Sarsılmak.

sarsılış, [sars-ıl-ış] *is.* Sarsılma eylemi veya durumu.

sarsılma, [sars-ıl-ma] *is.* **1.** Sarsılmak eylemi. **2.** Etkilenme. **3.** Reflekslerin aşırı arttığı zaman ani kasılma sonucu meydana gelen hızlı titreme veya tepinme.

sarsılmah, [sars-ıl-mak > sarsılmaḫ] *{ağız} edil. f. [-ır]* Yerinden oynamak. [DS]

sarsılmak, [sars-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Yerinden oynamak; silkelenmek; sallanmak. **2.** Fiziksel ve ruhsal dengesi bozulmak; beklenmedik bir olaydan çok etkilenmek. **3.** *mecaz.* Bir olay veya durum nedeniyle eski gücünü kaybetmek; güçsüz duruma gelmek.

sarsım, [sars-ım] *is.* Sarsmak eylemi; sarsma.

sarsımak[1], [sar-s-mak > sars-ī-mak] *(sarsı:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Azarlamak; söylenmek. [EUTS]

sarsımak[2], **-ğı** [*eT.* sars-ī-mak > sarsımak] *{ağız} is.* Sarımsak. [DS]

sarsınmak, [sars-mak > sars-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sallanmak. [DS]

sarsıntı, [sars-ıntı] *is.* **1.** Sarsılmak işi; birdenbire sallanma. **2.** Çeşitli etkenlerle bir cisimde meydana gelen ani sallanma hareketi. **3.** Titreme. **4.** Deprem. **5.** Deprem anında yerin yaptığı dalga hareketlerinin her biri. **6.** *psikol.* Kaza, ilaç ve uyuşturucu gibi etkenlerle fiziksel ve ruhsal dengeyi bozan, birdenbire gelişen karmaşık belirtilerin tümü. **7.** *mecaz.* Bir kuruluşun dengesini bozan olay. **8.** *mecaz.* Bir topluluğu etkileyen siyasal ya da ekonomik karışıklık ya da güçlük.

sarsıntılı, [sars-ıntı-lı] *sf.* **1.** Sarsıntısı olan; sarsılan; sallanan. **2.** *mecaz.* Güven verici olmayan; kalıcı olmayan; iyice oturmamış; düzensizlik gösteren.

sarsıntısız, [sars-ıntı-sız] *sf.* **1.** Sarsıntısı olmayan; sarsılmayan; sallanmayan. **2.** *mecaz.* Güven verici olan; kalıcı olan; oturmuşluk ve düzen gösteren.

sarsış, [sars-ış] *is.* Sarsmak eylemi veya biçimi.

sarsıtmak, [sars-ī-mak > sarsı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Sert ve kaba muamele ettirmek. [DLT]

sarsig, [sars-ī-mak > sarsı-ġ] *{eT} sf.* Kaba. [Gabain]

sarsma, [sars-mak] *is.* Sarsmak eylemi.

sarsmak[1], [sars-ī-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Sövüp saymak; sövmek. [EUTS]

sarsmak[2], [sars-mak] *gçl. f. [-ar]* **1.** Birdenbire şiddetli itiş ve çekişlerle sallamak; oynatmak; titretmek. **2.** *mecaz.* Düzenini bozmak; zarar verecek yolda etkilemek; aksatmak.

sarsuh, [sars-uk > sarsuḫ] *{ağız} sf.* Düşüncesiz; anlayışsız. [DS]

sarsuk, -ğu [*eT.* sars-aġ > sars-uk] *{ağız} sf.* Sersem; ahmak; dağınık; sarsık. [DS]

sart[1], [sart *(yans.)*] *{eT} is.* Ayakkabı sesi. 🗗 **sart surt,** *Zart zurt; fart furt.* [DLT]‖ **sart surt kılmak,** *Zart zurt etmek; fart furt etmek.* [DLT]

sart[2], [Sansk. sārtha] *is.* **1.** *{eT}* Ticaret kervanı. [DLT] [EUTS] **2.** *{eT}* Satıcı; tacir; tecimen; tüccar. *{ağız} (aynı)* [DLT] [EUTS] [DS] **3.** *{eT}* Eski Orta Asya'da İranlı tüccarlara verilen ad. **4.** *{eT}* Asyalı Müslüman halk. **5.** *{eT}* Türkçe konuşan yerli halk; Türkleşmiş halk.

sart[3], [? sart] *{ağız} is.* Örümcek. [DS]

sartık, -ğı [sal-mak > sal-ıt-mak > sal(ı)t-ık / sartık] *{ağız} sf.* Salmış; salıvermiş. [DS]

sartlamak, [sart > sart-lā-mak] *(sartla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Tüccar saymak. [DLT]

sartumal, [? sartumal] *{ağız} is.* Yastığı yükseltmek için karyolanın başına konulan tahta. [DS]

saru[1], [*eT.* sarı / saru] *{eAT} zf.* .... e doğru; ... yana.

saru[2], [*eT.* sarığ > saru] *{eAT} {OsT} sf.* Sarı. 🗗 **saru kavak,** *{eAT}* → sarı kavak.‖ **saru sandal,** *{eAT} Arı kuşu cinsinden eti yenir bir kuş.*

sarubek, -ği [sarı+bek] *{ağız} is.* Büyük bir tür yılan. [DS]

saruç[1]**, -cu** [sarı+uç] *{ağız} is.* Pekmez sucuğu. [DS]

saruç[2]**, -cu** [? saruç] *{ağız} iz.* Kireç. [DS]

saruğuburma, [sarığı+burma] *{ağız} is.* → sarığıburma. [DS]

saruk, -ğu [sar-mak >sar-uk/sarū-mak >saru-k صروق] *is.* **1.** *{eAT}* Sargı; örtü. **2.** *{ağız}* Sarık. [DS]

sarul, [? sarul] *{ağız} is.* Kötü, ergin erik. [DS]

sarulmak, [sarū-mak > sar-u-l-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sarılmak.

sarumak, [sar-mak >sar-ū-mak] *(saru:mak) {eT} gçl. f. [-ur]* Sarmak. [DLT]

sarumsak, [sarum > sar-um-sā-k] *(sarumsa:k) {eT} is.* Sarımsak.

saruşmak, [sar-mak > sar-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte sarmak; sarmakta yardımlaşmak. [DLT]

sarutmak, [sar-mak > sar-ut-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sardırmak; sarmayı emretmek. [DLT]

sarvan[1], [Far. sārbān => sarvan] *{ağız} is.* Deve süren; deveci.[DS]

sarvan[2], [sar-mak > sar-man] *{ağız} is.* Kadın elbiselerinde eteğe konulan kırmalar. [DS]

sasak[1]**, -ğı** [sa(k)+sak] *{ağız} is.* Saksağan. [DS]

sasak[2]**, -ğı** [sa-sa-k / sas-a-k ?] *{ağız} sf.* Çok ıslak. [DS]

sasan, [Far. sasan *(bir tanrı adı)*] *is.* Dilencilik, hokkabazlık, hayvan oynatıcılığı ve dolandırıcılık gibi işler yapan ve küçümsenen bir topluluğa İslam dünyasında verilen ad.

sasen, [sağ+esen > sāsen] *(sa:sen) {ağız} sf.* Sağ; sağlıklı. [DS]

sasenmek, [sase-n-mek ?] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Vurmaya kalkışmak; vurmak istemek. [DS]

sası[1], [*eT.* sasığ > sası ساسی / صاسی] *sf.* **1.** Çürük ve küf kokusu çıkaran. **2.** *{ağız}* Çürümüş; kokuşmuş; bayatlamış. [DS] **3.** *{OsT}* Pis kokulu. [DK] **4.** *{eAT}* Kötü; murdar. [DK] **5.** *{ağız}* (Yiyecek için) tatsız; tatsız tuzsuz; yavan. [DS] **6.** *{ağız}* Kekre. [DS] **7.** *{ağız}* Tatlı ile acı arası bir tatta. [DS] **8.** *{ağız}* Ters; aksi. [DS] **9.** *{ağız}* Biçimsiz; kaba. [DS] **10.** *{ağız}* Acı. [DS] **11.** *{ağız}* (Kişi için) sözünü bilmeyen; densiz. [DS] **12.** *{ağız}* Deli. [DS] **13.** *{ağız}* (Söz, konuşma için) hoşa gitmeyen veya anlamsız. [DS] 🗗 **sası sası,** *Çürüksü; çürümüş gibi.*‖ **sası kokmak,** *(Yiyecekler için) bozulmaktan dolayı koku yaymak.*‖ **sasısını almak,** *{ağız} Sebzeleri haşlayarak onlardaki istenmeyen koku ve tatları gidermek.* [DS]

sası[2], [sası] *{ağız} is.* Kuru fasulyenin haşlama suyu. [DS]

sası[3], [şaş-ı] *{ağız} sf.* Şaşı. [DS]

sası[4], [saksı > sāsı] *(sa:sı) {ağız} is.* **1.** Saksı. **2.** Kiremit veya tuğla parçası. [DS]

sasıg, [sasī-mak > sası-ġ] *(sasığ) {eT} is.* **1.** Koku. **2.** Çürük; kokmuş; fena. [DLT] [EUTS] [Gabain] 🗗 **sasıg barıg,** *{eT} Kokmuş; sası.* [DLT]

sasığ, [sāsığ] *(sa:sığ) {ağız} is.* Kötü koku. [DS]

sasık[1], [? sasık] *{eT} is.* Saksı. [DLT]

sasık[2], [sasī-mak > sası-ġ / sası-k] *is.* **1.** *{eT}* Koku. **2.** *{ağız}* (Yiyecek için) tatsız tuzsuz. [DS]

sasık[3]**, -ğı** [sasık] *{ağız} sf.* (Kişi için) sağlıksız; rengi uçuk. [DS]

sasıma, [sası-ma] *is.* Sasımak eylemi.

sasımak, [*eT.* sasi-mak صاسمق] *(sası:mak) {eT} {OsT} {ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Çürüme dolayısıyla kokmak; çürümek; kokuşmak; tefessüh etmek; fenalaşmak. [DLT] [EUTS] [Gabain] [DS] **2.** *{ağız}* (Bozulan yemek için) kötü kokmak. [DS]

sasımsı, [sası-msı] *{ağız} sf.* Tatlı ile acı arası bir tat. [DS]

sasıtmak, [sasī-mak > sası-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kokutmak. [EUTS]

saskavi, [? saskavi] *{ağız} is.* Bostan sulamakta kullanılan, ağaçtan yapılmış bir tür kürek. [DS]

saslama, [sası > sas-la-ma] *{ağız} sf.* (Kişi için) sağlıksız; rengi uçuk. [DS]

saslamak, [sas(ı)-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kilo vermek; incelmek. [DS]

sassı, [sas-ığ > sassı] *{ağız} sf.* Kokmuş; bayatlamış. [DS]

sasuh, [sasığ > sasuk > sasuḫ] *{ağız} sf.* → sası[1]. 🗗 **sasuh çalmak,** *{ağız} (Yağ, peynir, vb. yiyecek için) biraz kokuşmak.* [DS]

sasuk, -ğu [sas-ığ > sasuk] *{ağız} sf.* **1.** (Yiyecek için) tatsız; tuzsuz. **2.** Yağsız; yavan. [DS]

saş[1], [sāş] *(şa:ş) {eT} sf.* Ürkek. [DLT]

saş[2], [saç / saş] *{ağız} is.* Saç. [DS]

saşe, [Fr. sachet] *is.* Mendillerin konduğu küçük kese.

saşı, [sāş-mak > saş-ī] *(saşı:) {eT} sf.* **1.** Ürkek. [KB] **2.** Birbirini tutmaz. [KB]

saşma, [şaş-ma] *{ağız} is.* Kurutulmuş ceviz büyüklüğünde tezek. [DS]

saşmak, [sāş-mak] *(şa:şmak) {eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Acele etmek. [ETY] **2.** Acele ile yolu şaşırmak. [ETY]

saşta, [Far. nīsaşte] *{ağız} is.* Nişasta.[DS]

saşturmak, [saş-tur-mak / say-uş-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sayışmak; kesişmek. [DLT]

saşurmak, [sāş-ur-mak / şeş-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-*

ur] **1.** Arasını ayırmak. [DLT] **2.** Durdurmak; geciktirmek. [EUTS]

sat[1], [sat *(yans.)*] *is.* Çatırtı ve patırtıyı anlatan kök. [Zülfikar] *sat pat* 🗗 **sat pat,** *{ağız} 1. Ara sıra. 2. Seyrek; aralıklı; tek tük.* [DS]

sat[2], [Ar. şad ص] *{OsT} is. dbl.* Arap alfabesinin on dördüncü harfi.

sat[3], [sat] *{ağız} sf.* **1.** Yalın; yalnız başına; tek. **2.** Bütün; tüm. [DS]

sat[4], [sat] *{ağız} e.* Bile; üstelik; hatta. [DS]

sat[5], [sat] *{ağız} is.* Et tahtası. [DS]

sat[6], [Ar. sāʿat => sāt] *(sa:t) {ağız} is.* Saat. [DS]

sata[1], [Ar. şaṭīʿ => satā] *(sata:) {eT} is.* Mercan. [DLT]

sata[2], [? sata] *{ağız} is.* Üzüm salkımı. [DS]

satabiş, [? satabiş] *{eT} is.* Bir yıldız adı.[EUTS]

satag, [sat-mak > sat-ag ?] *{eT} is.* **1.** Satış. [EUTS] **2.** Alış veriş; ticaret. [EUTS] **3.** Muamele. [EUTS]

satagın, [sat-mak > sat-ağ-ın] *{eT} sf.* Satın; satıcıdan alınan. [EUTS]

satagsız, [sat-mak > sat-ağ-sız] *{eT} sf.* Ücretsiz; değersiz; parasız. [EUTS]

satak[1], [sat-mak > sat-ak] *{ağız} is.* Çeşitli eşya satılan çarşı pazar yeri. [DS]

satak[2], [sat-ak ?] *{ağız} is.* Grip, nezle gibi salgın hastalık. [DS]

sataklı, [sat-ak-lı] *{ağız} sf.* (Kadın için) kötü yolda; fahişe. [DS]

satalamak, [sat-a-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Afallamak; sarsılmak. [DS]

satama, [sat-a-ma] *{ağız} sf.* **1.** Sersem; aptal. **2.** Çekingen. [DS]

satan, [? satan] *is.* **1.** *{eAT} {OsT} anat.* Uyluk. **2.** *{ağız}* Kalça. [DS] **3.** *{ağız}* Bacak. [DS] **4.** *{ağız}* Bacakların birleştiği yer. [DS]

satancılık, [satan-cı-lık] *is. fel.* Şeytana ve kötülüğü gösterilene bağlılık; bunu yüceltme.

satanizm, [Fr. satanisme] *is.* → satancılık.

satar, [? satar] *{ağız} is.* Ormanlarda kesilmiş odunların yükleme yerlerine yuvarlandığı yamaç. [DS]

sataşan, [sataş-an] *{ağız} sf.* Yağmura tutulan. [DS]

sataşılma, [sataş-ıl-ma] *is.* Sataşılmak eylemi.

sataşılmak, [sataş-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Biri tarafından rahatsız edilmek; sataşmak eylemine uğramak.

sataşkan, [sataş-kan] *sf.* Önüne gelene sataşan; saldırgan ruhlu; mütecaviz; mütearrız.

sataşma, [sataş-ma] *is.* **1.** Sataşmak eylemi. **2.** Sataşmak eylemini taşıyan söz ve yazı.

sataşmak[1], [*satā-mak / sat-ġa-ş-mak > sata-ş-mak ستشمق / صتاشمق / ستشمق] *işteş. f. [-ur]* **1.** *{OsT}* Karşılaşmak; rastlaşmak; tesadüf etmek. **2.** *{eAT} {OsT} dönşl. f.* Hoşlanılmayan bir şeyle karşılaşmak. **3.** *{eAT} {OsT}* İstenmeyen bir duruma düşmek.

sataşmak[2], [sataş-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Birini rahatsız edecek davranışlarda bulunmak; çatmak; rahatsız etmek; takılmak. **2.** Karşı cinsten birine sarkıntılık etmek.

sataşugelmek, [sataş-mak + gel-mek > sataş-u-gelmek صاتشوكلمك] *{eAT} gçsz. f. [-ir]* Birdenbire karşılaşmak; ansızın rastlaşmak.

satavari, [Sansk. satavari] *{eT} is.* Kuşkonmaz; tilkişen, *(Asparagus racemosus).* [EUTS]

satavat, [Ar. saṭvet > saṭevāt سطوات] *(satava:t) {OsT} is.* → satevat.

satdıh, [sat-mak > sat-ıl-ık > satdıḫ] *{ağız} sf.* Satılık. [DS]

satellit, [Lat. satelles > Fr. satellite] *is.* **1.** Uydu; peyk. **2.** Gregarin adı verilen bir hücreli asalak kolonilerinde yalancı çiftleşen bireyler çiftinin ikincisi. **3.** *biy.* Kromozomun kısa koluna ince bir bağ ile tutunmuş küçük bir parça; peyk. 🗗 **satellit DNA,** *biy.* Çok sayıda tekrarlanan bazı kısa DNA dizileri.

saten[1], [Çin. Tsia-Tong *(Çin'de liman şehri)* > Ar. żaytūnī > Fr. satin] *is.* **1.** İpekli bir tür kumaş; atlas. **2.** Atlasa benzer parlak kumaş. **3.** *sf.* Genellikle bu kumaştan yapılmış olan. 🗗 **saten armür,** *Her karede birinci atkı için çözgünün ilk ipliğinin kaldırılıp diğerleri indirilmek, daha sonraki sırada bir öncekinin bir fazlası çözgü ipliğinin kaldırılıp diğerlerinin indirilmesi ile meydana getirilen bir dokuma türü.*|| **saten düşes,** *Tersi donuk, yüzü çok parlak kumaş.*

saten[2], [Ar. z̄āten => sāten] *(sa:ten) {ağız} zf.* Zaten; aslında. [DS]

satenleme, [saten-le-me] *is.* Kumaşlara, ısıtılmış madenî silindirler arasından geçirerek parlaklık verme işlemi.

satenleşmek, [saten-leş-mek] *gçsz. f. [-ir]* Özel ütü ve parlatıcılarla ipek, sentetik ve yapay elyafla dokunmuş kumaşlara parlaklık vererek saten kumaşa benzetmek.

sa'ter, [Ar. saʿter سعتر] *(sa-ter) {OsT} is.* → sater. 🗗 **sa'ter-i berrî,** *{OsT} bot. Kekik otu, (Origanum onites).*

sater, [Ar. saʿter سعتر] *(sa:ter) is. bot.* Ballıbabagillerden Akdeniz bölgesinde yetişen, keskin kokusu sebebiyle kurutulmuş yaprakları baharat olarak kullanılan çok yıllık, basit yapraklı, mor veya beyaz çiçekli, çalı görünümlü otsu bitki; kaya kekiği; kekik; zater, *(Satureja hortensis).*

sa'teri, [Ar. saʿterī سعترى] *(sa-teri:) {OsT} sf.* **1.** Kekik otu ile ilgili. **2.** *is.* Soytarı. **3.** Şen, neşesi yerinde kimse.

satevat, [Ar. saṭvet > saṭevāt سطوات] *(sateva:t) {OsT} is.* **1.** Ezici güçler. **2.** Güçlükler. **3.** Birinin üzerine şiddetle sıçramalar.

satgag, [satġā-mak > satġā-ġ] *(saga:ğ) {eT} is.* **1.** İftiracı; müfteri. [KB] **2.** Küçümseyici; hakaret eden.

satgaguçı, [satġā-mak > satġa-ġu > satġa-ġu-çı] *(satgaguç:) {eT} sf.* İftira eden; iftiracı. [KB]

satgalmak, [satġā-mak > satġa-l-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** Çiğnenmek. **2.** (Borç için) alacakla takas yapılmak. [DLT]

satgamak, [satġā-mak] *(satga:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Çiğnemek. [DLT] **2.** İncitmek. [KB] **3.** (Yol için) bir başka yola kesişmek; birleşmek; çatılmak. [DLT] **4.** Uğramak. [DLT] **5.** (Borç için) alacağı ile karşılamak; alacağına saymak; ödeşmek. [DLT] **6.** Aşmak. [EUTS]

satgan, [sat-mak > sat-ġān] *(satga:n) {eT} sf.* Satan; çok satan. [DLT]

satgaşmak, [satġā-mak > satġa-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Rastgelmek. [DLT] **2.** Kavuşmak. [DLT] **3.** Sataşmak. **4.** *işteş. f.* Saldırışmak. [DLT] **5.** (Alacak ve borçlar için) karşılıklı sayışmak; ödeşmek. [DLT]

satgın, [sat-mak > sat-ġın] *{eT} is.* Satma; satın. 🗗 **satgın almak,** *Satın almak.*

satguçı, [sat-mak > sat-ġü-çı] *(satgu:çı:) {eT} sf.* Satıcı. [DLT]

satguluk, [sat-mak > sat-ġü-luk] *(satgu:luk) {eT} sf.* Satmaya hakkı olan. [DLT]

sath, [Ar. ṣaṭḥ صطح] *{OsT} is.* **1.** → satıh. **2.** Ev damı. **3.** Bir şeyin dış yüzü. **4.** Üstten görünüş. **5.** *mat.* Yüzey. 🗗 **sath-ı amūdî,** *{OsT} mat. Dikey düzlem.*|| **sath-ı arz,** *{OsT} coğ. Yeryüzü.*|| **sath-ı bahr,** *{OsT} yer b. Deniz yüzeyi.*|| **sath-ı cānibî,** *{OsT} mat. Yanal yüzey.*|| **sath-ı dāhilî,** *{OsT} Ayın altından görünen yüzü.*|| **sath-ı derya,** *{OsT} Denizin yüzü.*|| **sath-ı irticāc,** *{OsT} Salınım düzlemi.*|| **sath-ı māile,** *{OsT} coğ. Dağ yamacı; aklan.*|| **sath-ı māil-i hevesāt,** *{OsT} Heveslerin eğik yüzeyi; heves uçurumu.*|| **sath-ı muhaddeb,** *{OsT} mat. Yüzü kabarcıklı, çıkıntılı olan yüzey.*|| **sath-ı muhtelit,** *{OsT} Çeşitli biçim ve durumları olan yüzey.*|| **sath-ı muka'ar,** *{OsT} mat. Üzeri çöküntülü olan cisim.*|| **sath-ı münhanî,** *{OsT} mat. Eğri yüzey.*|| **sath-ı müstevî,** *{OsT} mat. Düzlem yüzey.*|| **sath-ı mütenāzır,** *{OsT} mat. Simetrik düzlem.*|| **sath-ı şākulî,** *{OsT} mat. Düşey düzlem.*|| **sath-ı ufkî,** *{OsT} mat. Yatay düzlem.*

sathan, [Ar. ṣaṭḥ > ṣaṭḥen صطحاً] *(sa'then) {OsT} zf.* → sathen.

sathen, [Ar. ṣaṭḥ > ṣaṭḥen صطحاً] *{OsT} zf.* Dıştan; dış yüzden; yüzeysel olarak.

sathi, [Ar. ṣaṭḥ > ṣaṭḥī / ṣaṭḥīyye صطحى / صطحيه] *(sathi:) {OsT} sf.* **1.** Derine ve ayrıntıya inmeyen; yüzeyde kalan; yüzeysel; üstünkörü. **2.** Bir şeyin yüzeyiyle ilgili olan; yüzeye ait; yüzeye ilişkin; yüzeysel.

sathileşme, [sathi-le-ş-me] *(sathi:leşme) is.* Sathileşmek eylemi; yüzeyselleşme.

sathileşmek, [sathi-le-ş-mek] *(sathi:leşmek) dönşl. f. [-ir]* Yüzeysel bir durum almak; yüzeyde kalmak; yüzeyselleşmek.

sathileştirme, [sathi-le-ş-tir-me] *(sathi:leştirme) is.* Sathileştirmek eylemi; yüzeyselleştirme.

sathileştirmek, [sathi-le-ş-tir-mek] *(sathi:leştirmek) gçl. f. [-ir]* Yüzeysel bir duruma getirmek; yüzeyselleştirmek.

sathilik,-ği [sathi-lik] *(sathi:lik) is.* Yüzeysel olan bir şeyin durumu ve niteliği; yüzeysellik.

sathiyat, [Ar. ṣaṭḥī > saṭḥiyyāt صطحيات] *(sathiya:t) {OsT} is.* Yüzeysel olan şeyler; basit şeyler.

sathiyen, [Ar. ṣaṭḥīyye > saṭḥiyyen صطحياً] *(sathi:yen) {OsT} zf.* **1.** Dıştan; dış yüzden. **2.** Derinleştirmeden; derine inmeden; üstünkörü olarak.

satı[1], [*eT.* sat-ıġ > sat-u / sat-ı] *is.* **1.** Satmak eylemi; satma; satış. *{eAT} (aynı)* **2.** Düğün armağanı. [DS] **3.** *{ağız}* Satılık mal. [DS] 🗗 **satıya çıkarmak,** *Bir şeyi satılığa çıkarmak; satmak istediğini duyurmak.*|| **satıya gelmek,** *{ağız} Satışa elverişli olmak; gösterişli olmak.* [DS]

satı[2]**, -ı'ı** [Ar. suṭūʿ > saṭıʿ / satıʿa ساطع / ساطعه] *{OsT} sf.* **1.** Yükselen. **2.** Yükselerek meydana çıkan. **3.** Yükseldikçe yükselen.

satı[3], [Ar. ẓātī => satı / sati] *{ağız} is.* Aslında; zaten.

satıcı, [sat-ıcı] *sf.* **1.** Malını satmak için pazara süren; satışa çıkaran. **2.** (Tüccar, firma vb. için) bir malı satan; satış yapan. **3.** Bir malın ticaretini yapan kimse; tüccar. **4.** Bir mağazada, dükkânda bizzat satma işi ile ilgilenen kimse; satış elemanı; tezgâhtar. **5.** Sokaklarda dolaşarak satış yapan kimse; seyyar satıcı.

satıcılık,-ğı [sat-ıcı-lık] *is.* **1.** Satıcı olma durumu. **2.** Küçük miktarlarda mal alıp satma işi; küçük ölçüde yapılan ticaret.

satıg, [sa-mak *(saymak)* > sa-t-mak > sat-ıġ] *(satığ) {eT} is.* **1.** Satma; satış; satın alma. [DLT] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] **2.** Alış veriş; ticaret. [EUTS] [KB] **3.** Muamele. [EUTS]

satıgçı, [sat-mak > sat-ıġ-çı] *(satığçı:) {eT} is.* Satıcı; tacir; tüccar. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [KB]

satıglamak, [sat-mak > sat-ıġ > satığ-lā-mak] *(satığla:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* (Biri ile) alım satım işini gerçekleştirmek; ticarette bulunmak. [DLT]

satıglaşmak, [sat-mak > sat-ıġ > satıġ-la-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* (Biri ile) alışveriş etmek. [DLT]

satıglı, [sat-mak > sat-ıġ > satıġ-lı] *(satığlı:) {eT} sf.* Satmak azminde olan. [DLT]

satıglıg, [sat-mak > sat-ıġ > satıġ-lık] *(satığlığ) {eT}*

sf. **1.** Satılacak olan; satılık. [EUTS] **2.** (Mal veya bilgi vb. için) elde edilecek; kazanılacak. [Clauson]

satıglık, [sat-mak > sat-ıġ > satıġ-lık] *(satığlık) {eT} sf.* Satılık. [DLT]

satıgsak, [sat-mak > sat-ıġ > satıġ-sā-k] *(satığsa:k) {eT} sf.* Satmak isteyen. [DLT]

satıgsamak, [sat-mak > sat-ıġ > satıġ-sā-mak] *(satığsa:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Satmak istemek. [DLT]

satıgsız, [sat-mak > sat-ıġ > satıġ-sız] *(satığsız) {eT} sf.* Değer biçilemeyecek kadar çok değerli.

satıh[1]**, -thı** [Ar. saṭḥ سطح] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin dış yüzü; dışta kalan yanı; yüzeyi. **2.** *mat.* Yüzey.

satıh[2]**,** [Ar. sāṭıḥ ساطح] *(sa:tıh) {OsT} sf.* Yeryüzünü açan; Allah.

satık[1]**, -ğı** [sat-mak > sat-ık] *{ağız} sf.* **1.** (Mal vb. için) satılan; elden çıkarılan. **2.** Peşin. [DS]

satık[2]**, -ğı** [Ar. ṣādıḳ => satık] *{ağız} sf.* Bağlı; sadık. [DS]

satık[3]**, -ğı** [? satık] *{ağız} sf.* Topal. [DS]

satıka[1]**,** [Ar. ṣadaḳa => satıka] *{ağız} is.* Sadaka. [DS]

satıka[2]**,** [? satıka] *{ağız} is.* Su kaynatmaya yarayan iki kulplu testi. [DS]

satıkçı, [sat-mak > sat-ık-çı] *{ağız} is.* Tüccar; satıcı. [DS]

satılık,-ğı [sat-ı-lık / sat-ıl-ık] *sf.* **1.** Satışa çıkarılan; satılmak için sunulan; satmaya karar verilen. **2.** *is.* Satmak isteğini belirten girişim; satış girişimi.

satılış, [sat-ıl-ış] *is.* Satılmak eylemi ve biçimi.

satılma, [sat-ıl-ma] *is.* Satılmak eylemi.

satılmak, [sat-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Satma işi yapılmak; hakkında satış işlemi gerçekleştirilmek; para karşılığında karşı tarafa verilmek; ticarî işlem görmek. *{eT} (aynı). [-ur]* [DLT] **2.** Kolay satılır olmak; alıcısı bulunmak; satışa uygun olmak; sürümü olmak. **3.** *mecaz.* Para veya çıkar karşılığında karşı tarafa hizmet etmeyi kabul etmek; gizlice hizmet etmek. **4.** *{ağız}* (Kız için) evlenmek. [DS] **5.** *{ağız}* (Kadın için) çocuğu olması için bir yatıra adak adamak. [DS]

satım, [sat-ım] *is.* Satmak işi; satış.

satımcı, [sat-ım-cı] *is.* **1.** Satım işini yapan kimse; mal sahibi olsun olmasın bizzat satış işini gerçekleştiren kimse. **2.** Aracı; komisyoncu.

satımker, [sat-ım + Far. kār => satımker] *{ağız} sf.* Satmak isteyen; satma yanlısı; satmaya eğimli. 🗗 **satımker olmak,** *{ağız} Satmak istemek; satma yanlısı olmak.* [DS]

satımlık,-ğı [sat-ım-lık] *sf.* Bir malın satışını yapan kimsenin, adına satış yaptığı kimseden aldığı yüzdelik; komisyon; beyiye.

satın, [sat-ın] *is.* Bedel ödeyerek alma işi. 🗗 **satın alma,** *Bir malın bedelini ödeyerek edinmek eylemi; satın almak eylemi.*|| **satın alma eğilimi,** *Tüketicinin bir ya da daha çok malı gelecekte satın almayı düşünme eğilimi.*|| **satın alma gücü,** *Bir ülke parasının değişim değeri.*|| **satın almak,** *Bir malın bedelini ödemek suretiyle edinmek.*

satınmak, [sat-mak > sat-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Satar görünmek. [DLT]

satır[1]**,** [Ar. saṭr سطر] *is.* **1.** Bir sayfa üzerine yatay olarak dizilmiş kelimeler sırası. **2.** Televizyon yayımcılığında iletilecek veya alınan resmin, yan yana dizilmiş kümesel noktalarla meydana gelen tarama yüzeyi. **3.** *bsy.* Bir bilişim programında bir komut ya da bildiri oluşturan genellikle en çok 72 alfa sayısal karakterlik küme; program satırı. **4.** *mat.* İki girişli bir tabloda aynı yatay üzerinde bulunan elemanların kümesi. 🗗 **satır arası,** *1. (Boşluk için) satırların arasında kalan. 2. Bir konuşma ve yazıda açıkça belirtilmeyen fakat ima edilen şey. 3. matb. Dizgide satırları ayırmak için kullanılan kalınlığı yarım nokta ile altı nokta arasında değişen metal çubuk.*|| **satır atlama,** *Televizyon yayımcılığında, satır satır yapılan bir tarama işlemi sırasında görüntünün retinada kalma süresine göre düzensiz geçişinden kaynaklanan görüntü bozukluğu.*|| **satır başı,** *Bir yazıda her paragrafın diğer satırlara göre biraz içerinden başlatıldığı yer.*|| **satır başı açma,** *Satır başını biraz içerden başlatmak işi.*|| **satır düzenleme,** *matb. Birbirinden farklı harfleri, aynı satır üzerinde güzel görünecek biçimde bir satıra dizme işlemi.*|| **satır elemanı,** *mat. Bir determinant veya matriste satır üzerinde bulunan eleman.*|| **satır frekansı,** *Televizyon yayımında bir saniyede iletilen satır sayısı.*|| **satır gibi,** *{ağız} Çok sık.* [DS]|| **satır karalamak,** *{ağız} Mektup yazmak.*|| **satır satır,** *Bir yazıyı oluşturan bütün satırlarla tek tek ilgilenerek; satırların hepsi ile.*|| **satır sayısı,** *Televizyon yayımcılığında bir resimde bulunan satırların sayısı.*|| **satır sonu,** *Satırın sayfa kenarına denk gelen kısmı; sayfada satırın bittiği yer.*|| **satır yürütmek,** *matb. Bir satıra sığmayan yazılarda artan parçayı satır kesme tiresi ile bir sonraki satıra kaydırmak.*

satır[2]**,** [Ar. sāṭūr ساطور] *{OsT} is.* **1.** Kasapların et kesmek veya kemik parçalamak için kullandıkları geniş ağızlı, enli ve ağır bıçak. **2.** *gnşl.* Eskiden kullanılan idam bıçağı; özellikle giyotin. **3.** *{ağız}* Hamur kesmekte kullanılan bıçak. [DS] 🗗 **satır döşemek,** *{eAT} Kılıçtan geçirmek; satır atmak.*

satır[3]**,** [sātır] *(sa:tır) {eT} sf. kaba.* Aslı belirsiz; soysuz; piç *(sövme sözü).* [DLT]

satır[4]**,** [Soğd. st'yr => satır / sıtır] *{eT} is.* **1.** Bir sikke; para. [EUTS] **2.** Tartı birimi. [EUTS]

satır[5]**,** [? satır] *{ağız} is.* Bakır su kovası. [DS]

satıranç, -cı [Far. satranç => satıranç] *{ağız} is.* Bir tür yünlü dokuma örneği. [DS]

satırcı, [satır-cı] *is. argo.* Çocukları sakat ederek dilendiren kimse.

satırkaç, -cı [Ar. setr + T. -geç / -gaç => satırkaç ?] *{ağız} is.* Başörtüsü. [DS]

satış, [sat-ış] *is.* **1.** Satmak eylemi veya biçimi. **2.** Bir malı para ile değiştirmek eylemi; satmak. **3.** *huk.* Satıcının elinde bulunan mal ve hakkı, para veya başka bir değer karşılığı alıcıya devretme, alıcının da buna karşılık bir bedel ödeme yükümlülüğü altına girdiklerine dair aralarında yaptıkları sözleşme ve işlem. **4.** Satıcının yaptığı ticaret. **5.** Bir malın satılma durumu; sürüm biçimi. ◻ **satışa çıkarmak,** *Satmak amacıyla ortaya koymak; bunu duyurmak; satılığa çıkarmak.*|| **satış bedeli,** *Satılan malın para olarak değeri; satış fiyatı.*|| **satış değeri,** *Bir malın satılabileceği değer.*|| **satış fiyatı,** *Satış bedeli.*|| **satış memuru,** *Bir ticarethanede satış işleri ile görevli kimse.*|| **satış merkezi,** *Bir malın satıldığı asıl merkez.*|| **satış mukavelesi,** *Alım ve satım işleri sırasında malın adı, cinsi, niteliği, satış bedeli ve ödeme biçiminin belirtildiği sözleşme.*|| **satış ruhsatı,** *Kimi malların satılabilmesi için ilgili yerden alınmış izin belgesi.*|| **satış sarayı,** *Satış merkezi.*|| **satış sözleşmesi,** *Satıcının sattığı malın mülkiyetini belli şartlarda alıcıya vermesi.*|| **satış şartnamesi,** *Satış anlaşması.*|| **satış yapmak,** *Satmak.*|| **satış yeri,** *Bir malın satıldığı yer.*

satışgan, [sat-mak > sat-ış-mak > sat-ış-ğān] *(satış-ga:n) {eT} sf.* Satmayı alışkanlık edinmiş. ◻ **satışgan alışgan,** *Daima alıp satan.* [DLT]|| **satışgan tavışgan,** *Daima satan ve tasarruf eden; daima alan satan.* [DLT]

satışmak, [sat-mak > sat-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Karşılıklı alış veriş etmek; birlikte satmak. [DLT]

sati, [Sansk. sati] *is.* **1.** Brahmacılıkta, kocasının ölümü üzerine, sadakatini ispat etmek için kocasının cesedi yakılırken kendini aynı ateşe atarak yakmayı öngören Hindu geleneği. **2.** Kendisini bu şekilde yakan Hindu kadını.

satine, [Fr. satiner / satiné] *is.* **1.** Kumaş veya kâğıdı parlatmak. **2.** Bu şekilde parlatılmış kumaş veya kâğıt.

satir[1], [Ar. setr > sātir ساتر] *(sa:tir) {OsT} sf.* Örten; kapatan; kaplayan. ◻ **sātirü'l-uyūb,** *{OsT} Ayıpları örten; Allah.*

satir[2], [Fr. satire] *is.* Hiciv; yergi.

satir[3], [Soğd. st'yr => satır / sıtır] *{eT} is.* Ağırlık ölçüsü. [Gabain]

satir[4], [Fr. styre] *is.* Yunan mitolojisinde, kıvırcık saçlı, sivri kulaklı, başında iki küçük boynuz bulunan, ayakları teke ayağı gibi resmedilen kırların yarı tanrısı.

satirik,-ği [Fr. satirique] *sf.* Hicivle ilgili; hicve ait; yergisel.

satiryazis, [Fr. satyriasis] *is.* Erkekte cinsel isteğin hastalık derecesinde aşırı artması durumu.

satl, [Ar. saṭl سطل] *{OsT} is.* **1.** Küçük kap; tas. **2.** Leğen; bakraç. **3.** Atlara su verilen kap; kova.

satlak[1]**, -ğı** [sat *(yans.)* > sat-la-k] *{ağız} sf.* Akılsız. [DS]

satlak[2]**, -ğı** [sat-la-k] *{ağız} sf.* Soğuk (?). [DS] ◻ **satlak tutmak,** *{ağız} Soğumak.* [DS]

satlanmak, [Soğd. yšyḏ / Saka. šao / Far. şaḫ => şat > şat-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Cesaret göstermek; cüret etmek; ileri atılmak. [DLT]

satlaşmak, [sat-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Birine çatmak; sataşmak. [DS]

satlıcan, [Ar. ẕātü'l-cenb ذات الجنب => satlıcan] *{ağız} is.* **1.** Ateş, titreme, öksürük ve göğüs sancısı gibi belirtilerle kendini gösteren göğüs zarı iltihabı; zatülcenp. **2.** Kalça sinirleri yangısı; siyatik. [DS]

satlık, -ğı [sat-lık] *{ağız} is.* **1.** Satıcılık. **2.** *sf.* Satılık.[DS]

satma[1], [sat-ma] *is.* Satmak işi.

satma[2], [satmā] *(satma:) {eT} sf.* Kulübe; bostan çardağı; çardak. [DLT] ◻ **satma başı,** *{ağız} Köşe başı.* [DS]|| **satma daşı,** *{ağız} Mezar taşı; kitabe.* [DS]|| **satma taşı,** *{ağız} Musalla taşı.* [DS]

satmak, [*eT.* sā-mak *(saymak)* > sa-t-mak صاتمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** Bir şeyin mülkiyet hakkını, belli bir para karşılığında başka birine devretmek. *{eT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] **2.** Bir malı piyasaya sürmek; pazarlamak. **3.** Müşterilerine belli bir malı sağlamak; o malın ticaretini yapmak. **4.** *mecaz.* Gizli bilgileri karşı tarafa bir çıkar veya bedel karşılığında vermek; ihanet etmek; ele vermek. **5.** (Kadın, vücut vb. için) ahlakî kaygı duymaksızın para karşılığında cinsel yararlanma sağlamak; yasa dışı veya başkalarının uygun bulmayacağı bir işi yapmak. **6.** *mecaz.* (Soyut şeyler için) bir çıkar uğruna feda etmek. **7.** *mecaz.* Para ve çıkar karşılığında karşı tarafı tutmak **8.** *mecaz.* Kendisinde olmayan bir niteliği varmış gibi göstermek; gerçekte sahip olmadığı şeylere sahipmiş gibi görünmek; taslamak; gösteriş yapmak. **9.** *argo.* Yanında bulunan kimseyi bir yolunu bularak uzaklaştırmak; başından atmak; baştan savmak; ekmek. *{eAT} (aynı)* **10.** *{eAT}* Söylemek; nakletmek; dinletmek. **11.** *{ağız}* (Kız için) evlendirmek. [DS] ◻ **satıp savmak,** *1. Elinde var olan bütün malı ucuz pahalı demeden satıp parasını harcamak. 2. Güç durumda kaldığı için malını ucuza satmak.*|| **sattığı sirke su istememek,** *{ağız} Hileli iş yapmak.*

satraç, -cı [Ar. setr => satr-aç / Far. sādreng => satraç] *{ağız} is.* Baş örtüsü. [DS]

satranç,-cı [Hint. şadranġ / Far. sād-reng *(yüz renkli)* صدرنگ] *is.* **1.** İki oyuncunun altmış dört kareye bölünmüş bir tahta üzerinde her birinin değeri değişik on altışar taşla birbirlerine karşı oynadıkları bir

oyun. **2.** Bu oyunda kullanılan taşların tümü; satranç takımı. **3.** Türk halk şiirinde aruzun dört *müfteilün*'den ibaret kalıbı ile söylenmiş şiirlerine verilen ad. 🗗 **satranç tahtası,** *Üzeri bir açık, bir koyu olmak üzere altmış dört eşit kareye bölünmüş ve satranç oyununda kullanılan tabla.*|| **satranç takımı,** *Altmış dört kareye bölünmüş bir tabla ile siyah ve beyaz on altışar taştan oluşmuş oyun takımı.*|| **satranç taşı,** *Satrançta kullanılan bireri siyah diğeri beyaz olmak üzere 2 kale, 2 at, 2 fil, 1 vezir, 1 şah ve 8 piyondan ibaret taşlardan her biri.*|| **satranç vezni,** *Türk halk şiirinde aruzun dört müfteilün'den ibaret kalıbı.*

satranççı, [satranç-çı] *is.* Satranç oynayan kimse.

satranççılık, [satranç-çı-lık] *is.* Satranççı olma durumu; satranç oyunculuğu.

satrançlı, [satranç-lı] *sf.* Satranç tahtası gibi açık ve koyulu olmak üzere karelere ayrılmış olan.

satrap, [Pehl. d. şatrpan > Fr. satrape] *is.* Perslerde eyalet valilerinin unvanı.

satraplık, -ğı [satrap-lık] *is.* Bir satrabın yönetimindeki bölge.

satsamak, [sat-mak > sat-sa-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Satmak istemek. [DLT]

satsuma, [Jap. satsuma] *(satsu'ma) is. bot.* **1.** Tatlımsı lezzette bir mandalina çeşidi. **2.** Japonya'nın Satsuma yarımadasında üretilen yaldızlı porselen ve fayanslara verilen ad; Satsuma fayansları.

sattacı, [sa-t-mak > sat-tacı] *{eT} sf.* Satıcı. [DLT]

sattırma, [sat-tır-ma] *is.* Sattırmak eylemi.

sattırmak, [sat-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi birinin satmasını sağlamak; onun aracılığıyla satmak; satmak işini yaptırmak. **2.** Zorlayarak satmasına sebep olmak; satmak zorunda bırakmak.

satturmak, [sat-mak > sat-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sattırmak. [DLT]

satu, [*eT.* sat-ıġ > sat-u / sat-ı صاتو / صتو] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Satış. **2.** Alınıp satılan şey; satın alınacak mal. **3.** Pazar yeri; pazar. 🗗 **satı bahası,** *{eAT} Satış bedeli; değer; kıymet; fiyat.*|| **satu bazar,** *{eAT} {OsT} Alış veriş.*|| **satu bazar akçası,** *{OsT} Pey akçası.*|| **satu bazar etmek,** *{eAT} Satış yapmak; satmak.*|| **satu eylemek,** *{eAT}* → satu bazar etmek.

satulamak, [*satū > satū-lā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Faydasız yere konuşmak; gevezelik etmek. [DLT]

satun[1], [sat-mak > sat-ın / sat-un صاتون] *{eAT} is.* Satın; satış işlemi. 🗗 **satun dilemek,** *{eAT} Satın almak istemek.*

satun[2], [Çin. suan ? => satun] *{eT} is.* Sarımsak. [EUTS]

satur, Ar. sāṭūr ساطور] *(sa:tu:r) {OsT} is.* Büyük bıçak; satır.

saturmak, [sā-mak > sā-tur-mak] *(sa:turmak) {eT} gçl. f. [-r]* Saydırmak. [DLT]

satut, [? satut] *{ağız} sf.* Değerli; sevgili. [DS]

Satürn, [Lat. saturnus] *is. gök b.* Güneşe yakınlık bakımından altıncı, büyüklük bakımından ikinci, güneşin çevresindeki turunu 29,46 yılda tamamlayan gezegen; Zühal; Sekendiz.

satvet, [Ar. saṭvet ساطوت] *{OsT} is.* **1.** Zorlu, ezici ve sindirici güç. **2.** Şiddet ve kuvvetle birinin üstüne atılma. 🗗 **satvet-medār,** *{OsT} Ezici güç sebebi.*

saun, [Ar. sāī > sāūn ساعون] *(sa:u:n) {OsT} is.* **1.** Çalışanlar. **2.** Hızlı yürüyenler. **3.** Ulaklar.

sauna, [Fin. sauna] *is.* **1.** Finlandiya kökenli kuru sıcak buhar banyosu; Fin hamamı. **2.** Bu banyonun bulunduğu bina. **3.** Bu tür banyonun yapılmasına yarar alet.

saur, [Ar. saʿr > sāʿūr ساعور] *(sa:u:r) {OsT} is.* **1.** Ocak. **2.** Fırın.

saut, [Ar. saūṭ سعوط] *(sau:t) {OsT} is.* Burna çekilerek kullanılan toz ilaçlar.

sav[1], [*eT.* sāb / sāw / sāv ساو] *(sa:v) is.* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Söz; lakırdı. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB] [Üç İtigsizler] [DS] **2.** *{ağız}* Dedikodu. [DS] **3.** *{ağız}* Karşılıklı konuşma; sohbet. [DS] **4.** *{eT} {eAT} {ağız}* Haber; bilgi. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB] [DS] **5.** *{eT}* Tavsiye; salık; öğüt. [DLT] [KB] **6.** *{ağız}* Mektup. [DS] **7.** Risale. **8.** Atalar sözü; darbımesel. **9.** *{eT} {eAT}* Kıssa; hikâye; tarihsel olaylar. [DLT] **10.** *{eT}* Şöhret; şan; şeref. [DLT] [EUTS] [Gabain] **11.** *{eT}* Şey. [Gabain] [Üç İtigsizler] **12.** *{eT}* Husus. [Üç İtigsizler] **13.** *(20. yy.)* Öne sürülen ve savunulan düşünce; tez; dava, *(1935).* **14.** *(20. yy.) man.* Tanıtlanması gereken önerme; bir önerme ile öne sürülen; tez; müddea. 🗗 **savı kanıtsama,** *Bir şeyi kendisini kanıt göstererek tanıtlamaya çalışmak.*|| **sav tügünü,** *{eT} Söz düğümü; çözülmesi gereken sorunlar.* [ARAT]

sav[2], [saw] *sf.* **1.** *{eT}* Som. [KB] **2.** *{ağız}* Sağlam. [DS] **3.** *{ağız}* Tüm; bütün [DS] 🗗 **sav sav, tav tav olmak,** *{ağız} 1. Kalabalık dağılmak. 2. Yoğun iş bitmek.* [DS]

sav[3], [sav] *{ağız} is.* Tarla sulandıktan sonra boşa akan su. [DS]

sav[4], [sañ > sav] *{ağız} is.* Üşütme; nezle. [DS]

sav[5], [sav] *{ağız} is.* Berber kayışı. [DS]

sav[6], [sav / savı] *{ağız} e.* Benzer; gibi. [DS]

sav[7], [sav] *{ağız} is.* bot. Toprak üstü kısımları peynir ve çökeleğe konulan, 25-40 cm. yükseklikte, sarı çiçekli, çok yıllık otsu bir bitki, *(Ranunculus polyanthemos).* [DS]

sava[1], [sav-a] *is.* **1.** Haber. **2.** Müjde.

sava[2], [sava] *{ağız} is.* **1.** Küçük örs. **2.** Bakır işlemekte kullanılan demir araç. [DS]

sava[3], [sav-a] *{ağız} sf.* **1.** Topal. **2.** Sağır. [DS]

sava[4], [sav-a] *{ağız} is.* Yas. [DS]

sava[5], [sav-a] *{ağız} sf.* Aptal; şaşkın. [DS]

sava[6], [? sava] *{ağız} is.* **1.** Tenekeden yapılan su maşrapası. **2.** Topraktan yapılan yağ tavası. [DS]

savab, [Ar. ṣavāb صواب] *(sava:b) {OsT} is.* **1.** Doğruluk; dürüstlük. **2.** Doğru ve dürüst davranış. **3.** *sf.* Doğru; dürüst. ◘ **savāb-dîde,** *{OsT} 1. Doğru bulunmuş; haklı bulunmuş. 2. Beğenilmiş; gözde.* ‖ **savāb-endîş,** *{OsT} Doğru düşünce sahibi olan; görüşü ve düşüncesi doğru olan.* ‖ **savāb-nümā,** *{OsT} 1. Doğruyu gösteren. 2. Doğru görünen.*

savacağ, [sav-acak > savacağ] *{ağız} is.* **1.** Çağlayan. **2.** Değirmeni döndüren su. [DS]

savacak, -ğı [sav-acak صاوه جق] *{ağız} is.* **1.** *{OsT}* Savak (1). **2.** Değirmen suyunu başka yöne çevirmek için oluk önüne konulan tahta kapak. **3.** Değirmen arkındaki fazla suyun akması için açılan ikinci su yolu ve bu su yoluna açılan oluk. **4.** Değirmende, çarka çarpan suyun yönünü değiştirerek durmasını sağlayan düzenek. **5.** Ana su yolu; genel su arkı. [DS]

savacı, [sav-a-cı] *is.* **1.** Haber getiren kimse; haberci. **2.** Müjdeci; muştucu. **3.** *{OsT}* Kitap getirmemiş peygamber; nebi. [Kamus-i Osmanî]

savah[1], [Ar. ṣabāḥ => savaḫ] *{ağız} is.* Sabah. [DS]

savah[2], [sav-ak / savaḫ] *{ağız} sf.* Savak. [DS]

savahacan, [savaḫ-a-ca-n] *{ağız} zf.* Sabaha kadar. [DS]

savaik, [Ar. ṣā'iḳa > ṣavā'iḳ صواعق] *(sava:ik) {OsT} is.* Yıldırımlar.

savak[1], **-ğı** [sav-mak > sav-ak صواق / صوق] *is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Bir yere yönlendirilecek suyu biriktirmek için önüne konulan tahta ve bu tahtanın kapattığı oluk ağzı. **2.** Suları hendeğe yöneltmek için yol kenarlarına yapılan eğimli ve çapraz kaldırım. **3.** Bir barajın fazla sularını boşaltmayı sağlayan düzenek. **4.** Eskiden şehir suyu dağıtımının sağlandığı lülelere su veren bir tür tekne. **5.** *{ağız}* Öküz arabalarında ön kapak. [DS] **6.** *{ağız}* Duvarcılıkta, önce başları örülüp sonra doldurulacak olan 40-50 cm. duvar çıkıntısı; örme sırası. [DS] **7.** *{ağız}* Arklardaki küçük bentler; su arkının kollara dağılma yeri. [DS] **8.** *{ağız}* Su yolu; ark. [DS] **9.** *{ağız}* Suyun arklardan ayrılma yeri. [DS] **10.** *{ağız}* Su çevrilen yer; bent. [DS] **11.** *{ağız}* Derelerin üstünden su geçirmek için ağaçtan oymak suretiyle yapılan oluk. [DS] **12.** *{ağız}* Sel sularının aktığı kayalardan oyularak açılan tünel. [DS] **13.** *{ağız}* Su dağıtılan evlek başları. [DS] **14.** *{ağız}* Çeşme boruları. [DS] **15.** *{ağız}* Değirmenin suyunu başka tarafa akıtmak için yapılmış düzenek; savacak. [DS] **16.** *{ağız}* Değirmen oluğu; havuz sandığı.[DS] **17.** *{ağız}* Değirmende suyun oluğa girdiği yer. [DS] **18.** *{ağız}* Değirmen oluğunun, havuzların suyunu boşaltmaya yarayan deliği. [DS] **19.** *{ağız}* Değirmen oluğunun dar yeri. [DS] **20.** *{ağız}* Değirmene suyu eğik biçimde akıtan oluk ya da içi oyuk ağaç. [DS] **21.** *{ağız}* Oluğa konulan kapak. [DS] **22.** *{ağız}* Sulama suyu ölçü birimi. [DS] ◘ **savak başı,** *{ağız} 1. Değirmende suyun oluğa girdiği yer. 2. Genel su yolu; büyük ark.* [DS]‖ **savak savmak,** *{ağız} Balık tutmak amacıyla dereyi başka yana akıtmak.* [DS]‖ **savak tahtası,** *{ağız} Suyun yolunu çeviren tahta.* [DS]‖ **savak taşı,** *{ağız} Değirmen suyunun istenilen yana çevrilmesi için konulan kapağın iki yanındaki oluklu taşlar.* [DS]

savak[2], **-ğı** [sav-mak > *sav-a-mak > sav-a-k] *{ağız} sf.* **1.** Aptal; şaşkın; akılsız. **2.** Sakar; beceriksiz. **3.** (Kişi için) geçimsiz; aksi; ters. **4.** Vurucu; kırıcı. [DS]

savak[3], **-ğı** [sav-mak > sav-ak] *{ağız} sf.* **1.** (İnsan ya da hayvan) beli kırık; belinden sakat. **2.** Topal. [DS]

savak[4], **-ğı** [sadak > savak] *{ağız} is.* **1.** Silah kabı. **2.** Kafes. [DS]

savak[5], **-ğı** [sav-ak ?] *{ağız} is.* Küçük örs. [DS]

savak[6], **-ğı** [sav-mak > sav-ak] *{ağız} is.* Dinlenme; mola. [DS]

savakdelen, [savak+del-en] *{ağız} is.* Danaburnu. [DS]

savaklama, [sav-ak-la-ma] *is.* **1.** Savaklamak eylemi. **2.** Bir göl veya havuzun sularını savaklar yardımıyla akıtma; boşaltma.

savaklamak[1], [savak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Suyu arklara salmak. [DS]

savaklamak[2], [savak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Topallamak. [DS]

savalak, -ğı [sav-ala-k] *{ağız} sf.* İçi boş; kof. [DS]

savalic, [Ar. ṣavlecān>ṣavālic صوالج] *(sava:lic) {OsT} is.* Cirit oyununda kullanılan sopalar; çevgânlar.

savami, -i'ı [Ar. ṣavma'a > ṣavāmi' صوامع] *(sava:mi) {OsT} is.* İbadet yerleri; tekkeler.

savan[1], [Erme. savan / Yun. sávano [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Renkli pamuk ipliğinden dokunmuş kalınca kilim. **2.** Yaygı; örtü; pamuklu bez. **3.** Eski kumaş parçalarından yapılan yaygı. [DS]

savan[2], [Fr. savane] *is.* → savana.

savana[1], [İsp. sabana > Fr. savane] *(sava'na) is.* Kurak mevsimin uzun sürdüğü tropikal bölgelere özgü seyrek ağaçlar, kuraklığa dayanıklı otsu bitkiler örtüsü.

savana[2], [? savana] *{ağız} sf.* **1.** Aptal; şaşkın; sersem. **2.** Yorgun. [DS]

savannamak, [sav-mak > sav-an-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-n(ı)-yor]* (İki kişi gizli konuşmak için) yanlarında bulunan üçüncü kişiyi başlarından savmak; uzaklaştırmak. [DS]

savarım, [Ar. ṣārım>ṣavārım صوارم] *(sava:rım) {OsT} is.* Keskin kılıçlar.

savarif, [Ar. ṣārife > ṣavārif صوارف] *(sava:rif) {OsT}*

is. Değişmeler; değişiklikler. 🗗 **savârif-i dehr,** *{OsT} Dünyadaki değişiklikler; zamanın getirdiği yenilikler.*

savarmak, [suv-ar-mak > savar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Hayvan için) sulamak; su vermek. [DS]

savart, [Fr. savart *(Fransız fizikçisi)*] *is. fiz.* Ses yükseklik farkı birimi olup bir savart, iki ayrı ses arasındaki frekans oranın ondalık logaritması 1/1000'e eşit olan birime denir; bir oktav 301 savarttır.

savassız, [savas-sız ?] *{ağız} sf.* Tez canlı. [DS]

savaş, [*eT.* *savā-mak > sava-ş صواش] *is.* **1.** İki ve daha çok devletin başka bir yolla çözüm getiremedikleri sorunları için giriştikleri silahlı çatışma; diplomatik ilişkileri keserek giriştikleri silahlı mücadele; harp. *{eAT} {OsT} (aym)* **2.** Başka bir devletin baskısına boyun eğmemek için başvurduğu güç kullanma girişimi. **3.** Bu türlü çatışmayı yönetme sanatı. **4.** Gruplar, ülkeler, ticarî kurumlar arasındaki kanlı çatışmaya dönüşmeyen mücadele. **5.** İnsanlar arasındaki kavga; düşmanlık. **6.** Hayvanlar arasındaki mücadele. **7.** Bir şeyi elde etmek için çaba harcama; uğraşma; didinme. **8.** Bir güçlüğü yenmek için direnme; mücadele. **9.** Bir davayı savunmak ve yaymak için gösterilen gayret. **10.** Bir kötülüğü ortadan kaldırmak için büyük bir direnç ve sabırla sürdürülen eylem ve hareketlerin tümü; mücadele; savaşım. 🗗 **savaş açmak,** *1. Bir devlete karşı savaş durumu almak. 2. Ortadan kaldırmak için uğraşma, çalışma.*|| **savaş alanı,** *Düşman iki devletin ordularının çatıştığı yer.*|| **savaş arabası,** *İlkçağlarda savaşlarda kullanılan iki veya dört tekerlekli araba.*|| **savaş atı,** *Eskiden savaşlarda süvariler tarafından kullanılan iğdiş edilmemiş iri ve güçlü at.*|| **savaşa varmak,** *{eAT} Çatışmaya girmek; savaşmak.*|| **savaş debertmek,** *{eAT} Savaşa yol açmak; kavga kopartmak.*|| **savaş durumu,** *Savaş içinde bulunan devletin durumu.*|| **savaş eri,** *{eAT} {OsT} Savaşçı; muharip; mücahit.*|| **savaş esiri,** *Savaşta esir alınan düşmanın silahlı kuvvetlerine ait kimse.*|| **savaş etmek,** *{eAT} {OsT} Savaşmak; harp etmek.*|| **savaş eylemek,** *{eAT}* → savaş etmek.|| **savaş gemisi,** *Donanmanın hücum ve savunma amacıyla gerekli silah ve teçhizatla donatılmış özel gemisi.*|| **savaşı savmak,** *{OsT} Savaşı bırakmak; mücadeleyi bertaraf etmek.*|| **savaş karılmak,** *{eAT} Savaşan taraflar, birbirine şiddetle saldırmak; savaş iyice kızışmak; çarpışmalar şiddetlenmek.*|| **savaş koparmak,** *{eAT} Kavga çıkarmak; savaşı başlatmak.*|| **savaş kurmak,** *{eAT} Savaşa yol açmak; mücadeleye girmek.*|| **savaş meydanı,** *Savaş yapılan meydan.*|| **savaş planı,** *Olası bir savaş için üst düzey komutanlıkların hazırladığı plan ve önlemlerin tümü.*|| **savaş suçu,** *Savaş hukuku kurallarının çiğnenmesi ile oluşan suç.*|| **savaştan kalmak,** *{eAT} Çarpışamaz hâle gelmek.*|| **savaş tazminatı,** *Bir savaş sonunda yenilen devletin yenen devlete ödediği maddî ve manevi kayıplara ilişkin tazminat.*|| **savaş uçağı,** *Uçaklar arası, yer ve deniz hedeflerine yönelik saldırılarda kullanılmak üzere bir silah sistemiyle donatılmış özel uçak.*|| **savaş yarağı,** *{eAT} {OsT} Savaş araç ve gereci; harp malzemesi.*|| **savaş yeri,** *{eAT} Savaş yapılan yer; savaş meydanı; muharebe meydanı.*|| **savaş yürütmek,** *{eAT} Saldırmak; harekâta girişmek.*

savaşan, [savaş-an] *sf.* (Ülke, devlet vb için) savaş halinde olan.

savaşçı, [savaş-çı صاواشچی / صواشچی] *sf.* **1.** Savaşa karşı eğilimi olan; tutumuyla savaş taraftarı olarak görünen. **2.** Savaşlarda başarı gösteren; üstün savaş gücü sergileyen; cengâver. **3.** *{eAT} {OsT} is.* Savaşa katılan kimse; muharip.

savaşçılık,-ğı [savaş-çı-lık] *is.* Savaşçı olma durumu; savaşçının niteliği.

savaşgan, [savaş-ğan صواشغان] *{eAT} sf.* Çok savaşan.

savaşılınmak, [savaş-ıl-ın-mak سوشلنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Savaşılmak; çarpışılmak.

savaşım, [savaş-ım] *is.* Belli bir amaca ulaşmak için inatla, dirençle sürdürülen yapıcı eylemlerin tümü; mücadele. 🗗 **savaşım vermek,** *Hedeflenen amaca ulaşmak için sabırla yapıcı eylemlerde bulunmak; mücadele etmek.*

savaşımcı, [savaş-ım-cı] *is.* ve *sf.* Herhangi bir alanda savaşım veren kimse; mücadeleci.

savaşkan, [savaş-kan] *sf.* Savaşmayı iyi bilen; savaşmayı seven; savaşmaktan korkmayan; cengâver; savaşçı.

savaşma, [savaş-ma] *is.* Savaşmak eylemi.

savaşmak, [sāv > *savā-mak > sava-ş-mak صوشمق / ساوشمق / سوشمق] *işteş. f. [-ır]* **1.** *{eT}* Dövüşmek; çatışmak. [DLT] **2.** Karşılıklı olarak birbirinin saldırısını boşa çıkarmak. **3.** (İki ve daha çok devletin başka bir yolla çözüm getiremedikleri sorunları için) silahlı çatışmaya girişmek; diplomatik ilişkileri keserek silahlı mücadele etmek; harp etmek. *{eT} {eAT} {OsT} (aym)* **4.** *gçsz. f.* Başka bir devletin baskısına boyun eğmemek için silahlı güç kullanmak. **5.** (Gruplar, ülkeler, ticarî kurumlar için) kanlı çatışmaya meydan vermeden mücadele etmek. **6.** (İnsanlar için) aralarında kavga etmek. **7.** *mecaz.* Bir şeyi elde etmek için çaba harcamak; uğraşmak; didinmek. **8.** *mecaz.* Bir güçlüğü yenmek için direnmek; mücadele etmek. **9.** *mecaz.* Bir davayı savunmak ve yaymak için gayret göstermek. **10.** *mecaz.* Bir kötülüğü ortadan kaldırmak için büyük bir direnç ve sabırla eylem ve harekete devam etmek; mücadele etmek; savaşım vermek. **11.** *mecaz.* Bir düşünce veya görüşe şiddetle karşı koymak.

sa'vat, [Ar. ṣa've > sa'vāt] *(sa-va:t) {OsT} is. zool.* Kuyruksallayanlar.

savat[1], [suv-ar-mak > suv-at / savat] *is.* **1.** Hayvanlara derelerde su içirilen yer. **2.** Hayvanların beslendiği çayırlık.

savat[2]**, -dı** [Ar. sevād سواد] *{OsT} is.* **1.** Gümüş üzerinde açılmış oyuklara siyah renkli gümüş sülfür doldurmak suretiyle yapılan süsleme tekniği. **2.** Bu teknikle elde edilmiş süs eşyası.

savat[3], [Ar. ṣıfat => savat] *{ağız} is.* **1.** Yüz; surat. **2.** Duvarın iki yüzü. [DS]

savat[4], [savat] *{ağız} is.* Pencere, kapı çerçeveleri ve köşeleri.[DS]

savat[5], [savat] *{ağız} is.* Şalgam. [DS]

savatir, [Ar. sāṭūr > savāṭīr سواطير] *(sava:ti:r, t kalın söylenir) {OsT} is.* Büyük bıçaklar; satırlar.

savatlama, [savat[2]-la-ma] *is.* **1.** Savatlamak eylemi ve sanatı. **2.** Bu işlemin sonucu.

savatlamak[1], [savat[1]-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Otlatmak. **2.** *{ağız}* Gözetlemek; kollamak. [DS]

savatlamak[2], [savat[2]-la-mak *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Savat tekniği uygulayarak süsleme yapmak; savatla işlemek. *{ağız} (aynı)* [DS]

savatlanma, [savat-la-n-ma] *is.* Savatlanmak eylemi.

savatlanmak[1], [savat[1]-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* (Hayvanlar için) çayırda beslenmek; semirtilmek.

savatlanmak[2], [savat[2]-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Savat[2] tekniği uygulanmak; savat ile süslenmek.

savatlı, [savat-lı] *sf.* **1.** Savat[2] ile süslenmiş; savat tekniği uygulanmış. **2.** *{ağız}* Altın suyuna batırılmış. [DS]

savatmak, [suv-a-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Hayvanları çayırda otlatmak; beslemek.

savayı, [? savayı] *{ağız} is.* Sırmalı ipek kumaş. [DS]

savb, [Ar. ṣavb صوب] *{OsT} is.* Taraf; yön. 🗗 **savb-ı ālî,** *{OsT} Yüksek taraf.*

savca, [sav > sav-ca] *is. huk.* Bir kamu davasında son soruşturmanın yapılabilmesi için savcılığın yaptığı inceleme ve ön soruşturma sonucuna göre elde ettiği kanıtları, iddia ettiği hususları içinde toplayan ve mahkemeye sunulan rapor; iddianame.

savcı, [sav > sav-cı] *is.* **1.** Bir konuyu iddia eden ve iddia ettiği hususu savunan kimse; bir tez ileri sürerek bunu kanıtlamaya çalışan kimse. **2.** *huk.* Kamu davalarında devlet adına iddia görevi yapan ve suç teşkil eden eylemleri yargıç karşısında ortaya dökmekle yükümlü adlî görevli; müddeiumumi, *(1944).* **3.** *{ağız}* Sözcü; mektupçu. [DS]

savcılık, -ğı [sav-cı-lık] *is.* **1.** Savcının görevi. **2.** Savcının işgal ettiği makam.

savçı, [sāv > sāv-çī] *(sa:vçı:) {eT} is.* **1.** Sözcü. [DLT] [Gabain] **2.** Elçi. [DLT] [KB] **3.** Peygamber. [DLT] [KB] **4.** Hısım ve dünürler arasındaki elçi; dünürcü. [DLT] **5.** Dilmaç. [Gabain] **6.** Haberci. [EUTS] [Gabain] **7.** Boşu boşuna konuşan; geveze; zevzek. [EUTS]

savdal, [Ar. ṣaf + T. dal => savdal] *{ağız} sf.* Aptal; sersem; şaşkın. [DS]

savdan, [sav-dan] *{ağız} zf.* **1.** Hep birden. **2.** Başlı başına. [DS]

savdıç, [sāv > sāv-dıç] *(sa:vdıç) {eT} is.* Sepet; sele. [DLT]

savdıçlanmak, [sāvdıç > sav-dıç-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sele, sepet sahibi olmak. [DLT]

savdırma, [sav-dır-ma] *is.* Savdırmak eylemi.

savdırmak, [sav-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Savmak işini yaptırmak.

sa've, [Ar. ṣa've صعوه] *(sa-ve) is. zool.* Kuyruksallayan.

savga, [sav-mak > sav-ga] *{ağız} is.* Bir acıdan kurtulmak ya da bir başarıyı kutlamak için verilen ziyafet; şölen. [DS]

savgara, [*sav-gar-mak > sav-gar-a] *{ağız} zf.* Gelişigüzel; baştansavma. [DS]

savgat, [sav-mak > *sav-ġa-mak > sav-ġa-t سوغات] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Hediye; armağan. **2.** Bahşiş; ihsan.

savgı, [sav-mak > sav-gı] *{ağız} is.* **1.** Baştan savılan kötülük; atlatılan bela; az zararla geçiştirilen yıkım. **2.** → savga. [DS]

savğa, [sav-mak > sav-ga] *{ağız} is.* Armağan. [DS]

savı, [sav / savı] *{ağız} e.* Benzer; gibi. [DS]

savıcı, [sav-mak > sav-ıcı] *{ağız} sf.* **1.** Değirmen suyunu yöneten kimse. **2.** Korucu; kır bekçisi. [DS]

savık, -ğı [*eT.* soġ-ī-k / soġ-ü-k >sāvīk / savuk صاويق] *{OsT} sf.* Soğuk.

savıklamak, [sāv > sāv-ık > sāvık-lā-mak] *(sa:vık-la:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Söylemek. [EUTS]

savılma, [sav-ıl-ma] *is.* Savılmak eylemi.

savılmak, [sav-ıl-mak صاولق] *edil. f. [-ır]* **1.** Savmak eylemi yapılmak. **2.** (Tehlike vb. için) atlatılmak; giderilmek; uzaklaştırılmak. *{eAT} {OsT} (aynı)* **3.** *dönşl. f.* Kendi kendine geçmek; dağılmak; yok olmak; izale olmak. **4.** *{eAT} {OsT}* Yol vermek üzere çekilmek; bir tarafa çekilmek. **5.** *{eAT} {OsT}* Uzaklaşmak. **6.** *{eAT} {OsT}* (Meyve, çiçek vb. için) çağı geçmek; mevsimi sona ermek. **7.** *{eT}* (Güneş için) inmek; batmak. [DLT] **8.** *{eT}* (Gönül için) akmak; meyletmek. [DLT] **9.** *{eT}* Bulunduğu hâlden ayrılmak. [DLT] **10.** *{eT}* Eğilmek. [DLT] **11.** *{eT}* Kaymak. [KB] **12.** *{ağız}* (Değirmen için) boş durmak. [DS] **13.** *{ağız}* Değirmenin suyu kesilmek; başka yere akıtılmak. [DS]

savılyort, [sav-ıl-mak + yort-mak > savıl+yort] *{ağız} sf.* Ahmak. [DS]

savır, [sağır > savır] *{ağız} sf.* Sağır. [DS]

savıştırmak, [sav-ış-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Geçirmek; göndermek. [DS]

savıya, [savı-y-a] *{ağız} sf.* Başka; ayrı. [DS]

savka, [sav-mak >sav-ġa / ṣavḳā صوقا] *(savka:) {eAT} is.* Aidat; tekâlif.

savkada, [Ar. ṣadaḳa > savkada / sav-mak > sav-kada ?] *{ağız} is.* Sadaka. [DS]

savkelmek, [sav+gel-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Karşılamalarda) hoş gelmek. [DS]

savkıvrak, -ğı [sa+kıvra-k] *{ağız} is.* Kıvrak, ince ve değerli tutulan bir tür iplik. [DS]

savl, [Ar. ṣavl صول] *is.* Saldırma.

savla[1], [İt. sagola] *(sa'vla) is.* **1.** *dnz.* Gemilerde bayrakları direğe çekmeye yarayan ince ip. **2.** *{ağız}* Balık tutmakta kullanılan bir araç. [DS]

savla[2], [sav-mak > sav-la] *{ağız} is.* Balık tutmak için akarsuların önüne taşlarla örülen bent. [DS]

savlağa[1], [sav-lağa] *{ağız} is.* İki şinik tahıl alan silindir biçiminde bir ölçek. [DS]

savlağa[2], [sav-lağa] *{ağız} is.* Değirmen sandığının başında fazla suyun savulduğu yer. [DS]

savlama, [sav-la-ma] *is.* Savlamak eylemi.

savlamak[1], [sāv > sav-lā-mak صاولامق] *(savla:mak) gçl. f. [-r] [-y-ur]* **1.** *{eT}* Söylemek; atalar sözü söylemek. [DLT] **2.** *{eAT}* Hikâye etmek; mesel irat etmek. [TS] **3.** *(20. yy.) [-l(ı)-yor]* Öne sürmek; iddia etmek.

savlamak[2], [sav-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Başından savuşturmak; atlatmak. [DS]

savlamak[3], [sav-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kuruyan sığır derilerini eşit ende parçalara bölmek; dilimlemek. [DS]

savlanmak[1], [sav-lā-mak > sav-la-n-mak] *{eT} edil. f. [-ır]* **1.** Atalar sözü söylenmek. [DLT] **2.** Söylenmek. [KB]

savlanmak[2], [sav-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Meyveler için) bitmek; tükenmek. [DS]

savlaşmak[1], [sav-lā-mak > sav-la-ş-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** Birbirine sav söylemek. [DLT] **2.** Karşılıklı tavsiyede bulunmak. [DLT] **3.** Herhangi bir konu üzerine karşılıklı konuşmak. [DLT] **4.** Sözleşmek; haberleşmek. [EUTS]

savlaşmak[2], [sav-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sıkıntıyı atmak; rahatlamak; serinlemek. [DS]

savlayıcı, [sav-la-y-ıcı] *sf.* İddiada bulunan; savlayan; davacı.

savlecan, [Ar. ṣavlecān صولجان] *(savleca:n) {OsT} is.* **1.** Cirit oyununda kullanılan eğri sopa; çevgân. **2.** Polo oyununda at üzerinden topa vurmakta kullanılan ucu eğri sopa; çevgân.

savlet, [Ar. ṣavl > ṣavlet صولت] *{OsT} is.* Şiddetle ileri atılma; hücum; saldırma. **savlet-i seyf ü kalem,** *{OsT} Kılıç ve kalemin saldırısı.*

savlığ, [sāv > sav-lıġ] *{eT} sf.* **1.** Sözlü. [EUTS] **2.** Sözcü. [EUTS]

savm, [Ar. ṣavm صوم] *{OsT} is.* Oruç. **savm-ı Dâvüd,** *{OsT} Davut peygamberin orucu; birer gün ara ile oruç tutma.*

savma, [sav-ma] *is.* Savmak eylemi.

savmaa, [Ar. ṣavmaʿa صومعه] *{OsT} is.* **1.** Tekke gibi ibadet yeri; özel tapınak. **2.** Hristiyan rahiplerinin halktan uzaklaşmaları ve ilişkilerini kesmeleri için yapılmış inziva yeri. **savma'a-nişîn,** *{OsT} 1. Tekkeye çekilip oturan. 2. Özel ibadet yerinde oturan.*

savmak[1], [sav-mak صومق] *{eT} gçl. f. [-ar]* **1.** Püskürtmek; bertaraf etmek. *{eT} {eAT} (aynı)* **2.** *{eT}* Bırakmak. [KB] **3.** (Hastalık için) geçirmek; iyileşmek; atlatmak. *{eAT} aynı)* **4.** *{eAT}* Geçiştirmek. **5.** (İstenmeyen, sıkıcı bir kimse için) başından atmak; uzaklaştırmak; defetmek; kovmak. *{eT} {eAT} (aynı)* **6.** (Zorluk, sıkıntı vb. için) atlatmak; geçirmek; geride bırakmak; uzaklaştırmak. *{eAT} (aynı)* **7.** (Zaman için) bir yerde geçirmek. **8.** *{eAT}* (Durgun su için) yol vermek. **9.** *{ağız}* Göndermek; salmak. [DS] **10.** *{ağız}* Değirmeni durdurmak. [DS] **11.** *{ağız}* Akarsuyun yönünü değiştirmek. [DS] **12.** *gçsz. f.* Etki etmek; içine geçmek; işlemek. **13.** *{ağız}* (Meyveler için) bitmek; tükenmek; zamanı geçmek. [DS] **14.** *{ağız}* Sona ermek; bitmek. [DS] **15.** *{ağız}* (Yara için) kapanmak; iyileşmek. [DS] **16.** *{ağız}* (Ağrı için) dinmek. [DS]

savmak[2], [sağ-mak > sav-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Sağmak. [DS]

savmış, [sav-mış] *sf.* **1.** Olup bitmiş; geçmişte kalmış. **2.** Ölmüş; elden çıkmış.

savn, [Ar. ṣavn صون] *{OsT} is.* Koruma; muhafaza etme.

savrak[1], **-ğı** [sav-ra-k] *{ağız} sf.* **1.** Zengin; varlıklı. **2.** Tutumsuz; yersiz para harcayan. **3.** Atak; densiz. [DS]

savrak[2], **-ğı** [sav-ra-k] *{ağız} is.* Küçük kazan. [DS]

savramak, [sav-mak > sav-rā-mak] *(savra:mak) {eT} gçsz. f. [-r][-yur]* **1.** Savulmak; azalmak; seyrekleşmek. [DLT] **2.** Savsamak; gevşemek. [DLT]

savran[1], [Far. ser-bān => savran] *{ağız} is.* **1.** Deveci; deveci başı. **2.** Yük taşıtan. [DS]

savran[2], [Ar. zaʿferān > safran / savran] *{ağız} is.* Altın benzeri. [DS]

savran[3], [? savran] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

savran[4], [savur-mak > sav(u)r-an] *{ağız} sf.* (Kişi için) dağınık; savruk; beceriksiz. [DS]

savranbaşı, [savran+baş-ı] *{ağız} is.* → savran. [DS]

savratmak, [sav-rā-mak >sav-ra-t-mak] *(savra:mak) {eT} gçsz. f. [-ur]* → sevritmek. [DLT]

savrık[1], **-ğı** [sav-(ı)r-ık / sav(u)r-uk] *{ağız} sf.* **1.** Yaptığı işte dikkatsiz davranan; dağınık. **2.** Yersiz para harcayan; tutumsuz. [DS]

savrık[2], **-ğı** [sav-rı-k ?] *{ağız} is.* Davarlarda çiftleşme isteği. [DS]

savrık[3], **-ğı** [sav(ı)rı-k ?] *{ağız} is.* Kurumaya, sertleşmeye başlayan tarla. [DS]

savrıkmak[1], [sav-ur-mak > sav(ı)r-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ır]* **1.** (Arı, sinek vb. böcek ve kar için) oraya buraya uçuşmak. **2.** (Tarla için) nemi azalmak; tavı kaçmak. [DS]

savrıkmak[2], [savrık[2]-mak] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ır]* (Keçi ve koyun için) çiftleşme isteği duymak. [DS]

savrılmak, [sav(ı)r-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Sevinçten uçar gibi yürümek. **2.** Uçarı olmak. [DS]

savrımak, [sav-mak > sav-rī-mak] *(savrı:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Azalmak; seyrekleşmek. [DLT]

savruh[1], [sav(u)r-uk / savruḫ] *{ağız} sf.* **1.** Dikkatsiz. **2.** Dağınık. [DS]

savruh[2], [sav(u)r-uk / savruḫ] *{ağız} is.* Tavuk yemi. [DS]

savruhmak, [sav(u)r-uk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Sıkıntıyı atlatmak. [DS]

savruk, -ğu [sav-(u)r-uk > savr-uk] *sf.* **1.** Savrulmuş gibi duran; dağınık; düzensiz. **2.** Aklını işine veremeyen; dikkatsiz. **3.** *{ağız}* (Koyun, keçi vb. için) çiftleşmek isteyen. [DS]

savrukça, [sav-r-uk-ça] *(savru'kça) zf.* Savruk olarak; savruk biçimde.

savrukluk,-ğu [sav-r-uk-luk] *is.* **1.** Savruk olma durumu. **2.** Savrukça davranış.

savrukmak, [sav-mak > sav-ur-mak > sav(u)r-uk-mak صورقمق] *{eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Savrulmak. [DLT] **2.** (Akar su için) köpürerek dalgalar halinde çalkalanmak. [DLT] **3.** *{eAT}* Yayılmak; dağılmak. **4.** *{ağız}* (Yürek için) çarpmak. [DS] **5.** *{ağız}* (Koyun, keçi vb. için) çiftleşmek isteği duymak. [DS]

savrukmuş, [savruk-mak > savruk-muş] *{ağız} sf.* Cinsel isteklerinin esiri olmuş. [DS]

savrulma, [sav-ur-ul-ma > sav(u)r-ul-ma] *is.* **1.** Savrulmak eylemi. **2.** (Uçak için) yeterli eğim olmadan yapılan dönüş. **3.** (Otomobil için) araç tekerleğinin dönme düzlemine dik veya eğik olarak zemin üzerinde kayma.

savrulmak, [sav-ur-mak > sav-(u)r-ul-mak] *edil f. [-ur]* **1.** Savurmak eylemi yapılmak. *{eT} (aynı)* [DLT] [Nevâyî] **2.** Dağılmak; saçılmak. *{eT} (aynı)* [DLT] [Nevâyî] **3.** (Araç ve uçak için) dönüşlerde merkezkaç kuvvetin etkisi ile dışa doğru atılmak. **4.** *{eT} dönşl. f.* Aşağıya inmek; kaymak. [KB]

savruluş, [sav-ur-ul-uş > sav-r-ul-uş] *is.* Savrulmak eylemi veya biçimi.

savrum[1], [savur-mak > sav(u)r-um] *{ağız} is.* Harman savurma işi. [DS]

savrum[2], [sav-mak > sav-ur-mak > sav(u)r-um ?] *{ağız} is.* Ölünün kefareti. [DS]

savruntu, [savur-mak > sav(u)r-untu] *is.* **1.** Savrulan nesneden geri arta kalan. **2.** *{ağız}* Tipi. [DS] **3.** *{ağız}* Savrulan nesne.[DS]

savruşmak, [sav-ur-mak > sav-(u)r-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Savurmakta yardım etmek. [DLT]

savsa[1], [sav-mak > sav-sa-mak > savsa(k) ?] *{ağız} sf.* **1.** (Çok olgun meyve için) çürümeye yüz tutmuş. **2.** *is.* Evecenlik; tezlik; telaş. **3.** Coşku. **4.** Kuruntu. [DS]

savsa[2], [sav-mak > sav-sa-mak > savsa(k) ?] *zf.* **1.** Yavaş; ağır; aheste. **2.** *{ağız} sf.* Serseri; başıboş. [DS] **3.** *is.* Ahlak dışı bir amaçla sinsi sinsi dolaşma.

savsacı, [savsa-cı] *is.* Sinsi ve ahlaksız kimse.

savsak,-ğı [sav-sa-mak > sav-sa-k] *sf.* **1.** (Kişi için) işine önem vermeyip hep geri bırakan; vurdumduymaz. **2.** *{ağız}* Baştan savma iş yapan. [DS] **3.** *{ağız}* Beceriksiz. [DS] **4.** *{ağız}* Geveze. [DS] **5.** *{ağız}* Aptal; akılsız. [DS] **6.** *{ağız}* Başıboş. [DS]

savsaklama, [savsak-la-ma] *is.* Savsaklamak eylemi.

savsaklamak, [savsak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Yapmakta olduğu işi çeşitli bahanelerle ertelemek; yapmamak. **2.** *{ağız}* İşi ağırdan almak; oyalamak; geciktirmek; baştan savmak. [DS] **3.** *{ağız}* Üstelemek; yinelemek. [DS]

savsaklanma, [savsak-la-n-ma] *is.* Savsaklanmak eylemi.

savsaklanmak, [savsak-la-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** (İş için) bahane bulunarak geciktirilmek veya yapılmamak; ihmal edilmek. **2.** Gerekli özen ve dikkat gösterilmemek; baştan savılmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** Umursanmamak. **4.** *{ağız} dönşl. f.* Boş yere durmak, oyalanmak; eğlenmek. [DS] **5.** *{ağız}* Boşuna üzüntü, kuruntu yapmak.[DS]

savsaklayış, [savsak-la-y-ış] *is.* Savsaklamak eylemi veya biçim.

savsalama, [savsa-la-ma] *is.* Savsalamak eylemi.

savsalamak, [savsa-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Savsaklamak; ihmal etmek.

savsaklaşmak, [sav-mak > sav-sak-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Seyrekleşmek; azalmak. [DS]

savsaklık, -ğı [savsak-lık] *{ağız} is.* Gereken ilgiyi göstermemek; boşlamak. [DS]

savsal, [sav-sa-mak > sav-sa-l] *{ağız} sf.* Baştan savma iş yapan; beceriksiz; savsak. [DS]

savsalak, -ğı [saf+sal-ak] *{ağız} sf.* Aptal; şaşkın. [DS]

savsalamak[1], [savsa-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Tez olmak. **2.** Savsaklamak. [DS]

savsalamak[2], [sav-sa-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kollamak; gözetmek. [DS]

savsalat, [sav-sa-l-ak] *{ağız} is.* Gösterişsiz giyim. [DS]

savsalı, [savsa-lı] *{ağız} sf.* Kuşkulu. [DS]

savsama, [sav-sa-ma] *is.* Savsamak eylemi; savsaklama; ihmal.

savsamak, [sav-sa-mak] *gçl. f. [-r] [-s(ı)-yor]* Savsaklamak; ihmal etmek.

savsanık, [savsa-n-mak > savsa-n-ık] *{ağız} sf.* Bir sebep olmaksızın işi geciktiren; savsaklayıcı. [DS]

savsara, [sav-sa-mak > savsa-ra ?] *{ağız} sf.* Aptal; şaşkın. [DS]

savsata, [savsa-mak > savsa-t-mak > savsat-a ?] *{ağız} sf.* Beceriksiz; savsak. [DS]

savsatlamak, [savsa- mak > savsa-t-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Gözetmek; kollamak. [DS]

savsı, [sav-mak > sav-sı] *{ağız} sf.* Başıboş; serseri. [DS]

savşing, [? savşiñ] *(savşiñ) {eT} is.* Küçük bir taşıt aracı. [EUTS]

savt[1], [Ar. şavt صوت] *{OsT} is.* **1.** Ses; seda. **2.** Bağırma. 🗗 **savt-ı aslî,** *Ana ses.*|| **savt-ı bülend,** *{OsT} Yüksek ses.*|| **savt-ı hazîn,** *{OsT} Hüzünlü ses.*|| **savt-ı şefevî,** *{OsT} Yuvarlak ünlü.*|| **savt-ı şedîd,** *{OsT} Şiddetli ses.*|| **savt-ı taklidî,** *{OsT} Yansıma; ses taklidi.*

savt[2], [Ar. savṭ سوط] *{OsT}is.* **1.** Kamçı; kırbaç. **2.** Kamçılama; kırbaçla vurma.

savt[3], [? savt] *{ağız} is.* **1.** Araç; eşya. **2.** Mutfak gereçleri. [DS]

savtî, [Ar. şavt > şavtī / şavtiyye صوتى / صوتيه] *(savti:) {OsT} sf.* **1.** Sesle ilgili; sese ait. **2.** *dbl.* Ünlü. 🗗 **savtî şedde,** *{OsT} Vurgu.*

savtiye, [Ar. şavtī > şavtiyye صوتيه] *{OsT} is.* Ses bilimi; ses bilgisi; fonetik.

savtiyat, [Ar. şavtiye > şavtiyyāt صوتيات] *(savtiya:t) {OsT} is. dbl.* Ses bilimi; fonetik.

savturmak, [sağ+tur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Sağlıkla kalmak; hoşça kalmak. [DS]

savu, [*eT.* sa-ġu] *{ağız} is.* Yas; ağıt; sağu. [DS] 🗗 **savu satmak,** *{ağız} Ağıt söylemek; yas tutmak.* [DS]|| **savu savmak,** *{ağız} Ölünün arkasından ağıt söylemek.* [DS]

savucu, [sav-ıcı / sav-ucu] *{ağız} is.* Korucu. [DS]

savuç, -cu [sarı+uç > savuç] *{ağız} is.* Pekmez sucuğu. [DS]

savuh, [*eT.* soġ-ık > savuh] *{ağız} sf.* Soğuk. [DS]

savuk[1]**, -ğu** [*eT.* soġ-ık > savuk صوق / ساوق] *{eAT} {ağız} sf.* Soğuk. [DS]

savuk[2]**, -ğu** [sav-mak > sav-uk] *{ağız} sf.* **1.** (Değirmen için) suyu kesilmiş; çalışmayan; savulmuş. **2.** (Yer için) ıssız; tenha. **3.** Savulmuş; uzaklaştırılmış. [DS]

savul, [Ar. şāḳūl => savul] *{ağız} is.* Çekül. [DS]

savulma, [sav-ul-ma] *is.* Savulmak eylemi.

savulmak[1], [sav-mak > sav-ul-mak صاولق] *edil. f. [-ur]* **1.** Savmak eylemi yapılmak. **2.** *{eAT} {OsT}* Savuşturulmak; geçiştirilmek; atlatılmak; bertaraf edilmek. **3.** *{ağız}* (Değirmen suyu için) başka yere akıtılmak. [DS] **4.** *{ağız}* (Kaza, bela vb. için) atlatılmak. [DS] **5.** *{ağız} dönşl. f.* (Meyve için) zamanı geçmek. [DS]

savulmak[2], [sav-mak > sav-ul-mak صاولق] *dönşl. f. [-ur]* **1.** Bir şeyden çekinerek bulunduğu yerden uzaklaşmak. **2.** *{eAT} {OsT}* Dağılmak; uzaklaşmak. **3.** *{OsT}* Yol vermek üzere çekilmek; bir tarafa çekilmek. **4.** *{eAT} {OsT}* Vakti geçmek; çağı geçmek. **5.** *{eT}* (Güneş için) inmek; batmak. [DLT] **6.** *{eT}* (Gönül için) akmak; meyletmek. [DLT] **7.** *{eT}* Bulunduğu hâlden ayrılmak. [DLT] **8.** *{eT}* Eğilmek. [DLT] **9.** *{eT}* Kaymak. [KB] 🗗 **savula savul!** *{eAT} Çekil oradan; uzaklaş.*|| **savul!** *Yol ver, çekil!* || **savulun!** *Yol verin, çekilin!*|| **savul yort,** *{eAT} {OsT} Çekil; uzaklaş!.*

savulyort, [savul-mak+yort-mak > savul+yort] *{ağız} sf.* (Kişi için) düzensiz; dağınık. [DS]

savulyurt, [savul+yort] *{ağız} sf.* Ahmak. [DS]

savumak, [sav-mak > sav-u-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Meyve için) zamanı geçmek. [DS]

savunma, [sav-un-ma] *is.* **1.** Savunmak eylemi. **2.** Bir saldırıya karşı koyma; müdafaa. **3.** Bir kimseyi veya bir düşünceyi haklı göstermeyi amaçlayan yazı; müdafaaname; savunu. **4.** *as.* Bir düşman saldırısına karşı elde bulunan bütün personel, silah, cephane ve araçlarla karşı koyma ve düşmanın saldırısını başarısızlığa uğratma eylemi; müdafaa. **5.** Ülke topraklarının bütünlüğünü ve güvenliğini, halkın can güvenliğini korumaya yönelik olmak üzere her türlü şartlar altında, bütün saldırılara karşı alınan önlemlerin tümü; bu önlemleri almakla görevli devlet örgütü. **6.** Böceklerin ve bazı hayvanların saldırıya uğradıklarında saldıran hayvanı korkutmak amacıyla değişik biçimlere girerek aldıkları durum. **7.** *huk.* Bir yargılamada, iddianın yersiz olduğunun, haklı olmadığının ileri sürülmesi; müdafaa. **8.** *psikol.* Katlanması mümkün olmayan bir tasarım ile karşılaşan bireyin, diğer düşünce ve tasarımları ile bağdaştıramayacağını anlaması üzerine bu tasarımı bastırması eylemi. **9.** *spor.* Rakibin yaptığı ataklara karşı koyma, etkisiz kılma çabası; bu işi yapmakla görevli oyuncularının tümü; defans; müdafaa. **10.** *tıp.* Çeşitli mikrop ve hastalıklara karşı vücudun kendini korumak için geliştirdiği mekanizma. 🗗 **savunma bakanlığı,** *Türkiye Cumhuriyeti devletinde, silahlı kuvvetlerin yönetim, ikmal ve yerleşim işlerini yürütmekle görevli bakanlık; Millî Savunma Bakanlığı.*|| **savunma bölgesi,** *as.1. Bir askerî birliğin düşman saldırılarına karşı koruması için emir aldığı bölge. 2. Savunmanın bizzat yapıldığı yer.*|| **savunmada kal-**

mak, *spor. (Takım için) oyun boyunca hiç atak geliştirmeden sadece savunma yapmakla yetinmek.*|| **savunma dokunulmazlığı,** *huk. Yargılama sırasında tarafların kullandıkları söz ve ifadelerden dolayı sorumlu tutulamayacakları ilkesi.*|| **savunma düzeni,** *as. Bir hassas bölgenin veya müstahkem mevkiin korunması için gerçekleştirilen savunma önlemlerinin tümü.*|| **savunma engelleri,** *as. Düşmanın saldırılarını geciktirmek veya durdurmak amacıyla meydana getirilen yapay ve doğal engeller.*|| **savunma mevzii,** *as. Birbirini destekleyen savunma bölgeleri ile askerî güçlerin bizzat işgal altında tuttukları yer*|| **savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı,** *huk. Hukuk davalarında, davacının verdiği cevap dilekçesinde savunmasını tamamen yapmış sayılacağı için daha sonra savunma nedenlerini genişletmemesi ve değiştirememesi.*|| **savunma mekanizması,** *psikol. Birey için tehlike yaratabilecek kendi özünden kaynaklanan bazı istek ve dürtüler bilinç alanına çıktıkları anda veya dışarıdan yöneltilen kaygı kaynağı olabilecek her türlü tehlikelere karşı kişinin geliştirdiği az çok sürekli ruhsal tutum.*|| **savunma oyuncusu,** *spor. Bir takımın savunmasını oluşturan oyunculardan her biri; müdafaa oyuncusu; defans oyuncusu.*|| **savunma planı,** *as. Savunma harekâtının yürütülüşünü, taktik tertiplenme ve ateş destek düzenlemelerini gösteren ön çalışma.*|| **savunmaya çekilme,** *spor. Bir takımın, kendisince yeterli bulduğu sayı veya puanı elde ettikten sonra savunmada kalarak, atak geliştirmeden oyunu kendi lehine bitirme çabası.*|| **savunma yapmak,** *1. huk. Kendisine yöneltilen suçlama iddialarının yersizliğini söylemek; delilleriyle reddetmek. 2. spor. Savunma taktiği uygulamak. 3. Haklı olduğunu ortaya koymaya çalışmak.*

savunmak, [sav-un-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** (Birini veya bir yeri, bir şeyi) tehlikelere karşı korumak; müdafaa etmek. **2.** Yapılan saldırıyı gidermek; defetmek. **3.** Herhangi bir suçlama veya saldırı karşısında yer almak; suçlananı desteklemek, lehinde bulunmak; savunmasında yardımcı olmak; müdafaa etmek. **4.** Bir kimse, hareket veya düşüncenin doğruluğunu, haklılığını söz ve yazı ile kanıtlamaya çalışmak; yanında olmak. **5.** *huk.* Yargıda birinin savunmasını üstüne almak; avukatlığını yapmak. **6.** *dönşl. f.* Kendisine yöneltilen saldırı ve suçlamaları gidermek için çaba harcamak.

savunmalık,-ğı [sav-un-ma-lık] *sf.* Savunmaya yarar; tedafüi.

savunmasız, [sav-un-ma-sız] *sf.* Herhangi bir direnme veya savunma gücü bulunmayan; zayıf; aciz.

savunu, [sav-un-u] *is.* Savunmak eylemi; savunma.

savunucu, [sav-un-ucu] *is.* **1.** Bir şeyi savunan; müdafi. **2.** Bir kimsenin savunmasını yapan kimse; müdafi. **3.** Henüz Hristiyanlığı kabul etmeyen kral ve halka karşı yeni dinin savunmasını yapan ikinci yüzyıl Hristiyan din bilgilerine verilen ad.

savunuculuk,-ğu [savun-ucu-luk] *is.* Savunma yapma işi ve olgusu.

savunulma, [sav-un-ul-ma] *is.* Savunulmak eylemi.

savunulmak, [sav-un-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Uğrunda savaşarak veya özen gösterilmek suretiyle korunmak; savunmak eylemi yapılmak. **2.** Destek verilmek; desteklenmek; yanında olunmak.

savunuş, [sav-un-uş] *is.* Savunmak eylemi veya biçimi.

savur[1], [Ar. şufrā => sofra > savur ?] *{ağız} is.* Büyük yemek sinisi. [DS]

savur[2], [? savur] *{ağız} is.* Eyer takımının üstüne çekilen sahtiyan. [DS]

savur[3], [Ar. saḥūr => savur] *{ağız} is.* Ramazan geceleri yenen yemek; sahur. [DS]

savurgan, [sav-ur-gan] *sf.* **1.** Savurma işini sürekli alışkanlık haline getirmiş olan; çok savuran; sürekli savuran. **2.** *mecaz.* Hesapsız ve ölçüsüz harcamada bulunan; müsrif. **3.** *mecaz.* Bir şeyi boş yere tüketen, harcayan; müsrif; tutumsuz.

savurganca, [sav-ur-gan-ca] *sf.* **1.** Savurgana benzer; savurgan gibi. **2.** *zf.* Savurgan birine yakışır tarzda; savurgan biçimde; müsrifçe.

savurganlık,-ğı [sav-ur-gan-lık] *is.* **1.** Savurgan olma durumu; savurgan kimsenin tutum ve niteliği; müsriflik. **2.** Bu niteliği ortaya koyan davranış.

savurgu, [savur-mak > savur-gu] *{ağız} is.* Pekmez kaynatılırken, taşmaması için kaynayan pekmeze daldırılıp çıkarılmak suretiyle kullanılan delikli kepçe biçimindeki su kabağı. [DS]

savurkaç, -cı [savur-gaç] *{ağız} is.* Akşamüstü çıkan sert yel. [DS]

savurma, [sav-ur-ma] *is.* **1.** Savurmak eylemi. **2.** *sf.* Savurarak yapılan.

savurmak, [sav-ur-mak] *is.* **1.** (Toprak, kül vb. için) havaya atarak rüzgârın etkisine bırakmak; saçmak; öteye beriye dağıtmak. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** (Rüzgâr için) şiddetle eserek yerdeki şeyleri havaya kaldırmak; alt üst etmek; uçurmak, dağıtmak. **3.** Kaldırıp şiddetle atmak; fırlatmak. **4.** Şiddetle döndürerek sallamak. **5.** Kaldırıp kaldırıp vurmak. **6.** Rüzgârın etkisine bırakarak dalgalandırmak; uçurmak; kaldırmak. **7.** (Kaynamakta olan sıvı için) taşmasını önlemek amacıyla bir kepçe ile bir miktar alıp yine kendi kabına boşaltmak. **8.** (Yalan, küfür, palavra vb. için) söylemek; atmak. **9.** (Para, mal vb. için) boş yere ve gereksiz olarak harcamak; israf etmek. **10.** Harmanda malamayı yaba ile rüzgâr önüne atarak taneyi samandan ayırmak. **11.** *gçsz. f.* Abartılı biçimde yalan söyleyerek konuşmak; arka arkaya sıralamak; yüksekten atmak; palavra atmak; övünmek.

savurtma, [sav-ur-t-ma] *is.* Savurtmak eylemi.

savurtmak, [sav-ur-mak > sav-ur-t-mak] *gçl. f. [-ur]* Birinin bir şeyi savurmasını sağlamak; savurmasına yol açmak. *{eT} (aym)* [DLT]

savurucu, [savur-ucu] *{ağız} is.* Harman savuran kimse. [DS]

savuşma, [sav-uş-ma] *is.* Savuşmak eylemi.

savuşmak, [sav-mak > sav-uş-mak] *gçsz. f. [-ur]* **1.** Bir yerden ilgili kimselere görünmeden ayrılmak; gizlice kaçıp gitmek; dikkati çekmeden çekilip uzaklaşmak. **2.** (Hastalık vb. için) geçmek; iyileşmek.

savuşturma, [sav-uş-tur-ma] *is.* Savuşturmak eylemi.

savuşturmak, [sav-uş-tur-mak ساوشدرمق] *gçl. f. [-ur]* **1.** Bir şeyden kurtulmak; zararsız olarak atlatmak; geçiştirmek; savmak. **2.** *spor.* Rakibin saldırısını, darbesini önlemek. **3.** Eskrimde, kılıcıyla rakibin kılıcının yönünü değiştirmek. **4.** *{eAT}* Uzaklaştırmak.

savut[1], [? savut] *{ağız} is.* **1.** Yemek kabı. **2.** Su tası. **3.** Bulaşık, kirli kaplar. **4.** Turşu küpü. [DS]

savut[2], [sav-mak > sav-ut] *{ağız} is.* **1.** Silah; tabanca. **2.** Aygıt. [DS]

savut, [sav+ot ?] *{ağız} is.* Enfiye. [DS]

savutmak[1], [*eT.* soğī-mak > savu-t-mak سوغه] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Soğutmak.

savutmak[2], [sav-mak > sav-ut-mak صاوتق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ur]* Uzaklaştırmak.

savutturmak, [savur-mak > savur-t-tur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* (Sigara vb. için) üflemek; savurmak. [DS]

-savuz, [-sa-vuz / -se-vüz / -isevüz] *{eAT} çek. e.* Şart kipi birinci çokluk kişi; bugünkü *"-sak"* görevinde kullanılmıştır. *"Ki bir gün kamumuz çıkavuz (çıksak) yola / Kime uğrar isevüz (uğrarsak) ol şah ola."* Süheyl ü Nevbahar. *"Biz neye âşiksavuz (âşıksak) âlemler ana âşik / Kimse değül diyelim bir kapıdır bir tarik."* Yunus Emre. **-savuz gerek,** [-sa-vuz gerek / -se-vüz gerek] *{eAT} Gelecek zaman çokluk birinci kişi eki; bugünkü "-acağız; -malıyız" göreviyle kullanılır.*

savvağ, [Ar. ṣıyāġat > ṣavvāġ صواغ] *(savva:ğ) {OsT} is.* Kuyumcu.

savzu, [Ar. sebz => sebze / savzu] *{ağız} is.* Yeşillik; sebze. [DS]

saw-gin, [İng. saw-gin] *(sa'vcin) is.* Testereli çırçır makineleri.

-say, [-sa / -se / -say / -sey] *{eT} çek. e.* → -sa[1].

sa'y, -yi [Ar. saʿy سعی] *(sa-y) {OsT} is.* **1.** Çalışma; çabalama; emek verme. **2.** İş. **3.** *isl.* Hac sırasında Safa ile Merve arasında yürüme; koşma. **4.** *huk.* Kölenin, kölelikten kurtulmak için çalışıp çabalaması. **say etmek,** *{ağız} Çalışmak.* [DS]|| **sa'y-i amel hürriyeti,** *Çalışma özgürlüğü.*|| **sa'y-i beliğ,** *{OsT} Emek harcayarak gerektiği gibi iş yapma.*|| **sa'y-i mîrî,** *Devlet adına alınan mal ve hizmetlerden yapılan indirimler.*|| **sa'y ü amel,** *Çalışma.*

say[1], [say *(yans.)*] *is.* Şarıltılı akışı, bu biçimde ötmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *say-ır-da-mak, say-ramak*

say[2], [sāy] *(sa:y) is.* **1.** *{eT}* Çakıl taşı; çakıl. [ETY] [KB] **2.** *{eT}* Kara taşlık yer; kır; çöl; taşlık; bozkır. [DLT] [EUTS] [Gabain] **3.** *{ağız}* Düzgün tabaka hâlinde, ince, yassı ve büyük taş. [DS] **4.** *{OsT} {ağız}* Dibi yere gömülü büyük ve kaygan kaya; kaya kütlesi; kaya. [DS] **5.** *{ağız}* Dik kayalık, taşlık yer; uçurum. [DS] **6.** *{ağız}* Ekime elverişsiz, altında taş, kum ve kil tabakası bulunan toprak. [DS] **7.** *{ağız}* Akarsu kıyılarında çamaşır yıkanan büyük, düz taş. [DS] **8.** *{ağız}* Çay kıyısında çamaşır yıkanan kulübe. [DS] **9.** *{ağız}* Düz olmayan yerler; kır. [DS] **10.** *{ağız}* Dağ. [DS] **say taş,** *{ağız} Akarsu yataklarında, ya da kıyalarında toprak kayması ile oluşan yüzeyi düz kayalıklar.* [DS]

say[3], [sāy] *(sa:y) {eT} is.* Vücuda giyilen zırh. [DLT] **say yarık,** *Demir göğüslük.* [DLT]

say[4], [say] *{eAT} sf.* Parlak; cilalı.

say[5], [say] *is.* **1.** *{eT}* Kışın suyu akıp yazın kuruyan dere. [Nevâyî] **2.** *{ağız}* Su kaynağı; pınar. [DS]

say[6], [say] *{ağız} is.* **1.** Arkadaş. **2.** Elçi. [DS] **say çekmek,** *{ağız} Çekinmek; saygı duymak.*

say[7], [say] *{ağız} is.* Koku. [DS]

say[8], [say] *{ağız} is.* **1.** Tarla sürerken ayrılan eni dar boyu uzun evlek. **2.** İnce uzun tarla. **3.** Tarlanın eğimine göre ayrılan büyük evlek. [DS]

say[9], [say] *{ağız} sf.* Derin olmayan; sığ. [DS]

saya[1], [saya] *(sa'ya) is.* **1.** Ayakkabının yumuşak olan üst kısmının derisi; ayakkabı yüzü. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız}* Ayakkabı yüzündeki dikişler. [DS] **saya dikmek,** *Bir ayakkabının yüzünü makine ile dikmek, birleştirmek.*

saya[2], [İt. saia => saya سايا / صيا] *is.* **1.** *{eAT}* Çin'de dokunan bir tür ipekli kumaş. **2.** *{eAT} {OsT} {ağız}* İş önlüğü; üstten giyilen iş gömleği. [DS] **3.** *{ağız}* Yeldirme. [DS] **4.** *{ağız}* Manto. [DS] **5.** *{ağız}* Kadın elbisesi; entari. [DS] **6.** *{ağız}* Yelek; cepken. [DS] **7.** *{ağız}* Al şerit ile süslenmiş beyaz gelin elbisesi. [DS] **8.** *{ağız}* Elde bükülmüş pamuktan dokunmuş beyaz ceket. [DS] **9.** *{ağız}* Üçetek. [DS] **10.** *{ağız}* Eteklik. [DS] **saya kaftan,** *{eAT} İş önlüğü.*|| **saya kavtan,** *{eAT}* → saya kaftan.

saya[3], [Fer. sāye => saya] *{ağız} is.* **1.** Ağıl. **2.** Ahır. **3.** Yayla ve kırlarda hayvanlar için yapılan üstü samanla örtülü hangar. **4.** Avlu ve küçük bahçe. **5.** Sofa; salon. **6.** Bodrum. **7.** Samanlığın üstü kapalı ön bölümü. [DS] **saya kapısı,** *{ağız} İki kanatlı*

büyük kapı; avlu kapısı. [DS]|| **saya üstü,** *{ağız} Köy evlerinin önündeki balkon.* [DS]

saya[4], [say-mak > say-a] *{ağız} is. folk.* Gebe koyunların karnındaki yavru yüz günlük olunca çobanların yaptığı tören. [DS] 🗗 **saya gecesi,** *{OsT} Hristiyanların haçı suya attıkları gece.*|| **saya gezmek,** *{ağız} 1. folk. İlginç elbiseler giyerek gece evleri dolaşıp aldatmacalı oyunlar oynamak. 2. Beklenmedik davranışlarda bulunmak.* [DS]

saya[5], [say-mak > say-a] *{ağız} is.* Takma ad; lakap. [DS]

saya[6], [saya] *{ağız} is.* İnce, dar ağızlı bıçak. [DS]

saya[7], [saya] *{ağız} is.* Ayak izi. [DS]

saya[8], [saya] *{ağız} is.* **1.** Gaga. **2.** Boyunduruk kayışını bağlayan ağaç çivi. [DS]

sayacak, -ğı [sac+ayak] *{ağız} is.* Sacayağı. [DS]

sayacı, [saya-cı] *is.* Ayakkabı sayalarını hazırlayan, diken ve kalıba sokan kimse; kunduracı.

sayacılık, -ğı [saya-cı-lık] *is.* Sayacının işi; saya hazırlama ve dikme işi.

sayaç, -cı [say-aç] *is.* Kullanılan akaryakıt, havagazı, doğal gaz, su gibi maddelerin miktarını, yapılan iş, gidilen yol, yapılan vuruş sayısı gibi ölçülebilen iş ve işlemleri otomatik olarak ölçmekte kullanılan göstergeli veya dijital aygıt.

sayadet, [Ar. siyādet سيادت] *(siya:det) {OsT} is.* → siyadet.

sayağ, [saġ+yaġ ساياغ] *(sa:yağ) {eAT} is.* Sadeyağ.

sayağı, [saġ+yaġ-ı صايغى / سايغى] *(sa:yağı) {eAT} {OsT} is.* Sadeyağ; tereyağı.

sayak[1]**, -ğı** [? sayak] *{ağız} is.* İnsan ve hayvan ayak izi. [DS]

sayak[2]**, -ğı** [sak > sayak] *{ağız} sf.* Uykusu hafif. [DS] 🗗 **sayak yatmak,** *{ağız} Tetik yatmak; hafif uyumak.* [DS]

sayak[3]**, -ğı** [say-mak > say-ak] *{ağız} is.* Geçerli; olmuş sayılan. [DS]

sayakıle, [Ar. ṣayḳal > ṣayāḳıle صياقله] *(saya:kıle) {OsT} is.* **1.** Cilacılar. **2.** Cila araç ve gereçleri.

sayaklamak, [saya-k-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kesilip biçim verilmiş kundura yüzlerinin parçalarını birbirine eklemek. **2.** Teyellemek. [DS]

sayaklanmak, [sayak-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Düzleşmek; kütleşmek; aşınmak. **2.** *edil. f.* Kabataslak biçim verilmek; tasarlanmak. [DS]

sayalık, -ğı [saya-lık] *{ağız} is.* Ahır. [DS]

sayang, [say > say-añ] *(sayañ) {ağız} sf.* **1.** İnatçı. **2.** Katı; sert. [DS]

sayanı, [say > say-añ-ı ?] *{ağız} sf.* **1.** Anlayışsız; vurdumduymaz. **2.** Hissiz; duygusuz. **3.** (Hayvan için) güçsüz; zayıf. **4.** (Bıçak, makas vb. için) kesmez; kör. [DS]

sayar, [say-mak > say-ar] *{ağız} sf.* Kendinden çekinilen; sayılan.[DS]

sayarif, [Ar. ṣayrefī > ṣayārif صيارف] *(saya:rif) {OsT} is.* **1.** İşini bilir kişiler; kurnazlar. **2.** Sarraflar.

sayat, [Far. sāye => sayat سيات] *is.* **1.** *{OsT}* Evlerde zahire vb. kurutmak için kullanılan üstü kapalı, önü açık yer; sofa. **2.** *{ağız}* Evlerde meyve vb. kurutulan yer; ev altı. [DS] **3.** *{ağız}* Avlu. [DS]

sayavarmak, [say-mak+var-mak > say-a-var-mak صايه وارمق] *{eAT} gçl. f. [-ır]* Sayınayı sürdürmek. [DK]

sayd, [Ar. ṣayd صيد] *{OsT} is.* **1.** Avlanma; avlama. **2.** Av. 🗗 **sayd-efgen,** *{OsT} Avcı.*|| **sayd etmek,** *Avlamak.*|| **sayd-gâh,** *{OsT} Av yeri; avlak.*|| **sayd-geh,** *{OsT} Avlanacak yer; av alanı.*|| **sayd-ger,** *{OsT} Avcı.*|| **sayd-ı berrî,** *{OsT}Kara avcılığı.*|| **sayd-ı bahrî,** *{OsT} Deniz, göl, akar su gibi alanlarda yapılan avcılık; su ürünleri avcılığı.*|| **sayd-ı mâhî,** *{OsT} Balık avcılığı.*

saydam, [Çağ. saydam] *sf.* **1.** Parlak. **2.** (Madde için) ışığın kendi içinden geçmesine ve arkasındaki cisimlerin görünmesine engel olmayan; şeffaf, *(1935).* **3.** Az çok ışık geçiren. **4.** *mecaz.* Kolayca anlaşılabilen; bulanık olmayan; açık; seçik; net; belirgin. **5.** *is.* Üzerindeki resim, şekil ve tabloları beyaz bir zemin üzerine yansıtmak amacıyla projeksiyon ve tepegöz üzerine konulan film vb. slayt. 🗗 **saydama boya,** *Sürüldüğü yüzeyin az veya çok görünmesini sağlayan boya.*|| **saydam resim,** *Diyapozitif.*|| **saydam tabaka,** *anat. 1. Gözde sert tabakanın ön bölümünde yer alan ışığın geçmesini sağlayan küresel zar; kornea. 2. Derinin epidermis tabakasında granüllü tabakanın üstünde ve keratinli tabakanın altında yer alan saydam görünüşlü tabaka.*| **saydam zar,** *biy. Balıklarda olgun yumurtayı saran ve yalnız bir tek spermatozoitin girmesine izin veren zar.*

saydamlaşma, [say-da-m-la-ş-ma] *is.* Saydamlaşmak eylemi.

saydamlaşmak, [say-da-m-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Cisimler için) saydam duruma gelmek; ışığı geçirir hale gelmek; şeffaflaşmak. **2.** *mecaz.* (Durum ve sorunlar için) açık ve anlaşılır duruma gelmek; belirginleşmek; netleşmek.

saydamlaştırma, [say-da-m-la-ş-tır-ma] *is.* Saydamlaştırmak eylemi.

saydamlaştırmak, [say-da-m-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Cisimler için) saydam duruma getirmek; saydamlaşmasını sağlamak; şeffaflaştırmak. **2.** *mecaz.* (Durum ve sorunlar için) açık ve anlaşılır duruma getirmek; belirginleştirmek; netleştirmek.

saydamlık,-ğı [say-da-m-lık] *is.* Saydam olma durumu; ışığı geçirme özelliği.

saydamsız, [say-da-m-sız] *sf.* Saydam olmayan; ışığı geçirmeyen,

saydamsızlık,-ğı [say-da-m-sız-lık] *is.* Saydam olmama durumu; ışığı geçirmeme özelliği; saydam olmayan nesnenin niteliği.

saydelani, [Ar. ṣaydele > ṣaydelānī صيدلانى] *(saydela:ni:) {OsT} is.* **1.** Eczacı. **2.** *sf.* Eczacılıkla ilgili.

saydele, [Ar. ṣaydele صيدله] *{OsT} is.* Eczacılık.

saydırma, [say-dır-ma] *is.* Saydırmak eylemi.

saydırmak, [say-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Saymasını sağlamak. **2.** Bir şeyin kaç tane olduğunu sayarak veya hesaplatarak buldurmak. **3.** Sayıları arka arkaya söyletmek. **4.** *mecaz.* Kendisine saygı gösterilmesini sağlamak; sözünü dinletmek.

saydurağan, [say-dur-aġan صای دوره غن] *{eAT} sf.* Saydırıcı.

saye, [Far. sāye سايه] *(sa:ye) {OsT} is.* **1.** Gölge. **2.** *mecaz.* Sahip çıkma; koruma gözetme; esirgeme. **3.** Destek; yardım. 🗗 **sāye-bar,** *{OsT} Gölge salmış; gölge yapmış.*|| **sāye-bî-cān,** *{OsT} Cansız gölge.*|| **sāye-dār,** *{OsT} 1. Gölgeli; gölge yapmış olan. 2. mecaz. Koruyan; koruyucu.*|| (bu, şu, o) **sayede,** *{OsT} (Bu, şu, o) sebepten.*|| **sāye-efgen,** *{OsT} 1. Gölge salan; gölge düşüren. 2. mecaz. Koruyan; koruyucu.* || **sāye-endāz,** *{OsT} 1. Gölge salan; gölge düşüren. 2. mecaz. Koruyan; koruyucu.*|| **sāye-fīgen,** *{OsT} 1. Gölge salan; gölge düşüren. 2. mecaz. Koruyan; koruyucu.*|| **sāye-gâh,** *{OsT} Gölgelik; gölge yer.*|| **sāye-güster,** *{OsT} 1. Gölge eden. 2. mecaz. Koruyan; koruyucu.*|| **sāye-hah,** *{OsT} Sığınan; korunmak isteyen.*|| **sāye-i bîcan,** *{OsT} Cansız gölge.*|| **sāye-i feyz-i hamiyyet,** *{OsT} Yardımseverlik getirisinin sığınağı; yardım etmekten doğan iç huzuru.*|| **sāye-i Huda,** *{OsT} Allah'ın gölgesi; halife.*|| **sāye-i lütf ü kerem,** *{OsT} İyilik ve bağış gölgesi.*|| **sāye-i medîd,** *{OsT} Uzun gölge.*|| **sāye-i şāhāne,** *{OsT} Padişahın koruyuculuğu.*|| **sāye-nişîn,** *{OsT} 1. Gölgede oturan. 2. mecaz. Sığınan; korunan.*|| **sāye-nişîn-i emān,** *{OsT} Güvenliği sağlanmış olan; güvenlik içinde bulunan.*|| **saye ocağı,** *{OsT} İmparatorluk döneminde saray için Rumeli'den kurbanlık koyun getirip besleyen ocak.*|| **sāye-perest,** *{OsT} 1. Gölge düşkünü; gölgeyi seven. 2. Korunmaktan hoşlanan; himaye edilmeyi seven.*|| **sāye-perver,** *{OsT} 1. Gölge eden; gölgelendiren. 2. mecaz. Koruyan.*|| **sāye-püş,** *{OsT} Çardak; gölgelik; şemsiye; kameriye.*|| **sāye-rev,** *{OsT} Karanlıkta dolaşan.*|| **saye salmak,** *1. Gölge yapmak. 2. mecaz. Yardım etmek; korumak.*|| (..... nun) **sayesinde,** *... yardımıyla; ...sebebiyle; ...den dolayı.*|| (....nun) **sayesinde sayeban olmak,** *Hak edilmiş bir kazancı birisinin yardım ve desteği ile elde edebilmek.*|| **sāye-zār,** *{OsT} Gölgelik.*

sayeban, [Far. sāyebān سايبان] *(sa:yeban / sa:yeba:nı) {OsT} is.* **1.** Gölgelik; sayvan. **2.** Büyük çadır; otağ. **3.** *mecaz.* Koruyan; gözeten; sahip çıkan.

sayebar, [Far. sāye-bār سايه بار] *(sa:yeba:r) {OsT} sf.* Gölge bırakmış; gölge yapmış.

sayedar, [Far. sāye-dār سايه دار] *(sa:yeda:r) {OsT} sf.* **1.** Gölgesi olan; gölgeli. **2.** Koruyan; koruyucu.

sayesinde, [Far. sāye + T. -s-i-n-de] *(sa:yesinde) zf.* (Bahsi geçen kimse veya şeyden) dolayı; sebebiyle; onun yardımıyla; aracılığıyla.

sayf, [Ar. ṣayf صيف] *{OsT} is.* Yaz mevsimi.

sayfa, [Ar. ṣaḥf > ṣaḥīfe صحيفه] *is.* **1.** Üzerine yazı yazılan kâğıt, deri vb.nin her iki yüzünden biri. **2.** Kâğıt yaprağı. **3.** Bir sayfa üzerine basılmış veya yazılmış şey. **4.** *mecaz.* Bir kimsenin veya bir ulusun kendinden önceki veya sonrakilerle karşılaştırılarak düşünülen olay veya zaman kesiti. **5.** Bir yazının uzunluğunu kestirmeye yarayan birim; genellikle 200 kelimelik yazı birimi. **6.** *bsy.* Bir bilgisayarın merkezî belleğinde birkaç yüz veya bin sekizli birim (bayt) içeren bölüm. 🗗 **sayfa bağlamak,** *matb. Bir gazete veya dergi sayfasını basılmaya hazır duruma getirmek.*|| **sayfa ekran,** *bsy. Kullanıcıyı bilgilendirmeye yönelik görüntü ekranının bütününü kaplayan bilgiler kümesi.*|| **sayfa-yı hāliye,** *{OsT} Boş sayfa.*|| **sayfayı kapatmak,** *Sözü edilen olay veya durumla artık ilgilenmez olmak; geçmişte kalmış olduğunu düşünmek; peşini bırakmak; o konu ile ilgilenmez olmak.*|| **sayfa-yı mütelemmis,** *{OsT} Bir kimseye, bir yere götürmesi için verilen ve içinde kendi ölüm emri yazılı kapalı mektup.*|| **sayfa-yı zemîn,** *{OsT} Yeryüzü.*|| **sayfa-yı zer,** *{OsT} Altın sayfa; güneş.*

sayfalama, [sayfa-la-ma] *is.* **1.** Sayfalamak eylemi. **2.** Bilgisayarda sayfalara ayrılmış bir bellek kullanımına dayanan teknik.

sayfalamak, [say-fa-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor] bsy.* Bilgisayarda sayfalandırma düzenine göre çalışan bir bellek sistemini uygulamak; sayfalama tekniğini uygulamak.

sayfalandırma, [sayfa-la-n-dır-ma] *is.* Sayfalandırmak eylemi.

sayfalandırmak, [sayfa-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Dizgiden çıkan yazıları sayfa haline getirmek.

sayfalanma, [sayfa-la-n-ma] *is.* Sayfalanmak eylemi.

sayfalanmak, [sayfa-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Sayfa durumuna getirilmek; sayfalar halinde düzenlenmek.

sayfalanmış, [sayfa-la-n-mış] *sf.* Sayfa durumuna getirilmiş; sayfalar halinde düzenlenmiş. 🗗 **sayfalanmış program,** *bsy. Sayfalar hâlinde düzenlenmiş program.*

sayfalık,-ğı [sayfa-lık] *sf.* **1.** (Belirtilen sayıda) say-

fası olan. **2.** (Belirtilen sayfaya) sığabilecek büyüklükte olan. **3.** (Belirtilen sayfayı) kaplayacak kadar olan.

sayfan, [Far. sāyebān] *{ağız} is.* Bağ ve bahçelerde yapılan ilkel ev; kulübe. [DS]

sayfi, [Ar. ṣayf > ṣayfî صيفى] *(sayfi:) {OsT} sf.* Yazla ilgili; yaza ait.

sayfiye, [Ar. ṣayfî > ṣayfiyye صيفيه] *{OsT} is.* **1.** Yazlık ev; yazlık. **2.** Sahil kıyısı. ◻ **sayfiyeye gitmek,** *Yazlığa gitmek; yazı bir yerde geçirmek; yazlığa taşınmak.*

sayga, [say-gak] *is. zool.* Hazar denizi ile Ural dağları arasında yaşayan, iri bir koyun büyüklüğünde, ağız burun kısmı biraz uzunca ve yukarı kavisli, boz postlu, amber sarısı boynuzlu bir tür antilop, *(Saiga tatarica).*

saygamak, [saypā-mak / sayġā-mak] *(sayga:mak) {eT} gçl. f. [-r]* ➝ saypamak.

saygı, [say-gı] *is.* **1.** Bir kimseye, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı gibi özellikleri nedeniyle önem verilmesinden, üstün görülmesinden dolayı o kimseye değerini belirtecek biçimde davranmayı öngören duygu; hürmet. **2.** Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu. **3.** Kutsal sayılan bir şeyi yüceltme duygusu. **4.** Değer verilen, önemli sayılan şeyleri zedelemekten çekinme duygusu. **5.** *fel.* Kant'a göre, başkalarının insanlığını, tıpkı kendi insanlığı gibi görmeye iten ve ahlak yasalarından doğan olumlu ilke. ◻ **saygı çoğulu,** *dbl. Kendisine hitap edilen kişi aslında tek olmasına rağmen çoğul bir ifadeyle saygı göstermekte kullanılan dilbilgisel biçim.*|| **saygı duruşu,** *Toplantılarda, hayatta olmayan fakat kendisine saygı gösterisinde bulunulmak istenen kimsenin manevi huzurunda hazır ol durumunda sessizce bekleyiş.*

saygıdeğer, [say-gı+değ-er] *sf.* **1.** Sayın; muhterem. **2.** (Kişi için) saygınlığı herkesçe kabul edilmiş.

saygılar, [say-gı-lar] *ünl.* Karşıdakine değer verildiğini belirtmek üzere çoğul olarak kullanılan "saygılarımı sunarım" anlamında nezaket sözü; hürmetler.

saygılı, [say-gı-lı] *sf.* **1.** Başkalarına gerekli saygıyı gösteren; saygı duyan; hürmetkâr. **2.** Nezaket kurallarına uyan. **3.** (Bir şey için) ona zarar vermek istemeyen; başkalarından da zarar gelmemesi için üzerine titreyen. **4.** (Durum ve tutumlar için) saygı ifade eden. *Saygılı bir gülümseme ile...*

saygın, [say-mak > say-gın] *sf.* **1.** Başkaları tarafından önemsenen ve değer verilen; itibarlı; muteber, *(1955).* **2.** Başkaları yanında saygı kazandıran. *Saygın bir uğraşı...*

saygınlık,-ğı [say-gın-lık] *is.* **1.** Saygın olma durumu; saygı görme, güvenilir olma; itibar; prestij. **2.** Saygın olan veya öyle değerlendirilen kimse veya şeyin niteliği; prestij.

saygırmak, [sāy > say-ġır-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* (Yer için) kara taşlık ola yazmak. [DLT]

saygısız, [say-gı-sız] *sf.* Saygıdan yoksun; gereken saygıyı göstermeyen; saygısı olmayan; hürmetsiz.

saygısızca, [say-gı-sız-ca] *(saygısı'zca) zf.* **1.** Saygısız bir tutumla; saygısız olarak. **2.** *sf.* Saygı göstermeden; saygısız bir biçimde.

saygısızlık,-ğı [say-gı-sız-lık] *is.* **1.** Saygısız olma durumu; saygıdan yoksunluk; gereken saygıyı göstermeyen kimsenin tutumu ve davranışlarının niteliği; hürmetsizlik; münasebetsizlik. **2.** Saygı gösterilmesi gereken kişi veya şeye karşı bilinçli olarak aldırmazlık, umursamama veya yokmuş gibi davranma.

sayha, [Ar. ṣayḥa صيحه] *{OsT} is.* Bağırma; nara atma; haykırma; çığlık.

sayhal, [say-ka-l > sayḫal] *{ağız} sf.* İri. [DS]

sayı[1]**,** [say-mak > say-ı] *is.* **1.** Varlıkları saymaya, sayımını yapmaya, nesneleri sınıflandırmaya, nicelikleri ölçmeye, karşılaştırmaya yarayan kavram; sayma ve ölçme sonunda varılan niceliği belirten söz. **2.** Bir birimi niteleyen sembol. **3.** Aynı türden olan nesnelerin, ögelerin çokluğu. **4.** Bir spor karşılaşmasında tarafların elde ettiği başarı derecesini belirleyen nicelik; üstün gelen tarafa ait daha büyük nicelik; sayı avantajı. *Sayı ile yenmek.* **5.** Süreli yayınların ayrı ayrı çıkan her bir bölümü; değişik tarih ve sıra numarası taşıyan baskılardan her biri; nüsha. **6.** *mat.* Doğal, tam, rasyonel, sanal, gerçek ve karmaşık sayı kümelerinden her birinin elemanı. **7.** *bsy.* Bir sayılama sisteminde tabandan daha küçük pozitif bir tam sayıyı göstermede kullanılan simge. ◻ **sayı adı,** *dbl. Sayıların sahip olduğu ad; ism-i adet.*|| **sayı bilgeliği,** *Geleneksel ve kutsal sayılar bilimi.*|| **sayı boncuğu,** *Çocuklara sayı saymayı, hesap yapmayı öğretmek amacıyla kullanılan her teline onar boncuk geçirilmiş hesap aracı; çörkü; abaküs.*|| **sayı farkı,** *spor. Takım oyunlarında bir takımın elde ettiği puanların karşı takımın puanlarına bölünmesiyle elde edilen sayı; averaj.*|| **sayı göstergesi,** *Karşılaşmalarda takımların sayılarını, borsa vb. yerlerde işlem vb. değerlerin sayılarını, bankalarda sıra ve gişe numarasını belirten levha; skorbord.*|| **sayı hakemi,** *Basketbolde, yapılan sayıları, yapılan yanlışları işaret eden görevli.*|| **Sayılar Kitabı,** *Adını kitaptaki çeşitli sayısal açıklamalardan alan, Eski Ahit'in dördüncü kitabı.*|| **sayı levhası,** *1. Sayı. 2. Sayı durumu.*|| **sayı salmak,** *{ağız} Tez bilgi vermek; haber uçurmak.* [DS]|| **sayı sayı,** *{ağız} Tek tek; birer birer.* [DS]|| **sayı sıfatı** *dbl. Adları sayı yönünden belirten sıfat.*|| **sayısını Allah bilir!** *Bir şeyin sayılamayacak kadar çok olduğunu belirten söz.*|| **Sayım suyum yok!** *1. Çocuk oyunlarında, kurallara uyulmadığı için alınan sayılar geçerli değil oyuna yeniden baş-*

lıyoruz, anlamında söz. 2. Çocuk oyunlarında bir oyuncunun oyun dışı kaldığını belirtmek için söylediği söz. 3. Çocuklar arasında işin şakası olmadığını belirten söz.|| **sayı sıfatı,** *dbl. Varlıkların kaç tane olduğunu belirten sıfat; ismi, sayı kavramı yönünden belirten sıfat.*|| **sayı tuşu,** *spor. Minder güreşlerinde rakibe on beş sayılık üstünlük sağlayan yenme durumu.*|| **Sayıyla mı teslim ettiler?** *(İnsan topluluğu, eşya vb. için) hesap sorulacak biçimde kendisine zimmetlenmediğini, herkesin kendisinden sorumlu olduğunu ifade eden söz.*|| **sayıyla teslim etmek,** *Sayarak vermek; zimmetlemek.*|| **sayıyla vermek,** *(Bir şeyi verirken) cimri davranmak.*

sayı[2], [Ar. şahīḥ => sāhi > sāyı] *{ağız} is.* Doğru; gerçek; sahi. [DS]

sayı[3], [*eT.* saġu > sayı] *{ağız} is.* Ağıt. 🗗 **sayı kuru ağlamak,** *{ağız} Ölen kişi için ağıt söylemek.* [DS]

sayıca, [say-ı-ca] *(sayı'ca) zf.* Sayı bakımından; adetçe.

sayıcı, [say-ıcı] *{ağız} is.* Vergi almak için hayvan sayımı yapan görevli; sayımcı. [DS]

sayıklama, [say-ı-k-la-ma] *is.* Sayıklamak eylemi.

sayıklamak, [*eT.* sab-ık-la-mak > say-ı-k-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bilinçsiz olarak anlamsız sözler söylemek. **2.** *{ağız}* Uyuklamak. [DS] **3.** *gçl. f.* Çok istenilen, özlenen bir kimseyi veya bir şeyi sürekli olarak söylemek; dilinden düşürmemek.

sayıklaşmak, [say-ık-la-mak > say-ık-la-ş-mak صايقلشمق] *{eAT} işteş. f. [-ır]* Birlikte sayıklamak.

sayıklaştırmak, [sayık-la-ş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Araştırmak. [DS]

sayıkmak, [sāy > say-ık-mak] *{eT} gçsz. f. [-ır]* (Yer için) kara taşlı olmak. [DLT]

sayıl[1], [sayı > sayı-l] *sf.* **1.** Bir vektör olmayıp gerçel bir sayı olan. **2.** Yönü olmayan ancak gerçel bir sayı ile temsil edilebilen büyüklük; skaler. 🗗 **sayıl alan,** *mat. Belli bir bölgedeki koordinatlardan elde edilen sayılar kümesi.*|| **sayıl büyüklük,** *mat. Belirli bir birimler sisteminde gerçel ya da karmaşık tek bir sayı ile ifade edilen nicelik.*

sayıl[2], [Ar. sāḥil => sayıl] *{ağız} is.* Deniz kıyısı; sahil. [DS]

sayılabilir, [say-ıl-a+bil-ir] *sf.* **1.** Saymak mümkün olan. **2.** *mat.* Bir tam sayı ile gösterilebilen. **3.** *mat.* (Küme için) elemanları bire bir eşlenebilen. **4.** *dbl.* Tekil veya çoğul karşıtlığı olan.

sayılama, [say-ı-la-ma] *is.* **1.** Sayılamak eylemi. **2.** *mat.* Nesnelerin ve olayların miktarını rakamlarla belirtme işlemi. **3.** İstatistik.

sayılamak, [say-ı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir ölçülebilir ve sayılabilir durumu rakamlarla göstermek; sayı ile belirtmek; sayı hâlinde göstermek.

sayılan, [Far. sāliyāne] *{ağız} is.* Vergi. [DS]

sayılancı, [sayılan-cı] *{ağız} is.* Hayvan vergisini toplayan vergici; tahsildar. [DS]

sayılcı, [Ar. sā'il => sayıl-cı] *{ağız} is.* Dilenci. [DS]

sayılgan, [say-ıl-ġān] *(sayılga:n) sf.* **1.** *{eT}* *"Bir çok işlere girip çıkan"* anlamındaki *"etilgen sayılgan"* ikilemesinde geçer. [DLT] **2.** *{ağız}* Kendisini saydıran. [DS]

sayılı, [say-ı-lı] *sf.* **1.** Sayısı söylenen sayı olan; üzerinde herhangi bir sayı bulunan. *Üç sayılı kapı.* **2.** Sayısı sayılmak suretiyle belirlenmiş olan; belli sayıda olan; miktarı bilinen. **3.** Az sayıda olan; sayısı birkaçı geçmeyen; toplamı büyük bir niceliğe ulaşmayan; çok az; az sayıda; mahdut. *Şunun şurasında ne kaldı? Sayılı gün gelir geçer.* **4.** *mecaz.* Belli alanda özel bir yer edinmiş olan; az görülen; az rastlanılan; önemli. **5.** *mecaz.* [say-ıl-ı] Ünlü; tanınmış; itibarlı; saygı gösterilen. 🗗 **sayılı fırına,** *mecaz. 1. {ağız} İsim yapmış yaygaracı; kavgacı.* [DS] *2. argo. Kabadayı.*|| **sayılı nakışlar,** *İşleme yapılacak kumaşın atkı ve çözgüleri sayılmak suretiyle yapılan nakış işlerine verilen ad.*|| **sayılı sarımsak, dikili soğan,** *Sayısı belli olan şeylerin hesabının şaşması mümkün değildir, anlamında kullanılır.*

sayılma, [say-ıl-ma] *is.* Sayılmak eylemi.

sayılmak, [say-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Saymak işi yapılmak; birisi tarafından sayılarak miktarı belli edilmek; sayısı bulunmak; sayısı belli edilmek; addedilmek; addolunmak. **2.** (Para için) verilmek; ödenmek; para ile alınmış olmak. **3.** Dikkate alınmak; geçerli tutulmak. **4.** Belli bir değerde görülmek; öyle düşünülmek; kabul edilmek. **5.** (Kişi için) saygıya değer görülmek; saygı gösterilmek.

sayım, [say-ım] *is.* **1.** Saymak işi; tadat. **2.** Bir bütün oluşturan bireyleri tek tek ve doğrudan sayarak bir tek toplam sayı elde etmek amacına yönelik temel istatistik işlemi. **3.** *{ağız}* Hayvan sayısı üzerinden alınan vergi. [DS] 🗗 **sayım bilimi,** *İstatistik.*|| **sayım vergisi,** *Eskiden hayvan sayısına göre sahibinden alınan vergi.*

sayımcı, [say-mak > say-ım-cı] *{ağız} is.* **1.** Nüfus sayımı yapan memur. **2.** Hayvan sayımı yapan kimse. **3.** Hayvan vergisini toplayan görevli. [DS]

sayımlama, [say-ım-la-ma] *is.* **1.** Sayımlamak eylemi. **2.** *istk.* Bir sonuç çıkarmak üzere olguları belirlenen bir yöntem ve tekniğe uygun olarak toplayıp sayı olarak belirtme; istatistik.

sayımlamacı, [say-ım-la-ma-cı] *is.* Sayımlama uzmanı; istatistikçi.

sayımlamak, [say-ım-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sayım yapmak; sayısını tespit etmek.

sayımlı, [say-ım-lı] *sf.* Sayımı yapılmış olan; sayısı bulunan.

sayımsal, [say-ım-sal] *sf.* **1.** Sayımlama eylemi ile

ilgili olan; sayıma dayanan. **2.** Sayımlamaya ilişkin; istatistikle ilgili; istatistikî.

sayımsamak, [say-ım-sa-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(ı)-yor]* Önemsemek; saymak; değer vermek. [DS]

sayın, [say-ın] *sf.* **1.** Saygı gösterilmeye layık olan; saygıdeğer; muhterem, *(1935).* **2.** Bir kimseye veya bir topluluğa hitap ederken ya da yazışmalarda adlarının önüne getirilen unvan ve nezaket sözü; saygıdeğer; muhterem.

sayınılmak, [say-mak > say-ın-ıl-mak صاينلمق] *{OsT} edil. f. [-ır]* Belli olarak bilinmek; sayısı bilinir olmak.

sayınsamak, [say-ın-sa-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(ı)-yor]* **1.** Hor görmek. **2.** Saygı göstermek. [DS]

sayıntusuz, [say-ıntı-sız] *{ağız} sf.* Saygısı olmayan; saygısız. [DS]

sayıp, [? sayıp] *{ağız} is.* Peri; cin. [DS]

sayır[1], [say *(yans.)* > say-ır] *is.* Şırıltılı akışı ve bu şekilde ötüşü anlatan yansımalı gövde. ◻ **sayır bayır,** *{ağız} Saçma sapan; anlamsız.* [DS]

sayır[2], [sayrı / sayır] *{ağız} is.* Hasta. [DS]

sayırdamak, [say *(yans.)* > say-ır-da-mak صايردامق] *{eAT} gçsz. f. [-r]* Şarıldamak.

sayısal, [say-ı-sal] *sf.* **1.** Sayılarla ilgili; sayıya dayanan; sayı ile yapılan. **2.** Sayı veya nicelik olarak değerlendirilmiş olan. **3.** *bsy.* (Gösterim için) bilgileri ve büyüklükleri rakamlarla ya da değerleri kesikli işaretlerle gösterilmiş olan; dijital. **4.** (Düzenek, yöntem ve sistemler için) gösterimi bu kesikli işaretlerle yapılmışı olan; dijital. ◻ **sayısal analiz,** *mat. Karmaşık problemleri, temel aritmetik işlemleri kullanarak çözmeyi amaçlayan matematik dalı.*|| **sayısal bilgisayar,** *bsy. Kesikli türden verileri işleyerek problem çözen aygıtların ortak adı.*|| **sayısal büyüklük,** *bilş. Bitlerle ya da kodlanmış darbelerle gönderilen değişken.*|| **sayısal cetvel,** *Verileri yatay olarak satırlarda, sonuçlarını ise ilgili satıra denk gelecek biçimde sütunlarda gösteren cetvel.*|| **sayısal çıkış,** *bsy. Bir bilgisayardan, başka sayısal aygıtlara veri gönderen düzenek.*|| **sayısal giriş,** *bsy. Bir bilgisayara başka aygıtlardan gelen sayısal verilerin yüklenmesini sağlayan aygıt.*|| **sayısal iletim,** *bilş. Ses, veri, iz gibi işaretlerin bitler hâlinde kotlanıp gönderimini sağlayan iletim.*|| **sayısal işaret,** *bsy. Bilgi ölçütleri sayılar olan nicemlenmiş işaret.*|| **sayısal işaret işlemci,** *bsy. İşaretlerin gerçek zamanda işlenmesini sağlayan yüksek hızda yardımcı işlemci.*|| **sayısal kayıt,** *Ses sinyallerini sayısal sinyale dönüştürerek şerit veya optik disk üzerine kaydetme yöntemi; mini disk.*|| **sayısal lotto,** *Birden kırk dokuza kadar üzerine rakam yazılmış topların bir küre içinde döndükten sonra bunların içinden çekilen altı tanesini tahmine dayanan talih oyunu.*|| **sayısal plak,** *bsy. Sayısal kayıt tekniği ile üretilmiş ve lazerle okunan plak.*|| **sayısal telefon aygıtı,** *bilş. Karşılıklı görüşme işaretlerinin iletim ara yüzü sayısal olan telefon aparatı.*|| **sayısal uçurum,** *sosy. Bilgi çağının gerisinde kalmış toplumlarla bilişim dünyasının nimetlerinden en üst düzeyde yararlanan ve bilgi ekonomisine geçmiş toplumlar arasındaki toplumsal ve ekonomik farklılaşma.*

sayısallaştırıcı, [say-ı-sal-la-ş-tır-ıcı] *is.* Bir bilgiyi sayısal biçime dönüştürebilen aygıt veya düzenek.

sayısallaştırma, [say-ı-sal-la-ş-tır-ma] *is. bsy.* Sayısallaştırmak eylemi.

sayısallaştırmak, [say-ı-sal-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır] bsy.* Örneksemeli bir bilgiyi sayısal bilgi hâline dönüştürmek.

sayısız, [say-ı-sız] *sf.* **1.** Sayı ile belirtmek mümkün olmayan. **2.** Sayılamayacak kadar çok olan; pek çok. **3.** Belli bir sayıya bağlı olmayan; saymayı gerektirmeyen. ◻ **sayısız nakış,** *El işi süsleme yaparken kumaşın atkı ve çözgülerini saymadan yapılan nakış türü.*

sayısızlık,-ğı [say-ı-sız-lık] *is.* Sayısız olma durumu; sayı ile belirtilememe durumu.

sayış[1], [sayış] *{eT} is.* Ödenek. [DLT] ◻ **sayış etmek,** *{ağız} Borcu, borçlunun alacağı olan bir üçüncü kişiye devretmek.* [DS]

sayış[2], [say-ış] *is.* Saymak eylemi veya biçimi.

sayışma, [say-ış-ma] *is.* **1.** Sayışmak eylemi. **2.** Karşılıklı iki nesneyi birbirinin yerine tutmaya dayanan anlaşma veya alışveriş; takas; ödeşme; değiştirme. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** Çocuk oyunlarında ebeyi bulmak için söylenen tekerleme söyleme işi.

sayışmaca, [say-ış-ma-ca] *zf.* **1.** Sayışma işine dayanan; sayışmaya göre; sayışma yoluyla; takasla. **2.** *is.* Çocuk oyunlarının başında, ebeyi bulmak için tekerlemenin her bir hecesi ile bir oyuncuyu gösterme ve son heceye denk gelen oyuncuyu dışta bırakmak suretiyle devam ederek en sona kalan kişiyi yani ebeyi bulma bölümü; sayışarak ebeyi seçme bölümü.

sayışmak, [say-mak > say-ış-mak صايشمق] *işteş. f. [-ır]* **1.** Karşılıklı olarak saymak. **2.** (Kişiler için) birbirlerine olan alacak ve vereceklerinin dökümünü yaparak hesap görmek; birbiri ile hesap görmek; ödeşmek; takas etmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** Çocuk oyunlarında, sayı sayarak veya tekerleme söyleyerek ebeyi bulmak. **4.** *{eAT}* Birlikte hesap etmek. **5.** *{eAT}* Birlikte düşünmek.

sayışman, [say-ış-man] *is.* Muhasebeci.

sayışmanlık, [say-ış-man-lık] *is.* Muhasebecilik.

Sayıştay, [say-ış-tay] *öz. is.* Genel ve katma bütçeli dairelerin hesaplarını TBMM adına denetlemekle görevli yüksek dereceli kamu kuruluşu.

sayışturmak, [sayış-tur-ınak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sayışınak; kesişınek. [DLT]

sayıt[1], **-dı** [say-mak > say-ıt] *is.* Bir sayının, farklı gösterimi; rakam.

sayıt[2], **-dı** [? sayıt] *{ağız} is.* **1.** Örümcek. **2.** Örümcek ağı. [DS]

sayide, [Far. sāyīden > sāyīde سایيده] *(sa:yi:de) {OsT} sf.* Aşındırılmış; sürtülerek parlatılmış olan. **2.** Eskimiş; aşınarak yıpranmış.

sayis, [Ar. sāyis سايس] *(sa:yis) {OsT}* → seyis. ☐ **sāyis-hāne,** *Sırtına hem yük vurulan hem de yükün üzerine binilen hayvan.*

saykal[1], [Ar. şayḳal صيقل] *{OsT} is.* **1.** Cila yapan kimse; cilacı. **2.** Cila yapmaya yarayan alet; cila aleti. **3.** Cila. ☐ **saykal-kâr,** *{OsT} Cilacı.*|| **saykal-kârî,** *{OsT} Cilacılık; yaldızcılık.*|| **saykal vermek,** *Cilalamak.*|| **saykal-zede,** *{OsT} Cilalanmış.*|| **saykal-zen,** *{OsT} Cilacı.*|| **saykal-zenî,** *{OsT} Cilacılık; yaldızcılık.*

saykal[2], [say > say-ka-l] *{ağız} sf.* **1.** (Yol, iş vb. için) düz; düzgün; doğru; pürüzsüz. **2.** Gösterişli. **3.** Eğri büğrü; kıvrımlı. **4.** *is.* Eğiklik; eğim. **5.** Budaksız, kolay yarılan odun. [DS]

saykal[3], [say-mak > say-ka-l] *{ağız} sf.* **1.** Saygın; seçkin. **2.** Tanınmış. [DS]

saykal[4], [? saykal] *{ağız} is.* Yabancı maddelerden arınmış; temiz. [DS]

saykal[5], [? saykal] *{ağız} is.* Ana arktan ayrılan küçük kollar. [DS]

saykal[6], [? saykal] *{ağız} is.* **1.** Yağlı yemek. **2.** Şekerli kahve. [DS]

saykalcı, [saykal-cı] *is.* **1.** Cila yapan kimse; cilacı. **2.** *mecaz.* Dalkavuk.

saykalcıbaşı, [saykal-cı+baş-ı] *is.* İmparatorluk döneminde, Yeniçeri Ocağının silahlarının temizlik, bakım ve onarımını yapanların başındaki görevli; ser-amele-i saykalî.

saykallama, [saykal-la-ma] *is.* Saykallamak eylemi.

saykallamak, [saykal-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Cila yapmak; parlatmak. **2.** *mecaz.* Dalkavukluk etmek; yaltaklanmak. **3.** *{ağız}* Boşa vakit geçirmek; oyalanmak. [DS]

saykamak, [say-kā-mak] *(sayka:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** İçki koymak. [EUTS] **2.** İçki sunmak. [Gabain]

saykl, [İng. cycle] *(sayk'l) is. fiz.* Bir şeyin düzenli bir şekilde uğradığı değişmeler dizisi; periyot; çevrim; devir.

sayki, [say+ki] *{ağız} zf.* Sanki; sanırsın ki. [DS]

saylak[1], **-ğı** [say *(kaya)* > say-la-k] *{ağız} is.* **1.** Üstü ince toprak katmanı ile örtülü kayalık, taşlık yer. **2.** Dağın, dik ve kayalık yüksek yeri. **3.** Dere tepe; engebe. **4.** Sarp yer. **5.** Düz taş. [DS]

saylak[2], **-ğı** [say-la-k] *{ağız} zf.* Yalnız; tek olarak. [DS]

saylam, [say-la-m] *{ağız} is.* **1.** Dalsız budaksız ağaç. **2.** Düz taş. **3.** Dağın düzlük yeri. [DS]

saylama, [say-la-ma] *is.* **1.** Saylamak eylemi. **2.** Yerine tutma.

saylamak[1], [say-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Beğenip seçmek; ayırmak. *{ağız} (aymı)* [DS] **2.** *{ağız}* (Bulgur, buğday vb. için) tepsi içinde yukarıya doğru savurarak yabancı maddelerden ayırmak. [DS]

saylamak, [say-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Öyle saymak; bir şeyi başka bir şeyin yerine kabul etmek. **2.** *{ağız}* Önemsemek; değer vermek. **3.** Tanımak; saymak. **4.** Söz dinlemek; boyun eğmek. [DS]

saylamak[2], [say-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kaymak; kayıvermek. **2.** Yana doğru gitmek; yanlamak. [DS]

saylamak[3], [say-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Teyellemek; kabaca dikmek. [DS]

saylan[1], [say-la-n] *{ağız} is.* Uçurum. [DS]

saylan[2], [Far. sālyāne] *{ağız} is.* Vergi. [DS]

saylancı, [saylan-cı] *{ağız} is.* Vergi tahsildarı. [DS]

saylanmak[1], [say-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Soruşturmak. [DS]

saylanmak[2], [say-la-n-mak] *{ağız} edil. f. [-ır]* Seçilmek. [DS]

saylanmamak, [say-la-n-ma-mak] *{ağız} edil. f. [-z] [-m(ı)-yor] (olmsz.)* Sayılmamak; geçerli kabul edilmemek. [DS]

saylav, [say-la-mak *(seçmek)* > say-la-v] *is.* **1.** Milletvekili; müntehib; mebus, *(1935).* **2.** *{ağız}* Seçim; seçme; intihap *(1934).* [DS]

sayma[1], [say-ma] *is.* Saymak eylemi.

sayma[2], [say-ma] *{ağız} is.* Yapıda kullanılan dar ve kalın tahta; lata. [DS]

sayma[3], [say-ma] *{ağız} is.* Meyve kurularından yapılan hoşaf. [DS]

saymaca, [say-ma-ca] *sf.* **1.** Öyle varsayılan; gerçekte var olmadığı hâlde varmış gibi değerlendirilen; itibarî. **2.** *dbl.* (Gösterge için) anlaşmaya dayanan; sebepsiz. **3.** *(sayma'ca) zf.* Sayarak.

saymak, [*eT.* sā-mak *(bir şey olarak kabul etmek)* > say-mak] *gçl. f. [-ar]* **1.** Aynı cinsten nesnelerin toplamının kaç tane olduğunu anlamak için birden başlamak üzere her birini art arda gelen sayılarla eşleştirmek suretiyle bir sonuca varmak; sayısını bulmak. *{eT} (aym)* [ETY] [EUTS] **2.** Bir bütünü bölümlerine ayırmak ve ayrıntıları ile göstermek. *Bankacı, borcumuzun tamamını, yatırdığımız paraları, ödediğimiz faizleri ve tahakkuk eden faizleri bir bir sayıverdi.* **3.** (Varlıkların adlarını, kelimeleri vb.) arka arkaya söylemek; sıralamak. *İyiliklerini saymakla bitiremem.* **4.** (Nesneler için) hesap yaparak veya sayarak miktarını bulup çıkarmak; hesaplamak. **5.** (Uzun gelen süre için) ay, gün, hafta, saat, dakika gibi zaman bildiren birimleri hesap etmek; kalan süreyi söylemek. *Doğum için gün sayı-*

yor. **6.** Cimrilik ederek kısıtlı vermek. *Yediğimiz lokmaları bile saymış.* **7.** Bedel olarak belli miktarda para ödemek; sayarak para vermiş olmak; peşin ödemek. *Bu antikaya kaç para saydınız?* **8.** (Kişi ve toplumsal değerler için) değer vermek; saygı göstermek; saygılı davranmak; önem vermek; mühimsemek. *Büyüklerimi saymak, küçüklerimi sevmek...* **9.** *mecaz.* Hesaba katmak; değerlendirmek; dikkate almak; geçerli tutmak; addetmek; öyle addetmek. *{eAT} {OsT} (aynı)* *Oylama geçersiz sayıldı.* **10.** Tek birey olmasına rağmen taşıdığı değer ve özellik dolayısıyla belirtilen sayıda değerlendirmek. *Başkanın oyu bu durumda iki sayılır.* **11.** *mecaz.* Bir şeyi belirtilen durum ve değere denk tutmak; öyle değerlendirmek; o biçimde kabul etmek; öyle düşünmek; o gözle bakmak. *Bunu ziyaret saymıyoruz.* **12.** Bir kimseyi veya bir şeyi asıl kendi nitelikleri ile değerlendirmek. *Onu da mı insandan sayıyorsun?* **13.** Varsaymak; farz etmek. **14.** Bir şeyi belirtilen nitelikte görmek; gibi görmek; kabul etmek. *Çalışmayı ibadet sayarım; hilesiz olmalı.* **15.** *{eT}* Söylemek. [EUTS] **16.** *{ağız}* Öfkeli söz söylemek. [DS] **17.** *{eAT}* Bir şeyin bedeli yerine tutmak. **18.** *{ağız}* Türkü, mani söylemek. [DS] **19.** *gçsz. f.* Sayıları zihinden art arda sırasıyla söylemek. 🗗 **sayıp dökmek,** *Ne varsa hepsini söylemek; ardı ardına söylemek.*‖ **sayınakla bitmemek,** *Pek çok olmak.*‖ **sayınakla tükenmemek,** *Pek çok olmak.*

saymamak, [say-ma-mak] *{OsT} gçl. f. [-z]* (Bir şeye) ... kadar değer vermemek.

saymamazlık, -ğı [say-ma-maz-lık] *is.*→ saymazlık.

sayman, [say-man] *is.* **1.** Sayma işini yapan kimse; hesap tutan kimse. **2.** Bir kuruluştaki hesap işlerine bakan görevli; muhasip; muhasebeci, *(1944).* **3.** Hesap uzmanı.

saymanlık,-ğı, [say-man-lık] *is.* **1.** Saymanın işi ve görevi; muhasiplik. **2.** Hesap işlerinin yapıldığı yer; muhasiplik.

saymanta, [soyma-ntı / saymanta] *{ağız} is.* Kaba saba, patavatsız adam. [DS]

saymantı, [soyma-ntı / sayma-ntı] *{ağız} sf.* İri, kaba ve biçimsiz. [DS]

saymazlık, -ğı [say-maz-lık] *is.* Saygı göstermeme durumu; saygısızca davranış; saygısızlık.

saymuk, -ğu [soy-muk] *{ağız} is.* → soymuk. [DS]

saynamak, [say-ra-mak > sayna-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(ı)-yor]* (Keklik, üveyik vb. için) ötmek.

saypamak, [saypā-mak] *(saypa:mak) {eT} gçl. f. [-r]* İsraf etmek. [DLT]

saypatmak, [saypa-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* İsraf ettirmek. [DLT]

saypınmak, [sayp-mak > sayp-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yana çekilmek.

saypıvermek, [sayp-mak + ver-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Kayıvermek; kaymak. [DS]

saypmak, [sayp-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Kaymak. [DS]

saypuru, [sayp + *eT.* -aru] *{ağız} zf.* Yanlamasına. [DS]

sayputmak, [sayp-ut-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Kaydırmak; kaçırmak. [DS]

sayram, [sayrā-mak > sayrā-m] *(sayra:m) {eT} sf.* Sığ. 🗗 **sayram suv,** *Topuktan yukarı çıkmayan su; sığ su.* [DLT]

sayramak, [say *(yans.)* > say-(ı)r-ā-mak سیرامق] *(sayra:mak) gçsz. f. [-r]* **1.** *{eT} {eAT}* Şakımak; ötmek; cıvıldamak. [DLT] [KB] **2.** *{eT}* Saçmalamak; hezeyan etmek. [DLT] [KB]

sayramlanmak, [sayram-la-n-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* (Su için) azalmak; sığ bir hal almak; biraz çekilmek. [DLT]

sayratmak, [say *(yans.)* > sayrā-mak > sayra-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Çok söyletmek. [DLT]

sayref, [Ar. ṣarf > ṣayref صیرف] *{OsT} sf.* **1.** Her işin kolayını bulan; kurnaz; işini bilir. **2.** Sarraf.

sayrefî, [Ar. ṣayrefî صیرفی] *(sayrefi:) {OsT} sf.* **1.** İşini bilir; kurnaz. **2.** *is.* Sarraf.

sayrek, -ği [? sayrek] *{ağız} is.* **1.** Yağlı tohumlar. **2.** Keten. [DS]

sayren, [Yun. seiren] *is.* Canavar düdüğü; siren.

sayrı, [say-ru / sayrı] *sf.* **1.** Sağlığını yitirmiş; hasta, *(eAT; 1935'te yeniden).* **2.** Düşkün; üzgün; keyifsiz. 🗗 **sayrı düşmek,** *Hasta olmak.*‖ **sayrılar evi,** *Hastahane.*

sayrıl, [say-rı-l] *sf.* Hastalıkla ilgili; hastalığa ilişkin.

sayrılık,-ğı [sayrı-lık / sayru-luk صیریلق] *is.* **1.** Sayrı olma durumu; hastalık. *{OsT} (aynı)* **2.** *mecaz.* Aşırı düşkünlük; tutku; yoluna hasta olma.

sayrımsak,-ğı [say-rı-msa-k] *sf.* Hasta olmadığı hâlde hasta numarası yapan; yalandan hasta gibi görünen; mütemarız.

sayrımsama, [say-rı-msa-ma] *is.* Sayrımsamak eylemi.

sayrımsamak, [say-rı-msa-mak] *gçsz. f. [-r] [-s(ı)-yor]* Hasta olmadığı hâlde kendisini hasta gibi göstermek; yalandan hasta olmak; hasta numarası yapmak.

sayru, [say-ru صیرو] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Hasta. [DS] 🗗 **sayru evi,** *{OsT} Hastahane.*

sayrucağı, [sayru-cağı صیروجغی] *{eAT} {OsT} sf.* Hasta mizaçlı; hasta.

sayrucağrak, -ğı [sayru-cağ-rak صیروجغرق] *{OsT} sf.* **1.** Daha hasta olan. **2.** Sık sık hasta olan.

sayruluh, [sayru-luḫ صیرولخ] *{eAT} is.* Hastalık.

sayruluk, -ğu [sayru-luk صیرولق] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Hastalık. [DS]

sayruret, [Ar. şayrüret صیرورت] *(sayru:ret) {OsT} is.* **1.** Olma; edilme. **2.** Bir hâlden başka bir hâle geçme; değişme.

saysana, [Ar. sā'is + Far. ḫāne => saysana] *{ağız} is.* Düğüne armağan olarak götürülen ekmek. [DS]

saysane, [Ar. sā'is + Far. ḫāne => saysane] *{ağız} is.* Çeyiz. [DS]

saysınmak, [say-sın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Tanımak; saymak. [DS]

sayta, [Lat. sagitta] *{ağız} is.* **1.** Telli çalgıların yayı. **2.** Sapan. [DS]

saytaş, [say+taş] *{ağız} is.* Bir metre karelik, 4-8 cm. kalınlıkta, iki yanı düz, dört köşe taş. [DS]

saytkar, [İng. side-car] *is.* Motosiklet yanına takılan tek tekerlekli araba.

saytoprak, -ğı [say+toprak] *{ağız} is.* Altı taş olan tarlalar. [DS]

sayu[1], [sā-mak *(saymak)* > sa-y-ū] *(sayu:) {eT} zf.* **1.** Her; her bir; her biri. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin] [KB] **2.** -diği zaman. [KB] **3.** Hep; herkes. [ETY] [EUTS] [Gabain]

sayu[2], [say-mak > say-a] *{ağız} is. folk.* → saya[4]. 🗗 **sayu saymak,** *{ağız} folk. (Gümüşhane'de 7 Şubat gecesi, çocuklar yağ, bulgur vb. armağanlar toplamak için) ev ev dolaşarak oyun oynamak.* [DS]

sayucular, [sayu-cul-ar] *{ağız} is.* Hayvan sayımı yapan görevliler. [DS]

sayukı, [sayū > sayū-kī] *(sayu:kı:) {eT} zf.* Tamamı; bütün hepsi.

sayut, [sayut] *{ağız} is.* Mısır. [DS]

-sayuz, [-sa-y-uz / -seyüz] *{eAT} çek. e.* Şart kipi birinci çokluk kişi; bugünkü "-sak" görevinde kullanılmıştır.

sayvan[1], [Far. sāye *(göge)* + -bān => sayvan سیوان] *is.* **1.** Gölgelik. **2.** Güneş ve yağmurdan korunmak için bir şeyin üzerine çekilen saçak gibi örtü; gölge yapan siper; şemsiye. *{eAT} {OsT} (aym)* **3.** Evlere bitişik önü açık, direkler üzerine kurulu meyilli bir dam ile örtülü yer; sundurma. **4.** Dam derelerini ve saçak oluklarını gizlemek için çatının etrafına yerleştirilen süslü öge. **5.** Otağ. **6.** *{ağız}* Üzüm kurutmak için yapılan çardak; herhangi bir çardak. [DS] **7.** *{ağız}* Üstü örtülü ağıl. [DS]

sayvan[2], [Ar. şayvān صیوان] *(sayva:n) {OsT} is.* **1.** Kıvrım; kırma; pervaz. **2.** Şemsiye. **3.** Güneşlik. **4.** *anat.* Kulak kıvrımı. 🗗 **sayvān-ı sagîr,** *{OsT} bot. Şemsiyecik.*|| **sayvān-ı üzn,** *{OsT} Kulak kepçesi.* || **sayvānü'l-üzeyn,** *{OsT} anat. Kalp kulakçığı.*

sayvan[3], [? sayvan] *{ağız} is.* Tilki. [DS]

sayvaniye, [Ar. şayvāniyye صیوانیه] *(sayva:niye) {OsT} is. bot.* Maydanozgiller.

sayvanlık, -ğı [sayvan-lık] *{ağız} is.* Yazın hayvanların bağlandığı yer. [DS]

sayvant, [Far. sāyebān => sayvan > sayvant] *{ağız} is.* **1.** Ağıl; mandıra. **2.** Üstü kapalı yanları açık yer. **3.** Ot ve saman konulan üstü kapalı yer; samanlık. **4.** Evlerin dışında üstü örtülü, yanları açık genişçe saçak altı; teras. **5.** Üstü tahtalarla örtülü yayla evi. **6.** Üstü örtülü davar ağılı. **7.** Çardak. **8.** Damın ön duvardan taşarak oluşturduğu üstü kapalı yer. [DS]

sayvantlık, -ğı [sayvant-lık] *{ağız} is.* Ağıl; mandıra. [DS]

sayvat, [sayvant > sayvat] *{ağız} is.* **1.** Üstü ve üç yanı kapalı, bir yanı açık, kışın odun konulan, yazın hayvan bağlanan yer. **2.** Evlerin dışında üstü örtülü yanları açık genişçe saçak altı; teras. **3.** 10-15 m. genişliğinde, iki odalı, üstü tahta örtülü yayla evi. [DS]

sayyad, [Ar. şayd > şayyād صیاد] *(sayya:d) {OsT} is.* Avcı. 🗗 **sayyād-ı bî-insāf,** *{OsT} Acımasız avcı.*|| **sayyād-ı ecel,** *{OsT} 1. Ecelin avcısı. 2. Ölüm.*

sayyağ, [Ar. şıyāġat > şayyāġ صیاغ] *(sayya:ğ) {OsT} is.* → savvağ.

sayyağı, [sağ+yağ-ı صای بغی] *{eAT} is.* Tereyağı.

-saz, [Far. sāhten > -sāz ساز -] *(sa:z) {OsT} son ek.* Farsça isimlerden *"... yapan, ... eden"* anlamında birleşik kelimeler yapan son ek.

saz[1], [saz *(yans.)*] *is.* Mırıldanmayı, şarkı söylemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *saz-ıl-da-mak*

saz[2], [saz / sız *(yans.)*] *is.* Ağrılı ve sızılı olmayı anlatan kök. [Zülfikar] *saz-mak, saz-ıl-da-mak*

saz[3], [saz] *is. bot.* **1.** Papirüsgiller familyasından, bataklıklarda yetişen, uzun ve dar yapraklı, çiçekleri başakçıklar hâlinde erdişi, 40-300 cm. yükseklikte, silindir gövdeli çok yıllık otsu bitki, *(Scirpus lacustris).* **2.** İnce kamış *(Phragmites australis)*, çayır sazı, saz otu *(Scirpus lacustris)*, hasır sazı *(Juncus gmancus)*, hasır otu *(Butomus umbelatus)* gibi sulak yer ve bataklıklarda yetişen üç yüz kadar bitki topluluğuna verilen ad. **3.** *{ağız}* Çayır. [DS] **4.** *{ağız}* Hamut çemberi. [DS] **5.** *sf.* (Çatı, sepet, sandalye, şapka vb. için) sazdan yapılmış. **6.** Rengi sazı andıran; saz renkli. 🗗 **saz ardıcı,** *zool.* → saz bülbülü.|| **saz benizli,** *Yüzü soluk olan; rengi sarı olan.*|| **saz bülbülü,** *Ötleğengiller familyasından, Eski Dünya'da sazlıklarda yaşayan, 13 cm. uzunlukta, sırtı sarı, karnı açık pas renginde, böceklerle beslenen bir ötücü kuş; saz ardıcı, (Acrocephalus scirpaceus).*|| **saz evi,** *Sazdan yapılmış basit ev.*|| **saz kalem,** *Çelik uçlar bulunmadan önce kullanılan kamıştan yapılmış kalemlere verilen ad.*|| **saz kayası,** *zool.* → sarı kaya balığı.|| **saz kulübe,** *Sıcak iklimlerde yapılan değişik biçim ve yapılarda çatısı sazla örtülü kulübe.*|| **saz otu,** *bot. 1. Soğuk ve ılıman bölgelerde yetişen, çok yıllık, dayanıklı yüz elli kadar bitki türünün ortak adı; kındıra otu, (Calamagrostis) 2. Su kenarlarında yetişen yarım*

metreden dört merteye kadar boylanabilen çok yıllık otsu bir bitki, (Schoenopelctus lacustris).|| **saz rengi,** *{ağız} Kilimlerde çok tutulan yeşilimsi sarı.* [DS]|| **saz tavuğu,** *zool. Ilıman bölgelerde yaşayan, uzun ince parmakları su bitkileri üzerinde yürümelerine uygun, parlak renkli tüylü, pek çok kuş türünün ortak adı, (Rallidae).*|| **saz yolu,** *Süslemede kullanılan altın yaldızla yapılmış ince uzun yaprak biçiminde bezeme.*

saz[4], [Far. sāz ساز] *(sa:z) {OsT} is.* **1.** Silah. **2.** At takımı. **3.** Sıra; düzen. **4.** Erk; kudret; güç; kuvvet. **5.** Ustalık. **6.** Düzen; hile. **7.** Eş; benzer. **8.** Çıkar; menfaat. 🗗 **saz etmek,** *Yaya düzen vermek; yayı ayarlamak.*

saz[5], [Far. sāz ساز] *(sa:z)* **1.** Her türlü müzik aleti; çalgı. *{OsT} (aynı)* **2.** Türk halk müziğinde bağlama, cura, tar gibi telli çalgıların genel adı. **3.** Türk halk müziğinde kullanılan, gövdesi oyuk, uzun kollu telli çalgının adı; bağlama. **4.** Çalgı takımı. **5.** İçkili ve çalgılı eğlence yeri; pavyon. 🗗 **saz âlemi,** *{OsT} Saz çalınıp şarkı söylenerek yapılan eğlenti.*|| **saz eseri,** *Klasik Türk müziğinde sadece çalgılarla icra edilen müzik.*|| **saz evi,** *1. Her türlü müzik aleti yapılan ve satılan yer. 2. Sazlı sözlü eğlence yeri.*|| **sazını saklamak,** *{ağız} Baştan ses çıkarmayıp işin sonunu beklemek.*|| **saz semaîsi,** *{OsT} Klasik Türk müziğinde faslın en son çalınan sözsüz parçası.*|| **saz şairi,** *Saz çalarak şiirler söyleyen halk sanatçısı; ozan; âşık.*|| **saz şiiri,** *Türk halk edebiyatında saz eşliğinde söylenen şiirlere verilen ad.*|| **saz takımı,** *Ut, keman, kanun, bağlama, tambur gibi müzik aletlerini çalan sanatçılar topluluğu.*

saz[6], [saz ساز] *{eAT} sf.* Sarı.

saz[7], [saz] *{ağız} is.* Kavrulmuş un içine sirke, soğan ve et konularak pişirilen yemek. [DS]

saz[8], [saz] *{ağız} sf.* (Keyif, ruhsal durum için) iyi; yerinde; neşeli. [DS]

sazağan[1], [saz-ağan] *{ağız} is.* **1.** Ergenlik sivilcesi. **2.** Küçük kan çıbanı. [DS]

sazağan[2], [saz-ağan] *{ağız} is.* Soğuk esen yel; poyraz. [DS]

sazağı, [saz-ağı] *{ağız} is.* Poyraz. [DS]

sazak[1], [? sazak] *{eT} is.* Köy. [EUTS]

sazak[2], **-ğı** [saz-ak] *is.* Kuvvetli esen soğuk rüzgâr; poyraz.

sazak[3], [saz-ak صزاق] *{ağız} is.* **1.** Bataklık; sazlık. *{OsT} (aynı)* **2.** Pınarların, derelerin ayağındaki otlak yerler. **3.** Küçük pınar; kaynak. **4.** Yaşlık; ıslaklık. [DS]

sazak[4], [saz-ak] *{ağız} sf.* **1.** Çok konuşan; geveze. **2.** Sersem. [DS]

sazak[5], [saz-ak] *{ağız} is. bot.* Mersin, *(Myrtus communis).* [DS]

sazak[6], [saz-ak] *{ağız} is.* Hafif esen yel; lodos. [DS]

sazaklık, -ğı [sazak-lık] *{ağız} is.* Bataklık ve sazlık yer. [DS]

sazan[1], [saz *(çamur, bataklık)* > saz-an] *is.* **1.** *zool.* Sazangiller familyasından, biçim ve renkleri yaşadığı ortama göre değişen, eti çok lezzetli bir kemikli balık türü, *(Cyprinus carpio).* **2.** *sf. argo.* (Kişi için) kolayca aldatılabilen; aptal.

sazan[2], [saz-an] *{ağız} is.* **1.** Lodos. **2.** Küçük damlalı, hızlı ve kısa süreli yağmur. [DS]

sazan[3], [saz-an] *{ağız} is.* Ergenlik sivilcesi. [DS]

sazan[4], [saz-an] *{ağız} is.* Saz bitkisi. [DS]

sazangiller, [sazan-gil-ler] *is. zool.* Tatlı sularda yaşayan kemikli balıklar familyası, *(Cyprinidae).*

sazanlar, [sazan-lar] *is. zool.* Üyeleri, hem yumuşak yüzgeçlilerin, hem de kemikli balıklar takımı üyelerinin özelliklerini taşıyan ilkel tatlı su balıkları takımı, *(Cypriniformes).*

sazat, [saz-at] *{ağız} is.* Mısır. [DS]

sazbiçer, [saz+biç-er] *is.* Göllerde ve akarsularda, su bitkilerini kesmekte kullanılan makine.

sazcı, [saz-cı] *is.* **1.** Saz çalan kimse. **2.** Saz yapan veya satan kimse. **3.** Bataklıklardan saz kesen, toplayan kimse. **4.** Sazdan eşya yapan kimse.

sazcılık, -ğı [saz-cı-lık] *is.* **1.** Saz çalma işi. **2.** Saz yapma ve satma işi. **3.** Bataklıktan saz kesip satma işi. **4.** Sazdan eşya yapma işi.

sazec, [Ar. sāẕec ساذج] *(sa:zec) {OsT} sf.* Sade; basit; doğal.

sazende[2], [Far. sāz-ende سازنده] *(sa:zende) {OsT} is.* Saz çalan kimse; saz sanatçısı.

sazende[1], [Far. sāhten > sāz-ende سازنده] *{OsT} sf.* Yapıcı; düzenleyici.

sazendegân[1], [Far. sāz-ende-gān سازنده گان] *(sa:zendegâ:n) {OsT}* Düzenleyiciler; yapıcılar.

sazendegân[2], [Far. sāz-ende-gān سازنده گان] *(sa:zendegâ:n) {OsT} is.* Çalgıcılar.

sazendegî, [Far. sāz-ende-gī سازنده گی] *(sa:zendegi:) {OsT} is.* Çalgıcılık; saz sanatçılığı.

sazendelik, -ği [sazende-lik] *(sa:zendelik) is.* Çalgıcılık; saz sanatçılığı.

sazıldamak, [saz *(yans.)* > saz-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Hastalık vb. için) yavaş yavaş etkisini göstermeye başlamak. [DS]

sazıldanmak, [saz *(yans.)* > saz-ıl-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kendi kendine yavaş sesle şarkı söylemek. [DS]

sazınçı, [sarı-n-mak > sarın-çī / sazınçī] *(sazınçı:) {eT} is.* Jips. 🗗 **sazınçı taşı,** *{eT} Alçı taşı.* [DLT]

sazi, [Far. sāzī سازی] *(sa:zi:) {OsT} is.* Yapıcılık; düzenleyicilik.

saziş, [Fr. sāziş سازش] *(sa:ziş) {OsT} is.* Yapılış; kuruluş.

sazkâr, [Far. sāz-kār سازکار] *(sa:zkâ:r) {OsT} sf.* **1.** Uygun; yerinde; muvafık. **2.** *is.* Saz sanatçısı; saz çalan usta. **3.** *müz.* Klasik Türk musikisinde eski bir birleşik makamın adı.

sazkâri, [Far. sāz-kārī سازکاری] *(sazkâri:) {OsT} is.* Uygunluk.

sazkayağı, [saz+kaya-s-ı] *{ağız} is.* Sarı kaya balığı. [DS]

sazkayası, [saz+kaya-sı] *is. zool.* Sarı kaya balığı.

sazlamak, [saz-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Hazırlamak. [DS]

sazlanmak, [saz-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kendi kendine yavaş sesle şarkı söylemek. [DS]

sazlı, [saz-lı] *sf.* **1.** (Yer için) saz[3] olan; saz bulunan. **2.** Yapısına saz[3] konulmuş olan; saz ile yapılmış olan. **3.** *{ağız}* Beşik içine konulan, içi saz veya otla doldurulmuş, ortası delik yatak. [DS]

sazlı, [saz-lı] *sf.* **1.** (Kişi, yer vb. için) sazı[5] bulunan; sazı olan. **2.** Saz[5] eşliğinde yapılan. 🗗 **sazlı sözlü,** *(Eğlence için) saz çalınarak yapılan.*

sazlık, -ğı [saz-lık] *is.* **1.** Saz[3] yetişen yer; sazı bol olan yer; sazak[3]. **2.** Saz ve kamışlarla kaplı su kıyısı. **3.** Saz[5] konulan yer. **4.** Saz[5] yapmaya elverişli olan. 🗗 **sazlık balıkçıl ördeği,** *zool. Ördekgillerden 42 cm. kadar uzunlukta, ak ve kara karışık renkli, başında püsküllü bulunan bir su kuşu, (Nyroca fuligula).*‖ **sazlık yelvesi,** *zool. Bataklık kiraz kuşu.*

sazmaca, [saz-maca] *{ağız} is.* Elma kurusu. [DS]

sazmak[1], [saz *(yans.)* > saz-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Üşümekten dolayı sızlamak. [DS]

sazmak[2]**, -ğı** [saz-mak] *{ağız} is.* Soğuk ve kuvvetli esen yel; poyraz. [DS]

sazret, [? sazret] *{ağız} is.* Birkaç çift öküzle sürülen çiftte, en sondakinin önündeki öküz. [DS]

sazsız, [saz-sız] *sf.* Sazı olmayan; sazı bulunmayan.

saztıraşan, [T. saz + Far. tirāşān سازتراشان] *(saztıra:şa:n) {OsT} is. tar.* İmparatorluk döneminde, sarayda sazları yontup düzelterek bundan hasır eşya yapan ustalara verilen isim.

sazvan, [? sazvan] *{ağız} is.* Bağ ve bahçelerdeki bekçi barınağı. [DS]

Sb [Lat. stibium] *is. kim.* Yoğunluğu 6.7, arseniğe benzer, 630°C'de ergiyen, kırılgan, mavimsi beyaz renkte katı bir element olan antimonun sembolü.

Sc [Lat. (İskandinavya) > scandia > Fr. scandium] *is. kim.* Atom numarası 21, atom ağırlığı 44,956, yoğunluğu 3.0, ergime sıcaklığı 1.541°C olan, iridyum ve lantanit cevherlerinde bulunmasına rağmen lantanlar grubuna girmeyen bir metal olan skandiyumun sembolü.

score board, [İng. score board] *(sıkorbord) is.* Sayı levhası; sayı tabelası; sayı göstergesi.

-se-, [-sa- / -se-] *yap. e.* → -sa-[1].

-se, [-sa / -se / -say / -sey] *çek. e.* → -sa[1].

Se [Fr sélènium] *is. kim.* Atom numarası 34, atom ağırlığı 78,96 olup ısı ve elektriği iyi ilettiği için radyo, televizyon vb. yapımında kullanılan element olan selenyumun sembolü.

se[1], [Ar. şā ث] *{OsT} is. dbl.* Arap asıllı eski Türk alfabesinin beşinci (Arap alfabesinin dördüncü) harfinin adı. Ebced hesabında 500 sayısını karşılar. Türkçede, Arapçadaki gibi peltek söylenmez.

se[2], [Far. se سه] *{OsT} sf.* Üç. 🗗 **se bā dü,** *{OsT} (Tavla zarında) üç ve iki.*‖ **se-bahr,** *{OsT} müz. Klasik Türk müziğinde eski bir birleşik makam.*‖ **se vü yek,** *(Tavla zarında) üç ve bir; se yek.*

se[3], [seğ / sey / sē] *{ağız} is.* Şap. [DS]

se'a, [Ar. seʿa سعه] *{OsT} is.* Güç; iktidar; kapasite.

se'abib[1], [Ar. şeʿābīb ثعابيب] *(sea:bi:b) {OsT} is.* Salya.

se'abib[2], [Ar. seʿābīb سعابيب] *(sea:bi:b) {OsT} is.* Saf su akan yerler.

se'abîn, [Ar. şeʿābīn ثعابين] *(sea:bi:n) {OsT} is.* Büyük yılanlar; ejderhalar.

seaborgyum, [İng. Seaborg *(Amerikalı kimyacı)* > seaborgium] *is. kim.* Amerikalı kimyacı Seaborg tarafından bulunan, atom numarası 106, atom ağırlığı 263 olan uranyum ötesi yapay elemente Amerikan Kimya Birliğinin verdiği ad; sembolü: Sg

se'alil, [Ar. şüʿlūl > şeʿālīl ثعاليل] *(sea:li:l) {OsT} is.* **1.** Memeler. **2.** Siğiller.

seans, [Fr. séance] *is.* **1.** Birlikte çalışan, bir işi görüşen kurul üyelerinin yaptığı toplantı; oturum. **2.** Böyle bir toplantının süresi. **3.** Mesleğini yapan bir kimsenin yanında o kişinin mesleği ile ilgili bir tedavi, bir etkinlik, bir uğraş, bir iş için aralıksız harcanan, süresi belirli yinelenebilir zaman dilimi. **4.** Sinema, tiyatro, konser vb. eğlencelerde toplu olarak hazır bulunulan gösterilerin her biri; gösterinin süresi; gösterinin kendisi.

seb[1]**, -b'ı** [Ar. sebʿ سبع] *{OsT} is.* Yedi.

seb[2]**, -bbi** [Ar. sebb سب] *{OsT} is.* Sövüp sayma.

seb[3], [Erme. cep => seb / sep] *{ağız} is.* → sep. [DS]

seb'a, [Ar. sebʿa سبعه] *{OsT} is.* Yedi. 🗗 **seb'a-i iklîm,** *{OsT} 1. Yedi ayrı iklim. 2. Yedi yer; yedi ülke.*‖ **seb'a-i mesānî,** *{OsT} Tekrarlanan yedi ayet; Fatiha Suresi.*‖ **seb'a-i seyyāre,** *{OsT} Yedi gezegen [Merkür (Utarid), Venüs (Zühre), Mars (Mirrih), Jüpiter (Müşteri), Satürn (Zühal), Neptün, Pluton]*

sebahat, [Ar. sibāḥat سباحت] *(siba:hat) {OsT} is.* Yüzme.

seba'ik, [Ar. sebike > sebā'ik سبائك] *(seba:ik) {OsT} is.* Ergitilip kalıplara dökülmüş madenler; külçeler.

sebak, [Ar. sebḳ *(birbirini geçme)* > sebaḳ سبق] *{OsT} is.* **1.** Ders. **2.** Bahis; öndül. 🗗 **sebak-āmuz,** *{OsT} Ders veren; öğretmen.*|| **sebak-dāş,** *{OsT} Ders arkadaşı.*|| **sebak-gâh,** *{OsT} Ders verilen yer; okul.*|| **sebak-hᵛān,** *{OsT} Ders okuyan; öğrenci.*

sebap, -bı [Ar. ṣevāb => sebap] *{ağız} is.* Sevap. [DS]

sebat, [Ar. ṣebāt ثبات] *(seba:t) {OsT} is.* **1.** Sözünden ve kararından dönmeme; sözünde durma. **2.** Yerinden kımıldamama; yerinde durma. **3.** Bir işi sonuna kadar sürdürme; direşme. 🗗 **sebat etmek,** *Sözünden ve kararından dönmemek; bir işi sonuna kadar götürmek; direşmek.*|| **sebāt-kadem,** *{OsT} Ayak direme; dayanma.*|| **sebāt-i pāy-i erbāb-ı metānet,** *{OsT} Direngen insanların ayak diremesi.*

sebati, [Ar. ṣebāt > ṣebātī ثباتی] *(seba:ti) {OsT} is.* Sebat etme durumu; sebatlılık; direşkenlik.

sebatkâr, [Ar. ṣebāt + Far. -kār ثباتکار] *(seba:tkâ:r) {OsT} is.* Sebat eden; direşken.

sebatkâran, [Ar. ṣebāt + Far. -kār-ān ثباتکاران] *(seba:tkâ:ra:n) {OsT} is.* Sebat edenler; direşkenler.

sebatkârane, [Ar. ṣebāt + Far. -kār-āne ثباتکارانه] *(seba:tkâ:ra:ne) {OsT} zf.* Sebat ederek; direşerek.

sebatkâri, [Ar. ṣebāt + Far. -kārī ثباتکاری] *(seba:tkâ:ri:) {OsT} sf.* Sebatkârlık; direşkenlik.

sebatlı, [sebat-lı] *sf.* Sebat eden; sebatkârlık gösteren; direşken.

sebatsız, [sebat-sız] *sf.* Sebat etmeyen; direnmeyen; dayanamayan; katlanamayan.

sebatsızlık,-ğı [sebat-sız-lık] *is.* Sebatsız olma durumu.

sebaya, [Ar. sebī > sebāyā سبایا] *(seba:ya:) {OsT} is.* Savaşta esir düşen, tutsak olan kadınlar.

sebayüdü, [Far. se bā(y) ū dü *(iki)* سه بای و دو] *{OsT} is.* Tavla oyununda zarlardan birinin üç diğerinin iki gelmesi; üç-iki.

sebbab, [Ar. sebb > sebbāb سباب] *(sebba:b) {OsT} sf.* ve *is.* Çok küfreden; küfürbaz.

sebbabe, [Ar. sebb > sebbābe سبابه] *(sebba:be) {OsT} is.* İşaret parmağı. 🗗 **sebbābe-gezā,** *Şaşkınlıktan parmağını ısıran.*

sebbah, [Ar. sibāḥat > sebbāḥ سباح] *(sebba:h) {OsT} sf.* İyi yüzen; yüzücü.

sebbabe, [Ar. sebbāḥ > sebbāḥe سباحه] *(sebba:he) {OsT} is. zool.* Yüzücü kuşlar; perde ayaklılar.

sebbak[1]**, -kı** [Ar. sebbāḳ سباق] *(sebba:k) {OsT} is.* Yüğrük at.

sebbak[2]**, -ki** [Ar. sebk > sebbāk سباك] *(sebba:k) {OsT} is.* ve *sf.* Madenleri ergitip külçe hâlinde döken; ergitici.

sebbî, [Ar. seby > sebbī سبی] *(sebbi:) {OsT} is.* Esir edilmiş; esir olan; tutsak.

sebbure, [Ar. sebbüre سبوره] *(sebbu:re) {OsT} is.* Yazı tahtası.

sebe[1]**,** [seb *(yans.)* > seb-e] *is.* Sıçrama, sekme ve salınma bildiren yansımalı gövde. 🗗 **sebe sebe yürümek,** *{eAT} Seke seke yürümek; salına salına yürümek.*

sebe[2]**,** [seb *(yans.)* > seb-e] *{ağız} is.* Çaba. [DS]

sebeb, [Ar. sebeb سبب] *{OsT} is.* **1.** → sebep. **2.** Bahane. **3.** İlgi; alaka. **3.** Aracı; vasıta. **4.** Araç; alet. **5.** *dbl.* Arapçada, harekeli bir harf ile sakin bir harften veya harekeli iki harften meydana gelen parça; hece. 🗗 **sebeb-i hafîf,** *{OsT} dbl. Bir harekeli diğeri sakin iki harften meydana gelen hece. (kᵉm, tᵉn.)*|| **sebeb-i hayāt,** *{OsT} 1. Yaşamasına sebep olan. 2. Anne ve baba.*|| **sebeb-i sakîl,** *{OsT} dbl. İki harekeli harften oluşan.*|| **sebeb-i terk-i cān,** *{OsT} Ölüm sebebi.*|| **sebeb-i vücūd,** *{OsT} Varlık sebebi.*

sebebî, [Ar. sebeb > sebebī / sebebiyye سببی / سببیه] *(sebabi:) {OsT} sf.* Sebep ile ilgili olan; sebebe ait.

sebebiyet, [Ar. sebeb => sebebiyyet سببیت] *{OsT} is.* Bir şeye veya olaya sebep olma; yol açma; sebep. 🗗 **sebebiyet vermek,** *Bir şeye sebep olmak; yol açmak.*

sebebiyle, [Ar. sebeb + T. -i + ile] *e.* Nedeniyle; yüzünden.

sebed, [Ar. sebed سبد] *{OsT} is.* Sepet.

sebef, [Ar. sebeb => sebef] *{ağız} is.* Sebep. [DS]

sebeh, [Ar. ṣabāḥ => sebeh] *{ağız} is.* Sabah. [DS]

sebel[1]**,** [Ar. sebel سبل] *{OsT} is.* **1.** Bulanık görmeye yol açan hastalık; katarakt. **2.** Göze inen perde. 🗗 **sebel-nāk,** *{OsT} Gözüne perde inen kimse.*

sebel, [seb *(yans.)* > seb-el] *is.* Ağır davranma, uyuşukluk bildiren yansımalı gövde. 🗗 **sebel sebel,** *{ağız} Ağır ağır; yavaş yavaş.* [DS]

sebele, [Ar. sebele سبله] *{OsT} is.* Bıyık.

sebelemek[1]**,** [sebe *(yans.)* > sebe-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Çabalamak; çırpınmak. [DS]

sebelemek[2]**,** [sep-e-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Çiselemek; sepelemek. [DS]

sebelemek[3]**,** [sebe-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Biraz zengin olmak; varlık sahibi olmak. [DS]

sebelenmek, [sebe-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Baş dönmesinden dolayı sağa sola sallanmak. [DS]

sebelep, [sepe-le-p ?] *{ağız} is.* İnce ince yağan yağmur. [DS]

seben[1], [? seben] *{ağız} is.* Yüksek dağ. [DS]

seben[2], [? seben] *{ağız} is.* Üstünde yufka açılan tahta. [DS]

sebep, -bi [Ar. sebeb سبب] *is.* **1.** Bir şeyin olmasına, gerçekleşmesine veya belli şekil almasına yol açan şey; gerektiren ve oluşturan şey. **2.** Bir şeyin yapılmasına karar verdiren şey; gerekçe; neden. **3.** *huk.* Bir şeyi haklı ve haksız çıkaran delil; bir davada tarafların iddialarını dayandırdıkları hukuksal gerekçe. **4.** Bahane; vesile; neden. **5.** Vasıta; araç. **6.** Bir şeyin yapılması için gerekli olan nesneler; malzeme. **7.** *yönet.* Bir idarî işlemin yapılmasındaki hukuksal amaç. **8.** *ed.* Aruz ölçüsünde Arap harflerine göre iki harften meydana gelen parça. **9.** Klasik Türk müziğinde, yürüklük ifadesi olarak usul birimlerinin değerini belirten terim. ◻ **sebebe bağlı işlem,** *huk. Geçerliliği, hukuksal sebebin (ifa, alacak, bağışlama) geçerliliğine bağlı olan işlem.*|| **sebep bilimi,** *1. Olgulara yol açan nedenlerin tümü; neden bilimi; etioloji. 2. tıp. Hastalıklara yol açan şeyleri araştıran tıp dalı; etioloji.*|| **sebep olmak,** *Neden olmak; yol açmak.*|| **sebep ulacı** *dbl. Eylemin belirttiği işin hangi sebepten dolayı olduğunu gösteren ulaç. yediğinden, olmadığından, yaşamaktan, yürümekten.*

sebeplenme, [sebep-le-n-me] *is.* Sebeplenmek eylemi.

sebeplenmek, [sebep-le-n-mek] *gçsz. f. [-ir]* Dolaylı olarak yararlanmak.

sebepli, [sebep-li] *sf.* **1.** Sebebi olan; nedenli. **2.** *{ağız}* Yararlı; faydalı. [DS] **3.** Uğurlu. ◻ **sebepli sebepsiz,** *Herhangi bir nedeni olsun ya da olmasın; belirli bir nedene dayanmaksızın.*

sebepsiz, [sebep-siz] *sf.* **1.** Belli bir nedeni olmayan; nedensiz. **2.** *zf.* Bir nedeni olmaksızın; sebepsizce; nedensiz olarak. ◻ **sebepsiz iktisap,** *Bir kimsenin mal varlığında haklı bir yasal neden olmadan, başka bir mal varlığı aleyhine artış olması; haksız iktisap; sebepsiz zenginleşme.*|| **sebepsiz kalmak,** *Yoksulluğa düşmek.*

seberg, [Far. se+berg سه برگ] *{OsT} is.* Üç dilimli yaprak biçiminde süsleme ögesi.

sebet[1], [Ar. sübüt > sebet سبت] *{OsT} is.* İspatlayıcı belge.

sebet[2], [sepet] *{ağız} is.* **1.** Küfe. **2.** Sepet. **3.** Değirmende öğütülecek tahılın döküldüğü konik sandık.[DS]

sebh, [Ar. sebḥ سبح] *{OsT} is.* Yüzme.

sebha, [Ar. sebha سبحه] *{OsT} is.* Kuzey Afrika'da kimileri su ile dolu, tuzlu çöküntü alanları.

sebhale, [Ar. sebḥale سبحله] *{OsT} is.* "Sübhan-Allah *(Her türlü kusur, ayıp ve eksikliklerden ve insanlığa ait niteliklerden Allah'ı uzak tutarım, arınmış sayarım)*" sözünü söyleme; tekrarlama.

seb'î, [Ar. sebʿ > sebʿî سبعی] *(seb-i:) {OsT} sf.* **1.** (Nöbet vb. için) yedi günde bir gelen. **2.** Yedi sayısı ile ilgili olan. **3.** (Sıtma için) nöbetleri yedi günde bir tutan.

sebi[1], [Ar. seby > sebī سبی] *(sebi:) {OsT} is.* Esir düşmüş kimse.

sebi[2], [Ar. seby سبی] *{OsT} is.* Savaşta yenilerek esir düşme; tutsak olma.

sebig, [sèb-mek / sew-mek *(sevmek)* > seb-ig / sew-ig] *{eT} sf.* Seven; sevgili. [İKPÖy.]

sebiha, [Ar. sebīḥa سبیحه] *(sebi:ha) {OsT} is.* Gece giyeceği; gecelik.

sebike, [Ar. sebk > sebīke سبیکه] *(sebi:ke) {OsT} is.* Ergitilerek kalıba dökülmüş olan metal parça. ◻ **sebîke-i zehebiye,** *{OsT} Altın külçesi.*

sebil[1], [Ar. sebīl سبیل] *(sebi:l) {OsT} is.* **1.** Yol; cadde. **2.** Sokaklarda güğüm ile gezdirilerek hayır için dağıtılan içme suyu. **3.** Hayrat olarak bir cami yanında ve bir külliyeye bağlı veya bağımsız olarak yapılmış su dağıtım yeri; sebilhane. **4.** *isl.* İslamiyet'in yardım esprisine uygun olarak açları doyurmanın yanında susayanlara da su vererek sevap kazanma işi. ◻ **sebil etmek,** *Bol bol harcamak; bol bol dağıtmak.*

sebil[2], [Ar. sefīl => sebil] *{ağız} sf.* Aç. [DS]

sebil[3], [Ar. zibl => sebil] *{ağız} is.* Çöp.[DS]

sebilci, [sebil-ci] *is.* **1.** Sokaklarda dolaşarak parasız içme suyu dağıtan kimse. **2.** Sebilhanede, su dağıtmakla görevli kimse. **3.** Yeniçeri ocağında su taşımak ve ocağa su sağlamakla görevli kişi.

sebilhane, [Ar. sebīl + Far. -ḫāne سبیلخانه] *(sebi:l-ha:ne) {OsT} is.* Genellikle camilerin yanında bulunan, özel bir biçimde yapılmış, susuzlara hayır için her zaman parasız su dağıtılan taş yapı. ◻ **sebilhane bardağı,** *Sebilhanelerde gelip geçenlerin su içmesi için konulmuş, bir ucundan ip veya zincirle sebilhanenin pencere demirine bağlanmış ve yan yana bir rafa dizilmiş içi su dolu maşrapa veya bardaklar.*|| **sebilhane bardağı gibi,** *(Canlılar için) yan yana ve sıra sıra dizilip bekleme.*

sebilullah, [Ar. sebīl'Allāh سبیل الله] *(sebi:lulla:h) {OsT} is.* Allah yolu; Allah'ın hoşnutluğu.

seb'în, [Ar. sebʿ > sebʿîn سبعین] *{OsT} is.* Yetmiş sayısı.

sebinç, [seb-mek / sew-mek *(sevmek)* > seb-in-ç / sew-in-ç] *{eT} is.* **1.** Sevinç. [İKPÖy.] **2.** Beğenme. [İKPÖy.] **3.** Minnettarlık. [İKPÖy.]

sebinmek, [seb-mek / sew-mek *(sevmek)* > seb-(i)n-

mek / sew-(i)n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Sevinmek. [ETY] [EUTS] [Gabain] [Tekin] [İKPÖy.]

sebir, [Ar. ṣabr => sabır / sebir] *{ağız} is.* Sabır. [DS]

sebit, [Ar. ṣübūt > ṣebīt ثبيت] *(sebi:t) {OsT} sf.* Yerinde sağlam bir şekilde duran; iyi yerleştirilmiş olan; sabit.

Sebiye, [Ar. seb'î > seb'iyye سبعيه] *(seb-iye) {OsT} is.* Hz. Ali'den sonra gelen imamların sayısını yedi ile sınırlayan Şiî topluluklarına verilen ad.

sebk[1]**, -kı** [Ar. sebḳ سبق] *{OsT} is.* **1.** Önceden geçmiş olma; önde bulunma; ileride olma. **2.** Öne geçme; ilerleme. 🗗 **sebk etmek,** *{OsT} Geçmişte vuku bulmak; geçmek.*

sebk[2]**, -ki** [Ar. sebk سبك] *{OsT} is.* **1.** Bir madeni ergiterek kalıba dökme. **2.** Bir cümlenin düzeni ve kalıbı. **3.** *huk.* Usulüne uygun yargılama sonucu elde edilen kanaatin karara yazılması; bir yargı kararına yasal gerçeğin usulüne uygun olarak geçirilmesi. 🗗 **sebk-i Hindî,** *{OsT}* → sebkihindi.|| **sebk-i kelām,** *{OsT} Bir konuşma veya yazıda sözün düzeni.*|| **sebk-i mefsül,** *{OsT} Kısa ve kesik cümlelerle yazma tarzı.*|| **sebk-i mevsül,** *{OsT} Birbirine bağlı, uzun cümlelerle yazma tarzı.*|| **sebk-i mürekkep,** *{OsT} Hem kısa ve kesin hem de uzun cümleler kurarak yazma tarzı.*|| **sebk ü rabt,** *{OsT}* → sebkürabt.

sebkat, -ti [Ar. sebḳat سبقت] *{OsT} is.* Geçme; ilerleme. 🗗 **sebkat etmek,** *(Önceden) geçmek.*

sebkihindi, [Ar. sebk-i hindī سبك هندى] *(sebki'hindi:) {OsT} is. ed.* Hint üslubu; Divan Edebiyatında 17. ve 18. yy.larda etkisini gösteren, karmaşık mazmunlara, hayal oyunlarına, güç anlaşılır, alışılmadık benzetmelere dayanan ve şiiri duygudan uzaklaştırarak zihinsileştiren süslü bir anlatım biçimi.

sebkürabt, [Ar. sebk ü rabt سبك و ربط] *{OsT} is. ed.* Anlatımdaki tutarlılık; cümle düzgünlüğü; tutarlılık.

sebla, [Ar. seblā سبلا] *(sebla:) {OsT} sf.* (Göz için) uzun kirpikli.

seblet, [Ar. seblet سبلت] *{OsT} is.* Bıyık.

sebmek, [seb-mek / sew-mek] *{eT} gçl. f. [-er]* Sevmek; hoşlanmak. [ETY] [İKPÖy.]

sebore, [Lat. sebum *(don yağı)* + Yun. rhein *(akma)* > Fr. seborrhée] *is. tıp.* Yağ ve ter bezi salgılarının hastalık derecesinde artması.

sebretmek, [sēbrē-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Vazgeçirmek. [ETY] **2.** Boşaltmak. [ETY] **3.** Bitirmek. [ETY]

sebt[1]**,** [Ar. ṣebt ثبت] *{OsT} is.* Kaydetme; yazma. 🗗 **sebt-i defter,** *{OsT} Deftere kaydetme; deftere işleme.*

sebt[2]**,** [Ar. sebt سبت] *{OsT} is.* Cumartesi.

sebtiyyun, [Ar. sebtiyyūn سبتيون] *(sebtiyyu:n) {OsT} is. hrist.* Cumartesiyi kutsal sayan bir mezhep; cumartesiciler.

sebu, [Far. sebū سبو] *(sebu:) {OsT} is.* **1.** Testi. **2.** Şarap kabı. 🗗 **sebü-yi tehî,** *{OsT} Boş testi; boş kadeh.*

sebu, -u'u [Ar. sebu' سبع] *{OsT}is.* Aslan, kaplan vb. yırtıcı hayvan.

sebuçe, [Far. sebū > sebūçe سبوچه] *(sebu:çe) {OsT} is.* **1.** Küçük testi. **2.** Küçük şarap kabı.

sebuh, [Ar. sebḥ > sebūḥ سبوح] *(sebu:h) {OsT} sf.* **1.** Çok iyi yüzen; yüzücü. **2.** *is.* Yüzgeç.

sebu'i, [Ar. sebu' > sebu'ī سبعى] *(sebui:) {OsT} sf.* Canavara ait; yırtıcıya ilişkin.

sebu'iyet, [Ar. sebu'ī > sebu'iyyet سبعيت] *{OsT} is.* Yırtıcılık; canavarlık.

seb'un, [Ar. seb' > seb'ūn سبعون] *(seb-u:n) {OsT} sf.* Yetmiş sayısı.

sebum, [Lat. sebum *(don yağı)*] *is.* Yağ hücrelerinden salgılanan ve lipit bakımından zengin olan yarı katı madde.

sebük, [Far. sebük سبك] *{OsT} sf.* **1.** Hafif. **2.** Çabuk; tez. **3.** *mecaz.* Ağırbaşlı olmayan. 🗗 **sebük-bār,** *{OsT} Yükü hafif olan.*|| **sebük-dest,** *1. Eline çabuk; eli tez. 2. Eli işe yatkın.*|| **sebük-destî,** *{OsT} Eline çabukluk; eli tez oluş.*|| **sebük-dil,** *{OsT} Gönlü şen; neşeli; sevinçli; kaygısız.*|| **sebük-endîş,** *{OsT} Derin düşünemeyen.*|| **sebük-himmet,** *{OsT} Gayretsiz; hevessiz.*|| **sebük-hired,** *{OsT} 1. Yargısında kararsız. 2. Akılsız. 3. Tedbirsiz.*|| **sebük-hîz,** *{OsT} Çabuk hareket eden; çabuk davranan.*|| **sebük-inān,** *{OsT} Çabuk koşan.*|| **sebük-maye,** *{OsT} 1. Değersiz; itibarsız. 2. Cahil.*|| **sebük-mağz,** *{OsT} Beyinsiz; akılsız.*|| **sebük-mağzāne,** *{OsT} Akılsızca; düşüncesizce.*|| **sebük-māye,** *Değersiz; itibarsız.*|| **sebük-meşrep,** *{OsT} Hafifmeşrep; hoppa.*|| **sebük-mizāc,** *{OsT} Hafif yaradılışlı; hoppa.*|| **sebük-pā,** *{OsT} Ayağına çabuk olan.*|| **sebük-pāy,** *{OsT} Ayağına çabuk olan.*|| **sebük-pervāz,** *{OsT} Çabuk uçan; çok uçan; uçucu.*|| **sebük-rev,** *{OsT} Çabuk giden.*|| **sebük-re'y,** *{OsT} Hafif fikirli; düşüncesiz.*|| **sebük-rüh,** *{OsT} 1. Tez canlı. 2. Hoş sohbet; şen. 3. mecaz. Laubali.*|| **sebük-sār,** *{OsT} Beyinsiz; akılsız.*|| **sebük sallamak,** *{eAT} Hafif bulmak; yeğni görmek; önem vermemek.*|| **sebük-seng,** *{OsT} 1. Hafif taş. 2. mecaz. İtibarsız.*|| **sebük-ser,** *{OsT} 1. Hafif düşünceli; derin düşünmeyen. 2. Âdi; sefih.*|| **sebük-serî,** *{OsT} Düşüncesizlik.*|| **sebük-tüz,** *{OsT} Çabuk koşan; ayağına çabuk.*

sebükî, [Far. sebük > sebükī سبکی] *(sebüki:) {OsT} is.* **1.** Hafiflik. **2.** Çabukluk.

seby, [Ar. seby سبی] *{OsT} is.* Savaşta esir alınma; tutsak olma.

sebz, [Far. sebz سبز] *{OsT} sf.* **1.** Yeşil. **2.** Koyu mavi. **3.** Taze. ◻ **sebz-baht,** *{OsT} Şanslı; talihli; bahtiyar.*|| **sebz-der-sebz,** *{OsT} Yeşillik içinde yeşillik.*|| **sebz-ender-sebz,** *{OsT} Yeşillik içinde yeşillik.*|| **sebz-fām,** *{OsT} Yeşil renkli.*|| **sebz-pā,** *{OsT} Uğursuz.*|| **sebz-püş,** *{OsT} 1. Yeşil elbise giymiş olan; yeşil elbiseli. 2. Yas elbisesi giyen; siyah elbise giyen. 3. Yeşil örtülü. 4. Zahit; dinine çok bağlı kimse. 5. Huri; melek.*|| **sebz-reng,** *{OsT} Yeşil renkli.*

sebzareng, [Far. sebzā-reng سبزارگ] *(sebza:reng) {OsT} is.* **1.** Yeşil renkli; yeşil. **2.** Esmer; kara sarı.

sebze, [Far. sebz > sebze سبزه] *{OsT} is.* **1.** Türlerine göre kök, gövde, yaprak, yumru, meyve ve tohumları, çoğunlukla çiğ ya da pişirilerek yenen yeşil yapraklı, yeşil ve taze bitkiler veya bunların taneleri, meyveleri; göveri; zerzevat. **2.** Yeşillik; çimen; çayır. ◻ **sebze çorbası,** *İçine ağırlıklı olarak sebzeler katılarak hazırlanmış çorba.*|| **sebze satırı,** *Sebzeleri ince ince kıymak için kullanılan büyük bıçak.*|| **sebze-vāt,** *{OsT}* → sebzevat.|| **sebze-zār,** *{OsT} 1. Yeşillik; çimenlik; çayırlık. 2. Sebze tarlası; bostan.*

sebzeci, [sebze-ci] *is.* Sebze yetiştiren ve satan kimse; manav; zerzevatçı.

sebzecilik,-ği [sebze-ci-lik] *is.* **1.** Sebze yetiştirme işi; açık havada veya seralarda sebze yetiştirme işi; manavlık; zerzevatçılık. **2.** Sebze satma işi.

sebzelik,-ği [sebze-lik] *is.* **1.** Sebze yetiştirilen yer; sebze bahçesi. **2.** Buzdolabında veya başka bir dolapta sebze konan bölüm. **3.** İçine soğan, patates gibi sebzeleri koymaya yarayan mutfak gereci. **4.** Sebze yemeklerinin servisinde kullanılan genellikle çukur ve kapaklı kap.

sebzevat, [Far. sebze + Ar. -(v)āt سبزوات] *(sebzeva:t) {OsT} is.* Sebzeler; yeşillikler.

sebzî, [Far. sebz > sebzī سبزی] *(sebzi:) {OsT} sf.* **1.** Yeşil renkli; yeşilli. **2.** *is.* Yeşillik. **3.** *{ağız}* Uzun, ince yapraklı bir bitki. [DS]

sebzin, [Far. sebz > sebzīn سبزین] *(sebzi:n) {OsT} sf.* Rengi yeşil olan; yeşil renkli.

sec[1]**, -cci** [Ar. ṣecc ثج] *{OsT} is.* (Su için) akına.

sec[2]**, -c'i** [Ar, sec' سجع] *{OsT} is.* **1.** Düzyazıdaki kafiye. **2.** Sözün kafiyeli olan sonlarından her biri. **3.** Kumru ve güvercin gibi kuşların ötüşü. ◻ **sec'-i mefrūk,** *{OsT} ed. Sözün kafiyeli olan sonlarından her biri.*|| **sec'-i mukayyed,** *{OsT} ed. Bağımlı uyak.*|| **sec'-i murassa',** *{OsT} ed. Sıralı kafiye.*|| **sec'-i mutarref,** *{OsT} ed. Hiçbir kurala bağlı olmaksızın yapılan kafiye.*|| **sec'-i müvāzi,** *{OsT} ed. Sayıca denk olmayan kelimeler arasındaki kafiye.*|| **sec'-i rabtî,** *{OsT} ed. Bağımlı kafiye.*

secahat, -ti Ar. secāḥat سجاحت] *(seca:hat) {OsT} is.* Yumuşak huyluluk.

secavend, [Ar. Segāvend *(Horasan)* > secāvend سجاوند] *(seca:vend) {OsT} is.* Kur'an-ı Kerim'in anlama uygun ve doğru okunabilmesi için, ayetlerin neresinde durmak, neresinde durmadan geçmek gerektiğini belirten işaret.

secaya, [Ar. seciyye > secāyā سجایا] *(seca:ya) {OsT} is.* Karakterler; huylar.

seccac, [Ar. ṣecc > seccāc ثجاج] *(secca:c) {OsT} sf.* **1.** (Su, yağmur vb. için) bol ve şiddetli akan. **2.** *is.* Çağlayan.

seccade, [Ar. secde >seccāde سجاده] *(secca:de) {OsT} is.* **1.** Üzerinde namaz kılınan halı, kilim veya kumaştan yapılma yaygı; namazlık. **2.** Küçük ölçekli, genellikle dört metrekareden küçük halı, kilim. ◻ **seccāde-nişîn,** *{OsT} 1. Seccadede oturan. 2. İmam. 3. Şeyh.*

seccadeci, [seccade-ci] *(secca:deci) is.* **1.** Seccade dokuyan veya satan kimse. **2.** *{OsT}* Saray ve tekkelerde büyük kimselerin seccadesini taşıyan veya yayan kimse. ◻ **seccadecibaşı,** *{OsT} Osmanlı saraylarında padişahın seccadesini namazdan önce yerine yaymak, namaz bittikten sonra kaldırıp yerine koymakla görevli kimse.*

seccan, [Ar. sicn > seccān سجان] *(secca:n) {OsT}* Hapishane memuru; gardiyan; zindancı.

secde, [Ar. secde] *{OsT} is.* **1.** Namaz kılarken ve gerektiği zamanlarda Allah'a tazim için yüzü yere koyma. **2.** Namazın her rekâtında iki kez olmak üzere dizler üzerine çöktükten sonra el ayalarını yere koyarak arasındaki boşluğa burun ve alnı koymak, ayak parmaklarını dikmek biçiminde alınan vaziyet. ◻ **secde ayeti,** *Kur'an okunurken secde edilmesi gereken on dört* (Araf S. 206, Rad S. 15, Nahl S. 49, İsra S. 107, Meryem S. 58, Hac S. 18, Furkan S. 60, Neml S. 24, Secde S. 15, Sad S. 24, Fussılet S. 37, Necm S. 62, İnşikak S. 21, Alak S. 19) *ayetten her biri.*|| **secde etmek,** *Namaz kılarken alnı, el ayalarını, ayak parmaklarını ve dizleri yere koyarak kapanmak.*|| **secde gülü,** *Yazı veya minyatür çevresine süs olarak yapılan gül şekilleri.*|| **secde-i sehiv,** *{OsT} Namazda yapılan bir yanlış için yapılan ek secde.*|| **secde-i şükrān,** *{OsT} Sevindirici bir olay veya durum için Allah'a şükür için yapılan secde.*|| **secde-i tilāvet,** *{OsT} Kur'an okurken "secde ediniz" ifadesinin geçtiği 14 yerde yapılan secde; okuma secdesi.*|| **secde-gâh,** *{OsT}* → secdegâh.|| **secde-geh,** *{OsT}* → secdegâh.|| **secde-**

ması veya çoğaltılmasında yarar umulan, tohum ve çelik veya aşı için gözlerinden yararlanmak üzere ayrılmış olan iyi nitelikli ağaç.|| **seçkin gazete,** *iletş. Satış rakamlarıyla değil de verdiği haber, sağladığı iletişim, yaptığı yorumlar ile genel tutum ve tavırlarındaki isabetliliği sebebiyle toplumda etkili olan gazete.*|| **seçkin hayvan,** *zool. Genetik değeri yeterince yüksek olan ve bu durumu kesinlikle belirlenmiş olan hayvan; damızlık.*|| **seçkin hayvan kütüğü,** *Bazı hayvan ırkları için yetiştirme kurumlarında bu ırkların en iyileri ve damızlıkları için tutulan defter kayıtları.*

seçkinci, [seç-kin-ci] *sf.* **1.** (Kişi için) seçkincilik yanlısı olan. **2.** Seçkincilikle ilgisi olan. **3.** *is.* Seçkincilik yanlısı kimse.

seçkincilik, -ği [seç-kin-ci-lik] *is.* **1.** Seçkinlerden yana olma durumu. **2.** Zihinsel ve bedensel yetenekler açısından bir kümenin en iyilerini, en iyi ögelerini geniş kitlelerin zararına olarak seçme, yetiştirme ve onlara görev verme amacını güden eğitim ve siyaset anlayışı.

seçkinler, [seç-kin-ler] *is.* Bir toplumda, değer verilen kimi nitelikleri sayesinde üstün tutulan, saygınlığı olan küçük toplumsal küme; elit.

seçkinleşme, [seç-kin-le-ş-me] *is.* Seçkinleşmek eylemi.

seçkinleşmek, [seç-kin-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Seçkin duruma gelmek; seçilmeyi ve tercih edilmeyi sağlayacak üstün bir nitelik kazanmak.

seçkinlik,-ği [seç-kin-lik] *is.* **1.** Seçkin olma durumu. **2.** Seçkin olan şeyin taşıdığı nitelik.

seçlinmek, [seç-mek > seç-(i)l-in-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Seçilip ayrılmak; seçilmek. [ETY]

seçme[1], [seç-me] *is.* **1.** Seçmek eylemi; intihap. **2.** Karşılaşmalara çıkacak sporcuların en iyilerini ayırma işlemi. **3.** *sf.* Bir bütünden niteliklerine bakılarak seçilip ayrılmış olan; tercih edilmiş olan. **4.** *sf.* Nitelikleri yönünden diğerlerinden üstün olan ve öyle tutulan; seçkin; üstün. 🗗 **seçme hakkı,** *Bir sözleşme ile, bir ödeme yerine başka bir ödeme biçimini koyabilme yetkisi; muhayyerlik; hakk-ı hıyar.*‖ **seçme süresi,** *Seçme işinin yapılabilmesi için tanınan zaman dilimi.*‖ **seçme yetkisi,** *Seçme işinin verilmesi.*

seçme[2], [seç-me] *{ağız} is.* Kötü yola düşmüş kadın. [DS]

seçmece, [seç-me-ce] *is.* **1.** Müşteriye seçme hakkının tanındığı, satıcının yalnızca ödeme sırasında müdahalede bulunduğu satış biçimi. **2.** *sf.* (Meyve, sebze vb. için) seçerek alınan veya satılan. **3.** *(seçme'ce) zf.* Seçmek şartıyla; seçerek; seçmek suretiyle. *{ağız} (aym)* [DS]

seçmeci, [seç-me-ci] *sf.* **1.** Seçmecilikle ilgili; seçmeciliğe ilişkin; seçmeciliğe ait. **2.** *is.* Seçmecilik yanlısı.

seçmecilik, -ği [seç-me-ci-lik] *is.* **1.** Aralarında bir ilişki ve bütünlük bulunmayan pek çok şeyle ilgilenen ve bunlardan en iyilerini seçerek alan ve değişik alanlarda bilgi sahibi olan kimsenin düşünce yapısının özelliği. **2.** *fel.* Değişik düşünce sistemlerinden seçmeler yaparak bunları bir senteze götürme yöntemi ve bu şekilde ortaya konan öğreti. **3.** Güzel sanatlarda eski biçemlerin uzlaştırılmasına dayanan akım.

seçmek, [seç-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** *{eT}* Ayırmak. [EUTS] [Gabain] [KB] [Üç İtigsizler] **2.** Bir şeyi, benzerleri arasında karşılaştırma yapıp yargılama yetisini ve zevkini kullanarak beğendiğini, hoşuna gideni, işine yarayacak olanı almak, ayırmak ve benimsemek. *{eT} (aym)* [EUTS] [Gabain] [KB] [Üç İtigsizler] **3.** Birçok olanak arasından birini tercih etmek; bir tutumu yeğlemek; belirli bir şekilde davranmaya karar vermek. **4.** Seçimle gelinen bir mevki ve makam için oylama yaparak bir kimseyi göreve getirmek. **5.** Bir bütünün içinden ölçüte uyanı veya uyanları ayırmak. **6.** Bir şeyin iyilerini özenle ayırmak. **7.** Zor görülür ve anlaşılabilir bir şeyi görmek veya duyular yoluyla anlamak; fark etmek; uzaktaki bir şeyi veya yazıyı görmek. *{ağız} (aym)* [DS] **8.** Bir şeyi gerçekleştirmeyi en uygun bulduğu zamanda yapmak. **9.** *kim.* Bir maddeyi özel bir çözücünün etkisiyle seçimli olarak sürükleyip ayırmak. **10.** *spor.* Takıma girecek sporcuları belirlemek. **11.** Kişisel isteklere uygunluğu açısından titizlik göstermek; iyilerine itibar etmek; farklı görmek; üstün görmek. 🗗 **seçip seçip seçmeliğe düşmek,** *{ağız} Çok seçici davranmasına rağmen en kötüsü ile karşılaşmak. (seçmelik = gübrelik)*

seçmeler, [seç-me-ler] *is.* Seçme şiir ve yazılar; müntahabat.

seçmeli, [seç-me-li] *sf.* **1.** Bir seçim yapmayı mümkün kılan. **2.** İstediğini seçmekte veya yapıp yapmamakta serbest olan; muhayyer. **3.** Zorunlu olmayan; bir seçime dayanan. 🗗 **seçmeli ders,** *Bazı dersler arasından alınıp alınmaması öğrencinin isteğine bağlı olan ders; seçimlik ders.*|| **seçmeli üretim,** *biy. İnsanların, bitki ve hayvanlardan üretim yolu ile kendileri için yararlı olan genetik soyları yetiştirmeleri.*|| **seçmeli yemek,** *Görerek, beğenerek alınıp yenilen yemek.*

seçmelik, -ği [seçme-lik] *{ağız} is.* Gübrelik. [DS]

seçmen, [seç-men] *is.* **1.** Seçme işini yapan kimse. **2.** Bir seçimde oy verme hakkı olan kimse; müntahip. 🗗 **seçmen bilgi kâğıdı,** *Seçmenlere, seçim bölgeleriyle sandık ve sandık sıra numaralarını bildiren belge.*|| **seçmen kartı,** *Seçmen kütüğünde kayıtlı olan her seçmene verilen ve seçmenin kimliğini belgeleyen kart.*‖ **seçmen kütüğü,** *Seçmenlerin adlarının yazıldığı defter; seçmen listesi.*

seçmenlik,-ği [seç-men-lik] *is.* Seçmen olma durumu.

seçmesiz, [seç-me-siz] *sf.* Seçme işi yapılmaksızın. 🗗 **seçmesiz yemek,** *Seçme olanağı olmayan yemek; tabldot.*

seçtirme, [seç-tir-me] *is.* Seçtirmek eylemi.

seçtirmek, [seç-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Seçmek işini yaptırmak. **2.** Bir şeyin seçilip ayrılmasına izin vermek; seçme yapılmasına olanak tanımak. **3.** Bir kimsenin, seçimle gelinen bir makama seçilmesini sağlamak.

sed, -ddi [Ar. sedd سد] *{OsT} is.* **1.** → set[1]. **2.** Engel olma; kapama; tıkama. **3.** Perde; mania. **4.** Rıhtım. **5.** Tümsek. **6.** Büğet; baraj. 🗗 **sedd-i āhenîn,** *{OsT} Demirden yapılmış set; demir perde; demir duvar.*|| **sedd-i bāb,** *{OsT} Kapı örtme.*|| **sedd-i hāil,** *{OsT} Araya giren set.*|| **Sedd-i Kebîr,** *{OsT} Büyük set; Çin seddi.*|| **sedd-i nutk,** *{OsT} Susma.* || **sedd-i rahne,** *{OsT} Gediği kapama.*|| **sedd-i ramak,** *{OsT} Ölmeyecek kadar yiyip içme.*

seda, [Ar. ṣedā / ṣadā صدا] *(sada:) {OsT} is.* **1.** Ses. **2.** Yankı.

seda, [Ar. ṣedy > ṣedā ندا] *(seda:) {OsT} is.* Göğüs; meme.

sedab, [Ar. sedāb سداب] *(seda:b) {OsT} is. bot.* Sedefotu, *(Ruta).*

sedacet, [Ar. sedācet سداجت] *(seda:cet) {OsT} is.* Sadelik; yalınlık; basitlik. 🗗 **sedācet-i kelām,** *{OsT} Sözün sadeliği.*|| **sedācet-i lisan,** *{OsT} Dilin sadeliği.*

sedad, [Ar. sedād سداد] *(seda:d) {OsT} is.* **1.** Doğruluk; hatasızlık. **2.** Doğru ve haklı şey. **3.** → sedat.

sedail, [Ar. sedīl > sedā'il سدائل] *(seda:il) {OsT} is.* **1.** Askılar. **2.** Perdeler; örtüler. **3.** Zarlar.

sedalı, [seda-lı] *(seda:lı) sf.* **1.** Sesli; ünlü. **2.** *dbl.* (Ses için) titreşimli; ötümlü.

sedalılık, -ğı [seda-lı-lık] *(seda:lılık) is.* Sedalı olma durumu.

sedan, [Fr. Sedan *(yer adı)* > sedan] *is.* Sedan'da dokunan düz, siyah, bez ayağı bir tür elbiselik kumaş.

sedanka, [? sedanka] *{ağız} is.* Kadınlar topluluğu. [DS]

sedanüvis, [Ar. ṣedā + Far. nüvīs صدانویس] *(seda:-nüvi:s) {OsT} is.* Ses kayıt cihazı; gramofon; teyp.

sedasız, [seda-sız] *(seda:sız) sf.* Sessiz; ünsüz.

sedasızlık,-ğı [seda-sız-lık] *(seda:sızlık) is.* Sedasız olma durumu.

sedat, -dı [Ar. sedād سداد] *(seda:d) {OsT} is.* → sedad.

sedatif, [Fr. sadatif] *sf. tıp.* Ağrı kesen; ağrı dindiren.

sedaya, [Ar. ṣedy > ṣedāyā ندایا] *(seda:ya:) {OsT} is.* Göğüsler; memeler.

seddad, [Ar. seddād سداد] *(sedda:d) {OsT} is.* **1.** Şişe tıpası. **2.** Tampon.

sede, [? sede] *{ağız} is.* Ağaçtan düşmüş meyve. [DS]

sedeb, [Ar. sedeb سدب] *{OsT} is. bot.* Sedefotu, *(Ruta graveolene).*

sedebiye, [Ar. sedeb > sedebiyye سدبیه] *{OsT} is. bot.* Sedefotugiller, *(Rutaceae).*

sedef, [Ar. ṣadef صدف] *is.* **1.** Eskiden midye, istiridye gibi kabuklu deniz hayvanlarına verilen ad. **2.** *biy.* Bir çok yumuşakçanın kabuğunda bulunan beyaz, gök kuşağı parıltılı sert madde. **3.** *sf.* Sedeften yapılmış; sedef ile süslenmiş olan. 🗗 **sedef hastalığı,** *Deride sedef renginde pulcukların belirmesiyle ortaya çıkan bir cilt hastalığı; (psoriyazis).*|| **sedef kakma,** *Ceviz, maun, abanoz gibi sert ahşap üzerine, oyarak değişik renklerde sedef yerleştirmek suretiyle yapılan ahşap süslemeciliği.*|| **sedef otu,** *bot. Turunçgillerden, çok parçalı almaşık yapraklı, yapraklarında çok kuvvetli koku yayıcı salgı kesecikleri bulunan yeşilimsi sarı çiçekli, çalımsı bitki, (Ruta graveolene).*|| **sedef otugiller,** *bot. Karşıt yapraklı, yaprakları nokta nokta saydam salgı bezleri taşıyan, erdişi ve düzgün çiçekli, içinde turunçgillerin de bulunduğu familya, (Rutaceae).*

sedefçe, [Ar. ṣadef + Far.-çe صدفچه] *{OsT} is.* Küçük sedef.

sedefçi, [sedef-çi] *is.* Sedef kakmalı işler yapan; sedef ustası.

sedefçilik,-ği [sedef-çi-lik] *is.* **1.** Sedefçinin yaptığı iş. **2.** Sedef üzerine çalışma; sedef kakmalı eşya yapma.

sedefe, [Ar. ṣadefe صدفه] *{OsT} is.* **1.** Bir tek sedef kabuğu. **2.** *anat.* Kulak kepçesi. **3.** *biy.* Pul. 🗗 **sadefe-i üzniye,** *{OsT} tıp. Kulak sayvanı.*

sedefî, [Ar. ṣadefī صدفی] *(sedefi:) {OsT} sf.* **1.** Sedefle ilgili. **2.** Sedefe benzeyen. **3.** İçinde sedef bulunan; sedefli.

sedefkâr, [Ar. ṣadef + Far. -kār صدفکار] *(sedefkâ:r) {OsT} is.* Sedefçi.

sedefkâri, [Ar. ṣadef + Far. -kārī صدفکاری] *(sedef-kâ:ri:) {OsT} is.* Sedefçilik.

sedeflenme, [sedef-le-n-me / sedef-len-me] *is.* **1.** Sedeflenmek eylemi. **2.** *fiz.* Bazı cisimlerin gök kuşağı gibi renkli ışınlar yayma özelliği. **3.** Bu cisimlerin yüzeyinde görülen gökkuşağına benzer renkli yansıma.

sedeflenmek, [sedef-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Sedefli hâle getirilmek. **2.** *dönşl.* (Cisimlerin yüzeyi için) gökkuşağı renginde ışınlar yaymak. **3.** Sedefli duruma gelmek; sedef sahibi olmak.

sedefli, [sedef-li] *sf.* **1.** Sedefi bulunan. **2.** Sedef ile süslü olan. 🗗 **sedefli kalker,** *Yumuşakçaların kav-*

kılarının birleşmesinden meydana gelen bir tür mermer.

sedefsi, [sedef-si] *sf.* Sedefe benzeyen; sedef renginde olan; sedef görünümünde olan. ◘ **sedefsi bulut,** *Bazen 20 ile 30 km. yükseklikte görülen sedef rengindeki stratosfer bulutu.*

sedelenmek, [*OsT* şadā => sede-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Seslenmek. [DS]

sedene, [Ar. sādin > sedene سادنه] *{OsT} is.* **1.** Kapıcılar. **2.** Kâbe'nin hizmetkârları ve kapıcıları.

sedenter, [Lat. sedere *(oturmak)* > Fr. sédentaire] *sf.* Serbest yaşamayan; bir yere tutunup sabit yaşayan.

sederek, -ği [sed-e-re-k] *{ağız} sf.* Ahmak; budala. [DS]

sedeyağ, [Far. sāde + T. yağ] *{ağız} is.* Sadeyağ; tereyağı. [DS]

sedg, [Ar. ṣedġ ثدغ] *{OsT} is.* **1.** Baş yarma.**2.** Baş yarığı.

-sedi, [-sa-dı / -sedi] *{eAT} çek. e.* → -sadı.

sedid, [Ar. sedād > sedīd / sedīde سديد / سديده] *(sedi:d) {OsT} sf.* Doğru; âdil; haklı.

sedid, [Ar. sedīd > sedīde سديد / سديده] *{OsT} is. anat.* Kapak.

sedig, [? sedik] *{ağız} is.* İnce bulgur. [DS]

sedil, [Ar. sedel > sedīl سديل] *{OsT} is.* **1.** Perde; örtü; zar. **2.** Askı.

sedile, [? sedile] *{ağız} is.* Peynir torbası. [DS]

sediman, [Fr. sédiment] *is.* Tortu; çökelti.

sedimantasyon, [Fr. sédimentation] *is.* **1.** Tortu oluşması; çökelme. **2.** Pıhtılaşması önlenmiş kanın alyuvarlarının dibe çökme hızının ölçülmesi ile yapılan bir tür kan muayenesi. **3.** *jeol.* Tortulaşma.

sedin, [Ar. ṣidn > ṣedin ثدن] *{OsT} sf.* (Kişi için) iri yapılı; toplu ve semiz.

sedir[1], [Ar. sadr => sedir سدير] *{OsT} is.* **1.** Üstüne oturmak için minder, dayanmak için yastıklar konulmuş kerevet. **2.** Karyola. **3.** *{ağız}* İpekböceğinin üçüncü uykusundan sonra beslenmesi için yapılan 3x4 m'lik sergi. **4.** Çiçek ve sebze fideliği.[DS]

sedir[2], [Lat. cedrus] *is. bot.* Çamgillerden, Avrupa ve Asya'da yetişen, 50 metre kadar boylanabilen, iğne yapraklı, yapraklarını dökmeyen, erkek ve dişi kozalakları ayrı ayrı olan, güzel kokulu, kerestesi değerli bir orman ağacı, katran ağacı, Toros sediri; Lübnan sediri, *(Cedrus libani).* ◘ **sedîr-i atlas,** *{OsT} bot. Atlas sediri.*‖ **sedir kanaryası,** *zool. Sedir ormanlarında yaşayan, ispinozgillerden, 12-13 cm. kadar uzunlukta, alın, göz çevresi ve çene kısmı sarı, kursak bölgesi mavimsi gri ötücü kuş, (Serinus syriacus).*

sedliç, [Al. seidlitz] *is.* Müshil etkisi yaratmak için karbonat katılmış limonata.

sedm, [Ar. sedm سدم] *{OsT} is.* Dik fışkıran su.

sedn[1], [Ar. ṣedn ثدن] *{OsT} is.* Organların normal olarak gelişmesi.

sedn[2], [Ar. sedn سدن] *{OsT} is.* **1.** Tapınak. **2.** Puthane.

sedrebeki, [? sedrebeki سدره بکی] *{eAT} sf.* **1.** Saçma sapan. **2.** *{ağız} is.* Anlamsız söz; saçmalık. [DS] ◘ **sedrebeki olmak,** *{ağız} Düşer gibi olmak; tökezlemek.* [DS]

sedrek, [seḏ-rē-mek >seḏ-re-k] *{eT} sf.* Seyrek. [DLT] [EUTS] ◘ **sedrek böz,** *Seyrek bez.* [DLT]‖ **sedrek kapug,** *Parmaklıklı kapı.* [DLT]

sedreksiz, [seḏrek-siz] *{eT} sf.* Seyrek olmayan; sık olan. [EUTS]

sedremek, [seḏ-rē-mek] *(sedre:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** İncelmek. [DLT] **2.** Seyrek hâle gelmek; seyrekleşmek. [DLT] **3.** Yıpramak; eprimek. [DLT]

sedremeki, [? sedremeki سدره مکی] *{OsT} sf.* **1.** (Söz için) saçma sapan; abuk sabuk. **2.** *{ağız}* Ahmak; aptal. [DS]

sedretmek, [seḏ-rē-mek > seḏre-t-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Seyrek hâle getirmek; seyrekleştirmek; seyreltmek. [DLT]

sedy, [Ar. ṣedy ثدی] *{OsT} is.* Meme; emcek. ◘ **sedy-i kesîrü'l-leben,** *Çok sütlü meme.*

sedye[1], [İt. sedia] *(se'dye) is.* Hasta veya yaralı taşımakta kullanılan katlanabilir, ayaklı, iki kişinin tutabileceği dört kolu bulunan, içi kumaş veya kauçukla kaplı yatak; teskere.

sedye[2], [Ar. ṣedye ثديه] *{OsT} is. anat.* Meme. ◘ **sedye-i vahîdü's-sukbe,** *{OsT} zool. Gagalı memeli.*‖ **sedye-i zü'z-zafîr,** *{OsT} zool. Toynaklılar.*

sedyeci, [sedye-ci] *is.* Sedye taşıyan kimse.

sedyeleme, [sedye-le-me] *is.* **1.** Sedyelemek eylemi. **2.** İtfaiye erleri ile ambulans görevlilerinin, bir hasta veya yaralının durumu kötüleşmeden yerden kaldırılıp taşınmasına imkân veren özel taşıma tekniği.

sedyelemek, [sedye-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Sedye ile taşımak. **2.** Sedyeye kadar götürmek.

sedyelik,-ği [sedye-lik] *sf.* (Kişi için) ayakta duramayacak ve yürüyemeyecek duruma geldiği için sedye ile taşınması gereken. ◘ **sedyelik olmak,** *Ayakta duramayacak ve yürüyemeyecek duruma gelmek.*

seel, [Ar. sehl سهل] *{ağız} sf.* **1.** Azıcık; az; biraz. **2.** *zf.* Kez; defa. [DS]

seele, [Ar. sa'il *(dilenci)* > se'ele سئله] *{OsT} is.* Dilenciler.

sef[1], **-ffi** [Ar. seff سف] *{OsT} is.* **1.** İlacı toz hâline getirme. **2.** Toz hâline getirilmiş ilaç.

sef[2], [Ar. sefer => sef] *{ağız} zf.* Kez; defa. [DS]

sef[3], [Ar. sehv => sef] *{ağız} is.* **1.** Yanlış. **2.** Ters. [DS]

sef[4], [Ar. şāf => saf / sef] *{ağız} sf.* Az akıllı; saf. [DS]

sefa, -a'i [Ar. şafā' صفاء] *(sefa:) {OsT} is.* **1.** Saflık; duruluk; berraklık. **2.** İç huzuru; gönül şenliği; kaygısız ve sakin olma; rahatlık; sükûn. **3.** Eğlence; zevk. ◻ **sefā-bahş,** *{OsT} Huzur veren; neşelendiren; eğlendiren; rahatlatan.*‖ **sefa bulduk,** *(Karşılanma selamı olarak) hoş geldik.*‖ **sefā-cü,** *{OsT} Huzur arayan; neşe, zevk, eğlence arayan.*‖ **sefā-cüyān,** *{OsT} Huzur arayanlar; neşe, zevk, eğlence arayanlar.*‖ **sefa etmek,** *Eğlenmek; keyif çıkarmak.*‖ **sefa geldin,** *(Konuk karşılama selamı olarak) hoş geldin.*‖ **sefa geldine gitmek,** *Mahalleye yeni taşınan veya yolculuktan yeni dönen birine ziyarete gitmek.*‖ **sefa geldiniz,** *(Konukları karşılama selamı olarak) hoş geldiniz.*‖ **sefalar getirdiniz,** *Gelişinizden memnun olduk, anlamında kullanılan söz.*‖ **sefalar olsun,** *Neşe ve zevk içinde olunuz, anlamında kullanılır.*‖ **sefā perver,** *{OsT} Neşeli; rahatlık veren; iç açan.*‖ **sefa pezevengi,** *argo. Zevk ve eğlence düşkünü.*‖ **sefasını sürmek,** *(Bir şeyin) tadını çıkarmak; zevkini çıkarmak.*‖ **sefa sürmek,** *Rahat ve huzur ortamında veya zevk içinde yaşamak.*‖ **sefa-yab,** *{OsT} Neşelenmiş; huzura kavuşmuş; neşe, zevk, eğlence dolu.*‖ **sefayab olunuz,** *Eğlenceniz, neşeniz, zevkiniz bol olsun, anlamında kullanılır.*‖ **sefaya mest kaplamak,** *Zevkin süresini uzatmak.*‖ **sefā-yı batn,** *{OsT} İç huzuru.*‖ **sefā-yı hātır,** *{OsT} Huzurlu olma; iç rahatlığı.*‖ **sefā-yı hilkat,** *{OsT} Yaradılışın zevki.*‖ **sefā-yı visāl,** *{OsT} Kavuşmanın neşesi, zevki.*

sefah, [Ar. sefāh سفاه] *(sefa:h) {OsT} is.* → sefahat.

sefahat, -ti [Ar. sefāhet سفاهت] *(sefa:hat) {OsT} is.* **1.** Genellikle cinsel hazların tatminine yönelik eğlence ve zevk düşkülüğü; uçarılık. **2.** Eğlence. **3.** Sahip olduğu maddî serveti, sonunu hiç düşünmeden ve gereksiz yere harcama; israf.

sefain, [Ar. sefîne > sefā'in سفائن] *(sefa:in) {OsT} is.* **1.** Gemiler. **2.** *mecaz.* Çeşitli konuları içine alan kitaplar. ◻ **sefāin-i harbiye,** *{OsT} Savaş gemileri.*‖ **sefāin-i kebire,** *{OsT} Büyük gemiler.*‖ **sefāin-i tüccāriye,** *{OsT} Ticaret gemileri; tüccarlara ait gemiler.*

sefal, [Yun. kephale] *is. anat.* Baş.

sefalet, [Ar. sefālet سفالت] *(sefa:let) {OsT} is.* **1.** Tam bir yokluğa varan biçimde yoksulluk; yokluk ve yoksulluk; yoksulluk içinde kıvranma; yoksul yaşama. **2.** Perişanlık; değersizlik; düşüklük. ◻ **sefalet çekmek,** *Yokluk ve yoksulluk içinde yaşamak.*

Sefarad, [İbr. Sefard *(İspanya)* > sefaraddi / sefardi] *is.* **1.** Eskiden, İspanya ve Portekiz'de yaşayan Yahudilere verilen ad; İspanyol Yahudi'si. **2.** 15. yy.da İspanya'da uğradıkları zulüm yüzünden Akdeniz ülkelerine dağılan göçmen Yahudilere ve daha sonra da onların torunları olan Yahudi topluluğuna verilen ad.

Sefaraddi, [İbr. Sefard *(İspanya)* > sefaraddi / sefardi] *is.* → Sefarad.

sefaret, [Ar. sefāret سفارت] *(sefa:ret) {OsT} is.* **1.** Elçilik. **2.** Elçilik binası; sefarethane. ◻ **sefaret memurları,** *Elçilik heyetini meydana getiren ve diplomasi temsilcisi olan elçinin başkanlığı altındaki diplomatik, idarî ve teknik personel.*‖ **sefaret tercümanı,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, İstanbul'da bulunan yabancı elçiliklerde tercümanlık yapan görevli.*

sefarethane, [Ar. sefāret + Far. ḫāne سفارتخانه] *(sefa:retha:ne) {OsT} is.* **1.** Elçinin bulunduğu ve kadrosunun çalıştığı bina; elçilik binası. **2.** *huk.* Elçilik.

sefaretname, [Ar. sefāret + Far. nāme سفارتنامه] *(sefa:retna:me) {OsT} is. ed.* İmparatorluk döneminde, Osmanlı devletinin yabancı ülkelere gönderdiği elçilerin gittiği ülkelerde gördüklerini, görüştüğü devlet adamlarını ve ilginç buldukları şeyleri kaleme alıp yazdıkları eserlere verilen ad.

sefaric, [Ar. sefercel > sefāric سفارج] *(sefa:ric) {OsT} is.* Ayvalar.

sefat, [Ar. sefaṭ سفط] *{OsT} is.* **1.** Sepet; sele. **2.** Balık pulu; ağaç pulu.

sefatic, [Ar. seftece > sefātic سفاتج] *(sefa:tic) {OsT} is.* Poliçeler.

sefeh, [Ar. sefeh سفح] *{OsT} is.* **1.** İsrafa yönelme; yanlış yollara sapma. **2.** Akılsızlık.

sefehot, [? sefehot] *{ağız} sf.* Yalancı. [DS]

sefele, [Ar. sāfil > sefele سفله] *{OsT} is.* Sefil, alçak kimseler; sefiller.

sefen[1], [Ar. şefen نفن] *{OsT} is.* Nasır.

sefen[2], [Ar. sehven => sēfen] *(se:fen) {ağız} zf.* Yanlışlıkla. [DS]

sefer[1], [Ar. şafer صفر] *{OsT} is.* Arap aylarından ikincisinin adı.

sefer[2], [Ar. sefer سفر] *{OsT} is.* **1.** Yolculuk. **2.** Yurt dışına yapılan askerî harekât; savaşa gitme. **3.** (Sayı bildiren kelimelerden sonra) tekrarlanan olay veya durumun her biri; kez; defa. **4.** (Bu, geçen, gelecek, bir dahaki vb. kelimelerinden sonra) bir olayın veya durumun gerçekleşme zamanını belirtir. **5.** *huk.* Üç gün, üç gece ya da daha fazla süreli bir yere gitmek üzere bulunduğu şehir sınırlarından dışarı çıkmak. **6.** *tasvf.* İnsan gönlünün Allah'a yönelişi. **7.** *as.* Bir savaş içerisinde belli bir zamanda veya belli bir alanda, belirli bir amacı hedefleyen birbiri ile ilgili bir dizi harekât. **8.** *dnz.* Filo hâlinde hare-

ket eden savaş gemilerine verilen görev. **9.** Bir ticaret gemisinin yükleme ve boşaltma limanları veya bağlama limanından kalkışıyla tekrar bağlama limanına varışına kadar yapmış olduğu yolculuk. ◻ **sefer bahşişi,** *İmparatorluk döneminde, padişahların tahta çıktıktan sonra ilk sefere çıkışlarında kapıkulu askerlerine verdiği para.*|| **sefer-der vatan,** *tasvf. Dünyadan elini eteğini çekerek Allah'a yönelme; gerçek vatan sayılan ilahi ülkeye dönmek üzere yola çıkmak için hazırlık yapma.*‖ **sefer duası,** *Yeniçerilerin savaş alanına girdikten sonra her ikindi namazından sonra toplu olarak yaptıkları dua.*‖ **sefere çıkış limanı,** *dnz. Yüklü ticaret gemilerinin sefere çıktığı liman.*|| **sefere çıkmak,** *dnz. (Ticarî gemi için) bağlantı gereği taşımacılık yapmak üzere yük ve yolcusunu aldıktan sonra bağlama ya da yükleme-boşaltma limanına doğru denize açılmak.*|| **sefere hazır olmak,** *dnz. (Gemi için) yükleme-boşaltma işlemlerini tamamlamak ve bütün resmî biçimlikleri yerine getirmiş olmak.*‖ **sefer eşmek,** *Sefere gitmek.*‖ **sefer evrakı,** *dnz. Denizdeki bir gemide bulunması gerekli olan mülkiyet belgesi, mürettebat görev listesi, seyir izin belgesi, milliyet belgesi gibi belgeler.*|| **sefer görev emri,** *as. Sefer tertibine katılacak personelin, seferberlik duyurusunda nereye gideceğini, ne kadar zamanda birliğine teslim olacağını, katılacağı birliğin kapalı adını belirten belge.*|| **sefer-güzîn,** *{OsT} Yolculuk eden; yola çıkan.*‖ **sefer haline geçmek,** *as. Savaşa girmek, askerî harekâta katılmak veya manevra yapmak amacıyla denize açılmak.*|| **sefer hazırlığı,** *dnz. Yolculuğa çıkacak bir geminin denizde iken gerekli olan yiyecek, içecek vb. ihtiyaçlarının sağlaması.*‖ **sefer izni,** *dnz. Bir geminin gerekli donanım, yiyecek içecek, sağlık malzemesi gibi yolculukta gerekli olacak konum ve malzemeler bakımından yolculuk yapmasında sakınca bulunmadığına dair bağlama limanı yetkililerince verilen izin belgesi.*|| **sefer numarası,** *dnz. Bir ticaret gemisinin yaptığı seferlere yıl başından itibaren verilen sıra numarası.*|| **sefer personeli,** *as. Bir birliğin kadrosu düzeyinde sefer tertibine alınan yedek personel.*‖ **sefer planı,** *as. Savaş hedeflerine ulaşabilmek için silahlı kuvvetlerin nerede, nasıl ve ne amaçla görevlendirileceğini belirleyen harekât planı.*|| **sefer seferlemek,** *{OsT} Sefere çıkmak; sefer halinde bulunmak.*|| **sefer stokları,** *as. Barış döneminde sağlanarak depolanan ve sefer dışında hiçbir nedenle harcanamayan, ancak seferde ikmal akışının gecikmesi durumunda emirle harcanabilen her sınıf ikmal maddesi.*‖ **sefer tası,** *İçine yemek konulup götürülmeye yarayan üst üste konulmuş ve bir sap ile tutularak kolayca taşınan kaplar ile bu kaplardan her biri.*‖ **sefer tası gibi,** *(Çok katlı binalar için) her katta birer odası bulunan.*|| **sefer teçhizatı,** *as. Askerlerin muharebede, manevralarda ve arazide yanlarında bulundurdukları silah, portatif çadır vb. gereçler.*|| **seferü'l-hayr,** *{OsT} Arabî aylardan ikincisi; sefer.*

seferan, [Ar. şaferān صفران] *(safera:n) {OsT} is.* Muharrem ve Sefer aylarının ikisine birden verilen ad.

seferber, [Ar. sefer+Far. -ber سفربر] *{OsT} sf.* **1.** (Devlet veya askerî birlik için) savaşa hazırlanmış veya girmiş. **2.** Savaşa hazır duruma getirilmiş; savaşa sürülmek üzere hazır bekletilen. ◻ **seferber etmek,** *Belirlenen bir amacı gerçekleştirmek için bütün kişi ve olanakları kullanmak.*|| **seferber olmak,** *Bir amaç veya iş için bütün gücü ile işe girişmek.*

seferberlik, -ği [seferber-lik] *is.* **1.** Bir ülkenin silahlı kuvvetlerini sefere hazır, ülke ekonomisini savaş şartlarına uyacak duruma getirmek için yapılan hazırlık ve çalışmaların tümü. **2.** Böyle bir önlemin alınmış olduğu zaman dilimi. **3.** Bir alanda başarı sağlayabilmek için geniş çapta yapılan çalışma ve girişimlerin tümü. **4.** *is.* ve *zf.* İkinci Dünya Savaşı yıllarında ülkemizdeki olağanüstü sivil ve askerî durum ve uygulamalar. ◻ **seferberlik ilan etmek,** *Ülkenin silahlı kuvvetlerini savaşa hazır duruma getirmek için gerekli duyuruyu yapmak.* || **seferberlik yılları** (zamanı), Birinci veya İkinci Dünya Savaşı yılları.

sefercel, [Ar. sefercel سفرجل] *{OsT} is. bot.* Ayva.

seferî, [Ar. sefer > seferī / seferiyye سفرى / سفريه] *(seferi:) sf.* **1.** Yolculukla ilgili; yolculuğa ait. **2.** Savaşla ilgili; savaşa ilişkin. **3.** *isl.* Yolculuk hâlinde olan ve bu yüzden oruç tutmağa ve namazların bütününü kılınağa mecbur olmayan. ◻ **seferî durum,** *1. Savaş ortamı. 2. Yolculuk sebebiyle namaz ve oruç ibadetinden izinli olma.*|| **seferî hâl,** *{OsT} Seferî durum.*

Seferibirlik, -ği [Ar. seferī + T. bir-lik] *{ağız} is.* Birinci Dünya Savaşı. [DS]

seferiye, [Ar. seferiyye سفريه] *{OsT} is.* Savaş durumunda bulunma.

seferli, [sefer-li] *sf.* Sefere çıkan; sefere giden.

seferlik,-ği [sefer-lik] *sf.* (Belirtilen miktarda) aynı iş için yetecek kadar olan; belirtilen kez kadar olan.

seffah, [Ar. seffāḥ سفاح] *(seffa:h) {OsT} sf.* **1.** Güzel söz söyleyen; hatip. **2.** Eli açık; cömert. **3.** Kan dökücü.

seffak, [Ar. sefk > seffāk سفاك] *(seffa:k) {OsT} sf.* **1.** Kan dökücü. **2.** Hatip.

sefi, [? sefī] *{ağız} is.* Yırtıcı, büyükçe bir kuş. [DS]

sefibolmak, [? sefib+ol-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Sıkıntı çekmek.[DS]

sefid, [Far sefīd سفيد] *(sefi:d) {OsT} sf.* Beyaz. ◻ **sefîd ü siyāh,** *{OsT} Beyaz ve siyah; ak ve kara.*

sefîda, [Ar. sefîdā / sefîdāc سفيدا / سفيداج] *(sefi:da:) {OsT} is. kim.* Üstübeç; çinko oksit.

sefîdab, [Far sefîdāb سفيداب] *(sefi:da:b) {OsT} is.* Üstübeç.

sefîdac, [Far sefîdāc سفيداج] *(sefi:da:c) {OsT} is.* Üstübeç.

sefîdî, [Far. sefîd > sefîdī سفيدى] *(sefi:di:) {OsT} is.* Beyazlık; aklık.

sefîh, [Ar. sefāhet > sefîh سفيه] *(sefi:h) {OsT} sf.* **1.** Sefahate düşkün; malını mülkünü zevk ve eğlence yolunda harcayan. **2.** Sefahate, eğlenceye, gece hayatına düşkünlük gösteren; adi; bayağı. **3.** Akılsız. **4.** *huk.* İrade bakımından nefsin tutkularına karşı yeterli direnci olmayan.

sefîhane, [Ar. sefîh + Far. -āne سفيهانه] *(sefi:ha:ne) {OsT} zf.* Sefih bir kimseye yakışır biçimde.

sefîk, -ğî [? sefik] *{ağız} sf.* Tutumsuz. [DS]

sefîl, [Ar. sefālet > sefîl / sefîle سفيل / سفيله] *(sefi:l) {OsT} sf.* **1.** Yoksulluk çeken; yoksul; fakir; perişan; zavallı. **2.** Küçümsenecek ve hakir görülecek karakterde olan; alçak. **3.** Görünümü sefaleti, yokluğu veya bayağılığı çağrıştıran. **4.** Harap; yıpranmış.

sefîlan, [Ar. sefîl > sefîlān سفيلان] *(sefi:la:n) {OsT} is.* Sefiller; yoksullar; perişan ve zavallı kimseler.

sefîlane, [Ar. sefîl + Far. -āne سفيلانه] *(sefi:la:ne) {OsT} zf.* Sefil bir kimseye yakışır biçimde.

sefîle, [Ar. sefîl > sefîle سفيله] *(sefi:le) is.* **1.** Sefilin dişili. **2.** Aşağılık, alçak kadın. **3.** *sf.* (Kadın için) yaşayışı toplumun ahlak kurallarına uymayan; fahişe.

sefîllik,-ği [sefil-lik] *is.* **1.** Sefil olma durumu. **2.** Yoksulluk. **3.** Alçak, aşağılık bir kimsenin niteliği; alçaklık.

sefînç, [sev-mek / seb-mek > sev-in-ç] *{eT} is.* Sevinç. [DLT]

sefîne, [Ar. sefîne سفينه] *(sefi:ne) {OsT} is.* **1.** Gemi. **2.** *ed.* Çeşitli konuları ele alan bir kitap. **3.** Yaşam öykülerini derleyen bazı eserler. **4.** *gök b.* Bir burcun adı. ◻ **sefîne-i Nuh,** *{OsT} Hz. Nuh'un gemisi.*‖ **sefînetü'ş-şu'ara,** *{OsT} Divan şairlerinin şiirlerini bir araya getiren derleme eser.*

sefîneha, [Ar. sefîne + Far. hā *(çoğul eki)* سفينه ها] *{OsT} is.* Gemiler. ◻ **sefînehā-yi top,** *{OsT} Eskiden top taşıyan savaş gemilerine verilen ad.*

sefîr, [Ar. sefāret > sefîr / sefîre سفير / سفيره] *(sefi:r) {OsT} is.* Elçi. ◻ **sefîr-i kebîr,** *{OsT}* → sefirikebir.

sefîre, [Ar. sefîr > sefîre سفيره] *(sefi:re) {OsT} is.* **1.** Sefirin dişili. **2.** Bayan elçi. **3.** Elçinin karısı.

sefîrikebir, [Ar. sefîr-i kebîr سفيركبير] *(sefi:rikebi:r) {OsT} is.* Büyükelçi.

sefirlik,-ği [sefir-lik] *is.* Elçilik.

sefitmek, [sapıt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Bunamak. [DS]

sefk, [Ar. sefk سفك] *{OsT} is.* Dökme; akıtma. ◻ **sefk-i dimā,** *{OsT} Kan dökme; kan akıtma.*

sefl, [Ar. şefl ثفل] *{OsT} is.* Pislik; murdarlık.

sefleşmek, [Ar. ṣaff => sef-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Birine yer açmak için sıkışmak. [DS]

sefleştirmek, [sef-le-ş-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Aralıklı duruma getirmek; aralamak. [DS]

sefmek, [sef-mek / sev-mek] *{eT} gçl. f. [-er]* Sevmek. [Gabain] [EUTS] [Gabain]

sefsefe, [Ar. sefsefe سفسفه] *{OsT} is.* Un, nişasta gibi toz hâlindeki şeyler.

sefte, [Ar. istiftāḥ *(başlama)* > siftāḥ/ sefte] *is.* **1.** (Satıcı veya alıcı için) günün ilk alış verişini yapma. **2.** Günün ilk alış verişi. **3.** *zf.* İlk olarak; ilk defa; ilk kez.

seftece, [Ar. seftece سفتجه] *{OsT} is.* Poliçe.

seftelemek, [Ar. istiftaḥ => siftah-la-mak / sefte-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Başlamak. [DS]

seftila, [? seftila] *{ağız} is.* Kırmızı renkli şeker pancarı. [DS]

sefuf, [Ar. sefūf سفوف] *(sefu:f) {OsT} is.* Toz ilaç.

seg[1], [seg / sak] *{eT} sf.* Uyanık; müteyakkız; zeyrek. [ETY]

seg[2], [Far. seg سگ] *{OsT} is.* Köpek; it. ◻ **seg-can,** *{OsT} 1. Köpek canlı. 2. mecaz. Dayanıklı.*‖ **seg-i divāne,** *{OsT} Kuduz köpek.*‖ **seg-peçe,** *{OsT} Köpek yavrusu; enik*

segabet, [Ar. seġābet سغابت] *(sega:bet) {OsT} is.* Açlık.

segabi, [Far. seg-i ābī سگابى] *(sega:bi:) {OsT} is.* Kunduz.

segâh, [Far. segāh سگاه] *(segâ:h) {OsT} is.* Klasik Türk müziğinde si perdesi ve bu perdedeki makam. ◻ **segâh-acem,** *{OsT} Klasik Türk müziğinde eskiden kullanılmış birleşik bir makam.*‖ **segâh-māye,** *{OsT} müz. Segâh perdesinde kalan maye makam.*‖ **segâh-muhayyer,** *{OsT} müz. Klasik Türk müziğinde eskiden kullanılmış birleşik bir makam.*‖ **segâh perdesi,** *{OsT} Klasik Türk müziğinde orta sekizlinin 22. perdesi.*

segban, [Far. seg-bān سگبان] *(segba:n) is.* **1.** Köpek bakıcısı; köpek çobanı. **2.** *tar.* Yeniçeri ocağına bağlı bir sınıf; seğmen. **3.** İmparatorluk döneminde sarayın av köpeklerine bakan kimse. ◻ **segbān-ı**

cedîd, *{OsT} 19. yy. başlarında kurulmuş bulunan yeni bir asker ocağı.*

segir, [? segir] *{ağız} is.* Anasız veya babasız, yoksul çocuk. [DS]

segirtmek, [seg-ir-t-mek] *{eT} {ağız} gçsz. f. [-ür]* Seğirtmek; koşturmak. [DLT] [DS]

segiş, [? segiş] *{ağız} is.* İki yaşında semirmiş keçi. [DS]

segman, [Lat. secare *(kesmek)* > segmentum > Fr. segment] *is.* **1.** Parça. **2.** *mat.* Daire parçası. **3.** Bir motorun alt bölümü ile üst bölümü arasındaki bağlantıda sızdırmazlık sağlayan mantar veya amyant parça.

segmanter, [Fr. segmentaire] *sf.* Birçok parçalardan meydana gelmiş; kıtavi.

segmen, [Far. serbān => seymen / seğmen] *{ağız} is. folk.* Köyden köye gelin almaya giden, güvey tarafından davullu zurnalı, atlı, cepkenli delikanlı alayı. [DS]

segment, [Lat. segmentum *(parça)*] *is. biy.* Bölüt.

segmilek, -ği [segmi-le-k ?] *{ağız} sf.* Benzer; benzeyen. [DS]

segran, [? segran] *{ağız} is.* Ormandan kesilen odun. [DS]

segregasyon, [Lat. segregare *(ayırmak)* > Fr. ségrégation] *is. biy.* Mayozda homolog kromozomların ayrılması ve bunun sonucu olarak alellerin ayrılarak farklı gametlere gitmesi; ayrılma. 🗗 **segregasyon ilkesi,** *biy. Ayrılma ilkesi.*

segremek, [seg-(i)r-ē-mek] *(segre:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Seğirtmek. [DLT]

segri, [Far. seġrī سغری] *(seğri:) is.* Hayvanın beli ile kuyruğu arasındaki tombul bölge; sağrı.

segrişmek, [seg-(i)r-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Koşuşmak; birlikte seğirtmek. [DLT]

segürmek, [seg-ir-mek / seg-ür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Koşmak. [DS]

segürtme, [seg-ür-t-me] *{ağız} is.* Tahtadan yapılmış arkalıksız küçük iskemle. [DS]

segürtmek, [seğir-t-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Seğirtmek. [DS]

seğ[1], [sak / seğ *(yans.)*] *is.* Kıpırdamayı, kımıldanmayı, titremeyi, bu biçemlerde hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *seğ-ir-mek, seğ-ir-dim, seğ-ir-t-mek*

seğ[2], [seğ / sey] *{ağız} is.* Şap. $K[Al(SO_6H_4)_2(H_2O)_2]$, $_6H_2O$

seğdim[1], [seğ *(yans.)* > seğ-dim] *{ağız} is.* Arktan değirmene su geçiren tahta oluk. [DS]

seğdim[2], [? seğdim] *{ağız} is.* Uzun boylu, ince kimse. [DS]

seğek, -ği [señ-ek] *{ağız} is.* **1.** Çam ağacından oyularak yapılmış tahta su kabı; senek. **2.** Bakır güğüm. [DS]

seğel, [seğ-el / sey-el] *{ağız} is.* Elçi; haberci. [DS]

seğelek, -ği [seğ-ele-k] *{ağız} is.* Keten tohumu. [DS]

seğelmek[1], [seğ-el-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Düşmek. **2.** Bayılmak. **3.** Aptalca durmak; alıklaşmak. [DS] 🗗 **seğele kalmak,** *{ağız} Bayılmak.* [DS]

seğelmek[2], [seğ-el-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Ses için) kısılmak. [DS]

seğeltmek, [seğ-el-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Bayıltmak. **2.** Nefesini kesmek. [DS]

seğen[1], [Ar. ṣaḥn => sahan / seğen] *{ağız} is.* Bakır tabak; sahan. [DS]

seğen[2], [ser-en] *{ağız} is.* Raf. [DS]

seğer, [sığar / seğer] *{ağız} is.* Sığır. [DS]

seğerbaşı, [seğer+baş-ı] *{ağız} is.* Aile toplantılarını yöneten kişi. [DS]

seğerden, [? seğerden] *{ağız} is.* Büyük kadın ayakkabısı kalıbı. [DS]

seğerek[1], **-ği** [seğ-er-ek] *{ağız} is.* Keten tohumu. [DS]

seğerek[2], **-ği** [seğ *(yans.)* > seğ-er-ek] *{ağız} is.* Peynir kurdu. [DS]

seğertmek, [seğ *(yans.)* > seğ-ir-t-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Koşmak. [DS]

seği, [seğ-i] *{ağız} is.* Ucu yanmış odun.[DS]

seğir[1], [seğ-ir / sığır] *{ağız} is.* **1.** Sıradağ. **2.** Dağ sırtı. [DS] 🗗 **seğiri aşağı,** *{ağız} Bayır aşağı.* [DS]

seğir[2], [sey-ir] *{ağız} sf.* **1.** Eğlenceli; gülünç. **2.** Hoşa giden. [DS]

seğir[3], [Yun. senoron => sınır > seğir] *{ağız} is.* İki tarla arasındaki sınır. [DS]

seğir[4], [seğ-ir] *{ağız} is.* **1.** Vakit; zaman. **2.** Çağ. [DS]

seğirden, [seğ *(yans.)* > seğ-ir-den] *{ağız} is.* **1.** Kunduracılıkta çocuklar için kullanılan 28 numara çocuk ayakkabısı kalıbı. **2.** Koşucu. [DS]

seğirdici, [seğ *(yans.)* > seğir-(t)-ici] *{ağız} is.* Arkadaş. [DS]

seğirdim, [seğ *(yans.)* > seg-ir-t-mek > seğ-ir-t-mek > seğ-ir-t-im سکردم] *is.* **1.** Yaya koşusu; koşma; koşuş; koşu. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** Akın; hücum. *{eAT} {OsT} (aynı)* **3.** *{ağız}* Yabancı kekliklerin çığırtkan kekliğin sesine gelmeleri. [DS] **4.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Bir koşuşta alınan yol. [DS] **5.** *{ağız}* Değirmen arkından çarka giden suyun aktığı dik oluk. [DS] **6.** *{ağız}* Değirmen oluğunun vb. şeyin eğimi; eğiklik; akıntı. [DS] **7.** Topun geri tepmesi. **8.** İstanbul dışındaki mezbahalarda Yeniçeri mutfağı için kesilmiş etleri taşıyan atların ön ve arkalarında yürüyen görevli. **9.** *bilş.* Art arda gelen ve aynı değere sahip bitlerin uzunluğu; dizi uzunluğu. 🗗 **seğirdim ayları,** *{ağız}* → üç aylar. [DS]‖ **seğirdim etmek,** *{eAT} {OsT} 1. At koşturmak. 2. Hücum etmek. 3. Akın etmek. 4. Talan etmek.*‖ **seğirdim eylemek,** *{eAT} {OsT}* → seğirdim etmek.‖ **seğirdim kılmak,** *{eAT} {OsT}* → seğirdim etmek.‖ **seğirdim oluğu,** *{ağız}*

Değirmen arkından çarka giden suyun aktığı dik oluk.[DS]|| **seğirdim salmak,** *{eAT} {OsT} 1. Hücum etmek; akın etmek. 2. İstila etmek. 3. {OsT} Hızla koşmak.*|| **seğirdim yeri,** *{OsT} Koşu yolu.*|| **seğirdim yolu,** *1. Kale duvarları üzerinde bir tarafı mazgallı yol. 2. Han odaları önündeki dar gezinti yeri.*

seğirdimci, [seğirdim-ci سكردجى] *{eAT} is.* Akıncı.

seğirdişme, [seğ-ir-(t)-iş-me] *is.* Seğirdişmek eylemi.

seğirdişmek, [seğ-ir-t-mek > seğ-ir-(t)-iş-mek سكردشمك] *işteş. f. [-ir]* **1.** Birlikte seğirtmek; beraber koşmak. *{eAT} {OsT} (aym)* **2.** Birlikte gayret etmek; birlikte emek harcamak; hep beraber çabalamak.

seğirdürce, [seğirt-mek > seğird-ür-ce] *{OsT} sf.* (Çocuk için) koşma çağına gelmiş; koşar oynar.

seğirme, [seğ-ir-me] *is.* Seğirmek eylemi.

seğirmek[1], [*eT.* sekrī-mek > se *(yans.)* > seğ-ir-mek سكرمك] *gçsz. f. [-er]* **1.** Hafif kımıldamak. *{OsT} (aym)* **2.** Vücudun herhangi bir yerinde, deri ve altındaki kas birlikte istek dışı olarak hafif hafif kasılıp titremek.

seğirmek[2], [seğ *(yans.)* > seğ-ir-mek سكرمك] *{eAT} {OsT} gçsz.f. [-ir]* Koşmak.

seğirmek[3], [seğ-ir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Sindirmek. [DS]

seğirtme, [seğ *(yans.)* > seğ-ir-t-me] *is.* **1.** Seğirtmek eylemi. **2.** Yem yerine tüy takılarak kullanılan olta. 🗗 **seğirtme zoka,** *Yanlarında bir yem, bir ölü balık, bir yalancı yem takacak iğneler bulunan kalaydan balık.*

seğirtmek, [seğ *(yans.)* > seg-ir-t-mek > seğ-ir-t-mek سكردمك] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Koşmak. *{eAT} {OsT} (aym)* **2.** Hızlı adımlarla, sıçrama hareketleri ile yakın bir yere koşar gibi yürümek. **3.** *{OsT}* Yürümek. **4.** *{eAT} {OsT}* Saldırmak; akın etmek; yağma için hücum etmek; çapmak. **5.** *{ağız}* Yetişmek. [DS] **6.** *{ağız}* (Davar için) çiftleşmek. [DS] **6.** *{eAT} {OsT} gçl. f.* Koşturmak. 🗗 **seğirdi seğirdi,** *{18. yy.} Koşa koşa.*|| **seğirdi yürümek,** *{eAT} Koşarak gitmek.*|| **seğirdü başlamak,** *{eAT} Koşmaya başlamak.*|| **seğirtmek gerekmek,** *{eAT} Seğirtmek zorunluluğu doğmak.*

seğirttirmek, [seğirt-tir-mek سكيرتدرمك] *{OsT} gçl. f. [-ür]* Koşturmak.

seğis, [? seğis] *{ağız} is.* İki yaşında enenmiş erkek keçi. [DS]

seğitmek, [seğ-ir-t-mek > seğ-it-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** *{OsT}* Dolaşmak. **2.** *{ağız}* Koşmak. [DS]

seğleme, [seğ-le-me] *{ağız} is.* Şapla iyi edilen bir hastalık. [DS]

seğlemek, [seğ-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r [-l(i)-yor]* Deriyi şaplamak. [DS]

seğli[1], [seğ-li] *{ağız} sf.* Köşeli. [DS]

seğli[2], [seğ-li] *{ağız} sf.* Düşüncesizce konuşan; akılsız; aptal. [DS]

seğli[3], [seğ-li] *{ağız} sf.* Tadı buruk; acımsı. [DS]

seğmen[1], [Far. seg-bān سگمن] *is.* **1.** İmparatorluk döneminde, saraydaki av köpeklerinin yetiştirilmesi ve bakımı ile görevli kimse. **2.** Bayram, düğün ve başka törenlere mahalli kıyafetleri ile atlı veya yaya olarak katılan kimse; seğmen. **3.** Yeniçeri ocağına bağlı bir askerî sınıf; sekban. 🗗 **seğmen başı,** *{OsT} Sekban başı.*

seğmen[2], [Yun. skhamnì] *{ağız} is.* Tahtadan yapılma arkalıksız, küçük iskemle. [DS]

seğmen[3], [seğ-men] *{ağız} is.* **1.** Üstü işlemeli heybe. **2.** Bir tür kilim ve çul dokuma örneği. [DS]

seğmilek, -ği [seğmi-lek] *{ağız} e.* Benzer; gibi. [DS]

seğnemek, [seğ-(i)n-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(i)-yor]* (Yağmur için) dinmek. [DS]

seğrek, -ği [seğ-(i)r-e-k] *{OsT} {ağız} is.* Keten tohumu; zeyrek. [DS]

seğremek, [seğ-(i)r-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* Az kımıldamak. [DS]

seğricek, -ği [seğ-(i)r-i-cek] *{ağız} is.* Seğirme; tik. [DS] 🗗 **seğriceği tutmak,** *{ağız} Yerinde duramamak; kıpır kıpır oynamak.* [DS]

seğriceklenmek, [seğricek-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Yerinde duramamak; kıpır kıpır oynamak. [DS]

seğricekli, [seğricek-li] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) hoppa; oynak. **2.** Seğrime hastalığı olan; tikli. [DS]

seğricen, [seğri-cen] *{ağız} is.* → seğrik. [DS]

seğrik, -ği [seğri-mek *(sinek kurt atmak)* > seğri-k] *{ağız} is.* Peynir kurdu. [DS]

seğrimek, [sek-(i)r-i-mek / seğ-(i)r-i-mek سكرمك] *{eAT} gçsz. f. [-r]* **1.** Tiril tiril titremek. **2.** *{OsT}* Sıçramak. **3.** (Sinek için) kurt atmak. **4.** Hücum etmek; üşüşmek. **5.** *{ağız}* Seğirmek. [DS] **6.** *{ağız}* Can çekişmek. [DS]

seğrişmek, [seğri-mek > seğri-ş-mek] *{OsT} işteş. f. [-ür]* Koşuşmak.

seğritmek, [sek-ir-t-mek > seğri-t-mek] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Saptırmak.

seğsenmek, [seğ-se-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Bir kimseye vurmak için kolunu kaldırmak. [DS]

seğsinmek, [seğ-sin-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* → seğsenmek. [DS]

seh, [Ar. ṣaḥḥ => seh] *{ağız} is.* **1.** Dikkat. **2.** Gerçekten; sahi. 🗗 **seh olmak,** *{ağız} Anlamaya çalışmak; dinlemek.* [DS]

seha, -a'i [Ar. seḥā' سحاء] *(seha:) {OsT} is. anat.* Beyin zarı.

sehab, [Ar. seḥāb سحاب] *(seha:b) {OsT} is. is.* **1.** Bulut. **2.** *mecaz.* Karanlık. **3.** Kalabalık hâlde uçu-

şan böcek sürüsü. 🗗 **sehāb-alūd,** *{OsT} Bulutlu.*|| **sehāb-ı gayr-ı muzî,** *{OsT} gök b. Karanlık nebülözler.*|| **sehāb-ı matîr,** *{OsT} Yağmur bulutu.*|| **sehāb-i rahmet,** *{OsT} Yağmur bulutu.*

sehabe, [Ar. seḥāb > seḥābe سحابه] *(seha:be) {OsT} is.* **1.** Bir tek bulut. **2.** *gök b.* Özel aygıt ve yöntemlerle çekilmiş güneş resimlerinde görülen gölgeli yerlerden her biri; püskülcük.

sehabi, [Ar. seḥāb >seḥābī / sehābiyye سحابى / سحابيه] *(seha:bi:) {OsT} sf.* **1.** Bulutla ilgili. **2.** Bulutumsu.

sehabiye, [Ar. seḥābī > seḥābiyye سحابيه] *(seha:biye) {OsT} is. gök b.* Nebülöz.

sehabiyet, [Ar. seḥabiyye > seḥābiyyet سحابيت] *(seha:biyet) {OsT} is.* Bulutlu oluş; bulutluluk.

sehafet, [Ar. seḫāfet سخافت] *(seha:fet {OsT} is.* **1.** Zayıflık. **2.** Bozukluk. **3.** Hafiflik. **4.** Akılsızlık.

seha'i, [Ar. seḥā' > seḥā'ī / seḥā'īye سحائى / سحائيه] *(seha:i:) {OsT} sf.* Beyin zarı ile ilgili.

seha'ib, [Ar. seḥāb > seḥā'ib سحائب] *(seha:ib) {OsT} is.* Bulutlar. 🗗 **sehā'ib-i meftūre,** *{OsT} Durgun ve ağır bulutlar.*

sehaka, [Ar. saḥḳ > seḥḥāḳa سحاقه] *(seha:ka) {OsT} is.* Etken eşcinsel kadın; sevici.

sehanet, [Ar. ṣeḫānet سخانت] *(seha:net) {OsT} is.* **1.** Sıcak olma; sıcaklık. **2.** Kalınlık. **3.** Katılık; peklik.

sehaya, [Ar. seḥā > seḥāya سحايه] *(seha:ya) {OsT} is.* Beyin zarları.

sehek, [Ar. sehek سهك] *{OsT} is. bot.* Buğday pası.

sehel, [Ar. sehl سهل] *{eAT} sf.* **1.** Az; azıcık; bir parça; biraz. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** Pek basit.

sehelden, [sehel-den سهلدن] *{eAT} zf.* Çok geçmeden; az sonra.

sehem, [Ar. selım => sehem] *{ağız} is.* Pay; hisse. [DS]

sehen, [Ar. ṣaḥn => sahan / sehen] *{ağız} is.* Bakır tabak; sahan. [DS]

sehenlik, -ği [sehen-lik] *{ağız} is.* El yıkanacak yer. [DS]

seher[1], [Ar. seḥer سحر] *{OsT} is.* Güneşin doğmasından önceki zaman; sabahın erken saati; tan ağartısı. 🗗 **seher-gâh,** *{OsT} Seher vakti; sabahın alaca karanlığı.*|| **seher-geh,** *{OsT}* → sehergâh.|| **seher-hîz,** *{OsT} 1. Sabahları erken kalkan; erkenci. 2. (Rüzgâr için) sabahları esen.*|| **seher-i āmme,** *{OsT} gök b. Güneş, ufkun altında 6° iken gözlenen gün ağarması veya kararması.*|| **seher yeli,** *Sabahın erken saatlerinde esen hafîf serin rüzgâr.*

seher[2], [Ar. seher سهر] *{OsT} is.* Geceleri uyuyamama hastalığı.

seherce, [sakar-ca > seherce] *{ağız} is.* Alnı ak, kara tüylü bir su kuşu; sakar meke. [DS]

sehere, [Ar. siḥr > sāḥir > seḥere سحره] *{OsT} is.* Büyücüler.

seherî, [Ar. seher > seherī سهرى] *(seheri:) {OsT} sf.* Seherle ilgili

sehet, [Ar. sā'at => sahat / sehet] *{ağız} is.* Saat. [DS]

sehhaka, [Ar. saḥḳ > seḥḥāḳa سحاقه] *(seha:ka) {OsT} is.* Etken eşcinsel kadın; sevici.

sehhar, [Ar. siḥr > seḥḥār / seḥḥāre سحار / سحاره] *(sehha:r) {OsT} sf.* **1.** Kuvvetli büyücü; pek sihirbaz. **2.** *mecaz.* Kuvvetle kendine çeken; büyüleyici.

sehhare, [Ar. seḥḥār > seḥḥāre سحاره] *{OsT} is.* **1.** Sehharın dişili. **2.** Çok güzel ve büyüleyici kadın.

sehi[1], [Far. sehī سهى] *(sehi:) {OsT} sf.* **1.** Düz; doğru. **2.** (Boy için) fidan gibi. 🗗 **sehî kad,** *{OsT} Fidan gibi boy.*|| **sehî-kāmet,** *{OsT} Düzgün boy.*

sehi[2], [sek-i > sehi] *{ağız} is.* Merdiven.[DS]

sehil[1], [Ar. sāḥil => sehil] *{ağız} is.* **1.** Sıcak iklim. **2.** Sıcak yerler; sıcak iklimli yerler. **3.** Ilıman, kuytu ve gölgelik yerler. [DS]

sehil[2], [Ar. siḥr => sihir > sehil] *{ağız} is.* Büyü. [DS]

sehim, [Ar. sehm > sehīm سهيم] *(sehi:m) {OsT} sf.* Hisse sahibi; pay sahibi.

sehim, -hmi, [Ar. sehm سهم] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Hisse, pay; kısmet. **2.** *huk.* Mirasçıların mirastaki payları. [DS] 🗗 **sehim kâğıdı,** *{OsT} Faizi aylık olarak alınmak üzere devlet hazinesine ödünç verilen paranın karşılığında verilen senet.*

sehitmen, [seki-t-men] *{ağız} is.* Arkalıksız küçük tahta iskemle. [DS]

sehiv, -hvi [Ar. sehv سهو] *{OsT} is.* Yanlış; hata; yanılma.

sehl, [Ar. sehl سهل] *{OsT} sf.* **1.** Kolay. **2.** Yalın; sade. 🗗 **selıl-i mümtenî,** *{OsT} ed. Dıştan bakıldığında kolay ve sade göründüğü hâlde gerçekte bulunup söylenmesi ve taklit edilmesi zor olan söz.*|| **sehlter,** *{OsT} Çok kolay; en kolay.*

sehlek, -ği [seğel-mek > seğel-ek / sehlek ?] *{ağız} sf.* Yılışık; arsız. [DS]

sehlem, [? seklem / sehlem] *{ağız} is.* Kıldan dokunmuş çuval. [DS]

sehlemek[1], [seh-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Karanlıkta görmeye çalışmak. [DS]

sehlemek[2], [seh-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Solumak. [DS]

sehlen, [Ar. sehl > sehlen سهلاً] *(se'hlen) {OsT} zf.* Kolayca; kolaylıkla.

sehlik, -ği [seh-lik] *{ağız} sf.* **1.** Vurdumduymaz; aldırmaz; aptal. **2.** Dargınlık. [DS]

sehluk, -ğu [seh-luk] *{ağız} sf.* → sehlik. [DS]

sehlük, -ğü [seh-lük] *{ağız} sf.* → sehlik. [DS]

sehm[1], [Ar. sehm سهم] *{OsT} is.* **1.** Yayla atılan kamış ok; ok. **2.** Yay. **3.** Ucu sivri demirli değnek. **4.** İki ucunda tespit edilmiş bir kirişin yük altındaki bükülme payı. **5.** Kısım; hisse; pay. **6.** Hisse senedi bedeli; aksiyon. **7.** *fiz.* Enine bir kuvvetin etkisi altında yatay bir parçanın nötr lifinin bükülme miktarı; ok. **8.** Kerestelik tomruklarda eğrilik payı.

sehm[2], [Far. sehm سهم] *{OsT} is.* Korku; dehşet. 🗗 **sehm-gîn,** *{OsT} Korkunç; korkulu.*|| **sehm-nāk,** *{OsT} Korkulu; korkunç.*

sehmî, [Ar. sehm > sehmī سهمی] *(sehmi:) {OsT} sf.* **1.** Okla ilgili; oka ilişkin. **2.** Okumsu; ok gibi.

sehniç, -ci [? sehniç] *{ağız} is.* Düz, küçük, ağzı açık toprak ya da cam kap. [DS]

sehnimek, [seğ-(i)n-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Yağmur için) dinmek. [DS]

sehpa, [Far. se *(üç)* + pā *(ayak)* سه پا] *{OsT} is.* **1.** Üç ayaklı destek üzerine kurulmuş herhangi bir araç. **2.** Üstüne bir şey koymaya yarayan üç veya dört ayaklı destek. **3.** Ev, büro ve iş yerlerinde, üzerine çay bardağı, fincan ya da sigara tablası koymaya yarayan küçük masa. **4.** Darağacı. **5.** Üç ayaklı masa veya iskemle. **6.** Ressamların yapmakta oldukları resmi yerleştirdikleri ağaçtan hafif çatkı. **7.** Heykeltıraşların üstüne işleyecekleri çamur veya balmumunu yerleştirdikleri döner tablalı masa. **8.** İnşaatlarda düşey iki dikme üzerine konulan yatay ağaç parça. **9.** Üzerine işlenecek parça tutturulan ahşap tezgâh. **10.** Dokumacılıkta çözgü makinesi arkasına yerleştirilen ve çözülecek ipliklerin konulduğu çıkrık. **11.** Çalgıcıların notalarını koydukları boyu ayarlanabilir düzenek. **12.** Atların atlaması için konulmuş sırığın iki ucundan dayandığı ayaklı parçalar. **13.** Fotoğraf veya sinema çekim makinesinin üzerine yerleştirildiği genellikle üç ayaklı destek. **14.** Bazı silahların, atış anında açılarak üzerine yerleştirildiği ters dönmüş V biçimindeki parça. **15.** *sf.* Sehpa biçiminde olan. 🗗 **sehpaya çekmek,** *Asmak; idam etmek; darağacına çekmek.*

sehran, [Ar. sehrān سهران] *(sehra:n) {OsT} sf.* Geceleri uyanık duran.

sehratlık, -ğı [sehrat-lık ?] *{ağız} is.* Üstünde cep bulunan geniş kemerli, kayış kuşak. [DS]

sehretlik, [sehret-lik ?] *{ağız} is.* → sehratlık. [DS]

sehreng, [Far. se *(üç)* + reng سهرنگ] *{OsT} is.* **1.** Üç renk. **2.** Üç renk iplikle dokunmuş bir tür ipekli kumaş.

sehtar, [Far. sih-tār سه تار] *(sehta:r) {OsT} is.* Üç telli, rübaba benzer bir çalgı.

sehun, [Far. seḫun سخون] *{OsT} is.* Söz.

sehv, [Ar. sehv سهو] *is.* → sehiv. 🗗 **sehv-i kalem,** *{OsT} Yanlışlıkla yazma.*|| **sehv-i mürettib,** *{OsT} Dizgi yanlışı.*|| **sehv-i sarîh,** *{OsT} Açıkça görülen yanlış.*|| **sehv-i tertîb,** *{OsT} Dizgi yanlışı.*

sehven, [Ar. sehv > sehven سهواً] *(se'hven) {OsT} zf.* Yanlışlıkla; yanlış olarak.

sehviyat, [Ar. sehv > sehviyyāt سهویات] *(sehviya:t) {OsT} is.* Yanlışlar; hatalar.

-sek, [-sa-k / -se-k] *yap. e.* → -sak.

sek[1], [Fr. sec *(kuru)*] *sf.* **1.** (İçki için) içine su veya başka bir içki karıştırılmamış. **2.** (Beyaz şarap için) mayalanma sırasında içindeki bütün şeker alkole dönüşmüş olan. **3.** *zf.* Su veya içki karıştırılmadan.

sek[2], [Far. seg => sek] *{ağız} is.* Köpek. [DS]

sek[3], [sek] *{ağız} is.* Boya olarak kullanılan bir tür toprak. [DS]

sek[4], [sek] *{ağız} is.* Yanları yayvan sepet. [DS]

sek[5], [sek] *{ağız} is.* Tortu. [DS]

sek[6], [Far. sekū] *{ağız} is.* Toprak üstündeki yükselti; doğal set. [DS]

sekaltı, [seki+alt-ı > sekaltı] *{ağız} is.* Odanın ayakkabı konulan yeri; eşik. [DS]

sekam, [Ar. seḳam سقم] *{OsT} is.* Hastalık.

sekans, [Lat. sequentia > séquence] *is.* Dizi.

sekant, [Lat. secans > Fr. sécant] *is. mat.* Kesen doğru; kesen.

sekâra, [Ar. sekr > sekārā سکاری] *(sekâra:) {OsT} is.* Sarhoşlar.

sekarat, [Ar. sekārā(t) = sekarat] *{ağız} is.* Ölüm durumu. [DS]

sekaret, [Ar. sekārā(t) => sekaret] *{ağız} sf.* Ölüm durumunda. [DS]

sekb, [Ar. sekb سکب] *{OsT} is.* (Sıvı için) dökme, boşaltma.

sekban, [Far. seg *(köpek)* + -bān *(bakıcı)* > sek-bān سکبان] *{OsT} is.* **1.** Köpek bakıcısı. **2.** Eskiden sarayda padişahın av köpeklerini yetiştirip eğiten görevlilere verilen ad.

sekbanbaşı, [Far. segbān + T. baş-ı سکبان باشی] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde sekbanların kumandanına verilen ad.

sekbe, [Ar. sekbe سکبه] *{OsT} is.* **1.** Başta bulunan kepek. **2.** Takke; başlık.

sekçe[1], [sek-çe] *{ağız} is.* Kalça; kaba et. [DS]

sekçe[2], [sek-çe] *{ağız} is.* Arkalıksız ve alçak tahta iskemle. [DS]

sekdelemek, [sek-(i)t-ele-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tek ayak üzerinde sıçrayarak yürümek veya koşmak. [DS]

seke[1]**,** [? seke] *{ağız} is.* Yatak örtüsü; pike. [DS]

seke[2]**,** [Far. sekū => seke] *{ağız} is.* Odanın ayakkabı çıkarılan yeri; eşik. [DS]

seke[3]**,** [Far. sekū ? => seke] *{ağız} is.* **1.** Arkalıksız ve alçak, tahta iskemle. **2.** Okul sırası. **3.** Peyke. [DS]

sekebat, [Ar. sekbe >sekebāt سكبات] *(sekeba:t) {OsT} is.* **1.** Baş kepekleri. **2.** Takkeler.

sekel, [Lat. sequi *(takip etme)* > sequela > Fr. séquelle] *is.* Bir hastalığın klinik seyri son bulduktan sonra devam eden doku ve fonksiyon bozuklukları.

sekelemek[1]**,** [sek-mek > sek-e-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Tek ayak üstünde sıçrayarak yürümek. **2.** Aksamak; topallamak. **3.** (Çocuk için) ilk kez yürümek. [DS]

sekelemek[2]**,** [sep-e-le-mek > sekele-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r [-l(i)-yor]* (Yağmur, kar vb. için) azar azar ve ince ince yağmak. [DS]

sekeletmek, [sek-mek > sek-e-le-t-mek سكه لتمك] *{OsT} gçl. f. [-ir]* **1.** Sendeletmek. **2.** Sektirmek.

sekellemek, [sek-e-le-mek > sek-e(l)-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tek ayak üstünde sıçrayarak yürümek. [DS]

sekemeç, -ci [Far. sekū => seki > seke-meç] *{ağız} is.* Avlu içinde yazın oturulan, mutfak olarak da kullanılan tek oda. [DS]

sekemek, -ği [Far. sekū => seki > seke-mek] *{ağız} is.* **1.** Merdiven basamağı; merdiven. **2.** Toprak üstündeki yükseklik; doğal set. [DS]

sekenat, [Ar. sekne > sekenāt سكنات] *(sekena:t) {OsT} is.* **1.** Durmalar; duruşlar; kımıldanmayışlar. **2.** Yerinde durma; kımıldamama.

Sekendiz, [sek-en-diz] *is. gök b.* Güneşe yakınlık bakımından altıncı, büyüklük bakımından ikinci, dünyanın çevresindeki turunu 29,46 yılda tamamlayan gezegen; Satürn; Zühal.

sekene, [Ar. sākin > sekene سكنه] *{OsT} is.* Bir yerde oturanlar; ikamet edenler. ◻ **sekene-i aslî,** *{OsT} sosy. Yerli.*|| **sekene-i karye,** *{OsT}* Köyde oturanlar.

sekeran, [Ar. sekr > sekerān سكران] *(sekera:n) {OsT} is.* Sarhoşluk.

sekerat, [Ar. sekere > sekerāt سكرات] *(sekera:t) {OsT} is.* Sarhoşluk. ◻ **sekerātü'l-mevt,** *{OsT} Can çekişme anında gelen baygınlık, dalgınlık.*

sekerçi, [*seker > seker-çi] *{eT} is.* **1.** Saldırgan; tecavüzcü. **2.** Eşkıya; haydut. [KB]

sekerlemek, [seker-lē-mek] *(sekerle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Saldırmak; tecavüz etmek.

sekgiz, [sekiz / sekkiz] *{ağız} sf.* Sekiz. [DS]

sekız, [sekiz > sekız] *{ağız} sf.* Sekiz. [DS]

seki[1]**,** [*eT. sek-il > seki سكى] *is.* Kimi at, eşek, katır ve sığırların ayaklarında bileğe kadar görülen beyazlık. *{eAT} {ağız} (aym)* [DS]

seki[2]**,** [*eT. sekü > seki سكى] *is.* **1.** Direklerin tabanına konulan taş; direk tabanı. **2.** Bir yapının cephesinde veya kapı önünde çıkıntı yapan dış merdiven. **3.** *{ağız}* Balkon; çıkma. [DS] **4.** *{ağız}* Bir şey koymak için ocak üstüne veya duvarlara yapılan çıkıntı. [DS] **5.** *{ağız}* Merdiven; merdiven basamağı. [DS] **6.** *{ağız}* Ayakkabı çıkarılan yer; eşik. [DS] **7.** *{ağız}* Koridor; sofa. [DS] **8.** *{ağız}* Oturmak amacıyla yapılmış merdiven basamağına benzer yükseklik; sedir; kerevet. *{eAT} {OsT} (aym)* [DS] **9.** *{ağız}* Tahta karyola; divan. [DS] **10.** *{ağız}* Ağıl ya da ahırlarda çobanların yatması için yapılan yüksekçe yer. [DS] **11.** *{ağız}* Toprak üzerindeki doğal set. [DS] **12.** Yamaçlarda görülen basamaklı yüzey şekli; taraça; teras. **13.** *{ağız}* Ormanlık alanlardaki, kayalık veya dağ üstündeki düzlük. [DS] **14.** *{ağız}* Tarla ve bahçelerdeki basamak biçimindeki düzlükler. [DS] **15.** *{ağız}* Bağ duvarı. [DS] **16.** *{ağız}* Avluda yazın oturulan ve mutfak olarak kullanılan tek oda. [DS] **17.** *{ağız}* Meyilli, su tutmayan arazi. [DS] **18.** *{ağız}* Kaldırım. [DS] **19.** *{ağız}* Ahır damı. [DS] **20.** *{ağız}* Arsa; tarla; yer. [DS] **21.** *{ağız}* Bağ evlerinin önünde, yazın oturulan ortası düz, çevresi çiçekli yer. [DS] **22.** *{ağız}* Toprak parçası. [DS] **23.** *{ağız}* Yüksek, tümsek yer. [DS] ◻ **seki altı,** *{ağız} 1. Ayakkabı çıkarılan yer; eşik. 2. Koridor.* [DS]|| **seki seklem,** *{ağız} Bağ bahçe.* [DS]

seki[3]**,** [Yun. skhemnì] *{ağız} is.* **1.** Alçak, arkalıksız tahta iskemle. [DS] **2.** *{ağız}* Tahta sıra. [DS]

sekil[1]**,** [seki-l سكل] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Atın ayak bileklerinde olan beyazlık. **2.** *{ağız}* At, eşek ve sığırların ayaklarındaki ak leke. [DS] **3.** *sf.* (At için) ayaklarında beyazlık olan; sekili. **4.** Alnında beyazlık olan.

sekil[2]**,** [Ar. sekil سكل] *{OsT} is. tas.* Bektaşi dervişlerinin boyunlarına astıkları taş.

sekileme, [seki-le-me] *is.* Sekilemek eylemi; teraslama.

sekilemek[1]**,** [seki-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tarım yapmak ya da erozyonu önlemek amacıyla bir yamaçta merdiven basamağına benzer bölümler oluşturmak; teraslamak; taraçalamak.

sekilemek[2]**,** [seki-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* → sekilenmek. [DS]

sekilenmek, [seki-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Bir parça oturmak. [DS]

sekilgen, [sekil-gen ?] *{ağız} is.* Sancı. ◻ **sekilgen tutmak,** *{ağız} Sancı tutmak.* [DS]

sekili[1], [seki[1]-li] *sf.* (At vb. hayvan için) ayağında beyazlık bulunan.

sekili[2], [seki[2]-li] *sf.* **1.** (Yamaç için) seki yapılmış olan. **2.** *{ağız}* (Yol için) bozuk; kasisli. [DS]

sekilmek, [seki-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Bir parça oturmak. [DS]

sekin, [? sekin] *{ağız} sf.* Korunan; sığınan. 🗗 **sekin olmak,** *{ağız} Korunmak; sığınmak.* [DS]

sekinci, [Ar. sekine *(sükûnet)* + T. –ci > sekin-ci] *sf.* Sekincilik taraftarı olan.

sekincilik, -ği [sekin-ci-lik] *is. fel.* **1.** Tam bir gönül rahatlığı ile tutkusuzluk içinde bütün arzu ve ihtiraslardan sıyrılmış olarak, hiçbir direnç göstermeden kendini Allah'a ibadete vermeyi ve ilahî huzuru bulmayı amaçlayan dünya görüşü; dingincilik; kietizm. **2.** Dünyadan yüz çeviren bir yaşama tutumu. **3.** *tasvf.* Sürekli olarak çaba göstererek Allah'tan uzaklaşmak yerine içe kapanış ve sessizlik içinde her şeyden yüz çevirerek bir olan ve birliği ile bütün evreni kuşatmış olan Allah'a varma yolu.

sekine, [Ar. sekīne / sekīnet سكينه / سكينت] *(seki:ne) {OsT} is.* **1.** Sakin olma; dinlenme; dinginlik. **2.** Gönül rahatlığı; huzur; erinç. **3.** Bir tabut içinde gezdirerek düşmanlarına korku, kendilerine güven sağlayan İsrailoğullarına bağışlanan bir mucize.

sekinet, [Ar. sekīne / sekīnet سكينت] *{OsT} is.* → sekine.

sekingen, [sekin-gen ?] *{ağız} is.* Sancı. [DS]

sekinmek, [sek-in-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Oynamak; zıplamak; dans etmek. **2.** İki yanına vurarak ağlamak; dövünmek. [DS]

sekir[1], **-kri** [Ar. sekr سكر] *{OsT} is.* **1.** Sarhoşluk. **2.** *tasvf.* Tasavvuf erbabının, sevincin çokluğu yüzünden, Allah'ın cemalini görmekten doğan hayret hâli, yokluk âleminde karar tutması durumlarında görülen dalgınlık ve kendinden geçiş durumu.

sekir[2], [sekil / sekir] *{ağız} sf.* (Hayvan için) ayaklarında beyaz lekeleri bulunan. [DS]

sekir[3], [? sekir] *{ağız} is.* Bir tür yüzük oyunu. [DS]

sekirdan, [sekir-den / sek-ir-dan] *{ağız} is.* Kaba et; kalça. [DS]

sekirdanlı, [sekirdan-lı] *{ağız} sf.* Büyük kalçalı.[DS]

sekirden, [sekir-den سكردن] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Oma kemiği; uca kemiği; pöç. **2.** Sağrı; kaba et. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** *{ağız}* Kalça ile sırt arasına belirten çizgi. [DS] 🗗 **sekirdeni yarma,** *{ağız} Halk arasında sırtından kan akıtmak suretiyle iyi edilen bir tür sığır hastalığı; çatı yarma; sekirgen.* [DS]

sekirgen, [sekir-gen] *{ağız} is.* → sekirdeni yarma. [DS]

sekirmek, [sek-ir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Aşmak; atlamak. [DS]

sekirtmek, [sek-ir-t-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Sekirtmek; koşturmak; koşmak. [DLT] [KB] **2.** *{ağız}* Bir şeyi başka bir şeyin üstünden atlatmak; geçirtmek. [DS] **3.** *{ağız}* Yerinden oynatmak; kımıldatmak. [DS] **4.** *{ağız}* Yapılan işe ara vermek; sektirmek. [DS]

sekiş, [sek-iş] *is.* Sekmek eylemi veya biçimi.

sekitmek[1], [sek-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sektirmek. [DLT]

sekitmek[2], [sek-it-mek سكتمك] *{eAT}{OsT} gçl. f. [-ür]* **1.** Dindirmek; sakinleştirmek. **2.** Reddetmek. **3.** Azarlamak; tekdir etmek.

sekitmemek, [sek-it-me-mek] *{ağız} gçl. f. [-z] [-m(i)-yor]* Ara vermemek. [DS]

sekitmen[1], [Yun. skhemnì] *{ağız} is.* Alçak, arkalıksız tahta iskemle. [DS]

sekitmen[2], [sekit-men] *{ağız} is.* → sekirdeni yarma. [DS]

sekiz, [*eT.* sekkiz > sekiz] *sf.* **1.** Yedi ile dokuz arasında yer alan tam sayı. *{eT} (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [KB] [Üç İtigsizler] [Tekin] **2.** Rakamlarla gösterilen sıralamada sekizinci sırada bulunan. **3.** *is.* Birler basamağında yer alan ve yedi ile dokuz arasında bulunan sayının adı. **4.** Sekiz sayısını gösteren rakamın adı. 🗗 **sekiz çizmek,** *argo. (Bir ulaşım aracı ve onun sürücüsü için) sağa sola hareketler yaparak geri dönmek.*‖ **sekiz kırk,** *{eT} Otuz sekiz.*‖ **sekiz on,** *1. Sayısı sekiz ile on arasında değişen; bunlardan birkaç eksik veya fazla olan. 2. {eT} Seksen; 80.* [EUTS] [DLT]‖ **sekiz tek,** *dnz. İskele ve sancak tarafında dörder küreği bulunan yarış kayığı.*‖ **sekiz tümen,** *{eT} Seksen bin.*‖ **sekiz yegirmi,** *{eT} On sekiz.*‖ **Sekiz Yükmek,** *Buda'nın "sudur" adı verilen vaazlarından Uygurca'ya yapılan tercüme eser; sekiz yığın.* ‖ **sekiz yüzlü,** *mat. Sekiz düzlem parçası ile çevrelenmiş cisim.*

sekizan, [sekiz+on > sekizan] *{ağız} sf.* Seksen. [DS]

sekizen, [sekiz+on > sekizen] *{ağız} sf.* Seksen. [DS]

sekizer, [sekiz-er] *sf.* **1.** Her defasında sekiz tane düşecek biçimde. **2.** Her seferinde bir tane olmak üzere sekiz defa. **3.** Her birine sekiz düşecek şekilde. **4.** Sekiz sayısının üleştirme sıfatı biçimi.

sekizgen, [sekiz-gen] *is. mat.* **1.** (Çokgen için) sekiz açısı olan. **2.** (Prizma için) tabanı sekizgen olan. **3.** *is.* Sekiz açısı ve sekiz kenarı bulunan çokgen.

sekizinci, [sekiz-inci] *sf.* **1.** Sıralama yapıldığında sekiz sayısının belirlediği yeri işgal eden. **2.** Sekiz sıfatının sıradaki yeri. **3.** *is.* Sırası sekizde bulunan sıra sayı sıfatı.

sekizinç, [sekiz-inç] *{eT} sf.* Sekizinci. [EUTS]

sekizköy, [sekiz+köy ?] *{ağız} is.* Kuyruksokumu. [DS]

sekizli, [sekiz-li] *sf.* **1.** Sekiz birim içeren. **2.** *is.* Üzerinde sekiz rakamı veya işareti bulunan oyun kâğıdı. **3.** *bsy.* Sekiz tabanına göre işleyen veya bu

esasa göre düzenlenmiş olan. **4.** Sekiz ikili öge içeren grup ya da bit. **5.** *ed.* Bentleri sekiz mısradan oluşan şiir; müsemmen. **6.** *müz.* Diyatonik ıskalada aralarında sekiz derece bulunan iki uyumlu ses arasındaki aralık.

sekizlik,-ği [sekiz-lik] *is.* **1.** Sekiz değerinde olan. **2.** İçinde sekiz adet bulunan. **3.** *müz.* Bir birliğin sekizde birini gösteren kuyruğunda çengel bulunan nota; çengelli. **4.** (Büyük harfle başlar) Güney Kutbunu da kapsayan Güney gökküresi takım yıldızı; octans.

sekizyaşar, [sekiz+yaş-ar] *{ağız} is.* 22 numara çocuk ayakkabısı. [DS]

sekkâk, [Ar. sekkāk سكاك] *(sekkâ:k) {OsT} is.* Bıçakçı; çakıcı.

sekke, [seki > sekke] *{ağız} is.* **1.** Arkalıksız, alçak tahta iskemle. **2.** Yayık yaymakta kullanılan içi ot dolu yastık. [DS]

sekkel, [sakal / sakkal / sekkel] *{ağız} is.* Sakal. [DS]

sekkeldeme, [sek(k)-el-de-me] *{ağız} is.* Tek ayak üstünde sekerek yürüme. [DS]

sekkeldemek, [sek-e-le-mek > sekk-el-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Tek ayak üstünde sıçrayarak yürümek. [DS]

sekkelemek, [sek-e-le-mek > sekk-e-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tek ayak üstünde sıçrayarak yürümek. [DS]

sekkellemek, [sek-mek > sekk-e-(l)le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Aksamak; topallamak. [DS]

sekkin, [sek-kin] *{ağız} is.* **1.** Uçmayan çekirge yavrusu. **2.** Çekirge sürüsü. [DS]

sekkiz, [sekiz / sek(k)-iz] *{eT} sf.* Sekiz. *{ağız} (aynı)* [DLT] [DS]

sekkü, [Far. sekū => sekkü] *{ağız} is.* **1.** Kaldırım. **2.** Yatmak veya oturmak için taş ve topraktan yapılmış 40-50 cm. yükseklikteki yer. [DS]

seklem[1], [sek-le-m ?] *{ağız} is.* **1.** Kıldan, yünden dokunmuş 70-90 kg. tahıl alabilen çuval. **2.** Dolu çuval; yük. **3.** Çok dolu olmayan çuval. **4.** Bir kişinin ya da hayvanın taşıyabileceği kadar yük. **5.** Küçük çuval. **6.** *sf.* (Un vb. için) on batman. **7.** Yarım veya yarıya yakın; eksik. **8.** Az; azıcık. **9.** Kısa; alçak. [DS] ◻ **seklem olmak,** *{ağız} Düşme, dayak yeme vb. sebeplerle her yanı ağrımak.* [DS]

seklem[2], [sek-le-m] *{ağız} is.* Elbise. [DS]

seklem[3], [sek-le-m] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

seklemek[1], [sek-mek > sek-(e)-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tek ayak üstünde sıçrayarak yürümek. [DS]

seklemek[2], [sek-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Azaltmak. [DS]

seklenmek, [sek-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Çömelmek. [DS]

sekli, [sek-li] *{ağız} is.* Bulanık akan su. [DS]

seklüzyon, [Fr. séclusion] *is. biy.* Bir bitki veya hayvanın olumsuz ve elverişsiz ortamda korunmak amacıyla aldığı özel durum; kapanma.

sekme[1], [sek-me] *is.* **1.** Sekmek eylemi. **2.** Zıplayarak yürüme eylemi. **3.** Bir merminin, taşın veya sert bir cismin taşıdığı esneklik yüzünden bir yere çarptıktan sonra sıçraması ya da yön değiştirmesi. **4.** Bir ayak üzerinde yükselip aynı ayak üzerine düşerken öteki ayağı öne, geriye veya yana doğru kaydırarak yapılan sıçrama. **5.** Bir olayın kesintiye uğraması. **6.** *{ağız} folk.* Erzurum dolaylarında oynanan bir halk oyunu; Erzurum barı. [DS] **7.** *{ağız}* Tahterevalli. [DS] **8.** *{ağız}* Zıplayarak oynanan kovalamaca oyunu. [DS]

sekme[2], [sek-me] *{ağız} is.* Halıcılıkta, çiçek motiflerinin kıyı çizgi renklerini belirten ilmek. [DS]

sekme[3], [sek-me] *{ağız} is.* Merdiven basamağı. [DS]

sekmecik, -ği [sek-me-cik] *{ağız} is.* Zıplayarak oynanan kovalamaca oyunu. [DS]

sekmeç, -ci [sek-meç] *{ağız} is.* **1.** Merdiven basamağı. **2.** Tarla ve bahçelerdeki teras. [DS]

sekmedikme, [sek-me+dik-me] *{ağız} is.* İnce çubuklarla oynanan bir tür çocuk oyunu. [DS]

sekmek[1], [sek-mek] *gçsz. f. [-er]* **1.** Tek ayak üzerinde veya iki ayak üzerinde zıplayarak ilerlemek. **2.** *{ağız}* Biraz topallamak. [DS] **3.** Su yüzeyine veya sert bir yüzeye çarptıktan sonra sıçrayarak ilerlemek. **4.** *{ağız}* Atlamak. [DS] **5.** Bir yere çarparak yön değiştirmek. **6.** *{ağız}* Ayağı takılmak; tökezlemek. [DS] **7.** (Rüzgâr için) birdenbire yön değiştirmek. **8.** (Olay için – olumsuz çekimiyle) sürüp gitmek. **9.** *{ağız}* Halıcılıkta, çiçek motiflerinin kıyı çizgilerini istenilen renkteki ipliklerle ilmekleyerek belirtmek. [DS]

sekmek[2], **-ği** [sek-mek] *{ağız} is.* **1.** Basamak. **2.** Alçak iskemle. **3.** Merdiven. **4.** Yüksek, tümsek yer. [DS]

sekmen[1], [sek-mek > sek-men] *{ağız} is.* **1.** Merdiven. **2.** Tarla ve bahçelerdeki basamak şeklindeki düzlükler. **3.** Meyilli, su tutmayan arazi. [DS]

sekmen[2], [sek-mek > sek-men / Yun. skhemnì] *{ağız} is.* **1.** Kerevet; sedir. **2.** Ahır ve ağıllarda çobanın yatması için yapılmış yüksekçe yer. **3.** Basamak; merdiven. **4.** Arkasız, alçak iskemle; seki. **5.** Üzerine oturmaya yarayan ağaç parçası. **6.** Ekmek tahtası; senit. [DS]

sekmen[3], [sek-mek > sek-men] *{ağız} is.* Tek ayak üstünde zıplayarak yürüme; seksek. [DS]

sekmen[4], [sek-men] *{ağız} is.* Kaba et; kalça. [DS]

sekmencil, [sek-men-cil] *{ağız} is.* Seksek. [DS]

seknemek, [sek-(i)n-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(i) -yor]* (Yağmur için) hafiflemek; az dinmek. [DS]

seknimek, [sek-(i)n-i-mek سكنمك] *{eAT} gçsz. f. [-r]* **1.** Sakinleşmek. **2.** *{ağız}* → seknemek. [DS]

seknitmek, [sek-(i)n-i-t-mek سكنتمك] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Azarlayıp susturmak.

seko, [İt. sacco] *{ağız} is.* **1.** Palto. **2.** Ceket. [DS]

sekonder, [Fr. secondaire] *sf.* İkincil. ◻ **sekonder boğum,** *biy. İkincil boğum.*|| **sekonder duvar,** *biy. İkincil duvar.*|| **sekonder eşey karakterleri,** *biy. İkincil eşey karakterleri.*|| **sekonder haberciler,** *biy. İkincil haberciler.*|| **sekonder kemik,** *anat. İkincil kemik.*|| **sekonder odun borusu,** *bot. İkincil odun borusu.*|| **sekonder oosit,** *biy. İkincil oosit.*|| **sekonder yapı,** *biy. İkincil yapı.*

sekovu, [İt. sacco] *{ağız} is.* Ceket. [DS]

sekoya, [Lat. sequoia] *is. bot.* Kaliforniya'da yetişen yüksekliği (130 m. kadar) ve uzun ömürlü oluşu ile tanınan çok büyük, kozalaklı bir ağaç, *(Sequoia gigantea).*

sekr, [Ar. sekr سكر] *{OsT} is.* → sekir. ◻ **sekr-āver,** *{OsT} Sarhoşluk veren.*

sekran, [Ar. sekr > sekrān سكران] *(sekra:n) {OsT} sf.* **1.** Sarhoş. **2.** *huk.* Sarhoşluktan konuşamayacak ve uygunsuz şekilde hareket edecek durumda olan.

sekraniyet, [Ar. sekr > sekrāniyyet سكرانيت] *(sekra:-niyet) {OsT} is.* Sarhoşluk.

sekrasyon, [Lat. secretio > Fr. secrétion] *is. anat.* Salgı.

sekre, [Ar. sekre سكره] *{OsT} is.* **1.** Sarhoş olma; sarhoşluk. **2.** Baygınlık. **3.** Şaşma. **4.** Dalgınlık. **5.** Şiddet.

sekremek, [sek-(i)r-ē-mek] *(sekre:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Seğirtmek; koşmak. [DLT]

sekresyon, [Fr. sécrétion] *is. biy.* **1.** Salgı. **2.** Salgılama.

sekretarya, [Fr. secrétariat] *(sekreta'rya) is.* Yazışma işlemlerinin yapıldığı yer; sekreterlik; yazı işleri.

sekreter, [Lat. secretus *(saklı)* > Fr. secrétaire] *is.* **1.** Haberleşmeleri yazan, daktilo kullanabilen, yazışmaları düzenleyen memur; yazman; kâtip. **2.** Yazışmalardan sorumlu kimse; yazman. **3.** Kimi toplantılarda görüşmeleri tutanağa geçiren kimse. **4.** Sayfa düzenlemesi yapan gazeteci. **5.** Kimi ülkelerde yönetim işlerini yürüten görevli. ◻ **sekreter kuşu,** *zool. Afrika'da yaşayan, yılan akbabasıgillerden, 125 cm. kadar uzunlukta, çok uzun bacaklı ve uzun boylu bir yırtıcı kuş; yılan akbabası, (Serpentarius secretarius).*

sekreterlik,-ği [sekreter-lik] *is.* **1.** Sekreterin görevi ve işi; yazmanlık; kâtiplik. **2.** Bir veya daha çok sekreterin çalıştığı yer; büro; yazı işleri.

sekretin, [Fr. sécrétine] *is.* Asitli kimüsle temas edince onikiparmak bağırsağı mukozasında oluşan hormon.

sekretozom, [Fr. sécrétosome] *is. biy.* Hipofizin arka lobunda sinir uçlarından bir zarla çevrili hormon salgılayan granüller.

sekrik, [sekrī-mek > sekrī-k] *(sekri:k) {eT} is.* Dağda atlamakla geçilen yer. [DLT]

sekrimek, [sek(i)r-ī-mek] *(sekri:mek){eT} gçsz. f. [-r]* Sıçramak; zıplamak.

sekrişmek, [sekrī-mek / sek-(i)r-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Seğrişmek; koşuşmak; birlikte koşuşmak. [DLT]

sekritmek, [seg-(i)r-it-mek / sekrī-t-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Sıçratmak; atlatmak. [DLT]

seks, [Lat. secare *(ortam ve ilişkilerde kadın ve erkek ayrımı yapmak)* > sexus > Fr. sexe] *is.* **1.** Kadın ve erkek arasındaki fiziksel farklılık; cinsiyet; cinslik. **2.** Kadın veya erkek olarak aynı cinsten olanların bütünü. **3.** Cinsellik; eşeylilik. ◻ **seks ayrılığı,** *biy. Eşey ayrılığı.*|| **seks faktörleri,** *biy. Eşey faktörleri.*|| **seks farklılaşması,** *Eşey farklılaşması.*|| **seks hormonları,** *biy. Eşey hormonları.*|| **seks kromozomu,** *biy. Eşey kromozomu.*|| **seks tayini,** *biy. Eşey tayini.*

seksan, [seksen > seksan] *{ağız} sf.* Seksen. [DS]

seksapel, [Ame. İng. sex-appeal] *is.* **1.** Cinsel cazibe. **2.** Kadında cinsel istek uyandıran fiziksel güzellik; cinsel çekicilik.

seksek,-ği [sek+sek] *is.* **1.** Tek ayak üzerinde sekerek oynanan bir çocuk oyunu. **2.** *{ağız}* Tahtayı yatay tutmak için, çatal ağaçtan yapılan destek. [DS]

sekselemek, [sek+se(k)-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Düşecek gibi olmak; yerinde sallanmak; sendelemek. [DS]

seksemek, [sek-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* İyi veya kötü bir haberle karşısındakini etkilemek; sarsmak. [DS]

seksen, [sekiz+on] *sf.* **1.** Sekiz kere on eden; yetmiş dokuz ile seksen bir arasında olan. **2.** Seksen sayısı ile gösterilen yerde olan. **3.** *mecaz.* Pek çok. **4.** *is.* Yetmiş dokuzdan sonra gelen sayının adı. **5.** Seksen sayısını gösteren rakam. **6.** Yetmiş dokuz artı bir birim.

seksener, [seksen-er] *sf.* Seksen sayısının üleştirmeli biçimi; sekseni bir arada olarak; her birine seksen adet düşecek şekilde olan.

sekseninci, [seksen-inci] *sf.* Sırası seksen ile belirlenen; yetmiş dokuzdan bir sonraki sırada bulunan.

seksenlik, -ği [seksen-lik] *sf.* **1.** İçinde seksen adet bulunan. **2.** (Kişi için) seksen yaşında olan.

seksenmek, [sek-se-n-mek سكسنمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Ürpermek; irkilmek. *{ağız} (aymı)* [DS] **2.** Birdenbire ürküp sıçramak. **3.** *{ağız}* El veya sopa ile vurmaya kalkışmak. [DS] **4.** *{ağız}* Beklenmedik bir olay veya haber karşısında etkilenmek. [DS] **5.** *{ağız}* Tiksinmek. [DS]

seksi, [İng. sexy] *sf.* Cinsellikle ilgili; cinsellik ve cinsellik arzusu çağrıştıran.

seksiyon, [Lat. secare > Fr. section] *is.* **1.** Kısım; bölüm; bölük. **2.** *biy.* Birbirine çok yakın türlerden veya cinslerden meydana gelmiş bölüm.

seksolog,-ğu [Fr. sexologue] *is.* Cinsiyetle ilgili problemleri inceleyen uzman; cinsellik bilimi uzmanı.

seksoloji, [Fr. sexologie] *is.* Cinsiyetle ilgili organik veya ruhsal bozuklukları inceleyen bilim dalı; cinsellik bilimi.

sekstant, [Lat. sextans *(bir bütünün altıda biri)* > Fr. sextant] *is.* **1.** Bir dairenin altıda biri. **2.** *gök b.* Gemiden veya uçaktan bir gök cisminin açısal yüksekliğini ölçmeye yarayan yansıtmalı alet; altılık.

sekstet, [Fr. sextète] *is. müz.* Altı ses veya altı alet için yapılmış müzik parçası.

sekstro, [İt. sequestro] *is. huk.* Haciz.

seksüalite, [Fr. sexualité] *is.* Cinsellik; eşeylilik.

seksüel, [Fr. sexüel] *sf.* Cinsiyetle ilgili; cinsel; eşeysel. ◻ **seksüel dikromatizm,** *biy. Eşeysel iki renklilik.*|| **seksüel dimorfizm,** *biy. Eşeysel iki biçimlilik.*|| **seksüel üreme,** *biy. Eşeyli üreme.*

seksün, [sekiz+on] *{eT} sf.* Seksen sayısı. [DLT]

sekt[1], [Ar. sekt سكت] *{OsT} is.* **1.** Sesini bir müddet soluk almaksızın durdurma; susma. **2.** *ed.* Şiirde ahenk sağlamak amacıyla bir süre durma. ◻ **sekt-i melih,** *{OsT} Aruz ölçüsünde genel uyumun, güzel bir düşünceyi anlatmak amacıyla bozulması.*

sekt[2], [Lat. secta > Fr. secte / İng. sect] *is.* Felsefî ve dinî ayırım; mezhep.

sekte[1], [Ar. sekte سكته] *{OsT} is.* **1.** Durma; kesintiye uğrama; kesilme; durgu. **2.** Bozukluk; bozulma; zarar. **3.** *tıp.* Kanın birdenbire durması. **4.** İnme; felç. **5.** *ed.* Aruz ölçüsünde bir sesin düşmesinden ileri gelen bozukluk. **5.** *{ağız}* Kusur; özür. [DS] ◻ **sekte-dār,** *{OsT} 1. Zarara uğramış; bozulmuş; bozuk. 2. Düzeni bozulmuş.*|| **sekte-i dimāgiye,** *{OsT} Beyin inmesi.*|| **sekte-i kalb,** *{OsT}* → sekteikalp.|| **sekte-i rieviye,** *{OsT} tıp. Akciğere kan hücumu.*|| **sekte vermek,** *Kesintiye uğramak; kesilmek.*|| **sekte vurmak,** *Kesintiye uğramasına yol açmak; kesilmesine neden olmak.*|| **sekteye uğramak,** *Kesilmek; kesintiye uğramak.*

sekte[2], [? sekte] *{ağız} is.* Alna dökülen saç; kâkül. [DS]

sekte[3], [sek-te] *{ağız} is.* Alçak iskemle. [DS]

sekteikalp,-bi [Ar. sekte-i kalb] *(sekte'ikalp) {OsT} is.* Kalp durması.

sektekkiç, [sek-te-k+kıç] *{ağız} is.* Çocukların karşılıklı oynadıkları bir tür seksek oyunu. [DS]

sektelemek, [sek-te-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor]* Sıçrayarak yürümek; seke seke gitmek. [DS]

sekter, [Fr. sectaire] *sf.* **1.** Kendi savunduğu görüşlerden başkasına hoşgörü ile davranmayan; dar kafalı; başkalarının inanç ve görüşlerine karşı çıkan. **2.** (Düşünce ve tutum için) katı; hoşgörüsüz.

sekterlik, -ği [sekter-lik] *is.* Hoşgörüsüzlük; dar kafalılık.

sekti, [sek-ti] *{ağız} is.* Ocağın iki yanında, ibrik vb. koymaya yarayan üçgenimsi çıkıntılar; seki. [DS]

sektirme, [sek-tir-me] *is.* **1.** Sektirmek eylemi. **2.** *sf.* Sektirerek yapılan; sektirilen. ◻ **sektirme atış,** *Top mermisinin düştüğü yerden sekerek havada parçalanması biçiminde yatık mermi atışı; sektirme endaht.*|| **sektirme pas,** *Basketbolde, topu sektirerek verilen pas.*

sektirmek[1], [sek-mek > sek-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Sekmesine, sıçrayarak yürümesine yol açmak. **2.** Bir taşı su yüzünde veya sert bir cismi bir yüzey üzerine çarptırarak sıçratmak. **3.** Bir işi veya görevi aksatmak; geciktirmek; duraksatmak. **4.** (Olumsuz biçimiyle) büyük bir dikkat içinde olmak. **5.** *gçsz. f. {ağız}* Aksamak; topallamak. [DS]

sektirmek[2], [sek-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Atılan veya havada uçan bir şeyi tutmak; yakalamak.[DS]

sektirmeli, [sek-tir-me-li] *sf.* (Keman, viyolonsel ve viyola çalma için) hızlı kısa yay darbesi ile.

sektirmemek, [sek-tir-me-mek] *gçl. f. [-z] [-m(i)-yor]* **1.** Aralık vermeden sürekli yapmak; aksatmamak. **2.** Büyük bir dikkat içinde bulunmak.

sektör, [Lat. secare *(kesmek)* > sector *(el konulmuş malları kaçırıp parça parça satan kimse)* > Fr. secteur] *is.* **1.** Bölüm; dal; kol; kesim. **2.** Bir elektrik dağıtım ağının alt bölümü. **3.** *bsy.* Bir manyetik diskin üzerindeki veri ortamının önceden belirlenmiş açılı yer değiştirmesi sırasında manyetik kafaların erişebildiği iz veya bant parçası. **4.** *mat.* Daire dilimi; kesit; dilim.

sekundin, [Lat. sekundis *(izleyen)* > İng. secundines] *is. biy.* **1.** Hayvanlarda, dölüt zarlarının tümü. **2.** Bitkilerde ovülün iç kılıfı.

sekunt, -du [Lat sekundis *(izleyen)* > İng. secund] *is. biy.* Bir tarafa doğru yönelmiş, ya da bir tarafta dizilmiş çiçek veya yapraklar.

sekü[1], [*eT.* sekü] *(sekü:) {eT} is.* **1.** *{eT}* Dükkân. [DLT] **2.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Seki; sedir; kerevet. [DLT] [DS] **3.** *{ağız}* Basamak. [DS] **4.** *{ağız}* Orman içindeki veya dağlar üzerindeki düzlük. [DS] **5.** *{ağız}* Toprak üstündeki yükseklik; set. [DS] **6.** *{ağız}* Yüksek; tümsek yer. [DS] **7.** *{ağız}* Düzeltilen eğimli yerler. [DS] **8.** *{ağız}* Anadolu evlerinde, mutfaktan ayrılan ve dört yanı çevrilmiş yüksekçe yer. [DS] **9.** *{ağız}* Bağ duvarı. [DS] **10.** *{ağız}* Bağ ve bahçelerdeki merdiven basamağı gibi düzenlenmiş yerler; teras. [DS] **11.** *{ağız}* Kaldırım. [DS]

sekü[2], [seki / sekü] *{ağız} is.* Hayvanların ayaklarındaki beyazlık; seki. [DS]

sekü[3], [İt. sacco] *{ağız} is.* **1.** Palto. **2.** Ceket. [DS]

sekül, [seki-l / sekü-l] *{ağız} is.* **1.** At vb. hayvanların ayaklarındaki beyaz leke; seki. **2.** (At, vb. hayvan için) ayaklarında seki bulunan; sekili. [DS]

sekülenmek, [seki-le-n-mek / sekü-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Biraz oturmak. [DS]

seküler, [İng. secular] *sf.* **1.** Dünya ile ilgili. **2.** Cismani. **3.** Laik. **4.** Yüzyıllarca süren.

sekümen, [sek-men / sekü-men] *{ağız} is.* Merdiven basamağı; basamak. [DS]

-sel, [Moğ. ulus > ulu(s-al) > -sal / -sel] *yap. e.* → -sal.

sel[1], [Ar. seyl سيل] *is.* **1.** Sürekli yağmurlardan ve eriyen karlardan meydana gelen, geçtiği yerlere zarar veren taşkın su. **2.** *mecaz.* Hareket halindeki büyük kalabalık; yığın. **3.** *mecaz.* Etki ve iz bırakan güçlü durum veya davranış. 🗗 **sele gitmek,** *Gereksiz yere telef olmak.* || **sel gibi akmak,** *1. Bol ve gür olarak akmak. 2. (Zaman için) çabuk geçmek. 3. (İnsanlar için) kalabalık bir yığın hâlinde gitmek; yürümek.* || **sel götürmek,** *1. (Bir yere) çok yağmur yağmak. 2. Çok yağmurdan dolayı bir bölgedeki yollar, zor geçilir olmak.* || **seli suyu kalmamak,** *(Meyve için) suyu çekilmiş olmak.* || **sel kütüğü,** *{ağız} İri yarı adam.* || **sel önünden kütük kapmak,** *Bir şeyi, güçlükle elde etmek.* || **sel seli götürmek,** *Çok fazla sel akmak.*

sel[2], **-lli** [Ar. sell سل] *{OsT} is.* **1.** Çekip çıkarma. **2.** Sıyırma. **3.** Çekip çıkarılma. **4.** Sıyrılma. 🗗 **sell-i seyf,** *{OsT} Kılıç çekme.*

sel[3], [Ar. sehl سهل] *{ağız} zf.* **1.** Kez. **2.** Bir parça; bir az. [DS]

sel[4], [Yun. sálio] *{ağız} is.* Tükürük; salya. [DS]

sel[5], [sel] *{ağız} is.* Üstünde ekmek pişirilen sac. [DS]

sel[6], [sel] *{ağız} is.* Avuç içi. [DS]

sel'a, [Ar. selʿa] *(sel-a {OsT}) is. tıp.* **1.** Hıyarcık. **2.** Ur. **3.** Başta olan yarık.

sela, -a'i [Ar. selāʾ سلاء] *(sela:) {OsT} is. anat.* Son; etene.

sela, [Ar. selle] *{ağız} is.* Saman taşımaya yarayan telden yapılmış sepet. [DS]

selacika, [sel-çuk => Ar. selcük > selācika سلاجقه] *(sela:cika) is.* Selçuklular.

seladon, [Fr. Céladon *(Urfé'nin bir oyununda (17. yy.) yeşil elbise giyen aktörden)*] *sf.* **1.** Griye çalan açık yeşil. **2.** Bu renkteki Çin seramiği.

selahif, [Ar. selāḥif سلاحف] *(sela:hif, h kalın söylenir) {OsT} is. zool.* Kaplumbağalar.

selaik, -kı [Ar. selīḳa > selāiḳ سلائق] *(sela:ik) {OsT} is.* Güzel konuşma ve yazma yeteneği.

selakat, [Ar. selāḳat سلاقت] *(sela:kat) {OsT} is.* Güzel söz söyleme kabiliyeti.

selalim, [Ar. süllem > selālim سلالم] *(sela:lim) {OsT} is.* Merdivenler.

selam, [Ar. selīme *(sağlam, dokunulmamış, eksiklikten ve kusurdan uzak olmak)* > selām سلام] *(sela:m) {OsT} is.* **1.** Barış; uzlaşma; rahatlık. **2.** Tehlikeden uzak olma; sonu iyi ve hayırlı çıkma. **3.** Bir kimseye, yanına varıldığında, karşılaşıldığında veya yanından uzaklaşıldığında söylenen nezaket sözü veya aynı anlama gelen işaret. **4.** Bir kimseye doğrudan, mektup veya bir kimse aracılığıyla iletilen iyi dilek, esenlik, sevgi, saygı ifadesi. **5.** Tanıdık, bildik olma durumu; tanış; aşinalık. **6.** (Allah'ın sıfatlarından) gelip geçici olmama; kalımlı. **7.** Bir askerin üstüne, bayrağa, sancağa vb.ne gösterdiği saygı davranışı. **8.** *tasvf.* Sema sırasında, dört bölüme ayrılan ayinin devreleri arasındaki duraklama. **9.** *as.* Silahlı kuvvetlere mensup personelin amirine, üstüne, sancağa, geçit töreninde töreni idare eden komutana ve cenazeye karşı göstermek zorunda olduğu özel biçimi olan saygı hareketi. **10.** *isl.* Allah'ın cezalandırmasından ve gazabından uzak tutulma. 🗗 **selama durmak,** *Selam verilmesi gereken bir kimse veya nesneye karşı ayakta ve cephe vaziyetinde saygı duruşunda bulunmak.* || **selam ağası,** *{OsT} Sadrazam ve vezirlerin teşrifatçısı.* || **selam alayı,** *{OsT} İmparatorluk döneminde padişah, cuma namazına giderken düzenlenen tören.* || **selam almak,** *Birinin vermiş olduğu selama karşılık vermek.* || **selam çakmak,** *argo. Selam vermek.* || **selam durmak,** *Selam verilmesi gereken kimse veya nesneye karşı ayakta durarak selam vermek; saygı duruşunda bulunmak.* || **selam etmek,** *1. Uzakta olan birine mektup veya bir aracı ile selam göndermek. 2. {OsT} Selam vermek.* || **selam göndermek,** *Uzakta olan birisine bir aracı ile esenlik dileklerini iletmek.* || **selamı sabahı kesmek,** *Biri ile her türlü ilişkiyi sonlandırmak.* || **selam olsun!** *"Esenlik ve iyi dileklerim o kimse veya nesneye ulaşsın" anlamında kullanılır.* || **selam otu,** *bot. Maydanozgillerden, şifalı özellikleri yüzünden yetiştirilen, kalın saplı, parlak, tüysüz, pis kokulu bir bitki; dağ kerevizi, (Levisticum).* || **selam para, kelam para,** *Her şey, her davranış para ile.* || **selam sabah,** *İyi ilişki; selamlaşıp konuşarak hal hatır sorma.* || **selam söylemek,** *1. Selamını, birisine götürmesini rica etmek. 2. Birinin gönderdiği selamı, gönderilene söylemek, iletmek.* || (Birine) **selam söylemek,** *Selam göndermek.* || **selam verip borçlu çıkmak,** *Bir ilgi gösterme sonucunda üzerine büyük bir iş yüklenmek ve bundan pişmanlık duymak.* || **selam vermek,** *1. Selamlamak. 2. Namazdan çıkmak için başını sağa ve sola döndürerek "Es-*

selamü aleyküm ve rahmetullah" sözünü söylemek.|| **selam yollamak,** *Selam göndermek.*

selamak, [sal-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sallamak. [DS]

selame, [Ar. selāme / selāmet سلامه / سلامت] *(sela:me) {OsT} is.* → selamet.

selamet, [Ar. selāme / selāmet سلامه / سلامت] *(sela:met) {OsT} is.* **1.** Esenlik. **2.** Her türlü tehlike, korku ve tasadan uzak olma; güvenlik içinde olma. **3.** Kurtulma; kurtuluş. **4.** *ed.* Bir eserin temelini oluşturan anlatımın duygu, düşünce ve beğeni bakımından taşıdığı doğruluk. 🗗 **selamet akçesi,** *İmparatorluk döneminde derbentlerden güvenlik içinde geçen yolcuların ödediği vergi; toprak bastı parası; müruriye.*|| **selamet bulmak,** *Esenliğe çıkmak; kurtulma.*|| **selamete çıkmak,** *Bir sıkıntılı, korkulu ve tehlikeli durumdan esenliğe kavuşmak; kurtulmak; rahata ermek.*|| **selametle,** *Bir kimseyi uğurlarken söylenen iyi dilek sözü; "Esenlik içinde gidiniz; sağlıkla ulaşınız." anlamlarında kullanılır.*|| **selametü'l-insān fî hıfzı'l-lisān,** *{OsT} Esenlikte bulunmak isteyen kişi dilini tutmalıdır.*|| (Allah) **selamet versin,** *"Allah, sonunu hayırlı etsin." anlamında kullanılan iyi dilek sözü.*

selametleme, [selamet-le-me] *(sela:metleme) is.* Selametlemek işi.

selametlemek, [selamet-le-mek] *(sela:metlemek) gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir konuğu veya yolcuyu uğurlamak; geçirmek; yolcu etmek.

selami, [Ar. selāmī سلامی] *(sela:mi:) {OsT} is. anat.* Parmak kemiği.

selamiyat, [Ar. selāmiyyāt سلاميات] *(sela:miya:t) {OsT} is. anat.* Parmak kemikleri.

selamlama, [selam-la-ma] *(sela:mlama) is.* Selamlamak eylemi; saygı gösterisinde bulunarak selam verme; selam durma.

selamlamak, [selam-la-mak] *(sela:mlamak) gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir kimseye, topluluğa karşı saygı ifadesini belirtecek davranışta bulunmak veya selam anlamı taşıyan gelenekleşmiş sözleri söylemek; selam vermek; selam durmak; esenlemek. **2.** Bayrak, sancak, cenaze vb. için saygı gösterisinde bulunmak; top atışı vb. gelenekleşmiş saygı usullerini gerçekleştirmek. **3.** Saygı ve hayranlığını belirtmek. **4.** *as.* Saygı gösterisi olarak askerî selamı yerine getirmek.

selamlanma, [selam-la-n-ma] *(sela:mlanma) is.* Selamlanmak işi; selam verilmiş olma.

selamlanmak, [selam-la-n-mak] *(sela:mlanmak) edil f. [-ır]* Biri tarafından kendisine selam verilmek; selamlamak eylemi yapılmak.

selamlaşma, [selam-la-ş-ma] *(sela:mlaşma) is.* Selamlaşmak eylemi.

selamlaşmak, [selam-la-ş-mak] *(sela:mlaşmak) işteş f. [-ır]* **1.** Karşılıklı olarak birbirine selam vermek. **2.** *mecaz.* Birbiri ile az bir tanışıklığı bulunmak.

selamlayış, [selam-la-y-ış] *(sela:mlayış) is.* Selamlamak eylemi veya biçimi.

selamlık, -ğı [selam-lık سلاملق] *(sela:mlık) is.* **1.** Selam verilen veya verilmesi zorunlu olan yer. **2.** *{OsT}* Saray, köşk ve konaklarda eskiden erkeklere ayrılmış bölüme verilen ad. **3.** Tekkelerde şeyhe ayrılan bölüm. **4.** *{ağız}* Evin damını ya da çatısını tutan bütün kirişlerin altına konan ve evin ön duvarındaki en uzun ve en kalın kiriş. [DS] **5.** *sf.* Selam vermeye değer.

selamsız, [selam-sız] *(sela:msız) sf.* Selamı olmayan; selam vermeyen. 🗗 **selamsız sabahsız,** *Saygısız biçimde, selam bile vermeye gerek görmeden; görgü kurallarına aykırı olarak.*

selamünaleyküm, [Ar. selāmün-ʿaleyküm سلامٌ عليكم] *(sela:mün-ale'yküm) {OsT} ünl.* "Esenlik sizin üzerinize olsun" anlamında selamlama sözü.

selamünkavlen, [Ar. selāmün-ḳavlen سلامٌ قولاً] *(sela:mün kavlen) {OsT} ünl.* **1.** Sağlık dilemek için söylenen söz. **2.** *mecaz.* İnme; felç.

selang, [seleñ / selen] *{ağız} is.* Bağırıldığında, sesin ulaşabildiği yerler; çevre. [DS]

selas, [Ar. ṣelāṣ ثلاث] *(sela:s) {OsT} sf.* Üç.

selase, [Ar. ṣelāṣe ثلاثه] *(sela:se) {OsT} sf.* Üç. 🗗 **selāse-aşer,** *{OsT} On üç.*|| **selāse-i gassāle,** *{OsT} tasvf. Bektaşilikte, içki meclisinde içilen ilk üç kadeh; üçüncü kadehi içme; üçleme.*

selaset, [Ar. selāset سلاست] *(sela:set) {OsT} is.* Anlatımın akıcılığı ve kolay anlaşılırlığı.

selasil, [Ar. silsile > selāsil سلاسل] *(sela:sil) {OsT} is.* **1.** Zincirler. **2.** Zincirleme giden şeyler; art arda gidenler. **3.** Sıradağlar. 🗗 **selāsil-i müşgîn,** *{OsT} Sevgilinin saçı.*

selasin[1], [Ar. ṣelāṣe > ṣelāṣīn ثلاثين] *(sela:si:n) {OsT} is.* Otuz.

selasin[2], [Ar. selāsīn سلاسين] *(sela:si:n) {OsT} is.* Bir tür ağaççık.

selasun, [Ar. ṣelāṣe >ṣelāṣün ثلاثون] *(sela:su:n) {OsT} is.* Otuz.

selatîn, [Ar. sulṭān > selāṭīn سلاطين] *(sela:ti:n) {OsT} is.* Sultanlar. 🗗 **selātîn camii,** *{OsT} Padişahlar veya hanımları tarafından yaptırılan camiler.*|| **selatîn meyhane,** *{OsT} Büyük meyhane.*

selav, [Ar. seyl + Far. āb] *{ağız} is.* Dağ üstündeki çukurlar. [DS]

selay, [selav > selay ?] *{ağız} is.* İki yanı yüksek, ortası düzlük yer. [DS]

selb, [Ar. selb سلب] *{OsT} is.* **1.** Zor kullanarak, rızasız olarak alma, kullanma. **2.** Ortadan kaldırma; iptal etme. **3.** İnkâr etme. **4.** *fel.* Olumsuzlama. **5.** *huk.* Yüksek ateş veya akıl hastalığı sonucu ruhsal dengenin bozulması. 🗗 **selb etmek,** *1. Zorla almak; kapıp götürmek. 2. Kaldırmak; yok etmek.*

selben, [Ar. selb > selben سلباً] *(se'lben) {OsT} zf.* **1.** Kaldırarak; yok ederek; gidererek. **2.** İnkâr yoluyla.

selber, [? selber] *{ağız} is.* Çuval. [DS]

selbes, [Far. ser-best] *{ağız} sf.* **1.** Özgür. **2.** Yakışıklı; görkemli. [DS]

selbest, [Far. ser-best => selbest] *{ağız} sf.* Özgür. [DS]

selbî, [Ar. selb > selbī / selbiyye سلبی / سلبیه] *(selbi:) {OsT} sf.* Olumsuzlukla ilgili.

selbi, [Far. serv => selvi > selbi] *{ağız} is.* Kavak. [DS]

selbur, [Ar. selb *(ip)* => O.T. selbür سلبور] *(selbu:r) is.* Karda giymek üzere yapılmış lif veya ince iplerden örülü ayakkabı üstlüğü.

selc, [Ar. ṣelc ثلج] *{OsT} is.* Kar.

selce, [Ar. selce سلجه] *{OsT} is. zool.* İstiridye.

selcem, [Ar. selcem سلجم] *{OsT} is. bot.* Şalgam.

selci, [Ar. ṣelc > ṣelcī سلجی] *(selci:) {OsT}sf.* Karla ilgili; kara ait.

selcik[1]**, -ği** [sel-cik] *is.* Küçük sel.

selcik[2]**, -ği** [sel-cik] *{ağız} sf.* **1.** Arsız; şımarık. **2.** Geveze. **3.** (Kız, kadın için) oynak; hoppa. [DS]

selçik, -ği [sel-çik] *{ağız} sf.* **1.** Arsız. **2.** Geveze. **3.** (Kız, kadın için) oynak; hoppa. **4.** (Kadın için) bakımsız; dağınık. **5.** (Kişi için) dikkatsizlik yüzünden kırıp döken; sakar; beceriksiz. [DS]

Selçukî, [Selçuk *(sultan adı)* + Ar. -ī > selcūḳī / selcūḳiyye سلجوقی / سلجوقیه] *(selçu:ki: k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Selçuklulara ait; Selçuklularla ilgili. **2.** Selçuklu.

Selçuklu, [Selçuk-lu] *is.* **1.** On birinci yy.da Anadolu ve Ortadoğu'da büyük bir devlet ve imparatorluk kuran, çoğunluğunu Oğuzların oluşturduğu soy. **2.** Bu soy tarafından kurulan ve on üçüncü yüzyılda sona eren Türk imparatorluğu.

selçukluk, -ğu [selçuk-luk] *{ağız} is.* Acelecilik; evecenlik. [DS]

seldir, [seld *(yans.)* > seld-ir] *is.* **1.** Titreme bildiren yansımalı gövde. **2.** Anlaşılır anlaşılmaz konuşma bildiren yansımalı gövde. 🗗 **seldir seldir söylemek,** *{ağız} Anlamsız, saçma sapan konuşmak.* [DS]‖ **seldir süldür,** *(Yürümek için) güçsüz ve sallana sallana.*

seldirdemek, [seld *(yans.)* > seld-ir-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Titremek; sallanmak. [DS]

seldirek[1]**, -ği** [seld-ir-e-k] *{ağız} sf.* Aralıklı; seyrek. [DS]

seldirek[2]**, -ği** [seld-ir-e-k] *{ağız} sf.* Titrek. [DS]

seldiremek, [seld *(yans.)* > seld-ir-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* Sendelemek. [DS]

seldiren, [seld-ir-e-n] *{ağız} sf.* → seldirek[1]. [DS]

seldirenlik, -ği [seld-ir-e-n-lik] *{ağız} is.* İçinden geçilemeyecek kadar sık ormanlık. [DS]

seldirik, -ği [seld-ir-ik] *{ağız} sf.* → seldirek[1]. [DS]

seldirlemek, [seld-ir-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ayağı kayarak düşecek gibi olmak; tökezlemek. [DS]

seldirmek[1]**,** [seld-ir-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* **1.** Başıboş salmak; özgür bırakmak. **2.** Gerekli şartı sağlamak. **3.** Göz açtırmak. [DS]

seldirmek[2]**,** [seld-ir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Topallamak; aksamak. **2.** Uzun adımlarla yürümek. [DS]

seldirremek, [seld-ir(r)-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* Tökezlemek; düşecek gibi olmak. [DS]

sele[1]**,** [Ar. selle سله] *{OsT} is.* **1.** Derinliği az, geniş sepet. **2.** *{OsT}* Büyük sepet. **3.** *{ağız}* Kulpsuz, yayvan çamaşır sepeti. [DS] **4.** *{ağız}* Kulplu sepet. [DS] **5.** *{ağız}* Ekmek sepeti. [DS] **6.** *{ağız}* Kaşık konan küçük sepet. [DS] **7.** *{ağız}* Hasırdan örülmüş düz tabla. [DS] **8.** *{ağız}* Küfe. [DS] **9.** *{ağız}* Arı kovanı. [DS] **10.** *{ağız}* Harç, çamur taşımaya yarayan dört saplı araç; teskere. [DS] **11.** *{ağız}* File; ağ. [DS] 🗗 **sele serpe,** *{ağız}* → sere serpe. [DS]‖ **sele zeytini,** *Az tuz kullanmak suretiyle hazırlanan bir tür zeytin.*

sele[2]**,** [Lat. sella *(oturacak)* > Fr. selle] *is.* Bisiklet, motosiklet gibi araçlarda, deri veya plastikten yapılmış üçgenimsi oturma yeri.

sele[3]**,** [sere > sele] *is.* İşaret parmağı ile baş parmak açıkken ikisinin uçları arasında kalan uzaklık. *{ağız} (aynı)* [DS]

sele'at, [Ar. seleʿāt سلعات] *(selea:t) {OsT} is. tıp.* Hıyarcıklar; urlar.

seleb, [Ar. selb > seleb سلب] *is {OsT}* **1.** Soygun ve gasp yoluyla elde edilen kişisel eşya. **2.** Birinden kapılıp alınan şey. **3.** Savaş aracı; silah.

selebent, [Ar. selle + Far. bent] *{ağız} is.* Eyerin kaymaması için hayvanın göğsüne takılan süslü bağ. [DS]

selecek, -ği [sele-cek] *{ağız} is.* Erguvan çiçeği. [DS]

selef[1]**,** [Ar. selef سلف] *{OsT} is.* **1.** Bir makam, mevki ve görevde bir kimseden daha önce bulunmuş olan kimse. **2.** Daha önce yaşamış kimse; cet; ata.

selef[2]**,** [? selef] *{ağız} is.* Başıboş. [DS]

selefe, [selef-e] *{ağız} zf.* **1.** Boş yere; boşuna. **2.** Parasız. [DS]

selefine, [selef-i-n-e] *{ağız} zf.* Boş yere; boşuna. [DS]

selefiye[1], [Ar. selef > selefiyye سلفيه] *{OsT} is.* Hz. Muhammed'in ölümünden sonra sahabenin ve sahabeye bağlı olanların söz ve davranışlarını hiçbir yorum ve değişikliğe uğratmadan aktaran, müteşabih dogmaları tartışmaktan kaçınan, tartışanları da eleştiren bir kelam ve akait çığırı ve mezhebi.

selefiye, [selef-i-y-e] *{ağız} zf.* Boş yere; boşuna. [DS]

seleglemek, [seleg-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-er] [-l(i)-yor]* Dört yanına bakmamak. [DS]

selek[1]**, -ği** [? selek] *{ağız} is.* **1.** Cömert; eli açık. **2.** Savurgan; tutumsuz; düzensiz. **3.** Aptal; budala. [DS]

selek[2]**, -ği** [selek] *{ağız} is.* **1.** Sırta yüklenen yük. **2.** Küfe. **3.** Kulpsuz çamaşır sepeti. [DS]

selek[3]**, -ği** [? selek] *{ağız} is.* Taraça; tahtaboş. [DS]

selek[4]**, -ği** [? selek] *{ağız} is.* Düşünce; fikir. [DS]

seleklemek, [selek-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sendelemek; düşeyazmak. [DS]

selekmek, [selek-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Usulca birinin arkasından gitmek; izini sürmek. [DS]

seleksiyon, [Fr. sélection] *is. biy.* **1.** Ayıklanma. **2.** Bir şeyin arasından beğenerek seçme; seçim.

selektif, [Fr. sélectif] *is.* Seçilmiş; seçilen.

selektör, [Fr. sélecteur] *sf.* **1.** Seçen; ayırt eden. **2.** Harmandan sonra tanelerin içinde bulunan yabancı maddeleri temizlemeye yarayan alet. **3.** *tekn.* Seçici. **4.** *oto.* Vites kutusunu çalıştıran pedal. **5.** *biliş.* Otomatik telefon santrallerinde istenen abone ile bağlantı kurmaya yarayan, kumanda işaretleriyle çalışan çok yönlü komütatör.

selem[1], [Ar. selem تلم] *{OsT} is.* Diş gediği.

selem[2], [Ar. selem سلم] *huk.* Bedeli peşin ödenen, fakat malın belirli bir süre sonra ve belirli bir yerde teslimini öngören alış veriş anlaşması; ödemesi peşin, mal teslimi veresiye olan alış veriş.

selem[3], [sele-m ?] *{ağız} is.* **1.** Belirti; iz; im. **2.** Bilgi. [DS]

selem[4], [? selem] *{ağız} is.* Faiz; ürem. [DS]

selem[5], [? selem] *{ağız} is.* Gürültü. [DS]

selemek, [sele-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Tahılı veya meyveyi sepette sallayarak çöpünü ayırmak. **2.** Tahılı yıkarken, bir kaptan ötekine süzmek. [DS]

selen[1], [seleñ > selen] *is.* **1.** Kulakla algılanan her şey; ses; gürültü. **2.** Haber; bilgi.

selen[2], [seleñ > selen] *{ağız} is.* Yakın yer; çevre; sesin ulaşabildiği yer. [DS]

selen[3], [selen] *{ağız} is.* Varlık; bolluk. [DS] ◻ **selen selen,** *{ağız} Aylak aylak; başıboş.* [DS]

selen[4] [sel-en] *{ağız} is.* Sel yatağı. [DS]

seleng[1], [seleñ] *(seleñ) {ağız} is.* → selen[1]. [DS]

seleng[2], [seleñ] *(seleñ) {ağız} is.* Duruş; tavır. [DS]

selender, [seren / sergen ? > selender] *{ağız} is.* Mısır kurutma yeri. [DS]

selengimek, [seleñ-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Ağrı, sızı vb. için) hafiflemek; azalmak veya dinmek. [DS]

selenk, -gi [seleñ / selenk] *{ağız} is.* Ses. [DS]

selenli, [selen-li] *sf. dbl.* (Ünsüzler için) çıkarılması sırasında engelin en aza indirilmiş olarak meydana gelen.

selenoit, -di [Yun. selen *(ay)* + eidos *(biçim)* > Fr. sélénoïde] *sf.* Yarım ay biçiminde.

selensimek, [selen-si-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Oyalanmak. [DS]

selensiz, [selen-siz] *sf. dbl.* (Ünsüzler için) çıkarılması sırasında ses yolunda tamamen kapanma, daralma veya titrekleştirme meydana gelen.

selentereler, [Yun. koilos *(oyuk)* + enteron *(bağırsak)* > Fr. cœlentérés + T. -ler] *is. biy.* Işınsal bakışımlı, sindirim boşluğunun bir ucu kapalı, diploblastik hayvanlar şubesi,

selenti, [sel-enti] *{ağız} is.* Selin getirdiği çerçöp. [DS]

selenyum, [Yun. selene *(ay)* > Fr sélènium] *is. kim.* Atom numarası 34, atom ağırlığı 78,96 olan ısı ve elektriği iyi ilettiği için radyo, televizyon vb. yapımında kullanılan element, sembolü: Se

selepcek, -ği [? selepcek] *{ağız} is.* El yıkama leğeni. [DS]

selepçe, [? selepçe] *{ağız} is.* → selepcek. [DS]

selepir, [? selepir] *{ağız} sf.* Soğuk; serin. ◻ **selepir olmak,** *{ağız} 1. Serinlemek. 2. (Meyve için) soğuk vurmak.* [DS]

selermek, [sele-r-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Büyümek; gelişmek; yetişmek. [DS]

selesen, [sele-se-n ?] *{ağız} zf.* Hep birden; tümden. [DS]

selesepir, [sel-e+sep-ir] *{ağız} sf.* Dağılmış; yıkılmış; kötü durumda. [DS]

seleser, [sele-se-r ?] *{ağız} is.* Dokuması ve motifleri uğursuz sayılan bir çeşit değerli kilim. [DS]

selesker, [? selesker] *{ağız} is.* Ailedeki en güzel kız. [DS]

seleşmek, [sele-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* Konuşmak. [DS]

seletir, [sele-t-ir] *{ağız} is.* Kulpsuz, yayvan çamaşır sepeti. [DS]

seletmek, [sele-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Konuşturmak; söyletmek. [DS]

selevgü, [selev-gü] *{ağız} is.* Saman taşınan ağaç parmaklıklı araç. [DS]

selevi, [sel+evi] *{ağız} is.* Bahçe ve bağ arasından geçen su yolu; su yatağı. [DS]

selevir[1], [sel+ebir-mek > sel+evir] *{ağız} is.* Selin getirdiği çerçöp. [DS]

selevir[2], [selev-ir ?] *{ağız} is.* Hayvana yükletilerek gübre ya da toprak taşınan, yumuşak hasır otundan

örülmüş torba. [DS] 🗗 **selevir eskisi,** *{ağız} Davranışlarında ağır; ağır canlı.* [DS]

selevün, [? selevün] *{ağız} is.* Yalvarış; yaltaklanma. [DS]

selevür[1], [selev-ir / selev-ür ?] *{ağız} is.* → selevir[2]. [DS]

selevür[2], [? selevür] *{ağız}* Çeltik tarlalarında bir yıl önceki üründen kalan kök ve artıklar. [DS]

self, [İng. self] *is.* Ben; kendi; nefis; öz.

self-determinasyon, [İng. self + Fr. détermination] *is. huk.* Kendini yönetme hakkını belirleme.

self-guvernman, [İng. self-government] *is.* Yurttaşın kendi kendini yönetmesi ilkesi ve sistemi.

selfin, [? selfin] *{ağız} is.* Yeni büyüyen horoz. [DS]

self-indüksiyon, [İng. self + Fr. induction] *is. fiz.* Öz indüksiyon.

self-servis, [İng. self-sevice] *(se'lfservis) is.* **1.** Mağaza, lokanta vb. yerlerde müşterinin hizmetlerini kendisinin gördüğü, satıcının yalnızca kasada hizmet verdiği satış yöntemi; kendi kendine hizmet; seç al. **2.** Bu türlü satış işleminin uygulandığı işletme.

selgi, [sel-gi سلكى] *sf.* **1.** *{OsT}* Gevşek; sölpük. **2.** *{ağız}* Yıkılmaya yüz tutmuş. [DS] 🗗 **selgi etmek,** *{OsT} Gevşetmek.*|| **selgi kulak,** *{ağız} (At ve eşek için) kulağı düşük.* [DS]

selgimek, [sel-gi-mek مك سلكى] *{OsT} gçsz. f. [-r]* Gevşemek.

selh, [Ar. selḫ سلخ] *{OsT} is.* **1.** Yüzme; derisini soyma. **2.** Her Arabî ayın son günü. **3.** *ed.* Başkasına ait bir şiirin anlamına dokunmadan kelimelerini değiştirerek yazıp kendine mal etme. 🗗 **selh-hâne,** *{OsT} Mezbaha.*

seli[1], [sel-i] *{ağız} is.* Harman savurmakta kullanılan dört dişli araç; bir tür yaba. [DS]

seli[2], [sel-i] *{ağız} is.* Çeşit. [DS]

selib, [Ar. selb > selīb سليب] *(seli:b) {OsT} sf.* **1.** Soyulmuş. **2.** Alınmış. **3.** Giderilmiş. **4.** Aklı başından alınmış. **5.** Tıraş olunmuş.

selibelen, [seli+belen] *{ağız} is.* Ova ortasındaki tepeden geçen yol. [DS]

seliha, [Ar. selīḫa سلخه] *(seli:ha) {OsT} is.* **1.** Soyulmuş şey. **2.** Bozulmuş şey. **3.** Kabuk.

selîka, [Ar. selīḳa سليقه] *(seli:ka, k kalın söylenir) {OsT} is.* Güzel konuşma ve yazma yeteneği. 🗗 **selîka-dâr,** *{OsT} 1. Çok zeki. 2. Zevkli. 3. (Kişi için) iyi huylu.*|| **selîka-mend,** *{OsT}* → selîka-dâr.|| **selîka-şiâr,** *{OsT}* → selîka-dâr.

selike, [sele / selike] *{ağız} is.* Kulplu sepet. [DS]

selîkî, [Ar. selīḳī / selīḳiyye سليقى / سليقيه] *(seli:ki:, k kalın söylenir) {OsT} is.* Güzel konuşma ve yazma yeteneğine ilişkin.

seliklemek, [selik-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [l(i)-yor]* Çevresine bakmak. [DS]

selikmek, [sel-ik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Koşmak; seğirtmek. [DS]

selil, [Ar. selīl سليل] *(seli:l) {OsT} is.* **1.** Yeni doğmuş erkek çocuk. **2.** Sonuç. 🗗 **selîl-i meyyit,** *{OsT} Ölü doğmuş erkek çocuk.*

selile, [Ar. selīle سليله] *(seli:le) {OsT} is.* Yeni doğmuş kız çocuk.

selim[1], [Ar. selāmet > selīm / selīme سليم / سليمه] *(seli:m) {OsT} sf.* **1.** Bir kusuru ve eksiği olmayan; doğru; kusursuz; eksiksiz. **2.** Hastalıksız. **3.** (Tümör için) kötü sonuç doğurmayan; kötücül olmayan; habis olmayan; iyi huylu; iyicil. 🗗 **selimna kalimna,** *{ağız} Bağımsız olarak; korkusuzca.* [DS]|| **selîmü'l-kalb,** *{OsT} Temiz yürekli kişi.*|| **selim saymak,** *{ağız} Tekerleme, mâni veya türkü söylemek.* [DS]

selim, [ser-mek > ser-im / selim] *{ağız} is.* El dokuma tezgâhında tarağın bulunduğu bölüm. [DS]

selimî, [Ar. Selim *(Yavuz Sultan Selim)* > selīmī سليمى] *(seli:mi:) {OsT} is.* Eskiden kullanılan, üzerine ince ve beyaz tülbent sarılan silindir biçimindeki kavuk.

selimiye, [Ar. Selīmiyye *(Üsküdar'da yer adı)* سليميه] *(seli:mi:ye) {OsT} is.* **1.** Eskiden saray kadınları için dokunan ipek ve pamuk karışığı brokar türü bir çeşit kumaş. **2.** *{ağız}* Yeşil ve sarı çizgili ipekli kumaştan yapılan elbise. [DS]

selina, [? selina] *{ağız} is.* Kereviz. [DS]

selindi, [Ar. seyl => sel-in-mek > selinti ? سلندى] *{eAT} {OsT} is.* Sel sularının geride bıraktığı çerçöp ve çamur.

selindü, [Ar. seyl => sel-in-mek > selinti ? سلندى] *{eAT} {OsT} is.* → selindi.

selinmek, [sel-in-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Övünmek. [DS]

selinti, [Ar. seyl => sel-in-mek > selinti ?] *is.* **1.** Yağış yüzünden meydana gelen taşkın su; sokaklarda oluşan küçük sel. **2.** Sel sularının aktığı yer; sel yatağı. **3.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Selin getirdiği çerçöp; selin bıraktığı artıklar; sel birikintisi. [DS] **4.** *{ağız}* Bağ, bahçe ve evleri sel sularından korumak için toprak ya da ağaçtan yapılan engeller; setler. [DS] **5.** *{ağız}* Aralıksız yağan güçlü yağmur. [DS] **6.** *{ağız}* Deniz kıyısı; sahil. [DS]

selis, [Ar. selāset > selīs / selīse سليس / سليسه] *(seli:s) {OsT} sf.* **1.** (Söz için) akıcı; düzgün; ahenkli. **2.** Türk halk edebiyatında, aruz ölçüsünün *fâilatün, fâilatün, fâilatün, fâilün* kalıbı ile yazılmış gazel, muhammes, murabba, müseddes türündeki şiirlere verilen ad.

selit[1], [Ar. selṭ > selīṭ / selīṭa سليط / سليطه] *(seli:t) {OsT} sf.* **1.** Ağzı bozuk; küfürlü konuşan. **2.** *sf.* Zeytin yağı.

selit[2], [Fr. célite] *is.* Portlant çimentonun birleşenlerinden biri.

selita, [Ar. selīṭa سليطه] *(seli:ta) {OsT} is.* İçine zeytinyağı konulmuş salata.

selk, [selk] *{ağız} sf.* Titiz ve tezcanlı. [DS]

selkapan, [sel+kap-an] *{ağız} is.* Çatının kiremitliğine çıkmak için açılan delik. [DS]

selki[1], [selki] *{ağız} sf.* Sorumsuz; dikkatsiz. [DS]

selki[2], [selki] *{ağız} is.* Issız yer. [DS]

selki[3], [selki] *{ağız} sf.* **1.** İki ucu birbirine denk olmayan. **2.** Sarkık; gevşek. [DS]

selki[4], [selki] *{ağız} is.* Bayır. [DS]

selkik, -ği [selk-i-k] *{ağız} sf.* Ters; baş aşağı. [DS]

selkimek, [selk-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Hamlaşmak. **2.** Devrilip dökülmek; düşmek. [DS]

selkitmek, [selk-i-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Bir şeyi yandan atmak. [DS]

sellan, [Far. sāl => sellan] *{ağız} is.* Vergi. [DS]

sellac, [Ar. ṣellāc سلاج] *(sella:c) {OsT} is.* Buz ve kar satan adam.

sellah, [Ar. selḫ > sellāḫ سلاخ] *(sella:h) {OsT} is.* Kasaplık hayvanları kesip yüzen kimse.

sellap, [Ar. seyl + Far. āb => sellap] *{ağız} is.* İlkbaharda suların bol olduğu zaman. [DS]

sellat, [Ar. sellāt سلات] *(sella:t) {OsT} is.* **1.** Seleler. **2.** Sepetler.

selle[1], [Ar. ṣelle ثله] *{OsT} is.* Koyun keçi sürüsü.

selle[2], [Ar. selle سله] *{OsT} is.* **1.** Sele. **2.** Sepet.

selle[3], [Far. sīlī => sille / selle] *{ağız} is.* Tokat; sille. [DS]

sellebaf, [Ar. selle + Far. -bāf باف سله] *{OsT} is.* Sele, sepet yapan veya satan kimse; seleci.

sellebağı, [Ar. selle + T. bağ-ı] *{ağız} is.* Çarık bağı kalınlığında ip. [DS]

selleği, [sel > sel-leği] *{ağız} is.* Sel yatağı. [DS]

selleğü, [sel > sel-leğü] *{ağız} is.* → selleği. [DS]

sellem, [Ar. sellem سلم] *{OsT} ünl.* Dualarda geçen *"Allah selamete erdirsin, selamet versin!"* anlamındaki söz.

sellemehüsselam, [Ar. sellemehü's-selām السلام سلمه] *(sellemehüssela:m) {OsT} zf.* Hiç çekinmeden; ulu orta; izin almadan; destursuz.

sellemsiz, [sellem-siz] *{ağız} sf.* (Yer için) ıssız. [DS]

sellenme, [sel-le-n-me] *is.* **1.** Yağmur sularının ırmak veya dere hâlinde bir araya gelmeden önce toprak yüzeyinde akması. **2.** Yağmur ve kar sularının yüzeyden ani ve geçici olarak akması.

sellenti, [sel-le-nti] *{ağız} sf.* **1.** Kabadayı. **2.** İriyarı. **3.** (Meyve için) iri ve taze. [DS]

sellep, -bi [Ar. saḥleb => salep / sellep] *{ağız} is.* Salep. [DS]

selli[1], [? selli] *{ağız} is.* Doğum iskemlesi. [DS]

selli[2], [sel-li] *{ağız} sf.* Salyası bol olan. [DS]

sellimaraz, [sel-li + Ar. maraż] *{ağız} is.* Yatağını ıslatan çocuk. [DS]

sellimedek,-ği [sel-li+ ? medek] *{ağız} is.* → sellimaraz. [DS]

sellin, [sel-li-n] *{ağız} sf.* Başıboş. [DS]

sellöğü, [Ar. seyl + T. öñ-ü => sellöğü] *{ağız} is.* Sel sularının sürüklediği çer çöp. [DS]

sellür, [? sellür] *{ağız} is.* Büyük başlı, bıyıklı, pulsuz, yenmeyen bir tür balık. [DS]

selm, [Ar. selm سلم] *is.* Barış; barışıklık.

selmanağacı, [selmin + ağacı] *{ağız} is.* → selmin. [DS]

selmani, [Ar. Selman-ı Fārisi *(sahabeden biri)* > selmānī سلمانى] *(selma:ni:) {OsT} is.* **1.** Bektaşilikte, ellerinde keşkül ile "şey'en-l'illah *(Allah için bir şey)"* diyerek niyaz adı verilen sadakayı toplayan dervişlere verilen ad. **2.** Niyaz kabul eden derviş.

selme[1], [Ar. ṣelme ثلمه] *{OsT} is.* Gedik; rahne.

selme[2], [? selme] *{ağız} is.* Saka gibi küçük kuşları tutmak için alıştırılmış, sopa üstüne bağlanmış avcı kuş. [DS]

selme[3], [sel-me] *{ağız} sf.* **1.** Tez canlı; evecen. **2.** Çevresini tanımayan; yabancı. [DS]

selmek[1], [sel-mek سلمك] *gçsz. f. [-ir]* **1.** *{eAT}* Sevinmek. **2.** *{ağız}* Onurlu olmak. [DS] **3.** *{ağız}* Kendini beğenmek. [DS] ◻ **selip sepmek,** *{eAT} Çok sevinmek; sevinçten aklı başından gitmek.*

selmek[2], [sel-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Başıboş kalmak. **2.** Yararlanmak. [DS] ◻ **sele selpe,** *{ağız}* → sele sepe. [DS]‖ **sele sepe,** *{ağız} 1. Açık saçık; çekinmeksizin. 2. Geniş ve rahat; iç açıcı. 3. Rastgele; gelişigüzel.* [DS]‖ **sele sepir,** *{ağız} Darmadağınık; karışık.* [DS]‖ **sele serpe,** *{ağız}* → sele sepe. [DS]

selmek[3], [Far. selmek سلمك] *{OsT} is. müz.* Klasik Türk müziğinde eski, birleşik bir makam.

selmen[1], [Erme. salmin => selmen] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* → selmin. [DS]

selmen[2], [Far. ser-bān => seğmen / selmen] *{ağız} is.* Düğün alayının başı; seğmen. [DS]

selmi[1], [Far. serv] *{ağız} is.* Servi ağacı. [DS]

selmi[2], [Erme. salmin] *{ağız} is.* → selmin. [DS]

selmin, [Erme. salmin] *is.* Mekikli dokuma tezgâhlarında dokunan kumaşı sarmaya yarayan, bir tarafı dişli kalın merdane. ◻ **selmin kalmın,** *Bağımsız olarak; korkusuzca.*

selmür, [Erme. salmin] *{ağız} is.* → selmin. [DS]

selna, [? selna / selina] *{ağız} is.* Kereviz. [DS]

selo, [Ar. selle => sello] *{ağız} is.* Sepet. [DS]

selobiyoz, [Fr. cellaobiose] *is. kim. biy.* Selülozun kısmen parçalanması ile oluşan glikoz birimlerinden yapılmış bi disakkarit.

selofan, [İng. cellophane *(J. E. Branderberger'in tescil ettirdiği isim)*] *is.* Viskozdan, ince zar biçimi verilerek elde edilen saf selüloz hidrat.

seloteyp,-bi [İng. cellotape *(marka adı)*] *is.* Selofan şeritten yapılma saydam ince yapışkan şerit.

selp, [selp / sölb / sölp *(yans.)*] *ünl.* Gevşeyip dağılmayı, sağa sola çarpmayı, dengesiz gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *selp-ük, selp-ük-len-mek*

selpi, [? selpi] *{ağız} is.* Dolap. [DS]

selpük, -ğü [selp *(yans.)* > selp-ük] *{ağız} sf.* **1.** Gevşek. **2.** Kendine sahip olamayan. [DS]

selpüklenmek, [selp *(yans.)* > selp-ük-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Şişmanlık yüzünden etler sarkmak. [DS]

selsal, [Ar. selsāl سلسال] *(selsa:l) {OsT} is.* Soğuk, içimi hoş, hafif su.

selsebil, [Ar. selsebīl سلسبيل] *{OsT} is.* **1.** Kur'an-ı Kerim'de cennette var olduğu belirtilen bir çeşmenin adı. **2.** Yukarıdan aşağı doğru büyüyen yalaklardan ve su akıtan pek çok gözeden oluşan süslü çeşme.

selukiye, [Ar. selūḳiyye سلوقيه] *(selû:kiye, k kalın söylenir) {OsT} is.* Kaptan köşkü.

selul, [Ar. selül سلول] *(selû:l) {OsT} is.* Ölü doğan çocuk.

selük, -ğü [? selük] *{ağız} is.* Köy. [DS]

selülaz, [Fr. cellulase] *is.* Bazı omurgasızlarla, bitki, mantar ve bakterilerde bulunan, hayvanların çoğunda bulunmayan selülozun β,1,4 glikozit bağlarını parçalayan enzim.

selülit, [Fr. cellülite] *is.* Bağ dokusu veya deri altı hücre dokusu iltihabı.

selüloit, -di [İng. cellüloid *(Hyatt kardeşlerin tescil ettirdiği isim)*] *is.* Soğukta az, sıcakta oldukça fazla bükülgen olan nitroselülozun kâfur ile plastikleştirilmesinden elde edilen madde.

selüloz, [Fr. cellulose] *is.* **1.** Bitkisel dokulara destek-lik eden, bitkisel birleşenlerin temel maddesi olan makromoleküllü doğal madde; $(C_6H_{10}O_5)n$. **2.** Temel olarak selülozdan oluşan kâğıt hamurunun kimyasal adı. **3.** *sf.* Selülozdan yapılmış; yapısında selüloz bulunan. ◻ **selüloz asetat,** *Asetik asit ile asetik anhidritin pamuktan üretilen saf selüloza etkimesi ile elde edilen madde.*|| **selüloz nitrat,** *Selülozun nitrik asit esteri.*

selülozik,-ği [Fr. cellulosique] *sf.* **1.** İçinde selüloz bulunan. **2.** Selüloz niteliği taşıyan ◻ **selülozik vernikler,** *Temel maddesi selüloz nitrat veya asetat olan vernik boyalar.*

selüntü, [sel-inti / sel-üntü] *{ağız} is.* Selinti. [DS]

selva[1], [Ar. selvā سلوى] *{OsT} is.* **1.** Bal. **2.** Tih sahrasında bulundukları sürece Allah tarafından İsrailoğullarına kudret helvası ile birlikte gönderilen bıldırcın veya kuş.

selva[2], [Lat. silva > İsp. selva] *is.* Tropik orman.

selvaater, [? selvaater] *{ağız} is.* **1.** (Kişi için) dağınık; düzensiz. **2.** Tutarsız; budala. [DS]

selve, [Yun. dzeila] *{ağız} is.* Boyunduruğa geçirilen ve öküzlerin bağlandığı ağaç çivi; zevle. [DS]

selverce, [Far. ser-bār => selver-ce] *{ağız} is.* **1.** Deve havudu. **2.** Deve havudunun altına konulan keçe ya da çul. **3.** Deve havudunu kolana birleştiren ip. [DS]

selvet, [Ar. selvet سلوت] *{OsT} is.* **1.** Gönül rahatlığı; iç huzuru. **2.** Mutluluk; memnun olma. **3.** Zevk; hoşlanma; beğeni.

selvi[1], [Far. serv سرو] *{OsT} is.* → servi.

selvi[2], [? selvi] *{ağız} is.* **1.** At arabalarının yanlarındaki küçük direkler. **2.** Bıldırcın. [DS]

selviçe, [İt. servizio / Yun. servitsia] *is. dnz.* Bir arma donanmasındaki bütün hareketli halat ve iplere verilen ad.

SEM [İng. scanning **e**lectron **m**icroscope *(Taramalı elektron mikroskopu)*] *kısalt.* Taramalı elektron mikroskobu.

sem[1], **-m'ı** [Ar. semʿ سمع] *{OsT} is.* **1.** İşitme; duyma; semi. **2.** Dinleme. **3.** Kulak. ◻ **sem'-i mülevven,** *{OsT} Renkli işitme.*

sem[2], [Ar. semın سم => sēm] *(se:m) {eT} is.* İlaç. [DLT]

sem[3], [Fr. sème] *is. dbl.* Anlam biriminin gösterilen bölümünü oluşturan en küçük anlamsal özelliklerin her biri; anlam birimcik; anlam birimi oluşturan anlam atomlarından her biri.

sem[4], **-mmi** [Ar. semın سم] *{OsT} is.* Zehir; ağı. ◻ **sem-dār,** *{OsT} Zehirli.*|| **semın-i bābilî,** *{OsT} Babil zehri; şarap.*|| **semın-i katl,** *{OsT} Öldürücü etkisi olan zehir.*|| **semmü'l-fār,** *{OsT} Sıçan otu.*|| **semmü's-semek,** *{OsT} bot. Balık otu.*|| **semmü's-semekiye,** *{OsT} bot. Balık otları.*

sema[1], **-a'i** [Ar. sümüvv *(yüksek olma)* > semāʾ سماء] *(sema:) {OsT} is.* **1.** Gökyüzü.; gök. **2.** Eskiden üzerinde bir kandil gibi sabit yıldızların asılı olduğu sanılan, göğün sekizde birini meydana getiren saydam küre. ◻ **semā-pāre,** *{OsT} Gök parçası.*

sema[2], **-a'ı** [Ar. semāʿ سماع] *(sema:) {OsT} is.* **1.** İşitme; duyma. **2.** Dinleti. **3.** *tasvf.* Mevlevi dervişlerinin ney, kudüm, nısfiye gibi çalgılar eşliğinde toplu olarak döne döne yaptıkları ayine verilen ad. ◻ **sema çıkarmak,** *tasvf. Tarikata yeni giren dervişin*

sema etmeyi öğrenmeye başlaması.|| **sema dedesi,** *tasvf. Yeni giren dervişe sema etmeyi öğreten dervîş.*|| **semâ'-i râh,** *{OsT} tasvf. Mevlevilikte, yolda yapılan sema.*|| **sema meşki,** *tasvf. Sema etmeyi öğrenmek için yapılan çalışmalar.*|| **sema tekbiri,** *tasvf. Mevlevilerde sikke giyerken edilen dua.*

semacet, [Ar. semācet سماجت] *(sema:cet) is.* **1.** Kötü görünüş; yakışıksızlık; çirkinlik. **2.** Sözün çirkinliği. ☐ **semācet-i ibtidā,** *Sözün başlangıcındaki çirkinlik.*|| **semācetü't-tahallüs,** *ed. Kaside başlangıcının çirkinliği.*

sema'en, [Ar. semāʿ > semāʿen سماعاً] *(sema:en) zf.* İşiterek; işitme yoluyla.

semafor, [Yun, sema *(işaret)* + phoros > Fr. sémaphore] *is.* **1.** Demir yollarında kırmızı renkli işaret ya da kırmızı ışıkla işaret vererek durdurma işareti. **2.** Denizcilikte bir direk üzerine bağlanmış üç hareketli koldan meydana gelen her bir hareketi mors alfabesinin bir harfine denk gelen haberleşme aracı.

semaforcu, [semafor-cu] *is.* Blok işaretlerini yöneten demir yolu memuru.

semah, [Ar. semāḥ سماح] *is.* **1.** → samah. **2.** *{ağız}* Düğün yemeği; şölen. [DS]

semahane, [Ar. semāʿ + Far. -ḫāne سماعخانه] *(sema:ha:ne) {OsT} is. tasvf.* Mevlevi tekkelerinde dervişlerin sema ayini yaptıkları özel bölüm.

semahat, -ti [Ar. semāḥat سماحت] *(sema:hat) {OsT} is.* Eli açık olma; cömertlik.

semahatkâr, [Ar. semaḥat + Far. kār سماحتكار] *(sema:hatkâ:r) {OsT} sf.* Cömert; eli açık.

semahatlu, [Ar. semāḥat+T. -li=>semāḥatlü سماحتلو] *(semaha:tlû:) {OsT} sf.* İmparatorluk döneminde, şeyhülislamlık makamına yükselenlerle Rumeli ve Anadolu kazaskerliği payesini kazanmış olanlara verilen unvan.

semai[1], [Ar. semāʿ > semāʿī سماعی] *(sema:i:) {OsT} sf.* **1.** (Kelime için) belirli bir kurala bağlı olmayan ancak işitilerek öğrenilebilen. **2.** Dinleti; konser. **3.** *is. ed.* Türk halk şiirinde sevgi, doğa, güzellik konularını işleyen genellikle koşma gibi kafiyelenen ve duraklı ya da duraksız 8 heceli şiir. **4.** *ed.* Halk şiirinde, hece ölçülüsü ile aynı özellikleri taşıyan aruzun *mefâîlün, mefâîlün* kalıbıyla söylenmiş şiirlere verilen ad. **5.** *müz.* Klasik Türk müziğinde iki basit usulden her biri. ☐ **semaî kahvesi,** *Eski Türk yaşayışında, saz şairlerinin toplandığı saz eşliğinde mani, türkü gibi saz eserlerinin çalınıp söylendiği kahvelere verilen ad; âşık kahvesi.*

semai[2], [Ar. semāʾ > semāʾī سمائی] *(sema:i:) {OsT} sf.* Semavi; gökyüzü. ile ilgili.

sem'an, [Ar. semʿ > semʿan سمعاً] *(sem-an) {OsT} zf.* **1.** İşiterek; duyarak. **2.** İşitme yoluyla; duymak suretiyle; kulak vererek; dinleyerek. ☐ **sem'an ve tâaten,** *{OsT} Aldığı emri işitir işitmez uygulayacağını belirtme sözü; baş üstüne.*

seman[1], [Ar. semān ثمان] *(sema:n) {OsT} sf.* Sekiz. ☐ **semān-aşere,** *{OsT} On sekiz.*

seman[2], [Far. asınān / semān سمان] *(sema:n) {OsT} is.* **1.** Gökyüzü. **2.** Güneş ayının yirmi yedinci günü. **3.** Bıldırcın.

seman[3], [Fr. cément] *is.* **1.** Diş köklerini kaplayan sert madde. **2.** Bir metalle bitişik hâlde ısıtıldığında kendi kendine ayrışarak kendisini oluşturan elementlerden birini veya daha çoğunu metalin yüzeyine yayan madde.

seman[4], [? seman] *{ağız} is.* Hamur açmakta kullanılan oklava. [DS]

semane, [Far. semāne سمانه] *(sema:ne) {OsT} is.* **1.** Tavan. **2.** Bıldırcın.

semanet, [Ar. semānet سمانت] *(sema:net) {OsT} is.* Semizlik; besililik; yağlılık.

semanîn, [Ar. ṣemān > ṣemānīn / ṣemānūn ثمانين / ثمانون] *{OsT} sf.* Seksen.

semaniye, [Ar. ṣemān > ṣemāniye ثمانيه] *(sema:niye) {OsT} is.* Sekiz.

semantasyon, [Fr. cémentation] *is.* **1.** Camcılıkta, düşük sıcaklıkta sarı bir ton elde etmek için bir parçayı gümüş oksit ve aşı boyası karışımıyla kaplama işlemi. **2.** Çimento şerbeti püskürterek araziyi geçirimsiz hâle getirme işlemi.

semantem, [Fr. sémantème] *is. dbl.* Kavram birimi.

semantik,-ği [Fr. Yun. sema *(işaret)* > semantikos > Fr. sémantique] *sf.* **1.** Anlamla ilgili. **2.** *is. dbl.* Anlam bilimi.

semanun, [Ar. ṣemān > ṣemānīn / ṣemānūn ثمانين / ثمانون] *{OsT} sf.* Seksen.

semar, [Ar. ṣemār ثمار] *(sema:r) {OsT} is.* Meyve; yemiş.

semasire, [Ar. simsār > semāsire سماسره] *(sema:sire) {OsT} is.* Simsarlar; komisyoncular.

semavat, [Ar. semāʾ > semāvāt سماوات / سموات] *(sema:va:t) {OsT} is.* **1.** Gökler. **2.** *tasvf.* İnsanın olgunlaşarak yükseldiği, Allah ile insan arasında aşılması gereken değişik yüce aşamalar.

semaver, [Rus. semo *(kendi kendine)* + varit *(kaynatmak)* > semovar] *(sema:ver) is.* Yakacağı içinde bulunan ve çay demlemede kullanılacak suyu kendi içinde kaynatan bakır, pirinç vb. metalden yapılmış kap.

semavi[1], [Ar. semāʾ > semāvī / semāviyye سماوی / سماويه] *(sema:vi:) {OsT} sf.* Gökle ilgili; göksel.

semavî[2], [Ar. sümüvv *(yücelik)* > semāvī سماوی] *(sema:vi:) {OsT} sf.* **1.** Allah tarafından olan; Allah'ın işi. **2.** İlahî; Tanrısal.

semaviyyat, [Ar. semāviyye > semāviyyāt سماويات] *(sema:viyya:t) {OsT} is.* Gökyüzüne ait olan şeyler; göksel olanlar.

semazen, [Ar. semāʿ + Far. -zen سماعزن] *(sema:zen) {OsT} is.* Mevlevi müziğinin temposuna uyup dönerek ayin yapan derviş.

semazenbaşı, [Ar. semāʿ + Far. -zen + T. baş-ı سماعزنباشی] *(sema:zenbaşı) {OsT} is.* Mevlevi tekkelerinde semayı yöneten dedeye verilen isim.

sembiyoz, [Fr. symbiose] *is.* **1.** Ortak yaşam. **2.** *tıp.* İki ve daha çok organın birden beslenmesi.

sembol,-lü [Fr. symbole] *is.* **1.** Duyularla algılanamayan bir şeyi belirten somut şey veya işaret; bir niteliğin, soyut bir şeyin canlı veya cansız göstergesi; simge; remiz; rumuz; timsal. **2.** *mat.* Matematiksel kavramları belirtmek için kullanılan harfler. **3.** *kim.* Elementleri kısa bir şekilde belirtmek için kabul edilmiş harf veya kısaltmalara verilen ad.

sembolik, -ği [Fr. symbolique] *sf.* **1.** Sembol olarak kullanılan. **2.** Sembollerle ifade edilen. **3.** Sembollerle anlatılmış; anlatımında sistemli biçimde sembol kullanılmış olan. **4.** Gerçek bir değer taşımadığı halde, bir amacı veya niyeti belirten. **5.** *fel. man.* Biçimsel.

sembolist, [Fr. symboliste] *sf.* **1.** Sembolizmle ilgili olan; simgeci. **2.** *is.* Sembolizm taraftarı olan kimse; simgeci.

sembolizm, [Fr. symbolisme] *is.* **1.** Olguları veya inançları anlatmaya yarayan semboller sistemi. **2.** *ed.* Gerçeğin olduğu gibi anlatılmasını değil, duygu ve düşüncelerin, işaret ve biçimlerin bir uygunluk içinde düzenlenişini esas alan, kelimelerin müzik ve sembol değerine dayanarak en anlatılmaz duyguları ifade etmeye yönelen, sanat eserinin değerini de bunu başarabilmesine bağlayan sanat ve edebiyat akımı; simgecilik.

sembolleşme, [sembol-le-ş-me] *is.* Sembolleşmek işi; simgeleşme,

sembolleşmek, [sembol-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Sembol durumuna gelmek; sembol olarak kabul edilmek; simgeleşmek.

sembolleştirme, [sembol-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Sembolleştirmek eylemi; simgeleştirme. **2.** *man.* Bir akıl yürütme sürecini sembollere başvurarak belirtme işlemi.

sembolleştirmek, [sembol-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Bir olayı, bir durumu veya bir duyguyu sembollerle anlatmak. **2.** Bir şeyi sembol olarak kabul etmek; sembol hâline getirmek; simgeleştirmek.

semc, [Ar. semc سمج] *{OsT} sf.* (Yüz için) çirkin.

seme[1], [? seme] *{eAT} {OsT} {ağız} sf.* **1.** Aptal; ahmak; bön; sersem; şaşkın. **2.** Tembel. **3.** Beceriksiz. **4.** *is.* Sersemlik. [DS] 🗗 **seme kesilmek,** *{ağız} Yorgunluktan başı dönmek; sersemlemek.* [DS]|| **seme tavuk,** *Ahmak; aptal; sersem.*

seme[2], [seme] *{ağız} sf.* Güçlü. [DS]

semeglemek, [simeg-lē-mek] *(semekle:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* → simeklemek. [EUTS]

semek[1], [semek] *{eT} is.* Orman. [EUTS] [Gabain]

semek[2], **-ği** [Ar. semek سمك] *{OsT} is.* Balık.

semek[3], **-ği** [? semek] *{ağız} is.* Aptal; budala; sersem. [DS]

semeke, [Ar. semek > semeke سمكه] *{OsT} is.* Balıklar.

semelek, -ği [seme-le-k] *{ağız} sf.* **1.** Aptal; sersem; budala. **2.** Aptallaşmış. [DS]

semelemek, [seme-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-(i)-yor]* **1.** Sersemlemek. **2.** Uyuşmak. **3.** *gçl. f.* Birini vurarak bayıltmak veya öldürmek. [DS]

semelenmek, [seme-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Anlamazlıktan gelmek. **2.** Sersemleyerek düşeyazmak. **3.** Sersemlemek. **4.** Başı dönüp gözü kararmak. [DS]

semeleşme, [seme-le-ş-me] *is.* Semeleşmek işi.

semeleşmek, [seme-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Ahmaklaşmak; aptallaşmak; sersemleşmek.

semelit, [? semelit] *{ağız} is.* Körebe oyunu. [DS]

sememe, [Ar. şemmāme => sememe] *{ağız} is.* Küçük, kokulu ve güzel bir kavun türü. [DS]

semen[1], [Ar. ṯemen ثمن] *{OsT} is.* **1.** Fiyat; değer; eder; paha. **2.** *huk.* Satım sözleşmesinde alıcının borcu. **3.** Satıma konu olan şeyin fiyatı. 🗗 **semen-i hâl,** *{OsT} huk. Peşin fiyat.*|| **semen-i misl,** *{OsT} huk. Bilirkişi tarafından belirlenen fiyat.*|| **semen-i müsennā,** *{OsT} huk. İki tarafın isteği ile belirlenen fiyat.*|| **semen-i rāyic,** *{OsT} Geçer fiyat.*

semen[2], [Ar. semn > semen سمن] *{OsT} is.* Şişmanlık; semizlik; yağlılık.

semen[3], [Far. semen سمن] *{OsT} is. bot.* Yasemin. 🗗 **semen-ber,** *{OsT} (Kadın için) göğsü yasemin beyazlığında olan.*|| **semen-bū,** *{OsT} Yasemin kokulu.*|| **semen-fām,** *{OsT} Yasemin renkli.*|| **semen-sā,** *{OsT} 1. Yasemin döşeyen. 2. Yasemin gibi; yasemini andırır.*

semen[4], [Lat. semen *(tohum)*] *is.* Testisler ve yardımcı bezler tarafından salgılanan sıvı.

semen[5], [? semen] *{ağız} is.* Ekmek tahtası. [DS]

semen[6], [Far. seg-bān => seğmen > sēmen] *(se:men) {ağız} is.* **1.** Sağdıç. **2.** Atlı gelin alayı. [DS]

semen[7], [? semen] *{ağız} is.* Yığıntı. [DS]

semend, [Far. semend سمند] *{OsT} is.* **1.** Kula at. **2.**

Güzel ve çevik at. ◘ **semend-i hâme,** *{OsT} At gibi (çevik, güzel) kalem.*

semender, [Yun. salamandra > Far. semender سمندر] *is.* **1.** *zool.* Kuyruklular sınıfından uzun gövdeli, dört bacaklı, kuyruklu, iki yaşamlı, *(Salamandra).* **2.** İran efsanelerine göre ateşte yanmadığına ve ateşi söndürdüğüne inanılan efsanevi hayvan.

semendergiller, [semender-gil-ler] *is. zool.* Kuyruklu iki yaşamlılar familyası, *(Salamandridae).*

semene, [Ar. semen / simen => semene ?] *{ağız} is.* Kurutulup öğütülmüş, çimlendirilmiş buğday unundan yapılan bir tür tatlı. [DS]

sement, [Fr. cémente] *is. anat.* **1.** Dişin üzerini kaplayan kemiksi madde. **2.** Hücreleri birbirine bağlayan veya organizmayı zemine bağlayan ara madde.

semer[1], [Yun. samari / sagmarion] *is.* **1.** Yük bağlamak için hayvanların sırtına yerleştirilen ağaç iskelete tutturulmuş özel yastık. **2.** Hamalların yük taşımakta kullandıkları bir tür sırt yastığı. **3.** *argo.* Kıç; arka. **4.** *biy.* Yer solucanlarının vücutlarındaki üreme ile ilgili çıkıntılı kuşak. **5.** *jeol.* Yukaç. **6.** *{ağız}* Duvarın üstüne yapılan eğik sırt. [DS] **7.** *{ağız}* Duvarı yağmur sularından korumak için damın çevresine tuğla veya küçük taşlardan yapılan yükseklik. [DS] **8.** *{ağız}* Düğün evinde sıralanarak oturuş. [DS] ◘ **semer devirmek,** *1. Hiçbir iş yapmadan, boş zaman geçirmek; aylak dolaşmak. 2. Kaba bir şekilde sere serpe yatmak. 3. Yeniçeri ocağı mensuplarından birinin bir ortadan diğer ortaya geçirilmesi.*|| **semere gelmek,** *{ağız} 1. (Yük hayvanı için) semer vurulup yük taşıyacak duruma gelmek. 2. (Kişi için) ağır ve kaba işler yapacak dayanıklılığa gelmek.* [DS]|| **semeri devirmek,** *{ağız} Yan gelip yatmak.* [DS]|| **semeri dövmek,** *1. Sorumluluk almaktan kaçınmak. 2. Bir işi almakta duraksamak.*|| **semerini dayamak,** *1. Bir hayvanı ahıra kapamak. 2. Birini işten çıkarmak.*|| **semerini yere vurmak,** *Bir görev veya memuriyetten çekilmek.*|| **semer kapamak,** *Anadolu'nun bazı yörelerinde çekingenlikten kaynaklanan, evlenme isteğini açığa vuramayan gençler tarafından evlenme isteğini ana ve babasına bildirmek amacıyla ineğe semer vurmak.*|| **semer otu,** *bot. Bataklıklarda yetişen, kurutulunca esnekleşen, semer ve benzer şeyler yapımında kullanılan ince uzun ve yuvarlak bitki; hasır otu, (Typha).*|| **semer vurmak,** *1. Bir hayvanın sırtına semer koymak. 2. {ağız} folk. Düğünde, erkek evinde gelin tarafından bir delikanlının arkasından yakalamak, tutmak.* [DS]|| **semer yastığı,** *Semerin ön veya arkaya kaçmasını önlemek için konulmuş iki yanlı şişkin kısım.*

semer[2], [Ar. semer ثمر] *{OsT} is.* **1.** Meyve; yemiş. **2.** *mecaz.* Mahsul; ürün; verim; yarar; fayda. **3.** Sonuç; nihayet; netice; bitim. ◘ **semer-i ar'ar,** *{OsT} bot. Ardıç.*|| **semer-i baklî,** *{OsT} bot. Baklamsı meyve.*|| **semer-i basît,** *{OsT} bot. Basit meyve.*|| **semer-i inebî,** *{OsT} bot. Üzümsü meyve.*|| **semer-i mücevvez,** *{OsT} bot. Buğdaysı meyve.*|| **semer-i mütekessire,** *{OsT} bot. Karışık meyve*

semer[3], [Ar. semer سمر] *{OsT} is.* **1.** Gece sohbeti. **2.** Geceleri sohbet etmek amacıyla yapılan toplantı.

semerat, [Ar. semere>semerât ثمرات] *(semera:t) {OsT} is.* **1.** Meyveler; yemişler. **2.** Kazançlar; yararlar; verimler. **3.** Sonuçlar. **4.** İmparatorluk döneminde mülk, toprak ve mukataalardan alınan kira vb. gelir.

semerci, [semer-ci] *is.* Semer yapan, onaran veya satan kimse.

semercilik,-ği [semer-ci-lik] *is.* Semercinin yaptığı iş veya meslek.

semere, [Ar. semere سمره] *{OsT} is.* **1.** Meyve; yemiş. **2.** *mecaz.* Yarar; verim; fayda. **3.** Sonuç. **4.** *huk.* Bir şeyden elde edilen gelir. ◘ **semere-dâr,** *{OsT} 1. Yemiş veren. 2. Verimli; kazançlı; kârlı.*|| **semere-i fuâd,** *{OsT} 1. Gönül meyvesi. 2. Evlat.*|| **semere't'ullah,** *{OsT} 1. Allah'ın meyvesi. 2. Muz.*

semereli, [semere-li] *sf.* Verimli.

Semerkandi, [Semerkat > Ar. semerkandî] *(semerkandi:) {OsT} is.* Koyu renkli, sağlam eski bir kâğıt türü.

semerleme, [semer-le-me] *is.* Semerlemek eylemi.

semerlemek, [semer-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Semer vurmak.

semerlenme, [semer-le-n-me] *is.* Semerlenmek işi.

semerlenmek, [semer-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Semer vurulmak; semerlemek işi yapılmak. **2.** *dönşl. f.* Semer edinmek, semer sahibi olmak; semer satın almak.

semerletme, [semer-le-t-me] *is.* Semerletmek eylemi.

semerletmek, [semer-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Semer vurdurmak; semer vurulmasını sağlamak.

semerli, [semer-li] *is.* Semer vurulmuş olan; semeri olan.

semersiz, [semer-siz] *sf.* Semeri olmayan; semer vurulmamış olan.

semet[1], [? semet] *{ağız} is.* Kaşık. [DS]

semet[2], [sepet] *{ağız} is.* Sepet. [DS]

semet[3], [semet] *{ağız} sf.* Karşı; zıt. [DS]

semet[4], [? semet] *{ağız} is. folk.* **1.** Düğünün ikinci günü gelini görmeye gitme töreni. **2.** Bir hafta süren düğünde cuma günü. **3.** Düğünde oynanan yumurta oyunu. [DS]

semi-, [Lat. semi] *ön ek.* Önüne eklendiği kelimeye *"yarım"* anlamı veren ön ek.

semi, -i'ı [Ar. semᶜ > semīᶜ سميع] *(semi:) {OsT} sf.* **1.** İyi işiten; işitme duyusu kuvvetli olan. **2.** Mutlak olarak iyi işiten; Allah. **3.** İşitme duyusuna ilişkin;

işitsel. ◘ **semîü'd-duā,** *{OsT} 1. Duayı işiten; Allah.*

sem'î, [Ar. semᶜ > semᶜī سمعى] *(sem-î) {OsT} sf.* İşitme gücü ile ilgili; işitme duyusu ile ilgili.

semic, [Ar. semīc سميج] *(semi:c) {OsT} sf.* Çirkin.

semih, [Ar. semāḥat > semīḥ / semīḥa سميح / سميحه] *(semi:h) {OsT} sf.* Cömert; eli açık.

semik, -ği [sem-ik] *{ağız} is.* Topuk. [DS]

semile,[Ar. semīle سميله] *(semi:le) {OsT} is.* **1.** Artık; artmış şey. **2.** Dere içinde kalan su artığı.

semin[1], [Ar. semn > semīn / semīne سمين / سمينه] *(semi:n) {OsT} sf.* Semiz; besili; şişman; yağlı.

semin[2], [Ar. semīn / semīne ثمين / ثمينه] *(semi:n) {OsT} sf.* Değerli; pahalı; kıymetli.

seminaz, [Fr. séminase] *is.* Baklagillerin tanesinde bulunan ve çimlenme sırasında oluşan besi dokusunu eriten maya.

seminer, [Fr. séminaire] *is.* **1.** Yüksek okul öğrencilerinin yaptığı grup çalışması. **2.** Kurs. **3.** Bir konu hakkında bilgi vermek ve üzerinde tartışmak üzere yapılan toplantı.

semink, -gi [semink] *{ağız} is.* El gergin iken baş parmak ucu ile işaret parmağı ucu arasındaki uzaklık; sele. [DS]

semir[1] [sem-ir / semiz] *{ağız} sf.* Şişman. [DS]

semir[2], [Ar. semer > semīr سمير] *(semi:r) {OsT} is.* **1.** Arkadaş. **2.** .... niteliği olan.

semir[3], [Ar. semīr ثمير] *(semi:r) {OsT} sf.* Meyve veren; meyveli.

semir[4], [sem-ir] *{ağız} is.* **1.** Sıra dağ. **2.** Yamaç. [DS]

semirek, -ği [sem-ir-e-k] *{ağız} sf.* Şişman; semirmiş. [DS]

semirgin, [semir-gin] *sf.* **1.** Tembellikten dolayı yağ bağlayan; semiren. **2.** Semizlikten dolayı davranışları yavaşlayan; tembelleşen. **3.** *{ağız}* Ağır hasta. [DS]

semirik, -ği [semir-ik] *{ağız} sf.* **1.** Semirmiş; şişmanlamış. **2.** *is.* Semizlik; şişmanlık. [DS]

semirme, [semir-me] *is.* Semirmek işi.

semirmek, [sem-ri-mek > semir-mek] *gçsz. f. [-ir]* Semiz hâle gelmek; şişmanlayıp yağ bağlamak.

semirsek, -ği [semir-se-k] *{ağız} is.* Bir tür kıymalı börek. [DS]

semirtgen, [semir-t-gen] *{ağız} is.* Çıktığında, o kimsenin şişmanlayacağına inanılan bir sivilce. [DS]

semirtme, [semir-t-me] *is.* Semirtmek eylemi.

semirtmek, [semir-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Birini veya bir hayvanı semiz hâle getirmek; semiz duruma gelmesini sağlamak; şişmanlatmak.

semişga, [? semişga] *{ağız} is.* Ayçiçeği tohumu. [DS]

semiy, [Ar. ism > semiyy / semiye سمى / سميه] *{OsT} sf.* Adları aynı olan; aynı adı taşıyan; adaş.

semiyye, [Ar. semiyye سميه] *{OsT}is.* Soy sop; klan.

semiyoloji, [Yun. semeion *(işaret)* + logos *(bilim)* > Fr. sémiologie] *is.* **1.** Toplumsal hayat içinde işaretlerin yaşantısını yani duygu, heyecan ve düşüncelerin anlatım şekillerini inceleyen bir sosyal psikoloji dalı. **2.** Göstergelerin toplum içindeki yaşantılarını inceleme konusu yapan bilim dalı; gösterge bilimi. **3.** *tıp.* Hastalıkların teşhisine varmaya yarayan hastalık belirti ve işaretleri ile uğraşan tıp dalı. **4.** Yol, haberleşme, dil, özel kodlar gibi işaret sistemlerini inceleyen bilim dalı.

semiyotik,-ği [Fr. sémiotique] *is.* **1.** Gösterge bilimi. **2.** *sf.* Gösterge bilimi ile ilgili olan.

semiz, [*sem-ir-mek > sem-iz] *{eT} sf.* **1.** Semiz; besili; yağlı. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [KB] **2.** Şişman; besili. **3.** Eti, yağı bol olan. ◘ **semiz otu,** *bot.* → semizotu.|| **semiz otugiller,** *bot.* → semizotugiller.

semizce, [sem-iz-ce] *(semi'zce) sf.* Biraz semiz olan; semize yakın; semiz gibi görünen.

semizimek, [semiz-i-mek سمزيمك] *{OsT} gçsz. f. [-r]* Semirmek; semizleşmek.

semizleme, [semiz-le-me] *is.* Semizlemek eylemi.

semizlemek, [semiz-le-mek] *gçsz. f [-r] [-l(i)-yor]* Semiz hâle gelmek; şişmanlamak; yağlanmak.

semizlenme, [semiz-le-n-me] *is.* Semizlenmek işi.

semizlenmek, [semiz-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Semiz duruma gelmek, semizleşmek.

semizleşme, [semiz-le-ş-me] *is.* Semizleşmek işi.

semizleşmek, [semiz-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Semiz duruma gelmek; semizlenmek.

semizlik[1], **-ği** [sem-iz-lik] *is. {eT} {ağız} bot.* Semizotu. [DLT] [DS] ◘ **semizlik otu,** *{OsT} Semizotu.*

semizlik[2], **-ği** [semiz-lik] *is.* Semiz olma durumu; semiz olan kimsenin veya hayvanın durumu.

semizotu, [semiz + ot-u] *is. bot.* Semizotugillerden, bahçelerde yetişen, sarı çiçekli, küçük karşıt yapraklı, bol miktarda demir ve C vitamini bulunduran otsu bitki, *(Portulaca oleracea).*

semizotugiller, [semiz+otu-gil-ler] *is. bot.* Örnek bitkisi semizotu olan, ayrı taç yapraklı, iki çenekli, üst yumurtalıklı çiçekli bitkiler familyası, *(Portulacaceae).*

semlemek, [sem > sem-lē-mek] *(semle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* İlaç vermek. *("emlemek semlemek" ikilemesi ile birlikte kullanılır.)*

semmak, -ğı [Ar. semek > semmāk سماك] *(semma:k) {OsT} is.* Balıkçı.

semman, [Ar. semmān سمان] *(semma:n) {OsT} is.* Halis, süzme yağ yapıp satan kimse.

semmek, [sem-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Büyümek; beslenmek; gelişmek. [DS]

semmî, [Ar. semm > semmī / semmiyye سمى / سميه] *{OsT} sf.* **1.** Zehirli. **2.** Zehirle ilgili.

semmiyet, [Ar. semmiyye > semmiyyet سميت] *{OsT} is.* Zehirlilik.

semmur, [Ar. semmür سمور] *(semmu:r) {OsT} is. zool.* **1.** Samur. **2.** Samurun derisinden yapılan kürk.

semmuriye, [Ar. semmür>semmüriyye سموريه] *(semmu:riye) {OsT} is.* zool. Samurgiller.

semn, [Ar. semn سمن] *{OsT} is.* Tereyağı.

semolina, [İt. semola > İng. semolina] *is.* İrmik.

sempatalji, [Fr. sympathalgie] *is. tıp.* Sempatik sinir sisteminin zedelenmesinden ileri gelen ağrı.

sempati, [Fr. Yun. syn *(ile, birlikte)* + pathos *(sevgi)* > sympathia > Lat. symphathia > Fr. sympathie] *is.* **1.** İki kişiyi birbirine çeken doğal eğilim. **2.** Bir kişinin başka bir kimseye karşı beslediği içten duygu. **3.** *psikol.* Duygudaşlık. **4.** *anat.* Omurilik boyunca olan sağlı sollu yirmi üç boğumdan geçen iki paralel ağ şeklindeki sinir sistemi.

sempatik, -ği [Fr. sympathique] *sf.* **1.** Sevimli; cana yakın. **2.** Çok hoş; hoşa giden. **sempatik sinir sistemi,** *anat. Omuriliğin göğüs kısmından ve bel kısmının ilk üç bölütünden doğan yaşatkan sinir sisteminin bir bölümü.*

sempatizan, [Fr. sympathisant] *sf.* **1.** Üyesi olmadığı hâlde bir partinin görüşlerini benimseyen; duygudaş. **2.** Bir görüş veya öğretiyi tutan, savunan. **3.** Bir parti veya görüşe ilgi duyan kimse; duygudaş.

sempatize, [Fr. sympathiser] *is.* Cana yakın bulma; hoşlanma.

sempirek, -ği [Far. zembürek] *{ağız} sf.* **1.** Kuş avlamakta kullanılan, ağaçtan yapılma bir tür ok, yay. **2.** Kan almak için kullanılan bir araç. [DS]

sempl, [Fr. simle] *sf.* Sade; yalın; basit.

sempozyum, [Fr. symposium] *is.* Bilimsel bir konuda, uzmanların dinleyicisiz ve özel olarak düzenlediği toplantı veya seminer.

semptom, [Fr. symtôme] *is. tıp.* Belirti.

semptomatik, [Fr. symtomatique] *sf.* Belirtisel; belirti ile ilgili.

semra, [Ar. sumret *(esmer)* > semrā سمرا] *(semra:) {OsT} is.* Esmer.

semremek, [sem(i)r-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* Beslenmek; büyümek; gelişmek. [DS]

semrik, -ği [sem(i)r-ik] *{ağız} is.* Güneydoğudan esen yel. [DS]

semrimek, [*sem-ir-mek > sem(i)r-ī-mek سمريك] *(semri:mek) {eT} {eAT} {OsT} gçsz. f. [-r]* **1.** Semirmek; yağlanmak; şişmanlamak. [DLT] [KB] **2.** *{ağız}* Beslenmek; büyümek; gelişmek. [DS]

semrişmek, [semr-ī-mek > semri-ş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Semizleşmek. [DLT]

semritmek, [sem-(i)r-it-mek سمردمك] *{eT} {eAT} gçl. f. [-ür]* **1.** Kendini semirtmek; semizlenmek. [ETY] **2.** Semirtmek. [DLT] [ETY] [Gabain] [KB]

semsatun, [? semsatun] *{ağız} is.* Semizotu. [DS]

semse, [Far. senbūse => samsa / semse] *{ağız} is.* İçine dövülmüş ceviz ve baharat konularak üçgen biçiminde katlanmış yufkadan yapılan tatlı. [DS]

semseh, [süm-sük > semseh] *{ağız} sf.* Geveze. [DS]

semsek, -ği [sem-se-k] *{ağız} is.* İçine kıyma, peynir konularak yağda kızartılan bir tür puf böreği. [DS]

semsem, [sersem / sem+sem] *{ağız} sf.* Sersem. [DS]

semsiz[1], [Ar. sem^{c} => sem-siz] *{ağız} sf.* **1.** Dalgın; bilinçsiz. **2.** Alık. **3.** Utanmaz; yüzsüz. **4.** Çekinceli; tehlikeli. [DS]

semsiz[2], [sem-siz] *{ağız} is.* Vücut için hayati önem taşıyan yer; en önemli yer. [DS]

semsürt, -dü [semsürt ?] *{ağız} zf.* Sersemce; aptalca. [DS]

semsüz, [sem-süz] *{ağız} sf.* Düşüncesiz. [DS]

semt, [Ar. semt سمت] *{OsT} is.* **1.** Yan; taraf; bölge. **2.** Bir şehrin, kendi içinde bir bütünlük oluşturan bir bölgesi veya bölümü. **3.** *gök b.* Güney açı. **4.** *gök b.* Açıklık. **semt açısı,** *Gözlem doğrultusunun kuzey ve güney ile yaptığı açı.*|| **semt-i kadem,** *{OsT} gök b. Ayakucu.*|| (birinin) **semtine uğramamak,** *1. Bir yere özellikle gitmemek. 2. Birini hiç arayıp sormamak; yanına hiç gitmemek; dostluğu, yakınlığı ve ilişkiyi kesmek.*|| **semt rasadı,** *Bir yerin, coğrafî koordinatını bulmak için güneş, kutup yıldızı vb. ile olan açısını bulma işlemi.*|| **semtü'n-nazîr,** *{OsT} gök b. Düşey doğrultunun gök küresini tepeden ve ufkun altından geçen saymaca doğrunun ufkun altını deldiği nokta.*|| **semtü'r-re's,** *{OsT} gök b. Başucu.*|| **semtü'r-re's dairesi,** *{OsT} gök b. Yerin merkezi ile başucu noktasından geçen düzlemin gök küresinin arakesiti.*|| **semtü'r-re's-i şâkulî,** *{OsT} gök b. Başucu doğrultusunu gösteren alet.*|| **semtü'r-re'sî,** *{OsT} gök b. Başucu ile ilgili.*

semuh, [Ar. semāḥat > semüḥ سموح] *(semu:h) {OsT} sf.* Çok cömert; eli açık.

semum, [Ar. semm > semüm سموم] *(semu:m) {OsT} is.* **1.** Sam yeli; çöl rüzgârı. **2.** Ağılı şey. **3.** *isl.* Cehennemin sıcaklığı. **4.** *isl.* Cinlerin yaratılmış olduğu ateş.

semür, [? semür] *{ağız} is.* Darı lapası. [DS] **semür haşılı,** *{ağız} Darıdan ince bulgur.* [DS]

semürgük, [semür-gük] *{eT} is.* Bülbüle benzer bir kuş; serçe. [DLT] [KB]

semürmek, [sem-ür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Semirmek; beslenmek; gelişmek; büyümek. [DS]

semüz, [semr-ī-mek > sem-iz / sem-üz] *{eT} {ağız} sf.* Semiz; besili; şişman. [DLT] [DS]

sen[1], [sēn] *(se:n) zm.* **1.** İkinci teklik kişi zamiri; sen. *{eT} (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] [Üç İtigsizler] **2.** Kendisine söz söylenen kişinin adının yerini tutan kelime. **3.** İkinci teklik kişi yüklem bağlayıcısı; -sin. [Tekin] [ETY]🗗 **sen ben davası,** *Anlaşmazlık konusu olan şey.*|| **sen ben kavgası,** *Anlaşmazlığa düşülen şey.*‖ **Sen bilirsin.** *"Nasıl istersen öyle olsun; siz bilirsiniz".*|| **Sen giderken ben geliyordum.** *"Ben çoktan biliyor veya yapıyordum." veya "Ben bu oyunları, hileleri senden iyi bilirim." anlamında kullanılır.*‖ **Seni gidi, seni,** *"Çapkın, yaramaz; haylaz." anlamında kullanılan uyarı sözü.*|| **Seninki can da benimki patlıcan mı?** *"Senin canının değeri var da bizimkinin yok mu?" anlamında kullanılan tehdit veya uyarı sözü.*|| **seni seni,** *Yaramaz; haylaz; çapkın.*|| **Sen kim oluyorsun?** *"Seni ne ilgilendirir veya kendini ne sanıyorsun?" anlamında kullanılan uyarı veya meydan okuma sözü.*|| **senli benli,** *Aşırı derecede samimi; resmiyetten ve ciddiyetten çok uzak.*|| **Sen misin ...?** *Şikâyetçi olunan bir durumdan daha sonra meydana gelen olumsuz veya kötü gelişmeyi belirtmek için kullanılan söz başı.*|| **sen ol sen,** *{eAT} Dikkat et; gözünü aç.*‖ **Sen sağ, ben selamet!** *"İş olup bitmiş, artık yapacak bir şey yok." anlamında kullanılır.*|| **sen sana,** *{eAT} Kendine.*|| **Sen seni bil, sen seni.** *Hacı Bayram Veli'nin "Bütün gerçekler insanda vardır, insan kendini tanırsa bütün evreni ve bütün gerçekleri tanıyabilir." anlamındaki sözü.*‖ **Sen sen ol...** *Hiçbir zaman; asla.*

sen[2], [sen] *is.* Başkasını evrenin merkezi yapma eğilimi; sen içincilik.

sen[3], [? sen] *{ağız} is.* Irmak üstündeki buzlar. [DS]

sen[4], [Fr. saint] *is.* Kilisenin ermiş saydığı kişi, ermiş; aziz.

sena[1], [Ar. senā' ثناء] *(sena:) {OsT} is.* Övme; övüş. 🗗 **sena etmek,** *Övmek.*|| **senā-gû,** *{OsT} Öven; övücü.*|| **senā-gûyāne,** *{OsT} Övercesine.*|| **senā-gûyî,** *{OsT} Övme; övücülük.*|| **senā-hān,** *{OsT} Öven; övücü.*|| **senā-kâr,** *{OsT} Öven; övücü.*|| **senā-kârāne,** *{OsT} Övercesine; övücüye yakışır biçimde.*‖ **senā-kâri,** *{OsT} Övme; övücülük.*|| **senāver,** *{OsT} Öven; övücü.*|| **senā-verî,** *{OsT} Övme; övücülük.*|| **senā-verāne,** *{OsT} Övercesine; övücüye yakışır yolda.*

sena[2], [Ar. senā' سناء] *(sena:) is.* **1.** Şimşek parıltısı. **2.** *bot.* Yaprakları ve meyvesi müshil olarak kullanılan bir bitki, *(Cassia).* 🗗 **senā-i Hindî,** *{OsT} Hindistan'dan gelen ve müshil olarak kullanılan ot yaprakları.*‖ **senā-i kâzib,** *{OsT} Yabani sinameki.*|| **senā-i Mekkî,** *{OsT} Sinameki.*|| **senā-i Mısrî,** *{OsT} Mısır'dan gelen müshil otu.*‖ **senā-kâr,** *{OsT} Öven; metheden.*|| **senā-kârāne,** *{OsT} Övercesine.*|| **senā-kârî,** *{OsT} Övücülük.*|| **senā-ver,** *{OsT} Öven; metheden.*|| **senā-verāne,** *{OsT} Birini övene ait.*‖ **senā-verî,** *{OsT} Birini öven kişiye ilişkin.*

sena, [İt. scena] *is.* Tiyatro sahnesi.

senabik, -ğı [Ar. sünbük > senābik سنابك] *{OsT} is.* At, katır vb. hayvanların tırnakları; toynaklar.

senabil, [Ar. sünbüle > senābil سنابل] *(sena:bil) {OsT} is.* Başaklar.

senad, [Ar. senād سناد] *(sena:d) {OsT} is.* Divan şiirinde uyağın kural dışı kalması durumu.

senai, [Ar. şenā'ī ثنائى] *(sena:i:) {OsT} is.* Ateşe tapan.

senaiye, [Ar. şenāiyye ثنائيه] *(sena:iye) {OsT} is. ed.* Birini övmek için yazılan manzume; methiye.

senam, [Ar. senām سنام] *(sena:m) {OsT} is.* **1.** Hörgüç. **2.** Tepe. **3.** Herhangi bir şeyin orta yeri; merkez.

senan, [Ar. senān سنان] *(sena:n) {OsT} sf.* Parlak; ışıklı.

senanir, [Ar. senānīr سنانير] *(sena:ni:r) {OsT} is.* Kediler.

senarist, [Fr. scénariste] *is.* Senaryocu.

senaryo, [İt. scenario] *(sena'ryo) is.* **1.** Bir film, tiyatro, televizyon veya radyo oyununun sahne sahne yazılmış metni. **2.** *mecaz.* Bir olayı veya durumu başka yöne saptırmak için uydurulan yalan.

senaryocu, [senaryo-cu] *is.* Senaryo yazarı.

senaryoculuk,-ğu [senaryo-cu-luk] *is.* Senaryo yazarlığı.

senato, [Lat. sanex *(ihityar)* > senatus > İt. senato] *(sena'to) is.* **1.** İlk çağlarda çeşitli meclislere verilen ad. **2.** Senatörlerin toplandıkları yer. **3.** Eskiden en yüksek mahkemeyi teşkil eden kurul. **4.** Üniversite rektörü, bir önceki rektör, fakülte dekanları ve her fakültenin yetkili kurulunun seçtiği temsilcilerden oluşan üniversite genel karar organı. **5.** Parlamenter yönetimde ikinci meclis; üst meclis

senatör, [Fr. sénateur] *is.* **1.** Senato üyesi. **2.** 1961 Anayasasına göre Cumhuriyet senatosu üyesi olan kimse. **3.** Üniversite senatosuna katılan üniversite temsilcisi.

senatörlük,-ğü [senatör-lük] *is.* **1.** Senatör olma durumu. **2.** Senatörün görevi.

senaya, [Ar. seniyye > senāyā سنايا] *(sena:ya:) {OsT} is.* Öndeki kesici dişler.

senbene, [sen+ben-e *(bana)* ?] *{ağız} is.* Ayna. [DS]

senbuse, [Far. senbüse سنبوسه] *(senbu:se) {OsT} is.* İnce yufka ile yapılan bir tür tatlı.

-senc, [Far. sencīden *(tartmak)* > -senc سنج -] *{OsT} son ek. "Tartan, ölçen, değerlendiren"* anlamlarında bileşik sıfat yapan Farsça ek.

sencef, [? sencef / zencef سنجف] *{eAT} is.* Etek pervazı.

sencide, [Far. sencīden *(tartmak)* > sencīde سنجیده] *(senci:de) {OsT} sf.* Tartılmış; ölçülü.

sencileyin, [sen-cileyin سنجلین] *{ağız} zf.* **1.** Senin gibi; sana benzer. **2.** Sana göre. *{eAT} {OsT} (aynı).*[DS]

sencir, [Far. zencīr] *{eAT} is.* Zincir.

senç, -ci [? sénç] *{ağız} is.* Çit. [DS]

sençe, [? sençe] *{ağız} is.* Aralık; hol. [DS]

sençı, [? sénçı] *{ağız} is.* Aralık; hol. [DS]

sendan, [Far. sindān سندان] *(senda:n) {OsT} is.* Örs.

sendani, [Far. sindān > sendānī سندانی] *(senda:ni:) {OsT} sf.* Örse benzeyen; örsü andıran.

sende, [Far. sende] *{ağız} is.* Kilerde üstüne tahıl konulan genişçe raf; musandıra. [DS]

sendel, [Far. sendel سندل] *{OsT} is.* **1.** Sandal; kayık. **2.** *bot.* Sandal ağacı.

sendele, [sandalye > sendēle] *(sende:le) {ağız} is.* Sandalye; iskemle. [DS]

sendeleme, [sende-le-me] *is.* Sendelemek işi.

sendelemek, [send-ele-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Dengesini yitirerek düşer gibi olmak; dengesizlik sonucu adımlarını şaşırmak; normal yürüyüşe devam edememek. **2.** *mecaz.* Beklenmedik bir olay karşısında ne yapacağını şaşırarak bir sarsıntı geçirmek.

sendellemek, [send-el(l)e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Düşecek gibi olmak; sendelemek. [DS]

senderemek, [send-ele-mek / send-ere-mek / send-ir-e-mek سنده رمك / سندرمك] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-r]* Sendelemek.

senderus, [Far. senderūs سندروس] *(senderu:s) {OsT} is.* Kupal ağacından çıkan bir zamktan oluşmuş bir tür kehribar; sandalos.

sendik,-ği [Yun. syn *(ile, birlikte)* + dike *(hak, dava)* > syndikos > Lat. syndicus > Fr. syndic] *is.* Bir birliğin, ortaklığın veya alacaklılar grubunun haklarını korumakla görevli kimse.

sendika, [Fr. syndic > syndicat] *(sendi'ka) is.* İşçilerin veya işverenlerin ekonomik, sosyal ve kültürel ortak çıkarlarını korumak ve geliştirmek için kurdukları, tüzel kişiliğe sahip dayanışmaya bağlı meslek kuruluşu.

sendikacı, [sendika-cı] *is.* **1.** Sendikacılık yapan kimse. **2.** Sendikada çalışan kimse. **3.** *sf.* Sendika ve sendikacılıkla ilgili olan.

sendikacılık,-ğı [sendika-cı-lık] *is.* **1.** Aynı işte çalışanları, ortak çıkarlarını korumak amacıyla bir araya getirme hareketi; sendikalizm. **2.** Sendikaların yapmış olduğu eylemler. **3.** Toplum hayatında sendikaların ileri derecede etkin olması gerektiğini savunan öğreti.

sendikal, [Fr. syndical] *sf.* **1.** Sendikaya ilişkin; sendikaya ait; sendikayla ilgili. **2.** Sendikacılığa özgü; sendikacılığa ait; sendikacılıkla ilgili. ◻ **sendikal hak,** *1. Sendika kurma hakkı. 2. Sendikalarla ilgili yasal ve tüzel hakların tümü.*

sendikalaşma, [sendika-la-ş-ma] *is.* Sendikalaşmak eylemi. ◻ **sendikalaşma oranı,** *Aynı iş kolunda çalışan kişilerin sendikaya üye olma yüzdesi.*

sendikalaşmak, [sendika-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Sendikalı duruma gelmek. **2.** Sendika örgütü oluşturmak. **3.** Sendikaya üye olmak.

sendikalaştırma, [sendika-la-ş-tır-ma] *is.* Sendikalaştırmak eylemi.

sendikalaştırmak, [sendika-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Sendikalı duruma getirmek; sendika sahibi yapmak; sendikalaşmasını sağlamak; sendika hâlinde örgütlendirmek.

sendikalı, [sendika-lı] *sf.* **1.** Sendikası olan; sendikası bulunan. **2.** Bir sendikaya üye olan; sendikaya girmiş bulunan.

sendikalılık,-ğı [sendika-lı-lık] *is.* Sendikalı olma durumu.

sendikalist, [Fr. syndicaliste] *is.* Sendikacı.

sendikalizm, [Fr. syndicalisme] *is.* Sendikacılık.

sendikasız, [sendika-sız] *sf.* **1.** (İş yeri veya iş kolu için) sendikası bulunmayan. **2.** (İşçi veya işveren için) bir sendikaya üye olmayan.

sendikasızlık,-ğı [sendika-sız-lık] *is.* Sendikasız olma durumu.

sendir, [send *(yans.)* > send-ir] *ünl.* Titreme ve sallanma bildiren yansımalı gövde. ◻ **sendir sendir,** *{ağız} Sendele sendeleye.* [DS]

sendirdemek, [send-ir-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Düşecek gibi olmak; sendelemek; sallanmak. [DS]

sendiremek[1], [send *(yans.)*>send-ir-e-mek سندره مك] *{eAT} {OsT} {ağız} gçsz. f. [-r]* Sendelemek; düşecek gibi olmak; sallanmak. [DS]

sendiremek[2], [send *(yans.)* > send-ir-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* Söylenen sözü yinelemek. [DS]

sendirmek, [send-ir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Ot vb. için) tazeliği gitmek; sararmak. [DS]

sendirseme, [send-ir+sem-e] *{ağız} zf.* Sersemlemiş olarak; sendeleyerek. [DS]

sendrom, [Yun. syndrome *(el birliği)*] *is. tıp.* Özel bir bozukluğu belirleyen, bir arada görülen ve tanıyı kolaylaştıran tıbbî bulguların tümü.

sendük, -ğü [Ar. şandūḳ => sendük] *{ağız} is.* Sandık. [DS]

sene, [Ar. sene سنه] *is.* Yıl. 🗗 **sene-be-sene,** *{OsT} 1. Yıldan yıla. 2. Yıllar yılı; yıllar geçtikçe.*|| **sene dolanmak,** *{ağız} 1. Yeni yıla girmek. 2. Üzerinden bir yıl geçmiş olmak.* [DS]|| **sene-i avām,** *{OsT} 365 veya 366 tam gün olan kesirsiz yıl.*|| **sene-i devriye,** *{OsT} Yıl dönümü.*|| **sene-i efrenciye,** *{OsT} Miladî yıl.*|| **sene-i hicriye,** *{OsT} Hicrî yıl.*|| **sene-i hicriye-i şemsiye,** *{OsT} Güneş yılı hesabına dayanan ve 23 Eylül 622 yılından başlayan takvim yılı.*|| **sene-i inhirāfiye,** *{OsT} Düzensiz yıl.*|| **sene-i kameriye,** *{OsT} Ay yılı.*|| **sene-i kebîse,** *{OsT} Artık yıl.*|| **sene-i maliye,** *{OsT} Malî yıl.*|| **sene-i medārî,** *{OsT} Dönence yılı.*|| **sene-i miladiye,** *{OsT} Miladî yıl.*|| **sene-i necmiye,** *{OsT} Yıldız yılı.*|| **sene-i rūmiye,** *{OsT} Rumî yıl.*|| **sene-i şemsiye,** *{OsT} Güneş yılı.*|| **senevî vasatî,** *{OsT} coğ. Yıllık ortalama.*

sened, [Ar. sened سند] *{OsT}is.* **1.** Dayanak; dayanacak şey. **2.** İspat belgesi; belgit. **3.** Tapu. **4.** Kuvvetli delil olabilecek söz. 🗗 **sened-i ādi,** *{OsT} Adi senet.*|| **sened-i bahrî,** *{OsT} dz. Bir geminin kime ait olduğunu gösterir belge.*|| **sened-i hākanî,** *{OsT} Tapu senedi.*|| **sened-i ittifak,** *{OsT} Görüş birliği senedi; sözleşme senedi.*|| **sened-i mūsbit,** *{OsT} İspat edici senet.*|| **sened-i resmî,** *{OsT} Resmî senet.*

senedat, [Ar. sened >senedāt سندات] *(seneda:t) {OsT} is.* Senetler. 🗗 **senedāt-ı ayniye,** *Ortaklık paylarını aynî olarak yatıranlara verilen senet.*|| **senedāt-ı bahrî,** *Gemi senedi.*

Senegali, [Senegal + Ar. -ī] *(senegali:) {OsT} sf.* Kuşçuların, Afrika kökenli olup olmamasına bakmaksızın *astrilda* cinsi bütün küçük ötücü kuşlara verdikleri ad.

seneidevriye, [Ar. sene-i devriyye سنه دوریه] *{OsT} is.* Yıl dönümü.

seneikebise, [Ar. sene-i kebīse سنه کبیسه] *(seneikebi:se) {OsT} is.* Her dört yılda bir şubat ayının 29 olduğu yıl; artık yıl.

senek[1]**, -ği** [señek سكك / ساكك] *{ağız} is.* **1.** *{eAT}* Çam ağacından yapılma su testisi; tahta testi. **2.** Toprak su testisi. **3.** Bakır güğüm. [DS]

şenek[2]**, -ği** [senek] *{ağız} is.* **1.** Dört çatallı demir dirgen. **2.** Islak ve yanmayan dallı budaklı odun. [DS]

seneklik, -ği [senek-lik] *{ağız} is.* **1.** Banyo; hamam. **2.** Köy evlerinde ağaç su kaplarının konulduğu yüksekçe yer. [DS]

senelik,-ği [sene-lik] *sf.* **1.** (Bir sayıdan sonra) o kadar yıla ait olan. **2.** Tam bir yıl üzerinden değerlendirilen; yıllık. **3.** *is.* Bir şeyin bir yıl boyunca kazandığı toplam değer. **4.** *{ağız}* Kira. [DS]

senelmek[1], [sen-el-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Küçülmek. **2.** Azalmak. [DS]

senelmek[2], [sen-el-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Karşı gelmek; itiraz etmek. [DS]

senelmek[3], [sen-el-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Yıllanmak. **2.** Bayatlamak; eskimek. [DS]

senem, [Ar. şanem => senem] *{ağız} is. folk.* Kırşehir yöresinde, kadın ve erkeklerin karşılıklı oynadıkları bir halk oyunu. [DS]

seneper, [? seneper] *{ağız} sf.* Uyuşuk; sersem. [DS]

senet[1]**, -di** [Ar. sened سند] *is.* **1.** Dayanak; dayanılacak şey. **2.** Kuvvetli kanıt sayılabilecek söz; güvence. **3.** *huk.* Borcu ya da bir yasal durumu tespit amacıyla bir kimsenin kendi aleyhine kanıt olmak üzere düzenlediği belge; belgit. **4.** Tapu. 🗗 **senet sepet,** *Senet olarak kabul edilebilecek her türlü belge (buradaki "sepet" kelimesi, Arapça "kanıtlayıcı belge" anlamındaki "sebet"ten gelmektedir).*|| **senet vermek,** *Konuşmalarda söylenen bir sözün doğruluğuna dair başka bir sözle güvence verme.*

senet[2]**, -di** [Yun. sanidi] *{ağız} is.* Ekmek tahtası; senit. [DS]

seneteyn, [Ar. sene-t-eyn سنتین] *{OsT} is.* İki yıl.

senetger, [Ar. ṣan'at + Far. kār => senetger] *{ağız} is.* Sanatçı. [DS]

senetleşme, [senet-le-ş-me] *is.* Senetleşmek eylemi.

senetleşmek, [senet-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* **1.** Karşılıklı olarak birbirine senet vermek. **2.** *dönşl. f. [-ir]* Senet durumuna gelmek; senet niteliği kazanmak.

senetli, [senet-li] *sf.* Senedi bulunan; senet yapılarak sağlamlaştırılmış olan. 🗗 **senetli sepetli,** *(İş, anlaşma vb. için) yazılı bir anlaşma veya belgeye dayalı olan (buradaki "sepet" kelimesi, Arapça "kanıtlayıcı belge" anlamındaki "sebet"ten gelmektedir).*

senetsiz, [senet-siz] *sf.* Senedi olmayan; bir belgeye dayanmayan. 🗗 **senetsiz sepetsiz,** *(İş, anlaşma için) yazılı bir anlaşma yapılmadan; karşılığında hiçbir belge ve güvence almadan, rastgele.*

senetmekçe, [sen+et-mek-çe] *{ağız} zf.* Senin dediğin gibi. [DS]

senevat, [Ar. sene > senevāt سنوات] *(seneva:t) {OsT} is.* Yıllar.

senevi[1], [Ar. sünā'ī > senevī ثنوی] *{OsT} is. din.* Biri hayır yapan, diğeri kötülük işleyen olmak üzere iki Tanrının varlığına inanan; sünaî; ikici.

senevi[2], [Ar. sene > senevī / seneviyye سنوی / سنویه] *(senevi:) {OsT} sf.* Yıllık.

seneviye, [Ar. ṣeneviyye ثنويه] *{OsT} is. din.* Ateşe tapanlar; mecusi halk.

seneviyet, [Ar. senevi > seneviyyet ثنويت] *{OsT} is. din.* İkicilik.

seneyh, [señek > seneyḫ] *{ağız} is.* Toprak su testisi. [DS]

senfoni, [Yun. syn *(birlikte)* + phone *(ses)* > Fr. symphonie] *is. müz.* Tınıların çeşitliliğini sağlamak amacıyla her çalgı için birçok icracı bulunan orkestra sonatı. 🗗 **senfoni orkestrası,** *Senfonileri seslendirmek üzere düzenlenmiş vurmalı, üflemeli, telli ve yaylı çalgılardan oluşan büyük orkestra.*

senfonik,-ği [Fr. symphonique] *sf.* Senfoniye uygun; senfoni ile ilgili; senfoniye ait.

-seng, [-sañ / -señ] *(señ) {eAT} çek. e.* → -sang.

seng[1], [Far. seng سنگ] *{OsT} is.* **1.** Taş. **2.** Tartıda kullanılan ağırlık; ölçü. 🗗 **seng a seng,** *{OsT} Türlü türlü taşlar bulunan.*‖ **seng-dil,** *{OsT} Taş yürekli.*‖ **seng-dilâne,** *{OsT} Taş yüreklilikle.*‖ **seng-endâz,** *{OsT} 1. Taş atan. 2. Taşlama yapan; yergide bulunan; söz dokunduran.*‖ **seng-i as-yāb,** *{OsT} Değirmen taşı.*‖ **seng-i felâhân,** *{OsT} Sapan taşı.*‖ **seng-i fesân,** *{OsT} Bileği taşı.*‖ **seng-i hārā,** *{OsT} 1. Mermer taşı. 2. Pek sert taş.*‖ **seng-i ibret,** *{OsT} İbret taşı.*‖ **seng-i imtihân,** *{OsT} 1. Mihenk taşı. 2. Deneme; sınav.*‖ **seng-i kabir,** *{OsT} Mezar taşı.*‖ **seng-i melâmet,** *{OsT} Birini kınarken sözle yapılan sataşma; taşlama.*‖ **seng-i mezār,** *{OsT} Mezar taşı.*‖ **seng-i mihenk,** *{OsT} Altın ayarını ölçmekte kullanılan taş.*‖ **seng-i Mūsā,** *{OsT} Ustura bilenen taş; bileği taşı.*‖ **seng-i musalla,** *{OsT} Musalla taşı.*‖ **seng-i sebük,** *{OsT} 1. Hafif taş. 2. Kefeki taşı.*‖ **seng-i siyāh,** *{OsT} 1. Mihenk taşı. 2. Kâbe'nin duvarında bulunan Hacerü'l-esved taşı.*‖ **seng-istān,** *{OsT} Taşlık; taşı çok yer; taş ocağı.*‖ **seng-i yede,** *{OsT} Yağmur yağdıran tılsımlı taş; yağmur taşı; yada.*‖ **seng-lāh,** *{OsT} Taşlık; taş ocağı.*‖ **seng-pāre,** *{OsT} Taş parçası.*‖ **seng-pūşt,** *{OsT} Kaplumbağa.*‖ **seng-rîz,** *{OsT} 1. Taşlama; taş atma. 2. Taşlanan kimse.*‖ **seng-rîze,** *{OsT} Çakıl taşı; küçük taş.*‖ **seng-rū,** *{OsT} 1. Taş yüzlü. 2. Utanmaz kişi.*‖ **seng-sār,** *{OsT} Taşı bol yer; taşlık.*‖ **seng-tıraş,** *{OsT} Taş yontucusu.*‖ **seng-tırāşî,** *{OsT} Taş yontuculuğu.*‖ **seng ü sebū,** *{OsT} 1. Taş ve testi. 2. Kıran ve kırılan.*‖ **seng-zār,** *{OsT} Taşlık; taşlı yer.*

seng, [señ] *(señ) {ağız} sf.* (Ağaç, meyve vb. için) iyi kurumamış; nemli. [DS]

senge, [sen-ge > señe] *(señe) {ağız} is.* Sana. [DS]

sengecen, [sin-mek > siñ-ecen / señecen] *(señecen) {ağız} sf.* Kurnaz; sinsi sinsi iş yapan. [DS]

sengeç, [señeç / señ-geç / señ-keç] *(señeç) {eT} {ağız} is.* Fındık büyüklüğünde akı ve kırmızısı olan küçük tatlı bir tür elma. [DLT] [DS]

sengek, [señek] *(señek) {eT} {eAT} {OsT} is.* Su içilen testi; ağaçtan oyulmuş su kabı. [DLT]

sengelmek[1], [señ-el-mek] *(señelmek) {ağız} dönşl. f. [-ir]* Bayılmak. [DS]

sengelmek[2], [señ-el-mek] *(señelmek) {ağız} dönşl. f. [-ir]* Sesi kısılmak. [DS]

sengen, [señēn] *(señe:n) {eT} sf.* Tadı buruk. [DLT]

-sengene, [-sañana / -señene] *(señene {eAT} çek. e.* → sangana.

senger, [Far. senger سنگر] *{OsT} is.* **1.** Büyük oklu kirpi. **2.** İstihkâm. **3.** *{ağız}* Koruyucu engel; siper. [DS] 🗗 **senger almak,** *{ağız} 1. Hedefe doğrultmak. 2. Siper almak.* [DS]

senggeç, [señeç / señ-geç / señ-keç] *(señgeç) {eT} is.* → sengeç. [DLT]

sengi[1], [sen-gi] *{ağız} sf.* Uyuşuk; sersem.[DS]

sengi[2], [sengi] *{ağız} is.* Vücudun belden aşağısında olan hastalıklar. [DS]

sengig, [señig] *(señig) {eT} zf.* **1.** Ek olarak; ilave olarak. [EUTS] **2.** Ait. [EUTS]

sengil, [sengil] *{eT} is.* İnsanın yüzünde çıkan sivilce; ergenlik sivilcesi; yüzdeki çiğit hastalığı. [DLT]

sengin[1], [Far. seng > sengīn سنگين] *(sengi:n) {OsT} sf.* **1.** Taştan yapılmış. **2.** Ağır; yavaş. 🗗 **sengin semâî,** *{OsT} müz. Türk musikisinde yürük semai usulünün ağır mertebesi için kullanılan terim; ağır.*

sengin[2], [sengin] *{ağız} is.* Az kurumuş, nemli ağaç. [DS]

sengir, [señir] *(señir) {eT} is.* **1.** Burun. [Gabain] **2.** Dağ çıkıntısı; dağ burnu. [DLT] **3.** Dağın eteği; dağın yamacı; dağın ön cephesi. [EUTS] **4.** Herhangi bir duvarın ucu. [DLT]

sengkeç, [señeç / señ-geç / señ-keç] *(señkeç) {eT} is.* → sengeç. [DLT]

sengregü, [señ-re-gü] *(señregü:) {eT} is.* **1.** Her zaman burundan akan sümük. **2.** (Çocuklara sövgü için) sümüklü. [DLT] 🗗 **sengregü at,** *Engin hastalığına tutulmuş burnundan irin gibi sümük akan at.* [DLT]

sengün, [Çin. tsiang-kün => sēngün] *(se:ngü:n) {eT} is.* **1.** General. [ETY] [EUTS] [Gabain] [Tekin] **2.** Memuriyet unvanı. [EUTS]

sengüt, [sengü(n)>sengü-t] *{eT} is.* Generaller. [ETY]

señgek, -ği [señek] *{ağız} is.* Tahtadan yapılmış su testisi; senek. [DS]

señgir, [señir / señgir] *{ağız} is.* → senir. [DS]

senik[1], **-ği** [sen-ik] *{ağız} sf.* **1.** (Top, balon, iç lastik vb. için) havası inmiş; sönmüş; pörsümüş. **2.** İçi boş; kof. **3.** (Tahıl için) başak tutmamış. **4.** (Ağaç, meyve vb. için) suyu çekilmiş; kurumaya yüz tutmuş. [DS]

senik[2], **-ği** [señek] *{ağız} is.* → senek. [DS]

senik[3], **-ği** [? senik] *{ağız} is.* Harman savurmakta kullanılan iki çatallı bir araç. [DS]

seniksemek, [sen-ik-se-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(i) -yor]* **1.** (Yara için) iyileşmeye başlamak. **2.** Gücü azalmak. [DS]

senilizm, [Fr. sénilisme] *is.* Erken yaşlanma.

senir, [*eT.* señ-ir > sen-ir] *{ağız} is.* **1.** İki dağ arasındaki sırt. **2.** Tepe; doruk. **3.** Yükseklik. [DS]

senit, -di [Yun. sanidi] *{ağız} is.* **1.** Ekmek yapılırken kullanılan hamur tahtası. **2.** Et tahtası. **3.** Sini; tepsi. **4.** Bazlama ekmek. [DS]

seniter, [? seniter] *{ağız} is.* Küçük, kırmızı bir tür buğday. [DS]

seniy, -yyi [Ar. sünüvv > seniyy / seniyye سنيه / سنى] *{OsT} sf.* Yüce; ulu.

seniye[1], [Ar. şin > şeniyye ثنيه] *{OsT} is.* Ağzın ön tarafında bulunan kesici dişler.

seniye[2], [Ar. seniyy > seniyye سنيه] *{OsT} sf.* Yüce; ulu; yüksek.

seniyinen, [sen-in+ile-n] *{ağız} zf.* Seninle. [DS]

senjeri, [Fr. singerie] *is.* Acemi ve gülünç taklit; maymunluk.

senkendaz, [Far. senk *(taş)* + endāz *(atan)* سنك انداز] *(senkenda:z) {OsT} is.* Kale duvarlarının ve surların üst bölümlerinde düşmana taş atmak için yapılmış cumba biçiminde özel çıkmalar. 🗗 **senkendaz mancınık,** *{OsT} Ateşli silahların bulunuşundan önce kullanılmış olan düşmana taş gülleler fırlatan özel mancınık.*

senklinal, [Fr. synclinal] *is. jeol.* Bir kıvrımda, katmanların karşılıklı iki kanadı arasında kalan ve aşağı doğru bükülmelerinden oluşan çukur bölüm.

senkretizm, [Fr. syncrétisme] *is. fel.* **1.** Birbiri ile uzlaşmaz gibi görünen iki ve daha çok kuramı veya görüşü birbiri ile kaynaştırmak amacını güden felsefe akımı; bağdaştırmacılık. **2.** *psikol.* İlkel insanda ve çocukta, nesnelerin açık ve seçik algılanmasından önce gelen karışık ve bulanık algılama.

senkron, [Yun. syn *(ile; beraber)* + khronos *(zaman)*] *sf.* (Hareketler için) aynı zamanda yapılan; eş zamanlı.

senkroni, [Fr. synchronie] *is.* Aynı zamanda meydana gelme; eş zamanlılık.

senkronik,-ği [Fr. synchronique] *sf.* Aynı zamanda meydana gelen; eş zamanlı.

senkronizasyon, [Fr. synchronisation] *is.* **1.** Eş zamanlama işlemi. **2.** Mekanik olarak bağlanmış iki makinenin elektromotor kuvvetlerini eş zamanlı ve faz hâline getirme işlemi. **3.** Televizyonlarda, vericide kamera tüpünü, alıcıda katot lambasını tarayan elektron demetlerinin resmi tarama hareketlerinin özdeşliği.

senkronize, [Fr. synchroniser] *sf.* Eş zamanlı. 🗗 **senkronize etmek,** *Eş zamanlı yapmak.*

senkronizm, [Fr. synchronisme] *is.* Aynı zamanda aynı hareketi yapan şeylerin durumu; eş zamanlılık.

senlemek, [sen > sen-lē-mek] *(senle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** "Sen" diye seslenmek. [DLT] [KB] **2.** Küçük saymak. [DLT]

senletmek, [sen-lē-mek > sen-le-t-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* "Sen" sözü ile çağırtmak. [DLT]

senli, [sen-li] *sf.* (Söz, konuşma vb. için) içinde "sen" geçen; "sen" bulunan. 🗗 **senli benli,** *1. Karşılıklı konuşma ve davranışlarda saygı sözü olan "siz" yerine daha samimi bir hava vermek için "ben" ve "sen" yerini tutan ifadeler kullanarak; samimi; içtenlikle. 2. Aşırı ölçüde samimi olarak. 3. Laubali.*‖ **senli benli olmak,** *1. Aşırı ölçüde samimi olmak; resmiyetten uzak görüşmek; teklifsiz olmak. 2. İç içe olmak; bütünleşmek.*

senlik, -ği [sen-lik سنلك] *{eAT} is.* İkinci tekil kişiye ait kişilik; ikinci tekil kişi şahsiyeti.

senmek, [sen-mek] *{ağız} dönşl. f. [-er]* **1.** (Meyve, sebze, bitki vb. için) tazeliğini yitirmek; suyu çekilmek; pörsümek; buruşmak; solmak. **2.** Kurumaya yüz tutmak; hafiflemek; eksilmek. **3.** (Top, balon vb. için) şişkinliği gitmek; havası boşalmak; sönmek. **4.** (Kişi için) kilo vermek; zayıflamak. **5.** (Kişi için) sıkıntı ve güçlük çekmekten dolayı tükenmek; gücü azalmak. **6.** (yara için) iyileşmeye başlamak.[DS]

senmek, [sen-mek] *{ağız} dönşl. f. [-er]* **1.** (Meyve için) çok olgunlaşmak. **2.** Sakinleşmek. **3.** (Kapta bekletilen sıvılar için) durulmak. [DS]

sennüç, -cü [Ar. şaḥrınc => sarnıç > sernüç / sennüç] *{ağız} is.* Sırlı yağ testisi. [DS]

senogenez, [Yun. kainos *(yeni)* > genesis *(oluşum)* > Fr. cénogenèse] *is. biy.* **1.** Yeni karakterlerin belirmesi; yeni oluşum. **2.** Aynı türden ve aynı ana babadan olan bireyler arasında, atalarının ilk tipine göre ortaya çıkan küçük farklılıklar.

senografi, [Fr. scénographe] *is. tiy.* Sahne tasarımı.

senografya, [Fr. scénographia] *is. tiy.* Tiyatro sahnesini, sahnenin düzenlenmesini ve sahnede kullanılan malzemeyi ele alan sanat ve bilim dalı.

senozoik,-ği [Fr. cénozoïque] *sf.* Memeliler ve kapalı tohumluların ortaya çıktığı, yer yüzeyindeki yaşamda gerçekleşen köklü dönüşümlerin oluştuğu dönemlerden üçüncüsüne ait; üçüncü zamana ait.

senpenek, -ği [serp-enek / senpenek] *{ağız} is.* Dam saçağı. [DS]

sensen, [Ar. simsim *(susam)* ?] *is.* Ağız kokularını gidermekte kullanılan ve ağızda çiğnenen baharatlı madde.

senseriye, [senseri-y-e ?] *{ağız} zf.* Düşünüp taşınmadan; ölçüp biçmeden; oranlamadan. [DS]

sensilla, [Lat. sensus *(duygu)* > Fr. sensille / İng. sensilla] *is.* Küçük duyu organı.

Sen-Sinod, [Fr. Saint-Synode] *is.* Rus kilisesi büyük meclisi.

sensiz, [sēn > sen-siz] *{eT} zf.* Sen olmadan.

sent, [İng. cent] *is.* Bazı ülkelerde kullanılan para biriminin yüzde biri değerindeki bozuk para.

sentagma, [Yun. syn *(birlikte)* + tagma *(düzenli şey)* > Fr. syntagme] *is. dbl.* Dizim.

sentaks, [Fr. syntaxe] *is.* Söz dizimi; cümle bilgisi.

sentaktik, -ği [Fr. syntactique] *sf.* Cümle ile ilgili.

sente, [? sente سنة] *{OsT} sf.* Sersem. 🗗 **sente baş,** *{OsT} Başı sersem; hezeyan hâlinde olan.*

sentetik, -ği [Yun. synthetikos > Fr. syntétique] *sf.* **1.** Sentezle ilgili; bireşimle ilgili; bireşimsel. **2.** Bireşim yoluyla yapılan; bireşimli.

sentez, [Yun. synthesis > Fr. synthèse] *is.* **1.** Belli alanda edinilmiş dağınık bilgileri birlikte değerlendirerek bir sonuç çıkarmak üzere bir sistem dahilinde yapılan zihinsel işlem; bireşim. **2.** Bu tür sonucun yazılı veya sözlü sunuluşu. **3.** *kim.* Basit maddelerden bileşikler veya bileşiklerden daha başka bileşikler elde etmeye dayanan işlem; bireşim. **4.** *biy.* Basit yapılı moleküllerden karmaşık yapılı maddelerin elde edilmesi.

sentrozom, [İng. centrosome] *is. biy.* Işık mikroskobu ile çekirdeğin yakınında görülen ve sentrosfer ile sentriyolden oluştuğu ifade edilen yapı.

sentrum, [Lat. centrum] *is. anat.* Omurun gövde bölgesi.

sentur, [Far. sentūr سنتور] *(sentu:r) {OsT} is.* Kanun biçiminde tokmaklarla çalınan bir tür telli saz; santur.

senturi, [Far. sentūrī سنتوری] *(sentu:ri:) {OsT} sf.* Santur çalan.

sentür, [Fr. ceinture] *is.* Kemer.

senük, -gü [*eT.* süñük > senük] *{ağız} is.* Olgunlaşmamış mısır koçanı. [DS]

senyör, [Lat. senior *(daha yaşlı)* > Fr. seigneur] *is.* **1.** Orta Çağ'da toprak sahibi olan derebeyi. **2.** Fransa'da bir soyluluk unvanı.

senyörlük,-gü [senyör-lük] *is.* **1.** Senyör olma durumu; senyörün taşıdığı unvan. **2.** Senyörün toprağı.

sep[1], [sep / sap] *{eT} is.* **1.** Gelinin malı olan çeyiz. [İKPÖy.] **2.** Üste verilen şey; fazladan verilen şey. [İKPÖy.]

sep[2], [Erme. cep => seb / sep / zep] *{ağız} is.* Kırık çanak çömleği yapıştırmaya yarayan yumurta akı, kireç, süt ve pamuk karışımı macun; lök. [DS]

sepa, [Far. se-pā سه پا] *(sepa:) is.* Üç ayak; sehpa.

separasyon, [Lat. separare *(ayırmak)* > Fr. séparation] *is.* Ayrışma; ayrıştırma.

separe, [Fr. separé] *is.* Genel yerlerde ayrılmış özel köşecik.

sepbece, [sep-mece / sepbece] *{ağız} is.* Küçük sivilce. [DS]

sepçe, [*eT.* sep > sep-çe] *{ağız} is.* Çeyiz. [DS]

sepdürmek, [sep-mek > sep-tür-mek سپدرمك] *{OsT} gçl. f. [-ür]* Serpmek.

sepecek, -ği [sep-mek > sep-ecek سپه جك] *is.* **1.** *{eAT}* Su vb. serpmekte kullanılan araç veya kap. **2.** *{ağız}* Süzgeç. [DS] **3.** *{ağız}* Su kabağından yapılmış kap; susak. **4.** Ağaçtan oyularak yapılmış bir tür su fışkırtan oyuncak.[DS]

seped, [Far. seped سپد] *{OsT} is.* → sepet.

sepek, -ği [sep-ek] *is.* Değirmen taşının mili.

sepele, [sepe-le] *{ağız} is.* Değirmenin su deposu. [DS]

sepelek, -ği [sep-e-le-k] *sf.* Düzensiz olarak; dengesiz dağılmış.

sepeleme, [sep-e-le-me] *is.* Sepelemek işi.

sepelemek, [sep-e-le-mek سپه لمك] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Yağmur veya kar için) kısa süre ve aralıklarla seyrek olarak dökülmek; az az yağmak; dökülmek; serpelemek; çiselemek. *{eAT} {OsT} {ağız} (aym)* [DS] **2.** *gçl. f.* (Su, vb. şeyi) ince damlalar hâlinde aralıklı olarak dökmek; serpelemek.

sepen, [sep-en] *{ağız} is.* **1.** Karla karışık yağan yağmur. **2.** Sert rüzgârla savrulan yağmur. **3.** Az yağan yağmur. [DS]

sepenek, -ği [sep-enek] *{ağız} is.* **1.** Dam saçağı. **2.** Kısa süreli ve aralıklı yağan yağmur; serpinti. [DS]

sepenlik, -ği [sep-en-lik] *{ağız} is.* Pencereden güneş ve yağmur girmesini önleyen gergi; örtü; kepenk. [DS]

seperek, -ği [sep-e-rek] *{ağız} zf.* Tek tük; çok seyrek. [DS]

sepet, [Far. seped سپد] *is.* **1.** Saz, kamış, ince dal vb. şeylerden örmek suretiyle yapılmış, genellikle yiyecek ve eşya taşımakta kullanılan saplı veya sapsız gereç. **2.** Sazdan örülmüş balık kapanı. **3.** *spor.* Basketbolde, sayı almak için içinden topun geçirildiği, alt tarafı açık, fileli çember. **4.** Ekin saplarından ya da sazdan örülmüş arı kovanı. **5.** Balonun altına asılan taşıma yeri. **6.** Motosiklette, tek bir tekerlek üstüne yerleştirilen taşıma aracı. **7.** Genellikle yüksekte yapılan bakım ve onarım işlerinde kişiyi taşıyan etrafı korunaklı kaldırma ve taşıma aygıtı. **8.** *{ağız}* Değirmende öğütülecek buğdayın döküldüğü kesik konu biçimindeki yer; sandık. [DS] **9.** *{ağız}* (Sığırlarda) karın. [DS] **10.** *argo.* Baş; kafa. **11.** *argo.* Akıl; zekâ. **12.** *sf.* Sepet gibi örülmek suretiyle yapılmış olan. **13.** Belirtilen sayıda sepetin alabileceği ölçüde olan. 🗗 **sepet bezek,** *İçinde çiçek ve meyve resim veya kabartmaları ol-*

duğu bilinen sepet görünümündeki süs.|| **sepet** (sept = *cumartesi*) **günü, seladan sonra,** *{ağız} (İş için) olmaz.*|| **sepet havası çalmak,** *1. İşinden çıkarmak; kovmak; sepetlemek. 2. Yanından uzaklaştırmak; gitmesini sağlamak.*‖ **sepeti çalıştırmak,** *argo. Aklını, zekâsını kullanmak.*‖ **sepeti seyrek,** *{ağız} (Kişi için) az akıllı; hoppa; hafif davranan.* [DS]|| **sepet işi,** *Sepet gibi ince dal ve sazlardan yapılmış eşya.*‖ **sepet kafalı,** *Akılsız; beyinsiz.*|| **sepet kemiği,** *{ağız} Kaburga kemiği; göğüs kafesi.* [DS]|| **sepet sandık,** *İnce dallardan örülerek yapılmış ve üzeri meşin ile kaplanmış sandık.*|| **sepette pamuğu olmamak,** *Bilgisiz; boş kafalı olmak.*|| **sepet tımarı,** *İmparatorluk döneminde sahibinin ölümünden sonra başkasına verilmeyen dirlik arazi.*|| **sepet topu,** *Basketbol.*

sepetçi, [sepet-çi] *is.* Sepet örüp satan kimse. 🗗 **sepetçi kaması,** *Söğüt dallarını cebire hâline sokmadan parçalara ayırmakta kullanılan, küçük ucu kanatçık biçiminde, sert ağaçtan yapılmış aygıt.*|| **sepetçi söğüdü,** *Dalları, sepet örmeye elverişli, uzun yapraklı bir söğüt türü; sorkun, (Salix viminalis).*

sepetçik, -ği [sepek-çik] *is.* **1.** Küçük sepet. **2.** İşçi arıların arka bacaklarında çiçek tozu biriktirdikleri çukurumsu yer. **3.** *{ağız}* Sepet örmekte kullanılan bir bitki ve bu bitkinin dalları. [DS]

sepetçilik,-ği [sepet-çi-lik] *is.* **1.** Bitkilerin odunlaşmamış saplarını veya kamışları uzunlamasına yararak örgü eşya yapımı. **2.** Sepetçinin yaptığı iş; sepet yapma işi.

sepetçioğlu, [sepet-çi+oğ(u)l-u] *is.* Kastamonu dolaylarında, davul zurna eşliğinde erkekler tarafından oynanan türkülü, zeybek türünde bir halk oyunu.

sepetkulpu, [sepet+kulp-u] *is. mim.* Yayvan ve geniş açıklığı olan kemer.

sepetleğe, [sepet-leği / sepetleğe] *{ağız} is.* Hayvanlarda belden sonraki bölüm, sağrı. [DS]

sepetleği, [sepet-leği] *{ağız} is.* Göğüs kemiği. [DS]

sepetlek[1]**, -ği** [sepet-lek] *{ağız} is.* Göğüs kemiği. [DS]

sepetlek[2]**, -ği** [sepet-lek] *{ağız} is.* Değirmende, öğütülecek tahılın döküldüğü sandık. [DS]

sepetleme, [sepet-le-me] *is.* Sepetlemek işi.

sepetlemek, [sepet-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir şeyi sepete yerleştirmek; sepete koymak. **2.** *argo.* Bir kimseyi yanından uzaklaştırmak; gitmesini sağlamak; kovarcasına uzaklaştırmak.

sepetlenme, [sepet-le-n-me] *is.* Sepetlenmek işi.

sepetlenmek, [sepet-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** (Meyve sebze vb. için) sepete konulmak; sepet içine yerleştirilmek. **2.** *argo.* Bir yerden kovulmak; uzaklaştırılmak. **3.** *dönşl. f.* Sepet sahibi olmak; sepet edinmek; sepet satın almak.

sepetli, [sepet-li] *sf.* Sepeti bulunan; sepeti olan; sepet sahibi olan. 🗗 **sepetli elbise,** *Avrupa'da on sekizinci yy.a kadar moda olan etekleri balina kemiklerinden sepet gibi örülerek kabarık durması sağlanan bir tür kadın elbisesi.*

sepetlig, [sepet-lik] *{ağız} is.* Göğüs kafesi. [DS]

sepetlik, -ği [sepet-lik سپتلك] *sf.* **1.** (Söğüt, saz vb. için) sepet yapımına elverişli olan. **2.** Belirtilen miktardaki sepeti dolduracak kadar olan. **3.** *is.* Sepet konulan yer; sepet için ayrılan yer. **4.** *{OsT}* Karnın göbek çukuru etrafındaki kısım. **5.** Yapılardaki çıkıntı. **6.** *{ağız}* Göğüs kafesi. [DS] **7.** *{ağız}* Değirmende öğütülecek tahılın döküldüğü sandık. [DS]

sepetsiz, [sepet-siz] *sf.* Sepeti olmayan.

sepgeyen, [sep+gey-en] *{ağız} is.* Karla karışık yağan yağmur. [DS]

sepgin, [sep-kin] *{ağız} is.* → sepkin. [DS]

sepi[1]**,** [sep-mek *(mazırlamak)* > sep-i سپی] *is.* Deri, post ve kürkleri kullanılabilecek hâle getirmek için uygulanan işlemlerin tümü; tabaklık. *{eAT} (aynı)* 🗗 **sepi küpü,** *{ağız} giydikleri ve kendisi pis kokan kimse.* [DS]

sepi[2]**,** [sep-i] *{ağız} is.* **1.** Dayak; sopa. **2.** Büyük acı; felaket; bela. [DS] 🗗 **sepi çekmek,** *Dayak atmak.*

sepi[3]**,** [sep / sepi] *{ağız} is.* **1.** Çeyiz. **2.** Düğünde geline verilen armağan. **3.** Düğünlerde gelinin başından çocuklar için atılan para, çerez vb. şeyler. [DS]

sepi[4]**,** [sep-i] *{ağız} sf.* Islak. [DS]

sepici[1]**,** [sep-i-ci] *is.* Deri terbiyesi ile uğraşan kimse; tabak.

sepici[2]**,** [sep-ici] *{ağız} sf.* (Hastalık vb. için) bulaşıcı; insandan insana geçen. [DS]

sepicilik,-ği [sepi-ci-lik] *is.* Deri terbiyesi işi; sepi yapma işi; tabaklık.

sepid, [Far. sepīd سپید] *(sepi:d) {OsT} sf.* Ak; beyaz.

sepide, [Far. sepīde سپیده] *(sepi:de) {OsT} is.* Tan vakti. 🗗 **sepîde-dem,** *{OsT} Sabah aydınlığı; tan vakti.*

sepidî, [Far. sepīdī سپیدی] *(sepi:di:) {OsT} is.* Beyazlık; aklık.

sepik, -ği [sep-ik] *is. bot.* Baklagillerden, yarım metre kadar boylu, hayvanlarda zehirlenmelere sebep olan sarı çiçekli çok yıllık bir otsu bitki; gazel boynuzu; şerpik, *(Lotus corniculatus).*

sepil, [serp-il-mek > serp-il > sep-il] *sf.* Hafif bir serpinti hâlinde. 🗗 **sepil sepil,** *(Yağmur yağışı için) hafif hafif çiseleyerek.*

sepileme, [sep-i-le-me] *is.* **1.** Sepilemek eylemi. **2.** Ham deriyi, kösele veya vidala hâline getirmek için uygulanan işlem.

sepilemek[1], [sep-i-le-mek سپله مك / سپلمك] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Deri, post veya kürk için) sepi yapmak; tabaklamak. *{eAT} {OsT} (aynı)*

sepilemek[2], [sep-i-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r [-l(i)-yor]* Serpmek; saçmak. [DS]

sepilemek[3], [sep-i-le-mek / sep-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Çanak çömlek kırık ve çatlaklarını sep adı verilen macun ile tamir etmek. [DS]

sepilenme, [sep-i-le-n-me] *is.* Sepilenmek işi.

sepilenmek, [sep-i-le-n-mek سپلنمك / سپيلتمك] *edil. f. [-ir]* (Deri, post veya kürk için) sepili duruma getirilmek; sepi uygulanmak; tabaklanmak. *{OsT} (aynı)*

sepiletmek, [sepile-t-mek سپيلتمك] *gçl. f. [-ir]* (Deri için) tabaklatmak. *{OsT} (aynı)*

sepileyici, [sep-i-le-y-ici] *sf.* Derileri sepilemeye yarayan; sepileyen. ◻ **sepileyici madde,** *Hayvan derilerini kösele hâline getiren madde.*

sepili, [sep-i-li] *sf.* Sepi uygulanmış; sepilenmiş olan; tabaklanmış olan; sepisi olan.

sepilmek, [sep-mek > sep-il-mek سپيلمك] *{eAT} {OsT} {ağız} edil. f. [-ür]* (Su vb. için) serpilmek. [DS]

sepimek, [sep-mek > sep-i-mek سپمك] *{eAT} gçl. f. [-r]* (Deri için) sepilemek.

sepinmek[1], [sep-in-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Sıçramak. [DS]

sepinmek[2], [sep-in-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Çeyiz yapmak. **2.** Hazırlık yapmak; hazırlanmak. [DS]

sepinti[1], [sep-mek > sep-inti سپنتى] *{OsT}{ağız} is.* **1.** Yağmur çisentisi; serpinti. [DS] **2.** *{ağız}* Yeri örtünceye kadar yağan kar. [DS] **3.** *{ağız}* Az yağan kar veya yağmur. [DS]

sepinti[2], [sep-inti] *{ağız} is.* Gülsuyu. [DS]

sepirmek, [süpür-mek / sepir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Süpürmek. [DS]

sepişken, [sep-mek > sep-iş-mek > sep-iş-ken سپشكن] *{eAT} sf.* Salgın; bulaşıcı.

sepişmek, [sep-mek > sep-iş-mek سپشمك] *{eAT} {ağız} dönşl. f. [-ür]* **1.** Serpilmek. **2.** Yayılmak; dağılmak; bulaşmak. [DS]

sepit, [sep-mek > sep-it] *{ağız} is.* Küçük sac ekmeği; bazlama. [DS]

sepitmek, [sepi-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kötü koku salmak; kokutmak. [DS]

sepken, [ser-mek > sep-ken] *sf.* Serpinti hâlinde yağan; serpilen.

sepki, [sep-ki] *{ağız} is.* Keçecilikte kullanılan bir tür yaba. [DS]

sepkin, [sep-kin] *{ağız} is.* **1.** Karla karışık yağan yağmur. **2.** Sert rüzgârla savrulan yağmur, kar. **3.** Küçük dolu. [DS]

sepkün, [sep-mek > sep-kün سيكون] *{OsT} is.* Yeleksiz uzun ok.

seplemek[1], [sep-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bırakmak; salıvermek. [DS]

seplemek[2], [sep-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Çanak çömlek delik ve çatlaklarını, kireç, süt, yumurta akı ve pamuk karışımı bir macunla onarmak; löklemek. [DS]

seplemek[3], [sep-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Köpek yavrusu için) ses çıkarmak; havlamak. [DS]

sepleştirmek, [sep-le-ş-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Bölüp dağıtmak; paylaştırmak. **2.** Bölük vb. toplulukları çevreye, gereken yerlere dağıtarak yerleştirmek. [DS]

sepli[1], [sep-li] *{ağız} sf.* Biçimli; düzenli; gereği gibi. [DS]

sepli[2], [sep-li] *{ağız} sf.* (Testi vb. için) sep ile yapıştırılmış; seplenmiş. [DS]

sepmece[1], [sep-mece] *{ağız} is.* İçine pirinç katılarak pişirilmiş ıspanak, ebegümeci vb. yemeği. [DS]

sepmece[2], [sep-mece] *{ağız} is.* Sivilce. [DS]

sepmek, [sep > sep-mek / sap-mak سپمك] *{eT} gçl. f. [-er]* **1.** Çeyizle, araç gereç ile donatmak. [EUTS] [İKPÖy.] **2.** Fazladan vermek; ek bir bağışta bulunmak. [İKPÖy.] **3.** Parça eklemek; düzeltmek; onarmak. [İKPÖy.] **4.** Hazırlamak. [EUTS] **5.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Serpmek; saçmak; dağıtmak. [DS] **6.** *{ağız} gçsz. f.* (Hastalık için) geçmek; bulaşmak. [DS]

seppetmek, [sep > sep(p)-et-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Söverek yermek. [DS]

sepsepi[1], [sep+sep-i] *{ağız} is.* Süzgeçli bahçe kovası. [DS]

sepsepi[2], [sep+sep-i] *{ağız} sf.* Dalgın; sersem. [DS]

sepsi[1], [sep-si] *{ağız} sf.* Dalgın; sersem. [DS]

sepsi[2], [*eT.* sıbızgu > sepsi / sipsi] *{ağız} is.* Tren, fabrika veya vapur düdüğü. [DS]

sept, [Ar. sebt => sept] *{ağız} is.* Cumartesi. ◻ **sept günü saladan sonra,** *{ağız} (İş için) olmaz; yapılmak istenmeyen.*

septik[1], **-ği** [Yun. sepein *(bozmak)* > septikos > Fr. septique] *sf.* **1.** Tıbbî açıdan kirlenmiş olan; mikroplu. **2.** Bir intana bağlı olan. ◻ **septik çukur,** *Atık suların toplandığı kapalı çukur; lağım çukuru.*

septik[2], **-ği** [Yun. skeptikós *(Pyrrho'nun dersini izleyen)* > Fr. sceptique] *is. fel.* Hiçbir şeyde olumlu veya olumsuz kesin bir yargıya varamayan; kuşkucu; şüpheci.

septilyon, [Fr. septillion] *sf.* Bir milyon sektilyon; 10^{42}

septirmek, [sep-tir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Ayakta işemek. [DS]

septisemi, [Fr. septicémie] *is. tıp.* **1.** Kanda hastalık mikrobu bulunmasından ileri gelen her türlü enfeksiyon. **2.** Kan zehirlenmesi.

septisit, -di [Fr. septicide] *is. bot.* **1.** Çiğdem, yüksük otu, tütün gibi bitkilerde tohum kapsüllerinin birleştiği yerden açılarak tohumların ve kapsül kapakçıklarının uzaklara fırlaması durumu. **2.** Bu durumdaki kuru meyve.

septisizm, [Fr. scepticisme] *is. fel.* Kuşkuculuk; şüphecilik.

septum, [Lat. septum *(ayırma)*] *is. biy.* **1.** Bezlerin lopları arasındaki duvar, iki boşluğu ayıran duvar; bölme. **2.** Meyvelerde, mantar liflerinde, mercanlarda, kalpte, burunda, dilde ve odalı kabuklarda görülen duvar, perde; bölme.

septürmek, [sep-mek > sep-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* (Kız için) çeyizlemek; çeyizle güveyin evine göndermeyi emretmek. [DLT]

sepük, [sep-mek > sep-ük] *{eT} sf.* **1.** Donanımlı; teçhizatlı. [Clauson] **2.** Sünepe; sölpük. [KB]

sepüşmek, [sep-mek > sep-üş-mek سپشمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* → sepişmek.

sepya, [İt. sepia] *(se'pya) is.* **1.** Mürekkep balığı tarafından, düşmanlarından kaçışını kolaylaştırmak amacıyla salgılanan koyu siyah boya; sübye; supya. **2.** Mürekkep balığından çıkarılan ve resim yapmakta kullanılan koyu siyah boya. **3.** Bu tür boya ile yapılmış resim. 🗗 **sepya kemiği,** *Mürekkep balığı kemiği.*

ser-, [Far. ser- سر] *{OsT} ön ek.* Başına eklendiği kelimelere *"baş, başkan"* anlamları katarak birleşik isimler yapan Farsça ön ek. *(ser-asker, ser-kâtib)* 🗗 **ser-āheng,** *{OsT} Çalgıcı başı.*|| **ser-amed,** *{OsT} Başta gelen; ileri gelen.*|| **ser-asker,** *{OsT} Başkomutan; sadrazamdan başka orduya komuta eden vezir.*|| **ser-bevvābîn,** *{OsT} Kapı tutan; kapıcı; mabeyinci.*|| **ser-çeşme,** *{OsT} 1. Suyun başı; kaynak; pınar; subaşı. 2.* → serçeşme.|| **ser-çeşmegân,** *{OsT} Baş çeşmeler.*|| **ser-çînî,** *{OsT} 1. Baş pişirici. 2. Sarayın mutfak görevlilerinden biri.*|| **ser-dār,** *{OsT}* → serdar.|| **ser-dārān,** *{OsT} Başkomutanlar; baş kumandanlar.*|| **ser-dārî,** *{OsT} Serdarlık; başkomutanlık.*|| **ser-dîh,** *{OsT} Baş olan; reis.*|| **ser-dümen,** *{OsT} Baş dümenci; gemi idare etmekte usta er.*|| **ser-esvāb,** *{OsT} Esvapçı başı.*|| **ser-gerde,** *{OsT} Elebaşı.*|| **ser-gerde-i eşkıyā,** *{OsT} Soyguncuların elebaşı.*|| **ser-hāne,** *{OsT} Ev sahibi; misafir kabul eden kimse.*|| **ser-heng,** *{OsT} İmparatorluk döneminde Divan-ı hümayun çavuşlarına verilen unvan.*|| **ser-kâr,** *{OsT} Bir işin başında bulunan kimse; müdür.*|| **ser-karîn,** *{OsT} Baş mabeyinci.*|| **ser-kâtip,** *{OsT} Başkâtip.*|| **şer-kehhāl,** *{OsT} Göz hekimlerinin başı.*|| **ser-kerde,** *{OsT} Bir grubun başı; elebaşı.*|| **ser-kerde-i eşkıyā,** *{OsT} Çete reisi.*|| **ser-kudūmî,** *{OsT} tasvf. Mevlevî ayinlerinde yönetici; orkestra şefi.*|| **ser-muharrir,** *{OsT} Başyazar.*|| **ser-mücellid,** *{OsT} 1. Ciltçi başı. 2. Saray ciltçilerinin başkanı.*|| **ser-müezzin,** *{OsT} Baş müezzin.*|| **ser-müneccim,** *{OsT} Müneccim başı.*|| **ser-mürettib,** *{OsT} Dizgici başı.*|| **ser-tabbal,** *{OsT} Baş davulcu.*|| **ser-tabîb,** *{OsT} Başhekim.*|| **ser-tarîk,** *{OsT} tasvf. Mevlevilikte, çelebi efendinin yardımcı ve Konya Mevlevihanesinin şeyh vekili olan kıdemli dedenin unvanı.*|| **ser-zagārî,** *{OsT} Yeniçerilikte altmış dördüncü ortanın kumandanı.*|| **ser-zergerān,** *{OsT} Kuyumcu başı.*|| **ser-zevvākin-i hassa,** *{OsT} Sarayın çeşnici başı.*

ser[1]**,** [Far. ser سر] *{OsT} is.* **1.** Kafa; baş. **2.** Bir topluluğun lideri; önder. **3.** Tepe; zirve; doruk. **4.** Uç; kenar. **5.** Son; nihayet. 🗗 **ser-āgāz,** *{OsT} Yeniden başlama; tekrar başlama.*|| **ser-ā-pā,** *{OsT} Baştan ayağa; tamamen; bütünüyle.*|| **ser-ā-ser,** *{OsT} Batan başa; tamamıyla; bütünüyle.*|| **ser-āzād,** *{OsT} 1. Serbest; hür. 2. Tasasız.*|| **ser-bālîn,** *{OsT} Baş yastığı.*|| **ser-bāz,** *{OsT} Korkusuz; cesur.*|| **serbāzān,** *{OsT} Serbazlar.*|| **serbāzî,** *{OsT} Cesurluk; korkusuzluk.*|| **ser-be-ceyb,** *{OsT} 1. Başını yakasının içine saklayan; utangaç. 2. Alçakgönüllü.*|| **ser-behā,** *{OsT} Diyet; baş bedeli.*|| **ser-be-mühr,** *{OsT} 1. Ağzı mühürlü; kapalı. 2. Oruç tutan.*|| **ser-bend,** *{OsT} Başa sarılan tülbent vb. bağ; sarık.*|| **ser-berān,** *{OsT} Baş vermiş; uç göstermiş.*|| **ser-berg,** *{OsT} Yaprak şeklindeki süslerin ilki, başlangıcı; baş yaprak.*|| **ser-berhat,** *{OsT} Uysal.*|| **ser-be-sahrā,** *{OsT} Başı ovada; kararsız.*|| **ser-be-ser,** *{OsT} 1. Baş başa. 2. Baştan başa; büsbütün.*|| **ser-best,** *{OsT} 1. Başı bağlı. 2. Örtülü; gizli.*|| **ser-bestāne,** *{OsT} Serbestçe; hiçbir engelle karşılaşmadan; özgürce.*|| **ser-beste,** *{OsT} 1. Başı bağlı. 2. Örtülü; gizli.*|| **ser-bestî,** *{OsT} Serbestlik; özgürlük.*|| **ser-bestiyet,** *{OsT}* → serbestiyet.|| **ser-besücūd,** *{OsT} Başını yere değdirici; secde eden.*|| **ser-be-zānu,** *{OsT} Düşünce ve üzüntüden başı öne düşen.*|| **ser-be-zemîn,** *{OsT} Başını büyük bir saygı ve huşu ile öne eğen.*|| **ser-bülend,** *{OsT} Başı yüksek; yüce; üstün.*|| **ser-bülendî,** *{OsT} Başı yüksek olma; yücelik.*|| **ser-bürehne,** *{OsT} Başı açık.*|| **serbürîde,** *{OsT} Başı kesilmiş.*|| **ser-cümle,** *{OsT} Bütün; hepsi.*|| **ser-cümle-i âlem,** *{OsT} Bütün insanlar; herkes.*|| **ser-çîn,** *{OsT} 1. Mekik dili. 2. Seçkin şey; seçme.*|| **ser-dāde,** *{OsT} Baş vermiş.*|| **serdefter,** *{OsT} Defterin başına yazılmış olan; ileride olan.*|| **serden geçmek,** *{OsT} Bir dava uğruna hayatını harcamak.*|| **ser-düz,** *{OsT} Kenarları, altın veya gümüş tellerle işlenmiş süsler bulunan bez kaplamalı mukavva cilt.*|| **ser-efgen,** *{OsT} Bağlılığı uğruna başını veren.*|| **ser-efgende,** *{OsT} Baş eğen.*|| **ser-efgendegân,** *{OsT} Baş eğenler.*|| **serefkende,** *{OsT} Baş eğen.*|| **ser-efrāz,** *{OsT} 1. Baş kaldıran. 2. mecaz. Başkalarından kolay ayırt edilen; seçkin.*|| **ser-encām,** *{OsT}* → serencam.|| **serendāz,** *{OsT} Çekinmez; korkusuz; pervasız.*|| **serendāzān,** *{OsT} Serdengeçtiler; korkusuzlar.*|| **serendāzî,** *{OsT} Korkusuzluk; pervasızlık.*|| **ser-**

engüşt, *{OsT}* → ser-i engüşt.|| **ser-firāz,** *{OsT} 1. Baş kaldıran. 2. mecaz. Başkalarından kolay ayırt edilen; seçkin.*‖ **ser-firāzî,** *{OsT} 1. Baş kaldırıcılık. 2. Üstünlük.*|| **ser-fürū,** *{OsT} Baş eğme; söz dinleme.*|| **ser-fürū,** *{OsT} 1. Baş eğme. 2. Söz dinleme.*|| **ser-fürū-bürde,** *{OsT} 1. Baş eğmiş. 2. Düşünceye dalmış.*|| **ser-gerdān,** *{OsT} 1. Başı dönen 2. Ne yapacağını bilemeyen; şaşkın; perişan.*|| **ser-gerdānî,** *{OsT} Başı dönme; sersemlik.*|| **ser-germ,** *{OsT} 1. Kafası kızmış; kızgın. 2. Sarhoş. 3. Neşeli.*|| **ser-geşte,** *{OsT} Başı dönmüş; sersem; şaşkın.*|| **ser-geştegân,** *{OsT} Başı dönenler; sersemler; şaşkınlar.*‖ **ser-geşte-gî,** *{OsT} Sersemlik; baş dönmesi.*‖ **ser-girān,** *{OsT} 1. Başı ağır; sersem. 2. Çok sarhoş.*‖ **ser-girānî,** *{OsT} Çok sarhoşluk.*‖ **ser-güzeşt,** *{OsT}* → sergüzeşt.|| **ser-had,** *{OsT}* → serhat.|| **ser-had-dār,** *{OsT} Sınır muhafızı.*|| **ser-haddāt,** *{OsT} Sınırlar; hudutlar; serhatlar.*|| **ser-han,** *{OsT} Baş okuyucu; şarkıcı başı.*|| **ser-halka,** *{OsT} Halka başı; halka hâlinde oturanların başı.*|| **ser-hat,** *{OsT}* → serhat.|| **ser-hayl,** *{OsT} 1. Kervan başı. 2. Baş; başkan.*|| **ser-hôş,** *{OsT} Sarhoş.*|| **ser-hôşāne,** *{OsT} Sarhoşça.*|| **ser-hôşî,** *{OsT} Sarhoşluk.*|| **ser-i bālin,** *{OsT} Bir hastanın baş ucu.*|| **ser-i bār,** *{OsT} Bostan korkuluğu.*|| **ser-i bām,** *{OsT} Dam üstündeki hava boşluğu; gök.*|| **ser-i dār,** *{OsT} Darağacının üstü.*|| **ser-i divār,** *{OsT} Duvarın üstü; duvarın üstündeki gök parçası.*|| **ser-i eşcār,** *{OsT} Ağaçların başı; ağaç tepesi.*|| **ser-i hayl,** *{OsT} Bir kalabalığın başı; elebaşı.*|| **ser-i kâr,** *{OsT} İş başı.*|| **ser-i küy,** *{OsT} Sevgilinin bulunduğu yer.*|| **ser-i menzil,** *{OsT} Hedef; amaç.*|| **ser-i mü** (müy), *{OsT} Kılıç ucu; pek az şey.*|| **serin vermek,** *{OsT} Bir uğurda başını feda etmek.*|| **ser-i pā** (pāy), *{OsT} 1. Ayak başparmağı. 2. Ayakkabı veya çorabın burnu.*|| **ser-i zebān,** *{OsT} Dilin ucu.*‖ **ser-keş,** *{OsT} Dik kafalı; baş kaldıran; itaatsiz; inatçı.*|| **ser-keşāne,** *{OsT} Dik başlılıkla; serkeşçe.*|| **ser-keşî,** *{OsT} Dik başlılık; serkeşlilik.*|| **ser-küb,** *{OsT} 1. Başa vurma; başa kakma. 2. Başa vuracak nesne.*|| **ser-küçe,** *{OsT} Sokak başı.*|| **ser-kurenā,** *{OsT} Baş mabeyinci.*|| **ser-küy,** *{OsT} Sokak başı; mahallenin girişi.*|| **ser-levha,** *{OsT} Yazı başlığı.*|| **ser-maye,** *{OsT}* → sermaye.|| **sermāye-dār,** *{OsT}* → sermayedar.‖ **ser-māye-dārān,** *{OsT} Ana para sahipleri; sermayedarlar.*|| **ser-menzil,** *{OsT} Durak yeri.*|| **ser-mest,** *{OsT} Sarhoş.*|| **ser-mū,** *{OsT} 1. Kıl ucu. 2. Kıl kadar; çok az şey.*|| **ser-müze,** *{OsT} Çizme üzerine giyilen lastik ayakkabı.*|| **ser-nāme,** *{OsT} 1. Yazı başlığı. 2. Başlangıç yazısı; ön söz. 3. mecaz. Bir topluluğun başı.*‖ **ser-nigūn,** *{OsT} 1. Baş üstü dönmüş; altı üstüne gelmiş; ters dönmüş. 2. Talihsiz; bahtsız.*|| **ser-nüvist,** *{OsT} 1. Alın yazısı. 2. Yazı başlığı.*|| **ser-paş,** *{OsT} 1. Savaşta giyilen demir başlık. 2. Topuz; gürz; çomak.*|| **ser-penāh,** *{OsT} 1. Miğfer; başlık; tolga. 2. Miğferin enseyi koruyan saçak kısmı.*|| **ser-pençe,** *{OsT} Güçlü kuvvetli kimse.*|| **ser-pençegî,** *{OsT} Güçlü kuvvetli oluş; güçlülük; kuvvetlilik.*|| **ser-püş,** *{OsT} Başlık; başa giyilen şey.*|| **ser-püşe,** *{OsT} Baş örtüsü.*|| **ser-pūşene,** *{OsT} Baş örtüsü.*|| **ser-rişte,** *{OsT} İp ucu; tutamak.*|| **ser-sām,** *{OsT} Sersem.*|| **ser-sebük,** *{OsT} Aklı hafif; akılsız.*‖ **ser-sebz,** *{OsT} 1. Yeni yetişmiş; taze. 2. Talihli; şanslı; ikbal sahibi.*|| **ser-şār,** *{OsT} 1. Ağzına kadar dolu olan; dopdolu. 2. mecaz. Sınırı aşan; ileri giden; fazla; çok.*|| **ser-şārî,** *{OsT} Doluluk; taşkınlık.*|| **ser-şikeste,** *{OsT} Başı, ucu kırılmış olan; başı kırık.*|| **ser-tāb,** *{OsT} 1.* → sertab. *2. İnatçı.*|| **ser-tā-be-pā,** *{OsT} Baştan ayağa; baştan başa.*|| **ser-tā-be-ser,** *{OsT} Baştan başa.*|| **ser-tāc,** *{OsT} Baş tacı edilen; çok sevilen.*|| **ser-tāk,** *{OsT} 1. Camilerde son cemaat yerinin ortasında bulunan, geniş ve yüksek, kemerli bölüm. 2. Evin üstünde bulunan etrafı açık oda.*|| **ser-ta-pā,** *{OsT} Baştan ayağa; büsbütün.*|| **ser-tā-ser,** *{OsT} Baştan başa; tamamıyla.*‖ **ser-tā-ser,** *{OsT} Baştan başa; tamamıyla.*‖ **ser-tıraş,** *{OsT} Berber.*|| **ser-tîz,** *{OsT} Ucu sivri; keskin.*‖ **ser ü berg,** *{OsT} Bir şeyi elde etmek için duyulan şiddetli istek; hırs.*|| **ser ü bün,** *{OsT} 1. Başlangıç ve son. 2. Tamamıyla. 3. Bir şeyin esası.*|| **ser ü çeşm,** *{OsT} Memnuniyetle; zevkle.*‖ **ser ü kâr,** *{OsT} Zevk alarak yapılan iş; canla başla yapılan iş; iş güç.*|| **ser ü pā** (pāy), *{OsT} Baştan ayağa; tamamen.*|| **ser ü sāmān,** *{OsT} (Bir şeyi yapmak için) gerekli araç ve enerji.*|| **ser-vakt,** *{OsT} Kimse bulunmayan, boş oda; yalnız görüşülecek yer.*|| **ser verip sır vermemek,** *{OsT} Sağlam ve güvenilir biri olmak; sır saklamak.*|| **ser-zede,** *{OsT} 1. Baş vermiş; ucu çıkmış; meydana çıkmış. 2. Başına vurulmuş; azarlanmış.*|| **ser-zemîn,** *{OsT} Başını yere koyarak.*|| **ser-zenîş,** *{OsT} Başa kakma; azarlama; takaza.*|| **ser-zenîş-i rüzgâr,** *{OsT} Başa gelen kötü durum; kaderin cilvesi.*|| **ser-zenîş-kâr,** *{OsT} Başa kakan; sitem eden.*|| **se-zenîş-kârāne,** *{OsT} Başa kakarcasına; sitemli bir şekilde.*

ser[2], [Lat. serare *(kapatmak)* > Fr. sera] *is.* **1.** Kapalı, kilitli yer. **2.** Bitkileri doğal ortamlarına uygun sıcaklık ve nem sağlayarak yetiştirmek için yapılmış kapalı bahçe; sera.

ser[3], [sér / sēr] *{ağız} sf.* Bunak. [DS]

ser[4], [Ar. siḥr => sēr / sér] *{ağız} is.* Büyü; sihir. [DS]

-serā, [Far. serāyiden *(şarkı söylemek)* -serā سرا -] *(sera:) {OsT} son ek. "Söyleyen; şarkı söyleyen"* anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan Farsça son ek.

sera[1], [Ar. şerā ثرى] *(sera:) {OsT} is.* Toprak.

sera[2], [Far. serā سرا] *(sera:) {OsT} is.* **1.** Saray. **2.** Büyük konak. **3.** Hükümet konağı.

sera[3], [Lat. ceratum *(bal mumu)* > Fr. cérat] *is.* Esas maddesi balmumu olan, dıştan sürülerek kullanılan yağlı ilaç.

sera[4], [Lat. serare *(kapatmak)* > Fr. sera] *is.* **1.** Kapalı, kilitli yer. **2.** Bitkileri doğal ortamlarına uygun sıcaklık ve nem sağlayarak yetiştirmek için yapılmış kapalı bahçe; ser; limonluk.

serab, [Far. serāb سراب] *(sera:b) {OsT} is.* **1.** → serap. **2.** *mecaz.* Öbür dünya; ahret.

serabi, [Far. serābī سرابی] *(sera:bi:) {OsT} sf.* **1.** Serapla ilgili; seraba ait. **2.** Seraba benzeyen; serap gibi.

serabil, [Ar. sirbāl > serābīl سرابیل] *(sera:bil) {OsT} is.* Gömlekler.

serabistan, [Far. serāb-istān سرابستان] *(sera:bista:n) {OsT} is.* **1.** Serap görülen yer. **2.** *mecaz.* Dünya.

seracı, [sera-cı] *is.* **1.** Sera yapan usta. **2.** Seralarda turfanda sebze yetiştiren kimse.

seracılık,-ğı [sera-cı-lık] *is.* **1.** Sera kurma işi. **2.** Seralarda sebze yetiştirip satma işi.

seraçe, [Fr. serā-çe سراچه] *(sera:çe) {OsT} is.* Küçük saray.

serafim, [İbr. serafîm] *is.* Hristiyanlara göre en yüksek dereceli meleğin adı.

serağaz, [Far. ser *(baş)* + āġāz *(başlama)* سرآغاز] *(sera:ğa:z) {OsT} is.* Yeniden başlama; tekrar başlama.

serah, [Ar. serāḥ سراح] *(sera:h) {OsT} is.* Eşini boşama.

serahenk, [Far. ser *(baş)* + āheng سرآهنگ] *(sera:henk) {OsT} is.* Çalgıcıların yöneticisi; orkestra şefi.

serahin, [Ar. sirḥān > serāḥīn سراحین] *(sera:hi:n) {OsT} is.* Kurtlar (yırtıcı hayvan).

serahor, [Far. ser *(baş)* + āḫūr سرآخور] *(sera:hor) {OsT} is.* **1.** Ahır kâhyası. **2.** İmparatorluk döneminde ordunun bir yerden başka bir yere gidişinde her türlü taşıma işlerini yapan kimse.

seraid, [Ar. şerīde > şerā'id ئرائد] *(sera:id) {OsT} is.* Tiritler.

serair, [Ar. serīre > serā'ir سرائر] *(sera:ir) {OsT} is.* Sırlar; gizli şeyler.

serairhane, [Ar. serā'ir + Far. ḫāne سرائرخانه] *(sera:irha:ne) {OsT} is.* Sırlar evi. 🗗 **serāir-hāne-i tabîat,** *{OsT} Tabiat sırlarının toplandığı yer.*

serak,-ğı [Fr. sérac] *is.* Bir buzulun yüzeyde yarılıp parçalanmasıyla meydana gelen buz kütlesi.

seralüminyum, [Fr. ser(yum) + alüminyum] *is.* Magnezyum, silisyum, demir, nikel, bakır ve alüminyumdan meydana gelen, binde iki oranında seryum katılmış İngiliz kaynaklı hafif alaşım.

seramac, [Far. serāmāc سراماج] *(sera:ma:c) {OsT} is.* Boyunduruk.

seramed, [Far. ser + āmed *(gelen)* سرآمد] *(sera:med) {OsT} sf.* Başta gelen; ileri gelen.

seramedan, [Far. ser-āmedān سرآمدان] *(sera:medan) {OsT} sf.* Başta gelenler; ileri gelenler.

seramik,-ği [Yun. keramos > keramikos *(kil)* > Fr. céramique] *sf.* **1.** Çömlek yapımı ile ilgili olan. **2.** Seramik hamurundan yapılan. **3.** Metal ve organik olmayan işlenmiş malzeme. **4.** *is.* Kilin su ile karıştırıldıktan sonra kolayca biçimlendirilebilen bir hamura dönüşmesi, pişirildikten sonra da sert, değişmez ve oldukça sağlam bir yapı kazanmalarına dayalı olarak çömlek vb. üretme işi. **5.** Çanak çömlek. **6.** Seramik araç, gereç.

seramikçi, [seramik-çi] *is.* **1.** Seramikle uğraşan kimse. **2.** Seramik sanatçısı. **3.** Seramik eşya satan kimse.

seramikçilik, -ği [seramik-çi-lik] *is.* **1.** Seramikçinin işi ve sanatı. **2.** Çömlekçilik.

seramit, -di [Fr. céramide] *is. biy.* Hücre zarındaki uzun zincirli doymamış bir amino alkol olan sfingozinin yağ asidi amini.

serander, [Yun. kserándiro => serander] *{ağız} is.* Kazıklar üstüne çit örülerek yapılan tahıl ambarı. [DS]

serap, -bı [Far. serāb سراب] *(sera:p) {OsT} is.* **1.** Atmosferde meydana gelen ışık kırılmalarından oluşan ve çöllerde gözlemlenebilen vaha, su ve deniz gibi yanılgı görüntüleri. **2.** Hayal; düş.

serapa, [Far. ser-ā-pā سراپا] *{OsT} zf.* Baştan ayağa; bütünüyle; tamamıyla.

seraperde, [Far. serā *(köşk)* + perde سراپرده] *(sera:perde) {OsT} is.* **1.** Saray perdesi. **2.** Konaklarda haremlik ile selamlık arasındaki büyük perde. **3.** Padişah çadırı; otağ.

serar[1], [Ar. serār / sirār سرار] *(sera:r) {OsT} is.* **1.** Ay aylarının son gecesi. **2.** Bir soyun en iyisi.

serar[2], [Ar. serār / sirār سرار] *(sira:r) {OsT} is.* Karagöz oyununda Çelebi tiplemesine verilen ad.

serari, [Ar. sürriye *(cariye)* > serārī سراری] *(sara:ri) {OsT} is.* Cariyeler.

seraser, [Far. ser-ā-ser سراسر] *(sera:ser) {OsT} zf.* **1.** Baştan başa; tamamıyla; bütün olarak. **2.** İçine altın veya gümüş tel konularak dokunmuş bir tür kumaş. 🗗 **serāser şalvar,** *{OsT} Bir tür şalvar.*

serasime[1], [Far. serāsime سراسمه] *(sera:sime) {OsT} sf.* Sersem.

serasime[2], [Far. serāsīme سراسیمه] *(sera:si:me) {OsT} sf.* Sersem.

serasimegî, [Far. serāsimegī سراسمگی] *(sera:simegi:) {OsT} sf.* Sersemlik; şaşkınlık.

serasker, [Far. ser *(baş)* + Ar. ʿasker سرعسکر] *{OsT} is.* **1.** Sadrazam dışında sefere katılan ve orduya kumanda eden vezire verilen unvan; başkomutan. **2.** Yeniçeri Ocağının yerine kurulan ordunun komutanı. 🗗 **serasker kapısı,** *Seraskerin görev yeri.*

seraskerî, [Far. serasker + Ar. -ī سرعسکری] *(seraskeri:) {OsT} sf.* Seraskerlikle ilgili.

seraskerlik, -ğı [serasker-lik] *is.* Seraskerin görevi ve makamı.

seravil, [Ar. serāvīl سراویل] *(sera:vi:l) {OsT} is.* **1.** Şalvar. **2.** Don.

seravilat, [Ar. serāvīl > serāvīlāt سراویلات] *(sera:vi:la:t) {OsT} is.* **1.** Şalvarlar. **2.** Donlar.

seray, [Far. serāy سرای] *(sera:y) {OsT} is.* **1.** Saray. **2.** Büyük konak. **3.** Hükûmet konağı. *{ağız} (aymı)* [DS] 🗗 **serāy-i āmire,** *{OsT} Padişah sarayı.*|| **serāy-i āsafî,** *{OsT} Sadrazam konağı.*|| **serāy-i atîk-i āmire,** *{OsT} Eski padişah sarayı.*|| **serāy-i bekā,** *{OsT} Öteki dünya; ahret.*|| **serāy-i fenā,** *{OsT} 1. Geçici konak. 2. Bu dünya.*|| **serāy-i hümāyün,** *{OsT} Padişah sarayı.*|| **serāy-i serāir-i muhabbet,** *{OsT} Sevgi sırlarının sarayı.*|| **serāy-i sipenc,** *{OsT} Dünya.*

seraya, [Ar. seriyye > serāyā سرایا] *(sera:ya:) {OsT} is.* Düşmanın üzerine gönderilen küçük birlik; müfreze.

seraydar, [Far. serāy-dār سرایدار] *(sera:yda:r) {OsT} is.* Eskiden saraylarda mutfak işlerinde görevlendirilen uşak.

serayende, [Far. serāyiden > serāyende سرایندہ] *(sera:yende) {OsT} sf.* Şarkı söyleyen; şarkıcı.

serazad, [Far. ser + āzād *(hür)* سرآزاد] *(sera:za:d) {OsT} sf.* **1.** Serbest; hür; özgür. **2.** Tasasız.

serb, [Ar. serb سرب] *{OsT} is.* İçyağı.

serbaz, [Far. ser *(baş)* + -bāz *(oynayan)* سرباز] *(serba:z) {OsT} sf.* **1.** Korkusuz; cesur. **2.** İran'da bir sınıf asker.

serbazan, [Far. serbāzān سربازان] *(serba:za:n) {OsT} is.* Cesurlar; korkusuzlar.

serbazi, [Far. serbaz>serbāzī سربازی] *(serba:zi:) {OsT}* Cesaret; korkusuzluk.

serbeceyb, [Far. ser-be-ceyb سربجیب] *{OsT} is.* Utangaç; alçak gönüllü.

serbenek, -ği [? serbenek] *{ağız} is.* Balkon. [DS]

serberg, [Far. ser + berg *(yaprak)* سربرگ] *{OsT} is.* Süslemecilikte yaprak biçimi süs ögelerinin en başta bulunanı; baş yaprak.

serbest, [Far. ser *(baş)*+best *(bağlı)*/ser-beste سربست] *{OsT} sf.* **1.** Başı bağlı; gizli; örtülü. **2.** Bir zorunluluk olmadan istediği gibi davranan; bir şeyi yapıp yapmamakta özgür olan; herhangi bir izne, denetime, şarta bağlı olmayan; erkin. **3.** Tutuklu, bağlı veya tutsak olmayan; özgür; hür. **4.** (Kişi veya organ için) hareketi herhangi bir şekilde engellenmeyen; bir engeli olmayan. **5.** Sınırlayıcı bir koşula bağlı olmayan. **6.** (Çeviri, uyarlama, yorum vb. için) aslına bağlı kalınmayan; aslı ile aralarında belli bir fark bulunan. **7.** (Kişi için) zamanını dilediği gibi kullanabilen; belli bir süre meşgul olmayan; bu süre içinde hiçbir işi olmayan. **8.** (Eşya, nesne , araç gereç için) meşgul olmayan; kullanılabilir durumda olan. **9.** (Giriş vb için) herhangi bir ücret ödemeyi gerektirmeyen; belli bir grubun üyesi veya mensubu olmayı gerektirmeyen; halka açık olan. **10.** (Geçiş, gidiş, yol vb. için) boş olan; engeli bulunmayan. **11.** Bazı kurallara bağlı kalmayan; dogmalardan ve yerleşik düşüncelerden bağımsız olan. **12.** Herhangi bir yere sözleşme ile bağlı olmayan; bağımsız. **13.** Başkaları ile ilişkilerinde sıkılganlık göstermeyen; sıkılıp şaşırmadan konuşabilen veya öyle davranan; böyle bir kimsenin tutumu. **14.** Kayıtsız; umursamaz. **15.** (Kadın-erkek arası ilişkiler için) nişanlılık, evlilik, sözlü olma gibi tarafları bağımlı kılmayan. **16.** (Kadın için) tutum ve davranışları ağırbaşlı olmayan; hafifmeşrep; hoppa. **17.** *fiz.* (Nesne için) hiçbir kuvvetin veya etkileşimin etkisi altında olmayan. **18.** *kim.* (Kimyasal element için) birleşik hâlde bulunmayan. **19.** *zf.* Rahat, özgür ve bağımsız biçimde. 🗗 **serbest bırakmak,** *Tutuklu veya gözaltında bulunan kişiyi özgür duruma getirmek; tahliye etmek.*|| **serbest bölge,** *eko. Bir ülkenin siyasal sınırları içinde olmakla birlikte gümrük mevzuatı dışında bırakılan, uluslar arası liman veya hava alanları yakınında kurulmuş ticaret sahası; açık bölge.*|| **serbest çağrışım yöntemi,** *psik. Psikanalizde, tedavi gören kişinin kendisine verilen herhangi bir konu ile ilgili olarak zihninde oluşan düşünceleri serbestçe dışa vurmasını öneren yöntem.*|| **serbest çalışma,** *1. Belli bir iş yerine bağlı kalınmadan yapılan iş. 2. Resmî ya da yarı resmî olmayan iş.*|| **serbest devre,** *bsy. Bir iletişim bağlantısı için kullanılabilir durumda olan devre.*|| **serbest dolaşım,** *1. Avrupa topluluğu ülkelerinde, bu ülkeler çıkışlı olmayan ancak bu ülkelerden birine gümrüğü ödendiği için serbest geçiş uygulaması. 2. Ülkeden ülkeye özgürce geçebilme.*|| **serbest elektron,** *fiz. 1. Atom çekirdeğinin çekim etkisinden kurtulan ve boşlukta veya madde içinde serbestçe hareket edebilen elektron. 2. Doğal elektrik yükünün oluşturduğu demetler.*|| **serbest enerji,** *fiz. Kullanımı belli kurallara bağlı olmayan enerji.*|| **serbest formda yazma,** *bsy. Bilgisayarda yazı işlemede herhangi*

bir metin biçimlendirme komutları olmadan yazıyı girme.|| **serbest güreş,** *Tehlikeli durumlar dışında vücudun her yerine oyun uygulanabilen güreş türü.*|| **serbest iş,** *1. Belli bir iş yerine bağlı kalınmadan yapılan iş. 2. Resmî ya da yarı resmî olmayan iş.*|| **serbest kanal,** *iletş. Bütün bant genişliğinin kullanıcıya ait olduğu, dolayısıyla kontrol işaretlerinin başka bir kanaldan yollandığı kanal.*|| **serbest kart,** *Herhangi bir kısıtlamaya gidilmeden kullanılabilen giriş kartı.*|| **serbest kur sistemi,** *eko. Bir ülke parasının diğer ülkelerin paraları karşısındaki değerinin döviz piyasasında belirlendiği türden döviz kuru sistemi.*|| **serbest makrofajlar,** *bot. Bağ dokularında, iltihaplı yerlerde sabit makrofajların aktif hareketli hâle gelmesi ile oluşan bağ dokusu boşluklarında görülen, fagositoz yaparak vücudu koruyan hareketli hücreler.*|| **serbest mal,** *eko. Bir ihtiyacı karşılamasına rağmen bol olarak bulunduğu için bir fiyat konulmayan, yani piyasada alınıp satılmayan her türlü nesne.*|| **serbest meslek,** *Resmî ya da yarı resmî mesleklerin dışında kalan meslekler.*|| **serbest mıntıka,** *Açık bölge.*|| **serbest müstezat,** *ed. Müstezadı andırmasına rağmen dizelerdeki ölçü kalıpları farklı olan nazım türü.*|| **serbest nazım,** *ed. Ölçü ve kafiye gibi klasik şiir kurallarına uymaksızın yazılmış şiir türü.*|| **serbest örün konağı,** *iletş. Bir sunucu üzerinde bellek alanı sağlayarak oluşturulmuş kişisel sanal ağ.*|| **serbest piyasa ekonomisi,** *eko. Devletin fiyat müdahalesinde bulunmadığı, fiyatların arz ve talep dengesine göre belirlendiği, sorunların bu yolla çözümlendiği, ekonomik faaliyetlerin tam rekabet şartları içinde yapıldığı ekonomik düzen.*|| **serbest salınım,** *fiz. Bir düzenekte bütün dış etkiler ortadan kaldırıldığında varlığını sürdüren salınım.*|| **serbest su,** *Ağacın göze boşluğunda toplanan su.*|| **serbest ticaret,** *Gümrük vergilerinin kaldırılmasını, uluslar arası alışverişin tam bir özgürlük içinde yapılmasını öngören ticaret sistemi.*|| **serbest vuruş,** *spor. Futbolda, kale önündeki ceza alanı dışındaki bir noktada yapılan kural dışı davranış sebebiyle bu noktadan karşı takım oyuncularının yaptığı atış; frikik.*|| **serbest yük,** *1. Taşımacılıkta belli sınırlamalara bağlı kalmayan yük. 2. fiz. Bir iletken ya da yalıtkan yüzeyinde maddeye bağlı olmadan özgürce hareket edebilir yük.*

serbestane, [Far. serbest-āne سربستانه] *(serbesta:ne) {OsT} zf.* Serbestçe.

serbestçe, [serbest-çe] *(serbe'stçe) zf.* **1.** Hiçbir engel ve kayıtla karşılaşmadan; serbest olarak. **2.** Serbest bir biçimde. **3.** *sf.* Biraz serbest olan.

serbeste, [Far. ser-beste سربسته] *{OsT} sf.* **1.** Başı bağlı. **2.** Örtülü; gizli kapaklı.

serbestî, [Far. serbestī سربستی] *(serbesti:) {OsT} is.* **1.** Serbestlik; serbest olma durumu. **2.** *huk.* Uluslar arası ilişkilerde biraz daha serbestlik tanıma eğilimi.

serbestiyet, [Far. serbest + Ar. -iyyet => serbestiyyet سربستیت] *{OsT} is.* Serbestlik.

serbestleme, [serbest-le-me] *is.* Serbestlemek eylemi.

serbestlemek, [serbest-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sıkıcı bir durum, ağırlık veya kalabalıktan kurtulmak; serbest duruma gelmek.

serbestlik,-ği [serbest-lik] *is.* Serbest olma durumu.

serbolmak, [? sérb + ol-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Bunamak. [DS]

serbülendan, [Far. serbülend > serbülendān سربلندان] *(serbülenda:n) {OsT} is.* Yüce kişiler; başta gelenler; üstün kimseler.

serbülendî, [Far. ser *(baş)* + bülend *(yüksek)* سربلندی] *{OsT} sf.* Yücelik; ululuk; üstünlük.

serbülent, -di [Far. ser *(baş)*+bülend *(yüksek)* سربلند] *{OsT} sf.* Yüce; başta gelen; üstün.

serc, [Ar. serc سرج] *{OsT} is.* Eyer. 🗗 **serc-i feres,** *At eyeri.*|| **serc-i terekî,** *{OsT} anat. Ense kemiğinin üstündeki çukur.*

serçe, [*eT.* seç-mek > seç-ē *(yerden tane seçen)* [Clauson] > serçē] *is. zool.* Serçegillerden, şehir ve kırsal kesimde insanlara yakın ve yaygın olarak yaşayan, konik gagalı, boz ve siyah tüylü, toplu yaşamayı sevdikleri için büyük sürüler hâlinde dolaşan, ağaçlar, bina kovuklarına yuva yapan, tanelerle beslenen küçük boylu ötücü kuş, *(Passer domesticus)..{eT} (aynı)* 🗗 **sirçe dili,** *bot.* → kuş otu.|| **serçe gibi,** *Çok küçük.*|| **serçe kadar,** *Çok küçük.*|| **serçe otu,** *bot. 1.* → gıvışgan. *2.* → kuş otu.|| **serçe parmak,** *Elin dışta kalan en küçük parmağı.*|| **serçe yuvası,** *{OsT} Bir tür sarık sarma biçimi.*

serçediligiller, [serçe+dil-i-gil-ler] *is. bot.* Hermafrodit çiçekli veya tek eşeyli, ovaryumları üst durumlu, ülkemizde üç cins ve bu cinslere ait on altı türle temsil edilen bir yıllık, çok yıllık, otsu veya çalımsı bitkiler, *(Thymelaeaceae).*

serçegiller, [serçe-gil-ler] *is. zool.* Kuşlar sınıfının, ötücü kuşlar takımından, küçük boylu, koni gagalı, böcek ve tohum ile beslenen serçe, ağaç serçesi, kaya serçesi gibi türleri iyi bilinen bir familya, *(Passeridae).*

serçeşme, [Far. ser+çeşme سرچشمه] *{OsT} is.* **1.** Suyun başı; kaynak; pınar. **2.** Komutan; subaşı.

serçin, [Far. ser-çīn سرچین] *(serçi:n) {OsT} is.* **1.** Mekik dili. **2.** Seçme; seçkin. 🗗 **serçin derçin,** *İmparatorluk döneminde kesilen hayvanlardan alınan vergi.*

serçini, [Far. ser *(baş)* + çīnī *(tabak)* چینی سر] *(serçi:-ni:) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde, saraydaki mutfak görevlilerinden biri; pişirici.

serd[1]**,** [Ar. serd سرد] *{OsT} is.* Sözü birbiri ardınca düzgün bir şekilde söyleme. 🗗 **serd etmek,** *Söylemek; demek; ileri sürmek; önermek.*

serd[2]**,** [Far. serd سرد] *{OsT} sf.* **1.** Soğuk. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Katı; sert. **3.** Haşin; çirkin; kaba. 🗗 **serd sāmit,** *{OsT} dbl. Sert sessiz.*

serd[3]**,** [Ar. ṣerd ﺻﺮد] *{OsT} is.* **1.** Doğrama. **2.** Doğranma.

serdab, [Far. serd *(soğuk)*+āb / serdābe سرداب / سردابه] *(serda:b) {OsT} is.* **1.** Soğuk su. **2.** Sıcak havalarda oturmaya yarayan yer altı odası. **3.** Padişah saraylarında, sağ ve sol taraflarında bir veya birer oda bulunan üç köşe sofa. 🗗 **serdāb âlemleri,** *Saraylarda yapılan eğlencelere verilen ad.*

serdade, [Far. ser *(baş)* + dāde *(verilmiş)* سرداده] *(serda:de) {OsT} is.* Baş gösteren.

serdar, [Far. ser *(baş)* + dār *(tutan)* سردار] *(serda:r) {OsT} is.* **1.** İmparatorluk döneminde ordu komutanı anlamında kullanılan terim; ordu komutanı. **2.** Padişah hocaları. 🗗 **serdār-ı ekrem,** *{OsT} Padişah sefere katılmadığı zaman ordu başkumandanlığına getirilen sadrazama verilen unvan; başkomutan.*|| **serdār-ı gālib,** *{OsT} Galip komutan.*|| **serdār-ı ulemā,** *{OsT} Zamanın en yaşlı ve bilgili âlimi.*

serdaran, [Far. serdār > serdārān سرداران] *(serda:-ra:n) {OsT} is.* Kumandanlar.

serdarî, [Far. serdār>serdārī سرداری] *(serda:ri:) {OsT} is.* Kumandanlık.

serdengeçti, [Far. ser *(baş)*+T. -den+geç-ti] *is.* Fedai.

serdengeçtilik, -ği [serdengeçti-lik] *is.* Fedailik.

serdetme, [Ar. serd + T. et-me] *is.* Serdetmek eylemi.

serdetmek, [Ar. serd + T. et-mek سرد ابتمك] *{OsT} gçl. f. [-er]* İleri sürmek; önermek.

serdî, [Far. serdī سردی] *{OsT} is.* **1.** Soğukluk. **2.** Katılık; sertlik. 🗗 **serdî-i hevā,** *{OsT} Havanın sertliği.*

serdi, [seğir-mek > seğir-d-i > sērdi] *{ağız} zf.* Koşarak. 🗗 **sērdi sērdi,** *{ağız} Koşa koşa.* [DS]

serdimatlamak, [Ar. selāmet => serdimat-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İçi açılmak; ferahlamak. [DS]

serdime, [ser-mek > ser-dim-e] *{ağız} sf.* Aralıklı; seyrek. [DS]

serdimenlemek, [serdime-n-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ara vermek; hafiflemek; azalmak. [DS]

serdirme, [ser-dir-me] *is.* Serdirmek eylemi.

serdirmek, [ser-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Sermek eylemini yaptırmak; sermesini sağlamak.

serdümen, [Far. ser *(baş)* + İt. timone سردومن] *{OsT} is.* **1.** Ticaret gemilerinde dümen kullanan, usta ve bilgili tayfa. **2.** *as.* Donanmada, özel eğitim almış ve bir gemiyi yönetebilecek deneyimi kazanmış çavuştan yüksek rütbeli er.

sere[1]**,** [ser-mek > ser-e سره] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Açık durumda iken baş parmak ucu ile işaret parmağı ucu arasındaki uzaklık; sele. [DS] **2.** *sf.* Bu uzaklığa eşit olan; dört sere bir arşına (68 cm.) eşittir.

sere[2]**,** [? sere سره / سرا] *{eAT} is.* Sersem; budala; ahmak.

serebral, [Lat. cerebrum > Fr. cérébral] *sf.* Beyne ait.

serebrum, [Lat. cerebrum] *is. anat.* Beyin.

seref[1]**,** [Ar. seref سرف] *{OsT} is.* Boş yere harcama; israf.

seref[2]**,** [? seref] *{ağız} is.* Mutfak rafı. [DS]

serefiye, [Ar. seref => seref-i-y-e] *{ağız} zf.* Boşu boşuna. [DS]

serefraz, [Far. ser *(baş)* + efrāz *(yükselten)* سرافراز] *(serefra:z) {OsT} sf.* **1.** Baş kaldıran. **2.** *mecaz.* Başkalarından ayırt edilen; başta gelen; seçkin. **3.** Başını yukarıda tutan; kibirli.

serek[1]**, -ği** [ser-mek > ser-ek] *{ağız} is.* **1.** Mutfak rafı. **2.** Meyve kurutulan sergenlerin bulunduğu yapı. [DS]

serek[2]**, -ği** [ser-mek > ser-ek] *{ağız} is.* Meydan; alan. [DS]

serek[3]**, -ği** [sey-re-k > sērek] *(se:rek) {ağız} sf.* Aralıklı; seyrek. [DS]

serek[4]**, -ği** [seğir-mek > seğr-e-k > sērek] *(se:rek) {ağız} is.* Sayıklayan hasta. [DS]

serek[5]**, -ği** [ser-mek > ser-ek] *{ağız} is.* **1.** Küp ağzına kapatılan deri parçası. **2.** İşkembenin içindeki ince zar. [DS]

sereklemek[1]**,** [sērek-le-mek] *(se:reklemek) {ağız} gçsz. f. [-r [-(i)-yor]* Uykuda konuşmak; sayıklamak.[DS]

sereklemek[2]**,** [serek-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Meyveleri kurutmak için sermek. [DS]

sereka, [Ar. sārik > sereka سرقه] *{OsT} is.* Hırsızlar.

serem[1]**,** [ser-mek > ser-em] *{ağız} is.* **1.** Merdiven. **2.** Meyve kurutmaya yarayan üstü açık yer; balkon. [DS]

serem[2]**,** [Ar. serem ﺳﺮم] *{OsT} is.* Ağızdaki dişin kökünden kırılması.

seremoni, [Fr. cérémonie] *is.* **1.** Tören. **2.** Resmî yerlerde ve resmî törenlerde uyulması gerekli kuralla-

rın tümü. **3.** Resmiyeti yansıtan veya çağrıştıran şey; merasim.

seren[1], [ser-en] *is.* **1.** *{ağız}* Uzun ağaç; sırık. [DS] **2.** Yelkenli gemilerde üzerine dört köşe yelken asmak, işaret kaldırmak gibi işlerde kullanılan direğe dikey olarak takılmış gönder. **3.** Konut kapılarında menteşe ve kilit takılan düşey parça. **4.** *{ağız}* Ot ve ekin taşımakta kullanılan araba veya kağnıyı genişletmek amacıyla yanlara uzatılan ağaçlar. [DS] **5.** *{ağız}* Süt kabı asılan çatal ağaç. [DS] **6.** *{ağız}* Çatıda kiremit konacak tahtaların altına çakılan bilek kalınlığındaki ağaçlar. [DS] **7.** *{ağız}* Direk. [DS] **8.** *{ağız}* Tuzak kurmakta kullanılan 1,5 cm. çapında 1 m. boyunda yaş ve esnek değnek. [DS] **9.** *{ağız}* Kuyudan su çekmekte kullanılan bir ucuna kova, uzun ucuna da bir ağırlık bağlı bir tür kaldıraç. [DS] ◻ **seren direği,** *{ağız} Yelken direği.* [DS]

seren[2], [ser-mek > ser-en] *{ağız} is.* **1.** Meyve, sebze kurutmaya yarayan, geniş ve üstü açık balkon. **2.** Dört direk üzerine kurulmuş tahıl, sebze, meyve kurusu saklanan kiler. [DS] ◻ **seren bulutu,** *{ağız} Sonbahar başlarında görülen kaba kaba ak bulutlar.* [DS] || **seren direği,** *{ağız} Ambar direği.* [DS]

seren[3], [ser-en] *{ağız} is.* **1.** Dokuma tezgâhı. **2.** Dokumacılıkta kullanılan yassı tahta. [DS]

seren[3], [ser-mek > ser-gen / ser-en] *{ağız} is.* **1.** Odalarda tavana yakın konulan raf. **2.** Sergen; raf. [DS]

seren[4], [ser-en] *{ağız} is.* Yer; makam; orun. [DS]

seren[5], [ser-en] *{ağız} sf.* Uzun. [DS]

serenat, -dı [İt. serenada > Fr. sérènade] *is.* **1.** Başlangıçta, akşamları açık havada seslendirilen ses ve çalgı parçalarına verilen ad. **2.** Operaya benzer fakat kısa müzikli sahne eseri. **3.** Geceleri birinin penceresi altında ona iltifat etmek amacıyla verilen açık hava konseri.

serencam, [Far. ser *(baş)* + encām *(son)* سرانجام] *(serenca:m) {OsT} is.* **1.** Bir olayın sonucu. **2.** Başa gelen durum; başa gelen olay. **3.** Olay.

serend, [? serend] *{ağız} is.* İri taneli nesneleri elemeye yarayan aygıt. [DS]

serendaz, [Far. ser *(baş)* + endāz *(atan)* سرانداز] *(serenda:z) {OsT} sf.* **1.** Başını feda eden; korkusuz; tehlikeden çekinmeyen. **2.** Gurur, naz, sarhoşluk gibi sebeplerle başını iki tarafa sallayarak yürüyen.

serende, [seren > seren-de] *{ağız} is.* Meyve, sebze kurutmaya yarayan, geniş ve üstü açık balkon. [DS]

serender, [seren > serende-r ?] *{ağız} is.* Meyve, sebze kurutmaya yarayan, geniş ve üstü açık balkon. [DS]

serendi, [seren > seren-di ?] *{ağız} is.* **1.** Dört direk üzerine kurulmuş tahıl, sebze, meyve kurusu saklanan kiler. **2.** Meyve, sebze kurutmaya yarayan, geniş ve üstü açık balkon. [DS]

serenlik, -ği [seren-lik] *{ağız} is.* **1.** Arabalık; garaj. **2.** Sergen yapmaya uygun ağaç. [DS]

serent, [Sur. Ar. sarrād => serent] *{ağız} is.* Büyük delikli kalbur. [DS]

serente, [ser-mek > ser-en-te ?] *{ağız} is.* Meyve, sebze kurutmaya yarayan, geniş ve üstü açık balkon. [DS]

serenti, [ser-mek > ser-en-ti] *{ağız}* Dört direk üzerine kurulmuş tahıl, sebze, meyve kurusu saklanan kiler. [DS]

serepe, [? serepe] *{ağız} is.* Köy vergisi; salma. [DS]

serepene, [? serepene] *{ağız} is.* Fasulye sırığı. [DS]

sereperi, [? sereperi] *{ağız} is.* Yapağının pürüzsüz yanı. [DS]

seresvabi, [Far. ser *(baş)* + eşvābī سراسوابی] *(seresva:bi:) {OsT} is.* Esvapçı başı.

seretan, [Ar. seraṭān سرطان] *(sereta:n) {OsT} is. zool.* **1.** Yengeç. **2.** *gök b.* Yengeç burcu. **3.** *tıp.* Kanser. ◻ **seratān-ı bahrî,** *{OsT} zool. Deniz yengeci.* || **seretān medārı,** *{OsT} gök b. Yengeç dönencesi.*

seretani, [Ar. seraṭānī سرطانی] *(sereta:ni:) sf.* Kanserle ilgili.

serevi, [? serevi] *{ağız} sf.* Sersem; budala. [DS]

sereyan, [Ar. sereyān سریان] *(sereya:n) {OsT} is.* Yayılma; dağılma; bulaşma; geçme.

serf, [Lat. servus *(köle)* > Fr. serf] *is.* Derebeylik yönetiminde toprağa bağlı ve bir senyöre tabi olan kimse.

serfiraz, [Far. ser *(baş)* + efrāz *(yükselten)* سرفراز] *(serfira:z) {OsT} sf.* → serefraz.

serfirazi, [Far. serfirāz > serfirāzī سرفرازی] *(serfira:zi:) {OsT} is.* **1.** Yükseklik. **2.** Mevki, rütbe ve makam yüksekliği.

serfoş, [Far. sarhōş => serfoş] *{ağız} sf.* Sarhoş. [DS]

serfüru, [Far. ser *(baş)* + fürū *(aşağı)* سرفرو] *(serfûru:) {OsT} is.* Baş eğme; söz dinleme. ◻ **serfürū-bürde,** *{OsT} 1. Baş eğmiş. 2. Düşünceye dalmış.*

serga, [? serga] *{ağız} is.* Çayırlar biçilirken tırpanın bir çizgi doğrultusunda yere serdiği otlar. [DS]

sargan, [? sergān] *(serga:n) {ağız} is.* Yerden yükseklik; düzey; seviye. [DS] ◻ **sergān olmak,** *{ağız} Dökülmek; serilmek.* [DS]

sergap, -bı [? sargap] *{ağız} is.* Üzüm dolu sepetin ağzını kapatmakta kullanılan söğüt vb. ağaçların dal ve yaprakları. [DS]

serge, [ser-ge] *{ağız} is.* Uzun ağaç; sırık. [DS]

sergek, [*ser-mek > ser-gē-mek > ser-ge-k] *{eT} is.* Sarhoşun, sarhoşluk yüzünden iki tarafa sallanması; yalpalamak. [DLT]

sergeklemek, [ser-ge-k-lē-mek] *(sergekle:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Yalpalamak; iki yana sallanmak. [DLT]

sergel, [ser-gel] *{ağız} is.* Masa. [DS]

sergen[1], [ser-mek > ser-gen سركن] *{ağız} is.* **1.** Raf; mutfak rafı. *{eAT} (aynı)* **2.** Göstermelik olarak veya satılmak üzere malların müşterilere sergilendiği yer; camekân; vitrin. **3.** Yer yataklarının ve bazı eşyaların içine konulduğu ev içindeki büyük dolap. **4.** Kurutmak için tahıl, meyve, sebze serilen yer. *{eAT} {OsT} (aynı)* **5.** Odalarda tavana yakın konulan raf. **6.** Mutfak dolabı; tel dolap. **7.** Duvarlara yapılan bir buçuk metre boyundaki kaplama. **8.** Kurutulmak için serilmiş tahıl, sebze veya meyve. **9.** Yaz günleri dam üstüne konulan yağ, süt, yoğurt. [DS] **10.** *bsy.* Bilgisayarlı sistemlerde kontrol masası; konsol. 🗗 **sergen gezen,** *{ağız} Fare; sıçan.* [DS]|| **sergen karıştıran,** *{ağız} Erkeklerin eşleri için kullandıkları takma ad.* [DS]

sergen[2], [ser-mek > ser-gen] *{ağız} is.* Bir metre çapında, iki metre yüksekliğinde silindir biçiminde mısır ambarı. [DS]

sergen[3], [ser-mek > ser-gen] *{ağız} is.* **1.** Tepelerdeki düzlük yerler. **2.** Geniş kenarlı şapka. **3.** Deredeki büyük kayanın su içinde kalan bölümü. [DS] 🗗 **sergen şapka,** *{ağız} Geniş kenarlı şapka.* [DS]

sergen[4], [ser-mek > ser-gen] *{ağız} sf.* **1.** Yorgun; perişan. **2.** Serilmiş, yayılmış durumda. [DS] 🗗 **sergen olakalmak,** *{ağız} Yere serilmek.* [DS]

sergene[1], [ser-mek > ser-gen-e] *{ağız} is.* Mutfak rafı. [DS]

sergene[2], [ser-mek > sar-gen-e] *{ağız} is.* Kilim; yaygı; sergi. [DS]

sergenlik, -ği [sergen-lik] *{ağız} is.* Mutfak rafı. [DS] 🗗 **sergenlik üzüm,** *{ağız} Tavana asılarak kış için saklanan üzüm.* [DS]

sergerdan, [Far. ser *(baş)* + gerdān *(dönen)* سرگردان] *(sergerda:n) {OsT} sf.* **1.** Başı dönen; ne yapacağını bilemeyen; sersem; şaşkın. **2.** Perişan.

sergerde, [Far. ser *(baş)* + gerde / ser-kerde *(başı dönmüş)* سرگرده / سرگرده] *{OsT} is.* **1.** (Kötü, olumsuz işlerde) elebaşı; önder. **2.** İmparatorluk döneminde gönüllü olarak savaşa katılan kuvvetlerin başında bulunan komutan. 🗗 **sergerde-i eşkıya,** *{OsT} Çete reisi; haydutların başı.*

sergerdelik,-ği [sergerde-lik] *is.* Elebaşı olma durumu; sergerde olma durumu.

sergerm, [Far. ser *(baş)* + germ *(sıcak)* سرگرم] *{OsT} sf.* **1.** Kafası kızgın; öfkeli. **2.** Sarhoş; coşkun. 🗗 **sergerm-i bāde,** *{OsT} İçki sarhoşu.*|| **sergerm-i aşk,** *{OsT} Aşk sarhoşu.*

sergermî, [Far. sergermī سرگرمی] *(sergermi:) {OsT} sf.* **1.** Kızgınlık. **2.** Sarhoşluk; coşkunluk.

sergeşte, [Far. ser *(baş)* + geşte سرگشته] *{OsT} sf.* Başı dönmüş; sersem; şaşkın.

sergeştegân, [Far. sergeşte-gān سرگشتگان] *{OsT} (sergeştegâ:n) is.* Başı dönmüş olanlar; sersemler; şaşkınlar.

sergeştegî, [Far. sergeşte-gī سرگشتگی] *(sergeştegi:) {OsT} is.* Şaşkınlık; sersemlik.

sergi[1], [ser-gi] *is.* **1.** Müşterilerin görüp beğenmesi için dizilmiş, serilmiş mallar. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Bu tür malların dizildiği tabla vb. yer. **3.** Bir ülkenin veya yörenin ürünlerini tanıtmak amacıyla düzenlenen ve bu ürünlerin uygun biçimde görüşe sunulduğu düzenleme; meşher. **4.** Gezilip görülmek üzere sunulan sanat eserlerinin tümü; bu tür bir serginin yapıldığı yer. **5.** Tütün, üzüm vb. ürünlerin güneşte kurutulmak üzere serildiği yer. *{ağız} (aynı)* [DS] **6.** Yaygı; kilim. *{ağız} (aynı)* [DS] **7.** Açık havada mal satan tüccarın mallarını korumak için kullandığı kalın dokuma. **8.** *{ağız}* Sofra bezi; sofra örtüsü. [DS] **9.** *{ağız}* Yatak, yorgan ve yastık takımı. [DS] **10.** *{ağız}* Balkon. [DS] **11.** *{ağız}* Tütün dizilerinin serildiği yer. [DS] 🗗 **sergi açmak,** *(Bir ürünü veya satılacak malı, gösterilecek sanat eserini) sergilemek.*|| **sergi evi,** *Sanat eserlerinin sergilenmesi için düzenlenmiş özel yer.*|| **sergi sarayı,** *İçinde belli zamanlarda sanat eserlerinin sergilendiği büyük yapı.*|| **sergi sermek,** *Kurutmak üzere güneş alan düz bir yere sermek.*

sergi[2], [ser-gi] *{ağız} is.* Tarla sınırı. [DS]

sergici, [ser-gi-ci] *is.* Malarını sergi usulü ile satan kimse.

sergileme, [ser-gi-le-me] *is.* Sergilemek işi.

sergilemek [ser-gi-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir ürünü, satışını kolaylaştırmak veya tanıtmak amacıyla görünür biçimde koymak. **2.** Bir sanat eserini özel düzenleme ile halka göstermek; teşhir etmek. **3.** *mecaz.* Sunmak; göstermek. **4.** (Soyut bir şey için) ayrıntıları ile ortaya koymak; göstermek; anlatmak.

sergileniş, [ser-gi-le-n-iş] *is.* Sergilenmek eylemi veya biçimi.

sergilenme, [ser-gi-le-n-me] *is.* Sergilenmek işi.

sergilenmek, [ser-gi-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Sergileme eylemi yapılmak; teşhir edilmek. **2.** Sunulmak.

sergileyiş, [ser-gi-le-y-iş] *is.* Sergilemek eylemi veya biçimi.

sergilik, -ği [ser-gi-lik] *is.* **1.** Sergi yeri. **2.** Sergilenen şeylerin bulunduğu yer; stand. **3.** *{ağız}* Tahıl, meyve ve sebze serip kurutmaya yarayan düz, sert toprak yer. [DS]

sergimek, [seğ-ir-mek > sergi-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Seğirmek. [DS]

sergin[1], [ser-gin] *sf.* **1.** Serilmiş; yayılmış. **2.** (Hasta) yatan. 🗗 **sergin vermek,** *Hastalanıp yatmak.*

sergin[2], [ser-mek > ser-gin] *{ağız} is.* Mutfak rafı. [DS]

sergin[3], [ser-gin] *{ağız} is.* Silindir biçiminde mısır ambarı. [DS]

sergin[4], [Far. sergīn سرگین] *(sergi:n) {OsT} is.* Gübre; fışkı.

sergin[5], [sergin] *{ağız} sf.* Çok; bol. [DS]

serginlik, -ği [ser-gin-lik] *{ağız} is.* Yenilgi. [DS]

sergiran, [Far. ser *(baş)* + girān سرگران] *(sergira:n) {OsT} sf.* **1.** Başı ağır; sersem. **2.** Çok sarhoş.

sergirani, [Far. ser-girānī سرگرانی] *(sergira:ni:) {OsT} is.* **1.** Mahmurluk. **2.** Sarhoşluk.

sergü, [ser-mek > ser-gü] *{ağız} is.* Sergi. [DS]

sergürmek, [ser-mek > ser-gür-mek] *{eT} gçl. f. [-er* **1.** Karşı gelmek; engel olmak. [EUTS] **2.** Tahammül etmek; sabretmek; dayanmak; katlanmak. [EUTS] **3.** Hareketsiz durmak. [Clauson]

sergüzeşt, [Far. ser *(baş)* + güzeşt *(geçen)* سرگذشت] *{OsT} is.* Bir kimsenin başından geçen olaylar dizisi; serüven; macera.

sergüzeştçi, [sergüzeşt-çi] *is.* Macerayı seven; maceralara atılmaktan zevk duyan kimse.

serhad, -ddi [Far. ser *(baş)* + Ar. ḥadd *(sınır)* سرحد] *{OsT} is.* → serhat.

serhaddat, [Far. ser + Ar. ḥadd-āt سرحدات] *(serhadda:t) {OsT} is.* Sınırlar; hudutlar.

serhaddî, [Far. ser + Ar. hadd-ī سرحدی] *(serhaddi:) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde, hazinedar başı, kilerci başı, saray ağası, Galatasaray ağası, saray kethüdası, hazine vekili muhasip ağaları, babüssaade gediklileri ve darüssaade ağası tarafından atanan önde gelen devlet adamlarının giydiği samur kürk.

serhan[1], [Ar. serḥān سرحان] *(serha:n) {OsT} is.* Kurt; canavar.

serhan[2], [Far. ser *(baş)* + ḫᵛān *(okuyan)* سرخوان] *(serha:n) is.* Baş okuyucu; şarkıcı başı; assolist.

serhas, [Far. serḫas سرخس] *{OsT} is. zool.* Eğrelti otu. ◻ **serhas-ı müzekker,** *{OsT} Erkek eğrelti otu.*

serhasiye, [Far. serhas + Ar. -iyye سرخاسیه] *(serha:siye) {OsT} is. bot.* Eğrelti otugiller. ◻ **serhasiyye-i kebîre,** *{OsT} bot. Kral otu.*

serhat, -ddi [Far. ser *(baş)* + Ar. ḥadd *(sınır)* سرحد] *{OsT} is.* Sınır boyu; sınır; hudut. ◻ **serhat kulu,** *{OsT} İmparatorluk döneminde sınırlarda veya sınıra yakın yerlerde görev yapan askerlere verilen ad.* ‖ **serhat türküleri,** *Rumeli türküleri.*

serhatli, [Far. ser + Ar. hadd + T. -li سرحدلی] *{OsT} is.* **1.** Osmanlı devletinde sınırlarda görevli askerlere verilen unvan. **2.** Büyük devlet adamlarının giydiği gezi kıyafeti. ◻ **serhadli mest,** *{OsT} Sınır boylarında görevli askerlerin giydiği topuksuz ve baldır üstüne kadar uzayan koncu bulunan mestlere verilen ad.*

serhatlik, -ği [Far. ser + Ar. hadd + T. -lik سرحدلك] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde, Yeniçeri Ocağına bağlı savaşçıların savaş zamanlarında giydikleri yandan kopçalı ve uzun konçlu çizme.

serhatlu, [Far. ser + Ar. hadd + T. -li => serhatlū سرحدلو] *(serhatlû:) {OsT} is.* → serhatli.

serhayl, [Far. ser *(baş)* + Ar. ḫayl *(yılkı)* سرخیل] *{OsT} is.* **1.** Kervan başı. **2.** Başkan; baş. ◻ **serhayl-i şeyātin,** *{OsT} Şeytanların başı.*

serheng, [Far. ser *(baş)* + heng *(asker)* سرهنگ] *{OsT} is.* **1.** Ordunun önünde giden asker. **2.** İmparatorluk döneminde, divan-ı hümayun çavuşlarına verilen unvan. **3.** Selçuklularda, hükümdarın alkışçılarına verilen ad. **4.** *müz.* Klasik Türk musikisinde bugün örneği bulunmayan bir birleşik makam.

serhengân, [Far. serhengān سرهنگان] *(serhengâ:n) {OsT} is.* Çavuşlar; yasakçılar.

serhoş, [Far. ser *(baş)* + ḫōş سرخوش] *{OsT} is.*→ sarhoş.

serhoşane, [Far. serḫöşāne سرخوشانه] *(serhoşa:ne) {OsT} zf.* Sarhoş gibi; sarhoşçasına.

serhoşi, [Far. ser *(baş)* > ḫōşī سرخوشی] *(serhoşi:) {OsT} is.* Sarhoşluk.

seri[1], [ser-mek > ser-i] *{ağız} is.* **1.** Mutfak rafı. **2.** Balkon. [DS]

seri[2], [ser-mek > ser-i] *{ağız} is.* Kurutulmak için serilmiş tahıl, sebze ve meyve. [DS] ◻ **seri sermek,** *{ağız} Meyveleri kurutmak için güneşe doğru sermek.* [DS]

seri[3], [Fr. série] *is.* **1.** Belirli bir kurala göre birbiri ardına gelen şeylerin meydana getirdiği bütün; dizi. **2.** Belli bir düzen içinde sınıflandırılmış şeyler. **3.** *mat.* Belirli bir kurala göre hepsi birbirinden doğan sonsuz erimler dizisi. **4.** Ticarî ölçülere göre gerçekleştirilen giysilerin tümü. **5.** Bir ölçüte göre üretilmiş olan malların tümü. **6.** *sf.* Bir dizi oluşturacak biçimde birbiri ardına sıralanan. **7.** (Üretim tipi için) bir fabrikanın uzun bir süre aynı özellik ve türde yaptığı. ◻ **seri atış,** *Topçu birliği veya otomatik silah ile art arda yapılan aralıksız atış biçimi.* ‖ **seri bağlama,** *elkt. Birçok düzeneğin hepsinden aynı akım geçecek şekilde yapılan bağlama biçimi.* ‖ **seri bilgisayar,** *bilş. İşlemlerin ardışık olarak tek tek yürütüldüğü bilgisayar.* ‖ **seri çevre birimi,** *bsy. Karakterleri teker teker basan bir yazıcıda olduğu gibi işlevleri ardışık olarak yürüten aygıt.* ‖ **seri iletişim,** *bilş. ASCII karakter iletiminde kullanılan, her damganın başına "başlama" sonuna da "eşlik" ve "sonlandırma" bitleri eklenerek*

ve bitlerin art arda iletildiği yöntem; dizisel iletişim. || **seri model,** *Bir sistemin çıktısı diğer bir sistemin girdisi olacak biçimde zincirleme düzen.* || **seri numarası,** *Birden çok üretilen ürünün her birine üretim sırasına göre verilen numara; ürün üretim sıra numarası.* || **seri programlama,** *bsy. Her adımda bir aritmetik ya da mantıksal işlemin yürütümüne izin veren bilgisayar programlaması.* || **seri toplama,** *bsy. Tek tek basamakları art arda toplamak suretiyle yürütülen toplama işlemi.* || **seri toplayıcı,** *bsy. Toplanan sayıların basamaklarını art arda toplayan sayısal toplayıcı.* || **seri veri iletişimi,** *bsy. Karakterlerin ya da işaret ögelerinin ardışık iletimi.* || **seri yazıcı,** *bsy. Bilgileri karakter karakter yazan yazıcı.*

seri[4]**, -i'ı** [Ar. sürʿat > serīʿ / serīʿa سريع / سريعه] *{OsT} sf.* **1.** Çabuk; hızlı. **2.** *is. ed.* Aruz ölçüsü bahirlerinden *müstefilün, müstefilün fâilâtü* kalıbının adı. **3.** *{ağız}* (Kişi için) sağlıklı; diri; dinç. [DS] **4.** *zf.* Çabuk ve hızlı biçimde. 🗗 **serîü'l-cevelân,** *{OsT} Hızlı dolaşan.* || **serîü'l-hareke,** *{OsT} Hızlı davranan.* || **serîü'l-hezec,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği usulü.* || **serîü'l-infiâl,** *Çabuk kırılan; gücenen.* || **serîü'l-teessür,** *{OsT} Çabuk gücenen; kırılan.* || **serîü'l-intikal,** *{OsT} Kavrama yeteneği fazla olan; çabuk anlayan.* || **serîü's-seyr,** *{OsT} Hızlı giden.* || **serîü'z-zeval,** *{OsT} Çabuk kaybolan; süreksiz.*

serian, [Ar. serīʿ > serīʿan سريعاً] *(seri:'an) {OsT} zf.* Çabukça; hızlı olarak; çarçabuk.

serici, [ser-ici] *is.* **1.** Kara yollarına bitüm veya katran sermeye yarayan araç. **2.** Kara yolları üzerine bağlayıcı maddelerin örtülmesini sağlayan 2 ila 16 mm. boyutlu agregaların serilmesini sağlayan motorlu araç.

serid, [Ar. serīd ثريد] *(seri:d) {OsT} is.* Tirit (yemek).

seridmek, [ser-mek > ser-id-mek] *{eT} gçl. f. [-ir]* → seritmek.

serigraf, [Fr. sérigraphe] *is.* İpek ve diğer tekstil elyafına uygulanarak kopyalama tekniğine verilen ad.

serigrafi, [Fr. sérigraphie] *is.* **1.** Üzerine eleğimsi bir dokuma geçirilmiş çerçeveden oluşan kalıpla baskı yapma tekniği. **2.** Bu teknikle yapılan baskı işi.

serik[1]**, -ği** [ser-ik] *{ağız} is.* **1.** Küp ağzına kapatılan deri parçası. **2.** Siniril et. [DS]

serik[2]**, -ği** [seğ-ri-k > sērik] *{ağız} is.* Peynir kurdu. [DS]

serika, [Ar. sirḳat > seriḳa سرقه] *{OsT} is.* Çalınmış mal.

serikat, [Ar. seriḳa > seriḳat سرقت] *{OsT} is.* Çalıntı nesne. 🗗 **serikat-ı muhtelife,** *{OsT} huk. Bir veya birçok kimseye ait çalıntı malların başka başka hırsızlara ait bulunması durumu.* || **serikat-ı müttehide,** *{OsT} Birden çok kimseye ait çalıntı malların bir tek elde bulunması durumu.*

seriklemek, [serik-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Uyuklamak. [DS]

serikuy, [Fr. ser-i küy سركوی] *(serikû:y) {OsT} is.* Sokağın başı; mahallenin girişi.

serileme, [seri[1]-le-me] *is.* Giyim sanayiinde, standart beden ölçülerine uygun temel bir patrona göre örnek patronların hazırlanması işlemi.

serili[1]**,** [ser-il-i] *sf.* Serilmiş olan; yayılmış.

serili[2]**,** [seri-li] *sf.* **1.** Serisi bulunan. **2.** Belirtilen sayıda seriye ait olan.

serilik, -ği [seri[2]-lik] *is.* **1.** Motorlu taşıtlar için hızlılık ve çabukluk ölçütü. **2.** Çabuk hızlanabilme niteliği.

seriliş, [ser-il-iş] *is.* Serilmek eylemi veya biçimi.

serilme, [ser-il-me] *is.* Serilmek işi.

serilmek, [ser-il-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Sermek işi yapılmak. **2.** *gçsz. f.* Kendinden geçercesine uzanmak. 🗗 **serilip serpilmek,** *1. Kollarını ve bacaklarını açarak rahat biçimde uzanıp yatmak. 2. Gelişmek, büyümek.* || **serilip yatmak,** *Kollarını bacaklarını dağıtmış vaziyette rahat bir şekilde uzanıp yatmak.*

serilmek, [ser-mek > ser-il-mek] *{eT} edil. f. [-ir]* **1.** Serilmek. [EUTS] **2.** Artmak. [EUTS] **3.** Heyecanlanmak.[EUTS] **4.** Metinleşmek. [EUTS] **5.** Sona ermek; durmak. [EUTS] [Gabain] **6.** Sarsılmak; sendelemek, yalpalayarak düşe yazmak. [DLT] [KB] **7.** Gücenmek. [KB] **8.** Hiddetlenmek. [KB]

serim[1]**,** [ser-im] *is.* **1.** Sermek eylemi. **2.** *ed.* Hikâyelerin giriş bölümüne verilen ad. **3.** *elkt.* Bir kart üzerindeki elektronik devrelerin uygun konumlarda tasarlanışı; yerleşim planı. **4.** *bsy.* Yazıcıda yazdırılacak verilerin sayfaya yerleştiriliş düzeni; yerleşim planı. 🗗 **serim sermek,** *{ağız} (Satılacak mal veya kurutulacak çamaşır vb. için) sermek; sergilemek.* [DS]

serim[2]**,** [ser-mek > ser-im] *{eT} is.* Sabır. [KB]

serimek, [seğir-mek > sēri-mek] *(se:rimek) {ağız} gçsz. f. [-r]* Seğirmek. [DS]

serimlig, [ser-im > ser-im-lig] *{eT} sf.* Sabırlı. [KB]

serimsiz, [ser-im > ser-im-siz] *{eT} sf.* Sabırsız.

serin[1]**,** [Moğ. serigün > serin] *sf.* **1.** (Hava için) hafif soğuk olan. **2.** Hoşa gidecek hafif bir soğukluk veren. **3.** *{ağız}* (Kişiler arası ilişkiler için) bozuk; açık. [DS] 🗗 **serin gelmek,** *argo. Kızmamak; sinirlenmemek.* || **serin kanlı,** *Çabuk öfke ve telaşa kapılmayan; soğuk kanlı davranan.* || **serin kanlılık,** *Serin kanlı olma durumu; soğuk kanlılık.* || **serin tutmak,** *Sıcaktan etkilenmeyecek biçimde hafif soğuk tutmak.*

serin[2]**,** [Fr. sérine] *is. biy-kim.* Alifatik hidroksil yan zinciri olan bir amino asit; B-hidroksialanin.

serince, [serin-ce] *sf.* ve *zf.* Az serin; serine yakın.

serinç[1], [ser-mek > ser-in-mek > serin-ç] *{eT} is.* Sabır; tahammül. [Clauson]

serinç[2], [ser-mek > ser-in-mek > serin-ç] *{eT} is.* Tat; lezzet; hoşluk. (?) [EUTS]

seringen, [ser-in-mek > serin-gen] *{eT} sf.* Sabırlı. [KB]

seringü, [ser-in-mek > serin-gü] *(seringü:) {eT} is.* Sabır. [KB]

seringülemek, [ser-mek > ser-in-gü > seringü-lē-mek] *(seringü:le:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Buz ve benzeri şeyler üstünden kaymak. [DLT]

serinleme, [serin-le-me] *is.* Serinlemek işi.

serinlemek, [serin-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Hava için) hafifçe soğumak; serin duruma gelmek; serinleşmek. **2.** Serinliğe kavuşmak; hoşa gidecek bir soğukluk hissetmek. **3.** *mecaz.* Bir parça sıkıntısını dağıtmak; avunmak; ferahlamak.

serinlenme, [serin-le-n-me] *is.* Serinlenmek eylemi.

serinlenmek, [serin-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Serinlik hissetmek; hoşa giden bir serinlik duymak.

serinleşme, [serin-le-ş-me] *is.* Serinleşmek eylemi.

serinleşmek, [serin-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Serin duruma gelmek; serinlemek. **2.** Serinlik vermek.

serinletme, [serin-le-t-me] *is.* Serinletmek eylemi.

serinletmek, [serin-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Serin duruma getirmek; serinlik vermek; serinlemesini sağlamak.

serinlik,-ği [serin-lik] *is.* **1.** Serin olma durumu. **2.** Serin olan şeyin niteliği. **3.** Serin hava. ⧉ **serinlik basmak,** *1. Hava biraz serinlemek. 2. Serinlik çıkmak.*‖ **serinlik vermek,** *1. Serin duruma getirmek; serinletmek. 2. mecaz. Birinin acısını, sıkıntısı azaltmak; teselli etmek; avutmak. 3. mecaz. Huzura kavuşturmak; rahatlatmak.*

serinmek[1], [ser-in-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Tahammül etmek; katlanmak; dayanmak; sabretmek. [DLT] [ARAT] [EUTS] [Gabain] [KB] **2.** Tutunmak. [EUTS] **3.** Beklemek. [EUTS] **4.** *{ağız}* Sabırla beklemek. [DS]

serinmek[2], [ser-mek > ser-in-mek سرنگ] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* Yüzükoyun yatmak; serilmek.

serinmek[3], [ser-mek > ser-in-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kendisi için yaygı, kilim vb. yaymak. [DS]

serir, [Ar. serīr سرير] *(seri:r) {OsT} is.* **1.** Taht. **2.** Oturulacak yüksekçe yer. **3.** Yüksek yatak; döşek. **4.** Osmanlı padişahlarının makam koltuğu. ⧉ **serîr-i basarî,** *{OsT} anat. Talamus.*‖ **serîr-i felek,** *{OsT}* Büyükayı takım yıldızı.‖ **serîr-i mecrūhîn,** *{OsT} Yaralı hasta yatağı.*‖ **serîr-nişîn,** *{OsT} Tahtta oturan.*‖ **serîr ü efser,** *{OsT} Taht ve taç.*

serire, [Ar. serīr > serīre سريره] *(seri:re) {OşT} is.* **1.** Gizli şey; sır; gizli düşünce. **2.** Yatak. ⧉ **serîre-dān,** *{OsT} İçteki sırrı bilen.*

serirî, [Ar. serīr *(yatak)* >serīrī سريرى] *(seri:ri:) {OsT} is.* Tedavi kurumu; hasta bakılan yer; klinik.

seririyat, [Ar. serīrī > serīriyyāt سريريات] *(seri:riya:t) {OsT} is.* Klinik. ⧉ **serîriyāt-ı dāhiliye,** *{OsT} tıp. İç hastalıkları kliniği.*

serisin, [Fr. séricine] *is. biy.* İpek böceklerinin ipek bezlerinden salgılanan serin, glisin ve aspartik asitçe zengin olan üç tip protein.

seriş, [ser-iş] *is.* Sermek eylemi veya biçimi.

serişlemek, [seriş-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* İri iri dikmek; teyellemek. [DS]

serit[1], **-di** [serit] *{ağız} is.* Et pişerken çıkan yağ ve su. [DS]

serit[2], **-di** [ser-mek > ser-it] *{ağız} is.* Sac ekmeği. [DS]

seritmek, [ser-mek > ser-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ir]* Eritmek. [EUTS] [Clauson]

seriye, [Ar. seriyye سريه] *{OsT} is.* **1.** Mevcudu yüz ile dört yüz arasında değişen seçkin erden oluşan atlı birlik. **2.** Odalık; cariye.

serj, [Lat. serica > Fr. serge] *is.* **1.** Dimi armürü ile dokunan hafif yünlü kumaş. **2.** Aynı biçimde dokunan ipekli kumaş.

serk[1], [serk] *{eT} is.* Saksı; saksı kırıkları. [DLT]

serk[2], [serk] *{ağız} is.* Yığın; küme. [DS]

serkâr, [Far. ser *(baş)* + -kār سركار] *(serkâ:r) {OsT} is.* Bir işin veya işletmenin başında bulunan; müdür.

serkarîn, [Far. ser + Ar. ḳarīn سرقرين] *(serkari:n) {OsT} is.* Baş mabeyinci.

serkarya, [Yun. kerkos *(kuyruk)* > Fr. cercaire] *is. biy.* Karaciğer kelebeklerinin kuyruklu larvası.

serkaşi, [Far. serkeş-ī سركشى] *(serkeşi: {OsT} is.* Serkeşlik.

serkâtip, [Far. ser *(baş)* + Ar. kātib سركاتب] *(serkâ:tip) {OsT} is.* Başkâtip; yazı işleri müdürü.

serke, [Far. sirke] *{eT} is.* Sirke. [EUTS]

serken[1], [ser-mek > ser-ken / ser-gen] *{ağız} is.* Mutfak rafı. [DS]

serken[2], [? serken] *{ağız} is.* Şap hastalığı. [DS]

serken[3], [? serken] *{ağız} is.* Yığın; küme. [DS]

serkeplenmek, [serkep-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Davranışlarında ağır olmak; oyalanmak. [DS]

serker, [Far. sergerde => serker] *{eT} sf.* Haydut; yol kesen. [DLT]

serkerde, [Far. ser *(baş)* + gerde / ser-kerde سرگرده] *{OsT} is.* → sergerde.

serkeş, [Far. ser *(baş)* + keşīden *(çekmek)* > ser-keş سركش] *{OsT} sf.* Dik kafalı; itaatsiz; baş kaldıran; saygısızlık eden.

serkeşane, [Far. serkeş-āne سرکشانه] *(serkeşa:ne) {OsT} zf.* Dik kafalılık ederek; inatçılıkla; saygısız olarak.

serkeşî, [Far. ser-keş-ī سرکشی] *(serkeşi:) {OsT} is.* Serkeşlik; dik başlılık.

serkeşlik,-ği [serkeş-lik] *is.* **1.** Kafa tutma; inatçılık etme; saygısız davranma; dik kafalılık. **2.** Serkeş bir kimsenin davranışlarının niteliği.

serkiç, -ci [*eT.* serk > serk-iç] *{ağız} is.* Tek kulplu, kapaksız çömlek. [DS]

serkile, [? serkile] *{ağız} is.* Mavi çiçeklerinden siyah boya çıkarılan bir ot. [DS]

serkin, [ser-mek > ser-kin] *{ağız} sf.* **1.** Geniş. **2.** *is.* Buğday sandığı. [DS]

serkitmek, [serk-it-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Kurulmuş zemberek için) boşalmak. [DS]

serkizotu, [serkiz+ot-u] *{ağız} is. bot.* Mavi çiçekli bir ot. [DS]

serkmek[1]**,** [sark-mak / serk-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Gevşemek; pörsümek; sarkmak. [DS]

serkmek[2]**,** [sek-mek > serk-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Sekmek; atlamak. [DS]

serkub, [Far. ser *(baş)* + küb سرکوب] *(serkû:b) {OsT} is.* **1.** Başa bir nesne ile vurma. **2.** Başa vurulacak nesne.

serkuçe, [Far. ser *(baş)* + küçe] *(serkû:çe) {OsT} is.* Köşe başı; sokağın başı.

serkuy, [Far. ser *(baş)* + küy سرکوی] *(serkû:y) {OsT} is.* **1.** Sokak başı. **2.** Sokak. **3.** Mahallenin girişi.

serkürmek, [ser-mek > ser-kür-mek] *{eT} gçsz. f. [-ir]* **1.** Karşı gelmek; engel olmak. [EUTS] **2.** Tahammül etmek; dayanmak; katlanmak.[EUTS] [Gabain] **3.** (Su için) berraklaşmak; durulmak. [Gabain] **4.** *gçl. f.* Alıkoymak. [Gabain]

serlemeç, -ci [ser-mek > ser-le-meç] *{ağız} is.* Kor üstünde pişirilen ekmek. [DS]

serlevha, [Far. ser *(baş)* + Ar. levḥa سرلوحه] *{OsT} is.* **1.** Yazı başlığı. **2.** El yazması kitapların ilk sayfasına yazılan süslü başlık.

serlik, -ği [ser-lik] *{ağız} is.* Bunaklık. [DS]

serm, [Ar. serm سرم] *{OsT} is.* Birinin dişlerini kırma.

serma, [Far. sermā سرما] *(serma:) {OsT} is.* Kış; soğuk. ☐ **sermā-dîde,** *{OsT} Çok üşümüş; donmuş.*

sermasar, [ser-mek + sar-mak > ser-m(a)+sar] *{ağız} zf.* Sarmaş dolaş. [DS]

sermaye, [Far. ser *(baş)* + māye *(mal)* سرمایه] *(serma:ye) {OsT}* **1.** Bir ticarî işletmenin kurulabilmesi ve çalıştırılabilmesi için gerekli olan para veya paraya çevrilebilir varlıkların tümü; ana mal; kapital. **2.** *eko.* Üretim sürecinde kullanılan ve kendisi de daha önceden üretilmiş olan her türlü mal. **3.** Mal oluş fiyatı; maliyet. **4.** *mecaz.* Bir kimsenin sahip olduğu maddî zenginlikler; varlık; servet. **5.** *mecaz.* Bir kimsenin kazandığı bilgi ve sahip olduğu yetenek. **6.** *mecaz.* Konu. **7.** *mecaz.* Genel evde çalışan kadın. ☐ **sermaye emek ortaklığı,** *Çalışanların işletmenin kârına katılması biçimiyle oluşan işletme türü.*|| **sermaye-i ayniye,** *{OsT} eko. Bir işletmeye katılan ortakların o işletmede kullanılacak veya işletilmek üzere koydukları mal; mal olarak sermaye; aynî sermaye.*|| **sermāye-i mübāhāt,** *Haklı sevinç ve övünme sebebi.*|| **sermāye-i tereddüd,** *Şüpheli sermaye.*|| **sermaye koymak,** *Bir işe para yatırmak.*|| **sermaye malları,** *eko. Yeniden üretim sürecinde kullanılan ve başka malların üretiminde kullanılan makine, alet, donanım, işletme binaları ve işyerleri gibi varlıklar.*|| **sermaye piyasası,** *Yasalarla düzenlenmiş hisse senedi, tahvil gibi taşınır değerler alınıp satılan piyasa.*|| **sermaye yapmak,** *(Para veya değerli eşya için) bir iş yeri açmak ve çalıştırmak için kullanmak.*|| **sermayeyi batırmak,** *Bir iş için konulmuş olan ana para veya malı kaybetmek; giriştiği işten zarar etmek; beş parasız kalmak.*|| **sermayeyi doğrultmak,** *Bir iş yerini zarar etmeden işletip az da olsa kazanç sağlamak.*|| **sermayeyi kediye yüklemek,** *1. Giriştiği işte başarısız olmak; parasını veya malını yitirmek. 2. Gereksiz harcamalarda bulunarak parasız kalmak.*

sermayeci, [sermaye-ci] *is.* Bir işe sermaye koyan kimse; ana malcı; kapitalist.

sermayecilik,-ği [sermaye-ci-lik] *is.* Sermayeci olma durumu.

sermayedar, [Far. sermāye-dār سرمایه دار] *(serma:yeda:r) {OsT} is.* **1.** Bir işletme için gerekli olan parayı veren kimse; sermaye sahibi. **2.** Bir üretim için harekete geçirilen üretim araçlarına sahip olan kimse. **3.** Sermayeci; ana malcı; kapitalist. **4.** *sf.* Sermaye koyan; sermayesi olan.

sermayedaran, [Far. sermāyedār-ān سرمایه داران] *(serma:yeda:ra:n) {OsT} is.* Sermaye sahipleri; sermayedarlar.

sermayeli, [sermaye-li] *(serma:yeli) sf.* **1.** (Kişi için) sermayesi olan. **2.** (İş için) sermaye gerektiren. **3.** Belirtilen miktarda sermaye ile kurulmuş olan. **4.** *mecaz.* (Kişi için) bilgili; yetenekli.

sermayesiz, [sermaye-siz] *(serma:yesiz) sf.* **1.** (Kişi için) sermayesi olmayan. **2.** (İş için) sermaye gerektirmeyen; sermaye olmadan. **3.** *mecaz.* (Kişi için) yapmak istediği alanda bilgi birikimi olamayan; yeteneksiz.

sermayesizlik,-ği [sermaye-siz-lik] *(serma:yesizlik) is.* **1.** Sermayesiz olma durumu. **2.** Parasızlık.

serme, [ser-me] *is.* **1.** Sermek işi. **2.** *{ağız}* Sac ekmeği. [DS] ☐ **serme sergen,** *{ağız} Darma dağınık.* [DS]

sermece, [ser-mece] *{ağız} is.* Ceset. 🗗 **sermecesi yere serilmek,** *{ağız} Ölmek.*

sermed, [Ar. sermed / sermediye سرمد / سرمديه] *{OsT} sf.* Sürekli ve sonsuz; ölümsüz.

sermedî, [Ar. sermedî سرمدى] *(sermedi:) {OsT} sf.* Sonsuz; ölümsüz.

sermediyet, [Ar. sermedî>sermediyyet سرمديت] *{OsT} is.* Süreklilik; ölümsüzlük; devamlılık.

sermek[1], [ser-mek] *{eT} gçsz. f. [-er]* **1.** Tahammül etmek; dayanmak; katlanmak; sebat etmek; sabretmek. [DLT] [EUTS] **2.** Durmak; duraklamak. [EUTS] [KB]

sermek[2], [ser-mek] *{eT} gçsz. f. [-er]* Kızmak; çıkışmak; sertelmek; sert ve kaba söz söylemek. [DLT] [KB]

sermek[3], [ser-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** Bir şeyi bir şeyin üzerine veya yere açarak yaymak; döşemek. **2.** Bir şeyi kurutmak, havalandırmak gibi amaçlarla yaymak, asmak. **3.** Kıvrılmış, katlanmış olan şeyleri açmak. **4.** (Ticarî mal ve ürün için) satılınasını sağlamak amacıyla sergilemek. **5.** (Kişi için) yere yatırmak; boylu boyunca düşürmek; devirmek. **6.** (Görüş, düşünce, gizli şey vb. için) bütün yönleri ile ortaya koymak; açıklamak; söylemek. **7.** *mecaz.* Boş vermek; aldırmamak; ilgilenmemek; önemsememek; boşlamak; savsamak. **8.** *argo.* (Öğrenci için) ihmal etmek; bırakmak; uğraşmamak. 🗗 **sere sere,** *{ağız} Salına salına.* [DS]|| **sere serpe,** *1. Sıkışmadan; rahat rahat. 2. Geniş bir şekilde açılıp yayılarak. 3. Yayılıp dağılarak.*

sermek[4], [sermek] *{ağız} is.* Kibrit. [DS]

sermelmek, [sermē-mek > serme-l-mek] *{eT} edil. f. [-ir]* **1.** Süzülür gibi çıkarılmak. **2.** Süzülmek. [DLT]

sermemek, [serim >ser(i)m-ē-mek] *(serme:mek) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** (Kaymak, deri vb. için) üzerinden sıyırıp almak. [Clauson] **2.** Soymak.

sermen, [Erme. salmin] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhında, dokunan kumaşın sarıldığı ağaç; selmin. [DS]

sermenmek, [ser-me-n-mek سرمنمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* Kolunu, paçasını veya eteklerini toplamak; sıvanmak; çemirenmek.

sermenzil, [Far. ser *(baş)* + Ar. menzil سرمنزل] *{OsT} is.* Durak yeri.

sermest, [Far. ser *(baş)*+mest سرمست] *{OsT} is.* Sarhoş; esrik. 🗗 **sermest olmak,** *1. Sarhoş olmak. 2. mecaz. Çok hoşlanmak; kendinden geçmek.*

sermestane, [Far. sermest-āne سرمستانه] *(sermesta:ne) {OsT} zf.* **1.** Sarhoş olarak; kendinden geçmiş hâlde; başı dönmüş olarak. **2.** Sarhoş gibi; sarhoşça.

sermestî, [Far. sermest > sermestī سرمستى] *(sermesti:) {OsT} is.* Sarhoşluk.

sermet[1], [Fr. **cér**/amique + **mét**/al] *is.* Yüksek sıcaklığa dayanıklı alanlarda kullanılmak üzere geliştirilen madenî bağlayıcılarla birleştirilmiş seramik birleşiklerinden meydana gelen karma malzeme.

sermet[2], [Ar. sermed سرمد] *{OsT} sf.* → sermed.

sermetmek, [ser(i)m-ē-mek > serme-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Bir şeyi sudan ayırıp çıkartmak; süzdürmek. [DLT]

sermimar, [Far. ser *(baş)* + Ar. miʿmār سرمعمار] *(sermi:ma:r) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde hassa mimarlar ocağının yönetiminden sorumlu baş mimar; baş mimar.

sermin, [Erme. salmin => sermin / selmin] *is.* Mekikli dokuma tezgâhlarında dokunan kumaşı sarmaya yarayan bir tarafı dişli kalın merdane; selmin.

sermu, [Far. ser *(baş)*+mü *(tüy)* سرمو] *(sermu:) {OsT} is.* **1.** Kıl ucu. **2.** *sf. mecaz.* Çok az.

sermuharrir, [Far. ser *(baş)* + Ar. muḥarrir سرمحرر] *{OsT} is.* Başyazar.

sermuze, [Far. ser *(baş)* + müze سرموزه] *(sermu:ze) {OsT} is.* Çizme üzerine giyilen lastik; ayakkabı.

sermüneccim, [Far. ser *(baş)*+Ar. müneccim سرمنجم] *{OsT} is.* Müneccimbaşı.

sermürettib, [Far. ser *(baş)* + Ar. mürettib سرمرتب] *{OsT} is.* → sermürettip.

sermürettip, -bi [Far. ser *(baş)* + Ar. mürettib سرمرتب] *{OsT} is.* Dizgi evinde, dizgi ve tertip işlerinin genel yönetiminden sorumlu usta; dizgi bölümü şefi; baş dizgici.

sermürmek, [ser(i)m-ür-mek سرمرمك] *{eAT} gçsz. f. [-ür]* Uykudan sıçrayarak uyanmak.

sernakkaş, [Far. ser *(baş)* + Ar. nakḳāş سرنقاش] *(sernakka:ş) {OsT}is.* İmparatorluk döneminde saraydaki nakkaşları yöneten kimse; nakkaşbaşı.

sername, [Far. ser *(baş)* + nāme سرنامه] *(serna:me) {OsT} is.* **1.** Yazı başlığı; mektup başlığı. **2.** Başlangıç yazısı; ön söz. **3.** *mecaz.* Bir topluluğun başı; lider.

sernayi, [Far. ser *(baş)* + nāy-ī] *(serna:yi:) {OsT} is.* Neyzen başı; baş neyzen.

serneyzen, [Far. ser *(baş)* + nāy-zen سرنيزن] *{OsT} is.* Neyzen başı; baş neyzen.

serniç, -ci [Ar. ṣaḥrınc => sarnıç > serniç] *{ağız} is.* **1.** Bakır su kabı. **2.** Küçük çömlek. **3.** İki kulplu çanak. **4.** Kaynak; memba. [DS]

sernigun, [Far. ser *(baş)* + nigūn سرنگون] *(sernigû:n) {OsT} sf.* **1.** Tersine dönmüş; baş aşağı olmuş. **2.** *mecaz.* Talihsiz; bahtsız.

sernik, -ği [Slav. sirnik] *{ağız} is.* Kibrit. [DS]

sernüç, -cü [Ar. ṣaḥrınc => sarnıç > sernüç] *{ağız} is.* Sırlı yağ çömleği. [DS]

sernüvişt, [Far. ser *(baş)* + nüvişt سرنوشت] *{OsT} is.* **1.** Alın yazısı. **2.** Bir yazının başlığı.

seroloji, [Fr. sérologie] *is.* Serumların yapısını, özelliklerini ve uygulanışını inceleyen tıp dalı.

serotip, [Lat. serum *(kesik suyu)* + typus *(örnek)* > Fr. sérotype] *is. biy.* Bakteri ve virüslerde, antijen karakterleri ile belirlenen türün alt tür kümesi.

serotonin, [Fr. sérotonine] *is. biy.* Memelilerde ve merkezî sinir sistemi olan diğer canlılarda, kan pulcukları (trombosit) ile mast hücreleri tarafından meydana getirilen, uyanıklık ve ağrı duygularının düzenlenmesinde rolü olan, düz kasları uyararak kan damarlarının büzülmesini sağlayan bir nörotransmitter; 5-hidroksitriptamin.

serozite, [Fr. sérosité] *is.* **1.** Seröz boşluklarca salgılanan ve oralarda toplanan sıvı. **2.** Bileşimi lenfe benzeyen, pıhtılaşabilen kabarcıklarda, ödemlerde, asitlerde toplanan sıvı.

seroyit, -di [İng. ceroid] *is. biy.* Doymamış yağ asitlerince zengin yağların ya da çeşitli besinlerin verilmesinden sonra bazı hayvanların karaciğerlerinde oluşan bir tür yağ granülü. ☞ **seroyit pigment,** *biy. Yaşlanma pigmenti.*

seroz, [Lat. serum *(yoğurt suyu)* > Fr. séreuse] *is.* Bir yanı ile bazı vücut organlarını örten, diğer yanı ile boşluğu çevreleyen zarların genel adı.

seröz, [Fr. séreux] *is.* Serum ya da sulu sıvı.

serpantin, [Fr. serpantin] *is.* **1.** Yılan gibi kendi üzerine sarılan ve bir ucundan tutulup savrulunca çözülen renkli kâğıttan yapılma ince uzun şerit. **2.** Kalorifer tesisatında borularla yapılmış ısıtıcı. **3.** *jeol.* Yılan taşı.

serpaş, [Far. ser *(baş)* + pāş *(saçan)* سرپاش] *(serpa:ş) {OsT} is.* **1.** Eskiden silah olarak kullanılan çomak; topuz. **2.** Eskiden savaşlarda giyilen demir başlık.

serpek, -ği [sepek ? > serpek] *{ağız} is.* İçinde köstebek yuvaları bulunan tarla. [DS]

serpeleme, [serp-ele-me] *is.* Serpelemek eylemi.

serpelemek, [serp-ele-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Sürekli olarak azar azar serpmek. **2.** *gçsz. f.* Seyrek damlalar hâlinde yağmak.

serpen[1]**,** [serp-en ?] *{ağız} is.* **1.** Hallaç yayının gerildiği esnek ağaç. **2.** Kuş avlamakta kullanılan bir tür tuzak. [DS]

serpen[2]**,** [Far. ser-i bām => serpan] *{ağız} is.* **1.** Tavan. **2.** Toprak dam. [DS]

serpenah, [Far. ser *(baş)* + penāh سرپناه] *(serpena:h) {OsT} is.* **1.** Miğfer; başlık; tolga. **2.** Miğferin enseyi koruyan zırhlı saçağı.

serpene[1]**,** [Erme. sarpinay => serpene سپنه] *is.* **1.** *{OsT}* Asma hereği. **2.** *{ağız}* Meyve ağaçlarına, üzüm çubuklarına dik durması, sarılması için vurulan dayak. **3.** Asma. [DS]

serpene[2]**,** [Far. ser- penāh => serpenek / serpene] *{ağız} is.* Dam saçağı. [DS]

serpene[3]**,** [serp-mek > serp-ene] *{ağız} is.* Sert yelle savrulan yağmur; fırtına. [DS]

serpenek, -ği [Far. ser-penāh => serpenek] *{ağız} is.* **1.** Dam saçağı. **2.** Pencere. **3.** Şapka siperi. [DS]

serpente, [Far. ser-penāh => serpente] *{ağız} is.* Damın çevresine dizilerek çıkıntı yapan yontulmuş, yassı taşlar. [DS]

serpermek, [serp-er-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Islak bir nesne için) kurumaya yüz tutmak. [DS]

serpici, [serp-ici] *is.* **1.** Su serpen veya saçan alet. **2.** Yangın anında sıcaklık belli bir düzeye ulaşınca açılan ve yangın üzerine su fışkırtan düzenek.

serpil, [? serpil] *{ağız} is.* Çamaşır sepeti. [DS]

serpilme, [serp-il-me] *is.* Serpilmek işi.

serpilmek, [serp-il-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Serpmek eylemi yapılmak. **2.** *gçsz. f.* (Çocuk vb. için) gelişmek; büyümek; boy atmak.

serpin, [Yun. sarpın => serpin] *{ağız} is.* **1.** Un ve tahıl ambarı. **2.** Su değermenlerinde, öğütülecek tahılın konulduğu sandık. [DS]

serpine, [Erme. sarpinay => serpine / serpene] *{ağız} is.* Asma ve meyve ağacı hereği. [DS]

serpinti[1]**,** [serp-inti] *is.* **1.** Dökülen, boşalan veya akan bir sıvının çevresine saçılan damlalar; döküntüler. **2.** Azar azar ve damlalar hâlinde, seyrekçe yağan yağmur veya kar. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** *mecaz.* Savrularak yayılan şeylerin asıl kümelerinden ayrı olarak yayılan ve kendisine göre etkisi azalmış artıklar.

serpinti[2]**,** [serp-mek > serp-inti] *{ağız} is.* Yaranın çevresinde çıkan küçük sivilceler. [DS]

serpiş, [serp-iş] *is.* Serpmek eylemi veya biçimi.

serpiştirme, [serp-iş-tir-me] *is.* Serpiştirmek işi.

serpiştirmek, [serp-iş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** (Nesneler için) oraya buraya, rastgele dağıtmak; yaymak. **2.** *gçsz. f.* (Kar, yağmur, vb. için) azar azar, zaman zaman dökülmek, yağmak; az miktarda yağıp geçmek.

serpitme, [serp-it-me سپتمه] *{OsT} {ağız} is.* Baş örtüsü; çember. [DS]

serpitmek, [serp-mek > serp-it-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Eşit oranda dağıtmak; serpiştirmek. **2.** Serpmek; saçmak. [DS]

serpken, [serp-mek > serp-ken] *{ağız} is.* **1.** Karla karışık yağan yağmur. **2.** Rüzgârla savrulan yağmur, kar. **3.** Su damlaları. [DS]

serpkin, [serp-mek > serp-kin] *{ağız} is.* Küçük dolu. [DS]

serpme, [serp-mek > serp-me] *is.* **1.** Serpmek eylemi. **2.** *balıkç.* Ucuna bir sıra kurşun ağırlık dizilmiş,

atıldığında alt ucu daire biçiminde açılan, koni ucu gibi dar olan diğer ucuna bağlı olan ipten çekerek kullanılan balık ağı. *{ağız} (aymı)* [DS] **3.** *{ağız}* Kuş tutmakta kullanılan bir tür ağ. [DS] **4.** *hrist.* Bir dinî tören sırasında kutsanmış su serpme işlemi. **5.** Uygun bir sıcaklığa kadar ısıtılmış metal yüzeye emay tozu serpmek suretiyle uygulanan bir kaplama türü. **6.** Binaların dış duvarlarına çimento ve ince kum karışımından meydana gelmiş bulamacı serpmek suretiyle yapılan kaplama işlemi. **7.** Tarla veya bitkiler üzerine gübre veya ilacı saçarak gübreleme ve ilaçlama işlemi. **8.** Serpme suretiyle oluşturulmuş küçük yaldız beneklerle yapılan süsleme. **9.** *{ağız}* Gelin duvağı. [DS] **10.** *{ağız}* Örtü. [DS] **11.** *{ağız}* Dört köşesi siyah ve sarı ipliklerle işlenmiş baş örtüsü. [DS] **12.** *{ağız}* Rüzgârdan korumak için bağ çubukları boyunca çakılan kazıklar. [DS] **13.** *sf.* Serpilerek uygulanan. **14.** Serpilmiş durumda olan. ◻ **serpme çul,** *{ağız} İşli, nakışlı bir tür çul.* [DS]

serpmek, [serp-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** Bir şeyi öteye beriye rastgele atmak; saçmak; dağıtmak. **2.** Bir malzemenin üzerine toz veya ince zerrecikler hâlinde dağılan bir malzemeyi dağınık şekilde dökmek; ince bir tabaka halinde kaplamak. **3.** *{eAT} {OsT}* Bir tarafa sıyırmak. **4.** *{eAT}* Sıvazlamak. **5.** *gçsz. f.* (Kar, yağmur vb. için) ince ince savrularak yağmak. **6.** *{ağız}* (Hastalık, yara vb. için) bulaşmak; yayılmak. [DS]

serptirme, [serp-tir-me] *is.* Serptirmek eylemi.

serptirmek, [serp-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Serpmek işini yaptırmak; serpmesini sağlamak.

serpuş, [Far. ser *(baş)* + püş *(örten)* سرپوش] *(serpu:ş) {OsT} is.* **1.** Başa giyilen nesne; başlık. **2.** İmparatorluk döneminde başa giyilen takke ve kavuklara verilen genel ad.

serpuşe, [Far. serpüşe سرپوشه] *(serpu:şe) {OsT} is.* Baş örtüsü.

serpüntü, [serp-mek > serp-inti] *{ağız} is.* Serpinti. [DS]

serra, -ai [Ar. serrā' سراء] *(serra:) {OsT} is.* Genişlik; rahatlık, kolaylık. ◻ **serrā ve derrā,** *Genişlik ve darlık.*

serrac, [Ar. serc > serrāc سراج] *(serra:c) {OsT} is.* Saraç.

serracan, [Ar. serrāc > serrācān سراجان] *(serra:ca:n) {OsT} is.* Saraçlar.

serrişte, [Far. ser *(baş, uç)* + rişte *(iplik)* سررشته] *{OsT} is.* **1.** İpucu. **2.** *ed.* Halk edebiyatında, bir olayın ortaya çıkışını sağlayan sebep, vesile anlamında kullanılan terim.

sersam, [Far. ser *(baş)* + sām *(hasta)* سرسام] *(sersa:m) {OsT} sf.* **1.** Sersem. **2.** *is.* İnsana sersemlik veren bir beyin hastalığı.

sersar, [Ar. ser-şār سرسار] *(sersa:r) {OsT} sf.* **1.** Serseri. **2.** Abuk sabuk konuşan; geveze.

sersebük, [Far. ser *(baş)* + sebük *(hafîf)* سرسبك] *{OsT} sf.* Aklı hafif; akılsız.

sersebz, [Far. ser *(baş)* + sebz *(taze)* سرسبز] *{OsT} sf.* **1.** Yeni yetişmiş; taze; turfanda. **2.** Talihli; ikbal sahibi.

sersebzî, [Far. sersebz > sersebzī سرسبزی] *(sersebzi:) {OsT} is.* **1.** Tazelik. **2.** Talihlilik.

sersefil, [ser+se/fil] *(se'rsefil) pekşt. sf.* **1.** Aşırı ölçüde yoksul. **2.** *zf.* Çok yoksul olarak.

serselemek, [Far. sersām => serse-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sersemlemek. [DS]

serselenmek, [serse-le-mek > serse-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Başı dönmek; sallanmak; sersemlenmek; sarsılmak. [DS]

sersem[1] [Far. ser *(baş)* + sām *(hasta)* سرسام] *sf.* **1.** Herhangi bir sebeple bilinci ve algılaması zayıflamış; zihni karışmış. **2.** Düşünmeden davranan; yaptığının farkında olmayan. **3.** Dikkatsiz hareket eden. ◻ **serseme çevirmek,** *Sersemlemesine neden olmak; ne yaptığını, ne ettiğini bilmez duruma getirmek.*|| **sersem etmek,** *Sersemletmek; serseme çevirmek.*|| **sersem gibi,** *Serseme benzer durumda; serseme yakışır tutumla; sersemce.*|| **sersem olmak,** *Ne yaptığını, ne ettiğini bilmez hâle gelmek.*|| **sersem sepelek,** *Sersemliği üzerinde olarak; henüz sersemliği geçmeden; sersem olarak.*|| **sersem sepet,** *Sersemliği üzerinde olarak; henüz sersemliği geçmeden; sersem olarak.*

sersem[2], [? sersem سرسم] *is.* **1.** *{eAT} {ağız}* Nalbantların içine mıh koydukları kutu. [DS] **2.** *{ağız}* Hayvanın ayağına çakılan çiviyi perçinlemek için kullanılan nalbant aleti. [DS]

sersemce, [sersem-ce] *(serse'mce) zf.* **1.** Sersem bir durumda; sersem gibi. **2.** *sf.* Serseme benzer.

sersemirek, -ği [sersem-(i)rek] *{ağız} sf.* Sersemce. [DS]

sersemleme, [sersem-le-me] *is.* Sersemlemek eylemi.

sersemlemek, [sersem-le-mek] *gçsz. f. [-r [-l(i)-yor]* Ne yaptığını ne ettiğini bilmez olmak; sersem olmak.

sersemleşme, [sersem-le-ş-me] *is.* Sersemleşmek eylemi.

sersemleşmek, [sersem-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Sersem duruma gelmek.

sersemletme, [sersem-le-t-me] *is.* Sersemletmek eylemi.

sersemletmek, [sersem-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Sersem duruma getirmek; sersemlemesine neden olmak; serseme çevirmek.

sersemlik,-ği [sersem-lik] *is.* **1.** Sersem olma durumu; bilincin ve olgunun zayıflaması durumu. **2.** Dikkatsizce ve düşüncesizce davranış; sersemce davranış. **3.** Akılsızca davranış; budalaca hareket. **4.** Baş dönmesine yakın durum.

serser, [? serser] *{ağız} is.* Çivi. [DS]

serseri, [Far. serserī سرسری] *{OsT} sf.* **1.** Belirli bir ikamet yeri, belli bir işi, belli bir geliri olmadığı için sağda solda dolaşan; aylak; avare; hayta; berduş; kabadayı; holigan. **2.** Ne yapacağı belli olmayan; sorumsuz ve amaçsız olarak yaşayan. **3.** *mecaz.* (Kurşun, mayın vb. için) belli bir hedefi olmayan; belli bir hedefe atılmamış olan; rastlantı ile gelen. ☞ **serseri mayın,** *Yerleştirildiği yerden bağı koptuğu veya doğrudan bilerek bırakıldığı için deniz yüzeyine çıkarak rüzgâr ve deniz akıntısı ile serbest dolaşan mayın.*|| **serseri mayın gibi,** *Amaçsızca; avare avare.*|| **serseri serseri,** *Başıboş ve amaçsızca; avare avare.*|| **serseriye sepet örmek,** *{ağız} Görmeden karar vermek.*

serserice, [serseri-ce] *(serseri'ce) zf.* ve. *sf.* **1.** (Davranış, eylem için) sorumsuzca ve rahatsız edecek biçimde yapılan. **2.** (Kişi için) başıboş, serseri kimseye özgü; serseriye yakışır biçimde.

serserileşme, [serseri-le-ş-me] *is.* Serserileşmek eylemi.

serserileşmek, [serseri-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Serseri durumuna gelmek; serseri olmak.

serserilik,-ği [serseri-lik] *is.* **1.** Serseri olma durumu; belli bir amacı olmadan yaşama; başıboş, avare dolaşma. **2.** Serseri gibi davranma. **3.** Serseri bir kimsenin niteliği. ☞ **serserilik etmek,** *1. Serseri olmak; belli bir amacı olmadan yaşamak; başıboş, avare dolaşmak. 2. Serseri gibi davranmak.*

serseriyane, [Far. serseriyāne سرسریانه] *(serseriya:ne) {OsT} zf.* Serserice.

sersi, [sersi] *{ağız} is.* Hastalığın, acının bıraktığı iz veya kalıntı. [DS]

serşar, [Far. serşār سرشار] *(serşa:r) {OsT} sf.* **1.** Ağzına kadar dolu olan; dopdolu. **2.** *mecaz.* Fazla; çok.

serşari, [Far. serşārī سرشاری] *(serşa:ri:) {OsT} is.* Doluluk; taşkınlık.

serşikeste, [Far. ser *(baş)* + şikeste *(kırık)* سرشکسته] *{OsT} sf.* Başı, ucu kesilmiş olan.

sert, [Far. serd => sert] *sf.* **1.** Kesilmesi, çizilmesi, ezilmesi, kırılması, çiğnenmesi güç olan; yumuşak olmayan; katı. **2.** Kolay eğilip bükülmeyen; esnek olmayan veya esnekliği az olan. **3.** Duyuları şiddetle etkileyen; etkisi pek sarsıcı olan; çarpıcı. **4.** Dayanılması zor olan; zor katlanılabilen; şiddeti yüksek olan. **5.** (Yasa, yönetim, rejim vb. için) herhangi bir esnekliğe meydan vermeden, titizlikle uygulanan; katı; sıkı. **6.** İçindeki etkin madde oranı yüksek olan; keskin. **7.** Hoşgörüsü, bağışlaması olmayan; ödün vermeyen; hiçbir suçu bağışlamayan; titiz; sıkı; katı. **8.** Gönül kırıcı; incitici; ters. **9.** Hırçınlık, kızgınlık, öfke yansıtan. **10.** Güçlülük ve kararlılık belirten. **11.** (Dönemeç için) ani bir dönüşü gerektiren; keskin. **12.** Siyasi alanda bir uzlaşmaya, anlaşmaya yanaşmayan; düşüncelerinde ısrar eden; katı. **13.** *jeol.* Minerallerin çizilmeye karşı gösterdikleri direnç. **14.** *{ağız}* Uzun süre köyden uzakta, kırlarda kalarak yozlaşmış manda. [DS] **15.** *zf.* Dayanılması güç biçimde. **16.** Acımasız, kırıcı biçimde. **17.** Ani biçimde. ☞ **sert ağaç,** *Zor işlenen, sık dokulu, cilayı iyi tutan kayın, dişbudak, ceviz, meşe gibi ağaçlar.*|| **sert buğday,** *kırma ve öğütmeye karşı dayanıklı, yoğunluğu diğerlerine göre daha fazla olan, camsı görünümlü bir tür buğday.*|| **sert damak,** *Damağın ön bölgesinde bulunan eklemleme bölgesi; ön damak.*|| **sert doku,** *1. biy. Bitkilerde, kalın zarlı ölü hücrelerden ve telciklerden oluşan odunlaşmış destek doku; sklerankima. 2. Gergin görünümlü esnek doku.*|| **sert dönüş,** *spor. Kayakçının ayaklarını bükerek kayağının yönünü aniden değiştirmesi.*|| **sert kapan,** *{ağız} Tavana açılan kapak; tavan kapısı.* [DS]|| **sert kayaç,** *Öğeleri bir çimento ile birleşmiş sağlam tortul kayaç.*|| **serk kemik,** *anat. Uzun kemiklerin esas kısmını oluşturan, halkasal sistemlerden meydana gelen, dıştan periosteum, içten endosteum ile çevrelenmiş kemik yapısı; kompakt kemik.*|| **sert sert,** *Sert olarak; sert bir biçimde.*|| **sert sessiz,** *dbl.* → sert ünsüz.|| **sert su,** *İçinde çözelti olarak aşırı miktarda kalsiyum tuzu bulunan su.*|| **sert tabaka,** *anat. Göz yuvarlağının telsel dokudan meydana gelmiş olan, ön kısmına göz akı da denilen dış bölümü.*|| **sert ünsüz,** *dbl. Ağız kaslarının aşırı gerilmesi ile çıkarılan ünsüz; ötümsüz ünsüzler; tonsuz ünsüz: /ç/, /f/, /p/, /h/, /k/, /s/, /ş/, /t/.*|| **sert ünsüzler** *dbl. Ses tellerini titreştirmeksizin oluşan ünsüzler: /ç/, /f/, /p/, /h/, /k/, /s/, /ş/, /t/.*|| **sert yel,** *{ağız} Batıdan esen soğuk yel.* [DS]|| **sert zar,** *anat. Beyin ve omurilik zarlarından en dışta olanı.*

sertab[1], [Far. sertab سرتاب] *{OsT} is.* → sertap.

sertab[2], [Far. ser-tāb سرتاب] *{OsT} is.* Eski el yazması kitaplarda mıklebin yukarıda kalan kısmı

sertabepa, [Far. ser *(baş)* + tā + be+pā سرتابپا] *(serta:bepa:) {OsT} zf.* Baştan ayağa; tamamen; büsbütün.

sertabeser, [Far. ser *(baş)* + tā + be+ ser سرتابسر] *(serta:beser) {OsT} zf.* Baştan başa.

sertabib, [Far. ser *(baş)* + Ar. ṭabīb سرطبیب] *(sertabi:b) {OsT} is.* → sertabip.

sertabip, -bi [Far. ser *(baş)* + Ar. ṭabīb سرطبیب] *(sertabi:p) {OsT} is.* Başhekim.

sertak, [Far. ser *(baş)* + ṭāḳ سرطاق] *(serta:k) {OsT} is.* **1.** Camilerde, giriş kapısının hemen önünde ve son cemaat yerinin ortasında bulanan, geniş ve yüksek kemerli bölüm. **2.** Saray, konak ve hanların üst katında, çevresi açık, kemerle örtülü tavanlı odaya verilen ad.

sertap, -bı [Far. sertāb سرتاب] *{OsT} is.* Kitaplarda mıklebin yukarıda kalan bölümü.

sertapa, [Far. ser *(baş)* + tā + pā سرتاپا] *(serta:pa:) {OsT} zf.* Baştan ayağa; baştan aşağı; büsbütün; tamamen.

sertarik, [Far. ser *(baş)* + Ar. ṭārīḳ سرطريق] *(serta:ri:k) {OsT} is.* Mevlevilikte, Konya Mevlevihanesinin şeyhi ve çelebi efendinin yardımcısı olan kıdemli dedenin unvanı.

sertelme, [sert-el-me] *is.* Sertelmek eylemi.

sertelmek [sert-el-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Sertliği, direnci artmak; sertleşmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *mecaz.* (Kişi için) sert davranışlarda bulunmaya başlamak; sert, öfkeli bir durum almak; sertleşmek.

sertifika, [Lat. certificatum > Fr. certifikat] *is.* **1.** Bir kimsenin niteliğini ve kendisine verilmiş bulunan bir hakkı belgeleyen resmî kâğıt; şahadetname; tasdikname. **2.** Yüksek okullarda bir grup dersin başarılması ile verilen belge; öğrenim belgesi.

sertifikalı, [sertifika-lı] *sf.* Sertifikası bulunan; sertifika almış olan.

sertifikasız, [sertifika-sız] *sf.* Sertifikası bulunmayan; sertifika almamış olan.

sertifikasyon, [Fr. certification] *is.* Tasdik etme; tasdik.

sertimenlemek, [sert-i-men-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeyin veya olayın hızı, etkisi biraz azalmak; ara vermek. [DS]

sertiz, [Far. ser *(baş)* + tīz *(keskin)* سرتيز] *(serti:z) {OsT} sf.* Keskin; ucu sivri olan.

sertlenme, [sert-le-n-me] *is.* Sertlenmek işi.

sertlenmek, [sert-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Sert bir tavır takınmak.

sertleşme, [sert-le-ş-me] *is.* **1.** Sertleşmek işi. **2.** *dbl.* Yumuşak bir ünsüzün sert duruma gelmesi. **3.** Harç ve betonların kohezyonlarının gittikçe artması. **4.** Bir dokunun anormal derecede katılaşması, sertliğinin artması.

sertleşmek, [sert-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Sert bir durum almak; yumuşaklığını, bükülgenliğini, esnekliğini yitirmek; katılaşmak. **2.** (Rüzgâr, fırtına vb. için) gücü artmak; dayanılması zor bir duruma gelmek; direnci artmak. **3.** *mecaz.* Kırıcı olmaya başlamak. **4.** (Erkeklik organı için) süngerimsi dokuya kan dolarak belirli bir katılığa ulaşmak. **5.** (Yapıştırıcı maddeler için) yapışmayı sağlamak üzere katılaşmak.

sertleşmezlik, -ği [sert-le-ş-mez-lik] *is.* Çeşitli nedenlere bağlı olarak cinsel ilişki sırasında erkeklik organının yeterli sertliğe ulaşmaması durumu.

sertleştirici, [sert-le-ş-tir-ici] *sf.* İçine katıldığı maddenin sertliğini artıran veya çabuk donmasını sağlayan madde; sertleştiren.

sertleştirme, [sert-le-ş-tir-me] *is.* Sertleştirmek eylemi.

sertleştirmek, [sert-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Sert hâle getirmek; sert bir durum almasını sağlamak; sertleşmesine neden olmak. **2.** Kırıcı bir nitelik kazandırmak. **3.** (Tartışma, konuşma, ortam için) gergin ve patlamaya hazır duruma getirmek.

sertlik,-ği [sert-lik] *is.* **1.** Sert olma durumu; sert olan, darbelere, çarpmalara ve basınca karşı dirençli olan şeyin taşıdığı nitelik. **2.** Dayanılması güç olan şeyin niteliği. **3.** *mecaz.* Sert davranış; haşinlik; çetinlik. **4.** İçindeki etkin madde oranının yüksekliği. **5.** Resim, heykel ve mimaride, uyum, kıvraklık ve yumuşaklıktan yoksunluk.

sertme[1]**,** [sert-me ?] *{ağız} is.* Eşya yüklenmiş arabaya sarılan zinciri burarak sıkıştırmaya yarayan ağaç. [DS]

sertme[2]**,** [serp-me > sertme] *{ağız} is.* **1.** Bir tür balık ağı; serpme. **2.** Örtü. [DS]

sertmek, [seğ-ir-t-mek > sērt-mek] *(se:rtmek) {ağız} gçsz. f. [-ir]* Koşmak; seğirtmek. [DS]

seru, [Far. serü سرو] *(seru:) {OsT} is.* **1.** Boynuz. **2.** Şarap kadehi.

serum, [Lat. serum *(yoğurt suyu)* > Fr. sérum] *is.* **1.** Pıhtılaştıktan sonra kandan ayrılan fibrinojensiz sıvı; kan sıvısı. **2.** Zehirlenmiş veya bir hastalığa karşı aşılanmış bir hayvanın, özellikle atın kanından üretilen ve bu tür hastalığa yakalanmış kimselere doğrudan verilen sıvı. **3.** Hücre yenilenmesini hızlandırmak, deriyi beslemek, cildin solunumunu ve doğal savunmasını güçlendirmek amacıyla kimyasal yollardan yapay olarak hazırlanmış, kan serumu ile eş geçişme basıncına sahip sıvı; serum fizyolojik. ◘ **serum ile aşılama,** *Acil durumlarda vücut etkin bağışıklık kazanıncaya kadar geçici ve edilgin bir koruma sağlamak amacıyla aşıya özgül bir serum katılarak yapılan aşılama işlemi.*|| **serum ile tedavi,** *Bulaşıcı bir hastalık daha kuluçka devresinde iken aşı serum kullanmak suretiyle yapılan tedavi.*

serubek, [seru ? + bek *(bey)*] *{ağız} is.* Korkunç masal kahramanı; ejderha. [DS]

serü, [serū / sarü] *(serü:) {eT} is.* Evlerde üzerine eşya konulan raf; seki. [DLT]

serüven, [Far. servān سروان => serüven] *is.* **1.** Bir kimsenin başından geçen veya içine atıldığı tehlikeli ve heyecanlı olay ya da olaylar dizisi; macera; sergüzeşt; avantür *(1935).* **2.** Bir ya da daha çok

kişinin katıldığı tuhaf, şaşırtıcı nitelikteki olay. **3.** Kişilerin kendilerini tatmin amacıyla yaptıkları tehlike, güçlük ve bilinmezliklerle dolu girişim. **4.** Başarı şansı çok az, buna karşılık çok tehlikeli her türlü girişim. **5.** Yalnızca gönül eğlendirmek için girişilen aşk ilişkisi; macera. ◻ **serüven aramak,** *Tehlikeli ve maceralı bir işe kalkışmak.*|| **serüven filmi,** *Heyecanlı sahneleri olan film; macera filmi.*|| **serüven romanı,** *Konusunu ilgi çekici, heyecan yaratıcı, tehlikeli olaylar teşkil eden roman; macera romanı.*|| **serüven yaşamak,** *Tehlikeli, heyecanlı olaylarla karşılaşmak.*

serüvenci, [serüven-ci] *is.* Serüvenlere atılmaktan büyük bir zevk duyan, macera düşkünü kişi; macera arayan kimse; maceraperest; maceracı.

serüvencilik,-ği [serüven-ci-lik] *is.* Maceralara atılmaya, serüven yaşamaya meraklı olma durumu; maceracılık; maceraperestlik.

serüvenli, [serüven-li] *sf.* Maceralı, tehlikeli ve beklenmedik olayları bulunan; maceralı.

serüvensiz, [serüven-siz] *sf.* Herhangi bir macera, tehlike ve beklenmedik olayları bulunmayan; serüven içermeyen; macerasız; sıradan; basit.

serv, [Far. serv سرو] *{OsT} is.* **1.** Servi. **2.** *mecaz.* Sevgilinin boyu. ◻ **serv-āzād,** *{OsT} 1. Düzgün ve uzun servi. 2. Düzgün ve başı dik.*|| **serv-endām,** *{OsT} Servi boylu; boyu serviye benzeyen.*|| **serv-i çemān,** *{OsT} Servi gibi salınan; eda ile salına salına yürüyen güzel.*|| **serv-i hırāman,** *{OsT} 1. Nazlı nazlı salınan servi. 2. mecaz. Salına salına yürüyen sevgili.*|| **serv-i naz,** *{OsT} 1. Dalları yana sarkan servi ağacı. 2. mecaz. Sevgili.*|| **serv-i revān,** *{OsT} 1. Yürüyen servi. 2. mecaz. Uzun boylu sevgili.*|| **serv-i sehî,** *{OsT} 1. Düz bir şekilde iki daldan ibaret servi. 2. mecaz. Sevgilinin boyu.*|| **serv-i sîmin,** *{OsT} 1. Gümüş servi. 2. Ay ışığının deniz veya gölde meydana getirdiği parıltılı yol.*|| **serv-kadd,** *{OsT} Servi boylu.*

serva, [Far. servā سروا] *(serva:) {OsT} is.* **1.** Söz. **2.** Masal.

servakt, [Far. ser-vaḳt سروقت] *{OsT} is.* **1.** Kimsenin bulunmadığı boş oda. **2.** Baş başa görüşme yapılacak yer.

servant, [Fr. servante] *is.* Hizmetçi kız veya kadın; hizmetçi.

servantlık, -ğı [servant-lık] *is.* Hizmetçilik.

serven, [seren > serven] *{ağız} is.* Yelkenin sarıldığı direk. [DS]

server[1]**,** [Far. ser-ver سرور] *{OsT} sf.* Bir toplulukta ileri gelen; başkan olan; reis. ◻ **server-i enbiyā,** *{OsT} Peygamberlerin en büyüğü, ileri geleni; Hz. Muhammed.*|| **server-i kâinât,** *{OsT} Peygamberlerin en büyüğü; kâinatın en büyük seyidi Hz. Muhammed.*

server[2]**,** [İng. server] *is. iletş.* **1.** Bilgi işlemde gelen bir uygulamayı yerine getirmekle yükümlü bilgisayar; sunucu. **2.** İnternette başka bilgisayarlara hizmet veren bilgisayar; sunucu.

serveran, [Far. serverān سروران] *(serevera:n) {OsT} is.* Başkanlar; ileri gelenler; reisler; ulular.

serverce, [Far. ser-bār => server-ce] *{ağız} is.* Deve havudunun altına konulan yastık. [DS]

serverî, [Far. serverī سروری] *(serveri:) {OsT} is.* **1.** Başkanlık. **2.** Ululuk.

servet, [Ar. servet سروت] *{OsT} is.* **1.** Bir kimsenin veya şirketin mal varlığı; zenginlik; varlık. **2.** Önemli miktarda, çok büyük para. ◻ **servet-i akl,** *{OsT} Akıl zenginliği; akıllılık.*|| **servet-i fünūn,** *{OsT} Fenlerin zenginliği.*|| **servet-i ilmiye,** *{OsT} Bilgi zenginliği; bilgililik.*|| **servet sahibi,** *{OsT} Zengin kimse.*

servetli, [servet-li] *sf.* Serveti olan; zenginliğe sahip olan.

servi, [Far. serv سرو] *{OsT} is. bot.* **1.** Servigillerden, yapraklarını dökmeyen, boyu 20-30 metreye varan, sütun ya da dar koni biçiminde yükselen, sürgünleri dört köşeli, sırt tarafı çıkıntılı pul yapraklı, bahçelerde tapınak bahçelerinde ve mezarlıklarda süs bitkisi olarak yetiştirilen, pek çok türü bulunan kozalaklı ağaç, *(Cupressus).* **2.** Pokerde başka kart almama. ◻ **servi altı,** *argo. Mezarlık.*|| **servi boylu,** *İnce, uzun ve düzgün bedenli.*

servigiller, [servi-gil-ler] *is. bot.* Örnek türü adi servi olan, pulsu ve kiremit dizilişli, meyveleri etli veya odunsu kozalak yapıda, reçineli çalı veya ağaçlar familyası, *(Cupressaceae).*

servilik,-ği [servi-lik] *is.* Servi ağaçlarının çok bulunduğu yer; servi ormanı veya koruluğu.

servinaz, [Far. serv-i nāz سروناز] *(servina:z) {OsT} is. bot.* **1.** Dalları yana sarkan servi ağacı. **2.** *mecaz.* Sevgili.

servis, [Fr. sevice] *is.* **1.** Yemek yenirken sofraya bir seferde getirilen yemeklerin tümü. **2.** Bir yemeği veya yiyeceği, içeceği misafir veya müşterilere sunma; sofra hizmeti; bu hizmetin yapılış biçimi. **3.** Bir kişi için yemeğin çeşidine göre gerekli olan çatal, bıçak kaşık, tabak, peçete vb.nin tümü. **4.** Bir kuruluşta, belirli işlevleri olan bölümlerden her biri; bu bölümde çalışanların tümü; bu kimselerin çalışma yeri ve ortamı. **5.** Bir kurum veya kuruluşta çalışanları iş yerlerine, öğrencileri okula getirip götüren taşıt; servis aracı. **6.** *spor.* Voleybol, tenis, pingpong gibi oyunlarda başlama vuruşu. **7.** Otomobil ve beyaz eşyanın satıştan sonraki bakım ve onarımını üstlenen ticarî kuruluş; bu kuruluşun verdiği hizmet. ◻ **servis arabası,** *Sofraya yemek ve servis takımı getirmek, toplamak gibi işlerde kullanılan kat kat raflı tekerlekli araç.*|| **servis ara-**

cı, *Servis arabası.*|| **servis asansörü,** *Bir kurum veya kuruluşta yalnızca hizmet amacıyla kullanılan asansör.*|| **servis atmak,** *spor. Voleybol, tenis ve masa tenisinde topu oyuna sokmak için ilk atışı yapmak; başlama vuruşu yapmak.*|| **servis botu,** *dnz. Demirli bir gemi ile kıyı arasında bağlantı sağlamaya yarayan tekne.*|| **servis dahil,** *(Otel, lokanta vb. yerlerde) belirtilen fiyata hizmet bedelinin de dahil edildiğini belirten deyim.*|| **servise çıkmak,** *1. (Otobüs ve sürücüsü için) bir kurum çalışanlarını veya öğrencileri evlerinden kurum veya okula, kurum veya okuldan evlerine götürmek üzere gitmek. 2. (Dağıtıcılar için) dağıtım işini yapmak üzere ilgili yerlere gitmek. 3. (Onarım ve bakımcılar için) onarım ve bakım için gitmek.*|| **servis istasyonu,** *Motorlu taşıtların akaryakıt aldığı, gerekli bakımının yapıldığı yer.*|| **servis kapısı,** *Bazı binalarda, ana kapı dışında hizmetlilerin girip çıktığı, gerekli olan malzeme ve eşyanın alındığı kapı.*|| **servis merdiveni,** *Bir kurum veya kuruluşta genel kullanıma kapalı olup yalnız hizmet için kullanılan merdiven.*|| **servis otobüsü,** *Bir kurum veya kuruluşun çalışanlarını iş yerine götürüp getirmekte kullanılan otobüs.*|| **servis penceresi,** *Tabakları ve sofra takımlarını geçirmek için yemek odası ile mutfak arasına bırakılan kapaklı küçük boşluk.*|| **servis tabağı,** *Yemeği mutfaktan masaya getirmekte kullanılan büyük kap.*|| **servis takımı,** *Yemek dağıtımında kullanılan büyük çatal, kaşık, bıçak, kepçe vb. araçların genel adı.*|| **servis yapmak,** *Sofrada oturanlara yemek, içki, içecek vb. dağıtmak; sofra hizmeti yapmak; yemeği dağıtmak.*|| **servis yolu,** *1. Kara yollarında, asıl yol kullanılamadığı zaman yandan açılarak geçişin sağlandığı hizmet yolu. 2. Bir işletmenin kara yoluna ulaşmak için kullandığı ve kendi olanaklarıyla donattığı yol.*

servisçi, [servis-çi] *is.* **1.** Beyaz eşya ve otomobil sanayii ile ilgili olarak yetkili bir serviste çalışan kimse. **2.** Otel, lokanta vb. yerlerde servis yapan kimse. **3.** (Masa tenisi, voleybol ve tenis için) topu oyuna sokan oyuncu.

servistan, [Far. serv-istān سروستان] *(servista:n) {OsT} is.* Servilik.

serviye, [Far. serv + Ar. -iyye سرویه] *{OsT} is. bot.* Servigiller.

servofren, [Lat. servus *(köle)* > Fr. servofrein] *is.* Servokumanda sistemi ile çalışan fren.

servokumanda, [Fr. servocommande] *is.* Bir düzeneği çalıştırmak için düğmeye veya pedala basıldığında araya elektrik, hidrolik veya pnömatik bir ek güç girmek suretiyle işleyen ve son uygulama gücünü katlı olarak artıran kumanda düzeni.

seryaver, [Far. ser *(baş)* + yāver سرياور] *(se'rya:ver) {OsT} is.* Baş yardımcı; başyaver.

seryum, [Lat. Cérès *(mitolojik Roma tanrıçası)* > Fr. cérium] *(se'ryum) is. kim.* Atom numarası 58, atom ağırlığı 140,12 olan, demir görünüşünde, 6.7 yoğunluğunda, 799°C'de ergiyen, havada kuvvetle oksitlenen, suyu yavaş yavaş ayrıştıran, bazı birleşiklerde 3, bazılarında 4 değerlik alan, akkor lambaların yapımında kullanılan, nadir topraklar grubundan bir element; sembolü: Ce.

seryumlu, [seryum-lu] *sf.* Birleşiminde seryum bulunan.

serzede, [Far. ser *(baş)* + zede سرزده] *{OsT} sf.* **1.** Baş vermiş; uç çıkarmış; meydana çıkmış. **2.** Başına vurulmuş; azarlanmış. ◻ **serzede-i zuhur olmak,** *{OsT} Ansızın ortaya çıkıvermek.*

serzeniş, [Far. ser *(baş)* + zeniş *(vuruş)* سرزنش] *{OsT} is.* Başa kakma; azarlama; sitem etme; takaza. ◻ **serzeniş-i ruzgâr,** *{OsT} Başa gelen kötü durum; kaderin cilvesi.*|| **serzenişte bulunmak,** *Sitem etmek; yakınmak.*

serzenişkâr, [Far. serzenişkār سرزنشکار] *(serzenişkâ:r) {OsT} sf.* Sitem eden; başa kakan; azarlayan; takaza eden.

serzenişkârane, [Far. serzenişkār-āne سرزنشکارانه] *(serzenişkâ:ra:ne) {OsT} zf.* Başa kakarcasına; sitemli biçimde.

serzergeran, Far. ser *(baş)* + zer *(altın)* + ger-ān سرزرگران] *{OsT} is.* **1.** Kuyumcular. **2.** İmparatorluk döneminde saray örgütünde kuyumcu başlarına verilen ad.

ses, [ses] *is.* **1.** Kulak tarafından algılanan titreşim; akustik bir dalganın doğurduğu işitme duyumu. **2.** Ciğerlerden gelen ve gırtlaktan geçen havanın oluşturduğu titreşim dalgası. **3.** Hayvanların gırtlak veya başka organlarından çıkan titreşim dalgaları. **4.** *dbl.* Konuşmaya dayalı olmasına rağmen yazıda harflerle gösterilebilen, her birinin kendine göre ayırıcı özellikleri bulunan ve bir dilin temel yapısını oluşturan ögelerden her biri; dilin sesçil birimi; ses birimi; sesbirim. **5.** Müzik açısından güzel, etkileyici ses çıkarma yetisi; güzel ses. **6.** *mecaz.* Bir konu üstünde aynı görüşü taşıyan topluluğun duygu ve düşüncesi. **7.** İnsana doğruyu, güzeli ve bilmediklerini sezdiren iç çağrı. **8.** Ses sanatçısı. **9.** Bir kalabalık içinden gelen, niteliği ve kimliği belirlenemeyen konuşma. **10.** İşitmeye dayanan sanrı. **11.** Herhangi bir olay karşısında gösterilen tepki. **12.** Aralarında uyum bulunan müzikal titreşimler. **13.** Bir alet, madde veya varlığın çıkardığı ses. **14.** Tiyatro, sinema, radyo, televizyon gösterimlerinde gerçeklik duygusu uyandırmak amacıyla olayın akışına eşlik edecek yapay sesler yaratılması işlemi. **15.** Bir aygıtın ses gücü. **16.** *{ağız}* Oy. [DS] ◻ **ses akışması,** *dbl. Söyleyiş sırasında arka arkaya sıralanan ses, hece ya da sözcüklerin birbiriyle uyuşarak kulağa hoş ve dile kolay gelen bir bütün-*

lük ve uyum içinde oluşturulması.|| **ses alanı,** *Ses ıskalasında yer alan insan veya çalgı sesinin en pesten en tize kadar oluşturduğu kapsam.*|| **ses aleti,** *İstenilen nitelikte ses oluşturmakta kullanılan her türlü araç; ses aygıtı.*|| **ses altı,** *1. Ses hızından daha düşük olan hız. 2. Ses ile aynı yapıda olmasına rağmen kulak ile duyulamayacak kadar düşük frekanslı olan.*|| **ses arşivi,** *Radyo ve televizyon yapımcılarının kullanmaları için önceden kaydı yapılmış gürültü ve efektler.*|| **ses aygıtı** *1. Sesin oluşumu için gereken araç; ses aleti. 2. dbl. Konuşmayı sağlayan diyafram, göğüs boşluğu, karın kasları, akciğerler, gırtlak, ses kirişleri, burun, geniz, damak, dişler, diş eti ve dudaklardan meydana gelen organların tümü.*|| **ses benzeşimi,** *dbl. Birbirine yakın sesleri taşıyan sözlerin sıralanışından doğan uyum.*|| **ses benzeşmesi** *dbl. Sözcükteki bir sesin, en az çaba yasasına bağlı olarak başka bir sesi kendisine benzetmesi olayı.*|| **ses benzeşimi,** → ses benzeşmesi.|| **ses bilgisel,** *dbl. Ses bilgisine ilişkin olan; ses bilgisinde işlevi olan.*|| **ses bilgisi,** *dbl. 1. Bir dilin seslerini, bu seslerin oluşumunu, boğumlanma noktalarını, boğumlanma biçimlerini inceleyen dil bilimi kolu; fonetik. 2. Bir dilin kelimelerini göstergelerle belirtme.*|| **ses bilimci,** *dbl. Ses bilimi uzmanı; ses bilimi ile uğraşan dil bilimci.*|| **ses bilim,** → ses bilimi.|| **ses bilimi,** *dbl. 1. Sözlü dilde, anlam ayrımı oluşturan yakın ses birimlerini, dil yapısı bakımından inceleyen bilim dalı; fonoloji. 2. dbl. Bir dildeki seslerin özelliklerini, oluşumunu, çıkış yerlerini ve seslerle ilgili kuralları, dil içinde nasıl bir araya geldiğini, ses dalgaları vasıtası ile nasıl aktarıldığını, ses dalgalarının nasıl duyulduğunu inceleyen dilbilgisi veya dil bilimi dalı; fonetik.*|| **ses bilimsel,** *dbl. Ses bilimine ilişkin; ses bilimi ile ilgili.*|| **ses bilimsel alfabe,** *Her harfi bir sesi gösteren alfabe; fonetik alfabe.*|| **ses bilimsel bileşen,** *dbl. Üretici dönüşümlü dilbilgisinde cümlelerin nasıl sesletileceğini belirleyen kuralların yer aldığı bileşen.*|| **ses bilimsel çevriyazı,** *dbl. Yalnızca ses birimleri gösteren, onların ses birimsel değişkelerini vermeyen yazı; geniş çevriyazı.*|| **ses birim,** *dbl. Kelimelerin ses yapısında anlam ayırt edici en küçük birim.*|| **ses birim bilimi,** *dbl.* → ses birimi bilimi.|| **ses birimcik,** *dbl. Bir sesi (ses birimi) oluşturan ayırıcı özelliklerin her birisi. (a)'nın dört tane ses birimciği vardır: a) ünlü, b) kalın, c) düz, ç) geniş.*|| **ses birimcik demeti,** *dbl. Bir sesi diğer seslerden ayıran özelliklerin tümü. (a)'nın ses birimcik demeti: ünlü, kalın, düz ve geniş'tir.*|| **ses birimi,** *dbl. Bir dildeki diğer seslerle kurduğu ilişki yönünden ayırıcı özelliği olan ses ögesi; ses; fonem; ses birim.*|| **ses birimi bilimi,** *dbl. Konusu ses birimleri ve ayırıcı özellikleri olan ses bilimi bölümü.*|| **ses birimsel değişke,** *dbl. Bir sesin tonlu veya tonsuz, kalın veya ince, düz veya yuvarlak vb. olmak üzere değişik biçimlerinin bulunması özelliği. çocukta ~ çocuğa, yola ~ eve, bahçeden ~ çiçekten.*|| **ses boşluğu,** *Birbiri ardınca telaffuz edilen iki ünsüzün karşılaşması.*|| **ses çıkarmamak,** *Aslında hoş karşılanmayan bir durum karşısında hoş görerek itiraz etmemek.*|| **ses çıkarma organı,** *biy. Çekirge ve ağustosböceği gibi bazı böceklerde vücudun çeşitli yerlerinde bulunan ve ses çıkarmaya yarayan organ.*|| **ses çıkmamak,** *Bir haber alınamamak.*|| **ses dalgaları,** *fiz. Ses titreşimleriyle cisimlerde ve ortamlarda oluşturulan dalgalar.*|| **ses değişimi,** *dbl.* → ses değişmesi.|| **ses değişmesi,** *dbl. Bir dilin gelişim süreci içinde, çeşitli nedenlerle bir kelimede herhangi bir ön, iç ve son sesin türlü biçimlerde geçirdiği değişim olayı. öpke > öfke, men > ben.*|| **ses dizimi,** *dbl. Konuşmadaki bir sözü meydana getiren seslerin zaman, frekans ve yeğinliklerini gösteren üç boyutlu grafik; sonagram.*|| **ses duvarı,** *havc. Havada, ses altı bir hızdan ses üstü hıza geçtiği anda karşılaştığı ve çıkardığı ses dalgalarının oluşturduğu basınç engeli.*|| **ses düşmesi,** *dbl. Bir kelimede ön, iç ve son sesin söylenmez olmaya başlaması olayı.*|| **ses düzeni,** *Konuşma ve müzik seslerinin şiddetini artırarak duyulurluğunu sağlamak amacıyla kurulmuş elektronik düzenek.*|| **ses etmek,** *Seslenmek.*|| **ses frekansı,** *fiz. İşitilebilir ses üretimi ve yayınmasına esas olan frekans bandı.*|| **ses geçirmez,** *fiz. Sesi geçirmez özellik ve yapıda olan.*|| **ses gırtlağı,** *Kuşlarda, nefes borusunun bronşlara ayrıldığı yerde bulunan seslenme organı.*|| **sesi ayyuka çıkmak,** *Çok yüksek sesle bağırmak; gürültü aşırı yükselmek.*|| **sesi çıkmamak,** *Hiçbir şey söylemeden susmak.*|| **ses ikilemesi,** *dbl.* → ses ikizleşmesi.|| **ses ikizlenmesi,** *dbl. Bir kelime içinde aynı ünlü veya ünsüzün ikiz duruma gelmesi.*|| **ses ikizleşmesi,** *dbl. Bir kelimede aslında tek olan bir ünlü veya ünsüzün zaman içinde iki tane olması olayı.*|| **sesini çıkarmamak,** *Düşündüğünü söyleyememek; söylemekten kaçınmak.*|| **sesini kesmek,** *1. Konuşmayı veya gürültüyü sona erdirmek; susmak. 2. Konuşan birini susturmak; konuşturmamak.*|| **sesini kısmak,** *Sesinin şiddetini azaltmak.*|| **sesini yükseltmek,** *Öfkeli biçimde yüksek sesle bağırmak; yüksek perdeden konuşmak.*|| **sesin şiddeti,** *dbl. Sesin uzaktan duyulabilme gücünü sağlayan titreşimlerin hızlı olması özelliği; sesin yeğinliği.*|| **sesin yeğinliği,** *dbl.* → sesin şiddeti.|| **sesi semadan gelmek,** *{ağız} 1. Ölmek..2. Ağır cezaya uğramak.* [DS]|| **sesi soluğu çıkmamak,** *Hiçbir şey söylemeden susmak.*|| **ses kakışımı,** *dbl. Kulağı tırmalayan seslerin bir araya gelmiş olması.*|| **ses karşılanması,** *dbl. Yabancı dillerden giren kelimeler için ait olduğu dilde bulunduğu hâlde, girdiği dilde bulunmayan sesin çıkış yeri ve biçimi bakımından yakın bir sesle söylenip yazılması olayı. jeep ~ cip, lüx ~ lüks.*|| **ses kaseti,** *Ses kaydetmek veya kayıtlı sesleri dinlemek amacıyla hazırlanmış manyetik bant kaseti; odyokaset.*|| **ses kasları,** *anat.*

Larinks içine doğru uzanmış olan ve ses meydana getiren mukoza zarı katlanmaları.|| **ses kaydı,** *Ses olarak algılanan titreşimlerin bir kayıt ortamına aktarılarak saklanması işlemi.*|| **ses kesesi,** *Bazı amfibyumlarda ağız boşluğunun ses çıkarmaya yarayan uzantısı.*|| **ses kesilmek,** *Sesler dinmek veya duyulmaz olmak.*|| **ses kısıklığı,** *tıp. Gırtlak hastalığı nedeniyle sesin tınısında, tonlamasında meydana gelen kısılma ve bozulma.*|| **ses kirişi,** *anat. Gırtlağın içinde iki yanda bulunan ve konuşma seslerinin çıkarılmasına yarayan iki kas kıvrımı.*|| **ses kirişleri,** *anat. Ses kirişi.*|| **ses kuşağı,** *Sinema ve televizyonda, üzerine ses kaydının yapıldığı boş film bandı.*|| **ses mühendisi,** *Çekim sırasında ses kaydının yapılmasından sorumlu teknik eleman.*|| **ses oluşumu,** *dbl. Ciğerlerden gelen havanın ses organları yardımı ile bilinçli olarak sese dönüşmesi.*|| **ses organları,** *1. Ağustos böceği gibi hayvanların gergin ve titrek bir zardan oluşan ötme organı. 2. dbl. Konuşma seslerinin oluşmasını sağlayan organların bütünü.*|| **ses ölçümü,** *fiz. Ses ölçer aracılığıyla seslerin yeğinliğini karşılaştırma işlemi.*|| **ses ötesi,** *fiz. (Titreşimler için) frekansı 20 kHz'den yüksek olan; ültrason.*|| **ses patlaması,** *fiz. Ses hızında veya ses üstü hızda uçan bir uçağın meydana getirdiği, patlama sesini andırır gürültü.*|| **ses perdesi,** *fiz. müz. Sesin alçak veya yüksek olması durumu.*|| **ses seda,** *Haber; iz; alamet; belirti.*|| **ses seda çıkmamak,** *Haber çıkmamak; hiçbir tepki gelmemek.*|| **ses seda kalmamak,** *Hiçbir ses duyulmamak.*|| **ses seda kesilmek,** *Hiçbir ses duymamak.*|| **Ses seda yok!** *"Hiçbir haber alınamadı." anlamında kullanılır.*|| **ses seğelmek,** *{ağız} Ses kısılmak.* [DS]|| **ses seleñ,** *{eAT} Ses seda.*|| **ses sem,** *{eAT}* → ses seleñ.|| **ses sem etmek,** *{eAT} Ses çıkarmak; gürültü yapmak.*|| **ses soluk,** *1. Gürültü patırtı. 2. Haber; bilgi.*|| **ses şamandırası,** *dnz. Kırılma yöntemiyle yapılan sondajlarda kullanılan sismik şamandıra.*|| **ses şiddeti,** *fiz. Ses dalgalarının ilerlediği doğrultuya dik birim alandan geçen enerji miktarı; sesin uzaklara yayılabilme ve duyulabilme özelliği; ses yeğinliği.*|| **ses şiddeti ölçümü,** *fiz. Müzik, gürültü vb. seslerin şiddetinin belirlenmesi.*|| **ses taklidi,** *dbl. Yansıma.*|| **ses teknisyeni,** *Çekim sırasında ses kaydının yapılmasından sorumlu teknik eleman.*|| **ses telleri,** *anat. Gırtlakta yer alan ve seslerin oluşmasında etken olan kas demeti.*|| **ses titreşimleri,** *fiz. Ses çıkaran cisimlerin titremesi ile oluşan ve cismin çevresi ile havada yayılan, duyulabilir titreşimler.*|| **ses türemesi,** *dbl. Bir kelimede aslında bulunmayan bir sesin sonradan ortaya çıkması olayı.*|| **ses uyumu,** *dbl. Ünlü ve ünsüz uyumu.*|| **ses üstü,** *fiz. 1. Hızı sesin hızından daha yüksek olan. 2. Ses hızından yüksek hızlara ilişkin. 3. Ses ile aynı yapıda olmasına rağmen frekansı kulak tarafından algılanamayacak kadar yüksek (20.000-100.000 kHz) olan; süpersonik.*|| **ses ve ışık gösterisi,** *Tarihî bir yapının değişen renkli ışıklarla aydınlatılarak eş zamanlı müzikli yayının yapıldığı ve yapının geçmişinin anlatıldığı gece gösterisi.*|| **ses vermek,** *1. Ses çıkarmak. 2. Bir çağrıya karşılık vermek.*|| **ses yakını,** *fiz. Hızı ses hızına yakın (980-1470 km/saat) olan.*|| **ses yinelemesi,** *Aliterasyon.*|| **ses yitimi,** *tıp. Ses tellerinin bozukluğundan veya başka sebeplerden ses çıkmaması durumu; afoni.*|| **ses yolu,** *dbl. anat. 1. Konuşmayı sağlayan seslerin meydana geldiği, karın boşluğu ile göğüs boşluğunu birbirinden ayıran diyaframdan dudaklara kadar uzayan organ boşluklarının tümü. 2. Film şeridinde ses için ayrılmış bölüm.*|| **ses yönetmeni,** *Radyo, televizyon yayınları ile tiyatrolarda ses düzenini sağlamakla görevli kimse.*

sesbilim, [ses+bil-im-i] *is.* → ses bilimi.

sesbirim, [ses+bir-im-i] *is.* → ses birimi.

sesçi, [ses-çi] *is.* Radyo, televizyon veya müzik stüdyolarında ses kaydı yapan, ses düzenini ayarlayan teknik görevli; tonmayster.

sesçil, [ses-çil] *sf.* **1.** Dilin seslerine ilişkin olan; sesler açısından ele alınan; fonetik. **2.** Dilin seslerini ilgilendiren. **3.** (Yazı için) her sesi bir harf ile karşılama esasına dayanan; sesleri bütün ayrıntıları ile gösteren; fonetik. 🗗 **sesçil alfabe,** *dbl. Her harfi bir tek sesi belirten alfabe sistemi; bir konuşmanın bütün özelliklerini ayrıntılı olarak gösteren alfabe.*|| **sesçil çevriyazı,** *dbl. Bir dildeki sesleri ve bütün özelliklerini gösteren çevriyazı; dar çevriyazı.*|| **sesçil imla,** *dbl. Konuşmada kullanılan sesleri olduğu gibi yazma esasına dayanan yazım; fonetik yazım.*|| **sesçil yazı,** *dbl. Sesleri ve ayrıntılarını dikkate alarak düzenlenmiş yazı.*|| **sesçil yazım,** *dbl. Sesçil imla; fonetik yazım.*

sesçilleştirme, [ses-çil-le-ş-tir-me] *is.* Sesçilleştirmek eylemi.

sesçilleştirmek, [ses-çil-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* (Yazım için) dilin ses düzenine uyarlamak.

sesçizer, [ses+çiz-er] *is.* **1.** Ses çizimleri elde etmeye yarar aygıt; sonograf. **2.** *dbl.* Konuşma sırasında sözün ezgisi dolayısı ile sesin alçalıp yükselmesiyle oluşan iniş ve çıkışları bir çizgi halinde gösteren alet, (kymograph).

sesdemek, [ses-le-mek / ses-de-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-d(i)-yor]* Çağırmak; seslenmek. [DS]

sesdenmelik, -ği [ses-le-n-me-lik] *{ağız} is.* Gerdek gecesi gelini konuşturmak için damadın verdiği para. [DS]

sesdirmek, [ses-dir-mek / sez-dir-mek سسدرمك] *{eAT} [-ür]* Duyurmak; sezdirmek.

sesdirmemek, [ses-dir-me-mek سسدرممك] *{OsT} [-z]* Ses çıkarmasına fırsat vermemek; gık dedirtmemek.

seselim, [ses-el-im] *is.* **1.** *fiz.* Rezonans; tannanlık. **2.** *dbl.* Ses yolunun herhangi bir yerinde meydana gelen sesin ağız, geniz boşluklarında ses organları tarafından büyütülmesi.

seselmek[1], [ses-el-mek] *{OsT} dönşl. f. [-ir]* **1.** Ses almaya başlamak. **2.** Kendisine ses gelmek.

seselmek[2], [sez-el-mek / ses-el-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Gelişmek; büyümek; yetişmek. **2.** Tanınmak; ünlü olmak; adını duyurmak. [DS]

sesenmek, [ses-en-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Konuşmak; söyleşmek. [DS]

sesetmek[1], [ses-e-t-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(d)-er]* **1.** Yüz vermek; göz yummak. **2.** Büyütmek; geliştirmek. [DS]

sesetmek[2], [ses+et-mek] *{ağız} gçl. f. [-er] [-d(i)-yor]* **1.** Ses çıkarmak; konuşmak. **2.** Çağırmak. [DS]

sesik, [séz-mek > sēz-ik] *(se:zik){eT} is.* Şüphe. [DLT] [Gabain]

sesinmek, [seş-mek > seş-in-mek / ses-in-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* ➡ seşilmek,

sesirgemek, [ses-irge-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-g(i)-yor]* **1.** Ses duyar gibi olmak. **2.** Uyanmak. [DS]

sesirgenmek, [ses-irge-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Sezmek. **2.** Düşünmek. **3.** Yankısından yararlanmak için hafifçe seslenmek. [DS]

sesitmek, [ses-it-mek] *{ağız} gçsz. f. [-d-(i)r]* Ses çıkarmak. [DS]

seslek, [ses-le-k] *{ağız} is.* Nohut. [DS]

seslem, [ses-le-m] *is. dbl.* Konuşmada, her türlü ses dizilişinin temelini oluşturan bir tek seslenme eylemi ile çıkarılan sesler öbeği; hece. 🗗 **seslem doruğu,** *dbl. Bir hece içinde bulunan en yüksek, en güçlü ses; Türkçede hece doruğunu ünlüler oluşturur.*‖ **seslem sınırı,** *dbl. Bir hecenin çıkarılması için gerekli olan sürenin başı ve sonu.*|| **seslem yazısı,** *dbl. Hece yazısı.*|| **seslem yutumu,** *dbl. Bir kelimedeki bir hecenin zaman içinde söylenmemesi ile ortaya çıkan durum; hece yutumu; hece düşmesi. pazar+**er**tesi > pazartesi.*

sesleme, [ses-le-me] *is.* **1.** Seslemek eylemi. **2.** *dbl.* Konuşmanın temelini oluşturan dilsel sesleri çıkarma. 🗗 **sesleme aygıtı,** *dbl. Ses organları ile bunlara bağlı kasların tümüne verilen ad.*‖ **sesleme organları,** *dbl. Konuşma seslerinin oluşmasını sağlayan organların bütünü.*

seslemek, [ses-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Kulak vermek; dinlemek. *{ağız} (aymı)* [DS] **2.** Çağırmak; ünlemek. *{ağız} (aymı)* [DS] **3.** *gçsz. f.* (Av köpeği için) av sırasında havlamak. **4.** *{ağız}* Yüksek sesle konuşmak. [DS]

seslemleme, [ses-le-m-le-me] *is.* **1.** Seslemlemek eylemi. **2.** Heceleme.

seslemlemek, [ses-le-m-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir cümle veya kelimedeki heceleri ayırma işlemi; hecelemek.

seslemsel, [ses-le-m-sel] *sf.* Heceye dayanan; hece ile ilgili. 🗗 **seslemsel yazı,** *dbl. Japon ve Fenike yazısı örneğinde olduğu gibi, içerdiği sesleri tek tek değil de heceleri tek bir işaretle gösteren yazı; hece yazısı.*

seslendirme, [ses-le-n-dir-me] *is.* **1.** Seslendirmek işi. **2.** Bir ses biriminin söylenişi sırasında ses tellerinin titreşmesi.

seslendirmek, [ses-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Sesli kılmak; sesli duruma getirmek; sesli olmasını sağlamak. **2.** Çekimden sonra bir sinema filmine ses kaydetmek. **3.** Bir müzik notasını okumak.

seslenim, [ses-le-n-im] *is.* **1.** Seslenme, çağırma eylemi ve durumu. **2.** Anlatımı keserek bir kimse veya nesneye hitap etme; hitap.

sesleniş, [ses-le-n-iş] *is.* Seslenmek eylemi veya biçimi.

seslenme, [ses-le-n-me] *is.* **1.** Seslenmek işi. **2.** Sözü birine veya birilerine yöneltme; hitap etme. 🗗 **seslenme durumu,** *dbl. Kelimelerin, sözü birine yöneltme amacını belirtmek üzere almış oldukları durum. Okusana! Sakiya! (Ey saki!) Bakiya! (Ey Baki!)*

seslenmek, [ses-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Uzakta bulunan birisinin dikkatini çekmek amacıyla yüksek sesle bağırmak. **2.** Bir kimseye bir şey söylemek için sesini çıkarmak; ses vermek; konuşmak. **3.** Bir gruba karşı konuşma yapmak; sözü yöneltmek; hitap etmek. **4.** (Vicdan, sağduyu vb. için) bir kimseyi veya topluluğu duygulandırmaya etkilemeye çalışmak. **5.** Sesli duruma gelmek. **6.** *{ağız} edil. f.* Bir yere çağrılmış olmak. [DS]

seslenmeli, [ses-le-n-me-li] *sf.* Seslenme ile ilgili; seslenmeye dayanan. 🗗 **seslenmeli özne,** *dbl. Bir seslenme bildirmekle beraber aynı zamanda sonraki cümlenin de öznesi olan sözcük veya sözcük grubu.*‖ **seslenmeli tümleç,** *dbl. Bir seslenme bildirmekle beraber aynı zamanda sonraki cümlenin de tümleci olan sözcük veya sözcük grubu.*

sesleyici, [ses-le-y-ici] *sf.* (Organlar için) konuşma anında devreye giren.

sesli, [ses-li] *sf.* **1.** Sesi olan; ses veren; ses çıkaran. **2.** Sesi belirtilen nitelikte olan. **3.** *dbl.* Ses yolunda bir engele çarpmadan çıkan; ünlü; vokal; sedalı. **4.** *zf.* Yüksek sesle; duyulacak yükseklikte. 🗗 **sesli film,** *Görüntü ile birlikte konuşma, gürültü vb. seslerin de kaydının yapıldığı film.*|| **sesli harf,** *Ünlü.*|| **sesli okuma,** *Yazıdaki harflerin karşılığı olan sesleri söyleyerek yapılan okuma; yüksek sesle okuma.*|| **sesli sinema,** *Sesli filmin oynatıldığı sinema.*|| **sesli taş,** *Vurulduğu zaman bir çınlama sesi veren bir tür volkanik kaya; fonolit.*|| **sesli uyumu,** *Ünlü uyumu.*

seslik,-ği [ses-lik] *is.* Her türlü sesli belgenin saklandığı yer; ses arşivi.

seslikçi [ses-lik-çi] *is.* Arşivlenmiş ses belgelerini koruyan ve kullanıma hazır durumda bulunduran görevli.

sesmek[1], [ses-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Gelişmek; büyümek; yetişmek. [DS]

sesmek[2], [ses-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Birden ölmek. **2.** Susmak. [DS]

sesmemek, [ses-mek > ses-me-mek سسمك] *{eAT} {OsT} [-z]* Ses çıkarmamak.

sesmez, [ses-mez] *{ağız} sf.* Dilsiz. [DS]

sesölçer, [ses+ölç-er] *is. fiz.* İşitilebilir frekanslar arasındaki sesin yeğinliğini veya akustik basıncı ölçen aygıt; sonometre.

sessel, [ses-sel] *sf. dbl.* Bir dildeki seslere ilişkin olan; konuşma diline ilişkin olan.

sessiz, [ses-siz] *sf.* **1.** Sesi olmayan; ses çıkarmayan; sesi çıkmayan. **2.** Herhangi bir ses, gürültü çıkarmadan yapılan. **3.** (Yer için) gürültüden uzak; sessizlik içinde olan; ıssız; sakin. **4.** *ed.* (Anlatım için) söz ve yazıya dönüştürülmeden. **5.** Çok konuşmayan; konuşkan değil; az konuşan; suskun; sükûtî. **6.** Kendi hâlinde; yumuşak huylu; sakin. **7.** *dbl.* Ses yolunda bir engele çarparak çıkan; ünsüz; konsonant. **8.** (Hastalık, ur vb. için) hiçbir belirti vermeyen; sinsi. **9.** *zf.* Ses ve gürültü çıkarmadan; sessizce. ◻ **sessiz film,** *Görüntü ile birlikte oyuncuların konuşmalarının duyulmadığı, konuşmaların alt yazı ile verildiği film.*‖ **sessiz film çevirmek,** *argo. Kimseye belli etmeden, gizliden yolsuz işlerle uğraşmak.*‖ **sessiz harf,** *Ünsüz.*‖ **sessiz kalmak,** *1. Gerekli olduğu hâlde bir cevap vermemek. 2. Yanlış bir tutum ve davranışa tepki göstermemek. 3. İlgili konuya hiç değinmemek; oralı olmamak.*‖ **sessiz kuğu,** *zool. Ördekgillerden, Avrupa ve Asya'da yaşayan, tüyleri beyaz, gagası parlak kırmızı, ayakları gri-siyah, boynu kalın ve S biçiminde göçmen kuş, (Cygnus olor).*‖ **sessiz okuma,** *Yazıdaki harflerin karşılığı olan sesleri yüksek sesle söylemeden, yalnızca gözler ile güderek yapılan okuma.*‖ **sessiz oyun,** *tiy. Oyuncunun konuşmadan sadece el, yüz ve vücut hareketleri ile duygularını dile getirdiği oyun.*‖ **sessiz sedasız,** *1. Hiçbir ses ve gürültü çıkarmadan; kimseye bildirmeden. 2. (Kişi için) kendi hâlinde; sakin; sessiz.*‖ **sessiz sessiz,** *1. Sessiz olarak; ses çıkarmadan; başkalarının ilgi ve dikkatini çekmeden. 2. Sinsi olarak.*‖ **sessiz sinema,** *Sessiz film oynatılan sinema.*‖ **sessiz uyumu,** *Ünsüzler benzeşmesi; ünsüz uyumu.*‖ **sessiz yürüyüş,** *Bir düşünce veya uygulamayı yersiz bularak karşı çıkmak amacıyla ses çıkarmadan yapılan yürüyüş.*

sessizce, [ses-siz-ce] *(sessi'zce) zf.* **1.** Sessiz olarak; ses çıkarmadan; gürültü yapmadan. **2.** Düşünce ve duygularını açığa vurmadan; yakınmadan; karşı çıkmadan.

sessizleşme, [ses-siz-leş-me] *is.* Sessizleşmek işi.

sessizleşmek, [ses-siz-leş-mek] *gçsz. f. [-ir]* Sessiz duruma gelmek; sessiz olmak.

sessizlik,-ği [ses-siz-lik] *is.* **1.** Sessiz olma durumu; sükûnet. **2.** Ses duyulmayan bir yerin durumu. **3.** Susmak, hiçbir şey söylememek olgusu. **4.** Sessiz bir kimsenin niteliği.

sestaş, [ses-taş] *sf.* Eş sesli; eş adlı; homonim.

sesteş, [ses-teş] *sf.* → sestaş.

sesyayar, [ses+yay-ar] *is.* Sesleri radyo dalgaları aracılığıyla yaymaya yarayan aygıt.

sesyazar, [ses+yaz-ar] *is.* Önceden çeşitli maddeler üzerine kaydedilmiş sesleri istenildiğinde tekrar eden alet; fonograf; gramofon.

seşilgen, [seş-mek > seş-il-mek > seş-il-gen] *{eT} sf.* Daima çözülen. [DLT]

seşilmek, [seş-mek > seş-il-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Niyetlenmek; hazırlanmak. **2.** (At için) bağından çözülmek üzere olmak. [DLT] **3.** Çözülmek; ayrılmak. [DLT] [İKPÖy.] [Gabain] **4.** Birliği, bütünlüğü bozulmuş olmak. [İKPÖy.]

seşişmek, [seş-mek > seş-iş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Ayrılmak. [KB]

seşlinmek, [seş-mek > seş-(i)l-in-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* → seşilmek. [DLT]

seşmek, [seş-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Çözmek. [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** Bağını açmak.[EUTS]

seştürmek, [seş-mek > seş-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Çözdürmek. [DLT]

seşük, [seş-mek > seş-ük] *{eT} sf.* Çözük; çözülmüş. [DLT]

seşümek, [seş-mek > seş-ü̈-mek] *(seşü:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Gevşemek; çözüle yazmak. [DLT]

seşürmek, [seş-mek > seş-ür-mek / saş-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ür]* Ayırmak. [DLT]

set[1], **-ddi** [Ar. sedd سد] *{OsT} is.* **1.** Kapama; tıkama; örtme. **2.** Suyun akıp etrafa dağılmasını veya toprağın kaymasını önlemek amacıyla yapılan kalın ve destekli duvar. **3.** Suyun akış hızını kesmek veya içindeki tortuları tutmak amacıyla akarsu yataklarına yapılan ve üzerinden suyun örtü gibi akıtıldığı engel. **4.** Bulunulan yere göre daha yüksekte kalan düzlük. **5.** Tarla ve bahçelerin yamaç kısımlarında merdiven gibi kat kat düzleştirilmiş, birer duvarla pekiştirilmiş basamaklardan her biri; seki; teras. **6.** Bir yere geçişi önleyen engel. **7.** Ateşli silahlarda namlu içindeki iki yivi ayıran çıkıntı. **8.** Film çevrilen stüdyo düzlüğü. **9.** *{ağız}* Sedir; kerevet. [DS] ◻ **set çekmek,** *1. Bir engel ile kapamak. 2. mecaz. Bir işe engel olmak; bir hareketi önlemek.*‖ **set gölü,** *Baraj gölü.*‖ **sette mette,** *{ağız} Çok seyrek olarak; arada sırada; binde bir.* [DS]

set[2], [İng. set] *is.* **1.** Masa tenisi, tenis ve voleybol gibi oyunlarda oyunun her bir bölümü. **2.** Radyo,

pikap, kaset ve disk okuyucudan meydana gelmiş ses aygıtı; müzik seti. **3.** Birbiri ile bağlantılı bir dizi ögeden oluşan nesneler bütünü; yüzük, bilezik, zincir, küpe ve iğneden oluşan takı grubu.

seta, [Far. seh-tā > setā ستا] *(seta:) {OsT} is. müz.* Üç telli saz; tambur.

setair, [Ar. sitāre > setā'ir ستائر] *(seta:ir) {OsT} is.* Örtünülecek şeyler; perde olabilecek nesneler.

setare, [Far. se *(üç)* + tār *(tel)* ستاره] *(seta:re) {OsT} is.* **1.** Üç telli saz. **2.** Düzen; uyum.

sete, [? sete] *{ağız} is.* Kavun, karpuz, asma gövdesi. [DS]

seten[1], [Çin. Tsia-Tong *(şehir)* > Fr. satin] *is.* **1.** İpekli bir tür kumaş; atlas; saten. **2.** Atlasa benzer parlak kumaş; saten. **3.** *sf.* Genellikle bu kumaştan yapılmış olan; saten. 🗗 **seten seyrek,** *Çok seyrek; zayıf; cılız; dayanıksız; geçirgen; tek tük.*

seten[2], [set-en] *{ağız} is.* **1.** Bulgur, yarma dövülen dibek taşı. **2.** Tahılın kepeğini ayırmaya yarayan dikey konulmuş değirmen taşı. [DS]

seten[3], [seten] *{ağız} is.* Atların arka ayakları arası. [DS]

seten[4], [seten] *{ağız} is.* Beziryağı çıkarılan yer; bezirhane. [DS]

seter, [İng. setter] *is zool.* Uzun tüylü İngiliz kökenli av köpeği. *{ağız} (aynı)* [DS]

setik[1], **-ği** [set-ik] *{ağız} is.* **1.** Vücudun eklem yerleri. **2.** Parmakların eklem yerleri. **3.** Eklem yerleri arasındaki bağlayıcı kemik. **4.** Hayvanların arka ayaklarının eklem yerleri. **5.** At tabanı. **6.** Üçgen biçiminde boncuk kolye. **7.** Mercana benzer bir tür boncuk. [DS]

setik[2], **-ği** [set-ik] *{ağız} is.* **1.** Ufak bulgur. **2.** Bulgur unu. **3.** Pirinç kırığı. **4.** Kuş yemi; darı. **5.** Taneleri olgunlaşmamış ekin başağı. [DS]

setiklemek, [setik-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Hayvan için) ayağını taşa vurmak. [DS]

setikli, [setik-li] *{ağız} is.* Bulgur unundan yapılmış küçük kalın bazlama. [DS]

setil, [Ar. saṭl => setil] *{ağız} is.* Berberlerin yüz yıkamak için kullandıkları, tavana zincirle asılı kalaylı, bakır tas. [DS]

setin, [Ar. zeytün => zeytin > sētin] *(se:tin) {ağız} is.* Zeytin. [DS]

setir[1], **-tri** [Ar. setr ستر] *{OsT} is.* Örtme; kapama; gizleme. 🗗 **setr etmek,** → setretmek.

setir[2], [Ar. setr > setīr / setīre ستير / ستيره] *(seti:r) {OsT} sf.* **1.** Örtülmüş; kapalı; gizli. **2.** *mecaz.* Namuslu; temiz.

setircem, [Ar. żātü'l-cenb => setircem] *{ağız} is.* Akciğer yangısı; zatülcenp. [DS]

setire, [Ar. setīr > setīre ستيره] *(seti:re) {OsT} sf.* **1.** Setirin dişili. **2.** *is.* Örtü.

setireksiz, [set-ir-ek-siz] *{eT} sf.* Seyrek olmayan; aralıksız; sıkça. [ARAT]

setlek, -ği [set-le-k] *{ağız} is.* Ağaç kovuğu. [DS]

setliç,-ci [Alm. Sedlitz *(Çek ülkesinde bir köy)*] *is.* **1.** İç sürdürücü bir maden suyu. **2.** İçine karbonat katılarak köpürtülmüş limonata.

setr, [Ar. setr] *{OsT} is.* → setir[1]. 🗗 **setr-i avret,** *{OsT}* → setriavret.|| **setr-i hakîkat,** *{OsT} Doğruyu, gerçeği saklama.*|| **setr-i hüsn,** *{OsT} Güzelliği örtüp gizleme.*

setre, [Ar. setre ستره] *(se're) {OsT} is.* **1.** Önü boydan ilikli, düz yakalı bir tür çuha ceket. **2.** *{ağız}* Ceket. [DS]

setreksiz, [set-ir-ek-siz] *{eT} sf.* Seyrek olmayan; sık olan. [EUTS]

setretme, [Ar. setr + T. et-me] *is.* Setir etmek işi.

setretmek, [Ar. setr + T. et-mek] *gçl. f. [-(d)er]* Örmek; gizlemek.

setri, [Ar. setrī ستری] *(setri:) {OsT} is.* → setre.

setriavret, [Ar. setr-i ʿavret سترعورت] *{OsT} is.* **1.** Saklanması gereken, görülmesi ayıp sayılan veya cinsellik taşıyan vücut bölümlerini kapatma. **2.** Namaz kılarken, görülmesi uygun olmayan vücut bölümlerini giyecek ile kapatma.

settar, [Ar. setr > settār ستار] *(setta:r) {OsT} sf.* **1.** Örten. **2.** "*Kullarının ayıplarını örterek yüzlerine vurmayan*" anlamında Allah'ın sıfatlarından biri. 🗗 **settārü'l-uyūb,** *{OsT} 1. Ayıpları örten; Allah. 2. Ayıp yerleri örtecek kadar eski püskü giyecek.*

setük[1], **-ğü** [set-ük] *{ağız} sf.* Düzensiz. [DS]

setük[2], **-ğü** [set-ük] *{ağız} is.* Ökçe; topuk. [DS]

setürük, -ğü [set-ür-ük] *{ağız} sf.* Kabız; peklik. [DS]

sev, [seğ / sey / sev] *{ağız} is.* Şap. [DS]

seva, -a'i [Ar. sevāʾ سواء] *(seva:) {OsT} sf.* (İki şey veya kimse için) bir olma; beraberlik; eşlik; denklik.

sevab, [Ar. sevāb سواب] *(seva:b) {OsT} is.* → sevap.

sevabık, [Ar. sābıḳa > sevābıḳ سوابق] *(seva:bık) {OsT} is.* **1.** Geçmiş şeyler; geçmiş durumlar. **2.** Geçmişte işlenmiş suçlar, günahlar.

sevabit, [Ar. sābite > sevābit سوابت] *(seva:bit) {OsT} is.* Gezegen olmayan, yerinde duran gök cisimleri; sabit yıldızlar.

sevad, [Ar. sevād سواد] *(seva:t) {OsT} is.* **1.** Karalık; karartı. **2.** Karalık. **3.** Uzaktan karartı hâlinde görülün sürü veya kalabalık. **4.** Müsvedde; karalama yazı. **5.** Bir şehrin etrafındaki bağ bahçe gibi ağaç kalabalığından doğan karartı şeklinde görünen yer. **6.** Gümüş üzerine siyah metalle yapılan işleme;

savat. **7.** *sf.* Kara. 🗗 **sevād-hᵛān,** *{OsT}* → sevadhan.|| **sevād-ı a'zām,** *{OsT} 1. Ulu şehir. 2. Mekke.*|| **sevād-ı batn,** *{OsT} anat. Karaciğer.*|| **sevād-ı hat,** *{OsT} 1. Yazı mürekkebi. 2. Taslak; karalama.*|| **sevād-ı Müslimîn,** *{OsT} İslam cemaati.*|| **sevādü'l-ayn,** *{OsT} anat. Göz bebeği.*|| **sevādü'l-kalp,** *{OsT} Kalbin ortasında bulunduğu söylenen kara leke.*|| **sevādü'l-vech,** *{OsT} Yüz karası; utanılacak durum; utanç.*

sevadhan, [Ar. sevād + Far. -ẖᵛān سوادخوان] *(seva:dha:n) {OsT} sf.* Yazı okuyabilen; yazıyı söken.

sevafil, [Ar. sāfil > sevāfil سوافل] *(seva:fil) {OsT} is.* Alçak, aşağılık kimseler; sefiller.

sevahi, [? sevahi] *{ağız} is.* Üçetek yapılan çizgili bir tür kumaş. [DS]

sevahil, [Ar. sāḥil > sevāḥil سواحل] *(seva:hil) {OsT} {ağız} is.* Kıyılar; sahiller. [DS]

sevahir, [Ar. sāḥire > sevāḥir سواحر] *(seva:hir)v is.* Büyü yapan kadınlar; büyücü kadınlar.

sevai, [Ar. sevāī سوائی] *(seva:i:) {OsT} is.* Eskiden dokunan bir ipekli kumaş türü.

sevaid, [Ar. sā'id > sevā'id سواعد] *(seva:id) {OsT} is.* Dirsekten bileğe kadar olan kısımlar.

sevaim, [Ar. sā'ime > sevā'im سوائم] *(seva:im) {OsT} is.* **1.** Başıboş olarak otlağa salınan hayvanlar. **2.** Zekâtının verilmesi gereken çift tırnaklı hayvanlar.

sevakıb, [Ar. sāḳıbe>sevāḳıb سواقب] *(seva:kıb) {OsT} is.* Parlak yıldızlar.

sevakıt, [Ar. sāḳıṭ > sevāḳıṭ سواقط] *(seva:kıt) {OsT} is.* Düşmüşler; düşükler. 🗗 **sevākıt-ı fātiha,** *Fatiha suresinde bulunmayan harfler.*

sevaki, [Ar. sāḳiye > sevāḳī سواقی] *(seva:ki:, k kalın söylenir) {OsT} is.* Su arkları; su dolayları.

sevakin, [Ar. sākin > sevākin سواکن] *(seva:kin) {OsT} is.* **1.** Oturanlar. **2.** Atmayan damarlar; toplar damarlar.

sevalif, [Ar. sālife > sevālif سوالف] *(seva:lif) {OsT} is.* Geçmişler.

sevalis, [Ar. sālise > sevālis سوالس] *(seva:lis) {OsT} is.* Üçüncüler.

sevam, -mını [Ar. sāmme > sevāmın سوام] *(seva:m) {OsT} is.* Zehirli hayvanlar.

sevani, [Ar. ṣāniye > ṣevānī ثوانی] *(seva:ni:) {OsT} is.* **1.** Saniyeler. **2.** İkinci dereceden olanlar.

sevanih, [Ar. sāniḥ > sevāniḥ سوانح] *(seva:nih, h kalın söylenir) {OsT} is.* İçe doğan şeyler.

sevap, -bı [Ar. sevāb سواب] *(seva:b) {OsT} is.* **1.** Dinin kesinlikle görev saydığı eylemler dışında, insanın kendi isteğiyle, bir karşılık beklemeden, Allah rızası için yaptığı iyi ve hayırlı iş. **2.** Hayırlı bir davranış karşılığında Allah tarafından verileceğine inanılan ödül. **3.** Allah'ın ödüllendireceğine inanılan davranış. 🗗 **sevaba girmek,** *Hayırlı bir davranışta bulunarak Allah'tan mükâfatını beklemek.*|| **sevabına,** *Herhangi bir maddî çıkar beklemeden; hayır olsun diye.*|| **sevap etmek,** *Hayırlı bir davranışta bulunmak.*|| **sevap işlemek,** *Hayırlı bir davranışta bulunarak Allah'tan mükâfatını beklemek.*|| **sevap kazanmak,** *Hayırlı bir davranışta bulunarak Allah'tan mükâfatını beklemek.*

sevatı, -'ı [Ar. sāṭı' > sevāṭı' سواطع] *(seva:tı) {OsT} is.* Yükselip ortaya çıkan şeyler; yüksek ve belirli olan şeyler.

sevatir, [Ar. sāṭūr > sevāṭīr سواطیر] *(seva:ti:r, t kalın söylenir) {OsT} is.* Büyük bıçaklar; satırlar.

sevaya, [? sevaya] *{ağız} is.* Telli, gelinlik kumaşı. [DS]

sevayi, [? sevayi] *{ağız} is.* **1.** Telli gelinlik kumaşı. **2.** Üçetek yapılan çizgili bir çeşit ipek. [DS]

sevazic, [Ar. sāẕec > sevāẕic سواذج] *(seva:zic) {OsT} is.* Sade, yalın şeyler.

sevb, [Ar. ṣevb ثوب] *{OsT} is.* **1.** Bez. **2.** Giyecek şey; elbise; giysi.

sevda[1], [Far. sevdā سودا] *(sevda:) {OsT} is.* **1.** Kara safra. **2.** Eski biyolojiye göre insanı oluşturan dört maddeden biri. **3.** Bir kimseye karşı beslenen güçlü sevgi; tutku düzeyine varan sevgi; aşk. **4.** Bir şeyi yapmak için duyulan aşırı istek; heves; tutku. **5.** Karasevda; melankoli. 🗗 **sevdā-cū,** *{OsT} Sevgi arayan.*|| **sevda çekmek,** *Birine gönlünü kaptırmak; aşırı ölçüde tutkun olmak; âşık olmak.*|| **sevdā-fezā,** *{OsT} Sevda artıran.*|| **sevdā-ger,** *{OsT} 1. Sevdalı; âşık. 2. Tüccar.*|| **sevdā-gerî,** *{OsT} 1. Sevdalılık; âşıklık. 2. Tüccarlık.*|| **sevdā-kâr,** *{OsT} Sevdalı; âşık.*|| **sevdā-perest,** *{OsT} 1. Tamahkâr. 2. Pek düşkün; tutkun.*|| (bir şeyin) **sevdasına düşmek,** *Bir şeyi gerçekleştirmek için aşırı istek duymak; amacına ulaşmak için çabalamak.*|| **sevdaya yelmek,** *{OsT} Bir istek derdine düşmek; hevese kapılmak.*|| **sevdā-zed,** *{OsT} Sevdalı; âşık.*

sevda[2]**, -ai** [Ar. esved > sevdā' سوداء] *(sevda:)ō is.* **1.** Kara renk; siyah; çok siyah. **2.** Eskiden insanın yaradılışında var olduğu kabul edilen dört suyuktan biri. 🗗 **sevdāü'l-kalb,** *{OsT} Yürekte olan siyah nokta.*

sevdalanış, [sevda-lan-ış] *(sevda:lanış) is.* Sevdalanmak eylemi veya biçimi.

sevdalanma, [sevda-la-n-ma] *(sevda:lanma) is.* Sevdalanmak eylemi.

sevdalanmak, [sevda-la-n-mak] *(sevda:lanmak) dönşl. f. [-ır]* **1.** Âşık olmak; sevdaya düşmek. **2.**

mecaz. Bir şeye gereğinden fazla düşkünlük göstermek.

sevdalı, [sevda-lı] *(sevda:lı) sf.* **1.** Bir kimseye aşkla bağlanmış olan, tutkun; vurgun; âşık. **2.** *mecaz.* Bir şeye karşı aşırı derecede ilgi duyan, bağlılık gösteren; eğilimli olan.

sevdavi, [Ar. sevdā > sevdāvī سوداوی] *(sevda:vi:) {OsT} sf.* **1.** Sevda ile ilgili; sevdaya ilişkin. **2.** *mecaz.* Meraklı; kuruntulu; melankolik.

sevdican, [? sevdican] *{ağız} is. folk.* Van yöresinde kadın erkek birlikte oynanan bir halk oyunu. [DS]

sevdiceğim. [sev-di(k)-ce(k)-im] *is.* Sevgilim.

sevdimayı, [sev-dim+ay-ı] *{ağız} is.* Evliliğin ilk ayları; balayı. [DS]

sevdirme, [sev-dir-me] *is.* Sevdirmek eylemi.

sevdirmek, [sev-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Birinin bir kimseye veya bir şeye karşı sevgi beslemesini sağlamak; sevmesini sağlamak. **2.** Başkalarının kendisini sevmesini, ilgi duymasını sağlamak.

sevdüğünleyin, [sev-mek > sev-diği-n-le-y-in سودکنلین] *{eAT} zf.* Seveceği nispette; sevdiği gibi.

sevdük, -ğü [sev-mek > sev-dük سودك] *{eAT} is.* Sevgili; dost.

sevdüklü, [sevdük-lü سودکلو] *{eAT} sf.* Seven.

seve, [seve / söve] *{ağız} is.* Kapı veya pencere kasasının yanları. [DS]

seveban, [Ar. ṣevebān ثوبان] *(seveba:n) {OsT} is.* Hastalığın kaybolması; sağlığın geri gelmesi; sağlığın düzelmesi.

sevecen, [sev-ecen] *sf.* **1.** (Kişi için) sevgi ve şefkat dolu; müşfik. **2.** (Tutum, davranış için) sevgi ve şefkat gösterisi olan; şefkatli; müşfik.

sevecenlik,-ği [sev-ecen-lik] *is.* **1.** Sevecen olma durumu. **2.** Sıcak bir ilgi ve yumuşak bir davranışla ortaya konan sevgi; yakınlık; şefkat.

sevekleşmek, [sevek-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Topluluk için) birer ikişer dağılmak. [DS]

seven, [seven] *{ağız} is.* **1.** Tarla ve bağların çevresine çit yapmak için çakılan kazıklar. **2.** Tarla veya bahçe çevresine 3-5 metre aralıklarla dikilen ağaçlar. [DS]

sever, [sev-mek > sev-er] *{eT} sf.* Sevimli. [Gabain]

severan, [Ar. ṣeverān ثوران] *(severa:n) {OsT} is.* Toz kalkma; tozun havalanması.

severe, [? severe] *{ağız} is. anat.* Göğüs kafesi. [DS]

severlenmek, [sev-er-le-n-mek سورلنمك] *{eAT} dönşl. f. [-ir]* Severmiş gibi yapmak; kendini âşık olarak göstermek; âşık geçinmek.

severmeyh, [sever-mek / severmeyh] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Sıcak karşısında uzanıp yatmak. [DS]

sevet, [Ar. safaṭ => sepet > sevet] *{ağız} is.* Sepet. [DS]

sevgencek, -ği [sev-gen-cek سوگنجك] *{eAT} sf.* Çok sevilen.

sevgend, [Far. sevgend سوگند] *{OsT} sf.* Söz verme; yemin; ant.

sevgi, [sev-gi] *is.* **1.** İnsanı, bir kimseye karşı ilgi, yakınlık ve bağlılık duymaya, gerektiğinde özverili davranmaya yönelten duygu. **2.** Bir kimseye karşı beslenen aşk; tutku. **3.** Bir nesneye karşı duyulan düşkünlük; tutkunluk; hırslı olma. **4.** Manevi bir şeye bağlılık ve kendini adama duygusu. *Vatan sevgisi.* ◻ **sevgi beslemek,** *Bir kimseye karşı ilgi ve bağlılık duymak; sevmek.*|| **sevgi seli,** *Yoğun olarak sergilenen sevgi; sevgi yoğunluğu.*

sevgili, [sev-gi-li] *sf.* **1.** (Kişi için) kendisine büyük bir şefkat, bağlılık ve sevgi duyulan. **2.** (Hitaplarda, nezaket sözü olarak) saygı duyulan. **3.** *is.* Aralarında aşk ilişkisi bulunan iki kişiden birine göre diğeri; sevilen, âşık olunan kimse; yar; dost. **4.** *mecaz.* Beğenilen, hayranlık duyulan kimse.

sevgisiz, [sev-gi-siz] *sf.* Sevgisi olmayan; herhangi bir konuda sevgi taşımayan.

sevgü, [sev-mek > sev-gü̃ سوگو] *(sevgü:) {eT} {eAT} is.* **1.** Sevgi; sevda. [KB] **2.** *{eAT} sf.* Sevilen.

sevgülüg, [sev-mek > sev-gü̃ > sevgü-lüg] *{eT} sf.* **1.** Sevgili; sevimli. [EUTS] **2.** Sevgi.

sevgüsüz, [sev-mek > sev-gü̃ > sevgü-süz] *{eT} sf.* **1.** Sevgisiz. [EUTS] **2.** *{ağız}* Sevimsiz. [DS]

-sevi, [-sevi] *{ağız} yap. e.* Renklerin anlamını kısan ek; -imsi, -imtırak. *al-sevi, mor-sevi.* [DS]

sevi[1], [*eT.* sev-üg > sev-i سوی] *{eAT} {ağız} is.* Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu; aşk; muhabbet. [DS] ◻ **sevi düşürmek,** *{ağız} Sevmek; âşık olmak.* [DS]|| **sevi eylemek,** *{eAT} Sevgi göstermek; muhabbet göstermek.*|| **sevisi akmak,** *{ağız} Âşık olmak.*

sevi[2], [Ar. ṣābī => sevi] *{ağız} is.* **1.** Küçük çocuk. **2.** Öksüz; yetim. [DS]

sevici, [sev-ici سوجی] *is.* **1.** *{OsT}* Seven; âşık. **2.** Kadınlarla cinsel doyuma ulaşan kadın; eşcinsel kadın; lezbiyen.

sevicilik, -ği [sev-ici-lik] *is.* Kadınla kadının cinsel doyuma ulaşması biçiminde ortaya çıkan marazi durum; kadın kadına eşcinsellik; lezbiyenlik.

seviç, -ci [sev+uç ? > seviç] *{ağız} is.* Pullukta, toprağı derinlemesine kesen kama biçimindeki demir parça. [DS]

sevig, [sev-mek > sev-ig] *{eT} is.* **1.** Aşk, sevgi. [EUTS] [Gabain] **2.** Sevgili; aziz. [EUTS]

sevigli, [sev-mek > sev-ig > sev-ig-lī] *(sevigli:) {eT} sf.* Seven. [KB]

seviglig, [sev-mek > sev-ig > sev-ig-lig] *{eT} sf.* **1.** Sevimli. [ARAT] [EUTS] [Gabain] **2.** Sevgili. [EUTS]

seviglig, [sev-mek > sev-ig-lig] *{eT} sf.* Sevimli. [KB]

sevik[1], **-ği** [sev-mek > sev-ik / sev-ig] *{ağız} is.* Dost. [DS]

sevik[2], **-ği** [? sevik] *{ağız} sf.* Unutkan; sersem. [DS]

sevik[3], **-ği** [? sevik] *{ağız} is.* **1.** Değirmenin üst taşına milin geçmesi için konulan ağaç parçası. **2.** Sahan kapaklarının üstündeki küçük düğmecikler. [DS]

sevik[4], [Ar. sevīḳ سويق] *(sevi:k, k kalın söylenir) is.* Kavrulmuş un ve kavut karışımı ile hazırlanmış yol azığı.

seviliş, [sev-il-iş] *is.* Sevilmek eylemi veya biçimi.

sevillibez, [sevil-li-+bez] *{ağız} is.* Pamuklu beyaz dokuma; amerikan bezi. [DS]

sevilme, [sev-il-me] *is.* Sevilmek işi.

sevilmek, [sev-il-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Bir kimsenin sevgisine mazhar olmak; sevgisini ve beğenisini kazanmak. **2.** Sevgi duyulmak; sevgi beslenilmek; beğenilmek. **3.** (Nesneler için) rağbet görmek; yeğlenmek; tercih edilmek; istenmek.

sevim, [sev-im] *is.* **1.** Sevmek, beğenmek eylemi; sevgi. **2.** Bir kimsede veya nesnede bulunan ve onu başkalarına sevdiren özellik

sevimli, [sev-im-li] *sf.* **1.** Hoşa gitme, sevdirme özelliği olan; çekici; hoş; şirin. **2.** (Kişi için) Davranışları, sözleri veya görünüşü ile çevresinin ilgisini çeken, insanların hoşuna giden. **3.** (Nesneler için) göze hoş görünen. **4.** Önemli bir değer taşımamasına rağmen hoşa giden; çekici olan.

sevimlileşme, [sev-im-li-le-ş-me] *is.* Sevimlileşmek işi.

sevimlileşmek, [sev-im-li-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Sevimli hâle gelmek.

sevimlileştirme, [sev-im-li-le-ş-tir-me] *is.* Sevimlileştirmek eylemi.

sevimlileştirmek, [sev-im-li-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Sevimli duruma getirmek; sevimli hâle gelmesini sağlamak.

sevimlilik,-ği [sev-im-li-lik] *is.* Sevimli olma durumu ve niteliği; bir kimsenin veya nesnenin hoşa gitmesini, sevilmesini sağlayan özellik.

sevimsiz, [sev-im-siz] *sf.* **1.** İnsanda hoşnutsuzluk ve memnuniyetsizlik yaratan. **2.** (Kişi için) beğenilmeyen, hoşa gitmeyen; itici ve soğuk bulunan. **3.** Görünüşü hoş olmayan; itici. **4.** Rahatsız edici bir duygu uyandıran. **5.** (Kişi için) kimseyle uyuşamayan, anlaşamayan. **6.** *zf.* Hoş olmayan biçimde.

sevimsizleşme, [sev-im-siz-le-ş-me] *is.* Sevimsizleşmek eylemi.

sevimsizleşmek, [sev-im-siz-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Sevimsiz duruma gelmek; sevimsiz bir hâl almak.

sevimsizleştirme, [sev-im-siz-leş-tir-me] *is.* Sevimsizleştirmek eylemi.

sevimsizleştirmek, [sev-im-siz-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Sevimsiz duruma getirmek; sevimsiz bir hâl almasını sağlamak.

sevimsizlik,-ği [sev-im-siz-lik] *is.* **1.** Sevimsiz olma durumu. **2.** Hoşa gitmeyen, itici gelen kimse veya nesnenin niteliği.

sevincik, -ği [*eT.* sevinçeñ] *{ağız} is.* Sevinç heyecanı. ◻ **sevincik delisi,** *{ağız} Birden aldığı haber karşısında çok sevinerek aşırı taşkınlık gösteren kimse; sevindirik delisi.* [DS]

sevincük, -ğü [*eT.* sevinçeñ] *{ağız} is.* Sevinç heyecanı. ◻ **sevincük olmak,** *{ağız}* Birden ve çok sevinerek heyecanlanmak. [DS]

sevinç, -ci [sev-mek > sev-in-mek > sev-in-ç] *is.* **1.** İsteğine kavuşan veya kavuşmak üzere olan ya da çok hoşlandığı bir kimse veya şey ile karşılaşan kimsenin duyduğu, süresi belli coşku, hoşnutluk. *{eT} (aynı)* [EUTS] [DLT] [Gabain] **2.** *{eT}* Teşekkür. [Gabain] **3.** Tam ve yoğun bir mutluluk duygusu. **4.** Güçlü bir hoşnutluk belirtisi olarak bu hoşnutluğun büyük bir coşku ile dışa vurulması. ◻ **sevinç gözyaşları dökmek,** *Sevinçli bir olay karşısında ağlamak; sevinçten ağlamak.*|| **sevinci kursağında kalmak,** *Sevinmeyi gerektiren bir durum söz konusu iken üzüntü yaratan bir engel yüzünden sevinememek.*|| **sevincinden ağzı kulaklarına varmak,** *Çok sevinmek.*|| **sevinçten uçmak,** *Çok sevinmek.*

sevinçeng, [sev-in-mek > sevinç > sevinceñ] *(sevinçeñ) {eT} sf.* Neşeli. [EUTS]

sevinçig, [sev-in-mek > sevin-çig] *{eT} is.* Sevinme; sevinç; neşe. [KB]

sevinçlenmek, [sevinç > sevinç-lē-mek > sevinç-len-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Sevinmek; neşelenmek. [EUTS] [Gabain]

sevinçli, [sev-inç-li] *sf.* **1.** Sevinci olan; sevinç içinde bulunan; çok sevinen. **2.** Sevinç veren.

sevinçlig, [sevinç > sevinç-lig] *{eT} sf.* Şen; neşeli; sevinçli. [EUTS] ◻ **sevinçlig bolmak,** *Sevinçli olmak; neşeli olmak.* [KB]

sevinçsiz, [sevinç > sevinç-siz] *sf.* **1.** *{eT}* Mutsuz; üzüntülü; kederli; neşesiz. [Clauson] **2.** Sevinci olmayan; sevinç duymayan. **3.** Sevinç vermeyen.

sevindirici, [sev-in-dir-ici] *sf.* Sevinç uyandıran; sevindiren; sevinmeye yol açan.

sevindirik, -ği [sev-in-dir-ik / sevin-dür-ük / sevün-dür-ük] *{ağız} is.* Birden ve aşırı sevinçle duyulan heyecan. [DS] ◻ **sevindirik delisi,** *{ağız} Birden ve çok sevindirici bir haber karşısında heyecanlanarak dengesini yitirecek hâle gelen kimse.* [DS]

sevindirme, [sev-in-dir-me] *is.* Sevindirmek eylemi.

sevindirmek, [sev-in-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Birinin sevinmesine yol açmak; hoşnut etmek; sevinmesini sağlamak.

sevindürmek, [sevin-mek > sevin-dür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → sevintürmek. [KB]

sevindürük, -ğü [sev-in-dir-ik / sevin-dür-ük / sevün-dür-ük] *{ağız} is.* Birden ve çok sevinçle duyulan heyecan. [DS]

sevindüyh, [sevin-dik] *{ağız} sf.* Sevindirik delisi. [DS]

sevingü, [sev-in-mek > sev-in-gü] *(sevingü:) {eT} is.* Sevinç; sevinme. [KB]

sevinilmiş, [sev-in-il-miş سونلمش] *{OsT} sf.* Sevilen; maşuk.

seviniş, [sev-in-iş] *is.* Sevinmek eylemi veya biçimi.

sevinişmek, [sev-in-iş-mek سونشمك] *{eAT} işteş. f. [-ür]* **1.** Birlikte sevinmek. **2.** *{OsT} dönşl. f.* Sevinmek.

sevinme, [sev-in-me] *is.* Sevinmek işi.

sevinmek, [sev-mek > sevin-mek] *{eT} dönşl. f. [-ir] [{eT} -ür]* Sevinç duymak; haz duymak; neşelenmek. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB] **sevinübirmek,** *{eT} Sevinivermek.* [KB]

sevintürmek, [sevin-mek > sevin-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sevindirmek; memnun etmek. [KB]

Sevir, [Ar. sevr سور] *{OsT} is.* Boğa burcu.

sevir[1]**, -vri** [Ar. sevr سور] *{OsT} is.* Öküz; boğa.

sevir[2], [Lat. sex *(altı)* + vir *(adam)*] *is.* Eski Roma'da, süvari takımlarının yüksek rütbeli altı subayından her biri.

seviş, [sev-iş] *is.* Sevmek eylemi veya biçimi.

sevişme, [sev-iş-me] *is.* Sevişmek eylemi.

sevişmek, [sev-mek >sev-iş-mek] *işteş. f. [-ir] [{eT} -ür]* **1.** Karşılıklı olarak birbirini sevmek; çok iyi anlaşmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Cinsel ilişkide bulunmak; aşk yapmak.

sevit[1], [sev-mek > sev-it] *{eT} is.* **1.** Âşık olunacak kimse. **2.** Kendini sevdiren. **3.** Venüs gezegeni; Zühre. [KB]

sevit[2], [Yun. sanidi => senit > sevit] *{ağız} is.* Üstünde yufka açılan tahta tabla. [DS]

sevitmek, [sev-mek > sev-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Kendini sevdirmek. [EUTS] [KB] **2.** Sevilmiş olmak; sevilmek. [EUTS] [Gabain]

seviy, -yyi [Ar. seviyy / seviyye سوى / سويه] *{OsT} is.* **1.** Düz; doğru. **2.** Eşit; denk.

seviye, [Ar. seviyy > seviyye سويه] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin yatay düzleme göre yüksekliği; yükseklik derecesi; düzey. **2.** Bir kimsenin veya nesnenin başkalarına oranla değeri; düzey. **3.** Eşitlik; beraberlik. **4.** Düzlük; doğruluk. **seviye-i ma',** *{OsT} Su seviyesi.*‖ **seviye-i zihniye,** *{OsT} psikol. Zekâ seviyesi.*

seviyeli, [seviye-li] *sf.* **1.** Düzeyi belirtilen nicelikte olan. **2.** Değer bakımından başkalarından yukarıda bulunan; seviyesi yüksek olan.

seviyen, [Ar. seviyy >seviyyen سويًا] *(sevi'yen) {OsT} zf.* **1.** Aynı düzeyde; bidüziye. **2.** Hep aynı almak üzere; eşit olarak.

seviyesiz, [seviye-siz] *sf. mecaz.* Niteliği düşük olan; bayağı; değersiz; adi.

seviyesizlik,-ği [seviye-siz-lik] *is.* Seviyesiz olma durumu; bayağılık; düşüklük; adilik.

seviyet, [Ar. seviyy > seviyyet سويت] *{OsT} is.* Denklik; eşitlik.

sevk, [Ar. sevḳ سوق] *(k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Önüne katıp ileri götürmek; sürmek. **2.** Birini veya bir şeyi bir yere gönderme işi; yollama; gönderme. **3.** Yöneltici sebep; dürtü; sürükleme; itme. **4.** Binicilikte, binicinin dizgin, baldır ve ağırlık yardımı ile ata istek ve emirlerini bildirmesi. **sevk barutu,** *Silahın ateşlenmesi ile bir mermiye ilk hızı veren ve hedefe iletilmesini sağlayan barut.*‖ **sevk edilmek,** *1. Gönderilmek; yollanmak. 2. mecaz. Sürüklenmek; itilmek.*‖ **sevk etmek,** *1. Göndermek; yollamak. 2. mecaz. Sürüklemek; itmek.*‖ **sevk olmak,** *Gönderilmek.*‖ **sevk olunmak,** *Gönderilmiş olmak; yollanmak.*‖ **sevk pusulası,** *Askere alınan gençlerin gidecekleri birlikleri ve durumlarını belirten, askerlik şubelerince verilmiş belge.*

sevkemek, [söy(ü)k-e-mek / sövke-mek / sevke-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-k(ü)-yor]* Dayamak; yaslamak. [DS]

sevkenmek, [söyke-n-mek / sövke-n-mek / sevke-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Uzanmak; yatmak; yaslanmak. [DS]

sevkıtabii [Ar. sevḳ-i ṭabīʿī سوق طبيعى] *(se'vkitabi:i:) {OsT} is. psikol.* İçgüdü.

sevkıyat, [Ar. sevḳ > sevḳıyyāt سوقيات] *(sevkıya:t) {OsT} is.* **1.** Sevk etmeler; göndermeler. **2.** Silahlı kuvvetlerde personel, araç gereç ve ikmal malzemelerinin bir yerden başka bir yere gönderilmesi işlemi.

sevki, [Ar. seḳī سوقى] *(sevki:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Gönderme ile ilgili.

sevkulceyş, [Ar. sevḳ'ul-ceyş سوق الجيش] *{OsT} is.* Silahlı kuvvetlerin harekâtını düzenleme sanatı; strateji.

sevle, [? sevle] *{ağız} is.* Ortaklık payı. [DS]

sevli, [Far. serv => servi / selvi / sevli] *{ağız} is.* Kavak. [DS]

sevm, [Ar. sevm سوم] *{OsT} is.* Satılık bir nesneye değer biçme; fiyatlandırma. **sevm-i nazar,** *{OsT} Bir malı anlayan birine göstermek üzere senet bırakarak alma.*‖ **sevm-i şirā,** *{OsT} Bir malın değeri belirlenerek satın alma yolu.*

sevme, [sev-me] *is.* Sevmek işi.

sevmegüçi, [sev-mek > sev-me-gü-çī] *(sevmegüçi:) {eT} sf.* Sevmeyen. [KB]

sevmek, [seb-mek > sev-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** Sevgi duymak; bağlılık duygusu içinde bulunmak; şefkat duymak. *{eT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB]. **2.** Haz duymak; hoşlanmak; tat almak; hoş bulmak. **3.**

Tutku ile bağlanmak; âşık olmak; fazla değer vermek. **4.** Okşamak. **5.** Beğenmek. **6.** (Bitki için) yerini ve koşullarını çok uygun bulmak. **7.** (Hayvan için) sahibine bağlanmak. 🗗 **Sevsinler!** *Birinin beğenilmeyen davranışı görüldüğünde alay yollu söylenen söz.*

sevmeklik, [sev-mek-lik سومكلك] *{eAT} is.* Sevmek; sevme.

sevmen, [Fer. seg-bān => seğmen] *{ağız} is.* Köyden köye gelin almaya giden, atlı, davullu, zurnalı, silahlı, cepkenli delikanlı alayı. [DS]

sevnişmek[1], [sev-(i)n-iş-mek سونشمك] *{eAT} işteş. f. [-ür]* Birlikte sevinmek.

sevnişmek[2], [sev-mek > sev-in-mek > sev(i)n-iş-mek] *{eT}{OsT} dönşl. f. [-ür]* Sevinmek.

sevnüşmek, [sev-(i)n-üş-mek سونشمك] *{eAT} işteş. f. [-ür]* Birlikte sevinmek.

sevr[1], [Ar. sevr سور] *{OsT} is.*→ sevir[1].

sevr[2], [Ar. şabr => sebr / sévr] *{ağız} is.* Sabır. [DS]

sevremek, [sev-rē-mek] *(sevre:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Seyrelmek; gevşemek. [DLT]

sevret, [Ar. sevret سورت] *{OsT} is.* **1.** Öfke; kızgınlık. **2.** Saldırı; dövüş. **3.** Baskı; zorbalık; egemenlik. **4.** (Zehir, şarap, soğuk vb. için) keskinlik; sertlik. **5.** Savaş kızgınlığı. **6.** Ateşlilik.

sevritmek, [sev-rē-mek > sevrē-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Eşyayı boşaltmak. [DLT] **2.** İşi bitirmek. [DLT] **3.** İşten vazgeçirmek. [DLT]

sevsen, [Ar. sevsen سوسن] *{OsT} is. bot.* Süsen. 🗗 **sevsen-güş,** *{OsT} (At için) kulakları zambak gibi olan.*‖ **sevsen-zebān,** *{OsT} Konuşamaz; dilsiz; sessiz.*

sevsene, [Ar. sevsen سوسن > sevsen-e] *is. bot.* Süsen.

sevseni, [Ar. sevsenī سوسنى] *(sevseni:) {OsT} is.* Süsene ait; süsenle ilgili.

sevseniye, [Ar. sevseniyye سوسنيه] *{OsT} is. bot.* Süsengiller.

sevseri, [? sevseri] *{ağız} zf.* **1.** Boş yere; boşuna. **2.** *is.* Boş yer. [DS]

sevseriye, [sevseri-y-e] *{ağız} zf.* **1.** Boş yere; boşuna. **2.** Aşağı yukarı; oranlama olarak. [DS]

sevtürmek, [sev-mek > sev-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sevdirmek. [DLT]

sevuç, -cu [sev+uç] *{ağız} is.* Pullukta, toprağı dikine kesen kama şeklindeki parça. [DS]

sevuk, -ğu [? sevuk] *{ağız} is.* Kızak. [DS]

sevur, [Ar. sāhūr => sevur] *{ağız} is.* Sahur. [DS]

sevurluk, -ğu [sahur-luk] *{ağız} is.* Ramazan ayında oruç tutmak için sabah namazı vaktinden önce yenen yemek; sahur. [DS]

sevü, [sev-mek > sev-üg > sev-ü سو / سوو] *{eAT} is.* Sevgi; aşk; muhabbet.

sevüç, -cü [sev+uç] *{ağız} is.* Pulluğun, toprağı dikine kesen kama gibi parçası. [DS]

sevüg, [sev-mek > sev-üg] *{eT} is.* **1.** Aşk; sevgi. [EUTS] [Gabain] **2.** Sevgili. [KB] **3.** *sf.* Sevgi dolu. [Gabain] **4.** *sf.* Aziz; sevgili; sevilen [EUTS]

sevüglüg, [sev-mek > sev-üg-lüg] *{eT} sf.* **1.** Sevimli. [EUTS] **2.** Sevgili. [EUTS] [KB]

sevük, [sev-mek > sev-ük] *{eT} sf.* Sevgili; sevilen. [DLT]

sevüklük, [sev-ük > sev-ük-lük] *{eT} is.* Sevgi. [DLT]

sevüksüz, [sev-ük > sev-üg-süz] *{eT} sf.* **1.** Sevgisiz. [DLT] **2.** Sevimsiz. [KB]

sevülmek, [sev-mek > sev-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Sevilmek. [KB]

sevünç, [sev-mek > sev-ün-mek > sev-ün-ç] *{eT} is.* Sevinç.

sevündük, -ğü [sevin-dik / sevün-dük] *{ağız} is.* Sevinç coşkusu. 🗗 **sevündük olmak,** *{ağız} Sevinç coşkusu ile şaşırıp eli ayağı dolaşmak.* [DS]

sevündürek, -ği [sevin-dirik / sevün-dürek] *{ağız} is.* → sevindirik. [DS] 🗗 **sevündürek olmak,** *{ağız}* → sevindirik olmak. [DS]

sevündürük, -ği [sev-in-dir-ik / sevin-dür-ük / sevün-dür-ük] *{ağız} is.* Birden ve çok sevinçle duyulan heyecan. [DS] 🗗 **sevündürük olmak,** *{ağız}* → sevindirik olmak. [DS]

sevünmek, [sev-mek > sev-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Sevinmek. [DLT]

sevünüşmek, [sev-ün-üş-mek سونشمك] *{eAT} işteş. f. [-ür]* Birlikte sevinmek.

sevürtmek, [seğirt-mek > sevürt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Koşmak; seğirtmek. [DS]

-sevüz, [-sa-vuz / -se-vüz / -isevüz] *{eAT} çek e.* → -savuz.

sevvab, [Ar. ṣevb > ṣevvāb ثواب] *(sevva:b) {OsT} is.* Elbise satan kimse; elbiseci.

sevvam, [Ar. sāmme > sevvām سوم] *(sevva:m) {OsT} is.* Zehirli hayvanlar.

-sey, [-sa / -se / -say / -sey] *{eT} çek. e.* → -sa[1].

sey[1], [seğ / sey] *{ağız} is.* **1.** Şap. **2.** Killi taş. [DS]

sey[2], [sey] *{ağız} zm.* Şu. [DS]

seyadet, [Ar. siyādet سيادت] *(seya:det) {OsT} is.* → siyadet.

seyadetlü, [Ar. siyādet + T. -li => siyādetlū سيادتلى] *(siya:detlû:) {OsT} sf.* → siyadetlü.

seyahat,-ti [Ar. siyāḥāt سياحت] *(seya:ha:t) {OsT} is.* **1.** Gezi; yolculuk. **2.** Masonlukta, derneğe girmek veya bir üst dereceye yükselmek isteyen üyenin tabi tutulduğu sınav. 🗗 **seyahat etmek,** *Uzak yer-*

leri görmek amacıyla gezmek; gezi yapmak.|| **seyahat acentesi,** *Gezi işlerinde aracılık eden kuruluş.*

seyahatname, [Ar. seyāhāt + Far. -nāme سیاحتنامه] *(seya:ha:tna:me) {OsT} is.* Bir gezginin gezip gördüğü yerleri anlatan kitabı; gezi yazıları kitabı.

seyarma, [? seyarma] *{ağız} is.* Küçük leğen. [DS]

seybınmak, [sıyb / seyb *(yans.)* > seyb-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kayarak inmek; kaymak. [DS]

seyçer, [seyçer] *{ağız} is.* Serçe. [DS]

seydim[1], [seğirt-mek > seyit-mek > sey(i)d-im] *{ağız} is.* **1.** Koşma süresi. **2.** Koşu. [DS]

seydim[2], [zeytin > seydim] *{ağız} is.* Zeytin. 🗗 **seydim sırığı,** *{ağız} Çok uzun kimse.*

seyeç, -çi [? seyeç] *{ağız} is.* Kadınların feslerine takılan büyük altın. [DS]

seyehan[1], [Ar. seyeḥān سیحان] *(seyeha:n) {OsT} is.* **1.** Gezi. **2.** Gölgenin Güneşle birlikte dönmesi.

seyehan[2], [Ar. seyeḥān سیخان] *(seyeha:n) {OsT} is.* (Deniz araçları için) batma.

seyek[1], [Far. se *(üç)* + yek *(bir)* سه یك] *(se'yek) {OsT} is.* Tavlada zarlardan birinin üç, diğerinin bir gelmesi durumu.

seyek[2], [seye-k / siye-k / sey-ik سیك / سیك / سییك] *{eAT} {OsT} is.* Kırık çıkık tahtası; cebire.

seyeklemek, [seyek-le-mek سیكلمك] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-r]* Kırık veya çıkık organı ince tahtalarla sarmak.

seyeklenmek, [seyek-le-n-mek سیكلنمك] *{eAT} gçl. f. [-r]* (Kırık, çıkık organ için) ince tahtalarla sarılmak.

seyel, [seğel / seyel] *{ağız} is.* Elçi; haberci; postacı. [DS]

seyelan, [Ar. seyelān سیلان] *(seyela:n) {OsT} is.* **1.** Akma; akıntı. **2.** Hayvanların burun akıntısı. **3.** *coğ.* Sellenme. **4.** *fiz.* Akı. 🗗 **seyelān-ı dem,** *{OsT} tıp. Kanın akması.*|| **seyelān-ı ebyāz,** *{OsT} Sperm akıntı.*|| **seyelān-ı leben,** *{OsT} Süt akıntısı.*|| **seyelān-ı menî,** *{OsT} tıp. Meni akıntısı.*|| **seyelān-ı üzn,** *{OsT} tıp. Kulak akıntısı.*

seyelik[1], **-ği** [seyrel-mek > sey(r)el-ik ?] *{ağız} sf.* Seyrek. [DS]

seyelik[2], **-ği** [seğrek > seyelik ?] *{ağız} is.* Keten. [DS]

seyeran, [Ar. seyerān سیران] *(seyera:n) {OsT} is.* → seyran.

seyf, [Ar. seyf سیف] *{OsT} is.* Kılıç. 🗗 **seyf-i sārım,** *{OsT} Keskin kılıç.*|| **seyf'ullāh,** *{OsT} Allah'ın kılıcı.*|| **seyfü'd-din,** *{OsT} Dinin kılıcı.*

seyfeşmek, [seyre-ş-mek > sey(f)e-ş-mek ?] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Aralık durmak; uzak durmak. [DS]

seyfet, [Ar. ziyāfet => seyfet] *{ağız} is.* Yemekli ağırlama; şölen; toy. [DS]

seyfetlenmek, [seyfet-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Oyalanmak. [DS]

seyfî, [Ar. seyf > seyfî / seyfiyye سفی / سفیه] *(seyfi:) {OsT} sf.* **1.** Kılıçla ilgili. **2.** Kılıç biçiminde olan. **3.** Askerlikle ilgili. **4.** *is.* Askerlik. 🗗 **seyfî kolu,** *{OsT} Savaşçı olarak yetiştirilmiş fütüvvet kollarından biri.*

seyfi, [? seyfi] *{ağız} is. zool.* Şahine benzer bir tür avcı kuş. [DS]

seygemek, [söyke-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-g(i)-yor]* Dayamak; diremek; yaslamak. [DS]

seyh, [Ar. seyḥ سیح] *{OsT} is.* **1.** Akarsu. **2.** Çizgili elbise.

seyhal, [Ar. ṣayḳal ? => seyhal] *{ağız} is.* Yemeni gibi ayakkabıları, dikildikten sonra içini dışına çevirmekte kullanılan bir kunduracı aracı. [DS]

seyhlem, [sek-le-m ? > seyhlem / sehlem] *{ağız} is.* Yarım dolu çuval. [DS]

seyhsenmek, [seyh-se-n-mek] *{ağız} dönşl. f. -ir]* Vuracakmış gibi elini kaldırmak. [DS]

seyi, [? seyi] *{ağız} is.* **1.** Keten. **2.** Kendir kilim. [DS]

seyidmek, [seğirt-mek > seyid-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Koşmak; seğirtmek. [DS]

seyif, [Ar. sā'ib => seyif / seyip] *{ağız} sf.* Başıboş. [DS]

seyik[1], [seye-k / siye-k / sey-ik سیك / سیك / سییك] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Kol ve bacak kırıklarında, kırığı yerine getirdikten sonra oynamaması için üstüne bastırarak bağlanan ince tahta parçası; kırık çıkık tahtası; cebire. [DS] 🗗 **seyik vurmak,** *{ağız} Kırık ve çıkığı yerine oturttuktan sonra üzerini ince tahta parçaları ile kapatarak sıkıca bağlamak; kırık kol veya bacağı seyik ile tespit etmek.* [DS]

seyik[2], [? seyik] *{ağız} is.* Geyik yavrusu. [DS]

seyiklemek[1], [seyik-le-mek سیكلمك] *{eAT} {OsT} {ağız} gçl. f. [-r]* Kırık veya çıkık organı ince tahtalarla sarmak. [DS]

seyiklemek[2], [seyir-le-mek / seyik-le-mek / seyil-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tahılları, taş toprak gibi yabancı maddelerden ayırmak için bol su içinde çalkalayarak yıkamak. [DS]

seyiklemek[3], [Ar. se'ib => seyik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Hayvan için) ahırdan çıkarıp salmak; başıboş bırakmak. [DS]

seyiklenmek, [seyik-le-n-mek سیكلنمك] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-r]* (Kırık, çıkık organ için) ince tahtalarla sarılmak.

seyikmek, [seyik-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kırılan kol veya bacağı kırık çıkık tahtası ile tespit etmek. [DS]

seyil[1], [Ar. sāḥil => sehil / seyil] *{ağız} is.* Kuytu, ılık yer. [DS] 🗗 **seyil keçisi,** *{ağız} Deniz kıyılarında yaşayan kıl keçisi; sahil keçisi.* [DS]

seyil[2], [Ar. sihr => sihir > seyil] *{ağız} is.* Büyü. [DS]

seyillemek, [seyir-le-mek / seyik-le-mek / seyil-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Tahılları, taş toprak gibi yabancı maddelerden ayırmak için bol su içinde çalkalayarak yıkamak. **2.** Bir şeyi bir kaptan öbürüne boşaltmak. **3.** Bir şeyi bir yerden başka yere götürmek. [DS]

seyillenmek, [Ar. sāḥil => seyil-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Hava için) yumuşamak; ılımak. [DS]

seyilmek, [sey-il-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Salınmak. [DS]

seyim, [say-ım] *{ağız} is.* Sayım. 🗗 **seyim seymek,** *{ağız} Sayım yapmak; sayım saymak.* [DS]

seyip, [Ar. sā'ib => seyip] *{ağız} sf.* **1.** Başıboş; bağımsız. **2.** Dinlenmeye bırakılan toprak. [DS]

seyiplemek, [seyip-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-(i)-yor]* Bırakmak. [DS]

seyir[1]**, -yri** [Ar. seyr سير] *{OsT} is.* **1.** Yürüme; yürüyüş; gidiş. **2.** Sürme; ilerleme; devam etme; gidiş. **3.** Bir yerden başka yere gitmek üzere yola çıkma; yolculuk; sefer. **4.** Eğlenmek amacıyla bakma; hoşlanarak bakma; temaşa. **5.** Seyredilmeğe değer, eğlendirici şey. **6.** *mecaz.* Bir şeye katılmama; karışmama; seyirci kalma. **7.** *dnz.* Bir geminin bir limandan başka bir limana gitmek üzere yola çıkması; (gemi için) yolculuk; sefer. **8.** *müz.* Klasik Türk müziğinde makamların karakteristik gidişi ve gelişmesi. **9.** *{ağız}* Düş. [DS] 🗗 **seyir akçesi,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, yeniçeri ocağına yeni girenlere ödenen ücret.*‖ **seyir etmek,** *Seyretmek.*‖ **seyre çıkmak,** *Yürüyüşe çıkmak; gezinti yapmak.*‖ **seyre dalmak,** *Bir şeye kendinden geçercesine bakmak; dalgınlıkla bakmak.*‖ **seyr ü sülük,** *{OsT} Tarikata giren dervişin gerçek varlığa ulaşması için yaptığı manevi yolculuk.*‖ **seyir yapmak,** *{ağız} Türkü söylemek.* [DS]

seyir[2]**,** [? seyir] *{ağız} is.* Davarın bel ve pirzolalık eti; taraklık. [DS]

seyircek, -ği [seğir-mek > seğ(i)r-ik / seyir-cek] *{ağız} is.* Peynir kurdu. [DS]

seyirci, [seyir-ci] *is.* **1.** Bir olaya gözleri ile tanık olan kimse; izleyen kimse; izleyici. **2.** Bir gösteriye eğlenmek amacıyla bakan kimse; izleyen kimse; izleyici. **3.** Bir olaya veya eyleme katılmayarak dışarıda kalan. 🗗 **seyirci kalmak,** *Bir olaya karışmadan yalnızca seyirle yetinmek; dışarıdan izlemek; katılmamak.*

seyirdici, [seğirt-mek > seyirt-mek > seyird-ici] *{ağız} is.* Koşucu. [DS]

seyirdim[1]**,** [seğirt-mek > seğird-im / seyird-im] *{ağız} is.* **1.** Bir akarsuyun eğimi; akıntı. **2.** Koşma süresi. **3.** (Dokunmakta olan halı, kilim vb. için) atkı sırası; dizi; sıra. [DS] 🗗 **seyirdim oluğu,** *{ağız} Değirmende suyun akışını hızlandıran dik oluğa suyu götüren yatay oluk.* [DS]

seyirdim[2]**,** [seğird-im ?] *{ağız} is.* Yazın satışa çıkarılan koyunlar. [DS]

seyirdiş, [seğirt-mek > seğird-iş] *{ağız} is.* Koşu süresi.DS]

seyirdüm, [seğirt-mek > seyird-üm] *{ağız} is.* Koşma süresi; seğirdim.[DS]

seyirlemek, [seyir-le-mek / seyik-le-mek / seyil-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Tahılları, taş toprak gibi yabancı maddelerden ayırmak için bol su içinde çalkalayarak yıkamak. **2.** Tahılın irisini, küçüğünün birbirinden ayırmak. [DS]

seyirlik,-ği [seyir-lik] *sf.* **1.** Seyretmeye değer; seyir amacı taşıyan. **2.** *is. {ağız}* Çevreyi en iyi biçimde görmeye elverişli yer; gözleme yeri. [DS] 🗗 **seyirlik oyun,** *Karagöz, tiyatro, kukla gibi seyirci önünde gerçekleştirilen ve çoğunlukla beceriye dayanan eğlendirici oyun.*

seyirmek, [seğri-mek > seyir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Seğirmek. **2.** Koşmak. [DS]

seyirsinmek, [Ar. seyr => seyir-sin-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Bakmak, görmek istemek. [DS]

seyirsinnik, -ği [Ar. seyr => seyir-sin-lik] *{ağız} sf.* Yadırganan; ayrıksı. [DS]

seyirsiz, [Ar. seyr => seyir-siz] *{ağız} sf.* (Kişi için) görmek istenmeyen. [DS]

seyirtgen, [seğirt-mek > seyirt-ken / seyirt-gen] *{ağız} is.* Yılancık. [DS]

seyirtken, [seğirt-mek > seyirt-ken / seyirt-gen] *{ağız} is.* Yılancık. [DS]

seyirtme, [seğir-t-mek > seyir-t-me] *is.* **1.** Seğirtmek eylemi. **2.** *{ağız}* Olta ile yapılan torik, palamut balığı avı. [DS]

seyirtmeç, -ci [sıyır-t-maç > seyir-t-meç سیرتمج] *{OsT} is.* Ucu ilmikli kement.

seyirtmek, [seğir-t-mek > seyir-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Koşmak;

seyis[1]**,** [Ar. sā'is سائس] *{OsT} is.* At bakıcısı; at tımar eden kimse.

seyis[2]**,** [? seyis / seyiz] *{ağız} is.* **1.** İki, üç yaşında enenmiş erkek keçi. **2.** Damızlık koç veya teke. **3.** Üç yaşında koyun. [DS]

seyisane, [Ar. sā'is + Far. ḫāne => seyisane] *{ağız} is. folk.* → seyishana. [DS]

seyishana, [Ar. sā'is + Far. ḫāne => seyishana] *{ağız} is. folk.* Erkek evinin yaptığı çeyizi gelin evine götürme işi. [DS]

seyishane, [Ar. sāyis + Far. -ḫāne سائسخانه] *(seyisha:-ne) {OsT} is.* **1.** Soylu bir kimsenin yolculuk anında yanında taşıdığı aile. **2.** Yol eşyası taşıyan beygir. **3.** Hafif yük vurularak üstüne de seyisin bindiği beygir. 🗗 **seyishane beygiri,** *{OsT} Yol eşyası taşıyan at.*‖ **seyishane parası,** *{OsT} Yeniçerilere savaşa giderken eşyalarını yükleyecekleri hayvanları*

sağlayabilmeleri için oda sandığından verilen para.

seyislik,-ği [seyis-lik] *is.* At bakıcılığı; at tımarı işi.

seyit[1]**, -di** [Yun. sanidi] *{ağız} is.* Ekmek tablası. [DS]

seyit[2]**, -di** [Ar. seyyid سيد] *{OsT} is.* → seyyid.

seyitmek, [seğirt-mek > seyit-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Koşmak; seğirtmek. [DS]

seyiz, [? seyis / seyiz] *{ağız} is.* İki, üç yaşında enenmiş erkek keçi. [DS]

seyker, [? seyker] *{ağız} is.* (İş vb. için) son. [DS]

seykir, [? seykir] *{ağız} is.* Yüzük oyunu. [DS]

seykire, [? seykire] *{ağız} is.* Siyah ipliğin boyasını koyulaştıran bir ot. [DS]

seyl, [Ar. seyl سيل] *{OsT} is.* **1.** Sel. **2.** *mecaz.* Etkili olan olay veya durum; şiddetle geçen şey. 🗗 **seyl-āverd,** *{OsT} Selle gelmiş olan.*|| **seyl-gâh,** *{OsT} 1. Selin aktığı yer; sel yatağı. 2. mecaz. Dünya.*|| **seyl-hîz,** *{OsT} (Su için) taşkın; coşkun.*|| **seyl-i belâ,** *{OsT} Bela seli.*|| **seyl-i sirişk-i dîde,** *{OsT} Gözyaşı seli.*|| **seyl-rām,** *{OsT} Köpüre köpüre akan sel.*

seylab, [Ar. seyl + Far. āb سيلاب] *(seyla:b) {OsT} is.* Sel suyu. 🗗 **seylāb-ı eşk,** *{OsT} Gözyaşı seli.*

seylabe, [Ar. seyl + Far. āb > seylābe سيلابه] *(seyla:be) {OsT} is.* Sel hâlinde akan su; sel suyu. 🗗 **seylābe-i aşk,** *{OsT} 1. Aşk seli. 2. mecaz. Büyük aşk.*|| **seylābe-i eşk,** *{OsT} Gözyaşı.*|| **seylābe-i hūn,** *{OsT} Kan seli.*

seylak, -ğı [Far. nīlak / līlak => leylāk / seylāk] *(seyla:k) {ağız} is.* Leylak ağacı ve çiçeği. [DS]

Seylan taşı [Seylan + taş-ı] *is. min.* Birleşiminde alüminyum ve demir bulunan bir grena türü; $Fe_3Si_4O_{12}$

seylani, [Ar. Seylan *(Hint okyanusunda bir ada)* > seylānī سيلانى] *(seyla:ni:) {OsT} sf.* **1.** Seylanlı; Seylan'a ait olan. **2.** Seylan taşı.

seylanit, [Fr. ceylanite] *is. min.* Yapısında magnezyum ve alüminyum bulunan mavi veya yeşil spinel türü; $MgAl_2O_4$

seyman, [Far. seg-bān] *{ağız} is.* **1.** Bekçi. **2.** *folk.* Köyden köye gelin götüren atlı, davullu zurnalı, silahlı, cepkenli delikanlı alayı. **3.** Gerdek öncesi güveyi gezdiren delikanlılar. **4.** Düğünde yerel kıyafet giymiş gençler topluluğu. **5.** Düğünde taraflardan birine ait grubun veya kişinin baskında karşı taraftan aldığı hediye. [DS]

seymek, [sey-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Kayarak inmek; kaymak. [DS]

seymel, [? seymel] *{ağız} is.* Sepet.[DS]

seymen, [Far. seg *(köpek)*+-bān *(bakıcı)* سگبان] *{OsT} is.* **1.** → seğmen. **2.** *{ağız}* Kolcu; asker. [DS] **3.** *{ağız} folk.* Köyden köye gelin götüren atlı, davullu zurnalı, silahlı, cepkenli delikanlı alayı. [DS] **4.** *{ağız} folk.* Düğünlerde belirlenen hedefe yapılan atış yarışması. [DS] 🗗 **seymen başı,** *{ağız} folk. Gelin almaya giden delikanlı grubunun başkanı.* [DS]|| **seymen haralı,** *{ağız} Beğenilen bir tür büyük çuval.* [DS]

seymene, [seymen > seymen-e] *{ağız} is. folk.* Köyden köye gelin götüren atlı, davullu zurnalı, silahlı, cepkenli delikanlı alayı. [DS]

seyp, -bi [Ar. sā'ib => seyp / seyip] *{ağız} sf.* Başıboş. 🗗 **seyp etmek,** *{ağız} 1. Başıboş bırakmak. 2. Boşandırmak.* [DS]

seyr, [Ar. seyr سير] *{OsT} is.* → seyir. 🗗 **seyr-i fi'l-menām,** *{OsT} tıp. Uyurgezerlik.*|| **seyr-i gülistān,** *{OsT} Gül bahçesinde gezinti.*|| **seyr-i münharif,** *{OsT} dnz. Eğri gidiş.*|| **seyr-i müstevî,** *{OsT} dnz. Düz seyir.*|| **seyr-i mütevāzi,** *{OsT} dnz. Paralel seyir.*|| **seyr-i sefāin,** *{OsT} dnz. Gemilerin yürümesi.*|| **seyr-i serî',** *{OsT} Hızlı gidiş.*|| **seyr ma'allāh,** *{OsT} tasvf. Sâlikin her mertebede Allah ile olan seyri.*|| **seyr ü süluk,** *{OsT} tasvf. Tarikata giren kimsenin gerçek varlığa ulaşabilmesi için yaptığı dört mertebeli (seyr-illallah 'Tanrı yolculuğu', seyr-fillāh 'Tanrı yolunda', seyr-maallah 'Tanrı ile', seyr-anillah 'Tanrıya yönelen') yolculuk.*|| **seyr-vār,** *{OsT} Görülmeğe değer; harika.*

seyragup, [? seyragup] *{ağız} sf.* Ara bozan. [DS]

seyran, [Ar. seyr > seyrān سيران] *(seyra:n) {OsT} is.* **1.** Gezinme; gezme; gezi. **2.** Seyretme; bakma; göz gezdirme. 🗗 **seyrana çıkmak,** *Gezintiye çıkmak.*|| **seyran etmek,** *Gezinmek; dolaşmak.*|| **seyran eylemek,** *Gezinmek; dolaşmak.*|| **seyran-gâh,** *{OsT} 1. Gezme, dolaşma yeri. 2. Gezi.*

seyranlık,-ğı [seyran-lık] *(seyra:nlık) is.* Gezinti yeri.

seyrat, [Ar. seyr => seyrat ?] *{ağız} is.* Yel ve güneş alan yüksek yer. [DS]

seyredilme, [Ar. seyr + T. e(t)-il-me] *is.* Seyredilmek eylemi.

seyredilmek, [Ar. seyr + T. e(t)-il-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Hakkında seyretmek eylemi yapılmak. **2.** Seyretmek eylemine konu olmak.

seyrek[1]**, -ği** [*eT.* seḏ-re-mek > seḏ-re-k > seyrek] *sf.* **1.** Kendisine benzer kimse veya nesneler arasında açıklık bulunan; sık olmayan; aralıklı. **2.** Çok bulunmayan; az rastlanan; ender. **3.** (Kumaş için) atkı ve çözgü iplikleri arasında boşluk bulunan. **4.** *mecaz.* Uzun zaman aralığı bulunan. **5.** *zf.* Uzun zaman aralıkları ile. **6.** *zf.* Aralarında çok uzaklık bırakarak; aralıkları geniş tutarak; aralıklı olarak; aralıklı. 🗗 **seyrek dokuma,** *Atkı iplikleri arasında fazla boşluk kalmasından doğan dokuma hatası.*|| **seyrek ordugâh,** *İmparatorluk döneminde, aralarında sağlık kurallarına elverişli uzaklık bırakarak ordu birliklerini konuşlandırma biçimi.*|| **seyrek sapan,** *{ağız} 1. Gevşek. 2. Seyrek olarak; aralıklı.*

[DS]|| **seyrek sepen,** *Çok aralıklı; tek tük; orada burada.*|| **seyrek seten,** *{ağız} Çok aralıklı; orada burada.* [DS]

seyrek[2]**, -ği** [seğ-(i)r-ek > seyrek] *{ağız} is.* Keten tohumu; zeyrek. [DS]

seyrek[3]**, -ği** [seğre-mek > séy-re-k] *(séyrek) {ağız} sf.* Aklı kıt; akılsız. [DS]

seyrekçe, [seyrek-çe] *(seyre'kçe) zf.* Seyrek olarak; oldukça seyrek; aralıklı olarak.

seyrekleme, [seyrek-le-me] *{ağız} is.* **1.** Sık yetişmiş olan bitkilerin bazılarını daha küçükken söküp atma işi; aralama. **2.** *zf.* Seyrek olarak; aralıklı. [DS]

seyrekleşme, [seyrek-le-ş-me] *is.* **1.** Seyrekleşmek işi. **2.** Bir ülke veya bölge nüfusunda çeşitli etmenlere bağlı olarak nüfus azalması.

seyrekleşmek, [seyrek-le-ş-mek] *dönşl. f. [ir]* **1.** Seyrek duruma gelmek; giderek uzayan aralıklarla yer almak; seyrelmek. **2.** Ögelerinden bir bölümünü yitirmek. **3.** Seyrek olarak görünmek; az ortaya çıkmak. **4.** Az bulunur olmak.

seyrekleştirme, [seyrek-le-ş-tir-me] *is.* Seyrekleştirmek eylemi.

seyrekleştirmek, [seyrek-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Seyrek duruma getirmek; seyrekleşmesine yol açmak; seyrekleşmesini sağlamak; seyreltmek.

seyrekleştirtmek, [seyrek-le-ş-tir-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Birisi aracılığı ile seyrekleştirmek işini yaptırmak; seyreklik kazandırtmak; seyrekletmek. [DS]

seyrekletmek, [seyrek-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* (Fide, fidan vb. için) aralarında bazılarını söktürmek suretiyle seyrek duruma getirtmek; seyrekleştirtmek; aralatmak. [DS]

seyreklik,-ği [seyrek-lik] *is.* **1.** Seyrek olma durumu; az bulunma, az görünme durumu. **2.** Dokumacılıkta, atkı ipliklerini daha aralıklı atmaktan doğan hata.

seyreksinek, [seğrek+sinek] *{ağız} is.* Kurt bırakan sinek; kurt sineği; dişi karasinek. [DS]

seyreletmek, [seyre(k)-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* (Topluluk için) dağılmak; az sayıda kimse kalmak. [DS]

seyrelir, [seḏ-re-l-mek > seyre-l-ir] *sf.* (Gaz ve çözelti halindeki sıvılar için) seyrelmeye yatkın olan.

seyrelme, [seḏre-mek > seyre-l-me] *is.* **1.** Seyrelmek işi. **2.** Bir gaz ortamın yoğunluğunun düşmüş olması; daha az yoğun olma.

seyrelmek, [seḏre-mek > seyre-l-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Aralarındaki uzaklık artmak. **2.** Zaman aralığı uzamak. **3.** Ögelerinin bir bölümünü yitirmek. **4.** (Gaz için) daha az yoğun duruma gelmek.

seyreltik,-ği [seyre-l-t-ik] *sf.* (Çözelti için) daha az oranda çözünmüş madde bulunan sıvı katılarak derişimi düşürülmüş olan.

seyreltiklik, -ği [seyre-l-t-ik-lik] *is.* **1.** Seyreltik olma durumu. **2.** *kim, fiz.* Bir çözeltinin hacminin çözünen maddenin kütlesine oranı.

seyreltilme, [seyre-l-t-il-me] *is.* **1.** Seyreltilmek eylemi. **2.** *kim.* Bir miktar daha su veya başka sıvı katılarak daha az yoğun duruma getirilme işlemi; derişimi düşürülme.

seyreltilmek, [seyre-l-t-il-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Seyrek duruma getirilmek; seyreltmek eylemi uygulanmak. **2.** *kim.* (Çözelti için) bir miktar daha su veya başka sıvı katılarak daha az yoğun duruma getirilmek; derişimi düşürülmek.

seyreltme, [seyre-l-t-me] *is.* **1.** Seyreltmek işi. **2.** *{ağız}* Sık biten bitkileri aralama. [DS]

seyreltmek, [seyre-l-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Seyrek duruma getirmek; seyrelmesini sağlamak; seyrekleştirmek. **2.** Bireyler arasındaki aralığı açmak; seyrekleştirmek. **3.** Benzer olaylar arasındaki zaman dilimini artırmak; seyrekleştirmek, **4.** (Derişim için) su veya daha az yoğunlukta sıvı katarak yoğunluğu azaltmak; derişimi düşürmek.

seyreltmeli, [seyre-l-t-me-li] *sf.* (Derin soğutucu için) helyum izotoplarının birbiri içinde seyreltilmesinden yararlanılarak yapılan, mutlak sıfıra yakın, çok düşük sıcaklık elde etmekte kullanılan.

seyrem, [seḏ-rē-mek > seḏ-re-m] *{eT} sf.* **1.** Yetersiz. **2.** (Su için) sığ. [Clauson]

seyremek[1]**,** [seğir-mek > seyre-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* **1.** Sinek konan etlerde kurt yumurtaları oluşmak; kurt atmak. **2.** (Et için) kokmaya başlamak. [DS]

seyremek[2]**,** [seğir-mek > seyre-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* Az kıpırdamak; seğirmek. [DS]

seyremek[3]**,** [seḏre-mek > seyre-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* **1.** Kendiliğinden aralıklanmak; seyrelmek. **2.** *gçl. f.* (Sebze fideleri için) bahçeye dikmek; şaşırtmak. [DS]

seyremlenmek, [seyrem-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Seyrekleşmek; sığlaşmak.

seyrenser, [seğir-mek > seğre-n-se-r ?] *{ağız} sf.* Akılsız; budala. [DS]

seyrerek, -ği [seyre(k)-rek] *(seyre:rek) {ağız} zf.* Aralıklıca; az seyrek. [DS]

seyretme, [Ar. seyr + T. et-me] *is.* Seyretmek eylemi.

seyretmek[1]**,** [Ar. seyr + T. et-mek] *gçl. f. [-(d)er]* **1.** Bir nesnenin duruşuna ve eylemine bilinçli olarak bakmak; hayranlıkla algılamak. **2.** Bir olayın geçişine katılmadan bakıp gözlemek; karışmayarak yalnızca bakmakla yetinmek; oralı olmamak. **3.** Öğrenmek, eğlenmek, görmek gibi amaçlarla bakmak; seyircisi durumunda olmak; izlemek. **4.** *gçsz. f.* (Araç için) yol almak; gitmek; ilerlemek. **5.** *gçsz. f.* (Hastalık için) sürmek; devam etmek. ☞ **Seyret!** *Umulmadık bir olayın geçeceğini tahmin ederek uyarmak.*

seyretmek[2], [seḍre-mek > seyre-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Aralamak; seyreltmek. [DS]

seyreyh, [seğir-mek > seğre-y-ik] *{ağız} sf.* Akılsız; budala. [DS]

seyricekli, [seyri-cek-li] *{ağız} sf.* Yerinde durmayan; kıpır kıpır eden. [DS]

seyrik[1]**, -ği** [seğir-mek > seğ(i)r-ik / seyrik] *{ağız} is.* **1.** Peynir kurdu. **2.** Kıl kurdu. **3.** Yara pisliği. **4.** Mikrop. [DS]

seyrik[2]**, -ği** [seğ-re-k / seğ-ri-k] *{ağız} is.* Keten tohumu; zeyrek. [DS]

seyrik[3]**, -ği** [seyrik] *{ağız} is.* Büyük akarsuların geçtiği taşlık yerler. [DS]

seyrimek[1], [seğir-mek > seyri-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Seğirmek. [DS]

seyrimek[2], [seyri-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Tavuk için) gıdaklamak. [DS]

seyru, [sayrı / sayru / seyru] *{ağız} is.* Hasta. [DS]

seyrüsefer, [Ar. seyr ü sefer] *{OsT} is.* Gidiş geliş; trafik. 🗗 **seyrüsefer güzergâhı,** *{OsT} Taşıtların bir yerden başka bir yere gitmek için izledikleri yol.*

seysana, [Ar. sā'is + Far. ḫāne => seysana] *{ağız} is.* Çeyiz. [DS]

seysen, [seksen > seysen] *{ağız} sf.* Seksen. [DS]

seysene, [Ar. sā'is + Far. ḫāne => seysana] *{ağız} is.* Çeyiz. [DS]

seysenmek, [seyse-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Korkmak; ürpermek. [DS]

seysimek, [Ar. se'ib => seysi-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* İşsiz kalmak; başıboş dolaşmak. [DS]

seysine, [Ar. sā'is + Far. ḫāne => seysine] *{ağız} is.* Çeyizin araba, at ve eşeklere yüklenmiş durumu. [DS]

seysinmek, [seys-in-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Oyalanmak; eğleşmek. [DS]

seyş, [say-mak > say-ış] *{eT} is.* Ödenek; tazminat. [DLT]

-seyüz, [-sa-y-uz / -seyüz] *{eAT} çek. e.* → -sayuz.

seyvan, [Far. sāyebān => sayvan / seyvan] *{ağız} is.* Çoban kulübesi. [DS]

seyvaz, [? seyvaz] *{ağız} is.* Taze sebze. [DS]

seyyaf, [Ar. seyf > seyyāf سياف] *(seyya:f) {OsT} sf.* **1.** Kılıç yapan kimse; kılıç ustası. **2.** Kılıçlı. **3.** *is.* Cellat.

seyyağı, [sağ+yağ-ı] *{ağız} is.* Sadeyağı. [DS]

seyyah, [Ar. seyāḥat > seyyāḥ سياح] *(seyya:h) {OsT} is.* Seyahat eden kimse; gezgin. 🗗 **seyyah vermek,** *tasvf. Bektaşilikte ve Mevlevilikte dervişlerden birine gezme izni vermek.*

seyyahîn, [Ar. seyyaḥīn سياحين] *(seyyahi:n, h kalın söylenir) {OsT} is.* Seyyahlar.

seyyahun, [Ar. seyyaḥūn سياحون] *(seyyahu:n) {OsT} is.* Seyyahlar.

seyyal,-li [Ar. seyelān > seyyāl سيال] *(seyya:l) {OsT} sf.* **1.** Akan; akıcı. **2.** *fiz.* Akışkan.

seyyalat, [Ar. seyelān > seyyālāt سيالات] *(seyya:la:t) {OsT} is.* Akışkanlar; akan şeyler; akıntılar.

seyyale, [Ar. seyelān > seyyāle سياله] *(seyya:le) {OsT} is.* Akan şey; sıvı. 🗗 **seyyāle-i berkiye,** *{OsT} Elektrik akımı.*

seyyallik, -ği [seyyal-lik] *is.* **1.** Akışkan olma durumu; akma. **2.** *ekon.* Arzın talebi, talebin de arzı kolayca karşıladığı durum.

seyyan, [Ar. siyyān سيان] *(seyya:n) {OsT} is.* → siyyan.

seyyanen, [Ar. siyyān > siyyānen سيّاناً] *(seyya:nen) {OsT} zf.* Eşit olarak.

seyyar, [Ar. seyr > seyyār / seyyāre سيار / سياره] *(seyya:r) {OsT} sf.* **1.** Belirli bir yeri olmayan; işini, mesleğini sürekli olarak bir yere gidip gelmek suretiyle yapan; gezici; gezen; dolaşan. **2.** (Eşya için) istenilen yere taşınıp götürülebilen; katlanıp açılabilen. 🗗 **seyyar lamba,** *Kafes içine alınmış ve taşınabilir nitelikteki elektrikli lamba.*‖ **seyyar mutfak,** *Silahlı kuvvetlerin muharebe ve tatbikat sırasında sıcak yemek ihtiyaçlarını karşılamak üzere tekerlekli araçlar üzerine kurulmuş ve taşınıp götürülebilir nitelikteki mutfak.*‖ **seyyar satıcı,** *Kendine ait bir satış yeri veya dükkânı olmayan, malları müşterilerin bulunduğu yerlere ve değişik mekânlara götürmek suretiyle satış yapan kimse.*‖ **seyyar tekke,** *argo. Esrar içmek için kullanılan otomobil.*

seyyarat, [Ar. seyyāre > seyyārāt سيارات] *(seyya:ra:t) {OsT} is. gök b.* Gezegenler. 🗗 **sayyārāt-ı gayr-i mer'iye,** *{OsT} gök b. Gözle görülemeyen ancak büyük dürbünlerle görülebilen gezegenler.*‖ **seyyārāt-ı süfliye,** *{OsT} gök b. İç gezegenler.*‖ **seyyārāt-ı ulviye,** *{OsT} gök b. Dış gezegenler.*

seyyare, [Ar. seyyār > seyyāre سياره] *(seyya:re) {OsT} is. gök b.* **1.** Gezegen. **2.** Kervan; kafile.

seyyi, [Ar. seyyi' / seyyi'e سيئ / سيئه] *(seyyi:) {OsT} sf.* Uygunsuz; kötü; fena.

seyyiat, [Ar. seyyi'e >seyyi'āt سيئات] *(seyyia:t) {OsT} is.* Kötülükler; fenalıklar.

seyyib, [Ar. seyyib / seyyibe سيب / سيبه] *{OsT} is.* Dul kadın.

seyyibat, [Ar. seyyib >seyyibāt سيبات] *(seyyiba:t) {OsT} is.* Dul kadınlar.

seyyibe, [Ar. seyyib => *(yanlış olarak)* seyyibe سيبه] *{OsT} is.* Dul kadın.

seyyibun, [Ar. seyyib > seyyibūn سيبون] *(seyyebu:n) {OsT} is.* Dul kalmış kadınlar.

seyyid, [Ar. seyyid / seyyide سيد / سيده] *{OsT} is.* **1.** Bir topluluğun ileri gelen kişisi; lider; önder; efendi. **2.** Hz. Muhammed'in soyundan olan kimse. ◻ **seyyid-i kâinât,** *{OsT} 1. Evrenin beyi. 2. Hz. Muhammed.*|| **seyyid-i nev'-i beşer,** *{OsT} 1. İnsan türünün efendisi, ulusu. 2. Hz. Muhammed.*|| **seyyidü'l-âfak,** *{OsT} 1. Ufukların efendisi; göklerin efendisi. 2. Hz. Muhammed.*|| **seyyidü'l-ebrār,** *{OsT} 1. Hayır sahiplerinin, doğruların, dindarların efendisi; göklerin efendisi. 2. Hz. Muhammed.*|| **seyyidü'l-enām,** *{OsT} 1. Bütün halkın efendisi. 2. Hz. Muhammed.*|| **seyyidü'l-enbiyā,** *{OsT} 1. Peygamberlerin efendisi. 2. Hz. Muhammed.*|| **seyyidü'l-kevneyn,** *{OsT} 1. Her iki dünyanın efendisi. 2. Hz. Muhammed.*|| **seyyidü'l-muhācirîn,** *{OsT} 1. Göçmenlerin efendisi. 2. Hz. Muhammed.*|| **seyyidü'l-mürselîn,** *{OsT} 1. Gönderilmişlerin, peygamberlerin efendisi. 2. Hz. Muhammed.*|| **seyyidü's-sakaleyn,** *1. Her iki dünyanın efendisi. 2. Hz. Muhammed.*

seyyidan, [Ar, seyyid > seyyidān سيدان] *(seyyida:n) {OsT} is.* Hz. Muhammed'in torunlarından Hasan ve Hüseyin'in ikisine birden verilen ad.

seyyidî, [Ar. seyyid > seyyidī سيدى] *(seyyidi:) {OsT} sf.* **1.** Seyide ait; seyitle ilgili. **2.** *is. "Ey benim efendim!"* anlamında ünlem sözü.

seyyie, [Ar. seyyi' > seyyi'e سيئه] *{OsT} is.* **1.** Kötülük; fenalık. **2.** Karşılaşılan kötü durum sonucu çekilen sıkıntı. **3.** Suç; günah.

seza, [Far. sezā سزا] *(seza:) {OsT} sf.* Uygun; yaraşır. ◻ **sezā-vār,** *{OsT} Yaraşır; uygun; münasip.*|| **sezāvārî,** *{OsT} Uygunluk.*|| **sezā-yi sîne,** *{OsT} 1. Göğse yakışan. 2. Göğüste taşımaya layık.*|| **sezā-yi takrîz,** *{OsT} Övgüye layık.*|| **sezā-yi tezlîl,** *{OsT} Alçak görülmeye, alçaltılmaya layık.*

sezab, [Far. sez-āb سزاب] *(seza:b) {OsT} is. bot.* Su teresi.

sezab, [Ar. sedāb / seẕāb سذاب] *{OsT} is. bot.* Sedef otu.

sezabiye, [Ar. sedeb > sedebiyye] *{OsT} is. bot.* Sedef otugiller, *(Rutaceae).*

sezar, [Lat. caesar > Fr. césar] *is.* **1.** Sezar ailesinden gelen imparator. **2.** Bütün Roma imparatorlarına, sonraları da Germen imparatorlarına verilen unvan. **3.** *mecaz.* Despot; hükümdar. ◻ **Sezarın karısından şüphe edilmemelidir.** *Bir kimse, şüphe edilecek duruma düşmemelidir, anlamında kullanılır.*

sezarizm, [Fr. césarisme] *is.* Sezar tarafından ortaya konan bütün devlet yönetimlerinin tek bir elde toplanmasını esas alan yönetim biçimi.

sezaryen, [Lat. caedere *(kesmek)* > caesar *(ana karnından ameliyatla alınan bebek)* > Fr. césarien] *is. tıp.* Kadının döl yatağını keserek çocuğu çıkarmak biçiminde gerçekleştirilen ameliyatlı doğum. ◻ **sezaryen yapmak,** *Sezaryen ameliyatı uygulamak.*

sezaryenli, [sezar-yen-li] *sf.* (Kadın için) sezaryen ameliyatı ile çocuk doğurmuş olan.

sezavar, [Far. sezā-vār] *(seza:va:r) {OsT} sf.* Uygun; yaraşır.

sezavari, [Far. sezā-vārī] *(seza:va:ri:) {OsT} is.* Uygunluk; yaraşırlık.

sezdiriş, [sez-dir-iş] *is.* Sezdirmek eylemi ve biçimi.

sezdirme, [sez-dir-me] *is.* Sezdirmek eylemi.

sezdirmek, [sez-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Sezmesini sağlamak; sezmesine yol açmak; bir kimsenin dolaylı olarak bir şeyi anlamasına sağlamak.

sezeğen, [sez-mek > sez-eğen] *{ağız} sf.* Tez sezen; iyi sezen; duyarlı. [DS]

sezek[1], [sez-mek > sez-ek] *{ağız} sf.* → sezeğen. [DS]

sezek[2], [sez-ek] *{ağız} is.* Tuzak; pusu. [DS]

sezekçi, [sez-ek-çi] *{ağız} is.* Gözetleyici. [DS]

sezeklemek, [sez-mek > sez-ek-le-mek / sez-ik-lemek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Anlamak, bilmek istemek. **2.** Gözetlemek. [DS]

sezemi, [sezemi] *{ağız} is.* Süt. [DS]

sezerlenmek, [sez-er-le-n-mek سزرلنمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* Sezer gibi olmak.

sezgi, [sez-gi] *is.* **1.** Akıl yürütme olmaksızın, gerçeğin doğrudan kavranması veya elde edilmesi, bilinmesi. **2.** Bir şeyin olacağı hakkında bilimsel yollardan kanıtlanması mümkün olmayan bilme durumu; önsezi. **3.** Sezme yeteneği; seziş.

sezgici, [sez-gi-ci] *sf.* **1.** Sezgiciliğe ilişkin. **2.** *is.* Sezgicilik yanlısı kimse.

sezgicilik,-ği [sez-gi-ci-lik] *is.* **1.** *fel.* Bilgiyi sezgiye dayandıran öğreti. **2.** Matematiksel bir teorideki bağlantıların ancak önceden görülmesi yani sezgi yoluyla kurulabileceğini savunan öğreti.

sezgili, [sez-gi-li] *sf.* **1.** (Bilgi için) sezgi ile kazanılan; sezgiye dayanan. **2.** (Kişi için) sezme gücü gelişkin olan; anlayışlı. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** *{ağız}* Duygulu; içli. [DS]

sezgin, [sez-mek > sez-gin] *sf.* **1.** Sezmiş; çabuk anlamış. **2.** (Kişi için) sezme gücü yüksek; anlayış sahibi. **3.** *{ağız}* Duygulu. [DS]

sezgisel, [sez-gi-sel] *sf.* Sezgiye ilişkin; sezgi ile ilgili; sezgiden kaynaklanan. ◻ **sezgisel bilgi,** *fel. Spinoza'ya göre düşünülen şey ile düşünen şey arasındaki tam uygunluk.*

sezgün, [sez-gin / sez-gün] *{ağız} sf.* → sezgin. ◻ **sezgün olmak,** *{ağız} Sezer gibi olmak.* [DS]

sezi, [sez-mek > sez-i سزى] *is.* **1.** *{OsT}* Zan; şüphe. **2.** *(1935)* Sezme eylemi; sezgi.

sezig, [séz-mek > sēz-ig] *(se:zig) {eT} is.* Şüphe; güvensizlik; tereddüt.

sezik, [séz-mek > sēz-ik سزك] *(se:zik) {eT} is.* **1.** Seziş; sezme. [DLT] [Gabain] **2.** *{eAT} {OsT}* Sezgi; zan; tahmin. **3.** *{ağız} sf.* Duygusuz; gamsız. [DS]

seziklemek, [sez-ik > sez-ik-le-mek سزكلمك] *gçl. f. [-r]* **1.** *{OsT}* Sezer gibi olmak; farkına varmak. **2.** *{ağız}* Anlamak istemek. [DS] **3.** *{ağız}* Gözetlemek. [DS]

seziklenmek, [sez-ik-le-n-mek سزكلنمك] *{OsT} dönşl. f. [-ir]* Sezer gibi olmak.

sezikmek, [séz-mek > sēz-ik-mek] *{eT} is.* Sezmek. [DLT]

sezilme, [sez-il-me] *is.* Sezilmek işi.

sezilmek, [sez-il-mek] *edil. f. [-ir]* Sezgi yoluyla anlaşılmak; kestirilmek; hissedilmek.

sezindirme, [sez-in-dir-me] *is.* Sezindirmek eylemi.

sezindirmek, [sez-in-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Birinin bir şeyi bir parçacık sezmesini sağlamak; sezinletmek.

sezinilmek, [sez-in-mek>sez-in-il-mek سزنلمك] *{OsT} edil. f. [-ür]* Sezilmek.

sezinleme, [sez-in-le-me] *is.* Sezinlemek eylemi.

sezinlemek, [sez-in-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir olayı veya durumu sezer gibi olmak; bir parça sezmek.

sezinleyiş, [sez-in-le-y-iş] *is.* Sezinlemek eylemi veya biçimi.

sezinme, [sez-in-me سزنمه] *is.* **1.** Sezinmek işi. **2.** *{eAT}* Zan; tahmin.

sezinmek, [séz-mek *(hissetmek; sezmek; ileriyi görmek)* > sez-in-mek] *dönşl. f. [-ir] {eT}* **1.** Kuşkulanmak; şüphelenmek; sanmak. [DLT] [İKPÖy.] **2.** Durum ve davranışları değerlendirme yoluyla bir parça sezer gibi olmak; sezmek. **3.** *{ağız}* Bir işi olmadan önce duymak. [DS]

sezinsemek, [sez-in-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* Sezer gibi olmak. [DS]

sezirgendirmek, [sez-ir-ge-n-dir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Duyurmak; sezdirmek. [DS]

sezirgenmek, [sez-ir-ge-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Sezer gibi olmak. [DS]

seziş, [sez-iş] *is.* **1.** Sezmek eylemi veya biçimi. **2.** Sezmek eyleminin sonucu.

sezişli, [sez-iş-li] *{ağız} sf.* **1.** Anlayışlı. **2.** Duygulu; içli. [DS]

sezme, [sez-me] *is.* **1.** Sezmek eylemi. **2.** Sezgi yoluyla kestirmek eylemi. ☞ **sezme söz,** *{OsT} İlham suretiyle duyulmuş söz; hissedilmiş söz.*

sezmek, [sez-mek سزمك] *gçl. f. [-er]* **1.** Bir şeyi, bir durumu veya olayı bazı belirtiler yardımıyla kestirmek; tahmin etmek; zannetmek. *{eT} {eAT} {OsT} (aymı)* **2.** Fark etmek; anlamak; seçmek. *{eAT} {OsT} (aymı)* **3.** *{eAT} {ağız}* Duymak; hissetmek. [DS]

sezon, [Lat. satio *(ekim zamanı)* > Fr. saison] *is.* **1.** Mevsim. **2.** Yıl içinde belirli aralıklarla tekrarlanan etkinlik süresi. **3.** Bir etkinliğin en yoğun duruma ulaştığı zaman.

sezonluk, -ğu [sezon-luk] *sf.* Yalnız bir dönemi kapsayan; bir dönem kullanılabilen; mevsimlik.

sezü, [? sezü] *is.* Akdeniz bölgesinde yetişen ve kabuklarından şişe mantarı üretilen bir tür meşe; mantar meşesi, *(quercus suber).*

sezyum, [Lat. caesius *(mavi)* > Fr. caesium / césium] *(se'zyum) is. kim.* Atom numarası 55, atom ağırlığı 132,91, yoğunluğu 1,9 olup 28°C'de ergiyen, 670°C'de kaynayan, uçuk sarı renkli potasyuma benzeyen bir alkali element, sembolü: Cs.

sfagnum, [Lat. sphagnum] *(s'fa'gnum) is. bot.* Bataklık yosunu, *(Sphagnum).*

sfenks, [Es. Mısır d. kepes-ankh > Lat. sphinx / Yun. sphinks] *(s'fenks) is.* **1.** Yunan mitolojisinde yolculara bilmece soran, bilmeyenleri yuttuğuna inanılan bir efsanevi canavar. **2.** Eski Mısırlılardan kalma kadın başlı aslan vücutlu heykel.

-sı-, [-sı- / -si- / -su- / -sü-] *{eT} yap. e.* İsimlerden fiil türeten ek. Benzetme ve gibi sayma kavramları katarak fiiller türetir. Çoğunlukla kendisinden sonra *-n* dönüşlülük eki getirilerek kullanılır: *yadsımak, yersimek 'tahıl nemlenerek toprak gibi kokmak', yüksünmek, tiksinmek, gereksinmek, kuruğ-sı-mak (kurumaya başlamak)*

-sı[1], [-ı / -i / -u / -ü / -s-ı / -s-i / -s-u / -s-ü] *{eT} {eAT} çek. e.* → -ı.

-sı[2], [sıġ > -sı / -si / -su / -sü] *yap. e.* **1.** İsimlerden sıfat türeten ek. Kelimenin kökünde belirtilen varlığa ait olma, özelliklerini taşıma, benzerlik, gibilik, yakınlık kavramlarını katarak sıfatlar türetir: *kadınsı, erkeksi, çocuksu, buğdaysı, leyleksi, ağaçsı, ipsi, kalkansı, ayrıksı.* **2.** İsimden isim yapma ekidir. *yan-sı (yan, kenar), sinsi, tütsü.* **3.** *{eAT}* İsimden "kadar" anlamına yakın kavramlar veren zarflar türetir. *artuk-sı, ayruḫ-sı.*

-sı-[2], [-si- / -su- / -sü-] *yap. ek.* İsimlerden fiil türeten ek. Benzetme ve gibi sayma kavramları katarak fiiller türetir. Çoğunlukla kendisinden sonra *-n* dönüşlülük eki getirilerek kullanılır: *yadsımak, yersimek "tahıl nemlenerek toprak gibi kokmak', yüksünmek, tiksinmek, gereksinmek.*

sı, [sı] *{eT} is.* Budistlere mahsus manastır. [EUTS]

sıa, [Ar. ṣa've > ṣı'ā صعا] *(sıa:) {OsT} is. zool.* Kuyruksallayanlar.

sıab, [Ar. ṣa'b > ṣı'āb صعاب] *(sıa:b) {OsT} is.* Çetin işler; güç şeyler.

sıbag, [Ar. ṣıbġ > ṣıbāġ صباغ] *(sıba:ğ) {OsT} is.* **1.** Boya. **2.** Yaradılış.

sıbg, [Ar. ṣıbġ / ṣabġ / ṣıbġa صبغ / صبغه] *{OsT} is.* **1.** Boyamak için kumaş vb. batırılan boya. **2.** İspirto veya eter gibi bir eriticide eritilmiş boya maddesi; tentür. **3.** *hrist.* Vaftiz. **4.** Mezhep; din.

sıbıç, -cı [sıbıç] *{ağız} is.* Meyve sapı. [DS]

sıbılık, -ğı [? sıbilik] *{ağız} is.* Silinmiş, parlak, cilalı taş veya ağaç. [DS]

sıbırdamak, [zıb / sıb *(yans.)* > sıb-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Koşmak. [DS]

sıbırmak, [sıbır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Öfkeyle saldırmak. [DS]

sıbıtmak, [sıb-ıt-mak / sıp-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Atmak; fırlatmak. **2.** Bir şeyi gizlemek veya çalmak; yok etmek. **3.** Bir kimsenin arkasından konuşmak; o gittikten sonra haddini bildireceğini söylemek. **4.** Başından atmak; savmak. [DS]

sıbız, [sıbız / sibiz] *{eT} sf.* Ahmak. [DLT]

sıbızgı, [*eT.* sıbız-ġu > sıbız-gı] *{ağız} is.* **1.** Tüfek namlusu. **2.** Kaval. [DS]

sıbızgu, [sıbız-ġū] *(sıbızgu:) {eT} is.* Düdük; boru; zurna. [DLT]

sıbt, [Ar. sıbṭ سبط] *{OsT} is.* **1.** Torun. **2.** Aile; soy.

sıbtan, [Ar. sıbṭ > sıbtān سبطان] *(sıbta:n) {OsT} is.* Torunlar; iki torun.

sıbteyn, [Ar. sıbṭ > sıbṭeyn سبطين] *{OsT} is.* **1.** İki torun. **2.** (İlk harfi büyük yazılır) Hz. Muhammed'in torunları olan Hasan ve Hüseyin için kullanılan özel isim.

sıbuzgu, [sıbuz-ġū] *(sıbuzgu:) {eT} is.* → sıbızgu.

sıbvan, [Ar. ṣabī > ṣıbvān صبوان] *(sıbva:n) {OsT} is.* Çocuklar.

sıbyan, [Ar, ṣabī > ṣıbyān صبيان] *(sıbya:n) {OsT} is.* Çocuklar. 🗗 **sıbyan mektebi,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, beş ve altı yaşındaki çocukların devam ettiği ilköğretim kurumlarına verilen ad; ana okulu; ana sınıfı.*

sıbye, [Ar. ṣabī > ṣıbye صبيه] *{OsT} is.* Çocuklar.

sıcacık, -ğı [sıca(k)-cık] *(sı'cacık) sf.* **1.** Hoşa gidecek biçimde sıcaklığı olan; yeterli sıcaklıkta olan. **2.** *mecaz.* İçten; samimi; hoş; güzel; sevimli.

sıcak, -ğı [ısıg *(sıcaklık)* > ısıg-cak > ısı-cak > sıcak] *sf.* **1.** Sıcaklığı, vücut sıcaklığına göre biraz fazla olan. **2.** Yakmayacak kadar sıcaklığı olan; üşümeyi engelleyecek kadar ısıtan; sıcaklık duyumu oluşturan. **3.** Yaydığı ısı bakımından oldukça yüksek sıcaklık veren; fazla ısı veren; çok ısınmış olan; kavurucu. **4.** (Dönem; mevsim vb. için) atmosferden gelen ısının normal veya ortalama sıcaklıktan fazla oluşu. **5.** (Yer ve nesneler için) ısıyı toplayan veya tutan. **6.** *mecaz.* Dostça olan; sevgi ve şefkatle dolu olan. **7.** *mecaz.* (Olay, durum ve eylem için) çok hareketli, çalkantılı veya çetin olan. **8.** *mecaz.* Haz ve huzur veren; kulağa veya göze hoş gelen; insanı saran. **9.** *is.* Havadaki yüksek ısı; hararet. **10.** Hamam. **11.** Sıcak olan yer. **12.** *{ağız}* Fırıncıların ücretle pişirdikleri hamurdan aldıkları ekmek. [DS] **13.** *zf.* Isısı fazla olarak; sıcak olarak. **14.** İlgi ve yakınlık duyduğunu gösterir biçimde; samimiyetle; içtenlikle. 🗗 **sıcağa girmek,** *{ağız} (Kadınlar için) çocuğu olması amacıyla sıcak suya girmek veya oturmak.* [DS]|| **sıcağı geçmek,** *{OsT} Çok sevmek; yanıp tutuşmak.*|| **sıcağı sıcağına,** *Üzerinden çok zaman geçmeden veya geçirmeden; olayın hemen ardından.*|| **sıcak bakmak,** *İlgi duyduğunu belirtmek; yakınlık göstermek; ilgilenmek.*|| **sıcak basmak,** *(Hava ve ortam için) hızlı bir şekilde sıcaklık artmak.*|| **sıcak basması,** *Birdenbire gelen geçici sıcaklık duygusu.*|| **sıcak bastırmak,** *(Hava ve ortam için) hızlı bir şekilde sıcaklık artmak.*|| **sıcak dalgası,** *Atmosferde oluşan sıcak ortamın bir bölgeyi etkisi altına alması durumu.*|| **sıcak dövme,** *Metalürjide, madeni ısıtmaya ve sıcakken döverek şekil vermeye dayanan işleme tekniği.*|| **sıcak harp,** *Silahlı savaş.*|| **sıcak hevet,** *{ağız} Hamamda terleme bölümü.* [DS]|| **sıcak kuşak,** *Yerkürenin dönenceler arasında kalan bölümü.*|| **sıcak olmak,** *Ortamdaki sıcaklık hissedilir derecede artmak; ısı miktarı fazlalaşmak.*|| **sıcak otu,** *bot. 1.* → acı yavşan. *2.* → kısamahmut.|| **sıcak para,** *ekon. Tedavüle çıkan para.*|| **sıcak renkler,** *Kırmızı, turuncu, sarı ve bunların tonlarına verilen ad.*|| **sıcak savaş,** *Silahlı savaş.*|| **sıcak sıcak,** *1. Çok sıcak; sıcacık. 2. Tadı ve lezzeti gitmeden.*|| **sıcak yel,** *{ağız} Sam yeli.* [DS]|| **sıcak yüz göstermek,** *Birine yakın davranmak; yakınlık göstermek; ilgilenmek.*|| **sıcak yüzlü,** *Cana yakın; sevimli.*

sıcakdam, [sıcak+dam] *{ağız} is.* Hamam. [DS]

sıcakça, [sıcak-ça] *sf.* Biraz sıcak; sıcağa yakın.

sıcakkanlı, [sıcak+kan-lı] *sf.* **1.** (Hayvanlar için) vücut sıcaklığı içinde bulunduğu ortamdan bağımsız olan; sıcakkanlılık gösteren. **2.** *mecaz.* Çevresindekilerle kısa zamanda dost olan; sevimli; cana yakın. 🗗 **sıcakkanlı hayvanlar,** *biy. Vücut ısıları az çok sabit olan hayvanlar.*

sıcakkanlılık, -ğı [sıcak+kan-lı-lık] *is.* **1.** Sıcakkanlı olma durumu. **2.** *zool.* Kuşlar ve memeliler gibi, dış ortamın sıcaklığı ne olursa olsun iç ortamının sıcaklığı hep aynı kalan hayvanların özelliği. **3.** *mecaz.* Sevimli, cana yakın olma durumu.

sıcaklamak, [sıcak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Terlemek. [DS]

sıcaklaşma, [sıcak-la-ş-ma] *is.* Sıcaklaşmak eylemi.

sıcaklaşmak, [sıcak-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Sıcak duruma gelmek; ısınmak.

sıcaklaştırma, [sıcak-la-ş-tır-ma] *is.* Sıcaklaştırmak eylemi.

sıcaklaştırmak, [sıcak-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.**

Sıcak duruma getirmek; sıcaklaşmasını sağlamak. **2.** Resimde daha sıcak renkler kullanmak.

sıcaklık, -ğı [sıcak-lık] *is.* **1.** Sıcak olan şeyin özelliği, niteliği; sıcak olan şeyin etkisi; hararet. **2.** Bir sıcaklıkölçer ile ölçülebilen ısı derecesi; sühunet. **3.** Isı. **4.** Hamamlarda yıkanma yeri. **5.** *mecaz.* İçten gelen yakınlık; dostluk; sevgi; sevimlilik. **6.** Kırmızı, turuncu ya da sarı renk hakimiyeti. **7.** *{ağız}* Kahve ve çay fincanı. [DS] **sıcaklık dairesi,** *{ağız} Tabaklıkta, derilerin kurutulduğu sepi yeri.*|| [DS] **sıcaklık duyumu,** *Dere üzerindeki ve vücut içindeki ısı değişikliklerini algılama ve ayarlamaya ilişkin genel duyarlılık alanı.*|| **sıcaklık kat sayısı,** *Elektriksel bir büyüklüğün sıcaklığa bağlı olarak kazandığı değişimin kat sayısı.*|| **sıcaklık seviyesi,** *Bir noktadan başka bir noktaya ısıl enerji gitmesine yol açan sıcaklık derecesi.*|| **sıcaklık yöntemi,** *Yumurtlama zamanını ve döllenmenin olmayacağı zamanı belirlemek amacıyla kadınlarda sabahları vücut sıcaklığına bağlı gebeliği önleme yöntemi.*

sıcaklıkölçer, [sıcak-lık+ölç-er] *is.* Havanın, vücudun vb. şeylerin sıcaklığını ölçmeye yarayan araç; termometre; derece.

sıcaklıkyayar, [sıcak-lık+yay-ar] *is. tıp.* Tedavi amacıyla kızılötesi ışınları yaymaya yarayan alet; termograf.

sıcaklıkyazar, [sıcak-lık+yaz-ar] *is.* Termometre tarafından belirlenen sıcaklıkları tespit eden, bir yere yazan veya kaydeden alet.

sıcamak, [sıca-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-c(ı)-yor]* Isınmak. [DS]

sıcancık, -ğı [sıçan-cık] *{ağız} is.* (Evde kirli çamaşır yıkandığı zaman çok fare olacağına inanılan) 13 Mayıs günü. [DS] **sıcancık kuşu,** *{ağız} Tarla sıçanları ile beslenen bir tür yırtıcı kuş.* [DS]

sıcıl, [su-cul ?] *{ağız} is.* Kurbağa. [DS]

sıcramagündüz, [sıc-ra-ma + gündüz] *{ağız} is.* Ay ışığı; dolunay. [DS]

sıçalak, -ğı [sıç-mak > sıç-alak] *{ağız} sf.* (Hayvan için) sık sık, oraya buraya dışkı yapan. [DS]

sıçan, [sıç-kan > sıç-an] *is. zool.* **1.** Sıçangillerden, yeryüzünün hemen her bölgesinde yaşayan, fareden iri pek çok türü bulunan zararlı kemirgen hayvanların ortak adı; *(Rattus rattus).* **2.** Fare. **3.** *argo.* Bakkal. **sıçana dönmek,** *Üstü başı ıslanmak; çok ıslanmak; tepeden tırnağa ıslanmak.*|| **sıçan deliği bin akçe olmak,** *Kaçıp saklanacak yer bulamamak.*|| **sıçan deliğine paha biçilmez olmak,** *Bir tehlike karşısında sığınılacak, korunulacak yer bulmakta sıkıntı çekmek.*|| **sıçan derisi,** *Köstebek türü hayvanların derisinden yapılan kürk; köstebek kürkü.*|| **sıçan dikeni,** *bot.* → tavşan kirazı.|| **sıçan kırı,** *Koyu gri renk; bu renkte olan.*|| **sıçan olmadan çuval delmek,** *Bir konuda yeterli bilgi edinmeden veya yeteri kadar ustalık kazanmadan büyük işler yapmaya kalkışmak.*|| **sıçan otu,** *bot.* → sıçan kulağı.|| **sıçan oynağı,** *{ağız} İyileşmesi güç yara.* [DS]|| **sıçan ölüsü,** *{ağız} Kesilmeden bütün olarak kurutulan armut.* [DS]|| **sıçan yolu,** *{OsT} Düşman ateşinden korunmak için açılan yer altındaki tüneller, yollar; lağım yolları.*

sıçancıl, [sıçan-cıl] *sf.* **1.** Sıçanlarla beslenen; farecil. **2.** *is. {OsT}* Gücüğen denilen bir alıcı kuş. **3.** *{ağız}* Kerkenez. [DS] **4.** *{ağız}* Çok fare yakalayan avcı kedi. [DS] **5.** *{ağız}* Çıtasız kâğıt uçurtma. [DS]

sıçandişi, [sıçan+diş-i] *is.* **1.** Giysi veya bir kumaşın kıyısına iplik çekmek suretiyle yapılan işlemeli dikiş; antika. **2.** Marangozlukta ve mobilyacılıkta diş derinliği fazla olmadan freze ile açılarak enine ve boyuna yapılan bir tür ahşap birleştirme işlemi. **3.** Mobilyaların kenarlarına geçirilen ve diş gibi çıkıntıları bulunan süs ögesi. **4.** Bazı çorapların üs kısımlarına yapılan süslü desen. **5.** *{ağız}* Mendil, örtü gibi eşyaların kenarlarına yapılan bir tür dikiş. [DS] **6.** *{ağız}* Küçük ince kar. [DS]

sıçanduzağı, [sıçan + Far. duzah > sıçan+tuzağı] *{ağız} is.* Aldatılma; fak. [DS]

sıçangiller, [sıçan-gil-ler] *is. zool.* Omurgalılardan, dünyanın hemen her yerinde rastlanan, hemen her ortama uyabilen, sıçanları ve sıçanımsıları içine alan familya, *(Muridae).*

sıçanımsılar, [sıçan-ımsı-lar] *is. zool.* Kemiriciler takımının alt takımı, *(Myomorpha).*

sıçankulağı, [sıçan+kula(k)-ı] *is. bot.* **1.** Çuha çiçeğigillerden, tohumları halk hekimliğinde balgam söktürücü ve idrar artırıcı olarak kullanılan, tarla ve yol kenarlarında kendiliğinden yetişen, çeşitli renklerde çiçekler açan bir otsu bitki; mercanköşk, *(Anagallis arvensis).* **2.** Yabani mercanköşk.

sıçankuyruğu [sıçan+kuyru(k)-u] *is.* **1.** Sinekle balık avlamakta kullanılan, genellikle ipek veya naylondan örülerek hazırlanmış, uçlara doğru gidildikçe incelen bir tür olta. **2.** Delikleri genişletmekte kullanılan ince ve konik uzun bir eğe türü. **3.** *{ağız}* Kaşık saplarına süs yapmakta kullanılan bir dülger aracı. [DS]

sıçanlamak, [sıçan-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor] folk.* Kırkını dolduran bebeğe, gittiği yerde yumurta, mendil, çorap, ekmek gibi hediyeler vermek. [DS]

sıçanlık, -ğı [sıçan-lık] *is. folk.* Yeni doğan bebeklere kırk gezmesine çıktıklarında verilen yumurta ve şeker gibi hediyeler.

sıçanotu, [sıçan+ot-u] *is.* **1.** *kim.* Halk arasında arseniğe verilen ad. *{eAT} (aymı)* **2.** *{ağız}* Bir tür yonca. [DS]

sıçgak, [sıç-mak > sıç-ğāk] *(sıçga:k) {eT} sf.* Sıçırgan; sık sık sıçan. [DLT]

sıçgan, [sıç-mak > sıç-ğān] *(sıçga:n) {eT} sf.* **1.** Sıçan; fare. [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** On iki hayvanlı Türk takviminde birinci yılın adı. [EUTS] **sıçgan**

yılı, *Türklerin on iki hayvanlı takvimlerinde birinci yılın adı.* [DLT]

sıçganak, -ğı [sıç-ġan-ak] *{eT} is.* Küçük fare. [Clauson]

sıçı, [Çin. ssü chih => sıçī] *(sıçı:) {eT} sf.* Sınır; hudut. [EUTS]

sıçık, [sıç-mak > sıç-ık] *{eT} is.* Arka; kıç; göt. [EUTS]

sıçılıg, [sıçī > sıçī-lıġ] *(sıçı:lığ){eT} sf.* Çevrili; sınırlı; hudutlu. [EUTS]

sıçınamak, [sıç-ı-n-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(ı)-yor]* Sıçramak. [DS]

sıçırgan, [sıç-ır-gan] *sf.* (Hayvan için) ishale yakalanmış olup her tarafı pisliği ile kirleten.

sıçırganlık,-ğı [sıç-ır-gan-lık] *is.* Sıçırgan olma durumu.

sıçırtmak, [sıç-mak > sıç-ır-t-mak] *gçl. f. [-ır] kaba.* Sıçmak işini yaptırmak; dışkısını yapmasına sebep olmak.

sıçıtmak, [sıç-mak > sıç-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sıçırtmak. [DLT]

sıçkan, [sıç-mak > sıç-ġān] *(sıçka:n) {eT} is.* **1.** Sıçan; fare. [EUTS] [Gabain] **2.** On iki hayvanlı Türk takviminde birinci yılın adı. [EUTS]

sıçma, [sıç-ma] *is.* Sıçmak eylemi; dışkının vücuttan dışarı atılması durumu.

sıçmak, [sıç-mak] *gçsz. f. [-ar]* **1.** *kaba.* Dışkıyı doğal yolla dışarı atmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** *mecaz. argo ve küfür.* Bozmak; berbat etmek.

sıçon, [sıçan > sıçon] *{ağız} is.* İri bir fare. [DS]

sıçoyul, [sıç+oy-ul ?] *{ağız} is.* **1.** Bukalemun. **2.** Bir tür fare. [DS]

sıçrağan, [sıçra-mak > şıçra-ġan صجراغن] *{OsT} sf.* Çok sıçrayan.

sıçrama, [sıç-ra-ma] *is.* **1.** Sıçramak eylemi veya durum. **2.** Kasların gerilip yay gibi aniden açılmasıyla vücudun yerden yükselip havalanması. **3.** Aradaki evreleri atlayarak başka bir düzeye, dereceye geçiş. **4.** *spor.* Atletin atlamaya başladığı sırada yaptığı hamle. **5.** Bir hayvanın, vücudunu aniden yukarıya veya ileriye doğru fırlatarak bulunduğu yüzeyle ilgisini kesmeye dayanan hareket biçimi. **6.** *bsy.* Bir programda, bir dallanma komutunun yürütülmesi sırasında uygulanacak bir komutun adres ya da etiketinin belirtilmesi ile işlem sırasının değiştirilmesi. ⧉ **sıçrama ayağı,** *spor. Atletin atlamada ilk hamleyi yaptığı ayak.*|| **sıçrama aygıtı,** *Hayvanların sıçramasını sağlayan organlar.*|| **sıçrama kat sayısı,** *Bir cismin, kendine çarpan hareketli katı cisme, aldığı kinetik enerjiyi geri verişini belirleyen mekanik belirleyici.*|| **sıçrama tahtası,** *Araçtan atlamalarda yükselme hızı kazanmak amacıyla üzerine hızla basılan, yaylı ve esnek tahtadan yapılma eğik yüzeyli araç; yaylı atlama tahtası.*

sıçramak, [*eT.* saç-rā-mak > sıçra-mak] *gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* **1.** (İnsan, hayvan için) ayakların ani ve hızlı itme hareketiyle yer veya bulunduğu zemin ile ilişiğini keserek yukarı veya ileriye doğru yükselmek. **2.** (İnsan için) ani ve şiddetli bir heyecan veya uyarı, yoğun bir duygu veya şiddetli bir ses yüzünden bulunduğu yerde sarsılmak; irkilmek. **3.** Yerinden koparak veya bir engele çarparak parçalar hâlinde savrulmak. **4.** Arada bir boşluk bırakarak veya bir engeli aşarak geçmek. **5.** Bulunduğu yerden veya şeyden başka bir yere veya şeye geçmek; orayı da etkisi altına almak; yayılmak. **6.** Bir şeyden onunla ilgisi olmayan başka bir işe geçmek. **7.** Yükselmek, terfi etmek. **8.** Havaya fırlayıp düşmesine neden olan bir hareketle savrulmak. **9.** (Sıvı için) fışkırarak değdiği yerde leke bırakacak şekilde etrafa dağılmak.

sıçramalı, [sıç-ra-ma-lı] *sf.* Sıçrama ile yapılan; sıçramaya dayanan.

sıçratma, [sıç-ra-t-ma] *is.* Sıçratmak işi.

sıçratmak, [sıç-ra-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Birinin sıçramasına, irkilmesine neden olmak; sıçramasını sağlamak. **2.** Bir şeyin fırlamasına veya yerinden başka bir yere atlamasına neden olmak. **3.** Bir sıvının birinin üstüne veya bir yere sıçramasına neden olmak.

sıçrayıcı, [sıç-ra-y-ıcı] *sf.* (Hayvan için) yer değiştirme işini sıçrama tarzında yapan; sıçrayarak ilerleyen.

sıçrayış, [sıç-ra-y-ış] *is.* Sıçramak eylemi veya biçimi.

sıçturmak, [sıç-mak > sıç-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sıçırmak. [DLT]

sıdak[1]**, -ğı** [Ar. şıdāḳ صداق] *(sıda:k) {OsT} is.* Güveyin geline verdiği ağırlık; nikâh akçesi; yüz görümlüğü.

sıdak[2]**, -ğı** [sıd-ak] *{ağız} is.* Yumuşayarak bozulmuş ipek kozası. [DS]

sıdak[3]**, -ğı** [sıd-ak] *{ağız} sf.* **1.** (Meyve için) çok yumuşak; çok ergin. **2.** Yerli yersiz ağlayan; sulu gözlü. [DS]

sıdalak[1]**, -ğı** [sıd-ala-k] *{ağız} is.* Koyun kuzularken dişilik organından gelen yapışkan su. [DS]

sıdalak[2]**, -ğı** [sıd-ala-k] *{ağız} is.* Olgunlaşmaya başlayarak yumuşamış meyve. [DS]

sıdalak[3]**, -ğı** [sıd-ala-k] *{ağız} sf.* Şişman. [DS]

sıdalamak, [*eT.* sıg-ta-mak > sıda-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Çocuk için) ağlayacak olmak; ağlamaklı olmak. **2.** Öfkelenmek; sinirlenmek. **3.** Üzülmek. [DS]

sıdalanmak[1]**,** [sıd-ala-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Meyve için) olgunlaşmaya başlamak; yumuşamak. [DS]

sıdalanmak[2]**,** [*eT.* sıg-ta-la-mak > sıda-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* → sıdalamak. [DS]

sıdalaz, [sıd-ala-z] *{ağız} sf.* Duygu yüklü. 🗗 **sıdalaz olmak,** *{ağız} Açığa vurulamayan duygu veya sıkıntı ile dolmak.* [DS]

sıdalı[1], [sıg-ta-mak > sıda-lı] *{ağız} sf.* **1.** Ağlayacak gibi. **2.** Sulu. [DS]

sıdalı[2], [sıd-mak > sıd-a-lı] *{ağız} sf.* (Meyve için) biraz olgunlaşmış; yenecek duruma gelmiş. [DS]

sıdam, [sıdam] *{eT} sf.* Sade; süssüz; düz. [EUTS]

sıdarasız, [sıdara-sız] *{ağız} sf.* **1.** Kötü giyimli; kılıksız. **2.** İşe yaramaz. [DS]

sıddı, [? sıddı] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]

sıddık[1], [Ar. ṣıdḳ > ṣıddīḳ صديق] *(sıddi:k, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** (İnsan için) hiç yalan söylemeyen; hep doğru konuşan; sözünde duran. **2.** Halife Hz. Ebubekir'in lakabı.

sıddık[2], [sıg-ta-mak > sıd(d)-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) yerli yersiz ağlayan; sulu gözlü. [DS]

sıddıka, [Ar. ṣıddīḳ > ṣıddīḳa صديقه] *(sıddi:ka) {OsT} is.* **1.** Sıddıkın dişili. **2.** Hz. Muhammed'in karısı Ayşe'nin lakabı. **3.** İsa peygamberin annesi Meryem.

sıddîk, [Ar. ṣıdḳ > ṣıddīḳ صديق] *(sıddi:k, k kalın söylenir) {OsT} sf.* → sıddık.

sıddıkiyet, [Ar. ṣıddīka > ṣıddīkiyyet صديقيت] *(sıddi:kıyet) {OsT} is.* Çok doğru oluş.

sıdığ, [sıḏ-mak *(soymak)* > sıḏ-ī-mak > sıḏ-ı-ġ / sıḏ-ı-g] *{eT} is.* **1.** Diş etleri arasındaki açıklık. [DLT] **2.** Kaftanın göğse kadar olan iki eteğinden biri. [DLT] 🗗 **sıdığdın sızıtmamak,** *{eT} (Sır olan söz için) dişlerinin arasından bile sızdırmamak; sır saklamak.*|| **sıdığ yapıp olturmak,** *{eT} Kaftanın eteklerini toplayıp oturmak.*

sıdır, [sıdır] *{ağız} is.* Hayvanların altını kurutmak için serpilen gübre, saman gibi şeyler. [DS]

sıdırgak, [sıḏ-mak > sıḏ-ır-mak > sıḏ-ır-ġāk] *(sıdırga:k) {eT} is.* Çatal tırnaklı olan sığır, geyik gibi hayvanların tırnakları. [DLT]

sıdırgan, [sıḏ-mak > sıḏ-ır-mak > sıḏ-ır-ġān] *(sıdırga:n) {eT} sf.* Sıyırmak yaratılışında olan; daima sıyıran. [DLT]

sıdırılmak, [sıd-ır-mak > şıd-ır-ıl-mak صدرلق] *{OsT} edil. f. [-ur]* Kırılmak.

sıdırmak[1], [sıḏ-mak > sıḏ-ır-mak صدرمق] *gçl. f. [-ur]* **1.** *{eT}* Sıyırmak. [DLT] **2.** *{OsT}* Sıkmak; sızdırmak. **3.** *{OsT}* Kırdırmak.

sıdırmak[2], [sıd-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** (İçi sıvı dolu şeyi patlatmak; ezmek. **2.** (Yumurta vb. için) kırmak; yağ içine kırmak. [DS]

sıdıvermek, [sıd-mak + ver-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Patlatmak; ezmek. [DS]

sıdk, -dkı [Ar. ṣıdḳ صدق] *{OsT} is.* **1.** Doğruluk; gerçeklik. **2.** Her türlü çıkar düşüncesinden uzak durma; açık yüreklilik; yürek temizliği; temiz kalplilik. **3.** Birine veya bir şeye yürekten bağlanma; içten bağlılık; sadakat. **4.** *isl.* İçtenlikle inanan, bütün söz ve davranışlarında doğruluğu ilke edinen. **5.** *tasvf.* Salikin yalan söylemekten kaçınarak doğruluktan ayrılmaması. 🗗 **sıdk-ı derûn,** *{OsT} Yürek temizliği.*|| **sıdkını tahkik,** *ed. Halk şairlerinin âşık unvanını kazanmak için verdikleri sınav.*|| **sıdkı sıyrılmak,** *Birine karşı duyulan inanç, güven veya sevgiyi, saygıyı yitirmek; ondan soğumak; tiksinmek.*|| **sıdk u kizb,** *{OsT} Doğruluk ve yalan.*|| **sıdk u sebāt,** *{OsT} Doğruluk ve sebat.*

sıdmak[1], [sıḏ-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* **1.** (Kabuk, kılıf vb. için) bulunduğu şeyin üzerinden ayrılmak; soyulmak. **2.** Bir yana ayrılmak.

sıdmak[2], [sıd-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** (Yara vb. için) patlamak. [DS] **2.** (Öd için) korkmak. **3.** Öfkelenmek; sinirlenmek. [DS]

sıdrılmak, [sıḏ-mak > sıḏ-ır-mak > sıḏ-(ı)r-ıl-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Sıyrılıp kaçmak; kaymak. **2.** Bütün kıvrıntı ve bükütüleriyle yola bakılmak ve düşünülmek. [DLT]

sıdrım, [sıḏ-mak > sıḏ-ır-mak > sıḏ-(ı)r-ım] *{eT} is.* Sıyrım; sırırı; kayış. [DLT] 🗗 **sıdrım ışlıg er,** *Yapmakta olduğu işi bitiren, başkalarına bırakmayan adam.* [DLT]

sıdrışmak, [sıḏ-mak > sıḏ-ır-mak > sıḏ-(ı)r-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur].* Birlikte sıyırmak; birlikte kürümek; sıyırışmak. [DLT]

sıfak, -ğı [Ar. ṣıfāḳ صفاق] *(sıfa:k) {OsT} is. anat.* Kasların üzerini kaplamak suretiyle onları koruyan ince zar.

sıfakat, [Ar. ṣıfāḳ > ṣıfāḳāt صفاقت] *(sıfa:ka:t) {OsT} is. anat.* Kasları örten zarlar.

sıfar, [Ar. ṣıfār صفار] *(sıfa:r) {OsT} is.* **1.** *zool.* Kene. **2.** *sf.* Sarı.

sıfat[1], [Ar. vaṣf > ṣıfat صفت] *{OsT} is.* **1.** Nesnelere ilişkin durum, biçim, nicelik ve nitelik; vasıf. **2.** Belirti; iz; nişan; alamet. **3.** Bir kimsenin yüz ve dış görünüşü; yüzü veya kılığı. **4.** Bir kimsenin toplum içinde işgal ettiği medenî ve tüzel açıdan durumu; unvan; lakap. **5.** Bir kimseye belli biçimde davranma hakkını veren nitelik. **6.** *dbl.* Adlardan önce gelerek varlıkları nicelik, nitelik, yer, sayı vb. yönlerden niteleyen ve belirleyen kelime; belirten. **7.** *huk.* Bir hukuk davasında davacı ya da davalı olma durumu. **8.** *e.* (Bir isimden sonra geldiğinde) gibi: *Bakî-sıfat (Baki gibi).* 🗗 **sıfat-fiil,** *dbl. Cümle içinde isim veya sıfat olarak kullanılan ve fiillerden sıfat fiil ekiyle türetilen, hem fiil hem de sıfat anlam ve görevi taşıyan kelime; ortaç; partisip.*|| **sıfat-fiil**

ekleri, *Füllerden sıfat fiil türetmekte kullanılan ekler; ortaç ekleri.*|| **sıfat-fiil grubu,** *dbl. Cümle içinde sıfat fiillerle birlikte kullanılan kelime dizisi; ortaç grubu.*|| **sıfat-ı ârıza,** *{OsT} Bir nesnenin aslında bulunmayıp sonradan kazandığı özellikler; geçici vasıflar.*|| **sıfat-ı asliye,** *{OsT} isl. Allah'ın varlık sıfatı.*|| **sıfat kayması,** *dbl. Belirtisiz ad tamlamasından önce gelen sıfatın, hem tamlayanın hem de tamlamanın sıfatı olma olasılığı ile ortaya çıkan görünüm: "kahverengi ayakkabı bağı" tamlamasında "kahverengi" sıfatı, "ayakkabı bağı"nın oluğu gibi "ayakkabı"nın da renginin niteliği olabilir.*|| **sıfat öbeği,** *dbl.* → sıfat tamlaması.|| **sıfat takımı,** *dbl.* → sıfat tamlaması.|| **sıfat tamlaması,** *dbl. Sıfatların nitelik ve diğer özelliklerini belirttikleri isimlerle birlikte kurdukları tamlama.*

sıfât[2], [Ar. ṣıfat > ṣıfāt صفات] *(sıfa:t) {OsT} is.* **1.** Sıfatlar. **2.** Allah'ın aşkın nitelikleri. ☞ **sıfât-ı adediye,** *{OsT} dbl. Sayı sıfatları.*|| **sıfât-ı asliye,** *{OsT} dbl. Asıl nitelikler; esas sıfatlar.*|| **sıfât-ı celâliye,** *{OsT} isl. Allah'ın dünyadaki kötülükler, yıkım gibi olaylarla ilgili olan sıfatı.*|| **sıfât-ı cemâliye,** *{OsT} isl. Allah'ın kullarına bağışladığı iyilik, nimet ve her türlü güzellik, esenlik kaynağı olan sıfatı.*|| **sıfât-ı fiiliye,** *{OsT} isl. Allah'ın yaratma, yaşatma, rızk verme gibi eylemlerini ifade eden sıfatı.*|| **sıfât-ı istifhamiye,** *dbl. Soru sıfatları.*|| **sıfât-ı işâriye,** *{OsT} dbl. İşaret sıfatları.*|| **sıfât-ı kıyâsiye,** *dbl. Kurallı sıfatlar.*|| **sıfât-ı mübheme,** *{OsT} dbl. Belirsizlik sıfatları; belgisiz sıfatlar.*|| **sıfât-ı selbiye,** *{OsT} isl.* → sıfât-ı zâtiye.|| **sıfât-ı semâiye,** *{OsT} dbl. Bir kurala bağlı almayıp ancak işitilmekle öğrenilen sıfatlar.*|| **sıfât-ı sübütiye,** *{OsT} isl. Başka varlıklar için geçerli olmakla birlikte, en yetkin biçimde Allah'ta bulunan hayat, bilim, semi', basar, kudret, kelam, irade, tekvin gibi sıfatlar; sıfât-ı zatiye.*|| **sıfât-ı tavsîfiye,** *{OsT} dbl. Niteleme sıfatları.*|| **sıfât-ı ta'yîniye,** *{OsT} dbl. Belirtme sıfatları.*|| **sıfât-ı terkibî,** *{OsT} dbl. Sıfat takımları.*|| **sıfât-ı zâtiye,** *{OsT} isl. Allah hakkında zıt anlamı ortadan kaldıran ve yalnız kendine ait olan kıdem, beka, muhalefetün-li'l-havadis gibi sıfatlar.*

sıfat[3], [? sıfat] *{ağız} is.* Derelerin, ırmakların düz yerleri. [DS]

sıfatlandırma, [sıfat-la-n-dır-ma] *is.* Sıfatlandırmak eylemi.

sıfatlandırmak, [sıfat-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır] dbl.* Bir kimseye herhangi bir sıfat veya unvan vermek.

sıfaklaşma, [sıfat-la-ş-ma] *is.* Asıl görevi sıfat olmayan bir kelimenin sıfat gibi kullanılması durumu: *baş makale, çelik irade.*

sıfatlaştırıcı, [sıfat-la-ş-tır-ıcı] *is. dbl.* Asıl kelime türü sıfat olmayan bir kelimeyi sıfat hâline getiren öge veya ek: *buz-lu (-lu eki)*

sıfatlaştırma, [sıfat-la-ş-tır-ma] *is.* **1.** Sıfatlaştırmak işi. **2.** *dbl.* Bir isme bir sıfat değeri vermeye dayanan süreç. **3.** Bir dizimi, sıfat dizimine çeviren dönüşüm.

sıfatlaştırmak, [sıfat-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır] dbl.* Bir sıfat dizimini, sıfat dizimine dönüştürmek.

sıfıla, [? sıfıla] *{ağız} is.* Kesilmiş filiz. [DS]

sıfın[1], [Yun. sıphouni] *{ağız} is.* Değirmen oluğunun deliğini daraltmak için ucuna takılan dar, ağaç boru. [DS]

sıfın[2], [? sıfın] *{ağız} is.* **1.** Sarp, aşılması güç yer; kayalık. **2.** Çakıllı, sarp dere. **3.** Çakıl. [DS]

sıfır, [Ar. ṣıfr صفر] *{OsT} is.* **1.** Boş. **2.** Kendi başına bir değeri olmayan, ancak ondalık sayı sisteminde soluna geldiği rakamı on kere büyüten sayı işareti. **3.** Doğal sayılar kümesinin en küçük elemanı ve bu küme içinde ardılı bulunmayan tek eleman, sayı; bu sayıyı gösteren rakam. **4.** Yokluğu ifade eden değer; hiçbir değeri olmayan nicelik, sayısal ölçü. **5.** *mecaz.* Bir saygınlığı, değeri veya önemi olmayan kişi veya nesne. **6.** *mecaz.* Hiç yok; yokluk; hiçbir şey. **7.** *mat.* Toplama işleminin etkisiz elemanı; boş kümenin eleman sayısını belirleyen sayı. **8.** *dbl.* Birimlerin birbirine göre tanımlandığı bir sistemde biçim veya anlam bakımından belirgin bir değer veya özelliğin yokluğu. **9.** *sf.* (Sonuç için) kötü; başarısız; verimsiz. ☞ **sıfıra inmek,** *1. (Moral için) cesareti kırılmak; yıkılmak; çökmek. 2. spor. (Futbol, hentbol vb. oyunlarda, hücum oyuncusu için) rakip alanda bitiş çizgisine kadar gitmek.*|| **Sıfıra sıfır, elde var sıfır!** *"Bütün çalışmalar, emekler boşa gitti." anlamında kullanılır.*|| **sıfır biçim birimi,** *dbl. Ses içeriği taşımayan biçim birimi: fiil çekimlerinde (çalışıyor-ø) 3. teklik kişiyi gösteren öge sıfır biçim birimidir.*|| **sıfır büyüme,** *ekon. Ana özelliği gelişmeme, çalışanların ücretlerinde düşük denge, önemli iktisadî büyüklüklerde durgunluk bulunan ekonomik durum.*|| **sıfırdan başlamak,** *Bir işe en baştan girişmek; kendi yeteneği ve maddî gücünden başka bir şeye sahip olmadan başlamak.*|| **sıfırı tüketmek,** *argo. 1. İflas etmek; gücü kalmamak. 2. Yoksul duruma düşmek; yoksullaşmak. 3. Ölmek.*|| **sıfır matris,** *mat. Bütün elemanları sıfıra eşit olan matris.*|| **sıfır noktası,** *fiz. Eriyen buzun Celsius ölçeğinde 0, termodinamik sıcaklık ölçeğinde 273,15 K değerindeki bir sıcaklığa denk düşen sıcaklığı.*|| **sıfır numara,** *argo. (Külhabeyi için) mükemmel; fevkalade.*|| **sıfır numara tıraş,** *Saçların hemen hemen deri yüzeyinden kesilmesi.*

sıfırcı, [sıfır-cı] *sf. argo.* (Öğretmen için) sınavlarda öğrencilerine çok sıfır vermekten zevk alan.

sıfırlama, [sıfır-la-ma] *is.* Sıfırlamak işi.

sıfırlamak, [sıfır-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** *mat.* Bir denklemde bilinen ve bilinmeyen nicelikleri eşitliğin bir tarafında toplamak; sıfıra eşitle-

mek. **2.** Bir ölçü aletinin ibresini sıfır düzeyine getirmek. **3.** Bir termometrenin sıfır dereceye denk gelen noktasını bulmak. **4.** *mecaz.* Gücü kalmamak, yoksul duruma düşmek; iflas etmek.

sıfırlayıcı, [sıfır-la-y-ıcı] *is.* Bir işlemi sıfırlamaya yarayan aygıt veya düzenek.

sıfr, [Ar. ṣıfr صفر] *{OsT} is.* Boş; hiç. ◘ **sıfr-ı mutlak,** *{OsT} mat. Salt sıfır; mutlak sıfır.*|| **sıfrü'l-yed,** *{OsT} Eli boş.*

sıframak, [sıfr-a-mak] *gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor) mat.* Sıfıra eşitlemek; sıfırlamak.

sıftane, [Ar. istiftaḥ => siftah + Far. āne => sıftane ?] *{ağız} zf.* Önceden. [DS]

sıftı, [? sıftı] *{ağız} is.* Hayvan ölüsü; leş. [DS]

-sıg[1], [-sıġ / -sig / çıġ / -çig *(s > ç)*] *{eT} yap. e.* İsimlere getirilerek *"benzer, gibi"* anlamı veren, benzerlik sıfatları türeten isimden isim türetme eki. [ETY] *yıl-sıg (refah içinde)*

-sıg[2], [-sık / -sik / -suk / -sük / -sıġ / -sig / -suġ / -süg] *{eT} yap. e.* **1.** Gelecek zaman gereklilik anlamı taşıyan eylem adı yapan ek. **2.** Fiilden isim yapma ekidir. *yat-sıġ (yatsı)*

sıg[1], [sīġ / sīk] *(sı:ğ) {eT} sf.* **1.** Derin olmayan; sığ. [ETY] **2.** Az. [DLT]

sıg[2], [Çin. shih => sık / şık] *{eT} is.* Bir arazi ölçüsü. [EUTS]

sıgamak, [sığa-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-ğ(ı)yor]* → sığamak. [DS]

sıgan, [sıġā-mak > sıġa-n] *{eT} sf.* Sığanmış; el ile sıvanarak düzeltilmiş. ◘ **sıgan saç,** *Sığanmış saç; kıvırcık olmayan saç.* [DLT]

sıgar[1], [Ar. sıġar صغر] *{OsT} is.* Küçük olma; ufak olma.

sıgar[2], [Ar. sıġār صغار] *(sıga:r) {OsT} is.* **1.** Küçüklükler. **2.** Gençler; küçükler.

sıgdamak, [ıġ *(su)* > s-ıġ *(su)* > sıġ-(ı)t-ā-mak > sıġtā-mak / sıktā-mak / sıġdā-mak] *(sığda:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* → sıgtamak. [Gabain]

sıgdatmak, [sıġdā-mak > sıġda-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Ağlatmak. [DLT]

sıgınmak[1], [sıġ-mak > sıġ-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Sığmak; sığınmak; güvenmek; iltica etmek. [DLT] [EUTS] [Nevâyî]

sıgınmak[2], [sıġ-mak > sıġ-ın-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Ezilmek; sıkılmak. [Gabain]

sıgır, [sıġ-ır] *{eT} is.* **1.** Sığır. [DLT] **2.** Hanların halk ile beraber yaptığı sürek avı. [DLT] ◘ **suv sıgırı,** *Manda.* [DLT]

sıgırçık, [sıġır-çık] *{eT} is.* Sığırcık kuşu. [DLT]

sıgırçuk, [sığır-çuk] *{eT} is.* → sığırcık. [DLT] [KB]

sıgırlamak, [sığır-lā-mak] *(sığırla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Sığırdan saymak; sığıra nispet etmek. [DLT]

sıgırlıg, [sıġır-lıġ] *{eT} sf.* Sığırlı; sığır sahibi. [DLT]

sıgış, [sıġış / sıkış] *{eT} is.* Keder; sıkışma; sıkıntı; sıkışıklık; kaygı. [EUTS] [Gabain]

sıgıt, [ıġ *(su)* > s-ıġ-ıt] *{eT} is.* **1.** Yas; ağıt; matem. [ETY] [EUTS] [Gabain] [Tekin] **2.** Hıçkırık; feryat; figan; ağlama; ağlayış. [DLT] [ETY] [İKPÖy.] [Gabain] [KB] [Tekin]

sıgıtçı, [sıġ-ıt-çı] *{eT} is.* **1.** Yasçı; ağlayıcı. [ETY] [Tekin] **2.** Ağlayan; figan eden. [ETY] **3.** Cenaze alayı. [Gabain]

sıgıtmak, [sıġ-ı-t-mak] *{eT} gçsz. f. [-ır]* Ağlamak.

sıgıtsız, [sıġ-ıt-sız] *{eT} sf.* Feryatsız; ağlayışsız; yassız. [Clauson]

sıgız, [sıġ-mak > sıġ-ız] *{eT} is.* İki şeyin arasında bulunan sey; sığmış, sıkışmış nesne. [Clauson]

sıgmak[1], [sıġ-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* Ağlamak. [Gabain]

sıgmak[2], [sıġ-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* **1.** Sığmak. [DLT] [EUTS] [Üç İtigsizler] **2.** Tesir etmek; dokunmak; koymak. [DLT] [KB] **3.** Uymak. [EUTS] **4.** Hoşa gitmek. [EUTS] **5.** *{ağız}* Yerine yerleşmek. [DS]

sıgrā, [sıġ-mak > sıġ-rā] *(sığra:) {eT} is.* İki dağ arasındaki geniş dere. [DLT]

sıgrıkmak, [sıġ-ur-mak > sıġ-(u)r-ık-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Sığmak. [Nevâyî]

sıgruşmak, [sıġ-ur-mak > sıġ-(u)r-uş-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sıkıştırmak. [DLT]

sıgtamak, [ıġ *(su)* > s-ıġ *(su)* > sıġ-(ı)t-ā-mak] *(sıgta:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Hıçkıra hıçkıra ağlamak; feryat etmek; sızlamak. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] [Tekin] **2.** Ölünün ardından ağlamak; figan etmek; yas tutmak; ağıt yakmak. [ETY] [Tekin]

sıgtaşmak, [sıġ-tā-mak > sıġ-ta-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Ağlaşmak. [DLT] [ETY] [EUTS]

sıgtatmak, [sıġ-tā-mak > sıġ-ta-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Ağlatmak. [DLT] [KB]

sıgturmak, [sıġ-mak > sıġ-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sığdırmak. [DLT] [ARAT]

sıgu, [sıġ-mak > sıġ-ū] *(sığu:) {eT} sf.* Kırık. [KB]

sıgun, [sıġun] *{eT} is.* **1.** Sığın; ala geyik. [ETY] [Gabain] **2.** Geyik [ETY] [Tekin] **3.** Erkek geyik; maral. [EUTS] **4.** Yaban sığırı. [DLT] [KB] **5.** Dağ keçisi tekesi. [DLT] [KB] ◘ **sıgun ot,** *{eT} Adam otu.* [DLT]

sıgurmak, [sıġ-ur-mak / sıḳ-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Sığdırmak. [DLT] [ARAT] [EUTS] [KB] [Üç İtigsizler] **2.** İhata etmek; içine almak. [Üç İtigsizler] **3.** Toplamak. [EUTS]

sıgzag, [sıġ-ız-mak > sıġ-(ı)z-ak] *{eT} is.* Dişlerin arasındaki açıklık. [DLT]

sıgzalmak, [sıġ-ız > sıġ-(ı)z-ā-mak > sıġıza-l-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Bir şeyi bir şeye sığdırmak; sıkıştırmak. [DLT]

sıgzamak, [sıġ-ız > sıġ-(ı)z-ā-mak] *(sığza:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** İki şeyin arasına bir şey sıkıştırıp koymak. [DLT] **2.** Pabuçta dikiş arasına parça koyarak sızgı yapmak. [DLT] **3.** Kürdan ile diş kurcalamak. [DLT]

sıgzıg, [sıġ-ız > sıġ-(ı)z-mak > sıġ(ı)z-ıġ] *{eT} is.* **1.** İki şeyi birleştiren kenet. [DLT] **2.** Mest ve ayakkabı gibi şeylerde iki dikiş arasına konulan sahtiyan. [DLT]

sığ[1], [*eT.* sıġa > sıġ] *sf.* **1.** (Su için) dibi yüzeye yakın olan; derin olmayan. **2.** *mecaz.* Fazla derine inmeyen; yüzeyde kalan; yüzeysel; yeterli olmayan. 🗗 **sığa düşmek,** *dnz. (Gemi için) sığ bir yere sürüklenmek.*|| **sığa oturmak,** *dnz. (Gemi için) karaya oturmak.*|| **sığ deniz,** *Deniz yüzeyinin alçak olduğu zamanki kıyı çizgisi ile kıta platformunun dış kıyısı arasında kalan az derin kısım.*

sığ[2], [sığ] *{ağız} is.* **1.** Çukur yerlere toplanan kar yığını. **2.** Sel sularının getirdiği mil yığını. **3.** Sazlık; bataklık. [DS]

sığ[3], [sığ] *{ağız} is.* Ahırla oda arasındaki dar aralık; koridor. [DS]

sığ[4], [sığ] *{ağız} is.* **1.** Dolu çuvalın ağzını bağlarken ipin kaymaması için sokulan ince çubuk. **2.** Örgü şişi. [DS]

sığ[5], [sığ] *{ağız} is.* Etek ucu çevresi. [DS]

sığa[1], [sıġ > ṣıġ-ā صغا] *{eAT} {OsT} sf.* Sığ.

sığa[2], [sığ-mak > sığ-a] *is.* **1.** İçine alma durumu; bir şeyin içinde bulunan hacim; kapasite. **2.** *bsy.* Bir veri saklama ortamının alabileceği sözcük veya karakter sayısı; kapasite. **3.** Bir yazmaca işlenebilecek niceliğin alt ve üst sınırı. **4.** *fiz.* Bir akümülatörün boşalma sırasında verebileceği amper/saat cinsinden elektrik miktarı *(1944).* **5.** *bilş.* Haberleşme yolundaki bağımsız iletim yolu sayısı veya sağlanabilen birbirinden ayrı görüşme sayısı.

sığacuk, -ğu [ṣıġā > ṣıġā-cuk صغاجق] *{OsT} sf.* Biraz sığ; sığca.

sığaça, [? sığaça / sığaço] *(sığa'ça) is.* Marangozların zıvana, kırlangıç kuyruğu kanal ve diş açmakta kullandıkları, küçük dişli, geniş lamalı, bir tür kollu ve lamalı el testeresi; kaptırma.

sığaçlamak, [sığa-ç-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] -l(ı)-yor]* Budamak. [DS]

sığaço, [? sığaça / sığaço] *(sığa'ço) is.* → sığaça.

sığala[1], [sığla] *is. bot.* → sığla; günlük.

sığala[2], [sığa-la] *{ağız} sf.* (Sarımsak için) zamanla bozulmuş. [DS]

sığalamak, [sığ-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Etek, kol, paça vb. için) uçlarını kıvırmak; sıvamak. [DS]

sığamak[1], [ṣıġā-mak صغامق] *gçl. f. [-r] [-ğ(ı)-yor]* **1.** Sıvamak; kıvırmak; toplamak. *{eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{eAT} {ağız}* Okşamak. [DS] **3.** *{OsT}* Meshetmek; sıvazlamak. **4.** *{ağız}* Yapıştırmak. [DS]

sığamak[2], [sığa-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-ğ(ı)-yor]* Yeni gelişmeye başlayan fidanların serpilmesi için alt sürgünlerini budamak. [DS]

sığamsal, [sığa-m-sal] *sf.* (Bağırsak kasılmaları için) besin maddelerinin sindirim kanalı içinde ilerlemesini sağlayan; peristaltik.

sığamsallık, -ğı [sığa-m-sal-lık] *is.* Sığamsal kasılmaların oluşması durumu.

sığanak[1], **-ğı** [sığın-mak > sığın-ak / sığan-ak] *{ağız} is.* **1.** Sığınak. **2.** Köstebek yuvası. [DS]

sığanak[2], **-ğı** [sığ-an-ak] *{ağız} sf.* **1.** Çevik. **2.** Derli toplu. **3.** Ölçüsü uygun; tam tamına. **4.** Düzgün; pürüzsüz. [DS]

sığanak[3], [sağ-anak] *{ağız} is.* Kısa süre fakat hızlı yağan yağmur; sağanak. [DS]

sığanek, -ğı [sağ-anak] *{ağız} is.*→ sığanak[3]. [DS]

sığanmak, [ṣıġā-mak > ṣıġa-n-mak صغانمق / سغانمق] *dönşl. f. [-ır] [-ur]* **1.** *{eAT} {OsT}* Kollarını ve bacaklarını sıvamak. **2.** Kendi kendine sıvazlanmak. **3.** *{eAT} edil. f.* Okşanmak.

sığaölçer, [sığa+ölç-er] *is. fiz.* Kondansatörlerin sığalarını ölçmekte kullanılan aygıt.

sığar, [sıñ-ar] *{ağız} sf.* **1.** Denk; eşit. **2.** Kafa dengi; dost. **3.** Akraba; yakın. [DS]

sığaşlamak, [sığa-ş-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** El ile okşamak; sıvazlamak. **2.** Sevgisini abartmak; pohpohlamak. [DS]

sığatlamak, [sığa-t-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Elle dokunarak okşamak. **2.** Yumuşatmak. [DS]

sığazlamak, [ṣıġā-mak > ṣıġa-z-la-mak صغزلنمق] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** *{OsT}* Sıvazlamak. **2.** Ovalamak. [DS]

sığdırılma, [sığ-dır-ıl-ma] *is.* Sığdırılmak eylemi.

sığdırılmak, [sığ-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Sığdırmak eylemi yapılmak; sığdırmak eylemine konu olmak.

sığdırış, [sığ-dır-ış] *is.* Sığdırmak eylemi ve biçimi.

sığdırma, [sığ-dır-ma] *is.* Sığdırmak eylemi.

sığdırmak, [sığ-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* İçine alması sağlanmak; içine aldırmak; bir şeyi, bir kap vb. nesnenin içine bütününü alacak biçimde sokmak, yerleştirmek, tıkmak.

sığeçlemek, [sığaz-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [l(i)-yor]* Sıvazlamak. [DS]

sığeşlamak, [sığa-mak > sığa-ş-la-mak > sığeş-lemek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sıvazlamak. [DS]

sığı, [sıġun > sığı] *{ağız} is. zool.* Sığın; ala geyik. [DS]

sığıcı, [sığ-ıcı] *{ağız} sf.* Sığma durumunda olan; sığacak. [DS]

sığıç[1], **-cı** [sığın-mak > sığ-ınç > sığıç] *{ağız} is.* Sığınan kimse; sığıntı. [DS]

sığıç[2], **-cı** [sığ-ıç] *{ağız} is.* Yük; ağırlık. [DS]

sığın[1], [sığun > şığın صغن] *is. zool.* **1.** Geyikgillerden, Kuzey Amerika ile Avrupa ve Asya'nın kuzey kesimlerindeki ormanlarda yaşayan uzun bacaklı, kısa boyunlu, ağır gövdeli, erkekleri boynuzlu çok ürkek en iri geyik türü; alageyik, *(Alces alces). {eAT} {OsT} (aynı)* **2.** *{ağız}* Evcilleşmemiş sığır; yaban sığırı. [DS] 🗗 **sığın geyik,** *{eAT} {OsT}* → sığın.|| **sığın geyiği, 1.** *{eAT} {OsT}* → sığın. **2.** *{ağız} Evcilleşmemiş sığır.* [DS]

sığın[2], [sığın] *{ağız} is.* Kuş sürüsü. [DS]

sığın[3], [sığın] *{ağız} is.* Şehit düşülen yer. [DS]

sığın[4], [sığın] *{ağız} sf.* Çok; bol. [DS]

sığın[5], [sığın] *{ağız} sf.* (Kişi için) saldırı karşısında sinmiş. [DS]

sığınak[1], **-ğı** [sığ-ın-ak] *is.* **1.** Yağmur, soğuk, güneş vb. doğal etkenlerden korunmak için sığınılan yer; melce. **2.** *mecaz.* Kötülüklerden koruyan yer. **3.** Kötü bir durumda ya da kötü bir anda kendisine başvurulabilen ya da yardım istenilen kişi veya kurum. **4.** *as.* Düşman ateşinden ve görüşünden korunmayı sağlayan doğal ve yapay koruma aracı *(1935).* **5.** *{ağız}* Av hayvanlarının sığındığı mağara veya mağaramsı yerler. [DS]

sığınak[2], **-ğı** [sığınak] *{ağız} sf.* Boz. [DS]

sığınak[3], **-ğı** [sığınak] *{ağız} is.* Değirmen taşı. [DS]

sığınaşmak, [sığ-mak > sığ-ın-aş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sığmaya çalışmak; sığışmak. [DS]

sığınca, [sığ-ın-mak > sığ-ın-cā صغنجا / صغنجه] *{eAT} {OsT} is.* Sığınacak yer; melce; penah. 🗗 **sığınca yeri,** → sığınca.

sığıncak, [sığ-ın-mak > sığ-ın-cak صغنجاق] *{OsT} is.* → sığınca.

sığıncı, [sığın-ıcı] *{ağız} is.* Sığınan kimse; sığıntı. [DS]

sığınç[1], **-cı** [sığın-mak > sığın-ç] *{ağız} is.* **1.** Sığınan kimse; sığıntı. **2.** Uşak. [DS]

sığınç[2], **-cı** [sığın-ç] *{ağız} is.* Ağırlık; yük. [DS]

sığınık,-ğı [sığ-ın-ık] *sf.* **1.** Sığınmış olan; sığınan. **2.** Yabancı bir ülkeye sığınan kimse; mülteci.

sığınılma, [sığ-ın-ıl-ma] *is.* Sığınılmak işi.

sığınılmak, [sığ-ın-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Sığınmak eylemi yapılmak.

sığınış, [sığ-ın-ış] *is.* Sığınmak eylemi veya biçimi.

sığınma, [sığ-ın-ma] *is.* **1.** Sığınmak eylemi. **2.** Korunmak amacıyla bir yere veya bir kimseye sığınmak eylemi. **3.** Bir kovuşturma veya mahkumiyetten kurtulmak için yabancı bir ülkeye kaçma ve o devletten iade edilmemeyi ve korunmayı isteme. 🗗 **sığınma cebi,** *Dönüş yapacak araçların kara yolu üzerinde trafiğin akışını engellemeyecek biçimde durabilmelerini sağlamak amacıyla düzenlenmiş girintili yerler.*|| **sığınma hakkı,** *huk. Borçlu ya da suçlu bir kimsenin başka bir ülkeye kaçarak kendilerini kovuşturmadan kurtarmaları.*|| **sığınma limanı,** *dnz. Bir geminin rotası üzerinde bulunmadığı halde bir tehlike anında geçici olarak girdiği liman.*

sığınmacı, [sığ-ın-ma-cı] *is.* Bir ülkeye korunmak amacıyla sığınan kimse.

sığınmacılık,-ğı [sığ-ın-ma-cı-lık] *is.* Sığınmacı olma durumu; sığınmacının durumu.

sığınmak[1], [sığ-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir tehlikeden kaçmak, rahatsız eden durumdan veya şeyden korunmak amacıyla güvenli bir yere çekilmek; saklanmak. **2.** Kendisini koruması için güçlü birine başvurmak. **3.** Siyasi, dinî vb. sebeplerle kendi ülkesinden kaçıp başka bir ülkeye gitmek; iltica etmek. **4.** *mecaz.* Yardım istemek; yardım ummak; bir şeye güvenmek. **5.** Bir güçlük ya da sıkıntıdan kurtulmak için çare aramak. **6.** *dnz.* (Gemi için) kötü hava koşulları yüzünden ya da seyir için bir tehlike baş göstermesi durumunda kötü hava koşulları geçinceye veya arıza giderilene kadar kalmak üzere en yakın limana girmek.

sığınmak, [sık-mak >sığ-ın-mak صغنمك] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Kendini sıkmak; sıkınmak.

sığıntı, [sığ-ın-tı] *is.* **1.** Sığınmış durumda olan; köklü olmayan. **2.** *mecaz.* Bulunduğu veya geldiği ortamda kalması, bulunması istenmeyen; varlığı çok görülerek kendisine değer verilmeyen.

sığıntılık, -ğı [sığ-ın-tı-lık] *is.* Sığıntı olma durumu.

sığır, [saġ-mak > saġ-ır > sığır > sığır] *is.* **1.** *zool.* Geviş getirenlerden büyükbaş, evcil hayvanların genel adı. **2.** Eskiden uzunlamasına açılan yazma kitap ve dergilere verilen ad. **3.** *mecaz.* Anlayışsız ve kaba kimse; ahmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** *{ağız}* Hayvan sürüsü. [DS] **5.** *{ağız}* Obur. [DS] 🗗 **sığıra sürmek,** *{ağız} Hayvanları otlağa sürmek.* [DS]|| **sığır baldıranı,** *{ağız} Bir tür baldıran otu.* [DS]|| **sığırdan gelmek,** *{ağız} (Otlamaya giden hayvan sürüsü için) akşam dönmek.* [DS]|| **sığır dönümü,** *{ağız} Akşam.* [DS]|| **sığır eğleği,** *{ağız} Köy çobanının güdeceği sığırların sabahleyin otlağa gitmeden önce toplandıkları yer.* [DS]|| **sığır eti,** *Sığırlardan elde edilen yemeklik et.*|| **sığır gözü,** *{ağız} bot. 1.* → sığırkuyruğu. *2. Ekinler arasında açan mor renkli bir çiçek.* [DS]|| **sığır kuyruğu,** *{ağız}* → sığırkuyruğu. [DS]|| **sığır mantarı,** *Fistulina cinsinden mantar.*|| **sığır oğlanı,** *{eAT} Sığır çobanı; sığırtmaç.*|| **sığır sazı,** *bot. Yuvarlak gövdeli, lifsi köklü, şerit yapraklı, bir eşeyli bataklık bitkisi, (Sparganium).*|| **sığır seğirdişlü,** *{OsT} Düşmana, savaş kuralları gereğine göre değil de tehdit ve küfürle saldıran.*|| **sığır sineği,** *zool. Yumurtalarını sığırların derileri altına bırakan bir tür böcek, (Tabanus bovinus).*|| **sığır sineğigiller,** *zool. Başlıca türleri Tabanus, Chrysops, Pangonia olan ortoraf sinekler*

familyası, (Tabanidae). || **sığır soğanı,** *{ağız} Soğan gibi kokan bir çeşit yaban otu.* [DS]|| **sığır şeridi,** *zool. Kurtçuğu sığırların kas dokularında, ergini insanların ince bağırsağında yaşayan tenya cinsi, (Taenia saginata).*|| **sığır tenyası,** *zool. Sığır şeridi.*|| **sığır vebası,** *Sığırlarda yaygın biçimde görülen bir tür veba hastalığı.*

sığırcı, [sığır-cı] *is.* Sığır sahibi olan kimse; sığır yetiştiren ve bakan kimse.

sığırcık, -ğı [sığır-cık] *is. zool.* **1.** Sığırcıkgillerden, kalabalık sürüler halinde yaşayan madenî parıltılı, siyaha yakın esmer tüylü, böceklerle beslenen, kısa kuyruklu, uzun gövdeli ötücü kuş, *(Sturnus vulgaris).* **2.** *{ağız}* Küçük dolu. [DS]

sığırcıkgiller, [sığır-cık-gil-ler] *is. zool.* Sığırcık ve sağanları kapsayan ötücü kuşlar familyası, *(Sturnidae).*

sığırcılık,-ğı [sığır-cı-lık] *is.* Sığır besleme ve yetiştirme işi.

sığırcın, [sığın-cın] *{ağız} is. zool.* Sığırcık. [DS]

sığırdamı, [sığır+dam-ı] *{ağız} is.* Ahır. [DS]

sığırdili, [sığır+dil-i] *is.* **1.** *bot.* Hodangillerden, tarla kenarlarında, bağlarda, kumlu deniz kıyılarında ve ormanlarda yetişen, çoğunlukla mavi, sarı, pembe çiçekler açan otsu bitki, *(Anchusa azurea, A. offîcinalis, A. strigosa).* **2.** *bot.* → ıspıt. **3.** *ed.* Uzunluğuna açılan yazma kitap ve dergilere verilen ad; cönk; beyazi. **4.** Basma ile başı bağlı tütünlerin aşılanmasından elde edilen, uzunluğu genişliğinin üç katı ve daha fazla olan bir tür tütün yaprağı. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** *{ağız}* Yemeği de yapılan, dikenli bir çeşit yabani pancar. [DS] **6.** *{ağız}* Eğrelti otu. [DS] **7.** *{ağız}* Bir tür şerbetli hamur tatlısı. [DS] **8.** *{ağız}* İnce, uzun francala. [DS] 🗗 **sığırdili mantarı,** *bot. Balaban mantarı.*

sığırdiligiller, [sığır+dil-i-gil-ler] *is. bot.* Hodangiller.

sığırgözü, [sığır+gözü صغرگزی] *is. bot.* Birleşikgillerden, dağlarda ve meralarda yetişen, papatyayı andırır ve sarı renkte çiçekleri olan bir otsu bitki; öküzgözü; arnika, *(Arnica montana). {eAT} {OsT} (aynı)*

sığırkuyruğu, -unu [sığır+kuyru(k)-u] *is. bot.* Sıracagillerden (sığırkuyruğugiller), hemen her tarafta yaygın olarak yetişen, beş taç yaprak ve birbirine eşit olmayan beş erkek organ bulunan, tohumları kapsüllü, sarı çiçekli, iki metre kadar boylanabilen, geniş yapraklı otsu bitki türleri, *(Verbascum thapsus, V. asperiloides, V. densiflorum, V. glomerulosum, V. olympicum, V. phlomoides, V. sinuatum, V. speciosum).*

sığırkuyruğugiller, [sığır+kuyru(k)-u-gil-ler] *is. bot.* Yaprakları almaşlı veya karşılıklı dizilişli, er dişi çiçekli, bazıları çok yıllık bazıları da bir yıllık, çalımsı bitkiler, *(Scrophulariaceae).*

sığırlar, [sığır-lar] *is. zool.* Boynuzlugillerden evcil sığır, manda, yak, bizon vb. hayvanları kapsayan takım, *(Bovinae).*

sığırlık, -ğı [sığır-lık] *{ağız} is.* Ahır. [DS]

sığırmak, [sığ-mak > sığ-ır-mak صغزمك] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Sığdırmak.

sığıröd ü, -ünü [sığır+öd-ü] *is. bot.* Kırlarda yetişen bir tür çalı cinsi bitkiye verilen ad.

sığırsidiği, [sığır+sidi(k)-i] *{ağız} sf.* **1.** Zikzaklı; kıvrımlı. **2.** Zikzaklı bir çeşit dikiş. [DS]

sığırt, [sığırt] *{ağız} is.* Dikiş. [DS]

sığırtikeni, [sığır+diken-i] *{ağız} is. bot.* Sığırlarda yağ yapan bir çeşit bitki. [DS]

sığırtmaç, -cı [sığır-maç > sığır-t-maç صغرتماج] *is.* Sığır güden kimse; sığır çobanı. *{eAT} {OsT} (aynı)*

sığırtmak, [seğirt-mek > sığırt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Koşmak. [DS]

sığırtmeç, -ci [sığır-(t)-maç] *{ağız} is.* Sığır çobanı; sığırtmaç. [DS]

sığıryağı, [sığır+yağ-ı] *{ağız} is.* Hafif, ince bulut. [DS]

sığışma, [sığ-ış-ma] *is.* Sığışmak eylemi.

sığışmak[1], [sığ-mak > sığ-ış-mak صغشمك] *işteş. f. [-ır]* **1.** Birlikte bir yere sığmak. **2.** *dönşl. f.* Bir yere güçlükle sığınak; ancak sığınak. *{eAT} {OsT} (aynı)* **3.** *{eAT}* Bir arada bulunmak; uyuşmak; imtizaç etmek.

sığışmak[2], [sığ-ış-mak صغشمك] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Sıvışmak.

sığıştırma, [sığ-ış-tır-ma] *is.* Sığıştırmak eylemi.

sığıştırmak, [sığ-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir şeyi bir yere zor kullanarak sığdırmak; güçlükle sığdırmak.

sığıt, [*eT.* sığıt > sığıt] *{ağız} is.* Utanma; saygı. [DS]

sığla, [sigala ? / sığ-la] *is.* Çin, Kuzey Amerika ve Batı Anadolu'da yetişen, yaprakları ince uzun saplı, kenarları ince ve keskin dişli 3-7 loplu, çiçekleri bir eşeyli ve taçsız, gövdesinden çizmek veya yaralamak suretiyle balsam üretilen, 20 m. kadar boylanabilen ağaç; ak amber; tıgala; sigala, *(Liquidambar orientalis).* 🗗 **sığla yağı,** *Sığla ağacının gövdesini yaralamak suretiyle sızdırılan, bal kıvamında, esmer gri renkli, hoş kokulu, tadı acımsı, eczacılık ve parfüm sanayiinde kullanılan balsam.*

sığlam, [sığ-la-m] *{ağız} is.* İnce, uzun filiz ya da fidan. [DS]

sığlamak[1], [sığ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Ağaç için) budamak. [DS]

sığlamak[2], [sığ-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çamura batmak. [DS]

sığlamak[3], [sığ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Tahılları taş vb. maddelerden ayırmak için bol su içinde sallayarak yıkamak ve süzmek. [DS]

sığlamak[4], [söyle-mek > sığ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Söylemek. [DS]

sığlanmak, [sığ-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Mil yığılmak; millenmek. [DS]

sığlaşma, [sığ-la-ş-ma] *is.* Sığlaşmak eylemi.

sığlaşmak[1], [sığ-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Derinliği azalmak; sığ duruma gelmek.

sığlaşmak[2], [siñ-mek > sığ-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sindirmek. [DS]

sığlı, [sığ-lı] *{ağız} sf.* (Tarla, toprak için) selin getirdiği kumlu, çamurlu; milli. [DS]

sığlık, -ğı [sığ-lık] *is.* **1.** Sığ olma durumu; sığ olan şeyin niteliği. **2.** Yüzeysel olan şeyin niteliği. **3.** Bilgi, görgü ve düşüncesi yüzeysel olan kimsenin niteliği. **4.** *dz.* Sular çekildiğinde bir kısım yükseltileri görülebilen, çok derin olmayan denizin kıyıya yakın yerleri. **5.** *sf.* Sığ olan; derin olmayan.

sığma[1], [sığ-ma] *is.* Sığmak eylemi.

sığma[2], [sık-mak > sığ-ma] *{ağız} is.* Gömlek. [DS]

sığmak[1], [sığ-mak صغمق] *gçsz. f. [-ar]* **1.** Tümüyle bir şeyin içine girebilmek. **2.** Bir şeyin içinden geçebilmek. **3.** *mecaz.* Akla ve mantığa uygun olmak; çelişkili olmamak. **4.** *{eAT} {OsT}* Yakışmak; uymak; yaraşmak.

sığmak[2], [sığ-mak صغمق] *gçsz. f. [-ar]* **1.** *{eAT}* Yeri olmak. **2.** Yerleşmek. *{ağız}* [DS]

sığna, [sığna / sıhna] *{ağız} is.* İyileştikten sonra kalan yara izi. [DS]

sığnar, [siñ-ar / sınar / sığnar] *{ağız} is.* Akraba; yakın. [DS]

sığrak, -ğı [sığ-rā-k صغراق] *{eAT} is.* Sağrı.

sığrınmak, [siñ-mek > sığ(ı)r-ın-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Sindirmek; hazmetmek. [DS]

sığtıt, [sız-gıt > sığtıt ?] *{ağız} is.* Kavurma et. [DS]

sığurmak, [sığ-mak > sığ-ur-mak صغرمك] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Sığdırmak.

sığva, [? sığva] *{ağız} is.* Genç; yakışıklı. [DS]

sıh, [? sıh] *{ağız} is.* **1.** Ucu sivriltilmiş ağaç parçası. **2.** Çuvalların hayvan üstünde durmasını sağlayan çivi. [DS]

sıhaf, [Ar. ṣaḥfe > ṣıḥāf صحاف] *(sıha:f) {OsT} is.* Düz ve geniş kaplar.

sıhah, [Ar. ṣaḥīḥ > ṣıḥāḥ صحاح] *(sıha:h) {OsT} is.* Doğrular; gerçekler.

sıhank, -gı [? sıhanık] *{ağız} is.* Koyunların yaralarını iyileştirmekte kullanılan bir tür ot. [DS]

sıhha, [Ar. ṣıḥḥa صحه] *{OsT} is.* Sağlık.

sıhhat, -ti [Ar. ṣıḥḥat صحت] *{OsT} is.* **1.** Doğruluk; gerçeklik. **2.** Beden bakımından hiç bir hastalığı veya sakatlığı bulunmama durumu; sağlam olma; sağlık; esenlik. **3.** *ed.* Sözün yanlış veya eksik olmaması durumu. ◻ **sıhhatini tahkik etmek,** *Doğruluğunu, gerçekliğini araştırmak.*‖ **Sıhhatler olsun.** *Hamamdan çıkan veya tıraş olmuş bir kimseye söylenen iyi dilek ve nezaket sözü.*‖ **sıhhatte bulunmak,** *Sağlığı yerinde olmak; sağlıklı olmak.*‖ **Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti,** *Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı.*

sıhhatli, [sıhhat-li] *sf.* **1.** (Bilgi, haber vb. için) doğru ve güvenilir olan. **2.** Sağlığı yerinde olan; hiç bir hastalığı ve sakatlığı bulunmayan; sağlam; sağlıklı; esen. **3.** *zf.* Sağlıklı biçimde.

sıhhatname, [Ar. ṣıḥḥat + Far. -nāme صحتنامه] *(sıhhatna:me) {OsT} is. ed.* Bir büyüğe geçirmiş olduğu hastalıktan kurtulduktan sonra yazılan övgü kasidesi.

sıhhi, [Ar. ṣıḥḥa>ṣıḥḥī صحی] *(sıhhi:) {OsT} sf.* **1.** Sağlığa ilişkin; sağlıkla ilgili. **2.** Sağlığa uygun; sağlık için elverişli olan. ◻ **sıhhi imdat,** *{OsT} İlk yardım; acil yardım.*‖ **sıhhi tesisat,** *Bir yapıda temiz ve pis su donanımının tümü.*‖ **sıhhi tesisatçı,** *Yapılara sıhhi tesisatı döşeyen, bakım ve onarımını yapan kimse.*‖ **sıhhi tesisatçılık,** *Sıhhi tesisatçının yaptığı iş.*‖ **sıhhi yardım istasyonu,** *as. Savaşta, tabur ve alaylarda açılan ilk yardım birimi.*

sıhhiye, [Ar. ṣıḥḥī > ṣıḥḥiyye صحیه] *{OsT} is.* **1.** Sağlık işlerinin tümü. **2.** Sağlık işlerini yürüten kurum. **3.** *as.* Sağlıkla ilgili askerî personel. **4.** *sf.* Sağlıkla ilgili; sağlığa ilişkin. ◻ **sıhhiye sınıfı,** *as. Silahlı kuvvetlerin sağlık, diş bakım ve tedavisi ile veterinerlik hizmetlerini yürüten ve bu hizmetlerle ilgili her türlü araç ve gereci hazır bulunduran yardımcı sınıf.*‖ **Sıhhiye vekâleti,** *{OsT} Sağlık Bakanlığı.*

sıhhiyeci, [sıhhiye-ci] *is.* **1.** Sağlık memuru; sağlık görevlisi. **2.** *as.* Silahlı kuvvetlerde, sağlık hizmetlerinde görevli olan personel.

sıhhiyun, [Ar. ṣıḥḥī > ṣıḥḥiyyün صحیون] *(sıhhiyyu:n) {OsT} is.* Koruyucu sağlık işleri ile uğraşan hekimler; hijyenist.

sıhı, [sık-mak > sık-ı / sıḫı] *{ağız} sf.* Sıkı. [DS] ◻ **sıhı fıkı,** *{ağız} Sıkı fıkı.* [DS]

sıhım, [sık-mak > sık-ım / sıhım] *{ağız} sf.* (Helva, köfte vb. için) avuç içine doldurarak sıkıldığında aldığı durum; sıkım. [DS]

sıhırcım, [sık-mak > sık-ırcım / sıhırcım] *{ağız} is.* Korkutma; baskı kurma; sıkıştırma. [DS]

sıhıt, [sığ-ıt / sıḫıt] *{eT} is.* Ağlama. [DLT]

sıhıtmak, [sığ-ı-t-mak > sıh-ı-t-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Ağlamak.

sıhlamak, [sıh-la-mak ?] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Dikkatle bakmak. [DS]

sıhlamsu, [sık-mak > sık-la-mak > sık-la-m + su > sıhlam+su] *{ağız} sf.* Sudan çıkmış; çok ıslanmış. [DS]

sıhma, [sık-mak > sık-ma / sıḫma] *{ağız} is.* Yelek. [DS]

sıhmag, [sık-mak / sıd-mak > sıḫmag] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Patlamak. **2.** İçindeki dökmek. [DS]

sıhna, [? sıhna / sığna] *{ağız} is.* İyileştikten sonra kalan yara izi. [DS]

sıhr, [Ar. ṣıḥr صحر] *{OsT} is.* **1.** Evlilik yoluyla akraba sayılan kimse; hısım. **2.** Evlilik yoluyla kurulan akrabalık ilişkisi; hısımlık.

sıhrana, [Far. ṣīre-ḫāne => şırahane > sıhrana] *{ağız} is.* Üzüm sıkılan yer; şıralık. [DS]

sıhri, [Ar. ṣıḥrī صحرى] *{OsT} sf.* (Akrabalık için) evlenme yoluyla oluşan; evlenmeyle ortaya çıkan.

sıhriyet, [Ar. ṣıḥrī > ṣıḥriyyet صحريت] *{OsT} is.* **1.** Evlenme yoluyla gelin ile damadın yakınları arasında meydana gelen akrabalık bağı; dünürlük. **2.** *huk.* Evlenmede kadının kan bağı olan yakınları ile erkeğin kan bağı olan yakınları arasında meydana gelen hısımlık. ◻ **sıhriyet peyda etmek,** *Akraba olmak.*

sıhtamak, [sıġ-(ı)t-ā-mak / sıḫtā-mak] *(sıhta:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Ağlamak. [DLT]

sıhtaşmak, [sıġ-(ı)t-ā-mak / sıḫtā-mak > sıḫta-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ır]* Ağlaşmak. [DLT]

sıhtatmak, [sıġ-(ı)t-ā-mak / sıḫtā-mak > sıḫta-t-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Ağlatmak. [DLT]

-sık-, [-sık- / -sik- / -suk- / -sük-] *{eT} yap. e.* Fiilden fiil yapan ek. *ar-sık-mak (aldatmak)*

-sık[1] [*eT.* sıġ > -sı-k] *yap. e.* Ad soylu kelimelerden benzerlik, gibilik anlamında kelimeler türetir. *ağla-m-sık, tan-sık.*

-sık[2], [-sık] *{eT} ek.* Fiillerden gelecek zamana yönelik gereklilik bildiren eylem adları türeten ek. [ETY] *āç-sık (mutlak acıkacak olma), tut-sık (tutulacak).*

sık[1], [sık] *sf.* **1.** *{eT}* Az. [DLT] **2.** *{eT}* Dar. [Gabain] **3.** Benzerleri ya da parçaları arasında çok az aralık bulunan; aralıksız. *{eT} (aymı)* [Gabain] **4.** Çok rastlanan; ender bulunmayan. **5.** Sürekli yinelenen. **6.** *zf.* Çok sayıda ve kısa zaman aralıklarıyla; her zaman. **7.** Arasında az boşluk bırakarak. ◻ **sık koru,** *Ağaçları bütün alanı kaplayacak biçimde gür ve sık olan koru.*|| **sık ordugâh,** *Osmanlı ordusunda birbirine çok yakın yerleştirilmiş askerî birliklerin meydana getirdiği ordugâh tipi.*| **sık otlatma,** *Mera üzerinde koyun sürülerini birbirine yakın ya da otların büyüyüp gelişmesine fırsat tanımadan yapılan otlatma biçimi.*|| **sık sık,** *Sık olarak; her zaman; sıkça; birçok kez.*|| **sık solunum,** *tıp. Sık olarak soluk alıp verme durumu.*

sık[2], [Çin. shih => sık / şık] *{eT} is.* Bir arazi ölçüsü. [EUTS]

sıka, [sık-mak > sık-ı / sıka] *{ağız} sf.* Cimri. [DS] ◻ **sıka kazığı,** *{ağız} Yıkanan çamaşırı sıkmakta kullanılan üç çatallı ağaç.* [DS]

sıkacak, -ğı [sık-acak] *is.* **1.** Bir şeyi ağırlıklarından yararlanmak suretiyle iki şey arasına alarak sıkan araç. **2.** Meyve vb.nin suyunu çıkarmakta kullanılan aygıt; pres. **3.** Çamaşırların kolay ve çabuk kurumasını sağlamak amacıyla fazla suyunu atmakta kullanılan alet veya parça. **4.** *{ağız}* Tabaklıkta, işlenmek için yatırılan deri harçtan çıkarıldıktan sonra sıkmaya yarayan eğri ağaç. [DS]

sıkalmak, [sık > sık-ā-l-mak صقالمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Yoğunluk meydana getirmek; sıklaşmak.

sıkamak, [sık-ā-mak] *(sıka:mak) {eT} gçl. f. [-r]* El ile sığamak; okşamak. [DLT] [KB]

sıkanak, -ğı [sık-mak > sık-anak] *{ağız} is.* Tahtadan yapılmış, içinde üzüm sıkılan ayaklı tekne. [DS]

sıkanmak, [sık-ā-mak > sık-a-n-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Eğmek. [EUTS]

sıkar, [Ar. ṣaḳr > ṣıḳār صقار] *(sıka:r) {OsT} is. zool.* Tepeli doğanlar.

sıkarlamak, [sık-mak > sıkar-mak > sıkar-la-mak] *{ağız} gçl. f. [r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir kimseyi bir konuda sıkıştırmak; korkutmak; baskı yapmak. **2.** Yapmaya zorlamak. [DS]

sıkarmak, [sık-ā-mak > sık-a-r-mak] *{eT} gçl. f. [-ur].* Sıklaştırmak; kalınlaştırmak. [EUTS]

sıkboğaz, [sık+boğaz] *is.* Bir şeyi yaptırırken acele etmesi için uygulanan baskı; bir kimsenin düşünmesine, nasıl davranacağına karar vermesine fırsat tanımama; baskı yapma; sıkıştırma. ◻ **sıkboğaz etmek,** *Bir işi yapana acele etmesi için baskı uygulamak.*

sıkça, [sık-ça] *(sı'kça) zf.* Sık olarak; oldukça sık.

sıkçıl, [sık-mak > sık-(ı)-çıl] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

sıkdamak, [sıġ(ı)t-ā-mak] *(sıkda:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Ağlamak. [EUTS]

sıkdini, [sık+tane > sıkdini] *{ağız} is.* Sık taneli üzüm salkımı. [DS]

sıkgın, [sık-mak > sık-kın / sık-gın] *{ağız} sf.* **1.** (Hava için) bunaltıcı; sıkıcı. **2.** (Kişi için) parasal sıkıntı çeken. **3.** (Kişi için) sıkıntılı; üzgün. **4.** (Kişi için) sıkıcı. **5.** (Hayvan için) yayla, otlak bulamamış. [DS]

sıkgu, [sık-mak > sık-gu] *{ağız} is.* Sıkıştırma aracı; pres. [DS]

sıkgun, [sık-kın > sık-gun] *{ağız} sf.* Sıkıntılı; üzgün. [DS]

sıkı[1], [sık-mak > sık-ı] *sf.* **1.** Boyutları küçüklüğü yüzünden içinde bulunan şeyi sıkan; dar olan. **2.** Kuvvetle sıkılmış, sarılmış, bağlanmış olan; gevşek olmayan; sıkıştırılmış; doldurulmuş; tıkız. **3.** (Kişi için) hoşgörüsü olmayan; ilkelerine aşırı derecede bağlı olan; katı; sert. **4.** Dikkatle, hoşgörüsüz olarak uygulanan; titiz ve göz yummadan yerine geti-

rilen. **5.** Şiddetli; kuvvetli; zorlu; güçlü ve etkili. **6.** Zaman bakımından yeteri kadar olanak tanımayan; yoğun. **7.** Acele. **8.** *{ağız}* Cimri; hasis; tutumlu. [DS] **9.** *argo. {ağız}* Güzel; hoş; yaman. [DS] **10.** Güçlü; çabuk; hızlı. **11.** *is.* Zorlayıcı ve güç durum; yorgunluk; karışıklık. **12.** *zf.* İyice; sıkıca; disiplinli. 🗗 **sıkı ağızlı,** *Sır saklamasını bilen; gizli kalması gereken şeyleri başkalarına söylemeyen.*|| **sıkı basmak,** *Elindeki gücü kullanmak; güçlü davranmak; direnmek; söz geçirici durumda olmak.*|| **sıkı çalışmak,** *Kendisini vererek, düzenli olarak çalışmak; çalışmaya kendini vermek.*|| **sıkı denetim,** *Sansür.*|| **sıkı doku,** *bot. Yaş halkaları, gözenekleri ve öz ışınları açıkça belli olmayan.*|| **sıkı durmak,** *Cesaretli ve dayanıklı olmak; metin olmak; güçlü ve dayanıklı olmak; dikkatli bulunmak.*|| **sıkı düzen,** *1. Bir toplumun yasa ve kurallara tamamen uyması durumu; disiplin; zapturapt. 2. Bağlı durmak.*|| **sıkı fıkı,** *Birbirine bağlı; teklifsiz; içten: candan dost.*|| **sıkı geçme,** *Geçen parçanın çapının, içine geçirilen parçanınkinden daha büyük olması dolayısıyla baskı, çekiçle vurma ya da ısı ile genleştirmek suretiyle yapılan geçme işlemi.*|| **Sıkı isen!** *Zor durumlarda karşısındakinin cesaretini ölçmek veya bir işi yapıp yapamayacağını anlamak için söylenen meydan okuma sözü.*|| **sıkı mıkı,** *{ağız}* → sıkı fıkı. [DS]|| **sıkı sıkı,** *İyice; adamakıllı.*|| **sıkı sıkıya,** *1. Çok sıkı olarak; sımsıkı. 2. İyice.* || **sıkı tutmak,** *Gayretle sarılmak; önem vermek; titizlik göstermek.*|| **sıkıya almak,** *1. Davranışlarını sınırlamak; önlem almak. 2. Disiplin altına almak; baskı uygulamak.*|| **sıkıya gelmek,** *Güç bir durum karşısında kalmak.*|| **sıkıya koymak,** *Bir düzen içine koymak; rahatlamak.*|| **sıkıyı yemek,** *Azar işitmek; sıkıştırılmak.*|| **Sıkıysa!** *"Kendine güveniyorsa!.." anlamında tehdit veya meydan okuma sözü.*

sıkı[2], [sık-mak > sık-ı] *{ağız} is.* **1.** Bulgur. **2.** Bulgur pilavı. **3.** Bir tür tatlı. [DS]

sıkı[3], [sık-mak > sık-ı] *{ağız} is.* Pekmez yapma işi. [DS]

sıkı[4], [sık-mak > sık-ı] *{ağız} is.* Sıkıştırma aracı; pres. [DS]

sıkı[5], [sık-mak > sık-ı] *{ağız} is.* **1.** *is.* Ağızdan dolma silahlarda barut ve saçmanın üstünden doldurulan kâğıt ve keçe cinsi maddelerin tümü; tapa. **2.** Mermi. **3.** Silah; tabanca. [DS]

sıkıca, [sık-ı-ca] *(sıkı'ca) zf.* Sıkı bir şekilde; oldukça sıkı; iyice.

sıkıcı, [sık-ıcı] *sf.* Tedirginlik ve sıkıntı veren; tekdüzeliği yüzünden bezginliğe, bıkkınlığa yol açan, usandıran; can sıkan.

sıkıg, [sık-mak > sık-ığ] *{eT} is.* **1.** Baskı; tazyik. **2.** Korku; sıkıntı. [EUTS]

sıkıgelen, [sık-ı+gel-en] *{ağız} zf.* Sıkıca. [DS]

sıkılama, [sık-ı-la-ma] *is.* **1.** Sıkılamak eylemi. **2.** Toprağı sıkıştırmak ve içindeki havayı dışarı atmak suretiyle uygulanan zemin düzenleme işlemi. **3.** Dinamit lokumlarını patlama yuvasına doldurduktan sonra patlamanın şiddetini artırmak amacıyla yuvanın ağzını çeşitli moloz ve tıkayıcı maddelerle doldurma işlemi. **4.** Ağızdan dolma silahlarda barut ve kurşun veya saçmayı yerleştirdikten sonra bez, keçe veya kâğıt ile sıkıştırmak işlemi.

sıkılamak[1], [sık-ı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Güçlü biçimde baskı uygulayarak sıkı duruma getirmek. **2.** Sıkmak; sıkıştırmak. **3.** *mecaz.* Birini bir şey yapmaya zorlamak; baskı yapmak; sıkıştırmak; bunaltmak; korkutmak. *{ağız} (aym)* [DS] **4.** *{ağız}* (Ağızdan dolma tüfek vb. silahlar için) patlayıcı madde ile doldurarak sıkıştırmak. [DS]

sıkılamak[2], [sığta-mak > sık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sıkıntıdan ağlamak; sızlamak. [DS]

sıkılanma, [sık-ı-la-n-ma] *is.* Sıkılanmak eylemi.

sıkılanmak, [sık-ı-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Sıkılamak eylemi yapılmak; sılama eylemine uğramak; sıkılanmak eylemine konu olmak.

sıkılaşma, [sık-ı-la-ş-ma] *is.* Sıkılaşmak işi.

sıkılaşmak, [sık-ı-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ir]* Sıkı duruma gelmek.

sıkılcım, [sık-ıl-mak > sık-ıl-cım صقلجم] *is.* **1.** *{OsT}* Sıkışıklık; izdiham; tazyik. **2.** *{ağız}* Sıkıştırma; korku; baskı. [DS] 🗗 **sıkılcım etmek,** *1. {OsT} Sıkıştırmak; tazyik etmek; rahatsız etmek. 2. {ağız} Sert olmak; kırıcı davranmak.* [DS]|| **sıkılcım vermek,** *{eAT} {OsT}* → sıkılcım etmek.

sıkılgan, [sık-ıl-gan] *(1935) sf.* Kendinde gerekli güven ve cesareti bulamayan; utangaç; çekingen.

sıkılganlık,-ğı [sık-ıl-gan-lık] *is.* Sıkılgan olma durumu; sıkılgan bir kimsenin tutumu.

sıkılık,-ğı [sık-ı-lık] *is.* **1.** Sıkı olma durumu; sıkı olan şeyin niteliği. **2.** Cimrilik; cimri olma durumu. **3.** Birbirine sıkı geçme ile bağlanmış parçaların geçme yerlerindeki çap farkı.

sıkılış, [sık-ıl-ış] *is.* Sıkılmak eylemi veya biçimi.

sıkılma, [sık-ıl-ma] *is.* **1.** Sıkılmak işi. **2.** *mecaz.* Utanma ve çekinme duygusu; hicap.

sıkılmak, [sık-ıl-mak] *edil. f. [-ır] [eT. -ur]* **1.** Sıkmak eylemine uğramak; kendisine sıkmak eylemi uygulanmak; sıkmak eylemine konu olmak. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** Suyu veya yağı çıkarılmak. **3.** (Silah için) ateşlenmek; tetiği çekilmek. **4.** *dönşl.* Can sıkıntısı duymak; bezginlik getirmek; bunalmak; sıkıntı, bezginlik duymak eziyet çekmek. *{eT} (aym)* [EUTS]. **5.** Maddî yönden sıkıntıya düşmek; para darlığı çekmek; geçim sıkıntısı çekmek. **6.** *mecaz.* Utanmak; çekingenlik duymak. **7.** *{ağız}* Çalışmak; kendini zorlamak. [DS]

sıkılmaz, [sık-ıl-maz] *sf.* Ayıplanacak, utanç duyulacak bir davranışı hiç çekinmeksizin yapan; sıkılmayan; utanmayan; utanmaz; yüzsüz.

sıkılmazlık,-ğı [sık-ıl-maz-lık] *is.* Sıkılmaz olma durumu; utanmazlık; yüzsüzlük.

sıkım, [sık-mak > sık-ım صقم] *is.* **1.** Sıkmak eylemi. **2.** *sf.* Kapalı bir elin içine aldığı kadar; avuç içinde sıkılan miktar. *{OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **3.** Bir defada sıkılan miktar. **4.** (Ateşli silahlar için) tek atış için yeterli olan; sıkımlık. **5.** *{ağız}* Tutam. [DS] **6.** *{ağız}* Helva, köfte vb.nin avuç içine alınarak sıkılmış durumu. [DS] **7.** *{ağız}* Avuç içi uzunluğu. [DS]

sıkımlık, -ğı [sık-ım-lık] *sf.* Sıkım. 🗗 (bir) **sıkımlık canı olmak,** *Zayıf ve çelimsiz olmak.*

sıkınç, [sık-mak > sık-ınç] *{ağız} sf.* Sığıntı. [DS]

sıkındı, [sık-mak > sık-ın-dı صقندى] *{eAT} {OsT} is.* Sıkılarak çıkarılan meyve suyu.

sıkındu, [sık-mak > sık-ın-du صقندو] *{eAT} is.* → sıkındı.

sıkınma, [sık-ın-ma] *is.* Sıkınmak eylemi.

sıkınmak[1], [sık-ın-mak / sığ-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ır]* Sığınmak. [EUTS]

sıkınmak[2], [sık-mak > sık-ın-mak] *{eT} edil. f. [-ır]* **1.** Ezilmek. [EUTS] [Gabain] **2.** Sıkılmak. [Gabain]

sıkınmak[3], [sık-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kendini sıkmak. **2.** *{ağız}* Kendini çalışmaya zorlamak. [DS] **3.** *{ağız}* Tuvalet ihtiyacını giderirken sıkıntı çekmek. [DS]

sıkıntı[1], [sık-ıntı] *is.* **1.** İşsizlik, ilgisizlik, tek düze yaşayış vb. nedenlerle oluşan ruhsal yorgunluk; bunalım; bezginlik ve boşluk duygusu. **2.** Bir güçlük, bir engelleme veya eksiklikten ileri gelen geçici üzüntü; hoşnutsuzluk. **3.** Karışıklıktan, bozukluktan doğan etkili ve sürekli yorgunluk, bu gibi sebeplerden kaynaklanan güç durum; meşakkat; mihnet. **4.** Yoksulluk, parasızlık gibi sebeplerden doğan yaşama güçlüğü. **5.** Birinin veya bir şeyin insana yüklediği ağırlık; bir sorumluluğun verdiği hoşnutsuzluk. **6.** Fiziksel ya da ruhsal rahatsızlık. **7.** *mecaz.* Sorun; problem; mesele. 🗗 **sıkıntı basmak,** *Üzerine bir sıkıntı gelmek; sıkıntı çökmek; sıkıntılı bir durum ortaya çıkmak.*|| **sıkıntı çekmek,** *Zorluk çekmek.*|| **sıkıntıda olmak,** *Yoksulluk içinde olmak; geçim darlığı çekmek.*|| **sıkıntısı olmak,** *1. Rahatsızlık veren bir durum içinde bulunmak; tedirginlik içinde olmak. 2. Aptesi gelmiş olmak; sıkışmak.* || **sıkıntı vermek,** *Varlığı veya davranışları ile birinin sıkıntı çekmesine neden olmak; bunaltmak; tedirgin etmek.*|| **sıkıntıya düşmek,** *Yokluk içinde olmak; geçim sıkıntısı içine düşmek.*|| **sıkıntıya gelememek,** *Sıkıntılı bir duruma dayanamamak; güçlüğe, güç işlere, zorluğa dayanamamak.*

sıkıntı[2], [sık-mak > sık-ıntı] *{ağız} is.* Nişastası alınan buğday artıkları. [DS]

sıkıntılı, [sıkıntı-lı] *sf.* **1.** Sıkıntısı olan; sıkıntı içinde bulunan. **2.** Sıkıntı veren; sıkıntıya neden olan; üzüntü yaratan.

sıkıntısız, [sıkıntı-sız] *sf.* **1.** Sıkıntısı olmayan; herhangi bir sıkıntı içinde bulunmayan. **2.** Herhangi bir sıkıntı vermeyen; sıkıntı yaratmayan.

sıkırcım[1], [sık-mak > sık-ıl-cım / sık-ır-cım] *{ağız} is.* Sıkıştırma; korku; baskı. [DS]

sıkırcım[2], [sık-mak > sık-ır-cım] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

sıkırdım, [sık-ır-dım] *{ağız} is.* → sıkırcım[1]. [DS]

sıkırkan, [sıkır-ġān / sıkır-kān] *(sıkurga:n) {eT} is.* Büyük sıçan; geme. [DLT]

sıkırmak, [sık *(yans.)* > sık-ır-mak] *{eT} gçsz. f. [sıkrar]* Islık çalmak. [DLT]

sıkış[1], [sığış / sıkış] *{eT} is.* Keder; sıkıntı; kaygı. [DLT] [EUTS] [Gabain]

sıkış[2], [sık-mak > sık-ış] *{eT} is.* **1.** Sıkışma; sıkıntı; sıkışıklık. **2.** [EUTS] İtişme kakışma; çarpışma. [DLT]

sıkış[3], [sık-ış] *{ağız} sf.* Toplu; şişman; tıknaz. [DS]

sıkışabilirlik, -ği [sık-ı-ş-a+bil-ir-lik] *is.* **1.** Sıkışabilen cismin niteliği. **2.** *fiz.* Basınç altında bulunan bütün cisimlerde görülebilen hacimce küçülebilme özelliği.

sıkışık,-ğı [sık-ı-ş-ık] *sf.* **1.** Sıkışmış durumda olan; sıkışan. **2.** Parasal açıdan güç durumda olan. **3.** (Zaman bakımından) işin yoğunluğu ölçüsünde yetersiz olan. **4.** Yoğun bir durumda olan; yoğunluğu süren.

sıkışıklık,-ğı [sık-ı-ş-ık-lık] *is.* Sıkışık olma durumu.

sıkışlığ, [sıkış-lığ] *{eT} is.* Kederlenme; sıkılmış olma. [EUTS]

sıkışma, [sık-ı-ş-ma] *is.* **1.** Sıkışmak işi. **2.** Bir veya daha çok canlı varlığın dar bir alanda uzun süre yaşamak zorunda kalması. **3.** *coğ.* Doğal bir olay sonucunda dere, vadi vb. yerde meydana gelen daralma. **4.** *tıp.* Bir bağırsak kıvrımının normal veya patolojik durum sonucunda meydana gelen bir deliğe girerek tıkanması; bağırsak tıkanması.

sıkışmak, [sık-ı-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Basınç yapacak kadar birbirine yaklaşmak; birbiri üzerine yığılmak; sıkışık, tıkanık durumda olmak. **2.** Basınçla dar bir yere zorla girmek. **3.** Baskı yaratan iki şey arasında basılı kalmak; kısılmak; hareket edemez, kımıldayamaz duruma gelmek. **4.** Para veya maddî olanaksızlık yüzünden zor durumda kalmak; parasız kalmak; başı sıkılmak; eli darda olmak. **5.** (Kalp, göğüs vb. için) çarpıntı duymak; kasılmak; darlık ve sıkıntı vermek; çarpıntı yapmak. **6.** Şiddetle aptes yapma ihtiyacını duymak; aptesi gelmek. **7.** *mecaz.* (Tamir için) masraf çıkmak; tamir parası ödemek. **8.** *işteş. f.* (El vb. için) karşılıklı olarak tutup sıkmak.

sıkışmak, [sık-mak > sık-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ır]* Sıkışmak; birlikte sıkmak. [DLT]

sıkışmaz, [sık-ı-ş-maz] *sf. fiz.* (Madde için) basınç uygulandığı halde hacmi daraltılamayan.

sıkıştırıcı, [sık-ı-ş-tır-ıcı] *sf.* **1.** Sıkıştırma işini yapan; sıkıştırmaya yarayan. **2.** Yol, alan vb. yaparken zemini sıkıştırmaya yarayan alet. **3.** Soğutma sanayiinde, soğutucu olarak kullanılan gazı sıkıştırmaya yarayan alet; kompresör. **4.** *iletiş.* Bir iletim hattının başlangıcında yer alan ve gönderilmek istenen işaretlere sıkışma uygulayacak biçimde çalışan yükselteç. **5.** *bsy.* Veri kaynaklarındaki artıklığı gidererek kullanılan bant genişliği miktarını en aza indiren algoritma.

sıkıştırılma, [sık-ı-ş-tır-ıl-ma] *is.* Sıkıştırılmak eylemi.

sıkıştırılmak, [sık-ı-ş-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Üzerinde sıkıştırmak eylemi uygulanmak; sıkıştırmak eylemine konu olmak.

sıkıştırılmış, [sık-ış-tır-ıl-mış] *sf.* Sıkıştırma işlemine uğramış. 🗗 **sıkıştırılmış disk,** *bsy. Yer kazanmak üzere taşıdığı verilere sıkıştırma işlemi uygulanmış disk.* ‖ **sıkıştırılmış dosya,** *bsy. Disk üzerinde çok yer tutmaması için sıkıştırma işlemi yapılmış dosya.*

sıkıştırış, [sık-ı-ş-tır-ış] *is.* Sıkıştırmak eylemi veya biçimi.

sıkıştırma, [sık-ı-ş-tır-ma] *is.* **1.** Sıkıştırmak eylemi. **2.** Üzerine basınç uygulayarak bir şeyi bir yere sığdırmaya çalışma. **3.** Bir şeyi bir yere sabitlemek işi. **4.** *mecaz.* Baskı yapma; zorlama. **5.** *fiz.* Bir cismi oluşturan tanecikleri birbirine yaklaştırarak bu cismi daha küçük hacme indirme işlemi. **6.** *oto.* İki zamanlı motorda çevrimin birinci, dört zamanlı bir motorda ise ikinci zamanına verilen ad. **7.** *bsy.* Veri bitlerinin sayısını belirli niteliklerinden ödün vermek suretiyle azaltma işlemi. **8.** *bsy.* Bellek alanını en az yeri işgal edecek biçimde derleyip toplama işi.

sıkıştırmak, [sık-ı-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Dar bir yere zor kullanarak çok sayıda kimse veya nesneyi sığdırmak; tıkmak; sokmak; yerleştirmek. **2.** Bir şeyi sıkıca duracak biçimde bir yere yerleştirmek ya da baskıyla orada tutmak. **3.** Gevşek veya seyrek durumda bulunan nesneleri birbirine yaklaştırıp sıkı duruma getirmek; toprağın sertleşmesini sağlamak. **4.** Bir şeyin sıkışmasına ya da ezilmesine neden olmak. **5.** Bir şeyi dar bir yere uygun biçimde yerleştirmek. **6.** Bir kimseyi iterek dar bir yerde serbestçe hareket edemez duruma getirmek. **7.** Yetersiz bir zaman dilimi içinde bir işi gerçekleştirmeye çalışmak; sığıştırmak. **8.** Başka işler arasında yapıp ortaya koymak. **9.** Birini acele etmeye, çabuk davranmaya zorlamak. **10.** Birine isteyip istemediğine bakmaksızın bir şeyi vermek; eline tutuşturmak; başkalarına sezdirmeden vermek. **11.** Kaçmasını önleyecek biçimde çevresini sarmak; kuşatmak; çevirmek; kıstırmak. **12.** *mecaz.* Birine bir şeyi yaptırması için baskı uygulamak; zorlamak. **13.** Birini cevap vermede, karar vermede güç bir duruma sokmak; ne cevap vereceğini bilemez duruma getirmek. **14.** *argo.* Elle sarkıntılık etmek. **15.** *spor.* Bir koşucunun koşmasını engelleyecek biçimde yolunu kapatmak. **16.** (Av için) av köpekleri ile uzun süre kovaladıktan sonra avcıya yakın bir yerde kaçamayacak biçimde tutmak. 🗗 **sıkıştırma yazılımı,** *bsy. Verilerin sıkıştırılmasını sağlayan yazılım.*

sıkıt, [sık-ı-t] *is.* Güçlü bir basınçla sıkıştırılarak hacmi küçültülmüş herhangi bir şey; komprime.

sıkıyönetim, [sık-ı+yön-et-im] *is. huk.* Anayasanın belirlediği koşulların oluşması durumunda temel hak ve özgürlükleri geçici bir süre kısıtlayan veya kullanılmalarını erteleyen, mülkî yönetimin yerine askerî yönetimi getiren bir tür olağanüstü polis rejimi; örfî idare.

sıkız, [sıkız] *{ağız} sf.* Biraz yanmış; kızarmış. [DS]

sıkkık, -ğı [sık-mak > sık-kı-mak ? > sık-kı-k / sık-kın > sık-kık] *{ağız} sf.* (Hava için) sıkıcı; bunaltıcı. [DS]

sıkkın, [sık-kın] *sf.* **1.** Sıkıntı içinde olan; sıkılmış. **2.** (Kişi için) canı bir şeye sıkılmış olan. **3.** (Olay, durum vb. için) sıkıntıyı gösteren; sıkıntı belirten.

sıkkınan, [Ar. ṣıdḳ => sıdk+ile-n => sıdkınan] *{ağız} zf.* Doğrulukla; gerçeklikle. [DS]

sıkkınlık,-ğı [sık-kın-lık] *is.* **1.** Sıkılmış olma durumu; sıkkın olan bir kimsenin durumu. **2.** *{ağız}* Sıcaktan, deride oluşan küçük kırmızı sivilceler; isilik. [DS]

sıkl, [Ar. ṣıḳl ثقل] *{OsT} is.* Ağırlık; yük.

sıklama, [sık-la-ma] *is.* Sıklamak işi.

sıklamak[1], [sıġ-lā-mak > sık-lā-mak صقلامق] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** İçini çekerek ağlamak; çok ağlamak; hıçkırmak. *{ağız}* [DS] **2.** *{eAT}* Gözyaşı dökmek; ağlamak; sızlamak.

sıklamak[2], [sık *(yans.)* > sık-lā-mak] *gçsz. f. [-r]* Islık çalmak.

sıklaşma, [sık-la-ş-ma] *is.* Sıklaşmak eylemi.

sıklaşmak, [sık-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Sık duruma gelmek. **2.** Birbiri ardına ortaya çıkmak; sık sık oluşmak; sıkça yinelenmek.

sıklaştırılma, [sık-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Sıklaştırılmak eylemi.

sıklaştırılmak, [sık-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Sık duruma getirilmek; sıklaştırma eylemi uygulanmak; sıklaştırılmak eylemine uğramak. **2.** Aralıksız veya sık olarak yapılmak.

sıklaştırma, [sık-lş-tır-ma] *is.* Sıklaştırmak eylemi.

sıklaştırmak, [sık-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Sık duruma getirmek; aralıkları azaltarak sık bir durum almasını sağlamak. **2.** Aralıksız veya sıkça yapmak; yapılan eylemin sayısını artırmak; sıkça yinelemek.

sıklat, [Ar. ṣıḳlet => sıklat] *{ağız} sf.* Sıkıcı; bunaltıcı; sıcak. [DS]

sıklet, [Ar. ṣıḳlet ثقلت] *{OsT} is.* **1.** Ağırlık. **2.** Yük. **3.** Sıkıntı. 🗗 **sıklet-āver,** *{OsT} Sıkıcı; usandırıcı.*|| **sıklet çekmek,** *Ağırlık kaldırabilmek.*|| **sıklet-i izafiye,** *{OsT} Yoğunluk.*|| **sıklet-i mutlaka,** *{OsT} Mutlak ağırlık.*|| **sıklet-i zāhirî,** *{OsT} fiz. Görünen ağırlık.*|| **sıklet-i zātiye,** *{OsT} Özgül ağırlık.*|| **sıklet-keş,** *Ağırlık çeken; yük taşıyan.*|| **sıklet merkezi,** *Ağırlık merkezi.*|| **sıklet vermek,** *Sıkıntı vermek; sıkmak.*

sıklı, [sık-lı] *{ağız} sf.* Kilitli. [DS]

sıklık[1]**, -ğı** [sık-lık] *is.* **1.** Sık olma durumu. **2.** Sık öğelerden oluşan; sık sık yinelenen şeyin özelliği. **3.** *dbl.* Bir metinde bazı öğelerin kullanılma sayısı. **4.** *tekst.* Bir dokumada, bir cm^2 alanda bulunan çözgü ve atkı ipliklerinin sayısı. 🗗 **sıklık saymak,** *tekst. Halı, kumaş vb. dokuma eşyanın birim yüzeydeki ilmik veya düğüm sayısını saymak.*

sıklık[2]**, -ğı** [sık *(yans.)* > sık-(ı)l-ık صقلق] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Islık. [DS] 🗗 **sıklık vermek,** *{eAT} {OsT} Islık çalmak.*

sıklık[3]**, -ğı** [suv-luk ? > sıklık] *{ağız} is.* Toprak su kabı; testi. [DS]

sıklındu, [sık-(ı)l-ın-mak>sık-(ı)l-ın-du صقلندو] *{eAT} is.* Sıkılarak çıkarılan meyve suyu.

sıklışmak, [sık-mak > sık-ıl-mak > sık(ı)l-ış-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sıkışmak; sıkılmak. [DLT]

sıkma[1]**,** [sık-mak > sık-ma] *is.* **1.** Sıkmak işi. **2.** Sıkıntı verme. **3.** Çamaşırı yıkadıktan sonra suyunu giderme işlemi. **4.** Yağlı tohumlardan sıkılmak suretiyle yağının çıkarılması işlemi. **5.** İmparatorluk döneminde nizam-ı cedit askerlerinin giydiği diz kapağına kadar dar, üst tarafı geniş, şalvar biçimindeki pantolon. **6.** *{ağız}* Kısa palto; ceket. [DS] **7.** *{ağız}* İç çamaşırı. [DS] **8.** *{ağız}* Gömlek. [DS] **9.** *{ağız}* Vücudu korse gibi saran kadın yeleği. [DS] **10.** *{ağız}* Bir tür pantolon veya şalvar. [DS] **11.** *{ağız}* Arasına peynir, kıyma vb. konarak katlanmış sac ekmeği; dürüm. [DS] **12.** *{ağız}* Bir tür hamur tatlısı; lokma tatlısı. [DS] **13.** *{ağız}* İçine soğan ve kıyma konularak yapılan mantı. [DS] *{ağız}* Bir tür av tüfeği. [DS] **14.** *sf.* (Meyve ve sebze için) suyu çıkarılmaya uygun olan. **15.** *{OsT}* Daracık. 🗗 **sıkma baş,** *1. Kadınların sokağa çıkarken saçlarını ince bir ipek tül ile sarmak suretiyle meydana getirdikleri bir tür baş bağlama biçimi. 2. Bu şekilde bağlanmış kadın başı. 3. Başını böyle bağlamış olan kadın.*|| **sıkma köfte,** *{ağız} Bulgur ve kıyma karışımı ile yapılan köfte.* [DS]|| **sıkma makinesi,** *{ağız} Sepicilikte, derilerin suyunu sıkmakta kullanılan araç.* [DS]|| **sıkma meme,** *{ağız} Büyük meme.* [DS]|| **sıkma sıkmak,** *{ağız} Yufka ekmeğin arasına peynir, çökelek vb. koyarak dürüm yapmak.* [DS]

sıkmaç[1]**, -cı** [sık-mak > sık-maç] *is.* Kullanıldığı yere göre değişik biçimleri ve yapıları bulanan her türlü sıkıştırıcı alet; sıkıştırıcı; kompresör.

sıkmaç[2]**, -cı** [sık-mak > sık-maç] *{ağız} is.* **1.** → sıkma köfte. **2.** Bir avuç dolusu şeyin sıkılmış durumu; sıkma. **3.** Dürülerek yenilen kalın ekmek. [DS]

sıkmak, [*eT.* sī-mak > sık-mak] *is.* **1.** Bir şeyin etrafına sarılarak sıkıştırmak. *{eT} (aym)* [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain]. **2.** Bir şeyin etrafını bir şeyle sararak, daraltarak basınç altına almak. **3.** Bir kimseyi kolları arasına alarak kendi bedenine doğru bastırmak. **4.** (Sebze, meyve vb. için) basınç uygulayarak suyunu, yağını çıkartmak. **5.** (Ayakkabı, giyecek vb. için) dar gelmek. **6.** (Organ için) organı hareket ettiren kasları germek. **7.** Basınç düzeni ile çalışan bir aygıt ile fışkırtmak, püskürtmek. **8.** (Ateşli silah için) hedefe yöneltip ateşlemek; silahı boşaltmak; tetiği çekmek. **9.** Boyunu kısaltmak; germek. **10.** *mecaz.* Baskı altına almak; zorlamak. **11.** Sıkıntı vermek; usandırmak; bıktırmak. **12.** Bunaltmak. 🗗 **sıktığını un etmek,** *{ağız} Girişti̇ği̇ i̇şi̇ başarmak.* [DS]

sıkmalık,-ğı [sık-ma-lık] *sf.* (Meyve vb. için) sıkarak suyunu veya yağını çıkarmaya uygun.

sıkman, [sık-mak > sık-mān] *(sıkma:n) {eT} is.* **1.** Üzüm sıkma zamanı (?). [DLT] **2.** Şarap tüccarı. **3.** Üzüm sıkılan cendere. **4.** *{ağız}* Dar kadın yeleği. [DS] **5.** *{ağız}* İç çamaşırı; gömlek. [DS] **6.** *{ağız}* Sıkıcı yer. [DS]

sıkmar, [sık-mak > sık-mar] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

sıkmık, -ğı [sık-mak > sık-mık] *{ağız} is.* **1.** Bilek. **2.** Tutam. [DS]

sıknaşmak, [sık-mak >sık-(ı)n-aş-mak صقنشمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Yoğunluk kazanmak.

sıknışmak, [sık-mak > sık-(ı)n-ış-mak صقنشمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Sıkışmak.

sıkra, [sık-mak > sık-rağı > sıkra] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

sıkrağı, [sık-mak > sık-rağı] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

sıkramak, [sık *(yans.)* > sık-(ı)r-ā-mak] *(sıkra:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Islık çalmak. [DLT]

sıkranmak, [sıġ > sık-ra-mak > sıkra-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Ağlamak. [DS]

sıkravu, [sık-mak > sık-rağu / sık-ravu] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

sıkrınmak, [sıġ > sık-(ı)r-ı-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Kendini ağlamaya zorlamak. **2.** Kendini zorlamak. **3.** Titremek. [DS]

sıkrışmak, [sık *(yans.)* > sık-ır-mak > sık-(ı)r-ış-mak] *{eT} işteş f. [-ur]* Birlikte ıslık çalmak. [DLT]

sıksınmak, [sık > sık-sın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sık olarak değerlendirmek; sık bulmak. [DS]

sıkt, [Ar. sıḳt سقت] *{OsT} is. tıp.* Düşük; ölü doğan çocuk. 🗗 **sıktü'z-zend,** *Çakmaktan çıkan kıvılcım.*

sıktaç, [sık-mak > sık-aç / sıktaç] *{ağız} is.* Pres; sıkma aracı. [DS]

sıktamak, [ığ *(su)* > s-ığ *(su)* > sığ-(ı)t-ā-mak > sığtā-mak / sıktā-mak / sığdā-mak] *(sıkta:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* → sıgtamak. [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] [Nevâyî]

sıktarmak[1], [sık-mak > sık-tır-mak / sıktar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Sıkıştırmak. [DS]

sıktarmak[2], [sık-(ı)t-ar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Hastalığı, sıkıntıyı atlatmak. [DS]

sıktaşmak, [sığıt *(hıçkırık)* > sığt-a-mak / sık-t-a-mak > sık-t-a-ş-mak] *f.* Ağlaşmak; birlikte feryat etmek. [İKPÖy.]

sıktırma, [sık-tır-ma] *is.* **1.** Sıktırmak eylemi. **2.** Maden ocaklarında, cıvatalama yöntemi ile kayaçları sabitlemek için kullanılan ahşap parçaları. **3.** *{ağız}* Dar kadın yeleği. [DS] **4.** *{ağız}* Kemer; kuşak. [DS] **5.** Korse. **6.** *{ağız}* Fes üzerine dizilen altın. [DS] **7.** *{ağız}* Sallanan ya da eğri duran bir şeyi düzeltmek için altına konulan taş ya da ağaç parçası. [DS]

sıkturmak, [sık-mak > sıḳ-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Toplamak. [ARAT] **2.** Sıktırmak. [DLT]

sıkurmak, [sık-mak > sıḳ-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Toplamak. [EUTS]

-sıl, [-sı-l / -sil / -sul / -sül] *yap. e.* İsimlerden sıfat türeten ek. İsimden sıfat yapma eki *-si* ile isimden isim ve sıfat yapan *-l* ekinin kaynaşıp kalıplaşmasıyla meydana gelmiş birleşik ektir. Kökün taşıdığı anlama *benzerlik, gibi sayma, öyle değerlendirme* kavramları katarak sıfatlar türetir: *yoksul, dudaksul, damaksul, yersil, köksül.*

sıl, [? sıl] *{ağız} is.* Gübre. [DS]

sıla, [Ar. vaṣl > ṣıla صله] *{OsT} is.* **1.** Bir araya gelme; buluşma; birleşme. **2.** Bir süre ayrı kaldığı doğup büyüdüğü yere giderek yakınlarına ve tanıdıklarına kavuşma. **3.** *gnşl.* (Yabanda bulunan bir kimse için) doğup büyüdüğü, yakınlarının bulunduğu yer. **4.** Armağan; hediye; bahşiş. **5.** *dbl.* Bağ fiil; ulaç. 🗗 **sıla hasreti,** *Sıla özlemi.*|| **sıla hastalığı,** *Hastalık derecesine varan sıla özlemi.*|| **sıla-i rahm,** *{OsT}* → sıla-yı rahim.|| **sıla özlemi,** *Doğup büyüdüğü memleketi görme isteği; yurtsama; yurt özlemi.*|| **sıla sıygası,** *dbl. Ulaç; bağfiil.*|| **sıla-yı rahim,** *{OsT} Yabanda bulunan bir kimsenin ana baba ve yakınlarını ziyaret etmesi; akrabalarla ilişkiyi sürdürme.*

sılacı, [sıla-cı] *is.* Yabana giden ve bir süre sonra doğup büyüdüğü yere dönerek yakınlarına kavuşan kimse; gurbetçi

sılakap, [? sılakap] *{ağız} is.* Biçilen tarlada kalan ekin kökleri; anız. [DS]

sılanmak, [sığ-ā-mak > sı(ğā)-lā-mak > sıla-n-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kendi kendini sıvazlamak; kendine çeki düzen vermek; süslenmek. [Nevâyî]

sılat, [Ar. ṣıla > ṣılāt صلات] *(sıla:t) {OsT} is.* **1.** Sılalar. **2.** Armağanlar; bahşişler.

sılcarlı, [sılcar-lı] *{ağız} sf.* (Kişi için) salyası çok akan. [DS]

sıldırım, [sıldır-ım] *{ağız} sf.* (Kaya için) yalçın; sarp; dik. [DS]

sıle, [Ar. ṣıla صله] *{OsT} is.* Bir şaire yazdığı methiye için verilen bahşiş.

sılıf, [? sılıf] *{ağız} is.* Pirincin içinde bulunan küçük ot tohumu. [DS]

sılık[1], -ğı [sıl-ık - sı-lık ?] *{ağız} sf.* Kirli; pis. [DS]

sılık[2], **-ğı** [ıs / sık *(yans.)* > ıs-lık / sı(k)-lık] *{ağız} is.* Islık. [DS]

sılka, [cılga / sılka] *{ağız} is.* Ana yoldan ayrılan dar yol. [DS]

sılmak, [sıl-mak / sil-mek] *{eT} gçl. f. [-ar]* Silmek. [EUTS]

sıltakçı, [sıltak-çı] *{ağız} sf.* Yaygaracı. [DS]

sıltarmak[1], [sılt-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Soğuktan üşümek; donmak. [DS]

sıltarmak[2], [sır(ı)t-ar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Azarlamak. [DS]

sıltav, [? sıltav] *{ağız} is.* Sözde neden; bahane. [DS]

sılyan, [? sılyan] *{ağız} is.* Az budaklı düzgün ağaç. [DS]

sım[1], [sım *(yans.)*] *is.* Mızıkçılık etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *sım-ız-mak*

sım[2], [sım / som / sum / süm *(yans.)*] *is.* Çarpma, dürtme, vurma anlatan kök. [Zülfikar] *sım-sık*

sım[2], [sım / süm *(yans.)*] *is.* Soluk basıncı ile burun temizlemeyi, bu biçimde hıçkırmayı ve ağlamayı anlatan kök. [Zülfikar] *sım-kır-mak, sım-kır-t-mak*

sıma, [sı-ma] *is.* Sımak eylemi.

sımad, [Ar. şimād صماد] *(sıma:d) {OsT} is.* Şişe tıpası; tıkaç.

sımah, [Ar. ṣımāḫ صماخ] *(sıma:h) {OsT} is.* **1.** Kulak. **2.** Kulak deliği. 🗗 **sımāh-ı bevlî,** *{OsT} Erkek cinsel organının deliği.*|| **sımāh-ı can,** *{OsT} Can kulağı.*

-sımak, [-sı-mak / -si-mek] *{eAT} yap. e.* İsimden mastar yapan ek, *"bir şey yerine koymak, o değerde saymak"* anlamında kullanılmıştır. *"Basarsa mastabayı damenim alır demedi / Şarap-hare bu şeb şahneyi köpeksimedi (köpek yerine koymadı)."* Sabit Divanı.

sımak[1], [sī-mak] *(sı:mak) gçl. f. [-r]* **1.** *{eT} {eAT} {OsT}* (Kişi veya topluluk için) yenmek; üstün gelmek; sindirmek; sındırmak; mağlup etmek; tenkil etmek. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB] [Tekin] **2.** *{eT} {eAT} {OsT}* Kırmak; bozmak; kesmek. [DLT] [ETY] [Gabain] [KB] [Tekin] **3.** *{eT}* Ezmek. [KB] **4.** (Bir

kimseyi) darıltmak; kırmak. **5.** *{eAT}* Aşağı görmek. **6.** *{eAT} {OsT}* Reddetmek; gereğini yapmamak; hiçe saymak; kabul etmemek. **7.** *{eAT} {OsT}* Yıkmak; harap etmek. **8.** *{ağız}* (Verilen söz, edilen yemin veya verilen emir için) bozmak. [DS]

sımak, -ğı [Ar. summāḳ => somak / sımak] *{ağız} is.* → somak. [DS]

sımam, [Ar. ṣımām / ṣımāme صمام / صمامه] *(sıma:m) {OsT} is.* **1.** Tıpa; tıkaç. **2.** *tıp.* Kan damarlarında tıkanıklığa yol açan kan pıhtısı.

sımamak, [sī-ma-mak] *(sı:mamak) gçl. f. [-z]* Kırmamak. [Tekin]

sımar, [? sımar] *{ağız} is.* Sisli, kapalı ve sıkıntılı hava. [DS]

sımarlamak, [Far. sipürden > ōspar => ısmar-la-mak > sımar-la-mak صمرلامق / إسمرلامق] *{eAT} gçl. f. [-r]* **1.** *{eAT}* Emanet etmek. **2.** *{eAT}* Tembih etmek. **3.** *{ağız}* Ismarlamak; sipariş etmek. [DS]

sımarlık, -ğı [sımar-lık] *{ağız} is.* Sıkıntılı ve kapalı hava. [DS]

sımatara, [? sımatara] *{ağız} is.* Tarla ekerken iki ucundan iple bele bağlanan ve içine tohum konulan çuval. [DS]

sımcak, -ğı [? sımcak] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

sımıdır, [? sımıdır] *{ağız} is.* Bulgur çekilirken taş üstünde kalan iri buğday parçaları; yarma. [DS]

sımırsamak, [sım *(yans.)* > sım-ır-sa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ı)-yor]* Nemlenerek gevşemek. [DS]

sımırtlak, -ğı [sım *(yans.)* > sım-ır-t-lak] *{ağız} sf.* Ne yapacağını bilemeyen; şaşkın. [DS]

sımışka, [*eT.* simiş > sımış-ka ?] *{ağız} is.* Ayçiçeği. [DS]

sımızmak, [sım *(yans.)* > sım-ız-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Mızıkçılık etmek. [DS]

sımkırdmak, [sım *(yans.)* > sım-kır-d-mak صمقردمق] *{eAT} gçl. f. [-ır]* Hıçkırtmak.

sımkırmak, [sım *(yans.)* > sım-kır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Hıçkırmak. **2.** İçin için sessizce ağlamak. **3.** Burun temizlemek; sümkürmek. [DS]

sımkırtmak, [sım *(yans.)* > sım-kır-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** İçin için, sessizce ağlamak. **2.** Surat asmak; somurtmak. **3.** *gçl. f.* Kendini ağlamaya zorlamak. [DS]

sımlah, [Ar. ṣımlāḥ صملاح] *(sımla:h) {OsT} is.* Kulak kiri.

sımsak, -ğı [sım-sa-k ?] *{ağız} is.* Bir tür sivrisinek. [DS]

sımsar, [sım-sa-r ?] *{ağız} sf.* **1.** Cimri. **2.** Yemek seçen; az yiyen. [DS]

sımsığ, [sım *(yans.)* > sım-sık] *{ağız} is.* → sımsık. [DS]

sımsığlamağ, [sım *(yans.)* > sım-sık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yumruklamak. [DS]

sımsık, -ğı [sım *(yans.)* > sım-sık] *{ağız} is.* Yumruk. [DS] 🗗 **sımsık vurmak,** *{ağız} Yumrukla vurmak; yumruklamak.* [DS]

sımsıkı, [sı(m)+sı/kı] *sf.* ve *zf.* **1.** Olabildiği kadar sıkı; çok sıkı. **2.** İyice sıkarak.

sımsımrak, [Çiğl. sīm+sımrāk] *(sı:msımra:k) is.* Pişirildikten sonra küçük küçük doğranıp güvece konulmuş ve baharat karıştırılmış baş üzerine ekşi yoğurt dökülerek yapılan bir çeşit yemek.

sımsır, [sım-sı-r] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

sımsırıh, [sım *(yans.)* > sım-sır-ık / sımsırıḫ] *{ağız} sf.* Somurtkan. [DS]

sımt, [Ar. ṣımṭ صمط] *{OsT} is.* Dizilmiş olan şey; arka arkaya sıralanmış olan; dizi. 🗗 **sımt-ı lü'lü,** *{OsT} İnci dizisi.*

sımtag[1], [Moğ. sım-tā-mak > sım-ta-ġ] *{eT} is* Orman. [EUTS]

sımtag[2], [Moğ. sım-tā-mak > sım-ta-ġ] *{eT} sf.* **1.** İhmalkâr; dikkatsiz; savsaklayan; derbeder; avare; aylak. [EUTS] [ARAT] **2.** Tembel. [Gabain]

sımtagsız, [sım-tā-mak > sım-ta-ġ-sız] *{eT} sf.* Dikkatli; gayretli; faal; enerjik; çalışkan. [EUTS] [ARAT] [Gabain] 🗗 **sımtagsız gönül,** *Dikkatli, uyanık gönül; gayretli gönül.* [ARAT]

sımtak, [Moğ. sım-tā-mak > sım-ta-k] *{eT} sf.* Derbeder; tembel; avare; aylak. [EUTS]

sımtalmak, [Moğ. sım-tā-mak > sım-ta-l-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Harekette olmak; gitmek; terk etmek. [EUTS]

sımtamak, [Moğ. sım-tā-mak] *(sımta:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Bırakıvermek; koyuvermek. **2.** İhmal etmek. [ARAT] [Gabain]

sımti, [Ar. ṣımṭī صمطى] *(sımti:, t kalın söylenir) {OsT} is. ed.* Üçüncü dördüncü mısraları kafiyeli, diğerleri serbest olan manzume.

-sın-, [-sın / -sin-] *{eT} yap. e.* İsimden fiil yapmak eki. *barım-sın-mak (gitmek istemek)*

-sın[1], [sen > -sin / -sın / -sun / -sün] *çek. e.* İkinci tekil kişi fiil çekim eki olup belirsiz geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, gereklik ve istek kiplerinde kullanılır: *bilmişsin, bilirsin, biliyorsun, bileceksin, bilmelisin, bilesin.*

-sın[2], [sen > -sin / -sın / -sun / -sün] *çek. e.* Üçüncü tekil kişi fiil çekim eki olup emir kipinin çekiminde kullanılır; *gelsin, okusun, görsün.*

sın[1], [Çin. tes'in] *{eT} is.* Mezar. [DLT] [EUTS]

sın[2], [sīn] *(sı:n) {eT} is.* **1.** (İnsan için) boy bos. [DLT] [KB] **2.** İnsan vücudu. [EUTS] **3.** Vücudun azaları; uzuv. [Gabain] **4.** Kılık. [KB] 🗗 **sının boḍın kırtışın,** *{eT} Vücudun, boyun ve siman.*

sına[1], [Rus. şina] *{ağız} is.* Araba tekerleğinin çemberi. [DS]

sına[2], [*eT.* sıñār] *{ağız} sf.* Yaşıt; akran. [DS]

sınaat[1], **-ti** [Ar. ṣınā'at صناعت] *(sına:at) {OsT} is.* **1.** Marangozluk, demircilik vb. gibi el becerisi isteyen belirli bir iş; zanaat. **2.** Yalnız öğrenimle edinilemeyen, öğrenimin yanında deneyimi de gerektiren meslek. **3.** Ustalık; beceriklilik; maharet.

sınaat[2], **-ti** [Ar. ṣınā'at > ṣınā'āt صناعات] *(sına:a:t) {OsT} is.* **1.** Zanaatlar. **2.** Ustalıklar; maharetler; beceriler.

sınab, [Yun. sinapi > Ar. ṣınāb صناب] *(sına:b) {OsT} is.* Hardal.

sınag, [sın-ā-mak > sınā-ġ] *(sına:g) {eT} is.* Sınanmış; denenmiş tecrübe edilmiş. [KB]

sınagu, [sın-ā-mak > sına-ġū] *(sınagu:) {eT} is.* Deneme; sınama. [KB]

sına'i, [Ar. ṣınā'at > ṣınā'ī / ṣınā'îye صناعی / صناعیه] *(sına:i:) {OsT} sf.* **1.** Sanat veya zanaatla ilgili. **2.** Doğal olmayan; yapma; yapay. **3.** Sanayiye ilişkin. **4.** Üzerinde fabrikalar kurulu yer. ◻ **sınai daralma,** *Bir sanayi kesiminde çalışanların sayısının azalması.*

sına'iyat, [Ar. ṣınā'ī > ṣınā'iyāt صناعیات] *(sına:iya:t) {OsT} is.* **1.** Sanatla ilgili olan şeyler. **2.** İnsan yapımı olan şeyler.

sına'iye, [Ar. ṣınā'ī >ṣınā'iye صناعیه] *(sına:iye) {OsT} sf.*→ sınai.

sınak[1], **-ğı** [sın-mak *(kırılmak)* > sın-a-k] *is.* Kâgir binalarda meydana gelen çökmelerin gelişini izlemek için çatlaklar üzerine yerleştirilen küçük alçı levha.

sınak[2], **-ğı** [*eT.* sınā-ġ => sına-k] *{ağız} sf.* Denenmiş. [DS]

sınaka, [sına-mak > sına-k-a] *{ağız} is.* Atasözü. [DS]

sınakalı, [sınaġu > sınaka-lı] *{ağız} sf.* Deneyi yapılmış; denenmiş. [DS]

sınalmak, [sın *(vücut)* > sın-ā-mak > sın-a-l-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Sınanmak. [DLT]

sınama, [sın-a-ma] *is.* Sınamak eylemi; deneme; imtihan etme.

sınamah, [sına-mak / sına-maḫ] *{ağız} gçl. f. [-r] [-n(ı) -yor]* → sınamak. [DS]

sınamak, [*eT.* sīn *(vücut)* > sın-ā-mak / sī-mak > sī-n-ā-mak صینامق / صنامق / سنمق] *gçl. f. [-r] [-n(ı)-yor]* **1.** (Kişi veya mal için) herhangi bir ihtiyacı karşılayıp karşılayamayacağını ölçmek için denemeden geçirmek. **2.** Bilgisini ve yeteneklerini anlamak amacıyla yoklamak; denemek; sınav yapmak; yetenek ve değerini ölçmek. *{eT} {eAT} {OsT} (sına:mak) (aynı)* [DLT] [KB] **3.** *{ağız}* Tanımak. [DS] ◻ **sınamış em ol,** *{eT} (İlaç için) kanıtlanmıştır; güvenilir.*

sınamamış, [sına-mak > sına-ma-mış صنامامش] *{eAT} sf.* Deneyimsiz; tecrübesiz.

sınanan, [? sınanan] *{ağız} is.* Tütün yaprağı; pastal. [DS]

sınanggın, [sına-mak > sına-ñ-gın] *(sınañgın) {ağız} sf.* **1.** Denemeden geçmiş olan; denenmiş. **2.** Deneyimli; görgülü; bilgili. [DS]

sınangı, [sına-mak > sına-n-gı] *{ağız} is.* Deneme; deney. [DS]

sınangılı, [sınan-gı-lı] *{ağız} sf.* **1.** Denenmiş; denemeden geçmiş. **2.** Bilgili; denemiş; tecrübeli. [DS]

sınangu, [sına-mak > sına-n-gu / sına-n-gı] *{ağız} is.* Deneme; deney. [DS]

sınanma, [sın-a-n-ma] *is.* Sınanmak eylemi.

sınangulu, [sınan-gu-lu] *{ağız} sf.* Denemeden geçmiş; denenmiş. [DS]

sınanmak, [sına-n-mak صننماق] *edil. f. [-ır]* **1.** Sınamadan geçirilmek; üzerinde sınama eylemi uygulanmak. **2.** Bir takım denemelerden geçirilmek suretiyle değeri anlaşılmış olmak. **3.** *{eAT} {OsT}* Denenmek; tecrübe edilmek.

sınanmış, [sına-n-mış] *{ağız} sf.* Yaşlı; büyük. [DS]

sınap[1], [İng. snap] *{ağız} sf.* **1.** Dolandırıcı. **2.** (Kişi için) söz dinlemez; dik kafalı. [DS]

sınap[2], [? sınap] *{ağız} is.* Küçük yapılı bir tür elma. [DS]

sınar[1], [*eT.* sıñār] *{ağız} is.* **1.** Akraba; yakın. **2.** Eşdeğer; denk; benzer. **3.** Sıra; dizi. [DS]

sınar[2], [Ar. ṣınār صنار] *(sına:r) {OsT} is. bot.* Çınar.

sınardaş, [*eT.* sıñar *(taraf, denk)* > sınar-daş صنارداش] *{eAT} sf.* Akran; emsal.

sınarlanmak, [sıġ-mak > sıġ-ar-la-n-mak > sınar-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Barınmak. [DS]

sınaşık, -ğı [sına-ş-mak > sına-ş-ık] *{ağız} sf.* Alışkın. [DS]

sınaşmak, [sın *(vücut)* > sın-ā-mak > sın-a-ş-mak صناشمق] *işteş. f. [-ır] [eT. -ur]* **1.** *{eT} {eAT} {ağız}* Birbirini sınamak; boy ölçüşmek; karşılıklı kuvvet denemek; karşılaşma yapmak. [EUTS] [Gabain] [DS] **2.** *dönşl. f. {ağız}* Alışmak. [DS] **3.** *{ağız}* Kullanmak. [DS]

sınaştırmak, [sına-ş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Alıştırmak. [DS]

sınat, [sı-mak *(kırmak)* > sın-mak > sın-at ?] *{ağız} is.* **1.** Sonbaharda bitkileri vuran soğuk. **2.** Don vurma; kırağı çalma. [DS]

sınatma, [sın-a-t-ma] *is.* Sınatmak eylemi.

sınatmak, [sīn *(vücut)* > sın-ā-mak > sın-a-t-mak] *gçl. f. [-ır] [eT.-ur]* Sınamak eylemini yaptırmak; tecrübe ettirmek. *{eT} (aynı)* [DLT]

sınav, [sın-a-mak > sın-a-v] *(1935) is.* **1.** Bir kimsenin bilgi ve becerisini ölçmek amacıyla uygulanan tekniklerin tümü; imtihan. **2.** Bir kimsenin olaylar ve durumlar karşısındaki direncini, sabrını ortaya koyan durum. ◻ **sınava çekilmek,** *Bilgi, hüneri,*

becerisi sınanmak; sınavdan geçirilmek; bilgi derecesi ölçülmek.|| **sınav açmak,** *Bir işe ya da okula alınacaklar için sınav düzenlemek.*|| **sınava girmek,** *Herhangi bir amaçla açılmış bir sınava katılarak istenen niteliklerinin ölçülmesini sağlamak; imtihan olmak.*|| **sınavdan geçmek,** *Ağır bir işi başarı ile tamamlamak.*|| **sınav vermek,** *Yapmakta olduğu işi başarmak; sınavda başarılı olmak.*

sınayıcı, [sın-a-y-ıcı] *sf.* **1.** Sınama işini yapan. **2.** *is.* Elektronik devre elemanlarını, mini işlemci gibi parçaları denemeye yarayan elektronik aygıt. **3.** Otomatik yönlendiricilerde dönemsel olarak işlemleri sorgulayan aygıt veya yazılım.

sınayış, [sına-mak > sına-y-ış صنايش] *is.* **1.** Sınama eylemi veya biçimi. **2.** *{OsT}* Deneyim; tecrübe.

sıncan, [sı-n-mak *(kesilmek, kırılmak)* > sı-nç-gan] *is. bot.* Bir tür dikenli çalı, *(Astragalus).*

sıncık, -ğı [sın-cık ?] *{ağız} is.* Üzüm sucuğu. [DS]

sıncıkmak, [sınc-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sabırsızlanmak; bekleyememek. [DS]

sınçıramak, [sınç-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı) -yor]* Sabırsızlanmak. [DS]

sınçgan, [sınç-ġān] *(sınçga:n) {eT} is. bot.* Teke dikeni; mugaylan dikeni; Musa ağacı, *(Lycium europeum).* [DLT] [EUTS]

sında, [sın-mak > sın-dı / sında ?] *{ağız} is.* Özellikle ayakta çıkan çıbanı delmeye yarayan araç. [DS]

sındak, -ğı [sın-mak > sın-dak] *{ağız} is.* Birbirini kesen iki yol arasındaki köşeli toprak parçası. [DS]

sındı, [sı-n-mak *(kesilmek, kırılmak, bozulmak)* > sı-n-du / sındı صندى / صندو] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Makas. [DS] 🗗 **sındıdan çıkma,** *{ağız} Yeni.* [DS]|| **sındıdan çıkmış,** *{OsT} Yeni biçilip dilmiş.*|| **sındı salmak,** *{OsT} Makas yürütmek; makasla kesmek.*

sındıcık, -ğı [sındı-cık صندجق] *{eAT} is.* Küçük makas.

sındık[1]**, -ğı** [sı-n-mak *(kesilmek, kırılmak, bozulmak)* > sı-n-dık] *is.* Savaşta bozguna uğranılan yer.

sındık[2]**, -ğı** [sındık] *{ağız} is. kim.* Cıva. [DS]

sındık[3]**, -ğı** [sın-mak > sın-dık] *{ağız} is.* Şemsiye. [DS]

sındık[4]**, -ğı** [sın-mak > sın-dık] *{ağız} is.* Makas. [DS]

sındık[5]**, -ğı** [Ar. ṣandūḳ => sındık / sandık] *{ağız} is.* Sandık. [DS]

sındıka, [sındıka ?] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

sındıkça, [sındık[5]-ça] *{ağız} is.* Küçük sandık; çekmece. [DS]

sındım, [sın-mak > sın-dım] *{ağız} sf.* Gücü tükenmiş; kesilmiş. 🗗 **sındım oynamak,** *{ağız} 1. (At için) arabayı çekmemek. 2. Yerinde tepinmek.* [DS]

sındımcı, [sındım-cı] *{ağız} is.* Arabayı çekmeyen at. [DS]

sındırgaç, -cı [sındır-gaç] *{ağız} is.* Nehir suyunu alttaki delikten süzerek temizleyen bir tür küp. [DS]

sındırgı, [sı-n-dır-mak *(kestirmek, kırdırmak, bozdurmak)* > sı-n-dır-gı] *is.* Savaşta bozguna uğranılan yer.

sındırıcı, [sın-dır-mak > sındır-ıcı] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) öldüren; katil. **2.** Vurucu kırıcı. **3.** Korkutan. [DS]

sındırılma, [sı-n-mak *(kesilmek, kırılmak, bozulmak)* > sı-n-dır-ıl-ma] *is.* Sındırılmak eylemi.

sındırılmak, [sı-n-mak *(kesilmek, kırılmak, bozulmak)* > sı-n-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kırılmak; bozulmak. **2.** Bozguna uğratılmak.

sındırma, [sı-n-mak *(kesilmek, kırılmak, bozulmak)* > sı-n-dır-ma] *is.* Sındırmak eylemi.

sındırmak[1]**,** [sı-n-mak *(kesilmek, kırılmak, bozulmak)* > sı-n-dır-mak صندرمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kırdırmak; bozdurmak; kestirmek. **2.** (Bedenin bir bölümü veya bir nesne için) bozulmasına, kırılmasına, parçalanmasına yol açmak. **3.** (Yemin, oruç, gönül vb. soyut şeyler için) bozulmasına neden olmak. **4.** (Bir kimse veya topluluk için) yenmek; bozguna uğratmak. **5.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Kırmak; parçalamak. [DS] **6.** *{eAT} {OsT}* Bozmak. **7.** *{eAT} {OsT}* Yenmek; mağlup etmek. **8.** *{ağız}* (Yumurta vb. için) kırmak; akıtmak. [DS]

sındırmak[2]**,** [siñ-mek > sı-n-dır-mak صندرمق] *{eAT} {OsT}* **1.** Korkutmak; yıldırmak; sindirmek; tedhiş etmek. [DS] **2.** *{ağız}* Kımıldamadan durmak. [DS]

sındırmak[3]**,** [siñ-dir-mek > sındır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Sindirmek; hazmetmek. [DS]

sındırmak[4]**,** [sün-dür-mek > sındır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bir yerden aşağı doğru sarkıtmak veya indirmek. [DS]

sındırmak[5]**,** [sön-dür-mek > sındır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Balon, top, iç lastiği vb. için) havasını boşaltmak; söndürmek. [DS]

sındid, [Ar. ṣındīd صنديد] *(sındi:d) {OsT} is.* İleri gelen; başkan; önder; lider.

Sındu, [sındu] *{eT} is.* Hindistan. [EUTS]

sındu, [sı-n-mak *(kesilmek, kırılmak, bozulmak)* > sı-n-du / sındı صندى / صندو] *(sındu:) {eT} {eAT} {ağız} is.* Makas. [DLT] [DS]

sındurmak, [sī-mak>sı-n-mak>sı-n-dur-mak صندرمق] *{eT} {eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Kırmak. **2.** Kötülemek. **3.** Yenmek.

sınf, [Ar. ṣınf صنف] *{OsT} is.* → sınıf.

sıng[1]**,** [sang / sıng / sınk *(yans.)*] *is.* Titremeyi, sallanmayı, bu biçimde yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *sıng-ıl sıngıl, sıng-ıl-da-mak*

sıng[2]**,** [sıñ] *(sıñ){eT} is.* Dağ sırası; sıradağ. [EUTS]

sıngar, [sıñār] *(sıña:r) {eT} is.* **1.** İstikamet; yön, ta-

raf. [Üç İtigsizler] [EUTS] [KB] **2.** Bir şeyin tarafı; yanı. [DLT] **3.** Çift olan bir şeyin bir teki. [ETY] [Gabain] **4.** Yarı; yarım; bir nesnenin yarısı.[EUTS] [ETY] [Tekin] **5.** Burç bölgesi. [EUTS] **6.** *{ağız}* Akraba; yakın. [DS] **7.** *{ağız}* Eşdeğer; denk. [DS] **8.** *{ağız}* Sıra; dizi. [DS] **9.** *zf.* ..... tarafa; ... doğrultusunda. *antın sıngar (o tarafa, o tarafta)* [Gabain] **10.** *e.* Gibi. [Gabain] 🗗 **sıngar közli,** *Tek gözlü.*

sıngarı, [sıñ-arı صكارى] *{eAT} sf.* **1.** Aşağılık; bayağı. **2.** Akıl yoksulu. **3.** Yoksul. **4.** kendisi gibi; arkadaşı; emsali; akran; emsal.

sıngarkı, [sıñār > sıñār-kī] *(sıña:rkı:) {eT} zf.* ... taraftaki; .... yandaki; ...deki. *içtin sıngarkı (içteki) taştın sıngarkı (dışardaki)*

sıngarlamak, [sıñār > sıñar-lā-mak سكارلامق] *(sıñarla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Yalnız ve yardımcısız bulduğu için zayıf görüp öç almak. [DLT] **2.** *{eAT}* Hor görmek; aşağılamak.

sıngarsuk, [sıñār > sıñar-suk *(yandaki)*] *{eT} is.* İki kişi bir ata bindiğinde ikinci kişinin oturduğu yer. [DLT]

sıngaru[1], [sıñ-ar-u صكارو / صكرى / سكارى / رى صكه] *(sıñaru:) {eAT} {OsT} sf.* Denk; eş; arkadaş; emsal; akran; hemhâl.

sıngaru[2], [sıñ-ar-u صكرى / صكارى] *(sıñaru:) {OsT} sf.* **1.** Aşağılık; bayağı. **2.** Yoksul. **3.** Akıldan eksikliği olan.

sıngı, [sın-mak > sın-gı] *{ağız} is.* Öç. [DS]

sıngıl, [sıng *(yans.)* > sıng-ıl] *is.* Sallanmayı, titremeyi anlatan yansımalı gövde. 🗗 **sıngıl sıngıl,** *{ağız} (Yürümek için) içe dönük, eğri eğri.* [DS]

sıngılamak, [sıñ *(yans.)* > sıñ-ī-lā-mak / sıñ-ī-lē-mek] *(sıñı:la:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** (Hayvan için) soğuktan mızlanmak. **2.** (Su için) donacak hâlde soğumak. **3.** (Kulak için) çınlamak. [DLT]

sıngıldamak, [sıng / sınk *(yans.)* > sıng-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Sallanmak; sarsılmak. **2.** Korkarak titremek. [DS]

sıngın[1], [sın-mak > sın-gın / sın-ġun صنغين] *sf.* **1.** Kırık; dökük; parçalanmış; bozuk. *{OsT} (aynı)* **2.** *{ağız}* Kırılmaya yüz tutmuş. [DS] **3.** Dağınık. **4.** *{ağız}* (Kişi için) korkutulmuş; sinmiş. [DS] **5.** *{ağız}* Çekingen; ürkek; durgun. [DS] **6.** *{ağız}* Üzgün; düşünceli; kederli. [DS] **7.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Yenilmiş; mağlup. [DS] **8.** *{ağız}* Bıkkın; usanmış. [DS] **9.** *{ağız}* Bakımsız; zayıf. [DS] **10.** *{ağız}* Sersem; budala. [DS] **11.** *is. {OsT}* Hezimet.

sıngın[2], [ısı-n-gın > sın-gın] *{ağız} sf.* Az ısınmış; ılık. [DS]

sıngınlık, -ğı [sıngın-lık] *is.* **1.** *{OsT}* Bozgunluk; yenilgi; mağlubiyet. **2.** *{ağız}* Durgunluk; yorgunluk. 🗗 **sıngınlık çökmek,** *Durgunluk, yorgunluk çökmek.*

sıngırcak, -ğı [sıng-ır-cak] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

sıngkur, [sı-mak > Moğ. şinġor => sıñ-kur / sunkur] *(sıñkur) {eT} is.* Doğan; şahin, *(Falco gryfalco)*

sınguk, [sī-mak > sın-mak > sı-ñuk / sın-uk] *(sıñuk) {eT} sf.* Kırılmış; kırık. [DLT] [ETY]

sıngun, [sın-gın / sın-ġun صنغون] *{eAT} {OsT} sf.* **1.** Kırık. **2.** Mağlup. **3.** *is.* Hezimet.

sıngar, [sıñār] *{ağız} is.* Akraba; yakın. [DS]

sınğarmak, [sıñ-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kendini korumaya hazırlanmak. [DS]

sınğıç, -cı [? sınğıç] *{ağız} is.* Beşik oturağı. [DS]

sınğıldamak, [sıng *(yans.)* > sınğ-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Sallanmak; sarsılmak. [DS]

sınğıldamak[1], [sıng-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı) -yor]* Sallanmak; sarsılmak; oynamak. [DS]

sınğıldamak[2], [sıng-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı) -yor]* Suçluluk duymak. [DS]

sınğın, [sın-gın] *{ağız} sf.* Üzgün; düşünceli. [DS]

sını, [Ar. sīn *(Çin)* > sīnī *(Çinli; Çin'den gelme)* صنى] *{eAT} is.* Yemek sofrası; sini.

sınıf, [Ar. şınf صنف] *{OsT} is.* **1.** Belirli bir özelliği taşıyan ya da paylaşan birimlerin oluşturduğu bütün. **2.** Okullarda öğrencilerin yıllık öğrenimlerine göre ayrıldıkları bölümlerden her biri. **3.** Aynı bölümde, aynı düzeyde bulunan belirli sayıdaki öğrencilerin meydana getirdiği topluluk. **4.** Bir sınıftaki öğrencilerin topluca ders gördükleri oda; derslik; dershane. **5.** Sanat eğitiminin, özel bir dal, belli bir düzey veya hocaya göre ayrılan bölümü. **6.** Ortak özellikleri olan insan topluluğu. **7.** Önemlerine ve özelliklerine göre insan ve nesnelerin yerleştirilebilecekleri sıralama gruplarından her biri; kategori. **8.** Niteliklerine ve önemlerine göre kişi ve nesnelerin yerleştirildiği sıra. **9.** *as.* Özel silah, nitelik, beceri ve görevlerine göre ayrımlanmış muharip ve yardımcı birlik. **10.** *man.* Aynı yüklerni alabilen konuların o yüklem bakımından oluşturduğu topluluk. **11.** Sezgi aracılığıyla bir nesneler topluluğu olarak düşünülebilen ve bazı aksiyomlara uygun düşen mantıkî varlık. **12.** *siy.* Bir toplum veya üretim dizgesinde aynı işi yapan, çıkarları ve durumları ortak olan insan kümesi. **13.** *biy.* Bir şubenin büyük bölümlerinden her biri. **14.** *dbl.* Aralarında bir veya daha çok benzerlik bulunan ve belirli bir bağlamda birbirinin yerini alabilen dilsel birimler. **15.** Eski Roma'da, yurttaşların servet ve toplumsal durumlarına göre dağılımı. **16.** *yönet.* Ortak yetişme ve meslekî nitelik bakımından özelliklerine göre tespit edilen ve kadroları belirlenen devlet memuru grubu. **17.** *{ağız}* Sıra. [DS] 🗗 **sınıf atlamak,** *Toplum içinde, bulunduğu sınıftan daha üstün tutulan bir gruba geçmek.*|| **sınıf geçmek,** *(Öğrenci için) bir üst sınıfa devam etme hakkını kazanmak.*|| **sınıf-**

lar arası, *Birden çok sınıfı ilgilendiren; birden çok sınıf için ortak olan.*|| **sınıf öğretmeni,** *1. İlköğretimde, bir sınıftaki bütün dersleri okutan öğretmen. 2. Bir sınıf veya şubenin eğitim ve rehberlik işlerini yürütmekle görevli öğretmen.*|| **sınıfta çakmak,** *argo. (Öğrenci için) okuduğu sınıfı başarı ile bitirememek; sınıfını geçememek.*|| **sınıfta kalmak,** *Bir üst sınıfa devam etme hakkını elde edememek.*

sınıflama, [sınıf-la-ma] *is.* Sınıflamak eylemi; sınıflandırma.

sınıflamak, [sınıf-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sınıflara ayırmak; bölümlemek; sınıflandırmak.

sınıflandırıcı, [sınıf-la-n-dır-ıcı] *sf.* **1.** Sınıflandırma işlemini yapan. **2.** *is. dbl.* (Bantu dillerinde) sözcüğün hangi ad sınıfından olduğunu belirten ek.

sınıflandırılma, [sınıf-la-n-dır-ıl-ma] *is.* Sınıflandırılmak eylemi; bölümlenme.

sınıflandırılmak, [sınıf-la-n-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Sınıflara, bölümlere ayrılmak; bölümlenmek; sınıflamaya tabi tutulmak.

sınıflandırma, [sınıf-la-n-dır-ma] *is.* **1.** Sınıflandırmak eylemi; bölümlere ayırma; bölümleme. **2.** Bölümlemeye ilişkin sistem; tasnif. **3.** *biy.* Canlıların birbiriyle olan ortak yönlerine göre bölümlere ayrılması işlemi. **4.** *küt.* Kitapları türlerine ve konularına göre bölümünü belirleme ve ilgili dolaba yerleştirme işlemi. **5.** Belgeleri belli bir düzene göre ayırma ve yerleştirme işi. **6.** Satışa sunulacak olan meyve, sebze ve diğer yiyecekleri boy ve ağırlıklarına göre bölümlere, gruplara ayırma işlemi. **7.** *huk.* Bir mülkü özel bir hukuksal statüye sokan idarî karar. **8.** Eleme. **9.** *dbl.* Dil ögelerini çeşitli ölçütlere göre, bir bütün oluşturacak biçimde gruplara ayırma işlemi.

sınıflandırmak, [sınıf-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Sınıflara ayırmak; bölümlemek; hangi sınıftan olduğunu belirlemek; sınıf sınıf ayırarak düzenlemek; tasnif etmek. **2.** Yöntemli biçimde sınıflara, bölümlere, türlere ayırmak; sınıflamak; tasnif etmek. **3.** Belgeleri önceden belirlenmiş bir düzene uygun biçimde bölümlere ayırmak.

sınıflandırmalı, [sınıf-la-n-dır-ma-lı] *sf.* Sınıflandırmaya dayalı olan.

sınıflanış, [sınıf-la-n-ış] *is.* Sınıflanmak eylemi veya biçimi.

sınıflanma, [sınıf-la-n-ma] *is.* Sınıflanmak eylemi.

sınıflanmak, [sınıf-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Sınıflamaya uğramak; biri tarafından ait olduğu sınıfa katılmak; sınıfı belirlenmek; sınıflamak eylemine konu olmak; sınıflandırılmak.

sınıflaşma, [sınıf-la-ş-ma] *is.* Sınıflaşmak eylemi.

sınıflaşmak, [sınıf-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Sınıflara ayrılmak; sınıf sınıf olmak; sınıflara bölünmek. **2.** Bir topluluğun üyeleri arasında sınıf farklılıkları oluşmak.

sınıflayıcı, [sınıf-la-y-ıcı] *sf.* **1.** Sınıflara ayıran; sınıflara ayırmaya yarayan; sınıflayan; sınıflama işlevi yapan. **2.** *is.* Belgeleri sözlük sırasına göre sınıflandırmaya yarayan kelime.

sınıflı, [sınıf-lı] *sf.* **1.** Sınıfı olan; sınıflandırılmış olan. **2.** (Topluluk için) üyeleri ve bireyleri arasında sınıfsal farklılıkları bulunan.

sınıfsal, [sınıf-sal] *sf.* **1.** Sınıfla ilgili; sınıfa ilişkin. **2.** Toplumsal sınıfa ilişkin.

sınıfsallık, -ğı [sınıf-sal-lık] *is.* Sınıfa ilişkin olma durumu.

sınıfsız, [sınıf-sız] *sf.* **1.** Sınıfı olmayan; sınıflandırmaya uğramamış; sınıflandırılamayan. **2.** (Toplum için) sınıfsal bir ayrımlaşmanın olmadığı durum.

sınıh, [sın-ık / sınıḫ] *{ağız} sf.* → sınık. [DS]

sınıhçı, [sınık-çı / sınıḫ-çı] *{ağız} is.* → sınıkçı. [DS]

sınıhmağ, [sın-mak > sın-ık-mak / sınıḫmağ] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* → sınıkmak. [DS]

sınıhmah, [sın-mak > sın-ık-mak / sınıḫmaḫ] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* → sınıkmak. [DS]

sınık, -ğı [sın-mak > sın-ık صنق / صينق] *sf.* **1.** Kırık; kırılmış. *{eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Bozuk. [DS] **3.** Dağınık. **4.** Bozguna uğramış; yenik düşmüş; mağlup. *{eAT} {OsT} (aynı)* **5.** *{ağız}* İyi yürekli; saf. [DS] **6.** *{ağız}* Utangaç. [DS] **7.** *{ağız}* Kırgın; dargın [DS] **8.** *{ağız}* Soluk; renksiz. [DS] **9.** *{ağız}* (Ceviz vb. için) içi boş; çürük. [DS] **10.** *{ağız}* İstekli. [DS] **11.** *is. {ağız}* Pamukta bozuk lifler. [DS] **12.** *{ağız}* Derviş. [DS] **13.** *{ağız}* Yastık içine doldurulmuş pamuk ya da lifler, bez parçaları. [DS] **14.** Bir şeyin kırılmış olan yeri; kırık. **15.** *{ağız}* Kanıklık; göz tokluğu. [DS] ⧉ **sınık bağı,** *{ağız} Sıkı bağlanan bağ.* [DS]|| **sınık gönüllü,** *{eAT} Alçak gönüllü.*

sınık[2]**, -ğı** [siñ > sın-ık] *{ağız} sf.* **1.** Yarı kuru. **2.** İçi boş. [DS]

sınıkçı, [sı-n-ık-çı] *is.* Kırık çıkıkçı; kırık ve çıkıkları saran, otayan kimse. *{ağız} (aynı)* [DS]

sınıkçılık,-ğı [sı-n-ık-çı-lık] *is.* Kırık ve çıkık kemikleri yerine getirip bağlama işi; kırık çıkıkçılık. *{ağız} (aynı)* [DS]

sınıkdırmak[1]**,** [sın-ık-dır-mak صنقدرمق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Bozguna uğratmak; yenmek.

sınıkdırmak[2]**,** [sın / sıñ *(yans.)* > sın-ık-dır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Bağırıp çağırmak. [DS]

sınıklamak, [sınık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kırık ve çıkıkları sarmak. [DS]

sınıklı, [sın-ık-lı / sın-uk-lu / sın-ık-lu صنقلو / صنوقلو] *{eAT} {OsT} sf.* **1.** Kırık; kırılmış. **2.** Gücenik; münkesir; mahzun.

sınıklık, -ğı [sın-ık-lık صنقلق] *is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Kırıklık. **2.** *{eAT} {OsT}* Üzüntü; hüzün. **3.** *{eAT}* Bozgunluk; yenilmişlik. **4.** *{eAT}* Zayıflık; düşkünlük; zebunluk; çaresizlik; halsizlik.

sınıklu, [sın-ık-lı / sın-uk-lu / sın-ık-lu صنقلو / صنوقلو] *{eAT} sf.* → sınıklı.

sınıklulanmak, [sın-ık-lu-la-n-mak صنقلولنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Kırılıp bükülmek.

sınıkmak[1], [sī-mak > sı-n-mak > sı-n-ık-mak صنقمق / سنقمق] *gçsz. f. [-ur]* **1.** *{eT} {eAT} {OsT}* Yenilmek; bozguna uğramak; inkisara uğramak. **2.** *{eAT} {ağız}* Kederlenmek; sıkıntıya düşmek; üzülmek; üzgün olmak. [DS] **3.** *{eAT}* Korkup kaçmak. **4.** *{ağız}* Susup kalmak. [DS] **5.** *{ağız}* Bıkmak; yılmak. [DS] **6.** *{ağız}* Zayıflamak. [DS]

sınıkmak[2], [sin-mek > sinik-mek ? / sınık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Saklanmak. [DS]

sınıkman, [sın-ık-man] *{ağız} sf.* Yaramaz. [DS]

sınıksa, [sınık-sı > sınık-sa ?] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) üzgün. **2.** Sessiz ve içe dönük. [DS]

sınılamak, [sıñ / sın *(yans.)* > sın-ī-lā-mak / sin-ī-lē-mek] *(sını:la:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Ağlamak. [E-UTS]

sınılmak, [sī-mak > sı-n-mak > sı-n-ıl-mak صنلمق] *edil. f. [-ur] {eAT}* Yenilmek; mağlup edilmek.

sınır[1], [Yun. synoron => sınır] *is.* **1.** Birbirine bitişik ülke, arazi gibi belirli toprak parçalarını birbirinden ayıran çizgi. **2.** Bir ülkenin egemenliğini sürdürdüğü bölgetopraklarını egemen olmadığı topraklardan ayıran çizgi; hudut. **3.** Bir yüzeyin bitim yeri; bir alanı çevreleyen, bir uzaklığın başlangıcını veya sonunu belirleyen çizgi. **4.** İki şey arasındaki ayrım; ayrılma noktası. **5.** *gnşl.* Uç; son. **6.** Bir zaman diliminin başını veya sonunu belirleyen, içine alan şey. **7.** Bir eylemin, bir etkinin, durumun aşamadığı son nokta. **8.** *{ağız}* Duvar. [DS] **9.** *{ağız}* Kaydırak oyunu. [DS] **10.** *sf.* Sınır işlevi gören. 🗗 **sınır açı,** *mat. Işık, daha yoğun bir ortama geçerken normal ile kırılan ışın demetinin yapabileceği en geniş açı.*|| **sınır boyu,** *Bir ülkenin sınırları.*|| **sınır çekmek,** *1. Sınırları belirlemek; sınırlamak. 2. Son vermek.*|| **sınır çizmek,** *Sınırını belirlemek; sınır çizgisi çekmek.*|| **sınırda,** *İki şeyin ayrım noktasında bulunan.*|| **sınır dışı,** *Bir ülke sınırlarının ötesi; komşu ülkenin toprakları.*|| **sınır dışı etmek,** *Bir kimseyi vatandaşı olduğu ülkede yaşama hakkı tanımayarak başka bir ülkeye zorla göndermek.*|| **sınır durumu,** *psikol. Normal ögelerle bir arada yer alan psikoz, nevroz ve karakter bozukluklarının birleşimi ile belirginlik kazanan patolojik kişilik yapısı; borderline.*|| **sınırı aşmak,** *Ölçüsüz ve saygısız davranmak; ileri gitmek.*|| (bir şeyin) **sınırını aşmak,** *kabul edilebilir ölçülerin ötesine geçmek; taşmak.*|| **sınır karakolu,** *Sınır bölgesinde görev yapan kolluk güçleri.*|| **sınır koymak,** *Sınırlamak.* || **sınırlarını bilmek,** *Zihinsel ve bedensel yeteneklerini tanımak.*|| **sınır ötesi,** *Ülke sınırlarının dışı.*|| **sınır taşı,** *Sınırları belirlemek için konulmuş taş veya beton kütle.*

sınır[2], [sinir / sınır] *{ağız} is.* Diz arkası. [DS]

sınırdaş, [sınır-daş] *sf.* **1.** Ortak sınırları olan; komşu; hemhudut. **2.** *tıp.* (Yara ya da olgu için) iki değişik doku arasında yer alan.

sınırdaşlık,-ğı [sınır-daş-lık] *is.* Sınırdaş olma durumu; komşuluk.

sınırlama, [sınır-la-ma] *is.* **1.** Sınırlamak eylemi. **2.** Haritası çıkarılacak arazi parçasının çevresindeki yüksek noktalara işaretleri yerleştirme işlemi.

sınırlamak, [sınır-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sınırlarını belirlemek. **2.** Belli bir sınır içinde bırakmak. **3.** *fel.* Bir şeyin nerede başladığını, nerede bittiğini belirlemek. **4.** Bir şey ile başka bir şeyin arasındaki sınır çizgisini oluşturmak. **5.** Bir şeye sınır koymak; bir sınır içinde tutmak; sınırlandırmak; kısmak. **6.** (Bir kimsenin davranışları için) belli bir ölçüyü aşmasını önlemek; sınırlandırmak; kısıtlamak; engellemek. **7.** *bsy.* Bir veri kümesinde bitler ya da karakterler dizisinin sınırlarını belirlemek. **8.** *mat.* Bir çizgi veya yüzeyi sınır olarak kullanmak. **9.** Haritası çıkarılacak bir arazi veya arsanın sınırlarını belirlemek amacıyla sınır işaretleri koymak.

sınırlandırıcı, [sınır-la-n-dır-ıcı] *sf.* Sınırlandırma eylemini yapan; sınırlandıran.

sınırlandırılma, [sınır-la-n-dır-ıl-ma] *is.* Sınırlandırılmak eylemi.

sınırlandırılmak, [sınır-la-n-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Hakkında sınırlandırmak eylemi uygulanmak; sınırlandırmak eylemine konu olmak.

sınırlandırma, [sınır-la-n-dır-ma] *is.* **1.** Sınırlandırmak eylemi. **2.** Bir canlının belirli bir ortamda kapalı olarak tutulması.

sınırlandırmak, [sınır-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Sınırlarını belirlemek; sınır koymak. **2.** Bir sınır içinde tutmak; sınırlamak; kısıtlamak.

sınırlanış, [sınır-la-n-ış] *is.* Sınırlanmak eylemi veya biçimi.

sınırlanma, [sınır-la-n-ma] *is.* Sınırlanmak eylemi.

sınırlanmak, [sınır-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Sınır konulmak; sınırları belirlenmek; sınırlamak eylemine konu olmak. **2.** (Bir kişi ve davranışları için) belirlenen ölçüler içinde kalması sağlanmak; kısıtlanmak.

sınırlayan, [sınır-la-y-an] *sf.* Sınırlama eylemini yapan; belli sınırlara kadar izin veren; sınır koyan; sınırı belirleyen.

sınırlayıcı, [sınır-la-y-ıcı] *sf.* **1.** Sınırlama işini yapan; sınır içine alan. **2.** Bir büyüklüğün belirli bir değeri aşarak tehlikeli sonuçlar doğurmasını önlemeye yarayan mekanik veya elektronik düzenek. **3.** *is.* Sınırlayan nesne. **4.** *bsy.* Bir veri kümesinde, bitişik bit veya karakter dizilerini ayırmakta kulla-

nılan işaret; ayırıcı. ◘ **sınırlayıcı etken,** *biy. Belli bir çevrede, bazı maddelerin noksanlığı ile büyümeyi ya da üremeyi sınırlayan faktör.*

sınırlayış, [sınır-la-y-ış] *is.* Sınırlamak eylemi veya biçimi.

sınırlı, [sınır-lı] *sf.* **1.** Sınırı olan; sınırları belirlenmiş olan. **2.** Belli bir sınır içinde kalan; sınırlanmış olan; dar çerçeve içinde kalmış olan. **3.** Belli bir sınırdan ötesi yasaklanmış olan; sınırlanmış. **4.** *psikol.* Zihinsel yetenekleri az, fazla yaratıcı olmayan. **5.** *zf.* Sınırlı biçimde; sınırlı olarak. ◘ **sınırlı dizi,** *mat. Bütün terimleri belli iki sayı arasında kalan gerçek sayılar dizisi.* ‖ **sınırlı doğru,** *Başı ve sonu belli olan doğru.* ‖ **sınırlı ehliyet,** *huk. Kişinin eksik yetenekli olması durumu.* ‖ **sınırlı fonksiyon,** *mat. Sınırları sonlu olan fonksiyon.* ‖ **sınırlı küme,** *mat. Bir sıra bağıntısı ile donatılmış bir kümenin hem üstten hem alttan sınırlanmış parçası.* ‖ **sınırlı ortaklık,** *Belli bir sermaye ile kurulan ortaklık.* ‖ **sınırlı sayı,** *Sonsuz değerli olmayan sayı.* ‖ **sınırlı sayılar kümesi,** *mat. Alt ve üst sınırları bulunan gerçek sayılar kümesi.* ‖ **sınırlı sorumluluk,** *huk. Belli bir mal varlığı ile sınırlandırılmış sorumluluk; mahdut mesuliyet.*

sınırsamak[1], [sın-mak > sın-ır-sa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ı)-yor]* Yenilmek. [DS]

sınırsamak[2], [sin-mek ? > sın-ır-sa-mak] *{ağız}* Sindirmek; hazmetmek. [DS]

sınırsız, [sınır-sız] *sf.* **1.** Sınırı olmayan; önceden belirlenmiş bir sınıra sahip olmayan; hudutsuz. **2.** Bir sınırla ayrılmamış olan. **3.** *mecaz.* Bütün sınırları aşan; uçsuz bucaksız; pek çok; sonsuz. **4.** Sonlu olmakla birlikte sonu belirtilmemiş olan. ◘ **sınırsız doğru,** *mat. Başı ve sonu olmayan doğru.* ‖ **sınırsız fonksiyon,** *mat. Sınırları bulunmayan fonksiyon.* ‖ **sınırsız sayı,** *mat. Değeri sonsuz olan sayı.* ‖ **sınırsız sorumluluk,** *huk. Borçlunun herhangi bir şekilde borcunu ödememesi durumunda bütün mal varlığı ile sorumlu olduğu durum.* ‖ **sınırsız yetki,** *Yetkileri, kullananın dilediğince kullanmasına izin veren yetki.*

sınışmak, [sın-mak > sın-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Alışmak. [DS]

-sınız, [siz *(zamir)* > -sınız / -siniz / -sunuz / -sünüz] *çek. e.* İkinci çoğul kişi fiil çekim eki olup belirsiz geçmiş zaman, geniş zaman, gelecek zaman, gerek-lik ve istek kiplerinde kullanılır.

sınk, [sang / sıng / sınk *(yans.)*] *is.* Titremeyi, sallanmayı, bu biçimde yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *sınk-ıl-da-mak*

sınkıldamak, [sınk *(yans.)* > sınk-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Sallanmak; sarsılmak. [DS]

sınkın, [sın-gın / sın-ḳīn صنقين] *{eAT} sf.* **1.** Kırık. **2.** Mağlup.

sınkırmak[1], [sıng / sınk *(yans.)* > sınk-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sümkürmek. [DS]

sınkırmak[2], [? sınk-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kabı ters çevirerek içindekileri en sonuna kadar dökmek. [DS]

sınkun, [sın-gın / sın-ḳūn صنقون] *{eAT} {OsT} sf.* **1.** Kırık. **2.** Mağlup. **3.** *is.* Hezimet.

-sınlar, [-sın-lar / -sinler- / -sunlar- / -sünler] *çek. e.* Üçüncü çoğul kişi fiil çekim eki olup emir kipinin çekiminde kullanılır.

sınlıg, [sīn > sīn-lıġ] *{eT} sf.* **1.** Vücuda ait olan; gövde ile ilgili. [EUTS] **2.** Boylu boslu. [DLT]

sınlık, -ğı [sın-lık] *{ağız} is.* Tırnak kadar küçük parça. [DS]

sınma, [sı-n-ma] *is.* Sınmak eylemi; kırılma; bozulma.

sınmah, [sı-n-mak / sın-maḫ] *{ağız} dönşl. f. [-ar]* → sınmak. [DS]

sınmak[1], [sī-mak *(kırmak)* > sı-n-mak صنمق / صينمق / سنمق] *edil. [-ar][eT. eAT. OsT. -ur]* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Kırılmak; kesilmek; paramparça olmak; parçalanmak. [DLT] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [KB] [DS] **2.** *{eT} {eAT}* Bozulmak. [DLT] [KB] **3.** *{eT} {eAT}* İncinmek; üzülmek. [DLT] [KB] **4.** *{eAT} {ağız}* Zayıf düşmek; güçsüzleşmek; gücü tükenmek; zayıflamak; âciz kalmak; acizleşmek. [DS] **5.** *{eAT} {OsT}* Büyük bir yenilgiye uğramak; bozguna uğramak; yenilmek; mağlup olmak; hezimete uğramak. **6.** *{ağız}* Yenilip geri çekilmek. [DS] **7.** *{eAT}* (Soğuk, sıcak vb. için) azalmak; şiddetini yitirmek. **8.** *{eAT} {OsT}* Kaybolmak; zayi olmak; gitmek; kalmamak. **9.** *{ağız}* Tutulan oruçtan şüpheye düşmek. [DS] ◘ **sınur olmak,** *{eAT} Kırılmak.*

sınmak[2], [sīn *(vücut)* > sın-ā-mak > sın-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Denemek.

sınmak[3], [sin-mek > sın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ar]* **1.** Korkmak; sinmek. **2.** Usanmak; bıkmak. **3.** İçine kapanmak; neşesi gitmek. [DS]

sınmak[4], [sön-mek ? > sın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ar]* **1.** Küçülmek; fire vermek. **2.** (Şişkin nesne için) içi boşalmak; inmek; sönmek; azalmak. **3.** Doğum yapmak. [DS]

sınmak[5], [(ı)sın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ar]* **1.** Alışmak; uymak; yerleşmek. **2.** Beğenmek; imrenmek. [DS]

sınmamak, [sın-ma-mak] *{ağız} gçl. f. [-z] [-m(ı)-yor]* Tanımamak. [DS]

sınmaşık, -ğı [sī-mak *(kırmak)* > sı-n-ma-ş-ık سنمشق] *{eAT} sf.* Sert.

sınnak, -ğı [sın(n)-ak] *{ağız} is.* At ve sığır tırnağı. [DS]

sınnan, [? sınnan] *{ağız} is.* Kanser. [DS]

sınnap, [İng. snap ?] *{ağız} sf.* Yüzsüz; sırnaşık. [DS]

sıntarmak, [sır(ı)t-ar-mak / sıntar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Karşı gelmek. **2.** Azarlamak. **3.** Arsızca gülmek. [DS]

sıntaş, [sin *(mezar)* > sın+taş] *{ağız} is.* Anıt. [DS]

sıntı, [Çin. tes'in > sın-tı ?] *{eT} is.* Mezarlık. [EUTS]

sıntır, [? sıntır] *{ağız} sf.* Beceriksiz. [DS]

sıntıraç, -cı [Far. sümtıraş => sıntıraç / sunturaç] *{ağız} is.* Nalbantların nal çaktıkları hayvanların tırnaklarını yontmakta kullandıkları özel bıçak; sunturaç. [DS]

sıntıreç, -ci [Far. sümtıraş => sıntıraç / sıntıreç] *{ağız} is.* → sunturaç. [DS]

sıntur, [? sıntur] *{ağız} sf.* Anormal. [DS]

sınuk, [sī-mak > sın-mak > sı-ñuk / sın-uk] *{eT} sf.* Kırılmış; kırık. [DLT] [ETY] [KB] 🗗 **sınuk sarsuk,** *{eAT} {OsT} Kırık dökü.*

sınuklu, [sın-ık-lı /sın-uk-lu /sın-ık-lu صنقلو / صنوقلو] *{eAT} sf.* **1.** Kırık; kırılmış. **2.** Gücenik; münkesir; mahzun.

sınukluk, -ğı [sın-ık-lık صنقلق] *{eAT} is.* **1.** Kırıklık. **2.** Üzüntü; hüzün. **3.** Bozgunluk; yenilmişlik. **4.** Zayıflık; düşkünlük; zebunluk; çaresizlik; halsizlik.

sınur, [Yun, synoron => sınır > sınur صنر / سنور] *{OsT} sf.* Sınır. 🗗 **sınur komak,** *{OsT} Sınırlamak.*|| **sınur taşı,** *{OsT} Sınır taşı;hudut taşı.*

sınurdaş, [Yun, synoron => sınır > sınur-daş / sınurtaş صنرداش / سنورداش / سنرطاش] *{eAT} {OsT} sf.* Sınır sınıra; komşu.

sınv, [Ar. ṣınv صنو] *{OsT} is.* **1.** Bir kökten çıkan dallardan her biri. **2.** Erkek evlat. **3.** Erkek kardeş.

sıp[1], [sap / sıp *(yans.)*] *is.* Titreyerek dökülmeyi, düşmeyi; sarsak olmayı, bu biçimde abuk sabuk konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *sıp-ır sıpır*

sıp[2], [sıp] *{eT} is.* İki yaşına girmiş olan tay. [DLT]

sıpa[1], [sıp *(iki yaşına girmiş tay)* > sıp-a] *is.* **1.** Eşek yavrusu. **2.** *argo.* Küçük erkek çocuk.

sıpa[2], [Far. se-pā *(üç ayaklı)* سپا] *{OsT} is.* **1.** Çeşitli işlerde kullanılan üç ayaklı destek; sehpa. *{ağız} (aymı)* [DS] **2.** Satıcı tablasının ayağı. **3.** Sıvacı ve boyacıların kullandığı üç ayaklı merdiven. *{ağız} (aymı)* [DS] **4.** Üzerinde yazma kurutulan dört ayaklı tezgâh. **5.** *{ağız}* Deri kurutmak için kullanılan sehpa. [DS] **6.** *{ağız}* Tahta biçerken ağacın altına konulan destek. [DS]

sıpakur, [sıp > sıp+akur ?] *{eT} is.* Hayvan torbası. [DLT]

sıpakurı, [sıp > sıp+akur-ı ?] *{eT} is.* İki yaşındaki tayın yem yediği yer. [DLT]

sıpamak, [*sıvıġ > sıvıġ-ā-mak > sıvġā-mak > sıvā-mak / sıpā-mak] *(sıpa:mak) {eT} gçl. f. [-ar]* **1.** Sıvamak; sıvazlamak; süslenmek. [Nevâyî] **2.** Serpmek; saçmak; israf etmek. [Abuşka]

sıpar[1], [sıpā-mak > sıpā-r] *(sıpa:r) {eT} is.* Misk. [EUTS]

sıpar[2], [Far. siper] *{ağız} is.* Siper. [DS]

sıpar[3], [? sıpar / sıparı] *{ağız} is.* İzmarit balığı. [DS]

sıpara, [Far. sī + pāre *(otuz parça)*] *{ağız} is.* Kur'an-ı Kerim'in cüzlerinden her biri; cüz; risale. [DS]

sıparı, [? sıpar / sıparı] *{ağız} is.* İzmarit balığı. [DS]

sıpatlamak, [sıpat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Kol, etek, paça vb. için) yukarı çekmek. [DS]

sıpçık, -ğı [sıp-çık] *{ağız} sf.* (Kişi için) kötülük yapan, kötü yürekli. [DS]

sıpçınmak, [sıyp / zıyp / sıpç *(yans.)* > sıpç-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sıçrayarak kaçmak; fırlamak. [DS]

sıpgın, [Far. zūbīn / jūpīn زوبين / ژوپين => sıp-ġın سپغين] *{OsT} is.* Küçük süngü; zıpkın; harbe.

sıpıç, -cı [sıp-ıç] *{ağız} is.* Küçük sıpa. [DS]

sıpıkmak, [sıp-ık-mak / sıpıḫmaḳ] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Gizlice kaçmak. [DS]

sıpındır, [sıp-ın-dır] *{ağız} is.* Dayak; sopa. [DS]

sıpır, [sıp *(yans.)* > sıp-ır] *is.* Sallanmayı, sarsılmayı ve dökülmeyi anlatan yansımalı gövde. 🗗 **sıpır sıpır,** *{ağız} Parça parça.* [DS]

sıpırdak, -ğı [sıp-ır-dak] *{ağız} is.* Koyun ağılı. [DS]

sıpırtlamak, [sıp-ır-t-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ağacı yalnız gövdesi kalacak biçimde budamak. [DS]

sıpırtmak[1], [sıp-ır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Kovalamak; kaçırmak. **2.** Atmak; fırlatmak. **3.** *gçsz. f.* Gizlice kaçmak. [DS]

sıpırtmak[2], [sıp-ır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Çalmak; aşırmak. **2.** Almak. [DS]

sıpırtmak[3], [sıp-ır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Darılmak. **2.** Onur kırıcı sözler söylemek; sövmek; küfretmek.[DS]

sıpışka, [? sıpışka] *{ağız} is.* Kibrit. [DS]

sıpıtıvermek, [sıp-ıt-mak + ver-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Atıvermek; fırlatıvermek. [DS]

sıpıtmak[1], [sıb-ıt-mak / sıp-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Atmak; fırlatmak. **2.** Bir şeyi gizlemek veya çalmak; yok etmek. **3.** Bir şeyin yerini değiştirmek. [DS] **4.** *argo.* Başından savmak; defetmek.

sıpıtmak[2], [sıp-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Aklını kaçırmak; sapıtmak. [DS]

sıpıtmak[3], [sıp-ıt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Önem vermemek. [DS]

sıpıtsız, [sıpıt-sız] *{ağız} sf.* Tutarsız; güvensiz. [DS]

sıpka, [? sıpka] *{ağız} is.* Tütün çubuğu. [DS]

sıpkarmak, [suv-ġar-mak > sū-gar-mak > suvar-mak / sıp-ka-r-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** (İçki veya su için) bir dikişte içip bitirmek. [Nevâyî] **2.** Birdenbire içine çekmek; süzerek içmek. [Ş. Süleyman]

sıpkın, [Far. zūbīn/jūpīn زوبين / ژوپين =>sıp-kun صپقون] *is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Küçük süngü; zıpkın; harbe. **2.**

{ağız} Demir çatal; demir dirgen. [DS] **3.** *{ağız}* Balıkçı zıpkını. [DS]

sıpkun, [Far. zūbīn/jūpīn زوبين / ژوپين => sıp-kın صيڤن] *{eAT} {OsT} is.* Küçük süngü; zıpkın; harbe.

sıplık, -ğı [? sıplık] *{ağız} sf.* Semiz; etli; besili. [DS]

sıpor, [Far. siper => sıpor] *{ağız} is.* Dayanacak kimse; koruyucu; dayanak. [DS]

sıpsığlam, [sı(p)+sı/ğlam] *{ağız} sf.* İnce, uzun ve biçimsiz. [DS]

sıpsırlak, -ğı [sı(p)+sı/r-la-k صيپصرلق] *{eAT} sf.* Kaygan; cilalı.

-sır-, [-sır / -sir-] *{eT} yap. e.* Fiilden fiil yapan ek. *kül-sir-mek (gülümsemek)*

sır[1], [sır *(yans.)*] *is.* **1.** *is.* Ağustos böceğinin sesi gibi ötmeyi, bağırmayı anlatan kök. *{eT} (aynı)* [DLT] [Zülfikar] *sır sır etmek.* **2.** Kalem ve kaleme benzer şeylerin yazar çizerken çıkardığı sesleri anlatan kök; cır. *{eT} (aynı)* [DLT] [Zülfikar] *sır sır, sır sır etmek.* 🗗 **sır sır etmek,** *1. {eT} (Ağustos böceği için) ötmek; cırlamak. 2. (Kalem için) yazarken ses çıkarmak.* [DLT]

sır[2], [sır *(yans.)*] *is.* Şırıltı sesi. 🗗 **sır sır,** *{eAT} Şırıl şırıl; şır şır.*

sır[3], [Çin. ts'ir => *eT.* sır] *{eT} is.* **1.** *{eT}* Kendisi ile Çin kâseleri cilalanıp üzerine nakış yapılan macun. [DLT] [KB] **2.** Çanak, çömlek gibi bazı topraktan yapılma kapları dış etkenlerden korumak, yüzeylerine parlaklık vermek, sızdırmalarını önlemek gibi amaçlarla üzerlerine sürülen saydam madde. **3.** Aynaların arkasına sürülen ince metal tabaka. **4.** *{eT}* Kalıp. [KB] **5.** *{ağız}* Sıvıların üstünde oluşan ince katman. [DS] **6.** *{ağız}* Göl, dere gibi suların üstünde oluşan ince buz tabakası. [DS]

sır[4]**, -rrı** [Ar. sırr سر] *{OsT}is.* **1.** Kimseye söylenmemesi gereken, gizli tutulan şey; bilenin açıklamaması gereken şey; giz. **2.** İnsan aklının açıklığa kavuşturamadığı, bir şeyin en derinde kalan, aklın ermediği yanı. **3.** *gnşl.* Bir işin dikkat, deneyim, yetenek ve kimi zaman da sezgi ile kavranabilen en zor ve en ince yönü; ancak uzman olanların bildiği şey; incelik. **4.** Bir amaca ulaşmak, bir işi başarmak için tutulan özel, az bilinen veya gizli yol. **5.** *isl.* Bir insanın, bir ailenin kendilerinden başka kimsenin bilmemesi, duymaması, görmemesi gereken davranış ve özelliklerini saklama. **6.** *tasvf.* İnsan gönlünde gizli olan, başkaları tarafından bilinmeyen tanrısal gerçek. **7.** *{ağız}* Tanrı. [DS] 🗗 **sır açmak,** *Bir sırrı başkalarına anlatmak.*|| **sır etmek,** *tasvf. Duyulması istenmeyen olay veya düşünceyi söylememek; kapamak.*|| **sırı zır etmek,** *{ağız} Duyduğu sözü hemen başkalarına iletmek.* [DS]|| **sırr-ı dehan,** *{OsT} Ağız sırrı.*|| **sırr-ı Hüda,** *{OsT} Tanrı sırrı.*|| **sırr-ı îcâd,** *{OsT} Yaradılışın gizli sebebi.*|| **sırr-ı istivâ,** *{OsT} tasvf. Mevlevilerde bazı taçların kenarına takılan siyah şerit.*|| **sırr-ı kader,** *{OsT} Alın yazısının gizliliği.*|| **sırr-ı mahfî,** *{OsT} Çözülmeyen sır.*|| **sırr-ı rübübiyet,** *{OsT} tasvf. Evrenin her yanında var ve geçerli olan, Allah tarafından bilinen, insanlarca bilinmeyen gizlilikleri.*|| **sırr-ı tecelliyât,** *{OsT} tasvf. Allah'ın evrende veya insan gönlünde görünmesiyle ilgili olan gizlilikler.*|| **sır kâtibi,** *{OsT} 1. Bir kimsenin bütün gizli işlerini bilen ve saklı tutan kimse. 2. Bir kimsenin gizli yazılarını yazan kimse. 3. İmparatorluk döneminde, hükûmet ile padişah arasındaki bazı özel yazışmaları getirip götürmekle görevli kimse.*|| **sır küpü,** *Bildiği bütün gizli şeyleri açığa vurmayan; kendisine açıklanmış olan sırları saklayan kimse.*|| **sır olma,** *Halk hikâyelerinde yer alan, uzun süre görünmeme.*|| **sır olmak,** *1. Akıl olmaz bir şekilde ortadan yok olmak; kaybolmak. 2. tasvf. Ölmek.*|| **sırra kadem basmak,** *Ortadan yok olmak; ortalıkta görünmez olmak; sır olup gitmek.*|| **sırrü's-sırr,** *{OsT} tasvf. Allah tarafından bilinen gerçeklerin özü.*|| **sır saklamak,** *Bir sırrı açığa vurmamak; kendisine açıklanmış bir sırrı başkasına açıklamamak.*|| **sır tutmak,** *Bir sırrı açığa vurmamak; kendisine açıklanmış bir sırrı başkasına açıklamamak.*|| **sır vermek,** *Kendisine veya başkasına ilişkin bir sırrı açıklamak.*

sır[5], [sız / sır] *{ağız} is.* Hafif esen dondurucu rüzgâr. [DS] 🗗 **sır sır sızlamak,** *{ağız} Çok sızlamak; sızım sızım sızlamak.* [DS]

sır[5], [sğır > sīr] *(sı:r) {ağız} is.* Sığır. [DS]

-sıra-, [sı-mak *(kırmak, bozmak)* > sı-z > sı-r > -sır-a- / -sirē̆-] *{eT} yap. e.* Bir şeyden yoksun olmayı bildiren fiiller türeten ek; *-sız olmak.* [ETY] *el-siremek (devletsiz kalmak)*

sır'a, [Ar. ṣır'a صرعه] *(sır-a) {OsT} is. spor.* Güreş oyunlarından rakibini ters çevirme.

sıra[1], [Yun. seira] *is.* **1.** Aynı çizgi üzerinde, yan yana veya art arda dizilmiş şey veya kimselerin tümü. **2.** Belirli bir düzene ve niteliğe göre dizilme durumu; düzen. **3.** Belli bir düzene göre dizilmiş olan kişi ve nesnelerin her birinin yeri; sınıf; derece; rütbe. **4.** Kendisine verilen değer ve öneme göre bir nesne ya da kişinin benzerleri arasında aldığı yer. **5.** Belli bir düzen güdülerek yapılması istenen işlerden bitmiş olandan sonra gelen; sıra ile yapılma anı. **6.** Birkaç kişinin birden oturmasına yarayan tahtadan yapılma arkalıklı veya arkalıksız uzun oturak; bank. **7.** Okullardaki dershane, meclis genel kurulu vb. yerlerde bir parçasına oturularak tablası üzerinde yazı yazılıp çalışılacak biçimde yapılmış mobilya. **8.** Yazılmış şeyler dizisi; satır. **9.** *mat.* Basamak; sınıf. **10.** *tekst.* Bir örgüde bir çizgi üstünde art arda atılan ilmik ya da düğüm dizisi. **11.** *{ağız}* Topluluktaki kişilerin belli zamanlarda sıra ile verdikleri yemekli davet; ziyafet; şölen. [DS] **12.**

sf. Sıra biçiminde olan; bir sıra oluşturan; dizilmiş olan; dizi halinde. **13.** Rastgele alınan; seçilmeyen. **14.** *zf.* İsimlere eklenerek yer zarfı görevinde kelime grupları yapar. **15.** (*"Ardı, peşi, yanı"* kelimeleri ile birlikte kullanıldığında) izleyerek. **16.** (Bu, şu, o gösterme sıfatlarından sonra tekil ya da çoğul olarak kullanıldığında) zamanda; tarihte. ⧉ **sıra başı,** *Halay başı.* ‖ **sıra dayağı,** *Hiçbir ayrım gözetmeden sıraya dizilmiş kimselere birbiri ardınca teker teker atılan dayak.* || **sıra dayağı çekmek,** *Birbiri peşi sıra dövmek.* || **sıra dışı,** *Olağan olmayan; olağan dışı.* ‖ **sıra düşürmek,** *Uygun bir zaman ve fırsat kollamak.* || **sıra evler,** *Cepheleri, planları benzeyen ya da aynı olan yanyana sıralanmış konutların meydana getirdiği dizi.* || **sıra gözetmek,** *Uygun bir zaman ve fırsat kollamak.* || **sıra kemerler,** *mim. 1. Kemerli galeri; revak. 2. Bir kilisenin alt katında ana sahın ile yan sahınları birbirine bağlayan kemerler dizisi.* || **sıra kollamak,** *Uygun bir zaman ve fırsat bulmak.* || **sıra malı,** *Herhangi bir özelliği ve üstünlüğü olmayan ticaret eşyası veya ürünü.* || **sıra noktalar,** *dbl. Bir kaynaktan yapılan alıntıda yazılmak istenmeyen yere konulan bir dizi nokta; (....).* || **sıra numarası,** *Belge, kitap vb. eşyanın dizildikleri bölmelerdeki yerlerini belirtmek için baştan başlanmak suretiyle verilmiş olan numara.* ‖ **sıra olmak,** *Birbiri ardınca ya da yanyana durarak bir dizi oluşturmak.* || **sıra ön adı,** *dbl.* → sıra sayı sıfatı.|| **sıra savmak,** *1. Bir işte kendisine düşen görevi yerine getirmiş olmak. 2. Ölmek.* || **sıra saygı,** *Saygı duyma.* || **sıra sayısı,** *mat. Sıra bildiren sayı; ordinal sayı.* || **sıra sayı sıfatı,** *dbl. Bir şeyin bulunduğu sırayı ya da aşamadaki yerini belirten sayı sıfatı (sayı bildiren kelimeden sonra –inci eki veya (.) konularak yapılır.* ‖ **sırası,** *Bir şeyin en uygun durum ve zamanı.* || **sırası düşmek,** *Uygun bir zaman ve ortam doğmak.* || **sıra sıfatı,** *dbl.* → sıra sayı sıfatı.| **sırası gelmek,** *1. Bir başkasından sonra sıra birine veya bir şeye gelmek. 2. Bir işin yapılması için uygun bir durum ortaya çıkmak.* || **sırası gelmişken,** *Söz hazır o konuya gelmişken; fırsat düşmüşken.* || (adam, insan) **sırasına geçmek,** *İnsan veya adam denecek durumda değilken öyle değerlendirilmek.* || **sırasına getirmek,** *Uygun bir zamanını bulmak.* || **sırasına girmek,** *(İş için) yolunda gitmek.* || **sırasına göre,** *Durumun gerektirdiği biçimde; duruma göre.* ‖ **sırasına koymak,** *1. Düzen aldırmak; düzenlemek. 2. Belirli bir sınıf veya kategori içinde saymak.* || (...) **sırasında,** *(...) olduğu zaman.* || **sırasında,** *1. Uygun bir zamanda; fırsatını bulunca. 2. Yerine göre; gerektiği zaman.* || **sırasını getirmek,** *Uygun bir durum ve zamanını bulmak.* || **sırasını kaybetmek,** *(Çocuk için) meme ve uyku zamanlarını şaşırmak.* || **sırasını savmak,** *1. Bir işte kendisine düşen görevi yerine getirmiş olmak. 2. {ağız} Ölmek.* [DS]‖ **sıra sıra,** *Sıra meydana getirecek biçimde.* || **sıra sıra bağlamak,** *{ağız} Sıkıştırarak, çeke çeke, çözülmeyecek biçimde bağlamak.* [DS]‖ **sırası üstü,** *{ağız} Sırasıyla.* [DS]‖ **sıra taşı,** *Yapılarda en uzun kenarı duvar yüzünden görülebilecek biçimde yerleştirilmiş örgü ögesi.* || **sıra taşlar,** *tar. Birbirine paralel olarak dikilmiş menhir dizileri.* || **sıra türküsü,** *{ağız} Toplulukta sıra ile söylenen türkü.* [DS]|| **sıraya koymak,** *Düzenlemek; sıralamak.*

sıra[2], [? sıra] *{ağız} is. bot.* Çam ormanlarının altında yetişen, tüysüz, beyaz çiçekli, olgun meyveleri baharat olarak kullanılan, kimyona benzer kokulu çok yıllık bir otsu bitki; Kefe kimyonu; dağ kimyonu, *(Laser trilobum).* [DS]

sırabaşı, [sıra+baş-ı] *{ağız} is.* **1.** Yemekli toplantıları başlatan ve yöneten kimse. **2.** Sınıf başkanı. [DS]

sıraca[1], [sıra-ca] *is.* **1.** *tıp.* Müzmin ve akıntılı bir lenf düğümü şişkinliğiyle beliren deri ve mukoza tüberkülozu. **2.** *{ağız}* Ağaçların ve özellikle bağların köke yakın yerlerinde boğum boğum beliren ve kurumalarına yol açan bir hastalık. [DS] **3.** *{ağız}* Mikrop. [DS]

sıraca[2], [sıra-ca] *{ağız} is.* Sedye. [DS]

sıraca, [sıra-ca] *{ağız} is. bot.* → silcan. [DS]

sıracagiller, [sıra-ca-giller] *is. bot.* Başlıca türleri sığır kuyruğu, nevruz otu, sıraca otu, yüksük otu, melek otu olan iki çenekli, bitişik taç yapraklı, çatlamaz kapsül ve üzümsü meyveli, kimi otsu, kimi gövdelerinin dibi odunsu ot ve ağaççıkları kapsayan familya,

sıracalı, [sıra-ca-lı] *is.* **1.** Sıraca hastalığına yakalanmış olan. **2.** *{ağız}* Hastalıklı; dertli. [DS] **3.** *{ağız}* Bakımsız; güçsüz; gösterişsiz. [DS] **4.** *{ağız}* Deli. [DS]

sıracaotu, [sıraca+ot-u] *is. bot.* Dere kenarlarında ve kumsallarda yetişen, eskiden sıraca tedavisinde kullanılan, pis kokulu ve çok yıllık bir otsu bitki, *(Scrofularia).*

sıracaotugiller, [sıraca+ot-u-gil-ler] *is. bot.* → sığırkuyruğugiller.

sıracek, -ği [sıra+cek] *{ağız} is.* Kelimeleri güderek satırları okumaya yardım eden, bükülerek kalem biçimine getirilmiş kâğıt. [DS]

sıracı, [sıra-cı] *is.* **1.** Asıl çalgı topluluğu gelmediği ya da geç kaldığı zamanlarda çıkıp onların yerine çalan ve söyleyen kimse. **2.** Çengilere eşlik eden kimselere verilen ad.

sıradağ, [sıra+dağ] *is.* Birbirine bağlı ve ortak özellikler taşıyan dağ dizisi.

sıradağlar, [sıra+dağ-lar] *is.* Birbirine bağlı ve ortak özellikler taşıyan dağ dizileri; sıradağ.

sıradan, [sıra-dan] *zf.* **1.** Sıra izleyerek; kimseyi dışarıda bırakmamak kaydıyla. **2.** *sf.* Herhangi bir özelliği olmayan; hemen her yerde rastlanabilen; orta yol; alelade; bayağı.

sıralaç,-cı [sıra-la-ç] *is.* İçinde belirli bir sıraya göre kâğıt konacak bölümleri bulunan dosya veya dolap; klasör.

sıralama, [sıra-la-ma] *is.* **1.** Sıralamak eylemi. **2.** Bilgileri belirli bir düzene göre sıralamak işi. **3.** Bir programın ya da işlemin çeşitli evrelerine, belli bir sıraya göre kumanda etme. ◻ **sıralama bağıntısı,** *mat. Bir küme üzerinde dönüşlü, yan simetrili, geçişli olan bağıntı.*|| **sıralama beliti** (aksiyomu), *mat. Her doğru üzerinde, birbirine karşıt iki sıralama bağıntısı tanımlanabildiğini ifade eden düzlem geometri beliti (aksiyomu).*

sıralamak, [sıra-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sıra oluşturacak biçimde yanyana koymak. **2.** Belli bir düzene göre yerleştirmek; sıraya koymak. **3.** Aynı davranışı bir çok şey üzerinde art arda tekrar etmek. **4.** (Sözcük, sayı, kanıt vb. şeyleri) belli bir düzene göre sayıp dökmek ya da yazmak. **5.** *gçsz. f.* (Küçük çocuklar için) tutunarak yürümeye başlamak.

sıralanabilir, [sıra-la-n-a+bil-ir] *sf. mat.* Sıralanarak, sıraya dayanan bir bağıntı kurulabilen.

sıralanış, [sıra-la-n-ış] *is.* Sıralanmak eylemi veya biçimi.

sıralanma, [sıra-la-n-ma] *is.* Sıralanmak eylemi.

sıralanmak, [sıra-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir dizi oluşturacak biçimde yer almak; sırada yer almak. **2.** *edil. f.* Sıraya konulmak; sıra oluşturacak biçimde yerleştirilmek; dizilmek. **3.** Belli bir düzene göre dizilmek; düzenlenmek. **4.** (Sözcük, sayı vb. için) art arda söylenmek ya da yazılmak.

sıralatma, [sıra-la-t-ma] *is.* Sıralatmak eylemi.

sıralatmak, [sıra-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Sıralama eylemini yaptırmak; sıra yaptırmak; düzenletmek.

sıralayıcı, [sıra-la-y-ıcı] *sf.* **1.** Sıralayan; sıraya koyan. **2.** Programı kayıtlı ardışık bir sistemin kumanda organı. ◻ **sıralayıcı harf,** *Bir tam çok terimlinin çeşitli terimlerinde, artan veya eksilen kuvvetlerine göre bu terimlerin dizildiği sırayı gösteren harf.*

sıralı, [sıra-lı] *sf.* **1.** Sıraya konulmuş; sıralanmış; düzene konulmuş; düzenlenmiş; dizilmiş; dizili. **2.** Yere ve zamana, konuya ve yönteme uygun olan. **3.** *mat.* (Küme için) üstünde bir tam sıra bağıntısı tanımlanmış olan. ◻ **sıralı bellek,** *bsy. Yazma kafaları önünde fiziksel olarak yer değiştiren ve ardışık olarak okunabilen bilgiler içeren bellek.*|| **sıralı cümle,** *mat. Üstünde bir tam sıra bağıntısı tanımlanmış cümle.*|| **sıralı fişlik,** *bsy. Kayıtlı ögelerin birbirini izlediği ve sıralarına göre erişilebilen fişlik.*|| **sıralı işleme,** *bsy. İşlemlerin, aralarından ikisinin eş zamanlı olamayacak biçimde kesin olarak birbirini izlediği işleme.*|| **sıralı küme,** *Üzerinde bir sıralama bağıntısı tanımlanmış küme.*|| **sıralı oluş,** *biy. Embriyonun yumurtadan, art arda yeni kısımların oluşmasıyla tedricen geliştiğini kabul eden kuram; epigenez.*|| **sıralı sırasız,** *Yer ve zaman uygunluğu gözetilmeden yapılan; yerli yersiz.*

sıralık, -ğı [sıra-lık] *{ağız} is.* Sıra ile ağaç dikilerek meydana getirilmiş sınır. [DS]

sıram, [sıra-m] *sf.* Sıra; dizi. ◻ **sıram sıram,** *1. Sıra durumunda veya sıralanmış olan. 2. Sıra oluşturacak biçimde.*‖ **sıram sıram dizilmek,** *Sıra oluşturacak biçimde art arda veya yanyana dizilmek.*

sıramaç, -cı [sıra-maç] *{ağız} sf.* Sıraya dizilmiş; sıralanmış; sıra sıra. [DS]

sıramalı, [sıra+mal-ı / sıra-ma-lı] *{ağız} sf.* Değerli; seçkin. [DS]

sıraman, [sıra-man] *{ağız} is.* Birdirbir oyunu. [DS]

sıramana, [sıra-man-a صرامانه / صرامنه] *{OsT} is.* Birdirbir oyunu.

sıran[1], [Yun. ksistérin => eğsıran > sıran] *{ağız} is.* **1.** Ateş küreği. **2.** Hamur kesmeye, tekne kazımaya yarayan üçgen biçiminde bir araç; keski. [DS]

sıran[2], [? sıran] *{ağız} is.* Bir tür mantı. [DS] ◻ **sıran sıran,** *{ağız} Sıra sıra.* [DS]

sırana, [Yun. ksistérin => eğsıran > sıran-a / sıran-ı] *{ağız} is.* Sacda ekmeği çevirmeye yarayan demir araç. [DS]

-sırana, [-sıra-n-a] *{ağız} zf.* -dığı zaman, -dıkça anlamı veren bir ek. *gittik-sırana (gittikçe).* [DS]

sıranı, [Yun. ksistérin] *{ağız} is.* Sacda ekmek çevirmekte kullanılan demir araç. [DS]

sırasıyla, [sırs-ı-y-la] *zf.* Bir sıra gözeterek; sırası geldiğinde; sırası gelince; sırasına dikkat ederek.

sırasız, [sıra-sız] *sf.* **1.** Bir sıra ve düzen taşımayan; sıra içinde bulunmayan; sırası bozuk olan; düzensiz. **2.** Yere, zamana veya konuya uygun olmayan. ◻ **sırasız ölüm,** *Bir gencin ölümü olayı.*

sırat[1], [Ar. şirāṭ صراط] *(sıra:t) {OsT}* **1.** Çok dar yol; keçi yolu. **2.** *isl.* Cehennemin üzerinde kurulmuş olduğuna inanılan, dar ve geçilmesi güç köprü; sırat köprüsü. ◻ **sırat-ı müstakim,** *{OsT} 1. Doğru yol. 2. Hak yol.*‖ **sırat köprüsü,** *Kıyamette herkes yaptığının hesabını verdikten sonra günah veya sevabının ağırlığına göre cennet veya cehenneme giderken üzerinden geçmek zorunda olduğu, günahı çok olanın geçemeyerek gayya denilen bir kuyuya düşeceği ve oradan sürüklenerek cehenneme götürüleceği, sevabı çok olanların ise üzerinden kolaylıkla geçerek cennete ulaşacağına inanılan köprü.*‖ **sırat köprüsünden geçmek,** *Sıkıntı ve eziyet veren bir iş veya durumdan zarar görmeden kurtulmak.*

sırat[2], [Slav. syvorotka] *{ağız} is.* Yağ, peynir ve yoğurdun yeşilimsi suyu. [DS]

sıravardı, [sıra + Far. vārī / sıra + var-dı اوردی صر] *{OsT} zf.* Bir sırada; sıravari.

sıraverdi, [sıra + Far. vārī / sıra + ver-di] *{ağız} zf.* Bir sırada; sıralı. [DS]

sıraz, [? sıraz / sıroz] *{ağız} is.* Eğirdir gölünde yaşayan kara, küçük pullu, büyükçe bir balık. [DS]

Sırbistanlı, [Slav. srb *(sırp)* > sırp+ Far. istān + T. -lı] *(sırbista:nlı) {OsT} sf.* ve *is.* Sırbistan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse; Sırp.

sırcı, [sır-cı] *is.* Ayna, cam ve toprak kapların sırlarını yapan işçi.

sırça, [sır[3] > sır-ī-mak > sır-ı-ç-ġā / sırçā صرچه / سرچا / سرچه / صیرچه] *(sırça:) is.* **1.** *{eT} {eAT} {OsT}* Cam; billur. **2.** *{ağız}* Şişe. [DS] **3.** *{ağız}* Cam bardak. [DS] **4.** Cam eşya. **5.** Porselen. **6.** Seramik ve çini yüzeyindeki sırın, fırınlanmadan önceki sıvı durumu. **7.** *{ağız}* Renkli camdan yapılmış bilezik. [DS] **8.** *{ağız}* İçi sırlı çömlek. [DS] **10.** *sf.* Camdan yapılmış. 🗗 **sırça barınak,** *{eAT} {ağız}* → serçe parmak. [DS]‖ **sırça çekmek,** *Seramik ya da çini yüzeyine sır kaplama işlemi.*‖ **sırça gömlek,** *Seramik üzerindeki saydam ve parlak astar.*‖ **sırça işleri,** *Boncuk vb. cam işleri.*‖ **sırça kaynatmak,** *Seramik üzerine sürülecek olan belirli karışımları ateşhanede özel yalaklarda eritmek.*‖ **sırça köşkte oturan,** *Küçük bir müdahale ile büyük zarar görecek olan kimse.*‖ **sırça parmak,** → serçe parmak.

sırçak, -ğı [sır-çak] *{ağız} is.* Renkli camdan yapılma bilezik. [DS]

sırçalmak, [sırç-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Öfkeli öfkeli dolaşmak. **2.** Hızlı yürümek; koşmak. [DS]

sırçan[1], [Bul. sırdçan => sırçan سرچن / صرچان / سیرچن] *is.* **1.** *{OsT}* Üzerine masura geçirilen demir iğ. **2.** *{OsT} {ağız}* Çıkrıkla eğrilip demir iğ üzerine sarılan iplik; bükülmüş ip yumağı; yumak. [DS] **3.** *{ağız}* İplik yapılacak pamuk demeti. [DS] 🗗 **sırçan etmek,** *{ağız} 1. Bükülmüş yün ipliğini iki kat etmek. 2. Bükülmüş ipi yumak yapmak.* [DS]

sırçan[2], [sırçan] *{ağız} is.* Mısır koçanı. [DS]

sırçan[3], [sıç-ġan > sırçan] *{ağız} is.* Sıçan; fare. [DS]

sırçancı, [sırçan-cı] *{ağız} is.* Dokumacı. [DS]

sırçancıl, [sıçan-cıl > sırçan-cıl] *{ağız} is.* Delice doğan. [DS]

sırçanık, -ğı [sırçan-ık صرچنق] *{OsT} sf.* Yuvarlakça; kabarık; şişkince.

sırçı, [sır[3] > sır-çī] *(sırçı:) {eT} is.* Sır yapan; vernikçi; cilacı; boyacı. [KB]

sırçık, -ğı [sırç-ık] *{ağız} sf.* Şımarık; arsız. [DS]

sırçıl, [sırç-ıl] *{ağız} sf.* Temiz ve düzenli giyinen. [DS]

sırçka, [sır[3] > sır-ī-mak > sır-ı-ç-ġā / sırçkā] *(sırçka:) {eT} is.* → sırıçga. [EUTS] [DLT] [Gabain]

sırd, [sırt] *{ağız} is.* Sırt. [DS]

sırdaş, [Ar. sırr + T. -daş] *is.* Bir kimsenin sırlarını bilen kimse; birinin, sırlarını paylaştığı kimse; sır ortağı.

sırdaşça, [sırdaş-ça] *(sırda'şça) zf.* Sırdaş birine yakışır biçimde.

sırdaşlık,-ğı [sır-daş-lık] *is.* **1.** Sırdaş olma durumu. **2.** Sırdaş olan kimselerin birbirine göre taşıdıkları durum.

sıre, [sıra > sıré] *{ağız} is.* Sıra. [DS]

Sırf, [Slav. srp => sırf صرف] *{eAT} öz. is.* Sırp. 🗗 **Sırf sınuğu,** *{eAT} Sırp kırımı; Sırp sındığı.*

sırf, [Ar. şırf صرف] *{OsT} zf.* **1.** Yalnız; tek başına; ancak; salt. **2.** Baştan aşağı; tamamıyla. **3.** *sf.* Katışıksız; halis. 🗗 **sırf mahlul,** *huk. İmparatorluk döneminde, ölen kişinin mirasçılarının, miras ya da tapu yoluyla geçen hakkı kabul etmemeleri.*

sırga[1], [sır-ga] *{ağız} is.* Küpe. [DS]

sırga[2], [sır-ga] *{ağız} is.* Büyük çuval; harar. [DS]

sırgan, [ısır-gan] *{ağız} is.* Isırgan. [DS]

sırgat, [sırgat] *{ağız} is.* **1.** Hayvan sayımı yapan kimse. **2.** Kaçırma; gizleme. **3.** Sayımı yapılmamış insan veya hayvan. [DS]

sırgı[1], [sır-gı] *{ağız} is.* Baş ağrısı. [DS]

sırgı[2], [sıyır-gı ?] *{ağız} is.* Öküz koşularak çekilen harman toplama aracı. [DS]

sırğa[1], [sır-ga] *{ağız} is.* Küpe. [DS]

sırğa[2], [sır-ga] *{ağız} is.* Eşek ve atların üstüne örtülen büyük örtü; kebe. [DS]

sırğıt, -dı [sır-gıt] *{ağız} is.* Hamamböceği. [DS]

sırıç, -cı [sır-ıç] *{ağız} is.* Ahlat, armut hoşafı. [DS]

sırıçga, [sır[3] > sır-ī-mak > sır-ı-ç-ġā / sırıçgā] *(sırıçga:) {eT} is.* Cam; sırça; ayna. [EUTS] [DLT] [Gabain] 🗗 **sırıçga er,** *Gevşek ve tembel adam.* [DLT]

sırıçka, [sır[3] > sır-ī-mak > sır-ı-ç-ġā / sırıçkā] *(sırıçka:) {eT} is.* → sırıçga. [EUTS] [DLT] [Gabain]

sırıdak, -ğı [sırıt-mak > sırı(d)-ak صردق] *sf.* **1.** *{eAT} {OsT}* Sırıtmış; sırıtık; dişlek. **2.** *{ağız}* Çok gülen; sırıtan. [DS]

sırıdık, -ğı [sırıt-mak > sırı(d)-ık صردق] *sf.* **1.** *{eAT} {OsT}* Sırıtmış; sırıtık; dişlek. **2.** *{ağız}* Çok gülen; sırıtan. [DS]

sırıf, [? sırıf] *{ağız} is.* Son verme; paydos. [DS]

sırıh, [sırık] *{ağız} is.* **1.** Meşeden kesilen fidan. **2.** Kalın ve uzun sopa. [DS]

sırık, -ğı [*eT.* sırī-mak[2] ? > sırū-k > sırı-k] *is. is.* **1.** Kesilmiş uzun, düzgün ve ince ağaç gövdesi. *{eT} (aym)* [EUTS] **2.** *spor.* Atletizmde, fiberglastan yapılma uzun ve esnek bir atlama aracı. **3.** Asma, fasulye gibi sarılıcı ve tırmanıcı bitkilere destek olarak kullanılan ince uzun dal parçaları. **4.** İki ucundan birer kişinin omzuna alarak ortasına asılan yükü taşımakta kullandıkları uzunca sopadan ibaret bir yük taşıma aracı. **5.** Eskiden tulumbacı adı veri-

len yangın söndürme ekiplerinin, ortasına tulumbayı asarak taşıdıkları uzun sopa. **6.** Cambazların ip üzerinde gösteri yaparken denge sağlamakta kullandıkları uzun ve hafif değnek. 🗗 **sırık atmak,** *{ağız} Bahşiş almak üzere gelinin yolunu kesmek için önüne sırık uzatmak.* [DS]|| **sırık cambazı,** *Elinde taşıdığı sırıkla denge hareketleri yapan cambaz.*|| **sırık domatesi,** *Dalları sırıklar ile desteklenen, iri etli ve düzgün, tatlı meyveler veren bir tür domates.*|| **sırık fasulyesi,** *Sırığa sarılarak desteklenen bir tür fasulye.*|| **sırık gibi,** *Zayıf ve uzun boylu olan.*|| **sırık hamalı,** *Sırık ile ağır yükleri taşıyan hamal.*|| **sırıkla yüksek atlama,** *Atletizmde, esnek ve uzun bir sırığa dayanarak belli yüksekliğe konulmuş bir çıtanın üzerinden atlamaya dayanan bir yarışma.*

sırıkçı, [sırık-çı] *is.* **1.** Sırık yapan veya satan kimse. **2.** Sırıkla gösteri yapan veya atletizm yarışlarına katılan kimse. **3.** Sırık ile meyve döken işçi.

sırıklama, [sırık-la-ma] *is.* Sırıklamak eylemi.

sırıklamak, [sırık-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sırıkla kaldırmak; taşımak. **2.** (Meyveyi) ağacından sırıkla vurarak dibine dökmek. **3.** Fasulye, domates gibi bitkilerin dallarını desteklemek amacıyla dibine sırık dikmek. **4.** *argo.* Aşırmak; çalmak; kaldırıp götürmek.

sırıklı[1]**,** [sırık-lı] *{ağız} sf.* (Çocuk için) terbiyesiz. [DS]

sırıklı[2]**,** [sır > sır-ık-lı] *{ağız} is.* Boynu uzun, ağzı dar küp. [DS]

sırılmak, [sır-ī-mak > sır-ı-l-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Asılmak; yapışmak; ilişmek; bulaşmak. [DLT] [Gabain] **2.** Etki etmek. [KB]

sırılsıklak, -ğı [sırıl+sık-la-k] *{ağız} sf.* → sırılsıklam. [DS]

sırılsıklam, [sıklam *(sıkılacak kadar ıslak)* > sı(r)+sı/klam / sırıl-mak *(bulaşmak)* > sır-ıl+sıklam] *(sırı'lsıklam) sf.* Bütünüyle ıslanmış; çok ıslak; sırsıklam. 🗗 **sırılsıklam âşık,** *Delicesine âşık; kara sevdalı; tutkun.*

sırım, [*eT.* sıḍ-ır-mak *(soymak)* > sıḍ-(ı)r-ım > sıḍrım / sırım] *is.* **1.** İp yerine kullanılmak üzere kesilmiş ince uzun deri parçası. *{eT} (aynı).* **2.** *{ağız}* Dar uzun tarla parçası. [DS] **3.** *{ağız}* Dönümden küçük toprak ölçüsü. [DS] **4.** *{ağız}* Bataklık kıyılarında biten sert yapraklı bir bitki. [DS] **5.** *{ağız}* Kağnı dingili. [DS] **6.** *sf. {ağız}* İnatçı. [DS] **7.** *{ağız}* (Kişi için) kara kuru ve sağlam yapılı. [DS] **8.** *{ağız}* Çevik; güçlü. [DS] **9.** *{ağız}* (Meyve vb. ürün için) çok sık; çok fazla. [DS] 🗗 **sırım arabası,** *Teknesi kayışlar üzerine oturtulan veya sırımlarla bağlanmış bir tür at arabası.*|| **sırım gibi,** *1. (Kişi için) ince yapılı fakat çevik ve güçlü. 2. {ağız} Pek çok; sık.* [DS]| **sırım örgüsü,** *Sırımlarla yapılmış bir tür örgü.*

sırıma, [sır-ı-ma] *is.* Sırımak eylemi.

sırımağu, [sırım+ağu] *{ağız} is. bot.* Serçediligillerden, yaprakları ve meyveleri zehirli, kışın yapraklarını dökmeyen, sırımsı yeşil çiçekli çalımsı bir bitki, *(Daphne pontica).* [DS]

sırımak[1]**,** [sır-ī-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* (Köpek için) pislemek; siymek. [DLT]

sırımak[2]**,** [*eT.* sırā-mak > sır-ī-mak صرمق] *gçl. f. [-r]* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Sık dikişle dikmek; sağlam ve sıkıca dikmek; çitmek. [DLT] [DS] **2.** *{ağız}* Yorgan ve şilte gibi şeyleri iri ve aralıklı olarak dikmek. [DS] **3.** *{ağız}* Özensiz dikmek; iliştirmek. [DS] **4.** *{ağız}* Yamamak. [DS] **5.** *{ağız}* Çarıkları sırımla dikmek. [DS]

sırımak[3]**,** [sırı-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Sopa ile dövmek. [DS]

sırımak[4]**,** [sırı-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* (Araba vb. için) çok yüklemek. [DS]

sırımak[5]**,** [sırı-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Birinin söylediklerini ayrıntıları ile başkasına anlatmak. [DS]

sırımbağı, [sırım+ağu / sırım+bağ-ı] *{ağız} is. bot.* → sırımağu. [DS]

sırımsak[1]**, -ğı** [sırım-sa-k] *{ağız} sf.* **1.** (Ağaç vb. için) sağlam; dayanıklı. **2.** (Kişi için) sağlam yapılı ve kara kuru. [DS]

sırımsak[2]**, -ğı** [sır-ı-m-sa-k] *{ağız} sf.* (Yiyecek için) bozulmaya yüz tutmuş; bayatlamış. [DS]

sırımsamak, [sır-ı-m-sa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ı)-yor]* **1.** Zayıflıktan buruşmak. **2.** (Pişen meyve ve sebze için) tadı bozulmak; buruşmak; bayatlamak. [DS]

sırımsıklam, [sır-ım+sık-la-m] *{ağız} sf.* Çok ıslak; su gibi; sırılsıklam. [DS]

sırımsımak, [sır-ımsı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Yiyecek maddesi için) suyu çekilmek; bozulmak. [DS]

sırımsız, [sırım-sız] *{ağız} is.* Ayşekadın fasulyesi. [DS]

sırın, [sır-ı-n] *{ağız} is.* **1.** Ekmek, pide veya yufka parçaları üzerine haşlanmış kuşbaşı et ve sarımsaklı yoğurt dökülerek yapılan bir yemek. **2.** Katlanarak kesilmiş yufka üzerine tatlı dökülerek yapılan bir yiyecek. [DS]

sırıncamak, [sır-a-mak > sır-ın-ca-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-c(ı)-yor]* (Hasta için) ayakta gezinmek. [DS]

sırıncımak, [zır *(yans.)* > zır-ınc-ı-mak > sır-ınc-ı-mak ?] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** (Hasta için) acıya dayanmak. **2.** İnat etmek. **3.** Üstelemek; ısrar etmek. **4.** Sızlanmak; üzülmek. [DS]

sırınçan, [sınç-ġān / sırınç-ā-n] *(sırınça:n) {eT} is. bot.* Teke dikeni; mugaylan dikeni; Musa ağacı, *(Lycium europeum).* [EUTS]

sırınçga, [sır[3] > sır-ī-mak > sır-ı-n-mak > sır-ı-nç-ġā] *(sırınçga:) {eT} is.* → sırıçga. [KB]

sırıngaç, -cı [sırın-gaç] *{ağız} is.* Dalyan kayıklarının yelken ipi. [DS]

sırınlamak, [sırın-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sağlam ve sıkıca dikmek; çitmek. [DS]

sırınmak[1]**,** [sırī-mak > sır-ı-n-mak صرغق] *{eAT} {OsT} edil. f. [-ur]* **1.** Sırımla dikilmek. **2.** Sağlamca dikilmek.

sırınmak[2]**,** [sırı-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Dayanmak; katlanmak.[DS]

sırınsı[1]**,** [sırın-sı] *{ağız} sf.* **1.** Güçlü. **2.** (Nesne için) bükülen, eğilen fakat kırılmayan; esnek. [DS]

sırınsı[2]**,** [sırın-sı] *{ağız} is.* **1.** Kurutulmuş çemensiz et. **2.** Bayatlamış kuru ekmek. [DS]

sırınsımak[1]**,** [sırın-sı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* İnat etmek; direnmek; karşı koymak. [DS]

sırınsımak[2]**,** [sırın-sı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Yiyecek maddeleri için) suyu çekilmek; sertleşmek; bayatlamak; bozulmak. [DS]

sırınsımış, [sırın-sı-mış] *{ağız} sf.* Alışmış; alışkın. [DS]

sırıntı, [sır-ıntı] *{ağız} is.* Topraktan ya da taştan damla damla akan su; sızıntı. [DS]

sırıp, [? sırıp] *{ağız} is.* İnce çubuk. [DS]

sırışmak, [sır-ī-mak[2] > sırı-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte sık dikmek. [DLT]

sırıt, -dı [sır-ı-k > sırıt] *{ağız} is.* Döven oku. [DS]

sırıtgan, [sırıt-kan / sırıt-gan] *{ağız} sf.* Dişleri görünür biçimde gülen; sırıtkan. [DS]

sırıtık, -ğı [sırıt-mak > sırıt-ık صردق] *sf.* **1.** Sırıtan; sırıtmış olarak duran. *{eAT} (aynı)* **2.** Dişlerini göstererek gülen; sırıtkan. *{eAT} (aynı)*

sırıtış, [sır-ı-t-ış] *is.* Sırıtmak eylemi ve biçimi.

sırıtkan, [sır-ı-t-kan] *sf.* Sürekli olarak sırıtan; sırıtmayı kendine huy edinmiş olan. ☞ **sırıtkan yırtıcı,** *{OsT} Kükremiş yırtıcı hayvan.*

sırıtkanlık,-ğı [sır-ı-t-kan-lık] *is.* Sırıtkan olma durumu.

sırıtma, [sır-ı-t-ma] *is.* Sırıtmak eylemi.

sırıtmak[1]**,** [sır-ī-mak[2] > sırı-t-mak صرتق] *gçl. f. [-ır] [eT, eAT -ur]* **1.** *{eT} {ağız}* Sık diktirmek. [DLT] [DS] **2.** *{OsT}* Dikmek. **3.** *{ağız}* Aralıklı ve iri dikişle diktirmek. [DS]

sırıtmak[2]**,** [sır-ı-t-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Dişlerini göstererek gülmek; aptalca gülümsemek; alay ederek veya kurnazlık belirtir şekilde gülümsemek. **2.** *mecaz.* Kusuru belli olacak şekilde görünmek; görüntüsü ile çirkinlik vermek; kendini çirkin biçimde belli etmek; göz zevkini bozmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** *{ağız}* Karşı gelmek. [DS]

sırıtmak[3]**,** [sor-ut-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Bir iş yapmadan ayakta durmak; dikilmek. [DS]

sırkalamak, [silk-ele-mek / sırk-ala-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sallamak; silkelemek. [DS]

sırkat, [Ar. sirḳāt ? => sırkat] *{ağız} is.* Sayımı yapılmayan insan ya da hayvan. [DS]

sırkın, [sır-k-ın صرقين] *{OsT} is.* Hayvan ve kuş pisliği.

sırkınkılıç, -cı [sırk-ın+kılıç] *{ağız} sf.* **1.** (Kişiyi aşağılamak için) zayıf; çelimsiz. **2.** *is.* Bukalemun. **3.** Fala bakan kimse; falcı. [DS]

sırkıntı, [sırk-ıntı] *{ağız} is.* **1.** Yoğurt, pekmez, su gibi sıvıların kaplarından sızan son damlalar. **2.** Sızıntı. **3.** Sıvıların kapta bıraktığı tortu. **4.** süzüntü. **5.** Yaşlı erkeğin son çocuğu. [DS]

sırkıtmak, [sırk-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Suyunu akıtmak. **2.** Sıvıyı, bulunduğu kaptan son damlasına kadar akıtmak; sızdırmak. **3.** Birkaç kaptaki yemeği tek kapta toplamak. [DS]

sırkmak, [sırk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Suyu sızmak; süzülmek. [DS]

sırkurmak, [sız-gur-mak >sır-kur-mak صرقومق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Eritip akıtmak; sızdırmak.

sırkuv, [sırkuv] *{ağız} sf.* Sırnaşık. [DS]

sırkuvlanmak, [sırkuv-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sırnaşmak; arsızlık etmek. [DS]

sırkuvluk, -ğu [sırkuv-luk] *{ağız} is.* Sırnaşıklık. [DS]

sırlama, [sır-la-ma] *is.* Sırlamak eylemi.

sırlak, -ğı [sır[3] > sır-la-k] *{ağız} sf.* Düzgün; pürüzsüz; parlak. [DS]

sırlamak[1]**,** [sır[3] > sır-lā-mak] *gçl. f. [-r]* (Çanak, çömlek vb. kaplar için) içini veya dışını sır ile kaplamak; sır sürerek parlatmak; sır sürmek; sır vurmak. *{ağız} {eT} (aynı) (sırla:mak)* [DLT] [DS]

sırlamak[2]**,** [sır[4]-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor] tasvf.* (Mutasavvıflarca ilahî görünüşler taşıyan varlık olarak kabul edilen ve ölümü ile gerçek anlamda ölmediği, ancak madde dünyasından el etek çekerek ilahî evrene göçtüğüne inanılan insan için) cenazeyi gömmek; insan gözünden gizlemek.

sırlan, [sır[3]-lañ > sırlan] *{eAT} {OsT} {ağız} sf.* Düzgün; pürüzsüz; parlak; cilalı; kaygan. [DS]

sırlanca, [sırlan-ca] *{ağız} sf.* Düzgünce. [DS]

sırlanma, [sır-la-n-ma] *is.* Sırlanmak eylemi.

sırlang, [sır-la-mak > sır-lañ صرلك] *(sırlañ) {eAT} is.* Kaygan; düz.

sırlanmak, [sır[3] > sır-lā-mak > sırla-n-mak] *{eT} edil. f. [-ır [eT. -ur]* **1.** (Kap vb. için) sır ile kaplanmak; sırlı duruma getirilmek; sır sürülmek; sır vurulmak. **2.** *dönşl. f.* (Kişi için) işe vb. hazırlanmak. [DLT]

sırlatmak, [sır[3] > sır-lā-mak > sırla-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sır vurdurmak. [DLT]

sırlı[1]**,** [sır[3]-lı] *{ağız} sf.* **1.** Sırlanmış olan. **2.** Üzeri sır ile kaplanmış. [DS] ☞ **sırlı ufağı,** *{ağız} Sırlı küçük çömlek.* [DS]

sırlı[2], [Ar. sırr + T. -lı سرلی] *sf.* Bir sırrı olan; esrarlı; gizliliği olan. 🗗 *{eAT} Gizli söz.*

sırlıg, [sır[3] > sır-lıg] *{eT} sf.* Sırlı[1]; nakışlı. [DLT] 🗗 **sırlıg ayak,** *Sırlı kâse.* [DLT]

sırma, [Yun. sírma] *(sı'rma) is.* **1.** İşlemecilikte kullanılan altın suyu ile yaldızlanmış ince gümüş tel. **2.** Gümüş tel. **3.** Haddeden geçirilmiş kalın altın tel. **4.** Subayların rütbesini gösteren şerit. **5.** Kurdele ve elbise süslerini tutturmaya yarayan, iki üç pirinç tırnağı bulunan 8 mm'lik pamuk bağcık. **6.** *{ağız}* Taranmış yün. [DS] **7.** *sf.* Sırmadan yapılmış; sırmayla işlenmiş olan. **8.** Sırma görünümünde olan. **9.** *{ağız}* (Saç, pamuk, kendir, keten lifi için) yumuşak. [DS] **10.** *argo.* Fahişe. 🗗 **sırma püskül,** *Üzeri sırma ile iplikten yapılmış püskül.*‖ **sırma saç,** *Altın sarısı renginde parlak saç.*

sırmaç, -cı [sığır-maç > sırmaç] *(sı:rmaç) {ağız} is.* Hayvan güden kimse; sığırtmaç; çoban [DS]

sırmak[1], [(ı)s-ır-mak صرمق] *{eAT} is.* Isırmak.

sırmak[2], [sırā-mak / sırī-mak > sır-mak] *{eT} is.* Eşek palanındaki teyelti. [DLT]

sırmakeş, [sırma + Far. keş *(çeken)* صرمه کش] *(sı'rmakeş) {OsT} is.* Gümüş ve altın gibi değerli madenleri çekerek sırma yapan kimse; simkeş.

sırmakeşhane, [sırma+ Far. keş *(çeken)* + ẖāne *(ev)* صرمه کشخانه] *{OsT} (sı'rmakeşha:ne) is.* Sırma çekilen yer; sırma çekim atölyesi.

sırmalı, [sırma-lı] *(sı'rmalı) sf.* Üzerinde sırma bulunan; sırma ile süslenmiş; sırma ile işlenmiş. 🗗 **sırmalı işleme,** *Tek renk ipekle dokunan ve kenar çizgisi boyunda metalle işlenen çok ince nakış.*

sırmaşık, -ğı [sırma-ş-ık] *{ağız} sf.* Çok karışık. [DS]

sırnaç, -cı [sırī-mak > sır(ı)-n-aç] *{ağız} sf.* Dayanıklı; sağlam. [DS]

sırnak[1]**, -ğı** [sırī-mak > sırı-n-mak > sırn-ak ?] *{ağız} is.* **1.** Hayvan tırnağı. **2.** Keçi ayağı. [DS]

sırnak[2]**, -ğı** [Ar. ṣırr + Far. -nāk => sırnak] *{ağız} sf.* Sır saklamayan; dedikoducu. [DS]

sırnaşık, -ğı [sırī-mak > sır(ı)n-aş-ık] *sf.* **1.** (Kişi için) can sıktığına ve rahatsız ettiğine aldırmaksızın sürekli olarak istekte bulunan ve bu isteği reddedilmesine rağmen arsızca ayak direyen. **2.** *mecaz.* Bir kimsenin yakasını hiç bırakmayan; musallat olan; varlığı ve davranışı ile rahatsız eden.

sırnaşıkça, [sırnaşık-ça] *(sırnaşı'kça) zf.* **1.** Sırnaşık biçimde; sırnaşıklık ederek. **2.** Sırnaşık bir kimseye yakışan.

sırnaşıklık, -ğı [sırnaş-ık-lık] *is.* **1.** Sırnaşık olma durumu; sırnaşık bir kimsenin davranışlarının niteliği. **2.** Can sıktığına ve rahatsız ettiğine aldırmaksızın sürekli olarak istekte bulunma ve bu istek reddedilmesine rağmen arsızca ayak direme. **3.** *mecaz.* Bir kimsenin yakasını hiç bırakmama; musallat olma; varlığı ve davranışı ile rahatsız etme.

sırnaşış, [sırnaş-ış] *is.* Sırnaşmak eylemi veya biçimi.

sırnaşma, [sırnaş-ma] *is.* Sırnaşmak eylemi.

sırnaşmak, [sır-ı-mak > sır-(ı)-n-aş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Can sıkıcı ve rahatsız edici bir tarzda isteklerinde ayak diremek; sırnaşıklık etmek; sırnaşıkça davranmak.

sırnaştırma, [sırnaş-tır-ma] *is.* Sırnaştırmak eylemi.

sırnaştırmak, [sırnaş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Sırnaşmasını sağlamak; sırnaşıklık yapmasına sebep olmak.

sırnaşuk, -ğu [sırnaş-ık / sırnaş-uk] *{ağız} sf.* → sırnaşık. [DS]

sırnı, [? sırnı] *{ağız} is.* Kağnı, araba dingili. [DS]

sırp, [sırp / sıyp *(yans.)*] *is.* Kayma, kayarak fırlama bildirir.

sırpa, [sıp-a > sırpa] *{ağız} is.* Sıpa. [DS]

sırparmak, [? sırp-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Saldırmak. [DS]

sırpaşmak, [? sırp-aş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Dayanmak; katlanmak. **2.** İnatlaşmak. [DS]

sırpat[1], [? sırpat] *{ağız} sf.* (Çocuk için) yaramaz; kavgacı. [DS]

sırpat[2], [? sırpat] *{ağız} is.* Bir şeyin fazla yerlerini kesme işi; kırpma. [DS]

sırpatlamak, [sırp-at-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Surat asarak direnmek; inatçılık etmek. [DS]

Sırpça, [Slav. srb *(sırp)* + T. -ça] *is.* Sırp dili.

sırpıncak, -ğı [sırp *(yans.)* > sırp-ın-cak / sıyp-ın-cak] *{ağız} sf.* **1.** Kaygan; kayıcı. **2.** *is.* Sarp yer. [DS]

sırpışmak, [sırp-ış-mak] *{ağız} işteş f. [-ır]* Şakalaşmak; boğuşmak. [DS]

sırplaşmak, [sarp-la-ş-mak / sırp-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Dik olmak; sarplaşmak. [DS]

Sırplaşmak, [sırp-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sırp özelliği kazanmak; kendini Sırp olarak kabul etmek; Sırp kültür ve yaşayışını benimsemek. [DS]

Sırplık, [sırp-lık] *is.* Sırp olma durumu.

sırpmak, [sırp *(yans.)* > sırp-mak / sıyp-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Kaymak; kayarak fırlamak. [DS]

sırran, [Ar. sırr > sırr-an / sırr-en سراً] *(sı'rran) {OsT} zf.* Gizli olarak; gizlice. 🗗 **sırran tezkiye,** *{OsT} Eskiden yargıcın, tanığın doğruluğunu araştırmak amacıyla yazdığı yazı ve buna ilgili yerden aldığı cevap yazısı; gizli soruşturma.*

sırren, [Ar. sırr > sırr-an / sırr-en سراً] *(sı'rren) {OsT} zf.* → sırran.

sırretme, [Ar. sırr + T. et-me سرایتمه] *{OsT} is.* Sırretmek eylemi.

sırretmek, [Ar. sırr + T. et-mek سرایتمك] *{OsT} gçl. f.*

[-(d)-er] [-(d)-i-yor] Bir şeyi veya bir kimseyi akıl almayacak biçimde ortadan yok etmek; görünmez kılmak.

sırrık, -ğı [sırık > sırrık] *{ağız} is.* **1.** Uzun ağaç; sırık. **2.** *sf.* (Kişi için) ince uzun. [DS]

sırrıyyun, [Ar. sırrıyyün سريون] *(sırrıyyu:n) {OsT} is.* Sofistler; mistikler.

sırri, [Ar. sırr > sırrî / sırriye سرى / سريه] *(sırri:) {OsT} sf.* **1.** Gizlilikle ilgili; gizliliğe ilişkin. **2.** Mistik.

sırrilik, -ği [sırri-lik] *is.* **1.** Mistiklik. **2.** Gizemcilik; mistiklik. **3.** *tasvf.* Bütün maddî varlık bağlarından kurtularak Tanrı ile özdeş olma.

sırriyun, [Ar. sırrî > sırrîyyün سريون] *(sırriyu:n) {OsT} is.* Mistikler.

sırrolma, [Ar. sırr + T. ol-ma اسر اولمه] *{OsT} is.* Sırrolmak eylemi.

sırrolmak, [Ar. sırr+ T. ol-mak اسر اولمك] *{OsT} gçsz. f. [-ur]* (Kişi veya nesneler için) akıl almaz biçimde ortadan yok olmak; kayıplara karışmak.

sırsalamak, [sars-ala-mak / sırs-ala-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sallamak; sarsmak. [DS]

sırsataş, [sır+sataş / sır-sa-t-aş] *{ağız} is.* Sataşma; musallat olma. ◻ **sırsataş olmak,** *{ağız} Sataşmak; musallat olmak; bela olmak.* [DS]

sırsatmak, [sır-sa-t-mak صير صتمق] *{eAT} gçl. f. [-ır]* Azmini gevşetmek; psikolojisini sarsmak.

sırsıdi, [sığır+sidi(k)-i > sırsıdī] *(sırsıdi:) {ağız} is.* Çok kokulu bir çiçek.. [DS]

sırsıklam, [sık-la-mak > sık-la-m *(sıkılacak kadar ıslak)* > sı(r)+sı/klam] *(sı'rsıklam) sf.* **1.** Büsbütün ıslanmış; çok ıslak; sırılsıklam. **2.** *zf.* Çok ıslanmış olarak. ◻ **sırsıklam âşık,** *Delicesine sevgi.* ‖ **sırsıklam âşık olmak,** *Delicesine sevmek.*

sırsıl[1], [sır-sıl / sırs-ıl] *{ağız} sf.* **1.** İnatçı. **2.** Korkusuz; saldırgan. [DS]

sırsıl[2], [sır > sır-sıl] *{ağız} is.* Buzların çözülmesi. [DS]

sırsılmak, [sırs-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir işi bitirmek için sonuna kadar uğraşmak. **2.** Sataşmak; musallat olmak. [DS]

sırsıpıç, -cı [sı(r)+sı/pıç] *{ağız} sf.* Sırsıklam. ◻ **sırsıpıç olmak,** *{ağız} Sırsıklam olmak.* [DS]

sırsır[1], [Ar. şurşur صرصر] *{ağız} is.* Ağustosböceği. [DS]

sırsır[2], [sır+sır] *{ağız} is.* **1.** Sert kar parçası. **2.** İlkbaharda çözülen buz. [DS]

sırsıra, [sır+sır-a] *{ağız} is.* Yarasa. [DS]

sırsız, [sır[3]-sız] *sf.* Sırlanmamış; sırı olmayan; sır çekilmemiş; sırla kaplanmamış.

sırsmak, [sars-mak / sırs-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Sallamak; sarsmak. [DS]

sırt[1], [*eT.* sırt] *is.* **1.** Bir hayvan veya insan vücudunda, göğsün karşıtı olarak omuzlarla ense kökünden böbreklerin üst bölgesine kadar uzanan bölüm; omuzlarla beraber omuzlar arası; yerde yatay duran bir canlının üst düzeyi; kürek kemikleri eti. *{eT} (aymı)* **2.** *{eT}* Bayır; yokuş. [DLT] **3.** *{eT}* Küçük dere. [DLT] **4.** Dağ, tepe vb. coğrafî oluşumun uzantı halindeki üst bölümü. *{eT} (aymı)* [DLT] [Nevâyî] **5.** Yüksek arazi. [Nevâyî] **6.** Hayvanlarda, karnın karşıtı olarak boyundan kuyruğa kadar uzanan, önden omuz başı, arkadan sağrı, yanlardan kaburga kemikleriyle sınırlanan kısım. **7.** Kesici aletlerde kesmeyen kısım. **8.** *gnşl.* Üst; arka. **9.** Üst kısım; bir şeyin üstü; üstte kalan kısmı. **10.** *biy.* Bir organın eksene karşıt olan kısmı; organın arka kısmı. **11.** Bir kitapta ağzın karşısına gelen dikişli tarafı. **12.** Etekleri alınmış sığır derisi. **13.** Kesilmiş sığır etinde, fileto ve kaburga diplerini kapsayan et parçası. **14.** İki tarlayı birbirinden ayıran bir hendeğin kenarları boyunca uzanan toprak yığını. **15.** Sapan izi ve karıkta toprak setin yüksekte kalan üst tarafı. **16.** Kaplumbağada, bağanın üst tarafı. **17.** *mim.* Bir kemer veya tonozun dışbükey bölümü. **18.** Otomobil lastiklerinde, yuvarlanma tabanı üzerindeki girintili ve çıkıntılı bölümün tümü. **19.** *{ağız}* Her türlü giyecek; elbise; üst baş. [DS] ◻ **sırt ağrısı,** *Boyun omuru ile bel omurgasının başlangıcı arasında, çeşitli sebeplerden ileri gelen ağrı.*‖ **sırt aortu,** *anat. Amfiyoksüslerde sırt bölgesinde uzanan birleşmiş iki ana atardamar uzantısı.*‖ **sırt başlığı,** *Bir testerenin sırtını destekleyen ve güçlendiren bir lambası bulunan ahşap ya da madenî parça.*‖ **sırt boşaltmak,** *Bir yüzey işlenirken bu yüzeye taban vurmamamsı için kesici takıma taban açısı vermek.*‖ **sırt boşluğu,** *Ciltli bir kitap açıldığında kap ile kitabın sırtı arasında kalan boşluk.*‖ **sırt çantası,** *İçinde ihtiyaç maddeleri bulunan ve sırtta taşınan bir tür çanta.*‖ **sırt çaprazı,** *spor. Kolları rakibin koltuk altlarından geçirerek göbeği üzerinde kenetlemek suretiyle yapılan bir oyun.*‖ (bir şeye) **sırt çevirmek,** *Kabul etmemek; almak veya yapmak istememek; değersiz ve geçersiz sayarak uymamak; bağlı kalmamak.*‖ (bir kimseye) **sırt çevirmek,** *1. O kimseye değer vermemek; onu önemsememek. 2. İlgisini ve var olan bağlarını kesmek.*‖ **sırt çizgisi,** *Ciltli bir kitapta sırt kaplaması boyunca çekilen yaldızlı çizgi.*‖ **sırt demiri,** *{ağız} Toprağı kesmesi için kara sabanın okundan aşağı sarkıtılan keskin demir.* [DS]‖ **sırt geçirme,** *1. Ciltlenecek bir kitabın dikişli kısmını yuvarlatarak kap takılacak duruma getirme. 2. Tabanı aşınmış bir lastiğin kauçuk kısmını yenileyerek kullanılır hale getirilmesi işlemi.*‖ **sırtı gidişmek,** *{ağız} Dayak yemeyi hak edecek davranışlarda bulunmak.*‖ **sırtı kara,** *argo. Tavlada dübeş, düşeş gibi büyük çiftlere verilen ad.*‖ **sırtı kaşınmak,** *Dayakla cezalandırmayı gerektirecek bir davranışta bulun-*

mak; uygunsuz davranışlarda bulunarak dayağı veya başka bir cezayı hak etmek.|| **sırtı kavak dibine gelmek,** *{ağız} (İlenç olarak söylenir) ölüp mezara gömülmek.*|| **sırtı kavi,** *1. Sırtı güçlü olan. 2. İyi ve kalın giyinmiş olan. 3. mecaz. Dostları tarafından desteklenen, yardım gören; korunan.*|| **sırtına almak,** *1. Omuzlamak; yüklenmek. 2. Kendine iş edinmek; üstlenmek. 3. Bir giyeceği giymek; sırtına örtmek.*|| **sırtına geçirmek,** *Giymek.*|| **sırtında yumurta küfesi olmamak,** *Zarara uğrama tehlikesi olmadığı halde kolayca fikrinden cayabilmek.*|| **sırtından atmak,** *Başından savmak; sorumluluğunu ve yükünü üstüne almamak.*|| (birinin) **sırtından çıkarmak,** *Masrafları birine ödetmek; harcamayı o kimseye yüklemek.*|| (birinin) **sırtından geçinmek,** *Geçimini, masraflarını bir kimseden sağlamak.*|| (birinin) **sırtından kazanmak,** *O kimsenin emeğinden, olanaklarından, gücünden ya da unvanından yararlanarak para sağlamak.*|| **sırtını** (birine) **dayamak,** *Güçlü bir kimseye veya bir şeye güvenmek; onun destek ve koruyuculuğundan yararlanmak; ondan destek görmek.*|| **sırtını** (bir şeye) **dayamak,** *Bir yere dayanmak; yaslanmak.*|| **sırtının üstünden görmek,** *{ağız} (ilenç sözü) Yararını görmemek.* [DS]|| (birinin) **sırtını yere getirmek,** *1. O kimseyi kavga veya güreşte yenmek. 2. Yenilgiye uğratmak; üstün gelmek; kazanmak.*|| **sırtı pek,** *Üşümeyecek biçimde kalın giyinmiş.*|| **sırtı pek, karnı tok olmak,** Ekonomik bakımdan iyi durumda olup kimseye muhtaç bulunmamak.|| **sırtı sıra,** *Birbirinin peşinden; birbirinin ardından; arkasından; peşinden.*|| **sırtı yere gelmek,** *Yenilmek; alt olmak; yenilgiye uğramak.*|| **sırtı yere gelmemek,** *Alt olmamak; yenilmemek.*|| **sırt ipliği,** *biy. Embriyonda sırt bölgesinde sindirim borusunun üstünde sinir borusunun altında bulunan, birbiri üzerine binmiş sonradan yerini omurga alacak olan yassı hücrelerden ibaret esnek, katı ipçik.*|| **sırtı yufka,** *1. İnce giyimli olan. 2. mecaz. (Kişi için) etkili, güçlü ve makam sahibi gibi bir dayanağı bulunmayan; arkasız.*|| **sırt kurdu,** *{ağız} Sığırların derileri altında yaşayan bir böcek; nokra.* [DS]|| **sırt onurga,** *{ağız} Çatılarda yanlama dizilen kiremitler.* [DS]|| **sırt sıra,** *{ağız} Dağ başından geçen yol.* [DS]|| **sırt sırta,** *Sırtını birbirine dayayarak; sırtları birbirine değecek biçimde.*|| **sırt sırta vermek,** *1. Sırtlarını birbirine dayayarak destek edinmek; birbirine yardımcı olmak. 2. Birbirine yardımcı olmak; birbirini koruyup kollamak; iş birliği ve güç birliği yaparak yardımlaşmak; dayanışmak.*|| **sırt sürmek,** *{ağız} 1. Çalışmamak; tembellik etmek.* [DS] *2. Güvenmek.* || **sırt yüzgeci,** *zool. Balıklarda ve balinalarda sırt çizgisi üzerinde yer alan ve düzgün yüzmeyi sağlayan yüzgeç.*

sırt[2], [sırt] *{eT} is.* **1.** At yelesi. [DLT] **2.** Kıl; kalın kıl. [DLT]

sırtak, -ğı [sır-ı-t-mak > sır(ı)t-ak] *{ağız} sf.* **1.** Dişleri görünür biçimde gülen; sırıtak. **2.** Şımarık; utanmaz. [DS]

sırtan, [sırtan] *{ağız} is.* Yengeç. [DS]

sırtantanggılıç, -cı [sırtan+tañ+kılıç ?] *{ağız} is.* Bukalemun. [DS]

sırtap, [? sırtap] *{ağız} sf.* (Çocuk için) ters; şımarık; yaramaz; sırnaşık. [DS]

sırtar, [sırtar] *is. zool.* Bir tür keler. 🗗 **sırtar balığı,** *zool. Göl izmariti.*

sırtarık[1], **-ğı** [sırtar-mak > sırtar-ık] *{ağız} sf.* Şımarık; utanmaz. [DS]

sırtarık[2], **-ğı** [sır-ıt-mak > sır(ı)t-ar-ık] *{ağız} sf.* Yerli yersiz dişlerini gösterecek biçimde gülen. [DS]

sırtarma, [sırtar-ma] *is.* Sırtarmak eylemi. 🗗 **sırtarına spazmı,** *Köpekdişi kaslarının kasılması yüzünden öfkeli bir köpekte olduğu gibi dişlerin sıkılması durumu, (Risorus sardonicus).*

sırtarmak, [sırıt-mak > sır(ı)t-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Dişlerini göstererek gülmek; sırıtmak. **2.** (Donmuş kimse için) dişleri görünmek. **3.** Açıkta kalarak görünmek. **4.** Kümeleşerek bir sırt meydana getirmek. **5.** Bir yerden veya kişiden aldığı güç ile karşı koymaya hazırlanmak; kafa tutmak. **6.** Öfkelenmek; çıkışmak. **7.** *gçl. f.* Kayırmak. [DS]

sırtçı, [sırt-çı] *is.* Yükünü sırtında taşıyan hamal.

sırtçılık, -ğı [sırt-çı-lık] *is.* Sırtçının yaptığı iş.

sırtığ, [sırt-ığ] *{eT} is.* **1.** Saç kenarı. **2.** Herhangi bir sözün cüzüdür ki hepsi değil bir parçası anlaşılabilir. [DLT]

sırtık, [sır(ı)t-ık] *sf.* **1.** *{eT}* (Kişi için) sırıtık; sırıtmış. [EUTS] **2.** *{ağız}* (Çocuk için) yüzsüz; utanmaz. [DS]

sırtıkara, [sırt-ı+kara] *is. zool.* Lüferin bir türü; kofananın küçüğü.

sırtılmak, [sırt-ıl-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Sarılmak; tutunmak. [EUTS] **2.** Asılmak. [EUTS]

sırtınkılıç, -cı [sırtlan+kılıç ? / sır(ı)t-an+kılıç] *{ağız} is.* Bukalemun. [DS]

sırtısıra, [sırt-ı+sıra] *{ağız} zf.* Arkasından; izinden. [DS]

sırtıyarma, [sırt-ı+yar-ma] *{ağız} is.* Sığırlarda görülen bir hastalık; şarbon. [DS]

sırtlak, -ğı [sır(ı)t-la-k] *{ağız} sf.* **1.** Yersizce kahkaha ile gülen. **2.** Dişleri yapı olarak dışarı fırlak. [DS]

sırtlama, [sırt-la-ma] *is.* Sırtlamak eylemi.

sırtlamak[1], [sırt > sırt-lā-mak] *{eT} gçl. f. [-r].* **1.** Kuyruğu iple bükmek. [DLT] **2.** Küçük bir dereden yukarı çıkmak. [DLT]

sırtlamak[2], [sırt-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Arkasına alarak yüklenmek; taşımak için sırtına almak; sırtında taşımak; sırtına bindirmek. **2.** *mecaz.* Bir kimsenin ya da bir işin sorumluluğunu üzerine almak; yükünü üzerine almak.

sırtlan, [sırt *(kıl)* > sırt-lan] *is. zool.* Sırtlangillerden, Afrika'da yaşayan, büyük boylu, art tarafı çok ba-

sık, bel kemiği kamburca, yelesi sert ve kalın, postu esmer benekli gri veya kirli kehribar sarısı, bütün ayakları dört parmaklı, dişleri kemikleri kırıp parçalayacak kadar güçlü, leş ve topraktan çıkardığı cesetlerle beslenen, insana nadiren saldıran, etçil bir hayvan, *(Hyaena crocuta / Hyaena hyaena / Hyaena brunnes)*.

sırtlangiller, [sırtlan-gil-ler] *is. zool.* Sırtlanlarla protelusları kapsayan etçil memeli hayvanlar familyası, *(Hyaenidae)*.

sırtlankılıç, [sırtlan+kılıç] *{ağız} is.* Bukalemun. [DS]

sırtlantay, [sırtlan+tay] *{ağız} is.* Bacakları ve gözleri sarı, tüyleri koyu renkli bir kuş. [DS]

sırtlaşma, [sırt-la-ş-ma] *is.* **1.** Sırtlaşmak eylemi. **2.** Yedinci boyun omurunun hipertrofiye uğrayarak sırt omuruna benzer hale gelmesi.

sırtlaşmak, [sırt-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sırt gibi olmak; sırt durumuna gelmek.

sırtlık[1]**, -ğı** [sırt-lık] *{ağız} is.* **1.** Palto. **2.** Giyecek; elbise. [DS]

sırtlık[2]**, -ğı** [sırt-lık] *{ağız} is.* Dövene geçirilen çengelli ağaç. [DS]

sırtsı, [sırt-sı] *sf.* **1.** Sırt gibi; sırta benzer biçimde. **2.** *dbl.* Söylenişi sırasında dilin sırt kısmı işe karışan fonem. 🗗 **sırtsı art damaksı,** *dbl. Telaffuz noktası, dil sırtının damak örtüsüyle birleştiği yerde bulunan ses.*

sırtüstü, [sırt+üst-ü] *zf.* **1.** Sırtı yere gelecek biçimde; sırtının üzerinde olarak. **2.** *is. spor.* Yüzmede bir biçim ve bu biçimde yapılan yarış. 🗗 **sırtüstü yatmak,** *Hiçbir iş yapmadan, çalışmadan rahat bir yaşam sürdürmek.*

sırtüstücü, [sırt+üst-ü-cü] *is. spor.* Sırtüstü biçimde yüzen ve bu tür yüzme yarışlarına katılan sporcu.

sıruk, [sırī-mak > sırū-k] *(sıru:k) {eT} is.* **1.** Sırık; omuzlama. *{ağız} (aymı)* [DLT] [EUTS] [Gabain] [DS] **2.** Çadır direği. [DLT] [ARAT]

sırukluk, [sır-ū-k > sıruk-luk] *{eT} sf.* Sırıklık. [DLT]

sısağan, [sus-mak > sus-ağan / sısağan] *{ağız} sf.* Sessiz. [DS]

sısam, [Ar. sīṣām => sısam] *{ağız} is.* Susam. [DS]

sısat, [sısat] *{ağız} sf.* Sıkıntılı. [DS]

sısga, [Yun. iska / Ar. ġizḥa => ıska / sıska / sısga] *{ağız} is.* → sıska[2]. [DS]

sısgıt, [sız-mak > sız-gıt / sısgıt] *{ağız} is.* Kavrulmuş parça et; kavurma. [DS]

sısgurmak, [sıs-ġūr-mak / sız-ġūr-mak] *(sısgu:rmak) {eT} gçsz. f. [-ur]* Erimek. [EUTS]

sısır, [? sısır] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

sıska[1], [Ar. istiskā' استسقاء] *sf.* **1.** Kemiklerinde hiç et ve yağ kalmamış olan; çok zayıf; kuru; cılız; arık; kaknem. **2.** Karın boşluğuna su toplanmış olan. 🗗 **sıska olmak,** *Karın boşluğuna su dolup karnı şişmek.*|| **sıskası çıkmak,** *Aşırı biçimde zayıflamak; sıskalaşmak.*

sıska[2]**,** [Yun. iska / Ar. ġizḥa => ıska / sıska] *{ağız} is.* Soğan tohumu. [DS]

sıskalaşma, [sıska-la-ş-ma] *is.* Sıskalaşmak eylemi.

sıskalaşmak, [sıska-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kemikleri görünecek kadar zayıflamak; çok zayıflamak; kurulaşmak; sıska duruma gelmek. **2.** Karnı su toplamış olmak.

sıskalık,-ğı [sıska-lık] *is.* Sıska olma durumu.

sıskandan, [sıskan-dan ?] *{ağız} zf.* Birdenbire; ansızın. [DS]

sıskı, [? sıskı] *{ağız} is.* Doğru; sahi. 🗗 **sıskı mı?** *{ağız} Doğru mu; sahi mi?* [DS]

sıslag, [sız-lā-mak / sıs-lā-k] *(sısla:ğ) {eT} is.* Sızıntı; ağrı. [EUTS]

sıslatmak, [sız-lā-mak / sıs-la-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sızlatmak. [EUTS]

sıslık, -ğı [sıs *(yans.)* > sīs-lık صيصلق] *{eAT} is.* Islık.

sısmak, [sıs-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kırmak; koparmak. [EUTS]

sış[1]**,** [sış] *{eT} is.* Şişmiş olan her nesne; yumru; şişlik. [DLT]

sış[2]**,** [sīş] *(sı:ş) {eT} is.* **1.** Şiş; tutmaç şişi. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] **2.** Çivi. [İKPÖy.] **3.** Uç. [EUTS]

sışılmak, [sīş-mak > sış-ıl-mak] *{eT} dönşl. [-ur]* (Pişirilen, ya da su ile ıslatılan şeyler için) babına sığmayacak kadar şişmek; kabarmak. [DLT]

sışlatmak, [sīş[1] > sış-lā-mak > sış-la-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Şişirmek. [Clauson]

sışmak, [sīş[1] > sīş-mak] *(sı:şmak) {eT} gçsz. f. [-ar]* Şişmek.

sıta, [? sıta] *{eT} is.* Çıta. [KB]

sıtahan, [? sıtahan] *{ağız} is.* Bulgur kırılan dik taşlı su değirmeni. [DS]

sıtalaç, -cı [sıd-mak > sıt-ala-ç] *{ağız} is.* Koruk salkımında üzüme dönen ilk tane. [DS]

sıtar, [? sıtar] *{ağız} is.* **1.** Sığınılan yer; koruyucu. **2.** Tanrı. [DS]

sıtara[1]**,** [? sıtara / sıtıra] *{ağız} is.* **1.** Sevimlilik; çekicilik; güzellik. **2.** Biçim; görünüş. **3.** Naz. **4.** Değer. **5.** Giyim kuşam; kılık. [DS] 🗗 **sıtarası azmak,** *{ağız} Giyim kuşamı kötüleşmek.* [DS]

sıtara[2]**,** [? sıtıra / sıtara] *{ağız} is.* **1.** Alın yazısı. **2.** Şans; baht. [DS]

sıtara[3]**,** [? sıtara] *{ağız} is.* Cibinlik. [DS]

sıtaralı, [sıtara-lı] *{ağız} sf.* Cana yakın; sevimli. [DS]

sıtarasız[1]**,** [sıtara-sız] *{ağız} sf.* **1.** Sevimsiz; suratsız; çirkin. **2.** Kılıksız; kötü giyimli. [DS]

sıtarasız[2]**,** [sıtara-sız] *{ağız} sf.* Alın yazısı kötü olan; şanssız. [DS]

sıtarasızlık, [sıtara-sız-lık] *{ağız} is.* Çirkinlik. [DS]

sıtarassız, [sıtara-(s)sız] *{ağız} sf.* Çirkin. [DS]

sıtgalmak, [sıt-gā-mak > sıtġa-l-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Sıvanmak; sıvanılmak. [DLT]

sıtgamak, [sıt-gā-mak] *(sıtga:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Sıvamak. [DLT]

sıtganmak, [sıt-gā-mak > sıt-ġa-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sıvanmak. [DLT]

sıtgaşmak, [sıt-gā-mak > sıt-ġa-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Sıvaşmak; birlikte sığamak. [DLT]

sıtgına, [Ar. ṣıdḳ => sıdgı-n-a] *(sıdgı'na) {ağız} zf.* **1.** Gerçekten. **2.** Adamakıllı. [DS]

sıtıl, [Ar. saṭl] *{ağız} is.* Kulplu bakır su kabı; bakraç; kova. [DS]

sıtır[1]**,** [Soğd. st'yr => satır / sıtır] *{eT} is.* **1.** Bir sikke; para. [EUTS] **2.** Tartı birimi. [EUTS]

sıtır[2]**,** [Ar. saṭl] *{ağız} is.* **1.** Leğen. **2.** Berber tası. [DS] 🗗 **sıtır bezi,** *{ağız} Ölü yıkanırken örtülmesi gereken yerlerine kullanılan bez.* [DS]

sıtıra[1]**,** [? sıtara / sıtıra] *{ağız} is.* Sevimlilik; çekicilik; güzellik; saygınlık. [DS]

sıtıra[2]**,** [? sıtara / sıtıra] *{ağız} is.* Alın yazısı; baht; şans. [DS]

sıtırasız[1]**,** [sıtıra-sız] *{ağız} sf.* Sevimsiz; suratsız; çirkin. [DS]

sıtırasız[2]**,** [sıtıra-sız] *{ağız} sf.* Uyuşuk; beceriksiz. [DS]

sıtırassız, [sıtıra-(s)sız] *{ağız} sf.* Sevimsiz; suratsız; çirkin. [DS]

sıtıratsız, [sıtırat-sız] *{ağız} sf.* Sevimsiz; suratsız; çirkin; somurtkan. [DS]

sıtlık, -ğı [sıt *(yans.)* > sīt-lık صتلق] *{eAT} {ağız} is.* Islık. [DS] 🗗 **sıtlık urmak,** *{ağız} Islık çalmak.* [DS]‖ **sıtlık vermek,** *{eAT} Islık çalmak.*

sıtma[1]**,** [ısı-t-ma > sıtma] *is.* Bataklık bölgelerdeki insanlarda görülen ve bu bölgelerde üreyen sivrisinekler tarafından insanlara bulaştırılan plasmodium adındaki bir asalağın alyuvarlar içine yerleşmesi ile gelişen, kesikli ateş nöbetleri ile kendini gösteren, bulaşıcı hastalık; plazmodyum; malarya. 🗗 **sıtma ağacı,** *{ağız} Okaliptüs; sulfata ağacı, (Eucalyptus camaldulensis).* [DS] ‖ **sıtma asalağı,** *biy. Dişi sivrisinek tarafından taşınan bir hücreli sıtma mikrobu.*‖ **sıtma bilimi,** *tıp. Sıtma asalaklarını, sıtma türlerini ve sıtma ile ilgili mücadele yollarını araştıran tıp dalı; malaryoloji.*‖ **sıtma bilimci,** *Sıtma bilimi uzmanı.*‖ **sıtma görmemiş ses,** *Kulak tırmalayacak kadar gür ve kalın ses.*‖ **sıtma otu,** *bot. 1. Bir metre boyunda, çalı görünüşünde, çiçekleri kırmızı, pembe veya beyaz renkli, tüylü, çok yıllık otsu bitki; yavşan otu, (Eupatorium cannabinum). 2. Bileşikgillerden, sarı çiçekli, acı köklü bir otsu bitki; kırmızı kantaron, (Erytrae a. centaurium / Centiana lutea). 3. Bir metre kadar boylu, boyar madde olarak kullanılan morumsu pembe çiçekli, çok yıllık otsu bitki, (Plumbagu europaea). 4. Yavşan.*‖ **sıtma sivrisineği,** *zool. İki kanatlı böceklerden ince ve uzun vücutlu, dar kanatlı dişisi sıtma asalağını insandan insana taşıyan bir eklembacaklı; anofel.*‖ **sıtma suyu,** *{ağız} Yıkanınca sıtmayı tedavi edeceğine inanılan kaynak suyu.* [DS]‖ **sıtma tutmak,** *1. Sıtmaya özgü nöbet gelmek. 2. Herhangi bir nedenle titremeye başlamak.*‖ **sıtmaya tutulmak,** *Sıtma hastalığına yakalanmak.*

sıtma[2]**,** [sık-ma > sıtma] *{ağız} is.* Erkeklerin dışa giydikleri gömlek. [DS]

sıtmak[1]**,** [sī-mak > sı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kırmak. [EUTS]

sıtmak[2]**,** [sıt-mak / sıḍ-mak] *gçsz. f. [-ar] [eT. -ur]* **1.** *{eT}* (Basınç altında kalan sıvı için) kapalı bulunduğu yerden çıkmak. [EUTS] [Gabain] **2.** *{eT}* Tükürmek. [Gabain] **3.** *{ağız}* (İçi su veya irin dolu çıban, sivilce, kabarcık vb. için) patlamak. [DS] **4.** *{ağız}* Ödü patlamak; çok korkmak. [DS] **5.** *{ağız}* (Balon için) patlamak. [DS] **6.** *{ağız}* (Ekin için) çok yağmur yüzünden bozulmak. [DS]

sıtmalama, [sıtma-la-ma] *is.* Çoğunlukla genel felç olan hastalara tedavi amacıyla sıtma asalağı aşılama.

sıtmalanma, [sıtma-la-n-ma] *is.* Sıtmalanmak eylemi.

sıtmalanmak, [sıtma-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sıtmaya tutulmak.

sıtmalı, [sıtma-lı] *sf.* **1.** (Kişi için) sıtmaya yakalanmış olan. **2.** (Yer, bölge vb. için) sıtma yapan; sıtma hastalığı çok yaygın olan; sıtmalık.

sıtmalık,-ğı [sıtma-lık] *is.* **1.** Sıtmaya çok yakalanılan yer. **2.** *sf.* (Yer, bölge vb. için) aşırı oranda sıtma görülen; sıtmalı.

sıtra[1]**,** [? sıtra / sıtıra] *{ağız} is.* Sevimlilik; çekicilik; güzellik. [DS]

sıtra[2]**,** [? sıtra / sıtıra] *{ağız} is.* Alın yazısı; baht; şans. [DS]

sıtra[3]**,** [? sıtra] *{ağız} is.* Yüz. [DS]

sıtra[4]**,** [Ar. setrī => setre / sıtra] *{ağız} is.* Ceket. [DS]

sıtralı, [sıtra-lı] *{ağız} sf.* Cana yakın; sevimli. [DS]

sıtrasız[1]**,** [sıtra-sız] *{ağız} sf.* **1.** Sevimsiz; suratsız; çirkin. **2.** Kılıksız; kötü giyimli.[DS]

sıtrasız[2]**,** [sıtra-sız] *{ağız} sf.* **1.** Şanssız. **2.** Alın yazısı kötü.[DS]

sıtrasız[3]**,** [sıtra-sız] *{ağız} sf.* Örtüsüz. [DS]

sıtratsız, [sıtrat-sız] *{ağız} sf.* Sevimsiz; suratsız; çirkin. [DS]

sıttırma, [sık-ma / sık-tır-ma] *{ağız} is.* Gömlek; iç elbisesi. [DS]

sıturmak, [sī-mak > sı-t-mak > sıt-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kestirmek; kıydırmak; kırdırmak. [DLT]

sıv, [sıġ / sığ / sıv] *{ağız} sf.* Sığ. [DS]

sıva[1], [*eT.* suv-mak > suv-aġ > sıva] *is.* **1.** Duvar vb. yerleri nemden korumak veya daha güzel bir görünüm vermek üzere kalın bir tabaka halinde sürülen hamurdan biraz daha akışkan kıvamda çimento, kireç, kum, toprak vb.nden yapılmış harç. **2.** *{ağız}* Badana. [DS] **3.** *sf.* Sıvanarak yapılmış olan; sıvanmış. 🗗 **sıva gibi,** *(Yüz için) korku, heyecan vb. sebeplerle renk kalmamış.*|| **sıva vurmak,** *(Duvar için) sıva yaparak düzgünleştirmek.*

sıva[2], [sığ > sığ-a / sıva] *{ağız} sf.* Sığ; derin olmayan. [DS]

sıva[3], [sıvı / sıva] *{ağız} sf.* Cıvık. [DS]

sıvacı, [sıva-cı] *is.* Sıva yapan usta; duvar sıvayan kimse. 🗗 **sıvacı kuşu,** *zool. Sıvacı kuşugillerden, bir oyuğa yaptıkları yuvanın ağzını çamurdan sıva ile daraltan, böceklerle beslenen, gri-mavi ve siyah tüylü, karın tarafı kızılımsı beyaz, bacakları kısa ve kuvvetli, oldukça uzun gagalı, kısa kuyruklu küçük ötücü kuş, (Sitta).*|| **sıvacı kuşugiller,** *zool. Düz gagalı, kısa kuyruklu, sağlam bacaklı, genellikle böceklerle beslenen, yerleşik yaşayan ötücü kuşlar familyası, (Sittidae).*

sıvacılık,-ğı [sıva-cı-lık] *is.* Sıvacının yaptığı iş veya mesleği; sıva yapma işi.

sıvad, [Ar. sivād *(gizli söz)* سواد] *{OsT}is. tasvf.* (Bazı mutasavvıflara göre) yaratıcı olan Allah'ın, yarattıklarında gizlenişi.

sıvağ, [Ar. sivāġ سواغ> sıvağ] *is.* Kullanımını kolaylaştırmak, etkisini artırmak veya kıvamlaştırmak üzere ilaçlardaki etkin maddeye katılmış etkisiz madde.

sıvak[1], **-ğı** [sıva-k / suva-k] *{ağız} is.* **1.** Sıva; badana. **2.** Arıların kaya içine yaptıkları kovan. [DS]

sıvak[2], **-ğı** [sav-ak / sıvak] *{ağız} is.* **1.** Arktan taşan su. **2.** Su biriktirilen yer. [DS]

sıvak[3], **-ğı** [sıvak] *{ağız} sf.* **1.** Düz; düzgün. **2.** Sığ. **3.** *is.* Düz yer. [DS]

sıvak, -ğı [sıva-k] *{ağız} sf.* **1.** Kendini ilgilendirmeyen işlere karışan. **2.** Baş belası olan kimse. [DS]

sıvalama, [sıva-la-ma] *is.* Sıvalamak eylemi; sıvama.

sıvalamak, [sıva-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir yere sıva sürmek; sıvamak.

sıvalı[1], [sığa-mak > sıva-mak > sıva-lı] *sf.* (Yen, paça vb. için) kıvrılarak toplanmış; sıvanmış.

sıvalı[2], [suv-aġ > sıva > sıva-lı] *sf.* **1.** Üzerine sıva sürülmüş olan; sıvası bulunan. **2.** Belirtilen nitelikte sıvaya sahip olan.

sıvama[1], [sığa-mak > sıva-ma] *is.* Sıvamak eylemi; elbise yenlerini veya paçaları toplama işi.

sıvama[2], [suv-a-mak > sıva-ma] *is.* **1.** Sıvamak eylemi. **2.** Bir eşyanın üzerine kat halinde sürülen altın. **3.** Bir dönme ekseni olan ince çeperli madenî parçaları soğukta biçimlendirme işi. **4.** *seramikç.* Kırılabilen bazı ince seramik parçalarının destek-lerle fırına sürülmesi sırasında üzerine sürülen, fırında ergimeyen toz halindeki madde ile kaplama. **5.** Şarap fıçılarını asit etkisinden korumak için iç çeperlerine uygulanan işlem. **6.** *tekst.* Bir dokumayı dış etkilerden korumak veya özel biçim vermek için üzerine çeşitli kimyasal maddeler sürme işlemi. **7.** *sf.* Kaplanacak biçimde sıva ile örtülmüş olan; kaplanmış. **8.** *sf.* Zemini hemen hiç görünmeyecek kadar sık takılmış olan. **9.** *zf.* Ağzına kadar; silme. **10.** *zf.* Sıvanmışçasına; sıvanmış gibi. 🗗 **sıvama altın,** *Süslemecilikte kat kat sürülmüş olan altın için kullanılan terim.*|| **sıvama kel,** *argo. Kafasında hiç saç bulunmayan.*|| **sıvama şemse,** *Alt katına altın kaplama yapılan kitap kaplarının üzerindeki şemse türü.*|| **sıvama yaldız,** *Tamamı tek parça som yaldız ile kaplanmış olan.*

sıvamak[1], [sığa-mak > sıva-mak] *gçl. f. [-r] [-v(ı)-yor)* Elbisenin kollarını veya paçaları kıvırarak toplamak.

sıvamak[2], [suv-a-mak > sıva-mak] *gçl. f. [-r] [-v(ı)-yor)* **1.** Sıva ile kaplamak. **2.** Sıva harcını bir yüzey üzerine yaymak. **3.** *mecaz.* Bir şeyi bir yere sıvar gibi bulaştırmak. **4.** *mecaz.* Okşamak; sıvazlamak. **5.** Metal parçaları sıvama yoluyla şekillendirmek. **6.** *argo.* Küfretmek.

sıvan[1], [sıva > sıva-n] *{ağız} is.* **1.** Bir çeşit çoraksı toprak. **2.** Yağlı, özlü, yapışkan toprak. **3.** Tarlanın en sulu yeri. [DS]

sıvan[2], [sığ > sığ-an / sıvan] *{ağız} sf.* Sığ. [DS]

sıvanak, -ğı [sıvan-ak] *{ağız} sf.* Düz; düzgün. [DS]

sıvanbak, -ğı [sıvanbak] *{ağız} is.* Çoraksı bir toprak. [DS]

sıvanma[1], [sığa-mak > sıva-n-ma] *is.* Sıvanmak eylemi; elbise kol veya paçalarının toplanması eylemi.

sıvanma[2], [suv-a-mak > sıva-n-ma] *is.* Sıvanmak eylemi; sıva ile kaplanmak durumu.

sıvanmak[1], [sığa-mak > sıva-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Sıvamak eylemi yapılmak; (elbise kol ve paçaları için) dışa kıvrılarak toplanmak; sıvamak eylemine konu olmak. **2.** *dönşl. f. mecaz.* Bir işi yapmak için hazırlanmak; işe koyulmaya hazırlanmak. **3.** İştahla yemek.

sıvanmak[2], [suv-a-mak > sıva-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Sıvamak eylemi yapılmak; sıva ile kaplanmak; üzerine sıva yapılmak. **2.** Kolay temizlenmeyecek biçimde bulaşmak.

sıvarma, [suv-ar-ma] *{ağız} is.* Sulak yerlerde yetişen kavun. [DS]

sıvarmak[1], [suv-ar-mak صورمق] *{eAT} {ağız} gçl. f. [-ır] [eAT -ur]* Sulamak; su vermek. [DS]

sıvarmak[2], [sıv-ar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bir dalın yapraklarını avuç içine alıp baştan aşağı sıyırarak koparmak. [DS]

sıvastı, [? sıvastı] *{ağız} is.* Toprak tava. [DS]

sıvaşık, -ğı [sıva-ş-mak > sıva-ş-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) sırnaşık; usandırıcı. [DS]

sıvaşlamak, [sıva-ş-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sıvazlamak. [DS]

sıvaşma, [suv-a-mak > sıva-ş-ma] *is.* Sıvaşmak eylemi.

sıvaşmak[1]**,** [suv-a-mak > sıva-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Üstüne sürülmek; yağ, pislik bulaşmak; yapışmak. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** Sıvık ve yapışkan bir duruma gelmek.

sıvaşmak[2]**,** [sıva-mak > sıva-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İşe başlamak. [DS]

sıvaştırma, [suv-a-mak > sıva-ş-tır-ma] *is.* Sıvaştırmak eylemi.

sıvaştırmak, [suv-a-mak > sıva-ş-tır-mak صوشديرمق] *gçl. f. [-ır] [OsT. -ur]* **1.** Üzerine sürmek; bulaştırmak; sıvaşmasını sağlamak. *{OsT} (aym)* **2.** Sıvık ve yapışık duruma getirmek.

sıvat[1]**,** [suv > suv-a-t] *{ağız} is.* **1.** Sulak ve otu bol yer. **2.** Çay ve derelerde hayvanların su içmeleri için yapılmış yerler. **3.** Mandaların yattığı çamur gölü. [DS]

sıvat[2]**,** [? sıvat] *{ağız} is.* Öküz. [DS]

sıvat[3]**,** [? sıvat] *{ağız} is.* Çardak. [DS]

sıvatlamak, [sıvat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sıvazlamak. **2.** (Hayvan için) beslemek; bakmak. **3.** Avutmak. [DS]

sıvatlık, -ğı [sıvat-lık] *{ağız} is.* Çamaşır yıkanan yer; yunak. [DS]

sıvatma[1]**,** [sığa-mak > sıva-t-ma] *is.* Sıvatmak[1] eylemi.

sıvatma[2]**,** [suv-a-mak > sıva-t-ma] *is.* Sıvatmak[2] eylemi.

sıvatmak[1]**,** [sığa-mak > sıva-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Birine elbisesinin kol ve paçalarını kıvırttırarak toplatmak.

sıvatmak[1]**,** [suv-a-mak > sıva-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Üzerine sıva yaptırmak; sıva ile kaplatmak; sıvanmasını sağlamak. **2.** Ovdurmak; üzerini sıvazlatmak.

sıvazlama, [sığa-mak > sıva-mak *(okşamak)* > sıvaz-la-ma] *is.* Sıvazlamak eylemi.

sıvazlamak, [sığa-mak > sıva-mak *(okşamak)* > sıvaz-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Elini bir şeyin veya bir organın üzerinde yavaş ve hafif hareketlerle gezdirmek; düzler gibi yapmak. **2.** Okşamak.

sıvazlatma, [sığa-mak > sıva-mak *(okşamak)* > sıvaz-la-t-ma] *is.* Sıvazlatmak eylemi.

sıvazlatmak, [sığa-mak >sıva-mak *(okşamak)* >sıvaz-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Sıvazlama eylemini yaptırmak; sıvazlamasına izin vermek.

sıvga[1]**,** [sıv(ı)-g-a ? / suv-ga] *{ağız} is.* Sıvı badana. [DS]

sıvga[2]**,** [*eT.* çıv-ga > cıv-ga / sıvga] *{ağız} is.* **1.** Ağaç filizi; sürgün. **2.** *sf.* Fidan gibi düz ve ince. [DS]

sıvgamak, [*sıvıġ > sıv(ı)ġ-ā-mak] *(sıvga:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Yana dönmek; sapmak.

sıvgın, [cıv-mak > cıv-gın / sıvgın] *{ağız} is.* Ağaç filizi; sürgün. [DS]

sıvı, [suv-ık > sıvık] *sf.* **1.** (Maddeler için) akan; akışkan özellikte olan; akma eğiliminde olan; içinde bulunduğu kabın biçimini alan; mayi, *(1944).* **2.** *is.* Normal basınç ve sıcaklık altında akışkan durumda olan madde; akışkan. 🗗 **sıvı çelik,** *Metalürjide pota veya teknede ısı yardımı ile ergitilmiş olan çeliğe verilen ad.*‖ **sıvı doğal gaz,** *Bir doğal gaz yatağında bulunan ve yer üstüne çıkarılarak tesislerde yoğunlaştırılarak sıvı hale getirilen hidrokarbonlara verilen ad.*‖ **sıvı metal,** *Sıvı hale getirilmiş metal.*‖ **sıvı ölçümü,** *Arşimet prensibinden yararlanılarak bir sıvının yoğunluğunu, dolayısıyla derişiklik miktarını sıvıölçer yardımıyla belirleme; areometri.*‖ **sıvı yağ,** *Zeytin yağı gibi sıvı halde bulunan yağ; katılaşmamış yağ; normal oda sıcaklığında iken donmayan yağ; doymamış yağ.*‖ **sıvı yağ bezi,** *Sıvı yağ salgılayan bez.*

sıvığırak, [sıvı(k)-ır-mak > sıvığırak سوغرق] *{eAT} sf.* Cıvıkça.

sıvık,-ğı [suv-uk / suv-ık سوق / سويق] *sf.* **1.** Yumuşak kıvamlı; yoğunluğu ve kıvamı az olan; içindeki sıvı oranı fazla olan; cıvık; akıcı; sulu. *{eAT} {OsT} {ağız} (aym)* [DS] **2.** *argo.* (Kişi için) yapışkan ve can sıkan; yılışık; sırnaşık. **3.** *{ağız}* Dengesiz; deli; akılsız. [DS]

sıvıklaşma, [sıvı-k-la-ş-ma] *is.* Sıvıklaşmak eylemi.

sıvıklaşmak, [sıvı-k-la-ş-ma صيويقلشمق] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Sıvık duruma gelmek; cıvımak. *{OsT} (aym)* **2.** *argo.* (Kişi için) yapışkan ve can sıkıcı durum almak.

sıvıklaştırma, [sıvı-k-la-ş-tır-ma] *is.* Sıvıklaştırmak eylemi.

sıvıklaştırmak, [sıvı-k-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Sıvık bir durum almasını sağlamak; cıvıklaştırmak.

sıvılaşma, [sıvı-la-ş-ma] *is.* **1.** Sıvılaşmak eylemi; sıvı durumuna gelme. **2.** Bir gazı sıvı durumuna dönüştürme işlemi. **3.** Bir katı cismin sıvı duruma geçmesi.

sıvılaşmak, [sıvı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Gaz ya da katı maddeler için) sıvı durumuna geçmek; akışkan bir durum almak.

sıvılaştırılma, [sıvı-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Sıvılaştırılmak eylemi.

sıvılaştırılmak, [sıvı-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* (Gaz veya katı madde için) sıvı durumuna getirilmek.

sıvılaştırma, [sıvı-la-ş-tır-ma] *is.* **1.** Sıvılaştırmak eylemi. **2.** *fiz.* Gazları kritik sıcaklıklarının altına kadar soğutarak sıvı duruma getirme yöntemi. **3.** *kim.* Doğal kömürü hidrojen etkisiyle sıvı hidrokarbonlu ürünlere dönüştürme işlemi.

sıvılaştırmak, [sıvı-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir gaz ya da katı maddeyi sıvı durumuna getirmek; sıvı durumuna gelmesini sağlamak.

sıvımak, [suv-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Akışkanlığı artmak; sulanmak; cıvımak. **2.** Şımarmak. **3.** (Kısrak için) aygır istemek. [DS]

sıvındırma, [sıvı-n-dır-ma] *is.* Sıvındırmak eylemi.

sıvındırmak, [sıvı-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Sıvı durumuna geçirmek.

sıvınma, [sıvı-n-ma] *is.* Sıvınmak eylemi.

sıvınmak, [sıvı-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sıvı durumuna geçmek.

sıvıölçer, [sıvı+ölç-er] *is.* Arşimet prensibinden yararlanılarak bir sıvının yoğunluğunu dolayısıyla derişiklik miktarını ölçmeye yarayan alet; areometre.

sıvır, [sığır > sıvır] *{ağız} is.* Sığır. [DS]

sıvırya, [İt. sicure > sivurya] *(sivu'rya) zf.* **1.** (Ticaret hayatı için) alabildiğine. **2.** Sürekli olarak. **3.** Birbiri ardı sıra. **4.** *sf. argo.* Ağzına kadar dolu olan; silme. **5.** *dnz.* Bir işi hiç ara vermeden yapma.

sıvış, [sıvı-ş / sivi-ş] *is.* Ortadan kalkma; yok olma. 🗗 **sıvış yılı,** *Ay takvimine göre, güneş yılı esas alındığında her otuz üç yılda bir azalan yıl; güneş yılı ile ay yılı arasında otuz üç yılda bir meydana gelen fark; kayıp yıl.*

sıvışık,-ğı [sıvı-ş-ık] *sf.* **1.** Bulaşacak kadar yapışkan ve sıvık olan; cıvık. **2.** *{ağız} mecaz.* (Kişi için) bir kimsenin canını sıkan ve sürekli yanında bulunan; cıvık; sırnaşık. [DS]

sıvışma, [suv-ı-ş-ma] *is.* Sıvışmak eylemi.

sıvışmak[1], [suv-ı-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bulaşarak yayılmak; bulaşmak; yapışmak. [DS]

sıvışmak[2], [sığ-ış-mak > sıv-ı-ş-mak سوشمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Sıyrılıp çıkmak. **2.** Bir yerden haber vermeksizin görünmeden, gizlice gitmek; habersiz kaçmak; çekilip gitmek. *{ağız} (aym)* [DS]

sıvıştırmak, [sıv-ış-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bulaştırmak; yaymak. [DS]

sıvıtmak, [sıvı-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Sulandırmak; cıvıtmak. **2.** Soğuktan büzülmek; kasılmak. [DS]

sıvkın, [çıv-gın / sıvkın] *{ağız} is.* Ağaç filizi; sürgün. [DS]

sıvkırmak, [sıv-kır-mak / sıy-kır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Sızdırmak. **2.** Boşaltmak. [DS]

sıvlang, [cıv-mak > sıv-lañ / sıylan] *{ağız} is.* Düzgün, dalsız budaksız, uzun ağaç. [DS]

sıy, [sıy] *{ağız} is.* Armağan. [DS]

sıyacak, -ğı [sac+ayak > sıyacak] *{ağız} is.* Sacayak. [DS]

sıyag, [Ar. ṣīġa > ṣıyaġ صيغ] *{OsT} is. dbl.* Kipler; sigalar. 🗗 **sıyag-ı inşāiye,** *{OsT} dbl. Dilek kipleri.*|| **sıyag-ı muhtelife,** *{OsT} dbl. Çeşitli kipler.*

sıyagat, [Ar. ṣıyāġat صياغت] *(sıya:gat) {OsT} is.* Kuyumculuk.

sıyah, [Ar. ṣayḥa>ṣıyāḥ صياح] *(sıya:h) {OsT} is.* Haykırışlar; haykırmalar; bağırmalar; çığlıklar. 🗗 **sıyāh-ı mātem,** *{OsT} Yas feryatları; matem çığlıkları.*

sıyal, -li [Ar. ṣıyāl صيال] *(sıya:l) {OsT} is.* Saldırma; üzerine atılma; hamle etme.

sıyalet, [Ar. ṣıyālet صيالت] *(sıya:let) {OsT} is.* → sıyal.

sıyam[1], [Ar. ṣavm > ṣıyām صيام] *(sıya:m) {OsT} is.* Oruç.

sıyam[2], [sıyam / süyem] *{ağız} is.* El açıkken baş parmak ucu ile serçe parmak arasındaki uzaklık kadar olan ölçü; sele; sere; süyem. [DS]

sıyanet, [Ar. ṣıyānet صيانت] *(sıya:net) {OsT} is.* **1.** Koruma; saklama; muhafaza etme. **2.** Korunma. 🗗 **sıyanet etmek** (eylemek), *Korumak; gözetmek.*

sıyartmak, [sıy-mak > sıy-ar-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** (Yeni yürümeye başlayan çocuk için) tutuna tutuna yürümek; sıralamak. **2.** Gitmek; uzaklaşmak. [DS]

sıyas, [Ar. ṣıyṣa > ṣıyāṣ صياص] *(sıya:s) {OsT} is.* **1.** Kaleler. **2.** Sığınılacak yerler. **3.** Köşkler.

sıyat, [? sıyat] *{ağız} is.* Köy evlerindeki büyük balkon; sayatüstü. [DS]

sıybınmak, [sıyb / sıyp *(yans.)* > sıyp-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* → sıypınmak. [DS]

sıyga, [Ar. sīġa صيغه] *{OsT} is.* **1.** *dbl.* Kip. **2.** Sorgu. 🗗 **sıygaya çekmek,** *Bir kimseyi sıkı biçimde sorgulamak.*|| **sıyga-yı ihbāriye,** *{OsT} Haber kipi.*|| **sıyga-yı iltizāmiye,** *{OsT} İstek kipi.*|| **sıyga-yı inşāiye,** *{OsT} Dilek kipi.*|| **sıyga-yı rabtiye,** *{OsT} Bağ fiil.*|| **sıyga-yı şartiye,** *{OsT} Şart kipi.*

sıygıç, -cı [sıy-gıç] *{ağız} is.* Kavrulmuş parça et; kavurma. [DS]

sıyğa, [Ar. ṣayḥa ? => sıyğa] *{ağız} is.* Şimşek. [DS]

sıyhal, [Ar. ṣayḳal => sıyḫal] *{ağız} sf.* **1.** Parlak. **2.** Kaygan. [DS]

sıyığ, [sıyığ] *{ağız} is.* Çorba. [DS]

sıyık, -ğı [sırı-mak > sıy-ık] *{ağız} is.* Çuvaldız. [DS]

sıyınmak[1], [sıy-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Çapa ile toprağı temizlemek. [DS]

sıyınmak[2], [*eT.* sıḏ-mak > sıy-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Abdest, oruç vb. için) bozmak. [DS]

sıyınmak[3], [sığ-mak > sığ-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sığmak. [DS]

sıyıpmak, [sıyp *(yans.)* > sıyıp-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kaymak; kayarak fırlamak. [DS]

sıyır, [sıy-ır] *is.* Yavaş ve sindirme, beğendirme du-

rumunu bildiren gövde. 🗗 **sıyır sıyır yağmak,** *{ağız} (Yağmur için) sine sine yağmak.* [DS]

sıyırdak, -ğı [sıyır-t-ak] *{ağız} is.* Koyun ağılı. [DS]

sıyırdamak, [sıy *(yans.)* > sıy-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Dokunma veya sürtünme ile ses çıkarmak; hışırdamak. [DS]

sıyırdım, [sıy-ır-(t)-ım] *{ağız} is.* **1.** Dokumacılıkta atkı ipliğine bazı yörelerde verilen ad. **2.** Halının genişliğine atılan ilmik sırası. **3.** Kumaşın kıyısından alınan uzunca parça. **4.** Düz bir çizgi doğrultusunda gözün görebileceği sınır içindeki toprak parçası. **5.** Tarla veya bahçenin bir ucundan öteki ucuna kadar uzanan bölümü. [DS] 🗗 **sıyırdım oluğu,** *{ağız} Değirmen çarkına suyun hızlı çarpmasını sağlayan meyilli oluk.* [DS]| **sıyırdım oluk,** *{ağız}* → sıyırdım oluğu. [DS]

sıyırga[1], [sıy-ır-mak > sıy-ır-ga] *is.* **1.** Bir şeyi sıyırıp atmaya yarar araç. **2.** Harmanda samanı bir yere toplamaya yarayan araç. **3.** *{ağız}* Damdaki karları sıyırarak atmaya yarayan büyük bir kürek. [DS]

sıyırga[2], [sıy-ır-mak > sıyır-ga] *{ağız} is.* **1.** Orakla bir vuruşta biçilen ekin. **2.** Tutam; bağlam. [DS]

sıyırga[3], [sıy-ır-mak > sıyır-ga] *{ağız} is.* Haşlanmış, kılçıklı taze fasulye. [DS]

sıyırgaç, -cı [sıy-ır-mak > sıyır-gaç] *{ağız} is.* Marangoz rendesi. [DS]

sıyırgallamak, [sıyır-ga-l(l)a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Elle siler gibi boylu boyunca sıvazlamak; sıyırmak. [DS]

sıyırgı[1], [sıy-ır-mak > sıy-ır-gı صيرغى] *is.* **1.** *{OsT}* Sıyırmaya yarayan alet. **2.** Diskli pullukta, disklere yapışan toprağı sıyırıp atmaya yarayan parça. **3.** *{ağız}* Kesilmiş ağaçların kabuklarını temizlemekte kullanılan iki kollu kesici alet. [DS] **4.** Saraçların deriyi yumuşatmakta kullandıkları şimşirden yapılma bir tür mengene. **5.** *{ağız}* Harmanda sap toplamaya yarayan bir tarım aracı. [DS] **6.** *{ağız}* Gübre atmakta kullanılan büyük kürek. [DS] **7.** *{ağız}* Hamur kazımaya yarayan araç. [DS] **8.** *{ağız}* Çamur sıyırmaya yarayan araç. [DS] **9.** *{ağız}* Kayış üstüne çizgi yapmakta kullanılan bir tür araç. [DS] **10.** *{ağız}* Hasır dokuma tezgâhında ipleri tutan ağaç. [DS] **11.** *{ağız}* Bit ve yumurtalarını temizlemek için tarağın dişlerine iplik geçirerek tarama işlemi. [DS] **12.** *{ağız}* Kar kürümekte kullanılan tahta araç.[DS] **13.** *{ağız}* Orakla bir vuruşta biçilen ekin; tutam.[DS]

sıyırgı[2], [sıy-ır-mak > sıyır-gı] *{ağız} is.* Haşlanmış taze fasulye. [DS]

sıyırgı[3], [sıy-ır-mak > sıyır-gı] *{ağız} is.* **1.** Orakla biçilen ekin. **2.** İyi ekin. **3.** Ekin tutamlarının bir doğrultuda biçilmesi işi. **4.** Biçilmiş otların yaptığı sıra. **5.** Büyük orak. [DS]

sıyırıcı, [sıy-ır-ıcı] *sf.* **1.** Sıyırma işini yapan; sıyırma işlevi gören. **2.** *is.* Kesici zımbayı taşıyan plaka ile matrisi taşıyan plaka arasına yerleştirilen ve matris plakasına tutturulan plaka.

sıyırık, -ğı [sıy-ır-mak > sıyır-ık] *{ağız} sf.* Utanmaz, bilgisiz, görgüsüz ve yüzsüz kimse. [DS]

sıyırış, [sıy-ır-ış] *is.* Sıyırmak eylemi ve biçimi.

sıyırkaç, -cı [sıy-ır-mak > sıy-ır-gaç] *{ağız} is.* Karları atmakta kullanılan tahta parçası. [DS]

sıyırkı, [sıyır-gı] *{ağız} is.*→ sıyırgı. [DS]

sıyırma[1], [sıy-ır-ma] *is.* **1.** Sıyırmak eylemi. **2.** Gövdeleri çürütülüp kurutulan keten, kendir, jüt gibi bitkilerin kabuklarından liflerin mekanik yollarla ayrılması işlemi. **3.** *{ağız}* Taze fasulye. [DS] **4.** *{ağız}* Haşlanmış, kılçıklı taze fasulye. [DS] **5.** *{ağız}* Haşlanmış taze börülce üzerine tuz ve nar ekşisi dökülerek yapılan bir salata. [DS] **6.** *{ağız}* Büyük orak. [DS] **7.** *{ağız}* Büyük tırpan. [DS] **8.** Biçilmiş otların yaptığı sıra. **9.** *bot.* → eşek dikeni. **10.** *sf.* Sıyırmak suretiyle açılıp kapanabilen. **11.** Sıyrılabilen. 🗗 **sıyırma dikeni,** *{ağız} Deve dikeni.* [DS]| **sıyırma gantar** (kantar), *{ağız} Kantarın çektiği en son ağırlık.* [DS]|| **sıyırma orağı,** *{ağız} Büyük orak.* [DS]| **sıyırma pakla,** *{ağız} Taze bakla.* [DS]

sıyırma[2], [sıy-ır-ma] *{ağız} is.* **1.** Üstü kapalı yer; kuruluk; sundurma. **2.** Bir yapıya eklenen ikinci yapının saçağı. [DS]

sıyırmak[1], [sıd-ır-mak *(soymak)* > sıy-ır-mak صيرمق] *gçl. f. [-ır] [eAT -ur]* **1.** Hızlı sürtünmek suretiyle bir şeyin üzerinden küçük bir parça koparmak. **2.** Hızlı bir şekilde sürtünme ile deri üzerinden bir parçayı koparıp almak. **3.** Sürtündüğü yerin üzerini hafifçe yırtmak; çizmek. **4.** Üstte bulunan örtü vb. şeyleri bir kenara doğru kaydırırcasına çekmek ve altta bulunan şeyi iyi görünecek biçimde açmak. **5.** Üzerinde bulunan şeyi kazıyarak almak; üstündeki katmanı bir araç kullanarak kaldırmak. **6.** Üstte biriken şeyi kaldırmak, almak. **7.** (Kılıç, bıçak vb. için) çekip çıkarmak; kabından, mahfazasından çıkarmak. **8.** *mecaz.* Güç bir durumdan kurtarmak; işi çok az zararla kapatmak. **9.** *tıp.* Yüzeysel olarak üst tabakayı almak. **10.** Bir kablonun yalıtkan kısmını çıkarmak. **11.** *tıp.* Sünnet derisini kamış üzerine çekerek kamış başını meydana çıkarmak. **12.** *{ağız}* Saç taramak. [DS] **13.** *{ağız}* Toplamak. [DS] **14.** *{ağız}* Kürekle küremek. [DS] **15.** *dönşl. f. {OsT}* Sıyrılmak.

sıyırmak[2], [sıy-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Göndermek. **2.** Yukarı kaldırmak. [DS]

sıyırmuk, -ğu [sıyar-muk] *{ağız} is.* Soymuk; yalamuk. [DS]

sıyırtlamak, [sıyır-mak > sıyır-t-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r [-l(ı)-yor]* Arktan geçen suyun düzgün akması için ark boyunca arkta bulunan engelleri kaldırmak; kıyılamak. [DS]

sıyırtma, [sıy-ır-t-ma] *is.* **1.** Sıyırtmak eylemi. **2.** *{ağız}* Taze kenger dikeni özü. [DS] **3.** *{ağız}* Taze

börülce. [DS] 🗗 **sıyırtma geçmek,** *dnz. Herhangi bir şeye çok yakından fakat değmeden geçmek.*|| **sıyırtma yol,** *{ağız} Çay ve dere kenarlarından geçen yol.* [DS]

sıyırtmaç, [sıyır-t-maç] *{ağız} is.* Kolay çözülmesi için ipi ilmik yaparak bağlama biçimi. [DS]

sıyırtmak, [sıy-ır-t-mak صیردمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** Sıyırmak eylemi yaptırmak. **2.** Bir şeyin üzerine hafifçe sürtünerek üst katmanının kalkmasına, yırtılmasına, soyulmasına neden olmak. **3.** *{OsT} {ağız}* Tarlalarda suyun düzgün akması için toprağı sıyırarak suya yol vermek; arkta bulunan engelleri kaldırmak; kıyılamak. [DS] **4.** *{ağız}* Su dağıtmak. [DS] **5.** *{ağız}* Su yolunun bozulan, yıkılan yerlerini onara onara suyun başına kadar gitmek. [DS] **6.** *argo.* Ele geçirmek; almak.

sıyıruk, -ğu [sıy-ır-ık] *{ağız} sf.* Arsız; yüzsüz. [DS]

sıyıtma, [sıy-ır-t-ma > sıyıtma] *{ağız} is.* Haşlanmış taze börülceden ekşi ile yapılan bir tür salata. [DS]

sıykallamak, [Ar. şayḳal => sıykal-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Düzeltmek; parlatmak; cilalamak. [DS]

sıykırmak, [sıy-kır-mak / sıv-kır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Sıvı dolu kabı sonuna kadar dökmek. [DS]

sıylam, [say-la-m / sıy-la-m] *{ağız} is.* **1.** Dalsız budaksız ağaç. **2.** Düz taş. [DS]

sıylan[1], [sıy-la-n] *{ağız} is.* Dalsız budaksız ve düzgün ağaç. [DS]

sıylan[2], [sıy-la-n] *{ağız} sf.* Düz; parlak; cilalı. [DS]

sıylı, [sıy-lı] *{ağız} sf.* Saygıdeğer. [DS]

sıyma, [sıy-ma] *{ağız} is.* **1.** Haşlanmış taze fasulye. **2.** Taze fasulye. [DS]

sıymaç, -cı [sıy-maç] *{ağız} is.* Külbastı. [DS]

sıymak[1], [sıḍ-mak > sıy-mak صیمق] *gçl. f. [-ar][eAT. -ur]* **1.** *{eAT}* Azaltmak. **2.** *{ağız}* Taze fasulyenin kılçıklarını ayıklamak. [DS] 🗗 **sıyı turmak,** *{eAT} Sürekli olarak azaltmak.*

sıymak[2], [*eT.* sī-mak > sıy-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* **1.** Kırmak. **2.** Kabuklu meyvelerin kabuğunu kırmak. **3.** Oruç bozmak. [DS]

sıymak[3], [sıy *(yans.)* > sıy-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Kaymak. [DS]

sıynak, -ğı [sıy-(ı)n-ak ?] *{ağız} is.* Keçi, koyun, inek vb. hayvanların tırnağı. [DS]

sıypak, -ğı [sıyp-mak > sayp-ak] *{ağız} sf.* **1.** Düz, parlak ve cilalı. **2.** Kaygan. **3.** Eğimli; meyilli. [DS]

sıypamak, [sıyp-a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-b(ı)-yor]* Elle okşar gibi dokunmak; sıvazlamak. [DS]

sıypın, [sıyp-mak > sıyp-ın] *{ağız} sf.* Dik; yalçın; sarp. [DS]

sıypınak, -ğı [sıyp-ın-mak > sıyp-ın-ak] *{ağız} sf.* Kaygan; kayıcı. [DS]

sıypıncak, -ğı [sıyp-ın-mak > sıyp-ın-cak] *{ağız} sf.* Kaygan; kayıcı; düz; pürüzsüz. [DS]

sıypınmak, [sıyp-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kaymak. [DS]

sıypıtmak, [sıyp-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Göz önünden kaldırmak. [DS]

sıypmak, [sıyp-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Kaymak. [DS]

sıyrancık, -ğı [sıy(ı)r-an-cık] *{ağız} is.* Doğru, düzgün şey. [DS]

sıyrığı, [sıy-(ı)r-ı(k)-ı] *{ağız} is.* **1.** İp bükmek ya da inceltmekte kullanılan büyük çivi. **2.** Ağaç kabuklarını sıyırmakta kullanılan iki kulplu özel bıçak. [DS]

sıyrık, -ğı [sıy-ır-mak > sıy-(ı)r-ık صیرمق] *is.* **1.** Deri üzerinde şiddetli ve yüzeysel bir sürtünmeden meydana gelen hafif yara. **2.** Bir şeyin yüzeyindeki sıyrılmış yer. **3.** *sf.* Sıyrılmış olan. **4.** *mecaz.* Utanması, arlanması olmayan; utanma perdesini kaldırmış; yüzsüz; şımarık; arsız. *{OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **5.** *{ağız}* Başıboş dolaşan, dağınık, kötü giyimli kimse; serseri. [DS]

sıyrıklık, -ğı [sıy-(ı)r-ık-lık] *is.* **1.** Sıyrık olma durumu. **2.** Sıyrılmış olan yer; sıyrık yarası.

sıyrıkmak, [sıy(ı)r-ık-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sıkıntıdan, çıkmazdan kurtulmak; sıyrılmak. [DS]

sıyrılış, [sıy-(ı)r-ıl-ış] *is.* Sıyrılmak eylemi veya biçimi.

sıyrılma, [sıy-(ı)r-ıl-ma] *is.* **1.** Sıyrılmak eylemi. **2.** *as.* Geri çekilen birliğin düşmanla ilişkiyi kesmek üzere yaptığı hareket. **3.** *tıp.* Diş boynu diş eti tarafından örtülmeyen dişin durumu. **4.** Dokuma sırasında atkı masurasının gevşek sarılmasından dolayı ipliğin dokunan kumaş içine yığılarak girmesiyle oluşan dokuma hatası. 🗗 **sıyrılma koşullanması,** *psikol. Bir hayvan veya insanın hoşa gitmeyen bir uyartıyı yok etmeyi öğrendiği koşullanma.*

sıyrılmak, [sıy-(ı)r-ıl-mak] *edil f. [-ır]* **1.** Kendisine sıyırmak eylemi uygulanmak; sıyırmak işi yapılmak; sıyırmak eylemine konu olmak. **2.** *dönşl. f.* Bir işten kurtulmak; işin içinden çıkmak; savuşmak. **3.** *{ağız}* Bir sıkıntıdan, çıkmazdan kurtulmak. [DS] 🗗 **sıyrılmış kıyı,** *Geri çekildiğinde gevşek malzemenin süpürülerek altta kalan sert yapının ortaya çıktığı kıyı.*

sıyrıncak, -ğı [sıy-(ı)r-ın-mak > sıyrın-cak / zıyrıncak صیرجاق / سیرجاق] *{eAT} {OsT} sf.* Elde durmayıp kayan; kaygan. 🗗 **sıyrıncak oyunu,** *{eAT} {OsT} Buzda kayma oyunu.*

sıyrınmak, [sıy-ır-mak>sıy-(ı)r-ın-mak صیروڤق/صیروغق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Sıyrılarak, sürünerek kayıp gitmek; kaymak.

sıyrıntı[1], [sıy-(ı)r-ıntı] *{ağız} is.* **1.** Kapta kalan yemek artığı. **2.** Bir bezin kenarından elle yırtılan ensiz ve uzun parça. **3.** Derin olmayan yara. **4.** Tabaklıkta, derinin iç tarafından kazınan et parçaları. **5.**

Bağırsak bozukluğundan ileri gelen salgı. **6.** Kumaşın kıyısından uzunlamasına kesilen parça. [DS]

sıyrıntı[2], [sıyır-mak > sıy(ı)r-ıntı] *{ağız} is.* Son doğan çocuk. [DS]

sıyrıntı[3], [sıy-ır-mak > sıy(ı)r-ıntı] *{ağız} is.* Yağ. [DS]

sıyruk[1], **-ğu** [sıy-ır-mak > sıy(ı)r-uk صیروق] *{eAT} is.* Yemek artığı.

sıyruk[2], **-ğu** [sıy-ır-mak > sıy(ı)r-uk] *{ağız} sf.* (Kişi için) utanmaz, yüzsüz ve bilgisiz. [DS]

sıyrundu, [sıy-ır-mak > sıy(ı)r-un-mak > sıyrun-du صیروندی] *{eAT} is.* Kazıntı; sıyrıntı.

sıysa, [Ar. ṣıyṣa صیصه] *{OsT} is.* **1.** Kale. **2.** Köşk. **3.** Sığınacak yer.

sıysız, [sıy-sız] *{ağız} sf.* Onursuz. [DS]

sıyuk, [sī-mak *(kırmak)* > sı-y-uk] *{eT} is.* Yıkıntı; enkaz; çöküntü; harabe. [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain]

sıyurmak, [sıḍ-mak > sıḍ-ır-mak / sıy-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Yenmek; bozmak; yarmak. [DLT]

sıyurmuk, [sıy-ur-muk] *{ağız} is.* Genç çamların kabukları altındaki yenilebilir zar; soymuk. [DS]

-sız[1], [-sız / -siz / -suz / -süz] *yap. e.* **1.** *{eT}* Yokluk bildiren sıfatlar türeten ek. [ETY] *aş-sız, ton-sız, idi-siz, ög-süz, sub-suz.* Bir nitelik veya nesnenin bulunmadığını belirten isimden sıfat ve zarf türeten ek. Fiil kökenli hareket adlarına *-m, -r, -ma, -gı* ekleri ile isimleştirildikten sonra getirilir. Kökün belirttiği özellikleri *bulundurmama, eksik kalma, yetersiz olma, yoksunluk* kavramları katarak sıfatlar, zarflar türetir: *uyumsuz, başarısız, kıdemsiz, geçersiz, saygısız, duygusuz, acımasız.* **2.** Kökteki ismin varlığının yokluğu, yoksulluğu kavramı katarak sıfatlar yapar: *susuz, evsiz, öksüz, ilaçsız.* **3.** İsmin taşıdığı anlamın yokluğu ile onun karşıtı olan durumun sürekli varlığını ifade eden kavram katarak sıfatlar yapar: *ölümsüz, sonsuz, bitimsiz.* **4.** Bazı kelimelerde *-sız* ekinin kalıplaşmış olduğu görülür: *eşsiz, soysuz, öksüz, beyinsiz, zevksiz, sonsuz.*

-sız[2], [-sız / -siz / -suz / -süz] *{eAT} çek. e.* Geniş zaman, şimdiki zaman, öğrenilen geçmiş zaman, gelecek zaman, istek, gereklilik kipleri ile ek fiilin geniş zaman çokluk üçüncü kişi eki; -sınız; -sunuz. *"Yusuf eydür, satmışsuz (satmışsınız) bir oğlanı / Üç aybı var deyü yazmışsız (yazmışsınız) anı."* Yusuf ile Zeliha.

sız[1], [saz / sız *(yans.)*] *is.* Ağrılı ve sızılı olmayı anlatan kök. [Zülfikar] *sız-ı, sız-ık, sız-ı-la-mak, sız-lamak, sız-ım sızım*

sız[2], [sız *(yans.)*] *is.* Yazar çizerken çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *sız-gı, sız-ı, sız-ık*

sızağan, [sı-mak > sız-ağan] *{ağız} is.* **1.** Az su sızan yer. **2.** Suyu sızdıran ve dolayısıyla suyu soğuk tutan testi. [DS]

sızak, -ğı [sız-mak > sız-ak] *{ağız} sf.* Dağların yamaçlarında ve kayaların kovuklarında akan su; su sızıntısı; küçük pınar. [DS]

sızdırılma, [sız-dır-ıl-ma] *is.* Sızdırılmak eylemi.

sızdırılmak, [sız-dır-ıl-mak] *edil f. [-ır]* **1.** Sızdırma eylemi yapılmak. **2.** Sızması sağlanmak. **3.** Eriterek veya süzerek temiz duruma getirilmek. **4.** (Para için) baskı veya başka yollarla alınmak. **5.** (Kapalı bir yerde görüşülen gizli bir haber, bilgi için) yetkilinin açıklamasından önce iletilmek; gizlice duyurulmak; bilmemesi gerekenlere duyurulmak.

sızdırma, [sız-dır-ma] *is.* **1.** Sızdırmak eylemi. **2.** Bir bitkiden etkin bir karışım ya da yağ gibi maddeleri çıkarmak için yapılan işlem. **3.** *{ağız}* Kavrulmuş parça et; kavurma. [DS]

sızdırmak[1], [sız-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Sızmak eylemini yaptırmak; sızmasını sağlamak; sızmak işini yaptırmak. **2.** Eritme ya da süzme yoluyla arıtmak. **3.** *argo.* Baskı ve başka yollarla birinden para koparmak. **4.** (Gizli bilgi veya haber için) dışarıya duyurmak.

sızdırmak[2], [sī-mak > sı-dır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Hayvan için) buzların kırılması ile suya gömülmek. [DS]

sızdırmaz, [sız-dır-maz] *sf.* **1.** İçinden dışına veya üstünden altına bir su vb. akışkan geçirmeyen; sızdırmayan. **2.** *dnz.* (Tekne için) bağlantı ve ek yerlerinden su sızdırmayan. ◻ **sızdırmaz bölme,** *dnz. Su ile doldurulduğunda yan bölmelere su sızdırmayacak biçimde yapılmış olan bölme.* || **sızdırmaz kaporta,** *dnz. Sızdırmaz bölmelerin metal kaportası.*

sızdırmazlık, -ğı [sız-dır-maz-lık] *is.* Sıvıları sızdırmayan kap, örtü, çatı vb. şeylerin niteliği; su geçirimsizlik.

sızgaç, -cı [sız-gaç] *{ağız} is.* Kavrulmuş parça et; kavurma. [DS]

sızgı[1], [sız *(yans.)* > sız-gı] *{ağız} is.* Çizgi. [DS]

sızgı[2], [sız-mak > sız-gı] *{ağız} is.* **1.** Sızıntı; damla. **2.** Az akan su. [DS]

sızgıç, -cı [sız-gıç] *{ağız} is.* Kavrulmuş parça et; kış için yapılan kavurma. [DS]

sızgıla, [sızgı-la] *{ağız} is.* Yemeklere konan bir tür ot. [DS]

sızgılı, [sız-gı-lı] *{ağız} sf.* Çizgili. [DS]

sızgıt, [sız-gıt] *{ağız} is.* Kavrulmuş et; kavurma; kıyma kavurması. [DS]

sızgıtlık, -ğı [sızgıt-lık] *{ağız} is.* Kavurmalık. [DS]

sızgurmak[1], [sız *(yans.)* > sız-ġur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Çizmek; nakşetmek; hakketmek. [Nevâyî]

sızgurmak[2], [sīz-mak > sız-ġur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Sızdırmak; eritmek. [DLT] [KB] [Nevâyî] **2.** Arıklatmak; zayıflatmak. [DLT] [KB] **3.** Sezdirmek; ima etmek; belli etmek. [Nevâyî] **4.** *gçsz. f.* Erimek. [EUTS] [KB]

sızğa, [sız-ga] *{ağız} is.* Küçük vadi; dere yatağı. [DS]

sızğan, [sız-(a)ğan] *{ağız} is.* Küçük çıban; sivilce. [DS]

sızı[1]**,** [*eT.* sız-mak > sız-ī-mak > sız-ı-ġ > sız-ı] *is.* **1.** Bedenin herhangi bir yerinde duyulan hafif, ince fakat sürekli ağrı. **2.** Ruhsal acı; ıstırap.

sızı[2]**,** [sız *(yans.)* > sız-ı] *{ağız} is.* **1.** Halının çiçeklerini çeviren çizgi. **2.** Ayakkabı deliklerine konan yama. [DS]

sızıcı, [sız-ıcı] *sf.* Sızan; sızma özelliği gösteren; sızarak meydana gelen. 🗗 **sızıcı ünsüz,** *dbl. Ciğerlerden gelen havanın ağız boşluğundaki hafif kapalı bir engele sürtünerek sızması suretiyle meydana gelen ünlülere verilen ad: /f/, /g/, /ğ/, /h/, /j/, /s/, /ş/, /v/, /z/.*

sızıcılaşma, [sız-ıcı-la-ş-ma] *is.* **1.** Sızıcılaşmak eylemi; sızıcı bir durum alma. **2.** *dbl.* Bazı patlayıcı ünsüzlerin sızıcı ünsüz durumuna gelmesi olayı: *yok > yoh, bak > bah, üç > üj.*

sızıg, [sız-mak > sız-ī-mak > sız-ı-ġ] *{eT} is.* Ağrı; sızı. [KB]

sızığan, [sız-(a)ğan] *{ağız} is.* İrinli küçük çıban; sivilce. [DS]

sızıh, [sız *(yans.)* > sız-ık > sızıḫ] *{ağız} is.* **1.** Çizgi. **2.** Kilim ortasına konan çizgi. [DS]

sızık[1]**, -ğı** [sız-ı-mak > sız-ı-k] *{ağız} sf.* (Kişi için) çok ağlayıp sızlayan. [DS]

sızık[2]**, -ğı** [sız-mak > sız-ık] *{ağız} sf.* Sızmış; süzülmüş. [DS]

sızılamak, [sız-ı > sız-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sızlamak. [DS]

sızıldamak, [sız *(yans.)* > sız-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* İnim inim inlemek. [DS]

sızıldanma, [sız *(yans.)* > sız-ıl-da-n-ma] *is.* Sızıldanmak eylemi.

sızıldanmak, [sız *(yans.)* > sız-ıl-da-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Ağlamaklı veya acıklı bir sesle yakınmak; sızlanmak; sızlanan bir sesle konuşmak; yakınmak.

sızıldatmak, [sız *(yans.)* > sız-ıl-da-d-mak سزلدمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* (Köpek için) canını acıtarak inilti şeklinde bağırtmak; çeniletmek.

sızılı, [sızı-lı] *sf.* **1.** Sızısı olan; sızı duyan. **2.** Sızı veren; sızı yapan.

sızılmak, [sīz-mak > sız-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* [*eT.* *-ur]* **1.** *{eT}* Eritilmek. [EUTS] **2.** *{ağız}* (Yağ, bal vb. için) eritilerek süzülmek; yabancı maddelerden arınmak. [DS]

sızıltı, [sız-ıl *(yans.)* > sız-ıl-tı] *is.* **1.** Yakınma; ağlama; sızlanma; şikâyet. **2.** Hoşnutsuzluk belirtme.

sızıltılı, [sız-ıl *(yans.)* > sız-ıl-tı-lı] *sf.* **1.** Sızıltısı olan; sızlanan. **2.** *zf.* Sızlanarak; yakınarak.

sızıltısız, [sız-ıl *(yans.)* > sız-ıl-tı-sız] *sf.* **1.** Sızıltısı olmayan; sızlanmayan. **2.** *zf.* Ağlaması, sızlanması olmadan; sızlanmaksızın.

sızım[1]**,** [sız *(yans.)* > sız-ı-m] *is.* Sızlama eylemi; ağrıma; acıma. 🗗 **sızım sızım,** *ikile. 1. {OsT} Sızlaya sızlaya. 2. Sızlamak, ağrımak eylemlerinin aşırılığını belirtmek için kullanılır.*‖ **sızım sızım sızlamak,** *Çok sızlamak; aşırı derece ağrı yapmak.*

sızım[2]**,** [sız-mak > sız-ım] *is.* Sızmak eylemi; bir sıvının bir maddenin aralıklarından yavaş yavaş süzülerek geçmesi; sızma. 🗗 **sızım sızım sızlamak,** *Hafif hafif ağlamak.*

-sızın, [-sız-ın / -siz-in] *yap. e.* **1.** İsimlerden zarf yapan ek. İsimden sıfat yapma eki olan *-siz* ile *-in* araç durumu ekinin birleşip kaynaşması ile meydana gelmiştir. İsimlere gelerek zarf yapar: *ansızın.* **2.** Mastar halindeki eylem adları üzerine gelerek zarflar yapar: *düşünmeksizin, durmaksızın.*

sızındu, [sız-mak > sız-ındu صزندو] *{eAT} is.* **1.** Sızarak damla damla akan; sızıntı. **2.** Meni; sperm.

sızıntı, [sız-mak > sız-ın-tı] *is.* **1.** Bir yerden sızma suretiyle akan sıvı; sızıp akan şey. **2.** *bot.* Bitkilerden yaralanma sonucu ya da doğal olarak akan sıvı. **3.** *tıp.* Kan ve hücreler arası sıvıların iltihaplı olmayan deriden dışarı çıkması. **4.** *tıp.* İltihaplanma nedeniyle damar içindeki fibrinli ve serumlu sıvının damar dışına çıkması. **5.** *{ağız}* Az akan su. [DS]

sızıntılı, [sız-ın-tı-lı] *sf.* Sızıntısı olan; sızıntı yapan.

sızırma, [sız-mak > sız-ır-ma] *is.* **1.** Sızırmak eylemi. **2.** *{ağız}* Kavrulmuş parça et; kavurma. [DS] **3.** *sf. {ağız}* (Yağ, bal vb. için) eritilip süzülmüş; süzülmüş. [DS]

sızırmak, [sız-mak>sız-ır-mak سیزرمق/صزرمق] *gçl. f. [-ır] [eAT. OsT. -ur]* **1.** Sızmak eylemini yaptırmak; eriterek sızdırmak; sızmasını sağlamak; sızmak işini yaptırmak; eritmek. *{eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** Kalhanede ham bakırı eritmek.

sızış, [sız-ış] *is.* Sızmak eylemi veya biçimi.

sızıtmak, [sīz-mak > sız-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sızdırmak. [DLT]

sızkıç, [sız-gıç / sız-gıt / sız-kıç] *{ağız} is.* Kavrulmuş parça et; kavurma. [DS]

sızkıt[1]**, -dı** [sız-gıt / sız-kıt] *{ağız} is.* Kavrulmuş parça et; kavurma. [DS]

sızkıt[2]**, -dı** [sız-kıt] *{ağız} is.* Su damlası. [DS]

sızlag, [sız-mak > sız-lā-mak > sız-lā-ġ] *(sızla:ğ) {eT} is.* **1.** Sızı; ağrı. [EUTS] **2.** Soğuk su içmekten veya buz yemekten dolayı dişlerin uyuşması. [DLT]

sızlama, [sız-la-ma] *is.* Sızlamak işi.

sızlamak, [sız *(yans.)* > sız-lā-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** İnce ve sürekli bir ağrı oluşmak; sızı olmak; ağrımak. *{eT} (sızla:mak) (aynı).* [DLT] [EUTS] **2.** Derdini anlatmak; şikâyet etmek; yakınmak.

sızlanış, [sız-la-n-ış] *is.* Sızlanmak eylemi veya biçimi.

sızlanma, [sız-la-n-ma] *is.* Sızlanmak eylemi.

sızlanmak, [sız-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir çare ya da avuntu bulmak umuduyla bir şeyden duyduğu hoşnutsuzluğu, acıyı ya da üzüntüyü anlatıp durmak; yakınmak; şikâyetçi olmak. **2.** *{ağız}* Yalvarmak. [DS]

sızlaşmak, [sız *(yans.)* > sız-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [ır]* Ağlaşmak; dövünmek.

sızlatma, [sız-la-t-ma] *is.* Sızlatmak işi.

sızlatmak, [sız-mak > sız-lā-mak > sız-la-t-mak] *gçl. f. [-ır] [eT. -ur]* **1.** Sızlamasına neden olmak; sızlamasını sağlamak; sızı vermek. **2.** *{eT} (sızla:mak)* Soğuktan ağrı veya sızı duyurmak. [DLT] [EUTS] **3.** *{eT}* Ağlatmak. [DK]

sızlayış, [sız-la-y-ış] *is.* Sızlamak eylemi veya biçimi.

-sızlık, [-sız-lık / -siz-lik / -suz-luk / -süz-lük] *yap. e.* İsimlerden isim yapan ek. Sıfat çekim eki olan *-siz* ile sıfattan isim yapma eki olan *-lik* ekinin kaynaşıp kalıplaşması ile meydana gelmiştir. Soyut isimler türetir: *suçsuzluk, susuzluk, parasızlık, geçimsizlik, eşitsizlik, güvensizlik, sonsuzluk, ölümsüzlük.*

sızma, [sız-ma] *is.* **1.** Sızmak işi. **2.** Bir cismin küçük aralıklarından içindeki ve üstündeki sıvının yavaş yavaş geçmesi olayı. **3.** *mecaz.* Gizli ve yavaş olarak içine işleme. **4.** *as.* Düşman mevzileri arasına gizlice girme. **5.** *tıp.* Bazı doku ve hücrelerin kan, serezoit, idrar ve irin gibi sıvılarla dolması. **6.** *siy.* Bir sendikayı, bir siyasi partiyi, bir derneği veya herhangi bir kuruluşu amacından saptırmak için bu kuruluşlara dışarıdan girme. **7.** *{ağız}* Kavrulmuş parça et; kavurma. [DS] **8.** *sf.* Sızma yoluyla elde edilen; sızdırılmış.

sızmak[1], [*eT.* sīz-mak] *gçsz. f. [-ar]* **1.** *(sı:zmak) {eT}* Erimek; eriyip akmak. [KB] **2.** *{eT}* (Güneş için) belirmek; ucu görünmek. **3.** *{eT}* Arıklamak; zayıflamak. [DLT] **4.** *{eT}* Yorgun düşmek. [EUTS] **5.** (Sıvı ve gaz için) içinde veya üstünde bulunduğu bir cismin gözenekleri arasından yavaş ve az olarak neredeyse fark edilmeyecek biçimde geçmek, dışarı çıkmak, akmak. **6.** Aralıklardan içeri girmek. **7.** Zarar vermek, baltalamak amacıyla bir topluluğun, grubun, siyasi partinin, örgütün üyeleri arasına gizlice katılmak. **8.** (Gizli bir bilgi, haber vb. için) alınan önlemlere rağmen dışarıda bulunanlar tarafından duyulmak; halk arasında yayılmak. **9.** Fark ettirmeden gizlice gitmek; sıvışmak. **10.** (Sarhoş için) kendinden geçerek uyuyup kalmak. **11.** Yorgunluk yüzünden uyuyakalmak. **12.** *as.* Düşman mevzileri arasına gizlice girmek, ilerlemek.

sızmak[2], [çız-mak / sız-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* Çizmek.

sızmak[3], [sī-mak > sı-z-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Hayvan için) buzların kırılması ile sulara gömülmek. [DS]

sızu, [sız-mak > sız-u سزو / صیزو] *{OsT} is.* Ayakkabıların deri ile kösele arasına konulup dikilen deri şeridi.

sızuk, -ğu [sız-mak > sız-uk صزوق] *{eAT} sf.* Katışıksız; safî; sek.

sızurmak, [sız-mak > sız-ur-mak صزورمق] *{eT} {eAT} gçl. f. [-ur]* Eritmek; süzmek; sızdırmak. [KB]

Sİ, [Fr. **s**ystème **i**nternational d'ünités] *kısalt.* Uluslar arası birimler sisteminin kısaltması.

Si [Fr. silicium] *kıs. kim.* Atom numarası 14, atom ağırlığı 28,89, biçimsiz yoğunluğu 2,35, billurlaşmış yoğunluğu 2,5 olup 2000°C'de ergiyen, çok sert, doğada oksijenden sonra en çok bulunan, pek çok birleşiğin yapısına giren ametaller grubundan bir element olan silisyumun kimyasal sembolü.

-si-[1], [-sı- /-si-] *{eT} yap. e.* → -sı-.

-si-[2], [-si- / -sı- / -su- / -sü-] *yap. eki.* → -sı-[2].

-si[1], [-ı / -i / -u / -ü / -s-i / -s-ı / -s-u / -s-ü] *{eT} {eAT} çek. e.* → -ı.

-si[2], [-sı / -su / -sü] *yap. eki.* → -sı[3].

si[1], [Far. sī سی] *(si:) sf.* **1.** Otuz. **2.** *tasvf.* Varlık türlerini özünde topladığına inanılan sayı. **sî vü dü,** *1. Otuz iki. 2. (Hurufîlere göre) eski alfabeyi oluşturan 32 harfin ifade ettiği insanî kimlik.*

si[2], [İt. **s**ancte **i**ohannes *(Aziz Johannes)*] *is. müz.* Do majör gamının yedinci notası.

si[3], [? si] *{ağız} is.* Belirlenen yer; son çizgi; sınır. [DS]

si[4], [siğ > sī] *(si:) {ağız} is.* Etek. [DS]

si'a, [Ar. vüsʿat > siʿa / seʿa سعه] *{OsT} is.* **1.** Genişlik; bolluk. **2.** *mecaz.* Takat; güç. **3.** *fiz.* Kapasite; sığa. **sia-i dimāgıye,** *{OsT} Düşünce genişliği.*|| **sia-i hāl,** *{OsT} Rahat yaşama; bolluk.*|| **sia-i magrib,** *{OsT} Güneşin ufuk çizgisinde battığı nokta ile gerçek batı noktası arasındaki uzaklık.*|| **sia-i maşrık,** *{OsT} Güneşin ufuk çizgisinde doğduğu nokta ile gerçek doğu arasındaki uzaklık.*

si'aye, [Ar. siʿāye سعایه] *(sia:ye) {OsT} is. huk.* Kölenin efendisi ile aralarında yapılan sözleşme bedelini ödeyebilmek için çalışması. **si'āye-i milk,** *{OsT} Kazancı efendisinin mülkü sayılan kölenin çalışması.*|| **si'āye-i zamān,** *{OsT} Kazancı efendisinin mülkü olmayan kölenin yalnız kendi borcunu ödemek için çalışması.*

si'ayet, [Ar. siʿāyet سعایت] *(sia:yet) {OsT} is.* Dedikoduculuk; insanları arkadan çekiştirme; kovuculuk.

sib, [Far. sīb سیب] *(si:b) {OsT} is.* Elma. **sîb-i zahan,** *{OsT} Sevgilinin çenesi.*|| **sîb-i zenah,** *{OsT} Sevgilinin çenesi.*|| **sîb-i zenahdān,** *{OsT} Sevgilinin çenesi.*|| **sîb ü sücūd,** *{OsT} Birinden himaye bekleyerek küçük bir hediye verme.*

siba, -a'ı [Ar. sebūʿ > sibāʿ سباع] *(siba:) {OsT} is.* Yırtıcı hayvanlar; canavarlar.

sibab, [Ar. sibāb سباب] *(siba:b) {OsT} is.* Küfür etme; sövme.

sibahat, -ti [Ar. sibāḥat / sebāḥat سباحات] *(siba:hat) {OsT} is.* Suda yüzme.

sibak, [Ar. sebḳ > sibāḳ سباق] *(siba:k) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin geçmişi. **2.** Bağlantı; bağ. **3.** Bir konuşma veya yazının baş tarafı. ☞ **sibāk ü siyāk,** *1. Sözün öncesinin sonrasına olan uygunluğu. 2. Sözün gelişi.*

sibanit, [sibanit *(tescilli isim)*] *is.* Esası anilin formaldehitten oluşan döküm maddesi.

sibe, [? sibe] *{ağız} is.* Sözünde direnme; iddialaşma; inatlaşma. [DS] ☞ **sibe sürmek,** *{ağız}* Sözünde direnmek; iddialaşmak; uğraşmak. [DS]

sibek[1]**, -ği** [sibek] *{ağız} sf.* Sivri. [DS]

sibek[2]**, -ği** [sibek] *{eT} is.* **1.** El değirmenlerinde değirmen taşının üstünde döndüğü alt taşa çakılı küçük kazık veya sivri demir. *{ağız} (aynı)* [DLT] [DS] **2.** Sübek; çocuğun içine işemesi için beşiğe konulan kamış. *{ağız} (aym)* [DLT] [DS] **3.** *{ağız}* Çocuk oturağı. [DS] **4.** *{ağız}* Ağaçların toprağa dikine uzayan kökü; kazık kök. [DS] **5.** *{ağız}* Yayık tokmağı. [DS] **6.** *{ağız}* Göbek. [DS]

siberit, [Fr. sibérite] *is.* Kırmızı renkli turmalin türü; rübelit.

sibernasyon, [Fr. cybernation] *is.* **1.** Fabrikalarda bir üretim sürecinin veya bir üretim işleminin denetlenmesinde bilgisayarların, otomatik sistemlerle birlikte kullanımı; güdüm. **2.** Elektronik makineler sayesinde hızlı bir teknolojik yaşantı içine giren insanın gelecekteki yaşamını sibernetik yönetimle düzenlemeyi, kişi ve toplum arasındaki her türlü ilişkiyi bu sistemle değerlendirerek geliştirmeyi amaçlayan bilim dalı.

sibernetik, -ği [Yun. kybernan *(yönetmek)* > kybernetike > Fr. cybernétique] *is.* **1.** *biy.* Beyin ve sinir sistemi gibi iletişim ve denetim bilimi. **2.** Canlı varlıklardaki, makinelerdeki, sosyolojik ve ekonomik sistemlerdeki kumanda ve iletişim süreçlerini inceleyen bilim dalı; yönetim bilimi; güdüm bilimi; kibernetik. **3.** Bir insanın veya otomatik makinenin modern tekniğin kaynakları çerçevesinde herhangi bir işi yönetmesini veya belli bir amaca ulaşmasını sağlayan bilim; güdüm bilimi. **4.** Ampére sınıflamasında, yönetim yollarını konu alan siyaset dalı. **5.** *sf.* Sibernetikle ilgili.

sibernetikçi, [sibernetik-çi] *is.* Sibernetik uzmanı.

sibi[1]**,** [sibi / şibi] *{ağız} is.* Ördek. [DS]

sibi[2]**,** [sibi] *{ağız} is.* Kilim. [DS]

sibi[3]**,** [sibi] *{ağız} sf.* (Elbise için) dar. [DS]

sibidik, -ği [sibidik] *{ağız} sf.* Utanmaz; yüzsüz. [DS]

sibik, -ği [sibik] *{ağız} is.* **1.** Köşe. **1.** Çıkıntı. **3.** Üçeteğin etek uçları veya arka parçası. [DS]

sibil[1]**,** [sibil] *{ağız} is.* Çöp; süprüntü. [DS]

sibil[2]**,** [sibil] *{ağız} is.* Pişirilmiş topraktan yapılan bir tür pipo. [DS]

sibillik, -ği [sibil-lik] *{ağız} is.* **1.** Çöplük. **2.** Hurdalık. **3.** Gübrelik. [DS]

sibiz, [sībız / sībiz] *(si:biz) {eT} sf.* Ahmak. ☞ **sibiz kişi,** *Alık; dalgın adam.* [DLT]

sibliç, -ci [silbinç / silbiç > sibliç] *{ağız} is.* Beşiği yerleştirilen toprak veya çinko oturak. [DS]

sibsi, [sibsi / sipsi] *{ağız} is.* Ağaç dallarından yapılan tiz ses veren bir tür düdük. [DS] ☞ **sibsi boru,** *{ağız} Taze söğüt dalından yapılan düdük.* [DS]

sibüt, [Far. sibit] *{eT} is. bot.* Karabiber, kimyon gibi yemeğe katılan bir ot; dereotu, *(Anethum graveolens)* veya kişniş, *(Coriandrum sativum).* [DLT]

sicadin, [Ar. seccadeddin > sicādīn سجادين] *is. din.* Yezidî inançlarına göre Allah tarafından pazartesi günü yaratılan ve en büyük meleklerden sayılan bir melek.

sical, -li [Ar. secl > sicāl سجال] *(sica:l) {OsT} is.* İçi su ile dolu büyük kovalar.

sici[1]**,** [sici] *{ağız} is.* Sac üstünde yufkayı çevirmeye yarayan şiş ya da uzun ağaç. [DS]

sici[2]**,** [*eT.* süci > sici] *{ağız} is.* Şarap. [DS]

sicil, -lli [Ar. sicill سجل] *{OsT} is.* **1.** Resmî kayıtların tutulduğu defter. **2.** Bir yerde çalışanların çalışma ve başarı durumlarını ve kişisel bilgileri içeren dosya. ☞ **sicil amiri,** *Emir altında çalışanların üst dereceye yükselebilmeleri için görüş bildiren yetkili kimse.* ‖ **sicill-i ahval,** *{OsT} Devlet memurlarının resmî işlerle ilgili özelliklerini kaydeden daire.*‖ **sicil vermek,** *(Amir için) emrindeki memurlara yükselmelerini sağlayabilecek not vermek.*

sicillat, [Ar. sicillāt سجلات] *{OsT} is.* **1.** Resmî kayıt defterleri. **2.** Memurların durumlarının kaydedildiği dosyalar. **3.** *hat.* Arap yazısında bir tür.

sicilli, [sicil-li] *sf.* **1.** Sicili olan; kaydı tutulmuş olan; sicile geçmiş; resmî kayıt defterlerine yazılmış; müseccel. **2.** *mecaz.* Suçu ve bu suçun takibi dolayısıyla yapılan işlemleri adlî kayıtlara geçmiş bulunan; sabıkalı.

Sicilyalı, [Lat. sicilya *(Batı Akdeniz'de en büyük ada)* > T. -lı] *is.* Sicilya halkından ya da bu halkın soyundan olan.

sicim, [Moğ. ? sicim] *is.* **1.** Kenevir, keten, jüt, sisal gibi bitkilerin liflerinden yapılan, bağlama, sarma, tutturma gibi işlerde kullanılan ince ip; kınnap. **2.** Kitap dikiminde kullanılan tezgâha düşey doğrultuda tutturulan ve kitap sırtında açılan kertiklere geçen ince ip. ☞ **sicim gibi,** *(Yağmur ve göz yaşı için) ardı arası kesilmeden; sürekli olarak.*

sicn, [Ar. sicn سجن] *{OsT} is.* Hapishane; zindan.

siçan, [sıçan] *{ağız} is.* Fare; sıçan. [DS]

siçanyolu, [sıçan+yol-u] *{ağız} is.* Dar ve eğri yol. [DS]

siçılmak, [sık-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kıskanmak. [DS]

sidad, [Ar. sedd > sidād سداد] *(sida:d) {OsT} is.* **1.** Şişe tıpası; tıkaç. **2.** *tıp.* Tampon.

sidak, -ğı [sıd-mak > sid-ak] *{ağız} sf.* Yumuşayarak bozulmuş. [DS]

siddi, [Ar. sittī => siddi] *{ağız} is.* Evlenmiş kadın. [DS]

sidek, -ği [sid-mek > sid-ek] *{ağız} is.* Sidik. [DS]

sidekliğ, [sidek-lik] *{ağız} is.* Sidik yolu. [DS]

sidenlemek, [siden-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Silip süpürmek; temizlemek. [DS]

sideremi, [Fr. sidérémie] *is. tıp.* Kan serumundaki kan miktarı.

siderit, [Yun. lithos siderites *(demir taşı)* > Lat. sideritis *(mıknatıs)* > Fr. sidérite] *is. min.* **1.** İçinde yalnız demir ve nikel bulunan gök taşı. **2.** Doğal demir karbonat; karbonatlı demir; kalibit; spatımsı demir; sideroz. **3.** İlk çağda mıknatısa verilen ad.

siderofaj, [Fr. sidérophage] *is. tıp.* Alyuvarların parçalanması ile oluşan hemosiderini içeren makrofaj.

sideropeksi, [Fr. sidéropexie] *is. tıp.* Demirin dokulara yerleşmesi.

sideropeni, [Fr. sidéropénie] *is. tıp.* Kanda demir oranının azalması.

sideroz, [Fr. sidérose] *is.* **1.** *kim.* Rombeodrik sistemde kristalleşen doğal demir karbonat; $FeCO_3$. **2.** *tıp.* Dokuların demir tanecikleri ile dolması.

siderürji, [Fr. siderurgue] *is.* Demir-çelik sanayii.

sıdırmak, [sī-mak > sı-d-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Yumurta vb. için) kırıp içini akıtmak. [DS]

sidi, [Sans. siddhi] *{eT} is.* Sihir; büyü; büyü gücü; sihir kuvveti. [EUTS]

sidig, [sıd-mak *(soymak)* > sıd-ī-mak > sıd-ı-ġ / sid-ig] *{eT} is.* Kaftanın iki yanından, sağ ve sol taraflarından birisi. [DLT]

sidik, -ği [*eT.* sid-mek *(siymek, işemek)* > sid-ük > sid-ik] *is.* Memeli hayvanlarda ve insanda böbreklerin kandan süzerek idrar yollarından dışarıya attığı açık sarı renkli sıvı; idrar. 🗗 **sidiği yürütmek,** *{eAT} İdrar söktürmek.*‖ **sidik borusu,** *anat. Böbreklerde süzülen sidiği sidik torbasına taşıyan kanallardan her biri; üreter.*‖ **sidik kavuğu,** *anat. Sidik torbası.*‖ **sidik söktürücü,** *Sidiğin miktarını artıran ilaç.*‖ **sidik torbası,** *anat. İşemeler arasında sidiğin biriktiği kas ve zardan oluşmuş hazne; mesane.*‖ **sidik torbası ağı,** *anat. Sidik torbasının yan yüzeylerini örten toplardamar ağı.*‖ **sidik yarışı,** *Önemsiz bir konuda birbirine üstünlük sağlamaya çalışma.*‖ **sidik yolları,** *anat. Sidiğin dışarı atılmasını sağlayan sidik kanalcıkları, böbrek havuzcuğu, sidik borusu, sidik torbası ve siyekten ibaret organların tümü.*‖ **sidik zoru,** *tıp. Sidiğin yeterince ve kolaylıkla dışarı atılamaması durumu; idrar tutukluğu; idrar zoru.*

sidikli, [sidik-li] *sf.* **1.** Sidiğe bulaşmış olan. **2.** Sidiğini tutamayan; üstüne veya yatağına işeyen. **3.** *{ağız}* Nemli, sulu, gevrekliğini yitirmiş. [DS] 🗗 **sidikli basma,** *{ağız} Boyaları çabuk solan bayağı basma.* [DS]‖ **sidikli göz,** *{ağız} Yerli yersiz ağlayan; sulu gözlü.* [DS]‖ **sidikli meşe,** *Yandığı zaman su çıkaran bir tür meşe.*

sidiksal, [sidik+sal] *{ağız} is.* Sidiği tutamama ya da yapamama hastalığı. [DS]

sidir, [Soğd. satır] *{eT} is.* **1.** Bir sikke; para. [EUTS] **2.** Tartı birimi. [EUTS]

sidirat, [Ar. sidre > sidirāt سدرات] *(sidira:t) {OsT} is. bot.* Arabistan kirazları.

sidişmek, [seğirt-iş-mek > sīdiş-mek] *(si:dişmek) {ağız} dönşl. f. [-ir]* Koşmak. [DS]

siditmek, [sīd-mek > sid-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* İşetmek. [DLT]

sidmek, [sīd-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* İşemek; siymek. [DLT] [EUTS]

sidr, [Ar. sidr سدر] *{OsT} is. bot.* Arabistan kirazları.

sidrat, [Ar. sidre > sidrāt سدرات] *(sidra:t) {OsT} is.* Arabistan kirazları; sidreler; hünnaplar.

sidre, [Ar. sidre سدره] *{OsT} is.* **1.** *bot.* Hünnap ağacı; Arabistan kirazı. **2.** Göğün yedinci katında var olduğuna inanılan bir makam. 🗗 **sidre-i münteha,** *{OsT} Göğün yedinci katında bulunduğuna inanılan bir ağaç ve makam.*‖ **sidre-kadd,** *{OsT} Uzun boylu.*‖ **sidre kamet,** *{OsT} Uzun boylu.*‖ **sidre-nişîn,** *{OsT} Sidre'de oturan melek.*‖ **sidre-nişînān,** *{OsT} Sidre-i münteha sınırında duran melekler.*

sidret, [Ar. sidre > sidret سدرت] *is.* → sidre. 🗗 **sidre-tü'l-müntehā,** *{OsT} isl. Allah'a giden yolda en yüksek makam; Allah'tan bir önceki makam.*

sidtürmek, [sīd-mek > sid-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* İşetmek; siydirmek. [DLT]

sidük, [sīd-mek > sid-ük سدگ] *{eT} {eAT} is.* Sidik. [DLT]

sidy, [Ar. sidy ثدى] *{OsT} is. anat.* Meme.

siemens, [Alın. siemens *(Alman mühendis)*] *(si:-mens) is. fiz.* Elektrik iletkenliği ölçü birimi; ohm'un tersi; sembolü: S.

SİF, [İng. cost, insurance and freight *(fiyat, sigorta ve navlun)* > cif] *kısalt.* İthalatta, bir malın bedeline sigorta ve taşıma giderlerinin eklendiğini belirten

kısaltma; malın fiyatı + sigorta giderleri + taşıma giderleri.

sif, [Ar. seyf سيف] *is.* Büyük çölde rüzgârın etkisi ile meydana gelen sivri tepeli bakışımsız sırt.

sifad, [Ar. sifād سفاد] *(sifa:d) {OsT} is.* Hayvanların çiftleşmesi.

sifal, -li [Far. sifāl / sifāle سفال / سفاله] *(sifa:l) {OsT} is.* **1.** Çanak, çömlek gibi topraktan yapılmış kap. **2.** Toprak kap parçası. 🗗 **sifāl-ger,** *{OsT} Çömlekçi.*|| **sifāl-pāre,** *{OsT} Çanak, çömlek parçası.*

sifalin, [Far. sifālīn سفالين] *(sifa:li:n) {OsT} sf.* (Çanak, çömlek için) topraktan yapılma.

sifanet, [Ar. sifānet سفانت] *(sifa:net) {OsT} is.* Marangozluk.

sifariş, [Far. sifāriş سفارش] *(sifa:riş) {OsT} is.* Ismarlama; sipariş.

sifeni, [? sifeni] *{ağız} is.* Ağaçtan oyulmuş tepsi. [DS]

sifigmograf, [Fr. sphygmogaphe] *is.* Atardamar basınç değişimlerini kaydetmeye yarayan alet.

sifigmomanometre, [Fr. sphygmomanomètre] *is.* Havalı bir manometreye bağlı olarak atardamar basıncını ölçmeye yarayan alet.

sifiligrafi, [Fr. syphilgraphie] *is. tıp.* Frenginin incelenmesi.

sifila, [? sifila] *{ağız} is.* Yaprak.[DS]

sifilis, [İt. syphylus *(İtalyan destan kahramanı)* > Fr. syphilis] *is. tıp.* Frengi.

sifilit, -di [Fr. syphilide] *is. tıp.* İkinci veya üçüncü derece frenginin deri veya mukoza üzerindeki lezyonu.

sifiloit, -di [Fr. sphiloïde] *sf.* ve *is.* Frengiden ileri gelmediği halde frengiye benzeyen deri döküntülerine verilen ad.

sifilom, [Fr. syphilome] *is. tıp.* Frengi kökenli yalancı ur.

sifin[1], [? sifin] *{ağız} is.* Hız; basınç. [DS]

sifin[2], [? sifin / zifin] *{ağız} is.* Fundagillerden, kışın yapraklarını döken, arıların çiçeklerinden deli bal yaptığı, sarı çiçekli bir çalı; cifin; çifin; sarı ağu; zifin, *(Rhododendron luteum).* [DS]

sifinli, [sifin-li] *{ağız} sf.* Hızlı.

sifinnik, -ğı [sifin-lik] *{ağız} is.* Değirmen çarkına hızla çarpan suyun çıktığı delik; poyra. [DS]

sifir, [Ar. zefīr => zifir > sifir] *{ağız} is.* Yağ bulaşığı; yağ lekesi. [DS]

sifirsemek, [sifir-se-mek سفرسمگ] *{OsT} gçsz. f. [-r]* Etli ve yağlı yemeğe karşı iştahı kabarmak.

sifle, [Ar. sifle سفله] *{OsT} sf.* (Kişi için) terbiyesiz; alçak. 🗗 **sifle-had,** *{OsT} Alçak yaradılışlı.*|| **sifle-kâm,** *Bayağı kişilerin işine yarayan.*|| **sifle-nihād,** *{OsT} Alçak yaradılışlı.*|| **sifle-perver,** *{OsT} Bayağı kimseleri koruyan, onları kullanan ve onlardan yana çıkan kimse.*

sifli, [sif-li] *{ağız} sf.* Kirli; pasaklı. [DS]

sifon, [Yun. siphon *(boru)*] *is.* **1.** *fiz.* Bir kaptaki sıvıyı başka bir kaba aktarmaya yarayan farklı boyda iki kolu olan bükülgen boru. **2.** Akarsu yataklarına yerleştirilen borulardan meydana gelen ve suyun geçişini sağlayan sistem. **3.** Evlerdeki atık suların kanalizasyona geçişini sağlayan ancak kanalizasyondan gelen pis kokuların geçişini engelleyen sulu tıkama düzeneği. **4.** İçine doldurulmuş bulunan suyun basınç veya akış gücü ile tuvaletlerdeki pislikleri gidermeye yarayan düzenek. **5.** *tıp.* Organizmanın bazı doğal boşluklarının yıkanması, asepsisi, antisepsisi vb. işlerde kullanılan tıbbî alet. **6.** *{ağız}* Değirmenin çarkına suyun hızla çarpması için depodan gelen suyun çıktığı küçük delik; poyra. [DS] 🗗 **sifonu çekmek,** *Tuvaletlerdeki pisliği arıtmak için sifondaki suyu kolunu çekerek boşaltmak.*

sifonlama, [sifon-la-ma] *is.* Sifonlamak eylemi.

sifonlamak, [sifon-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Tuvaletlerdeki pisliği gidermek amacıyla sifonda yer alan suyu boşaltmak; sifon kolunu çekmek.

sifonlu, [sifon-lu] *sf.* Sifonu bulunan.

sifonlular, [sifon-lu-lar] *is. biy.* İki çenetli yumuşakçaların iki uzun sifonu bulunan çeşitlerini kapsayan büyük bölüm.

sifonogami, [Fr. siphonogamie] *is.* Çiçek tozu borusu aracılığıyla sağlanan döllenme.

sifonsuz, [sifon-suz] *sf.* **1.** Sifonu bulunmayan. **2.** *zf.* Sifon olmaksızın.

sifonsuzlar, [sifon-suz-lar] *is. biy.* İstiridye ve midye gibi mantosu sifonsuz olan yumuşakçalar takımı.

sifos, [Yun. siphnos] *{ağız} is.* **1.** *argo.* Sonu olmayan iş; hiç. **2.** Denizden esen yel; siklon. [DS]

sifoz, [Fr. cyphose] *is. tıp.* Kamburluk.

sifr, [Ar. sifr سفر] *{OsT} is.* **1.** Kitap gibi yazılmış olan şey. **2.** *din.* Tevrat'ın beş kitabından her birine verilen ad. **3.** Kitap cildi.

siftah, [Ar. istiftāḥ *(başlama)* > siftāḥ سفتاح / سفتاه] *{OsT} is.* **1.** (Satıcı veya alıcı için) günün ilk alış verişini yapma. **2.** Günün ilk alış verişi. **3.** *zf.* İlk olarak; ilk defa; ilk kez. 🗗 **siftah etmek,** *1. (Esnaf için) günün ilk satışını yapmak; alışverişe başlamak. 2. Turfanda sebze veya meyveyi ilk defa yemek.*|| **siftah parası,** *Satıcının ilk müşteriden almış olduğu para.*| **Siftah(ı) senden, bereket(i) Allah'tan!** *Satıcının ilk alışveriş ettiği müşteriden sağladığı kazancın ondan sonra yapacağı alışverişlere de verimli bir başlangıç olması dileği ile söylediği söz.*

siftahlama, [siftah-la-ma] *is.* Siftahlamak eylemi.

siftahlamak, [siftah-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Satıcı için) günün ilk satışını yapmak; siftah etmek. **2.** Turfanda sebze ve meyveyi mevsiminde ilk olarak yemek.

sifte, [Ar. siftāḥ => sifte] *{ağız} zf.* Önce. [DS]

siftemek, [sift-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-t(i)-yor]* Kaçmak; sıvışmak. [DS]

sifti, [Ar. siftāḥ => sifti] *{ağız} zf.* İlk kez; ilk önce. [DS]

siftilemek, [sift-i-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Silkelemek. [DS]

siftinlik, -ği [Far. saft *(omuz)* [Németh] > sift-in-lik] *sf.* Bayağı; adi; berbat.

siftime, [sift-i-me] *{ağız} sf.* İş bilmez; beceriksiz. [DS]

siftimek, [sift-i-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* **1.** Silkelemek. **2.** Aralarından iyilerini seçmek. **3.** Yemekte kemik üstündeki etleri ayıklamak; kemiğin etini sıyırmak. **4.** Kaşımak. **5.** Çitilemek; ovmak. **6.** Kazımak. **7.** (Üzüm, mısır vb. için) tanelemek. [DS]

siftinme, [Far. saft *(omuz)* [Németh] > sift-in-me] *is.* Siftinmek eylemi.

siftinmek, [Far. seft *(omuz)* [Németh] > sift-in-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Bir yere veya şeye sürtünerek kaşınmak. **2.** Gereksiz işlerle zaman öldürmek; oyalanmak; vakit geçirmek. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** Bir kimseye yaltaklanarak yaklaşmaya çalışmak. **4.** *{ağız}* Omuzlarını oynatarak elbise yardımıyla kaşınmak. [DS] **5.** *gçl. f. {ağız}* Kir çıkarmak için ovmak. [DS]

siftireli, [sift-i-re-li ?] *{ağız} zf.* İlk kez; ilk önce.[DS]

siftlemek, [sift-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Mısır koçanlarını birbirine sürterek taneleri çıkarmak; mısır tanelemek. [DS]

-sig, [-sık / -sik / -suk / -sük / -sığ / -sig / -suġ / -süg] *{eT} çek. e.* Gelecek zaman gereklilik anlamı taşıyan eylem adı yapan ek.

siga, [Ar. sīġa سيغه] *(si:ga) {OsT} is.* → sıyga. 🗗 **sîga-i atfîye,** *{OsT} dbl. Bağlama ulacı.*|| **sîga-i ihbâriye,** *{OsT} dbl. Bildirme kipi.*|| **sîga inşâiye,** *dbl. Dilek kipleri.*|| **sîga-i iltizâmiye,** *{OsT} İstek kipi.*|| **sîga-i rabtiye,** *{OsT} dbl. Bağ fiil; ulaç.*|| **sîga-i şartiye,** *{OsT} dbl. Şart kipi.*

sigaça, [? sıgaça] *is.* → sığaça.

sigaço, [? sıgaço] *is.* → sığaça.

sigal, -li [Far. sigāl / sikāl سگال / سكال] *(siga:l) {OsT} is.* **1.** Düşünce. **2.** Endişe; kuruntu.

sigaliş, [Far. sigāliş / sikāliş سگالش] *(siga:liş) {OsT} is.* **1.** Düşünüş; düşünme. **2.** Kuruntu etme; kurma; endişelenme.

sigar[1], [Ar. siġar سغر] *{OsT} is.* Küçük olma; küçüklük. 🗗 **sigar-ı cirm,** *{OsT} Beden yapısının küçüklüğü.*|| **sigar-ı cürm,** *{OsT} Suç küçüklüğü.*|| **sigar-ı sin,** *{OsT} Yaş küçüklüğü.*

sigar[2], [Ar. siġar > siğār سغار] *(siga:r) {OsT} is.* Küçükler. 🗗 **sigār ü kibar,** *{OsT} Küçükler ve büyükler.*

sigar[3], [Fr. cigare] *is.* Yaprak sigara; puro

sigara, [Maya. d. yipar *(yaprak sigarası)* > İsp. cigarro] *is.* **1.** Kıyılmış tütün ince kâğıtlara silindir biçiminde sarılarak bir ucundan yakılmak ve dumanı içe çekilmek suretiyle içilen bir tür keyif verici madde. **2.** *balıkç.* Ucuna iki çengelli olta bağlanan ve boyalı ağaçtan yapılma sigara biçiminde yapay yem. 🗗 **sigara böceği,** *zool. Tütünlerin yanında mutfaktaki yiyeceklere de zarar veren kın kanatlı bir böcek; tatlı kurt, (Lasioderma serricorne).*|| **sigara böreği,** *Üçgen kesilmiş yufkanın içine kıyma veya peynir ile hazırlanmış harç konulduktan sonra sigara gibi sarılarak yağda kızartmak suretiyle yapılan börek.*|| **sigara içmek,** *Sigarayı bir ucundan yaktıktan sonra çıkan dumanını içine çekerek keyif bulmak; sigara tiryakisi olmak; sigara kullanmak.*|| **sigara kâğıdı,** *Sigara imalinde kullanılan ince kâğıt.*|| **sigara kâğıdı gibi,** *Çok ince; dayanıksız.*|| **sigara sarmak,** *Sigara kâğıdının içine kıyılmış tütün koyarak yuvarlayıp sigara biçimine getirmek.*|| **sigara tabakası,** *İçine tütün veya sigara yerleştirilen, kapaklı metal kutu; sigaralık.*|| **sigara tablası,** *Sigara külü silkelenen veya sigara söndürülen tabla; küllük.*|| **sigara tellendirmek,** *Sigarayı yaktıktan sonra keyifle içmek.*|| **sigara tiryakisi,** *Sigara içmeyi alışkanlık haline getirmiş olan kimse.*

sigaracı, [sigara-cı] *is.* **1.** Sigara satan kimse veya sigara satılan dükkân. **2.** *zool.* Bağ, kayın vb. ağaç yapraklarını sigara gibi yuvarlayan kın kanatlı böceklerin ortak adı, *(Byctiscus).*

sigaralı, [sigara-lı] *sf.* Sigarası olan; sigara bulunduran.

sigaralık,-ğı [sigara-lık] *is.* **1.** Sigara koymak için yapılmış özel kap; sigara kutusu; tabaka. **2.** Ucundaki yuvaya sigara yerleştirilerek diğer ucundan duman çekilen ağaç, kehribar veya ebonitten yapılma ağızlık; sigara ağızlığı; ağızlık. **3.** *sf.* Sigara sarmaya veya sigara yapmaya uygun olan.

sigarasız, [sigara-sız] *sf.* **1.** Sigarası bulunmayan; sigarası olmayan. **2.** Sigara içmeyen. **3.** (Yer, bölüm, taşıt vb. için) sigara içilmesine izin verilmeyen.

sigarillo, [İsp. cigarillo] *is.* Dıştan bir yaprak tütün parçası ile sarılan yuvarlak küçük puro.

sigil, [sigil / sögöl] *{eT} is.* Siğil. [DLT]

sigirimek, [sig-ir-mek > sig-ir-ī-mek] *(segiri:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Seğirtmek; koşmak. [EUTS]

sigirmek, [sig-ir-mek / siñ-ir-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Bağlamak. [Gabain] **2.** Yutmak; sindirmek. [EUTS] [Gabain]

sigirtmek, [sig-ir-mek > sig-ir-t-mek / siñ-ir-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Yakalamak; durdurmak; bağlamak. [Gabain] [EUTS] **2.** Yutmak. [EUTS] [Gabain]

sigma, [Yun. sigma] *is. dbl.* Fenikelilerin *sin* adını verdikleri harften geliştirilen ve ıslıklı bir S sesini veren Yunan alfabesinde bir harf: δ

sigmamsı, [sigma-msı] *sf.* Sigma harfine benzeyen; sigmayı andıran.

sigorta, [İt. sicurta] *(sigo'rta) is.* **1.** *huk.* İleriye dönük olası tehlikelerden doğacak kayıpların giderilmesinin önceden ödenen primler karşılığında taahhüt edilmesi için düzenlenen karşılıklı sözleşme. **2.** Bu tür sözleşmeler yapan ve prim toplayan şirket. **3.** *elktr.* Bir devredeki akım şiddeti belli bir miktarı aşınca devreyi açarak tehlikeyi önleyen düzenek. ◻ **sigorta atmak,** *Bir elektrik devresinde aşırı yük oluştuğunda sigorta tarafından devre kesilmek.*|| **sigorta etmek,** *Belli bir prim karşılığında, ileride, bir kimse veya bir şeyle ilgili riskleri karşılamayı taahhüt etmek; sigortaya bağlamak.*|| **sigorta olmak,** *Bir sigorta şirketi ile ileride doğacak risklere karşı belli bir prim ödemeyi kabul ederek sözleşme imzalamak; sigortaya bağlanmak.*|| **sigorta poliçesi,** *Sigorta sözleşmesi gereğince, sigorta eden şirketin, sigorta edilene verdiği, her iki tarafın hak ve ödevlerini belirten imzalı belge.*|| **sigorta primi,** *Sigorta edilenin sigorta edene bir defada ya da belirli taksitlerle ödemek zorunda olduğu para.*|| **sigortası atmak,** *argo. Aşırı ölçüde öfkelenerek kendini kontrol edemez olmak; çığırından çıkmak.*|| **sigorta teli,** *Bir sigortada bulunan ve bağlı olduğu devrede aşırı yük oluştuğunda eriyerek devrenin kesilmesini sağlayan kurşun lam veya tel.*

sigortacı, [sigorta-cı] *is.* **1.** Sigortalanana karşı, sigorta konusu olan bir kayıp karşısında sözleşmede belirlenen tutarı ödeyen kimse. **2.** Sigorta prodüktörü.

sigortacılık,-ğı [sigorta-cı-lık] *is.* Sigortacının yaptığı iş veya mesleği.

sigortalama, [sigorta-la-ma] *is.* Sigortalamak eylemi.

sigortalamak, [sigorta-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sigorta etmek. **2.** *mecaz.* Emniyete almak; güven altına almak.

sigortalanma, [sigorta-la-n-ma] *is.* Sigortalanmak eylemi.

sigortalanmak, [sigorta-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Sigorta edilmek; sigortaya bağlanılmış olmak. **2.** *dönşl. f.* Kendini sigorta ettirmek.

sigortalatma, [sigorta-la-t-ma] *is.* Sigortalatmak eylemi.

sigortalatmak, [sigorta-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir kimsenin veya bir şeyin sigortalanmasını sağlamak; sigorta ettirmek.

sigortalı, [sigorta-lı] *sf.* **1.** Sigorta edilmiş olan. **2.** *fiz.* (Elektrik devresi için) sigorta takılmış olan; sigortası bulunan. **3.** *mecaz.* Güven altına alınmış; sağlama bağlanmış. **4.** *is.* Sigorta edilmiş kimse. **5.** *huk.* Sosyal güvenlik kapsamına alınmış olan kimse. **6.** *zf.* Sigortalı olarak; sigortalanmış biçimde.

sigortalılık,-ğı [sigorta-lı-lık] *is.* Sigortalı olma durumu; sosyal güvenliği sağlanmış olma durumu.

sigortasız, [sigorta-sız] *sf.* **1.** Sigorta edilmemiş olan; sosyal güvenliği sağlanmamış olan. **2.** *fiz.* (Elektrik devresi için) sigorta takılmamış olan. **3.** *mecaz.* Güven altına alınmamış; sağlama bağlanmamış. **4.** *is.* Sigorta edilmemiş kimse. **5.** *huk.* Sosyal güvenlik kapsamına alınmamış olan kimse. **6.** *zf.* Sigortasız olarak; sigortasız biçimde.

sigortasızlık,-ğı [sigorta-sız-lık] *is.* Sigortasız olma durumu; sosyal güvenlik kapsamına alınmamış olma durumu.

sigrig, [sig-ir-mek > sig(i)r-ig] *{eT} is.* Dağda atlamakla geçilen yer. [DLT]

sigrik, [sig-ir-mek > sig(i)r-ik] *{eT} is.* Atlama; sıçrama. [EUTS]

sigritme, [sig-ri-t-me / sik-er-t-me / sik-ir-t-me / sekir-t-me] *{eT} is.* Uçurumlu dağ geçidi. [Nevâyî]

sığ[1], [sığ / sing / siñ *(yans.)*] *is.* Çınlamayı ve bu biçimde ses vermeyi anlatan kök. [Zülfikar] *sığ-i-lemek*

sığ[2], [sığ / sing / siñ *(yans.)*] *is.* Hayvan ve insan ağlamasını, inlemesini anlatan kök. [Zülfikar] *sığ-i-lemek*

sığ[3], [sığ] *{ağız} is.* Üçetek denilen bir kadın elbisesi. [DS]

sığ[4], [sığ] *{ağız} is.* Köy içinde yol dönemeci. [DS]

sığecen, [siñ-mek > sığ-ecen] *{ağız} sf.* Sessizce amacını gerçekleştiren; sinsi; kurnaz. [DS]

sığeç, -ci [sığeç / siyeç] *{ağız} is.* Tarla, bağ bahçe çevresine çekilen çit. [DS]

sığelmek, [sığ-el-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Çocuk için) ağlamaktan bayılır gibi olmak; katılmak. [DS]

sığen, [sığ-en] *{ağız} is.* Çam ağaçlarında görülen bir çeşit ağılı böcek. [DS]

sığenenmek, [siñ-le-n-mek > sığenen-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Saklanmak; gizlenmek. [DS]

sığer, [sığer] *{ağız} is.* Türlü yemeği; güveç. [DS] ◻ **sığer kemiği,** *{ağız} Kaburga.* [DS]

sığez, [sığez] *{ağız} is.* Ekin. [DS]

sığgin, [sığ-mek > siy-gin > sığ-gin] *{ağız} is.* **1.** Hafif yağmur; serpinti. **2.** Karla karışık yağmur. **3.** Yağınur serpintisi. **4.** Saçaklardan akan yağmur suyu. **5.** Karla karışık yağmur. [DS]

sığı, [sığ / siyi] *{ağız} is.* Etek ucu; etek. [DS]

sığıl[1], [sigil سکل] *is.* **1.** *{eAT}* Basur memesi. **2.** Üst deride papovavirus grubundan DNA'lı bir virüsten ileri gelen zararsız ur. **3.** Atlarda ve sığırlarda, vücudun çeşitli yerlerinde görülen küçük sivilcemsi urlara verilen ad. ◻ **sığıl otu,** *bot. 1. Halk arasında yaprakları sığıl tedavisinde, yara ve çıbanları iyileştirmekte kullanılan, labadaya benzer plantago*

türlerine verilen ad; sinir otu, (Plantago lanceolata). 2. Hodangillerden, öz suyu siğile, yılan ve akrep sokmasına karşı kullanılan otsu bitki, (Heliotropium europaeum).

siğil[2], [Çuv. saval ? > siğil / singil] *is.* **1.** Odun yarmakta kullanılan ağaç ve demirden yapılma kama. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *dnz.* Herhangi bir ağır cismi dayandığı veya oturduğu yerden kaldırmak veya aralarındaki boşluk dolayısıyla sıkıştırmak için kullanılan, bir ucu inceltilmiş takoz. **3.** *{ağız}* Koyunların arka ayaklarındaki aşıklık. [DS] **4.** *{ağız}* Çamurlu yollarda hayvan ayak izlerinden donarak ya da kuruyarak oluşan pürüzler. [DS]

siğil[3], [siğil] *{ağız} is.* Bir tür oya. [DS]

siğilcenni, [siñil-cen-li] *{ağız} sf.* Kurnaz; sessizce iş yapan; sinsi. [DS]

siğilemek, [siñ *(yans.)* > sığ-i-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Canı yanan köpek için) inler gibi ses çıkarmak. **2.** (Madenî kaplar için) birbirine dokunma ile ses çıkarmak. [DS]

siğilimsi, [siğil-imsi] *sf.* Siğil yapısında olan; siğile benzeyen.

siğilli, [siğil-li] *sf.* **1.** Siğilleri bulunan. **2.** Yüzeyinde siğili andıran pütürleri bulunan. 🗗 **siğilli kurbağa,** *zool. Kara kurbağasıgillerden, üzerinde koyu lekeler bulunan, zehir bezleri ve uzun dilleri olan bir kurbağa.*

siğiltilenmek, [siñ-il-ti-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Oyalanmak. [DS]

siğim, [siğ-mek / siy-mek > siğ-im / siy-im] *is.* → siyim. 🗗 **siğim siğim,** *{ağız}* → siyim siyim. [DS]

siğin[1], [siy / siğin / siyin] *{ağız} is.* **1.** Üçetek denilen kadın elbisesinin etek uçları veya arka parçası. **2.** Etek ucu.[DS]

siğin[2], [siy-mek > siğ-in] *{ağız} is.* Yağmurun rüzgâr etkisi ile eğik olarak düşmesi. [DS] 🗗 **siğin siğin,** *{ağız}* → siyim siyim. [DS]

siğinni, [siğin-li] *{ağız} sf.* Etekli. 🗗 **siğinni zıbın,** *{ağız} Üçetek.* [DS]

siğirciklenmek, [siğir-cik-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Tuzsuz et, yağ, peynir veya yoğurt için) kurtlanmak. [DS]

siğirdim, [seğird-im > siğird-im] *{ağız} is.* Eğim; meyil; akıntı. 🗗 **siğirdim vermek,** *{ağız} Akıntı vermek; eğim kazandırmak.* [DS]

siğirmek, [siñ-ir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Sindirmek. **2.** Bir şeyi kendine mal etmek. [DS]

siğir, [siğil > siğir] *{ağız} is.* Siğil. 🗗 **siğir otu,** *{ağız}* → siğilotu. [DS]

siğirseğri[1], [siñ-ir-seğri] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) anlayışı kıt. **2.** Davranışları yavaş; tembel; beceriksiz. [DS]

siğirseğri, [siñ-ir-seğri] *{ağız} sf.* (Et için) sert; sinirli. [DS]

siğirsek, -ği [siñ-ir-se-k] *{ağız} sf.* **1.** (Et, sebze, meyve vb. için) sert, kart olduğu için geç pişen. **2.** (Kişi için) yaşlı; koca. [DS] 🗗 **siğirsek olmak,** *{ağız} (Ağaç, odun vb. için) ıslanarak yanmaz duruma gelmek.* [DS]

siğirtmek, [seğirt-mek > siğirt-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Koşmak. [DS]

siğişmek, [siñ-iş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Isınmak; alışmak; benimsemek. [DS]

siğiştirmek, [siñ-iş-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Sindirmek; hazmetmek. [DS]

siğle, [Yun. sikhla => siğle / sikle / siyle] *{ağız} is.* Kova. [DS]

siğlim[2], [siğ-lim] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) yemek beğenmeyen. **2.** Davranışları ağır; beceriksiz. **3.** Neşesiz. [DS]

siğlim[1], [siğ-lim] *{ağız} is.* **1.** Yüz; surat. **2.** Bakış. [DS]

siğmek[1], [siğ-mek / siy-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Sızmak. **2.** Kötülük etmek. **3.** (Yıldız için) kaymak. [DS]

siğmek[2], [siḏ-mek > siy-mek / siğ-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Kedi, köpek vb. hayvan için) işemek. [DS]

siğnebit, [siñ > siñ-e+bit-mek > siğne+bit ?] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

siğnebitti, [siñ > siñ-e+bit-mek > siğne+bit-ti ?] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

siğnebitti, [siñ > siñ-e+bit-mek > siğne+bit-ti > sīne+bit-ti] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

siğnemek, [siñ > siñ-e-mek / siğn-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(i)-yor]* Sığınmak. [DS]

siğnenbitti, [siñ > siñ-en-mek+bit-mek > siğnen+bit-ti > sīnen+bit-ti] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

siğnenmeç, [siñ > siñ-le-n-mek > siğnen-meç] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

siğnenmek, [siñ > siñ-le-n-mek > siğnen-mek] *{ağız} is.* Saklanmak; gizlenmek. [DS]

siğra, [? siğra] *{ağız} is.* Yara izi. [DS]

siğreşik, -ği [siñ-(i)r-eş-ik] *{ağız} sf.* **1.** (Yemek için) iyi pişmiş ve suyunu çekmiş. **2.** (Yemek için) iyi pişmemiş ve suyunu çekmemiş. [DS]

siğrimek, [seğ-ir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Can çekişmek. [DS]

sih[1], [Pali d. sikkha *(tilmiz)*] *is.* Sih dinini benimsemiş olan kimse. 🗗 **sih dini,** *Biçimden uzak, insanın kavrayış gücünü aşan tek bir yaratıcıya inanmayı esas alan, erkeklerin saç ve sakallarını kesmelerinin yasak olduğu, saçlarını türban, sakallarını bir file içine alarak koruyan, ibadeti sabah duasından ibaret olan, Hindistan'da on beşinci yüzyılda Guru Nanak tarafından kurulmuş bir din.*

sih[2], [Far. sīḫ سیخ] *(si:h) {OsT} is.* **1.** Demirden yapılma kebap şişi; şiş. **2.** Demir şiş.

siha, -a'i [Ar. siḥā' سحاء] *(siha:) {OsT} is.* **1.** İnce deri. **2.** *anat.* Beyin zarı.

siham, [Ar. sehm > sihām سهام] *(siha:m) {OsT} is.* **1.** Oklar. **2.** *huk.* Paylaşılmış, bölüşülmüş hisseler. **sihām-ı kazā,** *{OsT} Kaza okları; kader okları.*|| **sihām-ı mefrūza,** *{OsT} huk. Takdir ve tayin olunan paylar.*

sihan, [Ar. ṣiḥan نخان] *{OsT}is.* İçi boş olan cisimlerin kalınlığı.

sihil, [Ar. sāḥil => sihil] *{ağız} is.* Kıyı; yalı. [DS]

sihir, -hri [Ar. siḥr سحر] *{OsT} is.* **1.** Büyü; göz bağcılık; büyücülük. **2.** Gizemli etki; çekicilik. **3.** Bir güzelliğin başkaları üzerinde bıraktığı şaşırtıcı ve sarsıcı etki; çekici güç. **4.** Güzel konuşabilme, şiir söyleyebilme gibi insanlarda hayranlık uyandıran erdem; sanat, ustalık. **5.** Bir takım gizli güçlerle bağlantı kurarak iş görme, akıl dışı olayları gerçekleştirme eylemi.

sihirbaz, [Ar. siḥr+Far. -bāz سحرباز] *(sihirba:z) {OsT} is.* ve *sf.* **1.** Doğada var olduğu düşünülen gizli güçlerle ilişki kurma gücünde olduğunu ileri süren ve bu gücünü çeşitli eylemlerle gösteren kimse; büyücü; afsuncu. **2.** El çabukluğu ve hile ile seyredenleri olmayacak şeylere inandırmayı meslek edinen gösteri sanatçısı; göz bağcı; illüzyonist. **3.** Hileli araç gereç ve aksesuar ile el çabukluğu hünerleri gösteren ve halkı da buna inandıran kimse.

sihirbazlık,-ğı [sihirbaz-lık] *(sihirba:zlık) is.* **1.** Sihirbazın yaptığı iş; büyücülük. **2.** El çabukluğu ve hile ile seyircileri olmayacak şeylere inandırma sanatı; göz bağcılık; illüzyonist.

sihirlenme, [sihir-len-me] *is.* Sihirlenmek eylemi; büyülenme.

sihirlenmek, [sihir-len-mek] *gçsz. f. [-ir]* Büyülenmek; büyü etkisinde kalmak.

sihirli, [sihir-li] *sf.* **1.** Sihir gücü taşıyan. **2.** Gizemli bir çekiciliği, etki gücü olan; büyüleyici etkisi olan; büyüleme gücü olan; büyülü.

sihr, [Ar. siḥr سحر] *{OsT} is.* → sihir. **sihr-āferin,** *{OsT} Büyüleyici; büyüleyen.*|| **sihr-āmiz,** *{OsT} Büyüleyici; büyüleyen.*|| **sihr-kâr,** *Büyüleyici; büyüleyen.*|| **sihr-benān,** *{OsT} Olağanüstü sanatçı veya yazıcı.*|| **sihr-beyān,** *{OsT} Etkili ve düzgün anlatım.*|| **silır-i halāl,** *{OsT} ed. 1. Bir şiirde, bir sözü veya bir tamlamayı hem kendinden önceki mısraın sonunda hem de kendinden sonraki mısraın başında bir anlamı olacak biçimde kullanma sanatı. 2. Derin anlamlı güzel söz.*|| **silır-i kelām,** *{OsT} Sözdeki çarpıcı etki; sözün büyüsü.*|| **sihr-sāz,** *{OsT} Büyücü.*

sihrî, [Ar. sihr > sihrī / sihrīye سحرى / سحريه] *sf.* Sihirle ilgili; büyüye ilişkin.

siil, [siğil > siil] *{ağız} is.* Siğil. [DS]

sik[1], [*eT.* sik] *is. kaba.* Erkek cinsel organı; kamış. *{eT} (aynı)* [DLT] **siki çarşafa dolaşmak,** *argo. 1. Beceriksizlik etmek. 2. Beceriksizlik yüzünden başarısız duruma düşmek.*|| **siki kalkmak,** *1. Ürkekliğini üzerinden atmak; birdenbire cesaret kazanmak. 2. Kendini önemli biri saymaya başlamak; öyle davranmaya başlamak.*|| **siki** (birine) **kalkmak,** *Başkalarına yumuşak davrandığı halde o kişiye sert davranmak.*|| **sikinde fındık kırmak,** *Kaygısız, sorunsuz yaşamak; keyfi, neşesi yerinde olmak.*|| **sikine sahip olmak,** *1. (Erkek için) namuslu yaşamak. 2. (Kadın için) eşi ile uyum içinde yaşamak; ayrılma, boşanma gibi durumlara düşmemek.*|| **sikine su yürümek,** *Çocukluktan çıkıp erginlik çağına girmek; buluğa ermek.*|| **sikinin doğrultusuna gitmek,** *1. Utanma, yasak, günah dinlemeden sadece cinsel tatmin için yaşamak; cinsel ilişki dışında başka şeylerle ilgilenmemek 2. Kimseyi dinlememek; bildiğinden şaşmamak.*|| **siki taşağı denk olmak,** *Keyfi yerinde olmak; herhangi bir derdi, tasası olmamak.*|| **sikiyle ocak başı karıştırmak,** *Namusa aykırı işlerde bulunmak; yakınlarını cinsel bakımdan taciz etmek.*

sik[2], [sidik > sīk] *(si:k) {eT} is.* Sidik. [EUTS]

sika[1], **-a'i** [Ar. saḳy > sikāʿ سقاء] *(sika:) {OsT} is.* Kırba.

sika[2], [Ar. vüṣūḳ > ṣiḳa ثقه] *{OsT} is.* **1.** Güvenme; itimat etme; emniyet. **2.** İtimada layık kimse; güvenilir kişi.

sika[3], [Lat. sica] *(si'ka) is.* Eski Roma'da katillerin kullandığı bir tür eğri kama.

sika[4], [Fr. cicatrisant] *is.* Kabuklaştırıcı; pıhtılaştırıcı.

sikah, [? sikah] *{ağız} is.* Balkon. [DS]

sikak, -ki [Ar. ṣakk > ṣikāk سكاك] *(sika:k) {OsT} is. huk.* Eskiden şeriat mahkemelerinin kararları ile ilgili her türlü belgeye verilen ad.

sikal[1], **-li** [Ar. saḳīl > siḳāl سقال] *(sika:l) {OsT} is.* **1.** Ağır şeyler. **2.** Çekilmez, ağır kanlı kimseler. **3.** Çirkin şeyler.

sikal[2], **-li** [Far. sigāl / sikāl سگال / سكال] *(sika:l) {OsT} is.* **1.** Düşünce. **2.** Endişe; kuruntu.

sikalar, [Lat. cycalus > sika + T. -lar] *is. bot.* Palmiyeye benzeyen açık tohumlu bitkiler grubu.

sikaliş, [Far. sigāliş / sikāliş سگالش / سكالش] *(siga:liş) {OsT} is.* → sigaliş.

sikamor, [Fr. sycamore] *is.* Sıcak iklimlere özgü bir ağaç.

sikan, [Ar. saḳ > siḳān سقان] *(sika:n) {OsT} is.* **1.** *anat.* Baldırlar. **2.** *bot.* Saplar.

sikat, [Ar. ṣiḳa > ṣiḳāt ثقات] *(sika:t) {OsT} is.* İnanılır, güvenilir kimseler.

sikatif, [Lat. siccare *(kurutmak)* > siccativus > Fr. siccatif *(kurutucu)*] *sf.* **1.** Yükseltgenerek polimer-

leşmeye elverişli olan. **2.** *is.* Kurutucu etkisiyle yaraların kapanmasını sağlayan ilaç. **3.** *is.* Maden bileşiklerinden meydana gelen, katalitik özellik taşıyan ve çabucak kuruması amacıyla boya, vernik ve yağlıboyalara az miktarda katılan madde.

sikatris, [Fr. cicatrice] *is.* Yara kabuğu; yara izi.

sikatrizan, [Fr. cicatrisant] *sf.* Yaraların iyileşmesini, kurumasını sağlayan.

sikaye, [Ar. siḳāye سقايه] *(sika:ye) {OsT} is.* **1.** Su içilen kap; su kabı. **2.** İçecek su toplamak amacıyla hazırlanmış yer.

sikayet, [Ar. siḳāyet سقايت] *(sika:yet) {OsT}is.* **1.** Bir kişiye içecek su verme. **2.** Hacılara Mekke'de su ve zemzem dağıtma görevi.

sikek[1]**, -ği** [Ar. sikke > sikek سكك] *{OsT} is.* Metal paralar; sikkeler.

sikek[2]**, -ği** [? sikek] *{ağız} is.* Baş örtüsü.[DS]

sikencübin, [Ar. sikencübīn سكنجبين] *(sikenci"i:n) {OsT} is.* Sirke ve bal karıştırılarak yapılan şerbet.

sikengübin, [Far. sikengübīn سكنگبين] *(sikengübi:n) {OsT} is.* → sikencübin.

sikertmek, [sik-er-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Saptırmak. [KB]

sikilme, [sik-il-me] *is. kaba.* Sikilmek eylemi.

sikilmek, [sik-il-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Bir erkek tarafından cinsel ilişkide bulunulmak; sikmek eylemine uğramak; cinsel ilişkide edilgen durumda bulunmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** *argo.* Bir alış veriş vb. işinde kandırılmak; kazık yemek; aldatılmak.

sikiş, [sik-mek > sik-iş] *{eT} is.* Sikişmek eylemi. [DLT]

sikişme, [sik-iş-me] *is.* Sikişmek eylemi.

sikişmek, [sik-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ir] kaba.* (Kadın ve erkek) birlikte cinsel ilişkide bulunmak. [DLT]

sikitmek, [sik-mek > sik-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Siktirmek. [DLT]

sikke[1]**,** [Ar. sikke سكه] *{OsT} is.* **1.** Madenî para. **2.** Madenî paralara vurulan damga. **3.** Düz yol. **4.** Yahudilerin kullandığı 11,424 gramlık ağırlık ölçüsü birimi. **5.** *tasvf.* Mevlevilerin giydikleri özel külaha verilen ad. ☞ **sikke-ken,** *{OsT} Metal paraların resmini yapıp kalıbını hazırlayan usta.*|| **sikke darbetmek,** *Madenî para basmak.*|| **sikke-i hâlise,** *{OsT} Altın ya da gümüş para.*|| **sikke-i hasene,** *{OsT} İmparatorluk döneminde para anlamında kullanılan sikkeye verilen ad; metal para.*|| **sikke-i mağşüşe,** *{OsT} 1. Altın içine başka maden karıştırılmış para; ayarı bozuk para. 2. Gümüş para.*|| **sikke-i şerîfe,** *{OsT} Mevlevilerin başlarına giydikleri külah.*|| **sikke kesmek,** *Madenî para basmak.*|| **sikke-puş,** *{OsT}* → sikkepuş.|| **sikke-süret,** *{OsT} Yüzünü boyayarak parlak gösteren kimse; para gibi yüzü parlatılmış kimse.*|| **sikke suret bağlamak,** *{eAT} Kuruntulu bir tavır takınmak.*|| **sikke tekbiri,** *tasvf. Mevleviliğe yeni gerenlerin başlarına sikke adı verilen külahı giydirirken yapılan tören ve bu tören sırasında edilen dua.*|| **sikketü'l-hadîd,** *{OsT} Demir yolu.*

sikke[2]**,** [Ar. sekkī / (Sur.) sikke سكى / سكه] *{OsT} is.* **1.** Hayvanları bağlamak için yere çakılan ucu tokalı demir kazık. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *spor.* Dağcıların mola için tutunma noktalarını tespit etmek amacıyla kullandıkları bir ağız ve karabina halkasının geçmesi için deliği olan bir kafadan meydana gelmiş çelik parça.

sikkedar, [Ar. sikke + Far. -dār سكه دار] *(sikkeda:r) {OsT} is.* Darphane muhasebecisi.

sikkehane, [Ar. sikke + Far. -ḫāne سكه خانه] *(sikkeha:ne) {OsT} is.* Madenî para basılan yer; darphane.

sikkeken, [Ar. sikke + Far. -ken سكه كن] *{OsT} is.* Madenî paranın kalıbını çizen ressam; para ressamı.

sikkekenlik, -ği [sikkeken-lik] *is.* Darphanelerde para ve madalya kalıplarını yapan ve para kesenlerin çalışma yeri.

sikkeleme, [sikke-le-me] *is.* Sikkelemek eylemi.

sikkelemek, [sikke-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir hayvanı kırda yere çakılmış sikkeye bağlamak.

sikken, [sik-mek > sik-ken] *{eT} sf.* Her zaman siken. [DLT]

sikkepuş, [Ar. sikke + Far. -pūş سكه پوش] *(sikkepu:ş) {OsT} is. tasvf.* Mevlevilikte sikke giyen kimse.

sikkeşinas, [Ar. sikke + Far. -şinās سكه شناس] *(sikkeşina:s) {OsT} is.* Para ve madalyaların sahte olup olmadıklarını anlayan meslekten yetişme usta: para uzmanı; nümismat.

sikkezen, [Ar. sikke + Far. -zen سكه زن] *{OsT} is.* Darphanelerde para ve madalya basan görevli.

sikkin, [Ar. sikkīn سكين] *(sikki:n) {OsT} is.* Bıçak.

sikl-, [Yun. kyklos *(daire)* > Fr. cycl- / cyclo-] *ön ek. "Dönel"* anlamıyla pek çok Latince kelimenin başına getirilen ön ek.

sikladien, [Fr. cycladiène] *is. kim.* İki tane çift bağı bulunan kapalı zincirli hidrokarbon.

siklamen, [Fr. cyclamen *(tavşan kulağı)*] *is.* **1.** Çuha çiçeğigillerden, bazı türleri süs bitkisi olarak yetiştirilen eski Dünya kökenli bir bitki; buhurumeryem; tavşankulağı, *(Cyclamen neapolitanum).* **2.** Bu çiçeğe özgü açık menekşe rengi; kırmızıya çalar eflatun renk; tavşankulağı rengi. **3.** *sf.* Bu renkte olan.

siklamin, [Fr. ceyclamine] *is.* Tavşankulağından çıkarılan glikozit.

siklan, [Fr. cyclane] *is.* Kapalı zincirli doymuş hidrokarbon.

sikle, [Yun. sikhla => sikle / sikle / siyle] *{ağız} is.* Kova. [DS]

siklemek, [sik-le-mek] *gçl. f. [-er] [-l(i)-yor] kaba.* Değer ve önem vermek.

siklememek, [sik-le-me-mek] *gçsz. f. [-z] kaba.* Değer ve önem vermemek; aldırmamak; oralı olmamak.

siklik, -ği [Fr. cyclique] *sf. kim.* (Kimyasal birleşik için) kapalı zincirli.

siklo-, [Yun. kyklos *(daire)t* > *Fr. cyclo-*] *ön ek.* Kimyasal adlandırmada bir molekülün kapalı bir zincir meydana getirdiğini anlatan ön ek.

siklofenil, [Fr. cyclofénil] *is. tıp.* Kadınlarda yumurtlamayı sağlamak, erkekte spermatogenezi hızlandırmak amacıyla kullanılan ilaç.

siklogram, [Fr. cyclogramme] *is.* Bedenen çalışmanın gerçekleştirilmesi için gereken hareketleri gösteren grafik.

sikloit, -di [Fr. sikloïde] *is.* **1.** *mat.* Bir doğru üzerinde kaymadan yuvarlanan bir çemberin bir noktasının oluşturduğu eğri; çevrim eğrisi. **2.** *zool.* Bazı kemikli balıklarda öteki pulların altında kalmayan serbest kenarı tırtıksız olan pullar. **3.** *sf.* Normal siklotimik mizaçla manyako depresif psikoz arasında bulunan akıl durumu.

siklon, [Yun. kyklon *(daire)* > Fr. cyclone] *is.* **1.** Barometre düşüşü ve yağışlarla birlikte gelişen, kuzey yarıkürede saat ibrelerinin ters yönünde, güney yarıkürede ise saat ibrelerinin yönünde bir dönme hareketi yapan kuvvetli rüzgârlara verilen ad. **2.** Şiddetli ve burgaçlı rüzgâr. **3.** Sanayi artıklarının bir akışkan tarafından sürüklenebilen parçacıklarını toplamaya ve değerlendirmeye yarayan alet. **4.** Kömür tozlarını ve küçük maden filizlerini yıkamaya yarayan alet.

siklotimi, [Yun. kyklos *(çember)* + thymos *(ruhsal durum)* > Fr. cyclothymie] *is. psikol.* Neşe ve hüzün gibi iki zıt ve aşırı duygunluk arasında gidip gelen ve değişen ruhsal durum.

siklotron, [Fr. cycle *(devir)* + electron > cyclotron] *is. fiz.* Yüklü taneciklere büyük bir hız ve yüksek bir kinetik enerji vererek atomları parçalama ve başkalaştırmaya yarayan manyetik rezonanslı hızlandırıcı; çevrimsel hızlandırıcı.

sikme[1], [silk-me] *{ağız} is.* Bir tür sebze yemeği; silkme. [DS]

sikme[2], [sik-me] *is. kaba.* Sikmek eylemi.

sikmek, [sik > sik-mek] *gçl. f. [-er] kaba.* (Erkek için) biriyle cinsel ilişkiye girmek. *{eT} (aynı)* [DLT]

sikre, [*eT.* sirkē => sikre سكره] *{eAT} is.* Bit yavrusu.

sikrig, [sig-ir-mek > sig(i)r-ik / sik(i)r-ik] *{eT} is.* Dağlarda atlamakla geçilen yer. [DLT]

sikrimek, [sig-ir-mek > sig-(i)r-ī-mek / sik(i)r-ī-mek] *(sikri:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Atlamak; sıçramak. [EUTS] [Gabain]

sikseya, [? sikseya] *{ağız} is.* Yoncaya benzer bir tür asalak bitki. [DS]

siksil, [sik-sil] *{ağız} is.* Serçe büyüklüğünde, sürekli kuyruğunu oynatan bir kuş; kuyruksallayan.[DS]

siktirici, [sik-tir-ici] *sf. kaba.* Bayağı; aşağılık; âdi.

siktirme, [sik-tir-me] *is.* Siktirmek eylemi.

siktirmek, [sik-tir-mek] *gçsz. f. [-ir] kaba.* **1.** Kendisiyle bir erkeğin cinsel ilişkide bulunmasını sağlamak. **2.** Bir erkeğin kendisiyle cinsel ilişkide bulunmasına izin vermek. **3.** *argo.* Defolup gitmek; hızla uzaklaşmak. 🗗 **Siktir!** *Defol.*‖ **siktir çalmak,** *Kovmak; defetmek.*‖ **siktir çekmek,** *Kovmak; defetmek.*‖ **Siktir et!** *1. Önem verme; aldırma. 2. Kov gitsin! Defet.*‖ **siktir etmek,** *argo. 1. Kovmak; uzaklaştırmak. 2. Önemsememek; önem ve değer vermemek.*‖ **siktirip gitmek,** *(İstenmeyen bir kişi için) kovulmak; çekip gitmek.*

siktirname, [T. siktir + Far. -nāme] *(siktirna:me) is. argo.* Bir işten, okuldan kovulanlara verilen belge; görevden uzaklaştırma yazısı. 🗗 **siktirname çekmek,** *Kovmak; uzaklaştırmak; defetmek.*

siktürmek, [sik-mek > sik-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Siktirmek. [DLT]

sikütin, [Fr. cicutine] *is.* Baldıranda bulunan, oksijensiz, sıvı, uçucu ve çok zehirli bir alkaloit.

-sil, [-sı-l / -sil / -sul / -sül] *yap. e.* → -sıl.

sil[1], [sīl] *(si:l) {eT} sf.* **1.** (Kişi için) her yemekten iğrenen; boğazsız. **2.** (Hayvan için) az yem yiyen. [DLT]

sil[2], **-lli** [Ar. sill *(erime)* سل] *{OsT} is.* Verem. 🗗 **sil-lü'r-rie,** *{OsT} Akciğer veremi.*

sil[3], [Lat. sil] *is.* Bir aşı boyası türü olan ve İlk Çağda çömlek yapımında kullanılan kil.

sil[4], [sil] *{ağız} is.* Odun yarmakta kullanılan ağaç veya demir kama. [DS]

sil[5], [Ar. seyl => sél > sil] *{ağız} is.* Sel. [DS]

sil[6], [? sil] *{ağız} is.* Salya. [DS]

sila, -a'ı [Ar. silʿat > selʿa / silʿa سلع] *{OsT} is.* **1.** Ticaret eşyası. **2.** Vücutta deri ile et arasında meydana gelen ur. **3.** *zool.* Sülük.

silah, [Ar. silāḥ سلاح] *(sila:h) {OsT} is.* **1.** Saldırı ya da savunma amacıyla kullanılan ve özel olarak yapılmış her türlü araç. **2.** *mecaz.* Birine saldırmak amacıyla kullanılan her türlü söz, yalan, iftira vb. davranışlar. **3.** *mecaz.* Birinin söz ve başka yollarla yaptığı saldırı karşısında gösterilen söz vb. davranış. **4.** Av hayvanını öldürmek için kullanılan araçların tümü. 🗗 **silaha davranmak,** *Kullanmak için silahına el atmak.*‖ **silaha sarılmak,** *Silahla savaşmak; çatışmayı silah kullanarak sürdürmek.*‖ **silah atmak,** *Silahla ateş etmek.*‖ **silah bağlan-**

mak, *{eAT} Silah kuşanmak; silahlanmak.*|| **silah başı etmek,** *Kendi silahını ve teçhizatını alıp hazır olmak üzere silahların bulunduğu yere koşmak.*|| **Silah başına!** *Askerlere silah başı etmek üzere verilen emir.*|| **silah bırakışması,** *Savaşan tarafların bir süre için savaşmayı bırakmalarını sağlayan anlaşma.*|| **silah çatmak,** *Silahları uç uca getirerek çapraz bir şekilde dayayarak durdurmak.*|| (birine) **silah çekmek,** *1. Silahını kullanmak üzere harekete geçmek; silah kullanmağa hazırlanmak; silahı ateşlemek üzere davranmak. 2. Silahla vurmak.*|| **silah doğrultmak,** *Silahı belli bir yere, bir hedefe yöneltmek.*|| **silah kuvveti,** *Silaha dayanan güç.*|| **silah geymek,** *{eAT} Silah kuşanmak; silahlanmak.*|| **silahları bırakmak,** *Savaştan vazgeçmek; savaşı bırakmak; silah bırakışmak; silahlı çatışmayı durdurmak.*|| **silahlar konuşmak,** *1. Karşılıklı silah atılmak; silahla birbirine ateş edilmek. 2. Silahlı çatışma başlamış olmak.*|| **silah patlamak,** *1. (Silah için) ateş almak. 2. mecaz. Savaş başlamak.*|| **silah silaha girmek,** *Karşılıklı olarak silah kullanmak.*

silahaltı, [Ar. silāh + T. alt-ı] *is.* Askerlik görevi. 🗗 **silahaltına alınmak,** *Askerlik görevini yapmak üzere çağrılmak.*|| **silahaltında bulunmak,** *Askerlik görevini yapıyor olmak.*

silahbastı, [silah+bas-tı] *{ağız} is.* Kollu kadın yeleği. [DS]

silahçı, [silah-çı] *is.* **1.** Silah yapan veya satan kimse. **2.** Ordunun silahlarını onarmakla görevli kimse.

silahdar, [Ar. silāḥ + Far. dār سلاحدار] *(sila:hda:r) {OsT} is.* → silahtar.

silahendaz, [Ar. silāḥ + Far. endahten *(atmak)* > silāḥ-endāz سلاح انداز] *(sila:henda:z) {OsT} is.* **1.** Tüfek vb. silah ile donanmış asker. **2.** Gerektiğinde tüfekle donatılmış olarak karaya çıkarılan deniz askeri.

silahhane, [Ar. silāḥ + Far. -ḫāne سلاحخانه] *(sila:hha:ne) {OsT} is.* Silah saklanan yer; silah deposu; silahlık.

silahlama, [silah-la-ma] *is.* Silahlamak eylemi.

silahlamak, [silah-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Silahla donatmak; silah vermek; silahlandırmak.

silahlandırma, [silah-la-n-dır-ma] *is.* Silahlandırmak eylemi.

silahlandırmak, [silah-la-n-dır-mak] *gçl. f [-ır]* Silahlı hale getirmek.

silahlanma, [silah-la-n-ma] *is.* Silahlanmak eylemi.

silahlanmak, [silah-la-n-mak] *gçsz. f. [-ır]* Silahlı hale gelmek; silaha sarılmak.

silahlı, [silah-lı] *sf.* Silahı bulunan; silah taşıyan; silahlanmış olan. 🗗 **silahlı hareketler,** *Savaşta uygulanmak, barışta da geçit törenlerinde selamlama amacıyla talimnameye uygun olarak askerlerin yaptığı hareketler dizisi.*|| **silahlı kuvvetler,** *Kara, deniz ve hava kuvvetleri ile jandarmadan meydana gelen Türk ordusuna verilen ad.*|| **silahlı tarafsızlık,** *Yakında meydana gelen ve süren bir savaş sırasında tarafsız olmak ve herhangi bir tehlikeye karşı orduyu hazırlıklı bulundurmak siyaseti.*

silahlık,-ğı [silah-lık] *is.* **1.** Silah konulan yer. **2.** Erlerin kışlada eğitim dışında silahlarını yerleştirip bıraktıkları yer. **3.** Eskiden, bele bağlanan ve tabanca, bıçak vb. silahları koymaya yarayan, enli ve kat kat meşinden yapılmış kemer.

silahsız, [silah-sız] *is.* Silahı olmayan; silah bulundurmayan; silah taşımayan. 🗗 **silahsıza ayırmak,** *as. Bir kısım askeri cephe gerisi görevine ayırmak.*

silahsızlandırma, [silah-sız-la-n-dır-ma] *is.* Silahsızlandırmak eylemi.

silahsızlandırmak, [silah-sız-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Kişi için) silahını almak. **2.** Silahsız duruma getirmek; silahtan arındırmak. **3.** (Ülke için) bütün silahlarını kullanamaz duruma getirmek; savunmasız bırakmak.

silahsızlanma, [silah-sız-la-n-ma] *is.* **1.** Silahsızlanmak eylemi. **2.** Dünyada genel barışı sağlamak amacıyla devletlerin karşılıklı olarak silah gücünü azaltına veya bütünüyle ortadan kaldırma çabası.

silahsızlanmak, [silah-sız-la-n-mak] *gçsz. f. [-ır]* Silahlarını veya silahlı kuvvetlerini azaltmak veya tümüyle ortadan kaldırmak.

silahşor, [Ar. silāh + Far. -şör *(karıştıran)* سلاحشور] *(sila:hşörlük) is.* → silahşör.

silahşorluk,-ğu [silahşor-luk] *is.* Savaşçılık.

silahşör, [Ar. silāh + Far. -şör *(karıştıran)* سلاحشور] *(sila:hşör) {OsT} is.* Silah kullanan adam; silahlı er; savaşçı..

silahtar, [Ar. silāh + Far. -dār *(tutan)* سلاحدار] *(sila:hda:r) {OsT} is.* **1.** Silahlı savaşçı; silahlı asker. **2.** İmparatorluk döneminde, padişah, vezir gibi devlet büyüklerinin silahlarını koruyup bakımını yapan kimse. 🗗 **silahtar ağa,** *Sarayda, padişahı korumakla görevlendirilen askerlerin başı; silahdar-ı şehriyari.*|| **silahtar bölüğü,** *Yeniçerilerden, altı bölükten kurulan süvari birliklerinin ikinci bölüğü.*|| **silahtar hazinesi,** *Topkapı Sarayında Arzhane dairesinde bulunan değerli eşya ve silahların korunduğu bölüm.*

silaj, [İng. silage] *is.* **1.** Biçilmiş hayvan yemini sıkıştırma suretiyle depolarda saklama yöntemi. **2.** Bu yöntemle saklanan yem.

silal, -li [Ar. selle > silāl سلال] *(sila:l) {OsT} is.* Seleler; sepetler.

silan, [Fr. silane] *is. kim.* Silisyum ve hidrojen elementlerinden oluşan ve alkana benzeyen birleşiklerin genel adı.

silar, [? silar] *{ağız} is.* Yaban eriği. [DS]

silbiç, -ci [? silbiç / silbinç] *{ağız} is.* Küçük çocukların yatağını kirletmemeleri için beşiğe yerleştirilen oturak. [DS]

silbinç, -ci [? silbiç / silbinç] *{ağız} is.* → silbiç. [DS]

silbiş, [? silbiç / silbinç / silbiş] *{ağız} is.* → silbiç. [DS]

silbişçi, [silbiş-çi] *{ağız} is.* Hastalıklı ve pis köpek. [DS]

silbişti, [silbiş-ti] *{ağız} is.* Küçük çocukların yataklarını kirletmemesi için apış aralarına konularak sidiği oturağa götüren bir tür kamış; sibek. [DS]

silcan, [? silcan] *{ağız} is. bot.* Zambakgillerden, kışın yapraklarını döken, dikenli, tırmanıcı, genç sürgünleri sebze olarak tüketilen, meyvelerinden çıkarılan gıcır adı verilen reçinesi damla sakızını yumuşatmakta kullanılan, çalı görünümlü bitkilerin genel adı; gıcır dikeni; melevcan; sircan, *(Smilax aspera, S. exelsa).* [DS]

silcek, -ği [sil-mek > sil-ecek / sil-cek] *{ağız} is.* **1.** Baş örtüsü. **2.** Hamam takımı; havlu vs. [DS]

silcik[1]**, -ği** [sil-cik] *{ağız} sf.* Gösterişsiz; zayıf; arık. [DS]

silcik[2]**, -ği** [sil-cik] *{ağız} is.* Küçük dolu. [DS]

sildiren, [sildir-en] *{ağız} sf.* Seyrek; aralıklı. [DS]

sildirilme, [sil-dir-il-me] *is.* Sildirilmek eylemi.

sildirilmek, [sil-dir-il-mek] *edil. f. [-ir]* Sildirmek eylemi yapılmak; sildirmek eylemine konu olmak.

sildirme, [sil-dir-me] *is.* Sildirmek eylemi.

sildirmek, [sil-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Silmek eylemini yaptırmak; silmesine neden olmak.

sildirtme, [sil-dir-t-me] *is.* Sildirtmek eylemi.

sildirtmek, [sil-dir-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Silmek eylemini yaptırtmak; birisi aracılığıyla bir başkasının bir şeyi silmesi sağlanmak.

sile[1]**,** [sil-mek > sil-e سيله] *{OsT} {ağız} sf.* Ağzına kadar dolu; silme; lebaleb. [DS] ⊡ **sile sile,** *{ağız} Ağzına kadar dolu; tam dolu; lebaleb.* [DS]

sile[2]**,** [sile] *{ağız} is.* Bataklıkta çıkan bir ot. [DS]

sile[3]**,** [sile / sele / sere] *{ağız} is.* El açıkken, baş parmak ile işaret parmağı uçları arasındaki uzaklık; karışın dörtte üçü oranındadır. [DS]

sile[4]**,** [Yun. sikhla] *{ağız} is.* **1.** Berber tası. **2.** Derilerin işlenmesi sırasında içine yatırıldıkları harç kuyusu. [DS]

sileb, [? sileb] *{ağız} is.* Ölen kimsenin elbise ve malları. [DS]

silebçi, [sileb-çi] *{ağız} is.* Ölünün bıraktığı taşınır malları satın alan kimse. [DS]

silece, [Ar. selle => sele[1] > sile-ce] *{ağız} is.* Gübre taşımaya yarayan hasır kap. [DS]

silecek, -ği [sil-ecek] *is.* **1.** Silmeye, kurulamaya yarayan şey. **2.** Yıkandıktan sonra vücudu kurulamakta kullanılan büyük havlu; banyo havlusu; hamam takımı; havlu. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** Evlerde kapı önlerine konularak ayakkabıları temizlemekte kullanılan keçe vb.nden yapılma temizlik aracı; paspas. **4.** Taşıtların ön cam ile bazılarında arka cam ya da far camlarına düşen yağmur ve sıçrayan çamur damlalarını silmeye yarayan araç; cam sileceği; silgeç. **5.** *{ağız}* Baş örtüsü. [DS] **6.** *{ağız}* Bulaşık bezi, sünger vb. [DS] **7.** *{ağız}* Yazı tahtası silgisi. [DS] **8.** *{ağız}* Kurşun kalem silgisi; lastik silgi. [DS] **9.** *{ağız}* Tahıl ölçeğini doldurduktan sonra, ağzını sıyırarak tahılın fazlalıklarını atmaya yarayan düz tahta ya da demir çubuk veya çıta. [DS]

silek[1]**, -ği** [sil-mek > sil-ek] *{ağız} is.* **1.** Hamam takımı; havlu. **2.** Mendil. [DS]

silek[2]**, -ği** [sil-mek > sil-ik / sil-ek] *{ağız} sf.* İyi; temiz. [DS]

silek[3]**, -ği** [sil-ik / sil-ek] *{ağız} sf.* (Vida, burgu vb. için) aşınmış; dişleri silinmiş. [DS]

sileken, [sil-ek-ğen ? > sileken] *{ağız} is.* Salya. [DS]

sileks, [Fr. silex] *is.* Çakmak taşı.

silepçe, [? silepçe] *{ağız} is.* **1.** Leğen; el leğeni. **2.** İbrik. **3.** Bakır süzgeç; kevgir. [DS]

silepçek, -ği [silepçe-k] *{ağız} is.* El leğeni. [DS]

silesi, [sil-mek > sil-esi] *{ağız} sf.* Tam dolu; dolusu. [DS]

silesil, [sil-e+sil ?] *{ağız} sf.* Tam dolu. [DS]

silgeç, -ci [sil-geç] *is.* **1.** Taşıtların ön cam ile bazılarında arka cam ya da far camlarına düşen yağmur ve sıçrayan çamur damlalarını silmeye yarayan araç; cam sileceği; silecek. **2.** *{ağız}* Kurşunkalem silgisi. [DS] **3.** *{ağız}* Yazı tahtası silgisi. [DS] **4.** *{ağız}* Baş örtüsü. [DS] **5.** *{ağız}* Yıkanan kapları kurulamakta kullanılan bez; kurulama bezi. [DS] **6.** *{ağız}* Birdirbir oyunu. [DS]

silgi, [sil-gi] *is.* **1.** Kurşun kalem, mürekkepli kalem, daktilo vb. araçlarla yazılmış yazıları silmeye yarayan kauçuktan yapılma araç. **2.** Tebeşirle okul tahtalarına yazılan yazıları silmekte kullanılan keçe, sünger, bez vb. nesnelerden yapılma araç. **3.** Silecek. **4.** *tıp.* İlaç sürmek, içi boş organlardaki mukozanın pisliklerini temizlemek, yalancı zarları kaldırmak gibi amaçlarla kullanılan ucu pamuklu küçük çubuk. **5.** *{ağız}* Saman toplamaya yarayan bir araç. [DS] **6.** *{ağız}* Marangoz rendesi. [DS] **7.** *{ağız}* Fırça. [DS] **8.** *{ağız}* Hamam takımı; havlu. [DS] **9.** *{ağız}* Baş örtüsü; çarşaf. [DS]

silgiç, [sil-giç] *is.* **1.** Taşıtların ön cam ile bazılarında arka cam ya da far camlarına düşen yağmur ve sıçrayan çamur damlalarını silmeye yarayan araç; cam sileceği; silgeç; silecek. **2.** *{ağız}* Kurşunkalem silgisi; lastik. [DS] **3.** *{ağız}* Bulaşık bezi; paçavra. [DS]

silgileme, [sil-gi-le-me] *is.* **1.** Silgilemek eylemi. **2.** *tıp.* Doğal ya da patolojik bir boşluğu silgi ile temizleme işi. **3.** Laboratuarda incelenmek üzere patolojik bir üründen örnek alımı.

silgilemek, [sil-gi-le-me] *is.* **1.** Silgi ile temizlemek. **2.** *tıp.* Doğal ya da patolojik bir boşluğu silgi ile temizlemek. **3.** Laboratuarda incelenmek üzere patolojik bir üründen örnek almak.

silgilü, [silgi-lü] *{ağız} is.* Bohça. [DS]

silgin, [sil-gin] *{ağız} is.* Çukur yerlere rüzgâr sürüklemesi ile dolmuş kar yığını; sürgün. [DS]

sili[1]**,** [sil-ig > sil-i] *sf.* **1.** Cinsel ilişkide ahlak kurallarına bağlı olan; namuslu; arı; temiz; iffetli; dürüst. **2.** Cinsel ilişki açısından yasaklara uyan. **3.** *is.* Namus.

sili[2]**,** [sil-mek > silī / salı] *(sili:) {eT} is.* Mala. [DLT]

sili[3]**,** [sili] *is.* **1.** Atkı ipliklerinin arasına sıkıştırılmış renkli ipliklerle desen oluşturacak biçimde yünden düz dokunmuş olan kalın ve renkli yaygı; kilim. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız}* İyi dokunmuş halı. [DS] **3.** *{ağız}* Uzun entari. [DS]

sili[4]**,** [Far. sīlī سیلی] *{OsT} is.* **1.** Yüze vurulan şamar. **2.** *mecaz.* Bela; felaket. 🗗 **sîlî-hʸār,** *{OsT}* → sîlîhor.|| **sîlî-hor,** *{OsT} Tokat yiyen.*|| **sîlî-zen,** *{OsT} Tokat vuran.*

silican, [? silican / silcan] *{ağız} is.* Bir tür sarmaşık; silcan. [DS]

silice, [sili-ce] *{ağız} sf.* Temiz; tertemiz. [DS]

silici[1]**,** [sil-ici] *sf.* **1.** Silme işini yapan; silme işlevi gören; silen. **2.** Silme işinde kullanılan; silmeye, temizlemeye yarayan. **3.** *is.* Döşeme tahtalarını silip temizleyen, zımpara veya rende ile düzelten cilaya hazırlayan kimse. **4.** Torna tezgâhlarında sıvama işleri için kullanılan takım. **5.** Dokumacılıkta, tarak dişlerinin arasını temizlemekte kullanılan hava emmeli araç. **6.** Elektronik makinelerde yapılan bir işlemin sonucunu ortadan kaldırmaya yarayan tuş.

silici[2]**,** [sili-ci] *is.* **1.** Sili dokuyan kimse; kilimci. **2.** Kilim satıcısı.

siliç, -ci [siliç] *{ağız} sf.* Ezilmiş, yarısı yok olmuş. [DS]

siliçe, [sili-ce / sili-çe] *{ağız} sf.* Temiz; tertemiz. [DS]

silif, [Ar. tilf تلف [Tietze]] *{ağız} is.* Tortu. [DS]

silifki, [Ar. selef => selef-ki] *{ağız} sf.* Önceki; önceden; ilk kez. [DS]

silig, [sil-mek > sil-ig / sil-ik] *{eT} sf.* **1.** Arı; temiz; pak. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB] **2.** Bakire .[EUTS] [Gabain] **3.** İnce; yakışıklı; tatlı dilli. [DLT] [KB]

siliglik, [sil-mek > sil-ig > sil-ig-lik] *{eT} is.* **1.** Temizlik. [KB] **2.** Tatlı dillilik; incelik. [KB]

silih, [Ar. silih سلح] *{OsT}is.* Silah. 🗗 **silih-dār,** *{OsT}* → silahtar.|| **silih-şōr,** *{OsT}* → silahşör.

silik[1]**,** [sil-mek > sil-ig / sil-ik] *{eT} sf.* **1.** Arı; temiz; pak. [EUTS] **2.** Bakire. [EUTS] **3.** *{ağız}* Uysal. [DS]

silik[2]**, -ği** [sil-mek > sil-ik] *sf.* **1.** (Yazı, çizgi ve şekiller için) silinmiş, bozulmuş olan; okunamaz duruma gelmiş olan. **2.** Aşındığı veya silindiği için iyice belli olmayan. **3.** Etkileyici ve güçlü bir kişiliğe sahip olmayan; sıradan. **4.** *{ağız}* (Kişi için) saygınlığını yitirmiş; onursuz; şerefsiz. [DS] **5.** *{ağız}* (Kadın için) hoppa; ahlaksız. [DS] **6.** *{ağız}* (Kişi için) şımarık. [DS] **7.** *{ağız}* Sapık.[DS] **8.** *{ağız}* Geveze. [DS] **9.** *{ağız}* Sönük. [DS] **10.** Beceriksiz. *{ağız}* [DS]

silik[3]**, -ği** [sil-mek > sil-ik] *{ağız} is.* **1.** Karlı tepelerde rüzgârın sürüklemesi sonucu açılan yerler. **2.** Kar dolarak dümdüz görünen çukurlar. **3.** Ağaçsız, çıplak yer. [DS]

silik[4]**, -ği** [sil-mek > sil-ik] *{ağız} is.* Taze fasulye kurusu. [DS]

silik[5]**, -ği** [? silik] *{ağız} is.* Kız kardeş; hemşire. [DS]

silik[6]**, -ği** [? silik] *{ağız} is.* Yüz; çehre; surat. [DS]

silik[7]**, -ği** [ıs-lık / sık-lık / si-lik] *{ağız} is.* **1.** Islık. **2.** Düdük. [DS]

silikat, [Fr. silicate] *is.* **1.** *kim.* Silisik asidin tuzu veya esteri. **2.** *min.* Merkezde bir silisyum, köşelerinde birer oksijen atomunun yer aldığı dört yüzlü elementsel ögelerden oluşan, başkalaşım ve magmatik kayaçların temel bileşenini meydana getiren, cam ve inşaat sanayiinde yaygın olarak kullanılan minerallerin genel adı.🗗 **silikat asidi,** *Silisik asit.*

silikatlama, [silikat-la-ma] *is.* **1.** Odun ve kireç taşı gibi bazı yumuşak maddelerin çürümesini önlemek, dayanıklılık kazandırmak amacıyla silikat katma işlemi. **2.** Korumak amacıyla yumurtaları sodyum silikat çözeltisine daldırma işlemi. **3.** Sızdırmazlık sağlamak amacıyla bir harcın, bir betonun veya taşın kuru yüzeyini sıcak bir sodyum silikat veya potasyum silikat çözeltisi ile işleme.

silikatlamak, [silikat-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Silikat çözeltisi ile işleme tabi tutmak; silikat uygulamak.

silikatlaşma, [silikat-laş-ma] *is.* **1.** Silikatlaşmak eylemi. **2.** Silikata dönüşme; silikat durumuna gelme. **3.** Bir oksidin silisle birleşerek silikat durumuna dönüşmesi.

silikatlaşmak, [silikat-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Silikat durumuna gelmek; silikata dönüşmek.

silikatlaşmış, [silikat-la-ş-mış] *sf.* (Baz için) silisle birleşerek silikat durumuna gelmiş olan.

silikatoz, [Fr. silicatose] *is. tıp.* Silikatça zengin tozların solunum yoluyla alınması sonucu meydana gelen akciğer hastalığı.

siliklemek, [silik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kar çukurları doldurarak düzlemek. [DS]

silikleşme, [silik-le-ş-me] *is.* Silikleşmek eylemi.

silikleşmek, [silik-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Silik duruma gelmek; seçilemez duruma gelmek.

siliklik,-ği [silik-lik] *is.* Silik olma durumu; silik olan şeyin niteliği.

siliko-, [Fr. silico-] *ek.* Bir bileşikte silisyum bulunduğunu belirten Fransızca ön ek.

silikon, [Fr. silicone] *is. kim.* **1.** R-SiO-R' genel formülündeki ketonların genel adı. **2.** İskeletinde karbon yerine silisyum atomları yer alan, ısıya, kimyasal etkenlere karşı dayanıklı, yalıtkan sentetik birleşiklerin genel adı.

silikotermi, [Fr. silicothermie] *is.* Ateşe dayanıklı metaller elde etmek amacıyla bir metali silisyum ile tepkimeye sokma işlemi.

silikoz, [Fr. silicose] *is. tıp.* Silisyum tozlarının sürekli solunması sonucu akciğer dokusunun sertleşmesine yol açan meslek hastalığı.

sililik,-ği [sili-lik] *is.* **1.** Sili olma durumu; temizlik; saflık; arılık. **2.** Cinsel ilişkide ahlak kurallarına bağlılık namusluluk; temizlik; iffetli olma; dürüstlük. **3.** Cinsel ilişki açısından yasaklara uyma durumu. **4.** *mecaz.* Namus; iffet.

silim, [sil-im] *{ağız} sf.* **1.** Uyuşuk. **2.** Yemek seçen; boğazsız. [DS]

silimek, [sil-mek > sil-ī-mek] *(sili:mek) {eT} dönşl. f. [-r]* Arınmak; temizlenmek; paklanmak. [EUTS]

silimli, [silim-li] *{ağız} sf.* Süslü. [DS]

silimsek, -ği [silim-sek] *{ağız} sf.* Yemek seçen. [DS]

silimsi[1], [silim-si] *{ağız} sf.* **1.** Yemek seçen; iştahsız. **2.** (Kişi için) temiz; titiz. [DS]

silimsi[2], [silimsi] *{ağız} is.* Turşu suyu, ekmek ve sarımsakla yapılan bir yemek. [DS]

silinç, -ci [? silinç] *{ağız} is.* → silbiç. [DS]

silindir, [Yun. kylindros / Lat. cylindrus > Fr. cylindre] *is.* **1.** Birbirine paralel iki yüzey arasında bir doğrultuya paralel ve bu doğrultuyu eksen kabul eden doğrunun geometrik yerinin sınırladığı cisim; silindirik bir yüzey ile bu yüzeyin ana doğrularını kesen iki paralel düzlem tarafından sınırlanan cisim. **2.** Yol vb. yapımı sırasında toprağı sıkıştırmakta kullanılan, çoğunlukla motorlu bir taşıta kurulu ağır metal tekerleklerden meydana gelen araç. **3.** Buharlı ve motorlu taşıtlarla aynı sistemle çalışan çeşitli makinelerde, içinde hareketi sağlayan pistonun gidip geldiği daire kesitli boru. **4.** Kâğıt fabrikaları ile dokuma makinelerinde kullanılan merdanelere verilen isim. **5.** *sf.* silindir biçiminde olan; silindire benzeyen. ◻ **silindir çiçeği,** *{ağız} Hatmi.* [DS]|| **silindir eksen,** *Akson.*|| **silindir gibi ezip geçmek,** *Kendisinden daha zayıf olan bir kimseyi maddî veya manevi olarak yıkmak.*|| **silindir kalıplama,** *Silindir arasından geçirerek üretme işlemi.*|| **silindir makinesi,** *{ağız} Sepicilikte köseleyi sıkıştırıp parlatmakta kullanılan araç.* [DS]|| **silindir şapka,** *Fötr şapka.*|| **silindir yağı,** *Buhar makinelerinin valf ve silindirlerini yağlamakta kullanılan, yüksek kayganlık ve bağlanma dereceli, tutuşma sıcaklığı çok yüksek bir tür yağlama yağı.*

silindiraj, [Fr. cylindrage] *is.* Bir şeyin üzerinden silindir geçirme işlemi; silindirleme.

silindirik, -ği [Fr. cylindrique] *sf.* Silindir biçiminde olan; silindirsel.

silindirleme, [silidir-le-me] *is.* **1.** Silindirlemek eylemi. **2.** Bir şeyin üzerinden silindir geçirme.

silindirlemek, [silindir-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Çeşitli amaçlarla bir şeyin üzerinden silindir geçirmek. **2.** Sıkıştırılmış kaşların arasına dolgu maddeleri döküp üzerinden silindir geçirerek sertleştirmek. **3.** Sert bir deriyi yumuşatmak ve kolay işlenmesini sağlamak amacıyla ağır silindirden geçirmek.

silindirli, [silindir-li] *sf.* **1.** Silindiri bulunan. **2.** (Oto için) belirtilen miktarda silindiri bulunan.

silindirsel, [silindir-sel] *sf.* **1.** Silindirle ilgili. **2.** Silindir biçiminde olan; silindirik. ◻ **silindirsel epitelyum,** *anat. Solunum, sindirim yolları ile salgı bezi ve kanallarını kaplayan mukozalarda olduğu gibi silindir biçiminde hücrelerden oluşan epitelyum.*|| **silindirsel yüzey,** *Silindir.*

silinecek, -ği [sil-in-ecek] *{ağız} is.* Hamam havlusu. [DS]

siliniş, [sil-in-iş] *is.* Silinmek eylemi veya biçimi.

silinme, [sil-in-me] *is.* **1.** Silinmek eylemi. **2.** *dbl.* Bir sesin, bir cümle ögesinin söylenmez oluşu; atılması. **3.** Doğumun başlangıcında döl yatağı boyunun git gide kısalması. **4.** *psikol.* Pekiştirilmesi kesilmiş bir şartlı tepkinin ortadan kalkması durumu.

silinmek, [sil-in-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Silmek eylemi yapılmak; silmek eylemine uğramak; silmek işine konu olmak. **2.** Kurulanmak. **3.** Net olarak görünemeyecek biçimde seçilemez olmak; silikleşmek. **4.** *dönşl. f.* Kendi kendini silmek; temizlenmek. **5.** Islak veya sabunlu bir bezle kendi kendini silerek temizlenmek. **6.** *mecaz.* Gözden kaybolmak; görünmemek; yok olmak. **7.** Yok olup gitmek; unutulmak; canlılığını, güncelliğini yitirmek. ◻ **silinip gitmek,** *Yok olmak; unutulmak; güncelliğini yitirmek.*

silinti[1], [sil-in-ti] *is.* **1.** Silmek eylemi sonucunda ortaya çıkan durum. **2.** Silinmiş olan bir yazının yerinde kalan belli belirsiz iz.

silinti[2], [sel+in-di] *{ağız} is.* Selin getirdiği ağaç, kütük vb. [DS]

silis, [Lat. silex *(çakmak taşı)* > Fr. silice] *is.* Minerallerin pek çoğunda bulunan doğal oksijenli silisyum; SiO_2. ◻ **silis camı,** *Kuvarsın eritilmesiyle üretilen laboratuar araç gereci ve ampul camı yapımında kullanılan camdan daha saydam madde.*

silisçil, [silis-çil] *sf. bot.* (Bitki için) tamamen silisli topraklarda yetişen.

silisik, -ği [Fr. silicique] *sf.* (Asit için) silisten elde edilen. ◻ **silisik asit,** *Silisten elde edilen ve kendi başına elde edilemeyen kararsız asit; silikat asidi.*

silisil, [Fr. cilicyle] *is. kim.* SiO- formülünde iki değerli kök.

silisit, -di [Fr. cilicide] *is. min.* Birleşiminde silis bulunan minerallerin genel adı.

silisiz, [sili-siz] *sf.* Cinsel ilişki açısından yasalara ve ahlak kurallarına uymayan; namusunu korumayan; iffetten yoksun olan; namussuz; iffetsiz.

silisizlik,-ği [sili-siz-lik] *is.* Cinsel ilişki açısından yasalara ve ahlak kurallarına uymama durumu; namusunu korumama; iffetten yoksun olma; namussuzluk; iffetsizlik.

silisleşme, [silis-le-ş-me] *is.* **1.** Silis durumuna gelme. **2.** Kayaların, opal, kadıköytaşı gibi kısmen veya tamamen silis grubundan mineraller haline dönüşmesi.

silisli, [silis-li] *sf.* İçinde veya birleşiminde silis bulunan. ◘ **silisli çelik,** *Manyetik geçirgenliği yüksek, yüzde olarak 96,2 demir, 3,4 silisyum, 0,32 manganez ile çok az miktarda karbon, kükürt, fosfor bulunan özel çelik.*

silisseven, [silis+ sev-en] *sf.* (Bitki için) kartallı eğrelti otu, kestane gibi silisli topraklarda yetişen.

silistre, [Yun. syrigma / syrinks *(ıslık, düdük)*] *is. dnz.* **1.** Hoparlörlerin yaygınlaşmasından önce personeli toplamak, belirli konularda emir vermekte kullanılan düdük. **2.** Gemiye giren veya çıkan yüksek rütbeli subayı selamlamak amacıyla kullanılan düdük.

silisyum, [Fr. silicium] *kıs. kim.* Atom numarası 14, atom ağırlığı 28,89, biçimsiz yoğunluğu 2,35, billurlaşmış yoğunluğu 2,5 olan 2000°C'de ergiyen, çok sert, doğada oksijenden sonra en çok bulunan, pek çok birleşiğin yapısında bulunan ametaller grubundan, yer kabuğunun yüzde yirmi sekizini oluşturan bir element; kimyasal sembolü: Si.

silisyumlu, [silisyum-lu] *sf.* Birleşiminde silisyum bulunan. ◘ **silisyumlu çelik,** *Silisli çelik.*

siliş, [sil-iş] *is.* Silmek eylemi veya biçimi.

silk[1], [Ar. silk سلك] *{OsT} is.* **1.** İnci, boncuk, tespih dizilen iplik. **2.** Sıra; dizi. **3.** *mecaz.* Tertip. **4.** *mecaz.* Tutulan yol; meslek. ◘ **silk-i askerî,** *{OsT} Askerlik mesleği.*‖ **silk-i leâlî,** *{OsT} İnci dizisi.*

silk[2], [Ar. silḳ سلق] *{OsT} {ağız} is. bot.* Pancar. [DS]

silke, [? silke] *{ağız} is.* Kaynatılmış buğday, nohut vb. tahıllar. [DS]

silkecek, -ği [sil-mek > silk-ecek] *{ağız} is.* Kül tablası. [DS]

silkeleme, [silk-ele-me] *is.* Silkelemek eylemi.

silkelemek, [silk-ele-mek] *gçl. f. [-l(i)-yor]* **1.** Bir şeyin üzerindekileri dökmek, düşürmek veya kaydırmak için art arda sallamak, hafifçe silkmek. **2.** (Kişi için) kuvvetli biçimde sarsmak. **3.** *mecaz.* Yük olan veya yük sayılan bir kimsenin sorumluluğunu üstünden atmak. **4.** *mecaz.* (Kişi veya topluluk için) toparlanması için uyarmak; bu yönde etkilemek; sarsmak.

silkelenme, [silk-ele-n-me] *is.* Silkelenmek işi.

silkelenmek, [silk-ele-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Silkeleme eylemi uygulanmak; silkelemek eylemine konu olmak. **2.** *dönşl. f.* Üzerine yapışmış bulanan toz, yaprak vb. şeyleri dökmek için vücudunu veya bir organını sarsmak; ani bir hareketle vücudu sarsmak; silkinmek. **3.** *mecaz.* Kötü bir durumdan kurtulmak için kendini toplamak, atağa geçmek; kendine gelmek için özel çaba harcamak; uyuşukluğu üzerinden atmak; silkinmek.

silkeleyiş, [silk-ele-y-iş] *is.* Silkelemek eylemi veya biçimi.

silkermek, [silk-mek > silk-er-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Ağaçtan meyve düşürmek; silkmek. [DS]

silketmek, [silk-mek > silk-et-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* (Ağaçtaki meyveleri veya yaprakları) sallayarak dökmek; silkmek. [DS]

silki[1], [silk-i] *is.* Uykuda iken sıçrama.

silki[2], [sil-mek > sil-gi / sil-ki] *{ağız} is.* Hamam takımı; havlu. [DS]

silkik[1], **-ği** [silk-ik ?] *{ağız} sf.* İşsiz güçsüz; boş; tembel. [DS]

silkik[2], **-ği** [silk-ik] *{ağız} is.* Suyu çabuk süzen bitek toprak. [DS]

silkim, [silk-mek > silk-im] *{eT} sf.* **1.** Zangırdak; titrek. **2.** *"Sünepe"* anlamına gelen *"silkim sepük"* ikilemesinde geçer. [KB]

silkimek, [silki-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Azalmak; hafiflemek. [DS]

silkindirme, [silk-in-dir-me] *is.* Silkindirmek eylemi.

silkindirmek, [silk-in-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Silkinmek eylemini yaptırmak; silkinmesini sağlamak.

silkiniş, [silk-in-iş] *is.* Silkinmek eylemi ve biçimi.

silkinme, [silk-in-me] *is.* Silkinmek eylemi.

silkinmek, [silk-in-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kendi kendini silkmek; toz topraktan arındırmak için üstünü silkmek; üstündekileri dökmek; silkelenmek. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** Üzerinde bulunan toz, yaprak, tüy vb. şeyleri düşürmek için vücudunu veya bir organını sarsmak. **3.** Ani bir hareketle vücudu sarsılmak; birdenbire vücudunu oynatarak sarsılmak. **4.** *mecaz.* Kendisine sıkıntı veren bir durumdan kurtulmak için çaba göstermek; gözle görülür bir şekilde iyiye gitmek; kendine gelmek.

silkinmek, [silk-mek > silk-in-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Silkinmek; ürpermek. [DLT]

silkinti, [silk-mek > silk-inti سلكندى] *is.* **1.** Ürkme sonucu oluşan vücut sarsıntısı; ürkerek sıçrama. **2.** *bot.* Bitkilerde çiçek düşürme durumu. **3.** *{OsT}* Çöplüğe atılacak şey; süprüntü.

silkme, [silk-me] *is.* **1.** Silkmek eylemi. **2.** Çeşitli sebzelerin kıyma, parça veya kuşbaşı et ile pişirilmesi ile yapılan yemek. **3.** *{ağız}* Bulgurla pişirilen ve üstüne yoğurt dökerek yenen bir tür ot yemeği. [DS] **4.** Bir şeklin veya yazının bir yüzey üzerine toz dökülmek suretiyle yapılan kopyalama usulü. **5.** *spor.* Halterde bir kaldırış şekli. **6.** *spor.* Güreşte

alttaki oyuncunun, kendisine uygulanan oyunu bir karşı oyunla bozarak üstündeki rakibini altına alması. ◘ **silkme kalıbı,** *Bir yere kopyalanacak resim ya da yazının kâğıda kopyalanarak iğneyle delinen örneği.*|| **silkme kesesi,** *Silkme yapmak için kömür tozu konulan kese.*|| **silkme tozu,** *Silkme yapmakta kullanılan söğüt kömürü tozu.*

silkmek, [sil-mek > sil-ik > sil(i)k-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** Üzerindeki toz, yaprak, kıl vb. şeyleri düşürmek amacıyla bir şeyi kuvvetle sallamak, çırpmak veya sarsmak. *{eT} (aynı)* [DLT] [Gabain] [EUTS]. **2.** Güçlü ve ani hareketle sarsmak; sarsmak. **3.** Ağaçtan meyve toplamak amacıyla dibine düşürmek. ◘ **silkip atmak,** *Bir kimse ile bütün ilişkileri keserek uzaklaşmak.*

silktirme, [silk-tir-me] *is.* Silktirmek eylemi.

silktirmek, [silk-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Silkmek eylemini birine yaptırmak; birinin bir şeyi silkmesini sağlamak.

silktürmek, [silk-mek > silk-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* (Org, saz vb. çalgılar için) titreşmek suretiyle öttürmek; ses verdirmek. [EUTS]

sille[1], [Far. sīlī / sīla سلی] *{OsT} is.* **1.** Açık elin iç tarafı ile yapılan vuruş; tokat. **2.** Yüze şiddetle çarpan rüzgâr, yağmur, su vb. darbesi. **3.** Felaket; bela. ◘ **sille komak,** *{OsT} Tokat vurmak.*|| **sille sedeme,** *{eAT} Sille tokat.*|| **sille tokat,** *Döverek; döve döve.*

sille[2], [? sille] *{ağız} is.* Baklagillerden burçağa benzer bir bitki. [DS]

sille[3], [? sille] *{ağız} is.* Semerin üzengi yerine gelen ve yük sararken yükün altına gelen ip. [DS]

sille[4], [? sille] *{ağız} is.* Sepicilerin deri ıslattıkları su dolu çukur. [DS]

sillem, [? sillem] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

sillenmek[1], [sil-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Salyalanmak. [DS]

sillenmek[2], [sil-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kuşkulanmak. [DS]

silli, [Ar. sill > sillī سلی] *(silli:) {OsT} sf.* Verem ile ilgili.

silli[1], [silli] *{ağız} is.* Çömlek. [DS] ◘ **silli sitirli,** *{ağız} (Kadın için) kapalı, düzenli ve temiz.* [DS]

silli[2], [sil-li] *{ağız} sf.* Salyalı. [DS]

sillik, -ği [sil-lik] *{ağız} is.* Ahır. [DS]

sillos, [Yun. sillos] *is. ed.* Bir düşünceyi, bir kişiyi alaya alan bir tür yergi şiiri.

silm, [Ar. silm سلم] *{OsT} is.* Barışıklık; barış; asayiş.

silme[1], [sil-mek > sil-me سلمه] *is.* **1.** Silmek eylemi. **2.** Bina, mobilya vb.nde süs amacı güden doğrusal oyuk ve çıkıntılara verilen ad. **3.** Yeniden kullanmak üzere bir manyetik kayıt ortamındaki izleri yok etme; bir bellekteki bilgileri ortadan kaldırma. **4.** *dbl.* Üretici dilbilgisinde, bir cümle oluşturucusunun bir dönüşüm sırasında ortadan kalkmasına yol açan işlem. *Çocuk, kendisinin çikolata almasını istiyor. > Çocuk çikolata almak istiyor.* **5.** Derinin daha iyi oksijen almasını sağlamak için yüzeydeki ölü hücrelerin kaldırılmasını sağlayan cilt temizliği. **6.** *{ağız}* Sekiz okkalık tahıl ölçeği. [DS] **7.** *{ağız}* Bir tutuşta biçilen ekin; tutam. [DS] **8.** *{ağız}* Bebeklerin ağzında görülen bir hastalık. [DS] **9.** *sf.* Ağzına kadar doldurulmuş olan. *{ağız} (aynı)* [DS] **10.** Temizlenmiş; düzeltilmiş; rendelenmiş. **11.** *{ağız}* Temiz. [DS] **12.** *zf.* Baştan sona; tamamıyla; sıvama. ◘ **silme açma,** *Bir silmeyi yontma.*|| **silme çekme,** *Ahşap ya da sacda silme profili oluşturma.*|| **silme doldurmak,** *{ağız} Ağzına kadar doldurmak.* [DS]|| **silme dolu,** *{OsT} Ağzına kadar dolu; lebalep.*|| **silme güverte,** *dz. Köşk, kasara ve kıç güvertesi gibi kısımları bulunmayan gemi.*|| **silme kalemi,** *Taş ustalarının silmeleri yontmakta kullandıkları kalem.*|| **silme makinesi,** *1. Mermerde silme açarak kesmeye yarayan, biri sabit diğeri hareketli iki başlığı bulunan makine. 2. Perdah makinesi.*|| **silme silecek,** *{ağız} Ağzına kadar dolu; lebalep.* [DS]|| **silme tahtası,** *Ölçeğe tahıl doldurulduktan sonra üzerindeki yığını alarak ölçüyü tamamlamaya yarayan düzgün tahta parçası.*

silme[2], [sil-me] *{ağız} is.* Geçici olarak ipten yapılan üzengi. [DS]

silmece, [sil-me-ce] *zf.* Ağzına kadar dolu olarak; tam dolu.

silmek[1], [sil-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** Bir şeyin üzerinde bulunan ıslaklığı kuru bir bez ve benzer bir şey ile emdirmek için hafifçe sürterek almak; kurulamak. **2.** Bir şeyin üzerinde bulunan toz, kir vb. şeyleri ıslak ya da nemli bir bezle temizlemek; tozundan kirinden arındırmak. *{eT} (aynı)* **3.** (Yazı vb. için) üzerini sert bir şeyle sürterek ya da çizerek yok etmek. **4.** (Yazı vb. için) üzerini çizerek yok saymak; iptal etmek. **5.** *mecaz.* Büyük bir üstünlük sağlayarak o anda başarılı sayılan birini ikinci plana itmek. **6.** (Kayıtlı bir şey için) ortadan kaldırmak; yok etmek. **7.** Metallerin yüzeyinde bulunan pürüzleri bir silici ile gidererek parlatmak. **8.** *{ağız}* Tahtanın pürüzlerini rende ile gidermek. [DS] **9.** *{eT}* Ovmak, ovalamak. **10.** *{eT}* Bir şeyle sürterek temizlemek. **11.** *{eT}* Sıvamak. **12.** *{eT}* Masaj yapmak. **13.** *{eT}* Okşamak. [Clauson] ◘ **sil baştan,** *Büyük emek ve çabalarla meydana getirilen bir şeyi yok sayarak onun yeni baştan yapmaya yönelme.*|| **silip süpürmek,** *1. Tamamıyla temizlemek; ortadan kaldırmak; yok etmek; izini bile bırakmamak; bitirmek. 2. (Yemek için) hepsini yemek; bitirmek. 3. Ne var ne yoksa alıp götürmek.*

silmek[2], [silk-mek > sil-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Silkmek. [DS]

silmeli, [sil-me-li] *sf.* **1.** Silmesi bulunan. **2.** Silmeler-

le süslenmiş olan. ◻ **silmeli sütun,** *Belli bir yüksekliğe kadar yivlerini dolduran çıkıntılı silmelerle süslü olan sütun.*

silmiç, -ci [? silmiç] *{ağız} is.* → silbiç. [DS]

silniç, -ci [? silniç] *{ağız} is.* → silbiç. [DS]

silo, [Yun. siros / Lat. sirus > Fr. / İng. silo] *(si'lo) is.* **1.** Ürünler üstten doldurulup alttan alınabilecek biçimde imal edilmiş, çok miktarda tahılı saklamakta kullanılan dikey silindir biçiminde ambarlar topluluğu. **2.** Ürünleri saklamak için yere kazılan çukur. **3.** Yeşil yem bitkilerini saklamakta kullanılan dikey yapı. **4.** Hayvan yemlerinin iyice sıkıştırılarak üzeri hava geçirmez bir örtü ile örtülerek yığıldığı yer.

silolama, [silo-la-ma] *is.* Silolamak eylemi.

silolamak, [silo-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Tarım ürünleri için) siloya koyarak saklamak.

silpiç, -ci [silbiç / silbinç > silpiç] *{ağız} is.* **1.** Dokunınca pis koku çıkaran bir böcek. **2.** Pis, kirli kadın. [DS]

silsile, [Ar. silsile *(zincir)* سلسلة] *{OsT} is.* **1.** Zincir. **2.** En yukarıdan aşağıya doğru derece derece sıralanma; düzenlenme. **3.** Birbirine bağlı ya da ilgili şeylerin yan yana gelerek oluşturdukları dizi; sıra. **4.** Bir ailenin, bilinen en eski atasından itibaren yaşayan son torununa kadar uzanan sırası; aile soy ağacı; şecere. **5.** *coğ.* Sıradağ. **6.** *mat.* Dizi; seri. ◻ **silsile-i adediye-i mütenākısa,** *{OsT} mat. Azalan aritmetik dizi.*|| **silsile-i adediye-i mütezāyide,** *{OsT} mat. Artan aritmetik dizi.*|| **silsile-i ale'l-vilā,** *{OsT} mat. Dizi; seri.*|| **silsile-i cibal,** *{OsT} coğ. Dağ sırası; sıradağ.*|| **silsile-i hātırāt,** *{OsT} Anılar dizisi.*|| **silsile-i inkılābat,** *{OsT} Değişimler zinciri.*|| **silsile-i merātib,** *{OsT} Devlet memurlarının derece ve altlık üstlük durumlarını belirlemekte kullanılan düzenleme.*|| **silsile-i mütekarib,** *{OsT} mat. Yakınsak dizi.*|| **silsile-i nukat,** *{OsT} mat. Noktalar dizisi.*|| **silsile-i vekāyi,** *{OsT} Olaylar dizisi.*|| **silsiletü'z-zeheb,** *{OsT} 1. Altın dizisi. 2. tasvf. Şiî mezhebinde on iki imama duyulan sevgi ve tasdik ifadesi.*

silsilename, [Ar. silsile + Far. -nāme سلسله نامه] *(silsilena:me) {OsT} is.* Bilinen en eski atadan başlayarak bugüne kadar uzanan aynı kökten gelme aile bireylerinin yazılı olduğu defter; bir kimsenin soyunu gösteren çizelge; soy cetveli; soy ağacı.

silta, [Ar. silṭa سلطه] *{OsT} is.* Şilte.

silte, [Ar. şilta => şilte / silte] *{ağız} is.* **1.** Minder. **2.** Kapsız yorgan; şilte. [DS]

siltelemek, [silk-ele-mek > siltele-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)yor]* **1.** Tencereyi sallayarak pişmekte olan yemeğin altını üstüne getirmek. **2.** Silkelemek. [DS]

siltemek, [silk-mek >silk-e-mek ? >silte-mek سلتمك] *gçsz. f. [-r]* **1.** *{eAT}* Hareket etmek. **2.** *{eAT}* Sıçramak; silkinmek. **3.** *{ağız}* Darılmak; kızmak. [DS] **4.** *{ağız} gçl. f.* Silkelemek. [DS]

siltenmek, [silk-en-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Silkelenmek. [DS]

siluet, [Fr. Etienne de Silhouette *(Fransız maliyeci - 1709-1767) aldığı tedbirlerle soyluların pahalı portre yaptırmaları yerine daha ucuz gölge çizim yaptırmaları yüzünden] is.* **1.** Bir cismin, bir zemin üzerine yansıyan ve ayrıntıları belli olmayan, sadece dış çizgilerinin gerçek görüntüsü. **2.** Vücudun genel görünümü; genel biçimi. **3.** *res.* Makasla siyah kâğıttan kesilerek açık renk bir zemin üzerine yapıştırılan profilden portre.

siluk, -ğu [sı / si *(yans.)* > si-luk / sık-lık] *{ağız} is.* **1.** Islık. **2.** Hafif esen sabah yeli. [DS] ◻ **siluk etmek,** *{ağız} Islık çalmak.* [DS]

silüryen, [İng. silures *(İngiltere'de eskiden yaşamış bir halk)* > Fr. silurien] *is. jeol.* Dört yüz ile üç yüz milyon yıl arasında süren ve birinci zamanın Kambriyen ve Devonyen arasında kalan üçüncü dönemi.

silyan, [? silyan] *{ağız} is.* Ağacın budaksız ve düz yanı. [DS]

silyon, [İt. signal] *is. dz.* Denizdeki çatışmayı önlemek amacıyla gemilerin gün batımından gün doğumuna kadar direklerinde taşımak zorunda oldukları beyaz ışıklı seyir feneri.

sim[1], [sam / sim / som / söm *(yans.)*] *is.* Kızarak homurdanmayı, söylenmeyi, surat asmayı, bu biçimde ve homurdanarak yemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *sim-ir-mek* ◻ **sim sim,** *{ağız} Yavaş yavaş; sessizce.* [DS]

sim[2], [Sansk. sīmā] *(si:m) {eT} is.* Sınır; hudut. [EUTS]

sim[3], [Çin. sin] *{eT} is.* Eski Türk takviminde, on iki hayvan adı ile anılan yılların her biri ile eşlenerek gidilmek suretiyle bir çağı (60 yılı) oluşturan şipkan (on boy) adı verilen dairelerinden sekizincisinin adı.

sim[4], [Ar. sime *(alamet)* => sim] *{ağız} is.* **1.** İşaret; sembol, *(1935).* **2.** El, kol veya yüzle yapılan davranış. [DS]

sim[5], [Far. sīm سیم] *(si:m) {OsT} is.* **1.** Gümüş. **2.** Gümüş benzeri metal eşya. **3.** İpek veya pamuk ipliği üzerine ince yassı metal teller sarılmak suretiyle üretilen ve kumaş işlemede kullanılan iplik. **4.** *{ağız}* Demir tel. [DS] **5.** *sf.* Gümüşten yapılma. **6.** *mecaz.* Gümüş gibi beyaz ve parlak. ◻ **sîm-āb,** *{OsT} 1. Gümüş su. 2. Cıva.*|| **sîm-akçe,** *{OsT} Gümüş para.*|| **sim eleği,** *{ağız} İnce tel elek.* [DS]|| **sîm-endūd,** *{OsT} Gümüş kaplama; gümüş kaplı.*|| **sîm ınecidiye,** *{OsT} Gümüş mecidiyelere verilen ad.*|| **sîm-reng,** *{OsT} Beyaz ve parlak.*|| **sîm sakalar,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, sarayda çalı-*

şan sucularından suyu gümüş kaplarda taşıyan sakalara verilen ad. || **sîm-ten,** *{OsT} Cildi beyaz ve pürüzsüz olan.* || **sîm ü zer,** *{OsT} Gümüş ve altın.*

sim[6], [sim] *{ağız} is. bot.* Nergis. [DS]

sima[1], [Ar. sīmā سيما] *(si:ma:) {OsT} is.* **1.** Yüz; çehre; beniz. **2.** Kişi; insan; kimse; tip.

sima[2], **-aı** [Ar. simāʿ سماع] *(sima:) {OsT} is.* **1.** Müzik aleti dinleme. **2.** Çalgılı tören; saz çalınan müzikli tören. 🗗 **sima kaydı,** *El yazmalarında, kitabı kopya eden kişinin yazdıklarını kitabın yazarına okuduğunu ve yazarın da bunu dinlediğini gösteren kayıt.*

sima[3], [Fr. **si**lisyum + **ma**gnezyum] *kısalt.* Yer kabuğunun saymaca olarak silisyum, magnezyum ve demir oksitlerinden oluştuğu kabul edilen orta derinlikteki tabakası.

simab, [Far. sim *(gümüş)* + āb *(su)* سيماب] *{OsT} is. kim.* Cıva.

simafor, [Yun. sema *(işaret)* + phoros *(taşıyıcı)* > Fr. sémaphore] *is. dz.* → semafor.

simah, [Ar. semāḫ سماخ] *{ağız} is.* Düğün eğlencesi yapılan yer. [DS]

simak, -ki [Ar. simāk سماك] *(sima:k) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi yükseltecek, kaldıracak araç. **2.** Balıklar. 🗗 **simāk-i a'zel,** *{OsT} gök b. Başak burcundaki en parlak yıldızın adı; Alfa Virgo.* || **simāk-ı rāmih,** *{OsT} gök b. Çoban takım yıldızının en parlak yıldızı; Arcturus; Alfa Boötes.*

simakân, [Ar. simākān سماكان] *(sima:kâ:n) {OsT} is. gök b.* Alfa Vigro ve Alfa Boötes yıldızlarının her ikisine birden verilen ad.

simamlanmak, [simam-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yaltaklanmak. [DS]

simar, [Ar. semer *(meyve)* > simār سمار] *(sima:r) {OsT} is.* Meyveler; yemişler; sebzeler. 🗗 **simār-ı bakliye,** *{OsT} bot. Baklagillerin meyveleri.* || **simār-ı cerābiye,** *{OsT} bot. Sert kabuklu meyveler.* || **simār-ı harnübiye,** *{OsT} bot. Keçi boynuzu vb. çok çekirdekli meyveler.* || **simār-ı hayvāniye,** *{OsT} bot. Tek hücreli ve yuvarlak bir çizgi üzerinde açılan meyveler.* || **simār-ı mücenaha,** *{OsT} bot. Tek tohumlu kanatlı meyveler.* || **simār-ı mültesika,** *{OsT} İç içe bir çok yapraktan oluşan sebze.* || **simār-ı nevāiye,** *{OsT} Çok çekirdekli meyveler.* || **simār-ı tuffāhiye,** *{OsT} Elma türü meyveler.*

-simat, [Ar. -simāt سمات -] *(sima:t) {OsT} son ek. "Damgaları, işaretleri ... olan"* anlamında birleşik sıfatlar yapan Arapça son ek. *Fazilet-simāt (belirtisi fazilet olan)*

simat[1], **-tı** [Ar. simāṭ سماط] *(sima:t) {OsT} is.* **1.** Yemek masası; sofra. **2.** Sofradaki yiyecek ve içeceklerin tümü. **3.** Yemek; ziyafet. **4.** *{ağız}* Anadolu'nun bazı yörelerinde paça gününe verilen ad. [DS] **5.** *{ağız}* Düğün yapılan yer. [DS]

simat[2], **-ti** [Ar. sime > simāt سمات] *(sima:t) {OsT} is.* **1.** İşaretler; damgalar. **2.** İzler; alametler.

simatora, [? simatora] *{ağız} is.* Tahıl ekerken bele bağlanıp içine tohum konulan bir tür cep. [DS]

simbal, -li [Lat. cymbalum > Fr. cymbale] *is. müz.* Birbirine vurulan madenî yuvarlak levhalardan ibaret müzik aleti; halile.

simber, [Far. sim *(gümüş)* + -ber *(göğüs)* سيمبر] *{OsT} sf.* (Kadın için) göğsü gümüş gibi beyaz olan.

simberan, [Far. sim-berān سيمبران] *(simbera:n) {OsT} is.* Beyaz göğüslü güzeller.

simbil, [? simbil] *{ağız} sf.* Sinsi. [DS]

simbiyot, [Fr. symbiote] *is. biy.* Ortakyaşar.

simbiyoz, [Fr. symbiose] *is. biy.* Ortak yaşam.

simdut, [sim+tut] *{ağız} is.* Yumruk oyunu ile ebe seçme. [DS]

sime[1], [Ar. sime سمه] *{OsT} is.* **1.** Damga; işaret. **2.** Alamet; iz. **3.** Şema. 🗗 **sime yelkeni,** *{ağız} Mavna yelkeni.* [DS]

sime[2], [? sime] *{ağız} is.* Çocukların oyunda kullandıkları ucu sivri değnek. [DS]

simedor, [? simedor] *{ağız} is.* Ağaç yontmaya veya işaret koymaya yarayan bir araç; keski. [DS]

-simek, [-sı-mak / -si-mek] *{eAT} yap. e.* → -sımak.

simek[1], [simek / semek] *{eT} is.* Orman. [EUTS] [Gabain]

simek[2], [siy-mek > sī-mek] *(si:mek) {ağız} gçsz. f. [-er]* (Hayvan için) işemek. [DS]

simeklemek, [simek > simek-lē-mek] *(simekle:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Cenaze töreni düzenlemek.

simele[1], [Ar. simele / simala سمله] *{OsT} is.* Bir Arap reisinin çadır, uşak, sürü ve teçhizatlarıyla bir bütün meydana getiren çevresi.

simele[2], [? simele] *{ağız} is.* Biçilmiş birkaç tutam ekin. [DS]

simelek, -ği [sim-ele-k] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

simen[1], [Ar. simen سمن] *{OsT} is.* Semizlik; semen.

simen[2], [Fr. cymène] *is. kim.* Maydanozgillerin meyvelerinde bulunan para-metili-izopropil-benzenin genel adı; CH_3-C_6H_4-$CH(CH_3)_2$.

simen[3], [? simen] *{ağız} is.* **1.** Düğün alayı. **2.** Düğün alayının önünde götürülen bayrak. [DS]

simen[4], [? simen] *{ağız} is.* Kır bekçisi. [DS]

simentari, [? simentari] *{ağız} is.* Kolayca odun indirmek, su akıtmak için açılan dik, eğimli yol. [DS]

simente, [? simente] *{ağız} sf.* Beceriksiz. [DS]

simet, [? simet] *{ağız} is.* Paça günü. [DS]

simetri, [Yun. syn + metron > symmetria > Fr. symétrie] *is.* İki ve daha çok şekil, bütün veya bü-

tün parçaları arasında bir eksene göre ölçü, biçim, durum bakımından uygunluk; bakışım.

simetrik,-ği [Fr. symétrique] *sf.* Bakışımlı; bakışık.

simetrikleştirme, [simetrik-leş-tir-me] *is. mat.* Bakışımlama.

simetrili, [simetri-li] *sf.* Bakışımlı; bakışık.

simetrisiz, [simetri-siz] *sf.* Bakışımsız.

simeviye, [Ar. sime > simeviyye سمويه] *{OsT} sf.* Belirti, iz, işaret ile ilgili; imsel.

simge, [Ar. sime *(işaret)* => *{ağız}* sim > sim-ge] *is.* **1.** Bir kavramı, bir düşünceyi belirten, bu kavram ve düşüncenin yansıtıcısı somut işaret; sembol; remiz, *(1942).* **2.** Bir duygunun, bir düşüncenin canlı örneği olan kişi veya şey; temsil; sembol. **3.** *bsy.* Bir niceliği, bir işlemi, bir komutu, bir bilgi ögesini uzlaşımsal olarak gösteren karakter veya şekillerin tümü; sembol. **4.** *kim.* Elementleri belirtmeye yarayan harf ya da harf grubu; sembol.

simgeci, [sim-ge-ci] *sf.* **1.** Anlatım ve sanatta simge kullanmayı tercih eden; sembolist. **2.** Simgecilikle ilgili olan; simgeciliğe ilişkin. **3.** Simgecilik yanlısı.

simgecilik, -ği [sim-ge-ci-lik] *is.* **1.** Simge kullanmayı tercih eden akım; sembolizm. **2.** Simge kullanmaya karşı eğilim gösterme. **3.** Gerçekleri olduğu gibi değil de bizde bıraktığı izlenimlerle anlatmayı, kelimelerin müzik değerlerinden yararlanmayı, simgelere sıkça başvurmayı ilke edinen edebiyat ve sanat akımı; sembolizm.

simgeleme, [sim-ge-le-me] *is.* Simgelemek eylemi; bir simge ile belirleme.

simgelemek, [sim-ge-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir simge koyarak belirlemek; simge koymak. **2.** Simge ile belirtmek. **3.** Bir şeyin simgesi olmak.

simgelenme, [sim-ge-le-n-me] *is.* Simgelenmek eylemi.

simgelenmek, [sim-ge-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Simge ile belirtilmek; simge ile gösterilmek. **2.** *dönşl. f.* Simge sahibi olmak; bir simge edinmek.

simgeleşme, [sim-ge-le-ş-me] *is.* Simgeleşmek eylemi.

simgeleşmek, [sim-ge-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Simge durumuna gelmek.

simgeleştirme, [sim-ge-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Simgeleştirmek eylemi; sembolleştirme. **2.** *mant.* Matematiksel bir kuramın simgesel bir dille yeniden yazımı.

simgeleştirmek, [sim-ge-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Bir şeyin simgesi durumuna getirmek; sembolleştirmek. **2.** Bir bilgiyi, bir veriyi simgelere dönüştürmek; sembolleştirmek.

simgeli, [sim-ge-li] *sf.* **1.** Simgesi olan; simgesi bulunan; bir simge sahibi olan. **2.** Belirtilen nitelikte ve biçimde simgesi olan.

simgelik, -ği [sim-ge-lik] *is.* Simgeler dizisi.

simgesel, [sim-ge-sel] *sf.* **1.** Simge ile ilgili; simgeye ilişkin; sembolik. **2.** Simge değerinde olan; sembolik. **3.** Anlatımda simgeye başvuran; simgelerden yararlanan; simgeye dayanan. **4.** *is. fel.* Bir anlamlar alanı topluluğundan, başka bir anlamlar alanına geçmeyi sağlayan yapı. 🗗 **simgesel adres,** *bsy. Bir kaynak programda, program için seçilen bir karakter grubunun belirttiği adres.*|| **simgesel dil,** *bsy. Komutların bilgi ögelerinin çevre birimlerinin simgesel adreslerle saptandığı bir programlama dili.*|| **simgesel işlev,** *psikol. İnsanın bir simge aracılığıyla herhangi bir gösterileni tasarlama yetisi.*|| **simgesel mantık,** *man. Tümdengelimli çıkarımları, uyguladıkları özel durumları göz önüne almadan inceleyen mantık dalı; biçimsel mantık; sembolik mantık.*

simgesellik, -ği [sim-ge-sel-lik] *is.* **1.** Simgesel olma durumu; simgesel olan şeyin taşıdığı nitelik. **2.** Simgenin oluşturduğu simgesel varlık.

simhak, [Ar. simḥāḳ سمحاق] *(simha:k) {OsT} is. anat.* Kemiklerin üzerini örten zar veya ince deri.

simi, [? simi] *{ağız} is.* El ele tutuşarak seke seke oynanan bir çocuk oyunu. [DS]

simiç, -ci [simiç / simirç] *{ağız} is.* **1.** Karış. **2.** El açık hâlde iken baş parmak ucuyla işaret parmağı ucu arasındaki uzaklığa eşit ölçü birimi; sele; sere. [DS]

simidik, -ği [sim-it-ik] *{ağız} sf.* Uyuşuk; çekingen. [DS]

simidirik, -ği [Yun. simigderi] *{ağız} is.* İnce bulgur. [DS]

simil[1], [? simil] *{ağız} is.* Bıyık. [DS]

simil[2], [sim-il] *{ağız} sf.* **1.** Aptal. **2.** Beceriksiz. [DS] 🗗 **simil simil,** *{ağız} 1. (Gülümsemek için) sessizce. 2. Sinsi sinsi. 3. Usul usul.* [DS]

simile, [simil-e] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz. **2.** Sevimsiz; uyuşuk. [DS]

similik, -ği [simil-ik] *{ağız} sf.* **1.** Uyuşuk; çekingen. **2.** Ağır davranışlı. **3.** Aptal. **4.** Sinsi. [DS]

similor, [Fr. simileur] *is.* Altın benzeri; tombak.

similti, [sim-il-ti] *{ağız} is.* **1.** Aptal. **2.** Beceriksiz. [DS]

simin, [Far. sīm > sīmīn سيمين] *(si:mi:n) {OsT} sf.* **1.** Gümüşten yapılmış. **2.** Gümüş renginde olan; gümüşe benzeyen; gümüş gibi olan. **3.** Gümüş renginde parlak beyaz. 🗗 **sîmîn-ber,** *{OsT} Göğsü gümüş kadar beyaz olan.*|| **sîmîn-fevvāre,** *{OsT} Ay.*‖ **sîmîn-kalem,** *{OsT} Kalemi gümüş gibi değerli olan hattat.*|| **sîmîn-ten,** *{OsT} Cildi çok beyaz olan.*

simindirik, -ği [Yun. simigderi] *{ağız} is.* İnce bulgur. [DS]

simine, [simi-n-e] *{ağız} zf.* Boşuna; sebepsiz. [DS]

simirç, -ci [simiç / simirç] *{ağız} is.* Karış. [DS]

simirmek, [sim *(yans.)* > sim-ir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Sömürmek. [DS]

simirsek, -ği [sim-ir-se-k] *{ağız} is.* Sümük. [DS]

simiş[1], [? simiş] *{eT} is.* Çekirdek. [KB]

simiş[2], [simiç / simirç] *{ağız} is.* El açık durumdayken baş parmak ucu ile işaret parmağı ucu arasındaki uzaklığı esas alan ölçü birimi. [DS]

simişke, [? simişka] *{ağız} is.* Ayçiçeği. [DS]

simit[1], **-di** [Yun. Yun. simigderi > Ar. semiẓ / semiḍ *(beyaz un)* / Akad. samīdu *(kaba un)*] *is.* **1.** Ilık su, un, tuz, süt, şeker ve maya karışımından halka biçiminde yapılmış ve üzerine çoğunlukla susam ekilen bir tür çörek. **2.** *{ağız}* İnce bulgur; düğürcük. [DS] **3.** *argo.* Sıfır. **4.** *dnz.* Denize düşenlerin su üzerinde kalmalarını sağlamak için sudan hafif malzemeden yapılmış halka; can simidi. **5.** Küçük çocukların denize girerken batınamak ya da yüzmeyi öğrenmek için kullandıkları içi hava dolu kauçuk halka. **6.** *tasvf.* Mevlevilikte sikkenin üzerine sarılan pamuklu bez. **7.** Sürücünün taşıtı yönlendirmek için kullandığı direksiyonun en üst bölümünü oluşturan yuvarlak parça. **8.** *{ağız}* İrmik. [DS] **9.** *{ağız}* Mısır. [DS] ◻ **simit aşı,** *{ağız} İnce bulgurla yapılan pilav.* [DS]

simit[2], [? simit] *{ağız} sf.* Kara; siyah. [DS]

simitçi, [simit-çi] *is.* Simit yapan ve satan kimse.

simitçilik,-ği [simit-çi-lik] *is.* Simit yapım ve satım işi.

simitsel, [simit-sel] *sf.* Simitle ilgili; simide benzer.

simitsi, [simit-si] *sf.* Simidi andıran; simide benzeyen.

simkeş, [Far. sīm-keş سیمکش] *{OsT} is.* **1.** Haddeden gümüş tel çekerek sırma yapan usta. **2.** Sırma ile el işi yapan kimse.

simkeşhane, [Far. sīmkeş-ḫāne سیمکش خانه] *(simkeşha:ne) {OsT} is.* Sırma tel çekimi yapılan yerler.

simlah, [Ar. ṣamlāḥ / ṣimlāḥ صملاح] *(simla:h) {OsT} is.* **1.** Kulak deliği. **2.** Kulak kiri.

simlemek, [sim > sim-lē-mek] *(simle:mek) gçl. f. [-r]* **1.** *{eT}* Eritmek; ezmek. [EUTS] **2.** *{ağız}* (Loğusa için) üşütmek. [DS]

simli, [sim-li] *sf.* **1.** İçinde veya üzerinde sim bulunan; sim ile işlenmiş olan. **2.** Altın ya da gümüş tellerle süslü olan. **3.** Madenî görüntü veren polyester ipliklerle üretilmiş olan.

simne, [? simne] *{ağız} is.* Üzengi. [DS]

simnanç, [? smnanç] *{eT} is.* Rahibe; zahide. [EUTS]

simpas, [sim+pas ?] *{ağız} is.* Sessizlik. [DS]

simpil, [simp-il / sim-il] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

simpostan, [? simpostan] *{ağız} is.* Birden. [DS]

simpozyum, [Fr. simposium] *is.* → sempozyum.

simrimek, [sim-(i)r-ī-mek] *(simri:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Öğrenmek.[EUTS]

simsar, [Ar. simsār سمسار] *{OsT} is.* Belli bir yüzde karşılığında alışverişlerde aracılık eden, alıcı ile satıcının arasını bulan kimse; komisyoncu; aracı.

simsariye, [Ar. sımsāriyye سماریه] *(simsa:riye) {OsT} is.* Aracıların satıcı ve alıcıdan aldıkları belirli orandaki para; tellaliye; komisyon.

simsarlık,-ğı [simsar-lık] *is.* Alışverişte aracılık etme; simsarın yaptığı iş; komisyonculuk; tellallık.

simser[1], [sim-ser] *{ağız} sf.* Temiz; titiz. [DS]

simser[2], [sim-ser] *{ağız} sf.* **1.** Sinsi. **2.** Zor beğenir; müşkülpesent.[DS]

simsi, [sip-si / sim-si] *{ağız} is.* Sipsi. [DS]

simsilik, -ği [sim-si-lik] *{ağız} is.* Küçük sinek. [DS]

simsim[1], [Ar. simsim سمسم] *{OsT} is.* **1.** Susam. **2.** *{ağız}* Ağız kokusu için kullanılan bir tür baharatlı hap.[DS]

simsim[2], [sim+sim] *{ağız} is. folk.* Merzifon, Tokat ve Kayseri dolaylarında ateşin çevresinde oynanan bir oyun. [DS]

simsim[3], [sim+sim] *{ağız} sf.* Yaramaz.[DS]

simsiyah, [Ar. siyāh > si(m)+si/yah] *(si'msiyah) pekşt. sf.* Her yanı kara olan; çok koyu kara olan; kapkara.

simsor, [? simsor] *{ağız} sf.* İşsiz güçsüz; gösteriş delisi. [DS]

simsorut, [sim+sorut] *{ağız} sf.* Az konuşan. [DS]

simşir, [? simşir] *{ağız} sf.* Güzel. [DS]

Simunculuk, -ğu [Lat. simun *(Resullerin işlerinde adı geçen büyücü)* > simun-cu-luk] *is.* Manevi iyiliklerin, kilise görevlerinin alınıp satılması; kutsal şeyler ticareti.

Simurg, [Far. sī *(otuz)* + murġ *(kuş)* سیمرغ] *{OsT} is.* İran mitolojisinde geçen otuz kuş büyüklüğünde efsanevi bir kuş; Anka; Zümrüdüanka.

simülasyon, [Fr. simulation] *is.* Sanayi, bilim ve eğitimde gerçek olayları, işlemleri deney koşulları altında oluşturarak bu olayları inceleme ve araştırmaya yönelik çözümleme tekniği.

simülatör, [Fr. simulateur] *is.* **1.** Benzetici. **2.** *bsy.* Bir makinenin, bir sistemin veya bir olayın nasıl çalışıp gelişeceğini önceden göstermek için bir ordinatör aracılığıyla düzenlenen program. **3.** İncelenmesi istenen bir makinenin veya gelişmesi izlenecek bir cismin davranışlarını aynen yapabilen araç.

simültane, [Fr. simultané] *sf.* Aynı anda olan; aynı anda gerçekleşen; eş zamanlı. ◻ **simültane çeviri,** *Konuşulduğu anda yapılan çeviri.*

simya, [Ar. sīmiyā سیمیا] *(simya:) {OsT} is.* **1.** Büyü; sihir. **2.** Topraktan altın ve gümüş yapmayı, ölümsüzlük iksirini bulmayı amaçlayan büyüye dayalı madencilik; alşimi. **3.** Harflerin, sayıların bir takım gizli güçler taşıdığına inanan, varlığın özünü kav-

ramak için onları bilmenin gerektiğini savunan görüş.

simyacı, [simya-cı] *is.* Simya ile uğraşan kimse; alşimist.

simyager, [Ar. sīmyā + Far. -ger سیمیاگر] *{OsT} is.* Simyacı; alşimist.

simyon, [? simyon] *{ağız} sf.* Açık; açıkta. [DS]

-sin, [sen *(zamir)* > -sın / -sin / -sun / -sün] *çek. e.* → -sın.

-sin-, [-sın / -sin-] *{eT} yap. e.*→ -sın-.

Sin, [Ar. sīn سین] *(si:n) {OsT} is.* Çin ülkesi.

sin. [Lat. sinus] *kıs. mat.* Sinüsün kısaltması.

sin[1], [Çin. ts'in => *eT.* sin سین / سن] *is.* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Ölü gömülen yer; mezar; türbe. [ETY] [Gabain] [DS] **2.** Çukur. ◻ **sin açıcı,** *{eAT} Kefen soyucu; nebbaş.*|| **sin açmak,** *{OsT} Mezar soymak.*|| **sine vermek,** *{eAT} Mezara koymak; gömmek.*

sin[2], [sen / sin] *{eT} {eAT} zm.* Kişi zamiri teklik ikinci kişi; sen. [DLT] [EUTS]

sin[3], [sin] *{eT} is.* Bir ölçü çeşidi. [EUTS]

sin[4], [sīn / sīn] *{eT} is.* **1.** Vücut; beden. [ETY] **2.** Ceset. [ETY] **3.** Vücudun azaları. [Gabain] **4.** *{eAT}* Şekil; kıyafet; biçim.

sin[5], [Ar. sin س] *{OsT} is. dbl.* Arap asıllı eski Türk alfabesinin on beşinci (Arap alfabesinin ise on ikinci) harfi olan "*s*"nin adı. Ebced hesabında 60'ın karşılığıdır.

sin[6], **-nni** [Ar. sinn سن] *{OsT} is.* Diş. ◻ **sinn-i lahîme,** *{OsT} zool. Etoburların dişi.*|| **sinn-i nâbî,** *{OsT} anat. Köpek dişi.*|| **sinn-i sāmit,** *{OsT} dbl. Diş ünsüzü.*

sin[7], **-nni** [Ar. sinn سن] *{OsT} is.* Bir kimsenin doğumundan itibaren bu güne kadar yaşadığı süre; yaş. ◻ **sinn-i buhrān,** *{OsT} Kadınların âdetten kesildiği yaş.*|| **sinn-i bülûğ,** *{OsT} Ergenlik yaşı; buluğ yaşı.*|| **sinn-i cevānî,** *{OsT} On beş ile otuz yaş arası.*|| **sinn-i inhitāt,** *{OsT} Çökkünlük çağı.*| **sinn-i kühület,** *{OsT} Otuz ile elli yaş arası.*|| **sinn-i sabāvet,** *{OsT} Doğumdan itibaren on beş yaşına kadar geçen zaman.*|| **sinn-i sagar,** *{OsT} Bebeklik çağı.*|| **sinn-i seyhuhet,** *{OsT} Elli yaşından sonraki zaman.*|| **sinn-i şebāb,** *{OsT} Yedi ile yirmi yaş arasındaki gençlik yılları.*|| **sinn-i temyîz,** *{OsT} İyiyi kötüden ayırma yaşı.*|| **sinn-i tufüliyet,** *{OsT} Süt dişlerinin dökülüp sabit dişlerin çıktığı devre.*|| **sinn-i vukuf,** *{OsT} Duraklama yaşı.*|| **sinn-i ye's,** *{OsT} Kadınların âdetten kesildiği yaş.*

sin[8], [sin] *{ağız} is.* Etek; etek ucu. [DS]

sin[9], [siñ] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sin[10], [sin] *{ağız} is.* **1.** Sarı üzüm kurusu. **2.** Biraz kurutulmuş meyve. **3.** Dut. [DS]

sina[1], [Far. sīne] *{ağız} is.* Göğüs. [DS]

sina[2], [Ar. sinā] *(sina:) is.* Kabuğundan yararlanılan bir tür bitki.

sinabat, [? sinebat] *{ağız} is.* İçinde üzüm çiğnenen oluk. [DS]

sinad, [Ar. sinād سناد] *(sina:d) {OsT} is. ed.* Kafiyenin son harfinden (revî) önce gelen ünlünün değişmesi sonucu ortaya çıkan yanlış kafiye.

sinagog, [Yun. synagogós *(toplayan)* > Fr. synagoge] *is.* Yahudilerin tapınağı; havra.

sinagrit, [Yun. sunagrida] *is. zool.* İzmaritgillerden, Atlas Okyanusu ve Akdeniz'in kıyı kısımlarında yaşayan, vücutları yandan basık, çatal kuyruklu, etçil, lezzetli kemikli bir balık, *(Dentex vulgaris).*

sinaltı, [sini+alt-ı > sinaltı] *{ağız} is.* Yemek sinisinin altına konulan sehpa; ayak. [DS]

sinameki, [Ar. senā-i Mekkī] *(sina:meki) is. bot.* **1.** Baklagillerden, sıcak bölgelerde yetişen, dört yüzden fazla türü bulunan, sarı çiçekli, badıç meyveli, çoğunun yaprak ya da meyveleri müshil olarak halk hekimliğinde kullanılan, cassia cinsinden bitki türlerine verilen ad, *(Colutea arborescens, Colutea orientalis, C. fistula, C. acutifolia, Cassia obovata, C. alata).* **2.** Bu bitkinin müshil olarak kullanılan kurutulmuş yaprakları. **3.** Bu bitkiden elde edilen müshil. **4.** *sf.* (Kişi için) başkaları ile ilişki kurmakta zorluk çeken; her şeyden sürekli yakınan; mızmız; sevimsiz; antipatik. ◻ **sinameki gibi,** *Kimse ile ilişki kuramayan; mızmız.*

sinan[1], [Ar. sinān سنان] *{OsT} is.* Süngü; mızrak vb. şeylerin sivri ucu.

sinan[2], [? sinan] *{ağız} sf.* Sinsi. [DS]

sinani, [Ar. sinan > sinānī سنانی] *(sina:ni:) {OsT} sf.* **1.** Mızrak ile ilgili. **2.** Süngü, mızrak vb. yapan usta.

sinanmak, [sinan-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* İnanca göre, yaşlı ulu ağaç kesildiğinde kötülüklere uğramak; yıldırım düşmek. [DS]

sinaps, [Yun. synapsis *(birleşmi, bağlantı)* > Fr. synapse] *is. anat.* İki komşu sinir hücresinin birbiri ile bağlantı kurduğu bölge.

sinar, [? sinar] *{ağız} is.* Güneyden görünen ve gökyüzünü kaplayan bulut. [DS]

sinara, [Yun. synara] *is.* Büyük zoka.

sinari, [Yun. sunagrida] *{ağız} is.* → sinagrit. [DS]

sinarit, -di [Yun. sunagrida] *is. zool.* → sinagrit.

sinarşi, [Yun. synarkhein > Fr. synarchie] *is.* **1.** Bir ülkenin değişik bölümlerinin başında bulunan başkanlardan birinin bütün ülkeyi yönetmesi. **2.** Bir grup insanın uyguladığı otorite.

sinavrit, -di [Yun. sunagrida] *{ağız} is.* Büyük mercanbalığı. [DS]

sinbil, [? sinbil] *{ağız} sf.* Sinsi. [DS]

sincab, [Far. sincāb سنجاب] *(sinca:b) {OsT} is. zool.* → sincap.

sincabımsılar, [sinca(p)-ımsı-lar] *is. zool.* Sincaplarla, sincaba benzeyen hayvanları kapsayan memeli kemirgenler alt takımı.

sincabi, [Far. sincāb => sincābī سنجابی] *(sinca:bi:) {OsT} is.* **1.** Kahverengi ile gri arasındaki renk tonu; sincap rengi. **2.** *sf.* Bu renkte olan.

sincabiye, [Far. sincāb + Ar. -iyye سنجابیه] *(sinca:-biye) {OsT} is. zool.* Sincapgiller.

sincaf, [? sincaf] *{ağız} is.* Etek pervazı. [DS]

sincafolo, [? sincafolo] *{ağız} is.* Kaynamış süt. [DS]

sincan, [sincan] *is. bot.* **1.** Cehrigillerden, iki ile dört metre yükseklikte, kışın yaprağını döken, sarı çiçekli, kakırdak adı verilen meyveleri idrar artırıcı ve taş düşürücü olarak halk hekimliğinde kullanılan, sakızlı bir tür çalı; kara çalı; çeşmezen, *(Paliurus spina-christi).* **2.** İğdegillerden, kışın yapraklarını döken, meyveleri 6-9 mm. uzunlukta, C vitamini bakımından zengin olgun meyveleri reçel olarak yenen, çok dikenli bir çalı; çıçırgan; yer iğdesi, *(Hippophae rhamnoides).*

sincani, [Sincan *(ilçe adı)* > sincanī] *is. folk.* Ankara ve yöresinde oynanan zeybek türü bir halk oyunu.

sincap, -bı [Far. sencāb سنجاب] *{OsT} is. zool.* **1.** Sincapgillerin örnek tipi olan, ince uzun gövdeli, sorguç gibi çok tüylü uzun kuyruklu, ağaçlar üzerinde yaşayan, ceviz, fındık, kestane, meşe palamudu gibi kuru meyvelerle beslenen, yassı kesici dişli kemirgen memeli hayvan, *(Sciurus vulgaris varius).* **2.** *sf.* Sincap derisinden yapılmış olan. ◻ **sincap kürk,** *Sincap derisinden yapılmış kürk.*

sincapgiller, [sincap-gil-ler] *is. zool.* Sincapları ve benzer cinsleri kapsayan kemirgen memeli hayvanlar familyası.

sincerf, [Far. şengerf > Ar. sincerf سنجرف] *{OsT} is.* Sülüğen boya; zincifre.

sinci[1], [sin-ci سنجی] *{OsT} is.* Şekil; kıyafet; biçim.

sinci[2], [? sinci] *{ağız} is.* Hassas tartı aleti; terazi. [DS] ◻ **sinciye vurmak,** *{ağız} Ayrıntılı biçimde iyice düşünmek.* [DS]

sinci[3], [şimdi > sinci] *{ağız} is.* Şimdi. [DS]

sincik, -ği [in-cik > sin-cik] *{ağız} is.* Ayak bileği. [DS]

sincük, -ğü [sin-(i)-cük سنجك] *{eAT} sf.* Kolay sindirilen; sinici.

sinç[1], **-ci** [sinç / sinçe] *{ağız} is.* Yüz; surat. [DS]

sinç[2], **-ci** [sinç] *{ağız} is.* Dikkat. [DS]

sinçau, [Çin. hsin-ch'aa] *{eT} is.* Şematik ay sisteminin bir parçası. [EUTS]

sinçe, [sin-çe] *{ağız} is.* **1.** Yüz; surat; çehre. **2.** Asık yüz. [DS]

sinçesiz, [sinçe-siz] *{ağız} is.* Somurtkan. [DS]

sinçetmek, [sinçe-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Öğrenmek; bellemek; ezberlemek. **2.** Araştırmak; sormak. **3.** Dikkat etmek. [DS]

sinçi[1], [sinçi] *{ağız} is.* **1.** Giyim kuşam. **2.** Asık yüzlü; somurtkan. [DS]

sinçi[2], [sin-çi] *{ağız} is.* Bir amaçla iz süren. [DS]

sinçilemek, [sinçi-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sözle veya yazı ile birini kovlamak; jurnal etmek. [DS]

sinçisiz, [sinçi-siz] *{ağız} sf.* Kötü giyimli; kılıksız. [DS]

sinçli, [sinç-li] *{ağız} sf.* Özenli; dikkatli. [DS]

sinçu, [? sinçu] *{ağız} is.* Çocuk. [DS]

sinçü, [Çin. ?] *{eT} is.* Pide. [DLT]

sindan, [Far. sindān سندان] *(sinda:n) {OsT} is.* Örs.

sindel, [sindel] *{ağız} sf.* (Kişi için) tembel. [DS]

sindi, [sın-mak > sın-dı / sindi] *{ağız} is.* Makas. [DS]

sindik[1], **-ği** [sindik سندك] *{OsT} {ağız} is.* Cıva. [DS]

sindik[2], **-ği** [sindik] *{ağız} is.* Tandırın hava deliği. [DS]

sindik[3], **-ği** [sindik] *{ağız} sf.* Pisboğaz; obur. [DS]

sindirilebilirlik, -ği [sin-dir-il-e+bil-ir-lik] *is.* Bir besinin, yapısı, pişirilme özellikleri ile kişinin çiğneme ve sindirim özsularının niteliğine bağlı olan sindirilebilme niteliği; sindirilebilir olma durumu.

sindirilme, [sin-dir-il-me] *is.* **1.** Sindirilmek eylemi. **2.** Bir besin maddesinin vücutta emilecek duruma gelmesi. ◻ **sindirilme oranı,** *Bir besinin toplam ağırlığı ile sindirilen kısmının ağırlığı arasındaki oran.*

sindirilmek[1], [sin-mek > sin-dir-il-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Sindirmek eylemi yapılmak; hakkında sindirmek eylemi uygulanmak; sindirmek eylemine konu olmak. **2.** Korku ve tehdit ile tepki veremez duruma getirilmek; yıldırılmak. **3.** Sindirim aygıtında gerekli değişikliklere uğratılmak; hazmedilmek. **4.** Derinlemesine anlaşılmak; iyice kavranmak. **5.** Anlayışla karşılanmak; kabullenilmek.

sindirilmek[2], [sin > sin-dir-il-mek] *{ağız} edil. f. [-ir]* Mezara gömülmek. [DS]

sindirim, [sin-dir-im] *is.* **1.** Sindirmek eylemi. **2.** *biy.* Canlılarda, yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli olan enerji, onarım ve büyümeyi sağlayacak besinlerin doğadan alındıktan sonra enzimlerin etkisi altında parçalanarak hücre zarları tarafından emilebilecek biçimde kimyasal değişikliğe uğratılma işlemi; hazım. **3.** Sindirim kanalı içinde besinlerin geçirdiği mekanik veya kimyasal değişikliklerin tümü. **4.** Hayvanların yakaladığı avını yemeden önce onu eritmek amacıyla salgıladığı sindirim özsularının meydana getirdiği kimyasal olay. **5.** *jeol.* Çevreleyen kayaların yeni iç kayaları tarafından özümsenmesi. ◻ **sindirim aygıtı,** *Sindirim işlevini*

yerine getiren organların ve bağlı bezlerin bütünü. || **sindirim bezi,** *anat. Canlılarda besinlerin sindirilmesini sağlayan enzimler salgılayan bağırsağa bağlı kese şeklindeki bez; gudde-i hazmiye.* || **sindirim bilimci,** *Sindirim sistemi hastalıkları hekimi; gastroenterolog.* || **sindirim bilimi,** *Sindirim sistemi hastalıklarını inceleyen tıp dalı; gastroenteroloji.* || **sindirim borusu,** *anat. Ağız, yemek borusu, mide ve bağırsaktan oluşan bütün; enbube-yi hazmiye.* || **sindirim bozukluğu,** *Karaciğer, safra yolları hastalıkları, pankreas yetersizliği gibi hastalıklardan sindirim işlevinde meydana gelen bozukluk.* || **sindirim kanah,** *1. Sindirim aygıtının boru biçiminde uzanan ağız, yemek borusu, mide ve bağırsaklardan oluşan bölümü; enbube-yi hazmiye. 2. Embriyonun sırt ipinden sonra iç deriden oluşan ilk bağırsak.* || **sindirim katsayısı,** *Bir hayvanın yediği yemin dışkı halinde atılmayan bölümünü gösteren sayı.* || **sindirim organı,** *anat. Sindirim sistemini oluşturan yemek borusu, mide, bağırsaklar ve sindirim sıvıları salgılayan organların her biri.* || **sindirim organları,** *anat. Sindirim aygıtı içinde yer alan organların tümü.* || **sindirim özsuları,** *biy. Sindirim aygıtına bağlı olan bezlerin sindirim kanalına boşalttıkları sıvıların genel adı.* || **sindirim sıvısı,** *anat. Tükürük ile mide, pankreas ve bağırsaktan salgılanan ve içinde sindirim enzimleri bulunan sıvı.* || **sindirim sinirleri ağı,** *Yemek borusu, mide ve bağırsaklardaki hareketleri düzenleyen sinirlerin tümü.* || **sindirim sistemi,** *biy. Besin maddelerinin sindirilip emilmelerini ve işe yaramayan atıkların dışarı atılmalarını sağlayan organların tümü; sindirim aygıtı.*

sindiriş, [sin-dir-iş] *is.* Sindirmek eylemi veya biçimi.

sindirme, [sin-dir-me] *is.* **1.** Sindirmek işi. **2.** Korkutma; yıldırma.

sindirmek[1], [sin-mek > sin-dir-mek سندرمك] *gçl. f. [-ir]* **1.** Sinmesini sağlamak; sinmesine yol açmak. **2.** (Yiyecek için) sindirim sistemi içinde soğurulabilir duruma getirmek; hazmetmek. *{OsT} (aynı)* **3.** (Bilgi için) derinlemesine anlamak; zihne iyice yerleştirmek. **4.** (Kendine yapılan bir davranış veya söylenen söz için) anlayışla karşılamak; kabullenmek; dayanmak. **5.** İçine geçmek; işlemek; kalıcı bir iz bırakmak. **6.** *{ağız}* Dokumacılıkta renkleri uygun düşürmek. [DS] **7.** *{ağız}* Yakıştırmak. [DS] **8.** *{ağız}* (Boya, yağ, sıvı bir şey için) bir zeminin içine geçirmek; emdirmek; yedirmek. [DS] 🗗 **sindire sindire,** *Yavaş yavaş; iyice sindirerek.*

sindirmek[2], [sin-mek > sin-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** (Kişi, bir topluluk ya da hayvan için) korkutarak, tehdit ederek tepki veremez duruma getirmek; yıldırmak. **2.** *{ağız}* Usandırmak; bıktırmak. [DS]

sindiyan, [Ar. sindiyān سنديان] *(sindiya:n) {OsT} is. bot.* Pelit ağacı.

sine[1], [Ar. sine سنه] *{OsT} is.* Uyuklama; uyku bastırma.

sine[2], [Far. sīne سينه] *(si:ne) {OsT} is.* **1.** İnsanın boyun ile karın arasında kalan vücut bölümü; göğüs. **2.** *mecaz.* Gönül; yürek; kalp. **3.** *mecaz.* Bağır; iç; derinlik; koyun. 🗗 **sîne-çâk,** *{OsT} Gönül yaralayan.* || **sine-gâh,** *Göğüs.* || **sîne-gâh,** *{OsT} Göğüs.* || **sîne-güşâ,** *{OsT} Göğüs açan.* || **sîne-i billûr,** *{OsT} Billur gibi göğüs; bembeyaz göğüs.* || **sîne-i millete dönmek,** *{OsT} (Milletvekilleri için) kendisine verilmiş bütün resmî sıfat ve ayrıcalıkları bırakarak halktan birisi olarak halkın arasına dönmek ve siyaseti bu şekilde sürdürmek; milletvekilliğinden istifa etmek.* || **sîne-i müşfik,** *{OsT} Sevgi ve merhametle dolu bir yürek.* || **sîne-i pür-hırs,** *{OsT} Hırs dolu göğüs.* || **sîne-i pür-kîne,** *{OsT} Kin dolu yürek.* || **sîne-i rakîk,** *{OsT} Yufka yürek.* || **sîne-i sâf,** *{OsT} Temiz gönül; saf göğüs; kötülükten arınmış iç dünya.* || **sîne-i sîmîn,** *{OsT} Gümüş gibi beyaz göğüs.* || **sîne-i şefkat,** *{OsT} Müşfik kalp.* || **sîne-i taravet,** *{OsT} Genç ve taze göğüs.* || **sîne-i ter,** *{OsT} Genç göğüs.* || **sine perçemi,** *Eskiden, erkeklerin göğüslerindeki kılları kazıtarak ortada bıraktıkları bir tutam kıl.* || **sîne-püş,** *{OsT} Göğüslük; zırh.* || **sîne-sâf,** *{OsT} Sarılıp kucaklaşmış.* || **sîne-süz,** *{OsT} Yürek yakan; acı uyandıran; acıklı.* || **sineye çekmek,** *Kendisine yapılan kötü bir davranışa veya söylenen kötü söze ister istemez katlanmak.* || **sîne-zen,** *{OsT} Göğsünü döverek ağlayan.*

sine[3], [Far. sīne *(İran'da bir kent)* سينه] *(si:ne) {OsT} is.* Isparta halılarında kullanılan tek atmalı, gevşek bir düğüm biçimi; İran düğümü.

sine[4], [sin-mek > sin-e] *{ağız} sf.* Kurnaz; sinsi. [DS]

sine[5], [sin-e] *{ağız} is.* **1.** Kızarmış ekmek. **2.** Ekmek kabuğu. [DS]

sinebend, [Far. sīne+bend سينه بند] *(si:nebend) {OsT} is.* **1.** Göğüsleri tutan ve arkaya bağlanana bir tür sutyen. **2.** Hayvan koşumlarında göğse bağlanan enli kayış.

sinebidik, -ği [siñ-e+bit-ik] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinebit, [siñ > siñ-e+bit-mek > siğnebit > sine+bit] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinebitti, [siñ > siñ-e + bit-mek > siğne + bit-ti > sīne + bit-ti] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinece, [siñ > sin-mek > sin-ece / sin-ecen] *{ağız} sf.* **1.** Hileci; düzenbaz. **2.** Sinsi. [DS] 🗗 **sinece avı,** *{ağız} Gizlenerek yapılan av.* [DS]

sinecek, -ği [siñ > sin-ecek] *{ağız} is.* Çarşaf. [DS]

sinecen, [siñ > sin-ecen / sinece] *{ağız} sf.* **1.** Hileci; düzenci. **2.** Sinsi. **3.** Çekingen. **4.** (Köpek için) uslu dururken birden saldıran. [DS] 🗗 **sinecen olmak,** *{ağız} 1. Aptallaşmak. 2. Durgunlaşmak.* [DS]

sinecenlik, -ği [siñ > sineceṇ-lik] *{ağız} is.* Sinsilik. [DS]

sineç, -ci [sing > sin-eç] *{ağız} is.* Bağ, bahçe etrafına çalılardan yapılan çit. [DS]

sinek[1]**, -ği** [siñ-mek > siñ-ek > sinek] *is.* **1.** Çift kanatlılardan, hortum biçiminde emici ağızlı, kısa duyargalı, altı ayaklı, iki kanatlı, seksen beş bine yakın türü bulunan bir takım uçucu böceklere verilen ad. **2.** Özellikle karasinek. **3.** Hangi türden olursa olsun uçucu böceklerin genel adı. **4.** *sf.* Sinek biçiminde olan. **5.** *mecaz.* (Kişi için) yapışkan; bulaşık. 🗗 **sinek ağırlık,** *Boksta, 48 kg'dan 51 kg'a kadar, halterde 52 kg'a kadar olan ağırlık; sinek sıklet.*|| **sinek atmak,** *{ağız} Sinek yumurta bırakmak.* [DS]|| **sinek avlamak,** *İşsiz güçsüz boş yere vakit geçirmek; müşterisi olmamak.*|| **sinek bar,** *Atıştırma yeri.*|| **sinek çadırı,** *{ağız} Cibinlik.* [DS]|| **sinek gibi,** *1. Çok zayıf; ince yapılı. 2. Yapışkan; bulaşık.*|| **sinek kuşu,** *zool. Kolibrigillerden, parlak kırmızı gerdanlı kolibri, (Trochilus colubris).*|| **sinek mantarı,** *bot. Şapkasının üzeri beyaz beneklerle dolu kırmızı renkli zehirli bir mantar türü; deli mantar, (Amanita muscaria).*|| **sinek sıklet,** *Boksta, 48 kg'dan 51 kg'a kadar, halterde 52 kg'a kadar olan ağırlık; sinek sıklet.*|| **sinekten yağ çıkarmak,** *Olmayacak şeylerden yarar sağlamaya çalışmak.*

sinek[2]**, -ği** [sin-ek] *{ağız} is.* Develerde görülen ve dağlanarak iyileştirilen bir hastalık. [DS]

sinek[3]**, -ği** [senek ? sinek] *{ağız} is.* Ağaçtan oyularak yapılan testi; senek. [DS]

sinekçil, [sinek-çil] *sf.* (Kuş için) ev sivrisineği, karasinek gibi böcekleri yiyerek beslenen kuş.

sinekçin, [senek-çin] *{ağız} is.* → sinekçil. [DS]

sinekkanadı, [sinek+kana(t)-ı] *{ağız} is.* Elle ufalanmış irice tütün. [DS]

sinekkapan, [sinek+kap-an] *is. zool.* **1.** Böcekleri, özellikle sinekleri yakalayan çeşitli ve küçük ötücü kuşlara verilen ad; sinekyutan. **2.** *bot.* Çiçeklerini veya yapraklarını kapatarak böcekleri yakalayan bitkilere verilen ad, *(Dionoea muscipula).* **3.** Meyve sineklerini yakalayıp, zehirlemekte kullanılan yarım metreküp genişliğinde, içine meyve sineklerini çeken bir sıvı ve zehirli madde bulaştırılmış cam tuzak.

sinekkapangiller, [sinek+kap-an-gil-ler] *is. bot.* **1.** Sıcak ve ılıman bölgelerde yetişen yüz kadar türü bulunan böcek yiyen bitkiler familyası. **2.** *zool.* Örnek türü sinekkapan *(Muscicapara)* olan, Asya, Avrupa ve Afrika'da yaşayan, kimisi koyu, kimisi parlak renkli, oldukça küçük kuşlar familyası.

sinekkaydı, [sinek+kay-dı] *sf.* (Tıraş için) yüz derisini parlatırcasına özenilerek yapılmış.

sinekkıran, [sinek+kır-an] *{ağız} is.* Tarlalarda biten bir ot. [DS]

sineklemek, [sinek-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Güneşe karşı oturmak; güneşlenmek. **2.** Oyalanmak; tembellik etmek. **3.** (Kar için) ufak ufak yağmak. [DS]

sineklenme, [sinek-le-n-me] *is.* Sineklenmek işi.

sineklenmek, [sinek-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Sinekli duruma getirilmek. **2.** *dönşl. f.* Sineği olmak; sineği çoğalmak; sinekli bir durum almak. **3.** *mecaz.* Uyuşuk davranmak; işi yapayım mı yapmayayım mı havası içinde çalışmak; oyalanmak. *{ağız} (aymı)* [DS] **4.** *{ağız}* Dinlenmek. [DS] **5.** Üzerine üşüşen sinekleri kovmak, uzaklaştırmaya çalışmak. **6.** *{ağız}* Kuşkulanmak. [DS] **7.** *{ağız}* Öfkelenmek; huysuzlanmak. [DS] **8.** *{ağız}* Huylanmak. [DS] **9.** *{ağız}* (Hayvan için) sıcaktan ve sinekten sağa sola koşmak. [DS]

sinekler, [sinek-ler] *is. zool.* Eklem bacaklı hayvanlardan böcekler sınıfının kanatlılar alt sınıfından, ince yapılı ve tıknaz vücutlu, ağız parçaları emici ya da delip emici tipte, art kanatları farklılaşarak uçma sırasında dengeyi sağlayan birer tokmakçık durumuna gelmiş, gelişmelerinde tüm başkalaşım gösteren ev sineği *(Musca domestica),* ev sivrisineği *(Culex pipiens),* sıtma sineği *(Anopheles maculipennis),* karasinek *(Stomoxys calcitrans),* altın sinek *(Lucilia caesar),* çizgili sinek *(Aedes aegypti),* gök et sineği *(Calliphora vomitaria),* çeçe sineği *(Glossina palpalis),* at sineği *(Hippobosca equina),* sirke sineği *(Drosophila melanogaster)* gibi türleri kapsayan bir takım.

sinekli, [sinek-li] *sf.* **1.** İçinde, üzerinde sinek bulunan. **2.** Sineklenmiş olan. **3.** *{ağız}* (Kişi için) ağır canlı; tembel; uyuşuk. [DS]

sineklik, -ği [sinek-lik] *is.* **1.** Sinek kovmaya yarar ucu püsküllü sopa. **2.** Sineklerin girmesini önlemek için dükkân önlerine asılan şerit veya boncuklardan meydana gelmiş bir tür perde. **3.** Sineklerin girmesini önlemek için açık camlara takılan elek teli benzeri kafes. **4.** Sineklerin yapışıp ölmesi için hazırlanmış ve üzerine yapışkan sürülmüş kâğıt. **5.** Sinekleri öldürmekte kullanılan, bir sap ucuna bağlanmış el genişliğinde yassı bir yüzeyi bulunan plastik araç. **6.** Sineği çok olan yer. **7.** *mecaz.* Uyuşukluk; tembellik; beceriksizlik. **8.** *{ağız}* El yüz yıkanan yer. [DS] **9.** *{ağız}* Oda içindeki küçük banyo; gusülhane. [DS] **10.** *{ağız}* Çatıda balkonlu tek oda. [DS] 🗗 **sineklik etmek,** *1. Beceriksiz olmasına rağmen çok iş yapıyormuş gibi davranmak. 2. Bezdirecek davranışlarda bulunmak. 3. Uyuşuk davranmak.*

sinekoloji, [Yun. syn *(ile)* + oikos *(ev halkı)* + logos *(bilim)* > Fr. synécologie] *is.* Çeşitli türlerden oluşan bir grubun bireyleri ile bu bireylerin yaşadıkları ortam arasındaki ilişkiyi inceleyen ekoloji dalı.

sinekromi, [Fr. sinéchromie] *is.* Filmlerin renklendirilmesi ile ilgili sinema kolu.

sineksavar, [sinek+sav-ar] *is.* Sinekleri öldüren ilaç püskürten aygıt.

sinelce, [sin-mek > sin-el-ce] *{ağız} sf.* Sinsi. [DS]

sinema, [Yun. kinema *(devinim)* > Fr. cinématographe > cinéma] *is.* **1.** Film üzerine kaydedilmiş durağan görüntüleri bir projeksiyon yardımıyla karanlık bir ortamda perde üzerine yansıtarak hareketli görüntüler elde etmeye dayanan sanat. **2.** Sinema filmlerini düzenleme ve yönetme sanatı. **3.** Sinema filmlerinin gösterildiği salon. **4.** Bir konuyu, bir kavramı hareketli resimlerle ortaya koyma amacını güden sanat dalı. 🗗 **sinema dili,** *1. Sinemanın geleneklerine, olanaklarına ve ortamına uygun anlatım yolu. 2. Sinema alanında kullanılan kelimeler dağarcığı.*|| **sinema endüstrisi,** *Sinema filmlerinin yapımı, dağıtımı ve işletilmesi ile ilgili ekonomi kolu.*|| **sinema makinesi,** *Bir ekran üzerine hareketli görüntüler düşürmeye yarayan optik alet.*|| **sinema perdesi,** *Film görüntüsünün yansıtıldığı beyaza boyanmış duvar veya bez perde.*|| **sinema salonu,** *Film gösterimi için seyircilere ayrılmış geniş salon.*|| **sinema sanatçısı,** *Film yapımında emeği geçen kimse.*|| **sinema sanayii,** *Sinema filmlerinin yapımı, dağıtımı ve işletilmesi ile ilgili ekonomi kolu.*|| **sinema tekniği,** *Film yapımında kullanılan yöntem ve tekniklerin tümü.*

sinemacı, [sinema-cı] *is.* **1.** Sinema işleten; sinemacılık yapan kimse. **2.** Film yapımcısı; film yönetmeni. **3.** Film yapımının herhangi bir aşamasında bir görev almış olan kimse.

sinemacılık, -ğı [sinema-cı-lık] *is.* **1.** Sinema filmlerinin gerçekleştirilebilmesi için uygulanan işlem ve yöntemlerin tümü; sinema sanayii; sinema endüstrisi. **2.** Sinema sahibi olan kimsenin yaptığı iş; sinema işletmeciliği.

sinemasever, [sinema+sev-er] *sf.* **1.** Sinema sanatına özel bir ilgi duyan kimse; sinemayı seven kimse. **2.** Sinema tarihi ve evrimiyle ilgilenen kimse.

sinemaskop,-bu [Fr. cinéma scope *(tescilli isim)*] *is.* Büyük perde üzerinde, görüntünün genişliği yüksekliğinin iki buçuk katı olacak biçimde uygulanan film yapım tekniği.

sinematek, -ği [Fr. cinématèque] *is.* **1.** Sinema filmlerinin sanat, eğitim, genel kültür vb. amaçlarla bir araya toplanıp saklandığı yer. **2.** Bu amaçla kurulmuş kurum.

sinematik, -ği [Fr. cinématique] *sf.* → kinematik.

sinematograf, [Fr. cinématographe] *is.* Görüntü kaydetmeye ve bunları bir perde üzerinde göstermeye yarayan aygıt; film oynatıcısı; sinema makinesi.

sinematografi, [Fr. cinématographie] *is.* Bir hareketi yeniden canlandırmak için baş vurulan teknik ve usullerin tümü.

sinemitralyöz, [Fr. cinémitrailleuse] *is.* Bir otomatik silahın atış sonuçlarını kaydetmeye yarayan aygıt.

sinemograf, [Fr. cinémographe] *is.* Hızları kaydeden ve gösteren aygıt.

sinemometre, [Fr. cinémometre] *is.* Hız göstergesi.

sinembitti, [siñ > sin-en+bit-ti] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinenbeç, [siñ > siñ-le-n-ımek > siğnen-mek > sînenmeç > sînenbeç] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinenbitti, [siñ > sin-en+bit-ti] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinenmek, [siñ > sin-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Saklanmak; gizlenmek. [DS]

sinerama, [Fr. cinérama *(tecilli isim)*] *is.* Bütünüyle senkron duruma getirilmiş üç kamara ve üç projektör kullanılarak film çekme ve film gösterme tekniği; üç boyutlu sinema.

sinerit, [Fr. cinérite] *is. jeol.* Taş durumunda katılaşmış volkan külü.

sinerji, [Yun. sunergia > Fr. synérgie] *is. fizyol.* Birlikte çalışma; görevdeşlik.

sinerjizm, [Fr. synergisme] *is.* İnsanın tanrı ile işbirliğini savunan dinî kuram.

sineroman, [Fr. cinéroman] *is.* **1.** *ed.* Sinemaya aktarılacağı düşünülerek sinema kurallarına uygun olarak yazılmış roman. **2.** Bir filmden alınmış resimler kullanılarak düzenlenmiş roman. **3.** Dizi film.

sinesiz, [sin-e-siz] *{ağız} sf.* İş bilmez; beceriksiz. [DS]

sinestezi, [Yun. syn *(birlik)* + aisthesis *(duyarlık)* > Fr. synsthésie] *is. tıp.* **1.** Bir bölgedeki tek bir uyarana karşılık başka bölgelerde de aynı uyaran varmış gibi algılanan bir duyum algılama bozukluğu; kinestezi. **2.** *psikol.* Bir duyumun başka bir duyumu simgeleştirir gibi göründüğü algılama biçimi; kinestezi.

sineşi, [Yun. synekheia *(kalınlık)* > Fr. synéchie] *is.* İltihap ya da travma sonucunda organlarda veya dokularda ortaya çıkan yapışıklık.

sinevat, [Ar. sine > sinevāt سنوات] *(sinava:t) {OsT} is.* Uyuklamalar; ımızganımalar.

sing[1], [siğ / sing / siñ *(yans.)*] *is.* **1.** Çınlamayı ve bu biçimde ses vermeyi anlatan kök. [Zülfikar] *sing etmek, sing-i-le-mek, sing-le-mek (siñ-le-mek)* **2.** *{eT} is.* Çınlama; vızlama sesi. [DLT] 🗗 **sing etmek,** *{eT} (Kulak için) çınlamak.* [DLT]

sing[2], [siğ / sing / siñ *(yans.)*] *is.* Hayvan ve insan ağlamasını, inlemesini anlatan kök. [Zülfikar] *sing-i-le-mek (siñ-i-le-mek), sing-le-mek*

sing[3], [siñ] *(siñ) {eT} is.* Kiler. [EUTS]

singar, [siñar] *{eT} is.* Gök tarafı ve yönleri.[EUTS]

singdürmek, [siñ-mek > siñ-dür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Sindirmek; hazmettirmek. [DLT] **2.** Saklamak. [DLT]

singece, [siñ-ımek > siñ-e-ce سکه جه] *(siñece) zf.* **1.**

{OsT} Sinerek. **2.** *is. {ağız}* Uslu görünmek için yapmacık davranışlara sahip kimse. [DS] 🗗 **siñece siñece,** *{OsT} (Yağmur için) yavaş yavaş; çiseleye çiseleye.*

singecen, [siñ-mek > siñ-ecen] *{ağız} sf.* Gizlice işler çeviren; kurnaz; sinsi. [DS]

singek, [siñ *(yans.)* > siñ-ek سكك] *(siñek) {eT} is.* Sinek; sivrisinek; karasinek. [DLT] [EUTS] 🗗 **siñek üşeleyecek,** *{eAT} Sinek kovacak yelpaze.*

singel[1], [siñ > sing-el] *{ağız} sf.* **1.** Gösterişsiz; yalın. **2.** (Kişi için) uysal; sessiz. [DS]

singel[2], [siñ > sing-el] *{ağız} sf.* Sindirime yardımcı; sindirimi kolay. [DS]

singemeç, -ci [siñ-mek > sing-e-meç] *{ağız} is.* Köşe; bucak. [DS]

singer, [siñ-mek > siñ-er] *(siñer) {ağız} is.* Dirlik; düzen. [DS]

singgin, [siñ-mek > siñ-gin] *(siñgin) {ağız} sf.* **1.** Utangaç; çekingen. **2.** (Eşya için) iyice basılmış, yerleşmiş. [DS]

singgirdemik, [sinñ / sing *(yans)* > siñ-(g)ir-de-mek] *(siñgirdemek) {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* İnlemek. [DS]

singi, [siñ-mek > siñ-ī] *(siñi:) {eT} is.* Sindirilen; içe sinen; hazmolunan. [DLT]

singici, [siñ-mek > siñ-ici سكيجى] *(siñici) {OsT} sf.* Sindirimi kolay.

singil[1], [sin-gīl > siñīl] *(siñi:l) {eT} is.* **1.** (Kadına göre) kocasının kendinden küçük kız kardeşi. [DLT] **2.** Küçük kız kardeş; hemşire. [EUTS] [Nevâyî] [Gabain] **3.** Kız kardeş. [ETY] [Tekin]

singil[2], [siñ-mek > singil] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) uyuşuk; ağır kanlı; tembel. **2.** Kurnaz; sessizce iş çeviren; sinsi. **3.** Sessizce yaklaşıp ısıran köpek. [DS] 🗗 **singil singil,** *{ağız} Ağır ağır; tembel tembel.* [DS]

singil[3], [siñ-il / siğil] *(siñil) {ağız} is.* **1.** Siğil. **2.** Atın ayaklarındaki aklık. [DS]

singil[4], [siñ > singil ?] *{ağız} is.* Ağaç yarmakta kullanılan bir tür kama. [DS]

singil[5], [sing-il] *{ağız} is.* Meyve sapı. [DS]

singildemek, [sing / siñ *(yans.)* > siñ-il-de-mek سكلدمك / sing-il-de-mek] *(siñildemek) {eAT} {OsT} gçsz. f. [-r]* **1.** (Köpek için) iniltili ses çıkarmak. **2.** *{ağız}* İnlemek. [DS]

singildetmek, [sing / siñ *(yans.)* > siñ-il-de-t-mek سكلدتمك] *{eAT} gçl. f. [-ür]* (Köpek için) canını acıtarak inilti şeklinde bağırtmak; çeniletmek.

singilemek, [sing / siñ *(yans.)* > *eT. eAT* siñ-ī-lē-mek سكلمك / *ağız.* sing-i-le-mek] *(siñi:le:mek / singilemek) {eT} {eAT} gçsz. f. [-er]* **1.** Feryat etmek; iniltili ses çıkarmak. [EUTS] [Gabain] **2.** *{ağız}* (Köpek için) İnlemek. [DS] **3.** (Boş yer için) çın çın ses çıkarmak; çınlamak; uğuldamak. [DS]

singillenmek, [siñ-īl > siñil-le-n-mek] *(siñillenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* (Erkek için) küçük kız kardeş edinmek. [DLT]

singim, [siñ-im] *(siñim) is.* Kabul. [KB]

singimlig, [siñ-im-lig] *(siñimlig) sf.* Sindirici; hazmedici. [KB]

singin[1], [sin-gin] *sf.* **1.** Sınmış olan veya kolayca sindirilebilen. **2.** Sıkılgan; utangaç.

singin[2], [İng. sinking] *is. dnz.* Yapı itibariyle borda yüksekliği az olan geminin tam yüklü iken suya gömülü durumu.

singinlik, -ğı [siñ > sing-in-lik] *{ağız} is.* Tedirginlik; huzursuzluk. [DS]

singinmek, [siñ > siñ-mek > sing-in-mek] *(siñ-inmek) {ağız} dönşl. f. [-ir]* Çekinmek. [DS]

singir[1], [siñ-ir] *(siñir) is.* **1.** *{eT}* Sinir. [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** *{ağız}* Şişman kimsenin vücudundaki et boğumları. [DS]

singir[2], [sing-ir] *{ağız} sf.* (Ağaç, direk, kütük vb. için) uçları düzgün kesilmiş. [DS]

singirdemek, [sing *(yans.)* > sing-ir-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* İnlemek. [DS]

singirgen, [siñ-mek > siñ-ir-gen سكركن] *(siñirgen) {OsT} sf.* İyi sindirilen; iyi hazmedilen.

singirke, [siñir-ke] *(siñirke) {eT} is.* Ufak sinirler. [EUTS]

singirlemek[1], [siñir-lē-mek] *(siñirle:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Sinir sarmak. [DLT] **2.** *{eAT} {OsT} gçl. f.* (Hayvan vb. için) hareketini engellemek için ayak sinirini vurup kesmek.

singirlemek[2], [sing-ir-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kereste, tahta vb. ağaçların uçlarını balta ya da testere ile düzeltmek; düzlemek. [DS]

singirlenmek, [siñir-lē-mek > siñir-le-n-mek] *(siñirlenmek) {eT} dönşl. f. [-r]* **1.** Siniri çoğalmak; her tarafını sinir sarmak. **2.** Sinirlenmek; kızmak. *{ağız} (aynı)* [DLT] [DS]

singirmek, [siñ-mek>siñ-ir-mek / siñ-ür-mek سكرمك] *(siñirmek) {eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Sindirmek; hazmetmek. *{eAT} {OsT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** Yutmak. [EUTS] [Gabain] **3.** Bağlamak. [Gabain] **4.** Emdirmek. [DLT] **5.** *{eAT}* İçine işletmek; içine akıtmak.

singirsi, [siñ-ir > siñ-ir-si سكرسى] *(siñirsi) {OsT} sf.* Sert ve kuru.

singirtmek, [siñ-ir-mek > siñ-ir-t-mek سكردمك] *(siñirtmek) {eAT} gçl. f. [-ür]* Sindirmek; hazmettirmek.

singiş, [siñ-mek > siñ-iş سكش] *(siñiş) {OsT} is.* Sindirme; sindiriş; siniş. 🗗 **siñişi eyü,** *{OsT} Hazmı kolay.*

singişmek[1], [siñ-mek > siñ-iş-mek سكشمك] *(siñişmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** (Sıvılar için) başka maddenin parçaları arasına girip sızmak. [DLT] **2.** *{OsT}* Gizlenip görünmez olmak; sinmek. **3.** *{ağız}* (Yağ, koku vb. için) yerleşmek; içine işlemek. [DS] **4.** *{ağız}* (Göz için) alışmak. [DS]

singişmek[2], [siñ-mek > siñ-iş-mek] *(siñişmek) {eT} işteş. f. [-ür]* Çekişmek. [DLT]

singlemek, [siñ *(yans.)* > siñ-lē-mek سكلمك] *(siñlemek) {eAT} gçsz. f. [-r]* İniltili sesler çıkarmak.

singlenmek, [siñ-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Saklanmak; gizlenmek. [DS]

singmek[1], [siñ-mek سكمك] *(siñmek) {eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Sinmek. [DLT] [İKPÖy.] [KB] **2.** Yutulmak; vücuda mal olmak; hazmolunmak. *{eAT} {OsT} (aym)* [DLT] [İKPÖy.] [KB] **3.** Gizlenip görünmez olmak; saklanmak. *{eAT} {OsT} (aym)* [DLT] [İKPÖy.] [KB] **4.** İçine işlemek; girmek; nüfuz etmek. *{eAT} {OsT} (aym)* [DLT] **5.** Sahibine sormadan bir yere girip sinmek. [DLT] **6.** *{eAT} {OsT}* İçine sinmek; hoşuna gitmek; yaramak. 🗗 **siñ siñ,** *{eAT} Saklana saklana; sine sine.*

singmek[2], [siñ-mek] *(ṣiñmek) {eT} gçsz. f. [-ür]* Damlamak.[EUTS]

singmez, [siñ-mez سكمز] *(siñmez) {eT} {eAT} sf.* Sindirimi güç; hazını zor.

singnengeç, -ci [siñ-le-n-geç] *(siñengeç) {ağız} is.* Saklambaç. [DS]

singök, [*süñ-mek > süñ-ük / süñ-ök] *(siñök) {eT} is.* Kemik. [ETY]

singremek, [siñ *(yans.)* > > siñ-rē-mek] *(siñre:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Üzüntüsünden yavaş ve gizli ağlamak. [Nevâyî]

singsing, [siñ+siñ سكسك] *(siñsiñ) {OsT} is.* Odunu dayanıklı bir ağaç; dağdağan. 🗗 **siñsiñ ağacı,** *{OsT}* ➡ singsing.

singük, [*süñ-mek > süñ-ük / süñ-ök] *(siñük) {eT} is.* Kemik. [EUTS] [Gabain]

singürmek[1], [siñ-mek > siñ-ir-mek / siñ-ür-mek سكورمك] *(siñürmek) {eT} {OsT} gçl. f. [-ür]* Yutmak; emmek; hazmetmek. [DLT] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] [Nevâyî]

singürmek[2], [siñ-mek > siñ-ir-mek / siñ-ür-mek سكورمك] *(siñürmek) {eT} {eAT} gçl. f. [-ür]* İçine işletmek; içine akıtmak; batırmak. [İKPÖy.]

singürmek[3], [siñ-mek > siñ-ür-mek] *(siñürmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Bağlamak. [Gabain]

singüt, [siñ-mek > siñ-üt / süñ-üt] *(siñüt) {eT} is.* Karşılığında bir şey verilmeyen ve geri gönderilmeyen armağan. [DLT]

sinğek, -ği [señ-ek / senek] *{ağız} is.* Ağaçtan oyularak yapılmış su testisi; senek. [DS]

sinğirmek, [siñ > sinğir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Sindirmek; hazmetmek. [DS]

sinğirsimek, [siñ-ir > sinğir-si-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Biraz kurumak; sertleşmek. [DS]

sinh, [Ar. sinḫ سنخ] *{OsT} is.* Çenede dişlerin yerleştiği yuva; diş çukuru.

Sini, [Ar. sīnī سينى] *(si:ni:) {OsT} sf.* **1.** Çinli. **2.** Çin'de yapılmış porselen; çini.

sini[1], [sén > sin-i / sen-i] *{eT} zm.* Teklik ikinci kişi zamirinin yükleme hâli; seni. [ETY] [EUTS]

sini[2], [Ar. ṣīn *(Çin)* > ṣīnī *(Çinli; Çin'den gelme)* سينى] *(si:ni:) {OsT} is.* **1.** Üzerinde yemek yenilebilen, sofra olarak kullanılabilen bakır ya da pirinçten, yuvarlak büyük tepsi. **2.** *{ağız} folk.* Nişanda kız evine götürülen şeker tepsisi. [DS] 🗗 **sini altı,** *{ağız} Sofra olarak kullanılan sinini altına konulan altlık; kürsü.* [DS]|| **sini ekmeği,** *{ağız} Börek.* [DS]|| **sini fener,** *{ağız} Çıtalı uçurtma.* [DS]|| **sini galını** (kalını)**,** *Tepsi içinde pişirilen yağlı ekmek.*|| **sini işi,** *{ağız} Şeker.* [DS]|| **sini okuntusu,** *folk. Oğlan evinin kız evine gönderdiği sini içinde, gelin elbiselerinin eve gelişi dolayısıyla konuklara şerbet sunma töreni.*

sini[3], [sin-mek > sin-i سينى] *{eAT} zf.* Sinerek; utanarak; malıcup olarak.

sinibaz, [Ar. sīnī + Far. -bāz باز سينى] *(si:ni:ba:z) {OsT} is.* Sinilerle çeşitli gösteriler sunan sanatçı.

sinicen, [sin-mek > sin-i-cen] *{ağız} sf.* Sinsi. [DS]

sinici[1], [sin-mek > sin-ici] *{ağız} sf.* Sindirimi kolay ve besin değeri yüksek. [DS]

sinici[2], [sini > sini-ci] *{ağız} is.* Sini yapan veya satan bakırcı. [DS]

sinik[1]**,-ği** [sin-ik] *sf.* **1.** Sinmiş olan; pusmuş olan; yılmış. **2.** Bir şeyin içine kokusu ve tadı işlemiş olan. **3.** *{ağız}* Su almış ıslak odun. [DS]

sinik[2]**, -ği** [Yun. kynos *(köpek)* > kynikós *(köpeksi)* > Lat. cynicus > Fr. cynique] *is.* **1.** *fel.* İnsanın erdem ve mutluluğa hiçbir değere bağlı olmadan, bütün gereksinmelerden sıyrılarak bağımsız kaldığı zaman ulaşabileceğini savunan öğreti taraflısı; kinizm yanlısı; kelbî; kinik. **2.** *psikol.* Toplum hayatının sınırlamalarına aldırmadan, yalnız kendi istek ve içgüdülerinin yönlendiriciliğine göre hareket eden; kinik; kelbî. **3.** *sf.* Kinik öğretisine ilişkin; kinik öğretisine bağlı olan.

sinik[3]**, -ği** [senek > sinik] *{ağız} is.* Çamdan yapılmış su testisi. [DS]

sinil, [siñ-il > sinil] *{ağız} is.* **1.** Siğil. **2.** Atın ayaklarındaki aklık. [DS]

sinilcen, [siñ-il-cen] *{ağız} sf.* Sinsi. [DS]

sinile, [? sinile] *{ağız} is.* Bayram ve özel günlerde, birkaç halka hamur bir araya getirilerek yapılan ekmek. [DS]

sinilemek[1], [siñ > sin-i-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor]* **1.** Hafif sesle inleyerek ağlamak. **2.** (Canı yanan köpek için) inler gibi ses çıkarmak. **3.** (Boş bakır kaplar için) dokununca ses çıkarmak; çınlamak. **4.** (Ev, oda vb. için) ıssız kalmak. [DS]

sinilemek[2], [sin-i-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yaşlanmak; kocalmak; güçsüz düşmek. [DS]

sinilmek[1], [sin-mek > sin-il-mek] *{ağız} dönşl.f. [-ir]* Gizlenmek. [DS]

sinilmek[2], [sinil-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Sık sık nefes almak. [DS]

sinilotu, [siñ-il+ot-u] *{ağız} is.* → sinir otu. [DS]

sinîn, [Ar. sene > sinîn سنين] *(sini:n) {OsT} is.* Seneler; yıllar. ◻ **sinîn-i sâlîfe,** *{OsT} Geçen yıllar.*

sinir, [*eT.* siñir] *is.* **1.** Duyu ve hareketleri beyinden organlara, organlardan beyne ulaştıran beyazımsı teller ve bu tellerin oluşturduğu demet. **2.** Görüş ve alışkanlıklara ters gelen herhangi bir olay ya da durum karşısında tepki gösterme duyarlılığı; öfkeli tutum; ruhsal gerginlik; asap. **3.** Bir kişide saplantı derecesine varan rahatsız edici özellik; dikkat çekici huy veya özellik. **4.** Tepkilerini denetleyebilme, kendini tutabilme gücü. **5.** Kas kirişi, kas zarı. **6.** (Böcekler için) damar. **7.** *{ağız}* Lastik. [DS] **8.** *{ağız}* Diz kapağıyla ayak bileği arası (ön taraf). [DS] **9.** *sf.* Hoşa gitmeyen; can sıkıcı, sinir bozucu. ◻ **sinir akımı,** *anat. Sinir hücrelerinin ve sinirlerin çalışmasını sağlayan olay.*|| **sinir alma,** *tıp. İltihaplanmış canlı diş özünün çıkarılması işlemi.*|| **sinir argınlığı,** *tıp. Bedensel ve ruhsal görevlerde gevşeme ve bitkinlik biçiminde beliren bir sinirce; nevrasteni.*|| **sinir bilimi,** *biy. Sinir sistemini inceleyen tıp dalı; nöroloji.*|| **sinir borusu,** *anat. Embriyonda, dış derinin kıvrılması ile oluşan, bütün beyin-omurilik sinir sistemini meydana getiren silindirimsi kısım.*|| **sinir boşluğu,** *biy. Omurgalılarda merkez sinir sistemini, omur yaylarını, kafatasını vb. içeren boşluk.*|| **sinir buhranı,** *tıp. Sinir sisteminde ortaya çıkan bozuklukların yarattığı gerginlik veya hastalık.*|| **sinir cerrahisi,** *tıp. Vücudun bir bölgesindeki veya bir organdaki bir sinirin, bir sinir ağının, sinir grubunun veya sinir düğümünün çıkartılması işlemi; nöroşirürji.*|| **sinir doku,** *anat. Beyni ve sinirleri oluşturan ve nöron adı verilen hücrelerden oluşan doku.*|| **sinir düğümü,** *Sinirlerde görülen yer yer yuvarlak veya iğsi şişlik; gangliyon.*|| **sinir felci,** *tıp. Bir nöronun veya sinirsel bir yapının travma, elektrik şoku veya ısı gibi etkenler sonucu işlevsel etkinliğinin yok olması.*‖ **sinir harbi,** *Söz ve davranışlarıyla birbirini sürekli rahatsız ederek yıpratmaya çalışma; birbirini sinirlendirme.*|| **sinir hastalığı,** *tıp. Sinir sistemi ile ilgili hastalıkların genel adı; nevropat.*|| **sinir hastası,** *tıp. Sinir sistemi ile ilgili bir hastalığa tutulmuş olan.*|| **sinir hücresi,** *anat. Yüksek yapılı organizmalarda elektrik akımı taşıyabilecek nitelikte, çekirdek ve organellerin bulunduğu bir hücre gövdesi ile bu gövdeden uzanan sitoplazmik uzantılardan ve aksondan oluşan sinir sisteminin temel hücresi; nöron.*|| **siniri alt üst olmak,** *Sinirlenip ne yapacağını şaşırmış duruma gelmek; çok sinirlenmek; sinirleri bozulmak.*|| **sinir ilacı,** *tıp. Sinir sistemini yatıştıran ve bu amaçla tedavide kullanılan ilaç.*|| **sinir iltihabı,** *tıp. Sinirlerin irinleşerek bozulması veya yozlaşması.*|| (bir şey) (birinin) **sinirine dokunmak,** *O şeyden hoşlanmamak; onu görünce veya adını duyunca sinirlenmek; o kişiyi sinirlendirmek.*|| **siniri oynamak,** *Bir şeye kızarak canı sıkılmak; kızmak; öfkeden eli ayağı titremek; öfkelenmek; heyecanlanmak.*|| **siniri tutmak,** *Birdenbire sinirlenmek; bu yüzden davranışlarını kontrol edemez duruma düşmek.*|| **sinir kanatlılar,** *zool. Kanatları ağ gibi karışık damarlı ve saydam olan böcekler.*|| **sinir kesilmek,** *Bir olay, durum veya davranış karşısında kızmak; aşırı ölçüde sinirlenmek; çok kızmak; öfkelenmek.*|| **sinir kılıfı,** *anat. Bir kısım sinir liflerini sararak bir çevresel sinir demeti oluşturan zar; sinir kını.*|| **sinir kını,** *anat. Sinirleri saran bağ dokusundan oluşma yassı bir kılıf; sinir kılıfı.*|| **sinir krizi,** *tıp. Çok şiddetli bir heyecan veya bunalımın etkisi ile davranışlarını kontrol altında tutamayan ve bunu bağırma, ağlama, gülme ve dövünme gibi hareketlerle ortaya koyan kimsenin durumu.*‖ **sinir küpü,** *Çok sinirli olma durumu.*‖ **sinirleri alt üst olmak,** *Aşırı sinirlenmeden dolayı ne yapacağını, nasıl davranacağını kestiremez olmak; kendini kontrol edememek; şaşkın ve karmaşık duruma düşmek.*|| **sinirleri ayakta olmak,** *Çok fazla sinirlenmiş, öfkelenmiş olmak.*|| **sinirleri boşanmak,** *Sinirlendikten sonra kendini tutamayarak ağlamaya, bağırmaya veya gülmeye başlamak.*|| **sinirleri bozulmak,** *1. Aşırı sinirlenmeden dolayı ne yapacağını, nasıl davranacağını kestiremez olmak; kendini kontrol edememek; şaşkın ve karmaşık duruma düşmek. 2. Ruhsal dengesi bozulmak; her şeye çabuk sinirlenir olmak.*|| **sinirleri gergin olmak,** *1. En küçük bir bahane ile öfkesini gösterecek durumda olmak; sinirlendirici yeni bir durum veya olay karşısında hemen tepki verecek durumda bulunmak; patlamak için sebep aramak. 2. Çok sinirlenmiş durumda olmasına karşın hiçbir tepki vermemeye çalışmak.*‖ **sinirleri gerilmek,** *Sinirlenmeye hazır durumda bulunmak.*|| **sinirleri gevşemek,** *Sinirliyken yatışmak; sinirli durumu gitmek; ferahlamak; sinirli durumdan sakin ve rahat bir duruma geçmek.*|| **sinirleri kuvvetli,** *Kolay ve çabuk sinirlenmeyen; heyecana kapılmayan; soğukkanlı.*|| **sinirlerine hakim olmak,** *Davranışlarını ve kendini kontrol edebilmek; soğukkanlı olmak.*|| **sinirlerini bozmak,** *Kızdırmak; sinirlendirmek.*|| **sinirleri yatışmak,** *Sinirli durumda iken sakin bir duruma gelmek; öfkesi geçmek.*|| **sinirleri zayıf,** *Kolay ve çabuk sinirlenen; hemen heyecanlanan.*|| **sinir lif-**

çiği, *Sinir hücresinin gövdesinden çıkan ince telcik.*|| **sinir olmak,** *Birine veya bir şeye çok sinirlenmek.*|| **sinir otları,** *bot. Örnek tipi sinir otu olan, hodanlara yakın iki çenekli çiçekli bitkiler takımı.*|| **sinir otu,** *bot. Sinir otugillerden, yaprakları dipten çıkan ve genellikle sapsız, çiçekleri tek bir sapın ucunda, başak durumunda toplu, halk hekimliğinde kullanılan bir çok türü bulunan otsu bitkilere verilen ad, (Plantago lanceolata).*| **sinir otugiller,** *bot. Sinir otları takımından, genellikle rozet yapraklı çiçekleri sapın ucunda tıkız başak durumunda, erdişi, meyvesi kapaklı kapsül biçiminde iki çenekli bitişik taç yapraklı bitkiler familyası, (Plantaginaceae).*|| **sinir salgısı,** *biy. Sinir hücrelerinde görülen iç salgı.*|| **sinir savaşı,** *Söz ve davranışlarıyla birbirini sürekli rahatsız ederek yıpratmaya çalışma; birbirini sinirlendirme.*|| **sinir sistemi,** *anat. Yüksek yapılı organizmalarda, duyusal ve duyumsal uyarıları alan, organizmanın dış ve iç ortam değişikliklerine uymasını sağlayacak tepkimeleri düzenleyen ve çeşitli organların işbirliği içinde çalışmasını sağlayan çevresel ve merkezî sinir sistemlerinden oluşan bütün.*|| **sinir şeridi,** *biy. Omurgasızlarda vücut boyunca uzanan sinir tellerinden oluşan demet.*|| **sinir teli,** *anat. Demetler hâlinde birleşerek sinirleri oluşturan akson ile aksonu saran hücrelerden oluşan ve çevresel sistemde yer alan yapılardan her biri.*|| **sinir telciği,** *anat. Nöronların gövde kısmından çıkan ince sinir teli.*|| **sinir törpüsü,** *Ruhî durumu ve sinirleri olumsuz yönde etkileyerek zayıflatan, yıpratan şey.*|| **sinir ucu,** *anat. Çevresel sinir sisteminin duygu veya motor sinirlerinin çevresel bir organda sonlanan dallanmış ucu.*|| **sinir yolları,** *Belli bir görevle ilgili sinir tellerinin, sinir merkezi ile çevre arasında izlediği yol.*

sinirce, [sinir-ce] *is. psikiyatri.* Çoğunlukla bedenî ağrı, sızı gibi şikâyetlerle beraber bunalımla kendini gösteren, kişiliği ve kişilik uyumunu aşırı derecede etkilemeyen ruhsal kaynaklı sinir hastalığı; nevroz.

sinirilmek, [siñ-ir-mek > sinir-il-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** (Kömür için) yanıp kül olmak. **2.** (Gübre için) çürümek; yanmak; tarlaya konulabilir hâle gelmek. [DS]

sinirleme, [sinir-le-me] *is.* Sinirlemek eylemi.

sinirlemek, [sinir-le-mek] *gçl. f.- [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Etin içinde bulunan kas kirişleri ile kalın zar parçalarını ayıklamak. **2.** Savaşta düşmanın bindiği atın arka ayaklarını kılıç darbesi ile kesmek. **3.** Sindirmek; hazmetmek. **4.** Hayvanı işkence ile öldürmek.

sinirlendirme, [sinir-le-n-dir-me] *is.* Sinirlendirmek eylemi.

sinirlendirmek, [sinir-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Birinin sinirlerini bozmak; onu kızdırıp öfkelendirmek; sinirlenmesine neden olmak; sinirlenmesine yol açmak.

sinirleniş, [sinir-le-n-iş] *is.* Sinirlenmek eylemi veya biçimi.

sinirlenme, [sinir-le-n-me] *is.* Sinirlenmek eylemi.

sinirlenmek, [sinir-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Sinirli duruma gelmek; sinir sahibi olmak. **2.** Çeşitli etkenlerle duygu ve davranışlarını denetleyemez duruma gelmek; öfkelenmek; kızmak; köpürmek; feveran etmek.

sinirli, [sinir-li] *sf.* **1.** (Et için) içinde sinir bulunan. **2.** (Kişi için) sinirlenmeyi kendine huy edinmiş olan; kolayca sinirlenen; karakter ve yapı olarak soğukkanlılığını, davranışlarının kontrolünü çabuk yitiren; sinirlerine hakim olamayan; asabî. **3.** Öfke ve kızgınlık yüzünden davranışlarını denetleyemez durumda olan; sinirlenmiş; öfkeli. **4.** (Söz, davranış vb. için) sinirli bir kimseye ilişkin. ☐ **sinirli ot,** *{ağız}* → sinir otu. [DS]|| **sinirli sinirli,** *Kızgın ve öfkeli biçimde; öfkeyle; kızgınlıkla.*| **sinirli yaprak,** *{ağız}* → siğil otu. [DS]

sinirlilik,-ği [sinir-li-lik] *is.* Sinirli olma durumu; sinirli, öfkeli biçimde davranma; kızgınlık; asabiyet.

sinirme, [siñ-ir-mek / seğ-ir-me] *{ağız} is.* Uyuşma; karıncalanma. ☐ **sinirme olmak,** *{ağız} (Ayak için) uyuşmak; karıncalanmak.* [DS]

sinirmek[1], [siñ-ir-mek sin-ir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** (Yemek için) sindirmek; hazmetmek. **2.** İçine sindirmek; hora geçirmek. **3.** Belli etmeden çalmak; uğrulamak.[DS]

sinirmek[2], [siñ-ir-mek / sin-ğir-mek > sinir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Korkutmak; sindirmek. **2.** Yaptığı kötülüğü unutturmak. [DS]

sinirsek[1]**, -ği** [siñ-ir-se-mek > sinir-se-k / siñ-ir-sek] *sf.* **1.** Esnekliğini ya da yumuşaklığını yitirmiş; sertleşmiş; sinir gibi olmuş. **2.** *{ağız}* (Odun vb. için) sert; güç kırılan. [DS] **3.** *{ağız}* (Et, sebze vb. için) iyi korunmadığı için güç pişer duruma gelmiş. [DS] **4.** *{ağız}* (Yemek için) malzemesi pişirme hatasından dolayı zor çiğnenir olmuş; iyi pişmemiş. [DS] **5.** *{ağız}* (Ekmek, leblebi vb. için) bayatlamış; kurumuş; sertleşmiş. [DS] **6.** *{ağız}* (Odun için) ıslak; yaş; güç yanan. [DS] **7.** *{ağız}* Az kuru. [DS] **8.** *{ağız}* (Et için) sert; sinirli. [DS]

sinirsek[2]**, ği** [sinir-sek] *{ağız} is.* → sinir otu. [DS] ☐ **sinirsek yaprağı,** *{ağız}* → sinir otu. [DS]

sinirsel, [sinir-sel] *sf.* **1.** Sinirle ilgili; sinire ait; sinirlerden kaynaklanan. **2.** Sinir sistemine ilişkin. **3.** Sinirlerin dayanıklılığıyla, sağlamlığıyla ilgili olan.

sinirsemek, [sinir-se-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(i)-yor]* **1.** Sinirsek hâle gelmek. **2.** (Leblebi, fıstık, simit vb. için) gevrekliği gitmek; bayatlamak. **3.** (Et, sebze vb. için) kartlaşmak; sertleşmek; bozulmak. **4.** (Odun vb. için) sertleşmek. **5.** (Nohut, fa-

sulye, mercimek vb. için) pişmez duruma gelmek; büzüşmek. [DS]

sinirsilenmek, [sinir-si-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Yemek için) bozulmak. [DS]

sinirsiz, [sinir-siz] *sf.* **1.** (Et için) içinde sinir, kas kirişleri bulunmayan. **2.** (Kişi için) kolay kolay sinirlenmeyen; sakin; soğukkanlı. **3.** Sinirlenmemiş durumda olan.

sinirsizlik,-ği [sinir-siz-lik] *is.* **1.** Sinirsiz olma durumu; sinirsiz olan kimsenin niteliği. **2.** *tıp.* Bir kas ya da iç organda normal sinir dağılımın ortadan kalkması.

siniş, [sin-iş] *is.* Sinmek eylemi veya biçimi.

sinişmek, [sin-iş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Akla yatmak. **2.** (Yemek için) mideye yerleşmek. [DS]

sinit[1]**,** [señ-ek / senek > sinit] *{ağız} is.* Ağaç su testisi. [DS]

sinit[2]**,** [Yun. sanidi] *{ağız} is.* Üstünde et kesilen ya da ekmek açılan tahta; yastağaç. [DS]

sinitmiş, [siñ > sin-it-miş] *{ağız} sf.* Gizli iş yapan; sinsi. [DS]

-siniz, [siz *(zamir)* > -sınız / -siniz / -sunuz / -sünüz] *çek. e.* → -sınız.

sinizm, [Yun. kynos *(köpek)* > kynismos > Lat. cynismus > Fr. cynisme] *is. fel.* **1.** İnsanın erdem ve mutluluğa, hiçbir değere bağlı olmadan, bütün gereksinmelerden sıyrılarak bağımsız kaldığı zaman ulaşabileceğini savunan öğreti; kelbiye; kinizm. **2.** *psikol.* Toplum hayatının sınırlamalarına aldırmadan yalnız kendi istek ve içgüdülerinin yönlendiriciliğine göre hareket etme; kinizm; kelbiye.

sinkaf, [Ar. sin + kef س ك *(***sik** *kelimesinin yazılışının Arap harfleri ile adı)*] *{ağız} is.* Erkek cinsel organı ile ilgili bütün küfür ve kötü sözlerin güzel adlandırmaya yönelik kısaltılmış biçimi. [DS]

sinkapan, [sin-mek+kap-mak > sin+kap-an] *{ağız} sf.* (Köpek vb. için) ansızın saldıran. [DS]

sinkinezi, [Yun. syn *(birlikte)* + kinesis *(devinim)* > Fr. syncinésie] *is. tıp.* İstemli bir hareket yaparken, irade dışı bir hareketin daha yapılması biçiminde ortaya çıkan bozukluk.

sinkontu, [? sinkontu] *{ağız} sf.* Eli sıkı; cimri. [DS]

sinle, [sin > sin-le سنله / سنله] *{eAT} is.* **1.** Mezarlık; kabristan. **2.** Mezar.

sinleg, [sin-lē-k] *(sinle:g) {eT} is.* Mezarlık. [ETY]

sinlemek, [siñ *(yans.)* > sin-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Metal kaplar için) dokununca veya birbirine çarpınca çınlamalı ses çıkarmak; çınlamak. **2.** (Canı yanan köpek için) iniltili sesler çıkarmak. **3.** (Hamam için) ses yankılanarak çınlamak. **4.** Hafif sesle ağlamak. **5.** (Kulak için) çınlamak. [DS]

sinlenbeç, -ci [siñ-le-n-meç] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinlenbiç, [siñ > siñ-le-n-mek > sīnen-meç > sīnen-biç] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinlenmek, [siñ-le-n-mek>sin-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Gizlenmek; saklanmak. [DS]

-sinler, [-sın-lar / -sinler- / -sunlar- / -sünler] *çek. e.* → -sınlar.

sinlik,-ği [sin-lik] *{ağız} is.* Mezarlık; kabristan. [DS]

sinme, [sin-me] *is.* Sinmek eylemi.

sinmece, [siñ > siñ-mek > sin-mek > sin-mece] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinmecek, [siñ > siñ-mek > sin-mek > sin-me-cek] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinmecik, [siñ > siñ-mek > sin-mek > sin-me-cik] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinmek[1]**,** [*eT.* siñ-mek > sin-mek] *dönşl. f. [-er]* **1.** Kendisinin görünmesini önlemek amacıyla saklanmak; büzülmek; gizlenmek. **2.** *mecaz.* Baskı, korku ve yılgınlık gibi sebeplerden konuşamaz, hareket edemez duruma gelmek; tepki göstermemek. **3.** (Koku vb. için) derin olarak işlemek; güç çıkarılacak veya hiç çıkarılamayacak biçimde bir şeyin içine işlemek; nüfuz etmek. **4.** (Huy, alışkanlık vb. için) iyice yerleşmek.

sinmek[2]**,** [sin-mek] *{ağız} dönşl. f. [-er]* **1.** Uygun düşmek; yakışmak. **2.** Alışmak. [DS]

sinn, [Ar. sinn سن] *{OsT} is.* → sin.

sinne, [? sinne] *{ağız} is.* Urganın, semerde üzengi yerinde bulunan ve yük sararken yükün altına gelen U biçimindeki bölümü. [DS]

sinneci, [siñ > siñ-le-n-mek > sinlen-ici > sinneci] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinnek, -ği [? sinnek] *{ağız} is.* **1.** Kötü yolda olan kadın. **2.** Yüreği kötülükle dolu kadın; cadı. **3.** Ölümü yaklaşmış kız. [DS]

sinnemmeç, [siñ > siñ-le-n-mek > siñlen-meç > sinnem-meç] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinnen, [Ar. sinn > sinnen سناً] *{OsT} zf.* Yaş bakımından; yaşça.

sinnenbeç, [siñ > siñ-le-n-mek > siñlen-meç > sinnenbeç] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinnenbözü, [siñ > siñ-le-n-mek + büz-mek > sinnen+büz-ü] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinnenmece, [siñ > siñ-le-n-mek > sinnen-mek > sinnen-mece] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinnenmeç, [siñ > siñ-le-n-mek > siñlen-meç > sinnenmeç] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

sinnenmek, [siñ-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* → sinlenmek. [DS]

sinnevr, [Ar. sinnevr سنور] *{OsT} is. zool.* Kedi.

sinnevr-i cebelî, *{OsT} Dağ kedisi.*

sinng, [sinñ] *(sinñ) {eT} is.* Kiler. [EUTS]

sinnî, [Ar. sinn *(diş)* > sinnī / sinniyye سني / سنيه] *(sinni:) {OsT} sf.* Diş ile ilgili; dişe ait.

sinni[1], [Ar. sinn => sin-li > sinni] *{ağız} is.* Yaşlı; kocamış. [DS]

sinni[2], [*eT.* sin *(beden)* > sin(n)-i ?] *{ağız} is.* Kişilik; öz. [DS]

sinnik, -ği [*eT.* sin *(mezar)* > sin-lik > sinnik] *{ağız} is.* Mezar. [DS]

sinnilemek, [sinni-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Ölü için) mezara gömmek. [DS]

sinod, [Fr. synode] *is. hrist.* **1.** Kilise temsilcilerinin dinî sorunları tartışıp görüşmek ve karara bağlamak üzere toplandığı meclis. **2.** Kilise meclisi. **3.** Eski Yunan'da kültürel, ticarî ve dinî amaçlarla yapılan her türlü toplantı.

Sinolog, -ğu [Yun. Sina *(Çinli)* > Fr. sinologue] *is.* Çinceyi ve Çin uygarlığını inceleyen bilim adamı.

Sinoloji, [Yun. Sina *(Çinli)* > Fr. sinologie] *is.* Çince ve Çin uygarlığını inceleyen bilim dalı; Çin bilimi.

sinonim, [Fr. synonyme] *sf.* Eş anlamlı; anlamdaş; müteradif.

sinopsis, [Yun. sinopsis] *is.* **1.** Bir bilimin, bir öğretim konusunun bütününe ilişkin kısa açıklama. **2.** Bir bilimin bütün bölümlerini kapsayan genel tablo. **3.** Bir film konusunun on sayfa kadar tutan yazılı özeti; özet.

sinor, [Yun. synoron => sinor] *{ağız} is.* Sınır. [DS]

sinorci, [sinor-ci] *{ağız} is.* Tarla sınırında hile yaparak toprak kazanan kimse. [DS]

sinovya, [Lat. synovia > Fr. synovie] *is. anat.* Eklem yüzeylerini yağlayarak, birbiri üzerinde kaymalarını kolaylaştıran renksiz, yapışkan ve kaygan sıvı.

sinreş, [sinir > sin(i)r-e-ş] *{ağız} sf.* Sinirsek. [DS]

sinreşmek, [sinir > sin(i)r-e-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** (İnsan ve hayvan için) görünüşten daha çok dayanıklılık, sertlik göstermek. **2.** (Odun, tahta vb. için) sertleşmek; kurumak; sağlamlaşmak. [DS]

sinrez, [siñ-re-z] *{ağız} sf.* (Odun vb. için) Katı; sert. [DS]

sinse, [? sinse] *{ağız} is.* Bir tür yay. [DS]

sinsel, [Ar. sinn *(yaş)* > ? sinsēl] *{ağız} is.* Yaşlılık. [DS]

sinsele, [Ar. silsile => sinsile / sinsele] *{ağız} is.* Soy; sülale. [DS]

sinsi, [sin-mek > sin-si] *sf.* **1.** (Kötülük tasarlayan birisi için) gizli ve kurnaz davranan; başkalarına karşı gerçek duygu, düşünce ve niyetini gizleyerek ikiyüzlü davranan; riyakâr. **2.** (Durum ve eylemler için) kurnazlık ve gizlilik taşıyan. **3.** Sinsi bir kişiye özgü olan. **4.** (Hastalık vb. için) yavaş başlayan, yavaş gelişen ve önemsiz gibi görünmesine rağmen çok tehlikeli sonuçlar doğuran.

sinsice, [sin-si-ci] *sf.* **1.** Sinsi olarak yapılan; sinsilik taşıyan; el altından yapılan. **2.** *(sinsi'ce) zf.* Asıl düşünce ve niyetini belli etmeden; sinsi olarak; sinsi biçimde.

sinsile, [Ar. silsile => sinsile / sinsele] *{ağız} is.* Soy; sülale. [DS]

sinsileşme, [sin-si-le-ş-me] *is.* Sinsileşmek eylemi; kurnazlaşma.

sinsileşmek, [sin-si-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Sinsi bir durum almak. **2.** Sinsice davranışlarda bulunmaya başlamak.

sinsilik,-ği [sin-si-lik] *is.* **1.** Sinsi olma durumu. **2.** Sinsice davranış. **3.** Sinsi bir kimsenin davranışlarının niteliği.

sinsim, [sinsim] *{eT} is.* Susam.[EUTS]

sinsin[1], [sin+sin] *is. folk.* Çorum, Yozgat, Kayseri ve Sinop çevrelerinde genç erkeklerin geceleyin yaktıkları bir ateşin etrafında davul zurna eşliğinde oynadıkları dramatik oyun.

sinsin[2], [sīn + sīn] *{ağız} zf.* **1.** Sinsice. **2.** *sf.* Uyuşuk. [DS]

sinsin[3], [sin+sin ?] *{ağız} is.* Odununun ateşi kuvvetli bir bir tür ağaç. [DS]

sinsin[4], [sin+sin] *{ağız} is.* Üçeteğin parçalarından biri. [DS]

sinsiz, [sin *(beden)* > sin-siz] *{ağız} sf.* (Kişi için) inatçı; ters; sinirli; sert yaradılışlı. [DS]

sintagma, [Yun syntagma > Fr. syntagme] *is. dbl.* **1.** Birbirini izleyen iki ya da daha çok birimin söz zinciri içinde birleşimi; dizim; sentagma. **2.** Yapısal dil biliminde, aşamalı bir düzenlemede bir birim oluşturan ögeler dizisi; dizim; sentagma.

sintagmatik, [Fr. syntagmatique] *sf. dbl.* **1.** (Öge için) bir dizime ilişkin; dizimsel; sentagmatik. **2.** (Dil bilimi ile ilgili birimler arasındaki ilişkiler veya bağıntılar için) söz zincirinde ortaya çıkan; dizimsel; sentagmatik. **3.** *is.* Dile ilişkin birimlerin söz zincirinde birbirini izleyişleri bakımından incelenmesi.

sintan, [İng. **syn**thetic **tan**in > syntan] *kısalt. is.* Deri sepilemekte kullanılan aromatik veya alifatik ürünlere verilen genel ad.

sintede, [sin-te-de] *{eT} zm.* Senden. [EUTS]

sinteme, [? sinteme] *{ağız} is.* Yokluk; sıkıntı. [DS]

sinter, [Fr. sinter] *is.* Toz haldeki metallerin yeterli derecede ısıtılmasıyla elde edilmiş bükülmez katı madde; topak.

sinterleme, [sinter-le-me] *is.* Biçimlendirilmiş toz haldeki metal malzemeyi ergime sıcaklığının altındaki bir sıcaklıkta topaklaştırma işlemi; topaklaştırma.

sinterlemek, [sinter-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Organik veya anorganik sıkıştırılmış toz karışımını ergime sıcaklığının altında ısıtma ile topaklaştırmak.

sintigrafi, [Fr. scintigraphie] *is. tıp.* Gama ışınları yayan bir izotopun organizma üzerindeki yolunu izleme temeline dayanan teşhis yöntemi; gamagrafi.

sintile, [İt. sentina ? => sintile] *{ağız} is.* **1.** Geminin ambarlarında bekletilmekten kötü koku almış, nemlenmiş kahve, çay vb. şiyler. **2.** Pis. **3.** Becerik-siz; insanlar arasına katılmayan. [DS]

sintin, [sin-tin] *{eT} zm.* Senden.[EUTS]

sintina, [İt. sentina] *{ağız} is.* → sintine. [DS]

sintine, [İt. sentina] *(sinti'na) is. dnz.* **1.** Yelkenli gemilerde, gemiye giren suların biriktiği geminin en çukur yeri. **2.** Bu bölümde biriken kirli su. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** *{ağız}* Kayığın oturulup kürek çekilen yeri. [DS] **4.** *{ağız}* Kayıklarda başaltı ile ikinci sıra arasında kalan boşluk. [DS]

sintiraç, -cı [Far. süm-tirāş] *{ağız} is.* Hayvan tırnağını yontmakta kullanılan nalbant aracı. [DS]

sintire[1]**,** [İt. sentina => sintire] *{ağız} is.* **1.** → sintile. **2.** → sintine (3). [DS]

sintire[2]**,** [sin-mek > sin-dir-e ?] *{ağız} is.* **1.** Üşüyerek içine çekilme; büzülme. **2.** Sıkıntı. [DS]

sintisayzır, [İng. synthesizer] *is. müz.* Ses hazırlamak için tasarlanınış, bir klavye veya ayarlama potansiyometreleri yardımıyla çalışan tümleşik elektronik aygıt.

sinüs, [Lat. sinus *(kıvrım)*] *is. anat.* **1.** Organların ve dokuların arasında bulunan çeşitli boşluklara verilen ad. **2.** *bot.* Bir organın loplarını birbirinden ayıran yarık. **3.** *mat.* Trigonometrik çember üzerine taşınmış bir yayın ucunun ve bu yaya tekabül eden merkez açısının ordinatı; sembolü: *sin.*

sinüzit, [Fr. sinusite] *is. tıp.* Yüz sinüslerini kaplayan mukozanın yangılanması.

sinüzoidal, -li [Fr. sinusoïdal] *sf. mat.* **1.** Durumu, biçimi veya değişimi ile bir sinüzoide benzeyen. **2.** (Olayı zamanın fonksiyonu olarak gösteren grafik için) grafiği bir sinüzoit olan.

sinüzoit[1]**,-di** [Fr. sinusoïde] *is. mat.* Dik kartezyen koordinatlarda *sin x* fonksiyonunu gösteren düzlem eğri; bir çemberin, sıfır dereceden 360 dereceye kadar olan yaylarının sinüslerinin değişmelerini grafikle gösteren devirli düzlem.

sinüzoit[2]**, -di** [Fr. sinusoïde] *is. anat.* Karaciğer lopçuklarında madde alış verişini sağlayan damar ağı.

sinyal, -li [Lat. signum *(gösterge, sancak)* > signale > Fr. signal *(im)*] *is.* **1.** Bilgilendirmek amacı güden önceden kararlaştırılmış işaret. **2.** Telefonda hat bağlantısının sağlandığını, hattın görüşmeye açık yani numaraların çevrilmeye hazır olduğunu bildiren ses; çevir sesi. **3.** Bir şeyi önceden haber veren veya başlangıcını belirten olay. 🗗 **sinyal çekmek,** *İşaret vermek.*|| **sinyal lambası,** *1. Uyarmak, dikkat çekmek için almaşık olarak yanıp sönen bir lamba ile donatılmış düzenek. 2. Taşıtlarda, aracın döneceği yönü belirtmek amacıyla kısa aralıklarla yanıp sönecek biçimde düzenlenmiş lamba; dönüş lambası.*|| **sinyal müziği,** *Radyo ve televizyon programlarında her programa özgü olarak düzenlenmiş giriş müziği.*|| **sinyal vermek,** *1. (Sürücü için) döneceği yöne göre sağ veya sol dönüş lambasını yakmak. 2. İşaret vermek.*

sinyalizasyon, [Fr. signalisation] *is.* Demiryolu, karayolu ve limanlarda trafiği düzenlemek amacıyla kurulan ışıklı sistem; işaretleme.

sinyek, -ği [señ-ek > senek / senyek] *{ağız} is.* Çam ağacından oyularak yapılmış su kabı; tahta testi. [DS]

sinyor, [İt. signore] *is.* Bay.

sip[1]**,** [sip] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

sip[2]**,** [Ermc. cep => sep / sip] *{ağız} is.* Testi ve çanak çömlek kırıklarını yapıştırmakta kullanılan kireç içinde dövülmüş pamuk ve yumurta akından oluşan özel macun. [DS]

sipah, [Far. sipāh / sipeh سپاه] *(sipa:h) {OsT} is.* → sipeh. 🗗 **sipāh-dār,** *{OsT} En büyük asker.*

sipahi, [Far. sepāh > sipāhī سپاهی] *(sipa:hi:) {OsT} is.* **1.** Süvari; atlı asker. **2.** İmparatorluk döneminde, tımar sahiplerince beslenen atlı askerlere verilen ad. 🗗 **sipahi ağası,** *Kapıkulu süvarilerinin birinci bölüğü olan sipahi bölüğünün kumandanına verilen ad.*|| **sipahi bölüğü,** *Kapıkulu süvarilerinin birinci bölüğüne verilen ad.*|| **sipahi senedi,** *Sipahilerin kendilerine verilmiş olan tımar arazilerini çiftçilere dağıtırken verdikleri bir nevi tapu senedi.*

sipahilik, -ği [sipahi-lik] *(sipa:hilik) is.* **1.** Sipahinin görevi. **2.** Sipahi olma durumu.

sipahiyan, [Far. sipāhiyān سپاهیان] *(sipa:hiya:n) {OsT} is.* Tımar sahiplerince beslenen atlı askerler; sipahiler; atlı askerler; süvariler.

sipahiyane, [Far. sipāhiyāne سپاهیانه] *(sipa:hiya:ne) {OsT} zf.* Atlı askere yakışır biçimde; sipahice.

sipahsalar, [Far. sipāh-sālār سپاهسالار] *{OsT} is.* **1.** Başkumandan; serasker. **2.** Selçuklularda ordu komutanlarının en yetkilisine verilen ad.

-sipar, [Far. sipürden *(vermek, feda etmek)* > -sipār سپار] *(sipa:r) {OsT} ek. "Veren, feda eden"* anlamında birleşik sıfatlar yapan Farsça ek.

sipare, [Far. sī *(otuz)* + pāre *(parça)* > sīpāre / süpāre سپیاره] *{OsT} is.* Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı otuz parçadan her biri; cüz.

sipariş, [Far. sipāriş سپارش] *(sipa:riş) {OsT} is.* **1.** Bir işin yapılmasını, bir şeyin gönderilmesini veya getirilmesini isteme; ısmarlama. **2.** Yapılması, gönderilmesi veya getirilmesi istenen şey. **3.** Eskiden uygulanan, bir devlet memurunun aylığından kestirmek suretiyle başka bir yerdeki yakınına gönderttiği aylık. **4.** Bir malın satın alınması için söz ya da mektupla yapılan ısmarlama işi. 🗗 **sipariş almak,** *1. Bir şeyin yapılması, üretilmesi kendisinden istenmek. 2. Kendisine ısmarlanmak. 3. Kendisine*

ısmarlanan şeylerin listesini tutmak.|| **sipariş defteri,** *Bir işletmenin almış olduğu siparişleri yazdığı defter.*|| (birine, bir şey) **sipariş etmek,** *Bir şeyin yapılmasını, üretilmesini, gönderilmesini veya getirilmesini istemek; ısmarlamak.*|| **sipariş mektubu,** *Bir tüccar veya üreticiye cinsi ve miktarı belirtilmiş malları göndermesi için yazılan mektup.*|| (birine, bir şey) **sipariş vermek,** *Birinden, bir şeyin yapılmasını, gönderilmesini ya da getirilmesini istemek; ısmarlamak; sipariş etmek.*

siparişat, [Far. sipāriş-āt سپارشات] *(sipa:rişa:t) {OsT} is.* Ismarlanan şeyler; siparişler.

sipas, [Far. sipās سپاس] *(sipa:s) {OsT} is.* Hamd etme; şükür; yetinme. 🗗 **sipās-dār,** *{OsT} Şükreden; hamd eden.*|| **sipās-dārî,** *{OsT} Şükretme; hamd etme.*|| **sipās-güzār,** *{OsT} Allah'a hamd eden; şükreden.*|| **sipās-güzārî,** *{OsT} Allah'a şükretme.*

sipasi, [Far. sapāsī سپاسی] *(sipa:si:) {OsT} sf.* Teşekkür eden; hamd eden; şükreden.

sipeçen, [sip-ecen ?] *{ağız} sf.* Kurnaz; sinsi. [DS]

sipeh, [Far. sipāh / sipeh سپه] *{OsT} is.* **1.** Asker. **2.** Ordu. 🗗 **sipeh-büd,** *{OsT} Başkumandan.*|| **sipeh-bed,** *{OsT} Başkumandan.*|| **sipeh-dār,** *{OsT} Başkumandan.*|| **sipeh-dārî,** *{OsT} Başkumandanlık.*|| **sipeh-keş,** *{OsT} Başkumandan.*|| **sipeh-sālār,** *{OsT} 1. Başkumandan; serasker. 2. Selçuklularda ordu komutanlarının en yetkilisine verilen ad.*|| **sipeh-sālārî,** *{OsT} Baş komutanlık; seraskerlik.*

sipela, [? sipela] *{ağız} is.* Ihlamur ağacı. [DS]

sipenc [Far. si *(üç)* + penc *(beş)* سپنج] *{OsT} sf.* **1.** Pek az; üç beş. **2.** *is.* Çok az kalınacak yer; kısa süre konaklanacak yer; misafirhane; konak yeri. **3.** Dünya.

sipend, [Far. sipend سپند] *{OsT} is.* Tütsü olarak kullanılan üzerlik tohumu.

sipendarmidh, [eski Far. sipendarmidh] *is.* Mezdek dinine göre, erdemli kadın tipini sembolize eden, alçak gönüllülük ve yer yüzü perisi, beşinci gün ile on ikinci ayın sorumlusu olan baş meleğin adı.

siper, [Far. siper سپر] *{OsT} is.* **1.** Arkasına, altına veya içine girilerek saklanıp korunulacak yer. **2.** Yağmur, güneş, rüzgâr vb. etkenlere engel olan kuruyucu; dulda. **3.** Kuytu yer. **4.** Şapka vb.nin önündeki çıkıntı. **5.** *as.* Düşmanın kara gözetlemesinden ve yatık mermi yollu silahlarının ateşinden korunmak, düşmana hedef olmadan ateş edebilmek amacıyla toprakta uzunlamasına açılan çukur ve önündeki hendek. **6.** Marangoz makinelerinde, düzgün çıkması için iş parçasının dayandığı sabit eleman. **7.** Okun kabzayı zedelemesini önlemek amacıyla sol elin üst kısmına konulan parça. **8.** Hançer, kılıç, kama gibi silahlarda silahı kullananın elini korumaya yarayan kabza dibindeki parça. **9.** Ekim ve dikimi yapılan bitkileri hakim rüzgâr etkisinden korumak için konulmuş perde veya yüksek ve sık yapılı ağaçların dikilmesi ile meydana getirilmiş engel; rüzgâr kesen. **10.** Bir fırın veya demirci ocağı karşısında çalışan ya da kaynak yapan işçilerin yüzlerini ve gözlerini korumakta kullandıkları madenî levha. **11.** *{ağız}* Çocuk önlüğü. [DS] **12.** *sf.* (Yer için) korunulabilecek nitelikte olan; korunak sağlayan; kuytu. 🗗 **siper almak,** *1. Bir koruyucunun arkasına, altına veya içini girmek suretiyle kendini korumaya almak; bir şeyi veya yeri kendine siper seçerek korunmak. 2. as. Düşman ateşinden korunmak için bir engelin arkasına geçmek.*|| (bir şeyi veya yeri) (kendine) **siper etmek,** *Kendini korumak amacıyla bir şeyi veya kimseyi kendine siper olarak seçmek.*|| (kendini) **siper etmek,** *Bir kimse veya şeyi korumak amacıyla kendini tehlike ile karşıya getirmek; kendini bir şey veya kimse için tehlikeye atmak.*|| **siper-i şems,** *{OsT} 1. Yüzü güneşten koruyan başlık. 2. Şapkanın kenarı.*

siperde, [Far. sipürden *(vermek)* > siperde سپرده] *{OsT} sf.* → süperde.

sipergam, [Far. siperġam سپرغم] *{OsT} is. bot.* Fesleğen.

siperisaika, [Far. siper + Ar. şāiḳā' سپرصایقاء] *(siperisa:ika:) {OsT} is.* Yıldırımlık; paratoner.

siperlenme, [siper-le-n-me] *is.* Siperlenmek eylemi.

siperlenmek, [siper-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kendini korumak amacıyla bir sipere girmek; bir yeri kendine siper edinmek. **2.** Siper sahibi olmak.

siperlik,-ği [siper-lik] *is.* **1.** Siper işlevi gören herhangi bir şey. **2.** Yağmur, güneş veya rüzgâra karşı korumak amacıyla şapka, lamba, kapı, baca vb. şeylere konulan koruyucu engel. **3.** *as.* Siper olarak kullanılabilen yer.

sipi, [? sipi] *{ağız} is.* Temel. [DS]

sipi, [sıyp *(yans.)* > sip-i ?] *{ağız} sf.* Kaygan. [DS]

sipihr, [Far. sipihr سپهر] *{OsT} is.* **1.** Gökyüzü. **2.** *mecaz.* Talih; baht; felek. **3.** *müz.* Türk müziğinde eski bir birleşik makam. 🗗 **sipihr-i nil-gün,** *{OsT} Lacivert gökyüzü.*|| **sipihr-i pencüm,** *{OsT} Göğün beşinci katı.*|| **sipihr-i ser-nigün,** *{OsT} Ters dönmüş talih.*

sipik, -ği [? sipik] *{ağız} is.* Tay. [DS]

sipirmek, [süp-ür-mek / sip-ür-mek / sip-ir-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Süpürmek; temizlemek. [EUTS] [Gabain]

sipirometre, [Lat. spirare *(solumak)* + Yun. metron *(ölçmek)* > Fr. spiromètre] *is.* Derin bir soluk aldıktan sonra kuvvetle soluk verilirken çıkarılan gazların hacmini ölçmeye yarayan alet.

sipirtmek, [sip-ir-t-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Kaçmak. [DS]

siplemek[1], [sip-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ucu sivri bir şeyi hızla batırmak; saplamak. [DS]

siplemek[2], [sep / sip[2]-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r [-l(i)-yor]* Çanak çömleğin kırık yerlerini sep denilen macunla yapıştırmak. [DS]

sipolen, [İt. cipollino *(küçük soğan)* > Fr. cipolin] *is. jeol.* → sipolin.

sipolin, [İt. cipollino *(küçük soğan)* > Fr. cipolin] *is. jeol.* **1.** Yeryüzü kabuğu içinde genel başkalaşımın etkisinde kalarak bir kayacın içinde iç içe damarlar halinde billurlaşmış kireç taşı. **2.** Genel olarak her çeşit başkalaşım kireç taşına verilen ad.

sipsi, [*eT.* sıbızğu *(düdük)* > sipsi سپسی] *is.* **1.** *{OsT}* Düdük; boru. **2.** Gemici düdüğü. **3.** *{ağız}* Polis, bekçi vb. tarafından kullanılan metal düdük. [DS] **4.** Zurnanın ses veren kamış kısmı. **5.** *{ağız}* Yaş ağaç dallarının boru halinde çıkarılmış kabuğundan yapılma düdük. [DS] **6.** *{ağız}* Söğüt dalından yapılmış düdük. [DS] **7.** Talim yaptırırken çalınan ıslık. **8.** *müz.* Yan yana getirilmiş 2 cm. kalınlığında 20 cm. uzunluğunda, beş perde deliği bulunan iki adet kamıştan yapılma, tiz sesli üflemeli bir halk müziği çalgısı. **9.** *folk.* Bazı yörelerde sipsi eşliğinde oynanan halk oyunlarına verilen ad. **10.** Yatalak hastalara bir şey içirmek için kullanılan ve gaga gibi uzantısı bulunan kap. **11.** *argo.* Sigara. **12.** *{ağız}* Uzun yüzlü ve sivri kafalı kimse. [DS] **13.** *{ağız}* Soğanın tohum taşıyan uzun boru gibi olan kısmı. [DS] **14.** *{ağız}* Huni. [DS] **15.** *{ağız}* Sivri uçlu çakı. [DS] **16.** *{ağız}* Kuş tutmakta kullanılan tuzakta, üstünde tırtıl vb. kurt bulunan 15-20 cm. boyundaki ince çubuk. [DS] 🗗 **sipsiyi yutmak,** *{ağız} Sonu kötü olmak.*

sipsilenmek, [sipsi-le-n-mek ?] *{ağız} dönşl. f [-ir]* Köşeye büzülüp sinsi sinsi durmak. [DS]

sipsimek, [sip-si-mek ?] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Özenmek. [DS]

sipsivri, [si(p)+si/vri] *(si'psivri) pekşt. sf.* Çok sivri; upuzun. 🗗 **sipsivri kalmak,** *Herkesin çekilmesi ile ortada yalnız başına kalmak.*

sipürde, [Far. süpürden > sipürde سپرده] *{OsT} is. müz.* Türk müziğinde diyapazonun *dügâh la* sesini *hüseynî mi* olarak alan düzen.

sipüt, [Far. sibit] *{eT} is.* → sibüt. [DLT]

-sir-, [-sır / -sir-] *{eT} yap. e.* → -sır-.

si'r, [Ar. si'r سعر] *{OsT} is.* Yetkili makamca bir mala konulan resmî fiyat; narh.

sir[1], [sir] *{eT} is.* Birlik; müttehit. [ETY]

sir[2], [Far. sîr سیر] *(si:r) {OsT} sf.* **1.** Doymuş; tok. **2.** *is.* Sarımsak. 🗗 **sîr ü piyāz,** *{OsT} Sarımsak ve soğan.* || **sîr-āb,** *{OsT} 1. Suya kanmış. 2. Taze; körpe.*

sir[3], [İng. sir] *(sör) is.* **1.** İngilizlerde, isimden önce getirilen asalet unvanı. **2.** (Yalnız başına kullanıldığında) bay.

sir[4], [La. seior > Fr. sir] *is.* Fransızlarda, senyörlerin unvanı.

sir[5], [sir] *{ağız} is.* Sır. [DS]

sirab, [Far. sîr-āb سیر آب] *(si:ra:b) {OsT} sf.* → sîr-ab.

sirac, [Far. çerāġ > Ar. sirāc سراج] *(sira:c) {OsT} is. is.* Işık; meşale; kandil. 🗗 **sirāc-ı rāh-ı hidāyet,** *{OsT} 1. Doğru yolun ışığı. 2. Hz. Muhammed.* || **sirācü'd-devle,** *{OsT} Devletin ışığı.* || **sirācü'd-din,** *{OsT} Dinin ışığı.* || **sirācü'n-nehār,** *{OsT} 1. Sabah ışığı. 2. Güneş.*

siraci, [Ar. sirāc > sirācī سراجی] *sina:ci:) {OsT} is.* **1.** Kandil, mum veya ışıkla ilgili. **2.** İmparatorluk döneminde, saray, konak ve köşklerdeki mumların, kandillerin bakımı, yakılması ve söndürülmesi işlerini yürüten görevli.

sirad, [Ar. sirād سراد] *(sira:d) {OsT} is.* Ayakkabıcı bizi.

siran[1], [Ar. sür > sīrān سیران] *(si:ra:n) {OsT} is.* Kaleler; surlar.

siran[2], [? siran / siron] *{ağız} is.* Kesilmiş yufkaların üzerine sarımsaklı yoğurt dökülerek yapılan bir yemek. [DS]

sirar, [Ar. serār / sirār سرار] *(sira:r) {OsT} is.* → serar.

sirayet, [Ar. sirāyet سرایت] *(sira:yet) {OsT} is.* **1.** (Hastalık için) başkalarına geçme; bulaşma. **2.** Yayılma; dağılma; genişleme. 🗗 **sirayet etmek,** *Bulaşmak; geçmek; dağılmak; yayılmak.*

sirbal, -li [Ar. sirbāl سربال] *(sirba:l) {OsT} is.* Gömlek.

sirçe, [serçe] *{ağız} is.* Serçe. 🗗 **sirçe barınak,** *{ağız} Serçe parmak.* [DS]

sirçen, [Bul. sırdçan] *{ağız} is.* Eğrilmiş ip yumağı. [DS]

sirçeşm, [Far. sîr *(tok)* + çeşm *(göz)* سیرچشم] *(si:r-çeşm) {OsT} sf.* Gözü tok.

sirçeşmî, [Far. sîrçeşmī سیرچشمی] *(si:rçeşmi:) {OsT} is.* Tokgözlülük.

sirdan, [? sirdan] *{ağız} is.* Gerdanlık. [DS]

sirdaş, [sır-daş] *{ağız} is.* Sırdaş. [DS]

sire[1], [? sire] *{ağız} is.* Görmeye gidilen yer. [DS] 🗗 **sire yapmak,** *{ağız} Alışkın olduğu yeri görmeye gitmek; ziyaret etmek.* [DS]

sire[2], [? sire] *{ağız} is.* Armut, üzüm gibi tatlı meyveler. [DS]

sire[3], [Fr. ciré] *is.* Polivinil, poliüretan vb. parafinli ya da plastikli kumaştan su geçirmez giyecek.

sirece, [sire-ce] *{ağız} is.* Gübre taşımakta kullanılan hasır çuval. [DS]

sirek, -ği [seyre-k > sīrek] *(si:rek) sf.* Seyrek. *{ağız}* [DS]

siren[1], [Lat. sirena / Yun. seiren > Fr. sirène] *is.* **1.** Tiz ses çıkaran uyarı düdüğü; canavar düdüğü; alarm. **2.** Yunan mitolojisinde belden aşağısı kuş ya da balık, belden yukarısı kadın biçiminde tasvir edilen deniz cini.

siren[2], [? siren] *{ağız} is.* Üstü örtülü yaylı araba. [DS]

siren[3], [Yun. ksistérin] *{ağız} is.* Hamur kesmeye, tekne kazımaya yarayan araç. [DS]

sireng[1], [Far. se *(üç)* + reng سرنگ] *{OsT} sf.* **1.** Üç renkli. **2.** *is.* Bir tür ipekli kumaş.

sireng[2], [Far. si *(otuz)* + reng سیرنگ] *{OsT} sf.* **1.** Çok renkli; alaca. **2.** Anka kuşu. **3.** Anlaşılması güç şey. **4.** *müz.* Türk müziğinde eski bir makam.

sireni, [Yun. ksistréin] *{ağız} is.* Sacdaki ekmeği çevirmekte kullanılan araç. [DS]

sirenler, [Yun, syren] *is. mit.* Yunan mitolojisinde belden aşağısı kuş veya balık, yukarısı kadın şeklinde tasvir edilen, elinde lir tutan kötü ruhlu cinlere verilen ad.

sireşik, -ği [sir-e-ş-ik] *{ağız} sf.* Buruşuk. [DS]

siret, [Ar. sîret / sîyret سیرت] *(si:ret) {OsT} is.* **1.** Bir kimsenin huyu, ahlakı, karakteri; yaradılış. **2.** Gidiş; yol; tarz; biçim. **3.** Biyografi; hayat hikâyesi; yaşam öyküsü. ◘ **sîret-i hasene,** *{OsT} İyi ahlak.*|| **sîreti sûretine uymamak,** *Ahlakı dış görünüşüne uymamak; göründüğü gibi olmamak.*|| **siret uğrusu,** *{eAT} İki yüzlü; mürai.*

sirgat, [Ar. sirḳat => sirgat / sırkat] *{ağız} is.* Sayımı yapılmayan hayvan veya insan. [DS]

sirgen, [sirken / sirken] *{ağız} is. bot.* → sirken. [DS]

sirhan, [Ar. sirḫān سرحان] *(sirha:n) {OsT} is. zool.* Yırtıcı memeli bir hayvan; kurt.

siri, [siri] *{eT} is.* Bir ilaç adı. [EUTS]

siriç, -ci [sir-iç] *{ağız} is.* İri ve aralıklı dikiş; teyel. [DS]

sirik[1], **-ği** [sırı-k / sirik] *{ağız} is.* Fasulye için dikilen sopa. [DS]

sirik[2], **-ği** [seğ(i)r-ik / sirik] *{ağız} is.* Peynir ve yağ kurdu. [DS]

sirin[1], [sir-in ?] *{ağız} is.* Hamur, yağ ve kuruttan yapılan yemek. [DS]

sirin[2], [ser-in / sirin] *{ağız} sf.* Serin. [DS]

siringel, [sirin+gel ?] *{ağız} sf.* Uzun boylu ve ahmak. [DS]

sirinsi, [sirin-si] *{ağız} is.* Evde yapılan bir tür pastırma. [DS]

sirinsimek, [sirin-si-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Üşüyerek büzülüp titremek. [DS]

sirip, -bi [? sirip] *{ağız} is.* Döven yapılan bir ağaç. [DS]

sirişk, [Far. sirişk شرشك] *{OsT} is.* Gözyaşı. ◘ **sirişkbār,** *{OsT} Çok ağlayan.*

sirişt, [Far. sirişten > sirişt سرشت] *{OsT} is.* Huy; doğa; tabiat; yaradılış. ◘ **sirişt-hūb,** *{OsT} İyi huy.*

sirişte, [Far. sirişten > sirişte سرشته] *{OsT} is.* Karıştırılmış; yoğrulmuş.

sirk, [Lat. circus *(çember)* > Fr. cirque] *is.* **1.** Binicilik, ve cambazlık gösterilerinin yapıldığı kapalı yer. **2.** Romalılar zamanında kamu oyunlarına ayrılan pist. **3.** Binicilik, cambazlık gibi gösteri oyunlarının tümüne verilen ad. **4.** Bu tür gösterilerde uzmanlaşmış kurum. **5.** *jeol.* Kenarları buzullarla yarım daire biçiminde oyulmuş dik çöküntü alanı; buz yalağı.

sirkaf, [Roman. sirkafya] *is. argo.* Ayakkabı. ◘ **sirkafları gıdıklatmak,** *argo. Ayakkabıları boyatmak.*

sirkaflı, [sirkaf-lı] *sf. argo.* **1.** En gizli. **2.** (İskambil kâğıdı) hileli.

sirkat, -ti [Ar. sirḳat سرقت] *{OsT} is.* Çalma; hırsızlık.

sirke[1], [sirkē] *(sirke:) is.* Bit yumurtası; sirke; *(Pediculus capitis, Phthirius inguinalis). {eT} {OsT} (aynı)* [DLT]

sirke[2], [Far. sirke ? سرکه] *{OsT} is.* **1.** Salata gibi yiyeceklere çeşni vermekte kullanılan ekşitilmiş üzüm, elma vb. meyve suyu. *{eT} (sirke:) (aynı).* [DLT] [EUTS] **2.** Alkolün veya şekerli, nişastalı maddelerin mycoderma aceti adı verilen mikroorganizmalar tarafından mayalanması ile oluşan asetik asit; CH_3CO_2H. **3.** Bir takım kimyevi usullerle hazırlanmış birleşiklerin ortak adı. ◘ **sirke asidi,** *Asetik asit.*|| **sirke bakterisi,** *Alkolün sirkeye dönüşmesini sağlayan bakterilerden birinin adı, (Acetobacter).*|| **sirke-dih-sāle,** *{OsT} 1. On yıllık sirke. 2. mecaz. Düşmanlık; kin.*|| **sirke-ebrū,** *{OsT} Ters, huysuz arkadaş.*|| **sirke-fürūş,** *{OsT} 1. Sirke satan; sirkeci. 2. mecaz. Ekşi suratlı.*|| **sirke-fürūşî,** *{OsT} 1. Sirke satıcılığı; sirkecilik. 2. mecaz. Ekşi yüzlülük.*|| **sirke ruhu,** *Asetik asit.*|| **sirke satmak,** *(Yüz veya surat için) memnuniyetsizlik belirtisi olarak yüzünü ekşitmek; surat etmek; yüz ekşitmek.*|| **sirke sineği,** *zool. Bozulan ve ekşiyen meyvelerde çoğalan kısa duyargalı, kromozomları çok iyi bilinen sinek, (Drosophila).*|| **sirke tatlısı,** *{ağız} Yumurta, yağ, un ve sirke ile yapılan bir tür lokma.* [DS]|| **sirke tuzu,** *İçinde potasyum sülfat bulunan billurlaşabilir asetik asit.*|| **sirkeyle tıraş olmak,** *{ağız} Cimrilik etmek; çok cimri olmak.*

sirkecen, [sirke-cen] *{ağız} is.* Sirken. [DS]

sirkeci, [sirke-ci] *is.* **1.** Sirke üreten veya satan kimse. **2.** Sirke satılan dükkân.

sirkecilik,-ği [sirke-ci-lik] *is.* Sirkecinin mesleği, yaptığı iş.

sirkelemek[1], [sirkē[1] > sirkē-lē-mek] *(sirke:le:mek) gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** *{eT}* Baştan sirke topla-

mak. [DLT] **2.** *{ağız}* (Bit, pire vb. için) yumurtlamak. [DS]

sirkelemek[2], [sirkē[2] > sirkē-lē-mek] *(sirke:le:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Bir şeye sirke katmak. [DLT]

sirkelemek[3], [silk-ele-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Silkelemek; sallamak. [DS]

sirkelenme, [sirke-le-n-me] *is.* Sirkelenmek eylemi.

sirkelenmek[1], [sirkē-lē-mek[1] > sirkē-le-n-mek] *(sirke:lenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Kendi başından sirke toplamak. **2.** Başında ya da kasıklarında bit yumurtası oluşmak.

sirkelenmek[2], [sirke-le-n-mek سركه لنمك] *dönşl. f. [-ir] [eAT -ür]* **1.** Sirkeli duruma gelmek; sirke bulaşmak. **2.** Sirke sahibi olmak; sirke edinmek. **3.** *{OsT}* Suratını ekşitmek; canı sıkılmak. **4.** *{eAT}* (Yoğurt için) yayıkta çalkalanırken köpürüp domur domur olmak.

sirkeleşme, [sirke-le-ş-me] *is.* Sirkeleşmek eylemi; sirkeye dönüşme; ekşime.

sirkeleşmek, [sirke-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Şerbet, şurup vb. için) sirkeye dönüşmek; sirke olmak. **2.** (İçecek vb. için) ekşimek.

sirkeleştirme, [sirke-le-ş-tir-me] *is.* Sirkeleştirmek eylemi.

sirkeleştirmek, [sirke-le-ş-tir-mek] *gçl. f.[-ir]* Alkollü bir sıvıyı mayalanma yoluyla sirkeye dönüştürme işlemi; sirke oluşmasını sağlamak.

sirkeli, [sirke-li] *sf.* **1.** Sirkesi bulunan; sirke konulmuş olan. **2.** (Vücut, baş vb. için) bit yumurtaları bulunan. **sirkeli, sarımsaklı aş,** *{ağız} Tam ve isteğe uygun yapılmış iş.* [DS]

sirkelik, -ği [sirke-lik] *is.* **1.** İçine sirke konulan özel kap. **2.** *is.* Sirke üretimine uygun; sirke yapmakta kullanılan.

sirken, [sirken / sirgen سركن] *is.* **1.** *bot.* Kazayağıgillerden, sonbaharda çiçek açan gösterişsiz çiçekli, yaprakları ıspanak gibi sebze olarak kullanılan otsu bitki; yabani ıspanak; *(Chenopodium album). {eAT} {OsT} {ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız}* Yabani semizotu. [DS] **3.** *{ağız}* Labada. [DS]

sirkencebin, [Arr. sirken-cebīn سركنجبين] *{OsT} is.* → sirkengebin.

sirkencübin, [Ar. sirken-cübīn سركنجبين] *{OsT} is.* → sirkengebin.

sirkene, [sirkene] *{ağız} is.* Tellice de denilen, yaprakları unlu gibi tüylü, bulgur veya mercimekle pişirilerek yenen, kurutulmuşundan kışın çorba yapılan bir ot, *(Chenopodium).* [DS]

sirkengebin, [Far. sirken-gebīn سركنگبين] *{OsT} is.* Balı sirke ile karıştırmak suretiyle yapılan bir tür şerbet.

sirkengübin, [Far. sirken-gübīn سركنگبين] *{OsT} is.* → sirkengebin.

sirkenkülü, [sirken+kül-ü] *{ağız} is.* Açık havada, yağmur taşımayan ak, kaba bulutlar. [DS]

sirkeyen, [sirken / sirkeyen] *{ağız} is.* Sirken. [DS]

sirkım, [sirke / sirkım] *{ağız} is.* Bit, pire vb. asalakların yumurtaları.[DS]

sirkinti, [silk-inti > sirkinti] *{ağız} is.* Deprem. [DS]

sirkit, -di [sirkit] *{ağız} is.* Ağustos böceği. [DS]

sirkülasyon, [Fr. circulation] *is.* **1.** Dolaşım; dolanış. **2.** Dolanım; tedavül.

sirküler, [Lat. circulus *(çember)* > Fr. circulaire *(dolanmak)*] *sf.* **1.** Dairesel. **2.** *is.* Birçok kişi veya kuruluşa gönderilmek üzere belli sayıda basılmış yazı; tamim; genelge. **3.** Bir kurum veya kuruluşu temsil yetkilerine sahip kişilerin imza örnekleri bulunan belge. **4.** Resmî dairelerde bir haberi ilgililere iletmek için imza karşılığında yapılan duyuru; ilgililerin yazıyı okuduklarına dair imzalı beyanı.

sirli, [sır-lı / sirli] *{ağız} is.* Ağzı geniş, dibi dar, sırlı bir tür toprak kap. [DS] **sirli sitirli,** *{ağız} Namuslu, temiz, bağımsız.* [DS]

sirmemek, [sırmē-mek] *(sirme:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Almak; kapmak; sıyırıp almak. [Nevâyî]

sirmik, -ği [Far. sīr *(tok)* > T. sīr-ik / sīr-im / sīr-mik] *{ağız} is.* Yaban soğanı. [DS]

sirmo, [Far. sīr *(tok)* > T. sīr-ik / sīr-im / sīr-mik > Kürt. sirno] *(si:rmo) is. bot.* Doğu Anadolu'da yetişen ve Van yöresinde otlu peynir yapımında kullanılan bir tür yabani sarımsak, *(Allium atrovilaceum, A. vineale, A. aucheri, A. scorodoprasum).*

sirni, [? sirni] *{ağız} is.* Kağnı dingili. [DS]

sirnik, -ği [? sirnik] *{ağız} is.* Çatı saçağı. [DS]

siroko, [Ar. şark > İt. scirocco] *(siro'ko) is.* Akdeniz'in kuzey kıyılarını etkisi altına alan, Afrika'dan esen kuru ve sıcak rüzgârlara verilen ad; Afrika sıcağı.

siron, [? siron] *{ağız} is.* Katlanıp doğranmış, tepsiye dizilmiş yufka üzerine sarımsaklı yoğurt ve yağ dökülerek yapılan yemek. [DS]

siroz, [Yun. kirrhós *(sarımsı)* + ossis *(hastalık)* > Fr. cirrhose] *is. tıp.* Karaciğeri tahrip eden kötü beslenme, sarılık, frengi, safra sistemi enfeksiyonları, alkolizm gibi nedenlerle karaciğer hücrelerinde bozulma, işlev bozukluğu ve doku sertleşmesi biçiminde beliren bir karaciğer hastalığı.

sirozlu, [siroz-lu] *sf.* Siroza yakalanmış olan.

sirpmek, [sep-mek / serp-mek > sirp-mek] *{eT} gçl. f. [-ur]* Serpmek; saçmak; (yağmur için) yağmak. [Nevâyî]

sirrokümülüs, [Fr. cirro-cumulus] *is.* Yumak bulut.

sirrostratüs, [Fr. cirrostratus] *is.* Tül bulut.

sirrus, [Lat. cirrus *(lif)*] *(si'rrus) is.* Yükseklerde tül

veya iplik görünümünde oluşan beyaz bulutlara verilen ad; tüy bulut.

sirtaki, [Yun. syrtáki] *(sirta:ki) is.* Yan yana dizilen oyuncular tarafından oynanan 2/4 ritimli Yunan kökenli bir tür dans.

sirti, [? sirti] *{ağız} is.* Fırın silmeye yarayan ucu paçavralı sopa. [DS]

sirto, [Yun. syrtós] *(si'rto) is. müz.* **1.** Türk müziğinde nim sofyan usulünde bir oyun havasına verilen ad. **2.** Yunan kökenli, kadın erkek el ele veya omuz omuza tutularak halka şeklinde oynanan dans.

sirtometre, [Yun. kyrtos *(kafes)* + metron *(ölçü)* > Fr. cyrtomètre] *is.* Göğüs çevresini ölçmeye yarayan alet.

sirtometri, [Fr. cyrtométrie] *is.* Göğüs çevresinin ölçmesi işi.

sirval, -li [Ar. sirvāl سروال] *(sirva:l) {OsT} is.* Şalvar.

sirvi, [siv-ri > sirvi سروی] *{OsT} sf.* Sivri.

sis[1], [sis / siz] *{eT} zm.* Siz. [EUTS] [Gabain]

sis[2], [sis] *is.* **1.** Yaklaşık 20 mikron çapında, içi dolu su damlacıklarının meydana getirdiği, sakin havada yeryüzüne inmiş stratus bulutlarına verilen ad. **2.** Atlarda, kahverengi veya kırmızımtırak benek. **3.** *{OsT}* Atın tüylerindeki küçük alaca benekler. **4.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Bazı kimselerin yüzlerinde bulunan nokta nokta esmer lekeler; çiller. [DS] 🗗 **sis bombası,** *Yapılacak olan harekâtı düşman gözetlemesinden gizlemek amacıyla kullanılan bol duman çıkaran bir tür bomba.*‖ **sis farı,** *Otomobillerde, sisli havalarda görüş uzaklığını artırmakta kullanılan lamba.*‖ **sis giderme,** *Özellikle hava alanlarında çökmüş olan sisi dağıtmak için uygulanan işlemlerin tümü.*‖ **sis lambası,** *Sisli havalarda trafiği kolaylaştırmak için sarı ışık vermekte kullanılan lamba.*‖ **sis perdesi,** *1. Ordunun hareketini kolaylaştırmak için istenilen bölgede oluşturulan kalın sis tabakası. 2. mecaz. (Olay için) gizli ve karanlık.*‖ **sis renkli,** *{eAT} Kır renkli; benekli.*

sisa, [Ar. sīsāʾ سیساء] *(si:sa:) {OsT} is. anat.* Omurga kemiklerinin dizildiği yer.

sisai, [Ar. sīsā > sīsāī / sīsāīyye سیسائی / سیسائیه] *(si:sa:i:) {OsT} sf.* Omurga kemiklerinin dizildiği yerle ilgili.

siska, [Yun. iska => ıska / sıska / siska] *{ağız} is.* Soğan tohumu. [DS]

sisleme, [sis-le-me] *is.* **1.** Sislemek eylemi. **2.** Bir gaz dağıtım ağına çok ince bir yağ dumanı gönderme işlemi.

sislemek, [sis-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Sisli duruma getirmek. **2.** Fotoğraf görüntüsünün birleşimine girmeyen gümüş tuzlarının bir bölümünü giderilebilir duruma getirmek.

sislendirme, [sis-le-n-dir-me] *is.* Sislendirmek eylemi.

sislendirmek, [sis-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Sislenmesine sebep olmak; sisli duruma getirmek.

sislenme, [sis-le-n-me] *is.* Sislenmek işi.

sislenmek, [sis-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Sisli duruma getirilmek; sislemek eylemi yapılmak. **2.** *dönşl. f.* Sisle kaplanmak; sise bürünmek; bulanmak. **3.** *{ağız}* (Yüz için) çillenmek. [DS]

sisli, [sis-li] *sf.* **1.** (Dağ, dere, vb. için) üzerine sis inmiş bulunan; dumanlı; bulanık. **2.** (Zaman dilimi için) sis bulunan; sis görülen. **3.** *ed.* Belli belirsiz hatırlanan. **4.** (Fotoğraf, fil vb. için) bulanık bir görünüm veren. 🗗 **sisli kır,** *(At için) üzerinde ufak ve boz benekler bulunan doru renkli.*

sismik, -ği [Yun. seismós *(sarsıntı)* > Fr. sismique] *sf.* Depremle ilgili; depremsel. 🗗 **sismik arama,** *Jeofizik araştırmaları amacıyla yer üstüne yakın bir yerde yapılan patlama ile yapı bakımından birbirinden farklı arazilerde ses dalgalarının yansımalarının algılanması esasına dayanan arama tekniği.*‖ **sismik patlayıcı,** *Sismik aramalarda yüzeye yakın bir merkezde kullanılan patlayıcı.*

sismograf, [Yun. seismos *(sarsıntı)* + graphe *(çizgi)* > Fr. sismographe / séismographe] *is.* Deprem sırasında, yer kabuğunun bir noktasındaki hareketlerin saatini, süresini, genliğini ve belli başlı niteliklerini kaydetmeye yarayan alet; depremyazar.

sismografi, [Fr. sismographie / séismographie] *is.* Deprem kaydedici cihazın kullanılması ile ilgili iş ve işlemlerin tümü.

sismogram, [Fr. sismogramme] *is.* Bir depremyazar ile elde edilen grafik.

sismojenez, [Fr. sismogenèse] *is.* Depremlerin başlama süreçlerini inceleyen bilim dalı.

sismolog,-ğu [Fr. sismologue] *is.* Deprem bilimi uzmanı.

sismoloji, [Fr. sismologie] *is.* Depremleri ve toprak hareketlerini inceleyen bilim dalı; deprem bilimi.

sismometre, [Fr. sismomètre / séismomètre] *is.* Depremi ile bilgileri kaydetmemeksizin yalnızca sonucu veren aygıt; depremölçer.

sismoterapi, [Fr. sismothèrapie] *is. tıp.* Bazı akıl hastalıklarının elektroşok yöntemiyle tedavisi.

sisre, [Yun. ksistra] *{ağız} is.* Hamur kesmeye, tekne kazımaya yarayan araç. [DS]

sistalji, [Yun. kytos *(torba)* + Lat. algos *(ağrı)* > Fr. cystalgie] *is. tıp.* Sidik torbası ağrısı.

sistektomi, [Fr. cystectomie] *is.* Sidik torbasının çıkarılması için uygulanan ameliyat.

sistem, [Lat. systema *(bütün)* > Fr. système] *is.* **1.** Bilimsel bir bütün veya bir öğreti meydana getirebilecek biçimde birbirine bağlı ilkeler topluluğu; dizge. **2.** Olayları yargılamak veya sınıflandırmak için baş vurulan ön yargılar bütünü. **3.** Belli bir amaca ulaşmak veya bir bütün elde etmek için bir araya gelmiş parçalar. **4.** Bir sonuç elde etmeye

yarayan usuller düzeni; yol. **5.** Değişik ögelerden oluşan ve belli bir işlevi yerine getiren düzenek; teçhizat; tertibat. **6.** *bsy.* Birlikte kullanılan malzeme ve işlem metotlarının belirli bir tipini meydana getiren ünitelerin tümü. **7.** Başlangıçta birbirinden ayrı olarak düşünülmüş, farklı işlerde kullanılan bir çok makineden meydana gelen bütün. **8.** *anat.* Belirli bir doku başta olmakla birlikte çeşitli dokulardan oluşan ve vücudun hemen her tarafında yaygın bulunan organlar topluluğu. **9.** Bir işletmede çeşitli metotların uygulanmasına imkân veren yöntem ve araçların bütünü; model; tip. **10.** Yönetim, yürütme ve sosyal kurumlaşma biçimi; toplumsal düzen; rejim. **sistem analisti,** *Sistem çözümlemesi yapan uzman.* || **sistem analizi,** *Bir bütünün bileşenlerini, amaçlarını, gereksinimlerini, önceliklerini ve bütün bunların ne oranda gerçekleştiğini belirlemek amacıyla bu bileşenlerin birbiri ile olan ilişkilerini tanımlama; sistem çözümlemesi.* || **sistem bakımı,** *bsy. Bir bilgisayardaki mevcut sistemin, değişen durum ve şartlara uyarlanması, başarımın iyileştirilmesi ve gerekli düzeltmelerin yapılması gibi bakım işleri.* || **sistem bilim,** *Sistemleri ve özelliklerini ele alıp inceleyen bilim dalı.* || **sistem bütünleştirme,** *bsy. Değişik parçalarla bir bilişim sistemini tamamlama.* || **sistem bütünlüğü,** *bsy. 1. Bir sistemin sağlamlığının korunabilme derecesi. 2. Bilgisayara dışardan yapılan müdahalelere kapalı olarak asıl işlevini yerine getirebilmesi.* || **sistem denetimi,** *bsy. Bir bilgisayar dizgesinin arıza ve kusurlarının bir program tarafından izlenip ve denetlenmesi işlemi.* || sistem **desteği,** *bsy. Bir sistemin kullanımı ve geliştirilmesi için sürdürülen hizmet ve malzeme desteği.* || **sistem diski,** *bsy. Bir bilgisayarın çalışmaya başlaması için işletim sisteminin yalnızca gerekli bölümlerini taşıyan disk.* || **sistem kitaplığı,** *bsy. İşletim sisteminin parçalarının saklandığı dosyalar ve veri kümeleri.* || **sistem kütüğü,** *bsy. Bir sistemin düzenleniş dizisi hakkında bütün bilgileri içeren veri tabanı.* || **sistem mühendisi,** *bsy. Bilgisayarların işletim dizgelerini tanımlamak ve düzenlemekle görevli uzman mühendis.* || **sistem mühendisliği,** *Sistemlerin tasarlanıp geliştirilebilmesi için fizik ve matematik bilimleri uygulayan, var olan enerji ve gereçleri en ekonomik biçimde kullanıma sunmayı amaçlayan mühendislik dalı.* || **sistem yazılımı,** *bsy. Uygulama programlarının yürütümünü sağlayan fakat uygulama programlarından bağımsız olan yazılım.* || **sistem yönetimi,** *bsy. Bir sistemin en iyi düzeyde çalışabilmesi için gerekli planlama, bakım ve denetim.*

sistematik,-ği [Yun. systematikos / Lat. systematicus > Fr. systématique] *sf.* **1.** Bir sisteme ilişkin olan; bir sistemle ilgili olan; dizgesel. **2.** Bir sistemin özelliğini taşıyan; bir sisteme göre düzenlenmiş. **3.** Sistem şeklinde ortaya atılmış; belli bir amaca göre düzenlenmiş. **4.** Sistem haline getirilmiş toplu görüşleri amaç edinen. **5.** *is.* Doğa biliminin canlıların sınıflandırılması ve tanımlanmasıyla uğraşan kısmı; sınıflandırma. **6.** *zf.* Belli bir dizgeye dayanarak; belli bir yönteme göre.

sistemcilik, -ği [sistem-ci-lik] *is.* Toplumu, ayrı ayrı ve aralarındaki etkileşim bakımından incelenen çeşitli dizgelere ayıran toplum bilimi kuramı.

sistemik, -ği [Fr. systémique] *sf.* Siyasal, ekonomik ve toplumsal konulara belli bir dizge çerçevesinde yaklaşan.

sistemleşme, [sistem-le-ş-me] *is.* Sistemleşmek işi.

sistemleşmek, [sistem-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Sistemli duruma gelmek. **2.** Bir sistem durumuna gelmek. **3.** Bir dizge olarak düzenlenmek.

sistemleştirme, [sistem-le-ş-tir-me] *is.* Sistemleştirmek eylemi.

sistemleştirmek, [sistem-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Sistemli duruma getirmek; bir sisteme oturtmak. **2.** Bir sistem olarak düzenlemek.

sistemli, [sistem-li] *sf.* **1.** Sistemi bulunan. **2.** Belli ilke ve kurallara uygun olarak önceden ayarlanan; düzenli; disiplinli. **3.** Belli bir düzenle yapılan. **4.** Belli bir düzene göre ilerleyen.

sistemsiz, [sistem-siz] *sf.* **1.** Bir sistemi bulunmayan; düzensiz. **2.** Belli ilke ve kurallara uymayan; dizgesiz. **3.** (Kişi için) belli bir sisteme, yönteme göre davranmayan; düzensiz.

sistemsizlik,-ği [sistem-siz-lik] *is.* **1.** Sistemsiz olma durumu; düzensizlik; tertipsizlik. **2.** Düşüncelerinde, davranışlarında belli bir sisteme dayanmayan, tutarsızlığa düşen kişinin tutumunun niteliği.

sistik, -ği [Fr. cystique] *sf.* Safra kesesi ile ilgili.

sistire, [Yun. ksystra *(rende)*] *(si'stre) is.* **1.** Rendelenmiş ağaçların yüzeyinde bulunan pürüzleri gidermekte kullanılan ince çelik levhacık. **2.** Hamur kesmek, tekneye bulaşan hamuru kazımak için kullanılan metal levhacık. **3.** Kitabın kenarlarını yaldızlamadan önce kazımakta kullanılan çelik levhacık. **4.** Tenekeci ve çinkocuların kullandığı üç kenarlı raspa.

sistireci, [sistire-ci] *is.* Sistire yapan kimse.

sistireleme, [sistire-le-me] *is.* Sistirelemek eylemi.

sistirelemek, [sistire-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Rendeden geçirilmiş ağaç yüzeylerinin pürüzlerini sistire ile temizlemek. **2.** Kitap kenarlarını yaldızlamadan önce, düzgün bir şekil vermek için sistire ile temizlemek.

sistisit, [Fr. cysticite] *is. tıp.* Safra kanalının iltihaplanması.

sistit, [Fr. cystite] *is. tıp.* Sidik torbasının iltihaplanması.

sistit, [Fr. cystide] *is. biy.* Bazitli mantarlarda himenyumun kısır kısmı.

sistografi, [Fr. cystographie] *is.* Sidik torbasının röntgen filmi.

sistol, -lü [Lat. systole *(kasılma)* > Fr. systole] *is.* Kalp kasının kasılma devrelerinden biri. 🗗 **sistol arası,** *tıp. Kulakçık kasılma evresi ile karıncık kasılma evresi arasında geçen zaman.*

sistolik, -ği [Fr. systolique] *sf.* Kalp kasının kasılma devresi ile ilgili.

sistolit, [Yun. kystis *(kese)* + lithos *(taş)*] *is. biy.* Bazı bitki türlerinin epidermis hücrelerinde kalsiyum karbonat taşıyan özelleşmiş torba şeklindeki yapılar.

sistoskopi, [Fr. cystoscopie] *is.* İdrar torbasının içini özel aletle muayene etme işi.

sistre, [İt. sistro] *is.* Tahta yontma aracı.

sistron, [Fr. cistron] *is. biy.* Bir tek polipeptidi kotlayan genetik birim.

siş, [sış] *{eT} is.* → sış.

şişe, [? şişe] *{ağız} is.* Tavana çakılan ince, dar çıta. [DS]

şişmek, [şiş-mek] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Şişmek. [EUTS] [Gabain]

sit[1], [Ar. ṣīt صيت] *(si:t, s kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** İyi tanınma; ün. **2.** Gürültü patırtı; şamata.

sit[2], [Yun. kytos *(boşluk)* > Fr. site] *is.* **1.** Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olarak yaşadıkları dönemlerin toplumsal, ekonomik, mimari vb. özelliklerini yansıtan kent veya kent kalıntıları. **2.** Önemli tarihsel olayların geçtiği yerler. **3.** Doğal özellikleri bakımından korunması gereken alanlar. **4.** Antikorun antijenle birleştiği immünoglobülin molekülü parçası. **5.** Bir genin içinde bulunan değişinim ya da yeni düzenleme yapabilen en küçük alt birim olan DNA molekülündeki baz çifti; kromozom indirgenmesine başlamadan önceki ana cinsiyet hücresi.

sit[3]**, -tti** [Ar. seyyide > sitt ست] *{OsT} is.* Kadın; hanım.

sit[4]**, -tti** [Ar. sitt ست] *{OsT} sf.* Altı sayısı.

sitad, [Far. sitāden *(almak)*>sitād / sited ستاد] *(sita:d) {OsT} is.* Alış; alma.

sitam[1], [Far. sitām ستام] *(sita:m) {OsT} is.* Kıymetli madenlerle süslü eyer ve at başlığı.

sitam[2], [Far. sitem => sitam] *{ağız} is.* Azarlama; bağırma. [DS]

-sitan[1], [Far. -istān ستان] *(ista:n) {OsT} ek.* → -istan.

-sitan[2], [Far. sitāden *(almak)* > -sitān ستان] *(sita:n) {OsT} son ek. "Alan, alıcı"* anlamlarında birleşik sıfatlar yapan son ek.

sitar, [Hint. sitar] *is. müz.* Uzun saplı, perdelerinin altından geçen ahenk telleri bulunan, üç telli Hint çalgısı.

sitare[1], [Ar. setr > sitāre ستاره] *(sita:re) {OsT} is.* Örtünecek nesne; perde; örtü.

sitare[2], [Far. sitāre ستاره] *(sita:re) {OsT} is.* **1.** Yıldız. **2.** *mecaz.* Talih; baht; kader. 🗗 **sitāre-dan,** *{OsT} Müneccim.*|| **sitāre-i rahşān,** *{OsT} Parlak yıldız.*|| **sitāre-şinās,** *{OsT} Yıldız bilimci; astrolog.*

sitaregân, [Far. sitāre-gān ستارگان] *(sita:regâ:n) {OsT} is.* Yıldızlar.

sitayiş, [Far. sitāyīş ستایش] *(sita:yi:ş) {OsT} is.* Övme; övgü. 🗗 **sitayiş etmek,** *Övmek.*|| **sitāyiş-gâh,** *{OsT} Kasidenin methiye bölümü.*|| **sitāyiş-ger,** *{OsT}* → sitāyiş-kâr.|| **sitāyiş-kâr,** *{OsT} 1. Öven. 2. Övücü.*|| **sitāyiş-kâr-āne,** *{OsT} Överek; medhederek.*

sitayişname, [Far. sitāyiş *(övme)* + nāme *(yazı)* ستایشنامه] *(sita:yişna:me) {OsT} is. ed.* Bir büyüğü övmek amacıyla yazılmış kaside; methiye.

site, [Lat. civitas > Fr. cité] *is.* **1.** Üyeleri tarafından kendi kendine yönetilen toplum. **2.** Bir yurttaş grubunu toplayan siyasi toplum. **3.** Şehir. **4.** Belirli amaçlarla kurulmuş binalar topluluğu. **5.** Antik çağda sakinlerinin belli yasalarla kendi kendilerini yönettikleri bir ya da birkaç şehirden oluşan devlet; bir şehir ile çevresindeki düzlüklerden kurulu devlet; şehir devleti. **6.** Kendi başına geniş bir yerleşme oluşturan, eğitim ve yönetim birimleri ve alt yapı donanımları ile birlikte kurulmuş konut topluluğu. **7.** Sınai ya da ticarî bir etkinliğin gerçekleştirildiği yer; iş yerleri topluluğu.

sitebr, [Far. sitebr ستبر] *{OsT} sf.* **1.** Kalın; kaba. **2.** Yoğun.

sitebrî, [Far. sitebrī ستبری] *(sitebri:) {OsT} is.* **1.** Kalınlık; kabalık. **2.** Yoğunluk.

sited, [Far. sitāden *(almak)* > sitād / sited ستد] *{OsT} is.* → sitad.

sitem, [Far. sitem ستم] *{OsT} is.* **1.** Haksızlık; zulüm. **2.** Eziyet. **3.** Bir kişinin yaptığı davranış ve söylediği sözün hoş karşılanmadığını, üzüntü, alınganlık ve kırgınlık yarattığını kızmadan belirtme. **4.** Davranışlara yansıyan kırgınlık; incinme. 🗗 **sitem-alūd,** *{OsT} Sitemli.*|| **sitem-alūde,** *{OsT} Sitemli.*|| **sitem-āmiz,** *{OsT} Haksızlık eden; zalim.*|| **sitem-dîde,** *{OsT} Haksızlığa uğramış; zulüm görmüş.*|| **sitem-dîdegân,** *{OsT} Haksızlığa uğrayanlar; zulüm görmüş olanlar.*|| **sitem etmek,** *Bir kimseye üzüntü, kırgınlık veya alınganlık sebebi olan bir davranışı ya da sözü için öfkelenmeksizin çıkışmak.*|| **sitem-gâr,** *{OsT} Haksızlık eden; zalim.*|| **sitem-ger,** *{OsT} Haksızlık eden; zalim.*|| **sitem-gerān,** *{OsT} Haksızlık edenler; zalimler; eziyet edenler.*|| **sitem-gerî,** *{OsT} Zulüm; haksızlık; eziyet; zorbalık.*|| **sitem-kâr,** *{OsT}* → sitemkâr.|| **sitem-kârān,** *{OsT} Zulüm ve haksızlık edenler.*|| **si-**

tem-keş, *{OsT} Eziyet çeken.*‖ **sitem-nâme,** *{OsT} Sitem bildiren mektup.*‖ **sitem-resîde,** *{OsT} Zulme uğramış.*

sitemi, [Yun. kytos *(boşluk)* + haima *(kan)* > Fr. cytémie] *is. tıp.* Normal ya da patolojik bir dokuda bulunması gereken hücrelerin kanda anormal bulunuşu.

sitemkâr, [Far. sitem-kār ستمکار] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi için) sitem eden. **2.** (Söz için) sitem taşıyan; sitemli; sitem bildiren. **3.** (Davranış için) duyulan kırgınlığı sezdiren; sitemli.

sitemli, [sitem-li] *sf.* (Söz, yazı, mektup vb. için) duyulan kırgınlığı sezdiren; sitem taşıyan; sitem bildiren.

siter, [? siter] *{ağız} is.* Tüylü av köpeği ile tüysüz av köpeğinin çiftleşmesinden olan melez yavru. [DS]

siti, [Sansk. siddhi] *{eT} is.* Sihir; büyü; büyü gücü; sihir kuvveti.[EUTS]

sitik[1]**, -ğı** [? sitik] *{ağız} is.* Bahçe sulamakta kullanılan süzgeçli kova. [DS]

sitik[2]**, -ğı** [? sitik] *{ağız} is.* Kıyı. [DS]

sitil[1], [Ar. saṭl / Yun. sikla [Tietze] => sitil سیتیل] *is.* **1.** Bakır veya benzeri metalden yapılma büyük su kabı. **2.** Su içilen kulplu bakraç; kova. **3.** Hamam tası. **4.** Çubukla tütün içmekte için kullanılan takımda, fındık ateşi denilen küçük kor parçalarının konulduğu ateşlik. **5.** Gümüş buhur. **6.** Kahve mangalı. **7.** Berberlerin eskiden sakal tıraşından sonra yüz yıkamakta kullandıkları boyna gelen yeri oyuk tas. **8.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Kulplu su kabı; bakraç; kova. [DS] **9.** *{ağız}* Saplı şekerlik. [DS] **10.** *{ağız}* Testi. [DS] **11.** *{ağız}* Bahçe sulamaya yarayan süzgeçli kova. [DS] **12.** *{ağız}* Leğen. [DS] **13.** *{ağız}* Derin, büyük, kapaklı, bakır sahan. [DS] **14.** *{ağız}* Süzgeç; kevgir. [DS] ⊟ **sitil örtüsü,** *İçindeki kirli suyun görünmemesi için sitil üstüne örtülen örtü.*

sitil[2], [Fr. style] *is.* → stil.

sitil[3], [sitil] *{ağız} is.* Çadır eteği. [DS]

sitil[4], [Ar. ṣatl] *{ağız} is.* Fide; fidan. [DS]

sitil[5], [sitil] *{ağız} is.* Taze buğday kavurgası. [DS]

sitil[6], [sitil] *{ağız} sf.* Kara; kirli; isli. [DS]

sitilik, -ği [Yun. sikla] *{ağız} is.* Bakraç.[DS]

sitillemek[1], [sitil-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Fide dikmek. [DS]

sitillemek[2], [sitil-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Üşümekten titremek. [DS]

sitiyofobi, [Yun. sition *(besin)* + phobos *(korku)* > Fr. sitiophobie] *is.* Yemek korkusu.

sitiz, [Far. sitīz / sitīze ستیز / ستیزه] *(siti:z) {OsT} is.* Kavga; çekişme; mücadele. ⊟ **sitîze-cū,** *{OsT} Kavga arayan.*‖ **sitîze-ger,** *{OsT} Kavgacı.*‖ **sitîze-rū,** *{OsT} Asık yüzlü; somurtkan.*

sitmek[1], [siṭ-mek / sit-mek] *{eT} gçsz. f. [-ur]* İşemek. [DLT]

sitmek[2], [sit-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(d)-er]* Üşümekten titremek. [DS]

sitmek[3], [seğirt-mek > seyit-mek > sit-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(d)-er]* Titremek. [DS]

sitobotanik, -ği [Fr. cytobotanique] *is.* Bitki hücrelerini inceleyen bilim dalı.

sitogami, [Yun. kytos *(hücre)* + gamos *(evlenme)* > Fr. cytogamie] *is.* Bazı mantarlarda kavuşma yoluyla üreme sırasında erkek ve dişi sitoplazmaların birbirine karışması.

sitogenetik, -ği [Yun. kytos *(hücre)* + genesis *(köken)* > Fr. cytogénétique] *is.* Soya çekimi, kromozomlarla ilişkisi bakımından inceleyen biyoloji dalı; hücre genetiği.

sitogenez, [Fr. cytogenFr. cytogenése] *is. biy.* Hücre gelişmesi veya hücre oluşumu.

sitogonyograf, [Fr. sitogoniographe] *is.* Uçaksavar toplarında, nişan alma sırasında topu uçağın bulunduğu yere göre değil de ateş edilme sırasında bulunacağı konuma göre ayarlayan düzenek.

sitokimya, [Fr. cytochimie] *is. biy.* Hücrenin çeşitli kısımlarının taşıdığı maddelerin çeşitli kimyasal tekniklerle incelenmesi.

sitokinez, [Fr. cytocinèse] *is. biy.* Hücre bölünmesi sırasında kromozomlardan sonra sitoplazmanın ikiye ayrılması.

sitokrom, [Fr. cytochrome] *is. biy.* Hücre solunumunu sağlayan demirli boya maddesi.

sitoliz, [Fr. cytolyse] *is. tıp.* Hücreyi meydana getiren ögelerin, hücredeki koloidal durumu yok eden, miselleri dağıtan fiziksel bir etken yüzünden erimesi olayı.

sitoloji, [Fr. cytologie] *is. biy.* Hücre bilimi.

sitometre[1], [Fr. sitomètre] *is.* **1.** Hedefin yerini, nişan alan kimseye göre doğrudan doğruya okumaya yarayan alet. **2.** Geceleyin, uçaksavarlarda motor gürültüsüne göre uçağın yön açıları ile yer açılarını belirlemeye yarayan alet.

sitometre[2], [Fr. sytomètre] *is.* Hücrelerin çapını ölçmeye yarayan alet; globülimetre.

sitopeksik, -ği [Yun. kytos *(hücre)* + peksis *(tespit)* > Fr. cytopexique] *sf.* (Karaciğer fonksiyonu için) kan yoluyla gelen normal veya hastalıklı hücreleri kendi dokuları içine alarak tahrip eden.

sitoplazma, [Fr. cytoplasme] *is.* Hücrenin temel maddesi.

stotaksi, [Fr. cytotaxis] *is. biy.* Hücrenin bir uyartıya veya öteye doğru hareketi.

sitotoksin, [Fr. cytotoxine] *is.* **1.** *tıp.* Bazı serumlarda yer alan ve belirli bir hücre grubunu eriterek yok eden madde. **2.** Hücrenin meydana getirdiği kesin etkili zararlı madde; hücre zehri.

sitotropizm, [Fr. cytotropisme] *is. biy.* Hücrenin başka hücreleri veya kimyasal maddeleri çekme gücü.

sitozooloji, [Fr. cytozoologie] *is. biy.* Hayvan hücrelerini anatomi yönünden inceleyen hücre bilimi dalı.

sitr, [Ar. sitr / sitre ستر / ستره] *{OsT} is.* **1.** Perde. **2.** Örtü.

sitrat, [Fr. citrate] *is. kim.* Sitrik asidin tuzu veya esteri.

sitre, [Yun. ksistra] *{ağız} is.* Hamur kesmeye yarayan araç.[DS]

sitrik, -ği [Lat. citrus *(limon)* > Fr. citrique] *sf.* (Triasit-alkol için) limon suyundan çıkarılan. 🗗 **sitrik asit,** Bir çok meyve ve sebzede serbest ya da potasyum yahut kalsiyum tuzu şeklinde bulunan, bir mol su alarak su ve alkolde çözünen, hafif ekşimsi, renksiz ve iri billurlar halinde kristalleşen asit; limon asidi: $HOCO\text{-}CH_2\text{-}C(OH)CO_2H\text{-}CH_2\text{-}CO_2H$.

sitte, [Ar. sitte ستة] *{OsT} sf.* **1.** Altı sayısı. **2.** *is.* Altılık. **3.** İmparatorluk döneminde ilmiye rütbelerinden biri.

sitteisevir, -vri [Ar. sitte *(altı)* + sevr *(öküz)* > sitte-i sevr ستة سور] *is.* Nisan ayında Güneş, Sevr *(Boğa)* Burcunda iken çıkan altı günlük bir fırtınanın adı; öküz soğuğu.

sitti, [Ar. seyideti > sittī *(benim hanımım)* ستى] *{OsT} ünl.* **1.** *"Hanımım, kadınım"* anlamında eşini çağırma ünlemi. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *is.* Kadın; hanım; bayan. **3.** *{ağız}* Teyze. [DS] **4.** *{ağız}* Hala. [DS] **5.** *{ağız}* Yenge. [DS] **6.** *{ağız}* Abla. [DS]

sittin, [Ar. sittīn / sittūn ستين / ستون] *{OsT} sf.* Altmış sayısı.

sittinsene, [Ar. sittīn+sene ستين سنه] *{OsT} zf.* **1.** Altmış yıl. **2.** *mecaz.* Sonu gelmeyecek kadar uzun zaman.

sittun, [Ar. sittūn ستون] *(sittu:n) {OsT} sf.* → sittin.

sittürmek, [siḏ-mek > siḏ-tür-mek / sid-tür-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* İşetmek; siydirmek. [DLT]

sitüasyon, [Fr. situation] *is.* Durum; konum.

sityomani, [Yun. sition *(besin)* + manid *(tutku)* > Fr. sitiomanie] *is.* Çeşitli ruhsal etkenlerden ortaya çıkan, zehirlenecek derecede aşırı yeme ihtiyacı halinde belirginleşen oburluk hastalığı.

siv[1], [siv *(yans.)*] *is.* Yavaşlık, sızıntı hâlinde akma bildiren yansımalı gövde. 🗗 **siv siv,** *{ağız} 1. (Yağmur, akan su vb. için) yavaş yavaş; damla damla. 2. (Yürümek için) yavaş yavaş; adım adım.* [DS]

siv[2], [Far. sīv سيو] *(si:v) {OsT} is.* Elma.

Siva, [Sansk. siva] *is.* Hint Tanrılarından yaratmak için yok edici nitelik taşıyan tanrının adı.

siva, [Ar. sivā سوا] *(siva:) {OsT} is.* Başka; gayri.

Sivacılık, -ğı [siva-cı-lık] *is.* Brahmancılığın, Siva'yı en üstün tanrı sayan mezhebi.

sivag, [Ar. sivāğ سواغ] *(siva:ğ) {OsT} is.* Kuruyu yumuşatarak, yumuşağı da durultarak ya da duruyu koyultarak istenilen kıvama getiren kimyasal madde.

sival, [Ar. sü'al => sual > sival] *{ağız} is.* Soru; sual. [DS]

sivar, [Ar. sivār سوار] *(siva:r) {OsT} is.* Bilezik. 🗗 **sivār-ı zerrîn,** *{OsT} Altın bilezik.*

sivari, [Far. süvārī] *(siva:ri) {ağız} is.* Binici; atlı; süvari. [DS]

siveldmek, [siv-el-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Sivriltmek. [DS]

sivik, -ği [siy-mek > siy-ik / Erme. c'uik] *{ağız} is.* **1.** Dam saçağı. **2.** Duvar sırtı; duvarın üstündeki kabartı. **3.** Bahçe dallarını saran asma dalları. [DS]

sivil, [Lat. civis *(vatandaş)* > civilis > Fr. civil] *sf.* **1.** Askerî olmayan; asker sınıfından olmayan. **2.** Kişi, topluluk vb. için) toplumsal konumu bakımından askerî hiyerarşi içinde yer almayan. **3.** (Giyim için) üniforma niteliğinde olmayan; özel bir biçimde olmayan. **4.** (Kişi için) üniforma vb. özel kıyafet giymemiş olan. **5.** (Güvenlik görevlisi için) resmî kıyafet giymemiş olan. **6.** *argo.* Çıplak; çırılçıplak. **7.** *is.* Üniformasız güvenlik görevlisi. 🗗 **sivil idare,** *Askerî niteliklere bağlı olmayan yönetim; sivil yönetim.*|| **sivil polis,** *Yaptığı çalışma gereği üniformasız olarak görev yapan polis.*|| **sivil savunma,** *Doğal afetlerde veya savaşta halkı korumaya yönelik savunma girişimi.*|| **sivil yönetim,** *Askerî niteliklere bağlı olmayan yönetim; sivil idare.*

sivil, [siğil / sivil] *{ağız} is.* **1.** Siğil. **2.** Sivilce. [DS]

sivilce, [siğil > siğil-ce] *is.* **1.** İçinde iltihap bulunan küçük deri kabarcığı. **2.** Çıbanın çok küçük biçimi. **3.** Gençlik aknesi.

sivilceli, [sivilce-li] *sf.* Sivilcesi bulunan; sivilce çıkmış olan; sivilce ile kaplı.

sivilci, [sivil-ce => sivilci / sivilcü سوجلى / سوجلو] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Sivilce. [DS]

sivilcik[1]**, -ği** [sivil-cik] *{ağız} is.* Küçük dolu. [DS]

sivilcik[2]**, -ği** [sivil-cik] *{ağız} is.* Sivilce. [DS]

sivilcü, [sivil-ce => sivilci / sivilcü سوجلى / سوجلو] *{eAT} is.* Sivilce.

sivilçik, -ği [sivil-cik] *{ağız} is.* Küçük dolu. [DS]

sivilize, [Fr. civilisé] *sf.* Uygar; medenî.

sivilleşme, [sivil-le-ş-me] *is.* Sivilleşmek eylemi.

sivilleşmek, [sivil-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Sivil duruma gelmek; askerî nitelikten kurtulmak.

sivilleştirme, [sivil-le-ş-tir-me] *is.* Sivilleştirmek işi.

sivilleştirmek, [sivil-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Sivil duruma getirmek.

sivillik,-ği [sivil-lik] *is.* **1.** Sivil olma durumu. **2.** *argo.* Çırılçıplak olma durumu; çıplaklık.

sıvınç, [sev-in-ç / siv-in-ç] *{eT} is.* Neşe; sevinç. [EUTS]

siving, [? siving] *{ağız} is.* Oluk; su yolu. [DS]

sivink, -gi [siy-mek > siy-ik / Erme. c'uik] *{ağız} is.* Dam saçağı. [DS]

sivinmek, [sev-in-mek / siv-in-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Sevinmek. [EUTS]

siviş, [sıvı-ş / sivi-ş] *is.* → sıvış. 🗗 **siviş oğluna haber vermek,** *{ağız} Gizlice kaçmak; sıvışmak.* [DS]

sivişik, [sivi-ş-ik] *sf.* → sıvışık.

sivişmek[1], [sivi-ş-mek سويشمك] *{eAT} {OsT} {ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Kimseye görünmemeye çalışarak kaçmak; gizlice kaçmak; gözden kaybolmak; sıvışmak. **2.** Saklanmak. [DS]

sivişmek[2], [sivi-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** (Bitki için) yeşermek. **2.** (Soğan, patates vb. sebzeler) filiz vermek. [DS]

siviştir, [sivi-ş-tir] *{ağız} is. folk.* Mendil saklanarak oynanan bir oyun. [DS]

sivkinmek, [sift-in-mek > sivkin-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kaşınmak. [DS]

sivler, [siv-ler ?] *{ağız} is.* Serçe. [DS]

sivlim, [siv-li-m] *{ağız} is.* Güç beğenen kimse; müşkülpesent. [DS]

sivmek[1], [sev-mek / siv-mek] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sevmek. [EUTS]

sivmek[2], [siv-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Bir şeyin ucunu biraz uzatmak. [DS]

sivmek[3], [siy-mek / siğ-mek / siv-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Hayvan için) işemek. [DS]

sivrek, -ği [siv-re-k] *{ağız} is.* Güzün ekilen ekin. [DS]

sivrelmek, [sivri-l-mek > sivre-l-mek / sivre-r-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Boyu uzamak; büyümek. [DS]

sivrermek, [siv-r(i)-er-mek سورارمك] *dönşl. f. [-ir] [eAT. -ür]* **1.** *{eAT}* Sivrilmek. **2.** *{ağız}* Boyu uzamak; büyümek. [DS]

sivri, [süv-ri > siv-ri] *sf.* **1.** Ucu batacak şekilde keskin ve ince olan. **2.** Uca doğru gittikçe incelen. **3.** (Yaprak, meyve, organ vb. için) ucu gittikçe incelerek nokta şeklinde kaybolan. **4.** *mecaz.* Geleneklerin, genel tutumun dışında kalan; göze batıcı özellikler taşıyan; aşırı. **5.** *is. {ağız}* Palamut. [DS] **6.** *{ağız}* Sivrisinek. [DS] **7.** *{ağız}* Kazma. [DS] 🗗 **sivri ağaç,** *{ağız} Tenekecilerin, teneke kıvırmakta kullandıkları bir araç.* [DS]|| **sivri akıllı,** *Kimsenin düşüncesini beğenmeyen; acayip düşünceleri olan.*|| **sivri akıllu,** *{OsT} Dâhi.*|| **sivri başlılık,** *Kafatasındaki sivrilik.*|| **sivri biber,** *bot. Uzun ve sivri uçlu yeşil biber.*|| **sivri burun balığı,** *{ağız} Bir tür kefal balığı.* [DS]|| **sivri fare,** *zool. Orman soreksi, (Sorex araneus).*|| **sivri göz,** *{ağız} Kem göz.* [DS]|| **sivri kekik,** *bot.* → kaya kekiği.

sivriç, [sivri+ uç] *is.* **1.** Kaya çatlakları arasına sokularak üzerine balyozla vurulan bir metre boyunda çelik çubuk. **2.** *{ağız}* Tütün ve sebze fideleri dikmekte kullanılan ucu sivri ağaç. [DS] 🗗 **sivriç atmak,** *{ağız} Tütün dikmek.* [DS]

sivrik, -ği [sivri-k] *{ağız} is.* Topraktan yeni çıkmış, henüz yeşermiş ekin. [DS]

sivrikuyruk,-ğu [sivri+kuyruk] *is. zool.* İnsan bağırsaklarında yaşayan kıl kurdu; iğne kurdu; oksiyür, *(Enterobius vermiculavis).*

sivrileşme, [sivri-le-ş-me] *is.* Sivrileşmek eylemi.

sivrileşmek, [sivri-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Sivri duruma gelmek.

sivrileştirme, [sivri-le-ş-tir-me] *is.* Sivrileştirmek eylemi.

sivrileştirmek, [sivri-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Sivri duruma getirmek.

sivrilik,-ği [sivri-lik] *is.* Sivri olma durumu; sivri olan şeyin niteliği.

sivriliş, [sivri-l-iş] *is.* Sivrilmek eylemi veya biçimi.

sivrilme, [sivri-l-me] *is.* Sivrilmek eylemi.

sivrilmek, [sivri-l-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Sivri duruma gelmek eylemi; sivrileşmek. **2.** *mecaz.* Başkalarını herhangi bir yönden geride bırakmak; ileri geçmek; ön plana geçmek; yükselmek; ün kazanmak. **3.** *{ağız}* Uzamak; boyu büyümek.[DS]

sivriltme, [sivri-l-t-me] *is.* Sivriltmek eylemi.

sivriltmek, [sivri-l-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Sivri duruma getirmek.

sivrimek, [sivri-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Uzamak. [DS]

sivrisinek,-ği [sivri+sinek] *is.* **1.** *zool.* Sivrisinekgiller familyasından, bataklıklarda ve nemli yerlerde yaşayan ince yapılı, sokarak kan emdiği için sıtma hastalığı mikroplarını bulaştıran, iplik duyargalı, iki kanatlı böcek, *(Anopheles maculipennis).* **2.** *{ağız}* Bir tür oya örneği. [DS]

sivrisinekgiller, [sivri+sinek-gil-ler] *is. zool.* Sivrisinek ve benzerlerini kapsayan, ağızlarıyla insanların ve memeli hayvanların derilerini ısıran, çift kanatlı, uzun ağızlı böcekler familyası, *(Culicidae).*

sivseklenmek, [siv-se-k-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Oyalanmak. [DS]

sivsi, [sıbızğu > sipsi > sivsi] *{ağız} is.* Sipsi. 🗗 **sivsi boru,** *{ağız} Ağaç dallarından yapılan düdük.* [DS]

sivsik, -ği [siv-si-k] *{ağız} is.* **1.** Fare yavrusu. **2.** *sf.* Uyuşuk. [DS]

sivsin[1], [sivsin] *{ağız} is.* Tarlakuşuna benzer bir tür kuş. [DS]

sivsin[2], [sipsi / sivsin] *{ağız} is.* Söğüt dalından yapılan düdük; sipsi. [DS]

sivsinmek, [siv(i)s-in-mek ?] *{eT} edil. f. [-ür]* **1.** Terkedilmiş olmak. [EUTS] **2.** Budizmde, dünyevi bağlardan kurtulmak. [Clauson]

sivtemek, [sivt-e-mek / sift-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-t(i)-yor]* Kaçmak; uzaklaşmak. [DS]

sivtime, [sivti-me ?] *{ağız} is.* **1.** Kırpıntı yün. **2.** El tarağında taranarak uzamış yün. [DS]

sivtinmek, [Far. saft *(omuz)* => sift-in-mek > sivt-in-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Omuzlarını oynatarak elbise yardımı ile kaşınmak. **2.** Üşenmek. **3.** İşsiz güçsüz, eli boş dolaşmak. [DS]

siy[1]**,** [siy] *{ağız} is.* **1.** Köşe; dirsek. **2.** Üçeteğin etek uçları veya arka parçası. **3.** Etek. [DS]

siy[2]**,** [Ar. sehm => siy] *{ağız} is.* Toprak, tarla biçimi. [DS]

siya, [Yun. sia / İt. scia *(kayığı geri çek)*] *is.* Kürekleri ters yönde çekerek kayığı geriye yürütme. 🗗 **Siya beraber!** *İleri doğru giden tekneyi durdurmak için "Kürekleri geri çek!" anlamında verilen emir.* ‖ **siya etmek,** *Bir tekneyi geri geri götürmek veya döndürmek için kürekleri geriye doğru çekmek.*|| **Siya iskele!** *"Sol taraftaki kürekleri geri çek!" anlamında emir.*|| **Siya sancak!** *"Sağ taraftaki kürekleri geri çek!" anlamında emir.*|| **Siya siya!** *Geri geri!*|| **siya siya gitmek,** *Geri geri gitmek.*

siyab, [Ar. şevb > ³iyāb ثياب] *(siya:b) {OsT} is.* Giyecek şeyler; elbiseler. 🗗 **Siyabullah,** *{OsT} Kâbe'nin örtüsü.*

siyabi, [Ar. şiyābī ثيابى] *(siya:bi:) {OsT} is.* Hamamda elbiseleri bekleyen kimse; esvapçı.

siyadet, [Ar. siyādet / seyādet سيادت] *(siya:det) {OsT} is.* **1.** Efendilik; beylik. **2.** Emirlik yönetimi. **3.** Torunu Hasan yoluyla Hz. Muhammed'in soyundan gelme; seyitlik. **4.** Sağlığında Hz. Muhammed'e bağlanmış olan kimse.

siyadetlu, [Ar. siyādet + T. -li => siyādetlū سيادتلو] *(siya:detlû:) {OsT} sf.* İmparatorluk döneminde Hz. Muhammed'in soyundan gelmiş olan kimselere, saygı belirtmek için kullanılan seslenme sözü.

siyafoji, [Fr. sialophagie] *is. tıp.* Aşırı derecede tükürük yutma.

siyah, [Far. siyāh سياه] *{OsT} sf.* **1.** Işık yokluğundan ya da ışık tayfının bütün renklerinin soğurulması yüzünden en koyu renkte olan; kara. **2.** Koyu renkte olan. **3.** Kararmış olan. **4.** Baskıda diğer harflere göre daha koyu renkte basılmış olan. **5.** *is.* Siyah renk. **6.** Kara renkte elbise. **7.** Siyah tenli kimse; zenci. 🗗 **siyah altı,** *Bir görüntü işaretinin sıfır ışıltıya denk düşen bir düzeyden düşük düzeyi.* ‖ **siyah altın,** *Maden kömürü.*|| **siyah baht,** *{OsT} Bahtı kara; talihsiz.*|| **siyah beyaz,** *sin. Renkli olmayan.*|| **siyāh-çerde,** *{OsT} Esmer yüzlü.*|| **siyāh-çeşm,** *{OsT} Kara gözlü.*|| **siyāh-dil,** *{OsT} Kötü kalpli.*|| **siyāh-fām,** *{OsT} Kara renkli.*|| **siyah gemre,** *Siyah gübre.*|| **siyāh-güş,** *{OsT} Karakulak.*|| **siyāh-hāne,** *{OsT} Hapishane.*|| **siyah kalem,** *Kurşun kalemle yapılan resim ve resim sanatı.*|| **siyāh-kâm,** *{OsT} Üzgün; umutsuz.*|| **siyāh-kâr,** *{OsT} Suçlu; günahkâr.*|| **siyāh-kârî,** *{OsT} Suçluluk; günahkârlık.*|| **siyāh-kede,** *{OsT} Karanlık yer.*|| **siyāh-kâse,** *{OsT} Cimri; hasis; haris.*|| **siyāh-lika,** *{OsT} Kara yüzlü.*|| **siyāh-mağz,** *{OsT} İçi kara olan; yüreği kara olan.* ‖ **siyāh-mest,** *{OsT} Çok sarhoş.* ‖ **siyāh-nām,** *{OsT} Günahkâr; zavallı.*|| **siyāh-neş'e,** *{OsT} Karanlık neşeli.*|| **siyāh-püş,** *{OsT} 1. Karalar giymiş. 2. Uşak; seyis; kavas.*|| **siyāh-reng,** *{OsT} Kara renkli.*|| **siyāh-rū,** *{OsT} Yüzü kara; utanmaz.*|| **siyāh-rūz,** *{OsT} Bahtsız; talihsiz.*|| **siyāh-zebān,** *{OsT} Kötü söz söyleyen.* ‖ **siyah ırk,** *Teninin rengi beyaz ya da sarı ırka oranla daha koyu pigment taşıyan insan ırkı.*

siyahan, [Ar. siyāh >siyāhan سياهان] *(siya:han) {OsT} is.* Kara derili insanlar; zenciler.

siyahat, [Ar. siyāḥāt سياحات] *(siya:ha:t) {OsT} is.* Gezi; seyahat.

siyahımsı, [siyah-ımsı] *sf.* Siyaha yakın koyu renkte olan; siyahımtırak.

siyahımtırak,-ğı [siyah-ımtırak] *sf.* Siyaha yakın koyu renkte olan; siyahımsı.

siyahi, [Ar. siyāh > siyāhī سياهى] *(siya:hi:) {OsT} is.* **1.** Zenci; fellah. **2.** İmparatorluk döneminde, sarayda görevli zenci hadım ağalara verilen ad.

siyahlanma, [siyah-la-n-ma] *is.* Siyahlanmak eylemi; siyahlaşma.

siyahlanmak, [siyah-la-n-mak] *gçsz. f. [-ır]* Siyah olmak; siyah durma gelmek; siyahlaşmak; kararmak.

siyahlaşma, [siyah-la-ş-ma] *is.* Siyahlaşmak işi; kararma.

siyahlaşmak, [siyah-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Rengi kararmak; siyah duruma gelmek.

siyahlaştırma, [siyah-la-ş-tır-ma] *is.* Siyahlaştırmak eylemi; siyahlatma; karartma.

siyahlaştırmak, [siyah-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Siyah duruma getirmek; rengini siyaha döndürmek; siyahlatmak.

siyahlatma, [siyah-la-t-ma] *is.* Siyahlatmak eylemi; siyahlaştırma.

siyahlatmak, [siyah-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Siyah duruma getirmek; rengini karaya çevirmek; karartmak; siyahlaştırmak.

siyahlık,-ğı [siyah-lık] *is.* **1.** Siyah olma durumu; siyah olan şeyin niteliği; karalık. **2.** Karanlık; koyuluk; karalık.

siyak, [Ar. sevḳ > siyāḳ سياق] *(siya:k) {OsT} is.* **1.** Sözün gelişi. **2.** Üslup; ifade biçimi; tarz; biçim. 🗗 **siyāk u sibāk,** *{OsT} Sözdeki tutarlılık; sözün bir uyum içinde birbirini izlemesi; mantıkîlik.*

siyakat, -ti [Ar. siyāḳat *(itme)* سياقت] *(siya:kat) {OsT} is.* Çoğunlukla malî konulardaki yazışmalarda kullanılan ince bir yazı türü. 🗗 **siyakat vavı,** *{OsT} İki*

büklüm; kambur.|| **siyakat rakamı,** *{OsT} Birleri ve onları ayrı ayrı gösteren ve Arap isimlerinden çıkarılan bir tür rakam sistemi.*|| **siyakat yazısı,** *{OsT} Arap yazısından alınan ve Osmanlı resmî yazışmalarında kullanılan çok yer kaplamayan fakat zor okunan bir yazı türü.*

siyaladenit, [Fr. sialadénite] *is. tıp.* Tükürük bezlerinin iltihaplanması.

siyalagog, [Fr. sialagogue] *is. tıp.* Tükürüğün aşırı salgılanmasını sağlayan ilaç.

siyalitik, -ği [Fr. scialytique *(tescilli isim)*] *is.* Gölge yapmaksızın güçlü bir aydınlatma sağlayan ışık düzeneği.

siyalodokit, [Fr. sialodochite] *is. tıp.* Tükürük bezi kanalı iltihabı.

siyalore, [Fr. sialorrhée] *is. tıp.* Tükürük salgısının özürlü olarak artması.

siyam, [Tay dili. siyam] *is.* Tayland. 🗗 **siyam hastalığı,** *tıp. Sarı humma.*|| **siyam kedisi,** *zool. Uzakdoğu kökenli, büyüdükçe rengi değişen, gözleri canlı mavi renkli evcil kedi türü.*

siyan, [? siyān] *(siya:n) {ağız} is.* Kara çamur. [DS]

siyanamit, -di [Fr. cyanamide] *is. kim.* Bir hidrojen atomu yerine –CN grubunun geçmesi ile oluşan amonyak türevi: $NC\text{-}NH_2$.

siyanat, [Fr. cyanate] *is. kim.* Siyanik asidin tuzu veya esteri.

siyanit, [Fr. cyanite] *is.* Gök mavisi renginde doğal alüminyum silikat.

siyanojen, [Yun. kyanos *(mavi)* + genos *(doğuş)* > Fr. cyanogène] *is. kim.* Oksalik asidin dinitrilini oluşturan C_2N_2 formülündeki azot ve karbon birleşimi zehirli gaz.

siyanoz, [Yun, kyanosis *(mavi)* > Fr. cyanose] *is. tıp.* Kılcal damarlardaki kanda çok az miktarda indirgenmiş hemoglobin bulunmasından ileri gelen, derinin siyahımsı ya da mor bir renk alması durumu; morartı.

siyanür, [Fr. cyanure] *is. kim.* **1.** Hidroksiyanik asidin tuzu. **2.** Hidroksiyanik asidin esteri.

siyanürleme, [siyanür-le-me] *is.* **1.** Siyanürlemek eylemi. **2.** Hidrosiyanik asidi bir organik türev üzerine bağlama işlemi. **3.** Çeliğe, ergimiş alkali siyanür banyosuna daldırmak suretiyle çökeltme işlemi uygulanması. **4.** Çok seyreltik alkali siyanür ile altın ve gümüş cevherlerinin havadaki oksijen eşliğinde işlenmesi.

siyanürlemek, [siyanür-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Siyanürleme işlemi uygulamak. **2.** Yumuşak çeliğin yüzeyinde karbürlü yüzey oluşturmak üzere siyanürleme yoluyla çökeltmek.

siyasa, [Ar. seyis *(at uşağı)* > siyāset سياست => siyasa] *is.* **1.** Belli bir amaca ulaşmak için tutulan yol. **2.** Ülke yönetimi için izlenen politika; siyaset.

siyasal, [siyasa-l] *(siya:sal) (1935) sf.* **1.** Siyaset ile ilgili; siyasete dayanan; siyasi. **2.** Devlet içinde iktidarın örgütlenmesi ve yürütülmesine ilişkin. **3.** Belli bir hükûmet anlayışına, kamu yönetimine ilişkin. 🗗 **siyasal büro,** *Bazı siyasi hareketlerin veya partilerin, özellikle de komünist partilerin en üst kademesinde yer alan yürütme organı.*|| **siyasal haklar,** *Seçme ve seçilme bakımından her vatandaşın siyasi yaşama katılma hakkı.*|| **siyasal özgürlük,** *Kişilerin devlet yönetiminde söz sahibi olmalarını ve kendilerini yönetecek kişileri seçmeleri konusundaki serbestlik.*|| **siyasal parti,** *Demokratik devlet yönetiminin en önemli ögesi olan ve belli bir siyasi görüşü temsil eden parti; siyasi parti.*|| **siyasal sorumluluk,** *Siyasal bir vekâletle temsil yetkisi almış olan kişilerin söz ve eylemlerinden dolayı bu vekâleti vermiş olanlara karşı sorumlulukları.*|| **siyasal suç,** *Devletin siyasal ve ekonomik düzenine, kamu iktidarının kuruluş ve işleyişine karşı saldırı oluşturan her türlü eylem.*|| **siyasal suçlu,** *Siyasal bir suç işlemiş kişi.*

siyaset, [Ar. seyīs *(at bakıcısı)* > siyāset سياست] *(siya:set) {OsT} is.* **1.** At yönetme ve at bakımı işleri; seyislik. **2.** Devlet işlerini düzenleme, yürütme bilgi ve becerisi; yönetim bilgisi. **3.** Bir ülke yöneticilerinin yetkilerini kullandıkları alanlarda uygulamaya geçirdikleri görüşlerin tümü. **4.** Yönetimle ilgili olarak özel görüş ve anlayış; özel yönetme yöntemi; egemen olma biçimi; politika. **5.** *mecaz.* Kurnazca iş veya davranış; çıkarları dikkat ve kurnazlıkla kollamaya yönelik davranış. **6.** *eski.* Suç işleyenlere karşı uygulanan ceza; idam cezası. 🗗 **siyaset adamı,** *Kamu yönetiminde rol almış olan kimse; politikacı.*|| **siyāset-i āmme,** *{OsT} huk. Bütün topluluğun güvenliğini ve esenliğini sağlayacak nitelikteki yönetim yolları; kamu yönetimi biçimleri.*|| **siyāset-i hāssa,** *{OsT} huk. Suç işleyenlere karşı önleyici, caydırıcı, zorlayıcı ve örnek edinilmesi gereken uygulamaların tümü.*|| **siyāset-i mülk,** *{OsT} Devlet yönetimi; toplum yönetimi.*|| **siyāset-i nefsiye,** *{OsT} huk. Bir topluluğun dini kurallara göre yönetimi.*|| **siyāset-i şer'iye,** *{OsT} huk. İnsanlığın kurtuluşunu, düzenini sağlamak amacıyla İslam dininin kabul ettiği kurallar bütünü.*|| **siyaset meydanı,** *Eskiden idam cezasının uygulandığı meydana verilen ad.*

siyasetçi, [siyaset-çi] *(siya:setçi) is.* **1.** Devlet yönetimi, devlet işleri gibi konularla ilgilenen, uğraşan kimse. **2.** *mecaz.* Kendi kişisel çıkarları için başkalarının duygularını sömüren kimse; çıkarcı.

siyasetçilik,-ği [siyaset-çi-lik] *(siya:setçilik) is.* Siyasetçinin yaptığı iş.

siyaseten, [Ar. siyāseten سياسةً] *(siya:se'ten) {OsT} zf.* Siyaset açısından, siyaset bakımından. 🗗 **siyaseten katil,** *huk. Bir kimse hakkında, kamu düzenini ve*

halkın güvenliğini sarstığı için devlet başkanının buyruğu ile uygulanan öldürme cezası.

siyasetgâh, [Ar. siyāset + Far. -gāh سیاستگاه] *(siya:setgâ:h) {OsT} is.* Hükümet ya da meclis kararı ile idamına karar verilen suçlunun öldürüldüğü yer.

siyasetname, [Ar. siyāset + Far. -nāme سیاستنامه] *(siya:setna:me) {OsT} is. ed.* Orta Çağ İslam devletlerinde hükümdarlara, devlet adamlarına yönetim konusunda bilgi veren, adaletli yönetim yollarını öğreten eserlere verilen ad.

siyasi, [Ar. siyāset > siyāsī / siyāsiye سیاسی / سیاسیه] *(siya:si:) {OsT} sf.* **1.** At bakıcılığı ile ilgili; seyislikle ilgili. **2.** Siyasetle ilgili; siyasete ait; siyasal; politik. **3.** Çıkarlarına uygun hesaplı ve kurnazca davranan. **4.** Bu şekilde davranmayı alışkanlık edinmiş olan. **5.** *is.* Siyasetle ilgilenen kimse; siyaset adamı; siyasetçi; politikacı. **6.** Kamu yönetimine katılan kimse. **7.** Siyasal suçlu. 🗗 **siyasi haklar,** *Kişinin doğrudan ya da dolaylı olarak devlet yönetimine katılmasını sağlayan haklar.*‖ **siyasi harita,** *Ülkeleri, şehirleri ve yönetimsel bölgeleri gösteren harita.*‖ **siyasi hürriyet,** *Siyasi hakların kullanılmasında hiç bir kısıtlılığın bulunmaması durumu; siyasal özgürlük.*‖ **siyasi parti,** *huk. Belli bir yönetsel program üzerinde birleşmiş kişilerin bu programı seçimle yönetimin başına gelerek gerçekleştirmek amacıyla kurdukları tüzel kişilik.*

siyasiyat, [Ar. siyāsiyye > siyāsiyāt سیاسیات] *(siya:siya:t) {OsT} is.* Siyasetle ilgili işler; kamu yönetimi işleri.

siyasiye, [Ar. siyāsiyye سیاسیه] *(siya:siye) {OsT} sf.* Siyaset gereğince olan; diplomatça.

siyasiyun, [Ar. siyāsī > siyāsiyyūn سیاسیون] *(siya:siyu:n) {OsT} is.* Siyasiler; siyaset adamları; siyasetçiler; diplomatlar.

siyat[1]**,** [Ar. savṭ > siyāṭ سیاط] *(siya:t) {OsT} is.* Kamçılar; kırbaçlar.

siyat[2]**,** [Yun. kyathos / Lat. cyathus *(kadeh)* > Fr. cyathe] *is.* Sütleğenin birleşik toplu çiçeği.

siyat[3]**,** [? siyat] *{ağız} is.* Dam. [DS]

siyatik, -ği [Yun. iskhion *(kalça)* > iskhiadikos / Lat. sciaticus > Fr. sciatique] *is.* **1.** Kalça ya da omurga ile ilgili olan. **2.** Bacaktaki iki sinirin adı. **3.** *tıp.* Omurlar arası diskin baskı yapmasından ileri gelen siyatik sinir kökü tahrişi ve bu sinirin ağrılı hastalığı.

siydik, -ği [siy-mek > siy(d)-ik] *{ağız} is.* Sidik. [DS]

siydim, [seğird-im > siydim] *{ağız} is.* Koşu; yarış. [DS]

siydümek, [siyd-ü-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Kaydırmak. [DS]

siye[1]**,** [sire / sele / siye] *{ağız} is.* El açıkken, baş parmak ucu ile işaret parmağı ucu arasındaki uzaklığı esas alan ölçü birimi; süyüm. [DS]

siye[2]**,** [siz-e / siy-e] *{ağız} zm.* Size. [DS]

siye[3]**,** [Yun. sia *(geri çek)*] *{ağız} is.* → siya. 🗗 **siye etmek,** *{ağız} Kayığı kürekle geri götürmek.* [DS]

siyec, [Ar. siyec سیج] *{ağız} is.* → siyeç[1]. [DS]

siyece, [siye-ce] *{ağız} sf.* **1.** Sırnaşık. **2.** Kurnaz; sinsi. [DS]

siyeç[1]**, -ci** [Ar. siyec سیج] *is.* **1.** Ağaç gövde ve kazıklarıyla yapılmış setlerden kurulu korunak. **2.** *{OsT} {ağız}* Çalı çırpıdan yapılmış çit. [DS] **3.** *{ağız}* Bağ bahçe etrafına dikilen meyvesiz ağaçlar. [DS]

siyeç[2]**, -ci** [? siyeç] *{ağız} is.* Fes üstüne takılan altın dizisi. [DS]

siyeç[3]**, -ci** [? siyeç] *{ağız} sf.* Alıcı; istekli. [DS]

siyeç[4]**, -ci** [? siyeç] *{ağız} is.* Küçük taneli siyah bir tür erik. [DS]

siyeh, [Far. siyeh سیه] *{OsT} is.* Kara; siyah. 🗗 **siyeh-baht,** *{OsT} Kaderi kötü olan; kötü şanslı.*‖ **siyeh-çerde,** *{OsT} Esmer yüzlü.*‖ **siyeh-dil,** *{OsT} Kötü kalpli.*‖ **siyeh-fām,** *{OsT} Kara renkli.*‖ **siyeh-kâr,** *{OsT} Suçlu; günahkâr.*‖ **siyeh-kârî,** *{OsT} Suçluluk; günahkârlık.*‖ **siyeh-kede,** *{OsT} Karanlık yer.*‖ **siyeh-kâse,** *{OsT} Cimri; hasis; haris.*‖ **siyeh-mest,** *{OsT} Çok sarhoş.*‖ **siyeh-neş'e,** *{OsT} Karanlık neşeli.*‖ **siyeh-püş,** *{OsT} 1. Karalar giymiş. 2. Uşak; seyis; kavas.*‖ **siyeh-reng,** *{OsT} Kara renkli.*‖ **siyeh-rü,** *{OsT} Yüzü kara; utanmaz.*‖ **siyeh-rüz,** *{OsT} Bahtsız; talihsiz.*

siyek[1]**, -ği** [siy-mek > siy-ek] *is.* **1.** *anat.* Sidik torbasından başlayarak dışarıya kadar uzanan son sidik yolu; üretra. **2.** *{ağız}* Koyun keçi gibi hayvanların kızgınlık dönemlerinde cinsel organlarından akan sıvı. [DS] **3.** Dişi koyunların bacaklarında bulunan sidik ıslaklığı. **4.** *{ağız}* Koyunların arka bacaklarının arasında kuruyan pislik; çakıldak. [DS] **5.** *{ağız}* Domuz, kurt gibi hayvanların dağda buluştukları uğrak yeri *(erkek hayvanlar egemenlik alanlarını sidikleri ile belirler).* [DS] **6.** *{ağız}* Ayakyolu; tuvalet; hela. [DS]

siyek[2]**,** [süñek *(kemik)* > süyek > seyek / siyek / seyik سیك / سیك / سییك] *{eAT} {ağız} is.* **1.** Kırık kol, bacak gibi organları bağlamakta kullanılan tahta, mukavva gibi şeyler; kırık çıkık tahtası; cebire; süyek. **2.** Çadır için kullanılan kazık. [DS]

siyek[3]**, -ği** [siñek > siyek] *{ağız} is.* Sinek. [DS]

siyek[4]**, -ği** [siñ *(yans.)* > siyek] *{ağız} is.* Develerin yüzlerine takılan küçük çan. [DS]

siyek[5]**, -ği** [seyrek > sērek > siyek] *{ağız} sf.* Aralıklı; aralı; seyrek. [DS]

siyek[6]**, -ği** [siyek] *{ağız} is.* Dikenli bir ot. [DS]

siyeklemek, [siyek-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Damızlık hayvan için) daha çiftleşme çağına gelmemiş hayvanı aşmak. [DS]

siyeklenmek, [sinek-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Hayvanlar için) sineklerden korunmak için kafa, kulak ve kuyruk sallamak. [DS]

siyekli, [siyek-li] *{ağız} sf.* **1.** Sidikli. **2.** *is.* Koyun ve keçilerin cinsel organlarına yakın yerlerinden kesilen kötü kokulu kısa tüyler. [DS]

siyel, [? siyel] *{ağız} is.* Etli patlıcan tavası. [DS]

siyele, [? siyele] *{ağız} is.* Keten tohumu. [DS]

siyelek, -ği [? siyelek] *{ağız} is.* Keten tohumu. [DS]

siyelmek, [siyel-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Saklanmak. [DS]

siyem, [siyem / süyem] *{ağız} is.* El açıkken, baş parmak ucu ile işaret parmağı ucu arasındaki uzaklığı esas alan ölçü birimi. [DS]

siyemek, [siye-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Hayvan için) işemek. [DS]

siyemma, [Ar. siyemmā سيما] *(siyemma:) {OsT} zf.* → siyyema

siyen, [? siyen] *{ağız} is.* Kötü kokulu, sulu çamur. [DS]

siyence, [siñ > siyen-ce] *{ağız} sf.* Sinsi sinsi iş yapan. [DS]

siyenit, [Fr. Syene *(şehir adı)* > syénite] *is.* Birleşiminde çok miktarda alkali feldspat bulunan iri taneli ve kuvarssız iç kayaç.

siyenlemek[1], [siyen-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor]* Tembel tembel gezmek. [DS]

siyenlemek[2], [siyen-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor]* (Yağmur için) ince ince ve hafif hafif yağmak. [DS]

siyer[1], [Ar. sīret > siyer سير] *{OsT} is.* **1.** Karakterler; huylar. **2.** Biyografiler. **3.** *ed.* Hz. Muhammed'in hayatını konu alan edebî eserler.

siyer[2], [? siyer] *{ağız} is.* Pirzola. [DS] 🗗 **siyer kemiği,** *{ağız} Omurga.* [DS]

siyer[3], [? siyer] *{ağız} is.* Toprak kap. [DS]

siyerci, [siyer-ci] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde, Hz. Muhammed'in ve ashabının hayatını, savaşlarını ve daha sonraki fetihleri konu alan eserler yazmakla görevli kimselere verilen ad.

siyes, [siñ > siyes / siyez] *{ağız} sf.* Uyuşuk. [DS]

siyez, [siñ > siyes / siyez] *{ağız} sf.* **1.** (İnsan ve hayvan için) biçimsiz; sevimsiz; çirkin. **2.** Uyuşuk. [DS]

siyge, [siy-mek > siy-ge] *{ağız} is.* Yasal olmayan evlilik; gayrimeşru birlikte oluş. [DS]

siygin[1], [siy-gin] *{ağız} sf.* Rüzgârla birlikte yağan yağmur. [DS]

siygin[2], [siy-gin] *{ağız} is.* **1.** Koç katımı sırasında sidik ve tohum akıtan teke. **2.** Çiftleşmek isteyen teke. [DS]

siyi, [siy / siyi] *{ağız} is.* Etek ucu; etek. [DS]

siyicik, -ği [siyi-cik] *{ağız} is.* Koyu ala renkli küçük bir kuş. [DS]

siyidmek, [seğirt-mek > siyid-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Koşmak. [DS]

siyik[1], **-ği** [siy-ik > siv-ik] *{ağız} is.* Dam saçağı. [DS]

siyik[2], **-ği** [siy-ek / siy-ik] *{ağız} is.* Kurt, domuz gibi yaban hayvanlarının belli zamanlarda buluştukları yer. [DS]

siyil[1], [? siyil] *{ağız} is.* Odun kırmakta kullanılan kama. [DS]

siyil[2], [siğil] *{ağız} is.* Siğil. [DS]

siyilcik, -ği [sivil-cik / siyil-cik] *{ağız} is.* Küçük dolu. [DS]

siyilcük, -ğü [sivil-cik / siyil-cik] *{ağız} is.* Küçük dolu. [DS]

siyim[1], [sid-mek > siğ-mek / siy-mek > siğ-im / siy-im] *is.* **1.** Siymek eylemi. **2.** Yavaş, sessiz, damla damla düşme. **3.** İnce ve hafif yağan yağmur. **4.** *{ağız}* İplik katı. [DS] **5.** *{ağız}* Bir saplık iplik; kol gerilişi ile kirmene sarılabilir uzunlukta iplik. [DS] **6.** *{ağız}* Tülbent. [DS] 🗗 **siyim siyim,** *1. (Yağmur veya gözyaşı için) sürekli, yavaş ve ince ince. 2. {ağız} Sessiz ve sürekli.* [DS]

siyim[2], [siy-im] *{ağız} is.* Parça; pay. [DS]

siyin, [siy > siy-in] *{ağız} is.* Etek ucu; etek. [DS]

siyinti, [siy-inti] *{ağız} is.* **1.** Dam saçağı. **2.** Saçaktan damlayan yağmur suyu. [DS]

siyircik[1], **-ği** [sivil-cik / siyir-cik] *{ağız} is.* Küçük dolu. [DS]

siyircik[2], **-ği** [siyir-cik] *{ağız} is.* Dallarından süpürge yapılan, kabuğu ip gibi liflenen bir bitki. [DS]

siyirik, -ği [siy-ir-ik] *{ağız} is.* Küçük dolu. [DS]

siyir, [siy *(yans.)* > siy-ir] *is.* Kuru ot, yaprak ve ipek sesini yansıtan yansımalı gövde. 🗗 **siyir siyir,** *{ağız} Sürtünme sesi çıkararak.* [DS]

siyirsek, -ği [sivil-cik / siyir-se-k] *{ağız} is.* Küçük dolu. [DS]

siyirtmek, [seğirt-mek > siyirt-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Koşmak. [DS]

siyis, [siyis] *{ağız} is.* **1.** Enenmiş erkek keçi. **2.** İki yaşında erkek keçi. [DS]

siyiş, [Ar. siyec سيج] *{ağız} is.* Duvar. [DS]

siyitmek[1], [seğirt-mek > siyit-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Koşmak. [DS]

siyitmek[2], [siñ > siy-it-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Üşümekten büzülmek. [DS]

siyle[1], [Yun. tsikhla] *{ağız} is.* Kova. [DS]

siyle[2], [siy-le] *{ağız} is.* Palamutlanan derinin yatırıldığı çukur. [DS]

siylek[1], **-ği** [siylek / seyrek] *{ağız} is.* Keten tohumu. [DS]

siylek[2], **-ği** [siy-le-k] *{ağız} sf.* (Genç kız için) hoppa. [DS]

siyli, [siy-li] *{ağız} is.* Maden suyu. [DS]

siylim, [siy-li-m] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz; sünepe. **2.** Az yiyen; boğazsız. [DS]

siyme, [siy-me] *is.* Siymek eylemi.

siymek[1], [siḏ-mek > siy-mek] *gçsz. f. [-er]* **1.** (Kedi, köpek vb. için) işemek. **2.** Ormanda, kesilen ağaç düşerken başka bir ağaca çarparak düşme yönünü ve yerini değiştirmek. **3.** *{ağız}* Sızmak. [DS] **4.** *{ağız}* (Koyun, keçi vb. hayvanlar) kızgınlık dönemlerinde tohum akıtmak. [DS] **5.** *{ağız}* Sıçratmak. [DS]

siymek[2], [siy-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Kötülük yapmak; sataşmak; baş belası olmak. [DS]

siymelik, -ği [siy-me-lik] *{ağız} is.* Kirli ve atık suların döküldüğü yer. [DS]

siymen[1], [Far. ser-bān => seğmen / seymen / siymen] *{ağız} is.* Gözcü; korucu; bekçi. [DS]

siymen[2], [siy-men] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

siyonculuk, -ğu [siyon-cu-luk] *is.* Siyonizm.

siyonist, [Sion *(Kudüs'te bir dağ)* > Fr. sioniste] *sf.* **1.** Kudüs'te bir Yahudi devleti kurma amacı güden. **2.** Siyonizm taraftarları ile ilgili. **3.** *is.* Siyonizm taraftarı olan kimse.

siyonit, [Fr. sionite] *is.* On sekizinci yüzyılda kurulan pek çok Protestan mezhebine verilen ortak ad.

siyonizm, [İbr. Sion *(Kudüs'te bir dağ)* > Fr. sionisme] *is.* Filistin'de hür bir Yahudi devleti kurmak amacını güden tarihî hareket.

siyrek, -ği [seyrek / seğrek / siyrek] *{ağız} is.* Keten tohumu. [DS]

siyreltmek, [seyrel-t-mek > siyrel-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* (Yoğurt için) sulandırmak. [DS]

siyreşmek, [siñ > siñ-re-ş-mek > siyre-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Çam ağacı için) kararmak; sertleşmek. [DS]

siyret, [Ar. sīret سيرت] *(si:ret) {OsT} is.* ➝ siret.

siyrik, -ği [sıy(ı)r-ık / siyrik] *{ağız} sf.* (Çocuk için) arsız; yaramaz. [DS]

siytik, -ği [siḏ-ik > siyt-ik] *{ağız} is.* Sidik. [DS]

siytiklik, -ği [siytik-lik] *{ağız} is.* Sidik torbası; mesane. [DS]

siytmek, [seğirt-mek > seyit-mek > siyt-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Koşmak. [DS]

siyü, [siyü سيو] *{eAT} is.* Etek.

siyürcük, -ği [sivil-cik / siyür-cük] *{ağız} is.* Küçük dolu. [DS]

siyyan, [Ar. siyy *(eşit)* > siyyān سيان] *(siyya:n) is.* İki eşit şey.

siyyanen, [Ar. siyyān > siyyānen / seyyānen سيانًا] *(siyya:nen) {OsT} zf.* ➝ seyyanen.

siyyema, [Ar. siyyemā سيما] *(siyyema:) {OsT} zf. (Lasiyyema / vela-siyyema)* her şeyden önce; hele; özellikle; hususiyle.

-siz, [-sız / -siz / -suz / -süz] *{eT} {eAT} yap. e.* ➝ -sız. [Üç İtigsizler]

siz, [siz] *{eT} zm.* **1.** İkinci çokluk kişi zamiri. *{eT} (aynı)* [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] **2.** *{eT}* Yüklem bağlayıcısı olarak -siniz / -sınız. [ETY] **3.** (Tek kişi için) saygı ve nezaket bildirir. *{eT} (aynı)* [DLT] **4.** *ünl.* Seslenme sözü olarak kullanılır. 🗗 **siz bilirsiniz,** *Nasıl isterseniz; dilediğiniz gibi olsun.*|| **siz sağ olun,** *Herhangi bir kayıp veya zarar karşısında teselli etmek amacıyla "Ne yapalım, canınız sağ olsun!" anlamında kullanılan söz.*

sizce, [siz-ce] *(si'zce) e.* **1.** Size göre. **2.** *zm.* Siz zamirinin eşitlik durumu.

sizcileyin, [siz-ce-leyin > siz-cileyin سزجلين] *{eAT} {OsT} zf.* Sizin gibi; size benzer.

sizik, [séz-mek > sēz-ik / siz-ik] *{eT} is.* **1.** Şüphe; kuşku; seziş; sezme. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB] [Üç İtigsizler] **2.** Soru. [Üç İtigsizler]

siziklig, [sēz-ik / siz-ik > sizik-lig] *{eT} sf.* Şüpheli; kuşkulu. [EUTS] [KB]

siziksiz, [sēz-ik / siz-ik > sizik-siz] *{eT} sf.* Şüphesiz; kaygısız. [EUTS] [KB]

sizilmek, [siz-il-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Usulca inmek; kaymak. **2.** Birden atılmak. [DS]

-sizin, [-sız-ın / siz-in] *yap. e.* ➝ -sızın.

sizing, [siz-iñ] *(siziñ) {eT} zm.* Çokluk ikinci kişi zamiri *siz*'in ilgi durumu; sizin. [İKPÖy.] [EUTS]

sizinge, [siz-iñ-e] *(siziñe) {eT} zm.* Çokluk ikinci kişi zamiri *siz*'in yönelme durumu; size. [İKPÖy.] [EUTS]

sizinmek, [séz-mek > siz-in-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Şüphelenmek. şüphe etmek. [EUTS] [Gabain] [KB] [Üç İtigsizler]

sizinti, [sız-ıntı > sizinti] *{ağız} is.* **1.** Sızıntı. **2.** Rüzgârla birlikte yağan ince kar veya yağmur. [DS]

sizlemek, [siz > siz-lē-mek] *(sizle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Hitap ederken büyüklemek. [DLT]

sizler, [siz-ler] *zm.* **1.** *{eT} Siz*'in topluluk ya da çokluk bildiren biçimi. [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] **2.** (Saygı ifadesi olarak kullanılan *siz*'in çoğul biçimi) hepiniz; siz. 🗗 **sizlere ömür,** *Bir toplulukta kendisinden söz edilen üçüncü bir kişinin öldüğünü haber vermek için söylenen söz.*

sizlerni, [siz-ler-ni] *{eT} zm.* Sizlerin yükleme durumu; sizleri. [İKPÖy.]

sizletmek, [siz > siz-lē-mek > siz-le-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* *"Siz"* diye hitap ettirmek; hitap ettirirken büyükletmek. [DLT]

-sizlik, [-sız-lık / -sizlik / -suzluk / -süzlük] *yap. e.* ➝ -sızlık.

sizme, [süz-me > siz-me] *{ağız} is.* Torbada süzülmüş yoğurt. [DS]

sizmek, [siz-mek / séz-mek سيزمك / سزمك] *{eT} {eAT} gçl. f. [-ür]* Sezmek.

sizni, [siz-ni] *{eT} zm.* Çokluk ikinci kişi zamiri *siz*'in yükleme durumu; sizi. [İKPÖy.] [EUTS]

skandal, [İbra. mikṣol *(ayağın takıdığı taş)* >Yun. scandalon > Lat. scandalum > Fr. scandale] *(s'kandal) is.* **1.** Kamuoyunda büyük yankı uyandıran küçük düşürücü, utanç verici olay veya durum; rezalet. **2.** Alışılagelmiş kurallara ve ahlaka aykırı olduğu düşünülen bir davranışın, bir olayın kamuoyunda oluşturduğu kötü etki dolayısıyla kınama, öfke vb. durumu.

skandiyum, [Scandinavia > Lat. scandia > Fr. scandium] *(s'kandiyum) is. kim.* Atom numarası 21, atom ağırlığı 44.956, yoğunluğu 3.0, ergime sıcaklığı 1541°C olan, iridyum ve lantanit cevherlerinde bulunmasına rağmen lantanlar grubuna girmeyen, hafif ve yüksek ergime sıcaklığına sahip olduğu için uzay gemileri yapımında kullanılan bir metal, sembolü: Sc

skaner, [İng. to scan *(süpürümek)* > scanner] *(s'kayn'r) is. bsy.* **1.** Resimleri kuvvetli ışık altında tarayarak bilgisayar ortamına aktaran elektronik aygıt; tarayıcı. **2.** Tarama işlemi yaparak elde edilen bilgilere göre uygulamayı başlatan elektronik aygıt; tarayıcı. **3.** *tıp.* Hasta organın görüntüsünü özel ışın demetleri yardımıyla çıkaran elektronik aygıt; tarayıcı.

skavut, [İng. to scout *(kılavuzluk etmek)* > scout] *(s'kavut) is. as. dnz.* Keşif işlerinde kullanılan hızlı bir savaş gemisi.

skeç,-ci [İng. sketch *(taslak)*] *(s'keç) is.* Sahnede ve televizyonda diyalog biçiminde sunulan genellikle güldürü türünde kısa oyun.

ski, [Norveç d. skīḍ *(tahta parçası, yarma)* > İng. ski] *(s'ki) is.* Kar kayağı.

skif, [İng. skiff / Fr. esquif] *(s'kif) is. dnz.* **1.** Norveçlilerin kullandığı köprüsüz balıkçı teknesi. **2.** *spor.* Tek bir kürekçi tarafından kullanılan bir çift kürek ile donatılmış uzun ince tekne.

skink, -gi [Lat. scincus / Yun. skigkos] *(s'kink) is. zool.* Skinkgillerden, yarı çorak ve kumlu topraklarda yaşayan, bedeni koyu çizgilerle kaplı, sarı renkte küçük boylu, eskiden kurutularak toz haline getirilip cinsel uyarıcı olarak kullanılan bir sürüngen, *(Scincus officinalis).*

skinkgiller, [skink-gil-ler] *(s'kinkgiller) is. zool.* Silindirsi ve pürüzsüz uzunca gövdeli, belirsiz boyunlu, ince kuyruklu küçük bedenli kertenkelegillere yakın bir sürüngenler familyası.

skleroz, [Yun. sklerosis *(sert)* > Fr. sclérose] *(s'kleroz) is. tıp.* İçerdiği bağ dokusunun artışına bağlı olarak bir dokunun veya organın sertleşmesi biçiminde ortaya çıkan hastalık.

sklerozlu, [skleroz-lu] *sf.* (Doku için) lifsel bağ dokusu ögeleri hastalık oluşturacak biçimde kalınlaşmış ve sertleşmiş olan.

skolastik,-ği [Yun. skholastikos > Lat. scholasticus > Fr. scolastique] *(s'kolastik) is.* **1.** Orta Çağda Hristiyan dogmaları ile vahyi biçimsel olarak Aristotales'in öğretisinden kaynaklanan dilbilgisi, mantık, tasım ve varlık bilimi kavramlarına dayandırmaya çalışan felsefî öğreti. **2.** Bu felsefeye dayanan biçimselleştirilmiş öğreti. **3.** Orta Çağda bu öğretiyi savunan filozof ya da ilahiyatçı. **4.** *sf.* Bu öğretiye ilişkin; bu öğreti ile ilgili. **5.** *sf.* (Düşünce, kuram vb için) geleneğe körü körüne bağlı olan.

skolyoz, [Yun. skoliosis *(eğilmiş)* > Fr. scoliose] *(s'kolyoz) is. tıp.* Omurganın yana eğilmesi.

skor, [Norv. skor *(sayı belirten çentik)* > İng. score] *(s'kor) is.* **1.** Bir spor karşılaşmasında tarafların kazandığı sayıların tümü. **2.** Bir karşılaşmanın sayı olarak değerlendirilebilen sonucu; sayı bakımından mevcut durum veya sonuç; sayı. **skor levhası,** *Tarafların yapmış oldukları sayıları gösteren pano; skorbord.*

skorbord, [İng. score-board] *(s'korbord) is.* Sayı levhası; sayı göstergesi.

skript, [İng. script] *(s'kript) is. sinem.* **1.** Çekim senaryosu. **2.** Her çekimle ilgili bütün teknik ve sanatsal ayrıntıları belirlemekle görevli yönetmen yardımcısı.

slalom, [Norveç d. slalom] *(s'lalom) is. spor.* **1.** Alp disiplini kayakta, dönemeçli bir pistte, üzerinde flamalar bulunan direk çiftleri arasından geçerek birçok S oluşturacak biçimde yapılan bir tür yarış; bu tür yarışın yapıldığı pist. **2.** Gittikçe artan hızda şamandıraların etrafını dolaşmaya dayanan bir su kayağı yarışı. **3.** Hızlı akan bir suda 800 m'yi aşmayan bir parkurda yapılan kano veya kayak yarışı.

slalomcu, [slalom-cu] *(s'lalomcu) is.* Slalom yapan yarışçı.

Slav, [Fr. slave] *(s'lav) is.* **1.** Rus, Beyaz Rus, Ukrayna, Polonya, Sırp, Çek, Slovak halklarından olan. **2.** *sf.* Bu halklara özgü olan; bunlarla ilgili olan.

Slavca, [slav-ca] *(s'la'vca) is.* Aslı eski Makedonca olan, Sibirya ile doğu, orta ve güneydoğu Avrupa'da konuşulan Hint Avrupa dilleri öbeğinden Sırpça, Hırvatça, Slovence, Bulgarca, Makedonca, Polca, Sorabca, Çekçe, Slovakça, Rusça, Beyaz Rusça, Ukranca dillerinin hepsine birden verilen ad.

Slavist, [Fr. slaviste] *(s'lavistik) is.* Slav dil ve edebiyatları ile uğraşan uzman.

Slavistik, -ği [Fr. slavistique] *(s'lavistik) is.* Slav dil ve edebiyatlarının bilimsel incelemesi.

Slavlar, [slav-lar] *(s'lavlar) is.* Orta ve doğu Avrupa'da yaşayan en kalabalık etnik ve dilsel topluluk.

slavlaşma, [slav-la-ş-ma] *(s'lavlaşma) is.* Slavlaşmak işi.

slavlaşmak, [slav-la-ş-mak] *(s'lavlaşmak) dönşl. f. [-*

ır] Slav gibi davranmak; Slav özelliği kazanmak; Slav kültürünü benimsemek.

slavlık, [slav-lık] *(s'lavlık) is.* Slav olma durumu.

Slavonca, [Slavonia *(Sava ile Drava ırmakları arasında kalan tarihî bölge)* > slavon-ca] *(s'lavo'nca) is.* Orta Çağ Latincesine benzer eski Slavca'dan esinlenerek yapılan İncil çevirisinin diline dayanan Ortodoks Slavların ayin dili olarak kullandıkları yapay dil.

slayt,-dı [İng. slide projector *(kızaklı projektör)*] *(s'layt) is.* Saydam bir yüzey üzerine kaydedilmiş, projeksiyon aygıtında kullanılmaya elverişli pozitif görüntü; diyapozitif.

slip, [İng. to slip *(kaymak)*] *(s'lip) is.* **1.** Kısa kesilmiş mayo. **2.** Beden sıkıca oturan çok kısa iç çamaşırı. **3.** Kredili alışverişlerde sonradan karşılaştırma yapmak amacıyla verilen küçük fiş.

slogan [Gaelce. sluagh *(topluluk)* + ghairm *(savaş narası)* > İng. slogan] *(s'logan) is.* **1.** Bir görüşü yaymak, bir eylemi desteklemek için ortaya atılan kısa ve çarpıcı, kalıplaşmış söz; uran. **2.** Reklamcılıkta bir ürün veya kurumun adının akılda kalması için tasarlanmış özgün tanıtım cümlesi. ◻ **slogan atmak,** *Bir sloganı yüksek sesle ve hep birden söylemek, bağırmak.*

slogancı, [slogan-cı] *(s'logancı) is.* **1.** Slogan hazırlayan kimse. **2.** Slogan atan kimse.

slogancılık,-ğı [slogan-cı-lık] *(s'logancılık) is.* Slogancının yaptığı iş; slogancı olma durumu.

sloganlaşma, [slogan-la-ş-ma] *(s'loganlaşma) is.* Sloganlaşmak eylemi.

sloganlaşmak, [slogan-la-ş-mak] *(s'loganlaşmak) gçsz. f. [-ır]* Slogan durumuna gelmek; slogan özelliği kazanmak.

sloganlaştırma, [slogan-la-ş-tır-ma] *(s'loganlaştırma) is.* Sloganlaştırmak eylemi.

sloganlaştırmak, [slogan-la-ş-tır-mak] *(s'loganlaştırmak) gçl. f. [-ır]* Slogan durumuna getirmek; slogan özelliği kazandırmak.

slov, [İng. slow *(ağır)* > slow-fox] *(s'lov) is.* **1.** *müz.* Dört veya iki zamanlı bir müzik eşliğinde eşlerin birbirine sarılan çiftlerin ayaklarını kaydırarak uzun adımlarla yaptıkları bir dans türü ve bu dansa ait müzik parçası. **2.** Herhangi bir duygusal müzik eşliğinden eşlerin birbirine sarılarak yaptıkları ağır dans. **3.** *sf.* Ağır ve yavaş tempolu.

Slovak, [Slav. slovak] *(s'lovak) is.* **1.** Slovakya'da yaşayan Slav halkına verilen ad. **2.** Bu halkın soyundan olan kimse. **3.** *sf.* Bu halkla ilgili; bu halka özgü olan.

Slovakça, [slovak-ça] *(s'lova'kça) is.* Slovakya'da konuşulan, Çekçe'ye yakın batı Slav dili.

Slovakyalı, [slovakya-lı] *sf.* Slovak halkından olan kimse.

Sloven, [Fr. slovène] *(s'loven) is.* **1.** İtalya'nın kuzey doğusunda yer alan Slovenya halkından olan kimse. **2.** Slovenlerle ilgili olan; Slovenlere ilişkin.

Slovence, [sloven-ce] *(s'love'nce) is.* Sloven halkının konuştuğu güney Slav diline verilen ad; Sloven dili.

Slovenyalı, [slovenya-lı] *(s'love'nyalı) sf.* Sloven halkından olan kimse; Sloven.

Sm, [Fr. samarium] *is. kim.* Atom numarası 62, atom kütlesi 150,4 olan, 7,54 yoğunluğunda ve 1077°C'de ergiyen, kızılaltı ışınları soğuran camların üretiminde ve nükleer reaktörlerin soğutulmasında kullanılan nadir topraklar grubundan gri-beyaz bir katı element olan samaryumun sembolü.

smaç, [İng. smash *(çarpıp kırma)*] *(s'maç) is. spor.* Voleybol, tenis, masa tenisi gibi oyunlarda yükseltilmiş topu karşı takımın sahası içine indirmek için yapılan sert vuruş; çivi.

smaçör, [İng. smasher] *(s'maçör) is. spor.* Voleybolda, file üzerinde yükselen topu karşı takımın sahasına dik olarak vurmakta uzmanlaşmış oyuncu; çivici.

smokin, [İng. smoking] *(s'mokin) is.* Erkeklerin gece davetlerinde giydikleri önü açık, yakası saten ceket ve aynı saten şeritle süslü bir pantolondan oluşan kıyafet.

Sn [Lat. stagnum / stannum *(kalay)*] *kısalt. kim.* Atom numarası 50, atom ağırlığı 118.7 olan, yoğunluğu 7.2 fakat 18°C'nin altında 5.8'e düşerek alatropik şekil alan, gümüş parlaklığında, 232°C'de ergiyen bir metal olan kalay elementinin sembolü.

sn [Ar. sāniyye] *kısalt.* Zaman ölçüsü birimi olarak dakikanın altmışta biri; sezyum 133 atomunun temel halinin aşırı ince iki düzeyi arasındaki elektron geçişine karşılık olan ışınımın 9 192 631 770 periyotluk süresine eş değer SI zaman ölçüsü birim; 1 Ocak 00'dan başlama üzere dönencel 1900 yılının 1 / 31 556 925, 974 7'sine eşit temel zaman ölçüsü birimi olan saniyenin kısaltması.

snack-bar, [Amer. İng. snack *(kısım, porsiyon)* > snack-bar] *(s'nekbar) is.* Çoğu dondurulmuş basit ve standart yiyecekleri çabucak servise hazır hale getirmekte uzmanlaşmış lokanta; atıştırma yeri; atıştırmalık

snobizm, [Fr. snobisme] *sf.* Snop gibi davranmayı alışkanlık edinmiş olan.

snop, -bu [Amer. İng. snob *(üniversiteden olmayan)*] *(s'nop) is.* Kendisi seçkin çevreden olmadığı halde seçkin çevrenin her şeyine özenen kimse; züppe.

snopluk, -ğu [snop-luk] *is.* Snop olma durumu; züppelik.

so[1], [Çin. so] *{eT} is.* Zincir. [EUTS]

so[2], [? so / sov] *{ağız} is.* Sucuk kurutmakta kullanılan üzeri çengelli çivili sopa. [DS]

soba, [Mac. szóba] *(so'ba) is.* **1.** Bir odanın içine yerleştirilerek yüzeysel ısıtma sağlamak amacıyla

kullanılan içinde odun, kömür, gaz vb. yakılan kapalı ısıtma aracı. **2.** İçinde soğuğa dayanıklı olmayan bitkilerin yetiştirildiği kapalı yer; limonluk; sera. **3.** *argo.* Külhanbeylerin ve tulumbacıların toplandığı yer. **4.** *{ağız}* Ev içindeki küçük banyo; gusülhane. [DS] 🗗 **soba borusu,** *Soba içinde yanan yakıtın çıkardığı gazları dışarı atmak için baca ile soba arasında bağlantı sağlayan boru.*|| **soba çolağı,** *{ağız} Soba borusu dirseği.* [DS]|| **soba odası,** *{ağız} Kapısı mutfaktan açılan oda.* [DS]

sobacı, [soba-cı] *is.* **1.** Soba yapan, satan, onaran ve bakımını yapan kimse. **2.** Soba satılan ya da onarılan dükkân.

sobacılık,-ğı [soba-cı-lık] *is.* Sobacının yaptığı iş.

sobalık,-ğı [soba-lık] *sf.* **1.** Soba yapmaya uygun. **2.** Sobada yakmaya uygun; sobaya sığacak büyüklükte olan. **3.** (Miktar belirten bir sıfattan sonra) sobanın alabileceği kadar. **4.** *is.* Soba konulan yer. **5.** *{ağız}* Oda içindeki küçük banyo. [DS]

sobe[1], [? sobe] *ünl.* Saklambaç, koşmaca gibi çocuk oyunlarında kararlaştırılan yere ebeden önce ulaşıldığını diğer oyunculara bildirmek için söylenen sōz.

sobe[2], [söbü / sobe] *{ağız} sf.* Uzun, dar ve ince. [DS]

sobeleme, [sobe-le-me] *is.* Sobelemek eylemi.

sobelemek, [sobe-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)yor]* Saklambaç, koşmaca gibi çocuk oyunlarında kararlaştırılan yere ebeden önce ulaşarak "Sobe!" demek.

sobelen, [sobe-le-n] *{ağız} is.* Beyaz renkli, koni biçiminde, yenilebilir bir mantar. [DS]

soben, [sobe-n] *{ağız} sf.* Uzun, dar ve ince. [DS]

sobra, [? sobra] *{ağız} is.* Toptan pazarlık; götürü pazarlık. [DS]

sobut, [? sobut] *{ağız} is.* İnce sopa. [DS]

socukmak, [socu-k-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Korkmak. [DS]

soculamak, [socu-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Sabırsızlanmak. [DS]

soç[1]**, -cu** [? soç] *{ağız} is.* Ladin. [DS]

soç[2]**, -cu** [? soç] *{ağız} sf.* Sırılsıklam. [DS]

soçeçel, [? soçoçel] *{ağız} is.* Yün tarama aygıtı. [DS]

soda, [Lat. soda *(çöğen otu)* > İng. soda water] *(so'da) is.* **1.** Sindirimi kolaylaştırmak, susuzluğu gidermek, içkileri sulandırmak için kullanılan, içinde sodyum bikarbonat bulunan içecek. **2.** Kristal sodyum karbonatın (NA_2CO_3) piyasadaki adı. **3.** *{ağız}* Ev kurabiyesi. [DS] 🗗 **soda camı,** *Birleşiminde % 70 silis, % 9 kireç, % 15 sodyum oksit, daha düşük oranlarda başka maddeler bulunan ve cam ürünlerinin büyük bir bölümünü oluşturan cam.*|| **soda otu,** *bot. Ispanakgillerden, eskiden külünden çamaşır sodası çıkartılan deniz kıyılarındaki tuzlu ve çorak topraklarda yetişen şeritsi yapraklı otsu bitki, (Salsola).*

sodak, -ğı [? sodak] *{ağız} is.* Tatlı su levreği. [DS]

sodaka, [Sansk. sodaka] *{eT} is.* Sulu. [EUTS]

sodal, [? sodal] *{ağız} sf.* Yalancı. [DS]

sodalit, [Fr. sodalit] *is.* Klorlu doğal sodyum alüminosilikat.

sodan, [? sodan] *{ağız} is.* **1.** Küçük kenarlı bakır tepsi. **2.** Karavana. **3.** Yumurta tavası. [DS]

sodır, [*eT.* sōd-mak > sod-ır] *{ağız} is.* Sidik. [DS]

sodırlanmak, [sodır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sidikle ıslanmak. [DS]

sodmak, [sōd-mak / sud-mak] *(so:dmak) {eT} gçl. f. [-ar]* Tükürmek. [DLT]

sodolamak, [Ar. sedā => sodo-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sözünü etmek. [DS]

sodomi, [Lat. sodom *(Lut gölü yakınlarında eski bir Kenan kenti)* > Fr. sodomie] *is.* Makat yoluyla yapılan cinsel ilişki; livata.

sodret, [? sodret] *{ağız} is.* Ders; gözdağı. [DS]

sodturmak, [sōd-mak / sud-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Tükürtmek. [DLT]

soduk, [sōd-mak > sod-uk] *{eT} is.* Tükürük. [DLT]

sodyum, [Fr. sodium] *is. kim.* Atom numarası 11, atom ağırlığı 22,99 olan 0.97 yoğunluğunda, 98°C'de ergiyen, 883°C'de kaynayan, çok çabuk yükseltgenebilen, havanın oksijeni ile çabucak birleşen, bu sebeple gazyağı veya vazelin yağı içinde saklanan, doğada birleşikler halinde bol miktarda bulunan alkali bir metal; natriyum, sembolü: Na. 🗗 **sodyum bikarbonat,** *kim. Kimyasal formülü $NaHCO_3$ olan ve kabartma tozu olarak kullanılan sodyum birleşiği.*|| **sodyum flüorit,** *kim. Kimyasal formülü NaF olan ve metalürji ile eczacılıkta kullanılan bir sodyum birleşiği.*|| **sodyum fosfat,** *kim. Hekimlikte ve eczacılıkta kullanılan fosforik asidin sodyumlu tuzu (Na_3PO_4).*|| **sodyum hidroksit,** *kim. Sabun yapımında kullanılan güçlü bir baz; sud-kostik, (NaOH).*|| **sodyum hiposülfit,** *kim. Formülü $H_2S_2O_4$ olan, fotoğrafçılıkta ve eczacılıkta kullanılan, suda kolay eriyen bir sodyum birleşiği.*|| **sodyum karbonat,** *kim. Kimyasal formülü N_2CO_3 olan, özellikle çamaşırda sert suların yumuşatılması için kullanılan sodyum birleşiği; çamaşır sodası.*|| **sodyum klorür,** *kim. Kimyasal formülü NaCl olan ve sofra tuzu olarak kullanılan sodyum birleşiği; tuz.*|| **sodyum nitrat,** *kim. Kimyasal formülü $NaNH_3$ olan, gübre yapımı ile etlerin saklanmasında kullanılan sodyum birleşiği.*|| **sodyum potasyum pompası,** *biy. Hayvan hücrelerinde, sodyumu hücre zarından dışarı, potasyumu içeri taşıyan ATPaz (adonin trifosfataz) aktiviteli plazma zarı proteini.*|| **sodyum sülfat,** *kim. Kimyasal formülü Na_2SO_4 olan, tıpta müshil olarak ayrıca tekstil, kâğıt ve cam sanayiinde çok yaygın biçimde kullanılan bir sodyum birleşiği.*

sodyumlama, [sodyum-la-ma] *is.* **1.** Sodyumlamak eylemi. **2.** *kim.* Bir birleşiğe sodyum sokma işlemi.

sodyumlamak, [sodyum-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** İçine sodyum koymak. **2.** (Birleşik için) kimyasal olarak sodyum bağlamak.

sodyumlu, [sodyum-lu] *sf.* İçinde veya birleşiminde sodyum bulunan.

sof, [Ar. ṣūf صوف] *{OsT} is.* **1.** Yün; yapağı. **2.** Tiftik keçisinin yapağısından ince bükülmüş ipliklerle dokunan bir tür yünlü kumaş. **3.** Bir tür astarlık kumaş. **4.** Bu kumaştan yapılma cüppe.

sofa[1], [Akat. şuppu *(keçe)* > Ar. ṣuffa صفه] *(so'fa) {OsT} is.* **1.** Evlerde oda kapılarının açıldığı genişçe iç boşluk; hol. **2.** Taştan yapılmış sedir; peyke. **3.** Kanepe; sedir. **4.** Bahçelerde oturmak için yapılmış set. **5.** *{ağız}* Evlerin önündeki geniş balkon. [DS] **6.** *{ağız}* Cami girişlerinde, kapının iki yanındaki yerler. [DS] **7.** Birden çok aile üyesi ölülerinin gömülmesi için etrafı yüksek duvarlarla çevrili mezar; aile mezarlığı. 🗗 **sofa kurmak,** *Eskiden tulumbacılar arasında çıkan anlaşmazlığı gidermek için tulumbacı başkanları arasında yapılan toplantı.* || **sofaları bir tertip,** *(Yeniçeri odaları için) birbiri ile iyi geçinen.* || **sofa taşı,** *Geniş ve yassı döşeme taşı.* || **sofa tezkiresi,** *Devşirme usulünün kaldırılmasından sonra yeniçeriliğe alınanlara verilen belge.*

sofa[2], [? sofa] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

sofalı, [sofa-lı] *sf.* **1.** Sofası bulunan. **2.** Sundurması veya peykesi bulunan. 🗗 **sofalı çeşme,** *Geniş saçakları bulunan çeşme.*

sofi, [Ar. ṣūfī صوفی / Yun. sophia] *(so:fi:) {OsT} is.* **1.** Tasavvuf felsefesini benimseyen, tasavvuf öğretisi ile uğraşan kimse; mutasavvıf. **2.** *is* ve *sf.* Dinî kurallara sıkı sıkıya bağlı olan; sofu.

sofi, [Ar. ṣūfī => sufi] *{ağız} is.* Sofu; softa. [DS]

sofilik,-ği [sofi-lik] *is.* **1.** Sofi olma durumu. **2.** Tasavvuf felsefesi; tasavvuf.

sofist, [Yun. Sophistes *(M.Ö. 5. yy.da yaşamış para ile felsefe öğreten filozof)* > Lat. sophista > Fr. sophiste] *is.* **1.** Yunanlı filozof Sophistes'in kurup geliştirdiği sözcükler üzerinde oynamak suretiyle akıl yürütmeyi amacına uygun biçimde kullanarak, doğruyu açıkça göstermek yerine söz ustalığı ile etkide bulunarak inandırmaya çalışma yolunu güden öğretim tekniğini benimseyen filozof; belagatçı filozof; laf ebesi. **2.** Safsatacı.

sofistik,-ği [Fr. sophistique] *sf. fel.* **1.** Yanıltmalı; safsatalı; laf ebeliğine dayanan. **2.** Sofistiğin özüne ilişkin. **3.** *is. fel.* Gerçekçi olmayan, göstermelik, parasal kazancı ön plana alan ve konuşmada başarılı olma kuralını seçen bilgelik.

sofistike, [Fr. sophistiqué] *sf.* **1.** (Kişi için) aşırı kibar ve yapmacıklı davranan. **2.** *fel.* Hileli; yapmacıklı; yanıltıcı. **3.** (Durum ve nesne için) aşırı karmaşık ve incelikli; gelişmiş; ileri. **4.** Basit ve kaba olmayan; rafine.

sofistlik,-ği [sofist-lik] *is.* Sofist olma durumu; şarlatanlık.

sofiyan, [Ar. ṣūfī > Far. ṣūfīyān صوفیان] *(su:fi:ya:n) {OsT} is.* Sofiler.

sofiyane, [Ar. ṣūfī > Far. ṣūfīyāne صوفیانه] *(su:fi:-ya:ne) {OsT} zf.* **1.** Sofilere yakışır biçimde. **2.** Tasavvufa ilişkin.

sofizm, [Yun. / Lat. sophisma > Fr. sophisme] *is.* **1.** Doğru ya da doğru olduğu kabul edilen öncüllerden yola çıkarak çürütülmesi zor ancak gerçek olmayan, saçma bir sonuca varan akıl yürütme; bilgicilik. **2.** Bir yanlışı kabul ettirmek için yapılan akıl yürütme; sözcük oyunlarına dayanan ve kökçe bozuk bir akıl yürütme; karşısındakini yanıltmayı amaçlayan akıl yürütme biçimi. **3.** Kendisinin de doğru olmadığını bildiği bir şey ile başkasını yanıltarak kendisine çıkar sağlama gayreti; safsatacılık. **4.** İlk Çağ Yunan felsefesinde bir tür eleştiri akımı; bilgicilik.

soflaz, [? soflaz] *{ağız} is.* Verimsiz tarla. [DS]

sofora, [Lat. sophora] *is. bot.* Baklagillerden, parçalı yapraklı, süt beyaz çiçekli, çok yıllık otsu bitki; meyan; acı meyan, *(Sophora).*

sofra, [Ar. ṣufra صفره] *{OsT} is.* **1.** Yenilmek üzere yiyecek ve içeceklerin masa, sini vb. üzerine konulmuş durumu. **2.** Yemek. **3.** Bir masa ya da sini etrafında toplanarak yemek yiyenlerin tümü. **4.** *{ağız}* Üzerinde yemek yenebilen ayaklıklı yuvarlak tahta; yastağaç. [DS] **5.** Yere yayılarak üzerinde yemek yenip sonra toplanabilen meşin ya da kalın dokumadan yapılmış yaygı. **6.** *{ağız}* Yemek masası. [DS] **7.** *{ağız}* Gördes halılarında, ortadaki daire biçimindeki çiçekli bölüm. [DS] **8.** *{ağız}* Kalça. [DS] 🗗 **sofra başı,** *Sofrada oturularak yemek yenilen yer; sofranın çevresi.* || **sofra başına geçmek,** *Yemek için masa veya sini başına oturmak.* || **sofra bezi,** *Sofranın ya da sininin altına serilen bez.* || **sofra çekmek,** *{OsT} Sofra yaymak; ziyafet vermek.* || **sofra donatmak,** *Sofrayı çeşitli ve zengin yiyecek içecek ile hazırlamak.* || **sofra duası,** *Yemekten sonra şükür için edilen dua.* || **sofra eskisi,** *1. tar. İmparatorluk döneminde saraya yeni alınan iç ağalar yemek yemeyi öğreten ak ağaların en kıdemlisi. 2. Saray ve dairelerde görevli kıdemli kalfa ve ağalar verilen ad.* || **sofra kaldırmak,** *Yemekten sonra masa üstünü veya siniyi toparlamak.* || **sofra kurmak,** *Masa veya sini üzerine yemek ve gerekli şeyleri dizmek.* || **Sofranıza bereket!** *Başkasının sofrasında yemek yiyen birisinin sofra sahibine ettiği teşekkür ve dua sözü.* || **sofra olmak,** *{ağız} Sofraya oturmak.* [DS] || **sofra örtüsü,** *Sofra hazırlarken masaya serilen örtü.* || **sofra salmak,** *{eAT}*

Ziyafet çekmek; sofra açmak.|| **sofrası açık,** *Yemekte sürekli misafir bulundurmaktan hoşlanan kimse; misafir sever.*|| **sofra tahtası,** *Yemeği yerde yemekte kullanılan alçak türden masa.*|| **sofra takımı,** *Yemekte kullanılan tabak, bardak, çatal, bıçak, kaşık ile örtü, peçete gibi eşyaların tümüne verilen ad.*|| **sofra toplamak,** *Yemekten sonra masa veya siniyi toplayıp temizlemek.*|| **sofrayı kaldırmak,** *Sofra kaldırmak.*|| **sofrayı toplamak,** *Sofra toplamak.*

sofracı, [sofra-cı] *is.* Saray ve konaklarda sofra kurup kaldırmak ve yemeği dağıtmak gibi görevleri yürüten kimse.

sofralık, -ğı [sofra-lık] *sf.* Sofrada yemeye yarayan; yemeye uygun.

soft, [İng. soft] *is.* **1.** Yumuşak. **2.** Açık saçıklıktan öte cinsel uyarıcı etki yapan filmler için kullanılan terim.

softa, [Far. ṣūḥte صوحته] *{OsT} is.* **1.** Medrese öğrencisi. **2.** Eskiden ilmiye sınıfından olanlara verilen küçültücü ad. **3.** Felsefe, tasavvuf vb. konularda yeterli bilgisi olmadan bunlarla uğraşan bağnaz, bilgisiz kimseleri kötülemek ve aşağılamak amacıyla halkın kullandığı terim. **4.** *mecaz.* Bir görüşe körü körüne bağlı olan kimse; bağnaz. **5.** *mecaz.* Yaşadığı çağın gerisinde kalan; geri kafalı kimse. ⊟ **softa külahı,** *1. Medrese öğrencilerinin giydiği başlığa verilen ad. 2. Bozuk düzen giden iş; derli toplu olmayan kimse.*

softaca, [softa-ca] *(softa'ca) zf.* Softaya yakışır biçimde; softa gibi.

softalaşma, [softa-la-ş-ma] *is.* Softalaşmak eylemi.

softalaşmak, [softa-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Softa durumuna gelmek; softa değilken softa olmak. **2.** Kendini aşırı ölçüde dine vermek. **3.** Bir inanışa ve görüşe körü körüne bağlanmak.

softalık,-ğı [softa-lık] *is.* **1.** Softa olma durumu. **2.** Softaca davranış.

softvare, [İng. software] *(so:ftve:r) is. bsy.* Bilgisayara verilen plan, program ve çeşitli belletmeler; yazılım.

sofu, [Ar. ṣūfī صوفی] *{OsT} is.* **1.** Dinin emir, yasak ve buyruk gibi gereklerine uymakta aşırı derecede titiz davranan. **2.** *folk.* Halk hikâyelerinde sıkça rastlanan, âşıklara karşı çıkan tipin adı. **3.** *{ağız}* Aşırı titiz, çok yıkanan kimse. [DS]

sofuca, [sofu-ca] *(sofu'ca) zf.* Sofu birine yakışır biçimde; sofuluk yaparak.

sofuç, -cu [sok-uç > sofuç] *{ağız} is.* Havan. [DS]

sofuluk, -ğu [sofu-luk] *is.* **1.** Sofu olma durumu. **2.** Sofuca davranış.

sofyan, [Far. sūfyān صوفیان] *{OsT} is. müz.* Klasik Türk musikisinde dört zamanlı üç vuruşlu şarkı, türkü ve giriş müziklerinde, dinî musikide çokça kullanılan küçük ve birleşik bir usul.

sogak, -ğı [sog-ak] *{ağız} is.* Keklik tuzağı. [DS]

sogu, [sok-u / sogu] *{ağız} is.* Küçük buğday dövecei. [DS]

sogulmak, [soġ-ul-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* (Göğüs vb. için) sütü kesilmek; pörsümek; küçülmek; çekilmek. [DS]

soğ[1], [soğ / sov *(yans.)*] *is.* Kofluğu, boş olmayı anlatan kök. [Zülfikar] *soğ-al-ak*

soğ[2], [soğ] *{ağız} is.* Hayvan derisi parçası; gön. [DS]

soğacak, -ğı [sav-acak > soğ-acak] *{ağız}is.* Değirmeni durdurmak için suyun yönünü değiştiren oluk. [DS]

soğalak, [soğ / sov *(yans.)* > soğ-al-mak > soğ-al-ak] *{ağız} sf.* (Meyve için) çürük, işe yaramaz durumda olan; içi boş; koğalak. [DS]

soğalmak, [soġ-al-mak / soġ-ul-mak صوغلمك / سوغلمك] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* (Irmak, dere, kaynak, çeşme vb. için) suyu çekilmek; kaynağı kaybolmak; kurumak.

soğan, [*eT.* so-ġan / soġun] *is. bot.* **1.** Zambakgillerden, toprak altındaki yumru kısmı değişik renk, biçim ve irilikte, yaprakları içi boş, silindirimsi ve sivri, yemeklere çeşni vermekte kullanılan iki yıllık bitki, *(Allium cepa). {eT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] **2.** Çiğdem, zambak, lale, sarımsak gibi bitkilerin toprak altında kalan düz bir sap ile buna bitişik pul adı verilen değişikliğe uğramış yapraklarla sarılı tomurcuktan ibaret yuvarlak yumrularına verilen ad. ⊟ **soğan bastı,** *{ağız} Soğan yahnisi.* [DS]|| **soğan başı,** *mim. (Kubbe için) görünümü bir soğanı andıran, yarım kubbeden daha büyük olan.*|| **soğan çiçeği,** *Fulya.*|| **soğan erkeği,** *{ağız} 1. Soğanın ortasından çıkan ve tohum taşıyan sap.* [DS] *2. (Erkek için) korkak.*|| **soğan ilik,** *anat. Omuriliğin üst ucunun devamı olup art kafa deliğinden geçtikten sonra halka tümsekle birleşen bölümü.*|| **soğan taşağı,** *{ağız}* → soğan erkeği. [DS]|| **soğan ufağı,** *{ağız} Arpacık soğanı.* [DS]|| **soğan uşağı,** *{ağız} Arpacık soğanı.* [DS]|| **soğan yahnisi,** *{ağız} Kuşbaşı et ve arpacık soğanları ile yapılan yemek.* [DS]|| **soğan yılan,** *{eT} Tulum gibi iri bir yılan.* [DLT]

soğancı, [soğan-cı] *is.* Soğan yetiştirip satan kimse.

soğancık, -ğı [soğan-cık] *sf.* **1.** Küçük soğan. **2.** *is.* Organizmadaki soğan biçimindeki küçük organlara verilen ad. **3.** *bot.* Yalın kat yaprakla sarılı, yedek besinle dolu şişkin bir tomurcuktan ibaret küçük soğan. **4.** *anat.* Yürek atışı, solunum ve kan basıncını denetleyen, omuriliğin beyne doğru olan uzantısı.

soğançığ, [soğan-çığ] *{eT} sf.* **1.** Tatlı; iyi; hoş. [İKPÖy.] **2.** Sevimli; muhabbetli. [EUTS] [Gabain]

soğanlama, [soğan-la-ma] *is.* Soğanlamak eylemi.

soğanlamak, [soğan-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)yor]* İçine soğan koymak.

soğanlı, [soğan-lı] *sf.* **1.** (Yer için) soğanı bulunan. **2.** (Yemek için) içine soğan katılmış olan; soğanla yapılmış ya da soğanla pişirilmiş olan. **3.** *bot.* (Bitki için) soğanı olan.

soğansı, [soğan-sı] *sf.* Soğana benzer; soğan gibi; soğana yakın.

soğaraç, -cı [soğar+aş ? > soğaraç] *{ağız} is.* **1.** İnce doğranmış soğan yağda kızartılarak yapılan bir yemek. **2.** Eritilmiş yağ. [DS] ◻ **soğaraç tavası,** *{ağız} Yemeğe konulan yağ ve soğanların eritildiği küçük tava; yağ tavası.* [DS]

Soğd, [Soğd. sogd] *is.* **1.** Orta Asya'da Sirderya ile Amuderya arasında kalan bölgenin İlk Çağdaki adı. **2.** Soğd halkından olan.

Soğdakça, [soğdak-ça] *is.* Soğdca.

Soğdca, [soğd-ca] *(so'ğdca) is.* Orta Asya'da Soğdların kullandığı İran kökenli ölü dil.

soğertmek, [seğirt-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Koşmak. [DS]

soğıdmak, [soğ-ī-mak > soğ-ı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ır]* Soğutmak. [EUTS]

soğığ, [soğ-ī-mak > soğ-ı-ğ] *{eT} is.* Soğuk. [EUTS]

soğık, [soğ-ī-mak > soğ-ı-k] *{eT} is.* Soğuk. [EUTS] [Gabain] [KB] ◻ **sogık suv,** *Soğuk su.* [EUTS]

soğıklanmak, [soğ-ı-k > soğık-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Soğuk bulmak; soğuk saymak. [DLT]

soğıklık, [soğ-ı-k > soğık-lık] *{eT} is.* Soğukluk. [DLT]

soğımak, [soğ-ī-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Soğumak. [DLT] [EUTS]

soğışmak, [soğ-ī-mak > soğ-ı-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ır]* (Hava vb. için) soğumaya başlamak. [DLT]

soğıtmak, [soğ-ī-mak > soğ-ı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Soğutmak. [EUTS] [Gabain]

soğkanmak, [soyka-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yaslanmak; dayanmak. [DS]

soğla, [suv > suv-la / soğla] *{ağız} is.* **1.** Bataklıklarda, göllerde suyun çekilmesi ile alttan çıkan nemli ve bitek toprak. **2.** Sulu tarla. [DS] ◻ **soğla toprak,** *{ağız} Killi toprak.* [DS]

soğlaç, -cı [suv-la > soğla-ç] *{ağız} sf.* Bataklık. ◻ **soğlaç buğdayı,** *{ağız} Sulu arazide yetişen ve özsüz olduğu için beğenilmeyen buğday.* [DS]

soğlak, -ğı [soğ *(yans.)* > soğ-la-k] *{ağız} sf.* İçi boşalmış; içsiz; kof. [DS]

soğlama, [soğ-la-ma] *{ağız} is.* Fındık toplandıktan sonra, dallarda kalmış olan fındıkları ikinci el toplama işi. [DS]

soğlamak[1], [soğ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Yara için) azıp irinlenmek. [DS]

soğlamak[2], [soğ-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Yılan için) yerde sürünmek. [DS]

soğlanmak, [soğ-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sinsice, gizlice içeriye sokulmak; eve kimse fark etmeden girmek. [DS]

soğlanotu, [soğ(u)l-an+ot-u] *{ağız} is.* Semizotu. [DS]

soğlaz, [soğ-la-z] *{ağız} sf.* İçi boş; kof. ◻ **soğlaz olmak,** *{ağız} (Soğan, sarımsak vb. için) içi boşalıp kabuğu kalmak; koflaşmak.* [DS]

soğlımak, [soğ-lī-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Bir şey aramak için elini koynuna sokmak. [DLT]

soğlıtmak, [soğ-lī-mak > soğ-lı-t-mak / suğlī-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Üzerini aratmak. [DLT] **2.** Aramak için elini koynuna sokturmak. [DLT] **3.** Sokmak; saplamak. [Nevâyî]

soğluk, -ğu [soğ-luk] *{ağız} is.* Mutfak bıçağı. [DS]

soğmak[1], [soğ-mak / suğ-mak] *gçl. f. [-ar] [eT. -ur]* **1.** *{eT}* Elde etmek; edinmek. [DLT] **2.** *{ağız}* Oyun, kumar vb.nde yenmek; ütmek. [DS]

soğmak[2], [soğ-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Aratmak; aratarak her şeyi görmek. [DLT]

soğmak[3], [soğ-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Üzmek; baskı yapmak. [DS]

soğna, [soñ-ra > soğna] *{ağız} zf.* Sonra. [DS] ◻ **soğnadan görme,** *{ağız}* → sonradan görme. [DS]

soğnak, -ğı [soğ-(u)n-a-k] *{ağız} is.* Yavrusu öldüğü için sütü zamansız çekilen davar. [DS]

soğon, [soğon] *{eT} {ağız} is. bot.* Soğan. [DS]

soğraç, -cı [soğan+aş > soğraç] *{ağız} is.* → soğaraç.[DS]

soğraşmak, [soğ-ra-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sormak; emmek. [DLT]

soğratmak, [soğ-mak > soğ-rā-mak > soğ-ra-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Aratmak; aratarak her şeyi görmek. [DLT]

soğrınmak, [soğ(u)r-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Dalmak; düşünmek.[DS]

soğrulma, [soğur-mak > soğur-ul-mak > soğr-ul-ma] *is.* **1.** Soğurulmak eylemi. **2.** Vücuda verilen bir ilacın deri veya mukozadan geçerek kana karışması.

soğrulmak, [soğ-ur-mak > soğ-ur-ul-mak > soğr-ulmak] *edil. f. [-ur]* **1.** Kendisi hakkında soğurmak eylemi uygulanmak; soğurmak eylemine konu olmak; emilmek; massedilmek. **2.** (Gaz, sıvı ya da enerji için) başka bir madde tarafından bünyesine alınmak; emilmek.

soğrumsama, [soğur-umsa-mak > soğr-umsa-ma] *is.* Bir gaz veya sıvının bir maddenin içine yüzeysel olarak işlemesi; yüzeysel soğurma; yüzde tutma.

soğucak, -ğı [soğu(k)-cak] *{ağız} is.* Semizotu. [DS]

soğudan, [soğu-t-mak > soğu-t-an] *{ağız} is.* **1.** Kavrulmuş kahveyi soğutmakta kullanılan ağaç kap; çanak. **2.** Kırmızı topraktan yapılmış su testisi. [DS]

soğuk, [soğ-ī-k / soğ-ū-k] *(soğu:k) sf.* **1.** Sıcaklığı, insan bedeninin sıcaklığından düşük olan. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** Isı azlığı yüzünden insanı üşüten; sıcaklık derecesi genelde pek yüksek olmayan. **3.** Isıyı iyi tutmayan veya toplayamayan. **4.** Vücut ısısını yitirmiş olan. **5.** (Güneş için) ısısı yeri ısıtmaya yetmeyecek kadar az. **6.** (Yiyecek, içecek vb. için) ısıtılmamış veya özel olarak soğutulmuş. **7.** (Isıtma aygıtı için) henüz ısıtma işlemine başlamamış veya yeteri kadar ısınmamış olan. **8.** *mecaz.* İlişkilerinde çok ölçülü olan ya da insan sevgisinden yoksun; başkalarına karşı ilgisiz; heyecansız davranan; ilgisiz. **9.** *mecaz.* Dostluktan, içtenlikten, coşkudan uzaklık gösteren; duygudan yoksun; gönül okşamayan; sokulgan olmayan. **10.** *mecaz.* Sertliğe yakın bir davranış içinde olan. **11.** *mecaz.* Yerinde, zamanında olmayan; uygun düşmeyen; tedirginlik veren; sevimsiz; yersiz. **12.** *mecaz.* Sıcaklık ve canlılık izlenimi vermeyen. **13.** *mecaz.* (Kadın için) cinsel ilişki sırasında fiziksel bir zevk almayan; cinsel ilişki isteği duymayan. **14.** *is.* Atmosferin herhangi bir yerindeki veya havadaki ısının kısmen veya tamamen yok olma durumu; bu durumda edilen duyum. **15.** *mecaz.* Cinsel duyarlığı olmayan kadın. **16.** *zf.* Isıtılmamış olarak; soğuk olarak. **17.** *zf.* Üşütecek soğuklukta. **18.** *zf.* İlgi, yakınlık ve sevecenlik göstermeyerek; ilgi duymadığını belirtir biçimde. ⌂ **soğuk algınlığı,** *tıp. Soğuğun etkisi ile ortaya çıkan hastalık.* ‖ **soğuk almak,** *tıp. Üşüyerek hastalanmak; üşütmek.* || **soğuk ambarlı gemi,** *Yükleri ihtiyaç duyulan sıcaklıklarda taşıyacak biçimde üretilmiş gemi.* | **soğuk aş,** *{ağız} Sütlaç.* [DS]|| **soğuk barut,** *Ilımlı patlama sıcaklığında, 2.000°C altında patlayan barut.* || **soğukbeyinli,** *{ağız} Kavrayışı kıt; geç kavrayan.* || **soğuk bez,** *Keten ipliğinden dokunmuş ince tülbent türü bir bez.* ‖ **soğuk bobin,** *Büyük miktarda elektrik enerjisini manyetik enerji biçiminde depolayabilmek için kullanılan aşırı iletken sargı.* | **soğuk boyama,** *Isıtma işlemi olmadan yapılan boyama tekniği.* || **soğuk büfe,** *Bazı toplantılarda, davetlilere ayakta sunulmak üzere soğuk yiyecek ve içeceklerle donatılmış masa.* | **soğuk cephe,** *Meteorolojide, ilerleyen soğuk hava kütlesinin ön ucuna verilen ad.* | **soğuk çalmak,** *(Bitki için) soğuk yüzünden zarar görmek.* || **soğuk çıkmak,** *Hava soğumak.* || **soğuk dalgası,** *Art arda gelen soğuk hava akımı.* || **soğuk damga,** *Mürekkep kullanılmadan deri veya cilt üzerinde derin izler bırakmak suretiyle yapılmış baskı tekniği.* | **soğuk depolama,** *Taze ve bozulabilir gıdaların çürümesini ve bozulmasını önlemek veya geciktirmek için düşük sıcaklıktaki ortamlarda tutma işlemi.* || **soğuk derişim,** *Suyun kısmen doyurulması ile oluşan buz kristallerini gidererek bir çözeltinin deriştirilmesi işlemi.* || **soğuk diyot,** *Derin soğuk sıcaklıkların ölçülmesinde kullanılan yarı iletken öge.* ‖ (birine) **soğuk durmak,** *O kişiye karşı ilgisiz davranmak; ilgi ve yakınlık duymamak.* || **soğuk duş,** *Ansızın bildirilen ya da duyulan kötü bir haberin yarattığı sarsıcı etki.* || **soğuk duş etkisi yapmak,** *(Ansızın bildirilen kötü bir haber için) olumsuz bir tepki yaratmak.* | **soğuk düşmek,** *(Söz, davranış, espri vb. için) sevimsiz ve yersiz olmak.* || **soğuk elektronik,** *Donanımların çalışması için derin soğuklara ve daha da özel olarak aşırı iletkenlere başvuran elektronik dalı.* ‖ **soğuk füzyon,** *fiz. Çekirdek füzyonu için yüksek sıcak ortama ihtiyaç duymadan laboratuar ortamında gerçekleştirilen füzyon; soğuk kaynaşma.* || **soğuk guyu** (kuyu), *{ağız} Lastik ayakkabı.* [DS]| **soğuk harp,** *İkinci Dünya Savaşından sonra ABD ile SSCB ve bunların bağlaşıkları arasında gelişen, açık fakat sınırlı gerginlik.* ‖ **soğuk hava deposu,** *Buzhane.* || **soğuk ısırması,** *Soğukta kalma sebebiyle el ve ayak derisinin yüzeyindeki kılcal damarların genişleyerek kanla dolması durumu.* | **soğuk iletken,** *Özgül direnci azaltmak için çok düşük sıcaklıkta tutulan elektrik iletkeni.* || **soğuk kaçmak,** *(Söz, davranış, espri vb için) sevimsiz ve yersiz olmak; soğuk düşmek.* ‖ **soğuk katotlu tüp,** *fiz. Katodu ısıtma dışı yollarla ışıma salan elektron lambası.* || **soğuk kaynak,** *Kaynak yapılacak bir parçayı tamamen kaplayan esnek bir kalıba akışkanlar yardımı ile basınç uygulayarak yapılan kaynak işlemi.* ‖ **soğuk kaynaşma,** *Soğuk füzyon.* || **soğuklar,** *1. Soğuk havalar; kış. 2. Soğuk olarak yenen mezeler.* || **soğuk ınönü,** *Soğuk olarak yenebilen bütün yiyecekler.* || **soğuk neva,** *1. Davranışları, sözleri hoşa gitmeyen; sevimsiz kimse. 2. İnsandan uzak duran.* || **soğuk nevale,** *1. Davranışları, sözleri hoşa gitmeyen; sevimsiz kimse. 2. İnsandan uzak duran.* || **soğuk renkler,** *Mavi, lacivert ve mor renkler ile bu renklerin tonlarına verilen ad.* | **soğuk saklama,** *biy. Hücrelerin, dokuların, embriyonların ya da tohumların çok düşük (-100°C'den aşağı) sıcaklıklarda depolanması.* || **soğuk savaş,** *İkinci Dünya Savaşından sonra ABD ile SSCB ve bunların bağlaşıkları arasında gelişen açık fakat sınırlı gerginlik.* | **soğuk sıtma,** *{OsT} tıp. Derin uyku; koma; humma-yı barîde.* | **soğuk ter dökmek,** *1. Birdenbire ter boşanmak. 2. Ortam soğuk olduğu hâlde korku ya da heyecandan dolayı terlemek.* || **soğuk toprak,** *İlkbaharda, çeşitli etkenlerle ağır ısınan toprak.* || **soğuk vurmak,** *(Bitki için) soğuğun etkisi ile canlılığını yitirip kurumak; soğuktan bozulmak.* | **soğuk yakmak,** *(Bitki için) soğuğun etkisi ile bozulmak; canlılığını yitirmek; zarar görmek.*

soğukça, [soğuk-ça] *(soğu'kça) zf.* **1.** Soğuk gibi; soğuğa benzer. **2.** *sf.* Soğuğa yakın.

soğukçul, [soğuk-çul] *sf.* (Bitki için) sıfır derecenin altında gelişebilen.

soğukkanlı, [soğuk+kan-lı] *sf.* **1.** *zool.* (Hayvan için)

vücut sıcaklığı içinde bulunduğu ortamın sıcaklığına bağlı olarak değişen. **2.** *mecaz.* (İnsan için) tepkilerini, heyecanlarını denetim altında tutan; ortalığı telaşa vermeyen. **3.** *is.* Soğukkanlı hayvan. **4.** *zf.* Telaşa kapılmadan; sükûnetle; soğukkanlılıkla. 🗗 **soğukkanlı hayvanlar,** *zool. İçinde bulunduğu ortamın ısısına bağlı olarak vücut ısısı değişen hayvan; değişken ısılı hayvan.*‖ **soğukkanlı olmak,** *Kötü durum karşısında şaşkınlık ya da telaş göstermemek; sakin olmak; tepkilerini denetlemek.*

soğukkanlılık,-ğı [soğuk+kan-lı-lık] *is.* **1.** *mecaz.* Tepkilerini denetleme, duygularına hâkim olma durumu. **2.** Soğuk kanlı hayvanların özelliği; değişken ısılılık.

soğuklama, [soğuk-la-ma] *is.* **1.** Soğuklamak eylemi. **2.** Soğuk algınlığı; üşüterek hasta olma. *{ağız} (aynı)* [DS].

soğuklamak, [soğuk-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)yor)* **1.** Soğuk almak; üşüterek hasta olmak. **2.** *{ağız}* Üşümek. [DS] **3.** *{ağız}* (Loğusa için) su içerek hasta olmak. [DS]

soğuklan, [soğuk-la-n] *{ağız} is.* **1.** Semizotu. **2.** Yaban ıspanağı. [DS]

soğuklanmak, [soğ-ı-k > soğık-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ır]* Soğuk bulmak; soğuk saymak. [DLT]

soğuklaşma, [soğuk-la-ş-ma] *is.* Soğuklaşmak eylemi.

soğuklaşmak, [soğuk-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Hava vb. için) soğuk duruma gelmek; soğumak. **2.** *mecaz.* (Birine karşı) itici bir tavır takınmak; ilişkilerinde ilgisiz, isteksiz davranmak; soğuk davranmak. **3.** Soğuk davranmaya başlamak.

soğuklaştırma, [soğuk-la-ş-tır-ma] *is.* Soğuklaştırmak eylemi.

soğuklaştırmak, [soğuk-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Soğuk duruma getirmek; soğuklaşmasını sağlamak.

soğuklatmak, [soğuk-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Üşütmek. [DS]

soğukluk, -ğu [soğ-ı-k > soğık-lık] *is.* **1.** Soğuk olma durumu. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Soğuk olan, soğuk etki yapan şeyin niteliği. **3.** *{ağız}* Yemek arkasından yenilen komposto, hoşaf vb. yiyecekler. [DS] **4.** *{ağız}* Hoşaf. [DS] **5.** *{ağız}* Hamamlarda yıkanılan yer ile giyinilen bölüm arasında bulunan az ısıtılan yere verilen ad. [DS] **6.** *mecaz.* Birbiri ile ilişki içinde bulanan kimseler arasında sevgi ve içtenliğin azalması; ilgisiz davranış; iticilik; ilgisizlik; isteksizlik. **7.** *mecaz.* Kırılma ve darılma gibi durumları doğuran sevgi azlığı. **8.** *mecaz.* Cinsel ilişki sırasında kadında beliren isteksizlik ve zevk duymama durumu. **9.** (Edebiyat ve sanat eseri için) düzenlemelerde ilgi çekici, canlı ve sıcak olmama özelliği. **10.** *{ağız}* Semizotu. [DS] **11.** *{ağız}* Köy evlerinde, hayata ekli olarak yapılan geniş ve yüksek balkon. [DS] **12.** *{ağız}* Kiler. [DS] **13.** *{ağız}* Çoğunlukla karı koca arasını bozmak, açmak için yaptırılan muska. [DS] **14.** *{ağız}* Acının sönmesi. [DS] **15.** *{eT} sf.* Soğukluk için hazırlanmış. [DLT] 🗗 **soğukluk otu,** *{ağız} Semizotu.* [DS]

soğula, [soğ > soğ-ul-a] *{ağız} is.* İçi olgunlaşmamış taze ceviz veya kestane gibi meyve. [DS]

soğulag, [soğ > soğ-ul-ag] *{ağız} is.* → soğula. [DS]

soğulaz[1], [soğ > soğ-ul-az] *{ağız} is.* → soğula. [DS] 🗗 **soğulaz soğulaz,** *{ağız} Buruş buruş.* [DS]

soğulaz[2], [soğul-mak > soğ-ul-az] *{ağız} is.* → solucan. [DS]

soğulcan, [soġ-ul-mak > soġul-can] *is.* → solucan. 🗗 **soğulcan toprak,** *{ağız} Kara toprak.* [DS]

soğuldan, [soğu-mak > soğu-l-t-an] *{ağız} is.* Büyük toprak çanak. [DS]

soğulgan, [soġ-ul-mak > soġ-ul-gān] *{eT} sf.* Daima ve çabuk soğulan; sızıp kaybolan; soğurulan. [DLT]

soğulma, [soğ-ul-ma] *is.* Soğulmak durumu.

soğulmak, [suġul-mak > soġ-al-mak / soġ-ul-mak صوغلمك / سوغلمك] *dönşl. f. [-ır]* **1.** *{eT}* (Su için) toprağa sızıp kaybolmak. **2.** *{eT}* (Su, süt için) çekilmek; azalmak. [DLT] **3.** *{eAT} {OsT}* (Irmak, dere, kaynak, çeşme, kuyu vb. için) suyu çekilmek; kaynağı kaybolmak; kurumak. **4.** *{ağız}* (Sebze meyve için) suyu çekilip pörsümek. [DS] **5.** *{eAT} {OsT}* (Göz için) feri gitmek; nuru sönmek. **6.** *{OsT}* (Göğüs vb. için) darlaşıp çukurlaşmak. **7.** *{ağız}* (Meme için) sütü kesildiği için buruşup pörsümek; sönmek. [DS]

soğultmaç, -cı [soğul-t-maç] *{ağız} is.* Yaz ortasında sütü kesilen koyun. [DS]

soğultmak, [soğul-t-mak صوغلدمق / سوغلدمق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ur]* **1.** Suyun çekilmesine sebep olmak. **2.** Nurun sönmesine sebep olmak.

soğulyort, [savul / soğul+yort] *{ağız} sf.* Asık suratlı; suratsız. [DS]

soğuma, [soğu-ma] *is.* **1.** Soğumak eylemi. **2.** Bir cismin ısı yitirmesi.

soğumak, [soğu-mak] *gçsz. f. [-ur]* **1.** (Cisim vb. için) ısı yitirmek; sıcaklığı daha az duruma gelmek. **2.** *mecaz.* Birine veya bir şeye karşı duyulan sevgi azalmak; bağlılık ve sevgi ortadan kalkmak; onu istemez olmak; ilgilenmek istememek.

soğumölçer, [soğu-m+ölç-er] *is.* Soğuma durumunu ölçmeye yarayan aygıt.

soğumsuz, [soğ-um-suz] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Açgözlü; tamahkâr; haris. **2.** Pisboğaz. [DS]

soğumsuzluk, -ğu [soğum-suz-luk] *{ağız} is.* **1.** Doyumsuzluk; açgözlülük. **2.** Tutkunluk. [DS]

soğun[1], [soġun / soġan] *{eT} is. bot.* Soğan. [DLT]

soğun[2], [soñ > soğ-un] *{ağız} is.* İşin sonu. [DS]

soğun[3], [soğu-mak > soğu-n] *{ağız} sf.* Gücenmiş; kırılmış. 🗗 **soğun etmek,** *{ağız} Gücendiğini belli etmek; sitem etmek.* [DS]

soğuncu, [soñ > son-un-cu] *(soğu'ncu) {ağız} zf.* (Söz arasında) bundan sonra; sonra. [DS]

soğunduruk, -ğu [sok-un-mak > sok-un-turuk > soğun-duruk] *{ağız} is.* Başkalarının tarlaları arasında kalan tarla parçası. [DS]

soğunluğ, [soğun-luğ] *{eT} sf.* Soğanlı. [DLT]

soğunmak, [soğun-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Üşümek. [DLT] **2.** Sidik vb.nden temizlenmek. [DLT]

soğur, [Far. suġur / soġur] *{eT} is.* Ada tavşanı. [DLT]

soğurgan, [soġur-mak > soğur-gan] *sf.* Soğurma özelliği taşıyan; iyi soğuran; emen.

soğurganlık, -ğı [soğur-gan-lık] *is.* **1.** Soğurgan olma durumu. **2.** Bir enerjiyi, bir maddeyi veya bir etkiyi soğurma gücü veya yeteneği.

soğurlamak, [soğur-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-lu)-yor]* (Yara için) azıp iltihaplanmak. [DS]

soğurluğ, [soġur-luğ] *{eT} sf.* Tavşanı çok ve bol olan; tavşanlı. [DLT]

soğurma, [soġ-ur-mak > soğ-ur-ma] *is.* **1.** Soğurmak eylemi; emme; massetme; yutma. **2.** *fiz.* Bir ortamın elektromanyetik ve tanecik ışımalarına veya mekanik titreşimlere ilişkin enerjinin bir bölümünü emmesi olayı; absorbe etme; absorpsiyon. **3.** *fiz. kim.* Bazı katı ve sıvı ortamların gaz veya sıvı durumundaki bazı maddeleri içlerinde tutabilme özelliği. **4.** *biy.* Canlı bir organizmaya dıştan gelen bir maddenin epitelyumdan içeriye sızması ile ilgili olayların tümü. **5.** *biy.* Maddelerin hücre zarından geçerek sitoplazmaya kadar ulaşması. 🗗 **soğurma bandı,** *fiz. Bir ışık tayfında yer alan genişçe karanlık bölüm.*|| **soğurma çukuru,** *Atık suların son arıtma işlemini sağlayan sürekli bir bitki örtüsü ile kaplı akaçlarının tümü.*

soğurmak[1], [soġ-mak > soğ-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Aratmak; aratarak her şeyi görmek. [DLT]

soğurmak[2], [soğ-u-r-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Elde etmek; edinmek. [DLT] [EUTS]

soğurmak[3], [soġ-ī-mak > soġ-u-r-mak] *dönşl. f. [-ur]* Soğuklamak. [EUTS]

soğurmak[4], [suġ-ur-mak *(emmek)* > soğ-ur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Sıvı bir maddeyi içine çekmek; emmek, *(1944).* **2.** *fiz. kim.* (Katı veya sıvı ortam için) gaz veya sıvı durumundaki bazı maddeleri emerek içinde tutabilmek. **3.** *fiz.* (Işıyan enerji için) bir maddeden geçerken başka bir enerjiye dönüşen bir kısmını yitirmek.

soğurmalı, [soğur-ma-lı] *sf.* Soğurma işlemi uygulanan; soğurma yolu ile çalışan. 🗗 **soğurmalı makine,** *Soğutucu akışkan, istenilen ortamı soğuttuktan sonra bir kompresör ile değil de başka bir madde tarafından soğurulması yoluyla ortamdan uzaklaştırılma tekniği uygulanan makine.*

soğurucu, [soğur-ucu] *sf.* **1.** (Madde ya da ortam için) soğurma özelliği gösteren; soğurabilen. **2.** Soğurma işlevini yüklenen. **3.** *is.* Soğurma özelliği olan madde. **4.** Bir güneş toplayıcısında, güneşten gelen ışımaları soğuran ve içinden ısıtılacak akışkanın geçtiği kat. **5.** Soğurmalı bir soğutma sisteminde, gaz halindeki soğutucu akışkanın fakir eriyik tarafından soğurulduğu düzenek. 🗗 **soğurucu durum,** *bsy. Rastgele yürüyüşte, yürüyüşe engel olan durum.*

soğurulma, [soğur-ul-ma] *is.*→ soğrulma.

soğurulmak,[soğur-ul-mak] *edil. f. [-ur]* → soğrulmak.

soğuruş, [soğ-ur-uş] *is.* Soğurmak eylemi veya biçimi.

soğuşma,[soğ-uş-ma] *is.* Soğuşmak eylemi.

soğuşmak[1], [soġu-mak > soġu-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Soğumaya yüz tutmak. [DLT]

soğuşmak[2], [soġ-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Çarpışmak. [EUTS]

soğuşmak[3], [suġ-uş-mak > soğ-uş-mak] *dönşl. f. [-ur]* **1.** *{OsT}* Suyu çekilmek; soğulmak. **2.** (Toprak için) suyu içine çekerek tavlanmak.

soğut[1], [Karl. suġut / soġut] *{eT} is.* Ekşi sütten yapılan peynir. [DLT]

soğut[2], [soğ-ut] *{eT} is.* Bumbar dolması; bumbar yemeği. [DLT]

soğutkan, [soğu-t-kan] *sf.* **1.** Soğutma özelliği olan. **2.** Sürekli soğutan; soğutma alışkanlığı taşıyan. **3.** Sıcaklığı azaltan; ısı kaybettiren; serinlik veren. **4.** *is.* Soğutucu; soğutmaç.

soğutma, [soğu-t-ma] *is.* **1.** Soğutmak eylemi. **2.** Bir gaz veya sıvı ortamın sıcaklığını düşürme amacını güden işlem. **3.** Bu işlemin sonucunda ortaya çıkan durum. **4.** Bir motorun silindirlerinde hava yakıt karışımının yanması ile meydana gelen ısının motora zarar vermemesi için bir miktar ısının giderilmesi işlemi. **5.** Çevre sıcaklığından daha aşağı bir sıcaklık oluşturmaya dayanan işlem ve tekniklerin tümü. **6.** Besinleri donma sıcaklığına getirmeden sıcaklığını düşürmek için yapılan yapay işlem.

soğutmaç, -cı [soğu-t-maç] *is.* Soğutmaya yarayan düzenek; soğutucu; müberrit.

soğutmak, [soğu-t-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Soğumak eyleminin yapılmasını sağlamak; soğuk duruma gelmesine neden olmak. **2.** Sıcaklık derecesini düşürmek; soğuk ya da daha soğuk duruma getirmek. **3.** Bir ortamın sıcaklığını düşürmek; soğutma işlemini uygulamak. **4.** *mecaz.* (Bir kişi, olay, durum) bir kimse ya da şeye karşı, kişinin ilgisinin azalmasına, sevgisini ve bağlılığını yitirmesine neden olmak; o kişinin girişim isteğini, coşkusunu, şevkini kırmak.

soğutucu, [soğu-t-ucu] *sf.* **1.** Soğutmak eylemini yapan; sıcaklığı düşüren; soğutan. **2.** *mecaz.* Birine veya bir şeye karşı duyulan ilgi ve isteği azaltan ya da yok eden. **3.** Soğuk üreten. **4.** Soğuk üretimi ile ilgili olan. **5.** *is.* Ortamdaki sıcaklığı düşürmeye yarayan dizge, aygıt ya da donanım. **6.** Sıcaklığı bir

soğutma makinesi ile düşürülebilen, dıştan yalıtımlı, kapalı dolap; buzdolabı; firijider. **7.** Bir akışkanı soğutmakta kullanılan ısı değiştirici. **8.** Motor vb. mekanik ortamlara çalışma sırasında oluşan ısınmayı önlemek ya da sıcaklığı düşürmek amacıyla döşenen donanım.

soğutulma, [soğu-t-ul-ma] *is.* Soğutulmak eylemi.

soğutulmak, [soğu-t-ul-mak] *edil. f. [-ur]* Soğutmak işi uygulanmak; soğuması sağlanmak; soğuk duruma getirilmek; soğutmak eylemine konu olmak.

soğutuluş, [soğu-t-ul-uş] *is.* Soğutulmak eylemi ve biçimi.

soğutuş, [soğu-t-uş] *is.* Soğutmak eylemi ve biçimi.

soğuyuş, [soğu-y-uş] *is.* Soğumak eylemi ve biçimi.

soh, [soh / sok *(yans.)*] *is.* Söylenmeyi, homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *soh-ur sohur, soh-ur-da-n-mak*

sohah, [sokak / sohah] *{ağız} is.* Sokak. [DS]

sohan, [soğan / sohan] *{ağız} is.* Soğan. [DS]

sohanak, -ğı [sok-mak > sok-anak / soḫanak] *{ağız} is.* Tıpa. [DS]

soharaç, -cı [sokar+aş ? > soḫaraç] *{ağız} is.* → soharıç. [DS] 🗗 **soharaç etmek,** *{ağız} Yağda soğan kızartmak.* [DS]

soharıç, -cı [sokar+iç / sokar+aş / soḫarıç ?] *{ağız} is.* İnce doğranmış soğanı yağda kavurarak yapılan yemek; soğan kavurması. [DS] 🗗 **soharıç tavası,** *{ağız} Yemeğe konulan soğan kavurmasının yapıldığı tava; yağ tavası.* [DS]

sohbet, [Ar. ṣuḥbet صحبت] *{OsT} is.* **1.** İki ve daha çok kişinin belli bir amaç gütmeden, dostça, arkadaşça, içtenlikle değişik konularda yaptıkları konuşma; hasbıhal; yarenlik; muhabbet. **2.** Bir kimsenin böyle bir konuşma sırasındaki konuşma biçimi. **3.** Biriyle belirli bir konuda samimi olarak yapılan konuşma; söyleşi. **4.** Hz. Muhammed ile yüz yüze konuşma veya onunla aynı ortamda bulunma. **5.** Hz. Muhammed ile Müslüman olarak yüz yüze konuşma onuru. **6.** *ed.* Gazete yazısı olarak yazılan bazen denemeye bazen de tenkide yaklaşan, düşünceleri biriyle konuşur gibi veren yazı türü; söyleşi. **7.** *tasvf.* İlahi aşkı uyandırmak ve canlı tutmak için, mutasavvıf âşıkların tasavvuf konuları üzerine aralarında yaptıkları konuşma. **8.** *tasvf.* Sofinin kendini Tanrı ile birlikte bilmesinden doğan cezbe durumu. 🗗 **sohbet ahbapları,** *Bazı yörelerde geceleri yapılan sohbet toplantılarına katılan kimselere verilen ad.*‖ **sohbet etmek,** *Dostça, arkadaşça konuşarak vakit geçirmek; yarenlik etmek; söyleşide bulunmak; hasbıhal etmek.*‖ **sohbet-i yārān,** *{OsT} Dostlar sohbeti.*‖ **sohbet toplantıları,** *Anadolu'nun bazı yörelerinde geceleri yalnız erkeklerin katıldığı yemekli toplantı; yaren gezmesi; yaren toplantıları.*‖ **sohbet ustası,** *Konuşması, sohbeti zevkle dinlenen; güzel sohbet eden.*

sohmak, [sok-mak / soḫ-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Sokmak. [DS]

sohmak, [sok-mak > soḫ-mak صوخمق] *{eT} gçl. f. [-ar]* Isırmak; sokmak.

sohra, [soḫra] *{ağız} is.* Ücretsiz yapılan iş; angarya. [DS]

sohranmak, [sok *(yans.)* > sok(u)r-ā-mak > sokr-a-n-mak > sohran-mak] *{eT} {ağız} dönşl. f. [-ur]* **1.** Mırıldanmak; dudak altından yavaş yavaş söylenmek; homurdanmak; gönülsüz iş görmek. [Nevâyî] [DS] **2.** *{ağız}* Gönülsüz iş görmek. [DS] **3.** *{ağız}* Tiksinmek. [DS]

sohşurmak, [sok-uş-ur-mak > soḫşur-mak صخشرمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Sokuşturmak.

sohu, [sok-u / soḫu] *{ağız} is.* Taş dibek. [DS]

sohum[1], [sok-mak > sok-um / soḫ-um] *{ağız} is.* Lokma. [DS]

sohum[2], [sok-um / soḫum] *{ağız} is.* Sitem. [DS]

sohumsuz, [? sohum-suz] *{ağız} sf.* Terbiyesiz. [DS]

sohun, [soḫ-un صوخون] *{eAT} is.* Sitem. 🗗 **sohun eylemek,** *{eAT}* Sitem etmek.

sohuntu, [sok-untu / sohuntu] *{ağız} is.* Çıkmaz sokak. [DS]

sohur, [soh *(yans.)* > soh-ur] *is.* Homurdanma, kendi kendine söylenme bildiren yansımalı gövde. 🗗 **sohur sohur etmek,** *{ağız} Kendi kendine söylenmek; homurdanmak.* [DS]

sohur, [sok / soh *(yans.)* > soh-ur] *is.* Söylenmeyi, homurdanmayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **sohur sohur etmek,** *{ağız} Kendi kendine söylenmek; homurdanmak.* [DS]

sohurdanmak, [sok / soh *(yans.)* > soh-ur-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Homurdanmak; söylenmek. **2.** Gönülsüz iş görmek. **3.** (Yara için) zonklamak. [DS]

sohyen, [? sohyen] *{ağız} is.* Adam. [DS]

sok[1], [soh / sok *(yans.)*] *is.* Söylenmeyi, homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *sok-ra-n-mak, sok-ur-da-mak, sok-ur sokur*

sok[2], [sok *(yans.)*] *is.* Yaranın zonklamasını anlatan kök. [Zülfikar] *sok-ul-da-mak, sok(k)-ul-da-mak*

sok[3], [sök / sūk] *(so:k) {eT} sf.* **1.** Aç gözlü; haris; tamahkâr. *{eAT} (aym)* [EUTS] [DLT] **2.** Alçak; hasetçi; kıskanç; günücü. [EUTS] [DLT] 🗗 **sok er,** *Aç gözlü adam; alçak adam.* [DLT]

sok[3], [soğuk > sök] *(so:k) {ağız} sf.* Soğuk. [DS]

soka[1], [sok-a] *{ağız} is.* **1.** Ağıl. **2.** Hayvanların geçmemesi için çalı ile örtülen geçit. [DS]

soka[2], [sok-u / soka] *{ağız} is.* Büyük taş dibek. [DS]

sokaç, -cı [sok-mak > sok-aç] *{ağız} is.* Arının iğnesi. [DS]

sokak[1]**, -ğı** [Ar. / Far. zuḳāḳ زقاق *(dar geçit)* => sokak صوقاق] *is.* **1.** Bir yerleşim biriminde kenarları ev,

dükkân vb. ile çevrili gidiş ve gelişe ayrılmış yol boyu. **2.** Böyle bir yol boyunda oturan kişilerin, evlerin, dükkânların tümüne verilen ad. **3.** *{OsT}* Panayır yeri; çarşı. **4.** *mecaz.* Evin dışı; dışarısı. **5.** *{ağız}* Gezme. [DS] 🗗 (birini) **sokağa atmak,** *O kişiyi evinden uzaklaştırmak; sokağa bırakmak; sokağa salmak; işinden atmak.*|| (bir şeyi) **sokağa atmak,** *Gereksiz yere harcamak; israf etmek.*| **sokağa atsan...,** *"En ucuz fiyata satsan da..." anlamında kullanılır.*|| **sokağa çıkmak,** *Bir iş veya gezmek için evden çıkmak.*|| **sokağa dökülmek,** *1. (Topluluk için) hep birlikte sokağa çıkmak. 2. (Sorunlarını dile getirmek için) yürüyüş yapmak; gösteri düzenlemek.*|| **sokağa düşmek,** *1. (Kadın veya kız için) orta malı olmak; fahişe olmak. 2. (Ticarî eşya veya bir değer için) bolluktan dolayı ucuzlamak; değerini yitirmek. 3. Huzuru ve sükûneti evin dışındaki bir ortamda aramak.*|| **sokak çocuğu,** *Zamanının çoğunu ev ve aile ortamından uzak geçiren, başıboş bırakılmış çocuk.*|| **sokak kadını,** *Fahişe.*|| **sokak kapısı,** *Evlerin ya da avlunun doğrudan sokağa açılan kapısı.*|| **sokak kızı,** *Fahişe.*|| **sokak lambası,** *Sokak, cadde ve meydanları aydınlatmakta kullanılan, sadece geceleri yanan lamba.*|| **sokaklar açmak,** *{eAT} Düşman saflarını yarmak.*|| **sokaklara düşmek,** *1. (Kadın veya kız için) orta malı olmak; fahişe olmak. 2. (Ticarî eşya veya bir değer için) bolluktan dolayı ucuzlamak; değerinin yitirmek. 3. Huzuru ve sükûneti evin dışındaki bir ortamda aramak.*|| **sokak satıcısı,** *Seyyar satıcı.*|| **sokak süpürgesi,** *Sokak sokak gezen kadın; sürtük.*|| (birini) **sokakta bırakmak,** *Eve almamak; içeri sokmamak.*|| (bir şeyi) **sokakta bulmamak,** *Ona değer verdiğini göstermek; değerli ve önemli bulmak.*| **sokakta kalmak,** *Barınacak bir yer bulamamak; başını sokacak yeri olmamak.*|| **sokaktaki adam,** *Belli bir niteliği olmayan, sıradan kimse.*|| **sokaktan toplamak,** *Masrafsız ve zahmetsiz olarak elde etmek; kolayca sağlamak.*

sokak[2]**, -ğı** [sok-mak > sok-ak صوقاق] *is.* **1.** *{OsT}* Perde; çadır perdesi. **2.** *{OsT}* İmparatorluk döneminde, padişah bir yerden bir yere gideceği zaman halk tarafından görülmemesi için yolun iki tarafına gerilen beze verilen ad. 🗗 **sokak sokak etmek,** *{eAT} Parça parça etmek.*

sokak[3]**, -ğı** [sok-mak > sok-ak] *{ağız} is.* Zehirli yılan. [DS]

sokaklı, [sokak-lı صوقاقلی] *sf.* Yollu; çizgili. 🗗 **sokaklı çarşaf,** *{OsT} Çubuk çubuk yollu dokuma; boyuna çizgili çarşaf.*

sokalak, -ğı [soka-r-ık > soka-la-k] *{ağız} is.* Çimlenmiş ekin. [DS]

sokalanmak, [soka-la-n-mak] *{ağız} edil. f. [-ır]* Aşağılanmak. [DS]

sokanak, -ğı [sok-mak > sok-anak] *{ağız} is.* Tıpa. [DS]

sokancak, -ğı [sok-an-cak] *{ağız} is.* İğne. [DS]

sokançıg [soğan-çıġ] *{eT} sf.* Sevimli. [Gabain]

sokansak, -ğı [sok-an-sak] *{ağız} is.* İğne. [DS]

sokar[1]**,** [sokar] *{eT} sf.* **1.** (Hayvan için) boynuzsuz. **2.** (Kişi için) başı saçsız. [DLT] 🗗 **sokar koy,** *Boynuzsuz koyun.* [DLT]

sokar[2]**,** [sok-mak > sok-ar سقر] *sf.* Sokan; ısıran. 🗗 **sokar siñek,** *{OsT} İğneli sinek.*

sokarak, -ğı [sok-ar-ık > sokarak] *{ağız} is.* Yeni çıkan ekin. [DS]

sokarca, [sokar-ca] *{ağız} is.* Kardelen. [DS]

sokarıç, -cı [sokar+aş ? > sokarıç] *{ağız} is.* Soğan kavurması. [DS] 🗗 **sokarıç tavası,** *{ağız} Yağ tavası.* [DS]

sokarık, -ğı [sok-ar-mak > sok-ar-ık سقرق] *is.* **1.** *{OsT} {ağız}* Topraktan yeni çıkmaya başlamış filiz; ekin filizi. [DS] **2.** *{ağız}* İki üç aylık pilicin ince tüyleri. [DS]

sokarış, [sokar+aş ? / sakarış] *{ağız} is.* Soğan kavurması. [DS]

sokarlaç, [sokar-lā-ç / sukar-lā-ç] *(sokarla:ç) {eT} sf.* Uzun. [DLT]

soket[1]**,** [Fr. socquette] *is.* Kısa konçlu çorap; şoset.

soket[2]**,** [İng. socket] *is.* **1.** Elektrik lambasının devreye bağlandığı bölüm. **2.** Üzerine bir elektronik devre ögeleri bağlanan düzenek.

sokgu, [sok-mak > sok-ġū] *(sokgu:) is.* **1.** *{eT}* Havan. [DLT] **2.** *{ağız}* Çeşme yalağı; kurna. [DS]

sokım, [soḳ-mak > soḳ-ım] *{eT} is.* **1.** Sokma. **2.** Bir şey sokacak kadar yer; bir sokumluk. [ARAT] **3.** Okun üzerine konulan çam kozalağı biçiminde kesilerek üç tarafından delinmiş ve içi oyuk ağaç parçası. [DLT]

sokku, [sok-mak > sok-kū] *(sokku:) is.* **1.** *{eT}* Havan. [DLT] **2.** *{ağız}* Büyük taş dibek. [DS]

sokkuldamak, [sok *(yans.)* > sok(k)-ul-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* (Yara vb. için) zonklamak. [DS]

soklamak, [sok > sok-la-mak سقلمق] *{eAT} gçl. f. [-r]* Sokuşturmak; sokmak.

soklanmak, [sok > sok-lā-mak > sok-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Arzu ve iştiyak duymak; özlemek. [EUTS]

sokluk[1]**,** [sūk > suk-luk / sok-luk] *{eT} is.* Oburluk. [DLT]

sokluk[2]**,** [soğuk-luk > sōkluk] *{ağız} is.* Semizotu. [DS]

soklunmak[1]**,** [sok-ul-mak > sok-(u)l-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Körleşmek; kör olmak. [EUTS] **2.** Yıkılmak, kalmak. [Gabain]

soklunmak[2]**,** [sok-(u)l-un-mak سقلنمق / صقلنمق] *dönşl. f. [-ur]* **1.** Sokulmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** *{eAT} {OsT}* Girişmek; teşebbüste bulunmak.

sokluşmak, [sok-mak > sok-ul-mak > sok(u)l-uş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur].* Birbirine sokulmak ve yerleşmek. [DLT]

sokma, [sok-ma] *is.* **1.** Sokmak eylemi. **2.** *{ağız}* Bağ budanırken, köklendirilmek üzere uzunca bırakılarak ucu toprağa gömülen çubuk. [DS] 🗗 **sokma kuyruk,** *{ağız} İç güveyisi.*

sokmag, [sok-mag] *{eT} is.* Dağlar içindeki dar yol; patika; çığır. [Nevâyî]

sokmak[1], [sok-mak / suk-mak] *dönşl. f. [-ar]* [*eT. -ur]* **1.** (Bir şey için) başka bir şeyin arasına girmesini sağlamak; girdirmek; içine tıkmak; basmak. *{eT} (aynı)* [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] **2.** *{eT}* Vurmak; demir vb. dövmek; döverek inceltmek; ezmek; delmek. [DLT] [İKPÖy.] **3.** *{eT}* Ufaltmak. [EUTS] **4.** *{eT}* Toplamak. [DLT] **5.** *{eT}* Vermek. [KB] **6.** (Bir şey veya kişi için) bir şeyin içine girmesini sağlamak. **7.** (Kişi için) bir yere girmesine izin vermek; girmesi için uygun yolları bulmak ve sağlamak; içeri almak. **8.** (İğne, çivi vb. sivri ve kesici bir şey için) bir şeye veya yere batırmak; saplamak. **9.** (Kişi için) işe yerleştirmek. **10.** (Kaçak veya yasak mal için) gizlice yurda ya da girmesi yasak olan bir yere geçirmek; içeri girmesini sağlamak. **11.** (Kişi veya topluluğu) bir eyleme sürüklemek. **12.** (Kişi, topluluk ya da görevler, işler için) içinden çıkamayacağı, sıyrılamayacağı kadar kötü bir duruma getirmek. **13.** (Böcek, yılan vb. için) zehirli iğnesini, dişini vb. deri veya doku içine batırmak; ısırmak; zehrini akıtmak; kanını emmek. **14.** (Bir şey için) belli bir biçim vermek. **15.** (Yarış atı, vb. için) yarışa dahil etmek; yarışçılar arasına almak. **16.** *mecaz.* Konuşma sırasında konu dışında olan ya da hoş karşılanmayan bazı sözleri eklemek; yerleştirmek; söyleyivermek. **17.** *mecaz.* (Düşünce, görüş, anlayış vb. için) bağlanabileceği bir ideal vermek; aklına kafasına yerleştirmek. **18.** *mecaz.* Birine kırıcı, incitici sözler söylemek. **19.** *mecaz.* (Satıcı için) iyi ürünler arasına kötü ve ucuzlarını karıştırmak. **20.** *argo.* Cinsel ilişki sırasında erkeklik organının dişi cinsel organ içine girmesini sağlamak; duhul etmek. **21.** *argo.* Top oyunlarında sayı yapmak.

sokmak[2], **-ğı** [*eT.* sokmag] *{ağız} is.* Dağ sırtlarında bir yanı kapalı, oyuntu veya girinti. [DS]

sokman, [sok-mak > sok-man صوقمان / صقمن] *is.* **1.** *{ağız}* Uzun konçlu çizme. [DS] **2.** *{eAT} {OsT}* Mest üzerine giyilen çizme. **3.** *{ağız}* Kabadayı; yiğit delikanlı. [DS]

soko, [? soko] *{ağız} is.* Mantar. [DS]

sokoldamak, [sok *(yans.)* > sok-ul-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* (Yara için) zonklamak. [DS]

sokortu, [sok *(yans.)* > sok-urtu / sokortu] *{ağız} is.* Anlaşılmayan söz; homurtu. [DS]

sokra[1], [Yun. sokhoro] *is. dnz.* Kaplama ya da güverte döşemelerinde uç uca getirilen iki tahta parçasının arasında kalan boşluk.

sokra[2], [? sokra] *{ağız} is.* Bataklıkta, su yüzüne çıkan ot. [DS]

sokrak, -ğı [sok-mak > sok-rak] *{ağız} sf.* Isırıcı; sokucu. [DS]

sokranma, [sok / soh *(yans.)* > sok(u)r-a-n-ma] *is.* Sokranmak eylemi.

sokranmak, [sok *(yans.)* > sok(u)r-a-n-mak صوقرڭق] *dönşl. f. [-ır] [eAT -ur]* **1.** *{ağız}* Söylenmek; homurdanmak. *{eAT} {OsT} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* İstek sizce iş görmek. [DS]

sokru, [sok-mak > sukrū] *(sokru:) {eT} zf.* İzinsiz; gizlice. [DLT]

soksoku, [Moğ. soksur] *{ağız} is.* Yaban ördeği. [DS]

soksur, [Moğ. soksur] *{eT} is.* Bir ördek türü; suksır; suksur. [Nevâyî]

sokşurmak, [sok-(u)ş-ur-mak صوقشرمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Sokuşturmak.

soktu, [sok-mak > suk-tū] *(soktu:) {eT} zf.* Sucuk; karaciğer; et ve baharat karışımı iç ile doldurularak pişirilip yenen bağırsak dolması. [DLT]

sokturma, [sok-tur-ma] *is.* Sokturmak eylemi.

sokturmak, [sok-mak > sok-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Sokturmak. [DLT] **2.** Bir nesneyi döverek incelttirmek. [DLT]

sokturmak, [sok-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Sokmak işini yaptırmak. **2.** (Bir kimse için) işe ya da bir yere girmesini sağlamak. **3.** (Yasak şeyler için) sokulma iznini verilmesini sağlamak.

soku[1], [sok-mak > suk-ū / sok-ġū صقو] *(soku:) is.* **1.** *{eT}* Havan. [DLT] **2.** *{OsT} {ağız}* Taş dibek; büyük havan. [DS] **3.** *{OsT} {ağız}* Taş dibek tokmağı. [DS] 🗗 **soku eli,** *{ağız} Dibek tokmağı.* [DS]|| **soku taşı,** *{eAT}* Taş dibek; büyük havan.

soku[2], [sok-mak > sok-u] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa boyunlu. [DS]

soku[3], [sok-mak > sok-u] *{ağız} is.* Kapı sürgüsü. [DS]

soku[4], [sok-mak > sok-u] *{ağız} is.* Kuyruk sokumundaki kemik. [DS]

soku[5], [İt, sacco] *{ağız} is.* Ceket. [DS]

sokucu, [sok-ucu] *sf.* Sokmak eylemini yapan; sokan.

sokuculuk, -ğu [sok-mak > sok-ucu-luk] *{ağız} is.* Mahalle çamaşırlığına az çamaşırla giderek o sırada çamaşır yıkamakta olan kimsenin sıcak suyundan yararlanma. [DS]

sokuk[1], **-ğu** [sok-mak > sok-uk] *{ağız} is.* Zehirli hayvanın soktuğu yerde oluşan şişlik. [DS]

sokuk[2], **-ğu** [sok-mak > sok-uk] *{ağız} sf.* Sokulmuş olan; sokulu. 🗗 **sokuk boyun,** *{ağız} (Kişi için) kısa boyunlu.* [DS]

sokuldamak, [sok *(yans.)*>sok-ul-da-mak صوقولدامق] *{eAT} {OsT} {ağız} gçsz. f. [-r]* Zonklamak. [DS]

sokulgan [sok-ul-gan] *sf.* **1.** Sokulma alışkanlığı olan; hep sokulan. **2.** Herkesle kolayca iletişim kurabilen; çevresi ile kısa sürede kaynaşıp dost olabilen.

sokulganlık,-ğı [sok-ul-gan-lık] *is.* **1.** Sokulgan olma durumu. **2.** Sokulgan bir kimsenin niteliği.

sokulma, [sok-ul-ma] *is.* Sokulmak eylemi.

sokulmak, [sok-mak > sok-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** Bir şeyin içine sokulmak. [DLT] **2.** Dövülerek inceltilmek. [DLT]

sokulmak, [sok-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Sokmak eylemi yapılmak; bir şeyin başka bir şeyin içine veya arasına girmesi sağlanmak. **2.** Bir işe veya yere alınmak; kabul edilmek. **3.** Dışarıdan içeriye gizlice geçirilmek. **4.** Bir eyleme ya da güç duruma düşürülmek. **5.** İstenilen bir duruma getirilmek. **6.** *gçsz. f. mecaz.* yanaşmak; yaklaşmak. **7.** Kendini sokmak.

sokulu, [sok-ul-u] *sf.* **1.** Sokulmuş olan. **2.** *zf.* Sokulmuş olarak.

sokulum, [sok-ul-um] *is. yer b.* **1.** Bir magmanın önceden var olan oluşumlara etkin ya da edilgin biçimde girmesi. **2.** Derinlerde yerleşmiş magma kayaçlarının tümü.

sokuluş, [sok-ul-uş] *is.* Sokulmak eylemi veya biçimi.

sokum[1], [sok-um صقوم / سقوم] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Lokma. [DS] **2.** Yufka ekmeği ile yapılan dürüm. **3.** *{ağız} sf.* Azıcık. [DS]

sokum[2], [sok-um] *is.* Kasaplık hayvanların sağrısının arka kısmı. 🗗 **sokum bifteği,** *Kasaplık hayvanların sağrısının arka kısmından elde edilen biftek.*

sokumcul, [sok-um-cul] *{ağız} sf.* Obur. [DS]

sokumluk, -ğu [sokum-luk] *{ağız} sf.* (Belirtilen sayıda) lokma olacak kadar; o kadar lokmalık. [DS]

sokunmak[1], [sok-mak > sok-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kesmek. [EUTS]

sokunmak[2], [Uç. suv > sok-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Yıkanmak. [DLT]

sokunmak[3], [sok-mak > sok-un-mak صقونق / سقونق] *{eAT} [-ur]* Takınmak.

sokuntu, [sok-untu] *{ağız} is.* **1.** Dağ arasındaki girinti. **2.** Çıkmaz sokak. **3.** Pazarlık yaparken, bir üçüncü kişinin artırdığı fiyat. [DS]

sokur[1], [sok / soh *(yans.)* > sok-ur] *is.* Homurdanma, söylenme bildiren yansımalı gövde. 🗗 **sokur sokur etmek,** *{ağız} Homurdanmak; söylenmek.* [DS]

sokur[2], [Moğ. sokur صوقور] *sf.* **1.** Gözünün biri kör olan; tek gözlü. *{OsT} {ağız} (aym)* [DS] **2.** İçeriye gömülmüş; çukur. **3.** Sönmüş. **4.** *is. zool.* Köstebek. 🗗 **sokur içeği,** *{ağız} Körbağırsak.* [DS]|| **sokur tüyün,** *{ağız} Apandisit.* [DS]

sokur[3], [? sokur] *{ağız} is.* Sofra. [DS]

sokurdamak, [sok *(yans.)* > sok-ur-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* **1.** Homurdanmak; söylenmek. **2.** Gönülsüz iş görmek. [DS]

sokurdanmak, [sok *(yans.)* > sok-ur-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Homurdanmak; söylenmek. **2.** Gönülsüz iş görmek. [DS]

sokurluk, -ğu [sok-ur-luk صوقورلق] *{OsT}* Tek gözlülük. [Kamus-i Osmanî]

sokuş, [sok-uş] *is.* Sokmak eylemi veya biçimi.

sokuşma, [sok-uş-ma] *is.* Sokuşmak eylemi.

sokuşmak[1], [sok-mak / suk-mak > sok-uş-mak / suk-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* **1.** Birbiri içine girmek. *{OsT} (aym)* [İKPÖy.] **2.** *{18.-19.yy.}* Birbirine sokulmak. **3.** Saplanmak; içine girmek. [EUTS] [Gabain] **4.** Rastlaşmak; karşılaşmak; tesadüf etmek. [ETY] [EUTS] [Gabain] **5.** Birbirine çarpmak; tokuşmak. [İKPÖy.] **6.** Tutuşmak. [EUTS] [Gabain] **7.** Vuruşmak. [ETY] **8.** Başkaları ile birlikte bir yere girmeye çalışmak. **9.** *argo.* Cinsel ilişkide bulunmak. **10.** *dönşl. f.* Usulca araya girmek. **11.** Dar bir yere sokulmak.

sokuşmak[2], [sok-mak > sok-ū-mak > soku-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte döverek inceltmek. [DLT]

sokuşturına, [sok-uş-tur-ma] *is.* **1.** Sokuşturmak eylemi. **2.** *tıp.* Bir kırığın iki ucunu birbiri içine yerleştirme işlemi.

sokuşturınak, [sok-uş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Dar bir yere iterek ya da zorla sokmak. **2.** *mecaz.* (Satıcı için) kötü bir malı, belli etmeden iyilerin arasına koyarak alıcıya vermek. **3.** *mecaz.* (İncitici veya kırıcı sözler için) konuşma arasına yerleştirmek; karşısındakine bir dokundurmada bulunmak; ima etmek. **4.** *argo.* Lokanta, gazino vb. yerlerde hesabı kabartmak; kazık atmak.

sokutlak, -ğı [sok-ut-mak > sok-ut-lak] *{ağız} is.* İnsan ve hayvanın etine yapışarak yaşayan böcek; asalak. [DS]

sol, [sōl صول] *is.* **1.** İnsan vücudunda kalbinin bulunduğu yan. *{eT} (so:l) (aym)* [DLT] [Gabain] [EUTS] **2.** İnsanın kalbinin bulunduğu yönde olan; bir insana göre bu tarafta bulunan. **3.** *{eAT}* Ters; aksi. **4.** *{eAT}* Çarpık. **5.** *{ağız}* (Kişi için) içe dönük. [DS] **6.** Parlamentoda oturuş düzenine göre solda bulunanlar. **7.** Siyasi yelpazede sosyalist görüşe yakın olan; siyaset ve ekonomide burjuva karşıtı görüşler savunan. **8.** *is.* Bir kimsenin, bir nesnenin, bir yüzeyin sol yanı. **9.** Sosyalist görüşte olan kişi ve grupların tümü. **10.** *spor.* Boksta sol elle vurulan yumruk. **11.** *{eT}* Doğu; şark. [EUTS] 🗗 **sol açık,** *spor. Futbolda ileri hücum oyuncularının en solda bulunanı.*|| **sola döndüren,** *kim. (Birleşikler için) ışığın polarma düzlemini saat ibresinin ters yönünde döndüren.*|| **sol ağızlı,** *{eAT} Ters konuşan; şom ağızlı.*|| **sola kaymak,** *Sol eğilim taşımak; sol gö-*

rüşleri benimsemek.|| **sola sarılgan,** *biy. (Sarılgan bitkiler için) sağdan sola dolanarak sarılan.*|| **sol bek,** *Futbolda kale önündeki savunma oyuncularının solda bulunanı.*|| **soldan ağarı,** *{ağız} Soldan başlayarak.* [DS]|| **solda sıfır,** *Hiçbir değeri olmayan; benzerleri ile karşılaştırıldığında değersiz olduğu anlaşılmak.*|| **sol eğilimli,** *Sosyal demokrasi, sosyalizm gibi dünya görüşlerine ilgi duyan.*|| **sol eli beklemek,** *Yemeğe geciken birisine yemeğe başlamış olduklarını bildirmek için şaka yollu söylenen söz.*|| **sol haf,** *spor. Futbolda oyun kurucuların sol ucunda yer alan oyuncu.*|| **sol iç,** *spor. Futbolda ileri hücum oyuncularının en soldan ikinci olanı.*|| **sol işi sağ olmak,** *{eAT} Ters giden işi düzelmek; işi yoluna girmek.*|| **sol kanat,** *1. Parlamentoda sol tarafta yer alan grup ve partiler. 2. Sosyalist görüş yanlısı olan kişi ve partiler. 3. spor. Hentbolde oyun alanının sol ucunda yer alan hücum bölgesi ve bu bölgede oynayan oyuncu.*|| **sol karıncık,** *anat. Yüreğin iki art odasından solda olanı; buteyn-i eyser.*|| **sol kol ağası,** *İmparatorluk döneminde kıdemli yüzbaşıya verilen ad.*|| **sol kulakçık,** *anat. Yüreğin ön iki odasından solda olanı; üzeyn-i eyser.*|| **sol tarafından kalkmak,** *1. İşleri ters gitmek; ters taraftan kalmak. 2. Huysuzluk, aksilik, terslik etmek.*|| **solundan galkmak** (kalkmak), *{ağız} Tersliği üstünde olmak; öfkeli davranmak.* [DS]|| **sol yapmak,** *Aracın direksiyonunu sola döndürerek o yana yol almak.*

sol[2]**, -lü** [İt. sol] *is. müz.* Do gamının beşinci notası; bunu gösteren im. 🗗 **sol anahtarı,** *Bu notanın hem adını hem de müzik ıskalasındaki yerini belirtmekte kullanılan anahtar.*

sol[3], [Fr. solution *(çözelti)* > sol} *is. kısalt.* Moleküllerine ayrılmaksızın bir sıvı içinde dağılmış madde; solüsyon.

sola, [suv > suv-la > sola] *{ağız} is.* Sulak toprak. [DS]

solagan, [sol-mak > sol-ağan] *{ağız} sf.* → solağan[2]. [DS] 🗗 **solagan deniz,** *{ağız} Çok uzaklarda esen rüzgârın etkisi ile dalgalanan deniz.* [DS]

solağan[1]**,** [solu-ğan / solağan] *{ağız} sf.* → soluğan. [DS]

solağan[2]**,** [sol-mak > sol-ağan] *{ağız} sf.* (Dalga için) gürültüsüz ve yumuşak. [DS]

solak[1]**, -ğı** [sōl > sol-ā-mak > sol-ā-k] *(sola:k) sf.* **1.** Sol elini kullanan. *{eT} (aynı)* **2.** *{ağız}* (Kişi için) inatçı, ters. [DS] **3.** *{ağız}* Beceriksiz. [DS] **4.** *{ağız}* (Kişi için) dengesiz. [DS] **5.** *{ağız}* (Hayvan için) hep bir yana koşulan. [DS] **6.** *{ağız}* Kullanışlı olmayan; ters gelen. [DS] 🗗 **solak aşık,** *{ağız} Hayvanın sol bacağından çıkarılan aşık.* [DS]|| **solak davul dövmek,** *{ağız} Bir iş veya görüşte, sonucunun zarar getireceğini bile bile direnmek.* [DS]

solak[2]**, -ğı** [*eT.* so-la-mak > sola-k] *{ağız} is.* **1.** Aşık kemiği. **2.** Meyve düşürmek için ağaca atılan sopa. **3.** Araba teknesini tekerlek bölümüne tutturan kalın demir çivi; mazı. **4.** Ağıl. [DS]

solak[3]**, -ğı** [*eT.* so-la-mak > solāḳ صولاق] *(sola:k) is. {OsT}* İmparatorluk döneminde, padişahın muhafız birliği görevini yapan yeniçerilerin 60, 61, 62 ve 63. ortalarına verilen ad; padişahın korumaları.

solaklama, [solak-la-ma] *{ağız} sf.* **1.** Sol el ile yapılan. **2.** (Yapmak eylemi için) sol el ile. **3.** *is.* Sol elin tersi ile vurulan şamar. [DS] 🗗 **solaklama atmak,** *{ağız} Sol el ile atmak.* [DS]

solaklamak[1]**,** [solak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir iş veya konuşmadan sıyrılıp çıkmak. [DS]

solaklamak[2]**,** [solak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ağaca solak adı verilen sopayı atmak. [DS]

solaklamak[3]**,** [solak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Elinin tersiyle birine tokat atmak. [DS]

solaklık,-ğı [solak-lık] *is.* **1.** Solak olma durumu. **2.** Solaklarda görülen daha çok sol eli ve sol taraftaki organları kullanma eğilimi.

solamak, [Çin. suo *(zincir)* > so-lā-mak] *(sola:mak) {eT} gçl. f. [-er]* **1.** Zincire vurmak; bağlamak; zincirlemek. [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] **2.** *{ağız}* Tutuklamak. [DS] **3.** *gçsz. f.* Bir yerde olmak; bulunmak. [EUTS]

solamuk, [sōl > sol-ā-mak > sol-ā-muk] *(sola:muk) {eT} sf.* Solak. [DLT]

solanga, [sola-mak > sola-n-ga] *{ağız} is.* Meyve düşürmek için ağaca atılan kısa sopa. [DS]

solapa, [? solapa] *{ağız} sf.* Solak. [DS]

solaryum, [Fr. solarium] *is.* Güneş ışığını tedavide kullanan teknik ve yöntem.

solata, [sola-ta] *{ağız} sf.* (Kişi için) güldürücü. [DS]

solatmak, [so-lā-mak > so-la-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Getirtmek; kapatmak. [EUTS]

solaz, [sol-az] *{ağız} is.* Suyu çabuk çeken sert toprak. [DS]

solcu, [sol-cu] *sf.* **1.** Sosyalist görüşü benimseyen; parlamentoda başkanın sol tarafında oturan ve sosyal ekonomik konularda sosyalizme yakın görüşleri ve bu görüşe uygun değişiklikler yapılması görüşünü temsil eden. **2.** Sosyalist görüşten kaynaklanan.

solculuk, -ğu [sol-cu-luk] *is.* **1.** Solcu olma durumu. **2.** Geleneksel sol partilere oranla kitlelerin devrimci görev üstlenmesi gereğini savunanların görüş, düşünce ve siyasi tutumları. **3.** (Genellikle küçültücü anlamda) bir sol parti içinde aşırı sol akım.

solça, [sōl > sol-çā] *(solça:) {eT} zf.* Sola doğru. [KB]

soldan, [sol-dan ?] *{ağız} is.* Çorba tası. [DS]

soldat, [Fr. soldat / Rus. soldat] *is.* Asker.

soldiç, -ci [sol-diç ?] *{ağız} is. folk.* Gelinin sol yanındaki arkadaşı. [DS]

solduç, [sol-daş ? > sol-duç] *is.* Düğünlerde sağdıca yardımcı olan kimse; sağdıç yardımcısı.

soldurma, [sol-dur-ma] *is.* Soldurmak eylemi.

soldurmak, [sol-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Bir şeyin rengini kaybetmesine yol açmak; asıl rengini açmak. **2.** Çiçek, bitki, sebze vb.nin canlılıklarını, tazeliklerini kaybettirmek. **3.** *mecaz.* Birinin rengini sarartmak; sağlığının bozulmasına yol açmak.

sole, [? sole] *{ağız} is.* Tuz. [DS]

soleç, -ci [sol-mak > sol-aç / soleç] *{ağız} sf.* Suyunu yitirmiş; buruşuk. [DS]

solenoit, -di [Fr. solénoïde] *is. fiz.* Uzunluğu çapına göre çok daha büyük olan silindirsel bobin.

solfej, [İt. solfeggio *(müzik notaları sol ve fa)* > Fr. solfège] *is.* **1.** Müzik notalarını seslendirme işi; ezgilerin uygulanışı. **2.** Sesleri tanımayı amaçlayan müzik alıştırmaları.

solgaz, [sol-mak > sol-(u)k-az] *{ağız} sf.* (Eşya için) çabuk solacak nitelikte. [DS]

solgun[1], [sol-gun] *sf.* **1.** Rengini ve parlaklığını yitirmiş olan; rengi açılmış. **2.** (Kişi için) benzinin rengi solmuş olan; benzi sararmış, solmuş. **3.** (Ten için) tazeliğini, canlılığını, sağlıklı rengini yitirmiş olan. **4.** (Işık için) parlak olmayan; donuk; zayıf. **5.** (Çiçek, sebze, meyve, bitki vb. için) tazeliğini, diriliğini yitirmiş olan; buruşmuş; pörsümüş. *{ağız} (aym)* [DS]

solgun[2], [sorgun / solgun] *{ağız} is.* Yabanıl bir tür söğüt ağacı. [DS]

solgunlaşma, [sol-gun-la-ş-ma] *is.* Solgunlaşmak eylemi.

solgunlaşmak, [sol-gun-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Solgun duruma gelmek; solmak.

solgunluk,-ğu [sol-gun-luk] *is.* **1.** Solgun olma durumu. **2.** Rengini yitirmiş, solmuş bir şeyin niteliği. **3.** Benzi solmuş, sararmış bir kimsenin durumu. **4.** Canlılığını, tazeliğini, diriliğini yitirmiş bir bitkinin durumu.

solhum, [sorkum / solhum] *{ağız} is.* Çalımsı bir söğüt türü. [DS]

solhun, [sorkum / sorkun / solhun] *{ağız} is.* Çalımsı bir söğüt türü. [DS]

solidarist, [Fr. solidariste] *sf.* Dayanışmacı.

solidarizm, [Lat. solius *(sağlam)* > Fr. solidarisme] *is.* Dayanışmacılık.

solik, -ği [? solik] *{ağız} is.* Dolates. [DS]

solipsizm, [Fr. solipsisme] *is.* Tek bencilik.

solist, [Fr. soliste] *is. müz.* Tek başına çalan veya söyleyen sanatçı.

solistlik,-ği [solist-lik] *is.* Soloculuk; solistin görevi.

sollama, [sol-la-ma] *is.* Sollamak eylemi; geçme. ◻ **sollama yapmak,** *Sollamak.*

sollamak, [sol-la-mak] *gçl. f. [-r] [-(u)-yor]* (Karayolu trafiğinde arkadaki taşıt için) önünde giden taşıtın solunda bulunan şeritten giderek önüne geçmek; taşıt geçmek.

sollayış, [sol-la-y-ış] *is.* Sollamak eylemi ve biçimi.

sollu, [sol-lu صوللو] *sf.* Sol tarafla ilgili; sol tarafta bulunan. ◻ **sollu sağlı,** *{eAT} Hem olumsuzu hem de olumlusu bulunan; muhalifi ve muvafığı olan.*

solluk, -ğu [sol-luk] *is.* **1.** Sol olma durumu. **2.** *{ağız}* Kaldıraç. [DS]

solma, [sol-ma] *is.* **1.** Solmak eylemi. **2.** (Bitki için) toprak üstü kısımlarında, diriliğini ve rengini yitirme biçiminde görülen buruşma durumu.

solmak, [sol-mak] *gçsz. f. [-ar] [{eT} -ur]* **1.** *{eT}* Kaybolmak. [EUTS] **2.** Renk, parlak ve tazeliğinden kaybetmek. **3.** (Bitki, çiçek vb. için) tazeliğini, diriliğini yitirmek. **4.** (Kişinin genel durumu, yüzünün rengi vb. için) rengi uçmak, sararmak. **5.** (Işık için) zayıflamak; sönükleşmek. ◻ **sola düşmek,** *{eAT} Solup kalmak.*

solmaz, [sol-maz] *sf.* Rengini ve parlaklığını yitirmeyen; rengi açılmayan; canlılığını yitirmeyen.

solo, [İt. solo *(yalnız adam)*] *(so'lo) is.* Bir koro veya çalgı grubu içinden tek bir kişi tarafından icra edilen müzik. ◻ **solo yapmak,** *Bir müzik parçası tek bir kişi tarafından söylenmek ya da çalınmak.*

solocu, [solo-cu] *is.* **1.** Solo yapan kimse; solist. **2.** *sf.* Tek çalan.

soltun, [sōl > sol-tun] *{eT} zf.* **1.** Soldaki; sol taraftan. **2.** Doğudaki; doğudan.

solucan, [*eT.* soġ-ul-mak > soġ-ul-can > solucan] *is.* **1.** *zool.* Yuvarlak ve yassı kurtlara verilen genel ad. **2.** İnsan ve omurgalı hayvanların bağırsaklarında asalak olarak yaşayan kurtlara verilen ad. ◻ **solucan bilimi,** *biy. Asalak yaşayan yassı ve yuvarlak solucanları inceleyen bilim dalı; helmintoloji.*| **solucan düşürücü,** *Bağırsak kurtlarını öldürmeye ve organizmadan dışarı atmaya yarayan ilaç.*|| **solucan gibi,** *(Kişi için) solgun ve zayıf; halsiz; sünepe.*| **solucan otu,** *bot. 1. Birleşikgillerden, parçalı yapraklı, yüksek boylu, tanen, reçine ve uçucu yağ içeren, sarı çiçekleri güçlendirici, kurt düşürücü ve iştah açıcı olarak halk hekimliğinde kullanılan zehirli iki ayrı otsu bitki (Palergonium endlicherianum). 2. Turna gagasıgillerden, Orta ve Doğu Anadolu dağlarında yetişen, mor çiçekli çok yıllık otsu bitki, (Tanacetum vulgare).*| **solucan yılanı,** *zool. Yılanlar alt takımından, dar ağızlı, kalın kuyruklu, gözleri körelmiş, küçük boylu zararsız bir pullu sürüngen.*

solucanlar, [solucan-lar] *is. zool.* Tatlı sularda, denizlerde, karada serbest olarak ya da canlıların bağırsaklarında asalak olarak yaşayan yaklaşık üç binden fazla kalkalı kurtlar sınıfına verilen ad, *(Oligochaeta).*

solucansı, [solucan-sı] *sf.* **1.** Solucana benzeyen; solucan görünüşünde olan; solucan gibi. **2.** (Böcek larvaları için) uzun, silindirimsi gövdeli, ayaksız bacaksız olan.

solugan[1], [solu-gan] *{ağız} sf.* → soluğan[1]. [DS]

solugan[2], [sol-mak > sol-ağan] *{ağız} is. dnz.* → soluğan[2]. [DS]

solugan[3], [solu-gan] *{ağız} is.* **1.** Su yollarında, boru içindeki havanın boşalması için açılan delik; hava deliği. **2.** Kaynak. [DS]

soluğan[1], [solu-ğan صولغان / صولوغان] *sf.* **1.** Nefes darlığına tutulmuş olan; tıknefes. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{OsT} {ağız}* Sık sık soluyan; çok soluyan. [DS] **3.** *zf. {ağız}* Soluk soluğa. [DS]

soluğan[2], [sol-mak > sol-ağan / soluğan] *is. dnz.* **1.** Deniz yüzeyinde rüzgârdan bağımsız olarak oluşan düzenli salınım hareketi. **2.** *{ağız}* Gürültüsüz, yumuşak dalga. [DS]

soluğanlık, -ğı [soluğan-lık] *is.* Soluğan olma durumu; soluğan hastalığı; soluk darlığı. *{ağız} (aynı)* [DS]

soluk[1], **-ğu** [sol-mak > sol-uk] *sf.* **1.** (Renk için) solmuş; rengini atmış; açılmış. **2.** (Ten, cilt, yüz vb. için) donuk bir beyazlığı olan; canlılık belirtisi olan doğal rengi atmış. **3.** (Işık için) parlaklığını yitirmiş; sönükleşmiş. 🗗 **soluk benizli,** *Kızılderililerin, Kuzey Amerika'daki beyazlara verdiği isim.*

soluk[2], **-ğu** [solu-mak > solu-k] *is.* **1.** Soluma sırasında akciğerlerden gelen, ağız ve burun boşluklarından dışarı atılan hava; nefes. **2.** Soluk alıp verme hareketi; soluma ritmi; nefes. **3.** *mecaz.* Bir şeyi sürdürebilme, gerisini getirebilme ve sonuç alabilme gücü. **4.** *mecaz.* Çarpıcı ve dikkat çekici yanları olan kişi veya nesne. **5.** *tıp.* Vücudun çeşitli bölgelerini dinlerken duyulan hastalık belirtisi olabilen anormal ses. **6.** *müz.* İçeri alınan havayı kontrollü bir şekilde ses tellerinden geçirerek gırtlağın, damağın vb.nin çınlatıcı unsurlarını harekete getirmek suretiyle en iyi sesi çıkartma. 🗗 **soluğu** (bir yerde) **almak,** *Zaman geçirmeden gideceği yere varmak.*|| **soluğu dar almak,** *Kaçıp kurtulmak.*|| **soluğu kesilmek,** *Güçlükle soluk alıp vermek; soluk alıp vermekte güçlük çekmek; nefesi kesilmek.*|| **soluğu daralmak,** *Güçlükle soluk alıp vermek; soluk alıp vermekte güçlük çekmek; nefesi daralmak.*|| **soluğunu bastırmak,** *{ağız} Öfkesini, hırsını yenmek.*|| **soluğunu dinlemek,** *{ağız} Hasta olmak.*|| **soluğu soluğuna sığmamak,** *{ağız} Çok aşırı acelecilik ve heyecan yüzünden coşkunluk göstermek.* [DS]|| **soluğu tıkanmak,** *Güçlükle soluk alıp vermek; soluk alıp vermekte güçlük çekmek; nefesi tıkanmak.*|| **soluğu tutulmak,** *Bir darbe vb. sebeplerle soluk alıp veremez olmak.*|| **soluk aldırmak,** *{ağız} İşe ara vererek çalışanları dinlendirmek.* [DS]|| **soluk aldırmamak,** *(Çalıştırmak vb. için) dinlenmesine, rahatlamasına fırsat tanımadan; sürekli.*|| **soluk alına,** *Göğüs kafesinin genişlemesine bağlı olarak havanın ciğerlere girmesi.*|| **soluk almadan,** *Hiç aralık vermeksizin; hiç dinlenmeden.*|| **soluk almak,** *1. Havayı çekerek ciğerlerine doldurmak. 2. Bir çalışmayı, eylemi dinlenmek üzere kesmek; dinlenmek. {ağız} (aynı).* [DS] *3. Rahatlamak; ferahlamak.*|| **soluk alma kasları,** *Havanın akciğerlere girmesine katkıda bulunan kaslar.*|| **soluk borucuğu,** *anat. Havayı akciğerlerdeki alveollere taşımaya yarayan soluk borusu dalının en ince olan alt dalı; bronşçuk.*|| **soluk borusu,** *anat. Boşları gırtlağa birleştiren, solunum anında havanın geçmesine yarayan yaklaşık 12 cm. boyunda kıkırdak kanal; trake; trakea.*|| **soluk borusu dalı,** *anat. Soluk borusunu, soluk borucuklarına bağlayan iki daldan her biri.*|| **soluk darlığı,** *tıp. Soluk alıp vermede, sıkıntı veya sıkışma duygusu hâlinde yaşanan sıkıntı; solunum güçlüğü; soluk darlığı; astım.*|| **soluk deliği,** *zool. 1. Böceklerin soluk alma deliği; stigma. 2. Balinalarda burun delikleri. 3. Bazı balıklarda, dil kemiğinin önünde bulunan birinci solungaç yarığı; spirakulum.*|| **soluk gitmek,** *{ağız} Derin bir soluk alarak suyun altında bir süre yüzmek.* [DS]|| **soluk kabartmak,** *{ağız} 1. Emek vermek. 2. Öfkelenmek; hiddetlenmek.*|| **soluk kesici,** *Aşırı ölçüde güzel veya heyecan verici; nefes kesici.*|| **soluk kesmek,** *Aşırı heyecan ve korku vermek; nefes kesmek.*|| **soluk soluğa,** *1. Zoru zoruna; dara dar; nefes nefese. 2. Koşma vb. sebeplerle sık sık ve derin soluk alarak; soluya soluya; soluyarak; nefes nefese. 3. Yorgun ve bitkin bir durumda.*|| (bir) **solukta,** *Çok çabuk olarak; dinlenmeye hiç zaman ayırmadan.*|| **soluk tüketmek,** *Bir şeyi anlatmak, öğretmek içen veya bir öğütte bulunmak amacıyla yoruluncaya kadar konuşmak; nefes tüketmek.*|| **soluk verme,** *1. biy. Akciğerlere çekilen ve alveollerde gaz alış verişi yapıldıktan sonra kirlenen havanın dışarı atılması işlemi. 2. dbl. Seslenmeyi sağlayan akciğerlerdeki havanın ses aygıtından geçirilerek dışarı atılması işi.*|| **soluk vermek** (virmek), *{ağız} İşe ara vererek çalışanları dinlendirmek.* [DS]

soluklama, [soluk-la-ma] *is.* Soluklamak eylemi.

soluklanak, [soluk-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] dbl.* Açıkça algılanabilecek bir nefes verme eşliğinde ses çıkarmak.

soluklanma, [soluk-la-n-ma] *is.* Soluklanmak eylemi.

soluklanmak, [soluk-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Çalışmalarına bir süre için ara verip dinlenmek; yorgunluğunu atmak; derin bir nefes almak; nefeslenmek.

soluklaşma, [sol-uk-la-ş-ma] *is.* Soluklaşmak eylemi.

soluklaşmak, [sol-uk-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Gerçek rengini kaybetmek; soluk bir durum almak; solmak.

soluklu, [solu-k-lu صولقلی] *sf.* **1.** Soluğu olan; nefesli. **2.** Soluğu belirtilen nitelikte olan. **3.** *dbl.* (Ses için) soluk eşliğinde çıkarılan. **4.** (Ünsüz için) soluk

vermek suretiyle telaffuz edilen. **5.** *{OsT}* Yorulmadan uzun süre koşabilen; soluğu geniş; geniş nefesli. **6.** *{ağız} zf.* Yavaş yavaş; dinlene dinlene. [DS]

soluksuz, [solu-k-suz] *sf.* **1.** Soluğu olmayan; nefessiz. **2.** Soluğu yeterli olmayan. **3.** *zf.* Soluk almayacak biçimde. 🗗 **soluksuz at,** *{ağız} Bisiklet.* [DS]

soluma, [solu-ma] *is.* **1.** Solumak eylemi. **2.** *biy.* Vücuda oksijen alıp karbondioksitin dışarı atılması işlemi. **3.** Kısık ve sıkıntılı nefes alma.

solumak, [solu-mak] *gçsz. f. [-r]* **1.** Soluk alıp vermek. **2.** Başkalarınca gözlenebilecek biçimde derin veya hızlı, kesik soluk alıp vermek. **3.** *mecaz.* Gücünün hepsini harcamak; zorlanmak. **4.** *{ağız}* Dinlenmek. [DS] **5.** *{ağız}* Kendine dert edinmek. [DS]

solumalı, [solu-ma-lı] *sf.* Soluma ile ilgili olan; soluma sırasında oluşan.

solumaz, [solu-maz] *{ağız} sf.* (Kişi için) yararsız; uğursuz. [DS]

soluncan, [solucan /soluncan] *{ağız} is.* Solucan. [DS]

solungaç, -cı [solu-n-gaç] *is. zool.* Suda yaşayan hayvanların solunum aygıtı; galsame, *(1944).* 🗗 **solungaç ipliği,** *anat. Solungaç yayları üzerinde sıralanmış gaz alış verişini sağlayan iplikler.*|| **solungaç kesesi,** *biy. Taşemenlerde bulunan, solungaçları kapsayan ve dışarısı ile bağlantısı olan keseler.*|| **solungaç sepeti,** *biy. Yuvarlak ağızlılarda, solungaçları destekleyen sepet biçimindeki kıkırdak.*|| **solungaç yarığı,** *biy. Alçak omurgalılarda devamlı bulunan, yüksek omurgalılarda embriyoda görülen yutağın yanlarından dışarı açılan bir dizi yarık.*|| **solungaç yayı,** *zool. Balıklarda yutağın yanlarında bulunan ve solungaç ipliklerini kapsayan yay biçimindeki yapılar.*

solungaçsız, [solu-n-gaç-sız] *sf. zool.* **1.** Solungaçları olmayan. **2.** Solungaçları belirgin olmayan.

solunma, [solu-n-ma] *is.* Solunmak eylemi.

solunmak, [solu-n-mak] *gçsz. f. [-ur] biy.* Soluk alıp vermek; nefes almak; teneffüs etmek.

solunum, [solu-n-um] *is. biy.* **1.** Bir organizma ile çevresi arasında gaz alışverişi. **2.** İnsan ve hayvanlarda, oksijen alımı ve karbondioksit atılımı süreci; teneffüs, *(1966).* **3.** Bir organizmada oksijenin dokulara taşınması ve karbondioksitin atılması ile ilgili bir dizi fiziksel ve kimyasal olaylar. 🗗 **solunum aygıtı,** *1. Solunum işlevini yerine getiren organların tümüne birden verilen ad. 2. Kimi durumlarda kirli ve oksijensiz ya da solunuma elverişsiz ortamlarda akciğerlerin oksijenden ya da havadan yararlanmasını sağlayan donanım.*|| **solunum katsayısı,** *biy. Solunumda kullanılan oksijen ile karbondioksit arasındaki oran, kısalt: RQ.*|| **solunum metabolizması,** *biy. Solunum olayları sırasındaki madde alışverişi ile ilgili kimyasal olaylar.*|| **solunum sıklığı,** *Hızlı soluk alıp verme durumu.*|| **solunum sistemi,** *Organizmada solunumu sağlayan organların tümüne birden verilen ad; solunum aygıtı.*|| **solunum yolları,** *Havanın akciğerlere varıncaya kadar geçtiği ağız, burun, boğaz, gırtlak, soluk borusu, bronş vb. kanalların tümü.*|| **solunum yüzeyi,** *biy. Vücut ve çevre arasında gaz alışverişinin yapıldığı yüzey.*

solurgan, [sol-ur-gan] *{ağız} is.* **1.** Kıyıya gidip dönen dalga. **2.** Ters akıntı; su çevrintisi. [DS]

solusyon, [Fr. solution] *is.* İç lastik tamirinde kullanılan kükürtlenmemiş kauçuktan kıvamlı çözelti hâlinde yapıştırıcı.

soluş, [sol-uş] *is.* Solmak eylemi ve biçimi.

soluşmak, [sol-mak > sol-uş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Solmak. [DLT] **2.** (Yaş meyve ve sebze için) tazeliğini yitirmek.

solutgan, [solu-t-mak > solu-t-gan صولتغان / صولتقان] *{OsT} sf.* Nefes darlığı hastalığı.

solutkan, [solu-t-mak > solu-t-kan صولتغان / صولتقان] *{OsT} sf.* → solutgan.

solutma[1], [solu-t-ma] *is.* Solutmak eylemi.

solutma[2], [solut-ma ?] *{ağız} is.* Bulgur haşlamasına susam karıştırılarak yapılan bir tür yemek. [DS]

solutmak, [solu-t-mak صولتمق] *gçl. f. [-ur[* **1.** Solumasına sebep olmak. **2.** Belirtilen biçimde soluma eylemini yaptırmak. **3.** *{OsT}* Soluk aldırmak. **4.** *{OsT}* Soluk almağa fırsat tanımak. **5.** *{ağız}* Sıkıntı vermek; yormak. [DS]

soluyuş, [solu-y-uş] *is.* Solumak eylemi ve biçimi.

solüsyon, [Fr. solution] *is. kim.* Çözelti.

solvat, [Fr. solvate] *is. fiz. kim.* Çözünür bir birleşiğin, çözücünün elementlerinin tümü veya bir bölümü ile birleşmesi.

solvatlama, [solvat-la-ma] *is.* **1.** Solvatlamak eylemi. **2.** Çözünen bir maddenin çözücüsü ile moleküler düzeyde birleşmesi işlemi.

solvatlamak, [solvat-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Solvatlama olayını oluşturmak.

solvent, [İng. solvent] *is. kim.* Çözücü.

som[1], [sam / sim / som / söm *(yans.)*] *is.* Kızarak homurdanmayı, söylenmeyi, surat asmayı bu biçimde ve homurdanarak yemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *som-ar-mak, som-ur-mak, som-ur-t-mak*

som[2], [sım / som / sum / süm *(yans.)*] *is.* Çarpma, dürtme, vurma anlatan kök. [Zülfikar] *som-sak, som-sak-la-mak*

som[3], [som *(yans.)*] *is.* Köpeğin havlamasını anlatan kök. [Zülfikar] *som som*

som[4], [son > som صوم] *sf.* **1.** İçi, dışından görünen özellikte olan; içi dolu olan; kaplama olmayan; katı; külçe. **2.** Karışık olmayan; katışıksız. **3.** *{OsT}* Tam; tamamıyla. **4.** *{ağız}* Tam dolu. [DS] 🗗 **som altın,** *Kaplama olmayan tek parça altın.*|| **som duvar,** *mim.* Beton ya da kâgir taşıyıcı duvar.|| **som**

gümüş, *Kaplama olmayan tek parça gümüş.*|| **som kaya,** *{ağız} Sert kaya; kalker.* [DS]

som[6], [som] *is.* Rıhtımın su üstünde kalan bölümü.

som[7], [Bul. / Rus. som] *is. zool.* **1.** Alabalıkgillerden, üremek için doğduğu tatlı sulara göç eden, hem tatlı hem de tuzlu suda yaşayan, eti lezzetli iri bir balık; som balığı, *(Salmo salar).* **2.** Eskiden bıçak sapı yapılan balık dişi.

som[8], [som] *is.* Kırgızistan Cumhuriyetinin para birimi.

som[9], [som] *{ağız} sf.* Kaba. [DS]

som[10], [som] *{ağız} is.* Samanla karışık ekin yığını. [DS] 🗗 **som savurmak,** *{ağız} Harman savurmak.* [DS]|| **som sırığı,** *{ağız} Harman savururken, tahıl ile saman arasını belli etmek üzere dikilmiş çubuklar.* [DS]

soma[1], [? soma] *(so'ma) {ağız} is.* **1.** Rakı yapımında kullanılan, henüz anason konulmamış alkol yüzdesi yüksek damıtık ispirto. **2.** Sepicilikte deriye yapılan terbiye işlemi. [DS]

soma[2], [Yun. soma *(vücut)*] *(so'ma) is. biy.* Cinsiyet hücrelerinin dışında kalan bütün vücut hücrelerine verilen ad; vücut hücresi.

soma[3], [Sansk. soma] *{eT} is.* Ay; kamer. [Gabain]

somak[1], **-ğı** [? somak] *is.* **1.** Memeli hayvanların burınlarının ucundaki bol mukozalı çıplak deri. **2.** *{ağız}* Burun. [DS]

somak[2], **-ğı** [Ar. summāḳ سماق] *is.* **1.** → sumak. **2.** *{ağız}* Sepicilikte deri işlemekte kullanılan bir ot. [DS]

somak[3], **-ğı** [? somak] *{ağız} is.* **1.** Olgunlaşmamış üzüm salkımı; koruk. **2.** Üzüm salkımından önce oluşan filiz. **3.** Üzüm salkımı. **4.** Zeytin ağacının ilk tomurcukları. [DS]

somak[4], **-ğı** [söm-ek / somak] *{ağız} is.* **1.** Tanesi alınmış mısır koçanı. **2.** Çomağa sarılmış ip yumağı. [DS]

somak[5], **-ğı** [sumak / somak] *{ağız} is.* **1.** Boyun; boğaz. **2.** Soluk borusu; gırtlak. [DS]

somak[6], **-ğı** [somak] *{ağız} is.* Geyik çağırmak için kullanılan içi oyuk kabaktan ibaret bir boru. [DS]

somaki, [Ar. summāḳī سماقی] *{OsT} is.* **1.** Yeşil ve kızıl renkli, çok sert damarlı, iyi cila tutan bir mermer çeşidi; porfir. **2.** *sf.* Bu mermerden yapılmış olan. **3.** Bu mermer gibi yeşil ve kırmızı alacalı damarları olan.

somalik, -ği [? somalik] *{ağız} is.* Şimşek çakması. [DS]

soman, [Fr. saumon] *is. zool.* Alabalıkgillerden, üremek için doğduğu tatlı sulara göç eden, hem tatlı hem de tuzlu suda yaşayan, eti lezzetli iri bir balık; som balığı; som[3], *(Salmo salar).*

somar, [? somar] *{ağız} is.* **1.** On sekiz okkalık ölçekle on altı kez ölçülmüş tahıl. **2.** Mısır ölçeği. **3.** İki dekar toprak parçası. [DS]

somarı, [somar-ı] *{ağız} is.* Değirmencinin aldığı payın ölçeği. [DS]

somarlık, -ğı [somar-lık] *{ağız} is.* On altı okka tohum ekilen tarla. [DS]

somarmak, [som *(yans.)* > som-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Surat asmak. [DS]

somartık, [som *(yans.)* > som-ar-t-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) asık suratlı. [DS]

somartmak, [som *(yans.)* > som-ar-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Surat asmak. [DS]

somat[1], [Ar. simāṭ *(sofra)* سماط] *{OsT} is.* **1.** Mevlevi ve Bektaşilerde belli törensel kurallara göre kurulan, meşin veya bez sofra. **2.** *{ağız}* Düğün sofrası; şölen. [DS] **3.** *{ağız}* Sofra bezi. [DS] **4.** *{ağız}* Ekmek sarılan bohça. [DS] 🗗 **somat gülbangı,** *{OsT} Somat üzerinde yemek yendikten sonra okunan özel dua.*

somat[2], [? somat] *{ağız} is.* Boyun; boğaz. [DS]

somata, [Yun. summada] *(soma'ta) is.* **1.** Badem içinden yapılan boza kıvamlı içecek. **2.** Bu sübye ile yapılan şerbet.

somatçı, [somat-çı] *is.* Mevlevi ve Bektaşi tekkelerinde sofra kurup kaldırmakla görevli derviş.

somatotrop, [Fr. somatotrope] *sf.* Büyüme ile ilgili. 🗗 **somototrop hormon,** *Büyümeyi etkileyen hipofiz hormonu; somatotropin.*

somatotropin, [Fr. somatotropine] *is.* Somototrop hormon; büyüme hormonu.

somel, [ssomel / sömel] *{ağız} is.* Yapıda temel atma işinin tümü. [DS]

somlamak, [som-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Av hayvanı için) koku almak üzere koklamak. [DS]

somnambül, [Fr. somnambule] *is.* ve *sf.* Uyurgezer.

somon, [Fr. saumon] *is. zool.* → soman; som[7].

somra, [somra / samra] *{ağız} is.* Gübre; hayvan dışkısı. [DS]

somruk, [sor-mak *(emmek)* > som-(u)r-uk] *is.* **1.** Bebek emziği; emzik. **2.** *{ağız}* Bebeklere tülbent içinde lokum, şeker vb. tatlı şeyler konularak verilen bir tür emzik. [DS] **3.** *{ağız}* Ballıbaba. [DS]

somruklu, [som-(u)r-uk-lu] *{ağız} sf.* Emzikli. 🗗 **somruklu taş,** *{ağız} Üzeri küçük küçük delikli taş.* [DS]

somsak, -ğı [som / söm *(yans.)* > som-suk / som-sak] *{ağız} is.* Yumruk. [DS]

somsaklamak, [som / söm *(yans.)* > som-suk / som-sak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Yumrukla vurmak; yumruklamak. [DS]

somsom, [som *(yans.)* > som+som] *{ağız} is.* **1.** Kocamış çoban köpeği. **2.** *sf.* Obur. [DS]

somudak, -ğı [som *(yans.)* > som-ut-mak > somudak] *{ağız} sf.* Asık suratlı; somurtmuş. [DS]

somudmak, [som *(yans.)* > somut-ak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Surat asmak. [DS]

somun[1], [Fr. saumon] *is.* Cıvatanın ucuna geçirilerek çevirmek suretiyle sıkıştırılabilen, içi yivli, dişi metal parça.

somun[2], [Yun. psmion *(ekmek kırıntısı)* صومون / صومن] *is.* **1.** Fırında pişmiş, mayalı, yuvarlak ve kabarık buğday ekmeği. *{eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* İki okkalık buğday ekmeği. [DS] 🗗 **somun arabası,** *{ağız} Gök gürlemesi.* [DS]|| **somun pehlivanı,** *İri yarı fakat güçsüz kimse; kof; içi boş.*

somurdamak, [sorn *(yans.)* > som-ur-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* **1.** Homurdanmak; söylenmek. **2.** Gönülsüzce iş görmek. [DS]

somurdanma, [som *(yans.)* > som-ur-da-n-ma] *is.* Somurdanmak eylemi.

somurdanmak, [som *(yans.)* > som-ur-da-n-mak صوموردانق] *edil. f. [-ır]* **1.** Öfkesini hem söylenerek hem suratını ekşiterek belli etmek; homurdanmak. **2.** *{OsT}* Kendi kendine anlaşılmaz biçimde söylenmek. [Bürhan-ı Katı']

somurgaç[1]**, -cı** [som *(yans.)* > som-ur-gaç] *{ağız} sf.* (Kişi için) suratı asık. [DS]

somurgaç[2]**, -cı** [som-ur-mak > som-ur-gaç] *{ağız} is.* Tülbent içine şekerli ekmek konularak yapılmış emzik. [DS]

somurma, [som-ur-ma] *is.* Somurmak eylemi; emme.

somurmak[1], [som *(yans.)* > som-ur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Emmek; içine çekmek. [DS]

somurmak[2], [som *(yans.)* > som-ur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Surat asmak. [DS]

somurtkan, [som-ur-t-kan] *sf.* **1.** Surat asma alışkanlığı olan; sürekli olarak somurtan. **2.** *{ağız}* Ahmak. [DS]

somurtkanlık,-ğı [som-ur-t-kan-lık] *is.* Somurtkan olma durumu; somurtkan bir kimsenin niteliği; asık suratlılık.

somurtma, [somur-t-ma] *is.* Somurtmak eylemi.

somurtmak, [somur-t-mak] *gçsz. f. [-ur]* **1.** Dargın durmak. **2.** Dudaklarını büzme, sarkıtma, surat asma gibi yüz ifadesi ve bazı tavırlarla, kırgınlığını, güçenikliğini veya rahatsızlığını belli etmek; surat asmak.

somurtuk, -ğu [somur-t-uk] *sf.* Asık suratlı; yüzü gülmez; çekilmez; sıkıntılı.

somurtuş, [somur-t-uş] *is.* Somurtmak eylemi veya biçimi.

somurulma, [som-ur-ul-ma] *is.* Somurulmak eylemi.

somurulmak, [som-ur-ul-mak] *edil. f. [-ur]* Somurmak işi yapılmak; somurmak eylemine konu olmak.

somut[1], [som *(içi dolu)* > som-ut] *sf.* **1.** Gerçek olarak var olan; varlığı beş duyu ile algılanabilen; müşahhas; konkre, *(1935).* **2.** Gerçekle ilgili olan; doğrudan doğruya gerçeğe dayanan. **3.** Deneyimle sıkı bir ilişki içinde bulunan. **4.** Gerçeğe yönelen. **5.** *is.* Gerçek olan şey; var olan. 🗗 **somut ad,** *dbl. Elle tutulup gözle görülebilen varlıklara verilen ad: madde ismi.*|| **somut isim,** → somut ad.|| **somut kavram** *dbl. Nesnelerin zihindeki tasarımı.*|| **somut sayı,** *Birim türleri ile birlikte kullanılan sayı, dört elma, yüz lira.*

somut[2], [Ar. şamt => somut] *{ağız} is.* Susma. [DS]

somutlama, [som-ut-la-ma] *is.* Somutlamak eylemi.

somutlamak, [som-ut-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Hayali, tasarımsal veya varsayımsal bir şeyi somut duruma getirmek.

somutlanma, [som-ut-la-n-ma] *is.* Somutlanmak eylemi.

somutlanmak, [som-ut-la-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** (Düşsel, tasarımsal ve varsayımsal bir şey için) somut duruma getirilmek. **2.** *dönşl. f.* Somut duruma gelmek.

somutlaşma, [som-ut-la-ş-ma] *is.* **1.** Somutlaşmak eylemi. **2.** Soyut bir şeyin somut gerçek duruma gelmesini sağlayan süreç.

somutlaşmak, [som-ut-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Soyut şey için) algılanabilir biçimde kendini göstermek.

somutlaştırma, [som-ut-la-ş-tır-ma] *is.* Somutlaştırmak eylemi.

somutlaştırmak, [som-ut-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Soyut bir şeyi algılanabilir duruma getirmek; somut gerçeklik kazandırmak; somut hâle getirmek.

somutluk,-ğu [som-ut-luk] *is.* **1.** Somut olma durumu; somut bir şeyin niteliği. **2.** *fel.* Hegel'e göre somut olan şeyin ayırt edici özelliği.

somutmak, [som *(yans.)* > som-ut-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Surat asmak; somurtmak. [DS]

somutuk, -ğu [som *(yans.)* > som-ut-uk] *{ağız} sf.* Asık suratlı; somurtuk. [DS]

somya, [Lat. sagmarius > Fr. sommier] *(so'mya) is.* **1.** Üzerine serilen yatağın yumuşaklığını artırmak amacıyla yay ve lama gibi malzemelerle döşenmiş bir tür kerevet. **2.** *müz.* Orgun, borulara gidecek olan havayı sübapların açılıp kapanması ile yönlendiren büyük kasalardan meydana gelmiş önemli bir parçası.

son[1], [Çin. ts'un *(parmak)* => son [DLT] *(böyle yazılı)* / sun [Clauson] *(böyle okumuş)*] *sf.* **1.** *{eT}* Som; içi dolu madenden olan. [DLT] **2.** *is. {ağız}* Dövülmüş fakat henüz savrulmamış samanlı tahıl yığını. [DS] **3.** *{ağız}* Dövülmüş, fakat içinin çıtırı açılmamış kendir yığını. [DS]

son[2], [song / soñ] *sf.* **1.** Sıralamada sonuncu olan; kendisinden sonra hiçbir şey gelmeyen; en arkada

bulunan; arkadan gelen; ötekilerden sonra gelen. **2.** Sonda bulunan veya bir şeyi bitiren; sona erdiren. **3.** Ondan ötesi ve başkası bulunmayan; ardından hiçbir şey veya kimse gelmeyen; nihai. **4.** İçinde bulunduğumuz zamana en yakın geçmiş ve bu zamanda yapılmış olan; ya da meydana gelmiş olan. **5.** En yeni olan. **6.** *is.* Bir şeyin en arkada kalan bölümü; bitim; nihayet. **7.** Zamanda ve yerde bir şeyin bitim noktası; bir şeyin sona erdiği an ya da yer. **8.** Bir şeyin, bir durumun, bir olgunun, bir gelişmenin durması veya kesilmesi. **9.** Bir şeyin zaman, uzam ve eylem içinde bitme aşaması; bitiş bölümü. **10.** *mecaz.* Olum. **11.** *mecaz.* Bir kimsenin geleceği. **12.** *mecaz.* Bir işin, eylemin doğurabileceği sonuçlar. **13.** *mecaz.* Bir kuruluşun iflası. **14.** *mecaz.* Bir kimsenin girişimlerinin ya da tasarıların başarısızlığa uğraması. **15.** *mecaz.* Bir kimsenin ölümü; hayatın bitimi. **16.** *anat.* Etene; döl eşi; eş; meşime; plasenta. **17.** *din.* Eski Türk dininde dünyanın sonu; *kalgançı çak (kalacak zaman).* **18.** *{ağız}* Halıdan artmış yün; bu yünden dokunmuş kilim.[DS] **19.** *zf.* Olanca. 🗗 **son adam,** *spor. Futbolda, en geride bulunan savunma oyuncusu.*‖ **sona ermek** (irmek), *Son bulmak; bitmek. {ağız} (aynı)* [DS]‖ **son anda,** *Çok geç sayılabilecek ana yakın; iş işten geçmek üzere iken; son dakikada.*‖ **sona yazılı,** *bsy. İşleyenlerin, kendilerine ilişkin işlenenlerden sonra yazıldığını ifade eden yazım biçimi.*‖ **son bağırsak,** *anat. Omurgalıların sindirim borusunun dışkılık boşluğunun en arka bölümünü oluşturan üst deri kökenli kesim.*‖ **son beşik,** *{ağız} Son çocuk; son evlat.* [DS]‖ **son birim,** *ek. Bir mal eşit birçok birimlere bölündüğünde, en sonda yer alan birim; marjinal.*‖ **son birim değer teorisi,** *ekon. Bir ürünün değişim bedelini kullanılabilecek son biriminin faydalılığıyla belirlemeye yönelik iktisat kuramı; marjinal değer teorisi.*‖ **son birim faydası,** *ekon. 1. Tüketicinin tükettiği bir malın, bu mal eşit birçok birimlere bölündüğü zaman, son birimin tüketiciye sağladığı yararlılık; marjinal değer faydası. 2. Bir maldan, bir birim daha fazla kullanmanın tüketiciye sağladığı ek fayda.*‖ **son birim geliri,** *ekon. Satılan ürün miktarını bir birim artırmakla toplam gelirde meydana gelen değişiklik; marjinal gelir.*‖ **son birim kârı,** *Girişimcinin işini ucu ucuna devam ettirebilmesi için kabul ettiği net para geliri; marjinal kâr.*‖ **son birim maliyeti,** *ekon. Üretilen son birim malın toplam üretim maliyetinde meydana getirdiği değişiklik; marjinal maliyet.*‖ **son birim yararı,** *ekon. Tüketicinin tükettiği bir malın, bu mal eşit birçok birimlere bölündüğü zaman, son birimin tüketiciye sağladığı yararlılık; marjinal fayda.*‖ **son bulmak,** *Bitmek; tükenmek; sona ermek.*‖ **son cemaat,** *Camiye sığmadığı için avlu ile giriş kapısı arasında namaz kılanlar.*‖ **son cemaat yeri,** *Camilerde, cemaata yetişemeyenlerin namaz kılabileceği, avludan yüksekçe yapılmış ve üstü revaklarla örtülü bölüm.*‖ **son dakikada,** *Çok geç sayılabilecek ana yakın; iş işten geçmek üzere iken; son anda.*‖ **son defa,** *Son kez.*‖ **son derece,** *Çok fazla; pek aşırı ölçüde.*‖ **son deyiş,** *1. ed. Bazı eserlerde yer alan son söz niteliğindeki bölüm. 2. tiy. Oyun bittikten sonra oyunculardan birinin, izleyicilere dönerek oyunu bağlamak amacıyla yaptığı konuşma; epilog.*‖ **son döl,** *{ağız} 1. Sonuncu. 2. Son çocuk. 3. Son ürün.* [DS]‖ **son dört,** *ed. En son dörtlük.*‖ **son ek,** *dbl. Kelimelerin kök veya gövdelerinin sonuna gelen ek.*‖ **son görev,** *Yakını veya tanıdığı birinin cenaze töreninde bulunma; son vazife.*‖ (birinin) **son gürlüğü,** *O kişinin yaşlılık döneminde elde ettiği bolluk ve ulaştığı rahat yaşam.*‖ **son gürlük,** *Birinin yaşlılık döneminde elde ettiği bolluk ve ulaştığı rahat yaşam.*‖ **son güz,** *{ağız} Kasım.* [DS]‖ **son işlemci,** *bsy. Sayısal kumandalı bir makinede, bir parçanın işlenme programını, makinenin ayırt edici niteliklerine uyarlayan yönetim organı.*‖ **son kaldıya,** *{ağız} İşin sonu.* [DS]‖ **son kânun,** *Ocak ayı; kânunusani.*‖ **son kesen,** *{ağız} 1. Son çocuk; tekne kazıntısı. 2. Tavuğun en son yumurtası.* [DS]‖ **son kış,** *{ağız} Ocak ayı.* [DS]‖ **son kozunu oynamak,** *Elinde bulunan son imkânı kullanmak; yapabileceği, gücünün yettiği en son çalışmayı yapmak.*‖ **son körlük,** *Sonucu önceden kestirememe.*‖ **son kullanma tarihi,** *Bir ürünün, bozulmadan önce kullanılabileceği en son zamanı gösteren tarih.*‖ **son namaz,** *{ağız} Şaban ayı.* [DS]‖ **son nefes,** *Ölüm öncesinde gözlenen belirtilerin ortaya çıktığı dönem; ölüm öncesinde yaşanan son dakikalar.*‖ **son nefesini vermek,** *Ölmek.*‖ **son örnek,** *biy. Eskiden çok yaygın olan eski bir türün son temsilcisi.*‖ **son posta,** *Son defa; son olarak.*‖ **son prova,** *matb. Baskıda işaretlenen düzeltmelerin yapılıp yapılmadığını, sayfa düzeninin ve boşlukların gerektiği gibi olup olmadığını kontrol etmeye yarayan prova.*‖ **son sahne,** *tiy. Gösteri yanı ağır basan bir oyunda bütün oyuncuların katıldığı son ve parlak bölüm.*‖ **son ses,** *dbl. Bir kelime veya hecenin sonunda bulunan ses.*‖ **son ses düşmesi,** *dbl. Bir sözcüğün sonundaki sesin zamanla kalıcı olarak yok olması durumu.*‖ **son söz,** *1. Ölmeden önce söylenen sözler. 2. (Bir pazarlık veya anlaşma için) taraflardan birinin belirttiği kesin karar; kesin söz. 3. (Bir kitap, inceleme vb. için) en sona konulan genel değerlendirme niteliği taşıyan kısa yazı.*‖ **son sözünü söylememiş olmak,** *Elindeki bütün olanakları kullanmamış olmak.*‖ **son takı,** *dbl. Belirlediği ögeden sonra gelen değişmez dilbilgisel biçimbirim; sonuna geldikleri biçim birimleri önceki ya da sonraki biçim birimlere bağlayan edatlara verilen isim. "de, dahi, ise, ki, kim, bile, değil"*‖ **son tavlama,** *Kaynak işlemi bittikten sonra parçanın tekrar ısıtılması işlemi.*‖ **son teşrin,** *Sonteşrin.*‖ **son titreşim,** *yer b. Büyük bir depremi izleyen deprem ya da*

depremler dizisi.|| **son turfanda,** *Bir sebze ve meyvenin mevsim içinde alınan en son ürünü.*| **son türeme,** *dbl. Bir kelimenin kökeninde yer almamasına rağmen, ağız özelliği alarak o kelimede bir son sesin ortaya çıkması.*| **sonuna kadar gitmek,** *Başlatılan bir eylemi veya şeyi her türlü güçlüğe, engellemeye karşı sürdürmeye davam etmek; sebat etmek; sonuç almak için direnmek.*|| **sonu cıncık kırığı çıkmak,** *{ağız} Beklenen şekilde sonuçlanmamak; sonu kötü olmak.*|| **sonu gelmek,** *Bitmek; tükenmek; yok olmak; ölmek.*|| **sonunu almak,** *1. Bir işi bitirmek. 2. Bir işin bittiğini, sonuçlandığını görmek.*|| **sonunu getirememek,** *İyi başlandığı halde bir işi aynı şekilde sürdürememek; başarı ile tamamlayamamak.*|| (bir şeyin) **sonunu getirmek,** *Başarı ile bitirmek; sona erdirmek; başarmak.*|| **son ünlü düşmesi,** *dbl. Sonunda bir ünlü bulunan bir kelimeden sonra ünlü ile başlayan başka bir kelime geldiğinde ilk kelimenin sonundaki ünlünün söylenmez oluşu: ne olur > n'olur, yazar mı ola > yazar m'ola.* || **son ünlü silinmesi,** → son ünlü düşmesi.|| **son vazife,** *Yakınının veya tanıdığı birinin cenaze töreninde bulunma; son görev.*| **son vermek,** *Bir şeyin durmasını, bitmesini sağlamak, kesmek.*|| **son yemek,** *hrist. İsa'nın çarmıha gerilmesinden önceki akşam havarileri ile birlikte yediği yemek.*

son[3], [sūn [DLT] *(böyle yazılı)* / sön [Clauson] *(böyle okumuş)*] *(so:n) {eT} sf.* **1.** Mükemmel. **2.** İyi kalpli. [DLT] 🗗 **sön** (sün) **kişi,** *{eT} İyi kalpli adam.* [DLT]

sona[1], [Moğ. sona] *is.* **1.** *{eT}* Erkek ördek; suna. [Nevâyî] **2.** Bir tür dişi ördek; suna.

sona[2], [sonra > söna] *(so:na) {ağız} zf.* Sonra. [DS]

sonak[1], **-ğı** [? sonak] *{ağız} is.* Araba tekeri yağlamada kullanılan, boynuz yağdanlık. [DS]

sonak[2], **-ğı** [sun-ak > sonak ?] *{ağız} is.* **1.** Burun kemiği. **2.** Kuş gagası. [DS]

sonaltı, [son-al-mak > sonal-tı] *{ağız} sf.* Sona kalan. [DS]

sonat, [? sonat] *{ağız} is.* Çıra. [DS]

sonar, [İng. **so**und **na**vigation and **r**anging] *kısalt. is.* **1.** Ses üstü dalgaların yankılanması esasından yararlanarak denizaltıların yerini bulmaya yarayan alet. **2.** Batmış olan nesnelerin yerlerini ses üstü dalgaların yankılanması ile bulmaya yarayan alet.

sonat, [İt. sonata > Fr. sonate] *is. müz.* **1.** Birinci kısmı belirli bir şekilde planlanmış üç veya dört bölümlü bir veya iki çalgı için düzenlenmiş beste. **2.** Bir solist ve çalgılar topluluğu için yazılmış, bölümleri farklı ritimde olan müzik parçası.

sonbahar, [son + Far. behār] *(so'nbahar) is.* **1.** (Kuzey yarıküre için) 22 eylül ile 21 aralık arasında kalan süreyi yani eylül, ekim, kasım aylarını içine alan ve yazdan sonra, kıştan önce gelen mevsim; güz. **2.** *mecaz.* (İnsanlar için) ihtiyarlığın yaklaştığı devre; ihtiyarlık öncesi.

sonca[1], [son-ca] *{ağız} is.* Fırın temizlemekte kullanılan ucuna bez takılmış sırık. [DS]

sonca[2], [? sonca] *{ağız} is.* **1.** Suçu yüzüne vurulunca surat asma. **2.** Suçu yüzüne karşı söyleme. [DS]

soncul, [son-cul] *sf.* **1.** Son bulma özelliği taşıyan; sonuncu. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *is. {ağız}* Son çocuk. [DS]

sonda, [İng. sound > Fr. sonde] *(so'nda) is.* **1.** Suyun herhangi bir noktadaki derinliğini ölçmeye, dipteki toprak yapısını incelemeye yarayan alet. **2.** Bir boşluğun içini yoklamaya yarayan ucu küt ve uzun metal parça. **3.** *tıp.* Vücuttaki herhangi bir boşluktan içeri sokulan muayene etmeye, içindeki sıvıyı boşaltmaya, gerekirse ilaç vermeye yarayan bir tür hortum. **4.** Atmosferi düşey doğrultuda incelemeye yarayan meteoroloji aygıtı. **5.** Petrol, maden ve yer altı sularını bulma, inceleme amacıyla orta ve çok derin katlara kadar inebilme olanağı sağlayan delme aygıtı.

sondaj, [Fr. sondage] *is.* **1.** Sonda ile yoklama; sondalama. **2.** *mecaz.* Bir toplumdaki durumu, düşünceyi ve eğilimleri öğrenmek, anlamak ya da genel kanı edinmek amacıyla yapılan sorma ve soruşturma işi. **3.** *istk.* Az sayıda veriye dayanarak bir kimse, durum ya da grup hakkında edinilen acele ve genel bilgi. **4.** Petrol, doğal gaz vb. araştırmaları için çok derinlere kadar inerek bir kuyu kazmayı sağlayan tekniklerin tümü. **5.** Bu tekniklerden yararlanarak kuyu açmak işlemi. 🗗 **sondaj balonu,** *Atmosferi düşey doğrultuda incelemek amacıyla edindiği bilgileri radyo dalgaları ile yeryüzü istasyonlarına gönderen meteoroloji balonu.*|| **sondaj deliği,** *Sondaj çalışmalarını yapabilmek için açılan küçük çaplı delik.*|| **sondaj kuyusu,** *Sondaj amacıyla açılan büyük çaplı delik.*|| **sondaj makinesi,** *Birkaç yüz metre derinlikte delik açmakta kullanılan motorla çalışan makine.*| **sondaj yapmak,** *1. Sonda yardımı ile yoklamak, muayene etmek; sondalamak. 2. mecaz. Bir durum ve düşünce ile ilgili olarak ufak çaplı araştırma ve inceleme yapmak.*

sondajcı, [sondaj-cı] *is.* **1.** Sondaj yapan, sondalamayı bilen kişi; sondalamacı. **2.** Döner kuyu açma makineleri ile ya da matkaplı delici makinelerle kuyu açan işçi.

sondalama, [sonda-la-ma] *is.* **1.** Sondalamak eylemi. **2.** *tıp.* Vücuttaki doğal bir boşluğa, yola sonda sokulması işlemi.

sondalamacı, [sonda-la-ma-cı] *is.* Sondaj yapan kimse; sondajcı.

sondalamacılık, -ğı [sonda-la-ma-cı-lık] *is.* Sondalamacının işi.

sondalamak, [sonda-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sondaj yapmak. **2.** Suyun derinliğini sondaj aleti ile ölçmek. **3.** Dip tabakaların yapısını incelemek. **4.** Maden, petrol, su vb. aramak amacıyla toprağın

derinliklerine sonda salmak. **5.** Atmosferi dikey doğrultuda incelemek.

sondılaç, [sondılāç / sundılāç] *(sondula:ç) {eT} is.* Çayır kuşu. [DLT]

sondör, [Fr. sondeur] *is.* Sondalamacı.

sondurı, [Sansk. samudra => sondurī / sundurī] *(sondurı:) {eT} is.* Deniz; okyanus. [DLT]

sondurma, [sung-mak *(yaymak, çekmek)* > sun-dur-mak > son-dur-ma] *is.* Uzatmak eylemi; sündürme.

sondurmak, [sung-mak *(yaymak, çekmek)* > sun-dur-mak > son-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* Uzatmak; sündürmek.

sone, [İt. sonneto > Fr. sone] *(so'ne) is. ed.* İtalyan kökenli, lirik özellikler taşıyan, iki dörtlük ve iki üçlükten meydana gelmiş, kafiye düzeni *abab abab cde cde* biçiminde olan, on bir heceli bir batı nazım türü.

song, [soñ صوك] *(soñ) {eT} is. ve zf.* **1.** Her şeyin ve her işin sonu; son; sonra. [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** Bir adamın çoluğu çocuğu. [DLT] **soñ kaldı,** *{eAT} Kalıntı; bakiye.* || **soñu gür olmak,** *{eAT} Son zamanlarında huzur bulmak; akıbeti hayrolmak.* || **soñunu sürmek,** *{eAT} Arkasını almak; sonunu getirmek.* || **soñ virmek** (vermek), *Bitirmek; kesmek.*

songaltı, [soñ > soñ-al-mak > songal-tı] *{ağız} sf.* **1.** Sonuncu. **2.** *is.* Son çocuk. [DS]

songca, [soñ > soñ-ca صكجه] *(so'ñca) {OsT} zf.* Son olarak.

songcul, [soñ-cul] *{ağız} sf.* **1.** Sonuncu. **2.** *is.* Son çocuk. [DS]

songdamak, [soñ-dā-mak] *(soñda:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Arkasından kovalamak. [DLT] **2.** Birini çekiştirmek; dedikodusunu etmek. [KB]

songkur, [Moğ. şinkor => song-ḳur / soñ-kur / sıñ-kur] *(soñkur) {eT} zf.* Sonkur kuşu; yırtıcı kuşlardan biri, *(Falco gyrfalco).* [DLT]

songlamak, [soñ > soñ-la-mak صوكلمق] *{OsT} gçsz. f. [-r]* Sona ermek; son bulmak; nihayet bulmak.

songra, [soñ > soñ-rā] *(soñra:) {eT} {ağız} zf.* Sonra. [DS]

songrağı, [soñ > soñ-rağı صكراغى] *{eAT} zf.* **1.** Sonraki. **2.** Gelecek sırada olan.

songramak, [soñ > soñ-rā-mak] *(soñra:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Kabulde tembellik etmek; sözü ikirciklemek. [DLT]

songrarak, [soñ > soñ-ra-rak صكره رق] *{eAT} zf.* Daha sonra; çok sonra.

songsuz[2], [soñ-suz / son-suz ?] *(soñsuz) {ağız} sf.* Densiz; saygısız. [DS]

songu, [son-gu] *is.* Alında yazılı olduğuna inanılan ölüm vakti; ecel.

songucu, [soñ > soñ+uç-u صوك اوجى] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Sonuç; nihayet; en son; akıbet. **2.** *zf.* En sonra; en sonunda; sonra.

songuç, -cu [soñ > soñ+uç صوك اوج] *(soñuç) {eAT} zf.* Sonuçta; en sonunda; akıbet.

songuk, [soñ > soñ-uk] *(soñuk) {eT} zf.* Son; bir şeyin sonu; ahir. [DLT]

songulağa, [son-gu-la-(k)-a ?] *{ağız} is.* **1.** Son turfanda meyve, sebze. **2.** *zf.* Son defa. [DS]

songulcan, [soñulcan] *(sañulcan) {ağız} is.* Solucan. [DS]

songura, [soñ > soñ-ur-ā] *(soñura:) {ağız} zf.* Sonra. [DS]

songumca, [soñ > soñ-um-ca صكمجه] *{OsT} zf.* Benden sonra.

songunca, [soñ > soñ-un-ca صوكنجه] *{OsT} zf.* **1.** Senden sonra. **2.** Ardından.

songur, [soñ-ur] *{ağız} sf.* Somurtkan. [DS]

songura, [soñ-u-ra] *{ağız} zf.* Sonra. [DS]

sonkadak, [zınk / sonk *(yans.)* > zınk-adak / son-kadak] *{ağız} zf.* Birdenbire. [DS]

sonkaltı, [soñ > soñ-al-mak > songal-tı / sonkal-tı] *{ağız} sf.* **1.** Sonuncu. **2.** *is.* Son çocuk. [DS]

sonkesti, [son+kes-ti] *{ağız} is.* Tavuğun son yumurtası. [DS]

sonlama, [son-la-ma] *is.* **1.** Sonlamak eylemi. **2.** Tütünün çiçeklerine yakın olan, havaların soğuması ile yeterince olgunlaşamadan toplanarak kurutulan koyu yeşile çalan yapraklarına verilen ad. **3.** *{ağız}* Son parça. [DS] **4.** *{ağız}* Ürün toplandıktan sonra kalanları ikinci kez toplama. [DS] **5.** *{ağız}* İkinci el fındık toplama. [DS]

sonlamak, [son-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)yor]* **1.** Sonunu getirmek; sonunu bulmak; en sonuna kadar gitmek; bitirmek; sonuçlandırmak; sona erdirmek; noktalamak. **2.** En son ortaya çıkan şeyleri veya sonda bulunanları toplamak, işlemek; sonuncuları almak. **3.** *{ağız}* Beğenmezlik etmek. [DS]

sonlanmak, [son-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Sona erdirilmek; bitirilmek. **2.** *dönşl.* Kendi kendini sona erdirmek.

sonlandırıcı, [son-la-n-dır-ıcı] *sf.* **1.** Sona erdirme işini yapan. **2.** *bilş.* Elektrik işaretlerinin girişini engelleyen aygıt, (İng. terminator) **sonlandırıcı program,** *bsy. Bir uygulama programının sonunda açık dosyaları kapatmak, belleği boşaltmak, çıktıları başlatmak gibi görevleri yürüten program.*

sonlandırma, [son-la-n-dır-ma] *is.* **1.** Sonlandırmak eylemi. **2.** Bir kablo veya hattın ucuna bir parça veya aygıt bağlama.

sonlandırmak, [son-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Sona erdirmek; bitirmek; durdurmak.

sonlu, [son-lu] *sf.* **1.** Sonu olan; sonsuz olmayan; bi-

timli. **2.** *mant.* Kendi sınırları kendi doğasında belirlenmiş olan; kısıtlı, sınırlı olan. **3.** *mat.* Sonu olan; sonsuz olmayan.🗗 **sonlu büyüklük,** *mat. Ölçüsü sonlu bir sayı ile tanımlanan büyüklük.*|| **sonlu cümle,** *mat. Sonlu sayıda ögeden oluşan küme.*|| **sonlu dizi,** *mat. Bir son terimi bulunan dizi.*|| **sonlu küme,** *mat. Sonlu cümle.*|| **sonlu olmak,** *mant. (Çözümleme için) sayısı daha önceden kuramsal olarak saptanmış olmak.*|| **sonlu ondalık sayı,** *mat. Devirli olmayan ondalık sayı.*|| **sonlu ötesi sayılar,** *mat. Sonsuz kümeleri saymak için tasarlanmış sayılar; transfini sayılar.*|| **sonlu sayı,** *mat. İki tam sayı arasında bulunan sayı.*

sonluk, -ğu [son-luk] *{ağız} is.* (Güneydoğuda) şubatın on beşine doğru ekilen ekin. [DS]

sonluluk, -ğu [son-lu-luk] *is.* **1.** Sonu olan şeyin ayırt edici özelliği. **2.** Hayatının her anında ölümü söz konusu olan insanın ayırt edeci özelliği.

sonmak, [sün-mek / sun-mak > son-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ar]* Sünmek; uzamak. [DS]

sonmar, [? sonmar] *{ağız} is.* On altı kilo. [DS]

sonografi, [Fr. sonographie] *is. dnz.* Bir geminin izlediği yolun iki yanında bulunan ve bir yayın demetinin enine taraması ile oluşan yanal yankılarla elde edilen deniz dibi görüntüsü.

sonometre, [Fr. sonomètre] *(sonome'tre) is.* Ses ölçer.

sonometri, [Fr. sonométrie] *is.* Ses ölçümü.

sonra, [soñ-ra *(sonun arkasındaki yer)*] *(so'nra) zf.* **1.** (Oluş, eylem vb. için) daha ileri bir zamanda; müteakiben. **2.** (Birbirine göre bulunma, yerleşme, konum gibi uzam için) belirli bir yön ve yol izleyen nesnelerden belirtilen birine göre daha uzakta, daha ileride. *"Büyük parktan sonra gelen ilk sokak."* **3.** (Zaman kavramı taşıyan sözcüklerden sonra) o kadar zaman geçince. *"Otuz yıl sonra karşılaştılar."* **4.** (Mevki, sıra, önem ve değer için) arkadan geliş; arkada oluş. **5.** Yoksa; aksi hâlde. **6.** *is.* Arkadan gelen kısım; arkadan gelen zaman. 🗗 **sonra da,** *1. Üstelik; bir de. 2. Gelecekte belirlenmiş bir zamanda dahi.*|| **sonrasını düşünmek,** *Gelecek için ya da sonrası için gerekli tedbirleri almak.*|| **sonrası sağlık,** *1. Hepsi o kadar. 2. Zararı yok.*| **sonraya atmak,** *Bir işin yapımını başka bir zamana bırakmak; ertelemek; geri bırakmak.*|| **sonraya bırakmak,** *Sonraya atmak.*

sonradan, [son-ra-dan] *(so'radan) zf.* **1.** Konuşulan zamanın ardından. **2.** Başlangıç sayılan durum ve olaydan sonra. 🗗 **sonradan gelen devlet,** *Yaşlandıktan sonra ulaşılan zenginlik.*|| **sonradan görme,** *Başlangıçta yoksulken zenginleşip övünme, gösteriş gibi hoş olmayan davranışlar içine giren kimse.*|| **sonradan görmelik,** *Yoksulken zenginleşip gösteriş ve çalım satma durumu; sonradan görme özelliği.*|| **sonradan görmüş,** *Önceleri yoksul iken daha sonra zenginliğe ulaşmış kimse.*| **sonradan görmüşlük,** *Sonradan zengin olarak gösteriş ve övünme gibi yersiz davranışlarda bulunma.*| **sonradan olma,** *Başkalarına göre yeni olan; yeni ortaya çıkan.*

sonraki, [son-ra-ki] *(so'nraki) sf.* Daha sonra olan; sonra yer alan.

sonraları, [son-ra-lar-ı] *(so'nra-lar-ı) zf.* Zaman geçtikçe; sonraki zamanlarda; zamanla.

sonrasız, [son-ra-sız] *(so'nrasız) sf.* **1.** Sonu olmayan; ebedî; sonsuz. **2.** Sonu olmadığı kabul edilen; ebedî; sonsuz.

sonrasızlık,-ğı [son-ra-sız-lık] *is.* **1.** Sonrasız olma durumu; ebediyet. **2.** Sonu olmadığı düşünülen zaman; ebet; sonsuzluk.

sonsal, [son-sal] *sf. fel.* (Bilgi, yargı vb. için) deney, gözlem ve saptanmış olgulara dayanan; aposteriori.

sonsur, [? sonsur] *{ağız} sf.* (Kişi için) suratsız; donuk. [DS]

sonsurat, [? son+surat] *{ağız} sf.* Gülünç. [DS]

sonsuz[1], [son-suz] *sf.* **1.** Sonu olmayan; hiç bitmeyen. **2.** Başlangıcı ve sonu olmayan. **3.** Zaman ve uzamda bir sınırı olmayan; sınırsız. **4.** Ölçülemeyecek kadar büyük veya çok olan. **5.** *mat.* (Küme ve nicelik için) her sonludan daha büyük olan; her niceliği aşabilen değişken nicelik. **6.** *mecaz.* Sonu, sınırı olmayan; sınırsız; çok geniş. **7.** *is.* Sonu ve sınırı olamayan dizi, zaman veya uzam. 🗗 **sonsuz dizi,** *mat. Terimleri sonlu olmayan dizi.*| **sonsuz entegral,** *Sınırlarından en az biri sonsuz olan entegral.*| **sonsuz kablo,** *Uçları esnek bir eğri oluşturacak biçimde birleştirilmiş kablo.*|| **sonsuz yış,** *Uçları esnek bir eğri oluşturacak biçimde birleştirilmiş kayış.*|| **sonsuz küçük,** *Ne kadar küçük olursa olsun bütün pozitif sayılardan mutlak değerce daha küçük olabilen değişken nicelik; sıfıra eşit olmamak kaydıyla herhangi bir sayıdan daha çok sıfıra yakın olabilen sayı.*|| **sonsuz şerit,** *elkt. Uçları sonsuz bir bant oluşturacak biçimde birleştirilmiş manyetik şerit.*|| **sonsuz zincir,** *Uçları esnek bir eğri oluşturacak biçimde birleştirilmiş zincir.*

sonsuz[2], [soñ-suz / son-suz ?] *{ağız} sf.* Densiz; saygısız. [DS]

sonsuzlaşma, [son-suz-la-ş-ma] *is.* Sonsuzlaşmak eylemi.

sonsuzlaşmak, [son-suz-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sonsuz bir duruma gelmek; sonu olmamak.

sonsuzluk,-ğu [son-suz-luk] *is.* **1.** Sonsuz olma durumu; sonsuz olan bir şeyin niteliği. **2.** Ölçülemeyecek kadar büyük, yoğun ya da çok olan bir şeyin niteliği. **3.** Sonu ve sınırı olmayan şey. **4.** Zaman bakımından sonu olmayan gelecek; ebediyet.

sonta, [? sonta] *{ağız} is.* Tahin. [DS]

sonteşrin, [T. son + Ar. teşrīn] *(sonteşri:n) {OsT} is.* Kasım ayı; teşrinisani.

sontur, [son *(yans.)* > son(u)t-ur] *{ağız} sf.* **1.** Gürültülü patırtılı. **2.** Kaba. [DS]

sonu, [son-u] *{ağız} is.* Boyunduruğun iki yanına konulan çubuklar. [DS]

sonuç, -cu [soñ + uc-u > son+uç *(1935)*] *is.* **1.** Bir olay, olgu ve eylem sona erdiğinde ortaya çıkan kalıcı durum; netice. **2.** Belli bir amaçla hareket edildiğinde elde edilen ya da varılan şey. **3.** Bir şeyden zorunlu olarak ortaya çıkan, onu mantıksal olarak gerektiren şey. **4.** Bir gelişme ile beliren şey. **5.** Bir akıl yürütme, irdeleme, kanıtlama işleminden sonra varılan düşünce veya yargı. **6.** Bir yarışma, karşılaşma sonunda yarışmacı veya ekiplerden her birinin elde ettiği sayı, puan, derece; netice. **7.** Bir etkene bağlı olarak ortaya çıkan olgu. **8.** Özet; öz. **9.** *ed.* Makale, fıkra, deneme, söyleşi gibi bir düşünce yazısında anlatılanların belirli bir karara, yargıya bağlandığı son bölüm; bir anlatının üçüncü ve son bölümü; sonuç bölümü. **10.** *mant.* Başka önermelerden, öncüllerden çıkarılan önerme. **11.** *mat.* Bir matematik işleminin, bir problemin çözümünün rakamla gösterilen verisi. ◘ **sonuç almak,** *1. Bir işi bitirmek; sonuçlandırmak. 2. Amaçlanan, istenen sonuca ulaşmak; verim almak.*|| **sonuç belgesi,** *huk. Bazı uluslar arası kongre veya konferansların sonunda kabul edilen uluslar arası antlaşmaya verilen ad; nihai senet.*|| **sonuç karşılaşması,** *spor. Sonucu almak için yapılan karşılaşma.*|| **sonuç olarak,** *Kısaca; özetle.*|| **sonuç oyuncusu,** *spor. Maçın sonucunda etkili olan sporcu.*|| **sonuç paragrafı,** *Bir yazıda sonuç bölümünün yer aldığı paragraf.*|| **sonuçta,** *1. Son değerlendirmede. 2. İşin sonuna gelindiğinde.*|| **sonuç takımı, sonuç vermek,** *(Bir girişim ve uygulama için) belli bir sonucu ortaya koymak; olumlu bir sonuca ulaşmak.*|| **sonuç yarışması,** *spor. Sonucu almak için yapılan yarış.*

sonuçlama, [sonuç-la-ma] *is.* Sonuçlamak eylemi.

sonuçlamak, [sonuç-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Bir sonuca ulaştırmak; bitirmek; sonuçlandırmak. **2.** *gçsz. f.* Sonuç vermek; yol açmak.

sonuçlandırılma, [sonuç-la-n-dır-ıl-ma] *is.* Sonuçlandırılmak eylemi.

sonuçlandırılmak, [sonuç-la-n-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Sonuçlandırmak eylemi yapılmak; sonuçlandırmak eylemine konu olmak.

sonuçlandırma, [sonuç-la-n-dır-ma] *is.* Sonuçlandırmak eylemi; intaç etme.

sonuçlandırmak, [sonuç-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir sonuca ulaştırmak; sona erdirmek; bitirmek; intaç etmek. **2.** Bir şeyin genellikle olumlu ve belli bir biçimde sona ermesini sağlamak; neticelendirmek.

sonuçlanış, [sonuç-la-n-ış] *is.* Sonuçlanmak eylemi ve biçimi.

sonuçlanma, [sonuç-la-n-ma] *is.* Sonuçlanmak eylemi.

sonuçlanmak, [sonuç-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Sonuç sahibi olmak. **2.** Sona ermek; bitmek; sonuca ulaşmak; neticelenmek. **3.** Belli bir biçimde sona ermek; şu veya bu biçimde bitmek.

sonuçlar, [son+uç-lar] *is.* **1.** Bir sınavda ya da yarışmada başarılı ve başarısız olanların ilan edildiği liste. **2.** Bir yarışma, sınav, anket veya seçimde alınan puan, oy ve cevapların hesabı.

sonuçsal, [son+uç-sal] *sf.* (Fiil ve sözlüksel birimler için) Geçmiş bir eylemden kaynaklanan şimdiki durumu içeren. *"doymak, yemek eylemine göre sonuçsal anlam taşır."*

sonuçsuz, [son+uç-suz] *sf.* Herhangi bir sonuç vermeyen; bir sonuca ulaşmayan; sonu alınamamış olan.

sonulamak, [son *(yans.)* > son-u-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Kusur aramak; beğenmemek. [DS]

sonunda, [son-un-da] *zf.* (Gerçekleşme, olma, yapılma için) bir takım engelleme, olumsuzluk vb.ne rağmen gerçekleştiğini bildirir; en nihayet; nihayetinde.

sonur, [son-ur ?] *{ağız} is.* Uğur; şans. [DS]

sonurgu, [son-ur-gu] *is. fel.* **1.** Bir başlangıcın, bir ilginin, olgunun gerekli ve zorunlu görünen vargısı. **2.** *mant.* Bir yargının doğruluğu veya yanlışlığı verilmiş olunca buna bağlı başka bir yargının kendini bize kabul ettirişinin salt mantıksal zorunluluğu; mantıksal sonuç. **3.** Bir tasarının vargısı.

sonurtu, [son-ur-tu] *is. mant.* İki önermeden kurulu bir akıl yürütmede birincinin sonucu olan ikinci önerme; art bileşen.

sonuşmaz, [son-uş-maz] *sf. mat.* Sonsuza giden bir eğrinin çeşitli noktalarının gittikçe yaklaştığı başka bir eğri veya doğru; asimptot.

sonutmak, [soñ-ut-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Çalımlı oturmak; kurulmak. [DS]

sop[1], [sop] *is.* Ongunları aynı, birbirleri ile evlenmeleri yasak, fakat aralarında mal ortaklığı bulunan kişi ve ailelerden meydana gelmiş topluluk; klan.

sop[2], [sop] *{ağız} is.* Yüksek olmayan kayalık. [DS]

sop[3], [sop صوب] *{eAT} sf.* Şaşkın. ◘ **sop sop,** *{eAT} Şaşkın şaşkın; sersem sersem.* [Süheyl ü Nevbahar]

sopa[1], [? sopa] *(so'pa) is.* **1.** Kalın değnek. **2.** Bu tür değnekle vurma. **3.** *mecaz.* Dayak; dövme; kötek. **4.** Kumaş vb. şey üzerindeki yol. ◘ **sopa atmak,** *Sopa ile dövmek.*|| **sopa çekmek,** *Sopa ile dövmek.*|| **sopa düşkünü,** *Sık sık kendisine dayak atılacak kabahatleri işleyen; dayak yemeyi hak eden.*|| **sopa yemek,** *Sopa ile dövülmek; dayak yemek.*

sopa[2], [sıpa > sopa] *{ağız} is.* Sıpa. [DS]

sopalaç, -cı [sopa-laç] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

sopalama, [sopa-la-ma] *is.* Sopalamak eylemi.

sopalamak, [sopa-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sopa ile dövmek; dayak atmak.

sopalanma, [sopa-la-n-ma / sopa-lan-ma] *is.* Sopalanmak eylemi.

sopalanmak, [sopa-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Sopa ile dövülmek; sopa vurulmak. **2.** *dönşl. f.* Sopa sahibi olmak; sopa edinmek.

sopalatma, [sopa-la-t-ma] *is.* Sopalatmak eylemi.

sopalatmak, [sopa-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Sopa ile dövdürmek; dayak attırmak; dövdürmek.

sopalı, [sopa-lı] *sf.* **1.** Sopası olan; sopası bulunan. **2.** Elinde sopa bulunan. **3.** (Kumaş için) üzerinde uzun ve kalın çizgileri bulunan.

soplak, [sop-la-k / sup-la-k ? صوپلاق / صوپلق] *{OsT} sf.* Uzun ve güzel boyunlu (?). [TS]

soplu, [sop-lu] *sf.* Bilinen bir sopu bulunan; hangi klandan olduğu belli olan.

soprano, [İt. sopra *(üst)* > soprano] *(sopra'no) is. müz.* **1.** Kadın ve erkek çocuklarda en ince ses. **2.** Sesi böyle olan ses sanatçısı. **3.** En ince sesleri veren müzik aleti.

sopsoğuk,-ğu [so(p)+ so/ğuk] *pekşt. sf.* Aşırı ölçüde soğuk; çok soğuk.

sor[1], [sör *(yans.)*] *(so:r) {eT} is.* Emme ve içme sırasında çıkan sesi bildiren yansımalı kök. 🗗 **sor sor,** *{eT} Şapır şupur.*

sor[2], [sor] *{ağız} is.* Ağacın odun tabakası.

sor[3], [sor] *{ağız} is.* Çayır biçilirken sırayla toplanan ot bağlamları.

sor[4], [Far. sorḫ] *{ağız} sf.* Kırmızı.

soradüşmek, [sor-a+düş-mek] *{OsT} gçl. f. [-er]* **1.** Sormağa kalkışmak. **2.** Soruvermek.

soragelmek, [sor-a+gel-mek] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Sormağa gelmek.

soraġ[1], [sor-mak > sor-aġ صوراغ] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Bilgi; haber; malumat. **2.** İz; belirti; eser; nişane. [Kamus-i Osmânî] **3.** *{ağız}* Araştırma; soruşturma, izleme. [DS]

soraġ[2], [sor-mak *(emmek)* > sor-ak] *{ağız} is.* Tuzlu su sızıntısı. [DS]

sorağaç, -cı [sor-mak *(emmek)* > sor-ağaç] *{ağız} is.* Bebeklere, tülbent içine tatlı konularak yapılan emzik; sormuk.

sorağan, [sor-mak > sor-ağan صورغن] *{OsT} sf.* Çok soran; sorucu.

sorak[1], **-ğı** [sor-mak > sor-ak صوراق] *{OsT} is.* Eser; iz; nişane; belirti.

sorak[2], **-ğı** [sor-mak *(emmek)* > sor-ak] *{ağız} is.* Sormuk.

sorak[3], **-ğı** [sorak] *{ağız} is.* Hortum. [DS]

sorak[4], **-ğı** [sorak] *{ağız} is.* Göçük; kayşa. [DS]

soramak, [sor-a-mak] *{ağız} is.* Emziğe sürülmüş lokum. [DS]

soranı, [? soranı] *{ağız} is.* Büyük hançer. [DS]

soravarmak, [sor-a+var-mak سرورمق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ur]* (Hasat için) halini, hatırını sormaya gitmek.

sorboz, [Far. sorḫ + T. boz] *{ağız} sf.* Rengi kırmızı ile beyaz arası olan.

sordurma, [sor-dur-ma] *is.* Sordurmak eylemi.

sordurmak[1], [sor-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* Sormak eylemini yaptırmak.

sordurmak[2], [sor-dur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Emdirmek. [DS]

soreks, [Lat. sorex] *(so'reks) is. zool.* Avustralya ve kutup bölgeleri dışında bütün dünyaya yayılmış bulunan böcekçil, ilkel memeli hayvan; sivri fare, *(Sorex araneus).*

sorgaç[1], **-cı** [soğan+aş > soharıç > sorgaç] *{ağız} is.* Soğan kavurması. [DS]

sorgaç[2], **-cı** [sor-mak > sor-gaç] *{ağız} is.* Sormak. [DS]

sorgan[1], [sor-mak > sor-gan] *{ağız} sf.* Öğrenmek isteyen; araştırıcı; ilgilenen. [DS]

sorgan[2], [solu-gan / sor-gan] *{ağız} is.* **1.** Gelgit. **2.** Sulak yerlerde suyun akıtıldığı yan ark denilen kanal. [DS]

sorgu[1], [sor-gu] *is.* **1.** Sormak eyleminin ve işlemi. **2.** *huk.* Suç işlediği sanılan kişiye, yetkili makam tarafından, atılan suç ve kimliği ile ilgili olarak soru sorma işlemi *(1935)*; istintak. 🗗 **sorgu hâkimi,** *Eskiden ceza yargılamasına göre ilk sorgulamayı yapmakla görevli yargıca verilen ad; müstantik.*‖ **sorgu sual,** *Sorma; soruşturma; sorarak ayrıntıları öğrenmeye çalışma.*‖ **sorguya çekmek,** *Birine sorular yönelterek üzerine atılmışolan suçu işleyip işlemediğini öğrenmeye çalışmak; sorgulamak.*‖ **sorgu yargıcı,** *huk. Eskiden ceza yargılamasına göre ilk soruşturmayı yapan yargıca verilen ad; sorgu hakimi; müstantik.*

sorgu[2], [sör-mak > sor-ġü] *(sorgu:) {eT} is.* **1.** Kan veya benzeri şeyi emmeye yarayan aygıt. **2.** Hacamat aygıtı; kendisiyle kan alınacak ve emilecek şişe. [DLT]

sorgucu, [sor-mak > sor-gu-cu] *{ağız} is.* Soru sormaya yetkili kişi. [DS]

sorguç[1], **-cu** [Far. ser *(baş)* + ḳūç *(koç başı)* سرقوج / سرغوج / *eT* saraġuç *(kadın yaşmağı)* > sorguç / sarmak > sar-guç / * saruġaç [Clauson]] *is.* **1.** Bazı kuşların başlarında bulunan uzun tüylere verilen ad; tepelik. **2.** Başlıkların ön tarafına takılan tüy veya püskülden yapılma süs. **3.** Sorguç biçiminde dizilmiş cam veya kıymetli taş dizisi. **4.** *{eAT} {OsT}* Tuğ.

sorguç[2], **-cu** [sor-mak > sor-guç / sor-kuç] *{ağız} is.* Çam, köknar vb. ağaçların sakızı; reçine.

sorguç[3], **-cu** [sor-mak > sor-guç] *{ağız} is.* Sormuk. [DS]

sorguçlanma, [sorguç-la-n-ma] *is.* Sorguçlanmak eylemi.

sorguçlanmak, [sorguç-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Sorguç edinmek; sorguç sahibi olmak. **2.** Sorguç biçiminde şekillenmek.

sorguçlu, [sorguç-lu] *sf.* **1.** Sorgucu bulunan. **2.** Sorguç takmış olan. 🗗 **sorguçlu dardağan,** *Dördüncü Murat zamanında yapılan renkli bir kavuk.*|| **sorguçlu destar,** *Sorguç takılmış kavuk.*

sorguçluk, -ğu [sorguç-luk] *is.* Başlığın sorguç takılan yeri.

sorguçsuz, [sorguç-suz] *sf.* Sorgucu olmayan; sorguç takılmamış olan.

sorgulama, [sor-gu-la-ma] *is.* Sorgulamak eylemi.

sorgulamak, [sor-gu-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** (Kişi için) sorular yönelterek, işlediği iddia edilen ve kimliği ile ilgili sorular sormak; sorguya çekmek. **2.** (Konu için) sorular sorarak düşünmek.

sorgulanış, [sorgu-la-n-ış] *is.* Sorgulanmak eylemi ve biçimi.

sorgulanma, [sor-gu-la-n-ma] *is.* Sorgulanmak eylemi.

sorgulanmak, [sor-gu-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Sorguya çekilmek; sorgulamak eylemine konu olmak; hakkında sorgulamak işlemi uygulanmak.

sorgun[1], [soğur-mak > sor-mak *(emmek)* > sor-gun صورغون] *sf.* **1.** Çok emen; soğuran. **2.** *is. bot.* Dallarından sepet yapılan, esnek yapılı bir tür söğüt ağacı; sultani söğüt; *(Salix viminalis). {OsT} (aynı)*

sorgun[2], [sor-gun] *{ağız} is.* Çok uzun ve güzel saç.

sorgusuz, [sor-gu-suz] *sf.* **1.** Sorgusu yapılmamış olan. **2.** *zf.* Sorgu yapılmaksızın; sorgulanmadan. 🗗 **sorgusuz sualsiz,** *Soruşturma yapılmadan; anlayıp dinlemeden.*

sorğun, [sor-gun / sor-ğun] *{ağız} is.* → sorgun[1]. [DS] 🗗 **sorğun söğüt,** → sorgun[1]. [DS]

sorhun[1], [sor-gun / sorḫun] *{OsT}{ağız} is.* → sorgun[1]. [DS]

sorhun[2], [sor-gun / sorḫun] *{ağız} is.* → sorgun[2]. [DS]

sorık, -ğı [Far. sorḫ + ık > sorık] *{ağız} is. tıp.* Kızamık.

sorışmak, [sör-mak > sor-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* **1.** Birlikte emmek. **2.** *dönşl. f.* Yüzü ekşitmek. [DLT]

sorıtmak, [sör-mak > sor-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Emdirmek. **2.** (Yüz için) buruşturmak; sorutmak. [DLT]

sorit, [Yun. soreites *(küme; yığın)* > Fr. sorite] *is. mant.* Öncül sayısı ikiden çok olan tasım; zincirleme tasım.

sorkanmak, [sor-ka-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Homurdanmak; kendi kendine söylenmek. [DS]

sorkaşmak, [sor-ka-ş-mak] *{ağız} işteş f. [-ır]* İki yanından tutarak götürmek. [DS]

sorkıç, [surkaç *(DLT'te böyle yazılı)* / sorkıç *(Clauson, böyle okumuş)*] *{eT} is.* Kılıç vb. araçların saplarını berkitmekte kullanılan lök ağacının zamkı. [DLT]

sorkuç[1], [Far. ser *(baş)* + ḳūç *(koç başı)* / *eT* sarağuç صورقوج] *{eAT} is.* Tuğ.

sorkuç[2]**, -cu** [sorkıç / sorkuç] *{ağız} is.* Reçine. [DS]

sorkuçlamak, [sorkuç-lā-mak / surkuç-lā-mak] *(sorkuçla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* (Bıçak vb. için) sapa giren ucunu lök macunu ile pekiştirmek. [DLT]

sorkuçlanmak, [sorkuç-lā-mak > sorkuç-la-n-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** (Bıçak vb. için) lök macunu ile yapıştırılmak. **2.** *dönşl. f.* (Kişi için) lök ağacı macunu sahibi olmak.

sorkun[1], [sor-mak *(emmek)* > sor-gun صورقون] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Dallarından sele, sepet örülen bir tür söğüt; sultani söğüt; sorgun. [DS]

sorkun[2], [sor-kun] *{ağız} is.* Yüksek dağ sırtı. [DS]

sorma[1], [sor-ma] *is.* Sormak eylemi.

sorma[2], [sor-ma] *{ağız} is.* Emme. [DS] 🗗 **sorma şeker,** *{ağız} Akide şekeri.* [DS]

sorma[3], [sör-mak[2] > sor-mā] *(sorma:) {eT} is.* Şarap; bira. [Nevâyî]

sormaca, [sor-maca] *is.* Anket; soruşturma.

sormaç, -cı [sor-maç] *{ağız} is.* Sormuk. [DS]

sormah[1], [sor-mak *(emmek)* > sorma()] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Emmek. [DS]

sormah[2], [sor-mak / sor-ma()] *{ağız} is.* Bir tür aşık oyunu. [DS]

sormak[1], [*eT.* sör-mak > sor-mak] *gçl. f. [-ar]* **1.** Bir kimseye soru yönelterek ondan gerekli bilgiyi almak; sual etmek; cevap istemek. *{eT} (aynı)* [DLT] [KB] **2.** Birinin bir konudaki bilgisini ölçmek amacıyla sorular yöneltmek. **3.** Bir kimsenin bir yerde bulunup bulunmadığını öğrenmek istemek; aramak. *{eT} (aynı)* [DLT] [KB] **4.** Bir işten sorumlu olmak; sorumluluğu üzerinde olmak. 🗗 **sorarsan,** *(Bir kimse veya bir şey için) nasıl olduğunu öğrenmek istersen.*‖ **Sorma!** *Anlatılması çok güç; sanılandan daha çok; çok kötü.*|| **Sorma gitsin!** *Anlatılması çok güç; sanılandan daha çok; çok kötü.*‖ **sormak ayıp olmasın,** *Hoş karşılanmayacak bir şey sorulacağı zaman söze giriş yapmak için söylenir.*|| **sorması ayıp olmasın,** *Hoş karşılanmayacak bir şey sorulacağı zaman söze giriş yapmak için söylenir.*|| **Sormayın!** *Anlatılması çok güç; sanılandan daha çok; çok kötü.*|| (ne sen) **sor** (ne ben) **söyleyeyim,** *1. Beni bu konuda konuşmaya zorlama; söylemek istemiyorum. 2. Anlatması çok güç.*

sormak[2], [sör-mak صورمق] *(so:rmak) {eT} {eAT} {OsT} {ağız} gçl. f. [-ar]* **1.** Emmek; içine çekmek; suyunu vb. içmek. [EUTS] [DLT] [KB] [DS] **2.** *{eAT} {OsT}* Emer gibi çekmek.

sormalık, -ğı [sor-mak > sor-ma-lık] *{ağız} is.* Sorun; problem; mesele. [DS]

sormuk[1]**, -ğu** [sor-mak > sor-muk / som-ur-mak > som-(u)r-uk] *{ağız} is.* **1.** Bebek emziği; emzik; somruk. **2.** Bebeklere tülbent içinde lokum, şeker vb. tatlı şeyler konularak verilen bir tür emzik; somruk. **3.** Aldatma; avutma. [DS]

sormuk[2]**, -ğu** [sor-muk] *{ağız} sf.* Solunum güçlüğü çeken; tıknefes. [DS]

sornaşmak, [sor-mak *(emmek)* > sor-un-mak > sor(u)n-aş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Biraz kurumak. [DS]

soro, [? soro] *{ağız} is.* Mağara; in. [DS]

soroğ, [? soroğ] *{ağız} is.* Kurnaz. [DS]

sororluk, [Lat. soror *(kız kardeş)* > soror-luk] *is.* Bazı toplumlarda görülen, karısı ölen bir erkeğin baldızı ile evlenmek zorunda olduğu toplumsal yaptırım.

sorpa, [? sorpa] *{ağız} is.* Et suyu. [DS]

sorsat, [? sorsat] *{ağız} is.* Kötü. [DS]

sorsum, [sorsum] *{ağız} is.* Yayık. [DS]

sortcu, [sort-cu] *{ağız} is.* Hevenkten tütünleri seçen. [DS]

sorti, [Fr. sortie *(çıkış)*] *is.* **1.** Binalarda lamba ve fiş konulacak uçlardan her biri; uç; çıkış. **2.** Bir savaş uçağının gerçekleştirdiği savaş uçuşu görevi; çıkış. 🗗 **sorti yapmak,** *(Savaş uçakları için) savaş uçuşuna çıkmak; çıkış yapmak.*

sortmak, [sor *(yans.)* > sor-(u)t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Somurtmak. [DS]

sorturmak[1]**,** [sör-mak[1] > sor-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Soru sordurmak; sordurmak. [DLT]

sorturmak[2]**,** [sör-mak[2] > sor-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Emdirmek. [DLT]

soru, [*eT.* sor-ug > sor-u صورو] *is.* **1.** Bir şey hakkında bilgi edinmek amacıyla yöneltilen karşılık gerektiren söz ya da yazı; sual. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** Birinin bilgisini denetlemek amacıyla sınavda yöneltilen ve cevaplanması gereken söz ya da yazı; sual. **3.** *huk.* Sözlü ya da yazılı olarak cevaplandırılmak üzere, bakanlar kurulu adına başbakan ya da bakanlardan birinden bilgi isteme şeklinde uygulanan TBMM'nin bilgi edinme ve denetim yolu. **4.** *{eAT}* Hesap. 🗗 **soru adılı,** *dbl. Soru kavramı taşıyan zamir.*| **soru belirteci,** *dbl. Eylemleri soru yoluyla belirleyen belirteç; soru zarfı.*|| **soru cetveli,** *Sondaj yoluyla yapılan araştırmada bireylere sorulacak olan ve önceden belirlenmiş soruların listesi.*| **soru cümlesi,** *dbl. 1. Bir soru sormayı amaçlayan cümle. 2. Bir kuşkuyu dile getiren cümle.*| **soru eki,** *dbl. Soru kavramı içeren ek; mı, mi, mu, mü.*| **soru ezgisi,** *dbl. Soru cümlelerinde bulunan ezgi.*|| **soru günü,** *{eAT} isl. Ahrette insanların Allah'ın karşısında sorguya çekilecekleri gün; mahşer.*|| **soru işareti,** *dbl. Soru cümlelerinin sonuna konulan özel noktalama işaret; (?).*|| **soru sıfatı,** *dbl. İsmi soru yoluyla belirten sıfat.*| **soru sival** (sual), *{ağız} Sorgu.* [DS]|| **soru tümcesi,** *dbl.* → soru cümlesi.|| **soru vermek,** *{eAT} Hesap vermek.*|| **soru zamiri,** *dbl. İsmin yerini soru yoluyla tutan zamir; soru adılı.*|| **soru zarfı,** *dbl. Fiilin anlamını soru yoluyla açıklayan zarf; soru belirteci.*

soruan, [solu-gan / soluğan] *{ağız} is.* Gelgit. [DS]

sorucu, [sor-mak > sor-ucu صورجى / صورىجى] *sf.* **1.** Soru soran; soru hazırlayan; sormak işini yapan. **2.** *{eAT}* Sorgu meleği. **3.** *{eAT}* Hastanın hatırını sormak isteyen. 🗗 **sorucu yanıtlayıcı,** *Bir gözetleme radarının ekranı üzerinde görülen uçak veya gemiyi önceden belirlenmiş bir koda göre belirlemeye yarayan radar düzeneği.*

sorudak, -ğı [sor-ıt-mak > sor-ut-mak > sor-u(t)-ak صورودىاق] *sf.* **1.** Ayakta bir iş yapmadan, konuşmadan dikilen. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Hiçbir şeyden hoşnut olmayan; somurtkan; surat asan. *{OsT} (aynı)* **3.** *{OsT} {ağız}* Kibirli; kendini beğenmiş. **4.** *{ağız}* Az konuşan. [DS] **5.** *{ağız}* (Kişi için) düşkün. [DS] **6.** *{ağız}* Asık suratlı. **7.** *{ağız}* Davet edilmeden gelen; çağrısız gelen. [DS]

sorug, [sör-mak > sor-ug] *{eT} is.* **1.** Soru; sorma. [DLT] **2.** Arama. [DLT] **3.** Kaybolan şey; kayıp; aranan şey. [DLT] 🗗 **soruğ küni,** *Kıyamet günü.*

sorugçı, [sor-ug > sor-ug-ç(] *(soruğçı:) {eT} is.* **1.** Sorucu. [DLT] **2.** Kaybolan şeyi arayıcı. [DLT]

soruk[1]**, -ğu** [sor-mak *(emmek)* > sor-uk] *{ağız} is.* Oyalı mendil. [DS]

soruk[2]**, -ğu** [sor-mak > sor-uk] *{ağız} is.* Soru. [DS]

sorukmak, [sör-mak[1] > sor-uk-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** (Aranan kayıp için) haberi alınmak. **2.** Aranıp sorularak salık almak. [DLT]

sorulma, [sor-ul-ma] *is.* Sorulmak eylemi.

sorulmak[1]**,** [sor-ul-mak] *edil. f. [-ur]* Sormak eylemi yapılmak; sormak eylemine konu olmak.

sorulmak[2]**,** [sör-mak[2] > sor-ul-mak صورلاق] *{eT} {eAT} edil. f. [-ur]* Emilmek; emilerek içilmek. [EUTS] [Gabain]

sorulu, [sor-u-lu] *sf.* Sorusu olan; içinde soru bulunan. 🗗 **sorulu görünüm,** *dbl. Soru biçiminde bir fiilin başka bir fiilden önce gelerek zaman zarfı görevinde bulunması durumu. "Sofraya oturduk mu kalkmak bilmiyoruz."*|| **sorulu ikileme,** *dbl. İkilenen sözler arasına soru edatı alan ikileme: güzel mi güzel (çok güzel).*|| **sorulu yan cümle,** *dbl. Soru edatı ile kurulmasına rağmen zaman anlamı veren yan cümle: ekinler sarardı mı iş çoğalır (ekinler sarardığı zaman iş çoğalır).*

sorum, [sor-mak > sor-um] *is.* Sorumluluk; mesuliyet *(1935).*

soruma, [soğ-ur-mak *(elde etmek, edinmek)* > soğur-

mak > sor-mak > sor-u-ma] *is.* Sorumak eylemi; sorma; emme.

sorumak, [soğ-ur-mak *(elde etmek, edinmek)* > soğur-mak > sor-mak > sor-u-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Emmek; sormak; soğurmak.

sorumlu, [sor-mak > sor-um-lu] *sf.* **1.** Kendinin veya kendine bağlı olanların davranışlarından dolayı bir erke karşı hesap vermek durumunda olan; mesul *(1944).* **2.** Yaptığı iş ve davranışlardan doğacak olan maddî ve manevi sonuçlara katlanmak zorunda olan; mesul. **3.** Bir görevi yapmak, yerine getirmekle yükümlü olan; mesul. **4.** Davranış ve sözlerinin sonuçlarını göz önünde bulundurarak hareket eden; düşünceli. **5.** *is.* Bir kurum veya kuruluşta, örgütte belli bir görevi yerine getirmekle yükümlü kimse; görevli. **6.** Bir şeye neden olan kimse. ◻ **sorumlu tutmak,** *Neden olduğu olumsuz sonucu yüklemek; mesul tutmak.*

sorumluk, -ğu [sor-um-luk] *{ağız} is.* Hediye. [DS]

sorumluluk, -ğu [sor-um-lu-luk] *is.* **1.** Sorumlu olma durumu; mesuliyet. **2.** Kişinin kendi davranışlarını ve yetki alanına giren olumsuz herhangi bir olayın sonucuna katlanması; mesuliyet. **3.** Bir iş ve görevden sorumlu olma durumu; mesuliyet. **4.** Sorumlu olmayı gerektiren bir yükümlülüğün kendisi; mesuliyet. **5.** Karar alma yetkisinin yanında hesap verme zorunluluğunu da gerektiren görev, meslek ya da sosyal konum; mesuliyet. **6.** *huk.* Hukuka aykırı eylemlerden doğan zararları giderme yükümlülüğü; mesuliyet. ◻ **sorumluluk düşmek,** *Sorumlu olarak görülmek; sorumlu sayılmak.*

sorumsuz, [sor-um-suz] *sf.* **1.** Herhangi bir sorumluluğu olmayan; sorumlu olmayan; sorun taşımayan; mesuliyetsiz; gayri mesul. **2.** Davranışlarının, sözlerinin, eylemlerinin doğuracağı sonuçların bilincinde olmayan. **3.** Düşüncesizce davranan; bilinçsizce davranan.

sorumsuzca, [sor-um-suz-ca] *(sorums'uzca) zf.* **1.** Herhangi bir sorumluluğu olmaksızın; sorumsuz biçimde; sorumlu olmadan; mesuliyetsizce; gayri mesul olarak. **2.** Davranışlarının, sözlerinin, eylemlerinin doğuracağı sonuçların bilincinde olmaksızın. **3.** Düşüncesizce; bilinçsizce.

sorumsuzlaşma, [sor-um-suz-la-ş-ma] *is.* Sorumsuzlaşmak eylemi.

sorumsuzlaşmak, [sor-um-suz-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Sorumsuz duruma gelmek. **2.** Sorumsuzca davranmak. **3.** Kendini sorumsuz hissetmek.

sorumsuzlaştırma, [sor-um-suz-la-ş-tır-ma] *is.* Sorumsuzlaştırmak eylemi.

sorumsuzlaştırmak, [sor-um-suz-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Sorumsuz duruma getirmek. **2.** Sorumsuz davranmasını sağlamak; bir kimsenin sorumsuzlaşmasına neden olmak.

sorumsuzluk, -ğu [sor-um-suz-luk] *is.* **1.** Sorumsuz olma durumu; mesuliyetsizlik. **2.** Sorumluluk duygusundan tümüyle yoksun olan kişinin niteliği; düşüncesizce davranan kimsenin ayırıcı özelliği. **3.** Sorumsuzca davranış.

sorun, [sor-mak > sor-un] *is.* **1.** Üzerinde düşünerek bir çözüme kavuşturulması gereken durum, *(1959).* **2.** Konuşularak bir sonuca bağlanması gereken durum. **3.** Herhangi bir bilgi alanında soruların üzerinde toplandığı, tartışmaya açık, kanıtlamalara ve kuramlara konu olabilen soru. **4.** Belli bir alanda bir takım güçlükler, engeller ortaya koyan ve bir çözüm gerektiren şey; mesele; problem. **5.** *psikol.* Kişinin yenmek, içinden çıkmak zorunda olduğu bir yenilik niteliği taşıyan davranışta ya da sözlü etkinlikte bulunması gereken her durum. **6.** *fel.* Bilimsel yöntemlerle çözülmek üzere ortaya atılan soru. **7.** *mecaz.* Kişiyi zor durumda bırakan sıkıcı ve olumsuz her türlü güçlük; dert. **8.** *mecaz.* Ruhsal dengeyi bozan duygusal karmaşa; iç çatışması; ruhsal bozukluk. **9.** Mesul *(1935).* ◻ **sorun çıkarmak,** *İşler yolunda giderken hoş olmayan ve içinden çıkılması güç bir durum yaratmak.*

sorunca, [sor-mak > sor-unca صورنجا] *{eAT} {ağız} is.* Sorgu; sual. [DS]

sorunlu, [sor-un-lu] *sf.* **1.** Bir sorunu olan; problemli; dertli. **2.** Çeşitli sorunlar içeren. **3.** (Topluluk, kuruluş vb. için) bir takım sorunlar, güçlükler içinde bulunan. **4.** (Kişi için) duygusal ve ruhsal sorunları nedeniyle kendisiyle kolay iletişim kurulamayan. **5.** İlişkilerinde sorun çıkartan.

sorunsal, [sor-un-sal] *sf.* **1.** Sorunla ilgili; problematik *(1976).* **2.** Çözümü belli olmayan; ihtimalî. **3.** *fel.* Doğruluğu kuvvetle muhtemel olmakla birlikte şüphe uyandıran; kesin olmayan. **4.** *is.* Belli bir bilgi alanıyla ilgili olan sorunların tümü; belli bir durumdan kaynaklanan sorunlar öbeği. ◻ **sorunsal yargı,** *fel. Bir yargının, yargıyı ileri süren için kesin olmayan doğruluğuna ya da yanlışlığına Kant'ın verdiği ad; belkili yargı; ihtimalî hüküm.*

sorunsuz, [sor-un-suz] *sf.* **1.** Herhangi bir sorunu olmayan; problemsiz; dertsiz; rahat. **2.** Sorun içermeyen.

sorunulmak, [sor-un-ul-mak صورنلمق] *{eAT} edil. f. [-ur]* Sorulmak.

sorusuz, [soru-suz] *sf.* Sorusu olmayan; içinde soru bulunmayan.

soruş, [sōr-mak[2] > sor-uş / suruş] *{eT} is.* Ütülmüş buğday başağı tanesi; ütme. [DLT]

soruşma[1], [sor-uş-ma] *is.* Soruşmak eylemi.

soruşma[2], [sor-mak > sor-uş-ma] *{ağız} is.* Sorarak konuşma; duruşına. [DS]

soruşmah[1], [sor-uş-mak / sor-uş-ma] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* → soruşmak[1]. [DS]

soruşmah[2], [sor-uş-mak / sor-uş-ma()] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* → soruşmak[2]. [DS]

soruşmah[3], [sol-uş-mak > soruşma() *{ağız} dönşl. f. [-ur]* → soruşmak[3]. [DS]

soruşmak[1], [sör-mak[2] > sor-uş-mak صوروشمق] *{eT} işteş. f. [-ur]* **1.** Birbirini emerek öpüşmek; emişmek. *{eAT} (aynı).* **2.** *dönşl. f.* (Su, ter vb. için) emilerek yok olmak; emilmek; somurulmak. *{eT} {eAT} {ağız}* [DS] *(aynı)* [DLT] **3.** *{eAT} {ağız}* (Islak şey için) kurumaya başlamak; suyu çekilmek. [DS]

soruşmak[2], [sor-uş-mak صورشمق] *gçl. f. [-ur]* Birine sormak. *{eAT} (aynı)*

soruşmak[3], [sol-mak > soluş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Yüzü üzüntüden solmak. [DS]

soruşturma, [sor-uş-tur-ma] *is.* **1.** Soruşturmak eylemi ve işlemi. **2.** Bir konu ile ilgili olarak bilgi ve veri toplamak amacıyla yetkili ve o konuda bilgisi olan kişilere soru yöneltme; sormaca; tetkik; tahkik; anket. **3.** Herhangi bir konuda adlî ve idarî makamın yürüttüğü inceleme; tahkikat. **4.** *huk.* Bir suç söz konusu olduğunda suçlunun ortaya çıkarılması amacıyla yapılan ve kararın kesinleşmesine kadar süren araştırma çalışması. **5.** *huk.* Bir davada davacının ileri sürdükleri ile davalının savunmalarının gerçekliğini belirlemek amacıyla yapılan araştırma. **6.** Bir alanda herhangi bir durumu veya tutumu belirlemek amacıyla yöneltilen kapsamlı ve ayrıntılı soru dizisi. 🗗 **soruşturma kurulu,** *Herhangi bir konuda soruşturma yapmak üzere görevlendirilmiş kurul; tahkikat komisyonu.*‖ **soruşturma raporu,** *Soruşturma kurulu ya da soruşturmacı tarafından düzenlenmiş rapor.*‖ **soruşturma yargıcı,** *huk. Birden çok yargıçtan oluşan mahkemelerde, davanın soruşturma aşamasını yürüten yargıç; tahkikat hâkimi.*

soruşturmacı, [sor-uş-tur-ma-cı] *is.* **1.** Soruşturma işini yürüten kimse. **2.** Bir anketi, bir piyasa araştırmasını, bir kamuoyu yoklamasını yapan, yürüten kimse; anketçi.

soruşturmacılık,-ğı [sor-uş-tur-ma-cı-lık] *is.* Soruşturma yapma işi; soruşturmacının işi; anketçilik.

soruşturmak, [sor-uş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* Konu ile ilgisi ve bilgisi olan kişilere gerekli soruları yönelterek yeterli, ayrıntılı ve kapsamlı bilgi toplamak; soruşturma yapmak.

soruşturucu, [sor-uş-tur-ucu] *is.* **1.** Soruşturma yapan kimse; muhakkik. **2.** *sf.* Soruşturma yapan.

sorut, [sor-mak *(emmek)* > sor-ut] *{ağız} is.* Ağız köpüğü. [DS]

sorutkan, [sor-ıt-mak > sor-ut-mak > sor-ut-kan صورتقان] *sf.* Surat asma alışkanlığı olan; sürekli olarak somurtan; somurtkan. *{OsT} (aynı)*

sorutkanlık,-ğı [som-ur-t-kan-lık] *is.* Sorutkan olma durumu; somurtkan bir kimsenin niteliği; asık suratlılık.

sorutma, [sor-ıt-ma > sor-ut-ma] *is.* Sorutmak eylemi.

sorutmak[1], [sör-mak[2] > sor-ut-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Emdirmek. [DLT]

sorutmak[2], [sor-ıt-mak > sor-ut-mak صورتق] *gçsz. f. [-ur]* **1.** *{ağız}* Ayakta durmak; bir iş yapmadan dikilmek. [DS] **2.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Hoşnutsuzluğunu yüz ifadesi ile belli etmek; somurtmak; surat asmak. [DS] **3.** *{OsT} {ağız}* Kurularak başını yukarı kaldırmak; gururlanmak. [DS]

sorutturmak, [sor-ut-tur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Eline tutuşturmak. [DS]

soruтuş, [sor-ut-uş] *is.* Sorutmak eylemi ve biçimi.

SOS [İng. **s**ave **o**ur **s**ouls *(canımızı kurtarın)*] *kısalt. is.* Telsiz telgrafta kullanılan mors alfabesi ile S.O.S. harflerini simgeleyen tehlike anında yardım isteme işareti; imdat sinyali.

sos, [Fr. sauce] *is.* **1.** Renk ve lezzet vermek için yemeklerin üzerine dökülen sıvı kıvamlı malzeme. **2.** Bazı tatlılarla birlikte sunulan şekerli, aromalı sıvı.

sosal, [Bul. sisel] *{ağız} is.* Büyük fare. [DS]

sosik, -ği [? sosik] *{ağız} is.* Pipo. [DS]

sosis, [Lat. salsus / salsicia *(tuzlu)* > Fr. saucisse] *is.* **1.** Baharat katılmış çiğ kıyma ile doldurulmuş bağırsak. **2.** Kalın domuz sucuğu.

sosluk, -ğu [sos-luk] *is.* Sofrada sos sunmakta kullanılan, bir yanda akıtma ağızlığı, diğer yanda kulpu bulunan mutfak aracı; sos kabı.

sosola, [? sosola] *{ağız} sf.* **1.** Yüksek. **2.** Yumru. [DS]

sosrat, [? sosrat] *{ağız} sf.* Ahlaksız.[DS]

sosret, [? sosret] *{ağız} sf.* **1.** Arsız; utanmaz. **2.** Ayrıksı. [DS]

sosur, [sos-ur ?] *{ağız} sf.* **1.** Suratsız; sevimsiz. **2.** Kibirli. [DS]

sosyal, -li [Fr. social] *sf.* **1.** Toplumla ilgili; topluma ait; toplumsal; içtimai. **2.** (Kişi için) toplum içinde yaşayan. **3.** Bir topluma, kendine özgü varlık olarak görülen insan topluluğuna ilişkin. **4.** Topluluğun üyeleri ile bir birey arasındaki ilişkileri ilgilendiren. **5.** Toplum içindeki birey ve grupların örgütlenmesi ile ilgili olan. **6.** (Meslek, örgüt ve etkinlik için) toplum üyelerinin içinde bulundukları ekonomik, psikolojik, sağlık vb. konularla ya da bireyler arası ilişki ve dayanışmalarla ilgili olan. *"sosyal sigortalar".* **7.** Toplumdaki bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlayan ve bu amaçla gerçekleştirilen. **8.** Toplum içindeki sınıflar ve gruplar arasında gelişen ve ortaya çıkan. *"sosyal çatışma."* **9.** Başkaları ile kolay iletişim ve ilişki kurabilen; birlikte yaşaması kolay ve hoş olan. 🗗 **sosyal adalet,** *Toplumun değişik kesimlerindeki bireylerin arasında gelir düzeyi, hayat standardı, fırsat eşitliği gibi alanlarda sağlanan denge durumu.*‖ **sosyal antropoloji,** *Kültürü bir bütün olarak inceleyen, kültür kalıpları arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyan bilim dalı.*‖ **sosyal bilgiler,** *Sosyal konuları içeren bilgiler.*‖ **sosyal bilim,** *İnsanın top-*

lumsal ve kültürel faaliyetlerini, toplumsal olayları inceleyen bilim.|| **sosyal bilimler,** *Sosyal bilimle yakından ilgili olan bilimler ve bilim dalları.*|| **sosyal bünye,** *İçinde toplumsal ilişkilerin ve toplumsal olayların meydana geldiği, toplumsal grup ve kurumların yer aldığı toplumun şekil ve çerçevesi ile biçimlenen sosyal varlık; toplumsal yapı.*|| **sosyal değerler,** *Bir toplum içinde bulunan bireyleri birbirine yaklaştıran, bir arada tutan ve toplumun devamını sağlayan temel yargılar, değerler.*|| **sosyal değişme,** *Toplumsal olarak değişme.*|| **sosyal demokrasi,** *Marksizm'den kaynaklanan, emekçi kesimin çıkarlarını, üretimin artırılması yanında hakça bölüşümü ön planda tutan, sosyal adaleti, sosyal refah devletini savunan parlamenter ve reformist sosyalizmi savunan siyasi akım; ılımlı sosyalizm.*|| **sosyal demokrat,** *1. Sosyal demokrasi yanlısı olan. 2. Marksçılığa bağlı fakat enternasyonale bağlanmayı reddeden ve genellikle sosyalist olduklarını söyleyenleri kötülemek için kullanıldı.*|| **sosyal devlet,** *Toplumsal ve ekonomik alanlarda, bireylere adalet ve sosyal güvenlik sağlayıcı politikalar geliştiren devlet modeli.*|| **sosyal düzen,** *Toplumsal yapının düzenli bir biçimde oluşması durumu.*|| **sosyal emperyalizm,** *Sosyalizm adına uygulanan emperyalist politika.*|| **sosyal faaliyet,** *Toplumsal konulu etkinlik.*|| **sosyal gelişme,** *Toplum bilimi bakımından gözlenen gelişme ve değişme.*|| **sosyal güvenlik,** *huk. Sigorta ve yardım gibi araçlarla toplum bireylerini güvence altına almayı amaçlayan önlemlerin tümü.*|| **sosyal hayat,** *İnsanın toplum içinde yaşam biçimi.*|| **sosyal hukuk,** *huk. İş ve sigorta hukuku ile ilgili kural ve yasaların tümü.*|| **sosyal ilişki,** *Birbirinden haberi olan insanlar arasında bir süre devam eden, anlamlı ve amaçları olan toplumsal bağ.*|| **sosyal konut,** *Dar gelirliler için devlet tarafından yaptırılmış ucuz ve sağlıklı konut.*|| **sosyal olay,** *İnsanlar arasındaki ilişkilerden doğan ve bir defada olup biten oluşum; sosyal hadise.*|| **sosyal olgu,** *Toplumsal nitelikli olgu; sosyal vakıa.*|| **sosyal oluşum,** *Zamanla oluşan toplumsal değişim.*|| **sosyal psikoloji,** *psikol. İnsan davranışlarının, sosyal grupla bağlantıları bakımından incelenmesi.*|| **sosyal sigortalar,** *Toplum ve çalışma hayatı içinde kişisel güvenliği tehdit ve tehlike altında bulunan kişiye sağlanan güvenlik önlemlerinin tümü.*|| **sosyal statü,** *Bir toplumsal durumun, başka bir toplumsal duruma göre işgal ettiği durum.*|| **sosyal tabaka,** *Bir toplum içinde, yaşama biçimi, maddî imkânları, öğrenim durumu vb. bakımdan birbirine benzeyen kişilerin oluşturduğu sınıf.*|| **sosyal ve ekonomik haklar,** *huk. Ailenin korunması, sağlık, eğitim, çalışma ve sözleşme özgürlüğü, dinlenme, konut edinme ve sosyal güvenlikten yararlanmaya ilişkin haklar.*|| **sosyal yapı,** *İçinde toplumsal ilişkilerin ve toplumsal olayların meydana geldiği, toplumsal grup ve kurumların yer aldığı, toplumun şekil ve çerçevesi ile biçimlenen sosyal varlık; toplumsal yapı.*|| **sosyal yardım,** *Yoksul kesim ve kişilere onların yiyecek, giyecek, tedavi, ilaç gibi zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılan yardım.*|| **sosyal yaşam,** *İnsanın toplum içinde yaşam biçimi; sosyal hayat.*

sosyalist, [Fr. socialiste] *sf.* **1.** Sosyalizm yanlısı. **2.** (Kişi, dernek, grup, parti vb. için) sosyalizmi savunan; toplumcu. **3.** Sosyalizme ilişkin; sosyalizme özgü; toplumcu. ⊟ **sosyalist gerçekçilik,** *1932'de SSCB'de ortaya çıkmış estetik öğreti.*

sosyalistik, -ği [Fr. socialistique] *sf.* Sosyalizm yanlısı.

sosyalizasyon, [Fr. socialisation] *is.* Devlet hizmetlerini toplumun daha büyük bir kesimine götürme ve bu amaçla yapılan çalışma; toplumsallaştırma.

sosyalizm, [Fr. socialisme] *is.* **1.** Üretim ve değişim araçlarının kamuya ait olması ve mal varlığının herkesin emeğine göre paylaştırılması amacını güden siyasi, ekonomik ve toplumsal kuram; toplumculuk. **2.** Toplumsal adaletsizliği, özel mülkiyeti kaldırarak gidermek ve böylece yeni bir toplum düzeni yaratmak amacını güden kuram; serbest rekabetin toplumda açtığı dengesizlikleri ortadan kaldırmak amacını güden yeni bir bölüşüm düzeni. **3.** Sosyalist ya da sosyal demokrat akımların tümü.

sosyalleşme, [sosyal-le-ş-me] *is.* **1.** Sosyalleşmek eylemi; toplumsallaşma. **2.** *psikol.* Bireyin, toplum yaşayışına uyumunu ve onunla bütünleşmesini sağlamak ve kolaylaştırmak amacıyla çevredeki kültür ögelerini kişiliğine katarak öğrenmesine yol açan süreçlerin tümü; bireyin toplum yaşayışına alışması. **3.** Bireyin herhangi bir toplumsal gruba uyması.

sosyalleşmek, [sosyal-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Birey için) toplumsal çevreye uymak; toplumun değer yargılarını benimseyerek toplumla bütünleşmek; toplumsallaşmak. **2.** (Mal ve hizmet için) toplumun bütününe dağılmak.

sosyalleştirme, [sosyal-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Sosyalleştirmek eylemi. **2.** Kişiyi topluma uyar hâle getirme, eğitme; bir çocuğu toplu yaşayışa alıştırma. **3.** Devlet hizmetlerini toplumun daha büyük bir kesimine götürme ve bu amaçla yapılan çalışma; toplumsallaştırma. **4.** *ekon.* Her türlü üretim ve değişim araçlarının, enerji ve kredi kaynaklarının vb. toplumu ilgilendiren bütün maddî değerlerin kolektif hale getirilmesi; topluma mal etme; toplumsallaştırma.

sosyalleştirmek, [sosyal-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Toplumsal hâle getirme; toplumsallaştırmak. **2.** Bir kimseyi toplum kurallarına göre davranacak, toplumla bütünleşip toplumun değer yargılarını benimseyecek biçimde eğitmek. **3.** Üretim ve değişim araçlarını, enerji kaynaklarını, hizmetleri toplum yararına kullanmak amacıyla devletleştirmek; toplumun malı kılmak; toplumsallaştırmak.

sosyete, [Lat. sacietas > Fr. société] *is.* **1.** Topluluk; cemiyet. **2.** Toplum içinde kibar, zevkli, zarif olmayı bildikleri kabul edilen insanların oluşturduğu ve kendilerine özgü yaşama biçimleri olan kesim. **3.** Eğlenmek, konuşmak amacıyla bir araya gelmiş zengin kişiler topluluğu. **4.** Böyle bir kesimin yaşama biçimi. ◻ **sosyete alkolizmi,** *Sosyete toplantılarında pahalı ve sert içkilerin aşırı tüketimine bağlı alkol bağımlılığı.*|| **sosyete ressamı,** *Seçkin müşteri kitlesinin beğenisini kazanmış daha çok klişeleşmiş konulara yer veren ressam.*

sosyetik, -ği [Fr. société > *(benzetme yolu ile)* sosyetik] *sf.* **1.** (Küçümseme ve alay için) sosyete düşkünü; sosyetenin yaşama biçimine özenen. **2.** Böyle bir düşkünlüğü gösteren.

sosyo- [Fr. socio- / social / société] *ek.* Latince kelimelere "toplumla ilgili" anlamı katan ön ek.

sosyoanaliz, [Fr. socioanalyse] *is.* Bireyin toplumsallaşma durumunun incelenmesi.

sosyobiyoloji, [Fr. sociobiologie] *is.* İnsanlarda bulunan bir takım davranışların biyolojik incelemesinden bazı toplumsal olguların açıklamasında yararlanılabileceğini savunan, ancak sosyoloji ve antropoloji uzmanlarınca pek yerinde görülmemiş Anglosakson kaynaklı düşünce akımı.

sosyoekonomik,-ği [Fr. socio-économique] *sf.* Hem ekonomik hem de toplumsal boyutu olan.

sosyogenetik, -ği [Fr. sociogénétique] *sf.* **1.** Toplumsal oluşuma ilişkin. **2.** *is.* Küçük toplulukların, bunları kapsayan daha geniş toplulukların içinde kendiliğinden oluşumunun incelenmesine Moreno'nun verdiği ad.

sosyogram, [Fr. sociogramme] *is. psikol.* Bir sosyometri uygulamasından elde edilen sonuçların çizgisel olarak belirtilmesi.

sosyokültürel, [Fr. socioculturel] *sf.* Hem kültürü hem de bu kültürün ait olduğu toplumu veya topluluğu ilgilendiren; toplumsal yapının incelenmesine ilişkin olan kültürle ilgili.

sosyolengüistik, -ği [Fr. sociolinguistique] *is.* Dil, kültür ve toplum arasındaki ilişkileri inceleyen dil bilimi; toplum dilbilimi.

sosyolog,-ğu [Fr. sociologue] *is.* Toplum bilimi uzmanı; toplum bilimci; içtimaiyatçı.

sosyoloji, [Lat. socios *(arkadaş)* > Yun. logos *(bilgi)* > (A. Compte'un türettiği isim) Fr. sociologie] *is.* İnsan toplumlarını ve bu toplumlarda gelişen toplumsal olguları inceleyen insan ilişkileri bilimi; toplum bilimi.

sosyolojik, -ği [Fr. sociologique] *sf.* Toplum bilimi ve toplumsal olayla ilgili olan; sosyolojiye ilişkin.

sosyolojizm, [Fr. sociologisme] *is.* Toplumsal olayların ve toplum biliminin öncelikli incelenmesini savunan toplum bilimcilerin görüşü; toplum bilimini ruh biliminden öncelikli olarak ele alan ve toplumsal gerçekliğin açıklanması için yeterli bulan görüş.

sosyometri, [Fr. sociométrie] *is.* **1.** *psikol.* Grup üyelerinin bireysel ilişkilerini gözlemleme yöntemi. **2.** Toplumsal olguların ölçülmesi. ◻ **sosyometri testi,** *Bir grubun üyeleri arasında uygulanan arkadaşlık, nefret ya da kayıtsızlık gibi psikolojik etkenleri belirlemeye yarayan matematiksel inceleme testi.*

sosyoterapi, [Fr. sociothéraphie] *is. psikol.* Bireyin toplum içindeki davranış bozukluklarını ortadan kaldırmaya ve iyileştirmeye yönelik teknik ve uygulamaların tümü.

sota, [İt. sotto] *(so'ta) sf.* **1.** Aşağı; aşağıya. **2.** *argo.* (Kumarda) kaybeden. **3.** *argo.* (Yer ve zaman için) uygun; elverişli. ◻ (birini, bir şeyi) **sotada bırakmak,** *argo. En uygun biçimde bırakmak.*|| **sotada kalmak,** *argo. Uygun durumda bulunmak.*|| **sotaya düşmek,** *argo. Kandırılmak; açmaza düşürülmek.*|| **sotaya yatmak,** *argo. Elverişli bir yerde durmak; gizlenmek.*

sotalamak, [sota-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor] argo.* Uygun duruma getirmek.

sotalanmak, [sota-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır] argo.* Uygun durumda bulunmak; gizlenmek.

sotalı, [sota-lı] *sf. argo.* Uygun; elverişli durumda.

sote, [Fr. sauter *(sıçramak)* > sauté] *(so'te) is.* Kuşbaşı olarak doğranmış et, ciğer, böbrek vb. yağda kavrulduktan sonra domates, biber, su eklemek suretiyle pişirilen bir yemek türü.

sotturmak, [so(-tur-mak / sot-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Tükürtmek. [DLT]

sotup, [Sansk. stupa *(yığın)*] *{eT} is.* Stupa. [EUTS]

sov[1], [soğ / sov *(yans.)*] *is.* Kofluğu, boş olmayı anlatan kök. [Zülfikar] *sov-ala-k*

sov[2], [so / sov] *{ağız} is.* Üzerindeki çivilere asılarak sucuk kurutulan sopa. [DS]

sov[3], [sov *(yans.)*] *{ağız} is. tıp.* Bulaşıcı hastalık.

sova, [söve / sova] *{ağız} is.* Söve. [DS]

sovaç, -cı [su+ ağaç] *{ağız} is.* Sucuların, iki ucuna kova ya da teneke takarak su taşıdıkları ağaç. [DS]

sovak[1]**, -ğı** [sav-ak] *{ağız} sf.* (Hayvan için) beli sakat. [DS]

sovak[2]**, -ğı** [sav-ak] *{ağız} is.* İki ark arasındaki bağlantı kanalı. [DS]

sovala[1], [sov *(yans.)* > sov-ala-(k)] *{ağız} sf.* **1.** (Tohum, yemiş vb. için) bozulmuş. **2.** *is.* Keçi memesinde görülen bir hastalık. [DS]

sovala[2], [suv > suv-al-a(k)] *{ağız} is.* Küçük taşlı ve kumlu tarla. [DS]

sovalak, -ğı [soğ / sov *(yans.)* > sov-ala-k] *{ağız} sf.* **1.** İçi boşalmış; kof; çürük. **2.** (Toprak için) verimsiz; kır. **3.** Kır; bayır. [DS]

sovan, [soğan] *{ağız} is.* Soğan. [DS]

sovdan, [? sovdan] *{ağız} is.* Büyük, toprak veya çini çorba kabı. [DS]

sovhoz, [Rus. **sov**yetskoye *(birlikte bölüşüm)* + **hoz**-yaytsvo *(tarımsal işletme)*] *kısalt. is.* Rusya'da S.S.C. Birliği dağılmadan önce, üretim araçları üzerinde devlet mülkiyeti esasına dayanan ve toplumcu mülkiyetin en ileri biçimi olan büyük tarım işletmelerine verilen ad.

sovka, [soy-ka / sovka] *{ağız} ünl. "Ölesice!"* anlamında kullanılır; soyka. [DS]

sovtaj, [Fr. sauvetage] *is.* Sigortalanmış bir maldan, hasar sonrası kendisinden ekonomik olarak yararlanılabilecek kısım.

sovucak, -ğı [*eT.* soğık > soğucak > sovucak صوجق] *{eAT} sf.* **1.** Serin; serince. **2.** *is.* Serin hava.

sovudan, [soğut-mak > soğut-an] *{ağız} is.* Kavrulmuş kahveleri soğutmakta kullanılan ağaç tepsi. [DS]

sovudmak, [soğ(-mak > sovu-d-mak صودمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Soğutmak.

sovuğurak, -ğı [*eT.* soğık > sovuğ-urak صوغرق] *{eAT} sf.* Biraz soğuk; soğukça.

sovuk, [soğ-(u)-mak > soğ-(u)-k > sovuk سووق / سوق / صووق / صوق] *{eT} {eAT} {OsT} is.* Soğuk. [EUTS] 🗗 **sovuk demir döğmek,** *{eAT} 1. Boşuna uğraşmak. 2. Olmayacak bir konu üzerinde durmak.*|| **sovuk el,** *{eAT} {OsT} 1. Uğursuz, kötü el; yaramaz el. 2. Yabancı el.*|| **sovuk geçmek,** *{eAT} {OsT} Soğuk dokunmak; etki etmek.*|| **sovuk koymak,** *{eAT} {OsT} 1. Soğuk içine işlemek. 2. Soğuk algınlığına yakalanmak.*

sovuklanmak, [sovuk-la-n-mak سوقلنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Serinlemek.

sovukluk[1]**, -ğu** [*eT.* soğık > sovuk-luk سوقلق] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Soğukluk. **2.** Serinlik. **3.** *{ağız}* Yemeklerden sonra yenen meyve vb. yiyecekler. [DS] 🗗 **soğukluk etmek,** *{eAT} 1. Havayı soğutmak. 2. Güleryüz göstermemek; soğuk davranmak.*

sovukluk[2]**, -ğu** [*eT.* soğık > sovuk-luk صوقلق] *{eAT} {ağız} is.* Semizotu. [DS]

sovulcan, [soğ-ul-mak > soğ-ul-can] *{ağız} is.* Solucan. [DS]

sovulmak[1]**,** [soğ-ul-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Suyu, sütü çekilmek, azalmak.[DS]

sovulmak[2]**,** [sav-mak > sav-ul-mak / sovul-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Bir yeri bırakıp gitmek; savulmak. [DS]

sovulmak[3]**,** [soğ / sov *(yans.)* > soğ-ul-mak / sov-ul-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* (Yumurta için) bozulmak. [DS]

sovulmak[4]**,** [soğ / sov *(yans.)* > soğ-ul-mak / sov-ul-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* (Su toplamış yara veya şişkin bir şey için) içi boşalmak; sönmek. [DS]

sovumak, [*eT.* soğ-(u)-mak >sovu-mak صوومق] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-r]* Soğumak.

sovuşgan, [suv > suvış-ğān / sovış-ğān] *(sovuşga:n) {eT} is.* Solucan yüzünden olan sarılık hastalığı. [DLT]

sovutmak, [sovu-t-mak صوودمق] *gçl. f. [-ur] {eAT} {OsT} gçl. f. [-ur]* Soğutmak.

sovyet, [Rus. soviet *(meclis)*] *is.* **1.** Siyasi kurul; meclis. **2.** *sf.* Eski Sovyetler Birliği ile ilgili.

soy[1]**,** [soy صوى] *{eT} is.* **1.** Şiirsel anlatımlı coşkulu söz; şiir; manzume. **2.** Destansı hikâyelerde yer alan manzum parçalar. **3.** *{eAT}* Söz. **4.** *{eAT}* Haber. 🗗 **soy soylamak,** *Şiirsel sözler söylemek; manzume koşmak.*

soy[2]**,** [soy] *is.* **1.** Birbirine kan bağı ile bağlı olan geçmiş, mevcut ve gelecek kuşakların tümü; birbirinin devamı olacak biçimde aynı kökene bağlanabilen varlıklar zinciri. **2.** Aynı ata ya da atalardan gelenlerin tümü; sülale; aile. **3.** Cins; çeşit; tür. **4.** Zürriyet; nesil; kuşak. **5.** *biy.* Bir yaratığın kendisini, en eski atalarını ve kendisinden türeyen kuşaklarını kapsayan bireyler dizisi. **6.** *sf.* İyi ve üstün nitelikli; soylu. 🗗 **soya çekim,** *Soyunun özelliklerini taşıma; kalıtım.*|| **soya çekmek,** *Soyunun özelliklerini taşımak.*|| **soy ağacı,** *1. Bir ailenin kökenini ve sonraki üyelerini belirleyen ve görünüşü ile ağacı andıran çizelge; hayat ağacı; şecere. 2. biy. Bir bireyin soyunu geçmişten bugüne gösteren çizelge.*|| **soydan bulaşma,** *Dölütte, babanın spermasından ya da annenin kanından gelme bir mikrobun bulunması durumu.*|| **soy kırımı,** *Bir insan topluluğuna karşı ulusal, dinsel vb. nedenlerle planlı olarak yok etme, toptan öldürme biçiminde uygulanan insanlık suçu; jenosit.*|| **soy kütüğü,** *1. Bir soy zincirini oluşturan aile üyelerinin dökümü; soy listesi. 2. zool. Damızlık hayvanlar için tutulan ana baba, ırk ve bazı özelliklerini belirten kayıt defteri.*|| **soy oluş,** *biy. Türlerin ortaya çıktıkları zamandan bulundukları zamana kadar geçirdikleri gelişim evrelerinin tümü; filogenez.*|| **soy sop,** *Aynı soydan gelen kişilerin oluşturduğu topluluk; akrabalar.*|| **soyu bozuk,** *Birinin "iyi bir aileden gelmediğini" belirtmek için kullanılan küfür sözü.*|| **soy zinciri,** *Bir hısımlık dizgesi içinde birbirine bağlı bireyler dizisi.*

soy[3]**,** [soy] *sf.* **1.** Temel niteliğinde olan; asal; esasî. **2.** *{ağız}* Düz; düzgün. [DS] **3.** *is. {ağız}* Nakışsız, yol yol dokunmuş kilim. [DS] 🗗 **soy gazlar,** *kim. Periyodik sınıflandırmada, atomlarının dış halkası elektrona doymuş olan helyum, neon, argon, kripton ve ksenon gazlarına verilen ad; asal gazlar.*|| **soy kilim,** *{ağız} İşlemesiz, düz kilim.* [DS]|| **soy metal,** *kim. Altın, gümüş, platin gibi oksitlenmenin*

mümkün olmadığına inanılan metallere verilen isim.

soy[4], [say / soy] *{ağız} is.* Taşlık; kayalık; say. [DS]

soy[5], [soy] *{ağız} is.* İz sürmede, avda hayvanın aldığı koku. [DS]

soya[1], [Yun. sougıas => soya صویه] *{16.yy.} {ağız} is.* **1.** Çakı. **2.** Küçük bıçak. [DS]

soya[2], [Mançu d. soja > Fr. soja] *(so'ya) is. bot.* **1.** Fasulyegillerden, bir buçuk metre kadar boylanan, dik duruşlu almaşık dizilişli birleşik üç yapraklı, 3-11 cm. büyüklüğündeki badıcında üç ila dört oval tohum bulunan, unu hayvan yemi olarak, yağı da beslenmede kullanılan, Çin ve Japon kökenli bir tarım bitkisi; soya fasulyesi, *(Soja hispida).* **2.** Bu bitkinin protein ve enzim oranı yüksek tohumları. 🗗 **soya fasulyesi,** *Soya.*|| **soya sosu,** *Mayalanmış soya tohumlarından elde edilen bir tür sos.*|| **soya sütü,** *Soya tohumlarından elde edilen ve birleşimi inek sütüne yakın sıvı içecek.*

soya[3], [soya صویه] *is.* **1.** Menzil oklarının ucuna geçirilen yüksük biçiminde kemik parça. **2.** *{OsT}* Çakı; bıçak.

soya[4], [soy-a] *{ağız} sf.* **1.** (Belirli bir kullanım açısı gerektiren tarım, marangoz vb. araçları için) eğimli; yatık. **2.** (Araçlar için) dik; yüksek. **3.** (Toprağı sürmek, işlemek için) üstten; yüzeyden. **4.** (Saban için) toprağa derin batmayan.[DS] 🗗 **soya çivisi,** *{ağız} Asıl görevi sabana çeki vermek olmakla birlikte sabanın derin veya yufka işlemesini ayarlamak için saban okunu bağlayan aracın önüne takılan çivi.* [DS]|| **soya gitmek,** *{ağız} 1. Eğri gitmek. 2. (Saban için) ayar bozukluğu yüzünden toprağa iyi batmamak.* [DS]

soya[5], [*eT.* soyaġū > soya] *{ağız} is.* **1.** Horoz mahmuzu. **2.** Yırtıcı kuş pençesi. **3.** Şahin. [DS]

soya[6], [söve / soya] *{ağız} is.* Söve. [DS]

soya[7], [soya] *{ağız} is.* Bodrum. [DS]

soya[8], [saya / soya] *{ağız} is. folk.* Saya; saya töreni.[DS]

soya[9], [soy-a] *{ağız} is.* **1.** İz. **2.** İz sürmede, avda hayvanın aldığı koku. [DS] 🗗 **soya sürme,** *{ağız} İz süren, suçu ortaya çıkaran kimse.* [DS]

soyacak, -ğı [soy-a / soy-acak] *{ağız} is.* Bıçak. [DS]

soyadan, [soya-dan] *{ağız} zf.* Yüzeyden; derine inmeden; yüzeysel. [DS]

soyadı, [soy+ad-ı] *is.* Aile bireylerinin kimliğinin temel ögesi olarak çocuklara babadan, kadına isteğine göre kocadan ya da babasından geçen, küçük addan sonra ve birlikte kullanılan ad; aile adı.

soyağu, [soy-ā-ġū / suy-ā-ġū] *(soya:gu:) {eT} is.* Horozun ayağındaki mahmuz. [DLT]

soyah, [soyaḫ سویخ] *{eAT} zf.* **1.** Devamlı olarak. **2.** Arka arkaya.

soyak[1], **-ğı** [soy-a-k] *{ağız} is.* **1.** İz. **2.** İz kokusu. **3.** Av köpeği. **4.** *sf.* Bir işi izleyen. [DS]

soyak[2], **-ğı** [soy-ak] *{ağız} is.* Şahine benzer bir tür yırtıcı kuş. [DS]

soyak[3], **-ğı** [soy-ak] *{ağız} is.* **1.** Soy; sülale. **2.** Ata; aile büyüğü. **3.** İyi cins; soylu; cins. [DS] 🗗 **soyak soyak,** *{ağız} 1. Birbiri ardınca. 2. Küme küme.* [DS]

soyak[4], **-ğı** [soy-a-k] *{ağız} is.* Çobanla birlikte sürü gütme. [DS]

soyak[5], **-ğı** [soy-ak] *{ağız} is.* **1.** Benzeyiş. **2.** Kılık. **3.** Biçim. [DS]

soyak[6], **-ğı** [soy-a-k] *{ağız} sf.* **1.** Eğimli; meyilli. **3.** Sersem. [DS]

soyakmak, [soy-ak-mak سیقمق] *{eAT} gçsz. f. [-r]* Aslına dönmek; aslına erişmek.

soyalamak, [soy-ala-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Ekin için) bir kökten birkaç dal birden vermek; kardeşlenmek. [DS]

soydaş, [soy-daş] *sf.* Aynı soydan olanlar; soyları bir olan; bir soydan olanlar; türdeş; hemcins.

soydaşlık,-ğı [soy-daş-lık] *is.* Aynı soydan gelme durumu.

soydurma, [soy-dur-ma] *is.* Soydurmak eylemi.

soydurmak, [soy-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Soymak eylemini yaptırmak. **2.** Bir şeyin kabuğunu, üzerinde bulunan zarını çıkarttırmak. **3.** Bir kimsenin üzerindeki giysileri çıkarttırmak. **4.** Bir kimse ya da yer ile ilgili olarak soygun yaptırmak. **5.** Yüksek fiyatla satılmasına göz yumarak alıcının zarar görmesine neden olmak.

soydurmak, [soy-mak > soy-dur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Elbiselerin çıkarttırmak.

soye, [? soye] *{ağız} is.* Kurt köpeği. [DS]

soyfana, [soy-man-a] *{ağız} is.* **1.** Nakışsız kilim. **2.** Gelişigüzel yapılan iş. **3.** *sf.* Eğri büğrü. [DS]

soyfantı, [soy-man-tı] *{ağız} sf.* **1.** Eğri. **2.** Eğilim. [DS]

soyga, [soy-ga] *{ağız} is.* Ölü. [DS]

soygun[1], [soy-gun صویغون / صویغن] *is.* **1.** Bir araya gelmiş çete durumundaki haydutlar tarafından bir kimseye, banka, kuyumcu gibi yerlere silahlı saldırı düzenlenerek yapılan hırsızlık. **2.** Emek harcamaksızın, yasa dışı yollardan elde edilen kazanç; vurgun. **3.** *sf. {eAT}* Soyulmuş; soyguna uğramış. **4.** *{OsT}* (Elbise için) birinin üzerinden soyulan. 🗗 **soygun vermek,** *{eAT} Soyulmak.*

soygun[2], [soy-gun] *{ağız} is.* **1.** Mısır koçanı. **2.** Dalın soyulan dış kabuğu; dut dalının dış kabuğu. **3.** Kavurmalık et. [DS]

soyguncu, [soy-gun-cu] *is.* **1.** Soygun yapan kimse. **2.** Yasa dışı yollardan haksız kazanç elde eden. **3.** Çengi kollarında çengileri soyup giydiren ve süsleyen kadınlara verilen ad. 🗗 **soyguncu kadınlar,**

folk. Düğünlerde def çalarak davetlileri karşılayan, bahşiş almadan içeri sokmayan kadınlara verilen ad.

soygunculuk, -ğu [soy-gun-cu-luk] *is.* **1.** Soygun düzenleme işi. **2.** Yasa dışı ve haksız kazanç elde etmeye yönelik eylem.

soygunçu, [soy-gun-cu] *{ağız} is.* → soyguncu. [DS]

soyğun, [soy-gun] *{ağız} is.* Soygun. [DS]

soyğuntu, [soy-gun-tu] *{ağız} is.* Soygun malı. [DS]

soyha, [soy-mak > soy-ka / soyḫa] *{eAT}{ağız} is.* → soyka. [DS]

soyhalamak, [soyka-la-mak / soyḫala-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Soymak. [DS]

soyka[1], [soy-mak > soy-ka صويقا / صيقا] *is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Elbise; üstten çıkan elbise; üst baş. **2.** *{ağız}* Ölünün üzerinden çıkan giyeceklere verilen ad; ölmüş bir kimsenin bıraktıkları; tereke. [DS] **3.** *{ağız}* Miras; kalıt. [DS] **4.** Sahibine uğur getirmeyen eşya. 🗗 **soyka kalmak,** *(İlenç sözü) yok olmak; ölmek; kahrolmak.*‖ **soykasında galmak** (kalmak), *(İlenç sözü) ölerek giysilerini bırakmak.*

soyka[2], [soy-ka / soyḫa] *{ağız} is.* **1.** Yaramaz; huysuz. **2.** (Aşağılama sözü olarak) huysuz, kötü kişi; aşağılık, kötü insan. **3.** Hayırsız; belalı. **4.** Kaba; nezaketsiz. [DS]

soyka[3], [soy-ka / soyḫa] *{ağız} is.* **1.** Şey; eşya; nesne. **2.** Giyiniş biçimi; kılık. [DS]

soyka[4], [Yun. sougias => soyḫa] *{ağız} is.* Çakı; bıçak. [DS]

soyka[5], [Bul. sojka] *is. zool.* Tüyleri alacalı bir tür karga; ala karga; kestane kargası, *(Garrulus glandarius).*

soykalamak, [soy-ka-la-mak صويقلمق] *{eAT} gçl. f. [-r]* Ganimet olarak alınak.

soykalanmak, [soyka-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (İlenç olarak) ölümünden sonraya kalmak. [DS]

soykamaz, [soy-ka-maz] *{ağız} sf.* Yaramaz; hayırsız. [DS]

soykaşmak, [soy-ka-ş-mak صويقشمق / سيقشمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Omuzlamak; sırtlamak.

soykun[1], [soykun] *{eT} is.* Geyik. [Nevâyî]

soykun[2], [soy-kun صويقن] *{eAT} sf.* → soygun.

soylama, [soy *(şiir)* > soy-la-ma] *is.* Soylamak eylemi.

soylamak[1], [soy *(şiir)* > soy-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Manzum söz söylemek.

soylamak[2], [soy-la-mak سويلمق] *{eAT} gçl. f. [-r]* **1.** Aslını aramak. **2.** *{ağız}* Soyunu araştırmak. [DS] **3.** İncelemek; araştırmak; tahkik etmek. **4.** *{ağız}* İzlemek; iz sürmek. [DS]

soylamak[3], [soy-la-mak سيلامق / صويلمق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-r]* **1.** Soylu göstermek. **2.** Ululamak; tazim etmek. **3.** *{ağız}* Karşılamak. [DS]

soylanmak, [soy-la-n-mak صويلنمق / صيلنمق] *{eAT} edil. f. [-ır]* Aslı, soyu ortaya konmak.

soylaşmak, [soy-la-ş-mak صويلشمق] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Birlikte arayıp sormak; birlikte soruşturmak.

soylayış, [soy-la-y-ış صويليش] *{eAT} is.* Sorup arayış; sorma.

soylu, [soy-lu] *sf.* **1.** Eskiden doğuştan veya hükümdar buyruğu ile ayrıcalıklar kazanan ve kendisine çeşitli unvanlar verilen; asil; asilzade; aristokrat. **2.** İyi tanınmış ve köklü bir aileden gelen; necip; kişizade. **3.** Saygı uyandıran; yücelik taşıyan. **4.** Soylu birine ve soyluluğa ilişkin. **5.** (Kişi için) ağırbaşlılığı ve ciddi tutumu ile çevresinde saygı uyandıran; yüce gönüllü. **6.** İnceliği, güzelliği ve görkemi ile hayranlık ve saygı uyandıran. **7.** (Hayvan için) görünüşü etkileyici, hareketleri kurumlu olan. 🗗 **soylu erki,** *Siyasi, ekonomik ve toplumsal gücün soylular sınıfının elinde bulunduğu yönetim biçimi; aristokrasi.*‖ **soylu soplu,** *Eski, köklü ve tanınmış bir aileye mensup olan.*

soylulaştırma, [soy-lu-la-ş-tır-ma] *is.* Soylulaştırmak eylemi.

soylulaştırmak, [soy-lu-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* (İmparatorlar için) bir kimseyi soylular sınıfına katmak; soylu saymak; soylu olmasını sağlamak; soyluluk unvanı vermek.

soyluluk, -ğu [soy-lu-luk] *is.* **1.** Soylu olma durumu; asalet; asillik; necabet. **2.** Soylu bir kimsenin durumu: asalet; asillik. **3.** Saygı uyandıran, yüce gönüllülük ve seçkinlik belirten bir tutumun niteliği; asalet; asillik. **4.** Taşıdığı incelik, görkem ve görünümle saygı ve hayranlık duymayı gerektiren nitelik; asalet; asillik. **5.** *sos.* Özel bir konuma sahip, kan bağı esasına göre varlığını sürdüren ve soylulardan oluşan sosyal sınıf.

soyma, [soy-ma] *is.* **1.** Soymak eylemi. **2.** *{ağız}* Dilimlenip kurutulmuş, hoşaflık elma, armut. [DS] **3.** *{ağız}* Soyulmuş buğdaydan yapılan un. [DS]

soymaç, [soy-maç سويماج / سيماج] *sf.* **1.** *{eAT}* Soyulmuş; çıplak. **2.** *{ağız}* Çıplak vücut. [DS] **3.** *{ağız}* Beden; vücut. [DS] **4.** *{ağız}* Kirli çamaşır. [DS]

soymaça, [soy-ma-ca] *{ağız} is.* Dilimlenip kurutulmuş hoşaflık elma, armut vb. [DS]

soymak[1], [soy-mak سويق] *gçl. f. [-ar]* **1.** *{eT} {eAT}* (Deri için) yüzmek. [DLT] [İKPÖy.] **2.** *{eT}* (Kabuk için) yolmak. [İKPÖy.] **3.** *{eT}* (Elbise için) çıkarmak. [DLT] **4.** Bir şeyin üzerinde bulunan kabuk, deri, zar gibi şeyleri etli kısmından ayırarak çıkarmak. **5.** Birinin üzerinde bulunan giysileri çıkarmak. **6.** Bir kimsenin yanında, üzerinde veya bir yerde bulunan para, mal, değerli eşya vb.ni zor kul-

lanarak almak; soygun gerçekleştirmek. **7.** *mecaz.* (Satıcı için) alıcıya, bir malı yüksek fiyatla satmak. **8.** *dnz.* Bir yelkenli teknenin yelkenlerini, donanımlarını çıkarıp almak. **9.** *{ağız}* (Kalem için) açmak; yontmak. [DS] **soyup soğana çevirmek,** *1. Bir kimseyi çırılçıplak soymak. 2. Bir yerdeki eşyaları tamamen boşaltmak; eşyadan arındırmak. 3. (Hırsız için) bir kimseyi ya da bir yeri hiçbir şey bırakmamacasına soymak.*

soymak[2]**,** [soy-mak] *{ağız} is.* Mısır koçanını saran yapraklar. [DS]

soymaltı, [soy-man-tı] *{ağız} is.* Soyulmuş meşe kütüğü. [DS]

soyman, [soy-man] *sf.* **1.** Soyan; soyucu; soyma işini yapan. **2.** *is.* Mesleği veya işi soyuculuk olan kimse. **3.** *{ağız} zool.* Tilki. [DS]

soymantı, [soy-man-tı صويمانتى] *is.* **1.** Soyularak çiy yenilen hıyar, kelek, acur vb. şeyler. **2.** Soyularak yenilen şeylerin kabuğu; soyuntu. **3.** Ağaçtan kabuğu soyularak yapılmış sopa; soyman. **4.** *{OsT} {ağız}* Sopa; değnek; asa. [Bürhan-ı Katı'] [DS] **5.** *{ağız}* Kaba, işe yaramaz, zıpır kişi. [DS]

soymuk, -ğu [soy-muk] *is.* **1.** *bot.* Damarlı bitkilerin, yaşlı kök, gövdeleri ile bazen de yapraklarında bulunan, ongun besi suyunu ileten borularla yakın hücrelerle bunların arasını dolduran özek dokudan oluşan tabaka; floem. **2.** *{ağız}* Çam ağacının dış kabuğunun altında yer alan yenilebilen bölüm; bu bölümü ortaya çıkarmak için açılan yara; yalamuk. [DS] **3.** *{ağız}* Kabuk. [DS] **4.** *{ağız}* Talaş.[DS] **soymuk boruları,** *biy. Bitkilerde besin iletimi, besin depo edilmesi ve desteklik görevi yapan kalburlu hücre ve kalburlu boru elementlerinden oluşan doku.*|| **soymuk odun kambiyomu,** *bot. Bitkilerde kabuğun altında kök ve gövdeyi çepeçevre saran, dış yüzünden soymuk, iç yüzünden odun hücreleri üreterek bitkinin kalınlaşmasını sağlayan meristem bölgesi.*|| **soymuk soyınık,** *{ağız} (Deri, ağaç kabuğu vb. için) yer yer soyulmuş hâlde.* [DS]

soyo, [soy-a] *{ağız} sf.* Dik olmayan. [DS]

soyondurnıak, [sündür-mek ?] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Çekip uzatmak; sündürmek. [DS]

soyparı, [soy+bur-u / soyp *(yans.)* > soyp-arı] *{ağız} sf.* **1.** Eğri. **2.** Eğimli. [DS]

soypunıak, [soyp-u-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Tazeliğini ve sertliğini kaybetmek; gevşemek; pörsümek. [DS]

soypunnıak, [sıyp / soy *(yans.)* > soyp-un-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Refleks olarak kendini kaçırmak; sakınmak; kaçınmak. [DS]

soypuru, [soyp-arı / soyp-ur-u] *{ağız} sf.* **1.** Eğri. **2.** Eğimli. [DS]

soyputmak, [soyp-ut-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Saptırmak; kaydırmak. [DS]

soyputu, [soyp-ut-u / soyp-ur-u] *{ağız} sf.* **1.** Eğri. **2.** Eğimli. [DS]

soyrak, -ğı [soy-ra-k ?] *{ağız} is.* Yatak çarşafı. [DS]

soyru, [sayru] *{ağız} is.* Hasta. [DS]

soyruğu, [soy-(u)r-uğu ?] *{ağız} is.* Yatak çarşafı. [DS]

soysal, [soy-sal] *sf.* Soya ilişkin; soyla ilgili; soydan gelen.

soysukmak, [soy-mak > soy-suk-mak] *{eT} edil. f. [-ar]* Soyguna uğramak; malı soyulmak. [DLT]

soysuz, [soy-suz] *sf.* **1.** (Canlı için) soyunun taşıdığı özellikleri yitirmiş olan; soyuna özgü nitelikleri kaybeden; dejenere; yoz. **2.** (Kişi için) ahlak ve düşünce gibi toplumsal bakımından kötüye gitmiş; yozlaşmış, değerlerini yitirmiş, bozulmuş olan. **3.** (Kişi) kötü sayılan aile, soy ya da sülaleden gelen. **4.** Kötü tanınmış; ahlaksız. **5.** *{ağız}* Sinirli; huysuz. [DS]

soysuzca, [soy-suz-ca] *(soysu'zca) zf.* **1.** Soysuz bir biçimde; soysuza yakışırcasına. **2.** Toplum değerleri bakımından ahlaksal ve düşünsel değerleri yitirdiğini gösterir biçimde.

soysuzlaşma, [soy-suz-la-ş-ma] *is.* **1.** Soysuzlaşmak eylemi; tefessüh. **2.** *biy.* Bir türün, yetkinliğinde bozulma ve dağılma meydana getiren değişme; tereddi. **3.** Bir organizma ya da bir organın, soyun doğal gelişmesini durduracak biçimde bozulması; doğal gelişme yeteneğini yitirme. **4.** *sosy.* Yaşama biçimi ve görevlerinde yozlaşma ve gerileme; tefessüh.

soysuzlaşmak, [soy-suz-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (İnsan, bitki ve hayvan için) temel niteliklerini kaybetmek; biyolojik, toplumsal ve doğal bozulmaya uğramak; yaşama biçimi ve görevlerinde gerilemek; bozulmak; yozlaşmak; tefessüh etmek.

soysuzlaştırına, [soy-suz-la-ş-tır-ma] *is.* Soysuzlaştırmak eylemi.

soysuzlaştırmak, [soy-suz-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Soysuzlaşmasına neden olmak. **2.** Bir insan, bitki ve hayvanın temel niteliklerini kaybettirmek; biyolojik, toplumsal ve doğal bozulmaya uğratmak; yaşama biçimi ve görevlerinde gerilemeye uğratmak; bozmak; yozlaştırmak; tefessüh ettirmek.

soysuzluk,-ğu [soy-suz-luk] *is.* **1.** Soysuz olma durumu. **2.** Temel niteliklerini kaybetme, yozlaşma durumu. **3.** Soysuzca, alçakça davranış.

soytarı[1]**,** [Ar. / Far. saʿterī] *is.* **1.** Bayağı şakaları ve şaklabanlıkları ile çevresindekileri güldüren kimse; maskara. **2.** Eskiden, bile bile yaptıkları gariplik ve iğneli sözlerle kralların, padişahların öfkesini yatıştırmak, saray halkını güldürüp eğlendirmekle görevli kimseye verilen ad. **3.** *mecaz.* Hile yapan, yaltaklık eden kimse; güvenilmez, onursuz, rezil kimse; maskara; kaşmer. **4.** *{ağız}* Davul, zurna vb. çalgı çalan kimse. [DS]

soytarı[2], [suv+tur-u ?] *{ağız} is.* Dere boyunda hayvanların su içeceği ve karşıya geçeceği yer. [DS]

soytarılık,-ğı [soytarı-lık] *is.* **1.** Soytarının yapmış olduğu iş; maskaralık; kaşmerlik. **2.** Bayağı, gülünç söz ve eylem; soytarıca davranış. **3.** Ciddiyetten, samimiyetten uzak, anlamsız eylem ve durum.

soyucu, [soy-ucu] *sf.* **1.** Soyma işini yapan. **2.** *is.* Kerestelik orman ağaçlarının kabuklarını soymakta kullanılan makine.

soyuh[1], [soy-mak > soy-uk / soy-uḫ] *{ağız} sf.* → soyuk[4]. [DS]

soyuh[2], [sov-ık / soğuk / soyuḫ] *{ağız} is.* Soğuk. [DS]

soyuhluh, [soğuk-luk / soyuḫluḫ] *{ağız} is.* Soğukluk. [DS] 🗗 **soyuhluh düşmek,** *{ağız} Araları bozulmak; araya soğukluk girmek.* [DS]

soyuk[1]**, -ğu** [soy-uk] *{ağız} is.* Kendi kendine kuruyan ağaç. [DS]

soyuk[2]**, -ğu** [soy-uk] *{ağız} is.* **1.** Taze hıyar. **2.** Taze dut. [DS]

soyuk[3]**, -ğu** [soy-uk] *{ağız} is.* Ormandan açılan tarla. [DS]

soyuk[4]**, -ğu** [soy-uk] *{ağız} sf.* Soyulmuş. [DS]

soyukmak, [soy-mak > soy-uk-mak] *{eT} edil. f. [-ar]* Soyulmak; malı soyulmak. [DLT]

soyulgan, [soy-ul-gan / soğ-ul-gan ?] *{ağız} is.* Tarlada biten bir ot. [DS]

soyulma, [soy-ul-ma] *is.* Soyulmak eylemi.

soyulmak[1], [soy-mak > soy-ul-mak صويلمق] *{eT} edil. f. [-ar]* **1.** (Bulut için) açılmak; dağılmak. **2.** (Deri veya elbise için) çıkarılmak; yüzülmek. [DLT] **3.** *{eAT} dönşl. f.* Soyunmak.

soyulmak[2], [soy-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** (Sebze, meyve vb. için) üzerindeki kabuk, zar, deri vb. çıkarılmak. **2.** (Kişi için) üzerindeki giyecekler çıkarılmak. **3.** (Kişi, dükkân, ev vb. yer için) bulunan değerli eşyalar, para vb. çalınmak; soyguna uğramak. **4.** (Deri, boya, kabuk vb. için) pul pul kabarıp dökülmek.

soyum, [soy-um] *{ağız} is. folk.* Düğün armağanı olarak getirilmiş koyun, keçi vb. hayvan. [DS]

soyun, [soy-mak > soy-ġun / soy-un] *{eT} is.* Soygun. 🗗 **soyun savınçı,** *huk. Rehin.* [EUTS]

soyuncu, [soy-gun-cu / soy-un-cu] *{ağız} is.* Soyguncu. [DS]

soyundurma, [soy-un-dur-ma] *is.* Soyundurmak işi.

soyundurmak, [soy-un-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Birinin kendi kendine soyunmasını sağlamak. **2.** Birinin bir işe kalkışmasına neden olmak.

soyunma, [soy-un-ma] *is.* Soyunmak eylemi.

soyunmak, [soy-un-mak] *dönşl. f. [-ur]* **1.** Üzerinde bulunan elbiseleri çıkarmak; kendi kendini soymak. **2.** *mecaz.* Bir iş yapmaya, bir etkinlik göstermeye başlamak; kendini bir alanda ispatlamaya kalkışmak; girişmek. **3.** *tasvf.* Mevlevilikte tarikata girmek. **4.** (İmparatorluk öneminde, enderunda çalışanlardan hastalananlar için) izin alarak üniforma yerine gecelik kavuk, uzun kürk ve cüppe giymek. **5.** *{OsT}* (Yatak vb. için) içinden çıkmak.

soyunmalık, -ğı [soy-un-ma-lık] *is.* Türk hamamlarında soyunulup giyinilen yer; soyunma yeri; camekân.

soyuntu, [soy-untu صوينتى] *is.* **1.** *{OsT}* Soyulan şeyin atılan kabuk veya derisi. **2.** *{ağız}* Mısır koçanını saran yapraklar. [DS]

soyunuk, -ğu [soy-un-uk] *sf.* Soyunmuş olan; elbiselerini çıkarmış olan; çıplak; üstsüz. 🗗 **soyunuk eski,** *tar. Padişahların özel hizmetlerini gören dokuz saray hizmetlisine verilen ad.*

soyunuş, [soy-un-uş] *is.* Soyunmak eylemi ve biçimi.

soyurgal, [Çin. tz'ü *(merhametli; müşfik)* => Moğ. soy-ur-kā-mak > soyurgā-l] *(soyurka:l) {eT} is.* İhsan; bahşiş; inam. [Nevâyî]

soyurkamak, [Çin. tz'ü *(merhametli; müşfik)* => Moğ. soy-ur-kā-mak] *(soyurka:mak) {eT} gçl. f. [-ar]* **1.** Şefkatli olmak. [KB] **2.** Takdim etmek; sunmak. [EUTS]

soyurtmak, [soy-ur-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Çıkartmak. [DS]

soyuş, [soy-uş] *is.* Soymak eylemi ve biçimi.

soyuşmak, [soy-mak > soy-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Bir şeyi soymakta birbirine yardım etmek; birlikte soymak. [DLT]

soyut, [soy-mak > soy-ut] *sf.* **1.** Düşüncede, bir nesnenin yalnız bir tanesi bağımsız olarak ele alınan özellik veya özellikleri arasındaki ilişkilerden varlığı ancak eşyada gerçekleşen; bir soyutlamanın sonucu olan; soyutlama ile elde varılan; mücerret; abstre *(1935).* **2.** *mecaz.* Somut gerçekliğe uzaklığı nedeniyle anlaşılması, kavranması güç olan. **3.** *fel.* Kurucu ögelerinden bağımsız olarak kavranan. **4.** *is.* Soyut olan şey. **5.** *is. psikol.* İçerdiği duyusal ya da algısal ögelerin azlığı nedeniyle soyut sayılan bir tasarım veya kavram. 🗗 **soyut ad,** *dbl.* → soyut isim.|| **soyut çekmek,** *argo. Ceza olarak dışlamak.*|| **soyut düşünce,** *fel. Duyulur ve algılanır özelliklerden sıyrılmış, yalnızca kavramsal olarak edinilen düşünce.*|| **soyut isim,** *dbl. Düşünme ve hayal etme yoluyla kabul edilen kavramın adı.*|| **soyut kavram,** *fel. 1. Kendi başına var olmayan ancak eşyanın niteliği olarak var olan veya algılanamayan kavramlar. 2. Nesnelerin özelliklerinden sıyrılmış olan genel kavramlar.*|| **soyut sanat,** *Elle tutulur gerçekliği hareket noktası olarak almayı ve gerçekçi betimlemeyi reddeden, gerçekliği bir soyutlama işleminden geçiren plastik ve grafik sanat akımı.*|| **soyut sayı,** *mat. Birimlerin türü belirlenmemiş, herhangi bir çokluğa bağlanmamış sayı; yalnız başına olan sayı; abstre sayı.*

soyutçuluk, -ğu [soy-ut-çu-luk] *is. fel.* Soyutlamala-

ra ve soyut gerçeklere, bir somut gerçeklik kadar değer verme; amaç olarak soyutu esas alan tutum; abstraksiyonizm.

soyutlama, [soy-ut-la-ma] *is.* **1.** Soyutlamak eylemi. **2.** *fel.* Bir nesnenin ayırt edici özelliklerinden birini, öbür özelliklerinden bağımsız ele alarak düşünce yoluyla yalıtmaya dayanan düşünsel işlem; gerçekte ayrılamaz olanı düşüncede ayırma. **3.** Böyle bir işlemin sonucu; zihnî işlem. **4.** Tümüyle hayalî varlık.

soyutlamacı, [soy-ut-la-ma-cı] *sf.* **1.** Soyutlamacılığa ilişkin. **2.** *is.* Soyutlamacılığı savunan kişi.

soyutlamacılık, -ğı [soy-ut-la-ma-cı-lık] *is. fel.* Soyutlamalara, somut gerçekliklerin değerine eşit bir gerçek değer verme eğilimi; soyutçuluk; abstraksiyonizm.

soyutlamak, [soy-ut-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Bir ögeyi veya bir özelliği ayrı olarak ele alıp incelemek amacıyla onu zihnen bağlı olduğu bütünden ayırmak. **2.** *mecaz.* (Bir kişi, durum, düşünce vb. için) bulunduğu ortamdan, toplumdan ve çevresindeki şeylerden ayrı tutmak amacıyla uzaklaştırmak. **3.** *fel.* Bir şeye soyutlama işlemini uygulamak; nesnenin ayırt edici özelliklerinden birini, öbür özelliklerinden bağımsız olarak ele almak, düşünce yoluyla yalıtmak; gerçekte ayrılamaz olanı düşüncede ayırmak.

soyutlanmak, [soy-ut-la-n-ma] *is.* Soyutlanmak işi.

soyutlanmak, [soy-ut-la-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** Soyut duruma getirilmek. **2.** Gerçekte ayrılmaz parçalarından ayrı olarak ele alınmak ve öyle düşünülmek. **3.** (Bir şey veya kimse için) bulunduğu ortamdan ve çevresinden, bağlarından uzaklaştırılmak; ayrı tutulmak.

soyutlaşma, [soy-ut-la-ş-ma] *is.* Soyutlaşmak eylemi.

soyutlaşmak, [soy-ut-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Soyut duruma gelmek.

soyutlaştırma,[soy-ut-la-ş-tır-ma] *is.* Soyutlaştırmak işi.

soyutlaştırmak, [soy-ut-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Soyut duruma getirmek; soyutlaşmasına neden olmak; soyutlaşmasını sağlamak.

soyutluk,-ğu [soy-ut-luk] *is.* Soyut olma durumu ve niteliği.

soyuz, [Rus. soyuz *(birlik)*] *is.* Yer ile alçak yörünge arasında gidiş dönüş yapmak üzere tasarlanmış iki veya üç kozmonot taşıyabilen pilotlu Rus uzay gemilerine verilen ad.

soz[1], [söz / soz] *{ağız} is.* Söz. [DS]

soz[2], [? soz] *{ağız} sf.* Hızı kesilmiş; ağır; yavaş. [DS]

sozalanmak, [soz-al-an-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sendelemek; titremek; ayakta duramamak. ☞ **sozalana sozalana,** *{ağız} (Yürümek için) düşe kalka; güçsüz olarak.* [DS]

sozalmak, [soz-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** (Ağrı, sızı vb. için) azalmak; hafiflemek; dinmek. **2.** (Şişlik için) inmek. [DS]

sozmak, [soz-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Sündürmek; uzatmak. [DS]

sö, [sõ] *(sö:) {eT} is.* **1.** Uzun süre. [İKPÖy.] **2.** Vakit; zaman. [EUTS] [Gabain] **3.** Mazi. [Gabain] **4.** Uzunluk. [İKPÖy.] **5.** *zf.* Çok eskiden.

söbe[1], [*eT.* sub-ī > söbi *(uzun ve sivri)*] *{OsT} {ağız} sf.* Biçimi yumurtaya benzeyen; beyzi; oval. [DS]

söbe[2], [soba > söbe] *{ağız} is.* Soba. [DS]

söbe[3], [sobe] *{ağız} is.* **1.** Sobe. **2.** Saklambaç oyunu. [DS]

söbek[1], [*eT.* sub-ī > söbe-k صوبك / سوبك] *{eAT} {OsT} sf.* Oval; beyzi; yumurta biçiminde.

söbek[2], [*eT.* sub-ī > söbe-k سوبك] *{ağız} is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Değirmen taşının üzerinde döndüğü sivri demir; mil. **2.** Değirmende, üst taşa takılarak dönmesini sağlayan balta şeklindeki kama. **3.** El değirmeninde alt taşın ortasına çakılan ağaç ya da demir çivi. **4.** El değirmenlerinde taşlar arasına konulan parça. **5.** Bulgurun iri çekilmesi için baltacığın altına konarak üst taşın yükselmesini sağlayan ıslak bez. [DS]

söbek[3], [*eT.* sub-ī > söbe-k] *{ağız} is.* **1.** Olmamış küçük kavun. **2.** Tomurcuk. **3.** Taneleri alınmış mısır koçanı; eşelek. [DS]

söbek[4], [söbe-k] *{ağız} is.* Yeni doğan bebeğin göbeği üstüne konulan bez. [DS]

söbek[5], [*eT.* sub-ī > söbe-k] *{ağız} is.* **1.** Musluk. **2.** İbrik vb. şeyin emziği. [DS]

söbeke, [*eT.* sub-ī > söbeke سوبكه] *{eAT} sf.* **1.** → söbek[1]. **2.** *{ağız}* Uzun. [DS]

söbeki, [*eT.* sub-ī > söbeki سوبكى] *{eAT} sf.* → söbek[1].

söbel, [söbe-l] *{ağız} sf.* İstediği yiyeceği arayıp bulamayan. [DS]

söbelek[1], **-ği** [*eT.* sub-ī > söbe-le-k] *{ağız} sf.* **1.** Uzun, dar ve sivri. **2.** Konimsi sivri. **3.** Oval. **4.** Yumru gibi; yumruca. [DS]

söbelek[2], **-ği** [*eT.* sub-ī > söbe-le-k] *{ağız} is.* **1.** → söbe[1]. **2.** → söbelen. **3.** Tanesi alınmış mısır koçanı. **3.** Kundak. [DS]

söbelek, -ği [söbe-le-k] *{ağız} is.* Unla karıştırılmış mercimek çorbası. [DS]

söbelemeç, -ci [*eT.* sub-ī > söbe-le-meç] *{ağız} sf.* → söbe[1]. [DS]

söbelemek[1], [*eT.* sub-ī-la-mak > söbe-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Çıkıntı yapmak. [DS]

söbelemek[2], [sobe-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Saklambaç oyununda kaleye ebeden önce gelerek "sobe" demek. [DS]

söbelen, [*eT.* sub-ī > söbe-l-eñ / söbe-l-en] *{ağız} is. bot.* Tarlalarda biten, görünümü tanesi alınmış mısır koçanına benzer yenilebilir bir şapkalı mantar, *(Coprinus comatus).* [DS]

söbeleşmek, [*eT.* sub-ī-la-mak > söbe-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Yumurta biçimini almak; ovalleşmek; beyzileşmek. [DS]

söbeleştirmek, [söbe-l-eş-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Yumurta biçimine sokmak; ovalleştirmek. [DS]

söbelmek, [*eT.* sub-ī > söbe-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Çıkıntı yapmak. **2.** Bel vermek. **3.** Yumurta biçimini almak; ovalleşmek. [DS]

söbeltmek, [*eT.* sub-ī > söbe-l-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Yumurta biçimine sokmak; ovalleştirmek. [DS]

söbemsi, [*eT.* sub-ī > söbe-msi] *{ağız} sf.* **1.** Yumurta biçiminde; oval. **2.** Koni biçiminde. [DS]

söben, [söbe-n] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

söberek, -ği [*eT.* sub-ī > söbe-rek] *{ağız} is.* Havan tokmağı; havaneli. [DS]

söbi, [*eT.* sub-ī > söbī / söbū / subū صوبی] *(söbi:) {eT} {eAT} sf.* Uzun veya sivri nesne. [DLT]

söblen, [*eT.* sub-ī > söb(e)-l-en] *{ağız} sf.* Yumurta biçimi; oval; söbe. [DS]

söbü[1], [*eT.* sub-ī > söbi *(uzun ve sivri)* > söbü سبو] *{ağız} sf.* **1.** Yumurta gibi; oval; söbe. *{eAT} (aynı)* **2.** Uzun, dar ve ince. **3.** Sivri; sivrice. **4.** Çarpık; eğri ve çıkıntılı. **5.** Biraz kaba; kabaca. [DS] 🗗 **söbü söbü,** *{ağız} İş yapmadan boy göstererek.* [DS]

söbü[2], [sobe] *{ağız} is.* Sobe. [DS]

söbü[3], [söbü] *{ağız} sf.* (Meyve için) ham; ekşi. [DS]

söbücek, -ği [söbü-cek] *{ağız} sf.* El değirmeninin alt taşının ortasındaki sivri ağaç kazık. [DS]

söbük, -ğü [*eT.* sub-ī > söbü-k] *{ağız} is.* İbrik vb. şeylerin emziği. [DS]

söbülaki, [*eT.* sub-ī > söbü-l + Yun. aki] *(söbüla:ki) {ağız} sf.* **1.** (İnsan, hayvan, ağaç vb. için) yadırganacak kadar uzun boylu. **2.** Yumurta biçiminde; oval. [DS]

söbüldek, -ği [*eT.* sub-ī > söbü-l-de-k] *{ağız} sf.* Sivri; sivrice. [DS]

söbülemek, [sobe-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sobelemek. [DS]

söbüleşmek, [*eT.* sub-ī >söbü-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Yumurta biçimini almak; ovalleşmek. [DS]

söbüselek, [*eT.* sub-ī > söbü+selek] *{ağız} is.* → söbelen. [DS]

södür, [sō-d-ür] *{ağız} sf.* **1.** Çarpık; eğri. **2.** → söbülaki. [DS]

söfkenmek, [söğ-ke-n-mek / söy-ke-n-mek / söf-ke-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Uzanmak; yaslanmak; uzanıp yatmak. [DS]

sögedemek, [sök-it-mek *(diz çökmek)* > sög-öt-mek / sög-et-mek > söged-(-mek] *(sögede:mek)* Tapınmak; hürmet göstermek. [Nevâyî]

sögen, [sögen / süken] *{eT} is.* Eşek yükünün bir tarafındaki sepet, sele gibi şeyler. [DLT]

söggün, [sök-gün] *{ağız} is.* İlkbaharda, sıcak yerlerden ılıman bölgelere göç eden kuşlar. [DS]

söggünlük, -ğü [sök-kün-lük] *{ağız} is.* **1.** Bahârda buzların çözülmesi. **2.** *tıp.* İshal; sürgün. [DS]

sögiş, [sög > sög-iş / söğ-üş] *{ağız} is.* Haşlanmış et; söğüş. [DS]

söglünçü, [söglün-mek > söglün-çü] *{eT} is.* Kızartma.[EUTS] [Gabain]

söglünmek, [sög-ül-mek > sög(ü)l-ün-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Kızartılmak. [EUTS] [Gabain]

sögmek[1], [sög-mek] *{eT} gçsz. f. [-er]* Kızarmak. [Gabain]

sögmek[2], [sōg-mek] *(sö:gmek) {eT} gçsz. f. [-er]* Sövmek. [DLT] 🗗 **söge turmak,** *Sövmekte devam etmek.* [DLT]

sögnemek, [sögün > sög(ü)n-(-mek / sükne-mek *(DLT'de)*] *(sögne:mek) {eT} gçl. f. [-er]* Sığili ilaçla iyileştirmek; sığile ilaç sürmek. [DLT]

sögöd, [sögöd > sögüt] *{eT} is.* Söğüt.

sögöl, [sögöl / sigil / sigöl] *{eT} is.* Sığil.

sögsüg, [sög-mek > sög-sī-mek > sög-sū-g] *(sögsü:ğ) {eT} is.* Kebap. 🗗 **sögsüg şiş,** *Kebap şiş.* [EUTS]

sögtürmek, [sōg-mek > sög-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sövdürmek. [DLT]

sögüg, [sōg-mek > sög-üg] *{eT} is.* Sövgü; küfür; sövme.

sögük, [sōg-mek > sög-ük] *{eT} is.* Küfür; sövme. [DLT]

sögülmek, [sög-mek > sög-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Kızartılmak. [EUTS] [Gabain]

sögünç, [sōg-mek > sög-ün-mek > sögün-ç] *{eT} is.* Küfür; sövgü. [KB]

sögüncü, [sōg-mek > sög-üncü] *{ağız} is.* Sövecek durumda; sövücü. [DS]

sögüş[1], [sōg-mek > sög-üş] *{eT} is.* Küfür; sövüş; sövüşme; sövme; küfür. [DLT] [EUTS]

sögüş[2], [sög-mek / sög-ül-mek > sög-üş] *{eT} is.* Kebap yapmaya yarar oğlak veya kuzu. [DLT]

sögüşlüg, [sōg-mek > sög-üş-lüg] *{eT} sf.* **1.** Sövülen; küfredilen. **2.** Sövgüyü hak eden. [KB]

sögüşmek, [sōg-mek > sög-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Küfürleşmek; karşılıklı sövüşmek. [EUTS] [DLT]

sögüt, [sögüt / söküt] *{eT} is.* **1.** Söğüt ağacı. [DLT]

[EUTS] [İKPÖy.] **2.** Ağaç. [Gabain] ◻ **keyik sögüt,** *{eT} Yaban söğüdü.* [DLT]

sögütlenmek, [sögüt > sögüt-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Söğütlük olmak. [DLT]

sögütlüg, [sögüt > sögüt-lüg] *{eT} sf.* Söğüt sahibi olan; söğütlü. [DLT]

sögütlük, [sögüt > sögüt-lük] *{eT} is.* Söğütlük; söğüt ağacı biten yer. [DLT]

söğdürme, [sōg-mek > söğ-mek > söğ-dür-me] *is.* → sövdürme.

söğdürmek, [sōg-mek > söğ-mek > söğ-dür-mek] *is.* → sövdürmek.

söğe[1], [söğe سوكه] *{ağız} is.* **1.** Kapının üzerinde döndüğü yan direk; söve. *{eAT} {OsT} (aym)* **2.** Büyük kazık. **3.** Ocağın iç yanında fazla odunların dayandığı duvar. [DS] ◻ **söğede durmak,** *{ağız} Bir şey yapmadan dimdik ayakta durmak; dikilmek.* [DS]|| **söğe taşı,** *{ağız} 1. Eşik. 2. Pencere önüne konan tek parça taş.* [DS]

söğe[2], [söğe] *{ağız} is.* Alt çene. [DS]

söğe[3], [söğe] *{ağız} is.* Palavra. [DS]

söğecen[1], [söğ-mek > söğ-ecen] *{ağız} sf.* Aşağılayıcı sözleri çok kullanan; ağzı bozuk. [DS]

söğecen[2], [söğe-cen] *{ağız} is.* Sopa. [DS]

söğecen[3], [söğe-cen] *{ağız} is. bot.* **1.** Menekşeye benzer, pembe ve beyaz, hoş kokulu bir dağ çiçeği. **2.** Çiğdem. [DS]

söğek, -ği [sök-ek / söğ-ek] *{ağız} sf.* Sökün etmiş. ◻ **söğek söğek,** *{ağız} Arkası arkasına.* [DS]

söğelek, -ği [söv-mek > söğ-ele-k] *{ağız} sf.* Çok söven; ağzı bozuk. [DS]

söğelmek, [söğe-l-mek سوكه لمك] *{eAT} {OsT} dönşl. f. [-ir]* **1.** Sivrilmek. **2.** Sipsivri orta yerde durmak; sövelmek.

söğen, [sō > söğ-e-n] *{ağız} is.* **1.** Bağ ve bahçe çitlerinde kullanılan uzun kazıklar. **2.** İnce uzun ağaç; sopa; sırık. **3.** Kalınca, düz sopa. [DS]

söğendire, [Yun. spoggia / sogga => söğendire] *{ağız} is.* Fırın temizlemekte kullanılan ucuna ıslak bez bağlanmış uzun sopa. [DS]

söğermek, [söğ-er-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* → söğürmek. [DS]

söğke, [söy-ke / söğ-ke] *{ağız} is.* Eğik yer; bayır; yamaç. [DS]

söğkeği, [söğ-ke-ği] *{ağız} is.* Dayanılacak yer; dayanak. [DS]

söğkenmek, [söğ-ke-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Uzanmak; uzanıp yatmak; yaslanmak. **2.** (Koyun için) bir yerde topluca durmak; birikmek. **3.** (İş için) boş yere uzamak, gecikmek; sürüncemede kalmak. **4.** Çok olmak; bol olmak; yığın yığın olmak. [DS]

söğkünmek, [söğ-kün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Uzanıp yatmak; yaslanmak. [DS]

söğleme, [söy-le-me] *{ağız} is.* Söyleme; deme; konuşma. ◻ **söğleme tutmak,** *{ağız} (Yeni gelin için) konuşmamak.* [DS]

söğletmelik, -ği [söy-le-t-me-lik] *{ağız} is.* Söyletmelik. [DS]

söğlük, [*eT.* sög-mek > söğ-(ü)l-ük سوكلك] *{eAT} is.* Kebap şişi. [DK]

söğlüme, [*eT.* sög-mek > söğ-lü-me سوكلمه] *{eAT} is.* → söğülme.

söğlümek, [*eT.* sög-mek > söğ-lü-mek سوكلومك] *{eAT} gçl. f. [-r]* Kebap etmek; kızartmak.

söğme, [sōg-mek > söğ-me] *is.* → sövme.

söğmek, [sōg-mek > söğ-mek] *gçsz. f. [-er]* → sövmek.

söğmük, -ğü [söğ-mük] *{ağız} is.* Aşağılayıcı sözler; sövgü. [DS] ◻ **söğmük söğmek,** *{ağız} Sövmek.* [DS]

söğüç[1], **-cü** [Moğ. sögem *(karış)*] *{ağız} is.* El açık durumda iken baş parmak ve işaret parmağı uçları arasındaki uzaklığı esas alan ölçü birimi. [DS]

söğüç[2], **-cü** [söğ-üç] *{ağız} is.* Geline verilen armağan. [DS]

söğük, -ğü [süñük / söğük] *{ağız} is.* Göğüs kemiği. [DS]

söğülme[1], [sōg-mek > söğ-ül-me] *is.* → sövülme.

söğülme[2], [söğ-mek > söğ-ül-me سوكلمه] *{eAT} {OsT} is.* Kebap.

söğülmek[1], [sōg-mek > söğ-ül-mek] *edil. f. [-ür]* → sövülmek.

söğülmek[2], [söğ-mek > söğ-ül-mek سوكلمك] *{eAT} gçl. f. [-ür]* **1.** Kebap etmek; kızartmak. **2.** *edil. f.* Kebap edilmek.

söğülmek[3], [söğe-l-mek > söğ-ül-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Ayakta durmak; dikilmek. [DS]

söğülmüş, [sōg-mek > söğ-ül-müş سكلمش] *{OsT} sf.* **1.** Kendisine küfredilmiş olan. **2.** Lanet edilmiş; melun.

söğümsüz, [söğ-üm-süz] *{ağız} sf.* **1.** Azla yetinmeyen; gözü doymayan. **2.** Sabırsız. [DS]

söğünmek, [söğ-ün-mek سوكنمك / سوكونك] *{eAT} {ağız} gçsz. f. [-ür]* **1.** (Balon vb. şişirilmiş şeyler için) sönmek; inmek. **2.** (Ateş, ışık vb. için) sönmek; kararmak. *{OsT} (aym)* [DS] **3.** (Hastalık ateşi, vücuttaki kızarıklık, alerji vb. için) geçmek; etkisini kaybetmek. **4.** *{ağız}* Solmak. [DS]

söğüntü, [söğ-mek > söğ-üntü] *is.* → sövüntü.

söğünük, -ğü [söğ-ün-ük] *{ağız} is.* Bir ağaç. [DS]

söğürce, [söğ-ür-ce سكرجه] *{OsT} is.* At, katır, eşek gibi hayvanların tırnaklarının oyuğu.

söğürde, [sōg-mek > söğ-ür-de سكرده] *{eAT} is.* **1.** Can sıkıcı söz; acı söz. **2.** Azar.

söğürme, [sög-ür-mek > söğ-ür-me] *{ağız} is.* **1.** Söğürmek eylemi. **2.** Ateşte közlenerek pişirilmiş patlıcan. **3.** Haşlama. **4.** Fırın kebabı. **5.** Pirzola; ızgara et. [DS]

söğürmek[1], [sōg-mek > söğ-ür-mek سكرمك] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Can yakacak söz söylemek; azarlamak; haşlamak.

söğürmek[2], [sög-ür-mek > söğ-ür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* **1.** Ateşe gömerek pişirmek. **2.** (Patlıcan, biber, domates vb. için) ateşte pişirmek; kebap yapmak. [DS]

söğürt, [söğürt] *{ağız} is.* Söğüt. [DS]

söğürtme, [söğ-ür-t-me] *{ağız} is.* Fırında pişmiş ve dövülmüş patlıcandan yapılma bir tür yemek. [DS]

söğürtmek, [seğir-t-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Koşmak. [DS]

söğüş[1], [*eT. Oğuz.* sög-üş > söğ-üş] *is.* **1.** Suda haşlandıktan sonra soğuk olarak yenen et. **2.** Üzerine yağ, limon vb. konulmadan sadece doğranmış olarak sofraya getirilen domates, hıyar vb. **3.** *sf.* Söğüş olarak yenen.

söğüş[2], [söğ-üş] *{ağız} is.* Mevlit. [DS]

söğüş[3], [söğ-üş] *{ağız} is. folk.* Bir köyden başka köye düğün armağanı olarak gönderilen koyun, sığır gibi hayvanlar. [DS]

söğüş[4], [söğ-üş] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz; yeteneksiz. **2.** Aklı ermez. [DS]

söğüşlemek, [söğüş-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] argo.* Dolandırmak.

söğüşlük,-ğü [söğüş-lük] *sf.* (Domates, hıyar ve et vb. için) söğüş yapmaya uygun.

söğüşme, [sög-mek > söğ-üş-me] *is.* → sövüşme.

söğüşmek, [sög-mek > söğ-üş-mek] *işteş. f. [-ür]* → sövüşmek.

söğüştürme, [sög-mek > söğ-üş-tür-me] *is.* → sövüştürme.

söğüştürmek, [sög-mek > söğ-üş-tür-mek] *gçl. f. [-ür]* → sövüştürmek.

söğüt, -dü [*eT.* sögüt > söğüt] *is. bot.* Söğütgillerden, sulak yerlerde ve akarsu boylarında yetişen, çiçekleri iki evcikli, almaşık dizili yapraklarının altı havla örtülü, çelikle üretilen yüz altmış kadar türü bulunan üç ila on metre boyunda ağaç, *(Salix).* 🗗 **söğüt tozumu,** *{ağız} Söğüt ağacının tomurcuklanma zamanı.* [DS]|| **söğüt yaprağı,** *1. İnce yapılı bir tür hançer. 2. Bu hançerle açılan yara.*

söğütgiller, [söğüt-gil-ler] *is. bot.* İki çeneklilerden, söğüt, kavak gibi taçsız çiçekli bitkiler familyası, *(Salicaceae).*

söğütler, [söğüt-ler] *is. bot.* Söğütgilleri kapsayan iki çenekli taçsız çiçekli bitkiler takımı, *(Salicales).*

söğütlü, [söğüt-lü] *sf.* (Yer vb. için) söğüdü olan; söğüt ağaçları bulunan.

söğütlük, -ğü söğüt-lük] *is.* Söğüt ağacı bol olan yer; söğütlerden oluşan ağaçlık: söğüt ağaçlığı; söğüt korusu.

söh, [sök / söh] *{ağız} is.* Böğürtlen. [DS]

söhbet, [Ar. soḥbet => söhbet] *{ağız} is.* Konuşma; sohbet. 🗗 **söhbet gezmek,** *{ağız} Yemekli toplantı yapmak.* [DS]

söhkenmek, [söy-ke-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Uzanıp yatmak; yaslanmak. **2.** Bir yere dayanıp uyumak. [DS]

söhmek, [sök-mek / söh-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Sökmek. [DS]

söhsökü, [söh ? +sök-ü] *{ağız} is.* Çoğunlukla pınar başlarında ve sulak yerlerde biten, siyah boya yapımında kullanılan bir ot. [DS]

söhülcen, [soğ-ul-can / söhülcen] *{ağız} is.* Solucan. [DS]

söke[1], [sök-mek > sök-ē] *(söke:) {eT} zf.* (Oturmak, çökmek için) diz üstü; iki dizinin üzerine. [DLT] 🗗 **söke olturmak,** *{eT} Diz çökerek oturmak.* [DLT]|| **söke turmak,** *Diz üstü oturmak.* [DLT]

söke[2], [söğe] *{ağız} is.* Kuruması için dikine odun dayanan ocağın iç yanındaki duvar. [DS]

söke[3], [söbe] *{ağız} sf.* Oval. [DS]

söke[4], [İt. sacco] *{ağız} is.* Erkek ceketi. [DS]

sökek, [sök-ek] *is.* **1.** Çalısı ya da taşları sökülüp temizlenerek ekilebilir hâle getirilmiş yer. **2.** Yamaçlarda koyun vb. hayvanların geçerek meydana getirdikleri yol; patika; keçi yolu. **3.** *{ağız}* Çalı ya da taş dökülen yer. [DS]

sökel, [sök-mek > sök-el سكل / سوكل] *{eT} sf.* **1.** Hasta. *{eAT} {OsT} (aynı)* [DLT] **2.** Sakat; hastalıklı; malul. **3.** *{ağız}* Yorgun; güçsüz; düşkün. [DS] **4.** *is. {ağız}* Bedende yara veya çıban oluşturan geçici, ateşli hastalıkların tümü; ateşli hastalık; humma. [DS] **5.** *{ağız}* Tifo. [DS] **6.** *{ağız}* Zatürrie. [DS] **7.** *{ağız}* Öldürücü grip. [DS] **8.** *{ağız}* Hastaya ayrılan yiyecek. [DS]

sökellik, -ği [sökel-lik سكللك] *{eAT} {ağız} is.* Hastalık; sakatlık. [DS]

sökelmek, [söğe-l-mek / söke-l-mek / söyke-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Hafifçe doğrulmak; dikilmek. [DS]

sökem[1], [Ar. zükām => zükkâm / sökkem / sökem] *{ağız} is.* Öksürük. [DS]

sökem[2], [sök-em] *{ağız} is.* Paçavra. [DS]

sökenmek, [söyke-n-mek / söke-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Uzanıp yatmak; başına elini dayayarak yatmak; yaslanmak. [DS]

söker, [sökel / söker] *{ağız} is.* → sökel. [DS]

sökerce, [söker-ce] *{ağız} is.* → sökel. [DS]

sökeşe, [söke-ş-e ?] *{ağız} is.* Uzun gagalı, keklik büyüklüğünde bir çeşit kuş. [DS]

sökeşmek, [söke-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* Arka arkaya yanaşmak; bitişmek. [DS]

söki[1], [sō > sōkī] *(sö:ki:) {eT} zf.* Önceki; evvelki; eskiden; eski. [EUTS] [Gabain] [KB]

söki[2], [Far. sekū => seki / söki] *{ağız} is.* **1.** Minder; sedir. **2.** Karyola. [DS]

sökitgü, [sök-mek[2] > sök-it-mek > sök-it-gū] *(sökitgü:) {eT} is.* Diz çöktürüş.

sökitkü, [sök-mek[2] > sök-it-mek > sök-it-kū] *(sökitgü:) {eT} is.* Sökitgü.

sökitmek[1], [sök-mek[1] > sök-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sövdürmek; küfrettirmek.

sökitmek[2], [sök-mek[2] > sök-it-mek / sek-it-mek (DLT'de)] *{eT} gçl. f. [-ür]* Diz çöktürmek. [Clauson]

sökitmek[3], [sök-mek[3] > sök-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kestirip almak; parçalatmak; doğratmak.

sökkem, [Ar. zükkām => sökem / sökkem] *{ağız} is.* Nezle. [DS]

söklünçü, [söglün-mek > söglün-çü / söklün-çü] *is.* Kebap; kızartma. [DLT] [EUTS]

söklünmek[1], [sög-ül-mek > sög(ü)l-ün-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* **1.** Kebap edilmek. **2.** *dönşl. f.* Kendi kendine et kebabı yapmak. [DLT]

söklünmek[2], [sök-ül-mek>sök(ü)l-ün-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Sökülmek; çözülmek; çözümlenmek.[EUTS]

sökme, [sök-me] *is.* **1.** Sökmek eylemi. **2.** Bir makine veya aygıtın çeşitli parçalarını birbirinden ayırma işlemi. **3.** Bir fabrikayı başka bir yerde yeniden kurmak üzere bulunduğu yerden kaldırma ve taşınma işlemi. **4.** Kerestesi kıymetli ağaçları kökü ile birlikte çıkarma işi. **5.** *{ağız}* Ormandan ya da meradan açılarak yapılan tarla. [DS] **6.** *{ağız}* Derince sürülerek alt üst edilmiş toprak. [DS]

sökmek[1], [sōk-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Sövmek; azarlamak. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB]

sökmek[2], [sök-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Diz çökmek; aman dilemek. [DLT] [ETY] [KB] **2.** Çökmek. [KB] **3.** Baygınlık geçirmek. [EUTS] **4.** *{ağız}* Yaslanmak; dayanmak. [DS]

sökmek[3], [sök-mek] *gçl. f. [-er] [{eT} -ür]* **1.** *{eT}* Koparmak; yarmak; yırtmak. [DLT] [EUTS] [İKP-Öy.] [ETY] [Gabain] [KB] [Tekin] **2.** *{ağız}* Güçlüğü yenmek; başarmak.[DS] **3.** Bir şeyi bağlı bulunduğu, tutturulmuş olduğu yerden güç kullanarak veya gevşeterek ayırmak; çekip ayırmak. **4.** (Makine, araç, aygıt vb. için) parçalarını birbirinden ayırmak; parçalarını ayırıp çıkarmak; kurulmuş bir şeyi parçalara ayırmak. **5.** (Örgü, dikiş vb. için) örgüsünü, ilmeklerini açmak, dikişini ayırmak. **6.** (Duvar için) taş, tuğla vb. malzemelerini yerinden çıkarıp almak. **7.** Rüzgâr ve sel gibi doğal etkenler tarafından köklenip götürülmek; yerinden sürüklenmek. **8.** (Karışık bir yazı için) okumak. **9.** (Okuma için) okuma becerisi kazanmak. **10.** Geçmeyi önleyen engelleri kaldırmak; güçlükleri yenmek. **11.** Bir yeri terk etmeye zorlanmak; çıkarıp atmak; kovmak. **12.** Ayırmak; uzaklaştırmak; vazgeçirmek. **13.** (Şafak için) görünmeye başlamak; atmak; açılmak. **14.** *gçsz. f.* (İdrar, balgam, ter vb. için) bol miktarda salgılanmak ve dışarı atılmak; çıkması, akması kolaylaşmak. **15.** *mecaz.* Art arda gelmeye başlamak. **16.** *mecaz. argo.* Etki yapmak; geçmek; (olumsuz olarak) etkilenmemek. **17.** Gelmeye başlamak; çıkagelmek. **18.** *{ağız}* (Çiftleşen hayvan için) döl tutmamak. [DS] **söküp atmak,** *1. Gözden çıkarmak; feda etmek; kıymak; harcamak. 2. Bir yerden, bir topluluktan zorla ayırmaya, uzaklaştırmaya çalışmak. 3. Düşüncesinden, kafasından atmak, uzaklaştırmak.*|| **söke söke,** *Büyük uğraşılar vererek; zorla.*|| **söke söke almak,** *Büyük bir mücadele sonunda elde etmek.*

sökmen[1], [sök-mek[3] > sök-m(n] *(sökme:n) {eT} sf.* **1.** Savaşta, safları yaran; düşman safını söküp atan. **2.** *is.* Yiğitlere verilen unvan. [DLT]

sökmen[2], [sok-mak > sok-man صوقمق] *{eAT} is.* → sokman.

sökmenlenmek, [sök-m(n > sök-men-l(-mek > sökmen-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Kahramanlaşmak; kendini kahraman saymak. [DLT]

söknemek, [sögün > sög(ü)n-(-mek / sükne-mek (DLT'de)] *(sögne:mek) {eT} gçl. f. [-er]* → sögnemek. [DLT]

sökö, [sök-ımek[3] > *sök-üg > sök-ō / sök-ū] *(sökö:) {eT} is.* Ağaç; direk.

sökrük, [sök-mek[3] > *sök-ür-mek > sök(ü)r-ük / sükrük (DLT'de)] *{eT} is.* Kadının cinsiyet organı. [DLT]

sökti, [sök-mek[3] > sök-tī] *(sökti:) {eT} is.* Kepek. [DLT] [KB]

söktürme, [sök-tür-me] *is.* Söktürmek eylemi.

söktürmek[1], [sök-mek[3] > sök-tür-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Sökmek işini yaptırmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Bir şeyi bir kimseye bağlı olduğu yerden çekip çıkarttırmak;. tutturulduğu yerden ayırttırmak. **3.** (İdrar, balgam, ter vb. için) salgılamasını arttırarak bol miktarda atılmasını sağlamak. **4.** Karışık ve okunması güç bir yazının okunmasını sağlamak. **5.** Birine okumayı öğretmek; okumayı öğrenmesini sağlamak. **6.** (İlaç için) boşaltımı kolaylaştırmak; çıkarmak; akıtmak.

söktürmek[2], [sōg-mek > sög-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → sögtürmek. [DLT]

söktürmek[3], [sök-mek[1] > sök-tür-mek / sög-türmek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sövdürmek. [DLT]

söktürücü[2], [sök-tür-ücü] *is.* Söktürmek eylemini yapan şey.

sökü[1], [sök-mek[3] > sök-ū] *(sökü:) {eT} is.* Çökme; çöküntü. [EUTS] → **sökü otu,** *{eT} bot.* Sepik, *(Lotus corniculatus)*

sökü[2], [sök-mek[3] > *sök-üg > sök-ō / sök-ū] *(sökü:) {eT} is.* Ağaç; direk.

sökü[3], [sök-ü] *{ağız} is.* **1.** Ormandan ya da meradan açılan tarla. **2.** Orman. [DS] 🗗 **sökü otu,** *bot. Baklagillerden, kumlu topraklarda yetişen, üçü dördü bir arada bulunan meyveleri kuş ayağını andıran bir otsu bitki; kuş ayağı, (Ornithopus).*

sökü[4], [Far. sekū => zeki / sökü] *{ağız} is.* Arkalıksız, alçak iskemle.[DS]

sökü[5], [sök-ü] *{ağız} is.* Hastane. [DS]

sökü[6], [İt. sacco => sako / sökü] *{ağız} is.* Ceket. [DS]

sökücü, [sök-ücü] *is.* **1.** Sökme işlevini yerine getiren araç veya aygıt. **2.** Zımba tellerini sökmekte kullanılan büro gereci.

sökük[1], **-ğü** [sök-ük] *sf.* **1.** Dikişi veya örgüsü sökülmüş olan. **2.** Sökülmüş veya örgüsü açılmış yer. 🗗 **sökük dikmek,** *Sökülmüş olan bir şeyi dikmek; birleştirmek.*

sökük[2], **-ğü** [sök-ük / sökü-k] *{ağız} is.* Dağ tepelerinde hayvanların gele gide açtıkları yol; keçi yolu; geçit. [DS]

sökükçü, [sök-ük-çü] *is.* Sökük diken, yama yapan kimse.

sökül, [sekil / sökül] *{ağız} is.* At ve eşeklerin ayaklarındaki beyazlık.[DS]

sökülenmek, [sök-e-le-n-mek / sök-ül-en-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Çorap, kazak vb. için) sökülmek. [DS]

sökülme, [sök-ül-me] *is.* Sökülınek eylemi.

sökülmek[1], [sōg-mek[1] > sök-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Sövülmek; azarlanmak.

sökülmek[2], [sög-mek > sög-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Kızartılmak; kebap edilmek. [DLT]

sökülmek[3], [sök-ınek[3] > sök-ül-mek سكلمك] *edil. f. [-ür]* **1.** Hakkında sökmek eylemi uygulanmak; sökmek eylemine konu olmak; sökmek eylemi yapılmak. *{eT} (aynı)* **2.** Bağlı olduğu yerden çekilip alınmak. **3.** Bir yerden, topluluktan zor kullanılarak uzaklaştırılmak; koparılmak. **4.** *dönşl. {eT}* Bozulmak. [DLT] **5.** *{OsT}* Yarılmak. **6.** Parçalarına ayrılmak; parçalanmak. *{OsT} (aynı).* **7.** (Örülmüş, dikilmiş bir şey için) örgüsü, dikişi ayrılmak. **8.** *gçl. f. {ağız} argo.* (Para vb. için) gönülsüz olarak vermek; istemeye istemeye vermek; vermeğe mecbur olmak. [DS]

sökülü, [seki-li / sökü-lü] *{ağız} sf.* (At, eşek vb. için) ayaklarında beyazlık olan; sekili. [DS]

sökülüş, [sök-ül-üş] *is.* Sökülmek eylemi ve biçimi.

söküm, [sök-üm سكوم] *is.* **1.** Sökme işi. **2.** Bitkileri topraktan kökü ile birlikte çıkarma işlemi. **3.** *{eAT}* Kuvvetle yürüyüp gelme; sökün. **4.** *{eAT}* Çıkış tarzı. 🗗 **sökünı çatalı,** *Bitkilerin köklerini veya yumruları topraktan çıkarmakta kullanılan çatal uçlu bir tür tarım aracı.*

sökümek, [sök-mek[2] > sök-ū-mek] *(sökü:mek) {eT} gçsz. f. [-ür]* Diz çökmek. [EUTS]

sökümet, [sök-ü-mek > sökū-met] *{ağız} is.* Sökme. [DS]

sökün[1], [sök-ün] *is.* **1.** Sökülüp kopma işi ve durumu. **2.** *{ağız}* Birdenbire uzaktan görünme. [DS] **3.** *{ağız} zf.* Hep birden, topluca, arkası kesilmeden. [DS] 🗗 **sökün etmek,** *1. Birbiri ardından gelmek veya görünmek. 2. {ağız} Birdenbire görünüp arkası kesilmeden gelmek.* [DS] *3. {ağız} Çözülmek.* [DS] *4. {ağız} (Su vb. için) birden ve hızla akmaya başlamak.* [DS]

sökün[2], [sök-ün] *{ağız} is.* **1.** Göçmen kuş kafilesi. **2.** Karların erimesi ile tepelerden gelen sel suları. [DS] 🗗 **sökün avı,** *{ağız} Toplu uçan kuşların avlanması; göç zamanı yapılan kuş avı.* [DS]

sökünnıek[1], [sök-mek[2] > sök-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Diz çökmek; birine tabi olmak. [DLT]

sökünmek[2], [sök-mek[3] > sök-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Kendi kendine sökmek; söker görünmek. [DLT]

söküntü[1], [sök-üntü] *is.* **1.** Sökülmüş olan şeyin parçası. **2.** *{ağız}* Ağaçlık ya da boz yerden açılan, ekime elverişli duruma getirilen tarla. [DS] **3.** Alt üst edilip havalandırılmış toprak. **4.** *{ağız}* Kirizma. [DS] **5.** *{ağız}* Bozgun. [DS] **6.** *{ağız}* İplik ya da kumaş parçaları. [DS]

söküntü[2], [sök-üntü] *{ağız} is.* → sökel. [DS]

sökürge, [sök-ür-mek > sök-ür-ge] *{ağız} is.* Hayvanları yürütmek için dürtmekte kullanılan sopanın ucundaki demir. [DS]

sökürmek, [sök-mek[2] *(çökmek)* > sök-ür-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Diz çöktürmek; dize getirmek; çöktürmek; çökertmek. [ETY] [EUTS] [Gabain] **2.** Kendine tabi kılmak; bağımlı kılmak [ETY] [Tekin]

söküş[1], [sök-üş] *is.* Sökmek eylemi veya biçimi.

söküş[2], [sōg-mek > sög-üş / sök-üş] *{eT} is.* Sövme; küfür; sövüş. [EUTS] [KB]

söküşmek, [sök-mek[3] > sök-üş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Sökmekte ve yıkmakta yardım ve yarış etmek. [DLT]

söküt, [sögüt / söküt] *{eT} is.* Söğüt ağacı. [DLT]

sökütme, [sök-üt-me] *is.* Sökütmek eylemi.

sökütmek[1], [sök-mek[2] > sök-it-mek / sek-it-mek (DLT'de)] *{eT} gçl. f. [-ür]* Diz çöktürmek. [EUTS] [Gabain]

sökütmek[2], [sök-üt-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* **1.** Çıkarmak. **2.** Yerinden oynatmak; çıkarmak; sökmek. [DS]

söküzlemek, [sök-mek > sök-üz-le-mek] *gçl. f. [-r]*

[-l(ü)-yor] argo. **1.** Almak. **2.** Çalmak. **3.** Hileyle almak.

söl, [sōl / sūl] *(sö:l) {eT} is.* **1.** Usare; et özü. [EUTS] [Gabain] **2.** Ette ve ağaçta olan ıslaklık; tazelik. [DLT] **3.** *{ağız}* Etin kanlı suyu. [DS]

sölb, [selp / sölb / sölp *(yans.)*] *is.* Gevşeyip dağılmayı, sağa sola çarpmayı, dangesiz gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *sölb-ük*

sölbük, -ğü [sölb *(yans.)* > sölb-ü-k / sölp-ü-k] *{ağız} sf.* **1.** Giyimi çok kötü; kılıksız. **2.** Gevşemiş; pörsümüş; sarkık. [DS]

sölcenböceği, [soğulcan+böce(ğ)-i] *{ağız} is.* Bir tür salyangoz. [DS]

söldane, [? söldane] *{ağız} is.* Uzun kavak. [DS]

söldür, [söld-ür] *{ağız} sf.* **1.** Uzun boylu. **2.** Kötü giyimli; kılıksız. [DS]

sölegen, [sō-mek > sō-le-mek > sō-le-gen] *{ağız} sf.* Çok konuşan; geveze. [DS]

sölemek, [sō-mek > sō-le-mek] *(sö:lemek) {ağız} gçl. f. [-r [-l(ü)-yor]* Konuşmak; söylemek; demek. [DS]

sölemsek, -ği [sōle-mek > sō-le-msek] *{ağız} sf.* Çok konuşan; geveze. [DS]

sölepe, [sölb > söl(e)b-e] *{ağız} sf.* **1.** Elinden iş gelmeyen; beceriksiz. **2.** Saygısız. [DS]

söleşmek, [sōle-mek > söle-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Konuşmak; söylemek. [DS]

söliyalji, [Yun. koilia *(karın)* + algos *(ağrı)* > Fr. cœlialgie] *is. tıp.* Sempatik sinir sistemi ile ilgili derin karın ağrılarının genel adı.

söllüg, [sōl-lüg] *(sö:llüg) {eT} sf.* (Et için) iyice pişmemiş; içinde ve üzerinde kan izleri kalmış olan.

sölom, [Fr. cœlome] *is. biy.* Orta derinin iki tabakası arasında bulunan ve embriyonda genel vücut boşluğunu meydana getiren oyuk.

sölomlular, [sölom-lu-lar] *is. biy.* Bir vücut boşluğu bulunan hayvanlar.

sölomsuzlar, [sölom-suz-lar] *is. biy.* Vücut boşluğu bulunmayan hayvanlar.

sölp, [selp / sölb / sölp *(yans.)*] *is.* Gevşeyip dağılmayı, sağa sola çarpmayı, dengesiz gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *sölp-eş-ik, sölp-ü-mek, sölp-ülde-mek*

sölpeşik, -ği [sölp *(yans.)*] *{ağız} sf.* Kötü giyimli; özensiz giyinen; dağınık; kılıksız. [DS]

sölpük, -ğü [sölp *(yans.)* > sölp-ü-k سولپك] *{ağız} sf.* **1.** Gevşeyip sarkmış olan; gevşek; pörsük; sarkık. **2.** Giyimi düzensiz; kötü giyimli. **3.** (Kişi için) uyuşuk ve dalgın. [DS] **4.** *{OsT}* Derisi buruşuk, sarkık. **5.** *{ağız}* (Et için) zayıf; yumuşak; kötü. [DS]

sölpüme, [sölp *(yans.)* > sölp-ü-me] *is.* Sölpümek eylemi.

sölpümek, [sölp *(yans.)* > sölp-ü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* **1.** Gevşeyip sarkmak; pörsümek. **2.** (Şişman insan ya da tavlı hayvan için) zayıflamak. [DS]

sölsöl, [söl+söl] *{ağız} sf.* → sölpeşik. [DS]

söltük, -ğü [sölt-ük] *{ağız} sf.* Uzun boylu. [DS]

sölümen, [Yun. soulína] *{ağız} is.* Sümüklü böcek. [DS]

sölyeşik, -ği [sölp-eş-ik > sölyeş-ik] *{ağız} sf.* Giyimi kötü olan; kılıksız. [DS]

söm, [sam / sim / som / söm *(yans.)*] *is.* Kızarak homurdanmayı, söylenmeyi, surat asmayı, bu biçimde ve homurdanarak yemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *söm-ür-me, söm-ür-mek, söm-ür-ge-ci, söm-ür-ücü*

söme, [söme] *{ağız} sf.* Yumuşak. [DS]

sömek[1], [sō-mek] *(sö:mek) {eT} gçl. f.* Söylemek. [ETY]

sömek[2], [söbe > söme-k] *{ağız} is.* **1.** Tanesi alınmış mısır koçanı. **2.** Taze mısır. **3.** Elma, armut gibi meyvelerin yenmeyen kısımları. **4.** İbrik, çaydanlık vb. eşyanın emziği. [DS] ⊟ **sömek burunlu,** *{ağız} Büyük burunlu kişi.* [DS]

sömek[3], [söbe > söme-k] *{ağız} is.* **1.** Taranarak yumak hâline getirilmiş yün yumağı. **2.** Bükülmüş ip yumağı. [DS]

sömek[4], [söbe > söme-k] *{ağız} sf.* **1.** Toplu; şişman. **2.** *is.* Sivri şeyler. [DS]

sömek[5], [söbe > söme-k] *{ağız} is.* **1.** Yeni sürülen tarlada çıkan ayrık otu filizi. **2.** Zeytin tomurcukları. [DS]

sömekmek, [sömek-mek] *{ağız} gçl. f. [(ğ)-ir]* **1.** İş uzayıp gitmek; sürüncemede kalmak. **2.** İplik yumağı veya makara boşanmak. [DS]

sömeldek, -ği [söme-l-de-k] *{ağız} is.* Beceriksiz. [DS]

sömelek[1]**, -ği** [sömel-ek] *{ağız} is.* **1.** Kundağa sarılmış bebek. **2.** Bebek kundağı. **3.** Mısır koçanı. [DS]

sömelek[2]**, -ği** [söme-l-ek] *{ağız} sf.* **1.** Budala; sersem. **2.** Beceriksiz. [DS]

sömelek[3]**, -ği** [söbe-le-k / söme-le-k] *{ağız} sf.* Söbe; oval. [DS]

sömelmek, [söme-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Masuradaki iplik için) gevşemek. [DS]

sömen[1], [söme-n] *{ağız} is.* **1.** Tanesi alınmış mısır koçanı. **2.** Dokuma bezlerinin sarıldığı yuvarlak ağaç. [DS]

sömen[2], [söm *(yans.)* > söm-(m)en] *{ağız} sf.* Konuşmasını beceremeyen, durgun yaradılışlı kimse. [DS]

sömestr, [Lat. semestris > Fr. semestre] *is.* Bir öğretim yılının iki döneminden her biri; yarıyıl.

sömikok, [Fr. semi-coke] *is.* Taş kömürünü çok yüksek olmayan sıcaklıkta damıtarak elde edilen kömür.

sömiye, [söm-i-ye] *{ağız} zf.* Gelişigüzel; rastgele. [DS]

sömme, [söm-me] *is.* Sömmek eylemi.

sömmek, [söm-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** (Hayvan yavruları için) başı veya burnu ile hafifçe vura vura anasının memesini emmek. **2.** Hoyratça, kaba bir şekilde itmek.

sömrüşmek, [sömür-mek > söm(ü)r-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte sömürmek. [DLT]

sömtük, -ğü [süm-dük / söm-dük] *{ağız} sf.* **1.** Başkasının yediğinde gözü olan; aç gözlü. **2.** Çok yiyen; obur. [DS]

sömük, -ğü [söm-ük / söm-ek] *{ağız} is.* Taneleri alınmış mısır koçanı. [DS]

sömüklük, -ğü [söm-ük-lük] *{ağız} is.* Koku. [DS]

sömündürük, -ğü [söm-ün-dür-ük] *{ağız} is.* İğe sarılmış iplik. [DS]

sömür, [söm-ür] *{ağız} is.* Kömür. [DS]

sömürge, [sömür-ge] *is.* **1.** Bir ulusun, kendi toprakları dışında egemenlik kurarak yönettiği, ekonomik ve siyasi çıkarlar sağladığı topraklar; sömürülen ülke; müstemleke; koloni *(1935).* **2.** *sf.* Sömürgeye ilişkin; sömürgeyle ilgili; sömürgeye ait.

sömürgeci, [sömür-ge-ci] *sf.* **1.** Sömürge sahibi olan; müstemlekeci. **2.** Sömürge elde etmek isteyen; müstemlekeci. **3.** Sömürgecilikle ilgili olan; sömürgeciliğe ilişkin. **4.** Sömürgeciliği savunan; sömürgecilikten yana olan.

sömürgecilik, -ği [sömür-ge-ci-lik] *is.* **1.** Zenginlik kaynağı olan ülkelerin sömürgeleştirilmesini, sömürge düzeninin kurulmasını savunan tutum. **2.** Yirminci yüzyılda, bazı Avrupa ülkelerinin denizaşırı ülkeleri keşif, fetih, ilhak ve iskân etmeleri ile ortaya çıkan süreç.

sömürgeleşme, [sömür-ge-le-ş-me] *is.* Sömürgeleşmek eylemi.

sömürgeleşmek, [sömür-ge-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Sömürge durumuna gelmek; sömürge olmak; sömürgecilerin egemenliği altına girmek.

sömürgeleştirme, [sömür-ge-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Sömürgeleştirmek eylemi. **2.** Bu eylemden doğan fiilî durum.

sömürgeleştirmek, [sömür-ge-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Bir ülkeyi sömürge durumuna getirmek; sömürge yapmak. **2.** Bir ülkeyi ekonomik bakımdan bağımlı duruma getirmek.

sömürgen, [sömür-gen] *sf.* **1.** *(sö:mürgen) {eT}* Daima sömüren. [DLT] **2.** Sürekli emen; sömüren. **3.** Bir ülkenin zenginlik kaynaklarını çeşitli yollardan elde ederek sömüren; sömürücü.

sömürgenlik,-ği [sömür-gen-lik] *is.* Sömürgen olma durumu; sömürücülük.

sömürme, [sömür-me] *is.* Sömürmek eylemi.

sömürmek[1], [*eT.* söm *(yans.)* > sömür-mek سومرمك] *gçl. f. [-ür]* **1.** *{eT} (sö:mürmek)* (Sıvı içecekler için) hızla çekerek içmek; dudaklarını yapıştırarak emmek; emercesine içmek; somurmak. [DLT] **2.** *{OsT} {ağız}* Bir şey bırakmamak üzere yemek, içmek; bulduğu her şeyi yiyip bitirmek; silip süpürmek. [DS] ◻ **sömürü içmek,** *{eAT} 1. Ağız dolusu içmek. 2. Bir defada içmek.*

sömürmek[2], [*eT.* sümür-mek > sömür-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Birisinden ya da bir yerden haksız olarak kazanç sağlamak; istismar etmek, *(1935).* **2.** *eko.* Marksçılara göre emek fazlasını ödemeyerek gasp etmek. **3.** (Mal sahipleri için) üreticileri kullanmak ve dışlamak. **4.** (Üretim araçları sahipleri için) başkalarının emeğine ve onların yarattığı değerlere sahip çıkmak. **5.** (Kişi, topluluk vb. için) hakkını yiyerek kazanç elde etmek. **6.** (Ülke, yer, devlet, ulus vb. için) bir başka ülke ve devletin doğal kaynaklarını, ekonomik değerlerini kendi çıkarları için kullanmak. **7.** *mecaz.* Bir kimseden ya da bir yerden devamlı olarak haksız çıkar sağlamak; birinin sırtından geçinmek. **8.** *mecaz.* Bir durumu, olayı veya bir tutumu, duyguyu kullanarak çıkar sağlamak; istismar etmek.

sömürtkon, [somurt-kan] *{ağız} sf.* Asık yüzlü; somurtkan. [DS]

sömürü, [sömür-mek > sömür-ü] *is.* Sümürme işi *(1974).*

sömürücü, [söm-ür-ücü / söm-ür-ü-cü] *sf.* Birini veya bir şeyi sömüren kimse; istismarcı; sömürgen.

sömürücülük, -ğü [söm-ür-ücü-lük / söm-ür-ü-cülük] *is.* **1.** Sömürücü olma durumu. **2.** Sömürücü olan kimsenin niteliği. **3.** Sömürmeye yönelik davranış.

sömürülme, [söm-ür-ül-me] *is.* Sömürülmek eylemi; istismar edilme.

sömürülmek, [söm-ür-ül-mek] *edil. f. [-ür]* Hakkında sömürmek eylemi uygulanmak; sömürmek eylemine konu olmak; istismar edilmek.

sömürüş, [söm-ür-üş] *is.* Sömürmek eylemi ve biçimi.

sön, [sö > sö-n] *(sö:n) {eT} is.* **1.** Vakit. [ETY] [EUTS] **2.** Uzun müddet. [EUTS]

söndürgeç, -ci [sön-dür-geç] *{ağız} is.* Haşhaş yağı çıkaranların kullandıkları bir tür kömür söndürme sobası. [DS]

söndürme, [sön-dür-me] *is.* Söndürmek eylemi.

söndürmek, [sön-mek >sön-dür-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** (Ateş, ışık vb. için) yanmasına, aydınlatmasına, parlamasına son vermek. *{eT} (aym)* **2.** Gaz ve yakıt ile çalışan bir aygıtın çalışmasını durdurmak. **3.** (Hava veya gaz ile şişirilmiş bir şey için) havasını veya gazını boşaltmak. **4.** *mecaz.* (Tutku, duygu vb. için) etkisiz duruma getirmek; dindirmek; yatıştırmak; azaltmak; yok etmek.

söndürücü, [sön-dür-ücü] *is.* **1.** Yangınları söndürmeye yarayan alet veya makine. **2.** *sf.* Söndürmekte kullanılan; söndüren.

söndürülme, [sön-dür-ül-me] *is.* Söndürülmek eylemi.

söndürülmek, [sön-dür-ül-mek] *edil. f. [-ür]* (Ateş, alev, ışık, şişirilmiş nesne için) sönmesi sağlanmak; hakkında sönmek eylemi uygulanmak; sönmek eylemine konu olmak.

sönek, -ği [sön-ek] *{ağız} is.* Ara kesit. [DS]

sönen, [sö-n-en ?] *{ağız} is.* Islaklık; nem. [DS]

sönge, [Yun. spoggia / sogga => sönge] *{ağız} is.* **1.** Fırın temizlemekte kullanılan ucuna ıslak bez bağlanmış uzun sırık. **2.** Hamam külhanlarına atılan kütükleri ileri itmeye yarayan ucu ay gibi çatallı demir çubuk. [DS]

sönggü, [*süñ-mek > süñ-gü̃] *(söñgü:) {eT} is.* Süngü. [EUTS]

söngi, [*süñ-mek > süñ-ī] *(söñi:) {eT} is.* Süngü. [EUTS]

söngü[1], [*süñ-mek > süñ-ū̃] *{eT} is. (söñü:)* Süngü. [EUTS]

söngü[3], [Yun. spoggia / sogga => söngü] *is.* **1.** Fırın süpürgesi. **2.** Fırın temizlemekte kullanılan ucu bezli sopa.

söngü[2], [sön-mek > sön-gü] *{ağız} is.* **1.** Kolay yanmayan odun. **2.** Sönmüş kömür. [DS]

söngük, [*süñ-mek > süñ-ük] *(söñük) {eT} is.* Kemik.[EUTS]

söngüklüg, [süñ-ük > süñ-ük-lüg] *(söñüklüğ) {eT} sf.* Kemikli; kemikten ibaret olan. [EUTS]

söngün, [sön-gün] *{ağız} sf.* Sessiz. [DS]

söngüşgeli, [süñ-üş-mek > süñ-üş-gelī] *(söñüşgeli:) {eT} sf.* Savaşa katılmış. [EUTS]

söngüt, [sön-güt] *{ağız} is.* **1.** Su kaplarında biriken kireç. **2.** Diş diplerinde biriken taş. [DS] 🗗 **söngüt taşı,** *{ağız} Sünger gibi delikli taş; kalker.* [DS]

söngüşmek, [*süñ-mek > süñ-üş-mek] *(söñüşmek) {eT} işteş. f. [-ür]* Savaşmak; harp etmek. [EUTS]

söngüye, [Yun. spoggia / sogga => söngüye] *{ağız} is.* Fırın temizlemekte kullanılan ucu bezli uzun sopa. [DS]

sönkü, [şu+o+ki > sön-kü ?] *{ağız} zf.* Onu. [DS]

sönme, [sön-me] *is.* Sönmek eylemi.

sönmek, [sön-mek] *gçl. f. [-er] [eT. -ür]* **1.** *{eT}* Dinmek; durmak. [EUTS] [Gabain] [KB] **2.** *{eT}* Bitmek; tükenmek. [KB] **3.** *{eT}* Kendinden geçmek. [EUTS] **4.** (Isı ve ışık veren nesne için) yanmaz, parlamaz, aydınlatmaz olmak; ışığını, alevini ve parlaklığını yitirmek. **5.** Çalışması durmak; çalışır durumda olmamak; durmak. **6.** (Hava, gaz vb. ile şişirilmiş şeyler için) havası ve gazı kaçıp şişkinliği geçmek. **7.** (İçine kan dolarak sert ve dik duran organlar için) kanın çekilmesi ile dikliği ve sertliği kaybolmak; yumuşamak; inmek; küçülmek. **8.** (Yanardağ için) lav ve kül püskürmemek; etkinliği durmak. **9.** (Ses için) duyulmaz olmak. **10.** (Duygu, tutku, öfke vb. için) yoğunluğunu, gücünü yitirmek; yatışmak; azalmak. **11.** Canlılığını yitirmek; tükenmek; yok olmak. **12.** Durgunlaşmak; dinmek. **13.** Önemini yitirmek; gerilemek.

sönmüş, [sön-müş] *sf.* Söndürülmüş olan; sönük durumda olan. 🗗 **sönmüş kireç,** *Harç yapmak için kum ile karıştırılan hidratlı kireç.*

söntürmek, [sön-mek > sön-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Söndürmek. [EUTS] **2.** Bir yana atmak; bertaraf etmek.[EUTS]

sönük, [sön-mek > sön-ük] *sf.* **1.** *{eT}* Sönük. [EUTS] **2.** *{eT}* Kuvvetten düşmüş; güçsüz. [EUTS] **3.** Sönmüş; söndürülmüş olan. **4.** Parlaklığı, alevi, hızı az olan veya azalmış. **5.** *mecaz.* Etkisi kalmamış; zayıf; etkisiz. **6.** Havası veya gazı kaçırılarak şişkinliği giderilmiş olan. **7.** *mecaz.* (Kişi için) çalışması ve yetenekleri ile kendisini gösteremeyen; üstünlüğü olmayan; silik. **8.** *mecaz.* Göze çarpmayan; dikkati çekmeyen. **9.** *mecaz.* Canlılığı, çekiciliği olmayan; hareketsiz. **10.** *zf.* Cansız; silik. 🗗 **sönük geçmek,** *(Etkinlik, toplantı, dönem vb. için) önemli bir özelliği olmayan; istenilen nitelikte canlı olmayan; yeterli etkinliği gösterememek; hareketsiz geçmek.*

sönüklük, -ğü [sön-ük-lük] *sf.* Sönük olma durumu; hareketsizlik.

sönüm, [sön-üm] *is.* **1.** Sönmek eyleminin sonucu; sönme; itfa. **2.** *fiz.* Hareket hâlindeki bir cismin kinetik enerjisini azaltan olay. **3.** *fiz.* Bir salınım hareketinde çeşitli dirençler sebebiyle genliğin giderek azalması olayı. **4.** *fiz.* Bir elektromanyetik ışınada girişim, polarma ya da soğurulma nedeniyle kimi dalga boylarının yok olması. **5.** *tic.* Bir borcun her yıl ödenen taksitlerle belli bir süre sonunda ödenmiş olması; itfa. 🗗 **sönüm ayrımı,** *tic. Süresi gelmiş borç senetlerini ödemek amacıyla ayrılmış yedek para.*

sönümleme, [sön-üm-le-me] *is.* Sönümlemek eylemi.

sönümlemek, [sön-üm-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Bir hareketi, dalgayı veya şok vuruşunu yavaşlatmak; etkisini azaltmak. **2.** Bir borcu belirli vadelerle ödeyip bitirmek; itfa etmek.

sönümleyici, [sön-üm-le-y-ici] *is.* **1.** Bir şok dalgasının ya da titreşimin neden olduğu hareketi azaltmaya, kısmen durdurmaya yarayan düzenek; amortisör. **2.** *sf. fiz.* Şokları, gürültüleri sönümleyen; yeğinlik azaltan.

sönümlü, [sön-üm-lü] *sf.* (Salınım hareketi için) belli bir süre sonra genliği sıfır olan. 🗗 **sönümlü dalga,** *fiz. Bir yüzeyden hızla uzaklaşırken zayıflayan ve uzaklaşma doğrultusunun her noktasında aynı fazı koruyabilen elektromanyetik dalga.*

sönümsüz, [sön-üm-süz] *sf.* (Salınım hareketi için) genliği hiçbir zaman sıfıra yaklaşmayan, her devir sonunda bir dış enerji kaynağı ile değişmez tutulan; beslenen.

söplem, [söbe > söple-m] *{ağız} sf.* Yumurta biçiminde; oval. [DS]

söpü, [söbe / söbü > söpü] *{ağız} sf.* **1.** Yassı; oval. **2.** Uzunca.[DS]

sör[1], [Fr. sœur] *is. hrist.* **1.** Katolik mezhebinde, dinî bir yükümlülük altına girmemekle birlikte kendisini din uğruna hasta bakıcılık, hemşirelik gibi hayır işlerine adayan kadın. **2.** Çevredekilerin ve kendilerinin bu kadınlara karşı hitap ederken kullandıkları seslenme sözü.

sör[2], [İng. sir] *is.* Beyefendi; senyör.

sör[3], [Ar. saḥūr => sōr] *(sö:r) {ağız} is.* Sahur. [DS]

sörf, [İng. surf *(deniz kıyısındaki köpüklü dalgalar)* > surf-riding] *is. spor.* **1.** Kabarık bir dalganın taşıdığı özel bir kayak üzerinde dengede kalmaya dayanan bir su sporu; dalga kayağı. **2.** Bu sporu yapmakta kullanılan özel kayak; dalga kayağı. **3.** Yelkenli bir tür sörf; rüzgâr sörfü; rüzgârlı kayak. 🗗 **sörf yapmak,** *Kabarık bir dalganın taşıdığı bir tahta üzerinde dengede kalmaya dayanan su sporunu yapmak.*

sörfçü, [sörf-çü] *is.* Sörf yapan kimse; dalga kayakçısı.

sörkenmek, [söy-ke-n-mek / sör-ke-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Uzanıp yatmak; yaslanmak. [DS]

sörmek, [söğ-ür-mek > sōr-mek] *(sö:rmek) {ağız} gçl. f. [-ür]* (Patlıcan vb. için) ateşte pişirmek; kebap yapmak; közlemek. [DS]

sörpermek, [sölp > sörp-er-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Büzülmek; buruşmak. [DS]

sörpeşmek, [sölp > sörp-eş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Büzülmek; buruşmak. [DS]

sörplemek, [sörp-lē-mek / surb-lā-mak / sürī-lē-mek] *(sürple:mek)) {eT} gçl. f. [-er]* Kur'a çekmek. [DLT]

sörpük, [sölp-ük / sörp-ük] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) uyuşuk; dalgın. **2.** Gevşek; sarkık; pörsümüş. [DS]

sörpümek, [sölp > sörp-ü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* **1.** (Bitki için) susuzluktan veya havasızlıktan solmak. **2.** (Sebze ve meyve için) buruşmak; gevşemek; pörsümek. **3.** Çok kullanılmaktan dolayı eskimeye başlamak. [DS]

sörpürmek, [sörp-ür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* (Meyve, sebze için) gevşemek, pörsümek. [DS]

sörpüşmek, [sölp > sörp-üş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Büzülmek; buruşmak; pörsümek. [DS]

sörtük, -ğü [sürt-mek > sürt-ük] *{ağız} sf.* (Kişi için) çok gezen; sürtük. [DS]

sörüdek, -ği [sor-ut-mak > sorud-ak] *{ağız} sf.* Kimseye sokulmayan; bön; ahmak. [DS]

sösmek, [sus-mak / sös-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Sesini kesmek; susmak. [DS]

sösüret, [sō+ Ar. (üret ?] *{ağız} sf.* Güzel olmayan; çirkin. [DS]

söt, [söğüt > sōt] *(sö:t) {ağız} is.* Söğüt. [DS]

söva, [söğe / söve] *{ağız} is.* Söve. [DS]

sövdürme, [söğ-mek > söv-dür-me] *is.* Sövdürmek eylemi.

sövdürmek, [söğ-mek > söv-dür-mek] *gçl. f. [-ür]* Bir kimsenin sövmesine yol açmak; sövmek eylemini yaptırmak.

söve[1], [söbi *(sivri ve uzun şey)* > söbe > söğe / söve سوه] *is.* **1.** Pencere ve kapı boşluklarının iç yanlarına oturtulan ahşap, taş, mermer veya yığına malzemeden yapılmış dikit. *{eAT} {OsT} {ağız} (aym)* [DS] **2.** Pencere ve kapı kasası; kapı ve pencere kasasının parçalarından her biri. **3.** *{ağız}* Araba ve kağnılarda yükü tutmak için dört tarafına dikilen ağaç direk. [DS] **4.** *{ağız}* Eşik. [DS] **5.** *{ağız}* Avlu kapısının iki yanına konan uzun taşlar. [DS] 🗗 **söve boy,** *{ağız} Uzun boy.* [DS]‖ **söve taşı,** *{ağız} 1. Ocak içinde, iki yana dikine konulan uzun taşlardan her biri. 2. Fırın kapısının yanlarına konulan taşlardan her biri. 3. Avlu kapısının iki yanına konan uzun taşlar.* [DS]

söve[2], [söbe / söve] *{ağız} sf.* Konimsi; sivri. [DS]

söve[3], [soy-a / söve] *{ağız} sf.* **1.** (Kara saban için) derin işleyebilme özelliği. **2.** (Sopa için) dengeli, uygun durumda. [DS]

söve[4], [söv-e] *{ağız} is.* **1.** Taşlı yokuş. **2.** Dağ yamaçları. **3.** Köşe başı. [DS]

söve[5], [söve] *{ağız} is.* Sepet örmekte kullanılan ince yassı değnek. [DS]

söveke, [söve-ke] *{ağız} is.* Uzun boy. [DS]

sövelmek[1], [söğe-l-mek / söve-l-mek سولك] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** *{eAT} {OsT}* Sipsivri ortalıkta durmak; sivrilmek. **2.** Herkesçe görünür olmak; göze batmak. **3.** Ayakta durmak; dikilmek. **4.** Boynunu ileri uzatmak. **5.** Zayıflamak; zayıflıktan boyu uzamış görünmek. [DS]

sövelmek[2], [söe-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kör olmak; gözü kaymak. [DS]

söveltmek, [söbe-l-t-mek / söve-l-t-mek سولدمك] *gçl. f. [-ir]* **1.** *{eAT}* Sipsivri uzatmak. **2.** *{ağız}* Yumurta biçimine sokmak; ovalleştirmek. [DS]

sövem, [Moğ. sögem *(karış)*] *{ağız} is.* Baş parmak ile işaret parmağı uçları arasındaki uzaklık. [DS]

söven, [söğe-n / söve-n] *{ağız} is.* **1.** Kalın sopa; değnek. **2.** Çit yapmakta kullanılan büyük, kalın ve dik kazık. **3.** Saman arabasının yanlarına dikilen direklerden her biri. [DS]

sövge, [Yun. spoggia / sogga => sövge] *{ağız} is.*

Fırın temizlemekte kullanılan ucuna bez bağlanmış uzun saplı sopa. [DS]

söviş, [söğ-üş / söv-üş / söv-iş] *{ağız} is.* Düğünde damadın arkadaşlarının, akrabalarının verdiği hediyeler. [DS]

sövgü, [sōg-mek > söğ-mek / söv-mek > söv-gü] *is.* Sövmek amacıyla söylenen kaba, çirkin, çoğunlukla kalıplaşmış söz; sövme; küfür.

sövgücü, [söv-gü-cü] *sf.* **1.** Söven; küfreden. **2.** *is.* Söven kimse.

sövke[1], [söv *(yans.)* > söv-ke] *{ağız} is.* **1.** Açı. **2.** Köşe. [DS] 🗗 **sövke gitmek,** *{ağız} (Nal çivisi için) hayvan nallanırken etine gitmek.* [DS]

sövke[2], [söv-ke] *{ağız} is.* Etek. [DS]

sövkemek[1], [söy(ü)k-e-mek / sövke-mek / sevke-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-k(ü)-yor]* Dayamak; yaslamak. [DS]

sövkemek[2], [sövke-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-k(ü)-yor]* Baştan atmak; savmak; göndermek; postalamak. [DS]

sövkenmek[1], [söyk-en-mek / sövke-n-mek / sevke-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Uzanmak; yatmak; yaslanmak. [DS]

sövkenmek[2], [sövk-en-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Hayvan nallanırken çivi etine girmek. [DS]

sövkünmek, [sövk-ün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Yatıp uzanmak; yaslanmak. [DS]

sövlemek, [söw-lē-mek] *(sövle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Söylemek. [DLT]

sövlenmek, [söw-lē-mek >söw-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Fısıldamak. [DLT]

sövme, [sög-mek > söğ-me / söv-me] *is.* **1.** Sövmek eylemi; sövgü; küfretme. **2.** *huk.* Bir kimsenin namusuna, onuruna ve manevi kişiliğine sözle yapılan saldırı.

sövmek, [*eT.* sōg-mek / sök-mek > söğ-mek / söv-mek] *gçsz. f. [-er]* Bir kimsenin namusuna, onuruna ve manevi kişiliğine sözle saldırıda bulunmak; onur kırıcı, çoğu basma kalıp kaba sözler sarf etmek; hakaret etmek; küfretmek. 🗗 **sövüp saymak,** *Aralıksız sövgüler sıralamak; uzun uzadıya söverek yermek.*

sövülme, [sög-mek > söğ-ül-me / söv-ül-me] *is.* Sövülmek eylemi.

sövülmek, [sōg-mek > söğ-ül-mek / söv-ül-mek] *edil. f. [-ür]* Sövmek eylemi yapılmak; sövmek eylemine konu olmak.

sövündürmek, [söğ-ün-dür-mek / sövün-dür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Söndürmek. [DS]

sövünmek[1], [sög-ün-mek > söğ-ün-mek / söv-ün-mek / söy-ün-mek سوينمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Sönmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Parlaklığı gitmek.

sövünmek[2], [sev-in-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Sevinmek. [DS]

sövüş[1], [sōg-mek > söğ-mek / söv-mek > söv-üş] *is.* Sövmek eylemi veya biçimi.

sövüş[2], [söv-üş] *{ağız} is.* **1.** Düğünde damada arkadaşlarının ve akrabalarının verdiği hediyeler. [DS] **2.** *argo.* Hırsızlık.

sövüşçü, [sövüş-çü] *is. argo.* Hırsız; yankesici.

sövüşçülük, -ğü [sövüş-çü-lük] *is. argo.* Hırsızlık; yankesicilik.

sövüşlemek, [sövüş-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] argo.* **1.** Çalmak. **2.** Soygunculuk etmek. **3.** Yankesicilik yaparak birinin parasını veya malını almak.

sövüşlenmek, [sövüş-le-n-mek] *edil. f. [-ir] argo.* Soyulmak; malı, parası çalınmak.

sövüşme, [sōg-mek > söğ-üş-me / söv-üş-me] *is.* Sövüşmek eylemi.

sövüşmek, [sōg-mek > söğ-üş-mek / söv-üş-mek] *işteş. f. [-ür]* Karşılıklı olarak birbirine sövmek.

sövüştürme, [sōg-mek > söğ-üş-tür-me / söv-üş-türme] *is.* Sövüştürmek eylemi.

sövüştürmek, [sōg-mek > söğ-üş-tür-mek / söv-üş-tür-mek] *gçl. f. [-ür]* Birbirine sövdürmek.

sövüt, [söğüt / sövüt / sōt] *{ağız} is.* Söğüt. [DS]

sövütme, [söğ-üt-me / söğ-ür-me] *{ağız} is.* Fırın kebabı. [DS]

söy[1], [söy] *{ağız} is.* Arka; geri. [DS]

söy[2], [söy] *{ağız} is.* Av köpeğinin izlediği yol. [DS]

söye[1], [söğe / söve / söye سيا] *{ağız} is.* **1.** *{eAT} {OsT}* → söve. **2.** Ahşap ev yapılırken duvarları tutması için dikilen iki yanı oyuk direkler. **3.** Çit yapmakta kullanılan kazıklar. [DS]

söye[2], [söye] *{ağız} is.* **1.** Ocak üstünde lamba koymaya yarayan yer. **2.** Ocak içlerinde iki yana dikine konulan geniş, uzun ve düz taşlar. [DS]

söye[3], [soya / söye] *{ağız} sf.* (Saban için) derin süremeyecek derecede ayarsız; yatık; eğik. [DS]

söyek, -ği [söğe-k / söye-k] *{ağız} sf.* Sürekli. 🗗 **söyek söyek,** *{ağız} Küme küme; bölük bölük.* [DS]

söyekelenmek, [söyek-e-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Ekmek, pasta vb. için) tavsız ateşte iyi pişmemek; kararmak.[DS]

söyelmek, [söve / söye-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Ayakta dikilip durmak; kazık gibi durmak. [DS]

söyen, [söğe-n / söye-n] *{ağız} is.* Bağ bahçe etrafına çekilen çitleri tutturmak için çakılan uzun kazıklar. [DS]

söyke[1], [söy(ü)k-e-ğü / söyke-ği / söyke-k / söyk-ü / söyke سيكاكو / سيككى / سيكه ك / سويكه سيكو] *{eAT} {OsT} is.* **1.** *{ağız}* Dayanılacak yer; destek; dayanak; mesnet; istinatgâh. [DS] **2.** Kuvvet alınacak şey.

söyke[2], [söyke / söğke] *{ağız} is.* Eğimli yer; yamaç; bayır. [DS]

söyke[3], [söyke] *{ağız} is.* Ekinin yel etkisi ile yan yatmış durumu. [DS]

söykeği, [söy(ü)k-e-ğü / söyke-ği / söyke-k / söyk-ü / söyke سیکاکو / سیککی / سیکه ك / سیکو / سویکه] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Dayanılacak yer; mesnet; istinatgâh. **2.** Kuvvet alınacak şey.

söykeğileımek, [söyke-ği > söykeği-le-n-mek سیککی لنمك] *{OsT} dönşl. f. [-ür]* Dayanmak; yaslanmak.

söykeğü, [söy(ü)k-e-ğü / söyke-ği / söyke-k / söyk-ü / söyke سیککی / سیکه ك / سیکو / سویکه / سیکاکو] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Dayanılacak yer; mesnet; istinatgâh. **2.** Kuvvet alınacak şey.

söykek, [söy(ü)k-e-ğü / söyke-ği / söyke-k / söyk-ü / söyke سویکه / سیکو / سیکه ك / سیککی / سیکاکو] *{eAT} {OsT} is.* **1.** *{ağız}* Dayanılacak yer; mesnet; dayanak; destek; istinatgâh. [DS] **2.** Kuvvet alınacak şey.

söykelenmek[1], [söyke-le-n-mek لنمك سویکه] *{eAT} {ağız} dönşl. f. [-ür]* Dayanmak; yaslanmak. [DS]

söykeleımek[2], [söyke-le-n-mek] *{ağız} edil. f. [-ir]* Birbirine kefil olmak; dayanışmak. [DS]

söykeli, [söyke-li] *{ağız} sf.* İriyarı; yakışıklı. [DS]

söykelmek[1], [söyke-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Hafifçe doğrulmak; dikilmek. [DS]

söykelmek[2], [söyke-l-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Bağırmak. [DS]

söykeme[1], [söyke-me] *{ağız} is.* Meyilli arazi; bayır; yamaç. [DS]

söykeme[2], [söyke-me] *{ağız} is.* **1.** Destek. **2.** Dayak. **3.** Kefil. [DS]

söykemek[1], [söyke-mek / sövke-mek / sevke-mek سویکمك] *{ağız} gçl. f. [-r] [-k(ü)-yor]* **1.** Dayamak; yaslamak. *{OsT} (aynı)* **2.** Yatırmak. **3.** Sermek. **4.** *gçsz. f.* Yatar gibi oturmak. [DS]

söykemek[2], [söyke-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-k(ü)-yor]* Son vermek; bitirip bir kenara dayamak. [DS]

söykendirmek, [söyke-n-dir-mek سیکندرمك] *{eAT} gçl. f. [-ir]* Dayandırmak; yaslandırmak.

söykenek, -ği [söyke-n-ek] *{ağız} is.* Yastık. [DS]

söykenmek[1], [söyke-n-mek / sövke-n-mek / sevke-n-mek سویکنمك] *dönşl. f. [-ir]* **1.** *{eAT} {OsT}* Dayanmak; yaslanmak. **2.** *{ağız}* Uzanmak; yatmak; yaslanmak. [DS]

söykeımek[2], [söyke-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Yıkılmaya yüz tutmak; kağşamak. **2.** Serpilmek; yayılmak. [DS]

söykü, [söy(ü)k-e-ğü / söyke-ği / söyke-k / söyk-ü سیکه ك / سیکاکو / سیککی] *{eAT} is.* **1.** Dayanılacak yer; mesnet; istinatgâh. **2.** Kuvvet alınacak şey.

söykük, -ğü [söyk-ük] *{ağız} is.* Yastık. [DS]

söykünmek, [söyke-n-mek / sövkü-n-mek سویکنمك] *dönşl. f. [-ir] {OsT}* Dayanmak; yaslanmak.

söylegen, [söy-le-gen] *{ağız} sf.* Düzgün ve rahat konuşan. [DS]

söyleğen, [söy-le-ğen کن سویله] *sf.* **1.** *{eAT} {OsT}* Çok söyleyen; çok konuşan. **2.** *{ağız}* Düzgün ve rahat konuşan. [DS]

söylem, [söz-le-mek > söy-le-mek > söy-le-m] *is.* **1.** Bir düşüncenin sözlü ya da yazılı olarak anlatılması; dilin birey tarafından gerçekleştirilmesi; söz; natıka *(1935).* **2.** Başı ve sonu olan bir ya da daha çok cümleden oluşan bildiri; sözce. **3.** Bilimsel yazı ve konuşmanın tümü. **4.** Bir nesneyi yorumlamayı veya tanımlamayı amaçlayan düzenlenmiş göstergeler bütünü. **5.** Cümle sınırlarını aşan, cümle dizilerinin birbirlerine bağlanma kuralları açısından ele alınan sözce. **6.** *mant.* Özgül ve öz yeterli bir mantıkla birbirine bağlı, kaçınılmaz olarak doğal bir dilin anlamına girmeyen kural ve yasalardan oluşan maddî ya da kavramsal nesneler üzerine bilgiler veren sözceler topluluğu. **7.** *{ağız}* Şive. [DS] **söylem çözümlemesi,** *Cümleden büyük bir sözceyi, söylemi üretim koşullarına indirgeyerek inceleyen yardımcı dil bilimi dalı.*

söyleme, [söz-le-mek > söy-le-me] *is.* **1.** Söylemek eylemi. **2.** *{ağız}* Ismarlama. [DS] **3.** *{ağız}* Kıta; beyit; mâni. [DS] **söylemesi ayıp,** *Utanılacak bir şey söyleneceği zaman özür dileme amacıyla söylenen giriş cümlesi.*

söylemek, [*eT.* söz-le-mek > söy-le-mek سیلمك] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** *{eAT}* Konuşmak; demek. **2.** Bir bilgiyi sözle aktarmak, iletmek; düşündüğünü bildiğini sözle aktarmak; demek. **3.** Bir düşünceyi ortaya atmak, ileri sürmek; öne sürmek. **4.** Bir şeyin yapılmasını istemek; rica etmek; buyurmak. **5.** Haber vermek; bildirmek; açıklamak. **6.** Bir kimse ya da bir şeyle ilgili olarak yargıda bulunmak; demek. **7.** (Şiir, manzume için) yüksek sesle kâğıttan ya da ezbere okumak. **8.** (Şarkı, gazel, türkü için) sesi ile icra etmek; seslendirmek. **9.** (Şiir, nazım, yazı) yazmak; düzmek. **10.** *mecaz.* (Durum, duygu vb. için) dile getirmek; demek istemek; belirtmek; göstermek; hatırlatmak. **11.** İlgilendirmek; ilgisini çekmek. **12.** Önceden bildirmek; uyarmak; uyarıyı yinelemek; tahmin etmek. **13.** Sözü birine yöneltmek. **14.** Şarkı söylemek. **söylemediğini bırakmamak,** *Ağzına geleni söylemek; düşünmeden konuşmak; demediğini bırakmamak.*|| **söyleyeceği olmak,** *Herhangi bir konuda kendisinin de açıklayacağı, öne süreceği görüş ve düşünceleri olmak.*|| **söyleyecek bir şeyi olmamak,** *Eleştireceği bir yön veya ekleyeceği bir şey bulamamak; çok mükemmel bulmak.*|| **söyleyü başlamak,** *{eAT} Söylemeğe başlamak.*

söylemen, [söyle-men] *{ağız} sf.* Çok konuşan; konuşkan. [DS]

söylemsel, [söy-le-m-sel] *sf. dbl.* Söylemle ilgili; söylem çözümlemesi ile ilgili.

söylemseme, [söy-le-m-se-me] *is.* **1.** Söylemsemek eylemi. **2.** Sanatçıların sahnede, hareket ve mimiklerini önceden kaydı yapılmış sese uydurması; o anda söylemediği halde söylüyormuş gibi yapması; play-back. ◻ **söylemseme yapmak,** *(Sanatçı için) önceden banda kaydedilmiş sese uygun hareket ve mimiklerle o anda söylüyormuş gibi yapmak; play-back yapmak.*‖ **söylemsemeyle sunmak,** *(Sanatçı için) önceden banda kaydedilmiş sese uygun hareket ve mimiklerle o anda söylüyormuş gibi yaparak sunmak.*

söylemsemek, [söy-le-m-se-mek] *gçsz. f. [-r] [-s(i)-yor]* **1.** Söylemeye özen göstermek. **2.** Söyleniş özelliği taşımak. **3.** (Sanatçı için) önceden banda kaydedilmiş sese uygun hareket ve mimiklerle o anda söylüyormuş gibi yapmak; söylemseme yapmak; play-back yapmak. **4.** Söylüyormuş gibi yapmak.

söylemük, -ğü [söyle-mük] *{ağız} sf.* Sessiz. [DS]

söylen, [söyle-mek > söyle-n] *is.* Çok etkili hayalî doğa üstü güçlerin yaşantısını gerçek yaşantı gibi işleyen sanatsal araç; mit *(2000).*

söylence, [söy-le-n-ce] *is.* **1.** Söyleyiş *(1966).* **2.** Halkın gözünde ve anlatanın hayal gücünde biçim değiştirerek olağanüstülükler kazanmış hikâye; efsane *(1974).* **3.** Eski çağlardan beri söylenegelen ve olağanüstü olay ve kahramanları konu alan hayalî hikâyeler; efsane. **4.** *mit.* Tanrılar, kahramanlar ve çok eski çağların olayları üzerine anlatılan her şey; üsture; mitos. **5.** *mecaz.* Gerçeğe dayanmayan, asılsız söz ve hikâyeler. **6.** *{ağız}* Söz; dedikodu; laf. [DS] ◻ **söylence bilimi,** *Söylenceleri konu alan bilim; ilm-i esatir; mitoloji.*

söylenilme, [söy-le-n-il-me] *is.* Söylenilmek eylemi.

söylenilmek, [söy-le-n-il-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Söylenmek eylemi yapılmak; söylenmek eylemine konu olmak; söylenmek. **2.** Sözle aktarılmak; sözü edilmek; iletilmek; denmek; denilmek. **3.** Rica edilmek; buyrulmak; denmek; denilmek. **4.** Bir yargı öne sürülmek. **5.** Yayınlanmak; bildirilmek. **6.** Ezbere, yüksek sesle okunmak; icra edilmek.

söyleniş, [söy-le-n-iş] *is.* **1.** Söylenmek eylemi veya biçimi. **2.** Bir sesi, bir harfi, bir kelimeyi söylemek eylemi ve olgusu; söyleyiş; söylem; telaffuz. **3.** Bir sözcüğün, sözcük öbeğinin, bir gösterge öbeğinin söylenme biçimi; telaffuz.

söylenme, [söy-le-n-me] *is.* Söylenmek eylemi.

söylenmek, [söy-le-n-mek] *edil f. [-ir]* **1.** Söylemek eylemi yapılmak. **2.** *dönşl. f.* Sürekli konuşarak hoşnutsuzluğunu göstermek; sızlanmak. **3.** Bir kimseye yaptığı bir şeyden dolayı çıkışmak; onu paylamak.

söylenti[1], [söy-le-nti] *is.* **1.** Ağızdan ağza dolaşan, nereden ve kimden kaynaklandığı bilinmeyen, kesinleşmemiş ya da geçerliliği su götürür, resmî nitelikten yoksun haber; rivayet *(1935).* **2.** Genellikle gerçeğe dayanmayan, kötüleyici söz; dedikodu. **3.** Doğrulanamaz bilgilere dayalı fakat başladığı gibi hemen yayılan, yayılması önlenemez iletiler.

söylenti[2], [söy-le-nti] *{ağız} is.* Ismarlama. [DS]

söylerce, [söyle-r-ce سويلرجه] *{eAT} sf.* (Çocuk için) yeni yeni konuşmaya başlayan. ◻ **söylerce olmak,** *{eAT} (Çocuk için) konuşmaya başlamak.*

söyleşi, [söy-le-ş-i] *is.* **1.** Bir kurala, belli bir konuya bağlı olmayan karşılıklı konuşma; sohbet; hasbıhal *(1959).* **2.** Bir kimse ile, belli bir konuda ve içten bir havada yapılan konuşma; sohbet. **3.** *ed.* Anlatım bakımından yazarın yakınlarıyla konuşur gibi kaleme aldığı içtenlikli yazı türü; musahabe; sohbet.

söyleşilmek, [söyle-ş-il-mek سويلشلمك] *{OsT} edil. f. [-ür]* **1.** Konuşulmak. **2.** Görüşülmek.

söyleşim, [söyle-ş-mek > söyle-ş-im] *is.* Herhangi bir disipline bağlı olmaksızın küçük gruplar içindeki kişiler arası iletişim.

söyleşme, [söy-le-ş-me] *is.* **1.** Söyleşmek eylemi. **2.** İki ya da daha çok kişi arasında geçen, katılanların hem konuşmacı hem de dinleyici (hem gönderici hem alıcı) konumunda bulundukları iletişim biçimi. **3.** Karagöz oyunlarında ön deyişten sonra gelen ve oyunun baş kişilerini tanıtmayı amaçlayan bölüm; muhavere.

söyleşmek, [söy-le-ş-mek سويلشمك] *işteş. f. [-ir] [{eAT. -ür]* Karşılıklı konuşmak; görüşmek; sohbet etmek; dedikodu etmek. *{eAT} {ağız} (aynı)* [DS]

söyleşmeli, [söy-le-ş-me-li] *sf. bsy.* **1.** (Bilgisayar kullanım yöntemi için) kullanıcı tarafından giriş ve çıkış organı olarak çalışan bir uç birimden yararlanılarak, makine programlarıyla diyalog kuran. **2.** (Derleyici için) bir programı komut komut, her komutta, bunun içerdiği deyimlerin geçerliğini doğrulayarak derleyebilen.

söyleşüturmak, [söy-le-ş-ü+tur-mak سويلشوطورمق] *{OsT} gçsz. f. [-ur]* Bir süre konuşmak.

söyletme, [söy-le-t-me] *is.* Söyletmek eylemi.

söyletmek, [söy-le-t-mek سيلدمك] *gçl. f. [-ir]* **1.** Söylemek eylemini yaptırmak. **2.** Bir kişinin, söylemesini sağlamak; söylemesine izin vermek; konuşturmak. **3.** Söylemek zorunda bırakmak; itiraf ettirmek; dedirtmek. **4.** *{eAT}* Dile getirmek.

söyletmelik, -ği [söy-le-t-me-lik] *{ağız} is. folk.* Gerdek gecesi damadın gelini konuşturmak için vermiş olduğu armağan. [DS]

söyletmemece, [söylet-me-mece] *{ağız} zf.* Söyletmeksizin. [DS]

söylev, [söy-le-v] *is.* **1.** Belli bir görevle yükümlü bir

kimsenin, bir tören sırasında dinleyicilere karşı yaptığı konuşma; konuşma; hitabe; nutuk *(1935)*. **2.** *ed.* Bir dinleyici topluluğuna belli bir konuda bilgi verirken onları düşünce, duygu gibi psikolojik yönden etkilemeyi amaçlayan konuşma türü; hitabet; nutuk.

söyleyeğen, [söyle-y-eğen سويليه كن] *{eAT} sf.* Çok konuşan.

söyleyim, [söyle-mek > söyle-y-im] *is. dbl.* **1.** Konuşurken ögeler arası bağlantıyı, duraklamaları, vurgulamayı, tonlamayı doğru yapma becerisi; diksiyon. **2.** Bu kuralları konu edinen dilbilgisi dalı.

söyleyiş, [söy-le-y-iş] *is.* **1.** Söylemek eylemi veya biçimi. **2.** Sesleri çıkarma, söyleme biçimi; telaffuz. **3.** Duygu ve düşünceleri dile getirme biçimi; ifade. **4.** *dbl.* Bir sesçil birimin gerçekleşmesini sağlayan yapısal ve fiziksel etkenlerin tümü. 🗗 **söyleyiş ses bilimi,** *dbl.* → söyleyişsel ses bilgisi.

söyleyişsel, [söy-le-y-iş-sel] *sf.* Söyleyişe ilişkin. 🗗 **söyleyişsel ses bilgisi,** *dbl. Bir dildeki sesleri, ses organları tarafından çıkarılışı sırasında devreye giren mekanizmaları ve işlevlerini inceleyen ses bilgisi bölümü.*

söyleyüdürken, [söyle-y-üd-ür-ken سويلا.يودركن] *{eAT} zf.* Söylerken; söylemekte iken.

söylez, [? söylez] *{ağız} is.* Fasulye. [DS]

söyme, [söy-me] *{ağız} is.* Kesilen ağaçtan fışkıran filiz. [DS]

söymek[1]**,** [sev-mek / söy-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Sevmek. [DS]

söymek[2]**,** [söğ-mek > söv-mek / söy-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Aşağılayıcı sözler söylemek; sövmek. [DS] 🗗 **söyüp sapannamak,** *{ağız} Sözle aşağılamak; sövmek; küfretmek.* [DS]

söymek[3]**,** [sağ-mak > söy-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* (Eğrilmekte olan yün, pamuk veya keten lifleri için) çekmek; uzatmak. [DS]

söynük, -ğü [sö-y-(ü)n-ük سينك] *sf.* **1.** *{eAT}* Sönmüş olan; sönük. **2.** *{ağız}* Eski. [DS]

söynüklü, [sö-y-(ü)n-ük-lü سوينكلو] *{eAT} sf.* Sönmüş olan; sönük.

söypümek, [sölp-ü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Zayıflamak; kilo vermek. [DS]

söysek, -ği [söy-se-k] *{ağız} is.* Bir tür söğüt dalı. [DS]

söyü, [söyü] *{ağız} is.* Ormanlık. [DS]

söyük, -ğü [Erme. c'uik => söy-ük] *{ağız} is.* **1.** Duvar üstü; duvar. **2.** Dam saçağı.[DS]

söyündürmek, [söyün-dür-mek سيندرمك / سويندرمك] *gçl. f. [-ür]* **1.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Söndürmek. [DS] **2.** *{ağız}* Bozmak; zarar vermek. [DS]

söyündürünülmek, [söyün-dür-ün-ül-mek سويندرنلمك] *{OsT} edil. f. [-ür]* Söndürülmek.

söyünmek[1]**,** [söğ-ün-mek / söv-ün-mek / söy-ün-mek سوينمك / سينمك] *{eAT} {OsT} {ağız} dönşl. f. [-ür]* Sönmek. [DS]

söyünmek[2]**,** [sev-in-mek / söv-ün-mek / söyün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Sevinmek. [DS]

söyünmeyh, [sev-in-mek > söyün-meyh] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Sevinmek. [DS]

söyüş, [söğ-mek > süğ-uş / söy-üş] *{ağız} is.* Sövme. [DS]

söz, [*eT.* sō-mek *(söylemek)* > sō-z] *is.* **1.** Bir duyguyu, bir düşünceyi dile getirmek için ağızdan çıkan sözcük, sözcük dizisi ya da cümle; laf; kelam; haber; mesaj; kelime. *{eT} (sö:z) (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] **2.** *{eT}* Emir; buyruk. [EUTS] **3.** Sözlü, yazılı anlatım yolu; kelime; sözcük. **4.** *dbl.* Dilin konuşucular tarafından gerçekleştirilmesi; konuşma olgusu. **5.** *dbl.* Topluma özgü ve tam bir sistem olarak kullanılan dile karşıt olarak belli bir durumda, belli bir kimsenin dili özel olarak kullanması. **6.** Bir kalabalıkta, toplantıda, kurulda yapılan konuşma; konuşma olanağı. **7.** Tanınmış bir kimsenin söylediği özlü söz; öz deyiş. **8.** Nereden çıktığı bilinemeyen ve geçerliliği, doğruluğu şüpheli bilgi veya haber; söylenti. **9.** Gerçek olsun veya olmasın bir kimsenin arkasından yapılan kötüleyici, küçük düşürücü konuşma; dedikodu. **10.** Bir kişiye sözlü olarak verilen güvence; vaat. **11.** Öğüt; tavsiye. **12.** *müz.* Bir şarkının, türkünün veya müzik parçasının manzum metni; güfte. **13.** *ünl.* "Söz veriyorum". 🗗 **söz açmak,** *Bir şeyden konuşmaya, söz etmeye başlamak.*|| **söz açılmak,** *{ağız} Anlatılmak istenen konu üstünde konuşulmaya başlamak.* [DS]|| **söz açmazlık,** *dbl. Bir konuya değinmeyecekmiş gibi görünüp değinme eylemi.*|| **söz açılmışken,** *Üzerinde konuşulan bir konunun anımsattığı şeyi söylemek için kullanılan giriş cümlesi.*|| **söz ağzından dirhemle çıkmak,** *Çok az konuşmak.*|| **söz almak,** *1. Bir toplantıda konuşma yapmak üzere toplantıyı yöneten kimseden izin almak ve konuşmaya başlamak. 2. Bir kimsenin, bir işi kesinlikle yapacağını belirtmesini sağlamak. 3. (Erkek tarafı için) oğullarına istedikleri kızın ailesinden olumlu cevap almak. 4. {eAT} Söz dinlemek.*|| **söz altında galmamak,** *{ağız} Söz altında kalmamak.* [DS]|| **söz altında kalmamak,** *Kendisine yöneltilen kırıcı, incitici bir sözün karşılığını aynı biçimde vermek; birinin, kendisine dokunan sözlerine gereken cevabı vermek; aşağılayıcı söze karşılık vermek; kendini savunmak; laf altında kalmamak.*|| **söz anlamak,** *Doğru ve akla yatkın düşünceleri kabul etmek, karşı çıkmamak; söz dinlemek.*|| **söz anlamamak,** *1. Söylenene kulak vermemek; kulak asmamak; aldırış etmemek. 2. Söyleneni idrak edememek.*|| **söz anlamaz,** *1. Anlayışsız; kaba; aptal. 2. Söz dinlemeyen, kendi bildiğinden şaşmayan; inatçı; dik kafalı; sabit fikirli.*|| **Söz an-**

layan beri gelsin! *"İçinizde hiç söz anlayan yok." anlamında kullanılır.*|| **söz aramızda,** *"Kimse duymasın; söylediklerim ikimizin arasında kalsın." anlamında kullanılan uyarı sözü; laf aramızda.*|| **söz arasında,** *Konuşma sırasında; konuşurken.*|| **söz atmak,** *1. Birisine dokunacak sözü, ortalığa söylermiş gibi söylemek. 2. Bir kimseyi, uzaktan uzağa dokunaklı sözle rahatsız etmek; incitici bir sözü işitmesini sağlayacak biçimde uzaktan söylemek; sözle takılmak; laf atmak. 3. Sözle sarkıntılık etmek; laf etmek. 4. Konuşmak; söze başlamak; söyleşmek.*|| **söz avırtlamak,** *{ağız} Konunun dışına çıkmak; söz karıştırmak.* [DS]|| **söz ayağa düşmek,** *Bir konu ile ilgili düşünce ve görüşler, yetkisiz ve bilgisiz kimselerce tartışılır, yargılanır duruma gelmek.*|| **söz ayağa düşmek,** *Önemli bir konu ya da sorun hakkında yetkisiz ve bilgisiz kişiler tarafından karar verilir bir durum ortaya çıkmak.*|| **söz azmak,** *{eAT} Konuşma çığırından çıkmak; söz hezeyan hâlini almak.*|| **söz başı,** *Bir kitabın baş tarafına konulan açıklayıcı bölüm; ön söz.*|| **söz bilimi,** *dbl. Söz sanatlarını, buluş, düzenleme, cümledeki sözcüklerin seçilme ve sıralanması sorunlarını, anlatım yöntemlerini uygulama etkinliğini ele alan dilbilgisi bölümü; retorik.*|| **Söz bir, Allah bir!** *Verdiği sözü kesinlikle yerine getireceğini belirten bir inandırma sözü.*|| **söz bir etmek,** *Bir kimseye veya düşünceye karşı anlaşmak.*|| **söz birimi,** *dbl. Sözlükçede çekimsiz biçimde yer alan sözcük, deyim gibi anlamlı ve işlevsel birim.*|| **söz birliği,** *Aynı görüşte birleşme; anlaşma.*|| **söz birliği etmek,** *Aynı şeyleri söylemeyi ya da yapmayı önceden kararlaştırmak; ağız birliği etmek.*|| **söz bitiği,** *{ağız} Sözlük.* [DS]|| **söz bozulumu,** *tıp. Bazı söz yitimli hastaların söyleminde görülen ritim, tonlama ya da yükseklik bozukluğu.*|| **söz bölüğü,** *Anlatımın bir parçası.*|| **söz bölükleri,** *dbl. Kelimelerin isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem ve eylem olarak adlandırılan türleri; kelime çeşitleri; sözcük türleri.*|| **söz cambazı,** *Başkalarını etkileyici ve kandırıcı konuşma yapan kimse; söz söylemesini iyi bilen kişi; ağzı laf yapan kimse.*|| **söz** (laf) **cambazlığı,** *1. Etkileyici ve kandırıcı söz söyleme durumu; sözü iyi kullanma becerisi. 2. Kelimeleri kendi anlamı dışında kullanarak sözcük oyunlarına başvurma; sözü gerçek anlamından saptırma.*|| **söz çalımı,** *{ağız} Sözün gelişi; sözüm ona.* [DS]|| **söz çatmak,** *1. Konuşmak. 2. {eAT} Söz düzenlemek.*|| **söz çıkmak,** *Hakkında söylenti dolaşmak; bir şeyle ilgili olarak nereden kaynaklandığı belli olmayan ve doğruluğu şüpheli bilgiler dolaşmak; dedikoduya sebep olmak.*|| **söz dağarcığı,** *1. (Kişi için) bir kimsenin bildiği ve kullandığı kelime sayısı. 2. Bir dilde kullanılan kelimelerin tümü; söz varlığı; vokabüler; kelime hazinesi.*|| **söz dalaşı,** *Karşılıklı sözlü saldırı; sözlü kavga.*|| **sözde kalmak,** *(Yapılacağı bildirilmiş bir iş için) söz verilmiş olmasına rağmen gerçekleştirilmemiş olmak; konuşulup gerçekleşmemiş olmak.*|| **sözde uz olmak,** *{OsT} Güzel konuşur olmak; güzel sözlü olmak.*|| **söz dinlemek,** *Kendisine verilen bir öğüdü, yapılan bir tavsiyeyi, söylenen bir sözü benimseyerek davranışlarını ona göre düzeltmek; laf dinlemek.*|| **söz dizimci,** *dbl. Söz dizimi incelemelerinde uzmanlaşmış dil bilimci.*|| **söz dizimi,** *dbl. 1. Bir cümleyi oluşturan kelimeler ve ögeler arasındaki ilişkiyi inceleyen dilbilgisi dalı; sentaks; cümle bilgisi; nahiv. 2. Cümlelere ilişkin olguların, cümle düzeyinde dilsel birimler arasında kurulan bağıntıların tümüne verilen ad.*|| **söz dizimsel,** *dbl. Söz dizimi ile ilgili olan; sentaktik.*|| **söz dutmak** (tutmak), *{ağız}* Söz tutmak. [DS]|| **söz düellosu,** *İki kişi arasında yapılan karşılıklı atışma; ağız dalaşı; sözlü kavga; söz yarışı.*|| (birine) **söz düşmek,** *1. Bir konuda düşüncesini açıklamaya fırsat bulmak. 2. Düşüncesini açıklamaya hakkı ve yetkisi olmak.*|| **söz düşmemek,** *1. Çeşitli sebeplerden kendisine konuşma sırası gelmemek; söz düşmemek. 2. Daha yetkili kişiler varken görüşünü belirtmesine gerek duyulmamak.*|| **söz düşürmek,** *Konuşma sırasında yerini getirerek bir düşünceyi aktarmak; konuşmayı belli bir konuya getirmek; o konunun konuşulmasına fırsat yaratmak.*|| **söz düzeltimi,** *tıp. Söyleyiş bozukluklarının tedavisine ilişkin tekniklerin tümü.*|| **söze atılmak,** *Bir konu konuşulurken birden araya girip konuşmak.*|| **söze başlamak,** *Konuşmaya giriş yapmak; konuşmaya başlamak.*|| **söz ebeliği,** *Gevezelik; laf ebeliği.*|| **söz ebesi,** *{ağız} Herkese cevap yetiştiren, çok konuşan kimse; geveze; laf ebesi.* [DS]|| **söze çekmek,** *{eAT} {OsT} Sorgulamak; sorguya çekmek.*|| **söze dalmak,** *{ağız} Konuşmaya girişmek; söze başlamak.* [DS]|| **söz edimi,** *dbl. Bir konuşmacının belli bir durumda söz üretmesi işi; dili kullanma yoluyla yapıldığı varsayılan bildirme, iletişim kurma, isteme, yöneltme, yönlendirme gibi eylemlerden her biri; söz eylem.*|| **söze eslemek,** *{OsT}* → söz eslemek.|| **söze gelmek,** *{eAT} Konuşmağa başlamak; dile gelmek.*|| **söz elli,** *Konuşması güzel olduğu için zevkle dinlenebilen kimse; güzel konuşan.*|| **söze kapılmak,** *Birinin söylediği kandırıcı sözlere inanarak aldanmak.*|| **söze karışmak,** *(İki ve daha çok kişi konuşurken, dışarıdan bir başkası için) konuşmaya katılmak; başkalarının konuşmasına katılmak; lafa karışmak.*|| **söze komak,** *{eAT} Konuşmasına izin vermek; söz söylemesine meydan vermek.*|| **söz eri,** *{OsT} İyi söz dinleyen kimse.*|| **söz eslemek,** *{eAT} {ağız} Söylenilen söze, verilen buyruğa uymak; söz dinlemek.* [DS]|| **söze son vermek,** *Konuşmayı bitirmek.*|| **söz eşitmek,** *{OsT} Söz dinlemek; nasihat dinler olmak.*|| (bir şeyden) **söz etmek,** *O şey hakkında konuşmak; onunla ilgili olarak söz söylemek.*|| (bir şeyi) **söz etmek,** *Onu beğenmemek; çekiştirmek; dedikodusunu yapmak.*|| **söze varmak,** *{eAT} Ko-*

nuşmaya yönelmek; söze gelmek; tekellüm etmek.|| **söze yatmak,** *{OsT} {ağız} Kendisine verilen bir öğüdü, yapılan bir tavsiyeyi, söylenen bir sözü benimseyerek davranışlarını ona göre düzeltmek.* [DS]|| **söz eylem,** *dbl. Bir konuşmacının belli bir durumda söz üretmesi işi; dili kullanma yoluyla yapıldığı varsayılan bildirme, iletişim kurma, isteme, yöneltme, yönlendirme gibi eylemlerden her biri.*|| **söz eylemek,** *{OsT} Söz söylemek; konuşmak.*|| (birine) **söz geçirmek,** *O kişiye istediğini, söylediğini, dediğini yaptırmak.*‖ **söz geleci,** *{eAT}* → söz keleci.|| **söz gelici,** *{eAT}* → söz keleci.|| **söz gelimi,** *{ağız} Yapılan açıklamayı doğrulayıcı örnek vermek için söylenir; örneği; söz gelişi; sözüm ona; mesela.* [DS]|| **söz gelişi,** *Yapılan açıklamayı doğrulayıcı örnek vermek istendiği zaman söylenir; örneğin; mesela; söz gelimi.*|| **söz gelmek,** *Bir davranışı yüzünden eleştiriye uğramak; yerilmek.*|| (birine) **söz getirmek,** *O kişinin eleştirilmesine ya da kınanmasına yol açacak bir davranışta bulunmak; eleştirilmesine yol açmak.*|| **söz getürmek,** *{OsT} Söz söylemek.*‖ **söz götürmek,** *{eAT} Söylenen ağır sözlere tahammül göstermek; söz kaldırmak.*‖ (bir şey) **söz götürmek,** *Bir şeyin doğruluğu ya da yanlışlığı konusunda bazı görüşler ileri sürmek; hakkında konuşmak.*|| **söz götürmez,** *Doğruluğu kesin olarak kabul edilmiş olan; mantıksal olarak doğru olan; aksi hiçbir şekilde savunulamayacak kadar açık ve doğru olan; kuşkuya yer vermeyen.*|| **söz götürüp getirmek,** *Kişilerin arasını açmak için, birbiri aleyhinde söylediklerini diğerine iletmek.*|| **söz götürür olmak,** *Doğruluğu, gerçekliği tartışılabilir olmak.*|| **söz gösterisi,** *tv. Toplumun ilgisini çeken çeşitli konularda şaka yollu eğlence programı; çene yarıştırma; tolkşov.*|| **söz hakkı,** *huk. Yasama meclisi üyelerine iç tüzük kurallarına göre tanınan konuşma, söz söyleme hakkı.*‖ **söz içinde olmak,** *{eAT} Konuşmakta olmak.*|| **söz işitmek,** *Davranışı yüzünden azarlanmak; birisi kendisine darılmak; paylanmak; laf işitmek.*‖ **söz itmek** (etmek), *{ağız} Dedikodu konusu etmek.* [DS]|| **söz kaldırmamak,** *Kendisini inciten, yaralayan, onuruna dokunan sözlere karşı tahammül gösteremeyerek hemen cevap verme yaradılışında olmak; kırıcı sözlere veya eleştirilere dayanamamak; sabırsızca tepki vermek; tahammülsüzlük göstermek.*‖ **söz karışıklığı,** *tıp. Bir sözcük yerine başka birini kullanma biçiminde görülen konuşma bozukluğu; parafazi; kelime karışıklığı.*|| **söz karmak,** *{eAT} Konuşmak; laf etmek.*|| **söz kavafı,** *Geveze; boşboğaz.*|| **söz keleci,** *{eAT} {OsT} Söz; dedikodu.*|| **söz kesen,** *{ağız} 1. folk.* → söz kesimi; söz kesme. *2. Evlenme sözü kesen kız ve erkek evinin karşılıklı olarak birbirlerine gönderdikleri armağanlar. 3. Düğün ya da bayram yemeğinde sofraya en son getirilen tatlı veya meyve.* [DS]|| **söz kesimi,** *folk. Gençlerin evlenmeleri için ön anlaşma yapma; sözlenme.*|| **söz kesmek,** *folk. Evlenmek üzere istenen kızın kesin olarak verildiği büyükleri tarafından bildirilmek.*|| **söz kesti,** *{ağız} folk. Nişan öncesi yapılan küçük toplantı.* [DS]|| **söz kestik,** *{ağız}* → söz kesti. [DS]|| **söz kılmak,** *{eAT} Söz söylemek; söz etmek; konuşmak.*|| **söz konusu,** *Sözü edilen; üzerinde konuşulan; önceden belirtilmiş olan; mevzubahis.*|| **söz konusu olmak,** *Sözü edilmek; konuşulmak; önceden belirtilmek; kendisinden söz edilmek.*|| **söz koparmak,** *{OsT} Bir şeyler söylemek; söz icat etmek.*|| **söz meydanı,** *Herkesin her şeyi serbestçe konuşabileceği yer.*‖ **söz misali,** *Örnek olarak; sözümüzü örnekle açıklamak istersek.*|| **Söz mü?** *Söylenen sözün yersizliğini belirtmek için "Saçma!" anlamında kullanılır.*| **Söz ola!** *1. "Saçma söz! Bu da laf mı?" anlamında kullanılır. 2. Gelişigüzel.*|| **Söz ola beri gele!** *Konuşulan konu ile ilgili olmayan bir söz söylendiğinde, bu sözün saçmalığını, anlamsızlığını ifade etmek için kullanılan söz.*‖ **söz olmak,** *Hoş karşılanmayarak dedikodusu yapılmak.*|| **söz öğüş,** *{eAT} Sözün kısası; kısaca söylenecek olursa.*|| **söz öğüştürmek,** *{eAT} Sözü uzatmak; söz çoğaltmak.*|| **söz rüşveti,** *Çıkar amacıyla bir kimseyi övme.*|| **söz sahibi,** *Bir konu hakkında bilgisi görgüsü olan kimse; o alanın yetkilisi olan kişi.*‖ **söz sahibi olmak,** *Konusunda bilgi sahibi olmak; o alanda konuşma yetkisi bulunmak.*|| **söz sanatları,** *ed. Bir edebî eserde sözcüklerin benzerliklerine (cinas), köklerine (iştikak), belirli kurallara göre yinelenmelerine (reddü'l-acüz, ale's-sadr, akis, tedvir), harflerin sıralanışına (kalb), uyağa (seci) dayanan sanatlara verilen ad.*|| **söz sav,** *{eAT} {OsT} {ağız} Bir yığın söz; dedikodu.* [DS]|| **söz saymalı** (saymak), *{ağız} Azarlamak.* [DS]|| **söz sırası,** *Bir toplulukta konuşma yapmak için ayrılan zaman.*‖ **söz sırasını alma,** *bilş. Karşılıklı konuşmada dinleyicinin konuşmacı durumuna geçmesi işi.*|| **söz sorucu,** *{OsT} Soru soran.*|| **söz sözü açmak,** *Bir sözden başka bir söze, konudan konuya geçilerek sözü uzatmak; söylenen bir söz başka bir konuyu çağrıştırarak konuşma o yönde devam etmek.*|| **söz söykesi,** *{OsT} Konuşurken sık sık yinelenen ve anlatılmak istenen konuya destek olduğu düşünülen, aslında konuşma kusuru sayılan sözler; söz persengi; dil pelesengi.*|| **söz sürmek,** *{eAT} Zaman ve zemine göre en uygun sözleri söylemek; idare-i kelam etmek.*|| **söz sürücü,** *{OsT} Bir görüş ileri süren; söz ileri süren.*|| **söz temsili,** *{ağız} Sözün gelişi; örnek; mesela.* [DS]|| **söz tutmak,** *Kendisine verilen bir öğüdü, yapılan bir tavsiyeyi, söylenen bir sözü benimseyerek davranışlarını ona göre düzeltmek.*|| **söz uçkunmak,** *{eAT} Ağzından söz kaçırmak.*|| **söz uğrusu,** *{OsT} Sözleri ile karşısındakini kandırıp aldatan; şarlatan; demogog.*|| **söz uğurlamak,** *{eAT} Birinin sözünü gizlice dinlemek.*| **söz ustası,** *Söz söylemesini bilen, ağzına laf yakışan kimse; usta konuşmacı.*‖ **söz**

uzamak, *Yapılan konuşma ve görüşme gereğinden çok sürmek.*| **söz uzatma,** *Aynı cümlede, aynı anlamdaki sözcüklerin dikkatsizlik ya da üslup yaratmak amacıyla yinelenmesi.*|| **sözü açılmak,** *Bir konuda konuşulurken, ilgili ya da ilgisiz başka bir konudan konuşmaya başlamak.*|| **sözü ağzına tıkamak,** *Konuşan birisine, konuşması sırasında fırsat tanımadan, sözünü keserek kendisi konuşmaya başlamak.*|| **sözü ağzında bırakmak,** *Konuşan kimsenin söyleyeceklerini tam olarak belirtmesine fırsat vermemek; sözünü bitirtmemek.*|| **sözü ağzında gevelemek,** *Asıl söylemek istediğini bir türlü söyleyemeyerek yakın ve çağrıştırıcı şeylerden söz etmek; lakırdıyı ağzında gevelemek.*|| **sözü ağzında kalmak,** *1. Konuşmasını sürdürememek. 2. Herhangi bir nedenle söylemek istediği şeyi söyleyememek.*|| **sözü bağlamak,** *1. Konuşmayı sonuçlandırmak; sözünü uygun bir şekilde bitirmek. 2. Bir konu üzerinde son sözü söylemek.*|| **sözü batmak,** *{ağız}* Sert ve kırıcı sözlerle karşısındakini incitmek. [DS]|| **sözü bir etmek,** *{OsT}* Fikir birliği yapmak; anlaşmak; sözleşmek.|| **sözü bir yere koymak,** *{eAT}* Bir karar vermek; fikir birliğine varmak; söz birliği etmek.|| **sözü bütün,** *{eAT}* Doğru sözlü.|| **sözü çevirmek,** *Konuşmanın akışının sakıncalı bir durum aldığını sezerek konuyu değiştirmek; konuşmanın akışını değiştirmek; lakırdıyı çevirmek.*|| **sözü çiğnemek,** *Gereksiz ayrıntılarla sözü uzatarak bir türlü sonunu getirememek; lakırdıyı çiğnemek.*|| **sözü dağıtmak,** *Konuşma sırasında asıl konuyu bırakarak başka konulara geçmek.*|| **sözü değiştirmek,** *1. Konuşulan konunun dışında başka bir konudan söz ederek konuşmaları o yöne çevirmek; başka bir şeyden söz etmeye başlamak. 2. Başka birisinin yanında, önceden kararlaştırılan biçimde konuşmamak.*|| **sözü dilinden dudağa gelmek,** *{ağız}* Düşündüklerini veya niyetini söylemek, ağzından kaçırmak.|| **sözü dübürüne dinletmek,** *{ağız}* Konuşanın sözlerine önem vermediği hâlde dinler gibi görünmek.|| **sözü edilir olmak,** *Önemli sayılmak.*|| **sözü edilmek,** *Önemli sayılmak.*|| **sözü eslemek,** *{eAT}* Söylenen söze önem vermek; söz dinlemek; nasihat dinlemek.|| **sözü geçgel,** *{ağız}* → sözü geçkin. [DS]|| **sözü geçkin,** *{eAT}* Sözü geçen; sözü kabul gören.|| **sözü geçmek,** *1. Çevresinde saygı duyulur, görüşlerine değer verilir olmak; saygınlığı olmak; kendisini kabul ettirmiş olmak. 2. Bir konuşmada kendisinden bahsedilmiş olmak; adı anılmak; bahsedilmek.*| **sözü** (bir şey demeye) **getirmek,** *Konuşmasını, doğrudan söyleyemeyeceği bir konuyu, durumu anımsatacak biçimde yapmak; ima etmek.*|| **sözü karışmak,** *{eAT}* Bunamak.|| **sözü kıçından anlamak,** *Söylenenleri iyi dinlememek veya anlayamamak yüzünden yanlış anlamak; ters anlamak.*|| **sözü kıçından dinlemek,** *Konuşulan konuyu ilgisiz, üstünkörü ve önem vermeden dinlemek.*|| **sözü kesmek,** *1. Kendi konuşmasını bitirmeden susmak; sözlerini tamamlayamamak. 2. Bir başkasının konuşmasını engellemek; konuşmasını bıraktırmak.*|| **sözü kısa kesmek,** *Söylenecekleri az ve öz sözlerle ifade etmek; az ve öz konuşmak.*| **Sözüm meclisten dışarı!** *Konuşma sırasında söylenecek kaba sözlerin, dinleyenlerle ilgisi bulunmadığını, dolayısıyla onlardan özür dilemek amacıyla söylenen giriş sözü.*| **sözüm ona,** *(Küçümsenen, hafife alınan şeyler için) sanki; güya.*|| **Sözüm söz!** *"İçtenlikle söz veriyorum.!" anlamında kullanılır; kesin kes.*|| **Sözü mü olur!** *"Üzerinde durulmaya, anılmaya değecek kadar değil" anlamında kullanılır.*| **Sözüm yabana!** *Sözüm meclisten dışarı.*|| **Sözüm yok!** *"Herhangi bir eleştirecek, beğenmezlik edecek yanını bulamıyorum, diyeceğim yok; gerçekten" anlamında kullanılır.*|| **sözün altında kalmak,** *{OsT}* Verdiği sözü yerine getirememek.|| **sözün ardı boşa çıkmak,** *Verilen söz olumlu bir sonuca ulaşmamak.*|| **sözün çalımı,** *{ağız}* → söz gelimi. [DS]|| **sözünde durmak,** *Vermiş olduğu sözü ne olursa olsun yerine getirmek; sözünden dönmemek.*|| (birinin) **sözünden çıkmamak,** *Davranışlarını ve isteklerini o kişinin tavsiyelerine göre yönlendirmek.*|| (birinin) **sözüne gelmek,** *O kişinin söylediklerini, öğütlerini doğru bulmazken sonradan doğru ve uygun olduğunu kabul etmek; sonradan uymak.*|| **sözüne kalem çalınmamak,** *{eAT}* Sözüne değer verilmemek.|| **sözüne sahip,** *Verdiği sözü yerine getiren; söylediklerini tutan kimse.*|| **sözün gelimi,** *{ağız}* Sözün uygun olması; sözün yerinin gelmiş olması. [DS]|| **sözün gelişi,** *{ağız}* Sözün sırası gelmişken. [DS]|| **sözün kısası,** *Sonuç olarak; kestirmeden; kısaca.*|| **sözün sağı,** *{OsT} {ağız}* Sözün doğrusu. [DS]|| **sözünü ağzına tıkamak,** *Bir kimsenin konuşmasını tamamlamasına fırsat tanımadan kendisi konuşmak; konuşmasını yarıda kesmek.*|| **sözünü balla kesmek,** *{ağız}* Konuşan kimsenin sözünü keserken izin istemek. [DS]|| **sözünü balla kestim,** *Bir kimse konuşurken bir şeyi anımsatmak veya araya girmek için söylenen özür dileme sözü.*| **sözünü bilmek,** *1. Söyledikleri ile başkalarını rahatsız etmemek; ölçülü, tutarlı ve başkalarını incitmeyecek biçimde konuşmak; konuştuklarının nasıl yorumlanacağını bilmek; yanlış yorumlanacak sözler söylememek. 2. Güzel ve tutarlı konuşmak.*| **sözünü bilmemek,** *Bir sözün nereye varacağını düşünmeden konuşmak; patavatsızca konuşmak.*| **sözünü bilmez,** *Düşünmeden konuşan; söylediklerinin nereye varacağını, kime dokunacağını düşünmeksizin konuşan; patavatsız.*|| **sözünü esirgememek,** *Kimi incitirse incitsin, kime dokunursa dokunsun düşüncelerini çekinmeden, açık açık söylemek; dobra dobra konuşmak; lafını esirgememek; sözünü sakınmamak.*| (bir şeyin) **sözünü etmek,** *O şey hakkında konuşmak; birinden veya bir şeyden söz etmek; onunla ilgili bazı şeyler söy-*

lemek; onun üstüne konuşmak; ondan bahsetmek; lakırdısını etmek.‖ **sözünü geri almak,** *1. Söylediği bir sözün yersiz ve kötü olduğunu sonradan anlayıp söylenmemiş sayılması için özür dilemek. 2. Verdiği sözden dönmek; yapmayı üstlendiği bir şeyin gereğini yerine getirmemek; vazgeçtiğini bildirmek.*|| **sözünü itmek** (etmek), *{ağız} Söz konusu etmek; önemsemek.* [DS]|| **sözünü karşulamak,** *{OsT} Sözüne karışılık vermek; aksi cevap vermek.*|| **sözünü kesmek,** *1. Kendi konuşmasını bitirmeden susmak; sözlerini tamamlayamamak. 2. Bir başkasının konuşmasını engellemek; konuşmasını bıraktırmak. 3. Konuşmanın arasına girmek.*|| **sözünü sakınmamak,** *Kimi incitirse incitsin, kime dokunursa dokunsun düşüncelerini çekinmeden, açık açık söylemek; dobra dobra konuşmak; lafını esirgememek; sözünü esirgememek.*|| **sözünü şaşırmak,** *Konuşma sırasında şaşırarak başka şeyler söylemek veya ne söyleyeceğini bilememek; heyecan veya korkudan söyleyeceği şeyleri bilememek.*|| **sözünü yedirmek,** *Bir iddia ile söylenen veya hakaret taşıyan sözleri geri aldırmak.*‖ **sözünü yimek** (yemek), *{ağız} Sözünden dönmek.* [DS]|| (birinin) **sözünü tutmak,** *Onun tavsiyelerine, söylediklerine uymak; dediğini yerine getirmek.*‖ (kendi) **sözünü tutmak,** *Verdiği sözden, yapmayı üstlendiği bir şeyden caymamak; yerine getirmemekten çekinmek.*|| **sözünü yemek,** *{ağız} Sözünü tutmamak; verdiği sözü yerine getirmemek; sözünden dönmek.*|| **sözünü yememek,** *Verdiği sözden dönmemek; verdiği sözü yerine getirmek; tükürdüğünü yalamamak.*|| **sözünün eri,** *Vermiş olduğu sözü ne pahasına olursa olsun yerine getiren; hangi koşullarda olursa olsun, verdiği sözü tutan.*|| **sözünün eri olmak,** *Koşullar ne olursa olsun, verdiği sözü yerine getirmek; sözünde duran biri olmak.*|| **sözü pişirmek,** *{eAT} Söyleyeceği sözü iyice tartmak; söyleyeceklerini ölçüp biçmek; sözü olgunlaştırmak.*|| **sözü sohbeti yerinde,** *Neyi nerede söyleyeceğini bilen; konuşması sırasında sıkmayan; güzel konuşan; hoş sohbet.*|| **sözü söze ulamak,** *{OsT} Sözü uzatmak; çok konuşmak; konudan konuya geçmek.*|| **söz üşürmek,** *{OsT} Her kafadan ses çıkmak; herkes bir anda konuşmak; bir kimseye hep birden sözle saldırmak.*|| **sözü tartmak,** *Söyleyeceklerini ölçüp biçerek konuşmak; gelişigüzel konuşmamak; ölçülü konuşmak.*|| **sözü tutkunarak söylemek,** *{OsT} Kekeleyerek konuşmak.*|| **sözü uzatmak,** *Gereğinden çok konuşmak; gereksiz şeylerle dinleyicileri sıkmak.*|| **sözü ürce söylemek,** *{eAT} Yersiz konuşmak; vakitsiz söylemek.*|| **sözü yüceltmek,** *{eAT} 1. Yüksek sesle konuşmak. 2. Yüksekten atıp tutmak; palavra sıkmak.*‖ **söz varlığı,** *1. dbl. Bir dildeki kelimelerin tümü; söz dağarcığı; söz hazinesi; vokabüler; kelime hazinesi. 2. Bir bilim dalının kendine özgü sözcüklerinin, terimlerinin tümü. 3. Böyle terimleri içeren kitap. 4. Bir sözlükte ya da veri bankasında, bir ad diziminde bulunan sözcükler bütünü. 5. dbl. Bir bütüncede yer alan kullanımların tümü. 6. dbl. Üretici dilbilgisinde bir dilin ögelerini belirten sonlu sayıdaki simgeler bütünü.* || **söz vermek,** *Bir işi yapacağını, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde bildirmek; yemin etmek.*‖ **söz yaraştırmak,** *{OsT} Sözü yerli yerinde söylemek; güzel ve düzgün konuşmak.*|| **söz yarışı,** *Söz düellosu.*|| **söz yatı,** *{eAT} Sözün devamı; sözün arkası.*|| **söz yayınları,** *iletş. Radyo ve televizyonlarda müzik dışında yapılan yayınlara verilen genel ad.*|| **söz yazarı,** *müz. Müzik parçalarının sözlerini yazan kimse; güfteci.*|| **Söz yok!** *"Onun hakkında söyleyecek hiçbir şey yok, kusursuz" anlamında kullanılır.*‖ **söz yitimi,** *tıp. Konuşma, söz söyleme yeteneği kaybolmadığı halde istenilen sözü bulup söyleyememe biçiminde görülen zihinsel hastalık; afazi.*|| **söz zinciri,** *dbl. Dil birimlerinin birbirini izlemesinden doğan ve ardışıklığa dayanan düzen.*

sözce, [söz-ce] *is. dbl.* Dilin, konuşmada söze başlama ile ilk suskunluk arasında kalan tek bir sözcükten cümleler tutacak kadar uzun olabilen bölümü; yazıdaki paragrafın, konuşmadaki karşılığı.

sözceleme, [söz-ce-le-me] *is.* **1.** Sözcelemek eylemi. **2.** Bireyin sözceleri belli bir bağlam ve durum içinde gerçekleştirmesi; sözce üretme edimi.

sözcelemek, [söz-ce-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)yor]* Sözce üretmek; belli bir durum ve bağlam içinde sözce üretmek.

sözcü, [söz-cü] *is.* **1.** Bir grubun, kurulun ya da kişinin görüşlerini, kararlarını başkalarına bildirmek ya da sunmakla görevli kimse. **2.** Bir önerinin, bir davanın, bir yasa tasarısının, bir işin durumunu ya da bu konularda bir kurulun görüşünü kaleme alıp genel kurula sunmak ve açıklamakla görevli kılınmış kimse; raportör. **3.** *huk.* (Komisyonlar için) parlamentoda komisyonlardan çıkan görüşleri, yapılan çalışmaları açıklayan parlamenter. **4.** (Hükûmet için) hükûmetin program ve kararlarını basına veya kamuoyuna tanıtmakla görevli üye.

sözcük,-ğü [söz-cük] *is. dbl.* **1.** Bir cümlenin kuruluşunda yer alan, bir sözcenin söz dizimsel ve anlamsal işleyişine katılan bir ya da birçok ses biriminden oluşan, belirli biçimde yazılabilen dil ögesine verilen ad; anlamlı ses ya da sesler birliği; kelime *(1969).* **2.** Sözlü ya da yazılı anlatım aracı; söz; kelime. **3.** Söylenmiş ya da yazılmış kısa söz; kelime. **4.** *bsy.* Bir bütün olarak ele alınan karakter ya da ikili öge grubu. ⊟ **sözcük ailesi,** *dbl. Aynı kökten türemiş sözcüklerin oluşturduğu bütünlük.*‖ **sözcük biçimi,** *dbl. Bir sözlük birimin gerçekleşme durumundaki her bir biçimi; kelimenin dilbilgisi kurallarına göre kullanıma giren, çekimli ve çekimsiz (ekli ve eksiz) her hali. "ev, evi, evde, evden, evler, evdeymiş..."*|| **sözcük bilimi,** *dbl. Dillerin söz var-*

lığını ve onu oluşturan sözcükleri, bu sözcüklerin aldıkları biçimleri, kökenlerini, oluşumlarını araştıran dil bilimi dalı. || **sözcük dağarcığı,** *dbl. 1. Bir dildeki kelimelerin tümü; söz dağarcığı; söz hazinesi; vokabüler; kelime hazinesi. 2. Bir bilim dalının kendine özgü sözcüklerinin, terimlerinin tümü.* || **sözcük hazinesi,** *dbl.* → sözcük dağarcığı. || **sözcük ölümü,** *dbl. Bir dildeki kelimelerin zaman içinde kullanılmaz olması; unutulması.* || **sözcük türü,** *dbl. Sözcüklerin anlamlarına ve cümledeki görevlerine göre ait oldukları sınıf; kelime türü.* || **sözcük üretimsel,** *dbl. Sözcük üretimine ilişkin.* || **sözcük vurgusu,** *dbl. Bir kelimede bir hecenin diğerlerine göre daha baskılı ve belirgin olarak söylenmesi durumu; kelime vurgusu.* || **sözcük yapımı,** *dbl. Belirli kök ve gövdelerden ekleme, birleştirme gibi yollarla yeni sözcükler oluşturma.*

sözcülük, -ğü [söz-cü-lük] *is.* **1.** Sözcünün yaptığı iş. **2.** Bir kurul, topluluk veya bir kimse adına konuşma, açıklama yapma görevi; raportörlük.

sözçe, [sōz > söz-çē] *(sözçe:) is.* Söylenen küçük bir şey; sözcük. [KB]

sözde, [söz-de] *zf.* **1.** Söylendiğine göre; iddia edildiğine göre; sanki; sözüm ona; güya. **2.** *sf.* Gerçekte öyle olmadığı hâlde, öyle imiş gibi kabul edilen. 🗗 **sözde bilim,** *Bir bilim gibi tutarlı olarak düzenlenmiş olan ama bilimin kesinliğini taşımayan bilgi.* || **sözde özne,** *dbl. Edilgen çatılı yüklemin özne görevini yüklenmiş olan nesnesi. ("Çocuk bardağı yere vurdu. Bardak kırıldı." İkinci cümlede "bardak" "kırmak" eyleminden etkilendiği için nesnedir; ama cümlede özne gibi görünmektedir; sözde öznedir. Asıl özne ise önceki cümlede geçmektedir: çocuk.)*

sözel, [söz-el] *sf.* **1.** Sözle ilgili; söze dayanan *(1983).* **2.** (Sınav için) dil ve toplum bilimi ile ilgili konuları kapsayan. 🗗 **sözel öğrenme,** *öğret. Düşüncelerin açıklanması ve iletişim için gerekli olan anlama ve anlatma becerisini kazanma süreci.*

sözengri, [sō-z > sōz-eñ-rī] *(sö:zeñri:) {eT} sf.* Saçma sapan söyleyen. [DLT]

sözevül, [sōz > Moğ. söze-vül] *{eT} is.* Sefer ilancısı; savaş için askeri ilan yoluyla toplayan; kaçakları tabur ve fırkasına irca eden memur. [Nevâyî]

sözeylem, [söz+eyle-m] *is. dbl.* → söz eylem.

sözgeçgagalılar, [söz-geç+gaga-lı-lar] *is. zool.* Ördek, kaz gibi gagasında suyu süzmeye olanak veren çapraz yapracıklar bulunan perde ayaklıları içine alan alt takım.

sözkeli, [sōz > söz-geli / söz-keli] *{eT} is.* Söylemek için. [DLT]

sözkine, [sōz > sōz-kinē / sōz-kiyē] *(sö:zkine:) {eT} is.* Sözceğiz; sözcük. [DLT]

sözkiye, [sōz > söz-kiyē] *(sö:zkinye:) {eT} is.* → sözkine.

sözlegüçi, [sōz > sōz-lē-mek > sōz-le-gü > sözle-güçī] *(sö:zlegüçi:) {eT} sf.* Söyleyici; söyleyen. [KB]

sözlegülüg, [sōz > sōz-lē-mek > sōz-le-gü > sözle-gü-lüg] *{eT} sf.* Söylenecek olan. [EUTS]

sözlekü, [sōz > sōz-lē-mek > sōz-le-kü] *(sözlekü:) {eT} is.* Okunma; söyleyiş. [Gabain]

sözlemek, [sōz > söz-lē-mek سزلمك] *(sözle:mek) {eT} {eAT} gçl. f. [-r] [-yür]* Söylemek; açıklamak; telaffuz etmek; konuşmak. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** Nutuk; konuşma. [EUTS]

sözlemesik, [sōz > sōz-lē-mek > sōz-le-me-sik] *{eT} is.* Söylenen çirkin sözler. [EUTS]

sözlendirici, [söz-le-n-dir-ici] *is.* Bir filmin sözlendirilmesinde görev alan kimse; dublajcı.

sözlendiricilik, -ği [söz-le-n-dir-ici-lik] *is.* Sözlendirici olma durumu ve sözlendiricinin işi; dublajcılık.

sözlendirilme, [söz-le-n-dir-il-me] *is.* Sözlendirilmek eylemi.

sözlendirilmek, [söz-le-n-dir-il-mek] *edil. f. [-ir]* (Film için) sözlendirmek eylemi yapılmak; dublaj yapılmak.

sözlendirme, [söz-le-n-dir-me] *is.* **1.** Sözlendirmek eylemi. **2.** *sin.* Bir filmin görüntüleri ile eş zamanlı olarak sözlü duruma getirilmesi işi; dublaj. **3.** *sin.* Yabancı bir filmin dilini başka bir dile çevirme.

sözlendirmek, [söz-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** *sin.* Bir filmi, görüntüleri ile eş zamanlı olarak sözlü hâle getirmek; dublaj yapmak. **2.** *sin.* Yabancı bir filmin sözlerini başka bir dile çevirmek.

sözlenme, [söz-le-n-me] *is.* Sözlenmek eylemi.

sözlenmek[1], [sōz >sōz-lē-mek >sōz-le-n-mek] *(sö:zlenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* Söylenmek; şikâyetlenmek. [DLT]

sözlenmek[2], [söz-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* (Evlenecek gençler için) sözlü olmak; evlenmek üzere kesin karar vermek; söz kesilmek.

sözleşme, [söz-le-ş-me] *is.* **1.** Sözleşmek eylemi. **2.** *huk.* İki ve daha çok kişinin ya da kuruluşun, bir hukukî sonuç doğurmak üzere aralarında anlaşarak, karşılıklı uygun irade beyanları ile gerçekleştirdikleri işlem; bağıt; akit; mukavele; kontrat. **3.** Bu yapılan işlemi gösteren belge; sözleşme tutanağı. 🗗 **sözleşme tutanağı,** *Sözleşme şartlarını içeren belge.* || **sözleşme yapmak,** *Bir sözleşmeyi kâğıt üzerine dökerek gerekli imza ve onayı yaptırmak; mukavele yapmak; kontrat yapmak.*

sözleşmek[1], [sōz-l(-mek > sōz-le-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Söyleşmek; konuşmak. [DLT] [ETY] [EUTS]

sözleşmek[2], [söz-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* **1.** Biri ile bir şey yapmak üzere anlaşmak; konuşup anlaşmak.

{eT} (aym) [ETY] [EUTS] **2.** Bir şeyi yapacaklarına dair karşılıklı birbirlerine söz vermek. **3.** (İki ya da daha çok kimse için) bir işi yapmak üzere belli bir yerde ve zamanda buluşmaya karar vermek.

sözleşmeli, [söz-le-ş-me-li] *sf.* **1.** Sözleşmesi bulunan; kontratlı; mukaveleli. **2.** Sözleşme ile yapılan; sözleşmeye dayanan. **3.** Sözleşme yapılmış olan. **4.** *zf.* Sözleşme yapılarak; sözleşmeli olarak. ◻ **sözleşmeli personel,** *Özel bir meslek bilgisi gerektiren işlerde sürekli ya da geçici olarak sözleşme yapılarak çalıştırılan ve işçi sayılmayan kamu görevlisi.*

sözleşmesiz, [söz-le-ş-me-siz] *sf.* **1.** Sözleşmesi bulunmayan; kontratsız; mukavelesiz. **2.** Sözleşmeye dayanmayan; sözleşme ile yapılmayan. **3.** Sözleşme yapılmamış olan. **4.** *zf.* Sözleşme yapılmaksızın; sözleşmesiz olarak; bir sözleşme olmaksızın.

sözletilmek, [sōz-lē-mek > sōz-le-t-mek > sözle-t-ilmek] *{eT} edil. f. [-ür]* Söyletilmek; konuşturulmak. [EUTS]

sözletmek, [sōz-lē-mek > sōz-le-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Söyletmek. [DLT]

sözlig, [sōz-lig] *{eT} sf.* Sözlü.

sözlü, [*eT.* söz-lüg > söz-lü سوزلو] *sf.* **1.** *{eAT}* Söyleyecek sözü olan. **2.** Söz ile yapılan; söze dayanan. **3.** Bir kimse ile herhangi bir konuda sözleşmiş olan. **4.** Biri ile evlenmek üzere sözü kesilmiş olan. **5.** Evlenmek üzere birbirine söz vermiş olan gençlerden her biri; nişanlı. **6.** *is.* Sözlü yoklamalardan oluşan sınav. ◻ **süzlü dil,** *dbl. Yazı diline karşıt olarak konuşmalarda kullanılan dil; konuşma dili.*|| **sözlü edebiyat,** *ed. Yazının kullanılmadığı dönemlerde halkın zevkinden kaynaklanan ve kulaktan kulağa aktarılarak şekillenen edebî ürünlerin tümü.*|| **sözlü film,** *Ekranda görüntüsü olan oyuncuların konuşmalarını ve doğal sesleri seyircilere yansıtma tekniği ile çevrilmiş bir film.*|| **sözlü soru,** *Büyük Millet Meclisinde, hükûmet üyelerinden birinin sözlü olarak cevaplandırılması istenen soru.*|| **sözlü yargılama usulü,** *huk. Tarafların iddia ve savunmalarını mahkemeye sözlü olarak sundukları bir yargılama biçimi.*

sözlüg, [sōz-lüg] *{eT} sf.* Sözlü. [EUTS] [KB]

sözlük, -ğü [söz-lük] *is.* **1.** Bir dilin kelimelerini alfabe sırasına göre toplayan ve bunların tür, köken, tanım ve kullanışları ile ilgili bilgileri veren öğretici kitap; lügat *(1935).* **2.** Bir dildeki kelimelerin karşılıklarını başka bir dilde veren öğretici kitap. **3.** Bir kitabın sonuna eklenen ve o kitapta geçen uzmanlık alanı ile ilgili kelimelerin tanımlarının verildiği bölüm. ◻ **sözlük anlamı,** *dbl. Sözcüklerin ilk oluştukları dönemde taşıdıkları anlam; temel anlam.*|| **sözlük bilgisi,** *dbl. Sözlük hazırlama teknikleri, ilkeleri, uygulama ile ilgili koşulları ele alan ve sözlük biliminin alt dalı; sözlük bilimine ilişkin bilgiler; leksikografi.*|| **sözlük bilimci,** *dbl. Sözlük bilimi uzmanı; leksikolog.*|| **sözlük bilimi,** *dbl. Sözlük hazırlama ve yazma işi; leksikoloji.*|| **sözlük birimi,** *dbl. Sözlükte madde başı olarak yer alması gereken anlamlı söz varlığı; bir sözcüğün çekimsel paradigmadaki bütün biçimlerini kapsayan soyut üst birim; sözcük biçimin çekimsiz olanı.*

sözlükçe, [söz-lük-çe] *is.* **1.** Herhangi bir uzmanlık alanına ilişkin sözlük. **2.** Karşılaştırılan iki dildeki sözlüksel birimler arasındaki paralellikleri aktarmaya yarayan iki dilli sözlük. **3.** Bir edebî eserde yazar tarafından kullanılmış kelimelerin düzenli olarak sıralandığı bütün. **4.** *dbl.* Üretici dönüşümlü dilbilgisinde, sözlüksel birimlerin listelendiği, her sözlüksel birim için, ayrı ayrı ses bilimsel, anlam bilimsel ve söz dizimsel özelliklerin kodlandığı ve öbek yapı ile bağlantılı olan birleşen.

sözlükçü, [söz-lük-çü] *is.* Sözlük yazarı.

sözlükçülük,-ğü [söz-lük-çü-lük] *is.* **1.** Sözlük hazırlama ve yazma işi. **2.** Sözlük hazırlanması ile ilgili ilke, yöntem vb. tekniklerle uğraşan araştırma dalı; sözlük bilgisi.

sözlükleşme, [söz-lük-le-ş-me] *is.* Yeni türetilen bir kelimenin zamanla dilde yayılması ve söz varlığının bir parçası olarak sözlüksel birime dönüşmesi süreci; sözlüğe alınabilir duruma gelmesi.

sözlüksel, [söz-lük-sel] *sf.* **1.** Sözlükle ilgili olan; sözlüğe ilişkin. **2.** Bir dilin sözlüğüne, söz varlığına ilişkin. ◻ **sözlüksel alan,** *dbl. Birbirine yakın, birbirini çeşitli açılardan bütünleyen, aralarında ortak bir bağ bulunan kavramların oluşturduğu bütünlük; kavram alanı.*

sözlükselleşme, [sözlük-sel-le-ş-me] *is.* Yeni türetilmiş bir sözlüğün kullanımı yaygınlaşarak sözlüklere girme süreci.

sözsel, [söz-sel] *sf.* Sözle ilgili; söze dayanan.

sözsüz, [söz-süz] *sf.* **1.** Sözü olmayan; söz bulunmayan. **2.** Konuşmadan yapılan. ◻ **sözsüz iletişim,** *bilş. İnsanlar arasında konuşma dışında gerçekleşen iletişim.*| **sözsüz oyun,** *tiy. Anlatımda söz yerine yalnızca hareketlerin kullanıldığı sahne oyunu; pantomim.*

spaghetti, [İt. spago *(sicim, şerit)* > spaghetti *(şeritçik)*] *(s'pagetti) is.* **1.** Sert buğday unundan yapılmış içi dolu uzun çubuk makarna. **2.** Bu makarnadan yapılmış çeşitli soslu makarna yemeği. ◻ **spaghetti vestern,** *Amerikan vestern filmlerini taklit eden ucuz şiddet konulu İtalyan filmlerine verilen ad.*

spaktrofotometre, [Fr. spectrophotomètre] *(s'pekt'rofotome'tre) is.* Bir tayfçer ile bir ışık ölçüm düzeneğini birleştirerek iki ışımanın tayf dağılımını karşılaştırmayı sağlayan aygıt.

spanogini, [Yun. spanios *(az bulunur)* + gune *(kadın)* > Fr. spanogynie] *(s'panogini) is. biy.* Erkek

sayısı çok, dişi sayısı az olan yarasa ve bazı böcek türlerinin durumu.

sparker, [İng. sparker *(kıvılcım aygıtı)*] *(s'parkır) is.* Denizlerde sismik metotla petrol aramada kullanılan aygıt.

spastik, -ği [Fr. spastique] *(s'pastik) sf.* **1.** Düz kasların istemsiz kasılması ile ilgili olan; spazm ile ilgili. **2.** Spazm gösteren; spazmla belirginleşen. **3.** Spazmın neden olduğu; spazma bağlı.

spatula, [Lat. spathula] *(s'patu'la) is.* → ıspatula.

spazm, [Yun. span *(kasmak)* > spasmos > Fr. spasme] *(s'pazm) is. tıp.* Düz kasların istemsiz kasılması.

spektrograf, [Fr. spectrographe] *(s'pekt'rograf) is. astro-fiz.* Uzaydaki cisimlerin tayflarını incelemeye imkân veren bir görüntü alıcısıyla donatılmış aygıt; tayfçeker.

spektrometre, [Fr. spectromètre] *(s'pekt'rome'tre) is. fiz.* **1.** Karmaşık ışıma dalgalarının, dalga boyları ve frekanslarının dağılımını ölçmekte kullanılan aygıt; tayfölçer. **2.** Karmaşık ışıma parçacıklarının kütle ve enerji dağılımını ölçmekte kullanılan aygıt; tayfölçer.

spektroskop,-bu [Lat. spectrum *(tayf)* + scope > Fr. spectroscope] *(s'pekt'roskop) is. fiz.* Bir frekans veya enerji tayfının görsel gösterimini katot ışınlı bir ekran üzerinde veren aygıt; tayf gözler.

spektroskopi, [Fr. spectroscopie] *(s'pektroskopi) is. fiz.* Bir kaynaktan salınan elektromanyetik ışınımın dalga boylarının farklı birleşenlerine ayrılması yoluyla elde edilen tayfın incelenmesi ve çözümü; tayf gözlemi.

spektroskopik, -ği [Fr. spectroscopique] *(s'pekt'roskopik) sf.* Tayf gözlemle ilgili; tayf gözleme ilişkin; tayf gözlemsel.

spektrum, [Lat. spectrum] *(s'pekt"rum) is. fiz.* **1.** Tayf. **2.** *tıp.* Bir antibiyotiğe duyarlı bakterilerin tümü.

spekulum, [Lat. speculum *(ayna)*] *(s'peku'lum) is.* Kulak ve burun gibi doğal beden boşluklarının içinin muayenesinde kullanılan ayna ve genişletme parçalarından oluşan aygıt.

spekülasyon, [Fr. spéculation] *(s'pekülasyon) is.* **1.** Bilgi edinmenin ötesinde hiçbir amacı olmayan her türlü inceleme ve araştırma. **2.** Her türlü soyut, dayanaksız ve kanıtlanamaz yorum veya yapı; soyut ve anlaşılmaz düşünce; kurgu; tasavvur; düşüntü. **3.** Düşük fiyattan mal toplayıp ilerde yükseldiğinde satmayı amaçlayarak mal, döviz, değerli kâğıt vb. satın alma; fiyat dalgalanmalarından kazanç sağlama. **4.** Vurgun; vurgunculuk; ihtikâr. **5.** Bir borsa işlemcisinin kur farklarından yararlanarak yaptığı kârlı işlem.

spekülatif, [Fr. spéculatif] *(s'pekülatif) sf.* **1.** (Düşünsel işlem için) uygulamayı düşünmeden salt bilgiye ulaşmayı hedef alan; düşüntülü. **2.** (Parasal ve malî işlemler için) vurgun niteliğinde olan; havadan; açıktan.

spekülatör, [Fr. spéculateur] *(s'pekülatör) is.* Spekülasyonla uğraşan, önemli kâr sağlaması rastlantıya bağlı olan kimse; vurguncu; ihtikârcı; muhtekir.

speküler, [Lat. specularis *(saydam)* > Fr. spéculaire] *(s'peküler) sf. min.* (Mineraller için) saydam yaprakçıklardan meydana gelen. ◻ **speküler mikroskop,** *tıp. Korneayı çok büyüterek incelemeyi ve korneadaki epitelyum hücrelerinin sayımını mümkün kılan bir aygıt.*

sperm, [Yun. sperma *(tohum)*] *(s'perm) is. biy.* → sperma.

sperma, [Yun. sperma *(tohum)*] *(s'pe'rma) is.* **1.** Atmık; bel suyu; meni. **2.** *biy.* Bir başı, gövdesi ve hareket etmek için bir kuyruğu bulunan, yumurtaya göre çok küçük erkek eşey hücresi; tohum. ◻ **sperma ana hücresi,** *biy. Erkek eşeylik organında atmıkları oluşturan ana hücre.*|| **sperma torbası,** *zool. Bazı dişi böceklerin yıllarca kendi yumurtalarını döllemekte kullandığı ve bir kere çiftleşerek erkekten aldığı sperma sıvısını canlı olarak depo ettikleri kese.*

spermasızlık, -ğı [sperma-sız-lık] *(s'permasızlık) is.* Atmıkta spermatozoit bulunmaması durumu.

spermatozoit,-di [Fr. spermatozoïde] *(s'permatozoit) is.* Erbezi borucukları tarafından üretilen atmık içinde bulunan erkek döl hücrelerine verilen ad.

spesifik,-ği [Fr. spécifique] *(s'pesifik) sf.* Bir türün veya olayın karakteristik yönünü veren; özgül; kendine has; özel; hususi; çok özel; özellikli.

spesiyal,-li [Fr. spécial] *(s'pesiyal) sf.* Karakteristik bir özelliği olan; olağanüstü; seçkin; kendine özel; kendine özgü.

spesiyalist, [Fr. spécialiste] *(s'pesiyalist) sf.* Uzman.

spesiyalite, [Fr. spécialité] *(s'pesiyalite) is.* **1.** Özel ve az bulunur olma; kendine özellik. **2.** İhtisas; uzmanlık. **3.** Bir bölgeye veya bir lokantaya ait olan ve ancak orada yenilebilen yemek; özel yemek.

spiker, [İng. to speak *(konuşmak)* > speaker] *(s'pi'ker) is.* **1.** Radyo ve televizyon yayınlarında programları, haberleri sunan kimse; sunucu. **2.** İngiliz Avam Kamarasının tahtı temsil eden ve geniş yetkilere sahip başkanı.

spikerlik,-ği [spiker-lik] *(s'pikerlik) is.* **1.** Spiker olma durumu; sunuculuk. **2.** Spikerin yaptığı iş; sunuculuk.

spin, [İng. to spin *(döndürmek)*] *(s'pin) is. fiz.* Bir elektron veya taneciğin kendi üzerinde dönerek kazandığı kinetik moment. ◻ **spin atmak,** *(Yarış otomobili için) yarış anında çeşitli nedenlerle tam bir dönüş yaparak yoluna tekrar devam etmek.*

spiral,-li [Fr. spiral] *(s'piral) sf.* **1.** Sarmal biçimli. **2.**

is. tıp. Gebeliği önlemek amacıyla dölyatağı içine konulan sarmal biçimli araç. **3.** *mat.* Aynı yönde döndükçe kutup ışını büyüyen veya küçülen düzlem eğri. **4.** *mat.* Uygun biçimde birleştirilmiş çember yaylarından meydana gelen ve kapalı olmayan eğri.

spiril, [Lat. spirillum > Fr. spirille] *(s'piril) is. tıp.* Sarmal yay şeklinde uzun ve kıvrık, bazıları titrek tüylerle kaplı iplik biçimindeki bakterilerin genel adı.

spiritüalizm, [Fr. spiritualisme] *(s'piritüalizm) is. fel.* Ruhun maddeden önce geldiğini ve ondan önce var olan bir gerçeklik olduğunu öne süren felsefî görüş; tinselcilik.

spirometre, [Fr. spiromètre] *(s'pirome'tre) is. tıp.* Derin bir soluk alma sonrasında yine derin bir soluk verme ile atılan havanın miktarını ve içinde bulunan gazların değişimini ölçmeye yarayan aygıt.

spon, [Yun. sphon => spon] *(s'pon) {ağız} is.* Değirmen çarkına suyun kuvvetli vurmasını sağlayan içi delik 25-30 cm. uzunluğunda ağaç parçası; poyra. [DS]

sponsor, [İng. sponsor *(kefil, vaftiz babası; manevi baba)*] *(s'ponsor) is.* Bir gösteri, karşılaşma veya kültürel bir faaliyetin giderlerini, adının anılması şartıyla yüklenen kişi veya kuruluş; destekleyici; finansman.

sponsorluk, -ğu [sponsor-luk] *(s'ponsorluk) is.* Sponsor olma durumu veya sponsorun yaptığı iş.

spontane, [Fr. spontané] *(s'pontane) zf.* **1.** Kendiliğinden. **2.** Anında.

spontaneizm, [Fr. spontanéisme] *(s'pontaneizm) is.* Kendiliğindencilik.

spor[1], [Fr. sport] *(s'por) is.* **1.** Bedensel güç, hız, dayanıklılık, refleks canlılığı, gevşeme gibi fizik ve istem, cesaret, fedakârlık, sebat, dürüstlük gibi manevi nitelikler kazandırarak kafa ve bedeni geliştirmek amacıyla bireysel ve toplu oyunlar şeklinde yapılan, genellikle yarışmaya yol açan, bazı kesin kurallara göre uygulanan beden hareketlerinin tümü. **2.** Fiziksel gücü iyileştirmeyi amaçlayan yarışma, mücadele ve oyun anlayışıyla yapılan bedensel etkinlik. **3.** Bu etkinliğin özel türlerinden her biri. **4.** *spor.* (Giysi için) şık ve özel karşıtı olarak rahat ve kullanışlı. ◻ **spor loto,** *Futbol karşılaşmalarındaki beraberlikleri önceden tahmin ederek para kazanma temeline dayanan bir tür şans oyunu.* || **spor toto,** *Futbol maçlarında hangi takımların berabere kalacağını veya hangilerinin kazanacağını önceden tahmin ederek para kazanmayı amaçlayan şans oyunu.*

spor[2], [Yun. spora *(tohum)* > Fr. spore] *(s'por) is.* **1.** *bot.* Bitkiler aleminde, çiçeksiz bitkilerin üremesinde görülen, başka bir üreme hücresi ile birleşmeden yeni bir birey oluşturabilen üreme hücresine verilen ad. **2.** *zool.* Bir hücreli hayvanların çok özelleşmiş üreme hücresi. ◻ **spor kesesi,** *bot. Çiçeksiz bitkilerde içinde sporların bulunduğu torba.*

sporcu, [spor-cu] *(s'porcu) is.* **1.** Spor yapan ve sporun herhangi bir dalında etkinlik gösteren kimse. **2.** *sf.* Spor yapan.

sporculuk,-ğu [spor-cu-luk] *(s'porculuk) is.* Spor yapma ve sporla ilgili bir etkinlikte bulunma.

sporlanma, [spor-lan-ma] *(s'porlanma) is.* **1.** Sporlanmak eylemi. **2.** Spor oluşturma. **3.** Bakterilerde spora dönüşme.

sporlanmak, [spor-lan-mak] *(s'porlanmak) dönşl. f. [-ır]* **1.** Spor oluşturmak. **2.** (Bakteri için) spora dönüşmek.

sporlular, [spor-lu-lar] *(s'porlular) is. zool.* Örneği sıtma mikrobu olan *plasmodium* ve hayvanlarda asalak olarak yaşayan *coccidium* olan bir hücreli canlıların, omurgalı ve omurgasız hayvanlarda asalak olarak yaşayan çok az hareket edebilen ve sporla çoğalan bir alt takımı, *(Sporozoa).*

sporsever, [spor+sev-er] *(s'porsever) sf.* **1.** Spor yarışmaları, spor takımları gibi sporla ilgili kurum ve kuruluşlarla ilgilenen; spor etkinliklerine dolaylı olarak katılan. **2.** Spor yapmayı seven.

sportif, [Fr. sportif] *(s'portif) sf.* **1.** Spor ile veya bir spor dalı ile ilgili olan. **2.** Spor niteliği taşıyan; spor sayılan.

sportmen, [İng. sportsman / Fr. sportman] *(s'portmen) sf.* **1.** Spor yapan; sporcu. **2.** Sporcu gibi görünen; vücudu bir sporcunun görünüşünde olan. **3.** *is.* Spor yapan kimse; sporcu.

sportmence, [sportmen-ce] *(s'portme'nce) zf.* Belli bir spor dalının kurallarına uygun biçimde; gerçek bir sporcuya yakışır biçimde.

sportmenlik, [sportmen-lik] *(s'portmenlik) is.* **1.** Spor kurallarına uygun düşen davranış. **2.** Dürüst ve sportmence olan davranış.

spot, [İng. spot *(nokta, benek)*] *(s'pot) is.* **1.** Belli bir yönü veya alanı aydınlatmayı sağlayan yönlendirilebilir güçlü aydınlatma aracı; ışıntı. **2.** Döner aynalı ölçü aletlerinde gösterge görevi yapması için ölçek üzerine düşürülen ve çok ince bir işaretten ibaret olan ışık görüntüsü. **3.** Kısa süreli tanıtım filmi. **4.** Çarpıcı ve etkili tanıtım cümlesi. **5.** *tiy.* Sahnenin bir bölümünün aydınlatılmasını sağlayan özel lamba; ışıntı. **6.** *tic.* Bir malı çok sayıdaki toptancıdan borçla aldıktan sonra peşin olarak piyasa değerinden daha ucuza satma; peşin. ◻ **spot alım,** *ekon. Fabrikalardan ve piyasadan toptan ve vadeli senet karşılığında mal satın alma.* || **spot lambası,** *tiy. Sahneyi aydınlatma için görüşe engel olmayacak biçimde yüksek bir yere konulan lamba; ışıntı lambası.* || **spot mağaza,** *tic. Fabrikalardan toptan ve vadeli mal alarak bunları indirimli olarak peşin satan iş yeri.* || **spot satım,** *tic. Fabrikalardan ve piyasadan toptan ve vadeli mal satma; peşin satım.*

sprey, [İng. spray *(serpinti)*] *(s'prey) is.* **1.** Bir püskürteçle sis gibi çok küçük damlacıklar hâlinde püskürtülen sıvı. **2.** Bu şekilde püskürtmede kullanılan araç. **3.** Yapılmış saçlar üzerine bu şekilde püskürtüldüğünde saçın biçimini koruyucu olarak ince bir polimer katmanı oluşturan kozmetik ürünü.

sprint, [İng. sprint] *(s'print) is. spor.* **1.** Yarışta bitişe yaklaşan sporcunun hızını artırması. **2.** Atletizmde kısa mesafe yarışı.

Sr [Strontian *(İskoçya'da bir köy adı)* > İng. strontium] *(s'tronsiyum) kısalt. kim.* Atom numarası 38, atom ağırlığı 87,62 olan, hava ile temas eder etmez yükseltgenerek anında kararan, 769°C'de ergiyen, 2.5 yoğunluğunda, soğukta suyu ayrıştıran, ametallerin çoğu ile birleşen, havai fişek yapımında kullanılan, izotoplarından Sr 90, atmosfere karıştığında beta ışınları yayarak kalsiyum gibi kemiklere yerleştiğinden beslenme zincirleri ile birikerek oranı yükselirse kemik kanserine ve lösemiye neden olan beyaz renkli bir element olan stronsiyumun sembolü.

sr [Yun. streos *(kübik)* > Fr. stéradian] *(s'teradyan) kısalt. mat.* Köşesi bir kürenin merkezinde bulunan ve bu kürenin yüzeyi üzerinde, kenarı, kürenin yarı çapına eşit bir karenin alanına eş değer bir alan ayıran uzay açıya eşit açı birimi olan steradyanın kısaltması.

stabil, [Fr. stabile] *(s'tabil) sf.* Dayanıklı; dengeli; kararlı; oturmuş; istikrarlı; sabit.

stabilite, [Fr. stabilité] *(s'tabili'te) is.* Dayanıklılık; kararlılık; dengeli olma.

stabilizasyon, [Fr. stabilisation] *(s'tabilizasyon) is.* İstikrar; oturmuşluk; sabitlik.

stabilizatör, [Fr. stabilisateur *(dengeleyici)*] *(s'tabilizatör) is.* **1.** Uçağın yörüngesini kararlı duruma getirmek için uçağa düşey ya da dikey olarak yerleştirilen küçük sabit kanatçıkların her biri. **2.** *fiz.* Dengeleyici; kararlılaştırıcı. **3.** Sarsıntılı çalışan makinelerde, salınımları azaltmaya ya da sönümlendirmeye yarayan düzenek. **4.** Otomobillerde şasinin eğilmesini önlemek ve askı donanımı hareketlerinin genliğini azaltmak için şasi ile tekerlekler arasına yerleştirilen aygıt.

stabilize, [Fr. stabilisé] *(s'tabili'ze) sf.* **1.** Düz duruma getirilmiş; dengeli, kararlı duruma getirilmiş. **2.** Sağlamlaştırılmış; dayanıklı hâle getirilmiş; oturtulmuş; sabitleştirilmiş. ◻ **stabilize etmek,** *Sağlamlaştırmak; kararlı duruma getirmek.*|| **stabilize yol,** *Doğal zemin üzerine çakıl, kum ve bağlayıcı olarak kil serilip silindir ile sertleştirilmek suretiyle yapılmış kara yolu; berkitme yol.*

stadimetre, [Yun. stadion *(uzunluk)* + metron *(ölçüm)* > Fr. stadimètre] *(s'tadime'tre) is.* Bir dürbün üzerine monte edilmiş, taksimatlı bir mira ya da jalon ile uzaklıkları ölçmekte kullanılan aygıt.

stadya, [Yun. stadion *(uzunluk)* > Fr. stadia] *(s'ta'dya) is.* Bir noktanın takeometreye olan uzaklığını ölçmek için, bu nokta üzerine düşey doğrultuda konulan santimetrelere bölünmüş mira.

stadyum, [Lat. stadium] *(s'ta'dyum) is. spor.* Takım oyunlarının, atletizm karşılaşmalarının yapılabilmesi ve seyircilerin gösteri ve oyunları izleyebilmesi için gerekli donanım ve kuruluşları bulunan geniş alan; stat.

stafilokok, [Yun. staphyl *(üzüm salkımı)* > Fr. staphylocoque] *(s'tafilakok) is.* Mikroskopta üzüm salkımına benzer kümeler halinde görülen hem oksijensiz hem de oksijenli ortamda yaşayabilen mikroplar.

stagflasyon, [İng. / Fr. stagfilation] *(s'tagfilsyon) is.* Ekonomide durgunluk ve enflasyonun aynı anda yaşanması; durgun şişkinlik.

staj, [Fr. stage] *(s'taj) is.* **1.** Meslek edinecek bir kimsenin geçirmiş olduğu uygulamalı öğrenme dönemi; adaylık dönemi. **2.** Bir kimsenin meslek bilgisini artırmak için bir kurumun bir veya birçok bölümünde çalışarak geçirdiği dönem. **3.** Bir kimsenin çalıştığı bir işi kısa süre bırakarak bazı dersleri izlediği veya yardımcı bir iş yaptığı dönem.

stajyer, [Fr. stagiaire] *(s'tajyer) is.* **1.** Staj yapan kimse; aday. **2.** Tıp fakültelerinde dördüncü sınıftan başlayarak klinik derslerini dönemler hâlinde hastahane servislerinde uygulamalı okuyan öğrencilere verilen ad; stajyer doktor. **3.** *sf.* Staj yapan.

stajyerlik, -ği [stajyer-lik] *(s'tajyerlik) is.* Stajyer olma durumu.

stalagmit, [Yun. stalagmos *(damla)* > Fr. stalagmite] *(s'talagmit) is.* Dikit.

stalaktit, [Yun. stalagtos *(damla damla akan)* > Fr. stalactite] *(s'talaktit) is.* Sarkıt.

stand, [İng. stand] *(s'tand) is.* → stant.

standardizasyon, [Fr. standardisation] *(s'tandardizasyon) is.* Standartlaşma.

standart,-dı [İng. standard *(tip, ayar, ölçü)*] *(s'tandart) sf.* **1.** Belirlenen ölçülere, yasalara, kurallara ve kullanıma uygun olan. **2.** Örnek ve temel olarak alınabilen. **3.** Herhangi bir ayırıcı özelliği olmayan; alışılagelmiş. **4.** Bir işletmede bir ürünü, bir çalışma yöntemini, üretilecek miktarı ve buna ilişkin bütçenin miktarını belirlemek için konulmuş kural. ◻ **standart dil,** *Bir ülkede kullanılan coğrafî, toplumsal veya biçemsel sapmaları ortadan kaldırmak üzere resmî olarak kabul edilmiş olan çağdaş dil; yazı dili.*

standartlaşma, [standart-la-ş-ma] *(s'tandartlaşma) is.* Standartlaşmak eylemi.

standartlaşmak, [standart-la-ş-mak] *(s'tandartlaşmak) dönşl. f. [-ır]* **1.** Standart duruma gelmek. **2.** Ayırıcı özelliklerini, özgün niteliklerini yitirmek. **3.** Bir modele uygun duruma gelmek.

standartlaştırma,[standart-la-ş-tır-ma] *(s'tandartlaştırma) is.* **1.** Standartlaştırmak eylemi. **2.** Belli gereksinimlerin karşılanması amacıyla malları ve üretim yöntemlerini tanımlayarak var olan tekniklere uygun, tutarlı bir üretim sağlayabilmek için tek biçime sokma ya da sadeleştirme yoluyla gerçekleştirilen tekniklerin tümü; standardizasyon. **3.** Çeşitli kişilere uygulanan bir testten elde edilen sonuçları karşılaştırılabilir hâle getirmek için alınan önlemlerin tümü. **4.** *sos.* Davranışlardaki çeşitliliğin, toplumca belirlenen veya tercih edilen kurallara uygun hâle getirilmesi.

standartlaştırmak, [standart-la-ş-tır-mak] *(s'tandartlaştırmak) gçl. f. [-ır]* **1.** Standart duruma getirmek. **2.** Standartlar koymak; belli bir ölçü ve kurala bağlamak. **3.** Tek bir ölçüye, belli özellikleri olan birkaç ya da bir modele indirgemek; imalat modelleri sayısını azaltmak. **4.** (Kişiler için) giyim, düşünce, davranış vb. bakımından bir örnek tipe, tek bir modele sokmak.

standartlı, [standart-lı] *(s'tandartlı) sf.* Standardı bulunan; standart duruma getirilmiş olan.

stand-bay, [İng. stand-by *(yedekte bulunan)*] *(s'te'ndbay) is.* **1.** İstikrar programı uygulamakta olan ülkelere Uluslararası Para Fonunun bu programı desteklemek üzere belli koşullara bağlı olarak verdiği kredi; her an sarf edilebilecek kredi; destek. **2.** *zf.* Televizyon alıcısı, radyo, müzik seti, cep telefonu vb. elektronik aygıtlarda çalışmayarak açık halde bulunduğu durum; yedekte.

stand-by, [İng. stand-by *(yedekte bulunan)*] *(s'te'ndbay) is.* → stand-bay.

stand-up, [İng. stand-up] *(s'tand-ap) is.* Ayakta durmak; ayağa kalkmak. 🗗 **standap komedyen,** *Söz çatar.*

stant, -dı [İng. stand] *(s'tand) is.* **1.** At yarışlarında seyirci bölümü. **2.** Sergilerde çeşitli ticarî kuruluşlara ayrılmış olan bölüm; sergilik.

star, [İng. star *(yıldız)*] *(s'tar) is.* **1.** Büyük bir ün kazanmış sahne, sinema veya ses sanatçısı; yıldız. **2.** İki kişi tarafından kullanılan, boyu 6,89 m., genişliği 1.73 m. olan, küçük yelkenli, tek direkli, safralı omurgalı hızlı bir yarış yatı.

starking, [İng. starking] *(s'tarking) is. bot.* Amerikan kökenli, uç tarafında beş küçük çıkıntısı olan, kırmızı renkli ve tadı mayhoşumsu bir elma türü; beş yıldız, *(Starking delicious).*

start, [İng. start *(başlamak)*] *(s'tart) is. spor.* **1.** Çıkış. **2.** *ünl.* Başla! 🗗 **starta geçmek,** *1.spor. Yarışa hazır olarak beklemek; başlama emrini beklemek. 2. (İş için) çalışmaya başlamak.*|| **starta girmek,** *(Yarışçılar için) başlama yerinde yerini veya sırasını almak; başlama kuyruğuna girmek.*|| **start almak,** *spor. 1. (Yarışçılar için) başlama işaretiyle birlikte yarışa başlamak. 2. Planlanmış olan bir işe girişmek; başlamak.*|| **start vermek,** *spor. Bayrak, tabanca vb. ile işaret vererek yarışı başlatmak; başlatmak.*|| **start yeri,** *spor. Başlama yeri.*

stat, -dı [Fr. **stad**ium] *(s'tat) is.* Stadyumun kısaltılmış şekli; stadyum.

statik, -ği [Yun. statikos > Fr. statique] *(s'tatik) sf.* **1.** Hareket etmeyen; hareketi belli bir süre için değişmeyen; hep aynı durumda kalan; dural; duruk; durağan. **2.** *fiz.* Kuvvetlerin dengelenmesi ile ilgili. **3.** *is. fiz.* Durağan nesnelerin üzerindeki kuvvet dengelerini inceleyen mekanik konusu. **4.** *is. fiz.* Dalgalı akım motorlarında hareketsiz bölüm; statör. **5.** *sf. mecaz.* Durumunda herhangi bir gelişme ve ilerleme görülmeyen; duruk. **6.** *sos.* Bir toplum olayının geçirmekte olduğu değişiklik ve evrimi dışlayarak bir andaki durumuna göre yapılan çözümleme. 🗗 **statik elektrik,** *Denge hâlindeki iletkenlerin taşıdığı elektrik yükü; durgun elektrik.*

statolit, [Fr. statolithe] *(s'tatolit) is. anat.* İç kulakta bulunan denge taşı.

stator, [Lat. statum / tare *(dik durmak)* > İng. stator] *(s'tator) is.* Bir elektrik motorda veya üreteçlerde hareketli kısımların tersine sabit kalan kısım; duruk.

statosist, [Fr. statocyste] *(s'tatosit) is. anat.* İç kulakta denge taşlarının içinde bulunduğu kesecik; denge taşı keseciği.

statü, [Lat. statuere *(emretmek)* > statutum > Fr. statut] *(s'tatü) is.* **1.** Tüzük. **2.** Bir kimsenin bir topluluk veya toplum içinde bulunduğu durum veya kazandığı saygınlık. **3.** Bir memurun kadro bakımından bağlı olduğu durum. **4.** Heykel. **5.** Anayasa. **6.** *dbl.* Konuşucu ile dinleyici arasında sav, bildirim, buyruk ve soru bakımından kurulan bildirişimin türü ile tanımlanan cümlenin yapısı.

statüko, [Lat. in statu quo ante *(önceki durumda)*] *(s'tatü'ko) is.* **1.** İşlerin, olayların belli bir andaki durumu; mevcut durum; var olan durum. **2.** Yürürlükteki anlaşmalara göre olması gereken veya süregelen.

stearat, [Fr. stéarate] *(s'tearat) is. kim.* Stearik asidin tuzu veya esteri.

stearik, -ği [Fr. stéarique] *(s'tearik) sf. kim.* (Asit için) formülü $CH_3–(CH_2)_{16}–CO_2H$ olan ve gliserit hâlinde olan.

stearin, [Fr. stéarine] *(s'tearin) is. kim.* Gliserinin stearik asit esterlerine verilen ad.

stel, [Lat. stela > Fr. stèle] *(s'tel) is. arkeol.* **1.** Üzeri yazı veya kabartmalarla kaplı dikili taş. **2.** Üzerinde mezar yazısı bulunan dikili taş veya sütun.

sten[1], [İng. sten] *(s'ten) is.* İngiliz yapımı, 9 mm. çapında hafif bir makineli tüfek.

sten[2], [Yun. sthenos *(kuvvet)* > Fr. sténe] *(s'ten) is.* MTS (metre, ton, saniye) sisteminde bir tonluk kütleye bir saniyede bir metre hız artışı (ivme) kazandıran kuvvete eşit kuvvet ölçüsü birimi; 1 metre-ton/saniye; 10^3 newton; sembolü; sn.

steno, [Yun. stenos *(dar, sıkı)* > Fr. sténo-graphe] *(s'te'no) is.* **1.** Stenograf kelimesinin kısaltılmış şekli. **2.** Stenografi işaretleriyle herhangi bir metni konuşma hızıyla yazabilen kimse; stenograf.

stenograf, [Fr. sténographe] *(s'tenograf) is.* Stenografi işaretleriyle herhangi bir metni konuşma hızıyla yazabilen kimse; steno.

stenografi, [Yun. stenos *(dar, sıkı)* + graphein *(yazmak)* > Fr. sténographie] *(s'tenografi) is.* Stenografi denilen kısaltılmış ve uzlaşmalı işaretlerle herhangi bir metni konuşma hızıyla yazabilmeyi mümkün kılan yazı ve yazma tekniği.

stenotip, [Fr. sténotype] *(s'tenotip) is.* Steno için yapılmış yazı makinesi.

step[1], [Rus. step] *(s'tep) is.* Bozkır.

step[2], [İng. step *(adım)*] *(s'tep) is.* **1.** *spor.* Basketbolda, bir oyuncunun elinde top olduğu hâlde, topu yerde zıplatmadan bir adımdan fazla yürümesi; hatalı yürüme. **2.** Bir adım yüksekliğindeki bir yere inip çıkmakla yapılan spor etkinliği; in çık. **3.** Dansta ayak oyunu.

stepne, [İng. stepney *(basamaklı kaldıraç)*] *(s'tepne) is.* Motorlu taşıtlarda, janta takılmış ve şişirilmiş olarak yedekte bulunan lastik.

steps, [İng. steps *(adım)*] *(s'teps) is.* → step[2]

ster, [Yun. stereos *(kübik)* > Fr. stère] *(s'ter) is.* Yığın halinde bulunan 1 m^3 dış hacme denk düşen yakacak odun miktarı.

steradyan, [Yun. streos *(kübik)* > Fr. stéradian] *(s'teradyan) kısalt. mat.* Tepe noktası bir kürenin merkezinde bulunan ve bu kürenin yüzeyi üzerinde, bir kenarı bu kürenin yarı çapına eşit bir karenin alanı kadar alan ayıran uzay açıya eşit açı birimi; kısaltması: sr.

stereo, [Yun. stereos > Fr. stéréo] *(s'tereo) kısalt. is.* → stereofoni; stereofonik.

stereofoni, [Yun. stereos > Fr. stéréophonie] *(s'tereofoni) is.* Kaydedilen ya da radyo ile yayınlanan sesleri, ses kaynaklarının mekândaki dağılımına uygun biçimde iletme tekniği.

stereofonik, -ği [Fr. stéréophonique] *(s'tereofonik) sf.* Stereofoni ile ilgili.

stereografi, [Fr. stéréographie] *(s'tereografi) is.* Katı cisimleri bir düzlem üzerinde gösterme sanatı.

stereografik,-ği [Fr. stéréographique] *(s'tereografik) sf.* Stereografi ile ilgili.

stereoskop,-bu [Fr. stéréoscope] *(s'tereoskop) is.* Stereoskopik çiftlerin incelenmesinde kullanılan ve konuyu kabartma olarak gösteren optik alet.

stereoskopik,-ği [Fr. stéréoscopique] *(s'tereoskopik) sf.* Stereoskop ile ilgili olan. 🗗 **stereoskopik çift,** *Stereoskopla incelenmek üzere cismin farklı açılardan çekilmiş fotoğraflarından ikisi.*

stereotipi, [Fr. stéréotypie] *(s'tereopi) is.* Matbaacılıkta, kurşunu kalıba veya matris kâğıdına dökerek elde edilen klişe ile yapılan çoğaltama yöntemi.

steril, [Lat. sterilis > Fr. stérile] *(s'teril) sf.* **1.** Kısır; verimsiz. **2.** (Ortam ya da nesne için) her türlü mikroptan arındırılmış olan; arınık.

sterilizasyon, [Fr. stérilisation] *(s'terilizasyon) is.* **1.** Laboratuar ya da ameliyat araç ve gereçlerinin, bir yaranın veya bir maddenin mikroptan ya da mayalardan arındırılması; arındırma. **2.** Bir takım ürünlerin çevreden gelebilecek mikrop ya da bozucu etmenlere karşı korunması, arındırılmış olması durumu; arındırma.

sterilize, [Fr. stérilisé] *(s'terilize) sf.* (Ürün için) bozulmasına yol açabilecek mikroorganizmalardan ve fermentlerden arındırılmış; arınmış; arındırılmış. 🗗 **sterilize etmek,** *1. Yiyecek maddelerini konserve yapılabilecek hâle getirmek; arındırmak. 2. Bir ilaç, pansuman malzemesinde, bir aygıt veya eşyada bulunan mikropları yok etmek; arındırmak. 3. Bir yarayı içindeki mikroplardan temizlemek; arındırmak.*

sterleme, [ster-le-me] *(s'terleme) is.* **1.** Sterlemek eylemi. **2.** Yakacak veya kâğıt hamuru olacak odunların metre küp ölçümü yapılabilecek biçimde yığılması.

sterlemek, [ster-le-mek] *(s'terlemek) gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Yakacak veya kâğıt hamuru olacak odunları metre küp ölçümü yapılabilecek biçimde yığına koymak.

sterlin, [İng. easterling *(doğu insanı)* > sterling] *(s'terlin) is.* **1.** İngiliz para birimi. **2.** 11. yy.dan itibaren kullanılan gümüş İngiliz Lirası.

sterol, -lü [Fr. stérol] *(s'terol) is. biy. kim.* Kolesterol, D vitamini ve steroit hormonların bulunduğu grupta yer alan çok halkalı bir alkol.

stetoskop,-bu [Fr. stéthoscope] *(s'tetoskop) is. tıp.* Göğüs seslerini dinleyebilmeyi sağlayan aygıt.

steyşın, [İng. station wagon] *(s'teyşın) is.* Arkasında bir kapısı, bir veya iki koltuğu ile eşya konacak yeri olan kapalı otomobil; steyşın vagon.

stır, [Soğd. st'yr => satır / sıtır] *{eT} is.* → satır[4]. [EUTS]

stiker, [İng. sticker] *(s'ti'ker)is.* Yapışan şey.

stil, [Lat. stilus > Fr. style] *(s'til) is.* Biçem; üslup; tarz. 🗗 **stil mobilya,** *Eski mobilyaların biçimini taklit ederek kısmen yansıtan modern makinelerle işlenen mobilya.*

stilist, [Fr. styliste] *(s'tilist) is.* **1.** Bir moda evinde yeni tarz ürünlerin ve yeni biçimlerin oluşturulmasını sağlayan kişi. **2.** Giyim eşyası alanında uzmanlaşmış moda desinatörü.

stilistik,-ği [Fr. stylistique] *(s'tilistik) is.* Üslup türlerini, yöntemlerini inceleyen dil bilimi ve edebî araştırma dalı; anlatım bilimi.

stilo, [Fr. stylo] *(s'ti'lo) is.* Dolmakalem.

stimüle, [Fr. stimuler *(dürtmek)*] *is.* Canlandırma.

stoa, [Yun, stoa] *(s'toa) is.* Eski Yunan mimarlığında agora içinde yer alan revak.

stoacı, [Yun. stoa *(revak)* > stoa-cı] *(s'toacı) sf.* **1.** Stoacılık yanlısı olan. **2.** Stoacılığa ilişkin.

stoacılık, -ğı [stoa-cı-lık] *is. fel.* (Derslerini stoa denilen direkli galeride veren Kıbrıslı Zenon'un kurduğu) aklın egemenliğini, doğaya uygun yaşamayı, ruhun doyumsamazlığı ve dünya vatandaşlığı ülküsünü, acıya dayanmayı, kaderciliği savunan felsefî ve ahlakî öğreti.

stok, [İng. stock *(ağaç gövdesi)*] *(s'tok) is.* **1.** Bir satış yerinde satılmak üzere hazır bulundurulan mal miktarı; istif. **2.** Bir sanayi dalında yararlanılan işlenmiş, yarı işlenmiş ya da ham maddelerin tümü. **3.** Bir ihtiyaç malını, darlık yaratmak vb. amaçlarla gereğinden çok yığma. **4.** Büyük miktarda depolanarak yedekte bekletilen malların tümü; istif. **5.** *tic.* Satılmamış, istif edilmiş mal. **6.** Para değeri olarak mevcut fon. ◻ **stok etmek,** *Bir malı bir yere çok miktarda yığmak; biriktirmek; istif etmek.*

stokçu, [stok-çu] *(s'tokçu) is.* Bir malı fiyatı yükseldiği zaman piyasaya sürmek amacıyla çok miktarda depolayan kimse; istifçi.

stokçuluk,-ğu [stok-çu-luk] *(s'tokçuluk) is.* **1.** Stokçu olma durumu; stokçunun yaptığı iş. **2.** Fiyatlar yükseldiği zaman satmak üzere mal depolama; istifçilik.

stoklama, [stok-la-ma] *(s'toklama) is.* **1.** Stoklamak eylemi. **2.** *tic. ekon.* Bekletilen bir ürünü koruma; depolama. **3.** *psikol.* Belleğe yerleştirme etkinliği ve bellekte koruma.

stoklamak, [stok-la-mak] *(s'toklamak) gçl. f. [-r] [-l(u) -yor]* **1.** Bir işletmenin belirli bir dönemdeki ihtiyacından daha fazla ham madde ve malzeme yığmak. **2.** Üretilmiş mallardan hemen satışa sunulması gerekenleri depoda saklamak; stok etmek.

stomatoloji, [Fr. stomatologie] *(s'tomatoloji) is. tıp.* Ağız ve diş hastalıkları ile çene ve diş yapısı bozukluklarını, bunların tedavisi, düzeltilmesi ile gerekli cerrahi ve protez girişimlerini konu edinen tıp dalı.

stop, [İng. to stop *(durmak)*] *(s'top) ünl.* **1.** Bir taşıtın, bir kimsenin durması için verilen emir; dur! **2.** *is.* Telgraf haberleşmesinde cümleleri birbirinden ayırmakta kullanılan kelime. ◻ **stop etmek,** *(Taşıtlar, motor vb. için) durmak; çalışır hâlde iken duruvermek; çalışmamak.*|| **stop lambası,** *Motorlu taşıtlarda, ayak frenine basıldığı zaman yanan ve aracın arkasına iki taraflı olarak konulmuş kırmızı ışık veren lamba.*|| **stop valf,** *Sıhhi tesisatta suyu kesmekte kullanılan contalı vana.*

stopaj, [İng. to stop *(kesmek)* > stoppage] *(s'topaj) is. huk.* (Vergi için) iş yeri sahibinin çalışanlarına ödediği paradan, yasanın belirlediği oranda kesinti yaparak vergi dairesine kendisinin yatırması; kaynakta kesme; kaynakta tevkif; ön kesinti.

stoper, [İng. stopper *(tıkaç, durdurucu)*] *(s'toper) is. spor.* Futbolda, savunmanın önünde görev yapan, top kesip dağıtan, bulunduğu bölgeyi kontrol eden oyuncu; durdurucu; kesici.

stop-loss, [İng. stop-loss] *(s'toplas) is. bank.* Fiyat düşüşü sonucu daha fazla kaybı önlemek amacıyla yapılan işlemler; zarar kesme.

stor, [İt. stora *(hasır)* > Fr. store] *(s'tor) is.* Ağaç, kumaş, plastik vb.nden yapılarak bir pencerenin yukarısına enine yerleştirilip rulo çevresinde hareket ettirilerek açılıp kapanan güneşlik. ◻ **stor kapak,** *İnce çıtaların yan yana esnek bir bağ ile eklenmesiyle meydana gelmiş ve bir kenardan itince kavrılarak bir rulo etrafında toplanmak suretiyle açılan kapak.*

storlu, [stor-lu] *(s'torlu) sf.* Storu bulunan.

strapless, [İng. strap *(kayış; askı)* + less *(-siz)*] *(s't'rapl's) sf.* Askısız.

stratej, [Fr. stratége] *(s't'ratej) is. as.* Stratejiyi uygulayan kimse; strateji uzmanı.

strateji, [Yun. / Lat. strategia >Fr. stratégie] *(s't'rateji) is.* **1.** *as.* Bir savaşta siyasi iktidarın belirlediği amaca ulaşmak için askerî kuvvetleri kullanma sanatı; sevkü'l-ceyş. **2.** Bir ulusun veya topluluğun, barışta ve savaşta belirlenen politikalara en fazla desteği vermek için politik, ekonomik, psikolojik ve askerî güçleri bir arada kullanma bilimi ve sanatı. **3.** Bir amaca varmak için eylem birliği sağlama ve düzenleme sanatı. **4.** Marksçılığa göre, sürekli sınıf kavgasını yönetme bilimi.

stratejik,-ği [Fr. stratégique] *(s't'ratejik) sf.* **1.** Strateji ile ilgili olan. **2.** *as.* Doğrudan savaşla ilgili olan; savunma ve savaş alanında kullanılan. ◻ **stratejik hammadde,** *Yeryüzünde yaygın olarak bulunmayan ancak bazı ülkelerde üretilen ve gelişmiş ülkeler tarafından yaygın olarak kullanılan gelişmiş teknolojinin ihtiyaç duyduğu ham madde.*|| **stratejik taarruz,** *Düşmanın savaşı sürdürme kabiliyetini kırmak ve kesin sonuç almak amacıyla yapılan geniş çaplı saldırı.*

stratigrafi, [Lat. stratum *(tabaka)* + Yun. graphein *(yazmak)* > Fr. stratigraphie] *(s't'ratig'rafi) is.* **1.** *yer b.* Toprak katmanlarının zaman boyunca birbirini izlemesini inceleyen yer bilimi dalı; katman bilimi. **2.** *arkeol.* Art arda gelen toprak tabakaları ile arkeolojik araştırma yöntemi. **3.** *tıp.* Bir tür tomografi.

stratosfer, [Yun. stratum *(katman)* + Fr. sphère > Fr. stratosphère] *(s't'ratosfer) is.* Atmosferin troposferden sonra gelen, ortalama 12-50 km. arasında yer alan, yükseldikçe sıcaklığın artmaya başlaması ile kendini belli eden katmanı; kat yuvarı.

stratus, [Lat. stratus *(yaygın)*] *(s't'ratus) is.* Her yanı gri renkte ve yaygın olan, sise benzeyen fakat yere kadar inmeyen bulut kümesi; katman bulut.

strayastriş, [Sansk. trayastrimsat] *{eT} is.* Semalardan birinin adı. [EUTS]

streç, -ci [İng. stretch *(germe)*] *(s'tireç) sf.* Çekip uzatarak kullanılan.

streptokok, [Yun. streptos *(çevrelenmiş)* > Fr. streptocoque] *(s't'reptokok) is. tıp.* Sıvı ortamda zincir oluşturan, çoğu zaman hastalık yapıcı mikrokoklara verilen isim.

streptomisin,[Fr. streptomycine] *(s't'reptomisin) is. Streptomyces griseus* adlı asklı mantardan elde edilen, verem basiline, şarbon, difteri, veba, menenjit, zatürrie vb. hastalıklarda kullanılan, alkali nitelik taşıyan, dolayısıyla aside dayanıklı bakteriler üzerinde etkili olan, bakteri öldürücü özelliği az ancak üremelerini engelleyen, işitme siniri üzerinde zehir etkisi gösteren bir antibiyotik; $C_{21}H_{39}N_7O_{12}$.

stres, [İng. stress *(sıkıntı)*] *(s'tres) is. tıp.* Travma, ameliyat şoku, soğuk, ateşli hastalık, heyecan, aşırı yorgunluk, üzüntü vb. fizyolojik veya psikolojik nedenlerden kaynaklanan ve sinir sistemini aşırı derecede yıpratarak organizmada ve metabolizmada sıkıntı, gerginlik, yorgunluk, dikkat dağınıklığı yaratan bozuklukların tümü; gerginlik. ⊟ **strese girmek,** *Gerginlik içinde bulunmak; gerginliğe girmek.*

streslenme, [stres-len-me] *(s'treslenme) is.* Streslenmek eylemi; gergin olma.

streslenmek, [stres-len-mek] *(s'treslenmek) gçsz. f. [-ir]* Stresli duruma girmek; stresli durum almak; gergin olmak.

stresli, [stres-li] *(s'tresli) sf.* Stresi olan; gergin.

stretching, [İng. stretching] *(s'tre:çing) is. spor.* Germe.

striknin, [Yun. strychnos *(kargabüken)* > Fr. strichnine] *(s'triknin) is.* Kargabüken bitkisinden özütlenerek elde edilen, birkaç santigramı vücuda girdiğinde baş dönmesi, adale kilitlenmesi, şiddetli titremeler, kesintili solunum, kalp atışı düzensizliği, çırpınma ve ölümle sonuçlanan çok şiddetli zehir etkisi gösteren bir alkaloit; $C_{21}H_{22}N_2O_2$.

striptiz, [İng. to strip *(soymak)* + to tease *(tahrik etmek)* > strip-tease] *(s't'ri'ptiz) is.* **1.** Çoğunlukla gece kulüplerinde genç kadınların, müzik eşliğinde ağır hareketlerle seyirciyi tahrik edercesine soyunarak yaptığı danslı gösteri. **2.** Bu tür gösterinin yapıldığı gece kulübü.

striptizci, [striptiz-ci] *(s't'riptizci) sf.* Striptiz yapan.

stronsiyum, [Strontian *(İskoçya'da bir köy adı)* > İng. strontium] *(s'tronsiyum) kısalt. kim.* Atom numarası 38, atom ağırlığı 87,62 olan, hava ile temas eder etmez yükseltgenerek anında kararan, 769°C'de ergiyen, 2.5 yoğunluğunda, soğukta suyu ayrıştıran, ametallerin çoğu ile birleşen, havai fişek yapımında kullanılan, izotoplarından Sr 90, atmosfere karıştığında beta ışınları yayarak kalsiyum gibi kemiklere yerleştiğinden beslenme zincirleri ile birikerek oranı yükselirse kemik kanserine ve lösemiye neden olan beyaz renkli bir element; sembolü: Sr.

strüktür, [Lat. struere *(yapmak, kurmak)* > Fr. structure] *(s't'rüktür) is.* Yapı.

strüktüralist, [Fr. structuraliste] *(s't'rüktüralist) is.* Yapısalcı.

strüktüralizm, [Fr. structuralisme] *(s't'rüktüralizm) is.* Yapısalcılık.

strüktürel, [Fr. structural] *(s't'rüktürel) sf.* Yapısal.

stup, [Sansk. stupa *(yığın)*] *{eT} is.* Stupa. [EUTS]

stupa, [Sansk. stupa *(tepe, yığın, tümsek)*] *(s"tu'pa) is.* **1.** Hindistan'da Budacılığa ilişkin kutsal eşyaların saklandığı bina veya cayna anıtı. **2.** Bir olayın anısına yapılmış Hint kökenli anıt.

stüdyo, [İt. studio *(sanatçı atölyesi)* > İng. / Fr. studio] *(s't'tü'dyo) is.* **1.** Sanat çalışmaları için düzenlenmiş küçük oda ya da daire. **2.** Ressamların, heykeltıraşların çalıştıkları özel atölye. **3.** Sinema, radyo, televizyon kayıt ve çekimlerinin yapıldığı kapalı mekân. **4.** Bir sanatın, sanat olarak kabul edilen bir tekniğin uygulandığı mekân; atölye. **5.** Dans dersleri, dans çalışmaları için kullanılan özel salon. **6.** İçinde birçok çekim seti ve donanımının bulunduğu bina ya da binalar grubu.

-su-, [-sı- / -si- / -su- / -sü-] *yap. e.* ➔ -sı-[1].

-su[1], [-ı / -i / -u / -ü / -s-ı / -s-i / -s-u / -s-ü] *{eAT} çek. e.* ➔ -ı.

-su[2], [-sı / -si / -su / -sü] *yap. e.* ➔ -sı.

-su[3], [-su / -sü] *{eT} çek. e.* Emir kipi teklik üçüncü kişi ekidir. *bol-su (olsun).*

su[1], [*eT.* suw / sub > sü] *{eT} (su:) is.* **1.** Kimyasal olarak bir oksijen, iki hidrojen atomundan meydana gelmiş, 0 sıcaklığında sıvı hâlde bulunan, tatsız, kokusuz, renksiz madde. *{eT} (aym)* [ETY] [EUTS] **2.** Yeryüzünün üçte ikisini kaplayan, zaman zaman nem, sis ve bulut olarak asılı bulunduğu atmosferden yağmur, dolu, kar şeklinde yeryüzüne düşen sıvı kitlesi. **3.** Bu kitlenin yeryüzünde bulunduğu veya aktığı ortama göre kaynak, nehir, göl. deniz vb. olarak adlandırılan şekli. **4.** Bu kitlenin sel, dalga vb. biçimlerde çevreye zarar veren şekli. **5.** Bir yemeğin sıvı kısmı. **6.** Meyvelerden sıkmak suretiyle elde edilen sıvı. **7.** Yara, sıyrık ve salgılama biçiminde organizmadan akan sıvı; serozite. **8.** Kimi aromalı bitkilerden ya da başka maddelerden damıtma yoluyla elde edilen sıvı. **9.** Yadımlama sonucu çıkan sıvı; idrar. **10.** Genellikle çamaşır yıkama işleminde *"kez, kere, defa"* anlamında kullanılır. *{ağız} (aym)* [DS] **11.** Demir araçları kızdırdıktan sonra su içine daldırarak ani soğutma yoluyla sağlanan sertlik. **12.** *tıp.* Amnios sıvısı. ⊟ **su ağacı,** *{ağız} Omuzda su taşımak için uçlarına bakraç takılan sopa.* [DS]|| **su akciğeri,** *biy. Bazı deniz hı-*

yarlarında suyun anüs yoluyla girdiği ve almaşık olarak atıldığı özel organlara verilen ad.|| **su akrebi,** *zool. Vücudu geniş ve yassı, durgun sularda yaşayan bir tür zehirli akrep, (Nepa cinerea).*|| **su alacak,** *{ağız} Su alınan yer; pınar.* [DS]|| **su almak,** *1. Bir şeyin içine bir yerden su girmek; içine su girmek; suyu içine çekmek. 2. (Deniz araçları için) dibinden su sızmak. 3. Gemiye içme suyu ikmali yapmak. 4. tıp. Tedavi amacıyla herhangi bir organ içinde birikmiş olan sıvıyı boşaltmak.*|| **su altı,** *1. dnz. Bir geminin su kesiminin altında kalan bölümü. 2. Deniz ve göl gibi kitle halindeki suların yüzeyden aşağıda olan bölümü. 3. {ağız} Sulak yer; sulak tarla; yakınından dere ya da ark geçen tarla.* [DS]|| **su altı arkeolojisi,** *Su altındaki alanlarda gerçekleştirilen arkeoloji araştırmaları.*|| **su altı flaşı,** *Suyun altında film çekmek için gerekli ışığı sağlayan aygıt.*‖ **su altı fotoğrafçılığı,** *Suyun altında fotoğraf çekme işi ve tekniği.*‖ **su altı işleri,** *Dalgıçlık, balık adamlık, inci, midye, sünger avcılığı gibi, deniz, göl ve akarsularda su altında çalışmayı gerektiren işler.*‖ **su altında kalma,** *Irmak sularının taşması veya deniz sularının yükselmesi sonucunda yakın toprakların su altında kalması.*|| **su askıları,** *bot. Bitkiler âleminin tatlı sularda yetişen su yosunlarına benzer bitkileri, (Characeae).*|| **su aşağa,** *{eAT} Suyun aktığı yere doğru.*|| **su atılan,** *{ağız} Çağlayan.* [DS]|| **su ayağı,** *{eAT} Su yolu; mecra.*|| **su aygırı,** *zool. Domuzlar takımının, su aygırıgiller familyasından, göl ve nehirlerde yaşayan iri ve ağır gövdeli bir hayvan, (Hippopotamus amphibius).*|| **su aygırıgiller,** *zool. Su aygırı ile benzerlerini kapsayan toynaklı memeli hayvanlar familyası, (Hippopotamidae).*‖ **su bağası,** *{OsT} Su kaplumbağası.*|| **su baldıranı,** *bot. Maydanozgiller familyasından, sulak çayırlarda, bataklıklarda yetişen, parçalı yapraklı, küçük beyaz çiçekli, küre biçiminde küçük meyveli, çok yıllık otsu bitki; su baldıranı, (Cicuta virosa).*|| **su balesi,** *spor. Senkronik yüzme.*‖ **su bardağı,** *1. Su içmekte kullanılan, çoğu cam vb. maddeden yapılma bardak. 2. {ağız} Su testisi.* [DS]|| **su basar,** *(Arazi için) doğal su kaynakları tarafından sulanabilir.*|| **su basığı,** *{ağız} Doğal olarak sulanabilir kaynaklara yakın olan tarla.* [DS]|| **su basıncı,** *Durgun bir su kütlesinin tabana yapmış olduğu basınç.*|| **su baskını,** *Çok yağmur yağması, karların erimesi gibi nedenlerle suların yatakları dışına taşarak çevresini kaplaması ve zarar vermesi; taşkın; taşma; seylap.*|| **su basmak,** *1. (Yer için) sular altında kalmak; her taraf sularla dolmak. 2. (Su için) her tarafa yayılmak. 3. (Tarla, bahçe vb. için) akarsu ile sulanabilir olmak.*|| **su basmanı,** *Subasman.*|| **su basması,** *Su taşkını.*|| **su baştan aşmak,** *{eAT} İş haddini aşmak; aşırı gitmek.*‖ **su bıçağı,** *Çeşitli malzemeleri kesmekte kullanılan çok yüksek basınçlı, küçük kesitli su huzmesi.*|| **su bidonu,** *Su taşımaya veya depolamaya yarayan bidon.*|| **su bilimci,** *Su bilimi uzmanı; hidrolog.*|| **su bilimi,** *Suların fizik, kimya, biyolojik ve mekanik özelliklerini inceleyen bilim dalı; hidroloji.*‖ **su biti,** *zool. Su piresi, (Daphnia pulex).*|| **su bitkileri,** *bot. Tek hücreli veya hücre toplulukları olan, suya uyum gösteren, suda yaşayan bitki ve hayvanların kalıntılarında saprofit ve asalak olarak yaşayan bitkiler.*|| **su bitkisi,** *bot. Dipten tutunmakla birlikte kısmen veya tamamen su içinde yaşayan bitki.*|| **su boğuğu,** *{ağız} Suyu bol çok yumuşak hamur; cıvık hamur.* [DS]|| **su bombası,** *dnz. Su bombalarını atmaya yarayan alet.*|| **su borusu,** *İçinde sıcak ya da soğuk su dolaşan, suyu ya da su buharını bir yerden başka bir yere aktaran metal ya da plastik boru.*‖ **su boyası,** *1. Su ile eriyebilen ahşap boyası. 2. tekst. İplik türlerini birbirinden ayırmaya yarayan ve normal yıkama ile çıkan dayanıksız boya.*|| **su boylatmah** (boylatmak), *{ağız} Bir kimseyi suya sokarak derinliğini ölçmek.* [DS]|| **su böceği,** *zool. Kın kanatlılardan, küçük su birikintilerinde yaşayan, 18 mm. boyunda kahverengi bir böcek, (Hydrophilus caraboides).*|| **su bölümü çizgisi,** *coğ. Kaynak ve yağış sularını iki ayrı yöne akacak şekilde ayıran ve iki yamacın kesiştiği tepe noktasından geçen çizgi; komşu iki akarsuyun teknelerini ayıran sırt; su çatı.*‖ **su böreği,** *Fırına konmadan önce yufkaları suda haşlanıp katları arasına peynir, kıyma, maydanoz vb. konularak yapılan bir tür börek; tatar böreği. {ağız} (aynı)* [DS] ‖ **su buzağısı,** *{ağız} Suda yaşayan bir hayvan.* [DS]|| **su cenderesi,** *Lokomotiflerin depolarına su basmaya yarayan aygıt.*‖ **su çaputu,** *{ağız} Hamam havlusu.* [DS]|| (yüzüne) **su çarpmak,** *Su ile yüzünü yıkamak.*‖ **su çatı,** *coğ. 1. Kaynak ve yağış sularını iki ayrı yöne akacak şekilde ayıran ve iki yamacın kesiştiği tepe noktasından geçen çizgi. 2. {ağız} Akarsuların birleştiği yer.* [DS] || **su çekirgesi,** *{OsT} zool. Karides; teke.*|| **su çekme,** *dnz. Bir geminin su altında kalan kısmının derinliği.*|| **su çekmek,** *1. İçine su almak; emmek; soğurmak. 2. Alçakta bulunan yerden daha yukarıya su aktarmak; kuyu, depo vb. derin yerden tulumba, kova gibi araçlarla su çıkarmak. 3. Testi, kova vb. ile çeşmeden su taşımak.*|| **su çevleği,** *{eAT} Girdap.*|| **su çevreği,** *{ağız} Burgaç; girdap; su çevrisi.* [DS]|| **su çevrimi,** *Deniz ve nehir sularının, bitki ve hayvanların vücutlarında bulunan suların buharlaşması su buharını, su buharının yoğunlaşması bulutları, bulutlardan da yağmur, kar ve dolu olarak yeryüzüne inen suyun yer altı ve yer üstü akıntıları ile tekrar denize kavuşmasıyla meydana gelen dolanıma verilen ad.*|| **su çıknağı,** *{ağız} Su kaynağı.* [DS]|| **su çıknığı,** *{ağız} Hayvanın su içtiği yer; yalak.* [DS]|| **su çıkrığı,** *Kuyudan su çekmeye yarayan çıkrık.*|| **su çulluğu,** *zool. Bataklık çulluğu.*|| **suda boğulma,** *Solunum yollarına ve organlarına su dolması yüzünden meydana gelen*

boğulma.|| **su damarı,** *Yer altındaki su kolu; su kaynağının kolları.*|| **sudan bahane,** *Gerçek olmayan, uydurma bahane; yapmacık sebep.*|| **sudan cevap,** *Gerçeği ortaya koymayan, uydurma cevap; geçiştirmek için söylenen cevap.*|| **sudan çıkmış balığa dönmek,** *Yeni bir ortama girmekle veya beklemediği bir durum karşısında ne yapacağını, nasıl davranacağını kestirememek; çok şaşırmak.*|| **sudan geçirmek,** *1. (Çamaşır, sebze vb. için) özenmeden yıkamak; suya batırıp çıkarmak. 2. (Çamaşır için) sabunlu, deterjanlı çamaşırı su ile durulamak.*|| **sudan ucuz,** *Çok ucuz; bedava sayılacak kadar ucuz.*|| **suda pişmiş,** *Kaynatılarak pişirilmiş; haşlanmış.*|| **su değirmeni,** *Yüksekten düşen ya da akan suyun sağladığı potansiyel enerji ile dönen değirmen.*|| **su değirmeni,** *{ağız} Girdap.* [DS]|| **su delügü,** *{ağız} Bahçe duvarlarının altından su geçmesi için açılan delik.* [DS]|| **su deposu,** *Su biriktirilen depo; su depo etmeye yarayan merkez.*|| **su dolabı,** *Kuyudan su çekmekte kullanılan, küçükleri el ile, büyükleri at, eşek gibi hayvanlarla çalıştırılan aygıt.*|| **su dökmek,** *{ağız} İşemek.* [DS]|| **su dökmelik,** *1. Ayak yolu. 2. İşeme kabı; ördek.*|| **su dökünmek,** *Yalnızca su ile yıkanmak; az miktardaki su ile yıkanmak; gelişigüzel yıkanmak; yıkanıvermek.*|| **su düşen,** *{ağız} Çağlayan.* [DS]|| **su düzeyi,** *Su yüksekliğinin durumu.*|| **su eleği,** *{ağız} 1. Sidik torbası; mesane. 2. Kadının dişilik organı.* [DS]|| **su endirmek** (indirmek), *{ağız}* → su indirmek. [DS]|| **su endirmesi** (indirmesi), *{ağız} Atlarda bacak eklemlerinde şişmeyle beliren bir hastalık.* [DS]|| **su eşşeği,** *{ağız} Karabatak büyüklüğünde, eti tatsız bir yaban ördeği.* [DS]|| **su etmek,** *(Gemi için) herhangi bir nedenle açılan delik veya çatlaktan su almak.*|| **su evi,** *{eAT} Ayak yolu; tuvalet; hela.*|| **su falı,** *Bir tas içine konulan okunmuş suya bakarak gelecekten veya gaipten haber verme.*|| **su fişeği,** *{ağız} Fıskiye.* [DS]|| **su geçirmez,** *(Kumaş; toprak vb.) birleşiminden dolayı su geçirmeyen ve su emmeyen.*|| **su gerdirmesi,** *{ağız} Akarsu kıyılarında biten ve yenilebilen semizotuna benzer bir bitki.* [DS]|| **su gibi,** *1. Aşırı ölçüde ıslak. 2. Hızlı; çabuk; farkına varmaksızın.*|| **su gibi akmak,** *1. (Zaman için) ne zaman geçtiğinin farkına varmamak; çabuk geçmek. 2. (Para, yiyecek, içecek vb. için) bol bol bulunmak; çok harcanmak.*|| **Su gibi aziz ol!** *Su getiren, ikram eden kimseye edilen dua ve teşekkür sözü.*|| **su gibi bilmek,** *Çok iyi öğrenmiş olmak.*|| **su gibi ezberlemek,** *Yanlışsız olarak ve hızlı biçimde okuyacak şekilde ezberlemiş olmak.*|| **su gibi gitmek,** *(Para için) çok hızlı biçimde harcamak.*|| **su gibi okumak,** *Yanlış yapmadan, akıcı bir şekilde, hızlı olarak okumak; okumayı öğrenmek.*|| **su gibi saymak,** *Hiç takılmadan, atlamaksızın, sırasıyla hızlı olarak saymak.*|| **su gibi terlemek,** *Çok ter çıkarmış olmak.*|| **su geçirici,** *1. Ambalajlanmış malların nemden zarar görmemesi için ambalaj içine konulan nem emici madde. 2. Suyun ortamdan uzaklaştırılmasını sağlayan makine ya da madde.*|| **su giderme,** *kim. 1. Bir birleşikteki suyu atmaya veya ayrıştırmaya yarayan kimyasal tepkime işlemi. 2. Bir maddedeki ya da ortamdaki suyu çekip atma işlemi. 3. Ham petrolün içindeki suyu atma.*|| **su görmemiş,** *(El, yüz vb. için) hiç yıkanmamış denecek kadar çok kirli olan.*|| **su görü,** *{ağız} Çeşmenin veya ırmağın başında ya da kenarında su alacak ya da salacak gedik.* [DS]|| **su gösterdi,** *dnz. Geminin içine herhangi bir nedenle su girmesi durumu.*|| **su götürmek,** *Başka türlü yorumlanmaya uygun olmak; tartışılacak yönü bulunmak.*|| **su götürmez,** *Reddedilemez; karşı çıkılamaz; çürütülemez; gün gibi ortada; yadsınamaz; apaçık.*|| **su götürüntüsü,** *{OsT} Su yüzünde akıp giden çerçöp.*|| **su götürür yeri olmamak,** *Başka türlü yorumlanmaya uygun olmamak; başka türlü açıklanacak bir yanı bulunmamak.*|| **su gözeği,** *{ağız} Bataklık.* [DS]|| **su guşu** (kuşu), *{ağız}* → su kuşu.[DS]|| **su günlüsü** (güğümü), *{ağız} Testi.* [DS]|| **su hattı,** *dnz. Geminin bordasının su yüzeyi ile kesiştiği yer; su kesimi.*|| **su haznesi,** *Su tankı.*|| **su horozu,** *{ağız} Kızıl renkli, kısa kuyruklu kargadan daha büyük horoz biçiminde bir kuş.* [DS]|| **su ısıtıcısı,** *Su ısıtmaya yarayan aygıt.*|| **su içinde,** *(Fiyat için) en azından; kolaylıkla; çok ucuz.*|| **su içinde kalmak,** *1. Çok terlemek; tere batmak. 2. Çevreye su sıçramak; çok ıslanmak.*|| **su içi gibi,** *{ağız} (Meyve, sebze vb. için) çok taze; sulu.* [DS]|| **su iktiza etmek,** *Gusül abdesti almayı gerektirmek.*|| **su indirmek,** *{ağız} Yük ve binek hayvanlarının bilekleri şişmek.* [DS]|| **su inmek,** *{ağız} Ayakta çok durma sonucu bacakları hastalanmak; varis olmak.* [DS]|| **su issi,** *{eAT} {OsT} Timsah.*|| **su iti,** *{ağız} 1. zool. Kunduz; su samuru; {OsT} (aynı). 2. Porsuk.* [DS]|| **su kabağı,** *bot. 1. Kabakgillerden, alt bölümü şişkin bir tür asma kabak, (Lagenaria vulgaris / sceraria). 2. Bu kabağın kurutulduktan sonra su kabı olarak kullanılan gövdesi.*|| **su kabağıgiller,** *biy. Bataklık ve su kenarlarında yetişen su kamışı cinsi bitkiler, (Typhaceae).*|| **su kabı,** *Su koymaya, taşımaya yarayan herhangi bir kap.*|| **su kaçığı,** *{ağız} 1. Kuşku verici bir durum; bit yeniği. 2. Kötüye kullanma.* [DS]|| **su kaçırmak,** *1. (Kap vb. için) içindeki suyu dışarı veya dipten aşağı sızdırmak. 2. argo. Uygunsuz söz ve davranışlarla birinin canını sıkmak; baş ağrıtmak. 3. argo. Bir davranışı araştırarak sinir bozmak.*|| **su kaldırmak,** *1. (Pirinç, bulgur, makarna vb. için) pişme sırasında çok su çekmek. 2. Fırıncılıkta, unun hamur olması için alabildiği en uygun su miktarı.*|| **su kamışı,** *bot. Su kamışıgillerden, suda ve bataklıklarda yetişen, almaşık yapraklı, dişi ve erkek çiçekleri ayrı başaklarda toplanmış küçük bitki, (Typha).*|| **su kamışıgiller,** *bot. Bir çeneklilerden, su kamışı ve su şeridi gibi bitkileri*

kapsayan familya, (Typhaceae).|| **su kapmak,** *{ağız} 1. (Yara için) mikrop alarak azmak; su toplamak; iltihaplanmak.* [DS]|| **su karanfili,** *bot. Gülgillerden ormanlarda, su kenarlarında yetişen, 20-50 cm. kadar boylu, sarı çiçekli çok yıllık otsu bir bitki, (Geum urbanum).*|| **su katılmadık,** *Gerçek durumunu, özgün hâlini olduğu gibi koruyan; hiçbir değişikliğe uğramamış; katışıksız; bozulmamış; saf.*|| **su katılınamış,** *Gerçek durumunu, özgün hâlini olduğu gibi koruyan; hiçbir değişikliğe uğramamış; katışıksız; bozulmamış; saf.*| **su katma,** *Şarap, süt vb. sıvılar içine hile amacıyla su eklemek.*|| **su kavletmek,** *{ağız}* → su kapmak. [DS]|| **su kayağı,** *spor. Bir kayak üzerinde süratli bir deniz motoru ile çekilerek yapılan kayak sporu.*|| **su kaybı,** *1. Gebe kadınlarda amnios zarının yırtılması sonucu sıvının akması. 2. Organik dokuların su yitirmesi; vücutta çeşitli nedenlerden ileri gelen su eksilmesi.*|| **su kayığı,** *{ağız} dnz. Vapurlardan yük alan kayık.* [DS]|| **su keleri,** *zool. Durgun sularda ve karada yaşayan, kurbağagillerden bir küçük hayvan, (Lophius).*|| **su kemeri,** *Suyu nakletmek üzere kurulmuş kemerler üzerinden geçen kanal.*|| **su kerdemesi,** *{OsT} Maydanoz ve su teresi.*|| **su kesesi,** *bot. Su bitkilerinde içi hava ile dolu şişkinlik.*|| **su kesetek** (kesecek), *{ağız} Değirmende çarka vuran suyu kesmekte kullanılan düzenek; savacak; savak.* [DS]|| **su kesiği,** *{OsT} Nöbetle alınan sulama hissesi; su nöbeti.*|| (bir şey) **su kesilmek,** *1. Aşırı ölçüde sulanmak. 2. {ağız} Çok ıslanmak.* [DS]|| **su kesimi,** *1. dnz. Geminin bordasının su yüzeyi ile kesiştiği yer; su hattı. 2. {ağız} Su araçlarında, aracın su içine giren kısmını gösterir çizgi.* [DS]|| (bir şey) **su kesmek,** *Aşırı ölçüde sulanmak.*|| **su keteni,** *bot. Birleşikgillerden, sulak yerlerde yetişen, bir buçuk metre kadar boylanabilen, pembe çiçekli otsu bitki; yaban keteni, (Eupatorium cannabinum).*|| **su kırağı,** *{ağız} Su kenarı.* [DS]|| **su kireci,** *Suyun içinde çabucak katılaşan bir tür kireç. {ağız} (aynı)* [DS]|| **su korkusu,** *psikol. Sudan korkma; hidrofobi.*|| **su koyunu,** *{eAT} zool. Kunduz.*|| **su koyuvermek,** *1. (Sebze, meyve, et vb. için) herhangi bir nedenle suyunu salmak; suyu akmak. 2. argo. (Kişi için) sözünden caymak; cıvıtmak.*|| **su köpeği,** *1. {ağız} Kunduz. {eAT} (aynı) 2. Danaburnu.* [DS]|| **su kulesi,** *Üzerinde su deposu bulunan kule.*|| **su kurusu,** *{ağız} 1. Kar. 2. Buz.* [DS]|| **su kusağı,** *{ağız} Killi toprak.* [DS]|| **su kuşu,** *1. Ördek, martı gibi suda yaşayan veya su hayvanları ile beslenen kuşlara verilen ad. 2. Ördek. 3. {ağız} Balık.* [DS]|| **su küre,** *Su yuvarı.* || **sular kararmak,** *Akşam karanlığı basmak; akşam olmaya başlamak.*| **suları yarmak,** *(Deniz taşıtları için) hızlı gitmek.*|| **su mantarları,** *bot. Klorofilleri olmadığından su içindeki bozunmuş organik maddeler üzerinde saprofit, su canlıları üzerinde parazit olarak yaşayan su bitkileri.*|| **su mercimeği,** *biy. Su mercimeğigiller familyasından yavaş akan sularla göl kıyılarında yetişen mercimek bitkisine benzer otsu bitkiler, (Lemna).*|| **su mercimeğigiller,** *bot. Bir çeneklilerden, örnek bitkisi su mercimeği olan küçük bir bitki familyası, (Lemnaceae).*|| **su mermeri,** *Kaymak taşı; albatr.*|| **su muhallebisi,** *Nişasta, süt ve su ile pişirilerek yapılan bir muhallebi buzdolabında bekletildikten sonra ceviz büyüklüğünde kesilip şeker ve gül suyu içinde fıstık serpilerek sunulan bir tür tatlı.*|| **su nanesi,** *bot. Su kenarlarında yetişen, 20-90 cm. boyunda, kırmızımtırak çiçekli, tüylü yaprakları kuvvetli kokulu çok yıllık otsu bitki, (Mentha aquatica).*|| **su nigendeli,** *{eAT} Kenarları teyelli.*| **su ögü** (önü), *{ağız} Bir defa yıkanmış, fakat yabancı maddelerden yeterince temizlenmemiş buğday.* [DS]|| **su örtüsü,** *1. Belli seviyede su kapsayan suyu depolamaya ve su dolaşımına elverişli arazilerin tümü. 2. Bir petrol yatağının tabanında bulunan tuzlu su katmanı.*|| **su örümceği,** *zool. Su altında kendi ördüğü ipekten kese içinde yaşayan bir örümcek türü, (Argyroneta aquatica).*|| **su örümceğigiller,** *zool. Su örümceği ile yakın türleri kapsayan, suda çeşitli böceklerin üzerinde ya da yumuşakçaların solungaçlarında asalak olarak yaşayan böcekler familyası, (Argyronetidae).*|| **su perisi,** *bot. Çiçekleri bir eşeyli ve sapsız, gövdesi iki eşeyli olan, döllenmesi su altında olan bir çenekli su bitkisi, (Naias / najas).*|| **su piresi,** *zool. Kabuklulardan, durgun sularda yaşayan bir su hayvanı, (Daphnia pulex).*|| **su rezenesi,** *bot. Maydanozgiller familyasından, sulak çayırlarda, bataklıklarda yetişen, parçalı yapraklı, küçük beyaz çiçekli, küre biçiminde küçük meyveli, çok yıllık otsu bitki; su baldıranı, (Cicuta virosa).*|| **su saati,** *Su sayacı.*|| **su samuru,** *zool. Sansargillerden, kahverengi tüylü postu çok tutulan, iyi yüzen küçük bir hayvan, (Lutra).*|| **su sarımsağı,** *bot. Kurtluca.*|| **su sarnıcı,** *Yağmur sularını biriktirmeye yarayan yer altı su deposu.*|| **su savağı,** *{ağız} Çeşmenin, ırmağın başında ya da kıyısında su almak için açılan gedik.* [DS]|| **su sayacı,** *İçinden geçen suyun miktarını ölçmeye yarayan alet; su saati.*| **su serpecek,** *{OsT} Süzgeçli kova.*| (içine, yüreğine, gönlüne) **su serpilmek,** *Sıkıntıdan kurtulmak; rahatlamak; ferahlamak; hoşnut olmak.*|| **su seviyesi,** *Su düzeyi.*|| **su sığırı,** *zool. Manda. {eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DS] || **su sığırı ineği,** *{OsT} Dişi manda.*|| **su sığırı öküzü,** *{OsT} Erkek manda.*|| **su silmesi,** *{ağız} Ağzına kadar dolu; tepeleme dolu.* [DS]|| **su sineği,** *zool. Kın kanatlılardan, durgun su yüzeylerinde yaşayan, parlak yeşilimsi siyah renkli bir böcek, (Hydrophilus).*|| **su sporları,** *Yüzme, dalma, atlama, kayak, sörf, su topu, kano, kürek, yelken vb. su içinde ya da üstünde yapılan sporlara verilen ad.*|| **su süzme,** *{ağız} Ayran süzmesi.* [DS]|| **su tabakası,** *Su ile kaplanmış bir yüzey.*|| **su tandırı,** *{ağız} Su çevrimi; girdap.* [DS]|| **su tankeri,** *Su*

taşımakta kullanılan tanker.|| **su taşkını,** *Sel.*|| **su tavuğu,** *zool. Su tavuğugillerden, uzun bacaklı, sivri gagalı, kısa kuyruklu, su kıyılarında yaşayan gri kızıl karışımı tonda benekli ve çizgili tüyleri olan bataklık kuşlarının ortak adı, (Fulica atra).*|| **su tavuğugiller,** *zool. Bataklık ve su kıyılarında yaşayan, gagaları yandan basık, kanat ve kuyrukları kısa, pek iyi uçamayan pek çok türü kapsayan su kuşları familyası, (Rallidae).*|| **su tedavisi,** *Hidroterapi.*|| **su terazisi,** *1. Künklerle şehre su getirilmesi işinde, künklerin basınç yüzünden patlamasını önlemek amacıyla belirli aralıklarla konulan kule. 2. Çeşitli yüzeyleri istenilen konuma getirmek için kullanılan ölçü aleti; düzeç.*|| **su tereği,** *{ağız} Irmak ve derelerin kıyılarında suyun yatağına doğru uzanan kil tabakası.* [DS]|| **su teresi,** *bot. Turpgillerden su kenarlarında yetişen, tereye benzer, çok yıllık otsu bitki, (Nasturium officinae).*|| **su testisi,** *Topraktan yapılma su kabı.*|| **su tikesi,** *{ağız} tıp. Sıtma etkisi ile büyüyen dalak.* [DS]|| **su toplamak,** *{ağız} (Yara için) irin toplamak; şişmek; azmak.* [DS]|| **su topu,** *Topu karşı takımın kalesine sokmak temeline dayanan, yedi yüzücüden oluşan iki takım arasında havuzda yapılan spor türü.*‖ **su tuğlen** (tüğülen), *{ağız} Çağlayan.* [DS]|| **su tuluğu,** *{ağız} Kurbağa.* [DS]|| **su tulumbası,** *Kuyudan su çıkarmaya yarayan elle çalışan tulumba.*|| **su tutma,** *1. Bir barajın gerisinde su toplamaya başlama. 2. Toprağın bünyesinde su alıkonulması işlemi.*‖ **su tüfeği,** *{ağız} Boş söz.* [DS]|| **su tüğülen,** *{ağız} Çağlayan.* [DS]|| **su türbini,** *Su gücünden yararlanmayı sağlayan çeşitli makineler sistemi.*|| **su tüvlen,** *{ağız} Çağlayan.* [DS]|| **su tüydü,** *{ağız} Çağlayan.* [DS]|| **su tüyen,** *{ağız} Çağlayan.* [DS]|| **su uçan,** *{ağız} 1. Çağlayan. 2. Düden.* [DS]|| **su uçduğu** (uçtuğu), *{ağız} Çağlayanın dökülmeye başladığı yer.* [DS]|| **su uçtu,** *{ağız} 1. Çağlayan. 2. Düden.* [DS]|| **su uçtuğu,** *{ağız} 1. Çağlayan. 2. Düden. 3. Çağlayanın dökülmeye başladığı yer.* [DS]|| **su ürünleri,** *Denizlerde ve iç sularda yaşayan bitkiler ile hayvanlar ve bunların yumurtaları.*|| **su üstü,** *1. Suyun yüzeyi. 2. dnz. Geminin su yüzeyinin üzerinde kalan bölümü.*‖ **su üstüne çıkmak,** *{ağız} Ayakyoluna gitmek; helaya gitmek.* [DS]|| **su vermek,** *1. (Bitki için) sulamak. 2. (Hayvan için) su içmesini sağlamak. 3. (Kişi için) içmesi için su getirmek. 4. (Demir araç için) kızgın hâlde suya daldırarak sertleşmesini sağlamak; çeliklemek.*|| **su virmek** (vermek), *{ağız} 1. Sulamak; su içirmek. 2. Çeliğe su vermek.* [DS]|| **su vurmak,** *{eAT} Su serpmek.*|| **su vuruğu,** *{ağız} Çok sulamaktan bozulan sebze.* [DS]|| **suya bakan,** *{eAT} Falcı; cinci.*|| **suya bakıcı,** *{eAT} {OsT} Falcı; cinci.*|| **suya bakma,** *(Falcı için) bir tas içine konan okunmuş suya bakarak gelecekten ve gaipten haber verme.*|| **suya basıp çalıya asmak,** *{ağız} (Çamaşır için) gelişigüzel yıkamak.*|| **suya boğulmak,** *Aşırı derecede su ile dolmak.*|| **suya doymak,** *{OsT} Suya kanmak; susuzluğu geçmek.*|| **suya düşmek,** *1. {eAT} Suya atılmak; suya dalmak. 2. (İş, tasarı vb. için) sonuçsuz kalmak; sonuçlandırılamamak; gerçekleşmemek.*|| **suya gelmek,** *{ağız} (Bitki için) sulanacak duruma gelmek.* [DS]|| **suya girinmek,** *{ağız} Suya girmek; yıkanmak.* [DS]|| **suya girmek,** *{ağız} Yıkanmak.* [DS]|| **suya göstermek,** *1. Bir şeyi akan suda hafifçe yıkamak. 2. (Susuz olup olmadığı bilinemeyen bir hayvan için) sulamaya götürmek.*|| (bir kimse) (birini) **suya götürüp susuz getirmek,** *O kimseden daha akıllı ve becerikli olmak; onu aldatabilecek kadar kurnaz olmak.*|| **su yağı,** *{OsT} Yeşil zeytinden çıkarılan zeytinyağı.*|| **suya ıslamak,** *{eAT} Suya batırmak; ıslatmak.*|| **suya kaçan,** *{ağız} Hamur çorbası.* [DS]|| **su yalağı,** *{ağız} Su bardağı.* [DS]|| **su yarığı,** *{ağız} Kuru dere.* [DS]|| **su yarıntısı,** *{ağız} Su bölümü çizgisi.* [DS]|| **su yarpuzu,** *{ağız} Su nanesi.* [DS]|| **suya sabuna dokunmamak,** *Zarar görmek ihtimali yüksek olan bir durum karşısında kendisine zarar vermeyecek, zarar gelmeyecek bir davranış içine girmek; karşı çıkmamak; idare etmek.*|| **suya salmak,** *1. mecaz. Boş yere harcamak; boşa gitmek. 2. (Hayvan için) su içmesi için su olan yere yönlenmek. 3. {eAT} Suya atmak.*|| **su yatağı,** *1. Su kaynağı. 2. {OsT} Kazılan her yerinden su çıkan arazi.*|| **suya varmadan çemrenmek,** *{ağız} İşin sonucu belli değilken olmuş gibi davranmak; paçaları sıvamak.* [DS]|| **suya vermek,** *{eAT} {OsT} 1. Suya atmak. 2. Mahvolmaya bırakmak.*‖ **suya yunmak,** *{OsT} Yıkanmak.*|| **su yelvesi,** *zool. Su tavuğugillerden, sırtı yeşil kahve renkli, karnı siyah beyaz çizgili bir kuş, (Rallus aquaticus).*|| **su yerine sakız vermek,** *{ağız} Olmayacak iş yapmak.*|| (sayı sıfatı +) **su yıkamak,** *(Çamaşır için) belirtilen miktarda sudan geçirerek yıkamak.*|| **su yılanı,** *zool. Su yılanıgillerden, 50 cm. uzunluğunda, su kenarlarında ve bağlarda yaşayan sürüngen, (Natrix natrix).*|| **su yılanıgiller,** *zool. Örnek hayvanı su yılanı olan, genellikle kalın ve kısa gövdeli, gövdelerinde koyu lekeler ve sırtlarında çizgiler bulunan, suda olduğu kadar karada da kolayca hareket eden, küçük balık ve kurbağalarla beslenen sürüngenler familyası, (Colubridae).*|| **su yılanları,** *zool. Sürüngenler sınıfının, pullu sürüngenler alt takımından bazı zehirli ve zehirsiz yılanlarını kapsayan geniş bir bölümü, (Colubriformia).*|| **su yirimi,** *{ağız} 1. Su yatağı. 2. Küçük dere; ark; su cetveli.* [DS]|| **su yolağı,** *{ağız} Su yolu; ark.* [DS]|| **su yolcu,** *İmparatorluk döneminde, İstanbul'un içme sularının getirilmesi ve bakımı ile uğraşan görevliye verilen ad.*|| **su yolu,** *1. Su getirmekte kullanılan künk, demir boru ile yapılmış oluk; ark. 2. Bazı kâğıtların dokusunda yer alan ancak ışığa tutunca görülen çizgi, resim veya yazı; filigran. 3. Kâğıt üzerine konulan noktaları birleştirmek suretiyle oynanan bir çocuk oyu-*

nu. 4. {eAT} anat. İdrar yolu. 5. {ağız} Ayak yolu; tuvalet. [DS] *6. {ağız} Komşu bağ ve bahçelerden geçen su yolunu izlemek amacıyla kullanılan gelip geçme hakkı.* [DS]|| **su yoncası,** *bot. Bataklıklarda ve su kıyılarında yetişen, yaprakları kuvvet verici, ateş düşürücü ve iştah açıcı olarak kullanılan, tacı beyaz, salkım çiçekli çok yıllık otsu bitki, (Menyanthes trifoliata).*|| **su yosunları,** *bot. Denizlerde, tatlı ve durgun sularda daha çok yüzeyde yaşayan, yaprak ya da tel biçiminde tallı bitkiler alt şubesi; üşniye; algler, (Chlorophyceae).*|| **su yosunu,** *bot. Genellikle su içinde yaşayan, köksüz, damarsız, klorofilli bitkilerin ortak adı; alg.*|| **su yörümek** (yürümek), *{ağız} (Ağaçlar için) yeşermek; canlanmak.* [DS]|| **suyu akarında olmak,** *{ağız} İşleri yolunda gitmek.*‖ **suyu arkına bindirmek,** *{ağız} İşleri yoluna koymak; düzen aldırmak.*|| **suyu başından kesmek,** *1. (Bir olayı) patlak verdiği anda bastırmak; işi kökünden kesip atmak. 2. {ağız} Bir işi en yetkili kimseye başvurarak kesin sonuca bağlamak.* [DS]|| **suyu baştan kesmek,** *Bir sorunu temelinden çözmek; ayrıntılarla değil de asıl konu ile uğraşmak; ayrıntılarla uğraşmaya gerek görmemek.*|| **suyu bellemek,** *{ağız} Suyu bırakmak; salmak.* [DS]|| **suyu bulandırmak,** *İyi giden bir işi bozmak; karıştırmak.*‖ **suyu çekilmek,** *1. Kurumak. 2. {ağız} Ağaçların yeşermesi, dal budak salması durmak.* [DS]|| **suyu çekilmiş değirmene dönmek,** *1. (Yer için) sessizliğe bürünmek; kimse kalmamak; tenhalaşmak. 2. İşe yaramaz duruma düşmek.*|| **suyu çekmek,** *{ağız} Bir yerin havası, suyu kişiyi oraya çekmek.* [DS]|| **suyu çıkmak,** *Çekiciliğini yitirmek; tatsız hale gelmek.*‖ **suyu düşük,** *{OsT} Soluk; renksiz; revnaksız.*|| **suyu düz,** *dnz. (Gemi için) başından ve kıçından çektiği suyun eşit oluşu.*|| **suyu getiren de bir, testiyi kıran da,** *"Kötü bir davranışın cezasız, iyi bir davranışın ödülsüz" kaldığını anlatmak için kullanılan sitem sözü.*|| **suyu görmeden çemrenmek,** *{ağız} Suya varmadan çemrenmek.* [DS]|| **suyu görmeden paçaları sıvamak,** *Ortada hiçbir belirti yokken hazırlığa kalkışmak; erken tedbir almak.*|| **suyu görünce teyemmüm bozulur,** *"Zorunluluk yüzünden yapılan usulsüz işlem, zorunluluk ortadan kalkınca yeni baştan ele alınarak düzeltilmelidir, anlamında kullanılır.*|| **suyu ısınmak,** *(Görev başında bulunan bir kimse için) işten atılması, görevden alınması yaklaşmak; kötü sonucu yaklaşmak.*|| **suyu kesik değirmene dönmek,** *{ağız} Gürültü patırtı kesilmek; ortalık sessizliğe bürünmek.* [DS]|| (bir yerin) **suyu mu çıktı?** *"Kalmamaya sebep olan beğenilmeyecek neyi var? Ne kusuru var?" anlamında kullanılır.*|| **su yumuşatıcısı,** *Kimyasal yöntem ya da iyon değiştirme yoluyla suyun sertliğinin giderilmesi.*‖ (birinin) **suyuna gitmek,** *Tutum ve davranışlarını o kişinin isteğine, eğilimine göre ayarlamak; kızdırmamak.*|| **suyun akıntısına gitmek,** *Davranışlarını ve tutumunu olayların gelişine ve gelişimine uygun olarak belirlemek; karşı çıkmamak.*|| **suyuna pilav salınmamak,** *{ağız}* → suyuna pirinç salınmamak.|| **suyuna pirinç ıslanmamak** (/salınmamak), *O kimseye güvenilmemek; itimat edilemeyecek biri olmak.*|| **suyuna sokrasına,** *Dönme ve kamburlaşmayı önlemek için suları birbirine dik gelecek şekilde yerleştirilen masif tahtanın durumu.*|| **suyuna tirit,** *1. Baştan savma; değersiz. 2. Geniş imkânlar olmasına karşı sağlanan az yarar.*‖ **suyuna tirit bol olmak,** *Geniş olanaklardan çok sınırlı olarak yararlanmak.*|| **suyun başı,** *1. Suyun çıktığı yer; kaynak. 2. mecaz. En çok yarar ve kazanç sağlanacak yer. 3. Bir işte karar verebilecek ve o işi bitirebilecek en yetkili makam ve kimse.*|| (birinin) **suyunca gitmek,** *Tutum ve davranışlarını o kişinin isteğine, eğilimine göre ayarlamak; kızdırmamak.*|| (bir işin, harcamanın vb.nin) **suyu nereden geliyor?** *"Yapılan harcamanın parasal kaynağının yasal olmadığı yolunda şüphem var." anlamında kullanılır.*|| **suyun gözü,** *{ağız} Kaynak; pınar.*[DS]|| **suyun közü,** *{ağız} Suya düştüğüne inanılan cemre; ikinci cemre.* [DS]|| **suyun otoyu** (ötesi), *{ağız} Deniz, göl, akarsu vb.nin öte yanı.* [DS]|| **suyunu alma,** *Bir besin maddesinin bozulmaması için birleşiminde bulunan suyu olabildiği kadar azaltma işlemi.*|| **suyunu almak,** *1. (Yemek için) kaynatılan yiyeceğin suyunu ayırmak. 2. {ağız} (Bitki için) suya kanmak; gerektiği oranda su almak.* [DS]|| **suyunu çekmek,** *1. (Yemek için) kaynamaktan ya da tanelerin su emmesinden dolayı suyu kalmamak. 2. (Para veya harcanan şey için) kalmamak; bitmek; tükenmek.*|| **suyun suyu,** *1. Bir şeyle ilgisi, yakınlığı oldukça uzak olan şey. 2. (Akrabalık bağları için) çok uzak.* ‖ **su yurdu,** *{ağız} Kaynak; pınar.* [DS]|| **suyu samık** (savık), *{ağız} (Değirmen için) suyu kesik.* [DS]|| **suyu seli kalmamak,** *1. (Sulu yiyecek, sebze, meyve vb. için) suyu iyice çekilmiş olmak. 2. (Kurutulmak üzere serilen şey için) iyice kurumuş olmak.*‖ **suyu sert,** *1. (Çelik için) iyi su verilmiş. 2. mecaz. (Kişi için) karakteri sert; haşin.*|| **suyu sili galmamak,** *{ağız} Suyu seli kalmamak.* [DS]|| **suyu tokmakla kesmek,** *(Kesici alet için) aşırı derecede kör olmak; keskinliği gitmiş olmak.*|| **suyunu kesmek,** *dnz. Bir geminin su sızdıran yerini kapatarak suyun girmesini önlemek.*|| **su yutkunu,** *{ağız} 1. (Kişi için) davranışlarında yavaş; ağır kanlı; beceriksiz. 2. Kaba; nezaketsiz.* [DS]|| **suyu, toprağı çekmek,** *{ağız} (İnanış olarak) bir kimse öleceği yere gitmiş olmak.* [DS]|| **su yuvarı,** *Denizlerin yeryüzünde oluşturduğu yuvar; su küre; hidrosfer.*|| **suyu yenmek,** *dnz. Bir delikten giren sudan daha fazlasını çekerek boşaltmak.*|| **suyu yumuşak,** *1. (Çelik için) suyu iyi verilmemiş; yumuşak. 2. mecaz. (Kişi için) karakteri yumuşak; uysal.*|| **su yürümek,** *{ağız} (Ağaç için) ilkbaharda tomurcuklanmaya başla-*

mak. [DS]|| **su yüzü görmemiş,** *Çok kirli; hiç yıkanmamış.*‖ **su yüzünden,** *{OsT} Su yolu ile; nehir yoluyla.*|| **su yüzüne çıkmak,** *1. (Deniz, göl, akarsu vb. içinde veya dibinde bulanan şey için) suyun üstüne çıkarak görünür olmak; suyun üstüne çıkmak. 2. mecaz. (Bir süredir gizli tutulmuş olan düşünce ya da tutum için) belli olmak; anlaşılmak; aydınlanmak; gizliliği kalmamak.*

su[2], [Çin. su] *{eT} sf.* **1.** Sağ ve salim. [EUTS] **2.** Canlı; neşeli; sağlam. *{ağız} (aynı)* [Gabain] [DS] 🗗 **su gibi,** *{ağız} (Kişi için) genç; taze; canlı.* [DS]

su[3], [su سو] *is. {eAT} {ağız} is.* Zaman; vakit. [DS] 🗗 (zaman bildiren bir kelime +) **sularında,** *Belirtilen zamana yakın; o sıralarda; aşağı yukarı o zaman.*

su[4], [su صو] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Tarz; yol. **2.** Durum. hâl. [DS]

su[5], [su] *{ağız} is.* Çizgili aşık oyununda, enekle vurulan aşığın çember dışına çıkmayarak tam çizgide kalma durumu. [DS]

su[6], [su] *{ağız} is.* Huy; yaradılış. [DS] 🗗 (birinin) **suyuna gitmek,** *(Kişi için) kızdırmamak için yaradılışına, huyuna uygun davranmak.*‖ (birinin) **suyunnan ahmah** (suyuyla akmak), *{ağız} O kişinin istediği gibi davranmak; suyunca gitmek.* [DS]

su[7], [su] *{ağız} is.* Utanma duygusu; ar. [DS]

su[8], [Far. sū / süy سو/سوی] *(su:) {OsT} is.* Yön; taraf; yan; cihet.

su[9], [su] *{ağız} is.* **1.** Kitap, yazma, pencere, kapı vb. şeylerin kenarlarına paralel olarak yapılan süsleme; kenar süsü; friz. **2.** Boyuna kesilmiş bir ağaçta boylu boyunca uzanan açıklı koyulu damarların meydana getirdiği çizgi veya şeritler. **3.** *tekst.* Eskiden, boyama işleminden önce dikilen ipliklerle kumaş kenarı boyunca oluşturulan ince çizgi. 🗗 **su nigendeli,** *{OsT} Kenarları teyelli.*

su[10], **-u'i** [Ar. sūʾ سوء] *(su:) {OsT} is.* **1.** Kötülük; fenalık. **2.** *sf.* Kötü; fena. 🗗 **sü'-i ahlāk,** *{OsT} Kötü ahlak; kötü yaradılış; ayıp; kusur.*|| **sü'-i ahvāl,** *{OsT} Kötü hâller; kötü durumlar.*|| **sü'-i amel,** *{OsT} Kötü iş; suç; kabahat.*|| **sü'-i ef'al,** *{OsT} Kötü davranışlar.*|| **sü'-i fikr,** *{OsT} Kötü düşünce; düşüncenin kötülüğü.*|| **sü'-i hāl,** *{OsT} Durumun kötülüğü; kötü durum.*|| **sü'-i hareket,** *{OsT} Kötü davranış.*|| **sü'-i hazm,** *{OsT} Sindirim bozukluğu.*|| **sü'-i hulk,** *{OsT} Kötü ahlak; kötü yaradılış; ayıp; kusur.*|| **sü'-i idāre,** *{OsT} Kötü yönetim.*|| **sü'-i hazm,** *{OsT} Sindirim bozukluğu.*|| **sü'-i isti'māl,** *{OsT} Kötüye kullanmak.*|| **sü'-i i'tiyād,** *{OsT} Kötü alışkanlık; alışkanlığın kötülüğü.*|| **sü'-i karîn,** *{OsT} Kötü yaradılışlı arkadaş.*|| **sui'l-kınye,** *{OsT} tıp. Halsizlik yapan ishal.*|| **sü'-i misāl,** *{OsT} Kötü örnek.*|| **sü'-i mizāc,** *{OsT} Sağlık bozukluğu.*|| **sü'-i muāmele,** *{OsT} Kötü işlem; birine karşı kötü davranma.*|| **sü'-i niyet,** *{OsT} Kötü niyet; niyetin kötülüğü.*|| **sü'-i tefehhüm,** *{OsT} Yanlış anlaşılma.*|| **sü'-i tefsîr,** *{OsT} Yanlış yorumlama.*|| **sü'-i telâkki,** *{OsT} Kötüye çekme.*|| **sü'-i teşekkül,** *{OsT} Oluşum bozukluğu.*| **sü'-i zān,** *{OsT} Kötü sanı.*

su[11], [Mac. sujtás > Fr. soutache] *is.* → sutaşı.

sua, [Çin. suo] *{eT} is.* Zincir. [İKPÖy.]

su'ad, [Ar. suʿād سوعاد] *(sua:d) {OsT} sf.* Kutlu.

su'ada', -a'i [Ar. saʿīd > süʿāda' سوعاداء] *{OsT} is.* Kutlu kimseler.

su'al[1], **-li** [Ar. suʿāl سعال] *(su-āl, l ince söylenir) {OsT} is.* Öksürük. 🗗 **su'āl-i dîkî,** *{OsT} Boğmaca öksürüğü.*|| **su'āl-i kelbî,** *{OsT} Ani gelen şiddetli öksürük.*

su'al[2], **-li,** [Ar. su'āl / sü'āl سؤال] *(sua:l, l ince söylenir) {OsT} is.* → sual.

sual, -li, [Ar. su'āl / sü'āl سؤال] *(sua:l, l ince söylenir) {OsT} is.* **1.** Soru. **2.** Sorma; soruşturma. **3.** Dilenme; dilencilik. 🗗 **sual açmak,** *(Üst makamca) sorumlu birine soruşturma başlatmak.*|| **sual etmek,** *Sormak.*‖ **sual sormak,** *Soru sormak.*‖ **sual takriri,** *Gensoru.*

su'alat, [Ar. su'ālāt سؤالات] *(sua:la:t) {OsT} is.* Sorular; sorgular.

suare, [Fr. soirée] *is.* **1.** Akşam yemeğinden sonra yapılan eğlence. **2.** (Sinema, tiyatro için) gece yapılan gösteri.

sub[1], [ıġ > s-ıġ > suġ > suw / sub] *{eT} is.* **1.** Su. [İKPÖy.] [ETY] [Gabain] **2.** Irmak. [ETY] [Tekin]

sub[2], [sub] *{eT} is.* Öz; ruh.

sub[3], **-b'ı** [Ar. subʿ سبع] *{OsT} sf.* Yedide bir.

subamak, [sub-a-mak / suw-a-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Sulamak. [İKPÖy.]

suban, [Ar. subʿān سعبان] *(su-ba:n) {OsT} is.* **1.** Büyük yılan; ejderha. **2.** *gök b.* Küçük ayı dörtgeninin karşısında bulunan en parlak yıldız: *(Alpha Draconis).*

subara, [Far. si-pāre *(cüz)* > subara] *{ağız} is.* Alfabe (ilk okuma yazma kitabı). [DS]

subasar, [su+bas-ar] *is.* Suyu yüksekte bulunan bir yere aktarmaya yarayan aygıt; su pompası.

subasman, [Fr. soubassement] *is.* Bir yapının üzerine oturduğu ve sağlam bir taban oluşturmak için temel ile birlikte belli bir yüksekliğe ulaşmış bölümü; su basmanı; yapı eteği.

subaşı[1], [su+baş-ı] *(su'başı) is.* **1.** Bir kente su sağlamakla görevli ve bu suyun dağıtımından sorumlu kimse. **2.** *{ağız}* Çiftlik kâhyası. [DS]

subaşı[2], [sü *(ordu, asker)* + baş-ı سوباشی] *(su'başı) is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Kumandan; zabıta memuru; zabit. **2.** Eskiden bir kentin güvenlik işlerinden sorumlu amir. **3.** Acemi ocaklarında görevli küçük rütbeli

subaylara verilen ad. **4.** İmparatorluk döneminde, savaşta güvenlik, barışta da vergi toplamakla görevli kimseye verilen ad. **5.** *{ağız}* Aşığın çig yanı. [DS]

subat, [Ar. subāt سبات] *(suba:t) {OsT} is.* **1.** Uyku. **2.** Soğuk sıtma denilen uzun uyku; koma. **3.** *{ağız}* Umacı; karakoncolos. [DS]

subay[1]**,** [sü *(ordu, asker)* + bey > subay] *is.* Özel yasasına bağlı olarak Türk Silahlı Kuvvetlerine katılan ve asteğmenden mareşale kadar çeşitli rütbeleri taşıyan ordu mensubu kimse *(1935).*

subay[2]**,** [Alt. subay *(kısır)* / Kırg. subay *(yavrusuz)* / Az. subay *(bekâr)*] *{ağız} sf.* Bekâr; eşsiz; tek; çocuksuz. [DS] 🗗 **subay oğlan, mitil yorgan,** *{ağız} Hiçbir geçim kaygısı yok; geçindirmek gibi bir tasası bulunmayan.*

subay, [Moğ. subay *(hafif süvari)*] *{ağız} is.* İncelik; kibarlık; nazik davranış. [DS]

subaylık,-ğı [subay-lık] *is.* Subay olma durumu; subayın görevi ve rütbesi.

subbah, [Ar. subbāḥ سباح] *(subba:h) {OsT} is.* Suda yüzenler; yüzücüler.

subçı, [sub-çı / suw-çı] *{eT} is.* **1.** Kılavuz. [İKPÖy.] **2.** İçki sunucu. [İKPÖy.]

subesu, [Far. sū *(yan, taraf)* + be+sū سوبسو] *(su:-besu:) {OsT} zf.* **1.** Her tarafta; her yanda. **2.** Her yana; her tarafa.

subh, [Ar. subḥ سبح] *{OsT}is.* **1.** Sabah; sabah vakti. **2.** Tan zamanı. 🗗 **subh-i behār,** *{OsT} Bir çeşit lale.*|| **subh-i düruğ,** *{OsT}* (/ **subh-i evvel / subh-i evvelîn / subh-i kâzib / subh-i mustatil / subh-i mülemmā-nikāb / subh-i yeküm),** *Tan yeri ağarmadan biraz önce görülen ve bir süre sonra gözden kaybolan aydınlık.*|| **subh-i sādık,** *{OsT} Tan yerinin ağarması.*|| **subh-i sānî,** *{OsT} Tan yerinin ağarması.*|| **subh ü mesā,** *{OsT} 1. Sabah akşam. 2. Her zaman.*

subha[1]**,** [Ar. sübḥa سبحه] *{OsT}* Doksan dokuz taneli tespih.

subha[2]**,** [Ar. ṣubḥa صبحه] *{OsT} is.* **1.** Karanlık; zulmet. **2.** Kendiliğinden var olmayan, varlığı için Allah'a borçlu olan madde.

subhdem, [Ar. ṣubḥ+ Far. -dem صبحدم] *{OsT} zf.* Sabah erkenden.

subhgâh, [Ar. ṣubḥ + Far. -gāh صبحگاه] *(subhgâ:h) {OsT} is.* **1.** Tan yeri. **2.** Sabah vakti.

subhi, [Ar. ṣubḥī / ṣubḥiyye صبحی / صبحیه] *(subhi:) {OsT} sf.* Sabahla ilgili; sabaha ait.

subı, [sub-ī] *(subı:) {eT} sf.* Uzun ve sivri (yuvarlak olmayan); söbe. [DLT]

subılamak, [sub-ī-lā-mak] *(subı:la:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Enli şeyi söbe yapmak; ucunu sivriltmek; yanlarını daraltmak. [DLT]

subımak, [sub-ī-mak] *(subı:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Uzamak; incelmek; söbeleşmek. [DLT]

subıtmak, [sub-ī-mak > subı-t-mak] *{eT} sf.* Sivriltmek; söbeleştirmek. [DLT]

subra, [Fr. sous bras *(kol altı)*] *(su'bra) is.* **1.** Elbisenin koltuk altına eklenen parça; koltukluk. **2.** Teri emmesi için koltuk altına elbisenin içinden dikilen kalın kumaş parça.

subran, [sub-ī > sub(ı)-rā-n] *(subra:n) {eT} is.* Lamba sehpası gibi uzun şey. [Clauson]

subre, [Ar. ṣubre صبره] *{OsT} is.* Yığın; birikinti.

subret, [Fr. soubrette] *is.* Komedilerde, işveli hizmetçi veya hafifmeşrep kadın rolüne çıkan kadın oyuncu.

subsız, [sub-sız] *{eT} sf.* **1.** Susuz. [ETY] [Tekin] **2.** Çorak yer [Tekin]

subu, -u'ı [Ar. subuʿ سبع] *{OsT} sf.* Yedide bir.

su'bub, [Ar. suʿbūb سعبوب] *(su-bu:b) {OsT} is.* Saf su akan yer.

subun, [İt. giubbone => zıbın > subun] *{ağız} is.* Kadın elbisesi; entari. [DS]

suburgan, [Soğd. zmrġ'n => Moğ. suburgan / subuzgan] *{eT} is.* **1.** Müslüman olmayanların mezarlığı; maşatlık. [DLT] **2.** Türbe. [Gabain] 🗗 **suburgan sın,** *Cenaze alayı.* [EUTS]

subye[1]**,** [Fr. souspied] *(su'bye) is.* Bazı pantolonların paçalarının iki yanından dikilerek ayak altından geçirilen kumaş ya da meşin şerit.

subye[2]**,** [Ar. ṣubye صبیه] *{OsT} is.* Çocuklar.

sucalanmak, [suca-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Uzamak; boy atmak; dolgunlaşmak. [DS]

sucımak, [suc-ı-mak سوجمك] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-r]* **1.** Birdenbire sıçramak. **2.** Serkeşlik etmek.

suci, [*eT.* süci] *{ağız} is.* Alkollü içki. [DS]

sucu[1]**,** [su-cu] *is.* **1.** Su satmayı, evlere su taşımayı kendisine meslek edinmiş kişi; saka. **2.** *{ağız}* Değirmen işçisi. [DS] **3.** *{ağız}* Su arklarını izlemek, gerektiğinde temizlemekle görevli kimse. [DS]

sucu[2]**,** [*eT.* süci] *{ağız} is.* Alkollü içki. [DS]

sucuğaz, [su-cuğaz صوجوغز / سجوغز] *{eAT} {OsT} is.* Az miktarda su.

sucuk[1]**, -ğu** [Kırg. çuçuk => sucuk] *is.* **1.** İçine baharat konularak karıştırılmış kıymanın kurutulmuş bağırsaklar içine doldurulması ile kolay saklanabilir hale getirilmiş yiyecek. **2.** Bir ipe dizilmiş ceviz içi, badem, fındık vb.nin nişasta ile koyulaştırılmış pekmeze daldırılması suretiyle yapılan bir tür tatlı yiyecek. **3.** *{ağız}* Kışın saçaklardan sarkan buz. [DS] **4.** *{ağız}* Halka biçimi verilen peynir. [DS] 🗗

sucuğa dönmek, *Çok ıslanmak.*|| **sucuğunu çıkarmak,** *1. Aşırı derecede yormak; terletmek. 2. Çok dövmek.*|| **sucuğunu sarkıtmak,** *{ağız} 1. Bir şeye açgözlülükle bakmak; ağzının suyu akmak. 2. Özlemle bakmak* [DS]|| **sucuğu sarkmak,** *{ağız}* → sucuğunu sarkıtmak. [DS]|| **sucuk bulamacı,** *{ağız} Üstüne ceviz serpilerek dondurulmuş pekmez peltesi.* [DS]|| **sucuk gibi,** *Çok ıslak.*|| **sucuk gibi olmak,** *Çok ıslanmak.*|| **sucuk gibi ıslanmak,** *Çok ıslanmak.*

sucuk[1]**, -ğu** [su-cuk] *{ağız} is.* **1.** Sürahi. **2.** Ağacın yeşil dallarından yapılan ve su fışkırtmakta kullanılan bir oyuncak. [DS]

sucukçu, [sucuk-çu] *is.* Sucuk yapan veya satan kimse.

sucukçuluk,-ğu [sucuk-çu-luk] *is.* **1.** Sucuk yapma ve satma işi. **2.** Sucuk üretimi; sucuk üretimine ilişkin birleşik et sanayii.

sucuklaşma, [sucuk-la-ş-ma] *is.* Sucuklaşmak eylemi.

sucuklaşmak, [sucuk-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Giyecek için) ter ve güneş etkisi ile rengi sucuğa benzemek.

sucukluk, -ğu [su-cuk-luk] *{ağız} is.* Kurdele üstüne tek ya da çift sıra altın dizilmiş uzunca kolye. [DS]

sucukmak[1]**,** [suç > suc-uk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ur]* **1.** Suçluluk duygusuna kapılmak. **2.** Utanmak. [DS]

sucukmak[2]**,** [su > su-cuk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ur]* Susamak. [DS]

sucul, [su-cul] *sf.* **1.** Suyu seven; suya düşkün; su sever. **2.** Suyu çeken; suyu emen; hidrofil. **3.** *is.* Durgun sularda yaşayan kın kanatlılara verilen ad.

suculluk, -ğu [su-cul-luk] *is.* Suya düşkünlük; su severlik.

suculuk, -ğu [su-cu-luk] *is.* Evlere su taşımak ve satmak işi; sakalık.

suç[1]**,** [suç] *is.* **1.** Törelere ve ahlak kurallarına aykırı davranış. **2.** Hukuka aykırı ve yasalar tarafından cezalandırılması öngörülen davranış; hukuk düzeninin, sonucunu cezalandırdığı eylem. **3.** Yapılmaması gereken eylem; büyük yanlışlık; ağır hata. 🗗 **suça iştirak,** *Bir suçun işlenişinde birlikte olma durumu; suça katılma.*|| **suç aleti,** *Bir suçun işlenmesinde kullanılan araç.*|| **suç bastırmak,** *{ağız} 1. Suç saklamak.* [DS] *2. Suçlu iken, çeşitli oyunlarla haklı hâle gelmeye çalışmak.*|| **suç bilimi,** *Kriminoloji.*|| **suçdan geçmek,** *{OsT} Suç bağışlamak; affetmek.*|| **suç dilemek,** *{eAT} {OsT} Suçunu itiraf edip af dilemek; özür dilemek; suçunun bağışlanmasını istemek.*|| **suç duyurusu,** *huk. İşlenen bir suçu resmî makamlara bildirmek; ihbar.*|| **suç duyurusunda bulunmak,** *İşlenen suçu ilgili resmî makamlara bildirmek; ihbar etmek.*|| **suç etmek,** *{eAT} Suçlu olduğunu ileri sürmek.*|| **suç isnadı,** *Suç sayılan bir eylemin birine bağlanması; itham.*|| **suç işlemek,** *Yasalara, toplum kurallarına, ahlaka veya törelere aykırı bir davranışta bulunmak.*|| **suç kılmak,** *{eAT} Suç işlemek; günaha girmek.*|| **suç olmak,** *Suç olarak nitelendirilmek.*|| **suç ortaklığı,** *Bir suçun işlenişinde birlikte olma durumu; suça katılma; suça iştirak.*|| **suçta bulunmak,** *{eAT} Suç işlemek; günaha girmek.*|| **suçu dokunmak,** *{eAT} Zarar vermek.*|| **suçuna kalmak,** *{eAT} Suçunu bağışlamamak.*|| **suçun dilemek,** *{eAT} Suçunu itiraf edip bağışlanmak dilemek.*|| **suçunu almak,** *{eAT} Bir suçtan dolayı cezalandırmak.*|| **suçunu bağışlamak,** *Birine işlediği suçtan dolayı ceza vermemek; suçunu affetmek.*|| **suç yükleme,** *huk. Birine suç atma; itham.*|| **suç yüklemek,** *1. İşlenen bir suçtan, bir kimseyi sorumlu tutmak; itham etmek. 2. İşlenen bir suçu veya hatayı bir kimseye yıkmak; üzerine atmak.*

suç[2]**,** [suç *(yans.)*] *{eT} is.* **1.** Bir şeyin sapması; sapma; sapıklık. [DLT] **2.** Kusur; cürüm. [DLT] 🗗 **suç kılmak,** *Sapmak; kesmemek.* [DLT]|| **suç kılmak,** *İşi üzerine almaktan çekinmek.* [DLT]

suçeken, [su+çek-en] *is.* Ağaçların derin budanması sırasında öz suyun dolaşımını sağlamak için bırakılan küçük dal ya da dal ucundaki sürgün.

suçdar, [suç + Far. dār] *{ağız} sf.* Suçlu.

suçgurmak, [suç *(yans.)* > suç-gur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Sıçraya yazmak. [DLT]

suçı, [sub-çı / suw-çı > sū-çī] *(su:çı:) {eT} is.* İçki sunan. [İKPÖy.]

suçıkan, [su+çık-an] *is.* Yeryüzü sularının sızması sonucu kireçli bir kütle ya da damar içinden sızıntı halinde doğan su kaynağı.

suçımak, [suç *(yans.)* > suç-ī-mak سوچمق] *(suçı:mak) {eT} {eAT} gçsz. f. [-r]* Sıçramak. [DLT] 🗗 **suçımak burkımak,** *{eT} Sıçramak.* [DLT]

suçışmak, [suç *(yans.)* > suç-ī-mak > suç-ı-ş-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sıçraşmak; birlikte sıçramak. [DLT]

suçıtmak, [suç *(yans.)* > suç-ī-mak > suç-ı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sıçratmak. [DLT] [KB]

suçiçeği, [su+çiçe(k)-i] *is. tıp.* Çoğunlukla küçük çocuklarda, vücudun değişik bölgelerinde küçük kesecikler halinde görülen, döküntü ve nöbetler halinde ateş ile kendini belli eden, *Herpesvirus veraicellae* adlı bir virüsün sebep olduğu bulaşıcı ve salgın bir hastalık.

suçlama, [suç-la-ma] *is.* **1.** Suçlamak eylemi. **2.** *huk.* Bir kimseyi bir suç veya hata işlediği gerekçesi ile sorumlu tutma; itham. **3.** Bu kişinin suçlandığı şey.

suçlamak, [suç-la-mak سوچلمق / صوچلمق] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** (Kişi için) yaptığı bir eylemin sonucunun suç oluşturduğunu iddia ederek cezalandırılmasını istemek; suç yüklemek; suç isnat etmek; itham etmek. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** Herhangi bir o-

lumsuz ya da can sıkıcı durumdan birini sorumlu tutmak. **3.** (Kişi için kendi) bir şeyin kötü sonucundan dolayı kendini sorumlu saymak; suçluluk duymak.

suçlandırılış, [suç-la-n-dır-ıl-ış] *is.* Suçlandırılmak eylemi veya biçimi.

suçlandırılma, [suç-la-n-dır-ıl-ma] *is.* Suçlandırılmak eylemi; itham edilme.

suçlandırılmak, [suç-la-n-dır-ıl-mak] *edil f. [-ır]* Suç yüklenilmek; itham ettirilmek.

suçlandırış, [suç-la-n-dır-ış] *is.* Suçlandırmak eylemi veya biçimi.

suçlandırma, [suç-la-n-dır-ma] *is.* Suçlandırmak eylemi.

suçlandırmak, [suç-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Suçlu olduğunu ileri sürmek; itham etmek. **2.** Suçu yüklemek. **3.** Suçlu olduğuna karar vermek; tecrim etmek.

suçlanış, [suç-la-n-ış] *is.* Suçlanmak eylemi veya biçimi.

suçlanma, [suç-la-n-ma] *is.* Suçlanmak eylemi.

suçlanmak, [suç-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Suçlu olduğu ileri sürülmek; suçlamak eylemine konu olmak; itham edilmek. **2.** *dönşl. f.* Bir şeyin kötü sonucundan dolayı kendini sorumlu saymak; suçluluk duymak.

suçlayış, [suç-la-y-ış] *is.* Suçlamak eylemi veya biçimi.

suçlu, [suç-lu] *sf.* **1.** Suç işlemiş olan; kabahatli; mücrim. **2.** Sonucu kötü olan ağır bir işte payı bulunan ya da işin bu şekilde sonuçlanmasına göz yuman; bir kötülüğün sorumluluğunu taşıyan. **3.** Bir kötülüğün gerçek nedeni; sorumlusu olduğu düşünülen. **4.** *is.* Suç işlemiş olan kimse; kendisine suç isnat edilen. ◻ **suçlu bulunmak,** *Yargılama sonucunda suçu işlediği kanaatine varılmak.*|| (bir kimseye veya şeye karşı, kendini) **suçlu hissetmek,** *O kimseye karşı yapılması beklenen görevleri yapmadığını kabul ederek, sorumluluğun ve kabahatin kendisinde olduğu düşüncesinde olmak.*|| **suçlu olmak,** *Suç işlemiş sayılmak.*|| **suçlu sayılmak,** *Suçlu olduğu kabul edilmek.*

suçluluk, -ğu, [suç-lu-luk] *is.* **1.** Suçlu olma durumu. **2.** *psikol.* Belli yasaklara uymayan kişideki kendini en ağır biçimde cezalandırmaya kadar götüren pişmanlık durumu. ◻ **suçluluk duygusu,** *psikol. Kişinin dinî ve ahlakî kuralları çiğnediğinin farkına varması ile bilinçli ya da bilinçsiz olarak kapıldığı ve kendi değer yargılarını sarsan ruhsal olay.*|| **suçluluk kompleksi,** *psikol. Hastanın, yok yere bazı suçlar işlemiş olduğuna inanması ile beliren az veya çok marazi durum.*

suçlunmak, [*suç-mak > suç-ul-mak > suç-(u)l-unmak] *{eT} edil. f. [-ur]* Sıyrılmak; bir şey yerinden çekilip çıkarılmak. [DLT]

suçluşmak, [*suç-mak > suç-ul-mak > suç-(u)l-uşmak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Bir şeyi birlikte dışarı çekip çıkarmak. [DLT]

suçsunmak, [suç-sun-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Kendini suçlu görmek; kendini suçlu saymak. [DS]

suçsuz, [suç-suz] *sf.* **1.** Suçu olmayan; suç işlememiş olan. **2.** Kendisinin suç işlediği kuşkusu ve sanısı olmasına rağmen suç sayılan olay veya durumda bir payı, kusuru veya sorumluluğu olmayan; bir yargılamada suçu sabit görülmeyen; masum. **3.** Sonucuna katlanmak zorunda kaldığı kötü bir olay veya durumda kendisinin hiçbir payı olmayan; masum.

suçsuzluk,-ğu [suç-suz-luk] *is.* Suçsuz olma durumu.

suçukmak, [suç > suç-uk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ur]* Suçluluk duymak; utanmak. [DS]

suçulmak, [*suç-mak > suç-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** Çekilmek. [EUTS] **2.** (Elbise için) çıkarmak; soyunmak. [DLT] [EUTS] [KB] **3.** (Çiçek için) açılmak; çıkmak. [DLT] [KB] **4.** *edil. f.* Soyulmak. [Gabain] **5.** (Koyun için) yüzülmek. [DLT]

suçulunmak, [suç-ul-mak > suç-ul-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Çekilip çıkmak; kopmak; sıyrılmak. [ETY] **2.** *edil. f.* Derisi yolunmak. [ETY]

suçuşmak, [suç *(yans.)* > suç-ī-mak > suç-u-ş-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sıçraşmak; kalkışmak. [DLT]

suçüstü, [suç+üst-ü] *(suçü'stü) zf.* **1.** Suçu işlerken. **2.** *is. huk.* Sanığın suçu işlerken ya da hemen sonra yakalanması durumu; cürm-i meşhut. ◻ **suçüstü mahkemesi,** *huk. Suçüstü durumunda yargılama yaparak karar veren mahkeme; meşhut cürümler mahkemesi.*|| **suçüstü yakalama,** *Suçlunun suçu işlediği anda ya da hareketinden az önce yakalanması durumu.*

sud[1], [Ar. suvvād *(sodyum hidroksit)* > *Fr. soude*] *is. kim.* **1.** Sodyum hidroksit, NaOH. **2.** Sodyum karbonat; *karbonat dö sud*, NA_2CO_3.

sud[2], [Ar. sevdā > süd سود] *(su:d) {OsT} is.* Sevdalar; aşklar.

sud, [Far. süd سود] *(su:d) {OsT} is.* **1.** Kâr; kazanç. **2.** Yarar; fayda. ◻ **sudā-ger,** *{OsT} Tüccar; bezirgân.*|| **sudā-gerî,** *{OsT} Ticaret.*

suda, -a'ı [Ar. ṣudāʿ صداع] *(suda:) {OsT} is.* **1.** Baş ağrısı. **2.** Sıkıntı verme; rahatsız etme.

sudak[1], **-ğı** [Rus. sudák] *is.* Levrekgillerden, denizlerin sığ ve serin kıyı kesimlerinde yaşayan, uzun gövdeli, güçlü dişleri olan, levrekten daha koyu gri renkli kemikli balık; uzun levrek, *(Lucioperca fluviatilis / sander).*

sudak[2], **-ğı** [sıd-mak > sud-ak] *{ağız} is.* Salya. [DS]

Sudan tavuğu, [Sudan *(Afrika'da ülke)* + tavu(k)-u] *is. t. zool.* Beç tavuğunun bir türü.

sudan, [su-dan] *sf.* **1.** Önemsiz; boş; hafif. **2.** Saçma. **3.** Baştan savma; önem vermeksizin yapılan.

Sudanlı, [Sudan-lı] *sf.* Sudan halkından ya da bu halkın soyundan olan kimse.

sude, [Far. sūden *(sürmek)* > sūde سوده] *(su:de) {OsT} sf.* **1.** Sürülmüş; sürtülmüş. **2.** Dövülmüş; ezilmiş. 🗗 **sūde-rū,** *{OsT} Sürülmüş yüz.*

sudeka, -a'i [Ar. ṣudeḳā' صدقاء] *(sudeka:) {OsT} is.* Gerçek dostlar; doğru dostlar.

sudeyçek, -ğı [? sudeyçek] *{ağız} is.* Ev işi yaparken giyilen elbise. [DS]

sudfe, [Ar. ṣudfe صدفه] *{OsT} is.* Rastlantı; tesadüf.

sudg, [Ar. ṣudġ صدغ] *{OsT} is.* **1.** Şakak. **2.** Şakaklardan uzanan saç.

sudgi, [Ar. ṣudġī صدغی] *(sudğı:) {OsT} sf.* Şakakla ilgili; şakağa ilişkin.

sudkan, [Ar. ṣudḳān صدقان] *(sudka:n) {OsT} is.* Gerçek dostlar; doğru dostlar.

sudmak, [sıt-mak / sıḍ-mak / suḍ-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Atmak; fırlatmak; akmak. [EUTS] **2.** Tükürmek. [DLT] [KB]

sudmend, [Far. sūd-mend سودمند] *(su:dmend) {OsT} sf.* Yararlı; kârlı; kazançlı.

sudorlu, [sudor-lu] *{ağız} sf.* Ağırbaşlı; onurlu. [DS]

sudturmak, [sıt-mak / sıḍ-mak > suḍ-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Tükürtmek. [DLT]

suduk, [sıt-mak / sıḍ-mak > suḍ-uk] *{eT} is.* **1.** Tükürük. [DLT] **2.** *{ağız}* Salya. [DS]

sudul, [? sudul] *{ağız} is.* Üvendirenin ucundaki sivri demir. [DS]

sudur[1], [Ar. ṣadr *(göğüs)* > ṣudūr صدور] *(su:du:r) {OsT} is.* **1.** Göğüsler. **2.** Sadrazamlar. **3.** Kazaskerler. 🗗 **sudūr-ı kirām,** *{OsT} Kazaskerler.* | **sudūr-ı nās,** *{OsT} Vezirler.*

sudur[2], [Ar. ṣudūr صدور] *(sudu:r) {OsT} is.* Çıkma; olma. 🗗 **sudur etmek,** *Çıkmak; olmak.*

sudur[3], [Sansk. sūtr] *{eT} is.* **1.** Vaaz kitabı. [Gabain] **2.** Buda'nın vaazı.[EUTS]

sudurlu, [sudur-lu] *{ağız} sf.* Kurnaz. [DS]

suf[1], [ıġ > s-ıġ > suġ > suw / sub] *{eT} is.* Su. [DLT]

suf[2], [Ar. ṣūf صوف] *(su:f) {OsT} is.* **1.** Yün. **2.** Yün dokuma. **3.** *{eT}* Yün ipliklerinden elle örülen kuşak. [DLT]

sufa, [sofa / sufa] *{ağız} is.* **1.** Sedir. **2.** Oda. **3.** Salon; sofa. [DS]

sufan, [? sufan] *{ağız} is.* Filiz; sürgün. [DS]

sufar, [Far. sūfār سوفار] *(su:fa:r) {OsT} is.* **1.** Çok küçük delik; iğne deliği. **2.** Ok gezi.

sufat, [Ar. sıfat => sufat] *{ağız} is.* Yüz; çehre; surat. [DS]

sufef, [Ar. ṣuffe > (ufef سفف] *{OsT} is.* Sofalar.

sufeyha, [Ar. ṣafḥa *(yüz; yüzey)* > ṣufeyḥa صفیحه] *{OsT} is.* Levhacık.

suffe, [Ar. ṣuffe صفه] *{OsT} is.* Sofa. 🗗 **suffe ehli,** *{OsT} Medine'de Hz. Muhammed'in yaptırdığı mescidin bitişiğindeki odalarda barınan ve onun toplantılarına katılan.*

sufi, [Ar. ṣūf *(yün)* > ṣūfī صوفی] *(su:fi:) {OsT} is.* → sofi.

sufiyan, [Ar. ṣūfiyān صوفیان] *(su:fiya:n) {OsT} is.* Sufiler; mistikler. 🗗 **sūfiyān-ı kule,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, sarayın kulesinde kapıcılık yapan görevliler.*

sufiyane, [Ar. ṣūfiyāne صوفیانه] *(su:fiya:ne) {OsT} zf.* **1.** Mutasavvıflara yakışan yolda; mistikçe. **2.** *sf.* Tasavvufla ilgili.

sufiyun, [Ar. ṣūfiyyūn صوفیون] *(su:fiyu:n) {OsT} is.* **1.** Tasavvuf ehli olanlar; mistikler. **2.** Sofular.

sufle[1], [Fr. souffler] *is.* Tiyatroda oyun sırasında oyuncuların unuttuğu sözleri seyircilere duyurmadan söyleyerek hatırlatan kimse. 🗗 **sufle etmek,** *1. tiy. Söyleyeceklerini unutan oyuncuya hatırlatmada bulunmak. 2. Konuşma yapan birine unuttuğu şeyleri yavaşça söyleyerek hatırlatmak.*

sufle[2], [Fr. souflée *(kabartılmış)*] *is.* Kavrulmuş una süt ekleyip pişirilerek muhallebi kıvamını aldıktan sonra içine yumurta sarısı katılmak suretiyle yapılan bir tür omlet.

suflileşmek, [sufli-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Aşağı bir durum almak; aşağılaşmak. **2.** Pis kılıklı duruma gelmek; kılıksızlaşmak.

suflör, [Fr. souffleur] *is.* Tiyatroda, söyleyeceği sözleri unutan bir oyuncuya, unuttuğu kelime ya da sözleri seyirciye duyurmadan söyleyerek hatırlatan kimse.

suflörlük,-ğü [suflör-lük] *is.* Suflörün yaptığı iş.

sufr, [Ar. ṣufr صفر] *{OsT} is.* **1.** Bakır. **2.** Pirinç. **3.** Tunç.

sufra, [Ar. ṣufr => sofra / sufra] *{ağız} is.* Sofra. [DS] 🗗 **sufrası açık,** *{ağız} 1. Eli açık; cömert. 2. Konuksever.* [DS]|| **sufra yıldızı,** *{ağız} Akşam yıldızı; güneş battıktan sonra doğan yıldız.* [DS]

sufret, [Ar. ṣufret صفرت] *{OsT} is.* **1.** Sarı veren renk; sarılık. **2.** Beniz solukluğu.

sufsamak, [suf / suv *(yans.)* > suf(s) > sufs-ā-mak] *(sufsa:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Fısıldamak; okuyup üflemek. [DLT]

sufşamak, [suf / suv *(yans.)* > suf(ş) > sufş-ā-mak] *(sufşa:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Fısıldamak; okuyup üflemek. [DLT]

sufuf, [Ar. şaff > şufūf صفوف] *(sufu:f) {OsT} is.* Sıralar; diziler.

sug, [ıġ > s-ıġ > suġ > suw / sub] *{eT} is.* Su. [EUTS]

sugatsız, [sufat > sugat-sız] *{ağız} sf.* **1.** Somurtkan; suratsız. **2.** Davranışları kötü; kaba. [DS]

sugdıç, [suġ-dıç] *{eT} is.* Kışın dostlar arasında sıra ile yapılan şölen. [DLT]

sugeçirmez, [su+geç-ir-mez] *sf.* (Toprak, kumaş vb. için) yapısından dolayı suyu geçirmeyen; suyu çekmeyen.

suglımak, [soġlī-mak / suġlī-mak] *(suğlı:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Aratmak; aratarak her şeyi görmek. [DLT]

suglıtmak, [soġ-(ı)l-(-mak > soġ-(ı)l-ı-t-mak / suġlı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Üzerini aratmak. [DLT]

sugmak, [soġ-mak / suġ-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Elde etmek; edinmek. [DLT]

sugra, [Ar. ṣıġar *(küçüklük)* > aṣġar > ṣūġrā صغرى] *(su:ğra:) {OsT} is.* ve *sf.* **1.** Daha küçük; en küçük. **2.** *mant.* Küçük önerme. 🗗 **sugra kübra koşmak,** *{ağız} Verilen görevi veya işi yapmamak için sudan bahaneler yaratmak.*

sugratmak, [suġur-mak > suġr-ā-mak > suġra-t-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Üzerini veya evini aratmak; her şeyini götürmek. [DLT]

sugruşmak, [suġur-mak > suġr-uş-mak / soġr-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte emmek; sormak; içine almak; soruşmak. [DLT]

sugrutmak, [suġur-mak > suġur-ut-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sugratmak. [DLT]

sugulmak, [suġ-ul-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur] [suglur]* **1.** Kurumak; suyunu çekmek. [EUTS] **2.** Kaybolmak. [KB]

sugun, [sıġun / suġun] *{eT} is.* **1.** Sığın; ala geyik. **2.** Geyik. [EUTS] [Gabain]

sugur, [Far. suġur / soġur] *{eT} is.* Bir tür ada tavşanı; marmot, *(Hyrax syriacus).* [DLT]

sugurlug, [suġur > suġur-luġ / soġur-luġ] *{eT} sf.* (Dağ vb. için) ada tavşanı bulunan; ada tavşanı çok olan. [DLT]

sugurmak, [suġ-mak > suġ-ur-mak / soġ-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Elde etmek; üretmek; sağlamak. [DLT]

sugut[1], [Karl. suġut / soġut] *{eT} is.* Ekşi sütten yapılmış peynir. [DLT]

sugut[2], [suġut / soġut] *{eT} is.* Bumbar dolması. [DLT]

sugvar, [Far. sūgvār سوگوار] *(su:gva:r) {OsT} sf.* Acılı; kederli.

sugvari, [Far. sūgvārī سوگوارى] *(sugva:ri:) {OsT} is.* Üzüntü; keder; matem.

suğarmak, [suv > suv-ar-mak / suğar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Su vermek; sulamak. [DS]

suğla, [suv > suv-la / suğla] *{ağız} is.* **1.** Sel sularının birikerek oluşturduğu sulak, verimli köy otlağı. **2.** Verimli toprak. **3.** Su akıntısını çevirmek için açılan hendek. [DS]

suğlu, [Yun. souvli سوغلى / صوغلى] *is.* **1.** *{OsT}* Fırından ekmek çekmekte kullanılan bir tür şiş. **2.** *{ağız}* Kuzu ya da koyun geçirilerek kızartmakta kullanılan ağaç şiş. [DS]

suğluk, -ğu [suğ-luk صوغلق] *{ağız} is.* **1.** *{eAT}* Küçük bıçak. [DS] **2.** Küçük hançer. **3.** Kıyma bıçağı; büyük bıçak.

suğmak, [suğ-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Sessizce içine kapanmak; sinmek. **2.** Fırsat kollamak için sessizce durmak. **3.** Suçlanmak; utanmak; yere bakmak. **4.** Darılmak; küsmek; somurtmak. **5.** (Çocuk için) susmak; ağlaması kesilmek. [DS]

suğrak, -ğı [Far. sāgār => suğrak صغرق / سغرق] *{eAT} {ağız} is.* Maşrapa; su kabı. [DS]

suğranı, [? suğran] *{ağız} is.* İç çamaşırı. [DS]

suğulmak[1], [suv-ul-mak / suğul-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Kuyudan su çekmek; su çıkarmak. [DS]

suğulmak[2], [sağ-ıl-mak / suğ-ul-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* (Kuş vb. için) yukarıdan aşağı hızla inmek; pike yapmak; atılmak. [DS]

suğulya, [? suğulya] *{ağız} sf.* Bütçeye uygun; ucuz. [DS]

suğum, [suğum] *{ağız} is.* **1.** Yaşamak için bedenin gerek duyduğu şeyler. **2.** Yeme. [DS]

suğumsuz, [suğum-suz] *{ağız} sf.* **1.** Aç gözlü; doyumsuz. **2.** Tok gözlü. **3.** Tez canlı; sabırsız. [DS]

suğur[1], [suğur سغور] *{OsT} is.* Ada tavşanı.

suğur[2], [? suğur] *{ağız} is.* Söz verme; üstlenme. [DS]

suğur[3], [? suğur] *{ağız} is.* Uğur; şans. [DS]

suhaf, [Ar. süḥāf سحاف] *(süha:f) {OsT} is. tıp.* Akciğer veremi.

suhan[1], [Far. suḫan / süḫan سخن] *{OsT} is.* Söz; kelam. 🗗 **suhan-ārā,** *{OsT}* → sühan-ārā.|| **suhan-çîn,** *{OsT}* → sühan-çîn.|| **suhan-dān,** *{OsT}* → sühan-dān.|| **suhan-güzār,** *{OsT}* → sühan-güzār.|| **suhan-perdāz,** *{OsT}* → sühan-perdāz.|| **suhan-senc,** *{OsT}* → sühan-senc.|| **suhan-serā,** *{OsT}* → sühan-serā.|| **suhan-serāyān,** *{OsT}* → sühan-serāyān.|| **suhan-ver,** *{OsT}* → sühan-ver.|| **suhan-verān,** *{OsT}* → sühan-verān.

suhan[2], [Far. sūhān سوهان] *(su:ha:n) {OsT} is.* Törpü. 🗗 **sühān-ı rüh,** *{OsT} Ömür törpüsü.*

suhara[1], [Ar. ṣıhr > ṣuharā صهرا] *(suhara:) {OsT} is.* Evlilik yoluyla olan yakınlar ve yakınlıklar; akrabalar.

suhara[2], [? suḫara] *{ağız} is.* Ladin ağacının kozalaklarının yere dökülmesi ile oluşan mantar. [DS]

suharıç, -cı [soğan+aş > suḫarıç / soḫarıç] *{ağız}* **1.** İnce doğranmış soğanı yağda kavurarak yapılan yemek. **2.**Yemeklere sos olarak konan soğan, yağ, kıyma ve salça karışımı. [DS]

suhariş, [soğan+aş > suhariş] *{ağız} is.* İnce doğranmış soğanı yağda kavurarak yapılan yemek. [DS]

suhlı, [suğ-lu > suḫlı] *{ağız} is.* Kızdırılarak delik açmakta kullanılan burgu biçiminde demir çubuk. [DS]

suhli, [suğ-lu > suṣli] *{ağız} is.* → suhlı. [DS]

suhme, [sok-mak > sok-ma / suḫme] *{ağız} is.* Üzüm hereği.

suhnan, [Ar. suḫnān سخنان] *(suhna:n) {OsT} is.* **1.** Sıcak gün. **2.** Sıcak.

suhra, [? suhra] *{ağız} is.* Angarya. [DS]

suhre, [Ar. suḫre سخره] *{OsT} is.* Maskara; soytarı. 🗗 **suhre-kâr,** *{OsT} Maskaralık yapan; soytarılık yapan.*|| **suhre-kârane,** *{OsT} Maskaraca; soytarıca.*

suhriye, [Ar. saḫr / suḫr *(alay)* > suḫriyye سخريه] *{OsT} is.* Maskaralık; alay.

suhte, [Far. sūḫten *(yanmak)* > sūḫte سوخته] *(su:hte) {OsT} sf.* **1.** Yanmış; tutuşmuş; yanık. **2.** *mecaz.* Bağrı yanık, kederli. **3.** Kaybolmuş; harcanmış. **4.** *is.* Medrese öğrencisi; softa. 🗗 **sühte-cān,** *{OsT} Istırap çeken; canı yanmış.*|| **sühte-dil,** *{OsT} Üzgün; kederli.*|| **sühte-kevkeb,** *{OsT} 1. Yıldızı yanık. 2. Şanssız.*|| **sühte-pā,** *{OsT} Koşmaktan ayağı şişmiş.*

suhtegân, [Far. suḫte-gān سوختگان] *(suhtegâ:n) {OsT} is.* Medrese öğrencileri; softalar.

suhtevan, [Far. suḫte-vān سوختوان] *(suhteva:n) {OsT} is.* Kaba sofular; softalar.

suhtevat, [Far. suḫte + Ar. -āt سوختوات] *(suhteva:t) {OsT} is.* Softalar.

suhtuç, -cu [? suhtuç] *{ağız} is.* Ot demetlerine sokulan odun. [DS]

suhub, [Ar. seḥābe > suḥub سحب] *{OsT} is.* Bulutlar.

suhuf, [Ar. ḥaḥīfe > ṣuḥuf صحف] *(suhu:f) {OsT} is.* **1.** Sayfalar. **2.** Kitaplı dört peygamberin dışında diğer peygamberlere gelen kutsal buyruklar.

suhulet, [Ar. sühület سهولت] *(suhu:let) {OsT} is.* → sühulet.

suhun[1], [Far. suḫun سخن] *{OsT} is.* Sühan.

suhun[2], [Ar. ṣaḫne > ṣuḥūn صحون] *(suhu:n) {OsT} is.* Sahneler.

suhur, [Ar. ṣaḫr *(büyük taş)* > ṣuḫūr صخور] *(suhu:r) {OsT} is.* **1.** Büyük taşlar; kayalar. **2.** Doğada bulunan maden kütleleri. 🗗 **suhūr-ı bürkâniye,** *{OsT} jeol. Volkanik kayalar.*|| **sühür-ı indifāiye,** *jeol. Volkanik kayalar.*|| **sühür-ı rüsübiye,** *{OsT} jeol. Tortul kayalar.*

suibriği, [su+ibri(k)-i] *is. bot.* Suibriğigillerden, yaprakları almaşık, uzun ve sülüksü, yaprak ayası bir su ibriğini andıran, sıcak ülkelerde yetişen tırmanıcı bir bitki, *(Nepenthes destillatoria).*

suibriğigiller [su+ibri(k)-i-gil-ler] *is. bot.* Su ibriği ile benzer otuz kadar türü kapsayan iki çenekli bitkiler familyası, *(Nepenthaceeae).*

su'iisti'mal, -li, [Ar. sü' *(kötü)* + Ar. isti'māl سوء استعمال] *(su:iistima:l) {OsT} is.* (Görev, yetki, hak, iyi niyet vb. için) kötüye kullanma; yolsuzluk. 🗗 **suiistimal etmek,** *1. (Bir şeyi) kötüye kullanmak; yolsuzluk etmek. 2. Genellikle birinin iyi niyetinden yararlanarak kötülük yapmak.*

su'ikast, [Ar. sü' *(kötü)* + Ar. ḳaṣd > sü'-i ḳaṣd سوء قصد] *(su:ikast) {OsT} is.* → suikast.

suikast, [Ar. sü' *(kötü)* + Ar. ḳaṣd > sü'-i ḳaṣd سوء قصد] *(su:ikast) {OsT} is.* **1.** Kötü niyetle hareket etme; kötü maksat. **2.** Devlet adamları, tanınmış kişilere karşı önceden planlanarak girişilen öldürme eylemi. **3.** *huk.* Devlet yöneticilerine karşı siyasi nedenlerle işlenmiş adam öldürme suçu.

suikastçı, [suikast-çı] *(su:ikastçı) is.* **1.** Suikast düzenleyen kimse. **2.** *sf.* Suikast yapan; suikast düzenleyen.

su'iniyet, [Ar. sü' *(kötü)* + Ar. niyyet > sü'-i niyyet سوء نيت] *(su:iniyet) {OsT} is.* Kötü niyet; niyet bozukluğu.

su'izan, -nı [Ar. sü' *(kötü)* + Ar. ẓann > sü'-i ẓan سوء ظن] *(su:izan) {OsT} is.* Kötü sanı; kuşku; şüphe.

-suk[1], [-sık / -sik / -suk / -sük / -sığ / -sig / -suġ / -süg] *{eT} yap. e.* Gelecek zaman gereklilik anlamı taşıyan eylem adı yapan ek.

-suk[2], [-suk / -sük] *{eT} yap. e.* İsimden isim yapma ekidir. *bagar-suk (bağırsak)*

suk[1], [sük / sōk] *(su:k) {eT} sf.* **1.** Aç gözlü; alçak. [DLT] [KB] **2.** Hırslı. [Gabain] [KB] **3.** *is.* Haset; kıskançlık. [ETY] [Tekin] **4.** Hırs ihtiras; heves; istek; iştiyak; özlem. [EUTS] [ETY] [Gabain] **5.** Öfke. [ETY] [Tekin] **6.** Sakin. [EUTS] 🗗 **suk er,** *Aç gözlü adam; alçak adam.* [DLT]|| **suk erngek,** *İşaret parmağı.* [DLT]

suk[2], [suk] *{eT} zf.* Büsbütün; tümden. [DLT] 🗗 **suk yalñuz er,** *Kendisine yardım eden bir kimsesi ve arkadaşı olmayan; yapayalnız adam.* [DLT]

suk[3], [Ar. sāḳ > sūḳ سوق] *(su:k) {OsT} is.* **1.** *anat.* Baldırlar. **2.** *bot.* Saplar.

suk[4], [Ar. sūḳ سوق] *(su:k) {OsT} {ağız} is.* **1.** Pazar; pazar yeri; çarşı. **2.** Meydan; alan. 🗗 **suk-ı sultānî,** *{OsT} Mezat yeri.*

suka, [Ar. ṣūḳā صوقا] *(su:ka:) {OsT} is.* Çarşı adamı; küçük dükkân sahibi; esnaf.

sukab, [Ar. ṣuḳbe > ṣuḳāb ثقاب] *(suka:b) {OsT} is.* Delikler.

sukaç, -cı [suv > suv-ġaç / sukaç] *{ağız} is.* Çeşme. [DS]

sukak, [suk-mak / sok-mak > suk-ak] *{eT} is.* Sığın; geyik; ak geyik. [DLT]

sukaklıg, [sukak-lıg] *{eT} sf.* Geyikli; geyiği çok olan yer. [DLT]

sukala, -a'i [Ar. ṣūḳalā' ثقلاء] *(sukala:) {OsT} is.* → sükela.

sukan, [? sukan] *{ağız} is.* Otlak. [DS]

sukar, [suk-mak / sok-mak > suk-ār] *{eT} is.* Bir bitki. [EUTS]

sukarıç, -cı [sokar-ık / sokar-ıç] *{ağız} is.* Fide; dikme. [DS]

sukarlaç, [sokar-lā-ç / sukar-lā-ç ?] *(sukarla:ç) {eT} sf.* → sokarlaç. 🗗 **sukarlaç börk,** *Uzun külah; börk.* [DLT]

sukat, [Ar. sāḳī > suḳāt سقات] *(suka:t) {OsT} is.* İçki dağıtıcıları; sakiler.

sukata, [Ar. sıḳṭ *(düşme)* > suḳāṭa سقاطه] *{OsT} is.* **1.** Döküntü; artık. **2.** Atılacak, değersiz şey. 🗗 **sukāta-çîn,** *{OsT} Kırıntı, döküntü, artık toplayan kimse.*|| **sukāta-hār,** *{OsT} Kırıntı, döküntü, artık yiyen.*

sukavati, [Sansk. sukhāvati] *{eT} is.* Budistlerin batı cenneti. [EUTS]

sukaybe, [Ar. ṣuḳaybe ثقيبه] *{OsT} is.* Delikçik. 🗗 **sukaybe-i külliye,** *{OsT} bot. Kapıcık; mikrofil.*

sukb, [Ar. ṣuḳb ثقب] *{OsT} is.* **1.** Delme. **2.** Delinme. **3.** Bir yandan öte yana kadar açık olan delik. **4.** Anlama.

sukbe, [Ar. ṣuḳbe ثقبه] *{OsT} is.* **1.** Delik. **2.** *anat.* Küçük delik. 🗗 **sukbe-i fıkariye,** *{OsT} Omurilik kanalı.*

sukıg, [suk-mak > suk-ıġ] *{eT} is.* Parmak teması; dokunma. [EUTS]

sukım, [suk-mak / sok-mak > suk-ım] *{eT} is.* Ok üzerine konulan, ağaçtan çam kozalağı şeklinde yapılıp içi oyularak üç tarafından delinen ağaç parça. [DLT]

sukımak, [sük > suk-ī-mak] *(sukı:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Parmağıyla gıdıklamak. [DLT]

sukın, [suk-mak / sok-mak > suk-ın] *{eT} is.* → sukım.

sukınmak, [suk-mak > suk-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Yıkanmak. [DLT]

suki, [Ar. sük > sūḳī سوقى] *(suki:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Çarşı ile ilgili. **2.** Çarşılı; çarşıda çalışan. **3.** *is.* Çarşıda çalışan kimse.

sukkam, [? sukkam] *{ağız} is.* Nezle. [DS]

suklanmak, [sūk > sük-la-n-mak] *(su:klanmak) {eT} dönşl. f. [-ur]* Hırslanmak; açgözlü olmak; tamah etmek; ihtiraslanmak. [EUTS] [KB] [Nevâyî]

sukluk[1]**,** [sük > suk-luk / sok-luk] *{eT} is.* **1.** Yemeğe içmeğe doymazlık; oburluk. [DLT] **2.** Açgözlülük; tamahkârlık. [KB]

sukluk[2]**, -ğu** [suv > suv-luk > sug-luk / sukluk] *{ağız} is.* Oda içindeki küçük yıkanma yeri. [DS]

suklunmak, [sukul-mak > suk-(u)l-un-mak / sokl-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sokulmak. [DLT]

sukınak, [sukī-mak / sok-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Sokmak; içine koymak; içine doldurmak. [DLT] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] **2.** Batırmak. [İKPÖy.] **3.** Delmek. [DLT] **4.** Sokuşturmak. [İKPÖy.] **5.** Gagalamak. [DLT] [İKPÖy.]

suknur, [sungur / sunkur / suknur سقنر] *{eAT} is.* Akdoğan.

sukra, [? sukra / suhra] *{ağız} is.* Angarya. [DS]

sukru, [suk-mak > *suk-ur-mak > suk-(u)r-ü / sokrū] *(sukru:) zf.* Gizlice; izin almaksızın. [DLT]

suksumak, [*eT.* sük > suk-su-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* **1.** Utanma yüzünden konuşamamak. **2.** Sakınmak; gocunmak. [DS]

suksumur, [Sansk. sükṣmāilā] *{eT} is.* **1.** Bir tür bahar. [Gabain] **2.** *Cardamomon* ilacı. [EUTS]

suksuz, [sük / sōk > suk-suz] *{eT} sf.* Tok gözlü; ihtirassız. [EUTS]

sukşunıur, [Sansk. sükṣmāilā] *{eT} is.* → suksumur. [EUTS]

suktu, [suk-mak / sok-mak > suk-tū / sok-tū] *(suktu:) {eT} is.* Karaciğer, et ve baharatla yapılan sucuk. [DLT]

sukturmak, [suk-mak / sok-mak > suk-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sokturmak. [DLT]

suku, [bok-mak > sok-u] *{ağız} is.* Havan tokmağı; havaneli. [DS]

sukub, [Ar. ṣuḳbe *(delik)* > ṣuḳūb ثقوب] *(suku:b) {OsT} is.* **1.** Delikler. **2.** Delmeler; delinmeler.

sukuf, [Ar. saḳf > suḳūf سقوف] *(suku:f) {OsT} is.* Damlar; çatılar; tavanlar. 🗗 **suküf-ı büyut,** *{OsT} Evlerin damları.*|| **suküf-ı münakkaşa,** *{OsT} Süslü tavanlar.*

sukug, [suk > suk-uġ] *sf.* Açgözlü. [KB]

sukuk, [Ar. ṣakk *(yazılı belge)* > ṣukük صكوك] *(suku:k) {OsT} is.* **1.** Belgeler. **2.** Şeriat mahkemelerince verilen ilamlar; kararlar; beratlar.

sukulmak, [suk-mak / sok-mak > suk-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Sokulmak. [DLT]

sukum, [? sukum] *{ağız} is.* Yüz; çehre. [DS]

sukur, [Ar. şaḳr >şuḳūr صقور] *(suku:r) {OsT} is. zool.* Tepeli doğanlar.

sukut, [Ar. sıḳṭ *(düşme)* > suḳūṭ سقوط] *(suku:t) {OsT} is.* **1.** Düşme; aşağı inme. **2.** Büyük bir makamdan ayrılmak zorunda kalma. **3.** Yaprakların dökülmesi. **4.** *tıp.* Bir organın normal yerinden aşağı doğru sarkması; sarkma. **5.** *huk.* (Borç, dava vb. için) düşme; ortadan kalkma. 🗗 **sukut etmek,** *Düşmek.*|| **sukūt-ı ahlak,** *{OsT} Ahlak bozukluğu; ahlaksızlık.*|| **sukūt-ı evrak,** *{OsT} İstifa dilekçesi.*|| **sukūt-ı hak**(k), *{OsT} Hakkın düşmesi.*|| **sukūt-ı hayāl,** *{OsT}* → sukutuhayal.

sukutiye, [Ar. suḳūtiyye سقوطيه] *{OsT} is.* Paraşüt.

sukutuhayal, -li [Ar. suḳūṭ-i ḫayāl خيال سقوط] *(suku:tuhaya:l) {OsT} is.* Hayal kırıklığı; düş kırıklığı.

-sul, [-sı-l / -sil / -sul / -sül] *{eAT} yap. e.* → -sıl. *yoksul.*

sul'a, [Ar. ṣulʿa صلعه] *(sul-a) {OsT} is.* Başın saçsız yeri; dazlak yer.

sulağan[1]**,** [sula-ğan ?] *{ağız} is.* Bükülmüş iplik. [DS]

sulağan[2]**,** [su-la-ğan] *{ağız} sf.* Sulak yer. [DS]

sulah, [su-la-k / sulaḫ] *{ağız} is.* Sulak; suyu bol toprak. [DS]

sulahfat, [Ar. sulaḫfāt سلخفات] *(sulahfa:t) {OsT} is. zool.* Kaplumbağa.

sulahlık, [sula-k-lık / sulaḫlıḫ] *{ağız} is.* → sulaklık. [DS]

sulak[1]**,** [talāk > Kıpç. sulāk] *(sula:k) {eT} is.* Dalak. [DLT]

sulak[2]**,-ğı** [su-la-mak > su-la-k صولاق] *sf.* **1.** (Yer için) suyu bol olan; su bulunan. **2.** *is.* Kuşların su içmesi için konulan kap. **3.** *{eAT} {OsT}* Su alınacak, su içilecek yer. **4.** *{ağız}* Çeşme. [DS] **5.** *{ağız}* Hayvan sürülerinin sulandığı yer. [DS] **6.** *{ağız}* Buz tutan derede hayvanların sulanması için buz kırılarak açılan yer. [DS] **7.** *{ağız}* Süzgeçli su kovası. [DS] 🗗 **sulak avı,** *{ağız} Su başlarına tuzak kurularak yapılan geyik avı.* [DS]|| **sulak buğdayı,** *{ağız} Sulanabilir arazide yetişen özlü buğday.* [DS]|| **sulak yerde büyümek,** *argo. (Kişi için) uzun boylu olmak.*

sulaklı, [sulak-lı] *{OsT} is.* Sulak yeri bulunan; sulu.

sulaklık[1]**, -ğı** [su-la-k-lık] *is.* Sulak olma durumu; suyu bol bulunma.

sulaklık[2]**, -ğı** [su-la-k-lık] *{ağız} is.* **1.** Su içtikten sonra hayvanlara verilen yem. **2.** Azılı atları zaptetmek için ağızlarına takılan gemden başka demir araç; kantarma. [DS]

sulama, [su-la-ma] *is.* **1.** Sulamak eylemi. **2.** Bir yeri veya bölgeyi, ark ve kanallar yardımı ile su vererek kuraklıktan kurtarma. **3.** Su verme; su doldurma.

sulamaç, -cı [su-la-maç] *is.* Yolları sulamakta kullanılan büyük su hazneli araç; arozöz.

sulamak, [sūv > suv-lā-mak / su-lā-mak] *{eT} (sula:mak) gçl. f. [-r] [-l(u)-yor)]* **1.** (Bir şeye) su vermek. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** *{eT} {ağız}* (Yoğurt, bulama vb. için) içine su koymak; sulandırmak. [DLT] [DS] **3.** (Yer için) su serpmek; su dökmek; ıslatmak. **4.** (Hayvan için) su içmesini sağlamak; suvarmak. **5.** *argo.* (Para için) vermek; ödemek.

sulan, [*eT.* suv-la-n-mak > su-la-n] *{ağız} is.* Sulu yer; bataklık; sazlık. [DS]

sulandırıcı, [su-la-n-dır-ıcı] *sf.* **1.** Sulanmayı, sulandırmayı sağlayan. **2.** *tıp.* Salgıları, seröz zarlarda toplanan sıvıları sulandıran. **3.** *is.* Sulandırmakta kullanılan madde.

sulandırma, [su-la-n-dır-ma] *is.* **1.** Sulandırmak eylemi. **2.** Su katma. **3.** Sulu hâle getirme.

sulandırmak, [su-la-n-dır-mak] *edil f. [-ır]* **1.** Sulanmasını sağlamak. **2.** İçine su katıp karıştırarak yoğunluğunu azaltmak. **3.** *argo.* İşin ciddiyetini bozmak; cıvıtmak.

sulanı, [sulānī] *(sula:nı:) {eT} is.* Bir bitki. [EUTS]

sulanlık, -ğı [sulan-lık] *{ağız} is.* Sulu yer; bataklık; sazlık. [DS]

sulanma, [su-la-n-ma / su-lan-ma] *is.* **1.** Sulanmak eylemi. **2.** Havanın nemini soğurarak çözülme ve sıvılaşma özelliği.

sulanmak[1]**,** [su-la-n-mak سولانمق] *edil. f. [-ır]* **1.** Sulamak eylemi yapılmak; sulamak eylemine konu olmak. **2.** (Bitki için) su verilmek. **3.** (Yol, taşlık vb. için) üzerine su dökülmek; ıslatılmak. **4.** Sulu hale getirilmek; sulandırılmış olmak. **5.** *dönşl. f. {eAT} {OsT}* Suyu olmak; su sahibi olmak; su edinmek; su ihtiyacını gidermek. **6.** Havanın nemini soğurarak suyu çoğalmak; yoğunluğu azalmak; çözülmek; cıvıklaşmak; cıvık hale gelmek. **7.** Kendi kendine suyunu salmak. **8.** (Göz için) yaşarmak; ıslanmak. **9.** *argo.* İşin ciddiyetine yakışır davranmamak; laubalileşmek; sululuk etmek. **10.** *argo.* (Bir şey için) onu istediğini belli etmek. **11.** *argo.* (Kadın veya erkek için) ona duyduğu cinsel isteği yakışıksız biçimde ifade etmek.

sulanmak[2]**,** [su[2] > su-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Semirmek; gelişmek. **2.** Güzelleşmek. [DS]

-sular, [-su-lar /-süler / -sunlar / -sünler] *{eT} çek. e.* Emir kipi çokluk üçüncü kişi ekidir. *ögren-süler (öğrensinler), ayıng-la-ma-sunlar (kötülemesinler).*

sularında, [Far. sū *(civar)* سو + T. -lar-ı-n-da] *zf.* (Yaş ve saat bildiren sayılardan sonra) ona yakın; civarında.

sulatma, [su-la-t-ma] *is.* Sulatmak eylemi.

sulatmak, [su-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Sulanmasını sağlamak; sulamak eylemini yaptırmak. **2.** (Yer, nesne için) üzerine su döktürmek; ıslattırmak. **3.** (Bitki için) su verdirmek. **4.** (Hayvan için) su içmesini sağlatmak; suvarmak eylemini yaptırmak.

sulav, [Ar. sūr + Far. āb => sulav] *{ağız} is.* Musluk.

sulayını, [su-la-y-ım صولايم] *{OsT} is.* Sulanış; sulama.

sulayın, [su-layın سولاين] *{eAT} zf.* Su gibi.

sulaz, [su-la-z] *{ağız} is.* Suyu bol toprak; sulak yer. [DS] 🗗 **sulaz olmak,** *{ağız} (Yer için) yağmur veya çok sulama yüzünden cıvık çamur olmak.* [DS]

sulb[1], [Ar. ṣulb / ṣulbe صلب / صلبه] *{OsT} is.* **1.** *anat.* Bel kemiği; omurga. **2.** Döl. **3.** Zürriyet.

sulb[2], [Ar. ṣalābet > ṣulb صلب] *{OsT} sf.* **1.** Sert; katı. **2.** Taş gibi.

sulbi, [Ar. ṣulb > ṣulbī / ṣulbiyye صلبى / صلبيه] *(sulbi:) {OsT} sf.* **1.** Omurgaya ait; omurga ile ilgili. **2.** (Erkek evlat için) birinin dölünden gelen. **3.** *is.* Bir kimse ile çocuğu arasındaki bağ.

sulbiye, [Ar. ṣulbī > ṣulbīyye صلبيه] *(sulbi:ye) {OsT} sf.* **1.** (Kız evlat için) birinin dölünden gelen. **2.** *is. huk.* Çocuğun babası veya onun hısımları ile olan akrabalığı.

sulbiyet, [Ar. ṣulb[2] > ṣulbiyyet صلبيت] *{OsT} is.* **1.** Katılık; sertlik. **2.** Cisimlerin katı hâli. **3.** *mecaz.* Duygusuzluk.

suleha, -a'i [Ar. ṣulḥ >ṣuleḥā' صلحاء] *(suleha:) {OsT} is.* Günah işlemeyen iyi niyetli kimseler; salihler.

suleyli, [? suleyli] *{ağız} sf.* Düzensiz; dağınık. [DS]

sulfapridin, [Fr. sulfapyridine] *is. kim.* Tıpta kullanılan ilk sulfamitlerden biri olan para-aminobenzen-sülfonamido 2 pridin yaygın adı; $C_{11}H_{11}N_3O_2S$.

sulfata, [İt. sulfato] *(sulfa'ta) is. tıp.* Kinin sülfatına ve diğer tuzlarına halk arasında verilen ad. 🗗 **sulfata ağacı,** *{ağız} Okaliptüs ağacı.* [DS]

sulga, [sul-ga] *{ağız} is.* Gevşek bükülmüş ipek, pamuk veya yün. [DS]

sulgu, [sul-gu] *{ağız} is.* Sulga. [DS]

sulguç, -cu [sul-guç] *{ağız} is.* Ayakkabı [DS]

sulh, [Ar. ṣulḥ صلح] *{OsT} is.* **1.** Uyuşma; uzlaşma. **2.** Rahatlık; huzur; asayiş. **3.** Barış. **4.** *huk.* Davacı ile davalı arasında yapılan sözleşme; davacı ile davalı aralarında anlaşarak aralarındaki uyuşmazlığı gidermeleri. 🗗 **sulh-āmiz,** *Barıştıran; barışı sağlayan.*‖ **sulh etmek,** *Barıştırmak.*‖ **sulh hâkimi,** *Sulh mahkemelerinde görevli olan yargıç.*‖ **sulh mahkemeleri,** *İdare mahkemeleri, özel mahkemeler, asliye mahkemeleri, ceza mahkemeleri ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan davalara bakan tek yargıçlı mahkemeler.*‖ **sulh olmak,** *Anlaşmak; uzlaşmak.*‖ **sulh ü müsâlemet,** *{OsT} Barış ve barışıklık; barış ve baysallık.*

sulhan, [Ar. ṣulḥ > ṣulḥan صلحاً] *(su'lhan) {OsT} zf.* Barış yoluyla; uzlaşarak; anlaşarak.

sulhçu, [sulh-çu] *sf.* Barış yanlısı olan; barışçı; barışsever.

sulhen, [Ar. ṣulḥ > ṣulḥen صلحاً] *(su'lhen) {OsT} zf.* Barış yoluyla; uzlaşarak; anlaşarak.

sulhi, [Ar. ṣulḥ > ṣulḥī / ṣulhiyye صلحى / صلحيه] *(sulhi:) {OsT} sf.* Barışla ilgili; barışa ait.

sulhiye, [Ar. ṣulḥī > ṣulḥīyye صلحيه] *{OsT} sf.* **1.** Barışla ilgili; barışa ait. **2.** *is. ed.* Bir savaş sonunda barış antlaşması imzalanması dolayısıyla yazılan kaside.

sulhname, [Ar. ṣulḥ + Far. -nāme صلحنامه] *(sulhna:me) {OsT} is.* Yapılan barış antlaşması şartlarının yazılı olduğu belge.

sulhperver, [Ar. ṣulḥ + Far. -perver پرور صلح] *{OsT} sf.* Barış taraftarı; barışçı; barışsever.

sulhsever, [Ar. ṣulḥ + T. sever] *sf.* Barışsever.

sıflındı, [sal-mak > sal-ın-dı / sulın-dı] *(sulındı:) {eT} is.* Erkeğin arkaya doğru salıverdiği saç. [DLT]

sulka, [sul-ga / sul-ka] *{ağız} is.* Gevşek bükülmüş ipek, pamuk veya yün. [DS]

sulkebap, [sul+kebap] *{ağız} is.* Kaynamış et suyu. [DS]

sullacı, [sul-la-cı] *{ağız} sf.* Aptal; salak. [DS]

sullap, -bı [sul-la-p ?] *{ağız} sf.* **1.** Aptal; salak. **2.** *is.* Salya. [DS]

sullum, [sul-lu-m] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

sullup, [sul-lu-p ?] *{ağız} sf.* Aptal; salak. [DS]

sulta[1], [Ar. sulṭ *(baskı)* > sulṭa سلطه] *{OsT} is.* **1.** Haklı veya haksız her türlü güç. **2.** Yaptırma gücü; yasaklama gücü; egemenlik hakkı; yetke; otorite.

sulta[2], [? sulta] *{ağız} is.* Eylül ayı. [DS]

sultan[1], [Ar. sulṭ > selāṭet > sulṭān سلطان] *(sultan > sulta:nı) {OsT} is.* **1.** Hükümdar; padişah. **2.** Sünnî hükümdarların kullandıkları unvan. **3.** Osmanlı imparatorluğunda, padişahların eşlerine, anne, kız kardeş ve kız çocuklarına verilen unvan. **4.** *tasvf.* Bazı Bektaşi büyüklerine verilen unvan. **5.** Eskiden Avrupa'da işlemeli kumaştan yapılma, önden açık bir elbiseye verilen ad. 🗗 **sultan böreği,** *Yufka aralarına hafifçe pişirilmiş kuşbaşı et, soğan ve dil peyniri konularak fırında pişirilen bir tür börek.*‖ **sultan börkü,** *{OsT} bot. Bir tür çiğdem.*‖ **sultan efendi,** *İmparatorluk döneminde, padişahların kız kardeşleri ile kızlarına verilen ad.*‖ **sultān-ı cihān,** *{OsT} 1. Cihana egemen olan. 2. Allah.*‖ **sultān-ı çerh,** *{OsT} 1. Feleğin (göğün, çarkın) sultanı. 2. Güneş.*‖ **sultān-ı dervişān,** *{OsT} 1. Dervişlerin sultanı. 2. Hz. Muhammed.*‖ **sultān-ı encüm,** *1. Yıldızların sultanı. 2. Güneş.*‖ **sultān-ı Rüm,** *{OsT} 1. Roma topraklarının sultanı. 2. Osmanlı padişahı.*‖ **sultan kethüdası,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, evlendirilen padişah ve şehzadelerin kızla-*

rının dairelerindeki işlerine bakan görevli.|| **sultan sarayları,** *İstanbul'da kadın efendiler için yaptırılan saraylara verilen ad.*|| **sultânü'ş-şuâra,** *{OsT} 1. Şairlerin sultanı. 2. Usta şairlere kurullarca verilen bir unvan.*|| **sultan yolu,** *{OsT} Geniş cadde; bulvar.*

sultan[2], [sultan] *{ağız} is.* Bir tür kertenkele. [DS]

sultani, [Ar. sulṭān>sulṭānī/sulṭāniyye سلطانی / سلطانیه] *(sulta:ni:) {OsT} sf.* **1.** Sultana ait; sultanla ilgili. **2.** Sultanlara yaraşan. **3.** Eskiden bugünkü liseye denk resmî okullara verilen ad; lise. **4.** Mısır, Trablus ve Cezayir darphanelerinde basılan Osmanlı paralarına verilen ad. **5.** Çekirdeksiz bir kuru üzüm çeşidi. **6.** Eskiden, Anadolu ve İstanbul'da üretilen değerli bir Kâğıt çeşidi. **7.** Bir tür çatma dokuma. 🗗 **sultânî-hüzzâm,** *{OsT} müz. Klasik Türk musikisinde bir birleşik makam.*|| **sultânî-ırak,** *{OsT} müz. Klasik Türk musikisinde bir birleşik makam.*|| **sultânî-nevâ,** *müz. Klasik Türk musikisinde bir birleşik makam.*|| **sultânî-püselik,** *{OsT} müz. Klasik Türk musikisinde bir birleşik makam.*|| **sultânî-segâh,** *müz. Klasik Türk musikisinde bir birleşik makam.*|| **sultânî tembel,** *Aşırı derecede tembel; iş görmekten hiç hoşlanmayan.*|| **sultânî tembellik,** *Çok tembel olma durumu; aşırı tembellik.*|| **sultânî-yegâh,** *{OsT} müz. Klasik Türk musikisinde bir şet makamı.*

sultaniye, [Ar. sulṭānīyye سلطانیه] *(sulta:ni:ye) {OsT} sf.* Sultanla ilgili; sultana ait.

sultanküpesi, [sultan+küpe-s-i] *{ağız} is. bot.* Hasekiküpesi, *(Aquilegia olympica).* [DS]

sultanlık,-ğı [sultan-lık] *is.* **1.** Saltanat; padişahlık. **2.** Sultan unvanını taşıyan hükümdarın yönetimindeki ülke. **3.** *mecaz.* Güzel bir şeye ulaşma; ergi.

sultanoğlu, [Ar. sulṭān + T. oğ(u)l-u] *is.* Padişah kızlarının ve kız kardeşlerinin erkek çocuklarına verilen ad; sultanzade.

sultanzade, [Ar. sulṭān + Far. zāde سلطان زاده] *(sultanza:de) {OsT} is.* → sultanoğlu.

sultara, [? sultara] *{ağız} is.* **1.** Koyun sürülerinin geçmesi için tarlalar arasında bırakılan yol. **2.** Koyun ve sığır sürülerinin yürürken bıraktıkları iz. [DS]

sultat, [? sultat] *{ağız} is.* **1.** Kalın namlulu bir tür tek tüfek. **2.** Altı yivli bir tür tüfek. [DS]

sulu[1], [su-lu صولو] *sf.* **1.** Suyu olan; içinde su bulunan. **2.** Suyu çok olan. **3.** Çokça su salan. **4.** İçine su katılmış olan; sulandırılmış. **5.** *kim.* (Çözelti için) eritici maddesi su olan. **6.** *kim.* Su ile birleşmiş olan. **7.** *mecaz.* (Kişi için) yersiz ve boş şakalar yapan; ciddiyetten uzak olan; laubali. **8.** *mecaz.* (Erkek için) kadınlara karşı cinsel isteklerini yersiz ve zamansız olarak çeşitli şekillerde belli eden. **9.** (Giyecek için) kenarlarına su çekilmiş olan; kenar suyu işlenmiş. **10.** *{eAT}* Taze; solmamış. **11.** *{eAT}* Su taşımakta kullanılan. **12.** *is. {ağız}* Etle pişmiş sebze yemeği. [DS] 🗗 **sulu boya,** *1. Su karıştırılarak kullanılabilen boya. 2. Bu tür boya ile yapılmış resim.*|| **sulu çözelti,** *kim. Çözücüsü su olan çözelti.*|| **sulu engel,** *At yarışlarında içinde su ve önünde çalı bulunan bir engel.*|| **sulu göz,** *(Kişi için) gözyaşını tutamayan; hemen ağlayan.*|| **sulu gözlü,** *Gözyaşını tutamayan; hemen ağlayan.*|| **sulu iftar,** *argo. 1. Ramazanda içki içmek. 2. İftar vaktinde hazırlanan içki sofrası.*|| **sulu kılıç,** *{OsT} Su verilmiş çelikten yapılan kılıç.*|| **sulu ortam,** *bot. İçinde çok miktarda su bulunan ya da yalnızca sudan ibaret olan ortam.*|| **sulu sepen,** *{ağız} Yağmurla yağan kar.* [DS]|| **sulu sepgin,** *{ağız} Yağmurla yağan kar.* [DS]|| **sulu sepken,** *(Kar için) yağmur ile karışık olarak yağan.*|| **sulu sepkin,** *{ağız} Yağmurla yağan kar.* [DS]|| **sulu sıklam,** *{ağız} 1.* → sulusıklam. *2. Çok ıslak.* [DS]|| **sulu sicim,** *anat. Gözün ön odasında mercek ile kornea ve gözbebeği arasında bulunan sıvı madde.*|| **sulu sirke,** *{ağız} (Mal için) değeri az; değersiz.* [DS]|| **sulu tarım,** *Sulamaya dayalı tarım.*|| **sulu yem,** *Kök ve yumru gibi yüksek oranda su içeren evcil hayvan yemi.*|| **sulu zıpgın** (sepkin / zıpkın), *{ağız} Yağmurla gelen kar.* [DS]|| **sulu zıplak,** *{ağız}* → suluzıplak. [DS]|| **sulu zırtlak,** *Oyun kurallarını bozan; mızıkçılık eden; oyunda yenilince ağlayan,*

sulu[2], [sul-gu / sulu] *{ağız} is.* Gevşek bükülmüş ipek, pamuk ve yün. [DS]

suluca, [sulu-ca صولوجا] *{OsT} {ağız} is.* Çocukların başlarında ve yüzlerinde çıkan sulu çıban. [DS]

sulucagümbet, [sulu-ca + Far. günbet] *{ağız} is.* Karpuz. [DS]

sulucak, -ğı [su-lu-cak] *{ağız} is.* Oda içindeki küçük banyo. [DS]

suluç, -cu [su-lu+uç] *{ağız} is.* Mantı hamuru kesmeye yarayan büyük bıçak. [DS]

sulugaylan, [sulu+gaylan] *{ağız} is.* Nargile. [DS]

sulugumbat, [sulu+ Far. günbet] *{ağız} is.* Karpuz. [DS]

suluğ, [su-luk / su-luğ] *{ağız} is.* Köylerde su bakraçlarının konulduğu yüksekçe yer. [DS]

suluğan, [sulu-ğan] *{ağız} is.* Bükülmüş iplik. [DS]

suluh, [su-luk / suluḫ] *{ağız} is.* Oluk; yalak. [DS]

su'luk, [Ar. ṣuʿlūḳ صعلوق] *(su-lu:k) {OsT} is.* **1.** Yoksul; fakir. **2.** Serseri. **3.** Dilenci.

suluk[1]**,-ğu** [su-luk صولق] *is.* **1.** Su çıkan, çamurlu yer. **2.** *{eAT} {OsT}* Su birikmiş yer. **3.** *{ağız}* Su deposu. [DS] **4.** *{ağız}* Musluk. [DS] **5.** *{ağız}* Şırınga; enjektör. [DS] **6.** *{ağız}* Hayvan sulanan yer. [DS] **7.** *{ağız}* Sürahi. [DS] **8.** Hayvanların su içmeleri için kullanılan kap vb.; kümeslerde, tavukların su ihtiyaçlarını karşılamak için konulan damlalık ve çanaktan ibaret özel su kabı; kuş kafeslerinde, kuşların su

içmeleri için konulan su kabı. *{eAT} {OsT} (aynı)* **9.** Yarışçıların, su ve sulu içecekler koydukları özel kap. **10.** *{ağız}* Uzun yollarda yolcuların yararlanması için açılan kuyuların yanlarındaki taş oluk. [DS] **11.** *{ağız}* Üzüm çiğnemekte kullanılan tekne. [DS] **12.** *{ağız}* Köy evlerinde içinde yıkanmak için ayrılmış olan yer; gusülhane. [DS] **13.** *{ağız}* Mutfak. [DS] **14.** *{ağız}* Mutfakta su dökülen yer. [DS] **15.** *{ağız}* El yıkamakta kullanılan yer; lavabo. [DS] **16.** *{ağız}* Su deposu. [DS] **17.** *{ağız}* İçinde su ısıtılan kap. [DS]

suluk[2], **-ğu** [su-luk] *{ağız} is.* **1.** Vücutta suyu depo ettiği sanılan kesecik. [DS] **2.** Sidik torbası; mesane. *{ağız}* [DS] **3.** *{ağız}* Kuş kursağında su toplanan yer. [DS] **4.** *{ağız}* Doğuracak hayvanda, yavrudan önce gelen suyun kesesi. [DS] **5.** *{ağız}* İç yağındaki kesecikler. [DS]

suluk[3], **-ğu** [su-luk] *{ağız} is.* Hayvanlara sabaha karşı verilen yem. [DS]

suluk[4], **-ğu** [su-luk] *{ağız} is. tıp.* Küçük çocukların başlarında saç dökülmesi ve yer yer kabartılarla beliren deri hasatlığı. [DS]

suluk[5], **-ğu** [suv-luk / suk-mak > suk-luk صولق] *is.* **1.** *{OsT}* Gem altına takılan zincir; suluk zinciri. [DS] **2.** *{ağız}* At dizginlerinin altındaki zincire takılan halka. [DS] **suluk zinciri,** *At vb. hayvanların gemlerinin altına takılan küçük zincir.*

suluk[6], [sūv *(su)* > suv-luk > su-luk *(su kabı)*] *is.* **1.** *{eT}* Sarık. [DLT] **2.** *{ağız}* Kadınların başlarına örttükleri çevre. [DS] **3.** *{ağız}* Hamam takımı; hamam havlusu. [DS] **4.** *{ağız}* Havlu elbise; bornoz. [DS]

suluk[7], [su-luk] *{ağız} is.* **1.** Hançer. **2.** Büyük mutfak bıçağı. [DS]

suluk[8], **-ğu** [su-luk] *{ağız} is.* Oyunda çizgiyi aşamayan, çizginin üstünde kalan; yanan. [DS] **suluk düşmek,** *{ağız} Baygın düşmek.* [DS]

suluk[9], **-ğu** [su-luk] *{ağız} is.* Yabani dereotu. [DS]

suluk[10], **-ğu** [su-luk] *{ağız} is.* Kovanda arıların girip çıktığı delik. [DS]

suluklu, [su-luk-lu] *sf.* Suluğu olan; suluğu bulunan. **suluklu gem,** *Haşarı atlara takılan, atın burnunun üstünden geçirilen bir tür gem.*

sulukluk, -ğu [su-luk-luk] *{ağız} is.* **1.** Oda içindeki küçük banyo; gusülhane. **2.** Havlu gibi kurulanılan bez. [DS]

sulukule, [sulu+kule] *{ağız} is.* Hokka; mürekkeplik.[DS]

sululaşma, [su-lu-la-ş-ma] *is.* Sululaşmak eylemi.

sululaşmak, [su-lu-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Yakışıksız ve yersiz şakalar yapmak. **2.** Çevresindekilere saygısız ve hoş olmayan sözler söylemek. **3.** Kadınlara karşı tatsız iltifatlarda bulunmak.

sululuk, -ğu, [su-lu-luk] *is.* **1.** Sulu olma durumu. **2.** Sulu davranışlarda bulunan kimsenin niteliği. **3.** Sulu davranış. **4.** *mecaz.* Kadınlara karşı hoş olmayan ve yersiz iltifatlarda bulunma. **sululuk etmek,** *Sulu davranışlarda bulunmak; yakışıksız ve yersiz davranışlarda bulunmak; kadınlara karşı tatsız iltifatlarda bulunmak.*|| **sululuk yapmak,** *Sululuk etmek; sululaşmak.*

sulumeme, [sulu+meme] *{ağız} is.* Kandırma; oyalama. **sulumeme vermek,** *{ağız} Kandırmak; oyalamak; avutmak.* [DS]

suluncak, -ğı [salın-cak] *{ağız} is.* Salıncak. [DS]

sulungur[1], [sulu-n-gur] *{ağız} sf.* **1.** İşe yaramaz. **2.** Aptal; sersem.[DS]

sulungur[2], [sulu-n-gur] *{ağız} is. biy.* Yumurtadan yeni çıkmış kurbağa yavrusu. [DS]

sulunmak, [sal-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Sallanmak. [DS]

sulusepen, [su-lu+sep-en] *{ağız} is.* **1.** Yelle birlikte yağan kar ve yağmur. **2.** Dolu ile birlikte yağan yağmur. [DS]

sulusepkin, [su-lu+sep-kin] *{ağız} is.* Rüzgârla birlikte yağan kar veya yağmur. [DS]

suluserpgen, [su-lu+serp-gen] *{ağız} is.* → sulusepkin. [DS]

sulusırtlak, -ğı [su-lu+sırt-la-k] *{ağız} is.* **1.** Limon. **2.** *sf.* Çok sulu ve cıvık. [DS]

sulutka, [Bulg. surovatka] *{ağız} is.* Peynirden süzülen su. [DS]

suluzıplak, -ğı [su-lu+zıp-la-k] *{ağız} is.* Limon. [DS]

suluzırtlak, -ğı [su-lu+zırt-la-k] *{ağız} is.* **1.** Limon. **2.** Suyunu iyice çekmemiş yemek. **3.** Ağzından salya akan kimse. **4.** *sf.* Saygısız, kendini bilmez. **5.** Çabuk ve çok ağlayan. [DS]

sum[1], [sım / som / sum / süm *(yans.)*] *is.* Çarpma, dürtme, vurma anlatan kök. [Zülfikar] *sum-sak, sum-suk*

sum[2], [Ar. ṣūm ثوم] *{OsT} is.* Sarımsak.

sum[3], **-mmu** [Ar. aṣamın > ṣumm صم] *{OsT} is.* Sağırlar.

suma[1], [su + Çin. ma *(buğday)*] *{eT} is.* **1.** Filizlenin-ceye kadar ıslatılıp sonra kurutularak öğütülen ve bulamaç, ekmek gibi yiyecek yapılan buğday unu. **2.** Aynı şekilde hazırlanan şerbet hamurunda kullanılan arpa unu. [DLT]

suma[2], [Ar. sīmā => suma] *{ağız} is.* Yüz; surat; görünüş; sima. [DS]

suma[3], [suna / sona / suma] *{ağız} is.* Ördek. [DS]

sumak[1], [sū-mak] *(su:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** İtaat etmek **2.** Bükülmek üzere sümek göndermek. [DLT]

sumak[2], **-ğı** [? sumak] *is.* Atkı iplikleri çözgüye değişik biçimlerde sarılmak suretiyle desenler oluşturularak dokunan havsız bir tür dokuma.

sumak[3], **-ğı** [suñ-ak / sumak صوماق / صوكاق] *{eAT} {OsT} is.* Su kabı; maşrapa; kırba.

sumak[4], **-ğı** [Ar. ṣummāḳ صوماق] *{OsT} is. bot.* **1.** An-

tepfıstığıgillerden, sıcak bölgelerde yetişen, kabuğu hekimlikte, yaprağı sepicilikte kullanılan, birkaç türü bulunan ağaçlara ve ağaççıklara verilen ad, *(Rhus pentaephylla, R. cotinus, Rhuscoriaria, R. toxicodendron, R. oramaticus).* **2.** Bu bitkinin yemeklere ekşilik vermek için kullanılan mercimeğe benzer tanesi.

sumak[5], **-ğı** [somak / sumak] *{ağız}* Boğaz; boyun; gırtlak. ◻ **sumağına beraber kötek çekmek,** *{ağız} Öldüresiye dövmek.*

sumar, [? sumar] *{ağız} is.* **1.** (Meyve, bitki vb. için) olgunlaşmamış; yetişmemiş. **2.** (Kişi için) büyüyememiş; cılız. [DS]

sumasaker, [suma + sakar] *{ağız} is.* Atın alnından burnuna doğru olan beyazlık; akıtma. [DS]

sumat, [Ar. simāṭ => sumat] *{ağız} is.* **1.** Sofra bezi. **2.** Kilim. [DS] ◻ (birinin) **sumatını sümürmek,** *{ağız} Bir kimsenin sofrasındaki bütün yiyecekleri yiyip bitirmek.* [DS]

sumayı, [? sumayı] *{ağız} sf.* Şaşkın; alık. [DS]

sumbak, -ğı [Ar. summāk => sumak / sumbak] *{ağız} is.* Sumak. [DS]

sumbar, [? sumbar] *{ağız} is.* **1.** Sakar; uğursuz. **2.** Aksi. [DS]

sumdu, [? sumdu] *{ağız} is.* Yüz; surat. [DS]

sume, [? sume] *{ağız} is.* **1.** Ezber. **2.** Boş yere; boşuna; boşa. [DS]

sumen, [Fr. sous-main] *is.* Yazı masalarının üstüne konulan ve üzerinde yazı yazılan deri veya plastik kaplı altlık. ◻ **sumen altı etmek,** *Bir evrakı işleme koymamak; işleme konulmasını geciktirmek.*

Sumerce, [sumer-ce] *(sume'rce) is.* İlk Çağ'da Mezopotamya'da yaşamış bir ulus olan Sümer ulusunun dili.

Sumerolog,-ğu [Fr. sumerologue] *is.* Sümer dili ve kültürü ile uğraşan bilim adamı.

Sumeroloji [Fr. sumerologie] *is.* Sümer dili ve eserlerini konu alan bilim dalı.

sımlım, [sumlī-mak > sumlı-m] *{eT} sf.* Hiç Türkçe bilmeyen kimse. [DLT] ◻ **sumlım Tat,** *Hiç Türkçe bilmeyen İranlı.* [DLT]

sımlımak, [sumlī-mak] *(sumlı:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Türkçe'den başka bir dille konuşmak; yabancı dille konuşmak. [DLT] [KB]

sumlışmak, [sumlī-mak > sumlı-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Yabancı dil konuşmak. [DLT]

sımlıtmak, [sumlī-mak > sumlı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Yabancı dil ile söyletmek. [DLT]

sumluşmak, [sumlī-mak > sumlu-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* → sumlışmak. [DLT]

sımmaki, [Ar. ṣummākī صماقى] *(summa:ki:) {OsT} is.* Ebruli, çok sert, değerli bir taş; somaki.

summan, [Ar. aşamın > ṣummān صمان] *(summa:n) {OsT} is.* Sağırlar.

sumnat, [Far. sumnāt سمنات] *(sumna:t) {OsT} is.* **1.** Puthane. **2.** Kilise.

sumruklamak, [sum-(u)r-uk-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* **1.** Dövmek. **2.** İtmek. [DS]

sumsa, [sum *(yans.)* > sum-sa] *{ağız} is.* **1.** Yumruk. **2.** Yumrukla dörtme veya vurma; yumruklama. [DS]

sumsah, [sum-sak / sumsah] *{ağız} is.* Ağaçtan oyulmuş su kabı. [DS]

sumsak, -ğı [sum *(yans.)* > sum-sak] *{ağız} is.* **1.** Yumruk. **2.** Yumrukla vurma veya dürtme. [DS]

sumsaklamak, [sum-sak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Dirsekle vurmak. **2.** Yumruklamak. [DS]

sumsalamak, [sum-sa-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u) -yor]* Yumruklamak. [DS]

sımsuk[1], **-ğu** [sum *(yans.)* > sum-suk] *{ağız} is.* **1.** Yumruk. **2.** Yumrukla vurma. [DS]

sumsuk[2], **-ğu** [süm-sük / sum-suk] *{ağız} sf.* (Kişi için) sevimsiz; huysuz.[DS]

sumsuklama, [sum-su-k-la-ma] *is.* Sumsuklamak eylemi; yumrukla vurma; yumruk ile dürtme.

sumsuklamak, [sum-su-k-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Yumrukla vurmak; yumruklamak. **2.** Yumrukla etkilice birkaç kez dürtmek. **3.** Dirsekle vurmak. [DS]

sumsumak, [sum-su-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Vurmaya kalkışmak. [DS]

sumuc, [Moğ. sögem *(karış)*] *{ağız} is.* El açıkken, baş parmak ucu ile işaret parmağı uçları arasındaki uzaklık. [DS]

sumuçlu, [sumuç-lu] *{ağız} is.* İstekli; hevesli. [DS]

sumug, [Ar. ṣamġ > ṣumūġ صموغ] *(sumu:ğ) {OsT} is.* Zamklar.

sımuk, -ğu [*eT.* süñük] *{ağız} is.* Kemik. [DS]

sumul, [Ar. ṣumūl صمول] *(sumu:l) {OsT} is.* Katılık; diklik; kuruluk.

sumur, [Yun. synoron = sınır] *{ağız} is.* Tarla çevresine çekilen çit. [DS]

sumurmak, [som-ur-mak / söm-ür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ur]* **1.** Emmek. **2.** Sömürmek. [DS]

sumurtgan, [som-ur-t-kan] *{ağız} sf.* Asık suratlı; somurtkan. [DS]

sumuş, [? sumuş] *{ağız} is.* Karış. [DS]

sumut, [Ar. ṣumūt صموت] *(sumu:t) {OsT} is.* Sessiz olma; susma.

-sun, [sen *(zamir)* > -sın / -sin / -sun / -sün] *çek. e.* → -sın. ◻ **-sun idi,** -aydı; -saydı.

sun[1], [sūn [DLT] *(böyle yazılı)* / sōn [Clauson] *(böyle okumuş)*] *(su:n) {eT} sf.* **1.** Mükemmel. **2.** İyi kalpli.

[DLT] → **sun** (son) **kişi,** *{eT} İyi kalpli, yüreği selek adam.* [DLT]

sun[2]**, -n'ı** [Ar. ṣunʿ صنع] *is.* **1.** Yapma; yapış. **2.** İş; eser. 🗗 **sun'-i bedi',** *Güzel eser.*|| **sun'-i beşer,** *İnsan tarafından yapılma; insan eseri.*|| **sun'ullah,** *Allah'ın kudreti.*

sun[3]**,** [Çin. ts'un *(parmak)* => son [DLT] *(böyle yazılı)* / sun [Clauson] *(böyle okumuş)*] *{eT} sf.* Som; içi dolu madenden olan. [DLT]

suna[1]**,** [Moğ. sona / sono > suna] *is.* **1.** Erkek ördek. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{OsT}* Göl ördeği. **3.** *zool.* Ördekgillerden, 80 cm. kadar uzunlukta, göğsünde kırmızı bir kuşak bulunan, deniz ve tuzlu göl kenarlarında yaşayan bir göçmen kuş, hanım ördeği; al kuşaklı ördek, *(Tadorna tadorna).* **4.** *{ağız}* Boyu bosu düzgün, ince, güzel ve yakışıklı kimse. [DS] **5.** *{ağız}* Güzel ve sağlıklı hayvan. [DS] 🗗 **suna boylu,** *Uzun boylu; boylu boslu.*|| **suna gibi,** *Uzun boylu ve yakışıklı.*

suna[2]**,** [su+nane-s-i ? > suna] *{ağız} is.* İnce yapraklı, maydanoza benzer bir bitki. [DS]

sunacak, -ğı [sun-acak] *{ağız} is.* Ekinleri kağnıya yüklemekte kullanılan ucu üç çatallı tarım aracı. [DS]

sunak[1]**, -ğı** [sun-ak] *is.* **1.** İlk Çağda, tapınaklarda kurban kesmek, mum yakmak, günlük yakmak gibi dinî törenlerde kullanılan değirmi veya dörtgen yapılı yüksekçe taş masa *(1966).* **2.** *hrist.* Katolik missa ayinlerinin icrasında kullanılan taş veya tahta masa. **3.** Masonlukta, büyük üstadın oturduğu yerin önünde duran ve üzerinde *üç ışık* adı verilen *kutsal kitap, pergel* ve *gönye* bulunan masa. 🗗 **sunak arkalığı,** *Kilisede sunağın arkasına yerleştirilmiş düşey yapı.*

sunak[2]**, -ğı** [sun-ak] *{ağız} is.* **1.** Sulu yemekleri yemek için yufka ekmekten koparılarak kaşık biçimi verilen lokma; banak. **2.** Ağaçtan yapılmış su kabı. [DS]

sunam[1]**,** [sun-am] *{ağız} is.* Yufkadan yapılan lokma. [DS]

sunam[2]**,** [sun-mak > sun-am] *{ağız} is.* **1.** Kurban. **2.** Şehit. [DS]

sunamak, [suna-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(u)-yor]* Kötü ve etkin bir koku yayılmak; pis kokmak. [DS]

sunamluk, -ğu [sun-am-lık] *{ağız} is.* Şehitlik. [DS]

sunanesi, [su+nane-s-i] *{ağız} is. bot.* Dere nanesi; su yarpuzu, *(Mentha aquatica).* [DS]

sunarmak, [sun-ar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* İşi yapar görünmek. [DS]

sunçuk, [sun-mak > sun-çuk] *{eT} is.* Yastık. [EUTS] 🗗 **sunçuğu sarkmak,** *{ağız} İmrenerek bakmak; ummak.* [DS]

sundak, -ğı [sun-da-k] *{ağız} sf.* Üçgen; verev. [DS]

sundılaç, [Soğd. zntw'č] *{eT} is.* Yunt kuşu; çayır kuşu. [DLT]

sundırı, [Sansk. samudra => sondurī / sundurī] *(sundurı:) {eT} is.* Deniz. [DLT]

sundu, [sın-mak > sın-dı] *{ağız} is.* Makas. [DS]

sundur, [sun-dur] *{ağız} is.* Sundurma. [DS]

sundurma, [sun-dur-ma] *is.* **1.** Sundurmak eylemi. **2.** Üstü kapalı balkon. *{ağız} (aynı)* **3.** Evlerin önündeki taşlık. **4.** Yağmur ve güneşten korunmak için bir tarafı duvara verilmiş, üç tarafı açık, üstü kapalı yer. **5.** *{OsT}* Önü açık çatı altı. **6.** *{ağız}* Küçük salon veya koridor; sofa. [DS] **7.** *{ağız}* Aba yapımında kullanılan tezgâhın iki milinin üstüne konulan, 1,5 m. boyunda, duvara çakılan sırık. [DS] **8.** *sf.* Sundurma biçiminde olan; sundurmayı andıran. **9.** Sundurma görevi yapan.

sundurmak, [sun-dur-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Uzatmak; ileri sürmek. **2.** Sunmasını sağlamak; sunmak eylemini yaptırmak; verdirmek. **3.** *{ağız}* Vermek. [DS]

sunduruç, -cu [sun-dur-uç] *{ağız} is.* Boyunduruğa kayışlarla bağlanan uzun delikli ağaç. [DS]

sundurum, [sun-dur-um] *{ağız} is.* Damlarda kullanılan kiriş. [DS]

sunduruvermek, [sun-dur-mak + ver-mek] *{ağız} gçl. b. f. [-ir]* Verivermek. [DS]

sunek, -ği [sün-ek] *{ağız} sf.* → sünek. [DS]

sunepa, [sünepe] *{ağız} sf.* Onun bunun kapısında amaçsızca dolaşan; avarelik eden; sünepe. [DS]

sunga, [suñā] *(suña:) {eT} is.* **1.** Erkek ördek; suna. [ETY] **2.** Turna. [ETY]

sungak, -ğı [suñ-ak صوكاق] *(suñak) {eAT} {OsT} is.* Su kabı; maşrapa.

sungar, [*eT.* sıñ-kur > sungar صونغر] *{eAT} {OsT} is. zool.* Akdoğan.

sunger, [sun-ger ?] *{ağız} is.* Sünek; elastiki. [DS]

sunggur, [*eT.* sıñ-kur > suñgur] *(suñgur) {eT} is.* Sungur. [ETY]

sungkur, [sıñ-kur > suñkur] *(suñkur) {eT} is.* Sungur. [KB]

sungsung, [suñ + suñ / sin+sin] *{ağız} is. folk.* Düğünlerde ateş çevresinde dönülerek oynanan bir oyun. [DS]

sungu[1]**,** [sun-mak > sun-gū] *(sunğu:) {eT} sf.* Uzanacak; uzanan.

sungu[2]**,** [sun-gu] *is.* **1.** Bir büyüğe sunulan armağan; takdime. **2.** Tanrı adına veya tapınağa yapılan bağış. **3.** *{ağız}* Armağan. [DS] **4.** *{ağız}* Verilmiş, bağışlanmış şey; vergi. [DS] **5.** *{ağız}* Geline verilen armağan. [DS] 🗗 **sungu sunmak,** *{ağız} Armağan vermek.* [DS]

sunguç, -cu [sun-guç] *{ağız} is.* Yayvan sepet; sele. [DS]

sunguun, [sın-mak > sın-gın] *{ağız} sf.* Durgun; çekingen; soğuk. [DS]

sungur[1], [*eT.* sıñ-kur > sunkar > sungur صونغر] *is.* **1.** *{eAT}* Akdoğan. **2.** *{ağız}* Doğana benzer bir avcı kuş. [DS]

sungur[2], [sun-gur] *{ağız} sf.* (Kişi için) somurtkan; soğuk suratlı. [DS]

sungur[3], [sun-gur] *{ağız} is.* Kurbağa yumurtası. [DS]

sungusuz, [sun-gu-suz] *{ağız} sf.* (Kişi için) eğitilmemiş; terbiyesiz. [DS]

-sunı, [-sunı / -süni] *{eT} çek. e.* Emir kipi teklik üçüncü kişi ekidir. *kör-süni (görsün).*

sunı, [sun-mak > sun-ī] *(sunı:) {eT} sf.* Evin kirişleri. [DLT]

sun'î, [Ar. ṣun' *(yapma)*>ṣun'ī/ṣun'iyye صنعي / صنعيه] *(sun-i:) {OsT} sf.* → suni.

suni, [Ar. ṣun' *(yapma)*>ṣun'ī /ṣun'iyye صنعي / صنعيه] *(sun-i:) {OsT} sf.* **1.** Doğal olmayan; yapma; yapay; takma. **2.** *mecaz.* İçten gelmeyen; doğallıktan yoksun; yapmacık; eğreti. 🗗 **suni böbrek,** *Takma böbrek.*‖ **suni gübre,** *Bitki kalıntılarının ticarî gübre ile karıştırılmasından elde edilen gübre; yapay gübre; yapma gübre.*‖ **suni ilkah,** *Yapay döllenme.*‖ **suni ipek,** *Yapay ipek.*‖ **suni kalp,** *Takma kalp.*‖ **suni peyk,** *Yapay uydu.*‖ **suni solunum,** *1. Solunum yetersizliği durumlarında takılan solunum yaptırıcı ya da kolaylaştırıcı aygıtlarla yapılan solunum. 2. Solunum durması anında ilk yardım olarak dışardan etki ile yaptırılan solunum.*‖ **suni tahta,** *Sunta.*‖ **suni teneffüs,** → suni solunum.‖ **suni ufuk,** *gök b. Yıldızların gözlenmesinde kullanılan bir cıva kabının yüzeyinde oluşturulan ufuk.*

sunilik, -ği [suni-lik] *is.* **1.** Yapay olma durumu; doğal olamama hâli; yapaylık. **2.** Doğallıktan uzak bulunma; yapmacıklı oluş.

sunkur, [*eT.* sıñ-kur > sunkur سنقر] *{eAT} {OsT} is.* Akdoğan.

-sunlar, [sen-ler *(zamir)* > -sın-lar / -sinler- / -sunlar- / -sünler] *çek. e.* → -sınlar.

-sunlar, [-su-lar /-sünler / -sunlar / -sünler] *{eT} çek. e.* → -sular.

sunma, [sun-ma] *is.* **1.** Sunmak eylemi. **2.** *{ağız}* Geline verilen armağan. [DS] 🗗 **sunma gecesi,** *{ağız} folk. Kına gecesi.* [DS]

sunmak[1], [sun-mak صونغق] *gçl. f. [-ar]* **1.** *{eT} {eAT} {OsT}* Bir şeyi vermek üzere karşısındakine uzatmak; saygılı ve incelikli biçimde vermek veya göndermek; takdim etmek. [DLT] [KB] **2.** *{ağız}* Ağırlamak. [DS]

sunmak[2], [sun-mak صونغق] *gçsz. f. [-ar]* **1.** *{eT} {eAT} {OsT}* Almak, yakalamak için el uzatmak; uzanmak; kendine doğru çekmek. [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** *{OsT} {ağız}* Saldırmak; hücum etmek; hamle kılmak. [DS] **3.** *{ağız}* Yakalamak için ardından koşmak. [DS] **4.** *{ağız}* (Bir şeye, birine) dokunmak; el uzatmak. [DS] **5.** *{ağız}* Tutmak. [DS] **6.** *{ağız}* (Kedi, köpek vb. için) bir yiyeceğe uzanmak veya dokunmak. [DS] **7.** *{ağız}* Yemeğe elini uzatmak. [DS]

sunmak[3], [sun-mak] *gçl. f. [-ar]* **1.** *{eT}* Yaymak. [EUTS] **2.** *{ağız}* Uzatmak. [DS] **3.** (Gösteri vb. için) seyircilere izlettirmek; gözler önüne sermek; takdim etmek. **4.** (Yayın için) sunuculuk yapmak.

sunmak[4], [sun-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* Yatmak. [Gabain] 🗗 **suna yatmak,** *{eT} Uzanmak; gerilmek.* [EUTS]

sunmak[5], [sun-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Güreşe tutuşmak. [DS]

sunmak[6], [sun-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** (Köpek için) havlamak. [DS] **2.** (Köpek için) insana saldırmak; ısırmak; yaralamak.

sunmak[7], [sön-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** (Hava kabarcığı için) patlamak; sönmek **2.** (Kişi için) neşesi kaçmak. [DS]

sunruklamak, [sum-(u)r-uk-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] {ağız}* Dirsekle vurmak. [DS]

sunsurma, [sun-dur-ma / sunsur-ma] *{ağız} is.* Damın ortasına enlemesine konulan kalın direk. [DS]

sunta, [Ar. **ṣun'**ī + Far. **tah**te / İt. sunto => sunta *(tescilli isim)*] *(su'nta) is.* Doğramacılıkta kereste olarak kullanılan, sıkıştırılmış talaş ve yongadan yapılma tahta.

suntalam, [sunta + Fr. **lam**bris > suntalam *(tescilli isim)*] *is.* Ucuz mobilya yapımında kullanılan bir yüzü sun'i reçineyle kaplanmış formika görünümlü sunta.

sunter, [? sunter] *{ağız} is.* Kırmızı renkli bir tür buğday. [DS]

suntıraç, -cı [Far. sümtıraş] *is.* → sunturaç.

suntıraş, [Far. sümtıraş] *is.* → sunturaç.

suntur[1], [? suntur] *{ağız} is.* **1.** Yüz; surat. **2.** *sf.* Kel. [DS]

suntur[2], [? suntur] *{ağız} sf.* Eğilip bükülmeyen; dosdoğru.[DS]

sunturac, [Far. sümtıraş => sunturaç] *{ağız} is.* → sunturaç. [DS]

sunturaç, -cı [Far. sümtıraş => sunturaç سنتراچ] *{eAT} {ağız} is.* **1.** Nalbantların nallayacakları hayvanın tırnaklarını keserken kullandıkları ucu kıvrık kesici alet. **2.** Saraçların deri üzerinde yiv açmakta kullandıkları U biçimli kesici alet. [DS]

suntureç, -ci [Far. sümtıraş => sunturaç] *{ağız} is.* → sunturaç. [DS]

sunturlanmak, [suntur-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Naz etmek; nazlanmak. [DS]

sunturlu, [Far. sentür / Yun. psatarion > santur *(tokmakla çalınan bir telli çalgı)* > santur-lu > suntur-lu] *sf.* **1.** Yaman; adamakıllı; dehşetli. **2.** *{ağız}* Gösterişli; görkemli. [DS] **3.** *{ağız}* Saygın.

[DS] **4.** *{ağız}* Çok ağır; kaba; incitici. [DS] **5.** *{ağız}* Eleştiriye gelmeyen; sert; titiz. [DS] **6.** *{ağız}* Karışık; zor. [DS] **7.** *{ağız}* Kirli. [DS] 🗗 **sunturlu küfür,** *Ağza alınmaz, berbat sövgü.*

sunu[1], [sun-mak > sun-u] *is.* **1.** Bir kimseye sunulan şey; takdim edilen şey. **2.** *ekon.* Üretilen malı piyasaya sürme; satışa çıkarma; arz. **3.** *ed.* İthaf. 🗗 **sunu istem yasası,** *Serbest piyasa ekonomisinde, üreticinin sürdüğü mal ve tüketicinin o malı satın alarak piyasadan çekebildiği oran ile fiyatın oluşmasına dayanan ekonomik kural; mal piyasada satılırken fiyatının dengede kaldığı durum; arz talep dengesi.*‖ **sunu ve istem,** *Satıcının piyasaya mal sürmesi ve satıcının o malı satın alması ile piyasadan mal çekmesi işlemi; arz talep.*

sunu[2], [Ar. şünīz => sünü] *(su:nu:) {eT} is. bot.* Çörek otu; siyah kimyon, *(Nigella sativa).* [DLT] [EUTS]

sunucu, [sun-mak > sun-ucu] *is.* **1.** Radyo, televizyon yayınları ile bir gösteri vb. yerinde programı sunan kimseye verilen ad; takdimci. **2.** Oyunları sunan, yorumlayan, gösteri veya yayım ortamını hazırlayarak seyircinin ilgisini toplayan kimse. **3.** *dbl.* Birini veya bir şeyi vurgulamayı,onunla durum arasında bağıntı kurmayı sağlayan sözcük. **4.** *bsy.* Bilgi işlem düzenlerinde gelen bir iş isteğini yerine getirmekle yükümlü bilgisayar. **5.** Bilgisayar ağında başka bilgisayarlara hizmet veren bilgisayar. 🗗 **sunucu bilgisayar,** *bsy. Arka planda dosya yönetimi ve veri tabanı işlerini yürüten bilgisayar.*‖ **sunucu bilgisayar programı,** *bsy. Sunucu uygulamalarında sunucu bilgisayarında çalıştırılan program.*‖ **sunucu bilgisayar uygulaması,** *bsy. Programı sunucu bilgisayarda çalıştırılan uygulama.*‖ **sunucu kümesi,** *bsy. Dışarıdan tek bir sunucu gibi görünen, örgütlenmiş birden çok sunucu.*‖ **sunucu uygulaması,** *bsy. Bir bağlantı ile istemci uygulamasındaki bir hedef belgeye bağlanacak veriler ya da hedef belgedeki bir nesneye gömülecek nesne içeren belge yaratan uygulama.*

sunuculuk, -ğu [sun-ucu-luk] *is.* Sunucunun yaptığı iş; sunma görevi.

sunuf, [Ar. şınıf > şunūf صنوف] *(sunu:f) {OsT} is.* Sınıflar. 🗗 **sunüf-i âlîye,** *{OsT} Yüksek sınıflar.*

sunuk[1], **-ğu** [sun-uk] *{ağız} is.* Armağan. [DS]

sunuk[2], **-ğu** [sön-ük / sun-uk] *{ağız} sf.* Üzgün; tasalı. [DS]

sunulma, [sun-ul-ma] *is.* Sunulmak eylemi.

sunulmak, [sun-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Sunmak eylemi yapılmak; sunmak eylemine konu olmak. **2.** Bir şey, bir kimseye saygılı ve incelikli biçimde verilmek; ikram edilmek; takdim edilmek. **3.** Gözler önüne serilmek; tanıtılmak.

sunuluş, [sun-ul-uş] *is.* Sunulmak eylemi ve biçimi.

sunum[1], [sun-mak > sun-um] *is.* Sunmak işi; sunma; arz *(1935).*

sunum[2], [sun-um] *{ağız} is.* Lokma. [DS]

sunuş[1], [sun-uş] *is.* **1.** Sunmak eylemi ve biçimi. **2.** Büyüklere söylenilen söz; maruzat. **3.** Kapsamlı bir konuşmanın öncesinde yapılan kısa giriş konuşması. **4.** Bir kitabın girişinde yer alan tanıtıcı yazı; ön söz. **5.** *bsy.* Kaydedilmiş bir bilginin insanlar tarafından anlaşılması amacıyla grafikler hâlinde gösterimi. 🗗 **sunuş ara yüzü,** *bsy. Bir bilginin grafik olarak düzenlenip sunuluşu.*‖ **sunuş katmanı,** *bsy. Sunuş bilgilerini taşıyan katman.*‖ **sunuş yazılımı,** *bsy. Sunuş yapmak için gerekli olan tepegöz, bilgisayar ve grafik canlandırma gibi araçları kullanmaya yarayan yazılım.*

sunuş[2], [sun-uş] *{ağız} is.* Armağan. [DS]

sunuşmak, [sun-mak > sun-uş-mak صونشمق] *işteş. f. [-ur]* **1.** *{eT} {eAT}* Birbirine sunmak; birbirine vermek. [DLT] **2.** *{eAT} {OsT}* El tutuşmak; birbirine hamle etmek.

sunutaksir, [Ar. şun'-ı taḳṣīr] *is.* Yanlış iş yapma; bir işe zarar verecek biçimde ihmalcilik.

-sunuz, [siz *(zamir)* > -sınız / -siniz / -sunuz / -sünüz] *çek. e.* → -sınız.

sunzı, [Çin. sün-tzŭ / shib/sê => sunzı / sünzi] *{eT} is.* Pire cinsi bir hayvan. [DLT]

suoku, [su+ok-u] *is. bot.* Suokugillerden, tropikal bölgelerde, durgun su ve bataklıklarda yetişen, dik saplı ve dik yapraklı çiçekleri sap ucunda toplu ve gevşek salkım halinde otsu bitki, *(Sagittaria sagittifolia).*

suokugiller, [su+ok-u-gil-ler] *is. bot.* Örnek bitkisi hasırotu ve suoku olup durgun sularda ve bataklıklarda yetişen, yetmiş kadar türü bilinen bir çenekli, çok yıllık otsu bitkiler familyası, *(Alismaceae).*

suölçer, [su+ölç-er] *is.* Su ve diğer akışkanların derinliğini, basmcını ve ağırlığını ölçmeye yarayan alet; hidrometre.

sup, [Fr. soupe] *is.* Çikolata ile yapılan bir tür tatlı.

supa, [sıpa / supa صوپه] *{OsT} {ağız} is.* Sıpa. [DS]

supalan, [? supalan] *{ağız} is. dnz.* Vapur bordasında teslim. [DS]

supanglez, [Fr. soupe-anglaise] *is.* Arasına krema sürülmüş bezelerin üzerine çikolatalı krema dökülerek yapılan bir tür tatlı; sup.

supap, -bı [Fr. supape] *is.* **1.** Bir yay yardımı ile gergin tutulan ve yatağının düzlemine dik olarak yaptığı gidip gelme hareketiyle bir akışkanın geçişini ayarlamaya yarayan küçük kapak. **2.** Bir devreye yerleştirildiğinde, belirli koşullarda akımın yalnızca bir yönde geçmesine izin veren böylece dalgalı akımı doğrultmaya yarayan düzenek. **3.** Otomobil lastiği, top vb. için şişirme sırasında pompanın bastığı havayı geçiren, lastiğin içindeki havayı dışarıya geçirmeyen küçük kapak.

supara, [Far. si-pāre *(Kur'an-ı Kerim cüzü)*] *is.* **1.**

Küçük kitap. **2.** İmparatorluk döneminde, okul kitaplarının genel adı. **3.** *{ağız}* İlk okuma kitabı; alfabe. [DS]

supare, [Far. si-pāre *(Kur'an-ı Kerim cüzü)*] *is.* → supara.

supha, [? supha] *{ağız} is.* Düğün yemeği. [DS]

suphanallah, [Ar. sübḥān-allāh] *(subha:nalla:h) ünl.* **1.** Allah'ı, insana özgü niteliklerden, her tülü kusur, ayıp ve eksikliklerden uzak tutarım. **2.** Şaşkınlık anında söylenir.

supinasyon, [Fr. supination] *is.* **1.** Ön kolun, el ayasını öne ve baş parmağı dışa döndürme hareketi. **2.** Bu hareketle elin aldığı durum.

supinatör, [Fr. supinateur] *sf.* **1.** *anat.* Supinasyona neden olan. **2.** (Kas için) el ayasını öne, baş parmağı dışa döndüren. **3.** *is.* Bu hareketi sağlayan kasın adı.

suplak, -ğı [sup-la-k / sop-la-k صوپلق] *{OsT} sf.* Uzun ve biçimli (?). [TS]

suplan, [? suplan / supalan] *{ağız} is.* Vapur bordasında teslim. [DS]

supleman, [Lat. supplementum > Fr. supplément] *is.* Bir kitabı veya yayını tamamlamak, zenginleştirmek için yapılan ek.

suples, [Fr. souples] *is. spor.* Güreşte hasımın sırtını yere getirmek için uygulanan bir oyun.

suppa, [supa / supa / suppa] *{ağız} is.* Eşek yavrusu; sıpa. [DS]

supres, [? supres] *{ağız} is.* Kızgın kül. [DS]

supsup, [? supsup] *{eT} is.* Bir tür çiçek. [EUTS]

supurgan, [Soğd. zmrġ'n => Moğ. suburgan / subuzgan] *{eT} is.* Stupa. [EUTS]

supüçüğü, [su + biç-i(k)-i] *{ağız} is.* Suyun oyduğu yer; su oyması. [DS]

supya, [Yun. sepia > supia] *is. zool.* Mürekkep balığı; sepya.

su'r, [Ar. su'r سؤر] *{OsT} is.* Yiyecek, içecek artığı.

sur[1], [sur *(yans.)*] *{eT} is.* Emme, içme sırasında çıkan sesi anlatan yansımalı kök. ◻ **sur sur,** *Dudağın çıkardığı ses; şapur şupur.* [DLT]|| **sur sur öpmek,** *Şorul şurul içmek.* [DLT]

sur[2], [Ar. sūr سور] *(su:r) {OsT} is.* Eskiden düşman saldırılarına karşı korunmak amacıyla yapılan, bir şehrin, şatonun vb. yerin etrafını çeviren kalın ve yüksek duvarlara verilen ad; kale duvarı.

sur[3], [Far. sūr سور] *(su:r) {OsT} is.* Düğün. ◻ **sūr-i hümāyun,** *{OsT} İmparatorluk döneminde padişah oğullarının sünnet düğünlerine veya kızlarının evlenme törenlerine verilen ad.*

sur[4], [Ar. ṣūr صور] *(su:r) {OsT} is.* **1.** Uzun boynuzdan yapılma bir tür nefesli çalgı; boru; nefir. **2.** *isl.* Kıyamet günü meleklerden İsrafil'in çalacağı borunun adı.

sur[5], [sur] *{ağız} is.* Alın yazısı; uğur; talih. [DS] ◻ **suru gelmek,** *{ağız} Şansı tutmak.* [DS]

sur[6], [sur] *{ağız} is.* Yüz; çehre; surat. [DS] ◻ **sur sıfat kalmamak,** *Yüzünün şekli bozulmak.*

sur[7], [sur] *{ağız} is.* **1.** İnce zar. **2.** Ağacın dış kabuğu ile gövdesi arasındaki ince zar. **3.** Yumurtanın zarı. **4.** Ette ince yağ katmanı. [DS]

sur[8], [Far. sōr => sur] *{ağız} sf.* Kırmızı; al. [DS]

sür[9], [sur] *{ağız} is.* Sıra. [DS] ◻ **sur salmak,** *{ağız} Bir işi yinelemek.* [DS]

sur'a, [Ar. ṣur'a صرعه] *(sur-a) {OsT} is.* Güreşte ters dönmüş kimse.

sura[1], [Surate *(Hindistan'da dokumacılıkla ünlü şehir)* > Fr. surah] *is.* **1.** Yumuşak ve ince bir tür ipekli kumaş. **2.** *sf.* Bu kumaştan yapılmış.

sura[2], [? sura] *{ağız} is.* Koyun, kuzu kaburgası içine pirinç doldurularak yapılan yemek; döş doldurması. [DS]

sura[3], [Yun. súkoro] *{ağız} is.* Gemilerde baş başa konmuş tahta. [DS]

suracan, [sura-can] *{ağız} sf.* (Kişi için) suskun; sessiz. [DS]

surah[1], [Ar. ṣurāḥ صراح] *(sura:h) {OsT} is.* Çığlık; imdat sesi; feryat.

surah[2], [Far. sūrāḫ سوراخ] *(su:ra:h) {OsT} is.* Delik.

surahi, [Ar. ṣurāḥī صراحی] *(sura:hi:) is.* → sürahi.

surak, -ğı [Far. sūrāḫ => surak] *{ağız} is.* Su çevrisi; girdap. [DS]

suramak, [surā-mak] *(sura:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Kullanmak; amel etmek. [DLT]

surat[1], [Ar. ṣūret => surat] *is.* **1.** Yüz; çehre. **2.** Somurtkanlık; asık yüzlülük. **3.** Soğuk davranma. **4.** Oyun kâğıtlarından üzerinde insan resmi bulunanlarına verilen ad. **5.** *{ağız}* Resim; fotoğraf. [DS] ◻ **surat asmak,** *Kaşlarını çatarak yüzüne küskün bir anlam vermek.*|| **surat bir karış,** *1. Kızgın ve çok öfkeli. 2. Küskün.*|| **surat düşkünü,** *{ağız} Yüzü çirkin olan; çehre züğürdü; çirkin.* [DS]|| **surat etmek,** *(Birine karşı) küskün durmak; asık yüzle karşılamak.*|| **suratı bir karış,** *1. Kızgın ve çok öfkeli. 2. Küskün.*|| **suratı bozuk,** *{ağız} Kötü yaradılışlı; huysuz.* [DS]|| **suratı değişmek,** *Birine karşı davranışı kötüleşmek; daha sert bir durum almak.*|| **surat kalmamak,** *Utanmaz duruma gelmek.*|| **suratı kasap süngeriyle silinmek,** *Utanması, sıkılması kalmamak.*|| **suratı kesik,** *{ağız} Asık suratlı.*|| **suratına indirmek,** *Tokat atmak.*|| **suratından düşen bin parça olmak,** *1. Öfke ve küskünlükten dolayı yüzünü asmış olmak; yüzünden düşen yüz parça olmak. 2. Can sıkıntısını açıkça belli edecek biçimde somurtmak; yüzü hiç gülmemek*|| **suratını ekşitmek,** *Memnun olmadığını belirten bir ifade takınmak.*|| **surat itmek** (etmek), *{ağız}* → surat etmek. [DS]||

(birinde) **surat mahkeme duvarı** (gibi), *1. Asık suratlı; kimseye gülmeyen; somurtkan. 2. Utanmaz; sıkılmaz.*

surat[2], [? surat] *{ağız} is.* Peynirin sarı renkli suyu. [DS]

surati, [Hint. surati *(Surate şehir adından)*] *is.* Manda sütünden yapılma bir tür Hint peyniri.

suratlı, [surat-lı] *sf.* **1.** Yüzü gülmeyen; somurtkan. **2.** Belirtilen nitelikte yüzü bulunan.

suratsız, [surat-sız] *sf.* **1.** Çirkin. **2.** Asık yüzlü; somurtkan. **3.** Aksi ve huysuz.

suratsızlık,-ğı [surat-sız-lık] *is.* **1.** Suratsız olma durumu. **2.** Aksilik, huysuzluk etme; yüzünü asma.

surba, [? surba سوربه] *{eAT} is.* Sürü.

surçıtmak, [sürç-mek > sürç-it-mek] *{eT} gçl.f. [-ür]* → sürçitmek. [DLT]

surdin, [İt. sordina > Fr. sourdine] *is.* Bazı müzik aletlerinin sesini kısmaya, şiddetini azaltmaya yarayan tahtadan veya fil dişi gibi maddelerden yapılma parça; kısmaç. *"Müzik öğretmeni olan (K.) kemanına surdin takarak çalıyordu sevdiğimiz türküleri pesten pesten söylüyorduk!"* M. Özay.

surdinleme, [surdin-le-me] *is.* Surdinlemek eylemi; kısmaçlama.

surdinlemek, [surdin-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Kısmaçlamak. **2.** Sesini kesmek; sessiz hale getirmek.

sure[1], [İng. surah] *is.* Yumuşak ipekli bir tür dokuma.

sure[2], [Ar. sūre سوره] *(su:re) {OsT} is.* Kur'an-ı Kerim'in yüz on dört bölümünden her biri.

suredan, [Ar. ṣuredān صردان] *(sureda:n) {OsT} is. anat.* Dil altında bulunan iki siyah kan damarı.

suret, [Ar. ṣūret صورت] *(su:ret) {OsT} is.* **1.** Dış görünüş; biçim; şekil. **2.** Resim. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** Fotoğraf. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** İnsan yüzü; çehre; surat. **5.** Bir yazının kopyası. **6.** Tarz; yol. **7.** *fel.* İslam felsefesinde varlığın görünen ve beş duyu ile algılanan yönüne verilen ad. **8.** *tasvf.* İlahî varlığın görünüş alanına çıkışı; insan duygularına, insan gönlüne verilişi. **9.** Hazineden ödenecek paranın miktarını gösteren ve alacaklıya verilen belge. **10.** Bir muhasebe defterinin kısaltılmış şekli. **11.** Bir para ya da madalyonun insan resmi bulunan yüzü. **12.** *huk.* Hukukî işlem ortaya koyan senet ve belgelerin aslına uygun tam örneği. 🗗 **suret almak,** *Bir belgenin kopyasını çıkarmak.*|| **suret bağlamak,** *Meydana gelmek; vücut bulmak; teşekkül etmek.*|| **süret-bāz,** *{OsT} Kuklacı; suret oynatan.*|| **süret-bend,** *{OsT} Ressam; fotoğrafçı; resimci.*|| **suret çıkarmak,** *Bir belgenin kopyasını çıkarmak.*|| **suret darısı,** *{OsT} Güvercinlere verilen küçük darı.*|| **suret düzetmek,** *{eAT} Resim yapmak.*|| **suret düzmek,** *{eAT} Resim yapmak.*|| **süret-ger,** *{OsT} Resim yapan; ressam.*|| **sureti Hak'tan görünmek,** *1. İyi imiş izlenimi vermeye çalışmak. 2. Birinin iyiliği için çalışıyormuş görünmek.*|| **süret-i hâl,** *{OsT} İçinde bulunulan anın durumu.*|| **süret-i husūl,** *{OsT} Oluşma biçimi.*|| **suret-i itāat,** *{OsT} Yapmacık itaat; yalandan boyun eğme.*|| **süret-i kat'iyede,** *{OsT} Kesinlikle; hiçbir zaman.*|| **süret-i mahsūsada,** *{OsT} Özel olarak; özellikle.*|| **süret-i mutlakada,** *{OsT} Kesinlikle; asla.*|| (bir şey veya kimsenin) **suretine girmek,** *Onun görünüşünü almak; onun gibi olmak; biçimini almak.*|| **süret-i resmiyede,** *{OsT} Resmî olarak; yasal olarak.*|| **süret-i salah,** *{OsT} İkiyüzlülük; riyakârlık.*|| **süret-i suūd,** *Yükseliş biçimi.*|| **süret-i tesviye,** *{OsT} Bir sorunun çözüm şekli.*|| ... **suretiyle,** *Belirtilen biçimde; belirtilen yolla.*|| **süret-nümā,** *1. {OsT} Oluşan; görünen; belli olan. 2. Biçimini gösteren; ortaya çıkan; meydana gelen.*|| **süret-perest,** *{OsT} 1. Şekle önem veren; şekilci. 2. Putperest.*|| **süret-pezîr,** *{OsT} Oluşan; şekillenen.*|| .... **surette,** *Belirtilen biçimde; belirtilen yoldan.*|| **suret** (siret) **uğrusu,** *{eAT} {OsT} İki yüzlü; mürai.*|| **suret uğruluğu,** *{OsT} İkiyüzlülük; mürailik.*|| **suret-yāb,** *{OsT} Oluşan; biçimlenen.*|| **suret yazmak,** *{eAT} {OsT} Resim yapmak.*|| **suret zarfı,** *dbl. Niteleme zarfı.*

sureta, [Ar. ṣūret > ṣūretā صورتا] *(su:reta:) {OsT} is.* **1.** Görünüşe göre; görünüşte; dıştan bakıldığında. **2.** Yalandan.

surf, [İng. surf] *is. müz.* Yarım yüzyıl önce Amerika'da yaygınlaşan orta ritimde bir salon dansı.

surfa, [sofra] *{ağız} is.* Sofra. [DS]

surgul, [? surgul] *{ağız} is.* Dağın en yüksek tepesi; sivri tepesi; doruk. [DS]

surha, [? surha / surḫa / soḫra] *{ağız} is.* Angarya. [DS]

suri[1], [Ar. ṣūret > ṣūrī صورى] *(su:ri:) {OsT} sf.* **1.** Görünüşle ilgili; görünürde olan; biçimsel. **2.** İçten olmayan; yapmacık; göstermelik. **3.** *mant.* Biçimsel.

suri[2], [Far. sūr > sūrī سورى] *(su:ri:) {OsT} is.* Düğüne ait; düğünle ilgi.

suriç, -ci [? suriç] *{ağız} is.* Bulaşık bezi. [DS]

suriye [Far. sūr + Ar. -iyye => sūriyye سوريه] *(su:ri:-ye) {OsT} is. tar.* → surname.

Suriyeli, [Suriye-li] *sf.* Suriye halkından ve bu halkın soyundan olan.

surkaç, [surkaç (DLT *'te böyle yazılı)* / sorkıç *(*Clauson, *böyle okumuş)*] *{eT} is.* Lök ağacı zamkı. [DLT]

surkuç[1], [surkuç *(*DLT *'te böyle yazılı)* / sorkıç *(*Clauson, *böyle okumuş)*] *{eT} is.* Lök ağacı zamkı. [DLT]

surkuç[2], **-cu** [? surkuç] *{ağız} is.* Soğanla kavrulmuş dana kıyması. [DS]

surkuçlamak, [surkuç-lā-mak *(*DLT *'te böyle yazılı)*

/ sorkıç-lā-mak (Clauson, *böyle okumuş)*] *(surkuçla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Lök macunu ile sap pekiştirmek. [DLT]

surkuçlanmak, [surkuç-lā-mak > surkuç-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Yerde yaban hindibasına benzer bir ot bitmek; karamuk otu bitmek. [DLT]

surkuçlanmak, [surkuç-la-n-mak (DLT'te böyle yazılı) / sorkıç-la-n-mak (Clauson, *böyle okumuş)*] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** Lök macunu ile sıkıştırılmak; berkitilmek. **2.** *dönşl. f.* Lök macunu sahibi olmak. [DLT]

surma, [sōr-mak[2] > sur-mā (DLT'te böyle yazılı) / sor-mā (Clauson, *böyle okumuş)*] *(surma:) {eT} is.* Şarap; bira. [EUTS] [Nevâyî]

surmak[1], [soy-mak > suy-mak > sur-mak] *{eT} gçl. f.[-r]* (Deri için) yüzmek; soymak. [EUTS]

surmak[2], [sōr-mak (Clauson, *böyle okumuş)* / sürmak (DLT'te böyle yazılı)] *(su:rmak) {eT} gçl. f. [-r]* Emmek; içine çekmek; içmek. [EUTS] [DLT]

surmak[3], [sur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur / -ar]* Yere bakmak; susmak. [DS]

surmeşik, -ğı [surmeş-ik] *{ağız} is.* Sülük. [DS]

surna, [Far. sür-nā / sür-nāy سورنای / سورنا] *(su:rna:) {OsT} is.* Zurna. 🗗 **sürnā-zen,** *{OsT} Zurnacı; zurna çalan.*

surnaba, [? surnaba صورنبه] *{eAT} is.* Zürafa.

surnai, [Far. sür-nāī سورنائی] *(su:rna:i:) {OsT} is.* Zurnacı.

surname, [Far. sür + -nāme سورنامه] *(su:rna:me) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde, şehzadelerin sünnet, padişah kızlarının ve kız kardeşlerinin düğün törenlerini konu alan eserlere verilen ad.

surnapa, [? surnapa سورنپه] *{OsT} is.* Zürafa.

surnuş, [? surnuş] *{ağız} is.* Çürük ağaç gövdelerindeki sivri uçlu dal parçası. [DS]

surnuşlanmak, [surnuş-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Çivi gibi sert ve kuru dal parçası batmak. [DS]

surplamak, [sörp-lē-mek / surp-lā-mak / sürī-lē-mek] *(surpla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Kur'a çekmek. [DLT]

surre, [Ar. şurre صره] *{OsT} is.* **1.** Para çıkını; para kesesi. **2.** Sürre. 🗗 **surre alayı,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, her yıl haç mevsiminde Mekke ve Medine halkına dağıtılmak üzere gönderilen hediyeleri götüren birlik.*|| **surre devesi,** *{OsT} 1. İmparatorluk döneminde, her yıl haç mevsiminde Mekke ve Medine halkına dağıtılmak üzere gönderilen hediyelerin yüklendiği gösterişli ve süslü deve. 2. mecaz. (Kadın için) gereğinden çok süslenen.*|| **surre emini,** *Surre alayından sorumlu kimse.*|| **surre-i hümâyün,** *{OsT} Hac dolayısı ile İstanbul'dan Mekke ve Medine'ye gönderilen hediyeler.*

sursal, [? sursal] *{ağız} is.* Zambak. [DS]

sursat, [sü *(ordu)* + Ar. irşād *(hazır etme)* > sürşāt ? سورصات] *is.* **1.** *{OsT}* Seferde orduyu beslemek için alınan vergi. **2.** *{ağız}* Çakmaklı, fitilli, eski tip uzun tüfek. [DS] **3.** *{ağız}* Tez ve kötü yapılan iş. [DS]

sursucuk, -ğu [su(r)+su/cuk] *{ağız} sf.* Sırılsıklam. [DS]

sursur, [Ar. şurşur صرصر] *{OsT} is. zool.* Danaburnu.

sursutmak, [sur-su-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Surat asmak. [DS]

suruf, [Ar. şarf > şurūf صروف] *(suru:f) {OsT} is.* **1.** Dilbilgisi kitapları ve konuları; gramerler. **2.** Değişmeler; değişiklikler.

surug, [sur-uġ] *{eT} is.* Ün; şöhret; şan; şeref. [ETY]

suruh, [Ar. şarḥ *(köşk)* > şurūḥ] *(suru:h) is.* Yüksek binalar; köşkler.

surulmak, [sur-ul-mak] *{ağız} edil. f. [-ur]* Satılmak. [DS]

suruk, -ğu [sırık / suruk] *{ağız} is.* Sırık. [DS]

surul, [surul / sürul] *{ağız} is.* Eskiden, bitlenmemeleri için çocukların başlarına sürülen sulandırılmış kırmızı cıva. [DS]

suruncamak, [sur-un-ca-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-c(u)-yor]* Acı çekmek; ağlamak. [DS]

sururi, [Ar. sürūrī] *(suru:ri:) sf.* → süruri.

suruş, [sōr-mak[2] > sor-uş / suruş] *{eT} is.* Başaktaki taneler kurumadan alevde ütülerek yenen buğday; ütme; firik. [DLT]

suruşlamak, [suruş-lā-mak] *(suruşla:mak) {eT} gçl. f. [-r].* Başak ütmek; başak kavurmak. [DLT]

surutma, [sür-üt-me / surut-ma] *{ağız} is.* Kızak yapımında kullanılan önü kıvrık kayak biçiminde ağaç parçası. [DS]

surya, [? surya] *{ağız} zf.* Gerçekten; doğru. [DS]

suryani, [Ar. süriye *(Ülke adı)* > süryānī سریانی] *(surya:ni:) {OsT} is.* → süryani.

surye, [? surye] *{ağız} is.* Küçük kürek. [DS]

sus[1], [sus] *{eAT} is.* **1.** Susma, sesiz olma, sakinlik bildiren kök. **2.** *müz.* Es. 🗗 **sus görünmek,** *{ağız} Suskun durmak; sessiz görünmek.*[DS]|| **sus kes,** *{eAT} Sus; sesini kes; konuşma!*|| **sus olmak,** *{eAT} Susmak; sükût etmek.*

sus[2], [Far. süs سوس] *{OsT} is.* **1.** Güve. **2.** Kurtçuk.

sus[3], [Ar. süs سوس] *(su:s) {OsT} is.* Yaradılış; tabiat; huy.

sus[4], [Ar. şüş صوص] *(su:s) {OsT} is. bot.* Meyan kökü.

susa, [Fr. chaussette => şose > susa] *{ağız} is.* Toprak zeminli araç yolu; şose. [DS]

susağan, [susa-ğan صوصغن] *{OsT} sf.* Çok susayan.

susak[1], **-ğı,** [su-s-mak *(su çekmek)* > su-s-ġak > su-s-ak] *sf.* **1.** Susamış olan; susayan. **2.** Aptal; salak.

susak[2], **-ğı** [su-s-mak *(su çekmek)* > su-s-ġak > su-s-ak سوسق / صوساق / صوصاق] *is.* **1.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Su kabağından ya da içi oyulmuş ağaçtan yapılma su kabı; ağaç maşrapa. [DS] **2.** Ağaç kepçe. **3.** Süt kovası. **4.** *{ağız}* Değirmen taşına, sandıktan tane dökülmesini sağlayan ağaç oluk. **5.** *{ağız}* Değirmencinin öğüttükleri tahıldan aynî olarak aldıkları ücreti ölçmekte kullandıkları ağaç ölçek. [DS] **6.** *{ağız}* Kuyudan su çekmekte kullanılan kova veya testi. [DS] **7.** *{ağız}* Topraktan yapılmış su bardağı. [DS] **8.** *{ağız}* Süzgeçli bahçıvan kovası. [DS] **9.** *{ağız}* Sulu yemekleri yemek için yufka ekmeğinden yapılan kaşık biçimindeki lokma; banak. [DS] 🗗 **susak ağızlı,** *{ağız} 1. (Kişi için) anlamsız, boş konuşan; geveze; boşboğaz; düşüncesiz; patavatsız. 2. Küfür veya aşağılayıcı söz söylemeyi huy edinmiş, büyük ağızlı kadın.* [DS]‖ **susak burunlu,** *(Kişi için) biçimsiz ve iri burunlu.*‖ **susak kabağı,** *{ağız} Su kabağı.* [DS]

susak[3], **-ğı** [süz-ek / susak] *{ağız} is.* Kıldan yapılmış süt süzgeci. [DS]

susak[4], **-ğı** [sus-mak > sus-ak] *{ağız} sf.* **1.** Durgun; küskün. **2.** Sersem; serseri. [DS]

susaklık,-ğı [susa-k-lık] *is.* **1.** Susamış olma durumu; susuzluk. **2.** Aptallık; sersemlik. **3.** *sf.* (Su kabağı veya ağaç için) susak yapmaya uygun.

susalık[1], **-ğı** [su-sa-lık / su-sar-lık / سسالق / صوسلق صوصالق] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Suya kanmama hastalığı. **2.** Susama; susuzluk.

susalık[2], **-ğı** [susa-lık ?] *{ağız} is.* Uçak. [DS]

susallar, [su-sal-lar] *is. biy.* Suda yaşayan bitki veya hayvan familyası.

susalmak, [su-sa-mak صوصلمق] *{eAT} dönşl. f [-ır]* Susamak.

susam, [Lat. sesamum / Yun. sesamon / Ar. sīsām] *is. bot.* **1.** Susamgillerden, tropikal Afrika kökenli, alt yaprakları karşıt, üst yaprakları almaşık, çiçekleri yaprakların altında tek tek yer alan, bir kapsül içindeki meyveleri çok sayıda yağlı tohum içeren, yağı çok kararlı olduğu için bozulmadan uzun süre saklanabilen, ilk çağlardan beri yağı ve tohumları için yetiştirilen, boyu 60 cm'yi bulan otsu kültür bitkisi, *(Sesamum oriantale, S. indicum).* **2.** Bu bitkinin yağ ve besin sanayiinde kullanılan küçük tohumları. **3.** *{ağız}* Zambak; süsen. [DS] 🗗 **susam helvası,** *Kaynatılmış ağdalı şekerin susam ezmesine bulanması ile elde edilen helva.*‖ **susam susam,** *{ağız} (Meyve için) suyu az ve tatsız.* [DS]‖ **susam yağı,** *Susam tanelerinden çıkarılan yüksek oranda kaliteli yağ; şırlağan.*

susama, [su-sa-ma] *is.* **1.** Susamak eylemi. **2.** *biy.* Organizmadaki canlılığın devamı için gerekli olan suyun azalması sonucu tükürük salgısının azalması ile ortaya çıkan su içme ihtiyacı duyumu.

susamak, [su-sa-mak] *gçsz. f. [-r] [s(u)-yor]* **1.** Su içme gereksinimi duymak; susuzluk duymak. **2.** (Toprak, bitki, saksı vb. için) su verilmesi gerekmek. **3.** *mecaz.* Çok istemek; güçlü bir ihtiyaç duymak; özlemek.

susamal, [? susamal] *{ağız} is.* Üstü susamlı çörek. [DS]

susamgiller, [susam-gil-ler] *is. bot.* Örnek bitkisi susam olan, bitişik taç yapraklı, meyveleri çok tohumlu, tropikal bitkiler familyası, *(Pedaliaceae).*

susamlamak, [susam-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Ekin için) serpilmek; büyümek. [DS]

susamlı, [susam-lı] *{ağız} is.* **1.** Az şekerli, susamlı bir çeşit hafif tatlı. **2.** *sf.* (Ekin için) büyümüş; serpilmiş; gürbüz. [DS]

susan, [Yun. sesamon => susam / susan صوصن] *{eAT} is.* Susam.

susang, [susañ] *(susañ) {ağız} sf.* Tatsız. [DS] 🗗 **susan susan,** *{ağız} (Meyve için) suyu az ve tatsız.* [DS]

susanak, -ğı [sis > sus-an-ak] *{ağız} sf.* (Hava için) sisli; kapalı. [DS]

susanma, [su-sa-n-ma] *is.* Susamış olmak eylemi.

susanmak, [su-sa-n-mak] *edil. f. [-ır]* Susamış olmak; susamak eylemine uğramak.

susarlık, -ğı [su-sa-lık / su-sar-lık صوصارلق] *{eAT} is.* Susuzluk.

susatma, [su-sa-t-ma] *is.* Susatmak eylemi.

susatmak, [su-sa-t-mak سوسـتمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** Susamasına yol açmak; susuzluk vermek. **2.** Susuz bırakmak. **3.** *mecaz.* Güçlük vermek; güçlük çıkartmak. **4.** *{eAT} {ağız}* Bunaltmak; bıktırmak; bezdirmek. [DS]

susayış, [su-sa-y-ış] *is.* Susamak eylemi veya biçimi.

susazmak, [su-sa-z-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Susamak. [DS]

susen, [Far. süsen سوسن] *(su:sen) {OsT} is.* Süsen.

suseniye, [Far. süsen+Ar. -iyye => süseniyye سوسنيه] *{OsT} is. bot.* Süsengiller.

suser, [? suser] *{ağız} is.* Gömme kilit. [DS]

susey, [? susey] *{ağız} sf.* Elinden iş gelmeyen; beceriksiz. [DS]

susgak, [sus-mak *(kepçelemek)* > sus-ġāk] *(susga:k) {eT} is.* Susak; su ve benzeri şeyleri daldırarak almaya yarar araç. [DLT]

susgunnuh, [sus-kun-luk > susgunnuḫ] *{ağız} is.* Duraklama; sessizlik; suskunluk. [DS]

susık, [sus-mak *(kepçelemek)* > sus-ık] *{eT}* Kova. [DLT]

suskal, [? suskal] *{ağız} is.* Zambak; süsen. [DS]

suskalmak, [sus-ka-l-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yorulmak. [DS]

susku, [sus-ku] *is.* **1.** Susma; sükût. **2.** Az konuşma.

suskun, [sus-kun] *sf.* **1.** Az konuşmayı alışkanlık edinmiş olan; sükûtî. **2.** Konuşmalara, sohbetlere katılmaktan zevk almayan; söze karışmaktan uzak duran. **3.** Duygu ve düşüncelerini ortaya koymayan veya tepki vermeyen. **4.** *zf.* Sessiz, sakin bir biçimde; ses çıkarmaksızın.

suskunlaşma, [sus-kun-la-ş-ma] *is.* Suskunlaşmak eylemi.

suskunlaşmak, [sus-kun-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Suskun olmak; suskun hâle gelmek.

suskunlaştırma, [sus-kun-la-ş-tır-ma] *is.* Suskunlaştırmak eylemi.

suskunlaştırmak, [sus-kun-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Suskun hâle getirmek.

suskunluk, -ğu [sus-kun-luk] *is.* **1.** Suskun olma durumu; sukûtîlik. **2.** Konuşmaya katılmama; konuşmama. **3.** Duygu ve düşüncelerini açıklamama; tepkisini belli etmeme. **4.** Kendisinden haber vermeme; mektup yazmama; telefon etmeme vb. **5.** Bir yazarın son eserini yayınlamasından yeni bir eser yazıncaya kadar geçen süre. **6.** *tıp.* Hastanın uyanık gibi göründüğü hâlde çevresindekilerle iletişime girmediği dikkat bozukluğu. **7.** *psikol.* Dil ve beyin merkezlerinin ve ses organlarının organik bakımdan tam olmasına rağmen ortaya çıkan konuşma yoksunluğu.

susma[1], [sus-ma] *is.* **1.** Susmak eylemi. **2.** *dbl.* Ses birimlerinin bütünü ile söylenınesi sırasındaki anlamlı durgu. ◘ **susma hakkı,** *huk. Sorgu sırasında sanığın kendisine yüklenen suçlama ile ilgili olarak cevap vermek zorunda olmayışı.*

susma[2], [sus-ma] *{ağız} is.* **1.** İğnenin motife göre bir tel ileri ya da geri batırılması şeklinde uygulanan eski bir Türk nakış işleme tekniği. **2.** Dokuma kemer. **3.** Kundağın üstüne sarılan süslü sargı. **4.** Çadırın üstünde süs olarak kullanılan ensiz dokuma bağ. **5.** Üçgen veya dörtgen biçiminde ipekle işlenmiş kumaş. **6.** Toprak evin damına konulan daire biçimindeki keçeyi yere bağlayan geniş ipler. [DS]

susma[3], [sus-ma] *{ağız} is.* **1.** Hamam takımı; havlu. **2.** Baş örtüsü. [DS]

susmak[1], [sub / suw *(su)* > su-s-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* **1.** Su almak; su çekmek. [İKPÖy.] **2.** Çarpmak; daldırıp almak. [EUTS]

susmak[2], [sus-mak] *gçsz. f. [-ar]* **1.** Konuşmamak. **2.** Konuşmayı bitirmek; konuşmaya son vermek. **3.** Duygularını açığa vurmamak. **4.** Gürültüyü kesmek; ses çıkarmamak. **5.** (Soyut şeyler için) etkisini göstermemek. **6.** (Sanatçı için) eser vermemek; ikinci bir eser verme süresini uzatmak. **7.** *ed.* Ölmek. ◘ **Sus!** *Konuşma; gürültü etme.*|| **sus kes,** *{OsT} Sus; sesini kes; kısa kes.*|| **sus olmak,** *{OsT} Susmak; sükût etmek.*|| **sus payı,** *(Herhangi bir konuda bilgisi ya da tanıklığı olan kimse için) bildiklerini gizli tutması ya da konuşmaması için kendisine verilen para ya da mal; susmalık; hakk-ı sükût.*

susmalık, -ğı [sus-ma-lık] *is.* (Herhangi bir konuda bilgisi ya da tanıklığı olan kimse için) bildiklerini gizli tutması ya da konuşmaması için kendisine verilen para ya da mal; sus payı; hakk-ı sükût.

susmar, [Far. süsmār سوسمار] *(su:sma:r) {OsT} is.* Kertenkele.

suspansuvar, [Fr. suspensoire] *is.* Erbezi torbasını ve içindekileri asılı tutmaya yarayan sargı; haya askısı.

suspus, [sus+pus] *sf.* **1.** Susmuş; sessiz; sinmiş; sakin. **2.** *zf.* Susmuş, sinmiş vaziyette. ◘ **suspus olmak,** *Sesini hiç çıkarmamak; susmak; sinmek.*

sust, [? sust] *{ağız} sf.* Gevşek. [DS]

susta[1], [İt. su sta *(ayakta dur)*] *(su'sta) is.* (Köpek için) arka ayakları üzerine kalkarak ön ayaklarını göğüs hizasında bükerek durma. ◘ **susta durdurmak,** *1. Köpeği arka ayakları üzerinde dikeltmek. 2. mecaz. (Kişi için) yıldırmak. 3. Etkisi altına almak.*|| **susta durmak,** *1. (Köpek için) arka ayakları üzerine kalkarak susta vaziyetinde durmak. 2. mecaz. (Kişi için) yılgınlıktan ya da korkudan korktuğu kişinin karşısında saygılı ve çekingen durmak; el pençe divan durmak.*| **sustaya kalkmak,** *(Köpek için) arka ayakları üzerine kalkmak.*

susta[2], [Yun. susta] *(su'sta) is.* **1.** Emniyet yayı. **2.** Yay. **3.** *{ağız}* Çıtçıt. [DS]

sustalı, [susta-lı] *sf.* **1.** (Kesici alet için) sustası olan. **2.** *{ağız}* Kıvrak yürüyen. [DS] **3.** *is.* Sustalı çakı. ◘ **sustalı çakı,** *Açık kalmasını sağlayan yayı basmadan kapatılamayan bir tür çakı.*

susturma, [sus-tur-ma] *is.* Susturmak eylemi; ilzam

susturmak, [sus-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Susmasını sağlamak; konuşmasını engellemek; susmasına sebep olmak. **2.** Bir kimsenin konuşmasını, ses çıkarmasını, gürültü yapmasını engellemek. **3.** (Topluluk için) karşı görüşte olanlara konuşma, görüş açıklama hakkı tanımamak; konuşmalarına engel olmak. **4.** (Kişi için) konuşamayacak, yanıt veremeyecek duruma sokmak; söylenen sözün etkisi ile konuşamayacak, söz söyleyemeyecek duruma sokmak; verdiği cevap ya da söyledikleri ile karşısındakinin savlarını çürütmek; ilzam etmek. **5.** (Ses veren şey için) sesini kapatmak; sesini kesmek; ses verme düzeneğini kapatmak. **6.** (Duygu, istek vb. için) bastırmak; ortaya çıkmasını engellemek; etkisini, gücünü azaltmak. **7.** *argo.* (Bazı gizli bilgilere tanık olan birisini, bildiklerini açıklamaması için) öldürmek.

susturucu, [sus-tur-ucu] *sf.* **1.** Bir kimseyi susturan; susmasını sağlayan. **2.** *is.* Silahlarda patlamanın gürültüsünü azaltmak için ağızlarına konulan parça. **3.** basınçlı hava ile çalışan aygıtlarda dışarı atılan

havanın gürültüsünü azaltan düzenek. **4.** Otomobillerde, dışarı atılan yanmış gazların genleşmesini sağlayarak egzoz gürültüsünü azaltan düzenek. **5.** Çalar saatte, tokmağın çana vurmasını önleyen kama.

susturulma, [sus-tur-ul-ma] *is.* Susturulmak eylemi.

susturulmak, [sus-tur-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Susturmak eylemi uygulanmak; susması sağlanmak. **2.** Konuşması engellenmek; duygu ve düşüncelerini açıklamasına engel olunmak. **3.** Susmaya zorlanmak. **4.** *argo.* Öldürülmek.

susturuş, [sus-tur-uş] *is.* **1.** Susturmak eylemi ve biçimi. **2.** *{ağız}* Motorun gürültüsünü azaltmak için egzoz ucuna takılan susturucu. [DS]

susu, [*eT.* sasıġ > sası / susu] *{ağız} sf.* (Yiyecek için) tatsız, tuzsuz. [DS]

susun[1]**,** [? susun] *{ağız} is.* Boyun arkası; ense. [DS]

susun[2]**,** [? susun] *{ağız} is.* Ekmek. [DS]

susuramak, [su-sura-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(u)-yor]* Susamak. [DS]

susurmak, [su-sur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Susamak. [DS]

susuru, [su+sığırı] *{ağız} is.* Manda. [DS]

susuş, [sus-uş] *is.* Susmak eylemi ve biçimi.

susuz, [su-suz] *sf.* **1.** Suyu olmayan; suyu bulunmayan; suyu akmayan; suyu kurumuş olan. **2.** Nemsiz; kuru. **3.** Suyu çok az olan; suyu azalmış olan. **4.** (Zaman, mevsim, ay vb. için) yağışsız, kurak geçen. **5.** Su içme gereksinimi duyan; susamış olan. **6.** Kullanma suyu olmayan. **7.** *zf.* Su olmadan. **8.** Su içmeden; sulanmadan. **9.** Su katmadan; sek. 🗗 **susuz yaban,** *{OsT} Çöl.*

susuzluk, -ğu [su-suz-luk] *is.* **1.** Susuz olma durumu. **2.** Güçlü bir su içme gereksinimi duyulan durum. **3.** Bir yerde veya bölgede su bulunmaması durumu; kuraklık. **4.** Susuz kalan bir şeyin durumu. 🗗 **susuzluktan ölmek,** *Çok susamak.*

suşeridi, [su+şeri(t)-i] *bot.* Dere, bataklık gibi su kıyılarında yetişen, şerit gibi uzun yapraklı, sarımsı yeşil çiçekli bir su bitkisi, *(Sparganium).*

sut, -du [Fr. soude] *is. kim.* Eskiden bazı bitkilerden elde edilen sodyum karbonata verilen ad; Na_2CO_3.

sutal, [? sutal] *{ağız} sf.* (Kişi için) işsiz güçsüz; serseri; haylaz. [DS]

sutara, [? sutara] *{ağız} is.* Gümüş ya da altından yapılmış bilezik. [DS]

sutaşı, [Mac. sujtás > Fr. soutache] *(su'taşı) is.* Süs amacıyla elbise yaka ve kollarına geçirilen şerit. *{ağız} (aynı)* [DS]

sutmak, [sıt-mak / sıd-mak / suḍ-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Tükürmek. [DLT] [Gabain] **2.** Atmak; fırlatmak; akmak. [EUTS]

sutra, [Sansk. sutra] *is.* Sanskritçe öz deyiş biçiminde yazılmış eserlere verilen ad.

sutturmak, [sıt-mak / sıd-mak > suḍ-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → sudturmak. [DLT]

sutu, -u'u [Ar. suṭūʿ سطوع] *(sutu:) {OsT} is.* **1.** Yükselme; yükseklik kazanma. **2.** Toz, ışık, duman vb. şeylerin havada yayılması.

sutubuğda, [? sutubuğda] *{ağız} is.* **1.** Allah'ın buyruğu. **2.** Alın yazısı. [DS]

sutugülen, [su+tüğ-ül-en] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

sutuh, [Ar. saṭḥ > suṭūḥ سطوح] *(sutu:h) {OsT} is.* Yüzeyler. 🗗 **sutüh-ı yesāriye,** *{OsT} Açılmayan yüzeyler.*

sutur, [Ar. saṭr > suṭūr سطور] *(sutu:r) {OsT} is.* Satırlar.

suturlab, [Ar. suṭurlāb سطرلاب] *(suturla:b) {OsT} is. gök b.* Usturlab.

sutyen, [Fr. soutien] *is.* Göğüsleri dik tutmaya yarayan kumaş, dantel vb. malzemeden yapılma kadın iç çamaşırı.

sutyenci, [sutyen-ci] *is.* Sutyen üreten veya satan kimse.

sutyencilik, -ği [sutyen-ci-lik] *is.* Sutyen üretim ve satım işi.

suu, [Çin. su ?] *{eT} is.* **1.** Büyük mutluluk; büyük saadet. [EUTS] **2.** Majeste. [EUTS]

su'ubet, [Ar. ṣaʿb > ṣuʿübet صعوبت] *(suu:bet) {OsT} is.* Zorluk; güçlük; çetinlik. 🗗 **su'übet-i telaffuz,** *{OsT} Dil tutukluğu; söyleyiş zorluğu; anartri.*

su'ud, [Ar. saʿd *(kutsal)* > suʿüd سعود] *(suu:d) {OsT} is.* Kutsal sayılan yıldızlar.

su'ur, [Ar. sivār > su'ür سعور] *(suu:r) {OsT} is.* Bilezikler.

su'ut, [Ar. suʿüṭ سعوط] *(suu:t) {OsT} is.* Enfiye.

suv, [sub / suw / suv صو / سو] *{eT} is.* **1.** Su. *{eAT} {ağız} (aynı)* [DLT] [EUTS] [Gabain] [Üç İtigsizler] [DS] **2.** Merih; su yıldızı. [EUTS] 🗗 **suv içreki,** *Suyun içindeki.* [EUTS]|| **suv katlışmak,** *(Ayrı ırmaklardan gelen sular için) kavşakta birbirine karışmak.* [DLT]|| **suv sığırı,** *Manda; dombay.* [DLT]|| **suv tilgeni,** *Su tekerleği.* [Üç İtigsizler]|| **suv tirkeşi,** *Dere kollarının sularının toplandığı yer.* [DLT]

Suva, -a'ı [Ar. suvāʿ سواع] *(suva:) {OsT} is.* İslamlık öncesinde, Arap kabilelerinden birinin taptığı putun adı.

suva[1]**,** [sıva / suva-k / suvağ] *{ağız} is.* Sıva; badana. [DS]

suva[2]**,** [? suva] *{ağız} sf.* Sığ. [DS]

suva[3]**,** [? suva] *{ağız} is.* **1.** Balkon. **2.** Ayakyolu; hela. [DS]

suva[4]**,** [? suva] *{ağız} is.* Arka. [DS]

suvacı, [su+ağa(ç)-ı] *{ağız} is.* → su ağacı. [DS]

suvacık, -ğı [suv-a-cık] *{ağız} is.* Üzüntüden ağlamaklı olma; gözleri dolma. [DS]

suvağ[1], [suv-aġ / suv-ak صواق / صواغ] *{OsT} is.* **1.** Su biriken yer. **2.** Çeşme; pınar.

suvağ[2], [suv > suv-a-ğ] *{ağız} is.* Sıva; badana.[DS]

suvak[1], [suv-aġ / suv-ak صواق / صواغ] *{eAT} is.* **1.** Su biriken yer. **2.** Çeşme; pınar.

suvak[2], [suv-a-ġ / suv-a-k] *{ağız} is.* **1.** Sıva; badana. **2.** Oğul alabilmek için kovana sürülen hoş kokulu maddeler. [DS]

suvak[3], [suv-a-k] *{ağız} is.* Suç atma; iftira. [DS]

suval, [Ar. su'āl => suval] *{ağız} is.* Soru. [DS]

suvalçan, [soğ-ul-can / suval-çan] *{ağız} is.* Solucan. [DS]

suvalmak[1], [suv > suv-ā-mak > suva-l-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* (Çamur vb. için) sıvanmak. [DLT]

suvalmak[2], [suv-ā-mak[2] > suv-al-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Sulanmak; su verilmek; su saçılmak. [DLT]

suvamağ, [suv-a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Sıvamak. [DS]

suvamak[1], [suv > suv-ā-mak] *(suva:mak) {eT} {ağız} gçl. f. [-r]* Sıvamak. [EUTS] [DS]

suvamak[2], [suv > suv-ā-mak] *(suva:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Sulamak; su vermek. [EUTS]

suvan, [soğan / suvan] *{ağız} is.* Soğan. [DS]

suvap, [suv-a-t / suvap] *{ağız} is.* Çay ve dere kenarlarında hayvanların su içmesine uygun yerler. [DS]

suvare, [Fr. soire] *is.* → suare.

suvarı, [Far. süvārī] *{ağız} is.* Binici; süvari. [DS]

suvarıcı, [suv-ar-ıcı صوارجی] *{OsT} is.* Su verici; sulayıcı.

suvarılmak, [suv-ar-ıl-mak صورلق / صوارلق] *{eAT} {OsT} edil. f. [-ur]* Su verilmek; sulanmak.

suvarım, [suv-ar-ım] *is.* (Belirtilen miktarda) bir kerede verilen sulama suyu miktarı.

suvarınılmak, [suv-ar-ın-ıl-mak صوارنلمق] *{OsT} edil. f. [-ur]* Su içirilmek; su verilmek.

suvarilik, -ği [süvari-lik] *{ağız} is.* Pantolon ve don dizleri ile arkasına vurulan geniş yama. [DS]

suvarma, [suv-ar-ma] *is.* Suvarmak eylemi.

suvarmak, [suv-ā-mak[2]>suv-a-r-mak صورمق / صوارمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Hayvanları sulamak; hayvana su vermek; su içirmek. [DLT] [DS] **2.** *{ağız}* Suyu tarlaya çevirip sulamak. [DS]

suvarmalık, -ğı [suvar-ma-lık] *{ağız} is.* Dışbudak ağacı. [DS]

suvaşık[1], **-ğı** [suv-a-ş-ık] *{ağız} sf.* Ağlamaklı.[DS]

suvaşık[2], **-ğı** [suv-a-ş-ık] *{ağız} sf.* (Çocuk için) sırnaşık; şımarık. [DS]

suvaşmak[1], [suv-ā-mak[1] > suv-a-ş-mak] *işteş. f.* **1.** *{eT} [-ur]* (Çamur vb. için) birlikte sıvamak. [DLT] **2.** *dönşl. f. {ağız} [-ır]* Bulaşmak; sıvaşmak. [DS]

suvaşmak[2], [sıġa-mak > suva-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Elleri kolları sıvayıp işe başlamak; girişmek; sarılmak. [DS]

suvat[1], [sub >suw >suv-a-t-mak>suv-a-t صواد / صود] *{eAT.} {OsT} {ağız} is.* **1.** Hayvan sulanan yer. **2.** Çay ve dere kenarlarında hayvanların su içmesine elverişli yerler. **3.** Kaynak; göze; pınar. **4.** Su kıyısı; sahil. **5.** Sulu bölge; sulu yer. [DS]

suvat[2], [Ar. şıfat => suvat / sufat] *{ağız} is.* Surat; yüz; çehre. [DS]

suvatmak, [suv-ā-mak[1] > suv-a-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sıvatmak. [Clauson]

suvay, [subay[2] > suvay] *{ağız} is.* Bekâr; eşsiz; çocuksuz; tek başına. [DS]

suvçı, [suv > suv-çı] *{eT} sf.* **1.** Su veren; sulayan; sucu. **2.** Kılavuz. [Gabain] [EUTS]

suver, [Ar. şūret > şuver صور] *{OsT} is.* Dış görünümler; şekiller; biçimler. ⊟ **suver-i âlem,** *{OsT} Yeryüzünün görünen durumları; canlı ve cansız yaratıkların görünüşleri.*|| **suver-i kabîha,** *{OsT} Müstehcen resimler.*

suvermek, [suv-ar-mak / su+ver-mek] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bir şeyin değerini düşürerek pazarlıkta anlaşmaya yanaşmamak. [DS]

suvgardaçı, [suv-ġar-mak > suv-ġar-t-mak > suv-gar(d)-ā-çī] *(suvgarda:çı:) {eT} sf.* Sulayan; sulayıcı. [DLT]

suvgarguçı, [suv-ġar-mak > suv-ġar-gū-çī] *(suvgargu:çı:) {eT} sf.* Sulayan; sulayıcı; su veren. [DLT]

suvgarguluk, [suv-ġar-mak > suv-ġar-ġū-luġ] *(suvgargu:luğ) {eT} sf.* Sulamak hakkı olan. [DLT]

suvgarığlı, [suv-ġar-mak > suv-ġar-ıġ-lī] *(suvgarığlı:) {eT} sf.* Sulayan. [DLT]

suvgarıgsak, [suv-ġar-mak > suv-ġar-ıġ-sāk] *(suvgarıgsa:k) {eT} sf.* Sulamak dileğinde, azminde olan. [DLT]

suvgarımsınmak, [suv-ġar-mak > suv-ġar-ımsın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sular görünmek; suvarır görünmek. [DLT]

suvgarışmak, [suv-ġar-mak > suv-ġar-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte sulamak. [DLT]

suvgarmak, [suv > suv-ġar-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sulamak; su vermek. [DLT]

suvgartmak, [suv-ġar-mak > suv-ġar-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sulatmak; sulatmak için birini göndermek. [DLT]

suvgarunmak, [suv-ġar-mak > suv-ġar-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sular görünmek. [DLT]

suvıglanmak, [suv > suv-ıġ-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sulu bulmak. [DLT]

suvık, [suv > suv-ā-mak > suv-ı-k] *{eT} sf.* **1.** Sıvık; cıvık; sulu; durultularak akar haline getirilen. [DLT]

2. (Ağaç, kuyruk vb. için) upuzun ve çırıl çıplak kalmış. [DLT] 🗗 **suvık kudruk,** *{eT} Kılsız ve uzun kuyruk.* [DLT]

suvışmak, [suv>suv-ī-mak>suv-ı-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sıvıklaşmak; cıvıklaşmak. [DLT]

suvik, -ği [suv-uk ? / suvik] *{ağız} is.* Saçak. [DS]

suvla, [suv-la-ġ > suv-la] *{ağız} is.* Sulu bölge; sulak yer. [DS]

suvlag, [suv > suv-lā-mak > suv-la-k] *{eT} is.* Hayvan sulanacak yer; yalak. [DLT]

suvlaki, [Yun. soulakhi] *is.* Çöp şiş.

suvlamak, [suv > suv-lā-mak] *(suvla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Sulamak; su içirmek; sulandırmak; su koymak. [DLT] **2.** Su içmek. [KB]

suvlang, [suv-lā-mak > suv-lā-ñ] *(suvla:ñ) {eT} sf.* **1.** (Ağaç için) dalsız budaksız; düz. [DLT] **2.** (Saç için) düz uzun; kıvırcık olmayan. [DLT]

suvlanmak, [suv-lā-mak > suv-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sulanmak; sulu olmak. [DLT] [KB]

suvlatmak, [suv-lā-mak > suv-la-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sulatmak. [DLT]

suvlug[1], [suv > suv-luġ] *{eT} is.* Su kabı. [Gabain]

suvlug[2], [suv > suv-luġ] *{eT} sf.* **1.** Sulu. [EUTS] **2.** (Yüz için) sağlıklı; canlı. [KB] **3.** (Yüz için) itibarlı; saygın. [KB]

suvluk[1], [suv > suv-luk] *{eT} gçl. f. [-r]* Su kabı. [EUTS]

suvluk[2], [suv > suv-luk] *{eT} is.* Sarık; mendil vb. [DLT]

suvmak, [suv-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Suskun durmak; yere bakmak. [DS]

suvrarmak, [suv > suv-ġar-mak > suvrar-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sulatmak. [DLT]

suvre, [? suvre] *{ağız} is.* Sağdıç. [DS]

suvsalak, [suv > suv-sā-lā-k] *(suvsa:la:k) {eT} sf.* Susamış; susama. [Gabain]

suvsalık, [suv > suv-sā-lık] *(suvsa:lık) {eT} is.* **1.** Susama. [EUTS] **2.** *sf.* İçki düşkünü; ayyaş. [EUTS]

suvsamak, [suv > suv-sā-mak] *(suvsa:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Susamak. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB]

suvsatmak, [suv-sā-mak > suv-sa-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Susatmak. [DLT] [KB]

suvsımak, [suv > suv-sī-mak] *(suvsı:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Sulanmak; sulu olmak. [DLT]

suvsız, [suv > suv-sız] *{eT} sf.* Susuz.

suvsuş, [suv > suv-sī-mak > suv-sı-ş] *{eT} is.* **1.** Çimlendirilmek için ıslanmış buğdayın kuvveti gittikten sonra alınan son suyu. [DLT] **2.** İçki; içilecek şey. [EUTS] [Gabain] **3.** Bir şeyin üzerine su serpme. [EUTS] **4.** Üzerine su katılmış ayran. [DLT]

suvsuşmak, [suv > suv-sü-mak > suv-su-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Susamak. [EUTS]

suvşamak, [şuf / şuv *(yans.)* > suv-ış > suv-(ı)ş-ā-mak] *(suvşa:mak){eT} gçl. f. [-r]* **1.** Birinin kulağına fısıldamak. [DLT] **2.** Hastayı iyileştirmek amacıyla okuyup üflemek. [DLT]

suvuk, [suv > suv-ā-mak > suv-u-k] *{eT} sf.* → suvık. [DLT]

suvuklık, [suv-u-k > suvuk-lık] *{eT} is.* Sıvıklık; cıvıklık.

suvulmak, [suv > suv-ul-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → suvlamak.[DLT]

suvunluk, [suv > suv-un-luk ?] *{eT} is.* Parlaklık. [EUTS]

suvuşgan, [suv-uş-mak>suvuş-gān] *(suvuşga:n) {eT} is.* **1.** Bağırsak tenyası. **2.** Bu yüzden oluşan yüzdeki sarılık.

suvvam, [Ar. ṣāim > ṣuvvām صوام] *(suvva:m) is.* Oruç tutanlar.

suvvem, [Ar. ṣāim > ṣuvvem صوّم] *is.* Oruç tutanlar.

suy[1], [Far. süy سوی] *(su:y) is.* Yan; yön; cihet; taraf. 🗗 **suyunu buldurmak,** *{eAT} İşini nizama koymak.*‖ **suyunu bulmak,** *{eAT} Yoluna girmek; intizama girmek.*

suy[2], [Çin. zui *(suç)*] *{eT} is.* Günah; suç. [EUTS] [Gabain]

suyagu, [soy-ā-ġü / suy-ā-ġu] *(suya:gu:) {eT} is.* Horozun ayağındaki mahmuz. [DLT]

suyam, [? suyam] *{ağız} is.* Bir karış. [DS]

suyaşmak, [suv-a-ş-mak / suyaş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Sıvaşmak; bulaşmak. **2.** Kavga için sataşmak; dalaşmak.[DS]

suyla, [suv-lā] *(suyla:) {eT} is.* Eski Türk dininde insanları koruyan ruh.

suylamak, [su-y-la-mak صیلمق] *{eAT} gçl. f. [-r]* İzinden gitmek; takip etmek.

suylarınca, [su-y-lar-ı-n-ca صویلرنجه] *{eAT} zf.* Peşleri sıra; arkalarından.

suylatmak, [suy-la-t-mak صویلدمق] *{OsT} gçl. f. [-ır]* Takip ettirmek; izletmek.

suylayu, [suy-la-yu صویلا یو] *{eAT} zf.* İzleyerek; takip ederek. 🗗 **suylayu gitmek,** *{eAT} İzlemek; takip etmek; iz üzerinden gitmek.*

suylug, [Çin. zui *(suç)* > suy-luġ] *{eT} is.* Suçlu; günahkâr; kabahatli. [EUTS] [İKPÖy.]

suyolu [su+yol-u] *is.* Süs amacıyla elbise yaka ve kollarına geçirilen şerit; sutaşı.

suyran, [sub-ī > sub(ı)-rā-n / suyrān] *(suyra:n) {eT}* Minare gibi uzun olan her nesne. [DLT]

suytara, [? suytara] *{ağız} is.* Birkaç keçiyolunun birleşmesinden oluşan büyük yol. [DS]

suyuf, [Ar. ṣuyūf صیوف] *(suyu:f) {OsT} is.* Yaz mevsimleri.

suyuk,-ğu [suw-uk > suv-uk > suy-uk] *is.* **1.** Kan ya

da lenf gibi organizmadaki her türlü organik sıvıya verilen ad. **2.** *{ağız}* Sıvı. [DS]

suyukçuluk,-ğu [suy-uk-çu-luk] *is.* Organizmadaki hastalıkları suyukların bozukluğu ile açıklamaya çalışan tıp öğretisi.

suyum, [? suyum] *{ağız} sf.* Biraz; bir parça. [DS]

suyumak, [soy-u-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Sövmek. [DS]

suyunca, [su-y-un-ca صوینجه] *{eAT} {OsT} zf.* **1.** Ardından; izinden; peşi sıra. **2.** İsteğine uygun olarak; keyfine göre; arzusu gibi. ☐ **suyunca olmak,** *{eAT} Ardından gitmek; peşini takip etmek.*|| **suyunca varmak,** *{eAT} Ardından gitmek; peşine düşmek.*||

suyurgal, [Moğ. soyurka-mak > suyurġa-l صویرغال] *{eAT} {OsT} is.* Hükümdar tarafından bağışlanan dirlik; ihsan; atıye.

suyurgamak, [Moğ. soyurka-mak > suyurġamak صیورغامق] *{eAT} gçl. f. [-r]* Ödüllendirmek; taltif etmek; bağışta bulunmak.

suyurgatmak, [suyurga-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Yüzüne karşı övülmek. **2.** Armağan almak; ödül almak. [DS]

suyurkamak, [Çin. tz'ü *(merhametli; müşfik)* => Moğ. soy-ur-kā-mak] *(suyurka:mak) {eT} gçl. f. [-ar]* Acımak; merhamet etmek; şefkatli olmak; bağışlamak. [EUTS] [KB]

suyuşmak, [suv-uş-mak / sıv-ış-mak > suyuş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Gizlice kaçmak; uzaklaşmak; sıvışmak. [DS]

suyutkunu, [su+yut-kun-u] *sf.* **1.** (Odun, kereste, kesilmiş herhangi bir ağaç için) yağmur veya kışta kalarak içine su emmiş olan. **2.** *{ağız} mecaz.* (Kişi için) kaba; nezaketsiz; beceriksiz. [DS]

-suz[1], [-sız / -siz / -suz /-süz] *{eAT} çek e.* → -sız.

-suz[2], [-suz / -süz] *{eT} {eAT} yap. e.* Yokluk bildiren sıfatlar türetir. *kardaş-suz, raġbet-süz.*

suz, [Far. suḫten *(yakmak)* > süz سوز] *(su:z) {OsT} is.* **1.** Yanma; tutuşma; alevlenme. **2.** Dert; acı; ıstırap. ☐ **süz-i dil,** *Gönül ateşi; acı; ıstırap.*|| **süz-i ciğer,** *Bağrı yanık.*|| **süz ü güdāz,** *Yanıp yakılma.*|| **süz ü tāb-ı girye,** *Ağlamanın ateşi ve sıcaklığı.*

suzak, [? sazak / suzak] *{eT} is.* Köy. [EUTS] [Gabain]

suzan, [Far. suḫten *(yakmak)* > süzan سوزان] *(su:zan) {OsT} sf.* **1.** Yakan; yakıcı. **2.** Yanan.

suzen, [Far. süzen سوزن] *(su:zen) {OsT} is.* İğne. ☐ **süzen-bāl,** *{OsT} (Kuş için) kanadının tüyleri iğne gibi dik ve düz olan.*|| **süzen-dān,** *{OsT} İğnelik; iğne kabı veya iğne kutusu.*|| **süzen-ger,** *{OsT} İğne yapan; iğneci.*|| **süzen-per,** *{OsT}* → süzen-bāl.

suzende, [Far. süzen-de سوزنده] *(su:zende) {OsT} sf.* Yakan; yakıcı.

suzeni, [Far. süzenī سوزنی] *(su:zeni:) {OsT} sf.* **1.** İğne ile ilgili. **2.** *is.* Bir tür kasnak işi; ince iğne işi.

-suzın, [-suz-ın / süzin] *{eAT} yap eki.* -sız; -sız olarak.

suzi, [Far. süzī سوزی] *(su:zi:) sf.* Yanma ile ilgili; tutuşmaya ilişkin.

suzidil, [Far. süz-i dil سوزدل] *(su:zidil) {OsT} is. müz.* Klasik Türk müziğinde bir şed makamı.

suzidilara, [Far. süz-i dil-ārā سوز دل آرا] *(su:z'i-dila:ra:) {OsT} is. müzik.* Klasik Türk müziğinde bir birleşik makam.

suzinak, [Far. süz-nāḳ سوزناق] *(su:zina:k) {OsT} sf.* **1.** Yakıcı; dokunaklı. **2.** Klasik Türk müziğinde basit makam.

suziş, [Far. suḫten *(yakmak)* > süziş سوزش] *(su:ziş) {OsT} is.* **1.** Yanış; yanma. **2.** Dert; acı.

suzişli, [suziş-li] *(su:zişli) sf.* Yakıcı; dokunaklı.

-suzluk, [-sız-lık / -sizlik / -suzluk / -süzlük] *yap. e.* → -sızlık.

-sü-, [-sı- / -si- / -su- / -sü-] *yap. e.* → -sı-.

-sü[1], [-ı / -i / -u / -ü / -s-ı / -s-i / -s-u / -s-ü] *çek. e.* → -ı.

-sü[2], [-sı / -si / -su / -sü] *yap. e.* → -sı.

sü[1], [sū سو] *(sü:) {eT} {eAT} {OsT} is.* **1.** Ordu; askerî birlikler; asker. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [Tekin] **2.** Savaşçı. [ETY] **3.** *{eAT} {OsT}* Güç; kuvvet.

sü[2], [Çin. hsü] *{eT} is.* Ön söz. [Gabain]

sü'al, -li [Ar. su'āl سؤال] *(süa:l, l ince söylenir) {OsT} is.* → sual.

süb, -b'ı [Ar. sebʿ *(yedi)* > sübʿ سبع] *{OsT} sf.* Yedide bir.

süba'i, [Ar. sebʿ *(yedi)* > sübāʿī سباعی] *{OsT} sf.* **1.** (Sözcük için) yedi harfli. **2.** Yedi parçalı; yedili. **3.** *is.* Yedilik.

sübap, [Fr. supape] *is.* → supap.

sübat, [Ar. sübāt سبات] *(süba:t) {OsT} is.* **1.** Uyku. **2.** *tıp.* Derin uyku; koma. ☐ **sübāt-ı gaflet,** *{OsT} Gaflet uykusu.*

sübay, [sü+bay / subay] *{ağız} sf.* Bekâr; eşsiz; çocuksuz; tek başına. [DS]

sübbe, [söbe / sübbe] *{ağız} sf.* Söbe. ☐ **sübbeyi kubbe okutmak,** *{ağız} Zora koşmak; olmayacak işler yaptırmak.*

sübbuh, [Ar. sübbüḥ سبّوح] *(sübbu:h) {OsT} is.* Tespih edilen; suphanallah denilen; Tanrı.

sübe[1], [söbe / sübe] *{ağız} sf.* Yumurta biçiminde; oval; beyzi. [DS]

sübe[2], [söbe / sobe] *{ağız} is.* Aşığın çizgi üstünde kalma durumu. [DS]

sübek[1], **-ği** [siy-mek > si-bek > sübek] *is.* Beşiğe yatırılan bebeklerin apış arasına konularak sidiğinin bir kaba aktarılmasını sağlayan ahşaptan yapılma özel bir boru.

sübek[2], **-ği** [sübe-k] *{ağız} is.* Yayık. [DS]

sübek[3], **-ği** [sübe-k] *{ağız} is.* Taneleri alınmış mısır koçanı. [DS]

sübek[4], **-ği** [söbi > sübe-k] *{ağız} is.* Tahterevalli oyununda yere dikilen bir metre boyundaki ağaç direk. [DS]

sübekli, [sübek-li] *sf.* Sübeği olan.

sübere, [su + böre(k)-i > süberē] *(süböre:) {ağız} is.* Mantı. [DS]

sübereğe, [su + böre(k)-i > sübereğe] *{ağız} is.* Mantı. [DS]

sübereği, [su + böre(k)-i > süberği] *{ağız} is.* Mantı. [DS]

süberoz, [Fr. subérose] *is. tıp.* Mantar tozlarının solunum yoluyla alınmasına bağlı akciğer hastalığı.

sübha, [Ar. sübḥa سبحه] *{OsT} is.* **1.** Doksan dokuz boncuklu tespih. **2.** Tespih tanesi. **3.** Dua; nafile namaz. ◻ **sübha-dār,** *{OsT} Tespih tutan; tespihli.*|| **sübha-gerd,** *{OsT} Tespih döndüren.*|| **sübha-gerdān,** *{OsT} Tespih döndüren.*|| **sübha-keş,** *{OsT} Tespih çeken.*|| **sübha-şümār,** *{OsT} Tespih çeken.*|| **süpha-yı tesbih,** *{OsT} Tespih tanesi.*|| **süpha-yı zākir,** *{OsT} Zikredenin tespihi.*

sübhale, [Ar. sübḥale سبحله] *{OsT} is.* "Süphanallah" demek.

sübhan, [Ar. subḥān سبحان] *(sübha:n) {OsT} sf.* **1.** Kişiliğinde, sıfatında ve eylemlerinde her türlü kusur ve eksiklikten uzak ve insanî niteliklerin üstünde olan. **2.** *öz. is.* Allah.

sübhanallah, [Ar. subḥān-allāh سبحان الله] *{OsT} ünl.* **1.** *"Kişiliğinde, sıfatında ve eylemlerinde her türlü kusur, ayıp ve eksikliklerden, insanî niteliklerden Allah'ı uzakta tutarım, arınmış sayarım."* anlamında dua sözü. **2.** Şaşkınlık durumunda kullanılır.

sübhane, [Ar. subḥāne سبحانه] *(sübha:ne) {OsT} ünl.* "Allah'ın her türlü kusur, ayıp ve eksikliklerden, insanî niteliklerden uzak olduğuna inanırım." anlamında inanç pekiştirme veya dua sözü.

sübhani, [Ar. subḥānī / subḥāniye سبحانيه / سبحانى] *(sübha:ni:) {OsT} sf.* **1.** Allah'ın sübhan sıfatı ile ilgili; kutsal. **2.** Allah ile ilgili; Allah'a ait; ilahî. **3.** Allah'a özgü. **4.** Allah'ın iş ve eserlerine ilişkin.

sübhaniye, [Ar. subḥānī > subḥāniye سبحانيه] *(sübha:niye) {OsT} sf.* → sübhani.

sübhaniyet, [Ar. subḥānī > subḥāniyyet سبحانيت] *(sübha:niyet) {OsT} sf.* Kutsallık; Tanrısallık.

sübjektif, [Fr. subjectif] *sf.* **1.** Bilen akıl ile ilgili. **2.** Nesnenin doğasına, gerçeğine göre değil de bireyin düşünce ve duygularına dayanan; öznel; nefsi. **3.** Kişisel görüşe göre olan; indi.

sübjektiflik,-ği [subjektif-lik] *is.* Sübjektif olma durumu.

sübjektivist, [Fr. subjectiviste] *is.* Öznelci.

sübjektivite, [Fr. subjektivité] *is.* Öznellik.

sübjektivizm, [Fr. subjectivitisme] *is.* Öznelcilik.

süblüğü, [süb-lüğü ?] *{ağız} is.* Çaydanlık veya testi emziği. [DS]

süblim, [Fr. sublime] *is.* Yüce.

süblimasyon, [Fr. sublimation] *is.* İnceltme; yüceltme.

süblime, [Fr. sublimé] *is. kim.* **1.** Süblimleşme sonunda oluşan ürün. **2.** Ak sülümen. ◻ **süblime etmek,** *fiz.* Süblimleştirmek.

süblimleşme, [süblim-le-ş-me] *is.* **1.** Süblimleşmek eylemi. **2.** *fiz.* Katı bir maddenin uygun basınç ve sıcaklık ortamını bulduğu anda sıvılaşmadan, doğrudan gaz hâline geçmesi; uçunma; uçunum.

süblimleşmek, [süblim-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* (Katı bir cisim için) sıvılaşmadan doğrudan gaz hâline geçmek; uçunmak.

süblimleştirici, [süblim-le-ş-tir-ici] *sf.* **1.** Süblimleşmeyi sağlayan; süblimleştiren; süblime eden. **2.** Soğutucularda, süblimleşmenin sağlandığı bölüm.

süblimleştirme, [süblim-le-ş-ti-rme] *is.* Süblimleştirmek eylemi.

süblimleştirmek, [süblim-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Süblimleşmeye uğratmak. **2.** *kim.* Kimi katı cisimleri ısıtarak uçundurduktan sonra yeniden soğutma ile katı halde etmeye dayanan özel damıtma tekniği.

sübstans, [Fr. substance] *is.* Değişikliğe uğrayan şeylerde değişmeden kalan öz; esas; kök; asıl; cevher; töz.

sübsübü, [*eT.* sıbızğu > sübsübü] *{ağız} is.* Ağaç dallarından yapılmış tiz sesli düdük. [DS]

sübul, -lü [Ar. sebīl > sübül سبول] *(sübu:l) {OsT} is.* Sebiller.

sübur, [Ar. ṣübür ثبور] *(sübu:r) {OsT} is.* **1.** Bozulma; tahrip edilme; mahvedilme. **2.** Mahvolma. **3.** Bir kaybın sıkıntısını çekme; yokluk sıkıntısı; sıkıntı.

sübut[1], [Ar. ṣübüt ثبوت] *(sübu:t) {OsT} is.* Herhangi bir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkma; sabit olma; kesinlik kazanma; gerçekleşme. ◻ **sübut bulmak,** *1. Gerçekleşmek; sabit olmak; ortaya çıkmak. 2. Tanıtlanmak; ispat edilmek.* || **sübut vasıtaları,** *huk. Davacının iddialarını ispata yarayan deliller; beyyinat.*

sübut[2], [Far. sebt *(cumartesi)* > sübüt سبوت] *(sübu:t) {OsT} is.* Cumartesi günleri; cumartesiler.

sübutet, [Ar. sübütet سبوتت] *(sübu:tet) {OsT} is.* **1.** Sağlamlık. **2.** Güvenilir durumda olma; güvenilirlik.

sübuti, [Ar. şübütī ثبوتى] *(sübu:ti:) {OsT}* **1.** Kesin; sağlam; güvenilir. **2.** Olumlu; doğru; gerçek.

sübü, [söbe / söbü / sübü] *{ağız} sf.* Oval; beyzi. [DS]

sübüke, [sübü-ke] *{ağız} is.* Külçe altın. [DS]

sübül, [Ar. sebīl *(yol)* > sübül سبول] *{OsT} is.* **1.** Yollar; caddeler. **2.** Sebiller.

sübür, [? sübür] *{ağız} is.* Sürü. [DS]

sübürkü, [süpür-ge / sübür-kü] *{ağız} is.* Süpürge. [DS]

sübvanse, [Fr. subvensér] *is.* Devletçe para yardımında bulunulması. 🗗 **sübvanse etmek,** *(Devlet için) bir yatırımcıya belirli koşullarda para yardımında bulunmak; desteklemek.*

sübvansiyon, [Fr. subvention] *is.* **1.** Kamu yararı bulunduğu düşünülen kimi etkinliklerde, bu alanda iş yapmak isteyen özel kişi veya kuruluşlara, bu etkinliği desteklemek ve özendirmek amacıyla devlet ya da yerel yönetim tarafından ödenen para; para yardımı; para desteği. **2.** Bazı mal ve hizmetleri üreten veya satan kişilere, kuruluşlara bu hizmetlerini tüketiciye daha ucuza sunabilmeleri amacıyla, işletmenin malî dengesini bozmayacak biçimde devletçe yapılan para yardımı; destek.

sübyan[1], [Ar. ṣabī > ṣıbyān] *{OsT} is.* Çocuklar; erkek çocuklar. 🗗 **sübyan koğuşu,** *Tutuk evlerinde çocukların kaldığı bölüm.*

sübyan[2], [? sübyan] *{ağız} is.* Ateş; nöbet. [DS]

sübyancı, [sübyan-cı] *is.* Cinsel tatminini küçük çocuklarda gideren sapık kişi.

sübyancılık, -ğı [sübyan-cı-lık] *is. psikol.* Çoğu zaman, saldırganlık, sadizm belirtileriyle birlikte ya da duygusal yönden gelişmemiş geri zekâlılarla, ahlakî bozukluluğu bulunan kişilerde ırza geçme, livata şeklinde görülen cinsel doyumun küçük çocuklara yöneldiği cinsel sapıklık.

sübye[1], [İt. zuppa] *is.* **1.** Badem içi ve kavun çekirdeği ezmesi ile yapılan boza kıvamında içecek. **2.** *dnz.* Hafif işlerde kullanılan yük kaldırmaya yarar makaralı donanım; sübye palanga.

sübye[2], [Lat. sepia *(mürekkep balığı)*] *is.* Mürekkep balığının kendisini gizlemek için salgıladığı siyah sıvı.

sücce, [? sücce] *{ağız} is.* Verem. [DS]

süce, [süce] *{ağız} is.* Mısırın ürünü alındıktan sonra geri kalanı. [DS]

süci, [süçi-g > süci سجى] *{eAT} {OsT} {ağız} is.*➔ sücü. 🗗 **süci başına urmak,** *{eAT} İçki dokunmak.*‖ **süci urmak,** *{OsT}* ➔ süci başına urmak.

sücinmek, [süçī-mek > süçi-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Tadını bulmak; mahzuz olmak. [DLT]

süccad, [Ar. sācid > süccād سُجّاد] *(sücca:d) {OsT} is.* Secde edenler.

sücced, [Ar. sācid > sücced سُجّد] *{OsT} is.* Secde edenler.

sücud[1], [Ar. secd > sücüd سُجود] *(sücu:d) {OsT} is.* **1.** Yere kapanma. **2.** Secdeye varma; secde etme.

sücud[2], [Ar. sācid > sücüd سُجود] *(sücu:d) {OsT} is.* Secde edenler.

sücuf, [Ar. secf *(perde)* > sücüf سجوف] *(sücu:f) {OsT} is.* Perdeler; örtüler.

sücul, -li [Ar. secl *(kova)* > sücül سجول] *(sücu:l) {OsT} is.* İçi dolu su kapları; dolu kovalar.

sücun, [Ar. sicn *(hapishane)* > sücün سجون] *(sücu:n) {OsT} is.* Tutuk evleri; ceza evleri; zindanlar.

sücü, [süçi-g > sücü / süci] *{eAT} {ağız} is.* **1.** Şarap. [DS] **2.** İçki içme.

sücük, -ğü [sücü-k] *{ağız} is.* **1.** Simit biçimine getirilmiş taze peynir. **2.** Loru alındıktan sonra geriye kalan peynir suyu. [DS]

sücümek[1], [suc-ı-mak/suç-ı-mak/süc-ü-mek سوجمك] *{eAT}* Birdenbire sıçramak; serkeşlik etmek.

sücümek[2], [süci-mek ?] *{ağız} gçl. f. [-r]* Emmek. [DS]

süçig, [süçī-mek > sūçi-g] *(sü:çig) {eT} sf.* **1.** Tatlı; lezzetli. hoş [EUTS] [ETY] [Gabain] [KB] [Tekin] **2.** *is.* İçilecek şey; şurup. [KB] **3.** Tatlı şarap; şarap. [EUTS] 🗗 **süçig sab,** *Tatlı sözler.*

süçik, [süçī-mek > sūçi-k] *(sü:çik) {eT} sf.* Tatlı; içilecek şey; şarap. [DLT] 🗗 **kızıl süçik,** *Şarap.* [DLT]

süçimek, [süç-ī-mek] *(süçi:mek) {eT} geçsz. f. [-r]* Tatlılanmak; güzelleşmek. [DLT] [ETY] [KB]

süçinmek, [süçī-mek > süçi-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Tat almak; tat bulmak; mahzuz olmak. [KB]

süçirmek, [süç-ī-mek > süçi-r-mek] *{eT} dönşl. f. [-er]* Tatlılaşmak; tatlanmak. [DLT]

süçişmek, [süç-ī-mek > süç-i-ş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Tatlılaşmak. [DLT]

süçitmek, [süç-ī-mek > süç-i-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** İyileştirmek. [DLT] **2.** Tatlılandırmak. [DLT] [KB]

süçüg, [süçī-mek > sūçi-g] *(sü:çüg) {eT} is.* **1.** Tatlı şarap. [EUTS] **2.** *sf.* Tatlı; lezzetli. [EUTS]

süçük, [süçī-mek > sūçi-g] *(sü:çük) {eT} is.* ➔ süçüg. [EUTS]

süçülüg, [süçī-mek > sūçi-lüg] *(sü:çülüg) {eT} sf.* Gerileyen; geride kalan. [EUTS]

süçünmek, [süçī-mek > sūçi-n-mek] *(sü:çünmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* Tadını bulmak; mahzuz olmak. [DLT]

süçüşmek, [süçī-mek > sūçi-ş-mek] *(sü:çüşmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* Tatlılanmak. [DLT]

süd, [süd / süt] *{eT} {ağız} is.* Süt. [Gabain] [DS] 🗗 **süd aşı,** *{ağız} Sütlaç.* [DS]‖ **süd çeşmesi,** *{eAT} Meme.*‖ **südü yavuz,** *{eAT} Soysuz; sütü bozuk.*

südasi, [Ar. sādis *(altı)* > südāsī سداسى] *(süda:si:)*

{OsT} sf. **1.** Altılı. **2.** *is.* Altı harfli sözcük. 🗗 **südāsi'l-adlā,** *{OsT} mat. Altı kenarlı.*|| **südāsi'l-büzür,** *{OsT} bot. (Bitki için) altı tohumlu.*|| **südāsi'l-vücüh,** *{OsT} mat. Altı yüzlü.*|| **südāsi'l-vüreykat,** *{OsT} bot. (Çiçek için) altı yapraklı.*|| **südāsiyü'l-adlā,** *{OsT} mat. Altı kenarlı.*|| **südāsiyü'l-büzür,** *{OsT} bot. (Bitki için) altı tohumlu.*|| **südāsiyü'l-vücüh,** *{OsT} mat. Altı yüzlü.*|| **südāsiyü'l-vüreykat,** *{OsT} bot. (Çiçek için) altı yapraklı.*

südcü, [süd-cü] *{ağız} is.* Sürünün başında giden koyun. [DS]

südde, [Ar. südde سدّه] *{OsT} is.* **1.** Kapı. **2.** Eşik. **3.** *tıp.* Vücudun bir bölümünde görülen tutukluk. 🗗 **südde-i devlet-meab,** *{OsT} Padişah kapısı.*

süddü, [süt-lü > süd-dü] *{ağız} sf.* Sütlü. 🗗 **süddü aş,** *{ağız} Sütle pişirilen yarma çorbası.* [DS]

süddübiyan, [süt-lü + piyan] *{ağız} is.* Sütleğen. [DS]

süddüyen, [süt-le-ğen / süddüyen] *{ağız} is.* Sütleğen. [DS]

südeçalan, [süd-e + çal-an] *{ağız} is.* Yoğurt mayası. [DS]

süded, [Ar. südde > süded سدد] *{OsT} is.* Kapılar; eşikler.

südemen, [süd-e-men] *{ağız} is.* Mayası tam tutmamış yoğurt. [DS]

südeyde, [Ar. südeyde سديده] *{OsT} is.* **1.** Küçük kapak. **2.** *anat.* Kapakçık.

südfe, [Ar. südfe سدفه] *{OsT} is.* Kapı; giriş; antre.

südlüsarı, [süd-lü+sarı] *{ağız} is.* Kışa kadar dayanan bir tür incir. [DS]

südlüvan, [süt-le-ğen / südlüvan] *{ağız} is.* Sütleğen. [DS]

südreme, [südre-me] *is.* Sarhoş olma.

südremek, [südre-mek] *gçsz. f. [-r] [-r(ü)-yor]* Sarhoş olmak.

südük, [sīd-mek > sid-ük] *{eT} {OsT} {ağız} is.* İdrar; sidik. [EUTS] [Gabain] [DS] 🗗 **südük torbası,** *{ağız} Sidik torbası; mesane.* [DS]

südüklemek, [südük-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* İşemek. [DS]

südüklük, -ğü [südük-lük] *{ağız} is.* Sidiklik. 🗗 **südüklüğü tutulmak,** *{ağız} İşemekte güçlük çekmek.* [DS]|| **südüklen dutulsun,** *{ağız} (İlenç olarak) sidikliğin tıkansın; işeyemez ol!* [DS]

südümek, [südü-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Yemek. [DS]

südümen, [süd-ü-men] *{ağız} is.* Tam mayalanmamış yoğurt. [DS]

südürmek, [sü > sü-dür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Çekmek. [EUTS]

südüs, [Ar. sādis *(altı)* > süds > südüs سدس] *{OsT} is.* Altıda bir.

südüzü, [süt+üz-ü *(yüz)*] *{ağız} is.* Dinlendirilince sütün üstünde biriken yağ; kaymak. [DS]

sü'eda, -a'i [Ar. saʿīd > süʿedā' سعداء] *(süeda:) {OsT} is.* Kutlu, uğurlu kimseler.

süen, [söve / söğe > söğe-n / süğen > süe-n] *{ağız} is.* Kazık. [DS]

süet, [Fr. Suède *(İsveç)*] *is.* **1.** İçi dışına getirilerek kullanılan ve bu yüzü sünger taşıyla parlatılarak kadife görünümü verilmiş ince kuzu derisi; podüsüet. **2.** *sf.* Bu tür deriden yapılan.

süfeha, [Ar. sefîh > süfehā سفها] *(süfeha:) {OsT} is.* Zevk ve eğlence düşkünleri; sefihler.

süfek, -ği [siyek > süfek] *{ağız} is.* Saçak. [DS]

süfela, -â'i [Ar. sefîl > süfelā سفلاء] *(süfela:) is.* Aşağılık kişiler; sefiller.

süfer, [? süfer] *{ağız} is.* Bir çift öküzün çekemeyeceği kağnı vb.ne ikinci bir çift öküzü koşma. [DS]

süfera, -a'i [Ar. sefîr > süferā سفراء] *(süfera:) {OsT} is.* Elçiler; sefirler. 🗗 **süfera-yı ecnebiye,** *{OsT} Yabancı devlet elçileri.*

süffar, [Ar. sāfir > süffār سفار] *(süffa:r) {OsT} is.* Yolcular.

süfl, [Ar. s̱üfl ثفل] *{OsT} is.* Tortu; çökelti. 🗗 **süfl-i şarap,** *{OsT} Şarap tortusu.*

süfla, [Ar. esfel > süflā سفلى] *(süfla:) {OsT} sf.* **1.** En aşağı; en alt. **2.** Çok aşağıda; pek alçak.

süflî[1], [Ar. s̱üfl *(tortu)* > s̱üflī ثفليه / سفلى] *(süfli:) {OsT} sf.* **1.** Tortu veya çökelti ile ilgili. **2.** Dışkı ile ilgili; gaitaya ait.

süflî[2], [Ar. sefîl *(alçak olma)* > süfl > süflī سفلى / سفليه] *(süfli:) {OsT} sf.* **1.** Aşağıda altta bulunan. **2.** (Kişi için) adi; aşağılık. **3.** Pis; hırpani kılıklı. **4.** (Nesne için) hor görülen; aşağılık sayılan. **5.** *is. gök b.* Utarit (Merkür) ve Zühre (Venüs) gezegenleri.

süflileşme, [süfli-le-ş-me] *is.* Süflileşmek eylemi.

süflileşmek, [süfli-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Aşağılaşmak; bayağılaşmak. **2.** Giderek kılığı, kıyafeti düşkünleşmek, hırpani bir görünüm almak; kötü ve pis bir kılığa bürünmek.

süflilik,-ği [süfli-lik] *is.* **1.** Süflî olma durumu. **2.** Bayağı ve aşağılık olan bir kişi veya nesnenin durumu; niteliği. **3.** Hırpanilik.

süfliyat, [Ar. süflī > süfliyyāt سفليات] *(süfliya:t) {OsT} is.* **1.** Bayağı ve aşağılık işler. **2.** Bayağı, aşağılık şeyler. **3.** Bayağı ve aşağılık durumlar.

süfliyet, [Ar. süflī > süfliyet سفليت] *{OsT} is.* Bayağılık; aşağılık.

süfliyyeyn, [Ar. sefîl *(alçaklık)* > süflī > süfliyyeyn سفليين] *{OsT} is. gök b.* Utarit (Merkür) ve Zühre (Venüs) gezegenleri.

süfliyyîn, [Ar. süflī > süfliyyīn سفليين] *(süfliyyi:n) {OsT} is.* Ayak takımı; düzensiz kalabalık.

süflü, [Ar. süflī => süflü] *{ağız} sf.* **1.** Bakımsız; dağınık. **2.** Sünepe. **3.** Suçlu gibi çekingen. [DS]

süfre, [Ar. süfre سفره] *{OsT} is.* Sofra. 🗗 **süfre-i ziyāfet,** *{OsT} Ziyafet sofrası; toy.*

süft, [Far. süf سفت] *{OsT} is.* Delik; boşluk; çukur. 🗗 **süft-ger,** *{OsT} İnci, mercan gibi şeyleri delmekte kullanılan matkap.*

süfte, [Far. süften *(delmek)* > süfte سفته] *{OsT} sf.* Delik; delinmiş. 🗗 **süfte-güş,** *{OsT} 1. Kulağı delik. 2. mecaz. Köle; kul.*

süftece, [Ar. süftece سفتجه] *{OsT} is.* Poliçe; seftece.

süfuf, [Ar. seff > süfūf سفوف] *(süfu:f) {OsT} is.* Toz hâline getirilmiş ilaçlar.

süfün[1], [Ar. sefīne > süfün سفن] *is. dnz.* Gemiler.

süfün[2], [Yun. siphon] *{ağız} is.* Değirmene su veren oluğun ucu; poyra. [DS]

süfür, [Ar. saḥūr] *{ağız} is.* Sahur. [DS]

sügiç, [? sükiç / sügiç] *{eT} is.* Kuş. [KB]

süglin, [süglīn / süglūn] *(süğli:n) {eT} is.* Sülün. [DLT]

süglün, [süglīn / süglūn] *(süğlü:n) {eT} is.* Sülün. [EUTS]

sügrüg, [sök-mek[3] > *sök-ür-mek > sök(ü)r-ük / sükrük / sügrüg (DLT'de)] *{eT} is.* Kadın cinsel organı. [DLT]

sügsüz, [süg-süz] *{eT} is.* Ilgın. [Gabain] 🗗 **sügsüz şiş,** *Kebap şişi.* [Gabain]

sügur, [Ar. ṣaġr > ṣüğür ثغور] *(sügu:r) {OsT} is.* Sınırlar.

sügü[1], [süñü / sügü سكو] *{eAT} {OsT} is.* Süngü; kargı; mızrak.

sügü[2], [? sügü / süğün / sülün] *{ağız} is.* Buzağı. [DS]

sügül, [sigil / sögöl] *{eT} is.* Siğil; sivilce; kabarık; ur. [EUTS]

sügülemek, [sügü-le-mek / süñü-le-mek سكولمك] *{eAT} gçl. f. [-r]* Süngülemek; kargılamak.

sügvar, [Fr. sügvār سگوار] *(sügva:r) {OsT} sf.* Kederli; acılı.

sügvari, [Far. sügvār > sügvārī سگواری] *(sügva:ri:) {OsT} is.* Matem; yas; üzüntü.

süğdün, [siñ > siñ-din / süğdün] *{ağız} is.* Saklambaç. [DS]

süğdürmek, [süğ-dür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Suyun yüzeyinde taş kaydırmak. [DS]

süğe[1], [söğe / söve / süğe] *{ağız} is.* **1.** Köşe. **2.** Kağnı ve öküz arabalarında kasanın köşelerinde dik duran uzun sırıklardan her biri. [DS]

süğecek, -ği [süğe-cek ?] *{ağız} is.* İş yaparken giyilen elbise. [DS]

süğen, [söğe / söğe-n / süğe-n] *{ağız} is.* Bahçe etrafına çakılan uzun kazıklar. [DS]

süğgün[1], [sür-gün / süğ-gün] *{ağız} is.* Taze filiz; sürgün; dal. [DS]

süğgün[2], [süñ-mek > süğ-gün] *{ağız} sf.* (Burun için) az eğimli ve uzun. [DS]

süğlem, [söğ > süğ-le-m] *{ağız} sf.* **1.** Düzgün ve doğru. **2.** Pürüzsüz. [DS]

süğlüç[1]**,-cü** [süğ-(ü)l-üç] *{ağız} is.* Baş ve işaret parmak uçları arasındaki uzaklığı esas alan uzunluk ölçü birimi; sele; sere. [DS]

süğlüç[2]**, -cü** [süğ-lü+uç] *{ağız} is.* Üvendirenin ucuna takılan minik kürek. [DS]

süğlüm[1], [söğ / süğ > süğ-(ü)l-üm سوكلوم] *sf.* **1.** *{OsT}* Yumurta gibi; oval; beyzi; söbe. **2.** *{ağız}* İnce, uzun ve düzgün. [DS]

süğlüm[2], [süğ-(ü)l-üm] *{ağız} sf.* (Kişi için) göğsü çökük, omuzları çıkık, boynu eğik hâlde olan. [DS]

süğlün, [söğ / süğ > süğ-(ü)l-ün] *{ağız} sf.* → süğlüm[1] (2). [DS]

süğmek[1], [süğ-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Düzgünce uzamak; uzayıp gitmek. **2.** Sürgün vermek; filizlenmek. **3.** *gçl. f.* Düzelterek uzatmak veya eğirmek. [DS]

süğmek[2], [süğ-mek / süğ-ül-mek / süy-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Sapmak; kaymak. **2.** (Yıldız için) kaymak. **3.** Birden saldırmak.[DS]

süğmek[3], [söv-mek / söğ-mek / süğ-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Sözle aşağılamak; sövmek.

süğmen, [süğ-men] *{ağız} is.* Terlik. [DS]

süğnük, -ğü [süğ-(ü)n-ük] *{ağız} is.* Ihlamur ağacı. [DS]

süğret, [Ar. ṣüret => süret] *{ağız} is.* Resim; fotoğraf. [DS]

süğsük, -ğü [süğ-sük ?] *{ağız} is.* Boyun; boğaz. [DS]

süğsün, [süğ-sün / süksün] *{ağız} is.* Ense. [DS] 🗗 **süğsünü düşkün,** *{ağız} Umutsuz; üzgün.* [DS]‖ **süğsünü düşmek,** *{ağız} Başı öne eğilmek; mahcup olmak; süngüsü düşmek.* [DS]‖ **süğsünü düşük,** *{ağız} Başı öne eğik; süngüsü düşük.* [DS]

süğşek, -ği [süğ-(ü)ş-e-k سكشك] *{eAT} {OsT} is.* Şimşek.

süğü[1], [sür-gü > süğü / süğū] *{ağız} is.* Tarlanın yüzüne saçılan tohumu toprakla örtmek için sabanın demirine takılarak kullanılan bir tür merdane; sürgü. [DS]

süğü[2], [süğü] *{ağız} is. tıp.* Çıban. [DS]

süğük[1], **-ğü** [Erme. c'uik => süğ-ük] *{ağız} is.* Dam saçağı. [DS]

süğük[2], **-ğü** [süñük / süñek > süğük] *{ağız} is.* Kemik. [DS]

süğülemek, [sürgü-le-mek > süğü-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Sürgüyü saban demirine takıp, tarlanın yüzünden geçirerek tohumları toprakla örtmek; sürgülemek. [DS]

süğüllük, -ğü [süğül-lük] *{ağız} is.* Ihlamur ağacı. [DS]

süğülmek, [süğ-mek / süğ-ül-mek / süy-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Yıldız kaymak. [DS]

süğüm[1]**,** [Moğ. sögem *(karış)*] *{ağız} is.* Baş parmak ile işaret parmağı uçları arasındaki uzaklığı esas alan ölçü birimi; sele; sere; süyüm. [DS]

süğüm[2]**,** [süğ-üm / süy-üm] *{ağız} is.* **1.** Fesin iki yanına takılan altın dizisi. **2.** Kenar suyu. [DS] 🗗 **süğüm süğüm,** *{ağız} 1. (Gözyaşı vb. için) iplik iplik; uzun uzun. 2. Bölük bölük.* [DS]

süğümsüz, [süğüm-süz] *{ağız} sf.* Pisboğaz. [DS]

süğün, [? sügü / süğün / sülün] *{ağız} is.* Buzağı. [DS]

süğüntü, [sığ-ıntı / süğ-üntü] *{ağız} is.* Uzantı. [DS]

süğünük, -ğü [süğ-ün-ük] *{ağız} is.* Bir orman ağacı. [DS]

süğür, [süğür] *{ağız} is.* Uğur; şans. [DS]

süğüş[1]**,** [süğ-(ü)l-üç / süğ-üş] *{ağız} is.* Baş ve işaret parmak uçları arasındaki uzaklığı esas alan uzunluk ölçü birimi; sele; sere. [DS]

süğüş[2]**,** [süğ-üş] *{ağız} sf.* Sersem; beceriksiz. [DS]

Süha, [Ar. sühā سها] *(süha:) {OsT} is. gök b.* Büyük Ayı yıldız kümesinin en küçük yıldızı.

sühan, [Far. süḫān / suḫān سخان] *{OsT} is.* **1.** Söz; konuşma; lakırdı; laf. **2.** *tasvf.* İlham veya kutsal buyruk. 🗗 **sühān-āferîn,** *{OsT} Usta şair; söz yaratıcısı.*|| **sühān-ārā,** *{OsT} Düzgün söz söyleyen.*|| **sühān-ārāyî,** *{OsT} Düzgün ve güzel söz söyleyicilik; güzel konuşma.*|| **sühān-çîn,** *{OsT} Söz toplayıp getiren; dedikoducu.*|| **sühān-dān,** *{OsT} Güzel söz söylemeyi bilen.*|| **sühān-dānî,** *{OsT} Güzel söz söyleyicilik; söz bilirlik.*|| **sühān-fehm,** *{OsT} Güzel sözden anlayan; güzel sözün değerini bilen.*|| **sühān-gū,** *{OsT} Söz söyleyen.*|| **sühān-güzār,** *{OsT} Sözü yolu yordamı ile söyleyen.*|| **sühān-ı gāibî,** *{OsT} Gelecekten ve gaipten haber veren.*|| **sühān-ı gılāfî,** *{OsT} Anlaşılmaz, çetrefil dil.*|| **sühān-ı zinde,** *{OsT} Parlak ve güzel konuşma.*|| **sühān-perdāz,** *{OsT} Güzel ve düzgün söz söyleyen.*|| **sühān-perdāzî,** *{OsT} Düzgün ve güzel söz söyleyicilik.*|| **sühān-perver,** *{OsT} Güzel söz söylemeyi seven.*|| **sühān-pirā,** *{OsT} Süslü söz söyleyen.*|| **sühān-rān,** *{OsT} Güzel konuşan.*|| **sühān-rānî,** *{OsT} Güzel söyleyicilik.*|| **sühān-rāz,** *{OsT} Söz saklayan; sır saklayan.*|| **sühān-senc,** *{OsT} Ölçülü konuşan; hesaplı söz söyleyen.*|| **sühān-serā,** *{OsT} Ahenkli söz söyleyen; şair.*|| **sühān-serāyān,** *{OsT} Ahenkli söz söyleyenler.*|| **sühān-şinās,** *{OsT} Güzel söz söylemeyi bilen.*|| **sühān-ver,** *{OsT} Söz ustası; düzgün güzel söz söyleyen.*|| **sühān-verān,** *{OsT} Düzgün konuşanlar.*|| **sühān-verî,** *{OsT} Düzgün konuşma.*|| **sühan-zā,** *{OsT} Sözcük yaratan.*

sühar, [Ar. süḥār سحار] *(süha:r) {OsT} is.* Geceleri uyuyamama; uykusuzluk.

süheyl, [Ar. süheyl سهيل] *{OsT} sf.* **1.** Yumuşak huylu. **2.** *öz. is. gök b.* Güney yarım kürede yer alan parlak bir yıldız; Yıldırak.

süheyla, [Ar. süheylā سهيلا] *(süheyla:) {OsT} is.* İyi huylu kadın.

sühre, [Ar. süḥre سحره] *is.* Yalancı fecir.

sühulet, [Ar. sühūlet سهولت] *(sühu:let) {OsT} is.* **1.** Kolaylık. **2.** Kolaylık sağlayan araç ya da alet. **3.** Yumuşaklık; naziklik. **4.** Paraca sağlanan kolaylık. **5.** Elverişli ortam. 🗗 **sühūlet-bahş,** *{OsT} Kolaylık sağlayan; kolaylık veren; kolayca kullanılabilen.*

sühuletle, [sühulet-le] *(sühu:le'tle) zf.* Kolayca; kolaylıkla.

sühumet, [Ar. sühūmet سهومت] *(sühu:met) {OsT} is.* Akrabalık.

sühun, [Far. süḫūn سخون] *(sühu:n) {OsT} is.* Söz.

sühunet[1]**,** [Ar. şüḫūnet سخونت] *(sühu:net) {OsT} is.* Katılık; peklik.

sühunet[2]**,** [Ar. süḫūnet سخونت] *(sühu:net) {OsT} is.* Sıcaklık; hararet.

süit, [Lat. sequi *(takip etmek)* > sequita > Fr. suite] *is.* **1.** Aynı tonda yazılmış çalgı parçaları dizisi. **2.** Otellerde çeşitli amaçlarla kullanılmak üzere donatılmış birden çok oda.

süje [Fr. sujet] *is.* **1.** Konu. **2.** *dbl. fel.* Özne.

-sük, [-sık / -sik / -suk / -sük / -sığ / -sig / -suğ / -süg] *{eT} yap. e.* Gelecek zaman gereklilik anlamı taşıyan eylem adı yapan ek.

-sük, [-suk / -sük] *yap. e.* → -suk.

sük, [sük / suk] *{eT} sf.* Sakin. [EUTS]

sükala, -a'i [Ar. şaḳīl > ³üḳalā' ثقلاء] *(sükala:) {OsT} is.* **1.** Ağır şeyler. **2.** Kaba ve çirkin şeyler.

sükâra, [Ar. sekr > sekrān > sükārā سكارا] *(sükâ:ra:) {OsT} is.* Sarhoşlar.

süke, [süke] *{ağız} sf.* Kaba. [DS]

süken, [süken / sögen] *{eT} is.* Eşek yükünün bir tarafında olan sepet, sele gibi şeyler. [DLT]

sükgem, [Ar. zükkām => sükkem / sükkām / sükgem] *{ağız} is.* Nezle; grip. [DS]

sükiç, [sükiç] *{eT} is.* Kuş. [KB]

sükkâm, [Ar. zükkām => sükkem / sükkām / sükgem] *{ağız} is.* Nezle; grip. [DS]

sükkân, [Ar. sākin > sükkān سكان] *(sükkâ:n) {OsT} is.* Oturanlar; ikamet edenler. 🗗 **sükkân-ı belde,** *{OsT} Şehir sakinleri.*|| **sükkân-ı hāne,** *{OsT} Ko-*

nutta oturanlar.|| **sükkân-ı semâvât ü zemîn,** *{OsT} Yeryüzünün ve göklerin sakinleri.*

sükkem, [Ar. zükkām => sükkem / sükkām / sükgem] *{ağız} is.* **1.** Nezle; grip; soğuk algınlığı. **2.** Öksürük. [DS]

sükker, [Ar. sükker سكر] *is.* **1.** Şeker. **2.** Şeker kadar tatlı olan şey ◻ **sükker-i ineb,** *Glikoz.*|| **sükker-i mükerrer,** *Nöbet şekeri.*‖ **sükkerü'l-manzara,** *Şeker görünümlü.*

sükkerî, [Ar. sükker > sükkerī سكرى] *(sükkeri:) {OsT} sf.* **1.** Şekerle ilgili; şekere ait. **2.** Şekerden yapılma. **3.** Şeker türünden. **4.** Şekerli. ◻ **sükkerî mermer,** *{OsT} jeol. Şeker mermeri.*

süklüm, [sök-mek *(diz çökmek; çözülmek)* > sök-ülüm > sök-l-üm] *is.* Büzülme; eğilme. ◻ **süklüm püklüm,** *Bir suç işlemişçesine ezilip büzülerek.*

süklünmek, [sög-ül-mek > sög(ü)l-ün-mek / söklün-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Kızartılmak. [EUTS]

sükna, [Ar. süknā سكنى] *(sükna:) {OsT} is.* İkamet edilen yer; oturulan yer; konut. ◻ **sükna hakkı,** *huk. Bir kimseye bir binada ya da onun bir bölümünde oturma yetkisi veren hak.*

süknegü, [sög(ü)n-ē-mek > sükne-gü] *(süknegü:) {eT} is* Et ile tırnak arasında kalan sivilce. [DLT]

süknemek, [sögün > sög(ü)n-ē-mek / sükne-mek (DLT'de)] *(sügne:mek) {eT} gçl. f. [-er]* Sığile ilaç yapmak; sağaltmak. [DLT]

sükraz, [Fr. sucrase] *is. kim.* Sakarozu glikoz ve levüloza ayrıştıran, bağırsak öz suyu ile bazı bitkilerde bulunan enzim; invertaz; sakaraz.

sükre, [? sükre] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

sükse, [Fr. succès *(başarı)*] *is.* **1.** Başarı. **2.** İlgi çekecek durum. **3.** İlgi çekmek, beğenildiğini göstermek için yapılan abartılı davranış; çalım; gösteriş; hava. ◻ **sükse yapmak,** *1. Başarı kazanmak. 2. İlgi çekecek bir durum yaratmak. 3. Bir kimsenin veya bir topluluğun hoşuna gitmek; onların ilgisini çekmek.*

süksin, [Fr. succin] *is. kim.* Kehribar.

süksük, [sög-mek > sög-süg / süg-süg] *{eT}* Dağdağan ağacı, bu ağacın odunu, *(Kaloxylon ammodendron).* [DLT] [EUTS]

süksümir, [Sansk. sūkṣmāilā] *{eT} is.* → suksumur. [EUTS]

süksün[1], [süksün سوكسن / سكسن] *is.* **1.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Ense; boyun kökü. [DS] **2.** *{ağız}* Baş; kafa. [DS] **3.** *{ağız} sf.* Eğri boyunlu. [DS] **4.** *{ağız}* Surat; yüz. [DS] ◻ **süksün kütüğü,** *{ağız} Ense kökü.* [DS]|| **süksünü düşük,** *1. {OsT} Boynu bir yana eğri olan. 2. {ağız} Sürekli öne eğik duran; başını eğik tutan.* [DS] *3. {ağız} Suratı asık; somurtkan.* [DS]|| **süksünü eğri,** *{ağız} Somurtkan.* [DS]|| **süksünü ergi,** *{ağız} Uyuşuk.* [DS]|| **süksünü kalın,** *{ağız} Güçlü; nüfuzlu.*

süksün[2], [süksün] *{ağız} is.* Moral; iç gücü. [DS]

süksüncek, -ği [süksün-cek] *{ağız} sf.* Öne eğik duran; kambur. [DS]

sükub, [Ar. ṣaḳb > ṣüḳūb نقوب] *(süku:b) {OsT} is.* Delikler.

sükûn, [Ar. sükūn *(durgunluk)* سكون] *(sükû:n) {OsT} is.* **1.** Durma; kımıldamama. **2.** Hareketsizlik; sakinlik. **3.** Dinme; kesilme. **4.** Rahat, huzurlu ve sakin bir kimsenin durumu; dirlik. **5.** *dbl.* Arap dilinde bir harfin sonrasında sesli harf bulunmaksızın önceki harflere tutturularak okunması; harekesiz okunması. ◻ **sükûn bulmak,** *Bir sıkıntı ve ıstıraptan sonra rahatlamak, sakinleşmek; yatışmak.*|| **sükûn-gâh,** *Dinlenme yeri; huzur bulma yeri.*|| **sükûn-i dem,** *{OsT} Soğukkanlılık.*|| **sükûn-i mutadî,** *Alışılmış hareketsizlik.*|| **sükûn-perver,** *{OsT} Sükûn verici; huzur verici; dinlendirici.*|| **sükûn-pezîr,** *{OsT} Durgun; yatışmış; sakin.*|| **sükûn ü hab,** *{OsT} Hareketsizlik ve uyku.*

sükûnet, [Ar. sükūn => sükūnet سكونت] *(sükû:net) {OsT} is.* **1.** Dinme; durma; yatışma. **2.** Durgunluk; hareketsizlik. **3.** Rahat; huzur. **4.** Sakinlik; sessizlik. **5.** Soğukkanlılık. ◻ **sükûnet-bahş,** *{OsT} Huzur veren; dinlendiren; yatıştıran.*|| **sükûnet bulmak,** *Sakinleşmek; huzura kavuşmak; yatışmak.*|| **sükûnet-gâh,** *{OsT} 1. Dinlenme ve huzura kavuşma yeri. 2. mecaz. Mezar.*‖ **sükûnet-perver,** *{OsT} Rahatlatıcı; huzur verici.*|| **sükûnet-yâb,** *{OsT} Durgunlaşan; sakinleşen; huzura kavuşan.*

sükûnetli, [sükunet-li] *sf.* Durgun; hareketsiz; sakin.

sükût, [Ar. sükūt سكوت] *(süku:t) {OsT} is.* **1.** Konuşmama; söz söylememe; susma; sessizlik. **2.** *müz.* Es. ◻ **sükût bölgesi,** *rady. Ölü bölge.*|| **sükût etmek,** *Susmak.*|| **sükût hakkı,** *Birine bir sırrı saklaması için verilen para, hediye vb. sus payı; susmalık; susma hakkı.*|| **sükût-ı istifhâm,** *{OsT} Sorgu sessizliği.*|| **sükût ikrardan gelir,** *Susmak, suçlamayı kabullenmektir.*|| **sükûtla geçiştirmek,** *Söylenmesi, konuşulması gereken bir hususu susarak, konuşmayarak geçiştirmeye kalkışmak.*|| **sükûtperest,** *{OsT} Susmayı seven; susan.*

sükûtî, [Ar. sükūt > sükūtī سكوتى] *(sükû:ti:) {OsT} sf.* (Kişi için) sessiz; suskun; az konuşan.

sükûtîlik,-ği [sükuti-lik] *(sükû:ti:lik) is.* Sessizlik; suskunluk.

sükü, [süñü > sükü] *{ağız} is.* Mızrak. [DS]

sükül, [sigil / sögöl] *{eT} is.* Sığil. [DLT]

sükür, [Ar. sikr سكر] *{ağız} is.* Balıkçıların nehirde yaptıkları set. [DS]

-sül, [-sı-l / -sil / -sul / -sül] *yap. e.* → -sıl.

sül, [sōl / sūl] *(sü:l) {eT} is.* **1.** Ette ve ağaçta olan yaşlılık, tazelik. [DLT] **2.** İrin; cerahat. [EUTS]

süla[1], [sülā] *{ağız} sf.* Düzgün ve pürüzsüz. [DS]

süla[2], [sülā] *{ağız} sf.* İnce, uzun ve düzgün olan. [DS]

sülaf, [Ar. sülāf / sülāfe سلاف / سلافه] *(süla:f) {OsT} is.* **1.** Herhangi bir şeyin güzel tarafı. **2.** Şarap. **3.** Meyve suyu.

sülahi, [Ar. şuraḥī => sülāhi] *(sülahi) {ağız} is.* Su kabı; sürahi. [DS]

sülale, [Ar. sülāle سلاله] *(süla:le) {OsT} is.* Aynı atadan gelenlerin tümü; soy; soy sop. 🗗 **sülāle-i tāhire,** *{OsT} 1. Temiz soy. 2. Hz. Muhammed'in soyuna verilen isim.*

sülam, [Ar. selm > sülām / sülāmī سلام / سلامی] *(süla:mi:) {OsT} is. anat.* El ve parmak kemiklerinin her biri.

sülamiyat, [Ar. sülāmī > sülāmiyyāt سلامیات] *(süla:miya:t) {OsT} is. anat.* El ve parmak kemikleri.

sülasa, -a'i [Ar. şülāṣaʾ / ثلاثاء ثلثاء] *(süla:sa) {OsT} is.* Salı.

sülasî, [Ar. şelāşe *(üç)* > şülāşī ثلاثی] *(süla:si:) {OsT} sf.* **1.** Üç ögeden oluşan; öç şeyden oluşan; üçlü. **2.** *dbl.* Arap dilbilgisinde üç aslî harften meydana gelen kelime. 🗗 **sülāsî küül,** *{OsT} kim. Üçüncü alkol.*|| **sülāsî mezîdün fih,** *{OsT} dbl. Zaid harf almış üç aslî harfli kelime.*|| **sülāsî mücerred,** *{OsT} dbl. Üç harfli aslî kelime kökü.*|| **sülāsî'r-re's,** *{OsT} (Hayvan için) üç kafalı.*|| **sülāsîü'l-ezhār,** *{OsT} bot. (Bitki için) bir sapta üç çiçek bulunan.*

sülbük, -ğü [sülbük] *{ağız} is.* İbrik emziği. [DS]

sülçük, -ğü [sül-çük] *{ağız} is.* Dolu. [DS]

süldüğen, [süt-leğen > süldüğen] *{ağız} is.* Sütleğen. [DS]

süldür, [sül-dür] *{ağız} is.* Çelik çomak. [DS]

süldürmen, [süldür-men] *{ağız} is.* Kalp; yürek. [DS]

süle, [sül-e] *{ağız} sf.* Ahmak. [DS]

sülefe, [? sülefe] *{ağız} sf.* Eliaçık. [DS]

süleğegabağı, [süleğe+kaba(k)-ı] *{ağız} is.* Sukabağı. [DS]

süleğen, [Far. surikan / selīkün => sülüğen > süleğen] *{ağız} is.* Astar olarak kullanılan bir tür kırmızı boya. [DS]

sülehfa, [Ar. süleḥfā سلحفا] *(sülehfa:) {OsT} is.* Kaplumbağa.

sülehfat, [Ar. süleḥfāt سلحفات] *(sülehfa:t) {OsT} is.* Kaplumbağalar.

sülehlik, -ği [silah-lık > sülehlik] *{ağız} is.* Sahtiyandan yapılan, iki üç katlı ve gözlü, enli bir çeşit kemer. [DS]

sülek, -ği [sülek / sülepe] *{ağız} is.* Sünepe. [DS]

süleke[1], [sülek-e] *{ağız} is.* Hamamda, baş altına konulan tahta parçası. [DS]

süleke[2], [süleke / sülepe] *{ağız} is.* Kayrak oyununda kullanılan yassı taş. [DS]

sülem, [süñ-mek > süğ-le-m / süle-m] *{ağız} sf.* **1.** Düzgün ve doğru. **2.** Pürüzsüz. [DS]

sülemancık, -ğı [süleyman-cık / süléman-cık] *{ağız} is.* Küçük kertenkele. [DS]

süleymancık, -ğı [süleyman-cık / süleman-cık] *{ağız} is.* Küçük kertenkele. [DS]

sülemek, [sū *(ordu)* > sū-lē-mek] *(sü:le:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Düşmana karşı asker göndermek; sefer etmek; ordu ile sefere çıkmak; ordu sevk etmek; savaş yapmak. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [Tekin] 🗗 **sülēyü birmek,** *{eT} Sefer edivermek.*

sülemen, [sümük-le-ğen / sümük-le-n > sülen / sülüman / sülümen] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

sülemencik, -ği [süleyman-cık / sülémen-cik] *{ağız} is.* Küçük kertenkele. [DS]

sülemeni, [? sülemeni] *{ağız} is.* Bir tür at hastalığı. [DS]

sülempe, [söl-en-me / sülempe ?] *{ağız} is.* Becerik-siz. [DS]

sülen[1], [Yun. solin] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

sülen[2], [süğ-le-n / sü-le-n] *{ağız} is.* İyi bükülmemiş ip. [DS]

sülenbent, [sülen + Far. bend] *{ağız} is.* Binek atlarının göğsüne takılan sahtiyan göğüslük. [DS]

sülenke, [süle-n-ke] *{ağız} is.* Bir tür kayrak oyunu. [DS]

sülenpe, [süle-n-me / sülenpe] *{ağız} is.* Yassı, düzgün küçük taş; küçük kayrak. [DS]

sülep, -bi [? sülep] *{ağız} sf.* Aşınmış; yalama olmuş; silinmiş.[DS]

sülepe[1], [süleke / sülepe] *{ağız} is.* Kayrak oyununda kullanılan yassı taş. [DS]

sülepe[2], [sül-e-k / sülepene / sül-lü-m / sülp-e-li / sülp-eş-ik] *{ağız} sf.* Sünepe. [DS]

sülepene, [sül-e-k / sülepene / sül-lü-m / sülp-e-li / sülp-eş-ik] *{ağız} sf.* Sünepe. [DS]

-süler, [-su-lar /-süler / -sunlar / -sünler] *{eT} çek. e.* → -sular.

sületmek, [sū-lē-mek > sü-le-t-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Ordu sevkettirmek. [ETY]

süleyman, [süleyman / süleymeni] *{ağız} is.* **1.** Hayvan yüreği. **2.** Atın karnında veya sağrısında oluşan şişlik. [DS]

süleymancık[1], **-ğı** [süleyman-cık] *{ağız} is.* Küçük kertenkele. [DS]

süleymancık[2], **-ğı** [süleyman-cık] *{ağız} is.* Tavuk vb. hayvanların yüreği. [DS]

Süleymani, [Ar. süleymānī سلیمانی] *(süleyma:ni:) {OsT} is.* **1.** Süleyman'a ait. **2.** Kemer tokası gibi süs eşyası yapımında kullanılan değerli bir taş. **3.** *is.* Tezhip, hat ve minyatür gibi güzel sanatlarda kullanılan iyi cins bir kâğıt.

süleyme, [Ar. süleyme سليمه] *{OsT} is. anat.* El ve ayak parmaklarının ikinci kemiği. 🗗 **süleyme-i sagîre,** *anat. Parmakların üçüncü kemiği.*

süleymen, [süleymen] *{ağız} is.* Yürek. [DS]

süleymencik[1]**, -ği** [süleymen-cik] *{ağız} is.* Küçük kertenkele. [DS]

süleymencik[2]**, -ği** [süleymen-cik] *{ağız} is.* Kırmızı çiçekli, yumru köklü bir bitki. [DS]

süleymeni, [süleyman / süleymeni] *{ağız}is.* Atın karnında veya sağrısında oluşan şişlik. [DS]

sülf, [Lat. sulf] *is. kim.* Kükürt.

sülfamit,-di [Fr. sulfamide] *is.* **1.** Sülfürik asidin eriyen azotlu türevi; $H_2N–SO_2–NH_2$. **2.** Sülfonamitlerin genel adı. **3.** Gram pozitif ve negatif mikropların üzerinde kimyasal antibiyotik etkisi olan sülfanilamit türevi sentetik ilaç.

sülfanilamit, [Fr. sulfanilamide] *is. kim.* Sülfanilik asidin türevi olup ilk defa bakteri öldürücü olarak kullanılan paraaminobenzen-sülfonamitin yaygın adı; $H_2N–C_6H_4–SO_2–NH_2$

sülfanilik, -ği [Fr. sulfanilique] *sf. kim.* (Asit için) sülfamit üretiminde kullanılan anilinyum hidrojen sülfat; $H_2N–C_6H_4–SO_3H$.

sülfat, [Fr. sulfate] *is. kim.* Sülfürik asidin tuzu veya esteri. 🗗 **sülfat asidi,** *Sülfürik asit.*

sülfatlama, [sülfat-la-ma] *is.* **1.** Sülfatlamak eylemi. **2.** Mantar hastalıklarını önlemek için bitkilerin üst kısımlarına bakır ya da demir sülfat püskürtme işi.

sülfatlamak, [sülfat-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Mantar hastalıklarını önlemek için bitkilerin üst kısımlarına bakır ya da demir sülfat püskürtmek.

sülfatlanma, [sülfat-la-n-ma] *is.* **1.** Sülfatlanmak eylemi. **2.** Bir akümülatörün levhaları üzerinde kurşun sülfat tabakasının oluşması.

sülfatlanmak, [sülfat-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Sülfatlı hâle gelmek.

sülfatlaşma, [sülfat-la-ş-ma] *is.* **1.** Sülfat hâline dönüşmek eylemi. **2.** Doğal metal sülfürlerin havanın nemi veya su ile teması hâlinde yavaş yavaş sülfat durumuna dönüşmesi olayı.

sülfatlaşmak, [sülfat-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Doğal maden sülfürlerinin) hava ve su etkisiyle yavaş yavaş sülfat durumuna dönüşmesi.

sülfit, [Fr. sülfite] *is. kim.* Sülfüroz asidin tuzu. 🗗 **sülfit asidi,** *Kükürt dioksidin su ile birleşmesi sonucunda oluşan kararsız, zayıf asit.*

sülfitleme, [sülfit-le-me] *is.* Şurupları kükürt dioksitle arıtma yöntemi.

sülfonamit, [Fr. sulfonamide] *is.* Genel formülü $RSO_2–NR'R''$ olan R' ve R'' gruplarından biri hidrojen atomu olduğunda asit niteliği gösteren sülfonik asit amitlerinin genel adı.

sülfür, [Lat. sulfur *(kükürt)* > Fr. sulfure] *is. kim.* **1.** Kükürdün bir başka elementle birleşmesi ile oluşan madde. **2.** Sülfür asidinin tuzu. 🗗 **sülfür asidi,** *Hidrojen sülfür.*

sülfürik,-ği, [Lat. sulfur > Fr. sulfurique] *sf.* (Asit için) kükürt üç oksit ile buna denk düşen. 🗗 **sülfürik asit,** *Suda çözünerek ısı açığa çıkaran, şurup kıvamında, renksiz, kokusuz, 10°C'de katılaşan bir sıvı; kara boya; zaç yağı.*

sülfürimetre, [Fr. sulfurimètre] *is. kim.* Kükürtölçer.

sülfürleme, [sülfür-le-me] *is.* Sürfürlemek eylemi.

sülfürlemek, [sülfür-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Kükürt ile birleştirmek; kükürtlemek. **2.** Tarım zararlılarına karşı toprağa kükürt vermek.

sülgi, [sül-gi] *{ağız} is.* Yumuşayıp kendini salma; uzama. [DS]

sülgü, [sül-gü] *{ağız} is.* Hamam takımı; havlu. [DS]

sülgüç, -cü [sül-güç] *{ağız} is.* Bulaşık bezi; paçavra. [DS]

sülhafa, [Ar. sülḫafā سلخفا] *(sülhafa:) {OsT} is. zool.* Kaplumbağa. 🗗 **sülhafā-i azb,** *{OsT} Tatlı su kaplumbağası.*|| **sülhafā-i bahriye,** *{OsT} Deniz kaplumbağası.*|| **sülhafā-i berriye,** *{OsT} Kara kaplumbağası.*

sülhafat, [Ar. sülḫafāt سلخفات] *(sülhafa:t) {OsT} is. (çoğ.)* Kaplumbağalar.

sülhafiye, [Ar. sülḫafā > sülḫafiyye سلخفيه] *{OsT} is. zool.* Kaplumbağalar.

süline, [Yun. sulina / sulena] *is. zool.* Deniz çakısı denilen iki çenetli yumuşakça, *(Solen).*

sülla, -a'i [Ar. süllā' سلاء] *(sülla:) {OsT} is.* Bitki kabuklarında bulunan ve kolayca kopan dikenler.

süllaf, [Ar. sālif > süllāf سلاف] *(sülla:f) {OsT} is.* Önceden gelip geçmişler; selefler.

sülle, [Ar. ṣülle ثله] *{OsT} is.* **1.** İnsan kalabalığı; topluluk. **2.** Çok para.

süllem, [Ar. süllem سلم] *{OsT} is.* **1.** Merdiven. **2.** *anat.* Kulağın içindeki merdiveni andıran bölüm.

süllüg, [sūl > sül-lüg / sōl-lüg] *(sü:lüğ) {eT} sf.* Çiğ; pişmemiş. [DLT]

süllük[1]**, -ğü** [sül-lük] *{ağız} is.* Horoz. [DS]

süllük[2]**, -ğü** [sül-lük] *{ağız} is.* Üzüm bağı. [DS]

süllüm[1]**,** [sül-e-k / sülepene / sül-lü-m / sülp-e-li / sülp-eş-ik] *{ağız} sf.* Sünepe. [DS]

süllüm[2]**,** [Ar. süllem => süllüm] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

süllüm[3]**,** [süllüm] *{ağız} is.* Dibi dar, üstü geniş tas.[DS]

süllümsüp, [süllü-m+süp] *{ağız} sf.* (Kişi için) dağınık, düzensiz ve kötü giyimli. [DS]

sülmancık, -ğı [sülman-cık] *{ağız} is.* Küçük kertenkele. [DS]

sülme, [Ar. şülme ثلمه] *{OsT} is.* Çatlak; gedik.

sülmen, [Yun. soulína] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

sülöşük, [sül-eş-ik / sülöşük] *{ağız} is.* Yumuşak. [DS]

sülpeli, [sül-e-k / sülepene / sül-lü-m / sülp-e-li / sülp-eş-ik] *{ağız} sf.* Sünepe. [DS]

sülpeşik, -ği [sül-e-k / sülepene / sül-lü-m / sülp-e-li / sülp-eş-ik] *{ağız} sf.* **1.** Sünepe. **2.** (Kişi için) dağınık, düzensiz ve kötü giyimli. [DS]

sülpük, -ğü [sölp-ük / sülp-ük] *{ağız} sf.* **1.** Sarkık; gevşek; pörsümüş. **2.** (Kişi için) uyuşuk veya dalgın. [DS]

sülpümek, [sölp-ü-mek / sülp-ü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Meyve, sebze için) gevşemek; buruşmak; pörsümek. [DS]

sülsal, [sül+sal ?] *{ağız} sf.* Kılıksız. [DS]

süluc, [Ar. şelc > şülüc ثلوج] *(sülû:c) {OsT} is.* Karlar.

süluk, -kü, [Ar. silk > sülük سلوك] *(sülû:k) {OsT} is.* **1.** Bir yola girme; bir yol tutma. **2.** Bir tarikata katılma. **3.** Bir gruba katılma. **4.** *tasvf.* Bir müridin, manevi yönden derece derece yükselme ve gelişme çabası göstermek üzere bir mürşidin yönlendirme ve denetimini kabul ederek kendini bir bütünlük içinde Allah'a vermesi. 🗗 **süluk etmek,** *1. Bir tarikata girmek. 2. Bir işe başlamak.*

sü'lul, -li [Ar. şü'lül ثؤلول] *(sü-lû:l) {OsT} is.* **1.** Meme başı. **2.** Siğil.

sülum, [Ar. süllem => süllüm / sülum / sülüm / sümbül] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

sülü[1], [sül-ü] *{ağız} is.* Çelik çomak oyununda kullanılan kısa ve uçları meyilli sivriltilmiş kısa değnek; çomak. [DS] 🗗 **sülü deynek,** *{ağız} Çelik çomak.* [DS]

sülü[2], [sül-ü] *{ağız}* **1.** Aptal. **2.** Mıymıntı; sünepe. [DS]

sülüf, [Far. zülf] *{ağız} is.* Zülüf. [DS]

sülüg, [sū > sū-lüg] *(sü:lüğ) {eT} sf.* Ordulu; ordusu olan. [EUTS]

sülüğen, [Far. surikan / sulikan ? > sülüyen / sülyen] *is.* **1.** Kurşun oksit birleşiklerinden (Pb_3O_4, PbO) meydana gelen kırmızı turuncu renkli boya maddesi. **2.** Boyacılıkta kullanılan bu maddeden hazırlanmış astar boya.

sülük[1], [sū > sū-lük] *(sü:lük) {eT} sf.* Orduya ait. [KB]

sülük[2], **-ğü** [Far. ? şalük / zalük / T. sölp / söl *(gevşek / yumuşak)* > sül-ük] *is. zool.* **1.** Denizlerde ve tatlı sularda yaşayan kan emici halkalı solucanların genel adı, *(Hirudo).* **2.** *zool.* Sülüklerden, vücudunda 22 beslenme kesesi bulunduğu için bir kezde kendi ağırlığının sekiz katı kan emebilen, bu yüzden halk hekimliğinde bazı kan hastalıklarının tedavisinde kullanılan hayvan, *(Hirudo mecidinalis).* **3.** *bot.* Bazı tırmanıcı bitkilerin, bir desteğe tutunmasını sağlayan yaprak ya da dallarının yanlarında gelişen ipliksi organ. **4.** *{ağız}* Ceviz ve fındık ağaçlarının erkek organı. [DS] 🗗 **sülük aşı,** *{ağız} Uzun parçalara ayrılmış hamur haşlandıktan sonra üstüne yağ ve ceviz dökülerek yapılan bir yemek.* [DS]‖ **sülük gibi,** *(Kişi için) insanı rahatsız edecek derecede sırnaşık; yapışkan.*‖ **sülük vurmak,** *Halk hekimliğinde vücudun ağrılı yerinden sülüğe emdirmek suretiyle kan almak.*‖ **sülük yapmak,** *{ağız} Haşhaşla yapılan bir tür yiyecek.* [DS]

sülük[3], **-ğü** [sülük] *{ağız} is.* Akarken buz tutmuş su; buz sarkıtı. [DS]

sülük[4], **-ğü** [sülük] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

sülük[5], **-ğü** [sü-lük] *{ağız} is.* Islık. [DS]

sülük[6], **-ğü** [sil-ik / sil-ük / sülük] *{ağız} sf.* Silinmiş; silik. 🗗 **sülük etmek,** *{ağız}* Alçak gönüllü davranmak. [DS]‖ **sülük para,** *{ağız} Üzerindeki yazı ve tuğrası silinmiş para.* [DS]

sülükçü, [sülük-çü] *is.* **1.** Sülük satan kimse. **2.** Sülükle kan almayı meslek edinmiş kimse. **3.** Sülük üreticisi.

sülükçülük, -ğü [sülük-çü-lük] *is.* Halk hekimliğinde kullanılmak üzere sülük yetiştirme ve satma işi.

sülüke, [sülük[6]-e ?] *{ağız} is.* Alçak gönüllülük. [DS]

sülüklemek, [sür-ük-le-mek / sülük-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Zorla götürmek; kaçırmak. [DS]

sülükler, [sülük-ler] *is. bot.* Denizlerde, tatlı sularda ya da yarı karacıl olarak omurgalılarda dış asalak olarak yaşayan, er dişi olup larvasız üreyen, önde ve arkada birer çekmeni bulunan, tükürük bezlerinden kanın pıhtılaşmasını önleyen bir enzim salgılayan, gözleri gelişmemiş, yassı vücutlu ve otuz dört bölütlü, halkalılar takımından bir asalak sınıfı, *(Hirudinea).*

sülüklü, [sülük-lü] *sf.* **1.** Sülüğü bulunan; sülüğü olan. **2.** Çamdan yapılmış su bardağı. 🗗 🗗 **sülüklü kavun,** *{ağız} Kabuğu dilimli, kışlık kavun.* [DS]‖ **sülüklü pancar,** *{ağız} bot. Pazı, (Lamium maculatum).* [DS]

sülüksü, [sülük-sü] *sf.* Sülüğü andıran; sülüğe benzer.

sülüm[1], [Ar. süllem => süllüm / sülum / sülüm / sümbül] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

sülüm[2], [süğ-(ü)l-üm / sülüm] *{ağız} sf.* Uzun. [DS]

sülüman, [Yun. soulína] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

sülümen[1], [Yun. soulína] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

sülümen[2], [İt. sublimato > Fr. sublimé / Ar. süleymānī *(süblime)*] *is. kim.* **1.** Cıva ile klorun birleşimi olan çok zehirli bir toz madde; ak sülümen; süblime. **2.** Cıva buharı; kalomel; tatlı sülümen.

sülümen[3], [sülümen] *{ağız} is.* Tavuk vb. hayvanların yüreği. [DS]

sülümsük, -ğü [sülüm-sük] *{ağız} sf.* Pisboğaz. [DS]

sülün[1], [? sülgün / süglin / süvlin] *is. zool.* Sülüngillerden, ülkemizin yerli kuşlarından, dişisi kahverengi tüylü ve kısa kuyruklu, erkeği parlak süslü tüylü ve uzun kuyruklu kuş, *(Phasianus colchicus).* 🗗 **sülün gibi,** *(Kız veya kadın için) uzun boylu ve güzel yürüyüşlü.*

sülün[2], [? sügü / süğün / sülün] *{ağız} is.* Buzağı. [DS]

sülüngiller, [sülün-gil-ler] *is. zool.* Örnek kuşu sülün olan, tavuklar takımından, daha çok yerde yaşayan fakat uyumak için tüneyen kuşlar familyası, *(Phhasianidae).*

sülüngü, [Yun. spoggia / sogga => sülüngü] *{ağız} is.* Fırın süpürmeye yarayan, ucunda bez bulunan uzun sopa. [DS]

sülünlük,-ğü [sülün-lük] *is.* Sülün yetiştirilen yer; sülün çiftliği.

sülürgür, [Yun. spoggia / sogga => sülürgür] *{ağız} is.* Fırın süpürmeye yarayan, ucunda bez bulunan uzun sopa. [DS]

sülüs, [Ar. ṣülüṣ ثلث] *{OsT} is.* **1.** Üçte bir. **2.** *hat.* Arap yazısının bir türü olan Kûfi yazının on birinci yüzyılda geliştirilmesi ile doğan, dikey harfler daha kısa, çanaksılar ise daha uzun olarak yazılan bir Arap yazı türü. **3.** *as.* Erlere yolculuklarında indirim sağlayan belge. **4.** Sikkenin üçte biri değerindeki madenî para. 🗗 **sülüs celîsi,** *{OsT} hat. Bir yazı üslubu.*|| **sülüs grossi,** *{OsT} hat. Hattat Rakım efendinin geliştirdiği bir yazı üslubu.*

sülüsan, [Ar. ṣülüṣ > ṣülüṣān ثلثان] *(sülüsa:n) {OsT} is.* Üç kısımdan ikisi; üçte iki.

sülüseyn, [Ar. ṣülüṣ > ṣülüṣeyn ثلثين] *{OsT} is.* Üçte iki.

sülüsî, [Ar. ṣülüṣ > ṣülüṣī ثلثى] *{OsT} sf.* Üçte birle ilgili.

sülvan, [Ar. sülvān / sülvāne سلوان / سلوان] *(sülva:n) {OsT} is.* **1.** Kalbe ferahlık verdiğine inanılan esans. **2.** İç açıcı ilaç.

sülyen, [Far. surikan / sulikan ? / sülüyen / sülyen] *is. kim.* → sülüğen.

süm[1], [sım / süm *(yans.)*] *is.* Soluk basıncı ile burun temizlemeyi, bu biçimde hıçkırmayı ve ağlamayı anlatan kök. [Zülfikar] *süm-kür-mek, süm-ük*

süm[2], [sım / som / sum / süm *(yans.)*] *is.* Çarpma, dürtme, vurma anlatan kök. [Zülfikar] *süm-sek, süm-sek-le-mek, süm-sük*

süm[3], [Far. süm سم] *{OsT} is.* **1.** Dört ayaklı hayvanların tırnağı; toynak. **2.** *{ağız}* Kemik. [DS] 🗗 **sümü sızlamasın,** *{ağız} (Ölen kimse için) huzur içinde yatsın; kemiği sızlamasın.* [DS]

süm'a, [Ar. semʿ *(işitme)* > sümʿa سمعه] *{OsT} is.* Başkalarının duyması, görmesi için yapılan iş; gösteriş.

sümale, [? sümale] *{ağız} is.* Şimşek. [DS]

sümaye, [? sümāye] *(süma:ye) {ağız} zf.* **1.** Boşuna; boş yere. **2.** Gelişigüzel; özensiz. [DS]

sümbe, [? sümbe] *{ağız} sf.* Utanmaz; arsız. [DS]

sümbeç, -ci [süm-meç ? > sümbeç] *{ağız} sf.* Her şeye karışan. [DS]

sümbeki, [süm+bek-i ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) orda burda gezen, pis, kılıksız. [DS]

sümbiye, [sümmiye / sümbiye] *{ağız} sf.* Aptal; mıymıntı; sümsük. [DS]

sümbü, [söbe / sümbü] *{ağız} sf.* Oval. [DS]

sümbül[1], [Far. sünbül سنبل] *{OsT} is. bot.* **1.** Zambakgillerden, Ortadoğu ve Akdeniz kökenli, otuz kadar türü bulunan, uzun yapraklı, gösterişli ve güzel kokulu salkım çiçekli, soğansı çok yıllık otsu süs bitkisi, *(Hyacinthus oriantalis).* **2.** Güzellerin saçının kıvrımı. **3.** *{ağız} argo.* Evlilik dışı doğan çocuk; piç. [DS] 🗗 **sümbül ebrusu,** *Sümbül çiçeğini andırır ebrulara verilen ad.*|| **sümbül-i hatâî,** *{OsT} Melek otu.*|| **sümbül-i müzekker,** *{OsT} Tırtılsı.*|| **sümbül-i rûmî,** *{OsT} Kedi otu.*|| **sümbül-i sirab,** *{OsT} Yeni açmış sümbül.*|| **sümbül-i teber,** *{OsT} Sümbülteber.*|| **sümbül-i ter,** *{OsT} Ayva tüyü; yanaktaki ince tüy.*|| **sümbül-zār,** *{OsT} Sümbül bahçesi.*

sümbül[2], [Ar. süllem => süllüm / sülum / sülüm / sümbül] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

sümbül[3], [sümbül] *{ağız} is.* Küçük sele. [DS]

sümbül[4], [Ar. sünbüle] *{ağız} is.* Başak. [DS]

sümbüle, [Ar. sunbule سنبله] *{OsT} is.* **1.** Klasik Türk müziğinden bir makam. **2.** Başak biçiminde süsleme ögesi. **3.** *öz. is.* Başak Burcu.

sümbülî, [Far. sünbülī سنبلى] *(sümbüli:) {OsT} sf.* **1.** Sümbülle ilgili; sümbüle ilişkin. **2.** (Hava için) yağmursuz fakat kapalı. **3.** Hattat Arif Hikmet Bey'in buluşu olan ve harfleri sümbüle benzer bir Arap yazı biçimi.

sümbülteber, [Far. sünbül-i teber] *is. bot.* Zambakgillerden, Meksika kökenli, kökten süren şerit yaprakları çiçek sapını dipten rozet gibi saran, çiçekleri sapın ucunda salkım halinde duran, duru beyaz renkli ve çok keskin kokulu bir süs bitkisi, *(Polianthes tuberosa).*

sümcük, -ğü [süm-dük / süm-cük] *{ağız} sf.* Başkasının yediğinden isteyen; açgözlü; arsız. [DS]

sümcüklük, -ğü [sümcük-lük] *{ağız} is.* Pisboğazlık; arsızlık. [DS]

sümdük, -ğü [süm-dük سمدوك] *{OsT} {ağız} sf.* **1.** Aç gözlü; pisboğaz; asalak. [DS] **2.** *{ağız}* Açgözlü; gördüğünü isteyen; utanmaz. [DS] **3.** *{ağız}* Orda burda gezen; pis; kılıksız. [DS]

sümdüklenmek, [sümdük-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Bir yere istenmediği hâlde sokulmak. **2.**

Arsızlık etmek. **3.** Pisboğazlık etmek; gördüğü yiyecekten istemek. [DS]

sümdüklük, [sümdük-lük] *{ağız} is.* Arsızlık; pisboğazlık; başkasının yiyeceğinden isteme. [DS]

süme[1]**,** [süme / sömek / sümek] *{ağız} is.* Taranmış yumak biçiminde yün. [DS]

süme[2]**,** [Ar. sīmā => süme] *{ağız} is.* **1.** Biçim. **2.** Baş; kafa. [DS]

sümeği, [sümeye / sümeği] *{ağız} zf.* Boşuna; boş yere. [DS]

sümek[1]**, -ği** [sümek سومك] *{OsT} {ağız} is.* Eğirilmek üzere taranmış, atılmış, temizlenmiş yün yumağı; bedirik; sömek. [DS]

sümek[2]**, -ği** [sümek] *{ağız} is.* Bir çiğnemli sakız. [DS]

sümek[3]**, -ği** [sümek] *{ağız} is.* **1.** Pelte. **2.** *sf.* (Sıvı için) koyu; kıvamlı. [DS]

sümeklenmek, [sümek-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Peltelenmek. **2.** (Bal, yoğurt, ağda vb. için) damlalar uzamak; sünmek. [DS]

sümelek[1]**, -ği** [söm-ele-k / süm-ele-k] *{ağız} sf.* Ahmak; budala. [DS]

sümelek[2]**, -ği** [söme-le-k / süme-le-k] *{ağız} is.* **1.** Kundağa sarılmış bebek. **2.** Bebek kundağı. [DS]

sümelemek, [süme-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yaşlanmak; çökmek; gücünü yitirmek. [DS]

sümelen, [süme-le-n] *{ağız} is.* Bükülmüş yün yumağı. [DS]

sümeme, [süme-m-e ?] *{ağız} zf.* Oranlayarak; tahminî. [DS]

sümen[1]**,** [sömen / sümen ?] *{ağız} is.* **1.** Bükülmek için işlem görmüş tiftik. **2.** Taranmış yumak biçiminde yün. **3.** İyi yün; yün. **4.** Koyunun ilk kırkımından alınan yün. [DS]

sümen[2]**,** [süme-n ?] *{ağız} is.* Yaba. [DS]

sümenlenmek, [sümen-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Tembelleşmek. [DS]

sümenni, [sümen-li / sümenni] *{ağız} sf.* Ahmak; budala.[DS]

sümeşik[1]**, -ği** [süme-ş-ik] *{ağız} sf.* Uyuşuk; tembel. [DS]

sümeşik[2]**, -ği** [süme-ş-ik] *{ağız} is.* Yüz; surat. [DS]

sümeşmek, [süme-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Tembelleşmek. **2.** Dolaşmak; karışmak. [DS]

sümeştirmek, [süme-ş-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Geçiştirmek. [DS]

sümeteye, [süme-te-y-e] *{ağız} zf.* Boşuna; boş yere.[DS]

sümeye, [süme-y-e سميه] *{eAT} {ağız} zf.* **1.** Boş yere; boşuna. **2.** Körü körüne. [DS]

sümeyere, [süme+yer-e] *{ağız} zf.* → sümeye. [DS]

sümeyi[1]**,** [süme-y-i] *{ağız} zf.* Boşuna. [DS]

sümeyi[2]**,** [süme-yi] *{ağız} sf.* (Kişi için) saf. [DS]

sümeymi, [sümeymi ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) saf. [DS]

sümeyre, [Ar. sümeyre تميره] *{OsT} is.* **1.** Meyve çağlası. **2.** *bot.* Kendi üzerine kıvrılmış yaprak.

sümgüç, [süğ-(ü)l-üç / süğ-üş / süm-güç / süm-üç / süm-üş] *{ağız} is.* Baş ve işaret parmak uçları arasındaki uzaklığı esas alan uzunluk ölçü birimi; sele; sere. [DS]

sümiye, [süme-y-e] *{ağız} zf.* El yordamıyla; kestirmeden. [DS] **sümiye söylemek,** *{ağız} Gerçek olup olmadığını bilmeden söylemek.* [DS]

sümiyeden, [sümiye-den] *{ağız} zf.* El yordamıyla; kestirmeden. [DS]

sümkürme, [süm-kür-me] *is.* Sümkürmek eylemi.

sümkürmek, [süm *(yans.)* > süm-kür-mek] *gçsz. f. [-ür]* Soluk baskısı ile burunda bulunan sümüğü dışarı atmak.

sümkürtme, [süm-kür-t-me] *is.* Sümkürtmek eylemi.

sümkürtmek, [süm-kür-t-mek] *gçl. f. [-ür]* Bir kimsenin sümkürmesini sağlamak.

sümlütoy, [süm-lü+toy] *{ağız} sf.* Bilgisiz. [DS]

sümmahidaş, [Ar. sümmāḳī + T. taş] *{ağız} is.* Mozaik. [DS]

sümmak, [Ar. sümmāḳ سماق] *(sümma:k) {OsT} is.* Sumak.

sümme[1]**,** [Ar. sümme ثم] *{OsT} zf.* **1.** Sonra. **2.** Tekrar tekrar. **sümme't-tedārik,** *{OsT} Çözüm olarak iş olup bittikten sonra düşünülen; sonradan yapılan.*

sümme[2]**,** [süm-me] *is.* Sümmek eylemi.

sümmek[1]**,** [söm-mek > süm-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** (Hayvan yavrusu için) burnu ile dürte dürte annesinin memesinden emmek. **2.** Hoyratça, kaba bir şekilde itmek. **3.** *{ağız}* Saldırmak. [DS] **4.** (Nesne için) dışarı fırlamak.

sümmek[2]**,** [süm-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Kinlenmek. **2.** Küçük görmek; istememek. [DS]

sümpeki, [süm-meği > sümpeki / sümsük] *{ağız} sf.* Sevimsiz; yüzsüz; usandırıcı. [DS]

sümpare, [Far. süm *(toynak)* + pāre *(parça)* سمپاره] *(sümpa:re) {OsT} is.* Zımpara.

sümpeş, [süm-me-ş ? / sümpeş] *{ağız} sf.* Ahmak. [DS]

sümre, [Ar. sümre / sümret سمره / سمرت] *{OsT} is.* Esmerlik; kara yağızlık.

sümret, [Ar. süre / sümret سمره / سمرت] *{OsT} is.* → sümre.

sümse, [süm-se] *{ağız} is.* Gaga. **sümsesi eğri,** *{ağız} Yere bakan; göründüğü gibi olmayan.* [DS]

sümsek, -ği [süm-sek / sumsuk] *{ağız} is.* **1.** Yumruk. **2.** Tos. [DS] **sümsek vurmak,** *{ağız} Tos vurmak.* [DS]

sümseklemek, [süm-sek-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] {ağız}* Yumrukla vurmak; yumruklamak. [DS]

sümselemek, [süm-se-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şey çalmak için çevrede sinsi sinsi dolaşmak. [DS]

sümsü, [süm-sü] *{ağız} is.* Tütün çubuğunun ucundaki tütün konulan yer. [DS]

sümsüçik, [sü(m)+sü/çik] *{eT} pekşt. sf.* Çok tatlı; pek tatlı. [DLT]

sümsük[1]**, -ğü** [süm-mek > süm-sü-k سمسك] *is. zool.* Leyleksiler takımının sümsükgiller familyasından, açık denizlerde yaşayan, yükseklerden balıkların üzerine dikine inerek avlanan, kayalıklara toplu olarak yuva yapan, iri sivri gagalı, kısa bacaklı çok büyük deniz kuşu, *(Sula bassana).*

sümsük[2]**, -ğü** [süm-mek > süm-sü-k سمسك] *sf.* **1.** Uyuşukça davranan; pısırık; beceriksiz; aptal; miskin; mıymıntı; sünepe. *{ağız} (aymı)* [DS] **2.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Aç gözlü; pisboğaz; asalak. [DS] **3.** *{ağız}* Usandırıcı; yüzsüz; arsız. [DS] **4.** *{ağız}* Sevimsiz. [DS]

sümsük[3]**, -ğü** [süm-sük / sum-suk] *{ağız} is.* Yumruk. [DS] **sümsük vurmak,** *{ağız} Yumrukla vurmak; yumruklamak.* [DS]

sümsükgiller, [sümsük-gil-ler] *is. zool.* Leyleksiler takımının sümsükleri kapsayan, kanatları ve kuyrukları uzun deniz kuşları familyası, *(Sula).*

sümsüklemek[1]**,** [süm *(yans.)* > sümsük-le-mek / sumsuk-la-mak سومسكلمك] *{OsT} {ağız} gçl. f. [-r]* Yumrukla vurmak; yumruklamak. [DS]

sümsüklemek[2]**,** [sümsük-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Bir yere istenmediği hâlde sokulmak. **2.** Arsızlık etmek. **3.** Pisboğazlık etmek. **4.** Kendini ilgilendirmeyen işe karışmak; burnunu sokmak. [DS]

sümsüklemek[3]**,** [sümsük-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Oylamak. [DS]

sümsüklenmek, [sümsük-le-n-mek / sümdük-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Bir yere istenmediği hâlde sokulmak. **2.** Arsızlık etmek. **3.** Pisboğazlık etmek. [DS]

sümsükleşme, [süm-sü-k-le-ş-me] *is.* Sümsükleşmek eylemi.

sümsükleşmek, [süm-sük-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Uyuşuk bir durum almak; miskinleşmek; tembelleşmek; aptallaşmak; pısırıklaşmak.

sümsüklük,-ğü [süm-sük-lük] *is.* Sümsük olma durumu; sümsük olan bir kimsenin durumu. **sümsüklük etmek,** *1. Beceriksiz, pısırıkça davranmak; uyuşukluk etmek. 2. {ağız} Açgözlülük etmek.* [DS]

sümsüm, [süm+süm] *{ağız} sf.* **1.** Sünepe; mıymıntı. **2.** Aptal. **3.** Sinsi. **4.** Açgözlü; gördüğünü isteyen. [DS]

sümsüme, [süm+süm-e] *{ağız} sf.* (Kişi için) yapışkan; arsız. [DS]

sümsünlemek, [süm-sün-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r [-l(i)-yor]* Onun bunun kapısında amaçsız olarak gezmek. [DS]

sümsünmek, [süm-sün-mek / süm-dük-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Bir yere istenmediği hâlde sokulmak. **2.** Arsızlık etmek. **3.** Pisboğazlık etmek. [DS]

sümsürmek, [süms-ür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Sümkürmek. [DS]

sümsürük, -ğü [süms-ür-ük] *{ağız} is.* Sümük. [DS] **sümsürüğü düşük,** *{ağız} Başı öne eğik.* [DS]

sümsürüklü, [süms-ür-ük-lü] *{ağız} sf.* Sürekli burnunu çeken; sümüklü. [DS]

sümdüyh, [süm-sük / süm-dük] *{ağız} sf.* Arsız; açgözlü. [DS]

sümter, [? sümter / sünter] *{ağız} is. zool.* Kırmızımtırak küçük taneli bir tür sert buğday. [DS]

sümtük[1]**, -ğü** [süm-(ü)t-ük / süm-dük] *{ağız} sf.* Arsız; açgözlü; hep başkasının yediğinden isteyen. [DS]

sümtük[2]**, -ğü** [süm-(ü)t-ük / süm-sük] *{ağız} sf.* **1.** Boş gezen. **2.** Kılıksız. **3.** Sevimsiz. **4.** Usandırıcı; yüzsüz. **5.** Her şeye karışan. **6.** Uysal. **7.** Yalancı. [DS]

sümtüklenmek, [sümtük-le-n-mek / sümdük-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Bir yere istenmediği hâlde sokulmak. **2.** Arsızlık etmek. **3.** Pisboğazlık etmek. **4.** Yaltaklık etmek. [DS]

sümum, [Ar. semm *(zehir)* > sümūm سموم] *(sümu:m) {OsT} is.* Zehirler.

sümut, [Ar. simāṭ > sümūṭ سمط] *(sümu:t) {OsT} is.* **1.** Üzerine yemek konmak üzere serilen şeyler; sofralar; yemek masaları. **2.** Sıralar; saflar; diziler.

sümüç, [süğ-(ü)l-üç / süğ-üş / süm-güç / süm-üç / süm-üş] *{ağız} is.* Baş ve işaret parmak uçları arasındaki uzaklığı esas alan uzunluk ölçü birimi; sele; sere. [DS]

sümük[1]**, -ğü,** [süm *(yans.)* > süm-ük] *is.* **1.** Burun boşluklarındaki sümük doku tarafından salgılanan ya da broşlardan gelen, içinde epitel hücreleri, mikrop, toz, su bulunan akıcı ya da iplik gibi uzayan yapışkan sıvı. **2.** Vücudun değişik organlarında sümük doku hücrelerinin ve üzerinde bulunan bezlerin doku yüzünde nemli, akıcı, kaygan bir katman oluşturan yumurta akı kıvamındaki salgısı. **sümük doku,** *anat. Üzerinde çok sayıda memecik ve salgı bezi delikleri bulunan, iç organları kaplayan koruyucu doku; mukoza.*

sümük[2]**, -ğü** [sün-mek > sün-ük > sümük] *{ağız} is.* Çatı saçağı. [DS]

sümük[3]**, -ğü** [süñük > sümük] *{ağız} is.* Kemik. [DS]

sümükleenböceği, [sümükle-ğen+böce(k)-i] *{ağız} is.* Sümüklü böcek; kabuksuz salyangoz. [DS]

sümükleğen, [sümük-le-ğen / sümük-le-n > sülen / sülüman / sülümen] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

sümüklen, [sümük-le-ğen / sümük-le-n > sülen / sülüman / sülümen] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

sümüklü, [sümük-lü] *sf.* **1.** Üzerine sümük bulaşmış olan. **2.** Burnundan sürekli olarak sümük akan. **3.** *{ağız}* Kaya balığı. [DS] ◻ **sümüklü balığı,** *{ağız} Kaya balığı.* [DS]| **sümüklü böcek,** *zool. Karından bacaklıların akciğerliler alt takımından otçul, kabuksuz yer yumuşakçası, (Limax).*

sümüklübücü, [sümük-lü+böcü] *{ağız} is. zool.* → sümüklü böcek. [DS]

sümüklüböycü, [sümük-lü+böycü] *{ağız} is.* → sümüklü böcek. [DS]

sümüklüböycek, -ği [sümük-lü+böcek] *{ağız} is.* → sümüklü böcek. [DS]

sümüklügengaz, [sümük-lü-gen+Far. goz] *{ağız} is.* → sümüklü böcek. [DS]

sümüksel, [sümük-sel] *sf.* Sümükle ilgili.

sümüksü, [sümük-sü] *sf.* Sümükle ilgili; sümüğü andıran; sümük özelliği taşıyan. ◻ **sümüksü zar,** *Burun boşluklarını yutağa kadar kaplayan sümüksü doku.*

sümülcemek, [süm-ül-ce-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-c(ü)-yor]* **1.** Bir şeyi almak için uzanmak. **2.** (Hayvan için) bir şeyi yemek için boynunu uzatmak. **3.** Sarkıntılık etmek; saldırmak. [DS]

sümülcümek, [süm-ül-cü-mek سوملجمك] *{eAT} gçsz. f. [-r]* **1.** İleri gitmek; sokulmak. **2.** *{OsT}* Tökezlemek; sürçmek.

sümülük, -ğü [süm-ül-ük] *{ağız} sf.* **1.** Dağınık. **2.** Elinden iş gelmediği hâlde gizlice uğraşan. [DS]

sümün, [Ar. şemān *(sekiz)* > şümn ثمن] *{OsT} is.* **1.** Sekizde bir. **2.** Büyük boy kâğıdın sekize bölünmesiyle elde edilen kâğıt boyutu. **3.** *{ağız}* Dört kg'lık tahıl ölçeği. [DS]

sümündür, [Yun. simigdali] *{ağız} is.* Bulgurun ufağı. [DS]

sümündürü, [Yun. simigdali] *{ağız} is.* Bulgurun ufağı. [DS]

sümürcenmek, [süm-ür-ce-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kadına cinsel istekle bakmak. [DS]

sümürge, [söm-ür-ge > süm-ür-ge] *{ağız} is.* **1.** Emilen nesne veya kimse. **2.** Sömürülen şey. [DS]

sümürmek, [süm-ür-mek / söm-ür-mek سومرمك] *{eAT} {ağız} gçl. f. [-ür]* Bir şey bırakmadan yemek, içmek; yiyip bitirmek; silip süpürmek. [DS]

sümürük, -ğü [süm-ür-ük] *{ağız} is.* Obur; çok yiyen. [DS]

sümüş, [süğ-(ü)l-üç / süğ-üş / süm-güç / süm-üç / süm-üş] *{ağız} is.* Baş ve işaret parmak uçları arasındaki uzaklığı esas alan uzunluk ölçü birimi; sele; sere. [DS]

sümüt, [Yun. simigdali] *{ağız} is.* İnce bulgur. [DS]

sümüv, -vvü [Ar. sümüvv سمو] *{OsT} is.* Yükseklik; yücelik.

sümüye, [süme-y-e / sümü-y-e] *{ağız} zf.* **1.** Boşuna; boş yere. **2.** Görmeden; bilmeden. [DS]

sümüyeye, [sümüye-y-e] *{ağız} zf.* **1.** Bilmeyerek. **2.** Görmeyerek. [DS]

sümüyh, [süñük > sümük / sümüyh] *{ağız} is.* Kemik. [DS]

-sün, [-sın / -sin / -sun / -sün] *çek. e.* → -sın.

sünai, [Ar. işneyn *(iki)* > şünāī ثنائى] *(süna:i:) {OsT} sf.* **1.** İki kısımdan meydana gelen; ikili. **2.** *dbl.* (Arap dilinde, kelime için) iki aslî harfi olan. **3.** *fel.* İkincil. **4.** *mat.* İkil; ikillik. ◻ **sünāî küül,** *{OsT} İkincil alkol.*|| **sünāîyü'l-mesken,** *{OsT} bot. İki evcikli.*

sünaiye, [Ar. işneyn *(iki)* > şünāyye ثنائيه] *(süna:iye) {OsT} is. fel.* İkicilik; düalizm.

sünak, -ğı [Az. sünak] *{ağız} sf.* Açgözlü. [DS]

sünbade, [Far. sünbāde سنباده] *(sünba:de) {OsT} is.* Zımpara.

sünbadec, [Far. sünbādec سنبادج] *(sünba:dec) {OsT} is.* Zımpara.

sünbeği, [sünbeği سونبكى] *{OsT} is.* Dalgıç.

sünbük, -ğü [Ar. sünbük سنبك] *{OsT} is.* **1.** Toynak. **2.** Toynağın uç kısmı. **3.** Bir şeyin ucu. **4.** At nalının ön bölümü.

sünbül, [Far. sünbül سنبل] *{OsT} is. bot.* → sümbül. ◻ **sünbül-i asāfîr,** *{OsT} Hint sümbülü; lale.*|| **sünbül-i hatāî,** *{OsT} Melek otu.*|| **sünbül-i hindî,** *{OsT} Kedi otu.*|| **sünbül-i müzekker,** *{OsT} Tırtılımsı.*|| **sünbül-i rumî,** *{OsT} Kedi otu.*|| **sünbül-i sir-āb,** *{OsT} Taze sümbül.*|| **sünbül-i teber,** *{OsT}* → sümbülteber.|| **sünbül-zār,** *{OsT} Sümbül bahçesi.*

sünbülat, [Ar. sünbüle > sünbülāt سنبلات] *(sünbüla:t) {OsT} is.* Başaklar.

sünbüle, [Ar. sünbül > sünbüle سنبله] *{OsT} is.* **1.** Başak. **2.** *öz. is.* Başak Burcu. **3.** *müz.* Klasik Türk musikisinde birleşik makamlardan biri. ◻ **sünbüle-i kadîm,** *{OsT} müz. Klasik Türk müziğinden eski bir makam.*|| **sünbüle-nihavend,** *{OsT} Klasik Türk müziğinde birleşik bir makam.*

sünbülî, [Far. sünbülī سنبلى] *(sünbüli:) {OsT} sf.* → sümbülî.

Sünbüliye, [Sünbül Sinan *(tarikat şeyhi)* => sünbüliyye سنبليه] *{OsT} is.* Halvetiye tarikatına bağlı bir kol.

sünci, [*eT.* süci > sünci] *{ağız} is.* Şarap. [DS]

sündük[1]**, -ğü** [? sündük سندك] *{OsT} {ağız} is.* Cıva. [DS]

sündük[2]**, -ğü** [süm-dük / sün-dük] *{ağız} sf.* Arsız; açgözlü. [DS]

sündük[3]**, -ğü** [sün-mek > sün-dük] *{ağız} sf.* **1.** Aptal. **2.** Serseri. **3.** Çıkarı için çok bekleyen kimse. **4.** Uslu. [DS]

sündük[4]**, -ğü** [sün-dük] *{ağız} is.* Ahırlarda, eşik altındaki delik. [DS]

sündük[5]**, -ğü** [sun-mak > sün-dük] *{ağız} is.* İnsana alışık oğlak veya kuzu. [DS]

sündüklenmek, [sün-dük-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Uyuşuk uyuşuk gezmek. [DS]

sündürme[1]**,** [sün-dür-me] *is.* Sündürmek eylemi.

sündürme[2]**,** [sün-dür-me] *{ağız} is.* Çok uzun boylu kimse. [DS]

sündürme[3]**,** [sün-dür-me] *{ağız} is.* **1.** *{ağız}* Lahana ve bulgurla yapılan bir yemek. **2.** Taze peynir ve şeker ile yapılan bir tür tatlı; höşmerim. **3.** Bir tür peynir. **4.** Yağda pişirilmiş peynir. **5.** Sahanda yumurta. [DS]

sündürme[4]**,** [sün-dür-me / sun-dur-ma] *{ağız} is.* **1.** Evin önündeki çıkma; teras. **2.** Kiremitli çatıların, yapıdan taşan kısmı. [DS]

sündürme[5]**,** [sün-dür-me] *{ağız} is.* Mestlerin yanlarındaki lastikli kısım. [DS]

sündürmek[1]**,** [sö / sü *(uzunluk)* > sü-n-mek > sündür-mek سوندرمك] *gçl. f. [-ür] {OsT} {ağız}* Çekerek uzatmak; esnetmek. [DS]

sündürmek[2]**,** [sün-dür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Durdurmak. [DS]

sündürmek[3]**,** [isin-mek > sün-dür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Ateşte el ısıtmak. [DS]

sündürük, -ğü [sün-dür-ük] *{ağız} sf.* **1.** (Nesne için) esnek; sünek. **2.** Yağda pişmiş peynirli yumurta. [DS]

sündürüm, [sün-dür-üm] *{ağız} is.* Bir yandan öbür yana uzatılmış sırık. [DS]

sündüs, [Ar. sündüs سندس] *{OsT} is.* **1.** Dokumacılığın nazik atlas türünden sayılan atkı ve çözgüsünde altın ve gümüş teller bulunan değerli bir kumaş; üstufe. **2.** Kur'an-ı Kerim'de cennet giysilerinin dikileceği bildirilen kumaş; ince ve kalın diba, *(Kehf S. 31).*

sündüsî, [Ar. sündüsî سندسى] *(sündüsi:) {OsT} sf.* **1.** Sündüsle ilgili; sündüse ait. **2.** Sündüse benzeyen; sündüs gibi. **3.** Sündüsten yapılma. **4.** *is.* İmparatorluk döneminde bu ipekli kumaştan yapılmış giyim eşyasına verilen ad.

süne[1]**,** [süne] *{eT} is.* Yalnız insan ve hayvanlarda bulunan can; ruh.

süne[2]**,** [Ar. sūne سنه] *{OsT} is.* Kalkanlı yarım kanatlılardan, ekin yapraklarına bıraktığı yumurtalarından çıkan yavruları sütlü tahıl tanelerine zarar veren, toprak renginde, 11-12 mm. boyunda küçük bedenli böcek, *(Eurygaster integriceps).*

süne[3]**,** [suna / süne] *{ağız} is.* Boyu bosu yerinde ve düzgün, yakışıklı kimse. [DS]

süneber, [Ar. şanavber => süneber] *{ağız} is.* Çam fıstığı. [DS]

süneç, -ci [sün-mek > sün-eç] *{ağız} sf.* Esnek. [DS]

süneğen, [sün-mek > sün-eğen] *{ağız} sf.* (Söz için) değişik anlamlara çekilebilen. [DS]

sünek[1]**, -ği** [sün-mek > sün-ek] *sf.* Sünme özelliği gösteren; çekildiğinde kopmadan uzayan ve bu hâliyle biçim değişikliğine uğramaksızın kalabilen. *{ağız} (aynı)* [DS]

sünek[2]**, -ği** [sün-mek > sün-ek] *{ağız} sf.* **1.** Uyuşuk; sümsük; sünepe. **2.** Cimri. [DS]

sünek[3]**, -ği** [sün-ek] *{ağız} is.* Künklerde ince ucun içine girmesi için açılmış yuva; birleşme yeri. [DS]

sünek[4]**, -ği** [sün-ek] *{ağız} is.* Sapan. [DS]

süneklik, -ği [sün-ek-lik] *is.* **1.** Sünek olma durumu. **2.** Bir metalin kolayca biçim değişikliğine uğrayabilme özelliği.

sünempe, [sün-e-me / sünepe / sünempe] *{ağız} sf.* Uyuşuk; sümsük; sünepe. [DS]

sünen, [Ar. sünnet > sünen سنن] *{OsT} is.* Sünnetler.

🗗 **sünen-i seniye,** *{OsT} Peygamberimiz Hz. Muhammed'in işlediği kutsal işler.*

sünenpe, [sünepe / sünempe] *{ağız} sf.* Sünepe. [DS]

sünepe[1]**,** [Far. sünbe *(aldanmış)*] *sf.* **1.** (Kişi için) giyimi kuşamı son derece zevksiz. **2.** Davranışları ve tavırları uyuşuk olan; sümsük; mımıntı. **3.** *{ağız}* Çok gezen. [DS] **4.** *{ağız}* Başıboş; bağımsız. [DS]

sünepe[2]**,** [sün-mek > sün-e-me ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) ince uzun. [DS]

sünepelik,-ği [sünepe-lik] *is.* **1.** Sünepe bir kişinin durumu, niteliği. **2.** Sünepe olma durumu.

süneşik, -ği [sün-eş-ik] *{ağız} sf.* Beceriksiz. [DS]

sünet, [Ar. sünnet => sünet] *{ağız}* **1.** Sünnet. **2.** Genç asınaların dip sürgünlerini ilk kez budama işlemi. **3.** Ağaç eşyada tahtaların birbirine geçmelerini sağlamak için açılan yivler. [DS] 🗗 **sünet deliği,** *{ağız} Sabanda okun eneğe geçtiği delik.* [DS]|| **sünet etmek,** *{ağız} Yeni dikilen bağın dip filizlerini ilk kez budamak.* [DS]

sünetlemek, [sünet-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Yeni dikilen bağın dip filizlerini ilk kez budamak. **2.** Tabaktaki yemeğin tümünü bitirmek. **3.** Birbiri içine geçecek tahta parçalarına karşılıklı yiv ve set açmak. [DS]

sünetlik, -ği [sünnet-lik] *{ağız} is.* → sünnetlik. [DS]

sünge, [Yun. spoggia / sogga => sünge] *{ağız} is.* Fırındaki kızgın külleri süpürmekte kullanılan ucuna ıslak bez bağlanmış uzun sırık. [DS]

süngek, [süñ-mek > süñ-ek / süñ-ük] *(süñek) {eT} is.* Kemik.

süngel, [süñ > süng-e-l] *{ağız} is.* Saçak. [DS]

sünger, [Yun. sphongari] *is.* **1.** *zool.* Çoğunlukla tuzlu sularda bir yere tutunarak koloni halinde yaşa-

yan çok hücreli hayvanların genel adı, *(Cornacuspogia, Euspongia officinalis, Hippospongiolequina).* **2.** Bu hayvanın boynuzsu maddeden oluşan ve sıvı emme özelliği taşıdığı için çeşitli temizlik ve tuvalet işlerinde kullanılan yumuşak, esnek iskeleti. **3.** Sentetik ürünlerden bu hayvanın iskeletine benzetilerek yapılmış sıvı emme özelliği olan temizlik malzemesi. **4.** *sf.* Süngerden yapılmış olan. ◻ **süngер avcısı,** *Denizlerden sünger toplayan ve satan kimse; süngerci.*|| **sünger çekmek,** *Hiç olmamış saymak; unutmak; silip atmak; bağışlamak.*|| **sünger doku,** *bot. Yaprağın altında bulunan, gözenekli, seyrek hücreli ve klorofili az özek doku; sünger parankiması.*|| **sünger geçirmek,** *Sünger çekmek.*|| **sünger gibi,** *Esnek olan; iyi sıvı emen.*|| **sünger kâğıdı,** *{ağız} Kurutma kâğıdı.* [DS]|| **sünger taşı,** *jeol. Metalleri veya fildişi eşyaları parlatmakta kullanılan gözenekli, pürüzlü ağırlığı az, sert bir tür yanardağ feldspatı; ponza.*

süngerci, [sünger-ci] *is.* **1.** Sünger avcılığı yapan kimse. **2.** Sünger alım satımı yapan kimse.

süngercilik,-ği [sünger-ci-lik] *is.* **1.** Sünger avcılığı. **2.** Sünger alım satım işi.

süngerlenmek, [sünger-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Dilenci için) birinin peşini bırakmamak; rahatsız etmek. [DS]

süngerler, [sünger-ler] *is. zool.* Vücutları, içten uzun bir kanal, dıştan ise bu kanala açılan deliklerle kaplı, kayalara tutunmuş koloniler halinde yaşayan, tomurcuklanma ile çoğalan çok hücreli hayvanlar, *(Spongiaria).*

süngerleşme, [sünger-le-ş-me] *is.* Süngerleşmek eylemi.

süngerleşmek, [sünger-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Sünger durumuna gelmek; süngerimsi bir hâl almak; sünger gibi olmak.

süngerleştirici, [sünger-le-ş-tir-ici] *sf.* **1.** Süngerleşmeyi sağlayan. **2.** *is.* Plastik bir maddeye katıldığında hava kabarcıkları oluşturarak plastiğin içinde sünger gibi gözenekler oluşturan madde.

süngerli[1], [sünger-li] *sf.* **1.** Süngeri bulunan; süngeri olan. **2.** Sünger ile döşenmiş olan. **3.** Süngerden yapılmış olan. ◻ **süngerli sutyen,** *Göğüsleri daha dik göstermek için cepleri sünger ile doldurulmuş olan sutyen.*

süngerli[2], [sünger-li] *{ağız} is.* Yağ tortusu. [DS]

süngerlik, -ği [sünger-lik] *is.* **1.** Sünger konulan yer veya nesne. **2.** Zarf vb. yere yapıştırılacak pulları ıslatmakta kullanılan, içine küçük sünger konulmuş bir kaptan ibaret büro gereci.

süngersi, [sünger-si] *sf.* **1.** Süngeri andıran; süngere benzeyen. **2.** Sünger gibi gözenekleri olan. **3.** Suyu hızla emen. ◻ **süngersi kemik,** *anat. Kısa kemiklerin tümünü, uzun kemiklerin başlarını oluşturan gözenekli doku.*

süngiş, [süñ-mek > süñ-iş] *(süñiş) {eT} is.* Savaşta saldırma ve süngü ile dürtme. [DLT]

süngmek, [süñ-mek] *(süñmek) {eT} gçl. f. [-er]* Mızraklamak. [ETY]

süngök, [süñ-mek > süñ-ek / süñ-ük / süñ-ök] *(süñök) {eT} is.* Kemik. [ETY]

süngsü, [süñ-sü / sünsüğü] *(süñsü) {ağız} is.* Ense. [DS]

süngsük, [süñ-sük / süntük] *(süñsük) {ağız} sf.* Tembel; uyuşuk. [DS]

süngü[1], [süñ-mek > süñ-ū / süñ-üg / süñ-ī سوكو / سكو] *is.* **1.** *(süñü:) {eT} {eAT}* Süngü; mızrak; kargı. [DLT] [ETY] [Gabain] [KB] [Tekin] **2.** Tüfeğin namlu ucuna takılan, kısa kılıç biçiminde, delici ve dürtücü silah. **3.** Eskiden mezarların başına dikilen sırıklara verilen ad. ◻ **süngü hıyar,** *{ağız} Acur.* [DS]|| **süngü savaşı,** *Süngü takılarak göğüs göğüse yapılan muharebe.*|| **süngüsü depreşmesin,** *(Ölmüş birinden bahsederken) "onunla ilgili kötü bir olay anlatacağım, yerinde incinmesin." anlamında kullanılır.*

süngü[2], [süñ-ü > süngü] *({ağız} is.* Ense. [DS] ◻ **süngüsü düşmek,** *1. Sağlığı bozulmak. 2. Neşesi kaçmak. 3. Ataklığı, çevikliği kalmamak. 4. Başarısızlığa uğramış olmak.*|| **süngüsü düşük,** *1. Sağlığı bozulmuş olan. 2. Neşesiz. 3. Ataklığını ve çevikliğini kaybetmiş olan. 4. Başarısız olmuş.*|| **süngüsü düşük olmak,** *{ağız} Omuzları düşük, süklüm püklüm olmak.* [DS]

süngü[3], [süñ-ük > süngü] *{ağız} is.* **1.** Kemik. **2.** Omurga. ◻ **süngüsü ağır,** *{ağız} İri yapılı; şişman.*|| **süngüsü ağır olmak,** *{ağız} (Çocuk için) kalın kemikli olmak.* [DS]

süngü[4], [Yun. spoggia / sogga => süngü] *{ağız} is.* **1.** Kazan ateşini karıştırmaya yarayan, bir ucu kıvrık ve yassı, diğer ucu çengel biçiminde olan uzun metal çubuk. **2.** *{ağız}* Fırındaki kızgın külleri süpürmekte kullanılan ucuna ıslak bez bağlanmış uzun sırık. [DS]

süngücek, [süñü-cek سكوجك] *{eAT} is.* Küçük kemik.

süngücük, [süñü-cük سكوجك] *{eAT} is.* → süngücek.

süngüç, -cü [Moğ. sögem *(karış)*] *{ağız} is.* Gergin durumdaki baş parmak ucu ile işaret parmağı uçları arasındaki uzaklığı esas alan uzunluk ölçüsü birimi. [DS]

süngüg[1], [süñ-mek > süñ-ū / süñ-üg / süñ-ī] *(süñü:g) {eT} is.* Süngü; mızrak.

süngüg[2], [süñ-mek > süñ-ū / süñ-üg] *(süñüg) {eT} is.* Kemik. [DLT] [EUTS] [Gabain] [Tekin]

süngüglüg, [süñ-mek >süñ-üg > süñ-üg-lüg] *(süñüglüğ) {eT} sf.* (Düşman için) mızraklı. [ETY]

süngük, [süñ-mek > süñ-ük / siñ-ük سوكك / سكوك]

(süñük) {eT} {eAT} {OsT} is. Kemik. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [KB] [Tekin]

süngüklenmek, [süñ-ük > süñ-üg-lē-mek > süñ-ükle-n-mek سكوكلنمك] *(süñüklenmek) {eT} {OsT} dönşl. f. [-ür]* Kemiklenmek; büyümek. [DLT]

süngükliç, [süñük-liç سونكليج] *(süñükliç) {OsT} is.* Bir kemiği geceleyin havaya atıp düştüğü yerde onu bulmak suretiyle oynanan bir çocuk oyunu.

süngüklüg, [süñ-ük > süñ-ük-lüg] *(süñüklüğ) {eT}sf.* **1.** Kemikli. **2.** Kemikten ibaret olan. [EUTS]

süngül, [süng-ül ?] *{ağız}* Sarı kertenkele. [DS]

süngüleme, [süngü-le-me] *is.* Süngülemek eylemi.

süngülemek, [süñ-ū > süñ-ū-lē-mek] *(süñü:le:mek) gçl. f. [-r]* **1.** Süngü saplamak; süngü batırmak; süngü ile dürtmek. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Ateşi süngü denilen uzun çubuk ile karıştırmak.

süngülenme, [süngü-le-n-me] *is.* Süngülenmek eylemi.

süngülenmek, [süngü-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Süngü batırılmak; süngü ile yaralanmak. **2.** (Ateş için) süngü ile karıştırılmak. **3.** *dönşl. f.* Süngülü hale gelmek; süngü sahibi olmak; süngü edinmek.

süngüleşme, [süngü-le-ş-me] *is.* Süngüleşmek eylemi.

süngüleşmek, [süngü-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* **1.** Karşılıklı olarak birbirine süngü ile saldırmak; süngü süngüye savaşmak. **2.** *dönşl. f.* Süngü haline gelmek; süngü gibi sivrilmek, uzamak.

süngülü, [süngü-lü] *sf.* **1.** Süngüsü bulunan; süngü takınmış olan. **2.** Süngülenmiş olan; süngü ile yaralanmış.

süngülüç, -cü [Moğ. sögem *(karış)*] *{ağız} is.* Gergin durumdaki baş parmak ucu ile işaret parmağı uçları arasındaki uzaklığı esas alan uzunluk ölçüsü birimi. [DS]

süngülüç, -cü [süngül-üç] *{ağız} sf.* **1.** Uzun boylu, zayıf. **2.** Beceriksiz. [DS]

süngülük, -ğü [süngü-lük] *is. as.* Bel kemerine takılan ve kasatura kınını taşıyan parça.

süngüllük, -ğü [süngül-lük] *{ağız} is.* Ihlamur ağacı.DS]

süngüre, [Moğ. sögem *(karış)*] *{ağız} is.* Gergin durumdaki baş parmak ucu ile işaret parmağı uçları arasındaki uzaklığı esas alan uzunluk ölçüsü birimi. [DS]

süngüş [süñ-mek > süñ-üş / süñ-iş] *(süñüş) {eT} is.* **1.** Savaşta saldırma ve süngü ile dürtme. [DLT] **2.** Savaş; muharebe; harp. [ETY] [Gabain] [Tekin]

süngüşmek, [süñ-mek > süñ-üş-mek] *(süñüşmek) {eT} işteş. f. [-ür]* **1.** Savaşta süngüleşmek; mızrakla savaşmak; vuruşmak; muharebe etmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [Tekin] **2.** *dönşl. f.* Uzanarak dinlenmek; yatmak.

süngüt[1], [siñ-mek > siñ-üt / süñ-üt] *(süñüt) {eT} is.* Karşılığında bir şey verilmeyen ve geri gönderilmeyen armağan. [DLT]

süngüt[2], [süñ-üt ?] *{ağız} is.* **1.** Suyun buharlaşmasından sonra geriye kalan tortu; kireç. **2.** Ev yapımında kullanılan beyaz ve sert taş. [DS]

süngüyar, [süngü+hıyar] *{ağız} is.* Acur. [DS]

süngüye, [Yun. spoggia / sogga => süngüye] *{ağız} is.* Fırındaki kızgın külleri süpürmekte kullanılan ucuna ıslak bez bağlanmış uzun sırık. [DS]

-süni, [-sunı / -süni] *{eT} çek. e.* → sunı.

sünkürmek, [sümkür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Sümkürmek. [DS]

sünleınek, [sün-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Çekinerek uzanmak; çekinerek dokunmak. [DS]

-sünler, [-su-lar /-sünler / -sunlar / -sünler] *{eT} çek. e.* → -sular.

sünlü, [sün-lü] *{ağız} sf.* İyi, doğru, güzel. [DS]

sünme[1], [sün-me] *is.* **1.** Sünmek eylemi. **2.** Şaraplara laktik bakterilerin sebep olduğu yağlı bir görünüm veren bozulma.

sünme[2], [sün-me] *{ağız} is.* Pekişme. [DS]

sünme[3], [sün-me] *{ağız} is.* Teras. [DS]

sünmek[1], [sö / sü *(uzunluk)* > sü-n-mek سونمك] *gçsz. f. [-er]* **1.** *{eT}* Gevşemek; hafiflemek. [EUTS] [İKPÖy.] **2.** Kopmaksızın uzamak; biçimi gerildiği andaki son durumunu bozmayacak hâlde değişmek; esnemek; uzamak; uzanmak. *{eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **3.** (Kumaş vb. için) yıpranma dolayısıyla sarkmak; dokusu gevşemek; gevşek bir hâl almak. **4.** (Şarap için) bozulmak.

sünmek[2], [sü-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-er]* **1.** (Hasta için) bitkin düşmek; güçsüz kalmak. **2.** Bayılmak. **3.** Hastalıktan sonra güçsüz kalmak, zayıflamak.

sünmek[3], [sü-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-er]* **1.** (Yıldız için) kaymak. **2.** Koşmak. [DS]

sünmek[4], [sun-mak > sün-mek ?] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** (Köpek için) havlamak. **2.** Yemeğe uzanmak. [DS]

sünmek[5], [sön-mek > sün-mek ?] *{ağız} dönşl. f. [-er]* Pekişmek. [DS]

sünne, [? sünne] *{ağız} is.* Bağlarda yağmur sularının birikmesi için açılan çukur. [DS]

sünneşmek, [sün-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (İş için) uzamak.[DS]

sünnet[1], [Ar. senne / sünnet سنت] *{OsT} is.* **1.** İşlek yol. **2.** İyi ya da kötü yol. **3.** Gidiş; uygulama biçimi. **4.** Âdet haline getirilen davranış. **5.** Allah'ın yolu; Allah'ın koyduğu kanun. **6.** Hz. Muhammed'in söz ve davranışları ile gittiği yol; Müslümanlara gösterdiği yol; dinî konularla ilgili olarak söyledikleri, buyrukları, yaptıkları ve uygun bulduklarına ilişkin İslamî kuralların tümü. **7.** Fıkıhta, Kur'an-ı Kerim'den sonra şer'î hükme delil olabi-

lecek Hz. Peygambere ait buyruk, eylem ve sözlerin tümüne verilen ad. **8.** Farz ve vacipler kadar olmasa da Müslümanlarca yapılmasında büyük yararlar bulunan Hz. Peygamberden gelen her türlü davranış. **9.** Kelamda, bidat dışı her türlü dinî işlere verilen ad. **10.** Hadisçilere göre, Hz. Peygamberin söz, eylem ve buyruklarını ifade eden bilgi; hadis. **11.** Farz namazlardan önce veya sonra kılınan, şer'î hükümlere göre zorunlu olmayan, yalnız Allah rızası için kılınan nafile namazlara verilen ad. 🗗 **sünnet ehli,** *{OsT} İslamiyet'te Hz. Muhammed'in koyduğu kuralları olduğu gibi uygulayan ve onun yolundan giden kimse; ehl-i sünnet.*|| **sünnet-i fi'iliye,** *{OsT} Hz. Muhammed'in iş ve davranışları ile ortaya koyduğu kurallar.*|| **sünnet-i gayr-i müekkede,** *{OsT} Hz. Muhammed'in namazda uzun okuma veya ikindi ve akşam namazlarından önce kılınan nafile namazları gibi çok defa yerine getirip bazen de terk ettiği sünnetler.*|| **sünnet-i kavliye,** *{OsT} Peygamberin sözle koyduğu kurallar.*|| **sünnet-i müekkede,** *{OsT} Hz. Muhammed'in her zaman yaptığı ve yapılmasını gerekli gördüğü sünnetler.*|| **sünnet-i sükûtiye,** *{OsT} Hz. Muhammed'in, bir Müslümanın yaptığı bir şeyi duyup da ses çıkarmayarak bu davranışı uygun bulmuş olduğu kabul edilen kurallar.*|| **sünnet-i takrîriye,** *{OsT} Hz. Muhammed'in bir Müslümanı bir iş yaparken görüp de engellemediği bu davranışı uygun bularak koyduğu kurallar.*|| **sünnet'ullāh,** *{OsT} Allah'ın koyduğu düzen; kâinatın işleyiş düzeni.*

sünnet[2], [Ar. sünne / sünnet سنت] *{OsT} is.* **1.** Erkek çocukta, kamış başının etrafını saran deri kıvrımının çepeçevre kesilmesi işlemi; hitan. **2.** *folk.* Bu işlem için yapılan eğlence veya dinî ağırlıklı tören; sünnet düğünü. **3.** *gnşl.* Su borularının birbirine geçmeyi sağlayan dar bölümü. 🗗 **sünnet çocuğu,** *Sünnet edilecek ya da edilmiş olan çocuk.*|| **sünnet derisi,** *Erkekte kamış başının etrafını saran ve aslında kamışın devamı olan deri kıvrımı.*|| **sünnet düğünü,** *Erkek çocukların sünnet edilmeleri sırasında yapılan eğlence.*|| **sünnet entarisi,** *Sünnet olmuş çocuğa giydirilen geniş ve uzun gömlek.*|| **sünnet etmek,** *1. Erkeklik organının başını çevreleyen deri kıvrımını çepeçevre kesmek. 2. Parmağını çakı veya bıçak ile yaralamak.*|| **sünnet kıyafeti,** *Sünnet olacak çocuğa giydirilmek üzere alınan giyecek ve aksesuar.*|| **sünnet mevlidi,** *Sünnet olacak çocuk için okutulan mevlit.*|| **sünnet olmak,** *(Çocuk için) erkeklik organının başını çevreleyen deri kesilmek; sünnet edilmek.*|| **sünnet takkesi,** *Sünnet olan çocuklara giydirilen süslü taç.*|| **sünnet yapmak,** *Bir erkek çocuğun erkeklik organının sünnet derisini çepeçevre kesmek; sünnet etmek.*|| **sünnet yatağı,** *Sünnet olacak çocuk için hazırlanmış özel süslü yatak.*|| **sünnet yemeği,** *Sünnetten sonra konuklara verilen ziyafet.*

sünnetçi, [sünnet-çi] *is.* Sünnet yapan sağlık görevlisi.

sünnetçilik, -ği [sünnet-çi-lik] *is.* Sünnetçinin yaptığı iş veya meslek.

sünnetleme, [sünnet-le-me] *is.* Sünnetlemek eylemi.

sünnetlemek, [sünnet-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Tabaktaki yemek için) nimete saygı olsun diye tamamen bitirmek; dibini sıyırmak. **2.** (İş için) bitirmek; sonuna gelmek. **3.** *mecaz.* (Parmak için) çakı veya herhangi bir kesici araçla iş yaparken kesmek.

sünnetli, [sünnet-li] *sf.* (Erkek için) sünnet edilmiş olan; sünnet derisi kesilmiş olan.

sünnetlik, -ği [sünnet-lik] *is.* Sünnet için hazırlanmış olan.

sünnetsiz, [sünnet-siz] *sf.* (Erkek için) sünnet edilmemiş olan; sünnet derisi kesilmemiş olan.

sünney, [Far. sür-nāy = > sünney] *{ağız} is.* Zurna. [DS]

Sünnî, [Ar. sünne / sünnet > sünnī / sünniyye سنيه / سنى] *(sünni:) {OsT} sf.* İslamiyet'te Sünnîlik diye bilinen mezheplerden birine bağlı olan.

Sünnilik, -ği [sünni-lik] *(sünni:lik) is.* Müslümanlığın, Kur'an-ı Kerim'e bağlı ve Hz. Muhammed'in yaptıklarının, söylediklerinin ve buyruklarının dışına çıkmayan kolu; Hz. Peygamber tarafından bildirilen, yapılan, birer inanç varlığı olarak ileri sürülen bütün eylemleri, görevleri yapmakla, bu tutum ve davranışları benimsemekle sergilenen durum; Sünnî olma durumu.

sünnü, [Ar. sünnī => sünnü] *{ağız} sf.* **1.** Soylu. **2.** Acıma duygusu olan; bağışlayıcı. [DS]

sünpeşik, -ği [sölp-eş-ik / sülp-eş-ik > sünpeş-ik] *{ağız} sf.* Giyimi kuşamı dökük; kılıksız. [DS]

sünsüğü, [süñ-sü / sünsüğü / sünsün] *{ağız} is.* Ense. [DS]

sünsün, [süñ-sü / sünsüğü / sünsün] *{ağız} is.* **1.** Ense. **2.** Boyun. [DS]

sünter, [sünter سونتر] *is.* **1.** *{OsT} {ağız}* Çavdara benzer fakat kırmızı renkli bir tür sert buğday. [DS] **2.** *{ağız}* Sac üzerinde pişirilmiş hamurdan yapılan tatlı veya tuzlu bir yemek. [DS]

süntük, [süñ-sük / süntük] *{ağız} sf.* Tembel; uyuşuk; pısırık. [DS]

sünuh[1], [Ar. sinḫ > sünūḫ سنوخ] *(sünu:h) {OsT} is.* Bilgi yönünden sağlam ve güvenilir olma; iyice bilme.

sünuh[2], [Ar. sünūḥ سنوح] *(sünu:h) {OsT} is.* **1.** Akla gelme. **2.** Sadır olma; çıkma.

sünuhat, [Ar. sünūḥāt سنوحات] *(sünu:ha:t) {OsT} is.* Akla gelenler; akla gelen şeyler.

sünuhi, [Ar. sünūḥī سنوحى] *(sünu:hi:) {OsT} is.* **1.** İçe doğmaya ilişkin. **2.** Akla gelmeye ilişkin.

sünun, [Ar. sene > sünūn سنون] *(sünu:n) {OsT} is.* Yıllar.

sünü, [süñü > sünü] *{ağız} is.* **1.** Sırık. **2.** Mezar başına dikilen ağaç; baş ağacı. [DS]

sünük[1]**, -ğü** [sün-mek > sün-ük] *sf.* Sünmüş; uzamış; gevşemiş.

sünük[2]**, -ğü** [sümük] *{ağız} is.* Sümük. [DS]

sünük[3]**, -ğü** [sün-ük] *{ağız} is.* Mantar. [DS]

sünüt, -dü [? sünüt] *{ağız} is.* Döveni çeken çengelli ağaç. [DS]

-sünüz, [siz *(zamir)* > -sınız / -siniz / -sunuz / -sünüz] *çek. e.* → -sınız.

sünzi, [Çin. shih/sê] *{eT} is.* → sunzı. [DLT]

-süpar, [Far. -sipār سپار] *(sipa:r) {OsT} son ek.* → -sipar.

süpare, [Ar. si-pāre سپاره] *(süpa:re) {OsT} is.* **1.** Kur'an'ın her bir cüzü. **2.** Küçük kitap; risale.

süpçük, -ğü [süp-çük ?] *{ağız} is.* **1.** Fes ortasında püskülün takıldığı bölüm. **2.** Azık çantasının köşesi. [DS]

süper- [Lat. super *(üstünde)*] *ön ek.* Başına getirildiği Latince kelimelere üstünlük, büyüklük anlamı katan ön ek.

süper, [Lat. super] *(sü'per) sf.* **1.** Nicelik, nitelik ve derece bakımından üstünlüğü olan. **2.** Belli bir ölçütün üstünde olan. **3.** Olağanüstü; müthiş. **4.** Büyük boy. **5.** *is.* Süper benzin.🗗 **süper benzin,** *Oktan indisi yüze yaklaşan, yüksek nitelikli benzin.*‖ **süper çimento,** *Yüksek dirençli, hızlı sertleşme özelliği olan yapay portlant çimento.*‖ **süper dişi,** *biy. Bir dişininkine göre erkeğin kromozom yapısından daha değişik anormal bir kromozom formülü olan kısır dişi birey.*‖ **süper erkek,** *biy. Bir erkeğinkine göre dişinin kromozom yapısından daha değişik, anormal bir kromozom formülü olan kısır erkek birey.*‖ **süper fosfat,** *Gübre olarak kullanılan ve doğal trikalsyum fosfatın sülfürik asitle işlenmesinden elde edilen ürün.*‖ **süper güç,** *Siyaset, ekonomi alanında dünya çapında ağırlığı olan büyük devletlerden her biri; ABD ve S.S.C.B.(1991'e kadar)'ne verilen ad.*‖ **süper lise,** *Özel eğitim sistemi ile desteklenmiş lise.*‖ **süper star,** *Çok ünlü ve tanınmış sanatçı.*

süpermarket, [İng. supermarket] *(sü'permarket) is.* Çeşitli tüketim mallarının alıcılar tarafından seçilerek alındığı ve çıkıştaki kasalarda parasının ödendiği büyük satış yerleri; büyük mağaza; satış sarayı.

süpermarketçi, [süpermarket-çi] *is.* Satış sarayı işleten kimse; işi veya mesleği satış sarayı işleticiliği olan kimse.

süpermarketçilik,-ği [süpermarket-çi-lik] *is.* Satış sarayı işleticiliği; satış sarayı işleten kimsenin işi veya mesleği.

süpernova, [Fr. supernova] *is.* Evrimin ileri aşamasına ulaşmış ve patlayarak geçici bir süre son derece güçlü bir parlaklık veren büyük yıldız; üst nova.

süpersonik, -ği [Fr. supersonique] *sf.* Ses üstü.

süpervizör, [Fr. superviseur] *is.* Bir iş yerinde denetleme ve kontrol işini yapan üst düzey denetleyici; üst denetçi.

süpervizyon, [Fr. supervision] *is.* Deneyimsiz veya kendisine yeterince güven duyulmayan bir yapımcı ya da yönetmenin yaptığı filmin deneyimli bir yönetmen tarafından denetlenmesi; üst denetim.

süphan, [Ar. sübḥān] *is.* Yüceltme; ululama; övme.

süphe, [? süphe] *{ağız} is.* Düğünden bir önceki gün. [DS]

süpozituar, [Lat. suppositere *(aşağı koymak)* > Fr. suppositoire] *is. tıp.* Makattan kullanılan ilaç; fitil.

süprem, [Fr. supréme] *is.* Meyane ile kıvama getirilmiş et ya da tavuk suyuna krema katılarak hazırlanan bir yemek.

süpreş, [süp-ür-mek > süpre-ş] *{ağız} is.* Kıvılcımlı kül. [DS]

süprük, [süpür-mek > süp(ü)r-ük] *{eT} is.* **1.** Süprüntü; çerçöp. **2.** *is.* Bir adama kızıldığında sövme olarak kullanılır. [DLT] **3.** *sf. {ağız}* Eski. [DS]

süprülme, [süpür-(ü)l-me] *is.* → süpürülme.

süprülmek, [süpür-mek > süp(ü)r-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Süpürülmek. [DLT]

süpründi, [süpür-mek > süp(ü)r-ündī] *(süpründi:) {eT} is.* Süprüntü. [DLT]

süprüntü, [süp-ür-mek > süp-(ü)r-üntü] *is.* **1.** Süpürmek eylemi sonunda ortaya çıkan şey; süpürülmüş şeyler, çöpler. **2.** *mecaz.* İşe yaramaz, değersiz nesne.

süprüntücü, [süprüntü-cü] *iş.* **1.** Bir yerdeki süprüntüleri toplayıp temizleyen kimse. **2.** *mecaz.* Alışverişinde her zaman malın en kötüsünü ve işe yaramazını alan kimse. **3.** Malın en kötüsünü ve işe yaramazını satan kimse.

süprüntülük,-ğü [süprüntü-lük] *is.* Süprüntülerin döküldüğü, biriktirildiği yer; çöplük.

süpsöber, [söb+söbe-r] *{ağız} is.* Mantar. [DS]

süpsübü, [*eT.* sıbızğu > sipsi / sübsübü] *{ağız} is.* Ağaç dallarından yapılmış ince sesli düdük. [DS]

süpüralmak, [süpür+al-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Birdenbire, hızla gitmek. [DS]

süpürde, [Far. sipürden / süpürden *(teslim etmek, tamamlamak)* > süpürde سپرده] *{OsT} sf.* **1.** Ismarlanmış. **2.** Teslim olunmuş; bırakılmış.

süpürge, [süpür-mek > süpür-gü > süpür-ge] *is.* **1.** Süpürmeye yarayan alet; bir araya getirilmiş bitki dallarının, yapay kılların ya da çalı demetinin bir ucundan bağlanmasıyla meydana getirilen temizlik aracı. **2.** Elektrikle çalışan toz emici alet. **3.** *{ağız}* Yabani mısır. [DS] 🗗 **süpürge çalısı,** *bot. Süpürge*

otu.‖ **süpürge çalmak,** *{OsT} Süpürge ile süpürmek; süpürmek.*‖ **süpürge darısı,** *bot. Buğdaygillerden, çiçek saplarından süpürge yapılan otsu bitki, (Sorghum saccharatum).*‖ **süpürge otu,** *bot. Fundagillerden, kırlarda yetişen dallarından kaba süpürge, köklerinden ağızlık yapılan, çiçekleri bir çanı andıran çalımsı bitki; funda; erika; püren; yağlıca, (Erica).*

süpürgeci, [süpürge-ci] *is.* Süpürge yapan veya satan kimse.

süpürgecik, [süpürge-cik] *is. zool.* Eklemli hayvanların bacaklarında bulunan ve sert kıllardan meydana gelmiş küçük fırça.

süpürgecilik, -ği [süpürge-ci-lik] *is.* Süpürge yapma ve satma işi.

süpürgelik, -ği [süpürge-lik] *sf.* **1.** Süpürge yapımına elverişli olan. **2.** *is.* Süpürge konulan yer. **3.** Süpürge otu yetişen arazi. **4.** Bir iç duvarın zemin ile birleştiği yeri gizlemek ya da duvarın alt bölümünü korumak için duvar boyu geçirilen ahşap ya da taş, plastik şerit parça. **5.** Mobilyaların duvara sürtünmesini önlemek amacıyla duvardan belli uzaklıkta zemin üzerine yerleştirilen koruyucu çubuk. **6.** *{ağız}* Bir erkeğin nikâhsız ikinci eşi. [DS]

süpürkeç, -ci [süpür-geç] *{ağız} is.* Fırın içini temizlemekte kullanılan ucuna ıslak bez bağlanmış uzun sopa. [DS]

süpürgü, [süpür-mek > süpür-gü̇ / sipir-gü̇] *(süpürgü:) {eT} is.* Süpürge. [DLT]

süpürme, [süpür-me] *is.* Süpürmek eylemi.

süpürmek[1], [*eT.* sipir-mek / süpür-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Bir şeyi süpürge ile bulunduğu ortamdan uzaklaştırmak; süpürge ile alıp atmak. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** (Yer için) süpürge yardımı ile temizlemek. **3.** Hızla dağıtmak; sürüklemek. **4.** *mecaz.* Kovmak; çıkarıp atmak; görevden uzaklaştırmak. **5.** *mecaz.* (Yiyecek için) kısa sürede yiyip tüketmek; bitirmek; silip süpürmek. **6.** (Giyecek eteği, paçası, perde, örtü vb. için) yere değmek; yerde sürünmek. **7.** *{ağız}* Silmek. [DS] **8.** *{ağız}* (Köpek için) koyun sürüsünü toplayıp sürmek. [DS] ◻ **süpürü içmek,** *{OsT} Son damlasına kadar içmek.*‖ **süpür tutmak,** *{eAT} Sürünerek emeklemek (?).* [TS]

süpürmek[2], [süpür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Kaçmak. [DS]

süpürtme, [süpür-t-me] *is.* Süpürtmek eylemi.

süpürtmek, [süpür-t-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Süpürmek eylemini birine yaptırmak. **2.** *{ağız}* Kovalamak; önüne katıp püskürtmek. [DS] **3.** *{ağız} gçsz. f.* Birden kızıp gitmek. [DS]

süpürü, [süpür-mek > süpür-ü] *{ağız} zf.* Toptan; götürü. [DS]

süpürücü, [süpür-ücü] *is.* Yolların süpürülmesine yarayan araç.

süpürük, -ğü [süpür-ük] *{ağız} is.* Süprüntü; çerçöp. [DS]

süpürülme, [süpür-ül-me] *is.* Süpürülmek eylemi.

süpürülmek, [süpür-ül-mek] *edil. f. [-ür]* **1.** Süpürmek eylemi yapılmak; süpürmek eylemine konu olmak; kendisine süpürmek eylemi uygulanmak. **2.** Süpürge ile temizlenmek. **3.** *mecaz.* Kovulmak; atılmak. ◻ **süpürülmüş yere sıçmak,** *{ağız} Yapılan işi bozmak.*

süpürülüş, [süpür-ül-üş] *is.* Süpürülmek eylemi veya biçimi.

süpürüş, [süpür-üş] *is.* Süpürmek eylemi veya biçimi.

sür-, [Lat. super > Fr. sür-] *ön ek.* Başına getirildiği Latince kelimelere "üstünde, üzerinde" alamı katan ön ek.

sür[1], [Ar. sürr سر] *{OsT} is. anat.* Bebeğin kesilmiş göbeği.

sür[2], [? sür] *{ağız} is.* Belirti; iz; im; işaret. [DS]

sür[3], [sür] *{ağız} is.* Baskın; saldırı; istila. ◻ **sür kılmak,** *{ağız} Arka arkaya gelip kaplamak; basmak; istila etmek.* [DS]‖ **sür salmak,** *{ağız} Saldırmak.* [DS]

süra, [Ar. sūre > Fr. surah] *is.* İlk defa Hindistan'da dokunmuş bir tür ince ve hafif ipekli kumaş.

süraç, -cı [sür-eç / süraç] *{ağız} is.* Bulaşık bezi. [DS]

süradik, [Far. çehar-tāk *(çardak)* > Ar. serdaḳ > sürādiḳ سرادق] *(süra:dik, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Tente; çadır. **2.** Ev veya çadırın önüne çekilen perde. **3.** saray perdesi.

süradikat, [Ar. sürādiḳ > sürādiḳāt سرادقات] *(süra:dika:t) {OsT} is.* **1.** Çadırlar. **2.** Saray perdeleri.

sürag, [sor-mak > sor-ak / sor-ağ > Far. sürāġ سراغ] *(süra:ğ) {OsT} is.* İz; işaret; belirti; eser.

sürağacı, [sür+ağa(ç)-ı] *{ağız} is.* Kapı sürgüsü. [DS]

sürahi, [Ar. ṣarāḥat > ṣurāḥī صراحی] *(süra:hi) {OsT} is.* Su veya içecek kabı olarak kullanılan, kulplu, uzun boylu cam ya da seramik kap.

sürastarya, [Fr. surestarias] *is. dnz.* Gemiye yükleme ve boşaltma için tanınan sürenin sona ermesinden sonra verilen ek süre.

sür'at, -ti, [Ar. sürʿat سرعت] *(sür-at) {OsT} is.* → sürat. ◻ **sür'at-i infiāl,** *{OsT} Çok çabuk gücenme; darılma.*‖ **sür'at-i intikal,** *{OsT} Anlama, kavrama çabukluğu; hızlı anlama.*‖ **sür'at-i intişār,** *{OsT} fiz. Yayılma hızı.*‖ **sür'at-i mümkine,** *{OsT} Olabildiğince çabuk.*‖ **sür'at-i seyr,** *{OsT} Gidiş hızı.*‖ **sür'at neferatı,** *{OsT} tar. İmparatorluk döneminde, sürat topçuları ocağında görevli erlere verilen ad.*‖ **sür'at topçuları,** *tar. İmparatorluk döneminde topçu ocağına bağlı olarak Avrupa'daki benzerleri örneğinde kurulan topçu sınıfına verilen ad.*

sürat, -ti, [Ar. sürʿat سرعت] *(sür-at) {OsT} is.* **1.** Hızlılık; çabukluk; ivinti. **2.** Hız. ◻ **sürat katarı,** *Hızlı*

tren; ekspres tren.|| **sürat koşucusu,** *spor. Atletizmde kısa mesafe koşucusu.*|| **sürat koşusu,** *spor. Atletizmde 100, 200 ve 400 m'lik mesafelerden oluşan kısa mesafe yarışlarına verilen ad.*|| **sürat ölçü hattı,** *Yeni gemilerin hız denemelerini gerçekleştirmeleri için ayrılmış iki ucu kerterizle belirtilen engelsiz parkur.*|| **sürat pisti,** *spor. Sürat yarışları için ayrılmış kapalı yarış alanı.*|| **sürat yarışı,** *spor. Kayak yarışlarında 100 m'lik mesafede en yüksek hıza ulaşmayı amaçlayan iniş yarışması.*

süratçi, [sürat-çi] *(sür-atçi) is.* İmparatorluk döneminde, sürat topçularının başında bulunan subaya verilen ad.

süratle, [sürat + ile] *(sür-atle) zf.* Süratli bir biçimde; çabucak; çabuk olarak; hızla.

süratlendirme, [sürat-le-n-dir-me] *is.* Süratlendirmek eylemi.

süratlendirmek, [sürat-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Hızını artırmak; hızlandırmak; hız kazandırmak; sürat vermek.

süratlenme, [sürat-le-n-me] *is.* Süratlenmek eylemi.

süratlenmek, [sürat-le-n-mak] *dönşl. f. [-ir]* Hızı artmak; hızlanmak; hız kazanmak.

süratli, [sürat-li] *sf.* **1.** Hızlı; çabuk giden; hızı çok olan. **2.** Çabuk işleyen; çabuk hareketlenen. **3.** Kısa sürede gerçekleşen; çabuk. **4.** *zf.* Hızlı biçimde; çabuk olarak; süratle.

sürb, [Ar. sürb سرب] *{OsT} is.* **1.** Kurşun metali. **2.** Kalay. **3.** Kurşun ve kalay alaşımı.

sürbe, [Ar. sürbe سربه] *{OsT} is.* **1.** Sürü. **2.** Kalabalık; cemaat; küme. **3.** *{ağız} sf.* Sayısız; çok. [DS]

sürcükmek, [sürç-mek > sürç-ük-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ür]* **1.** (Ayak için) takılıp sendelemek. **2.** (Dil için) kaymak; takılmak. [DS]

sürcütmek, [sürç-üt-mek سورجدمك] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Sürüp çıkarmak; sürmek.

sürç, [sürç-mek > sürç] *is.* Sürçme. 🗗 **sürç-i lisan,** *{OsT} 1. Dil sürçmesi; yanlış söz söyleme. 2. Seyirlik oyunlarda yanlışlıkla seyircileri incitecek söz söyleme.*

sürçalmak, [sür+çal-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Saldırmak. **2.** *gçsz. f.* Birdenbire, hızla gitmek. [DS]

sürçek[1], [sürç-mek > sürç-ek / sürç-ük] *{eT} is.* Gece toplantısı; müsamere. [DLT]

sürçek[2]**, -ği** [sürç-mek > sürç-ek سرجك] *{OsT} sf.* Çok sürçen; sürçen.

sürçi[1], [sır[2] > sür-çī / sır-çī] *(sürçi:) {eT} is.* **1.** Boyacı. [EUTS] Vernikçi. [Gabain] **2.** Ressam. [Gabain]

sürçi[2], [sür-i > sür-i-çi / sür-mek > sür-içi] *{eT} is.* Çoban. [EUTS]

sürçitmek, [sürç-mek > sürç-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sürçtürmek. [DLT]

sürçme, [sürç-me] *is.* **1.** Sürçmek eylemi. **2.** *dbl.* Ses ya da hecelerin yerlerinin değişmesi.

sürçmek[1], [sürç-mek] *gçsz. f. [-er] [-ç(ü)-yor]* **1.** (Ayak için) yanlış adım atıp dengesi bozulmak; ayak kaymak. *{eT} {ağız} (aynı)* [DLT] [DS] **2.** *{ağız}* Ayağı takılıp düşecek gibi olmak; sendelemek; tökezlemek. [DS] **3.** (Dil için) kullanılması gereken bir sözcük yerine yanlış anlamaya yol açacak biçimde ve yanlışlıkla başka bir sözcüğü kullanmak. **4.** *mecaz.* Dalgınlıkla yanlış bir iş yapmak; yanılmak; hata yapmak. **5.** *{ağız}* Düşerek yerde sürünmek. [DS]

sürçmek[2], [sürç-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Toprak için) kaymak. [DS]

sürçmek[3], [sürç-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Zenginken yoksulluğa düşmek. [DS]

sürçmek[4], [sürç-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Su için) çıkmak. [DS]

sürçtürme, [sürç-tür-me] *is.* Sürçtürmek eylemi.

sürçtürmek, [sürç-tür-mek] *gçl. f. [-ür]* Sürçmesine neden olmak.

sürçük, [sürç-mek > sürç-ük / sürç-ek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gece toplantısı; müsamere. [DLT]

sürçülisan, [T. sürç + Far. -i lisān] *(sürçülisan → sürçülisa:ni:) {OsT} is.* Ağızdan yanlışlıkla, dalgınlıkla çıkan söz; dil sürçmesi.

sürçütme, [sürç-üt-me] *is.* **1.** Sürçütmek eylemi. **2.** *{ağız}* Tatar böreği. [DS]

sürçütmek, [sürç-üt-mek سورجدمك] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ür]* Sürçmesine sebep olmak; sürçtürmek.

sürdürme, [sür-dür-me] *is.* **1.** Sürdürmek eylemi. **2.** *dbl.* Ses birimleri eklemlenirken eklemleyici organın ulaştığı en son konumu koruması durumu. 🗗 **sürdürme davranışı,** *biy. Hayvanlarda, besin arama, çiftleşme, üreme gibi günlük faaliyetlerin yapılması.*

sürdürmek, [sür-dür-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Sürmek eylemini yaptırmak. **2.** (İş, eylem, durum vb. için) ara vermemek; başlanılanı devam ettirmek; bulunulan durumu ve konumu korumak. **3.** Etkisini devam ettirmek. **4.** (Taşıt için) kullanmasına izin vermek; kullandırtmak. **5.** (Kişi için) sürgün ettirmek; sürülmesini sağlamak. **6.** (Sıvı bir maddenin) bir yüzey üzerine yayılması işini yaptırmak. **7.** (Para için) dolanıma sokturmak; tedavüle çıkartmak. **8.** (Tarla, bahçe vb. için) saban, pulluk vb. ile alt üst ettirmek; işlenmesini sağlamak.

sürdürmeli, [sür-dür-me-li] *sf.* **1.** Konumunu ve durumunu koruma eğiliminde, tutumunda olan. **2.** *dbl.* (Fiil kipi için) bazı dillerde eylemin gelişme ve süresini belirten. **3.** *dbl.* (Ünlü veya uzun söylenmesi gereken ünsüz için) konuşucunun, eklemleme konumunu bir süre koruması gereken.

sürdürtmek, [sür-mek > sür-dür-t-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Sürmek işini biri aracılığı ile üçüncü bir kişiye

yaptırmak; sürdürmek eylemini yaptırmak. **2.** *{ağız}* İlaç alarak bağırsakları boşaltmak; ilaçla büyük aptes yapmak. [DS]

sürdürücü, [sür-dür-ücü] *sf.* **1.** Sürdürmek eylemini yapan. **2.** *dbl.* Dilin, bir bildiriyi iletmekten daha çok konuşucu ve dinleyici arasındaki ilişkiyi veya bağlantıyı sürdürmeye yarayan işlevi. *"evet, hayır, tamam, dinliyorum, alo"*

sürdürülme, [sür-dür-ül-me] *is.* Sürdürülmek eylemi.

sürdürülmek, [sür-dür-ül-mek] *edil. f. [-ür]* **1.** Sürmek eylemi yapılmak. **2.** Sürülmesi sağlanmak. **3.** Devam ettirilmek.

sürdürülüş, [sür-dür-ül-üş] *is.* Sürdürülmek eylemi veya biçimi.

sürdürüm, [sür-dür-üm] *is.* Bir ürünü veya hizmeti belirli süre içinde sabit fiyat garantisi ile düzenli olarak sunmak amacıyla yapılan sözleşme; abonman.

sürdürümcü, [sür-dür-üm-cü] *is.* **1.** Gazete ve dergi gibi belirli aralıklarla çıkan yayınları çıktıkça edinmek üzere önceden para veren kişi; abone. **2.** Belli şartlarla kabul edilen hizmet müşterisi; abone.

sürdürüş, [sür-dür-üş] *is.* Sürdürmek eylemi veya biçimi.

sürdüştürmek, [sürt-mek > sürt-üş-mek > sür-t-üş-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Ezmek; dövmek. [EUTS] [Gabain]

süre[1]**,** [sür-mek > sür-e] *is.* **1.** Akıp giden zaman içinde başlangıç ve sonu ile belirlenmiş zaman dilimi; sınırlı zaman parçası; müddet; sayruret. **2.** Bir olayın, bir durumun veya bir eylemin içinde geçtiği zaman dilimi; başlangıcı ile son bulduğu an arası. **3.** Yapılması düşünülen bir iş için önceden belirlenen başlangıç ve bitiş arasında kalan zaman; müddet; vade *(1935)*. **4.** *huk.* Davanın uzamaması için yasa veya mahkeme tarafından belirlenen zaman; mehil. **5.** *dbl.* Bir sesçil birimin gerçekleştirilmesi için geçen, saniyenin binde biri gibi küçük birimlerle ölçülen, zaman. 🗗 **süre aşımı,** *huk. Bir işin üzerinden belirli bir zaman geçmesi ile onun geçersiz kalması; zaman aşımı; mürur-ı zaman.*‖ **süre ölçen,** *Bir yarışta süreölçeri kullanarak yarışın zamanını belirlemekle görevli kimse.*‖ **süre ölçümü,** *Yarışlarda ve eğitimde geçen süreyi belirleme işi.*‖ **süre sonu,** *Bir işlem için tanınmış olan zamanın bitimi; vade sonu.*

süre[2]**,** [Fr. ciré => sire > süre] *{ağız} is.* Gelin elbisesi yapılan bir tür kumaş. [DS]

süre[3]**,** [sür-mek > süre] *{ağız} is.* **1.** Dayanıklılık. **2.** Yiğitlik; yüreklilik. [DS]

sürecek, -ği [sür-mek > sür-ecek] *{ağız} is.* **1.** Eskiden okullarda öğrencilerin okurken yazıları izledikleri çeşitli maddelerden yapılmış çubuk. **2.** Damlardan kar süpürmeye yarayan tahta araç. **3.** Ağaçtan yapılmış kapı mandalı; kapı sürgüsü. **4.** Çocuğu yürümeye alıştırmak için ağaçtan yapılma tekerlekli araç. [DS]

süreç[1]**, -ci** [sür-eç] *is.* **1.** Bir şeyin yapılış, üretiliş biçimini meydana getiren ve birbirine bağlı, sürekli işlemler ve eylemler dizisi; vetire. **2.** Olayların ve olguların belirlenmiş olan taslağa uygun biçimde birbirini izleyerek belirli bir sonuca doğru yol alması için yapılan düzenleme; mekanizma. **3.** *fel.* Belli bir sonuca götüren düşünce akışı. **4.** *tıp.* Bir hastalığın seyrinde meydana gelen olayların tümü. **5.** *bsy.* Bir veya birden çok bir dizi dönüşümü gerçekleştiren işlemler kümesi. 🗗 **süreç adımları,** *sany. Üretimde, ham maddenin ürün hâline gelinceye kadar geçirdiği aşamalar.*‖ **süreç mühendisi,** *sany. Üretimdeki süreçlerin ayarlarını yapan teknik uzman.*‖ **süreç yeteneği,** *sany. Üretim araçları ile üretim yöntemlerinin kabul edilebilir sayılan sınırlar içinde kalan ürünleri üretebilme uygunluğu.*

süreç[2]**, -ci** [sür-mek > sür-eç / sür-ecek] *{ağız} is.* Okunan yazıyı izlemekte kullanılan çubuk. [DS]

süreç[3]**, -ci** [sür-eç / süraç / sür-eş / sür-geş / sür-geç / sür-güç / sür-keç / sür-eğeç / sürt-ecek] *{ağız} is.* Bulaşık bezi. [DS]

süredeş, [sür-e-deş] *is.* Aynı anda olan; süreleri aynı olan.

süredeşçilik, -ği [sür-e-deş-çi-lik] *is.* **1.** *ed.* Aynı anda birçok sesi duyurarak kalabalığın ve evrenin duyarlığını dile getirmeye çalışan şiirsel anlatım biçimi. **2.** Değişik yerlerde aynı anda meydana gelen olayları yan yana getirilmiş semboller halinde sergilemeye dayanan anlatım yöntemi.

süreduran, [sür-e+dur-mak > sür-e+dur-an] *sf.* (Cisim için) hareket halinde iken hareketini, dururken durma konumunu değiştirmeyen; atıl.

süredurum, [sür-e+dur-mak > sür-e+dur-um] *is.* Fizik yasası gereğince, bir cismin düzgün hareket hâlinde iken hareketini, hareketsiz hâlde iken hareketsizliğini sürdürmesi, hareket hâlinde iken hareketsizliğe, durgun hâlde iken de hareketliliğe kendi başına geçememesi biçiminde tanımlanan özelliği; eylemsizlik; atalet.

sürege, [sür-mek > sür-eğe / sür-ege] *{ağız} is.* Parçalara ayrılarak ekilen tarla. [DS]

süregelen, [sür-e+gel-en] *sf.* Başlangıcından beri hep aynı şekilde devam eden; konumunu ve durumunu koruyan.

süregelme, [sür-mek > sür-e+gel-me] *is.* Süregelmek eylemi.

süregelmek, [sür-mek > sür-e+gel-mek] *gçsz. f. [-ir]* Başlangıcından beri hep aynı biçim ve konumda sürmek.

süregen, [sür-mek > sür-egen] *{ağız} is.* Suyun en akıntılı yeri. [DS]

süreğeç[1]**, -ci** [sür-mek > sür-eğeç] *{ağız} is.* **1.** Çocu-

ğun yürümeye alışması için tahtadan yapılmış tekerlekli araç. **2.** Harman toplamaya yarayan tahta araç. **3.** Çarkın urganını yağlamakta kullanılan ziftli bez. [DS]

süreğeç[2], **-ci** [sür-eç / süraç / sür-eş / sür-geş / sürgeç / sür-güç / sür-keç / sür-eğeç / sürt-ecek] *{ağız} is.* **1.** Bulaşık bezi. **2.** Yıkanırken kir çıkarmak için kullanılan bez veya kese. [DS]

süreğen[1], [sür-egen] *sf.* **1.** Ne kadar devam edeceği belli olmadan sürüp giden; müzmin; kronik. **2.** Uzun zamandır bir çözüm getirilememiş olan; sürüp giden. **3.** *tıp.* (Hastalık için) uzun süredir devam eden; kronik; müzmin.

süreğen[2], [sür-mek > sür-eğen] *{ağız} is.* **1.** Danaburnu. **2.** Dere ve ırmakların çok akıntılı yerleri. [DS]

süreğenleşme, [sür-egen-le-ş-me] *is.* Süreğenleşmek eylemi; müzminleşme; kronikleşme.

süreğenleşmek, [sür-egen-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Süreğen hâle gelmek; müzminleşmek; kronikleşmek.

süreğenlik, -ği [sür-egen-lik] *is.* Süreğen olma durumu.

süreği, [sür-mek > sür-eği] *{ağız} sf.* Kalıtsal; irsî. [DS]

sürek[1]**, -ği,** [sür-ek سورك] *is.* **1.** Süren, devam eden zaman; bir şeyin devam etme süresi. **2.** *{ağız}* Soy sop. [DS] **3.** *{ağız}* Eda; naz. [DS]

sürek[2]**, -ği** [sür-mek > sür-ek] *{ağız} is.* **1.** Tavını bulmuş toprak. **2.** Çiftle tarla, bahçe sürme işlemi. **3.** İri koşum öküzü. [DS]

sürek[3]**, -ği** [sür-mek > sür-ek] *{ağız}* **1.** Topluca götürülen sürü. **2.** Satmak için pazara götürülen hayvan sürüsü. [DS] **3.** *{eAT}* Öne katılıp sürülen hayvanlar. **4.** *sf.* (At vb. için) hızlı süren; hızlı giden. **5.** *{ağız}* (Aygır için) ak, gürbüz. [DS] 🗗 **sürek avı,** *Sığındıkları yerlerden davul, boru gibi gürültü çıkaran araçlarla ürkütülüp çıkartıldıktan sonra av köpekleri ile kovalanan yaban hayvanlarının uygun yerlere gizlenmiş avcılar tarafından ateşli silahlarla avlanması işi.*|| **sürek malı,** *{ağız} Pek çok kimseye ait olan hayvanlardan oluşan sürü.* [DS]|| **sürek tatar,** *Hızlı giden posta sürücüsü; hızlı haberci.*

sürek[4]**, -ği** [sür-mek > sür-ek] *{ağız} is.* Ateş küreği. [DS]

sürek[5]**, -ği** [sür-mek > sür-ek] *{ağız} is.* **1.** Amaç; hedef; erek. **2.** Yol; yön; doğrultu. **3.** İnanç. [DS]

sürek[6]**, -ği** [sür-ek سورك] *{OsT} is.* Tarlaya tohum ektikten sonra çekilerek toprak düzeltmeye yarayan tarım aracı; sürgü.

sürekçi, [sürek-çi] *{ağız} is.* **1.** Davar alıp satan gezgin kimse. **2.** Sürek avında, hayvanları ürküterek avcıların önüne gelmesi için süren kimse. [DS]

süreke[1], [sür-mek > sür-ek-e] *{ağız} sf.* **1.** Geçerli; aranan; istenen. **2.** *is.* Ürün bolluğu. [DS]

süreke[2], [sür-mek > sür-ek-e] *{ağız} is.* **1.** Ekilen toprak alanı; tarla. **2.** Sabanın tarlada bıraktığı iz. [DS]

sürekeli, [sürek-e-li / sür-el-ge / sür-er-ge / sür-ge-l-li] *{ağız} sf.* Sürekli. [DS]

sürekli[1], [sür-ek-li] *sf.* **1.** Zaman içinde kesintisiz olarak devam eden; devamlı; daimî. **2.** *zf.* Uzun süreli olarak; aralık vermeksizin; aralıksız; devamlı surette; daima. **3.** *zf.* Alışılagelmiş biçimde yinelenerek. 🗗 **sürekli karşıtlık,** *dbl. Hiçbir konumda ve bağlamda ortadan kalkmayan karşıtlık.*|| **sürekli kesir,** *mat. Alt alta yazılmış bayağı kesir gösterimi nde her paydanın bir önceki kesir ile bir önceki paydanın toplamından ibaret olan kesir; hep aynı sonucu veren kesir.*|| **sürekli ünsüz,** *dbl. Söyleniş sırasında bir kapantıya uğramaksızın bir müddet söylenebilen ünsüz, /s/, /z/, /ş/, /j/, /v/, /f/, /ğ/, /h/, /l/, /m/, /n/, /r/, /y/.*

sürekli[2], [sür-mek > sür-ek > sürek-li] *{ağız} sf.* **1.** (At için) koşuya dayanıklı. **2.** Sağlam yapılı; boylu boslu. [DS]

sürekli[3], [sür-mek > sür-ek-li] *{ağız} is.* Ekilen, sürülen yer; tarla. [DS]

süreklilik,-ği [sür-ek-li-lik] *is.* **1.** Sürekli olma durumu. **2.** Kesintisiz olarak sürüp gitme. 🗗 **süreklilik ilkesi,** *fel. Doğada sıçrama olmadığını, her yerde sürekli bir gidiş olduğunu, her şeyin bir bütün içinde örüldüğünü belirten temel ilke.*

süreksiz, [sür-ek-siz] *sf.* **1.** Uzun süre devam etmeyen; biten; az süren; sona eren. **2.** Devam etme sırasında kesintiye uğrayan; duraklayan; kesintiye uğrayan; kesintili. 🗗 **süreksiz karşıtlık,** *dbl. Bazı kullanımlarda ortadan kalkabilen karşıtlık; /k/ sesi ile /ğ/, /d/ sesi ile /y/ arasındaki karşıtlık gibi. adak > ayak > ayağı gibi.*|| **süreksiz ünsüz,** *dbl. Ciğerlerden gelen havanın ses yolunda bir engel ile kapanması ile oluşan, söylenirken bir sürekliliği söz konusu olmayan, bir kapanma ile hemen biten ünsüz; kapantılı: /b/, /p/, /c/, /ç/, /t/, /d/, /g/, /k/.*

süreksizlik,-ği [sür-ek-siz-lik] *is.* Süreksiz olma durumu; devam etmeme.

sürelemek, [sür-mek > sür-ele-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sürtmek. [DS]

sürelenmek, [sür-ele-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Sürtünmek. [DS]

sürelge[1], [sürek-e-li / sür-el-ge / sür-er-ge / sür-ge-l-li] *{ağız} sf.* Sürekli. [DS]

sürelge[2], [sür-el-ge] *{ağız} is.* Sürülen yer; ekilen yer; tarla. [DS]

süreli, [sür-e-li] *sf.* **1.** Süresi olan; belli bir süre konulmuş olan. **2.** (Gazete, dergi için) belli sürelerle çıkan. **3.** Belirtilen süre kadar zamanı olan; o kadar zamanda yapılan. **4.** *dbl.* (Sıfat, fiil için) kendi başına süre kavramını anlatan. *dinlemek, uyumak.* 🗗 **süreli yayın,** *Belirli zaman aralıklarıyla çıkan gazete, dergi gibi yayınlara verilen ad.*

süremci, [sür-em-ci] *{ağız} is.* Av hayvanlarını ürkütüp avcının önüne süren kimse. [DS]

süren, [sür-mek > sür-en] *sf.* Sürmekte olan; devam eden. ◻ **süren ezgi,** *dbl. Konuşma sırasında sözün daha bitmediğini daha anlatacak şeylerin bulunduğunu sezdiren ezgi.*

süreng, [sür-eñ / süren] *{ağız} is.* Sürek. ◻ **süreñ avı,** *{ağız} Toplu hâlde her tarafı tarayarak yapılan av.* [DS]|| **süreñ tahtası,** *{ağız} Döven.* [DS]

süreölçer, [sür-e+ölç-er] *is.* Belirli bir işin, yarışmanın, eylemin, işlemin veya teknik alanda kısa zaman aralığını ölçmek amacıyla kullanılan bir tür saat; kronometre.

sürer, [Ar. sürre *(göbek)* > sürer سرر] *{OsT} is.* Göbekler.

sürerge, [sürek-e-li / sür-el-ge / sür-er-ge / sür-ge-l-li] *{ağız} sf.* Sürekli. [DS]

sürerlik,-ği, [sür-mek > sür-er-lik] *is.* Sürüp gitme durumu; uzun sürme. ◻ **sürerlik fiili,** *dbl. Eylemin sürekli yapıldığını belirten fiil; süreklilik kavramı taşıyan eylem. (-a + dur-mak, -a + kalmak, -a+görmek yardımcı fiilleri ile yapılır.)*|| **sürerlik görünümü,** *dbl. Süreklilik belirten görünüş. (Bir zarf fiil ile yardımcı fiil veya herhangi bir fiille durmak fiilinden oluşur: göçer olmak, okuyup durmak.)*|| **sürerlik görünüşü,** *dbl.* → sürerlik görünümü.|| **sürerlik kılınışı,** *dbl.* → sürerlik görünümü.

süresince, [sür-s-ince] *zf.* Belirtilen zaman veya dönem içinde; o kadar zaman içinde; müddetince.

süresiz, [sür-e-siz] *sf.* **1.** Süresi olmayan; belli bir süre konulmamış olan; süresi belli olan. **2.** *zf.* Süresi belli olmadan.

süreş, [sür-eç / süraç / sür-eş / sür-geş / sür-geç / sürgüç / sür-keç / sür-eğeç / sürt-ecek] *{ağız} is.* Bulaşık bezi. [DS]

süretlemek, [süret-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Halı heybelere deri sırt geçirmek. [DS]

süreyazar, [sür-e+yaz-ar] *is.* Belirli bir işin kısa bir zaman içindeki işleyişini, durumunu çizerek belirleyen alet; kronograf.

süreyya, [Ar. şüreyyā ثريا] *(süreyya:) {OsT} is.* **1.** Asılmış avize. **2.** *bot.* Sarısabır. **3.** *öz. is. gök b.* Ülker yıldızı. ◻ **Süreyya burcu,** *{OsT} Büyük ayı ve Küçük ayı denilen yedi yıldızdan meydana gelen küme.*

sürfe[1], [Ar. sürfe سرفه] *{OsT} is. biy.* Kurtçuk; tırtıl.

sürfe[2], [Far. sürfe سرفه] *{OsT} is. tıp.* Öksürük.

sürfile, [Fr. surfil] *is.* Kumaşın kenarlarının tarazlanmaması için yapılan seyrek ve çapraz dikiş. ◻ **sürfile makası,** *Kumaş kenarını testere dişi gibi zikzaklı olarak kesen makas.*|| **sürfile makinesi,** *Kumaş kenarlarına zikzak dikiş yapmakta kullanılan dikiş makinesi.* || **sürfile yapmak,** *Kumaş kenarlarına, atmaması için çapraz ve seyrek dikiş yapmak.*

sürge, [sür-mek > sür-ge / sür-gü] *{ağız} is.* **1.** Sürülmüş tarlanın keseklerini kırmaya, düzeltmeye yarayan ağaç araç; sürgü. **2.** Diken ya da çalı taşımakta kullanılan çatal ağaç. **3.** Kar temizlemekte kullanılan büyük kürek. **4.** *sf.* (Kişi için) bir yerden başka bir yere göçen. [DS]

sürgeç[1], **-ci** [sür-eç / süraç / sür-eş / sür-geş / sür-geç] *{ağız} is.* Bulaşık bezi. [DS]

sürgeç[2], **-ci** [sür-mek > sür-geç] *{ağız} is.* **1.** Keman yayı. **2.** Sacda pişen yufka ekmeği çevirmekte kullanılan yassı tahta araç. [DS]

sürgelemek, [sür-ge-le-mek] *{ağız} is.* Tohum ekildikten sonra toprağı bir araçla düzeltmek; sürgülemek. [DS]

sürgelli, [sürek-e-li / sür-el-ge / sür-er-ge / sür-ge-l-li] *{ağız} sf.* Sürekli. [DS]

sürgen[1], [sür-mek *(filiz vermek)* > sür-gen] *sf.* Devamlı süren, çoğalan; çoğalma, uzama özelliği gösteren. ◻ **sürgen doku,** *bot. Bitkilerde, kök ve sapların gelişmeye uygun uç bölümlerinde, çok yüzlü, kolay bölünebilen hücrelerden meydana gelmiş genç doku türüne verilen ad; meristem.*

sürgen[2], [sür-mek > sür-gen] *{ağız} is.* Yaba. [DS]

sürgeş, [sür-eç / süraç / sür-eş / sür-geş / sür-geç / sür-güç / sür-keç / sür-eğeç / sürt-ecek] *{ağız} is.* Bulaşık bezi. [DS]

sürgeşik, -ği [sür-ge-ş-ik] *{ağız} is.* Bulaşık yıkanan yer. [DS]

sürgit, [sür-mek + git-mek > sür+git] *zf.* Sonsuza kadar; sürekli olarak; ilelebet. ◻ **sürgit etmek,** *(İş için) uzatmak; bir türlü bitirmemek.*|| **sürgit yapmak,** *(İş için) uzatmak; sürdürüp durmak.*

sürgitmek, [sür+git-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Devam etmek; sürmek. [DS]

sürgü[1], [sür-gü] *is.* **1.** Bir kapı ve pencere kapağının kapalı kalmasını sağlayan, arkadan boydan boya yatay olarak yerleştirilen demir ya da ağaç parçası; sürme; tırkaz. **2.** Bir anahtar ya da kol etkisi ile ötelenerek kapalı konumda hareketsiz kalabilen kilit dili. **3.** *{ağız}* İçerden kapanan bir tür kilit. [DS] **4.** Teknik alanda çeşitli amaçlarla kullanılan alet ve makineler üzerinde yer alan ve bir kızak boyunca hareket ettirilebilen parçaya verilen ad. **5.** *{ağız}* Kırma av tüfeklerindeki anahtar. [DS] **6.** Dağcı ve mağaracıların bir ip boyunca kayma ve takozlama yöntemini kullanarak ilerlemelerine olanak veren aygıt. **7.** Ciltçilikte şeritleri dikiş tezgâhının altında tutmaya yarayan metal parça. **8.** Bir sobanın kapağı üzerine yerleştirilmiş ve yana sürmek suretiyle açılıp kapanan küçük kapak. **9.** Bir fermuarın karşılıklı dişlerinin birbiri üzerine kilitlenerek kapanmasını ya da açılmasını sağlayan, fermuar boyunca ileri geri çekilebilen parçası. **10.** Bazı müzik aletlerinde

ileri geri sürülerek sesin özelliğini değiştirmeye yarayan bölümü. **11.** *spor.* Futbolda, eskiden uygulanan bir savunma tekniği. ◻ **sürgü demürü,** *{OsT} Duvar delmek için kullanılan araç; murç.*|| **sürgü kolu,** *Tüfeklerde fişek sürüp kovan boşaltan sürgünün elle tutulan yeri.*

sürgü[2], [sür-mek > sür-gü سورکو / سورکی] *{ağız} is.* **1.** Sürüm öncesi veya sonrasında tarlayı düzlemek, kesekleri kırmakta kullanılan kalın bir kalastan ibaret tarım aracı; tapan. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** Tırmık. **3.** Harman yaparken otları temizlemek için çalılardan yapılan ve hayvanla çekilen bir tür süpürge. **4.** Yokuştan inerken arabanın hızını kesmek için arabanın arkasına takılan dallı budaklı ağaç. **5.** Sürülmüş harmanı yığmakta kullanılan bir tarım aracı. **6.** Kar kürümekte kullanılan büyük kürek. [DS] ◻ **sürgü altı,** *{ağız} Dinlenmeye bırakılmış tarla.* [DS]|| **sürgü dökünüğü,** *{ağız} Yokuştan inen arabaların sürgülerini bıraktıkları düz yer.* [DS]|| **sürgü tahtası,** *{ağız} Dövülmüş ekini toplamak ve samanı harman alanında bir yere taşımak için kullanılan tahta.* [DS]

sürgü[3], [sür-mek > sür-gü سورکو / سورکی] *{OsT} {ağız} is.* Duvarcıların sıvayı düzleştirip bastırmakta kullandıkları geniş yüzeyli malaya verilen ad. [DS]

sürgü[4], [sür-mek > sür-gü] *{ağız} is.* Kalın ağaç direk. [DS] ◻ **sürgü yolu,** *{ağız} Ağaçların sürüklenmesiyle oluşan yol.* [DS]

sürgü[5], [sür-mek > sür-gü] *{ağız} is.* Derelerde balıkları sürerek yapılan av. [DS]

sürgü[6], [Yun. spoggia / sogga => sürgü] *{ağız} is.* Fırın süpürmekte kullanılan ucuna ıslak bez sarılmış sopa. [DS]

sürgü[7], [sür-mek > sür-gü] *{ağız} is.* **1.** Bağırsak bozukluğu; ishal; sürgün. **2.** Sürgün ilacı; müshil. [DS]

sürgü[8], [sür-mek > sür-gü] *is.* Yataktan kalkamayan hastaların altına sürülerek tuvaletini yapmasına olanak sağlayan özel kap.

sürgüci, [sür-mek > sür-gū > sürgū-cī] *(sürgü:ci:) {eT} is.* Sürücü. [DLT]

sürgücü, [sür-gü-cü] *is.* Sürgü yapan veya satan kimse.

sürgüç[1]**, -cü** [sür-mek > sür-güç] *{ağız} is.* **1.** Bulaşık bezi; paçavra. **2.** Sacda pişirilen ekmeği yağlamakta kullanılan bez. **3.** El bezi. [DS]

sürgüç[2]**, -cü** [sür-güç] *{ağız} is.* Kar küreği. [DS]

sürgüç[3]**, -cü** [sür-güç] *{ağız} is.* **1.** Kibrit. **2.** Okurken yazıları takip etmekte kullanılan çubuk. [DS]

sürgüç[4]**, -cü** [sür-güç] *{ağız} sf.* **1.** (Kadın için) pis; tembel. **2.** Çok gezen kadın. [DS]

sürgüç[5]**, -cü** [sür-güç] *{ağız} is.* Toprak testilerin ağzına kapatılan ayrık otu kökleri. [DS]

sürgük, -ğü [sür-gük] *{ağız} is.* Bulaşık kap. [DS]

sürgüleme, [sürgü-le-me] *is.* Sürgülemek eylemi.

sürgülemek[1], [sür-gü-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** (Kapı, pencere vb. için) sürgüsünü geçirerek kapatmak. **2.** Tarlayı sürgü ile bastırarak düzeltmek. **3.** *{ağız}* Kütük çekmek. [DS]

sürgülemek[2], [sür-mek > sür-gū > sürgū-lē-mek / sür-kī-lē-mek] *(sürgü:le:mek) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Kovalamak. **2.** Kovalayarak üzerine saldırmak. [DLT]

sürgülenme, [sür-gü-le-n-me] *is.* Sürgülenmek eylemi.

sürgülenmek, [sürgü-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Sürgülemek işi yapılmak. **2.** Sürgü takılarak kapatılmak; sürgüsü takılmak. **3.** (Tarla, sıva vb. için) sürgü ile düzeltilmek ya da bastırılmak. **4.** *dönşl. f.* Sürgü sahibi olmak; sürgü edinmek; sürgü satın almak.

sürgülü, [sür-gü] *sf.* **1.** Sürgüsü bulunan; sürgüsü olan. **2.** Sürgüsü takılmış olan. **3.** Sürgü ile kapatılmış olan; sürgüsü sürülmüş olan; **4.** Sürgü ile düzeltilmiş ya da bastırılmış olan.

sürgün[1], [sür-mek > sür-gün] *is.* **1.** Çeşitli nedenlerle ülkesinden çıkarılmış veya oradan uzakta yaşamak zorunda kalmış kimsenin durumu; nefiy. **2.** Sürgünde yaşayan kişi. **3.** Sürgüne gönderilen kişinin yaşadığı yer; sürgün yeri; menfa. **4.** *huk.* Eskiden özgürlüğü kısıtlayıcı bir ceza olarak belli bir yerde yaşamak zorunda bırakılma. **5.** Böyle bir ceza almış olan mahkûm; menfi. ◻ **sürgün avı,** *Sürek avı.*|| **sürgün etmek,** *Sürgüne göndermek.*|| **sürgüne göndermek,** *Cezalı olarak bir yere göndermek.*|| **sürgün gitmek,** *1. Sürgün cezasına çarptırılmak; sürgüne gönderilmek. 2. İshal olmak.*|| **sürgün olmak,** *Olağandan daha sık ve sulu dışkı çıkarmak; ishal olmak.*

sürgün[2], [sür-mek > sür-gün] *{ağız} is.* Olağandan daha sık ve sulu dışkı çıkarma; ishal; amel. [DS]

sürgün[3], [sür-mek > sür-gün] *{ağız} is.* **1.** Rüzgârın sürükleyerek çukur yerlere doldurduğu kay yığını. **2.** Sel sularının getirdiği kum. [DS]

sürgün[4], [sür-mek > sür-gün] *is.* Bitkilerde yan veya uyur tomurcuklardan çıkan filiz.

sürgün[5], [sür-mek > sür-gün] *{ağız} is.* Dokumadaki seyreklik. [DS]

sürgünlük, -ğü [sür-gün-lük] *{ağız} is.* İshal. [DS]

sürgütmek, [sür-gü-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Sürgülemek. [DS]

sürk, [sürk] *{ağız} is.* **1.** İsilik. **2.** Kaşıntılı deri hastalığı. [DS]

sürke, [sür-ke] *{ağız} is.* Dağdan bir kerede indirilen bir adam yükü odun. [DS]

sürkeç, -ci [sür-eç / süraç / sür-eş / sür-geş / sür-geç / sür-güç / sür-keç / sür-eğeç / sürt-ecek] *{ağız} is.* Bulaşık bezi. [DS]

sürh, [Far. sürḫ سرخ] *{OsT} is.* **1.** Kırmızı; kızıl. **2.** Kırmızı mürekkep. **3.** Eski el yazması kitaplarda bölüm başlıklarına kırmızı mürekkep ile yazılan yazı.

sürhab, [Far. sürḫ +āb آب سرخ] *(sürha:b) {OsT} is.* **1.** Kırmızı su; kırmızı sıvı. **2.** Allık. **3.** Kan. **4.** Şarap. **5.** *mecaz.* Keder; gözyaşı.

sürhabi, [Far. sürḫ +ābī آبی سرخ] *(sürha:bi:) {OsT} sf.* **1.** Kırmızı su renginde. **2.** *is. zool.* Kırmızı ördek.

sürhî, [Far. sürḫī سرخی] *(sürhi:) {OsT} is.* Kırmızılık; kızıllık. 🗗 **sürhî-i hicāb,** *{OsT} Utanmanın verdiği kızarma; utanç kızarıklığı.*

sürhser, [Far. sürḫ *(kızıl)* + ser *(baş)* سرخسر] *{OsT} is.* Kızılbaş.

sürilemek, [sörp-lē-mek / surb-lā-mak / sürī-lē-mek] *(süri:le:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Kura çekmek. [DLT]

sürilmek, [sür-il-mek سوريلمك] *{eAT} dönşl. f. [-ir]* Devam etmek; sürüp gitmek.

sürin, [Far. sürīn سرین] *{OsT} is.* **1.** Makat; kıç. **2.** Göbek.

sürincan, [? sürincan] *is. bot.* Zambakgillerden, sonbaharda çiçek açan, yaprak ve meyveleri ancak gelecek ilkbaharda oluşan, soğanlı *colchicum* türü çok yıllık otsu bitkiye İmparatorluk dönemi tıp kitaplarında verilen ad; güz acı çiğdemi, *(Colchicum autumnale).*

süriye, [Far. süriyye سریه] *{OsT} is.* Odalık; cariye.

sürk, [sürk] *{eT} sf.* Soğuktan donmuş; katılaşmış. [DLT]

sürkenmek, [sür-mek > sür-ük-mek > sür(ü)k-enmek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sürüklenmek; sürünmek; sürtünmek. [Nevâyî]

sürkilemek, [sür-mek > sür-gū > sürgū-lē-mek / sürkī-lē-mek] *(sürki:le:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Kovalamak; sürmek; kovalayıp sürerek üzerine saldırmak. [DLT]

sürkontr, [Fr. surcontre] *is.* Briçte, karşı tarafın oyunun çıkmayacağını belirtmek amacıyla *"kontr"* demesi üzerine, oyunu açan tarafın oyunun çıkacağını belirttikleri ısrar sözcüğü.

sürkülemek, [sür-mek > sür-gū > sürgū-lē-mek / sür-kī-lē-mek] *(sürkü:le:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Kovalamak; sürmek; kovalayıp sürerek üzerine saldırmak. [DLT]

sürm, [Ar. sürm سرم] *{OsT} is. anat.* Kalın bağırsağın son bölümü.

sürmanşet, [Fr. sürmanchette] *is.* Bir gazetenin birinci sayfasının üst kısmında yer alan büyük puntolu çarpıcı, özlü yazı başlığı; üst başlık.

sürme[1], [sür-mek > sür-me] *is.* **1.** Sürmek eylemi. **2.** Kapı kanadının içten veya dolap kapağının itilince kapanmasını sağlayan ve bir yuva içinde ileri geri sürülebilen düzenek; sürgü. **3.** Bir masa ya da dolabın çekilince açılan gözü; çekmece. **4.** *psikol.* Uyarıcı ortadan kalkmış olmasına rağmen uyarının bir süre daha devem etmesi durumu. **5.** Tarlayı pulluk ya da sabanla işleyerek ekilebilir duruma getirme işlemi. **6.** *sf.* (Kapı vb. için) bir ray üzerinde sürülerek kullanılabilen. 🗗 **sürme altın,** *Süslemecilikte bir kat olarak sürülen altın yaldızlar için kullanılan terim; tek kat altın yaldız.*|| **sürme gergef,** *{ağız} Tahta raylar üzerinde yatay olarak uzatılan bir tür portatif tütün kurutma düzeneği; aynalı gergef.* [DS]|| **sürme kilit,** *{OsT} Sürgü.*

sürme[2], [sör-mak[2] > sor-mā / sür-mē] *(sürme:) {eT} is.* → sorma. [EUTS]

sürme[3], [Far. sürme سرمه] *{OsT} is.* **1.** Eskiden, kirpik diplerine sürülen siyah toz boya. **2.** Buğdaygillerde, sürme mantarının yol açtığı ve tanelerin içini kurum karası bir toz ile dolduran bir ekin hastalığı; rastık; is. **3.** *{ağız}* Yün dokumalarda kimi motiflerin altına çizgi biçiminde çekilen süs. [DS] 🗗 **sürme çekmek,** *Kirpik diplerini sürme ile boyamak.*|| **sürme-çūb,** *{OsT} Göze sürme çekmek için kullanılan mil.*|| **sürme-dān,** *{OsT} Sürme kabı; sürme hokkası.*|| **sürme dürtmek,** *{eAT} Gözlerine sürme çekmek.*|| **sürme dürtünmek,** *{eAT} Gözlerine sürme çekmek.*|| **sürme-i dünbāle-dār,** *{OsT} Göz ucunun dış kısmına rastlayan küçük bir sürme çizgisi.*|| **sürme-i hâk-bîn,** *{OsT} Yeryüzünün derinliklerini görebilme imkânı sağlayan efsanevi bir sürme.*|| **sürme-i hifa,** *{OsT} Görülmezliği sağlayan sürme.*|| **sürme-i Süleyman,** *{OsT} Hz. Süleyman'ın bütün gizli şeyleri görmesini sağlayan sürme.*|| **sürme-keş,** *{OsT} Sürme çeken; sürme çekici.*|| **sürme mantarıgiller,** *bot. Başlıca türü sürme mantarı olan, sürme mantarları takımından bir mantar familyası, (Ustilago).*|| **sürme mantarları,** *bot. Üstün yapılı bitkilerde sürme hastalığına sebep olan bazitli asalak mantar, (Ustilaginales).*|| **sürme mili,** *Sürme kalemi.*|| **sürme taşı,** *Antimon.*

sürme[3], [sür-me] *is.* Eskiden, gemi yapımında kullanılan ve stratejik önemi dolayısıyla tersanede *"çeşm (göz)"* adı verilen bölmeli sundurmalarda sıkı koruma altında bulundurulan bir tür keresteye verilen ad. 🗗 **sürmeyi gözden çekmek,** *1. Korunduğu sundurmalardan sürme adı verilen keresteyi alıp ilgili yere götürmek. 2. Bu keresteyi nöbetçilere rağmen çalıp götürmek. 3. Ustaca hırsızlık yapmak.*

sürme[4], [sür-me سورمه] *{eAT} sf.* Kaygan; cilalı.

sürmece, [sür-mece] *{ağız} is.* Mayıs, haziran aylarında üzüm teveklerinin arasındaki otları belleme işi. [DS]

sürmeç, -ci [sür-meç] *{ağız} is.* Masa gözü; çekmece. [DS]

sürmek[1], [*eT.* sür-mek *(gütmek)* سورمك / سرمك] *gçl. f. [-er]* **1.** *{eT} {eAT}* Kovmak; sürgün etmek uzaklaştırmak [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [KB] [Tekin] **2.** *{eT} {ağız}* (Hayvan sürüsü vb. için) önüne katarak bir yere götürmek; sevk etmek; önünde yürütmek. [İKPÖy.] [DS] **3.** *{eT}* (Sürü için) birlikte götürmek; gütmek; otlatmak. [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] **4.** (At, araba, araç vb. için) yönetip yürütmek; yürümesini sağlamak; idare etmek; sevk etmek. *{eAT} (aynı)* 🗗 **sürē eltmek,** *{eT} Sürüvermek.*‖ **süre getürmek,** *{eAT} Sürüp getirmek; sürerek getirmek.*‖ **sür salmak,** *{18.-19.yy} İleri atılmak; hamle etmek; saldırmak.*

sürmek[2], [sür-mek سورمك / سرمك] *gçl. f. [-er]* **1.** Bir kimseyi oturduğu ülke sınırları dışında yaşamaya zorlamak; yurt dışında yaşamak zorunda bırakmak; ülke sınırları dışına çıkarmak; sürgüne göndermek; sürgün etmek. **2.** Bir kimseyi, ceza olarak yaşadığı yerden uzak başka bir yerde oturmaya mecbur tutmak; sürgün cezası vermek; kovmak; uzaklaştırmak; tardetmek. *{eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **3.** *{ağız}* Kızı, gönülsüz ve güç kullanarak evlendirmek. [DS] **4.** Bir görevliyi ceza olarak önceki görev yerinden alıp uzak ve istenmeyen bir yerde görevlendirmek; görev yerini değiştirmek.

sürmek[3], [sür-mek سورمك / سرمك] *gçsz. [-er]* **1.** Zaman geçmek. **2.** (Belirtilen biçimde) yaşamak; gün geçirmek; herhangi bir durum içinde bulunmak. **3.** *{eAT} {OsT}* Görüp geçirmek; yaşamak; başından geçmek. **4.** Belirtilen yaş içinde bulunmak. **5.** Belirtilen zaman aralığı içinde geçmek, olmak; böyle bir süreç içinde yer almak; ... lık zaman almak. **6.** Olmaya, meydana gelmeye devam etmek; devam etmek; takip etmek. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [KB] **7.** Belirtilen biçimde konumunu, durumunu, eylemini olduğu gibi korumak; öyle olmaya devam etmek; sürdürmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **8.** *{eAT}* (Saltanat vb. için) yapmak; yürütmek. **9.** *{ağız}* Direnmek; üstünde durmak. [DS] 🗗 **Sür gitsin!** *"Oluruna bırak, üzme tatlı canını!" anlamında kullanılır.*‖ **sürüp gitmek,** *Eskiden olduğu gibi, değişmeksizin devam etmek; önceden nasılsa sürmek.*

sürmek[4], [sür-mek] *gçl. f. [-er]* (Bitki için) toprak yüzeyine çıkmak; yetişip ortaya çıkmak; yeşermek; filiz, yaprak vermek; filizlenmek. *{ağız} (aynı)* [DS]

sürmek[5], [sürü-mek / sür-mek سورمك / سرمك] *gçl. f. [-er]* **1.** *{eAT}* Karıştırmak; katmak; ilave etmek. **2.** *{eAT}* Ovmak. **3.** (Toprak için) ekmek veya ekime hazırlamak amacıyla pulluk ve saban gibi tarım araçları ile işlemek. **4.** (El, yüz vb. organ için) dokundurmak; değdirmek. **5.** (Boya, macun, bal, yağ vb. kıvamlı bir madde için) bir yüzey üzerine yapışacak ince tabaka halinde yaymak. **6.** (Kolonya, koku vb. sıvı için) dökmek; serpmek. **7.** *{ağız}* Buğday saplarını dövenle ezmek. [DS]

sürmek[6], [sür-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** *{eT}* Sarf etmek. [EUTS] **2.** (Ürün için) piyasaya çıkarmak; satışa sunmak. **3.** (Para için) dolaşıma çıkarmak; tedavüle çıkarmak. **4.** Yasal olmayan yollarla piyasaya para çıkarmak.

sürmek[7], [sür-ü-mek / sür-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** İleri doğru itmek; bir zemin üzerinde sürükleyerek ileriye gidermek. *{eT} {ağız} (aynı)* [İKPÖy.] [DS] **2.** (Nesneler için) iterek birinin önüne koymak; hoyratça uzatıp koymak. **3.** (Taş için) dama, satranç vb. oyunlarda o taşı ileri itmek. **4.** (Kumar veya oyunda) ortaya para koymak.

sürmek[8], [sür-mek سورمك / سرمك] *gçsz. f. [-er] {eAT}* Yürümek; ilerlemek.

sürmek[9], [sür-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* İzlemek; takip etmek. [DS]

sürmek[10], [süs-mek / sür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Hayvan için) tos vurmak. [DS]

sürmek[11], [sür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Sığır için) çiftleşmek. [DS]

sürmek[12], [sür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Karın ve iç kelimeleri ile kullanıldığında) normalden daha sık ve sulu dışkı çıkarmak; ishal olmak. [DS]

sürmeleme, [sür-me-le-me] *is.* Sürmelemek eylemi.

sürmelemek, [sür-me-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Kapı, pencere kanadı vb. için) sürmesini çekerek veya iterek kapamak. **2.** (Göz için) sürme çekmek.

sürmelenme, [sür-me-le-n-me] *is.* Sürmelenmek eylemi.

sürmelenmek, [sürme-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Sürmelemek eylemi yapılmak; sürmelemek eylemine konu olmak. **2.** (Kapı, pencere kanadı vb. için) sürmesi takılmak. **3.** (Göz için) sürme çekilmek. **4.** *dönşl. f.* Kendi gözüne sürme çekmek; sürme sürünmek. **5.** Sürme sahibi olmak; sürme edinmek; sürme satın almak.

sürmeli, [sür-me-li] *sf.* **1.** (Kapı, dolap kapağı, pencere kanadı vb. için) sürme takılmış olan; sürme düzeneği bulunan; sürmesi bulunan. **2.** Kapatılarak sürmesi takılmış olan; sürgülü; kilitlenmiş. **3.** (Göz için) sürme çekilmiş olan; sürme ile boyanmış. **4.** (Kişi için) doğuştan kirpik dipleri koyu renk olan. **5.** *{ağız}* Bir çeşit buğday. [DS]

sürmelik,-ği [sür-me-lik] *is.* Sürme konulan kap; sürme hokkası; sürmedan.

sürmenaj, [Fr. surmenage] *is.* Yorgunluk eşiğini aşan zihinsel ve bedensel çalışma sonucu ortaya çıkan bozuklukların tümü.

sürmene, [sür-mek > sür-men-e] *{ağız} sf.* Yaramaz; kötü. [DS]

sürmesiz, [sür-me-siz] *sf.* (Göz için) sürme ile boyanmamış olan.

sürnape, [? sürnape/ surnaba] *{ağız} is.* Zürafa. [DS]

sürnatüralist, [Fr. surnaturaliste] *is.* Doğaüstücü.

sürnatüralizm, [Fr. surnaturalisme] *is.* Doğaüstücülük.

sürneşmek, [sür-(ü)n-eş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* Bir davada, karşılıklı olarak direnmek; iddialaşmak. [DS]

sürpene, [sür-mek > sür-men-e / sürpene] *{ağız} is.* Kötü yolda olan kadın. [DS]

sürpriz, [Fr. surprise] *is.* **1.** Olması bakımından beklenmedik ve insanı şaşırtan sevindirici veya üzücü şey. **2.** Bir kimseye verilen beklenmedik armağan; sevindirici armağan; birini beklemediği bir anda sevindirme. **3.** Bir yarışmada, gözlemciler tarafından kendisinin dereceye girmesi düşünülmeyen fakat ilk sıralara yerleşerek birinciye rakip olan yarışçı. **4.** *sf.* (Bir eylem veya şey için) beklenmedik; şaşırtıcı. **sürpriz yapmak,** *1. Birine beklemediği bir armağan vermek; sevindirici bir davranışta bulunmak. 2. Üzen bir durum ile ansızın karşı karşıya getirmek.*

sürrak, [Ar. sārik > sürrāk سراق] *(sürra:k) {OsT} is.* Hırsızlar.

sürrat, [Ar. sürre > sürrāt سرات] *(sürra:t) {OsT} is.* Göbekler.

sürre[1], [Ar. sürre سره] *{OsT} is.* **1.** Göbek. **2.** *sf.* (Kadın için) erkeğin hoşuna giden. **sürre-i bātına,** *{OsT} 1. İç göbek. 2. Yumurtanın göbeği; yumurtanın sarısı.*|| **sürre-i rie,** *{OsT} Akciğer göbeği.*

sürre[2], [Ar. ṣurre صره] *{OsT} is.* Para kesesi; para çıkını; cüzdan. **sürre alayı,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, her yıl haç mevsiminde Mekke ve Medine halkına dağıtılmak üzere gönderilen hediyeleri götüren birlik.*|| **sürre devesi,** *{OsT} 1. İmparatorluk döneminde, her yıl haç mevsiminde Mekke ve Medine halkına dağıtılmak üzere gönderilen hediyelerin yüklendiği gösterişli ve süslü deve. 2. mecaz. (Kadın için) gereğinden çok süslenen.*|| **sürre emîni,** *{OsT} Sürre alayından sorumlu kimse.*|| **sürre-i hümâyun,** *{OsT} Osmanlı hükûmeti tarafından hac mevsiminde Harameyn'e (Mekke ve Medine'ye) gönderilen para ve armağanlar.*

sürrealist, [Fr. surréaliste] *is.* Gerçek üstücü.

sürrealite, [Fr. surréalite] *is.* Gerçek üstü.

sürrealizm, [Fr. surréalisme] *is.* Gerçek üstücülük.

sürrenal, [Fr. surrénale] *sf.* Böbrek üstü ile ilgili.

sürrevi, [Ar. sürre => sürrevī سروی] *(sürrevi:) {OsT} sf.* Göbeğe ilişkin; göbekle ilgili.

sürrî, [Ar. sürr > sürrī سری] *(sürri:) {OsT} sf.* Göbeğe ait; göbekle ilgili.

sürsal, [sür + sal-mak] *{ağız} is.* Saldırı. [DS] **sürsal etmek,** *{ağız} 1. Kovalamak. 2. Saldırmak.* [DS]

sürsalmak, [sür+sal-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Saldırmak. **2.** Paldır küldür bir yere girmek. [DS]

sürsat[1], [sü *(ordu)* + Ar. irsād *(hazır etme)* > sürsat ?] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde, sefer sırasında ordunun gereksinimini karşılamak üzere, bedelinin yarısı peşin, kalan yarısı daha sonra ödenmek koşuluyla ordunun geçeceği yerler halkından toplanarak hazır edilen hayvan, buğday, mısır, arpa vb. erzaka verilen ad. **sürsat bedeliyesi,** *{OsT} Sürsat adıyla toplanan zahireye verilen para.*|| **sürsat koyunu,** *{OsT} Halktan sürsat olarak alınan koyun.*|| **sürsat zahiresi,** *{OsT} Halktan bedelinin yarısı peşin, kalan yarısı da daha sonra ödenmek üzere toplanan zahireye verilen ad.*

sürsat[2], [sür-mek + sat-mak > sür+sat] *{ağız} sf.* **1.** Patavatsız; sakar. **2.** Bulaşık; bozguncu. **3.** (Kadın için) sürtük. **4.** Uyuşuk; aptal; anlayışsız. **5.** Fırsatçı. [DS] **sürsat olmak,** *{ağız} Acınacak durumda olmak; sürünmek.* [DS]

sürselemek, [sür-se-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Dürtmek; itmek.[DS]

sürsemek, [sür-mek > sür-sē-mek] *(sürse:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Sürmek istemek. [DLT]

sürset, [sürsat / sürset] *{ağız} is.* **1.** Düzgün giyinmeyen. **2.** Uyuşuk; aptal; anlayışsız. [DS]

sürsülük, -ğü [Far. sur *(kırmızı)* + sülük] *{ağız} is.* Kırmızı alıç. [DS]

sürsür, [sür+sür] *{ağız} is.* Kibrit. [DS]

sürsüz, [sür-süz] *{ağız} sf.* İnsanlık yanı olmayan; duygusuz. [DS]

sürşarj, [Fr. surcharge *(üstüne yükleme)*] *is.* Pul ve değerli kâğıtların üzerindeki rakam ya da yazıları değiştirmek için basılan yazı, rakam ya da motif.

sürtak, [sür-mek + Ar. ṭard > sürtak] *{ağız} is.* Uzaklaştırma; savma. **sürtak edilmek,** *{ağız} Uzaklaştırılmak; savılmak.* [DS]

sürtecek, ği [sür-t-mek > sürt-ecek] *{ağız} is.* **1.** Bulaşık bezi. **2.** Bileği taşı. [DS]

sürtek[1]**, -ği** [sür-t-mek > sürt-ek] *{ağız} sf.* **1.** Arsız; yüzsüz. **2.** Açgözlü. **3.** (Kadın için) ahlaksız; hoppa; sürtük. **4.** (Kişi için) çok gezen. **5.** Saldırgan, sataşmayı huy edinmiş. [DS]

sürtek[2]**, -ği** [sürt-ek] *{ağız} is.* **1.** Bileği taşı. **2.** Rende. [DS] **sürtek daşı** (taşı), *Haşhaş, tuz vb. ezmekte kullanılan, biri düzgün yassı ve geniş, diğeri bir yüzü düz elle tutulabilir taş.*

sürteleç, -ci [sürt-ele-ç] *{ağız} is.* Rende. [DS]

sürtme, [sür-t-me] *is.* **1.** Sürtmek eylemi. **2.** Cam tabakaları arasına zımpara tozu dökerek iki camı üst süte koyup parlatma işlemi. **3.** Biçim kazandırmak için derileri zımpara taşında çekerek işleme. **4.** *resim.* Bir yüzey üzerine yerleştirilen kâğıdın üs-

tünden kurşun kalem vb. ile sürtmek suretiyle alttaki yüzeyde bulunan desenleri kâğıt üzerine çıkarmaya dayanan bir resim yapma tekniği. **5.** *{ağız}* Kibrit. [DS] ◘ **sürtme ağı,** *Açık denizlerde iki gemi tarafından sürüklenerek çekilen iki kollu ve geniş torbalı balık ağı.*|| **sürtme yüzeyi,** *Kibrit kutusunun, kibritleri sürterek tutuşturmak üzere özel ecza ile kaplanmış olan yüzeyi.*|| **sürtme yüzeyi eczası,** *Kibritleri yakmak için sürtme yüzeylerinin kaplamasını oluşturan ecza.*

sürtmeğ, [sürt-mek / sürt-meğ] *{ağız} gçl. f. [-er]* Sürtmek. [DS]

sürtmek[1], [sür-ü-mek > sür-(ü)t-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** Bir nesneyi bastırarak başka bir nesne veya yüzey üzerinden geçirmek. *{eT} (aynı)* [DLT] [EUTS]. **2.** *{eT}* Ovmak. [Gabain] **3.** Dokundurmak. **4.** *{ağız}* Badana etmek. [DS] **5.** *{ağız}* Yıpratmak; eskitmek. [DS] ◘ **sürtmek taşı,** *{ağız}* → sürtek daşı. [DS]

sürtmek[2], [sür-ü-mek > sür-(ü)t-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* (Masal, hikâye vb.) anlatmak; söylemek. [DS] ◘ **sürtüp durmak,** *{ağız} Yerli yersiz birçok defa anlatmak.*

sürtmek[3], [sür-mek > sür-t-mek] *gçsz. f. [-er]* Amaçsızca orada burada gezmek; dolaşarak oyalanmak; yararsızca dolaşmak. *{ağız} (aynı)* [DS] ◘ **Sürt Allah sürt!** *Boş yere dolaşarak zamanını harcamayı anlatmak için kullanılır.*|| **sürtüp durmak,** *Yersiz ve sebepsiz olarak dolaşıp durmak.*

sürtmek[4], [sür-t-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Gizlenmek. [DS]

sürtüğeç, -ci [sürt-eğeç / sürtüğeç] *{ağız} is.* Bileği taşı. [DS]

sürtük[1], **-ğü** [sür-t-mek > sürt-ük سورتك] *sf.* (Nesne için) sürtülmüş olan; sürtülmek eylemine uğramış olan; sürtülük; ezilen. *{eT} (aynı)* [DLT]

sürtük[2], **-ğü** [sürt-ük سورتك] *sf.* **1.** *{eT}* Kendisine sürtmek eyleminde bulunulan; sürüştürülen. [DLT] **2.** *{OsT}* Sokulgan; girgin. **3.** *{ağız}* Arsız; yüzsüz. [DS] **4.** *{ağız}* Açgözlü. [DS] **5.** (Kadın için) zamanını evinden, ailesinden çok orada burada dolaşarak geçiren; evinde oturmayan; sürten. **6.** *{ağız}* Hoppa; oynak; ahlaksız. [DS] **7.** *is.* Rastgele erkeklerle düşüp kalkan kadın; fahişe; orospu. ◘ **sürtük işler,** *{eT} Sürüştüren, kendisine sürüştürülen kadın; edilgen sevici kadın.* [DLT]

sürtük[3], **-ğü** [sür-ü-t-mek > sürt-ük] *{ağız} is.* **1.** Sabahları değişik yönlerden esen rüzgâr. **2.** Selin sürükleyip getirdiği ağaçlar. [DS]

sürtük[4], **-ğü** [sürt-ük] *{ağız} is.* Dokuma kuşakları keçelendirmeye yarayan bir tür tokmak. [DS]

sürtüke, [Yun. sourtoukho] *{ağız} is.* **1.** İçi pamuklu hırka. **2.** Kibrit. [DS]

sürtükleşme, [sür-t-ük-le-ş-me] *is.* Sürtükleşmek eylemi.

sürtükleşmek, [sür-t-ük-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Sürtük durumuna gelmek; amaçsızca orada burada gezmeyi alışkanlık hâline getirmek. **2.** Fahişe olmak.

sürtüklük,-ğü [sür-t-ük-lük] *is.* **1.** Sürtük olma durumu. **2.** Zamanını boş yere gezip tozarak geçirme.

sürtülme, [sür-t-ül-me] *is.* Sürtülmek eylemi. ◘ **sürtülme dairesi,** *{ağız} Çini imalatı sırasında, kuruyan çinilerin taş üzerinde sürtüldüğü yer.* [DS]

sürtülmek[1], [sür-t-mek > sür-t-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* **1.** Ezilmek; dövülmek; sürülmek. [DLT] **2.** *dönşl. f. {ağız}* (Vücut için) sert yere sürtülmekten dolayı morarmak; çürümek. [DS]

sürtülmek[2], [sür-t-ül-mek] *edil. f. [-ür]* **1.** Sürtmek eylemi yapılmak. **2.** Üzerinde sürtmek eylemi uygulanmak; sürtülmek eylemine konu olmak.

sürtünbeç, -ci [sürt-ün-meç / sürt-en-beç] *{ağız} is.* Merdiven tırabzanı. [DS]

sürtünme, [sür-t-ün-me] *is.* **1.** Sürtünmek eylemi. **2.** *fiz.* Yüzeyleri birbirine değen iki cismin, birbirlerine göre yaptıkları harekete gösterdikleri direnç. ◘ **sürtünme bilimi,** *mekan. Göreli hareket halindeki yüzeylerin birbirine yaptığı etkileri inceleyen bilim dalı.*|| **sürtünme kat sayısı,** *Sürtünmeyi yenmek için teğetsel olarak uygulanması gereken kuvvetin, yüzeye dik tepki kuvvetine oranı.*|| **sürtünme ölçümü,** *mekan. Sürtünme kuvvetlerinin ölçümü.*

sürtünmek, [sür-t-mek > sür-t-ün-mek] *dönşl. f. [-ür]* **1.** Geçerken bir şeye dokunmak; hareket halinde iken bir şeye değmek. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Bedenini veya bedeninin bir yerini bir şeye, bir şeyin yüzeyine sürtmek; sürünmek. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [DLT] **3.** *mecaz.* Kavga için neden aramak; laf atmak; çatmak; laf dokundurmak. ◘ **sürtünüp durmak,** *Çıkarı ya da kazancı dolayısıyla birine yaltaklanıp durmak.*|| **sürtünü sürtünü,** *{eAT} Sürüne sürüne.*

sürtünmeli, [sür-t-ün-me-li] *sf.* Sürtünme ile gerçekleşen.

sürtünmeölçer, [sür-t-ün-me+ölç-er] *is. fiz.* Sürtünme kuvvetlerini ölçemeye yarayan alet; tribometre.

sürtünücü, [sür-t-ün-ücü] *is.* Sürtünme eylemini yapan.

sürtünürce, [sürt-ün-ür-ce] *{eAT} sf.* **1.** (Çocuk için) sürünerek yürüme çağında. **2.** Sürünerek yürüyen.

sürtünüş, [süt-ün-üş] *is.* Sürtünmek eylemi veya biçimi.

sürtürmek[1], [sür-mek > sür-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Sürdürmek; sürgün ettirmek. [DLT] **2.** Sevk ettirmek. [DLT]

sürtürmek[2], [sür-t-mek > sür-t-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sürttürmek; sürterek aşındırtmak. [DLT]

sürtüş, [sür-t-üş] *is.* Sürtmek eylemi veya biçimi.

sürtüşme, [sür-t-üş-me] *is.* **1.** Sürtüşmek eylemi. **2.** *mecaz.* Anlaşmazlık; uyuşmazlık; geçimsizlik.

sürtüşmek, [sür-t-mek > sür-t-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* **1.** Bir şeyin üzerine bir maddeyi birlikte sürmek, yaymak, bulaştırmak. **2.** Aşındırmak için birbirine sürtmekte yardımlaşmak; yardımlaşarak sürtmek. [DLT] **3.** Karşılıklı olarak birbirine sürtünmek. **4.** *mecaz.* Birbiri ile anlaşmazlık içinde olmak; sürekli dalaşmak; anlaşamamak; uyuşamamak.

sürtüşmeli, [sür-t-üş-me-li] *sf.* **1.** Aralarında sürtüşme bulunan; birbirine sürtünen. **2.** (Tartışma, konuşma, yaşama vb. için) sürtüşme ile geçen. **3.** *dbl.* (Ses için) konuşma sırasında açıkça bir sürtünme sesi duyulan; daralmalı; sürekli. */c/, /ç/, /f/, /ğ/, /h/, /s/, /ş/, /v/, /z/.*

sürtüştürme, [sür-t-üş-tür-me] *is.* Sürtüştürmek eylemi.

sürtüştürmek, [sür-t-üş-mek > sür-t-üş-tür-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** *{eT}* Aralıksız olarak sürtmek. [Clauson] **2.** İki şeyi birbirine sürekli ve gelişigüzel sürtmek.

sürtüştürücü, [sür-t-üş-tür-ücü] *is.* Başka birisine sürtünmekten, belli etmeksizin sürtünmekten, okşamaktan zevk alan cinsel sapık.

sürtüştürücülük, -ğü [sür-t-üş-tür-ücü-lük] *is.* Bir kalabalıkta ya da dar geçit vb. yerlerde karşı cinsten birine sürtünerek cinsel zevk duyma biçiminde görülen cinsel sapıklık.

sürub, [Ar. şerb > şürūb تروب] *(süru:b) {OsT} is.* **1.** İç yağları. **2.** Azarlamalar; çekiştirmeler; beğenmemeler.

süruc, [Ar. serc *(eyer)* > sürūc سروج] *(süru:c) {OsT} is.* Eyerler; at takımları.

sürud, [Far. sürūd سرود] *(süru:d) {OsT} is.* Şarkı; türkü; nağme. 🗗 **sürüd-gû,** *{OsT} 1. Şair. 2. Şarkıcı.*|| **sürüd-i hezar,** *{OsT} Bülbül nağmesi.*|| **sürüd-serā,** *{OsT} 1. Şarkıcı; solist. 2. Şair.*|| **sürüd-serc,** *{OsT} 1. Şair. 2. Şarkıcı.*

sürur[1], [Ar. surūr سرور] *(süru:r) {OsT} is.* Sevinç.

sürur[2], [Ar. serīr > sürur سرور] *{OsT} is.* **1.** Tahtlar. **2.** Yatacak yerler. **3.** *kim.* Kırmızı cıva oksit.

sürüri, [Ar. surūrī سروری] *(süru:ri:) {OsT} sf.* **1.** Sevinçli; neşeli. **2.** Sevinçle ilgili; neşeye ait.

süruş, [Far. sürūş سروش] *(süru:ş) {OsT} is.* **1.** Melek. **2.** Allah'tan vahiy getiren melek; Cebrail.

süruşan, [Far. sürūşān سروشان] *(süru:şa:n) {OsT} is.* Melekler.

süruşe, [Far. sürūşe سروشه] *(süru:şe) {OsT} is.* Melek.

sürü[1], [*eT.* sür-mek > sür-üg > sür-ü] *is.* **1.** Bir arada bulunan evcil hayvanlar topluluğu. **2.** Kırda veya otlakta bakımı ve gözetimi bir veya daha çok kişi tarafından yapılan evcil hayvanların tümü. **3.** Bir arada yaşayan yaban hayvanı topluluğu. **4.** Kesim, sağım, satış gibi belli amaçla ayrılmış hayvan topluluğu. **5.** *mecaz.* Edilgen davranışları açısından ele alınan, bireyselliği olmayan düzensiz insan topluluğu. **6.** İmparatorluk döneminde, devşirme usulü toplanan Hristiyan çocuklarından oluşturulan yüzer kişilik ya da ikiyüzer kişilik gruplara verilen ad. **7.** *sf.* Pek çok. 🗗 **sürüden ayrılmak,** *Diğerlerinden ayrı tutum içinde bulunmak; başka yol izlemek.*|| **sürü sepet,** *Birçok kimse ya da şey; hep birlikte.*|| **sürüsüne bereket,** *argo. Pek çok; çok sayıda.*|| **sürü sürü,** *Pek çok; sürüler hâlinde.*|| **sürü yolu,** *{ağız} Araba yolu.* [DS]

sürü[2], [? sürü] *{ağız} is.* Sağmal hayvan memesi. [DS]

sürüc, [Ar. sirāc > sürüc سروج] *{OsT} is.* Işıklar; kandiller; mumlar.

sürücü[1], [sürü-cü] *is.* **1.** Sürü sahibi olan kimse; sürüsü olan. **2.** İmparatorluk döneminde devşirme çocuklardan oluşan grupları belirlenen yere götürmekle görevli memura verilen ad.

sürücü[2], [sür-mek > sür-ücü] *is.* **1.** Atlı ya da motorlu bir taşıtı yönetip süren kimse. **2.** Bir binek hayvanını süren kimse. **3.** Sürek avlarında, av hayvanlarını bulunduğu yerlerden çıkartarak av bölgelerine doğru süren usta avcı. **4.** *bsy.* Bir manyetik kayıt ortamını, okuma ya da kayıt düzeneğinin bulunduğu yere süren bilgisayar çevre birimi. **5.** *bsy.* Bir veya daha çok yazılım modülünü çağıran, yürütümünü sağlayan ve denetleyen yazılım. **6.** *{ağız}* Posta arabası süren kimse. [DS] 🗗 **sürücü belgesi,** *Motorlu taşıtları kullanma becerisi edinmiş bir kimseye bu durumunu belgelendirmek üzere verilmiş belge; ehliyetname; ehliyet.*

sürücül, [sürü-cül] *sf.* (Hayvanlar için) sürü hâlinde yaşamayı alışkanlık edinmiş.

sürücülük[1]**,-ğü** [sürü-cü-lük] *is.* Sürü sahibi olma durumu.

sürücülük[2]**,-ğü** [sür-ücü-lük] *is.* Sürücü olma durumu; bir taşıtı kullanma işi.

sürüg, [sür-mek > sür-üg] *{eT} is.* Sürü. [DLT] [E-UTS] [Gabain] [İKPÖy.] [KB]

sürük, -ğü [sür-ük] *{ağız} sf.* **1.** Azgın. **2.** Sürülmüş. [DS]

sürükkü, [sür-ük-mek > sürük-kü] *{ağız} is.* Sürgü yerine kullanılan herhangi bir ağaç dalından yapılmış geçici tarım aracı. [DS]

sürükleme, [sür-ük-le-me] *is.* **1.** Sürüklemek eylemi. **2.** *{ağız}* Tokat dolaylarında düğünlerde oynanan bir oyun. [DS]

sürüklemek, [sür-ük-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Bir şeyi yerden kaldırmaksızın, iterek ya da çekerek beraberinde götürmek. **2.** (Akar su için) götürmek. **3.** *mecaz.* (Kişi için) isteksiz olarak veya gereksiz yere beraberinde götürmek ya da getirmek; bir kimseyi gücünü, etkisini, yetkisini kullanarak bir yere yanında götürmek. **4.** *mecaz.* Aynı

hareketi yaptırmak; bırakamayacak duruma getirmek. **5.** *mecaz.* (Kişi, toplum vb. için) kendi istenci dışında, üzerinde manevi bir baskı oluşturarak özgürce seçmesine olanak tanımaksızın bir eyleme yönlendirmek; içinden çıkılması güç bir duruma sokmak; kötü bir duruma, sonuca götürmek. **6.** *mecaz.* (Kitap, konuşma vb. için) güçlü bir ilgi uyandırarak dikkatin üzerinde yoğunlaşmasına neden olmak. **7.** (Gemi, vb. için) rüzgârın etkisi ile yolundan ya da bağlı bulunduğu yerden ayrılmak.

sürüklemeli, [sür-ük-le-me-li] *sf.* **1.** Sürükleme eylemi ile yapılan; sürüklemeye dayanan. **2.** Dolaylı çekme.

sürüklendirme, [sür-ük-le-n-dir-me] *is.* Sürüklendirmek eylemi.

sürüklendirmek, [sür-ük-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Sürüklenmek eylemini yaptırmak; sürüklenmesini sağlamak.

sürükleniş, [sür-ük-le-n-iş] *is.* Sürüklenmek eylemi veya biçimi.

sürüklenme, [sür-ük-le-n-me] *is.* Sürüklenmek işi.

sürüklenmek, [sür-ük-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Sürüklemek eylemi yapılmak; sürüklemek eylemine konu olmak. **2.** (Tekne için) akıntı, rüzgâr vb. etkisi ile yön veya yer değiştirmek; gelişigüzel dolaşmak. **3.** (İş için) sonuçlanıncaya kadar çok zaman geçmek; geciktirilmek. **4.** (Kişi için) bir kimsenin etkisi ya da zoru ile birlikte bir yere gitmek. **5.** (Topluluk için) kendi istenci dışında bir eyleme ya da zor duruma itilmek. **6.** *spor.* (Kayakçı için) denge ve kontrolünü kaybederek yamaçtan aşağı denetimsiz biçimde düşmek. **7.** *dönşl. f.* Kendi kendini sürüklemek.

sürükletme, [sür-ük-le-t-me] *is.* Sürükletmek eylemi.

sürükletmek, [sür-ük-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Sürüklemek eylemini yaptırmak; bir şeyi veya kişiyi yerden kaldırmadan ittirmek veya çektirmek; ittirmek; sürütmek.

sürükleyici, [sür-ük-le-y-ici] *sf.* **1.** Dikkati ve ilgiyi çekerek sürükleyen; ilgiyi devam ettiren. **2.** Sürükleme niteliği ve gücü taşıyan.

sürükleyiş, [sür-ük-le-y-iş] *is.* Sürüklemek eylemi veya biçimi.

sürükmek, [sür-ük-mek سركمك] *{eAT} edil. f. [-ür]* **1.** Sürülmek; uzaklaştırılmak. **2.** *dönşl. f.* Ayak altına düşmek; sürünmek. **3.** *{ağız}* Sürüklenmek. [DS]

sürükmüş, [sür-ük-müş سركمش] *{eAT} sf.* Sürülmüş; sürgün edilmiş; kovulmuş.

sürüktürmek, [sür-ük-tür-mek سركدرمك] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Sürüp çıkaran.

sürülgen, [sür-mek > sür-ül-mek > sür-ül-gēn] *(sürülge:n) {eT} sf.* Her zaman, her yerden sürülen. [DLT]

sürülme, [sür-ül-me] *is.* Sürülmek işi.

sürülmek[4], [sür-mek > sür-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Ezilmek; döğülmek. [DLT]

sürülmek[5], [sür-mek > sür-ül-mek] *edil. f. [-ür]* Bir şeyin üzerine kat oluşturacak biçimde sıvanmak.

sürülmek[3], [sür-mek > sür-ül-mek] *edil. f. [-ür]* **1.** (Ürün için) alıcı kitlesine sunulmak; pazara çıkarılmak. **2.** (Para için) dolanıma sokulmak. **3.** (İleri, öne vb. kelimeler ile birlikte) iddia edilmek; teklif edilmek.

sürülmek[1], [sür-mek > sür-ül-mek] *edil. f. [-ür]* **1.** *{eT}* Sevk edilmek. [DLT] **2.** (Taşıt vb. için) yönetilip yürütülmek; kullanılmak. **3.** (Nesne için) yerden kaldırılmaksızın ileri doğru itilmek, çekilmek. **4.** (Hayvan sürüsü için) bir yere doğru sevk edilmek; yönlendirilmek. **5.** (Tarla için) pulluk ya da saban ile işlenmek; ekime hazır duruma getirmek. **6.** (El, ayak vb. için) dokundurulmak; değdirilmek.

sürülmek[2], [sür-mek > sür-ül-mek] *edil. f. [-ür]* **1.** *{eT}* Uzağa gönderilmek. [DLT] **2.** (Kişi için) ülkesinden, memleketinden ya da doğduğu topraklardan uzak bir yerde yaşamaya mecbur edilmek; sürgün edilmek; uzaklaştırılmak; nefyedilmek. **3.** *{ağız}* Kovulmak. [DS]

sürülmek[6], [sür-mek > sür-ül-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* (Sığır, davar vb. için) çiftleşmek. [DS]

sürülüş, [sür-ül-üş] *is.* Sürülmek eylemi veya biçimi.

sürüm, [sür-üm] *is.* **1.** Sürmek eylemi. **2.** Bir malın piyasaya sunulması; hızlı bir şekilde satılması; revaç. **3.** Paranın tedavüle çıkarılması; geçerli durumda bulunması; tedavül. **4.** *bsy.* Bilgisayar işletim ve yazılım programlarının kullanılmak üzere çıkarılmış olan ve kendi içinde bir bütünlük taşıyan her bir partisi; versiyon *(1998).* **5.** *bsy.* Bir yazılım programının ilk ürünü veya oradaki düzeltimlerini içeren ara dağıtım ürünü. **6.** *{ağız}* Tarlayı sürme işi. [DS] ◻ **sürüm sürüm,** *Sürünmek eylemini pekiştirmek için kullanılır.*|| **sürüm sürüm sürünmek,** *Yoksul ve perişan bir hâlde yaşamak.*

sürüme, [sür-ü-me] *is.* Sürümek eylemi.

sürümek, [sür-ü-mek سورمك] *gçl. f. [-ür]* **1.** Bir şeyi yerden kaldırmaksızın çekmek veya itmek; sürüklemek. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** (Hafif şeyler için) bulunduğu yerden ayırmak; sürüklemek. **3.** Herhangi bir sebep yüzünden güçlükle yürüyebilmek. **4.** Bir şeyi arkasına takarak alıp götürmek. **5.** Sürmek; devam etmek. **6.** *{eAT} {OsT}* Dokundurmak; temas ettirmek; sürmek.

sürümlü, [sür-üm-lü] *sf.* (Ticarî eşya veya mal için) sürümü olan; çok aranır, çok satılır olan; revaçta olan; revaç bulan.

sürümsüz, [sür-üm-süz] *sf.* (Ticarî eşya veya mal için) az satılan; sürümü olmayan; satılmayan; revaçta olmayan; revaç bulmayan.

sürümsüzlük, -ğü [sür-üm-süz-lük] *is.* Bir malın sürümü olmaması durumu; revaç bulmama.

sürün, [sür-ün ?] *{ağız} is.* Bir tür hamur yemeği. [DS]

sürünceme, [sür-ün-ceme] *is.* Bir işin sonuçlanıncaya kadar gereksiz yere uğradığı gecikmelerin tümü. 🗗 **sürüncemede bırakmak,** *Bir işin sonuçlanması işlemini boş yere geciktirmek; süründürmek.*‖ **sürüncemede kalmak,** *(İş için) sonuçlanma işlemi boş yere gecikmek; bir türlü sonuçlanmamak; gecikmek; askıda kalmak.*

sürüncemek, [sürün-ce-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-c(ü)-yor]* İşin sonuçlanmasında boş yere gecikme olmak. [DS]

süründümek, [sürün-cü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* → sürüncemek. [DS]

süründi, [sür-mek > sür-ün-mek > sür-ün-dī] *(süründi:) {eT} sf.* **1.** (Kişi için) sürülmüş; sürgün edilmiş. [DLT] **2.** Sürünen. [KB] 🗗 **süründi er,** *{eT} Sürgün edilen adam.* [DLT]

süründürme, [sür-ün-dür-me] *is.* Süründürmek eylemi.

süründürmek, [sür-ün-dür-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Bir kimsenin yerde sürünmesine neden olmak; sürünmesini sağlamak. **2.** Bir kimsenin kötü koşullarda yaşamasına veya yoksul kalmasına neden olmak. **3.** (İş için) sürüncemede bırakmak.

süründürülme, [sür-ün-dür-ül-me] *is.* Süründürülmek eylemi.

süründürülmek, [sür-ün-dür-ül-mek] *edil. f. [-ür]* **1.** Süründürmek eylemi yapılmak; sürünmek eylemi yaptırılmak. **2.** Sürünmek eylemine ve durumuna uğratılmak. **3.** Süründürmek eylemine konu olmak.

sürünge[1], [sürün-mek > sürün-ge / sürün-gü] *{ağız} is.* Tarla sürgüleme işinde kullanılan tarım aracı; sürgü. [DS]

sürünge[2], [Yun. spoggia / sogga => sürünge] *{ağız} is.* Fırın süpürmeye yarayan ucunda bez bulunan uzun sopa. [DS]

sürüngeç, -ci [sürün-mek > sürün-geç] *{ağız} sf.* Sürünmek zorunda kalan; sürünen. [DS]

sürüngen, [sür-ün-gen] *sf.* **1.** Sürünmek işini alışkanlık edinmiş olan; sürünme huyunda olan. **2.** *is. zool.* Yerde ayaklarını kullanmaksızın sürünerek hareket eden hayvan, *(1935).* **3.** *bot.* (Kök, gövde vb. için) yerde sürünerek büyüyen, gelişen; yere yatay olarak uzayan. 🗗 **sürüngen bilimci,** *biy. Sürüngenleri inceleyen bilim adamı.*‖ **sürüngen bilimi,** *biy. Sürüngenleri inceleyen hayvan bilimi dalı.*

sürüngenler, [sür-ün-gen-ler] *is. zool.* Kaplumbağa, kertenkele, timsah ve yılan gibi türleri içine alan, vücut sıcaklığı değişken, amniyonlu, döl yataklı omurgalılar sınıfı, *(Reptilla).*

sürüngmüş, [sür-üñ-müş] *(sürüñmüş) {eAT} sf.* **1.** Kovulmuş; sürülmüş. **2.** Taşlanmış; recmedilmiş. **3.** Menfur; perişan; zelil.

sürüngü, [Yun. spoggia / sogga => sülüngü] *{ağız} is.* Fırın süpürmeye yarayan, ucunda bez bulunan uzun sopa. [DS]

sürünme, [sür-ün-me] *is.* **1.** Sürünmek eylemi. **2.** *zool.* Uzun bacaklı bir hayvanın bacaklarını kullanmaksızın yerde veya bir yüzey üzerinde vücudunu sürterek yer değiştirmesi işlemi.

sürünmek, [sür-mek > sür-ün-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* **1.** (Sert bir şey için) dövülerek ezilmek. [DLT] **2.** Sürmek eylemi yapılmak; sürmek eylemine konu olmak. **3.** *dönşl. f.* Kendini kaşımak; kaşınmak için sürtünmek. [DLT] **4.** Karnı ya da dizleri üzerinde kendini sürümek suretiyle ilerlemek. **5.** (Yorgunluk, hastalık, sakatlık vb. nedenlerle) güçlükle hareket edebilmek; kendini sürüklemek. **6.** *{ağız}* (Bebek için) emeklemek. [DS] **7.** Bir şeye dokunarak geçmek; geçerken bir şeye dokunmak. **8.** *mecaz.* Yoksulluk ve çaresizlik içinde yaşamak; kötü koşullar içinde bulunmak. **9.** *mecaz.* (Nesneler, eşyalar için) oraya buraya dağıtılmış olmak; tertip ve düzen içinde bulunmamak. **10.** (İş için) sonuçlanması gecikmiş olmak; sürüncemede kalmak. **11.** *gçl. f.* (Kolonya, koku, krem vb. için) kendi üzerine sürmek.

sürünmüş, [sür-ün-mek > sürün-müş] *{ağız} is.* Kaymış veya kaymaya yüz tutmuş yer. [DS]

süründü[1], [sür-üntü] *{ağız} is.* **1.** Kullanılarak küçülmüş sabun. **2.** *sf. mecaz.* (Kişi için) zayıf; cılız; kuru. [DS]

süründü[2], [sür-ün-mek > sür-ün-tü] *{ağız} is.* **1.** Yokluk yüzünden sıkıntı çeken kimse; ezilmiş. **2.** Durmadan yer değiştiren, çok gezen; serseri. [DS]

süründü[3], [sür-ün-tü] *{ağız} is.* **1.** Sürünen tomruk vb. şeyin yerde bıraktığı iz. **2.** Kaymış toprak. [DS]

süründü[4], [sür-üntü] *{ağız} is.* Sonuçlanmamış, sürüncemede kalmış iş. [DS]

sürünüş, [sür-ün-üş] *is.* Sürünmek eylemi veya biçimi.

sürür[1], [? sürür] *is. kim.* Kırmızı cıva 2 oksit; HgO; zırnık.

sürür[2], [Ar. serīr *(taht)* > sürür سرر] *{OsT} is.* Tahtlar.

süryş, [sür-üş] *is.* Sürmek eylemi veya biçimi.

sürüşme, [sür-üş-me] *is.* **1.** Sürüşmek eylemi. **2.** *{ağız}* Yarışma; yarış. [DS]

sürüşmek[1], [sür-mek > sür-üş-mek] *işteş. f. [-ür]* **1.** Karşılıklı birbirine sürmek. **2.** *{eT} {ağız}* İtişmek; karşılıklı uğraşmak; çekişmek; kavga etmek. [DLT] [DS] **3.** *{ağız}* Çekememek; kıskanmak. [DS] **4.** *{ağız}* Yarışmak; karşılaşmak. [DS]

sürüşmek[2], [sür-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Borcu alacakla ödeşmek. [DLT]

sürüşmek[3], [sür-mek > sür-üş-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* (Aygır için) aşmak istediğinde kısrağı dişleyerek sürüklemek. [DLT]

sürüşmek[4], [sür-mek > sür-üş-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Davacı olmak. [DS]

sürüşmek[5], [sür-mek > sür-üş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* İşi uzatmak; oyalanmak. [DS]

sürüştürme, [sür-üş-tür-me] *is.* Sürüştürmek eylemi.

sürüştürmek, [sür-üş-tür-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** İki şeyi birbirine yavaş hareketlerle sürekli olarak sürmek; ovarak sürmek. **2.** Özen göstermeden, gelişigüzel ve çabucak sürmek; orasına burasına rastgele sürmek. **3.** *{ağız}* Bir kimseyi birçok kişi övmek. [DS]

sürüt, [sür-üt] *{ağız} is.* **1.** Döveni boyunduruğa bağlayan ok. **2.** Buğday değirmeni. [DS]

sürütgü, [sürü-t-mek > sürüt-kü] *{ağız} sf.* **1.** Utanmaz; yüzsüz. **2.** Askıntı. [DS]

sürütkü, [sürü-t-mek > sürüt-kü] *{ağız} is.* **1.** Kışın kar üstünde sürükleyerek getirilmiş odun. **2.** Oynak, hoppa kadın; sürtük. [DS]

sürütme[1], [sür-ü-t-me] *is.* **1.** Sürütmek eylemi. **2.** Deniz dibini taramakta kullanılan demir bir çerçeveye geçirilmiş ağ; trol ağı; trata. **3.** Deniz içinde çekilerek balık avlamakta kullanılan bir tür olta. **4.** *{ağız}* Kesilmiş ağaçları öküze koşarak çektirme; bu şekilde getirilmiş tomruk. [DS] **5.** *{ağız}* Kar küreği. [DS] **6.** *{ağız}* Aba terlik; pantufla. [DS] **7.** *{ağız}* Uzun elbise. [DS] **8.** *{ağız}* Direk. [DS] **9.** *{ağız} folk.* Gümüşhane yöresinde oynanan bir halk oyunu. [DS] **10.** *{ağız}* İşi uzatma. [DS] ◻ **sürütme ağacı,** *{ağız} 1. Hayvanlara sürükletilen küçük ağaçlar. 2. Yapıların damlarını örtmekte kullanılan ağaçlar.* [DS]

sürütme[2], [sür-ü-t-me]*{ağız} sf.* **1.** (Kadın için) beceriksiz. **2.** (Kişi için) düşük yaradılışlı; sevilmeyen. **3.** (Kişi için) çok gezen. [DS]

sürütmek, [sür-ü-t-mek] *gçl. f. [-ür]* Sürümek eylemini yaptırmak; birine ittirterek ya da çektirmek suretiyle bir şeye yer değiştirtmek.

sürüv, [*eT.* sür-üg > sürüv] *{ağız} is.* Sürü. [DS]

sürveyan, [Fr. surveillant] *is.* Gözetmen; gözetici.

sürveyör, [İng. surveyor *(müfettiş)*] *(sürve'yör) is.* Gözetici.

Süryani, [Ar. suriyye > süryānī سريانى] *(sürya:ni:) {OsT} is.* **1.** Aramî kökenli, Mardin, Midyat, Gaziantep, Diyarbakır çevrelerinde ve Suriye, Lübnan ve Irak'ta yaşayan bir Hristiyan topluluk. **2.** *sf.* Bu topluluktan ya da soyundan olan. **3.** *sf.* Bu topluluğa ilişkin. ◻ **Süryani kilisesi,** *Ayinlerinde Süryani dilini kullanan ve Suriye düzenine bağlı Doğu Kilisesi.*

Süryanice, [süryani-ce] *is.* Sami dillerinin Aramca öbeğine giren, Kuzey Mezopotamya'da konuşulmuş eski Edessa (Urfa) lehçesi.

süs[1], [süs] *is.* **1.** Bir bütünü süsleyen, bezeyen, ona güzellik katan öge; bezek; bezeme. **2.** Süsleme; süsleme işi; süsleme sanatı. **3.** Yalnızca süsleme işlevi olan şey. **4.** *mecaz.* Güzelleştiren şey; güzellik katan şey; güzellik veren şey. **5.** Anlamı zenginleştiren edebiyat sanatı. **6.** Lüks sayılabilecek şey. ◻ **süs biberi,** *{ağız} Acı olmayan, rengi için yetiştirilen bir tür kırmızı biber.* [DS]|| **süs bitkisi,** *İç ve dış mekânları süslemek için yetiştirilen bitki.*|| **süs elması,** *bot. Çiçeklerinin veya yapraklarının güzelliğinden dolayı yetiştirilen küçük meyveli, Uzakdoğu kökenli elma ağacı, (Malus spectabilis).*|| **süs için,** *"Gerektiği ya da yararlı olduğu için değil." anlamında kullanılır.*|| **süs püs,** *Herhangi bir süs için alay ve küçümsemede bulunmak için söylenir.*|| **süs şeftalisi,** *bot. Bahçelerde süs için yetiştirilen, ilkbaharda pembe, beyaz katmerli çiçekler açan bir şeftali türü, (Prunus persica sinensis).*|| (kendine veya bir şeye) (bir şey) **süsü vermek,** *1. Üstün bir nitelik ya da özelliği bulunmamasına karşın varmış gibi göstermeye çalışmak. 2. Sahtecilik yapmak; kılığına sokmak veya girmek.*

süs[2], [süs] *{ağız} is.* Hayvanın tos vuracak durum alması. [DS]

süs[3], [*eT.* sǖ > süs] *{ağız} is.* Asker. [DS]

süsegen, [süs-mek > süs-ē-mek > süsē-gēn] *(suse:-ge:n) {eT} sf.* Çok süsen. [DLT]

süseğen, [süs-mek > süse-gen > süseğen سوسه كن] *sf.* **1.** *{eAT} {OsT}* (Hayvan için) boynuzla vuran; boynuzlayan; tos vuran; süsen. **2.** *{ağız}* Süsmeye alıştırılmış. [DS]

süsek, [süs-mek > süs-ek سوسك] *{OsT} {ağız} sf.* → süseğen. [DS]

süsen, [Far. sūsen] *is. bot.* Süsengillerden, yaprakları kınlı ve az dallı, soğanlı ya da kök saplı çok yıllık, çiçekleri iri ve güzel keskin kokulu süs bitkisi, *(İris).* ◻ **süsen sümbül,** *{ağız} folk. Kars yöresinde tek kadın tarafından oynanan bir oyun.* [DS]|| **süsen yağı,** *Süsenin kök saplarından elde edilen ve parfümeride kullanılan uçucu yağ.*|| **süsen yeşili,** *Minyatür ya da guvaş resimlerde kullanılan, kireç ve süsen yaprağı ile hazırlanan soluk yeşil renk.*

süsengiller, [süsen-gil-ler] *is. bot.* Zambaklar takımından, süsen, glayöl, safran, gelin çiçeği gibi sekiz yüz kadar türü içeren çok yıllık soğanlı ya da kök saplı, bir çenekli bitkiler familyası, *(Iridaceae).*

süser, [? süser] *{ağız} is.* Kilit. [DS]

süseri, [? süseri] *{ağız} is.* Evlerde, tandırlarda öten çekirge. [DS]

süsgen, [süs-mek > süs-gēn سوسكن] *(süsge:n) sf.* **1.** *{eT}* Çok süsen. [DLT] **2.** *{OsT}* (Hayvan için) boynuzla vuran; tos vuran; süsen. **3.** *{ağız}* Süsmeye, boynuzlamaya alıştırılmış. [DS]

süsgirmek, [süs-mek > süs-gir-mek] *{eT} gçl. f. [-er]* Süsmek istemek; süsmek için saldırmak. [DLT]

süsgü, [süz-mek > süz-gü] *{ağız} is.* Süzgeçli bahçe kovası. [DS]

süsgün[1]**,** [süs-kün / süsgün] *{ağız} sf.* → süsgen. [DS]

süsgün[2]**,** [süğ-sün / sük-sün > süsgün] *{ağız} is.* Ense; boyun. [DS]

süsgürmek, [süs-mek > süs-gür-mek] *{eT} gçl. f. [-er]* → süsgirmek. [DLT]

süsken, [süs-mek > süs-ken] *{ağız} sf.* → süsgen. [DS]

süskün, [süs-mek > süs-kün] *{eT} is.* Arka; kıç. [EUTS]

süsleme, [süs-le-me] *is.* **1.** Süslemek eylemi; bezeme; tezyin. **2.** Bir şeyi veya yeri süsleyen ögelerden her biri; bezek. **3.** Süsleri yerleştirme biçimi veya sanatı. **4.** Bir kompozisyonda ana konuyu etkilemeden çıkarılabilecek ikincil ögelerin tümü. 🗗 **süsleme sanatları,** *Kullanım amaçlı olsun olmasın estetik değer taşıyan eşyalar ve süsleme ögeleri üretmeyi amaçlayan sanat kolu.*

süslemeci, [süs-le-me-ci] *is.* **1.** Süslemecilikle uğraşan kimse. **2.** Süsleme örnekleri derleyen, tasarlayan sanatçı. **3.** Süslemecilik dalında uzmanlaşmış sanatçı.

süslemecilik,-ği [süs-le-me-ci-lik] *is.* **1.** Süsleme işi ve sanatı; süslemecinin yaptığı iş. **2.** Bir şeyi desen, motif ve renklerle süsleme sanatı.

süslemek, [süs-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Bazı ek öge, motif veya renklerle daha güzel, daha gösterişli; daha göz alıcı hâle gelmesini, daha hoş görünmesini sağlamak; tezyin etmek. **2.** Söz oyunları ile güzelleştirmek. **3.** *mecaz.* Birinin kusurlarını uzun uzun yüzüne vurmak. **4.** Bir kimseyi herhangi bir tören, toplantı için güzel elbiseler giydirerek, makyaj yaparak, takılar takarak süslü hâle getirmek. **5.** (Bir nesne ve durum için) bir başka şeyi güzelleştirmek; süsleme işlevi görmek. **6.** (Yemek için) şekil, renk ve ek malzemeler ekleyerek iştah açıcı bir görünüm almasını sağlamak; donatmak.

süslendirme, [süs-le-n-dir-me] *is.* Süslendirmek eylemi.

süslendirmek, [süs-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Süslenmesini sağlamak.

süsleniş, [süs-le-n-iş] *is.* Süslenmek eylemi ve biçimi.

süslenme, [süs-le-n-me] *is.* Süslenmek eylemi.

süslenmek, [süs-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Süslemek eylemi yapılmak; süslemek eylemine konu olmak; süslü hâle getirilmek; bezenmek; donatılmak. **2.** *dönşl. f.* Giyinip kuşanarak, süs takılarını takarak, makyajını yaparak kendi kendini süslemek.

süsletme, [süs-le-t-me] *is.* Süsletmek eylemi.

süsletmek, [süs-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Süslenmesini sağlamak; süslü hâle getirtmek. **2.** Süslemek işini yaptırmak.

süsleyici, [süs-le-y-ici] *sf.* Süslemeye yarayan; süsleyen; dekoratif.

süslü, [süs-lü] *sf.* **1.** Süsü olan; üzerinde süs ögeleri bulunan; müzeyyen. **2.** Süslenmiş olan; bezenmiş. **3.** süse ve süslenmeye çok önem veren; süs düşkünü. **4.** *ed.* (Anlatım için) sanat veya hüner göstermek amacıyla ortaya konan. 🗗 **süslü dil,** *ed. Mecazların, eğretilemelerin ve karşılaştırmaların çok aşırı kullanıldığı anlatım biçimi; süslü üslup.*|| **süslü püslü,** *Göze çarpacak derecede süsü belli olan.*|| **süslü üslup,** *ed. Mecazların, eğretilemelerin ve karşılaştırmaların çok aşırı kullanıldığı anlatım biçimi; süslü dil.*

süsme, [süs-me] *is.* Süsmek eylemi.

süsmek[1]**,** [süs-mek سوسمك] *gçl. f. [-er]* **1.** (Boynuzlu hayvan için) boynuzu ile vurmak; tos vurmak; toslamak. *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} (aym)* [DLT] [DS] **2.** *{eAT} {OsT}* Sivri bir şeyle dürtmek. **3.** *{ağız}* Hor bakmak; itip kakmak. [DS] **4.** *{ağız}* (Küs kimse için) yan yan bakmak. [DS]

süsmek[2]**,** [süz-mek] *{eT} gçl. f. [-er]* → sözmek. [EUTS]

süsmek[3]**,** [süs-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Düz yüzey üstünde pürüzler, kabarcıklar, çıkıntılar oluşmak. [DS]

süspansiyon, [Fr. suspension] *is. kim.* **1.** Çözünmeyen katı maddeciklerin sıvı ortamda dibe çökmeden kalmış olma durumu. **2.** Böyle bir sıvı karışımı; asıltı. **3.** Taşıtlarda yoldaki bozuklukların sebep olduğu sarsıntıları azaltmak ya da emilmesini sağlamak amacıyla, taşıt şasisine yaylar aracılığıyla sağlanan esneklik.

süssüz, [süs-süz] *sf.* **1.** Süsü olmayan; süslenmemiş. **2.** Yalın; sade; gösterişten uzak; gösterişsiz.

süst, [Far. süst سست] *{OsT} sf.* **1.** Gevşek; zayıf; sağlam olmayan. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** Yavaş; ihmalkâr; tembel. **3.** Yumuşak. **4.** (Kelime için) boş; anlamsız; değersiz. **5.** *{ağız}* Geç. [DS] 🗗 **süst-azm,** *{OsT} Zayıf iradeli.*|| **süst-baht,** *{OsT} Şanssız.*|| **süst-endām,** *{OsT} Zayıf vücutlu.*|| **süst-pāy,** *{OsT} Yavaş yürüyen.*|| **süst-peymān,** *{OsT} Sözünde durmayan.*

süstan, [Yun. fustani / İt. fustan] *{ağız} is.* Elbise; fistan. [DS]

süstî, [Far. süstī سستی] *(süsti:) {OsT} is.* **1.** Gevşeklik; tembellik. **2.** Yavaşlık; ağırlık. **3.** Değersizlik.

süstük, -ğü [süs-mek > süs-tük] *{ağız} sf.* (Kişi için) eğitilmemiş. [DS]

süstürmek, [süs-mek > süs-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Süstürmek; tos vurdurmak. [DLT]

süsügen, [süs-mek > süs-ü-gen] *{ağız} sf.* → süsgen. [DS]

süsük[1]**, -ğü** [süs *(yans.)* > süs-ük] *{ağız} is.* Düdük. [DS]

süsük[2]**, -ğü** [süs-mek[3] > süs-ük] *{ağız} is.* Düz yüzey üzerindeki pürüz, çıkıntı. [DS]

süsülmek[1], [süs-mek > süs-ül-mek سوسلمك] *{eAT} edil. f. [-ür]* Boynuzla vurulmak; dürtülmek.

süsülmek[2], [süs-ül-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* **1.** Başının üstüne düşmek; tepesi üstü düşmek. **2.** Yüzükoyun toprağa yatmak. [DS]

süsün, [süğ-sün > sŭ-sün] *{ağız} is.* **1.** Ense. **2.** Omuz arkası. [DS]

süsünmek, [süs-mek > süs-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Başını vurur gibi görünmek. [DLT]

süsüşmek, [süs-mek > süs-üş-mek سوسوشمك / سوسشمك] *işteş. f. [-ür]* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* (Hayvanlar için) boynuzları ile birbirine vurmak; karşılıklı süsmek. [DLT] [DS] **2.** *{eAT}* Mızrak gibi sivri bir şeyle dürtüşmek.

süşe, [Far. şîse => süşe] *{ağız} is.* Şişe. [DS]

süt, [*eT.* sŭ-t / sŭd > süt] *is.* **1.** Kadınların ve dişi memeli hayvanların, yavrularını beslemek için memelerindeki bezler tarafından salgılanan fildişi renginde tatlımsı, besleyici sıvı. *{eT} (sü:t) (aym)* [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** *bot.* Bazı bitkilerin gövde, yaprak ya da çiçeklerinde bulunan süte benzer salgı. **3.** Süte benzer her türlü sıvı. **4.** Cilt bakım ve temizliğinde kullanılan parfümlü, az veya çok kıvamlı kozmetik emülsiyon. **5.** Erkek balığın tohumları. **6.** *{ağız}* İnsanın mayası, aslı. [DS] **7.** Başağın sertleşmemiş hâli. **8.** *argo.* Benzin; mazot. **9.** *{ağız} sf.* Taze; sütlü. [DS] **11.** (Beyaz renk için) tam; katıksız; kirsiz. ☞ **südü** (sütü) **bozuk,** *{ağız} Soysuz.* [DS]‖ **südü** (sütü) **cımbıldak,** *{ağız} Soysuz.* [DS]‖ **südünü** (sütünü) **sağmak,** *{ağız} Yalvarıp yakarmak.*‖ **südü** (sütü) **sümüğü temiz,** *{ağız} Soyu sopu temiz.* [DS]‖ **süt ağacı,** *bot. Isırgangillerden, tropik bölgelerde yetişen, beyaz bir süt veren bir ağaç, (Pratinera / Galactodendron).*‖ **süt ağzı,** *{OsT}} İlk süt; ağız.*‖ **süt asidi,** *Laktik asit.*‖ **süt aynası,** *İnekte butların arasında, memenin arkasında butlardan inen kıllarla apış arasından çıkan kılların ters yönde karşılaşmasından oluşan biçim.*‖ **süt bağı,** *{ağız} Atın ayağında olan şişliklerin iyileşmesinden sonra bıraktığı beyaz izler.* [DS]‖ **süt banyosu,** *Eskiden ünlü kadınların güzelliklerini korumak için eşek sütü içinde yaptıkları banyo.*‖ **süt başı,** *Kaynatılmış sütün yüzeyinde biriken kaymak tabakası.*‖ **süt beyaz,** *Çok beyaz; bembeyaz.*‖ **süt borusu,** *1. Memede sütü taşıyan ve dışarıya çıkaran boru. 2. Makineli sağım yapılan yerlerde sütün sağımdan sonra kabul yerine ulaştırılmasını sağlayan boruya verilen ad. 3. Yoğun üretim yapılan ülkelerde dağlık meralardan sağılan sütlerin ovalardaki mandıralara ulaştırılmasında kullanılan boru hattı.*‖ **süt camı,** *Bir tür Venedik buzlu camı.*‖ **süt çalgını,** *{ağız} (Çocuk için) hamile olan annesini emmekten zayıf kalmış.* [DS]‖ **süt çalmak,** *1. (Süt için) içen, emen çocuğu hasta etmek. 2. {ağız} Bozuk süt emdiği için hastalanıp zayıf düşmek.* [DS]‖ **süt çalması,** *Hamile kalan kadının sütünün emzirdiği çocuğuna dokunması.*‖ **süt çekmek,** *Bir yönü veya özelliği ile anne tarafı akrabalarına benzemek.*‖ **süt çiyi,** *{ağız} Lor.* [DS]‖ **süt çocuğu,** *1. Doğumdan iki yaşına kadar olan küçük çocuk; meme çocuğu. 2. Deneyimsiz, dayanıksız, nazlı kimse.*‖ **süt çorbası,** *Süt ile yapılan çeşitli çorbalara verilen ad.*‖ **süt çürüğü,** *1. {eAT} Kesilmiş süt; kesik; kesmik. 2. {ağız} Lor.* [DS] *3. {ağız} Çökelek.* [DS]‖ **süt damarı,** *bot. Sütlü bitkilerde, içinde lateks bulunan birçok hücreden meydana gelen damar.*‖ **süt danası,** *Henüz süt emen ya da özel olarak süt ile beslenen sığır yavrusu.*‖ **süt dişi,** *Bebeğin altı aylıkken çıkarmaya başladığı ve yedi yaşına girdiğinde kendiliğinden dökülen geçici dişlere verilen ad.*‖ **süt dökmüş kedi** (gibi), *İşlediği suç dolayısıyla korkan ve çekinen.*‖ **süt düğümlenmesi,** *Bebek herhangi bir sebeple emmediği zaman sütün içerde kalmasından dolayı memenin sertleşmesi ve ağrıması.*‖ **süt ebesi,** *{ağız} Yoğurt mayası.* [DS]‖ **süt eğrisi,** *{ağız} Ön ayakları içe doğru eğik at.* [DS]‖ **süt emen,** → sütemen.‖ **süt emzirmek,** *(Anne veya süt anne için) bebeğe memesini emdirerek kendi sütünü vermek.*‖ **süt eşi,** *{ağız} Yoğurt mayası.* [DS]‖ **süt gibi,** *1. Çok beyaz; bembeyaz. 2. Çok temiz; tertemiz.*‖ **süt hakkı,** *{ağız} Nişanda, damat ailesinin kızın annesine verdiği armağan.* [DS]‖ **süt hırası,** *1. {OsT} Yeter derecede anne sütü almadığı için zayıf düşmüş çocuk. 2. {ağız}* → süt çalgını. [DS]‖ **süt ile suvarmak,** *{eAT} Sütle beslemek.*‖ **süt kebabı,** *Etleri süt içinde haşladıktan sonra kızartarak yapılan bir tür kebap.*‖ **süt kesilmek,** *(Süt için) bozulmak ve pıhtılaşmak.*‖ **süt kesimi,** *Çocuğu sütten kesme zamanı.*‖ **süt kesmiği,** *{ağız} 1. Kaşar peyniri. 2. Lor.* [DS]‖ **süt kır,** *{ağız} (At donu için) tümden beyaz.* [DS]‖ **süt kırı,** *(At donu için) beyaz renkte olan.*‖ **süt koyusu,** *{ağız} İçinde bir miktar süt bulunan kaymak.* [DS]‖ **süt kuzusu,** *1. Henüz süt emen kuzu. 2. Korunması gerekecek kadar küçük çocuk; yavru. 3. Güçlük ve sıkıntı çekmemiş, nazlı kimse.*‖ **süt kürü,** *Mide hastalığı nedeniyle ya da zayıflamak amacıyla belli bir süre yalnız süt içmek suretiyle yapılan diyet.*‖ **süt lapası,** *{ağız} Pirinç, süt ve yağla yapılan bir tür pilav.* [DS]‖ **süt mavi,** *{ağız} 1. Çok açık mavi; mavimsi. 2. Ten renginde.* [DS]‖ **süt mavisi,** *Çok açık mavi.*‖ **süt mısırı,** *İçi henüz katılaşmamış taze mısır.*‖ **süt otu,** *bot. Süt otugillerden, Kuzey Amerika'da yetişen, kökleri hekimlikte balgam söktürücü, kuvvetlendirici ve idrar artırıcı olarak kullanılan çok yıllık veya tek yıllık altı yüz kadar türü bulunan otsu bitki, (Polygala vulgaris).*‖ **süt otugiller,** *bot. Süt otu ile benzeri bitkileri kapsayan iki çenekli, ayrı taç yapraklı, sarılgan gövdeli ot ve çalılar familyası, (Polygalaceae).*‖ **süt ötrüm,** *{eT} Mercimek gibi ishal veren bir ot.* [DLT]‖ **süt pidesi,** *{ağız} Süt ve yumurta çırpılarak yapılan bir yemek.* [DS]‖ **süt**

sızma, *{ağız} Bir çocuk hastalığı.* [DS]|| **süt suyu,** *Kesilmiş sütün çökeleğinden ayrılan su.*|| **süt sümük,** *{ağız} Soy sop.* [DS]|| **süt şekeri,** *biy. Sütte bulunan ve suyun buharlaşması ile kristalleşen şeker; laktoz;* $C_{12}H_{22}O_{11}$|| **süt tarnası** (tarhanası), *{ağız} Kavrulmuş buğday ununun sütle yoğrulması ile elde edilen hazır çorbalık.* [DS]|| **süt taşması,** *Emzikli kadının memesinden bol miktarda süt gelmesi durumu.*| **sütten ağzı yanmak,** *Az çok kendisine zarar veren olaydan ders alarak uyanık davranmak; deneyim kazanmak.*|| **sütten kesmek,** *1. Bebeği emzirmeye son vermek; bebeği memeden ayırmak. 2. Hayvan yavrusunun sütle beslenmesine son vermek.*|| **süt tozu,** *Özel yöntemlerle kurutulan ve kapalı kutularda korunan, daha sonra su katılarak kullanılan süt.*|| **süt uyutmak,** *{ağız} Yoğurt mayalamak.* [DS]|| **sütü bozuk,** *Kötü bilinen aileden gelen; mayası bozuk.*|| **sütü çekilmek,** *(Anne için) meme bezlerinin etkinliği durmak; sütü kesilmek.*|| **sütü kaçmak,** *{ağız} Çok korkmak.*|| **sütü kesilmek,** *(Anne için) artık memelerinden süt gelmemek.*|| **sütüne havale,** *Bir işi doğru ve güvenilir biçimde yapma işini, bir kimsenin vicdanına bırakma; vicdanına havale etme.*|| **sütüne kalmak,** *Birinin insanlığına, namusluluğuna dayanmak.*|| **sütünü helal etmemek,** *(Anne için) çocuğunun bazı kötü davranışları yüzünden manevi hesaplaşma yaparak onu doğruluğa itmek için bazı borç yükümlülüğüne sokmak.*|| **sütü temiz,** *Soylu, iyi ve karakter sahibi kimse.*| **süt vermek,** *(Ana için) emzirmek.*|| **süt vurgunu,** *1. Hamile kalan annesinin sütünü emen ve bu yüzden hasta olan çocuk; süt çalmış olan. 2. {ağız} (Hayvan için) ana sütü emmediği için gelişememiş; kavruk.* [DS]|| **süt yanığı,** *{ağız}* → süt vurgunu. [DS]|| **süt yaymak,** *Yağ çıkarmak için süt başını yayıkta dövmek.*|| **süt yılı,** *{ağız} Ekinin ve sütün bol olduğu yıl.* [DS]|| **süt yüzü,** *Kaynamış sütün üzerindeki ince kaymak tabakası.*

süta, -a'ı [Ar. şütāʿ شتاع] *(süta:) {OsT} is.* Nezle.

sütana, [süt+ana] *is.* **1.** Bir çocuğun, annesinden başka sütünü emmiş olduğu kadın; sütanne. **2.** Kendi yavrusu dışında bir ya da birkaç yavruyu besleyen dişi hayvan.

sütanalık,-ğı [süt+ana-lık] *is.* Süt ana olma durumu.

sütanne, [süt+anne] *is.* Sütana.

sütannelik,-ği, [süt+anne-lik] *is.* Sütanalık.

sütbaba, [süt+baba] *is.* Sütannenin kocası.

sütbesüt, [Far. süd *(kâr)* سود + bī-sūd بی سود => sütbesüt] *{ağız} zf.* Kârına zararına bakmadan; çıkar gözetmeksizin.

sütçü, [süt-çü] *is.* **1.** Süt satan kimse. **2.** Sütlü tatlıların satıldığı dükkân; muhallebici. **3.** Bol süt veren hayvan. ◻ **sütçü beygiri gibi,** *Tembel; miskin.*

sütçülük, -ğü [süt-çü-lük] *is.* **1.** Sütçünün yaptığı iş. **2.** Süt ve süt ürünlerini işleme; bu işin yapıldığı sanayi kolu.

sütemen, [süt+em-en] *{ağız} is.* Sütle beslenme çağında olan hayvan yavrusu. [DS]

sütenmek, [süt-en-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Çok naz etmek. [DS]

sütgâm, [Ar. zükām] *{ağız} is.* Soğuk algınlığı; nezle. [DS]

sütgen, [süt-le-ğen > sütgen] *{ağız} is.* Sütleğen. [DS]

sütgermek, [süt > sût-ger-mek] *(sü:tgermek) {eT} gçl. f. [-ür]* Süt gibi sulu, duru yapmak. [DLT]

süthane, [süt+ Far. -hāne] *(sütha:ne) {OsT} is.* **1.** Herhangi bir amaçla sütlerin toplandığı yer. **2.** Sütün işlendiği, süt ürünlerinin üretildiği yer. **3.** Süt ve süt ürünleri satılan yer.

sütkardeş, [süt+kardeş] *is.* Öz kardeşlerin dışında aynı kadından süt emmiş olan çocukların birbirine göre aldığı ad.

sütkardeşlik, -ği [süt+kardeş] *is.* Öz kardeşlerin dışında aynı kadından süt emmiş olan çocukların birbirine göre durumu; sütkardeş olma durumu.

sütkız, [süt+kız] *is.* **1.** (Kadın için) bir sütannenin emzirdiği kız. **2.** (Erkek için) sütanne olarak karısının emzirdiği çocuk.

sütlaç,-cı [süt-lü+aş] *(sütlaç) is.* **1.** Suda haşlanmış pirinç içine süt ve şeker konulmak suretiyle yapılan tatlı. **2.** Suda haşlanmış pirince süt ve tuz katılarak yapılan bir tür çorba.

sütlaş, [süt-lü+aş] *{ağız} is.* Sütlaç. [DS]

sütleğen, [süng-le-gen *(çok süt veren)*] *is. bot.* **1.** Sütleğengillerden, hekimlikte ve sanayide kullanılan süt gibi beyaz ve zehirli bir öz su çıkaran, yedi yüz kadar türü bilinen bir ya da çok yıllık otsu bitkilerin genel adı; Japon kaktüsü, *(Euphorbia).* **2.** Bütün böcekleri birkaç gün içinde kıran bir ipekböceği hastalığı; sütleme.

sütleğengiller, [sütleğen-gil-ler] *is.* Sütleğen, kauçuk, keneotu, manyok gibi üç yüzden fazla türü kapsayan, çok uzun ve ince dallı borucuklar içinde genellikle tahriş edici veya zehirli süt içeren, çalı ya da ağaç biçiminde bitkiler familyası, *(Euphorbiaceae).*

sütleğenler, [sütleğen-ler] *is. bot.* Sütleğengiller, şimşirgiller ve *callitrichaceae* familyalarını kapsayan bitki takımı.

sütleme, [süt-le-me] *is.* İpekböceklerinde bir takım virüslerin yol açtığı bulaşıcı hastalığa verilen ad; sütleğen.

sütlemek, [süt-le-mek / süt-lü+mek ?] *{ağız} is.* Taze mısır. [DS]

sütlen, [süt-le-ğen > sütlēn] *(sütle:n){ağız} is. bot.* Sütleğen. [DS]

sütlendirme, [süt-le-n-dir-me] *is.* Sütlendirmek eylemi.

sütlendirmek, [süt-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Sütlü hâle getirmek; sütün artmasını sağlamak.

sütlengeç, -ci [süt-le-n-geç] *{ağız} is. bot.* Sütleğen. [DS]

sütlenme, [süt-le-n-me] *is.* **1.** Sütlenmek eylemi. **2.** *biy.* Sütün oluşması, salgılanması ve dışarıya boşaltılması evrelerinin tümü. **3.** *bot.* Tahıl tanelerinin irileşme sırasında yedek besin maddelerini toplayarak tanede sütsü sıvı oluşma dönemi.

sütlenmek, [süt-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Sütlü hâle getirilmek; süt konulmak. **2.** *gçsz. f.* Sütü gelmek; sütü çoğalmak. **3.** (Tahıl tanesi için) tanelere süt dolmak.

sütligen, [süt-le-ğen] *{ağız} is. bot.* Sütleğen. [DS]

sütliman, [Yun. soto / İt. sotto *(iç)* + Yun. liman ?] *sf.* **1.** (Hava için) durgun; sakin; açık. **2.** *mecaz.* Olaysız; gürültüsüz; yatışmış. ◘ **sütliman olmak,** *Ortalıkta gürültü patırtı, çekişme olmamak; sakinleşmek; yatışmak.*

sütliyen, [süt-le-ğen] *{ağız} is. bot.* Sütleğen. [DS]

sütlü[1], [süt-lü سودلو] *sf.* **1.** İçinde süt bulunan; süt konulmuş olan. **2.** Sütü olan; sütü bulunan. **3.** İçine süt katılarak yapılmış olan. **4.** Süt veren; sağmal. **5.** (Tahıl taneleri için) henüz dolgunlaşmamış, yumuşak taneli. **6.** (Erkek balık için) cinsel yönden olgunlaşmış, sütünü dışarı atabilecek durumda olan. **7.** (Bitki için) süte benzer sıvı salgılayan. **8.** *{eAT} {OsT}* (Kadın için) çocuk emdiren; emzikli. **9.** *zf.* Süt katılarak; süt katıldığı zaman. ◘ **sütlü aş,** *{eAT} Sütlaç.*‖ **sütlü buğday,** *{ağız} İki gün süreyle süte yatırılmış buğday.* [DS]‖ **sütlü bulamaç,** *{ağız} Un ve süt ile yapılan bir yiyecek.* [DS]‖ **sütlü goyun** (koyun), *{ağız} Yararlı kişi.* [DS]‖ **sütlü göllü,** *{ağız} Çok yararlı ve paralı.* [DS]‖ **sütlü kahve,** *Beyaz ile kahverengi karışımı bir renk.*‖ **sütlü kengel,** *bot. Deve dikeni.*‖ **sütlü körmen,** *{ağız} Sütle pişirilmiş haşlanmış yabani pırasa yemeği.* [DS]‖ **sütlü ot,** *bot. Çuha çiçeğigillerden, deniz kıyılarında yetişen, etli yapraklı ve yatay gövdeli, çiçekleri doğrudan gövdeden çıkan, yaprakları salata olarak yenebilen otsu bitki, (Glaux maritima).*

sütlü[2], [süt-lü] *{ağız} is.* Sütlaç. [DS]

sütlübiyan, [süt-lü+biyan] *{ağız} is. bot.* Ballıbaba. [DS]

sütlüce, [süt-lü-ce] *is. bot.* **1.** Düğün çiçeği; sütlüce ot. **2.** *{ağız}* Bir tür mantar. [DS]

sütlüğan, [süt-le-ğen] *{ağız} is. bot.* Sütleğen. [DS]

sütlüğen, [süt-le-ğen] *{ağız} is. bot.* Sütleğen. [DS]

sütlük[1], **-ğü** [süt-lük] *is.* **1.** Süt koymaya yarayan kap. **2.** *{ağız}* Eskiden süt, süt ürünleri ve bazı yiyecekleri saklamakta kullanılan dolap. [DS]

sütlük[2], **-ğü** [süt-lük] *{ağız} is.* Süt kardeş. [DS]

sütlük[3], **-ğü** [sıt / sık *(yans.)* > sıt-lak] *{ağız} is.* **1.** Islık. **2.** Düdük. [DS]

sütlüot, [süt-lü+ot] *{ağız} is. bot.* Sütleğen. [DS]

sütlüvan, [süt-le-ğen] *{ağız} is. bot.* Sütleğen. [DS]

sütnene, [süt+nine] *{ağız} is.* Sütanne. [DS]

sütnine, [süt+nine] *is.* Bebeğe süt vermesi için para ile tutulmuş kadın.

sütoğul,-ğlu [süt+oğul] *is.* **1.** (Kadın için) bir sütannenin emzirdiği oğul. **2.** (Erkek için) sütanne olarak karısının emzirdiği oğul.

sütölçer, [süt+ölç-er] *is.* Sütün yoğunluğunu ölçmekte kullanılan dansimetre.

sütre, [Ar. sütre ستره] *{OsT} is.* **1.** Örtü; perde. **2.** *as.* Hedefe düz atışların yapıldığı açık arazide siper olarak kullanılan toprak yığını. **3.** *isl.* Açık arazide namaz kılarken önden insan ve hayvan geçmesine mani olmak amacıyla oluşturulan set. ◘ **sütre-i beyzā,** *{OsT} Beyaz perde.*‖ **sütre-i hadrā,** *{OsT} Yeşil perde.*

sütsü, [süt-sü] *sf. bot.* Sütü andıran; süt gibi olan.

sütsülük, -ğü [süt-sü-lük] *is. bot.* Süte benzer sıvının niteliği; sütü andırma durumu.

sütsümen, [süt-sü-men] *{ağız} is.* Daha süt tadını yitirmemiş taze yoğurt. [DS]

sütsüz, [süt-süz] *sf.* **1.** Sütü olmayan veya sütü kesilmiş olan. **2.** Sütü az olan; az süt veren. **3.** (Tahıl için) olgunlaşmış; sert taneli; kart. **4.** *mecaz.* Kötü bir aileden geldiği belli olan; soysuz; sütü bozuk. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** *{ağız}* Sözüne güvenilmez; değersiz. [DS]

sütsüzlük,-ğü [süt-süz-lük] *is.* **1.** Kadının veya dişi memeli hayvanın sütünün olmaması veya az olması durumu. **2.** *mecaz.* Soysuz bir kimseye yakışır davranış; sütü bozukluk; soysuzluk.

sütten, [süt-ten] *{ağız} sf.* Yaradılıştan; doğuştan. [DS]

sütude, [Far. sütüden *(övmek)* > sütüde ستوده] *(sütu:-de) {OsT} sf.* **1.** Övülmüş. **2.** Övülmeğe değer. ◘ **sütüde-sıfāt,** *{OsT} Vasıfları övülmüş olan.*‖ **sütüde-şiyem,** *{OsT} Ahlakı övülmüş.*

sütudegî, [Far. sütüden *(övmek)*>sütüde-gī ستوده گی] *(sütu:degi:) {OsT} is.* Övülmüşlük; övülmeye değer bulunma durumu.

sütuh, [Far. sütüh ستوه] *(sütu:h) {OsT} is.* **1.** Yorgun. **2.** Sıkıntılı. **3.** Beceriksiz; şaşkın. ◘ **sütüh-i mütevāziye,** *{OsT} mat. Paralel düzlemler.*

sütun, [Yun. stylos > Far. sütūn ستون] *(sütu:n) {OsT} is.* **1.** *mim.* Taş, mermer vb. malzemeden yapılan, genellikle sütun başlığı denilen çıkıntılı bir bölüm ile kaide adı verilen bir altlığa dayanan, düzgün yuvarlak düşey taşıyıcı öge; kolon. **2.** Basılı yayınlarda sayfanın yukarıdan aşağı doğru ayrılmış dik iki çizgi arasında kalan dar bölümlerinden her biri; kolon. **3.** Alt alta sıralanmış olan rakam, yazı vb. dizisi. **4.** *mat.* Bir grafikte düşey konumdaki yüzey.

5. *fiz.* Bir boruda veya düşey bir kapta bulunan sıvı kitlesi. **6.** Masonlukta, locada bulunan "akıl, kuvvet ve güzellik"i temsil eden sütun biçimindeki sembollere verilen ad. **7.** *mecaz.* Oldukça yükseğe çıkan silindirimsi şey. **8.** *sf.* Sütun biçiminde olan. ◘ **sütün arası,** *Mimarlıkta iki sütun arasında kalan serbest açıklık.*|| **sütun atlas,** *bot.* Tropikal Amerika kökenli, büyük boyutlara ulaşabilen, silindirimsi ya da yassı gövdeli bazı kaktüs türlerine verilen ad, *(Cereus).*

sütunçe, [Far. sütūn-çe] *is.* Gövdesi klasik düzenlemelere göre daha ince ve boyu kısa olan sütun; küçük sütun.

sütunsal, [sütun-sal] *sf. min.* (Mineral için) sütun görünümünde olan.

sütunsu, [sütun-su] *sf.* Sütuna benzeyen; sütun gibi.

sütur[1], [Ar. sitr *(örtü)* > sütūr ستور] *(sütu:r) {OsT} is.* Perdeler; örtüler.

sütur[2], [Far. sütūr ستور] *(sütu:r) {OsT} is.* Binek ve yük hayvanı.

süturban, [Far. sütūr-bān ستوربان] *(sütu:rba:n) {OsT} is.* Hayvan bakıcısı; seyis.

süturdan, [Far. sütūrdān ستوردان] *(sütu:rda:n) {OsT} is.* Ahır.

sütül, [? sütül] *{ağız} is.* **1.** Henüz sertleşmemiş başak. **2.** *sf.* (Şeftali, kayısı vb. için) buruşmuş; pörsümüş. [DS] ◘ **sütül etmek,** *{ağız} Olgunlaşmamış buğday başağını aleve tutarak ütmek, pişirmek.* [DS]

sütür, [Lat. sutura *(dikiş)* > Fr. suture] *is. jeol.* Kenet kuşağı.

sütürde, [Far. sütürden *(tıraş etmek)* > sütürde ستورده] *{OsT} sf.* Yontulmuş; kesilmiş; tıraş edilmiş.

sütüre, [Far. sütüre ستوره] *{OsT} is.* Ustura.

sütürg, [Far. sütürg ستورگ] *{OsT}is.* **1.** Büyük; muazzam; iri. **2.** Kuvvetli. **3.** Kızgın; öfkeli; kavgacı.

sütyen, [Fr. sutien] *is.* → sutyen.

sü'ul, [Ar. sü'ūl سئول] *{OsT} is.* Et beni.

süü, [sū / süü] *{eT} is.* Ordu; asker. [EUTS] ◘ **süü başı,** *Kumandan.* [EUTS]

süülemek, [süü-lē-mek] *(süüle:mek) {eT} gçl. f. [-ür]* Asker çekmek; ordu sevk etmek; sefere çıkmak. [EUTS]

-süvar, [Far. –süvār سوار] *(süva:r) {OsT} ek.* Farsça kelimelerden *"... binen, ... binici"* anlamında sıfatlar türeten son ek.

süvar, [Far. süvār سوار] *(süva:r) {OsT} is.* Bir binek hayvanına, özellikle ata binmiş kimse.

süvari, [Far. süvārī سواری] *(süva:ri:) {OsT}* **1.** Binici. **2.** Atlı. **3.** At üstünde savaşan, başlıca görevleri bilgi toplama, başarıyı sağlamlaştırma, düşmanın eylemlerini geciktirme gibi hareketlerle, düşmana ani saldırıda bulunarak savaşa katkıda bulunan atlı birliklerin tümü. **4.** Gemi komutanlarına eskiden verilen ad. **5.** Ticaret gemilerinde, gemi kaptanına verilen ad. **6.** *fiz.* Hassas terazilerde terazi okuna konmak üzere yapılmış, miligram ölçümlerini verebilen bir santigramlık kıvrık tel ağırlıklar. **7.** *{ağız}* Pantolonun dizleri ile arkasına makine ile dikilen geniş yama. [DS] ◘ **süvari alayı,** *Atlı askerlerden oluşan alay.*|| **süvari bölüğü,** *Atlı askerlerden oluşan bölük.*|| **süvari polisi,** *Atlı polis.*|| **süvari sınıfı,** *Hareket ve manevralarını at üstünde gerçekleştiren, gerektiğinde piyade gibi savaşa giren atlı asker sınıfı.*|| **süvari vurdurmak,** *{ağız} Dizleri ve arkası aşınmış pantolona genişçe yama vurdurmak.* [DS]

süvarilik, -ği [süvari-lik] *is.* **1.** Süvari olma durumu. **2.** Pantolonun dizleri ile arka tarafına dikiş yerleri açılarak geçirilen geniş yamalık.

süve, [söb-i *(uzun ve sivri şey)*] *is.* **1.** → söve. **2.** *{ağız}* Arabalarda yastık başlarına dikilen kazıklar. [DS]

süvecek, [süve-cek / süv-ecek] *{ağız} is.* İş yaparken giyilen giyecek. [DS]

süvekel, [? süvekel] *{ağız} is.* Taş. [DS]

süveltmek, [süv-el-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Yontarak sivriltmek. [DS]

süven, [süğ-mek / söğ-mek *(uzamak, fışkırmak)* > süv-en / söğ-en] *{ağız} is.* **1.** Bağ ve bahçe çitlerinde kullanılan uzun çitler. **2.** Sırık; ince uzun ağaç; sopa. [DS] **3.** Maden direkleri arasındaki bağlantıyı sağlayan uzun ağaç. **4.** *{ağız}* Toprağa dik çakılan kazık. [DS]

süver, [Ar. süre > süver سور] *{OsT} is.* Sureler.

süveter, [İng. to sweat *(terlemek)* > sweater *(terleten)*] *is.* Çoğunlukla gömlek ya da bluz üzerine giyilen açık yakalı kazak.

süveyda, [Ar. sevād *(siyah)* > süveydā سویدا] *(süveyda:) {OsT} is.* **1.** Kalbin ortasında bulunduğu sanılan küçük kara benek. **2.** Kalpteki gizli günah. **3.** *bot.* Besi doku. **4.** *bot.* Besi özü.

süveyk, [Ar. sāk / sāke > süveyk سویك] *{OsT} is. bot.* Sapçık.

süvgel, [süv-ge-l ?] *{ağız} is.* Dam düzlemekte kullanılan taş silindir; loğ. [DS]

süvink, [siḳ-mek > siy-ik > sivik / süvink] *{ağız} is.* Duvar sırtı; duvarın üstü. [DS]

süvlen, [süñ-mek > süğ-le-m / süv-le-n] *{ağız} sf.* **1.** Düzgün ve doğru. **2.** Pürüzsüz. [DS]

süvlin, [süglün / süvlīn] *(süvli:n) {eT} is.* Sülün.[DLT]

süvmeç, -ci [süğ-mek > süv-meç] *{ağız} is.* Elde ya da çıkrıkta kalın olarak bükülmüş yün. [DS]

süvmek, [süğ-mek > süv-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Bitki için) filiz vermek; topraktan baş vermek. [DS]

süvri, [süv-rī / süw-rī] *(süvri:) {eT} is.* Sivri. [DLT] [EUTS] [Gabain]

süvritmek, [süvri-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sivriltmek. [DLT]

süvrüç, -cü [sivri+uç] *{ağız} is.* Ucu sivriltilmiş ağaç parçası. [DS]

süvrük, -ğü [süğ-mek > süvrü-k] *{ağız} is.* Topraktan yeni çıkmış ekin; filiz. [DS]

süvük, -ğü [Erme. c'uik] *{ağız} is.* Dam saçağı. [DS]

süvüm, [Far. se *(üç)* > süvüm سوم] *{OsT} sf.* Üçüncü.

süvünek, [Erme. c'uik => süvünek] *{ağız} is.* Dam saçağı. [DS]

süydü, [süğ-mek > süy-dü] *{ağız} is.* Filiz; sürgün. [DS]

süydük, -ğü [siḍ-mek >süy-dük] *{ağız} is.* Sidik. [DS]

süydürmek[1], [süğ-mek > süy-dür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* İleri sürmek.

süydürmek[2], [say-mak >say-dır-mak / süy-dür-mek] *{ağız}* [DS] *gçl. f. [-ür]* Sözünü geçirmek, egemenliğini sürdürmek. [DS]

süydürücü, [süydür-ücü] *{ağız} sf.* Çalışkan; eline çabuk. [DS]

süyek, -ği [süñek *(kemik)*] *is.* **1.** Kırık kol veya bacağı oynamaz hâle getirmek için üzerine bez sarılarak üstten bağlanan tahta, mukavva vb. maddeden yapılma cetvel parçası; cebire. **2.** *{ağız}* Kemik. [DS]

süyekleme, [süyek-le-me] *is.* Süyeklemek eylemi.

süyeklemek, [süyek-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kırık kol veya bacağı oynamaz hâle getirmek için üzerine bez sarılarak üstten tahta, mukavva vb. maddeden yapılma cetvel parçası ile bağlamak; cebire geçmek.

süyelmek, [söğ-el-mek / süy-el-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Ayakta durmak. [DS]

süyem[1], [Moğ. sögem *(karış)*] *{ağız} is.* **1.** El açık iken baş parmak ucu ile işaret parmağı ucu arasındaki uzaklığı esas alan ölçü birimi. **2.** Karış. [DS]

süyem[2], [süğ-mek > süğ-em / süyem] *{ağız} is.* Eğrilmek için temizlenmiş ve topak hâline getirilmiş yün; sümek. [DS]

süyen, [süğ-mek > söğ-en / süy-en] *{ağız} is.* İnce uzun sopa; sırık. [DS]

süyence, [süyen-ce] *{ağız} is.* Tedbir; önlem. [DS]

süygen, [sev-mek > sev-gen / süy-gen] *{ağız} is.* Sevdalı; âşık. [DS]

süygün[1], [süğ-mek > süy-gün] *{ağız} is.* **1.** Filiz; sürgün. **2.** *sf.* Uzayıp giden. [DS]

süygün[2], [say-gın / süy-gün] *{ağız} sf.* **1.** Sözü tutulan; değer verilen. **2.** *is.* Tantana; debdebe; görkem. [DS]

süygün[3], [süğ-gün / süy-gün] *{ağız} is.* Taranmış, eğirilecek duruma getirilmiş yün. [DS]

süygünlük, -ğü [say-gın-lık] *{ağız} is.* Söz geçirme; saygın olma durumu ve zamanı. [DS]

süymeç, -ci [süğ-mek > süy-meç] *{ağız} is.* Halı ipi. [DS]

süymek[1], [süğ-mek / süy-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Düzgünce uzamak; uzayıp gitmek. **2.** Sürmek. **3.** Akmak. **4.** (Kuş, bulut vb. için) süzülerek yükselmek. **5.** (Bulut, kuş vb. için) süzülerek inmek. **6.** (Yıldız için) kaymak. **7.** (Bitki, tohum vb. için) topraktan fışkırıp çıkmak; çimlenmek; filizlenmek; sürgün vermek. [DS]

süymek[2], [süğ-mek / süy-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Sözü geçer, değerli olmak. **2.** (Söz için) etkili olmak; geçmek. **3.** Varlıklı olmak. [DS]

süymek[3], [süğ-mek / süy-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* **1.** Kendir bükmek. **2.** *gçsz. f.* (Bükülmekte olan ip) incelmek. [DS]

süymek[4], [sev-mek / süy-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Sevmek.

süynük, -ğü [süğ-mek > süy(ü)n-ük] *{ağız} is.* Ihlamur ağacı. [DS]

süynüm, [süğ-mek / süy-mek *(düzgünce uzamak)* > süğ-ün-mek > süy(ü)n-üm] *{ağız} is.* **1.** Bir sap iplik. **2.** Kolun bir kere gerilişi ile kirmene sarılabilecek uzunlukta bükülmüş ip. [DS]

süysün, [süğ-mek > süğ-sün / süy-sün] *{ağız} is.* Ense. [DS]

süyuf, [Ar. seyf > süyüf سيوف] *(süyu:f) {OsT} is.* Kılıçlar. 🗗 **süyuf-i meslül,** *{OsT} Kınından çekilmiş kılıç.*

süyuh, [Ar. seyḥ > süyüḥ سويوح] *(süyu:h) is.* **1.** Akar sular. **2.** Çizgili elbiseler.

süyul, -lü [Ar. seyl > süyül سيول] *(süyu:l) {OsT} is.* Seller.

süyü, [süyü] *{ağız} is.* Çıban. [DS]

süyük[1], [süyük] *{eT} is.* Kabile.

süyük[2], **-ğü** [Erme. c'uik => süy-ük] *{ağız} is.* **1.** Dam saçağı. **2.** Duvar üstü. **3.** Oluk. [DS]

süyük[3], **-ğü** [süyük] *{ağız} is.* Dalgınlık. [DS]

süyüklemek, [süyük-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Anlayamaz durumda olmak. [DS]

süyülmek[1], [süğ-mek > süy-ül-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* **1.** (Yıldız vb. için) akmak; kaymak. **2.** Yavaşça kaymak; süzülmek. [DS]

süyülmek[2], [süğ-mek > süy-ül-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Karşısındakinin sözlerini, boynunu uzatarak korku ve kuşku ile dinlemek. [DS]

süyüm[1], [süğ-mek / süy-mek *(düzgünce uzamak)* > süy-üm سويوم] *{OsT} {ağız} is.* **1.** İplik teli; sap. **2.** Bir kol gerilişi ile kullanılabilecek uzunlukta iğneye saplanan iplik; bir sap iplik. **3.** Kirmene bir kerede, bir kol gerilişi ile sarılabilecek uzunlukta iplik boyu. **4.** (Ölçü olarak) karış. [DS]

süyüm[2], [süy-üm] *{ağız} zf.* **1.** (Ağlamak için) içli; için için. **2.** (Yağmur yağışı için) yavaş. [DS] 🗗 **süyüm süyüm,** *{ağız} 1. (Yağmur, gözyaşı vb. için) yavaş yavaş; ince ince. 2. Boy boy.* [DS]

süyümcü, [süyüm-cü] *{ağız} is.* Müjdeci; muştucu. [DS]

süyümlü[1], [sevim-li / süyüm-lü] *{ağız} sf.* Sevimli. [DS]

süyümlü[2], [süy-üm-lü] *{ağız} sf.* Çizgili. [DS]

süyümlük, -ğü [süyüm-lük] *{ağız} is.* Bir sap iplik. [DS]

süyün, [süğ-mek / süy-mek *(düzgünce uzamak)* > süy-ün] *{ağız} is.* Bir sap iplik. [DS]

süyünk, -gü [Erme. c'uik => süyünk] *{ağız} is.* Dam saçağı. [DS]

süyür, [? süyür] *{ağız} is.* **1.** Alın yazısı. **2.** Şans. [DS]

süyürtmek, [seğirt-mek / süyürt-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Koşmak. [DS]

-süz, [-sız / -siz / -suz / -süz] *{eT} {eAT} yap. e.* → -sız.

-süz, [-sız / -siz / -suz /-süz] *{eAT} çek. e.* → -sız.

süzdürme, [süz-dür-me] *is.* Süzdürmek eylemi.

süzdürmek, [süz-dür-mek] *gçl. f. [-ür]* Süzmek eylemini yaptırmak.

süzani, [? süzani] *{ağız} is.* Kendini beğenerek oturan. [DS]

süzdürmeç, [süz-mek > süz-dür-meç] *{ağız} is.* **1.** İnce değnekleri yerde kaydırmakla oynanan bir oyun. **2.** Bu oyunda kullanılan ince, esnek ve sağlam değnek. [DS]

süzegen, [süz-mek > süz-egen] *{ağız} sf.* Sık sık işeyen. [DS]

süzeğen, [süz-mek > süz-eğen] *{ağız} sf.* → süzegen. [DS]

süzek[1], [süz-gek / süz-ek] *{eT} is.* **1.** Ateşli hastalık. **2.** Bel soğukluğu. [Radloff]

süzek[2], **-ği** [süz-ek سوزك] *is.* **1.** Süzme işinde kullanılan aygıt; süzecek şey; süzme aracı; süzgeç. *{eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Yoğurt biriktirilen büyük, taş kap. [DS] **3.** *{eAT} {OsT}* Su doldururken testi ağzına bağlanan tülbent. 🗗 **süzek yapması,** *{ağız} Süzgeçte buğuyla pişirilen et ve bulgurdan yapılan yemek.* [DS]

süzek[3], **-ği** [süz-mek > süz-ek] *{ağız} is.* Sürekli çamurlu su çıkan yer. [DS]

süzen, [süz-en] *{ağız} is.* Topluca yapılan av. [DS]

süzenek, -ği [Far. süzenek سوزنك] *{ağız} is.* Bel soğukluğu. [DS]

süzeni, [Far. süzen *(iğne)* > süzenī سزنى] *{OsT} is.* Kasnağa gerilmiş kumaş üzerine iğne ve tığla yapılan bir tür nakış.

süzeren, [Fr. suzerain] *is.* Ortaçağda, senyörlere toprak ve mal vererek onları bir takım yükümlülük altına sokan ve sadakat yemini ile kendine bağlı kılan derebeyi; metbu.

süzgeç, -ci [süz-geç] *is.* **1.** Sıvıları süzmeye yarayan delikli araçların genel adı; filtre. **2.** Demlikten bardaklara konulan çayın içindeki tanecikleri tutarak süzmeye yarayan mutfak aracı. **3.** Ezilmiş ve kısmen sıvılaştırılmış yiyecek maddelerini kalın taneciklerden ya da istenmeyen kısımlardan süzerek ayırmaya yarayan metal ya da plastik mutfak aracı. **4.** Yiyecek içindeki katı kısımları ayırmakta kullanılan delikli büyük kaşık veya kepçe. **5.** Sulama kovasının ucuna takılan delikli su püskürtme parçası.

süzgeçleme, [süz-geç-le-me] *is.* Süzgeçlemek eylemi.

süzgeçlemek, [süz-geç-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Süzgeçten geçirmek; filtre etmek.

süzgeçli, [süz-geç-li] *sf.* Süzgeci bulunan; süzgeç takılmış olan.

süzgü, [süz-mek > süz-gü سوزكى] *(süzgü:) {ağız} is.* **1.** Filtre; delikli çanak; süzgeç. *{eT} {OsT} (aynı)* [KB] **2.** Balıkçı kepçesi. **3.** Ucunda süzgeç bulunan fide sulama kabı. [DS]

süzgülü, [süz-gü-lü] *{ağız} is.* Süzgeç. [DS]

süzgün, [süz-mek > süz-gün] *sf.* **1.** *{eT}* Süzülmüş. **2.** Biraz zayıflamış; yüzü sararmış; güçsüz düşmüş. **3.** *{eT} is.* Rengi kara, dikenli bir dağ ağacı. [DLT] 🗗 **süzgün bakış,** *Üst göz kapaklarını biraz indirerek yapılan bakış.*|| **süzgün göz,** *Üst göz kapaklarını hafifçe indirmiş olarak bakan göz.*

süzgünleşme, [süz-gün-le-ş-me] *is.* Süzgünleşmek eylemi.

süzgünleşmek, [süz-gün-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Süzgün duruma gelmek. **2.** (Kişi için) biraz zayıflamak ve halsizleşmek; rengi biraz sararmak; süzgün bir hâl almak. **3.** (Göz için) göz kapakları hafifçe aşağı düşmüş olmak.

süzgünlük,-ğü [süz-gün-lük] *is.* Süzgün olma durumu.

-süzin, [-suz-ın / -süzin] *{eAT} yap. e.* → -suzın.

süzinlüg, [süz-in-mek > süz-in-lüg] *{eT} is.* Temizlik; saflık; arılık. [Clauson]

süzkü, [süz-mek > süz-kü] *(süzkü:) {eT} is.* Süzgü; süzgeç. [EUTS]

süzleme, [süz-le-me] *{ağız} is.* Pirinç kırıntısı. [DS]

-süzlük, [-sız-lık / -sizlik / -suzluk / -süzlük] *yap. e.* → -sızlık.

süzlünmek, [süz-mek > süz-ül-mek > süz-(ü)l-ünmek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Süzülmek. [DLT]

süzlüşmek, [süz-mek > süz-ül-mek > süz-(ü)l-üşmek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Süzülmek. [DLT]

süzme[1], [süz-mek > süz-me] *is.* **1.** Süzmek eylemi. **2.** *{ağız}* Torbada süzdürülmüş katı yoğurt. [DS] **3.** *{eT}* Keş denilen yağsız kuru peynir; ayran süzmesi. [DLT] **4.** *{ağız}* Torba. [DS] **5.** *{ağız}* Tohumluk küçük soğan. [DS]

süzme[2], [süz-mek > süz-me] *{ağız} sf.* **1.** Süzmek eylemi sonucunda ortaya çıkan. **2.** Süzgeçten geçirilmiş. *{eT} (aym)* **3.** Süzerek elde edilmiş. *{eT} (aym)* [DLT] **4.** *{eT}* Takati kalmamış. [DLT] **5.** *argo.* Olumsuz olarak değerlendirilen nitelik kendisinde yoğun biçimde bulunan; aşağılık; malın gözü. **6.** Katışıksız; saf. ◻ **süzme bal,** *Süzülerek peteklerden ayrılmış bal.*|| **süzme yoğurt,** *Bir torbaya konularak suyu süzülmüş yoğurt; kese yoğurdu.*

süzmeğ, [süz-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Ağır ağır oynamak; dans etmek. [DS]

süzmek, [süz-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** (Akışkan için) bir süzgeçten geçirerek içindeki katı maddelerden arındırmak; süzgeçten geçirmek; temizlemek. *{eT} (aym)* [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB]. **2.** Süzgeç ya da torba içine koyarak içinde bulunan suyu akıtmak. **3.** (Pislik için) süzgeç ile ayıklamak. **4.** (Işık için) parıltısını ya da şiddetini azaltmak. **5.** Bir kimse ya da yere ayrıntılarını inceleyerek bakmak; gözden geçirilmek. *{ağız} (aym)* [DS] **6.** *{ağız}* Tanımaya çalışarak bakmak. [DS] **7.** Göz kapaklarını hafifçe düşürerek baygın ve anlamlı biçimde bakmak. **8.** (Bal için) peteğinden ayırmak. **9.** *{ağız}* (Yazı için) temize çekmek. [DS] **10.** *{ağız}* (Avcı için) nişan almak. [DS]

süzmen[1], [süz-men] *{ağız} is.* Torba. [DS]

süzmen[2], [süz-men] *{ağız} sf.* **1.** Kendini beğenmiş. **2.** Yiyecek beğenmeyen. [DS]

süztürmek, [süz-mek > süz-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Süzdürmek. [DLT]

süzücü, [süz-ücü] *sf.* **1.** (Gereç için) süzme işini yapan; süzen. **2.** Süzme özelliği taşıyan; süzebilen.

süzüg, [süz-mek > süz-üg / süz-ük] *{eT} sf.* Temiz; berrak; süzülmüş; filtre edilmiş. [EUTS] [Gabain]

süzük, -ğü [süz-mek > süz-ük / süz-üg] *sf.* **1.** *{eT}* Süzük; süzülmüş; duru; berrak; temiz. [DLT] [EUTS] [KB] **2.** (Kişi için) güçsüz; süzgün. **3.** (Bakış için) süzgünleşmiş; süzülmüş.

süzükmek, [süz-ük-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Yıldız için) kaymak. [DS]

süzülebilirlik, -ği [süz-ül-e+bil-ir-lik] *is.* Dizel motor yakıtlarında süzgeçlerin tıkanması ile arıza oluşturabilecek alt sınır.

süzülme, [süz-ül-me] *is.* **1.** Süzülmek eylemi. **2.** Kuşun kanat çırpmadan yaptığı uçuş. **3.** Bir uçağın, motor boşa alınarak ya da durdurularak yaptığı uçuş. **4.** Hâlsiz ya da baygın düşme.

süzülmeğ, [üz-ül-mek > süz-ül-meğ] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* (Kumaş için) eskiyerek erimek; yıpranmak. [DS]

süzülmek, [süz-ül-mek] *edil. f. [-ür]* **1.** Süzmek eylemi yapılmak; üzerinde süzmek eylemi gerçekleştirilmek; süzmek eylemine konu olmak. **2.** *dönşl. f. {eT}* Temizlenmek; arınmak. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [KB] **3.** Yavaş yavaş akmak. **4.** Damla damla suyunu akıtmak. **5.** (Işık için) bir şeyin arasından sızarak geçmek. **6.** (Kuş için) kanatları gerili olarak gözle görülür bir hareket yapmadan havada kayarcasına uçmak. *{ağız}* [DS] **7.** (Uçak veya planör için) motorları durmuş vaziyette, hava hareketinin yardımı ile kayarak uçmak. **8.** Sessizce ve görünür bir hareket yapmadan ilerlemek. **9.** (Yıldız için) kaymak. [DS] **10.** (Kişi için) bir yere belli etmeden ve sessizce girmek veya bir yerden bu tarzda çıkmak; kayıyormuş gibi gitmek. **11.** Çok zayıflamak; sararmak; hâlsiz düşmek. **12.** Nazlı ve edalı biçimde hareket etmek; uyumlu ve salınarak yürümek; yüzüne nazlı bir anlam vermek; kurulmak. **13.** *{ağız}* (Yeni gelin için) ayakta durmak. [DS] **14.** (Göz için) üst kapakları düşürerek anlamlı ve baygın bakmak; baygınlaşmak; mahmurlaşmak. ◻ **süzüle süzüle,** *Sürekli bir süzülme işi yaparak; süzülerek.*

süzülüş, [süz-ül-üş] *is.* Süzülmek eylemi veya biçimi,

süzüm, [süz-üm] *is.* Süzmek eylemi; süzmek eylemini gerçekleştirme. ◻ **süzüm süzüm,** *Kendini ağıra satarak; nazlı bir eda vererek.*|| **süzüm süzüm süzülmek,** *Kendini beğenmiş bir tavır ile ağırbaşlı oturup çevreye bakmak.*

süzümlük, -ğü [süz-üm-lük] *is. kim.* Süzme işleminden geçirilecek karışım.

süzündi, [süz-ün-mek > süz-ün-dī] *(süzündi:) {eT} sf.* **1.** Süzülmüş. **2.** Süzülerek akan; süzüntü. ◻ **süzündi suv,** *{eT} Süzülmüş su.* [DLT]

süzünek, -ği [süz-ün-ek] *{ağız} is.* Uzun süre dönen topaç. [DS]

süzünlüg, [süz-in-mek > süz-in-lüg] *{eT} is.* → süzinlüg. [DLT]

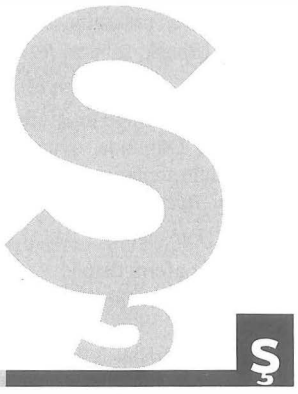
süzünmek, [süz-mek > süz-ün-mek] *dönşl. f. [-ür]* **1.** *{eT}* Süzülür gibi görünmek. [DLT] **2.** *{ağız}* Kırıtmak; süzülmek. [DS] **3.** *{ağız}* Gözlerini yere dikerek hareketsiz ve sessiz durmak; konuşmadan durmak. [DS] **4.** *{ağız}* Etkili bakmak. [DS]

süzüntü, [süz-üntü] *is.* **1.** Bir sıvıyı süzerek elde edilen tortu. **2.** *biy.* Vücut sıvısını dışarı atarken böbreklerdeki kıvrımlı kanalcıklara geçen ve içinde çeşitli kimyasal maddeler bulunan sıvı. **3.** *{ağız}* Tortu. [DS] **4.** *{ağız}* Posa. [DS] **5.** *{ağız}* Süzdürülmüş, katı yoğurt. [DS] **6.** *{ağız}* Çok azalmış su; sızıntı. [DS]

svastika, [Sansk. svastika] *is.* **1.** Mutlu hayat. **2.** Gamalı haç.

swing, [İng. swing] *(siving) is.* **1.** *müz.* Caz müziğinde hem ritmin sürükleyiciliğini hem de belirli bir üslubu anlatan terim. **2.** ABD'de 1930'larda ortaya çıkan bir toplum ve müzik olayı. **3.** *spor.* Boksta kolun yatay hareketi ile yandan vurulan darbe.

ÖTÜKEN TÜRKÇE SÖZLÜK

Ş

ş, [ş / Ş] *(şé) is.* Latin asıllı Türk alfabesinin yirmi üçüncü harfi olup katı, sızmalı, titreşimsiz bir diş eti ünsüzü. Sıralamada yirmi üçüncüyü gösterir. Arap asıllı eski Türk alfabesindeki on altıncı harf olan *"şın"* (ش) harfinin sesini karşılar ve ebcet hesabında 300 sayısının karşılığıdır.

-ş-, [-iş- / -ış- / -uş- / -üş-] *yap. eki.* **1.** Fiilden fiil türeten ek. Fiilin kökünün belirttiği eylemin birden çok kişi tarafından ortaklaşa, birlikte yapıldığını belirten fiiller türetir. İşteş çatılar kurar: *{eT} (aynı) kı-ş-mak (birlikte yapmak), selamlaşmak, tanışmak, yarışmak, buluşmak, uçuşmak, bakışmak, kaçışmak.* **2.** Çok az fiile de dönüşlülük kavramı ekler: *güzelleş-mek (güzel-le-ş-mek), irileşmek (iri-le-ş-mek), yatışmak.*

-ş, [-iş / -ış / -uş / -üş] *yap. eki.* **1.** Fiilden isim türeten ek. İşlek bir ektir. Fiilin kökünün belirttiği eylemin biçimini belirten isimler yapar: *açış, çöküş, sunuş, alış.* **2.** Bu kelimelerin bir kısmı kalıplaşarak kalıcı isimler oluşmuştur. *{eT} (aynı)* [ETY] *ur-uş (savaş), çıkış, dikiş, satış, uçuş, tanış, kurtuluş, yürüyüş.*

şa[1], [Çin. şā] *(şa:) {eT} is.* Alacalı bir kuş. [DLT] 🗗 **erdemsiz şā,** *{eT} "Faydasız kuş" anlamında aynı kuşa verilen ad.* [DLT]

şa[2], [Far. şād => şā] *(şa:) {ağız} sf.* **1.** Neşeli; şen. **2.** Güler yüzlü.

şa'abîn, [Ar. şaʿbān > şaʿābīn شعابين] *(şaa:bi:n) {OsT} is.* Şaban ayları.

şa'ayir, [Ar. şaʿīre > şaʿāyir شعاير] *(şaa:yir) {OsT} is.* Arpacıklar.

şa'b, [Ar. şaʿb شعب] *{OsT} is.* **1.** Halk; kabile; oymak. **2.** Bir şeyin parçası. **3.** Bölünmüş, parçalanmış şey. **4.** *tıp.* Kafatasındaki çatlaklık. **5.** Kızıldeniz'den çıkan dallı budaklı taş.

şab[1], [şāb *(yans.)*] *(şa:b) {eT} is.* → şab[2].

şab[2], [şab / şap / şeb / şep / şıb / şıp / şip *(yans.)*] *is.* Çarpma, vurma; bu biçimde çene çalma, ökçesiz ayakkabı, terlik vb. ile tabana çarpa çarpa yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *şab-a-dan, şab-la-k, şab şak*

şab[3], [şab / şap / şıb / şıp / şib / şip / şup / şüp *(yans.)*] *is.* Sıvıların dökülüşünü, akışını, yağmurun yağışını, su içinde yapılan bir hareketin çıkardığı sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *şab-ır şab-ır, şab-ır-da-t-mak*

şab[4]**, -bbı** [Ar. şebāb *(gençlik)* > şābb شاب] *{OsT} is.* Genç; delikanlı. 🗗 **şābb-ı emred,** *{OsT} Sakalsız genç; sakalı çıkmamış delikanlı.*

şab[5], [Far. şāb شاب] *(şa:b) {OsT} is.* Şap. 🗗 **şāb-hāne,** *{OsT} Şap çıkarılan yer.* || **şāb-ı Rūmî,** *{OsT} Bir tür acı biber.*

şaba, [Far. şād-bāş] *{ağız} is.* → şabaş. [DS]

şabab, [? şabab] *{ağız} sf.* (Kişi için) sevimli ve güldürücü. [DS]

şabadan, [şaba-dan] *{ağız} sf.* Boşboğaz; geveze. [DS]

şabadanlık, -ğı [şaba-dan-lık] *{ağız} is.* Boşboğazlık; gevezelik. [DS]

şabak, -ğı [? şabak] *{ağız} sf.* **1.** (Koyun ve keçi için) boynuzsuz. **2.** (Kişi için) kafasının arkası yassı. **3.** (Bağ için) bakımsız. [DS]

şabalamak, [Far. şād-bāş => şaba-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Davulcu, bahşiş almak için) izleyicilerden birinin önüne gelip çalmak. [DS]

şa'ban, [Ar. şaʿbān *(şaşmış)* شعبان] *(şa-ba:n) {OsT} is.* → şaban.

şaban, [Ar. şaʿbān *(şaşmış)* شعبان] *(şa:ba:n) is.* **1.** Arapların kullandığı ay takvimine göre yılın sekizinci, kutsal ayların ikinci ayı. **2.** *sf. argo.* Şaşkın; aptal; saf; bön; alık; budala.

şabanlamak, [şaban-la-mak] *(şa:banlamak) gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor] argo.* Sersemleşmek; aptallaşmak.

şabanlaşma, [şaban-la-ş-ma] *(şa:ba:nlaşma) is. argo.* Şabanlaşmak eylemi; aptallaşma.

şabanlaşmak, [şaban-la-ş-mak] *(şa:ba:nlaşmak) dönşl. f. [-ır] argo.* Şaşkın duruma gelmek; aptallaşmak; alıklaşmak; bönleşmek.

şabanlık, -ğı [şaban-lık] *(şa:banlık) is. argo.* Aptallık; bönlük; şaşkınlık.

şabara, [Sansk. şabara] *{eT} sf.* Alaca renkli. [EUTS]

şabaş, [Far. şād-bāş *(şen ol!)* > şābāş شاباش] *(şa:ba:ş) {OsT} is.* **1.** Beğenme; aferin deme. **2.** *ünl.* Aferin! **3.** *{ağız}* Düğünde, oyundan sonra çalgıcı ve oyuncular için toplanan para. [DS] 🗗 **şābāş-hᵛān,** *{OsT} Aferin diyen; alkışlayan.*

şabaşi, [Far. şābāşī شاباشی] *(şa:ba:şi:) {OsT} is.* Alkışlama; aferin deme.

şabatkün, [İbr. şabbat + T. kün] *{ağız} is.* Cumartesi. [DS]

şabbalıt, [şab+bal-ıt ?] *{ağız} is.* Şeftali. [DS]

şabbat, [Lat. sabbatum / Yun. sabbaton > İbr. şabbat] *is.* **1.** Yahudilerin kesinlikle uymak zorunda oldukları, cuma günü günbatımında başlayıp cumartesi günü gece bastırınca sona eren, haftanın yedinci ve dinlence günü. **2.** Kadın ve erkek büyücülerin, aşırı işret ve cinselliğe yönelik davranışlar sergileyerek teke kılığında hazır bulunduğuna inanılan şeytana tapmak için yaptıkları gece toplantısı. 🗗 **şabbat yılı,** *Yahudilikte yedi yılda bir uygulanan, ürünlerin yoksullar tarafından toplandığı, kölelerin azat edildiği, borçların ertelendiği, tarıma ara verme yani nadas yılı.*

şabbaz, [Far. şah-bāz] *{ağız} sf.* **1.** İş bilir; becerikli; atılgan. **2.** Beceriksiz. [DS]

şabçak, -ğı [şab *(yans.)* > şab-çak / çam-çak] *{ağız} is.* Maşrapa. [DS]

şabdik, -ği [şab *(yans.)* > şab-dik ?] *{ağız} is.* Don. [DS]

şa'beze, [Ar. şaʿbeze شعبذه] *{OsT} is.* Hokkabazlık; el çabukluğu. 🗗 **şa'beze-bāz,** *Hokkabaz.*

şabıla, [şab *(yans.)* > şab-ıl-a] *{ağız} is. bot.* Labada. [DS]

şabılat, [şab *(yans.)* > şab-ıl-a-t] *{ağız} is.* Tarlada biten, iri yapraklı bir tür ot, *(Salvia forskahlei).* [DS]

şabıng, [Çiğil. şabıñ > şebing] *(şabıñ) {eT} is.* Küçük demir çomak. [DLT]

şabi, [Çin. sha-mi] *{eT} is.* **1.** Şakirt; öğrenci; talebe; tilmiz. [EUTS] [Gabain] **2.** Budist olup ruhaniler tarikatına girmeyen. [EUTS] **3.** Buda dinine mensup. [Gabain]

şabir, [? şabir] *{ağız} is.* İnce saz otu. [DS]

şabka, [şab *(yans.)* > şab-ka ?] *{ağız} is.* Çocuklara takılan yemek önlüğü. [DS]

şabla[1]**,** [şab *(yans.)* > şab-la شبله] *{OsT} is.* **1.** Sille; tokat; şamar. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız}* Araba iğine takılan demir bilezik. [DS] 🗗 **şabla urmak,** *{eAT} {OsT} Tokat atmak; şamarlamak.*|| **şabla yimek,** *{eAT} Tokatlanmak.*

şabla[2]**,** [şab *(yans.)* > şab-la] *{ağız} is. bot.* **1.** Labada, *(Rumex).* **2.** Öksürük için kullanılan bir tür dağ otu, *(Phlomis bruguieri).* **3.** Ekine zararlı bir tür bitki. [DS]

şablama, [şab *(yans.)* > şab-la-ma] *{ağız} is.* **1.** Tokat. **2.** Bulgurla çekilmiş etten yapılan ızgara köfte. [DS]

şablon, [Alm. schablone *(örnek, model)* ? / Fr. chablon] *is.* **1.** Belli bir kalıp, resim veya desene göre içi oyulmuş olan ve üzerinden fırça ya da sünger geçirilmesi ile bu kalıpta belirlenen şeklin ortaya çıkmasını sağlayan metal ya da plastik levha; kalıp. **2.** Üzerine çeşitli boyutlarda harfler, rakamlar ya da simgesel biçimler oyulmuş saydam plastik levhadan meydana gelmiş büro gereci. **3.** Bir dokuma, kâğıt ya da ambalaj üzerine bir motif vb. basmakta kullanılan kalıp. **4.** Sandık, balya vb. üzerine rakam ve yazı yazmakta kullanılan, rakam ya da harf oyulmuş kalıp. **5.** *mecaz.* Hiç düşünmeden, körü körüne ve çok kez tekrarlanarak, kanıksanmış ve basma kalıp haline gelmiş örnek davranış.

şabloncu, [şablon-cu] *is.* Herhangi bir modeli, özellikle bir öğretiyi, üzerinde hiç düşünmeden gözü kapalı kabul eden, savunan kimse.

şablonculuk, -ğu [şablon-cu-luk] *is.* Herhangi bir modeli, bir öğretiyi gözü kapalı, düşünmeden benimseme ve savunma durumu.

şabnuy, [Far. şehnişīn => Kenç. şanbuy / şebnuy] *{eT} is.* Bir davetten sonra gidilen içkili ziyafet. [DLT]

şabşak[1]**, -ğı** [şab *(yans.)* + şak *(yans.)*] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan oyma testi, bardak. **2.** Ağaçtan oyulmuş, çamaşır yıkamakta kullanılan tokaç. [DS]

şabşak[2]**, -ğı** [şab *(yans.)* + şak *(yans.)*] *{ağız} sf.* **1.** Boşboğaz; geveze. **2.** Pisboğaz; obur. [DS]

şabta, [? şabta شابته] *{eAT} is.* Sırık.

şabük, [Far. çābūk => şābūk] *(şa:bü:k) {eT} zf.* Çabuk.

şad[1]**,** [Soğd. ġşyd / Çin. şat / Far. şāh => şaḏ] *{eT} is.* Kağandan sonra gelen en yüksek unvan; yabgu. [ETY] [Tekin] [Gabain]

şad[2]**,** [Far. şād شاد] *{OsT} (şa:d) sf.* Neşeli; mutlu; sevinçli. 🗗 **şād-behr,** *{OsT} Sevinçli durum.*|| **şād-dil,** *{OsT} Gönlü şen.*|| **şad etmek,** *{OsT} Sevindirmek; mutlu etmek.*|| **şad geldin,** *{eAT} Hoş geldin.*|| **şād-hāb,** *{OsT} 1. Uykusu iyi olan. 2. Dinlendirici uyku.*|| **şād-kâm,** *{OsT} Sevinçli.*|| **şād-kâmî,** *{OsT} Çok sevinçli olma.*|| **şād-mān,** *{OsT} Sevinçli.*|| **şād-mānî,** *Sevinç.*|| **şād-merg,** *{OsT} Aşırı sevinçten ölme.*|| **şād-nāk,** *{OsT} Gönlü memnun.*|| **şad olmak,** *{OsT} Sevinmek; mutlu olmak.*

şad[3]**,** [? şad] *{ağız} is.* Harmanda, savrulan saman ile taneleri ayırmak için araya konulan ağaç. [DS]

şadab, [Far. şād-āb شادآب] *(şa:da:b) {OsT} sf.* **1.** Suya kanmış. **2.** Sulu. 🗗 **şād-āb-ter,** *Aşırı sulanmış; su verilmiş.*

şadabi, [Far. şād-ābī شادآبی] *(şa:da:bi:) {OsT} is.* **1.** Suya kanmışlık. **2.** Sulu olma. **3.** Tazelik.

şadak, -ğı [? şadak] *{ağız} is.* **1.** Yardımcı kadın; hizmetçi. **2.** *sf.* Kısa boylu. **3.** Geveze; boşboğaz. [DS]

şadan, [Far. şād-ān شادان] *(şa:da:n) {OsT} sf.* Sevinçli; neşeli.

şadanga, [Sansk. şadanga] *is.* Altılık takım; bir şeyin yarım düzinesi; yarım düzine.

şadapıt, [Soğd. şaḍ + Far. pati] *{eT} is.* **1.** Asilzadeliğin en yüksek sınıfı. [Gabain] [Tekin] **2.** Yüksek bir unvan. [ETY]

şadara, [? şadara] *{ağız} sf.* Delik deşik. [DS]

Şaday, [Asur. şaday > İbr. şaday] *is.* Yahudiler'in Kutsal Kitaplarında geçen ve Tanrı'ya mutlak güç ve irade sahibi anlamında verilen ad.

şaddak, -ğı [şad(d)-ak ?] *{ağız} sf.* **1.** Nazlı. **2.** Hoppa. **3.** Şakacı. [DS]

şaddaklanmak, [şaddak-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Nazlanmak; hoppaca davranmak. [DS]

şadı[1], [Far. şādī *(neşeli)* شادی] *is.* **1.** *{OsT}* Bir maymun türü; şebek. **2.** *{ağız} sf.* (Kişi için) şebek gibi; çirkin. [DS] **3.** *{ağız}* Sıska. [DS] ◻ **şadıya dönmek,** *{ağız} Çirkinleşmek.* [DS]

şadı[2], [? şadı] *{ağız} is.* Korkuluk. [DS]

şadıman, [Far. şād > şād-mān شادمان] *(şa:dıma:n) {OsT} sf.* Sevinçli; sevinmiş.

şadıra, [? şadıra] *{ağız} is.* Yağsız, arık, sinirli et. [DS]

şadırvan, [Far. çadūr-bān *(büyük çadır)* > şādurbān > şādurvān شادروان] *{OsT} is.* Camilerde abdest almak için yapılmış bir havuz ile etrafında musluklar bulunan bir tür çeşmeli yapı.

şadırvanbaz, [Far. şādurvān-bāz شادروانباز] *(şadırvanba:z)* شادروان *is.* Şadırvandan akan su ile çeşitli göz bağcılığı gösterileri yapan oyuncu.

şadi[1], [Ar. şedā > şādī شادی] *(şa:di:) is.* **1.** Mahkeme mübaşiri. **2.** Nağme ile şiir okuyan. **3.** Bilim ve edebiyattan payını alan. **4.** İmparatorluk döneminde Acemi Ocağına bağlı olanlara verilen ad; torba oğlanı. **5.** Padişah sarayına odun götüren yeniçeri; odun anbarı memuru.

şadi[2], [Far. şādī شادی] *(şa:di:) is.* Mutluluk; sevinçli olma; şadlık.

şadiye, [Ar. şādī > şādiye شاديه] *(şa:diye) {OsT} is.* Güzel sesle şarkı okuyan kadın.

şadlık, -ğı [şad-lık] *(şa:dlık) is.* Sevinçli olma; mutluluk.

şadman, [Far. şād > şād-mān شادمان] *(şa:dma:n) sf.* → şād-mān.

şadmani, [Far. şād-mān > şād-mānī شادمانی] *(şa:dma:ni:) is.* Sevinç.

şadnak, -ki [Far. şād-nāk شادناك] *(şa:dna:k) sf.* Sevinçli.

şadra[1], [? şadra] *{ağız} is.* Büyük delikli kalbur; gözer. [DS]

şadra[2], [? şadra / şadıra] *{ağız} is.* **1.** Koltuk eti. **2.** Yağsız, sinirli, arık et. [DS]

şadrabaz, [? şadra + Far. bāz] *{ağız} sf.* Çıkardığı oyunlarla etrafındakileri oyalayan; şen. [DS]

şa'e, [Ar. şā'e شاء] *(şa:e) {OsT} çek. f.* İstedi.

şaf, [Far. şaḫ *(filiz)*] *{ağız} is.* Filiz; dal. [DS]

şafağın, [şafa(ğ)-ın] *{ağız} zf.* Şafakla; şafak vaktinde. [DS]

şafak[1]**, -ğı** [Ar. şafaḳ شفق] *{OsT} is.* **1.** Güneş battıktan sonra bir süre daha devam eden aydınlık; akşam vakti batı ufkunda görülen kızıllık. **2.** Güneş doğmadan önce doğu ufkunda görülen aydınlık; gün doğumu kızıllığı; sabah aydınlığı; tan. **3.** *isl.* Güneşin batışından sonra ufukta beliren kırmızılığı izleyen hafif ağartı. ◻ **şafak-alüd,** *{OsT} Kırmızı.*‖ **şafak atmak,** *Sabah aydınlığı belirmek.*‖ (birinde) **şafak atmak,** *Birden güç bir durumla karşılaşmış olduğunun ayrımına vararak kaygılanmak.*‖ **şafak bendi,** *{ağız} Tan kızıllığı.* [DS]‖ **şafak-gün,** *{OsT} Şafak renkli; kızıl.*‖ **şafak-nümün,** *{OsT} Gurup rengi; kızıl.*‖ **şafak sökmek,** *Sabah vakti doğu ufku aydınlanmaya başlamak.*‖ **şafak yıldızı,** *{ağız} Tan yıldızı.* [DS]

şafak[2]**, -ğı** [şakak ?] *{ağız} is.* Alın. [DS]

şafak[3]**, -ğı** [? şafak] *{ağız} is.* Atın başına hakim olamaması. [DS]

şafaklamak[1], [şafak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sabahlamak. **2.** Gün ağarmak.

şafaklamak[2], [şafak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Eli göze siper ederek ve gözü kırparak bakmak.

şafaklamak[3], [şafak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Neye uğradığını bilememek; şaşırmak; şaşalamak. **2.** Korkmak. **3.** Tez davranmak; ivmek; acele etmek. [DS]

Şafi, [Ar. şafi'ī > şāfī شافی] *(şa:fi:) is.* Şafiî. ◻ **Şafi köpeği gibi titremek,** *Çok titremek.*‖ **Şafi köpeğine dönmek,** *Ağzı yüzü kir ve pislik içinde bulunmak.*‖ **Şafi köpeği yalasa temizlenmez,** *Çok kirli ve pislik içinde olmak.*‖ **şafi şeytanı,** *{ağız} Çok kirli.* [DS]

şafi, [Ar. şifā > şāfī / şāfiye شافی / شافيه] *(şa:fi:) {OsT} sf.* **1.** İyileştiren; şifa veren; tedavi eden; iyi gelen. **2.** Yeterli olan; tatmin eden; inandırıcı olan.

şafi, -i'ı [Ar. şefā'at > şāfi' شافع] *(şa:fi) {OsT} sf.* Bir kimsenin suçunun bağışlanması için aracılık eden kimse. ◻ **şāfi'-i rüz-i cezā,** *{OsT} Ceza gününde şefaat eden; Hz. Muhammed.*‖ **şāfi'-i yevm-i ara-**

sât, *{OsT} Arasat gününde şefaat eden; Hz. Muhammed.*

Şafi'î, [Ar. Ebu Abdullah Muhammed bin İdris eş-Şāfi'ī *(mezhep imamı)* > Şāfi'ī شافعی] *(şa:fii:) {OsT} is.* **1.** Şafiîlik. **2.** İmam Şafiî'nin kurmuş olduğu mezhepten olan kimse.

Şafi'îlik, -ği [şafii-lik] *(şa:fii:lik) is.* Hz. Muhammed'in sünnetine bağlı dört fıkıh mezhebinden biri olan ve İmam Şafiî'nin ibadet ve hukuk sorunlarında verdiği içtihatlara dayanarak gelişen İslam mezhebi.

Şafi'iye, [Ar. şafi'ī > şafi'īyye شافعیه] *(şa:fiiye) {OsT} is.* **1.** Şafiîlik mezhebi. **2.** Şafiî mezhebinden olan.

şafiye, [Ar. şifā > şāfī / şāfiyye شافیه] *(şa:fiye) {OsT} sf.* **1.** İyileştiren; şifa veren; tedavi eden; iyi gelen. **2.** Yeterli olan; tatmin eden; inandırıcı olan.

şafka, [şapka] *{ağız} is.* Şapka. [DS]

şafkarmak, [Ar. şevḳ => şavk > şavk-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Aydınlanmak. **2.** Şafak sökmek. [DS]

şafla, [Yun. saglia => salya / şafla ?] *{ağız} is.* **1.** Salya. **2.** *sf.* Salyalı. [DS]

şafleya, [Yun. saglia] *{ağız} sf.* Salyalı. [DS]

şaflı, [? şaflı] *{ağız} sf.* **1.** Yatak gibi. **2.** *is.* Kadın cinsel organı. [DS]

şafli, [Yun. saglia] *{ağız} sf.* Salyalı. [DS]

şafliye, [Yun. saglia] *{ağız} sf.* Kirli; pislik içinde. [DS]

şafşak, -ğı [şap *(yans.)* + şak *(yans.)*] *{ağız} is.* Büyük kepçe. [DS]

şaft, [İng. shaft *(çubuk)*] *is.* Otomobillerle bazı makinelerde motordan gelen dönme hareketini diğer organlara aktaran dönel parça.

şaful, [Yun. skaphi *(tekne)* ?] *is.* **1.** Ahşaptan yapılma küçük bal teknesi. **2.** *{ağız} sf.* Düşüncesiz. [DS]

şag[1]**,** [şag / şah / şak / şık / şik *(yans.)*] *is.* Vurma, çarpma, çarpışma; bu biçimde işleme ve çalışma; şakırtılı sesler çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *şag(g)-ı-la-mak*

şag[2]**,** [şag / şak / şığ / şık *(yans.)*] *is.* Su vb. sıvıların dökülmesini, akmasını, yağmurun yağmasını anlatan kök. [Zülfikar] *şag-ı-la-mak, şag(g)-ıl-da-mak*

şagaf, [Ar. şeġaf / şaġaf شغاف] *(şaga:f) {OsT} is. anat.* Kalp zarı. ◻ **şağâf-ı dâhilî,** *{OsT} Kalbin iç zarı.*‖ **şağâf-ı hâricî,** *{OsT} Kalbin dış zarı.*

şagal, [Far. şaġāl / şeġāl شغال] *(şaga:l) is.* Çakal.

şagaldamak, [şak-ıl-da-mak > şag-al-da-mak] *{eT}* Çağlamak; coşmak; gevezelik etmek; çok söylenmek. [Nevâyî]

Şagam, [Ar. şam => şaġam] *{eT} öz. is.* Suriye. [EUTS]

şaggalğan, [şaggal-ğan] *{ağız} is.* Ayçiçeği. [DS]

şagılamak, [şaġ-ı-la-mak / çaġ-ı-la-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Çağlamak. [ARAT] [DLT]

şagil, [Ar. şuġl *(iş)* > şāġil شاغل] *(şa:gil) {OsT} sf.* **1.** Meşgul eden. **2.** İşgal eden; yer tutan. **3.** Meşgul; işi olan; işgal edilen.

şagird, [Far. şāgird شاگرد] *(şa:gird) {OsT} is.* → şakirt.

şagirdan, [Far. şāgirdān شاگردان] *(şa:girda:n) {OsT} is.* **1.** Öğrenciler. **2.** Çıraklar; yamaklar. ◻ **şāgirdān-ı hiref,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, çeşitli sanat dallarında çalışan ustaların çıraklarına verilen ad.*

şagirdî, [Far. şāgirdī شاگردی] *(şa:girdi:) {OsT} is.* Çıraklık.

şağ, [şağ] *{ağız} is.* Yoğun çiy. [DS]

şağıda, [şāğ-ıd-a ?] *(şa:ğıda) {ağız} is.* Yaramaz; dövüşken. [DS]

şağılamak, [şaġ / çaġ *(yans.)* > şaġ-ī-lā-mak] *(şağı:-la:mak) {eT} [-r]* Çağlamak.

şağınlı, [şağın-lı] *{ağız} sf.* Sütü sağılabilen. [DS]

şağla, [Ar. şehlā / T. çağla > şağla شغلا] *{OsT} is.* Çağla yeşili.

şağlom, [Far. şelgām] *{ağız} is.* Şalgam. [DS]

şağman, [şağ-man ?] *{ağız} is.* Tahıl karışımı. [DS]

şağran, [sağrı > şağran] *is.* Bitkisel sepileme görmüş, dört yönde mantara vurma işleminden geçmiş doğal ve belirgin grenli keçi derisi.

şağra, [? şağra] *{ağız} is.* İç yağı. [DS]

şah[1]**,** [şag / şah / şak / şık / şik *(yans.)*] *is.* Vurma, çarpma, çarpışma; bu biçimde işleme ve çalışma; şakırtılı sesler çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *şah-ı-la-mak, şah şah, şah şuh*

şah[2]**,** [şah / şak *(yans.)*] *is.* Ötme, bağırıp çağırma, seslenme, konuşma, gevezelik etme anlatan kök. [Zülfikar] *şah-ı-mak*

şah[3]**,** [şah / şok *(yans.)*] *is.* Kaynamayı, zonklamayı anlatan kök. [Zülfikar] *şah şah*

şah[4]**,** [Far. hōşay *(hüküm sürmek)* > hşayasiya > şāh / şeh شاه] *{OsT} is.* **1.** Hükümdar; padişah. **2.** Damat. **3.** Eskiden İran ve Afgan hükümdarlarına verilen isim. **4.** Satrançta, her yöne tek kare oynayabilen en önemli taş. **5.** *tasvf.* Halife Hz. Ali ve on iki imama saygı duyan tarikatlarla Şiîlikte din ululara verilen ad. **6.** *tasvf.* Bazı Şiî tarikatlarında, bütün evrenin eşsiz ve ortaksız yöneticisi olan Allah'a verilen ad. **7.** *ed.* Divan şiirinde, güzellik ülkesinin hükümdarı sayıldığı, dolayısıyla âşığa da hükmettiğinden, sevgiliye verilen ad. **8.** *{ağız}* Arı beyi. [DS] **9.** *sf.* Benzerlerine oranla en güzel olan; en büyük; en iyi; en üstün; mükemmel. **10.** *ünl.* Satrançta, taşlardan birinin rakibin şahını alacak duruma getirilmesi sonucu söylenmesi gereken uyarı sözü. ◻

şāh-bānu, *{OsT} Kraliçelerin kraliçesi.*|| **şah beyit,** *{OsT} Divan şiirinde bir şiirin en güzel beyti.*|| **şah damarı,** *{OsT} Kanı başa ve yüze götüren aort kollarına verilen ad; karotis.*|| **şāh-ı encüm,** *{OsT} Yıldızların padişahı; Güneş.*|| **şāh-ı gedā-nihad,** *{OsT} Kibirli olmayan hükümdar.*|| **şāh-ı Kerbelā,** *{OsT} Kerbela hükümdarı; Hz. Hüseyin.*|| **şāh-ı kevneyn,** *{OsT} İki dünyanın hükümdarı; Hz. Muhammed.*|| **şāh-ı merdān,** *{OsT} Mert kimselerin şahı; Hz. Ali.*|| **şāh-ı risālet,** *{OsT} Hz. Muhammed.*|| **şāh-ı şîr-çeng,** *{OsT} Aslan pençeli hükümdar.*|| **şāh-ı velāyet,** *{OsT} Hz. Ali.*|| **şāh-ı zü'l-fikār,** *{OsT} Hz. Ali.*|| **şah iken şahbaz olmak,** *Kötü duruma düşmek.*|| **şah nazı,** *{ağız} İnce sesle söylenen, Bayburt yöresine ait bir âşık havası.* [DS]

şah[5], [Far. şāḫ شاخ] *(şa:h) {OsT} is.* **1.** Yeni sürgün dal; filiz. *{ağız} (aym)* [DS]. **2.** Geyik ve benzeri hayvanların boynuzu. **3.** Saç lülesi; kıvrım; büklüm. **4.** Parça. **5.** Kadeh. **6.** Alın. **7.** Parmak ucundan koltuğa kadar insan eli. **8.** Kaburga; eğe kemiği. **9.** Elbise kalıbı. **10.** Su arkı. **11.** Büyük boy ney. 🗗 **şāh-ı āhū,** *{OsT} Ceylan boynuzu.*|| **şāh-ı gül,** *{OsT} Gül dalı; gül fidanı.*|| **şah şah,** *Parça parça.*

şah[6], [Far. şāḫ شاخ] *(şa:h) {OsT} is. müz.* **1.** Klasik Türk müziğinde eskiden kullanılan bir birleşik makam. **2.** Diyapazonun *la* sesinin *si* olarak kabul edildiği ahenk.

şah[7], [Far. şāḫ *(sürgün, filiz)* > şaḫ شاخ] *{OsT} is.* Atın ön ayaklarını yerden keserek arka ayakları üzerinde durması. 🗗 **şaha kalkmak,** *1. (At için) azgınlaşıp arka ayakları üzerinde doğrulmak. 2. mecaz. (Kişi veya topluluk) bir haksızlık karşısında baş kaldırmak; coşmak; taşkınlık göstermek; kükremek.*|| **şaḫ kalkmak,** *{OsT}} Şaha kalkmak.*

şah[8], [şah] *{ağız} is.* Gözbebeği. [DS]

şaha[1], [Far. şāḫe *(dal)* > şāḫā شاخا] *(şa:ha:) {OsT} is.* **1.** İki dişli çatal. **2.** Boyunduruk. **3.** *{ağız}* Balık tutmakta kullanılan, üç ağaç arasına gerilmiş ağ. [DS]

şaha[2], [? şaha] *{ağız} is.* İri aşık. [DS]

şahab[1], [Ar. şihāb شهاب] *(şaha:b) {OsT} sf.* **1.** Cesur; yiğit. **2.** Alev; kıvılcım. **3.** Akan yıldız; ağma; meteor. 🗗 **şahābe'd-dîn,** *{OsT} Dinin ışığı.*

şahab[2], [? şahab] *{ağız} is.* Badem. [DS]

şahadet, [Ar. şehādet شهادت] *(şaha:det) {OsT} is.* **1.** Tanıklık; şahitlik. **2.** Bir şeyin doğruluğuna kesin olarak inanma. **3.** İşaret; iz; belirti. **4.** Yüce bir ülkü uğruna, özellikle İslamiyet uğruna ölme; şehit olma; şehitlik. **5.** *huk.* Bir kimsenin, başkasının hakkını ispat etmek için yargıç önünde beyanda bulunması; tanıklık. **6.** *isl.* Allah'ın birliğine, Kur'an-ı Kerim'e ve onun bildirdiği peygamberlere kesin olarak inanma. 🗗 **şahadet âlemi,** *{OsT} Gözle görülen varlıkların yer aldığı âlem.*|| **şahadete nail olmak,** *1. İslamî değerler uğruna ölmek; şehit olmak. 2. Yüce bir değer uğruna ölmek.*|| **şahadet etmek,** *Herhangi bir konuda bilinen ve görülenleri olduğu gibi söylemek; tanıklık etmek.*|| **şahadet getirmek,** *1. Allah'ın varlığını ve birliğini, Hz. Muhammed'in peygamberliğini onaylamak; bu onay sözünü belirten ve şahadet kelimesi denilen Arapça "Eşhedü en-lâ ilâhe illâllah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve rasülühü" sözünü söylemek. 2. Müslüman olmak.*|| **şahadet-i zür,** *{OsT} Yalan yere şahitlik etmek.*|| **şahadet mertebesi,** *Şehit olma; şehitlik makamı; şehitlik derecesi.*|| **şahadet parmağı,** *İşaret parmağı.*

şahadetname, [Ar. şehādet + Far. nāme شهادتنامه] *(şaha:detna:me) {OsT} is.* **1.** Diploma; sertifika. **2.** Bir kimsenin, özel bir kurumun veya resmî bir dairenin bir durumu onaylamak üzere düzenlediği belge; belge.

şahalak, -ğı [şah-ala-k] *{ağız} sf.* Uzun boylu. [DS]

şahamet, [Ar. şaḥm > şaḥāmet شحامت] *(şaha:met) {OsT} is.* Yağlılık; şişmanlık.

şahan[1], [Far. şāh / şeh > şāhān شاهان] *(şa:ha:n) {OsT} is.* Şahlar; hükümdarlar; krallar.

şahan[2], [Far. şāhīn شاهن] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Şahin. [DS]

şahan[3], [Far. şāḫ *(filiz)*] *{ağız} is.* Ağacın orta sürgünü. [DS]

şahana, [Ar. şaḥne] *{ağız} is.* Öşür toplayıcı. [DS]

şahane, [Far. şāhāne] *{ağız} sf. "Güçlü ve güzel"* anlamında beğenme sözü olarak kullanılır. [DS]

şahane, [Far. şāh > şāh-āne شاهانه] *(şa:ha:ne) {OsT} sf.* **1.** Bir hükümdara yakışabilecek durum ve biçimde olan. **2.** Şahlara ait; hükümdarlara ilişkin. **3.** *mecaz.* Pek mükemmel; çok güzel; üstün nitelikli.

şahanelik, -ği [şahane-lik] *{ağız} is.* Odalardaki küçük odunluk. [DS]

şahanlık, -ğı [şahan-lık] *{ağız} is.* İnsan ayağı basmamış, sarp ve kayalık yerler. [DS]

şahar[1], [Far. şehr] *{ağız} is.* Şehir; kent. [DS]

şahar[2], [? şaḫar] *{ağız} is.* Sarılarak uzayan bitkilere destek olması için çakılan sırık. [DS]

şahat[1], [Ar. şāhid] *{ağız} is.* Tanık. [DS]

şahat[2], [? şahat] *{ağız} is.* İki kaya arasındaki boşluk. [DS]

şahata, [? şahata] *{ağız} is.* Taş yontmaya yarayan iki ağızlı çekiç. [DS]

şahba, [şapka > şafka / şahba] *{ağız} is.* Şapka. [DS]

şahbal, [Far. şāh + bāl *(kuş tüyü)* شاهبال] *(şa:hba:l) {OsT} is.* Kuşların en uzun teleği.

şahbanu, [Far. şāh + bānū شاهبانو] *(şa:hba:nu:) {OsT} is.* İran şahının karısına verilen unvan.

şahbaz, [Far. şāh + bāz *(kuş)* شاهباز] *(şa:hba:z) {OsT} is.* **1.** *zool.* Bir tür iri yapılı ve gösterişli ak doğan. **2.** *sf. mecaz.* (Kişi için) yiğit; kahraman; cesur. **3.** *{ağız}* İş bitirir; becerikli; atılgan. [DS] **4.** *{ağız}* Hızlı; çabuk; çevik. [DS] **5.** *{ağız}* Güçlü, iriyarı delikanlı. [DS]

şahbender, [Far. şāh + bender شاهبندر] *(şa:hbender) {OsT} is.* → şehbender.

şahbenek, -ği [Far. şāh + T. benek شاهبنك] *{OsT} is.* Üzeri sırma tel veya sarı ipek ipliklerle desenlendirilmiş atlas kumaşlara eskiden verilen ad.

şahbeyt, [Far. şāh + Ar. beyt شاهبيت] *{OsT} is.* Bir gazelin en güzel beyti.

şahbuhragan, [Far. şāhbuhragān] *{eT} is.* Mani dinine ait bir eser adı. [EUTS]

şahda, [? şaḥda / şahta] *{ağız} is.* Kırağı. [DS]

şahdane, [Far. şāh + dāne شاهدانه] *(şa:hda:ne) {OsT} is.* **1.** İri ve parlak inci tanesi. **2.** Kenevir tohumu.

şahdar, [Far. şāḥ + dār شاخدار] *(şa:hda:r) {OsT} sf.* **1.** (Hayvan için) dallı boynuzları olan. **2.** (Ağaç için) dallı budaklı.

şahdaru, [Far. şān+dāru شاهدارو] *(şa:hda:ru) {OsT} is.* Şarap.

şahenşah, [Far. şāhān-şāh شاهنشاه] *(şa:ha:nşa:h) {OsT} is.* Şahlar şahı; şehinşah.

şahenşahi, [Far. şāhān-şāhī شاهنشاهى] *(şa:ha:nşa:hi:) {OsT} is.* Yüce padişahlık.

şahenşeh, [Far. şāhān-şeh شاهنشاه] *(şa:ha:nşeh) {OsT} is.* Şahlar şahı; şehinşah.

şahenşehî, [Far. şāhān-şehī شاهنشهى] *(şa:ha:nşehi) {OsT} is.* Ulu hükümdarlık.

şaheser, [Far. şāh+ Ar. eṣer شاه اثر] *(şa:heser) {OsT} is.* **1.** Üstün nitelikte ve üstün değerde olan eser; baş yapıt. **2.** *sf.* Üstün nitelikli; yüksek değerde olan.

şahılamak, [şak *(yans.)* > şak-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Makine, motor için) düzgün işlemek.

şahım, -hmı [Ar. şaḥm شحم] *{OsT} is.* **1.** İç yağı. **2.** Katı yağ; don yağı. ◻ **şahm-ı madenî,** *{OsT} Mineral yağ.*

şahımak, [şak *(yans.)* > şak-ı-mak > şaḫı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Şakımak; ötmek. [DS]

şahır, [Ar. şāʿir => şahır] *{ağız} is.* Şair.

şahıs[1], [Ar. şaḫṣ *(belirtme)* > şāḫıṣ شاخص] *(şa:hıs) {OsT} is.* **1.** Belirten. **2.** Yer ölçümünde kullanılan dereceli ve işaretli sopa; jalon.

şahıs[2]**, -hsı** [Ar. şaḫṣ شخص] *{OsT} is.* **1.** Adı söylenmek istenmeyen, ancak kendisinden söz edilen insan; kişi; kimse; zat. **2.** Birinin varlığı, vücudu, hayatı. **3.** *dbl.* Çekimli fiillerle zamirlerde konuşan, dinleyen ve kendisinden söz edilenlere verilen ad; kişi. ◻ **şahs-ı manevî,** *{OsT} Tüzel kişilik.*|| **şahsın hukuku,** *huk. Konusu kişiliğin başlangıcı, şahısların yetkinliği, hısımlık, kişiliğin ve ikametgâhının korunması, ad ve kişiliğin sona ermesi konularını ele alan hukuk dalı; kişi hukuku.*|| **şahs-ı salîs,** *{OsT} huk. Bir davada davacı ve davalı dışında kalan kişi veya kişiler; üçüncü kişi.*

şahi, [Far. şāh > şāhī شاهى] *(şa:hi:) {OsT} sf.* **1.** Şahla ilgili; şaha ait. **2.** *is.* Şah olma; şahlık. **3.** Bir tür dokuma; mermerşahi. **4.** İmparatorluk döneminde orduda kullanılan bir uzun menzilli top türünün adı. **5.** Yumurta, nişasta, süt ya da su ve şekerle yapılan bir tür tatlı. **6.** İran'da daha sonra da Osmanlı İmparatorluğunda kullanılan bir mıskal (4,608 g) ağırlığında ve 6,5 akçe değerinde gümüş sikkeye verilen ad.

şahid[1], [Ar. şehādet > şāhid شاهد] *(şa:hid) {OsT} is.* → şahit. ◻ **şâhid-i âdil,** *{OsT} Bildiğini ve gördüğünü eksiksiz ve doğru olarak bildiren tanık.*|| **şâhid-i asl,** *{OsT} Asıl tanık.*|| **şâhid-i ayn,** *{OsT} Görgü tanığı.*|| **şâhid-i fer,** *{OsT} Asıl tanık tarafından bilgi ve görgüsü olduğu bildirilen tanık; asıl tanığın adını verdiği tanık.*|| **şâhid-i hâl,** *{OsT} Bir olaya tanık olan kimse.*|| **şâhid-i zûr,** *{OsT} Yalancı tanık.*

şahid[2], [Far. şāhid شاهد] *(şa:hid) {OsT} is.* Sevgili; güzel kadın; yakışıklı delikanlı. ◻ **şâhid-bâz,** *{OsT} Erkeklerle cinsel ilişki kuran aktif homoseksüel erkek; oğlancı; kulampara.*|| **şâhid-bâzi** *{OsT} Oğlancılık; kulamparalık.*|| **şâhid-i bâzâr,** *{OsT} Ortaya düşmüş kadın; fahişe.*|| **şâhid-i devrân,** *{OsT} Herkesçe bilinen ve sevilen güzel.*|| **şâhid-i zîbâ,** *{OsT} Güzel sevgili.*

şahide, [Ar. şuhūd > şāhide شاهده] *(şa:hide) {OsT} is.* Mezarların baş ve ayak ucuna dikilen, üzeri çiçek motifi veya yazı ile süslü taş.

şahidzor, [Ar. şāhid + Far. zōr شاهدزور] *(şa:hidzo:r) {OsT} is.* Yalancı tanık.

şahik, -kı [Ar. şuhūḳ *(yükseklik)* > şāhiḳ شاهق] *(şa:hik, k kalın söylenir) {OsT} sf.* (Dağ, yapı vb. için) yüksek; yüce; ulu.

şahika, [Ar. şuhūḳ *(yükseklik)* > şāhiḳa شاهقه] *(şa:hika) {OsT} is.* **1.** Dağ tepesi; doruk; zirve. Bir şeyin en üst noktası; en üst aşama; doruk; zirve. **2.** Nefes kesen şey.

şahin, [Far. şāhīn *(padişah kuşu)* شاهين] *(şa:hin) {OsT} is.* **1.** *zool.* Gündüz yırtıcısıgillerden, oldukça iyi yapılı, kahverengi tüylü, açık benekli, güçlü gagalı, zayıf cırnaklı, çok değişken karakterli, av-

ladığı çok sayıda kemiriciler dolayısıyla yararlı sayılan bir gündüz yırtıcısı kuş, *(Buteo buteo)*. **2.** *{ağız} sf.* Tuttuğunu koparan; çevik; becerikli. [DS] ◻ **şahin bakışlı,** *(Kişi için) keskin ve sert bakışları olan.*‖ **şahin elli,** *{ağız} Tırnakları içe eğik at.* [DS]‖ **şahin otu,** *bot. Birleşikgiller familyasından, her mevsime dayanıklı, gövdesi yünsü kıllarla kaplı, meyvesinin tepesinde kirli beyaz bir tüy demeti bulunan, iki yüz kadar çeşidi olan sarı çiçekli, çok yıllık otsu bitki, (Hieracium).*

şahinci, [şahin-ci] *is.* **1.** Şahin besleyip büyüten ve satan kimse. **2.** İmparatorluk döneminde, padişahların avda kullandıkları şahinleri besleyip yetiştiren ve eğiten görevlilere verilen ad.

şahinciyan, [şahin-ci + Far. ān > O.T. şāhinciyān شاهين جيان] *(şa:hinciya:n) {OsT} is.* **1.** Şahin yetiştirenler. **2.** İmparatorluk döneminde, padişahların avda kullandıkları şahinleri besleyip yetiştiren ve eğiten görevlilere verilen ad.

şahinşah, [Far. şāhān *(şahlar)* > şāhān-şāh / şehinşāh / şehin-şeh شاهنشاه] *{OsT} is.* → şehinşah.

şahit, -di [Ar. şehādet > şāhīd شاهد] *(şa:hit) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi gören kimse; tanık. **2.** Bir sözleşme sırasında tarafların yanında hazır bulunan kimse; tanık. **3.** Doğrulayıcı şey; tanıt. **4.** Allah'ın birliğine, emir ve yasaklarına tanıklık eden; Hz. Muhammed. **5.** *isl.* Bir olayı gören, onun oluşu, gelişmesi hakkında görgüye dayanan bilgisi bulunan kimse. **6.** *huk.* Yargı sırasında, davalı ve davacı dışında, yargılama konusu bir olayla ilgili edinmiş olduğu bilgileri mahkemeye bildiren kimse. ◻ (birini) **şahit göstermek,** *Bir yargılama ya da yüzleşme sırasında birinin tanıklığına başvurulmasını istemek; tanık göstermek.*‖ **şahit olmak,** *Bir olayı görmek; bir şeyi duymak; tanık olmak.*‖ **şahit tutmak,** *1. Tanık olarak görevlendirmek. 2. Bir çıkar karşılığında tanıklık yapmasını istemek.*‖ (birini) **şahit yazmak** (yazdırmak), *Tanıklık yapması için adını ve adresini ilgili makama vermek.*

şahitli, [şahit-li] *sf.* Tanığı bulunan; tanıklı.

şahitlik, -ği [şahit-lik] *is.* Tanık olma durumu; tanıklık; şahadet. ◻ **şahitlik etmek,** *Mahkemede tanık olarak bildiklerini söylemek; tanıklık etmek.*

şahitsiz, [şahit-siz] *sf.* Tanığı bulunmayan; tanıksız.

şahlandırma, [şah-lan-dır-ma] *is.* Şahlandırmak eylemi.

şahlandırmak, [şah-lan-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Atın şaha kalkmasını sağlamak; şaha kaldırmak. **2.** *mecaz.* (Kişi ve topluluk için) coşturmak; taşkın davranışlarda bulunmasına yol açmak.

şahlanış, [şah-lan-ış] *is.* Şahlanmak eylemi veya biçimi.

şahlanma, [şah-lan-ma] *is.* **1.** Şahlanmak eylemi. **2.** Atın ön ayaklarını yerden keserek arka ayakları üzerinde dikilmesi. ◻ **şahlanma önleyici,** *Bir taşıtın kalkış ya da hızlanma sırasında şahlanmasını önleyen düzenek.*

şahlanmak, [Far. şāh *(sürgün, filiz)* > şah-lan-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** (At için) ön ayaklarını yerden keserek arka ayakları üzerinde dikilmek; şaha kalkmak. **2.** *mecaz.* (Kişi ve topluluk için) taşkınlık göstermek; öfkelenerek birdenbire atılmak; öfke ile daha çok sözlü saldırıda bulunmak; coşmak; kükremek. **3.** *mecaz.* (Göz için) ışıldamak; parlamak.

şahle, [? şahle] *{ağız} is.* Nergis. [DS]

şahlık, -ğı [şah-lık] *(şa:hlık) is.* **1.** Şah olma durumu. **2.** Şahın görevi; unvanı. **3.** Bir şahın saltanat dönemi. **4.** Başta şahın bulunduğu yönetim biçimi. **5.** İran ve Afgan hükümdarlığı.

şahın, [Ar. şaḥm شحم] *{OsT} is.* **1.** İç yağı. **2.** *kim.* Katı yağ. ◻ **şahm-i ma'denî,** *{OsT} Madenî yağ.*

şahman, [şah-man ?] *{ağız} is.* Bir tür kırmızı buğday. [DS]

şahmar, [Far. şāh + mārān *(yılan)*] *{ağız} is.* Şahmeran. [DS]

şahmaran, [Far. şāh + mārān *(yılan)* شاهماران] *(şa:hma:ra:n) {OsT} is.*→ şahmeran.

şahme, [Ar. şaḥm > şaḥme شحمه] *{OsT} is.* İçyağı parçası. ◻ **şahme(t)ü'l-üzn,** *{OsT} anat. Kulak memesi.*

şahmelek, -ği [Far. şāh + Ar. melek] *{ağız} is.* → şahmeran. [DS]

şahmelik, -ği [Far. şaḥ + Ar. melik] *{ağız} is.* Mürver, *(Sambucus ebulus)*. [DS]

şahmeran, [Far. şāh + mārān *(yılan)* شاهماران] *(şahmeran → şahmera:nı) {OsT} is.* **1.** Yılanların şahı. **2.** Başı insan, gövdesi yılan biçiminde efsanevi bir canavar.

şahmerdan, [Far. şāh + verdene *(silindir)* شاهمردان] *(şahmerdan → şahmerda:nı) {OsT} is.* **1.** Vurucu ağırlığının mekanik olarak yükselmesi ve kendi ağırlığı ile düşmesi sonucunda dövme işlemi yapan makine. **2.** Bir yapının temel kazıklarını toprağa çakmakta kullanılan düzenek. **3.** Bir düzenek yardımı ile çalışan büyük demirci çekici. **4.** Çok ağır çekiç ya da tokmak.

şahmerdancı, [şahmerdan-cı] *is.* Şahmerdan kullanan kimse.

şahna[1], [Ar. şaḥne شحنه] *is.* **1.** *{eAT}* İnzibat ve asayiş memuru; subaşı. **2.** *{ağız}* Harman bekçisi. [DS] **3.** *{ağız}* Öşür (tahıl vergisi) toplayıcısı. [DS] **4.** *{ağız}* Borsa komiseri. [DS]

şahna[2], [? şahna] *{ağız} is.* **1.** Başak. **2.** Ekin demeti. **3.** Harmanda çevreye yığılan sap. [DS]

şahna[3], [? şahna] *{ağız} is.* Tahta parmaklık. [DS]

şahna, [Ar. şaḥne] *{ağız} is.* Kaplumbağa. [DS]

şahnakıran, [şahna+kır-an] *{ağız} is.* Kabak yemeği. [DS]

şahname, [Far. şāh / şeh-nāme شاهنامه] *(şehna:me {OsT} is.* → şehname.

şahne, [Ar. şaḥne / şiḥne شحنه] *{OsT} is.* **1.** Eskiden kentlerin güvenliğini sağlamakla görevli kimselere verilen ad; güvenlik görevlisi. **2.** Vergi toplayan görevli. 🗗 **şahne-i bāzār,** *{OsT} Zabıta memuru.*|| **şahne-i çehārüm,** *{OsT} Dördüncü yasa düzenleyici; Hz. Muhammed.*|| **şahne-i çehārüm-hisār,** *{OsT} Güneş; Hz. Muhammed.*|| **şahne-i çehārüm-kitāb,** *{OsT} Dördüncü kitabın sahibi; Hz. Muhammed.*|| **şahne-i deryā-yı aşk,** *{OsT} Aşk denizinin bekçisi; Hz. Muhammed.*|| **şahne-i gāvgā-yı kıyāmet,** *{OsT} Kıyamet gününün adaleti ile memur; Hz. Muhammed.*|| **şahne-i iklim-i adl ü dād,** *{OsT} Adalet ülkesinin güvenliğini sağlayan; Halife Ömer.*|| **şahne-i kişver-i sıdk,** *{OsT} Halife Osman.*|| **şahne-i Necef,** *{OsT} Halife Ali.*|| **şahne-i pencüm-hisār,** *{OsT} Merih gezegeni.*|| **şahne-i şeb,** *{OsT} Gece bekçisi.*|| **şahne-i şeb ü seher,** *{OsT} Hz. Muhammed.*

şahnis, [Far. şāhnīş] *{ağız} is.* Balkon. [DS]

şahniş, [Far. şāh + nīşesten *(oturmak)* > nīşīn > şāhnişīn / şāhnīş شاهنيش] *(şa:hi:ş) {OsT} is.* Çıkma; cumba.

şahnişin, [Far. şāh + nīşesten *(oturmak)* > nīşīn > şāhnişīn *(padişah tahtı)* / şāhnīş شاهنشين] *(şa:hnişi:n) {OsT} is.* Odanın dışarıya üç tarafı kapalı bir balkon hâlinde çıkıntılı kısmı; cumba.

şahnişli, [şah-niş-li] *sf.* Şahnişi bulunan; çıkmalı; cumbalı.

şahpaz[1], [Far. şāh-bāz] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) atılgan; becerikli. **2.** Tez iş yapan; hızlı; çabuk; çevik. [DS]

şahpaz[2], [? şahpaz] *{ağız} is.* Yemek sofrası. [DS]

şahper, [Far. şāh + per *(tüy)* > şeh-per شاهپر] *(şa:hper) {OsT} is.* → şehper.

şahra, [? şahra] *{ağız} is.* **1.** Ekin sapı demeti. **2.** Ekin sapı yükü. **3.** Ekin sapını harman yerine götürmekte kullanılan araç. [DS] 🗗 **şahra ağacı,** *{ağız} Ekin saplarını taşımak için semer üstüne takılan ağaç.* [DS]|| **şahra çekmek,** *{ağız} Ekin demetlerini harman yerine taşımak.* [DS]

şahrah, [Far. şāh-rāh / şeh-rāh شاهراه] *(şa:hra:h) {OsT} is.* **1.** Ana yol; ana cadde. **2.** Doğruluğundan şüphe edilmeyen yol.

şahre, [Far. şehriye] *{ağız} is.* Şehriye. [DS]

şahreg, [Far. şāh + reg *(damar)* شاهرگ] *{OsT} is.* Şah damarı.

şahrem, [Ar. şerḥa *(dilim; parça)* => ? şahrem] *is.* Derin yarık veya çatlak. 🗗 **şahrem şahrem,** *Sık ve derin yarıklar hâlinde.*

şahrık, -ğı [? şahrık] *{ağız} is.* At, eşek vb. hayvanlara odun yüklemekte kullanılan ve semer üzerine takılan dört çatal ağaçtan oluşan düzenek. [DS]

şahrik, -ği [? şahrik] *{ağız} is.* → şahra ağacı. [DS]

şahrud, [Far. şāh-rüd *(nehir)* شهرود] *(şa:hru.d) {OsT} is.* **1.** Büyük nehir. **2.** *müz.* Klasik Türk müziğinde on beşinci yüzyılda kullanılmış ve dokuzuncu yüzyılda Semerkantlı Halim tarafından icat edilmiş, yayla çalınan telli bir saz.

şahs, [Ar. şaḫṣ شخص] *{OsT} is.* → şahıs.

şahsal, [? şaḫṣal شخصال] *(şahsa:l) {OsT} is.* Karartı.

şahsan, [Ar. şaḫṣ > şaḫṣ-an / şaḫṣen شخصاً] *(şa'hsan) {OsT} zf.* → şahsen.

şahsar, [Far. şāḫ *(dal)* -sār *(ek)* شخسار] *(şa:hsa:r) {OsT} is.* **1.** Dallı budaklı ağaç. **2.** Orman veya koru gibi ağaçlık yer.

şahsen, [Ar. şaḫṣ > şaḫṣ-an شخصاً => şahsen] *(şa'hsen) zf.* **1.** Kişi olarak; bizzat; kendi (kendim, kendin, kendisi). **2.** Tanımadan; uzaktan görerek; yalnızca dış görünüşle; kişiliğine ilişkin hiçbir bilgi olmaksızın; uzaktan.

şahsi, [Ar. şaḫṣ > şaḫṣ-ī شخصى] *(şahsi:) {OsT} sf.* **1.** Kişiye ait; kişiyle ilgili; kişisel. **2.** Bir kişinin malı olan; kişisel. **3.** Bir kimseye özgü olan; kişisel; kişiye özgü. **4.** Bir bireyi ilgilendiren; kişisel. 🗗 **şahsi dava,** *huk. Kişisel dava.*|| **şahsi edim,** *huk. Borçlunun bizzat kendisinin yapmak zorunda olduğu edim.*|| **şahsi hak,** *huk. Kişisel hak.*|| **şahsi hâl,** *huk. Bir kişiyi diğerinden ayırmaya ve toplum içindeki yerini belirlemeye yarayan, kişiye sıkı sıkıya bağlı, gerçek kişilerin, doğum, evlenme, boşanma, ölüm gibi hukuksal varlıkları ile ilgili durum.*|| **şahsi hâl sicilleri,** *huk. Kişinin, kişisel hâllerinin kaydedildiği kütük.*|| **şahsi halefiyet,** *huk. Bir hukukî ilişkide, ilişkinin taraflarından birinin yerini alan kimse.*|| **şahsi irtifak,** *huk. Belirli bir kimsenin lehine kurulan irtifak; kişisel irtifak.*|| **şahsi kusur,** *huk. İdare hukukunda, görevlilerin görevleri dışında kalan veya görevlerinden ayrılabilen kusurlarına verilen ad; kişisel kusur.*|| **şahsi mal,** *Mal birliğinde, eşlere ait ve birliğe dahil olan mallar.*|| **şahsi teminat,** *{OsT} huk. Üçüncü kişinin, borcun ifa edileceğini borçluya temin etmesi; kişisel güvence.*|| **şahsi teşebbüs,** *{OsT} huk. Kişisel girişim; özel teşebbüs.*|| **şahsi vergi,** *{OsT} huk. Vergi yükümlüsünün gelir kaynakları ile yükümlülüklerini göz önüne alarak belirlenen vergi.*

şahsiyat, [Ar. şaḫṣī > şaḫṣiyye > şaḫṣiyyāt شخصيات] *(şahsiya:t) {OsT} is.* **1.** Kişiye ait işler ve şeyler. **2.** Bir kimsenin kişiliği, davranışları ve özel hayatı üzerine söylenen sözler. **3.** Kişilikler; şahsiyetler. 🗗 **şahsiyata dökmek,** *Ele alınan genel bir konuyu*

kişilerin olumsuzluklarını ortaya dökmeye yönlendirmek; asıl sorundan ayrılıp kişi veya kişiler üzerinde durmak.|| **şahsiyata dökülmek,** *(Tartışma, inceleme vb. için) üstünde durulan sorunlar bir yana bırakılarak, olumsuz yönleri ile kişileri hedef alır hâle gelmek.*|| **şahsiyat yapmak,** *Ele alınan genel bir konuyu kişilerin olumsuz kusurlarını anlatmakta kullanmak.*

şahsiye, [Ar. şaḫṣī > şaḫṣiye شخصيه] *{OsT} sf.* Kişisel; şahsa ait.

şahsiyet, [[Ar. şaḫṣī > şaḫṣiyyet شخصيت] *{OsT} is.* **1.** Kişilik; belirgin özellik. **2.** Saygın, değerli kişi. **3.** *huk.* Kişilere tanınan hak sahibi olabilme ve borç altına girebilme durumu; hak sahibi olabilme ehliyeti. 🗗 **şahsiyet hakkı,** *Kişilik hakkı.*|| **şahsiyet hakları,** *Kişinin hayatının, sağlığının, vücut tamlığının ve toplum içindeki durumunun korunmasına yönelik haklar; kişilik hakları.*|| **şahsiyet-i hükmiye,** *Tüzel kişi.*

şahsiyetli, [şahsiyet-li] *sf.* **1.** (Kişi veya tutumu için) güçlü bir kişiliği olan; tutarlı; kişilikli. **2.** Tutarlı, sağlam ve kararlı olan.

şahsiyetlilik, -ği [şahsiyet-li-lik] *is.* Şahsiyetli olma durumu; kişilikli.

şahsiyetsiz, [şahsiyet-siz] *sf.* **1.** (Kişi veya tutumu için) kişiliği güçlü olmayan; tutarsız; kişiliksiz. **2.** Tutarlı ve kararlı olmayan.

şahsiyetsizlik, -ği [şahsiyet-siz-lik] *is.* Şahsiyetsiz olma durumu; kişiliksiz.

şahsüvar, [Far. şāh+ süvār *(binici)* شاسوار] *(şa:hsüva:r) {OsT} is.* Usta binici.

şahşah, [şak *(yans.)* + şak] *{ağız} is.* Değirmen çakıldağı. [DS] 🗗 **şahşahaya galdırmak** (kaldırmak), *{ağız} Abartmak.* [DS]

şahşuha, [şak *(yans.)* + şuk *(yans.)* +-a] *{ağız} sf.* Utanmaz.

şahta, [? şahta] *{ağız} is.* Kırağı. [DS]

şahtacı, [Far. şāh+tāc + T. -ı] *(şa:htacı) {OsT} is. bot.* Zambakgillerden, almaşık yapraklı, yalın saplı, çiçekleri yaprakların koltuğunda sarkık ve çan biçiminde soğanlı otsu bitki, *(Fritallaria imperialis).*

şahtar, [Far. şāh + tār] *(şa:hta:r) {OsT} is.* **1.** Telli sazlarda çalgının ana teline verilen ad. **2.** Seramik hamurunun genleşme katsayısının sırınkine uymaması durumunda oluşan çatlaklara verilen ad.

şahtere, [Far. şāh + terre شاهتره] *(şa:htere) {OsT} is. bot.* Şahteregillerden, tarlalarda ve yol kenarlarında yetişen, düzensiz küçük çiçekli, parçalı yapraklı, fumarin adı verilen bir alkaloit ve fumarik asit bulunduran, elli kadar türü bulunan otsu bitki, *(Fumaria officinalis).*

şahteregiller, [şahtere-gil-ler] *is. bot.* Düzensiz çiçekli, tohumlarında etsi bir besi dokusu bulunan, kimi zaman gelincikgillerden sayılan otsu bitkiler familyası, *(Fumariaceae).*

şahtericiye, [Ar. şāhteric > şāhtericiyye شاهتريجيه] *(şa:htericiye) {OsT} is. bot.* Şahteregiller.

şahtesiz, [şahte-siz] *{ağız} sf.* Uygunsuz; yersiz. [DS]

şahtur, [Ar. şaḫtūr شختور] *(şahtu:r) {OsT} is.* **1.** Bir tür ince donanma gemisi. **2.** Irmaklarda taşımacılıkta kullanılan ince tahtadan yapılma, üzeri ziftle örtülü sivri bir kayık.

şahum, [Far. şāh => şah + T. um] *{ağız} ünl. "Arkadaşım, dostum"* anlamında seslenme ünlemi. [DS]

şahur, [Far. şāḫūr شاخور] *(şa:hu:r) {OsT} is.* Tandır; fırın.

şahvar, [Far. şāh-vār/şeh-vār شاهوار] *(şa:hva:r) {OsT} sf.* → şehvar.

şahzade, [Far. şāh-zāde / şeh-zāde شاهزاده] *(şa:hza:-de) {OsT} is.* → şehzade.

şaibe, [Ar. şevb > şā'ibe *(dallı budaklı)* شائبه] *(şa:ibe) {OsT} is.* **1.** Kir; leke. **2.** *mecaz.* Eksiklik; noksanlık; kusur; ayıp. **3.** Bir şeyde kalan kötü iz; kötü eser. 🗗 **şaibe altında tutulmak,** *Kusurlu, ayıplı olmak; lekeli sayılmak.*|| **şāibe-dār,** *{OsT} Lekelenmiş; kirlenmiş; lekeli.*|| **şāibe-i Şemsiye,** *{OsT} gök b. Güneş'teki koyu lekeler.*

şaibeli, [şaibe-li] *(şa:ibeli) sf.* Kusuru, eksiği, ayıbı olan.

şa'ik, -kı [Ar. şevḳ > şā'iḳ / şā'iḳa شائقه / شائق] *(şa:ik, k kalın söylenir) {OsT} sf.* İstekli; hevesli.

şa'ik, [Ar. şevk *(diken)* > şā'ik شائك] *(şa:ik) {OsT} sf.* Dikenli.

şa'ikane, [Ar. şā'iḳ + Far. -āne شائقانه] *(şa:ika:ne) {OsT}sf.* Şevkli; istekli; hevesli.

şa'ike, [Ar. şā'ike شائكه] *(şa:ike) {OsT} is. bot.* Dikenliler.

şa'ir[1], [Ar. şa'īr شعير] *(şai:r) {OsT} is.* Arpa.

şa'ir[2], [Ar. şi'r > şā'ir شاعر] *(şa:ir) {OsT} is.* → şair.

şair, [Ar. şi'r > şā'ir شاعر] *(şa:ir) is.* **1.** Kendine has anlama yeteneği olan kişi. **2.** Şiir yazan; duygu ve düşüncelerini, sözlü veya yazılı olarak dizeler hâlinde dile getiren sanatçı. **3.** *mecaz.* Gerçekleri, hayalî bir ortamda ele alan duyarlı, geniş hayalleri, soylu düşünceleri olan duygulu kimse.

şa'iran, [Ar. şā'ir + Far. -ān شاعران] *(şa:ira:n) {OsT} is.* Şairler; ozanlar; şuara.

şa'irane, [Ar. şā'ir + Far. -āne شاعرانه] *(şa:ira:ne) {OsT} sf.* **1.** Şaire yakışır biçimde; şairce. **2.** İnsanda şiir gibi hoş duygular uyandıran. **3.** *zf.* Bir şair gibi.

şa'iranelik, -ği [şairane-lik] *(şa:ira:nelik) is.* **1.** Şairane olma durumu; şairane olan şeyin niteliği. **2.**

mecaz. Anlatımda özgünlükten uzak süslü, ve özentili olma durumu.

şa'ire[1], [Ar. şaʿīre شعيره] *(şai:re) {OsT} is.* **1.** Tek bir arpa tanesi. **2.** *tıp.* Arpacık.

şa'ire[2], [Ar. şāʿire شاعره] *(şa:ire) {OsT} is.* Kadın şair.

şairlik, -ği [şair-lik] *(şa:irlik) is.* **1.** Şair olma durumu. **2.** Şairin yaptığı iş.

şa'irname, [Ar. şāʿir + Far. nāme شاعرنامه] *(şa:irna:me) {OsT} is. ed.* Halk şairlerinin hayat hikâyelerinin anlatıldığı manzum eserlere verilen ad.

şait, [Ar. şāhid => şait ?] *{ağız} is.* Savrulan harmanın tane ile samanın sınırını belli etmek için önceden tınazın kenarına dikilen çubuklar. [DS]

şak[1], [şag / şah / şak / şık / şik *(yans.)*] *is.* **1.** Vurma, çarpma, çarpışma; bu biçimde işleme ve çalışma; şakırtılı sesler çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *şak-ı-la-mak, şak-ıl-da-mak, şak-ır-da-k, şak-ır-dı, şak-ır şakır.* **2.** *is. {ağız}* Dayak. [DS] **3.** *{ağız}* Tekme. [DS] 🗗 **şak diye,** *1. Ansızın ve şak sesi çıkararak. 2. Büyük bir hızla; hemen; çarçabuk.*|| **şak şak,** *1. Eller birbirine vurulduğu zaman ya da buna benzer sesleri anlatmak için kullanılır; arka arkaya şak sesleri çıkararak. 2. Çabuk olarak.*

şak[2], [şag / şak / şığ / şık *(yans.)*] *is.* Su vb. sıvıların dökülmesini, akmasını, yağmurun yağmasını anlatan kök. [Zülfikar] *şak-ır-da-mak*

şak[3], [şah / şak *(yans.)*] *is.* Ötme, bağırıp çağırma, seslenme, konuşma, gevezelik etme anlatan kök. [Zülfikar] *şak-ı-mak, şak-ır şakır, şak-ı-ra-mak, şak-ır-da-mak, şak-ra-mak, şak şak, şak-ra-k kuşu*

şak[4], [şak *(yans.)*] *is.* Damaktan çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *şak-ır-a-mak*

şak[5], [şak / şık *(yans.)*] *is.* Parlamayı, ışık saçmayı anlatan kök. [Zülfikar] *şak-mak, şak-ır şakır, şak-ı-mak, şak-ıt-mak*

şak[6], [şak] *{ağız} is.* Orta; orta yer. [DS]

şak[7], **-kkı** [Ar. şaḳḳâ' *(zahmet, kötü durum)* > şāḳḳ / şāḳḳa شاقه / شاق] *(şa:k) {OsT} sf.* Sıkıntı veren; eziyetli; zahmetli.

şak[8], **-kkı** [Ar. şaḳḳ شق] *{OsT} is.* **1.** Yarma; yarılma. **2.** Yarık yer; çatlak. **3.** Kırma. **4.** *{ağız}* Parça, bölük, dilim. [DS] 🗗 **şak etmek,** *{ağız} Ağaç tomruğunu uzunlamasına parçalara ayırmak.* [DS]|| **şakk-ı galsamî,** *{OsT} zool. Solungaç yarığı.*|| **şakk-ı kalem,** *{OsT} Hattatların, kullandığı kamış kalemlerin mürekkebi akıtmaması için ucuna açtıkları yarık.*|| **şakk-ı şefe,** *{OsT} Ağzını açma; konuşma.*|| **şakk-ı tahte'l-cild,** *{OsT} tıp. Deri altındaki çatlak.*|| **şakku'l-kamer,** *{OsT} Hz. Muhammed'in gösterdiği mucizelerden biri olan Ay'ın ikiye ayrılması olayı.*|| **şak olmak,** *{ağız} İkiye bölünmek.* [DS]

şak[9], [şaḫ / şak] *{ağız} is.* **1.** İri ve güzel aşık. **2.** Dik duran aşık. [DS]

şaka[1], [İt. giuoco *(oyun)*] *is.* Güldürmek, eğlendirmek amacıyla karşısındakini kırmayacak biçimde yapılan hareket veya söylenen söz; latife. 🗗 **şakadan,** *Şaka olsun diye; şakacıktan.*|| **şaka etmek,** *Bir kimseye kırıcı olmayan söz ya da hareketlerle takılmak; ciddiye alınmayacak sözler söylemek.*|| **şaka gibi gelmek,** *Bir şeyin olacağına veya olduğuna inanmamak; gerçek olduğunu kabullenememek.*|| **şaka götürmemek,** *Yapılan işin hafife alınır veya üstünkörü geçiştirilebilecek yanı bulunmamak; önem vermek.*|| **şaka iken kaka olmak,** *Başlangıçta şaka olmasına rağmen sonradan çığırından çıkarak kavgaya dönüşmek.*|| **şaka kaldırmak,** *Yapılan şakalar katlanmak; şakayı şaka olarak değerlendirmek.*|| **şaka maka,** *Farkına varmaksızın.*|| **şaka maka derken,** *Önceden önemsenmezken sonradan öneminin anlaşılması durumunda söylenir.*|| **şakası yok,** *1. (Kişi için) çok ciddi olduğunu belirtmek için söylenir. 2. (İş, durum vb. için) hafife alınacak durum olmadığını, ciddi olarak, dikkatle ele almak gerektiğini belirtmek için kullanılır.*|| **şaka söylemek,** *Yalnızca şaka olsun diye söylemek; ciddi olarak söylememek.*|| **şakaya almak,** *1. Gerçekte ciddi olan bir şeyi şaka gibi göstermek. 2. Ciddi bir şeyi şaka olarak değerlendirmek; ciddiye almamak.*|| **şakaya boğmak,** *Üzerinde ciddi olarak durulan bir konuyu giderek ciddiyetten uzaklaştırmak, şakaya dönüştürmek.*|| **şakaya dökmek,** *Üzerinde ciddi olarak durulan bir konuyu giderek ciddiyetten uzaklaştırmak, şakaya dönüştürmek.*|| **şakaya gelmek,** *Yapılan şakalara katlanabilir yapıda olmak; şaka kaldırmak.*|| **şakaya gelmemek,** *1. (Kişi için) şaka kaldırmamak; yapılan şakalara katlanamamak; şakadan hoşlanmamak. 2. (İş, durum için) hafife alınacak yanı bulunmamak; ciddi tutulması gerekmek; hafife almaya veya savsaklamaya gelir yanı bulunmamak.*|| **şakaya getirmek,** *Ciddi bir şeyi şaka ile süsleyerek söylemek veya yapmak; şaka süsü vermek.*|| **şaka yapmak,** *Bir kimseye kırıcı olmayan söz ya da hareketlerle takılmak; ciddiye alınmayacak sözler söylemek; şaka yapmak için söylemek.*|| **şakaya vurmak,** *Ciddi bir şeyi şaka olarak kabul etmek; şaka saymak.*|| **şakayı kakaya çevirmek,** *Şaka ile başlayan bir konuşmayı giderek tatsız tartışma veya kavgaya yönlendirmek.*|| **şaka yollu,** *Ciddi bir şeyi şaka ile süsleyerek; şakaymış havası vererek.*

şaka[2], [? şaka] *{ağız} is.* İri ve güzel aşık. [DS]

şaka[3], [Ar. şaḳḳ => şak-a] *{ağız} is.* Dörtte bir. [DS]

şaka[4], [? şaka] *{ağız} is.* İri bulgur. [DS]

şakacı, [şaka-cı] *sf.* **1.** Yaptığı şakalarla etrafındakilere hoşça vakit geçirten; şaka yapmaktan hoşlanan ve kendisine yapılan şakalara katlanan. **2.** (Tutum için) şaka yapma amacı güden; ciddi olmayan.

şakacıktan, [şaka-cık-tan] *zf.* **1.** Şaka olsun diye; şaka olarak; şakadan. **2.** Şaka yapıyormuş görünümü

vererek; şaka görünümü vererek. **3.** Şaka olarak başlamışken.

şakacılık, -ğı [şaka-cı-lık] *is.* Şakacı olma durumu; şakacı bir kimsenin özelliği.

şakadan, [şaka-dan] *zf.* Şaka olsun diye; şakacıktan; şaka olarak.

şaka'ik, [Ar. şaḳīḳa > şaḳā'iḳ شقائق] *(şaka:ik, k'ler kalın söylenir) {OsT} is. bot.*→ şakayık.

şakak, -ğı [Moğ. şakağ ? / *eT.* sak-ı-mak *(çiğnemek)* > sak-ak *(çene)* ?] *is. anat.* Başın yan tarafında, alın, göz, yanak, kulak ve art kafa arasında kalan kısım. 🗗 **şakağı atmak,** *Çok sinirlenmek.*|| **şakak atardamarı,** *Şakak bölgesinde yer alan atardamarlara verilen ad.*|| **şakak belirtisi,** *Damar sertliğinde şakak atardamarlarının kıvrılarak genişlemesi ve sertleşmesi durumu.*|| **şakak çukuru,** *Kafatasının yan tarafındaki çukurlar.*|| **şakakları ağarmak,** *Şakaklarındaki saçları kırlaşmak.*|| **şakak parası,** *{ağız} Sürekli başa kakılan para.* [DS]

şakaklık, -ğı [şakak-lık] *is.* Atın şakağından geçen kayış; yanak kayışı.

şakakul, [Ar. / Far. ? şakakul] *{ağız} is.* Teke sakalı denen bitkinin yenilen kökü. [DS]

şakalak[1], -ğı [şak-ala-k] *{ağız} is.* **1.** Küçük kavun; kelek. **2.** *sf.* Büyük; iri; yuvarlak. [DS]

şakalak[2], -ğı [şaka[1]-lak] *{ağız} sf.* (Kişi için) davranışlarında çekingen olmayan; atak. [DS]

şakalamak, [Ar. şaḳḳ => şak-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bölmek; yarmak. [DS]

şakalanmak, [Ar. şaḳḳ => şak-a-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İkiye bölünmek; parçalanmak; yarılmak. [DS]

şakalaşma, [şaka-la-ş-ma] *is.* **1.** Şakalaşmak eylemi. **2.** Yapılan şakaya aynı nitelikte bir söz ile karşılık verme. **3.** *ed.* Şairlerin, özellikle halk şairlerinin birbirlerine şiir içinde şaka yaparak takılmaları.

şakalaşmak, [şaka-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* Karşılıklı olarak birbirine şaka yapmak; şaka yollu birbirine takılmak.

şakama, [? şakama] *{ağız} is.* Güneşin en kızgın durumu. [DS]

şakaman, [şaka[1]-man] *{ağız} sf.* **1.** Alçak gönüllü. **2.** Şakacı. [DS]

şakar, [şakı-mak > şak-ar] *{ağız} sf.* Şen; şakrak. [DS]

şakasız, [şaka-sız] *sf.* **1.** Şakası olmayan. **2.** *zf.* Şaka yapmaksızın; ciddi olarak. **3.** Şaka yapmadan.

şakata, [? şakata] *{ağız} sf.* Hırçın; yaramaz. [DS]

şakavet, [Ar. şeḳāvet شقاوت] *(şaka:vet) {OsT} is.* → şekavet.

şakayık, -ğı [Ar. şaḳīḳa > şaḳā'iḳ *(ortadan yarılmış şeyler)* شقائق] *{OsT} is.* **1.** *bot.* Düğün çiçeğigillerden, büyük kırmızı çiçekli, parçalı veya bütün yapraklı, yumruca ve etli köklü, bazı türleri bahçelerde süs olarak yetiştirilen, çok yıllık otsu ya da çalımsı bitki, *(Paeonia).* **2.** On altıncı yüzyılda Türk çini ve seramiklerinde mavi-beyaz olarak kullanılan bezeme motifi.

şakayıkıyye, [Ar. şaḳā'iḳ > şaḳā'ḳıyye شقائقيه] *{OsT} is. bot.* Deniz şakayıkları.

şakgalamak, [Ar. şaḳḳ => şakg-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kesilmiş koyunu parçalara ayırmak. [DS]

şakgalham, [? şakgalḫam] *{ağız} is.* Ayçiçeği. [DS]

şakı, [? şakı] *{ağız} is.* **1.** Ağrı; sancı. **2.** Baş ağrısı. [DS]

şakıda, [? şākıda] *{ağız} is.* Yaramaz; huysuz. [DS]

şakık, -ğı [şak-ık / şak-uk ?] *{ağız} is.* Taşlı, sert bir yaban armudu. [DS]

şakıkıye, [Ar. şaḳīḳiyye شقيقيه] *{OsT} is. bot.* Düğün çiçeğigiller.

şakılamak, [Ar. şaḳḳ => şak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bölmek; parçalamak. [DS]

şakıldak, -ğı [şak-ıl-da-k] *is.* **1.** Uzun bir sopanın ucuna bağlanmış bir ipten tutarak sallandıktan sonra birden çekilince tabanca sesini andırır ses çıkaran bir çocuk oyuncağı. **2.** *{ağız}* Koyunlarda kuyruk altında toplanan pislik. [DS] **3.** *{ağız}* Değirmen taşı üstüne konulan tahta. [DS] **4.** *{ağız}* Kabuğundan sele, sepet örülebilen bir ağaç. [DS]

şakıldamak, [şak *(yans.)* > şak-ıl-da-mak شاقلدامق] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** *{OsT}* Şakırdamak. [Kamus] **2.** *{ağız}* Gök gürlemek. [DS]

şakıma, [şak-ı-ma] *is.* Şakımak eylemi.

şakımak[1], [şak *(yans.)* > şak-ı-mak] *gçsz. f. [-r]* **1.** (Bülbül ve diğer ötücü kuşlar için) arka arkaya, hoş ve ezgili sesler çıkararak ötmek; şakramak; terennüm etmek. *{OsT} (aynı)* **2.** *mecaz.* (Kişi için) şarkı, türkü veya şiir söylemek. **3.** *mecaz.* Güzel ve akıcı konuşmak; neşeli olarak konuşmak. **4.** *mecaz.* Çenesi düşmek; çok konuşmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** *{ağız}* Çok okumak; bilgili olmak. [DS]

şakımak[2], [şak *(yans.)* > şak-ı-mak شقمق] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-r]* **1.** (Şimşek, yıldırım vb. için) çakmak; parlamak; ışık saçmak. **2.** *{ağız}* Aydınlanmak. [DS] **3.** *{ağız}* (Kömür için) ateş alarak yanmak. [DS] **4.** *{ağız}* (Ağaç için) bol çiçek açmak. [DS]

şakımak[3], [şak *(yans.)* > şak-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Çok ağrımak; acımak; sancımak. [DS]

şakımak[4], [şak *(yans.)* > şak-ı-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Paylamak; azarlamak. [DS]

şakıman, [şaka-man / şakı-man] *{ağız} sf.* Şakacı. [DS]

şakınmak, [şak *(yans.)* > şak-ı-n-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Paylamak; azarlamak. [DS]

şakır, [şak *(yans.)* > şak-ır] *is.* Yağan yağmurun veya sürekli öten kuşların çıkardığı sesi anlatmak için

kullanılır. 🗗 **şakır şakır,** *1. Arka arkaya şakırtı sesleri çıkararak. 2. Kolaylıkla; akıcı olarak; iyi bir biçimde. 3. Büyük bir coşku içinde. 4. Işığı çok parlak olarak; aşırı derecede aydınlatılmış olarak; parıl parıl. 5. {ağız} Çok; bol.* [DS] ‖ **şakır şukur,** *Aşırı derecede şakırtı yaparak; rahatsız edecek biçimde.*

şakırdak, -ğı [şak *(yans.)* > şak-ır-da-k] *{ağız} is.* **1.** Elde oynanan büyük taneli tespih. **2.** Çocuk oynasın diye beşiğine takılan boncuklar. **3.** Değirmen taşının üstüne takılarak, tanelerin dökülmesini sağlayan tahta parçaları. **4.** *sf.* Şen; şakrak. **5.** Geveze. **6.** Hoppa. [DS]

şakırdama, [şak *(yans.)* > şak-ır-da-ma] *is.* Şakırdamak eylemi.

şakırdamak[1], [şak *(yans.)* > şak-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** (Yağmur ve yukarıdan dökülen su için) şiddetli olarak ve şakırtı sesleri çıkararak yağmak, dökülmek. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** Şakırtılı sesler çıkarmak.

şakırdamak[2], [şak *(yans.)* > şak-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** (Kuş için) şen şakrak ötmek. **2.** Hoppalık yapmak. [DS]

şakırdatma, [şak *(yans.)* > şak-ır-da-t-ma] *is.* Şakırdatmak eylemi.

şakırdatmak, [şak *(yans.)* > şak-ır-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Şakırtılı sesler çıkaran nesneleri birbirine değdirmek veya çarptırmak suretiyle ses çıkartmak.

şakırrak, -ğı [Ar. şaḳırrāḳ شقراق] *{OsT} is.* Yeşil, kırmızı ve beyaz renklerle süslü bir kuş.

şakırtı[1], [şak *(yans.)* > şak-ır-tı] *is.* Birbirine çarpan şeylerin çıkardığı yansımalı ve sürekli ses; şakırdayan bir şeyin çıkardığı ses; şakır şakır ses çıkarma.

şakırtı[2], [şak *(yans.)* > şak-ır-tı] *{ağız} is.* Koşma; koşu. [DS]

şakırtılı, [şak-ır-tı-lı] *sf.* Şakırtı sesleri çıkaran; şakırtısı olan.

şakırtısız, [şak-ır-tı-sız] *sf.* Şakırtı sesi çıkarmayan; şakırtısı olmayan.

şakıt, [şak-ıt ?] *is. zool.* Murana.

şakıtmak[1], [şak-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Süpürmek. [DS]

şakıtmak[2], [şak-ıt-mak / şavk-ıt-mak ?] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** İyi, parlak bir iş yapmak; başarılı olmak. **2.** Bilgisi ile çevresini aydınlatmak. [DS]

şakıyış, [şak *(yans.)* > şak-ı-y-ış] *is.* Şakımak eylemi veya biçimi.

Şaki, [Sansk. şākya] *{eT} is.* Bir kabile adı. [EUTS]

şaki[1], [Ar. şikāyet > şākī شاكى] *(şa:ki:) {OsT} sf.* Şikâyet eden; yakınan; yakınıcı; şikâyetçi.

şaki[2], [Ar. şeḳāvet > şaḳī شقى] *(şakı:ʸ, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Haylaz; yaramaz; serseri; habis. **2.** Kötülük işleyen; günahkâr. **3.** Talihsiz; bahtsız. **4.** Haydut; eşkıya; yol kesen.

şakik, -kkı [Ar. şaḳḳ > şaḳīḳ شقيق] *(şaki:k, k'ler kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** İkiye ayrılmış bir şeyin her bir parçası. **2.** Ana baba bir erkek kardeşler.

şakika, [Ar. şaḳīḳ > şaḳīḳa شقيقه] *(şaki:ka, k'ler kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Ortadan ikiye ayrılan şey. **2.** Yarım baş ağrısı. **3.** *huk.* Ana baba bir kız kardeşler.

şakikiye, [Ar. şaḳīḳ > şaḳīḳiyye شقيقه] *(şaki:kiye, k'ler kalın söylenir) {OsT} is. bot.* Düğün çiçeğigiller, *(Renunculacceae).*

şakile, [Ar. şākile شاكله] *(şa:kile) {OsT} is.* **1.** Yol; mezhep; tarikat. **2.** Huy; yaradılış; tabiat.

şakilik, -ği [şaki-lik] *(şa:k:ˈlik, birinci k, kalın söylenir) is.* Haydutluk; eşkıyalık.

şakir[1], [Ar. şükr > şākir شاكر] *(şa:kir) {OsT} sf.* Durumundan ve gördüğü iyilikten memnunluk duyan ve bunu sözle ifade eden; şükreden.

şakir[2], [Far. şekker => şākir] *(şa:kir) {ağız} is.* Şeker.[DS]

şakird, [Far. şāğird > şākird شاكرد] *(şa:kird) {OsT} is.* → şakirt.

şakirdan, [Far. şāğird > şākird-ān شاكردان] *(şa:kirda:n) {OsT} is.* **1.** Öğrenciler. **2.** Çıraklar.

şakiriyet, [Ar. şākiriyyet شكريت] *(şa:kiriyet) {OsT} is.* Şükredicilik.

şakirt, -di [Far. şāğird > şākird شاكرد] *(şa:kirt) is.* **1.** Öğrenci. **2.** Resmî dairelerde stajyerlere verilen ad; aday.

şakirtlik, -ği [şakirt-lik] *(şa:kirtlik) is.* **1.** Öğrencilik. **2.** Çıraklık. **3.** Çırağa verilen ücret.

şakka, [Ar. şaḳḳa' *(zahmet, kötü durum)* > şāḳḳ / şāḳḳa شاقه] *(şa:kka) sf.* **1.** *{OsT}* → şak[2]. **2.** *{ağız}* Ortadan yarılan bir şeyin iki yarısından her biri; parça.

şakkaban, [şak(ı)r-a-man / şakkaban] *{ağız} sf.* Güldürücü; şaklaban. [DS]

şakkadak, [şak *(yans.)* > şak-k-adak] *(şa'kkadak) zf.* Beklenmedik bir anda; ansızın; birdenbire. *{ağız} (aym)* [DS]

şakkalgaı, [şakkal-gan ?] *{ağız} is.* Ayçiçeği. [DS]

şakkalham, [şakkalham] *{ağız} is.* Ayçiçeği. [DS]

şakkalhan, [? şakkalhan] *{ağız} is.* Ayçiçeği. [DS]

şakkan, [? şakkan] *{ağız} sf.* Gülünç. [DS]

şakkarak, -ğı [şak *(yans.)* > şak(k)-a-rak] *{ağız} is.* Kapı mandalı; zemberek. [DS]

şakketme, [Ar. şaḳḳ + T. et-me شق ايتمه] *{OsT} is.* Bölme; parçalama.

şakketmek, [Ar. şaḳḳ + T. et-mek شق ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-e(d)-er]* Yarmak; parçalamak; bölmek.

şakkılamak, [şak *(yans.)* > şak(k)-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kahkaha ile gülmek. [DS]

şakkıldamak, [şak(k)-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Şakırdamak; şakırtılı gürültü yapmak. **2.** Kahkaha atmak; yüksek sesle ve neşeyle gülmek. [DS]

şakkırak, -ğı [şak *(yans.)* > şak(k)-ı-rak] *{ağız} is.* Kapı mandalı; zemberek. [DS]

şakla[1], [Ar. şaḳḳ => şak-la] *{ağız} is.* **1.** Et parçası. **2.** Yarım koyun. [DS]

şakla[2], [Erme. šelek] *{ağız} is.* Küçük karpuz. [DS]

şaklaban, [Far. şūh-levend ?] *sf.* **1.** Söz ve davranışları ile başkalarını eğlendirmek için kendisini gülünç durumlara düşürmekten çekinmeyen. **2.** *is. mecaz.* Dalkavuk.

şaklabanlık, -ğı [şaklaban-lık] *is.* **1.** Şaklaban olma durumu. **2.** Şaklabanca davranış. **3.** *mecaz.* Dalkavukluk.

şaklak[1]**, -ğı** [şak-la-k] *{ağız} sf.* Şen; geveze. [DS]

şaklak[2]**, -ğı** [şak-la-k] *{ağız} is.* Çocukların başına bağlanan tülbent. [DS]

şaklak[3]**, -ğı** [şak-la-k] *{ağız} is.* Derideki sulu kabarcık. [DS]

şaklam, [şak-la-m ?] *{ağız} is.* **1.** Güneşin en dik geldiği zaman; öğlen. **2.** Güneşin sıcaklığı. [DS]

şaklama, [şak *(yans.)* > şak-la-ma] *is.* Şaklamak eylemi.

şaklamak[1], [şak *(yans.)* > şak-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* "Şak!" sesi çıkarmak; kuru ve sert bir ses çıkarmak.

şaklamak[2], [şak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bölmek; parçalamak. [DS]

şaklamalı, [şak *(yans.)* > şak-la-ma-lı] *sf. dbl.* (Afrika dillerinde görülen bir titreşimli ünsüz için) şaklamayı andıran; şaklama ile meydana gelen.

şaklatma, [şak *(yans.)* > şak-la-t-ma] *is.* **1.** Şaklatmak eylemi. **2.** Dilin damaktan ansızın ayrılması ile çıkan gürültü.

şaklatmak, [şak *(yans.)* > şak-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Şaklamasını sağlamak; "şak" sesi çıkarttırmak. **2.** *{ağız}* Şamar vurmak. [DS]

şaklavak, -ğı [şak-la-ğak] *{ağız} is.* Değirmen çakıldağı. [DS]

şaklayan, [şak-la-y-an] *{ağız} is.* Çok ve ilgi çekici konuşan. [DS]

şaklı, [şak-lı] *{ağız} sf.* Parçalı. [DS]

şakmak, [şavk-ı-mak / şak-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Işık vermek; aydınlık vermek. [DS]

şakman, [? şakman] *{ağız} is.* Buğday çuvalı. [DS]

şakoz, [? şakoz] *{ağız} sf.* (Kişi için, aşağılama sözü) ağzı büyük. [DS]

şakraban, [şak-ı-ra-man / şakraban] *{ağız} is.* Şaklaban; güldürücü. [DS]

şakrak[1]**, -ğı** [şak *(yans.)* > şak-ı-ra-k] *sf.* **1.** (Gülme için) neşe, mutluluk ve sevinç anlatan. **2.** (Kişi için) neşesi ve mutluluğu konuşma biçimine yansıyan.

şakrak[2], [Ar. şaḳrāḳ شقراق] *(şakra:k) {OsT} is. zool.* **1.** İspinozgillerden, serçe iriliğinde, siyah başlıklı, dişisi al gerdanlı, meyve bahçelerine büyük zarar veren, gezici bir ötücü kuş, *(Pyrrhula pyrrhula).* **2.** *{eAT} {ağız}* Arı kuşu. [DS]

şakrak[3], [şak-ı-ra-k] *{ağız} sf.* **1.** Parlak. **2.** (Yazı için) açık; okunaklı. [DS]

şakraklık, -ğı [şak *(yans.)* > şak-ra-k-lık شقراقلق] *is.* **1.** Şakrak olma durumu. **2.** *{eAT}* Yüze gülücülük.

şakrama, [şak *(yans.)* > şak-ra-ma] *is.* Şakramak eylemi.

şakramak, [şak *(yans.)* > şak-ra-mak] *gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Şakır şakır ses çıkarmak; şakımak; şakıyarak ötmek.

şaksak, -ğı [şak+şak] *{ağız} is.* Kapı tokmağı. [DS]

şakşağı, [şak *(yans.)* + şak-ı] *{ağız} is.* **1.** Değirmen çakıldağı. **2.** Elde oynanan büyük taneli tespih. **3.** Kapı tokmağı. [DS]

şakşak[1]**, -ğı** [şak *(yans.)* > şak+şak] *is.* **1.** Alkış sesi. **2.** Alkış; övgü.

şakşak[2]**, -ğı** [şak *(yans.)* > şak+şak] *is.* **1.** İki parçası birbirine çarpan ve hafifçe vurulduğundan çok gürültülü bir şaklama sesi çıkaran bir tür maşa. **2.** *{ağız}* Çocukların mısır sapından yaptıkları, sallayınca veya vurunca ses çıkaran, maşa gibi iki parçalı bir oyuncak. [DS] **3.** *müz.* Tahta çalpara. *{ağız} (aym)* [DS] **4.** *sin.* Üstünde çevrilecek çekim planları bulunan ve birbirine menteşe ile tutturulmuş iki tahta levhadan oluşan araç.

şakşak[3]**, -ğı** [şak *(yans.)* > şak+şak] *{ağız} is.* **1.** İri taneli tespih. **2.** Taş bilye. [DS] 🗗 **şakşak tesbih,** *{ağız}* İri taneli tespih. [DS]

şakşak[4]**, -ğı** [şak *(yans.)* > şak+şak] *{ağız} is.* **1.** Değirmende buğday tanelerinin sandıktan döküldüğü yer; susak. **2.** Değirmen çakıldağı. **3.** Kapı tokmağı [DS]

şakşak[5]**, -ğı** [şak *(yans.)* > şak+şak] *{ağız} is.* Akide şekeri. [DS] 🗗 **şakşak helva,** *{ağız} Susam helvası.* [DS]

şakşak[6]**, -ğı** [şak *(yans.)* > şak+şak] *{ağız} sf.* Geveze. [DS]

şakşaka, [şak+şak-a] *{ağız} is.* Fındık. [DS]

şakşakçı, [şak+şak-çı] *is.* **1.** Şakşak[1,2,3] yapan. **2.** Şakşak[1,2,3] satan. **3.** *{ağız}* Alkış tutan; alkışçı. [DS] **4.** *mecaz.* Çıkarları için bir kimseyi öven ve bunu başkalarına da benimsetmeye çalışan; yüze gülen; dalkavuk; alkışçı. **5.** *tiy.* Bir oyunu ya da oyuncuyu başarılı göstermek için var güçleri ile alkışlamakla görevlendirilmiş olan seyirci ya da dinleyici grubu.

şakşakçılık, -ğı [şak+şak-çı-lık] *is.* **1.** Şakşakçının yaptığı iş. **2.** *mecaz.* Bir kimseye yaranmak için dalkavukça davranma; bu yoldaki davranış; dalkavukluk.

şakşaklı[1], [şak+şak-ı] *{ağız} is.* **1.** İri taneli tespih. **2.**

Kapı tokmağı. **3.** Mısır sapından çocukların yaptığı bir oyuncak. [DS]

şakşakı[2], [şak+şak-ı] *{ağız} is.* **1.** Fındık. **2.** Kavrulmuş fındık ve peynir şekeri karışımı. **3.** Ceviz. [DS]

şakşakı[3], [şak+şak-ı] *{ağız} is.* Ekin biçilirken çok ekin alabilmek için ele takılan bir tür ağaç eldiven. [DS]

şakşakı[4], [Ar. şaḳīḳa / şaḳā'iḳ => şakşakı] *{ağız} is. bot.* Gelincik. [DS]

şakşakı[5], [şak+şak-ı] *{ağız} sf.* Yüzsüz; geveze. [DS]

şakşamani, [Sansk. siksamānā] *{eT} is.* Akait öğrenen kadınlar. [EUTS]

şakşevil, [Ar. şaḳḳ => şak+şevil ?] *{ağız} sf.* Eski; bozuk; parçalanmış. 🗗 **şakşevil etmek,** *{ağız}* Eskitmek; bozmak. [DS]

şakşı, [sakız > şakş-ı [Clauson]] *{eT} sf.* **1.** Pis; kirli. [Gabain] **2.** *is.* Pislik. [EUTS]

şakşır, [çakşır] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]

şakta, [? şakta] *{ağız} is.* Soğuk; don. [DS]

şakti, [Sansk. sakti] *is.* Hinduculukta, güç, kudret, kutsal enerji anlamına gelen etkin kadın enerjisini belirten terim.

şakuf, [? şakuf] *{ağız} is.* Büyük taşçı çekici.[DS]

şakul, -lü [Ar. şāḳūl شاقول] *(şa:ku:l) {OsT} is.* Çekül.

şakuk, -ğu [? şakuk] *{ağız} is.* Sert, kumlu yaban armudu. [DS]

şakuli, [Ar. şāḳūl > şāḳūlī / şāḳuliyye شاقولیه / شاقولی] *(şa:ku:li:) {OsT} sf.* **1.** Çekülle ilgili. **2.** Düşey.

şakulleme, [şakul-le-me] *(şa:kulleme) is.* Şakullemek eylemi.

şakullemek, [şakul-le-mek] *(şa:kullemek) gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor)* **1.** Çekülle düşey doğrultusunu almak veya ölçmek. **2.** *mecaz.* Yoklamak.

şal[1], [şal *(yans.)*] *{eT} ünl. "Eli yöntemsiz, sakar"* anlamına gelen *"şal şul elig"* deyiminde geçer.

şal[2], [Sansk. śālā] *{eT} is.* Kulübe; ev. [EUTS]

şal[3], [Far. şāl شال] *{OsT} is.* **1.** Çoğunlukla Hindistan'da dokunan, üzeri bol işlemeli değerli bir yün kumaş. **2.** Kadınların boyun, omuz veya başlarına attıkları enlice atkı. **3.** *{ağız}* Kuşak. [DS] **4.** *{ağız}* Yün atkı. [DS] **5.** *{ağız}* Kadınların başlarına örttükleri örtü. [DS] **6.** *{ağız}* Dokuma önlük. [DS] **7.** *{ağız}* Çarşaf. [DS] **8.** *{ağız}* Çul. [DS] 🗗 **şal bağlamak,** *Gelinin beline nikâh öncesinde, babası ya da amcası tarafından kırmızı bir şal sarmak.*|| **şal çorap,** *{ağız} Yün çorap.* [DS]|| **şal örneği,** *Boyalar üzerinde bir iğne ya da at kuyruğu kılı ile yapılan düzensiz ve dairemsi hareketlerle elde edilen ebrulara verilen ad.*|| **şal yaka,** *Önde, yaka açıklığından başlayarak yükselen ve uçları ensede birleşen yuvarlak biçimli, iki parçadan oluşan yaka.*

şal, [Far. şelvār => şalvar / şal] *{ağız} is.* → şalvar.

şalabos, [sal-la+baş ?] *{ağız} sf.* Yüze gülen; dalkavuk. [DS]

şalak[1], **-ğı** [? şalak / çalak / celek] *{ağız} is.* **1.** Henüz büyüyüp olgunlaşmamış karpuz. **2.** Ham kabak. **3.** Çok olgun kavun. **4.** Tohumluk hıyar, domates vb. **5.** Şırası alınmış pancar artığı. **6.** *sf.* Kartlaşmış; tohuma kaçmış. [DS]

şalak[2], **-ğı** [? şalak] *{ağız} sf.* **1.** Aptal. **2.** Huysuz. **3.** Arsız. **4.** Geveze. **5.** (Kişi için) değersiz, olgunlaşmamış. **6.** Pisboğaz; obur. **7.** (Kişi için) hantallaşmış; irileşmiş. [DS]

şalak[3], **-ğı** [? şalak] *{ağız} is.* **1.** Erkek çocuk. **2.** Büyüyememiş dana. [DS]

şalak[4], **-ğı** [? şalak] *{ağız} is.* Elbisenin etek baskısı. [DS]

şalaka, [şalaka شلقه] *{ağız} is.* Tekme; tokat. [DS] 🗗 **şalaka urmak,** *{eAT} Tekme atmak; şaplak vurmak.*

şalakalli, [şalak+el-li] *{ağız} sf.* **1.** Yaramaz. **2.** Uğursuz. **3.** Eğitilmemiş; terbiyesiz. **4.** Ahlaksız. [DS]

şalakca, [şalak-ça] *{ağız} sf.* İyi iş gören. [DS]

şalakga, [şalak-ka] *{ağız} sf.* Yaramaz. [DS]

şalakgoz, [şalak+goz] *{ağız} is.* **1.** Yalan dolan. **2.** Baştan savma iş yapan adam. [DS]

şalaki [Far. şāl + Yun. -aki *(-cik)* / şāl-i hākī > şālākī شالاکی] *(şala:ki:) {OsT} is.* Şal taklidi kumaşlara verilen ad; lahoraki; çerkeziye; buhurlu.

şalakman, [şalak-man] *{ağız} sf.* Delikanlı; genç. [DS]

şalaman, [şala-man] *{ağız} sf.* Yüze gülen; dalkavuk. [DS]

şalangoz, [şalan+goz] *{ağız} is.* İri yarı, beceriksiz kişi. [DS]

şalaşu, [Çin. ? => şalāşū] *(şala:şu:) {eT} is.* Bir çeşit Çin dokuması. [DLT]

şalba, [şab-la / şab-a-la > şalba] *{ağız} is. bot.* **1.** Öksürüğe karşı kaynatılıp suyu içilen bir dağ otu, *(Salvia).* **2.** Tazeyken sarması yapılan bir bitki, *(Salvia forskahlei).* **3.** Odun yerine yakılan bir tür çalı. **4.** Gövdesi uzun, yaprağı enli, hayvanların yemediği bir ot. [DS]

şald, [şald / şıld *(yans.)*] *is.* Akar suyun çağlamasını, gelişigüzel çeşitli gürültüleri anlatan kök. [Zülfikar] *şald-ır-da-k, şald-ır şuldur.* 🗗 **şaldır şuldur,** *{ağız} (İş yapmak için) gelişigüzel; gürültülü patırtılı.* [DS]

şaldırak, -ğı [şald *(yans.)* > şald-ır-a-k] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şale, [Fr. chalet] *is.* **1.** İsviçre dağlarında, tahta kalaslardan, çatısı tahta kiremitlerden yapılma dağ evi. **2.** *gnşl.* Kırlık yerlerde, çok konforlu villa tipi yapı.

şalfar, [Far. şelvār => şalvar / şalfar] *{ağız} is.* Şalvar. [DS]

şalfıtlamak, [şalfıt-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* (Biber vb. için) yakmak; acıtmak. [DS]

şalga, [? şalġa شلغه] *{OsT} sf.* Sersem; kendini bilmez.

şalgaba, [şal+kaba(ğı)] *{ağız} is. bot.* Kumluk ve kayalık yerlerde yetişen, yumru köklü, pembe ve sarı çiçekli, ilaç yapmakta ve kauçuk elde etmekte kullanılan bir bitki; *(Cucumis trigonus).* [DS]

şalgam, [Far. şelġam شلغم] *{OsT} is.* **1.** *bot.* Turpgillerden, parçalı yapraklı, sarı çiçekli, yumrulu kökleri yenen iki yıllık bitki, *(Brassica napus).* **2.** Bu bitkinin insan ve hayvanlar için besin olarak kullanılan etli kökü. **3.** *argo.* Aptal; enayi. 🗗 **şalgam armudu,** *{ağız} Kışın yetişen, yeşil renkli, orta büyüklükte, bir tür armut.* [DS]

şalgamcık, -ğı [şalgam-cık] *{ağız} is. bot.* Tahıla zarar veren tarla bitkisi. [DS]

şalgami, [şalgam-ī] *{ağız} sf.* (At için) gövdesi sarı, kuyruk ve yelesi ak. [DS]

şalgamlık, -ğı [şalgam-lık] *is.* Şalgam tarlası.

şalgamsı, [şalgam-sı] *sf.* Şalgam biçiminde olan; şalgamı andıran.

şalham, [şalgam] *{ağız} is.* Şalgam. [DS]

şalıh, [? şalıh] *{ağız} is.* Salya. [DS]

şalıka, [şalık-a] *{ağız} is.* Çocukların yemek önlüğü. [DS]

şali[1], [Far. şāl > şālī شالی] *(şa:li:) {OsT} is.* **1.** Ankara tiftik keçisinin yününden dokunan seyrek ve ince kumaş. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız}* Yeni gelinlere giysi yapılan bir çeşit kumaş. [DS]

şali[2], [şalī] *(şali:) {ağız} sf.* Şaşı. [DS]

şalika, [şalık-a] *{ağız} is.* → şalıka. [DS]

şalkaba, [şal+kaba(ğ-ı)] *{ağız} is.* **1.** Yaprakları iri, kökü soğana benzer bir ot; *(Urginea maritima).* **2.** *bot.* Kumluk ve kayalık yerlerde yetişen, yumru köklü, pembe ve sarı çiçekli, ilaç yapmakta ve kauçuk elde etmekte kullanılan bir bitki; *(Cucumis trigonus).* [DS]

şalkada, [Ar. şerr + T. kada *(kardeş)*] *{ağız} sf.* Yaramaz; kavgacı. [DS]

şalkavış, [şak-a-y-ış / şalkavış] *{ağız} sf.* (İş için) gelişigüzel; özenmeden. [DS]

şalkavuş, [şak-a-y-ış / şalkavuş] *{ağız} sf.* (İş için) gelişigüzel; özenmeden. [DS]

şalkuşak, -ğı [Far. şāl + T. kuşak] *{ağız} is.* Gökkuşağı. [DS]

şalla, [şal-la ?] *{ağız} zf. ve bağ.* Keşke; ne olurdu. [DS]

şallabut, [şal+lab-ut ?] *{ağız} sf.* Kötü giyimli; kılıksız; dağınık. [DS]

şallacık, -ğı [şalla-cık] *{ağız} sf.* Çıplak. [DS]

şallagan, [şar *(yans.)* > şar-la-ğan] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şallah[1], [Ar. inşaallāh => şallāh شالله] *{eAT} ünl.* Tanrı dilerse; inşallah.

şallah[2], [şal-la-k] *{ağız} sf.* Belden aşağısı çıplak; donsuz. [DS]

şallak[1], **-ğı** [şar *(yans.)* > şar-la-k] *{ağız} is.* Çağlayan; şarlak. [DS]

şallak[2], **-ğı** [şal-la-k] *{ağız} sf.* **1.** Donsuz. **2.** Çıplak. **3.** Giyimine özen göstermeyen. [DS] 🗗 **şallak mallak,** *1. Çıplak denecek kadar; neredeyse çırılçıplak. 2. Giyimi çok özensiz olan.*

şallak[3], **-ğı** [şal-la-k] *is.* **1.** *{ağız}* Kamçının ucundaki meşin parçası. [DS] **2.** Deniz kabuğu, boncuk, taş vb.nden yapılmış küçük süs eşyası; nazarlık; muska vb.

şallak[4], **-ğı** [şelek / şalak / şallak] *{ağız} is.* Büyümemiş kavun; kelek. [DS]

şallak[5], **-ğı** [Ar. sallāḫ شلاخ] *{ağız} is.* Kasap çırağı. [DS]

şallak[6], **-ğı** [şal-la-k] *{ağız} sf.* **1.** Eğitim görmemiş; terbiyesiz; edepsiz. **2.** (Kişi için) aşağılık; adi. **3.** Beceriksiz. **4.** Dağınık; kötü giyimli; kılıksız. [DS]

şallak[7], **-ğı** [Ar. (Sur.) şāllāf شلاف] *(şalla:k) {ağız}* Oynak; hoppa. [DS]

şallakçı, [şallak[7]-çı] *{ağız} sf.* Yüze gülen; dalkavuk. [DS]

şallam, [Ar. inşaallāh => şallam] *{ağız} zf.* Tanrı dilerse. [DS]

şallamşop, [şal-la-m+şop] *{ağız} sf.* Beceriksiz. [DS]

şallapa, [şal+lapa] *{ağız} is.* Bulgurla yapılan bir tür lahana yemeği. 🗗 **şallapa aşı,** *{ağız}* → şallapa. [DS]

şallavcı, [şallak[7]-çı] *{ağız} sf.* Abartıcı; yalancı. [DS]

şallavuk, -ğu [şar-la-y-ık] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şallayuk, -ğu [şar-la-y-ık] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şallo, [şal-lı / şal-lu > şallo] *{ağız} sf.* Yüze gülen; dalkavuk. [DS]

şallocu, [şallo-cu] *{ağız} sf.* Yüze gülen; dalkavuk. [DS]

şallum, [şal-lu-m] *{ağız} sf.* Tertipsiz; düzensiz. 🗗 **şalluın şullum,** *{ağız} Salkım saçak; süklüm püklüm; döküntülü.* [DS]

şalşepik, -ği [Far. şāl + Ar. şebīh *(benzeri)* شبيه شال] *{OsT} is.* **1.** Güneydoğu Anadolu'da el tezgâhlarında dokunan, tiftiğin doğal renginde yatay ve dikey çubuklu, elbiselik kumaş. **2.** Bu kumaştan yapılma iki parçalı erkek elbisesi.

şaltak[1], **-ğı** [şal-ta-k شلتاق] *{OsT} {ağız} sf.* Çok bağıran; kavgacı; yaygaracı; arsız. [DS]

şaltak[2], **-ğı** [şal-ta-k] *{ağız} sf.* **1.** (Elbise için) geniş ve uzun. **2.** (Kişi için) biçimsiz görünecek kadar şişman veya iri. **3.** Gevşek. [DS]

şaltaklamak, [şaltak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çirkin görünecek kadar şişmanlamak. [DS]

şaltamak, [şal-ta-mak] *{ağız}* Aralanmak; gevşemek; genişlemek. [DS]

şalter, [Alm. schalten *(kesmek)* > schalter] *is.* Önceden belirlenmiş koşullara göre bir elektrik devresini açıp kapayan anahtar; anahtar.

şalupa, [İt. scialuppa] *(şalu'pa) is.* Küçük gemi gibi kullanılan büyük sal.

şalümo, [Lat. calamus *(kamış)* > Fr. chalumeau] *is.* **1.** İçme kamışı. **2.** Hamlaç. **3.** *müz.* Orta Çağda, kır flütüne verilen ad; ilkel klarnet; şalemi. **4.** Gaydanın melodiyi çıkaran delikli borusu. **5.** Klarnetin pes sesleri çıkaran perdesi.

şalvar, [Far. şelvār شلوار] *{OsT} is.* **1.** Bir uçkurla bağlanan, bol kesimli, geniş ağlı, vücudun belden aşağısını örten giyecek. **2.** Ok gövdesinde göbekle ayak arasındaki bölüme verilen ad. ◻ **şalvar gibi,** *(Pantolon için) çok bol.*|| **şalvarı düşük,** *{ağız} İffetsiz.*

şalvarbent, [Far. şelvār-bend شلواربند] *{OsT} is.* Şalvarı bele bağlamakta kullanılan enlice uçkur.

şalvarlı, [şalvar-lı] *sf.* **1.** Şalvarı bulunan; şalvar giymiş olan. **2.** Şalvarı belirtilen nitelikte olan.

Şam fıstığı, [Şam *(Suriye'de kent)* + fıstı(k)-ı] *is. t. bot.* Antep fıstığı.

şam[1], [şam] *{ağız} is.* Çam. [DS]

şam[2], [Ar. şāme > şām شام] *(şa:m) {OsT} is.* Benler; ciltteki siyah lekeler.

şam[3], [Far. şām شام] *(şa:m) {OsT} is.* Akşam. ◻ **şām-ı garibān,** *{OsT} Garipler akşamı; Hz. Hüseyin'in öldürüldüğü akşam.*|| **şām-ı muğber,** *{OsT} Keder ve üzüntü dolu akşam.*|| **şām ü seher,** *{OsT} Akşam ve sabah.*

şam[4], **-mmi** [Ar. şemm *(koklama)* > şāmm / şāmme شامه / شام] *{OsT} sf.* Koku alan; koklayan.

şam[5], [Ar. şam'a => şam] *{ağız} is.* **1.** Kibrit. **2.** Eski mumlu kibrit. **3.** Mum. **4.** Şamdan. **5.** Kibrit kabı. [DS] ◻ **şam şam şakıtmak,** *{ağız} (Yergi için söylenir) işi beceremmemek; ağzına yüzüne bulaştırmak.* [DS]

şama[1], [Ar. şam'a شمعه] *(şam-a) {OsT} is.* Parafinlenmiş ya da mumlu fitil.

şama[2], [Yun. khemōnikó => şamama / şama] *{ağız} is.* Kokulu küçük kavun. [DS]

şamak[1], **-ğı** [Yun. kheimōnikó] *{ağız} is.* **1.** Büyümemiş kavun veya karpuz. **2.** Kokulu küçük kavun. [DS]

şamak[2], **-ğı** [şama-k] *{ağız} sf.* Saçsız; dazlak. [DS]

şamak[3], **-ğı** [şama-k] *{ağız} is.* **1.** Sazlık yerlerdeki su birikintisi. **2.** Su kıyılarında, bataklıklarda yetişen yuvarlak gövdeli bir tür saz. [DS]

şamaklık, -ğı [şamak-lık] *{ağız} is.* Sazlık. [DS]

şamakon, [şaka-man > şamıkon / şamakon] *{ağız} sf.* **1.** Şakacı. **2.** Arsız; şımarık. [DS]

şamala[1], [Yun. kheimōnikó => şamama > şamala] *{ağız} is.* Ekşimsi küçük kavun. [DS]

şamala[2], [Ar. meş'āle => maşala / şamala] *{ağız} is.* Meşale. [DS]

şamalak, -ğı [şama-la-k] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

şamalı, [şama-lı] *(şa'malı) sf.* Şama ile yapılmış olan. ◻ **şamalı kibrit,** *Parafinli kibrit.*

şamama[1], [Yun. kheimōnikó / samanikhó / Erme. šamama شامامه] *is.* **1.** Bir tür kokulu küçük kavun; şamala. **2.** *bot.* Kavuna benzer sürüngen gövdeli, bir yıllık otsu bitki, *(Ucrcumis dudaim).* **3.** *{ağız}* Ekşimsi küçük kavun. [DS] ◻ **şamama gibi,** *1. (Kişi için) ufak tefek, cana yakın; sevimli. 2. {ağız} Bol ışıklı; aydınlık.* [DS]

şamama[2], [şamama] *{ağız} sf.* Değirmi; toparlak; güzel. [DS]

şamamık, -ğı [şamam-ık] *{ağız} is.* Ekşimsi, küçük kavun. [DS]

şaman, [Tung. / Manç. şaman *(büyücü)* > Fr chaman] *is.* **1.** Şamanlıkta gelecekten haber veren, büyü yapan, ruhlarla ilişki kurarak hastalıkları iyi ettiğine inanılan kimse; din adamı; kam; baksı. **2.** *{ağız}* Büyücü. [DS]

şamandıra, [Yun. tsimadoura] *(şama'ndıra) is. dnz.* **1.** Denizde bir tehlikeyi haber vermeye, bir geçidi belirlemeye vb. seyir işaretlerini taşımaya yarayan yüzer cisim. **2.** Halkalarına tekne bağlanan, limanda demirlemiş olarak bulunan kapalı bir tür metal fıçı. **3.** İşaret fenerlerini taşımakta, batmış gemileri çıkarmakta, yüzebilirliği artırmakta kullanılan, içi hava ya da hafif malzeme ile dolu bir tür fıçı. **4.** Su deposu vb. yerlerde su akışını kapamakta kullanılan yüzer top. **5.** Kandilde fitili yüzeyde tutmaya yarayan telli bir mantardan oluşan düzenek.

şamandıralama, [şamandıra-la-ma] *is.* Şamandıralamak eylemi.

şamandıralamak, [şamandıra-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Bir şamandırayı zinciri ile birlikte suya atmak; şamandıra yerleştirmek.

Şamani, [Tung. şaman + Ar. -ī] *(şamani:) {OsT} sf.* Şamanist.

Şamanist, [Tung. şaman + Fr. -ist] *is.* **1.** Şamanlık yanlısı olan kimse. **2.** *sf.* Şamanlıkla ilgili nitelikler ve özellikler taşıyan.

Şamanizm, [Tung. şaman + Fr. -isme] *is.* Şamanlık.

Şamanlık, -ğı [şaman-lık] *is.* Sibirya halkları ile eski Orta Asya Türkleri arasında kam, baksı veya ozan adı verilen büyücü-falcı-otacı din adamlarının aracılığına ve doğa güçlerine inanma biçiminde görülen ilkel din; Kamlık; Şamanlık.

şamar, [şab / şap *(yans.)* > şab-ar > şamar ?] *is.* **1.** Yüze açık elle vurma; tokat; sille. **2.** *mecaz.* Ser-

semletici darbe. 🗗 **şamar atmak,** *Birinin yüzüne elinin iç tarafı ile vurmak; şamarlamak.*|| **şamar indirmek,** *Tokat atmak; açık elle yüzüne vurmak.*|| **şamar oğlanı,** *Zayıflığı yüzünden hemen her türlü suçun, can sıkıcı kötü olayların sebebi olarak görülen ve bu yüzden sık sık cezalandırılan kimse; güçlü ve kendisine çatmak mümkün olmayan kimse yerine kızgınlık ve öfkenin yöneltildiği zayıf kişi; herkesin kolayca gelip çattığı, hıncını yok yere kendisinden aldığı kimse.*

şamarlama, [şamar-la-ma] *is.* Şamarlamak eylemi.

şamarlamak, [şamar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Açık elin iç tarafı ile yüzüne vurmak; şamar atmak; tokatlamak.

şamarta, [şamata > şamarta] *{ağız} is.* Gürültü. [DS]

şamat, [Ar. şāme > şāmāt شامات] *(ša:ma:t) {OsT} is.* Vücuttaki siyah noktalar; benler.

şamata, [Sur. Ar. şamāṭa شماطه] *is.* **1.** *{OsT}* Gürültü patırtı; yaygara. **2.** *{ağız}* Eğlence; şaka. [DS] 🗗 **şamata etmek,** *Gürültü patırtı yapmak; bağırıp çağırmak.*|| **şamata koparmak,** *Gürültü patırtı yapmak; bağırıp çağırmak.*|| **şamata kopmak,** *Birdenbire gürültü patırtı olmak.*|| **şamata teli,** *Gelin teli.*

şamatacı, [şamata-cı] *sf.* Şamata yapan; olmadık şeylerden, önemsiz sorunlardan dolayı bağırıp çağıran; yaygaracı.

şamatalı, [şamata-lı] *sf.* Şamatası olan; gürültülü patırtılı.

şamatalık, [şamata-lık / şamatalıḫ] *{ağız} is.* Gevezelik.[DS]

şamatara, [? şamatara] *{ağız} is.* Hendek. [DS]

şamatlu, [şamat-lu] *{ağız} is.* Çeşitli renkli ipliklerle el tezgâhlarında dokunan bez. [DS]

şamatura, [? şamatura] *{ağız} is.* Üstüne sicim sarılan tahta. [DS]

şamba, [Yun. kheimōnikó] *{ağız} is.* Ekşimsi küçük kavun. [DS]

şambaba, [Şam *(Suriye'de kent)* + baba (tatlısı)] *is.* **1.** → şambabası. **2.** *{ağız} sf.* Kısa boylu, tıknaz kişi. [DS]

şambabası, [Şam *(Suriye'de kent)* + baba (tatlısı)] *is.* **1.** Bir tür hamur tatlısı; baba tatlısı. **2.** *mecaz.* Sorumluluk duymayan, hayırsız baba; yükümlülüklerini yerine getirmeyen ve bu yüzden kendisine saygı duyulmayan kimse.

şambal, [? şambal] *{ağız} sf.* Eğri büğrü. [DS]

şambastı, [şam+bas-tı] *{ağız} is.* Bir tür yüzük. [DS]

şambre, [Fr. chambré] *sf.* Oda sıcaklığında.

şambrel, [Fr. chambré à air] *is.* İç lastik.

şamdan, [Ar. şemʿ *(mum)* + Far. -dān شمعدان] *{OsT} is.* **1.** Üzerine mum konulmak için çeşitli şekil ve renklerde yapılmış destek; mumluk. **2.** *argo.* Arkadaş. 🗗 **şamdan ağası,** *{OsT}* → şamdancı başı.|| **şamdan hokkası,** *{OsT} Şamdanın üzerindeki oyuk kısma takılan bir tür kap.*|| **şamdan külahı,** *{OsT} Şamdan mumlarını söndürmekte kullanılan bir kapak.*|| **şamdan pulu,** *{OsT} Şamdanlara dikilen mumlardan eriyen yağların yere damlamaması için mumların dibine geçirilen, ortası mum kalınlığında oyuk ve şamdan hokkasının içine oturan bir tür damlalık.*|| **şamdan sofrası,** *{OsT} Şamdanların konulduğu altlık.*

şamdancı, [şamdan-cı] *{OsT} is.* **1.** Şamdan yapan ya da satan kimse. **2.** Saraylarda aydınlatma görevini yürüten kimse. 🗗 **şamdancı başı,** *{OsT} İmparatorluk döneminde saraylardaki mumları yakıp söndürmekle görevli olan kişilerin başı.*

şamdancılık, -ğı [şamdan-cı-lık] *is.* Şamdancının yaptığı iş; şamdancının görevi.

şamdarı, [şam+darı] *{ağız} is.* Mısır. [DS] 🗗 **şamdarı eşiği,** *{ağız} Tanesi alınmış mısır koçanı.* [DS]

şame[1], [Ar. şāme شامه] *(ša:me) {OsT} is.* Ten üzerindeki siyah benek; ben.

şame[2], [Far. şāme شامه] *(ša:me) {OsT} {ağız} is.* Baş örtüsü; yemeni. [DS] 🗗 **şāme-geş,** *{OsT} Başına örtü alan.*|| **şāme-güşā,** *{OsT} Baş örtüsünü açan.*|| **şāme-keş,** *{OsT} Baş örtüsünü örtmüş olan.*|| **şame-küşa,** *{OsT}* → şāme-güşā.

şamfîri, [şam+fîr-i ?] *{ağız} sf.* Çaprazlama. [DS]

şamgâh, [Far. şām-gāh شامگاه] *(ša:mgâ:h) {OsT} is.* Akşam vakti; akşam zamanı.

şamgeh, [Far. şām-geh شامگه] *(ša:mgeh) {OsT} is.* → şamgâh.

şamı, [şam-ı] *{ağız} is.* Yemeni; baş örtüsü. [DS]

şamıkon, [şaka-man > şamıkon] *{ağız} sf.* Şakacı. [DS]

şamırta, [şamata] *{ağız} is.* Gürültü. [DS]

şamıt, [Ar. şammūṭ شموط] *{ağız} is.* İğ üstündeki yeni bükülmüş iplik. [DS]

şami[1], [Far. şām + Ar. -ī شامی] *(ša:mi:) {OsT} sf.* Akşamla ilgili.

şami[2], [Şam *(Suriye'de kent)* + Ar. -ī شامی] *(ša:mi:) {OsT} sf.* **1.** Şam kenti ile ilgili; Şam kentinden olan. **2.** Şam işi. **3.** Osmanlılardan önce Şam ve çevresinde kullanılan bir gümüş sikke. 🗗 **şāmi çomak,** *Bir tür topuz.*

şami, [şam-i] *{ağız} is.* Baş örtüsü; yemeni. [DS]

şamih, [Ar. şemḫ > şāmiḫ / şāmiḥa شامخ / شامخه] *(ša:mih, h kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Yüksek. **2.** Kibirli.

şamiha, [Ar. şāmiḫ / şāmiḥa شامخه] *(ša:miha) {OsT} is.* Beyin, kemik gibi doku ve organlarda doğal olarak görülen sivri çıkıntılar.

şamik, -ği [? şamik] *{ağız} is.* Domates. [DS]

şamil, [Ar. şeml *(içine alma)* > şāmil / şāmile شامله / شامل] *(şa:mil) {OsT} sf.* İçine alan; kapsayan. ◻ **şamil olmak,** *Kapsamak.*

şamişi, [Şam+iş-i] *{ağız} is.* İçine irmik helvası konularak yapılan bir tür börek.[DS]

şamit, [? şamit] *{ağız} is.* İğ üstündeki yeni bükülmüş iplik. [DS]

şamkon, [şaka-man ? > şamkon] *{ağız} is.* Dikkatli. [DS]

şamlamak, [şam-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] -l(ı)-yor]* Gönlünü yapmak; aldatmak. [DS]

şamlı, [şam-lı] *{ağız} sf.* Alevli. [DS]

şammali, [Şam+bal-ı] *{ağız} is.* İçine irmik helvası konularak yapılan bir tür börek. [DS]

şamme, [Ar. şemm *(koklama)* > şāmme شامه] *(şa:-mme) {OsT} is.* Koklama duyusu; koku alma duyusu.

şamnanç, [Soğd. şamnānç / şimnanç] *{eT} is.* Zahide; rahibe. [EUTS] [Gabain]

şamnu, [Soğd. şmnv] *{eT} is.* Şeytan. [EUTS]

şamot, [Alm. schamotte *(pişmiş kil)* / Fr. chamotte] *is.* **1.** Seramikçilikte, çatlakların oluşmasını önlemek amacıyla önceden pişirilerek seramik hamuruna katılan değişik büyüklükteki kil. **2.** Ateşe dayanıklı tuğla yapımında kullanılan, tuğla, kil ve aşırı silisyumdan meydana gelmiş, 1650°C'ye kadar ısıya dayanıklı karışım.

şampanya, [Fr. champagne *(Fransa'da şarapları ile ünlü bölge)*] *(şampa'nya) is.* Köpüklü ve tatlı beyaz şarap. ◻ **şampanya bardağı,** *Şampanya içmekte kullanılan geniş tabanlı kısa bardak.*|| **şampanya patlatmak,** *Bir şeyi kutlamak amacıyla şampanya şişesinin tıpasını ses çıkaracak biçimde açmak.*

şampanyalaştırma, [şampanya-la-ş-tır-ma] *is.* Şampanyalaştırmak işlemi.

şampanyalaştırmak, [şampanya-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Şaraba özel işlemler uygulayarak şampanya denilen köpüklü şarap hâline getirmek.

şampanyalı, [şampanya-lı] *sf.* (Yemek, toplantı vb. için) şampanya verilen; şampanya ikram edilen.

şampaz, [Far. şah-baz ?] *{ağız} is.* Usta kumarcı. [DS]

şampır, [Far. çember چمبر] *{ağız} is.* Patiska. [DS]

şampırı, [Far. çember چمبر] *{ağız} is.* Patiska. [DS]

şampiyon, [Lat. campus *(alan)* > Alm. kampjo *(savaşçı)* > Fr. champion] *is.* Bölgesel, ulusal ya da uluslar arası bir yarış ya da karşılaşmada birinci olan sporcu ya da takım; birinci. ◻ **şampiyon olmak,** *Birinci olmak.*

şampiyona, [Fr. championnat] *is.* **1.** Şampiyonluk. **2.** Şampiyonluk için düzenlenen yarışma.

şampiyonluk, -ğu [şampiyon-luk] *is.* **1.** Şampiyon olma durumu. **2.** Birincinin belirlendiği yarış veya yarışma.

şampuan, [İng. to shampoo *(ovmak)* > shampoing] *is.* **1.** Köpürme gücü yüksek kimyasal ürünlerden elde edilen ve saç yıkamakta kullanılan kıvamlı temizleyici. **2.** Halı, yünlü kumaş, kadife vb. temizlemekte kullanılan madensel tuz ağırlıklı temizlik ürünü.

şampuanlama, [şampuan-la-ma] *is.* Şampuanlamak eylemi.

şampuanlamak, [şampuan-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Şampuanla yıkamak.

şampurt, [? şampurt] *{ağız} is.* Yer elması. [DS]

şamşak, -ğı [? şamşak] *{ağız} is.* Ayçiçeği. [DS]

şamşalak, -ğı [şa(m)+şa/lak] *{ağız} sf.* **1.** Şaşkın. **2.** (Kişi için) ufak tefek ve çirkin. [DS]

şamşark, [şa(m)+şa/rk] *{ağız} sf.* Duyulmuş; öğrenilmiş; aşikâr. ◻ **şamşark olmak,** *{ağız} (Olay için) herkesçe duyulmak, öğrenilmek.* [DS]

şamşırtmak, [şaş-ır-mak > şa(m)ş-ır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Şaşırtmak. [DS]

şamuşa, [? şamūşā] *(şamu:şa:) {eT} is.* Yenilen bir ot; poy otu. [DLT]

şamşurmak, [şaş-ır-mak > şamş-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Şaşırmak. [DS]

şamtin, [? şamtin] *{ağız} sf.* Zayıf, kemikleri çıkmış ve çıplak. [DS]

şemtinik, -ği [? şamtin-ik] *{ağız} sf.* Ufak tefek. [DS]

şa'n, [Ar. şe'n *(yeni oluşan)* > şa'n شأن] *{OsT} is.* **1.** İş; meslek. **2.** Yeni ortaya çıkan iş, olay veya durum.

şan[1], [Ar. şān شان] *{OsT} is.* **1.** Ün; şöhret; tanınmışlık. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Gösteriş; büyüklük. **3.** Hâl; durum. **4.** Huy; karakter; tabiat. **5.** Hak. **6.** Görev. **7.** *{ağız}* İşaret; alamet. ◻ **şān-ı insāf,** *{OsT} Adalete ve insafa yakışan şöhret.*|| **şanına düşmek,** *Bir kimsenin büyüklüğüne ve karakterine uygun gelmek; yakışmak. {ağız} (aynı)* [DS]|| **şanına layık,** *Bir kimsenin büyüklüğüne ve şöhretine uygun.*|| **şanına yakışmak,** *Bir kimsenin büyüklüğüne ve karakterine uygun gelmek.*|| **şanına yakışmamak,** *Bir kimsenin büyüklüğüne ve karakterine uygun olmamak.*|| (birinin veya bir şeyin) **şanından olmak,** *Ona yakışan ve onun için gerekli olan şeylerden olmak; kendisinden beklenen davranışlardan olmak.*|| **şanından saymak,** *Kendisine yakışır ve ondan beklenir bir davranış olduğunu düşünmek.*|| **şan olmak,** *(Olay veya durum için) herkesçe duyulmak.*|| **şan vermek,** *1. Tanınmak; ün salmak; ünlenmek. 2. argo. Yüz vermek; aldırış etmek.*|| **şan virmek,** *{ağız}* → şan vermek. [DS]

şan[2], [Lat. cantus > Fr. chant] *is. müz.* İnsan hançeresinden ezgili sesler çıkarma, müzik eserlerini seslendirme sanatı.

şan[3], [Far. çūbān => şān] *(şa:n) {ağız} is.* Çoban.

şana[1], [Far. şāne *(tarak)*] *{ağız} is.* **1.** Yaba. **2.** Demir dirgen. [DS]

şana[2], [Far. şāne => şana] *{ağız} is.* Saç tarağı. [DS]

şanacı, [Ar. şaḥne => şāna-cı] *(şa:nacı) {ağız} is.* Öşür toplayan. [DS]

şanağı, [? şanağı] *{ağız} is.* Postal ve çizme yapımında kullanılan kalıp. [DS]

şanbuy, [Far. şehnişīn => Kenç. şanbūy / şebnūy] *(şanbu:y) {eT} is.* → şabnuy. [DLT]

şandalaz, [? şandalaz] *{ağız} is.* Ün; şan. [DS]

şandel, [Fr. chandelle *(dikey)*] *is.* **1.** Mum. **2.** Dikey olan herşey. **3.** *spor.* Topu kaleye yüksekten atma; aşırtma atışı. **4.** Havacılıkta, düşey doğrultu boyunca hızla yükselme hareketi.

şandellemek, [şandel-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] spor.* Aşırtma vuruşu gerçekleştirmek.

şane, [Far. şāne شانه] *(şa:ne) {OsT} is.* **1.** Tarak. **2.** *müz.* Türk müziğinde on yedinci yüzyılda kullanılmış bir saz. 🗗 **şane-i esb,** *{OsT} At tarağı; kaşağı.*|| **şāne-sāz,** *{OsT} Tarak yapan.*|| **şāne-zede,** *{OsT} Tarakla saçları taranmış.*|| **şāne-zen,** *{OsT} 1. Baş tarayan. 2. mecaz. Zorlukları aşmasını, sorunları gidermesini bilen.*

şanedan, [Far. şāne-dān دان شانه] *(şa:neda:n) {OsT} is.* Tarak kutusu.

şaneşir, [? şaneşir] *{ağız} is.* Hamam. [DS]

şang, [şang / şañ / şıng / şıñ / şing *(yans.)*] *is.* Metal ve cam eşyanın çarpmasını, kırılıp dökülmesini anlatan kök. [Zülfikar] *şang-ır, şang-ır-da-mak, şang-ır şungur*

şangal, [şang-al] *is.* Eğrilik, çarpıklık ve karışıklık bildiren yansımalı gövde. 🗗 **şangal şungal,** *{ağız} Eğri büğrü.* [DS]

şanggadak, -ğı [şañ-gada-k] *(şañgadak) {ağız} zf.* (Kapamak için) hızlı ve gürültülü biçimde. [DS]

şanggalak, -ğı [şañ-ga-la-k] *{ağız} is.* Yerelması. [DS]

şangır, [şang *(yans.)* > şang-ır] *is.* Metal, cam vb. nesnelerin dökülme, çarpma ve kırılması sırasında çıkan ses. 🗗 **şañgır şañgır,** *{ağız} (Kırılmak, düşmek, çarpmak için) büyük bir gürültü çıkararak.* [DS]|| **şangır şungur,** *Büyük bir şangırtı sesi ile.*

şangırdama, [şang *(yans.)* > şang-ır-da-ma] *is.* Şangırdamak eylemi.

şangırdamak, [şang *(yans.)* > şang-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Cam, porselen türü eşyalar için) birbirine çarptığında, düştüğünde kırılırken büyük bir çınlayıcı gürültü çıkarmak. *{ağız} (aynı)* [DS]

şangırdatma, [şang *(yans.)* > şang-ır-da-t-ma] *is.* Şangırdatmak eylemi.

şangırdatmak, [şang *(yans.)* > şang-ır-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Şangırdamaya neden olmak; şangırtılı sesle kırılmasına sebep olmak. *{ağız} (aynı)* [DS]

şangırtı, [şang *(yans.)* > şang-ır-tı] *is.* Cam, porselen vb. türü eşyaların düşme ve birbirine çarpma sırasında çıkardığı gürültülü ve çınlayıcı ses.

şangşing, [şañ+şiñ] *{ağız} sf.* Önemsiz; değersiz. [DS]

şanğürde, [şu-n-uñ+o-ra-da ? > şanğürde] *{ağız} zf.* Şurada. [DS]

şani, [? şani] *{ağız} is.* Güzel, iç açan bina. [DS]

şaniçar, [Sansk. şanaiścara] *{eT} is.* Zühal gezegeni.

şanjan, [Fr. changeant *(değişken)*] *is.* Yanardöner; janjan.

şanjanlı, [şanjan-lı] *sf.* Yanardöner olan; janjanlı.

şanjman, [Fr. changement] *is.* Motorlu taşıtlarda aracın hızını ve motorun çekiş gücünü korumak, motor ile tekerlekler arasındaki bağlantıyı sağlamak amacıyla yapılmış özel dişliler topluluğu; dişli kutusu; vites kutusu; şanzıman.

şankalak, -ğı [şan+kalak] *{ağız} sf.* Çirkin; biçimsiz. [DS]

şankha, [Sansk. şankha] *is.* Brahmacılıkta Tanrı'nın dikkatini çekmekte kullanılan özel sözcük.

şankr, [Lat. cancri *(yara)* > Fr. chancre] *is. tıp.* **1.** Cilt ülseri. **2.** Genellikle cinsel organlarda meydana gelen mikrobun deriye girdiği yerde oluşan yara. **3.** *bot.* Ağaç dal ve gövdelerindeki yaralara bazı mantarların yerleşmesi ile meydana gelen yumrulu hastalık.

şanlatan, [Fr. charlatan] *{ağız} sf.* **1.** Yaygaracı. **2.** Kötü kalpli; kötü düşünceleri. [DS]

şanlı, [şan-lı] *sf.* **1.** Ünlü; tanınmış. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Yüce ve saygıya değer; ulu; büyük; muhteşem. **3.** Olağanüstü kahramanlık gösteren ve düşmanı yenen komutanlara ve şehirlere verilen onur unvanı. **4.** *{ağız}* Onurlu. [DS] **5.** *is. {ağız}* Ahlaksız kadın. [DS] 🗗 **şanlı şöhretli,** *İhtişamlı ve etkileyici; görkemli ve etkileyici.*

şano, [İt. scena] *(şa'no) is.* Tiyatro sahnesi.

şans, [Lat. cadere *(düşmek)* > cadentia > Fr. chance] *is.* **1.** Bir olayın olabilirliği; mutlu bir olayın olasılığı. **2.** Mantıkla açıklanamayan bir takım rastlantısal olayların nedeni olan güç; talih; kader; kısmet. **3.** İyi talih. **4.** Bir kimsenin bilgi ve emeğinden çok rastlantı sonucu kavuştuğu elverişli durum. 🗗 **şansa kalmak,** *Bir işin olması, gerçekleşmesi için başka hiçbir yol kalmamış olmak; başka bir umut veya olasılık bulunmamak.*|| (bir) **şans daha tanımak,** *Bir kimsenin bir işi yapması, başarması için bir kez daha aynı uygulamaya izin vermek; bir fırsat daha vermek.*|| **şans değişkeni,** *istk. Seçkisiz değişken.*|| **şans dilemek,** *Başarılı olmasını dilemek.*|| **şans gülmek,** *Şans ondan yana olmak; işleri beklenenden iyi gitmek.*|| **şansı dönmek,** *1. İşleri yolunda giderken olumsuzlaşmak; talihi iyi iken kötüye gitmeye başlamak; kazanma durumundan kaybetme durumuna geçmek. 2. Bütün bunların tersi olmak; işleri kötü giderken birdenbire iyileşmek; kayıpta*

iken kazanmaya başlamak‖ **şansını denemek,** *Başarmak, kazanmak için girişimde bulunmak; katılmak; yapmak.*‖ **şansı yaver gitmek,** *Bir işte bir girişimde şanslı olmak; onu başarmak.*‖ **şansı yöğrük,** *{ağız} Şansı yardım eden; şanslı.* [DS]‖ **şansı yörük gitmek,** *{ağız} Şansı yaver gitmek.*‖ **şans oyunu,** *Piyango, spor toto, loto gibi kazanılması rastlantıya bağlı kumar oyunlarının genel adı; talih oyunu.*

şansaf, [? şansaf] *{ağız} is.* Süs. [DS]

şansız, [şan-sız] *sf.* **1.** Ünü olmayan; ünsüz. **2.** Gösterişsiz. **3.** Kılıksız kıyafetsiz.

şanslı, [şans-lı] *sf.* **1.** (Kişi için) şansı açık olan; talihli. **2.** (Kişi) herhangi bir konuda uygun ve elverişli konumda bulunan; talihli. **3.** (Zaman dilimi) şansın açık olduğu; talihli.

şanslılık, -ğı [şans-lı-lık] *is.* Şanslı olma durumu.

şanson, [Fr. chanson] *is.* Fransız şarkılarına verilen ad; şarkı.

şansonet, [Fr. chansonette] *is.* Küçük şarkı.

şansölye, [Lat. cancellarius *(mübaşir)* > Fr. chancelier] *is.* **1.** Eski Roma'da adalet işlerine bakan üst derece görevli; mühürdar. **2.** İngiltere'de maliye bakanı. **3.** Almanya ve Avusturya'da hükûmet başkanı. **4.** Orta Çağ üniversitelerinde üst düzey yönetici; rektör. **5.** Konsolosluklarda yazı işleri sorumlusu.

şansölyelik, -ği [şansölye-lik] *is.* **1.** Şansölye olma durumu. **2.** Bir şansölyenin görevi. **3.** Almanya ve Avusturya'da hükûmet başkanlığı. **4.** Hükümdarın veya devletin mührünün basılarak bazı kararların onaylandığı yer.

şanssız, [şans-sız] *sf.* **1.** Şansı olmayan. **2.** Şansı açık olmayan; şansı kendisine elverişli bir durum yaratmayan; talihsiz. **3.** (Zaman için) işlerin ters gittiği.

şanssızlık, -ğı [şans-sız-lık] *is.* **1.** Şanssız olma durumu; kötü şans; talihsizlik; bahtsızlık. **2.** İşlerin yolunda gitmeyişinden çıkan durum; aksilik; talihsizlik.

şanşar, [şar+şar => şanşar] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şanşin, [Far. şahnīşīn => şanşin] *{ağız} is.* **1.** Sokağa doğru çıkıntısı olan yüksek oda. **2.** Yazlık oda. [DS]

şantaf, [şataf ? > şantaf] *{ağız} is.* Süs.[DS]

şantaflı, [şantaf-lı] *{ağız} sf.* Eğlenceli. [DS]

şantaj, [Fr. chantage] *is.* **1.** Birine bir şey yaptırmak veya ondan bir şey almak için onu küçük düşürücü, meslek ve itibarını zedeleyici bir bilgiyi yayma tehdidi gibi korkutmaya dayanan baskı. **2.** Bir kimsenin vermek istemediği şeyi almak için onu tehdit etmek eylemi. 🗗 **şantaj yapmak,** *Gözdağı ile korkutmak.*

şantajcı, [şantaj-cı] *is.* Şantaj yapan kimse.

şantajcılık, -ğı [şantaj-cı-lık] *is.* **1.** Şantajcının yaptığı iş. **2.** Şantaj yapan kimsenin durumu ve niteliği.

şantan, [Fr. café chantant] *is.* Şarkılı kahvehane.

şanti, [Sansk. şanti] *is.* **1.** Barış. **2.** Gerçeğe ermiş kimselerin duygu ve tutkulardan arınmış olarak içinde bulundukları dengeli bir dinginlik hâli.

şantiye, [Fr. chantier] *is.* **1.** İnşaat malzemelerinin konulduğu ya da hazırlandığı yer; inşaat mahalli. **2.** Onarım ya da inşaat çalışmalarının yapıldığı yer. **3.** Gemi tezgâhı. **4.** Bir maden ocağında birçok işçinin birden çok işi gerçekleştirdiği yer.

şantör, [Fr. chanteur] *is.* Erkek şarkıcı.

şantöz, [Fr. chanteuse] *is.* Bayan şarkıcı.

şantung, [Çin. şandong *(Çin'de eyalet)*] *is.* İlk defa Çin'de dokunan iri örgülü, belirgin pütürlü ve fitilli armürlü bir tür ipekli kumaş.

şanzıman, [Fr. changement *(değişim)*] *is.* **1.** Motorlu taşıtlarda aracın hızını ve motorun çekiş gücünü korumak, motor ile tekerlekler arasındaki bağlantıyı sağlamak amacıyla yapılmış özel dişliler topluluğu; dişli kutusu; vites kutusu; şanjman. **2.** *argo.* Kadın göğüsleri.

şap[1], [şab / şap / şeb / şep /şıb / şıp / şip *(yans.)*] *is.* **1.** Çarpma, vurma; bu biçimde çene çalma, ökçesiz ayakkabı, terlik vb. ile tabana çarpa çarpa yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *şap-a-la-k, şap-a-la-mak, şap-ıl-da-k, şap-ı-la-mak, şap(p)-a-da-k, şap şup* **2.** Sıvıların dökülüşünü, akışını, yağmurun yağışını, su içinde yapılan bir hareketin çıkardığı sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *şap şap, şap-ır şap-ır, şap-ır-da-k-lı yağmur, şap(p)-ıl-da-mak* **3.** Öpme, emme, yemek yeme sırasında çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *şap-ıl-da-mak, şap-ıl-tı, şap-ır-tı, şap-ır şapır, şap-ır şupur, şap-la-mak, şap(p)-a-dan-ak, şap şap* 🗗 **şap şap,** *{eT} Vurmada çıkan ses; yemekte ağızda çıkan ses.* [DLT]

şap[2], [Ar. şābb شاب] *is.* **1.** *kim.* Amonyum ve potasyum sülfatından, amonyum alüminyum sülfatından oluşan, sıcak suda eriyen, tadı buruk bir antiseptik madde. $K[Al(SO_6H_4)_2(H_2O)_2]$, $_6H_2O$ **2.** Kızıldeniz'deki mercan resiflerine verilen ad. **3.** *{ağız}* Bez üstüne dikilip boyna takılan yirmilik altın dizisi. [DS] 🗗 **şapa oturmak,** *İçinden çıkılması güç bir duruma düşmek; çıkmaza girmek.*‖ **şap gibi,** *Ağza alınmayacak derecede çok tuzlu.*‖ **şap gibi donmak,** *Bir olay karşısında şaşkınlıktan ne yapacağını bilemeden durup kalmak.*‖ **şap gibi kalmak,** *Bir olay karşısında şaşkınlıktan ne yapacağını bilemeden durup kalmak.*‖ **şap hastalığı,** *Küçük bir virüsün neden olduğu sığır, koyun ve domuz gibi çift tırnaklı hayvanların ağız ve toynak aralarında yaralar meydana getiren, hayvanda ateş ve halsizlik yapan çok bulaşıcı bir hastalık.*‖ **şap kayışı,** *Çok sağlam bir kayış çeşidi.*‖ **şap kesilmek,** *1. (Yiyecek için) tadı ekşimek ya da keskinleşmek. 2. (Kişi için) donup kalmak.*‖ **şap taşı,** *Kızıldeniz'den çıkarılan beyaza çalar renkte dallı budaklı bir tür mercan.*

şap[3], [Fr. chape] *is.* Yüzeyi henüz kurumamış tesviye betonu üzerine dökülüp perdahlanan bol çimentolu harçtan oluşan kaplama. *{ağız} (aynı)* [DS]

şap[4], [şap] *{ağız} is.* Bağlam; demet. [DS]

şap[5], [şap] *{ağız} sf.* Eğri; çarpık; verevine. ◻ **şap durmak,** *{ağız} Çarpık durmak; eğri durmak.*

şapa[1], [şap-a] *{ağız} is.* Maşrapa. [DS]

şapa[2], [şap-a] *{ağız} is.* Karla karışık yağmur. [DS]

şapadak, -ğı [şap *(yans.)* > şap-a-dak] *{ağız} zf.* **1.** Birdenbire. **2.** "Şap" sesi çıkararak. [DS]

şapadanak, [şap *(yans.)* > şap-a-dan-ak] *zf.* **1.** Birdenbire ansızın. **2.** "Şap" sesi çıkartarak.

şapalağ, [şap *(yans.)* > şap-a-la-k] *{ağız} is.* → şaplak. [DS]

şapalah, [şap *(yans.)* > şap-a-la-k / şapalaḫ] *{ağız} is.*→ şapalak. [DS]

şapalak, -ğı [şap *(yans.)* > şap-a-la-k] *{ağız} is.* **1.** Tokat. **2.** Alkış. **3.** Kamçı ucundaki kösele parçası. **4.** Arpa ekmeği. **5.** *sf.* Ucuz alışveriş yapan. **6.** Saygısız. [DS]

şapalama, [şap-ala-ma] *{ağız} is.* Sulu kar. [DS]

şapalık, -ğı [şap-ala-k / şapalık] *{ağız} is.* Tokat. [DS]

şapar, [Çing. şopar] *{ağız} is.* Çingene çocuğu. [DS]

şapat, [şap-at] *{ağız} zf.* Yüzükoyun. ◻ **şapat düşmek,** *{ağız} 1. Yüzükoyun düşmek. 2. Söz konusu olan şeyden haberi olmamak.* [DS]‖ **şapat gapat,** *{ağız} Örtbas et; gizli tut.* [DS]

şapatlamak, [şapat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Dövmek. **2.** *gçsz. f.* Sarhoş olup sızmak. [DS]

şapatsız, [şapat-sız] *{ağız} sf.* Kirli; pis. [DS]

şapbak, -ğı [şab(b)-ak] *{ağız} sf.* **1.** Yüzsüz. **2.** Geveze. [DS]

şapban, [? şapban] *{ağız} is.* Trampet. [DS]

şapbancı, [şapban-cı] *{ağız} is.* Düğünlerde, karnına dümbelek bağlayarak çalan kimse. [DS]

şapçak, -ğı [çamçak / şapçak] *{ağız} is.* Maşrapa. [DS]

şapçı[1], [şap-çı] *is.* **1.** *argo.* Eşcinsel erkek; kulampara. **2.** *{ağız}* Kılıbık. [DS]

şapçı[2], [şap-çı] *is.* Şap[2] yapan ya da satan kimse.

şapçı[3], [şap-çı] *{ağız} is.* Vurdumduymaz. [DS]

şapçılık, -ğı [şap-çı-lık] *is.* Şapçının yaptığı iş veya mesleği.

şapdamak, -ğı [şap *(yans.)* + damak] *{ağız} sf.* Dedikoducu. [DS]

şapdik, -ği [şap *(yans.)* +dik] *{ağız} zf.* Bir şey yapmadan; tembelce. ◻ **şapdik oturmak,** *Lök gibi tembel tembel oturmak.*

şapel, [Lat. cappa *(başlık)* > Fr. chapelle] *is.* **1.** Kutsal eşyaların korunduğu küçük yapı. **2.** Mihrabı olan dinî yapı. **3.** Bir kurum veya konuttaki tapınma yeri. **4.** Bir kilisede, içinde mihrap bulunan ayrı bölüm.

şaperon, [Fr. chaperon] *is.* Büyük kadın başlığı.

şaphane, [Ar. şabb + Far. hāne شاخانه] *(şapha:ne) {OsT} is.* Şap çıkarılan yer; şap ocağı.

şapık, -ğı [Far. çābük => şapık] *{ağız} zf.* Çabuk. [DS]

şapılamak, [şap *(yans.)* > şap-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** "Şap" sesi çıkarmak. **2.** Düşmek. [DS]

şapılatmak, [şap *(yans.)* > şap-ı-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Tokatlamak. [DS]

şapıldak, -ğı [şap *(yans.)* > şap-ıl-da-k] *{ağız} is.* **1.** Mısır sapından çocukların yaptığı, "şap şap" ses çıkaran bir oyuncak. **2.** Şakağa takılan süs eşyası. **3.** *sf.* Sözü ağzında geveleyen. **4.** Geveze; çok konuşan. [DS]

şapıldatmak[1], [şap-ıl-da-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Şapırdatmak.

şapıldatmak[2], [şap-ıl-da-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Sesli tokat atmak. [DS]

şapıldu, [şap *(yans.)* > şap-ıl-du شاپلدو] *{OsT} is.* Şapırtı.

şapına, [Ar. şarāb + Far. ḫāne => şarapana > şāpına] *(şa:pına) {ağız} is.* Üzüm ezilen tekne. [DS]

şapır[1], [şap *(yans.)* > şap-ır] *is.* Arka arkaya şapırtı sesleri çıkarmayı anlatan yansımalı gövde. ◻ **şapır şapır,** *1. (Yemek için) acele ile ağız şapırtısı yaparak. 2. (Öpmek için) arka arkaya ses çıkartarak. 3. (Dökülmek için) ardı ardına ve çok sayıda.*‖ **şapır şupur,** *1. (Yemek için) acele ile ağız şapırtısı yaparak. 2. (Öpmek için) arka arkaya ses çıkartarak. 3. (İş, çalışma için) özen göstermeden.*

şapır[2], [şap *(yans.)* > şap-ır] *{ağız} sf.* **1.** Çok konuşan; geveze. **2.** Ahmak. [DS]

şapır[3], [şap *(yans.)* > şap-ır] *{ağız} is.* Acelecilik; ivecenlik. [DS]

şapırdaklı, [şap *(yans.)* > şap-ır-da-k-lı] *{ağız} sf.* Şapırdama sesleri çıkaran. ◻ **şapırdaklı yağmur,** *{ağız} Hızlı ve iri iri yağan yağmur.* [DS]

şapırdama, [şap *(yans.)* > şap-ır-da-ma] *is.* Şapırdamak eylemi.

şapırdamak, [şap *(yans.)* > şap-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** (Yemek için) yerken ağızda şapırtılı sesler çıkartmak. **2.** İstekle öperken ses çıkarmak.

şapırdatma, [şap *(yans.)* > şap-ır-da-t-ma] *is.* Şapırdatmak eylemi.

şapırdatmak, [şap *(yans.)* > şap-ır-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Yemek için) yerken ağızda şapırtılı sesler çıkartmak. **2.** İstekle öperken ses çıkarmak.

şapırlamak, [şap *(yans.)* > şap-ır-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Tokatlamak. [DS]

şapırmak, [şap-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Köpürtmek. **2.** Karıştırmak. [DS]

şapırt, [şap *(yans)* > şap-ır-t] *{ağız} is.* Acelecilik; ivecenlik. [DS]

şapırtı, [şap *(yans.)* > şap-ır-tı] *is.* **1.** Yemek yerken ağızdan ya da dudaklardan çıkan ses. **2.** Bir kimseyi öperken dudaklarda çıkan ses.

şapırttak, -ğı [şapırt-ta-k / şapırt-tak] *{ağız} zf.* (Öpmek, içmek, yemek vb. için) alelacele ve şapırtı sesi çıkartarak; sesli ve acele olarak. [DS]

şapi, [şap-ı / şap-i ?] *{ağız} sf.* Biçimsiz. [DS]

şapildik, -ği [şap *(yans.)* > şap-ıl-da-mak > şapild-ik] *{ağız} is.* Alkış. ☐ **şapildik çalmak,** *{ağız} Alkışlamak.* [DS]

şapka, [Lat. cappa / cappelus / Rus. şapka] *(şa'pka) is.* **1.** Keçe, kumaş vb. şeylerden yapılma kadın ve erkeklerin sokağa çıkarken giydikleri çok değişik biçimleri olan başlıklara verilen genel ad. **2.** Baca ve dışarı açılan boru üstlerini yağmurdan korumak amacıyla yapılmış külah. **3.** *bot.* Bitkilerin bazı organlarının tepesinde bulunan şapkayı andıran bölüm. **4.** *dbl.* Düzeltme (^) işareti. ☐ (birinin önünde) **şapkasını çıkarmak,** *Onun üstünlüğünü kabul etmek.*

şapkacı, [şapka-cı] *is.* Şapka yapan veya satan kimse.

şapkacılık, -ğı [şapka-cı-lık] *is.* Şapka yapma ve satma işi.

şapkak, -ğı [şap *(yans.)* > şap-(ı)k-a-k ?] *{ağız} sf.* Yüzsüz; geveze. [DS]

şapkalı, [şapka-lı] *sf.* **1.** Şapkası olan. **2.** Şapka giymiş olan. **3.** *bot.* (Bitki için) şapka adı verilen organı bulunan. **4.** (Ünlü için) düzeltme işareti bulunan.

şapkalık, -ğı [şapka-lık] *is.* **1.** Şapka konulacak yer; şapka asacağı. **2.** *sf.* (Kumaş vb. için) şapka yapımına uygun.

şapkapan, [şap *(yans.)* + kap-an] *{ağız} sf.* Hızla kapan; açıkgöz. [DS]

şapkasız, [şapka-sız] *sf.* **1.** Şapkası bulunmayan. **2.** Şapka takmamış olan.

şapla[1], [şap *(yans.)* > şap-la شاپلا] *{eAT} {ağız} is.* Sille; tokat; şamar. [DS] ☐**şapla şamar,** *{ağız} Tokat.* [DS]‖ **şapla urmak,** *{eAT} Tokat atmak.*

şapla[2], [şalba / şabala / şap-la] *{ağız} is.* **1.** Adaçayı. **2.** Tarlalarda biten bir ot, *(Phlomis grandiflora).* [DS]

şapla[3], [şap *(yans.)* > şap-la] *{ağız} sf.* El genişliğinde. [DS]

şapla[4], [şap-la ?] *{ağız} is.* Boynuzları uzun ve düzgün olan öküz. [DS]

şaplahlamah, [şap-la-k-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → şaplaklamak[2]. [DS]

şaplak[1], **-ğı** [şap *(yans.)* > şap-la-k] *{ağız} is.* **1.** El çırpma; alkış. **2.** Vurulduğunda "şap" sesi çıkaran güçlü tokat; **3.** Kütahya işi büyük ve kulpsuz kahve fincanlarına verilen ad. **4.** Topraktan veya ağaçtan yapılmış ağzı geniş su kabı. **5.** Pide. **6.** Kamçının ucundaki meşin parçası. **7.** Eyerin altına konulan keçe. **8.** İri ve parlak yüz. [DS] ☐ **şaplak şeker,** *{ağız} Akide şekeri.* [DS]‖ **şaplak uşağı,** *{ağız} Herkesin her fırsatta hıncını aldığı kişi; şamar oğlanı.* [DS]

şaplak[2], **-ğı** [şap-la-k] *{ağız} is.* Delikanlı. [DS]

şaplak[3], **-ğı** [şap-la-k] *{ağız} is. bot.* Deve şaplağı da denen boz renkli, sarı çiçekli, geniş yapraklı çok yıllık rizomlu bir bitki; kabalak, *(Tussilago farfara).* [DS]

şaplaklamak[1], [şap-la-k-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] -l(ı)-yor]* Tokatlamak. [DS]

şaplaklamak[2], [şap-la-k-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* El çırpmak; alkışlamak. [DS]

şaplama[1], [şap *(yans.)* > şap-la-ma شاپلا مه] *is.* **1.** Şaplamak eylemi ve sesi. **2.** *{ağız}* Tokat. [DS] ☐ **şaplama urmak,** *{eAT} Tokat vurmak.*

şaplama[2], [şap *(çapraz)* > şap-la-ma] *{ağız} is.* **1.** Bir şeyi sağlamlaştırmak için iki yanına vurulan destek. **2.** Çatılarda, kirişleri babaya bağlayan kordonlar. [DS]

şaplama[3], [şap *(yans.)* > şap-la-ma] *{ağız} is.* Bulgur, soğan, et ve domates salçası karışımından yapılan ızgara köfte. [DS]

şaplama[4], [şap-la-ma] *is.* **1.** Şaplamak[2] eylemi; mordanlama. **2.** *{ağız}* Bir tür kumaş. [DS] **3.** *{ağız}* Şap ve tuz ile terbiye edilmiş deri. [DS]

şaplama[5], [şap-la-ma] *is.* Bir yüzeyi şap[3] ile kaplama.

şaplama[6], [şap-la-ma] *{ağız} is.* Hayvanlarda görülen şap hastalığı. [DS]

şaplamak[1], [şap *(yans.)* > şap-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* "Şap" sesi çıkarmak.

şaplamak[2], [şap[2]-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Şap veya şaplı suya yatırmak. **2.** *{ağız}* Deriyi şap ile işlemden geçirmek. **3.** Boyanacak yünü önce şap ile kaynatmak. [DS] ☐ **şaplayıp boyalamak,** *{ağız} (İş için) çabucak bitirmek.*

şaplamak[3], [şap-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Yüzey için) şap[3] ile kaplamak.

şaplamak[4], [şap *(çapraz)* > şap-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Mıhlamak; çivilemek. [DS]

şaplatma, [şap-la-t-ma] *is.* Şaplatmak eylemi.

şaplatmak[1], [şap-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** "Şap" diye ses çıkartmak. **2.** Sesli tokat atmak; güçlü bir tokat atmak. *{ağız} (aynı)* [DS]

şaplatmak[2-3], [şap-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Şap[2] ile işlemden geçirtmek. **2.** Bir yüzeyi şap[3] ile kaplatmak; şap[3] yaptırmak.

şaplı, [şap-lı] *sf.* **1.** Birleşiminde şap[2] bulunan; şaplama işleminden geçirilmiş. **2.** Şap[3] ile kaplanmış olan. ☐ **şaplı alçı,** *600-700°C'ye kadar ısıtılmış ince toz hâlindeki alçıya şap emdirerek elde edilen alçı.*‖ **şaplı gön,** *{ağız} Şap ve tuzla terbiye edilmiş deri.* [DS]

şaplik, -ğı [şap *(çapraz)* > şap-lık] *{ağız} is.* Bacak

arasından çapraz kesilen parçanın ters çevrilerek yine yerine dikilmesi ile genişletilen pantolon. [DS]

şapma, [şap-la-k > şaplā / şapma] *{ağız} is.* Tokat. [DS]

şapmalamak, [şapma-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] –l(ı)-yor]* **1.** Tokat atmak; tokat vurmak. **2.** (Cin için) çarpmak; inme gelmek; felç olmak veya ölmek. [DS]

şappadak, [şap *(yans.)* > şap(p)-adak] *(şa'ppadak) zf.* **1.** Ansızın; birdenbire. **2.** "Şap" sesi çıkartarak; "şap" diye; şapırdatarak. *{ağız} (aym)* [DS]

şappadanak, -ğı [şap *(yans.)* > şap(p)-a-dan-ak] *{ağız} zf.* ➞ şappadak. [DS]

şappoy, [Far. şebbūy => şappoy] *{ağız} is.* Şebboy. [DS]

şaprak, -ğı [Mac. csáprág => çaprak / şaprak] *is.* Eyer örtüsü. 🗗 **şaprak sakal,** *{ağız} (At için) akıtmalı.*[DS]

şapşak[1]**, -ğı** [sap-çak > çamçak / şamşak] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan oyma tas; bardak. **2.** Bakır ya da teneke maşrapa. **3.** Kepçe. **4.** Bir tür bardak. **5.** Çeşme önlerine konulan yalak. **6.** Ağzı geniş fıçı. **7.** Huni. **8.** Sarımsak döveceği. **9.** Tahıl ölçeği. [DS]

şapşak[2]**, -ğı** [şap *(yans.)* > şap-(ı)ş-a-k] *{ağız} sf.* Yayvan, düz ve geniş. [DS]

şapşak[3]**, -ğı** [şapşal / şap+şak] *{ağız} sf.* **1.** Yüzsüz; geveze. **2.** Dalkavuk. [DS] 🗗 **şapşak atmak,** *{ağız} Dalkavukluk etmek.* [DS]‖ **şapşak sallamak,** *{ağız} Dalkavukluk etmek.* [DS]

şapşal[1]**,** [Yun. sapsalos *(yumuşaklık; yıpranmışlık)*] *sf.* **1.** Aptal; alık; şaşkın; beceriksiz. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** Bol ve özensiz giyimi ile aptal izlenimi veren. **3.** Bol ve biçimsiz giysi. **4.** *{ağız}* Biçimsiz; düzensiz. [DS] **5.** *{ağız}* Ayaklarının ucunu yana doğru basan. [DS] **6.** *{ağız}* Her şeye karışan. [DS] **7.** *{ağız}* Dalkavuk. [DS] **8.** *genşl. {ağız}* Eli açık; geniş yürekli. [DS] 🗗 **şapşal yaka,** *Geniş ve dökümlü yaka.*

şapşal[2]**,** [şapşal] *{ağız} is.* **1.** Ağzı geniş fıçı. **2.** Ağaçtan oyma büyük tas veya kap; külek. [DS]

şapşalak[1]**, -ğı** [şapşal-ak] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) özensiz ve düzensiz. **2.** Acele ve özensiz iş yapan. **3.** Tutarsız konuşan. **4.** Tez canlı. **5.** Utanmazca, senli benli davranan. **6.** Şaşkın; beceriksiz; alık. **7.** (Kişi için) çarpık yürüyüşlü. [DS]

şapşalak[2]**, -ğı** [şapşa(k)-la-k ?] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan oyulmuş tas. **2.** Yağ, pekmez vb. koymak için çamdan yapılmış kap. [DS]

şapşalca, [şapşal-ca] *(şapşa'lca) sf.* Şapşal bir kimseye uygun; onun yapabileceği biçimde; aptalca.

şapşallak, -ğı [şa(p)+şa/llak] *{ağız} sf.* Çırılçıplak. [DS]

şapşallaşma, [şapşal-la-ş-ma] *is.* Şapşallaşmak eylemi.

şapşallaşmak, [şapşal-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Şapşal duruma gelmek.

şapşallık, -ğı [şapşal-lık] *is.* **1.** Şapşal bir kimsenin niteliği. **2.** Şapşal olma durumu. **3.** Şapşalca davranış; aptallık; bönlük.

şapşap[1]**,** [çamçak] *{ağız} is.* Şu tası. [DS]

şapşap[2]**,** [şap+şap] *{ağız} sf.* **1.** Yaramaz. **2.** Hoppa. [DS]

şapşat, [şap+şat] *{ağız} is.* Bardak. [DS]

şapşımak, -ğı [şapşı-mık ?] *{ağız} sf.* Tatsız. [DS]

şapşırak, -ğı [şap(ı)ş-ır-a-k] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

şapşırak, -ğı [tapşır-mak > tapşırak] *{ağız} is.* Hizmetçi.

şapşup, [şap+şup] *{ağız} sf.* **1.** Özensiz iş yapan. **2.** Her şeye karışan. **3.** *zf.* (Konuşmak için) şöyle böyle; şundan bundan. **4.** (Tokat için) şiddetli. [DS]

şapşupa, [şap+şup-a] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

şapta, [? şapta] *{ağız} is.* İnce ve uzun sırık. [DS]

şaptalak, -ğı [şap(ı)t-a-la-k] *{ağız} sf.* Aptalımsı. [DS]

şaptamak, [şap-ta-mak] *{ağız} sf.* Sözünü sakınmamak; ağzında bakla ıslanmamak. [DS]

şaptık, -ğı [şap *(çarpık)* > şap-(ı)t-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) çökük burunlu. [DS]

şapul, [şap *(çarpık)* > şap-ul] *{ağız} sf.* (Kişi için) ayağı çarpık olduğu için biçimsiz yürüyen. [DS]

şapula, [Far. pāçīla => çapula / şapula] *{ağız} is.* Ayakkabı. [DS]

şapulcu, [çapul-cu] *{ağız} is.* Yağmacı; çapulcu. [DS]

şapur, [şap *(yans.)* > şap-ır / şap-ur] *is.* Şapırtılı sesler çıkarınayı anlatan yansımalı gövde. 🗗**şapur şupur,** *{ağız} 1. (Yemek için) sonunu düşünmeden bol bol. 2. (Kullanmak için) tükenmeyecekmiş gibi bol bol.* [DS]

şapurdum, [şap-urt-um] *{ağız} is.* **1.** İri taneli yağmur. **2.** Yağmur gibi yukardan düşen su. [DS]

-şar, [-ar / -er / -(ş)-er / -(ş)-ar] *yap. eki* ➞ -ar.

şa'r, [Ar. şa'r شعر] *{OsT} is.* Kıl. 🗗 **şa'r-ı şarib,** *{OsT} Bıyık kılı.*

şar[1]**,** [şar / şır / şir / şor *(yans.)*] *is.* **1.** Sıvıların akışını ve dökülüşünü anlatan kök. [Zülfikar] *şar-ıl şarıl, şar-a-dan, şar-ıl-da-mak, şar-ıl-tı, şar-la-mak, şar şar, şar şur.* **2.** Gür akan sıvının çıkardığı ses. **3.** *{ağız}* Çağlayan. [DS] 🗗 **şar diye,** *(Akmak ve dökülmek, boşanmak için) birdenbire ve çok miktarda.*‖ **şar şar,** *1. (Yağmur yağı ve herhangi bir sıvının akışı için) gür ve çok ses çıkararak. {ağız} (aym)* [DS] *2. {eT} Yağmurun sağanak halinde yağmasından çıkan ses; herhangi bir akar suyun çıkardığı ses.* [DLT]‖ **şar şar etmek,** *{ağız} (Su için) bol ve gür olarak akmak.* [DS]

şar[2]**,** [Far. şār شار] *(şa:r) {eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Şehir; kent. [DS] **2.** *{ağız}* Gönül. [DS]

şar[3]**,** [şar] *{ağız} is.* **1.** Mağara. **2.** Yar; uçurum. [DS]

şar[4]**,** [Far. şāl => şar] *{ağız} is.* Poşu. [DS]

şar[5]**,** [? şār] *(şa:r) {ağız} is.* Dövüş. [DS]

şarab, [Ar. şurb *(içme)* > şerāb شراب] *{OsT} is.* → şarap. 🗗 **şarab almak,** *{eAT} İçilen şarap etkisini göstermek.*|| **şarāb-āşām,** *{OsT} Şarap içen.*|| **şarāb-dār,** *{OsT}* → şarabdar.|| **şarāb-hᵛān,** *{OsT} Şarap içen.*|| **şarāb-hörde,** *{OsT} Şaraptan sarhoş olmuş.*|| **şarāb-ı bî-gaş,** *{OsT} Hilesiz; katışıksız şarap.*|| **şarāb-ı engür,** *{OsT} Üzüm şarabı.*|| **şarāb-ı ergavān,** *{OsT} Erguvan renkli şarap.*|| **şarāb-ı erguvān,** *{OsT} Erguvan renkli şarap.*|| **şarāb-ı kevser,** *{OsT} Kevser şarabı.*|| **şarāb-ı nāb,** *{OsT} Halis şarap.*|| **şarāb-ı nühî,** *{OsT} Çok eski, yıllanmış şarap.*|| **şarāb-ı rummanî,** *{OsT} Nar rengindeki şarap.*|| **şarāb-ı tahür,** *{OsT} Dinen içilmesi yasak olmayan içecek.*|| **şarab sürmek,** *{OsT} Şarap takdim etmek; şarap vermek.*

şarabdar, [Ar. şarāb + Far. dār شرابدار] *(şarabda:r) {OsT} is.* Sarayda, hükümdarın şaraplarını sağlayan ve sunan görevli.

şarabi, [Ar. şerābī شرابی] *(şara:bi:) {OsT} sf.* **1.** Şarap renginde olan; kırmızı şarap rengi. **2.** (At donu için) kızıla kaçan, kırmızı şarap rengini andıran. **3.** *is.* Şarap tüccarı.

şarabiye, [Ar. şerābī > şerābīyye شرابیه] *(şara:bi:) {OsT} is. tasvf. ed.* İlahî aşkın ifadesi olarak şarabın sembol olarak kullanıldığı tasavvuf şiirlerine verilen ad; hamriye.

şaradan, [şar *(yans.)* > şar-a-dan] *(şar'adan) {ağız} zf.* (Akmak, dökülmek için) *"şar"* sesi çıkararak. [DS]

şarak, -ğı [şar-ak ?] *{ağız} is.* Eldeki çatlak; yarık. [DS]

şarakman, [Ar. şarāb + Far. ḫāne] *{ağız} is.* Üzüm ezilen tekne. [DS]

şarakmana, [Ar. şarāb + Far. ḫāne] *{ağız} is.* **1.** Pekmez kaynatma işleri. **2.** Pekmez kaynatma zamanı. [DS]

şaramak, [şakra-mak > şāra-mak] *(şa:ramak) {ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Çok gülmek. [DS]

şarampol, -lü [Mac. sorompó / sarampó] *is.* **1.** Kara yollarının kenarlarında, yol düzeyinden aşağıda kalan bölüm. **2.** *as.* Kazıklarla bunlara sarılmış dikenli tellerden meydana gelmiş engel ya da siperlere verilen ad.

şaran, [? şaran] *{ağız} is.* Altın dizisi. [DS]

şarana, [Sansk. şarana *(sığınak)*] *is.* Budacılıkta ve Hinduculukta kişinin ruhsal yolculuğu boyunca kendini Tanrı'ya emanet etmesi.

şarap, -bı [Ar. şurb *(içme)* > şerāb شراب] *{OsT} is.* **1.** Üzümden ve üzüm şırasından üretilen mayalı ve alkollü içki. **2.** Şekeri mayalanma sonucu alkole dönüşmüş olan bitkisel özsuların genel adı. **3.** *hrist.* Kudas ayininde İsa'nın kanının kutsayıcı göstergesi. **4.** *ed.* Âşığı sevgiliye bağlayan duygu; âşığın aklını başından alan aşk. **5.** *tasvf.* Tasavvuf edebiyatında Tanrı'ya karşı duyulan derin sevgiyi ve gönül coşkunluğunu anlatan eğilim. 🗗 **şarap almak,** *{eAT}* → şarab almak.|| **şarap ayı,** *{ağız} Eylül.* [DS]|| **şarap bardağı,** *Şarap içmek üzere özel olarak üretilmiş cam bardak.*|| **şarap çanağı,** *Şarap içilen yayvan çanak.*|| **şarap fıçısı,** *Şarap dinlendirilen büyük fıçı.*|| **şarap gibi,** *Eskidikçe değeri artan.*|| **şarap rengi,** *Şarap fıçılarında dibe çöken kırmızımsı kahverengi birikinti.*|| **şarap sürmek,** *{eAT}* → şarab sürmek.|| **şarap tortusu rengi,** *Mora çalan kırmızı; bordo.*

şarapana, [Ar. şarāb + Far. ḫāne => şarapana] *{ağız} is.* Üzüm ezilen tekne. [DS]

şarapçı, [şarap-çı] *is.* **1.** Şarap yapıp satan kimse. **2.** Çok şarap içen; şaraba düşkün kimse.

şarapçılık, -ğı [şarap-çı-lık] *is.* **1.** Şarap yapma ve satma işi. **2.** Şarap yapma tekniği ve sanayii. **3.** Şaraba düşkün olma durumu; şaraba düşkünlük.

şarapgına, [Ar. şarāb + Far. ḫāne] *{ağız} is.* Şarap yapılan yer. [DS]

şaraphane, [Ar. şerāb + Far. ḫāne شراخانه] *(şaraphaːne) {OsT} is.* **1.** Şarap üretilen yer. **2.** Şarap deposu. **3.** Şarap konulan büyük fıçı. **4.** Meyhane.

şarapkana, [Ar. şerāb + Far. ḫāne] *{ağız} is.* Üzüm ezilen tekne. [DS]

şaraplı, [şarap-lı] *sf.* **1.** İçine şarap katılmış; şaraba batırılmış. **2.** Şarap bulaşmış. 🗗 **şaraplı ekmek,** *Hristiyanlıkta, Hz. İsa'nın kanını temsil eden şaraba batırılmış ekmek.*

şarapnel, [İng. Henry Shrapnel *(İngiliz general)*] *is.* **1.** Henry Shrapnel'in bulduğu, havda patlayınca etrafa bilyeler saçarak parça tesiri etkisi artırılmış top mermisi; misket mermisi. **2.** Top mermisinin patlaması ile fırlayan etkili parçalara verilen ad; misket

şaraptortu, [şarap+tortu] *{ağız} is.* İçki düşkünü babanın çocuğu. [DS]

şaraşura, [şar *(yans.)* > şar-a+şur-a] *{ağız} is.* Domatesli, soğanlı pirinç yahnisi. [DS]

şaratan, [şar *(yans.)* > şar+at-an] *{ağız} is.* Oluk. [DS]

şaratpul, [Mac. sorompo => şarampol > şaratpul] *{ağız} is.* Hendek. [DS]

şaravarmaz, [Far. şār + T. -a+var-maz] *{ağız} is.* Yavan ve tercih edilmeyen bir tür üzüm. [DS]

şarbon, [Fr. charbon *(kömür)*] *is. Bacillus anthracis* adlı bir basilden meydana gelen, başta koyun ve sığırlarda olmak üzere diğer hayvanlarda görülen, insanlara da mukozadaki yaralanmalar ile bulaşan, bulaştığı yerde siyah kabuklar oluşturan tehlikeli bir çıban; kara yanık; yanı kara; kara kabarcık.

şardan, [? şardan] *{ağız} sf.* Geveze. [DS]

şardaş, [Far. şār + T. -daş] *{ağız} sf.* Hemşehri; aynı kentli. [DS]

şardon, [Fr. chardone *(dikenli tel)*] *is.* Kumaşların yüzeyinde oluşturulan tüylendirme işlemi. 🗗 **şardon makinesi,** *Dokumaları şardonlama işleminde kullanılan apre makinesi.*

şardonlama, [şardon-la-ma] *is.* **1.** Şardonlamak eylemi. **2.** Kumaşların yüzeyinde tüy oluşturmak için uygulanan apre işlemi.

şardonlamak, [şardon-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Yünlü ya da pamuklu bir kumaşı şardon makinesinden geçirerek yüzeyinde tüylü bir görünüm kazandırmak.

şardonlanma, [şardon-la-n-ma] *is.* Şardonlanmak eylemi.

şardonlanmak, [şardon-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Şardonlamak eylemi uygulanmak.

şardonlu, [şardon-lu] *sf.* (Yünlü dokuma tipi için) atkı ipliklerini açarak yün elyafını ortaya çıkaran bir şandon makinesinden geçirilerek üretilen karde yün.

şardöken, [şar *(yans.)* > şar+dök-en] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şare, [Far. şār > şāre] *(şa:re) {ağız} is.* Şehriye. [DS]

şarfıtlanmak, [şarfıt-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Ağzı yanmak. [DS]

şarga, [şar *(yans.)* > şar-ga] *{ağız} is.* Çağlayanın döküldüğü yerde oluşan gölcük. [DS]

şargada[1], [Ar. şerr + T. kada *(kardeş)*] *{ağız} sf.* **1.** Yaramaz; kavgacı. **2.** Hain. [DS]

şargada[2], [? şargada] *{ağız} is.* Oklava. [DS]

şargıda, [Ar. şerr + T. kada] *{ağız} sf.* Delidolu. [DS]

şarham, [Ar. şerḥa => şahrem / şarham] *{ağız} is.* Yarık; çatlak. 🗗 **şarham şarham,** *{ağız} 1. (Toprak için) yarık yarık; çatlak çatlak. 2. (Derin çizikler-den kan akışı için) şarıl şarıl.* [DS]

şarhana, [? şarhana] *{ağız} is.* Çinko ya da teneke su tası. [DS]

şarık, -ğı [Ar. şarḳ > şārıḳ / şārıḳa شارقه / شارق] *(şa:rık) {OsT} sf.* Parlayan; parlak; doğup parlayan.

şarıkkan, [şarık+kan] *{ağız} sf.* **1.** Yersiz atılganlık yapan. **2.** Saygısız. [DS]

şarıkmak, [şar-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Şımarıklık etmek; densiz davranmak. [DS]

şarıka, [Ar. şārıḳ > şārıḳa شارقه] *(şa:rıka) {OsT} is.* Aydınlık; parıltı; ışık.

şarıl, [şar *(yans.)* > şar-ıl] *is.* Sıvı maddelerin akışını ve dökülüşünü anlatan ses. 🗗 **şarıl şarıl,** *Şarıltılı sesler çıkararak; gür ve şarlama sesi ile.*

şarıldak, -ğı [şar *(yans.)* > şar-ıl-da-k] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şarıldama, [şar *(yans.)* > şar-ıl-da-ma] *is.* Şarıldamak eylemi ve sesi.

şarıldamak, [şar *(yans.)* > şar-ıl-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Su için) bol ve gür ses çıkararak akmak, dökülmek; şarlamak. *{ağız} (aym)* [DS]

şarıltı[1], [şar *(yans.)* > şar-ıl-tı] *is.* Gür olarak akan veya dökülen suyun çıkardığı ses. 🗗 **şarıltıya yelmek,** *{ağız} Boş şeyler peşinde koşmak.*

şarıltı[2], [*eT* şarır > şarı(l)-tı ?] *{ağız} is.* Büyü; sihir. [DS] 🗗 **şarıltıya gelmek,** *{ağız} Bilgisizce bağlanmak.* [DS]

şarır, [Sansk. sarīra] *{eT} is.* **1.** Kutsal emanet. [EUTS] **2.** Bir azizin ölümünden sonra yadigâr kalan eşyası. [Gabain]

şa'ri, [Ar. şaʿr *(kıl)* > şaʿrī / şaʿriyye شعريه / شعريه] *(şa-ri:) {OsT} sf.* **1.** Kılla ilgili. **2.** Kıl biçiminde olan. **3.** Kılcal.

şari[1], [Sansk. şari] *is.* Hindu dansında yürüme, takla atma, dönme ve havada sıçrama hareketlerine verilen ad.

şari[2]**, -i'ı** [Ar. şerʿ > şāriʿ شارع] *(şa:ri) {OsT} sf.* **1.** Kanun koyan. **2.** *is.* Şeriat sahibi; Hz. Muhammed.

şarib, [Ar. şürb *(içme)* > şārib شارب] *(şa:rib) {OsT} sf.* İçen; içici. 🗗 **şāribü'l-leben,** *{OsT} Süt içen.*‖ **şāribu'n-leylü ve'n-nehār,** *{OsT} Gece gündüz içen; alkolik.*

şarid, [Ar. şürüd *(kaçma, kontrolden çıkma)* > şārid شارد] *(şa:rid) {OsT} sf.* **1.** (Hayvan için) kaçmış, başıboş dolaşan. **2.** (Şiir için) çok tutulmuş; beğenilmiş. **3.** Sapmış; aykırı.

şarih, [Ar. şerḥ *(açma; yarma)* > şāriḥ شارح] *(şa: rih) {OsT} sf.* **1.** Bir kitabı açıklayan; açıklama yazan. **2.** Bir konu ya da yazıyı açıklayan.

şarik, -ği [? şarik / şorik] *{ağız} is.* Salya. [DS]

şarira, [Sansk. sarīra] *(şari:ra) {eT} is.* Kutsal emanet. [EUTS]

şa'riye, [Ar. şaʿr *(kıl)* > şaʿrī > şaʿrīyye شعريه] *(şa-ri:ye) {OsT} sf.* **1.** Kıl gibi; kılla ilgili **2.** *is.* Şehriye.

şa'riyet, [Ar. şaʿr *(kıl)* > şaʿrī => şaʿrīyyet شعريت] *(şa-ri:yet) {OsT} is. fiz.* Kılcallık.

şarj, [Fr. charger *(yüklemek; doldurmak)* > charge *(yük)*] *is.* **1.** Doldurma. **2.** Bir yerde elektrik yükü biriktirme işi. **3.** Bir lağım deliğine doldurulan patlayıcı madde miktarı. **4.** *spor.* Topla yapılan sporlarda oyunculardan birinin rakibine sert biçimde yüklenmesi. **5.** Dokumacılıkta, ağırlaştırma işlemi. 🗗 **şarj aleti,** *Yükleyici.*‖ **şarj dinamosu,** *Otomobillerde elektrik üreten ve ürettiği fazla akım ile aküyü dolduran elektrik motoru.*‖ **şarj etmek,** *1. Bir yerde elektrik yükü biriktirmek. 2. argo. Anlamaya, kavramaya başlamaḳ; kafası işlemek.*

şarjöman, [Fr. chargement *(yükleme)*] *is.* Zonguldak kömür havzasında kömürün oluktan akıtılarak gemilere yüklendiği yerlere verilen ad.

şarjör, [Fr. chargeur *(yükleyici)*] *is.* **1.** Otomatik silahlarda çok sayıda fişek alan ve atıldıkça yerine yenisini süren düzenek. **2.** Fişek doldurmakta kul-

lanılan aygıt. 🗗 **şarjör kutusu,** *Otomatik silahlarda mermiyi atım yatağına art arda otomatik olarak sürecek bir mekanizmaya sahip olup, mermilerin mekanizma üzerine yerleştirildiği kutu.*|| **şarjör yatağı,** *Şarjörün yerleştirildiği yuva.*

şark[1], [şark / şırk *(yans.)*] *is.* Sert şeylerin bir şeye kuvvetlice çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *şark-a-dak*

şark[2], [Ar. işrak *(ışıma)* > şarḳ شرق] *{OsT} is.* **1.** Doğu. **2.** Uygarlığın beşiği sayılan, yazının kullanıldığı Mısır, Suriye, Anadolu, Mezopotamya, İran ve Basra körfezi dolaylarına tarihçilerin verdiği ad. 🗗 **şark çıbanı,** *Yurdumuzun Güneydoğu illeri ile İran, Hindistan ve Kuzey Afrika'da insanın yüzünde çıkan ve iyileştiğinde çukur bir iz bırakan, iltihaplı, bulaşıcı bir hastalık.*|| **şark hizmeti,** *Kimi devlet memurları için ülkemizin doğu bölgelerinde belirli süre görev yapma zorunluluğu.*|| **şark-ı cenûbî,** *{OsT} Güneydoğu.*|| **şark-ı karîb,** *{OsT} Yakın doğu.*|| **şark-ı şimâlî,** *{OsT} Kuzeydoğu.*|| **şark tütünü,** *1. Dünya tütün pazarında Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan tütünlerine verilen ad. 2. Türkiye'de Doğu ve Güneydoğu illerinde yetiştirilen içimi hoş kokulu tütünlere verilen ad.*

şark[3], [şark] *{ağız} is.* Parça. [DS]

şarka, [şarka] *{ağız} is.* Yelek. [DS]

şarkada, [Ar. şerr + T. kada *(kardeş)*] *{ağız} sf.* **1.** (Çocuk için) yaramaz; kavgacı; şımarık. **2.** Düzenci. **3.** Güleç. [DS]

şarkadak[1], [şar *(yans.)* > şar-k-adak] *(şa'rkadak) zf.* Birdenbire ve güçlü bir vurma sesi çıkararak; şark diye.

şarkadak[2], [Ar. şerr + T. kada *(kardeş)*] *{ağız} sf.* Yaramaz; kavgacı.

şarkadalık, -ğı [şarkada-lık] *{ağız} is.* Haylazlık; yaramazlık. [DS]

şarkadan, [şark *(yans.)* > şark-ada-n] *{ağız} zf.* "Şark" sesi çıkararak. [DS]

şarkan, [Ar. şarḳ > şarḳan شرقاً] *(şa'rkan) {OsT} zf.* Doğudan; doğu yanından.

şarkata, [Ar. şerr + T. kada *(kardeş)*] *{ağız} sf.* Yaramaz; kavgacı.

şarkı, [Ar. şarḳ > şarḳī *(doğuya ait; doğu ile ilgili)* شرقى] *{OsT} is. müz.* **1.** Tonlama değişiklikleriyle insanda çeşitli duyumlar uyandıran uyumlu ve ezgili insan sesleri dizisi. **2.** Klasik Türk müziğinde aşk konulu nakaratlı ve ara nağmeli müzik parçasına verilen ad. **3.** Bir müzik yapıtını seslendirme sanatı; şan. **4.** Ezgi; müzik parçası; melodi. **5.** *ed.* Divan edebiyatında, bestelenmek amacıyla kaleme alınmış kavuştaklı dörtlüklerden oluşan bir tür musammat. 🗗 **şarkı söylemek,** *Bir güfteyi belirli bir besteye göre uyumlu olarak okumak.*|| **şarkı okumak,** *Şarkı söylemek.*|| **şarkı tutturmak,** *Bir şarkının sözlerini veya yalnızca bestesini seslendirmek.*

şarkıcı, [şarkı-cı] *is.* Şarkı söyleyen kimse; mesleği şarkıcılık olan kişi; muganni; muganniye.

şarkıcılık, -ğı [şarkı-cı-lık] *is.* Şarkıcının işi veya mesleği.

şarki, [Ar. şarḳ > şarḳī / şarḳıye شرقيه / شرقى] *(şarki: k kalın söylenir) {OsT} sf.* Doğu ile ilgili; doğuya ilişkin; doğuya özgü olan; doğu.

şarkiyat, [Ar. şarḳıyye > şarḳıyyāt شرقيات] *(şarkiya:t, k kalın söylenir) {OsT} is.* Doğu ülkelerinin kültürleri ile uğraşan bilim dallarının tümü; doğu bilimi.

şarkiyatçı, [şarkiyat-çı] *(şarkiya:tçı, k kalın söylenir) is.* Şarkiyatla uğraşan bilim adamı; doğu ülkelerinin sanat, dil ve kültürlerini inceleyen bilim adamı; doğu bilimci; doğu bilimi uzmanı; müsteşrik; oryantalist.

şarkiyatçılık, -ğı [şarkiyat-çı-lık] *(şarkiya:tçılık, ilk k kalın söylenir) is.* Doğu bilimleri ile uğraşma.

şarkiye, [Ar. şarḳ > şarḳī / şarḳıye شرقيه] *(şarki: k kalın söylenir) {OsT} sf.* Şarkla ilgili; şarka ait.

şarkiyun, [Ar. şarḳ > şarḳīyyūn شرقيون] *(şarki:yyu:n, k kalın söylenir) {OsT} is.* Doğulular; doğu ülkesinde yaşayanlar; doğu halkı.

şarklı, [şark-lı] *sf.* Doğulu.

şarklılık, -ğı [şark-lı-lık] *is.* **1.** Doğululuk; doğulu olma durumu. **2.** Doğulu halkların düşünme ve yaşama tarzı; doğulu insanın zihniyeti.

şarküteri, [Fr. charcuterie *(domuz kasabı)*] *is.* **1.** Domuz eti yenen ülkelerde, bu et ürünlerinin üretim ve ticareti. **2.** Bu tür ürünlerin satıldığı dükkân. **3.** Türkiye'de salam, sosis, sucuk, pastırma gibi et ürünlerinin satıldığı dükkân ya da bölüm. **4.** Böyle bir dükkânda satılan ürünlerin tümü. **5.** Şarkütericinin mesleği ve işi.

şarlag, [şar *(yans.)* > şar-la-k] *{ağız} is.* → şarlak. [DS]

şarlağan, [şar *(yans.)* > şar-la-ğan] *{ağız} is.* Derelerdeki küçük çağlayan. [DS]

şarlak[1], **-ğı** [şar *(yans.)* > şar-la-k] *{ağız} is.* **1.** Çağlayan. **2.** *sf.* (Akarsuyun akışı için) coşkun. [DS]

şarlak[2], **-ğı** [şır *(yans.)* > şır-la-k] *{ağız} sf.* Parlak. 🗗 **şarlak kafa,** *{ağız} Saçsız; dazlak.* [DS]

şarlama, [şar *(yans.)* > şar-la-ma] *is.* Şarlamak eylemi.

şarlamak[1], [şar *(yans.)* > şar-la-mak] *gçsz. f [-r]* **1.** (Su, yağmur vb. için) şarıltılı sesler çıkararak akmak, dökülmek. *{ağız} (aymı)* [DS] **2.** *{ağız}* Bol bol akmak. [DS]

şarlamak[2], [car-la-mak > şarla-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bağırıp çağırmak; azarlamak. [DS]

şarlan, [şar *(yans.)* > şar-la-ğan] *(şarla:n) {ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şarlangıç, -cı [şar *(yans.)* > şar-la-ğan-gıç] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şarlatan, [Lat. ciarlatano > Fr. charlatan] *sf.* **1.** Ağız kalabalığı ile karşısındakinin saflığından yararlanarak malını satmaya ya da fikrini kabul ettirmeye çalışan; böyle bir yolla dolandıran; sahtekâr. **2.** *{ağız}* (Çocuk için) yaramaz. [DS]

şarlatanca, [şarlatan-ca] *(şarlata'nca) zf.* Şarlatan birine yakışır biçimde; şarlatan gibi.

şarlatanlık, -ğı [şarlatan-lık] *is.* **1.** Şarlatan olma durumu; şarlatan birinin taşıdığı özellik. **2.** Şarlatanca davranış. ◻ **şaraltanlık etmek,** *{ağız} Yaramazlık etmek.*

şarlavık, [şar *(yans.)* > şar-la-y-ık] *{ağız} is.* → şarlayık. [DS]

şarlavuk, [şar *(yans.)* > şar-la-y-ık] *{ağız} is.***1.** → şarlayık. **2.** Kar suyu. [DS]

şarlayık, [şar *(yans.)* > şar-la-y-ık] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şarlık, -ğı [? şarlık] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

şarm, [Fr. charme] *is.* **1.** Büyü. **2.** Muska. **3.** *mecaz.* Cazibe.

şarlot, [Fr. charlotte] *is.***1.** Eskiden Fransa'da kadın ve çocukların giydiği kenarı büzgülü, bereye benzer bir tür başlık. **2.** Bir tür meyveli pasta.

şarlu, [Far. şehr > şar => şar-lu شارلو] *{eAT} sf.* Şehirli; kentli.

şarmak, -ğı [? şarmak] *{ağız} is. dnz.* Gemide, iç motorda direğe bağlanan ipler. [DS]

şarman, [Fr. charmant] *sf.* Büyüleyici; cazip.

şarmaşaşkın, [şarma+şaş-kın] *{ağız} sf.* Çok şaşırmış. [DS]

şarmata, [Ar. şerr *(kötü)* + meṭāʿ *(şey)* => şarmata] *{ağız} sf.* (Kadın için) ahlaksız; kötü yolda; hoppa. [DS]

şarmırta, [Ar. şerr *(kötü)* + meṭāʿ *(şey)* => şarmırta] *{ağız} sf.* Haşarı; yaramaz. [DS]

şarmıta, [Ar. şerr *(kötü)* + meṭāʿ *(şey)* => şarmıta] *{ağız} sf.* → şarmata. [DS]

şarmiranç, [Sansk. şarāmanera] *{eT} is.* Müstakbel rahibe; rahibe. [Gabain]

şarmiri, [Sansk. şarāmanera > Kuç. şarmire] *{eT} is.* Müstakbel rahip; rahip namzedi. [Gabain]

şarmöz, [Fr. charmause] *is.* Bir yüzü parlak, diğer yüzü mat saten ya da ipekli dokuma.

şarmuk, -ğu [şar-muk] *{ağız} is.* Ballıbaba. [DS]

şarmuta, [Ar. şerr *(kötü)* + meṭāʿ *(şey)* => şarmuta / şarmıta] *{ağız} sf.* → şarmıta. [DS]

şarov, [Far. şīr + āb *(süt suyu)* / Slav. s´rotka] *{ağız} is.* Peynir, turşu vb.nin tuzlu suyu; salamura suyu. [DS]

şarp[1], [şarp / şırp / şirp *(yans.)*] *is.* Kuvvetli bir şekilde vurmayı, çarpmayı, atmayı anlatan kök. [Zülfikar] *şarp-ıl-da-mak, şarq şarp, şarp şurp, şarp-ıl-tı*

şarp[2], [şarp *(yans.)*] *{ağız} zf.* Birdenbire; ansızın; şıp diye. [DS]

şarp[3], [Fr. écharpe] *{ağız} is.* Saçaklı kadın şalı. [DS]

şarpada, [şarp *(yans.)* > şarp-a-da] *{ağız} zf.* Birdenbire. [DS]

şarpadak, -ğı [şarp *(yans.)* > şarp-a-dak] *{ağız} zf.* Birdenbire; ansızın. [DS]

şarpat, -dı [? şarpat] *{ağız} is.* **1.** Kesilen kasaplık hayvanların iç organları. **2.** Hayvan ölüsü; leş. [DS]

şarpayak, -ğı [şarp+ayak] *{ağız} sf.* Düztaban. [DS]

şarpına, [Ar. şerāb + Far. ḫāne => şarpına] *{ağız} is.* Üzüm ezilen tekne. [DS]

şarpındırık, -ğı [şarp-ın-dırık] *{ağız} sf.* (Et için) yağsız; arık. [DS]

şarpıtlı, [şarp-ıt-lı] *{ağız} sf.* Özensiz giyimli; kıyafeti bozuk. [DS]

şarpi, [İng. sharp > Fr. sharpie] *is. dnz.* **1.** İki direkli, üç köşe yelken açılan Amerikan balıkçı teknesi. **2.** Bu tekne örnek alınarak yapılmış altı düz spor yarış teknesi.

şarpşurp, [şarp *(yans.)* + şurp *(yans.)*] *{ağız} sf.* İşini özensiz ve düzensiz yapan. [DS]

şarradak, -ğı [şar *(yans.)* > şar(r)-a-dak] *{ağız} zf.* (Akmak için) birdenbire ve "şar" diye ses çıkararak. [DS]

şarşalak, -ğı [şar+şal-a-k ?] *{ağız} sf.* Pis. [DS]

şarşap, [Far. çarşaf => şarşap شارشب] *{eAT} is.* Çarşaf.

şarşar, [şar+şar *(yans.)*] *{ağız} is.* **1.** Derelerdeki küçük çağlayanlar. **2.** Güçlü ve hızlı yağmur. [DS]

şarşur, [şar *(yans.)* + şur *(yans.)*] *{ağız} is.* Oturak; lazımlık. [DS]

şart[1], [Ar. şarṭ شرط] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyi uzunlamasına kesme; yarma. **2.** Bir şeyin yapılması, gerçekleşmesi, oluşması için varlığı zorunlu olan dış gereklilik, durum ya da olgu; koşul. **3.** Bir olgunun ortaya çıkması, bir eylemin gerçekleşmesi için uygun bir ortamı, etkinliği veya durumu belirleyen olay ve niteliklerin tümü. **4.** Bir anlaşma ya da pazarlıkta, taraflarca karşı tarafın yerine getirmesini ileri sürdükleri edim; anlaşmanın temel ögesi; koşul. **5.** Kısıtlayıcı kayıt; koşul. **6.** Gerçekleşip gerçekleşmeyeceği geleceğe bağlı öne sürüm. **7.** *huk.* Bir hukukî işlemdeki özel hüküm. **8.** *isl. huk.* Bir hükmün oluşunda doğrudan doğruya etkili olmadığı hâlde, gerekli sayılan öge. **9.** Yemin; ant. **10.** *mat.* Bir önermenin doğruluğuna emin olmak için gerekli veya yeterli olan önermeleri ifade eden matematik kavramı. ◻ **şarta bağlamak,** *Belirli bir koşul ile sınırlandırmak.* ‖ **şart belirteci,** *dbl. Cümleye koşul anlamı katan belirteç; eğer, şayet.* ‖ **şart birleşik zamanı,** *dbl. Çekimli bir fiilin belirttiği*

eylemin yapılması ve oluşması bir şarta bağlı olan birleşik fiil çekim biçimi. gel-ir-se-m, çalış-acak-sa, bil-mi-yor-sa-nız.|| **şart cümlesi,** *İçinde koşul kipi ile çekimlenmiş yan cümle bulunduran cümle.*|| **şart etmek,** *1. "Şart olsun" diyerek yemin etmek. 2. Şart koşmak.*|| **şartı şurtu olmamak,** *Bir işin yerine getirilmesi kesin olarak gerekmek; zorunlu olmak; yapılmaması için gerekçe kabul etmemek.*|| **şart-ı a'zam,** *{OsT} isl. huk. Kesinlikle yerine getirilmesi gereken koşul.*|| **şart-ı bâtıl,** *{OsT} isl. huk. Geçersiz koşul.*|| **şart-ı câiz,** *{OsT} isl. huk. Sözleşmenin içeriğine ve emredici hükümlerine aykırı olmayan şart; geçerli koşul.*|| **şart-ı evvel,** *{OsT} isl. huk. Vakıf senedinde çelişen hükümlerden önce geleni.*|| **şart-ı mütekaddim,** *{OsT} isl. huk. Vakıf senedinde çelişen hükümlerden önce geleni.*|| **şart-ı lâğv,** *{OsT} isl. huk. Bir satış sözleşmesinde tarafların hiç birinin yararına ve zararına olmayan ve hükmen yok sayılması gereken koşul.*|| **şart-ı müfsît,** *{OsT} isl. huk. Sözleşmede gerek olmayan fakat taraflardan yalnız birine yarar sağlayan şart.*|| **şart-ı müteahhir,** *{OsT} isl. huk. Vakıf senedinde, birbirine aykırı şartlardan sonra gelen ve öncekini geçersiz kılan şart.*|| **şart-ı müteârız,** *{OsT} isl. huk. Vakıf senedinde birbiri ile çelişen şartlardan her biri.*|| **şart-ı mütekaddim,** *{OsT} huk.*➡ şart-ı evvel.|| **şart-ı nasîh,** *isl. huk. Vakıf senedindeki çelişik şartların sonuncusu.*|| **şart-ı sarîh,** *{OsT} isl. huk. Vakıf sözleşmesinde birbirine atıf yapılarak kullanılan deyimlerden sonra yer alan ve onların anlamını açıklayan şart.*|| **şart-ı semt,** *{OsT} Semt şartı.*|| **şart-ı takyîdî,** *{OsT} isl. huk. Sözleşmenin yerine getirilmesini belli bir olayın gerçekleşmesine bağlayan, sınırlandırıcı şart; koşullu koşul.*|| **şart-ı vâkıf,** *{OsT} isl. huk. Vakfedenin vakıf senedinde açıkladığı amaç; istek.*|| **şart kipi,** *{OsT} dbl. Eylemin oluşması ya da yapılması belirli bir koşula bağlı olan fiil çekim biçimi. gel-se-m, bil-se, yaz-sa-nız, oku-sa-lar.*|| **şart koşmak,** *Bir şeyi kabul etmeden önce, bir şeyin yapılmasını, yerine getirilmesini ileri sürmek; istemek.*|| **şart olmak,** *Yapılması, yerine getirilmesi artık kaçınılmaz olmak; gerekmek.*|| **Şart olsun!** *Eskiden "doğruyu söylemiyorsam ya da yerine getirmezsem karım boş olsun" anlamında kullanılan yemin sözü.*|| **şart şurt tanımamak,** *Hiçbir koşula bağlı olmaksızın dilediği gibi davranmak; bağımsız hareket etmek.*

şart[2], [Yun. khartes *(kâğıt)* / Lat. carta > Fr. charte] *is.* **1.** Belli haklar tanıyan ya da hak ve menfaatlerin kullanılmasını, düzenlenmesini sağlayan resmî yazı. **2.** *mecaz.* Yasa; temel kural. **3.** Bir ülkenin anayasal kuralları.

şart[3], [? şart] *{ağız} sf.* Mert. [DS]

şarteyn, [Ar. şarteyn شرطين] *{OsT} is.* Koç burcundaki iki yıldızın adı.

şartınca, [şart-ı-n-ca] *(şartı'nca) zf.* Gerektiği biçimde; gereği gibi; koşuluna göre.

şarti, [Ar. şartî / şartiyye شرطيه / شرطى] *{OsT} sf.* Şartlı; şarta bağlı; şartla ilgili; koşullu; koşulsal.

şartiyet, [Ar. şartiyyet شرطيت] *{OsT} is.* Şartlılık; bağımlılık.

şartlama, [şart-la-ma] *is.* Şartlamak eylemi veya durumu.

şartlamak, [şart-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Kişi ya da hayvan için) onu belli biçimde davranmaya yönlendirmek; koşullandırmak. **2.** *isl.* Dinen kirli sayılan bir şeyi üç kez yıkamak. **3.** *{ağız}* Temiz olmadığına inanılan şeyin üstünden 3, 5, 7, 40 defa su dökerek yıkamak. [DS]

şartlan, [şar *(yans.)* > şar-la-ğan => şartlān] *(şartla:n) {ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şartlandırılma, [şart-la-n-dır-ıl-ma] *is.* Şartlandırılmak eylemi.

şartlandırılmak, [şart-la-n-dır-ıl-mak] *edil f. [-ır]* Şartlandırmak eylemi yapılmak.

şartlandırma, [şart-la-n-dır-ma] *is.* **1.** Şartlandırmak eylemi. **2.** Önceden belirlenmiş koşullara uydurma işlemi. **3.** *psikol.* Koşullama.

şartlandırmak, [şart-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Önceden belirlenmiş şartlara uydurmak; şartlanmasını sağlamak. **2.** (Kişi ve toplum için) belirli biçimde düşünmeye ve davranmaya yöneltmek; koşullandırmak. **3.** (Hayvan için) çeşitli yöntemler uygulayarak belirli tepkiler vermesini sağlamak.

şartlanış, [şart-la-n-ış] *is.* Şartlanmak eylemi veya biçimi.

şartlanma, [şart-la-n-ma] *is.* Şartlanmak eylemi; koşullanma.

şartlanmak, [şart-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Şartlamak eylemine uğramak; şartlandırılmak. **2.** *isl.* (Dinen kirli sayılan şey için) üç kere yıkanmak. **3.** *dönşl. f.* Önceden belirlenmiş koşullar çerçevesinde tepki vermek. **4.** Belirli biçimde davranmaya, düşünmeye yöneltilmek; koşullanmak.

şartlaşma, [şart-la-ş-ma] *is.* **1.** Şartlaşmak eylemi. **2.** Şartname.

şartlaşmak, [şart-la-ş-mak] *işteş f. [-ır]* **1.** Karşılıklı olarak birbirine şartlar ileri sürmek ve bunları kabul etmek. **2.** *dönşl. f.* Yapılması kesin olarak gerekmek; şart durumuna gelmek.

şartlı, [şart-lı] *sf.* **1.** Bir koşula bağlanmış olan; koşullu. **2.** Belirli bir yönde tepki vermeye koşullanmış olan; şartlandırılmış; koşullu. **3.** *isl.* Dinen kirli sayıldığı için üç kere yıkanarak temizlenmiş olan; şartlanmış olan. **4.** (Erkek için) eşini boşamak üzere yemin etmiş olan. ☞ **şartlı birleşik cümle,** *dbl. Yan cümlesi şart birleşik zamanı ile kurulmuş birleşik cümle. Müdür gelirse izine çıkacağım.*|| **şartlı birleşik zaman,** *dbl. Çekimli bir fiilin belirt-*

tiği eylemin yapılması ve oluşması bir şarta bağlı olan birleşik fiil çekim biçimi. gel-ir-se-m, çalış-acak-sa, bil-mi-yor-sa-nız.|| **şartlı refleks,** *Doğal olmayan, sonradan kazandırılan tepkenin bir uyaran karşısında ortaya çıkması biçiminde beliren tepke; koşullu tepke.*

şartname, [Ar. şarṭ + Far. -nāme شرطنامه] *(şartna:me) {OsT} is.* Kamu kuruluşlarınca yaptırılacak iş, satın alınacak ya da satılacak mal ve hizmet için önceden belirlenen şartların yazılı olduğu resmî belge.

şartsız, [şart-sız] *sf.* **1.** Hiçbir şarta bağlanmamış olan; koşulsuz. **2.** *isl.* Dinen kirlenmiş sayılan ve şartlanmamış olan. 🗗 **şartsız refleks,** *psikol. Herhangi bir şartlandırma sürecinin başında belirli bir uyaranla sağlanan doğal tepke; koşulsuz tepke.*|| **şartsız şurtsuz,** *Hiçbir şarta bağlı olmaksızın; koşulsuz moşulsuz.*

şarvan[1], [? şarvan] *{ağız} sf.* **1.** Geniş. **2.** İri. [DS]

şarvan[2], [Far. serbān => şarvan] *{ağız} is.* Kervancı. [DS]

şaryo, [Fr. chariot *(küçük at arabası)*] *is.* **1.** Üzerinde çeşitli alet ve parçaların hareket edebildiği raylı vb. düzenek. **2.** Yazı makinelerinde üzerine kâğıt sarılan ve her bir tuş vurulduğunda bir ileri kayan düzenek. **3.** Avcı uçaklarının kalkışını sağlayan fırlatma düzeneği. **4.** Cam fabrikalarında ergimiş ya da işlenecek camları fırına sokup çıkarmaya yarayan raylı düzenek. **5.** Maden ocaklarında eğik bir düzlem üzerinde arabaların taşınmasını sağlayan düzenek. **6.** Tiyatro sahnelerinde, tekerlek ya da yatay raylar üzerinde gidip gelebilen ve dekorları taşıyan düzenek.

şasan, [Sansk. şasan] *{eT} is.* Disiplin; akide; öğreti. [Gabain]

şasatr, [Sank. şāstra] *{eT} is.* Din dersleri; din ve akait kitabı. [EUTS]

şase[1], [Fr. chassé] *is.* Balede, bir bacağın açık pozisyonlarından herhangi birine kaydırılması ve ardından, bedenin bütün ağırlığını çekerek bükülmesi şeklinde bir dans adımı.

şase[2], [Fr. sachet] *is.* İçine mendil, gecelik vb. şeyler konulan, değişik büyüklükte kumaştan yapılmış bohça ya da kese.

şasın, [Sansk. śāsana => şasan / şazın] *{eT} is.* Akide; şeriat; emir; nizam. [ARAT]

şasi, [Fr. châssis *(sandık)*] *is.* **1.** Bir taşıtın motorunu, motor organlarını, tekerleklerini, askı donanımlarını ve karoserini taşıyan yapı. **2.** Fotoğrafçılıkta içine duyarlı cam konulan yassı, ışık geçirmez kutu. **3.** Yapı işlerinde sürme çerçeve. **4.** Bir tek telli elektrik donanımında, elektrik devrelerinin bağlandığı metal bölüm. **5.** Toprak. **6.** Saatin, üzerine mekanizma parçalarının, çarkların, baskıların vb. monte edildiği ana parçası.

şast[1], [Far. şāst / şest شست] *(şa:st) {OsT} is.* **1.** Başparmak. **2.** Okçuların kullandığı yüksük. **3.** Balık oltası.

şast[2], [Far. şast / şest شصت] *{OsT} is.* Altmış.

şastar, [Sansk. śāstra] *{eT} is.* Din dersleri; din ve akait kitabı. [EUTS]

şastir, [Sansk. śāstra] *{eT} is.* **1.** Eser. [Üç İtigsizler] **2.** Budizm'in tefsiri. [Gabain]

şastr, [Sansk. śāsttra] *{eT} is.* Dinî ahkâm ve akide kitabı; din dersleri. [ARAT] [EUTS]

şastra, [Sansk. śāstra] *is.* **1.** Buyruk; emir. **2.** Din dersleri; din ve akait kitabı. [EUTS] **3.** Dinî ve bilimsel nitelikli Hint öğreti kitaplarına verilen ad.

şaş, [şaş-mak > şaş شاش] *is.* **1.** *{eAT}* Şaşırma; sapıtma. **2.** *{ağız}* Yanlış; ters. [DS] **3.** *{ağız}* Aralıklı; açık. [DS] **4.** *{ağız}* Şaşı. [DS] **5.** *{ağız}* Aptal; sersem. [DS] **6.** *{ağız}* Şaşkın. [DS] 🗗 **şaş gelmek,** *{ağız} Ne yapacağını bilememek; şaşırmak.* [DS]|| **şaş gitmek,** *{eAT} Yanlış yola gitmek; hedefi şaşırmak; amaçtan sapmak.*|| **şaş olmak,** *Yoldan sapmak; çığırından çıkmak.*

şaşa, [şaş-a] *{ağız} sf.* Kör. [DS]

şa'şaa, [Ar. şu'ā > şa'şa'a شعشعه] *(şa:şaa) {OsT} is.* **1.** Parıltı; parlaklık. **2.** Gösteriş; tantana.

şaşaadar, [Ar. şa'şa'a + Far. dāşten *(sahip olmak)* > şa'şa'a-dār شعشعه دار] *(şa:şaada:r) {OsT} sf.* Parlak; gösterişli; parıltılı.

şaşaalı, [şaşaa-lı] *(şa:şaalı) sf.* Gösterişli; görkemli.

şaşaapaş, [Ar. şa'şa'a + Far. pāşīden *(saçmak)* > şa'şa'a-pāş شعشعه پاش] *(şa:şa:apa:ş) {OsT} sf.* Parıltı saçan; parıltılı.

şaşak, -ğı [şaş-ak ?] *{ağız} is.* Burun deliği. [DS]

şaşakalma, [şaş-a+kal-ma] *is.* Şaşakalmak eylemi.

şaşakalmak, [şaş-a+kal-mak] *gçsz. b. f. [-r]* Şaşkınlıktan ne yapacağını, nasıl davranacağını bilemez duruma düşmek; büyük bir şaşkınlığa uğramak.

şaşal, [şaş-al] *{ağız} sf.* Aptal; sersem. [DS]

şaşalak, -ğı [şaş-a-la-k] *{ağız} sf.* **1.** Aptal; sersem. **2.** Şaşı.[DS]

şaşalama, [şaş-a-la-ma] *is.* Şaşalamak eylemi.

şaşalamak, [şaş-a-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir an için ne yapacağını bilemez duruma düşmek; şaşkınca davranışlarda bulunmak; şaşırmak; donup kalmak. **2.** *{ağız}* Alıklaşmak. [DS] **3.** *{ağız}* Gözü uzağı görememek. [DS]

şaşalatma, [şaş-a-la-t-ma] *is.* Şaşalatmak eylemi.

şaşalatmak, [şaş-a-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir kimseyi şaşkınlığa düşürmek.

şaşartmak, [şaş-ar-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Abartmak. [DS]

şaşbaş, [şaş+baş] *{ağız} sf.* Şaşırmış; afallamış. 🗗

şaşbaş olmak, *{ağız} Afallamak; şaşıp kalmak.* [DS]

şaşgalak, -ğı [şaş+galak ?] *{ağız} sf.* Aptal; sersem. [DS]

şaşgın, [şaş-kın] *{ağız} sf.* Aptal; sersem. [DS]

şaşgunluk, -ğu [şaş-kın-lık] *{ağız} is.* Şaşkınlık. [DS]

şaşı, [şaş-mak > şaş-ı] *is.* **1.** (Göz için) birbirine paralel olarak bakmayan; çarpık bakan; bakarken kayan. **2.** (Kişi için) gözleri bakış sırasında aynı doğrultuda olmayan. **3.** *zf.* Gözlerini çarpıtarak; yan yan. ◘ **şaşı bakmak,** *1. Gözlerinden biri sağa diğeri sola doğru bakmak. 2. {eAT} Yan bakmak; ters bakmak. 3. argo. (Otomobil için) farlarından biri kırılmış olmak.*‖ **şaşı çakır demektense kör deyip kurtulmak,** *Dolaylı, dolambaçlı yollara başvurmaktansa gerçeği dosdoğru, olduğu gibi söyleyivermek.*

şaşıbeş, [şaş-ı+beş] *{ağız} sf.* Şaşı. [DS]

şaşık, -ğı [şaş-ık] *{ağız} sf.* Aptal; sersem. [DS]

şaşılak, -ğı [şaş-ı-rak] *{ağız} sf.* → şaşırak. [DS]

şaşılama, [şaş-ı-la-ma] *is.* Şaşılamak eylemi.

şaşılamak, [şaş-ı-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı-yor]* Şaşı bakmak; şaşılaşmak.

şaşılası, [şaş-ıl-ası] *sf.* (Durum, olay vb. için) şaşılması gereken; şaşılacak.

şaşılaşma, [şaş-ı-la-ş-ma] *is.* Şaşılaşmak eylemi.

şaşılaşmak, [şaş-ı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (İnsan ve göz için) şaşı duruma gelmek; şaşı olmak.

şaşılık, -ğı [şaş-ı-lık] *is.* **1.** Şaşı olma durumu. **2.** Bir cisme iki gözle birlikte aynı doğrultuda bakmayı engelleyen sapma; her iki gözün görme eksenlerinin paralel olmamasından doğan sapma.

şaşılma, [şaş-ıl-ma] *is.* Şaşılmak eylemi.

şaşılmak, [şaş-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Herhangi bir durum karşısında ne yapılacağı, nasıl davranılması gerektiği bilinememek ya da nedenleri için açıklama getirilememek; şaşkınlığa düşülmek; şaşkınlık duyulmak; şaşmak eylemi yapılmak. *{eT} (aynı)* [E-UTS]

şaşırak, -ğı [şaş-ı-rak] *{ağız} sf.* Biraz şaşı; şaşıca. [DS]

şaşırdık, -ğı [şaş-ır-dık] *{ağız} sf.* Aptal; sersem. [DS]

şaşırış, [şaş-ır-ış] *is.* Şaşırmak eylemi veya biçimi.

şaşırma, [şaş-ır-ma] *is.* Şaşırmak eylemi.

şaşırmak, [şaş-ır-mak شاشرمق] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Olay ve olguların nedenine akıl erdirememek; hayret etmek. **2.** Ne yapmak ve nasıl davranmak gerektiğini bilememek. **3.** *gçl. f.* Doğruyu, gerçeği ya da gerekli olanı bulamamak; yanılgıya düşmek. **4.** Beklenmedik bir durum karşısında ne yapacağını ve nasıl sonuçlandıracağını bilemeyecek duruma gelmek; işin içinden çıkamamak. **5.** *{OsT}* Şaşırtmak. ◘ **şaşırıp kalmak,** *Büyük bir şaşkınlığa düşmek; çok şaşırmak.*

şaşırtıcı, [şaş-ır-t-ıcı] *sf.* **1.** Şaşırtma niteliği olan; şaşırtan. **2.** (Kişi, nesne ya da olgu için) alışılmadık ve görülmedik bir yönü ile şaşkınlık uyandıran; beklenmedik; garip. **3.** Çeşitli yönleri ile ilgi çeken; hayranlık uyandıran; olağanüstü; dikkate değer. ◘ **şaşırtıcı olmak,** *Şaşırtmak.*

şaşırtma, [şaş-ır-t-ma] *is.* **1.** Şaşırtmak eylemi. **2.** Ocaklarda tohumdan yetiştirilen fide ve fidanları asıl yerlerine dikme işi. **3.** Parke, tuğla vb. malzemeyi bir önceki sırada bulunan ikisini ortalayacak biçimde döşeme biçimi. ◘ **şaşırtma harekâtı,** *as. Düşmanın dikkatini asıl harekâtın düzenleneceği yerin dışına yöneltmek için yapılan göstermelik saldırı.*

şaşırtmaca, [şaş-ır-t-ma-ca] *is.* Kandırmak, aldatmak, şaşırtmak için düzenlenen eylem ya da oyun; aldatmaca; kandırmaca.

şaşırtmak, [şaş-ır-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Şaşkınlık uyandırmak; şaşırmaya neden olmak. **2.** (Kişi için) onun doğru olmayan bir şeyi yapmasına neden olmak; kandırmak; yanılgıya itmek. **3.** (Kişi için) dikkatini dağıtıp yapmakta olduğu işte yanlışlık yapmasına neden olmak. **4.** *{ağız}* Fidanların yerlerini değiştirerek seyrekleştirmek. [DS] **5.** Ocaklarda tohumdan yetiştirilen fide ve fidanları asıl yerlerine dikmek. **6.** Parke, tuğla vb. malzemeyi bir önceki sırada bulunan ikisini ortalayacak biçimde döşemek. **7.** *gçsz. f.* Şaşkınlaşmak.

şaşırtmalı, [şaş-ır-t-ma-lı] *sf.* (Tuğla, parke vb. malzeme için) bir önceki sırada bulunan ikisini ortalayacak biçimde döşenmiş olan.

şaşıt, [*eT.* çaşıt] *{ağız} is.* Söz taşıyan; çaşıt. [DS]

şaşkal, [şaş + Yun. kalos] *{ağız} sf.* **1.** Aptal; sersem. **2.** Şaşı. [DS]

şaşkalak, -ğı [şaş + Yun kalos] *{ağız} sf.* Şaşkın. [DS]

şaşkaloz, [şaş-mak + Yun. kalos *(iyi)*] *{ağız} sf. argo.* **1.** (Hakaret için) kararsız, ne yapacağını bilemeyen. **2.** (Aşağılama için) şaşı. [DS]

şaşkar, [şaş-(ı)k-a-r ?] *{ağız} is. sf.* Biraz şaşı; şehla. [DS]

şaşkın, [şaş-kın] *sf.* **1.** Şaşırmış durumda olan. **2.** Düşünceleri dağılmış, aklı karışmış, ne yapacağını bilemez duruma gelmiş olan. **3.** Düşüncesizce davranan; çabuk unutan; dikkatsiz ve dalgın olan. **4.** Şaşkınlık belirtisi taşıyan. **5.** Hasta; zayıf; hâlsiz. *{ağız} (aynı)* [DS] **6.** *{ağız}* Tembel. [DS] ◘ **şaşkına çevirmek,** *Ne yapacağını bilemez duruma getirmek; şaşırtmak.*‖ **şaşkına dönmek,** *Beklenmedik durum karşısında ne yapacağını bilemez duruma gelmek; şaşkınlaşmak.*‖ **şaşkın düşmek,** *Zayıflamak; hastalıktan ya da bakımsızlıktan hâlsizleşmek.*‖ **şaşkın şaşkın,** *Şaşkın biçimde; çok şaşırmış olarak.*

şaşkınca, [şaş-kın-ca] *sf.* **1.** Biraz şaşkın. **2.** *(şaşkı'ınca) zf.* Şaşkın olarak.

şaşkınlaşma, [şaş-kın-la-ş-ma] *is.* Şaşkınlaşmak eylemi veya durumu.

şaşkınlaşmak, [şaş-kın-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Şaşkın bir duruma gelmek. **2.** Ne yapacağını, nasıl davranacağını kestiremez olmak.

şaşkınlık, -ğı [şaş-kın-lık] *is.* **1.** Şaşkın olma durumu; şaşırma; hayret. **2.** Şaşkınca davranış. **3.** Şaşkın bir insanın yapısı; sersemlik; dikkatsizlik; dalgınlık. **4.** Zayıflık; hastalık.

şaşlık, -ğı [Rus. şaşlik] *is.* Baharatlı sirkeye yatırılmış kuzu etinden yapılan şiş.

şaşma[1], [şaş-ma] *is.* Şaşmak eylemi.

şaşma[2], [? şaşma] *{ağız} is.* Tandırda yakılan küçük tezek. [DS]

şaşmak, [şaş-mak شاشمق] *gçsz. f. [-ar]* **1.** *{eT}* Ayrılmak; çözülmek. [ETY] **2.** Gidilmesi gereken yoldan ayrılmak; hedeften sapmak; yoldan çıkmak. *{eT} (aym)* [EUTS] **3.** Olumlu bir özellikten, durumdan uzaklaşmak. **4.** Beklenmedik ve umulmadık bir olay ya da durum karşısında şaşkınlık duymak; şaşırmak; hayret etmek. *{eAT} (aym)* **5.** (Olumsuz biçimiyle) amacından sap(ma)mak; tutumunu değiştir(me)mek. **6.** *{eAT}* Kaybetmek.

şaşmaz, [şaş-maz] *sf.* **1.** Kesin, değişmez ya da değiştirilemez bir nitelik taşıyan. **2.** Hata yapmayan; yanılmayan.

şaşot, [? şaşot] *{ağız} is.* Yayla işleriyle uğraşan kadın. [DS]

şaştak, -ğı [şaş-(ı)t-ak] *{ağız} sf.* **1.** Şaşı. **2.** *is.* Köprü korkuluğu. [DS]

şaştımaşı, [şaş-tı-m+aş-ı] *{ağız} is.* **1.** Acele yapılan yemek. **2.** Evde bulunan her türlü sebze vb. malzemenin karıştırılması ile ve acele olarak yapılan yemek. **3.** Bulgur çorbası. [DS]

şaştımçorba, [şaş-tı-m+çorba] *{ağız} is.* Kavrulmuş un, kıyma ve ekşi yoğurtla yapılan ve üstüne kuru nane ile yağ dökülerek yenen bir çorba. [DS]

şaşturmak, [saş-tur-mak / şeş-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ur]* Çözdürmek. [DLT]

şaşurmak, [şaş-ur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Karıştırmak.

şaşut[1], [şaş-ut] *{eT} sf.* Kır; alaca. [KB]

şaşut[2], [*eT* çaşıt > şaşut شاشوت] *{OsT} is.* Casus; çaşıt.

şat[1], [? şat] *{eT} is.* Cüret; cesaret. [DLT]

şat[2], [Ar. şāt شات] *(şa:t) {OsT} is.* Koyun.

şat[3], [Fr. chatte] *is. dnz.* Başka deniz taşıtları ile çekilen, motorsuz, kamarasız, dümensiz sac tekne.

şat[4]**, -ttı** [Ar. şaṭṭ شط] *{OsT} is.* Büyük ırmak.

şata, [? şata] *{ağız} is.* **1.** Yastık. **2.** Baş örtüsü. [DS]

şatabiş, [Sansk. şatabhişa] *{eT} is.* Ayın bir menzili. [EUTS] [Gabain]

şataf[1], [Far. şitāften *(koşmak)* > şitāb *(çabukluk)* ?] *is.* **1.** Eğik biçimde kesilmiş kenar; pah. **2.** Çinko çatı örtülerini sağlamlaştırmak ve su sızıntılarını önlemek için yapılan çok geniş dişli kırma. **3.** *{ağız}* Çalım. [DS] **4.** *{ağız}* Süs. [DS] **5.** *{ağız}* Asmanın son üzümü. [DS] **6.** *{ağız}* Ağaçların zamansız meyvesi.[DS] **şataf vermek,** *{ağız} Kışkırtmak.* [DS]

şataf[2], [Far. şitāften *(koşmak)* > şitāb *(çabukluk)* ?] *is.* **1.** Neşe. **2.** *sf.* Güler yüzlü; güleç; neşeli.

şatafat, [Ar. şaṭḥ > şaṭaḥāt *(kendinden geçme)* ?] *is.* Süs; gösteriş.

şatafatçı, [şatafat-çı] *{ağız} is.* Yüze gülücü; dalkavuk. [DS]

şataflamak, [şataf-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yüze gülmek; avutmak. [DS]

şatafatlı, [şatafat-lı] *sf.* Süslü; gösterişli.

şatafatsız, [şatafat-sız] *sf.* Süssüz; gösterişsiz.

şatafçı, [şataf-çı] *{ağız} sf.* **1.** Yüze gülen. **2.** Göz boyayan. [DS]

şatafçılık, -ğı [şataf-çı-lık] *{ağız} is.* **1.** Aygırın dişiye aşması sırasında elle yardım etme. **2.** Dalkavuk. [DS]

şataflamak, [şataf-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sıkıştırmak. **2.** Süslemek. **3.** Ürkek ürkek çevreyi gözetlemek. **4.** Ayartmaya çalışmak; kışkırtmak. [DS]

şataflı, [şataf-lı] *{ağız} sf.* **1.** Neşeli; eğlenceli. **2.** Gürültülü; şamatalı. **3.** Gösterişli; süslü. **4.** Albenili; çekici. **5.** İştahlı. **6.** Huysuz; yaygaracı. **7.** Tez canlı. [DS]

şatahat, [Ar. şaṭḥ > şaṭaḥāt شطحات] *(şataha:t) {OsT} is.* **1.** Kendinden geçme; manevi sarhoşluk. **2.** Kendinden geçer bir hâle gelindiğinde söylenen dengesiz sözler.

şatala, [? şatala] *{ağız} sf.* Alık. [DS]

şataralı, [şatara-lı] *{ağız} sf.* Gösterişli; süslü. [DS]

şatavlamak, [şataf-la-mak > şatav-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Pohpohlayıp gönlünü almak; suyuna gitmek. [DS]

şatavlanmak, [şataf-la-n-mak > şatav-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sevinmek; keyiflenmek. [DS]

şatavlu, [şataf-lı] *{ağız} sf.* Gösterişli; süslü. [DS]

şatdakçı, [şat-dak-çı] *{ağız} sf.* **1.** Şakacı. **2.** Güler yüzlü. [DS]

şath, [Ar. şaṭḥ شطح] *{OsT} is.* **1.** Çılgınlık sırasında söylenen saçma sözler. **2.** *ed.* Tasavvufçuların, vecit hâlinde iken İlahî esin ile söyledikleri akla, şeriata aykırı görünen, gizli anlamını kimsenin kavrayamayacağı kabul edilen sözler.

şathiyat, [Ar. şaṭḥiyye > şaṭḥiyāt شطحيات] *(şathiya:t, h kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Alaylı hikâye. **2.** *ed.* Bazı tekke şairlerinin şiirleri arasında bulunan şathiyelerin bulunduğu bölüm. **3.** Şathiyelerin toplandığı kitap.

şathiye, [Ar. şaṭḥ > şaṭḥiyye شطحيه] *{OsT} is. ed.* **1.** Halk edebiyatında, mantık dışı, saçma söz ve teker-

lemeleri içeren manzume. **2.** Tekke şairlerinin tasavvuf konularını üstü örtülü işledikleri, Allah'a senli benli seslendikleri şiir türü.

şatı'iye, [Ar. şāṭi'iyye شاطئيه] *(ṣa:tıiye) {OsT} is. zool.* Uzun bacaklılar.

şatır[1]**,** [Ar. şeṭāret > şāṭır شاطر] *(ṣa:tır) {OsT} sf.* **1.** Hayat dolu; neşeli; keyifli. **2.** *{ağız}* Güzel; tatlı; cana yakın. [DS] **3.** *{ağız}* (Koşma için) ivedi. [DS] **4.** *is.* Yüksek mevkide bulunan bir kimsenin atının yanında yürüyen görevli. **5.** *tar.* İmparatorluk döneminde, alay ve törenler sırasında padişahların yanında, solakların önünde yürüyen kapıkulu askerlerine verilen ad. ◻ **şatır şümen,** *{ağız} Gürültü patırtı.* [DS]

şatır[2]**,** [? şatır] *{ağız} is.* **1.** Fırın önünde çalışan pişirici. **2.** Tandırda yufka ekmek pişiren kimse. [DS]

şatırbaşı, [şatır+baş-ı] *is. tar.* Şatırların komutanına verilen ad.

şatırdavuk, -ğu [şatır-da-guk] *{ağız} is.* Kaynana zırıltısı denen oyuncağın büyüğü. [DS]

şati, -i'i [Ar. şāṭi' شاطئ] *(ṣa:ti:) {OsT} is.* Kıyı; kenar.

şatim, [Ar. şetm > şātim شاتم] *(ṣa:tim) {OsT} sf.* Söven sayan; küfreden.

şatka, [Bul. *şatka [Tietze]] *{ağız} is.* Ördek. [DS]

şatlak, -ğı [Ar. sallāḫ سلاخ => şatlak] *{ağız} is.* Kasap çırağı. [DS]

şatlanmak, [Çiğ. şat-la-n-mak [Clauson]] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Cesaret etmek. [DLT]

şato, [Lat. castellum *(kale)* > Fr. château] *is.* **1.** Batı ülkelerinde, krallık veya senyörlük konutu. **2.** Kent dışında yapılmış güzel yazlık evi. **3.** Eskiden, hendek, sur ve kulelerle korunan derebeylik konutu.

şatobriyan, [Fr. François-René Chateaubriand *(Fransız yazar)*] *is.* Bir tür biftek.

şatr, [Ar. şaṭr شاطر] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin yarısı; yarım. **2.** Bölüm; kısım. **3.** Yön; taraf. **4.** Mısra.

şatra, [? şatra] *{ağız} is.* Geniş delikli kalbur. [DS] ◻ **şatra patra,** *{ağız} Yalan yanlış.* [DS]

şatranc, [Ar. şaṭranc شطرنج] *{OsT} is.* **1.** Satranç. **2.** Satranç tahtasına benzer süsleme. **3.** *ed.* Türk halk şiirinde *"müfteilün müfteilün"* vezni ile murabba şeklinde yazılan şiir.

şattak, -ğı [şat(t)-a-k ?] *{ağız} sf.* Aptal; sersem; savruk. [DS] ◻ **şattak şuttak,** *{ağız} 1. Dedikodusu olan; dedikodulu. 2. Savruk.* [DS]

şatu, [Far. / Moğ. ? > şatū] *{eT} is.* **1.** Merdiven; merdiven basamağı; basamak. [Gabain] **2.** Önder; rehber; idareci. [EUTS]

şav[1]**,** [Far. ? => şāv] *{eT} is.* Uç'ta biten ve elbise temizlenen çöven gibi bir ot. [DLT]

şav[2]**,** [? şav] *{ağız} is.* Deniz. [DS]

şava, [? şava] *{ağız} is.* Izgara. [DS]

şavah, [Ar. şafaḳ => şevaḫ] *{ağız} is.* Şafak. [DS]

şavak[1]**, -ğı** [Ar. şafaḳ => şavak] *{ağız} is.* Şafak. [DS] ◻ **şavak atmak,** *{ağız} Şafak sökmek; sabah yaklaşmak.* [DS]‖ **şavak sökmek,** *{ağız} Şafak sökmek.* [DS]

şavak[2]**, -ğı** [şav-a-k] *{ağız} sf.* **1.** Alık alık sağa sola bakınarak yürüyen. **2.** (At için) gemden ağzı acıdığı için başını iki yana sallayan. [DS]

şavakkal, [şavak+kal ?] *{ağız} sf.* Şeker ağdası. [DS]

şavaklamak, [şavak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Güneş ışığının gözünü almasını engellemek için eli ile alnından gölge yaparak ileri doğru bakmak. [DS]

şaval, [şav-a-l] *{ağız} sf.* Tutarsız; oynak. ◻ **şaval kaval,** *{ağız} (Söz için) anlamsız ve gelişigüzel; değersiz.* [DS]

şavalak, -ğı [şab *(yans.)* > şab-a-la-k] *sf.* Aptal; alık; budala.

şavalamak, [şav-ala-mak] *{ağız} gçsz.f . [-r] [-l(ı)-yor]* Kımıldamak; oynamak. [DS]

şavalıt, [? şavalıt] *{ağız} sf.* Sert; kuru. [DS]

şavanlamak, [Far. çūban => şavan-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Gözlemek. [DS]

şavar[1]**,** [Ar. şavr شور] *{ağız} is.* Haber. [DS]

şavar[2]**,** [? şavar] *{ağız} sf.* Şakacı. [DS]

şavata, [? şavata] *{ağız} is.* Boyun atkısı. [DS]

şavaye, [? şavaye] *{ağız} is.* Izgara. [DS]

şavflık, -ğı [Ar. şavḳ => şavf-lık] *{ağız} is.* Işık; aydınlık. [DS]

şavgara, [Ar. şavḳ => şavg-ar-a] *{ağız} is.* Yansıtıcı. [DS]

şavgartmak[1]**,** [şav-gar-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Cinsel doyuma ulaştırmak; tatmin etmek. [DS]

şavgartmak[2]**,** [şavk-ar-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* → şavkartmak. [DS]

şavhu, [Ar. şavḳ => şavḫu] *{ağız} is.* Aydınlık; şavk. ◻ **şavhusu vurmak,** *{ağız} (Işık için) ayna, su vb.nden yansımak; şavkı vurmak.* [DS]

şavıl, [Ar. şākül => şavıl] *{ağız} is.* Çekül. [DS]

şavır, [Ar. şavr شور] *{ağız} is.* **1.** Duyuru; bilgi. **2.** Tavsiye. [DS] ◻ **şavır çalmak,** *{ağız} Düdük çalmak.* [DS]‖ **şavır etmek,** *{ağız} Bilgi vermek; duyuruda bulunmak.* [DS]

şavırlamak, [şavır-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Propaganda yapmak. [DS]

şavk[1]**,** [Ar. şevḳ شوق] *{OsT} {ağız} is.* Işık; gün ışığı; aydınlık; parlaklık. [DS] ◻ **şavkı vurmak,** *Bir şeyin ışığı yansımak.*

şavk[2]**,** [Ar. şevk] *{ağız} is.* **1.** Şevk. **2.** Gösteriş; albeni. [DS] ◻ **şavka gelmek,** *{ağız} Neşelenmek; coşmak.* [DS]‖ **şavkı gırılmak** (kırılmak), *{ağız} Neşesi kaçmak; canı sıkılmak; durgunlaşmak.* [DS]

şavka, [Fr. chapeau / Rus. şapka] *{ağız} is.* Şapka.

şavkar, [şavk-ar] *{ağız} sf.* Ahlaksız. [DS]

şavkarmak, [şavk-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Aydınlanmak. [DS]

şavkartmak, [şavk-ar-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Aydınlatmak. [DS]

şavkıma, [şavk-ı-ma] *is.* Şavkımak eylemi.

şavkımak, [şavk-ı-mak] *gçsz. f. [-r]* Işık saçmak; aydınlatmak; parlamak.

şavklanmak, [şavk-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Aydınlanmak. [DS]

şavklı, [şavk-lı] *{ağız} sf.* Işıklı; aydınlık. [DS]

şavral, [Ar. şelvār => şalvar > şavral] *{ağız} is.* Şalvar. [DS]

şavşal, [Yun. sapsalos] *{ağız} sf.* **1.** Kılıksız. **2.** Sarsak. [DS]

şavşalak, -ğı [şapşal-ak] *{ağız} sf.* Şaşkın; beceriksiz; alık. [DS]

şavşat, -dı [Yun. sapsalos] *{ağız} sf.* Deli. [DS]

şavşırı, [şap *(çarpık)* > şap-(ı)ş-ır-ı] *{ağız} sf.* Eğri büğrü; çarpık. [DS]

şavşiri, [şap *(çarpık)* > şap-(ı)ş-ır-ı] *{ağız} sf.* → şavşırı.

şavşuru, [şap *(çarpık)* > şap-(ı)ş-ır-ı] *{ağız} sf.* Verev kesilerek eklenmiş.

şavt, [Ar. şavṭ شوط] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin etrafında dolanma; bir tur atma. **2.** *isl.* Hacda tavaf sırasında, Hacer-i esvet'ten başlayıp yine aynı yerde bitmek üzere yapılan yedi tavaftan her biri.

şavuk, -ğu [Ar. şevḳ => şavk > şavuk] *{ağız} is.* Gaz lambası. [DS]

şavul[1], [Ar. şāḳul] *{ağız} is.* Çekül; şakul. [DS] 🗗 **şavul tutmak,** *{ağız} Kusurunu, eksiğini bulmak.* [DS]

şavul[2], [Ar. şavr شور] *{ağız} is.* Yalan. [DS]

şavullama, [şavul-la-ma] *is.* Şavullamak eylemi.

şavullamak[1], [şavul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Şakullemek.

şavullamak[2], [şavur-la-mak > şavul-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** *{ağız}* Göz gezdirmek; araştırmak. [DS] **2.** *mecaz.* (Bir kimse için) duygularını, davranışlarını yoklamak ve kollamak. **3.** (İş için) özen göstermeden, baştan savma yapmak.

şavur[1], [Ar. şavr شور *eAT.* شاور] *is.* **1.** Haber. **2.** *{ağız}* Duyuru. [DS] **3.** *{ağız}* Tavsiye. [DS] 🗗 **şavur etmek,** *{ağız} Duyurmak.* [DS]‖ **şavur eylemek,** *{eAT} Haber vermek.*

şavur[2], [? şavur] *{ağız} sf.* Aydınlık. [DS]

şavur[3], [Ar. şavr شور] *{ağız} is.* İyi ün. [DS]

şavur[4], [Ar. şavr شور] *{ağız} is.* Düdük. [DS]

şavurlamak[1], [Ar. şavr شور şavur-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Duyurmak. [DS]

şavurlamak[2], [şavur-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bilgi edinmek için araştırmak; öğrenmeye çalışmak. [DS]

şay, [çay / şay] *{ağız} is.* Çay. [DS]

şayak[1], **-ğı** [Yun. sagiaki / Bulg. šàjak ?] *is.* **1.** Atkısı kalın yün ipliği, çözgüsü genellikle ince pamuk ipliğinden dokunan dayanıklı kaba kumaş. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *sf.* Bu kumaştan yapılmış.

şayak[2], **-ğı** [? şayak] *{ağız} sf.* Pembe. [DS]

şayan, [Far. şāyesten *(uygun olmak)* > şāyān شایان] *(şa:ya:n) {OsT} sf.* Uygun; yaraşır; layık. 🗗 **şāyān-ı dikkat,** *{OsT} 1. Dikkate değer. 2. Önemli; ilginç.*‖ **şāyān-ı hayret,** *{OsT} Şaşılacak şey.*‖ **şāyān-ı hürmet,** *{OsT} Saygıya değer.*‖ **şāyān-ı ibret,** *{OsT} Ders alınması gerekli.*‖ **şāyān-ı ihtirām,** *{OsT} Saygıya değer.*‖ **şāyān-ı merhāmet,** *{OsT} Acınacak durumda.*‖ **şāyān-ı senā,** *{OsT} Övgüye değer.*‖ **şāyān-ı takdîr,** *{OsT} Takdire değer.*

şayanter, [Far. şāyān-ter شایانتر] *(şa:ya:nter) {OsT} is.* En uygun olan; daha layık; daha uygun.

şaybal, [? şaybal] *{ağız} sf.* Çarpık; eğri; dengesiz. 🗗 **şaybal şaybal etmek,** *{ağız} Dengesiz yürümek.* [DS]

şaybıl, [? şaybıl] *{ağız} sf.* Yaramaz; şımarık. [DS]

şaydal, [şay-(ı)d-a-l ?] *{ağız} zf.* (Yürümek için) ayaklar dışa dönük ve sallantılı olarak. [DS]

şayed, [Far. şāyesten *(uygun olmak)* > şāyed شاید] *(şa:yed) {OsT} e.* → şayet.

şayegân, [Far. şāyegān شایگان] *(şa:yegâ:n) {OsT} sf.* **1.** Uygun; layık; yakışır. **2.** Bol; çok. **3.** *ed.* Aynı anlamdaki hecelerin kafiye olarak tekrarlanması.

şayeste, [Far. şāyesten *(uygun olmak)* > şāyeste شایسته] *(şa:yeste) sf.* **1.** *{OsT}* Yakışır; uygun. **2.** *{ağız}* Onurlu; soylu.

şayestegî, [Far. şāyeste-gī شایستگی] *(şa:yestegi:) {OsT}* Uygunluk; yakışma.

şayet, [Far. şāyesten *(uygun olmak)* > şāyed شاید] *(şa':yet) {OsT} e.* Ola ki; belki; eğer.

şaygân, [Far. şāygān شایگان] *(şa:ygâ:n) {OsT} sf.* → şayegân.

şaygâni, [Far. şāygānī شایگانی] *(şa:ygâ:ni:) {OsT} sf.* **1.** Bolluk; çokluk. **2.** Uygunluk.

şayın, [Far. şāhīn => şayın] *is.* Şahin. 🗗 **şayın doğan,** *{OsT} Şahin.*

şayır, [? şayır] *{ağız} sf.* Alık; sersem; şaşkın. [DS]

şayi, -i'ı [Ar. şüyūʿ *(duyulma, yayılma)* > şāyiʿ شایع] *(şa:yi:) {OsT} sf.* **1.** Yayılmış ve herkesçe bilinmiş. **2.** Bir şeyin her noktası ile ilişkisi bulunan. **3.** Paylaşılmamış, ortak olan. 🗗 **şayi hisse,** *{OsT} Ortak mülkiyette ortaklardan her birine ait olan mülkiyet*

payı.|| **şayi mal,** *{OsT} Müşterek mülkiyet.*|| **şayi olmak,** *{OsT} Duyulmak; herkesçe bilinmek.*

şayia, [Ar. şāyiʿa شايعه] *(şa:yia) {OsT} is.* Ağızdan ağza dolaşan, doğruluğu kesin olmayan söylenti.

şayian, [Ar. şāyiʿan شايعاً] *(şa:yi'an) {OsT} zf.* **1.** Herkesçe duyularak; yayılarak. **2.** Ortak olarak; müştereken.

şayiat, [Ar. şāyiʿāt شايعات] *(şa:yia:t) {OsT} is.* Söylentiler.

şayka[1], [Lat. sagittea > Mac. şayka] *is. dnz.* → çayka.

şayka[2], [? şayka] *{ağız} is.* Çivi. [DS]

şayka[3], [Ar. şāḳī => şayka] *{ağız} is.* Eşkıya. [DS]

şaylandırmak, [şay-la-n-dır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Ballandıra ballandıra anlatmak; abartmak. **2.** (Yiyecek için) imrendirmek. [DS]

şaylanmak, [şay-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Şımarık davranmak. **2.** Nazlanmak. **3.** Övünmek. **4.** Çevresindekileri küçük görmek; çalım satmak. [DS]

şaylık, -ğı [? şay-lık شايلق] *{eAT} is.* Şeref; sağlık; mutluluk.

şaynak, -ğı [şayna-k ?] *{ağız} sf.* Topal. [DS]

şaytancel, [Ar. şeyṭān + Kırg. cél *(yel)*] *{ağız} is.* Bora. [DS]

şaytanevi, [Ar. şeyṭān + T. ev-i] *{ağız} is.* Kasırga. [DS]

şaz[1]**, -zzı** [Ar. şeẕẕ > şaẕẕ / şaẕẕe شاذه / شاذ] *{OsT} sf.* **1.** Kural dışı; uyumsuz. **2.** Çok seyrek kullanılan.

şaz[2], [şaz] *{ağız} is.* Sevinç. [DS]

şazana, [Sansk. şāsana] *{eT} is.* Din; akide; disiplin. [EUTS]

şaze, [şaz-e] *{ağız} sf.* Şen. [DS]

şazılık, -ğı [şaz-ı-lık شاذلق] *is.* Sevinç. 🗗 **şazılık nevbetin urmak,** *{eAT} Sevinç çalgısını çalmak.*

şaziye, [Ar. şāẕiyye شاظيه] *(şa:ziye) {OsT} is.* **1.** Yay; kavis. **2.** *anat.* İncik kemiği. **3.** Baldır kemiği. **4.** Kıymık. **5.** Kemik kırıkları; kırılan kemiğin parçaları.

şe, [Ar. şey' => şē] *(şe:) {ağız} is.* Şey. [DS]

şe'air, [Ar. şāʿire > şeʿā'ir شعائر] *{OsT} is.* Töreler; âdetler. 🗗 **şeâir-i vakf,** *{OsT} huk. Vakfın amacına uygun olarak işleyebilmesi için gerekli olan kişiler, görevliler ve araçlar.*

şe'amat, [Ar. şe'āmet > şe'āmāt شآمات] *(şea:ma:t) {OsT} is.* Uğursuzluklar.

şe'amet, [Ar. şevm > şe'āmet شآمت] *(şea:met) {OsT} is.* Uğursuzluk; kademsizlik; nuhuset.

şeametli, [şeamet-li] *sf.* Uğursuz.

şeb[1], [şab / şap / şeb / şep /şıb / şıp / şip *(yans.)*] *is.* Çarpma, vurma; bu biçimde çene çalma, ökçesiz ayakkabı, terlik vb. ile tabana çarpa çarpa yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *şeb(b)-ik, şeb-ik çalmak*

şeb[2], [Far. şeb شب] *is.* Gece. *{OsT}* 🗗 **şeb-āra,** *{OsT} Geceyi süsleyen.*|| **şeb-āvîz,** *{OsT}*→ şebaviz.|| **şeb-bāz,** *{OsT}* → şebbaz.|| **şeb-būy,** *{OsT} bot.* → şebbuy.|| **şeb-çirāğ,** *{OsT}* → şebçerağ.|| **şeb-dîz,** *{OsT}* → şebdiz.|| **şeb-efrūz,** *{OsT} Geceyi aydınlatan.*|| **şeb-engîz,** *{OsT} Gece kuşu; yarasa.*|| **şeb-gerd,** *{OsT} 1. Gece bekçisi. 2. Hırsız. 3. Ay.*|| **şeb-gîr,** *{OsT}* → şebgir.|| **şeb-gîrî,** *{OsT}* → şebgirî.|| **şeb-gūn,** *{OsT} Gece rengi; kara.*|| **şeb-hʸān,** *{OsT} Gece öten bir tür bülbül.*|| **şeb-hāne,** *{OsT}* → şebhane.|| **şeb-hengâm,** *{OsT} Gece vakti.*|| **şeb-hîz,** *{OsT}* → şebhiz.|| **şeb-hūn,** *{OsT} Gece baskını.*|| **şeb-i arūs,** *{OsT} 1. Düğün gecesi. 2. tasvf. Mevlevilikte Hz. Mevlana'nın ölüm yıl dönümü gecesinde (17 Aralık) yapılan anma töreni.*|| **şeb-i aşk,** *{OsT} Aşk gecesi.*|| **şeb-i deycūr,** *{OsT} Karanlık gece.*|| **şeb-i firak,** *{OsT} Ayrılık gecesi.*|| **şeb-i gam,** *{OsT} Gam gecesi.*|| **şeb-i hicrān,** *{OsT} Ayrılık gecesi.*|| **şeb-i ma'tem,** *{OsT} Yas gecesi.*|| **şeb-istān,** *{OsT}* → şebistan.|| **şeb-i tārîk,** *{OsT} Karanlık gece.*|| **şeb-i yeldā,** *{OsT} 1. Yılın en uzun gecesi. 2. Uzunluğu ve rengi sebebiyle sevgilinin saçı. 3. Sevgilinin özlemi ile geçmek bilmeyen gece.*|| **şeb-kūlāh,** *{OsT}* → şebkülah.|| **şeb-nem,** *{OsT}* → şebnem.|| **şeb-pere,** *{OsT} zool.* → şepere.|| **şeb-reng,** *{OsT} Gece rengi; siyah.*|| **şeb-rev,** *{OsT}* → şebrev.|| **şeb-tā-be-seher,** *{OsT} Sabaha kadar; bütün gece.*|| **şeb-tāb,** *{OsT}* → şebtab.|| **şeb ū rūz,** *{OsT} Gece ve gündüz.*|| **şeb-zinde-dār,** *{OsT}* → şebzindedar.|| **şeb-zinde-dār-ı sohbet,** *{OsT} Sohbetle sabahlayan.*

şeb[3]**, -bbi** [Ar. şebb شب] *{OsT} is.* Şap.

şeba'at, [Ar. şebāʿat شباعت] *(şeba:at) {OsT} is.* **1.** Tokluk. **2.** Tamamlık. **3.** Dolgunluk.

şebab, [Ar. şebāb شباب] *(şeba:b) {OsT} sf.* Genç; taze.

şebabet, [Ar. şebābet شبابت] *şeba:bet) {OsT} is.* Gençlik; tazelik.

şebabik, [Ar. şübbāke *(kafes)* > şebābik شبابك] *(şeba:bik) {OsT} is.* **1.** Kafesler. **2.** Balık ağları; ağlar.

şebah, [Ar. şebaḥ شباح] *{OsT} is.* Biçim; cüsse; görünüm.

şebahet, [Ar. şebeh > şebāhet شباهت] *(şeba:het) {OsT} is.* Benzerlik; benzeyiş; benzeme.

şeba'ik, -ki [Ar. şebīke > şebā'ik شبائك] *(şeba:ik) {OsT} is.* Ağ; şebeke; kafes.

şebāket, [Ar. şebāket شباكت] *(şeba:ket) {OsT} is.* Ağ veya kafes gibi örülme.

şeb'an, [Ar. şibʿ *(doyma)* > şebʿan شبعن] *(şeb-an) {OsT} sf.* Tok; doymuş.

şeban, [Far. şeb *(gece)* > şebān شبان] *(şeba:n) {OsT} is.* Geceler.

şebane, [Far. şeb *(gece)* > şebāne شبانه] *(şeba:ne) {OsT} is.* **1.** Gece olan; geceyle ilgili. **2.** Geceden kalma. **3.** Bayat. 🗗 **şebān-rüz,** *{OsT} Yirmi dört saat; tam bir gün.*

şebangâh, [Far. şeb *(gece)* > şebān-gāh شبانگاه] *(şeba:ngâ:h) {OsT} is.* **1.** Gece vakti. **2.** Gece konaklanacak yer. **3.** *zf.* Geceleyin.

şebangeh, [Far. şeb *(gece)* > şebān-geh شبانگه] *(şeba:ngeh) {OsT} is.* → şebangâh.

şebat, [İbr. şebat] *is.* İbrani takvimine göre kutsal yılın on birinci, diğer yılların beşinci ayı.

şebaviz, [Far. şeb *(gece)* + āviḫten *(asmak)* > -āviz شب آویز] *(şeba:viz) {OsT} sf.* **1.** Gece kendini asan. **2.** *is.* Geceleyin baş aşağı sarkarak öttüğü sanılan ishak kuşu.

şebbaz, [Far. şeb *(gece)* + bāz *(oynayan)* شباز] *(şebba:z) {OsT} is.* Gölge oyununda tasvirleri oynatan usta; hayalbaz; hayalî; karagözcü.

şebbek, -ği [şeb *(yans.)* > şeb+bek] *{ağız} is.* Demir ya da tahta parmaklık. [DS]

şebbik, -ği [şeb *(yans.)* > şeb(b)-ik] *{ağız} is.* Alkış. [DS] 🗗 **şebbik çalmak,** *{ağız} Alkışlamak.* [DS]

şebboy, [Far. şeb *(gece)* + būy *(koku)* شببوی] *{OsT} is. bot.* Turpgiller familyasından, değişik renk ve cinste güzel kokulu çiçekleri olan süs bitkisi, *(Cheirantus cheiri).*

şebçerağ, [Far. şeb *(gece)* + çerāġ *(parlayan)* شبچراغ] *(şebçera:ğ) {OsT} is.* **1.** Bir tür değerli taş. **2.** Efsanevi bir tür inci. **3.** *tasvf.* Bektaşi tekkelerinde, on iki köşeli taç biçimindeki kandil.

şebdiz, [Far. şeb *(gece)* + dīz شبدیز] *(şebdi:z) {OsT} sf.* (At için) kara yağız.

şebe, [şebe] *{ağız} is.* Rüzgâr ve fırtınanın oluşturduğu kar yığını. [DS]

şebeg, [Ar. şebbak] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

şebeh, [Ar. şebeh شبه] *{OsT} is.* Benzerlik; benzeyiş.

şebek[1], -ği [Ar. şabbak] *{OsT} is.* **1.** Eskiden Akdeniz'de kullanılmış hafif bir yelkenli türü. **2.** *zool.* Daha çok Afrika dağlık bölgelerinde yaşayan uzun kuyruklu bazı maymunlara verilen ad; ağaç maymunu; çakma, *(Papio porcarus, theropithecus, mandrillus).* **3.** *{ağız}* Topaç. [DS] **4.** *{ağız}* Tabanca. [DS] **5.** *{ağız}* Hamur açmakta kullanılan kısa oklava; merdane. [DS] **6.** *{ağız}* Deve yavrusu. [DS] **7.** *{ağız}* Ayı yavrusu. [DS] **8.** *sf. mecaz.* (Kişi için) çirkin ve yüzsüz, arsız. *{ağız} (aynı)* [DS] **9.** *{ağız}* Herkese eğlence ve alay konusu olan; maskara. [DS] **10.** *{ağız}* (Kişi için) alnı geniş. [DS] **11.** *{ağız}* Çok küçük. [DS]

şebek[2], -ği [Ar. şebeke => şebek] *{ağız} is.* Balık ağı.

şebekçi, [şebek-çi] *is.* Şebek oynatan kimse.

şebeke, [Ar. şebeke شبکه] *{OsT} is.* **1.** Avcı veya balıkçı ağı. **2.** (Elektrik, su, yol, kanalizasyon, telefon vb. için) ağ gibi yapılmış, bir ülkenin, bölgenin veya kentin her tarafına yayılmış olan bağlantılar bütünü; ağ. **3.** *bilş.* Birçok noktadan elektrik ögeleri, aygıtları, kaynakları, dönüştürücüleri aralarındaki bağlantılar ile birbirlerine ilişkilendirilebilen yapı. **4.** Izgara. **5.** *anat.* Ağ doku. **6.** *mecaz.* Üyeleri birbirine bağlı olarak çalışan, ortak bir eylemi sürdüren gizli ve yasadışı örgüt veya kişilerin meydana getirdiği bütün. **7.** Yüksek okul öğrencilerinin kimlik kartı. **8.** Yönetim; örgüt; teşkilat. **9.** *{ağız}* Balık ağı. [DS] **10.** *sf.* Kafes biçiminde olan. **11.** *{ağız}* Maskara. [DS]

şebekî, [Ar. şebeke > şebekī شبکی] *(şebeki:) {OsT} sf.* **1.** Ağ gibi; ağ biçiminde olan. **2.** *anat.* Ağsı. **3.** *is.* Balık ağı biçimindeki bezeme ögesi.

şebekler, [şebek-ler] *is. zool.* Örnek hayvanı şebek olan primatların alt takımı, *(Cercopithecidae).*

şebel, [Ar. şā'ibe => şebel] *{ağız} is.* İftira; kara. [DS] 🗗 **şebel atmak,** *{ağız} Birine suç atmak; kara çalmak; iftira etmek.* [DS]

şebele, [şebelek > şebele] *{ağız} is.* Şebek. 🗗 **şebele maymunu,** *{ağız} (Küçük çocuk için) kirli ama sevimli.* [DS]

şebelek, -ği [şebek > şebe(k)-le-k] *{ağız} is.* **1.** Maymun; şebek. **2.** (Kişi için) çok çirkin yüzlü. **3.** Herkese alay konusu olan; maskara. [DS]

şebeng, [Çigil. şabıñ > şebing] *{eT} is.* Küçük demir çomak; demir baston; cop. [DLT]

şeber, [? şeber] *{ağız} is.* Tepeli, ak kuyruklu; karnının altı kara tüylü bir güvercin türü. [DS]

şebeş, [Sırp. sebes *(Yugoslavya'da kent)* / Yun. kemòs [Tzitzilis] => şebeş شبش] *is.* Koruyucu yastığı olan ince bir kayışla atın burun üstünden ve zincirle ağız altından bağlanan ağızlıksız kantarma; hafif gem. *{OsT} {ağız} (aynı)* [DS]

şebgir, [Far. şeb-gīr شبگیر] *(şebgi:r) {OsT} sf.* **1.** Bütün gece uyanık duran. **2.** Sabaha kadar çalışan. **3.** *is.* Sabahın erken vaktinde yola çıkan kervan. **4.** Geceleri öten bülbül. **5.** Sabahın erken saatleri; sabah.

şebgirî, [Far. şeb-gīrī شبگیری] *(şebgi:ri:) {OsT} is.* Uykusuzluk; gece uyuyamama.

şebhane, [Far. şeb + ḫāne شب خانه] *(şebha:ne) {OsT} is.* Yeri yurdu olmayan yoksulların geceleri yatmaları için hayır sahiplerinin yaptırdığı barınak.

şebhiz, [Far. şeb + ḫīz شبخیز] *(şebhi:z, h kalın söylenir) {OsT} sf.* Geceleri ibadet ya da çalışma amacıyla kalkan.

şebih, [Ar. şibh > şebīh شبيه] *(şebi:h) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin benzeri; aynısı. **2.** İnsan resmi. ◻ **şebih yazmak,** *{OsT} İnsan resmi çizmek.*

şebihnüvis, [Ar. şebīh + Far. nüvīs شبيه نويس] *(şebi:hnüvi:s) {OsT} is.* İnsan resmi yapan sanatçı.

şebik, -ği [şeb *(yans.)* > şeb-ik / Erme. c'ap'ik [Dankoff]] *{ağız} is.* Alkış. ◻ **şebik çalmak,** *{ağız} Alkışlamak.* [DS]‖ **şebik sakızı,** *{ağız} Sakızlık sütünden yapılan bir sakız.* [DS]

şebili, [şeb *(yans.)* > şeb-i-li] *{ağız} sf.* **1.** Çabuk çabuk konuşan. **2.** Açıkgöz; kurnaz. [DS]

şebing, [Çigil. şabıñ > şebing] *{eT} is.* Küçük demir çomak; demir baston; cop. [DLT]

şebistan, [Far. şeb-istān شبستان] *(şebista:n) {OsT} is.* **1.** Bir konak ya da evin kadınlara ayrılmış olan bölümü; harem dairesi. **2.** Oda; daire. **3.** Yatak odası. **4.** Gece ibadet edilen yer.

şebit[1], [şeb *(yans.)* > şeb-it] *{ağız} is.* **1.** Yufka ekmeği. **2.** Bir tür çörek. [DS]

şebit[2], [şeb-it] *{ağız} is.* İçinde yün veya pamuk bulunan ince minder. [DS]

şebiyelda, [Far. şeb-i yeldā شب يلدا] *(şebiyelda:) {OsT} is.* **1.** Yılın en uzun gecesi. **2.** *ed.* (Divan edebiyatında) uzunluğu ve rengi sebebiyle sevgilinin saçı. **3.** Sevgilinin özlemi ile geçmek bilmeyen gece.

şebken, [cepken > şepken] *{ağız} is.* Efe elbisesi; cepken. [DS]

şebkülah, [Far. şeb+külāh شب کلاه] *(şebkülâ:h) {OsT} is.* **1.** Eskiden giyilen ve siyah keçeden yapılma bir tür külah. **2.** Gece takkesi; kavuk altına giyilen başlık.

şeblemek, [şeb-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tadına bakmak. [DS]

şebmet, [şeb *(yans.)* > şeb + met] *{ağız} zf.* Çabuk. [DS]

şebnem, [Far. şeb *(gece)* + nem شبنم] *{OsT} is.* **1.** Gece rutubeti. **2.** Çiy.

şebpere, [Far. şeb *(gece)* + perīden *(uçmak)* > şebpere شپره] *{OsT} sf.* **1.** Gece uçan. **2.** *mecaz.* Cahil; gözü kapalı. **3.** *is.* Yarasa.

şebrev, [Far. şeb *(gece)* + reften *(gitmek)* > şeb-rev شرو] *{OsT} sf.* **1.** Gece giden; gece yolculuk eden. **2.** Gece ibadet eden. **3.** Hırsız. **4.** *is.* Gece bekçisi.

şebtab, [Far. şeb *(gece)* + tabīden *(parlamak)* > şebtāb شبتاب] *(şebta:b) {OsT} is.* Ateşböceği.

şebüg, [Far. çābūk => şābūk] *{eT} zf.* Çabuk. [DLT]

şebüş, [? şebüş] *{ağız} sf.* Sarı. [DS]

şebyaman, [şeb+yaman] *{ağız} is.* Göztaşı. [DS]

şebzindedar, [Far. şeb *(gece)* + zinde-dāşten *(uyanık geçirmek)* > şeb-zinde-dār شب زنده دار] *(şebzindeda:r) {OsT} sf.* **1.** Geceyi uyanık olarak geçiren; gece uyanık kalan. **2.** Geceleri iş yapan; gece çalışan. **3.** Geceleri ibadet eden. **4.** *is.* Gece bekçisi.

şec[1], [Ar. şec شج] *{OsT} is.* **1.** Baş yarma. **2.** *isl. huk.* Bir kimsenin başını, yüzünü yaralama suçu.

şec[2], **-cci** [Ar. şecc شج] *{OsT} is.* Geminin denizi yararak yol alması.

şecaat, -ti [Ar. şecā'at شجاعت] *(şeca:at) {OsT} is.* **1.** Cesaret; yiğitlik; yüreklilik. **2.** *isl. fel.* İnsanın temel psikolojik tepkilerinden biri olan öfke duygusunun ılımlı düzeye indirilmesi ile kazanılan ahlakî erdem; öfke gücünün aşırılığı anlamına gelen saldırganlık ile zayıflığı anlamına gelen korkaklığın ortası.

şeccat, [Ar. şecce > şeccāt شجات] *(şecca:t) {OsT} is.* Başta ve yüzde meydana gelen yaralar.

şecce, [Ar. şecce شجه] *{OsT} is.* Başta veya yüzde vurmak suretiyle açılan yara. ◻ **şecce-i âmme,** *{OsT} tıp. Beynin en üst zarının yırtılması.*‖ **şecce-i bāzıa,** *{OsT} tıp. Deri kesilmekle oluşan yara.*‖ **şecce-i dāmia,** *{OsT} tıp. Kan çıktığı hâlde iltihabı akmayan yara.*‖ **şecce-i dāmiye,** *{OsT} tıp. Kanı akan yara.*‖ **şecce-i hārısa,** *{OsT} tıp. Deri kesildiği hâlde kan akmayan yara.*‖ **şecce-i muvāzaha,** *{OsT} tıp. Kemiğin ortaya çıkmış olduğu yara.*‖ **şecce-i münakkale,** *{OsT} tıp. Kemiğin kırılması ile birlikte yerinden oynayan yara.*‖ **şecce-i mütelāhime,** *{OsT} Deri ile birlikte eti de kesilmiş olan yara.*‖ **şecce-i simhāk,** *{OsT} tıp. Kemik zarına kadar yırtılmış yara.*

şecen, [Ar. şecen شجن] *{OsT} is.* Dal; budak; kol.

şecer, [Ar. şecer شجر] *{OsT} is.* Ağaç. ◻ **şecer-i ketira,** *{OsT} Geven.*‖ **şecer-i lāden,** *{OsT} bot. Laden ağacı.*‖ **şecer-i lisān-ı usfūr,** *{OsT} bot. Serçe dili ağacı; dişbudak.*‖ **şecer-i mişmiş,** *{OsT} bot. Kayısı ağacı.*‖ **şecer-i rummān,** *{OsT} bot. Nar ağacı.*‖ **şecer-i samg,** *bot. Arap zamkı üretilen bir ağaç.*‖ **şecer-i Süleyman,** *{OsT} bot. Katran ağacı.*‖ **şecer-i temr,** *bot. Hurma ağacı.*‖ **şecer-i tîn,** *{OsT} bot. İncir ağacı.*‖ **şecer-i tuffāh,** *{OsT} bot. Elma ağacı.*‖ **şecer-i tūr,** *{OsT} bot. Hurma ağacı.*‖ **şecerü'l-bellut,** *{OsT} bot. Meşe ağacı.*‖ **şecerü'l-bunduk,** *{OsT} bot. Fındık ağacı.*‖ **şecerü'l-hubz,** *{OsT} bot. Ekmek ağacı.*‖ **şecerü'l-hür,** *{OsT} bot. Kavak ağacı.*‖ **şecerü'l-hür-i beyzā,** *{OsT} bot. Ak kavak.*‖ **şecerü'l-levz,** *{OsT} bot. Badem ağacı.*‖ **şecerü'n-neb,** *{OsT} bot. Kayın ağacı.*‖ **şecerü's-sınar,** *{OsT} bot. Çınar ağacı.*‖ **şecerü't-tuffāh,** *{OsT} bot. Elma ağacı.*

şecerat, [Ar. şecere > şecerāt شجرات] *(şecera:t) {OsT} is.* Şecereler; soy ağaçları.

şecere, [Ar. şecer > şecere شجره] *{OsT} is.* **1.** Tek bir

ağaç. **2.** Ailenin kökenini araştıran bilim dalı. **3.** Bir soyun zincirlemesini gösteren çizelge; hayat ağacı; soy ağacı; soy kütüğü. **4.** At ve damızlık sığırların adlarının ve atalarının yazılı olduğu kütük. ◻ **şecere-i hayat,** *{OsT} Hayat ağacı; soy ağacı.*

şecereci, [şecere-ci] *is.* Şecere tutan kimse.

şecereli, [şecere-li] *sf.* **1.** Şeceresi olan; şeceresi uzak atalarına kadar çıkabilen. **2.** *mecaz.* Geçmişte kabarık bir suç dosyası olan.

şecerename, [Ar. şecere+ Far. nāme شجره نامه] *(şecerena:me) {OsT} is.* Soy ağacını gösteren kütük.

şecerî, [Ar. şecerī شجری] *(şeceri:) {OsT} sf.* Ağaca ait; ağaçla ilgili.

şeceristan, [Ar. şecer + Far. istān شجرستان] *(şecerista:n) {OsT} is.* Ağacı bol yer; ağaçlık; koruluk.

şeci, -i'ı [Ar. şecāʿat > şecīʿ/ şecīʿa شجعه / شجع] *{OsT} sf.* Yiğit; cesur.

şecic, [Ar. şecīc شجیج] *{OsT} sf.* Başı yaralı olan.

şecir, [Ar. şecīr شجیر] *(şeci:r) {OsT} is.* Kısa, küçük ağaç.

şeç, -ci [cec / çeç > şeç] *{ağız} is.* Samanla karışık tahıl. [DS]

şed, -ddi [Ar. şedd شد] *{OsT} is.* **1.** Sıkı sıkı bağlama; sıkılaştırma. **2.** Sertleştirme; pekiştirme. **3.** Bütün gücü ile koşma; atılma. **4.** *tasvf.* Ahilik teşkilatına girenlerin bellerine törenle bağlanan kuşak. **5.** *müz.* Klasik Türk müziğinde bir diziyi veya makamı aralıklarını koruyarak başka perdeye göçürme; nakletme. ◻ **şedd-i nitāk-ı himmet,** *{OsT} 1. Himmet kuşağını kuşanma. 2. İşe sıkı başlama.*|| **şedd-i rihāl,** *{OsT} Yola çıkmak için hayvanı semerleme.*

şedaid, [Ar. şedīd > şedāʾid شدائد] *(şada:id) {OsT} is.* Eziyetli durumlar; sıkıntılar; belalar.

şedaraban, [Ar. şedd-i ʿarabān شد عربان] *(şedaraba:n) {OsT} is. müz.* Klasik Türk müziğinden zirguleli Hicaz makamı dizisini yegâh (re) perdesi üzerine göçürmekle elde edilen bir şet makamı.

şeddadane, [Ar. şeddād *(efsanevi Yemen hükümdarı)* + Far. -āne شدادانه] *(şedda:da:ne) {OsT} zf.* (Sağlamlık için) Şeddad tarzında yapılmış olan; Şeddad'ın yaptığı gibi.

şeddadi, [Ar. şeddād *(efsanevi Yemen hükümdarı)* > şeddādī شدادی] *(şedda:di:) {OsT} sf.* (Yapı için) büyük ve sağlam.

şedde[1]**,** [Ar. şedd > şedde شده] *{OsT} is. dbl.* Arapça ve Farsça kelimelerde bir harfin çift okunacağını gösteren işaret. ◻ **şedde belirmesi,** *dbl. Arapça sözcüklerin aslında bulunan son sesteki ikizleşmeyi belirten şeddenin, Türkçede ünlü ile başlayan bir ek veya sözcük gelmesi durumunda tekrar ortaya çıkması olayı, his > hiss-etmek, haz > hazzetmek.*

şedde[2]**,** [Ar. şedde] *{ağız} is.* Kuş yakalamak için kurulan tuzaklarda kullanılan biri çengelli, diğeri sivri uçlu birbirine bağlı iki çubuk. [DS]

şeddeli, [şedde-li] *sf.* (Arapça ve Farsça harfler için) iki kere okunması için üzerine şedde konulmuş olan. ◻ **şeddeli eşek,** *1. "Eşşek!" biçiminde söylenen ve "iki kere eşek" manasını da ima eden hakaret sözü. 2. Çok kaba, görgüsüz ve yeteneksiz kimse.*

şeddimek, [şed(d)-i-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Kucaklayarak okşayıp sevmek. [DS]

şedid, [Ar. şiddet > şedīd / şedīde شدیده / شدید] *(şedi:d) {OsT} sf.* → şedit.

şedit, -di [Ar. şiddet > şedīd شدید] *(şedi:t) {OsT} sf.* **1.** Sert; şiddetli; yeğin; zorlu. **2.** Katı; sıkı. **3.** *is.* Bela; musibet; sıkıntı.

şedre, [? şedre] *{ağız} is.* Geniş gözenekli kalbur. [DS]

şeer, [Fan. şehr => şeher / şeer] *(şe:r) {ağız} is.* Şehir. [DS]

şef[1]**, -f'ı** [Ar. şefʿ شفع] *{OsT} is.* **1.** Çift; iki tek. **2.** İnce.

şef[2]**, -ffi** [Ar. şeff شف] *{OsT} is.* Ötesi görülme.

şef[3]**,** [Lat. caput *(baş)* > Fr. chef] *is.* **1.** Bir yeri yönetme yetki ve sorumluluğunda olan; yöneten. **2.** Bir topluğu, toplumu yönlendiren kimse; önder; lider. **3.** Aşçıbaşı. ◻ **şef bilgisayar,** *bilş. Başka birçok benzer birimi yöneten sabit bellek, bilgisayar veya aygıt; ana bilgisayar.*|| **şef garson,** *Garsonların başı.*

şef[4]**,** [Far. şev / şeb] *{ağız} is.* Bir yanı eğri ağaç. [DS]

şefaat, -ti [Ar. şefāʿat شفاعت] *(şefa:at) {OsT} is.* **1.** Birinin suçunun bağışlanması için aracılık eden kimse. **2.** *isl.* Hz. Muhammed'in Allah'tan bazı günahkâr müminleri bağışlaması için dilekte bulunması. ◻ (birine) **şefaat etmek,** *Bir kimsenin suçunun ya da günahlarının bağışlanması için yardımcı olmak, aracılık etmek.*

şefaatçi, [şefaat-çi] *(şefa:atçi) sf.* **1.** Bir kimse için şefaatte bulunan; aracılık eden. **2.** Tanrı katında müminlerin günahlarının bağışlanmasını dileyen.

şefaatçilik, -ği [şefaat-çi-lik] *(şefa:atçilik) is.* Şefaatçi olma durumu.

şefafet, [Ar. şefāfet شفافت] *(şefa:fet) {OsT} is.* Şeffaf olma; şeffaflık; saydamlık.

şefakat, [Ar. şefaḳat شفقت] *{OsT} is.* Esirgeyerek sevme; şefkat. ◻ **şefakat-nisār,** *{OsT} Şefkatli.*|| **şefakat-i nişān-ı hümāyūn,** *{OsT} İkinci Sultan Abdülhamid Hanın kadınlara verilmek üzere çıkarttığı nişan.*|| **şefakat-i übüvvet,** *{OsT} Babalık şefkati.*|| **şefakat-kârāne,** *{OsT} Merhamet ederek; acıyarak; şefkat göstererek.*

şefdeli, [Far. şeft+ālü => şeftali > şefdeli] *{ağız} is.* Şeftali. [DS]

şefe, [Ar. şefehe => şefe شفه] *{OsT} is.* **1.** Dudak. **2.** Kenar. 🗗 **şefe-i hevām,** *{OsT} zool. Böceklerin üst dudağı.*|| **şefe-i süflā,** *{OsT} anat. Alt dudak.*|| **şefetü'l-erneb,** *{OsT} Tavşan dudağı; yukarıdan aşağı yırtık dudak.*

şefef, [Ar. şefef شفف] *{OsT} is.* Yaradılışı kötü kimse.

şefek, -ği [Ar. şafaḳ] *{ağız} is.* Şafak.

şefelek, -ği [şef-ele-k ?] *{ağız} is.* **1.** Mısır koçanı. **2.** Elma, armut, ayva gibi meyvelerin yenilmeyen orta bölümü. [DS]

şefetan, [Ar. şefeteyn / şefetān شفتان] *(şefeta:n) {OsT} is.* İki dudak; alt ve üst dudak.

şefeteyn, [Ar. şefeteyn شفتين] *{OsT} is.* → şefetan.

şefevat, [Ar. şefe > şefevāt شفوات] *(şefeva:t) {OsT} is.* **1.** Dudaklar. **2.** Kenarlar.

şefevi, [Ar. şefe > şefevī / şefeviyye شفويه / شفوى] *(şefevi:) {OsT} sf.* Dudakla ilgili; dudağa ait.

şeffaf, [Ar. şeff > şeffāf شفاف] *{OsT} sf.* **1.** (Cisim için) arkasındaki cisimleri gösteren; saydam. **2.** Işık geçiren. **3.** (Elbise, kumaş için) içini gösterecek kadar ince olan. **4.** Saydam izlenimi veren. 🗗 **şeffaf yönetim,** *Hemen herkesin görüş ve denetimine açık olan.*

şeffaflaşma, [şaffaf-la-ş-ma] *is.* Şeffaflaşmak eylemi; şeffaf bir duruma gelme; saydamlaşma.

şeffaflaşmak, [şaffaf-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Şeffaf duruma gelmek; saydamlaşmak.

şeffaflaştırma, [şeffaf-la-ş-tır-ma] *is.* Şeffaflaştırmak eylemi; saydamlaştırma.

şeffaflaştırmak, [şeffaf-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Şeffaf duruma getirmek; saydamlaştırmak.

şeffaflık, -ğı [şeffaf-lık] *is.* **1.** Şeffaf olma durumu; saydamlık. **2.** İş ve işlemleri bilinen ve denetlenebilen bir kurum ya da kuruluşun niteliği; saydamlık.

şefi, -i'ı [Ar. şefāʿat > şefiʿ شفيع] *(şefi:) {OsT} sf.* **1.** Bir suçun affı için aracılık ya da kefillik eden kimse. **2.** *isl. huk.* Bir mülk kaça satılmışsa, o para ile o mülkü öncelikli satın alma hakkına sahip olan; şufa hakkı sahibi. 🗗 **şefî'-i cār,** *{OsT} fıkh. Bitişik komşu evinin satılmasından dolayı aynı para ile bu evi satın alma hakkı üstünlüğü olan kimse.*|| **şefî'-i müznibîn,** *{OsT} Günahkârların şefaatçisi; Hz. Muhammed.*|| **şefî'-i ruz-i ceza,** *{OsT} Ceza gününün şefaatçisi; Hz. Muhammed.*|| **şefî'-i ümmet,** *{OsT} Müslümanların günahlarının bağışlanması için aracılık eden, Hz. Muhammed.*|| **şefî'ü'l-müznibîn,** *{OsT}* → şefî'-i müznibîn.|| **şefî'ü'l-ümem,** *{OsT} Bütün insanlara şefaat edecek olan; Hz. Muhammed.*|| **şefî'ü'l-verā,** *{OsT} Yaratılmışlara şefaat edecek olan; Hz. Muhammed.*

şefif, [Ar. şeff *(ötesi görünme)* > şefīf / şefīfe شفيفه / شفيف] *(şefi:f) {OsT} sf.* Saydam.

şefik, [Ar. şefaḳat > şefiḳ / şefiḳa شفيقه / شفيق] *{OsT} sf.* Esirgeyerek seven; sevecen; şefkatli.

şefilte, [? şefilte] *{ağız} is.* Ucuna, gaza batırılmış bez takılarak kullanılan metal çubuktan ibaret ilkel bir aydınlama aracı. [DS]

şefit[1], -di [? şefit] *{ağız} is.* Kızılcık. [DS]

şefit[2], -di [şeb *(yans.)* > şeb-it] *{ağız} is.* Yufka. [DS]

şefkat, -ti [Ar. şefḳat شفقت] *{OsT} is.* Acıma ve koruma duygusu ile karışık sevgi; sevecenlik. 🗗 **şefkat çiçeği,** *bot. Zambakgillerden, Afrika ve Avustralya kökenli, beyaz ya da morumsu mavi çiçekler açan, güzel çiçekli bir otsu bitki, (Agapanthus).*|| **şefkat-kâr-āne,** *{OsT} Şefkat göstererek; sevecenlikle.*|| **şefkat-nisār,** *{OsT} Şefkat saçan; acıyan; esirgeyen.*

şefkatli, [şefkat-li] *sf.* **1.** (Kişi için) başkalarına karşı sevecen davranan; sevecen; müşfik. **2.** Sevecenlik belirten.

şefkatlilik, -ği [şefkat-li-lik] *is.* Şefkatli olma durumu; sevecenlik.

şefkatlü, [Ar. şefḳat + T. -li / -lü شفقتلو] *{OsT} sf.* (Babalar için) *"şefkat gösteren"* anlamında hitap sözü.

şefkatsiz, [şefkat-siz] *sf.* (Kişi için) başkalarına karşı katı davranan; şefkat göstermeyen; sevgisiz, acımasız; sevecen olmayan; katı yürekli.

şefkatsizlik, -ği [şefkat-siz-lik] *is.* Şefkatsiz olma durumu; katı yüreklilik.

şeflek, -ği [şef-le-k ?] *{ağız} sf.* Yakışıklı. [DS]

şeflik, -ği [şef-lik] *is.* **1.** Şef olma durumu. **2.** Bir şef tarafından yürütülen bölüm veya daire; şefin makamı.

şefşeli, [şefşe-li] *{ağız} sf.* Deli. [DS] 🗗 **şefşeli oynamak,** *{ağız} Çırpınarak, dövünerek, kendini hırpalayarak ağlamak.* [DS]

şefşelli, [şefşel-li] *{ağız} sf.* Gözleri yan bakan; şaşı. [DS]

şeftali, [Far. şeft *(kaba, kalın)* + ālū *(erik)* شفتآلو] *(şefta:li) {OsT} is. bot.* **1.** Gülgillerden, Asya kökenli, ılıman bölgelerde yetişen, dik ya da sarkık dallı, 3-5 m. boyunda, kenarları dişli temren biçimli yapraklı, yapraklarının sapında balözü bezi bulunan, kırmızı ya da beyaz katmer gül çiçekli bir meyve ağacı; tülü erik, *(Prunus persica).* **2.** Bu ağacın A provitamini bakımından zengin iri, tatlı ve sulu meyvesi. **3.** *{ağız} mecaz.* Öpücük. [DS]

şeftalu, [Far. şeft-ālū شفتآلو] *(şefta:lû:) {OsT} is.* **1.** Öpücük. **2.** *bot.* Şeftali.

şefteli, [Far. şeft-ālü] *{ağız} is.* **1.** Öpücük. **2.** Şeftali. [DS]

şeftren, [Fr. chef de train] *is.* Bir trenin yönetiminden sorumlu demiryolu görevlisi.

şegab, [Ar. şeġab شغب] *{OsT} sf.* Fitne uyandıran.

şegaf[1], [Ar. şeġāf / şaġāf شغاف] *(şega:f) {OsT} is. anat.* Kalp zarı. 🗗 **şegāf-ı dāhilî-i kalb,** *{OsT} anat. Kalbin iç zarı.*‖ **şegāf-ı hāricî-i kalb,** *{OsT} anat. Yüreğin dış zarı.*

şegaf[2], [Ar. şeġaf شغف] *{OsT} is.* Delicesine sevme. 🗗 **şegaf-dār,** *{OsT} Delirtici.*

şegafi, [Ar. şeġāfī شغافی] *(şega:fi:) {OsT} sf.* Kalp zarına ilişkin; kalp zarı ile ilgili.

şegal, -li [Far. şegāl شگال] *(şega:l) {OsT} is. zool.* Çakal.

şeğ, [şeğ] *{ağız} is.* Sap. [DS]

şeğirlenmek, [şeğir-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kendini naza çekmek. [DS]

şeğirt, [Ar. şākird] *{ağız} is.* Çırak. [DS]

şeğrik, -ği [şeğ(i)r-ik] *{ağız} is.* Kapı menteşesi. [DS]

şeh[1], [Far. şāh / şeh شه] *{OsT} is.* → şah.

şeh[2], [? şéh] *{ağız} is.* Çiy; şebnem. [DS]

şeha, [Far. şeh / şāh > şāhā / şehā شها] *(şeha:) {OsT} ünl. "Ey hükümdar; ey şah; ey padişah"* anlamında hitap sözü.

şehadet, [Ar. şāhid > şehādet شهادت] *(şeha:det) {OsT} is.* **1.** Şahitlik; tanıklık. **2.** Şehitlik.

şehamet, [Ar. şehāmet شهامت] *(şeha:met) {OsT} is.* Akılla birlikte yürütülen cesaret; yiğitlik; kahramanlık.

şehametli, [şehamet-li] *(şeha:metli) sf.* **1.** Kudretli. **2.** İmparatorluk döneminde, padişahlarla diğer doğu ülkeleri hükümdarları arasındaki yazışmalarda kullanılan hitap sözü.

şehametlu, [Ar. şehāmet + T. -li / -lū شهامتلو] *(şeha:metlû:) {OsT} sf.* → şehametli.

şehba, -a'i [Ar. eşheb > şehbā' شهباء] *(şehba:) {OsT} sf.* Akçıl; kır; kül renginde olan.

şehbal, [Far. şeh + bāl شهبال] *(şehba:l) {OsT} is.* Kuş kanadının en uzun tüyü; şahbal.

şehbaz, [Far. şeh+ bāz شهباز] *(şehba:z) sf.* **1.** *{OsT}* → şahbaz. **2.** *{ağız}* Şen; neşeli; keyifli; sevinçli.

şehbender, [Far. şeh + bender شهبندر] *{OsT} is.* **1.** Konsolos. **2.** İmparatorluk döneminde, ticaret nezareti kurulmazdan önce ticareti düzenleyen ve tacirler arasındaki anlaşmazlıkları çözümleyen kişi.

şehbenderhane, [Far. şeh-bender-ḫāne شهبندرخانه] *(şehbenderha:ne) {OsT} is.* Konsolosluk binası; konsolosluk.

şehbenderlik, -ği [şehbender-lik] *is.* Konsolosluk.

şehd, [Ar. şehd شهد] *{OsT} is.* Bal.

şehdab, [Ar. şehd + Far. āb شهداب] *(şehda:b) {OsT} is.* Bal şerbeti.

şehdamiz, [Ar. şehd + Far. āmīz آمیز شهد] *(şehda:miz) {OsT} sf.* **1.** Balla karışık; ballı. **2.** Bal karıştırılmış gibi tatlı; ballı.

şehdane, [Far. şeh+dāne شهدانه] *(şehda:ne) {OsT} is.* **1.** Kenevir tohumu. **2.** İri inci tanesi.

şehdanec, [Far. şeh+dānec شهدانج] *(şehda:nec) {OsT} is.* → şehdane.

şehdhan, [Ar. şehd + Far. ḫ^{v}ān شهدخوان] *(şehdha:n) {OsT} is.* Bal sofrası.

şehdiye, [? şehdiye شهدیه] *{OsT} is. dnz.* Eskiden Akdeniz kıyılarında kullanılan hafif bir yelkenli tekne; çitiha.

şehdkâm, [Ar. şehd *(bal)*+kām *(ağız)* شهدکام] *(şehdkâ:m) {OsT} sf.* Tadı damağında kalmış.

şehenşah, [Far. şeh-en-şāh شهنشاه] *(şeheşa:h) {OsT} is.* En büyük padişah; şahlar şahı.

şehenşeh, [Far. şeh-en-şeh شهنشه] *{OsT} is.* → şehenşah.

şeher, [Far. şehr => şehir / şeher] *{ağız} is.* Şehir; kent. [DS] 🗗 **şeher unu,** *{ağız} Kepeği alınmış, fabrika unu; has un.* [DS]

şehet, [Far. şāyed => şehet شاهت] *{eAT} e.* Şayet.

şehevat, [Ar. şehvet > şehevāt شهوات] *(şeheva:t) {OsT} is.* **1.** Aşırı istekler; düşkünlükler. **2.** Cinsel arzular; şehvetler. 🗗 **şehevāt-ı nefsāniye,** *{OsT} Nefis düşkünlükleri.*

şehevi, [Ar. şehvet > şehevī شهوی] *(şehevi:) {OsT} sf.* **1.** Şehvetle ilgili; kösnül. **2.** Cinsel arzu uyandıran; erotik.

şehfe, [? şeḫfe] *{ağız} is.* Yapıda, büyük taşları sıkıştırmak için kullanılan küçük taşlar. [DS]

şehid, [Ar. şehīd / şehide شهید / شهیده] *(şehi:d) {OsT} sf.* Din uğruna veya yüksek bir ülkü uğruna ölen. 🗗 **şehîd-i hançer-i müjgân,** *{OsT} ed. Hançere benzer kirpiklerin şehidi.*‖ **şehîd-i hükmî,** *{OsT} huk. Yangında, suda boğulma, bir bilimsel araştırma veya hastalık sırasında hayatını kaybettiği için şehit sayılan kimse.*‖ **şehîd-i Kerbelâ,** *{OsT} Kerbela şehidi: Hz. Hüseyin.*

şehiden, [Ar. şehīd > şehīden شهیداً] *(şehi:'den) {OsT} zf.* **1.** Şehit olarak. **2.** Şahit olarak; tanık olarak.

şehik, -kı [Ar. şehīḳ شهیق] *(şehi:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Ağlarken çekilen iç; iç çekme. **2.** Soluk alma. 🗗 **şehîk-i tenhāyî,** *{OsT} Yalnızlık nefesi.*‖ **şehîk ü zefîr,** *{OsT} Soluk alıp verme.*

şehim, [Ar. şehīm شهیم] *(şehi:m) {OsT} sf.* **1.** Akıllı ve kurnaz. **2.** Yiğitçe.

şehinşah, [Far. şāhān *(şahlar)* > şāhān-şāh / şehinşāh / şehin-şeh شهنشاه / شهنشه] *(şehinşa:h) {OsT} is.* **1.** Şahlar şahı. **2.** Eskiden İran hükümdarları için kullanılan unvan.

şehir[1]**,** [Ar. şöhret > şehīr / şehīre شهير / شهير] *(şehi:r) {OsT} sf.* Ünlü; ün kazanmış; şöhretli; tanınmış.

şehir[2]**, -hri** [Far. şehr شهر] *{OsT} is.* **1.** Halkının çoğunluğu ticaret, sanayi ve yönetim işleri ile uğraşan, tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı; kent. **2.** Bu yerleşim alanında oturanların tümü; kent halkı. ◘ **şehir beyi,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, bir kenti yönetmekle görevli kurulun başında bulunan kimse.*‖ **şehir coğrafyası,** *Yerleşme bölgelerinde şehirlerin yayıldığı yeri konu edinen coğrafya dalı.*‖ **şehir eşkıyası,** *Kent içinde soygun yapan, yol kesen, kan döken haydut.*‖ **şehir hatları,** *Kent içi ulaşımı ve ulaşım yolları.*‖ **şehir kethüdası,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, kentlerde malî ve yönetim işlerine bakmakla görevli kimse.*‖ **şehir kot numarası,** *Şehirler arası telefon konuşmalarında her kent için belirlenen numara.*‖ **şehirler arası,** *(Ulaşım veya iletişim için) iki ve daha çok şehri kapsayan.*‖ **şehir naibi,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, eyalet ve sancaklarda kazaskerlere vekillik eden görevlilere verilen ad.*‖ **şehir rehberi,** *Bir şehrin belli başlı yerlerini ve tarihî mekânlarını gösteren haritalı kılavuz.*‖ **şehir turu,** *Bir şehri görmek ve gezmek için yapılan gezi.*

şehir[3]**,** [? şehir] *{ağız} is.* Urfa yöresinde, köylü kadın başlıklarında fes üstüne sarılan renkli örtü. [DS]

şehirci, [şehir-ci] *sf.* **1.** Şehircilikle uğraşan. **2.** Kentleri ve diğer insan yerleşim yerlerini düzenleme, bunların planlamasına ilişkin sorunları çözme konusunda uzmanlaşmış kişi; şehircilik uzmanı.

şehircilik, -ği [şehir-ci-lik] *is.* **1.** İnsanların yerleşim birimlerini düzenleme ve örgütleme sanatı. **2.** İnsan yerleşimi ile konut, iş, eğlence, gezinti yerleri, temizlik ve ulaşım ağları gibi toplumsal ilişkileri iyileştirmeyi konu edinen bilim dalı. **3.** Kamu güçlerinin, kent içi arazi kullanımını denetlemeye olanak tanıyan hukuk kurallarının tümü.

şehirleşme, [şehir-le-ş-me] *is.* **1.** Şehirleşmek eylemi; kentleşme. **2.** Sanayiin gelişmesi sonucunda nüfusun şehirlerde büyük oranda toplanması ile birlikte meydana gelen yerleşim şeklindeki büyüme ve ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme süreci.

şehirleşmek, [şehir-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Köy ya da kasaba için) şehir yerleşmesi, şehir bölgesi durumuna dönüşmek; kentleşmek. **2.** (Bölge veya ülke için) şehir sayısı giderek artmak.

şehirli, [şehir-li] *sf.* Kentte oturan; kentli.

şehirlileşme, [şehir-li-le-ş-me] *is.* Şehirlileşmek eylemi.

şehirlileşmek, [şehir-li-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* (Kente göçmüş olan köy ve kasaba insanı için) şehir yaşamına özgü yaşama ve davranış biçimi ile şehirlilerin sahip olduğu değer yargılarına uyum sağlamak; kent yaşamına ayak uydurmak; kentlileşmek.

şehirlilik, -ği [şehir-li-lik] *is.* Şehirli olma durumu.

şehit, -di [Ar. şehādet > şehīd شهيد] *{OsT} sf.* **1.** Gören; bilen; şahit olan. **2.** *is. isl.* Savaşta, elinde silah olduğu hâlde İslam dini için savaşırken öldürülen kimse; şahadet mertebesine ulaşan kimse; Allah yolunda öldürülen kimse. **3.** *huk.* Ülkesi ve görevi uğrunda ölen kimse. **4.** *isl.* Her şeyi ve kullarının her işini en iyi bilen anlamında Allah'ın vasfını belirten Allah'ın güzel adlarından birisi. ◘ **şehid-i hükmî,** *{OsT} 1. Şehit sayılan kimse. 2. Boğularak, yanarak, deprem, salgın hastalık vb. nedenlerle ölen kimse.*‖ **şehit düşmek,** *1. Meşru bir savaşta, elinde silah olduğu hâlde İslam dini için savaşırken öldürülmek. 2. Ülkesi ve görevi uğrunda ölmek.*‖ **şehit etmek,** *1. Meşru bir savaşta, elinde silah olduğu hâlde İslam dini için savaşırken öldürmek. 2. Ülkesi ve görevi uğrunda öldürmek.*‖ **şehit olmak,** *1. Meşru bir savaşta, elinde silah olduğu hâlde İslam dini için savaşırken öldürülmek. 2. Ülkesi ve görevi uğrunda ölmek.*‖ **şehit sayılmak,** *Boğularak, yanarak, deprem, salgın hastalık vb. nedenlerle ölmek.*

şehitlik, -ği [şehit-lik] *is.* **1.** Şehit olma durumu. **2.** Şehitler için ayrılmış özel mezarlık.

şehiy, -yyi [Ar. şehvet > şehiyy / şehiyye شهيه / شهى] *{OsT} sf.* İsteklendiren; iştah uyandıran.

şehka, [Ar. şehḳa شهقه] *{OsT} is.* Hıçkırık; çığlık. ◘ **şehka-i bükâ,** *{OsT} Ağlama hıçkırığı.*

şehkâr, [Far. şāh > şeh-kār شهكار] *(şehkâ:r) {OsT} is.* Üstün eser; baş yapıt; şaheser.

şehla, [Ar. eşhel > şehlāʾ شهلاء] *(şehlâ:) {OsT} sf.* **1.** (Göz için) ela ya da mavi. **2.** (Kadın ve kız için) ela gözlü. **3.** (Göz için) hafifçe kayan ve bu hâliyle hoşa giden.

şehlevend, [Far. şāh > şeh-levend شهلوند] *{OsT} sf.* Yakışıklı genç; boylu boslu; şen genç; yiğit.

şehlevendane, [Far. şeh-levend-āne شهلوندانه] *(şehlevenda:ne) {OsT} zf.* Boylu boslu, yakışıklı gençlere layık biçimde.

şehm, [Ar. şehm شهم] *{OsT} sf.* **1.** Zeki; kurnaz. **2.** Yiğit; cesaretli.

şehmelik, -ği [Far. şeh + Ar. melīk] *{ağız} is.* → şehmelik otu. ◘ **şehmelik otu,** *{ağız} Bir metre boyunda, söğüt yaprağına benzer yaprakları olan ve hayvan yemi olarak kullanılan kokulu bir ot; mürver, (Sambucus nigra, S. ebulus).* [DS]

şehname, [Far. şāh > şeh-nāme شهنامه] *(şehna:me) {OsT} is.* **1.** Padişahların hayatlarını, seferlerini, kahramanlık destanı biçiminde anlatan manzum eserlere verilen ad. **2.** Manzum tarih.

şehnameci, [şehname-ci] *(şehna:meci) is.* **1.** Şehname yazarı. **2.** İmparatorluk döneminde, vakanüvisliğin kuruluşundan önce devletin resmî tarih yazarı.

şehnaz, [Far. şehnāz شهناز] *(şehna:z) {OsT} is. müz.* Klasik Türk müziğinde birleşik bir makam.

şehnazpuselik, -ği [Far. şehnāz + pūselik شهناز پوسه لك] *(şehna:zpu:selik) {OsT} is. müz.* Tür müziğinde, şehnaz dizisine dügâh (la) perdesinde bir buselik beşlisi eklemek suretiyle meydana getirilmiş birleşik bir makam.

şehni, [? şehni] *{ağız} is.* İki odalı, ortası selamlıklı tahta ev. [DS]

şehnişîn, [Far. şāh + nīşesten *(oturmak)* > şāhnīşīn / şehnīşīn شهنشهين] *(şehnişi:n) {OsT} is.* → şahnişin.

şehpeklendirmek, [şehpek-le-n-dir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Uyumu artırmak. [DS]

şehper, [Far. şāh + per *(tüy)* > şeh-per شهپر] *{OsT} is.* **1.** Kuş kanadındaki en uzun tüy. **2.** Kavuk ve sarıkların ön kısmına takılan en büyük tüy.

şehr[1], [Ar. şehr شهر] *{OsT} is.* **1.** Ay; otuz günlük zaman dilimi. **2.** Yeni ay. 🗗 **şehr-i Arabî,** *{OsT} Arap ayı.*|| **şehr-i haram,** *{OsT} İslamlık öncesinde Arapların savaşı bıraktıkları ay.*|| **şehr-i ramazan,** *{OsT} Ramazan ayı.*|| **şehr-i savm,** *{OsT} Oruç ayı.*

şehr[2], [Far. şehr شهر] *{OsT} is.* → şehir. 🗗 **şehr-ārā,** *{OsT} Şehri süsleyen; şehre güzellik katan.*|| **şehr-āşūb,** *{OsT} Şehri fesada veren.*|| **şehr-āzād,** *{OsT} Şehirdeki insanların baskısından, şehrin verdiği sıkıntıdan kaçıp kurtulmuş; kır hayatının özgür yaşayışına kavuşmuş; hür; özgür; bağımsız.*|| **şehr-azūb,** *{OsT} Şehri karıştıran; şehri birbirine katan.*|| **şehr-bān,** *{OsT} 1. Şehre bakan. 2. Şehir bekçisi.*|| **şehr-emāneti,** *{OsT}* → şehremaneti.|| **şehr-emini,** *{OsT}* → şehremini.|| **şehr-engîz,** *{OsT} 1. Şehir karıştıran. 2. ed. Bir yerin coğrafî ve sosyal özelliklerinden söz eden eser.*|| **şehr-istan,** *{OsT}* → şehristan.|| **şehr-yār,** *{OsT}* şehriyar.|| **şehr-yārān,** *{OsT}* → şehriyaran.|| **şehr-yārāne,** *{OsT}* → şehriyarane.|| **şehr-yarî,** *{OsT}* → şehriyari.

şehrah, [Far. şāh-rāh / şeh-rāh شهراه] *(şa:hra:h) {OsT} is.* **1.** Ana yol; ana cadde. **2.** Doğruluğundan şüphe edilmeyen yol. 🗗 **şehrāh-ı terakkî,** *{OsT} İlerlemenin büyük yolu.*

şehrana, [Far. şīre-ḫāne => şırahane > şehrana] *{ağız} is.* Üzüm ezilen tekne. [DS]

şehrayin, [Far. şehr-āyīn شهرآيين] *(şehra:yi:n) {OsT} is.* **1.** Şenlik; donanma. **2.** Toplumca önemli sayılan bir günde, şehrin belli yerlerini ışıklandırmak suretiyle yapılan şenlik; donanma.

şehre, [? şehre] *{ağız} is.* Ekin demeti. [DS]

şehreg, [Far. şāh > şeh + reg *(damar)* شهرگ] *{OsT} is.* Şah damarı.

şehrelemek, [Ar. şerḥa => şehre-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Eti dilim dilim ayırmak. [DS]

şehremaneti, [Far. şehr+Ar. emānet+T. -i شهر امانتی] *(şehrema:neti) {OsT} is.* **1.** İmparatorluk döneminde, şehrin temiz ve güzel görünmesini sağlamakla görevli kuruluş; belediye zabıtası. **2.** Günümüzdeki belediye kuruluşunun ilk biçimi.

şehremini, [Far. şehr + Ar. emīn + T. -i شهر امینی] *{OsT} is.* **1.** İmparatorluk döneminde, İstanbul'da sarayların bakım ve onarımı ile ilgili görevli. **2.** İstanbul'da ilk belediye teşkilatı olan şehremaneti kurulduktan sonra, bu kuruluşun başındaki görevliye verilen ad; belediye başkanı.

şehrengiz, [Far. şehr-engīz شهر انگيز] *(şehrengi:z) {OsT} sf.* **1.** Şehir karıştıran. **2.** *ed.* Divan edebiyatında bir şehrin güzelliklerini ve güzellerini konu edinen manzum eser.

şehrî[1], [Ar. şehrī / şehriyye شهريه / شهرى] *(şehri:) {OsT} sf.* Ayla ilgili; ayda bir kez; aylık.

şehrî[2], [Far. şehr + Ar. -ī شهرى] *(şehri:) {OsT} sf.* **1.** Şehirli. **2.** *mecaz.* Kibar; nazik. **3.** İstanbullu.

şehrinaz, [Far. şehr-nāz شهرناز] *(şehr-ina:z) {OsT} is. müz.* Türk müziğinde birleşik bir makam.

şehrir, [Far. şehrīr شهریر] *(şehri:r) {OsT} is.* **1.** İran takviminde otuz gün çeken altıncı ay; şehrirvar. **2.** İran takviminde her ayın dördüncü gününe verilen ad. **3.** Takvim.

şehrirgân, [Far. şehrīr-gān شهریرگان] *(şehri:rgâ:n) {OsT} is.* İran takviminde altıncı ayın dördüncü gününe verilen ad.

şehristan, [Far. şehr-istān شهرستان] *(şehrista:n) {OsT} is.* Büyük kent.

şehriyar, [Far. şehr-yār شهريار] *(şehriya:r) {OsT} is.* Hükümdar; padişah; imparator.

şehriyaran, [Far. şehr-yārān شهریاران] *(şehriya:ra:n) {OsT} is.* Hükümdarlar; padişahlar; imparatorlar.

şehriyarane, [Far. şehr-yār-āne شهریارانه] *(şehriya:ra:ne) {OsT} zf.* Padişaha yakışır biçimde.

şehriyari, [Far. şehr-yārī شهریاری] *(şehriya:ri:) {OsT} sf.* **1.** Padişahla ilgili; padişaha ait. **2.** *is.* Padişahlık; hükümdarlık; imparatorluk; şehriyarlık.

şehriyarlık, -ğı [şehriyar-lık] *is.* Padişahlık; hükümdarlık.

şehriye[1], [Ar. şa'r *(kıl)* > şa'riyye *(kıla ait)*] *is.* Çorba yapmakta kullanılan ve buğday unu hamurundan

çeşitli biçimlerde kesilerek kurutulmuş hamur işi; bir tür makarna.

şehriye, [Far. şehr + Ar. -iyye شهريه] *{OsT} sf.* Şehre ait; kentle ilgili. ☞ **şehriye-i dekâkin,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, esnaftan alınan bir tür aylık kazanç vergisi; temettü vergisi.*

şehrnaz, [Far. şehr-nāz شهرناز] *{OsT} is. müz.* → şehrinaz.

şehrud, [Far. şāh + rūd *(nehir)* شهرود] *(şa:hru.d) {OsT} is.* → şahrud.

şehsuvar, [Far. şāh / şeh + -süvār شهسوار] *(şehsüva:r) {OsT} is.* → şahsuvar.

şehtane, [Far. şeh-tāne شهتانه] *(şehta:ne) {OsT} is.* → şah-dāne.

şehtere, [Far. şeh-tere شهتره] *(şehta:ne) {OsT} is.* → şah-dere.

şehtiye, [? şehtiye شهتيه] *(şehti:ye) {OsT} is. dnz.* İki direkli beylik gemi.

şehvan, [Ar. şehvān شهوان] *(şehva:n) {OsT} sf.* **1.** Çok şehvetli; çok istekli. **2.** İştahlı. **3.** Aç. **4.** Hırslı.

şehvani, [Ar. şehvānī / şehvāniyye شهوانيه / شهواني] *(şehva:ni:) {OsT} sf.* **1.** Şehvetle ilgili; kösnül. **2.** *is.* Şehvete aşırı derecede düşkün olan kimse.

şehvaniyet, [Ar. şehvān > şehvāniyyet شهوانيت] *(şehva:niyet) {OsT} is.* Şehvetli olma durumu; kösnüllük; erotizm.

şehvar, [Far. şāh > şeh-vār شهوار] *(şehva:r) {OsT} zf.* **1.** Hükümdara yakışan. **2.** *is.* Hükümdarlara layık iri taneli inci.

şehvat, [Ar. şehvet > şehvāt شهوات] *(şehva:t) {OsT} is.* **1.** Nefis düşkünlükleri; şehvetler. **2.** Aşırı istekler. **3.** Cinsel istek ve dürtüler; kösnüler.

şehvet, [Ar. şehvet شهوت] *{OsT} is.* **1.** Cinsel istek; kösnü. **2.** *mecaz.* Bir şeye karşı duyulan aşırı istek. **3.** Nefis.

şehvetengiz, [Ar. şehvet + Far. -engīz شهوت انگيز] *(şehvetengi:z) {OsT} sf.* İstek uyandıran; isteklendiren.

şehvetli, [şehvet-li] *sf.* **1.** Cinsel isteği bulunan; kösnüllü. **2.** *mecaz.* (Kişi için) aşırı cinsel istekli. **3.** (Durum veya davranış için) cinsel istek ya da hazzı gösteren, şergileyen.

şehvetperest, [Ar. şehvet + Far. -perest شهوتپرست] *{OsT} sf.* **1.** Şehvete tapan. **2.** (Kişi için) cinsel arzulara düşkün olan.

şehzade, [Far. şeh > şāh + -zāde شهزاده] *(şehza:de) {OsT} is.* **1.** Doğuştan padişah; şah olarak dünyaya gelmiş. **2.** Padişahın oğlu. **3.** Padişah soyundan gelen erkek çocuklara verilen ad.

şehzadegân,, [Far. şeh > şāh + -zāde-gān شهزادگان] *(şehza:degâ:n) {OsT} is.* Şehzadeler.

şehzadelik, -ği [şehzade-lik] *(şehza:delik) is.* Şehzade olma durumu.

şek[1]**, -kki** [Ar. şekk شك] *{OsT} is.* **1.** Kuşku; zan; şüphe; tereddüt. **2.** *{ağız} "Şüphe"* ile birlikte kullanılır ve anlamı pekiştirir. [DS]

şek[2]**,** [şek] *{ağız} is.* Aşık kemiğinin dar ve düz yanı. [DS]

şek[3]**,** [şek] *{ağız} is.* İnce bağırsak. [DS]

şek[4]**,** [şek] *{ağız} sf.* **1.** Uğursuz. **2.** Geçimsiz; ters. [DS]

şek[5]**,** [şek] *{ağız} is.* **1.** İstek. **2.** Alın yazısı; şans. [DS]

şeka, -ai [Ar. şeḳā' شقاء] *(şeka:) {OsT} is.* **1.** Bedbahtlık; talihsizlik. **2.** Rezillik; alçaklık.

şekâim, [Ar. şekīme >şekā'im شكائم] *(şekâ:im) {OsT} is.* **1.** Dayanmalar; mukavemet edişler. **2.** Gemler.

şekal, [? şekal] *{ağız} is.* Eski ve yırtık ayakkabı. [DS]

şekar, [Far. şeker] *{ağız} is.* Şeker. [DS]

şekavet, [Ar. şāḳī => şeḳāvet شقاوت] *(şeka:vet) {OsT} is.* **1.** Haydutluk; eşkıyalık. **2.** Talihsizlik; bahtı kara olma. **3.** *isl. huk.* Yol kesme, adam kaldırma gibi suçlar; eşkıyalık etme.

şekel, [Asur. şekel] *is.* **1.** İsrail'in para birimi. **2.** Mezopotamya kökenli bir ağırlık birimi (8,4 g).

şeker, [Ar. sükker / Far. şeker شكر] *is.* **1.** Yaygın şekilde tatlandırıcı olarak kullanılan, şeker pancarı ve şeker kamışından elde edilen, bilimsel adı sakaroz olan kristal yapılı besin maddesinin adı. *{eT} (aym)* [EUTS] [Gabain] **2.** Çeşitli meyve, sebzelerde, bazı bitkilerin kök ve gövdelerinde ya da bal gibi ürünlerde yer alan tatlı madde. **3.** Bu maddeden kalıplanmak suretiyle çeşitli biçimlerde üretilen parça. **4.** Ağdalaşmış şeker ya da çikolata ile yapılan tatlı yiyecek. **5.** Şeker hastalığı; diyabet. **6.** Kandaki şeker oranı. **7.** *sf. mecaz.* (Kişi için) tatlı; cana yakın; sevimli; güzel. **8.** (Kişi için) yumuşak; şefkatli. ☞ **şeker ağacı,** *bot. Cehrigillerden, Doğu Asya kökenli, 8-10 m. yükseklikte, yeşilimsi beyaz çiçekli, çiçek durumu sapları tatlı lezzetli olduğu için yenilebilen bir ağaç; kara hurma; Japon üzüm ağacı, (Hovenia dulcis).*|| **şeker aktarması,** *argo. Bir takım işaretlerle iletişim kurma; gizlice anlaşma.*|| **şeker-āviz,** *{OsT} 1. Güzel şey. 2. Mevlevi dervişlerin başlarına taktıkları gevşek sarık.*|| **şeker başı,** *{ağız} folk. Nişanda kız evinden gönderilen armağanlar.* [DS]|| **Şeker Bayramı,** *Halk arasında Ramazan bayramına verilen ad.*|| **şeker böreği,** *{ağız} Un kurabiyesi.* [DS]|| **şeker çiğnemek,** *{OsT} Hoşa gidecek biçimde imalı söz söylemek.*|| **şeker-dehān,** *{OsT} Şeker sözlü; tatlı dilli.*|| **şeker fasulyesi,** *bot. Badıcı etli, tohumu yuvarlak ve beyaz bir tür fasulye.*|| **şeker gibi,** *Çok sevimli; güzel.*|| **şeker-güftār,**

{OsT} Tatlı dilli.|| **şeker-güzār,** *{OsT} Teşekkür eden.*|| **şeker-güzārî,** *{OsT} Teşekkür etme; iyilik bilirlik.*|| **şeker-hāb,** *{OsT} Otururken gelen tatlı uyku.*|| **şeker hand,** *Sevgilinin tatlı gülüşü.*|| **şeker-hande,** *{OsT}* → şeker-hand.|| **şeker hastalığı,** *tıp. Kanda glikoz artması yüzünden sidikte şeker bulunması durumu; şeker; diyabet.*|| **şekeri kestirmek,** *Kaynamakta olan şeker şerbetine limon ya da limon tuzu katarak billurlaşmasını önlemek.*|| **Şekerim!** *Çoğunlukla kadınların kullandığı, sevgi belirten seslenme sözü.*|| **Şekerin suya mı düştü?** *"Neden bu kadar telaşlanıyorsun?" anlamında kullanılır.*|| **şeker ısırtma,** *{ağız} folk. Düğün haftası içinde çarşamba günü duvak altında getirilen şekerin dağıtılması.* [DS]|| **şekerim şey,** *{ağız} Kendisini çok kaliteli biri imiş gibi sanan kimse.* [DS]|| **şeker ipi,** *Devenin döş kolanıyla kasık kolanını alttan birbirine bağlayan ince ip; çeker ipi.*|| **şekeristan,** *{OsT}* → şekeristan.|| **şeker kamışı,** *bot. Buğdaygillerden, salkım durumlu başakçık çiçekli, öz suyundan şeker çıkarılan on metre kadar boylanabilen kültür bitkisi, (Saccarum officinarum).*|| **şeker-kand,** *{OsT} 1. Şekerleme. 2. Bitkisel şeker.*|| **şeker oğlan,** *folk. Bursa ve çevresinde oynanan karşılama türü hareketli bir oyun ve bu oyunda söylenen türkü.*|| **şeker-leb,** *{OsT}* → şekerleb.|| **şeker ölçümü,** *Şekerli çözeltilerde şekerin niceliğini belirleme tekniği; sakarimetri.*|| **şeker pancarı,** *bot. Ispanakgillerden, yumru köklerinden şeker üretilen, iki yıllık kültür bitkisi, (Beta vulgaris var rapa).*|| **şeker-pāre,** *{OsT}* → şekerpare.|| **şeker-reng,** *{OsT} 1. Sarıya çalar beyaz. 2. mecaz. Ara açıklığı; dargınlık.*|| **şeker-rîz,** *{OsT}* → şekerriz.|| **şeker suyu,** *{eAT} Şekerli su.*|| **şeker şırası,** *{ağız} Pekmez toprağında kestirilerek biraz kaynatılmış ve süzülmüş üzüm suyu.* [DS]|| **şeker-şiken,** *{OsT}* → şekerşiken.|| **şeker unu,** *{OsT} Toz şeker; şeker tozu.*

şekerab, [Far. şeker-āb شکرآب] *(şekera:b) {OsT} is.* İki kişi arasındaki dargınlık; kırgınlık; soğukluk.

şekerbar, [Far. şeker-bār شکربار] *(şekerba:r) {OsT} sf.* **1.** Şeker yağdıran. **2.** *mecaz.* Tatlı; lezzetli.

şekerce, [çek-er-ce > şekerce] *{ağız} is.* Devenin karnı altındaki iki kolanı tutturan ip. [DS]

şekerci, [şeker-ci] *is.* **1.** Şeker ve şekerleme yapan kimse. **2.** Şeker veya şekerleme satan kimse. **3.** Şeker veya şekerleme satılan dükkân. ◻ **şekerci boyası,** *bot. Şekerci boyasıgillerden, çok yıllık, beyaz ve yeşilimsi çiçekli, kırmızı siyahımsı renkli meyveleri boyar madde ve iç sürdürücü olarak kullanılan otsu bitki; acımur, dünya güzeli; şerbet boyası; Amerikan üzümü, (Phytolacca Americana).*|| **şekerci boyasıgiller,** *bot. Ispanaklar takımında yer alan, üst yumurtalıklı, başak ya da salkım durumlu birleşik çiçekli, er dişi ya da bir eşeyli taç yapraksız, iki çenekli bitkiler familyası, (Phytolaccaceae).*

şekercilik, -ği [şeker-ci-lik] *is.* **1.** Şeker veya şekerleme yapma veya satma işi. **2.** Şeker sanayii.

şekere, [Ar. şekāre شکاره] *{ağız} is.* **1.** Çeltik tarlasının bir bölümü. **2.** Başkasının tarlasına ekilen ekin. **3.** Çiftçinin çalıştırdığı işçiler için ektiği ekin. **4.** Dost için ekilen ekin. [DS]

şekerhab, [Far. şeker-ḫ^{v}āb شکر خواب] *{OsT} is.* Tatlı uyku; şekerleme.

şekerhande, [Far. şeker-ḫande شکرخوانده] *{OsT} is.* Tatlı gülüş.

şekerî, [Far. şekerī شکری] *(şekeri:) {OsT} sf.* Şekerle ilgili; şekere ilişkin.

şekerîn, [Far. şekerīn شکرین] *(şekeri:n) {OsT} sf.* Şekerli; tatlı.

şekeristan, [Far. şeker-istān شکرستان] *(şekerista:n) {OsT} is.* Şeker kamışı yetiştirilen yer.

şekerleb, [Far. şeker-leb شکرلب] *{OsT} sf.* **1.** Şeker gibi tatlı dudak. **2.** Dudağı şeker gibi tatlı; şeker dudaklı. **3.** *mecaz.* Tatlı sözlü; hoşsohbet.

şekerleme, [şeker-le-me] *is.* **1.** Şekerlemek eylemi. **2.** Şekerle tatlandırma. **3.** Şeker şerbetinde kaynatılarak üzeri şekerle kaplanmış meyve vb. bonbon. **4.** *mecaz.* Yatmaksızın kısa süreli uyuklama; derin olmayan uyku. *{ağız} (aynı)* [DS] ◻ **şekerleme yapmak,** *Oturduğu yerde hafifçe uyumak; kestirmek.*

şekerlemeci, [şeker-le-me-ci] *is.* **1.** Şekerleme yapan ve satan kimse. **2.** Şekerleme satılan dükkân.

şekerlemecilik, -ği [şeker-le-me-ci-lik] *is.* Şekerleme yapma işi ve tekniği; şekerlemecilik sanayii.

şekerlemek, [şeker-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* İçine şeker koymak; şeker ile tatlandırmak.

şekerlenme, [şeker-le-n-me] *is.* **1.** Şekerlenmek eylemi. **2.** Bal, reçel vb. tatlıların kristalleşmesi.

şekerlenmek, [şeker-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Şekerli hâle getirilmek; şeker konulmak suretiyle tatlandırılmak. **2.** *dönşl.* Tadı zamanla şekerli bir durum almak; tatlanmak. **3.** (Bal, reçel, pekmez, iyi kurutulmamış kuru üzüm vb. için) içinde bulunan şeker şurubunun suyundan şekeri ayrılarak kristal durumuna gelmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** Şeker edinmek; şeker sahibi olmak.

şekerleşme, [şeker-le-ş-me] *is.* **1.** Şekerleşmek eylemi. **2.** Nişastaların organik maddeler etkisi ile mayalanabilir şekere dönüşmesi.

şekerleşmek, [şeker-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** *kim.* (Nişasta veya selülozlu maddeler için) içindeki enzimler veya inorganik maddelerin etkisi ile mayalanabilir şeker durumuna dönüşmek. **2.** Şekere dönüşmek. **3.** Tatlanmak; şekerli hâle gelmek. **4.** Şekerlenmek. **5.** *mecaz.* (Kişi için) sevimli ve hoşa gidecek bir duruma gelmek.

şekerleştirici, [şeker-le-ş-tir-ici] **1.** Şekerleşme işini

yapan; şekerleştiren. **2.** *is.* Bira yapımında maltın şekere dönüşümünü sağlayan aygıt.

şekerli, [şeker-li] *sf.* **1.** İçinde şeker bulunan; şeker karıştırılmış olan. **2.** Şekeri çokça olan. **3.** Şeker hastalığı olan; diyabetik. 🗗 **şekerli kahve,** *Şekeri fazlaca konularak pişirilmiş kahve.*

şekerlik, -ği [şeker-lik] *is.* **1.** İçine şeker konulan kap. **2.** *sf.* Şeker üretimine elverişli olan.

şekerlirek, -ği [şeker-li-rek] *{ağız} sf.* Şekeri biraz çok. [DS]

şekerölçer, [şeker+ölç-er] *is.* Şekerin, ışığın polarma düzlemini döndürme özelliğinden yararlanarak şekerli çözeltilerin derişimini belirlemeye yarayan aygıt; sakarimetre.

şekerpare, [Far. şeker + pāre شکرپاره] *(şekerpa:re) {OsT} is.* **1.** Şeker parçası. **2.** Sarımtırak turuncu renkte kokulu, tatlı bir tür yarma kayısı çeşidi. **3.** Bir tür hamur tatlısı. **4.** Sığır budunun en arka bölümündeki etlerden yapılan pastırma. **5.** Şekerpare tatlısının görünümünü veren bir tür el işi.

şekerrenk, -gi [Far. şeker+reng شکررنگ] *{OsT} sf.* **1.** Rengi sarıya çalan; bu renkte olan. **2.** (İlişki için) yolunda gitmeyen; bozuk.

şekerriz, [Far. şeker + rihten *(saçmak)* > şeker-rīz شکرریز] *(şekerri:z) {OsT} sf.* **1.** Şeker saçan. **2.** Pek tatlı. **3.** *mecaz.* Sevinç gözyaşı.

şekersi, [şeker-si] *sf.* **1.** Şeker gibi olan; şekeri andıran. **2.** *yer b.* (Kayaçlar için) kristalleşmiş şekeri andıran.

şekersiz, [şeker-siz] *sf.* **1.** İçinde şeker bulunmayan; şeker katılmamış olan. **2.** Şekeri az ya da çok tatlandırılmamış olan. **3.** *zf.* Şekersiz olarak.

şekerşiken, [Far. şeker + şikesten *(kırmak)* > şeker-şiken شکرشکن] *{OsT} sf.* **1.** Şeker kıran. **2.** *mecaz.* Tatlı söz söyleyen; güzel konuşan.

şekevat, [Ar. şekve > şekevāt شکوات] *(şekeva:t) {OsT} is.* Şikâyetler; yakınmalar.

şekib, [Far. şikīb شکیب] *(şeki:b) {OsT} is.* Dayanma gücü; sabır; tahammül.

şekiba, [Far. şikībā شکیبا] *(şekiba:) {OsT} is.* Sabırlı.

şekibai, [Far. şikībāī شکیبائی] *(şekiba:i:) {OsT} is.* Sabırlılık.

şekibende, Far. şikībende شکیبنده] *(şeki:bende) {OsT} sf.* Sabırlı.

şekik, -ği [? şekik] *{ağız} is.* Baş ağrısına iyi geldiği sanılan taş. [DS]

şekil[1]**, -kli** [Ar. şekl شکل] *{OsT} is.* **1.** Nesnelerin görüşünü ortaya koyan dış çizgilerin düzeni; dış görünüş; biçim. **2.** Bir kavramın, düşüncenin, olayın ya da eylemin değişik olma, gerçekleşme tarzı; tür; çeşit; nevi. **3.** Hareket ve davranış özgüllüğü; bir kimsenin davranış biçimi; tarz; tutum; yol. **4.** Toplumsal kurum ve yönetim gibi oluşumların kurulma biçimi; idare tarzı. **5.** Olma biçimi; hâl; durum. **6.** Açıklamak amacı güden resim. **7.** Bir yere, bir şeye verilen düzen; model; biçim. **8.** *güz. sntl.* Bir eserin meydana getirilmesinde izlenen model. **9.** *ed.* Bir şiirin, dizelerinin kümelenme veya sayısına, kafiyelerinin dizilişine göre aldığı biçim. **10.** *ed.* Anlatımda uygulanan teknik, yöntem; dile getirme tarzı; biçim. **11.** *mat.* Bazı matematiksel varlıkların gösterilmesine yarayan resim; çizim. **12.** *dbl.* Bir dil ögesini oluşturan seslerin sergilediği yapı. **13.** Yüz; çehre; beniz. **14.** Tasvir. **15.** *huk.* Bir hukukî işlemin yapılması ile ilgili olarak taraf iradelerinin açıklanmasında yasanın öngördüğü ya da tarafların kararlaştırdıkları biçim. **16.** *{ağız}* Fotoğraf. [DS] **17.** *mat.* Bir matematik ifadeyi veya kavramı, noktalar, doğrular, eğriler, yüzeyler veya bunların birleşimi hâline dönüştürüp üç boyutlu olarak canlandıran veya kâğıt üzerine yansıtan çizgiler. 🗗 **şekil almak,** *Belli bir biçim kazanmak; bir biçime girmek; biçimlenmek.*|| **şekil bağlamak,** *{eAT} Biçim kazanmak; şekil almak.*|| **şekil bilgisi,** *dbl. Bir dildeki sözcüklerin yapısını, kökleri, ekleri ve bunların bağlanış biçimlerini inceleyen dilbilgisi konusu; morfoloji; biçim bilimi.*|| **şekil bozukluğu,** *Bir organ ya da vücut bölümünün olağandan farklı biçimde olması.*|| **şekil değişimi,** *biy. Biçim değişimi; dönüşüm; transformasyon.*|| **şekil itibariyle,** *Biçim olarak; usul yönünden.*|| **şekil vermek,** *Belli bir biçim kazandırmak; bir biçime girmesini sağlamak; biçimlendirmek.*|| **şekil ve şemail,** *Görünüş.*|| (bir) **şekle girmek,** *1. Belirtilen biçimi almak. 2. İstenilen biçimde sonuçlanmak.*|| **şekle koymak,** *1. İstenilen biçimi vermek. 2. İstenilen sonuca ulaşacak duruma getirmek.*|| **şekle önem vermek,** *1. Dış görünüşe göre değerlendirmede bulunmak. 2. İşin özünden çok belli kalıplara, kurallara uygunluğu ön plana çıkarmak; belli kural ve kalıplara sıkı sıkıya bağlı olmak.*|| **şekle riayeten,** *Şekle bağlı kalarak; şekle bağlı olarak.*|| **şekle sokmak,** *1. İstenilen biçimi vermek. 2. İstenilen sonuca ulaşacak duruma getirmek.*|| **şekl-i irtisam,** *{OsT} Çizilme biçimi.*

şekil[2]**,** [? şekil] *{ağız} is.* Dayak. [DS]

şekilci, [şekil-ci] *sf.* Dış görünüşe önem veren; alışılmış, belli kural ve kalıplara sıkı sıkıya bağlı kalan; biçimci; formaliteci; formalist. 🗗 **şekilci olmak,** *Belli biçimler, kalıplar dışına çıkmamak; formaliteci olmak.*

şekilcilik, -ği [şekil-ci-lik] *is.* Biçimcilik.

şekildaş, [şekil-daş] *sf.* → şekildeş.

şekildaşlık, -ğı [şekil-daş-lık] *is.* → şekildeşlik.

şekildeş, [şekil-deş] *sf.* Biçimleri aynı olan; eş biçimli.

şekildeşlik, [şekil-deş-lik] *is.* Biçimleri aynı olma durumu.

şekillendirme, [şekil-le-n-dir-me] *is.* **1.** Şekillendirmek eylemi; şekil verme; biçimlendirme. **2.** Belli bir biçimde sanayi ürünü elde etmeye yarayan teknik ve yöntemlerin tümü.

şekillendirmek, [şekil-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Bir şeye belirli bir biçim vermek; belli bir biçim almasını sağlamak; biçimlendirmek. **2.** (Soyut şeyler için) tasarlamak; zihninde oluşturmak; biçimlendirmek. **3.** (Kişi için) eğitmek.

şekillenme, [şekil-le-n-me] *is.* Şekillenmek eylemi; biçimlenme.

şekillenmek, [şekil-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kendine özgü bir biçim, yapı ya da görünüm kazanmak; biçimlenmek. **2.** *{ağız}* Kendini naza çekmek. [DS]

şekilli, [şekil-li] *sf.* **1.** Açıklamak amacıyla üzerine şekil çizilmiş olan. **2.** Belli bir şekil almış olan. **3.** Belli bir şekli bulunan.

şekilperest, [Ar. şekl + Far. -perest شکلپرست] *{OsT} sf.* Görünüşe çok önem veren; formaliteci; biçimci.

şekilsiz, [şekil-siz] *sf.* **1.** İçinde açıklayıcı çizimler bulunmayan. **2.** Belli bir görüntüsü veya kesin biçimi olmayan; biçimsiz. **3.** *mecaz.* Görünümü hoş olmayan; biçimi bozuk; çarpık; çirkin; biçimsiz.

şekilsizlik, -ği [şekil-siz-lik] *is.* Şekilsiz olma durumu.

şekime, [Ar. şekm *(sertlik)* > şekîme شکیمه] *(şeki:me) {OsT} is.* **1.** Direnme; dayanma. **2.** Gem.

şekip, -bi [Far. şikîb شکیب] *{OsT} is.* → şekib.

şekirtük, [çekirdek [Clauson]] *{eT} is.* Fıstık, *(Pistacia terebinthus).* [DLT]

şekkal, [? şekkal] *{ağız} is.* Eski ayakkabı, [DS]

şekkâz, [Ar. şekz > şekkāz شکاز] *(şekkâ:z) {OsT} is.* Cinsel ilişkiye girmeden önce boşalan erkek.

şekke, [? şekke] *{ağız} is.* Üstüne altın takılarak taca birleştirilen baş süsü. [DS]

şekker, [Far. şekker شکر] *{OsT} is.* Şeker.

şekkerîn, [Far. şekkerîn شکرین] *(şekkeri:n) {OsT} sf.* **1.** Şeker gibi. **2.** Şekerli.

şekl, [Ar. şekl شکل] *{OsT} is.* → şekil.

şeklen, [Ar. şekl > şeklen شکلاً] *(şe'klen) {OsT} zf.* **1.** Şekil olarak; dış görünüşüyle. **2.** Yalnızca görünüş itibariyle.

şeklî, [Ar. şekl > şeklī / şekliyye شکلیه / شکلی] *(şekli:) {OsT} sf.* **1.** Biçimle ilgili; şekle ait. **2.** Biçimsel.

şekli, [şek-li] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

şekliyat, [Ar. şeklī > şekliyyāt شکلیات] *(şekleyia:t) {OsT} is. dbl.* Biçim bilgisi; morfoloji.

şekm, [Ar. şekm شکم] *{OsT} is.* **1.** Sertlik. **2.** Güç kuvvet.

şekör, [İng. shaker] *is.* Kokteyli sallayıp karıştırmaya yarayan kapalı kap.

şekşerim, [şek+şer-im] *{ağız} is.* Bela. [DS]

şekur, [Ar. şükr > şekür شکور] *(şekû:r) {OsT} sf.* **1.** Şükreden. **2.** Allah'ın verdiği nimetlerden dolayı memnunluk duyan ve bunu ifade eden. **3.** İbadet edenleri, doğru yolda gidenleri mükâfatlandıran; Allah.

şekva, [Ar. şekvā شکوا / شکوی] *(şekva:) {OsT} is.* Şikâyet; yakınma.

şekvacı, [şekva-cı] *(şekva:cı) sf.* Yakınmacı; yakınıcı; şikâyet eden.

şekvaeser, [Ar. şekvā-eşer شکوی أثر] *(şekva:eser) {OsT} is.* Şikâyet uyandıran; şikâyetçi.

şekve, [Ar. şekve شکوه] *{OsT} is.* Şikâyet; yakınma; yakını. 🗗 **şekve-tırāz,** *{OsT} Şikâyet donatan.*

şekvekâr, [Ar. şekve + Far. -kār شکوه کار] *(şekvekâ:r) {OsT} sf.* Şikâyet eden; yakınan; sızlanan.

şekveriz, [Ar. şekve + Far. -rīz شکوه ریز] *(şekveri:z) {OsT} sf.* Şikâyet eden; sızlanan; yakınan.

şel[1]**, -lli** [Ar. şell شل] *{OsT} is.* **1.** Çolaklık. **2.** Elin, kolun eğri oluşu. **3.** *{ağız}* İnme; felç. [DS] **4.** *{ağız} sf.* İnmeli. [DS] 🗗 **şel şül,** *{eT} Yöntemsiz; metotsuz.* [DLT]

şel[2], [şel] *{ağız} is.* Sıkışmış, iri toprak parçası. [DS]

şela, [Yun. saglia => şelā] *(şelâ:) {ağız} is.* Salya. [DS]

şelacim, [Ar. şelcem > şelācim شلاجم] *(şelâ:cim) {OsT} is.* Şalgamlar.

şelale, [Ar. şelāle شلاله] *(şelâ:le) {OsT} is.* Büyük çağlayan; çavlan.

şelcem, [Ar. şelcem شلجم] *{OsT} is.* Şalgam.

şelçek, -ği [şel-çek ?] *{ağız} is.* Göz kapağı. [DS]

şele[1], [Erme. šalak => şele] *{ağız} is.* **1.** Yük. **2.** Ense. [DS]

şele[2], [? şele] *{ağız} is.* Küçük kavun. [DS]

şelefe, [? şelefe] *{OsT} sf.* **1.** Önlem almayı ihmal eden; temkinsiz. **2.** Hafifmeşrep. **3.** Tez canlı. **4.** *{ağız}* Yaramaz. [DS]

şelefi, [? şelefi] *{ağız} sf.* (Kumaş için) satışa yeni çıkan. [DS]

şelek[1]**, -ği** [Erme. šelek => şelek شلك] *is.* **1.** Sırtta taşınan yük. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** Yük taşımakta kullanılan küfe. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** *{ağız}* Küçük sepet. [DS] **4.** *{ağız}* Fındık dalından çıkarılan ince çıtalardan yapılan orta büyüklükteki bir tür sepet. [DS] **5.** *{OsT}* Sırtta taşınacak kadar odun yükü. **6.** *{OsT}*

Yük dengi; denk; tay. ◻ **şelek ipi,** *{ağız} Sırtta yük taşımakta kullanılan ip.* [DS]

şelek[2]**, -ği** [? şelek] *{ağız} is.* **1.** Boynuzlarından biri kırılmış olan hayvan. **2.** Bir kulaklı keçi. **3.** Bir yanlı kazma veya çapa. [DS]

şelek[3]**, -ği** [? şelek] *{ağız} is.* **1.** İç çamaşırı. **2.** Ev eşyası. [DS]

şelek[4]**, -ği** [eşelek / eşkelek] *{ağız} is.* **1.** Elma, armut gibi meyvelerin yenilmeyen orta kısımları. **2.** Taneleri olmamış üzüm salkımı. [DS]

şelek[5]**, -ği** [şelek] *{ağız} is.* Bir şeye karşılık verilen armağan. [DS]

şelek[6]**, -ği** [şel-ek] *{ağız} sf.* **1.** Şaşı. **2.** (Ağaç için) kalem ucu gibi yontulmuş. [DS]

şelek[7]**, -ği** [? şelek] *{ağız} sf.* Güç; yorucu. [DS]

şelek[8]**, -ği** [selek > şelek] *{ağız} sf.* Attığı taşı hedefe isabet ettiren kişi. [DS]

şelek[9]**, -ği** [şal-ak] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

şelekçi, [şelek-çi] *is.* Sırtında yük taşıyan kimse; hamal. *{ağız} (aym)* [DS]

şeleklemek[1]**,** [şelek-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yükü sırtlamak. [DS]

şeleklemek[2]**,** [şelek-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Suçu başkasına yüklemek; iftira atmak. [DS]

şeleklenmek, [şelek-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Yükü kendi sırtına vurmak; yüklenmek. **2.** Suçu üstlenmek. [DS]

şelel, [Ar. şelel شلل] *{OsT} is.* **1.** Çolaklık. **2.** El kol tutulması. **3.** *anat.* Gözün ağ tabakasının en duyarlı noktası. **4.** Ciltte oluşan leke. ◻ **şelel-i asfar,** *{OsT} tıp. Ciltte oluşan sarı benek.*|| **şelel-i intâşiye,** *{OsT} bot. Çimlenme beneği.*|| **şelel-i sem'î,** *{OsT} anat. İşitme beneği.*

şelelendirmek, [şele-le-n-dir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Abartmak. [DS]

şelelenmek, [şele-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Arkasına yük almak. [DS]

şelem[1]**,** [Ar. şelġām => şelem] *{ağız} is.* Şalgam. [DS]

şelem[2]**,** [şelem] *{ağız} is.* Beklenilenden çok alınan ürün. [DS]

şelem[3]**,** [? şelem] *{OsT} is.* Gerdan; gıdı.

şelemen, [? şelemen] *{ağız} is.* Şaşı. [DS]

şeleng, [Far. şeleng شلنگ] *{OsT} is.* Atlayıp zıplama; perende atma; soytarılar gibi hoplama.

şelep, -bi [? şelep] *{ağız} sf.* Çok hareketli; yaramaz. [DS]

şelepe, [? şelepe] *{ağız} is.* Yapışkan bulaşık. [DS]

şelet, - di [? şelet] *{ağız} sf.* → şelep. [DS]

şelevle, [Yun. kherovolo] *{ağız} is.* Ekin demeti; tutam. [DS]

şelevre, [Yun. kherovolo] *{ağız} is.* → şelevle. [DS]

şelf, [İng. shelf *(raf; sahanlık)*] *is. coğ.* Kıyı çizgisi ile kıta yamacının üst kenarı arasında yer alan hafif eğimli sahanlık biçimindeki sığ deniz tabanı; kıta sahanlığı.

şelfe, [? şelfe] *{ağız} sf.* Ayağına çabuk. [DS]

şelfin, [Biz. selkes] *{ağız} is.* Bir yaşından küçük horoz. [DS]

şelhe, [? şelḫe] *{ağız} is.* Irmak ve gölde kullanılan büyük çengelli olta. [DS]

şelim, [Far. şelġām => şēlim] *{ağız} is.* Şalgam. [DS]

şelime, [? şelime] *{ağız} is.* Kuşak. [DS]

şelit, -di [? şelet / şelit] *{ağız} is.* Yaramaz; çok hareketli. [DS]

şellak, -ğı [İng. shellac *(lastik, lake)*] *is.* Cila ve vernik yapımında kullanılan, suda çözünmeyen, alkolde eriyen, çok küçük pulcuklar hâlinde tutuşkan doğal reçine; gomalak.

şellal, [Ar. (Sur.) şellāf شلاف] *{ağız} sf.* Dalkavuk. [DS]

şellalat, [Ar. şellālā شلالات] *(şellâ:lâ:t) {OsT} is.* Büyük çağlayanlar.

şellale, [Ar. şellāle شلاله] *(şellâ:le) {OsT} is.* Büyük çağlayan; şelale.

şellav, [Ar. (Sur.) şellāf شلاف] *{ağız} sf.* Şakacı. [DS]

şellavi, [Ar. şehlā > şehlāvī => şellavi] *(şellâvi:) {ağız} sf.* Şaşı. [DS]

şellevi, [? şellevi] *{ağız} sf.* Eğri; yamuk. [DS]

şellef, [? şellef] *{ağız} is.* Kör. [DS]

şellek[1]**, -ği** [şal-la-k / şellek] *{ağız} sf.* Çıplak. [DS]

şellek[2]**, -ği** [şellek] *{ağız} is.* **1.** Yığın; küme. **2.** Aşık oyununda, aşığın geniş tabanı üstünde duruşu. [DS]

şellek[3]**, -ği** [? şellek] *{ağız} is.* Eski kadın ayakkabısı. [DS]

şelloğcu, [Ar. (Sur.) şellāf شلاف => şelloğ-cu] *{ağız} is.* Düzenci. [DS]

şelme, [Ar. şemle شلمه] *{ağız} is.* Atkı; örtü. [DS]

şelpeşük, -ğü [şelp-eş-ük] *{ağız} sf.* Karışık; bulanık. [DS]

şelte[1]**,** [Ar. şilte] *{ağız} is.* Yüzsüz yastık ve yatak; şilte. [DS]

şelte[2]**,** [? şelte] *{ağız} is.* İp bükmekte kullanılan kasnağı çevirmekte kullanılan sicim. [DS]

şeltek[1]**, -ği** [? şeltek] *{ağız} is.* Yardımcı. [DS]

şeltek[2]**, -ği** [? şeltek] *{ağız} is.* Kalbur. [DS]

şelvar, [Far. şelvār شلوار] *(şelva:r) {OsT} is.* Şalvar. ◻ **şelvar-bend,** *{OsT} Uçkur.*

şelve, [? şelve] *{ağız} is.* Yankı. [DS]

şem[1]**,** [şem *(yans.)*] *is.* Köpek havlamasını ve bu biçimde bağırmayı anlatan kök. [Zülfikar] *şem-kirmek*

şem[2]**, -m'i** [Ar. şemʿ شمع] *{OsT} is.* **1.** Mum. **2.** Balmumu. ◻ **şem'-i âlem-tāb,** *{OsT} Güneş.*|| **şem'-i asel,** *{OsT} Balmumu.*|| **şem'-i cihān-efrūz,** *{OsT}*

Dünyayı aydınlatan mum; sevgili.|| **şem'-i efrûhte,** *{OsT} Yanan mum.*|| **şem'-i felek,** *{OsT} Güneş.*|| **şem'-i ikbâl,** *{OsT} Talih ışığı.*|| **şem'-i ilâhî,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim.*|| **şem'-i kâfur,** *{OsT} Kâfurdan yapılma mum.*|| **şem'-i külbe-i ahzan,** *{OsT} Hüzünler evinin mumu; Hz. Yusuf.*|| **şem'-i küşte,** *{OsT} Söndürülmüş mum.*|| **şem-i meclis-ârâ,** *{OsT} Toplantıya renk katan güzel.*|| **şem-i sabah,** *{OsT} Güneş.*|| **şem-i seher,** *{OsT} Güneş.*|| **şem'-i şâm-efrûz,** *{OsT} Geceyi aydınlatan güzel.*|| **şem'-i şebârâ,** *{OsT} Geceyi süsleyen ışık; güzel.*|| **şem'-i şebistân,** *{OsT} Gece kandili; gece mumu.*

şem[3]**, -mmi** [Ar. şemn شم] *{OsT} is.* Koku alma; koku duyma, koklama.

şem[4]**,** [Far. sīm => şem] *{ağız} is.* Gümüş. [DS]

şem'a, [Ar. şemʿ > şemʿa شمعه] *{OsT} is.* Balmumu veya parafine batırılmış fitil. 🗗 **şem'a-ger,** *{OsT} Mum yapan kimse; mumcu.*|| **şem'a-gerân,** *{OsT} Mum yapan kimseler; mumcular.*|| **şem'a-gerân-ı hâssa,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, sarayda mum yapan görevliler.*

şema, [Yun. skhema *(oluş biçimi)* / Lat. schema > Fr. schéma] *(şe'ma) is.* **1.** Bir aletin, bir aracın ya da karmaşık bir yapısı olan bir şeyin işleyişini, kuruluşunu, yapılışını ana çizgiler ve şekillerle açık olarak gösteren çizim. **2.** Bir tasarının, bir eserin genel çizgilerinden, ana noktalarından oluşan taslak; plan. **3.** *mat.* Bazı verileri veya bu verilere dayalı sonuçları çizimle gösterme.

şema'il, [Ar. şemīle > şemāʾil شمائل] *(şema:il) {OsT} is.* **1.** Kapsanan şeylerin tümü. **2.** Bir kimsenin dış görünüşündeki özellikler. **3.** Huylar; karakterler. **4.** *isl.* Hz. Muhammed'in beden ve ahlak özellikleri ve nitelikleri; bu özelliklerini anlatan kitapların genel adı; şemail-i şerife; şemail-i nebi; şemail-i resul.

şema'ilname, [Ar. şemāʾil + Far. nāme شمائلنامه] *(şema:ilna:me) {OsT} is.* Bir kimsenin dış görünüşünü ve özelliklerini anlatan eser.

şema'im, [Ar. şemīme > şemāʾim شمائم] *(şema:im) {OsT} is.* Güzel kokular; kokular.

şemalaştırma, [şema-la-ş-tır-ma] *is.* Şemalaştırmak eylemi.

şemalaştırmak, [şema-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Çizgilerle şema hâlinde göstermek; şema hâline getirmek.

şemarih, [Ar. şimrāḫ > şemārīḫ شمارخ] *(şema:ri:h) {OsT} is.* **1.** Asmanın ve hurmanın budak ya da salkımları. **2.** Dağ tepeleri.

şemate, [Ar. şemāte شماته] *(şema:te) {OsT} is.* Gürültü patırtı; şamata.

şematet, [Ar. şemātet شماتت] *(şema:tet) {OsT} is.* Bir kimsenin kötü bir duruma düşmesine sevinme.

şematik, -ği [Fr. schématique] *sf.* **1.** Ana çizgilerine indirgenerek şema hâlinde gösterilmiş. **2.** Bir organ ya da nesnenin genel düzenini gösteren.

şembel, [? şembel] *{ağız} sf.* Şakacı. [DS]

şembelek, -ği [şemb-ele-k ?] *{ağız} sf.* **1.** Güldürücü; oyuncu. **2.** Eline çabuk. [DS]

şembelekçi, [şembelek-çi] *{ağız} is.* Oyuncu; düzenci; güvenilmez. [DS]

şembellik, -ği [şembel-lik] *{ağız} is.* Komiklik. [DS] 🗗 **şembellik çıkarmak,** *{ağız} Oyunculuk yapmak; şaka yapmak.* [DS]

şemdan, [Ar. şemʿ + Far . -dān شمعدان] *(şemda:n) {OsT} is.* Şamdan.

şemdani, [Ar. şemʿ + Far . -dānī شمعدانی] *(şemda:ni:) {OsT} is.* Şamdancı.

şeme[1]**,** [Ar. şemın => şamama] *{ağız} is.* Ekşimsi, kokulu bir kavun. [DS]

şeme[2]**,** [Ar. şemʿa => şeme] *{ağız} is.* Kandil. [DS]

şemel, [? şemel] *{ağız} is.* Ekin demeti; tutam. [DS]

şemelat, [Ar. şemalāt شملات] *(şemelâ:t) {OsT} is.* Arapların kıldan yapılmış baş örtüleri; sarıklar.

şemelek[1]**, -ği** [Yun. khemönikhó] *{ağız} is.* Ekşimsi ve kokulu küçük bir kavun; şamama. [DS]

şemelek[2]**, -ği** [? şemelek] *{ağız} is.* Aşık oyununda kullanılan aşık kemiği. [DS]

şememe, [Yun. khemönikhó] *{ağız} is.* → şamama. [DS]

şemen, [Yun. khemönikhó] *{ağız} is.* → şamama. [DS] 🗗 **şemen şemen,** *{ağız} Güzel güzel.* [DS]

şemene, [Yun. khemönikhó] *{ağız} is.* → şamama. [DS]

şemere, [? şemere] *{ağız} is.* Koyun. [DS]

şem'î, [Ar. şemʿī شمعی] *(şemi:) {OsT} sf.* **1.** Işığa ait; ışıkla ilgili. **2.** Mumla ilgili; muma ilişkin. **3.** Mum cinsinden olan. **4.** Mum yapan ve satan kimse; mumcu.

şemi, [? şemi] *{ağız} is.* Kadınların başlarına bağladıkları yazma. [DS]

şemik[1]**, -ği** [süñük > şemik] *{ağız} is.* **1.** Ayak bileği kemiği. **2.** Topuk kemiği. **3.** Eklem. **4.** Sinir. **5.** Damar. [DS]

şemik[2]**, -ği** [? şemik] *{ağız} is.* **1.** Kuru asma dalları. **2.** Asma fidanı. [DS]

şemiklenmek, [şemik-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Katılaşmak. **2.** Katılaşıp kıkırdak durumunu almak. **3.** Kabuklanmak. **4.** Damarlı ve sinirli olmak. [DS]

şemikli, [şemik-li] *{ağız} sf.* **1.** (Odun için) kuru ve dayanıklı. **2.** Sertleşmiş. **3.** Kabuk bağlamış. [DS]

şemim, [Ar. şemm > şemīm شمیم] *(şemi:m) {OsT} sf.* **1.** Güzel kokan; iyi kokulu. **2.** *is.* Güzel koku. 🗗 **şemîm-i cibâl,** *{OsT} Dağların güzel kokusu.*|| **şemîm-i kâkül,** *{OsT} Sevgilinin kâkülünün kokusu.*

şemile, [şemile] *{ağız} is.* → şamama. [DS]

şemime, [Ar. şemm >şemîme شمیمه] *(şemi:me) {OsT} is.* Güzel kokulu şey.

şemkirmek, [çem-kir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Arsızca karşılık vermek. [DS]

şeml, [Ar. şeml شمل] *{OsT} is.* **1.** Kavrama; içine alma. **2.** Bürüme; örtme; sarma. **3.** Cemaat; topluluk.

şemle, [Ar. şeml *(içine alma)* > şemle شمله] *{OsT} is.* **1.** Büyük baş örtüsü. **2.** Büyük baş örtüsü ile yapılmış sarık. **3.** Elbise.

şemmamat, [Ar. şemmāmāt شمامات] *(şemma:ma:t) {OsT} is.* Yenmeyen güzel kokulu bir tür kavun.

şemmame, [Ar. şemın *(koklama)* > şemmāme شمامه] *(şemma:me) {OsT} is.* **1.** Hoş, güzel koku. **2.** Güzel kokulu fakat yenmeyen bir tür kavun; şamama.

şemmas, [Ar. şemmās شماس] *(şemma:s) {OsT} is.* **1.** Tepesi tıraşlı olan papaz. **2.** Kilise kandilcisi.

şemmaslık, -ğı [şemmas-lık] *is.* **1.** Şemmas olma durumu. **2.** Kilise kandilciliği.

şemme, [Ar. şemm *(koklama)* > şemme شمه] *{OsT} is.* **1.** Bir kere koklama. **2.** Çok az şey; az miktarda.

şemmî, [Ar, şemm > şemmî شمی] *(şemmi:) {OsT} sf.* **1.** Koklamaya ilişkin; koklama ile ilgili; koklamaya ait. **2.** Koku alan; koklayan.

şemnu, [Soğd. şmnv] *{eT} is.* Şeytan. [EUTS]

şempanze, [Afr. yerl. dill. / Fr. chimpanzé] *is. zool.* İnsanımsı maymungiller (primatlar) familyasından, ayakları beş parmaklı, tek yavru doğuran, iyi tırmanıcı, ormanlarda yaşayan bir tür maymun, *(Pan troglodytes).*

şemre, [? şemre] *{ağız} is.* Yüz. [DS]

şems, [Ar. şems شمس] *{OsT} is.* **1.** Güneş. **2.** *müz.* Klasik Türk müziğinin eski birleşik makamlarından birinin adı. **3.** *tasvf.* Bir nur kaynağı olarak görüntüye gelen Allah adı. 🗗 **şems-i asr,** *{OsT} İkindi güneşi.*|| **şems-i dırahşān,** *{OsT} Parlak güneş.*|| **şems-i fürüzān,** *{OsT} Parlak güneş.*|| **şems-i hakîkat,** *{OsT} Hakikat güneşi.*|| **şems-i münîr,** *{OsT} Parlak güneş.*|| **şems-i rahşān,** *{OsT} Parlak güneş.*|| **şems-pāre,** *{OsT} 1. Güneş parçası. 2. mecaz. Çok parlak.*|| **şems ü kamer,** *{OsT} Güneş ve ay.*||

şemsabad, [Ar. şems + Far. ābād شمس آباد] *(şemsa:ba:d) {OsT} is.* **1.** Bol güneşli yapı. **2.** Günlük güneşlik yer.

şemsamer, [Ar. şems => şemsamer] *{ağız} is.* Yer elması. [DS]

şemsaver, [Ar. şems + Far. āver] *{ağız} is.* Ayçiçeği. [DS]

şemse, [Ar. şems > şemse شمسه] *{OsT} is.* **1.** Yazma kitapların kaplarına, iç kapaklarına, yapıların kapı ve pencere üstlerine, kumaşlara işlenen güneş biçimindeki bezeme motifi. **2.** *{ağız}* Gümüş kılabdanla yapılmış yazma oyası. [DS]

şemsî, [Ar. şems > şemsî شمسی] *(şemsi:) {OsT} sf.* **1.** Güneşle ilgili; güneşe ilişkin. **2.** Güneşli. **3.** *is. {ağız}* Şemsiye. [DS] 🗗 **şemsî destegülü,** *{OsT} Dervişlerin giydiği kısa ve kolsuz hırka.*|| **şemsî yıl,** *{OsT} Güneş yılı.*

şemsi, [Ar. şemsī ?] *{ağız} sf.* İçki dağıtan. [DS]

şemsiye, [Ar. şemsī > şemsiyye شمسیه] *{OsT} sf.* **1.** Güneşe ait; güneşle ilgili. **2.** *is.* Bir sapın üzerine geçirilmiş esnek tellere gerili su geçirmez kumaştan yapılına, bir tür yağmurdan korunma eşyası. **3.** Aynı biçimde yapılmış daha büyük güneşlik. **4.** *bot.* Aynı topçuktan çıkan ve eşit uzunluktaki sapçıkların ucunda bulunan çiçek topluluğuna verilen ad; umbella.

şemsiyeci, [şemsiye-ci] *is.* Şemsiye yapan, satan ya da onaran kimse.

şemsiyecik, -ği [şemsiye-cik] *is. bot.* Birleşik şemsiyeyi oluşturan şemsiyelerin her birisi.

şemsiyecilik, -ği [şemsiye-ci-lik] *is.* **1.** Şemsiye yapma, satma veya onarma işi. **2.** Şemsiye sanayii.

şemsiyelik, -ği [şemsiye-lik] *is.* **1.** Şemsiye koymaya yarar kap veya şemsiye konulan yer. **2.** *sf.* (Kumaş vb. için) şemsiye yapımına uygun.

şemsiyemsi, [şemsiye-msi] *sf. bot.* (Çiçek için) şemsiyeyi andıran; şemsiye gibi olan.

şemspare, [Ar. şems + Far. pāre شمس پاره] *(şemspa:re) {OsT} is.* **1.** Güneş parçası. **2.** *sf.* Çok parlak.

şemssiper, [Ar. şems + Far. siper شمس سپر] *{OsT} is.* **1.** Şapka siperi. **2.** Güneşlik. **3.** Başı güneşten korumak için yapılmış beyaz başlık.

şemsüddevle, [Ar. şemsü'd-devlet شمس الدوله] *{OsT} is.* Devletin güneşi.

şemsüddin, [Ar. şemsü'd-din شمس الدین] *(şemsüddi:n) {OsT} is.* Dinin güneşi.

şemşamel, [Ar. şems => şemşamel] *{ağız} is.* Yer elması. [DS]

şemşamer, [Ar. şems => şemşamer] *{ağız} is.* Ayçiçeği. [DS]

şemşe, [Ar. şemsiye => şemşe] *{ağız} is.* Şemsiye. [DS]

şemşek, -ği [şüğ-(ü)ş-e-k > şimşek / şemşek] *{ağız} is.* Şimşek.[DS]

şemşempürü, [şem+şem+pür-ü] *{ağız} is.* Puslu, sisli ve yağıp yağmayacağı belli olmayan hava. [DS]

şemşimek, [şem-(i)ş-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** (Yemek için) ekşimeye yüz tutmak; bozulmak. **2.** (Tüy için) dökülmek.[DS]

şemşir, [Far. şem-i şīr *(aslan tırnağı)* شم شیر] *(şemşi:r) {OsT} is.* Kılıç. 🗗 **şemşîr-bāz,** *{OsT} Kılıç oynayan; kılıçla tehlikeli gösteriler yapan.*|| **şemşîr-**

be-dest, *{OsT} Kılıç tutan; elinde kılıç bulunan.*|| **şemşîr-i Hindî,** *{OsT} 1. Hint kılıcı. 2. Eskiden Hindistan'da yapılan ve tercih edilen bir çelik kılıç.*|| **şemşîr-i tâb-dâr,** *{OsT} Parlak kılıç.*|| **şemşîr-i zulm,** *{OsT} Zulüm kılıcı.*|| **şemşîr-zen,** *{OsT} Kılıç çeken.*

şemşirger, [Far. şemşīr-ger شمشیرگر] *{OsT} is.* Kılıç yapan kimse; kılıç ustası; kılıççı.

şemşirgeran, [Far. şemşīr-gerān شمشیرگران] *{OsT} is.* **1.** Kılıç yapan kimseler; kılıç ustaları; kılıççılar. **2.** Osmanlı sarayında kılıç yapan ustalara verilen ad.

şemşiye, [Ar. şemsiye => şemşiye] *{ağız} is.* Şemsiye. [DS]

şemyane, [Far. şemyāne شمیانه] *(şemya:ne) {OsT} is.* Gölgelik.

şe'n, [Ar. şe'n شأن] *{OsT} is.* **1.** İş. **2.** Yeni iş; son durum.

şen[1], [Erme. šen *(meskun yer)*] *{OsT} sf.* Bayındır; mamur. 🗗 **şen olmak,** *Sevinmek; neşelenmek; mutlu olmak.*|| **şen şakrak,** *Çok neşeli; dertsiz tasasız.*|| **şen şatır,** *Çok neşeli; dertsiz tasasız.*

şen[2], [Far. şen شن] *sf.* **1.** Yaşamaktan mutlu olduğunu davranışları ile belli eden; neşeli; sevinçli; güler yüzlü. **2.** Neşe veren; neşelendiren; eğlendiren. **3.** Neşe belirtisi gösteren.

şen[3], [Far. şen شن] *{OsT} is.* **1.** Naz; eda. **2.** Göze ve gönle hoş görünen durum. **3.** Kendir.

şen[4], **-nni** [Ar. şenn شن]*{OsT} is.* Şaraba su karıştırma.

şena'at, -ti [Ar. şen' > şenā'at شناعت] *(şena:at) {OsT} is.* Alçaklık; kötülük; fenalık; iğrençlik.

şenafat, [? şenafat] *{ağız} is.* Şıra çıkarmak için içinde üzüm ezilen ağaç tekne. [DS]

şenar, [Ar. şenār شنار] *{OsT} is.* Utanç; büyük ayıp.

şenayi, -yi'i [Ar. şeni'ā > şenāyi' شنایع] *(şena:yi:) is.* Kötü, iğrenç işler; yakışıksız işler.

şenbih, [Far. şenbih شنبه] *{OsT} is.* **1.** Gün. **2.** Cumartesi.

şenbuy, [Far. şehnişīn => Kenç. şanbuy / şebnuy] *{eT} is.* → şabnuy. [DLT]

şende, [şen-de ?] *{ağız} zm.* **1.** O. **2.** Orda. [DS]

şenderde, [şen-der-de ?] *{ağız} zm.* → şende. [DS]

şendere[1], [şen-de-re ?] *{ağız} zm.* Şura; şurası. [DS]

şendere[2], [? şendere] *is.* **1.** Kaplamacılıkta kullanılan bir tür ince tahta. **2.** Fıçı kaburgası.

şendik, -ği [şen-lik / şen-dik] *{ağız} is.* Kalabalık; şenlik. [DS]

şene, [Far. şāne شانه] *{ağız} is.* Yaba. [DS]

şenelek, -ği [şen-el-ek] *{ağız} sf.* Hoppa. [DS]

şenelme, [şen-el-me] *is.* Şenelmek eylemi.

şenelmek, [şen-el-mek شنلمك] *gçsz. f. [-ir]* **1.** (Boş bir yer için) insanların yerleşmesi ile yurt haline gelmek; meskûn olmak. **2.** Keyiflenmek; neşelenmek; mutlu olmak; şenlenmek. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** *{ağız}* (Bitki için) gelişmek; büyümek; serpilmek; sürgün vermek. [DS] **4.** *{OsT}* Keyiflenmek; neşelenmek; sevinmek. **5.** *{eAT} {OsT}* Meskûn ve mamur hâle gelmek.

şeneltme, [şen-el-t-me] *is.* Şeneltmek eylemi.

şeneltmek, [şen-el-t-mek شنلدمك] *gçl. f. [-ir]* **1.** *{OsT}* Boş bir yeri yurt durumuna getirmek; yerleşime açmak; meskûn kılmak. **2.** *{ağız}* Şenlendirmek. [DS] **3.** *{ağız}* Kurup geliştirmek; canlandırmak. [DS] **4.** *{ağız}* Onarmak; düzeltmek. [DS] **5.** (Ateş için) canlandırıp parlatmak. **6.** *{ağız}* Bir yerde yerleşerek çoğalmak.[DS]

şeng[1], [Çin. shêng => şeñ] *(şeñ) {eT} is.* Yarım litre civarında hacim ölçüsü. [Clauson]

şeng[2], [Far. şeng شنگ] *{OsT} sf.* **1.** Neşeli; şen; kıvrak. **2.** *is.* Eşkıya; soyguncu; hırsız; haydut. 🗗 **şenge bakmak,** *{ağız} Gözlemek.* [DS]

şengar, [şen+hıyar > şengar] *{ağız} is.* Acur. [DS]

şengare, [Ar. şenġāre / şenġāret شنغارت / شنغاره] *(şenga:re) {OsT} is.* Kötü huyluluk; kötü karakter.

şenger, [şen+hıyar > şenger] *{ağız} is.* → şengar. [DS]

şengerf, [Ar. şengerf شنگرف] *{OsT} is. kim.* Zincifre.

şenggi, [şu+o+ki ? => şeñ-gi] *(şeñgi) {ağız} zm.* Şunu. [DS]

şengel, [çengel > şengel] *{ağız} is.* Üvendire demiri. [DS]

şengil, [şeng-il] *{ağız} sf.* Candan davranışlı; içtenlikli. [DS]

şengilcik, -ği [şengil-cik] *{ağız} is.* Çamaşırhane; yunak. [DS]

şengü, [şu+ön-kü] *{ağız} zm.* Şunu; şu. [DS]

şengül, [şen-gil > şengül شنكل] *{eAT} {OsT} sf.* **1.** Güler yüzlü. **2.** Ferahlık veren. **3.** Hoş sohbet. **4.** Açık meşrep.

şenhıyar, [şen+hıyar] *{ağız} is.* Acur. [DS]

şe'nî, [Ar. şe'n > şe'nī شئنی] *(şe-ni:) {OsT} is. fel.* Gerçek.

şenî, -i'i [Ar. şen' > şenī' شنیع] *(şen-i:) {OsT} sf.* Utanç verici; çok çirkin.

şenia, [Ar. şenī' > şenī'a شنیعه] *(şen-i:a) {OsT} is.* **1.** İğrenç şey; kötü iş. **2.** *sf.* İğrenç; kötü; çirkin.

şenikmek, [şen-ik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Yaramazlık yapmak; huysuzlanmak. [DS]

şenit, [Yun. sanidi => şenit / senit] *{ağız} is.* Üzerinde hamur açılan tahta; yastığaç. [DS]

şeniy, [Fr. chanille] *is.* **1.** Tüylü halı ipi. **2.** Bu iplikle

üretilmiş halı. **3.** Kadife ya da pelüş üretiminde kullanılan, her büklümünde iplik uçları verilmiş bir tür fantezi iplik.

şeniyet, [Ar. şe'nī > şe'niyyet شئنيت] *(şe-niyyet) {OsT} is. fel.* Gerçeklik.

şenk, [Far. şeng => şenk] *{ağız} sf.* İşi yolunda; keyfi yerinde. [DS]

şenlendirilme, [şen-le-n-dir-il-me] *is.* Şenlendirilmek eylemi.

şenlendirilmek, [şen-le-n-dir-il-mek] *edil. f. [-ir]* Şen ve bayındır duruma getirilmek; şenlenmesi sağlanmak.

şenlendirme, [şen-le-n-dir-me] *is.* Şenlendirmek eylemi.

şenlendirmek, [şen-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** (Yer ve ortam için) neşe katmak. **2.** (Kişi için) o kişinin neşelenmesini sağlamak. **3.** (Yer için) bayındır hâle getirmek.

şenleniş, [şen-le-n-iş] *is.* Şenlenmek eylemi veya biçimi.

şenlenme, [şen-le-n-me] *is.* Şenlenmek eylemi.

şenlenmek, [şen-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Kişi için) sevinçli, mutlu olmak; neşelenmek; sevinmek. *{OsT} (aynı)* **2.** (Yer ve ortam için) duyulan sevinci yansıtır duruma gelmek. **3.** (Yerleşim birimi için) bayındır duruma gelmek; canlanmak. *{eAT} {OsT} (aynı)* **4.** *mecaz.* Canlılık, hareket kazanmak.

şenlik[1], -ği [şen-lik شنلك] *is.* **1.** Şen olma durumu ve özelliği; şetaret; sevinç; neşe. *{OsT} (aynı)* **2.** Bayram ve başka kutlama dolayısıyla düzenlenen eğlencelerin tümü. **3.** Belli bir sanat veya sanatçıya ayrılmış gösteriler dizisi; festival. **4.** Kavga gürültü; şamata; patırtı. **5.** *mecaz.* Sevinç; neşe. **6.** *{eAT} {OsT}* Meskûn ve mamur olma durumu. **7.** *{ağız}* Bayram kalabalığı; herhangi bir kalabalık; topluluk. [DS] **8.** *{ağız}* Çoluk çocuk; aile. [DS] **9.** *{ağız}* Erkeğin eşi; karı. [DS] **10.** *{ağız}* Konuk. [DS] 🗗 **şenlik etmek,** *{eAT} Meskûn ve bayındır hâle getirmek.*‖ **şenlik görmemiş,** *(Kişi için) kaba, görgüsüz; terbiyesiz.*‖ **şenlik oğlanı,** *{OsT} Kendisi ile eğlenilen çocuk.*‖ **şenlik yer,** *{OsT} Çayır çimenli ve ağaçlı yer.*

şenlik[2], -ği [şen-lik] *{ağız} is.* Ev önündeki bahçe; bostan. [DS]

şenlikli, [şen-lik-li] *sf.* **1.** (Yer için) çok kimsenin oturduğu, kalabalık, bayındır; canlı; hareketli; şerefli. **2.** Eğlenceli; neşeli; canlı. **3.** *{ağız}* Kalabalık; eğlenceli. [DS]

şenliksiz, [şen-lik-siz] *sf.* **1.** Kalabalık olmayan; tenha. **2.** Eğlencesiz; eğlenceli olmayan.

şenluğa, [şen-liğ-e > şenluğa شنلوغه] *{eAT} ünl.* Şerefe; sağlığa; esenliğe.

şennar, [Ar. şennār شنار] *(şenna:r) {OsT} is.* Büyük ayıp; utanç.

şennaz, [? şennaz] *{ağız} sf.* Öfkeli. [DS]

şennik, -ği [şen-lik / şennik] *{ağız} is.* **1.** Sebze bahçesi. **2.** Kalabalık; topluluk. [DS]

şenşene, [Ar. şenşene شنشنه] *{OsT} is.* Yöntem; âdet; usul. 🗗 **şenşene-i azāmet ve ikbāl,** *{OsT} İkbal ve azamet geleneği.*

şenük, [Çin. tschun] *{eT} is.* Planet; gezegen. [EUTS]

şeol, [İbr. şeol] *is.* İncil, Eski Ahit ve İbrani edebiyatında ölünün ruhunun gittiği yer için kullanılır.

şep[1], [şab / şap / şeb / şep / şıb / şıp / şip *(yans.)]* *is.* Çarpma, vurma; bu biçimde çene çalma, ökçesiz ayakkabı, terlik vb. ile tabana çarpa çarpa yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *şep-ik çalmak, şep-ik vurmak, şep(p)-ik-le-mek*

şep[2], [şep *(yans.)]* *{eT} e.* Aceleyi anlatan bir edat. [DLT] 🗗 **şep kelmek,** *{eT} Acele gelmek; çabuk gelmek.* [DLT]

şep[3], [şep *(yans.)]* *{ağız} is.* Kamçının ucundaki meşin parçası. [DS]

şep[4], [Ar. şabb => şep] *{ağız} is.* **1.** Şap. **2.** Şap hastalığı. [DS]

şepbeli, [şep *(yans.)* > şep(b)-e-li] *{ağız} sf.* **1.** Akılsız. **2.** Yaramaz. [DS]

şepe[1], [şep-e] *{ağız} is.* **1.** Çığ. **2.** Rüzgârın savurup biriktirdiği kar yığını. **3.** Sulu sepken yağan kar. [DS]

şepe[2], [Ar. (Sur.) şelekke شلكه ?] *{ağız} is.* **1.** Mayasız hamurdan yapılan sac ekmeği. **2.** Arpa ekmeği. **3.** Yufka ekmeği. [DS]

şepe[3], [şep-e] *{ağız} is.* Boğa gerdanındaki sarkık et; mendil. [DS] 🗗 **şepe minderi,** *{ağız} İçinde az yün veya pamuk bulunan ince minder.* [DS]

şeperze, [? şeperze] *{ağız} sf.* Dağınık; bakımsız. [DS]

şepidi, [? şepidi] *{ağız} is.* Küçük eşek arısı. [DS]

şepik, -ği [şep *(yans.)* > şep-ik / Erme. c'ep'ik [Dankoff]] *{ağız} is.* Alkış. [DS] 🗗 **şepik çalmak,** *{ağız} Alkışlamak.* [DS]‖ **şepik vurmak,** *{ağız}* → şepik çalmak. [DS]

şepildirik, -ği [şep *(yans.)* > şep-il-dirik] *{ağız} is.* Başak bağlamaya yüz tutmuş ekin. [DS]

şepilemek, [sepi-le-mek / şepi-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Deri için) şaplamak; sepilemek. [DS]

şepirdek[1], -ği [şep *(yans.)* > şep-ir-de-k] *{ağız} sf.* **1.** Yüzsüz. **2.** Geveze. [DS]

şepirdek[2], -ği [şepir-de-k] *{ağız} sf.* (Kadın için) benleri olan. [DS]

şepit, -di [şep *(yans.)* > şep-it] *{ağız} is.* **1.** Yufkadan daha küçük ve biraz kalınca ekmek. **2.** Yufka ekmek. **3.** Uzun, dar ve ince yufka. **4.** Arpa ekmeği. [DS] 🗗 **şepit ekmek,** *{ağız}* → şepit. [DS]

şepkele, [? şepkele] *{ağız} is.* Altın ve gümüşü parlatmaya yarayan bir taş. [DS]

şepki, [şep-ki ? شپکی] *{eAT} is.* Yeleksiz ok.

şepli, [şep-li] *{ağız} sf.* Şaplı. 🗗 **şepli çaruk,** *{ağız} İçine şap sürülmüş çarık.* [DS]

şeppiklemek, [şep(p)-ik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor)* Alkışlamak. [DS]

şepşek[1]**, -ği** [şep-(i)ş-e-k / şapşak] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan yapılmış su kovası. **2.** Maşrapa. **3.** Huni. [DS]

şepşek, -ği [şap-(ı)ş-a-k / şep-(i)ş-e-k] *{ağız} sf.* Geveze. [DS]

şepşelek, -ği [şep-(i)ş-ele-k] *{ağız} is.* Şimşek. [DS]

-şer, [-ar / -er / -(ş)-er / -(ş)-ar] *yap. eki* → -ar.

şer[1]**, -r'i** [Ar. şerʿ شرع] *{OsT} is.* **1.** Su içilecek yere giden yol. **2.** İzlenmesi gereken belirli bir yol. **3.** Geniş cadde; yol. **4.** *isl.* Müminlerin gitmesi gereken yol; Allah'ın koyduğu yasa; Allah'ın emirlerinin bütünü; şeriat. **5.** *mecaz.* Yasa; kanun. 🗗 **şer'-i şerîf,** *{OsT} İslam şeriatı.*

şer[2]**, -rri** [Ar. şerr شر] *{OsT} is.* **1.** Kötülük; fenalık. **2.** Kavga; gürültü. 🗗 **şer atmak,** *{ağız} Birine suç yüklemek; iftira atmak; kara çalmak.* [DS]|| **şerr ü fesâd,** *Kötülük ve bozukluk.*

şer[3]**, -rri** [Ar. şerr شر] *{OsT} sf.* **1.** Kötülük yapan. **2.** Çok kötü; daha kötü. **3.** *{ağız}* Yaramaz. [DS] 🗗 **şerrü'n-nas,** *{OsT} İnsanların en kötüsü.*

şer[4]**,** [? şer] *{ağız} is.* Söz. [DS]

şerafet, [Ar. şerâfet شرافت] *(şera:fet) {OsT} is.* **1.** Şereflilik. **2.** Soyluluk. **3.** Hz. Hasan vasıtası ile Hz. Peygamberin soyundan gelme; şeriflik. 🗗 **şerâfet-i Mekke-i mükerreme,** *{OsT} Mekke şerifliği.*

şeraif, [Ar. şerîfe > şerāʾif شرائف] *(şera:if) {OsT} is.* Mutlular.

şeraih, Ar. şerîḥa > şerāiḥ شرائح] *(şera:ih) {OsT} is.* **1.** Et dilimleri. **2.** Vücuttan kopmamış fakat dokusundan ayrılmış et parçaları.

şera'ir, [Ar. şerîre *(kıvılcım)* > şerāʾir شرائر] *(şera:ir) {OsT} is.* Kıvılcımlar.

şera'it, [Ar. şarṭ > şerîṭa > şerāʾiṭ شرائط] *(şera:it) {OsT} is.* Şartlar; koşullar. 🗗 **şerâit-i istibdal,** *{OsT} Vakıfnamede yer almadığı hâlde vakfın şartlarının değiştirilmesini gerektiren durumlar.*|| **şerâit-i vakf,** *{OsT} Vakıfnamede, vakıf yapan tarafından öngörülen istekler ve kurallar.*

şeraket, [Ar. şirket > şerâket شراکت] *(şera:ket) {OsT} is.* **1.** Ortaklık; şirket; şeriklik. **2.** Arkadaşlık.

şer'an, [Ar. şerʿ > şerʿan شرعاً] *(şer-an) {OsT} zf.* Şeriat bakımından; şeriatça.

şerar, [Ar. şerār شرار] *(şera:r) {OsT} is.* Kıvılcım.

şerare, [Ar. şerāre شراره] *(şera:re) {OsT} is.* Kıvılcım. 🗗 **şerâre-figen,** *{OsT} Kıvılcım saçan.*|| **şerâre-fiken,** *{OsT} Kıvılcım saçan.*|| **şerâre-i elektrikiye,** *{OsT} fiz. Artı ve eksi uçların birbirine değmesi ile oluşan kıvılcım; ark.*

şeraret, [Ar. şerâret شرارت] *(şera:ret) {OsT} is.* Kötülük; fenalık.

şeraset, [Ar. şerâset شرارست] *(şera:set) {OsT} is.* **1.** Kötü huyluluk. **2.** Huysuzluk. **3.** Geçimsizlik.

şerasif, [Ar. şersûf > şerâsîf شراسف] *(şera:si:f) {OsT} is. ant.* Kaburga kemiklerinin ön uçlarında bulunan kıkırdak yapılar.

şerat, [Ar. şeraṭ شرط] *{OsT} is.* **1.** İz; işaret; belirti. **2.** Herhangi bir şeyin en değersizi.

şeravaz, [Far. şîre + Ar. ḥavż => şıra+havuz-u] *{ağız} is.* Üzüm ezilen tekne. [DS]

şerayi, -yi'ı [Ar. şerî ʿat > şerāyiʿ شرایع] *(şera:yi:) {OsT} is.* Şeriatlar, şeriat hükümleri. 🗗 **şerâyi-i salîfe,** *{OsT} Hz. Muhammed'den önceki peygamberlerin şeriatları.*

şerayin, [Ar. şiryān > şerāyîn شرایین] *(şera:yi:n) {OsT} is.* Atardamarlar. 🗗 **şerâyîn-i harkafiye,** *{OsT} anat. Uyluk kemiğinin iç ve dış tarafından geçen atardamarlar.*|| **şerâyîn-i kilyevî,** *{OsT} anat. Böbreklere kan getiren damarlar.*|| **şerâyîn-i masarikiye,** *{OsT} anat. Bağırsaklara kan getiren damarlar.*|| **şerâyîn-i sübâtiye,** *{OsT} anat. Boynun iki yanında yer alan ve kalpten beyne giden iki ana atardamar; şah damar.*

şerazet, [Ar. şerâzet شرازت] *(şera:zet) {OsT} is.* **1.** Sert olma. **2.** Kabalık; haşinlik.

şerazim, [Ar. şirẓime *(küçük topluluk)* > şerāẓim شراذم] *(şera:zim) {OsT}* Küçük topluluklar; gruplar.

şerbe, [? şerbe] *{ağız} is.* Küçük toprak testi. [DS]

şerbet, [Ar. şûrb > şerbet شربت] *{OsT} is.* **1.** Şeker ile kaynatılmış meyve suyundan yapılma içecek. **2.** Bal ile suyu karıştırmak suretiyle yapılan içecek. **3.** Belli durumlar veya olaylarda konuklara sunulan şekerli içecek. **4.** Sıvı ilaç. **5.** Suda eritilmiş, çorba kıvamına getirilmiş kimi katı maddelere verilen ad. **6.** *{ağız} folk.* Nişan. [DS] **7.** *{ağız}* Bitkilere verilen sulu gübre. [DS] **8.** *{ağız}* Dolandırıcıların halka sattıkları veya verdikleri sahte ilaç. [DS] 🗗 **şerbet başı,** *{ağız} folk. Gelin evinin gönderdiği şerbet bardağına, oğlan evinin altın bağlayarak geri göndermesi.* [DS]|| **şerbet düzdürmek,** *{eAT} İlaç hazırlatmak.*|| **şerbete yatmak,** *{ağız} (Frengili hasta için) tütsüye yatmak.* [DS]|| **şerbet gibi,** *(Hava için) yumuşak; ılık ve güzel.*|| **şerbet içme,** *Nişan töreni.*|| **şerbet içmek,** *{ağız} folk. Nişan yapmak.* [DS]|| (birinin) **şerhetine uğramak,** *{ağız} O kişiden zarar görmek.* [DS]

şerbetçi, [şerbet-çi] *is.* **1.** Şerbet yapan ya da satan kimse. **2.** Şerbet satılan dükkân. 🗗 **şerbetçi otu,**

bot. Kenevirgiller familyasından, yaprakları karışık, saplı ve paralel, çiçekleri bir eşeyli, 2 ile 5 metre boyunda, sarılgan, çok yıllık, kozalakçıklarının üzerini kaplayan lupulin denilen, biraya acımsı bir çeşni vermekte kullanılan sarı bir toz bulunan bitki, (Humulus lopulus).

şerbetçilik, -ği [şerbet-çi-lik] *is.* Şerbet yapma ve satma işi.

şerbethane, [Ar. şerbet + Far. -ḫāne شربتخانه] *(şerbetha:ne) {OsT} is.* **1.** Şerbet yapılan yer. **2.** İmparatorluk döneminde meyhanelere verilen ad. ◻ **şerbethane gediği,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, alkollü içki satmak için verilen izin ve ayrıcalık.*

şerbetiye, [Ar. şerbetiyye] *{ağız} is.* İki üç metre uzunluğunda, yarım metre genişliğinde iki başı işlemeli havlu veya örtü. [DS]

şerbetleme, [şerbet-le-me] *is.* **1.** Şerbetlemek eylemi. **2.** Seramikçilikte, sırlı fırınlama sırasında meydana gelen sır bozukluklarını gidermek için seramikler üzerine ikinci bir sır çekme işlemi. **3.** *{ağız}* Frengi. [DS]

şerbetlemek, [şerbet-le-mek] *gçl. f. [-er] [-l(i)-yor]* **1.** Şerbet vermek; şerbet eklemek. **2.** (Bitki için) verimini arttırmak üzere sıvı gübre vermek. **3.** (Kişi için) zehirli hayvan sokmasın diye afsunlamak.

şerbetlenme, [şerbet-le-n-me] *is.* Şerbetlenmek eylemi.

şerbetlenmek, [şerbet-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Şerbet verilmek; şerbet eklenmek. **2.** (Bitki için) sulu gübre verilmek. **3.** (Kişi için) zehirli hayvanlara karşı afsunlanmak. **4.** *dönşl. f.* Şerbetli hâle gelmek.

şerbetli, [şerbet-li] *sf.* **1.** İçine şerbet katılmış olan. **2.** İçinde şerbet bulunan. **3.** (Bitki için) sulu gübre verilmiş olan. **4.** (Kişi için) zehirli hayvanlara karşı afsunlanmış olan. *{ağız} (aymı)* [DS] **5.** *mecaz.* (Kişi için) kötü işler yapmayı kendisine huy edinmiş olan; kötülüğe bağışıklığı olan. *{ağız} (aymı)* [DS] **6.** *mecaz.* (Kişi için) kendisine kötü davranılmasına alışmış olan. ◻ **şerbetli dil,** *{ağız} Kandırıcı konuşma; tatlı dil.* [DS]

şerbetlik, -ği [şerbet-lik] *sf.* **1.** Şerbet yapmaya elverişli olan. **2.** *{ağız}* Aptalca eli açık. [DS] **3.** Şerbet yapmak için ayrılmış olan. **4.** *is.* Şerbet koymak ya da sunmakta kullanılan kap. **5.** *{OsT}* Çırağa verilen bahşiş. **6.** *{ağız}* Bahşiş; sevinmelik. [DS] **7.** *{ağız}* Oda duvarına veya ocağın iki yanına şerbet şişeleri koymak için oyularak yapılmış bir tür raf. [DS] **8.** *{ağız} folk.* Şerbet törenine gönderilen şeker. [DS]

şerbetsiz, [şerbet-siz] *sf.* **1.** İçine şerbet katılmamış olan. **2.** İçinde şerbet bulunmayan. **3.** (Bitki için) sulu gübre verilmemiş olan. **4.** (Kişi için) zehirli hayvanlara karşı afsunlanmamış olan.

şerc, [Ar. şerc شرج] *{OsT} is.* **1.** İnsan ve hayvanlarda, göden bağırsağının dışkıları atmaya yarayan dışa açılan deliği; anüs. **2.** *gnşl.* Kadın cinsel organı.

şere, [Ar. şerḥa => şere] *{ağız} is.* Yara veya yanık izi. [DS]

şeref, [Ar. şeref شرف] *{OsT} is.* **1.** Kişinin, kendi kendini sayacak ve başkalarının da saymasını sağlayacak biçimde davranmasını sağlayan manevî değerlerin tümü; onur. **2.** Üstün nitelik ve erdem sayesinde kazanılmış iyi şöhret. **3.** Başkalarının saygı göstermesinden kaynaklanan doyum; onur; gurur. **4.** Övünç nedeni olan şey. **5.** Ayrıcalık; lütuf. ◻ **şeref avlusu,** *Bir şatonun, bir sarayın ana avlusu.*|| **şeref-bahş,** *Şeref veren; şereflendiren.*|| **şeref-bahşā,** *{OsT}* → şeref-bahş.|| **şeref bulmak,** *Şeref kazanmak.*|| **Şerefe!** *İçki içilirken, karşısındakine saygı duyulduğunu göstermek için söylenen söz; sağlığınıza.*|| **şeref-efzā,** *1. Şeref artıran. 2. Şeref artırıcı.*|| **şeref-hālı,** *{OsT} 1. Şeref dileyen. 2. Onur sağlayan.*|| **şeref-han,** *{OsT} Şeref sağlayan; şeref dileyen.*|| **şeref-i ārızî,** *{OsT} Rütbe ya da makamdan ileri gelen saygı.*|| **şerefine,** *Kutlamasına.*|| **şerefiyle,** *Adını kirletmeden; namusuyla.*|| **şeref-i izāfî,** *{OsT} Rütbe veya makamın sağladığı şeref.*|| **şeref-i zātî,** *{OsT} Kişinin yaradılıştan sahip olduğu özelliklerden ve erdemlerden doğan şeref.*|| **şeref kıtası,** *{OsT} Devlet başkanı, bakanlar ve genelkurmay başkanları gibi üst düzey devlet adamlarının ülke, kışla ya da kurum ziyaretlerinde yapılan karşılamalarda hazır bulunan özel bölük ve bandodan oluşan kıta.*|| **şeref konuğu,** *Varlığıyla ve kişiliğiyle toplantı, tören vb.ne değer katacağı düşünülen, kendisine ayrıcalık tanınan ve en fazla önem verilen konuk veya kimse; şeref misafiri; onur konuğu.*|| **şeref locası,** *Tiyatro ve sinema gibi yerlerde şeref konuklarına ayrılan loca.*|| **şeref misafiri,** *Varlığıyla ve kişiliğiyle toplantı, tören vb. ne değer katacağı düşünülen, kendisine ayrıcalık tanınan ve en fazla önem verilen konuk veya kimse; şeref konuğu; onur konuğu.*|| **şeref-nümā,** *{OsT} 1. Şeref gösteren. 2. müz. Klasik Türk müziğinde birleşik bir makam.*|| **şeref-pezîr,** *{OsT} Şeref kazanan.*|| **şeref-resān,** *{OsT} Şeref eriştiren; şeref ulaştıran.*|| **şeref-rîz,** *{OsT} Şeref veren.*|| **şeref-sādır,** *{OsT} Şeref veren.*|| **şeref salonu,** *Hava alanı, terminal, saray vb. büyük yapılarda, yalnızca önemli kişilerin alınıp ağırlandığı ya da önemli törenlerin yapıldığı yer.*|| **şeref-sānih,** *{OsT} (Padişah buyruğu için) şerefle hatırlanan.*|| **şeref sözü,** *Namus üzerine verilmiş olan söz; namus sözü.*|| **şeref-sudūr,** *{OsT} (Padişah buyruğu için) şerefle çıkan.*|| **şeref-sünūh,** *{OsT} (Padişah buyruğu için) şerefle hatırlanan.*|| **şeref-tevārüd,** *{OsT} Şerefle gelen.*|| **şeref tribünü,** *Top sahası, at yarışı alanları gibi açık seyir yerlerinde devlet başkanları ile yüksek makamlardaki devlet görevlilerine, kumandanlara, kulüp yöneticilerine ayrılmış olan özel seyir yeri.*||

şerefü'd-dîn, *{OsT} Dinin şerefi.*|| **şerefü'l-insân,** *{OsT} İnsanın şerefi; insanın üstünlüğü.*|| **şerefü'l-mekân bil-mekîn,** *{OsT} Bir yerin şerefi onda oturana bağlıdır.*|| **şeref üyesi,** *Toplumda gördüğü saygı sebebiyle dernek veya kuruluşa onur vereceği düşünülerek alınan üye; onur üyesi.*|| **şeref-vârid,** *{OsT} Şerefle gelen.*|| **şeref-vâsıl,** *{OsT} Şerefle gelen.*|| **şeref-vürûd,** *{OsT} Şerefle gelen.*|| **şeref-vusûl,** *{OsT} Şerefle gelen.*|| **şeref vermek,** *Onur duymasına neden olmak; onur vermek; onurlandırmak.*|| **şeref-yâb,** *{OsT}* → şerefyab.|| **şeref yeri,** *Bir toplantıda, özel saygı gösterilen kimse için ayrılmış yer.*|| **şeref-zâhir,** *{OsT} Şerefle çıkan.*|| **şeref-zuhûr,** *{OsT} Şerefle çıkan.*

şerefe, [Far. şerefe / şürfe *(teras)* شرفه] *{OsT} is.* **1.** Yüksek bir yerin çıkıntısı. **2.** Minarelerde, gövdeyi çepeçevre dolanan, kenarları korkulukla çevrili, ezan okumaya mahsus yer. **3.** Surların üst kısımları ile bazı yapılarda görülen ve çoğu zaman süs olarak yapılan girintili çıkıntılı yer.

şerefin, [Biz. selkes => celfin / şerfin] *{ağız} is.* Bir yaşından küçük horoz. [DS]

şerefiye, [Ar. şeref-iyye شرفيه] *{OsT} is.* **1.** Eskiden, belediyenin yapmış olduğu bayındırlık hizmetleri dolayısıyla komşu özel mülkün kazanmış olduğu değer üzerinden alınan vergi; değerlenme resmi. **2.** *{ağız}* Etli patlıcan yemeği. [DS]

şereflendirme, [şeref-le-n-dir-me] *is.* Şereflendirmek eylemi.

şereflendirmek, [şeref-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* (Saygın kişi için) varlığı ya da katılımı ile oraya ve orada bulunanlara onur vermek; şeref vermek; onurlandırmak.

şereflenme, [şeref-le-n-me] *is.* Şereflenmek eylemi; mutlu olma; onurlanma.

şereflenmek, [şeref-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Şeref kazanmak; onurlanmak.

şerefli, [şeref-li] *sf.* **1.** (Kişi için) saygınlığı olan; saygınlığı herkesçe bilinen; onurlu; haysiyetli. **2.** Saygı ve takdir uyandıran; saygınlığı olan; onurlu. **3.** Onur veren; şeref veren. **4.** (Yer için) bayındır; şenlikli.

şereflilik, -ği [şeref-li-lik] *is.* Şerefli olma durumu; onurluluk.

şerefsiz, [şeref-siz] *sf.* **1.** (Kişi için) şerefini yitirmiş; onursuz. **2.** (Nesne vb. için) şereften yoksun; onursuz.

şerefsizlik, -ği [şeref-siz-lik] *is.* Şerefsiz olma durumu; şerefini koruyamama; onursuzluk. 🗗 **şerefsizlik etmek,** *Şerefsizce davranışlarda bulunmak; onursuzluk etmek.*

şerefyab, [Ar. şeref + Far. -yāb شرفياب] *(şerefya:b) {OsT} sf.* Şeref kazanan; şereflenen; onurlanan. 🗗 **şerefyāb olmak,** *{OsT} Onur kazanmak.*

şereh, [Ar. şereh شره] *is.* **1.** Açgözlülük; hırs. **2.** Oburluk; aşırı iştah. 🗗 **şereh-alüd,** *1. Aşırı derecede obur. 2. Haris.*

şerekerim, [? şerekerim] *{ağız} sf.* Eğilimli; meyilli. [DS]

şeremet, [Far. şīr-merd *(yürekli)* => şeremet] *{OsT} sf.* **1.** Şamatacı; edepsiz. **2.** (At için) rahvan. **3.** *{ağız}* Çalışkan; becerikli. [DS] **4.** *{ağız}* Tez canlı; ivecen. [DS] **5.** *is. {ağız}* Heyecan; coşku. [DS]

şeremetli, [şeremet-li] *{ağız} sf.* Çalışkan; becerikli. [DS]

şereng, [Far. şereng شرنگ] *{OsT} is.* Zehir; ağı.

şerer, [Ar. şerere / şerāre > şerer شرر / شراره] *{OsT} is.* Kıvılcımlar. 🗗 **şerer-feşân,** *{OsT} Kıvılcımlar saçan.*|| **şerer-nâk,** *{OsT} Kıvılcımlar saçan.*

şerevaz, [Far. şīre + Ar. ḥavż => şerevaz] *{ağız} is.* İçinde üzüm ezilen tekne. [DS]

şerevle, [Yun. kherovolo] *{ağız} is.* Ekin demeti; tutam. [DS]

şergada, [Ar. şerr + T. kada *(kardeş)*] *{ağız} sf.* Yaramaz; kavgacı.

şergadalık, -ğı [şergada-lık] *{ağız} is.* Kötülük. [DS]

şergi, [? şergi] *{ağız} is.* İlgi. [DS]

şergit, [Erme. šerkit => şergit] *{ağız} is.* İçi sırlı, kulplu çömlek. [DS]

şergil, [Ar. şerr + Far. gīr شرگير] *(şergi:l) {OsT} sf.* **1.** Yaramaz; haylaz; haşarı. **2.** *{ağız}* Askıntı; baş belası. [DS] 🗗 **şergil olmak,** *{ağız}* → şergillenmek. [DS]

şergillenmek, [şargil-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Birine musallat olmak; baş belası olmak. **2.** Zorla yaptırmak. [DS]

şergin, [Ar. şer + Far. gīr => şergin] *{ağız} sf.* Suçlu olduğu halde baskın çıkan; zeytinyağı gibi üste çıkan; yüzsüz. [DS]

şergir, [Ar. şerr + Far. gīr شرگير] *(şergi:r {OsT}) sf.* **1.** Asi. **2.** Saldırgan.

şergit, -di [? şergit] *{ağız} is.* İçi sırlı, geniş ağızlı küçük çömlek. [DS]

şerh, [Ar. şerḥ شرح] *{OsT} is.* **1.** Açma; yarma; kılı kırk yarma. **2.** Bir metnin, kitabın anlaşılmasını sağlayacak biçimde yapılan yorum; açıklama ve notlar. **3.** Bir konuyu açıklamak için yazılmış kitap. **4.** *mecaz.* Açık açık, anlaşılır ve ayrıntılı olarak anlatma; izahat. **5.** Tapu vb. kütüklerde yan tarafa yapılan açıklamalar; düşülen notlar. 🗗 **şerh düşmek,** *Metin içinde anlaşılmayan bir nokta için kitabın yan veya alt tarafına açıklamada bulunmak.*|| **şerh etmek,** *Açıklamak; açımlamak.*|| **şerh-i mütün,** *{OsT} ed. Edebî metin açıklamaları.*

şerha, [Ar. şerḥa شرحه] *{OsT} is.* **1.** Dilim; parça. **2.** Yara. 🗗 **şerha şerha,** *Dilim dilim; parça parça.*

şerhan, [Ar. şereh > şerhān شرهان] *(şerha:n) {OsT} is.* Açgözlü; aşırı hırslı.

şerhata, [Ar. şerr + kada] *{ağız} sf.* → şargada. [DS]

şer'î, [Ar. şerʿ > şerʿī / şerʿiyye شرعيه / شرعى] *(şer-i:) {OsT} sf.* **1.** Yasa ile ilgili; yasal. **2.** Şeriata ait; şeriatla ilgili. ◻ **şer'î dirhem,** *{OsT} Orta büyüklükteki arpa ağırlığını esas alan ölçü birimi.*|| **şer'î hâsılat,** *{OsT} huk. Şeriye mahkemelerinin harç gelirleri.*

şeri[1], [İng. Jérez *(İspanyada bir kent)* > sherry] *is.* Bir tür tatlı şarap.

şeri[2], [Fr. chéri] *is.* Sevgili; değerli.

şeri'at, [Ar. şerʿ *(yol)* > şerīʿat شريعت] *(şeri:a:t) {OsT} is.* → şeriat. ◻ **şerîat-ı Ahmediyye,** *{OsT} isl. Hz. Muhammed'in kullara tebliğ ettiği Allah'ın emirleri; İslam dini.*|| **şerîat-ı garrâ,** *{OsT} isl. İslam dini.*|| **şerîat-ı Îseviyye,** *{OsT} din. Hz. İsa'nın şeriatı; Hz. İsa'nın kullara tebliğ ettiği Allah'ın emirleri.*|| **şerîat-ı İslâmiyye,** *{OsT} isl. İslam dini.*|| **şerîat-ı Muhammediyye,** *{OsT} isl. Hz. Muhammed'in kullara tebliğ ettiği Allah'ın emirleri; İslam dini.* ‖ **şerîat-ı Müseviyye,** *{OsT} Hz. Mūsā'nın kullara tebliğ ettiği Allah'ın emirleri; Musevilik.* ‖ **şerîat-ı sābie,** *{OsT} Hz. İbrāhim'in kullara tebliğ ettiği Allah'ın emirleri.*

şeriat, [Ar. şerʿ *(yol)* > şerīʿat شريعت] *(şeri:a:t) is.* **1.** Doğru yol. **2.** İlahî buyruk; Allah'ın koyduğu yasalar. **3.** *isl.* Allah'ın, insanların eylemlerine ilişkin hükümlerinin tümü. **4.** *isl. huk.* Kur'an-ı Kerim'e dayanan İslam hukuku. ◻ **şeriatın kestiği parmak,** *Hak edilmiş ve yasaların öngördüğü ceza.*

şeriatçı, [şeriat-çı] *is.* **1.** İmparatorluk döneminde, fetvahanelerde şeriatla ilgili karar ve hükümleri, kurallara uygun olarak yazılı belge durumuna getiren görevliye verilen ad. **2.** Dinî kuralların sadece dinî hayatta değil hukuk, yönetim, siyasî ve ekonomik alanlarda da uygulanmasını yani şeriat yasalarının tam uygulanmasını isteyen kimse. **3.** *sf.* Şeriatçılıktan kaynaklanan.

şeriatçılık, -ğı [şeriat-çı-lık] *is.* **1.** Şeriatçı olma durumu. **2.** Şeriat yasalarının tam uygulanmasını isteme.

şerif[1], [Ar. şeref > şerīf شريف] *(şeri:f) {OsT} sf.* **1.** Kutsal. **2.** Yüksek; soylu. **3.** Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hasan soyundan gelenlere verilen ad. **4.** Mekke emirlerinin unvanı. **5.** İmparatorluk döneminde Mekke valisinin unvanı.

şerif[2], [İng. scheriff] *is.* **1.** İngiltere'de her kontlukta krallığı temsil eden idare memuru. **2.** ABD'de seçimle göreve getirilen sınırlı adlî yetkilere sahip memur.

şerih, [Ar. şerih شره] *{OsT} sf.* Çok tamahkâr; açgözlü.

şeriha, [Ar. şerḥ > şerīḥa شريحه] *(şeri:ha) {OsT} is.* **1.** İnce bir et dilimi. **2.** Vücuttan çeşitli sebeplerle kopan et parçası.

şerik, [Ar. şirket > şerīk / şerīke شريكه / شريك] *(şeri:k) {OsT} is.* **1.** Ortak. **2.** Arkadaş. **3.** Okul, medrese arkadaşı. **4.** *huk.* Birden çok kişinin aralarında anlaşıp suç işlemeleri durumunda suça katılanlardan her biri. ◻ **şerîk-i cürm,** *huk. Suç ortağı.*

şeriklik, [şerik-lik] *is.* Ortak olma durumu; arkadaşlık; ortaklık.

şerir[1], [Ar. şerr > şerīr / şerīre شريره / شرير] *(şeri:r) {OsT} sf.* (Kişi için) kötü; kötülükçü; fesatçı; hayırsız.

şerir[2], [Ar. şerīr شرير] *(şeri:r) {OsT} is.* Kıvılcım.

şerirlik, -ği [şerir-lik] *is.* Kötülük yapan bir kimsenin durumu; niteliği; kötülükçülük; hayırsızlık; fesatçılık.

şerit, -di [Ar. şerīṭ شريط] *{OsT} is.* **1.** Hurma lifinden örülmüş ip. **2.** Süs olarak kullanılmak üzere dar, uzun ve yassı olarak kesilmiş kâğıt, kumaş, deri vb. **3.** Herhangi bir maddeden çeşitli amaçlarla kullanılan dar, bükülgen, yassı ve uzun parça. **4.** Vücudun bazı bölümlerini sarmakta kullanılan özel kumaş parçası. **5.** *mat.* Bir düzlemin paralel iki doğruyla sınırlanan parçası. **6.** *as.* Bazı otomatik silahların fişek birleştirme düzeneği. **7.** Karayolunda taşıtların güvenle seyredebilmeleri için taşıt yolunun ayrılmış bölümü. **8.** Yazı ve hesap makinelerinde kâğıt üzerine yazı ve rakamların çıkmasını sağlayan mürekkebe batırılmış kumaş ya da karbon kâğıdından yapılmış otomatik olarak sarılan ince bant. **9.** *biy.* Tenya. **10.** *{ağız}* İp. [DS] **11.** *{ağız}* Kadınların boyunlarından göbeklerine kadar taktıkları altın dizisi. [DS] **12.** *sf.* Şerit biçiminde olan. ◻ **şerit balığı,** *zool. Kurdele balığı, (Regaleus glesne).*|| **şerit makarna,** *Uzun, yassı ve ince makarna.* ‖ **şerit metre,** *Bezden yapılmış, sarılmaya uygun metre.*

şerita, [Ar. şarṭ > şerīṭa شريطه] *(şeri:ta) {OsT} is.* **1.** Antlaşma ya da sözleşmenin maddelerinden her biri. **2.** Özel şart

şeritçi, [şerit-çi] *is.* **1.** Süs şeridi yapan ya da satan kimse. **2.** Dokuma tezgâhlarında şerit üreten usta.

şeritçilik, -ği [şerit-çi-lik] *is.* **1.** Şeritçinin mesleği; şerit üretimi. **2.** Kurdele ve şerit üretme sanatı.

şeritgiller, [şerit-gil-ler] *is. biy.* Şeritler.

şeritleme, [şerit-le-me] *is.* **1.** Şeritlemek eylemi. **2.** Yalıtkan kâğıtlı yer altı kablolarının üretiminde, iletkenleri çevreleyen yalıtkan kâğıt şeritleri yerleştirme.

şeritlemek, [şerit-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Giyecek vb. için) şerik geçirerek süslemek. **2.** (Yol, tarla vb. için) şeritlere bölmek.

şeritler, [şerit-ler] *is. biy.* Örnek tipi tenya olan, şerit biçiminde, çoğunlukla parçalı, asalak olarak insan ya da hayvanların bağırsaklarında yaşayan yassı solucanlar; tenyalar, *(Cestodes).*

şeritli, [şerit-li] *sf.* **1.** Şeridi bulunan. **2.** Şeritler taşıyan.

şeritlik, -ği [şerit-lik] *is.* **1.** Şerit saklanan yer veya kap. **2.** *sf.* Şerit yapımına uygun ya da şerit yapımına ayrılmış olan.

şeritsiz, [şerit-siz] *sf.* Şeridi bulunmayan; şerit takılmamış olan.

şer'iyat, [Ar. şerʿī > şerʿiyyāt شرعيات] *(şer-iya:t) {OsT} is.* Şeriatla ilgili işler veya durumlar; şeriat konuları.

şer'iye, [Ar. şerʿī > şerʿiyye شرعيه] *(şer-iye) {OsT} is.* Şeriatla ilgili; şeriata ait. 🗗 **şer'iye mahkemeleri,** *{OsT} İmparatorluk döneminde şeriata göre yargılamada bulunan mahkemelere verilen ad.*|| **şer'iye sicilleri,** *{OsT} İmparatorluk dönemi mahkeme kayıtları.*

şer'iyet, [Ar. şerʿī > şerʿiyyet شرعيت] *(şer-iyet) {OsT} is.* Şeriata uygunluk.

şerkada, [Ar. şerr + T. kada *(kardeş)*] *{ağız} sf.* Yaramaz; kavgacı.

şerkade, [Ar. şerr + T. kada *(kardeş)*] *{ağız} sf.* → şerkada.

şerkar, [Ar. şerr + Far. kār] *{ağız} is.* Savaşçı; militan; kavga eden kişi.

şerlemek, [şer-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sataşmak. [DS]

şerlenmek, [şer-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Sataşmak. [DS]

şerlük, -ğü [? şerlük] *{ağız} is.* Maşrapa. [DS]

şerm[1], [Ar. şerm شرم] *{OsT} is.* Mercan kayalıklarının bulunduğu yerde rastlanan uzun, dar ve girintili çıkıntılı, bükümlü koy.

şerm[2], [Far. şerm شرم] *{OsT} is.* Utanma. 🗗 **şerm-alüd,** *{OsT} Utangaç.*

şermende, [Far. şermīden *(utanmak)* > şermende شرمنده] *{OsT} sf.* **1.** Utanılacak bir şey yapan; mahcup duruma düşen. **2.** Utangaç.

şermendegî, [Far. şermendegī شرمندگی] *(şermendegi:) {OsT} is.* Mahcupluk; utangaçlık.

şermgin, [Far. şerm-gīn شرمگين] *(şermgi:n) {OsT} sf.* Utangaç; mahcup.

şermnak, [Far. şerm-nāk شرمناك] *(şermna:k) {OsT} sf.* Utanmış; mahcup olmuş.

şermsar, [Far. şerm-sār شرمسار] *(şermsa:r) {OsT} sf.* Utanmış; mahcup olmuş.

şermsari, [Far. şerm-sār-ī شرمساری] *(şermsa:ri:) {OsT} is.* Utangaçlık; mahcupluk.

şernaz, [Ar. şerr + Far. nāz] *{ağız} sf.* Yaramaz; kavgacı.

şernik, -ği [Slav. sirník] *{ağız} is.* Kibrit. [DS]

şerpeze, [? şerpeze] *{ağız} sf.* **1.** Acınacak, utanılacak durumda. **2.** Bakımsız. [DS]

şerrah, [Ar. şerḥ > şerrāḥ شرح] *(şerra:h) {OsT} sf.* Yorum yapan; açıklayan.

şerret, [Ar. şerret شرت] *{OsT} is.* **1.** Kötülük. **2.** *sf.* Kavgacı; huysuz; geçimsiz; kötülük yapıcı.

şerrî, [Ar, şerr > şerrī / şerriyye شرى / شريه] *{OsT} (şerri:) sf.* Kötülüğe ilişkin; kötülükle ilgili.

şersuf, [Ar. şersüf شرسوف] *{OsT} is. anat.* Kaburga kemiklerinin ön ucunda yer alan kıkırdak.

şersufî, Ar. şersüfī / şersüfīyye شرسوفى / [شرسوفيه] *(şersu:fi:) {OsT} sf.* Kaburga kemiklerinin ön tarafındaki kıkırdaklarla ilgili.

şerşelek, -ği [şer+şelek] *{ağız} is.* Öteberi. [DS]

şerşem, [şer-şe-m ?] *{ağız} sf.* Zararlı. [DS]

şert, [Ar. şarṭ => şert] *{ağız} is.* → şart.

şerud, [Ar. şerüd شرود] *(şeru:d) {OsT} is. ed.* Atasözü yerine geçen güldürücü ve manzum söz.

şerum, [Ar. şerüm شروم] *(şeru:m) {OsT} sf.* (Kadın için) cinsel organı ile anüsü birleşmiş olan.

şerval, -li [Ar. şervāl شروال] *(şerva:l) {OsT} is.* Şalvar.

şervende, [Far. şermende] *{ağız} sf.* Utanılacak hâlde; rezil. 🗗 **şervende olmak,** *{ağız} Rezil olmak.* [DS]

şervet, [Ar. şerbet] *{ağız} is.* Şerbet. [DS]

şervete, [? şervete] *{ağız} is.* Mendil. [DS]

şerze, [Ar. şerze شرزه] *{OsT} sf.* Kudurmuş; kuduruk.

şest, [Far. şāst / şest شست] *{OsT} is.* **1.** Başparmak. **2.** Okçuların parmaklarına geçirdikleri yüksük. **3.** Balık oltası.

şest, [Far. şast / şest شست] *{OsT} is.* Altmış.

şeş[1], [*eT* seş-mek > şeş / seş شش] *{eAT} is.* Çözme. 🗗 **şeş olmak,** *{eAT} Rastlamak; tesadüf etmek.*

şeş[2], [Far. şeş شش] *{OsT} is.* **1.** Altı. **2.** *mecaz.* Güzel bir tesadüf; rast geliş. 🗗 **şeş-arūs,** *{OsT} gök b. 1. Altı gelin. 2. Utarid, Venüs, Yer, Mars, Jüpiter, Satürn gezegenlerinin ortak adı.*|| **şeş-bānū,** *{OsT} 1. Altı hanım. 2. Utarit, Venüs, Yer, Mars, Jüpiter, Satürn gezegenlerinin ortak adı.*|| **şeş-berg,** *{OsT}* → şeşberg.|| **şeş-cihet,** *{OsT} 1. Altı yön (doğu, batı, kuzey, güney, ayak ucu, baş ucu); altı taraf (sağ, sol, ön, arka, üst, alt). 2. Her taraf; dünya.*|| **şeş-der,** *{OsT}* → şeşder. || **şeş-gâh,** *{OsT} müz.*→ şeşgâh.|| **şeş-hāne,** *{OsT}* → şeşhane. || **şeşi beş görme,** *{ağız} Şaşılık.* [DS]|| **şeşi beş görmek,** *1. {OsT} Şaşırmak; aldanmak. 2. {ağız} Yanlış görmek.* [DS]|| **şeş-kalem,** *{OsT} 1. Altı kalem. 2. Hat sana-*

tında Türkler tarafından kullanılan altı sitilin (muhakkak, reyhani, sülüs, tevki, nesih, rika) ortak adı.|| **şeş-pā,** *{OsT} Altı ayaklı.*|| **şeş-sad,** *{OsT} Altı yüz; 600.*|| **şeş-sale,** *{OsT} Altı yaşında; altı yılı geçirmiş olan.*|| **şeş-tā,** *{OsT} Altı telli tambur.*|| **şeştār,** *{OsT} müz.* → şeştar.|| **şeş-tārî,** *{OsT} müz. 1. Şeştar sanatçısı. 2. Şam ve Hint ülkelerinde dokunan yollu bir tür kumaş.*|| **şeş ü beş,** *{OsT} (Tavla vb. zar oyunlarında) altı ve beş.*|| **şeş ü dü,** *{OsT} (Tavla vb. zar oyunlarında) altı ve iki.*|| **şeş ü çihār,** *{OsT} (Tavla vb. zar oyunlarında) altı ve dört.*|| **şeş ü se,** *{OsT} (Tavla vb. zar oyunlarında) altı ve üç.*|| **şeş ü yek,** *{OsT} (Tavla vb. zar oyunlarında) altı ve beş.*

şeş[3], [Far. şeş شش / Ar. şāş [Tietze]] *is.* **1.** *{OsT}* Büyük Sahra'da başa takılan büyük başörtüsü. **2.** *{ağız}* Tülbent; yazma. [DS]

şeş[4], [? şeş] *{ağız} is.* Karşı; ileri; ön. [DS]

şeşberg, [Far. şeş-berg برگ شش] *{OsT} is.* **1.** Altı yaprak. **2.** Süslemecilikte kullanılan altı yapraklı stilize çiçek motifi.

şeşberk, [Far. şeş-berg برگ شش] *{OsT} is.*→ şeşberg.

şeşbeş, [Far. şeş ü beş بش و شش] *{OsT} is.* Tavla oyununda zarlardan birinin altı, diğerinin beş gelmesi durumu.

şeşcihar, [Far. şeş ü çehār چهار و شش] *{OsT} is.* Tavla oyununda zarlardan birinin altı, diğerinin dört gelmesi durumu.

şeşder, [Far. şeş-der در شش] *{OsT} is.* **1.** Üstünde tavla oynanan tahta; tavla kutusu. **2.** *mecaz.* Dünya.

şeşe, [? şeşe] *{ağız} is.* Ay boynuzlu öküz. [DS]

şeşedurmak, [şeş-mek > şeş-e+dur-mak درمق ششه] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Çözmeyi sürdürmek.

şeşek, -ği [Far. şeş ü yek => şeşēk] *(şeşe:k) {ağız} sf.* Altıda bir.

şeşel, [şeş-el ششل] *{eAT} sf.* Şaşı.

şeşelemek, [şéş-ele-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Üstüne varmak; horozlanmak. [DS]

şeşelenmek, [şéş-ele-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* → şeşelemek. [DS]

şeşeltmek, [şéş-el-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Gözünü ağartıp korkutmak. [DS]

şeşene, [Far. şeş-ḫāne => şeşene] *{ağız} is.* Av tüfeği. [DS]

şeşgâh, [Far. şeş-gāh ششگاه] *(şeşgâ:h) {OsT} is. müz.* Türk musikisinde birleşik bir makam.

şeşgelmek, [şeş+gel-mek كلمك شش] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-ür]* Tesadüf etmek; rastlamak.

şeşhana, [Far. şeş-ḫāne] *{ağız} is.* Av tüfeği. [DS]

şeşhane, [Far. şeş-ḫāne خانه شش] *(şeşha:ne) {OsT} is.* **1.** Namlusunda altı yiv bulunan top ya da tüfek. **2.** Süslemecilikte kullanılan altı yapraklı çiçek motifi. **3.** *{ağız}* Av tüfeği. [DS]

şeşi, [şeş-i / şaş] *{ağız} sf.* Şaşı. [DS]

şeşidü, [Far. şeş ü dü دو و شش] *{OsT} is.* Tavla oyununda zarlardan birinin altı, diğerinin iki gelmesi durumu.

şeşilmek, [seş-mek > seş-il-mek] *{eT} {eAT} {OsT} dönşl. f. [-ür]* Çözülmek. [DLT] [EUTS]

şeşine, [şeş-i-n-e] *{ağız} sf.* Dümdüz. [DS]

şeşit, [Far. çeşid => şeşit] *{ağız} is.* Çeşit. [DS]

şeşlemek, [şeş-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Nişan almak. **2.** (Silah vb. için) hedefe doğrultmak. [DS]

şeşme, [? şeşme] *{ağız} is.* Tandırda yakılan ot, tezek vb. nesnelerin küçükleri. [DS]

şeşmek[1], [seş-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** *{eT} {eAT} {OsT}* Çözmek. [DLT] **2.** *{ağız}* Acımak. [DS]

şeşmek[2], [şeş-mek] *{ağız} işteş. f. [-er]* Karşılaşmak; rastlamak. [DS]

şeşper, [Far. şeş-per ششپر] *{OsT} is.* Altı dilimli topuzdan oluşan kısa saplı savaş aracı.

şeşta, [Far. şeş-tār ششتار] *{OsT} is.* → şeştar.

şeştar, [Far. şeş-tār *(tel)* ششتار] *{OsT} is.* Parmakla çalınan, altı çift telli ve perdeli çalgı.

şeştari, [Far. şeş-tārī *(tel)* ششتاری] *{OsT} is.* Pamuk ya da pamuk yün karışık olarak dokunan, üzerinde altı çeşit renk yollar bulunan bir tür kumaş.

şeştürmek, [seş-mek > seş-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → seştürmek. [DLT]

şeşüm, [Far. şeş-üm ششم] *{OsT} sf.* Altıncı.

şeşüse, [Far. şeş ü se سه و شش] *{OsT} is.* Tavla oyununda zarlardan birinin altı, diğerinin üç gelmesi durumu.

şeşüt, [seş-mek / şāş-mak > şeş-üt] *{eT} sf.* Kır; alaca. [KB]

şeşyek, [Far. şeş ü yek يك و شش] *{OsT} is.* Tavla oyununda zarlardan birinin altı, diğerinin bir gelmesi durumu.

şet[1], [İng. shed *(hangar)*] *is.* Kuzeye dönük yüzü dik ve pencereli, güneye dönük yüzü ise saydam olmayan madde ile kaplanmış, testere dişi biçiminde görünen çatı örtü tipi; testere dişi çatı.

şet[2]**, -ddi** [Ar. şedd شد] *{OsT} is.* **1.** Sıkı sıkı bağlama; sıkılaştırma. **2.** Sertleştirme; pekiştirme. **3.** Bütün gücü ile koşma; atılma. **4.** *tasvf.* Ahilik teşkilatına girenlerin bellerine tören ile bağlanan kuşak. **5.** *müz.* Klasik Türk müziğinde bir diziyi veya makamı aralıklarını koruyarak başka perdeye göçürme; nakletme. ⊟ **şedd-i rihāl,** *{OsT} Yola çıkmak için hayvanı semerleme.*

şet[3], **-tti** [Ar. şett شت] *{OsT} is.* Dağınık olma; ayrı ayrı durma.

şet[4], [Ar. şaṭṭ => şet] *{ağız} is.* Nehir.

şetaret, [Ar. şeṭāret شطارت] *(şeta:ret) {OsT} is.* **1.** Şaklabanlık. **2.** Neşe; sevinç; coşku; keyif; şenlik. **3.** Bazı Arap halayıklara verilen ad. **4.** Çoğunlukla, Arap ve Çerkez kadınlarına verilen isim.

şetaretli, [şetaretli] *(şeta:retli) sf.* Neşeli; şen; cıvıl cıvıl.

şete, [? şete] *{ağız} is.* Fide dikmek, tohum ekmek için çukur açmaya yarayan bir tarım aracı. [DS]

şetel, [? şetel] *{ağız} is.* Engel. [DS]

şetil, [Ar. şetl شتل] *{ağız} is.* Fidan; fide.

şetim, [Ar. şetm > şetīm / şetīme شتيمه / شتيم] *(şeti:m) {OsT} sf.* **1.** Kendisine sövülmüş olan. **2.** Kötü görünüşlü.

şetime, [Ar. şetm > şetīme شتيمه] *(şeti:me) {OsT} is.* Sövgü.

şetit, [Ar. şett *(dağınık olma)* > şetīt / şetīte شتيته / شتيت] *(şeti:t) {OsT} sf.* Dağınık; karışık.

şetlant, -dı [İng. Schetland *(İskoçya'da takımada)*] *is.* Kuzu yünü ile dokunmuş sert bir tür yün kumaş; kuzu yünü.

şetm, [Ar. şetm شتم] *{OsT} is.* Sövme; küfretme. 🗗 **şetm etmek,** *{OsT} Sövmek.*|| **şetm-i galiz,** *{OsT} Kaba küfür.*|| **şetm ü darb,** *{OsT} Sövme ve dövme.*|| **şetm ü la'n,** *{OsT} Sövme ve lanet etme; sövme ve ilenme.*

şetr, [Ar. eşter *(gözünün alt kapağı düşük)* > şetr شتر] *{OsT} is. ed.* Aruz vezninde mefâîlün (مفاعيلُ *mim-fe-elif-ayın-ye-lam tenvin)'*den *mim* ve *ye*'nin kaldırılmasıyla fâilün (فاعلُ *fe-elif-ayın-lam tenvin) kalıbının elde edilmesi.*

şetta, [Ar. şetīt > şettā شتى] *(şetta:) {OsT} sf.* **1.** Dağınık ve değişik şeylerden oluşmuş. **2.** *is.* Gazetelerin siyaset dışı konuları içine alan kısmı.

şettam, [Ar. şetm *(sövme)* > şettām شتام] *(şetta:m) {OsT} sf.* Çok söven; küfürbaz.

şev[1], [Far. şeb شو] *{OsT} is.* Gece.

şev[2], [Far. şīb / şēb / şev شو] *{OsT} is.* **1.** İnişli yer; bayır. **2.** Karayolu ya da demiryolu kıyısında yer alan eğimli kısım. **3.** Duvarın içten dışa ve yukarıdan aşağı doğru eğimli kısmı. **4.** Tahkim edilmiş bir yapıyı koruyan hendeğin iç kenarı. **5.** Eğimi düzenli ve hafif olan ve egemen bir engebeye dayanan yüzey biçimi. **6.** *sf.* Meyilli. **7.** *{ağız}* Eğri; çarpık. [DS]

şev[3], [Ar. şabb => şeb / şep > şev] *{ağız} is.* Şap. [DS]

şevagıl, -li [Ar. şaġīle > şevāġıl شواغل] *(şeva:gıl) {OsT} is.* Uğraşmalar; uğraşılar.

şevagil, [Ar. şaġīle > şevāġıl شواغل] *(şeva:gil) {OsT} is.* → şevagıl.

şevahid, [Ar. şāhid > şevāhid شواهد] *(şeva:hid) {OsT} is.* **1.** Tanıklar; şahitler. **2.** Kanıtlayıcı örnekler.

şevahik, -kı [Ar. şāhiḳa > şevāhiḳ شواهق] *(şeva:hik, k kalın söylenir) {OsT} is.* Yüksek yerler; dağ dorukları.

şevahin, [Far. şāhin > Ar. şevāhin شواهين] *(şeva:hin) {OsT} is.* Şahinler; doğanlar.

şeva'i, -i'ı [Ar. şāyiᶜ > şevāiᶜ شوائع] *(şeva:i:) {OsT} is.* Yayılmış bulunanlar.

şeva'ib, [Ar. şā'ibe > şevā'ib شوائب] *(şeva:ib) {OsT} is.* **1.** Ayıplar; kusurlar. **2.** Eserler; izler. **3.** Kuşkular.

şeva'il, [Ar. şuᶜle > şāᶜile > şevāiᶜl شواعل] *(şeva:il) {OsT} is.* Alevler; şuleler.

şevakil, [Ar. şākile > şevākil شواكل] *(şeva:kil) {OsT} is.* **1.** Meslekler. **2.** Tarikatlar; mezhepler.

şevamih, [Ar. şemḫ *(yükseklik)* > şāmiḫa > şevāmiḫ شوامخ] *(şeva:mih) {OsT} is.* **1.** Yüksekler. **2.** Yüksek tepeler.

şevamil, [Ar. şāmile > şevāmil شوامل] *(şeva:mil) {OsT} is.* Kaplayanlar; içine alanlar; şamil olanlar.

şevarık, -kı [Ar. şarḳ *(güneşin doğuşu)* > şārīḳa *(aydınlık)* > şevārıḳ شوارق] *(şeva:rık) {OsT} is.* Aydınlıklar.

şevari, -i'ı [Ar. şerᶜ *(yol)* > şāriᶜ > şevāriᶜ شوارع] *(şeva:ri:) {OsT} is.* Yollar; caddeler.

şevarib, [Ar. şārib *(bıyık)* > şevārib شوارب] *(şeva:rib) {OsT} is.* Bıyıklar.

şevarid, [Ar. şerd *(dağılma)* > şāride > şevārid شوارد] *(şeva:rid) {OsT} is.* Dağılmış şeyler.

şevati, [Ar. şāṭī > şevāṭī شواطى] *(şeva:ti:) {OsT} is.* Kıyılar; kenarlar.

şevaz, -zzı [Ar. şāẕẕe > şevāẕ شواذ] *(şeva:z) {OsT} is.* Kural dışı olanlar; müstesnalar; şazlar.

şevazi, [Ar. şevāẓī شواظى] *(şeva:zi:) {OsT} is.* Dağların dik yanları.

şeve[1], [? şeve] *{ağız} is.* **1.** Cam bilezik. **2.** Boyna takılan kara renkli cam boncuk. **3.** Kara, parlak yüzük taşı. [DS]

şeve[2], [? şeve] *{ağız} is.* Türkü söyleyerek oturduğu yerden oynama. [DS]

şevede, [? şevede] *{ağız} is.* Dedikodu. [DS]

şevek[1], **-ği** [? şevek] *{ağız} is.* Turp, havuç gibi sebzelerin yıkandığı havuz. [DS]

şevek[2], **-ği** [? şevek] *{ağız} sf.* (Kişi için) çok gülen. [DS]

şeveke, [? şeveke شوكه] *{OsT} is.* Kalçalarını oynatarak yapılan dans; curcuna.

şevende, [Far. şüden *(olmak, gitmek)* >şevende شونده] *{OsT} sf.* **1.** Var olan; olan. **2.** Giden.

şevenk, -gi [? şevenk] *{ağız} is.* **1.** Aydınlık; ışık. **2.** Coşku; neşe; eğlence. [DS]

şevet, -di [? şevet] *{ağız} is.* Demir. [DS]

şevher, [Far. şevher شوهر] *{OsT} is.* Koca. 🗗 **şevherdār,** *{OsT} (Kadın için) kocalı; evli.*|| **şevher-dîde,** *{OsT} Eskiden evli olan kadın; koca görmüş.*

şevil, [? şevil] *{ağız} is.* **1.** Çok pişmiş ve helmelenmiş yemek. **2.** Basma, patiska gibi kumaşlara sürülen ilk kola. **3.** Çavdar unundan yapılan bulamaç. **4.** Ezginleşmiş turşu, bamya vb. [DS]

şevile, [Yun. kherovolo] *{ağız} is.* Ekin demeti; tutam. [DS]

şevilenmek, [şev-i-le-n-mek شويلنمك] *{OsT} dönşl. f. [-ür]* Hafiflik etmek.

şevindirik, -ği [sev-in-dirik / şev-in-dirik] *{ağız} is.* Duygulanma; coşku; heyecan. [DS]

şevit, -di [söğüt > şevit] *{ağız} is.* Söğüt. [DS]

şevk[1], **-ki** [Ar. şevk شوك] *{OsT} is.* Diken.

şevk[2], **-kı** [Ar. şevḳ شوق] *(k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Bir şeye karşı duyulan aşırı istek; heves; şiddetli istek. **2.** Sevinç; neşe. **3.** Işık; parıltı. **4.** *tasvf.* İnsan gönlünün Allah aşkı ile dolması dolayısıyla aydınlanma ve coşma. 🗗 **şevk-ālūd,** *{OsT}* → şevkalud.|| **şevk-āver,** *{OsT}* → şevkaver.|| **şevk-āver-i derūn,** *{OsT} Gönle neşe ve ferahlık veren; insanın içini neşelendiren.*|| **şevk-bahş,** *{OsT}* → şevkbahş.|| **şevk-efzā,** *{OsT}* → şevkefza.|| **şevke gelmek,** *{OsT} 1. Bir işe istekle, heyecanla sarılmak; hevesi artmak. 2. Büyük neşe duymak.*|| **şevke getirmek,** *{OsT} Büyük bir istekle bir işe sarılmasını sağlamak; canlandırmak.*|| **şevk-engîz,** *{OsT}* → şevkengiz.|| **şevk-ı cedîd,** *{OsT} müz.* → şevkicedid.|| **şevk-ı dîl,** *{OsT} 1. Gönül sevinci. 2. müz.* → şevkidil.|| **şevk-ı hüsn,** *{OsT} Güzelliğin verdiği sevinç.*|| **şevk-ı sürîde,** *{OsT} Perişan sevinç.*|| **şevk-ı teheyyüc,** *{OsT} psikol. Coşku.*|| **şevki kırılmak,** *{OsT} İsteği kalmamak; hevesi gitmek.* || **şevk ü tarab,** *{OsT} 1. Sevinç ve coşkunluk. 2. Üçüncü Selim tarafından birleştirilmiş klasik Türk müziğinin birleşik bir makamı.*|| **şevk vermek,** *{OsT} Bir kimseyi herhangi bir konuda isteklendirmek; teşvik etmek.*

şevka, [? şevka] *{ağız} is.* Filiz. [DS]

şevkalud, [Ar. şevḳ + Far. ālūd آلود شوق] *(şevka:lû:d) {OsT} sf.* Sevinçli; neşeli; şevk dolu.

şevkaver, [Ar. şevḳ + Far. āver آور شوق] *(şevka:ver) {OsT} is.* **1.** İsteklendiren. **2.** Neşe veren; neşe getiren. **3.** müz. Arif Mehmet Ağa tarafından düzenlenmiş bulunan Klasik Türk müziği makamı.

şevkbahş, [Ar. şevḳ + Far. baḫş بخش شوق] *{OsT} sf.* **1.** Neşelendiren. **2.** *is. bot.* Bir tür lale adı.

şevke[1], [Ar. şevk *(diken)* > şevke شوكه] *{OsT} is.* **1.** Tek bir diken. **2.** Dikenli bitki. **3.** Dikene benzeyen şey. **4.** *bot.* Deve dikeni.

şevke[2], [Rus. şapka] *{ağız} is.* Şapka. [DS]

şevkefza, [Ar. şevḳ + Far. efzā افزا شوق] *(şevkefza:) {OsT} is. müz.* Türk musikisinde birleşik bir makam.

şevkengiz, [Ar. şevḳ + Far. engīz انگيز شوق] *(şevkengi:z) {OsT} sf.* **1.** Neşelendiren; eğlendiren; şevk veren; keyiflendiren. **2.** *is. müz.* Türk musikisinde birleşik bir makam.

şevker, [Ar. şevk > şevker شوكر] *{OsT} is.* Yazma boyarken yazmaları kazandan çıkarmaya yarayan ucu sivri ağaç sopa.

şevkeran, [Far. şevkerān شوكران] *(şevkera:n) {OsT} is. bot.* Baldıran otu. 🗗 **şevkerān-ı māî,** *{OsT} Su rezenesi; küçük baldıran.*

şevket, [Ar. şevket شوكت] *{OsT} is.* (Padişahlar için) ululuk; yücelik; büyüklük; heybet. 🗗 **şevket-makrūn,** *{OsT} 1. Hükümdarla ilgili. 2. Şahane; muazzam.*|| **şevket-meāb,** *{OsT}* → şevketmeap.|| **şevketü'l-yahūd,** *{OsT} bot. Salepgillerden, çiçeklerinin zarifliği ile ünlü tek çenekli bitki.*|| **şevket-vāye,** *{OsT} Hükümdara ait; hükümdara nasip olan.*|| **şevket ve iclāl,** *{OsT} Tantana ve şeref.*|| **şevket ve ikbal,** *{OsT} Tantana ve şeref.*

şevketibostan, [Ar. şevket+Far. būstān بوستان شوكت] *(şevket-ibosta:n) is.* Tüylü, sarı çiçekli, otuz beş santimetre kadar yükselebilen, kök kabukları sebze olarak yenilen otsu bitki; mübarek dikeni, *(Cnicus benedictus).*

şevketli, [şevket-li] *sf.* (Padişahlar için) büyüklük ve güç sahibi olan.

şevketlu, [şevket-lū شوكتلو] *(şevketlû:) {OsT} sf.* → şevketli.

şevketmeap, [Ar. şevket-me'āb شوكتمئاب] *(şevketmea:b) {OsT} is.* **1.** Şevketin, büyüklüğün bulunduğu yer. **2.** *ünl.* Padişahlara hitap ederken kullanılan seslenme sözü.

şevketpenah, [Ar. şevket + Far. penāh شوكتپناه] *(şevketpena:h) {OsT} is.* (Padişah için) büyüklüğün, ululuğun bulunduğu yer.

şevki[1], [Ar. şevk *(diken)* >şevkī/şevkiye شوكيه / شوكى] *(şevki:) {OsT} sf.* **1.** Dikenle ilgili. **2.** Diken biçiminde olan; dikensi. **3.** *anat.* Omur.

şevki[2], [Ar. şevḳ *(heves)* >şevḳī/şevḳiye شوقيه / شوقى] *(şevki:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Neşeyle ilgili; sevinç ve istekle ilgili. **2.** Neşeyle, şevkle ilgili.

şevkicedit, [Ar. şevḳ-i cedīd شوق جديد] *(şevk-icedi:t, k kalın söylenir) {OsT} is. müz.* Klasik Türk müziğinde birleşik bir makam.

şevkidil, [Ar. şevḳ + Far. -i dīl شوق ديل] *(şevk-idi:l, k kalın söylenir) {OsT} is. müz.* Klasik Türk müziğinde birleşik bir makam.

şevkiye[1], [Ar. şevk *(diken)* > şevkī > şevkiye شوكيه] *{OsT} sf.* → şevki[1].

şevkiye[2], [Ar. şevḳ *(heves)* > şevḳī > şevḳiye شوقيه] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* → şevki[2].

şevklendirme, [şevk-le-n-dir-me] *is.* Şevklendirmek eylemi.

şevklendirmek, [şevk-le-n-dir-mek] *is.* Bir kimseyi herhangi bir konuda isteklendirmek; şevk vermek; teşvik etmek.

şevklenme, [şevk-le-n-me] *is.* Şevklenmek eylemi.

şevklenmek, [şevk-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Bir işe istekle, heyecanla sarılmak; şevke gelmek; hevesi artmak. **2.** Büyük neşe duymak

şevkli, [şevk-li] *sf.* Şevki olan; istekli; hevesli.

şevksiz, [şevk-siz] *sf.* Şevki olmayan; isteksiz; hevessiz.

şevksizlik, -ği [şevk-siz-lik] *is.* Şevksiz olma durumu; isteksizlik; hevessizlik.

şevl, [Ar. şevl شول] *{OsT} is.* **1.** Vazodaki su kalıntısı. **2.** Geniş ve ıssız toprak.

şevle, [? şevle] *{ağız} is.* **1.** Aydınlık; ışık. **2.** Yansıyan ışık. [DS]

şevlendirme, [şev-le-n-dir-me] *is.* Şevlendirmek işi.

şevlendirmek, [şev-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Bir kapı ya da pencerenin açık şevini dıştan içe doğru genişletmek.

şevlet, [Ar. şevlet شولت] *{OsT} is.* **1.** Ayın yörüngedeki duraklarından biri. **2.** Akrep kuyruğunun yuvarlak kısmı.

şevli, [şev-li] *sf.* Şevi bulunan; şev verilmiş olan. 🗗 **şevli örme,** *Kimi duvarlarda her taş sırasını biraz geriye çekerek örme tekniği.*

şevne, [Ar. (Mısır) şevne شونه] *is.* Ambar.

şevrotin, [Fr. cherontine] *is.* Büyük av hayvanlarını avlamakta kullanılan büyük saçma ya da küçük mermi.

şevşel, [şep *(çarpık)* > şev-(i)ş-e-l ?] *{ağız} sf.* Şaşı. [DS]

şevşir, [şep *(çarpık)* > şev-(i)ş-ir ?] *{ağız} sf.* Şaşı. [DS]

şevşiri, [şep *(çarpık)* > şevşir-i] *{ağız} sf.* **1.** Eğri; çarpık. **2.** Çapraz; ters. **3.** Şaşı. **4.** Paralelkenar gibi. [DS]

şevük, -ğü [çevük / şevük شوك] *{OsT} sf.* Çevik; hafif.

şevüklük, -ğü [şevük-lük] *{OsT} is.* Çeviklik.

şevval, -li [Ar. şevvāl شوال] *(şevva:l) {OsT} is.* Arapların kullandığı ay takvimine göre ramazandan sonra gelen ve yılın onuncu ayı.

şevyot, [Fr. cheviotte] *is.* **1.** Şevyot koyununun yünü. **2.** Bu yünden dokunan elbise, palto, ceket yapımında kullanılan hafif esnek ve yumuşak tutumlu kumaş.

şey[1], **-y'i** [Ar. şey' شيئ] *{OsT} is.* → şey[2].

şey[2], [Ar. şey' شيئ] *is.* **1.** Nesne; madde. **2.** Belirsiz anlamda eşya, madde, olay, durum, iş, söz vb. yerine kullanılan kelime. **3.** Somut ya da varsayımlı olarak var olan. **4.** Canlı varlıklara karşıt olarak cansız varlık; nesne. **5.** Konuşma sırasında hatırlanamayan kelime yerine kullanılır. **6.** *mat.* Bir denklemde bilinmezi belirten x, y gibi işaret. **7.** *fel.* Var olabilen, düşünülebilen, bir olumlama ya da olumsuzlamaya konu olabilen her kavram; düşünce nesnesi. 🗗 (bir) **şey,** *Herhangi bir eşya, madde, olay, durum, iş, söz vb.* || (bir) **şey değil!** *"Teşekkür ederim!"e karşılık olarak söylenen nezaket sözü; değmez.* || (bir) **şeye yaramamak,** *Yararsız olmak; bir işe yaramamak.* || (bir) **şeyler,** *Tuhaf; anlaşılmaz.*

şeyatîn, [Ar. şeyṭān > şeyāṭīn شياطين] *(şeya:tin) {OsT} is.* Şeytanlar.

şeyb, [Ar. şeyb شيب] *{OsT} is.* **1.** Saç ve sakala kır düşmesi. **2.** Yaşlılık.

şeyba, [Ar. şeyb > şeybā' شيباء] *{OsT} sf.* **1.** (Kadın için) beyaz saçlı. **2.** *is.* Ayın son gecesi. **3.** Gelinin gerdek gecesi.

şeybe, [Ar. şeybe شيبه] *{OsT} is.* Kâbe'nin bakım, temizlik gibi işlerini yürüten kimselere verilen ad.

şeybiye, [Ar. şeyb => şeybiyye شيبيه] *{OsT} is.* Likenler.

şeyci, [şey-ci] *sf.* Şeyciliğe ilişkin; şeycilik yanlısı.

şeycilik, -ği [şey-ci-lik] *is. fel.* Şeylerin var oluşu ile betimlenmesini esas alan felsefe.

şeyda, [Far. şeydā شيدا] *(şeyda:) {OsT} sf.* Aşk yüzünden aklını yitirmiş; mecnun; çılgın.

şeydalık, -ğı [şeyda-lık] *(şeyda:lık) is.* Divanelik; delilik.

şeydayî, [Far. şedā > şeydā-ī / şedāyi شيدايى / شيدائى] *{OsT} is.* Şeydalık; divanelik.

şeyb, [Ar. şeyḫ شيخ] *{OsT} is.* **1.** Yaşlılık belirtileri görülmüş elli yaşlarını aşmış kimse; akıl ve yaş olgunluğu gösteren kimse; yaşlı; yaşlı ana baba. **2.** Kabile başkanı. **3.** En yüksek reis. **4.** *tasvf.* Tarikat kurucusuna, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış kimseye ve tarikat büyüklerine verilen unvan;

tarikat lideri. **5.** Tekkelerde tarikat şeyhlerinin oturduğu posta verilen ad. 🗗 **şeyh-i ekber,** *{OsT} En büyük şeyh; Muhiddin-i Arabî.*|| **şeyh-i fânî,** *{OsT} huk. Yaşlılığı yüzünden savaşma gücü kalmamış kimse.*|| **şeyh-i imâret,** *{OsT} Bir imareti yöneten kişi.*|| **şeyh-i necdî,** *{OsT} mecaz. Şeytan.*|| **şeyhin kerameti kendinden menkul,** *Bir kimsenin çok övünmesi durumunda, "Tanıt yok, kanıt yok, nasıl inananlım." anlamında kullanılır.*|| **şeyhü'l-harem,** *{OsT} Mekke şehrinin güvenliğini sağlayan kimse.*|| **şeyhü'l-hattâtîn,** *{OsT} Yaşayan hattatların en yaşlısına verilen ad.*|| **şeyhü'l-irâde,** *{OsT} tasvf. Tarikatta en yüksek durumda bulunan iradesi Tanrı iradesi ile karışmış olan kimse.*|| **şeyhü'l-iktidâ,** *{OsT} Kendisine uyulması gereken, yaptıkları yapılan, sakındıklarından sakınılan şeyh.*|| **şeyhü'l-intisâb,** *{OsT} tasvf. Bir müridin tarikata alınmasında aracı olan, tarikata girmek için kendisine hizmet edilen kimse.*|| **şeyhü'l-İslâm,** *{OsT}* → şeyhülislam.|| **şeyhü'l-meydân,** *{OsT} İmparatorluk döneminde Okçular tekkesinin yöneticisine verilen ad.* || **şeyhü'l-terbiye,** *{OsT} tasvf. Tarikata yeni girenlere, tarikat için gerekli bilgileri veren kimse.*|| **şeyhü'l-vüzerâ,** *{OsT} Vezirlerin en yaşlısı.*|| **şeyhü't-teberruk,** *{OsT} tasvf. Kendisinde uğur bulunduğu sanılan ve manevi gücünden yararlanılmak istenilen kimse.* || **şeyhü't-telkin,** *{OsT} tasvf. Her müride öğrenmesi gereken ilk bilgileri veren kimse.*

şeyhan, [Ar. şeyḫ > şeyḫān شيخان] *(şeyha:n) {OsT} is.* **1.** İki şeyh; iki büyük kişi. **2.** Halife Ebubekir ve Ömer. **3.** İmam-ı azam Ebu Hanife ve İmam Yusuf.

şeyheyn, [Ar. şeyḫ > şeḫeyn شيخين] *{OsT} is.* → şeyhan.

Şeyhîlik, -ği [şeyhi-lik] *is.* On sekizinci yüzyılın sonlarında İran'da Ahmet Ahsaî'nin kelamla ilgili olarak, hadislerin fazlalığının şüphe doğurduğu, yeniden doğruluğunun incelenmesi gerektiği, On İki İmam'ın dünyadaki her şeyin yaratılış sebebi olduğu, onların Tanrı iradesinin yeryüzündeki temsilcileri olduğu, Tanrı'nın sınırsız ve aşkın varlığı insanın bilgi ve akıl gücünü aştığı için ancak tanrısal tözler olan imamlar aracılığıyla anlaşılabileceğini ileri sürdüğü görüşler.

şeyhiye, [Ar. Şeyhi *(Abdülkadir bin Muhammed)* > şeyḫiyye شيخيه] *{OsT} is.* Şazeliye tarikatının bir kolu.

şeyhlik, -ği [şeyh-lik] *is.* Şeyh olma durumu.

şeyhuhet, [Ar. şeyḫūḫet شيخوخت] *{OsT} is.* **1.** Yaşlılık. **2.** Şeyhlik.

şeyhülbeled, [Ar. şeyḫü'l-beled شيخ البلد] *{OsT} is.* Belediye başkanı.

şeyhülislam, [Ar. şeyḫü'l-islām شيخ الاسلام] *(şe'yhülislâ:m) {OsT} is.* **1.** İslam dünyasında onuncu yüzyıldan başlayarak sofi, ulema ve fıkıh bilginlerine verilen şeref unvanı. **2.** İmparatorluk döneminde, ilmiye sınıfının başı olan en yüksek din görevlisi; en üst fetva yetkilisi. 🗗 **şeyhülislam kapısı,** *{OsT} Şeyhülislamların görev yaptığı daire; meşihat kapısı.*

şeyhülislamlık, -ğı [şeyhülislam-lık] *(şe'yhülislâ:mlık) is.* **1.** Şeyhülislam olma durumu. **2.** Şeyhülislamın görevi. **3.** Şeyhülislamın çalıştığı makam; fetvahane. **4.** Şeyhülislamın görev süresi.

şeyhzade, [Ar. şeyḫ + Far. zāde شيخزاده] *(şeyhza:de) {OsT} is.* Tarikat şeyhinin ölümünden sonra yerine geçecek olan oğlu; şeyh oğlu.

şey'î, [Ar. şey' > şey'î / şey'îyye شيئيه / شيئ] *(şeyi:) {OsT} sf.* Nesnel; enfüsi.

şeyik, -ği [şey-ik ?] *{ağız} is.* Tarak. [DS]

şeyiyet, [Ar. şey' > şey'iyyet شيئيت] *{OsT} is.* Nesnellik.

şeykam, [? şeykam] *{ağız} is.* Sirke olacak dut suyu. [DS]

şeyke, [? şeyke] *{ağız} is.* Büyük çivi. [DS]

şeylan, [? şeylan] *{ağız} is.* Parlak boncuk. [DS]

şeyle, [şu+ile > şöyle / şeyle شيله] *{eAT} {OsT} zf.* Şöyle.

şeyleşme, [şey-le-ş-me] *is. fel.* **1.** Hareketli bir ilişki, insanî bir bağ gibi sürecin, ilişkili olduğu kişilerden bağımsız duruma, bağımsız bir sisteme dönüşmesi olgusu. **2.** İnsan eyleminin nesneye dönüşme eylemi. **3.** *iletş.* Soyut genel bir kavramın gerçek olarak yorumlanması.

şeyleştirme, [şey-le-ş-tir-me] *is. fel.* **1.** Kavram, kuram, varsayım gibi soyutlukları nesnelere, gerçekliklere dönüştürme. **2.** Bir kimsenin canlı, hareketli bir şeyi hareketsiz, durağan bir şey haline getirmesi.

şeylik, -ği [şey-lik] *is. fel.* Şeyin ne ise o olmasını sağlayan ayırt edici özellik.

şeyn, [Ar. şeyn شين] *{OsT} is.* Yüz karası; ayıp; hata; leke.

şeypur, [Far. şeypür شيپور] *(şeypu:r) {OsT} is.* **1.** Uzaklardan duyulacak kadar çok ses çıkardığı için eskiden savaşlarda çalınan tunç boru. **2.** Mehterhane sazlarından nefesli bir saz.

şeyşana[1], [Far. şeş-ḫāne] *{ağız} is.* Av tüfeği. [DS]

şeyşana[2], [? şeyşana] *{ağız} is.* Çeyiz. [DS]

şeytali, [? şeytali] *{ağız} is.* Yol yol renkli dokunmuş alaca bez. [DS]

şeytan, [İbr. ṣāṭān *(düşman, rakip)*>Ar. şeyṭān شيطان] *(şeyta:n) is.* **1.** Kur'an-ı Kerim'de, Kutsal Kitap'ta, Hristiyan ve Yahudilerin diğer din kitaplarında isyancı meleklerin, kötü ruhların başı olarak nitele-

nen varlık; iblis. **2.** Genel olarak kötü melek; yek. **3.** *mecaz.* Bizi kötülüğe yönelttiği düşünülen dürtü; kötü düşünce; kötü niyet. **4.** *mecaz.* Kurnaz ve genellikle kötü kimse. **5.** *sf. mecaz.* (Çocuk için) akıllı ve yaramaz. **6.** *mecaz.* (Kişi için) kurnaz ve genellikle kötü olan **şeytana külahı ters giydirmek,** *Kurnaz kişileri aldatacak kadar kurnaz olmak.*|| **şeytan aldatmak,** *1. Şeytan tarafından kandırılmak. 2. İradesizlik göstermek; nefsine uymak. 3. Uyku sırasında cinsel boşalıma uğramak; düş azmak.*|| **şeytana parmak ısırtmak,** *Kötü bir işi çok kurnaz ve usta biçimde, kimseye sezdirmeden yapmak.*|| **şeytan arabası,** *{ağız} 1. Bisiklet. 2. Dut dalından yapılmış iki tekerlekli çocuk oyuncağı. 3. El arabası. 4. Havada rüzgâra kapılarak uçuşan uzun tüylü tohumlara verilen ad.* [DS]|| **şeytan atı,** *{ağız} Bisiklet.* [DS]|| **şeytan atına binmek,** *{eAT} Nefsin isteklerine göre hareket etmek.*|| **şeytana uymak,** *Kötü bir iş yapmak veya böyle bir isteğe kapılmak; doğru yoldan çıkmak; sapıtmak.*|| **Şeytan azapta gerek.** *Çevresine zarar veren ve kötülük yapan bir kimse zor durumda kaldığında "layık olduğu karşılığı buldu" anlamında söylenen söz.*|| **şeytan babası dikmek,** *{ağız} Birilerine kötülük yapmak için plan kurmak.*|| **şeytan bezi,** *Erkek elbisesi yapımında kullanılan bir tür pamuklu kadife kumaş.*|| **şeytan çarpmış keçi yavrusu gibi titremek,** *argo. Aşırı derecede korkmak.*|| **şeytan çarşısı,** *1. Büyücünün büyü yaptığı yer. 2. Kötü kimselerin kötülük dolu kalbi. 3. Oyuncakçı dükkânı.*|| **şeytan çekici,** *Akıllı ve her şeyin üstesinden gelen yaramaz çocuk.*|| **Şeytan diyor ki:** *Sonucunun kötü olacağı belli olan bir işi yapmak eğiliminde olunduğu zaman söylenir.*|| **şeytan duvağı,** *{ağız} Tırnak yanından sertleşip kalkan deri; şeytan tırnağı.* [DS]|| **şeytan duvarı,** *Germenlerin imparatorluk topraklarını istila etmemeleri için Romalılarca yaptırılan koruma duvarı, (Alm. teufelsmauer).*|| **şeytan düğünü,** *{ağız} Kasırga; bora.* [DS]|| **şeytan dürtmek,** *1. Durup dururken kötü bir iş yapmak; kötü sonuç doğuran bir davranış içine girivermek. 2. (Çocuk için) beklenmedik bir yaramazlık yapmak.*|| **şeytan eğrisi,** *mat.* $y^4-x^4+ay^2+bx^2 = 0$ *denkleminin eğrisi.*|| **şeytan elini çekmiş,** *(Kişi için) kötülük yapamayacak kadar yaşlanmış.*|| **şeytan elması,** *bot. Tatula.*|| **şeytan faymasa,** *{ağız} (Çocuklara sövgü için) şeytan tohumu.* [DS]|| **şeytan geçmiş gibi,** *(Konuşma veya konuşmalar için) birdenbire sessizlik çökme; kesilme.*|| **şeytan gibi,** *(Kişi için) kurnaz; zeki; becerikli.*|| **Şeytan görsün yüzünü!** *(Hoşlanılmayan kimse için) "görmek, konuşmak, karşılaşmak istemiyorum" anlamında kullanılır.*|| **şeytanı eşeğe ters bindirmek,** *Çok kurnaz ve becerikli olmak.*|| **şeytān-ı lāin,** *Lanetlenmiş olan şeytan.*|| **şeytanın alt çenesi,** *{ağız} Çok bilmiş; açıkgöz.*|| **şeytanın art ayağı,** *(Çocuk için) çok zeki ve afacan; kurnaz.*|| **şeytanın ayağını kırmak,** *1. Bir türlü yapamadığı işi yapmak ya da gidemediği bir yere gitmek. 2. Talihsizliği yenmek; talihi ilk defa yaver gitmek.*|| **şeytanın bacağını kırmak,** *1. Bir türlü yapamadığı işi yapmak ya da gidemediği bir yere gitmek. 2. Talihsizliği yenmek; talihi ilk defa yaver gitmek.*|| **şeytanın boynuzuna salıncak kurup kırk yıl sallanmak,** *{ağız} Kötü işlerde deneyim kazanmış olmak.*|| **Şeytanın işi yok!** *(Talih için) ters gitmek; kötü olmak.*|| **şeytanın kıç bacağı,** *1. Ele avuca sığmaz, afacan çocuk.*|| **şeytanın yattığı yeri bilmek,** *1. Kimsenin hatırına gelmeyecek şeyleri bilmek. 2. Kurnazlıkta ve açıkgözlülükte bir benzeri daha olmamak.*|| **şeytanı patlatmak,** *{ağız} Soğukkanlı davranmak; dövüşe girmemek.* [DS]|| **şeytanı şişeye sokmak,** *Çok kurnaz ve becerikli olmak.*|| **şeytan kilidi,** *Uçlarına somun geçirilerek halatları birbirine bağlamakta kullanılan U biçimli bağlantı yeri.*|| **şeytan kösteği,** *Atlara vurulan çift köstek.*|| **şeytan kulağı,** *{ağız} bot. Kuzukulağı.* [DS]|| **şeytan kulağına kurşun,** *(İşler, durum, sağlık vb. için) "artık iyi gitmeye başladı, nazar değmesin" anlamında kullanılır.*|| **şeytan kuşu,** *zool. Böcek ve kurbağa ile beslenen kuyruksuz yarasa; nal burunlu yarasa, (Rhinolophus ferrum equinum).*|| **şeytan küllüğü,** *{ağız} Oda içindeki ocaklarda kandil koymaya yarayan koltuk taşındaki çıkıntı.* [DS]|| **şeytanları haylamak,** *{ağız} Öfkesini yenmek.* [DS]|| **şeytan namazlığası,** *{ağız} Örümcek ağı.* [DS]|| **şeytan oyunda gerek,** *Birine uyarı için "şeytan her zaman kötülük yapmak için fırsat bekler, uyanık olmak gerek" anlamında söylenen söz.*|| **şeytan örümceği,** *zool. 1. Ördüğü ağı rüzgâra salarak onunla birlikte uzaklara giden bir tür örümcek. 2. {OsT} Öğle sıcağında havada örümcek ağı gibi tel tel görülen güneş ışığı.*|| **şeytan patlıcanı,** *{ağız} Hatmi çiçeği.* [DS]|| **şeytan pürü,** *{ağız} Sarp kayalarda biten, çam dalına benzer, iğneli, bodur bir bitki.* [DS]|| **şeytan sosu,** *Beyaz şarap, sarımsak, karabiber, sirke, yağ, salça ve et suyu ile hazırlanmış bir tür çeşni maddesi.*|| **şeytan şalgamı şeytan taşlama,** *Hac sırasında Mina'daki şeytan taşlama yerine hacılar tarafından yedişer taş atılması ile gerçekleştirilen ibadet.*|| **şeytan takırrağı,** *{ağız} Değirmen taşına mısır düşürmeye yarayan özel tahta.* [DS]|| **şeytan taşlaması,** *{ağız} Yıldız kayması.* [DS]|| **şeytan tayyaresi,** *{ağız} Uçurtma.* [DS]|| **şeytan teknesi,** *{ağız} Değirmenin üstündeki piramit biçiminde tahıl teknesi.* [DS]|| **şeytan terbiyesi,** *At koşumunda atın başını aşağı eğmesini engelleyen hamuta bağlı kayış.*|| **şeytan tırnağı,** *Tırnağın yanında, üst derinin sertleşip kalkması ile oluşmuş üst deri parçası.*|| **şeytan tüyü,** *Herkesçe sevilmeyi sağlayan özellik.*|| **şeytan tüyü olmak,** *(Bir kimsede) kendini sevimli ve çekici yapan özellik bulunmak.*|| **şeytan uçurtması,** *Kâğıttan bükülerek yapılmış küçük uçurtma.*|| **şeytan vapırı** (vapuru), *{ağız} Bisiklet.* [DS]

şeytanca, [şeytan-ca] *(şeyta'nca) zf.* Şeytana yakışır biçimde; şeytan gibi; kurnazca; kurnazlıkla; şeytani.

şeytanet, [Ar. şeyṭānet شيطانت] *(şeyta:net) {OsT} is.* **1.** Şeytanlık. **2.** Kurnazlık.

şeytanetkâr, [Ar. şeyṭānet + Far. kār شيطانتكار] *(şeyta:netkâ:r) {OsT} is.* İşi gücü hilekârlık, düzencilik olan.

şeytanetkârane, [Ar. şeyṭānet+Far. kārāne شيطانتكار] *(şeyta:netkâ:ra:ne) {OsT} zf.* Şeytanlıkla; hileyle; kandırarak.

şeytanfeneri, [şeytan+fener-i] *is.* Yanardöner fener.

şeytani, [Ar. şeyṭān >şeyṭānī شيطانى] *(şeyta:ni.) {OsT} sf.* **1.** Şeytanla ilgili; şeytana ilişkin. **2.** Şeytana yakışır; şeytanca.

şeytaniğnesi, [şeytan+iğne-s-i] *is. zool.* Şeytaniğnesigiller familyasından kız böceklerinin genel adı, *(Aeschna).*

şeytaniğnesigiller, [şeytan+iğne-s-i-gil-ler] *is. zool.* Kız böceklerine giren bir familya.

şeytankeleği, [şeytan+kelek-i] *{ağız} is.* Cırtatan otu. [DS]

şeytanlık, -ğı [şeytan-lık] *is.* **1.** Şeytan olma durumu. **2.** Şeytanca davranış. **3.** Şeytansı özellik. **4.** *mecaz.* Kurnazlık; hile. **5.** Kötü ve kurnazlıkla düzenlenen eylem; hile; dolap. **6.** *mecaz.* Yaramazlık. ◻ **şeytanlık etmek,** *Şeytanca bir davranışta bulunmak; kurnazlık etmek.*

şeytanminaresi, [şeytan+minare-s-i] *is.* Bazı deniz böceklerinin koni biçimindeki kabuğuna verilen ad.

şeytanotu, [şeytan+ot-u] *is. bot.* Maydanozgillerden, nemli yerlerde yetişen mavi çiçekli çok yıllık otsu bitki, *(Seabiosa ukranica).*

şeytansaçı, [şeytan+saç-ı] *is. bot.* Küsküt.

şeytansüpürgesi, [şeytan+süpürge-s-i] *is. bot.* Park ve bahçelerde yetiştirilen çalı görünümlü altmış kadar türü bulanan bir tür süs bitkisi, *(Buplerium).*

şeytanşalgamı, [şeytan+şalgam-ı] *is. bot.* Kabakgillerden çit ve hendeklerde yetişen, kökü akasma adı altında idrar artırıcı ve müshil olarak kullanılan, taze kökleri romatizma ve basur memelerinin tedavisinde kullanılan, sürüngen, tırmanıcı çok yıllık otsu bitki; ak asma; beyaz yaban kabağı; bin kulaç; it kabağı; semiz kabak; ülüngür, *(Bryonia alba, B. diocia).*

şeytantersi, [şeytan+ters-i] *is. bot.* **1.** Maydanozgillerden, parçalı yapraklı sarı çiçekli, kalın köklü bir otsu bitki, *(Ferula assa-foetida).* **2.** Bu bitkinin kökleri çizilerek sızdırılan ve sıcakta yumuşayan, soğukta katılaşan, sarımsak kokulu, halk hekimliğinde sinirleri yatıştırıcı, sindirimi kolaylaştırıcı, gaz söktürücü, kükürt düşürücü olarak kullanılan zamk.

şeytantırnağı, [şeytan+tırna(k)-ı] *is. bot.* Çan çiçeğigillerden, kalın kazık köklü, uzun yaprak saplı, üst yaprakları dar ve sapsız, kapsül biçimli meyveli, toplu ve küçük çiçekli çok yıllık elli kadar türü bulunan otsu bitki, *(Phyteuma).*

şeytaraciye, [Ar. şeytarac *(diş otu)* > şeytaraciyye شيطرجيه] *{OsT} is. bot.* Dişotugiller.

şeyyad, [Ar. şeyd > şeyyād شياد] *(şeyya:d) {OsT} sf.* **1.** Birini yüksek sesle aşırı biçimde öven ya da yeren. **2.** Yüze gülen; iki yüzlü; riyakâr. **3.** Helak olan; kendini helak eden. **4.** Sıva yapan. **5.** *is.* Sıvacı.

şeza, [Ar. şeẕā شذا] *(şeza:) {OsT} is.* Kokulu şeylerin kokusu.

şezemi, [? şezemi] *{ağız} is.* Süt. [DS]

şezen, [Ar. şezen شزن] *{OsT} is. biy.* Trakea

şezerat, [Ar. şeẕerāt شذرات] *(şezera:t) {OsT} is.* **1.** Cevher içinden toplanmış ve henüz işlenmemiş altın parçaları. **2.** Süs olarak kullanılan inci ve altın taneleri.

şeziye, [? şeziye] *{ağız} is.* Çakı. [DS]

şezlong, [Fr. chaise *(sandalye)* + longue *(uzun)*] *is.* Gerektiğinde yatırılarak üzerine uzanılan, gerektiğinde de toplanarak oturulabilen biçimde yapılmış bir tür sandalye.

şezr, [Ar. şeẕr شذر] *{OsT} is.* **1.** İşlenmemiş altın parçası; ham altın. **2.** Süs için takılan altın ya da inci.

şezre, [Ar. şeẕr > şeẕre شذره] *{OsT} is.* **1.** İşlenmemiş altın parçası; ham altın. **2.** Süs için takılan altın ya da inci.

şıb[1], [şab / şap / şeb / şep / şıb / şıp / şip *(yans.)*] *is.* Çarpma, vurma; bu biçimde çene çalma, ökçesiz ayakkabı, terlik vb. ile tabana çarpa çarpa yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *şıb(b)-ak, şıb-ı-dık*

şıb[2], [şab / şap / şıb / şıp / şib / şip / şup / şüp *(yans.)*] *is.* Sıvıların dökülüşünü, akışını, yağmurun yağışını, su içinde yapılan bir hareketin çıkardığı sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *şıb(b)-ık-lı, şıb-ık*

şıbbak, -ğı [şıb(b)-ak] *{ağız} is.* Yürürken terliğin çıkardığı ses. [DS]

şıbbıhlı, [şıb(b)-ık-lı] *{ağız} sf.* Gözü ağrıyıp akan; çapaklı. [DS]

şıbı, [şıb-ı] *{ağız} iinl.* Hoşt! [DS]

şıbıdık, -ğı [şıb *(yans.)* > şıb-ıd-ık] *{ağız} is.* Terlik. [DS]

şıbıla, [şıb-ıl-a ?] *{ağız} is.* Yıldırım. [DS]

şıbın, [*eT* çibin > şıbın] *{ağız} is.* Sinek. [DS]

şıbınlık, -ğı [şıbın-lık] *{ağız} is.* Cibinlik. [DS]

şıbıt, [? şıbıt] *{ağız} is.* Bir tür balık. [DS]

şıbındırek, -ği [şıb-ın-dırık] *{ağız} sf.* Çok zayıf; bir deri bir kemik kalmış. [DS]

şıbkın, [şıb-kın] *{ağız} is.* Fırtına ile yağan şiddetli yağmur. [DS]

şıblıh, [şıb-lıḫ] *{ağız} sf.* Çok tuzlu. [DS]

şıdık[1]**, -ğı** [şıd-ık] *{ağız} is.* Diz kapağı. [DS]

şıdık[2]**, -ğı** [şıd-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) kötü, zarar verici. [DS]

şıf[1]**,** [şıf / şıv] *{ağız} is.* Soğan, sarımsak, pırasa gibi bitkilerin tohum sapı. [DS]

şıf[2]**,** [şıf / şif] *{ağız} is.* Üzüm suyu; şıra. [DS]

şıfa[1]**,** [? şıfa] *{ağız} is.* Cıva. [DS]

şıfa[2]**,** [? şıfa] *{ağız} is.* Soba. [DS]

şıfan[1]**,** [Ar. (Sur.) şūfān => şıfan / şifan] *{ağız} is.* Yulaf. [DS]

şıfan[2]**,** [? şifon / şıfan] *{ağız} is.* Başörtüsü. [DS]

şıfat, [? şıfat] *{ağız} is.* Ağıl kapısında menteşe yerine kullanılan ince demir. [DS]

şıfata, [Yun. àkhiváda] *{ağız} is.* Deniz böceği kabuğu. [DS]

Şıfıt, [Far. cehūd => çıfıt > şıfıt] *{ağız} is.* Yahudi. [DS]

şıfkın, [çıv-gın > şıf-kın] *{ağız} is.* Filiz. [DS]

şığ[1]**,** [şag / şak / şığ / şık *(yans.)*] *is.* Su vb. sıvıların dökülmesini, akmasını, yağmurun yağmasını anlatan kök. [Zülfikar] *şığ+şır-ım*

şığ[2]**,** [? şığ] *{ağız} is.* Sapı saman hâline getiren alet. [DS]

şığallamah, [şığal-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Okşamak. [DS]

şığanmak, [sığa-n-mak / şığa-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sudan geçmek için bacakları sıvamak. [DS]

şığşırım, [şığ *(yans.)* > şığ+şır-ım ?] *{ağız} is.* **1.** Hızlı yağan yağmur. **2.** *sf.* Çok; sıkışık. [DS]

şığva, [çıv *(yans.)* > çıv-ga > şığva شیغوه] *is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Taze dal; filiz. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{OsT}* Fidan. **3.** *{ağız}* İnce düzgün bedenli delikanlı. [DS] **4.** *{OsT} sf.* Körpe.

şığvın, [çıv *(yans.)* > çıv-gın > şığvın] *{ağız} is.* Fırtına ile birlikte yağan şiddetli yağmur. [DS]

şıhne, [Ar. şiḥne شحنه] *{OsT}is.* Güvenlik görevlisi; inzibat memuru; emniyet memuru.

şıhr, [Ar. şi'r => şiir / şıhr] *{ağız} is.* Şiir.

şıhrana[1]**,** [? şıhrana] *{ağız} sf.* Kendisine güvence veren güçlü bir adamı olan; arkalı. [DS]

şıhrana[2]**,** [Far. şīre-ḫāne] *{ağız} is.* İçinde üzüm ezilen ağaç tekne. [DS]

şıjık, -ğı [Slav. s'rotka] *{ağız} is.* Lor peyniri elde edilen peynir ve çökelek suyu.

şık[1]**,** [şag / şah / şak / şık / şik *(yans.)*] *is.* Vurma, çarpma, çarpışma; bu biçimde işleme ve çalışma; şakırtılı sesler çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *şık şık, şık-ır-tı, şık şıkı* 🗗 **şık şık,** *{ağız} Çok sayıda şıkırtılı sesler çıkararak.* [DS]

şık[2]**,** [şag / şak / şığ / şık *(yans.)*] *is.* Su vb. sıvıların dökülmesini, akmasını, yağmurun yağmasını anlatan kök. [Zülfikar] *şık-ır-dan-lık, şık-ır-dım* 🗗 **şık ıslak,** *{ağız} Çok ıslak; ıpıslak.* [DS]

şık[3]**,** [şak / şık *(yans.)*] *is.* Parlamayı, ışık saçmayı anlatan kök. [Zülfikar] *şık-ır şıkır*

şık[4]**, -kkı** [Ar. şiḳḳ شق] *{OsT} is.* **1.** İkiye ayrılmış bir şeyin parçalarından her biri. **2.** Bir seçim durumunda seçilebilecek yolların, alınabilecek kararların her biri; seçenek; alternatif. **3.** *istk.* Nitel bir özelliğin gösterebileceği değişke. 🗗 **şıkk-ı evvel,** *Baş defterdar.*‖ **şıkk-ı sālis,** *Rumeli defterdarı.*‖ **şıkk-ı sānî,** *Anadolu defterdarı.*

şık[5]**,** [Çin. shih / źyek] *{eT} is.* On kilelik tahıl ölçüsü. [Clauson]

şık[6]**,** [Alm. schick *(biçim)* > Fr. chic] *sf.* **1.** (Giyim için) zevkle seçilmiş; hoş; güzel; zarif. **2.** (Kişi için) güzel, zarif giyimli; hoş giyimli; zarif. **3.** *mecaz.* Yerinde; gereği gibi. **4.** *zf.* Zarif; hoş; güzel.

şık[7]**,** [Ar. şekk => şık] *{ağız} is.* Şüphe; kuşku.

şıka, [Yun. şiko] *{ağız} is.* **1.** İncir. **2.** Bir çeşit üzüm. [DS]

şıkalak, -ğı [şık *(yans.)* > şık-a-la-k ?] *{ağız} is.* Hıyar kabuğu, mercimek, nohut ve yağ ile yapılan bir yemek. [DS]

şıkalat, [? şıkalat] *{ağız} is.* Yüklük. [DS]

şıkalet, [? şıkalet] *{ağız} is.* → şıkalat. [DS]

şıkdüşen, [şık *(yans.)* + düş-en] *{ağız} is.* Kapı mandalı. [DS]

şıkdüştü, [şık *(yans.)* + düş-tü] *{ağız} is.* → şıkdüşen. [DS]

şıkgah, [şık *(yans.)* > şık-ka-k / şıkgaḫ] *{ağız} sf.* Gevşeyip bozulmuş. [DS]

şıkgırtım, [şık *(yans.)* > şık-ır-d-ım > şıkgırtım] *{ağız} sf.* (Altın vb. süs eşyası için) sık dizilmiş. [DS]

şıkıdım, [şık *(yans.)* > şık-ıd-ım] *{ağız} is.* Hızlı yağan yağmur. [DS]

şıkık, -ğı [Ar. şaḳā'iḳ => şıkık] *{ağız} is.* Gelincik. [DS]

şıkıl, [Ar. şekil => şıkıl] *{ağız} is.* **1.** Kılık; biçim. **2.** *sf.* (Beden için) ince uzun ve kuru. [DS]

şıkılsız, [şıkıl-sız] *{ağız} sf.* **1.** Biçimsiz giyimli; kılıksız. **2.** Eğitimsiz; terbiyesiz. [DS]

şıkıltım, [şık *(yans.)* > şık-ır-t-ım] *{ağız} sf.* **1.** Bol. **2.** Kalabalık; sık. [DS]

şıkınnanmak, [çık-ın-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Düğümlenmek. [DS]

şıkır, [şık *(yans.)* > şık-ır] *is.* **1.** Para, bilye, tavla zarı gibi küçük maden ve taş parçalarının çıkardığı sesi anlatır. **2.** Yansımalı bir parlaklığı anlatır. 🗗 **şıkır şıkır,** *1. Şıkırdama sesleri çıkararak. 2. Bir şeyin parıltısını, parlaklığını anlatmak için kullanılır; parıl parıl; pırıl pırıl. 3. Bir yerin çok aydınlık olduğunu anlatır.*‖ **şıkır şıkır oynamak,** *1. Zille şıkırtılar çıkararak oynamak. 2. mecaz. Aşırı sevinç göstermek; çok sevinmek.*

şıkırdama, [şık *(yans.)* > şık-ır-da-ma] *is.* Şıkırdamak eylemi.

şıkırdamak, [şık *(yans.)* > şık-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** (Küçük metal parça ya da cam türü eşyalar için) birbirine hafifçe dokunarak ses çıkarmak. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *mecaz.* Aydınlanmak ve ışığı yansıtarak parlamak. *{ağız} (aym)* [DS]

şıkırdanlık, -ğı [şık-ır-da-n-lık] *{ağız} is.* Yağmurlu hava. [DS]

şıkırdatma, [şık *(yans.)* > şık-ır-da-t-ma] *is.* Şıkırdatmak eylemi.

şıkırdatmak, [şık *(yans.)* > şık-ır-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Küçük metal, cam eşya vb. için) birbirine çarptırarak şıkırtı çıkartmak; şıkırdamasına yol açmak. **2.** *gçsz. f. mecaz.* Birine verileceğini sezdirmek; şaka yollu anlatmak.

şıkırdım[1], [şık *(yans.)* > şık-ır-dım] *{ağız} is.* **1.** Hızlı yağmur. **2.** Kıvrak oyun havası. **3.** *argo.* Oğlan çocuğu. **4.** *sf.* Oynak; kıvrak. **5.** (Kişi için) ince bacaklı fakat yorulmak bilmez. [DS] **şıkırdım baklavası,** *{ağız} Oklavaya sarılmış yufkalardan yapılan içi boş baklava.* [DS]

şıkırdım[2], [şık *(yans.)* > şık-ır-dım] *{ağız} sf.* **1.** (Nesne için) sert ve cilalı. **2.** Dayalı döşeli. **3.** Bol; kalabalık; sık. **4.** Dolu; çok; yığınla. [DS]

şıkırtı, [şık *(yans.)* > şık-ır-tı] *is.* Para, bilye vb. nesnelerin birbirine çarpması ile ya da suyun yere dökülürken çıkardığı ses; şıkırdama sesi.

şıkırtma, [şıkır-t-ma ?] *{ağız} is.* Arabaya koşulan ikinci çift at. [DS]

şıkız, [? şıkız] *{ağız} is.* Mimikle aşağılama. [DS]

şıkka, [şık-ka] *{ağız} is.* Yuvarlak metal oyuncak; bilye. [DS]

şıkkak, -ğı [şık *(yans.)* > şık-ka-k] *{ağız} is.* **1.** Kapı mandalı. **2.** Kasketin önündeki tutturmalık; raptiye. [DS]

şıkkeyn, [Ar. şıḳḳ > şıḳḳeyn شقين] *{OsT} is.* İki şık. **şıkkeyn efendiler,** *İmparatorluk döneminde, baş defterdar ile yardımcısına verilen ortak ad.*

şıkkıltım, [şık *(yans.)* > şık(k)-ıl-tım] *{ağız} is.* Bol; kalabalık; sık. [DS]

şıkkırak, -ğı [şık *(yans.)* > şık-kır-a-k] *{ağız} is.* Kapı mandalı. [DS]

şıkkırık[1], **-ği** [şık *(yans.)* > şık-kır-ik] *{ağız} is.* → şıkkırak. [DS]

şıkkırık[2], **-ği** [hıç-kır-ık > şık-kır-ık] *{ağız} is.* Sürekli öksürük; gıcık öksürüğü. [DS]

şıklam, [şık-la-m] *{ağız} sf.* Çok ıslak. [DS]

şıklaşma, [şık-la-ş-ma] *is.* Şıklaşmak eylemi.

şıklaşmak, [şık-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Şık duruma gelmek; şık olmak. **2.** Güzel ve zarif elbiseler giymeye başlamak. **3.** Giyim biçimi giderek ince bir zevki yansıtır duruma gelmek.

şıklaştırma, [şık-la-ş-tır-ma] *is.* Şıklaştırmak eylemi.

şıklaştırmak, [şık-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Şık duruma getirmek; şıklaşmasını sağlamak.

şıklık, -ğı [şık-lık] *is.* **1.** Şık olma durumu. **2.** Giyimdeki incelik, zariflik ve güzellik.

şıkşık, [şık *(yans.)* + şık] *is.* **1.** Bir halkaya takılı ve çıngırağa benzer ses çıkaran parçaları olan bir tür çocuk oyuncağı. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız}* Büyük taneli tespih. [DS] **3.** *{ağız}* Kapı mandalı. [DS] **4.** *{ağız}* Pelte. [DS]

şıkşıkı, [şık *(yans.)* > şık+şık-ı] *{ağız} is.* **1.** Kapı mandalı. **2.** Taneleri az ve çok iri olan tespih. [DS]

şıl[1], [yaş-ıl > şıl ?] *{ağız} sf.* **1.** Yaş; yeşil. **2.** Taze. **3.** Nemli; ıslak. [DS]

şıl[2], [Erme. šil => şıl] *{ağız} sf.* Çirkin; aşağılık. [DS] **şıl etmek,** *{ağız} Kötüleştirmek.* [DS]

şıl[3], [Ar. şell / Far şèl => şıl] *{ağız} sf.* (Kişi için) felçli; inmeli.

şılabık, -ğı [ışı-la-mık > şılabık] *{ağız} sf.* Aydınlık; ışıklı; parlak. [DS]

şılak, -ğı [ışı-la-k] *{ağız} sf.* **1.** Işıklı; aydınlık; parlak. **2.** Boyna takılan parlak sarı madenî toplar. [DS]

şılamak, [ışı-l-a-mak > şı-la-mak شلا مق] *{eAT} {ağız} gçsz. f. [-r]* Işılamak; parlamak. [DS]

şılap, [ışı-la-mak > şıla-p ?] *{ağız} sf.* Parlak; ışıldak. **şılap şılap,** *{ağız} Parıl parıl.* [DS]

şılapka, [? şılapka] *{ağız} is.* Tavan. [DS]

şılapona, [? şılapona] *{ağız} is.* İri damlalarla yağan yağmur. [DS]

şılar, [? şılar] *{ağız} is.* Ham erik. [DS]

şılarmak, [şıla-r-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* → şılamak. [DS]

şılatmak, [(ı)şıla-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Aydınlatmak. **2.** Parlatmak. [DS]

şılavlı, [şılav-lı] *{ağız} sf.* Kaval. [DS]

şıld, [şald / şıld *(yans.)*] *is.* Akar suyun çağlamasını, gelişigüzel çeşitli gürültüleri anlatan kök. [Zülfikar] *şıld-ır-a-mak*

şıldak, -ğı [şıld *(yans.)* > şıld-a-k] *{ağız} is.* Kusur; özür. [DS]

şıldıklı, [şıld-ık-lı] *{ağız} sf.* Eski elbiseli. [DS]

şıldın, [(ı)şı-l-dı-n] *{ağız} is.* Işık. [DS]

şıldır[1], [şıld *(yans.)* > şıld-ır] *is.* Dökülen ya da akan suyun yansıttığı dalgalı ışığı belirtir. **şıldır şıldır,** *Gözleri yaşlı olarak; gözleri yaşararak.*

şıldır[2], [(ı)şı-l-dır] *{ağız} sf.* Işıklı; aydınlık; parlak. [DS] **şıldır şıldır,** *{ağız} (Göz için) canlı ve parlak; pırıl pırıl; ışıl ışıl.* [DS]

şıldır[3], [(ı)şı-l-dır] *{ağız} is.* Göz. [DS]

şıldır[4], [şıld-ır] *{ağız} is.* **1.** Bir tür mendil oyunu. **2.** Renkli zıpzıp. [DS]

şıldırlı, [şıldır-lı] *{ağız} sf.* Kötü giyimli; kılıksız; bakımsız. [DS]

şılga, [Moğ. cilga] *{ağız} is.* **1.** Çalı; funda. **2.** Fidan;

çubuk. **3.** Küçük yol; patika. **4.** *sf.* Düzgün, ince. [DS]

şılgar, [Yun. zevgari] *{ağız} is.* Arabaya koşulan ikinci at çifti. [DS]

şılgı, [şıl-gı] *{ağız} is.* İnce, uzun çubuk. [DS]

şılgın[1], [şıl-gın] *{ağız} is.* Sulu kar. [DS]

şılgın[2], [Far. şīre *(öz su, usare)* > şīre-i revġān] *{ağız} is.* **1.** Susam yağı. **2.** Haşhaş yağı. [DS]

şılgınlı, [şılgın-lı] *{ağız} sf.* Gözünden sürekli yaş akan. [DS]

şılık, -ğı [şıl-ık] *{ağız} is.* Balçık. [DS]

şılıkmak, [şıl-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Yaramazlık etmek. [DS]

şılkak, -ğı [şıl-(ı)k-a-k] *{ağız} is.* Deniz hayvanlarının kabuğu. [DS]

şılkana, [Ar. (Sur.) şelekke شلكه [Tietze]] *{ağız} is.* Sac üstünde pişirilen bir hamur tatlısı. [DS]

şıllakböcek, [ışı-la-k+böcek] *{ağız} is.* Ateşböceği. [DS]

şıllıhı, [şıllık-ı] *{ağız} sf.* Utanmaz. [DS]

şıllıhlanmak, [şıl-lık > şıllıḫ-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yaranmak istemek. [DS]

şıllık[1]**, -ğı** [Erm. śil *(şaşı)* > şıl-lık] *sf.* (Kadın için, hakaret olarak) aşırı ve bayağı biçimde boyanıp süslenmiş ve bayağı davranışları olan.

şıllık[2]**, -ğı** [Ar. (Sur.) şelekke شلكه [Tietze]] *{ağız} is.* Sac üstünde pişirilen bir hamur tatlısı. [DS]

şıllık[3]**, -ğı** [şıl-lık] *{ağız} is.* Susam yağı. [DS]

şıllık[4]**, -ğı** [şıl-lık] *{ağız} is.* Terlik. [DS]

şıllık[5]**, -ğı** [? şıllık] *{ağız} is.* Küçük horoz. [DS]

şıllık[6]**, -ğı** [şıl-lık] *{ağız} is.* Tepinme; sıçrama; hoplama. [DS]

şıltah, [şılt-ak > şıltaḫ] *{ağız} is.* Yaygaracı. [DS]

şıltak, -ğı [şılt-ak شلتاق] *is.* **1.** *{eAT}* Kavga; gürültü; anlaşmazlık. **2.** *{ağız}* Haksızlığa uğramış, dövülüp sövülmüş gibi bağırıp çağırma; ortalığı birbirine katma; yaygara. [DS] **3.** *{ağız}* Suç atma; karalama. [DS] **şıltak etmek,** *{eAT} Anlaşmazlık çıkarmak; kavga gürültü yapmak.*|| **şıltak eylemek,** *{eAT} {OsT}* → şıltak etmek.|| **şıltak geçmek,** *{OsT} Hile yapmak.*

şıltakçı, [şıltak-çı] *{ağız} is.* Yaygaracı. [DS]

şıltanmak[1], [şılt-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Onurlanmak. **2.** Yüreklenmek. [DS]

şıltanmak[2], [şılt-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (İnek için) çiftleşmek; boğasamak. [DS]

şıltanmak[3], [şılt-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yaltaklanmak; sokulmak. [DS]

şıltik, -ğı [şılt-ik ?] *{ağız} sf.* Zayıf, gevşek hayvan eti. [DS]

şıma[1], [? şıma] *{ağız} is.* **1.** Kum, kireç ve çakıldan oluşan harç. **2.** Bu harçla yapılan duvar. [DS]

şıma[2], [? şıma] *{ağız} is.* Asmanın yeni süren filizi. [DS]

şımal, [? şımal] *{ağız} is.* Genç dal; taze sürgün; bir yıllık sürgün. [DS]

şımarık[1]**, -ğı** [şımar-ık] *sf.* Gösterilen aşırı ilgiden dolayı yersiz ve aşırı davranışlarda bulunan; şımartılmış; şımarmış.

şımarık[2]**, -ğı** [şımar-ık] *{ağız} is.* **1.** Sulanabilir tarla. **2.** Sürekli ıslak tarla. [DS]

şımarıkça, [şımar-ık-ça] *sf.* **1.** Şımarık gibi; şımarığa yakışır. **2.** *(şımarı'kça) zf.* Şımarık olarak; şımarık biçimde.

şımarıklık, -ğı [şımar-ık-lık] *is.* **1.** Şımarık olma durumu. **2.** Şımarık bir kimseye özgü davranış; şımarık kimsenin niteliği.

şımarış, [şımar-ış] *is.* Şımarmak eylemi veya biçimi.

şımarma, [şımar-ma] *is.* Şımarmak eylemi.

şımarmak[1], [şımar-mak] *gçsz. f. [-ır]* Kendisine gösterilen ilgi, hoşgörü ve sevgiden veya verilen değerden yüreklenerek yersiz ve aşırı davranışlarda bulunmak; kapris yapmak.

şımarmak[2], [şımar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Su için) yansıtmak; parlamak. [DS]

şımartılma, [şımar-t-ıl-ma] *is.* Şımartılmak eylemi.

şımartılmak, [şımar-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Şımartmak eylemi yapılmak; kendisine aşırı ilgi gösterilerek davranış ve isteklerinde aşırıya kaçmasına neden olunmak.

şımartma, [şımar-t-ma] *is.* Şımartmak eylemi.

şımartmak, [şımar-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Şımarmasına neden olmak. **2.** Bilerek veya bilmeden şımarmasını sağlamak. **3.** Bir kimseye aşırı ilgi göstererek, övgülere boğmak ya da sevdiği şeyleri gereğinden çok vermek. **4.** (Çocuk için) son derece hoşgörülü davranmak; her istediğini yapmak veya almak; yüz vermek.

şımbıl, [şımb-ıl] *{ağız} is.* Dağınık. [DS]

şımbır, [şımb-ır] *{ağız} sf.* Parlak; ışıldak. [DS]

şımımık, -ğı [şım-ı-mık] *{ağız} sf.* Şımarık. [DS]

şımıt, [Ar. (Sur.) şelekke شلكه ?]. *{ağız} is.* Sacda pişirilen kalın ve küçük yufka ekmeği; mayasız ekmek. [DS]

şımkı, [çım-kı / şım-kı] *{ağız} is.* İnce uzun değnek. [DS]

şımnanç, [Soğd. / Sansk. şamnanç / şınınanç] *{eT} is.* Rahibe; zahide. [EUTS]

şımnu, [Soğd. šnınw => şımnü] *(şımnu:) {eT} is.* Şeytan. [Clauson]

şımnulug, [şımun-luġ] *{eT} is.* Şeytani. [EUTS]

şımşırım, [şı(m)+şı/r-ım] *{ağız} pekşt. sf.* Sırılsıklam. [DS]

şımşırlak, -ğı [şı(m)+şı/r-la-k] *{ağız} pekşt. sf.* **1.** Tertemiz. **2.** Çok parlak. **3.** Kaygan. [DS]

şımtag, [şım-ta-ġ] *{eT} sf.* Miskin; tembel; ihmalci. [EUTS]

şımtamak, [şım-ta-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Serbest bırakmak; salıvermek. [EUTS]

-şın, [-şin, (-şun), (-şün)] *yap. eki.* Renk adlarından sıfat türeten ek. Benzer, yakın renkte kavramları katarak küçültmeli sıfatlar yapar: *sarışın, karaşın, akşın.*

şın[1], [Ar. şın ش] *{OsT} is.* **1.** Arap alfabesinde /ş/ sesini karşılayan on üçüncü harfin adı. **2.** Arap asıllı Türk alfabesinde on altıncı harf; ebcet hesabında 300 sayısının karşılığıdır.

şın[2], [? şın] *{eT} is.* Taht; sedir. [DLT]

şına[1], [Bul. şijna / Rus. şina] *{ağız} is.* **1.** At arabasının tekerleğinde ispit üzerine takılan demir; tekerlek çemberi. **2.** Tekerleğin demir çemberi ile tekerlek arasına çakılan taban demiri. **3.** Odun yarmayı kolaylaştıran çivi. [DS] 🗗 **şına demiri,** *{ağız}* → şına (1). [DS]

şına[2], [? şına] *{ağız} is.* Kelep. [DS]

şınabad, [Bul. şijna / Rus. şina ? > şınabad شيناباد] *{OsT} is.* İçinde üzüm ezilen büyük tekne.

şınanay, [? şınanay] *{ağız} is.* **1.** İdare lambası. **2.** Hoppa kadın. [DS]

şınav, [Far. şināv] *is.* Kulaç atma; yüzme.

şınavar, [Bul. şijna / Rus. şina ? > şinavar] *{ağız} is.* Büyük tekne. [DS]

şınavat, [Bul. şijna / Rus. şina => şınavat] *{ağız} is.* **1.** Araba tekerleğine çember geçirme işi. **2.** Altı dar, üstü geniş, dışı demir çemberli, büyük tahta küfe. [DS]

şınavıt, [Bul. şijna / Rus. şina ? şınavıt] *{ağız} is.* Büyük tekne. [DS]

şınavut, [? şınavut] *{ağız} sf.* Her gördüğünden isteyen; açgözlü. [DS]

şındık, -ğı [şın-dık] *{ağız} is.* Irmak kıyılarında, suyun getirip bıraktığı odun, çöp vb. [DS]

şıng, [şang / şañ / şıng / şıñ / şing *(yans.)*] *is.* Metal ve cam eşyanın çarpmasını, kırılıp dökülmesini anlatan kök. [Zülfikar] *şıng-ıl, şıng-ır, şıng-ır-da-mak*

şıngart, [? şıngart] *{ağız} is.* Büyük alan ateşi. [DS]

şıngıl [şıng *(yans.)* > şıng-ıl / Yun. atsiggano [Tietze] / Özb. şıngıl] *is.* **1.** Büyük salkımı oluşturan küçük salkımların her biri; salkımcık; çıngıl. **2.** Küçük ve parlak süs.

şıngır, [şıng *(yans.)* > şıng-ır] *is.* **1.** Metal ya da küçük cam parçalarının birbirine çarpma, dökülme vb. sırasında çıkardığı ses. **2.** *{ağız}* Değirmen çakıldağı. [DS] 🗗 **şıngır şıngır,** *"Şıngır!" diye ses çıkararak; şıngırdayarak.*

şıngırak, -ğı [çıng-ır-a-k / şıng-ır-a-k] *{ağız} is.* Küçük çan; çıngırak. [DS]

şıngırdak[1], **-ğı** [şıng-ır-da-k] *{ağız} is.* Sallanınca ses çıkartan, içine taş vb. konulmuş bir tür çocuk oyuncağı. [DS]

şıngırdak[2], **-ğı** [şıng-ır-da-k] *{ağız} is.* Erkeklik organı. [DS]

şıngırdama, [şıng *(yans.)* > şıng-ır-da-ma] *is.* Şıngırdamak eylemi.

şıngırdamak, [şıng *(yans.)* > şıng-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor)* (Para, boncuk, bilye, küçük cam eşya vb. için) birbirine çarparak ya da düşerken çınlamalı bir ses çıkarmak.

şıngırtı, [şıng *(yans.)* > şıng-ır-tı] *is.* Para, boncuk, bilye, küçük cam eşya vb.nin birbirine çarparken ya da düştüğünde çıkardığı çınlamalı ses; şıngırdama sesi.

şıngırtılı, [şıng-ır-tı-lı] *{ağız} sf.* **1.** Çalgılı eğlence; şen. **2.** Neşeli ses çıkaran. [DS]

şınık, -ğı [şinik > şınık] *{ağız} is.* Tahıl ölçeği; şinik. [DS]

şınkırşak, -ğı [şıngır-şa-k] *{ağız} is.* Döner tahterevalli. [DS]

şınlak, -ğı [(ı)şı-n-la-k] *{ağız} sf.* Parlak; aydınlık. [DS]

şınlamak, [(ı)şı-n-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Parlamak; aydınlanmak. [DS]

şınnaşmak[1], [sırnaş-mak / şınnaş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Birbirine engel olmak. [DS]

şınnaşmak[2], [şın-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Birbirine denk gelmek; birbirine uygun düşmek. [DS]

şınnımak, [şın-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çok sevinmek. [DS]

şıp[1], [şab / şap / şeb / şep /şıb / şıp / şip *(yans.)*] *is.* Çarpma, vurma; bu biçimde çene çalma, ökçesiz ayakkabı, terlik vb. ile tabana çarpa çarpa yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *şıp-ı-dık, şıp(b)-ıl-da-mak, şıp düşen, şıp-ıl-tı, şıp(p)-ık pabuç*

şıp[2], [şab / şap / şıb / şıp / şib / şip / şup / şüp *(yans.)*] *is.* Sıvıların dökülüşünü, akışını, yağmurun yağışını, su içinde yapılan bir hareketin çıkardığı sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *şıp-ıl şıpıl, şıp-ır-da-mak, şıp-ır-tı, şıp-ır şıpır, şıp-ı-da-k, şıp(p)-a-dak.*

şıp[3], [şıp *(yans)*] *is.* Damlayan suyun düştüğü yerde çıkardığı ses. 🗗 **şıp şıp,** *"Şıp" diye ses çıkararak.*

şıp[4], [şıp] *{ağız} zf.* **1.** Birden; birdenbire. **2.** Eline ayağına çabuk; çevik. [DS] 🗗 **şıp diye,** *1. Beklenmedik bir anda; ansızın; birden. 2. Hemen; çabucak.* ‖ **şıpın işi,** *1. Hemen; çabucacık; kolayca. 2. {ağız} Özensiz ve acele olarak.* [DS]

şıp[5], [Rus. šip *(diken)* => şıp / şip] *{ağız} is.* Mersin balığı soyundan bir balık; biz, *(Acipenser nudiventris).* [DS]

şıpana, [? şıpana] *{ağız} is.* Eşik tahtası. [DS]

şıpar, [? şıpar] *{eT} is.* Misk. [Gabain]

şıpbadak, -ğı [şıp(b)-adak] *{ağız} zf.* → şıppadak. [DS]

şıpbak, -ğı [şıp(b)-a-k] *{ağız} is.* Arkalıksız terlik. 🗗 **şıpbak pabuç,** *{ağız}* → şıpbak. [DS]

şıpbıltı, [şıp(b)-ıl-tı] *{ağız} is.* Suda çıkarılan ses. [DS]

şıpça, [şıp-ça] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şıpdüşen, [şıp+düş-en] *{ağız} is.* Kapı mandalı. [DS]

şıpdüştü, [şıp+düş-tü] *{ağız} is.* Kapı mandalı. [DS]

şıpıdak, -ğı [şıp-ı(d)-ak] *{ağız} sf.* Tamamen suya batmış; sırılsıklam. [DS]

şıpıdek, -ği [şıp-ı(d)-ak / şıpıdek] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şıpıdık[1]**, -ğı** [şıp-ı-(t)-ık > şıpıdık] *{ağız} is.* Arkalığı olmayan, ökçesiz terlik. [DS] ◻ **şıpıdık şıpıdık,** *{ağız} Terliğin çıkardığı sese benzer.* [DS]

şıpıdık[2]**, -ğı** [şıp-ı-(t)-ık] *{ağız} sf.* Sırılsıklam. [DS]

şıpılatmak[1]**,** [şıp-ı-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Söz taşımak. [DS]

şıpılatmak[2]**,** [şıp-ı-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Güçlü bir tokat vurmak. [DS]

şıpıldak[1]**, -ğı** [şıp-ıl-da-k] *{ağız} is.* Hamam. [DS]

şıpıldak[2]**, -ğı** [şıp-ıl-da-k] *{ağız} is.* **1.** Takunya. **2.** Dudak. **3.** *sf.* Her şeye karışan. [DS]

şıpır[1]**,** [şıp *(yans.)* > şıp-ır] *is.* Arka arkaya damlayan damlaların çıkardığı ses. ◻ **şıpır şıpır,** *(Yağmur veya su damlaları için) arka arkaya şıpırtı sesleri çıkararak; şıp şıp.*

şıpır[2]**,** [şıp-ır] *{ağız} zf.* Tez; ivedi. [DS] ◻ **şıpır şıpır,** *{ağız} Çabuk çabuk.* [DS]

şıpırdak, -ğı [şıp-ır-da-k] *{ağız} is.* **1.** Ayakkabı. **2.** Gümüş paralarla süslenmiş kadın başlığı. [DS]

şıpırdaklı, [şıp-ır-da-k-lı] *{ağız} sf.* Şıpırdama sesi çıkaran. ◻ **şıpırdaklı küpe,** *{ağız} İçinde kırklık gümüş ya da altın para bulunan küpe.* [DS]

şıpırdama, [şıp *(yans.)* > şıp-ır-da-ma] *is.* Şıpırdamak eylemi.

şıpırdamak[1]**,** [şıp *(yans.)* > şıp-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Damlayan su veya sıvı için) arka arkaya damla sesleri çıkarmak; şıpırtı sesleri çıkarmak.

şıpırdamak[2]**,** [şıp *(yans.)* > şıp-ır-da-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Kulağa söylemek; fısıldamak. [DS]

şıpırdatmak, [şıp-ır-da-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Yemek yerken ses çıkarmak; şapırdatmak. [DS]

şıpırdım, [şıp-ır-t-ım] *{ağız} sf.* Şıpırtılı. ◻ **şıpırdım su,** *{ağız} Derinliği bir karışı geçmeyen gölcük.* [DS]

şıpırık, -ğı [şıp-ır-ık] *{ağız} is.* Yaş çubuk. [DS]

şıpırt, [şıp-ır-t] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS] ◻ **şıpırt olmak,** *{ağız} 1. Çabuk olmak; tez davranmak. 2. Gidivermek.* [DS]

şıpırtdak, -ğı [şıp-ır-t-da-k] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şıpırtdamak, [şıp-ır-t-da-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Birdenbire vurmak; ansızın dövmek. [DS]

şıpırtı, [şıp *(yans.)* > şıp-ır-tı] *is.* Şıpırdama sesi.

şıpırttak, -ğı [şıp-ırt-ta-k] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şıpıtık, -ğı [şıp-ıt-ık / şıp-ıd-ık] *{ağız} is.* **1.** Terlik. **2.** *sf.* Kılıksız. [DS]

şıpka, [şıp *(yans.)* > şıp-ka ?] *(şı'pka) is.* Torpidodan korunmak vb. amaçlarla kullanılmak için tel ya da halatlardan örülmüş gemi ağı.

şıpkan, [Çin. shih-kan] *{eT} is.* Bölük; bölüm; sıra. [ARAT]

şıpkın, [çıv-gın / şıp-kın] *{ağız} is.* **1.** Rüzgârla karışık şiddetli yağmur. **2.** Sulu kar. [DS]

şıplak[1]**, -ğı** [Ar. (Sur.) şelekke ? شلكه] *{ağız} is.* Sacda pişirilen mayasız ekmek. [DS]

şıplak[2]**, -ğı** [şıp-la-k] *{ağız} is.* Yağmur oluğu. [DS]

şıplık, ğı [şıp-lık] *{ağız} is.* Kırlangıç. [DS]

şıpluk, -ğu [şıp-luk] *{ağız} is.* Arkası basık pabuç. [DS]

şıpnadak, -ğı [şıp-(ı)n-adak] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şıppadak, -ğı [şıp *(yans.)* > şıp(p)-adak] *(şı'ppadak) zf.* **1.** Beklenmedik bir zamanda ve birdenbire. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Çabucak; acele olarak; ivedilikle. [DS]

şıppıdak, -ğı [şıp *(yans.)* > şıp(p)-adak] *{ağız} zf.* → şıppadak. [DS]

şıppıdanak, -ğı [şıp *(yans.)* > şıp(p)-ıd-a-n-ak] *{ağız} zf.* şıppadak. [DS]

şıpedek, -ği [şıp *(yans.)* > şıp-adak] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şıpırt, [şıp *(yans.)* > şıp-ır-t] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şıpırtdak, -ğı [şıp *(yans.)* > şıp-ır-t-dak] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şıpırttak, -ğı [şıp *(yans.)* > şıp-ır-t-tak] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şıpnadak, -ğı [şıp *(yans.)* > şıp-(ı)n-adak] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şıppıdak, -ğı [şıp(p)-ıd-a-k] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şıppık, -ğı [şıp(p)-ık] *{ağız} is.* Şıp sesi. ◻ **şıppık pabuç,** *{ağız} Terlik.* [DS]

şıpsevdi, [şıp *(yans.)* + sev-di] *sf.* (Kişi için) kolayca âşık olan; her gördüğüne hemen âşık oluveren.

şıpsevdilik, -ği [şıp *(yans.)* + sev-di-lik] *is.* Şıpsevdi olma durumu; şıpsevdi bir kimsenin niteliği.

şıpşak, -ğı [şıp *(yans.)* > şıp+şak] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şıpşık, -ğı [şıp+şık] *{ağız} is.* Terlik. [DS]

şıpşıp, [şıp *(yans.)* + şıp] *{ağız} is.* **1.** Ökçesiz ve arkalıksız terlik; şıpıdık. **2.** Keten ayakkabı. [DS]

şıpşıpı, [şıp+şıp-ı] *{ağız} is.* Terlik. [DS]

şıptantı, [şıp-ta-n-tı / şıp+dam-dı ?] *{ağız} is.* Pekmez tortusu. [DS]

şır, [şar / şır / şir / şor *(yans.)*] *is.* Sıvıların akışını ve dökülüşünü anlatan kök. [Zülfikar] *şır-ıl-da-mak, şır-ıl-da-k, şır-ıl-tı, şır şır*

şıra[1]**,** [Far. şīre] *is.* **1.** Herhangi bir işlemden geçmemiş, taze üzüm suyu. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Bazı meyve özlerine verilen ad. **3.** *argo.* Afyon. **4.** *{ağız}* İncir suyu. [DS] **5.** *{ağız}* Üzüm, erik, dut vb. meyvelerin suyu. [DS] **6.** *{ağız}* Tatlı. [DS] ◻ **şıra leğe-**

ni, *{ağız} İçinde pekmez kaynatılan büyük leğen.* [DS]

şıra[2], [? şıra] *{ağız} is.* Bir yaşındaki katır. [DS]

şıra[3], [Yun. sure => şıra] *{ağız} is.* **1.** Büyük dalyan. **2.** *ünl.* Dalyana balık girdiğinde, reisin ağ toplama emri. [DS] 🗗 **şıradan çıkmak,** *{ağız} Azmak; soysuzlaşmak.*

şırab, [Slav. s´rotka] *{ağız} is.* Yağı ve peyniri alındıktan sonra geriye kalan süt suyu. [DS]

şıracı, [şıra-cı] *is.* Şıra yapan ve satan kimse.

şırah, [? şırah] *{ağız} sf.* **1.** Gösterişli. **2.** Sevinçli; şen. [DS]

şırahne, [Far. şīre + ẖāne => şırahne] *{ağız} is.* İçinde üzüm ezilen taş tekne. [DS]

şırak, -ğı [şırak *(yans.)*] *is.* Bir şeyin başka bir şeye çapması ile çıkan sert ve hışırtılı ses. 🗗 **şırak diye,** *Aniden ve sert biçimde "Şırak!" sesi çıkararak.*|| **şırak şırak,** *Ardı ardına "Şırak!" sesleri çıkararak.*

şırakkadak, -ğı [şırak *(yans.)* > şırak(k)-adak] *(şıra'kkadak) zf.* (Düşmek için) ansızın; birdenbire.

şıraklamak, [şırak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r [-l(ı)-yor]* "Şırak" sesi çıkarmak. [DS]

şıraklatmak, [şırak-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kamçı vb. ile vurmak; şaklatmak. [DS]

şıralanmak[1], [şıra-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Meyve için) olgunlaşıp tatlanmak. [DS]

şıralanmak[2], [şır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Nazlanmak. [DS]

şıralı[1], [şıra-lı] *sf.* **1.** Şıra bulunan; içine şıra katılmış olan. **2.** (Üzüm için) tadı ve suyu bol. **3.** *{ağız}* Şırası bol. [DS]

şıralı[2], [şıra-lı] *{ağız} sf.* Sinirli; öfkeli. [DS]

şıralık, -ğı [şıra-lık] *sf.* **1.** (Üzüm için) şıra olmaya elverişli. **2.** Şıra yapmak için ayrılmış. **3.** *is.* İçine şıra konulan kap.

şıraman, [şıra-man] *{ağız} is.* İçinde üzüm ezilen taş tekne. [DS]

şırana, [Far. şīre + ẖāne => şırana] *{ağız} is.* İçinde üzüm ezilen taş tekne. [DS]

şıranpol, [? şıranpol] *{ağız} is.* Tahta perde. [DS]

şıraölçer, [şıra+ölç-er] *is.* Şıranın yoğunluğunu ölçmeye yarayan yoğunluk ölçüm aracı.

şırat, -dı [Slav. s´rotka] *{ağız} is.* Yağı ve peyniri alınmış süt suyu. [DS]

şırazlamak, [şiraze-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r [-l(ı)-yor]* Halı ve yastık kıyılarını renkli ipliklerle dikmek. [DS]

şırbata, [? şırbata / şırvata / şirvata] *{ağız} is.* Mendil. [DS]

şırçan, [? şırçan] *{ağız} is.* Pamuk eğrildikten sonra, ipin üstünde kalan artıklar. [DS]

şırdag, [? şırdag] *{eT} is.* Bir tür kaftan. [Nevâyî]

şırdan, [Far. şīr-dān => şırdan] *{ağız} is.* İşkembe. [DS]

şırdık, -ğı [? şırdik] *{ağız} is.* Et sucuğu. [DS]

şırfıntı, [İt. servante ?] *sf.* (Kadın için) aşağılık; bayağı.

şırgıl, [şır-gıl ?] *{ağız} sf.* Yavan. 🗗 **şırgıl şırgıl,** *{ağız} Tatsız tuzsuz; yavan.* [DS]

şırgın[1], [şır-gın] *{ağız} sf.* Şımarık. [DS]

şırgın[2], [Far. şīre-i revġān] *{ağız} is.* Beziryağı. [DS]

şırgınyağı, [Far. şīre *(öz su, usare)* > şīre-i revġān => şıl-gın+yağ-ı / şır-gın+yağ-ı] *{ağız} is.* Haşhaş yağı. [DS]

şırhıl, [? şırẖıl] *{ağız} is.* Pis; pislik. [DS]

şırhıt, [şır-kıt / şır-hıt] *{ağız} is.* Göz çapağı. [DS]

şırık[1], **-ğı** [Far. şīr *(musluk)* => şırık] *{ağız} is.* **1.** Küçük su musluğu. **2.** Yüksekten akan su.

şırık[2], **-ğı** [Ar. şerīk => şırīk] *(şırı:k) {ağız} sf.* Ortak.

şırıl, [şır *(yans.)* > şır-ıl] *is.* Yukarıdan aşağı doğru, sürekli ve az olarak akan suyun çıkardığı ses. 🗗 **şırıl şırıl,** *(Suyun akışı için) az ve sürekli olarak.*

şırıldak, -ğı [şır-ıl-da-k] *{ağız} is.* **1.** Çeşme; lüle; su borusu. **2.** Suyu az akan çeşme. **3.** Havuz. [DS]

şırıldama, [şır *(yans.)* > şır-ıl-da-ma] *is.* Şırıldamak eylemi.

şırıldamak, [şır *(yans.)* > şır-ıl-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Su için) hafif bir şırıltı sesi çıkararak akmak; şırıltı çıkarmak.

şırıltı, [şır *(yans.)* > şır-ıl-tı] *is.* **1.** Hafif olarak akan suyun sürekli çıkardığı ses; şırıldama sesi. **2.** *{ağız}* Suyu az akan çeşme. [DS]

şırınga, [Yun. syrings *(kaval, boru)* / Lat. syringa > İt. sciringa] *(şırı'nga) is.* **1.** Vücudun doğal boşluklarına sıvı basmaya ya da bu boşluklardaki sıvıları çekmeye yarayan bir piston ve ucuna iğne takılabilen bir tür pompadan oluşan tıbbî aygıt; enjektör. **2.** Hava ya da sıvı emmeye ya da itmeye yarayan alet. 🗗 **şırınga etmek,** *Organizmaya bir sıvı ya da gazı sokmak.*|| **şırınga yapmak,** *Vücuda şırınga yardımı ile ilaç vermek; iğne yapmak.*

şırıngalama, [şırınga-la-ma] *is.* Şırıngalamak eylemi; enjekte etme.

şırıngalamak, [şırınga-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Organizmaya bir sıvı ya da gazı sokmak; şırınga yapmak; enjekte etmek. **2.** *mecaz.* Bir görüş, duygu veya düşünceyi çeşitli teknikler kullanarak birine benimsetmek; telkin etmek.

şırıt, [Ar. şerīṭ => şırıt] *{ağız} is.* Şerit. [DS]

şırıtmak, [şır-ıt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Şımarmak. [DS]

şırık, -ğı [? şırik] *{ağız} is.* Salya. [DS]

şırk[1], [şark / şır(a)k *(yans.)*] *is.* Sert şeylerin bir şeye kuvvetlice çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *şırkmak, şır(a)k, şır(a)k-la-mak*

şırk[2], [şırk *(yans.)*] *is.* Çok ıslanmış olmayı anlatan kök. [Zülfikar] *şırk şırk, şırk olmak.* 🗗 **şırk olmak,** *{ağız} Sırılsıklam olmak.* [DS]|| **şırk şırk olmak,** *{ağız} Sırılsıklam olmak.* [DS]

şırk[3], [şırk] *{ağız} is.* Güç iş; sıkıntılı işler. [DS]

şırka, [Slav. s´rotka] *{ağız} is.* Yoğurt. [DS]

şırkak, -ğı [şırk-ak] *{ağız} is.* Oyunda parmak sesi. ◘ **şırkak şırkak,** *{ağız} (Oynamak için) şıkır şıkır.* [DS]

şırkana, [Far. şīre + ḫāne => şırkana] *{ağız} is.* İçinde üzüm ezilen taş tekne. [DS]

şırkdüğüm, [şırk+düğüm] *{ağız} is.* Kördüğüm. [DS]

şırkıdak, -ğı [şırk-adak > şırkıdak] *{ağız} zf.* Birdenbire. [DS]

şırkıt, -dı [? şırkıt] *{ağız} is.* Göz çapağı. [DS]

şırkma, [şırk-ma] *{ağız} is.* Salata. [DS]

şırkmak, [şırk-mak / çırk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Ezmek. **2.** Dövmek; hırpalamak. **3.** Sallamak; sarsmak; silkelemek. **4.** Yıkanan çamaşırı suya batırarak durulamak. [DS]

şırlağan[1], [şır *(yans.)* > şır-la-gan > şır-la-ğan] *is.* **1.** Akıntı; akma. **2.** *{ağız}* Çağlayan. [DS]

şırlağan[2], [Far. şīre *(öz su, usare)* > şīre-i revġān => şırlağan شیرلغن] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Susam yağı. **2.** Haşhaş yağı.

şırlağanlı, [şır-la-ğan-lı] *sf.* **1.** Akıntılı; akan. **2.** *{ağız}* Gözünden sürekli yaş akan. [DS]

şırlak[1]**, -ğı** [şır-la-k] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şırlak[2]**, -ğı** [şır-la-k] *{ağız} is.* Salya. [DS]

şırlak[3]**, -ğı** [şır-la-k] *{ağız} sf.* Düz ve parlak. [DS]

şırlaklaşmak, [şır-la-k-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Gün ağarmak; gün ışımak. [DS]

şırlama, [şır *(yans.)* > şır-la-ma] *is.* **1.** Şırlamak eylemi. **2.** Bir sıvı ya da akışkanın dar bir boşluktan geçerken çıkardığı ses.

şırlamak[1], [şır *(yans.)* > şır-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Sıvı ya da gaz için) sızarken şırıltılı bir ses çıkarmak. **2.** *{ağız}* (Su için) az akmak. [DS]

şırlamak[2], [şır-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Parlamak; ışıldamak. [DS]

şırlamak[3], [şır-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-(ı)-yor]* Ekşimek; köpürmek. [DS]

şırlan, [Far. şīre *(öz su, usare)* > şīre-i revġān => şırlan] *is.* Susam yağı ◘ **şırlan yağı,** *{ağız} Susam yağı.* [DS]

şırlanmak, [şır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Nazlanmak. [DS]

şırlığanyağı, [Far. şīre-i revġān] *{ağız} is.* Susam yağı. [DS]

şırlık[1]**, -ğı** [şır-lık] *{ağız} is.* Susam yağı. [DS] ◘ **şırlık yağı,** *{ağız}* Susam yağı. [DS]

şırlık[2]**, -ğı** [şır-lık] *{ağız} is.* Keçiboynuzu ağacından ya da ağaçtaki olmamış meyveden damlayan yapışkan sıvı. [DS]

şırlık[3]**, -ğı** [şır-lık] *{ağız} is.* Çamur. [DS]

şırlığan, [Far. şīre *(öz su, usare)* > şīre-i revġān => şırlağan شیرلغن] *{eAT} is.* → şırlağan[2].

şırlop, [şır+lop] *{ağız} is.* İncir. [DS]

şırluğan, [Far. şīre *(öz su, usare)* > şīre-i revġān => şırlağan شیرلغن] *{eAT} is.* → şırlağan[2].

şırnak, -ğı [? şırnak] *{ağız} is.* Topuk. [DS]

şırnaşık, -ğı [sır-(ı)n-aş-ık] *{ağız} sf.* **1.** Sırnaşık. **2.** Sırıtkan. [DS]

şırp, [şarp / şırp / şirp *(yans.)*] *is.* Kuvvetli bir şekilde vurmayı, çarpmayı, atmayı anlatan kök. [Zülfikar] *şırp-ın-dır-ık*

şırpadak, [şırp *(yans.)* > şırp-adak] *{ağız} zf.* Birdenbire; ansızın; şıppadak. [DS]

şırpata, [? şırpata / şırvata / şirvata] *{ağız} is.* Mendil. [DS]

şırpedek, -ği [şırp+adak] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şırpıh, [şırp-ık / şırpıḫ] *{ağız} is.* Hastalıklı göz. [DS]

şırpık, -ğı [şırp-ık] *{ağız} is.* Sakat göz. [DS]

şırpıntı, [şırfıntı / şırp-ıntı] *{ağız} is.* Uygunsuz kadın. [DS]

şırpıntırık, -ğı [şırp-ın-tırık] *{ağız} is.* Yağsız, zayıf et. [DS]

şırradak, -ğı [şır(r)-adak] *{ağız} zf.* Birdenbire. [DS]

şırşır[1], [şır+şır] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şırşır[2], [şır+şır] *{ağız} is.* Buz üstünde oluşan buz. [DS]

şırşop, [şır+şop] *{ağız} is.* Etle tatlı karıştırılarak yapılan bir yemek. [DS]

şırtdüğüm, [şırk+düğüm] *{ağız} is.* Kördüğüm. [DS]

şırtanak, -ğı [şırt-anak] *{ağız} is.* Yağsız ve zayıf et. [DS]

şırvata, [? şırbata / şırvata / şirvata] *{ağız} is.* Mendil. [DS]

şış[1], [sīş / şīş] *(şı:ş) {eT} is.* Şişmiş olan her nesne; yumru; şişlik. [DLT]

şış[2], [sīş /şış] *(şı:ş) {eT} is.* **1.** Şiş; tutmaç şişi. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] **2.** Çivi. [İKPÖy.] **3.** Uç. [EUTS]

şışırım, [şığ-şır-ım > şīşīrım] *{ağız} sf.* Çok; yeğin. [DS]

şışmak, [şīş[1] > sīş-mak] *(şı:şmak) {eT} gçsz. f. [-ar]* Şişmek. [EUTS]

şıt, [süt > şıt] *{ağız} is.* Süt.

şıtanmak, [şıt-an-mak ?] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Arsızlık yapmak. [DS]

şıtıh, [şıtıḫ / şıtık] *{ağız} sf.* Güler yüzlü. [DS]

şıv, [şıf / şıv] *{ağız} is.* Pırasa ve soğan gibi bitkilerin tohum sapı. [DS]

şıvaçır, [? şıvaçır] *{eT} is.* Bir ilaç adı. [EUTS]

şıvan[1], [Far. şīven => şıvan] *{ağız} is.* Ağıt; mersiye. [DS]

şıvan[2], [Far. çūbān => şıvan] *{ağız} is.* Çoban.

şıvara, [? şıvara] *{ağız} is.* Âşık. [DS]

şıvga[1], [çıv-ga > şıv-ga شیوغه] *is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Taze

dal; filiz. **2.** *{ağız}* Fırtına ile yağan sert yağmur. [DS] **3.** *{ağız} sf.* İnce uzun ve zayıf. [DS]

şıvga[2], [şıv-ga] *{ağız} is.* **1.** Kabadayı; çapkın. **2.** Güzel ve kıvrak kadın. [DS]

şıvga[3], [şıv-ga] *{ağız} sf.* Eğri. [DS]

şıvgan, [şıv-ga-n] *{ağız} is.* Filiz; sürgün.[DS]

şıvgar, [Yun. zevgari => çıvgar / şıvgar] *{ağız} is.* Arabaya koşulan ikinci at çifti. [DS]

şıvgarlamak[1], [şıvgar-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Arabaya, ikinci at çiftini koşmak. [DS]

şıvgarlamak[2], [şıvgar-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Özendirmek; kışkırtmak. [DS]

şıvgın[1], [çıv *(yans.)* > çıv-mak > çıv-gın > şıv-gın] *is.* **1.** *{ağız}* Filiz. [DS] **2.** Ağaçlardaki büyük ve düzgün dallar; sürgün; çıvgın. **3.** Direk ve seren yapmakta kullanılan uzun ve düzgün çam ağacı. **4.** Kamçı ve kırbaç gibi kullanılan ince, esnek ve sağlam değnek

şıvgın[2], [çıv-gın / şıv-gın] *{ağız} is.* Fırtına ile birlikte yandan, sert ve iri iri yağan yağmur veya kar; çıvgın. [DS]

şıvgın[3], [şıv-gın / çıv-gın] *{ağız} sf.* Şımarık. [DS]

şıvgır, [şıvgar > şıvgır] *{ağız} is.* → şıvgar. [DS]

şıvıdı, [şıv-ı(d)-ı] *{ağız} sf.* Söz taşıyan; arabozucu. [DS]

şıvık, -ğı [çıb-ık *(çubuk)* > şıv-ık] *{ağız} is.* Küçük, ince değnek; çubuk.

şıvıttırmak, [şıv-ıt-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Yapmak. [DS]

şıvka, [şıv-ga > şıv-ka] *{ağız} is.* **1.** Körpe fidan. **2.** *sf.* (At için) kıvrak. [DS]

şıvkın[1], [şıv-kın / şıv-gın] *{ağız} is.* Filiz. [DS]

şıvkın[2], [şıv-kın / şıv-gın] *{ağız} is.* Fırtınayla karışık sert yağmur. [DS]

şıvlak, -ğı [şıv-la-k] *{ağız} sf.* Parlak. [DS]

şıvrat, [? şıvrat] *{ağız} is.* Fasulye, kabak gibi bitkilerin yaprak ve dalları. [DS]

şıvşırma, [şıv-(ı)ş-ır-ma] *{ağız} is.* Tıka basa yerleştirme. [DS]

şıvşırmak, [şıv-(ı)ş-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Doldurmak. [DS]

şıvşıt, [şıv-şı-t] *{ağız} sf.* Çarpık; yamuk. [DS]

şi[1], [Çin. ? > şi] *{eT} ünl.* Çin hakanlarını selamlamakta kullanılan bir kelime. [DLT]

şi[2], [Ar. şe'y] *{ağız} is.* Şey. [DS]

şi'a, [Ar. şi'a شيعه] *(şi:a) {OsT} is.* **1.** Taraf tutanlar; taraftarlar, yardımcılar topluluğu. **2.** Hz. Ali'yi tutanlar; Hz. Ali taraftarları. **3.** Şiîlik.

şia, -a'ı [Ar. şi'ā' شعاع] *{OsT}is.* Işınlar.

şi'ab[1], [Ar. şi'b *(dar yol)* > şi'āb شعاب] *(şia:b) {OsT} is.* Dar yollar; patikalar.

şi'ab[2], [Ar. şu'be > şi'āb شعاب] *(şia:b) {OsT} is.* Şubeler.

şi'an, [Ar. şe'n *(iş)* > şi'ān شعان] *(şia:n) {OsT} is.* **1.** Ortaya yeni çıkan durumlar; yeni işler; işler. **2.** Yeni olaylar.

-şi'ar, [Ar. şi'r *(bilme, anlama, tanıma)* > şi'ār شعار] *(şia:r) {OsT} son ek.* Arapça isimlerin sonuna gelerek *"sahip olan; -an"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

şi'ar, [Ar. şi'r *(bilme, anlama, tanıma)* > şi'ār شعار] *(şia:r) {OsT} is.* **1.** İşaret; belirti; alamet; parola. **2.** Ayırıcı özellik; belgi. **3.** Savaşta askerlerin birbirlerini düşmandan ayırt edebilmek için kullandıkları söz, işaret veya flama; parola. **4.** Hac ibadeti sırasında yapılan uygulamaların her biri. **5.** *tic.* Bir malı benzerlerinden ayıran işaret; marka. 🗗 **şiar edinmek,** *{OsT} İlke olarak kabul etmek; benimsemek.*

şib[1], [şab / şap / şıb / şıp / şib / şip / şup / şüp *(yans.)*] *is.* Sıvıların dökülüşünü, akışını, yağmurun yağışını, su içinde yapılan bir hareketin çıkardığı sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *şib-ek, şib-ek-le-n-mek, şib-ik*

şib[2], [Ar. şi'b شعب] *{OsT} is.* Eskiden giyim eşyası, yastık örtüsü yapımında kullanılan ince gümüş teller ve ipek iplikle dokunan bir tür değerli kumaş; şip.

şib[3], [Ar. şi'b شعب] *{OsT} is.* **1.** Dar yol; keçi yolu. **2.** Küçük ırmak yatağı. **3.** Kabile.

şib[4], [Far. şib شب] *{OsT} is.* **1.** İniş; meyil; şev. **2.** Servet kaybı. 🗗 **şib ü firāz,** *{OsT} İniş ve yokuş.*

şib[5], **-b'i** [Ar. şib' شبع] *{OsT} is.* Doyma; tokluk.

şiba[1], **-a'ı** [Ar. şiba' شبع] *{OsT} is.* Doyma; tokluk.

şiba[2], **-a'ı** [Ar. şibā' شباع] *(şiba:) {OsT} is.* Toklar; doymuşlar.

şibak, -ğı [Ar. şebeke > şibāk شباك] *(şiba:k) {OsT} is.* Tuzaklar; kafesler; şebekeler.

şibane, [Far. şebāne *(bekçi)* شبانه] *(şiba:ne) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde, Dicle nehrinde işletilen devlete ait teknelerde çalışan denizcilere verilen ad.

şibbidi, [şib *(yans.)* > şib(b)-id-i] *{ağız} is.* Terlik. [DS]

şibbidik, -ği [şib *(yans.)* > şib(b)-i(t)-ik] *{ağız} is.* Mercan işli kadın terliği. [DS]

şibe, [şib-e ?] *{ağız} is.* Kurna. [DS]

şibek, -ği [çap-ak > şib-ek ?] *{ağız} is.* Çapak. [DS]

şibeklenmek, [şibek-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Göz için) çapaklanmak. [DS]

şibelemek, [şibe-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bıçaklamak. [DS]

şibermek, [şımar-mak > şiber-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Çok şımarmak. [DS]

şibete, [? şibete] *{ağız} is.* Mendil. [DS]

şibh, [Ar. şibh شبه] *{OsT} is.* **1.** Benzeyiş; benzerlik. **2.** Bir şeyin benzeri; eşi. **3.** Bir şeye benzeyen. 🗗 **şibh-i akit,** *{OsT} huk. Sözleşme benzeri.*|| **şibh-i amd,** *{OsT} huk. Katli meşru olmayan bir kimseyi yaralayıcı alet dışında bir şeyle öldürme.*|| **şibh-i beşer,** *{OsT} zool. İnsanımsılar.*|| **şibh-i beşere,** *{OsT} Üst derimsi.*|| **şibh-i billûri,** *{OsT} Billurumsu.*|| **şibh-i cenāh,** *{OsT} biy. Kanatsı.*|| **şibh-i ceyb,** *{OsT} fiz. Sinüsoit.*|| **şibh-i ceybî,** *{OsT} Sinüsoidal.*|| **şibh-i cezîre,** *{OsT} coğ. Yarımada.*|| **şibh-i cezrî,** *{OsT} bot. Kökümsü.*|| **şibh-i cild,** *{OsT} anat. Tenimsi.*|| **şibh-i cümle,** *{OsT} dbl. 1. Cümlemsi. 2. Cümlenin anlamını tamamlayan ünlem.* || **şibh-i hüsn-i tālil,** *{OsT} ed. İçinde benzetme ögesi bulunan hüsn-i talil.*|| **şibh-i insāniye,** *{OsT} zool. İnsanımsı.*|| **şibh-i isfencî,** *{OsT} Süngerimsi.*|| **şibh-i kalevî,** *{OsT} kim. Alkaloit.*|| **şibh-i kevkeb,** *{OsT} gök b. Küçük gezegen.*|| **şibh-i küre,** *{OsT} gök b. Yuvarlağımsı.*|| **şibh-i ma'den,** *{OsT} kim. Madenimsi; ametal.*|| **şibh-i main,** *{OsT} mat. Eşkenar.*|| **şibh-i münharif,** *{OsT} mat. Yamuk.*|| **şibh-i nāime,** *{OsT} zool. Yumuşakçalar.*|| **şibh-i neclîye,** *{OsT} bot. Buğdayımsı.*|| **şibh-i zıll,** *{OsT} fiz. Yarı gölge.*|| **şibhü'l-müşevvek,** *{OsT} zool. Deniz kestanesi.*

şibi, [şib *(yans.)* > şib-i] *{ağız} is.* **1.** Ördek. **2.** Kaz. [DS] 🗗 **şibi şibi,** *{ağız} Ördek çağırma ünlemi.* [DS]

şibidik[1]**, -ği** [şib *(yans.)* > şib-id-ik] *{ağız} is.* **1.** Terlik. **2.** Çocuk terliği. [DS]

şipidik[2]**, -ği** [şib *(yans.)* > şib-id-ik] *{ağız} is.* Alkış. [DS]

şibiji, [? şibiji / şibzi] *{ağız} is.* Kırmızı biber. [DS]

şibik[1]**, -ği** [şib-ik] *{ağız} is.* Köşe; uç. [DS]

şibik[2]**, -ği** [şib-ik] *{ağız} is.* Çapak. [DS]

şibik[3]**, -ği** [şib-ik] *{ağız} is.* Çelik çomak oyununda çelinen küçük değnek; çelik. [DS]

şibikli, [şibik-li] *{ağız} sf.* Köşeli; çıkıntılı; bir yanı sivri olan. [DS]

şibil, [çip-il > şip-il / Far. çepel ?] *{ağız} is.* Çapak. [DS]

şibildek, -ği [şip-il-de-k] *{ağız} is.* Terlik. [DS]

şibilli, [şibil-li] *{ağız} sf.* (Kişi için) pis, kirli. [DS]

şibir, [? şibir] *{ağız} sf.* Güzel; şirin. [DS]

şibit[1]**,** [şib *(yans.)* > şib-it شبيت] *{eAT} is.* Terlik; şipidik ayakkabı.

şibit[2]**,** [şib *(yans.)* > şeb-it / şeb-it] *{ağız} is.* **1.** Kalın ve küçük sac ekmeği; bazlama. **2.** Mısır ekmeği. [DS]

şibit[3]**,** [şib-it] *{ağız} sf.* Çok ıslak. [DS]

şibitme, [şib-it-me] *{ağız} is.* Erik pestili. [DS]

şibl, [Ar. şibl شبل] *{OsT} is.* Aslan yavrusu.

şibr, [Ar. şibr شبر] *{OsT} is.* **1.** Karış. **2.** *gök b.* Bir derecelik yay.

şibri, [? şibri] *{ağız} sf.* Becerikli; akıllı. [DS]

şibzi, [? şibzi / şibiji] *{ağız} is.* Kırmızı biber. [DS]

şica, -a'ı [Ar. şecīᶜ > şicāᶜ شجاع] *(şica:) {OsT} is.* Cesurlar; yiğitler; yürekliler.

şicac, [Ar. şecce > şicāc شجاج] *(şica:c) {OsT} is.* Başa ve yüze vurarak meydana getirilen yara.

şic'an, [Ar. şicaᶜ > şicᶜān شجعان] *{OsT} is.* Cesurlar; yiğitler.

şid, [Ar. şid شد] *{OsT} is.* Güneş; nur; aydınlık.

şidad, [Ar. şedīd > şidād شداد] *(şida:d) {OsT} is.* Sertler; katılar; şiddetliler.

şiddet, [Ar. şedd > şiddet شدت] *{OsT} is.* **1.** Bir hareketin, kuvvetin, gücün yoğunluk derecesi; yeğinlik. **2.** Sertlik. **3.** Sıkılık. **4.** Fazlalık. **5.** Yıkıcı bir güçle kendini gösteren sert ve yoğun etki; bir olayın yıkıcı kuvveti. **6.** *mecaz.* Soyut bir şeyin etkisi ve gücü; yoğunluk. **7.** Beden gücünü kötüye kullanına, silahlı ve benzeri zorlamalarla aşırı bir saldırganlık özelliği taşıyan edimlerin tümü; kaba kuvvet. **8.** *mecaz.* Bir duygunun, davranışın aşırılığı; duygusal taşkınlık. 🗗 **şiddete baş vurmak,** *Karşıt görüşte olanlara inandırma, açıklama yerine kaba kuvvet kullanmak.*|| **şiddet göstermek,** *Kaba ve sert biçimde davranmak.*|| **şiddet-i basar,** *tıp. Görme gücü; görüş keskinliği.*|| **şiddet-i hâl,** *{OsT} 1. Durumun ağırlığı; şartların güçlüğü. 2. Geçim sıkıntısı; yoksulluk; yoksunluk.*|| **şiddet-i havāss,** *{OsT} Duyum keskinliği.*|| **şiddet-i sefālet,** *{OsT} Yoksulluğun artması.*|| **şiddet-i şehvet,** *{OsT} Cinsel arzunun yoğunluğu.*|| **şiddet-i tazyîk,** *{OsT} Baskının gücü; baskının zorlaması.*|| **şiddetle,** *Güçlü bir şekilde; etkin olarak.*|| **şiddet olayı,** *Ortalığa korku salmak, yıldırmak ve sindirmek için uygulanan her türlü silahlı eylem; tedhiş.*

şiddetlendirme, [şiddet-le-n-dir-me] *is.* Şiddetlendirmek eylemi.

şiddetlendirmek, [şiddet-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Şiddetini artırmak; daha yoğun, daha baskıcı duruma getirmek. **2.** Yoğunluğu giderek artırmak.

şiddetlenme, [şiddet-le-n-me] *is.* Şiddetlenmek eylemi; yeğinleşme.

şiddetlenmek, [şiddet-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Daha etkin ve yoğun duruma gelmek; şiddeti giderek artmak.

şiddetli, [şiddet-li] *sf.* **1.** Etkisini daha güçlü biçimde duyuran; yeğin. **2.** Oldukça aşırı ve ani olarak ortaya çıkan. **3.** Kırıcılık ve inciticilikte aşırı olan.

şiddi, [Ar. şiddī شدى] *(şiddi:) {OsT} sf.* **1.** Yeğin. **2.** Yeğinleştirici.

şide, [? şide] *is.* Kuyumcuların kullandığı külçe kalıbı.

şided, Ar. şided شدد] *{OsT} is.* Şiddetler.

şidirgi, [şid-ir-gi] *{ağız} is.* Hızlı yağmur. [DS]

şido, [Jap. şido] *is.* Judoda hafif kural ihlali için verilen uyarı.

şif[1], [Erme. šiw *(üzüm kabuğu)* / šif] *{ağız} is.* **1.** Şırası alınmış üzüm posası. **2.** Sebze meyve posası. **3.** Pamuktan ayrılmış kabuk; pamuk kozası. **4.** Üzüm tanesi. [DS]

şif[2], [? şif] *{ağız} is.* **1.** Tarla içinde biriken su. **2.** Sel suyu. **3.** İçinde az su bulunan otlu ark veya dere. [DS]

şif[3], [Far. şīb => şev > şif] *{ağız} is.* **1.** Kapı eşiği. **2.** Pencere kıyısı. [DS]

şif[4], [? şif] *{ağız} is.* Soğan, sarımsak, pırasa gibi bitkilerde çiçek sapı. [DS]

şifa, -a'i [Ar. şifāʾ شفاء] *(şifa:) {OsT} is.* **1.** Bedensel ya da ruhsal bir hastalıktan kurtulma; eski sağlığına kavuşma; iyileşme; onma. **2.** Hastalığın geçmesi, son bulması. 🗗 **şifā'-bahş,** *{OsT} 1. Şifa verici. 2. İyilik veren; iyileştiren.*‖ **şifa bulmak,** *Hastalıktan kurtulmak; iyileşmek; onmak.*‖ **şifā'-i ācil,** *{OsT} Hastalıktan çabuk kurtulma.*‖ **şifā'-i sādr,** *{OsT} 1. Gönlü ferahlama. 2. Öç almış olma.*‖ **şifalar olsun!** *1. "İçtiğin ilaç sağlığına kavuştursun" anlamında söylenen iyi dilek sözü. 2. Aksıran birisine söylenen sağlık dileme sözü.*‖ **şifā'-nā-pezîr,** *{OsT} Onulmaz; şifa bulmaz.*‖ **şifa niyetine,** *Hastalıktan kurtarması dileğiyle; derdine derman olması dileğiyle.*‖ **şifa otu,** *bot. Birleşikgiller familyasından, yalın ya da toplu kömeçler hâlinde mavi, pembe, beyaz veya turuncu çiçekler açan elli kadar türü bulunan otsu bitki, (Erigeron).*‖ **şifā'-pezîr,** *{OsT} İyileşebilir; onulur.*‖ **şifā'-resān,** *{OsT} Şifa ulaştıran; iyi eden.*‖ **şifā'-sāz,** *{OsT} İyi eden.*‖ **şifā'-yāb,** *{OsT} Şifa bulan; iyileşen.*‖ **şifa suyu,** *Ekmeklerin üzerinin parlak görünüşlü ve kabuklu olması için fırına konmadan önce sürülen su.*‖ **şifa vermek,** *Sağlığını yeniden kazandırmak; iyileştirmek; ondurmak.*‖ **şifayı bulmak,** *"Hastalığı kapmak, sağlığı bozulmak." anlamında alay olsun diye kullanılır.*‖ **şifā'-i sadr,** *{OsT} Gönül rahatlığı.*

şifah, [Ar. şefe(he) > şifāh شفاه] *(şifa:h) {OsT} is.* Dudaklar.

şifahane, [Ar. şifāʾ+ Far. -ẖāne شفاخانه] *(şifa:ha:ne) {OsT} is.* **1.** Sağlık yurdu; hastahane. **2.** Tımarhane.

şifahen, [Ar. şifāh *(dudak)* > şifāhen شفاهاً] *(şifa:'-hen) {OsT} zf.* Sözlü olarak; ağızdan; söyleyerek.

şifahi, [Ar. şifāh *(dudak)* > şifāhī / şifāhiyye شفاهيه / شفاهى] *(şifa:hi:) {OsT} sf.* Sözlü; ağızdan.

şifahiyat, [Ar. şifāhiyyāt شفاهيات] *(şifa:hiyya:t) {OsT} is.* Sözlü ifadeler; ağızdan alınanlar.

şifalı, [şifa-lı] *(şifa:lı) sf.* Şifa veren; iyileştiren; sağlığa yararlı. 🗗 **şifalı bitkiler,** *Sağlığı korumada yardımcı olan, ilaç olarak kullanılan bitkiler.*‖ **şifalı otlar,** *Şifalı bitkiler.*

şifan[1], [Sur. Ar. şūfān => şifan] *{ağız} is.* Yulaf. [DS] 🗗 **şifan delisi,** *{ağız} Ölçüsüz davranışlarda bulunan; şımarık.* [DS]

şifan[2], [? şifan / şifen] *{ağız} is.* Hızlı ve iri yağmur. [DS]

şifasız, [şifa-sız] *(şifa:sız) sf.* İyileşmeyecek durumda olan; tedavi kabul etmeyen; şifası olmayan.

şife[1], [Far. şīve] *{ağız} is.* Cilve. [DS]

şife[2], [Ar. şübhe => şife] *{ağız} is.* Kuşku; şüphe. [DS]

şifen, [? şifen / şifan] *{ağız} is.* **1.** Hızlı ve iri yağmur. **2.** Karla karışık yağmur. [DS]

şifer, [Fr. chauffeur => şoför] *{ağız} is.* Şoför; sürücü. [DS]

şifi[1], [? şifi] *{ağız} is.* Genç ağaç; fidan. [DS]

şifi[2], [? şifi] *{ağız} is.* Hızlı ve iri damlalı yağmur. [DS]

şifleme, [şif-le-me] *is.* Şiflemek eylemi.

şiflemek, [şif-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** İyisini seçmek; ayıklamak. **2.** Pamuğu kozasından ayıklamak. **3.** Mısırı koçanından ayırmak. [DS]

şifon, [Fr. chiffon *(paçavra)*] *is.* **1.** İpek iplikle dokunmuş ince, şeffaf kumaş. **2.** *sf.* Bu kumaştan yapılmış. **3.** *{ağız}* Başörtüsü. [DS]

şifoniyer, [Fr. chiffonier] *is.* Üst üste çekmeceleri bulunan, yüksekliği genişliğinden daha fazla olan çamaşır dolabı.

şifonöz, [Fr. chiffoneuse] *is.* Paçavra ditici.

şifraj, [Fr. chiffrage] *is. müz.* Rakamlama.

şifre, [Fr. chiffrer *(rakamlaştırma)* > chiffre *(sayı; rakam)*] *(şi'fre) is.* **1.** Haberleşmede gizliliği sağlamak amacıyla bildirimi farklı biçimde gösteren işaret yazı vb.nin tümü. **2.** Bir kasa, çanta vb. kilidinin ancak sahibi tarafından bilinen numara ya da işaretleri. 🗗 **şifre anahtarı,** *Şifre ile yazılmış ya da söylenmiş bir bildirimin asıl anlamını bulmaya yardımcı olan ipucu niteliğindeki bilgiler.*‖ **şifreyi çözmek,** *Şifrelenmiş bir metni, şifreleyenin uygulamasının tersini uygulayarak ilk haline getirmek.*

şifreci, [şifre-ci] *(şi'freci) is.* Metinleri şifreli hâle getirmek veya şifreli metinleri çözmekle görevli kimse.

şifreleme, [şifre-le-me] *(şi'freleme) is.* Şifrelemek eylemi.

şifrelemek, [şifre-le-mek] *(şi'frelemek) gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Bir metni, anahtarı bilmeyen kimselerce anlaşılınasını önleyecek biçimde düzenlemek.

şifreleyici, [şifre-le-y-ici] *is. bilş.* Bilgisayar güvenliğinde, açık bir metni bir kodlama kuralı aracılığı ile anlaşılmaz hâle getiren düzenek.

şifreli, [şifre-li] *sf.* **1.** Şifresi bulunan; şifre ile yazılmış olan. **2.** Şifre ile düzenlenmiş ve ancak şifresi çözüldükten sonra açılabilen **3.** Gizli bir şifre ile çalışma düzeneği bulunan. 🗗 **şifreli çanta,** *Açılıp*

kapanması sahibi tarafından bilinen bir rakam dizisi ile sağlanan çanta.|| **şifreli hesap,** *Gizli hesap.*|| **şifreli kasa,** *1. Önceden belirlenen rakam ve harf dizisine uygun biçimde açılıp kapanan kasa. 2. Açılıp kapanması şifredeki rakamlara bağlı olan kasa.*|| **şifreli kilit,** *Üzerinde bir takım rakam ya da harfler bulunan tekerlekler belirli bir isim ya da rakam bildirir konuma getirildikten sonra açılabilen kilit.*|| **şifreli telefon,** *Görüşmeye açılabilmesi için, görüşülecek abonenin numarasından önce özel bir şifre girilmesi gereken telefon.*|| **şifreli telgraf,** *Şifre ile yazılmış, ancak alıcısının şifre anahtarına göre çözdükten sonra anlaşılabilecek telgraf.*

şifret, [? şifret] *{ağız} is.* Gösteriş. [DS]

şifriyer, [Fr. chiffriere] *is.* Muhasebede, yardımcı defterlere işlenen bilgilerin doğruluğunu denetlemek amacıyla her gün aynı kayıtların işlendiği çift sütunlu cetvel.

şifşif, [şif+şif] *{ağız} sf.* Oynak; canlı; kıpır kıpır. [DS]

şifşirlemek, [şivşik-le-mek > şifşir-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir yerde konuşulan sözleri ya da duyurulmaması gereken olayı ilgili gizlenen kimseye veya ilgili yere bildirmek. [DS]

şifşirmek, [şifşir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* → şifşirlemek. [DS]

şifşit, -di [şıv-(ı)-ş-ıt / şifşit] *{ağız} sf.* **1.** Çarpık; yamuk; eğri. **2.** Yan. [DS] 🗗 **şifşit görmek,** *{ağız} Değişik ve alışılmamış olarak görmek.* [DS]

şifte[1], [Far. şifte شیفته] *(şi:fte) {OsT} sf.* **1.** Deli; kaçık. **2.** Delice seven; tutkun; çılgın. 🗗 **şifte-dil,** *Gönül vermiş.*

şifte[2], [? şifte] *{ağız} is.* Mendil. [DS]

şifte[3], [şifte] *{ağız} is.* Yağda kavrulmuş kıyma. [DS]

şiftegî, [Far. şîfte-gī شیفته گی] *(şi:ftegi:) {OsT} is.* **1.** Aklını kaçırma; şuurunu kaybetmiş olma; delirme. **2.** Tutkunluk; çılgınlık; düşkünlük.

şifting, [İng. shifting *(yer değiştirme)*] *is.* **1.** *dnz.* Limanda bir geminin ilk demirlediği yerden başka bir yere kaydırılması, yerinin değiştirilmesi. **2.** *fel.* Bir düşünce sisteminden başka birine geçiş.

şiftirik, -ği [şif-tirik] *{ağız} sf.* **1.** Gereksiz konuşan; geveze. **2.** Her olaya giren; her olayla ilgilenen. [DS]

şigavul, [Moğ. şigavul] *{eT} is.* Mihmandar; teşrifatçı; şagavul. [Nevâyî]

şigelloz, [Fr. shigellose] *is.* Hayvanlarda görülen bir tür bağırsak hastalığı.

şigil, [Far. zih-gīr] *is.* **1.** Halka. **2.** Halka biçimindeki taşsız yüzük.

şigir, [Far. zih-gīr] *is.* → sigil.

şihab, [Ar. şihāb / şahāb شهاب] *(şiha:b) {OsT} sf.* **1.** Cesur; yiğit. **2.** Alev; kıvılcım. **3.** Meteor. 🗗 **şihâb-ı sâkıb,** *Parlak ateş parçası.*|| **şihâbü'd-dîn,** *Dinin ışığı.*

şihas, [Ar. şiḫāṣ شخاص] *(şiha:s) {OsT} is.* Kişiler; şahıslar; eşhas.

şihata, [? şiḫata] *{ağız} is.* Kibrit. [DS]

şihban, [Ar. şihbān شهبان] *(şihba:n) {OsT} is.* **1.** Kıvılcımlar. **2.** Akan yıldızlar; meteorlar.

şihe[1], [Far. şîhe شیهه] *(şi:he) {OsT} is.* At kişnemesi.

şihe[2], [? şihe / şipe] *{ağız} is.* Musluk. [DS]

şihne, [Ar. şaḫne / şiḫne شحنه] *{OsT} is.* → şahne.

şihre, [? şihre] *{ağız} is.* Çok yağlı et. [DS]

şiî, [Ar. şīʿa > şīʿī شیعی] *(şi:i:) {OsT} sf.* **1.** Ayrılıkçı; başka bir partiye ait olan. **2.** *öz. is.* Şiîlik mezhebinden olan.

Şiîlik, -ği [şii-lik] *(şi:i:lik) is.* Hz. Muhammed'in ölümünden sonra, halifeliğin damadı Hz. Ali ve onun soyundan gelenlere ait olduğunu ileri sürerek Sünnilikten ayrılanların kurduğu siyasi ağırlıklı mezhep.

şi'ir, [Ar. şiʿr شعر] *{OsT} is.* → şiir.

şiir, [Ar. şiʿr شعر] *is.* **1.** İnce bir duyguya sahip olma. **2.** Düz yazıya karşıt olarak zengin sembollerle, ritim ve ses uyumları ile süslenmiş yoğun duygu ve heyecan yansıtan dizeler hâlinde düzenlenmiş edebî anlatım biçimi. **3.** Bir dönemin ya da bir şairin bu sanatı kullanma biçimi. **4.** Şiir türü. **5.** Dizeler hâlinde oluşturulmuş fazla uzun olmayan eser; manzume. **6.** *mecaz.* Kişinin hayal gücüne, gönlüne hitabeden, onu coşturan, duygulandıran şey. 🗗 **şiir defteri,** *Yazılmış ya da derlenmiş şiirlerin yer aldığı defter.*|| **şiir gibi,** *İnsanda güzel duygular uyandıran; çok güzel olan.*|| **şiir kitabı,** *İçeriği şiirlerle düzenlenmiş kitap.*

şiirce, [şiir-ce] *is.* Mensur şiir; şiire has duygusal yönü ağır basan düz yazı.

şi'iriyet, [Ar. şiʿriyyet شعریت] *{OsT} is.* Şiir olma özelliği.

şiirleştirme, [şiir-le-ş-tir-me] *is.* Şiirleştirmek eylemi.

şiirleştirmek, [şiir-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Şiir haline getirmek; şiir olarak düzenlemek.

şiirli, [şiir-li] *sf.* **1.** İçinde şiir bulunan. **2.** Şiir havası taşıyan.

şiirsel, [şiir-sel] *sf.* **1.** Şiire ilişkin; şiire özgü. **2.** Şiir niteliği taşıyan. **3.** Güzellikleri ve özgün yapısı ile duyguları harekete geçirebilen.

şi'iyet, [Ar. şiʿī > şiʿiyyet شیعیت] *{OsT} (şi:i:yet) is.* Şiîlik.

şijilleme, [şij-il-le-me] *{ağız} is.* Dedikodu. [DS]

şik[1], [şag / şah / şak / şık / şik *(yans.)*] *is.* Vurma, çarpma, çarpışma; bu biçimde işleme ve çalışma;

şakırtılı sesler çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *şik şak, şik şik*

şik[2], [? şik] *{ağız} is.* Akıl; us. [DS]

şikâ, [Ar. şekve > şikā شكا] *(şikâ:) {OsT} is.* Şikâyetler; yakınmalar; sızıltılar.

-şikâf, [Far. şikāften *(yırtmak)* > -şikāf شكاف-] *(şikâ:f) {OsT} son ek.* Farsça kelimelerden *"yırtan, yaran"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

şikâf, [Far. şikāften *(yırtmak)* > şikāf شكاف] *(şikâ:f) {OsT} is.* **1.** Yarık; yırtık; çatlak. **2.** Elyazması eserlerde yaldız ve boya ile yapılan süs. ◻ **şikâf-ı divâr,** *{OsT} Duvarın çatlak yeri.*|| **şikâf-ı câme,** *{OsT} Elbisenin yırtığı.*

şikâfe, [Far. şikāfe شكافه] *(şikâfe) {OsT} is.* Mızrap. ◻ **şikâfe-zen,** *{OsT} Çalgıcı.*

şikak, [Ar. şaḳḳ *(ayrılma)* > şiḳāḳ شقاق] *(şika:k) {OsT} is.* Ayrılık; anlaşmazlık; uyuşmazlık; bozuşma.

şikâl, -li [Ar. şikāl شكال] *(şikâ:l) {OsT} is.* **1.** Devenin ayağının bağlandığı ip; köstek. **2.** Devenin palanını bağlayan ip. **3.** Üç ayağı sekili at.

şikan, [Fr. chicane] *is.* Briçte, oyunculardan birinin elinde, koz ya da çağrılan renkte hiçbir kâğıt bulunmaması durumu.

şikâr[1], [Far. şikār شكار] *(şikâ:r) {OsT} is.* **1.** Av. **2.** Avlanan hayvan; av hayvanı. **3.** Savaşta düşmandan alınan şey; ganimet. **4.** Çok nadir bulunan şey. ◻ **şikâr ağaları,** *{OsT} tar. İmparatorluk döneminde, padişahlar ava çıktıklarında, padişahların maiyetinde bulunan avcıların amirlerine verilen ad.*|| **şikâr halkı,** *{OsT} tar. İmparatorluk döneminde, sarayda bulunan avcılara verilen ad.*|| **şikâr-ı suret,** *{OsT} Görünüşe aldanma.*

şikâr[2], [Far. şikār ?] *{ağız} sf.* **1.** İyi; işe yarar. **2.** Yaban gülü. [DS]

şikâr[3], [Far. şeker] *{ağız} is.* Şeker. [DS]

şikâr[4], [? şikār] *{ağız} is.* Değer; önem. [DS]

şikara[1], [Far. şikār > şikāre] *{OsT} is. dnz.* Pakistan'da göl ve nehirlerde kullanılan bir tür büyük gondol.

şikara[2], [? şikāra] *{ağız} is.* Küçük yere ekilen ekin. [DS]

şikaracı, [şikara-cı] *{ağız} is.* Küçük çiftçi. [DS]

şikârgâh, [Far. şikār-gāh شكارگاه] *(şikâ:rgâ:h) {OsT} is.* **1.** Av sahası; avlak; av yeri; avlanma yeri. **2.** Avı bol olan yer. **3.** Padişahlara özgü avlanma sahası.

şikâri, [Far. şikār > şikārī شكارى] *(şikâ:ri:) {OsT} sf.* **1.** Avla ilgili. **2.** Avlanmada kullanılan. **3.** Avcı. **4.** *is.* Av kuşu. **5.** *tar.* Padişahlara av sırasında yardımcı olan saray görevlisi.

şikâristan, [Far. şikār > şikāristān شكارستان] *(şikâ:rista:n) {OsT} is.* Avı bol olan yer; avlak.

şikâriye, [Far. şikār + Ar. iyye شكاريه] *(şikâ:riye) {OsT} sf.* **1.** Av ile ilgili; ava ait. **2.** *is. ed.* Nesip bölümü, övülen kimsenin bir av sırasında gösterdiği hünerleri konu edinen kaside türü.

şikârlanmak, [şikâr-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Nazlanmak. [DS]

şikârta, [? şikārta] *{ağız} is.* Küçük yere ekilen ekin. [DS]

şikatlanmak, [Ar şikāyet => şikāt-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yakınmak; sızlanmak. [DS]

şikav, [? şikav] *{ağız} is.* İş. [DS]

şikâyat, [Ar. şikāyet > şikāyāt شكايات] *(şika:ya:t) {OsT} is.* Şikâyetler; yakınmalar; sızlanmalar.

şikâyet, [Ar. şikāyet شكايت] *(şikâ:yet) {OsT} is.* **1.** Bir hoşnutsuzluğu belirten söz ya da yazı; yakınma; sızlanma. **2.** Kişi veya çevreye rahatsızlık veren, tedirgin eden, huzursuz eden ya da zarara yol açan kişi veya durumu ilgili ve yetkili makamlara söz ya da yazı ile bildirme; hakkını arama. **3.** Bu konuyu içeren söz ya da yazı. **4.** *huk.* Bir suçtan zarar gören kimsenin adlî makamlara başvurması. ◻ **şikâyet etmek,** *1. Hoşnutsuzluk veren şeyden yakınmak; sızlanmak. 2. Bir kimsenin yaptığı zarar ve kötülüğü ilgili makama bildirmek.*|| **şikâyet getirmek,** *Sızlanmak; yakınmak.*|| **şikâyet hakkı,** *huk. Dilekçe hakkı.*|| (bir yerinden) **şikâyeti olmak,** *Bir organı ile ilgili olarak kendisine ağrı ve sızı veren rahatsızlığı bulunmak.*|| **şikâyet kutusu,** *Kimi kurumlarda kişi ve kurumun işleyişini daha etkili kılmak için kişilerin şikâyetlerini bildirebilmeleri amacıyla herkese açık yere konulmuş bir tür posta kutusu.*|| **şikâyet mektubu,** *Bir görevlinin yanlış davranışını ilgili makama bildirmek için yazılmış dilekçe ya da mektup.*|| **şikâyette bulunmak,** *Şikâyet etmek.*

şikâyetçi, [şikâyet-çi] *is.* ve *sf.* Şikâyet eden; yakınan.

şikâyetçilik, -ği [şikâyet-çi-lik] *is.* Şikâyetçi olma durumu.

şikâyetname, [Ar. şikāyet + Far. -nāme شكايتنامه] *(şikâ:yetna:me) {OsT} is.* **1.** Şikâyet mektubu; dilekçe. **2.** Bir görevlinin yanlış ve kötü uygulamasını yetkili ve ilgili makama bildirmek üzere yazılmış yazı. **3.** İmparatorluk döneminde, bir görevlilin yasa dışı, yanlış ve haksız bir eylemini ilgili makama bildirmek için yazılmış özel üslubu bulunan yazı.

şikaz, [? şikaz] *{ağız} sf.* Küçük. [DS]

şike, [Fr. chiqué] *is.* **1.** Bir spor karşılaşmasının, maddî veya manevi çıkar karşılığında sonucunu önceden belirleyerek bu sonucu doğuracak biçimde oynama; anlaşmalı karşılaşma; danışıklı dövüş. **2.** *mecaz.* Belirli kuralları olan bir işin sonucunu, çı-

kar karşılığında önceden yapılan gizli anlaşma ile belirleme. ◻ **şike yapmak,** *1. Bir çıkar karşılığında bir spor karşılaşmasının sonucunu önceden belirlemek. 2. mecaz. Önceden gizli bir anlaşma yaparak kamuoyu önünde bu anlaşmaya göre sonuca varmak; danışıklı dövüş yapmak.*

şikeli, [şike-li] *sf.* Şike yapılmış olan; şike bulunan.

şikem, [Far. şikem شکم] *{OsT} is.* Karın. ◻ **şikem-derd,** *{OsT} Karın ağrısı.*‖ **şikem-rev,** *{OsT} İshal.*

şikembe, [Far. şikem-be شکمنه] *{OsT} is.* İşkembe.

şikembende, [Far. şikem-bende شکمبنده] *{OsT} sf.* **1.** Midesinin kölesi. **2.** Obur; pisboğaz.

şikemperest, [Far. şikem-perest شکمپرست] *{OsT} sf.* **1.** Midesini çok seven; midesine bağlı. **2.** Obur; pisboğaz.

şikemperver, [Far. şikem-perver شکمپرور] *{OsT} sf.* **1.** Mide sever. **2.** Obur; boğazına düşkün.

-şiken, [Far. şikesten *(kırmak)* > -şiken شکن -] *{OsT} son ek.* Farsça kelimelerden *"kıran"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

şiken, [Far. şikesten *(kırmak)* > şiken شکن] *{OsT} is.* Kıvrım; büklüm. ◻ **şiken-i kâkül,** *{OsT} Saç kıvrımı; kâkül kıvrımı.*

şikenc, [Far. şikenc شکنج] *{OsT} is.* **1.** Büklüm; kıvrım. **2.** Hile; oyun; düzen; aldatmaca. **3.** Melodi; nağme; ezgi. **4.** İşkence. ◻ **şikenc-i gîsû,** *{OsT} Saç büklümü; saç kıvrımı.*‖ **şikenc-i turra,** *{OsT} Saç büklümü; saç kıvrımı.*‖ **şikenc-i zülf,** *{OsT} Saç büklümü; saç kıvrımı.*

şikence, [Far. şikence شکنجه] *{OsT} is.* İşkence.

şikerte, [? şikarta / şikerte] *{ağız} is.* Tarlanın küçük bir bölümüne dost için ekilen ekin. [DS]

şikesiz, [şike-siz] *sf.* Şikesi olmayan; şike yapılmamış.

şikest, [Far. şikesten *(kırmak)* > şikest شکست] *{OsT} is.* **1.** Kırma; kırılma. **2.** Yenilgi; bozgun; mağlubiyet. **3.** *sf.* Yenilmiş. **4.** *sf.* Kırık.

şikeste, [Far. şikesten *(kırmak)* > şikeste شکسته] *{OsT} sf.* **1.** Kırık; kırılmış. **2.** Yenilmiş; bozguna uğramış; mağlup olmuş. **3.** Üzgün; kederli; gücenmiş. **4.** Nestalik yazının kurallara uyulmadan hızlı yazılmış olanına verilen ad. ◻ **şikeste-bāzū,** *{OsT} 1. Kolu kırık. 2. Etkisi, gücü bitmiş; kuvveti kalmamış.*‖ **şikeste-bend,** *{OsT} 1. Kırık çıkıkçı; ortopedist. 2. Sargı bezi.*‖ **şikeste-pā,** *{OsT} {OsT} Ayağı kırık.*‖ **şikeste-tāli',** *{OsT} Talihsiz.*

şikestebal, [Far. şikeste-bāl شکسته بال] *(şikesteba:l) {OsT} sf.* **1.** Kanadı kırık. **2.** Üzgün; kederli.

şikestebeste, [Far. şikeste-beste شکسته بسته] *{OsT} sf.* Değersiz; kırık dökük.

şikestedil, [Far. şikeste-dil شکسته دل] *{OsT} sf.* Kederli; üzgün; mahzun.

şikestegî, [Far. şikeste-gī شکسته گی] *(şikeste-gi:) {OsT} sf.* Güceniklik; kırıklık.

şikestehal, [Far. şikeste-ḥāl شکسته حال] *(şikesteha:l) {OsT} sf.* Durumu kötü; üzgün.

şikestezeban, [Far. şikeste-zebān شکسته زبان] *(şikestezeba:n) {OsT} sf.* **1.** Dili peltek olan. **2.** (Kalem için) ucu kırık.

şikez, [Far. şikest => şikez ?] *{ağız} sf.* Cılız. [DS]

şikhara, [Jap. şikhara] *is.* Japon mimarlığında, dağ ile özleştirilen binanın toprak üstünde yükselen ve zirveyi canlandırdığı düşünülen bölümü.

şikib, [Far. şikīb شکیب] *(şiki:b) {OsT} is.* Dayanma gücü; sabır; tahammül.

şikiba, [Far. şikībā شکیبا] *(şiki:ba:) {OsT} sf.* Sabırlı.

şikibatsız, [şikibat-sız] *{ağız} sf.* Suratsız. [DS]

şikibende, [Far. şikīb-ende شکیبنده] *(şiki:bende) {OsT} sf.* Sabırlı.

şikil, [Ar. şekl => şekil > şikil ?] *{ağız} is.* **1.** Surat; yüz. **2.** Kılık; vücut biçimi. **3.** Görünüm. [DS]

şikilci, [şekil-ci] *{ağız} is.* Ressam. [DS]

şikilsiz, [şekil-siz / şikil-siz] *{ağız} sf.* Suratsız; çirkin; sevimsiz; kılıksız. [DS]

şikimi, [Jap. skimmia] *is. bot.* Japonların kutsal ağacı, *(İllicium religiosum).*

şikir, [Ar. şekl => şekil > şikir ?] *{ağız} is.* → şikil. [DS]

şikirdaklı, [şıkır-da-k-lı] *{ağız} is.* İçindeki çekirdekleri sallanınca ses veren bir tür elma. [DS]

şikirsiz, [şikir-siz] *{ağız} sf.* Sevimsiz; kılıksız; yakışıksız. [DS]

şikirsüz, [şikir-süz] *{ağız} sf.* → şikirsiz. [DS]

şikke, [Ar. sekkī => sikke / şikke] *{ağız} is.* Otlakta, hayvanları bağlamak için yere çakılarak kullanılan ağaç ya da demir kazık. [DS]

şikken, [Jap. skken] *is.* **1.** İktidar görevlisi. **2.** Şogun vekili.

şiklemek, [sap-la-mak / sip-le-mek / şik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Saplamak; batırmak. [DS]

şiklet, [Ar. şekl => şiklet] *{ağız} is.* Surat; biçim; kılık. [DS]

şikletsiz, [şiklet-siz] *{ağız} sf.* Suratsız; biçimsiz; kılıksız. [DS]

şiklor, [? şiklor] *{ağız} is.* Dolu (yağış biçimi). [DS]

şikşak, -ğı [şik+şak] *{ağız} is.* Kapı tokmağı. [DS]

şiküfte, [Far. şiküfte شکفته] *{OsT} sf.* Açılmış. ◻ **şiküfte-rū,** *{OsT} Yüzü açılmış; yüzü açık.*

şil[1], [? şil شیل] *sf.* **1.** *{OsT} {ağız}* Şaşı. [DS] **2.** *{ağız}* Sakat; kötürüm. [DS] **3.** *{ağız} is.* İnme; felç. [DS]

şil[2], [? şil] *{ağız} is.* Çapak. [DS]

şilanlamak, [Ar. şelāl شلال [Tietze] > şilān-la-mak ?] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Teyellemek. [DS]

şilapla, [şılap *(yans.)* > şilap-la] *{ağız} is.* Sulusepken. [DS]

şilapşi, [? şilapşi] *{ağız} is.* Çamaşır leğeni. [DS]

şilav, [? şilav] *{ağız} is.* İnce bulgurdan yapılan pilav. [DS]

şilbürek, -ği [şil+börek] *{ağız} is.* Bir tür kıymalı börek. [DS]

şildirip, -bi [şil-dir+ip ?] *{ağız} is.* Ebenin komutu ile yatıp kalkmak suretiyle oynanan bir çocuk oyunu. [DS]

Şile[1], [şile] *is.* İstanbul'da Karadeniz kıyısında bir ilçe. 🗗 **Şile bezi** *1. Çok büklümlü pamuk ipliğinden dokunan, teri emdiği ve gözeneklerinden hava aldığı için giyecek üretiminde kullanılan, bürümcük görünümlü pamuklu kumaş; Buldan bezi; feretiko. 2. Bu kumaştan yapılan.*

şile[2], [şil-e] *{ağız} is.* Pirinç veya bulgur lapası. [DS]

şile[3], [şil-e] *{ağız} is.* Ladin ağacı sakızı. [DS]

şile[4], [? şile] *is. bot.* Mercanköşk.

şilek, -ği [? şilek] *{ağız} is.* **1.** Çapak. **2.** *sf.* Gözü bozuk; şaşı. [DS]

şilem, [İng. to slam *(ezmek)* > slam] *is.* Briçte bir ekibin karşı tarafa en çok bir el vermeyi kabul ederek çıkarmayı üstlendiği oyun. 🗗 **şilem yapmak,** *Karşı rakibe bir el vererek kontra yapmak.*

şilen, [Moğ. şölen / şilen شيلان] *{eT} {eAT} is.* Devlet şöleni; toy. [Nevâyî]

şilençi, [şilen-çi] *{eT} is.* Askerlerin yemeğini dağıtan memur. [Nevâyî]

şilene, [Far. şīre + ḫāne => şilene] *{ağız} is.* İçinde üzüm ezilen taş tekne. [DS]

şilep[1], **-bi** [Yun. slepi > Alm. schleppen *(çekmek, sürüklemek)* > schlepp] *is. dnz.* Yük taşımak üzere düzenlenmiş gemi; yük gemisi.

şilep[2], **-bi** [? şilep / şilepe] *{ağız} is.* Tatlı bulaşığı ve yapışkanlığı. [DS] 🗗 **şilep şilep,** *{ağız} Yapış yapış.* [DS]

şilepçilik, -ği [şilep-çi-lik] *is.* Yük gemisi işletmeciliği.

şilepe, [? şilepe] *{ağız} is.* → şilep[2]. [DS]

şilepi, [? şilepi] *{ağız} sf.* (Kişi için) kötü görünümlü; dağınık. [DS]

şilete, [? şilete] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şilhor, [? şilhor] *{ağız} is.* İki yaşındaki tay. [DS]

şilif, [? şilif] *{ağız} is.* Gübre taşımakta kullanılan çul torba. [DS]

şilik, -ği [? şilik] *{ağız} is.* Yeşil fasulye. [DS]

şilin[1], [Alm. schilling] *is.* Avusturya'nın para birimi.

şilin[2], [İng. shilling] *is.* **1.** Eski İngiliz lirasının yirmide biri olan para. **2.** İngiliz sömürgelerinde kullanılan para birimi.

şilkam, [? şilkām] *(şilka:m) {ağız} is.* Küspe. [DS]

şilkem, [? şilkem] *{ağız} is.* → şilkam. [DS]

şilki, [şil-ki] *{ağız} is.* İnce uzun ağaç çubuk; sırık. [DS]

şillas, [? şillās] *(şilla:s) {ağız} is.* Harç. [DS]

şille, [Far. sīlī => sille / şille] *{ağız} is.* Tokat. [DS]

şillez, [? şillez] *{ağız} is.* Harç. [DS]

şillik[1], **-ği** [Erme. śil => şıllık / şillik] *{ağız} sf.* (Kadın için) hoppa. [DS]

şillik[2], **-ği** [şil-lik] *{ağız} is.* Çapak. [DS]

şillik[3], **-ği** [Ar. (Sur.) şelekke شلكه [Tietze]] *{ağız} is.* Sac üzerinde pişirilen bir tür hamur tatlısı. [DS]

şilliki, [Ar. (Sur.) şelekke شلكه [Tietze]] *{ağız} is.* → şillik[3]. [DS]

şillup, [ʔ şillup] *{ağız} is.* İmambayıldı. [DS]

şilop, [Sur. Ar. şūfān ? => şilop] *{ağız} is.* Yulaf. [DS]

şilor, [? şilor] *{ağız} is.* Erik. [DS]

şilpa, [Sansk. śilpa] *is.* Bir sanat eserini çekici kılmakla ilgili altmış dört uygulama ve altmış dört gizli sanattan oluşan ögelerin tümü.

şilpe, [? şilpe] *{ağız} is.* Yapışkan. [DS]

şilpin, [Sansk. śilpin] *is.* Bir sanata bağlı kalan; bir sanatı uygulayan; sanatçı.

şilt, -di [Alm. schild > İng. sheld *(kalkan)*] *is.* Bir karşılaşma ya da yarışmayı kazananlara verilen, üzerinde anı, tarih vb. bilgilerin yer aldığı kalkan biçimli metal levha; ergilik.

şilta, [Ar. şilte] *{ağız} is.* Yatak ve yorganın iç yüzü. [DS]

şiltak, -ğı [? şiltak] *{ağız} sf.* Yaygaracı. [DS]

şilte[1], [Ar. şilte *(ince döşek)*] *is.* **1.** Üzerine oturmak ya da yatmak için kullanılan, içine yün, pamuk vb. malzeme doldurulmuş döşek; ince minder. **2.** *{ağız}* Küçük döşek; minder. [DS] **3.** *{ağız}* İnce, pamuk yatak. [DS] **4.** *{ağız}* Yüzü geçmemiş yorgan; mitil. [DS] **5.** *{ağız}* Yüzsüz yatak. [DS] **6.** *{ağız}* Yorgan yüzü. [DS] **7.** *{ağız}* Yatak ve yorganın iç yüzü. [DS] **8.** *{ağız}* Eski ve yıpranmış yorgan veya döşek. [DS]

şilte[2], [Far. çihil-teh => çelte / şilte] *{ağız} is.* **1.** Çuval; teliz. **2.** Urgancıların çıkrıklarında çarkla iğlerini döndürdükleri ipler. **3.** İnce urgan. [DS]

şilte[3], [? şilte] *{ağız} is.* **1.** Hayvana yük sararken, ilk sarılan dengi tutmak için altına destek olarak konulan ucu çatal sopa; eşek dayağı. **2.** Odun. [DS]

şilte[4], [? şilte] *{ağız} sf.* Çopur. [DS]

şiltık, -ğı [? şiltık] *{ağız} sf.* Suçunu örtmek için, kendisine haksızlık yapılmış gibi bağırıp çağıran; suç bastıran. [DS]

şima, [? şima] *{ağız} is.* Çimento ve kireçten yapılan harç. [DS]

şimal[1], **-li** [Ar. şimāl شمال] *(şima:l) {OsT} is.* **1.** Kuzey. **2.** Sol taraf. 🗗 **şimāl-i garbî,** *{OsT} Kuzeybatı.*|| **şimāl-i şarkî,** *{OsT} Kuzeydoğu.*

şimal[2], [? şimal] *{ağız} is.* Taze sürgün. [DS]

şimalen, [Ar. şimālen شمالاً] *(şima:'len) {OsT} zf.* **1.** Kuzeyden; kuzey tarafından. **2.** Sol tarafından; solundan.

şimalî, [Ar. şimālī / şimāliyye شمالیه / شمالی] *(şima:li:) {OsT} sf.* Kuzeyle ilgili; kuzeye ilişkin.

şimalyoz, [Ar. şimal + ? yoz] *{ağız} is.* Kuzeye bakan. [DS]

şimbidi, [? şimbidi] *{ağız} is.* **1.** Ufak tefek ve sevimli çocuk. **2.** Maskara. [DS]

şimbidik, -ği [? şimbidik] *{ağız} is.* → şimbidi. [DS]

şimbol, [Yun. tsimpla] *{ağız} sf.* (Göz için) kızarık. [DS]

şimbil[1], [? şimbil] *{ağız} sf.* Küçük ve kurnaz. [DS]

şimbil[2], [? şimbil] *{ağız} is.* Bağırsak kurdu. [DS]

şimbilli, [şimbil-li] *{ağız} sf.* (Kız çocuğu için) sevimli ve süse düşkün. [DS]

şimci, [şimdi > şimci] *{ağız} zf.* Şimdi. [DS]

şıncık, -ği [şimdi-cik > şimcik] *{ağız} zf.* Şimdi. [DS]

şimdengerü, [şimdi-den + geri > şimdengeru شمدن کیرو] *{eAT} {OsT} zf.* Bundan sonra; bundan böyle; artık.

şimdengilli, [şimdi-den+geri] *{ağız} zf.* Bundan sonra. [DS]

şimdengirü, [şimdi-den + geri > şimdengiru شمدن کیرو] *{eAT} {OsT} zf.* → şimdengerü.

şimdi, [şu+ imdi > şimdi] *(şi'mdi) zf.* **1.** Şu içinde bulunduğumuz anda; şu an. **2.** İçinde bulunduğumuz dönemde; bu dönemde; günümüzde; bugün. **3.** Az sonra; birazdan; çok yakında. **4.** Az önce; biraz önce. **5.** Bir kesinlik kazanma ile ortaya konan kanıyı ya da yeni durumu belirtir; bu durumda; bundan böyle; bundan sonra. ◻ **şimdiye değin,** *Şu ana kadar.*|| **şimdiye dek,** *Şu ana kadar.*|| **şimdiye kadar,** *Şu ana kadar.*|| **şimdi şimdi,** *Ancak çok yakın zamandan beri.*

şimdicak, -ğı [şimdi-cek] *{ağız} zf.* Şimdi. [DS]

şimdicek, -ği [şimdi-cek] *{ağız} zf.* Şimdi. [DS]

şimdicik, [şimdi-cik] *(şi'mdicik) zf.* Hemen şimdi; şu anda.

şimdiden, [şimdi-den] *(şi'mdiden) zf.* Şu andan başlayarak; içinde bulunduğumuz andan itibaren. ◻ **şimdiden tezi yok,** *Hemen; derhal; hiç vakit geçirmeden.*

şimdik, -ği [şimdi-k] *{ağız} zf.* Şimdi. [DS]

şimdiki, [şimdi-ki] *(şi'mdiki) sf.* İçinde bulunulan anda var olan, yer alan; bu zamandaki. ◻ **şimdiki zaman,** *dbl. Bildirimde bulunan kimsenin sözü söylediği anda eylemin yapıldığını ve devam etmekte olduğunu belirten fiil çekim zamanı.*|| **şimdiki zaman görünüşü,** *dbl. Şimdiki zaman ekiyle yansıtılan, eylemin henüz bitmemiş veya süren zaman dilimi içinde yapılacağını gösteren görünüş. Yarın geliyorum. (Şimdiki zaman görünüşlü gelecek zaman anlatımı.)*

şimdikiler, [şimdi-ki-ler] *is.* Şu andaki gençler; yeni kuşak; yeniler.

şimdilik, [şimdi-lik] *zf.* Şu andaki duruma göre; şu an için.

şimdirek, [şimdi-re-k شمدرك] *{eAT} zf.* Şimdiki hâlde; şu sıra; şimdi.

şime, [Ar. şīme شیمه] *{OsT} is.* Huy; karakter.

şimel, [? şimel] *{ağız} is.* Biçilerek tarlada başakları bir tarafa doğru bir sıra hâlinde bırakılmış ekin demetleri. [DS]

şimendifer, [Fr. chemin *(yol)* de fer *(demir)*] *is.* **1.** Demir yolu. **2.** Demir yolu katarı; tren.

şimeno, [? şimeno] *{ağız} is.* Avlu; taşlık. [DS]

şimentabla, [Fr chemin de table] *is.* Masa üzerine yayılan ince uzun işlenmiş kumaş.

şimik, -ği [*eT.* süñük > şimik] *{ağız} is.* **1.** Kemik. **2.** Kaval ve incik kemiklerinin alt bölümleri. [DS]

şimiotaksi, [Fr. chimiotxie] *is. biy.* Bir hücreli canlılarda kimyasal maddenin etkisi ile uzaklaşma ya da yaklaşma biçiminde görülen hareketlerin tümü; kimya göçümü.

şimiotropizm, [Fr. chimiotrapisme] *is. biy.* Kimyasal maddelerin etkisi ile bitkilerde görülen yaklaşma ya da uzaklaşma biçimindeki yönelim; kimya doğrulumu.

şimmik, -ği [şib(b)-ik > şim(m)-ik] *{ağız} is.* Terlik. [DS]

şimol, [Yun. tsimpla] *{ağız} sf.* (Göz için) kızarık. [DS]

şimosfer, [Fr. chimosphère] *is.* Çok sayıda kimyasal tepkimenin meydana geldiği stratosferin üst ve mezosferin alt kısmını kapsayan atmosfer katmanı.

şimrah, [Ar. şimrāḫ شمراخ] *(şimra:h) {OsT} is.* **1.** Üzüm salkımı; üzüm salkımının bir dalı. **2.** Hurma salkımı. **3.** Dağın tepesi; doruk.

şimrih, [? şimrik / şimriḫ] *{ağız} is.* Göz çapağı. [DS]

şimşad, [Far. şimşād شمشاد] *(şimşa:d) {OsT} is. bot.* **1.** Şimşir ağacı. **2.** *mecaz.* Vücudu düzgün ve biçimli olan kimse.

şimşek[1]**, -ği** [süğ-mek *(kaymak, akmak)* > süğ-üş-ek > süğş-ek > şimşek [EREN] شمشك] *is.* **1.** Bulutlar arasında, bulut içinde ya da bulut ile yer arasında elektrik boşalması sırasında oluşan kırık çizgi biçimindeki kısa süreli aydınlık; çakım; çakın; balkı. *{eT} (aynı)* [EUTS] **2.** *mecaz.* Parıltı; parlak ışık. **3.** *{ağız} sf.* Çabucak; birdenbire. [DS] ◻ **şimşek atmak,** *{OsT} Şimşek çakmak.*|| **şimşek çakmak,** *Şimşeği oluşturan fiziksel olay gerçekleşmek.*|| **şimşek gibi,** *Çok büyük bir hızla; büyük bir çabuklukla.*|| **şimşekleri üstüne çekmek,** *Ağır eleştirilere*

uğramak.|| **şimşek oynamak,** *{eAT} Şimşek çakmak.*|| **şimşek taşı,** *gök b. Gök taşı.*

şimşek[2], [şimşek] *{ağız} sf.* Sivri; ince. [DS]

şimşek[3]**, -ği** [şimşek] *{ağız} sf.* Girişken. [DS]

şimşek[4]**, -ği** [şimşek] *{ağız} is.* Büyükbaş hayvanların boyun damarlarında oluşan bir hastalık. [DS]

şimşeklenme, [şimşek-le-n-me] *is.* Şimşeklenmek eylemi ve durumu.

şimşeklenmek, [şimşek-le-n-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** (Gök yüzü, hava için) şimşek çakmak; şimşekli hâle gelmek. **2.** *mecaz.* Güçlü parıltılar saçmak.

şimşekli, [şimşek-li] *sf.* **1.** (Hava için) sık ve güçlü şimşek çakan; şimşek oluşan. **2.** Yanıp sönerken işaret veren. **3.** *mecaz.* Tartışmalı; gürültülü patırtılı; sinirler gergin.

şimşelek, -ği [şimşe(k)-lek] *{ağız} is.* Şimşek. [DS]

şimşeltmek, [şim-(i)ş-el-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Ucunu sivriltmek. [DS]

şimşetmek, [şim-(i)ş-e-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Ucunu sivreltmek. [DS]

şimşeyik, -ği [şimşek > şimşe-y-ik] *{ağız} is.* Şimşek. [DS]

şimşırak, -ğı [şi(m)+şı/rak] *{ağız} pekşt. sf.* Islak. [DS]

şimşide, [? şimşide] *{ağız} is.* Bir dokumacı aleti. [DS]

şimşim, [şim+şim] *{ağız} is.* Yamuk. [DS]

şimşir[1], [Far. şemşîr شمشیر] *(şimşi:r) {OsT} is.* Kılıç. 🗗 **şimşîr-i bürrân,** *{OsT} Keskin kılıç.*|| **şimşirger,** *{OsT} Kılıççı.*|| **şimşîr-zen,** *{OsT} 1. Kılıçla vuran. 2. Kılıç çeken.*

şimşir[2], [Far. şimşād => şimşir] *{ağız} is. bot.* Şimşirgillerden, Kuzey yarım kürenin kireçli çorak yamaçlarında biten, çok sarı ve sert odunlu, bu sebeple küçük ev eşyası ve tavla pulu, satranç taşı gibi oyuncaklar yapılan ağaççık; tozak ağacı, *(Buxxus sempervirens).*

şimşir[3], [şimşir] *{ağız} sf.* Cilalı; parlak. [DS] 🗗 **şimşir kaşık,** *{ağız} Ağaçtan yapılmış ve boyanmış kaşık.* [DS]

şimşire[1], [şimşire] *{ağız} is.* **1.** Çulhaların mekik yerine kullandıkları iplik sarılı ince uzun tahta. **2.** Gergefin yan ağaçları. **3.** Kolan dokurken, genişliğine atılan hazılları sıkıştırmak için vurulan ağaç. **4.** Mekiğe yol açan 120 cm. boyunda, 0,5 cm. eninde tahta. [DS]

şimşire[2], [şimşire] *{ağız} is.* Yorgan kıyısı. [DS]

şimşirgiller, [şimşir-gil-ler] *is. bot.* Sütleğengiller takımından, örnek bitkisi şimşir olan, basit yaprakçıklı ağaççıkları kapsayan familya, *(Buxaceae).*

şimşirik, -ği [şimşir-ik] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

şimşirlik, -ği [şimşir-lik] *is.* **1.** Şimşir ağaçları ile kaplı yer. **2.** İmparatorluk döneminde, babaları ölen şehzadelerin Topkapı sarayında yaşamak zorunda oldukları yer; kafes.

şimşirtmek, [şim-(i)ş-ir-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Ucunu sivreltmek. [DS]

şimşitmek, [şim-(i)ş-it-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Ucunu sivriltmek. [DS]

-şin, [-şin, (-şun), (-şün)] *yap. e.* → -şın.

şin[1], [şen > şin شن] *{eAT} sf.* Şen.

şin[2], [Bul. şijna / Rus. şina] *{ağız} is.* Tekerlek çemberi. [DS]

şina[1], [Far. şinā / şināb شنا] *(şina:) {OsT} is.* Suda yüzme; yüzme.

şina[2], [Bul. şijna / Rus. şina] *{ağız} is.* → şin[2]. [DS] 🗗 **şina demiri,** *{ağız}* → şin[2]. [DS]

şinab, [Far. şinā / şināb شناب] *(şina:b) {OsT} is.* → şina[1].

şinaetli, [şinaet-li] *{ağız} sf.* Nazlı. [DS]

şinah, [Far. şināh شناه] *(şina:h) {OsT} is.* Yüzme. 🗗 **şinah etmek,** *{OsT} Yüzmek.*

şinahte, [Far. şināḫten *(tanımak)* > şināḫte شناخته] *{OsT} sf.* Herkes tarafından bilinen, tanınan; tanınmış.

şinaksuz, [şinak-sız] *{ağız} sf.* Çirkin. [DS]

şinana, [? şinana] *{ağız} is.* **1.** İdare lambası. **2.** Dikişli, ökçesiz ayakkabı; çapula. [DS]

şinanay, [şenanay ?] *ünl.* **1.** Sevinç gösterisi; kıvanç ifadesi. **2.** Halk türkülerinde nakarat sözü. **3.** *{ağız} is.* İdare lambası. [DS] **4.** *sf.* Süslü; cicili bicili. **5.** *{ağız} argo.* Yok; kalmadı; bitti. [DS]

şinanay, [? şinanay] *{ağız} is.* **1.** Eski av tüfeği. **2.** Çocuk ayakkabısı. [DS]

şinar, [Far. şinār شنار] *(şina:r) {OsT} is.* Suda yüzme.

-şinas, [Far. şināḫten *(tanımak)* > -şinās شناس-] *(şina:s) {OsT} son ek.* Farsça isimlerden *"tanıyan, bilen"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

şinasi, [Far. şināsī شناسی] *(şina:si:) {OsT} sf.* Tanımakla ilgili.

şinavat[1]**, -dı** [? şinavat / şinovat] *{ağız} is.* **1.** İçinde üzüm ezilen tekne. **2.** Üzüm taşınan, tahtadan yapılmış bir çeşit küfe. [DS]

şinavat[2]**, -dı** [? şinavat] *{ağız} is.* (Araba tekeri vb. için) onarma. [DS]

şinaver, [Far. şināver شناور] *(şina:ver) {OsT} sf.* **1.** Yüzen. **2.** *is.* Yüzücü. **3.** Yüzgeç. **4.** *müz.* Türk musikisinde bir birleşik makam.

şinci, [şimdi > şinci] *{ağız} zf.* Şimdi. [DS]

şincik, -ği [şimdi-cik > şincik] *{ağız} zf.* Şimdi. [DS]

şincisiz, [şinci-siz / sinci-süz] *{ağız} sf.* Asık suratlı; somurtkan. [DS]

şinden, [şimdi-den > şinden] *{ağız} zf.* Şimdiden. [DS] 🗗 **şinden keri,** *{ağız} Bundan sonra.* [DS]

şindi, [şimdi > şindi شندی] *{eAT} {ağız} zf.* Şimdi. [DS]

şindik, -ği [? şindik] *{ağız} is.* İskemle. [DS]

şindiri, [Alm. Schindel > Mac. zsindely > Sırp šindra => şindiri] *{ağız} is.* Çivisiz, geçme tavan. [DS]

şinel, [Fr. cenille] *is.* Yakası kürklü kolsuz kaput.

şinepe, [? şinepe] *{ağız} is.* Tatlı bulaşığı; yapışkanlık. [DS]

şinev, [Far. şenîden > şinîden *(işitmek)* > şenev / şinev شنو] *{OsT} sf.* İşiten; dinleyen.

şinevat, [? şinevat] *{ağız} is.* Zeytinyağı ya da nişasta çıkarmakta kullanılan büyük tekne. [DS]

şing[1], [şang / şañ / şıng / şıñ / şing *(yans.)*] *is.* Metal ve cam eşyanın çarpmasını, kırılıp dökülmesini anlatan kök. [Zülfikar] *şing-il şingil, şing-ir mingir, şing şing*

şing[2], [Çin. schēng] *{eT} is.* Litre; hacim ölçüsü. [EUTS] [Gabain]

şinggir, [şing̃-gir] *(şiñgir) {ağız} is.* Metal ve cam eşyanın çarpması, kırılıp dökülmesi sırasında çıkan sesleri anlatan yansımalı gövde. 🗗 **şiñgir miñgir,** *{ağız}* → şingil mingil. [DS]

şingil, [şing-il] *{ağız} sf.* Hoppa. [DS] 🗗 **şingil mingil,** *{ağız} 1. (Oynamak için) parmak şakırdatarak. 2. Madensel ses yansıması. 3. (Yürümek için) kırıtarak; sallanarak.* [DS]‖ **şingil şingil,** *{ağız} (Oynamak için) şıkır şıkır.* [DS]

şingilen, [şing-il-en] *{ağız} is.* Bir ucunda iğne bulunan, renkli kâğıtlardan yapılmış, ok gibi havaya fırlatılan bir tür oyuncak. [DS]

şingilim, [şing-il-im] *{ağız} is.* Gürültü patırtı; şamata. 🗗 **şingilim atmak,** *{ağız} (Çocuklar için) çok gürültü patırtı ederek oynamak; şamata etmek; evi dağıtmak.* [DS]

şingilmek, [şing-il-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Batmak; saplanmak; takılmak.[DS]

şingmek, [şing-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* **1.** (İğne, balta, kürek vb. için) saplamak; iliştirmek. **2.** Takmak. **3.** Dikmek. [DS]

şinid, [Far. şenîden / şinîden *(işitmek)* > şinîd شنید] *(şini:d) {OsT} is.* İşitme; dinleme.

şinide, [Far. şenîden >şinîden *(işitmek)* >şinîde شنیده] *(şini:de) {OsT} sf.* İşitilmiş; duyulmuş.

şinik, -ği [Yun. khoiniks / soiniki / Erme. šinik] *{ağız} is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Yaklaşık olarak sekiz kilo gelen bir tahıl ölçeği. [DS] **2.** *sf.* Bir şinik alabilecek kadar olan; şiniğin alabileceği miktar.

şinikleme, [şinik-le-me] *is.* Şiniklemek eylemi.

şiniklemek, [şinik-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Şinikle ölçmek.

şinimek, [şin-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Arsızlanmak. [DS]

şiniyer, [? şiniyer] *{ağız} is.* Tahıl elemekte kullanılan elek; kalbur. [DS]

şinkmek, [şink-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Yere dikmek.

şinlemek, [şin-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Şımarmak. [DS]

şinlik, [şen-lik > şin-lik] *{eAT} {ağız} is.* Şenlik. [DS]

şinmek, [şin-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Yaramazlık etmek. [DS]

şinnak, -ğı [? şinnak] *{ağız} sf.* Parlak. [DS]

şinnek, -ği [şin-ne-k] *{ağız} sf.* Şımarık. [DS]

şinnemek, [şin-le-mek > şinne-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-(i)-yor]* Yaramazlık etmek. [DS]

şinnik, -ği [Yun. khoiniks => şinik / şinnik] *{ağız} is.* Şinik. [DS]

şinnimek, [şin-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Yaramazlık etmek. [DS]

şinovat, [? şinovat / şinavat] *{ağız} is.* İçinde üzüm ezilen tekne. [DS]

şinşilya, [İsp. chinche *(pis kokulu hayvan, tahta kurusu)* > Fr. chinchilla] *is. zool.* **1.** Güney Amerika'da yaşayan, yumuşak ince kıllı, açıklı koyulu gri renkte güzel postu için avlanan kemirgen bir hayvan, *(Chinchilla laniger).* **2.** Bu hayvanın yumuşak ve güzel tüylü kürkü. **3.** *sf.* Bu hayvanın postundan yapılmış olan.

şinte, [Ar. şilte => şinte] *{ağız} is.* Şilte. [DS]

şinti, [? şinti] *{ağız} is.* Don. [DS]

Şinto, [Jap, şinto] *is.* Japonya'nın ulusal dini.

Şintoculuk, -ğu [Şinto-cu-luk] *is.* Şinto dini.

Şintoizm, [Fr. chintoisme] *is.* Şinto dini.

şintz, [Hint. şintz] *is.* Kaygan bir parlaklık kazandırılmış ince emprime kumaş.

Şiongnu, [Çin. siongnu] *(şio'ngnu) is.* Hunlara, Çinlilerin verdiği ad.

şip[1], [şab / şap / şeb / şep /şıb / şıp / şip *(yans.)*] *is.* Çarpma, vurma; bu biçimde çene çalma, ökçesiz ayakkabı, terlik vb. ile tabana çarpa çarpa yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *şip-i-dik, şip-il-de-k, şip şip, şip-ir-de-k*

şip[2], [şab / şap / şıb / şıp / şib / şip / şup / şüp *(yans.)*] *is.* **1.** Sıvıların dökülüşünü, akışını, yağmurun yağışını, su içinde yapılan bir hareketin çıkardığı sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *şip şip, şip-ir-de-mek, şip-il-de-mek, şip-ir-dek.* **2.** *{ağız}* Damlama sesi. [DS] 🗗 **şip şip,** *1. {ağız} (Damlamak için) ard arda damlalar dökülerek.* [DS] *2. {OsT} Çabuk çabuk; şıpır şıpır.*

şip[3], [Rus. šip *(diken)*] *is. zool.* Mersin balığıgillerden, ülkemiz sularında yaşayan, başında ve yanlarında sivri uçlu, geniş tabanlı kemik levhacıklar bulunan, dudakları etli, dört tek bıyıklı bir tür mersin balığı; biz, *(Acipenser nudiventris).*

şip[4]**, -bi** [Ar. şi'b شعب] *{OsT} is.* **1.** Eskiden giyim eşyası, yastık örtüsü yapımında kullanılan ince gümüş teller ve ipek iplikle dokunan bir tür değerli

kumaş; şib. **2.** *{ağız}* Telli gelin elbisesi. [DS] **3.** *{ağız}* Sabahlık. [DS]

şip[5], [şip] *{ağız} zf.* Çabuk; tez; çevik. [DS] 🗗 **şip şip,** *{eAT} Çabuk çabuk; şıpır şıpır.*

şip[6], [şip] *{ağız} is.* **1.** Yufka ekmeği. **2.** Ekmek yağlamakta kullanılan fırça türü bir araç. [DS]

şip[7], [Far. şib *(şev)*] *{ağız} is.* Kapı ve pencerenin alt ve üstüne konulan tek parça uzun taş. [DS]

şipana, [Far. şib+ḫāne ? => şipana] *{ağız} is.* Eşik. [DS]

şipane, [Far. şib+ḫāne ? => şipane] *{ağız} is.* Eşik. [DS]

şipbidi, [şip *(yans.)* > şip(b)-i(t)-i] *{ağız} sf.* Çok gezen. [DS]

şipçik, -ği [şip *(yans.)* > şip-çik] *{ağız} is.* Ökçesiz hafif ayakkabı; terlik. [DS]

şipdamak[1]**, -ğı** [şip+damak] *{ağız} sf.* **1.** Geveze. **2.** Kovucu. [DS]

şipdamak[2]**,** [şip-de-mek ?] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Sözü, aleyhinde konuşulan ve kendisinden saklanan kişi veya yere ulaştırmak; kovuculuk etmek. [DS]

şipdamla, [şip+damla] *{ağız} is.* İçine pekmez toprağı katıldıktan sonra, torbadan süzdürülen şıra. [DS]

şipdelek, -ği [şip *(yans.)* > şip-(i)(t)-e-le-k] *{ağız} sf.* (Çocuk için) yaramaz. [DS]

şipdirim, [şip-dir-im] *{ağız} sf.* (Kadın için) hoppa; oynak. [DS]

şipdudak, -ğı [şip+dudak] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) dudağı ince. **2.** Geveze. **3.** Kovucu. [DS]

şipdüştü, [şip+düş-tü] *{ağız} is.* Kapı tokmağı. [DS]

şipek, -ği [şip *(yans.)* > şip-e-k] *{ağız} is.* Yayık. [DS]

şiper, [şip-er] *{ağız} zf.* Çabuk. [DS]

şipermek, [şip-er-mek / şib-er-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Çok şımarmak. [DS]

şipi, [şip *(yans.)* > şip-i] *{ağız} is.* Ekmek yağlama gereci. [DS]

şipidek, -ği [şip-i(t)-ek] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şipidig, [şip *(yans.)* > şip-i(t)-ik] *{ağız} is.* → şipidik[2]. [DS]

şipidik[1]**, -ği** [şip *(yans.)* > şip-i(t)-ik] *is.* Terlik vb. sesi. 🗗**şipidik şipidik,** *(Terlikle yürümek için) ses çıkartarak.*|| **şipidik terlik,** *{ağız}* → şipidik[2]. [DS]

şipidik[2]**, -ği** [şip *(yans.)* > şip-i(t)-ik] *{ağız} is.* **1.** Ökçesiz hafif ayakkabı; terlik. **2.** Terlik gibi kullanılan arkası basık veya açık ayakkabı. [DS]

şipidik[3]**, -ği** [şip *(yans.)* > şip-i(t)-ik] *{ağız} sf.* Tez canlı; aceleci; ivecen. [DS]

şipidik[4]**, -ği** [şip *(yans.)* > şip-i(t)-ik] *{ağız} sf.* (Göz için) kızarık; hasta. [DS]

şipik[1]**, -ği** [şip *(yans.)* > şip-ik] *{ağız} is.* Hayvan sürmekte kullanılan ince değnek. [DS]

şipik, -ği [Yun. tsimpla ?] *{ağız} sf.* (Göz için) kızarık; hasta. [DS]

şipik, -ği [şip *(yans.)* > şip-ik / Erme. c'ip'ik] *{ağız} is.* Alkış. 🗗 **şipik çalmak,** *{ağız} El çırpmak; alkışlamak.* [DS]

şipil[1]**,** [şip *(yans.)* > şip-il] *is.* Suların taşlar arasından geçerken çıkardığı sesi anlatan yansımalı gövde. 🗗 **şipil şipil,** *{ağız} (Az miktardaki su için) hafif şırıltı sesleri çıkararak.* [DS]

şipil[2]**,** [şip *(yans.)* > şip-il] *{ağız} sf.* (Göz için) kızarık; hasta. [DS]

şipildek, -ği [şip *(yans.)* > şip-il-de-k] *{ağız} is.* Ökçesiz hafif ayakkabı; terlik. [DS]

şipildemek, [şip *(yans.)* > şip-il-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* (Su için) taşlara çarparak hafif sesler çıkarmak; şırıldamak.[DS]

şipildim, [şip *(yans.)* > şip-il-(t)i-m] *{ağız} is.* **1.** Damla damla akan çeşme. **2.** Sulak yer. [DS]

şipilemek, [şip *(yans.)* > şip-i-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Kovuculuk etmek. **2.** Birine yaranmak amacıyla müjdelemek. **3.** Sözü, olayı ilgili yere veya kişiye bildirmek. [DS]

şipilik, -ği [şip *(yans.)* > şip-il-ik] *{ağız} sf.* Hoppa. [DS]

şipindirik, -ği [çibin *(sinek)* > çibin-dirik / şibindirik] *{ağız} is. folk.* Gelini at üstünde götürürken görünmesin diye çevresine çadır gibi gerilen kilim. [DS]

şipinişi, [şip-in+iş-i] *{ağız} zf.* Çabuk. [DS]

şipir[1]**,** [şip *(yans.)* > şip-ir] *is.* **1.** Damlama sesini anlatan yansımalı gövde. **2.** Az çıkan şapırtılı sesleri anlatan yansımalı gövde. 🗗 **şipir şipir,** *{ağız} 1. (Su ve ter damlamak için) art arda; birbiri peşi sıra. 2. (Şapırtı ile yapılan iş için) az ses çıkararak.* [DS]

şipir[2]**,** [şip *(çabuk)* > şip-ir] *is.* Çabukluk bildiren gövde. 🗗 **şipir şipir,** *{ağız} Çabuk çabuk.* [DS]

şipir[3]**,** [Lat. spiraea] *is. bot.* Gülgiller familyasından, ılıman bölgelerde yetişen, basit veya birleşik yapraklı, kırmızı, pembe ve beyaz çiçekler açan, halk hekimliğinde kullanılan, bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen otsu bitki ya da çalı, *(Spiraea filipendula, S. aruncus, S. ulmaria).*

şipir[4]**,** [şip *(yans)* > şip-ir] *{ağız} sf.* Hoppa. [DS]

şipirddek, -ği [şip *(çabuk)* > şip-ir-(t)-de-k] *{ağız} zf.* Çarçabuk; çabuk; şip diye. [DS]

şipirdek, -ği [şip *(yans.)* > şip-ir-de-k] *{ağız} is.* Ökçesiz hafif ayakkabı; terlik. [DS]

şipirdemek, [şip *(yans.)* > şip-ir-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* (Su damlası için) *"şıp şıp"* diye ses çıkarmak; "şıp şıp" sesi çıkararak damlamak. [DS]

şipirt, [şip *(yans.)* > şip-ir-t] *{ağız} is.* İnce ekmek. [DS]

şipit, [şip *(yans.)* > şip-it / şib-it] *{ağız} is.* **1.** Sacda pişirilen küçük ve kalın yufka ekmeği; bazlama. **2.** Darı ekmeği. **3.** Tirit. [DS]

şipitik[1], **-ği** [şip *(yans.)* > şip-it-ik] *{ağız} is.* Terlik gibi kullanılan arkası açık, hafif ayakkabı. [DS] 🗗 **şipitik şipitik,** *{ağız}* → şipidik şipidik. [DS]

şipitik[2], **-ği** [şip *(yans.)* > şip-it-ik] *{ağız} sf.* (Göz için) kızarık; hasta. [DS]

şipji, [? şipji] *{ağız} is.* Biber. [DS]

şipkesen, [şip *(yans.)* > şip+kes-en] *{ağız} is.* Bağ testeresi. [DS]

şiple, [şip-le] *{ağız} is.* Sepet örülen ince yassı ağaç şerit. [DS]

şiplek, -ği [şip *(yans.)* > şip-le-k] *{ağız} is.* Ökçesiz hafif ayakkabı; terlik. [DS]

şipleme, [şip *(yans.)* > şip-le-me] *{ağız} is.* **1.** Şeker ya da pekmez ağdası. **2.** Kalın sac ekmeği; bazlama. [DS]

şiplemek, [şip *(yans.)* > şip-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Birine yaranmak macıyla müjdelemek. **2.** Sözü, olayı ilgili yere veya kişiye bildirmek. [DS]

şiplime, [şip *(yans.)* > şip-le-me / şip-li-me] *{ağız} is.* Çatal. [DS]

şiplin, [Ar. şi'b => şip-li-n ?] *{ağız} is.* İpekli kumaştan yapılmış şalvar. [DS]

şippek, -ği [şip *(yans.)* > şip(p)-e-k] *{ağız} is.* Ökçesiz hafif ayakkabı; terlik. [DS]

şippidi[1], [şip *(yans.)* > şip(p)-i(t)-i] *{ağız} is.* Ökçesiz hafif ayakkabı; terlik. [DS]

şippidi[2], [şip *(yans.)* > şip(p)-i(t)-i] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

şippilik, -ği [şip *(yans.)* > şip(p)-i-lik] *{ağız} sf.* Kovucu; geveze. [DS]

şiprek, -ği [şip *(yans.)* > şip-(i)r-e-k] *{ağız} is.* Ökçesiz hafif ayakkabı; terlik. [DS]

şipşak, [şip *(yans.)* + şak *(yans.)*] *(şi'pşak) {ağız} zf.* Hemen; çabucak; hemencecik; derhal. [DS]

şipşakçı, [şip+şak-çı] *is.* Sokakta gelip geçenlerin fotoğrafını hemen çekip teslim eden gezici fotoğrafçı; sokak fotoğrafçısı.

şipşakçılık, -ğı [şip-şak-çı-lık] *is.* Şipşakçının işi ve mesleği; sokak fotoğrafçılığı.

şipşalak, -ğı [şip *(yans.)* > şip+şalak] *{ağız} sf.* Kovucu; geveze. [DS]

şipşandler, [İng. ship-chandler *(gemi levazımcısı)*] *is.* Gemilere uğradıkları limanlarda kumanya ve her türlü ihtiyaç maddesini belli bir komisyon karşılığında sağlayarak ticaret yapan kimse.

şipşek, [şip *(yans.)* > şip-(i)ş-e-k] *{ağız} sf.* Az çukur tabak. [DS]

şipşibi[1], [şip *(yans.)* > şip + şi(p)-i] *{ağız} is.* Ökçesiz hafif ayakkabı; terlik. [DS]

şipşibi[2], [şip *(yans.)* > şip+şib-i] *{ağız} is.* Ekmek yağlama gereci. [DS]

şipşik, -ği [şip *(yans.)* > şip-çik / şip+şik] *{ağız} is.* Ökçesiz hafif ayakkabı; terlik. [DS]

şipşip[1], **-bi** [şip *(yans.)* > şip+şip] *{ağız} sf.* Hoppa. [DS]

şipşip[2], **-bi** [şip *(yans.)* > şip+şip] *{ağız} is.* Ökçesiz hafif ayakkabı. [DS] 🗗 **şipşip terlik,** *{ağız}* → şipşip[2]. [DS]

şipşip[3], **-bi** [şip *(yans.)* > şip+şip] *{ağız} is.* Köfte. [DS]

şipşirin, [şi(p)+şi/rin] *pekşt. sf.* Çok sevimli; çok hoş.

şipten, [şip *(yans.)* > şip-ten] *{ağız} zf.* Derhal; çabucak; hemen. [DS]

şiptik, -ği [şip *(yans.)* > şip-(i)t-ik] *{ağız} is.* Ökçesiz hafif ayakkabı; terlik. [DS]

şiptirme, [şip *(yans.)* > şip-tir-me] *{ağız} is.* Hoppa kadın; oynak. [DS]

şi'r, [Ar. şi'r شعر] *{OsT} is.* **1.** Kavrama; anlama. **2.** Şiir. 🗗 **şi'r-i şair,** *{OsT} Mükemmel şiir.*

şir[1], [şar / şır / şir / şor *(yans.)*] *is.* Sıvıların akışını ve dökülüşünü anlatan kök. [Zülfikar] *şir şir, şir-il-ti, şir-il-de-mek*

şir[2], [Far. şīr شیر] *(şi:r) {OsT} is.* **1.** Aslan. **2.** *sf.* Yiğit; cesur; kahraman. 🗗 **şîr-ceng,** *{OsT} Aslan gibi savaşan.*‖ **şîr-i āsumān,** *{OsT} Aslan burcu.*‖ **şîr-i çerh,** *{OsT} Aslan burcu.*‖ **şîr-i felek,** *{OsT} Aslan burcu.*‖ **şîr-i gerdun,** *{OsT} Aslan burcu.*‖ **şîr-i Hakk,** *{OsT} Allah'ın aslanı.*‖ **şîr-i hurşîd,** *{OsT} İran bayrağındaki simge; İran'ın en büyük nişanı.*‖ **şîr-i Hüda,** *{OsT} Allah'ın aslanı; Hz. Ali.*‖ **şîr-i jeyān,** *{OsT} 1. Kükremiş aslan. 2. Kahraman; yiğit.*‖ **şîr-i māde,** *{OsT} Dişi aslan.*‖ **şîr-i ner,** *{OsT} 1. Erkek aslan. 2. Cesur kimse.*‖ **şîr-i sipihr,** *{OsT} 1. Aslan burcu. 2. Güneş.*‖ **şîr-i Yezdān,** *{OsT} Allah'ın aslanı; Hz. Ali.*‖ **şîr-merd,** *{OsT} Aslan yürekli.*‖ **şîr-merdān,** *{OsT} 1. Cesur kimseler. 2. Kutsal kişiler.*‖ **şîr-pençe,** *{OsT} Aslan peçesi.*

şir[3], [Far. şīr شیر] *(şi:r) is.* **1.** *{OsT}* Süt. **2.** *{ağız}* Ayran içine ekmek doğrandıktan sonra üzerine yağ dökülerek yapılan bir yemek. [DS] 🗗 **şîr-i berfîn,** *{OsT} Kar gibi beyaz süt.*‖ **şîr-i mader,** *{OsT} Ana sütü.*‖ **şîr-i mürg,** *{OsT} 1. Kuş sütü. 2. mecaz. Bulunması güç şey.*‖ **şîr-i revgan,** *{OsT} Susam yağı; şırlağan.*‖ **şîr ü şekker,** *{OsT} 1. Süt ve şeker. 2. Uygun.*

şir[4], [Soğd. šyr => sir / şir] *{eT} is.* Birlik; müttehit. [ETY]

şir[5], [şır] *{ağız} is.* Sarımsak. [DS]

şir[6], [sır > şir] *{ağız} is.* Sır; parlak cila. [DS]

şi'ra[1], **-a'i** [Ar. şi'rā' شعراء] *(şi-ra:) {OsT} is.* Köpek burcunda iki yıldıza verilen ad. 🗗 **şi'rāü'l-yemānî,** *{OsT} gök b. Güney gök yarım küresinde bulunan Büyük Köpek Burcunun ve bütün gökyüzünün görülen en parlak yıldızı; Sirius, (alpha Canis Majors).*‖ **şi'rāü'l-şāmî,** *{OsT} gök b. Güney gök yarım küresinde bulunan Küyük Köpek Burcunun en parlak yıldızı; Procion, (alpha Canis Minoris).*‖ **şi'rā-yi**

şâmî, *{OsT}* → şi'râü'l-şâmî.|| **şi'rā-yi yemānî,** *{OsT}* → şi'râü'l-yemânî.

şi'ra[2]**, -a'i** [Ar. şi'rā' شعراء] *(şira:) {OsT} is.* **1.** Gemi yelkeni. **2.** Bir müzik aletinin teli.

şira[1]**, -a'ı** [Ar. şirā' شراع] *(şira:) {OsT} is.* Gemi yelkeni. 🗗 **şirā'-güşā,** *{OsT} Yelken açan.*|| **şirā'-küşā,** *{OsT}* → şirā'-güşā.|| **şirāü'l-hanek,** *{OsT} anat. Damak eteği.*

şira[2]**, -a'i** [Ar. şirā' شراء] *(şira:) {OsT} is.* **1.** Satın alma; satın alınma. **2.** Satış.

şira[3], [Far. şīre => şira] *{ağız} is.* **1.** Meyve suyu; şıra. **2.** Şekerli su. [DS]

şira[4], [Yun. sure => şira] *{ağız} ünl.* **1.** Dalyana balık girdiğinde, reisin verdiği ağ toplama emri. **2.** *is.* Balık ağı. [DS]

şirahna, [Far. şīre + ḫāne => şiraḫna] *{ağız} is.* İçinde üzüm ezilen taş tekne. [DS]

şirahne, [Far. şīre + ḫāne => şiraḫne] *{ağız} is.* İçinde üzüm ezilen taş tekne. [DS]

şirane[1], [Far. şīr *(aslan)* + -āne شیرانه] *(şi:ra:ne) {OsT} zf.* **1.** Aslana yakışır biçimde; aslanca. **2.** Kahramanca; cesaretle. **3.** *sf.* Kahramanlıkla ve cesaretle yapılan.

şırane[2], [Far. şīre + ḫāne => şırane] *{ağız} is.* İçinde üzüm ezilen taş tekne. [DS]

şirani, [Far. şīrīnī *(şekerli maddeler)* => şirani] *{ağız} is.* **1.** Tatlılık. **2.** Tatlıcı. **3.** Pastahane.

şirar, [Ar, şirār / şirāre شرار] *{OsT} is.* → şerare.

şirare, [Ar, şirār / şirāre شراره] *{OsT}is.* → şerare.

şirat, [Rus. syvorotka] *{ağız} is.* Yağı ve peyniri alınmış ayran. [DS]

şiraz[1], [Far. şīrāz شیراز] *(şi:ra:z) {OsT} is.* **1.** İran'da Şiraz kenti çevresinde yetiştirilen bir asma çubuğu türü. **2.** Bu asma üzümlerinden üretilen şarap. **3.** *müz.* Klasik Türk müziğinde örneği bugüne ulaşmamış birleşik bir makam. 🗗 **şîrāz-sünbüle,** *{OsT} müz. Klasik Türk müziğinde bir birleşik makam adı.*

şiraz[2], [Far. şīrāze = > şiraz] *{ağız} is.* Sınır. [DS] 🗗 **şirazdan çıkmak,** *{ağız} Sınırı aşmak; aşırı şımarmak; çok olmak.* [DS]

şiraze, [Far. şīrāze شیرازه] *(şi:ra:ze) {OsT} is.* **1.** Temel; düzen. **2.** Ciltlenmiş kitapların düzgün durması için sırtının alt ve üst uçlarına konulan ibrişim örgü. **3.** Yağlı güreşte giyilen kispetin paçası. **4.** Bağ; örgü. 🗗 **şirazeden çıkmak,** *Ruhsal dengesini yitirmek.*|| **şîrāze-gîr,** *{OsT} (Kitap için) şiraze yapılmaya uygun.*|| **şiraze-keş,** *Kitap ciltleyen kimse; ciltçi.*|| **şirazesinden çıkmak,** *Çığırından çıkmak; düzenini kaybetmek.*

şirazebend, [Far. şīrāze-bend شیرازه بند] *(şi:ra:ze-bend) {OsT} sf.* Düzene koyan; düzenleyen.

şirazvan, [Far. şīrāz-bān ?] *{ağız} is.* Bacakları enli, ağı sarkık, uzun şalvar. [DS]

şirb, [Ar. şirber / şurben > şirb شرب] *{OsT} is.* İçilecek su payı; su içme sırası. 🗗 **şirb-i has,** *{OsT} isl. huk. Sahibi belli akarsulardan yararlanma hakkı.*

şirban, [Far. şīr *(aslan)*+ -bān شیربان] *(şi:rba:n) {OsT} is.* Aslan bekçisi.

şirbata, [? şirbata] *{ağız} is.* Erkeklerin başlarına doladıkları renkli bez. [DS]

şirbik, -ği [Yun. tsimpla / şirb-ik ?] *{ağız} is.* Çapak. [DS]

şirbimek, [şirb-i-mek] *{ağız} is.* İşe dört elle sarılmak. [DS]

şirbit, -di [Yun. tsimpla ? / şirb-it] *{ağız} is.* Çapak. [DS]

şirbitli, [şirbit-li] *{ağız} sf.* Gözü akan; çapaklı. [DS]

şirbitmek, [şirb-i-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Bir kimseyi etkileyerek isteklendirmek; aklını çelmek; kandırmak. [DS]

şirdan, [Far. şīr *(süt)* + -dān شیردان] *(şi:rda:n) {OsT} is.* **1.** İçinde süt saklanan kap; süt kabı; sütlük. **2.** Geviş getiren hayvanların ikinci midesi; şirden.

şirdar, [Far. şīr *(süt)* + -dār شیردار] *(şi:rda:r) {OsT} sf.* Süt veren; sütlü.

şirde, [? şirde] *{ağız} is.* Boncuk dizisi. [DS]

şirden, [Far. şīr *(süt)* + -dān شیردان] *(şi:rden) {OsT} is.* **1.** Geviş getiren hayvanların midesinin ilk gelişen ve daha sonra çok kıvrımlı bir hâl alan, sütü pıhtılaştıran peynir mayasını salgılayan dördüncü bölümü. **2.** *{ağız}* Kasaplık hayvanların kalın bağırsağı. [DS] 🗗 **şirden dolması,** *{ağız} Bumbar dolması.* [DS]

şirdil, [Far. şīr *(aslan)* + -dil شیردل] *(şi:rdil) {OsT} sf.* Aslan yürekli; cesur; kahraman.

şire[1], [Far. şīre شیره] *(şi:re) {OsT} is.* **1.** Süt. **2.** *{ağız}* Üzüm, dut vb. meyvelerin suyu; meyve suyu; şıra. [DS] **3.** *{ağız}* Şekerli su. [DS] **4.** *{ağız}* Üzüm suyu ve nişasta kaynatılarak yapılan kuru tatlıların genel adı. [DS] **5.** *{ağız}* Her türlü tatlı.[DS] 🗗 **şîre-i engūr,** *{OsT} 1. Üzüm suyu. 2. Şarap.*

şire[2], [? şire] *{eT} is.* Masa. [EUTS]

şireder, [Far. şīre-der] *{ağız} is.* Tatlı bir üzüm çeşidi. [DS]

şirehana, [Far. şīre + ḫāne => şiraḫana] *{ağız} is.* İçinde üzüm ezilen taş tekne. [DS]

şirelemek, [şire-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Temizlemek. [DS]

şirelenmek[1], [şire-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Meyve için) çok olgunlaşmak; sulanmak. [DS]

şirelenmek[2], [şire-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Nazlanmak. [DS]

şireli, [şire-li] *{ağız} sf.* Tatlı. [DS]

şirelik, -ği [şire-lik] *{ağız} is.* **1.** Ezilen meyve suyunu süzmeye yarayan oluklu tekne. **2.** Sucuk veya bastık yapmaya yarayan bir tür beyaz üzüm. [DS]

şi'ren, [Ar. şi'r > şi'ren شعراً] *(şi'-ren) {OsT} zf.* Şiir biçiminde; şiir yoluyla; şiir olarak.

şirepe, [? şirepe] *{ağız} is.* Yapışkan. [DS]

şiret, [Ar. şirret => şiret] *{ağız} sf.* Kavgacı. [DS]

şirevet, [Far. şīre => şirevet ?] *{ağız} is.* Üzüm ezilen tekne. [DS]

şirgil, [şergil / şirgil] *{ağız} is.* Askıntı; baş belası. [DS] 🗗 **şirgil olmak,** *{ağız} Sataşmak; baş belası olmak.* [DS]

şirgilli, [Yun. tsimpla ? / şirgil-li] *{ağız} sf.* Gözü akan; çapaklı. [DS]

şirgin, [şir-gin] *{ağız} sf.* Kavgacı. [DS]

şirgir, [Far. şīr *(aslan)* + -gīr شیرگیر] *(şi:rgi:r) {OsT} sf.* **1.** Aslan avlayacak kadar cesur olan. **2.** Yarı sarhoş; çakırkeyf.

şirhar, [Far. şīr *(süt)* + -ẖār شیرخار] *(şi:rha:r) {OsT} sf.* **1.** Süt emen; süt içen. **2.** *tar.* İmparatorluk döneminde, acemi ocağına alınamayacak kadar küçük esir çocuklara verilen ad.

şi'rî, [Ar. şi'r > şi'rī / şi'riyye شعريه / شعرى] *(şi-ri:) {OsT} sf.* Şiirle ilgili; şiire ait; şiirsel.

şirik[1], -ği [Far. şīre-i revgān] *{ağız} is.* Susam yağı. [DS]

şirik[2], -ği [? şirik] *{ağız} is.* Salya. [DS]

şirildemek, [şir-il-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Şırıl şırıl akmak.[DS]

şirilti, [şir-il-ti] *{ağız} is.* Şırıltı. [DS]

şirin[1], [Far. şīr *(süt)* > şīrīn *(tatlı, sütlü)* شيرين] *(şi:-ri:n) {OsT} sf.* **1.** Cana yakın; sevimli; sempatik. **2.** Tatlı; hoş. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** *müz.* Klasik Türk müziğinde büyük bir usul. **4.** *{ağız}* Bitkiler üstünde oluşup onu kurutan yapışkan sıvı; balsıra. [DS] 🗗 **şîrîn-āvāz,** *{OsT} Sesi tatlı olan; tatlı sesli.*|| **şîrîn-cemāl,** *{OsT} Güzel yüzlü; şirin yüzlü; sevimli yüzlü.*|| **şîrîn-edā,** *{OsT} Davranışları hoş görünen; güzel hareketli.*|| **şîrîn-güftār,** *{OsT} Hoş sohbet; tatlı konuşan.*|| **şîrîn-kâm,** *{OsT} Tadı damağında kalmış.*|| **şîrîn-kâr,** *{OsT} Güzel, iyi ve hoş davranan.*|| **şîrîn-kelam,** *{OsT} Sözü tatlı; hoşsohbet.*|| **şîrîn-suhān,** *{OsT} Sözü tatlı; hoşsohbet.*|| **şîrîntab',** *{OsT} Yavaş ve yumuşak yaradılışlı.*|| **şîrînter,** *{OsT} Daha sevimli; daha tatlı.*|| **şîrîn-zebān,** *{OsT} Tatlı dilli; güzel konuşan.*

şirin[2], [? şirin] *{ağız} is.* Taze sebze; fide; fidan. [DS]

şirin[3], [? şirin] *{ağız} is.* Yağmurun çokluğundan, yeşil rengi açılmış erik çağlası. [DS]

şirin[4], [? şirin] *{ağız} sf.* Güçlü. [DS]

şirince[1], [şirin-ce] *(şiri'nce) sf.* Biraz şirin.

şirince[2], [şirin-ce] *{ağız} is.* Nişan töreninde içilen şerbet ve yenilen meyve. [DS]

şirincelik, -ği [şirin-ce-lik] *{ağız} is. folk.* Nişan için yapılan şerbet töreni. [DS]

şirinlemek, [şirin-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yaramazlık etmek. [DS]

şirinî, [Far. şīrīnī شيرينى] *(şi:ri:ni:) {OsT} is.* Sevimlilik; tatlılık.

şirinlik[1], -ği [şirin-lik] *is.* Şirin olma durumu; cana yakınlık; sevimlilik.

şirinlik[2], -ği [şirin-lik] *{ağız} is.* Nişan töreninde içilen şerbet, sunulan şeker, lokum, çikolata ile yenilen meyve. [DS]

şirinlik[3], -ği [şirin-lik] *{ağız} is.* Birisinin sevgisini çekmek için büyü mahiyetinde takılan muska. [DS] 🗗 **şirinlik muskası,** *{ağız} İyi geçinmek veya birinin sevgisini çekmek için yaptırılarak takınılan muska.* [DS]

şirinlik[4], -ği [şirin-lik] *{ağız} is.* Sebzelere dadanan bir zararlı böcek; balsıra. [DS]

şirinnik, -ği [şirin-lik > şirinnik] *{ağız} is.* Yeni elbise alındığında veya giyildiğinde verilen armağan. [DS]

şirinniyh, [şirin-lik / şirinniyh] *{ağız} is.* → şirinlik[2]. [DS]

şirir, [? şirir] *{eT} is.* Akıntıya kapılmış olan.[EUTS]

şiristan, [Far. şīr *(aslan)* + -istān شيرستان] *(şi:rista:n) {OsT} is.* **1.** Aslanları çok olan yer. **2.** Cesur insanların bulunduğu yer.

şi'riye, [Ar. şi'r > şi'rī / şi'riyye شيريه] *(şi'-riye) {OsT} sf.* → şi'rî.

şirk, [Ar. şirk شرك] *{OsT} is.* **1.** Ortaklık. **2.** Ortak bulma; eş tutma; benzer sayma. **3.** *isl.* Allah'a ortak tanıma; Allah'ın birden çok olduğunu, eşi ve benzeri olduğunu söyleme ve buna inanma; çok tanrılılık. **4.** Allah'a özgü durumları ve nitelikleri başka varlıklara verme. **5.** Allah'a yardımcı tanrılar bulma; Allah'tan ümidini keserek başkalarından medet bekleme. 🗗 **şirk-alūd,** *{OsT} 1. Şirk karışmış; şirk bulaşmış. 2. Allah'tan başkasından medet umar durumda.*|| **şirk-i hafî,** *{OsT} Gizli şirk; Allah için değil de başkalarının rızası için yapılan ibadet.*|| (Allah'a) **şirk koşmak,** *{OsT} Allah'ın birden çok olduğunu kabul etmek veya bu anlama gelen söz ve davranışlarda bulunmak.*

şirkef, [Far. çīrk-āb => çirkef / şirkef] *{ağız} sf.* (Kişi için) görünümü pis olan. [DS]

şirkem, [? şirkem] *{ağız} is.* Dutun ikinci defa kaynatılıp sıkılmasından elde edilen şıra. [DS]

şirket, [Ar. şirk > şirket شركت] *{OsT} is.* **1.** Ortak olma durumu. **2.** Ticarî amaçlı ortaklık. 🗗 **şirket-i a'māl,** *{OsT} huk. Çalışmayı sermaye olarak kabul eden ortaklık.*|| **şirket-i ayn,** *{OsT} huk. Var olan belli bir maldaki ortaklık.*|| **şirket-i deyn,** *{OsT} huk. Alacaktaki ortaklık.*|| **şirket-i emvāl,** *{OsT}*

huk. Sermayesi mal olarak konulmuş, kazancı ortaklar arasında paylaşılacak olan ortaklık.|| **şirket-i ibāhe,** *{OsT} huk. Kamu malı sayılan şeylerden yararlanma hakkı.*|| **şirket-i ihtiyāriye,** *{OsT} huk. Serbest irade ile birden çok kimsenin kurduğu ortaklık.*| **şirket-i inān,** *{OsT} huk. Ortaklar arasında eşitlik şartı getirilmeksizin kurulan ortaklık.*|| **şirket-i mefālis,** *{OsT} huk. Kredi ile mal alıp satmak üzere kurulan ortaklık.*|| **şirket-i milk,** *{OsT} huk. Mülk ortaklığına dayanan ortaklık.*|| **şirket-i mudārebe,** *{OsT} huk. Taraflardan birinin mal, diğerinin emek olarak koydukları sermaye ile kurulmuş ortaklık.*|| **şirket-i mufāvaza,** *{OsT} huk. Eşit sermaye katılımı ile kurulan ortaklık.*|| **şirket-i vücūh,** *{OsT} huk. Kredi ile mal alıp satmak üzere kurulmuş ortaklık.*| **şirket mukavelesi,** *huk. Ortaklık sözleşmesi.*‖ **şirketler topluluğu,** *huk. Holding.*

şirketleşme, [şirket-le-ş-me] *is.* Şirketleşmek eylemi ve durumu.

şirketleşmek, [şirket-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Şirket durumuna gelmek; şirket oluşturmak.

şirlas, [? şirlas / şirlez] *{ağız} is.* Duvar yapılırken araya dökülen sulu çamur. [DS]

şirlek[1]**, -ği** [Far. şīr => şir-le-k] *{ağız} is.* Yoğurt çömleği. [DS]

şirlek[2]**, -ği** [şir-le-k] *{ağız} sf.* **1.** Sulu gözlü. **2.** (Hava için) nemli; yağışlı. [DS]

şirlet, [şir-le-k > şirlet] *{ağız} sf.* → şirlek[2]. [DS]

şirlez, [şir-le-z] *{ağız} is.* Duvar yapılırken araya dökülen sulu çamur. [DS]

şirlivik, -ği [şir-le-y-ik / şirlivik] *{ağız} is.* Küçük çağlayan. [DS]

şirmerd, [Far. şīr *(aslan)* + -merd شیرمرد] *(şi:rmerd) {OsT} sf.* **1.** Gözü pek; aslan yürekli; pek cesur. **2.** İnsanların yargılama ve değerlendirmesine aldırmayan kutsal kişi.

şirmerdan, [Far. şīr *(aslan)* + -merdān شیرمردان] *(şi:rmerda:n) {OsT} is.* **1.** Kahraman kişiler; cesurlar. **2.** Kutsal kimseler.

şirmerit, [Fr. schirmérite] *is. min.* Kübik sistemde yer alan doğal bizmut, kurşun ve gümüş sülfür.

şirmiri, [? şirmiri] *{eT} is.* Çömez; rahip şakirdi. [EUTS]

şirnek, -ği [şir-(i)n-e-k] *{ağız} sf.* Yapışkan. [DS]

şirnemek, [şir-(i)n-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(i)-yor]* **1.** (Çocuk için) yaramazlık etmek; şımarmak. **2.** Birine, sebepsiz yere ve kabadayıca çatmak; sataşmak. [DS]

şirnet, [Ar. şirret => şirnet] *{ağız} sf.* Şımarık. [DS]

şirnetmek, [şirne-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Bebeği hoplatarak güldürmek. [DS]

şirnez, [şir-(i)n-e-z] *{ağız} sf.* Kavgacı; kötü. [DS]

şirni, [şir-in / şirni] *{ağız} sf.* Tatlı. [DS]

şirnik[1]**, -ği** [şir-(i)n-i-k] *{ağız} sf.* **1.** Hoppa. **2.** Şımarık; yaramaz. [DS]

şirnik[2]**, -ği** [şir-(i)n-i-k] *{ağız} sf.* Tatlı. [DS]

şirnimek, [şir-(i)n-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** (Çocuk için) yaramazlık etmek. **2.** Sebepsiz yere birine saldırmak; sataşmak. **3.** Sıkıntı vermek. [DS]

şirnük, -gü [şir-(i)n-ik / şirnük] *{ağız} sf.* **1.** Hoppa. **2.** Şımarık; yaramaz. [DS]

şiro, [Şiro *(Pütürge'nin eski adı)*] *is.* Malatya çevresinde oynanan halay türü bir halk oyunu.

şirp, [şarp / şırp / şirp *(yans.)*] *is.* Kuvvetli bir şekilde vurmayı, çarpmayı, atmayı anlatan kök. [Zülfikar] *şirp-i-dek, şirp-il-de-mek*

şirpedek, -ği [şirp *(yans.)* > şirp-edek] *{ağız} zf.* Çabucak; tez olarak. [DS]

şirpeden, [şirp *(yans.)* > şirp-e-den] *{ağız} zf.* Çabucak; tez olarak. [DS]

şirpençe, [Far. şīr *(aslan)* + pençe شیرپنجه] *(şi:rpençe) {OsT} is.* **1.** Aslan pençesi. **2.** *tıp.* Stafilokok türü bakterilerin yol açtığı deri altı dokusunun ve yağ bezlerinin iltihabından ileri gelen, kanlı irin içeren kan çıbanları topluluğu; kızıl yara; antraks.

şirpetek, -ği [şirp *(yans.)* > şirp-edek] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şirpidek, -ği [şirp *(yans.)* > şirp-edek] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

şirpildemek, [şirp-il-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Zonklamak. [DS]

şirpit, [Yun. tsimpla ? / şirp-it] *{ağız} is.* Çapak. [DS]

şirpitli, [şirp-it-li] *{ağız} sf.* Gözü akan; çapaklı. [DS]

şirret, [Ar. şerr *(kötülük)* > şerret شرت] *{OsT} sf.* Huysuz; kavgacı; geçimsiz; yaygaracı; edepsiz.

şirretçe, [şirret-çe] *(şirre'tçe) zf.* Şirret bir kimseye yakışır biçimde; edepsizce.

şirretleşme, [şirret-le-ş-me] *is.* Şirretleşmek eylemi ve durumu.

şirretleşmek, [şirret-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Şirretçe davranışlar sergilemeye başlamak; edepsizleşmek; huysuzlaşmak.

şirretlik, -ği [şirret-lik] *is.* **1.** Şirret bir kimsenin tutumu; niteliği. **2.** Şirret kimseye özgü davranış; şirretçe davranış; edepsizlik. ☞ **şirretlik etmek,** *Şirretçe bir davranış sergilemek; edepsizlik etmek.*

şirrir, [Ar. şerr > şirrīr شریر] *(şirri:r) {OsT} sf.* Kötü yaradılışlı; kötülükçü; şerir.

şirşane, [Far. şeş-ẖāne => şişane / şerşane] *{ağız} is.* Uzun namlulu tek tüfek. [DS]

şirtil, [şir-t-il ?] *{ağız} sf.* Kavgacı; kötü. [DS]

şirürji, [Fr. chirurgie] *is. tıp.* Cerrahlık.

şirvan[1]**,** [Far. şīr *(aslan)* > şīr-vān *(Azerbaycan'da bir kent)* شیروان] *(şi:rva:n) {OsT} is.* **1.** Azerbaycan'ın Şirvan kentinde dokunan ince ve kaliteli halılara verilen ad. **2.** Çatı arasında ya da dükkânların

üstünde yer alan asma kat. **3.** İmparatorluk döneminde, saraylardaki taht ve yatakların üstündeki bezemeli ahşap sundurmaya verilen ad.

şirvan[2], [Far. şīr-bān / ser-bān ? => şirvan] *{ağız} is.* Çeltik tarlalarının su dağıtım işine bakan kimse. [DS]

şirvani, [Far. şīr *(aslan)* > şīr-vān *(Azerbaycan'da bir kent)* + Ar. -ī شيروانى] *(şi:rva:ni:) {OsT} sf.* **1.** Şirvan kentine özgü; Şirvan tarzında. **2.** *is.*→ şirvan.

şirvant, [? şirvant] *{ağız} is.* Sebze teveği. [DS]

şirvata, [? şırbata / şırvata / şirvata] *{ağız} is.* Mendil. [DS]

şirvete, [? şirvete / şirvata] *{ağız} is.* **1.** Boyun atkısı. **2.** Oyalı yemeni. **3.** Mendil. [DS]

şiryan, [Ar. şiryān شريان] *(şirya:n) is. anat.* Atardamar. 🗗 **şiryān-ı ādüdî,** *{OsT} Pazı üstündeki atardamarlar.*|| **şiryān-ı cefnî,** *{OsT} anat. Göz kapağı atardamarı.*|| **şiryān-ı ebher,** *{OsT} anat. Kalpten vücuda temiz kan pompalayan büyük atardamar.*|| **şiryān-ı iklîlî,** *{OsT} anat. Kalbi besleyen damar.*|| **şiryān-ı kuberî,** *{OsT} anat. Bilek damarı.*|| **şiryān-ı nāzil,** *{OsT} anat. Aşağı inen atardamar.*|| **şiryān-ı rievî,** *{OsT} anat. Akciğer içine dağılmış olan atardamar.*|| **şiryān-ı sāid,** *{OsT} anat. Kalpten çıkan atardamar.*|| **şiryān-ı sübatî,** *{OsT} anat. Şah damar.*|| **şiryān-ı şefevî,** *{OsT} anat. Dudak atardamarı.*|| **şiryān-ı şezen,** *{OsT} anat. Soluk borusu.*|| **şiryān-ı tahte't-terkova,** *{OsT} Köprücük altı damarı.*|| **şiryān-ı veridî,** *{OsT} Ciğer atardamarı.*|| **şiryān-ı zülākî,** *{OsT} Mideye giden damarların tümü.*

şiryani, [Ar. şiryānī / şiryāniyye شريانى / شريانيه] *(şirya:ni:) {OsT} sf.* Atardamarla ilgili; atardamara ait.

şirzime, [Ar. şirzime شرذمه] *{OsT} is.* **1.** Herhangi bir şeyin küçük parçası. **2.** Küçük topluluk; grup.

şist, [Lat. schistos / Yun. skhistos *(yarılmış)* > Fr. schiste] *is. jeol.* **1.** Yapraklar hâlinde ayrılıp parçalanabilen silisli, alüminli tortul kayaç. **2.** Molozla karışık bütün tortul maddelerin genel adı.

şistleşme, [şist-le-ş-me] *is.* Şistleşmek eylemi ve durumu.

şistleşmek, [şist-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* (Kömür yatağı için) kömüre karışmış moloz oranının çokluğu yüzünden işletilemez duruma gelmiş olmak.

şistli, [şist-li] *sf.* Şist bulunan; şistlerden oluşmuş.

şistlilik, -ği [şist-li-lik] *is.* **1.** Basınç altında dikey yapraklar hâlinde parçalanma ile sonuçlanan yer hareketi süreci. **2.** Kayaçlarda görülen yapraklı bölünebilme durumu.

şistsi, [şist-si] *sf.* Şist özelliği taşıyan; şist görünümünde olan.

şiş[1], [*eT* sīş / şīş / şīş] *sf.* **1.** Şişmiş olan; kabarmış; şişkin; kabarık. *{eT} (aynı)* [EUTS]. **2.** *is.* Şişmiş olan yer; kabarıklık. **3.** *{eT} (şi:ş)* Şişmiş olan her nesne; yumru; şişlik; ur. [DLT] [EUTS] [Gabain] 🗗 **şişini indirmek,** *{ağız} Bağırıp çağırarak öfkesini dağıtmak; rahatlamak.* [DS]

şiş[2], [*eT* şış > şiş] *is.* **1.** Metal ya da ahşaptan yapılma ucu sivri her türlü araç. **2.** Örgü örmekte kullanılan bir ucu sivri uzun çubuk. **3.** Küçük parça etlerin saplanarak dizildiği ve ateşte döndürülerek pişirildiği metal ya da ağaç çubuk. **4.** Bu şekilde pişirilmiş olan et kebabı; şiş kebap. **5.** *{ağız}* Yufka ekmeği pişirirken çevirmekte kullanılan ağaçtan veya metalden yapılmış, cetvel eninde uzunca araç; aktaraç; çevirgeç. [DS] **6.** *{ağız}* Tandır karıştırmaya veya kelle ütmeye yarayan uzun demir. [DS] **7.** *sf.* (Et kebabı için) şişe takılarak pişirilmiş olan. 🗗 **şiş böreği,** *{ağız} Salçalı tatarböreği.* [DS]|| **şiş kebap,** *Şişte pişirilmiş kebap.*|| **şiş köfte,** *Şişe geçirilerek pişirilmiş köfte.*

şişane, [Far. şeş-ḫāne ششخانه] *(şişa:ne) {OsT} is.* Namlusunda altı yiv bulunan top ya da tüfek; şeşhane.

şişarka, [? şişarka] *{ağız} is.* Biber. [DS]

şişbelek, -ği [şiş+benek] *{ağız} is.* Bir hayvan hastalığı.

şişe[1], [şış > şiş-e] *{ağız} is.* **1.** Tavan tahtaları arasındaki açıklığı kapatmak için uzunluğuna çakılan 4-6 cm. enindeki düzgün tahtalardan her biri. **2.** Köy arabalarındaki parmaklık. [DS]

şişe[2], [şiş-e / Far. şīşe] *is.* **1.** İçine sıvı konulan dar boğazlı, geniş gövdeli uzunca cam kap. **2.** Gaz lambasının alevini dış etkenlerden koruyan ortası şişkin yukarısı dar cam koruyucu. **3.** Şişe çekmekte kullanılan ağzı keskin olmayan yuvarlak cam kap. **4.** *argo.* Anüs; göt. **5.** *sf.* Bir şişenin aldığı miktarda. 🗗 **şişe bardak,** *{eAT} Cam bardak.*|| **şişe çekmek,** *Ağrılı bölgedeki sıvıyı dağıtmak amacıyla içinde alevli pamuk yakılarak havası seyreltilmiş şişeyi sırta yapıştırmak; vantuz çekmek.*|| **şişe hemeçiği,** *{ağız} Taş bebek.* [DS]|| **şişe vurmak,** *Ağrılı bölgedeki sıvıyı dağıtmak amacıyla içinde alevli pamuk yakılarak havası seyreltilmiş şişeyi sırta yapıştırmak; vantuz çekmek.*

şişe[3], [şişe > Far. şīşe شيشه] *(şi:şe) {OsT} is.* Cam; sırça. 🗗 **şişe-i haccam,** *{OsT} Hacamat şişesi.*|| **şişe-i hünāb,** *{OsT} Gökyüzü.*|| **şişe-i rindan,** *{OsT} Kadeh.*|| **şişe-i saat,** *{OsT} Kum saati.*

şişebaz, [Far. şīşe-bāz شيشه باز] *(şi:şeba:z) {OsT} is.* Şişelerle çeşitli denge oyunları yapan gösterici.

şişeci, [şişe-ci] *is.* **1.** Şişe alıp satan kimse. **2.** *argo.* Kulampara.

şişek, [tişē-mek > tişe-k > şişe-k شيشك] *{eT} is.* **1.** Bir ile iki yaş arasındaki dişi koyun. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Bir iki yaşlarında henüz doğurmamış koyun veya keçi. [DS] **3.** *{ağız}* Kuzulama dönemine

girmiş dişi koyun; ilk defa doğurmuş koyun. [DS] **4.** *{eAT} {OsT} {ağız}* İki yaşındaki erkek veya dişi koyun. [DS] **5.** *{ağız}* Sütlü koyun. [DS] **6.** *{ağız}* Altı aylık dişi koyun. [DS]

şişeleme, [şiş-e-le-me] *is.* Şişelemek eylemi.

şişelemek, [şiş-e-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Şişe içine koymak; şişeye doldurmak.

şişelenme, [şiş-e-le-n-me] *is.* Şişelenmek eylemi ve durumu.

şişelenmek, [şiş-i-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Şişe içine konulmak; şişelemek eylemine uğramak. **2.** *dönşl. f.* Şişe sahibi olmak; şişe satın almak; şişe edinmek.

şişelik, -ği [şiş-e-lik] *is.* **1.** Şişe konulan yer. **2.** Şişeleri kırılmadan taşımak için özel olarak yapılmış taşıma kabı. **3.** *sf.* (Domates vb. için) şişeye koymaya uygun.

şişemsi, [şiş-e-msi] *sf.* **1.** Şişeye benzeyen. **2.** Şişe biçiminde olan.

şişertme, [şişe-r-t-me] *{ağız} is.* Kar helvası. [DS]

şişeyh, [şişek > şişeyh] *{ağız} is.* Üç yaşında koyun. [DS]

şişgin, [şiş-gin] *{ağız} sf.* Kibirli; onurlu. [DS] 🗗 **şişgin olmak,** *{ağız} Gururlanmak; onurlanmak.* [DS]

şişgün, [şiş-gün] *{ağız} sf.* → şişgin. [DS] 🗗 **şişgün olmalı,** *{ağız} Kin tutmak.* [DS]

şişhahlanmak, [şişhaḫ-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Şımarıklık yapmak. [DS]

şişhane, [Far. şeş-ḫāne ششخانه] *(şişa:ne) {OsT} is.* → şeşhane.

şişik[1]**, -ği** [şiş-ik ششك] *{eAT} {ağız} sf.* **1.** Şişmiş; şişkin; kabarık. **2.** (Kişi için) büyük karınlı. [DS]

şişik[2]**, -ği** [şişek] *{ağız} is.* → şişek. [DS]

şişilmek, [şeş-il-mek / şiş-il-mek ششلمك] *{eAT} {OsT} dönşl. f. [-ür]* Çözülmek.

şişinme, [şiş-in-me] *is.* Şişinmek eylemi ve durumu.

şişinmek [şiş-in-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Başkalarına yüksekten bakar gibi tavır takınmak; davranışları ile başkalarını küçümsediğini belli etmek; böbürlenmek; gururlanmak; kabarmak; kibirlenmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Darılmak; surat asmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** *biy.* (Böcekler için) saldırıya uğradıklarında bütün organlarını uzatıp büyülterek düşmana göz dağı verecek biçimde yayılmak.

şişir, [Çin. ? > şişir] *{eT} is.* Cam; kristal. [Clauson]

şişirde, [şiş-ir-t-en] *{ağız} is.* Balon. [DS]

şişirdek, -ği [şiş-ir-de-k] *{ağız} is.* Balon. [DS]

şişirik, -ği [şiş-ir-ik] *{ağız} is.* **1.** Balon. **2.** Kabarcık. [DS]

şişirilme, [şiş-ir-il-me] *is.* Şişirilmek eylemi ve durumu.

şişirilmek, [şiş-ir-il-mek] *edil. f. [-ir]* Şişirmek eylemine uğramak; hakkında şişirmek eylemi uygulanmak; şişirmek eylemine konu olmak.

şişiriş, [şiş-ir-iş] *is.* Şişirmek eylemi ve biçimi.

şişirka, [? şişirka] *{ağız} is.* Biber. [DS]

şişirme, [şiş-ir-me] *is.* **1.** Şişirmek eylemi ve durumu. **2.** Kasaplık hayvanları kestikten sonra kolay yüzülmesi için deri altına hava basma işi. **3.** Bir metal parçayı yandan uzunlamasına dövme yoluyla uygulanan biçimlendirme işlemi. **4.** Şarap fıçılarını doldurmadan önce, çeperlerine şarap emdirme işlemi. **5.** *{ağız}* Arpacıktan büyük soğan tohumu. [DS] **6.** *{ağız}* Balon. [DS] **7.** *sf. mecaz.* Baştan savma; aceleye getirilmiş; kötü. **8.** Şişirilerek kullanılabilen; şişme. **9.** *mecaz.* Abartılmış.

şişirmece, [şiş-ir-mece] *sf.* Kötü, baştan savma yapılmış olan; şişirme.

şişirmek[1]**,** [şiş-ir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** İçine gaz vb. akışkan doldurarak hacmini genişletmek; şişkin hâle getirmek. **2.** Doldurmak; dış hacmini artırmak. **3.** (Ciğer için) soluk alarak içini hava ile doldurmak. **4.** (Kas için) kasarak görünümünü şişkin hâle getirmek. **5.** (Mide için) aşırı yemek ya da rahatsızlıktan dolayı şişkinlik oluşmak. **6.** *mecaz.* (İş için) baştan savma yapmak; özenmemek; aceleye getirmek. **7.** *mecaz.* (Söz, yazı, haber vb. için) gereksiz katmalarla uzatmak. **8.** *mecaz.* (Durum ve eylem için) kapsamını, etkisini büyüterek anlatmak; abartmak. **9.** *mecaz.* (Hesap için) gerçekte olduğundan daha yüksek göstermek; fiyatı yüksek yazmak. **10.** *{ağız}* Överek olduğundan daha fazla yüceltmek. [DS] **11.** *mecaz.* (Kişi için) öfkesini kabartmak için etkide bulunmak; tahrik etmek. **12.** (Bakır kap için) içeriden çekiçleyerek yuvarlaklaştırmak. **13.** (Şarap fıçısı için) şarap doldurmadan önce sıcak şarap emdirmek. **14.** *matb.* Sayfa sayısını artırmak için satır aralarını genişletmek. **15.** Metal parçayı döverek ilk başlangıç kesitini artırmak. **16.** *argo.* Birini bıçak ya da çakı ile yaralamak. **17.** *argo.* (Erkek için) cinsel ilişkide bulunmak.

şişirmek[2]**,** [şaş-ır-mak > şişir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Fidan dikmek. [DS]

şişirtme, [şiş-ir-t-me] *is.* **1.** Şişirtmek eylemi ve durumu. **2.** *{ağız}* Balon. [DS]

şişirtmek[1]**,** [şiş-ir-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Şişirmek eylemini yaptırmak; şişirmesine yol açmak. **2.** İçini gaz ile doldurarak hacmini artırma işlemini birine yaptırmak. **3.** *{ağız}* Övmek. [DS]

şişirtmek[2]**,** [şiş-ir-t-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Surat asmak; dargın durmak. [DS]

şişkin[1]**,** [şiş-kin] *sf.* Şişmiş olan; şişirilmiş durumda olan.

şişkin[2]**,** [şiş-kin] *{ağız} sf.* **1.** Kibirli. **2.** Onurlu. [DS]

şişkin[3]**,** [şiş-kin] *{ağız} is.* Bir iki yaşlarında doğurmamış koyun veya keçi; şişek. [DS]

şişkinlik, -ği [şiş-kin-lik ششكنلك] *is.* **1.** Şişkin olma durumu. **2.** Kabarıklık; şişlik. **3.** Bağırsaklarda gaz

birikmesi sonucu oluşan rahatsızlık. **4.** Enflasyon. **5.** *{OsT}* Kibir; azamet; gurur.

şişko, [şiş-ko ?] *(şi'şko) sf.* Çok şişman.

şişkoluk, -ğu [şiş-ko-luk] *(şi'şkoluk) is.* Çok şişman olma durumu.

şişlah, [? şişlah] *{ağız} sf.* Şakacı. [DS]

şişleme, [şiş-le-me] *is.* **1.** Şişlemek eylemi ve durumu. **2.** Betonu metal çubuklar sokarak kalıp aralarına yerleştirme işlemi; pikaj.

şişlemek, [şiş-le-mek] *gçl. f. [-er] [-l(i)-yor]* **1.** Şiş batırmak; şiş saplamak. **2.** *argo.* Kesici veya delici alet veya silah batırarak yaralamak.

şişlenme, [şiş-le-n-me] *is.* Şişlenmek eylemi ve durumu.

şişlenmek, [şiş-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Şiş batırılmak. **2.** *argo.* Kesici veya delici alet batırılarak yaralanmak. **3.** *dönşl. f.* Şiş sahibi olmak; şiş satın almak; şiş edinmek.

şişli, [şiş-li] *sf.* Şişi bulunan; şiş sahibi olan. ◻ **şişli yağmur,** *{ağız} Kuvvetli yağmur.* [DS]

şişlik[1]**, -ği** [şiş *(çubuk)* > şiş-lik] *sf.* **1.** Şiş yapmaya elverişli olan; şiş yapılabilecek özellikte olan. **2.** Şiş yapmak için ayrılmış olan. **3.** *is.* Şiş konulan yer. **4.** *{ağız}* Davar satıcısının, alıcıya parasız verdiği koyun. [DS] **5.** *{ağız} folk.* Düğünde yapılan güreşlerde yenen pehlivana verilen armağan. [DS] ◻ **şişlik almak,** *{ağız} İlk kez oğlu olan birinden yakınları veya köyün gençleri armağan olarak koyun veya keçi almak.* [DS]

şişlik[2]**, -ği** [şiş-mek > şiş-lik] *is.* **1.** Şiş olma durumu; kabarıklık. **2.** Şişmiş olan yer. **3.** *tıp.* Kan birikmesi ya da kendi salgıladığı bir sıvının birikmesi sonucu organda meydana gelen hacim artışı.

şişman, [şiş-mek > şiş-man] *sf.* Bedeninde aşırı derecede yağ birikmiş olan; şişko; mülahham. ◻ **şişman göstermek,** *(Elbise için) şişman görünmesine neden olmak.*

şişmanca, [şiş-man-ca] *(şişma'nca) sf.* Biraz şişman; oldukça şişman.

şişmanırak, -ğı [şişmanī-rak] *{ağız} sf.* Şişmanca. [DS]

şişmanlama, [şiş-man-la-ma] *is.* Şişmanlamak eylemi ve durumu.

şişmanlamak, [şiş-man-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Şişman duruma gelmek; kilo almak; yağ bağlamak.

şişmanlatma, [şiş-man-la-t-ma] *is.* Şişmanlatmak eylemi.

şişmanlatmak, [şiş-man-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Şişman duruma getirmek; şişmanlamasını sağlamak; yağ bağlatmak.

şişmanlık, -ğı [şiş-man-lık] *is.* Şişman olma durumu.

şişme, [şiş-me] *is.* Şişmek eylemi ve durumu.

şişmek[1]**,** [seş-mek > şeş-mek / şiş-mek ششمك] *{eT} {eAT} gçl. f. [-ür]* Çözmek.

şişmek[2], [şiş > sīş-mak / şiş-mek] *gçsz. f. [-er]* **1.** İçi gaz veya hava ile dolarak hacmi artmak; genişlemek. *{eT} (aynı)* [Gabain] **2.** İçine sıvı emerek hacmi artmak; kabarmak; genişlemek. **3.** (Bedenin bir bölümü için) şişkinlik oluşmak; şişlik meydana gelmek. **4.** Çok yemek yiyerek rahatsız olmak; aşırı doymak. **5.** Koşmaktan dolayı çok yorulup nefes alamayacak durumda ciğerleri ağrımak. **6** Şişmanlamak. **7.** *argo.* Utanacak bir duruma düşmek; bozulmak; bozum olmak; utanmak; mahcup olmak.

şişmek[3]**,** [şiş-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Kibirlenmek; gururlanmak; şişinmek. **2.** Şımarmak. **3.** Nazlanmak. **4.** İnatlaşmak. [DS]

şişmek[4]**,** [şiş-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Ölmek. **2.** Uyumak. [DS]

şişmeldek, -ği [şiş-me-l-de-k ?] *{ağız} is.* **1.** Ham incir. **2.** *sf.* (Kişi için) sıska. **3.** Şişmiş. [DS]

şişok, -ğu [? şişok] *{ağız} is.* Kuyruk yağı ve tatlı kaşırısını bir yiyecek. [DS]

şişperek, -ği [şiş+perek ?] *{ağız} is.* Mantı. [DS]

şişti, [şiş-ti] *{ağız} is.* Mürver çiçeği. [DS]

şişük, -ğü [şiş-ük] *{ağız} is.* Şişik; kabarık; şişmiş. [DS]

şita, [Ar. şitā شتا] *(şita:) {OsT} is.* Kış.

şitab, [Far. şitāb شتاب] *(şita:b) {OsT} is.* Çabukluk; sürat; acele. ◻ **şitāb etmek,** *{OsT} Acele etmek; çabuk gitmek; seğirtmek.*

şitaban, [Far. şitābān شتابان] *(şita:ba:n) {OsT} sf.* Acele ile giden; acele eden; çabuk giden; seğirten. ◻ **şitāban olmak,** *{OsT} Acele etmek; çabuk gitmek; seğirtmek.*

şita'i, [Ar. şitā > şitā'ī شتائى] *(şita:i:) {OsT} sf.* Kışla ilgili; kışa ait.

şita'iye, [Ar. şitā > şitā'ī > şitāiyye شتائيه] *(şita:iye) {OsT} is.* Nesip bölümünde kış mevsimini konu edinen kaside.

şitan, [Ar, şeytān => şītan] *(şi:tan) {ağız} is.* Şeytan. [DS]

şitanmak, [şitan-mak ?] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İşe alışmak; işe ısınmak. [DS]

şitari, [? şitari] *{ağız} is.* **1.** *folk.* Söz kesme sırasında, anneye armağan edilen kumaş. **2.** Alacalı bir tür ipekli kumaş. **3.** Ak ve kara yollu bir tür kumaş. [DS]

şitendirmek, [şite-n-dir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Şımartmak. **2.** İlgisini artırmak; kışkırtmak. [DS]

şitengi, [şite-n-gi] *{ağız} sf.* Yaramaz. [DS]

şitenmek, [şite-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Yaramazlık etmek. **2.** Sebepsiz yere birine saldırmak; sataşmak. [DS]

şitevi, [Ar. şitā > şitāī > şitevī /şiteviyye شتويه / شتوى] *(şitevi:) {OsT} sf.* Kışla ilgili; kışa ait.

şitil, [Ar. şetl => şetil / şitil شتل] *is.* **1.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Taze fidan. [DS] **2.** *{ağız}* Fide. [DS] **3.** *{ağız}* Budak. [DS]

şitillemek, [şitil-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sebze fidelerini toprağa dikmek. [DS]

şitlenmek, [şit-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Büyüklenmek; böbürlenmek. [DS]

şiv[1], [Er. šiw => şiv] *{ağız} is.* **1.** Dut ve üzüm posası. **2.** Yağı alınmış, yağlı tohum posası. [DS]

şiv[2], [şiv] *{ağız} is.* İnce ağaç dalı. **2.** Kumaştaki çizgi. [DS]

şiv[3], [Far. şeb => şiv] *{ağız} is.* Akşam yemeği.

şivan, [Far. şîven => şivan] *{ağız} is.* Ağıt; yas. [DS]

Şivacılık, -ğı [Hint. Şiva *(Hint tanrısı, koruyucu)* > şiva-cı-lık] *is.* Şiva'ya tapınmayı öngören Hindu mezheplerinin kaynağı olan dinî akım.

şivare, [? şivare] *{ağız} is.* Türkü. [DS]

şivaz, [Ar. şivāz شواز] *(şiva:z) {OsT} is.* **1.** Dumansız ateş. **2.** Susama; hararet.

şive[1], [Far. şîve شیوه] *(şi:ve) {OsT} is.* **1.** Naz; eda; cilve. **2.** Söyleyiş; söyleyiş özelliği. **3.** *dbl.* Bir dilin sınırları içinde bölgelere ve halklara göre değişen söyleyiş özelliği; ağız. ⊟ **şîve-i dilber,** *{OsT} Güzelin nazı ve cilvesi.*|| **şîve-i lisan,** *{OsT} Dilin tarzı.*|| **şîve-i reftār,** *{OsT} Yürüyüş edası.*|| **şîve-nümā,** *{OsT} 1. Naz gösteren. 2. Klasik Türk müziğinden birleşik bir makam.*|| **şive taklidi,** *Gerçekçi edebiyat akımında halkın konuşma özelliklerine yer verme.*

şive[2], [? şive] *{ağız} is.* Saç örgüsü. [DS]

şivebaz, [Far. şîve-bāz شیوباز] *(şi:veba:z) {OsT} sf.* Cilveli.

şiveger, [Far. şîve-ger شیوگر] *(şi:veger) {OsT} sf.* Cilveli; işveli.

şivegî, [Far. şîve-gī شیوگی] *(şi:veger) {OsT} sf.* Cilveli; işveli.

şivek, -ğı [? şivek] *{ağız} is.* Taştan yapılan kulübe. [DS]

şivekâr, [Far. şîve-kār شیوکار] *(şi:vekâ:r) {OsT} sf.* Cilveli; işveli.

şivekeş, [Far. şîve-keş شیوکش] *(şi:vekeş) {OsT} sf.* Cilveli; işveli.

şiveli, [şive-li] *(şi:veli) sf.* **1.** Nazlı, edalı; işveli. **2.** Belirtilen ağız özelliği ile konuşan. **3.** *sf. zf.* (Anlatım ya da anlatış biçimi için) güzel.

şivemek, [sıva-mak > şive-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-v(i)-yor]* **1.** Okşamak. **2.** Sıvamak. [DS] ⊟ **şivey şivey,** *{ağız} 1.* → şiveyi şiveyi. *2. Yavaş yavaş.* [DS]|| **şiveyi şiveyi,** *Okşaya okşaya.*

şiven, [Far. şîven شیون] *(şi:ven) {OsT} is.* Matem; yas; sızlama.

şivengâh, [Far. şîven-gāh شیونگاه] *(şi:vengâ:h) {OsT} is.* Matem evi.

şivengeh, [Far. şîven-geh شیونگه] *(şi:vengâ:h) {OsT} is.* Matem evi.

şivesiz, [şive-siz] *(şi:vesiz) sf.* Söyleyişi bozuk olan; söyleşi kusuru bulunan.

şivesizlik, -ği [şive-siz-lik] *(şi:vesizlik) is.* Söyleyiş bozukluğu.

şivet, -di [Bul. şijna / Rus. şina ?] *{ağız} is.* Demir çember; demir. [DS]

şiveydiz, [Ar. şivā' شواء [Tietze]] *{ağız} is.* Taze soğan konulmuş et kavurması. [DS]

şivgar, [Yun. zevgari => çıvgar / şivgar] *{ağız} fs.* Çok yüklü arabaya, bir çift çeki hayvanının gücünün yetmemesi durumunda koşulan ikinci çift çeki hayvanı. [DS]

şivil, [şiv-il ?] *{ağız} is.* İshal. [DS]

şivit, [? şivit] *{ağız} is.* Tarak otu. [DS]

şivka, [şiv-ka ?] *{ağız} is.* Fidan. [DS]

şivkam, [? şivkam] *{ağız} is.* Üzümden ikinci defa alınan şıra. [DS]

şivleme, [şiv-le-me] *{ağız} is.* Üzüm, dut posasından çıkarılan rakı. [DS]

şivli, [şiv-li] *{ağız} is.* Kandil veya mum ışığı. [DS]

şivlilik, -ği [şiv-li-lik] *{ağız} is.* Hz. Muhammed'in ana karnına düştüğü sayılan günün yıldönümlerinde çocuklara dağıtılan çerez. [DS]

şivrete, [? şivrete] *{ağız} is.* Büyük erkek mendili. [DS]

şivşek, -ği [şiv-(i)ş-e-k] *{ağız} sf.* Sivri. [DS]

şivşermek, [şiv-(i)ş-e-r-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Kışkırtmak. [DS]

şivşik, -ği [şiv-(i)ş-i-k] *{ağız}* Kuşku.

şivşikli, [şivşik-li] *{ağız} sf.* Kuşkulu. [DS]

şivşirlemek, [şiv-(i)ş-ir-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Alıp götürmek; aşırmak; çalmak. [DS]

şivşirmek, [şiv-(i)ş-ir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Kışkırtmak. **2.** Tıka basa doldurmak. [DS]

şivşirt, [şiv-(i)ş-ir-t] *{ağız} is.* Yamuk; verev; köşelemesine; çarpık. [DS]

şivşirtmek, [şiv-(i)-ş-ir-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Göz kulak olmak; dikkat kesilmek. **2.** Gereksiz yere konuşmak. [DS]

şivşit[1], **-di** [şiv-(i)ş-i-t] *{ağız} sf.* **1.** Verev; yamuk. **2.** Çapraz. **3.** Aykırı. [DS]

şivşit[2], **-di** [şiv-(i)ş-i-t] *{ağız} is.* **1.** İki anlamlı söz. **2.** Gerçeğe aykırı söz. [DS]

şivşit[3], **-di** [şiv-(i)ş-i-t] *{ağız} zf.* Önce. [DS]

şivşit[4], **-di** [şiv-(i)ş-i-t] *{ağız} is.* Arabî ve Rumî aylar arasındaki gün farkı. [DS]

şivşitlemek[1], [şivşit-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kışkırtmak. [DS]

şivşitlemek[2], [şivşit-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sağlamlaştırmak. [DS]

şivşitmek[1], [şivşit-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Alıp götürmek; aşırmak. [DS]

şivşürtmek, [şiv-(i)ş-ir-t-mek / şivşürt-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Kötülük yapması için birini kışkırtmak. [DS]

şiyar, [İng. sheer *(çalım)*] *is. dnz.* Bir deniz aracının güvertesine, baş ve kıç arasında verilen eğrilik.

şiyarlı, [şiyar-lı] *sf.* (Gemi için) şiyarı belirgin olan.

şiya, -a'ı [Ar. şīāʿ > şiyaʿ شيع] *{OsT} is.* Taraftarlar.

şiye[1], [Ar. sāye => şiye] *{ağız} is.* Gölge. [DS]

şiye[2], [? şiye] *{ağız} is.* Gitme; yolcu olma. [DS]

şiyem, [Ar. şime *(huy)* > şiyem شيم] *{OsT} is.* Huylar.

şiyer, [İng. sheer *(çalım)*] *is. dnz.* → şiyar.

şizo-, [Yun. skhidzein *(yarmak, bölmek, ayırmak)* > Fr. schizo-] *ön ek.* Latince kelimelerden *"yarılma, ayrılma"* anlamı katan birleşik terimler türeten ön ek.

şizofren, [Fr. schizophrène] *sf.* Kişilik bölünmesine tutulmuş olan.

şizofreni, [Yun. skhidzein *(yarmak, bölmek, ayırmak)* + phren *(akıl)* > Fr. schizophrénie] *is. tıp. psikol.* Ruhsal işlevlerin dağılıp bozulması, gerçeklerle olan ilişkilerin büyük ölçüde azalması ve dolayısıyla düşünce, davranış ve duygu alanlarında önemli çözülmelerin ortaya çıkması gibi belirtileri olan ruhsal bozukluk.

şizofrenleşme, [şizofren-le-ş-me] *is.* **1.** Şizofrenleşmek eylemi. **2.** Şizofreninin gösterdiği türden davranış bozuklukları sergileme.

şizofrenleşmek, [şizofren-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Şizofren benzeri davranışlarda bulunmak.

şizoit, [Fr. schizoïde] *sf. psikol.* **1.** Kendine dönüklükle ilgili. **2.** Şizoitlik belirtileri gösteren.

şizoitlik, -ği [şizoit-lik] *is. psikol.* Kendine dönüklükle belirginleşen yapı.

şizomani, [Fr. schizomanie] *is. psikol.* Ruhsal bozukluk belirtisi olmamakla birlikte ortaya çıkan şizofreni türü.

şker, [Far. / Sansk. şakar] *(şʲker) {eT} is.* Şeker. [EUTS]

şlam, [Alm. schlamm *(çamur)*] *(şʲlam) is.* Bir malzemenin ya da cevherin, su içinde asıltı hâlinde bulunan çok ince bölümü.

şlem, [İng. slam] *(şʲlem) is.* **1.** Çarparak kapatma. **2.** İskambilde bütün elleri alarak kazanma.

şlok, [Sansk. śloka] *(şʲlok) {eT} is.* **1.** Manzume; nazım; şiir. [ARAT] [EUTS] **2.** Vezin. [EUTS] **3.** Mısra. [Gabain] **4.** Sekizer hecelik dört dizeden oluşan şiir.

şnitzel, [Alm. schnitzel] *(şʲni'tzel) is.* Tavuk etinden yapılan bir tür yemek.

şnorkel, [Alm. schnorchen *(horlamak)* > schnorchel] *(şʲnorkel) is. dnz.* **1.** Bir denizaltının uzun süre su altında seyretmesini sağlayan düzenek. **2.** Bir tankın nehri aşması için yapılmış düzenek. **3.** Başı su altında tutarak yüzmeyi sağlayan bir ucu su yüzeyine çıkan boru.

şo, [şu > şō] *(şo:) {ağız} zm.* (Uzaktaki nesneler için) şu. [DS]

şoba, [? şoba] *{ağız} is.* Nezle. [DS]

şobanlık, [Far. şübān > şoban-lık شوبانلك] *{OsT} is.* Çobanlık.

şobaz, [? şobaz] *{ağız} zf.* Çabuk. [DS]

şofaj, [Fr. chauffage] *is.* Isıtma aracı ve ısıtma düzeni.

şofar, [İbr. şofar] *is.* İlk Çağda Yahudi ayinlerinde çalınan boru.

şofben, [Fr. chauffe-bain *(banyo ısıtıcı)*] *is.* Doğal gaz, hava gazı ve sıvılaştırılmış petrol gazı ya da elektrikle çalışan sıcak su ısıtıcısı.

şoför, [Fr. chauffer *(ısıtmak)* > chauffeur] *is.* **1.** Eskiden buharlı gemi ya da trenlerdeki ateşçilere verilen ad. **2.** Motorlu araç süren kimse; sürücü. 🗗 **şoför ağzı,** *Sürücüler arasında kendine özgü deyim ve argoyu içeren konuşma.* ‖ **şoför koltuğu,** *Motorlu taşıtı kullanan sürücünün oturduğu koltuk.* ‖ **şoför mahalli,** *Taşıtlarda sürücünün bulunduğu ön koltuk ve yanı.* ‖ **şoför muavini,** *Çoğunlukla otobüs, kamyon ve minibüs gibi kara taşımacılığı yapan araçlarda sürücüye ve yolculara yardımcı olan kimse.* ‖ **şoför okulu,** *Motorlu taşıt kullanmak isteyen kişilere sürücü belgesi almak üzere eğitim veren eğitim kurumu; motorlu taşıt sürücü kursu.* ‖ **şoför yardımcısı,** *Şoför muavini.*

şoförlük, -ğü [şoför-lük] *is.* **1.** Şoför olma durumu. **2.** Şoförün işi ve mesleği.

şofven, [Fr. chauffe-vin] *is.* Alkol damıtma işinde kullanılan bir tür ısı değiştirici.

şogun, [Jap. şogun *(düşmana karşı başkumandan; general)*] *is.* **1.** Savaşçı Japon askerî önderi. **2.** On ikinci yüzyıldan on dokuzuncu yüzyıla kadar Japonya'da hüküm süren askerî diktatöre verilen ad.

şoh, [şoḫ] *{ağız} is.* Barış. [DS] 🗗 **şoh etmek,** *{ağız} İki kişiyi barıştırmak.* [DS]

şohbolmak, [şoh+bol-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Barışmak. [DS]

şohluk, -ğu [şoh-luk] *{ağız} is.* Barış. [DS]

şohmuda, [? şohmuda] *{ağız} is.* Engebeli yol. [DS]

şohum, [? şohum] *{ağız} is.* Sürülmüş tarla. [DS]

şohunda, [? şohunda] *{ağız}* Sürülmüş tarla. [DS]

şok[1], [şah / şok *(yans.)*] *is.* Kaynamayı, zonklamayı anlatan kök. [Zülfikar] *şok-ur-da-mak*

şok[2], [Fr. choc / İng. schock] *is.* **1.** *tıp.* Çarpma, ameliyat, doğum, zehirlenme gibi değişik kökenli ani ve şiddetli bir olay karşısında akut dolaşım ye-

tersizliği biçiminde ortaya çıkan, hızla yaygın bir hücresel sıkıntıya dönüşen, bilincini yitirme, el ve ayakta soğuma, tansiyon düşüklüğü, nabız yüksekliği vb. olumsuzluklarla belirginleşen acil tedaviyi gerektirir durum. **2.** Şiddetli ve beklenmedik heyecan; birdenbire ortaya çıkan psikolojik darbe. **3.** *as.* Göğüs göğüse gelinceye kadar düşmana yaklaşma. **4.** *fiz.* Çarpışma. 🗗 **şok tedavisi,** *Hastada ilaç ya da elektrikle şok etkisi yaparak iyileştirme işlemi.*

şokalı, [şoka-lı] *{ağız} is.* Mısır koçanını örten yapraklar. [DS]

şoke, [Fr. choquer] *is.* Şaşırtma; sarsma. 🗗 **şoke etmek,** *Sarsmak; şaşırtmak.*|| **şoke olmak,** *Şaşırmak; sarsılmak.*

şokola, [Fr. chocolat] *is.* Çikolata, şeker, su ve süt ile yapılan içecek.

şokolok, -ğu [? şokolok] *{ağız} is.* Küçük değirmen. [DS]

şokurdamak, [şok-ur-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* **1.** Zonklamak. **2.** Çok kaynamak. **3.** (Yemek için) ekşiyip kabarmak. [DS]

şokurdum, [şok-ur-d-um] *{ağız} sf.* Çok ve sık bulunan. [DS]

şol, [şu+ol > şol شول] *{eT} {eAT} {OsT} sf.* **1.** Şu. **2.** O. 🗗 **şol asıl,** *{OsT} Öyle; şöyle; şu gibi.*

şolavur, [? şolavur] *{ağız} sf.* Abartıcı. [DS]

şoldu, [? şoldu] *{ağız} is.* Kamçı. [DS]

şoldulamah, [şoldu-la-mak > şoldu-la-maḫ] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kamçılamak. [DS]

şolen, [*eT* şölen > şolen] *{ağız} is.* Şölen; ziyafet. [DS]

şolok, [şol+ok شولق] *{eAT} sf.* Tam şu; tam o. 🗗 **şolok dem,** *{eAT} O vakit; o anda.*|| **şolok saat,** *{eAT} O saatte; tam o anda.*

şoluk, -ğu [? şoluk] *{ağız} is.* Hile; kandırmaca; al. [DS]

şolulu, [şolu-lu] *{ağız} is.* Düğün ve şenliklerde erkeklerin oynadıkları bir oyun. [DS]

şom[1], [Ar. şūm شوم] *{OsT} sf.* Uğursuz. 🗗 **şom ağızlı,** *1. Her şeyi kötüye yoran. 2. Hep kötü şeylerin olacağını söyleyen, kötü şeylerden bahseden. 3. Söylediği kötülüklerin gerçekleşmesinden korkulan.*

şom[2], [Ar. selım => şom] *{ağız} is.* Pay. [DS]

şomkadem, [Ar. şüm+ḳadem] *{ağız} sf.* Uğursuz. [DS]

şool, [? şool] *{ağız} is.* Tuz taşı. [DS]

şopar, [Çing. şopar] *is.* **1.** Çocuk; çingene çocuğu. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *sf. mecaz.* Şımarık; küstah; yaramaz.

şoparlık, -ğı [şopar-lık] *is.* Şopar gibi davranma.

Şor, [şor] *is.* Batı Sibirya'da yaşayan Türk topluluğu.

şor[1], [şar / şır / şir / şor *(yans.)*] *is.* Sıvıların akışını ve dökülüşünü anlatan kök. [Zülfikar] *şor-la-mak, şor şor, şor-ul-da-mak. {ağız}* [DS]

şor[2], [Far. şōr شور] *sf.* **1.** *{eT} {eAT} {ağız}* Tuzlu. [EUTS] [DS] **2.** *{ağız} sf.* Acı ve ekşi. [DS] **3.** *{ağız}* Bir tür tuzlu peynir; ayrandan yapılan çökelek. [DS] **4.** *{ağız}* Yağı alınmış sütten elde edilen kesmik; ekşimik. [DS] **5.** *{ağız}* Tuzlu ayran. [DS] **6.** *{ağız}* Tuzlu, beyaz toprak. [DS] **7.** *{ağız}* Tuzlu, acı su. [DS] **8.** *{ağız}* Koyunlara içirmek için hazırlanan tuzlu su. [DS] **9.** *{ağız}* Salamura balık. [DS]

şor[3], [Ar. (Sur.) [Tietze] / Far. şōr شور] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Söz; lakırdı; laf. **2.** Acı söz. **3.** Toplantı. [DS] 🗗 **şor çıharmak** (çıkarmak), *{ağız} Dedikodu yapmak.* [DS]|| **şor vermek,** *{ağız} Konuşmak; anlatmak.* [DS]

şor[4], [şor] *{ağız} is.* **1.** Kin; öfke. **2.** *sf.* Kötü. [DS]

şor[5], [*eT* çor > şor] *{ağız} is.* **1.** Nezle. **2.** Üzüntü; dert. **3.** Hastalık; güçsüzlük; zayıflık. [DS]

şor[6], [şor] *{ağız} is.* Rakı artığı. [DS]

şor[7], [şor] *{ağız} zf.* Hep; bütün. [DS]

şora[1], [şu-ra > şora] *{ağız} zm.* Şurası; ileride bir yer. [DS]

şora[2], [Ar. şürba => şora] *{ağız} is.* Çorba. [DS]

şorah, [çorak > şoraḫ] *{ağız} sf.* **1.** Çorak. **2.** Ekşimsi. **3.** Çok tuzlu. [DS]

şorak, -ğı [çorak > şorak شوراق] *sf.* **1.** *{OsT} {ağız}* Çorak; tuzlu. [DS] **2.** *{ağız}* Ekşimsi. **3.** Çok tuzlu. **4.** *is.* Damlara serilen tuzlu toprak. **5.** Bataklık. [DS]

şorallamak, [Ar. şelāl شلال [Tietze] > şoral-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Teyellemek. [DS]

şoran, [şor-an] *{ağız} is.* Yara yüzünden yakındaki bezelerde oluşan şişkinlik ve ağrı. [DS]

şoratan, [şor+atan] *{ağız} is.* Tahtadan yapılma yağmur oluğu. [DS]

şorav, [Far. şor-āb] *{ağız} is.* Tuzlu su; acı su. [DS]

şorba, [Ar. şūrbā => şorba / şorva شوربا] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Çorba. [DS]

Şorca, [şor-ca] *is.* Şorların kullandığı Türkçe.

şorda, [şu-ra-da > şorda] *{ağız} zm.* Şurada; ötede. [DS]

şorek, -ği [? şorak] *{ağız} sf.* (Bayan için) albenili. [DS]

şoretmek, [şor+et-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Toplanıp konuşmak.[DS]

şorgöz, [şor+göz] *{ağız} sf.* Geçici sevdalar peşinde koşan; çapkın. [DS]

şorgözlük, -ğü [şor+göz-lük] *{ağız} is.* Çapkın. [DS]

şorik, -ği [? şorik] *{ağız} is.* Salya. [DS]

şorka, [? şorka] *{ağız} is.* Bayır aşağı hızla akan su yatağı. [DS]

şorlama, [şor *(yans.)* > şor-la-ma] *is.* Şorlamak eylemi veya durumu.

şorlamak, [şor *(yans.)* > şor-la-mak شورلمق] *gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] {eAT} {OsT} {ağız}* (Su ve akan sıvılar

için) oldukça gür biçimde akmak; şorultu sesleri çıkararak akmak; çok ve bol akmak. [DS]

şorlanmak, [şor > şor-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Çok tuzlu olmak. [DS]

şorlaşmak[1]**,** [şor > şor-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Çok tuzlulaşmak. [DS]

şorlaşmak[2]**,** [şor[3]-la-ş-mak] *{ağız} işteş f. [-ır]* Konuşmak. [DS]

şorlatan, [şarlatan / şorlatan] *{ağız} sf.* (Çocuk için) yaramaz. [DS]

şorolo, [Çing. şorolo] *sf. argo.* Kadın kılığına girmiş ve kadınlaşmış eşcinsel erkek; ibne; homoseksüel.

şorololuk, -ğu [şorolo-luk] *is.* Eşcinsel erkek olma durumu; ibnelik.

şorolop, [şor *(yans.)* > şorul + hop *(yans.)* ?] *zf.* **1.** (Yutmak için) birdenbire ve ansızın. **2.** *argo.* Yalan; yutturmaca. **3.** *{ağız}* Çok cıvık. [DS] **4.** *is. {ağız}* Boş; kandırıcı söz. [DS]

şorombil, [? şorombil] *{ağız} is.* Elle döndürülen küçük taş değirmen. [DS]

şorşor, [şor+şor] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şort, [İng. short *(kısa)*] *is.* Genellikle spor yaparken giyilen, paçaları dizden yukarıda kalan kısa pantolon.

şortang, [şor-tañ] *(şortañ) {eT} is.* Tuzlak arazi. [Nevâyî]

şortlan, [şor-t-la-n] *{ağız} is.* Yağmur oluğu. [DS]

şoruh, [şor-uk > şoruh] *{ağız} is.* Tükürük. [DS]

şorul, [şor *(yans.)* > şor-ul] *is.* Sıvıların akışını ve dökülüşünü anlatan yansımalı gövde. 🗗 **şorul şorul,** *{ağız} (Sıvıların akışı için) bol ve gürültülü olarak.* [DS]

şoruldak, -ğı [şor-ul-da-k] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

şoruldamak, [şor-ul-da-mak شورلدمق] *{OsT} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* Şarıl şarıl akmak; çok ve gür olarak akmak.

şorut, [şor-uk / şor-ut] *{ağız} is.* Tükürük. [DS]

şorutlanmak, [şorut-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Ağzından tükürük saçmak. [DS]

şorutlu, [şorut-lu] *{ağız} sf.* (İnsan ya da hayvan için) salyalı. [DS]

şorva, [Ar. şūrbā => şorba / şorva شوروا] *{eAT} {OsT} is.* Çorba.

şose, [Fr. chaussée] *is.* Arazi üzerine önce kırma taş, daha sonra kum serilerek sertleştirilmiş karayolu.

şoset, [Fr. chaussette] *is.* Bilek hizasında kalan kısa konçlu çorap.

şosoıı, [Fr. chausson] *is.* **1.** Ayakkabı üzerine geçirilen kar, yağmur ve soğuktan koruyan plastik kılıf. **2.** Bale ayakkabısı. **3.** İçine elma püresi doldurularak ikiye katlanmış yuvarlak katmer.

şoşartmak, [şoş-ar-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Abartmak. [DS]

şoşoz, [? şoşoz] *{ağız} sf.* Güneye bakan. [DS]

şot[1]**,** [Ar. şatt *(kıyı)*] *is.* Tuzlu, çorak toprak.

şot[2]**,** [? şot] *{ağız} is.* Süt konulan büyük madenî kap. [DS]

şotı, [? şotī [Clauson böyle okumuş]] *{eT} is.* → şutı. [DLT]

şov[1]**,** [İng. to show *(göstermek)* > show] *is.* Gösteri. 🗗 **şov yapmak,** *1. Gösteri yapmak. 2. Karşısındakini aldatmak amacıyla kendini olduğundan farklı göstermek; yapay davranışlarda bulunmak.*

şov[2]**,** [şov] *{ağız} is.* Sürülmüş tarla. [DS]

şoven, [Fr. chauvin *(Nicolas Chauvin adından)*] *sf.* **1.** (Kişi için) ırkçılığı bağnazlık derecesine vardıran. **2.** (Tutum için) bağnazlık derecesine vardırılmış ırkçılık. **3.** Kendi memleketine ve hemşehrilerine karşı büyük hayranlık duyan.

şovenizm, [Fr. chauvinisme] *is.* **1.** Ulusal olan her şeye kayıtsız şartsız hayranlık gösterip yabancı olan her şeyi bağnaz biçimde dışlayan aşırı yurtseverlik ya da ırkçılık. **2.** Kendi ulusunu öne çıkararak değişik uluslar arasında düşmanlık yaratmayı amaçlayan ve bu yolda kışkırtmada bulunan aşırı ırkçı akım.

şovenlik, -ği [şoven-lik] *is.* **1.** Şoven olma durumu. **2.** Şovence davranış.

şovmen, [İng. showmen] *is.* **1.** Gösteri yapan kimse. **2.** Gösteri adamı.

şovrum, [İng. show room] *is.* Sergi evi.

şoy, [şoy] *{ağız} is.* **1.** Dokunacak ipliklerin sertleşmesi için batırıldıkları un bulamacı. **2.** Mantı veya makarna suyu. [DS]

şoyh, [? şoyh] *{ağız} is.* Işık. [DS]

şoylanmak, [şoy-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Hamurlu yemekler için) suyu azalmak. [DS]

şoylu, [şoy-lu] *{ağız} is.* Kullanılmamış bez. [DS]

şoyulmak, [şoy-ul-mak شیلمق] *{OsT}} edil. f. [-ur]* (Dokuma ipliği için) unlu suya veya çirişe batırılmak.

şöbek, -ği [? şöbek] *{ağız} is.* Ceviz, badem, fıstık sucuğu. [DS]

şöbik, [çöb-i-k > şöb-i-k [Clauson'un okuyuşu]] *{eT} is.* Süprüntü; çöp; meyve yenildikten sonra atılan şey; çör çöp. [DLT]

şöfte, [Az. şöfte] *{ağız} is.* Anahtar. [DS]

şöhre, [Ar. şühre شهره] *{OsT} sf.* Ünlü; şöhretli. 🗗 **şöhre-i āfāk,** *{OsT} Dünyaca tanınmış.*|| **şöhre-i şehr,** *{OsT} Bütün şehir halkı tarafından tanınan.*

şöhret, [Ar. şehr *(yaymak)* > şöhret شهرت] *{OsT} is.* **1.** Herkesçe tanınma, bilinme durumu. **2.** Bir kimse ya da nesne hakkında herkesin olumlu yargısı. **3.** Tanınmış kimse; ünlü. 🗗 **şöhret bağlamak,** *{OsT} Ün almak; ün, şan kazanmak.*|| **şöhret bulmak,** *Herkesçe bilinir, tanınır olmak; ünlenmek.*|| **şöhret**

defteri, *{OsT} İmparatorluk döneminde, yeniçerilerin adlarının yazılı bulunduğu kütüğe verilen ad.*|| **şöhreti dünyayı tutmak,** *Çok büyük ün salmak; her tarafa ünü yayılmak.*|| **şöhret-i kâzibe,** *{OsT} Yalancı şöhret.*|| **şöhret kapısı açılmak,** *Ün kazanmaya başlamak; tanınır, bilinir olmak; çok ünlü olmak.*|| **şöhret kazanmak,** *Herkesçe bilinir, tanınır olmak; ünlenmek.*|| **şöhret sahibi,** *Herkes tarafından tanınır, bilinir duruma gelmiş kimse; ün kazanmış kimse.*|| **şöhret salmak,** *Adı her yerde bilinir olmak; ünü yayılmak; ün salmak.*|| **şöhret sarhoşu,** *Kazandığı ünün etkisi ile şaşkınlık geçiren, taşkınlık gösterilerinde bulunan kimse.*

şöhretgîr, [Ar. şühret + Far. gīr شهرتگیر] *(şöhretgi:r) {OsT} sf.* Ün salmış; şöhretli; ünlü.

şöhretli, [şöhret-li] *sf.* (Kişi için) herkesçe tanınan; ün salmış; meşhur olmuş.

şöhretsiz, [şöhret-siz] *sf.* (Kişi için) herkesçe tanınmayan; ün salmamış; meşhur olmayan.

şöhretyab, [Ar. şünret +Far. yāb شهرتیاب] *(şöhretya:b) {OsT} sf.* Ün salmış; şöhret bulmuş.

şöhür[1]**,** [? şöhür] *{ağız} is.* Geçerlilik. [DS]

şöhür[2]**,** [Ar. şuʿūr => şöhür] *{ağız} is.* Akıl; bilinç; şuur. [DS]

şöhürlenmek, [şöhür-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Nazını geçirmek. [DS]

şöle, [şöyle > şōle] *(şö:le) {ağız} zf.* Şöyle. [DS]

şölen, [Moğ. sölen *(çorba)* => şölen شولن] *is.* **1.** *{eT}* Eski Türklerde, göksel tanrılar şerefine düzenlenen ziyafet. *(Gök kararır ve yağmur yağarsa tanrılar bu ziyafete gelmiş sayılıyordu.* [Mirşan]) **2.** Bir olayı kutlamak ya da eğlenmek amacıyla davet edilenlerin özenli biçimde ağırlandıkları toplantı; ziyafet. **3.** Bir amaç gözetilerek düzenlenen eğlence. **4.** *mecaz.* Seçkin eserlerin sunulduğu sanat gösterisi. **5.** Dinî tören niteliği taşıyan yemekli toplantı; toy. **6.** *{eAT} {OsT}* Büyük ziyafet; umumî yemek. 🗗 **şölen çekmek,** *Şölen düzenlemek.*|| **şölen vermek,** *Ziyafet vermek.*

şömine, [Yun. kaminos *(fırın)* > Lat. caminata / caminus *(fırın)* > Fr. cheminée] *is.* **1.** Duvar içine yapılmış bir ocak ve çekme bacasından oluşan ısınma düzeneği. **2.** Bu yapının süslü eklemelerle meydana getirdiği bütün.

şömiz, [Fr. chemise] *is.* **1.** İmzalanacak evrak vb. şeylerin içine konularak gönderildiği zarf; kılıf. **2.** Gömlek.

şömizye, [Fr. chemisier *(gömlek)*] *is.* Erkek gömleği biçiminde kesilmiş kadın elbisesi. 🗗 **şömizye elbise,** *Belden yukarısı erkek gömleği biçiminde kesilmiş düz bayan elbisesi.*|| **şömizye yaka,** *Erkek gömleği yakasına benzer kesim.*

şömüz, [Fr. chemise] *is.* → şömiz.

şöngöllü, [şöngöl-lü] *{ağız} zf.* Şuradaki. [DS]

şöngürde, [şu+ön-gür-de] *{ağız} zf.* Şurada. [DS]

şönkü, [şu+ön-ki] *{ağız} zf.* Şu; şunu. [DS]

şönt, [İng. to shunt *(yolunu değiştirmek)*] *is.* Bir elektrik devresinin bir bölümüne paralel bağlanan ve bundan geçecek akımın bir kısmının kendi üzerinden akmasını sağlayan düzenek.

şöntleme, [şönt-le-me] *is.* Şöntlemek eylemi.

şöntlemek, [şönt-le-mek] *gçl. f. [-er]* Elektronik devresine bir şönt takmak.

şöpik, [çöp-i-k > şöp-i-k] *{eT} is.* → şöbik.

şöplen, [şöp-le-n] *{ağız} is.* Damdaki yağmur suyu yolu. [DS]

şörrüklü, [şör(r)-ük-lü] *{ağız} sf.* Pasaklı.[DS]

şörtlek, -ği [şört-le-k] *{ağız} is.* → şörtlen. [DS]

şörtlem, [şört-le-m] *{ağız} is.* → şörtlen. [DS]

şörtlen, [şört-le-n] *{ağız} is.* Toprak damlarda yağmur sularının akması için konulan oluk. [DS]

şörük, -ğü [şör-ük] *{ağız} is.* **1.** Salya. **2.** Sümük. **3.** Çapak. [DS]

şörüklenmek, [şörük-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Çapaklanmak. [DS]

şörüklü, [şörük-lü] *{ağız} sf.* (Kişi veya hayvan için) salyalı. [DS]

şöte, [şu+öte > şōte] *{ağız} zf.* Şu yan. [DS]

şötenek, -ği [? şötenek] *{ağız} is.* Gevşek dokunmuş çorap. [DS]

şövale, [Fr. chevalet] *is.* **1.** Sehpa; tahta iskele. **2.** Ayaklık.

şövalman, [Fr. chevalement] *is.* Bir maden ocağı kuyusu üzerine kurulan ve üzerinden çıkarma halatının geçtiği makaraları taşıyan metal ya da beton çatkı; çatkı.

şövalye, [Fr. cheval *(at)* > chevalier *(atlı)*] *is.* **1.** Eski Roma'da üç sınıf vatandaştan ikinci sınıfa ait kimse. **2.** Eski Isparta'da seçkin bir sınıf olan süvarilere verilen ad. **3.** Orta Çağda şövalyelik sınıfına kabul edilen soylu. **4.** Barondan bir derece aşağıda yer alan soylu. **5.** Bir askerî tarikatın üyesi. **6.** Fransız hükûmetinin verdiği onur nişanı; bu nişanı olan kimsenin sanı. 🗗 **şövalye ruhlu,** *Şövalyelik geleneklerine bağlı olarak yetişen kimse.*|| **şövalye yüzüğü,** *İri kaşlı ve köşeli bir tür yüzük.*

şövalyelik, -ği [şövalye-lik] *is.* **1.** Şövalye olma durumu. **2.** Şövalyenin taşıdığı unvan ve san. **3.** Soylular sınıfına özgü ve üyeleri dinsel olarak kutsanan feodal askerî kurum. **4.** Şövalyenin bağlı olduğu derebeylik kurumu. **5.** *mecaz.* Gereğinden çok mert ve yürekli davranış.

şöyle, [şu+ ile / öyle شویله] *(şö'yle) {eAT} {OsT} sf.* **1.** Şuna benzer; şunun gibi. **2.** *zf.* Şu biçimde; şu tarzda; şu yolda. **3.** Aşağı yukarı. **4.** Şu yere; şuraya. 🗗 **şöyle bir,** *Gelişigüzel; rastgele.*|| **şöyle bir bak-**

mak, *1. Önem vermeden, gelişigüzel bakmak. 2. Öfkeli ya da korkutucu bir biçimde bakmak.*|| **şöyle böyle,** *1. Ne iyi ne de kötü; orta hâlli. 2. Yaklaşık olarak; aşağı yukarı; hemen hemen.*‖ ... **şöyle dursun ...,** *"Söyleneni bir yana bırakalım, o olanaksız olduğu gibi..." anlamında kullanılır.*|| **şöyle ki,** *Açıklama yapılmak istendiği zaman kullanılır.*

şöylece, [şöyle-ce] *(şö'ylece) zf.* Tam şu biçimde; tam şöyle.

şöylemecene, [şöyle-mece-n-e] *{ağız} zf.* Şu biçimde. [DS]

şöylemesine, [şöyle-me-s-i-n-e] *(şö'ylemesine) zf.* Şu biçimde; şöylesine; şöyle.

şöylemesiye, [şöyle-me-s-i-y-e] *{ağız} zf.* Şu biçimde. [DS]

şöylesine, [şöyle-s-i-n-e] *(şö'ylesine) zf.* Şu biçimde; şöylemesine.

şpagat, [Alın. spagat] *(ş[i]pagat) is.* Balede bacakları, ayakları yerde dışa doğru kaydırarak gövdeyi yere değdirme hareketi.

-şu, [Far. şüsten *(yıkama)* > -şū / -şūy شوی / شو] *(şu:) {OsT} son ek.* Farsça isimlerin sonuna getirilerek *"yıkayan, temizleyen"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

şu[1]**, -nu** [şol > şu] *zm.* **1.** Orta uzaklıkta bulunan bir varlığı ya da az sonra sözü edilecek olanı belirtmek üzere bir adın, ad öbeğinin, cümlenin yerine kullanılan işaret zamiri. **2.** *sf.* Biraz uzakta bulunan bir varlığı işaretle belirtir. **3.** İçinde bulunulan zamanı belirtir. **4.** İşaretle birlikte bir kimseye karşı öfke ya da aşağılama belirtir. ◻ **şu bu,** *1. Bir takım kimseler. 2. Bazı şeyler.*

şu[2]**,** [çu / çü / şu / şü] *{eT} e.* Olumlu ve olumsuz emirde sona gelerek pekiştirme bildiren edat. [DLT]

şu[3]**,** [Far. şüsten *(yıkama)* > şū / şūy شو / شوی] *(şu:) {OsT} is.* Yıkama; arıtma.

şu[4]**,** [Fr. chou] *is.* Pastacılıkta kullanılan, tereyağı eritilmiş sıcak suda pişirilerek hazırlanmış hamur.

şu[5]**,** [şu] *{ağız} sf.* Engin. [DS]

şua, -a'ı [Ar. şuʿāʿ شعاع] *(şua:) {OsT} is.* **1.** Işık kaynağı. **2.** Işık demeti; ışın. **3.** *mat.* Vektör; ışın. ◻ **şua tedavisi,** *Elektrik, röntgen, mor ötesi ve radyum ışınları ile yapılan tedavi; ışın tedavisi.*

şu'a'at, [Ar. şuʿāʿāt شعاعات] *(şua:a:t) {OsT} is. fiz.* Işınlar. ◻ **şu'ā'āt-ı münkesîre,** *{OsT} fiz. Kırılan ışınlar.*|| **şu'ā'āt-ı şemsiye,** *{OsT} fiz. Güneş ışınları.*

şu'ab, [Ar. şuʿbe > şuʿāb شعاب] *(şua:b) {OsT} is.* Şubeler; dallar.

şu'abat, [Ar. şuʿbe > şuʿābāt شعابات] *(şua:ba:t) {OsT} is.* Şubeler; dallar; bölümler.

şu'a'i, [Ar. şuʿāʿ > şuʿāʿī / şuʿāiyye شعاعیه / شعاعی] *(şua:i:) {OsT} sf.* **1.** Işınla ilgili; ışınsal. **2.** Işın özelliği taşıyan.

şu'aiye, [Ar. şuʿāʿī>şuʿāʿiyye شعاعیه] *(şua:iyye) {OsT} is. zool.* Işınlılar.

şu'al, -li [Ar. şu'le > şuʿal شعال] *{OsT} is.* Alevler; şuleler.

şu'ara, [Ar. şāʿir > şuʿarā شعرا] *(şua:ra:) {OsT} is.* Şairler. ◻ **şu'arā meclisi,** *{OsT} Şairler toplantısı.*|| **Şu'arā Suresi,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in 26. suresinin adı.*|| **şu'arāü'l-şāmiye,** *{OsT} gök b. Güney gök yarım küresinde bulunan Küçük Köpek Burcunun en parlak yıldızı; Procion, (alpha Canis Minoris).* ‖ **şu'arā-yi cāhiliye,** *{OsT} İslamiyet'ten önce Arap toplumu içinde yaşayan şairlere verilen ad.*|| **şu'arā-yı muhdesūn,** *{OsT} Modern şairler.*|| **şu'arā-yı Yemānî,** *{OsT} gök b. Güney gök yarım küresinde bulunan Büyük Köpek Burcunun ve bütün gökyüzünün görülen en parlak yıldızı; Sirius, (alpha Canis Majors).*

şub, [şab / şap / şıb / şıp / şib / şip / şup / şüp *(yans.)*] *is.* Sıvıların dökülüşünü, akışını, yağmurun yağışını, su içinde yapılan bir hareketin çıkardığı sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *şup-ur şupur*

şuban, [Far. şūbān شوبان] *(şu:ba:n) {OsT} is.* Çoban. ◻ **Şūbān-ı vādî-i eymen,** *{OsT} Hz. Musa.*

şubara[1]**,** [Slav. shúbara] *is.* **1.** Çuhadan yapılma dilimli başlık. **2.** *{ağız}* Başlık; takke. [DS] **3.** *{ağız}* Asker başlığı.[DS]

şubara[2]**,** [? şubara] *{ağız} is.* Sulu sepken. [DS]

şubare, [Slav. shubara] *{ağız} is.* Bebek başlığı. [DS]

şubat, [İbra. sebat > Süry. şabat / şobat / Akad. şabāṭu *(dinlenme)*] *(şu'bat) is.* Yılın ikinci ayı; küçük ay.

şube, [Ar. şuʿbe شعبه] *(şu:be) {OsT} is.* **1.** Ağaç dalı; dal; budak. **2.** Bölüm; kısım; takım. **3.** Bir kurumun alt kademedeki bölüm ya da işyerlerinden her biri; dal; kol. **4.** Okullarda aynı düzeydeki sınıfın bölümlerinden her biri. **5.** *biy.* Hayvanlar ya da bitkiler âleminin en büyük bölümlerinden her biri.

şubede, [Far. şuʿbede شعبده] *{OsT} is.* El çabukluğu; hokkabazlık; gözbağcılığı.

şubedebaz, [Far. şuʿbede-bāz شعبده باز] *(şubedeba:z) {OsT} is.* Gözbağcılığı yaparak çeşitli hüner sergileyen sanatçı; hokkabaz.

şubedebazane, [Far. şuʿbede-bāz-āne شعبده بازانه] *(şubedeba:za:ne) {OsT} zf.* Hokkabazca.

şuf'a, [Ar. şefaʿat > şüfʿa شفعه] *(şuf-a) {OsT} is.* **1.** Öncelikli alım hakkı. **2.** Satın alınmış bir malı, sahibine ne kadara mal olmuş ise o fiyattan satın alma; ön alım. ◻ **şuf'a hakkı,** *{OsT} huk. Bir kimseye, bir taşınır ya da taşınmazın satılması durumun-*

da, öncelikle satın alma yetkisini veren ve bir yenilik doğuran hak; ön alım hakkı.

şufan, , [Ar. (Sur.) şüfān شوفان] *{ağız} is.* Yulaf. [DS]

şufeyre, [Ar. şufeyre شفيره] *{OsT} is. zool.* Nemf.

şugadacık, -ğı [şu+kadar-cık > şugadācık] *(şugada:cık) {ağız} zf.* Şu kadarcık; azıcık. [DS]

şugar, [Çing. şukar] *sf.* (Kişi için) hoş; güzel; alımlı.

şugl, [Ar. şuġl شغل] *{OsT} is.* **1.** Meşgul olunacak iş; meşgale. **2.** Dert. **3.** *müz.* Güftesi Arapça olan ilahilere verilen ad.

şuglu, [Çin. ? > şuğlü] *{eT} is.* Tilki üzümü *(Solanum nigrum).* [DLT]

şugul, [Ar. şuġl > şuġül شغول] *(şuğu:l) {OsT} is.* Uğraşılacak işler; yapılacak işler.

şuğ, [şuğ] *{ağız} is.* Ağacın bir yıllık sürgünü. [DS]

şuğul[1], [şuğ-ul] *{ağız} is.* Çevresi yalçın kayalık yer. [DS]

şuğul[2], [Ar. şuġül] *{ağız} is.* **1.** Zihin uğraşı. **2.** Tasarı; plan; düzen. [DS]

şuğumak, [şuğ-u-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Saldırmak. [DS]

şuh, [Far. şüḫ شوخ] *(şu:h) {OsT} sf.* **1.** (Kadın için) neşeli; cilveli; serbest davranışlı. **2.** (Nesne veya durum için) neşeyi veya işveyi gösteren. **3.** *is.* Neşeli, cilveli kadın. 🗗 **şüh-çeşm,** *{OsT} Küstah; utanmaz.*|| **şüh-i cefā-cü,** *{OsT} Cefa çektiren güzel.*|| **şüh-meşreb,** *{OsT} Şen; oynak.*|| **şüh-rü,** *{OsT} Küstah; utanmaz.*|| **şüh-tabiat,** *{OsT} Şen; oynak.*|| **şüh-zebān,** *{OsT} Ağzına geleni söyleyen; utanmaz.*

şuhela, [Ar. şehlā => şuhelā] *(şuhelâ:) {ağız} sf.* Şahımsı. [DS]

şuhi, [Far. şüḫ > şüḫī شوخی] *(şu:hi:) {OsT} is.* Cilveli ve serbest davranışlılık; neşelilik; oynaklık; şuhluk.

şuhluk, -ğu [şuh-luk] *is.* Neşeli, cilveli ve oynak olma durumu; şuhluk.

şuhum, [Ar. şaḥm *(içyağı)* > şuḥüm شحوم] *(şuhu:m) {OsT} is.* İçyağları.

şuhus, [Ar. şaḫṣ > şuḫüṣ شخوص] *(şuhu:s) {OsT} is.* Şahıslar; kişiler.

şujul, [? şujul] *{ağız} is.* Düşünce. [DS]

şukga, [Ar. şukḳa => şukga] *{ağız} is.* Eskiden hükümdarların yazdığı kısa mektup. [DS]

şukka, [Ar. şaḳḳ *(yarılma)* > şukḳa شقه] *{OsT} is.* **1.** Kumaş parçası. **2.** Kâğıt parçası. **3.** Küçük not; tezkere. **4.** *{ağız}* Kısa mektup; betik; pusula. [DS]

şukuk, [Ar. şaḳḳ *(yarılma)* > şuḳūḳ شقوق] *(şuku:k) {OsT} is.* Yarıklar; çatlak yerler.

şukur, [Sansk. şukra] *{eT} is.* Zühre gezegeni. [Gabain]

şulal, [Ar. şalāl شلال] *{ağız} is.* Teyel; iri dikiş. [DS]

şulalamak, [şulal-a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Teyellemek.

şulallamak, [şulal-la-mak شوللمق] *{eAT} {ağız} gçl. f. [-r]* (Dikiş için) iri iri dikmek; iri dikiş dikmek; teyellemek. [DS]

şulan, [Ar. şalāl شلال] *{ağız} is.* Teyel. [DS]

şulanlamak, [şulan-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Teyellemek. [DS]

şular[1], [şu-lar] *{eAT} {OsT} zf.* Şunlar.

şular[2], [Ar. şalāl شلال] *{ağız} is.* Teyel. [DS]

şularlamak, [şular[2]-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Teyellemek. [DS]

şule, [Ar. şuʿle شعله] *(şu:le) {OsT} is.* **1.** Alev; yalım. **2.** Işık; parıltı. **3.** At yelesindeki beyaz tüylerden oluşan beneklere verilen ad. 🗗 **şu'le-bār,** *{OsT} Bol ışık veren; alev saçan.*|| **şu'le-dār,** *{OsT} Alevli; parlak.*|| **şu'le-gîr,** *{OsT} Tutuşan; alev alan; alevlenen.*|| **şu'le-hîz,** *{OsT} Işık saçan; parıltılı.*|| **şu'le-i bî-ziyā-yi hüzn-i kamer,** *{OsT} Ay'ın hüznünün ışıksız parıltısı.*|| **şu'le-i cemāl,** *{OsT} Ucu alevli meşaleyi havada çevirmek suretiyle meydana gelen ateş çemberi.*|| **şu'le-i cevvāle,** *{OsT} Havada döndürülen bir meş'alenin meydana getirdiği alev çemberi.*|| **şu'le-i cihān-süz,** *{OsT} Dünyayı yakan ateş.*|| **şu'le-zen,** *{OsT} Işıklı; parıltılı.*|| **şu'le-i şemşîr-i tāb-dār,** *{OsT} Parlak kılıcın parıldaması.*|| **şu'le-nüma,** *{OsT} Alev gibi parlak görünüşlü; ışıklı; alevli.*|| **şu'le-perver,** *{OsT} Işıklandıran; alevlendirici.*|| **şu'le-püş,** *{OsT} Alevle kaplanmış; alev ile örtülü.*|| **şu'le-renk,** *{OsT} Alev renginde; alev renkli.*|| **şu'le-rîz,** *{OsT} 1. Alev saçan. 2. Işıldayan.*|| **şu'le-ver,** *{OsT} 1. Yanan; alevlenen. 2. Işıklı; aydınlıklı.*|| **şu'le-zen,** *{OsT} Işıklı.*

şulide, [Far. şülīden *(karışık olmak)* > şülīde شولیده] *(şu:li:de) {OsT} sf.* Karmakarışık.

şulke, [Bul. *şulka [Tietze]] *{ağız} is.* Bakır güğüm. [DS]

şuluh, [? şuluḫ] *{ağız} sf.* Yaramaz. [DS]

şulum, [? şulum] *{ağız} is.* Bozguncu. [DS]

şum[1], [Far. şü'm شعم] *(şum) {OsT} {ağız} sf.* **1.** Uğursuz; şom. [DS] **2.** *{ağız}* Dargın. [DS] **3.** *{ağız}* Kuşkulu; üzgün. [DS] **4.** *{ağız}* Şaşkın. [DS] **5.** *is. {ağız}* Kötü bakış. [DS] **6.** *{ağız}* Kötü göz kalma; imrenme. [DS] 🗗 **şum dutmak,** *{ağız} Uğursuz saymak.* [DS]|| **şum günü,** *{ağız} Yas günü.* [DS]|| **şum tutmak,** *{ağız} Yas tutmak.* [DS]

şum[2], [? şum] *{ağız} is.* **1.** Nadas. **2.** Ekime hazırlanmış toprak. [DS]

şuma, [Bul. şuma] *{ağız} is.* Mısır sapı. [DS]

şumal, [? şumal] *{ağız} sf.* Düz; kaygan. [DS]

şumata, [? şumata] *{ağız} is.* Yazma üstüne tel işlenerek yapılmış örtü. [DS]

şumbul, [? şumbul] *{ağız} is.* Gerek. [DS]

şumlamak, [şum-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Göz değdirmek. [DS]

şumnu, [Soğd. şmnv] *{eT} is.* Şeytan. [EUTS]

-şun, [-şın / -şin / -şun / -şün] *yap. e.* → -şın.

şun, [Ar. şun شن] *{OsT} is.* → şın.

şuna, [şu-n-a] *zm.* Şu gösterme zamirinin yönelme durumu. 🗗 **Şuna bak!** *Kınama ya da hafifseme için söylenir.*|| **şuna buna,** *Başkalarına; rastgele kişilere.*

şunca, [şu-n-ca شوڭجه] *(şu'nca) zm.* **1.** Şu zamirinin eşitlik durumu. **2.** *sf.* Oldukça çok; şu kadar. **3.** *{eAT}* O kadar; bu kadar.

şuncacık, -ğı [şu-n-ca-cık] *sf.* **1.** Minicik; çok küçük. **2.** Şu kadarcık; azıcık.

şuncacuh, [şu-n-ca-cık] *{ağız} zf.* → şuncağız. [DS]

şuncağız, [şu-n-ca(ğ)ız] *{ağız} sf.* Şu kadarcık. [DS]

şuncılayın, [şu-n-cılayın شوڭجلين] *{eAT} zf.* Şunun gibi.

şuncuk, [şu-n-cuk شوڭجق] *is.* Şu küçük şey. 🗗 **şuncuk buncuk,** *{OsT} Ufak tefek şeyler; öteberi.*

şunda, [şu-n-da شونده] *zm.* **1.** Şu zamirinin kalma durumu. **2.** *{eT}* Buraya. [Gabain] **3.** *{OsT}* Şurada; burada; şuracıkta. 🗗 **şunda bunda,** *Herkeste; rastgele kişilerde.*

şundak, [şu-n-da-k شوندق] *{eAT} zf.* Hemen; o anda; derhal.

şundan, [şu-n-dan] *zm.* Şu zamirinin çıkma durumu. 🗗 **şundan bundan,** *Belirsiz şeyler.*|| **şundan bundan konuşmak,** *Belirli bir konu çevresinde değil de rastgele şeylerden konuşmak; havadan sudan konuşmak.*|| **şundan ki,** *{eAT} Şu sebeple.*

şune, [Ar. şüne شونه] *(şu:ne) {OsT} is.* Ambar; depo.

şunga, [şu-ña] *(şuña) {eAT} zf.* Şuna. 🗗 **şuña değin,** *O kadar.*

şungla, [Çin. şuğlü > şuñlā [Clauson'un okuyuşu] / şüñle (DLT'de böyle)] *(şuñla:) {eT} is.* Kökü yenen bir tür ot.

şunkar, [şunkar شنقار] *{eT} is.* **1.** Atmaca; çakır kuşu. [EUTS] **2.** *{eAT}* Şahin; laçin.

şunkur, [şunkur] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

şunlar, [şu-n-lar] *zm.* Şu zamirinin çoğul biçimi.

şunu, [şu-n-u] *zm.* Şu zamirinin belirtme durumu. 🗗 **şunu bunu,** *Çeşitli nesneleri; çeşitli kimseleri.*

şunun, [şu-n-un / şu-n-uñ شونك] *zm.* Şu zamirinin tamlayan durumu. 🗗 **şunuñ bigi,** *{eAT}* → şunun gibi.|| **şunun bunun,** *1. Herkes; el âlem. 2. Kimliği belirsiz kişiler; adı sanı bilinmeyen kimseler.*|| **şunuñ gibi,** *Şu gibi; böyle; şöyle; öyle.*|| **şunun şurası,** *Küçümseme ve azımsama bildirir.*|| **şunun üzerine ki,** *{eAT} Şu şartla; şu kayıtla.*

şupara, [Slav. shubara] *{ağız} is.* Keçe başlık. [DS]

şupka, [Bul. sljupka] *{ağız} is.* Mısırın dış kabuğu. [DS]

şupur, [şup / şıp *(yans.)* > şup-ur] *is.* Su sesini anlatan yansımalı gövde. 🗗 **şupur şupur,** *{ağız} (Gözyaşı için) bol bol.* [DS]

şur[1], [Far. şürīden *(karıştırmak)* > şür شور] *(şu:r) {OsT} sf.* **1.** *{ağız}* (Yer için) tuzlu; çorak. [DS] **2.** *{ağız}* Tuz. [DS] **3.** *is.* Gürültü; kavga; şamata. 🗗 **şūr-baht,** *{OsT} Şanssız; talihsiz; bahtsız.*|| **şur-çeşm,** *{OsT} Kıskanç.*|| **şūr-efgen,** *{OsT} Kargaşa çıkaran; ortalık karıştıran.*|| **şūr-engîz,** *{OsT} Gürültü koparan.*|| **şūr-gâh,** *{OsT} Kargaşa ortamı; kavga yeri.*

şur[2], [? şur] *{ağız} sf.* Verimsiz. [DS]

şura, [Ar. şürā شورى] *(şu:ra:) {OsT} is.* **1.** Bir konuyu görüşüp tartışmak ve bir karara varmak amacıyla yapılan toplantı; danışma kurulu. **2.** Bu tür toplantının yapıldığı yer; şura salonu. **3.** *isl.* Hz. Muhammed'in ölümünden sonra devlet başkanı seçilecek kimsenin belirlendiği toplantı. 🗗 **şūrā-yı saltanat,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, olağanüstü durumlarda devlet adamlarının, komutanların, ilmiye sınıfı ileri gelenlerinin katılmasıyla padişahın başkanlığında yapılan toplantı.*|| **Şura Suresi,** *Kur'an-ı Kerim'in kırk ikinci suresinin adı.*

şura, [şu + ara / şo + o-ra / şu-ra] *zm.* Şu yer. 🗗 **şurada burada,** *Sağda solda; her yerde; rastgele orada burada.*|| **şuradan buradan,** *1. (Yer için) bir çok yerden; rastgele her yerden. 2. (Konuşma vb. konusu için) her konuda.*

şurab, [Far. şür + āb / şür + ābe شورآب / شورآبه] *(şu:ra:b) {OsT} is.* **1.** Tuzlu su. **2.** *mecaz.* Gözyaşı. **3.** Kirli su.

şuracık, -ğı [şu-ra-cık] *(şu'racık) zm.* Yakın bir yeri göstermekte kullanılan zamir.

şuracıkta, [şu-ra-cık-ta] *zf.* Hemen şurada; çok yakın yerde.

şurada, [şu-ra-da] *zm.* Hemen yakında; şu yerde.

şural, [Ar. şalāl شلال] *{ağız} is.* Teyel. [DS]

şuralı, [şu-ra-lı] *(şu'ralı) sf.* Şu yerin halkından olan; şu yöreden olan; şu yerli. 🗗 **şuralı buralı,** *Rastgele değişik yerlerden.*

şurallamak, [Ar. şalāl شلال > şural-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Teyellemek.

şurarlamak, [Ar. şalāl شلال > şurar-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → şurallamak.

şurası, [şu-ra-s-ı] *(şu'rası) zm.* **1.** (Gösterilen ya da belirtilen için) şu yer. **2.** Dikkati çekmek için üzerinde durulan bir konuyu açıklayıcı cümlenin başı-

na getirilir; şu nokta; şu husus. ◘ **şurasına burasına,** *Gelişigüzel biçimde; rastgele.*

şurat, [Ar. şurṭa > şuraṭ شوراط] *{OsT} is.* Haricîlerin bir koluna verilen ad.

şuratan, [? şuratan] *{ağız} is.* Oluk. [DS]

Şurayıdevlet, [Ar. şūrā-yı devlet] *(şu:ra:yıdevlet) is.* Bugünkü Danıştay'ın ilk şekli olan 1868 yılında kurulmuş bulunan idarî yargı ve denetleme kurulu-na verilen ad; devlet danışma kurulu.

şurba, [Ar. şūrbā => çorba / şurba شوربا] *{eAT} is.* Çorba.

şure, [Far. şurîden *(karıştırmak)* > şüre شوره] *(şu:re) {OsT} sf.* **1.** (Toprak için) verimsiz; çorak. **2.** (Nesne için) tuzlu. **3.** *is.* Çorak. **4.** Güherçile. ◘ **şüre-ger,** *{OsT} Güherçile yapan.*|| **şüre-zār,** *{OsT} Çorak yer.*

şuri, [Far. şurîden *(karıştırmak)* > şūrī شورى] *(şu:ri:) {OsT} is. müz.* Günümüzde Azeri Türk müziğinde kullanılan birleşik bir makam.

şuride, [Far. şurîden *(karıştırmak)* > şürīde شوريده] *(şu:ri:de) {OsT} sf.* **1.** Karmakarışık; karman çorman. **2.** (Âşık için) ümitsiz. ◘ **şürîde-baht,** *{OsT} Kötü kaderli; talihsiz.*|| **şürîde-dil,** *{OsT} Gönlü perişan.*|| **şürîde-hâl,** *{OsT} Durumu kötü; perişan.*|| **şürîde-hātır,** *{OsT} Zihni karışmış olan.*

şuridegî, [Far. şurîden *(karıştırmak)* > şürīdegī شوريده گى] *(şu:ri:degi:) {OsT} is.* **1.** Karışıklık; kargaşalık. **2.** Tutkunluk; düşkünlük.

şuristan, [Far. şūr-istān شورستان] *(şu:rista:n) {OsT} is.* Verimsiz, çorak yer; tuzlu arazi.

şuriş, [Far. şurîden *(karıştırmak)* > şūriş شورش] *(şu:-riş) {OsT} is.* Karışıklık; kargaşa; ayaklanma.

şurişgâh, [Far. şūriş-gāh شورشگاه] *(şu:rişgâ:h) {OsT} is.* Karışıklık yeri; kargaşa ortamı.

şurlamak, [şur-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Fışkırarak hızla akmak. [DS]

şurma, [? şurma] *{ağız} is.* Zehir. ◘ **şurma vurmak,** *{ağız} Zehirlenmek.* [DS]

şurman, [Ar. şerr => şur-man] *{ağız} sf.* Yaramaz. [DS]

şurrah, [Ar. şerḥ > şāriḥ > şurrāḥ شوراح] *(şurra:h) {OsT} is.* Şerh edenler; bir edebiyat eserine şerh yazanlar; yorumlayıcılar.

şurt, [? şurt] *{ağız} is.* Tandırın üst kıyısı. [DS]

şurta, [Ar. şurṭa شورطه] *{OsT} is.* **1.** Bir eyalet veya şehrin din ve devlet işlerini düzenleyen vali; vali. **2.** En önde savaşan asker; çarkacı askeri. **3.** Yelkene uygun rüzgâr.

şurub, [Ar. şūrb *(içmek)* > şurūb شروب] *(şuru:b) {OsT} is.* → şurup.

şuruldamak, [şor-ul-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* Şarıldamak. [DS]

şurup, -bu [Ar. şūrb *(içmek)* > şurūb شروب] *is.* **1.** Kaynatılarak koyulaştırılmış şekerli su. **2.** Tatlı kaşığı ile içilen, tatlandırılmış sıvı ilaç. **3.** Şekerle kaynatılarak hazırlanmış meyve öz suyu. **4.** Şeker fabrikalarındaki konsantre şeker pancarı ya da şeker kamışı suyu.

şuruplama, [şurup-la-ma] *is.* Şuruplamak eylemi.

şuruplamak, [şurup-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bisküvi hamuruna şurup emdirmek.

şurupölçer, [şurup+ölç-er] *is.* Bir şurubun şeker oranını ölçmeye yarayan yoğunlukölçer.

şurut, [Ar. şarṭ > şurūṭ شروط] *(şuru:t) {OsT} is.* Şartlar. ◘ **şurūt-ı istiscār,** *{OsT} Kiralama şartları.*|| **şurūt-ı salāt,** *{OsT} Namazın şartları.*

şuruti, [Sansk. şrota] *{eT} sf.* İşitilmiş; duyulmuş. [EUTS]

şurutun, [? şurutun] *{ağız} is.* Oyuncak tulumba; fışkırtaç. [DS]

şuşe, [Far. şūşe شوشه] *(şu:şe) {OsT} is.* **1.** Gümüş ya da altın külçesi. **2.** Kum yığını. **3.** Mezar taşı. **4.** *{ağız}* Su bardağı. [DS]

şuşlak, -ğı [Bul. şuşljak] *{ağız} is.* Mısır sapı. [DS]

şuşlamak, [şuş-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Peyniri yağla karışıtırıp tavada eritmek. [DS]

şut[1], [Bengal d. chuto > İng. jute] *is.* (Rize ve çevresinde) kenevir. ◘ **şut bezi,** *Kenevir liflerinden bez ayağı örgü ile el tezgâhlarında dokunan yaygıya verilen ad.*

şut[2], [İng. shoot *(atış)*] *is. spor.* Hentbol, basketbol ve futbol gibi top oyunlarında hedefe doğrudan yapılan atış ya da vuruş; atış. ◘ **şut atmak,** *Kaleye doğru topa vurmak.*|| **şut çekmek,** *Doğrudan kaleye top atmak.*

şutak, -ğı [? şutak] *{ağız} is.* Boynuzsuz erkek koyun. [DS]

şutı, [? şutı] *{eT} is.* Kırkayak; örümcek; çıyan; vb. böcekler. [DLT]

şutlama, [şut-la-ma] *is.* Şutlamak eylemi ve durumu.

şutlamak, [şut-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** (Top için) şut çekmek; şut atmak. **2.** *mecaz.* Bir kimseyi işinden atmak; yanından uzaklaştırmak; uzak bir göreve atamak; kapı dışarı etmek.

şutör, [İng. to shoot *(atmak)* > shooter] *is. spor.* Futbolda her mesafeden sert ve yerini bulan şut atan oyuncu.

şutut, [Ar. şaṭṭ > şuṭūṭ شطوط] *(şutu:t) {OsT} is.* Büyük ırmaklar.

şu'ub, [Ar. şu'b > şu'ūb شعوب] *(şuu:b) {OsT} is.* **1.** Halklar; cemaatler; topluluklar. **2.** Kızıldeniz'den çıkarılan mercan kayaları.

şu'ubiye, [Ar. şuʿūb > şuʿūbiyye شعوبيه] *(şuu:biye) {OsT} is.* Abbasîler döneminde, Arapların kendilerinden üstün olmadığını savunan Arap olmayan ulusların oluşturduğu siyasi akım.

şu'ul, [Ar. şuʿūr => şuğul / şuul] *{ağız} is.* Uğraş. [DS]

şuullanmak, [şuul-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Uğraşmak. [DS]

şu'un, [Ar. şeʿn > şüʿūn شعون] *(şuu:n) is.* → şüun. 🗗 **şuūn-i dāhiliye,** *İç olaylar.*|| **şuūn-i hāriciye,** *Dış olaylar.*

şu'unat, [Ar. şuʿūn > şuʿūnāt شعونات] *(şuu:nat) {OsT} is.* Olaylar; hadiseler.

şu'ur[1], [Ar. şiʿr > şuʿūr شعور] *(şuu:r) {OsT} is.* → şuur.

şu'ur[2], [Ar. şaʿr > şuʿūr شعور] *(şuu:r) {OsT} is.* Kıllar.

şuur, [Ar. şiʿr > şuʿūr شعور] *(şuu:r) is.* **1.** Bir kimsenin kendi varlığına ve davranışlarına ilişkin doğrudan sahip olduğu farkına varma duyusu; kendini düşünsel ya da sezgisel olarak bilme, bilinç. **2.** Bir şeyin varlığına ya da gerçekliğine ilişkin temel düşünce; anlayış; kavrayış; akıl; bilinç. 🗗 **şuur nüvesi,** *Şuur ocağı.*

şuuraltı, [Ar. şuʿūr+ T. alt-ı] *is.* Bilinçaltı.

şuurdışı, [Ar. şuʿūr+ T. dış-ı] *is.* Bilinçdışı.

şu'uri, [Ar. şuʿūrī شعوری] *(şuu:ri:) {OsT} sf.* Bilinçle ilgili; bilince ait.

şuurlaşma, [şuur-la-ş-ma] *is.* Şuurlaşmak eylemi ve durumu.

şuurlaşmak, [şuur-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Şuurlu duruma gelmek.

şuurlu, [şuur-lu] *sf.* Bilinçli; bilinci yerinde olan.

şuurluluk, -ğu [şuur-lu-luk] *is.* Bilinçli olma durumu; bilinçlilik.

şuursuz, [şuur-suz] *sf.* Bilinçsiz; bilinci yerinde olmayan.

şuursuzluk, -ğu [şuur-suz-luk] *is.* Bilinçsiz olma durumu; bilinçsizlik.

şuvak, -ğı [? şuvak] *{ağız} is.* Açık, ılık hava. [DS]

şuval, [? şuval شوال] *{OsT} is.* İri dikiş.

şuvallamak, [Ar. şelāl شلال > şuval-la-mak شوالمق] *{OsT} gçl. f. [-r]* İri iri dikmek; teyellemek.

şuvara, [Ar. şuʿarā => şuvara] *{ağız} is.* Şair; ozan. [DS]

şuvata, [? şuvata] *{ağız} is.* Mendil. [DS]

şuvattak, -ğı [şu+ Ar. vakṭ+dek] *{ağız} zf.* Şu kadar. [DS]

şuvaz, [Ar. şuvāẓ شواظ] *(şuva:z) {OsT} is.* **1.** Dumansız ateş. **2.** Susama.

şuvey, -yyi [Ar. şuveyy شوی] *{OsT} sf.* Yavaş.

şuvşamak, [suf / suv *(yans.)* > suf-ış > suf(ı)ş-ā-mak] *{eT} işteş. f. [-r]* Fısıldamak.

şuvşaşmak, [suf / suv *(yans.)* > suf-ış > suf(ı)ş-ā-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Fısıldaşmak; gizli gizli konuşmak; fısıltı ile konuşmak. [DLT]

şuvşatmak, [suf / suv *(yans.)* > suf-ış > suf(ı)ş-ā-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Fısıldatmak. [DLT] **2.** Okuyup üfletmek.

-şuy, [Far. şüsten *(yıkama)* > -şū / -şūy شوی] *(şu:y) {OsT} son ek.* Farsça isimlerin sonuna getirilerek *"yıkayan, temizleyen"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

şuy[1], [Far. şüsten *(yıkama)* > şū / şūy شوی] *(şu:y) {OsT} is.* Yıkama; arıtma.

şuy[2], [Far. şūy شوی] *(şu:y) {OsT} is.* Kadının eşi; koca. 🗗 **şūy-dîde,** *{OsT} Koca görmüş kadın; evlenmiş kadın.*

şuyide, [Far. şūyīde شوییده] *(şu:yi:de) {OsT} sf.* Yıkanmış.

şuyük, -ğü [Slav. s´rotka] *{ağız} is.* Peynir suyu. [DS]

şü, [çu / şu / çü / şü] *{eT} e.* Olumlu ve olumsuz emirde sona gelerek pekiştirme bildiren edat. [DLT]

şübban, [Ar. şābb > şübbān شبان] *(şübba:n) {OsT} is.* Yiğitler; gençler; delikanlılar. 🗗 **şübbān-ı vatan,** *{OsT} Vatanın gençleri.*

şübeh, [Ar. şübhe > şübeh شبه] *{OsT} is.* Şüpheler; kuşkular.

şübhe, [Ar. şübhe شبهه] *{OsT} is.* → şüphe. 🗗 **şübhedār,** *{OsT} Şüpheye kapılan.*

şübühat, [Ar. şübhe > şübühāt شبهات] *(şübüha:t) {OsT} is.* Şüpheler.

şüca, -a'ı [Ar. şecāʿet > şücāʿ شجاع] *(şüca:) {OsT} sf.* **1.** Yiğit; cesur. **2.** Bir yılan türü. **3.** *gök b.* Aslan ve Yengeç burçları arasında bir yıldız kümesi; Hydra.

şüc'an, [Ar. şeciʿ *(yürekli)* > sücʿān شجعان] *(süc-a:n) {OsT} is.* Yiğitler; yürekliler.

şüce'a, [Ar. şeciʿ *(yürekli)* > süceʿā شجعا] *(süc-a:) {OsT} is.* Yiğitler; yürekliler.

şüceyr, [Ar. şecer > şüceyr / şüceyre شجير /شجيره] *{OsT} is.* Ağaççık; çalı; maki.

şücun, [Ar. şecen *(dal; budak)* > şücūn شجون] *(şücu:n) {OsT} is.* Dallar; budaklar.

şücük, -ğü [Slav. s´rotka] *{ağız} is.* Peynir suyu. [DS]

şüd, [Far. şüden *(gitmek)* > şüd شد] *{OsT} sf.* **1.** Gitme; gidiş; hareket. **2.** *mecaz.* Ölü.

şüde, [Far. şüden *(gitmek)* > şüde شده] *{OsT} sf.* **1.** Giden; gitmiş. **2.** *mecaz.* Ölmüş.

şüdegân, [Far. şüde-gān شدگان] *(şüdegâ:n) {OsT} is.* Gidenler; geçmişler.

şüdürgü, [şüdür-gü] *{ağız} is.* Kamış dilli düdük. [DS]

şüf'a, [Ar. şefa'at > şüf'a شفع] *(şuf-a) {OsT} is.* → şuf'a.

şüfe[1], [? şüfe] *{ağız} is.* Filiz. [DS]

şüfe[2], [Ar. şübhe => şüfe] *{ağız} is.* Kuşku; şüphe. [DS]

şüfe'a, [Ar. şefî' > şüfe'ā' شفعاء] *(şüfea:) {OsT} is.* Bir suçun bağışlanmasında aracılık edenler; şefaat edenler.

şüfet, [? şüfet] *{ağız} is.* Demir çember. [DS]

şüfeyre, [Ar. şüfeyre شفيره] *{OsT} is. zool.* Nemf.

şüfre, [Ar. şüfre شفره] *{OsT} is.* **1.** Yassı bıçak. **2.** Kılıç ağzı. **3.** Kirpiğin bittiği yer.

şüheda, -a'i [Ar. şehīd > şühedā' شهداء] *(şüheda:) {OsT} is.* Şehitler.

şühud, [Ar. şāhid > şühüd شهود] *(şühu:d) {OsT} is.* **1.** Hazır bulunarak tanık olma; müşahede etme; görme. **2.** Var olma; görünür durumda olma; görünecek hâlde şekillenmek. **3.** Tanıklar; şahitler. 🗗 **şühüd âlemi,** *{OsT} tasvf. Bilip keşfedilen, görerek bilinen âlem; görünen âlem; bu dünya; kâinat.*|| **şühüd ehli,** *{OsT} 1. Tanık olanlar. 2. Keramet sahibi olup da her şeyi görebilen kutsal kişiler.*

şühudî, [Ar. şühüd > şühüdī شهودى] *(şühu:di:) {OsT} sf.* **1.** Tanık olunan; görünen. **2.** Bilgisi görme yoluyla kazanılan. 🗗 **şühüdî mâzî,** *{OsT} dbl. Görülen geçmiş zaman.*

şühur, [Ar. şehr *(ay)* > şühür شهور] *(şühu:r) {OsT} is.* Aylar. 🗗 **şühür-ı kameriye,** *{OsT} Kamerî aylar; Arabî aylar.*|| **şühür-ı selâse,** *{OsT} Üç aylar: recep; şaban; ramazan.*

şühüb, [Ar. şihāb > şühüb شهب] *{OsT} is.* **1.** Kıvılcımlar. **2.** Akan yıldızlar; meteorlar.

şüjük, -ğü [Slav. s'rotka ?] *{ağız} is.* Peynir suyu. [DS]

şük, [Soğd. šwk̨] *{eT} sf.* **1.** Sakin. [EUTS] [Gabain] **2.** *e.* Susturma edatı. [DLT] 🗗 **şük turmak,** *Susmak; sükût etmek.* [DLT]

şükât, [Ar. şākī > şükāt شكات] *(şükâ:t) {OsT} is.* Şikâyetçiler.

şükr, [Ar. şükr شكر] *{OsT} is.* → şükür. 🗗 **şükr-güzār,** *{OsT} Teşekkür eden; iyilik bilen.*|| **şükr-güzārane,** *{OsT} İyilikseverlere yakışır biçimde.*|| **şükr-güzārî,** *{OsT} İyilik bilme.*

şükran, [Ar. şükr > şükrān شكران] *(şüra:n) {OsT} is.* İyilik bilme; teşekkür; gönül borcu; minnettarlık.

şükrancalık, -ğı [şükran-ca-lık] *{ağız} is.* Gelin, güvey evine girerken güveyin pencereden gelinin başına saçtığı para ve çerez. [DS]

şükrane, [Ar. şükrān>şükrāne شكرانه] *(şüra:ne) {OsT} is.* İyiliğin değerini bilme belirtisi.

şükraniyet, [Ar. şükrān > şükrāniyyet شكرانيت] *(şükra:niyet) {OsT} is.* Şükran duyma; memnunluk.

şükraviz, [Ar. şükr + Far. -āvīz شكرآويز] *(şükra:viz) {OsT} is. tasvf.* Tarikat elinin başına giydiği taca sardığı sarık; risale.

şükretme, [Ar. şükr + T. et-me] *is.* Şükretmek eylemi ve durumu.

şükretmek, [Ar. şükr + et-mek شكر ايتمك] *{OsT} gçsz. f. [-(d)er]* **1.** (Allah'a karşı) minnettarlık duygusunu sunmak. **2.** (Kişiye karşı) minnet duymak; gönülden borçlu olmak.

şükreyleme, [Ar. şükr + T. ey-le-me] *is.* Şükreylemek eylemi ve durumu.

şükreylemek, Ar. şükr + T. ey-le-mek شكر ايلمك] *{OsT} gçsz. f. [-r] [-l(i)yor]* Şükretmek.

şükûfe, [Far. şüküfe شكوفه] *(şükû:fe) {OsT} is.* **1.** Çiçek. **2.** Meyve ağacı filizi. **3.** Altın üzerine üstübeçle yapılan üsluplaştırılmış bitkisel motiflerden oluşan bezeme. 🗗 **şükûfe-zār,** *{OsT} 1. Çiçeklerle dolu bahçe. 2. Ağaçları filizlenmiş bahçe.*

şükûfedan, [Far. şükūfedān شكوفه دان] *(şükû:feda:n) {OsT} is.* İçine çiçek konulan ince uzun vazo.

şükûh, [Far. şükūh شكوه] *(şükû:h) {OsT} is.* Azamet; büyüklük; ululuk.

şükûk, -ki [Ar. şekk > şükūk شكوك] *(şükû:k) {OsT} is.* Şüpheler.

şüküfte, [Far. şüküften *(açılmak)* > şüküfte شكوفته] *{OsT} sf.* (Çiçek için) açılmış.

-şüküfte, [Far. şüküften *(çiçek vb. açılmak)* > -şüküfte شكوفته] *{OsT} son ek.* Farsça kelimelerin sonuna eklenerek *"açılmış"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

şüküftegî, [Far. şüküften *(açılmak)* > şüküftegī شكوفته گى] *(şüküftegi:) {OsT} is.* Açılmış olma durumu.

şükür[1]**, -krü** [Ar. şükr شكر] *{OsT} is.* **1.** Görülen bir iyiliğe karşı hoşnutluğu belirtme. **2.** Mutlu bir olay ya da durumdan duyulan hoşnutluğu dile getirme. **3.** Verdiği her türlü nimetten dolayı Allah'a duyulan minneti dile getirme. 🗗 **şükrünü bilmek,** *Bir iyiliğe karşı minnettar olmak.*|| **şükür etmek,** *Görülen iyilik karşısında hoşnutluğunu bildirmek.*|| **Şükürler olsun!** *Duyulan minnettarlığı bildirmekte kullanılan dua sözü.*

şükür[2]**,** [Sansk. şukra] *{eT} is.* Zühre gezegeni. [Gabain]

şükür[3], [Moğ. şikür / şükür] *{eT} is.* Şemsiye. [Nevâyî]

şükürçi, [şükür-çi] *{eT} is.* Şemsiye taşıyan; şemsiyedar (bir rütbe). [Nevâyî]

şüldür, [Slav. s'rotka ? > şüldür] *{ağız} sf.* (Yoğurt, hamur vb. için) iyi tutmayan. [DS]

şülen, [şölen > şülen] *{ağız} is.* Gerdek gecesi, gelinle güvey için hazırlanan yiyecek. [DS]

şülfet, [? şülfet] *{ağız} sf.* Süslü. [DS]

şüllel, [? şüllel] *{ağız} is.* El dikişi; gelişigüzel dikiş. [DS]

şüllellemek, [Ar. şelāl شلال > şüllel-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Elle dikiş dikmek. [DS]

şüllüllemek, [Ar. şelāl شلال > şüllül-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Elle dikiş dikmek. [DS]

şüllem, [? şüllem] *{ağız} is.* Hurma ağacı dikeni. [DS]

-şümar, [Far. şümār شمار] *(şüma:r) {OsT} son ek.* Farsça kelimelerden *"sayan"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

şümar, [Far. şümürden *(saymak)* > şümār شمار] *(şüma:r) {OsT} is.* **1.** Sayı. **2.** Hesaplama. **3.** Hesap alma, hesap verme; hesaplaşma. **4.** Kıyamet günü hesap verme; yargılanma.

şümarende, [Far. sümürden > sümārende شمارنده] *(süma:rende) {OsT} sf.* Sayan; sayıcı; hesap yapan.

şümaride, [Far. sümürden > sümārīde شماری ده] *(süma:ride) {OsT} sf.* Sayılmış; hesaplanmış.

şümbül, [? şümbül] *{ağız} is.* 110 killoluk tahıl ölçeği. [DS]

şümen, [? şümen] *{ağız} is.* Taranmış yün ve yapağı. [DS]

şümşet, [şimşek / şümşet] *{ağız} is.* **1.** Şimşek. **2.** *sf.* Cilalı ve parlak. [DS]

şümşeyh, [şimşek / şümşeyh] *{ağız} is.* Şimşek. [DS]

şümşür, [şimşir / şümşür] *{ağız} is.* Şimşir. [DS]

şümu, -u'ı [Ar. şemʿ > şümūʿ شموع] *(şümu:) {OsT} is.* Mumlar.

şümul, -lü [Ar. şümül شمول] *(şümu:l) {OsT} is.* **1.** Kapsama; içine alma. **2.** *mant.* Kaplam.

şümuli, [Ar. şümülī شمولی] *(şümu:li:) {OsT} sf.* Kapsamlı; kaplamlı.

şümuliyet, [Ar. şümülī > şumüliyyet شمولیت] *(şümu:li:) {OsT} sf.* Kapsamlılık; kaplamlı oluş.

şümullendirme, [şümul-le-n-dir-me] *is.* Şümullendirmek eylemi ve durumu; içine alma; kapsamına alma.

şümullendirmek, [şümul-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kapsamını genişletmek; etkisini ve çevresini genişletmek; genele yaymak; genelleştirmek.

şümullü, [şümul-lü] *sf.* Kapsamı geniş olan; birçok şeyi içine alan veya etkileyen; kapsamlı.

şümus, [Ar. şems *(güneş)* > şümüs شموس] *(şümu:s) {OsT} is.* Güneşler.

şümürde, [Far. şümürden *(saymak)*>şümürde شمورده] *(şümu:rde) {OsT} sf.* Sayılmış; hesap edilmiş.

-şün, [-şın / -şin / -şun / -şün] *yap. e.* → -şın.

şüngle, [Çin. şuğlü > şuñlā [Clauson böyle okumuş] / şüñle (DLT'de böyle)] *(şuñla:)* Argu diyarında biten ve kökü yenen bir ot. [DLT]

şünedir, [? şünedir] *{ağız} is.* Leke; suç; kusur. [DS]

şünük[1], [şünük] *{eT} is.* Çınar ağacı. [DLT]

şünük[2], [Çin. tschun] *{eT} is.* Planet; gezegen. [EUTŞ]

şüp, [şab / şap / şıb / şıp / şib / şip / şup / şüp *(yans.)*] *is.* Sıvıların dökülüşünü, akışını, yağmurun yağışını, su içinde yapılan bir hareketin çıkardığı sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *şüp şüp*

şüpe, [? şüpe] *{ağız} is.* Musluk. [DS]

şüphe, [Ar. şübhe شبهه] *{OsT} is.* **1.** Belirsizlik. **2.** Çeşitli düşünceler ve durumlar arasında zihnin kesin bir yargıya varamayarak ya da seçim yapamayarak duraksaması; kuşku. **3.** Bir olayın gerçekliği ya da yargının doğruluğu hakkında kesin bir şey bilememe durumu. **4.** Bir kişi hakkında, olumsuz olmakla birlikte kesin veri ve belgelere dayanmayan düşünce. **5.** Bir eylemin değeri ve haklılığı hakkında kararsızlığa düşme; kuşku. **6.** İlahi bir dine inanınama hâli. **7.** Dinî ve felsefî konuda karşılaşılan güçlük. **8.** *fel.* Kesin bilgiye ulaşmanın mümkün olmadığını iddia eden filozofların öğretisi. **9.** Kesin bilgiye ulaşıncaya kadar yargıyı askıda tutmak eylemi. **10.** *isl.* Bir şeyin helal ya da haram olduğu hakkında kesin bir yargıya varamama durumu. ⮻ **şüphe bırakmamak,** *Herhangi bir kuşku duymayacak kadar açık ve kesin olmak; şüpheye yol açan bütün seçenekleri ortadan kaldırmak.*|| **şüphe etmek,** *Kuşkulanmak.*|| **şüphe kurdu,** *İnsanı çok tedirgin eden kuşku.*|| **şüpheye düşmek,** *Kuşkuya düşmek.*|| **şüpheye düşürmek,** *Kuşkulandırmak.*|| **şüpheye götürmek,** *Şüpheye götürecek kimi durumlar ve noktalar bulunmak.*|| **şüpheye kapılmak,** *Kuşku duymak.*|| **şüpheye mahal olmamak,** *Kuşkulanacak bir durum söz konusu olmamak.*|| **Şüphe yok!** *Başka türlü olamaz.*

şüpheci, [şüphe-ci] *sf.* **1.** Her şeyden şüphelenen; şüpheli bir yan bulan; şüpheli gözle bakan; kuşkucu; septik. **2.** Şüpheciliğe özgü. **3.** *is.* Her şeyden şüphelenen kimsenin davranışı. **4.** *fel.* Kuşkucu.

şüphecilik, -ği [şüphe-ci-lik] *is.* **1.** Şüpheci olma durumu. **2.** *fel.* Herhangi bir konuda olumlu ya da olumsuz yargıda bulunmamaya dayanan öğreti; kuşkuculuk; septisizm.

şüphelendirme, [şüphe-le-n-dir-me] *is.* Şüphelendirmek eylemi; kuşkulandırma

şüphelendirmek, [şüphe-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]*

Birisinin kuşkulanmasına sebep olmak; kuşku duymasını sağlamak; kuşkulandırmak; kuşkuya düşürmek.

şüpheleniş, [şüphe-le-n-iş] *is.* Şüphelenmek eylemi ve durumu; kuşkulanış.

şüphelenme, [şüphe-le-n-me] *is.* Şüphelenmek eylemi ve durumu; kuşkulanma.

şüphelenmek, [şüphe-le-n-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Güvensizlikten, işkilden ve tereddütten dolayı uyanıklık hâli içinde bulunmak; kuşku duymak; kuşkulanmak. **2.** Bir kimse veya olay hakkında yeterli ve kesin bilgi sahibi olamamakla birlikte bazı belirti ve sezgilere dayanarak olumsuz düşünceler içinde bulunmak; kuşkusu olmak; kuşku duymak. **3.** Bir gerçeği kestirememek yüzünden kararsızlık içinde olmak; kuşkuya düşmek; şüpheye düşmek.

şüpheli, [şüphe-li] *sf.* **1.** Kuşkusu olan; kuşku içinde bulunan; kuşkulu; septik. **2.** Kuşku uyandıran; kuşku belirten; kuşkulanmaya sebep olan; kuşku anlatan; kuşkulu. **3.** (Kişi için) güven vermeyen; kuşkulu. **4.** (Göz, bakış, ses vb. için) inanmayan; bir kötülük sezgisi içinde bulunan; şüphe eden. **5.** (Durum, eylem vb. için) gerçekleşmesi bir takım engeller yüzünden kesin olmayan; belirsizlik içinde bulunan. **6.** [DS]. Uykusu hafif olan. **7.** *tıp.* (Hastalık için) henüz gizli fakat bazı belirtileri görülen. **8.** *is. siy.* (İktidar için) hasım ya da muhalif. 🗗 **şüpheli şüpheli,** *Kuşku içinde bulunarak.*

şüphesiz, [şüphe-siz] *sf.* **1.** Herhangi bir şüpheye yer bırakmayan; kesin; kuşkusuz. **2.** *zf.* Şüpheye yer bırakmayacak biçimde; kesin olarak; kuşkusuz. **3.** [şü'phesiz] *zf.* Elbette; şüphesiz.

şüpüş, [Far. şüpüş شپش] *{OsT} is.* Bit.

şürb, [Ar. şürb شرب] *{OsT} is.* **1.** İçme. **2.** İçilme. 🗗 **şürb-i hamr,** *{OsT} Alkollü içki içme.*‖ **şürb-i has,** *{OsT} Bazı kimselerin elinde bulunan akarsudan içme hakkı.*‖ **şürb-i müdām,** *{OsT} Sürekli içme.*‖ **şürb-i yahūd,** *{OsT} Gizli olarak şarap içme.*‖ **şürbü'l-habeş,** *{OsT} bot. Halk hekimliğinde kurt düşürücü olarak kullanılan bir ot.*

şüref, [Ar. şerefe / şürfe > şüref شرف] *{OsT} is.* Şerefeler.

şürefa, -a'i [Ar. şerīf > şürefā' شرفاء] *(şürefa:) {OsT} is.* **1.** Şerifler. **2.** Torunu Hz. Hüseyin vasıtası ile Hz. Muhammed soyundan gelenler.

şürefat, [Ar. şerefe > şürefāt شرفات] *(şürefa:t) {OsT} is.* Minarelerde ezan okunan yerler; şerefeler.

şürekâ, [Ar. şerīk > şürekā شركا] *(şüreka:) {OsT} is.* Ortaklar.

şürelemek, [Ar. şelāl شلال > şüre-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Elle dikiş dikmek. [DS]

şürellemek, [Ar. şelāl شلال > şürel-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Elle dikiş dikmek. [DS]

şürfe, [Ar. şürfe شرفه] *{OsT} is.* Minarede ezan okunan yer; şerefe.

şürşuriye, [Ar. şürşūriyye شرشوريه] *(şürşu:riye) {OsT} is. zool.* Serçegiller.

şürşüt, [? şürşüt] *{ağız} is.* Su yolu. [DS]

şüru, -u'ı [Ar. şürūʿ شروع] *(şüru:) {OsT} is.* Başlama. 🗗 **şürü etmek,** *{OsT} Başlamak.*

şürud, [Ar. şürūd شرود] *(şüru:d) {OsT} is.* Kaçma; firar.

şüruh, [Ar. şerḥ > şürūḥ شروح] *(şüru:h) {OsT} is.* Açıklananlar; şerhler; açıklamalar.

şürur, [Ar. şerr > şürür شرور] *(şüru:r) {OsT} is.* Kötülükler; fenalıklar; şerler.

şürut, [Ar. şarṭ > şürūṭ شروط] *(şüru:t) {OsT} is.* Koşullar; şartlar.

şürüfat, [Ar. şürüfāt شرفات] *(şürüfa:t) {OsT} is.* Şerefeler.

şüst, [Far. şüsten *(yıkamak)* > şüst شست] *{OsT} is.* Yıkama. 🗗 **şüst-i şü,** *{OsT} Yıkama; temizleme.*‖ **şüst-i şüy,** *{OsT} Yıkama; temizleme.*‖ **şüst ü şü etmek,** *{OsT} Yıkayarak arıtmak.*‖ **şüst ü şüy etmek,** *{OsT}* → şüst ü şū etmek.

şüste, [Far. şüsten *(yıkamak)* > şüste شسته] *{OsT} sf.* Yıkanmış; temizlenmiş.

şüş[1], [Far. şüş شش] *{OsT} is.* Akciğer. 🗗 **şüş-pistān,** *{OsT} Memesi sarkık; yaşlı kadın.*

şüş[2], [? şüş] *{ağız} is.* Eşek. [DS]

şüşe[1], [şişe > şüşe شوشه] *{OsT} {ağız} is.* Şişe. [DS]

şüşe[2], [şiş > şüşe] *{ağız} is.* Tavan tahtaları arasına çakılan ince tahta. [DS]

şüşi, [Far. şüş + Ar. -ī ششی] *(şüşi:) {OsT} sf.* Akciğerle ilgili.

şüşük[1], **-ğü** [? şüşük] *{ağız} is.* **1.** Kursak. **2.** Maşrapa. [DS]

şüşük[2],**-ğü** [? şüşük] *{ağız} is.* Kızgınlık. [DS]

şüşürük, -ğü [şiş-ir-ik] *{ağız} is.* Balon. [DS]

şüt[1], [? şüt] *{eT} is.* Soy; asıl. [DLT]

şüt[2], [Fr. chute] *is.* Sinemacılıkta çekim ya da kurgu sırasında kullanılmayan film parçası.

şüt[3], [Soğd. šwk ?] *{eT} is.* **1.** Sakin; sessiz; sade. [EUTS] **2.** Dik; dimdik; düpedüz. [EUTS]

şütum, [Ar. şetm *(süvme)* > şütüm شتوم] *(şütu:m) {OsT} is.* Sövüp saymalar; küfürler. 🗗 **şütüm-i galîza,** *{OsT} Kaba küfürler.*

şütük, [? şütük] *{eT} is.* Sığır boynuzundan yapılan divit. [DLT] 🗗 **şütük sakal,** *Köse sakal.* [DLT]

şütümek, [şütü-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Saldırmak. [DS]

şütür, [Far. şütür شتر] *{OsT} is.* Deve. 🗗 **şütür-bān,** *{OsT} Deve bakıcısı; deve sürücüsü.*‖ **şütür-bānān,** *{OsT} Deve bakıcıları; savranlar.*‖ **şütür-beçe,** *{OsT} Deve yavrusu.*‖ **şütür-dîl,** *{OsT} 1. Deve yürekli; kinci. 2. Korkak.*‖ **şütür-gav,** *{OsT} zool. Zürafa.*‖ **şütür-gaz,** *{OsT} bot. Sinir ilacı olarak kullanılan kötü kokulu bir bitki.*‖ **şütür-giyāh,** *{OsT} bot. Deve dikeni.*‖ **şütür-gürbe,** *{OsT} Deve ve kedi; birbirine uymayan ya da zıt şeyler; iyi kötü.*‖ **şütür-hār,** *bot. Deve dikeni.*‖ **şütür-hü,** *{OsT} Kinci.*‖ **şütür-hüy,** *{OsT} Kinci.*‖ **şütür-kürre,** *{OsT} 1. Deve yavrusu. 2. Kabarık dalga.*‖ **şütür-leb,** *{OsT} Deve dudak; dudakları deve dudağı gibi sarkık olan.*‖ **şütür-mür,** *{OsT} Efsanevi büyük bir karınca.*‖ **şütür-mürg,** *{OsT} zool. Devekuşu.*‖ **şütür-pā,** *{OsT} 1. Deve ayaklı. 2. bot. Kekik otu.*‖ **şütür-peçe,** *{OsT} Deve yavrusu.*‖ **şütür-süvār,** *{OsT} Deve binicisi; uzun yola giden.*‖ **şütür-süvārî,** *{OsT} Uzun yolculuğu sebebiyle oruç tutmak zorunluluğu olmayan.*‖ **şütür-zühre,** *{OsT} Korkak.*

şütürbanan, [Far. şütür-bānān شتربانان] *(şütüra:na:n) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde padişahın has ahırındaki deve bakıcılarına verilen ad.

şütürek, -ği [Far. şütür > şütür-ek شترك] *{OsT} is.* **1.** Küçük deve. **2.** Çocukları eğlendirmek ve güldürmek için deve taklidi yapan, deve kılığına giren kimse. **3.** Dalga.

şütürî, [Far. şütür > şütürī شترى] *(şütüri:) {OsT} is.* Deve gibi kinci olma; kincilik.

şü'un, [Ar. şe'n > şü'ūn شئون] *(şuu:n) {OsT} is.* **1.** Olaylar; hadiseler; işler. **2.** Aktüalite.

şü'unat, [Ar. şü'ūn >şü'ūnāt شئونات] *(şüu:na:t) {OsT} is.* Olaylar; hadiseler.

şüyu, -u'u [Ar. şüyūʿ شيوع] *(şüyu:) {OsT} is.* **1.** Herkes tarafından bilinir olma; yayılma; herkesçe duyulma. **2.** *huk.* Payları ayrılmamış mal; hisseli. **3.** Mülkiyet ortaklığı. 🗗 **şüyu bulmak,** *{OsT} Duyulmak; yayılmak.*‖ **şüyü'-ı aslî,** *{OsT} Sözleşme yapıldığı anda var olan şüyu.*‖ **şüyü'-ı tārî,** *{OsT} Sözleşme yapıldığı anda bulunmayan, sonradan ortaya çıkan şüyu.*

şüyuh, [Ar. şeyh > şüyūh شيوه] *(şüyu:h) {OsT} is.* **1.** Şeyhler. **2.** Yaşlılar. **3.** Bir meslekte eski olanlar; ustalaşmış olanlar.

şüyük, -ğü [Slav. s´rotka] *{ağız} is.* Peynir suyu. [DS]

şüyüt, [? şüyüt] *{ağız} is.* Tarak otu. [DS]

şüzur, [Ar. şeẕre *(altın parçası)* > şüẕūr شذور] *(şüzu:r) {OsT} is.* **1.** Cevherden ayrıştırılan altın parçaları. **2.** Takı ve süs olarak kullanılan altın ve inci parçaları.

şüzuz, [Ar. şüẕūẕ شذوذ] *(şüzu:z) {OsT} is.* Kural dışı kalma; kural dışı olma.

şüzuzen, [Ar. şüẕūẕ > şüẕūẕen شذوذاً] *(şüzu:zen) {OsT} zf.* Kural dışı olarak; kurala uymadan.

şvester, [Alm. schwester] *(şʲvistır) is.* **1.** Kız kardeş **2.** Hemşire.

ÖTÜKEN
TÜRKÇE
SÖZLÜK

T t

t, [t / T] *(té)* Latin asıllı Türk alfabesinin yirmi dördüncü harfi olup tonsuz (sert), patlamalı (süreksiz / kapantılı) bir diş ünsüzüdür. Arap asıllı eski Türk alfabesinde *'te/ta'* (ت) ve *'tı'* (ط) harflerini karşılar. ◘ **T borusu,** *Bir ana boruya dik kol ayırmak için kullanılan* T *biçimindeki boru bağlantı elemanı.*‖ **T cetveli,** *Koşut doğrular çizmekte kullanılan, görünüşü* T *'ye benzeyen bir tür cetvel.*‖ **T demiri,** *Kesiti* T *biçiminde olan inşaat vb. demiri.*

-t-, [-it- / -ıt- / -ut- / -üt-] *yap. e.* Fiilden fiil türeten ek. Geçişsiz fiillere geçişlilik kavramı ekleyerek, geçişli fiillerin de geçişlilik derecelerini arttırarak yeni fiiller türetir. *{eT} (aym)* [ETY] *uyutmak, yürütmek, donatmak, yönetmek, tanıtmak, yedirtmek, durdurtmak, ışıldatmak, kımıldatmak, yazdırtmak, çarpıtmak.*

-t, [-it / -ıt / -ut / -üt] *yap. e.* **1.** Fiilden isim türeten ek. Kelimeye mekân kavramı katarak isim yapar: *anıt, konut, geçit.* **2.** Kelimeye fiilin kökünün belirttiği eylemle ilgili olarak yapılmış, ortaya konulmuş nesne veya **ürün** kavramı katarak isimler yapar: *çekit, yanıt, dikit, kesit, yazıt.* **3.** Fiilin kökünün belirttiği eylemin tamamlanmasıyla ortaya çıkan sonuç kavramı katarak isimler türetir: *öğüt, umut.* **4.** Fiilin kökünün belirttiği eyleme bağlı olarak ortaya çıkarılan yiyecek kavramı katarak isimler yapar: *yoğurt, kurut, kavut, içit.* **5.** Fiilin kökünün belirttiği eylemi yapmaya yarayan araç ve gereç kavramı katarak isimler türetir: *taşıt, binit, giyit, yakıt.* **6.** İsimlere küçültme kavramı katarak isimler türetir: *gölet, özet.*

-t, [-it / -ıt / -ut / -üt] *yap. e.* İsimden sıfat türeten ek. İsmin belirttiği nitelik veya durumun bulunduğunu belirten kavram katarak sıfatlar yapar: *eşit, karşıt, yaşıt.*

-t, [-t] *{eT} çek. e.* Çokluk eki. [ETY] *sıgı-t (yas)*

t, [Fr. tonne] *(té) fiz.* Bin kilograma eşit ağırlık ölçüsü birimi olan ton'un kısaltması.

t, [Fr. tritium] *(té) kim.* Atom ağırlığı yaklaşık olarak 3 olan hidrojen izotopunun simgesi.

t, [İng. time] *(té) fiz.* Zaman kelimesinin kısaltması.

-ta, [-da /-de / -ta / -te] *{eT} çek. e.* Yer zarfları türeten ek. *bu-n-ta (burada), an-ta (orada)* [ETY]

Ta, [Fr. tantale] *is. kim.* Atom numarası 73, atom kütlesi 180,948 olan gümüş grisi renkli bir metal olan tantalin simgesi.

ta[1], [Ar. tā ت] *(ta:) {OsT} is.* Arap alfabesinde ve Arap asıllı Türk alfabesinde ince söylenen T (ت) harfinin adı. Ebcet hesabında 400 sayısının karşılığıdır. ◘ **tā'-i fevkaniye,** *{OsT} İki noktalı te* (ۃ ،ۃ) ‖ **tā'-i gird,** *{OsT} Yuvarlak t* (ۃ)‖ **tā'-i meftüha,** *{OsT} Üstün (e) okunan te* (ۃ ،ۃ)‖ **tā'-i müsennāt,** *{OsT} İki noktalı te* (ۃ ،ۃ)‖ **tā'-i tavîl,** *{OsT} Uzun te.*

ta[2], [Ar. ṭā ط] *(ta:) {OsT} is.* Arap alfabesinde ve Arap asıllı Türk alfabesinde kalın söylenen T (ط) harfinin bir diğer adı, aslı *'tı'*dır. Ebcet hesabında 9 sayısının karşılığıdır. ◘ **tā'-i mühmele,** *{OsT} Noktasız tı* (ط), *(Zı harfinden ayırmak için böyle söylenir).*

ta[3], [Far. tā تا] *(ta:) {OsT} {eAT} e.* **1.** Aynı cümle içinde *"dek, değin, kadar, beri"* edatları ile birlikte kullanıldığı zaman bir iş ve eylemin başlangıç ve bitiş yerlerindeki en uç noktayı ya da bunlar arasındaki uzaklığı belirtir. *Ta ezelden ta ebede kadar...* **2.** Cümlede abartmalı uzunluk ve sonsuzluk bildirir. **3.** Geride ya da geçmişte kalan en uzak noktayı belirler. **4.** *"En uç"* veya *"en son"* anlamı ile bir eylemi yakınlık-uzaklık bakımından sınırlar. **5.** Kadar; dek; değin. **6.** Tamam, tamamen; tastamam. **7.** *{OsT}* Tıpkı. **8.** *{eAT}* İçin; diye. **9.** *{eAT}* ...ıncaya kadar; ...ıncaya kadar; nihayet. **10.** *{OsT}* Ne zaman ki; vaktaki; ta ki. **11.** *{eAT}* Ki. ◘ **tā be ebed,** *{OsT} Sonsuza kadar; ebediyen.*‖ **tā be key,** *{OsT} Ne vakte kadar.*‖ **tā be sabāh,** *{OsT} Sabaha kadar.*‖ **tā be seher,** *{OsT} Sabaha kadar.*‖ **ta ki,** *(ta uzun söylenir) 1. {eAT} İçin; diye. 2. {OsT} Sonunda; yeter ki.*

ta[4], [Far. tā تا] *(ta:) {OsT} is.* **1.** Kat; büklüm. **2.** Tek olan kimse veya nesne. **3.** Bir tek kitap yaprağı. **4.** Bir müzik aletinin teli. **5.** Bir şeyin eşiti. 🗗 **ta kendisi,** *(ta kısa söylenir) O kimse tamamen kendisi; işte o.*

ta[5], [ta / te / tā] *{ağız} ünl.* **1.** İşte. **2.** *zf.* Daha; şimdi. [DS]

ta[6], [ta] *{ağız} e.* Doğrulama, gerçekleme, kuvvetlendirme bildirir. *Ta, öyle güzel ki!* [DS]

ta[7], [ta / tağ] *{ağız} is.* **1.** Pencere. **2.** İç çamaşırı dolabı. [DS]

ta'ab, [Ar. taʿab تعب] *{OsT} is.* **1.** Yorgunluk. **2.** Sıkıntı; eziyet; zahmet. **3.** *tıp.* Sinir zayıflığından dolayı vücudun çeşitli yerlerinde duyulan ağrı. 🗗 **ta'ab-āver,** *{OsT} Yorgunluk veren.*‖ **ta'ab-ı zihnî,** *{OsT} psikol. Zihin yorgunluğu.*‖ **ta'abü'l-ayn,** *{OsT} tıp. Gözün yorulmasından ileri gelen görme zorluğu.*

ta'abbuz, [Ar. ʿabaża > taʿabbuż تعبض] *{OsT} is.* El ile cinsel doyuma ulaşma.

ta'abbüd, [Ar. ʿabd > taʿabbüd تعبد] *{OsT} is.* İbadet etme; tapınma; kulluk etme. 🗗 **taabbüd etmek,** *{OsT} İbadet etmek; tapınmak.*

ta'abbüdat, [Ar. taʿabbüdāt تعبدات] *(taabbüda:t) {OsT} is.* Tapınmalar; ibadet etmeler.

ta'abbüs, [Ar. ʿabṣ *(surat asma)* > taʿabbüṣ تعبث] *{OsT} is.* Asık suratlı olma; somurtma.

ta'abbüsat, [Ar. ʿabṣ *(surat asma)* > taʿabbüṣāt تعبثات] *(taabbüsa:t) {OsT} is.* Surat asmalar.

ta'accüb, [Ar. ʿaceb > taʿaccüb تعجب] *{OsT} is.* ➝ taaccüp.

ta'accübkünan, [Ar. taʿaccüb + Far. künān تعجبکنان] *(taaccübküna:n) {OsT} zf.* Şaşkın şaşkın; şaşarak; şaşkınlıkla.

ta'accül, [Ar. ʿacele > taʿaccül تعجل] *{OsT} is.* Acele etme; acelecilik.

ta'accülat, [Ar. taʿaccül > taʿaccülāt تعجلات] *{OsT} is.* Acelecilikler; acele etmeler.

ta'accün, [Ar. acn > taʿccün تعجن] *{OsT} is.* **1.** Macun gibi olma. **2.** Hamurlaşma; hamur hâline gelme.

ta'accüp, -bü [Ar. ʿaceb > taʿaccüb تعجب] *{OsT} is.* Şaşırma; şaşma; hayret etme. 🗗 **taaccüp etmek,** *Şaşırmak; hayret etmek.*

ta'addi, [Ar. ʿadüvv > taʿaddī تعدی] *(taaddi:) {OsT} is.* **1.** Birinin hakkına saldırma; saldırı; tecavüz. **2.** Haksızlık; adaletsizlik; zulüm. **3.** Bir yerden bir yere geçme. **4.** *isl.* Şeriatça belirlenmiş olan sınırları aşma; tecavüz. **5.** *huk.* Vedia sözleşmesinde emanet alanın, kira sözleşmesinde ise kiracının mal sahibinin izin vermediği bir şeyi yapması. **6.** *dbl.* Fiilde geçişlilik.

ta'addiyat, [Ar. taʿaddī > taʿaddiyāt تعديات] *(taaddiya:t) is.* Adaletsizlikler; zulümler; saldırılar; tecavüzler.

ta'addüd, [Ar. ʿaded > taʿaddüd تعدد] *{OsT} is.* ➝ taaddüt. 🗗 **ta'addüd-i basar,** *{OsT} Bir şeyi olduğundan fazla görme.*‖ **ta'addüd-i ezvāc,** *{OsT} Bir kadının aynı zamanda birden çok erkekle evli olması.*‖ **ta'addüd-i ilāh,** *{OsT} Çok tanrıcılık; çok tanrılılık.*‖ **taaddüd-i zevcāt,** *{OsT} Bir erkeğin aynı zamanda birden çok kadınla evli olması.*

ta'addüt, -dü [Ar. ʿaded > taʿaddüd تعدد] *is.* Birden çoğalma; sayıca artma. 🗗 **taaddüt etmek,** *{OsT} Çoğalmak; sayıca artmak.*

ta'affüf, [Ar. ʿiffet > taʿaffüf تعفف] *{OsT} is.* **1.** Ahlak dışı şeyleri yapmaktan çekinme; iffetli olma; temiz olma. **2.** İffetli görünmeye çalışma.

ta'affün, [Ar. ʿufūnet > taʿaffün تعفن] *{OsT} is.* Bozulma; çürüyüp kokma; kokuşma. 🗗 **ta'affün etmek,** *{OsT} Kokuşmak; çürümek.*

ta'affünat, [Ar. taʿaffün > taʿaffünāt تعفنات] *(taaffüna:t) {OsT} is.* Kötü kokular.

ta'ahhüd, [Ar. ʿahd > taʿahhüd تعهد] *{OsT} is.* ➝ taahhüt.

ta'ahhüdat, [Ar. taʿahhüd > taʿahhüdāt تعهدات] *(taahhüda:t) {OsT} is.* Yüklenilen işler; yapılacağına dair söz verilen şeyler.

ta'ahhüdname, [Ar. taʿahhüd + Far. -nāme تعهدنامه] *(taahhüdna:me) {OsT} is.* ➝ taahhütname.

taahhüt, -dü [Ar. ʿahd > taʿahhüd تعهد] *is.* **1.** Bir şeyi yapacağına dair söz verme; bir işi üzerine alma; bir yükümlülüğü kabul etme; üstlenme. **2.** Bir şeyi yerine getirmek için resmî sözleşme yapma. **3.** Bazı posta maddelerinin yerine ulaşmalarını garanti etme. **4.** *huk.* Borç altına girme. **5.** Bütçede ödeneği olan bir hizmetin yapılmasını karar altına alan ve devleti borçlu duruma düşüren işlem. **6.** *tic. muhasebe. bank.* Üçüncü kişilere olan borçların tümü. 🗗 **taahhüt etmek,** *1. Bir şeyi yapacağına dair söz vermek. 2. Üstüne almak; üstlenmek; yüklenmek.*‖ **taahhüt işlemi,** *huk. Bir hakkı doğrudan etkilemeyen ancak bir borç doğuran hukukî işlem; borçlandırıcı işlem.*‖ **taahhüt senedi,** *Sözleşme belgesi; kontrat.*

taahhütlü, [taahhüt-lü] *sf.* **1.** Taahhüt edilmiş olan. **2.** (Posta maddeleri için) alıcısına kaybolmadan ve sağlam olarak teslim edilmesi güvence altına alınmış olan; bağıtlı. **3.** *is. argo.* Sağlam, güvenilir tabanca. 🗗 **taahhütlü gitmek,** *argo. Polis tarafından tutuklanıp götürülmek.*‖ **taahhütlü mektup,**

Alıcısına, herhangi bir yanlışlık ve kaybolma gibi durumlar söz konusu olmaksızın özel olarak teslim edilen mektup.

taahhütname, [Ar. taʿahhüt + Far. -nāme تعهدنامه] *(taahhütna:me) {OsT} is.* Bir kimsenin bir işi yapmayı veya yerine getirmeyi üstüne aldığını belirten belge; yüklenme belgesi.

ta'akkud, [Ar. ʿaḳd > taʿaḳḳud تعقد] *{OsT} is.* **1.** Düğümleme; bağlama. **2.** Anlaşılmaz bir duruma gelme; karışma. **3.** Bir sözleşme yapma; anlaşma; mukavele; kontrat. 🗗 **ta'akkud-i em'ā,** *{OsT} Bağırsak düğümlenmesi.*|| **ta'akkud-i mafsal,** *{OsT} Bir eklemin hareketlerinin güçleşmesi; eklem kilitlenmesi.*

ta'akkul, [Ar. ʿaḳl > taʿaḳḳul تعقل] *{OsT} is.* **1.** Akıl erdirme; anlama; kavrama. **2.** Anımsama; hatırlama. **3.** Akıllanma.

ta'akkulat, [Ar. taʿaḳḳul > taʿaḳḳulāt تعقلات] *(taakkulâ:t) {OsT} is.* **1.** Akıl erdirmeler; anlamalar. **2.** Hatırlamalar. **3.** Akıllanmalar.

ta'akküs, [Ar. ʿaks > taʿakküs تعقس] *{OsT} is.* Yansıma; aksetme.

ta'al[1], [Ar. taḫl => tahıl > taal] *{ağız} is.* Ekin. [DS]

ta'al[2], [teğel > taal] *{ağız} is.* Seyrek dikiş; teyel. [DS]

ta'âlâ, [Ar. teʿālā تعالى] *(taa:lâ) {OsT} ünl.* Yüksek olsun!

ta'al-Allah, [Ar. teʿāl-Allāh تعالى الله] *(tea:l-alla:h) {OsT} ünl.* Allah yükseltsin.

ta'alî, [Ar. ʿulüvv > teʿālī تعالى] *(taa:li:) {OsT} is.* Yücelme; yükselme. 🗗 **taâlî-perver,** *{OsT} Yükselmeyi seven; yükselmeyi isteyen.*

ta'alli, [Ar. ʿulüvv > taʿalli تعلى] *{OsT} is.* **1.** Yükselme; yüksek olma. **2.** Yükseklik; büyüklük.

ta'alliyat, [Ar. taʿalli > taʿalliyāt تعليات] *(taalliya:t) {OsT} is.* Yükselmeler.

ta'alluk, [Ar. ʿalaḳ > taʿalluḳ تعلق] *(taallûk) {OsT} is.* **1.** Asılı olma; asılma. **2.** İlgisi bulunma; ilgili olma; ilgi; ilişki; bağ; bağlantı; nispet. **3.** *tasvf.* Dünya ile olan bağ; dünya ilişkisi. 🗗 **taallük dutmak,** *{eAT} İlgili olmak; nispet edilmek.*|| **taallük etmek,** *İlgisi bulunmak; ilgili olmak; ilgilendirmek.*

ta'allukat, [Ar. taʿalluḳ > taʿalluḳāt تعلقات] *(taalluka:t) {OsT} is.* **1.** Bir şeyle veya biri ile bağlantısı olanlar; ilgililer. **2.** Yakınlar; akrabalar.

ta'allül, [Ar. ʿillet > taʿallül تعلل] *{OsT} is.* **1.** Bir işi yapmamak için bahane bulma; işten kaçmak için bahane uydurma. **2.** Kendini yalandan hasta gösterme. 🗗 **taallül etmek,** *{OsT} Bahane uydurmak.*

ta'allülat, [Ar. taʿallül > taʿallülāt تعللات] *(taallüla:t) {OsT} is.* İşten kaçınmalar.

ta'allüm, [Ar. ʿilm > taʿallüm تعلم] *{OsT} is.* Ders görerek bilgi edinme; öğrenme.

ta'allümat, [Ar. taʿallüm > taʿallümāt تعلمات] *(taallüma:t) {OsT} is.* Öğrenmeler; bilgi edinmeler.

ta'allün, [Ar. ʿalen > taʿallün تعلن] *{OsT} is.* Ortaya çıkma; açıklık kazanma; açığa çıkma; aleniyet kazanma.

taalti, [teğelti > taalti] *{ağız} is.* Eyerin altına konulan yumuşak keçe; teyelti. [DS]

ta'am, [Ar. ṭaʿām طعام] *(tʿa:m) {eT} {OsT} is.* Yemek; yiyecek; aş. [Bahşayiş] 🗗 **taam etmek,** *{OsT} Yemek yemek.*

ta'amhane, [Ar. ṭaʿam + Far. ḫāne طعامخانه] *(taamha:ne) {OsT} is.* Yemekhane.

ta'ami, [Ar. ʿamā > taʿāmī تعامى] *(taa:mi:) {OsT} is.* Görmezlenme; görmezden gelme.

ta'amiye, [Ar. ṭaʿām > ṭaʿāmiyye تعاميه] *(taa:miye) {OsT} is.* **1.** Yemeklik; yemek parası. **2.** İmparatorluk döneminde, hastahane, medrese, tekke vb. kurumların vakıflarında yoksullara, konuklara yedirilen yemek, verilen yiyecek maddesi ve geçim yardımı. **3.** Savaş ya da herhangi bir olağanüstü durumda askere dağıtılan yiyecek bedeli.

ta'ammi, [Ar. ʿamāʾ *(körlük)* > taʿammī تعمى] *(taammi:) {OsT} is.* **1.** Kör olma; körleşme. **2.** Kendini kör gibi gösterme.

ta'ammuk, -ku [Ar. ʿumḳ > taʿammuḳ تعمق] *{OsT} is.* **1.** Derinlik kazanma; derinleşme. **2.** Bir konuyu genişliğine inceleme, araştırma; o konuda derinleşme. 🗗 **taammuk etmek,** *{OsT} 1. Derinleşmek; derinlik kazanmak. 2. Bir konuyu geniş ve derin olarak incelemek, araştırmak; derinliğine inmek.*

ta'ammukat, [Ar. taʿammuḳ > taʿammuḳāt تعمقات] *(taammuka:t) {OsT} is.* **1.** Derinleşmeler; derinlik kazanmalar. **2.** (Konu için) derinliğine araştırmalar.

ta'ammüd, [Ar. ʿamd > taʿammüd تعمد] *{OsT} is.* → taammüt.

ta'ammüdat, [Ar. taʿammüdāt تعمدات] *(taammüda:t) {OsT} is.* Bilerek ve isteyerek yapılan işler.

ta'ammüden, [Ar. taʿammüd > taʿammüden تعمداً] *(taammü'den) {OsT} zf.* **1.** Önceden tasarlayarak; planlayarak; bile bile. **2.** *huk.* Bir suçu önceden planlayıp tasarlayarak; planlayarak; planlı biçimde; tasarlayarak.

ta'ammüdi, [Ar. taʿammüd > taʿammüdī / taʿammüdiyye تعمدى / تعمد] *(taammüdi:) {OsT} sf.* Önceden tasarlayarak yapılan; planlayarak işlenen; bile bile yapılan.

ta'ammüm, [Ar. ʿamın > taʿammüm تعمم] *{OsT} is.*

Yaygınlık kazanma; yaygınlaşma; genelleşme. 🗗 **taammüm etmek,** *{OsT} Yaygınlık kazanmak; yaygınlaşmak; genelleşmek.*

taammüt, -dü [Ar. ʿamd > taʿammüd تعمد] *{OsT} is.* **1.** Bir işi veya suç sayılan bir eylemi önceden tasarlayarak ve bilerek yapma; bilinçli hareket. **2.** *huk.* İşlenecek bir suçun önceden soğukkanlılıkla planlanması.

ta'an[1], [Ar. taʿn *(sövme, çekiştirme)* > ṭaʿān / ṭaʿāne طعان / طعانه] *(taa:n) {OsT} sf.* **1.** Çok küfür eden; çok söven. **2.** *is. huk.* Tanıklığın geçersizlik nedeni; tanıklığı geçersiz kılan neden; tanıklığa engel neden. 🗗 **ta'an etmek,** *{OsT} Tanıklığına engel nedenleri ileri sürmek.*|| **ta'an-i şuhut,** *{OsT} Aleyhinde tanıklık edilen kişinin, tanığın tanıklığına engel bir durumunun bulunduğunu ileri sürmesi.*

ta'an[2], [Ar. taʿn => taan] *{ağız} ünl.* Kınama bildirir; "ne ayıp!" [DS]

taan, [Ar. ṭaḥn => tahin / tahan > taan] *{ağız} is.* Tahin. [DS]

ta'anni, [Ar. ʿanā > taʿannī تعنى] *(taanni:) {OsT} is.* **1.** Çabalama; gayret etme; zahmet çekme. **2.** Birinin başına dert açma; onu belaya sürükleme. **3.** Istırap verici dert; tasa; endişe.

ta'annüd, [Ar. ʿināḍ > taʿannüd تعند] *{OsT} is.* Ayak direme; inat etme; direnme; direnim. 🗗 **taannüd etmek,** *{OsT} İnatlaşmak; direnmek.*

ta'annüf, [Ar. ʿunf > taʿannüf تعنف] *{OsT} is.* Çok fazla azarlama; paylama.

ta'annüt, [Ar. ʿanet *(zor durumda kalma)* > taʿannüt تعنت] *{OsT} is.* **1.** Başkalarının hatasını bulmaya çalışma. **2.** Eziyet etme; zahmet çektirme.

ta'anuk, [Ar. ʿunḳ > taʿānuḳ تعنق] *(taa:nuk) {OsT} is.* Birinin boynuna sarılma.

taar, [taġar > taar] *{ağız} is.* **1.** Ağzı geniş, dibi dar toprak küp. **2.** Küçük tandır. **3.** Toprak mangal. **4.** Oturak. [DS]

ta'aric, [Ar. taʿrīc > taʿārīc تعاريج] *(taa:ri:c) {OsT} is.* → tearic.

ta'arri, [Ar. ʿuryān > taʿarrī تعرى] *(taarri:) {OsT} is.* **1.** Çıplaklaşma; soyunma; çıplak hâle gelme. **2.** Bir şeyden, bir işten uzak durma; onu yüklenmeme.

ta'arrub, [Ar. ʿarab > taʿarrub تعرب] *{OsT} is.* **1.** Arap yaşam tarzını, kültürünü, giyimini kuşamını benimseme; Araplaşma. **2.** *dbl.* Bir kelimenin Arapça dil bilgisi kurallarına uydurulması; Arapçalaştırma.

ta'arruk, [Ar. ʿaraḳ > taʿarruḳ تعرق] *{OsT} is.* Ter çıkarma; terleme. 🗗 **ta'arruk-ı dem,** *{OsT} Cilt gözeneklerinden ter yerine kan çıkması.*

ta'arrus, [Ar. ʿaras *(hayranlık)* >taʿarrüs تعرس] *{OsT} is.* → taarrüs.

ta'arruz, [Ar ʿırż > taʿarruż تعرض] *{OsT} is.* **1.** Sataşma; takılma; saldırı. **2.** Askerî saldırı harekâtı; hücum. **3.** *mecaz.* Rakibi geriletmek amacıyla yapılan ileri harekât. 🗗 **taarruza geçmek,** *Hücum etmek; saldırmak.*|| **taarruz etmek,** *1. Saldırmak. 2. Sataşmak; takılmak.*

ta'arruzat, [Ar. taʿarruż > taʿarrużāt تعرضات] *(taarruza:t) {OsT} is.* **1.** Sataşmalar; takılmalar. **2.** Saldırılar; hücum etmeler.

ta'arruzi, [Ar. taʿarruż > taʿarrużī / taʿarrużiyye تعرضى / تعرضيه] *(taarruzi:) {OsT} sf.* Saldırı ile ilgili; saldırıya ilişkin.

ta'arrüb, [Ar. ʿarab > taʿarrub تعرب] *{OsT} is.* → taarrub.

ta'arrüs, [Ar. ʿaras *(hayranlık)*> taʿarrüs تعرس] *{OsT} is.* Kocanın eşine sevgi göstermesi.

ta'aruz, [Ar. ʿarāż > taʿāruż تعارض] *{OsT} is.* → teāruz.

ta'aruzat, [Ar. ʿarāż > taʿārużāt تعارضات] *{OsT} is.* → teāruzat.

ta'arüf, [Ar. ʿirfān > teʿārüf تعارف] *(taa:rüf) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin herkesçe bilinmesi. **2.** Tanıma; tanışma. **3.** Biliyormuş gibi davranma.

ta'arüfat, [Ar. teʿarüf > teʿārüfāt تعرفات] *(taa:rüfa:t) {OsT} is.* Herkesçe bilinmeler.

ta'assi, [Ar. ʿişyān > taʿāṣṣī تعصى] *{OsT} is.* **1.** İsyan etme; ayaklanma. **2.** Boyun eğmeme.

ta'assub, [Ar. ʿaṣab > taʿaṣṣub تعصب] *{OsT} is.* → taassup. 🗗 **taassub-kâr,** *{OsT}* →taassubkâr.|| **taassub-ı bârid,** *{OsT} Çirkin taassup.*

ta'assubkâr, [Ar. taʿaṣṣub + Far. -kār تعصبكار] *{OsT} is.* Tutucu; fanatik; bağnaz.

ta'assubkârane, [Ar. taʿaṣṣub + Far. -kārāne تعصبكارانه] *{OsT} is.* Bağnazlıkla; taassup göstererek.

ta'assubkârî, [Ar. taʿaṣṣub + Far. -kārī تعصبكارى] *{OsT} is.* Bağnazlık.

taassup, -bu [Ar. ʿaṣab > taʿaṣṣub تعصب] *{OsT} is.* **1.** Bir görüş, düşünce, inanç ve siyasi partiye körü körüne bağlanma ve başkalarını tümüyle yadsıma; bağnazlık; fanatizm. **2.** Birine veya bir düşünceye taraftarlık etme; ondan yana olma; partizanlık. **3.** Kendi din ve milletini aşırı yücelterek diğer din ve milletten olanlara düşmanlık etme; aşiretçilik.

ta'assüf, [Ar. ʿasf > taʿassüf تعسف] *{OsT} is.* **1.** Eziyet etme; zahmet verme; zulmetme. **2.** Doğru yoldan sapma.

ta'assüfat, [Ar. taʿassüf > taʿassüfāt تعسفات] *(taassüfa:t) {OsT} is.* **1.** Zulmetmeler; eziyet etmeler. **2.** Doğru yoldan sapmalar.

ta'assür, [Ar. ʿusr > taʿassür تعسر] *{OsT} is.* Güçleşme; güç hâle gelme; güç ve çetin olma.

ta'aşşi, [Ar. ʿaşy > taʿaşşī تعشی] *(taaşşi:) {OsT} is.* Akşam yemeği yeme.

ta'aşşuk, [Ar. ʿışḳ > taʿaşşuḳ تعشق] *{OsT} is.* Âşık olma; gönül verme. 🗗 **ta'aşşuk etmek,** *{OsT} Âşık olmak.*

ta'at[1], [Ar. ṭāʿat > ṭāʿāt طاعات] *(ta:a:t) {OsT} is.* Allah'ın buyruklarına uymalar; ibadetler.

ta'at[2], [Ar. ṭāʿat طاعت] *(ta:at) {OsT} is.* **1.** Allah'ın buyruklarına uyma; Allah'a itaat etme; ibadet etme. **2.** Boyun eğme; itaat. 🗗 **tā'atdan çıkıcı,** *{eAT} Allah'ın buyruklarına uymayan; fâsık; günahkâr.*|| **tā'atdan çıkmak,** *{eAT} Allah'ın buyruğundan çıkmak; dinî emirlere uymamak.*|| **tā'at eylemek,** *{eAT} İbadet etmek.*|| **tā'at-güzin,** *{OsT} İbadet etmek isteyen.*|| **tā'at üzere durıcı,** *{eAT} İbadetle uğraşan.*

ta'atdar, [Ar. ṭāʿat + Far. -dār طاعتدار] *(ta:atda:r) {OsT} sf.* Dindar.

ta'atdari, [Ar. ṭāʿat + Far. -dārī طاعتداری] *(ta:atda:ri:) {OsT} is.* Allah'ın buyruklarına bağlı kalma; dindarlık.

ta'atgâh, [Ar. ṭāʿat + Far. -gāh طاعتگاه] *(ta:atgâ:h) {OsT} is.* İbadet yeri; tapınak.

ta'attuf, [Ar. ʿaṭf > taʿaṭṭuf تعطف] *{OsT} is.* Şefkat ve merhamet gösterme; acıma. 🗗 **ta'attuf etmek,** *{OsT} Acımak; merhamet etmek.*

ta'attufat, [Ar. taʿaṭṭuf > taʿaṭṭufāt تعطفات] *(taattufa:t) {OsT} is.* Merhamet etmeler; acımalar.

ta'attul, [Ar. ʿaṭl > taʿaṭṭul تعطل] *{OsT} is.* **1.** İşsiz kalma. **2.** Boş kalma; pasif kalma.

ta'attur, [Ar. ʿıṭr > taʿaṭṭur تعطر] *{OsT} is.* **1.** Güzel kokma. **2.** Güzel koku sürünme.

ta'attus, [Ar. ʿaṭse > taʿaṭṭus تعطس] *{OsT} is.* Aksırma; hapşırma.

ta'attuş, [Ar. ʿaṭş >taʿaṭṭuş تعطش] *{OsT} is.* **1.** Susama. **2.** Kendini çok susamış gibi gösterme. **3.** Kendini çok istekli gösterme.

ta'avvuk, -ğu [Ar. avḳ > taʿavvuḳ تعوق] *{OsT} is.* Oyalanma; geç kalma; gecikme.

ta'avvuz, [Ar. ʿivāż > taʿavvuż تعوض] *{OsT} is.* **1.** Bir şeye karşılık olarak başka bir şeyi alma; bedel alma. **2.** Bedel olarak alınma. 🗗 **taavvuz-ı tamas,** *{OsT} Kadınların âdet görmesi.*

ta'avvüc, [Ar. ʿivec>taʿavvüc تعوج] *{OsT} is.* Eğrilme; eğrilik.

ta'avvücat, [Ar. taʿavvüc > taʿavvücāt تعوجات] *{OsT} is.* Eğrilmeler; eğrilikler.

ta'avvüd, [Ar. ʿādet > taʿavvüd تعود] *{OsT} is.* **1.** Âdet edinme; alışkanlık hâline gelme. **2.** Hasta ziyaretine gitme.

ta'avvüz, [Ar. ʿiyaẕ > taʿavvüẕ تعوذ] *{OsT} is.* Allah'a sığınma; *"Euzü billah"* deme.

ta'ayyün, [Ar. ʿayn > taʿayyün تعین] *{OsT} is.* **1.** Ortaya çıkma; meydana çıkma; belirme. **2.** Diğerlerinden ayrılma; sınırları belli olma. **3.** İleri gelen kimseler arasına katılma; değer kazanma; saygınlık kazanma. **4.** *tasvf.* Varlık türlerinin ilk varlık olan Allah'ın özünden doğarak belirli varlıklar durumuna gelişi. 🗗 **ta'ayyün etmek,** *Belirmek; meydana çıkmak.*|| **ta'ayyün-i sānî,** *{OsT} huk. İhalede sözleşme yapılacak kişinin belirlenmesi.*

ta'ayyünat, [Ar. taʿayyün > taʿayyünāt تعینات] *(taayyüna:t) {OsT} is.* **1.** Meydana çıkmalar; belli olmalar. **2.** İleri gelenler arasına katılmalar; adam sayılmalar.

ta'ayyüş, [Ar. ʿayş > taʿayyüş تعیش] *{OsT} is.* Yaşama; geçinme. 🗗 **ta'ayyüş etmek,** *{OsT} Yaşamak; geçinmek.*

ta'ayyüşgâh, [Ar. taʿayyüş + Far. -gāh تعیشگاه] *(taayyüşgâ:h) {OsT} is.* Yaşama, geçinme yeri.

ta'azum, [Ar. ʿaẓāmet > taʿāẓum تعاظم] *{OsT} is.* Gözünde büyüme; olduğundan büyük görünme.

ta'azzi, [Ar. ʿużv > taʿażżī تعضی] *{OsT} is.* Organları ortaya çıkma; organlılaşma.

ta'azzum[1], [Ar. ʿaẓāmet > taʿāẓẓum تعظم] *{OsT} is.* Büyüklük satma; kibirlenme.

ta'azzum[2], [Ar. ʿaẓm > taʿāẓẓum تعظم] *{OsT} is.* Kemikleşme.

ta'azzumat, [Ar. taʿāẓum > taʿaẓẓumāt تعظمات] *(taazzuma:t) {OsT} is.* Kemikleşmeler.

ta'azzuv, [Ar. ʿużv => taʿażżuv تعضو] *{OsT} is.* Organlaşma. 🗗 **ta'azzuv etmek,** *{OsT} Organlaşmak.*

ta'azzüb, [Ar. ʿazeb > taʿazzüb تعزب] *{OsT} is.* Bekâr kalma; evlenmeme.

ta'azzül, [Ar. ʿuzlet > taʿazzül تعزل] *{OsT} is.* Bir şeyden uzak durma; çekinme.

ta'azzür, [Ar. ʿöẕr > taʿaẓẓür تعذر] *{OsT} is.* **1.** Mazeret gösterme; özür bildirme. **2.** Güçleşme; imkânsız hâle gelme. 🗗 **ta'azzür-i hakîkî,** *{OsT} huk. Gerçek anlam.*|| **ta'azzür-i ma'nā,** *{OsT} huk. dbl. Bir kelimenin sözlük anlamı dışında kullanılmasın-*

dan doğan anlam değişikliği.|| **ta'azzür-i örfî,** *{OsT} huk. dbl. Bir sözün gerçek anlamının unutularak yan veya mecaz anlamları ile kullanılır olması.*|| **ta'azzür-i şer'î,** *{OsT} huk. Yasada, gerçek anlamın, olduğundan başka türlü yorumlanması.*

ta'azzüz, [Ar. ʿizzet > taʿazzüz تعزز] *{OsT} is.* **1.** İtibar kazanma; değer kazanma. **2.** Kendini üstün ve ulu olarak görme.

-tab, [Far. tābiden *(parlamak)*> -tāb تاب] *(ta:b) {OsT} son ek.* Farsça kelimelerden *"parlayan, aydınlatan"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek.

t.a.b. [Yun. typhos **A.B**] *kısalt. Salmonella typhi* ve *salmonella paratyphi A ve B*'ye karşı bağışıklık sağlayan tifo aşısı.

tab[1], [tab / tap / tep / tıp / tip / top / tüp *(yans.)*] *is.* Patırtılı ve düzensiz adım atmayı, ayakla tepmeyi, elle itmeyi, tepinmeyi, basmayı, vurmayı çarpmayı anlatan kök. [Zülfikar] *tab-ır-da-mak, tab-ır-dı, tab-ış-tır-mak*

tab[2], [tāp / tāb [Clauson böyle okumuş]] *(ta:b) {eT} is.* Vücutta meydana gelen yara, yanık ve dövme izi.

tab[3], [Far. tāb تاب] *(ta:b) {OsT} is.* **1.** Güç; kuvvet. **2.** Sıcaklık; hararet. **3.** Büklüm; kıvrım. **4.** Işık; parıltı; aydınlık. **5.** Acı; sıkıntı; ıstırap; keder. **6.** Kızgınlık; öfke. **7.** Kılıcın keskinliği. **8.** Tazelik. 🗗 **tāb-āver,** *{OsT} Dayanan; dayanabilen.*|| **tab getirmek,** *{OsT} Dayanmak; tahammül etmek.*|| **tāb-ı çālāk,** *{OsT} Tez canlılık.*|| **tāb-ı gîsū,** *{OsT} saç büklümü.*|| **tāb-ı hurşit,** *{OsT} Güneşin sıcaklığı.*|| **tāb-ı zülf,** *Perçemin kıvrımı.*|| **tāb ü fer,** *{OsT} Işık ve parıltı.*|| **tāb ü tākat,** *{OsT} Güç; kuvvet; tahammül.*|| **tāb ü tüvān,** *{OsT} Güç; kuvvet; tahammül.*

tab[4]**, -b'ı** [Ar. ṭabʿ طبع] *{OsT} is.* **1.** Mizaç; huy; karakter. **2.** Mühür, damga basma. **3.** Kitap, dergi vb. basma.

tab'a, [Ar. ṭabʿa طبعه] *{OsT} is.* (Kitap, dergi vb. için) bir defa basılma. 🗗 **tab'a-yı ūlā,** *{OsT} Birinci basılış; birinci baskı.*

taba[1], [tap-mak > tap-ā] *(tapa:) {eT} is.* **1.** Yan; taraf; cihet; yön. **2.** *e.* ....-e; ...-e doğru; ....-e yanına. *üyge taba (eve doğru)*

taba[2], [tap-mak > tap-a / taba] *{eT} is.* **1.** Başa kakma. **2.** Azarlama; tekdir. [Mühennâ]

taba[3], [Fr. tabac *(tütün)*] *is.* **1.** Kuru tütün rengi olan kırmızımsı kahverengi. **2.** *sf.* Bu renkte olan.

taba[4], [tap-a > taba] *{ağız} is.* Çocuğu olmayan kadın. [DS]

taba[5], [Ar. tevbe => taba] *{ağız} is.* Tövbe. [DS]

taba[6], [? taba] *{ağız} sf.* Eli sıkı; cimri. [DS]

taba'at, [Ar. ṭabʿa > ṭabāʿat طباعت] *(taba:at) {OsT} is.* Kitap basım işi; basımcılık.

tababet, [Ar. ṭıbb > ṭabābet طبابت] *(taba:bet) {OsT} is.* Tıp bilimi; doktorluk. 🗗 **tabābet-i rūhiye,** *{OsT} tıp. Ruh hekimliği.*

tabaç, [tap-mak > tap-aç / tab-aç] *{ağız} is.* Hizmetçi. [DS]

tabahat, [Ar. ṭabāḫat طباخت] *(taba:hat) {OsT} is.* Yemek pişirme sanatı; aşçılık.

tabak[1]**, -ğı** [Ar. debbāġ => tabak] *is.* Derileri sepileyen kimse; sepici.

tabak[2]**, -ğı** [Ar. ṭabaḳ طبق] *{OsT} is.* **1.** İçine yemek koymaya yarayan ortası çukur, kenarları yayvan tek kişilik kap. *{eT} (aynı)* [Bahşayiş] **2.** Tabağın içeriği. **3.** İnce kat; yaprak; tabaka. **4.** Tepsi; leğen. [Bahşayiş] **5.** *{ağız} folk.* Evlenecek gençlerin ailelerinin karşı tarafa gönderdiği armağan. [DS] **6.** *{ağız}* Gramofon.[DS] **7.** *sf.* Bir tabağın alabileceği miktarda olan. 🗗 **tabak gibi,** *1. Her tarafı açık; meydanda. 2. Gizlemeksizin; açık olarak. 3. (Yer için) dümdüz, engebesiz.*|| **tabak kâğıt,** *{ağız} İki yapraklı dosya kâğıdı.* [DS]|| **tabak örtüsi,** *{eT} Tabak üzerine konan kapak; tabak kapağı.* [Bahşayiş]|| **tabak sıyırmak,** *{ağız} Tabakta kalan yiyecek artığını ekmekle sonuna kadar yiyip bitirmek.* [DS]

tabak[3]**, -ğı** [tabak طبق] *{OsT} is.* **1.** Sıcaklıktan ya da taşlık yerlerde yürümekten hayvanların ayağında oluşan yara. **2.** *{ağız}* Şap hastalığı. [DS] 🗗 **tabağa tutulmak,** *{ağız} (Hayvan için) şap hastalığına yakalanmak.* [DS]

tabak[4]**, -ğı** [tabak] *{ağız} is.* Doğumdan sonra sütü gelmeyen kadın veya koyun, keçi. [DS]

tabak[5]**, -ğı** [tabak] *{ağız} is.* Tahta tekne. [DS]

tabaka[1], [Ar. ṭabaḳa طبقه] *{OsT} is.* **1.** Birbiri üzerine yığılmış, sıralanmış ögelerden her biri; kat; katman. *{eT} (aynı)* [Bahşayiş] **2.** Bir yüzey üzerine kaplanmış, çekilmiş ya da kendi kendine oluşmuş hep aynı kalınlıktaki başka nesne; kat. **3.** Örten şey. **4.** Örterek koruyan şey. **5.** Boyutu belli kâğıt parçası. **6.** *mecaz.* Toplum içinde, makam, meslek, şöhret vb. bakımından ya da yaşam koşulları ve sosyal farklılıklar dolayısıyla oluşan topluluklardan her biri; kat. **7.** *{ağız}* Ahırların üzerine yapılan ikinci kat. [DS] 🗗 **tabaka-i hāricî-i edimme,** *{OsT} anat. Dış deri.*|| **tabaka-i karniye,** *{OsT} anat. 1. Derinin korun tabakası. 2. Saydam tabaka.*|| **tabaka-i kitābiye,** *{OsT} bot. Doğurgan doku.*|| **tabaka-i kuzāhiye,** *{OsT} anat. İris.*|| **tabaka-i mantāriye,** *{OsT} bot. Mantar tabakası.*|| **tabaka-i muhātiye,** *{OsT} biy. Mukoza.*|| **tabaka-i munzamme,** *{OsT} anat. Gözün sümüksel zarı.*|| **tabaka-i müvellide,** *{OsT} biy. Büyütken doku; kambiyum.*|| **tabaka-i müvellide-i fellîniye,** *{OsT} bot. Mantar doğuran.*|| **tabaka-i palisadiye,** *{OsT} bot. Palisat tabakası.*|| **tabaka-i sulbe,** *{OsT} biy. Sert tabaka.*|| **tabaka-i şebekiye,** *{OsT} biy. Ağ tabaka.*

tabaka[2], [Amer. yer. d. > İsp. tabaco / İt. tabacca] *(taba'ka) is.* Cepte taşınabilecek boyutlarda, içine tütün ya da sigara konulan küçük metal kutu.

tabakalama, [tabaka-la-ma] *is.* Tabakalamak eylemi.

tabakalamak, [tabaka-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Tabaka durumuna getirmek.

tabakalanma, [tabaka-la-n-ma] *is.* **1.** Tabakalanmak eylemi. **2.** *yer b.* Tabakaların üst üste ya da yan yana dizilmesi.

tabakalanmak[1], [tabaka-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Tabakalar haline getirilmek; tabaka oluşması sağlanmak. **2.** *dönşl. f.* Tabakalaşmak; katmanlaşmak.

tabakalanmak[2], [tabaka-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Tütün) tabaka sahibi olmak; tabaka satın almak; tabaka edinmek.

tabakalaşma, [tabaka-la-ş-ma] *is.* Tabakalaşmak eylemi.

tabakalaşmak, [tabaka-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Tabaka hâline gelmek. **2.** Toplum içinde tabakalar oluşturmak.

tabakalı, [tabaka-lı] *sf.* **1.** Tütün tabakası bulunan; tabaka taşıyan. **2.** Tabakalardan oluşan; tabakalaşmış; katmanlı.

tabakasız, [tabaka-sız] *sf.* **1.** Tütün tabakası bulunmayan; tabaka taşımayan. **2.** Tabakalaşmamış olan; katmansız.

tabakat, [Ar. ṭabaḳa> ṭabaḳāt طبقات] *(tabaka:t) {OsT} is.* **1.** Tabakalar; katmanlar. **2.** Kitleler; sınıflar. **3.** Araplarla İranlılarda hükümdar ailelerinin tarihini, din bilginlerinin, mutasavvıfların, şairlerin yaşam öykülerini derleyen eser. 🗗 **tabakāt-ı nasirî,** *{OsT} Hükümdar ailesinin tarihi.*|| **tabakāt-ı fukaha,** *{OsT} Din bilginlerinin hayat hikâyeleri.*|| **tabakāt-ı sofiye,** *{OsT} Tasavvufçuların hayat hikâyeleri.*|| **tabakāt-ı şuarā,** *{OsT} Şairlerin hayat hikâyeleri.*|| **tabakātü'l-arz,** *{OsT} Yer bilimi.*|| **tabakātü's-semā,** *{OsT} Gök katları; atmosfer tabakaları.*

tabakçe, [Ar. ṭabaḳ + Far. -çe طبقچه] *{OsT} is.* Küçük tabak.

tabakçı, [tabak-çı] *is.* **1.** Tabak alıp satan kimse. **2.** Bir yemek salonunda tabak, çatal bıçak ve kaşıkları yıkamakla görevli bulaşıkçı.

tabakhane, [Ar. debbaġ + Far. -ḫāne > ṭabaḳḫāne طبقخانه] *(tabakha:ne) {OsT} is.* Deri sepileme yeri. 🗗 **tabakhane iti gibi ürümek,** *{ağız} Çok konuşmak.*|| **tabakhaneye bok yetiştirmek,** *kaba. Çok acele etmek; bir işi yaparken aceleci davranmak.*

tabaklama, [tabak-la-ma] *is.* Tabaklamak eylemi; sepileme.

tabaklamak, [tabak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı-yor]* Hayvan postlarını kullanılabilecek duruma getirmek için çeşitli kimyasal maddelerle işleme tabi tutmak; terbiye etmek; sepilemek.

tabaklanma, [tabak-la-n-ma] *is.* Tabaklanmak eylemi.

tabaklanmak[1], [tabak-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* (Deri için) tabaklama eylemine uğramak; tabaklama işlemi gerçekleştirilmek; sepilenmek; terbiye edilmek. *{OsT} (aynı)*

tabaklanmak[2], [tabak-la-n-mak] *gçsz. f. [-ır]* Tabak sahibi olmak; tabak edinmek; tabağı olmak.

tabaklık[1], **-ğı** [tabak-lık] *is.* Tabak konulacak yer.

tabaklık[2], **-ğı** [tabak-lık] *is.* Deri terbiye etme işi; tabak olma durumu; sepicilik.

tabaksı, [tabak-sı] *sf.* Tabağa benzeyen; tabak gibi.

tabalamak, [tap-ā-lā-mak] *(tapa:la:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Kınamak; ayıplamak. [DLT] [Mühennâ]

taballamak, [tab-a-l-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çifte atmak. [DS]

tab'an, [Ar. ṭabʿ > ṭabʿan طبعاً] *(tab-'an) {OsT} zf.* **1.** Yaradılıştan. **2.** Yaradılış bakımından; huyca.

taban[1], [taban] *is.* **1.** Ayağın yere basan alt yüzü. *{eT} (aynı)* [DLT] [Bahşayiş] **2.** Ayakkabıların yere değen dayanıklı bölümü. **3.** Bir yapıda üzerinde dolaşılan, ayak basılan yüzey; zemin. **4.** Herhangi bir eşyanın alt yüzü. **5.** *{ağız}* Tekerlek çemberi. [DS] **6.** Büyük kitle hâlindeki yapı veya yapı ögesinin yere ya da bir başka kitlenin üzerine oturduğu yüzey; oturma yüzü; kaide. **7.** Bir şeyin daha aşağı inilemeyecek en alt kısmı; alt sınır. **8.** Yöneticilere karşıt olarak bir toplumu oluşturan ve yönetime katılmayan asıl kitle. **9.** *{OsT}* Binalarda çatının, üzerine dayandığı ağaç. [Bürhan-ı Katı'] **10.** *coğ.* Bir ırmağın en derin yeri. **11.** *mat.* Bir cismin ya da geometrik şeklin yüksekliğini bilmek için tepe noktasından dik inilen yüzey ya da kenar; kaide. **12.** *mat.* Bir üslü sayıda, üssü alınacak sayı. **13.** *fiz.* Bir transistorda, yayıcı ile otomatik anahtar arasında yer alan akım veya gerilim kontrolünü sağlayan katman. **14.** *dnz.* Dikey duran seren ya da yelken direğinin alt bölümü. **15.** Temel ilke; temel; baz; asıl. *{ağız} (aynı)* [DS] **16.** *bot. {eT}* Devetabanı, *(Plante du pied).* [DLT] [EUTS] **17.** *{eT}* Dağ geçidi. [EUTS] **18.** *{ağız}* Evlerin zemin katı. [DS] **19.** *{ağız}* Toprak zeminli ev. [DS] **20.** *{ağız}* Direkler üzerine oturtulmuş ambar veya odanın tabanına yerleştirilen kare kesitli ağaç kirişler. [DS] **21.** *{ağız}* Tarlanın çukur yeri. [DS] **22.** *{ağız}* Toprağı verimli tarla. [DS] **23.** *{ağız}* Tarlanın düz yeri. [DS] **24.** *{ağız}* Topuk. [DS] **25.** Eskiden kılıç ve bıçak yapımında kullanılan iyi cins demire verilen ad. **26.** *argo.* Cesaret. **27.** *sf.* En alt sınırda olan. 🗗 **tabana kayar vermek,** *{eAT} Tabana kuvvet kaçmak; olanca hızıyla uzaklaşmak.*|| **tabana kuvvet,** *Bir yere yaya gitmekten, yürüyerek gitmekten başka çare bulunmadığını belirtmek için kullanılır.*|| **tabana kuvvet kaçmak,** *Büyük bir hızla, sağa sola dikkat etmeksizin kaçmak.*|| **taban bant,** *iletş. İletim frekans ekseninin*

hepsini kullanan frekans bandı.|| **taban bant kanalı,** *iletş. Herhangi bir kipleme işlemine uğramamış ancak işaret enerjisinin alçak frekanslarda yoğunlaştığı kanal.*|| **taban bant modemi,** *bsy. Sayısal girdiyi, hiçbir kiplenime tabi tutmadan doğrudan kanala veren tipteki modem.*|| **taban bantta iletim,** *iletş. Taşıyıcı veya kiplenim kullanmayan iletim.*|| **taban basma,** *spor. Güreşçinin tabanıyla rakibinin ayağına basarak çenesinden ya da omuzlarından tutarak çevirmesi.*|| **taban berkitmek,** *{OsT} Ayak diremek; metanet göstermek.*|| **taban çalmak,** *{eAT} Taban tepmek.*|| **taban çizgisi,** *1. coğ. Akarsu yatakları veya vadiler boyunca en düşük noktaları birleştiren hayalî çizgi. 2. iletş. Elektronik darbeli sistemlerde darbenin tabanının oturduğu genlik değeri. 3. bsy. Belge işleme sırasında satırların üzerine oturduğu varsayılan çizgi.*|| **taban düzeyi,** *coğ. Bir akarsuyun aşındırma ile erişebileceği en alt seviye.*|| **taban fiyatı,** *Bir mala devletçe konulmuş olan en alt sınır fiyat.*|| **taban götürmek,** *{eAT} {OsT} Hızla uzaklaşmak; çekilip gitmek.*|| **taban halısı,** *1. Evin veya odanın tabanına serilen büyük halı. 2. argo. En büyük kâğıt para.*|| **tabanı genişlemek,** *{ağız} Ölmek.* [DS]|| **tabanı pek,** *{eAT} Azimli; sebatlı.*|| **tabanı yanmış it gibi dolaşmak,** *Bir yerde uzun süre durmaksızın gezmek; çok dolaşmak.*|| **taban inciri,** *{ağız} Kuru incir.* [DS]|| **taban kakmak,** *{OsT} Yaya yürümek.*|| **taban kaldırmak,** *{eAT} Süratle gitmek.*|| **taban lağımı,** *Maden ocaklarında eğimli bir cevher yatağında yatak doğrultusuna paralel olarak sürülen lağım.*|| **tabanları kaldırmak,** *Kaçmak; koşmak.*|| **tabanları patlatmak,** *Aşırı yürümek ya da çok ayakta durmaktan dolayı yorulmak; bitkin düşmek.*|| **tabanları yağlamak,** *1. Bir yere yürüyerek gitmeye hazırlanmak. 2. Hızla kaçmaya başlamak; çok hızlı biçimde koşmak.*|| **taban patlatmak,** *Uzun bir yol yürümüş olmak; yaya gitmekten başka çaresi olmamak; yürümek.*|| **taban suyu,** *biy. Yer çekimi etkisi ile topraktan sızan suların su geçirmez tabaka üzerinde birikmesi ile oluşan su havuzu.*|| **taban tabana zıt,** *Birbirine son derece aykırı; hiç benzer yanları bulunmayan; biri ötekine tamamıyla karşıt olan.*|| **taban tepmek,** *Uzun bir yol yürümüş olmak; yaya gitmekten başka çaresi olmamak; yürümek.*

taban[2], [tap *(düz)* > tap-an] *{OsT} {ağız} is.* Tarla sürgüsü; merdane; tapan. [DS] 🗗 **taban etmek,** *{ağız} Yağmurdan sonra, bellenmiş toprak üzerinde ağır merdane gezdirerek sertleşmiş toprağı parçalamak.* [DS]

taban[3], [Far. tābiden *(parlamak)* > tābān تابان] *(ta:ba:n) {OsT} sf.* Parlak; parıltılı.

tabanca, [Far. ṭamānçe] *(taba'nca) is.* **1.** Kısa namlulu ve tek elle kullanılabilen ateşli silah. **2.** Biçimi tabancaya benzeyen, kullanırken elle sıkılan, boya, ilaç vb. püskürtmekte kullanılan çeşitli araçlara verilen ad. **3.** Sert kayaları parçalamakta ve delmekte kullanılan sıkıştırılmış hava ile çalışan makine. **4.** Tokat; şamar. *{eAT} {OsT} (aynı)* 🗗 **tabanca boyası,** *Tabanca ile püskürtülerek yapılmış boya.*|| **tabanca cilası,** *Tabanca püskürtülerek yapılmış cila.*|| **tabanca çalmak,** *{eAT} Tokat atmak.*|| **tabanca urmak,** *{eAT} {OsT} Tokat atmak.*|| **tabancaya davranmak,** *Ateş etmek üzere tabancayı eline almaya kalkışmak.*|| **tabanca yimek,** *{eAT} {OsT} Tokatlanmak.*

tabancalamak, [tabanca-la-mak طبنجه لق] *{OsT} gçl. f. [-r]* Tokatlamak.

tabancalaşmak, [tabanca-la-ş-mak طبنجه لشمق] *{OsT} işteş. f. [-ur]* Birbirine tokat atmak.

tabançe, [T. taban + Far. -çe > ṭabānçe طبانچه] *(taba:nçe) {OsT} is.* **1.** El ayası. **2.** Tokat.

tabanıyarık, -ğı [taban-ı+yar-ık] *sf. argo.* **1.** Korkak; ödlek. **2.** *is.* Güven vermeyen kimse.

tab'aniye, [Ar. ṭab'an > ṭab'āniyye طبعانيه] *(taba:niye) {OsT} is. fel.* Doğalcılık; natüralizm.

tabankeş, [T. taban + Far. –keş طبعانكش] *{OsT} sf.* Yaya yürüyen; taban tepen.

tabanlamak[1], [taban-lā-mak طبنلمق] *(eT. tabanla:mak) gçl. f. [-r]* **1.** *{eT}* (Deve için) tepmek. [DLT] **2.** *{OsT}* Ayakla çiğnemek.

tabanlamak, [tapan-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → tapanlamak. [DS]

tabanlanmak, [taban-la-n-mak طبنلنمق] *{OsT} edil. f. [-ur]* Çiğnenmek; tepelenmek.

tabanlı, [taban-lı] *sf.* **1.** Tabanı olan; taban sahibi olan; tabanı bulunan. **2.** (Belirtilen nitelik veya sayıda) tabanı bulunan.

tabanlığ, [taban-lığ] *{eT} sf.* **1.** Tabanlı. [DLT] **2.** *mecaz.* Sağlam; güçlü kuvvetli; enerjik; faal.

tabanlık, -ğı [taban-lık] *is.* **1.** Ayağın rahat etmesi için ayakkabı içine yerleştirilen keçe vb. parça. **2.** Demiryollarında rayların üzerine döşendiği enlemesine kalas, beton ya da demir kuşak; travers.

tabansıra[1], [taban+sıra] *{ağız} is.* Kıyıları yatık ve geniş bakır kap. [DS]

tabansıra[2], [taban+sıra] *{ağız} is.* İki dağ veya tepe arasındaki en çukur ve düz yol. [DS]

tabansız, [taban-sız] *sf.* **1.** Tabanı olmayan; tabanı bulunmayan. **2.** *mecaz.* Korkak; yüreksiz.

tabansızlık, -ğı [taban-sız-lık] *is.* **1.** Tabansız olma durumu. **2.** *mecaz.* Korkaklık; yüreksizlik.

tabansura, [taban+sura] *{ağız} is.* Derin, geniş bakır kap. [DS]

tabantı, [tabantı] *{ağız} is.* Büyük yaba. [DS]

tabanvay, [taban *(tramvaya benzetme yoluyla)* > taban+vay] *is.* Yaya; yürüme.

tabanyolu, [taban+yol-u] *{ağız} is.* Dar yol; keçi yolu; patika. [DS]

tabar, [tab-ar / taw-ar] *{eT} is.* **1.** Çiftlikteki hayvanlar; davar; mal. [ETY] [EUTS] **2.** Mal mülk; ticaret eşyası. [EUTS] [İKPÖy.] **3.** Çin kumaşı. [EUTS]

tabaru, [taba-rü] *{eT} zf.* -ya doğru; -ya karşı. [DLT]

tabasbus, [Ar. başbaşa *(köpeğin kuyruk sallaması)* > tabaşbuş تبصبص] *is.* Yaltaklanma; dalkavukluk etme. 🗗 **tabasbus etmek,** *Yaltaklanmak; dalkavukluk etmek.*‖ **tabasbus-ı kelbāne,** *{OsT} Köpek gibi yaltaklanma.*

tabasbusat, [Ar. tabaşbuş > tabaşbuşāt تبصبصات] *{OsT} is.* Yaltaklanmalar; aşağılanacak biçimde yalvarmalar.

tabasıra, [taban+sıra / tabasıra] *{ağız} is.* Kıyıları yatık ve geniş bakır kap. [DS]

tabastıra, [taban+sıra / tabastıra] *{ağız} is.* → tabasıra. [DS]

tabassur, [Ar. başar > tabaşşur تبصر] *{OsT} is.* **1.** Göz açıklığı. **2.** Dikkatle bakıp inceleme. **3.** Bir şeyin esasını kavrama. **4.** İleriyi görme.

tabaş, [tap-mak *(hizmet etmek)* > tap-aç / tabaş] *{ağız} is.* Hizmetçi. [DS]

tabaşir, [Sansk. tebashir *(bambu şekeri)* > Far. tebāşir تباشر] *(teba:şir) {OsT} is.* **1.** Şeker kamışından doğal olarak sızan şeker. **2.** Eskiden tıpta kullanılan, bambu düğümlerindeki silisli katı madde.

tabattun, [Ar. batn > tebaṭṭun تبطن] *{OsT} is.* → tebattun.

tabaver, [Far. tāb *(güç)* + -āver آور تاب] *(ta:ba:ver) {OsT} sf.* Güç yetiren; dayanıklı; mukavim. 🗗 **tabāver-i mukāvemet,** *{OsT} Karşı koyabilen: karşı koyma gücünü kendisinde bulan.*

tabayi, -i'ı [Ar. ṭabi'at > ṭabāyi' طبايع] *(taba:yi:) is.* Yaradılışlar; huylar; karakterler; tabiatlar. 🗗 **tabāyi'-i ahālî-i ālem,** *{OsT} Dünya halkının yaradılışları, huyları.*‖ **tabāyi'-i zî-rūh,** *{OsT} İnsanların yaradılışları; huyları.*

tabbah, [Ar. ṭabḫ *(pişirme)* > ṭabbāḫ طباخ] *(tabba:h) {OsT} is.* Eskiden, imarethane, hastahane, okul gibi yerlerde çalışan aşçılara verilen ad; pişirici.

tabbaha, [Ar. ṭabbāḫ => tabbaḫa] *{ağız} is.* Toprak tencere. [DS]

tabbahîn, [Ar. ṭabbāḫ > ṭabbāḫīn طباخين] *(tabba:hi:n) {OsT} is.* Pişiriciler; aşçılar. 🗗 **tabbāhîn-i hassa,** *{OsT} Saray aşçılarına verilen ad.*

tabbal, [Ar. ṭabl *(davul)* > ṭabbāl طبال] *(tabba:l) {OsT} is.* Mehterhanede davul çalanlara verilen ad; davulcu.

tabbula, [? tabbula] *is.* Bulgurdan yapılan bir tür yiyecek; kısır.

tabdade, [Far. tāb + dāden *(vermek)* > tābdāde تابداده] *(ta:bda:de) {OsT} sf.* **1.** Parlatılmış olan. **2.** Alevlendirilmiş. **3.** Isıtılmış

tabdar, [Far. tāb + dāşten *(sahip olmak)* > tābdār تابدار] *(ta:bda:şten; ta:bda:r) {OsT} sf.* **1.** Parlak; parıltılı. **2.** Sıcak; yakıcı. **3.** Büklümlü; bükülmüş. **4.** *mecaz.* Kederli; üzüntülü; huzursuz.

tabdih, [Far. tāb + Far. dāden *(vermek)* > -dih > tābdih تابده] *(ta:bdi:h) {OsT} sf.* **1.** Işık veren; parıldayan. **2.** Sıcaklık veren. **3.** Güç veren; kuvvetlendiren. **4.** Kıvıran; büklüm yapan. **5.** *is.* İplik bükücü.

ta-be, [Far. tā + be- تابه] *(ta:'be) {OsT} zf. "... -e kadar"* anlamıyla kelimelerin başına eklenen Farsça ön ek. 🗗 **tā-be-ebed,** *{OsT} Sonsuza kadar.*‖ **tā-be ferdā,** *{OsT} Kıyamete kadar.*‖ **tā-be-i tāb-dār,** *{OsT} (Cam, kâğıt vb. için) bir pencereyi örtecek kadar.*‖ **tā-be-key,** *{OsT} Ne zamana kadar?*‖ **tā-be-kıyāmet,** *{OsT} Kıyamete kadar.*‖ **tā-be-maḥşer,** *{OsT} Mahşere kadar.*‖ **tā-be-sabāh,** *{OsT} Sabaha kadar.*

tabe[1], [Far. tābe تابه] *(ta:be) {OsT} is.* **1.** Tava. **2.** Sac. **3.** Genişliği fazlaca olan düz tuğla. 🗗 **tābe-i zer,** *{OsT} 1. Altın tava. 2. mecaz. Güneş.*

tabe[2], [Ar. ṭayyib > ṭabe- طابه] *(ta:be) {OsT} ünl.* İyi ve temiz olsun! 🗗 **tābe serāh,** *{OsT} Toprağı iyi ve temiz olsun!*

tabel, [Ar. tābel / tābil تابل] *(ta:bel) {OsT} is.* Yemeklere konan bir tür bahar.

tabela, [İt. tabella *(masacık)*] *(tabe'lâ) is.* **1.** Üzerinde, resim, amblem, tanıtıcı yazı, işaret vb. bulunan sac, tahta gibi malzemeden yapılmış levha. **2.** Okul, hastahane vb. toplu yemek yenilen yerlerde günlük erzakın miktarını ve cinsini belirten çizelge. **3.** Hastahanelerde hastaya verilen yemek ve ilaçların yazıldığı kâğıt. **4.** Ticarethane ve iş yerlerinin kapılarının üstüne asılan, ticarethanenin ya da işyerinin türünü ve adını belirten levha. **5.** Kurumların binalarına asılan, adlarını ve bağlı bulundukları üst kuruluşu belirten levha.

tabelacı, [tabela-cı] *(tabe'lâcı) is.* Tabela yazan ve hazırlayan kimse.

tabelacılık, -ğı [tabela-cı-lık] *(tabe'lâcılık) is.* Tabelacının yaptığı iş veya mesleği.

tabellio, [İt. tabellio *(noter)*] *is.* Eski Roma'da sözleşmeleri kaleme almakla görevli hukukçu.

tabende, [Far. tābende تابنده] *(ta:bende) {OsT} sf.* Parlayan; ışık saçan. 🗗 **tābende-izār,** *{OsT} Parlak yanaklı.*

tabendegî, [Far. tābende-gī کی تابنده] *(ta:bendegi:) {OsT} is.* Parlaklık.

tabes, [Lat. tabes *(çürüme, kokuşma)* > Fr. tabes]

(ta'bes) is. tıp. **1.** Sırt bölgesindeki omurilik arka kordonlarında görülen frengi kökenli hastalık, *(Tabes dorsalis).* **2.** Sarsakça kımıldanış.

tabeserahü, [Ar. ṭayyib > ṭābe *(temiz olsun)* + ṣerāhü *(onun toprağı)* طاب ثراه] *{OsT} ünl.* Ölüler için edilen *"toprağı temiz olsun"* anlamında dua sözü.

tabesli, [tabes-li] *sf.* **1.** Tabesi olan. **2.** *is.* Tabesli kişi. **tabesli ayak,** *Tabesin neden olduğu eklem hastalıklarından ileri gelen ayaktaki biçim bozukluğu.*

tabet, [Fr. tapette] *is.* Kadife dokumakta kullanılan tezgâhların parçalarından biri.

tabetme, [Ar. ṭabʿ + T. et-me طبع ايتمه] *{OsT} is.* Tab-etmek eylemi; basma; çoğaltma.

tabetmek, [Ar. ṭabʿ + T. et-mek طبع ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er] [-(d)-i-yor]* (Yazı, kitap, resim vb. için) basmak; çoğaltmak.

Tabgaç, [*tav-mak > tav-ġaç > tab-gaç [Clauson]] *is.* **1.** Çin. [EUTS] **2.** Çinli. [EUTS] [ETY] **3.** Kuzey Çin. [Tekin]

tabgaçgı, [tabgaç-ġı] *{eT} sf.* Çin egemenliğindeki. [Tekin]

tabh, [Ar. ṭabḫ طبخ] *{OsT} is.* **1.** Pişirme. **2.** İlacı ateş üzerinde kaynatarak hazırlama.

tabhane[1], [Ar. ṭabʿ + Far. -ḫāne طبعخانه] *(tabha:ne) {OsT} is.* Basımevi; matbaa. **tabhāne-i āmire,** *{OsT} Devlet matbaası.*

tabhane[2], [Far. tāb *(güç, kuvvet)* -ḫāne تاجخانه] *(ta:b-ha:ne) {OsT} is.* **1.** Kış mevsiminde soba, ocak vb. ile ısıtılmış oda; kış odası. **2.** Darüşşifaların yanında hastaların nekâhet dönemlerini geçirdikleri binalara verilen ad. **3.** Eskiden, aşhane, imaret ve camilerin yanında, taşradan gelmiş yolcuların, gezgincilerin konakladığı, yoksulların geceleri geçirdiği konuk evleri.

tabh-hane, [Ar. ṭabḫ + Far. ḫāne طبخخانه] *(tabh-ha:ne) {OsT} is.* **1.** Mutfak. **2.** Aşçı dükkânı; lokanta.

tabhi, [Ar. ṭabḫī طبخى] *(tabhi:) {OsT} sf.* Pişirme ile ilgili; kaynatmaya ait.

tabhiye, [Ar. ṭabḫī > ṭabḫiyye طبخيه] *(tabhi:) {OsT} is.* Pişiriciye ödenen ücret; pişirmelik.

tabı[1], [Ar. ṭabʿ طبع] *{OsT} is.* **1.**Yaradılış; mizaç; huy; karakter. **2.** Şiir söyleme yeteneği. **tab-ı āteşîn,** *{OsT} Hiddetli, ateşli mizaç.*|| **tab-ı şāirāne,** *{OsT} Şairce yaradılış.*

tabı[2], **-b'ı** [Ar. ṭabʿ طبع] *{OsT} is.* **1.** Bası. **2.** Mühür basma; damga basma. **3.** Kitap, dergi gazete basma; yayımlama.

tabıç,.[tab-ıç] *{ağız} is.* Boynuzsuz keçi. [DS]

tabığ, [tap-ığ] *{eT} is.* Hizmet.

tabığçı, [tap-ığ-çı] *{eT} is.* Hizmetçi; hademe. [EUTS]

tabığsak, [tap-ığ-sak] *{eT} sf.* Tapınan; hizmette kusur etmeyen; saymasını bilen. [EUTS]

tabıkı, [Ar. ṭabaḳa => tabıkı] *{ağız} is.* Tabaka. [DS]

tabılak, -ğı [tab *(yans.)* > tab-ı-la-k] *{ağız} is.* Ağaç ya da toprak tas. [DS]

tabılbaz, [Far. tabl *(davul)* -bāz] *(tabılba:z) is.* **1.** Davul çalan kimse; davulcu. **2.** Mehterde yer alan büyük boy nakkareye verilen ad.

tabılku, [tabıl-kū] *{eT} is.* Bir tür bitki. [EUTS]

tabılmak, [tab-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bulunmak. [DS]

tabın[1], [tab-ın] *{ağız} is.* Kez. [DS]

tabın[2], [Ar. ṭābūn] *{ağız} is.* Küçük ekmek fırını. [DS]

tabın[3], [tabın] *{ağız} is.* Cins. [DS]

tabınmak, [ta-mak > tap-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Tapınmak. [EUTS]

tabındırıklamak, [tap-ın-dırık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-(ı)-yor]* → tapındırıklamak. [DS]

tabışğan, [tabış-ğān / tawış-ğān] *(tavışga:n) is.* Tavşan. [ETY]

tabışmak, [tap-ış-mak > tab-ış-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Buluşmak. [DS]

tabıştırmak, [tab-ış-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Vermek; eline tutuşturmak. [DS]

tabızmak, [tap-mak > tap-ız-mak / tap-uz-mak] *{eT} gsz. f. [-ur]* Bilmece söylemek; bilmece sormak. [DLT]

tābi[1], **-i'ı** [Ar. teb' > tābiʿ تابع] *(ta:bi:) {OsT} sf.* **1.** Bir topluluğun, bir yönetimin ya da kimsenin yönetimi, denetimi veya egemenliği altında bulunan; bağımlı. **2.** (Kişi için) kendisini başka birinin iradesine bırakmış olan; bağımlı. **3** (Eylem, olgu ve durum için) gerçekleşmesi başka bir şeyin sağlayacağı koşulu gerektiren; gerçekleşmesi onun koşulları ile sınırlanmış durumda olan; bağlı. **4.** *mat.* Fonksiyon. **5.** *isl.* Hz. Muhammed'in ashabından en az biri ile tanışmış görüşmüş ikinci kuşak Müslümanlara verilen ad; tabiîn; tabiun. **tābi'-i aslî,** *{OsT} İlkel fonksiyon; entegral.*|| **tābi'-i müsellesatî,** *{OsT} Trigonometrik fonksiyon.*|| **tābi olmak,** *1. Bir kimseye bağımlı olmak. 2. Bir şeye ya da kimseye bağlı olmak.*|| **tābi tutmak,** *Bağımlı kılmak.*|| **tābi' ve metbu,** *{OsT} Tâbi olan ve tâbi olunan.*

tābi[2], **-i'ı** [Ar. ṭabʿ > ṭābiʿ طابع] *(ta:bi:) {OsT} sf.* **1.** Kitap basan. **2.** Kitap bastıran. **3.** *is.* Basıcı; yayımlayan.

tabi[3], [Ar. ṭabīʿat > ṭabīʿī طبيعى => tabi] *(ta'bi) {OsT} zf.* Elbette; doğal olarak; işin gereği olarak; *(Fr. naturellement)*

tabiat, [Ar. ṭabʿ > ṭabīʿat طبيعت] *(tabi:at) {OsT} is.* **1.** İnsan emeğinin ürünü olmayan fakat çevremizde,

dünyamızda ve evrende var olan, kendine özgü yasalar çerçevesinde varlığını sürdüren, yenilenen canlı ve cansız her şey; evren; varlıkların tümü; doğa. **2.** Var olanların ve varlığın kökeninde bulunduğu düşünülen güçlerin bütünü; doğa. **3.** İnsan da dahil, canlıları kendine özgü kılan özellik ve niteliklerin tümü; doğa; yaradılış; yapı; huy; karakter. *{eT} (aynı)* [Bahşayiş] **4.** Bir varlığın yetkinlik ve temel niteliklerinin tümü. **5.** (Kent yaşamına karşıt olarak) insan tarafından henüz değişikliğe uğratılmamış kır, dağ, deniz vb. fizikî dünya; doğa. **6.** Doğal özellik. **7.** Bir kimsenin temel kişiliğini oluşturan davranış, eğilim vb. özelliklerin tümü; karakter; huy; yaradılış. **8.** Güzeli çirkinden ayırt edebilme yetisi; beğeni; zevk. **9.** Cinsel yaşam; cinsel çekim; cinsel içgüdü. **10.** Bir kimsenin büyük aptesini yapabilme kolaylığı veya güçlüğü. **11.** Bir şeyin gerektirdiği iç zorunluluk. 🗗 **tabî'at bağlanmak,** *{eT} Ani sancı ve kulunç ağrılarına tutulmak.* [Bahşayiş]|| **tabiat bilgisi,** *1. Okullarda doğa ile ilgili bilgilerin verildiği dersin adı. 2. Bu ders konularını içeren kitap.*|| **tabiat bilimleri,** *Biyoloji, fizik, kimya, gök bilimi gibi konusu doğa olan bilimlerin genel adı.*|| **tabiat edinmek,** *Bir şeyi alışkanlık haline getirmek; huy edinmek.*|| **tabîat-ı beşeriye,** *{OsT} İnsan doğası.*|| **tabiat kanunu,** *Doğa yasası.*

tabiatıyla, [Ar. ṭabî'at + T. ile طبيعتيله] *(tabi:a'tıyla) zf.* **1.** Doğal biçimde; doğal olarak; elbette. **2.** Kendiliğinden.

tabiatlı, [tabiat-lı] *sf.* **1.** (Belirtilen nitelik ve özellikte) bir huya ve yaradılışa sahip olan; huylu. **2.** Herhangi bir yaradılış ve huyda olan; tabiat sahibi.

tabiatsız, [tabiat-sız] *sf.* **1.** (Kişi için) hırçın, aksi huylu; geçimsiz. **2.** Zevk ve incelikten yoksun; beğenisi gelişmemiş; kaba ve çirkin şeylerden rahatsız olmayan; zevksiz.

tabiatsızlık, -ğı [tabiat-sız-lık] *is.* **1.** Tabiatsız olma durumu. **2.** Huysuzluk; geçimsizlik; aksilik. **3.** Zevksizlik.

tabiatüstü, [Ar. ṭabî'at + T. üst-ü] *is.* Doğa yasaları ile açıklanması mümkün olmayan; doğa yasalarına uymayan; doğaüstü; sürnatüral.

tabiatüstücülük, -ğü [Ar. ṭabî'at + T. üst-ü-cü-lük] *is.* Doğa yasalarına uymayan durumlar dolayısıyla doğaüstü olayların ve gerçeklerin varlığına inanmak gerektiğini savunan öğreti; sürnatüralizm.

tabib, [Ar. ṭıbb > ṭabîb طبيب] *(tabi:b) {OsT} {eT} is.* → tabip. [Bahşayiş] 🗗 **tabîb-i adlî,** *{OsT} huk. Adalet hizmetinin gerektirdiği hekimlik görevini yürüten doktor; adlî tabip.*

tabiban, [Ar. ṭabîb > ṭabîbân طبيبان] *(tabi:ba:n) {OsT} is.* Tabipler; hekimler; doktorlar.

tabih, [Ar. ṭabḫ *(pişirme)* > ṭâbiḫ / ṭâbiḫa طبيخه / طبيخ] *(ta:bih, h kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Yemek pişiren. **2.** *tıp.* Yüksek ateş yapan. **3.** Öğle sıcağı.

tabi'î, [Ar. ṭabî'at > ṭabî'î طبيعى] *(tabi:i:) {OsT} sf.* → tabii. 🗗 **tabi'î intibâ,** *{OsT} yer b. Fiziksel iz.*

tabii, [Ar. ṭabî'at > ṭabî'î طبيعى] *(tabi:i:) sf.* **1.** Doğaya ait olan; doğada bulunan; doğada var olan; doğal. **2.** İnsan elinden çıkmamış, doğadan olduğu gibi alınmış olan; yapay olmayan; doğal. **3.** Dünyanın maddesel yapısına, coğrafî görünümüne uygun olan; doğal. **4.** Her zaman yapılagelen; beklenildiği gibi; olağan; alışılmış; *(Fr. naturellement).* **5.** İnsanın fiziksel ve biyolojik yapısına, organizmasının işlevlerine ilişkin olan; doğal; *(Fr. naturellement).* **6.** Olağan düzene, mantığa, sağduyuya uygun düşen; bir şeyin gerçek yapısına uygun düşen; doğal; *(Fr. naturellement).* **7.** Fiziksel ya da yapısal gerçekliği yansıtan; *(Fr. naturellement). saçların tabii rengi.* **8.** (Kişi için) içinden geldiği gibi davranan. **9.** (Davranış için) yapmacıklıktan uzak; çekingenlik eseri olmayan. **10.** (Anlatım için) gerçeklere uygun, doğru ve yalın. **11.** Katıksız; saf. **12.** *zf.* İşin gereği olarak; elbette; doğal olarak. 🗗 **tabii afetler,** *İnsandan kaynaklanmayan ve insan eli ile önlenmesi mümkün olmayan, doğal güçlerin yarattığı deprem, sel, yangın gibi büyük yıkımlar; doğal afetler.*|| **tabii hukuk,** *huk. İnsanın doğuştan sahip olduğu hakları ele alan hukuk dalı; doğal hukuk.*|| **tabii ıstıfâ,** *{OsT} biy. Doğal seçim.*|| **tabii ilimler,** *Doğa bilimleri.*

tabiileşme, [tabii-le-ş-me] *(tabi:i:leşme) is.* Tabiileşmek eylemi; doğallaşma.

tabiileşmek, [tabii-le-ş-mek] *(tabi:i:leşmek) dönşl. f. [-ir]* Doğal durumuna gelmek; tabii bir hâl almak.

tabiilik, -ği [tabii-lik] *(tabii:lik) is.* **1.** Doğal olma durumu; doğallık. **2.** Doğal olan şeyin taşıdığı nitelik; doğallık.

tabi'în, [Ar. tâbi' > tâbi'în تابعين] *(ta:bii:n) {OsT} is.* Hz. Muhammed'in ashabından en az birini görmüş ve konuşmuş olanlar.

tabi'iyat, [Ar. ṭabî'iyye > ṭabî'iyyât طبيعيات] *(tabi:iyat) {OsT} is.* Tabiatla ilgili bilimler; doğa bilimleri.

tabi'iye, [Ar. ṭabî'at>ṭabî'iyye طبيعيه] *(tabi:iye) {OsT} is.* **1.** Tabiat bilgisi; doğa bilgisi; biyoloji. **2.** *fel.* Doğalcılık.

tabiiyeci, [tabiiye-ci] *is.* Tabiat bilgisi öğretmeni; biyoloji öğretmeni.

tabi'iyet, [Ar. tâbi' > tabi'iyyet طبيعيت] *(ta:biyet) {OsT} is.* **1.** Bir kimseye veya bir şeye bağlılık; bağımlı olma durumu. **2.** Bir devletin vatandaşlarından olma; uyrukluk; vatandaşlık. 🗗 **tabi'iyet-i aslîye,** *{OsT} Bir kimsenin doğumundan itibaren bulunduğu tabiiyet.*|| **tabi'iyet-i meksûbe,** *{OsT} Son-*

radan kazanılan uyrukluk.|| **tabi'iyet kalemi,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, sınırlar içinde bulunan yabancıların kayıtlarının tutulduğu daire.*|| **tabi'iyet-i mütekâbile,** *{OsT} Karşılıklı dayanışma.*

tabiiyetli, [tâbiiyet-li] *(ta:biiyetli) sf.* **1.** Bir ülkenin vatandaşı olan; uyruğu belli olan. **2.** (Belirtilen ülke) uyruğundan olan.

tabiiyetsiz, [tâbiiyet-siz] *(ta:biiyetsiz) sf.* Herhangi bir ülke uyruğunda bulunmayan; uyruksuz; vatansız; haymatlos.

tabiiyetsizlik, -ği [tâbiiyet-siz-lik] *(ta:biiyetsizlik) is.* Herhangi bir ülke uyruğundan bulunmama durumu; uyruksuzluk; vatansızlık; haymatlosluk.

tabi'iyyun, [Ar. ṭabīʿiyye > ṭabīʿiyyūn طبيعيون] *(ta:bi:iyu:n) {OsT} is.* **1.** Doğa bilimleri ile uğraşanlar. **2.** Natüralistler.

tabil, [Ar. tābel / tābil تابل] *(ta:bil) {eT} {OsT} is.* → tabel. [Bahşayiş]

tabilik[1]**, -ği** [tābiʿ > tābi-lik] *(ta:bi:lik) is.* Tabi olma durumu; bağlılık. 🗗 **tābilik hezeyanı,** *psikol. Hastanın, kendi benliğini bütünüyle gizli kuvvetlerin ele geçirmiş olduğunu sanmasına yol açan akıl hastalığı.*

tabilik[2]**, -ği** [ṭābiʿ > tābi-lik] *(ta:bi:lik) is.* Kitap basımcılığı; yayımcılık; basıcılık; editörlük.

tabip, -bi [Ar. ṭıbb > ṭabīb طبيب] *{OsT} is.* Hekim; doktor. 🗗 **tabipler birliği,** *Yasa gereğince bütün hekimlerin kayıtlı oldukları birlik.*‖ **tabip odaları,** *Sınırları içinde en az hekim bulunan il merkezlerinde açılan ve hekimlerin kayıt olmak zorunda oldukları meslek kuruluşu.*

tabiplik, -ği [tabip-lik] *is.* Tabip olma durumu; hekim olmayı gerektiren meslek bilgisi ve mesleğini uygulama yetkisi; hekimlik; doktorluk.

ta'bir, [Ar. ʿubür *(geçme, geçiş)* > taʿbīr تعبير] *(ta:bi:r) {OsT} is.* → tabir.

tabir, [Ar. ʿubür *(geçme, geçiş)* > taʿbīr تعبير] *(ta:bi:r) {OsT} is.* **1.** Anlatım; deyiş; ifade; anlatım tarzı; deyiş biçimi. **2.** Deyim. **3.** Terim. **4.** Düş yorma; yorumlama. **5.** *isl.* Bir dinî konu ya da sözceyi açıklama; yorumlama. 🗗 **tabir etmek,** *1. Adlandırmak; isim vermek. 2. Sözle anlatmak; demek. 3. Yorumlamak.*|| **tabiri caizse,** *Deyim yerinde ise; söylemek gerekirse; sözün özünü demek gerekirse.*

ta'birat, [Ar. taʿbīr > taʿbīrāt تعبيرات] *(ta:bi:ra:t) {OsT} is.* **1.** Tabirler; yorumlar. **2.** Terimler; deyimler.

ta'birname, [Ar. taʿbīr + Far. -nāme تعبيرنامه] *(ta:bi:rna:me) {OsT} is.* Rüya yorumlarının yer aldığı kitap.

tabistan, [Far. tāb *(sıcaklık)* -istān تابستان] *(ta:bista:n) {OsT} is.* Yaz mevsimi.

tabistani, [Far. tāb-istānī تابستانی] *(ta:bista:ni:) {OsT} sf.* Yazla ilgili; yaz mevsimine ait; yazlık.

tabiş, [Far. tābīden *(parlamak)* > tābiş تابش] *(ta:bi:ş) {OsT} is.* **1.** Parlayış; parıldayış. **2.** Işık. **3.** Bir şeyin alevlenmesi, parlaması sonucu ortaya çıkan sıcaklık.

tabişgeh, [Far. tābiş-geh تابشگه] *(ta:bi:şgeh) {OsT} is.* Parıltı yeri.

tabi'un, [Ar. tābiʿ > tābiʿün تابعون] *(ta:biu:n) {OsT} is.* **1.** Tâbi olanlar. **2.** Hz. Muhammed'in ashabından en az birini görmüş ve konuşmuş olanlar.

ta'biye, [Ar. taʿbiye تعبيه] *(ta:biye) {OsT} is.* **1.** Yerleştirme; hazırlama. **2.** *as.* Taktik. 🗗 **ta'biyetü'l-ceyş,** *{OsT} Taktik.*

tab'iye, [Ar. ṭabʿ > ṭabʿiyye طبعيه] *{OsT}is.* Baskı masrafı; basım ücreti.

tabiyeci, [tabiye-ci] *(ta:biyeci) is.* Taktik bilimi ile uğraşan kimse; stratejist.

ta'biyevi, [Ar. tābiyevī تابیوی] *(ta:biyevi:) {OsT} sf.* Askeri yerli yerine yerleştirme, hazırlama ile ilgili; stratejik.

tabkı, [tab-kı] *{ağız} is.* At kolanı. [DS]

tabl, [Ar. ṭabl طبل] *{OsT} is.* **1.** Davul. *{eT} (aynı)* [Bahşayiş] **2.** Kulak zarı. 🗗 **tabl-bāz,** *{OsT} Davulcu.*‖ **tabl-ı bebdî,** *{OsT} Mısır davulu.*|| **tabl-ı Şamî,** *{OsT} Şam davulu.*|| **tabl ü alem-i hassa,** *{OsT} İmparatorluk döneminde padişahların mehterhanesine verilen ad.*|| **tabl ü alem-i hassa mehterleri,** *{OsT} İmparatorluk döneminde padişahların mehterhanesindeki mehterlere verilen ad.*|| **tabl-zen,** *{OsT} Davulcu.*

tabla[1]**,** [İt. tabula > Yun. tabla ? Ar. ṭable] *(ta'bla) is.* **1.** Yuvarlak, geniş ve düz olan şey; kurs. **2.** Seyyar satıcıların kullandığı, içine yiyecek vb. konulan düz tahta tepsi. **3.** Yer sofralarında yemek konulan, yufka açılan, yerden bir karış yüksekliği olan bir tür masa; yuvarlak hamur tahtası; tahta sofra. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** Soba, mangal vb. altına konulan metal, mermer ya da ahşaptan yapılma altlık. **5.** İçine sigara külü silkelemeye, izmaritleri koymaya yarayan küçük kap; sigara küllüğü; küllük. **6.** Bir alet vb.nin geniş, düz bölümü. **7.** At arabasında çatkı üzerine çakılan geniş, dörtgen tahta parçası. **8.** *bot.* Ayçiçeğine benzer bitkilerde kömeçlerin düz ve geniş altlığı. **9.** Makaraların dış yüzeyini oluşturan bölüm. **10.** Yapılarda pencere altlarına, balkon dayanmalığına yerleştirilen yatay düz parça. **11.** Petrol arama makinelerinin üzerinde çalıştığı düzlük. **12.** Eni ve boyu oldukça geniş ahşap parça. **13.** Masanın üst bölümü. **14.** *{OsT}* Nişan yeri; hedef; amaç. **15.** *{ağız} folk.* Kadın feslerinin çevresine dizilen altınlar. [DS] **16.** *{ağız}* Ahırlarda yem koy-

maya yarayan özel yerler. [DS] **17.** *{ağız}* Yazı yazılan boyalı tahta. [DS] **18.** *{ağız}* Çay, kahve tepsisi. [DS] **19.** *{ağız}* İçine un vb. koymaya yarayan kasnağına deri geçirilmiş bir tür kap. [DS] **20.** *sf.* Bir tablanın aldığı miktarda olan. **21.** Tablaya benzeyen.

tabla, [İt. tavola => tabla] *{ağız} is.* → tavla[1]. [DS]

tablağ, [tap-lā-mak > tap-lā-ġ] *(tapla:ğ) {eT} is.* Rıza; muvafakat. [DLT]

tablağı, [tapla] *{ağız} is.* Tabla. [DS]

tablahanı, [Ar. ṭabla + Far. ḫāne] *{ağız} is.* Ahırlarda üzerine yem konulan özel bölmeler. [DS]

tablak, [tab-la-k] *{ağız} sf.* Tembel. [DS]

tablakâr, [Ar. ṭabla + Far. -kār طبله كار] *(tablakâ:r) {OsT} is.* **1.** Tablası üzerinde yiyecek satan kimse; seyyar satıcı. **2.** Başkası adına tablası üzerinde yiyecek maddesi satan kimse. **3.** Saraylarda ve büyük konaklarda, yemek salonlarına ve ilgili yerlere mutfaktan tabla ile yiyecek taşıyan görevli.

tablalı, [tabla-lı] *sf.* **1.** Tablası olan; tablası bulunan. **2.** Tepesi düz, geniş ve daire biçiminde olan.

tablamak, [tap-lā-mak] *(tapla:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Memnuniyetle yapmak; razı olmak; kabul etmek. **2.** Tapınak; hizmet etmek; saymak. [EUTS]

tabldot, [Fr. table d'hôte *(misafir sofrası)*] *(ta'bldot) is.* **1.** Lokanta vb. toplu yemek yenilen yerlerde, misafir kabul eden kişinin konuklarına sunduğu yemekler; ev sahibinin sofrası. **2.** Bir lokantada, otelde ya da pansiyonda bütün müşterilerin belirli saatlerde ve sabit fiyatla yedikleri yemek. **3.** Bazı iş yerlerinde çalışan kişilerin bir aşçı tutarak erzak giderlerine katılmak suretiyle pişirttikleri yemek.

tablet, [Fr. tablette *(masacık)*] *is.* **1.** Yassı ve düz biçimde kalıplanmış yiyecek maddesi. **2.** Yuvarlak biçimli düz hap. **3.** Eski Anadolu ve Ön Asya uygarlıklarına ait üzerine kazıma kalemi ile resim veya yazı kazılmış pişmiş tuğladan levhacıklar.

tabletimsi, [tablet-imsi] *sf.* Tablete benzer; tableti andıran.

tablhane, [Ar. ṭabl *(davul)* + Far. -ḫāne طبلخانه] *(tablha:ne) {OsT} is.* Padişahın sarayında bulunan mehter; mehterhane.

tablı, [Ar. ṭabla] *{ağız} is.* Ateşin üzerini kapamaya yarayan demir kapak. [DS]

tablıbaz, [Ar. ṭabl + Far. -bāz طبلباز] *{OsT}is.* Üzerine deve derisi gerilmiş büyük davul.

tablî, [Ar. ṭabl > ṭablī طبلى] *(tabli:) {OsT} sf.* **1.** Davulla ilgili; davula ait. **2.** Kulak zarı ile ilgili.

tablig, [tab-lig] *{eT} sf.* Kandırmalı. [EUTS]

tabliye, [Fr. tablier] *is.* Köprü vb. yapılarda geniş yatay taşıyıcı ögelere verilen ad.

tablo, [Fr. tableau] *is.* **1.** Üzerine resim yapılmış çerçeveli levha; bu şekilde yapılmış resim. **2.** Düzenli ve açık biçimde düzenlenmiş bilgiler, veriler kümesi. **3.** *tıp.* Bir hastalığın genel görünümü. **4.** *istk.* Kolay anlaşılabilecek ve incelenebilecek biçimde düzenlenmiş sayısal veriler bütünü; bir tekniğe uygun olarak sütunlara yerleştirilmiş birbiri ile ilgili rakamlar topluluğu. **5.** *mecaz.* Ortada bulunan şeylerin topluca görünümü; insanda bazı etkilerde bulunan görüntü; manzara. **6.** *mecaz.* Sözlü ya da yazılı olarak tasvir edilmiş durum; anlatım; tasvir. **7.** Elektrik devrelerine kumanda eden ve bunların denetimini yapan donanımın tümü. **8.** *bsy.* Bilgisayar belleğinde birbirine bağlı diziler halinde düzenlenmiş, sıra numarası ya da indis ile belirlenebilen, yapılandırılmış bilgiler kümesi. **9.** *tiy.* Tiyatroda bir perdenin dekor değişikliği ile belirlenen bölümü. **10.** *tiy.* Aksiyon yokluğunda kişilerin sahnede toplaşması. ◘ **tablo vivan,** *tiy. Sahnede canlıların meydana getirdiği durgun manzara; canlı tablo.*

tabloid, [İng. tabloid *(tablet, hap)*] *is.* Küçük boy gazete.

tabluk, [tāb-luk] *{eT} is.* Yer çatlakları. [DLT]

tabmak, [tap-mak / tab-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* **1.** Sahip olmak. [İKPÖy.] **2.** Bulmak. [EUTS]

tabmaz, [tab-maz] *{ağız} is.* **1.** Paslı bıçak. **2.** Alevi. [DS]

tabnak, [Far. tāb-nāk تابناك] *(ta:bna:k) {OsT} sf.* Parlak; parıltılı; ışıklı.

tabnüma, [Far. tāb-nümā تابنما] *(ta:bnüma:) {OsT} is.* Kuvvet ölçer; kuvvet deneme aracı.

tabramak, [tab-rā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Çoğalmak; artmak; ilerlemek. [EUTS]

tabranmak, [tab-ra-n-mak > tavra-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Davranmak; telaşlanmak; acele etmek. [EUTS]

tabrımak, [tab *(yans.)* > tabrī-mak] *gçl. f. [-r]* **1.** *{eT}* (Yalnız deve için) kımıldamak; kımıldanmak. **2.** *{eAT}* Sıçramak; sıçrayarak koşmak.

tabrışmak, [tabrī-mak > tabrı-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* (Develer için) sıçraşmak; birlikte sıçramak.

tabrıtmak, [tabrī-mak > tabrı-t-mak (Clauson'un okuyuşu)] [DLT'te: tebretti] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sıçratmak. [DLT]

tabsıra, [Ar. baṣar > tabṣıra تبصيره] *{OsT} is.* İnsanın görüş ve anlayışını artıran güç.

tabsir, [Ar. baṣar > tabṣīr / tebṣīr تبصير] *(tabsi:r) {OsT} is.* **1.** Açıklama. **2.** *mecaz.* Zihnine yerleştirme. **3.** Dikkatli olmasını sağlama.

tabtaba, [Ar. ṭabṭaba طبطبه] *{OsT} is.* **1.** Tıpırtı. **2.** Su çağıltısı.

tabtabı, [tab *(yans.)* > tab+tab-ı] *{ağız} is.* Takunya. [DS]

tabtamak, [tab-ta-mak] *{ağız} is.* Ham toprağa uzun süre basarak yol açmak. [DS]

tabu, [Polinezya d. tab *(yasak, kutsal)* > İng. taboo / Fr. tabou] *is.* **1.** Sebebi bilinmeyen yasak. **2.** Bazı toplumlarda kutsal sayılan kişi, hayvan ve nesnelere dokunma, kullanma gibi yasaklar getiren, aksi takdirde zararı dokunacağına inanılan prensip, davranış, inanç. **3.** Dinî açıdan yasak ve ters olan davranış ve eylem. **4.** Toplumsal, dinî ve kültürel baskılar yüzünden bazı sözcük ve kavramların kullanımına getirilen yasak. **5.** Toplum ve ahlak kurallarına göre yapılması kadar anımsatılması ve çağrıştırılması da yasak olan şeyler. **6.** *sf.* Yasaklanarak korunan. **7.** Tekinsiz.

tabukladı, [tab-uk-la-t-ı] *{ağız} ünl.* Aferin. [DS]

tabuklamak, [tap *(yans.)* > tap-ık-la-mak / tab-ık-lamak] *{ağız}* Uyuklamak. [DS]

tabulaşma, [tabu-la-ş-ma] *is.* Tabulaşmak eylemi.

tabulaşmak, [tabu-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Tabu durumuna gelmiş olmak; tabu sayılmak; tabu değeri kazandırılmış olmak; tabu sayılmaya başlanmak.

tabulaştırma, [tabu-la-ş-tır-ma] *is.* Tabulaştırmak eylemi.

tabulaştırmak, [tabu-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Tabu durumuna getirmek; tabu saymak.

tabun, [tabun] *{ağız} is.* Ateşin saklandığı, korunduğu çukur. [DS]

tabur, [tapkur طابور / طبور] *is.* **1.** *{OsT}* İstihkâm. **2.** *{OsT}* Ordugâh. **3.** *as.* Türk Silahlı Kuvvetlerinde Kara Kuvvetleri kuruluşunda bölük ile alay arasında yer alan ve dört bölükten oluşan askerî birlik. **4.** Düzgün biçimde art arda sıralanmış insan topluluğu. **5.** Birbirine sırtlarını dönmüş kare biçiminde dizilmiş asker ya da top vb.nden meydana gelmiş topluluğa verilen ad. 🗗 **tabur kurmak,** *{OsT} Ordugâh meydana getirmek.*

taburcu, [tabur-cu] *sf.* (Yatan hasta için) hastahaneden çıkmasına karar verilmiş olan. 🗗 **taburcu edilmek,** *(Hasta için) iyileştiği için hastahaneden çıkarılmak.*‖ **taburcu etmek,** *İyileştiği ya da hastahanede bakıma gerek kalmadığı için hastayı hastahaneden çıkarmak.*‖ **taburcu olmak,** *(Hasta için) hastahanede yatarak bakıma ihtiyaç kalmadığı için çıkarılmak.*

tabure, [Fr. tabouret] *is.* Kolluğu ve arkalığı olmayan tahta iskemle.

tabut, [Ar. tābūt تابوت] *{OsT} is.* **1.** Mezara gömerken içine ölünün konulduğu sandık. *{eT} (aynı)* [Bahşayiş] **2.** *{ağız}* İçine yumurta konulan uzunca sandık. [DS] **3.** *din.* Hz. Musa'ya gelen emirlerin içine konulduğu sandık. 🗗 **tābütü'l-ahd,** *{OsT} Hz. Musa'ya gelen ilahî emirlerin içine konulduğu sandık.*‖ **tābütü's-sekîne,** *{OsT} Hz. Musa'ya gelen ilahî emirlerin içine konulduğu sandık.*

tabutluk, -ğu [tabut-luk] *is.* **1.** Cami avlusunda tabutların saklandığı yer. **2.** Bir kişinin ancak sığabileceği büyüklükte yapılmış işkence odasına verilen ad.

tabuzğu, [tap-uz-mak > tap-uz-ġū] *{eT} is.* Bilmece. [DLT]

tabuzğuk, [tap-uz-mak > tap-uz-ġu-k] *{eT} is.* Bilmece. [DLT]

tabuzmak, [tap-mak > tap-ız-mak / tap-uz-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Bilmece söylemek; bilmece sormak. [DLT]

tabülatör, [Fr. tabulateur *(tablocu)*] *is.* Bir yazı makinesinde, her satırda aynı hizada duruş yerlerini bulmayı sağlayan düzenek.

tabütüvan, [Far. tāb ü tüvān] *(ta:bütüvan) is.* Güç; kuvvet; takat.

tabya, [Ar. taʿbiye تابيه *(hazırlama)*] *(ta'bya) {OsT} is. as.* **1.** Askerlikte tünel kazma, patlayıcı yerleştirme işi ve tekniği; istihkâm. **2.** Savunulması ve korunması gerekli stratejik yerlerde barış zamanlarında hazırlanmış ve güçlendirilmiş mevzilere verilen ad. **3.** Müstahkem mevkileri düşman ateşinden korumak için aralıklı olarak yapılmış çevresi kapalı yer. **4.** Kale burçlarından ileride burçları örtmek amacıyla konulmuş ve burçlardan bir hendekle ayrılan müstahkem yer.

tac[1], [Ar. tāc تاج] *(ta:c) {OsT} {eT} is.* → taç. [Bahşayiş] 🗗 **tac-bahş,** *Taç veren; taç bağışlayan.*‖ **tācı edhem** *{OsT} ed. Tok gözlülük.*‖ **tācı fîrûze,** *{OsT} Gökyüzü.*‖ **tācı gerdün,** *{OsT} Güneş.*‖ **tācı gül,** *{OsT} Gülden yapılmış taç.*‖ **tācı ser,** *{OsT} 1. Baş tacı. 2. mecaz. Çok sevilen ve itibar edilen.*‖ **tācı şem,** *{OsT} Mum ışığı.*‖ **tācü'l-arûs,** *{OsT} Gelin tacı; gelin başlığı.*‖ **tācü'l-edeb,** *{OsT} Edeb tacı.*‖ **tāc ü serîr,** *{OsT} Taç ve taht.*‖ **tācü't-tevārih,** *{OsT} Tarihlerin tacı.*

tac[2], [tac] *{ağız} is.* Tahıl denklerini, çuvallarını damgalamak için çeşitli biçimlerde oyularak yapılmış ağaç damga. [DS]

taca, [daha-ca > tāca] *(ta:ca) {ağız} zf.* Şimdilik; daha; henüz. [DS]

tacanmak, [tac-an-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Törenle taç giymek. [DS]

tacaver, [Far. tāc-āver تاج آور] *(ta:ca:ver) {OsT} is.* Taç sahibi; hükümdar; padişah.

tacaverane, [Far. tāc-āver-āne تاج آورانه] *(ta:ca:vera:ne) {OsT} zf.* Taç sahiplerine yakışır biçimde; hükümdarca; padişahça.

tacaverî, [Far. tāc-āver-ī تاج آوری] *(ta:ca:veri:) {OsT} is.* Taç sahibi ile ilgili; hükümdara ait.

tacbahş, Ar. tāc-baḫş تاج باش] *(ta:cbahş) {OsT} is.* **1.** Taç veren. **2.** Hükümdar yapan.

tacbeyt, [Ar. tāc-beyt تاج بيت] *{OsT} is. ed.* Bir kasidede şairin mahlasının geçtiği beyit.

tacdar, [Far. tāc-dār تاج دار] *(ta:cda:r) {OsT} sf.* **1.** Taç tutan. **2.** Başında taç bulunan. **3.** *is.* Hükümdar; padişah.

tacdaran, [Far. tāc-dārān تاج داران] *(ta:cda:ra:n) {OsT} is.* Başında taç bulunduranlar; padişahlar; hükümdarlar. 🗗 **tāc-dārān-ı zemān,** *{OsT} Devrin taç giyenleri; zamanın hükümdarları.*

tacdarane, [Far. tāc-dār-āne تاج دارانه] *(ta:cda:ra:ne) {OsT} zf.* Hükümdara yakışır biçimde; hükümdarca.

tacdih, [Far. tāc-dih *(taç veren)* تاج ده] *(ta:cdih) {OsT} sf.* **1.** Taç giydiren. **2.** *is.* Hükümdar. **3.** Prens.

tacduz, [Far. tāc-dūz تاج دوز] *(ta:cdu:z) {OsT} sf.* **1.** Taç diken. **2.** Derviş takkesi diken.

tace, [Far. tāc-çe تاجچه] *(ta:ce) {OsT} is.* **1.** Küçük taç. **2.** Horoz ya da kuş ibiği.

tacek, [Far. tāc-ek تاجك] *(ta:cek) {OsT} is.* Küçük taç.

tacet, [Lat. tecet *(susuyor)*] *is. müz.* Bir bestenin bölümlerinden birindeki uzun ses.

tacgāh, [Far. tāc-gāh تاج گاه] *(ta:cgâ:h) {OsT} sf.* Hükümdar sarayının bulunduğu kent; başkent.

tachah, [Far. tāc-ẖ^{v}āh تاج خواه] *(ta:cha:h) {OsT} sf.* Taç giymek isteyen; hükümdar olmak isteyen.

tacı, [tac > tacī / tacı] *{ağız} is.* Nazar değmesi (?). 🗗 **tacı boncuğu,** *{ağız} Çocukları hastalıktan koruması inancıyla koltuk altına dikilen boncuk.* [DS]

taci, [tac > tac-ī] *{ağız} is.* **1.** Sarık. **2.** Kalpak. [DS]

ta'cib, [Ar. ʿucb > taʿcīb تعجيب] *(ta:cib) {OsT} is.* Şaşkınlığa uğratma; hayrete düşürme.

Tacik, [Tayy *(İran'a komşu eski bir kavim ve Saka, Tohar, Sogd, Baktria vb.)* > tājik / tāzik / tejik > Far. tācīk *(özel isim)* تاجيك] *(ta:cik) {OsT} is.* **1.** (Müslümanlık öncesinde eski Türklere göre) Arap, daha çok İran halkları; Müslümanlar. **2.** (Türkler Müslüman olduktan sonra) Farsça konuşan kavimlere verdikleri ad. **3.** (Bugün için) Orta Asya'da Farsça konuşan Buhara, Semerkant çevresinde yaşayan Türklere verilen ad; Tacikistan halkından ya da bu halkın soyundan olan kimse. **4.** *sf.* Tacik ya da Tacikistan ile ilgili.

Tacikçe, [tacik-çe] *(ta:cikçe) is.* Tacik dili.

ta'cil, [Ar. ʿacele > taʿcīl تعجيل] *(ta-ci:l) {OsT} is.* **1.** Acele etme. **2.** Acele ettirme. **3.** Çabuklaştırma; hızlandırma. 🗗 **ta'cîl etmek,** *Hızlandırmak; çabuklaştırmak.*|| **ta'cîl fiili,** *Tezlik fiili.*

ta'cilat, [Ar. taʿcīl > taʿcīlāt تعجيلات] *(ta-ci:la:t) {OsT} is.* **1.** Acele etmeler. **2.** Acele ettirmeler. **3.** Çabuklaştırmalar; hızlandırmalar.

ta'cim, [Ar. ʿacm > taʿcīm تعجيم] *(ta-ci:m) {OsT} is.* Noktalama; noktalatma.

ta'cin, [Ar. ʿacn > taʿcīn تعجين] *(ta-ci:n) {OsT} is.* **1.** Yoğurma; hamur haline getirme. **2.** Kuşbaşı et ile taze sebze ve meyve ile sıvı yağda pişirilen bir yemek. **3.** Bu yemeğin pişirildiği toprak kap.

tacir, [Ar. ticāret > tācir تاجير] *(ta:cir) {OsT} is.* **1.** Ticaretle uğraşan kimse; tüccar. **2.** *huk.* Bir ticarî işletmeyi kendi adına işleten kişi. 🗗 **tācirü's-sultānî,** *{OsT} Memluk sultanları adına, Kafkaslarda köle toplayıp Mısır'a gönderen özel görevlilere verilen ad.*

ta'ciz, [Ar. ʿacz > taʿcīz تعجيز] *(ta-ci:z) {OsT} is.* → taciz.

taciz, [Ar. ʿacz > taʿcīz تعجيز] *(ta:ci:z) is.* **1.** Acze düşürme. **2.** Canını sıkma; tedirgin etme. 🗗 **taciz ateşi,** *{OsT} as. Düşman birliklerini tahrip veya tedirgin etmek, harekâtını engellemek amacıyla yapılan topçu ateşi.*|| **taciz etmek,** *Rahatsız etmek; sıkıntı vermek.*

ta'cizat, [Ar. taʿcīz > taʿcīzāt تعجيزات] *(ta-ci:za:t) {OsT} is.* Tedirginlikler; tedirgin etmeler; rahatsızlıklar.

tacizlik, -ği [taciz-lik] *is.* Bir kimseyi rahatsız etme; ona rahatsızlık verme. 🗗 **tacizlik etmek,** *Tedirgin etmek; sıkıntı vermek; can sıkmak.*|| **tacizlik getirmek,** *1. Tedirgin olmak. 2. Tedirgin eden kişi ve şeyden usanmak; usanç getirmek.*|| **tacizlik vermek,** *Tedirgin etmek; usandırmak.*

tacver, [Ar. tāc-ver تعجور] *(ta:cver) {OsT} is.* Taç giyen; tacı olan; padişah; hükümdar.

taç[1], [Far. tāc تاج] *is.* **1.** Bir üstünlük, seçkinlik ya da bir ödül sembolü olarak başa takılan çiçek ya da yapraklardan oluşmuş başlık. *{eT} (aym)* [EUTS] **2.** Güç ve yetki simgesi olarak başa giyilen, değerli madenden yapılmış ve değerli taşlarla süslü başlık. **3.** Süs öğesi olarak başa takılan değerli veya parlak malzemeden yapılmış başlık; gelin başlığı. **4.** Bir kralın krallık süresi; krallık iktidarı. **5.** Krallık hanedanı. **6.** Yapıların giriş bölümlerinin üst bölümünde yer alan süslü tepelik. **7.** Mobilyaların baş düzeyinden yukarıda kalan oymalı, girintili çıkıntılı, süslü bölümü; tepelik. **8.** *anat.* Dişin dış yüzünü kaplayan mineli bölümü. **9.** Bir asma çubuğunun meyvelerle dolu dalları. **10.** *bot.* Bir çiçek tablasının dıştan ikinci halkada bulunan çiçek yapraklarının hepsi. **11.** Kimi zaman Güneş'in ve Ay'ın çevresinde görülen renkli ya da parlak halka. **12.** Bazı tarikatlarda, dervişlerin başlarına giydikleri değişik renk ve biçimlerde başlıklara verilen ad. **13.** *{ağız}* Fes; takke. [DS] **14.** *{ağız}* Mezar taşının üst bölümü. [DS] 🗗 **taç beyit,** *ed. Kasidelerde şairin kendi*

adını andığı, mahlasının yer aldığı beyte verilen ad.|| **taççını çıkarmak,** *{ağız} Altını üstüne getirmek; darmadağın etmek.* [DS]|| **taç çinisi,** *Mihrap ve minber gibi yerlerde kullanılan dilimli ya da tepelikli çinilere verilen ad.*|| **taç giymek,** *1. Tahta çıkmak; kral olmak. 2. Bir yarışmada kral ya da kraliçe seçilmek.*|| **taç giyme töreni,** *Bir kişinin krallığa geçişi sırasında kutsal sayılan kişi elinden başına taç giydirilmek suretiyle yapılan tören; tahta çıkış için yapılan tören.*‖ **taç kapı,** *1. Büyük bir anıtın cephesinde düzenlenen bir ya da birkaç kapıdan oluşan anıtsal giriş. 2. Bu girişi oluşturan bezemeli kapılardan her biri.*‖ **taç kemer,** *Bir kemerde, bir üzengiden ötekine kesintisiz uzanan yaylı bağlantı.*|| **taç kesme,** *Çinicilikte, süslemecilikte kullanılan çinileri dilimli ya da tepeli olarak kesme.*‖ **taç otu,** *bot. Kelebek çiçeğigillerden, süs bitkisi olarak yetiştirilen otsu bitki, (Coronilla).*|| **taç yaprak,** *bot. Çiçekte tacı oluşturan yaprakçıklardan her biri.*‖ **taç yapraklı,** *bot. Taç yaprağı herhangi bir durumda (bitişik veya ayrı) olan.*|| **taç yapraksız,** *Taç yaprağı bulunmayan.*

taç[2]**, -cı** [İng. touch] *is. spor.* Futbolda, topun bir oyuncunun vuruşu ile yan çizgilerden dışarı çıkması üzerine bu topun kurallara uygun olarak oyuna sokulması. 🗗 **taç atışı,** *Karşı takımın oyuncuları tarafından taca çıkmış olan topun tekrar oyuna sokulması.*

taçi, [Jap. taçi] *is.* Derebeylik döneminde kullanılmış Japon kılıcı.

taçlandırmak, [taç-la-n-dır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Ağaç gövdelerinin alt dallarını budayarak üst dallarını serbest bırakmak. [DS]

taçlanma, [taç-la-n-ma / taç-lan-ma] *is.* Taçlanmak eylemi.

taçlanmak, [taç-la-n-mak] *dönşl. f.* **1.** Taç giymek. **2.** [taç-lan-mak] *gçsz. f.* Taç sahibi olmak. **3.** (Bitki için) taç yaprağı oluşmak.

taçlı, [taç-lı] *sf.* Tacı olan. 🗗 **taçlı bağırtlak,** *zool.* Yağmur kuşlarından Büyük Sahra'da yaşayan bir çöl tavuğu, *(Pterocles coronatus).*|| **taçlı yılan,** *zool. Zehirsiz bir su yılanı türü, (Coronella austriaca).*

taçorta, [taç+orta] *{ağız} is.* Kadınların başlarına giydikleri gümüş tepelik. [DS]

taçsal, [taç-sal] *sf.* Taçla ilgili; taca ait.

taçsız, [taç-sız] *sf.* Tacı olmayan; tacı bulunmayan. 🗗 **taçsız kral,** *Kendi alanında büyük bir ün yapmış kimse.*

taçsızlar, [taç-sız-lar] *sf. bot.* Çiçeklerinde taç bulunmayan bitkiler familyası.

tad, [tad] *{eT} sf.* (Hayvan için) genç. [ETY]

tad, [Ar. ṭād طاد] *(ta:d) {OsT} sf.* Ağılı; zehirli; ağı.

tada[1], [tadā] *(tada:) {eT} is.* On adımdan görülebilen yer parçası; (alan ölçü birimi ?). [DLT]

tada[2], [Alt. tada / taday] *{ağız} is.* Ağabey. [DS]

tadaa, [ta+dā+a] *(tada:a) {ağız} e.* İşte oracıkta; şuracıkta. [DS]

tadaccu, -u'ı [Ar. ḏucᶜ > taḏaccuᶜ / taẓaccuᶜ تضجع] *{OsT} is.* Gevşeme; üşenme; ihmalcilik.

tadaccur, [Ar. ḏucret > taḏaccur / taẓaccur تضجر] *{OsT} is.* Yüreği daralma; içi sıkılma.

ta'dad, [Ar. ᶜaded > taᶜdād تعداد] *(ta:da:d) {OsT} is.* → tadat. 🗗 **ta'dād-ı nākıs,** *{OsT} Eksik sayım.*|| **ta'dād ve tasnîf,** *{OsT} mat. Sayım ve döküm işi.*|| **ta'dād ve terkîm,** *{OsT} 1. Sayıları okuma ve yazma; sayılama.*

tadada, [ta+dā+da] *{ağız} e.* İşte oracıkta; şuracıkta. [DS]

ta'da'du, -u'ı [Ar. ḏiᶜḏaᶜ / ḏaᶜḏaᶜ *(çok küçük, aklı az)* > taḏaᶜḏuᶜ تضعضع] *{OsT} is.* **1.** Hakir olma. **2.** Aklını yitirme. **3.** Alçak gönüllülük etme.

tadak, -ğı [tat-mak > tad-ak] *is.* **1.** Tadına bakılacak nesne. **2.** *{ağız}* Tatlı türü yiyecek. [DS] 🗗 **tadak madak,** *{OsT} Tadına bakılacak kadar az yiyecek; tadımlık.*|| **tadak madak gelmek,** *{ağız} Paylaşılan yemek veya yiyecek kişi başına az düşmek; tadımlık olmak.* [DS]

tadanmak, [tat-mak > ta(d)-an-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Tat almak; zevk almak; hoşlanmak. [DS]

tadarrus, [Ar. tadarrus تضرس] *{OsT} is.* Diş kamaşması.

tadat, -dı [Ar. ᶜaded > taᶜdād تعداد] *(ta:da:t) {OsT} is.* **1.** Sayı sayma. **2.** Sayım. **3.** Sayıp dökmek. 🗗 **tadat etmek,** *Saymak.*

tadcir, [Ar. ḏucret > taḏcīr تضجير] *(tadci:r) {OsT} is.* Can sıkına; yürek daraltma; sıkıntı verme.

tadğun, [tad-ġun] *{eT} is.* Irmak; akan dere. [DLT]

tadğurğan, [toḏ-ġur-ġan] *{eT} sf.* Her zaman doyuran. [DLT]

tadğurğuluk, [toḏ-ġur-ġu-luk] *{eT} sf.* Doyurma hakkı olan. [DLT]

tadı, [? tadı] *{ağız} is.* Mısır ekmeği. [DS]

tadıcı, [tat-mak > ta(t)-ıcı طدجی] *sf.* **1.** Tatma işini yapan. **2.** *{eAT}* (Kötü bir durum için) çekecek olan; duçar olacak.

tadım[1], [tat-mak > ta(d)-ım] *is.* **1.** Tadına bakmak amacıyla bir yiyecek veya içecekten ağza alınan miktar. **2.** Tat alma duyusu; tatma; zaika; çeşni.

tadım[2], [? tadım] *{ağız} is.* Abla. [DS]

tadımlık, -ğı [ta(d)-ım-lık] *sf.* **1.** Bir şeyin tadını anlayabilecek miktarda olan. **2.** Çok az miktarda.

tadırmak, [tat-mak > tad-ır-mak] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Tattırmak.

ta'did, [Ar. ᶜaded > taᶜdīd تعديد] *(ta-di:d) {OsT} is.* **1.**

Sayma; numaralama. **2.** Kullanıma sunulur biçime getirme; hazırlama.

ta'dil, [Ar. ʿadl *(doğruluk)* > taʿdīl تعديل] *(ta:dil) {OsT} is.* **1.** Doğru hâle getirme; doğrultma; sağlam hâle getirme; düzeltme. **2.** Değişiklik yapma; değiştirme; değişiklik. 🗗 **tadil etmek,** *Değiştirmek; düzeltmek.*|| **ta'dil-i erkân,** *{OsT} Namazı kurallarına uygun olarak kılma.*|| **ta'dil-i zamân,** *{OsT} Düzensiz hareket eden gerçek Güneş ile düzenli hareket ettiği kabul edilen Güneş arasındaki zaman farkını giderme.*|| **ta'dil ma beyne's-satreyn,** *{OsT} Metinde, satır arasına düzeltme yapan ibareler ekleme.*‖ **tadil teklifi,** *{OsT} Değiştirge.*

ta'dilat, [Ar. taʿdīl >taʿdīlāt تعديلات] *(ta:dilâ:t) {OsT} is.* → tadilat.

tadilat, [Ar. taʿdīl > taʿdīlāt تعديلات] *(ta:dilâ:t) is.* **1.** Değişiklikler. **2.** Değişiklik (çoğul olduğu hâlde tekil olarak kullanılır).

ta'dilen, [Ar. ʿadl *(doğruluk)* > taʿdīlen تعديلاً] *(ta:-di'len {OsT} zf.* **1.** Değiştirerek. **2.** Değiştirilerek.

ta'dilnâme, [Ar. taʿdil + Far. nâme تعديلنامه] *(ta-dilna:me) {OsT} is.* Değişiklik önergesi.

ta'diye, [Ar. ʿadā / ʿadduv > taʿdiye تعديه] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyden başka bir şeye geçirme; aşırma. **2.** Tecavüz ettirme. **3.** *dbl.* Geçişsiz bir fiili geçişli yapma.

ta'diyet, [Ar. taʿdiye > taʿdiyet تعديت] *{OsT} is. dbl. mat.* Geçişlilik.

tadlil, [Ar. ḍall / żall > taḍlīl / tażlīl تضليل] *{OsT} is.* **1.** Doğru yoldan çıkarma; ayartma; saptırma. **2.** Baştan çıkarma. **3.** Suç işlemek ya da doğru yoldan çıkmakla suçlama.

tadris, [Ar. taḍrīs / tażrīs تضريس] *(tadri:s) {OsT} is.* **1.** Deneyim geçirme. **2.** Diş kamaştırma.

tadruşmak, [tātur-mak > tatr-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Karşılıklı birbirine tatması için ikram etmek; birbirine tattırmak. [DLT]

tadu, [Sansk. dhātu] *{eT} is.* **1.** İnsanın tabiatı; fıtrat; huy; tıynet. [DLT] [KB] **2.** Öge; unsur. [KB]

tadun, [tāḍun] *{eT} is.* Bir yaşındaki buzağı; tosun; iki yaşında olan sığır; dana. [EUTS] [DLT]

tadurmak, [tat-mak > tāt-ur-mak] *{eT} {eAT} gçl. f. [-ur]* Tattırmak. [DLT]

tael, [Çin. tael] *is.* **1.** Eski bir Çin para birimi. **2.** Eskiden Uzak Doğu'da kullanılan bir ağırlık birimi.

tafaddul, [Ar. faḍl / fażl > tafaḍḍul / tafażżul تفضل] *{OsT} is.* **1.** Üstün olma; üstünlük. **2.** Üstünlük taslama. **3.** İyilik yapma.

tafahhus, [Ar. faḥṣ > tafaḥḥuṣ تفحص] *{OsT} is.* Bir şeyin gerçek durumunu, bir olayın gerçek nedenlerini araştırma.

tafal, [Ar. ṭıfl => tafal] *{ağız} sf.* Öksüz; kimsesiz. [DS]

tafana[1], [Far. ṭabḫ-ḫâne] *{ağız} is.* **1.** Mutfak. **2.** Kiler. [DS]

tafana[2], [Far. tāb-ḫâne] *{ağız} is.* İçinde tandır bulunan mutfak; tandır odası. [DS]

tafarat, [Ar. ṭafra > ṭafarāt طفرات] *(tafara:t) {OsT} is.* (İlmiye sınıfı için) derece almalar; terfiler.

tafatır, [Ar. tevâtür => tafatır / tavatır] *{ağız} zf.* Çok güzel. [DS]

tafattun, [Ar. feṭânet > tafaṭṭun تفطن] *{OsT} is.* Sezme; anlama; fark etme.

tafattur, [Ar. fıṭr > tafaṭṭur تفطر] *{OsT} is.* İkiye ayrılma; yarılanma; bölünme; yarılma.

tafazzul, [Ar. faḍl / fażl > tafaḍḍul / tafażżul تفضل] *{OsT} is.* **1.** Üstün olma; üstünlük. **2.** Üstünlük taslama. **3.** İyilik yapma.

tafdih, [Ar. faḍâḥat > tafḍīḥ تفضيح] *(tafdi:h) {OsT} is.* Kötülüklerini ortaya serme; rezil etme.

tafdil, [Ar. faḍl / fażl > tafḍīl تفضيل] *(tafdi:l) {OsT} is.* **1.** Bir kimseyi erdemi dolayısıyla başka birinden daha üstün tutma; tercih etme. **2.** *dbl.* En üstünlük.

tafdilat, [Ar. tafḍīl > tafḍīlāt تفضيلات] *(tafdi:lâ:t) {OsT} is.* Üstünlükler.

tafil, [? tafil] *{ağız} is.* Mektup. [DS]

taflan, [Yun. daphne / daphnélio] *is. bot.* Gülgillerden, kışın yaprağını dökmeyen, çiçekleri beyaz, meyveleri zeytinimsi, bahçelerde süs ağacı olarak yetiştirilen, olgun meyveleri yenilebilen ağaççık; kara yemiş, *(Laurocerasus officinalis / Prunus laurocerasus).*

tafra, [Ar. ṭafra تفره] *{OsT} is.* **1.** Yukarı sıçrama. **2.** Aşırı bir gururla kendini büyültme; gururlanma; böbürlenme. **3.** İmparatorluk döneminde, ilmiye sınıfında derece atlamaya verilen ad. **4.** *{ağız}* Asık yüz; asık surat. [DS] 🗗 **tafra-endâz,** *{OsT} Yüksekten atan.*|| **tafra-fürûş,** *{OsT} Yüksekten atan.*|| **tafra-fürûşâne,** *{OsT} Yüksekten atıp tutarak.*|| **tafra satmak,** *Büyüklenmek; böbürlenmek; büyüklenmek.*

tafracı, [tafra-cı] *is.* Yüksekten atıp tutan; kendini yüksek görüp böbürlenen.

tafrak [tavrā-mak > tavrā-k / davrā-k] *{eT} sf.* Çabuk; acele; kıvrak; çalışkan. [DLT] 🗗 **tafrak işçi,** *{eT} Kıvrak, çalışkan işçi.* [DLT]

tafran[1], [? tafran] *{ağız} sf.* Çok yoksul. [DS]

tafran[2], [? tafran / tufran] *{ağız} is.* → tufran. [DS]

tafranmak, [tavrā-mak > tavra-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Davranmak; telaşlanmak; acele etmek. [EUTS]

tafsız, [tap-sız > taf-sız] *{ağız} sf.* İşine özen göstermeyen; savruk. [DS]

tafsil, [Ar. faṣl > tafṣīl تفصيل] *(tafsi:l) {OsT} is.* **1.** Parçalara ayırma; parçalama; bölme. **2.** Ayrıntılı ve geniş açıklama. ◘ **tafsil etmek,** *Ayrıntılı, inceden inceye, geniş olarak anlatmak.* || **tafsîl-i mürekkeb,** *{OsT} mant. Yargısı ayrık ve bölünmeli olan mantıksal yanlışlık.*

tafsilat, [Ar. tafṣīl > tafṣīlāt تفصيلات] *(tafsi:lât, tafsi:lâ:tı) {OsT} is.* Bir durumun veya olayın ayrıntıları; incelikleri. ◘ **tafsilāt-ı mālāyānî,** *{OsT} Boş yere yapılan uzatmalar, ayrıntılar.* || **tafsilāt-ı meşrūha,** *{OsT} Açıklanmış ayrıntılar.* || **tafsilat vermek,** *{OsT} Bir şeyin ayrıntılarını inceden inceye ve ayrıntılı olarak uzun uzun anlatmak.*

tafsilatlı, [tafsilat-lı] *(tafsi:lâtlı) sf.* En küçük ayrıntılarına kadar inilerek açıklanmış olan; ayrıntılı.

tafsilen, [Ar. tafṣīl > tafṣīlen تفصيلاً] *(tafsi:'len) {OsT} zf.* Ayrıntılı olarak; eksiksiz biçimde; uzun uzadıya.

taft, [? taft] *{ağız} is.* Döşeme. [DS]

tafta, [Far. tāften *(bükmek)* > tāfte تافته / Fr. taffetas] *(ta'fta) {OsT} is.* **1.** Sıra ile tek ve çift sayılı ipliklerin inip kalkması ile yapılan dokuma türü. **2.** Bez ayağı örgüde atkıları çözgüye göre daha sık dokunmuş sert, ipekli kumaş. **3.** *sf.* Bu kumaştan yapılmış olan.

taftak, -ğı [? taftak] *{ağız} is.* Keçiyolu; patika.[DS]

taftallı, [tahta-lı > taftallı] *{ağız} is.* Tahta parmaklık. [DS]

taftamak, [tokta-mak *(durmak)* > tohta-mak / toftamak > tafta-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-t(ı)yor]* **1.** Dinlenmek; rahatlamak; serinlemek. **2.** *gçl. f.* Birinin başına vurmak; dövmek. [DS]

taftaştırmak, [tafta-ş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Düzene koymak; düzeltmek. [DS]

tafte, [Far. tāfte تافته] *(ta:fte) {OsT} is.* **1.** Tafta. **2.** *sf.* Bükülmüş; katlanmış; dürülmüş. **3.** Yanmış; yanık. **4.** Aydınlık; ışıltılı; parlak. **5.** Üzgün. ◘ **tafte-ciger,** *{OsT} Ciğeri yanmış; sevdalı; âşık.*

taftegî, [Far. tāfte-gī تافتگی] *(ta:ftegi:) {OsT} is.* **1.** Şeklini bozma; değiştirme; bükme. **2.** Yorgunluk.

tafthane, [Far. tāft-ḫāne تافتخانه] *(ta:ftha:ne) {OsT} is.* Basımevi; matbaa.

taftîn, [Ar. feṭānet > tafṭīn تفطين] *(tafti:n, ikinci t kalın söylenir) {OsT} is.* Anlatma; aklına yatırma; akıl erdirtme.

tafting, [İng. tufting] *is.* Havları ilmiklerden oluşan bir tür dokuma.

tafzih, [Ar. feżḥ > tafżīḥ تفضيح] *(tafzi:h) {OsT} is.* Bir kimsenin kötü yönlerini açıklama; kötülüklerini ortaya çıkarma; rezil etme.

tafzihat, [Ar. tafżīḥ > tafżīḥāt تفضيحات] *(tafzi:ha:t) {OsT} is.* Kötülüğü açığa çıkarmalar; rezil etmeler.

tafziz, [Ar. fiżża *(gümüş)* > tafżīż تفضيض] *(tafzi:z) {OsT} is.* Gümüşle işleme; gümüşle kaplama; gümüşleme.

tag, [tag / tah / tak / tıg / tıh / tık / tik / toh / tok *(yans.)*] *is.* Çarpma, vurma, kakma, çalma; kendi kendine vurarak çarparak işleme ve çalışma anlatan kök. [Zülfikar] *tag(g)-ıl-da-mak*

taga, [Ar. (Sur.) ṭāḳa طاقه] *{ağız} is.* **1.** Küçük pencere. **2.** Tavan penceresi. [DS]

tagadde, [Ar. ṭāḳat + T. -de > tagadde] *{ağız} is.* Sıkışık durum. [DS] ◘ **tagaddeye gelmek,** *{ağız} Çok bunalmak; başı sıkışmak.* [DS]

tagaddi, [Ar. ġıdā > taġaddī تغدى] *(tagaddi:) {OsT} is.* Beslenme; gıda alma; gıdalanma. ◘ **tagaddi etmek,** *Gıda almak; yemek yemek; beslenmek.*

tagaddiyat, [Ar. taġaddī > taġaddiyāt تغديات] *(tagaddiya:t) {OsT} is.* Gıdalanmalar; beslenmeler.

tagaffül, [Ar. ġaflet > taġaffül تغفل] *{OsT} is.* Dalgın bulunma; düşüncesizlik etme; gaflet gösterme.

tagal, [? tagal] *{ağız} is.* İşleme; nakış; süs. [DS]

tagallamak, [tagal-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır] [-l(ı)-yor]* Nakış yapmak. [DS]

tagallut, [Ar. ġalaṭ > taġalluṭ تغلط] *{OsT} is.* Yanılma; şaşırma; aldanma.

tagallutat, [Ar. taġalluṭ > taġalluṭāt تغلطات] *(tagalluta:t) {OsT} is.* Yanılmalar; aldanışlar.

tagallüb, [Ar. ġalebe > taġallüb تغلب] *{OsT} is.* Zorbalık yapma; zorbalıkla yönetme. ◘ **tagallüp etmek,** *Baskı altında bulundurmak; zorbalık etmek.*

tagallübat, [Ar. teġallüb > taġallübāt تغلبات] *(tagallüba:t) {OsT} is.* Zorbalıklar.

tagallüf, [Ar. ġılaf > taġallüf تغلف] *{OsT} is.* Kılıfa girme; kılıflanma; kılıfa bürünme. ◘ **tagallüf-i ema,** *{OsT} Bağırsak düğümlenmesi.*

tagamgum, [Ar. ġamġama > taġamġum تغمغم] *{OsT} is.* Anlaşılması güç biçimde konuşma; anlaşılmaz söz söyleme.

tagammüd, [Ar. ġamd > taġammüd تغمد] *{OsT}is.* **1.** Sarma; örtme; bürüme. **2.** Sarınma; örtünme; bürünme.

taganni, [Ar. ġınā > taġannī تغنى] *(taganni:) {OsT} is.* **1.** Yardıma muhtaç olmama; elindekilerle yetinme. **2.** Zenginleşme. **3.** Makamla şarkı söyleme. ◘ **taganni etme,** *{OsT} Şarkı söyleme.*

taganniyat, [Ar. taġannī > taġanniyāt تغنيات] *(taganniya:t) {OsT} is.* Makamla şarkı söylemeler.

tagannüc, [Ar. ġanc>taġannüc / teġannüc تغنج] *{OsT} is.* Cilveli, şuh tavır takınma; nazlanma.

tagar, [tagar / tağar] *{ağız} is.* **1.** Ağzı geniş toprak küp. **2.** Oturak; lazımlık. [DS]

tagarrüd, [Ar. ġared > taġarrüd / teġarrüd تغرد] *{OsT} is.* Güzel ve nağmeli kuş sesi.

tagarrür, [Ar. ġurūr > taġarrür تغرر] *{OsT} is.* **1.** Gururlanma. **2.** Kendini tehlikeye atma. **3.** Borçlanma.

tagassül, [Ar. ġusl > taġassül / teġassül تغسل] *{OsT} is.* Bedenin her tarafını yıkama; yıkanma; gusletme.

tagaşşi, [Ar. ġişā > taġaşşī تغشى] *(tagaşşi: {OsT} is.* Bürünme; örtünme.

tagavvul, [Ar. ġūl > taġavvul تغول] *{OsT} is.* **1.** Cadı tavrı takınma; cadı gibi olma. **2.** Çeşitli biçimlerde görünme; renkten renge girme. **3.** Kaprisli olma; kapris yapma.

tagavvur, [Ar. ġavr > taġavvur تغور] *{OsT} is.* Bir konunun ya da şeyin derinine inme.

tagay, [taġāy] *(tağa:y) {eT} is.* Dayı. [DLT] [Mühennâ]

tagayı, [taġāy / taġayı] *{eT} is.* Annenin küçük erkek kardeşi; dayı. [Nevâyî]

tagayyuz, [Ar. ġayẓ > taġayyuẓ / taġayyüẓ تغيظ] *{OsT} is.* **1.** Aşırı derecede öfkelenme; büyük bir öfkeye kapılma. **2.** Öfke.

tagayyüb, [Ar. ġayb > taġayyüb تغيب] *{OsT} is.* Görünmeme; ortalıktan kaybolma; çekilme; uzaklaşma.

tagayyüm, [Ar. ġaym > taġayyüm تغيم] *{OsT} is.* Bulutlanma.

tagayyümat, [Ar. taġayyüm > taġayyümāt تغيمات] *{OsT} is.* Bulutlanmalar.

tagayyür, [Ar. ġayr > taġayyür تغير] *{OsT} is.* **1.** Değişme; başkalaşma. **2.** Bozulma. **3.** Renk değiştirmek. ◘ **tagayyür etmek,** *Değişmek; başkalaşmak.*

tagayyürat, [Ar. taġayyür > taġayyürāt تغيرات] *(tagayyüra:t) {OsT} is.* Değişmeler; başkalaşmalar.

tagayyüz, [Ar. ġayẓ > taġayyuẓ / taġayyüẓ تغيظ] *{OsT} is.* → tagayyuz.

tagazzi, [Ar. teġaẕẕi تغذى] *(tagazzi:) {OsT} is.* Beslenme; gıdalanma.

tagazziyat, [Ar. taġaẕẕī > taġaẕẕiyāt تغذيات] *(tagazziya:t) {OsT} is.* → tagaddiyat.

tagazzub, [Ar. ġażab > taġażżub تغضب] *{OsT} is.* Öfkelenme; kızına; gazaba gelme.

tagazzül, [Ar. ġazel > taġazzül / teġazzül تغزل] *{OsT} is.* **1.** Gazel söyleme. **2.** *ed.* Kasidenin bölümleri arasında gazele yer verme.

tagbir, [Ar. ġubār > taġbīr تغبير] *(tagbi:r) {OsT} is.* **1.** Toza bulanma; tozlanma. **2.** Gücendirme; darıltma.

tagbirat, [Ar. taġbīr > taġbīrāt تغبيرات] *(tagbira:t) {OsT} is.* **1.** Toza bulanmalar; tozlanmalar. **2.** Gücendirmeler; darıltmalar.

tagdiye, [Ar. ġıdā > taġdiye تغذيه] *{OsT} is.* Besleme; yedirme. ◘ **tagdiye etmek,** *Beslemek; yedirmek içirmek.*

tagfil, [Ar. ġaflet > taġfīl تغفيل] *(tağfi:l) {OsT} is.* **1.** Avlanma. **2.** Gafil avlanma.

tagga, [Ar. ṭaḳiyye => takke / tagga] *{ağız} is.* Başa giyilen giysi; takke. [DS]

tagılmak, [tag-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Asılmak; çekmek. [DS]

tagıye, [Ar. ṭāġıye طاغيه] *(ta:ğıye) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) aptal **2.** Kibirli ve inatçı. **3.** *is.* Yıldırım.

tagi, [Ar. ṭuġyān > ṭāġī / ṭāġiyye طاغى / طاغيه] *(tagi:, g kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** İsyan eden; başkaldıran; isyancı. **2.** Azgın; azmış.

tagliatelle, [İt. tagliare *(parçalara ayırmak)* > tagliatelle] *is.* Bir parmak genişliğinde şeritlerden oluşmuş İtalyan eriştesi.

taglib, [Ar. ġalebe > taġlīb تغليب] *(tagli:b) {OsT} is. ed.* Bir sözcüğü kullanış bakımından bir başkasını da kapsayacak biçimde düzenleme. *(insan: [kadın, erkek, çocuk, ihtiyar...])*

taglif, [Ar. ġılāf > taġlīf تغليف] *(tagli:f) {OsT} is.* **1.** Kılıflandırma. **2.** Kına sokma. ◘ **taglîf-i kılıç,** *{OsT} Kılıçları kına sokma; barış yapma.*‖ **taglîf-i süyūf,** *{OsT} Kılıçları kınına sokma; barış yapma.*

taglik, [Ar. ġalḳ > taġlīḳ تغليق] *(tagli:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Kilitleme; kapama; kapatma. **2.** *ed.* Sözü anlaşılamayacak derecede kapalı hâle getirme sanatı. ◘ **taglîk-i ebvāb,** *{OsT} Kapıları kilitleme.*

taglikat, [Ar. taġalīḳ > taġlīḳāt تغليقات] *(tagli:ka:t) {OsT} is.* **1.** Kapamalar. **2.** Kilitlemeler. **3.** Kapalı sözler söyleme.

taglis, [Ar. taġlīs تغليس] *(tagli:s) {OsT} is.* **1.** Gecenin sonunda namaz kılmak; suya gitmek. **2.** *isl.* Kurban bayramının ilk günü hacıların Müzdelife'de o günkü sabah namazını ortalık daha ışımadan kılmaları.

taglit, [Ar. ġalaṭ > taġlīṭ تغليط] *(tagli:t) {OsT} is.* **1.** Yanıltına; aldatma. **2.** Yanlışını çıkarma; kusurunu söyleme. **3.** *huk.* Bir kimseyi yanlışlıkla yargılama. ◘ **taglit etmek,** *{OsT} Yanıltmak.*

taglitat, [Ar. taġliṭ >taġlīṭāt تغليطات] *(tagli:ta:t) {OsT} is.* **1.** Yanlışını bulmalar; yanlışlığını ortaya koymalar. **2.** Yanıltmalar. **3.** Yanıltılmalar.

tagliye, [Ar. ġaleyān > taġliye تغليه] *{OsT} is.* **1.** Kaynatma. **2.** Pahalılaştırma.

tagliz, [Ar. ġılẓet > taġlīẓ تغليظ] *(tagli:z) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi kabalaştırma. **2.** Kaba biçimde söyleme. **3.** *kim.* Bir maddenin kıvamını artırma; koyulaştırma; yoğunlaştırma.

tagmid, [Ar. taġmīd تغميد] *(tağmi:d) {OsT} is.* (Kılıç için) kınına koyma.

tagmis, [Ar. taġmīs تغميس] *(tağmi:s) {OsT} is.* Batırma; içine daldırma.

tagniye, [Ar. ġınā > taġniye تغنيه] *{OsT} is.* Birinin zengin olmasını sağlama; zenginleştirme.

tagrib, [Ar. ġurbet > taġrīb تغريب] *(tagri:b) {OsT} is.* **1.** Gurbete yollama; yabana gönderme. **2.** Sürgün etme; sürgüne gönderme. **3.** Kovma; uzaklaştırma. **4.** Garip biçime sokma. **5.** *huk.* Bir kimseyi oturduğu memleket dışında bir yerde oturmaya mecbur etme; bu tür cezalandırma.

tagrid, [Ar. ġared > taġrīd تغريد] *(tagri:d) {OsT} is.* Güzel ötme.

tagrik, [Ar. ġark > taġrīk تغريق] *(tagri:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Suda boğma. **2.** Daldırma. **3.** Birini aşırı derecede sevindirme.

tagrim, [Ar. ġarm > taġrīm تغريم] *(tagri:m) {OsT} is.* Ödenmesi gereken borcunu ödeme. 🗗 **tagrîm-i düyūn,** *{OsT} Borçların ödenmesi.*

tagrir, [Ar. ġarr > taġrīr تغرير] *(tagri:r) {OsT} is.* **1.** Müşteriyi aldatma; kandırma. **2.** *huk.* Hile yapma; aldatma.

tagrirat, [Ar. taġrīr > taġrīrāt تغريرات] *(tagri:ra:t) {OsT} is.* Müşteriyi aldatmalar.

tagris, [Ar. ġars > taġrīs تغريس] *(tagri:s) {OsT} is.* Ağaç dikme.

tagsut, [*takış-mak > tak(ı)ş-ut] *{eT} is.* Şiir; nazım; manzume. [EUTS]

tagşiş, [Ar. ġışş *(karışıklık)* > taġşīş تغشيش] *(tagşi:ş) {OsT} is.*→ taġşiş.

tagşişat, [Ar. taġşīş > taġşīşāt تغشيشات] *(tagşi:şa:t) {OsT} is.* **1.** Saflığını giderecek şekilde karıştırmalar. **2.** Değerli maddeleri değersizleri ile karıştırmalar.

tagşiye[1], [Ar. ġişāʿ > taġşiye تغشيه] *{OsT} is.* **1.** Örtme; bürüme. **2.** Örtünme; bürünme.

tagşiye[2], [Ar. ġayʿ > taġşiye تغشيه] *{OsT} is.* **1.** Kendinden geçirme. **2.** Kendinden geçirilme.

tagşurmak, [*takış-mak > tak(ı)ş-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Şarkı söylemek; ırlamak. [EUTS] **2.** Şiir söylemek. [Gabain]

tagşut, [*takış-mak > tak(ı)ş-ut] *{eT} is.* Manzume; şiir. [EUTS] [Gabain]

tagtiye, [Ar. ġıṭā *(örtü, perde)* > taġtiye تغطيه] *{OsT} is.* **1.** Örtme; örtülmesine sebep olma. **2.** Örtülme.

tagun, [Ar. ṭāġī > ṭāġūn طاغون] *(ta:ğu:n) {OsT} is.* Azılı kimseler; azgın kişiler.

tagut, [Ar. ṭāġūt طاغوت] *(ta:gut) {OsT} is.* **1.** Büyücü. **2.** Şeytan. **3.** İnsanlar için sapkınlık nedeni olan şey. **4.** İslamlık öncesinde Kureyşlilerin taptığı putlardan Lat ve Uzza'ya verilen ad.

tagviye, [Ar. taġviye تغويه] *{OsT} is.* Baştan çıkarma; azdırma.

tagyir, [Ar. ġayr > taġyīr تغيير] *(tagyi:r) {OsT} is.* → tağyir. 🗗 **tagyîr-i ifāde,** *{OsT} İfade değiştirme.*|| **tagyîr-i mevzi,** *{OsT} Yer değiştirme.*|| **tagyîr-i şekl,** *{OsT} Biçim değiştirme.*

tagyirat, [Ar. taġyīr > taġyīrāt تغييرات] *(tagyi:ra:t) {OsT} is.* Değiştirmeler; bozmalar.

tagyirhane, [Ar. taġyīr + Far. ḫāne تغييرخانه] *(tağyi:r-ha:ne) {OsT} is.* İçki üretim yeri; içki imalathanesi.

tagyiz, [Ar. ġayẓ > taġyīẓ تغييظ] *(tagyi:z) {OsT} is.* Öfkelendirme; kızdırma; hiddetlendirme.

tagzit, [Ar. taġżīṭ تغضيط] *(tağzi:t, son t kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Üzerine basınç yapma. **2.** *tıp.* Sıkı bağlama.

tagziye, Ar. ġazā > taġziye تغزيه] *{OsT} is.* **1.** Gaza ettirme; din uğruna savaştırma. **2.** Gaza ettirilme; din uğruna savaştırılma.

tagziye, Ar. ġıẕā > taġẕiye تغذيه] *{OsT} is.* **1.** Gıdalandırma; besleme. **2.** Gıdalandırılma; beslenme. **3.** Gerekli malzemeyi makineye koyma; besleme.

tağ[1], [tāġ] *(ta:ğ) {eT} is.* **1.** Dağ; dağ silsilesi; sıradağ. *{eAT} (aym)* [DLT] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [KB] [Bahşayiş] [Tekin] **2.** Kuzey; şimal. [EUTS] [Gabain] [Tekin] 🗗 **tağ adamı,** *{eT} {OsT} Bir tür maymun; nasnas.*|| **tağ başı,** *{eT} Dağ başı.* [Mühennâ]|| **tağ yanı,** *{eAT} Dağ yamacı.*

tağ[2], [tak / tāġ] *(ta:ğ) {eT} is.* **1.** *"Elem; acı; sıkıntı; ıztırap"* anlamındaki *muñ* sözü ile birlikte *muñ tag* biçiminde geçer ve *akıl dişi* demektir. [DLT] **2.** İhtiyaç.

tağ[3], [tāġ طاغ] *{OsT} is.* Yara.

tağ[4], [tağ] *{ağız} is.* Kabak, karpuz, kavun ve hıyar gibi bitkilerin yerde uzanan dalları. [DS]

tağ[5], [Ar. (Sur.) ṭāḳa طاقه] *{ağız} is.* **1.** Raf; sergen. **2.** Küçük pencere. **3.** Tavan penceresi. [DS]

tağa, [Ar. (Sur.) ṭāḳa طاقه] *{ağız} is.* **1.** Küçük pencere. **2.** Tavan penceresi. **3.** Duvara açılmış kapaksız küçük dolap. [DS]

tağai, [taġāy] *{eT} is.* Dayı. [EUTS]

tağan, [Yun. tīghani => taġān طغان] *{ağız} {OsT} is.* Yağ tavası; saplı tava. [DS]

tağan, [Ar. ṭaḥn => tağan] *{ağız} is.* Ekmek. [DS]

tağar[1]**,** [Far. teġār => taġār طغار] *(tağa:r) {eT} is.* **1.** Çuval; torba; dağarcık; içerisine buğday ve başka şeyler konan nesne; geniş çuval; harar; dağar. [EUTS] [DLT] **2.** Çul. [KB] **3.** *{ağız}* Yarım ton tahıl alan ölçek. [DS] **4.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Topraktan yapılmış kap; çanak; kavanoz; çömlek. [DS] **5.** *{ağız}* Ağzı geniş, büyük toprak küp. [DS]

tağar[2]**,** [tağar] *{ağız} is.* **1.** Toprak mangal. **2.** Oturak; lazımlık. **3.** Ateş küreği. [DS]

tağara, [Far. dahra => tahra / tağara] *{ağız} is.* Odun kesmeye yarayan araç. [DS]

tağarcık, -ğı [tağar-cık] *{ağız} is.* Keçi derisinden küçük torba. [DS]

tağarçık, [taġār-çık] *{eT} is.* **1.** Deriden küçük torba; dağarcık. **2.** Meme tepesi. [Mühennâ]

tağaz, [? tağaz] *{ağız} is.* Yapıcılıkta, üzerine salma koymak için ağaca vurulan uçları eğri demir. [DS]

tağdın, [tāġ > taġ-dın] *{eT} zf.* **1.** Üstünde. **2.** Kuzeyde. [Gabain]

tağga, [Far. düġ-bā>toğ-va توغا ? / *eT* to-ḏ-mak *(doymak)* > to-ḏ-ga > toyga > tağga] *{ağız} is.* Toyga. 🗗 **tağga çorbası,** *{ağız} Yoğurtlu pirinç çorbası; toyga.* [DS]

tağı, [taġī] *(tağı:) {eT} is.* **1.** Yaban eşeği, *(Equus hemionus).* **2.** Yabani. [KB]

tağıdıcı, [tağı-t-ıcı طغديجى] *{eAT} sf.* Yayan; dağıtan; süren.

tağık, [taġ-ık / daġ-uk] *{eAT} {OsT} sf.* Dağınık; perişan; perakende.

tağıkmak, [tāġ > taġ-ık-mak] *gçsz. f. [-ar]* **1.** Dağa çıkmak; dağa kaçmak; yozlaşmak. [DLT] [ETY] [Tekin] **2.** Çıkmak. [Gabain]

tağılınmak, [tağ-ıl-ın-mak طغلنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Parçalanıp dağılmak.

tağılmak[1]**,** [tağ-ıl-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Dağılmak. [Mühennâ] **2.** *{eAT}* Ayrılmak; uzaklaşmak; gitmek; koşmak. **3.** *{eAT}* Bölük bölük ayrılmak; parçalara bölünmek.

tağılmak[2]**,** [tıġ-mak > tıġ-ıl-mak / taġ-ıl-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* (Bıçak vb. keskin şeyler için) körleşmek. [DLT]

tağılmış, [tağ-ıl-mış طغلمش] *{eAT} sf.* **1.** Yayılmış; saçılmış. **2.** Yayılmış; her yeri kaplamış; yaygın. **3.** Ayrı ayrı. **4.** Darmadağınık.

tağımak, [tağ-ı-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Dağıtmak. [Mühennâ]

tağır, [*eT.* taġar > tağır] *{ağız} is.* Su yalağı. [DS]

tağışlıg, [tāġ > taġ-ış-lıġ] *{eT} sf.* Dağdaki. 🗗 **tağışlıg tapıg,** *Dağdaki ibadet; eski Türklerde, atalar tapınağında Tanrı ve ruhlara yeşim taşı, kumaş, şarap ve kurban eti gibi maddelerle büyük, küçük ve orta olmak üzere bütün yabani geyik cinsleri, ayı, yaban domuzu, tavşan, yaban kazı, sülün, bıldırcın, güvercin ve evcil olanlardan at, sığır, koç, domuz, köpek, horoz ve tavuk gibi okla vurularak sunulan adaklara verilen ad.*

tağıtmak, [tağ-ı-t-mak طغتمق] *gçl. f. [-ur]* **1.** *{eT} {eAT}* Dağıtmak. [KB] **2.** *{eAT}* Üretip çoğaltmak; yaymak. **3.** *{eAT}* Darmadağınık etmek; parçalamak. **4.** *{eAT}* Ürkütüp kaçırmak. **5.** *{eAT}* Evirip çevirerek türlü biçimlerde göstermek. **6.** *{eAT} is.* Nifak sokmak; ayrılık yaratmak.

tağlağı, [daġ-laġu / taġ-lağı طغلغى] *{OsT} is.* Dağlama aracı. 🗗 **tağlağı tamga,** *{eAT} Dağlama aracı.*

tağlağu, [daġ-laġu / taġ-laġu طغلغو] *{eAT} is.* → tağlağı.

tağlamak, [taġ-lā-mak طغلامق] *(tağla:mak) {eT} {eAT} gçl. f. [-r]* (Hayvanları) dağlamak; markalamak. [DLT]

tağlatmak, [taġ-lā-mak > taġ-la-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Dağlatmak. [DLT]

tağna, [taġnā] *(tağna:) {eT} is.* **1.** Tarlayı sürüp ekme. **2.** Yetiştirme. **3.** Terbiye etme. **4.** Yemeğin terbiyesi. 🗗 **tagna yava,** *{eT} Kasnı ağacı reçinesi olup yoğurtla karıştırılarak tutmaca katılan ve ona renk veren bir bahar.* [DLT]

tağnışmak, [tağ-(ı)n-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (İplik, ipek, tel vb. için) birbirine karışıp düğümlenmek. [DS]

tağra, [Far. dahra => tağra] *{ağız} is.* Bağ budamaya, ağaç kesmeye yarayan eğri bir tür bıçak; tahra. [DS]

tağrib, [Ar. ġurbet > taġrīb > tağrīb تغريب] *(tagri:b) {OsT} is.* → tagrib.

tağsu, [*takış-mak > tak(ı)ş-ut] *{eT} is.* → takşut.

tağsurmak, [taġs-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Şarkı söylemek; ırlamak. [EUTS]

tağşıt, [tağ-(ı)ş-ıt] *{ağız} is.* Eşya; yük. [DS]

tağşiş, [Ar. ġışş *(karışıklık)* > taġşīş / tağşiş تغشيش] *(tağşi:ş) {OsT} is.* **1.** Bir maddenin içine başka bir madde karıştırma; karışım yapma. **2.** Bir hikâyenin aslını bozma. **3.** İmrenme. 🗗 **tagşiş etmek,** *Karıştırmak.*

tağtın, [taġ-tın] *{eT} zf.* Kuzeyde.

tağu, [takī-ġü / takuk / taġü] *(tağu:) {eT} is.* Tavuk. [EUTS]

tağuh, [daġ-uk / taġ-uḫ طاغخ] *{eAT} sf.* Perişan; dağınık.

tağuk, [daġ-uk / taġ-uk طاغق] *{eAT} {OsT} sf.* Perişan; dağınık.

tağukluk, [tağuk-luk طاغقلق] *{OsT} is.* Dağınıklık.

tağun[1], [tağun] *{eT} is.* Riya; yaltaklık; yaltaklanma. [Gabain] [EUTS]

tağun[2], [tağun] *{ağız} is.* Çitlembik. [DS]

tağunçı, [tağun-çī] *{eT} is.* **1.** Prensin sadık ve güvenilir adamları. [EUTS] **2.** Yaltakçı. [EUTS]

tağunlamak, [tağun-lā-mak] *(tağunla:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Yaltaklık etmek. [EUTS]

tağurak, [tağü-rāk] *(tağu:ra:k) {eT} zf.* Süratle; acele; ivedi. [EUTS]

tağuzmak, [tağuz-mak] *{eT} sf.* (Kişi için) bodur ve şişman. ◘ **taguzmak er,** *{eT} Etine dolgun ve bodur kişi.* [DLT]

tağyir, [Ar. ġayr > tağyīr تغيير] *(tagyi:r) {OsT} is.* **1.** Başkalaştırma; değiştirme. **2.** Bozma. **3.** *huk.* Bir kimsenin başkasına ait eşyayı işlemesi ya da başka duruma getirmesi. ◘ **tağyir etmek,** *{OsT} Bozmak; değiştirmek.*‖ **tağyir-i ifade,** *{OsT} İfade değiştirme.*‖ **tağyir-i mevzi,** *{OsT} Yer değiştirme.*‖ **tağyir-i şekl,** *{OsT} Biçim değişikliği.*

tah[1], [tag / tah / tak / tıg / tıh / tık / tik / toh / tok *(yans.)*] *is.* Çarpma, vurma, kakma, çalma; kendi kendine vurarak çarparak işleme ve çalışma anlatan kök. [Zülfikar] *tah-aç, tah-aç-la-mak, tah-a tuha, tah-ıl-da-k*

tah[2], [tah] *is.* **1.** *{eT}* Kuş çağırma ünlemi. **2.** *{ağız}* İşte. [DS] ◘ **tah tah,** *Salındıktan sonra doğanı veya şahini çağırmakta kullanılan söz.* [DLT]

tah[3], [Ar. (Sur.) tīḥ تيح [Tietze]] *{ağız} is.* Dalında bozulmuş, çürümüş üzüm. [DS]

taha[1], [Ar. (Sur.) ṭāḳa طاقه] *{ağız} is.* **1.** Duvara açılmış küçük, kapaksız dolap. **2.** Küçük pencere veya tavan penceresi. [DS]

taha[2], [Far. tabe => tava / taha] *{ağız} is.* Küçük yemek sahanı. [DS]

taha[3], [daha / taha] *{ağız} ünl.* İşte. [DS]

taha[4], [? taha] *{ağız} is.* Koyunlara takılan küçük çan. [DS]

taha[5], [taka / taha] *{ağız} is.* Eski araba. [DS] ◘ **taha tuha,** *{ağız}* → taka tuka. [DS]

tahaccüm, [Ar. ḥacm > taḥaccüm تحجم] *{OsT} is.* İrileşme; büyüme; hacım kazanma.

tahaccür, [Ar. ḥacer > taḥaccür تحجر] *{OsT} is.* **1.** Taş olma; taşlaşma; taş kesilme. **2.** Katılaşma. **3.** *tıp.* Kabuk bağlama. ◘ **tahaccür etmek,** *Katılaşmak; taşlaşmak.*

tahaccürat, [Ar. taḥaccür > taḥaccürāt تحجرات] *(tahaccüra:t) {OsT} is.* Taşlaşmalar; taş kesilmeler.

tahaç, [tok-aç / tahaç] *{ağız} is.* Çamaşır tokacı. [DS]

tahaçlamak, [tahaç-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Yıkama sırasında çamaşırları tokaçla dövmek; tokaçlamak. [DS]

tahadak, [tak > taḫ-adak] *{ağız} zf.* (Fırlamak için) ansızın; birdenbire. [DS]

tahaddi, [Ar. taḥaddī تحدى] *(tahaddi:) {OsT} is.* Meydan okuma.

tahaddiyat, [Ar. taḥaddī > taḥaddiyāt تحديات] *(tahaddi:) {OsT} is.* Meydan okumalar.

tahaddu, -u'ı [Ar. ḫuḍuʿ / hużuʿ > taḫaḍḍuʿ تخضع] *{OsT} is.* Alçak gönüllülük gösterme.

tahaddu, -u'ı [Ar. ḫudʿa > taḫaddu' تخدع] *{OsT} is.* Bilerek aldanma.

tahaddur, [Ar. ḫıżr > taḫażżur / taḫaḍḍur تحضر] *{OsT} is.* Yeşerme.

tahaddüb, [Ar. ḥadb > taḥaddüb تحدب] *{OsT} is.* **1.** Kamburlaşma; kamburluk. **2.** Dışbükeylik.

tahaddür[1], [Ar. ḥadr > taḥaddür تحدر] *{OsT} is.* **1.** Yokuş aşağı inme. **2.** Yukarıdan aşağı doğru akıp gitme. ◘ **tahaddür-i miyāh,** *{OsT} Suların akıp gitmesi.*

tahaddür[2], [Ar. ḥadr > taḫaddür تخدر] *{OsT} is.* **1.** Örtünme. **2.** (Kadın için) örtünme; çarşafa bürünme. **3.** *tıp.* Uyuşma. **4.** Uyuşturulma.

tahaddüs, [Ar. ḥudüṣ > taḥaddüṣ تحدث] *{OsT} is.* **1.** Yokken meydana gelme; oluşma; sonradan ortaya çıkma. **2.** *psikol.* Sezgi.

tahaddüsî, [Ar. taḥaddüṣī / taḥaddüṣiyye تحدثيه / تحدثى] *(tahaddüsi:) {OsT} sf.* Sezgili.

tahaddüsiye, [Ar. taḥaddüṣī > taḥaddüṣiyye تحدثيه] *{OsT} is. psikol.* Sezgicilik.

tahaddüş, [Ar. teḥaddüş تحدش] *{OsT} is.* **1.** Tırmalanma; üzüntü duyma. **2.** Üzüntü duyma. ◘ **tahaddüş-i ezhān,** *{OsT} Zihinlerin tırmalanması.*

tahadu, -u'ı [Ar. ḫudaʿ > taḫādu' تخادع] *(taha:du) {OsT} is.* Aldanmış gibi görünme.

tahaf, [Ar. ṭaḫāf طخاف] *(taha:f) {OsT} sf.* Hafif ve saydam.

tahaffuz, [Ar. ḥıfẓ > taḥaffuẓ تحفظ] *{OsT} is.* Korunma; sakınma. ◘ **tahaffuz-ı kudret,** *{OsT} fiz. Enerjinin saklanması.*

tahaffuzhane, [Ar. taḥaffuẓ+Far. -ḫāne تحفظخانه] *(tahaffuzha:ne) {OsT} is.* Bulaşıcı hastalık görülen gemiler için karantina yeri.

tahaffuzi, [Ar. taḥaffuẓ > taḥaffuẓī تحفظى] *(tahaffuzi:) {OsT} sf.* Korunma ile ilgili.

tahaffuzkâr, [Ar. taḥaffuẓ + Far. -kār تحفظكار] *(tahaffuzkâ:r) {OsT} is.* Savunan; kendini koruyan; dikkatli; ihtiyatlı.

tahaffuzkârane, [Ar. taḥaffuẓ + Far. -kār-āne تحفظكارانه] *(tahaffuzkâ:ra:ne) {OsT} zf.* Korunmak ve savunmak amacıyla; ihtiyatlıca.

tahaffüf, [Ar. ḫıffet > taḥaffüf تخفف] *{OsT} is.* **1.** Hafif olma; hafifleme. **2.** Ayağa mest, çizme gibi konçlu şeyler giyme. 🗗 **tahaffüf-i bār,** *{OsT} Yükün hafiflemesi.*|| **tahaffüf-i hamūle,** *{OsT} Yükün hafiflemesi.*|| **tahaffüf-i ızdırāb,** *{OsT} Acının hafiflemesi; ıstırabın azalması.*

tahak, -ğı [tak > taḫ-ak] *{ağız} is.* Dokumaları tokmakla düzgün duruma getirme. [DS]

tahakkud, [Ar. taḥaḳḳud تحقد] *{OsT} is.* Kin tutma.

tahakkuk, [Ar. ḥaḳḳ > taḥaḳḳuḳ تحقق] *{OsT} is.* **1.** Hak kazanma. **2.** Gerçekleşme. 🗗 **tahakkuk etmek,** *{OsT} Gerçekleşmek; gerçek olduğu anlaşılmak.*

tahakküm, [Ar. ḥükm > taḥakküm تحكم] *{OsT} is.* **1.** Egemenliği üstüne alma. **2.** Baskı kurarak bir kimseyi veya toplumu egemenliği altında tutma. **3.** Hâkimlik takınma. 🗗 **tahakküm etmek,** *Baskı altında tutarak egemenliğini sürdürmek.*

tahakkümat, [Ar. taḥakküm > taḥakkümāt تحكمات] *(tahakküma:t) {OsT} is.* **1.** Baskı kurmalar; zorbalıklar. **2.** Hâkimlik takınmalar.

tahaklı, [tahak-lı / taha-lı] *{ağız} sf.* (Bez, dokuma için) yıkanmamış; kolası gitmemiş; kolalı. [DS]

tahal, [Ar. daḫl => tahıl > tahal] *{ağız} is.* Arpa, buğday, çavdar, mısır ve yulaf türü ürünler; tahıl; hububat. [DS]

tahalak, -ğı [tak-a-lak > tahalak] *{ağız} is.* Dikiş ipliği makarası. [DS]

tahalhul, [Ar. ḫalḫal > taḫalḫul تخلخل] *{OsT} is.* **1.** Ayağına halhal takınma. **2.** Bir yerde hava akımı oluşması. **3.** Bir cismin hacminin kabarması; şişme.

tahalı, [tahalı] *{ağız} sf.* → takalı. [DS]

tahallet, [Ar. taḳlīd => tahallet / takallet] *{ağız} is.* Taklit; öykünme. [DS]

tahalli[1], [Ar. ḫalā *(boşluk)* > taḫallī تخلى] *(tahalli:) {OsT} is.* **1.** Boşalma; boş kalma. **2.** Yalnız olma. **3.** Kendini işe verme.

tahalli[2], [Ar. ḥaly > taḥallī / teḥallī تحلى] *(tahalli:) {OsT} is.* **1.** Süslenme; süs eşyası takınma; donanma. **2.** *tasvf.* Allah'ın güzel isimlerini anma.

tahalliyat, [Ar. taḥallī > taḥallīyāt تحليات] *(tahalliy:t) {OsT} is.* **1.** Süslenmeler; süs eşyası takınmalar; donanmalar. **2.** *tasvf.* Allah'ın güzel isimlerini anmalar.

tahallūk, [Ar. ḫulḳ > taḫalluḳ تخلق] *(tahallûk) {OsT} is.* Huy edinme.

tahallūs, [Ar. ḫalāṣ > taḫalluṣ تخلص] *(tahallûs) {OsT} is.* **1.** Kurtulma. **2.** Takma ad kullanma; mahlas kullanma. 🗗 **tahallūs etmek,** *Kendine bir mahlas almak.*

tahallūt, [Ar. ḫalṭ > taḫalluṭ تخلط] *(tahallût) {OsT} is.* Karışık olma; karışma.

tahallüb, [Ar. taḫallüb تحلب] *{OsT} is.* **1.** (Ter ve su için) sızma. **2.** Süt oluşma; sütlenme. 🗗 **tahallüb-i rievî,** *{OsT} Köpeğin dilini çıkararak soluması.*

tahallüd, [Ar. ḫald > taḫallüd تخلد] *{OsT} is.* Bir yerde sürekli olarak kalma; yerleşme.

tahallüf, [Ar. ḫilāf > taḫallüf تخلف] *{OsT} is.* **1.** Geride kalma; geçilme; arkada bırakılma. **2.** Uymama; uygun gelmeme. **3.** Değişme. 🗗 **tahallüf etmek,** *{OsT} Geri kalmak; gecikmek.*

tahallül[1], [Ar. ḫall > taḫallül تحلل] *{OsT} is.* **1.** Parçalara, bölümlere, kısımlara ayrılma; bölünme. **2.** *kim.* Ayrışma. 🗗 **tahallül etmek,** *Ayrılmak; ayrışmak.*

tahallül[2], [Ar. ḫalel > taḫallül تخلل] *{OsT} is.* **1.** Bozulma. **2.** Araya girme. **3.** Sirkeleşme; ekşime.

tahallülat[1], [Ar. taḫallül > taḫallülāt تخللات] *(tahallülâ:t) {OsT} is.* Bölünmeler; ayrışmalar.

tahallülat[2], [Ar. taḫallül > taḫallülāt تخللات] *{OsT} is.* **1.** Bozulmalar. **2.** Araya girmeler. **3.** Sirkeleşmeler; ekşimeler.

tahallüs, [Ar. ḫulūṣ > taḫallüṣ تخلص] *(s, kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Kurtulma; halas bulma. **2.** *ed.* Mahlas kullanma.

tahammi, [Ar. ḥamy > taḥammī تحمى] *(tahammi:) {OsT} is.* **1.** Kendini koruma. **2.** Perhiz yapma.

tahammus, [Ar. taḥammuṣ تحمص] *{OsT} is.* Büzülme; buruşma.

tahammuz, [Ar. ḫamż > taḫammuż تخمض] *{OsT} is.* **1.** Ekşime. **2.** *kim.* Asitleşme; oksitlenme.

tahammuzat, [Ar. taḫammuż > taḫammużāt تخمضات] *(tahammuza:t) {OsT} is.* **1.** Ekşimeler. **2.** *kim.* Asitleşmeler; oksitlenmeler.

tahammüd, [Ar. taḥammüd تحمد] *{OsT} is.* Ateşin sönmeye yüz tutması.

tahammūl, [Ar. ḥaml *(yük)* > taḥammül تحمل] *{OsT} is.* **1.** Yükü sırtına alma; yüklenme. **2.** Bir kimsenin güç ve yıpratıcı, yıkıcı etkilere dayanabilme gücü; katlanma; kaldırma. **3.** Sabır. **4.** Bir nesnenin dış etkilere ve güçlere karşı dayanabilme gücü; dayanma. 🗗 **tahammül etmek,** *Bir güçlüğe, acıya, sıkıntıya vb. dayanmak; katlanmak; kaldırmak.*|| **tahammül-fersā,** *{OsT}* → tahammülfersa.|| **tahammül-gezā,** *{OsT} Dayanma gücünü tüketen.*|| **tahammül-güdāz,** *{OsT} Dayanma gücünü yok*

eden.|| **tahammül-süz,** *{OsT} Dayanma gücü bırakmayan.*

tahammülat, [Ar. taḥammül > taḥammülāt تحملات] *(tahammülâ:t) {OsT} is.* **1.** Yüklenmeler. **2.** Dayanmalar; katlanmalar; kaldırmalar.

tahammülfersa, [Ar. taḥammül+Far. -fersā تحملفرسا] *(tahammülfersa:) {OsT} sf.* Dayanılmaz.

tahammüllü, [tahammül-lü] *sf.* **1.** (Kişi için) güç ve yıpratıcı koşulara karşı dayanıklı; sabırlı. **2.** Dayanıklı; sağlam.

tahammülsüz, [tahammül-süz] *sf.* **1.** (Kişi için) güç ve yıpratıcı koşullara dayanamayan; sabırsız. **2.** Dayanıksız.

tahammülsüzlük, -ğü [tahammül-süz-lük] *is.* Tahammül edememe durumu; dayanıksızlık.

tahammür, [Ar. ḫamr > taḫammür تخمر] *{OsT} is.* **1.** Mayalanma; ekşime. **2.** Şarap içerek sarhoş olma. **3.** Yalnız gözlerin görünebileceği şekilde peçe ile örtünme. ◻ **tahammür etmek,** *{OsT} 1. Mayalanmak; ekşimek. 2. Şarapla sarhoş olmak. 3. Örtünmek; bürünmek; gizlenmek.*

tahammürat, [Ar. taḫammür > taḫammürāt تخمرات] *{OsT} is.* **1.** Mayalanmalar; ekşimeler. **2.** Şarap içerek sarhoş olmalar. **3.** Yalnız gözlerin görünebileceği şekilde peçe ile örtünmeler.

tahan[1], [? tahan] *{ağız} is.* Düzen; işlerin seyri. [DS]

tahan[2], [Yun. tīghani => tağan / tahan] *{ağız} is.* Saplı yağ tavası. [DS]

tahan[3], [tap-an > tahan] *{ağız} is.* Sürülmüş tarlayı düzeltmekte, kesekleri kırmakta kullanılan tahta araç; sürgü; tapan. [DS]

tahana, [? tahana / takana] *{ağız} is.* Mutfak. [DS]

tahanah, [tak-anak > taḫañaḫ] *{ağız} is.* → takanak. [DS]

tahanet, [Ar. ṭaḥānet طحانت] *(taha:net) {OsT} is.* Değirmencilik.

tahanni, [Ar. taḥannī تحنى] *(tahanni:) {OsT} is.* **1.** Eğilme. **2.** Eğrilme; bükülme.

tahannüf, [Ar. taḥannüf تحنف] *{OsT} is.* Hanefî mezhebine girme.

tahannün, [Ar. ḥanīn > taḥannün تحنن] *{OsT} is.* (Anne için) acıklı seslerle yavrusunu arama.

tahar[1], [? tahar] *is.* Dokunacak kumaşın deseninin özelliğine göre çözgü ipliklerini gücü tellerindeki boncuklardan geçirme işlemi. ◻ **tahar planı,** *Çözgü planı.*

tahar[2], [*eT.* tağar] *{ağız} is.* **1.** Toprak mangal. **2.** İçinde küllü su yapılan kap. **3.** Su yollarında künklerin birleştiği yere konulan küp; avgan küpü. **4.** Küçük küp. **5.** Kireç kuyusu. **6.** Ateş küpü. [DS]

tahar[3], [tahar] *{ağız} is.* Su kaynağı. [DS]

tahar[4], [? tahar] *{ağız} sf.* Ne biçim; nasıl? [DS]

tahara, [tahara] *{ağız} is.* Alay etme; aşağılama. [DS]

taharcı, [tahar-cı] *is.* Dokunacak kumaşın deseninin özelliğine göre çözgü ipliklerini gücü tellerindeki boncuklardan geçirme işlemini gerçekleştiren işçi.

taharet, [Ar. ṭahāret طهارت] *(taha:ret) {OsT} is.* **1.** Temiz olma durumu; temizlik. **2.** Abdest yaptıktan sonra temizlenme. **3.** *isl.* İslam dinine göre, bazı ibadetleri yerine getirebilmek için önceden yapılması zorunlu maddî ve manevi temizlik. ◻ **taharet almak,** *Küçük veya büyük abdestini yaptıktan sonra gerekli temizliği yapmak.*|| **taharet bezi,** *Taharet aldıktan sonra kurulanmakta kullanılan küçük bez.*|| **taharet borusu,** *Alafranga tuvaletlerde tuvaletini yaptıktan sonra temizlik suyunun aktığı kıvrımlı boru.*|| **taharet kâğıdı,** *Tuvalet kâğıdı.*

taharetlenme, [taharet-le-n-me] *is.* Taharetlenmek eylemi.

taharetlenmek, [taharet-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Küçük veya büyük tuvaletini yaptıktan sonra gereği gibi temizlenmek; taharet almak.

taharlama, [tahar-la-ma] *is.* Taharlamak eylemi.

taharlamak, [tahar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çözgü ipliklerini önceden belirlenen plana göre gerekli gücü boncuklarından geçirmek.

taharma, [tarhana ? > taharma] *{ağız} is.* Un, yoğurt ve süt ile yapılan bir çorba. [DS]

taharri, [Ar. ḥary > taḥarri تحرى] *{OsT} is.* **1.** Bulmaya çalışma; arama. **2.** Bir şeyin aslını araştırma; gerçeği bulmaya çalışma; araştırma. ◻ **taharri etmek,** *{OsT} Aramak; araştırmak.*|| **taharri-i hakîkat,** *{OsT} Gerçeği bulmak için yapılan araştırma.*|| **taharri memuru,** *{OsT} Sivil polis.*

taharriyat, [Ar. taḥarri > taḥarriyyāt تحريات] *(taharriya:t) {OsT} is.* Araştırmalar; aramalar.

taharruk, [Ar. taḫarruḳ تحرق] *{OsT} is.* **1.** Yarılma. **2.** Yırtılma.

taharrüf, [Ar. taḥarrüf تحرف] *{OsT} is.* **1.** Sapma. **2.** Sapınç.

taharrük, [Ar. ḥareket > taḥarrük تحرك] *{OsT} is.* **1.** Hareket etme; kımıldama; kıpırdama; oynama. **2.** *dbl.* Bir harfin hareke ile okunması; harekelenme. ◻ **taharrük-i a'sāb,** *{OsT} Sinirleri oynatan hastalık; tik veren hastalık.*

taharrükiyet, [Ar. taḥarrük > taḥarrükiyyet تحركيت] *{OsT} is.* Hareketlilik. ◻ **taharrükiyet-i nüve,** *{OsT} biy. Karyokinez bölünme; araçlı bölünme.*

taharrüm, [Ar. ḥarām > taḥarrüm تحرم] *{OsT} is.* Haramdan çekinme; haramdan kaçınma.

taharrüs, [Ar. taḥarrüs تحرس] *{OsT} is.* **1.** Çekinme; sakınma. **2.** *biy.* İrkilme. **3.** İrkiltme.

taharrüş, [Ar. ḫarş > taḫarrüş تخرش] *{OsT} is.* **1.** Tahriş olma; hırpalanma; örselenme; tırmalanma; kurcalanma. **2.** *tıp.* Vücutta herhangi bir organın dış etkenler yüzünden kan toplayıp şişmesi; azma. 🗗 **taharrüş etmek,** *{OsT} 1. Tırmalanmak; tahriş olmak; azdırılmak. 2. biy. İrkilmek.*

taharrüşat, [Ar. taḫarrüş > taḫarrüşāt تخرشات] *(taharrüşa:t) {OsT} is.* Tırmalanmalara; hırpalanmalar; tahriş olmalar.

tahası, [Ar. ṭaḳāża => taḫası] *{ağız} is.* Alay; eğlenme. 🗗 **tahasıya almak,** *{ağız} Alaya almak; eğlenmek.* [DS]

tahassul, -lü [Ar. ḥuṣūl > taḥaṣṣul تحصل] *(l ince söylenir) {OsT} is.* Sonuç olarak ortaya çıkma; sonuçlanma. 🗗 **tahassul etmek,** *Ortaya çıkmak; sonuçlanmak.*

tahassun, [Ar. ḥışn > taḥaṣṣun تحصن] *{OsT} is.* Korunmak amacıyla bir yere çekilme; sığınma. 🗗 **tahassun etmek,** *{OsT} Korunmak amacıyla bir yere çekilmek; sığınmak.*

tahassus, [Ar. ḫuṣūṣ > taḫaṣṣuṣ تخصص] *{OsT} is.* Bir kişiye ya da bir şeye ait olma; özel olma.

tahassür[1], [Ar. ḥaṣr > ḥaṣar > taḫaṣṣür تحثر] *{OsT} is. tıp.* Kanın pıhtılaşması.

tahassür[2], [Ar. ḥasret > taḫassür تحسر] *{OsT} is.* Kavuşmak istenilen kimse ya da şey için üzülme; hasret çekme; özleme.

tahassürat, [Ar. taḫassür > taḫassürāt تحسرات] *(tahassüra:t) {OsT} is.* Hasret çekmeler; özlemler.

tahassüs, [Ar. ḥiss > taḫassüs تحسس] *{OsT} is.* **1.** İyi bir haber duyup inanma. **2.** Hislenme; duygulanma.

tahassüsat, [Ar. taḫassüs > taḫassüsāt تحسسات] *(tahassüsa:t) {OsT} is.* Duygulanmalar; hislenmeler.

tahaşşi, [Ar. ḫaşyet > taḫaşşī تحشی] *(tahaşşi:) {OsT} is.* Ürperme.

tahaşşu, -u'ı [Ar. ḫuşūʿ > taḫaşşuʿ تخشع] *{OsT} is.* Alçak gönüllülük gösterme.

tahaşşub, [Ar. teḫaşşub تحشب] *{OsT} is.* Odunlaşma.

tahaşşüd, [Ar. ḫaşed > taḫaşşüd تحشد] *{OsT} is.* → tahaşşüt.

tahaşşüdat, [Ar. taḫaşşüd>taḫaşşüdād تحشدات] *{OsT} is.* Birikmeler; yığılmalar; toplanmalar.

tahaşşün, [Ar. ḫuşūnet > taḫaşşün تحشن] *{OsT} is.* **1.** Sert davranma; sertleşme. **2.** Katılaşma; sertleşme.

tahaşşür, [Ar. ḫaşr > taḫaşşür تحشر] *{OsT} is.* Kabirden çıkma; dirilme.

tahaşşüt, -dü [Ar. taḫaşşüd تحشد] *(tahaşşüda:t) {OsT} is.* Yığılma; birikme; toplanma.

tahatti, [Ar. ḫaṭve > taḫaṭṭī تخطی] *(tahatti:) {OsT}* **1.** Bir şeyi aşıp geçme; yürüme. **2.** Hücum etme; saldırma; saldırış. 🗗 **tahatti etmek,** *Saldırmak.*|| **tahatti eylemek,** *Saldırmak.*

tahatti'at, [Ar. taḫaṭṭī > taḫaṭṭi'āt تخطیات] *(tahattia:t) {OsT} is.* Hücumlar, saldırmalar. 🗗 **tahatti'āt-ı a'dā,** *{OsT} Düşman saldırıları.*

tahattur, [Ar. ḫaṭr > ḫuṭūr > taḫaṭṭūr تخطر] *(tahattu:r) {OsT} is.* Hatırlama. 🗗 **tahattur etmek,** *Hatırlamak.*|| **tahattur-i mübhem,** *{OsT} fel. Hatırlama; hatırda tutma.*

tahattüm[1], [Ar. ḫatm > taḫattüm تحتم] *{OsT} is.* Gerekli olma; gerek duyulma.

tahattüm[2], [Ar. ḫatem > taḫattüm تختم] *{OsT} is.* **1.** Parmağına yüzük takma. **2.** *tasvf.* Âriflerin gönlüne Allah'ın koyduğu işaret.

tahatuha, [tak-a+tuk-a > tahatuha] *{ağız} is.* **1.** Tahta faraş. **2.** Şeker kırmaya yarayan tahta araç. [DS]

tahavvüf, [Ar. ḫavu > taḫavvüf تخوف] *{OsT} is.* Korkuya düşme; ürkme.

tahavvül, [Ar. ḥāl > taḥavvül تحول] *{OsT} is.* Bir hâlden başka bir hâle girmek; değişim; dönüşüm. 🗗 **tahavvül etmek,** *{OsT} Değişmek.*|| **tahavvül-i şems,** *{OsT} Gün dönümü (22 Aralık, 22 Haziran)*

tahavvülat, [Ar. taḥavvül > taḥavvülāt تحولات] *(tahavvüla:t) {OsT} is.* Değişmeler; dönüşmeler. 🗗 **tahavvülāt-ı külliye,** *{OsT} Büyük değişiklikler.*

tahayyül, [Ar. ḫayāl > taḫayyül تخیل] *{OsT} is.* Bir şeyi hayalinde canlandırma; hayal etme; imgeleme. 🗗 **tahayyül etmek,** *{OsT} Bir şeyi hayalinde canlandırmak.*

tahayyülat, [Ar. taḫayyül > taḫayyülāt تخیلات] *(tahayyüla:t) {OsT} is.* Hayalde canlandırmalar; hayal kurmalar.

tahayyülî, [Ar. taḫayyül > taḫayyülī تخیلی] *(tahayyüli:) {OsT} is.* Hayal kurma ile ilgili; hayalle ilgili.

tahayyür, [Ar. ḥayret > taḥayyür تحیر] *{OsT} is.* Hayrete düşme; şaşırma; şaşma.

tahayyürat, [Ar. taḥayyür > taḥayyürāt تحیرات] *(tahayyüra:t) {OsT} is.* Şaşırmalar; hayret etmeler.

tahayyüz, [Ar. ḥayz > taḥayyüz تحیز] *{OsT} is.* **1.** Yer tutma; yer alma; bir yeri olma. **2.** Önem kazanma; itibarı artma. **3.** *fiz.* Cisimlerin boşlukta yer kaplamaları. 🗗 **tahayyüz-i ecsām,** *{OsT} fiz. Cisimlerin boşlukta yer kaplaması.*

tahaze, [Ar. ṭaḳāżā => tahaze] *{ağız} sf.* Ezik; çürük; bozuk. [DS] 🗗 **tahaze etmek,** *{ağız} İşkence etmek.* [DS]

tahazzu, -u'ı [Ar. ḥuẓūʿ / ḥuḍūʿ > taḥażżuʿ تخضع] *{OsT} is.* Alçak gönüllülük gösterme.

tahazzur[1], [Ar. ḥāżır > taḥażżur تحضر] *{OsT} is.* Hazır olma; hazır bulunma.

tahazzur[2], [Ar. ḫıżr>taḥażżur / taḥaḍḍur تحضر] *{OsT} is.* Yeşilleşme; yeşil renk bağlama.

tahazzüb, [Ar. ḥizb > taḥazzüb تحزب] *{OsT} is.* Gruplar hâlinde toplaşma; birikme; gruplaşma.

tahazzün, [Ar. ḥüzn > taḥazzün تحزن] *{OsT} is.* Hüzünlenme; kederlenme.

tahazzür, [Ar. ḥaẕer > taḥaẕẕür تحذر] *{OsT} is.* Korunma; çekinme; sakınma.

tahbir, [Ar. ḫaber > taḫbīr تخبير] *(tahbi:r) {OsT} is.* Haber verme; bildirme; duyurma.

tahbiz, [Ar. taḥbīẕ تحبيذ] *(tahbi:z) {OsT} is.* "Ne güzel!" demek.

tahca, [Ar. ṭāḳa +Far. -çe] *{ağız} is.* Küçük dolap. [DS]

tahcil[2], [Ar. ḫacl > taḫcīl تحجيل] *(tahci:l) {OsT} is.* Mahcup etme; utandırma.

tahcil[1], [Ar. ḫacle > taḫcīl تحجيل] *(tahci:l) {OsT} is.* (Gelin ya da damat için) gerdeğe sokma; gerdeğe koyma. 🗗 **tahcil-i arüs,** *{OsT} Gelini gerdeğe koyma.*

tahcilat, [Ar. taḫcīl > taḫcīlāt تحجيلات] *(tahci:la:t) {OsT} is.* Mahcup etmeler; utandırmalar.

tahcir, [Ar. ḫacer > taḫcīr تحجير] *(tahci:r) {OsT} is.* **1.** Bir yere taş koyma; taş yığına. **2.** Hayvanı dağlayarak nişan koyma. **3.** *huk.* Araziye başka kişilerin girmesini ya da el koymasını önlemek amacıyla etrafını duvar ya da çit ile çevirme.

tahça, [Ar. ṭāḳa + Far. -çe] *{ağız} is.* Duvara açılmış kapaksız, küçük dolap. [DS]

tahçek, [? taḫçek] *{eT} is.* Bir tür Çin ipeği. [DLT]

tahda, [Far. tahte => tahta / tahda] *{ağız} is.* **1.** Tahta. **2.** Kırk elli evleklik üzüm bağı. [DS] 🗗 **tahda delen,** *{ağız} Ağaçkakan.* [DS]|| **tahda pabıç,** *{ağız} Terlik.* [DS]

tahdetmek, [tahd+et-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Yüreğine işlemek. [DS]

tahdıbek, -ği [taht-ı bek ?] *{ağız} is.* Kap dizilen yer. [DS]

tahdib[1], [Ar. ḫadeb > taḥdīb تحديب] *(tahdi:b) {OsT} is.* **1.** Kamburlaştırma. **2.** Kubbeli, kemerli hâle getirme; kubbelendirme.

tahdib[2], [Ar. ḫiḍāb > taḫḍīb تخضيب] *(tahdi:b) {OsT} is.* (Saç, sakal için) boyama.

tahdibink, [taht-ı bek ? > tahdibink] *{ağız} is.* Oda içinde, ufak tefek eşya koymaya yarayan bir metre yüksekliğinde küçük dolaba benzer yer. [DS]

tahdid, [Ar. ḫadd > taḥdīd تحديد] *(tahdi:d) {OsT} is.* → tahdit. 🗗 **tahdîd-i sin,** *{OsT} Yaş haddi; emeklilik.*

tahdidat, [Ar. tahdīd > tahdīdāt تحديدات] *(tahdi:da:t) {OsT} is.* Sınırlamalar; kısıtlamalar.

tahdidî, [Ar. taḥdīd > taḥdīdī تحديدى] *(tahdi:di:) {OsT} sf.* Sınırlayıcı.

tahdik[1], [Ar. ḫadeḳa > taḥdīḳ تحديق] *(tahdi:k) {OsT} is.* Gözünü dikip dikkatlice bakma.

tahdik[2], [taht-ı bek ? > tahdik] *{ağız} is.* **1.** Balkon. **2.** Basamak. [DS]

tahdir[1], [Ar. ḫadr > taḥdīr تحدير] *(tahdi:r) {OsT} is.* Örtülü bulundurma; örtme.

tahdir[2], [Ar. ḫaḍer > taḫḍīr / taḫżīr تخضير] *(tahdi:r) {OsT} is.* **1.** Hazırlama. **2.** Hazır ilaç yapma; ilaç hazırlama. **3.** Yeşillendirme.

tahdis, [Ar. ḥudūṣ > taḥdīṣ تحديث] *(tahdi:s) {OsT} is.* **1.** Gördüğü iyiliği herkese söyleme. **2.** Anlatma; hikâye etme; rivayet etme. **3.** Teşekkür etme; şükretme.

tahdisat, [Ar. taḥdīṣ> taḥdīṣāt تحديثات] *(tahdi:sa:t) {OsT} is.* **1.** Anlatmalar. **2.** Hz. Muhammed'in sözlerini tekrar etmeler.

tahdiş, [Ar. ḫadş >taḫdīş تخديش] *(tahdi:ş) {OsT} is.* **1.** Tırnakla incitme; tırnaklama. **2.** Kurcalama; karıştırma. 🗗 **tahdiş-i ezhān,** *{OsT} Zihinleri karıştırma; zihin bulandırma.*

tahdişat, [Ar. taḥdīş > taḥdīşāt تحديشات] *(tahdi:şa:t) {OsT} is.* **1.** Tırmalamalar. **2.** Kurcalamalar.

tahdit, -di [Ar. ḥadd > taḥdīd تحديد] *(tahdi:t) {OsT} is.* Bir şeye sınır koyma; sınırlanma. 🗗 **tahdit etmek,** *{OsT} Sınırlandırmak; sınır koymak.*

tahfîf, [Ar. ḫiffet > taḫfīf تخفيف] *(tahfi:f) {OsT} is.* **1.** Hafifletme. **2.** Kolaylaştırma. 🗗 **tahfif boşluğu,** *Bir köprü ayağında duvar içinde bırakılan boşluk.*|| **tahfif etmek,** *Hafifletmek; kolaylaştırmak.*

tahfifat, [Ar. taḫfif>taḫfīfāt تخفيفات] *(tahfi:fa:t) {OsT} is.* **1.** Yükünü azaltmalar; hafifletmeler. **2.** Hafifletilmeler. **3.** Kolaylaştırmalar.

tahfifî, [Ar. taḫfīf > taḫfīfī / taḫfīfiyye تخفيفيه / تخفيفى] *(tahfi:fi:) {OsT} sf.* **1.** Hafifletme ile ilgili. **2.** Hafifletici.

tahfir, [Ar. ḥufre > taḥfīr تحفير] *(tahfi:r) {OsT} is.* Çukur kazma.

tahhan, [Ar. ṭaḥn > ṭaḥḥān طحان] *(tahha:n) {OsT} is.* Öğüten; değirmenci.

tahhe, [takk-a > tahhe] *{ağız} is.* Terlik. [DS]

tahı, [takı / taḫı] *{ağız} is.* Kez; defa. [DS]

tahıl[1], [Ar. daḫl دخل => tāḫıl تاخل] *is.* **1.** Taneleri öğütülüp un haline getirildikten sonra çeşitli şekillerde pişirilerek beslenmede kullanılan buğday, mısır, yulaf, arpa vb. bitkilere verilen ad; hububat. *{eT} {eAT} {OsT} (aym)* [Bahşayiş] **2.** *{eT}* Bir işten elde edilen gelir; kazanç; kâr. [Bahşayiş] **3.** *{ağız}* Taş havanla dövülmüş buğdaydan yapılan bir tür pilav. [DS] **4.** *{ağız}* (Tahıl unu için) öz; özlü oluş. [DS] **5.** *{ağız}* Düğün evine bir ay önceden asılan bayrak. [DS] 🗗 **tahıl ağacı,** *{OsT} Ekin sapı.* ‖ **tahıl bazarı,** *{eAT} Zahire pazarı.* ‖ **tahıl biti,** *{eAT} {OsT} zool. Bambul.* ‖ **tahıl biti gibi yüze getirmek,** *{ağız} Görünüşte değer kazandırmak.* ‖ **tahıl dibi,** *{eT} Ekin sapı.* [Bahşayiş] ‖ **tahıl okkası,** *{ağız} Tahıl ölçeğinin dörtte biri kadar gelen tas ölçek.* [DS] ‖ **tahıl yemi,** *Tahıllar henüz olgunlaşmadan biçilip kurutulmuş hayvan yemi.* ‖ **tahıl yeri,** *{ağız} Zahire pazarı.* [DS]

tahıl[2], [Ar. ṭāhıl طاهل] *(ta:hıl) {OsT} is.* Bekletildiği için bozulmuş su; bayat su.

tahıldak, -ğı [tak-ıl-dak > tahıl-dak] *{ağız} is.* Yeterince büyümemiş incir meyvesi. [DS]

tahılmak, [tak-ıl-mak > taḫ-ıl-maḫ] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Şakalaşmak; takılmak. [DS]

tahım[1], [Ar. telḥım تحم] *{ağız} is.* Tarla, bağ, bahçe sınırı. [DS]

tahım[2], [takım / taḫım] *{ağız} is.* **1.** Takım. **2.** Takı; süs eşyası. **3.** Çift sürmeye yarayan araçların tümü. [DS] 🗗 **tahım tahlavat,** *{ağız}* → takım taklavat. [DS]

tahik, -ği [taḫik] *{ağız} is.* Namaz takkesi. [DS]

tahille, [Ar. ḥill > taḥille تحله] *{OsT} is.* Edilen yeminden kurtulmak için verilen kefaret. 🗗 **tahilletü'l-kasem,** *{OsT} Yemin kefareti.*

tahin, [Ar. ṭaḥn > ṭaḥīn تحين] *(ta:hin) {OsT} is.* **1.** Darı unu. **2.** Öğütülmüş tahıl. **3.** Susamın öğütülmüş koyu kıvamdaki sıvı ezmesi. 🗗 **tahin helvası,** *Tahinin şeker ya da pekmezle karıştırılması ile yapılan bir tür helva.* ‖ **tahin pekmez,** *Tahin ve pekmezi karıştırarak yapılan tatlı.* ‖ **tahin rengi,** *1. Kirli sarı renk; tahinî. 2. Bu renkte olan.*

tahine, [Ar. ṭaḥn > ṭaḥīne طاحينه] *(tahi:ne) {OsT} is. anat.* Azı dişi.

tahinî, [Ar. ṭaḥīn > ṭaḥīnī طاحينى] *(tahi:ni:) {OsT} sf.* Kirli koyu sarı renk; tahin rengi.

tahir, [Ar. ṭaharet > ṭāhir / ṭāhire طاهر / طاهره] *(ta:hir) {OsT} sf.* **1.** Temiz; arı; pak. **2.** *isl.* (Elbise veya beden için) ibadet yapmaya engel olmayacak biçimde temiz olan. **3.** (Su için) abdest alınabilecek, gusledilebilecek ölçüde temiz. **4.** *tasvf.* Allah'ın buyruklara karşı gelmekten koruduğu kişi. 🗗 **tāhirü'l-batn,** *{OsT} İçini kötü huylardan ve yanlış inançlardan arındırmış, temizlemiş olan kişi.* ‖ **tāhirü's-sır ve'l-alāniye,** *{OsT} Hakkın ve halkın haklarını gözeten içi dışı temiz kimse.* ‖ **tāhirü'z-zāhir,** *{OsT} Allah'ın kötü eylem ve yanlış davranışlardan koruduğu kişi.*

tahirbuselik, -ği [Ar. tāhir + Far. būse + T. –lik طاهر بوسه لك] *(ta:hirbu:selik) {OsT} is. müz.* Türk müziğinden birleşik bir makam.

tahirî, [Ar. ṭāhirī طاهرى] *(ta:hiri:) {OsT} is.* Tezhip ve minyatürde kullanılan iyi cins bir kâğıt.

tahiyat, [Ar. ḥayy > taḥiyye > taḥiyyāt تحيات] *(tahiya:t) {OsT} is.* **1.** Allah'tan uzun bir ömür dilemeler. **2.** "Allah uzun ömür versin" diye dua etmeler. **3.** Hayır dualar. **4.** Namazda otururken okunan *"ettahiyyatü"* diye başlayan dua.

tahiye, [Ar. ḥayy > taḥiyye / taḥiyyet تحيه] *{OsT} is.* **1.** Allah'tan uzun bir ömür dileme. **2.** *"Allah uzun ömür versin"* diye selam verip dua etme. **3.** Mülk; mülkiyet. 🗗 **tahiyyetü'l-mescid,** *{OsT} Sabah, öğle ve ikindi namazlarından önce camide sevap için kılınan iki rekât namaz.*

tahkik, [Ar. ḥaḳḳ > taḥḳīḳ تحقيق] *(tahki:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin doğruluğunu ve gerçekliğini araştırma, soruşturma. **2.** Bir şeyin doğruluğunu ya da gerçekliğini ortaya çıkarma; gerçekleme; doğrulama. **3.** *isl. huk.* Bir hukukî olayın, Kur'an ve sünnet hükümlerinde benzerinin bulunup bulunmadığının araştırılması. **4.** *tasvf.* Mutasavvıfın ibadetlerin, eylemlerin ve dinsel konuların özündeki gerçeği, uygulamaların nedenlerini ve amaçların gerçeğini kavraması. 🗗 **tahkik ehli,** *Gerçekleri, ayrıntıları ile açıklayıp ortaya koyan kimse; fen bilimleri ile uğraşan kişi; bilim adamı.* ‖ **tahkik etmek,** *Araştırmak; soruşturmak.*

tahkika, [Ar. taḥḳīḳā تحقيقا] *(tahki:ka:) {OsT} zf.* Gerçekten.

tahkikan, [Ar. taḥḳīḳ > taḥḳīḳān تحقيقاً] *(tahki:ka:n) {OsT} zf.* **1.** Araştırıp soruşturarak. **2.** Emin olarak; kesinlikle.

tahkikat, [Ar. taḥḳīḳ > taḥḳīḳāt تحقيقات] *(tahki:ka:t) {OsT} is.* Bir adlî ve idarî olayı ya da iddiayı aydınlatmak, açıklığa kavuşturmak amacıyla adlî ya da ilgili idarî makamlarca yürütülen inceleme ve araştırma; soruşturmalar. 🗗 **tahkikat komisyonu,** *İnceleme ve araştırma yapmak üzere görevlendirilmiş kurul; soruşturma kurulu.* ‖ **tahkikāt-ı evveliye,** *{OsT} Ön soruşturma.* ‖ **tahkikāt-ı ibtidāîye,** *{OsT} huk. İlk soruşturma.*

tahkikî, [Ar. taḥḳīḳ>taḥḳīkī/taḥḳīkīyye تحقيقيه / تحقيقى] *(tahki:ki:) {OsT} sf.* Araştırma ve inceleme ile ilgili.

tahkim, [Ar. ḥükm > taḥḳīm تحكيم] *(tahki:m) {OsT} is.* **1.** Kuvvetlendirme; sağlamlaştırma. **2.** Bir şeyi daha sağlam, daha dayanıklı bir duruma getirme; berkitme. **3.** Bir anlaşmazlığın çözümü için hakem seçme. **4.** *huk.* Bir dava dolayısıyla hakem belirleme; hakeme başvurma. **5.** *maliye.* Kısa vadeli bir borcu, daha uzun vadeli bir borç ile değiştirme. 🗗 **tahkim etmek,** *1. Sağlamlaştırmak. 2. Kısa vadeli bir borcu uzun vadeli bir borca dönüştürmek.*|| **tahkim sözleşmesi,** *Tarafların uyuşmazlığın çözümünü hakemlere bıraktıklarını belirten sözleşme.*

tahkimat, [Ar. taḥḳīm > taḥḳīmāt تحكيمات] *(tahki:ma:t) {OsT} is.* **1.** Sağlamlaştırmalar. **2.** Bir yeri düşman saldırısından korumak için alınan her türlü askerî tedbir. **3.** Askerî savunma amacı ile yapılmış yapı. **4.** Maden ocaklarında, yer altına açılan bir üretim boşluğunun çeperlerini tahta, demir, beton, çivi ve halatlar ile berkitme işlemi.

tahkimli, [tahkim-li] *sf.* Tahkim edilmiş olan; sağlamlaştırılmış; berkitilmiş. 🗗 **tahkimli hat,** *as. Bir hat boyunca sıralanan tahkimat dizisi.*|| **tahkimli kuşak,** *Derin bir hat boyunca uzanan ve yer altı tesislerini kapsayan tahkimat.*|| **tahkimli mahal,** *Genellikle diğer savunma sistemleri ile ilgisi olmayan ve yalnız bir mevkiin etrafında kurulan savunma tesisleri; direnek.*|| **tahkimli mevzi,** *Birbirini destekleyecek biçimde kurulmuş derin ve geniş tahkimat bölgesi.*

tahkimname, [Ar. taḥḳīm+Far. nāme تحكيمنامه] *(tahki:mna:me) {OsT} is.* Bir anlaşmazlığın hakem yolu ile giderilmesi için tarafların yaptığı yazılı anlaşma.

tahkir, [Ar. ḥaḳaret > taḥḳīr تحقير] *(tahki:r) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi veya kişiyi aşağılatma; onurunu kırma; hakaret etme. **2.** Küçük görme; aşağılama; hor görme. 🗗 **tahkîr-āmîz,** *{OsT} Hakaret taşıyan; hakaretle karışık.*|| **tahkir etmek,** *1. Gurur kırıcı davranışlarda bulunmak ya da söz söylemek; hakaret etmek; onur kırmak. 2. Aşağılamak; küçük görmek.*|| **tahkire uğramak,** *Aşağılanmak; hakarete uğramak.*

tahkirat, [Ar. taḥḳīr > taḥḳīrāt تحقيرات] *(tahki:ra:t) {OsT} is.* Hakaret etmeler; küçük görmeler; hor görmeler.

tahkiye, [Ar. ḥikāye > taḥkīye تحكيه] *(tahki:ye) {OsT} is.* **1.** Anlatma; söyleme; hikâye etme; öyküleme; anlatı. **2.** Anlatış düzeni. **3.** Kumaş ya da sütun başlıklarını süsleyen efsanevi kişilerin hikâyeleri. 🗗 **tahkiye etmek,** *Anlatmak; hikâye etmek; öyklemek.*

tahkiyeli, [tahkiye-li] *sf.* **1.** Hikâye edilmiş; öykülü. **2.** (Kumaş ya da sütun başlıkları için) efsanevi kişilerin hikâyeleri ile süslenmiş.

tahla, [tak-la] *{ağız} is.* Takla.[DS]

tahlacıl, [tak-la-cıl] *{ağız} is.* Havada takla atan güvercin. [DS]

tahli, -i'ı [Ar. ḫalᶜ > taḫlīᶜ تخليع] *(tahli:) {OsT} is.* Koparma; çıkarma; sökme.

tahlif[1], [Ar. ḥalf > taḥlīf تحليف] *(tahli:f) {OsT} is.* **1.** Yemin ettirme; ant içirme. **2.** *isl. huk.* Davacı ve davalıya yemin ettirme. 🗗 **tahlif ettirmek,** *Yemin ettirmek; ant içirmek.*|| **tahlîf-i şühûd,** *{OsT} huk. Tanıklara yemin ettirme.*

tahlif[2], [Ar. ḫalef > taḫlīf تخليف] *(tahli:f) {OsT} is.* Birini kendi yerine bırakma.

tahlifat, [Ar. taḥlīf>taḥlīfāt تحليفات] *(tahli:fa:t) {OsT} is.* Yemin ettirmeler; ant içirmeler.

tahlifli, [tahlif-li] *sf.* Yemin etmiş; yeminli.

tahlik[1], [Ar. taḥlīḳ تحليق] *(tahli:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Tıraş etme. **2.** Tıraş edilme.

tahlik[2], [Ar. taʿlīḳa تعليقه] *{ağız} is.* Evlerde lamba konulan yer; sergen. [DS]

tahlil[1], [Ar. ḥall > taḥlīl تحليل] *(tahli:l) {OsT} is.* **1.** Bir maddeyi incelemek üzere kendini oluşturan ögelerine ayrıştırma işlemi; çözümleme; analiz. **2.** Bir eseri, bir metni ana ögelerine ayırmak suretiyle inceleme; böyle bir incelemenin sonucu; çözümleme; analiz. **3.** *psikol.* Ruh çözümlemesi. 🗗 **tahlil etmek,** *Çözümlemek.*|| **tahlîl-i aslî,** *{OsT} kim. Asal çözümleme.*|| **tahlîl-i elektrikî,** *{OsT} fiz. Elektroliz.*|| **tahlîl-i hacmî,** *{OsT} Hacimce analiz.*|| **tahlîl-i hurdebînî,** *{OsT} Mikroskopla yapılan tahlil.*|| **tahlîl-i kemmî,** *{OsT} Sayısal analiz; nicel çözümleme.*|| **tahlîl-i keyfî,** *kim. Nitel analiz.*|| **tahlîl-i rühî,** *{OsT} Ruh çözümlemesi; psikanaliz.*|| **tahlîl-i unsurî,** *{OsT} kim. Ögelerine ayırma; elemanter analiz.*|| **tahlîl-i veznî,** *{OsT} kim. Tartı analizi.*

tahlil[2], [Ar. ḫall > taḫlīl تخليل] *(tahli:l) {OsT} is.* Sirkeleştirme; ekşitme.

tahlilat, [Ar. taḥlīl > taḥlīlāt تحليلات] *(tahli:la:t) {OsT} is.* Çözümlemeler; analizler.

tahlilî, [Ar. taḥlīl > taḥlīlī / taḥlīliyye تحليليه / تحليلى] *(tahli:li:) {OsT} sf.* Çözümlemeli; analitik.

tahlim, [Ar. ḥilm > taḥlīm تحليم] *(tahli:m) {OsT} is.* Sakinleştirme; yatıştırma; yumuşak huylu yapma.

tahlis, [Ar. ḫulūṣ > taḫlīṣ تخليص] *(tahli:s) {OsT} is.* Kurtarma. 🗗 **tahlîs-i giriban,** *Yakayı kurtarma; yakayı sıyırma.*

tahlisiye, [Ar. taḫlīṣ > taḫlīsiyye تخليصيه] *(tahli:siye) {OsT} is.* **1.** Can kurtarma. **2.** *dnz.* Kazaya uğrayan

gemi yolcularını ve gemi adamlarını kurtarmak için girişilen kurtarma işlemi. **3.** Cankurtaran. 🗗 **tahlisiye istasyonu,** *Deniz kazalarında kurtarma amacıyla belirli noktalarda araç gereç ve kurtarıcı uzmanlarla yerleşmiş kuruluş.*|| **tahlisiye sandalı,** *Kurtarma sandalı.*|| **tahlisiye simidi,** *Cankurtaran simidi.*|| **tahlisiye yeleği,** *Cankurtaran yeleği.*

tahlisiyecilik, -ği [tahlisiye-ci-lik] *is. dnz.* Cankurtaranlık; can kurtarma işi.

tahlit, [Ar. ḫalṭ > taḫlīṭ تخليط] *(tahli:t, son t kalın söylenir) {OsT} is.* Birbirine katma, karıştırma. 🗗 **tahlit etmek,** *{OsT} Karıştırmak; katıştırmak.*

tahlitat, [Ar. taḫlīṭ>taḫlīṭāt تخليطات] *(tahli:ta:t) {OsT} is.* **1.** Karıştırmalar. **2.** Karıştırılmalar. **3.** Bir şeyin arılığını giderecek şekilde içine başka şeyler karıştırmalar. **4.** Bozmalar.

tahliye[1], [Ar. ḫaly > taḫliye تخلية] *{OsT} is.* **1.** Süsleme; bezeme. **2.** *kim.* Bir maddenin özelliklerini değiştirmeden içine koku katma.

tahliye[2], [Ar. ḫalā > taḫliye تخلية] *{OsT} is.* **1.** Bir yerde bulunan kişileri ve eşyaları dışarı çıkartma; boşaltma. **2.** Tutuklu bulunan bir kimseyi salıverme; tutukluluğunu kaldırma. 🗗 **tahliye etmek,** *1. (Yer için) boşaltmak; boş duruma getirmek. 2. (Tutuklu için) salıvermek; serbest bırakmak.*|| **tahliye-i derûn,** *{OsT} tasvf. Gönüllerde, yalnız Allah adından başka her şeyi boşaltma.*|| **tahliye-i sebîl,** *{OsT} Bir suçluyu salıverme.*

tahma, [? tahma] *{ağız} is.* Tarhana. [DS]

tahmak, -ğı [tok-mak / taḫmak] *{ağız} is.* Tokmak. [DS]

tahmaz, [tah-maz ?] *{ağız} sf.* **1.** (Bıçak, keser vb. için) iyi kesmeyen; kör. **2.** Paslı. **3.** (Kişi için) kaba; aptal; beceriksiz. [DS]

tahme, [? tahme] *{ağız} is.* Cirit oyununda savunma için kullanılan sopa. [DS]

tahmid, [Ar. ḥamd > taḥmīd تحميد] *(tahmi:d) {OsT} is. "Elhamdülillah"* deme; hamd etme; Allah'a şükretme.

tahmidat, [Ar. taḥmīd > taḥmīdāt تحميدات] *(tahmi:da:t) {OsT} is.* Hamd etmeler; şükretmeler.

tahmik, [Ar. ḥumḳ > taḥmīḳ تحميق] *(tahmi:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* Birine ahmak deme; ahmak olduğunu söyleme.

tahmikat, [Ar. taḥmīḳ > taḥmīḳāt تحميقات] *(tahmi:ka:t) {OsT} is.* "Ahmak" olduğunu söylemeler; ahmak demeler.

tahmil, [Ar. ḥaml > taḥmīl تحميل] *(tahmi:l) {OsT} is.* **1.** Yükleme. **2.** Eşya ve mal gibi şeyleri bir taşıta yükleme. **3.** Bir işi bir kişinin üzerine yıkma; bir kimsenin üzerine atma. 🗗 **tahmil etmek,** *{OsT} Yüklemek.*|| **tahmîl-i minnet,** *{OsT} Bir kimseyi minnet altında bırakma.*|| **tahmîl-i zahmet,** *{OsT} Bir kimseye güç bir iş yüklemek.*|| **tahmil olunmak,** *{OsT} Yüklenmek.*

tahmilat, [Ar. taḥmīl > taḥmīlāt تحميلات] *(tahmi:la:t) {OsT} is.* **1.** Yüklemeler; yükletmeler. **2.** Yükletilmeler.

tahmim, [Ar. ḥümmā>taḥmīm تحميم] *(tahmi:m) {OsT} is.* Hastalık nöbeti veya ateşi verme.

tahmin, [Ar. ḫamn > taḫmīn تخمين] *(tahmi:n) {OsT} is.* **1.** Bazı verilere, sezgiye ve akla dayanarak olacakları kestirme. **2.** Önceden kestirilen, düşünülen şey. **3.** İhtimallere dayanan ancak olgularla denetlenemeyen varsayım. **4.** Bir şeyi yaklaşık olarak değerlendirme; oranlama. **5.** *ekon.* Az ya da uzak bir gelecekteki ekonomik durumu değerlendirmeyi amaçlayan tekniklerin tümü. 🗗 **tahmin etmek,** *1. Yaklaşık olarak değerlendirmek; niceliğini oranlamak. 2. Kestirmek. 3. Bazı verilere, akla ve sezgilere dayanarak bir şeyin olacağını kestirmek; olabileceği kanısına varmak.*

tahminat, [Ar. taḫmīn > taḫmīnāt تخمينات] *(tahmi:na:t) {OsT} is.* Tahminler; oranlamalar.

tahminen, [Ar. taḫmīn > taḫmīnen تخميناً] *(tahmi:'nen) {OsT} zf.* **1.** Tahminlere dayanarak. **2.** Kestirmeli; oranlamalı. **3.** Yaklaşık olarak; aşağı yukarı.

tahminî, [Ar. taḫmīn > taḫmīnī تخميني] *(tahmi:ni:) {OsT} sf.* **1.** Tahminlere dayanan; tahmin edilen; tahmine göre; oranlamaya dayanan. **2.** Tahmin edilerek belirlenen; kararlama; aşağı yukarı.

tahmir[1], [Ar. ḥimār > taḫmīr تخمير] *(tahmi:r) {OsT} is.* Birine "eşek" deme.

tahmir[2], [Ar. ḫamr *(örtme, mayalanma)* > taḫmīr تخمير] *(tahmi:r) {OsT} is.* **1.** Mayalandırma; ekşitme. **2.** Yoğurma. 🗗 **tahmir etmek,** *Mayalandırmak.*

tahmirat[1], [Ar. taḫmīr > taḫmīrāt تخميرات] *(tahmi:ra:t) {OsT} is.* Birine "eşek" demeler.

tahmirat[2], [Ar. taḫmīr > taḫmīrāt تخميرات] *(tahmi:ra:t) {OsT} is.* **1.** Yoğurmalar. **2.** Yuğrulmalar. **3.** Mayalandırmalar.

tahmis[1], [Ar. ḫams > taḫmīs تخميس] *(tahmi:s) {OsT} is.* **1.** Ateşte ısıtıp kavurma. **2.** Kahve, leblebi vb. şeyleri kavurma.

tahmis[2], [Ar. ḫums > taḫmīs تخميس] *(tahmi:s) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi beş köşeli yapma. **2.** Bir şeyi beş katlı yapma. **3.** *ed.* Bir beytin önüne beş mısra ekleyerek beş mısralı kıta haline getirme; beşleme. 🗗 **tahmis etmek,** *ed. Bir gazelin her beytine üçer mısra ekleyerek beşer mısralı kıtalar haline getirmek.*

tahmis[3], [Ar. taḫmīṣ تخميص] *(tahmi:s, s kalın söyle-*

nir) {OsT} is. Kavrulmuş ve çekilmiş kahve satılan yer.

tahmisat, [Ar. taḥmīsāt تحميسات] *(tahmi:sa:t) {OsT} is.* **1.** Ateşte kızdırıp kavurmalar. **2.** Kahve kavrulan ve satılan yerler.

tahmisçi, [tahmis-çi] *is.* Kuru kahveci.

tahmishane, [Ar. taḥmīs+Far. -ḫāne تحميصخانه] *(tahmi:sha:ne) {OsT} is.* Kahve kavrulup dövülerek satılan yer.

tahmiz, Ar. taḥmiż تحميض] *(tahmi:z) {OsT} is. kim.* Mayalandırma; ekşitme; asitlendirme.

tahn, [Ar. ṭaḥn طحن] *{OsT} is.* Öğütme; öğütülme.

tahnal, [Yun. daphnelaio => tahnal] *{ağız} is.* Yabani taflan; kara yemiş ağacı. [DS]

tahnaşmak, [tak-ın-aş-mak / tak-la-şmak > tahna-şmak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Kavgaya yol açmak; sataşmak. [DS]

tahnaz, [tıknaz => tahnaz] *{ağız} is.* **1.** Tembel. **2.** Çok konuşmayan; suskun. **3.** Şişman; tıknaz. [DS]

tahne[1], [Far. tenhā => tahne] *{ağız} sf.* Issız. [DS]

tahne[2], [Ar. ṭaḥn => tahne] *{ağız} is.* Tahin. [DS]

tahni, [Far. tenhā => tahni] *{ağız} sf.* Issız. [DS]

tahnik, -kı [Ar. ḥunḳ > taḥnīḳ تحنيق] *(tahni:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* Boğma.

tahnit, [Ar. ḥınāṭet > taḥniṭ تحنيط] *(son t, kalın söylenir) {OsT} is.* Bozulmaması için iç organlarını çıkarıp cesedi ilaçlama; mumyalama. 🗗 **tahnit-i meyyit,** *{OsT} Ölünün ilaçlanması.*

tahnitçi, [tahnit-çi] *is.* **1.** Mesleği ölüleri tahnit etmek olan kimse. **2.** Ölü hayvanları ilaçlayarak içini samanla dolduran kimse.

tahniye, [Ar. ṭaḥn > ṭaḥniyye طحنيه] *{OsT} sf.* **1.** Öğütme ile ilgili. **2.** *is.* Öğütme ücreti.

tahot, [Ar. müteḳāit => tekaüt > takōt] *(tako:t) {ağız} sf.* (Kişi için) emekli. [DS]

tahpuz, [? tahpuz] *{ağız} is.* Koyunların su içtikleri tahta kova. [DS]

tahra, [Far. dahra / dāra => taḥra / ṭahra طهره / تخره] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Ağaç budamakta, odun kesmekte kullanılan demir saplı ucu eğri bir tür satır. [DS] **2.** *{ağız}* Orak. [DS] **3.** *{ağız}* Et kıymaya yarayan dairesel ağızlı bıçak. [DS] **4.** *{ağız}* Satır. [DS]

tahrana, [Far. terḫ^{v}āne => tarhana > tahrana] *{ağız} is.* Dövülmüş buğday ile süzülmüş yoğurdun karıştırılıp kurutulmasından yapılan yemeklik; tarhana. [DS]

tahrib, [Ar. ḫarāb > taḫrīb تخريب] *(tahri:b) {OsT} is.* → tahrip. 🗗 **tahrib-kâr,** *{OsT} Yıkıcı.*

tahribat, [Ar. taḫrīb > taḫrībāt تخريبات] *(tahri:ba:t) {OsT} is.* **1.** Yıkıp bozma; tahrip etme; büyük zarar verme. **2.** Yıkımlık.

tahric, [Ar. ḫurūc > taḫrīc تخريج] *(tahri:c) {OsT} is.* **1.** Çıkarma. **2.** Öğrenciye diploma vererek mezun etme. **3.** Bir hadisi, Hz. Muhammed'den ilk rivayet edeni araştırıp bulma. **4.** *isl. huk.* Kur'an-ı Kerim'den ya da diğer şer'î kaynaklardan yararlanarak bir hukuk kuralı ortaya koyma. 🗗 **tahric-i menal,** *{OsT} isl. huk. Kur'an-ı Kerim, sünnet ve icma ile belirlenen hukukî hükümlerin nedenini ve amacını belirleme.*

tahriciye, [Ar. taḫrīc > taḫrīciyye تخريجيه] *(tahri:ciye) {OsT} is.* Çıkartmalık. 🗗 **tahriciye resmi,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, Hicaz'da ulaşım için konulan deve ve katır gibi binek ve yük hayvanlarından alınan bir tür vergi.*

tahrif[1], [Ar. ḥarf > taḥrīf تحريف] *(tahri:f) {OsT} is.* **1.** Sözcük içindeki bir harfin yerini ya da harfi başka bir harfle değiştirme; bozma. **2.** Bir sözün anlamını değiştirme. **3.** *isl.* Bir kelimenin bazı harflerini yanlış söyleyerek ona başka bir anlam vermek. **4.** Bir hadis ya da ayete değişik yorum getirerek asıl anlamın dışına çıkmak. **5.** Kur'an-ı Kerim ve hadislerde olmayan bir kelimeyi onlara ekleyerek varmış gibi göstermek. 🗗 **tahrif etmek,** *Değiştirmek, bozmak.*|| **tahrif-i kalem,** *{OsT} Hattatlıkta kalem değiştirmek, yazıyı bozmak.*

tahrif[2], [Ar. ḥaref *(bunama)* > taḫrīf تحريف] *(tahri:f) {OsT} is.* Bir kimseye bunaklık yükleme; bunaklıkla itham etme.

tahrifat, [Ar. taḫrīf > taḫrīfāt تحريفات] *(tahri:fa:t) {OsT} is.* **1.** Bozmalar; değiştirmeler. **2.** Bir şeyin aslını bozma, değiştirme. **3.** Bir yazı, metin ya da resmî evrak üzerinde yazılı olan rakam ya da yazıyı değiştirme; bozma.

tahrik[1], [Ar. ḥareket > taḥrīk تحريك] *(tahri:k) {OsT} is.* **1.** Yola çıkarma. **2.** Uyandırma. **3.** Bir şeyi hareket ettirmek; kımıldatmak ya da yola çıkarmak eylemi. **4.** Bir kimseyi, yasalara karşı bir eyleme ya da kınanacak bir davranışa itmek; kışkırtmak. **5.** Duyguları, özellikle cinsel isteği uyandırmak ya da artırmak. **6.** *dbl.* Arapçada, bir harfi harekelendirme ya da hareke ile okuma. **7.** Makinelerde, kumanda edilen bir organın hareketini, buna kumanda eden organın hareketine bağlı kılmak eylemi ve böyle bir işlevi sağlayan düzeneklerin tümü. 🗗 **tahrik-āmîz,** *{OsT} Kışkırtıcı.*|| **tahrik etmek,** *1. Kışkırtmak. 2. Harekete geçirmek. 3. Cinsel isteği artırmak.*|| **tahrîk-i sevdā,** *{OsT} Sevgi uyandırma.*

tahrik[2], [Ar. taḫrīḳ تخريق] *(tahri:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Çok yakma. **2.** Çok yakılma. **3.** Susatma. **4.** Susatılma.

tahrik[3], [Ar. taḫrīḳ تخريق] *(tahri:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Yırtma. **2.** Yırtılma. **3.** Yarma. **4.** Yarılma.

tahrikât, [Ar. taḥrīk > taḥrīkāt تحريكات] *(tahri:kâ:t) {OsT} is.* Kışkırtmalar; kışkırtılar; hareket ettirmeler; uyandırmalar.

tahrikçi, [tahrik-çi] *sf.* **1.** Tahrik eden; harekete geçiren. **2.** *is.* Tahrik eden kimse; kışkırtıcı.

tahrikçilik, -ği [tahrik-çi-lik] *is.* **1.** Tahrikçinin işi. **2.** Kışkırtıcılık.

tahril, [Ar. taḥrīr => taḥril تحريل] *{OsT} is.* Çizik; çizgi.

tahrilli, [tahril-li] *sf.* **1.** Çizgili. **2.** (Göz için) renkli kısmında açıklı koyulu çizgiler bulunan.

tahrim, [Ar. ḥarām > taḥrīm تحريم] *(tahri:m) {OsT} is.* **1.** Haram sayma; haram kılma. **2.** Herhangi bir şeyi kendisine dinî açıdan haram sayarak yasaklama. 🗗 **Tahrim Suresi,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in 66. suresinin adı.*

tahrimat, [Ar. taḥrīm > taḥrīmāt تحريمات] *(tahri:ma:t) {OsT} is.* Haram saymalar; yasak kılmalar.

tahrime, [Ar. taḥrīm >taḥrīme تحريمه] *(tahri:me) {OsT} is.* **1.** Namaza başlarken söylenen *"Allahüekber"* sözü. **2.** Namazda *"Allahüekber"* derken alınan durum.

tahrimî, [Ar. taḥrīm>taḥrīmī / taḥrīmiyye تحريميه / تحريمى] *(tahri:mi:) {OsT} sf.* Haram kılma ile ilgili; harama ait; haram ile ilgili.

tahrip, -bi [Ar. ḫarāb > taḫrīb تخريب] *(tahri:p) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi yıkma; yıkık duruma getirme; harap etme; bozma. **2.** *biy.* Bir canlı maddenin cansız madde haline dönüşümü; yıkım. **3.** *fiz.* Bir veya birçok tanecik kütlesinin tamamen elektromanyetik ışıma enerjisi haline dönüştüğü fiziksel olay. **4.** *as.* Düşmana zarar vermek ya da zaman kazanmak amacıyla tesis, yapı ve araç gereçleri kullanılmaz duruma getirme. 🗗 **tahrip ateşi,** *as. Düşmanın canlı olmayan hedeflerini kullanılamaz duruma getirmek için açılan top ateşi.*|| **tahrip emniyet kıt'ası,** *as. Bir hedefin tahrip edilmesi için mevzilendirilmiş yerel kuvvet.*|| **tahrip etmek,** *Yıkmak; bozmak; kırıp dökmek.*|| **tahrip müfrezesi,** *as. Düşmana ait ya da düşmanın eline geçtiği takdirde yararlanamaması için her türlü yapı, malzeme ve kuruluşun işe yaramaz duruma getirilmesi ile görevli ekip.*

tahripkâr, [Ar. taḥrīb + Far. -kār تخريبكار] *(tahri:pkâ:r) {OsT} sf.* Tahrip edici; yıkıcı; yıkan; zarar veren.

tahripkârlık, [tahripkâr-lık] *(tahri:pkâ:rlık) is.* Tahripkâr olan şeyin niteliği; yıkıcı olma; yıkıcılık; bozuculuk; mahvedicilik.

tahrir, [Ar. ḥürr > taḥrīr تحرير] *(tahri:r) {OsT} is.* **1.** Yazma; yazı. **2.** Hürriyete kavuşturma; hür kılma. **3.** Yazarak kitap vb. eser meydana getirme. **4.** Kaydetme; deftere geçirme. **5.** Ülkenin nüfus ve yüzölçümünü kayıtlara geçirme; sayım. **6.** *huk.* Köle ya da cariye azat etme. **7.** Kompozisyon. **8.** Eskiden nüfus ve arazi ölçümleri ile ilgili olarak tutulan defterlere verilen ad. **9.** Sırma ya da ipekle işlenen motiflerin kenarlarına siyah iplikle geçirilen ince kenar çizgisi. **10.** Yazma eserlerde, boya ya da altınla yapılan süslerinin kenarlarına geçirilen daha koyu renkli ince çizgilere verilen ad. 🗗 **tahrir çekmek,** *Yazma eserlerde satırlar arasına yapılan yaldızların çevresine çizgi çekmek.*|| **tahrir defteri,** *İmparatorluk döneminde, arazi kayıtlarının tutulduğu defterlere verilen ad.*|| **tahrir etmek,** *1. Yazmak; kaleme almak. 2. Köle ya da cariye azat etmek. 3. Tapu, nüfus vb.ne kaydetmek.*|| **tahrir heyeti,** *{OsT} Yazı işleri kurulu.*|| **tahrîr-i beyyine,** *{OsT} huk. Yazılı belge.*|| **tahrîr-i emlāk,** *{OsT} Emlak kaydı.*|| **tahrîr-i nüfus,** *{OsT} Nüfus sayımı.*|| **tahrîr-i rekābe,** *{OsT} Köleyi ya da cariyeyi Allah rızası için azat etme.*

tahrirat, [Ar. taḥrīr > taḥrīrāt تحريرات] *(tahri:ra:t) {OsT} is.* **1.** Yazı yazmalar; kaydetmeler. **2.** Yazışmalar; yazışma. **3.** Yazı işleri. **4.** İmparatorluk döneminde, başka ülkelerin resmî makamları ile yapılan yazışmalar. **5.** *huk.* Kamu kurum ve kuruluşları arasında yapılan yazışmalara verilen ad. 🗗 **tahrîrât-ı sâniye,** *{OsT} Sadrazam ile İstanbul dışındaki resmî kurumlar arasında yapılan yazışma.*|| **tahrîrât-ı vâride,** *{OsT} Gelen yazılar.*|| **tahrirat kalemi,** *{OsT} Resmî dairelerde yazı işlerini yürüten daire; yazı işleri.*|| **tahrirat kâtibi,** *{OsT} İlçelerde kaymakamlığa bağlı olarak yazı işlerini yürüten görevli; yazı işleri müdürü.*|| **tahrirat kesesi,** *{OsT} Eskiden yazı işlerinde çalışanların yazdığı yazı karalamalarının konulduğu kese.*|| **tahrirat müdürü,** *{OsT} Sancaklarda tahrirat kâtiplerinin amirlerine verilen ad.*

tahriren, [Ar. taḥrīr > taḥrīren تحريراً] *(tahri:'ren) {OsT} zf.* Yazılı olarak; yazı ile.

tahrirî, [Ar. taḥrīr > taḥrīrī / taḥrīriyye تحريرى / تحريريه] *(tahri:ri:) {OsT} sf.* Yazı ile ilgili; yazılı olan.

tahrirkeş, [Ar. taḥrīr + Far. -keş تحريركش] *(tahri:rkeş) sf.* **1.** Yazar. **2.** El yazması kitapları süsleyen; tezhipçi.

tahrirli, [tahrir-li] *sf.* **1.** Çizgilerle süslenmiş; tahrir çekilmiş olan. **2.** (İşleme için) motiflerinin kenarı daha koyu ya da siyah ipliklerle çevrilmiş olan.

tahris[2], [Ar. taḥrīs تحريس] *(tahri:s) {OsT} is.* **1.** İçinde bir şey saklanılan yer. **2.** Ambar.

tahris[1], [Ar. ḥırş > taḥrīş تحريص] *(tahri:s) {OsT} is.* **1.** Hırslandırma. **2.** Bir kimsenin tamahını uyandırma; tutkulandırma.

tahrisat, [Ar. taḥrīş > taḥrīşāt تحريصات] *(tahri:sa:t) {OsT} is.* **1.** Hırslandırmalar. **2.** Tutkulandırmalar.

tahriş, [Ar. ḥarş > taḥrīş تحريش] *(tahri:ş) {OsT} is.* **1.** Tırmalama; hırpalama. **2.** Cildi ya da bir organı yakıp kaşındırma. **3.** Bunun sonucu meydana gelen kızarıklık, hafif yara ya da iltihaplanma. ◻ **tahriş etmek,** *1. Cilt ya da bir organda kızarıklıklar, kaşıntılar oluşturmak; kaşındırmak. 2. Tırmalamak.*

tahrişât, [Ar. taḥrīş > taḥrīşāt تحريشات] *(tahri:şa:t) {OsT} is.* **1.** Tırmalamalar; hırpalamalar. **2.** Bir yarayı azdırmalar.

tahriz, [Ar. ḥırż > taḥrīż تحريض] *(tahri:z) {OsT} is.* **1.** Yüreklendirme; bir işi yapması için birini teşvik etme. **2.** Kışkırtma.

tahrizat, [Ar. taḥrīż > taḥrīżāt تحريضات] *(tahri:za:t) {OsT} is.* **1.** Yüreklendirmeler; kışkırtmalar. **2.** Kumandanın, askerleri savaşa teşvik etmesi. **3.** İmparatorluk döneminde, orduyu savaşa özendirmek için kumandan tarafından verilen ve savaş kazanıldıktan sonra askerin elde edeceği kazançları yazılı olarak açıklayan belge.

tahsil, [Ar. ḥuṣül > taḥṣīl تحصيل] *(tahsi:l) {OsT} is.* **1.** Elde etme; ele geçirme. **2.** Ortaya koyma. **3.** (Para ya da vergi için) toplama; alma. **4.** Öğrenim. ◻ **tahsil etmek,** *1. (Borç, para, vergi vb. için) almak; toplamak. 2. Öğrenim yapmak.*‖ **tahsil görmek,** *Öğrenim yapmak.*‖ **tahsîl-i ibtidâî,** *{OsT} İlköğretim.*

tahsilat, [Ar. taḥṣīl > taḥṣīlāt تحصيلات] *(tahsi:lâ:t) {OsT} is.* **1.** Tahsiller. **2.** Ödenmesi gereken para, borç vb.lerin alınması; toplanması. **3.** *huk.* Tamu alacaklarının devlet adına toplanması.

tahsildar, [Ar. taḥṣīl + Far. -dār تحصيلدار] *(tahsi:lda:r) {OsT} is.* **1.** Bir kimse ya da kamu adına alacakları toplayan. **2.** Eskiden dolaysız vergileri toplamakla görevli memura verilen ad; alımcı. **3.** *huk.* Devlet gelirlerini tahsil etmekle görevli kişi.

tahsildarlık, -ğı [tahsildar-lık] *is.* **1.** Tahsildarın görevi. **2.** Tahsildarın çalıştığı yer.

tahsilî, [Ar. taḥṣīlī تحصيلى] *(tahsi:li:) {OsT} sf.* **1.** Tahsil ile ilgili. **2.** Vergi ile ilgili. **3.** İrat ile ilgili.

tahsin[1], [Ar. ḥüsn > taḥsīn تحسين] *(tahsi:n) {OsT} is.* **1.** Güzel bulma; beğenme; alkış. **2.** Güzelleştirme. **3.** Eskiden, başarılı öğrenciye öğretmeni tarafından verilen başarı notu. **4.** *ünl.* Bravo; aferin; çok güzel. ◻ **tahsin-kerde,** *{OsT} Beğenilmiş.*

tahsin[2], [Ar. ḥısn *(kale)*>taḥṣīn تحصين] *(tahsi:n) {OsT} is.* Kale gibi sağlamlaştırma; sağlamlaştırma. ◻ **tahsin etmek,** *Sağlamlaştırmak.*

tahsinat, [Ar. taḥsīn > taḥsīnāt تحسينات] *(tahsi:na:t) {OsT} is.* Beğenmeler; güzel bulmalar; takdir etmeler; alkışlamalar.

tahsinhan, [Ar. taḥsīn + Far. -ḫ^{v}ān خوان تحسين] *(tahsi:nha:n) {OsT} sf.* **1.** Tahsin okuyan. **2.** Beğenen; güzel bulan; alkışlayan.

tahsinhani, [Ar. taḥsīn + Far. -ḫ^{v}ānī خوانى تحسين] *(tahsi:nha:ni:) {OsT} is.* Alkışlayıcılık.

tahsinname, [Ar. taḥsīn + Far. -nāme نامه تحسين] *(tahsi:nna:me) {OsT} is.* **1.** Takdir belgesi. **2.** İmparatorluk döneminde, görevlerinde başarı gösteren devlet memurlarına verilen takdir belgesi.

tahsir[1], [Ar. ḥasret > taḥsīr تحسير] *(tahsi:r) {OsT} is.* Hasret kalmasına neden olma; hasret bırakma.

tahsir[2], [Ar. ḥasār > taḥsīr تحسير] *(tahsi:r) {OsT} is.* **1.** Hasret bırakma. **2.** Hasret bırakılma; hasret edilme.

tahsis, [Ar. ḫuṣüṣ > taḫṣīṣ تخصيص] *(tahsi:s) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi veya bir yeri bir kimse veya bir iş için ayırma. **2.** *huk.* Bir geliri, bir kişi, topluluk ya da kurumun yararına ayırmak; vermek. **3.** Bir iş için ayrılmış para ya da gelir. **4.** Kamuya ait bir malı herkesin yararlanmasına açan ya da kamu hizmetine bağlayan idarî işlem. **5.** Üretim etmenlerinin, gelirlerin ya da kredilerin önceden tasarlanan sonuçlar doğrultusunda dağıtımı. ◻ **tahsis etmek,** *Bir şeyi bir kimse ya da bir iş için ayırmak.*‖ **tahsis-i gayr-i sahih,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, devlet hazinesinin bir bölüm gelirlerini hazine dışındaki bir amaç için ayırma işlemine verilen ad.*‖ **tahsis-i sahih,** *{OsT} Hazinenin gelirlerinden bir bölümünü, bu gelirlerin sağlanması için ayırma.*

tahsisat, [Ar. taḫṣīṣ > taḫṣīṣāt تخصيصات] *(tahsi:sa:t) {OsT} is.* **1.** Bütçeleri düzenleyen makamlarca her hangi bir iş için ayrılmış para; ödenek. **2.** İmparatorluk döneminde, fethedilen yerlerden savaşta yararlığı görülenlere dağıtılan arazi. ◻ **tahsisât kabilinden vakf,** *{OsT} 1. Kuru mülkiyet. 2. Hazineden alacaklı olan birine, bir hazine arazisinin gelirinin bırakılması.*

tahsisatımesture, [Ar. taḫṣīṣāt-ı mestüre تخصيصات مستوره] *(tahsi:sa:tımestu:re) {OsT} is.* Örtülü ödenek.

tahsisen, Ar. taḫṣīṣ > taḫṣīṣen تخصيصاً] *(tahsi:'sen) {OsT} zf.* **1.** Ayırarak; tahsis ederek; tahsis etme yoluyla. **2.** Hele; en çok; özellikle.

tahsisli, [tahsis-li] *sf.* Bir şeye veya bir kimseye ayrılmış olan; ona özgü kılınmış. ◻ **tahsisli yol,** *Büyük kentlerde belediyeye ait toplu taşıma araçlarının gidiş ve gelişleri için ayrılmış yol.*

tahşid, [Ar. ḥaşed > taḥşīd تحشيد] *(tahşi:d) {OsT} is.* Yığına; biriktirme; toplama. ◻ **tahşid etmek,** *Yığmak; biriktirmek; mevzilendirmek.*

tahşidat, [Ar. taḥşīd > taḥşīdāt تحشيدات] *(tahşi:da:t) {OsT} is. as.* Asker yığmalar; mevzilendirmeler.

tahşim, [Ar. ḥışm > taḥşīm تحشيم] *(tahşi:m) {OsT} is.* Öfkelendirme; gazaba getirme.

tahşiye, [Ar. ḥaşy > taḥşiye تحشيه] *{OsT} is.* Bir metne açıklayıcı yazılar ekleme; haşiye yazma; çıkma yapma.

tahşut, [? tahşut] *{ağız} is.* **1.** Ürün. **2.** Dilim dilim kurutulmuş elma ya da armut; kak. [DS]

tahşuvat, [? tahşuvat] *{ağız} is.* Ürün. [DS]

taht[1], [Ar. taḥt تحت] *{OsT} is.* **1.** Aşağı; alt. **2.** Aşağıda; altta. 🗗 **tahte'l-cild,** *{OsT} biy. Deri altı.*|| **taht-ı beşerevî,** *{OsT} biy. Üst deri altı.*|| **taht-ı edimıne-i dâhiye,** *{OsT} biy. İç deri altı.*|| **taht-ı emniyet,** *{OsT} Güvenlik altında; güvenli.*|| **taht-ı esâret,** *{OsT} Esaret altında.*|| **taht-ı fâsıla,** *{OsT} biy. Alt familya.*|| **taht-ı himâye,** *{OsT} Koruma altında; korumada.*‖ **taht-ı hükm,** *{OsT} Egemenliğinde; hükmü altında.*|| **taht-ı işgâl,** *{OsT} İşgal altında.*|| **taht-ı karâr,** *{OsT} Karar altında; alınmış karar olarak.*‖ **taht-ı medâr,** *{OsT} coğ. Astropik.*|| **taht-ı medârî,** *{OsT} coğ. Astropikal.*|| **taht-ı mekân,** *{OsT} mat. Alt uzay.*|| **taht-ı muhâfaza,** *{OsT} Koruma altında; muhafazada.*|| **taht-ı mümâs,** *{OsT} mat. Teğet altı.*‖ **taht-ı mütezâd,** *{OsT} mat. Alt karşıt.*|| **taht-ı müzâkere,** *{OsT} Görüşme hâlinde; görüşülmekte olan.*|| **taht-ı nâzım,** *{OsT} mat. Normal altı.*|| **taht-ı nikâh,** *{OsT} Nikâh altı; nikâhlama; nikâhına alma.*|| **taht-ı râhe,** *{OsT} anat. Avuç içinin küçük parmak tarafında altta bulunan çıkıntısı.*|| **taht-ı sınıf,** *{OsT} biy. Alt sınıf.*|| *biy.* **taht-ı şû'be,** *{OsT} Alt şube.*|| **taht-ı te'mîn,** *{OsT} Güven altı; güvenlikte.*‖ **taht-ı terbiye,** *{OsT} Eğitim altı; eğitimde.*‖ **taht-ı te'sîr,** *{OsT} Etki altı; etkisinde.*

taht[2], [Far. taḫt تخت] *{OsT} is.* **1.** Hükümdarların resmî görevlerini yürütürken üzerinde bulundukları yüksekçe yer; krallık koltuğu. *{eT} (aynı)* [Bahşayiş] **2.** Hükümdarlık yetkisi. **3.** *{eT} {eAT}* Kanepe; koltuk; divan. [Bahşayiş] **4.** *{ağız}* Avluda kurulan ve evlerin ikinci katından geçilen tahta balkon veya çardak. [DS] 🗗 **tahta çıkmak,** *Hükümdar olmak.*|| **tahta geçmek,** *Hükümdar olmak.*|| **tahta iclâs etmek,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, padişahların tahta çıkmaları; tahta çıkmak; cülus etmek.*|| **tahta oturmak,** *Hükümdar olmak.*‖ **taht-ı abnüsî,** *{OsT} 1. Abanoz taht. 2. Gece.*‖ **taht-ı âc,** *{OsT} 1. Fildişi taht. 2. Beyaz şey. 3. Gündüz.*‖ **taht-ı firüze,** *{OsT} 1. Firuze taht. 2. Gökyüzü.*|| **taht-ı hümayûn,** *Padişahın tahtı.*|| **tahtı kılıçlamak,** *{eAT} (Gelenek olarak yenen hükümdar için) yenilen hükümdarın tahtına kılıç vurmak.*|| **taht-ı nerd,** *{OsT} Tavla tahtası.*|| **taht-ı Süleyman,** *{OsT} Hz. Süleyman'ın havada uçan tahtı.*|| **taht kadısı,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, başkentlik yapmış olan İstanbul; Bursa, Edirne kadılıklarına verilen ad.*|| **taht odası,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, Divanda alınan kararların Topkapı Sarayında padişaha sunulduğu oda; arz odası.*|| **taht salonu,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, sarayın törenlerde kullanılan büyük salonu.*|| **tahttan indirmek,** *{OsT} Hükümdarlığına son vermek; tahtını elinden almak.*

taht[3], [Far. tāḫt تاخت] *(ta:ht) {OsT} is.* Yağma; çapul; soygun; talan.

tahta[1], [Far. taḫte تخته] *is.* **1.** Kalınlığı az, geniş, düz ve uzun biçilmiş ağaç parçası. *{eT} (aynı)* [Bahşayiş] **2.** Bu şekilde biçilmiş ağaç parçalarından oluşmuş düz yüzey. **3.** Üzerine tebeşir ile yazı yazılan düz yüzeyli araç; kara tahta. **4.** Üzerinde sebze kıyılan düz yüzeyli mutfak aracı. **5.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Bahçelerde sebze yetiştirilen ayrı bölümlerden her biri; evlek. [DS] **6.** *{ağız}* Dört yanı dar ve yüksek yolla çevrilmiş tarla. [DS] **7.** Üzerine yazı, duyuru vb. asılan pano. **8.** İmparatorluk döneminde, kubbealtında divanın toplandığı yerin dışında bulunan iki kubbe arasında reisülküttap ile kâtiplerin oturduğu yere verilen ad. **9.** *{eAT}* Kumaş topu; top. **10.** *{ağız}* Kumaşlardaki kalın yol yol çizgiler. [DS] **11.** *{ağız}* El tezgâhlarında dokunan kilim, çarşaf vb. şeylerin tek kanadı. [DS] **12.** *{eAT}* Tabut. **13.** *sf.* Tahtadan yapılmış olan. **14.** *{ağız}* Aptal; ahmak. [DS] 🗗 **tahta balığı,** *{ağız} Kalkan balığı.* [DS]|| **tahta başı,** *1. {OsT} Ustanın yardımcısı; çırak; yamak. 2. {ağız}* ➔ tahtabaşı. [DS]|| **tahta biti,** *Tahtakurusu.*|| **tahta göğüs,** *(Kadın için) göğüsleri aşırı ölçüde küçük olan.*‖ **tahta göğüslü,** *Zayıf ve çok küçük göğüslere sahip kadın.*|| **tahta kakmak,** *{eAT} {OsT} Alaya almak için tahta takırdatmak; yuhalamak; teneke çalmak.*|| **tahta kehlesi,** *{ağız} Tahtakurusu.*[DS]|| **tahta kıyımı,** *{ağız} Yeni kıyılmış henüz işlenmemiş tütün.* [DS]|| **tahta kurdu,** *zool. Tahta eşyaları kemirerek zarar veren bir kın kanatlı böcek; tahta kurusu, (Anobium punctatum).*|| **tahta kurt,** *{ağız} Boğaz ve burunda yangı yapan bir tür hayvan hastalığı.* [DS] || **tahta pabuç,** *{ağız} 1. Takunya. 2. Terlik.* [DS]|| **tahta pamuk,** *Döşemecilikte, terzilikte dolgu malzemesi olarak kullanılan, basılarak enli ve şerit biçimine getirilmiş yassı pamuk.*‖ **tahta papuç,** *{ağız}* ➔ tahta pabuç. [DS]|| **tahta papuş,** *{ağız}* ➔ tahta pabuç.[DS]|| **tahta perde,** *İki yeri birbirinden ayıran tahta duvar.*‖ **tahta pul,** *Tahta kiremit; hartama.*|| **tahta sakal,** *{ağız} Gür sakallı.* [DS]|| **tahtası eksik,** *Dengesiz; kaçık; budala.*|| **tahtası mıh galdurdamak** (= gıldırdamak), *{ağız} Yoksul olmak.* [DS]|| **tahta terlik,** *{ağız} Arkası olmayan, ökçesiz terlik; mercan terliği.* [DS]|| **tahtaya kaldırmak,** *(Öğrenciyi) sözlü sınav için kara tahta başına çağırmak.*|| **tahtaya vurmak,** *Uğursuz sayılan bir şeyden uzak*

kalınacağı ya da yolunda giden bir işin bozulmayacağı batıl inancıyla, parmakla tahtadan yapılmış bir şeye vurmak.|| **tahta yemişi,** *{ağız} Mısır inciri yemişi.* [DS]

tahta[2], [daha da ?] *{ağız} is.* Kez; defa. [DS]

tahtabaş[1], [tahta+baş] *{ağız} sf.* (Kişi için) zayıf ve ince yüzlü. [DS]

tahtabaş[2], [Far. taḫtepūş => tahtabaş] *{ağız} is.* **1.** Kerevet. **2.** Balkon. [DS]

tahtabaşı, [tahta+baş-ı] *{ağız} is.* Duvarın üst bölümüne yapılan sergen; raf. [DS]

tahtaboş, [Far. taḫte + pūşīden *(örtmek)* > taḫte-pūş تخته پوش] *{OsT} is.* **1.** Çatılarda tabanı çinko ile kaplanmış ve genellikle çamaşır sermekte kullanılan düz bölüm. **2.** *{ağız}* Anadolu evlerinde hayatın bahçeye doğru çıkma yapan bölümüne verilen ad; balkon. [DS] **3.** *{ağız}* Küçük salon. [DS]

tahtacı, [tahta-cı] *is.* **1.** Tahta işleri ile uğraşan kimse. **2.** Orman işletmelerinde ağaçları budayan, kesen, doğrayan ya da gerekli bakımı yapan kimse. **3.** *öz. is.* Anadolu'ya gelip yerleştikten sonra ormanlarda ağaç ve kereste işleri ile uğraşmayı kendilerine meslek edinmiş olan Oğuz boylarından gelme topluluklara verilen ad; Alevi-Türkmen topluluğu.

tahtacılık, -ğı [tahta-cı-lık] *is.* **1.** Tahta işçiliği; ağaç kesme ve işleme sanatı ve sanayii. **2.** [özel isim] Tahtacı olma durumu; Alevi-Türkmen topluluğuna mensup olma.

tahtacuk, [tahta-cuk] *{eT} is.* Raf. [Bahşayiş]

tahtadelen, [tahta+del-en] *{ağız} is. zool.* Ağaçkakan. [DS]

tahtakale, [Ar. tahte'l-kal'a تحت القلعه] *is.* **1.** Kale altı; kale dışı. **2.** Surla çevrili şehirlerin dışında kurulmuş mahallelere verilen ad.

tahtakuruları, -nı [tahta+kuru-lar-ı] *is. zool.* Yarım kanatlılardan kan emici ve pis kokulu böcekler.

tahtakurusu, -nu, -ları [tahta + Yun. korıdza *(tahta biti)*] *is. zool.* Yarım kanatlılardan, evlerde duvar çatlaklarında ve mobilyaların ek yerlerinde yaşayan, çabuk üreyen, yarım cm. kadar büyüklükte, yassı vücutlu, kanatları körelmiş, pis kokulu kan emici zararlı bir böcek, *(Cimex lectularius).*

tahtalağan, [tahta-lağan] *{ağız} is.* Ağaçkakan. [DS]

tahtalaşma, [tahta-la-ş-ma] *is.* Tahtalaşmak eylemi.

tahtalaşmak, [tahta-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Tahta durumuna gelmek; tahta nitelikleri kazanmak. **2.** Tahta gibi sert ya da düz bir durum almak.

tahtalı, [tahta-lı] *sf.* **1.** Tahtası bulunan; tahta olan. **2.** Tahtası belirtilen nitelik veya renkte olan. **3.** *{ağız}* Sofa. [DS] **4.** *{ağız}* Kerevet; pek yüksek olmayan kerevet. [DS] **5.** *{ağız}* Balkon. [DS] **6.** *{ağız}* Tahtalı güvercin. [DS] **7.** *{ağız}* Ağaçkakan. [DS] **8.** *{ağız}* Bayramlarda kurulan büyük salıncak. [DS] 🗗 **tahtalı çerken,** *{ağız}* → tahtalı kuş. [DS]|| **tahtalı güvercin,** *zool. Avrupa'nın her yerinde, Asya'nın bazı bölgelerinde rastlanan, ormanlarda, şehirlerdeki parklarda yuva yapan, kışın büyük sürüler hâlinde toplanarak dolaşan, göğsü pembe kül rengi, boynunun iki yanında beyaz benek, kanatlarının üzerinde beyaz bir şerit bulunan, kül rengi mavi güvercin; yaban güvercini, (Columba palumbus).*|| **tahtalı kuş,** *{ağız} Altıgen uçurtma.* [DS]|| **tahtalı miskin,** *{ağız} Kaplumbağa.* [DS]|| **tahtalı tayyare,** *{ağız} Uçurtma.* [DS]

tahtalıköy, [tahta-lı+köy] *is. argo.* Mezarlık; sinlik. 🗗 **tahtalıköye yollamak,** *Öldürmek.*|| **tahtalıköyü boylamak,** *Ölmek.*

tahtaliya, [? tahtaliya] *{ağız} is.* Kaygan taştan yapılmış siyah yazı tahtası. [DS]

tahtamaç, [tahta-(n)maç ?] *{ağız}* **1.** Sedir; kerevet. **2.** Kanepe minderi. [DS]

tahtambaç, [tahta-n-maç / tahtanbaç ?] *{ağız} is.* Sedir; kerevet. [DS]

tahtanbeç, [tahta-n-maç / tahtan-beç] *{ağız} is.* Sedir; kerevet; tahta karyola. [DS]

tahtanbet, [tahtanbet ?] *{ağız} is.* Sedir; kerevet. [DS]

tahtani, [Ar. taḥt > taḥtānī / taḥtāniye تحتانيه / تحتانى] *(tahta:ni:) {OsT} sf.* **1.** Altta olan; aşağıda bulunan; alttaki. **2.** (Harf için) noktası altta bulunan.

tahtasenk, -gi [Far. taḫte-seng تخته سنگ] *{OsT} is.* Süslemecilikte kullanılan boyaların üzerinde ezildiği küçük düz mermer levha.

tahtasız, [tahta-sız] *sf.* **1.** Tahtası olmayan. **2.** Yapısında, içinde, özünde tahta malzeme kullanılmamış olan. **3.** *{ağız}* (Kişi için) göğüs kemiği dümdüz olan. [DS] **4.** *{ağız}* İnancı az olan; imanı az olan. [DS]

tahtaşmak, [tahta-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Durumunu düzeltmek. [DS]

tahtavari, [Far. taḫte-vārī تخته وارى] *(tahtava:ri) {OsT} sf.* Tahta gibi; tahtaya benzer. 🗗 **tahtavari sürme,** *{OsT} Tarlayı, yanları tahta görünümlü balık sırtı sürme.*

tahte[1], [Ar. taḫte تحته] *{OsT} sf.* Alt; altta; altında.

tahte[2], [Far. taḫte تخته] *{OsT} is.* Tahta.

tahte[3], [Far. tāḫte تاخته] *(ta:hte) {OsT} sf.* Yağmalanmış; talan edilmiş.

tahtebenk, [? tahte-beñk] *{ağız} is.* İçine odun, kömür konulan, üstü düz bir tür dolap. [DS]

tahtelarz, [Ar. taḥt'el-arż تحت الارض] *{OsT} is.* Yer altı.

tahtelbahir, -hri [Ar. taḥt'el-baḥr تحت البحر] *{OsT} is.* Denizaltı.

tahtelhıfz, [Ar. taḫte'l-ḥıfẓ تحت الحفظ] *{OsT} is.* Koruma altında; korunarak.

tahtelkale, [Ar. tahte'l-kal'a تحت القلعه] *{OsT} is.* **1.** Kale dışı; kale altı. **2.** Tahtakale.

tahtembeç, -ci [taht-en-meç / tahtembeç] *{ağız} is.* Sedir; kerevet. [DS]

tahtenbeç, -ci [taht-en-meç / tahtenbeç] *{ağız} is.* Sedir; kerevet. [DS]

tahterevalli, [Far. taḫt-ı revān تخت روان => tahtırevalli] *is.* Ortası bir destek üzerine oturtulmuş, iki ucuna binen kişilerin karşılıklı olarak inip yükseldikleri tahta kalas.

tahteşşuur, [Ar. taḫte'ş-şu'ūr تحت الشعور] *(tahteşşuu:r) {OsT} is.* Şuuraltı; bilinçaltı.

tahtezzemin, [Ar. taḫte'z-zemīn تحت الزمين] *(tahtezzemi:n) {OsT} is.* Toprak altı.

tahtgâh, [Far. taḫt-gāh / taḫt-geh تختگاه] *(tahtgâ:h) {OsT} is.* **1.** Hükümdar tahtının bulunduğu yer. **2.** Başkent; taht merkezi. ◻ **taht-gâh-ı saltanat,** *{OsT} Saltanat tahtının bulunduğu yer; başkent.*

tahtgeh, [Far. taḫt-gāh / taḫt-geh تختگه] *{OsT} is.* → tahtgâh.

tahtıbenk, [taht-ı+benk] *{ağız} is.* İçine odun, kömür konulan, üstü düz bir tür dolap. [DS]

tahtıe, [Ar. ḫaṭā' > taḫṭi'e / taḫṭiye تخطيه / تخطئه] *{OsT} is.* **1.** Yanlışını bulma; hatasını açığa çıkarma. **2.** Azarlama. ◻ **tahtıeetmek,** *{OsT} Azarlamak.*

tahtıraman, [Far. taḫt-ı revān => tahtıraman] *{ağız} is. folk.* Gelin arabası. [DS]

tahtırevalli, [Far. taht-ı revān => tahtırevalli] *is.* → tahterevalli.

tahtırevan, [Far. taḫt-ı revān تخت روان] *(tahtıreva:n) {OsT} is.* **1.** Yürüyen taht. **2.** At, katır, deve gibi hayvanların sırtına yerleştirilebilen veya dört kölenin omuzlarında taşınan içi kumaşlarla kaplı kapalı taşıt.

tahtırvan, [Far. taḫt-ı revān => tahtırvan] *{ağız} is.* Gelin arabası. [DS]

tahtie, [Ar. ḫaṭā' > taḫṭi'e / taḫtiye تخطيه / تخطئه] *{OsT} is.* → tahtıe.

tahtik, -ği [tahtik] *{ağız} is.* Sedir; kerevet. [DS]

tahtim, [Ar. ḫatm > taḫtīm تختيم] *{OsT} is.* Mühürleme; mühür basma. ◻ **tahtim etmek,** *Mühürlemek; mühür basmak.*

tahtit, [Ar. ḫatm > taḫtīṭ تختيط] *(tahti:t, ikinci t kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Çizgi çizme; çizgi ile belirtme. **2.** Çizgi. ◻ **tahtit-i arazi,** *{OsT} Topografya.*

tahtiye, [Ar. ḫaṭā' > taḫṭi'e / taḫtiye تخطئه / تخطيه] *{OsT} is.* → tahtıe.

tahtnişin, [Far. taḫt-nişīn تخت نشين] *(tahtnişi:n) {OsT} is.* Tahta oturan kimse; padişah; hükümdar.

tahtu, [? taḫtū] *(tahtu:) {eT} is.* Eğirilmemiş ham ipek. [DLT]

tahtum, [? tahtum] *{ağız} is.* Hala. [DS]

tahu[1], [*eT.* taġ+ol *(değil)*] *{ağız} e.* Hayır; öyle değil. [DS]

tahu[2], [tak-ı > taku / taḫu] *{ağız} is.* Nişanlı kıza, damadın ailesinin gönderdiği hediye; takı. [DS]

tahuk, -ğu [? kahuk] *{ağız} is.* Kızak. [DS]

tahun, [Ar. ṭāḥūn / ṭāḥūne طاحون / طاحونه] *is.* **1.** *{OsT}* Su değirmeni. **2.** *{ağız}* Araba tekerleğinin çemberini oluşturan ağaçlar; ispit. [DS]

tahune, [Ar. ṭāḥūn > ṭāḥūne طاحونه] *{OsT} is.* **1.** Su değirmeni. **2.** *anat.* En büyük azı dişi.

tahunk, -gu [? taḫunk / tahuk] *{ağız} is.* Kayak. [DS]

tahur, [Ar. ṭahāret > ṭahūr / ṭahūre طهوره / طهور] *(tahu:r) {OsT} sf.* **1.** Çok temiz. **2.** *is.* Temizleyici.

tahuşmak, [tok-uş-mak > taḫuş-maḫ] *işteş. f. [-ur] {ağız}* Toslaşmak. [DS]

tahvif, [Ar. ḫavf > taḫvīf تخويف] *(tahvi:f) {OsT} is.* Korkutma.

tahvifat, [Ar. taḫvīf > taḫvīfāt تخويفات] *(tahvi:fa:t) {OsT} is.* Korkutmalar.

tahvifen, [Ar. taḫvīf > taḫvīfen تخويفاً] *(tahvi:'fen) {OsT} zf.* Korkutarak; korkutma ile.

tahvil, [Ar. ḥāl > taḫvīl *(döndürme)* تحويل] *(tahvi:l) {OsT} is.* **1.** Bir durumdan başka bir duruma çevirme; değiştirme. **2.** Başka bir şeye dönüştürme; dönüştürme. **3.** Devletin ya da bir kuruluşun borç para bulabilmek için çıkardığı faizli senet. **4.** İmparatorluk döneminde, boşalan bir memurluğa yeni memur atama işlemi. **5.** *huk.* Anonim ortakların borç para sağlamak için çıkardıkları, itibarî değeri eşit borç senedi; obligasyon. ◻ **tahvîl-dār,** *{OsT} Tahvil sahibi.*|| **tahvil etmek,** *Değiştirmek; çevirmek.*|| **tahvil hükmü,** *Boşalan tımar ve zeametlerin bir başkasına devri için verilen belge.*|| **tahvîl-i düyûn,** *{OsT} Borç değiştirme; faizi yüksek bir devlet tahvilini, nominal değeri aynı fakat faizi daha düşük tahvillerle değiştirme.*|| **tahvil kalemi,** *{OsT} İmparatorluk döneminde Divan-ı hümayuna bağlı olarak çalışan ve tüm tahvil işlemlerini gerçekleştiren daire.*

tahvilat, [Ar. taḫvīl > taḫvīlāt تحويلات] *(tahvi:la:t) {OsT} is.* **1.** Değişmeler; dönüşümler. **2.** Borç senetleri; tahviller.

tahvin, [Ar. ḫā'in > taḫvīn تخوين] *(tahvi:n) {OsT} is.* **1.** Birisine hain deme; hainlikle itham etme. **2.** Birisi tarafından hainlikle itham edilme.

tahvit, [Ar. ḥavṭ > taḫvīṭ تحويط] *(tahvi:t) {OsT} is.* **1.** Duvar çekme. **2.** Duvar çekilme.

tahyib, [Ar. ḫıybet > taḫyib تخييب] *{OsT} is.* Mahrum etme.

tahyil, [Ar. ḫayāl > taḫyil تخييل] *{OsT} is.* **1.** Hayal kurma. **2.** Akla getirme; hatırlama. **3.** Kötüye yorumlama.

tahyir, [Ar. ḫayr > taḫyir تخيير] *{OsT} is.* **1.** Bir kimseyi iki seçenek arasında bırakma. **2.** Bir kimseyi istediği şeyi seçmekte serbest bırakma. 🗗 **tahyir-i vecibe,** *{OsT} Borçlunun seçimlik borçlarından birini seçerek yerine getirmesi.*

tahzi, -i'ı [Ar. taḫzīʿ تخذيع] *(tahzi:) {OsT} is.* **1.** Kesme; yarma. **2.** *tıp.* Ameliyat yapma.

tahzib, [Ar. ḫizb > taḫzīb تخزيب] *{OsT} is.* **1.** Gruplara ayırma; bölümleme; gruplandırma. **2.** Takım takım toplama.

tahzib, [Ar. taḫżīb تخضيب] *(tahzi:b) {OsT} is.* (Saç, sakal için) boyama. 🗗 **tahzîb-i lihye,** *{OsT} Sakal boyama.*

tahzil, [Ar. taḫzīl تخذيل] *(tahzi:l) {OsT} is.* Alçaltma; bayağılaştırma.

tahzin[1], [Ar. ḫüzn > taḫzīn تحزين] *(tahzi:n) {OsT} is.* **1.** Hüzün verme; kederlendirme. **2.** Kur'an-ı Kerim'i hüzünlü biçimde okuma. 🗗 **tahzin etmek,** *{OsT} Hüzün vermek; kederlendirmek.*

tahzin[2], [Ar. ḫazīne > taḫzīn تخزين] *(tahzi:n) {OsT} is.* Hazineye koyma; hazinede koruma, saklama.

tahzir[1], [Ar. ḫaẕer > taḫẕīr تحذير] *(tahzi:r) {OsT} is.* **1.** (Kötülük yapmak isteyen bir kimseyi) önleme; çekinmesini, sakınmasını öğütleme. **2.** Sakındırma. **3.** Sakındırılma. **4.** Menetme.

tahzir[2], [Ar. taḫżīr تحضير] *(tahzi:r) {OsT} is.* **1.** Hazırlama. **2.** İlaç hazırlama. **3.** Yeşillendirme; yeşil renk verme.

tahzir[3], [Ar. taḫẓīr تحظير] *(tahzi:r) {OsT} is.* **1.** Men etme. **2.** Önleme. **3.** Önlenilme.

tahzirat, [Ar. taḫẕīr > taḫẕīrāt تحذيرات] *(tahzi:ra:t) {OsT} is.* **1.** Sakındırmalar. **2.** Sakındırılmalar.

tahziz, [Ar. taḫżīż تحضيض] *(tahzi:z) {OsT} is.* **1.** Rağbet ettirme. **2.** İsteklendirme.

ta'î, [Ar. tāʾī تائى] *(ta:i:) {OsT} sf.* Te (ت) harfi ile ilgili; bu harfe ait.

Tai, [Ar. ṭāʾī طائى] *(ta:i:) {OsT} sf.* **1.** Tay kabilesi ile ilgili. **2.** Tay kabilesinden olan.

ta'ib, [Ar. tevbe > taʾib / taʾibe تائبه / تائب] *{OsT} sf.* Tövbe eden.

ta'if, [Ar. ṭavāf > ṭaʾif طائف] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyin etrafında dönen. **2.** Tavaf eden.

ta'ife, [Ar. ṭavāf > ṭāʾife طائفه] *(ta:ife) {OsT} is.* **1.** Bir büyüğün çevresindeki yardakçılar. **2.** İnsan topluluğu; takım; grup. **3.** Kavim; kabile. **4.** Tayfa. **5.** *biy.* Familya. 🗗 **tāife-i bagīye,** *{OsT} İsyankârlar.*|| **tāife-i cemîle,** *{OsT} Kadınlar.*|| **tāife-i nisā,** *{OsT} Kadınlar.*|| **tāife-i nisvān,** *{OsT} Kadınlar.*|| **tāife-i zükûr,** *{OsT} Erkekler.*

ta'il, [Ar. ṭāʾil طائل] *(ta:il) {OsT} is.* Yarar; fayda.

taimak, [taī-mak / tay-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* Aşağı doğru kaymak. [EUTS]

ta'ir, [Ar. ṭāyerān > ṭāʾir طائر] *(ta:ir) {OsT} sf.* **1.** Uçan; uçucu. **2.** *is.* Kuş. 🗗 **tair-i cennet,** *{OsT} Cennet kuşu.*|| **tāir-i fezā-yi ins,** *{OsT} İnsan ruhu.*|| **tāir-i hayāl,** *{OsT} Muhayyele.*|| **tāir-i kudüs,** *{OsT} Cebrail aleyhisselam.*|| **tāir-i pür-neş'e,** *{OsT} Neşeli kuş.*|| **tāir-i sidre,** *{OsT} Cebrail aleyhisselam.*

tai-sui, [Çin. t'ai-suei] *{eT} is.* **1.** Müşteri yıldızı; Mars gezegeni. [EUTS] **2.** Büyük yıl. [EUTS]

taişi, [Çin. t'ai tzü] *{eT} is.* Prens; şehzade; vezir. [EUTS]

taişing, [? taişiñ] *{eT} is.* Büyük taşıma aracı; büyük taşıt. [EUTS]

taitsi, [? taitsi] *{eT} is.* Şakirt. [EUTS]

ta'iye, [Ar. tāiyye تائيه] *{OsT} is. ed.* Divan edebiyatında kafiyeleri "t" ile biten kasidelere verilen ad.

taj, [Far. tāc تاج] *{eT} {ağız} is.* Taç. [EUTS] [DS]

tak[1], [tag / tah / tak / tıg / tıh / tık / tik / toh / tok *(yans.)*] *is.* **1.** Çarpma, vurma, kakma, çalma; kendi kendine vurarak çarparak işleme ve çalışma anlatan kök. [Zülfikar] *tak-aç, tak-a-gu, tak-a tuka, tak-ı-la-t-mak* **2.** *is.* Tahta vb. yere sert bir şeyle vurulduğunda, ya da silah atıldığında çıkan sert ve tok ses. 🗗 **tak tak,** *Tok ve sert bir ses çıkararak.*|| **tak talaş,** *{ağız} 1. Yalan yanlış; çarçabuk. 2. Ufak tefek eşya veya çeşitli yiyecek. 3. Çör çöp.* [DS]|| **tak tuk,** *Vurma veya çarpma sırasında çıkan sert ve hoşa gitmeyen ses; böyle bir ses çıkararak.*

tak[2], [tak *(yans.)*] *is.* Kahkaha ile gülmeyi, konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *tak-a-lak, tak-a-la-ş-mak, tak-ı-la-mak*

tak[3], [tak] *{eT} is.* **1.** Sıkıntı; zorluk; müşkil. [İKPÖy.] [KB] **2.** İhtiyaç. *{eAT} (aynı)* [EUTS] **3.** Angarya. [Gabain] 🗗 **tak tutmak,** *{eAT} {OsT} 1. Kusur bulmak. 2. Kınamak.*

tak[4], [Ar. ṭāḳ طاق] *(ta:k) {OsT} is.* **1.** Yapılardaki kemer. **2.** Kapı ve pencere üzerindeki kemerli kısım. **3.** Kat; tabaka. **4.** *{ağız}* (Bahçe sulamak için) sulama sayısı; kez. [DS] **5.** *{ağız}* (Elbise için) kat; takım. [DS] **6.** Kubbe; kümbet. **7.** Ulusal bayramlarda ya da önemli bir olayı anmak amacıyla düzenlenen şenliklerde, geçit resmi yapılacak büyük caddelere kurulan, çiçek ve yazılarla süslenen kemer. **8.** *{ağız}* Yay. [DS] 🗗 **tāk-ı bāziçe-reng,** *{OsT} 1. Küreler.*

2. Talih; kader.‖ **tāk-ı ebrū,** *{OsT} Kemer gibi eğri kaş; yay gibi kaş.*|| **tāk-ı ezrāk,** *{OsT} Gökyüzü.*|| **tāk-ı firūze,** *{OsT} Gökyüzü.*|| **tāk-ı hadrā,** *{OsT} Gökyüzü.*‖ **tāk-ı kemlî,** *{OsT} Gökyüzü.*‖ **tāk-ı lâciverdî,** *{OsT} Gökyüzü.*|| **tāk-ı mukarnās,** *{OsT} 1. Hz. Süleyman'ın tahtı. 2. Gökyüzü.*|| **tāk-ı nîlûfer,** *{OsT} Gökyüzü.*‖ **tāk-i tārım,** *{OsT} Gökyüzü.*|| **tāk-ı zafer,** *{OsT} Zafer takı.*

tak[5], [Far. tāk تاك] *(ta:k) {OsT} is.* Üzüm kütüğü; asma.

tak[6], [tak] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

tak[7], [tak] *{ağız} is.* Yan; yön. [DS]

tak[8], [tak] *{ağız} is.* **1.** Kavun, karpuz, armut vb. meyve dilimi. **2.** Yarım parça. [DS]

tak[9], [tek / tak] *{OsT} sf.* Tek; bir tane. 🗗 **tak vü cüft,** *{OsT} Tek ve çift.*

taka[1], [tak, *(yans.)* > tak-a] *{ağız} is.* **1.** Çarpma, vurma, kakma, çalma; kendi kendine vurarak çarparak işleme ve çalışma anlatan yansımalı gövde. **2.** *is.* Tabanca, tüfek sesi. [DS] 🗗 **taka tuka,** *{ağız} (İş ve çalışma için) yolunda gitmeyen; düzensiz.* [DS]|| **taka tülümbe,** *{ağız} Kırık dökük nesne.* [DS]

taka[2], [tak *(yans)* > tak-a ?] *(ta'ka) is.* **1.** *dnz.* Doğu Karadeniz bölgesinde kullanılan baş tarafı göğüslü, kıçı aynalıklı, yelken ya da motorla yürütülen, çoğunlukla balıkçılık ve taşımacılıkta kullanılan küçük ağaç tekne. **2.** Dokuma tezgâhlarında, seyyar mekiği harekete geçiren küçük düzenek. **3.** *sf.* (Araç ya da alet için) eski; yıpranmış; işe yaramaz durumda olan. *{ağız} (aymı)* [DS] **4.** *{ağız}* (Keçi, koyun gibi hayvanlar için) zayıf; güçsüz. [DS]

taka[3], [Ar. ṭāḳa طاقه] *(ta:ka) {OsT} is.* **1.** Tavana yakın küçük pencere. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Kubbeli mahfe; duvar içinde kemerli, küçük niş. **3.** *{ağız}* Duvar içine gömülü küçük ve kapaksız dolap. [DS] **4.** *{ağız} {eT}* Eski evlerde tavana yakın küçük pencere. [DS] **5.** Kapı. [DS] **6.** *{ağız}* Ahırdaki yemlik. [DS] **7.** *{ağız}* Folluk. [DS] **8.** *{ağız}* Yüklük. [DS] 🗗 **takadan taklamak,** *{ağız} Pencereden atlamak.* [DS]

taka[4], [tak *(yans.)* > tak-a] *{ağız} is.* **1.** Kuzu başlıklarına dikilen küçük çıngırak. **2.** *folk.* Başlık ya da terliklere dikilen altın. **3.** Sırma telle işlenmiş kadife veya kalın ipekli gelin elbisesi. [DS] 🗗 **taka don,** *{ağız} folk. Kına gecelerinde kızların giydiği sırmalı elbise.* [DS]

takabbuz, [Ar. ḳabż > taḳabbuż تقبض] *{OsT} is.* **1.** Büzülme; kasılma. **2.** Kabızlık; peklik. 🗗 **takabbuz-i kalb,** *{OsT} biy. Yürek kasıntısı.*

takabbuzat, [Ar. taḳabbuż > taḳabbużāt تقبضات] *(takabbuza:t) {OsT} is.* **1.** Büzülmeler; kasılmalar. **2.** Kabızlıklar; peklikler.

takabbūl, [Ar. ḳabūl > taḳabbül تقبل] *{OsT} is.* **1.** Kabul etme; kabullenme. **2.** Üstüne alma;. **3.** Benimseme. **4.** Öpülme.

takacak, -ğı [tak-mak > tak-acak] *{ağız} is.* Su testilerini omuzda taşımakta kullanılan yünden örülmüş kalın ip. [DS]

takacan, [tak-acan] *{ağız} is.* Ağaçkakan. [DS]

takacı, [taka-cı] *is.* Taka işleten kimse.

takacılık, -ğı [taka-cı-lık] *is.* Taka işletmeciliği; takacının işi.

takaç, -cı [tok-ī-mak > tok-aç / takaç] *{ağız} is.* **1.** Çamaşır tokacı. **2.** Ağaçkakan. **3.** *sf.* (Alın için) ileri çıkık. [DS]

takaçlamak, [takaç-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ham meyveleri sırıkla ağacından düşürmek. [DS]

takaddese, [Ar. ḳuds > taḳaddese تقدسه] *{OsT} ünl.* "Mukaddes olsun, kutlu olsun" anlamında kullanılan dua sözü. 🗗 **takaddes ve tealā,** *{OsT} (Allah için) kutsal ve yüce.*

takaddūm, [Ar. ḳıdem > taḳaddüm تقدم] *{OsT} is.* **1.** İleride, önde bulunma. **2.** Önce davranma. **3.** Protokol bakımından önde bulunma; öne geçme. **4.** *isl. huk.* Doğabilecek zararları önceden haber verme ve önlenmesi için tavsiyede bulunma. 🗗 **takaddūm etmek,** *{OsT} Öncesinde bulunmak; öncesine geçmek.*|| **takaddūm-i ahd,** *{OsT} Sözleşmenin zaman aşımına uğraması.*|| **takaddūm-i zamān,** *{OsT} Zaman aşımı.*

takaddūs, [Ar. ḳuds > taḳaddüs تقدس] *{OsT} is.* Mukaddes kılma, kutlu kılma.

takagan, [tak *(yans.)* > tak-agan] *{ağız} is.* Ağaçkakan. [DS]

takağ, [Kırg. taka => takağ] *{ağız} is.* Nal. [DS]

takağu, [takīġū] *{eT} is.* Tavuk (cins adı olarak). [DLT] 🗗 (tışı) **takagu,** *Tavuk.* [DLT]|| **takagu yılı,** *Türklerin on iki hayvanlı yıllarından birisi.* [DLT]

takaklı, [takak-lı] *{ağız} is.* Patiska. [DS]

takala, [tak *(yans.)* > tak-ala-k] *{ağız} is.* Küçük parça; topak. [DS]

takalak[1], **-ğı** [tak-mak > tak-ala-k] *{ağız} is.* **1.** Keçeden yapılan çoban abası başlığı. **2.** Yara için bir tür sargı biçimi. [DS]

takalak[2], **-ğı** [tak *(yans.)* > tak-ala-k] *{ağız} is.* **1.** Küçük odun parçaları. **2.** Sert ve kuru toprak parçası. [DS]

takalak[3], **-ğı** [tak-ala-k] *{ağız} is.* Yuvarlak bulgur köftesi. [DS]

takalak[4], **-ğı** [tak-ala-k] *{ağız} is.* Küçük kutu. [DS]

takalak[5], **-ğı** [tak-ala-k] *{ağız} is.* Bütün olarak fırında kurutulmuş armut. [DS]

takalak[6], **-ğı** [tak-al-ak] *{ağız} is.* Domates. [DS]

takalak[7], **-ğı** [tak-mak > tak-ala-k] *{ağız} is.* İplik makarası. [DS]

takalak[8], **-ğı** [tak-mak > tak-ala-k] *{ağız} sf.* Topal ya

da hasta olduğu için sürünün en gerisinde kalan keçi veya koyun. [DS]

takalak[9], **-ğı** [tak-ala-k] *{ağız} is.* **1.** Eğlendirici, hoşça vakit geçirten söyleşiler. **2.** Kahkaha. [DS]

takalaşmak, [tak-mak > tak-ala-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Dereden tepeden konuşmak; dertleşmek; söyleşmek. [DS]

takallet[1], [? takallet] *{ağız} is.* Baştan savma yapılan iş. [DS]

takallet[2], [? takallet] *{ağız} is.* Köy işlerine ayrılan ve harcanan para. [DS]

takallüb, [Ar. ḳalb > taḳallüb تقلب] *{OsT} is.* **1.** Bir yandan diğer yana dönme. **2.** Başka bir biçime, başka kalıba girme; başkalaşma. **3.** Alt üst olma.

takallübat, [Ar. taḳallüb > taḳallübāt تقلبات] *(takallüba:t) {OsT} is.* **1.** Yön değiştirmeler. **2.** Değişmeler.

takallüd, [Ar. ḳald > taḳallüd تقلد] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyi gerdanlık gibi boynuna geçirme; takınma. **2.** Kılıç vb. kuşanma. **3.** Bir işin sorumluluğu altına girme; üstüne alma. 🗗 **takallüd-i kazā,** *{OsT} huk. Kadılığı kabul etme; hâkimlik görevini üstlenme.*|| **takallüd-i süyūf,** *{OsT} Kılıç kuşanma.*

takallül, [Ar. ḳılle(t) > taḳallül تقلل] *{OsT} is.* Az olma; azalma.

takallüs, [Ar. ḳulūş > taḳallüş تقلص] *{OsT} is.* Büzüşme; çekilme; kasılma.🗗 **takallüs etmek,** *{OsT} Büzülmek; kasılmak.*

takallüsat, [Ar. taḳallüş > taḳallüşāt تقلصات] *(takallüsa:t) {OsT} is.* Büzüşmeler; kasılmalar.

takamak, -ğı [Fr. tacamaques] *is. Burseraceae* familyasının çeşitli *protium* türlerinden elde edilen reçine.

takammus, [Ar. ḳamīş > taḳammuş تقمص] *{OsT} is.* Gömlek giyme.

takammül, [Ar. ḳaml > taḳammül تقمل] *{OsT} is.* Bitlenme; bitli olma.

takan[1], [Yun. tīghani ? => takan] *{eT} is.* Kazan. [Mühennâ]

takan[2], [tak-an] *{ağız} is.* Bir şeyi sağlayacak veya önleyecek yol, yöntem; önlem. [DS]

takan[3], [Ar. ṭāḳa] *{ağız} is.* Kilitsiz dolap. [DS]

takana, [Far. ṭabḫ-ḫāne] *{ağız} is.* Mutfak. [DS]

takanak[1], **-ğı** [tak-mak > tak-anak] *{ağız} is.* **1.** Alışverişte, geriye kalan borç; borç kalıntısı. **2.** İlişki. [DS]

takanak[2], **-ğı** [tak *(yans.)* > tak-anak] *{ağız} sf.* Yamru yumru. [DS]

takanmak, [tok-un-mak / dok-un-mak > tak-an-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Dokunmak. [DS]

takannün, [Ar. ḳānūn > taḳannün تقنن] *{OsT} is.* **1.** Değişmezlik kazanma. **2.** Kanunlaşma.

takariz, [Ar. taḳrīż> taḳārīż تقاريض] *(taka:ri:z) {OsT} is.* Bir eseri öven yazılar; takrizler.

takarruh, [Ar. ḳarḥ> taḳarruḥ تقرح] *{OsT} is.* **1.** Yara alma; yaralanma. **2.** Yaranın azması; yaranın derinleşmesi.

takarrüb, [Ar. ḳurb > taḳarrüb تقرب] *{OsT} is.* → takarrüp.

takarrüp, -bü [Ar. ḳurb > taḳarrüb تقرب] *{OsT} is.* **1.** Yanına gelme; yaklaşma. **2.** Yakınlaşma; vakti gelme. **3.** Yakınsama. 🗗 **takarrüp etmek,** *{OsT} 1. Yaklaşmak; yakınlaşmak. 2. Yakınsamak; yaklaşmak.*|| **takarrüb-ile'l-arz,** *{OsT} biy. Yere yönelme; jeotropizm.*

takarrüm, [Ar. taḳarrüm تقرم] *{OsT} is.* Tatlı tatlı yeme.

takarrür, [Ar. ḳarar > taḳarrür تقرر] *{OsT} is.* **1.** Bir yerde karar kırma; yerleşme. **2.** Kararlaştırma; karar verme. 🗗 **takarrür etmek,** *1. Bir yere yerleşmek. 2. Karar verilmek; kararlaştırılmak.*

takas[1], [Ar. ḳaṣṣ > taḳāṣṣ تقاص] *(taka:s) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi başka bir şeyle değiştirerek borç ödeme; değiştirerek ödeşme; değiş tokuş; mübadele. **2.** Malların mallarla değiştirilmesi esasına dayanan bir dış ticaret uygulaması; kliring. 🗗 **takas etmek,** *Karşılıklı olarak değiştirmek; değiştirerek ödeşmek; sayışmak.*|| **takas tukas,** *{OsT} Takas etme; değiş tokuş; karşılıklı alışveriş.*|| **takas tukas geçinme,** *{ağız} Geçim sıkıntısı içinde zar zor geçinmek.* [DS]

takas[2], [tak-az ? > takas] *{ağız} is.* Topal ya da hasta olduğu için sürüye uyamayıp geride kalan koyun, keçi vb. hayvan. [DS]

takasdur, [Ar. taḳaṣdur تقصدر] *{OsT} is. kim.* Kalaylanma.

takassi, [Ar. taḳaṣṣī تقصى] *(takassi:) {OsT} is.* Bir şeyin aslını esasını araştırma.

takasur, [Ar. ḳaṣr > taḳāṣur تقاصر] *(taka:sur) {OsT} is.* Bir işi yapmaya gücü yeterken bile bile yapmama; esirgeme.

takaşşu, -u'ı [Ar. ḳaṣʿ > taḳaşşuʿ تقشع] *{OsT} is. tıp.* Balgam çıkarma.

takaşşur, [Ar. ḳışr > taḳaşşur / taḳaşşür تقشر] *{OsT} is.* Kabuğu olma; kabuk bağlama; kabuklanma.

takaşşür, [Ar. ḳışr > taḳaşşur / taḳaşşür تقشر] *{OsT} is.* → takaşşur.

takat[1], **-ti** [Ar. ṭāḳat طاقت] *(ta:kat) {OsT} is.* Bir şeyi yapabilme, başarabilme veya ona bir etkide bulunabilme gücü; derman; güç; kuvvet; hâl. 🗗 **tākatfersā,** *{OsT} Dayanılmaz; katlanılmaz.*|| **takat getirmek,** *Bir sıkıntıya veya güçlüğe dayanmak; kat-*

lanmak.|| **tākat-güdāz,** *{OsT} Gücü kuvveti yok eden.*|| **takati tak olmak,** *{eAT} Takati kesilmek.*|| **takati kalmamak,** *Dayanma, iş yapabilme gücü, kuvveti bitmek; güçsüz kuvvetsiz, zayıf duruma düşmek.*|| **takati kesilmek,** *Dayanma, iş yapabilme gücü, kuvveti bitmek; güçsüz kuvvetsiz, zayıf duruma düşmek.*|| **takati tükenmek,** *Dayanma, iş yapabilme gücü, kuvveti bitmek; güçsüz kuvvetsiz, zayıf duruma düşmek.*|| **takat kalmamak,** *Gücü azalmak; güçsüz kalmak.*|| **takat kesilmek,** *Güç kalmamak; derman kalmamak; hâl kalmamak; gücü bitmek.*|| **takat-şiken,** *{OsT} Gücü tüketen.*

takat[2]**, -ti** [Ar. ṭāḳ > ṭāḳāt طاقات] *(ta:ka:t) {OsT} is.* Taklar.

takat[3]**, -ti** [Ar. ṭāḳat > ṭāḳāt طاقات] *(ta:ka:t) {OsT} is.* Güçler; kuvvetler; takatler.

takat, [tokat / takat] *{ağız} is.* Tahtadan yapılmış parmaklık biçimindeki kapı. [DS]

takatli, [takat-li] *sf.* Gücü, kuvveti yerinde olan; güçlü; dayanıklı.

takatsiz, [takat-siz] *sf.* (Kişi için) gücü kalmamış; güçsüz; dermansız; hâlsiz; yorgun argın; kudretsiz; mecalsiz. 🗗 **takatsiz düşmek,** *Güçsüz kalmak; dermansızlaşmak.*

takatsizlik, -ği [takat-siz-lik] *is.* Takatsiz olma durumu; güçsüzlük; dermansızlık. 🗗 **takatsizlik duymak,** *Güçsüz kaldığını anlamak.*

takattub, [Ar. taḳaṭṭub تقطب] *{OsT} is.* **1.** Kaşların çatılması. **2.** *tıp.* Buruşma.

takattur, [Ar. ḳaṭr > taḳaṭṭur / teḳaṭṭür تقطر] *{OsT} is.* Damla damla akma; damlama; damlayış. 🗗 **takattür etmek,** *{OsT} Damlamak.*

takatuka, [tak *(yans.)* > tak-a + tuk *(yans.)* > tuk-a] *(takatu'ka) is.* **1.** Gürültü patırtı. **2.** Matbaada dizilmiş olan harfleri aynı hizaya getirmek için üzerlerinden vurmaya yarayan ağaç parçası. **3.** *{ağız}* Eskiden uzun sigara çubuklarının kullanıldığı dönemlerde herkesin uzanabileceği biçimde odanın ortasına konulan kül tablası. [DS] **4.** *{ağız}* Tahta havan; döveç. [DS] **5.** *{ağız}* Şeker kırmaya yarayan bir tür ağaç havan. [DS] **6.** *{ağız}* Çöp kutusu. [DS] **7.** *{ağız}* Bahçelere zarar veren yaban hayvanlarını ürkütmek için yapılmış, su ile dönen ve tokmağı vurdukça gürültü çıkaran bir düzenek. [DS] **8.** *{ağız}* Köy odalarında kullanılan küçük tahta iskemle. [DS] **9.** *{ağız}* Eskimiş, yıpranmış, kullanılamayacak duruma gelmiş eşya. [DS] **10.** *{ağız}* Çoban çakmağı. [DS] **11.** *{ağız}* Alacak verecek; takanak. [DS]

takatukalama, [taka+tuka-la-ma] *is.* Takatukalamak eylemi.

takatukalamak, [taka+tuka-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Dizilmiş harfleri ve diğer baskı parçalarının aynı hizaya getirmek için takatuka ile vurmak.

takatur, [Ar. ḳaṭre > taḳāṭur تقاطر] *(taka:tur) {OsT} is.* Damlama.

takaur, [Ar. ḳa'r > taḳa'ur تقعر] *{OsT} is.* Çukurlaşma.

takav, [Kırg. taka => takav طاقاو] *is.* **1.** *{OsT}* Nal. **2.** *{ağız}* Nalbant. [DS]

takavcı, [takav-cı طاقاوجی] *{OsT} is.* Nalbant.

takavim, [Ar. taḳvīm > taḳāvīm تقاويم] *(taka:vi:m) {OsT} is.* Takvimler.

takavvi, [Ar. ḳuvvet > taḳavvī تقوی] *(takavvi:) {OsT} is.* Güç kazanma; kuvvetlenme.

takavvül, [Ar. taḳavvül تقول] *{OsT} is.* Yalan söyleme.

takavvülat, [Ar. taḳavvülāt تقولات] *{OsT} is.* Yalan söylemeler.

takavvüs, [Ar. ḳavs > taḳavvüs تقوس] *{OsT} is.* Yay biçimi alma; kavislenme.

takayyuh, Ar. ḳayḥ > taḳayyuḥ تقيح] *{OsT} is.* İrinlenme.

takayyü, -ü'i [Ar. ḳay' > taḳayyü' تقيوء] *{OsT} is.* Kusar gibi olup kusamama.

takayyüd, [Ar. ḳayd > taḳayyüd تقيد] *{OsT} is.* **1.** Bağlı olma; bağlanma; bağlılık. **2.** Özen gösterme; üstüne düşme; dikkatli davranma; özenlilik. **3.** Çalışma; uğraşma.

takayyüdat, [Ar. taḳayyüd > taḳayyüdāt تقيدات] *(takayyüda:t) {OsT} is.* Dikkatli davranmalar; özen göstermeler; tedbirler.

takayyüh, [Ar. ḳīḥ => taḳayyüḥ تقيح] *{OsT} is.* Yaranın iltihaplanıp irinlenmesi.

takaz[1]**,** [tak-mak > tak-az / tak+as] *{ağız} is.* **1.** Ağaç çengel. **2.** Kayıklardaki eğri ağaç. [DS]

takaz[2]**,** [tak-mak > tak-az] *{ağız} is.* Sürüye uyamayan hasta hayvan. [DS]

takaza, [Ar. taḳāżā تقاضا] *(takaza) {OsT} is.* **1.** Azarlama; serzeniş. **2.** Başa kakma. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** Alacağını almak için borçluyu sıkıştırma. **4.** *{ağız}* İnce anlamlı, alaylı söz. [DS] **5.** *{ağız}* Atışma; çekişme. [DS] **6.** *{ağız}* Gösteriş. [DS] **7.** *{ağız}* Sıkıntı; güçlük. [DS] 🗗 **takaza etmek,** *1. Azarlamak; serzenişte bulunmak; başa kakmak. 2. {ağız} Darıldığı kimseye iğneleyici sözlerle üzüntüsünü belirtmek. 3. Sıkıntı vermek.* [DS]

takazalamak, [takaza-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ayakyoluna gitmek; tuvalete gitmek. [DS]

takazalaşmak, [takaza-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Araç için) bozulmak; işe yaramaz olmak. [DS]

takbih, [Ar. ḳubḥ > taḳbīḥ تقبيح] *{OsT} is.* Kınama;

beğenmeme; ayıplama; çirkin görme. 🗗 **takbih etmek,** *{OsT} Ayıplamak; kınamak.*

takbihat, [Ar. takbīḥ > takbīḥāt تقبيحات] *(takbi:ha:t) {OsT} is.* Ayıplamalar; kınamalar; beğenmemeler.

takbil, [Ar. ḳabl > takbīl تقبيل] *(takbi:l) {OsT} is.* Öpme. 🗗 **takbil etmek,** *{OsT} Öpmek.*

takça, [Ar. ṭāḳ + Far. -çe *(küçültme eki)* طاقچه] *(ta:kça) {OsT} is.* **1.** Takların iki yanındaki küçük kemerlere verilen ad. **2.** Küçük pencere. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** Kapı ya da pencere kemeri. **4.** Türk evlerinde duvara oyulmuş kemerli niş; takça göz. **5.** *{ağız}* Raf; sergen. [DS]

takçe, [Ar. ṭāḳ + Far. -çe *(küçültme eki)* طاقچه] *(ta:kçe) {OsT} is.* ➔ takça.

takda, [Far. taḫte => tahta / takda] *{ağız} is.* Tahta. [DS]

takdane, [Far. tākdāne تاكدانه] *(ta:kda:ne) {OsT} is.* Üzüm çekirdeği.

takdelen, [tak+del-en] *{ağız} is.* Ağaçkakan. [DS]

takdırlanmak, [Ar. taḳdīr + T. -la-n-mak تقديرلنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Takdir edilmek. 🗗 **takdırlanmış vakt,** *{eAT} Yazılmış, belirlenmiş vakit.*

takdırmak, [tak-dır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Tersini yapmak. [DS]

takdih, [Ar. takdīḥ تكديح] *(takdi:h, h kalın söylenir) {OsT} is.* Beğenmeme; yerme; eleştirme.

takdim, [Ar. ḳıdem > taḳdīm تقديم] *(takdi:m) {OsT} is.* **1.** Öncelik tanıma; öne geçirme; öne alma. **2.** Bir şeyi karşılıksız olarak birinin emrine verme; sunma. **3.** Bir kimseyi birine tanıtma; huzura çıkarma. **4.** Hakkında kısa açıklama yapma; bilgi verme; sunma. 🗗 **takdim edilmek,** *1. Sunulmak. 2. Tanıtılmak. 3. Tanıştırılmak.*|| **takdim etmek,** *1. Sunmak. 2. Tanıtmak. 3. Tanıştırmak. 4. (İş için) öne almak; öncelik vermek.*|| **takdim olunmak,** *1. Sunulmak. 2. Tanıtılmak. 3. Tanıştırılmak.*|| **takdim tehir,** *Bir sözün iki ögesi arasında yer değişimi.*|| **takdim tehir yapmak,** *1. Bir sözün iki ögesi arasında yer değişikliği yapmak. 2. Herhangi bir sayıda rakamlara yer değiştirtmek.*|| **takdîmü'l-ehemm ale'l-mühimm,** *{OsT} En önemli olanı daha az önemli olandan üstün tutma.*|| **takdîm ü te'hir,** *{OsT} Bir ifadedeki sözlerin yerini değiştirerek düzenleme; ileri geri alma.*

takdimat, [Ar. taḳdīm > taḳdīmāt تقديمات] *(takdi:ma:t) {OsT} is.* **1.** Takdim edilen şeyler; sunulanlar. **2.** Bir büyüğe sunulan şeyler. **3.** Öncelik tanımalar; öne çıkarmalar.

takdimci, [takdim-ci] *is.* **1.** Sunucu. **2.** Tanıtmacı.

takdimcilik, -ği [takdim-ci-lik] *is.* **1.** Sunuculuk. **2.** Tanıtmacılık.

takdime, [Ar. taḳdīm > taḳdīme تقديمه] *(takdi:me) {OsT} is.* Önemli bir kişiye veya bir büyüğe sunulan hediye; sungu.

takdimen, [Ar. taḳdīm > taḳdīmen تقديماً] *(takdi:'men) {OsT} zf.* **1.** Öne geçirerek. **2.** Sunarak.

takdir, [Ar. ḳader > taḳdīr تقدير] *(takdi:r) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin değerini belirleme; ona değer biçme. **2.** Allah'ın uygun görüp belirlemesi; yazgı; alın yazısı; nasip. *{eAT} (aym)* **3.** Bir kimseyi veya bir şeyi beğenme; onu beğendiğini gösterme; bu sebeple değer verme. **4.** Bir eylemin ya da durumun önemini, değerini, gerekliliğini anlama, kavrama. 🗗 **takdîr-āmîz,** *{OsT} Takdir eden; uygun bulan.*|| **Takdir böyleymiş!** *Bir ölüm ya da başa gelen kötü olay karşısında teselli vermek için "Allah böyle uygun bulmuş!" anlamında söylenen söz.*|| ...dığı **takdirde,** *Eğer öyle olursa; o durumda; buna göre.*‖ **takdir etmek,** *1. (Kişi için) yaptıklarından, çabalarından dolayı beğenmek; beğenmek. 2. (Durum, nesne vb. için) önemini, değerini ve gerekliliğini anlamak. 3. (Fiyat için) değer biçmek; fiyatını belirlemek; fiyat koymak.*‖ **takdir eylemek,** *1. (Kişi için) yaptıklarından, çabalarından dolayı beğenmek; beğenmek. 2. (Durum, nesne vb. için) önemini, değerini ve gerekliliğini anlamak. 3. (Fiyat için) değer biçmek; fiyatını belirlemek; fiyat koymak. 4. {eAT} Yazmak; nasip kılmak.*‖ **takdir hakkı,** *Yargılama sırasında, ortaya çıkan bazı özel durumlarda, yasalarda konu ile ilgili hüküm bulunmaması durumunda yargıca tanınan âdil karar verme yetkisi; takdir yetkisi.*|| **takdîr-hân,** *{OsT}* ➔ takdirhan.|| **takdîr-i ilâhî,** *{OsT}* ➔ takdiriilahî.|| **takdîr-i kıymet,** *{OsT} Değer biçme; fiyatını belirleme.*‖ **takdir olunmak,** *1. (Kişi için) yaptıklarından, çabalarından dolayı beğenilmek; beğenilmek. 2. (Durum, nesne vb. için) önemi, değeri ve gerekliliği anlaşılmak. 3. (Fiyat için) değer biçilmek; fiyatı belirlenmek; fiyat konulmak.*|| (birinin) **takdirini toplamak,** *O kimse tarafından çok beğenilmek.*|| **takdir-kâr,** *{OsT}* ➔ takdirkâr.|| **takdir toplamak,** *Beğenilmek; beğeni kazanmak.*|| **takdir yerini bulmak,** *Kader için Allah tarafından ne belirlenmiş ise o gerçekleşmek.*|| **takdir yetkisi,** *İdare organlarının yerine getirmekte oldukları bir iş veya yapmakta oldukları işlem sırasında yasalarda açık hüküm bulunmaması durumunda kendilerine tanınan uygulamayı seçme yetkisi.*

takdirat, [Ar. taḳdīr > taḳdīrāt تقديرات] *(takdi:ra:t) {OsT} is.* Takdirler.

takdiren, [Ar. taḳdīr > taḳdīren تقديراً] *(takdi:'ren) {OsT} is.* Takdir ederek; değerlendirerek; değerini anlayarak.

takdirhan, [Ar. taḳdīr + Far. ḫᵛān تقديرخوانه] *(takdi:rha:n) {OsT} s f.* Beğenen; takdir eden.

takdirî, [Ar. taḳdīr > taḳdīrī تقديرى] *(takdi:ri:) {OsT} sf.* **1.** Takdirle ilgili; kaderle ilgili. **2.** *dbl.* Görünürde olmayıp öyle denilen; saymaca.

takdiriilahî, [Ar. taḳdīr-i ilāhī تقدير الهى] *(takdi:ri-ilâ:hi:) {OsT} is.* **1.** Evrendeki bütün olayların, sınırsız ve sonsuz irade sahibi, olmuş, olmakta olan ve olacak her şeyi bilen, düzenleyen Allah'ın evreni yaratmadan önce belirlediği düzen ve doğrultuda gerçekleşmesi. **2.** Alın yazısı; yazgı; kader.

takdirkâr, [Ar. taḳdīr + Far. -kār تقديركار] *(takdi:r-kâ:r) {OsT} sf.* **1.** Takdir eden; beğenen; hayran. **2.** Beğenilen; takdir edilen; takdir içeren.

takdirname, [Ar. taḳdīr + Far. -nāme تقديرنامه] *(takdi:rna:me) {OsT} is.* Yapılan bir işin beğenildiğini belirtmek üzere verilen yazılı belge; takdir belgesi.

takdis, [Ar. ḳuds > taḳdīs تقديس] *(takdi:s) {OsT} is.* **1.** Kutsal sayma; mukaddes bilme. **2.** Saygı gösterme; ululama. **3.** Allah'a şükretme. **4.** *hrist.* Allah'ın bağışladığı inayet. **5.** Piskopos ya da rahibin vaftiz ya da törenlerde haç işareti yapması. **6.** Bir kişiyi veya eşyayı Tanrı'ya vakfetmek, ya da özel bir himaye dilemek için yapılan dinî eylem. 🗗 **takdis etmek,** *Kutsal saymak; mübarek, aziz saymak; kutsamak.*|| **takdis eylemek,** *{eAT} Kutsamak.*

takdisat, [Ar. taḳdīs > taḳdīsāt تقديسات] *(takdi:sa:t) {OsT} is.* Takdis etmeler; kutsamalar.

takeograf, [Fr. tachéographe] *is.* Eskiden harita ve plan hazırlamada kullanılan alet.

takeometre, [Fr. tachéomètre] *(takeome'tre) is.* Arazinin yüzölçümünü bulup planını yapmaya yarayan alet.

takeometri, [Fr. tachéometrie] *is.* Takeometre ile plan alımı tekniği.

takey, [Far. tā-key تاكى] *(ta:key) {OsT} zf.* Ne zamana kadar?

takfa, [? takfa] *{ağız} is.* Hayvan böbreği. [DS]

takfil, [Ar. ḳulf > taḳfīl تقفيل] *(takfi:l) {OsT} is.* Kilitleme.

takfiye, [Ar. ḳafiye > taḳfiye تقفيه] *{OsT} is.* Kafiyeli söz söyleme; kafiye bulma; kafiyeleme.

takga, [takke > takka / takga] *{ağız} is.* **1.** Tavuk veya horoz ibiği. **2.** Takke. [DS]

takgalıkuş, [takga-lı+kuş] *{ağız} is.* Çavuşkuşu; hüthüt; tarakçın. [DS]

takhir, [Ar. taḳhīr تقهير] *(takhi:r) {OsT} is.* Kahretme.

takhirat, [Ar. taḳhīrāt تقهيرات] *(takhi:r) {OsT} is.* Kahretme.

takı[1], [tak-mak > tak-ı] *is.* **1.** Çoğunlukla nişan, düğün vb. törenlerde hediye olarak takılan bilezik, yüzük, altın, gerdanlık vb. süs eşyalarına verilen ad. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız} folk.* Geline verilen armağan. [DS] **3.** *{ağız} folk.* Damada verilen armağan. [DS] **4.** *{ağız} folk.* Düğüne gelenlerin getirdikleri armağan. [DS] **5.** Kadınların ziynet eşyası; takıntı. *{ağız} (aym)* [DS] **6.** *dbl.* İsmin başka kelime ile ilgi kurarken almış olduğu ek; ek. 🗗 **takı günü,** *{ağız} Düğün sırasında konukların geline armağanlarını vermeleri için tören yapılan gün.* [DS]|| **takı tulu,** *{ağız} (Ev eşyası için) kırık dökük.* [DS]

takı[2], [tak-mak *(iliştirmek)* > tak-ī] *(takı:) {eT} bağ.* **1.** Ve; öte yandan; dahası; dahi. [İKPÖy.] **2.** Daha; da; henüz. kaldı ki; nihayet; bundan başka. [DLT] [EUTS] [ETY] [Üç İtigsizler] [Gabain] [KB] [Tekin] [Mühennâ]

takıç[1], **-cı** [tokaç / takıç] *{ağız} is.* **1.** İleri doğru çıkık alın. **2.** *zool.* Ağaçkakan. [DS]

takıç[2], **-cı** [tak-ı-ç] *{ağız} is.* **1.** Şapka. **2.** Çevresi altın ve gümüşle süslü kadın başlığı. [DS]

takığu, [takīğü] *(takı:ğu:) {eT} is.* **1.** Tavuk. [EUTS] [Gabain] **2.** Türklerin on iki hayvanlı takvimlerinde bir yılın adı. [EUTS]

takıl[1], [Ar. daḫl => tahıl / takıl] *{ağız} is.* **1.** Buğday. **2.** Tahıl ölçeği. [DS] 🗗 **takıl günü,** *{ağız} Düğünün başladığı ilk gün.* [DS]

takıl[2], [tak-mak > tak-ıl] *{ağız} is.* **1.** Çeyiz. **2.** Bohça. **3.** Eşya. **4.** İç çamaşırı. [DS] 🗗 **takıl tukul,** *{ağız} 1. Şöyle böyle. 2. Kaba saba.* [DS]

takılamak[1], [tak *(yans.)* > tak-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-] [-l(ı)-yor]* **1.** Yüksek sesle gülmek; gürültü yapmak. **2.** (Keklik için) ötmek. **3.** *"Tak tak"* ses çıkarmak. **4.** (Tüfek, tabanca vb. için) patlamak. [DS]

takılamak[2], [tak-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Yüz bulmak; şımarmak. **2.** Karıştırmak; kurcalamak. [DS]

takılaşmak, [tak-ıl-a-ş-mak] *{ağız} işteş f. [-ır]* **1.** Konuşmak. **2.** Tartışmak. **3.** Kahkaha ile gülmek. [DS]

takılatmak, [tak *(yans.)* > tak-ı-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** (Tüfek için) patlatmak. **2.** Bozup devirmek; yuvarlamak. [DS]

takılcak, -ğı [tak *(yans.)* > tak-ıl-cak] *{ağız} is.* **1.** Hareketi ile tahılın değirmen taşına düzenli akmasını sağlayan uzun çubuklar. **2.** Yaban hayvanlarının bahçelere zarar vermek üzere girmelerini ürküterek önlemeye yarayan su ile çalışan çark ve bu çarka bağlı gürültü çıkaran tokmaktan ibaret düzenek; takatuka. [DS]

takıldak, -ğı [tak *(yans.)* > tak-ıl-da-k] *is.* **1.** Çıkardığı sesten değirmen, su dolabı gibi araçların işleyişini kontrol etmeye yarayan hareketli parça; çakıldak. **2.** *{ağız}* Mürver ağacından yapılan bir çeşit çocuk tabancası. [DS]

takıldamak, [tak *(yans.)* > tak-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz.*

f. [-r] [-d(ı)-yor] (Parmak, bel, boyun vb. eklem için) eğilip bükülme sırasında ses çıkarma. [DS]

takıldım, [tak-ıl-dım] *{ağız} is.* Baskın. 🗗 **takıldım vermek,** *{ağız} Baskın yapmak.* [DS]

takılgan, [tak-ıl-gan] *sf.* **1.** (Kişi için) başkalarına takılarak onları kızdırmayı alışkanlık haline getirmiş olan; muzip. **2.** *{argo}* Kahve, meyhane gibi belirli bir yerin sürekli müşterisi olan.

takılganlık, -ğı [tak-ıl-gan-lık] *is.* **1.** Takılgan olma durumu; takılgan bir kimsenin niteliği. **2.** Takılgan kişinin davranışları; muziplik.

takılı[1]**,** [takı > takı-lı] *sf.* Bir takısı bulunan.

takılı[2]**,** [tak-ıl-mak > tak-ıl-ı] *sf.* **1.** Bir şeye ya da bir yere takılmış olan; bağlı. **2.** İliştirilmiş olan.

takılış, [tak-ıl-ış] *is.* Takılmak eylemi ve biçimi.

takılma, [tak-ıl-ma] *is.* Takılmak eylemi.

takılmak, [tak-ıl-mak] *edil. f. [-ır] [eT. -ur]* **1.** *{eT}* Dizilmek. [DLT] **2.** Takmak eylemi yapılmak; takmak eylemine uğramak; takılmak eylemine konu olmak. **3.** Bir şeye iliştirilmek; tutturulmak. **4.** Birinin üzerine tutturularak armağan verilmek. **5.** (Gemi demiri için) deniz dibindeki kayalara sıkışıp kalmak. **6.** Dengeyi bozacak biçimde bir yere ilişmek ve bir aksaklık ortaya çıkmak. **7.** *dönşl. f.* Bir yere ilişip kalmak. **8.** Bir yerde, bir şeyde kalmak; daha ötesine gidememek. **9.** (Göz için) ısrarla bir şeyde durmak; sabitleşmek. **10.** *mecaz.* Eğlenmek amacıyla kızdıracak, şaşırtacak davranışlarda bulunmak. **11.** Bir yere gidip orada oyalanmak; kalmak; eğleşmek. **12.** Bir şeyin üzerinde ısrarla durmak; gördüğü eksiklik üzerinde durup düşünmek. **13.** Bir kimsenin peşinden gitmek; izlemek; yakından takip etmek. 🗗 **takılıp kalmak,** *1. Oyalanmak. 2. Bakışlarını ayıramamak.*

takım, [tak-mak > tak-ım] *is.* **1.** Herhangi bir iş ya da işletmede belirli amaçla kullanılan, bir faaliyette gerekli olan nesnelerin, araçların, aygıtların tümü; ekipman. **2.** Aynı meslekte, aynı işte, aynı etkinlikte bulunan kişilerin oluşturduğu topluluk. **3.** Birbiriyle uyum içinde olan ve birbirini tamamlayan ögeler dizisi. **4.** Görev bakımından birbirini tamamlayan kişilerin oluşturduğu grup; ekip; trup. **5.** *sin.* Bir film çevrimi sırasında görüntü ve ses alma, aydınlatma vb. işleri yapmakla görevli kişiler topluluğu. **6.** *spor.* Bir karşılaşma ya da yarış için işbirliği yapan ya da aynı tarafta oynayan oyuncuların tümü; ekip. **7.** *spor.* Bir oyunda sahaya çıkan belli kuruluşlara ait oyuncular topluluğu. **8.** (Aşağılama için) topluluk; güruh. *"it takımı".* **9.** Aynı etkinlik ya da uğraşı alanında bir araya gelen insan topluluğu. **10.** Aynı kumaştan yapılma iki veya daha çok parçadan oluşan elbise. **11.** Sigara ağızlığı. *{ağız} (aynı)* [DS] **12.** *as.* Bölüğü oluşturan en küçük temel birlik. **13.** *biy.* Bir sınıfın ayrıldığı bölümlerden her biri. **14.** *dbl.* Tamlama. **15.** *{ağız}* Arabanın yastık, dingil ve altındaki eğri ağaçların tümü. [DS] **16.** *{ağız}* Tarlaları birbirinden ayıran yükseklik; sınır. [DS] **17.** *{ağız}* Geviş getiren hayvanlarda işkembe ve bağırsaklar. [DS] **18.** *{argo}* Erkeklik organı ve erbezlerinin tümü; penis ve husyeler. **19.** *sf.* Benzer; gibi. *"Bu takım fikirler her zaman ortaya atılır."* 🗗 **takım erki,** *Oligarşi.*|| **takımı yatırmak,** *Yaptığı işte başarısızlığa neden olmak; başarısızlığından diğerleri de etkilenmek.*|| **takım komutanı,** *as. Bir takıma komuta eden subay ya da astsubay.*|| **takım oluğu,** *{ağız} Marangozun takımlarını koyduğu tahta oluk.* [DS]|| **takım oyunu,** *1. Belli sayıda oyuncudan oluşan spor karşılaşması. 2. mecaz. Bir işi paylaşarak ve ortaklaşa yapma.*|| **takım takım,** *Küçük topluluklar oluşturarak.*|| **takım takla-vat,** *Parçaları ile birlikte bütünü; hepsi.*|| **takım tutmak,** *Spor klüplerinden birinin yandaşı olmak.*|| **takım yatmak,** *Bir işte, bir uğraşıda topluca ya da baştan aşağı başarısız olmak.*

takımada, [tak-ım+ada] *is. coğ.* Geniş bir deniz yüzeyi üzerinde serpiştirilmiş olarak yer alan küçüklü büyüklü adaların oluşturduğu coğrafî bütünlük.

takımayak, -ğı [tak-ım+ayak] *is.* Dokuma tezgâhına takılacak olan taharı yapılmış gücü takımı.

takımcak, -ğı [takım-cak] *{ağız} zf.* Takımıyla. [DS]

takımcık, -ğı [takım-cık] *{ağız} is.* Çardak genişliğinde yayılabilen, ak çiçek açan bir çeşit bitki. [DS]

takımlaştırma, [tak-ım-la-ş-tır-ma] *is.* **1.** Takımlaştırmak eylemi. **2.** Birbirine yakın ve bir şekil meydana getirebilecek biçimde olan yıldızları gruplaştırma.

takımlaştırmak, [tak-ım-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Takım durumuna getirmek; takım yapmak.

takımyıldız, [tak-ım+yıldız] *is.* Gök küresi üzerinde görünüşlerine göre belirli bazı şekiller çizen ve bu şekillere göre adlandırılan birbirine yakın yıldızlar grubu.

takınak, -ğı [tak-ın-mak > tak-ın-ak] *is.* **1.** *psikol.* Kişinin çabalarına rağmen bir türlü kendini kurtaramadığı, bilinci etkisi altına alarak zaman zaman korku yaratan düşünce; saplantı; musallat fikir. **2.** *{ağız}* Borç veya alacak. [DS]

takınaklı, [tak-ın-ak-lı] *sf. psikol.* (Kişi için) takınağı bulunan; saplantılı. 🗗 **takınaklı davranış,** *Bilince takılan ve kurtulma çabalarına rağmen bir türlü kişinin kendini sıyırıp atamadığı düşüncelere bağlı davranış.*

takınaksız, [tak-ın-ak-sız] *sf. psikol.* (Kişi için) takınağı olmayan.

takıncak, -ğı [tak-ın-(a)cak] *{ağız} is.* Kadınların takındıkları değerli süs eşyası; mücevher; takı. [DS]

takınma, [tak-ın-ma] *is.* Takınmak eylemi.

takınmak, [tak-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi kendi kendine takmak; kendi üzerine takmak. **2.** *gçl. f.* Bir nitelik, bir durum almak; kendini bir şey olarak göstermek; davranışlarına belli bir nitelik vermek; bürünmek.

takıntı, [tak-ın-tı] *is.* **1.** Bir şey ya da başka bir durumla ilişkili olan bir şey veya durum. **2.** Bir kimse ile kurulmuş olan ilişki. **3.** Sonu olmayan aşk ilişkisi; gönül eğlendirme. **4.** *{ağız}* Miktarı küçük borç. [DS] **5.** *{argo}* Bütünlemeye kalınan ders. **6.** *{ağız}* Kadın takıları. [DS] 🗗 **takıntı ek,** *dbl. Anadolu ağızlarında, bazı kelimelere eklenen ve kendi görevi dışında kullanılan ekler. bari-m, belki-m, artık-ın, bilerek-ten.*

takıntılı, [tak-ın-tı-lı] *sf.* Takıntısı olan.

takıntısız, [tak-ın-tı-sız] *sf.* Takıntısı olmayan.

takır[1]**,** [tak *(yans.)* > tak-ır] *is.* **1.** Bir yere çarpan, yuvarlanan şeylerin çıkardığı sesi anlatan gövde. **2.** *{ağız}* Toprakların yer yer çatlaması, kuruması durumu. [DS] **3.** *{ağız}* Takunya. [DS] 🗗 **takır takır,** *1. Takırtı sesleri çıkararak; takırdayarak. 2. {ağız} Çok sert ve kuru biçimde.* [DS] *3. Çok sert ve kuru olan. 4. {eT} Taklama sesi.* [DLT] *5. {ağız} Çok soğuk.* [DS] *6. {ağız} Boş.* [DS] || **takır tukur,** *1. Kaba ve sert bir tıkırtı sesi çıkararak. 2. {ağız} Çok kuru ve sert.* [DS] *3. {ağız} (Ses için) vurulduğunda sert nesnelerden çıkan.* [DS]

takır[2]**,** [tak-ır] *is.* Çöl bölgelerinde çukur alanların diplerinde biriken tuzlu ve killi toprak.

takır[3]**,** [takır] *{ağız} is.* Fıtık hastalığı. [DS]

takır[4]**,** [tak-ır] *{ağız} is.* İp ya da yular yapmaya yarayan bir çeşit araç. [DS]

takırak, -ğı [tak-ır-ak] *{ağız} is.* **1.** Takunya. **2.** Kapı tokmağı. **3.** Yaylı yük arabası. [DS]

takıramak, [tak *(yans.)* > tak-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* **1.** Kapı çalmak. **2.** (Nesne vb. için) "takır takır" ses çıkarmak. **3.** Çok zayıflamak. [DS]

takırdak, -ğı [tak-ır-dak] *{ağız} is.* **1.** Takunya. **2.** Eritilen kuyruk yağının geriye kalan kızarmış kıkırdak bölümü. **3.** Çok kuru ve sert. [DS]

takırdaklı, [takırdak-lı] *{ağız} sf.* Takırtılı sesler çıkaran. 🗗 **takırdaklı nalin,** *{ağız} Karda, buzda yürümek için tabanı yüksekçe, altlarına demir çember çakılmış, yürürken çok ses çıkaran bir tür takunya.* [DS]

takırdama, [tak *(yans.)* > tak-ır-da-ma] *is.* Takırdamak eylemi.

takırdamak, [tak *(yans.)* > tak-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Kuru ve kaba, sert bir ses çıkarmak; takırtılı sesler çıkarmak. **2.** Çok kurumak; gevremek. **3.** Kuru kuru öksürmek.

takırdatma, [tak *(yans.)* > tak-ır-da-t-ma] *is.* Takırdatmak eylemi.

takırdatmak, [tak *(yans.)* > tak-ır-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Takırdamasına neden olmak; takırdamasını sağlamak.

takırtı, [tak *(yans.)* > tak-ır-tı] *is.* Çarpma, yuvarlanma sonucunda çıkan sert ve kuru, tok ses.

takısız, [tak-ı-sız] *sf.* **1.** Takı almamış; takısı olmayan. **2.** Takı takılmamış; takı takılmayan. 🗗 **takısız tamlama,** *dbl. Her ikisi de ek almamış isim tamlaması; tamlayanı sıfat görevinde olan isim tamlaması. çocuk adam, demir kapı.*

takış[1]**,** [takış] *{ağız} is.* Teke. [DS]

takış[2]**,** [tokaç / takaç / takış] *{ağız} sf.* **1.** Yumru; çıkıntılı. **2.** (Alın için) ileri doğru çıkık. [DS]

takışma, [tak-ış-ma] *is.* Takışmak eylemi.

takışmak, [tak-ış-mak] *işteş. f. [-ır]* **1.** *{ağız}* Karşılıklı olarak birbirine alay ederek takılmak. [DS] **2.** *{ağız}* Birinin ardından gitmek. [DS] **3.** *mecaz.* Anlaşmazlık çıkmak; anlaşamamak. **4.** *{ağız}* Anlaşmazlık sonucu tartışmak; ağız dalaşı yapmak; kavga etmek. [DS]

takıştırma, [tak-ış-tır-ma] *is.* Takıştırmak eylemi.

takıştırmak, [tak-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* (Bilezik, yüzük, küpe vb. için) aşırı ölçüde takmak.

takıt, -dı [Ar. tabūt => takıt] *{ağız} is.* Tabut. 🗗 **takıt gibi,** *{ağız} Kupkuru.* [DS]

takıtmak, [tak-ıt-mak طاقتمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Dağıtmak.

takıya, [Ar. ṭāḳıyye => takke / takıya] *{ağız} is.* Kadınların çeşitli biçimler vererek başlarına bağladıkları örtü. [DS]

takıyye[1]**,** [Ar. taḳıyye تقيه] *{OsT} is.* **1.** Sakınıp çekinme. **2.** Bir kimsenin mensup olduğu mezhebi gizlemesi. **3.** *isl.* Kalpteki inancı korumak koşuluyla, baskı ve zorlamalar sonucu diliyle küfrü kabullenme; kitmân. **4.** *mecaz.* Olduğundan farklı görünme. 🗗 **takıyye yapmak,** *{OsT} 1. Sakınmak; çekinmek. 2. Olduğundan farklı görünmek.*

takıyye[2]**,** [Ar. ṭāḳıyye طاقيه] *(ta:kıyye) {OsT} is.* Takke. 🗗 **tākıyye-dūz,** *Takke diken; takkeci.*

takızafer, [Ar. ṭāḳ-ı ẓafer طاق ظفر] *(ta:kı'zafer) {OsT} is.* Zafer takı.

-taki, [-da-ki / -de-ki / -ta-ki / te-ki] *yap. e.* → -daki.

taki, [Ar. taḳvā > taḳī تقى] *(taki:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Dinine bağlı. **2.** Haramdan, günahtan kaçınan.

takiaritmi, [Fr. tachyarythmie] *is.* Kalp ritminin düzensiz ve anormal derecede hızlı olduğu durum.

ta'kib, [Ar. ʿakab > tāʿkīb تعقيب] *(ta:ki:b) {OsT} is.* → takip.

takibat, [Ar. tāʿkīb > tāʿkībāt تعقيبات] *(ta:ki:ba:t) {OsT} is.* **1.** İzleme; takip etme. **2.** Bir suç işlenmesi üzerine adlî makamlarca yürütülen inceleme, araştırma, suçluyu ve suçun türünü belirleme gibi işlemlerin tümü; kovuşturma. **3.** Vergi alacaklarının zamanında ödenmemesi üzerine vergi tahsili için vergi dairelerinin giriştikleri işlemler.

takiben, [Ar. tāʿkīb> tāʿkīben تعقيباً] *(ta:ki'ben) {OsT} zf.* Ardından; izleyerek; takip ederek.

takid, [Ar. ʿaḳd > tāʿḳīd تعقيد] *(ta:ki:d) {OsT} is.* **1.** Düğümleme; düğüm yapma. **2.** *ed.* Bir cümleyi anlaşılmaz hâle sokma. ◻ **ta'kîd-i lafzî,** *{OsT} Sözü anlaşılmaz hâle sokma.*‖ **ta'kîd-i ma'nevî,** *{OsT} Sözün anlamını, anlaşılmaz hâle sokma.*

takidat, [Ar. tāʿḳīd > tāʿḳīdāt تعقيدات] *(ta:ki:da:t) {OsT} is.* Düğümlemeler; düğüm atmalar.

takie, [Ar. taḳī'e تعقيه] *(taki:e) {OsT} is.* Kusturucu maddeler verme.

takifaji, [Fr. tachyphagie] *is.* Hızlı yeme; tıkıştırma.

takifemi, [Yun. takhys *(hızlı)* + pheme *(söz)* > Fr. tachyphémie] *is.* Kimi ruhsal ve fizyolojik rahatsızlıklarda görülen konuşma çabukluğu.

takiflaksi, [Fr. tachyphylaxie] *is.* Sonradan verilecek olan öldürücü zehrin etkisini yok etmek için az miktarda zehir vererek sağlanan bağışıklık.

takigraf, [Fr. tachygraphe] *is.* Hız kaydedici alet; hızölçer.

takilit, [Fr. tachylite] *is. min.* Magmanın hızlı soğuması ile oluşmuş kristalit bakımından zengin, bazalt birleşimli cam.

ta'kim, [Ar. ʿaḳāmet > taʿḳīm تعقيم] *(taki:m, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Verimsiz kılma; kısırlaştırma. **2.** Mikroptan arındırma; sterilize etme. ◻ **ta'kim etmek,** *{OsT} 1. Kısırlaştırmak. 2. Mikroptan arındırmak.*

takimetre, [Fr. tachymètre] *is.* Üzerine yerleştirildiği bir makinenin dönen parçasının hızını, dakikada devir sayısı olarak gösteren alet.

takip, -bi [Ar. ʿakab > taʿḳīb تعقيب] *(ta:ki:p) {OsT} is.* **1.** Yakalamak ya da yetişmek amacıyla peşinden gitmek; izleme. **2.** Bir kimsenin arkasından yürümek; izinden gitmek. **3.** Bir kimse ya da şeyin akışına, gidişine uyma. **4.** Adlî makamlarca yapılan araştırma ve soruşturma işlemi; kovuşturma. **5.** Başlanılan bir işi sonuçlandırmak için yapılan her türlü çalışma ve ilgilenme; izleme. **6.** Bir şeyin gelişmesi ile ilgilenme. **7.** Dikkatle dinleme. **8.** Birbirinin ardından gelme. **9.** *as.* Geri çekilmekte olan düşmanın tutunmasını ya da tekrar saldırıya geçmesini önlemek, yok etmek, tamamen yenmek amacıyla yapılan harekât. ◻ **takibi şikâyete bağlı suç,** *Dava açılabilmesi için zarar görenlerin şikâyetine bağlı suç.*‖ **takip etmek,** *1. (Kişi, taşıt, hayvan vb. için) yakalamak, ulaşmak amacıyla izlemek, kovalamak. 2. Arkasından gelmek. 3. Gittiği yoldan gitmek; izlemek. 4. (Suçlu için) adlî makamlarca araştırma ve soruşturma yapmak; kovuşturmak. 5. (Kişi için) sezdirmeden davranışlarını ya da geliş gidişlerini gözlemek. 6. (Kişi için) eşlik ederek göz kulak olmak. 7. Belli bir yol izlemek. 8. (Kişi, düşünce, öğreti için) düşüncesini, tutumunu, davranışını ona uydurmak. 9. (Kişi için) davranışlarını, eylemini onaylamak, desteklemek. 10. (İş, çalışma vb. için) gelişmeleri izlemek. 11. (Ders, konuşma vb. için) dikkatle dinlemek; anlamaya öğrenmeye çalışmak. 12. (Kişi için) sağlığı, eğitimi vb. ilgilenmek; yakından izlemek. 13. (Eğitim, öğretim vb. için) düzenli olarak çalışmalara, sınavlara vb. etkinliklere katılmak. 14. (Kişi için) gözleri veya bakışları ile hareketlerini izlemek.*‖ **takip fişi,** *Üretilen bir parçaya iliştirilen ve üzerine üretim aşamasının işaret edildiği fiş.*‖ **takip talebi,** *Borcun yerine getirilmesi için alacaklının icra dairesine yaptığı başvuru.*

takipçi, [takip-çi] *is.* Bir işi, bir şeyi, bir kimseyi takip eden kimse; takip eden kimse; izleyici.

takipçilik, -ği [takip-çi-lik] *is.* Takipçinin yaptığı iş.

takipne, [Fr. tachypnée] *is. tıp.* Akciğer, kalp ve sinir hastalıklarında görülen solunum hızlanması.

takipsiz, [takip-siz] *sf.* **1.** Gelişmesi, akışı, yolunda gidip gitmediği üzerinde durulmayan. **2.** İzlenmeyen; takip edilmeyen. **3.** *zf.* Takipsiz olarak.

takipsizlik, -ği [takip-siz-lik] *is.* Takip edilmeme durumu; takipsiz olma. ◻ **takipsizlik kararı,** *huk. Kamu davasının açılmasına gerek olmadığına ilişkin karar.*

takir, [Ar. ʿaḳr > taʿḳīr تعقير] *(taki:r) {OsT} is. tıp.* Bir uzvu derince ve tehlikeli biçimde kesme.

takis, [Ar. ʿaḳs => taʿḳis تعقيس] *(taki:s) {OsT} is. mat.* Evirtim; inversiyon.

takisistoli, [Fr. tachysystolie] *is. tıp.* Kulakçıkların kasılma devrelerinin artması ile meydana gelen sistoldeki aşırı hızlanma

takitik, [tak-ıt-ık / takitik] *{ağız} is.* Takunya. [DS]

takiye, [Ar. ṭāḳ > ṭāḳiyye طاقيه] *(ta:kiye, k kalın söylenir) {OsT} is.* Takke. ◻ **tākiye-i küre,** *{OsT} Küre kapağı.*

takiyye, [Ar. taḳıyye تقيه] *{OsT} is.* → takıyye.

takka[1], [Ar. taḳıyye => takke / takka] *{ağız} is.* **1.** Terlik. **2.** Şapka. **3.** Takke. **4.** Kadın fesi. **5.** Gelinlerin başlarına taktıkları süslü başlık. [DS]

takka[2], [Ar. daḳīḳa => dakka / takka] *{ağız} is.* Dakika. [DS]

takka[3], [Ar. ṭāḳ => takka] *{ağız} is.* **1.** Duvara açılmış, kapaksız küçük dolap. **2.** Eşik. [DS]

takkadak, [tak *(yans.)* > tak(k)-adak] *(ta'kkadak) zf.* Ansızın; birden bire; hemencecik.

takkadartan, [takka+tart-an] *{ağız} is.* Uzun boynuzlu, kabuklu, büyük kara böcek. [DS]

takkalamak, [takka-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Gelin başı süslemek; düzeltmek. [DS]

takkalanmak, [tak *(yans.)* > tak(k)-a-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yuvarlanmak. [DS]

takkalı[1], [takka-lı] *{ağız} is.* Uzun gagalı, sarı tüylü bir tür kuş. [DS] ◻ **takkalı kuş,** *{ağız} Başı sivri, serçeye benzer bir tür kuş.* [DS]

takkalı[2], [takka-lı] *{ağız} sf.* (Dağ, tepe vb. için) tepeli; tümsekli. [DS] 🗗 **takkalı yağmur,** *{ağız} Sürekli ve kuvvetli yağan yağmur.* [DS]

takke, [Ar. ṭāḳ > ṭāḳiyye طاقیه] *{OsT} is.* **1.** Başa geçirilen ince kumaştan yapılma başlık. **2.** Yarım küre biçimindeki bir kürenin üst bölümü. **3.** Malıyalar arasında bağlantı kurmayı sağlayan özel kiremit. 🗗 **takke akçesi,** *Yeniçeri ocağına, giyim aynî değil de bedeli nakit olarak ödendiği zaman başlık parasına verilen ad.*‖ **Takke düştü, kel göründü.** *Bir ayıbı örten, gizleyen şeyler ortadan kalktığında gerçeğin artık ortaya çıktığını anlatmak için kullanılan söz.*

takkeli, [takke-li] *sf.* **1.** Takkesi bulunan; takke giymiş olan. **2.** Takkesi belirtilen biçimde olan. **3.** *zf.* Takkeli olarak.

takkesiz, [takke-siz] *sf.* **1.** Takkesi bulunmayan; takkesi olmayan; takke giymemiş olan. **2.** *zf.* Takke giymemiş olarak; takkesiz olarak.

takkıç[1]**, -cı** [tak(k)-ıç] *{ağız} sf.* (Alın için) ileri çıkık. [DS]

takkıç[2]**, -cı** [takke + uç] *{ağız} is.* Süslü bir gelin başlığı. [DS]

takkoz, [Yun. takos => takkoz] *{ağız} is.* Tuğla. [DS]

takla[1]**,** [tak-la] *is.* **1.** Baş veya elleri yere dayayarak üzerinden vücudu aşırma hareketi. **2.** Taşıtların herhangi bir nedenle fırlayarak havada öne ya da yana doğru yaptığı dönme hareketi. **3.** Uçak ve kuşların havada yana ya da öne doğru kendi çevresinde yaptıkları dönme hareketi. 🗗 **takla atmak,** *1. Yuvarlanma ya da dönme hareketi yapmak. 2. mecaz. Aşırı ölçüde sevinmek. 3. mecaz. Bir kimsenin hoşuna gidecek davranışlarda bulunarak ona yaranmaya çalışmak; dalkavukluk etmek.*‖ **takla attırmak,** *1. Bir kimseye dilediği hareketi yaptırmak; onunla dilediği gibi oynamak. 2. Bir aleti ustalıkla kullanabilmek.*‖ **takla böceği,** *zool. Kın kanatlılardan larvaları uzun bedenli olup toprakta dört yıl kadar yaşayarak tahıllara ve patateslere zarar veren, ergini sırt üstü dururken birden fırlayıp ayakları üstünde durabilen bir böcek, (Agriotes lineatus).*‖ **takla böcekleri,** *zool. Takla böceği türlerini içine alan pek çok kın kanatlılar familyası, (Elateridae).*‖ **takla kılmak,** *1. Yuvarlanma ya da dönme hareketi yapmak. {eAT} (aynı) 2. mecaz. Aşırı ölçüde sevinmek. 3. mecaz. Bir kimsenin hoşuna gidecek davranışlarda bulunarak ona yaranmaya çalışmak; dalkavukluk etmek.*‖ **takla urmak,** *{OsT} Takla atmak.*

takla[2]**,** [tak *(yans.)* > tak-la] *{ağız} is.* Bahçelere zarar veren hayvanları ürkütüp kaçırmak için akar su üzerine kurulan çark ile vurulan bir tokmaktan ibaret düzenek. [DS]

taklacı, [tak-la-cı] *is.* **1.** Takla atan kimse. **2.** Taklacı güvercin. 🗗 **taklacı güvercin,** *Uçarken çok güzel taklalar atan küçük boylu süs güvercini.*

taklak[1]**, -ğı** [tak-la-k] *is.* → takla[1].

taklak[2]**, -ğı** [tak-la-k] *{ağız} is.* Dişisi kaybolmuş ve yumurtaya yatmış erkek keklik. [DS]

taklak[3]**, -ğı** [tak-la-k] *{ağız} is.* Araba geçe geçe çamuru kurumuş yol. [DS]

taklak[4]**, -ğı** [tak-la-k] *{ağız} is.* Tokat. [DS]

taklaka, [tak-la-k-a] *{ağız} is.* Tokat. [DS]

taklamak, [tak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İkiye bölmek. [DS]

taklan, [tak-lañ] *{ağız} is.* Tepelerdeki düzlükler. [DS]

taklaşmak, [tak-(ı)l-aş-mak / tak-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Sataşmak; dalaşmak. [DS]

taklaştırmak, [tak-la-ş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* İki kişiyi birbirine düşürmek. [DS]

taklavat, [tak *(ihtiyaç)* > tak-la-ġ *(gerek duyulan)*+ Ar. -āt ?] *is.* Hepsi, tamamı, bütünü anlamında kullanılan "takım taklavat" deyiminde geçer.

taklavık, -ğı [tak *(yans.)* > tak-la-y-ık ? > takla-vık] *{ağız} is.* Mürver ya da kamış içine kıtık sokup bir çöple itmek suretiyle oynanan bir çocuk oyuncağı. [DS]

takli, -i'ı [Ar. ḳalʿ > taḳlīʿ تقليع] *(takli:) {OsT} is.* Kökünden söküp çıkarma.

taklib, [Ar. ḳalb > taḳlīb تقليب] *(takli:b) {OsT} is.* **1.** Döndürme; çevirme. **2.** Bir şeyin biçim ve kalıbını değiştirme; başkalaştırma. **3.** *tıp.* Ters gelen bebeğin doğumunu kolaylaştırmak amacıyla bebeği çevirme işlemi. 🗗 **taklib-i hükûmet,** *{OsT} Bir ülkede siyasal iktidarı hukuk dışı yollardan zor kullanarak değiştirme; hükûmet darbesi.*‖ **taklip etmek,** *Döndürmek; çevirmek; değiştirmek.*

taklibat, [Ar. taḳlīb > taḳlībāt تقليبات] *(takli:ba:t) {OsT} is.* Değişmeler; değişiklikler; değişimler.

taklid, [Ar. ḳald > taḳlīd تقليد] *(takli:d) {OsT} is.* **1.** Takma; asma; kuşatma. **2.** Benzemeye, benzetmeye çalışma. **3.** → taklit. 🗗 **taklîd-i emâret,** *{OsT} huk. Emirlik görevini bir kimseye verme.*‖ **talîd-i hamâil,** *{OsT} Muska takma.*‖ **taklîd-i kazâ,** *{OsT} huk. Bir kimseyi hâkimlikle görevlendirme.*‖ **taklîd-i kelâm,** *{OsT} psikol. Karşısındaki kimsenin sözlerini taklit etme.*‖ **taklîd-i seyf,** *{OsT} Kılıç kuşatma.*

taklidat, [Ar. taḳlīd > taḳlīdāt تقليدات] *(takli:da:t) {OsT} is.* Taklitler; benzetmeler.

takliden, [Ar. taḳlīd > taḳlīden تقليداً] *(takli:'den) {OsT} zf.* **1.** Bir şeye öykünerek; taklit ederek. **2.** Gülünç yanını ortaya koyarak.

taklidî, [Ar. taḳlīd>taḳlīdī / taḳlīdiyye تقليديه / تقليدى] *(takli:di:) {OsT} sf.* Benzetilerek yapılan; taklit ederek uygulanan. 🗗 **taklidî kelime,** *Doğa seslerine benzetilerek yapılan kelime; yansıma; onomatope.*

taklif, [Ar. taḳlīf تقليف] *(takli:f) {OsT} is.* **1.** Kala-

fatlama. **2.** Kalafatlanma. ◘ **taklîf-i sefāin,** *{OsT} Gemilerin kalafatlanması.*

taklil, [Ar. ḳıllet > taḳlīl تقليل] *(takli:l) {OsT} is.* Kısıtlama; azaltma; indirme. ◘ **taklîl-i masārif,** *{OsT} Harcamaların kısılması.*

taklim, [Ar. taḳlīm تقليم] *(takli:m) {OsT} is.* (Kamış, kalem, tırnak vb.) kesme.

taklit, -di [Ar. ḳald > taḳlīd تقليد] *(takli:d) {OsT} is.* **1.** Bir ses, gürültü vb.nin aynısını çıkarma; onu anımsatacak biçimde ortaya koyma. **2.** Bir kimseye özgü hareketleri ya da belirgin özellikleri aynısı ile tekrar etmek, canlandırmak. **3.** Tanınmış ya da etkisinde kalınabilecek bir kimseyi örnek almak; onun yaptıklarının benzerini yapmaya çalışmak; öykünmek. **4.** Bir sanat ya da edebiyat eserini örnek alarak eser vermek. **5.** Bir sanatçının üslubundan, sanata getirdiği özgünlükten yararlanarak kendi eserlerinde uygulamak; öykünmek. **6.** Bir eserin ya da eşyanın tıpkısı; kopya. **7.** Değerli bir eşyanın, para vb.nin hileli kullanıma sunmak amacıyla sahtesini yapmak eylemi. **8.** Değerli bir eşya ya da paranın hile amacı ile yapılmış sahtesi. **9.** Doğala benzer şekilde yapılmış sanayi ürünü. **10.** *isl.* Dinî bir görüşü kanıtsız olarak benimseme ve uygulama. **11.** *isl.* Başkumandanlığa getirilen birinin kılıç kuşanması. **12.** *isl.* Dinî konularda yetkili bilinen bir kimseye uyma. **13.** İmparatorluk döneminde, bazı devletlere bağlı aşiret ve boylara gönderilen berat ve beylik alametlerine verilen ad. **14.** Meddah, Karagöz, Tuluat ve Ortaoyunu sanatçılarının oyun sırasında bilinen bir kimsenin davranışlarını, konuşmasını veya çeşitli lehçeleri kullanarak konuşması. **15.** *iletş.* Gözlenen bir davranışın, yapılan bir şeyin ne olduğunu anlamaksızın basitçe yinelenmesi eylemi. **16.** *sf.* Bir şeyin benzeri, taklidi, kopyası ya da sahtesi olan. ◘ **taklidini yapmak,** *1. Bir kimsenin konuşma, davranış ve hareketlerini aynısı ile yaparak eğlenmek. 2. Öykünmek. 3. Bir eşyanın benzerini, sahtesini yapmak.*|| **taklit etmek,** *1. Bir şeyin kalıbını, benzerini, sahtesini yapmak. 2. Bir kişi ya da şeye benzemeye çalışmak.*|| **taklit mobilya,** *Eski ve değerli sayılan bir eşyanın özellikleri aynısı ile uygulanarak sonradan yapılan mobilya.*

taklitçi, [taklit-çi] *is.* **1.** Bir şeyin benzerini yapan kimse. **2.** Bir kimsenin davranışlarını ya da sözlerini taklit ederek izleyenleri eğlendiren kimse; mukallit. **3.** Bir kimseye benzemeye çalışan kimse; öykünmeci. **4.** taklitçiliğe dayanan; taklitçilikle ilgili.

taklitçilik, -ği [taklit-çi-lik] *is.* **1.** Bir kimseye ya da bir şeye benzemeye çalışma; öykünmecilik. **2.** Taklitçi olma durumu. **3.** Başkalarını taklit ederek insanları eğlendirmeye çalışan kimsenin işi, mesleği.

takliye, [Ar. taḳliye تقليه] *{OsT} is. tıp.* Ana rahmindeki çocuğun yedinci aya doğru hareket etmesi, dönmesi.

takma, [tak-ma] *is.* **1.** Takmak eylemi. **2.** *sf.* Gerçeğinin yerine sonradan taklidi yapılarak konulmuş olan; eğreti. ◘ **takma ad,** *Yazar ve şairlerin asıl adlarını gizlemek vb. amaçlarla kendilerine seçtikleri ve yazılarında kullandıkları isim; müstear ad; mahlas.*|| **takma ayak,** *Kesilen, kopan bir ayağın yerine plastik vb. maddeden özel olarak yapılıp takılan ayak; protez ayak.*|| **takma bacak,** *Takma ayak.*|| **takma diş,** *Gerçek dişin yerini tutmak amacıyla sonradan yapılıp takılmış olan diş; eğreti diş.*|| **takma isim,** *Takma ad; mahlas.*|| **takma kirpik,** *Güzellik aracı olarak kirpik yerine takılan eğreti kirpik.*|| **takma kol,** *Kesilen ya da kopan bir kolun yerine takılan yapma kol.*|| **takma saç,** *Süs amacıyla değişik renk ve modellerde başa takılan yapma saç; peruk.*

takmak[1], [tak-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** *{eT}* Eklemek; ilave etmek. [EUTS] [İKPÖy.] **2.** *{eT}* İliştirmek; bağlamak; dizmek. [DLT] [ETY] **3.** Bir şeyi başka bir şeye çengel, iğne, kanca vb. ile uygun bir şekilde tutturmak; iliştirmek. **4.** Yerine yerleştirmek. **5.** (Gözlük. başlık, kravat, kılıç, tüfek vb. için) üzerine geçirmek; takınmak; kuşanmak; asınmak. **6.** (Altın, yüzük, bilezik vb. takılar için) birine hediye etmek; takı olarak vermek. **7.** (Ad, lakap vb. için) bir kimsenin belli bir niteliğinden dolayı ona başka bir ad koymak. **8.** *argo.* Birine borçlanmak; borç bırakmak; borcunu ödememek. **9.** *argo.* (Akıl, kafa, gönül vb. için) bir şeyi saplantı haline getirmek; sürekli onu düşünmek; hep onunla ilgilenmek. **10.** (Peş, art, arka kelimeleri ile birlikte) beraberine almak; yanında götürmek. **11.** Birinin arkasından onu izlemesi için başka birini göndermek; izlettirmek; takip ettirmek. **12.** Beraber göndermek; yanına katmak. **13.** *argo.* (Ders, sınıf için) geçememek; tekrarlama ya da yeniden sınava girme durumunda kalmak; takıntılı kalmak; başaramamak. **14.** *argo.* (Bir kişi için, olumsuz olarak) değer vermemek; önem vermemek. **15.** *argo.* (Yarış vb. rakip için) geride bırakmak; geçmek. **16.** *gçsz. f. mecaz.* (Kişi için) onun durumunu bozmak için sürekli onunla uğraşmak; açığını yakalamaya çalışmak; musallat olmak. ◘ **takacak kulp bulamamak,** *Hiçbir eksik ya da kusurunu bulamamak.*|| **takıp takıştırmak,** *Özenle süslenmek; bulabildiği kadar süs eşyasını takınmak.*|| **tak ve çalıştır,** *bsy. Bilgisayara yeni eklenen donanım birimlerinin ek bir sürücüye gerek kalmaksızın bilgisayarda kurulu sistem tarafından otomatik olarak tanınıp çalıştırılabilmesini sağlayan özellik.*

takmak[2], [tak-mak] *{ağız} is.* Makara. [DS]

takmakbaş, [tak-mak+baş] *{ağız} is.* Bir tür büyük mercan balığı. [DS]

takmamazlık, -ğı [tak-ma-maz-lık] *is.* Değer vermeme; dikkate almama; ciddiye almama; umursamama.

takman[1], [tak-man] *{ağız} is.* **1.** Evlek. **2.** Küçük bahçe. [DS]

takman[2], [tak-man] *{ağız} is.* Kayaların delikli yanı. [DS]

takmazlık, -ğı [tak-maz-lık] *is.* Takmamazlık.

takmis, [Ar. ḳamīş > taḳmīs تقميص] *(takmi:s) {OsT} is.* Gömlek giyme; giydirilme.

taknin, [Ar. ḳānūn => taḳnīn تقنين] *(tani:n) {OsT} is.* Kanun koyma; yasa çıkarma. 🗗 **taknin olunmak,** *{OsT} Yasalaşmak; kanunlaşmak.*

takometre, [Fr. tachéomètre] *(takome'tre) is.* **1.** Filmlerin uzunluğunu ölçmeye yarayan göstergeli alet. **2.** Araçlarda hareket noktasından itibaren alınan yolu ölçen alet; kilometreölçer.

takoz, [İt. taco > Yun. takos *(küçük tahta parçası)*] *is.* **1.** Bir eşyanın altına ya da bir başka tarafına dengede durması, kıpırdamaması için yerleştirilen küçük tahta parçası. **2.** Bir duvara çivi çakmak için kullanılan ahşap sıkıştırıcı parça. **3.** Makinelerin ya da taşıtların boşta kaldıklarında yer çekimi ve başka etkilere bağlı olarak hareketlerini engellemeye yarayan küçük destek; tekerlek engeli. **4.** Kızaktaki geminin, üzerine oturduğu ağaç parçalarından her biri. **5.** Lakerda yapılmak için kesilmiş torik balığı parçası. *{ağız} (aymı)* [DS] **6.** *{ağız}* Kalın ağaç başı.[DS] 🗗 **takoz koymak,** *{argo} Bir işi veya girişimi engellemeye çalışmak; mani olmak.*

takozlama, [takoz-la-ma] *is.* Takozlamak eylemi.

takozlamak, [takoz-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Takoz koymak. **2.** Boyama sırasında sertleşen ipeği yumuşatmak için takozlar arasında ipek çilelerini döndürerek büklüm vermek.

takrak, -ğı [tak *(yans.)* > tak-(ı)r-a-k] *is.* Küçükbaş hayvanların boynuna takılan küçük çan.

takran, [tak *(yans.)* > tak-(ı)r-a-n] *{ağız} sf.* Çok kurumuş. [DS]

takri, -i'ı [Ar. taḳrīʿ تقريع] *(takri:) {OsT} is.* **1.** Başa kakma. **2.** Azarlama; paylama.

takri'at, [Ar. taḳrīʿ > taḳrīʿāt تقريعات] *(takri:) {OsT} is.* **1.** Başa kakmalar. **2.** Azarlamalar; paylamalar.

takrib, [Ar. ḳurb > taḳrīb تقريب] *(takri:b) {OsT} is.* **1.** Yaklaştırma. **2.** Tahmin; oranlama. **3.** Bahane; vesile.

takriben, [Ar. taḳrīb > taḳrīben تقريباً] *(takri:'ben) {OsT} zf.* Yaklaşık olarak; aşağı yukarı.

takribî, [Ar. taḳrīb > taḳrībī / takrībiyye تقريبيه / تقريبى] *(takri:bi:) {OsT} sf.* Kesin olmayan; yaklaşık.

takribiyet, [Ar. taḳrībī > taḳrībiyyet تقريبيت] *(tari:-biyet)* tis. *fel.* Yaklaştırım.

takrin, [Ar. ḳam > taḳrīn تقرين] *(takri:n) {OsT} is.* Yanında bulundurma; yaklaştırma; birlikte bulundurma.

takrir, [Ar. ḳarar > taḳrīr تقرير] *(takri:r) {OsT} is.* **1.** Belli bir yere yerleştirme; orada bulundurma. **2.** Sabitleştirme; sağlamlaştırma. **3.** Sözle anlatma; sözlü anlatım; anlatış; ders verme. **4.** *huk.* Önerge. **5.** Tapu sicil dairelerinde, bir taşınmazın sahibi tarafından başkasına devredildiğine dair irade beyanı. **6.** İmparatorluk döneminde, sadrazamlığa resmî dairelerden gönderilen yazılara verilen ad. 🗗 **takrir etmek,** *Ders vermek; anlatmak.*|| **takrîr-i kelâm,** *{OsT} Söz söyleme; konuşma; anlatma.*|| **takrîr-i alî,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, sadrazam tarafından padişaha yazılan yazı.*|| **takrîr-i nebî,** *{OsT} Hz. Peygamberin, Müslümanların dinen yasak olmayan bir davranışları karşısında bir fikir beyan etmemesi; böylece o fiilin uygunluğunun anlaşılması.*|| **takrîr-i şifahî,** *{OsT} İmparatorluk döneminde patrikhaneden ve elçiliklerden imzasız olarak verilen takrir.*|| **takrir vermek,** *1. Önerge vermek. 2. Tapu işlemi sırasında bir taşınmaz malı sattığını söz ile belirtmek.*

takrirat, [Ar. taḳrīr > taḳrīrāt تقريرات] *(takri:ra:t) {OsT} is.* **1.** Takrirler; önergeler. **2.** Anlatılan şey.

takriren, [Ar. taḳrīr>taḳrīren تقريراً] *(takri:'ren) {OsT} zf.* Sözlü olarak; anlatarak.

takrirlik, -ği [takrir-lik] *is.* Eskiden takrir yazımında kullanılan büyük boy (22 x 34cm) iyi cins kâğıtlara verilen ad.

takriz[1], [Ar. ḳarż > taḳrīż تقريض] *(takri:z) {OsT} is.* **1.** Ödünç verme. **2.** Bir eseri, yazara övme. **3.** Bir eser için yazılmış övgü yazısı.

takriz[2], [Ar. taḳrīẓ تقريظ] *(takri:z) {OsT} is.* **1.** Bir eseri tenkit etme. **2.** Bir eserin başına konulmak üzere tanınmış bir kimseden istenen takdim ve takdir yazısı.

takrizat[1], [Ar. taḳrīż > taḳrīżāt تقريضات] *(takri:za:t) {OsT} is.* **1.** Ödünç vermeler. **2.** Kitabın başına konulmak üzere tanınmış bir kimseden istenen takdim ve takdir yazısı.

takrizat[2], [Ar. taḳrīẓāt تقريظات] *(takri:za:t) {OsT} is.* **1.** Tenkit etmeler. **2.** Bir kitabın başına konulan tanınmış bir kimseye ait takdir ve takdim yazısı.

taksa, [Yun. taksis / Lat. taxa > Fr. taxe] *is.* **1.** Pulu yapıştırılmadan gönderilen ve alıcısı tarafından cezalı olarak ödenen posta ücreti. **2.** *dnz. tic.* Deniz rizikosu sigortasında, tarafların anlaşarak sigorta değerini belirli ölçüde para olarak saptaması. 🗗 **taksa pulu,** *Taksalı gönderilere yapıştırılan pul.*

taksalı, [taksa-lı] *sf.* (Pulu yapıştırılmayan, ya da eksik yapıştırılan posta gönderileri için) posta ücreti alıcıdan tahsil edilen.

taksız, [tak-sız] *{eT} sf.* Dertsiz; gamsız. [EUTS]

taksi[1]**,** [Fr. taxie] *is. biy.* Dış ortamdan gelen bir uyarıyla başlayıp sürdürülen yönelme hareketi; göçüm; tropizm.

taksi[2]**,** [Fr. taximètre > taxi] *(ta'ksi) is.* **1.** Taksimetre ile ücret ödenen otomobil. **2.** Belli bir ücret karşılığında yolcu taşıyan otomobil. ◘ **taksi çalışmak,** *{argo} (Fahişe için) belirli bir aracıya ya da muhabbet tellalına bağlı olmaksızın, ilişkiye gireceği erkekleri kendisi bulmak.*‖ **taksi uçak,** *İstek üzerine özel bir taşıma için kiralanabilen uçak.*‖ **taksi yolu,** *Hava alanlarında park yeri ile uçuş pisti arasında bulunan ve uçuş pistinden park yerine gidiş gelişlerde kullanılan beton yol; taxiway.*

taksici, [taksi-ci] *is.* Taksi şoförü; taksi işletmecisi.

taksicilik, -ği [taksi-ci-lik] *is.* Taksicinin yaptığı iş veya mesleği.

taksim, [Ar. ḳısm > taḳsīm تقسيم] *(taksi:m) {OsT} is.* **1.** Parçalara bölme; bölüştürme. **2.** Akarsu ya da şehir şebeke suyunun kollara ayrılma durumu. **3.** Müşterek mülkiyetteki bir malın bölüşülmesi; izale-i şüyu. **4.** *mat.* Bölme işlemi; bölme. **5.** Türk müziğinde bir saz ya da ses sanatçısının herhangi bir usul çerçevesinde olmayarak bir makama bağlı olarak doğaçlama yaptığı solo. ◘ **taksim etmek,** *1. Bölmek; paylaşmak. 2. Bölüşmek; paylaşmak.*‖ **taksîm-i a'māl,** *{OsT} İş bölümü.*‖ **taksîm-i ġuramā,** *{OsT} tic. 1. Kazanç ya da zararı ortaklara, koymuş oldukları sermaye oranında bölüştürme. 2. fıkh. Bir borçlunun terekesini, alacaklıların alacakları oranında bölüştürme.*‖ **taksîm-i miyāh,** *{OsT} Suların dağıtımı.*‖ **taksîm-i müsennā,** *{OsT} fel. İkili bölme.*

taksimat, [Ar. taḳsīm > taḳsīmāt تقسيمات] *(taksi:ma:t) {OsT} is.* **1.** Bölmeler. **2.** Bölüşmeler. **3.** Bölüntüler; bölümler.

taksimetre, [Fr. taximètre] *(taksime'tre)is.* Taksilerde müşterinin ödeyeceği ücreti tarifeye uygun biçimde belirleyen alet.

taksir, [Ar. ḳaṣr > taḳṣīr تقصير] *(taksi:r) {OsT} is.* **1.** Kısaltma; kısıtlama. **2.** Bir işi tam yapabilecekken eksik yapma; kusurlu yapma; kusur işleme. **3.** Suç; günah; kusur. **4.** *huk.* Dikkatsizlik, tedbirsizlik, meslekte acemilik ya da kurallara aykırılıktan doğan kusurluluk. **5.** *isl. huk.* Emanet ya da kira sözleşmelerinde emanet alanın ya da kiralayanın malın kullanılması sırasında, kusurlu davranması. ◘ **taksir etmek,** *1. Kısaltmak; kısıtlamak. 2. Kusur işlemek.*‖ **taksir eylemek,** *1. Kısaltmak; kısıtlamak. 2. Kusur işlemek.*

taksirat, [Ar. taḳṣīr > taḳṣīrāt تقصيرات] *(taksi:ra:t) {OsT} is.* **1.** Kusurlar; suçlar; günahlar. **2.** *halk.* Alın yazısı; kader, yazgı.

taksiratlı, [taksirat-lı] *sf.* Kusurlu; hatalı.

taksirli, [taksir-li] *sf.* Kusurlu; suçlu. ◘ **taksirli suç,** *İsteyerek ve planlı bir şekilde işlenmeyen ancak eylemcinin kusurundan doğan, sonucu itibariyle yasanın cezalandırılmasını öngördüğü suç.*

taksirlik, [taksir-lik] *{eAT} is.* Kusur; ihmal. ◘ **taksirlik eylemek,** *{eAT} Kusur etmek; gevşek davranmak; ihmalkârlık yapmak.*

taksirsiz, [taksir-siz] *sf.* Suçsuz; masum.

taksis, [Fr. taxis] *is. tıp.* Bir organı bulunması gereken boşluğa yerleştirmek amacıyla yapılan işlem.

taksit, [Ar. ḳıṣṭ > taḳsīṭ تقسيط] *(taksi:t) {OsT} is.* **1.** Kesilme. **2.** Belli aralıklarda ödenmek üzere düzenlenmiş borcun ödenecek olan bölümlerinden her biri. ◘ **taksite bağlamak,** *Satın alınan ya da satılan bir şeyi, bedelini taksitler hâlinde ödeme koşuluyla almak ya da satmak.*‖ **taksit ödemek,** *Ödenmesi belli bir süreye bağlanmış ve bölümlere ayrılmış borcun bölümlerinden birini ödemek.*‖ **taksit taksit,** *1. Taksitlere bölerek; bölüm bölüm. 2. Azar azar.*‖ **taksit vermek,** *Ödenmesi belli bir süreye bağlanmış ve bölümlere ayrılmış borcun bölümlerinden birini ödemek.*

taksitçi, [taksit-çi] *is.* **1.** Taksitle satış yapan tüccar ya da kurum. **2.** Taksitle alış veriş yapan kimse.

taksitlendirme, [taksit-le-n-dir-me] *is.* Taksitlendirmek eylemi.

taksitlendirmek, [taksit-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Takside bağlamak.

takson, [Fr. taxon] *is. biy.* Canlıların sınıflandırılmasında yeri, düzeyi ve adı bakımından familya, cins, tür vb. sınıfı tanımlayan terim.

taksonomi, [Fr. taxonomi] *is. biy.* Canlıların sınıflandırılmasında kullanılan kurallar bütünü; canlıların sınıflandırılması.

taksulamak, [taksu-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Köpeği saldırması için kışkırtmak. [DS]

taksurmak, [*takış-mak > tak(ı)ş-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Şiir okumak; inşat etmek. [EUTS]

takşir, [Ar. ḳışr> taḳṣīr تقشير] *(taksi:r) {OsT} is.* Kabuğunu soyma.

takşut, [*takış-mak > tak(ı)ş-ut] *{eT} is.* **1.** Şiir; beyit; manzume; nazım. [EUTS] [Gabain] **2.** Beyit; mısra.

takt, [Lat. tangare *(dokunmak)* > tactus > Fr. tact] *is.* **1.** Başkaları ile olan ilişkilerinde ölçülü olma; ölçülü davranma; sözlerini yerinde kullanma; ağırbaşlılık; incelik. **2.** *sf.* Patavatsız olmayan. ◘ **takt sahibi,** *Nasıl davranılacağını bilen ve ona göre davranan.*

taktak[1]**, -ğı** [tak *(yans.)* > tak+tak] *{ağız} is.* **1.** Takunya. **2.** Zararlı hayvanları çıkardığı sesle ürküterek tarlaya girmesini önleyen, su üzerine kurulmuş, özel düzenekli fırıldak. **3.** Bakırdan yapılma küçük bakraç. **4.** Çamaşır tokacı. **5.** Ayakkabıcıların kullandığı geniş tabanlı çekiç. **6.** Kapı tokmağı. [DS]

taktak[2], **-ğı** [Fr. tac tac] *is. {argo}* Cinsel ilişki. **tak tak oteli,** *{argo} Fuhuş için kullanılan otel.*

taktaka, [tak+tak-a] *{ağız} is.* Takunya. [DS]

taktakacan, [tak+tak-acan] *{ağız} is.* Ağaçkakan. [DS]

taktakçı, [tak+tak-çı] *{ağız} is.* Maranagoz. [DS]

taktakı[1], [tak+tak-ı] *{ağız} is.* Ağaçkakan. [DS]

taktakı[2], [tak+tak-ı] *{ağız} sf.* Çok zayıf. [DS]

taktakılamak, [tak+tak-ı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Oranlamak; kestirmek. [DS]

taktaki, [tak+tak-ı] *{ağız} is.* Keçeden yapılma külah. [DS]

taktakkolu, [tak+tak+kol-u] *{ağız} is.* Jandarma. [DS]

taktaku, [? taktaku] *{ağız} is.* Jandarma. [DS]

taktamak, [takta-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-t(ı)-yor]* Durmak. [DS]

taktaraş, [tak+tara-ş] *{ağız} is.* Araştırma. **taktaraş etmek,** *{ağız} Her yanı araştırmak; alt üst etmek.* [DS]

taktıl, [? taktıl] *{ağız} is.* Yazlık çardak. [DS]

taktırma, [tak-tır-ma] *is.* Taktırmak eylemi.

taktırmak, [tak-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Takmak eylemini yaptırmak; bir şeyin bir kimse aracılığı ile takılmasını sağlamak; takılmasına yol açmak. **2.** *{argo}* Eşinden başka erkeklerle ilişki kurmak; boynuz taktırmak.

takti, -i'ı [Ar. ḳaṭ' > taḳṭī' تقطيع] *(takti:) {OsT} is.* **1.** Kesme; parçalama. **2.** *ed.* Aruz ölçüsü ile yazılmış şiirleri aruzun kalıplarına ayırma ve uygun biçimde okuma işi. **takti etmek,** *Parçalara bölmek.*

taktiat, [Ar. taḳṭī' > taḳṭī'āt تقطيعات] *(takti:a:t) {OsT} is.* Şiiri aruz ölçüsüne uygun olarak okumalar.

taktib, Ar. taḳṭīb تقطيب] *(takti:b) {OsT} is.* Kaş çatıp yüz ekşitme.

taktik, -ği [Yun. taktiká > Fr. tactique] *is.* **1.** *as.* Eskiden, meydan savaşlarında kanatları düşmana paralel biçimde ve eşit uzunlukta düzenleme sanatına verilen ad. **2.** *as.* Kesin sonuç almak amacıyla mevcut harp araç ve gerecinin gücünü kara, hava, deniz birliklerinin uygun manevraları ile birleştirerek idare etme sanatı; tabiye. **3.** *mecaz.* Herhangi bir işte istenilen sonucu almak üzere kullanılan tekniklerin, uygulanan yöntemlerin ve başvurulan yolların tümü. **4.** *sf.* Taktik ile ilgili. **taktik vermek,** *Çeşitli sorunlarla baş edebilmek için uygun yolları tavsiye etmek.*

taktikçi, [taktik-çi] *is.* Taktikle uğraşan kimse.

taktiklik, -ği [taktik-lik] *is.* Genellikler polimerlerde, büyük molekülün biçimlenme motiflerinin art arda düzenli olarak sıralanması durumu.

taktil, [Ar. ḳatl > taḳtīl تقتيل] *(takti:l) {OsT} is.* Öldürme.

taktiliğen, [tak *(yans.)* + dil-eğen] *{ağız} is.* Ağaçkakan. [DS]

taktin, Ar. taḳṭīn تقطين] *(takti:n) {OsT} is.* Filiz sürme; filizlenme.

taktir, [Ar. ḳaṭra > taḳṭīr تقطير] *(takti:r) {OsT} is.* **1.** Damla damla akıtma; damlatma. **2.** İmbikten çekme; damıtma. **taktir etmek,** *1. Damıtmak. 2. Damlatmak.*|| **taktîr-i tedrîcî,** *{OsT} kim. Ayırımsal damıtma.*|| **taktîr-i yâbis,** *{OsT} kim. Kuru damıtma.*

taktirat, [Ar. taḳṭīr > taḳṭīrāt تقطيرات] *(takti:ra:t) {OsT} is.* **1.** Damlatmalar; damla damla akıtmalar. **2.** Damlamalar. **3.** Damıtmalar; imbikten çekmeler.

taktirî, [Ar. taḳṭīr > taḳṭīrī تقطيرى] *(takti:ri:) {OsT} is.* Damıtmaya ilişkin; damıtma ile ilgili.

taktizm, [Fr. takctisme] *is. biy.* Çevre etmenlerinin hayvanlarda meydana getirdiği yönelme ve itme olgusu.

taktuk, -ğu [tak+tuk] *{ağız} sf.* Elinden iş gelmeyen; beceriksiz. [DS]

taktuka[1], [tak+tuk-a] *{ağız} is.* **1.** Takunya. **2.** Oklava. **3.** Tahta havan; döveç. **4.** Küçük tahta kutu. **5.** Tahta tabak. **6.** Kül tablası. **7.** Dört ayaklı küçük masa. **8.** Arkalıksız iskemle. **9.** Tahta ayakkabılık. **10.** El tezgâhlarında tefeye takılan ve mekiği atmaya yarayan tahta. [DS]

taktuka[2], [tak+tuk-a] *{ağız} is.* Bahçelere zarar veren yaban hayvanlarını ürkütmek için yapılmış, su ile dönen ve tokmağı vurdukça gürültü çıkaran bir düzenek. [DS]

takturmak, [tak-mak > tak-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Taktırmak; dizdirmek. [DLT]

takuk, [takīğū] *{eT} is.* Tavuk ve horoz. [DLT] **takuk yalığı,** *{eT} Horoz ibiği.* [DLT]

takukluğ, [takuk-luġ] *{eT} sf.* Tavuklu. [DLT]

takul, [? takul] *{ağız} sf.* Yuvarlak. [DS]

takunlamak, [taġun-lā-mak] *(takunla:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Yaltaklık etmek. [EUTS]

takunya, [İt. taccone > Yun. takounia] *(taku'nya) is.* Tabanı tek parça ahşaptan yapılma üstten ayağa geçirilen bir tasması bulunan ayakkabı; tahta ayakkabı; nalın.

takunyacı, [takunya-cı] *is.* Takunya yapan ya da satan kimse; nalıncı.

takunyacılık, -ğı [takunya-cı-lık] *is.* **1.** Takunyacının işi ve mesleği; nalıncı. **2.** Takunya yapılan ya da satılan dükkân.

takunyalı, [takunya-lı] *sf.* Takunyası bulunan; takunya giymiş olan; nalınlı.

takunyasız, [takunya-sız] *sf.* Takunyası bulunmayan; takunya giymemiş olan.

takur[1], [? takur] *{ağız} sf.* (Kişi için) bir kolu sakat. [DS]

takur[2], [? takur] *{ağız} is.* Fıtık hastalığı. [DS]

takur[3], [tak-ur] *{ağız} is.* Takunya. [DS]

takur[4], [tapkur / takur] *{ağız} is.* Alayın üçte biri; bin kişilik asker topluluğu. [DS]

takurcun, [tokur-cun] *{ağız} is. is.* Başakları içe gelecek şekilde yığılarak yapılan yuvarlak ekin demeti yığını. [DS]

takurdak, -ğı [tok-ur-dak / tak-ur-dak] *{ağız} is.* **1.** Büyük çan. **2.** İçi oyulmuş kabaktan yapılan bir tür oyuncak. [DS]

takuşmak, [tok-uş-mak / tak-uş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ur]* Kafa kafaya vuruşmak. [DS]

takuzmak, [taġuz-mak] *{eT} sf.* → tağuzmak. 🗗 **takuzmak er,** *{eT} Etine dolgun ve bodur kişi.* [DLT]

takva, [Ar. vikāye > taḳvā تقوى] *(takva:) {OsT} is.* **1.** Dinin yasakladığı şeyleri ya da bu konuda şüphe duyulan şeyleri yapmama; günah işlemekten kaçınma; günahtan sakınma, kendini koruma; züht. **2.** Allah'ın koyduğu sınırlar dışına çıkarak cezalandırılmaktan çekinme; Allah sevgisinden dolayı koyduğu kuralları çiğnememe. **3.** *tasvf.* Dünyadan el etek çekerek bir yere kapanma ve kendini zikre, ibadete verme. 🗗 **takva issi,** *{eAT} Takva sahibi; Allah'ın kulları için koyduğu kurallara uyan; sınırları aşmaktan çekinen.*|| **takva'llah,** *{OsT} Allah'ı çok sevmekten doğan günah işlememeye aşırı itina.*

takvi, [Ar. taḳvā > Far. taḳvī تقوى] *(takvi:) {eAT} is.* → takva.

takvib, [Ar. taḳvīb تقويب] *(takvi:b) {OsT} is.* **1.** Yeri kazma. **2.** Bir şeyi yerinden çekip koparma.

takvid, [Ar. taḳvīd تقويد] *(takvi:d) {OsT} is.* Yedeğine alarak çekip götürme; yedmek.

takvil, [Ar. taḳvīl تقويل] *(takvi:l) {OsT} is.* İftira.

takvilat, [Ar. taḳvīlāt تقويلات] *(takvi:la:t) {OsT} is.* İftiralar; isnatlar.

takvim, [Ar. ḳıvām / ḳıyām > taḳvīm تقويم] *(takvi:m) {OsT} is.* **1.** Doğrultma; düzeltme; biçime, kıvama koyma. **2.** Eğriyi doğru tutmak. **3.** Bir şeye değer biçmek. **4.** Bir yerin enlemi ve boylamı yardımıyla ya da belge üzerindeki koordinatlardan yararlanarak yerini belirleme. **5.** Dünya'nın Güneş ya da Ay'ın Dünya çevresinde dönüş sürelerinden yararlanarak gün, ay, hafta ve yıl belirlemeye yarayan sistem. **6.** Bir yıldaki gün, ay ve haftaları, bunlara bağlı olarak tatil, bayram vb. önemli olayları bildiren defter ya da çizelge. **7.** (Çalışma vb. için) program; zaman çizelgesi. **8.** Eskiden, günlük olayları bildiren yayına verilen ad; gazete; ceride; jurnal. 🗗 **takvîm-i Arabî,** *{OsT} Hicretten 17 yıl sonra, Hz. Ömer tarafından Ay yılı esas ve hicret başlangıç alınarak düzenlenen takvim.*|| **takvîm-i bahrî,** *{OsT} 1. Deniz takvimi. 2. Güneş'in, Ay'ın ve sabit gezegenlerin enlem, boylam ve eğimleri ile doğuş ve batışlarına göre düzenlenmiş cetveller.*|| **takvîm-i Celālî,** *{OsT} Hicrî 468 yılında, başlangıcı Nevruz günü (21 Mart) olmak üzere Selçuklu Sultanı Melikşah tarafından düzenlenen Güneş takvimi.*|| **takvîm-i Efrencî,** *{OsT} Papa 13. Gregorius tarafından 1582'de düzeltilen ve halen kullanılmakta olan, bizim de 1926'dan beri kullandığımız Güneş yılını esas alan takvim.*|| **takvîm-i Rûmî,** *{OsT} Julius Caesar tarafından Milattan 46 yıl önce düzenlenmiş takvim.*|| **takvîm-i sāl,** *{OsT} İçinde bulunulan yılın takvimi.*|| **takvîmü'l-büldān,** *{OsT} Coğrafya ve topografya kitabı.*

takvimçe, [Ar. taḳvīm + Far. -çe تقويمچه] *(takvi:'mçe) {OsT} is.* Küçük takvim.

takvimhane, [Ar. taḳvīm + Far. -ḫāne تقويمخانه] *(takvi:mha:ne) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde, Takvim-i Vekayi gazetesinin basıldığı basımevinin adı.

takvis, [Ar. ḳavs > taḳvīs تقويس] *(takvi:s) {OsT} is.* Yay biçimine sokma; yay gibi yapma; kavislendirme.

takvit, [Ar. taḳvīt تقويت] *(takvi:t) {OsT} is.* Besleme.

takviye, [Ar. kuvvet > taḳviye تقويه] *{OsT} is.* **1.** Kuvvetlendirme. **2.** Bir şeyi başka bir şey ekleyerek güçlendirme; sağlamlaştırma; berkitme. **3.** İnsan gücünün ya da kalabalığın gerekli olduğu yerlere gönderilen yedekler; yardımcı kuvvetler. **4.** Eylem hâlindeki gruba yeni elemanlar eklemek suretiyle yapılan yardım; destek. **5.** Geçim sıkıntısı çeken kimseye yapılan maddî yardım; destek. **6.** Takviye eden; güçlendiren; sağlamlaştıran; destekleyen. 🗗 **takviye birliği,** *Bir çarpışma sırasında, savaşan birliğin güçlendirilmesi amacıyla o birlik emrine verilen yeni ek güçler.*|| **takviye etmek,** *1. Güçlendirmek; sağlamlaştırmak; desteklemek. 2. Yardımcı kuvvet göndermek; destek göndermek. 3. Para yardımında bulunmak. 4. Yol, yapı vb. için kazık, taş, beton vb. ile sağlamlaştırmak.*

takviyeli, [takviye-li] *sf.* Takviyesi bulunan; takviye edilmiş olan.

takviyet, [Ar. kuvvet > taḳviyet تقويت] *{OsT} is.* → takviye.

takye, [Ar. ṭaḳiyye => takye / takke] *{ağız} is.* Takke; başlık. [DS]

takyid, [Ar. ḳayd > taḳyīd تقييد] *(takyi:d) {OsT} is.* **1.** Kayıt ve şarta bağlama; kayıtlandırma; şart koşma. **2.** Bukağı vurma; bağlama; bağ vurma. **3.** Bağlantı; bağ. 🗗 **takyit etmek,** *1. Davranışlarını kısıtlamak; bir takım koşullara bağlamak; sınırlandırmak. 2. Bağlı kılmak.*

takyidat, [Ar. taḳyīd > taḳyīdāt تقييدات] *(takyi:da:t) {OsT} is.* Şart koşmalar; şarta bağlamalar.

takyon, [Yun. tkahys *(hızlı)* + ion > Fr. tachyon] *is.*

fiz. Boşlukta ışık hızından daha yüksek hızla hareket eden varsayımsal parçacık.

takyonuz, [? takyonuz] *{ağız} sf.* (Sövgü olarak) sakar; yaramaz. [DS]

takziye, [Ar. ḳażā > taḳżiye تقضيه] *{OsT} is.* Eksiği tamamlama; eksik olan şeyi yerine getirme; kaza etme.

tal[1], [tal] *{eT} is.* **1.** Dal; yaş dal. *{OsT} (aym)* [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB] **2.** Dalak. [EUTS] **3.** Söğüt ağacı; söğüt; *{ağız} (aym)* [DS] [EUTS] **4.** *{ağız}* Ardıç. [DS] 🗗 **tal bodlug,** *{eT} 1. Boyu düzgünce kişi. 2. (Cariye için) ince uzun; dal boylu.* [DLT]

tal[2], [Sansk. tāla] *{eT} is.* Büyük bir ağaç. [EUTS]

tal[3], [Yun. thallos *(dal)* > Fr. thalle] *is. bot.* Kök, sap ve yaprak şeklinde farklılaşmamış bitkilerin yaşama ve büyüme organı. 🗗 **tal yağı,** Çam odunundan kimyasal hamur hazırlama sırasında yan ürün olarak elde edilen sıvı reçine.

tal[4]**, -l'ı** [Ar. talʿ طلع] *{OsT} is. biy.* Çiçek tozu.

tal[5], [Ar. tāl تال] *{OsT} (ta:l) is.* **1.** Köçeklerin parmaklarına takarak çaldıkları zil. **2.** Gümüş veya bakır tepsi.

tal[6], [tal] *{ağız} sf.* **1.** Çıplak. **2.** Dilsiz. [DS]

tal[7], [tal] *{ağız} is.* Az kılçıklı bir çeşit tatlı su balığı. [DS]

tal[8], [tal] *{ağız} is.* Yeni doğurmuş memelilerin ilk sütü; ağız. [DS]

tala[1], [tarla > tāla] *(ta:la) {ağız} is.* **1.** Tarla. **2.** Orman içlerindeki boş, ağaçsız alanlar. **3.** Dağ sırtlarındaki basamaklar. [DS]

tala[2], [tala] *{ağız} is.* **1.** Dalgacık. **2.** Bulut parçaları. [DS]

tala[3], [tal-mak > tal-a] *{ağız} is.* Dalgıç. [DS]

tala[4], [tal-a] *{ağız} is.* Kırkılmış koyun, keçi. [DS]

tala[5], [tala] *{ağız} is.* Kumar oynayanlardan alınan kâğıt yıpranma parası. [DS]

talab, [Ar. tālāb تالاب] *(ta:la:b) {OsT} is.* **1.** Büyük havuz. **2.** Göl.

talab, [*eT.* talp-ī-mak > talab] *{ağız} is.* Çiftleşmek isteyen dişi at veya eşek. [DS] 🗗 **talaba gelmek,** *{ağız} İneğin çiftleşme zamanı gelmek.* [DS]

talabımak, [talabı-mak طلابمق] *{eAT} gçsz. f. [-ur / -ır]* Çırpınmak; çarpınmak; oynayıp sıçramak.

talabıtmak, [talabı-t-mak طلابتمق] *{eAT} gçl. f. [-ır]* Silkelemek.

talabumak, [talabu-mak طلابومق] *{eAT} gçsz. f. [-r]* → talabımak.

talac, [Ar. tālāc تالاج] *(ta:la:c) {OsT} is.* **1.** Ses; seda. **2.** Çığlık. **3.** Kavga. **4.** Meşale.

talaf, [? talaf] *{ağız} is.* Atlarda görülen arpalama hastalığı. [DS]

talagan, [tala-gan] *{ağız} is.* Kara yapağıdan dokunan bir tür kepenek. [DS]

talağu, [talā-mak > talā-ġü] *(tala:ğu:) {eT} is.* **1.** Çabuk öldüren ağı. [DLT] **2.** İç ağrısı. [DLT]

talaha, [*eT. (Uyg.)* tilgen / telgēn *(tekerlek)* > Moğ. telege(n) / terge(n) > Rus. teliga > Mac. taliga / Bul. talíga] *{ağız} is.* Bir tür at arabası; talika. [DS]

talak[1]**, -ğı** [talā-k طلاق] *(tala:k) is.* **1.** *{eT} {eAT}* Dalak. [DLT] [Bahşayiş] **2.** *{ağız}* Bal gömeci. [DS]

talak[2]**, -ğı** [talak] *{ağız} is.* Aşık kemiğinin yan yüzü. [DS]

talak[3]**, -ğı** [talak] *{ağız} is.* İyi sürülmeyen tarla. [DS] 🗗 **talak kazmak,** *{ağız} 1. Ekilen tohumları çapayla toprağa karıştırmak. 2. İri toprak parçalarını çapayla ezmek.* [DS]

talak[4]**, -ğı** [tal-a-k] *{ağız} sf.* Düzensiz; karışık. [DS]

talak[5], [Ar. ıṭlāḳ > ṭalāḳ طلاق] *(talâ:k) {OsT} is.* **1.** Bağı çözme; bağlantıyı kaldırma; salıverme; çözme. **2.** *isl. huk.* Evliliğin sona erdirilmesi; erkeğin karısını boşaması. 🗗 **talāk-ı hāin,** *{OsT} fıkh. Cinsel ilişki öncesi ya da sonrası erkeğin bir söz ya da eylem ile gerçekleştirdiği boşanma; (üç ay hâli içinde erkeğin eşine dönme hakkı vardır).*|| **talāk-ı bid'î** (bid'iyy), *{OsT} fıkh. Örfe bağlı boşanma.*|| **talāk-ı far,** *fıkh. Mirasçı yapmamak amacıyla ölüm hâlinde iken eşini boşama.*|| **talāk-ı mullāk,** *fıkh. Bir şartın gerçekleşmesi hâlinde geçerli olmak üzere erkeğin karısını boşaması durumu; yemin bi't-talâk.*|| **talāk-ı müneccez** (müncez), *{OsT} fıkh. Hiçbir şart ve zamana bağlı olmadan hemen gerçekleşen boşama.*|| **talāk-ı ric'î,** *{OsT} fıkh. Karısının iddeti süresince erkeğin dönebileceği boşama.*|| **talāk-ı selāse,** *{OsT} fıkh.* → talakıselase.|| **talāk-ı sünnî,** *{OsT} fıkh. Kocanın karısını iki âdet devresi arasında geçen iddet süresi dışında boşaması.*|| **Talāk Suresi,** *Kur'an-ı Kerim'in boşanma konularından söz eden 65. suresinin adı.*|| **talak virmek,** *{eAT} Boşamak.*|| **talak virinmiş avrat,** *{eAT} Boşanmış kadın.*|| **talak virinilmiş avrat,** *{eAT} Boşanmış kadın.*

talaka, [*eT. (Uyg.)* tilgen / telgēn *(tekerlek)* > Moğ. telege(n) / terge(n) > Rus. teliga > Mac. taliga / Bulg. talíga] *{ağız} is.* **1.** Çeşitli biçimlerde at veya eşek arabası. **2.** Küçük ve tekerlekli çocuk oyuncağı. [DS]

talakat, [Ar. ṭalāḳat طلاقت] *(talâ:kat) {OsT} is.* Düzgün ve güzel söz söyleme; dil açıklığı.

talakıselase, [Ar. ṭalāḳ-ı ṣelāṣe طلاق ثلاثه] *(talâ:kı'-selâ:se) {OsT} is.* Kocanın art arda üç defa ya da ayrı ayrı üç defa karısını boşaması ile gerçekleşen özel boşanma.

talakname, [Ar. ṭalāḳ + Far. nāme طلاقنامه] *(talâk-na:me) {OsT} is.* Boşanma belgesi; boş kâğıdı.

talalji, [Lat. talus *(topuk)* + Yun. algos *(ağrı)* > Fr. talalgie] *is. tıp.* Topuğun iç yüzünde duyulan ağrı; topuk ağrısı.

talamak[1], [tal-ā-mak طلامق / تلامق] *(tala:mak) {eT} {eAT} {OsT} gçl. f. [-r]* **1.** Yağma ve talan etmek; yok etmek. *{ağız} (aym)* [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] [DS] **2.** Saldırmak; ısırmak; yırtmak; dalamak; sokmak; tırmalamak. [Gabain] [İKPÖy.] [Bahşayiş] **3.** *{ağız}* Çalmak. [DS] **4.** *{ağız}* Kaplamak; bürümek. [DS] **5.** *{OsT} {ağız}* Ağrıyacak ve kızaracak biçimde sürtünmek; dalamak. [DS] **6.** *{ağız}* (Köpek vb. hayvan için) boğmak; hırpalamak. [DS]

talamak[2], [tala-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Aşık oyununda aşığın düz yanı üste gelmek. [DS]

talamansefal, [Fr. thalamancéphale] *is.* Talamusun bulunduğu beyin bölgesi; ara beyin.

talambıç, -cı [talambıç] *{ağız} is.* Kuş yuvası. [DS]

talambuç, -cu [talambuç] *{ağız} is.* → talambıç. [DS]

talamotomi, [Fr. thalamotomie] *is.* Ameliyatla talamusun diğer sinir merkezleri ile bağlantısını kesme.

talamus, [Yun. thalamos *(gerdek, birleşme)* > Lat. thalamus] *is. anat.* Ara beyinin uç beyin ile birleştiği yerde ara beyin içinde bulunan boz madde çekirdeği. 🗗 **talamus altı,** *Ara beyinde, talamusun altında ve hipofizin üstünde kalan bölge.*

talan, [tal-mak *(dalmak)* > tal-a-mak *(dalamak)* > tal-a-n تالان] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Yağma; çapul. **2.** *{ağız} sf.* Karmakarışık. [DS] 🗗 **talan etmek,** *1. (Ülke, şehir vb. için) zor kullanarak, yakıp yıkarak oradaki malları ele geçirmek; yağmalamak; çapullamak. 2. (Bir kimse, devletin malını, parasını vb.ni) kendi çıkarları için kullanmak; yağmalamak.*

talancı, [talan-cı] *is.* Talan eden kimse; yağmacı; çapulcu.

talancılık, -ğı [talan-cı-lık] *is.* Talancının yaptığı iş; yağmacılık; çapulculuk.

talanger, [Far. tālān-ger تالانگر] *(ta:la:nger) {OsT} sf.* Yağmalayan; yağmacı.

talangeri, [Far. tālān-gerī تالانگری] *(ta:la:ngeri:) {OsT} is.* Yağmacılık; çapulculuk.

talanlama, [talan-la-ma] *is.* Talanlamak eylemi.

talanlamak, [talan-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor] {eAT} {OsT}* Yağma etmek; yağmalamak; çapullamak.

talanlanmak, [talan-la-n-mak تالانلنمق] *{eAT} edil. f. [-ur]* Yağma edilmek; yağmalanmak.

talanmak, [tala-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Başa bela olmak. [DS] **2.** *edil. f. {OsT}* Yağmalanmak; yağma edilmek.

talap, [*eT.* talp-ī-mak > talap] *{ağız} sf.* (Dişi hayvan için) çiftleşmek isteyen; kızışmış. 🗗 **talap olmak,** *{ağız} (Koyun için) çiftleşmek istemek; dalabımak.* [DS]

talar, [Far. tālār تالار] *(ta:la:r) {OsT} is.* **1.** Eski İran saray ve evlerinde avluya bakan, üç yanı açık sundurma. **2.** Büyük oda; salon. **3.** Geleneksel İran mimarlığında, yaz aylarında yatılan evin düz damı üzerinde üstü örtülü etrafı açık yer.

talarlanmak, [talar-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Dalgalanmak. [DS]

talas[1], [? talas / tasal] *is.* **1.** *{eT}* At yarışında, top ve çevgen oyununda çizilmiş sınır ve gerilmiş ip. [DLT] **2.** *{ağız}* Köşe. [DS]

talas[2], [Yun. thalassa *(dalga)*] *{ağız} is.* **1.** Rüzgârın savurduğu toz; toz toprak. **2.** Kasırga; fırtına. [DS]

talas[3], [? talas] *{ağız} is.* Can sıkıntısı. [DS] 🗗 **talas gelmek,** *{ağız} Ürpermek.* [DS]

talas[4], [tal *(dal)* > tal-as ?] *{ağız} is.* Odun. [DS]

talasan, [talas-an] *{ağız} sf.* Dağınık. [DS]

talasemi, [Yun. thalassa *(deniz)* + haima *(kan)* > Fr. thalassémie] *is. tıp.* Akdeniz kansızlığı.

talasırmak, [talas-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Heyecanlanmak. **2.** Sıcaktan veya yorgunluk yüzünden yüreği daralmak. **3.** Soluk soluğa kalmak. [DS]

talasin, [Fr. thalassine] *is. biy. kim.* Deniz gülünün (deniz şakayığı) *(Actinia)* dokunaçlarından çıkarılan azotlu zehir.

talaslanmak, [talas-la-n-mak / talaz-la-n-mak طلاسلنمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Dalgalanmak.

talaslık, [talas-lık] *{ağız} is.* Kayık küpeştelerine takılan eğreti tahtalar; dalgalık. [DS]

talasoterapi, [Yun. thalassa *(deniz)* + therapia *(tedavi)* > Fr. thalassotherapie] *is. tıp.* Denizin, kumun ve güneşin insan vücudu üzerine yaptığı etki ile sağlanan iyileşme; deniz tedavisi.

talaş[1], [tal-mak *(dalmak)* > tal-a-ç / tal-a-ş ? / Far. tıraşa *(yonga)* ?] *is.* **1.** Testere ile biçerken ya da rende, matkap ve törpü gibi araçlarla işlerken bir ağaç ya da metal parçadan dökülen kırıntılar; yonuntu. **2.** *{ağız}* Mısır koçanlarının dış kabuğu. [DS] **3.** *{ağız}* Durgun suların üzerinde biriken yosun katmanı. [DS] **4.** *{ağız}* Kamış. [DS] **5.** *{ağız}* Kabağın çekirdekli iç bölümü. [DS] **6.** *{ağız} sf.* (Kişi için) şişman. [DS] 🗗 **talaş arı,** *{ağız} Yağmacı, yaban arısı.* [DS]|| **talaş böreği,** *Kuşbaşı et ya da kıymanın iç olarak kullanıldığı bir tür börek.*|| **talaş kebabı,** *Talaş böreği.*

talaş[2], [Ar. telāş => talaş] *{ağız} is.* **1.** Üzüntü; kuruntu. **2.** İş güç; sorun. [DS]

talaşa, [talaş-a] *{ağız} is.* Çikolata kâğıdı. [DS]

talaşgan, [tala-ş-gan طلشغن] *{eAT} sf.* Kavgacı; dövüşken; sürekli çatışma çıkaran.

talaşır, [talaş-ır] *{ağız} is.* Terbiye edilmek üzere kireçlenmiş derinin yıkandığı çukur. [DS]

talaşlama, [talaş-la-ma] *is.* Talaşlamak eylemi.

talaşlamak, [talaş-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)yor]* Talaş dökmek; talaş serpmek.

talaşlanma, [talaş-la-n-ma] *is.* Talaşlanmak eylemi.

talaşlanmak, [talaş-la-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** Talaş dökülmek; talaş serpilmek. **2.** *dönşl. f.* (Üst baş, eşya vb. için) üzerinde talaş bulunmak; talaş bulaşmak.

talaşlı, [talaş-lı] *sf.* **1.** (İş, üretim vb. için) talaş olan; talaş çıkan. **2.** (Yer, üst baş, eşya vb. için) talaş dökülmüş; talaş bulaşmış olan; içinde ya da üzerinde talaş bulunan. 🗗 **talaşlı imalat,** *İşlerken talaş çıkan üretim.*

talaşlık, -ğı [talaş-lık] *{ağız} is.* Gübrelik, çöplük yer. [DS]

talaşmak, [talā-mak > tala-ş-mak طاشمق] *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} işteş. f. [-ur]* Dalaşmak; vuruşmak; kavga etmek; itiraz etmek; boğuşmak. [EUTS] [DS]

talaşman, [tala-ş-man] *{ağız} sf.* Kavgacı; dövüşken. [DS]

tal'at, [Ar. ṭalʿat طلعت] *(tal-at, l ince) {OsT} is.* **1.** Yüz; çehre. **2.** Yüz güzelliği; güzellik. **3.** Aydınlık ve güzel yüz. 🗗 **tal'at-efrūz,** *{OsT} Parıldatan.*|| **tal'at-fīrūz,** *{OsT}* → tal'at-efrūz.

talatmak[1], [dağ-la-mek > tala-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Yiyecekleri yağda hafifçe kavurmak. **2.** (Et vb. için) yağda çok kızartmak. [DS]

talatmak[2], [tala-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Yarım yamalak öğretmek. [DS]

talatmak[3], [tala-mak > tala-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Köpeği ısırmaya kışkırtmak; ısırtmak; boğdurmak. **2.** Isırgan otunu deriye sürterek kabarmasına sebep olmak. [DS]

talatur, [Far. tere-tuġ => tarator / talatur] *{ağız} is.* Yoğurt veya ayran içine hıyar doğrandıktan sonra zeytinyağı, sarımsak karıştırıp üzerine nane tozu ekilerek yapılan yiyecek; cacık. [DS]

talav, [tal-mak > tāl-āv طالاو] *is.* **1.** *{OsT}* Talan; yağma. **2.** *{ağız}* Tehlikeli ve öldürücü bir hastalık. [DS] 🗗 **talava urmak,** *{OsT} Yağmaya maruz bırakmak.*

talavart, [? talavart] *{ağız} is.* Balkabağından yapılan su kabı. [DS]

talavet, [Ar. ṭulvet > ṭalāvet طلاوت] *(tala:vet) {OsT} is.* Güzellik; zariflik.

talavuz, [talağuz / talavuz] *{ağız} is.* Çalım; gösteriş. [DS]

talay, [talūy] *{eT} is.* Deniz; büyük nehir. [EUTS]

talayıcı, [tala-y-ıcı] *{eT} sf.* (Hayvan, böcek vb. için) dalama alışkanlığı olan. [Bahşayiş]

talayi, -i'ı [Ar. ṭalīʿa *(öncü)* > ṭālāyīʿ طلايع] *(ta:-la:yi:) {OsT} is.* Öncüler.

talaz[1], [Yun. thalassa *(deniz)* طلاز] *is.* **1.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Dalga; kabarık dalga. [DS] **2.** *{ağız}* Yel. [DS] **3.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Kasırga; fırtına. [DS] **4.** *{ağız}* Toz fırtınası; hortum. [DS] **5.** *{ağız}* Rüzgârın savurduğu toz. [DS] **6.** İpek vb. yumuşak kumaşların örselenmesi, kırışması sonucunda oluşan kabarıklık; taraz. **7.** İpek kumaşların ipliklerinin çekilmesi ile meydana gelen pürüz. 🗗 **talazı kabarmak,** *{ağız} Canı sıkılmak.* [DS]|| **talaz vurmak,** *{ağız} (Deniz için) kabarmak; dalgalanmak.* [DS]

talaz[2], [talaz] *{ağız} is.* Motor ve kayıkların yan tahtaları. [DS]

talaza, [Yun. thalassa => talaza] *{ağız} is.* Fırtına; kasırga. [DS]

talazımak, [talaz-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sıcaktan bayılır gibi olmak. [DS]

talazlamak[1], [tala-z-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yiyecekleri yağda hafifçe kızartmak. [DS]

talazlamak[2], [talaz-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Ürün kaldırılırken yere dökülen tanelerin ertesi yıl çimlenmesi ile oluşan ürünü almak; halaza almak. [DS]

talazlanma, [talaz-la-n-ma] *is.* Talazlanmak eylemi.

talazlanmak, [talaz-la-n-mak تلازلنمق / طلازلنمق] *dönşl. f. [-ır]* **1.** *{OsT} {ağız}* (Deniz için) dalgalanmak; kabarmak. [DS] **2.** (İpekli kumaş için) iplikleri çıkıp pütürleşmek; tarazlanmak.

talazlı, [talaz-lı] *{ağız} sf.* Fırtınalı. 🗗 **talazlı gün,** *{ağız} Fırtınalı gün.* [DS]

talazlık, -ğı [Yun. thalassa > talaz-lık طلازلق] *iz. dnz.* **1.** Filikalarda, kürek lombarlarının açıldığı küpeşteye verilen ad. **2.** *{OsT} {ağız}* Kayıklarda, dalga serpintilerini önlemek için küpeşteye baştan kıça doğru yerleştirilen tahta; dalgalık. [DS] **3.** *{ağız}* Ev saçakları. [DS]

talazmak, [talaz-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Üşümek. [DS]

talazzi, [Ar. lazā > talaẓẓī تلظى] *(talazzi:) {OsT} is.* Alev çıkarma; alevlenme.

talba[1], [Ar. ṭabla => talba] *{ağız} is.* **1.** Tabla; sofra. **2.** Yazı tahtası. [DS]

talba[2], [Ar. ṭabl => talba] *{ağız} is.* Zilsiz def. [DS]

talba[3], [? talba] *{ağız} is.* Domuzun burnuyla kabarttığı gübreli toprak. [DS]

talbar, [*eT.* talp-ī-mak > talp-ır > tolvar / talbar] *{ağız} is.* Üstü çalı çırpı ile örtülmüş bostan kulübesi veya çardak. [DS]

talbımak, [talb-ı-mak طلبمق] *{eAT} gçsz. f. [-r]* Çarpınmak; çırpınmak; sıçramak.

talbındurmak, [talb-ın-dur-mak] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Çırpındırmak.

talbınmak, [talp-ī-mak > talp-ı-n-mak طلبنمق] *{eT} {eAT} {OsT} dönşl. f. [-ur]* **1.** (Kuş için) çırpınmak.

[DLT] **2.** *{eAT}* (Kuş, balık, yürek, insan vb. için) çırpınmak; helecanlanmak.

talbumak, [talb-u-mak طلبمق] *{eAT} gçsz. f. [-r]* → talabımak.

taldırkaç, [tal-dır-gaç طلدرقچ] *{OsT} is.* Karıştıracak araç; daldıracak.

tale[1]**,** [Ar. ṭūl *(uzun)* > ṭāle طال] *(ta:le) {OsT} ünl.* "Uzun olsun" anlamında kullanılan dua sözü. 🗗 **tāle ömrühü,** *{OsT} Ömrü uzun olsun!*

tale[2]**,** [Far. tūle [Tietze]] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS]

taleb, [Ar. ṭaleb طلب] *{OsT} is.* → talep. 🗗 **taleb-i husumet,** *{OsT} huk. Ortak maliklerden birinin payını bir üçüncü kişiye satması durumunda, diğer pay sahibi olan kişinin şufa hakkı için dava açması.*|| **taleb-i muvasebe,** *{OsT} Bir taşınmazın satılması ile lehine şufa hakkı doğan kişinin bu hakkını kullanacağını bildirmesi.*

talebdar, [Ar. ṭaleb + Far. -dār طلبدار] *(talebda:r) {OsT} sf.* **1.** (Erkek için) evlenme isteğinde bulunan; bir kadını evlenmek üzere isteyen. **2.** Alacaklı.

talebe, [Ar. ṭālib > ṭalebe *(isteyenler)* طلبه] *{OsT} is.* Öğrenci. 🗗 **talebe-i ulūm,** *{OsT} Medrese öğrencisi.*

talebelik, -ği [talebe-lik] *is.* Öğrencilik.

taleben, [Ar. ṭaleb > ṭaleben طلباً] *(tale'ben) {OsT} zf.* İsteyerek; dileyerek; isteme yoluyla.

talebkâr, [Ar. ṭaleb + Far. -kār طلبكار] *(talepkâ:r) {OsT} sf.* İsteyen; istekli.

talebname, [Ar. ṭaleb + Far. nāme طلبنامه] *(talebna:me) {OsT} is.* → talepname.

talek, -ği [? talek] *{ağız} is.* Gelini süsleyen kadın. [DS]

talemek, [tal-ā-mak > tale-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yağma etmek. [DS]

talep, -bi [Ar. ṭaleb طلب] *{OsT} is.* **1.** İstek; dilek. **2.** İstenen şey. **3.** İsteme; arzu etme. **4.** *huk.* Bir kişiden ya da bir kimseden bir şeyi yapmasını ya da yapmamasını isteme hakkı; istem; rica. **5.** *ekon.* Bir malın o andaki fiyatına göre tüketicinin bu maldan satın almaya hazır olduğu miktar. 🗗 **talep enflasyonu,** *ekon. Toplam talep harcamalarını toplam arzın karşılayamayacak durumda olmasıyla ortaya çıkan fiyat artışı.*|| **talep etmek,** *İstemek; bir istekte bulunmak.*|| **talep fazlası,** *ekon. Belli bir dönemde satışa sunulan toplam malın satın alınmak istenen toplam maldan çok olması durumu.*

talepname, [Ar. ṭaleb + Far. -nāme طلبنامه] *(talebna:me) {OsT} is.* İstek bildiren yazılı kâğıt; dilekçe.

taler, [Alın. thaler *(basımcısının adından)*] *is.* Avusturya'da eskiden kullanılan bir gümüş para.

talet, [İbra. talet] *is.* Musevilerin, havrada dinî tören sırasında omuzlarına örttükleri yünlü ya da ipekli özel şal.

talfar, [talvar / talfar] *{ağız} is.* Üstü çalı çırpı ile örtülmüş bostan çardağı veya kulübesi. [DS]

talga, [tal-ġā طلغا] *(talğa:) {eAT} is.* Dalga. 🗗 **talga itmek,** *{eAT} Ortalığı karıştırmak; bozgunculuk yapmak.*|| **talga tutmak,** *{ağız} Sözde bahane göstermek.* [DS]

talgalık, [talġa-lık طلغلق] *{eAT} is.* Karışıklık.

talğa, [? talğa] *{ağız} is.* Osmanlı Hükûmetinin verdiği beylik. [DS]

talğağ, [tolġā-mak > tolġā-ġ] *(talğa:ğ) {eT} is.* İnsanı öldürecek derecede şiddetli tipi. [DLT]

talğan, [tol-mak > tol-ġā-mak > tol-ġā-n] *(talğa:n) {eT} sf.* Buran; burucu. 🗗 **talgan ig,** *{eT} Sara.* [DLT]

talğırmak, [tol-mak > tol-ġur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* (Kar için) tipi kopmak. [DLT]

talğuç, [talk-mak > talġū-ç] *(talgu:ç) {eT} is.* Hayvan sırtına yükletilen yükü sıkıştırmak için kullanılan ağaç. [DLT]

talğuk, [talk-mak > talġ-uk] *{eT} is.* **1.** Kazık; çivi. [EUTS] **2.** Baltanın sapını sıkıştırmak için çakılan çivi. [DLT]

talğurmak, [tol-mak > tol-ġur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Burmak. **2.** (Kar için) tipi kopmak. [DLT] **3.** (Mide, iç vb. için) bulanmak; karışmak. [DLT]

talh[1]**,** [Ar. ṭallḥ طلح] *{OsT} is. bot.* Zamk ağacı, *(Acacia vera). {eT} (aynı)* [Bahşayiş]

talh[2]**,** [? talḫ] *{ağız} is.* Az yoğurtlu bir tür çorba. [DS]

talh[3]**,** [talḫ] *{ağız} sf.* Acımsı; kekre; tatsız. [DS]

talı, [tāl-ī / tāl-ü تالو] *{eAT} {OsT} is.* **1.** İnsan ve hayvanlarda iki küreğin birleştiği yer; iki kürek arası. **2.** Kürek kemiği.

talığ, [tā-lıġ] *(ta:lığ) {eT} is.* Tat; lezzet. [DLT]

talıka[1]**,** [*eT. (Uyg.)* tilgen / telgēn *(tekerlek)* > Moğ. telege(n) / terge(n) > Rus. teľga > Mac. taliga / Bulg. talíga] *{ağız} is.* → talika[2]. [DS]

talıka[2]**,** [? talıka] *{ağız} is.* Aile mezarlığı. [DS]

talım, [talı-mak / tala-mak *(yağma etmek)* > talı-m] *{eT} is.* **1.** Yırtıcılık. [İKPÖy.] **2.** Saldırı; cenk. [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] **3.** Talan; yağma. [İKPÖy.] [Gabain] [EUTS] **4.** Hırsız. [EUTS] **5.** *sf.* Yırtıcı. [ETY] [EUTS] **6.** Cesur; cüretkâr. [ETY] 🗗 **talım balığ,** *Efsanevi bir deniz canavarı.* [EUTS]|| **talık kara kuş,** *{eT} 1. Yağmacı kartal. 2. Efsanevi bir kuşlar kralı.*|| **talım urı,** *{eT} Çok yağmalayıcı.*

talımak, [talı-mak / tala-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* → talamak.

talışman, [talış-man] *{ağız} is.* Ağustos böceği. [DS]

talız[1]**,** [talı-z] *{eT} is.* Bir tür bitki. [EUTS]

talız[2], [*eT.* talız *(bir bitki adı)* / Ar. tellīs / tilīs تليس [Tietze]] *{ağız} is.* Keten ya da kenevirden seyrekçe dokunmuş büyük boy çuval. [DS]

tal'i, [Ar. ṭal'ī / ṭal'iyye طلعيه / طلعى] *(tal-i:) {OsT} sf. bot.* Çiçek tozu ile ilgili.

tali, [Ar. tülüvv > tālī / tālīye تاليه / تالى] *(ta:li:) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyin arkasından giden; sonradan gelen; ikinci olan; geri kalan. **2.** Önemi ve yararı ikinci derecede olan; ikincil. **3.** Kur'an okuyan. **4.** *is.* İmparatorluk döneminde, ordunun redif kuruluşunun ikinci bölümünü oluşturan ihtiyat güçleri. **5.** *mant.* Sonurtu. 🗗 **tālî cümle,** *{OsT} 1. dbl. Yan cümle. 2. mant. Bağımlı cümle.*‖ **tālî encümen,** *{OsT} Alt komisyon.*‖ **tālî harekât,** *{OsT} İkinci dereceden öneme sahip askerî harekât.*‖ **tālî hat,** *{OsT} Bir ana hattan ayrılarak ikinci derecede önemi olan bir yolu oluşturan demir yolu; ikincil hat.*

tali, -i'ı [Ar. ṭulū' > ṭāli' طالع] *(ta:li) {OsT} sf.* **1.** Nişan tahtasının arkasına düşen ok. **2.** Doğan. **3.** Ortaya çıkan. **4.** Talih; kısmet. 🗗 **tali'-i menbūs,** *{OsT} Uğursuz talih.*‖ **tali'-i nā-sāz,** *{OsT} Uygunsuz talih; kötü talih.*

talia, [Ar. ṭali'a طلعه] *(tali:a) {OsT} is.* **1.** Öncü. **2.** *isl. huk.* Düşman hakkında bilgi toplayıp mensup olduğu tarafa bildiren kimse; casus; çaşıt.

talib, [Ar. ṭālib طالب] *(ta:lib) {OsT} is.* → talip.

taliban, [Ar. ṭālib > ṭālibān طالبان] *(ta:liba:n) {OsT} is.* **1.** Talipliler; istekliler. **2.** Öğrenciler.

talibe, [Ar. ṭālib > ṭālibe طالبه] *(ta:libe) {OsT} is.* **1.** Bayan talipliler; bayan istekliler. **2.** Kız öğrenciler.

talid, [Ar. tālid تالد] *(ta:lid) {OsT} is.* Bir kimsenin evinde bulunan köle ve cariye ile birlikte hayvanlar.

taliga, [*eT. (Uyg.)* tilgen / telgēn *(tekerlek)* > Moğ. telege(n) / terge(n) > Rus. teléga > Mac. taliga / Bulg. talíga] *{ağız} is.* → talika[2]. [DS] 🗗 **taliga göçü,** *{ağız} At arabalarındaki yük sandığı.* [DS]

talih[1], [Ar. ṭulū' > ṭāli' طالع => talih] *(ta:lih) is.* **1.** Rastlantıları düzenleyerek insanların iyi ya da kötü yaşam sürmelerine neden olduğuna inanılan gizli güç; kut; baht; şans; felek. **2.** Yazgı; kader. **3.** İyi talih. 🗗 **talihine küsmek,** *Kötü bir durumla karşılaşıldığında talihi suçlamak.*‖ **talihin kucağına atılmak,** *Kadere boyun eğmek.*‖ **talihi yaver gitmek,** *Şansı iyi olmak; talihi güzel çıkmak.*‖ **talih kuşu,** *İyi talih.*‖ **talih yüzüne gülmek,** *İşleri yolunda gitmek; dilediği gibi olmak.*

talih[2], [Ar. ṭāliḥ / ṭāliḥa طالحه / طالح] *(ta:lih, h kalın söylenir) {OsT} sf.* Yaramaz; faydasız.

talihli, [talih-li] *(ta:lihli) sf.* **1.** (Kişi için) talihi iyi olan; bahtı açık; şanslı; bahtlı. **2.** *is.* Çekiliş vb. yapılan yerlerle talih oyunlarında kazanan kimse.

talihsiz, [talih-siz] *(ta:lihsiz) sf.* **1.** (Kişi için) talihi kötü olan; talihi ters olan; şanssız; bahtsız. **2.** (Yer ve zaman bakımından) uygun olmayan. **3.** Yapılmaması gereken.

talihsizlik, -ği [talih-siz-lik] *(ta:lihsizlik) is.* Talihsiz olma durumu; talihi ters gitme; talihi olmama; şanssızlık; bahtsızlık.

ta'lik, -kı [Ar. ʿalaḳ > taʿlīḳ طعلق] *(ta:lik) {OsT} is.* **1.** Yukarı kaldırma. **2.** Bir yere asma. **3.** Bir işin yapılmasını belli koşullara bağlama. **4.** Bir işi erteleme; geriye bırakma; geciktirme. **5.** İranlı hattatlarca bulunmuş bir tür divan yazısı. **6.** *huk.* Sonuçlanmayan bir duruşmanın başka bir güne bırakılması; erteleme. 🗗 **talik etmek,** *1. Ertelemek. 2. Asmak.*‖ **ta'liku't-takrîr,** *{OsT} huk. Bir vakfa ait görevlerin hâkim tarafından bir şarta bağlanması.*

talik[1], [Ar. ṭālīḳ طاليق] *(ta:li:k, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) güler yüzlü. **2.** Düzgün söz söyleyen.

talik[2], [Ar. ṭalaḳ *(boşanma)* > ṭāliḳ طالق] *(ta:lik, k kalın söylenir) {OsT} sf.* (Koca için) boşayan.

talika[1], [Ar. ṭalaḳ *(boşanma)* > ṭāliḳa طالقه] *(ta:lika) {OsT} sf.* (Kadın için) boşanmış.

talika[2], [*eT. (Uyg.)* tilgen / telgēn *(tekerlek)* > Moğ. telege(n) / terge(n) > Rus. teléga > Mac. taliga / Bulg. talíga] *(tali'ka) is.* Dört tekerlekli ve üstü örtülü yaylı at arabası; asma araba. *{ağız} (aym)* [DS]

talika[3], [? talika] *{ağız} is.* Tabak. [DS]

ta'likat, [Ar. ʿalaḳ > taʿlīḳ > taʿlīḳāt طعلقات] *(ta:lika:t) {OsT} is.* **1.** Talikler. **2.** Bir eseri açıklamak amacıyla sayfa kenarlarına yazılan yazılar.

ta'lil, [Ar. ʿillet > taʿlīl تعليل] *(ta-li:l) {OsT} is.* **1.** Neden arama; neden gösterme; bahane uydurma. **2.** *fel.* Tümdengelim. 🗗 **ta'lil bade'l-vuku',** *{OsT} Olmuş bir şeye sonradan uygun bir neden bulma.*‖ **ta'lil etmek,** *{OsT} Sebep bulmak; bahane uydurmak.*

ta'lilat, [Ar. taʿlīlāt تعليلات] *(ta-li:la:t) {OsT} is.* Bahane bulmalar; sebep göstermeler.

ta'lim, [Ar. ʿilm > taʿlīm تعليم] *(ta-lim) {OsT} is.* → talim. 🗗 **ta'lim ve ta'allüm,** *{OsT} Öğretim ve öğrenim.*

talim, [Ar. ʿilm > taʿlīm تعليم] *(ta:lim) is.* **1.** Öğretim. **2.** Alıştırma. **3.** Yetiştirme; öğretme; belletme. **4.** *as.* Uygulamalı olarak yapılan askerlik eğitimi. 🗗 **talim etmek,** *1. Bilgi kazanmak; öğrenmek. 2. (İş için) az bir para karşılığında çalışmak. 3. (Yemek için) hep aynı şeyleri yeme zorunda olmak.*‖ **talim ve terbiye,** *{OsT} Öğretim ve eğitim.*

talimar, [İt. tagliare *(yarmak)* + mare *(deniz)* > taglimare] *(tali'mar) is. dnz.* Bazı gemilerde baş bodoslamasının dış yüzeyinden omurgaya kadar uzanan ve cıvadra donanımını desteklemek için yerleştirilen ek yapı ögesi.

ta'limat, [Ar. taʿlīm > taʿlīmāt تعليمات] *(ta-li:ma:t) {OsT} is.* → talimat. ◻ **ta'lîmât-ı hafiye,** *{OsT} Gizli olarak verilen talimat.* || **ta'lîmât-ı resmiye,** *{OsT} Resmî talimat.*

talimat, [Ar. taʿlīm > taʿlīmāt تعليمات] *(ta:li:ma:t) is.* **1.** Üst tarafından asta verilen, yapılacak işlere ilişkin açıklamaları içeren yazılı veya sözlü emir; direktif; yönerge. **2.** *huk.* Amirlerin, astlık üstlük yetkilerine dayanarak, emri altındaki memurlara hizmetle ilgili olmak üzere verdikleri emir. **3.** Bir testin uygulaması sırasında deneklere, kendilerinden istenileni nasıl yerine getireceklerini bildiren bilgilerin tümü. **4.** Bir işletmenin nasıl yönetileceğine, işlerin nasıl yürütüleceğine ilişkin açıklamalar; emirler; direktifler. **5.** *as.* Görevin gerektirdiği çeşitli hizmetlerin başarı ile yürütülmesi için kumandan, başkan ve daire başkanı tarafından verilen ve o hizmetle ilgili düzen, sorumluluk ve ilkeleri içine alan buyrukların genel adı. ◻ **talimat vermek,** *{OsT} Bir kimseye, yapması gereken şeyleri bildirmek.*

ta'limatname, [Ar. taʿlīmāt + Far. -nāme تعليماتنامه] *(ta-limatna:me) {OsT} is.* → talimatname.

talimatname, [Ar. taʿlīmāt + Far. -nāme تعليماتنامه] *(ta:limatna:me) is.* **1.** Yönetmelik. **2.** Silahlı kuvvetlerde önemli ve ortak görevlerin uygulama ve yürütülme yollarını ayrıntıları ile açıklayan yönetmelik.

ta'limgâh, [Ar. taʿlīm + Far. -gāh تعليمگاه] *(ta-li:mgâ:h) {OsT} is. as.* Silahlı kuvvetlerin çeşitli uzmanlık dallarına ve silahlara ilişkin uzman veya öğretmen personel ve erbaşları yetiştirmek için uygulamalı eğitim ve öğretim veren özel askerî kuruluşlara verilen ad.

ta'limhane, [Ar. taʿlīm + Far. -ḫāne تعليمخانه] *(ta-li:mha:ne) {OsT} is. as.* Askerin eğitimi için ayrılmış yer.

ta'limî, [Ar. taʿlīm > taʿlīmī تعلمي] *(ta-li:mi:) {OsT} sf.* Talimle ilgili; eğitimle ilgili; öğretici; didaktik.

ta'limiye, [Ar. taʿlīm > taʿlīmiyye تعليميه] *(ta:li:miye) {OsT} is.* **1.** Öğreticilik; eğiticilik. **2.** (Özel isim olarak) İsmailiye mezhebinin diğer adı.

talimli, [talim-li] *(ta:limli) sf.* **1.** Eğitim görmüş; eğitimli. **2.** Bir şeye alışık; eli yatkın. ◻ **talimli maymun,** *Kendisine bazı beceriler öğretilmiş olan.*

talimname, [Ar. taʿlīm + Far. -nāme تعليمنامه] *(ta:-limna:me) {OsT} is. as.* Savaşa gereken biçimde hazırlanmak için silahlı kuvvetlerde bulunan her sınıf ve silahın muharebe ve hizmet yönünden nasıl kullanılacağını, her sınıfa ilişkin silah, araç ve gereçle nasıl eğitim yapılacağını açıklayan, askerî taktik ve teknik bilgiler içeren, her personelin görev ve davranışlarını belirten hizmete özel kılavuz kitapçık.

ta'lin, [Ar. taʿlīn تعلين] *(ta-li:n) {OsT} is.* **1.** Açığa vurma. **2.** Açığa vurulma.

talip, -bi [Ar. ṭaleb > ṭālib طالب] *(ta:lip) {OsT} sf.* **1.** İsteyen; arzu eden; istekli. **2.** *is.* Evlenmek isteyen ve bu isteğini evlenmek istediği kız veya kadın tarafına bildiren erkek. **3.** *is.* Öğrenci. **4.** *tasvf.* Tarikata girmek isteyen kişi. ◻ **talibi çıkmak,** *1. (Mal için) alıcısı çıkmak. 2. (Kız için) evlenmek isteyen erkek olmak.* || **talip çıkmak,** *1. Bir şeyi almak veya yapmak için istekli kişi bulunmak; alıcısı bulunmak. 2. (Kız için) evlenme teklifi gelmek.* || **talip olmak,** *1. Bir şeyi almaya, bir işi yapmaya, üstlenmeye istekli olmak; istemek. 2. (Erkek için) kadın veya kıza evlenmek isteğini bildirmek.*

talipli, [talip-li] *(ta:lipli) sf.* **1.** İstekli olan; isteyen. **2.** Kendisini bir isteyen bulunan; isteyeni olan.

taliska, [Danzig *(sanayi ürünlerinin üstündeki damga)* => daniska / taliska] *{ağız} sf.* Daha iyi; çok iyi. [DS]

ta'liye, [Ar. ʿulüvv > taʿliye تعليه] *{OsT} is.* Yüceltme; yükseltme; ululama. ◻ **taliye-i name,** *Mektuba başlık koyma.*

taliye, [Ar. tālī > tāliyye تاليه] *(ta:liye) {OsT} sf.* İkinci dereceden olan; sonradan gelen.

talk[1], [Ar. ṭalḳ طلق] *{OsT} is. min.* Çeşitli çözücülerle çözümlenemeyen, hamlaçta erimeyen yapraksı hidratlı doğal magnezyum silikat; $Mg_3Si_4(OH)_2$. ◻ **talk pudrası,** *Süt çocuklarının pişiklerinde kullanılan talk karışımlı toz.* || **talk şist,** *Talktan oluşmuş, dokununca ipeksi duygu uyandıran şist.*

talk[2], [Far. telḳ تلق] *{OsT}is.* Mika.

talka[1], [talka] *{eT} sf.* **1.** Acı; ekşi. **2.** *is.* Koruk. [DLT]

talka[2], [tal-mak / dal-mak > dal-ga > tal-ka] *{ağız} sf.* Karışık; düzensiz. [DS]

talka[3], [tal *(dal)* > tal-ka] *{ağız} is.* Defter sayfası; kâğıt. [DS]

talkalanmak, [tarka-mak / talka-mak > talka-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ır]* (Salkım için) salkım koruk olmak; koruklanmak. [DLT]

talkan, [talk-mak > *talk-ġān] *(talka:n) {eT} is.* **1.** Kavrulmuş, dövülmüş arpa; kavut; kavrulmuş arpa unu. [DLT] [Gabain] [Mühennâ] **2.** Un. (?) [EUTS]

talkığ, [talk-mak > talk-ığ] *{eT} is.* **1.** Dağların çatıştığı yer. **2.** İşleri sürüncemede bırakma. [DLT]

talkılmak, [talk-ıl-mak] *{eT} edil. f. [-ır]* **1.** (Kişi,

yük vb. için) itilmek; kakılmak. **2.** (İş vb. için) defedilmek; savulmak. [DLT]

talkım, [talkı-mak / talka-mak > talk-ım] *is. bot.* Her sapçığı ayrı bir çiçekle son bulan birleşik çiçek durumu.

talkımak, [talk-ī-mak] *(talkı:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Ayıp sayılmak. [DLT]

talkın, [Ar. telḳīn => talkın] *{ağız} is.* **1.** Ölü gömüldükten sonra mezar başında imamın ölü için söylediği sözler. **2.** Kulağına koyma; aşılama; telkin. [DS]

talkışmak, [talk-ı-ş-mak] *{eT} işteş f. [-ur]* Birlikte dürtmek; birlikte bükmek. [DLT]

talkıtmak, [talk-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ır]* **1.** İşi geciktirmek. **2.** Yükü çarpıtmak; çarpık yapmak; yükle ip arasına bir ağaç parçası koyarak yükü düzeltmek için büktürmek. [DLT]

talklama, [talk-la-ma] *is.* Talklamak eylemi.

talklamak, [talk-la-mak] *gçl. f. [-r] [l(ı)-yor]* Talk eklemek; talk dökmek.

talkmak, [talk-mak] *{eT} gçl. f. [-ır]* Zarar vermek. [DLT]

talkom, [Fr. talcome] *is. tıp.* Talk pudrasının neden olduğu yalancı ur.

talkoz, [Fr. talcose] *is. tıp.* Talk tozlarının solunmasından ileri gelen bir akciğer hastalığı.

talku, [talk-mak > talk-ġū / talkū] *(talku:) {eT} is.* Eğrilmiş, bükülmüş nesne. [DLT] 🗗 **talku yışıg,** *Bükülmüş ip.* [DLT]

talla, [tarla > talla] *{ağız} is.* Tarla. [DS]

tallahi, [Ar. t'āllāhī تالله] *(ta:lla:hi) {OsT} ünl.* Çoğunlukla yemine güç katmak ve inandırıcılığı artırmak için *vallahi, billahi* sözleri ile birlikte kullanılan söz; Allah'a ant olsun ki...

tallı, [tal-lı] *sf.* Talı bulunan. 🗗 **tallı bitkiler,** *bot. Kök, gövde, yaprak gibi ana organlardan yoksun bulunan asalak ya da çürükçül bitkiler topluluğu, (Thallophyta).*

tallama, [tal-la-ma] *{ağız} is.* **1.** Kayıktaki çifte kürek. **2.** Meşe odunu. [DS]

tallamak, [tal-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Gözetlemek. **2.** Ardı sıra gitmek; izlemek; iz kovalamak. [DS]

tallılar, [tal-lı-lar] *is. bot.* Bitkiler âleminin su yosunları, mantarlar ve likenler gibi damarsız, köksüz ve yapraksız bitkileri kapsayan şubesi.

tallospor, [Fr. thallospore] *is. bot.* İlkel mantarlarda doğrudan doğruya miselyumdan oluşan spor.

talmak[1], [tāl-mak طالمق] *(ta:lmak) {eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Dalmak; görmülmek; suyun dibine inmek. *{eAT} (aym)* [İKPÖy.] **2.** Zekâsı kararmak; dalgınlık etmek. [EUTS] **3.** Zayıflamak; dalmak; bayılmak. [Gabain]

talmak[2], [tal-mak] *{eT} gçl. f.* **1.** Seçmek. **2.** Talan etmek; yağmalamak. [EUTS]

Talmut, [İbr. talmud *(çalışma, inceleme)*] *is.* Yahudi dinî edebiyatının MÖ. 3. - MS. 5. yüzyıllar arası dönemini kapsayan geniş ve karma eser.

taloi, [Çin.ta *(büyük)* + lywi *(asıl su)*] *{eT} is.* Deniz; büyük nehir; taluy. [EUTS]

talom, [Yun. thallos *(dal)* > Fr. thallome] *is. bot.* Farklılaşmamış hücreler topluluğu.

talon, [Fr. talon] *is.* Hisse senetlerinde temettü kuponlarının dışında kalan ana bölüm; koçan.

taloy, [Çin.ta *(büyük)* + lywi *(asıl su)*] *{eT} is.* Deniz. [ETY]

talpa, [Bul. talpa] *{ağız} is.* Bir buçuk metre boyunda kalın ve geniş tahta. [DS]

talpar, [*eT.* talp-ī-mak > talp-ır > talvar / talpar / talbar] *{ağız} is.* Üzeri çalı çırpı ile örtülmüş bostan çardağı veya kulübesi. [DS]

talpımak, [talp-ī-mak] *(talpı:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** (Kuş için) kanatlarını çırpmak; çırpınmak **2.** Yürek gibi hızlı çarpmak.

talpınmak, [talp-ī-mak > talp-ı-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** (Kuş için) çırpınmak; dalbınmak. [DLT] **2.** *{ağız}* Çabalamak. [DS]

talpırmak, [talp-ī-mak > talp-ı-r-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Kanat çırpmak. [DLT]

talpışmak, [talp-ī-mak > talp-ı-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Kanat çırpışmak; dalgalanmak. [DLT]

talpiklemek, [talp-ı-k-mak > talpık-la-mak / talpikle-mek ?] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Eliyle yavaş yavaş vurarak okşamak. [DS]

taltamız, [Ar. (Sur.) ṭaltamīš طلطميص] *{ağız} sf.* **1.** Şişman; bodur. **2.** Kaba; zevksiz. [DS]

taltatı, [? taltatı] *{ağız} is.* Bodrum. [DS]

taltif, [Ar. luṭf > taltīf تلطيف] *(talti:f, ikinci t kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** İyilik ederek, hoş sözler söyleyerek gönül alma. **2.** Bir kimseyi para, madalya, nişan vb. ile ödüllendirme. **3.** *tıp.* Bağırsakları yumuşatan bir ilaç kullanma. 🗗 **taltif etmek,** *1. Gönlünü almak; gönlünü hoş etmek. 2. Nişan, madalya, rütbe vererek ödüllendirmek.*|| **taltif olunmak,** *1. Gönlü alınmak; gönlü hoş edilmek. 2. Nişan, madalya, rütbe ile ödüllendirilmek.*

taltifat, [Ar. taltīf > taltīfāt تلطيفات] *(talti:fa:t) {OsT} is.* Gönül almalar; ödüllendirmeler. 🗗 **taltîfāt-ı şāhāne,** *{OsT} Padişah tarafından gönderilen ödüller, hediyeler.*

taltifen, [Ar. taltīf > taltīfen تلطيفاً] *(talti:'fen) {OsT} zf.* Ödüllendirilerek; ödül olarak.

taltih, [Ar. laṭḫ *(bulaşma, karışma)* > taltīḫ تلطيخ] *(talti:h, t v h kalın söylenir) {OsT} is.* Bulaştırma.

talturmak, [tal-mak > tal-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Bayıltıncaya kadar dövmek. [DLT]

talu, [tal-mak > tal-ü طالو] *(talu:) {eT} sf.* **1.** Seçme; seçilmiş; seçkin; nadide. [DLT] [KB] **2.** İsabetli. **3.** *is. {eAT} {ağız}* İki kürek kemiği arası; yağrın. [DS] ◻ **talū neñ,** *{eT} Tercih edilen şey.*

taluk, [taluk] *{eT} is.* Tedavide kullanılan bir tür bitki. [EUTS]

taluklamak, [taluk-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] –l(u)-yor]* Birini beğenerek arkasını okşamak. [DS]

talulamak, [talü-lā-mak] *(talu:la:mak) gçl. f. [-r]* Seçmek; intihap etmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [KB]

taluy, [Çin. ta *(büyük)* + lywi *(asıl su)*] *{eT} is.* Deniz; okyanus. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin]

talva, [*eT.* talp-ī-mak > tolvar / talvar] *{ağız} is.* → talvar. [DS]

talvar, [*eT.* talp-ī-mak > talp-ır-mak > talpar / tolvar > talvār تلوار] *{ağız} is.* **1.** Bağ ve bostanlarda, çalı çırpıdan yapılmış üstü otla örtülü bir tür çardak; bostan kulübesi. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** Asma çardağı. **3.** Hayvanların barınması için dört direk üzerine kurulmuş üstü kapalı yer. **4.** İlkel biçimde yapılmış üstü açık balkon. **5.** Bağ ve bahçelerde, yatmak için yapılmış bir metre yükseklikte sedir. **6.** Bağ ve bahçelerde bekçiler için yapılmış yüksekçe gözetleme yeri. **7.** Bağ ve bahçelerde direk yerine kullanılan kalın ağaç. **8.** Bağ teveklerini yukarı kaldırmak için yanlarına dikilen sırık. **9.** Sergen; raf. [DS] ◻ **talvar tutmak,** *{ağız} Çalı çırpı ve çamur ile bostan çardağı yapmak.* [DS]

talvarlanmak, [talvar-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Ağaç için) dal budak salmak. [DS]

talvarlı, [talvar-lı] *{ağız} sf.* (Ağaç için) yanlarından dal budak salarak genişlemiş. [DS]

talveg, [Alın. tal *(vadi)* + weg *(yol)*] *is.* Bir akarsu yatağının en alçak noktalarının birleştirilmesi ile elde edilen çizgi.

talvır, [talp-ır-mak > talpar / talvır / talvar / talfar / tolvır [*Clauson böyle okumuş*]] *{eT} is.* Keklik. [DLT]

talvor, [? talvor] *{ağız} is.* Su kovası. [DS]

talyum, [Yun. thallos *(filiz, sürgün, dal)* > İng. thallium] *is. kim.* Atom numarası 81, atom kütlesi 204,3 olan, kurşun renginde, dövülerek yassılaştırılabilen, yoğunluğu 11,85 olan, 303,5°C'de ergiyen, özellikleri bakımından alkali metallere benzeyen, hava ile temas ettiğinde bozunarak havanın nemi ile talyum hidroksiti veren kimyasal element; simgesi: Tl.

talziye, [Ar. leẓāᶜ > talẓiye تلظیه] *{OsT} is.* **1.** Alevlendirme. **2.** Alevlendirilme.

-tam, [-dam /-dem / -tem / -tam] *yap. e.* → -dam.

ta'm, [Ar. ṭaᶜm طعم] *{OsT} is.* **1.** Yemek yeme; yeme. **2.** Tat; lezzet.

tam[1], [tam *(yans.)*] *is.* Sıvıların ve suyun damla damla akışını, dökülüşünü anlatan kök. [Zülfikar] *tam-çı, tam-mak, tam-zır-mak, tam-ış-mak, tam-ıt-mak*

tam[2], [tām طام] *(ta:m) is.* **1.** Duvar. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [Tekin] [Üç İtigsizler] **2.** Yapıların üst bölümü dam. *{eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DLT] [DS] **3.** Kale. [DLT] **4.** *{ağız}* Ahır. [DS] **5.** *{ağız}* Toprak tabanlı, tek katlı ev. [DS] **6.** *{ağız}* Büyük, boş, ıssız oda. [DS] **7.** *{ağız}* Hayvanların barındığı ve yemlerinin konulduğu yer. [DS] **8.** *{ağız}* Toprak damlı ev. [DS] ◻ **tam örtisi,** *{eAT} Tavan; çatı.*|| **tam ulı,** *{eT} Duvar temeli.* [DLT]|| **tam yapı,** *{ağız} Tek katlı toprak ev.* [DS]|| **tam yuvalağı,** *{eAT} Yuvgu; loğ taşı.*

tam[3], [tam [*Clauson ve Brockelmann'ın okuyuşu*] / tem [*Atalay'ın okuyuşu*]] *{eT} is.* → tem.

tam[4], [Ar. temm > tāmın تام] *{OsT} sf.* **1.** Bir bütün olarak ele alınan; bütün; tüm. **2.** Herhangi bir eksikliği bulunmayan; eksiksiz. **3.** (Zaman, zaman dilimi için) bütünlüğü açısından ele alınan; kesintisiz. **4.** Herhangi bir kısıntıya, kesintiye uğramamış olan. **5.** *mecaz.* Kendisinden beklenen nitelikleri tam olarak bulunduran; yetkin; gerçek; kusursuz; mükemmel. **6.** *mat.* (Açı için) derece olarak ölçüsü 360 olan. **7.** *zf.* Hiçbir eksik bırakmadan; tam olarak. **8.** *zf.* Kesin bir zaman belirtir. **9.** Kesin bir yer belirtir. **10.** Ne daha önce, ne daha sonra; sırasında; anında. **11.** Ne artık, ne eksik; uygun olarak; aynı; tıpkı. **12.** *is.* Bir bütün olarak ele alınan şey. **13.** Bakırcılıkta dövme işi bitmiş, kalaylanmış bakır kaplara verilen ad. **14.** *argo.* Amerikan doları. ◻ **tam açı,** *mat. Bir açının, bir kenarını tepesi üstünde tam bir devir döndürerek elde edilen açı.*‖ **tam adamı,** *Bir işe en uygun kişi; işinin ehli.*|| **tam adamına düşmek,** *1. Bir iş için en uygun kişiyi seçmek. 2. İş yapmaktan hoşlanmayan, güçlük çıkaran mızmız bir kişiye rastgelmek.*|| **tam adamını bulmak,** *1. Bir iş için en uygun kişiyi seçmek. 2. İş yapmaktan hoşlanmayan, güçlük çıkaran mızmız bir kişiye rastgelmek.*|| **tam adresli ağ noktası,** *bilş. Sunucunun adı, erişim yolu ve yöntemi, dosya adı vb. bileşenlerin tümünü taşıyan genel ağ adresi.*|| **tam algı,** *fel. Bir tasarın ya da algı içeriğinin bilinçli olarak kavranması; algının en üst aşaması; idrak-i dakik.*‖ **tam algısal,** *fel. Tam algıya ilişkin; tam algıya dayanan; kavrayıcı.*|| **tam asalak,** *bot. Beslenme ve özümlemeye ait bütün besinleri konakçıdan sağlayan asalak bitki.*‖ **tam ayar,** *Maden ağırlığı ve ayarı kanunla belirtilmiş oranda olan altın, gümüş vb. paranın özelliği.*|| **tam bağımsızlık,** *Siyasi bağımsızlığın yanında ekonomik ve kültürel bağımsızlığın da gerekli olduğuna inanılan, bunlardan birinin eksikliği hâlinde bağımsızlıktan söz edilemeyeceğini savunan siyasi görüş.*|| **tam**

bakım, *Sağlık açısından yapılan genel yoklama; çekap.*|| **tam bakım merkezi,** *Tam bakımın yapıldığı yer.*‖ **tam bakım yaptırmak,** *Sağlık yönünden genel bir yoklama yaptırmak; çekap yaptırmak.*|| **tam başlık,** *Atın başında bulunan kayışların tümü.*||**tam besin,** *Organizmaya uygun tüm besleyici maddeleri yeterli miktar ve uygun oranda içeren besin.*‖ **tam bilet,** *Herhangi bir indirimi olmayan bilet.*|| **tam boy,** *Balığın kuyruk ucundan burun ucuna kadar olan uzunluğu.*‖ **tam bölen,** *mat. Bir nicelikte bir tam sayı kadar bulunan başka bir nicelik.*‖ **tam buzlanma,** *1. dnz. Bir denizdeki buzlanmanın en üst seviyeye ulaştığı durum. 2. Bu döneme ilişkin.*|| **tam çiçek,** *bot. Çanak, taç, erkek organ ve dişi organ gibi dört kısmı da bulunan çiçek.*|| **tam gaz,** *Hızlı olarak; hızla.*|| **tam gelmek,** *(Elbise, ayakkabı vb. için) uygun gelmek; uymak.*|| **tam gün,** *1. Günlük çalışma saatlerinin tümünü kapsayan; fultaym. 2. Bütün iş gününü içerecek biçimde.*|| **tamı tamına,** *Ne az ne çok; söylendiği, beklendiği ya da tahmin edildiği gibi; tümüyle; olduğu gibi.*‖ **tam istihdam,** *1. Bir iş verene fikren ve bedenen bağlı olarak çalışma. 2. ekon. Bir ülkede bütün işgücü ve çalışma alanlarının tümüyle kullanıldığı zamanki durumu.*|| **tam kafiye,** *ed. Kafiyeli kelimelerin sonundaki bir sesli bir sessiz harfin benzeşmesinden doğan kafiye.*|| **tam kaval,** *Mimaride, yarım silindir biçiminde ve çıkıntılı iri silmeye verilen ad.*|| **tam kristal,** *min. Bütünüyle kristallerden oluşmuş mineral.*|| **tam kuram,** *mant. Anlam ve söz dizimi bakımından tamlık özelliği taşıyan kuram.*|| **tam maaşla tekaüt,** *Parası bol, işi az bir göreve getirilen kimseye söylenen şaka sözü.*‖ **tam mesai,** *Tam gün çalışma.*|| **tam otomatik,** *(Araç veya alet için) bütünüyle otomatik olarak çalışan.*|| **tam oyma,** *Üç boyutlu olarak oyulmuş heykel veya heykel grubu.*|| **tam pansiyon,** *Bir otel, motel tatil köyü vb.nde oda, kahvaltı, öğle ve akşam yemeği dahil olmak üzere müşteriye sunulan konaklama hizmetlerinin tümü.*‖ **tam sayfa,** *Bir gazete, dergi, kitap sayfasının tümünü kaplayan.*|| **tam sayı,** *mat. 1. Kesirsiz sayı. 2. Her biri bir bütünü oluşturan tekleri karşılayan sayı.*|| **tam siper,** *Sipere, hiçbir yeri görünmeyecek biçimde yatma.*‖ **tam tamına,** *Ne az ne çok; söylendiği, beklendiği ya da tahmin edildiği gibi; bütünüyle; olduğu gibi; tamamı tamamına.*|| **tam tarife,** *İndirimsiz.*|| **tam tutulma,** *Güneş yuvarlağının ay tarafından tamamen örtülmesi ile gerçekleşen tutulma.*‖ **tam üstüne basmak,** *İstenilen, aranılan ya da beklenilen bir şeyi bulmak.*|| **tam yağlı,** *(Süt ürünleri için) üretildiği sütün yağı hiç alınmamış olan.*|| **tam yanmamış,** *Bir yanma olayı sırasında havanın oksijeni ile bütünüyle birleşmemiş yakıt.*|| **tam yapraklı,** *bot. Yaprakları parçasız, bütün olan bitkilere denir.*|| **tam yargı davası,** *huk. Bir idarî işlem ya da eylem dolayısıyla hakları ihlal edilen kişiler tarafından açılan tazminat davası.*| **tam yetki,** *huk. Temsil ettiği devlet ya da kurum adına kesin görüşme ve anlaşma yapabilme ve anlaşmaya imza koyma yetkisi.*‖ **tam yol,** *Gidebileceği en son hız ile; son sürat.*‖ **tam yol adı,** *bsy. Bilgisayardaki dosyaların hiyerarşik diziliminde kök dizinden dosyaya ulaşana kadar geçilen dosya dizilerinin adları.*

tam[5], -m'ı [Ar. ṭamʿ طمع] *{OsT} sf.* Açgözlü; doymazlık içinde bulunan; tamahkâr.

tam[6], [tam] *{ağız} is.* Kalaylanmış dövme bakır. [DS]

tam[7], [tam] *{ağız} sf.* **1.** Ağır. **2.** Yük. [DS]

tama[1], -a'ı [Ar. ṭamaʿ طمع] *{OsT} is.* **1.** Aç gözlülük; tamah. **2.** *{eAT}* Arzu; istek. **3.** *{eAT}* Ümit. 🗗 **tama' dutmak,** *{eAT} 1. Arzu ve ümit beslemek. 2. Tamah etmek.*|| **tama' etmek,** *{OsT} Tamah etmek.*|| **tama'-ı ham,** *{OsT} Olmayacak işler.*

tamα[2], [*eT.* tamu > tama] *{ağız} is.* Cehennem. [DS]

tamada, [? tamada] *{ağız} sf.* (Kişi için) sözü geçen; ileri gelen; buyurucu. [DS]

tamağırmak, [Ar. ṭamaʿ => tama(ğ)-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* İmrenmek; tamah etmek. [DS]

tamah, [Ar. ṭamaʿ] *is.* **1.** Gözü doymama; açgözlülük; hırs. **2.** Çok beğenme; imrenme. 🗗 **tamah etmek,** *1. Açgözlülük etmek. 2. Bir şeyi çok beğenip edinmeye çalışmak.*

tamahkâr, [Ar. ṭamaʿ + Far. -kār طمعكار] *(tamahkâ:r) {OsT} sf.* Para, mal vb. şeye aşırı derecede düşkünlük gösteren; açgözlü.

tamahkârlık, -ğı [tamahkâr-lık] *(tamahkâ:rlık) is.* Açgözlülük.

tamaht, [Ar. ṭamaʿ => tamaht] *{ağız} is.* Dilek; istek. [DS]

tamak[1], -ğı [tam *(dam)* + -ġāk *(küçült. e.)* > tam-ġāk / tamāk طمق] *{eT} {OsT} is.* **1.** Damak. *{ağız} (aynı)* [DLT] [DS] **2.** Küçük dil (?). [Mühennâ] **3.** Gırtlak; boğaz. *{ağız} (aynı)* [DLT] [EUTS] [DS] **4.** *{ağız}* Gerdan. [DS] 🗗 **tamak uyan,** *{OsT} Damaklı gem.*

tamak[2], -ğı [tomak > tamak] *{ağız} is.* Hafif ve yumuşak bir tür ayakkabı. [DS]

tamak[3], -ğı [tamak] *{ağız} is.* Tanık. [DS]

tamakâr, [Ar. ṭamaʿ + Far. -kār طمعكار] *(tama'kâ:r) {OsT} sf.* → tamahkâr.

tamakçak, -ğı [tamak[1]-çak] *{ağız} is.* Boyunduruğun altındaki ağaç. [DS]

tamaksı, [tamak[1]-sı] *{ağız} is.* Boyunduruğun altındaki ağaç. [DS]

tamalandurmak, [ṭamaʿ-la-n-dur-mak طمعلاندورمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Arzulandırmak; gaflete düşürmek; yoldan çıkarmak.

tamalptr, [Skr. tamālapattra] *{eT} is.* Güzel kokulu bir bitki yaprağı. [EUTS]

tamam, [Ar. temm > temām تمام] *{OsT} sf.* **1.** Eksik olmayan; tam. *{eT} (aym)* [Bahşayiş] **2.** Tamamlanmış; bitmiş; tamam olmuş. **3.** Hazır hâle getirilmiş; hazır. **4.** Yalan ve yanlış olmayan; doğru. **5.** *is.* Hepsi; bütünü; tümü. **6.** *zf.* Kabullenmeyi belirtmek için kullanılır; peki; olur; evet. **7.** *ünl.* Taşıtların yola devam edebileceğini belirtir. **8.** *ünl.* Beğenilmeyen bir durum, bir iş veya öneri karşısında söylenir. 🗗 **tamam alıcı,** *{eAT} Yanına alan; tamamıyla alan.*|| **tamam almak,** *{eAT} 1. Tam olarak almak; eksiksiz almak. 2. Bir daha geri vermemek üzere almak. 3. Dünya ile ilgisini kesmek.*|| **tamam bulmak,** *Bitmek; sona ermek.*|| **tamam degürmek,** *{eAT} Karşılığını tam vermek; eksiksiz vermek.*|| **tamam degürici,** *{eAT} Tam ve eksiksiz veren.*|| **tamam degürinilmek,** *{eAT} Karşılığı tam ve eksiksiz verilmek.*|| **tamam etmek,** *Bir işi kötü bir duruma getirmek; bozmak; kötüleştirmek.*|| **tamam eylemek,** *{eAT} 1. Tamamlamak; ikmal etmek. 2. Tam ve eksiksiz yapmak; tam olarak yerine getirmek. 3. Tam ve eksiksiz vermek. 4. Düzgün yapmak; düzeltmek. 5. Bitirmek; tamamlamak; bir kimsenin ihtiyacını gidermek.*|| **tamam eyleyici,** *{eAT} Tamamlayıcı.*|| **tamam gelmek,** *Uygun gelmek; uygun düşmek; tam gelmek.*|| **tamām-ı semt,** *Açıklık; meydan; alan.*|| **tamām-ı ceyb,** *{OsT} mat. Kosinüs.*|| **tamām-ı kat'ı,** *Kosekant.*|| **tamām-ı mümās,** *{OsT} Kotanjant.*|| **tamamı tamamına,** *Ucu ucuna; tastamam.*|| **tamam mı?** *"Oldu mu, anlaştık mı?" anlamında kullanılan olurlatma sözü.*|| **tamam olmak,** *1. Bitmek, sona ermek; tamamlanmak {eAT} (aym) 2. {eAT} Olup bitmek.*|| **tamam olmış,** *{eAT} Tam; uygun.*|| **tamam olunmak,** *{eAT} Sona erdirilmek; tamamlanmak.*|| **tamam renklü,** *{eT} Düz renkli; bütünüyle aynı renkte olan.* [Bahşayiş]|| **tamam saçlu,** *{eT} Sık ve gür saçlı.* [Bahşayiş]|| **tamam virinilmek,** *{eAT} Karşılığı tam ve eksiksiz olarak verilmek.*|| **tamam yaradılmış,** *{eAT} Yaratılma işlemi tamamlanmış; tam ve eksiksiz yaratılmış.*|| **tamam yaratmak,** *{eAT} Yaratmayı tamamlamak; kusursuz olarak yaratmak.*|| **tamam yitürmek,** *{eAT} Tam ve doğru yapmak.*

tamamen, [Ar. temām > temāmen تماماً] *(tama:men) {OsT} zf.* Tam olarak; bütünüyle.

tamamıncaz, [tamam + ınca(ğı)z] *{ağız} zf.* Tümüyle; hepsi. [DS]

tamamırak, [Ar. temām + T. ırāk تمامراق] *{eAT} zf.* Tastamam.

tamamıyla, [tamam-ı+ile] *(tamamı'yla) zf.* Tam olarak; büsbütün; külliyen.

tamamî, [Ar. temām>temāmī تمامی] *(tama:mi:) {OsT} sf.* **1.** Eksik tamamlayanla ilgili. **2.** Tamamlayan. **3.** Bölünmeyen. **4.** *mat.* Entegral. 🗗 **tamāmî-i mahdude,** *{OsT} mat. Yalın entegral.*

tamamiyet, [Ar. temām > temām iyyet تماميت] *(tama:miyet) {OsT} is.* **1.** Bütünlük; tamlık. **2.** Doğruluk.

tamamlama, [tamam-la-ma] *is.* Tamamlamak eylemi.

tamamlamak, [tamam-la-mak] *gçl. f. [-r] [l(ı)-yor]* **1.** Başlanmış olan bir işi bitirmek; sona erdirmek. **2.** Eksik ve bozuk çıkan yerlerini düzeltip ekleyerek bütün hâle getirmek; tamam hâle getirmek; eksik ögeleri ekleyerek tam olmasını sağlamak; bütünlemek. **3.** Bir başka şeyle uyumlu bir bütün oluşturmak. **4.** Takım oluşturan şeylerden birinin eksikliklerini diğeri gidermek. **5.** (Süre için) sona erdirmek; bitirmek.

tamamlanış, [tamam-la-y-ış] *is.* Tamamlanma eylemi ve biçimi.

tamamlanma, [tamam-la-n-ma] *is.* Tamamlanmak eylemi.

tamamlanmak, [tamam-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Eksiksiz bir duruma getirilmek; bütünlenmek. **2.** Birbirini tamamlayacak, uyum sağlayacak duruma getirilmek. **3.** Bitirilmek; sonuçlanmak.

tamamlatma, [tamam-la-t-ma] *is.* Tamamlatmak eylemi.

tamamlatmak, [tamam-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Eksiksiz bir duruma getirtmek; tam olmasını sağlamak; bütünletmek. **2.** Bitirtmek; sonunu getirtmek.

tamamlayıcı, [tamam-la-y-ıcı] *sf.* Tamam duruma getiren; bütünlüğü sağlayan; tamamlayan. 🗗 **tamamlayıcı ilişki,** *iletş. Birbirinden farklı davranışlarda bulunan iki kişiden birinin davranışının diğerininkini tamamlamak için uyaran işlevi gördüğü ilişki.*

tamamlayıcılık, -ğı [tamam-la-y-ıcı-lık] *is.* Tamamlayıcı olma durumu; bütünleyicilik.

tamamlayış, [tamam-la-y-ış] *is.* Tamamlama eylemi ve biçimi.

tamamlık, [tamam-lık] *{eAT} is.* Tamamlama; tamam etme.

tam'an, [Ar. ṭam'an طمعاً] *{OsT} zf.* Tamalı ederek; tamahla.

taman[1]**,** [taman طمن] *{ağız} e.* **1.** Sanki; gibi; tıpkı; görünüşe göre; anlaşılan; sanılır ki. *{eAT} (aym)* **2.** Hani; hani ya? **3.** Değil mi? [DS] 🗗 **taman ancılayın,** *{eAT} 1. Sanki onun gibi. 2. Onun benzeri.*|| **taman ... gibi,** *{eAT} Sanki; gibi.*

taman[2]**,** [temin > taman] *{ağız} zf.* Az önce; demin. [DS]

tamana, [temin > taman-a] *{ağız} zf.* Geçende; geçen. [DS]

tamangaz, [taman + kaz ? / tam + enkaz] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz. **2.** Söz anlamaz. [DS]

tamanit, [Fr. tamanite] *is. min.* Doğal kalsiyum ve demir oksit.

tamar, [tam-mak > tam-ar طمر] *{eT} {eAT} is.* Damar. [DLT] [EUTS] [Gabain] [Bahşayiş] 🗗 **tamar götürmek,** *{eAT} Baş kesmek; adam öldürmek.*|| **tamarını kesmek,** *{eAT} Toptan yok etmek; kökünü kurutmak.*|| **tamar urucu,** *{OsT} Kan alan; hacamat yapan.*

tamarmak, [Ar. ṭama' => tama-r-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Özenmek. [DS]

tamarzı, [? tamarzı] *{ağız} sf.* **1.** Yoksul. **2.** Yoksun. **3.** Perhiz yapan. [DS]

tamarzi, [? tamarzi] *{ağız} sf.* → tamarzı. [DS]

tamas, [Yun. dameskhino] *{ağız} is.* **1.** Erik. **2.** Kara erik. **3.** Bardak eriği. **4.** Erik kurusu. **5.** Elma. [DS]

tamat, [Ar. ṭāmāt طامات] *(ta:ma:t) {OsT} is.* Uygunsuz ve saçma sözler. 🗗 **tamat-ı cühelā,** *Cahillerin söylediği uygunsuz sözler.*

tamata, [tamātā *(baştaki ses y, b, m olabilir)*] *(tama:ta:) {eT} is.* Tavuk veya et kızartılacağı zaman yağının sızıp akmaması için üzerine sarılan bir tür yufka hamuru. [DLT]

tamates, [Meks. d. tomatto / Yun. domata] *{ağız} is.* Domates. [DS]

tamattur, [Ar. maṭār > tamaṭṭur تمطر] *{OsT} is.* **1.** Yağmur yağma. **2.** Yağmurlu havada serinlemek için yağmur altına çıkma.

tamaz[1], [Yun. dameskhino] *{ağız} is.* Kara erik. [DS]

tamaz[2], [? tamaz] *{ağız} is.* Banyo. [DS]

tamb, [tamb / tanb / tımb / timb / tömb / tümb *(yans.)*] *is.* Vurarak çalmayı anlatan kök. [Zülfikar] *tamb-an-gı*

tambangı, [tamb *(yans.)* > tamb-an-gı] *{ağız} is.* Kadınların çalgı aracı olarak kullandıkları bakır tava. [DS]

tambara, [tamb *(yans.)* > tamb-a-ra] *{ağız} sf.* Ahmak; uyuşuk; tembel. [DS]

tambarlak, -ğı [tomb *(yans.)* > tomb-ar-lak / tambarlak] *{ağız} sf.* Yuvarlak; toparlak. [DS]

tambatın, [? tambatın] *{ağız} is.* Yerelması. [DS]

tambora, [Fr. tabouret => tambora] *{ağız} is.* Bir tür sandalye; tabure. [DS]

tambur[1], [Ar. ṭanbūr طنبور] *{OsT} is. müz.* Klasik Türk müziğinden en geniş ses alanına sahip yay ve mızrapla çalınan, uzun kollu bir telli saz.

tambur[2], [Fr. tambour] *is.* **1.** Makinelerin dönen çarklarını korumaya yarayan çıkıntılı örtü. **2.** Kablo ya da tel halatları sarmaya yarayan, dönerken kablo ya da halatı çeken makara. **3.** Çamaşır makinelerinde içine çamaşır konan döner, delikli çelik silindir. **4.** Çeşitli araç ve gereçlerde destek, bağlantı ya da gösterge görevi yapan dönel silindirsel parça. **5.** Kasnak. **6.** Tekstil makinelerinde üzerine çözgü ipliklerinin sarıldığı büyük silindir.

tambura, [Ar. ṭanbūre طنبوره] *(tambu'ra) {OsT} is. müz.* **1.** Türk halk müziğinde kullanılan, tezene ile çalınan bağlama ailesinden cura, çöğür, bulgari ve bağlama gibi telli çalgıların genel adı. **2.** Uzun saplı Yugoslav lavtası.

tamburacı, [tambura-cı] *is.* Tambura yapan ve satan kimse.

tamburata, [İt. tamburoto *(tahta parçası)*] *(tambura'ta) is. dnz.* **1.** Aralarında tek ya da çift fırdöndülü bastika bulunan kurtağzı. **2.** Eski savaş gemilerinin baş tarafına konulan topuz lombar.

tamburen, [Fr. tabourin] *is.* Çift derili ve dar gövdeli, tek çomakla çalınan Provence davulu.

tamburi, [Ar. ṭanbūrī طنبورى] *(tanbu:ri:) {OsT} is.* **1.** Tambur çalan sanatçı. **2.** *{eT} is.* Tambur. [EUTS] (?)

tamburlu, [tambur-lu] *sf.* (Alet için) tamburu olan.

tambuz, [tambuz / tombuz] *{ağız} is.* Yumruk; boks. [DS]

tamçaldı, [tam+çal-gı / tam+çal-dı] *{ağız} is.* Bando. [DS]

tamçı, [tam-mak > tam-sı / tam-çı] *{ağız} is.* Sızıntı; damla. [DS]

tamçırmak, [tam-mak > tam-çur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → tamçurmak. [DLT]

tamçurmak, [tam-mak > tam-çur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Damlamak; serpilmek; sepelemek. [DLT]

tamdır, [tam-dır] *{eT} is.* Ekmek ocağı; tandır. [Mühennâ] 🗗 **tamdır başı,** *Tandır örtüsü.* [Mühennâ]

tamdu, [tam-mak *(yanmak)* > tam-dū / tam-duk] *(tamdu:) {eT} is.* Alevlenmiş ateş; kuvvetli, alevli ateş. [ETY] [DLT]

tamduk, [tam-mak *(yanmak)* > tam-dü / tam-duk] *is.* → tamdu. [ETY] [DLT]

tamduksuz, [tamduk-suz] *{eT} sf.* Alevsiz.

tamdulmak, [tamıd-mak > tam(ı)d-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** Yakılmak; tutuşturulmak. **2.** Tutuşmak; alev almak. [EUTS] [Gabain]

tamdurmak, [tamıd-mak > tam(ı)d-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Tutuşturmak; parlatmak; yakmak. [EUTS] [Gabain] **2.** Yaktırmak. [DLT]

tamer, [tam+er] *is. as.* Tam teçhizatlı asker; eksikliği olmayan er.

tametülkübra, [Ar. tāmetü'l-kübrā تامة الكبرى] *(ta:metülkübra:) {OsT} is.* → tammetü'l-kübrā.

tamga, [tam-ga] *{eAT} {ağız} is.* Damga; işaret; im. [DS]

tamgaçı, [tam-gā-çī] *(tamğa:çı:) {eT} is.* **1.** Damgacı; damga vuran; mühürdar; mühürleyen. [ETY] [Gabain] [Nevâyî] [Tekin] **2.** Resim ve vergi tahsildarı. [Nevâyî]

tamga[1], [tam-mak *(yanmak)* > tam-ġā / tam-ḳa طمغا] *(tamğa:) {eT} is.* **1.** Mühür; damga; nişan. *{eAT} (aym)* [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [Mühennâ] **2.** Elin ve parmakların sihirli tavır ve hareketi. [Gabain] **3.** Dağlamak suretiyle vurulan nişan. [Mühennâ]

tamga[2], [tam-mak > tam-ġā] *(tamğa:) {eT} is.* Denize veya göle dökülen suyun bir kolu; gemilerin demir attıkları iskele veya liman. [DLT]

tamgacı, [tam-ġā > tamga-çı] *{ağız} is.* Yazman; kâtip. [DS]

tamgak, [tam-mak > tam-ġāk > dam-ġā-k] *(damga:k) {eT} is.* Boğaz; damak. [DLT] [EUTS] [Gabain]

tamgaklamak, [tamġāk > tamġak-lā-mak] *(tamgakla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Boğaza vurmak. [DLT]

tamgalamak, [tamġā > tamġā-lā-mak] *(tamğa:la:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Hakanın damgasını (tuğrasını) vurmak; damgalamak; mühürlemek. [DLT] [EUTS] **2.** Damga ve nişan vurmak. [Mühennâ]

tamgalığ, [tam-mak *(yanmak)* > tam-ġa-lığ] *{eT} sf.* **1.** Damgalı; mühürlü. [ETY] **2.** Hakanın damgası bulunan şey. [DLT]

tamgalık, [tam-ġā-lık] *(tamga:lık) {eT} is.* **1.** Bir kişilik sofra. [DLT] **2.** Hakandan başkasının yememesi için damgalanmış yiyecek. [DLT] **3.** Küçük ibrik. *{ağız} (aynı)* [DLT] [DS]

tamgan, [tam-ġān] *(tamğa:n) {eT} is.* Bir unvan. [EUTS]

tamgırmak, [tam-mak > tam-ġır-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Damlaya yazmak. [DLT]

tamgurmak, [tam-mak > tam-ġur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → tamğırmak. [DLT]

tamğa, [tam-mak > tam-ġā > tamğa] *{ağız} is.* Benek. [DS]

tamıdmak, [tam-mak > tam-ıd-mak / tam-ız-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Alevlendirmek.

tamılamak, [tamı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Anlamak; sezmek. [DS]

tamındı, [tam-mak > tam-ın-dī] *(tamındı:) {eT} sf.* Damlayan. [DLT] 🗗 **tamındı suv,** *{eT} Damlayan su; su damlası.* [DLT]

tamınmak, [tam-mak > tam-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** (Yağ vb. için) damlamak; sızmak. **2.** Kendine (yağ vb.) damlatmak. [DLT]

tamır, [tam-mak > tam-ır / tam-ar] *{eT} is.* **1.** Damar. [DLT] [EUTS] [Gabain] [Mühennâ] **2.** Sinir. [DLT] **3.** *{ağız}* Bitki kökü. [DS]

tamırlığ, [tamır-lığ] *{eT} sf.* Damarlı. [DLT]

tamışa, [Far. temāşā => tamışa] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) alçak; aşağılık. **2.** Alay; eğlenme. **3.** Eğlendiren, çok konuşan; geveze. [DS] 🗗 **tamışa etmek,** *{ağız} Kınamak; ayıplamak.* [DS]|| **tamışa olmak,** *{ağız} Çok utanacak duruma düşmek; ayıplanmak.* [DS]

tamışmak, [tam-mak > tam-ış-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Damla haline gelmek; damlalaşmak; sızmak. [DLT] **2.** *gçl. f.* Damlatmak. [EUTS] [Gabain]

tamıtmak[1], [tam-mak > tam-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Damlatmak. [DLT]

tamıtmak[2], [tam-mak > tam-ıd-mak / tamız-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → tamıdmak. [EUTS]

tamızım, [tam-mak > tam-ız-mak > tam-ız-ım] *{eT} is.* **1.** Damlama. **2.** Damla. [EUTS]

tamızlık, [tamız-lık طمزلق] *{OsT} is.* Yoğurt vb. mayası.

tamızmak, [tam-mak > tam-ız-mak] *{eT} gçl. f. [-ır]* Damlatmak. [DLT] [EUTS]

tami[1], **-i'ı** [Ar. ṭamaᶜ > ṭāmiᶜ / ṭāmiᶜa طامعه / طامع] *(ta:mi) {OsT} sf.* Tamah eden; tamahkâr.

tami[2], [? tami] *{ağız} is.* Fındık kümesi. [DS]

ta'mid, [Ar. taᶜmīd تعميد] *(ta-mi:d) {OsT} is.* Vaftiz etme.

ta'mik, -kı [Ar. ᶜumḳ > taᶜmīḳ تعميق] *(ta-mi:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Derin olarak kazma; derinlemesine kazma; derinleştirme. **2.** *mecaz.* Bir konuyu etraflıca ve derinlemesine inceleme. 🗗 **tamik etmek,** *Uzun uzun araştırmak; derinleştirmek.*

tamik, -ği [? tamik] *{ağız} is.* Kağnı arabalarının tahtaları. [DS]

ta'mikat, [Ar. taᶜmīḳ > taᶜmīḳāt تعميقات] *(ta-mi:ka:t) {OsT} is.* **1.** Derinleştirmeler. **2.** Araştırmalar; incelemeler.

ta'mim, [Ar. ᶜumūm > taᶜmīm تعميم] *(tami:m) {OsT} is.* **1.** Genelleme; genelleştirme; yayma. **2.** Bir yönetim makamının hizmete ilişkin görüş ve emirlerini alt makamlara, memurlara bildiren ve içinde çok sayıda talimatın yer aldığı yazı; genelge; sirküler. **3.** *man.* Genelleme. 🗗 **tamim etmek,** *Genellemek; genelleştirmek.*

ta'mimat, [Ar. taᶜmīm > taᶜmīmāt تعميمات] *(tami:ma:t) {OsT} is.* Genelgeler; tamimler.

ta'mimen, [Ar. taᶜmīm > taᶜmīmen تعميماً] *(tami:'men) {OsT} zf.* **1.** Genelleştirerek. **2.** Genelge yoluyla.

ta'mir, [Ar. ᶜumrān > taᶜmīr تعمير] *(ta-mi:r) {OsT} is.* → tamir.

tamir, [Ar. ᶜumrān > taᶜmīr تعمير] *(ta:mi:r) is.* **1.** Onarma; onarım. **2.** *mecaz.* Yapılan bir hatayı düzeltmeye çalışma. 🗗 (Bağdat'ı) **tamir etmek,** *şaka. Karnını doyurmak.*‖ **tamir etmek,** *1. Bir şeyde var olan aksaklığı, kusuru veya eksikliği gidermek için çeşitli teknikleri uygulamak; onarmak. 2. Uğranılan bir felaketin verdiği zararları gidermeye çalışmak. 3. Yapılan bir yanlışlığı veya densizliği affettirmek için düzeltmeye çalışmak; düzeltmek.*|| **tamire vermek,** *Onarılması için tamirciye ver-*

mek.|| **tamir görmek,** *Onarımdan geçmek; onarılmak.*|| **tamir takımı,** *1. Onarım işlerinde kullanılan araç ve gereçlerin tümü. 2. Oto tamirciliğinde karbüratör, fren vb. donanımları tamir etmekte kullanılan parçaların tümüne verilen ad.*

ta'mirat, [Ar. taʿmīr > taʿmīrāt تعميرات] *(ta-mi:ra:t) {OsT} is.* → tamirat.

tamirat, [Ar. taʿmīr > taʿmīrāt تعميرات] *(ta:mi:ra:t) {OsT} is.* **1.** Tamirler; onarımlar. **2.** Onarım işleri. **3.** Onarım.

tamirci, [tamir-ci] *(ta:mi:rci) is.* **1.** Mesleği, bozulan bir aracı düzeltip çalışır duruma getirmek olan kimse. **2.** Tamir işlerinin yapıldığı yer; tamirhane.

tamircilik, -ği [tamir-ci-lik] *(ta:mi:rcilik) is.* **1.** Onarım işleri. **2.** Tamircinin işi ve mesleği.

ta'mirhane, [Ar. taʿmīr + Far. -ḫāne تعميرخانه] *(ta-mi:rha:ne) {OsT} is.* → tamirhane.

tamirhane, [Ar. taʿmīr + Far. -ḫāne تعميرخانه] *(ta:-mi:rha:ne) {OsT} is.* Teknik araçların onarıldığı yer; tamirci dükkânı.

ta'miye, [Ar. ʿamā > taʿmiye تعميه] *{OsT} is.* **1.** Körleştirme; körletme. **2.** Üstü kapalı biçimde anlatma. **3.** *ed.* Ebcet hesabı ile tarih düşürmede istenen tarihi elde etmek için bir dizenin belirttiği sayıdan belirli sayıyı çıkarma ya da ekleme.

tamka, [tam-mak *(yanmak)* > tam-ġā / tam-ḳā] *(tam-ka:) {eT} is.* → tamğa. [ETY] [Gabain]

tamkalamak, [tam-mak *(yanmak)* > tam-ḳā-lā-mak] *(tamka:la:mak) {eT} gçl. f. [-r]* → tamğalamak. [ETY]

tamkalığ, [tam-mak *(yanmak)* > tam-ḳā-lıġ] *(tam-ka:lığ) sf.* → tamğalığ. [ETY]

tamkarmak, [Ar. ṭamaʿ +Far. kār ? / ṭamaʿ > tam(a)-kar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Özenmek. [DS]

tamlam, [tam-mak > tam-la-m طملم] *{eAT} {OsT} is.* Damla. 🗗 **tamlam tamlam,** *{eAT} Damla damla.*

tamlama, [tam-la-ma] *is.* **1.** Tamlamak eylemi. **2.** *dbl.* Bir adın anlamını başka bir ad, zamir ya da sıfat ile açıklanacak biçimde meydana getirilmiş söz öbeği; takım; terkip. 🗗 **tamlama grubu,** *dbl. Bir tamlayan ve tamlanandan kurulu grup.*

tamlamak[1], [tam-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Tam hâle getirmek; eksiğini gidermek.

tamlamak[2], [tam-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Evlenmelere veya yolsuz birleşmelere aracılık etmek. [DS]

tamlanan, [tam-la-n-an] *sf.* **1.** Tam hâle getirilen; belirtilen; nitelenen. **2.** *is. dbl.* Tamlamalarda anlamı tamamlanan, belirtilen öge. 🗗 **tamlanan eki,** *Belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarında tamlanan ögenin almış olduğu ek.*

tamlanma, [tam-la-n-ma] *is.* Tamlanmak eylemi.

tamlanmak, [tam-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Tam hâle getirilmek. **2.** *dönşl. f.* Tam hâle gelmek.

tamlanmış, [tam-la-n-mış] *sf.* Tam hâle getirilmiş olan.

tamlatmak, [tam *(tırkaz)* > tam-la-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* (Kapı vb. için) tırkazlatmak. [DLT]

tamlayan, [tam-la-y-an] *sf.* **1.** Tamlama işini yapan. **2.** *is. dbl.* Özgül nitelikli çeşitli bilgilerle donattığı adı söyleme katmak için adın önünde yer alan dil-bilgisel biçimbirimler sınıfından öge; belirten; niteleyen. 🗗 **tamlayan durumu,** *dbl. Ad durumundaki kelimelerin taşıdığı kavramın başka bir kavrama bağlanması durumu; -in hâli; genitif.*|| **tamlayan eki,** *dbl. İsim tamlamalarında, iki unsuru birbirine bağlayan ek; -in; -n, -in.*

tamlı, [Yun. lamli => namlu / tamlı] *{ağız} is.* Çakının demir bölümü. [DS]

tamlığ[1], [tām *(duvar)* > tam-lıġ] *{eT} sf.* **1.** Damlı. **2.** Duvarlı. [EUTS]

tamlığ[2], [tam-lıġ] *{eT} sf.* Verimli; bereketli. [EUTS]

tamlık, -ğı [tam-lık] *is.* **1.** Tam olma durumu. **2.** Tam olma özelliği. **3.** *mant.* Her formülü karar verilebilir olan çelişkisiz bir tümdengelimsel kuramın özelliği.

tamli, [? tamli] *{ağız} is.* Fındık ağacı. [DS]

tamma, -a'ı [Ar. ṭamaʿ > tammāʿ طماع] *(tamma:) {OsT} sf.* Son derece tamahkâr.

tammak[1], [tam-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* Yanmak; tutuşmak. [EUTS] [ETY]

tammak[2], [tam-mak طاممق] *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} gçsz. f. [-ar]* Damlamak. [DLT] [KB] [Mühennâ] [DS] 🗗 **tama tama,** *{eT} Damlaya damlaya.* [DLT]

tammak[3], [tam-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Kuşkulanmak. **2.** İçine doğmak; bilmek. [DS]

tammat[1], [Ar. tāmmāt تامات] *(ta:mma:t) {OsT} is.* Yersiz, anlamsız sözler; saçma sözler.

tammat[2], [Ar. ṭammāt طمات] *(tamma:t) {OsT} is.* Kıyamet.

tamme[1], [Ar. tāmm > tāmme تامه] *(ta:mme) {OsT} sf.* **1.** Bütün; eksiksiz; tam. **2.** Mükemmel; olgun. **3.** Kesin bir zamanı bildirir. 🗗 **tammü'l-a'zā,** *{OsT} Bütün organları tamam olan.*

tamme[2], [Ar. ṭāmme طامه] *(ta:mme) {OsT} is.* **1.** Büyük felaket. **2.** Kıyamet. 🗗 **tammetü'l-kübrā,** *{OsT} Kıyamet günü.*

tammet, [Ar. tāmme > tāmmet تامه] *(ta:mmet) {OsT} is.* Bütün; eksiksiz.

tamper, [İng. tamper] *is. fiz.* Nükleer bir patlayıcının içindeki parçalanabilir maddeyi çevreleyen ağır metal kılıf.

tamperaman, [Fr. tempérament] *is.* Yaradılış; mizaç.

tanb, [tamb / tanb / tımb / timb / tömb / tümb *(yans.)*] *is.* Vurarak çalmayı anlatan kök. [Zülfikar] *tanb-ur-du*

tanbalığı, [ton+balı(ğ)-ı] *{ağız} is.* İriyarı çocuk. [DS]

tanbili, [? tanbili] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS]

tanbur, [Ar. ṭanbūr / ṭanbūre طنبوره / طنبور] *(tanbu:r) {OsT} is.* → tambur[1].

tanburani, [Ar. ṭanbūr > ṭanbūrānī طنبورانی] *(tanbu:-ra:ni:) {OsT} is.* → tanburi.

tanburdu, [tanb *(yans.)* > tanb-ur-du] *{eAT} is.* Damburtu; dımbırtı; tıngırtı.

tanburi, [Ar. ṭanbūr > ṭanbūrī طنبوری] *(tanbu:ri:) {OsT} is.* → tamburi.

tanburzen, [Ar. ṭanbūr + Far. zen طنبورزن] *(tanbu:r-zen) {OsT} is.* Tambur çalan; tamburi.

tanca, [tañ-ca] *{eAT} sf.* Şaşılacak.

tancı, [? tancı] *{ağız} is.* Av köpeği; tazı. [DS]

tancıra, [Far. tenkire => tancıra طنجره] *{eAT} {OsT} is.* Tencere; kazan.

tançamak, [tınçī-mak / tanç-ġā-mak / tançā-mak] *(tança:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* → tançımak. [DLT]

tançgalamak, [*tanç-mak > tanç-ġa-lā-mak] *(tançgala:mak) {eT} gçl. f. [-r]* → tançkılamak.

tançgamak, [*tanç-mak > tanç-ġā-mak / tınç-ī-mak] *(tançga:mak) {eT} gçl. f. [-r]* → tınçımak.

tançımak, [tınçī-mak / tanç-ġā-mak / tançā-mak] *(tançı:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Bozulmak; çürümek. [DLT]

tançışmak, [tanç-ış-mak] *{eT} dönşl. f.* Bozulup kokuşmak. [DLT]

tançkalmak, [tanç-ġa-la-mak / tanç-ka-l-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* (Et için) bozulup kokmak. [Nevâyî]

tançkamak, [tanç-ġā-mak] *(tançka:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* (Et için) kokmak; bozulmak. [Nevâyî]

tançkılamak, [tanç-ġa-lā-mak] *(tançkıla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Didiklemek; parça parça etmek; kesmek; parçalamak. [EUTS] [Gabain]

tançu, [*tanç-mak > tanç-ū] *(tançu:) {eT} is.* **1.** Parça. [Gabain] **2.** Lokma; tıkım. [DLT] [Mühennâ] **3.** Dilim dilim; parça parça. [EUTS]

tançulamak, [tançū-lā-mak] *(tançu:la:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** (Lokma için) ağızda çiğnemek. [DLT] [KB] **2.** Dilimlemek; parçalamak. [EUTS]

tandava, [Sansk. tandava] *is.* Şiva'nın evreni yaratıp yok etmesini sembolleştiren kozmik dans.

tandem, [Lat. tandem *(nihayet, uzunlamasına)* > İng. tandem] *is.* **1.** Arka arkaya oturmuş iki kişinin birlikte süreceği biçimde tasarlanmış bisiklet. **2.** *fiz.* Bir tür tanecik hızlandırıcısı. **3.** *sf.* Eş eksenli. 🗗 **tandem silindir,** *Birbirine eş iki silindirik merdanesi bulunan sıkıştırıcı.*

tander, [İng. tender] *is.* → tender.

tandır[1], [Far. tenūr / Ar. tennūr *(fırın)*] *is.* **1.** Yere bir çukur kazılarak yapılmış fırın. **2.** El ayak ısıtmakta kullanılan üstü kapalı mangal. **3.** Kimi yörelerde, kışın altına mangal konulmuş masanın üzerine örtülen yorganın altına girilecek biçimde yapılmış ısıtma düzeni. **4.** Ayakları sıcak tutmak için yapılmış, içine ayak sokulan, içi kürklü bir tür torba. **5.** *{ağız}* Soba. [DS] **6.** *{ağız}* Küçük fırın. [DS] **7.** *{ağız}* Fırın ekmeği. [DS] 🗗 **tandır alevi,** *Tandırda yanan meşe odununu çıkardığı yakıcı ve güçlü alev.*|| **tandıra sallanmak,** *{ağız} (Ev halkı için) sönmekte olan tandırın içine bacakları uzatarak halka biçiminde sıralanıp oturmak.* [DS]|| **tandır ateşi,** *Tandırda meşe odunu yakılmasından oluşan etkili ateş.*|| **tandır baş,** *Orta ve Doğu Anadolu'da yaygın bir kadın başı bağlama şekli.*|| **tandır başı,** *{ağız} Mutfak.* [DS]|| **tandır böreği,** *Tandırda pişirilen börek.*|| **tandır çöreği,** *Tandırda pişirilen çörek.*|| **tandır çulu,** *{ağız} İçindeki yemeğin sıcak kalması için tandırın üstüne örtülen çul.* [DS]|| **tandırdan çekip külleden çıkarmak,** *{ağız} İşkence etmek.*|| **tandır dineği,** *{ağız} Tandır ateşini karıştırmaya yarayan ağaç.* [DS]|| **tandır duvağı,** *{ağız} Tandır kapağı.* [DS]|| **tandır ekmeği,** *Tandırın kenarına yapıştırılarak pişirilen bir tür pide.*|| **tandır eşiği,** *{ağız} Tandır kapağı.* [DS]|| **tandır evi,** *{ağız} 1. Mutfak. 2. Ekmek yapılan yer.* [DS]|| **tandır kebabı,** *Tandıra sarkıtılmak suretiyle pişirilen kebap.*|| **tandır kebesi,** *Tandırın etrafında oturanların dizlerini örttükleri kalın yün örtü.*|| **tandır minderi,** *{ağız} Tandırın sıcaklığını koruması için üstüne örtülen yün örtü.* [DS]|| **tandır örtmesi,** *{ağız} Mutfak.* [DS]|| **tandır pahlası,** *{ağız} Tandırda gömülerek pişirilen bir tür kuru fasulye yemeği.* [DS]|| **tandır tavası,** *{ağız} Ateş küreği.* [DS]

tandır[2], [? tandır] *{ağız} is.* Su çevrimi; burgaç. [DS]

tandır[3], [? tandır] *{ağız} is.* Mermer. [DS]

tandırlama, [tandırnāme => tandırlama] *{ağız} is.* **1.** Masal. **2.** Boş inanç. **3.** Asılsız söz; dedikodu. [DS]

tandırlık[1], -ğı [tandır-lık] *{ağız} is.* **1.** Mutfak. **2.** Tandır yakarken, ekmek yaparken giyilen önlük. [DS]

tandırlık[2], -ğı [tandır-lık] *{ağız} is.* Irmakların çevrintili yeri. [DS]

tandırname, [Ar. tennūr + Far. -nāme] *(tandırna:-me) is.* **1.** Tandır başında okunan ya da söylenen masal. **2.** Gerçekle ilgisi olmayan, batıl fikir ve inanışların yer aldığı varsayılan kitap.

tandur[1], [Ar. tennūr => tandur] *{ağız} is.* Odunun yakılarak kömür yapıldığı fırın. [DS]

tandur[2], [tan+dur] *{ağız} is.* Bebek yürüteci. [DS]

ta'ne, [Ar. ṭa'n > ṭa'ne طعنه] *{OsT} is.* Sövme; yerme; çekiştirme. 🗗 **ta'ne-zen,** *{OsT} Yeren; çekiştiren; söven.*

tane, [Far. dāne دانه] *(ta:ne) is.* **1.** Tek başına bir varlık olarak ele alınıp birim sayılan nesnelerden her biri; sayı birimi olarak kullanılan nesnelerin bir teki; adet. **2.** Mısır, buğday gibi tahıllarla fasulye, bezelye, mercimek vb. baklagillerin meyvesi veya tohumu. **3.** Kimi meyvelerin kendilerine özgü çekirdekleri bulunan küçük birimlerinden her biri. **4.** Tek başına ele alınan yuvarlak küçük cisim. **5.** Kuş yemi. **6.** Tabanca ya da tüfek kurşunu; mermi. **7.** *as.* Top mermisinin, barut hakkı ile kovan dışında kalan çelik dökümlü ve içi paralama hakkıyla doldurulmuş bölümü; dane. **8.** *kim.* Asıltıların içinde bulunan dağınık parçacıklara verilen ad. **9.** Birkaç mm. boyutundaki cevher parçası; 6-10 mm. boyutundaki kömür parçası. **10.** *sf.* Çekilmemiş, öğütülmemiş hâlde bulunan. ◻ **tane bağlamak,** *Tohumları tane durumuna gelmek.*|| **tane boyu,** *Çökellerde tabandan yukarıya doğru iri taneli parçacıklardan daha küçük parçacıklı ögelerin düzenli bir şekilde oturması olayı.*|| **taneler arası,** *yer b. (Dolgu maddesi için) bir kayacın boşluklarında bulunan.*|| **taneler içi,** *Metal tanelerin içine işleyen ya da içinden geçen.*|| **tane ölçümü,** *Bir karışımı oluşturan tanelerin boyutunun ölçüm işi.*|| **tane tane,** *tek tek; birer birer.*|| **tane tane söylemek,** *Dinleyenlerin anlayabileceği biçimde, seslerin hakkını vererek, yavaş yavaş konuşmak.*

tanecik, -ği [tane-cik] *is.* **1.** Küçük tane. **2.** *biy.* Kendiliğinden üreyen gen veya parçacık; kendi sentezini kendi yaparak kendi başına üreyebilen parçacık. **3.** *fiz.* Çok küçük boyutlu maddesel cisim. **4.** *sf.* (Bir sayı sıfatından sonra) çok az.

taneciklenme, [tane-cik-le-n-me] *is.* **1.** Taneciklenme eylemi ve durumu. **2.** Bir fotoğraf görüntüsünün grenli yapısından kaynaklanan tane tane renk öbekleşmesi. **3.** Güneş ışık küresinin sakin bölgelerinde taneciklerin ağ oluşturmuş gibi görünmesi.

taneciklenmek, [tane-cik-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Tanecikli duruma gelmek.

tanecikli, [tane-cik-li] *sf.* **1.** Tanecikleri bulunan. **2.** Taneciklerden oluşmuş. **3.** Yüzeyi taneciklerle kaplanmış gibi görünen. **4.** (Toprağın yapısı için) kum ve limon parçacıkları yüzünden topaklaşmamış; gevşek.

taneciksiz, [tane-cik-siz] *sf.* Tanecikleri bulunmayan; tanecik içermeyen.

tanecil, [tane-cil] *sf.* (Kuş vb. hayvan için) tanelerle beslenen.

taneleme, [tane-le-me] *is.* **1.** Tanelemek eylemi. **2.** Tanelere ayırma işlemi.

tanelemek, [tane-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Taneli bir şeyin tanelerini ayırmak. **2.** Kara barut parçalarını tanelere ayırmak. **3.** *kim.* Tane durumuna dönüştürmek. **4.** Arıtma cürufu içinde kalan metali öğütme ya da ayıklama yolu ile ayırmak. **5.** *{ağız}* Mısırı koçanından ayırmak. [DS] **6.** *{ağız}* Mısır ekmek. [DS]

tanelenme, [tane-le-n-me] *is.* Tanelenmek eylemi.

tanelenmek, [tane-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Tanelerine ayrılmak. **2.** Koçan veya başağından, badıcından taneleri çıkarılmak. **3.** *dönşl. f.* Tane bağlamak; taneli hâle gelmek. **4.** (Üzüm salkımı gibi bütün durması gereken şeyler için) tanelere ayrılmak; taneleri dökülmek.

taneleyici, [tane-le-y-ici] *is.* **1.** Başak, koçan ya da badıç içinde bulunan tohumları çıkarmakta kullanılan aygıt; taneleme makinesi. **2.** *kim.* Su ile nemlendirilmiş bir tozu taneler haline getirmeye yarayan alet.

taneli, [tane-li] *sf.* **1.** Taneleri olan. **2.** Tanelerden oluşan. **3.** (Belirtilen nitelikte) tanelere sahip olan; tanelerinin biçimi öyle olan. **4.** (Toprak için) buğday tanesi boyutunda birbirine yapışık topaklardan oluşan. **5.** *jeol.* (Kayaç vb. için) küçük tanelerden oluşan.

tanelilik, -ği [tane-li-lik] *is.* Taneli olma durumu; taneli bir cismin niteliği.

tanen, [Fr. tanin / tannin] *is.* Pek çok bitkinin kabuk, yaprak, gövde ve meyvelerinin değişik bölümlerinde bulunan, deriyi köseleye dönüştürmekte kullanılan, tıpta kan dindirici, peklik verici olarak kullanılan amorf madde.

tanenleme, [tanen-le-me] *is.* **1.** Tanenlemek eylemi. **2.** Şaraba tanen karıştırma işlemi.

tanenlemek, [tanen-le-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** Tanen ile işleme tabi tutmak. **2.** Tanen karıştırmak; tanenli hâle getirmek.

tanenli, [tanen-li] *sf.* **1.** Tanen bulunan. **2.** Tanen konulmuş veya karıştırılmış olan. **3.** *bot.* (Bitki için) kendisinden tanen çıkarılan.

tang[1], [tan / tang / tañ / tank / teng / tın / tıng / tin / ting / tink / tong / töng *(yans.)*] *is.* **1.** Çarpmayı, vurmayı; düşmeyi, yuvarlanmayı; çalgı çalmayı; silahla ateş etmeyi; buna benzer biçimde konuşmayı, söylenmeyi, mırıldanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *tañ tuñ, tang-ı-dık, tang-ır-da-mak, tang-ır tang-ır, tang-ır tungur.* **2.** *{eT}* Çarpma ve düşme sesi. ◻ **tañ tañ etmek,** *{ağız} Gereksiz yere yüksek sesle konuşmak.* [DS]|| **tañ tuña gitmek,** *{ağız} Suçsuz yere cezalandırılmak; boşuna zarar görmek.* [DS]|| **tañ tuñ etmek,** *{eT} Tan tun diye ses çıkarmak.* [DLT]

tang[2], [tañ / tāñ طاڭ / طاك] *(ta:ñ) {eT} {eAT} {OsT} is.* **1.** Tan; şafak; sabah; gün ağarması; sabah vakti; fecir. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] [Mühennâ] **2.** Sabah. [Gabain] ◻ **tañа kalmak,** *{eAT} Sabaha kalmak.*|| **tañ atmak,** *{eT} {eAT} {OsT} Tan yeri ağarmak; şafak sökmek.* [DLT]|| **tañ horusu,** *{eAT} Şafak vakti öten horoz.*|| **tañ kayınmak,** *{OsT} Şafak sökmek.*|| **tañ vaktı,** *{eAT} Şafak vakti.*||

tañ vaktına girmek, *{eAT} Şafak vaktine erişme; sabahlama.*|| **tañ yarıduğu vakt,** *{eAT} Şafak sökme vakti.*|| **tañ yeli,** *{eAT} {OsT} Sabah yeli; tan yerli.*|| **tañ yeri,** *{eAT} {OsT} Şafağın söktüğü yer; tan yeri.*

tang[3], [tañ / tāñ طك / طاك] *(ta:ñ) {eT} is.* **1.** Şaşacak, şaşılacak nesne; acayip şey; acayip; tuhaf. [DLT] [KB] **2.** Şaşma; şaşkınlık; taaccüp; hayret. [EUTS] **3.** Olağanüstü. [İKPÖy.] 🗗 **taña batmak,** *{eAT} Hayretler içinde kalmak; şaşadüşmek.*|| **taña gelmek,** *{OsT} Hayrette kalmak.*|| **taña kalmak,** *{eAT}* → tangakalmak.|| **tañ değül,** *{eAT} Şaşılası değil; şaşılmaz.*|| **tañ görmek,** *{eAT} Acayip görmek; yadırgamak; garip bulmak.*|| **tañı yoḫ** *{eAT}* → tañı yok.|| **tañı yok,** *{eAT} İhtiyacı yok.* [TS]

tang[4], [Argu. tañ] *(tañ) {eT} is.* Elek. [DLT]

tang[5], [tañ / téñ] *(tañ) {eT} is.* Eski zamanlardan kalmış yapı; harabe. [DLT]

tang[6], [Far. teng => tañ] *(tañ) {eT} is.* Bir ölçü; yük; denk. [EUTS]

tang[7], [tañ] *(tañ) {eT} sf.* Tatlı; leziz; hoş; nefis. [EUTS] 🗗 **tañ tañsuk,** *{eT} Tatlı; nefis; leziz.* [EUTS]

tang[8], [Çin. t'ang] *(tañ) {eT} is.* **1.** Hol; büyük salon. [EUTS] [Gabain] **2.** Hangar. [Gabain]

tanga[1], [İng. tanga] *is.* Bir tür mayo.

tanga[2], [Fr. tango => tanga] *{ağız} is.* Topuklu kadın ayakkabısı. [DS]

tangağ, [tañ-ag / tañ-ak / tañ-ık] *(tañağ) {eT} is.* Korku; sıkıntı; endişe; zor. [EUTS]

tangakalmak, [tañ-a+kal-mak] *(tañakalmak) {eAT} gçsz. b. f. [-ur]* Şaşakalmak; şaşkınlıktan donakalmak.

tangal, [tang-a-l ?] *{ağız} sf.* **1.** (Cisim için) oval. **2.** (Kişi için) büyük başlı. [DS]

tangala, [tan+kale] *{ağız} is.* Sincap. [DS]

tangalhaş, [tang *(yans.)* > tang-al+baş ?] *{ağız} is.* Baş aşağı; tepe taklak. 🗗 **tangalhaş dönmek,** *{ağız} Takla atmak.* [DS]

tangan, [tang-ān [*Clauson'un okuyuşu*)] / yanğan [*DLT'te böyle*]] *(tanga:n) {eT} is.* Yalnız başı beyaz olan alaca karga. [DLT]

tangara, [tañar-ā] *(tañara:) {eT} is.* Put; fetiş.

tangayaz, [tang+ayaz] *{ağız} is.* **1.** Bulutsuz ve soğuk hava. **2.** Yağmurdan sonra açan hava. [DS]

tangayrık, -ğı [tang+ay(ı)r-ık] *{ağız} sf.* **1.** Ağzını açıp gözlerini yukarı doğru dikerek bakan; salak. **2.** Sonuna kadar açık. [DS]

tangelo, [İng. **tang**erin *(Tanca mandalinası)* + po**melo** *(greyfurt)*] *is. bot.* **1.** Greyfurt *(Citrus reticulata)* ile mandalinanın *(Citrus paradisi)* melezlenmesinden elde edilen turunçgil ağacı. **2.** Bu ağacın meyvesi.

tangı, [tañı] *(tañ:) {eT} is.* Tao mezhebinde olan kimse. [EUTS]

tangıç, -cı [tan+kıç] *{ağız} sf.* (Hayvan için) yaşlılık veya zayıflık yüzünden iş göremez durumda olan; işe yaramaz. [DS]

tangıdık, -ğı [tang *(yans.)* > tang-ı-dık] *{ağız} sf.* Geveze; boşboğaz. [DS]

tangığ, [tañ-ıġ / tañ-ak] *(tañığ) is.* **1.** Sıkıştırma. [Gabain] **2.** Korku. [Gabain] **3.** Sıkıntı. [EUTS]

tangığlamak, [tañığ > tañıġ-lā-mak] *(tañığlamak) {eT} gçl. f. [-r]* Sıkıştırmak; sıkmak.

tangıl, [tañ-mak > tañ-ıl] *(tañıl) {eT} sf.* (Geyik vb. için) ayaklarında çizgileri bulunan.

tangılmak, [tañ-mak > tañ-ıl-mak] *(tañılmak) {eT} edil. f. [-ur]* **1.** Sıkıştırılmak; tazyik edilmek. [EUTS] **2.** İple sarılmak. [DLT] **3.** *dönşl. f.* Şaşmak; şaşırmak. [KB]

tangınmak, [tañ-mak > tañ-ın-mak] *(tañınmak) {eT} dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir sargı ile sarmak. [DLT] **2.** Bir işi başlı başına yapmak. [DLT]

tangır, [tang *(yans.)* > tang-ır] *is.* Düşme, çarpma, vurma sırasında metal türü nesnelerin çıkardığı gürültülü sesi bildirir. 🗗 **tangır elek,** *{ağız} (Ev için) yoksul.* [DS]|| **tangır tangır,** *Boş nesnelere vurulduğunda çıkan gürültüyü bildirir.*|| **tangır tungur,** *İçi boş metal nesnelerin yuvarlanırken çıkardığı yankılı gürültüyü bildirir.*

tangırdak, -ğı [tang *(yans.)* > tang-ır-da-k] *{ağız} sf.* Söylememesi gereken sırları yüksek sesle anlatan kimse. [DS]

tangırdama, [tang *(yans.)* > tang-ır-da-ma] *is.* Tangırdamak eylemi.

tangırdamak, [tang *(yans.)* > tang-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Metaller ve içi boş nesneler için) kuru, yankılı ve gürültülü ses çıkarmak.

tangırdatma, [tang *(yans.)* > tang-ır-da-t-ma] *is.* Tangırdatmak eylemi.

tangırdatmak, [tang *(yans.)* > tang-ır-da-t-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Metaller ve içi boş nesneler için) kuru, yankılı ve gürültülü ses çıkartmak.

tangırkamak, [tañ > tañ-ı-rka-mak] *(tañırkamak) {eT} gçsz. f. [-r]* Hayret etmek. [KB]

tangırtı, [tang *(yans.)* > tang-ır-tı] *is.* Metal bir nesnenin yere düşerken ya da yuvarlanırken çıkarttığı gürültülü, sert ve kuru ses.

tangırtılı, [tang *(yans.)* > tang-ır-tı-lı] *sf.* Tangırtısı olan; tangırtı çıkaran; gürültülü.

tangış, [tañ > tañ-ış] *(tañış) {eT} is.* **1.** Korku. [EUTS] **2.** Istırap. [EUTS] **3.** Sıkıntı; cebir; zor. [EUTS]

tangızmak, [tañ > tañ-ız-mak / teñi-ş-mek] *(tañızmak) {eT} dönşl. f. [-ır]* **1.** Şişmek. [EUTS] [DLT] [Gabain] **2.** Dopdolu olmak. [Gabain]

tangla, [tañ > tañ-lā طكلا / طكلا] *(tañla:) {eT} {eAT} {OsT} is.* **1.** Şafak vakti. [ETY] **2.** *zf.* Şafak vaktinde. [ETY] **3.** Sabah olur olmaz. 🗗 **tañla gelmek,** *{eAT} Sabah erkenden bastırmak; sabahleyin gelmek.*||

tañla gitmek, *{eAT} 1. Sabah hareketi. 2. Sabah esintisi.*|| **tañlaya komak,** *{eAT} Sabaha bırakmak; yarına ertelemek.*

tanglacak, [tañ-la-cak طكلجق / طكله جق / طاكلجق] *(tañlacak) {eAT} {OsT} zf.* Sabah erkenden; şafakla beraber. 🗗 **tañlacak tañlacak,** *{OsT} 1. Sabah sabah. 2. Sabah olur olmaz.*

tanglaçıg, [tañ-lā-çıġ] *(tañla:çığ) {eT} sf.* Hayrete şayan; acayip; harika. [EUTS]

tanglacık, [tañ-la-cık جق طكله] *(tañlacık) {eAT} {OsT} zf.* → tanlacak.

tangladan, [tañ-la-dan طكلدن] *(tañladan) {eAT} {OsT} zf.* Sabahtan.

tangladurmak, [tañ-la-dur-mak طكلدورمق] *(tañladurmak) {eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Şaşırtmak; hayrete düşürmek. **2.** Hoşlandırmak; hoşuna gitmek.

tanglağı, [tāñ-lāġī غى طكلا] *(tañla:ğı:) {OsT} sf.* Yarınki; sabahki.

tanglamak[1], [tañ-lā-mak] *(tañla:mak) {eT} gçsz. f. [-yur]* **1.** (Güneş için) doğmak; ağarmak. [İKPÖy.] **2.** Ortalık ağarmaya başlamak şafak atmak; sabah olmak; tan ağarmak. [ETY] [EUTS] [Gabain] 🗗 **tañlaya komak,** *{eAT} {OsT} Yarına bırakmak; sabaha bırakmak.*

tanglamak[2], [tañ-lā-mak طكلا مق] *(tañla:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Hayret etmek; taaccüp etmek; şaşmak; şaşırmak. acayip bulmak; tanlamak. *{eAT} (aym)* [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB] **2.** Hayran olmak; olağanüstü bulmak. [İKPÖy.] **3.** Sıkılmak; korkmak. [EUTS] **4.** Seçmek; ayırmak. **5.** *{eAT} gçl. f.* Şaşırtmak. 🗗 **tañlayu kalmak,** *{eAT} Şaşakalmak; hayretler içinde kalmak.*

tanglançığ, [tañ-lā-n-çıġ] *(tañlançığ) {eT} sf.* Hayret verici.

tanglandurmak, [tañ-la-n-dur-mak طكلندورمق] *(tañlandurmak) {eAT} gçl. f. [-ur]* Hayrete düşürmek; hoşlandırmak.

tanglarak, [tañ-lā-r-ak طكلارق] *(tañlarak) {eAT} zf.* Şafak söker sökmez.

tanglarmak, [tañ-la-r-mak] *(tañlarmak) {eT} gçsz. f. [-ur]* Şafak sökmek; tan ağarmak. [ETY]

tanglası, [tañ-lā-s-ī طكلاسى] *(tañlası) {OsT} zf.* Sabahı; ertesi gün.

tanglaşık, [tañ-la-ş-ık طكلاشق] *(tañlaşık) {OsT} sf.* Şaşılacak; hayrete şayan.

tanglaşmak, [tañ-la-ş-mak طكلاشمق] *(tañlaşmak) {eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Şaşmak; acayip bulmak. [DLT] **2.** *{OsT} işteş. f.* Hep birden hayrette kalmak; birlikte şaşmak.

tanglatturmak, [tañ-la-t-tur-ımak طكلتدورمق] *(tañlatturmak) {eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Şaşırtmak; hayrete düşürmek. **2.** Gururlandırmak; kibre sürüklemek.

tanglatmak, [tañ-lā-t-mak طكلا دمق] *(tañlatmak) {eT} {eAT} gçl. f. [-ur]* Şaşırtmak; hayrete düşürmek. [DLT]

tangmak[1], [tañ-mak] *(tañmak) {eT} gçl. f. [-ur]* Bir sargı ile sarmak; bir şeyle sarmak. [DLT]

tangmak[2], [tañ-mak طكمق] *(tañmak) gçsz. f. [-ar]* **1.** *{eAT}* Hayrette kalmak; şaşmak. **2.** *{OsT} gçl. f.* Şaşırtmak; hayrette bırakmak.

tangnamak, [tañ-na-mak / tañ-la-mak] *(tañna:mak) {eT} gçl. f. [-yur]* → tanlamak.

tango[1], [tong *(yans.)* > tong-ur-a > tango] *{ağız} is.* Büyük çan. [DS]

tango[2], [İsp. tango / Lat. tango] *(ta'ngo) is.* **1.** Latin Amerika'dan dünyaya yayılan, yavaş ritimli, iki zamanlı dans. **2.** Bu dansın müziği. **3.** *argo.* Son modaya uygun olmakla birlikte züppeliğe kaçan bir şıklıkta giyimli kadın. **4.** *{ağız}* Uzun topuklu kadın ayakkabısı. [DS] **5.** *sf.* Parlak ve koyu portakal rengi.

tangor, [İng. **tang**erin *(Tanca mandalinası)* + **or**ange *(portakal)*] *is. bot.* **1.** Portakal *(Citrus sinensis)* ile mandalina *(Citrus reticulata)*'nın melezlenmesiyle elde edilen turunçgil ağacı. **2.** Bu ağacın meyvesi.

Tangra, [Tengri] *is.* Yakutların en yüce tanrısı.

Tangrı, [tāñrī تاكرى] *(ta:ñrı) {eT} {eAT} is.* **1.** Tanrı; Allah. [Bahşayiş] **2.** İlah; tanrı. 🗗 **Tañrı azābı lāzım eylesün size,** *{eAT} Allah cezanızı versin!*|| **Tañrı buyruğu,** *{OsT} Farz.*|| **Tañrıdan hammam,** *{eAT} {OsT} Kaplıca.*|| **Tañrıdan ılı su,** *{eAT} Kaplıca.*|| **Tañrı deveciği,** *{OsT} Çekirgeye benzer bir böcek; kızlar devesi.*|| **Tañrı evi,** *{eT} {eAT} Kâbe; Beytullah.* [Bahşayiş]|| **Tañrı eylemek,** *{eAT} Tanrı olarak kabul etmek.*|| **Tañrı kuşu,** *{eAT} Tavus kuşu.*|| **Tañrı ta'atı,** *{eAT} Allah'a ibadet etme; kulluk.*|| **Tañrı ta'atın kılıcı,** *{eAT} Allah'a ibadet eden; salih.*|| **Tañrı'dan ayruk tapılan,** *{eAT} Allah'tan başka kendisine tapınılan; put; şeytan vb.*|| **Tañrı'dan korkıcı,** *{eAT} Allah'ın buyruklarından dışarı çıkmaktan çekinen.*|| **Tañrı kuşu,** *{OsT} Tavus kuşu.*|| **Tañrı'ya dönici,** *{eAT} Allah'a yönelen; tövbe eden.*

Tangrılık, [tañrı-lık تنكرلق] *{eAT} is.* Tanrılık; uluhiyet. 🗗 **Tañrılığa lāyık,** *{eAT} Tanrılığa uygun düşen ve hak eden (Esmaü'l-Hüsna'dan)*|| **Tanrılığa yarar,** *{eAT}* → Tanrılığa layık.

tangsak, [tañ-sak سق طاك] *(tañsak) {eAT} sf.* Acayip; şaşılacak.

tangsı, [tañ-sı طاكسى] *(tañsı) {eAT} sf.* Şaşılası; acayip; tuhaf; hayrete şayan.

tangsuk, [Mog. tañsuk سق طاك] *(tañsuk) {eT} {eAT}*

{OsT} sf. **1.** Tatlı; nefis; lezzetli. [EUTS] **2.** Acayip; şaşılacak; kıymetli; değerli; nefis (çok güzel). [DLT] [EUTS] [KB] **3.** *is.* Nadide; nefis; zarif; kıymettar; ender; hayrete şayan olma; garip şey; acayip nesne. [Gabain]

tangsukluk, [tañsuk-luk لق طكسق] *(tañsukluk) {OsT} is.* Acayiplik; gariplik.

tanguk, [tañ-uk] *(tañuk) {eT}* **1.** Çevgen oyununda topu gerilen ipten geçirebilene verilen ipek kumaş. [DLT] **2.** Hakanlara sefer zamanında yemek ve ipek kumaş gibi şeylerden verilen armağan. [KB] **3.** [DLT] Savaşta mızrak ve bayrak uçlarına takılan ipek kumaş. [DLT]

tangurdak, -ğı [tong *(yans.)* > tong-ur-dak] *{ağız} is.* Büyük çan. [DS]

tanğal, [tang-al] *{ağız} sf.* **1.** Başı ve ağzı büyük. **2.** Sesi kalın. [DS]

tanı, [tan-ı] *is.* **1.** *tıp.* Belirtilerine göre bir hastalığı belirleme işi; teşhis *(1944).* **2.** Bir güçlüğün, sıkıntının, bir durumun ne olduğunu ya da nedenini gözle görülen belirtilerine göre tespit etme; teşhis. 🗗 **tanı koymak,** *Teşhis etmek; tanılamak.*

tanıdık, -ğı [tan-ı-dık] *sf.* **1.** (Kişi için) önceden bilinen; görülmüş, konuşulmuş, tanışılmış olan; ahbap; aşina; bildik. **2.** (Nesne için) bilinen tanınan; yabancı gelmeyen. **3.** *is.* Kendisi ile daha önceden karşılaşılmış, tanışılmış olan kimse; bildik; ahbap; aşina. 🗗 **tanıdık çıkmak,** *(Kişiler için) daha önceden karşılaşmış, tanışmış olmak; bildik çıkmak; tanınan, bilinen kimse olduğu anlaşılmak.*

tanıgma, [tan-ığ-ma] *{eT} is.* **1.** Tanıma; inkâr. [EUTS] **2.** *sf.* İnkâr eden. [ARAT]

tanık, -ğı [*eT.* tan-uk طنق] *is.* **1.** Bir olayı gören ve bilen kimse; şahit. *{eT} {eAT} {OsT} (aym)* [Mühennâ] **2.** *huk.* Mahkemeye görülen dava ile ilgili olarak bildiklerini ve gördüklerini anlatması için çağrılan kimse; şahit. **3.** Resmî bir işlem yapılırken, bir belge imzalanırken gerektiği zaman bu işlemin doğruluğunu belirtmek amacıyla orada hazır bulunan ve bu amaçla imza koyan kişi; şahit. **4.** Bir düellonun koşullarını saptamakla görevli kimse; şahit. **5.** *dbl.* Bir sözcüğün, bir dil biçiminin tarihlenen ilk biçimi, ilk kullanım örneği. **6.** Bir deney düzeneğinde, karşılaştırma yapabilmek için herhangi bir işlem görmeyen bitki, ya da bitkilerin bulunduğu parsel. **7.** *mecaz.* Bir iddianın gerçekliğini doğrulamak amacıyla gösterilen örnek. **8.** *{eAT} {OsT}* İddiayı ispatlamaya yarar belge; delil; bürhan; beyyine; hüccet. **9.** *{ağız}* Heykel; anıt. [DS] **10.** *{ağız}* Hedef; erek. [DS] 🗗 **tanık göstermek,** *1. Görülen bir davada iddialarını ispatlayıcı olarak bir tanığın adını vermek; bu tanığın dinlenmesini istemek. 2. Görüşlerini desteklemek amacıyla bir yazıda başka birinin aynı doğrultudaki sözlerini aktarmak.*|| **tanık olmak,** *Bir olayı veya durumu karışmadan yalnızca görmek, duymak ve bilmek; şahit olmak.*|| **tanık tepe,** *Çevresinin aşınmasına rağmen aşınmadan tek başına kalmış olan ve aşınmadan önceki toprak katmanlarının yapısını belgelemeye yarayan tepe; şahit tepe.*| **tanık tutmak,** *{eAT} Şahit göstermek.*|| **tanık vermek,** *{eAT} İspata yarayacak bir belirti göstermek; delil göstermek.*

tanıklama, [tanık-la-ma] *is.* Tanıklamak eylemi.

tanıklamak, [tanık-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir iddiayı tanıkla desteklemek; tanık göstermek.

tanıklık, -ğı [tanık-lık طانقلق] *is.* **1.** Tanık olma durumu; şahitlik; şahadet. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** *huk.* Bir davada gördüğünü, duyduğunu, bildiğini anlatmak eylemi; şahitlik. 🗗 **tanıklık dilemek,** *{eAT} Şahitlik yapmasını istemek.*|| **tanıklık etmek,** *(Yargı önünde, tarafların dışındaki bir kişi için) görülmekte olan dava konusu ile ilgili olarak bildiklerini anlatmak; şahitlik etmek {OsT} (aynı)*|| **tanıklık vermek,** *1. {eAT} {OsT} Tanıklık etmek; şahadette bulunmak. 2. {eAT} Kanaat getirmek; hükmetmek. 3. {eAT} Kelime-i şahadet getirmek.*

tanıksamak, [tanık-sa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ı) -yor]* Tanır gibi olmak. [DS]

tanılama, [tanı-la-ma] *is.* **1.** Tanılamak eylemi; teşhis. **2.** Var olan çok sayıda ihtimalden veya sunulan seçenekten istenileni tanıma. **3.** *bsy.* Bir bilgisayar donanımında ya da programında bulunabilecek hataları ortaya çıkarmak amacıyla yapılan kontrol işlemlerinin sonucu.

tanılamak[1], [tanı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Hastalık için) belirtilerine göre onun hangi hastalık olduğunu belirlemek; teşhis etmek; tanı koymak. **2.** (Arıza için) arızanın ne olduğunu saptamak. **3.** (Güçlük, sıkıntı vb. için) işaretlerini ve görünür belirtilerini yorumlayarak ne olduğunu saptamak; teşhis etmek; tanı koymak.

tanılamak[2], [tan *(yans.)* > tan-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Havadan sudan konuşmak. [DS]

tanılgan, [tanı-l-gan] *{ağız} sf.* (Kişi için) tanınmış; ünlü. [DS]

tanılma, [tanı-l-ma] *is.* Tanılmak eylemi; tanınmak.

tanılmak, [tanı-l-mak] *edil. f. [-ır]* Tanınmak; bilinmek.

tanım, [tan-ı-m] *is.* **1.** Bir kavramın, bir sözcüğün, bir nesnenin vb. ayırıcı ve ana özelliklerinin belirtilmesi; tarif *(1935).* **2.** *dbl.* Bir sözlükte, madde başı olan sözcükle eş anlamlı olan açıklayıcı cümleden oluşan ve anlamsal çözümleme yapmayı amaçlayan sözce. **3.** *mant.* Bir kavramın kaplamını ve içlemini tam olarak tanıtma amacı güden önerme.

tanıma, [tanı-ma] *is.* **1.** Tanımak eylemi. **2.** *bsy.* Bilgisayarda, kişi, donanım veya örgüte özgü özellikler aracılığı ile bağ kurarak sorunsuz işleyebilme özelliği.

tanımaca, [tanı-maca] *{ağız} is.* Bilmece. [DS]

tanımak, [*eT.* tanū-mak ? / Moğ. tanı-mak > tanımak *(15. yy.)*] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Daha önceden görülen kişi için) görünce kim olduğunu hatırlamak. **2.** (Daha önceden görülen nesne için) görünce ne olduğunu hatırlamak. **3.** (Kişi için) özelliklerine bakarak ismini söyleyebilmek; kim olduğunu çıkarmak. **4.** (Kişi, grup ya da hayvan için) onu iyi bilmek; davranışlarını ve duygularını sezebilmek; nasıl yaşadıklarını öğrenmiş olmak. **5.** (Kişi için) kimliğini belirleyebilmek; bilip ayırt edebilmek; teşhis etmek; seçmek; ayırt etmek. **6.** Hakkında doğru ve tam bilgi sahibi olmak. **7.** (Kişi ve nesne için) onun kim ve ne olduğunu iyi bilmek. **8.** Karşılaşmış olmak; tanışmış olmak; ilişki kurmak. **9.** (Olumsuz çekimle) meydana gelen değişiklik yüzünden yabancı gibi gelmek; sonradan farkına varmak. **10.** (Yer için) daha sonra yararlanmak amacıyla gezmek, görmek; durumunu ve özelliklerini öğrenmek. **11.** (Hak, yetki vb. soyut şeyler için) birine ait saymak; ona vermek. **12.** İçermek; kendinde bulundurmak. **13.** (Açlık, yoksulluk vb. durum için) yaşamış olmak; sıkıntısını bilmek; o durumda bulunmuş olmak. **14.** (Allah, Kur'an-ı Kerim vb. kutsal için) inanmak; saymak; bağlı olmak. **15.** (Devlet, kurum yasa vb. için) yasal saymak; geçerli bulmak; uymayı kabul etmek. **16.** (Soyut varlık, manevi değer vb. için) boyun eğmek; uymak; saymak. **17.** (Kişi veya nesne için) kendine ait olduğunu ve hukukî yönden sorumluluğunu kabul etmek; varlığını kabul etmek. **18.** (Kişi için) bir işte onu sorumlu olarak bilmek; sorumluluğun ona ait olduğunu baştan kabul etmek. **19.** Bir kimseye, bir işi bitirmesi, tamamlaması, yapması için belli bir süre vermek; o kadar süreyi kabul etmek. **20.** (Olumsuz çekimle) ayırt et(me)mek; fark gözet(me)mek; kayır(ma)mak. **21.** *{ağız}* Dikkat etmek; gözetmek. [DS] **22.** *{ağız}* Bir kimseyi bir işte denemek; becerisini ölçmek. [DS]

tanımalı, [tanı-ma-lı] *{ağız} sf.* Tanıma ile ilgili. ◻ **tanımalı hekat,** *{ağız} Bilmece.* [DS]

tanımamazlık, -ğı [tanı-ma-maz-lık] *is.* → tanımazlık.

tanımazlık, -ğı [tanı-maz-lık] *is.* Tanımama durumu; bir kimseyi ya da nesneyi tanımama. ◻ **tanımazlıktan gelmek,** *Bir kimseyi tanıdığı hâlde tanımıyormuş gibi davranmak.*

tanımlama, [tanı-m-la-ma] *is.* **1.** Tanımlamak eylemi. **2.** Tanımını yapma. **3.** Avcılıkta, av hayvanını görmeden izinden, dışkılarından vb. belirtilerden yararlanarak cinsi, yaşı, büyüklüğü vb. hakkında tahminde bulunma. **4.** *dbl.* Bir sözcük, deyim, terim vb. sözlüksel birimi tanımlayan işlem.

tanımlamak, [tanı-m-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyin temel niteliklerini ve özelliklerini dil aracılığıyla belirtmek; tarif etmek; tanımını yapmak. **2.** Bir şeyi veya bir kavramı başka birine tanıtabilmek; sözcüklerle o şeyin ne olduğunu, neye yaradığını, neden yapıldığını vb. özelliklerini anlatmak; ayırt edici özelliklerini sıralamak. **3.** (Kişi için) kişiliğini, iyi ya da kötü niteliklerini ortaya koymak; o biçimde söylemek. **4.** Ana çizgileri ile belirlemek; sınırlarını belirlemek; ne durumda olduğunu söylemek. **5.** *dbl.* (Sözlüksel birim için) anlamını ya da anlamlarını bir ya da daha çok cümle ile açıklamak. **6.** *mant.* Bir kavramın yapıcı kavram ve simgelerini sıralamaya girişmek.

tanımlanabilirlik, -ği [tanı-m-la-n-a+bil-ir-lik] *is.* **1.** Tanımlanabilme durumu. **2.** *mant.* Tanımı olan bir kuramın niteliği.

tanımlanan, [tanı-m-la-n-an] *sf.* **1.** Tanımı yapılan. **2.** *mant.* Tanımın tanımlamak amacını güttüğü kavram ya da simgeler.

tanımlanma, [tanı-m-la-n-ma] *is.* Tanımlanmak eylemi; tanımı yapılma.

tanımlanmak, [tanı-m-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Tanımı yapılmak. **2.** Tanımlamak eylemi yapılmak; tanımlamak eylemine konu olmak.

tanımlayan, [tanı-m-la-y-an] *sf.* **1.** Tanımlama eylemini yapan. **2.** Bir tanım ve açıklama oluşturan sözcelerdeki ögelerin her birisi. **3.** *mant.* Tanımlananı, tanımlamak olanağı veren simgelerin birleşimi.

tanımlayıcı, [tanı-m-la-y-ıcı] *sf.* **1.** Tanımlama işini yapan; tanımlamaya yarayan. **2.** *dbl.* Belirleyerek anlamı tanımlayan. ◻ **tanımlayıcı sıfat,** *Bir isme anlamını pekiştirmek için katılan sıfat. işaret, soru, sayı ve belirsizlik sıfatı vb.*|| **tanımlayıcı yargı,** *mant. Konusu ve yüklemi tümel kavramlardan meydana gelmiş yargı.*

tanımlayış, [tanı-m-la-y-ış] *is.* Tanımlamak eylemi veya biçimi.

tanımlı, [tanı-m-lı] *sf.* Tanımı yapılmış olan; tanımlanmış.

tanımlık, -ğı [tanı-m-lık] *is.* **1.** Bir yazı ya da eserde, içeriğini özet olarak belirtmek için baş tarafa konan düşünce veya öz deyiş. **2.** Avcıya, av hayvanını aynı yaştaki başka hayvanlardan ayırma olanağı veren işaret. **3.** *dbl.* Almanca ve Fransızca gibi dillerde addan önce gelen ve o adın cinsini, sayısını ve gramer kategorilerini belirleyen sözcük.

tanımsal, [tanı-m-sal] *sf.* **1.** Tanımla ilgili; tanıma ilişkin; tanıma dayalı. **2.** (Öğe için) bir şeyin tanımını oluşturan.

tanımsız, [tanı-m-sız] *sf.* Tanımı yapılmamış; tanımlanmamış; belirsiz.

tanınış, [tanı-n-ış] *is.* Tanınmak eylemi ve biçimi.

tanınma, [tanı-n-ma] *is.* **1.** Tanınmak eylemi; bilinme. **2.** Devletler arasında temsilci gönderme ve eşit ilişkilerde bulunabilme durumu.

tanınmak, [tanı-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kim olduğu,

ne olduğu belirlenmek. **2.** Kim olduğu, ne olduğu hatırlanmak. **3.** Büyük bir ün kazanmak; ünü yayılmak; meşhur olmak; herkesçe bilinmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** Hukuksal açıdan varlığı, gerçekliği kabul görmek; uygunluğu onanmak. **5.** Uyulmak; benimsenmek.

tanınmış, [tanı-n-mış] *sf.* **1.** Herkes tarafından bilinen; tanınan; ünlü; meşhur. **2.** Belirtilen niteliği ile bilinen; şöyle veya böyle tanınan.

tanırmak, [tan-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Şaşırarak bakmak. [DS]

tanısga, [Danzig *(marka)* > daniska] *{ağız} sf.* En iyi. [DS]

tanısızlık, -ğı [tanı-sız-lık] *is. psikol.* Tanınan bilinen varlıkları, görme, işitme vb. duyu organları yardımıyla ayırt edememe durumu; agnozi.

tanıska, [Danzig *(marka)* > daniska] *{ağız} sf.* En iyi. [DS]

tanıslak, [tanıs-lak طانسلق] *{eAT} sf.* Dazlak; çıplak.

tanısman, [tanıs-man] *{ağız} is.* Yeni doğan domuz yavrusu. [DS]

tanış, [tanı-ş] *is.* Birbirini önceden tanıyan, bilen kimseler; tanıdık; bildik; ahbap; aşina. *{ağız} (aynı)* [DS] ◻ **tanış çıkmak,** *Birbirini önceden tanıyor olmak; önceleri tanışmış olmak; tanımak; bilmek. {ağız} (aynı)* [DS]|| **tanış olmak,** *{eAT} Tanımak; tanışmak; tanışıklık kurmak.*

tanışıg, [tanı-ş-ık / tanış-ıg] *{ağız} sf.* → tanışık[1]. [DS]

tanışık[1], -ğı [tanı-ş-ık طانشق] *is.* **1.** Birbirini tanıyan kimselerden her biri; önceden birbiri ile tanışmış olanlardan her biri; ahbap. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{eAT}* Tanışıklık; ünsiyet; ülfet.

tanışık[2], [tan-mak *(danışmak)* >tan-ış-ık طانشق] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Danışma; istişare. **2.** Danışılan konu; istişare konusu. ◻ **tanışık etmek,** *{eAT} {OsT} İstişare etmek; danışmak.*|| **tanışık eylemek,** *{eAT} {OsT}* → tanışık etmek.|| **tanışık kılmak,** *{eAT}* → tanışık etmek.

tanışıkcı, [tanı-ş-ık-cı طانشقجى] *{eAT} {OsT} is.* Danışman; müşavir.

tanışıklık, -ğı [tanı-ş-ık-lık] *is.* Tanışık olma durumu; birbirini önceden tanıyor, biliyor olma durumu; tanışmış olma; tanıdıklık; ünsiyet. ◻ **tanışıklık vermek,** *Tanıdığını belli etmek; yakınlık göstermek.*

tanışıksız, [tanış-ık-sız طنشقسز] *{eAT} sf.* Danışmanı olmayan; müşavirsiz.

tanışış, [tanış-ış] *is.* Tanışmak eylemi ve biçimi.

tanışlık, -ğı [tanış-lık] *{ağız} is.* Tanış; tanıdıklık. ◻ **tanışlık vermek,** *{ağız} Kendini tanıtmak.* [DS]

tanışma, [tanış-ma] *is.* Tanışmak eylemi; ülfet.

tanışmak[1], [tanı-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* **1.** (İki ve daha çok kişi için) birbirlerinin kim olduklarını öğrenmek; ülfet etmek. **2.** Birbiri ile eskiden beri ilişki içinde olmak.

tanışmak[2], [tān-mak > tan-ış-mak طانشمق] *işteş. f. [-ur]* **1.** *{eT}* Birbirine karşı borçlarını inkâr etmek. [DLT] **2.** *{eAT} {OsT}* Danışmak; müşavere etmek.

tanışınan[1], [Far. dānişment > tanış-mak > tan-ış-man طانشمن] *{eAT} {OsT} is.* Danışılan kimse; bilgin; fakih.

tanışman[2], [tanışman] *{ağız} is.* Salatası yapılan bir tür ot. [DS]

tanıştırma, [tanı-ş-tır-ma] *is.* Tanıştırmak eylemi; takdim; prezantasyon.

tanıştırmak, [tanı-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir kişinin, karşılaştıkları başka bir kimse veya kişilerle tanışmasını sağlamak; birbirlerini tanımaları için kim olduklarını söylemek; takdim etmek.

tanışuk, [tanış-uk طانشوق] *{eAT} is.* Danışma; istişare. ◻ **tanışuk kılmak,** *{eAT} Danışmak; istişare etmek.*

tanıt, [tanı-t] *is.* **1.** Bir iddianın doğruluğunu ve gerçekliğini ortaya koymaya yarayan şey; delil; kanıt; ispat. **2.** Tanıtlamaya yarayan belge vb. şey; beyyine; hüccet. **3.** *fel.* Öne sürülen şeyin doğruluğunu göstermede izlenen düşünce süreci.

tanıtı, [tanı-t-ı] *is.* Reklam.

tanıtıcı, [tanı-t-ıcı / tanıt-ı-cı] *sf.* **1.** Tanıtma eylemini gerçekleştiren; tanıtan. **2.** Tanıtma işinde yararlanılan. **3.** *is.* Piyasaya yeni çıkmış bir ürünü tanıtma işini yapan kişi; propagandist. **4.** *bsy.* Programlamada bir değişkeni veya işlevi belirtmeye yarayan simge. **5.** *dbl.* Bir dilin iki ögesini birbirinden ayırmaya yarayan ses yapısı, söz dizimsel ya da anlamsal özelliklerinden her biri; özellik.

tanıtıcılık, -ğı [tanıt-ı-cı-lık] *is.* Reklamcılık.

tanıtılış, [tanı-t-ıl-ış] *is.* Tanıtılmak eylemi ve biçimi.

tanıtılma, [tanı-t-ıl-ma] *is.* Tanıtılmak eylemi.

tanıtılmak, [tanı-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Tanıtmak eylemi yapılmak; tanıtmak eylemine konu olmak. **2.** Bir kimsenin kim olduğu, belli başlı özellikleri vb. topluluğun bilgisine sunulmak. **3.** Bir şeyin ne olduğu, neye yaradığı vb. özellikleri hakkında bilgi verilmek. **4.** Bir kimse, bir gruba tanıtılmak; onlara takdim edilmek.

tanıtım, [tanı-t-ım] *is.* Bir şeyi ilgili kimselere tanıtmak işi; tanıtmak eylemi; tanıtma; reklam.

tanıtış, [tanı-t-ış] *is.* Tanıtmak eylemi ve biçimi.

tanıtlama, [tanı-t-la-ma] *is.* **1.** Tanıtlamak eylemi. **2.** Bir iddianın doğruluğunu, yadsınamayacak biçimde ortaya koyma işi; ispatlama; ispat etme; sübut. **3.** *fel.* En basitten en karmaşığa doğru ilerleyerek, daha önce doğru olarak kabul edilen önermelerden çıkarılan önermelerin doğruluğunu ortaya koyan matematiksel akıl yürütme işlemi. **4.** *mant.* Bir kuram içinde, birbirine bağlanan ve sonuncusu, aynı

zamanda sav da denilen, bir teorem oluşturan formüller kümesi.

tanıtlamak, [tanı-t-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir savın gerçekliğini yadsınmayacak biçimde kesinlikle göstermek; kanıtlamak; ispatlamak. **2.** Akıl yürütme ya da tanık gösterme yolu ile bir şeyin doğruluğunu ortaya koymak.

tanıtlanabilir, [tanı-t-la-n-a+bil-ir] *sf. mant.* (Formül için) matematik kurama göre bir tanıtlaması olan.

tanıtlanamaz, [tanı-t-la-n-a+maz] *zf. mant.* (Formül için) tanıtlaması olmayan.

tanıtlanamazlık, -ğı [tanı-t-la-n-a+maz-lık] *is. mant.* Tanıtlaması olmayan bir formülün özelliği; tanıtlaması olmama durumu.

tanıtlanış, [tanı-t-la-n-ış] *is.* Tanıtlanmak eylemi ve biçimi.

tanıtlanma, [tanı-t-la-n-ma] *is.* Tanıtlanmak eylemi.

tanıtlanmak, [tanı-t-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Tanıtlamak işi yapılmak; kendisi hakkında tanıtlamak işi gerçekleştirilmek; tanıtlamak eylemine konu olmak; ispat edilmek. **2.** İnkâr edilemeyecek biçimde belge ve delillerle, tanıklarla ortaya konmak; ispat edilmek.

tanıtlanmış, [tanıt-la-n-mış] *sf.* Sabit; ispatlı.

tanıtlayış, [tanı-t-la-y-ış] *is.* Tanıtlamak eylemi veya biçimi.

tanıtlı, [tanı-t-lı] *sf.* **1.** Tanıtlanmış olan; ispatlı. **2.** Bir tanıta dayanan.

tanıtma, [tanı-t-ma] *is.* Tanıtmak eylemi; tanıtım; takdim. 🗗 **tanıtma filmi,** *Bir film gösterime girmeden önce seyircilere tanıtmak amacıyla filmden parçalar sunan, reklam amaçlı kurgu.*|| **tanıtma kartı,** *Kimlik belgesi.*|| **tanıtma yazısı,** *1. ed. Yeni bir yayını duyurmak amacı güden, kimi zaman eleştirel yönü ağır basan yazı. 2. Bir filmde emeği geçenlerin adlarını ve görevlerini filmin başında ve sonunda bir dizi hâlinde sunan liste.*

tanıtmacı, [tanı-t-ma-cı] *is.* Tanıtma işini yapan kimse; tanıtma görevlisi; takdimci.

tanıtmacılık, -ğı [tanı-t-ma-cı-lık] *is.* Tanıtmacının yaptığı iş; takdimcilik.

tanıtmak, [tanı-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir gruba karşı bir kişinin kim olduğunu, ne yaptığını vb. özelliklerini söyleyerek onu tanımalarını sağlamak; takdim etmek. **2.** Bir şeyin ne olduğunu, ne işe yaradığını vb. özelliklerini belirtmek. **3.** Birinin bir başkası ile tanışmasını sağlamak; tanıştırmak; takdim etmek. **4.** Bir kimsenin şöyle veya böyle tanınmasını sağlamak; öyle göstermek. **5.** Kendisinin kim olduğunu söylemek. **6.** Kendisini başka bir biçimde göstermek.

tanıtmalık, -ğı [tanı-t-ma-lık] *is.* Bir ilaç, alet vb.'nden nasıl yararlanılacağını açıklayan yazı; prospektüs; tarife; tarifname.

tanıtman, [tanı-t-man] *is.* Propagandacı.

tanıtsız, [tanı-t-sız] *sf.* **1.** Tanıtlanmamış olan; ispatsız. **2.** Bir tanıta dayanmayan. **3.** *zf.* Tanıtsız olarak.

tanıyış, [tanı-y-ış] *is.* Tanımak eylemi veya biçimi.

tanif, [Ar. ʿunf > taʿnīf تعنيف] *(tani:f) {OsT} is.* **1.** Küsme; darılma. **2.** Şiddetle azarlama.

tanifat, [Ar. taʿnīf > taʿnīfāt تعنيفات] *(tani:fa:t) {OsT} is.* **1.** Şiddetle azarlamalar. **2.** Küsmeler; darılmalar.

tanin, [Ar. ṭanīn طنين] *(tani:n) {OsT} is.* **1.** Tınlama; çınlama. **2.** Çınlayan bir sesin durmayıp bir süre daha sürmesi. 🗗 **tanîn-endāz,** *{OsT} Çınlayan.*|| **tanîn-i nevākıs,** *{OsT} Çan sesi.*|| **tanîn-i zübāb,** *{OsT} Sinek vızıltısı.*

taninî, [Ar. ṭanīn > ṭanīnī طنيني] *(tani:ni:) {OsT} sf.* **1.** Çınlama ile ilgili; çınlamaya ilişkin. **2.** Çınlamaya dayanan.

taningâh, [Ar. ṭanīn + Far. -gāh طنينگاه] *(taningâ:h) {OsT} is.* Çınlama yeri.

taniska, [Danzıg *(marka)* > daniska] *{ağız} sf.* En iyi. [DS]

Taniş, [Sansk. dhanistha] *{eT} is.* Bir yıldız adı. [EUTS]

tanjant, [Lat. tangens *(değen)* > Fr. tangente] *is.* **1.** *mat.* Bir dik üçgende hipotenüsün bitişik dik kenara oranını ifade eden trigonometrik fonksiyon; sembolü; *tan* veya *tg.* **2.** Başka bir yüzeye, çizgiye değen fakat onu kesmeyen çizgi ya da yüzey. **3.** *sf.* Bir şeye yalnız bir noktada değen.

tank[1]**,** [tan / tang / tank / teng / tın / tıng / tin / ting / tink / tong / töng *(yans.)*] *is.* Çarpmayı, vurmayı; düşmeyi, yuvarlanmayı; çalgı çalmayı; silahla ateş etmeyi; buna benzer biçimde konuşmayı, söylenmeyi, mırıldanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *tank-ıl-da-mak, tank-ıl-tı*

tank[2]**,** [İng. tank *(sarnıç)*] *is.* **1.** Sıvı maddeleri taşımakta kullanılan metal depo. **2.** *as.* Tümüyle zırhlı, görerek atış yapabilen bir topla donatılmış, tırtıllı, motorlu bir savaş aracı. 🗗 **tank gibi,** *1. Çok sağlam; dayanıklı. 2. Ezip geçme niteliği taşıyan.*

tenkale, [tan+kale] *{ağız} is.* Sincap. [DS]

tankayaz, [tang+ayaz] *{ağız} sf.* (Kapı ve pencere için) ardına kadar açık. [DS]

tankçı, [tank-çı] *is. as.* Tank kullanan ve tankla birlikte savaşan asker.

tanker, [İng. tanker] *is.* **1.** Sıvı maddeleri taşımak için, enine ve boyuna pek çok bölmelerle donatılmış yük gemisi. **2.** Akaryakıt ya da dökme diğer sıvıları taşımak için üretilmiş özel donanımlı kamyon.

tankerci, [tanker-ci] *is.* Tanker işi ile uğraşan.

tankercilik, -ği [tanker-ci-lik] *is.* Tankercinin işi ve mesleği.

tankı, [tankı] *{ağız} sf.* Az; eksik. [DS]

tankile, [tan+kile] *{ağız} is.* Sincap. [DS]

tanko, [Fr. tango => tanko] *{ağız} is.* Modaya uygun giyinen. [DS]

tanksavar, [İng. tank+ T. sav-ar] *sf.* **1.** (Silah ve askerî araç için) tanklarla diğer zırhlı araçların tahribinde kullanılan. **2.** *is.* Bu amaçla kullanılan araç ya da silah.

tankuş, [tañ+kuş] *{ağız} is.* **1.** Küçük hayvan. **2.** *sf.* Akılsız. [DS] **tankuş olmak,** *{ağız} Kafası karışmak; sersemlemek.* [DS]

tanla, [tan-lā] *(tanla:) {eT} zf.* Sabahleyin; tan vaktinde; erkenden.

tanlacak, [tan-la-ca-k] *{eT} zf.* Sabahleyin; şafakla beraber.

tanlacık, [tan-la-cık] *{eT} zf.* Sabahleyin; şafakla beraber.

tanlama, [tan-la-ma] *is.* Tanlamak eylemi; şaşma; şaşırma.

tanlamak[1], [tañ *(şaşılacak şey)* > tañ-lā-mak *(inkâr etmek, reddetmek)*] *(tanla:mak) gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Şaşmak; şaşırmak; hayret etmek; taaccüp etmek; acayip bulmak; danlamak. *{eT} {ağız} (aynı)* [Mühennâ] [DS] **2.** Hayran olmak; olağanüstü bulmak. **3.** *{eT} gçl. f.* Tefrik ve temyiz etmek; ayırmak; seçmek. [Nevâyî] [Mühennâ] **4.** *{ağız}* Kınamak; ayıplamak. [DS] **5.** *{ağız}* Aldatmak. [DS]

tanlamak[2], [tañ-lā-mak] *(tanla:mak) [-r] gçsz. f. [-r]* **1.** Sabah olmak. **2.** Sabahlamak. *{ağız} (aynı)* [DS]

tanlamak[3], [tan *(yans.)* > tan-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çok belirgin ses çıkarmak. [DS]

tanlanmak, [tan-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yüreklenmek; cesaret bulmak. [DS]

tanma, [tan-ma] *is.* Tanmak eylemi.

tanmak[1], [tañ-mak] *(tañmak) gçl. f. [-ar]* Sıkıca sarmak; bağlamak.

tanmak[2], [tān-mak طاڤق] *(ta:nmak) {eT} gçl. f. [-ar]* **1.** İnkâr etmek; gizlemek. [ARAT] [DLT] [EUTS] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** Yolunu şaşırmak. [ARAT] **3.** Kötülemek; fenalaşmak. [EUTS] **4.** *{ağız}* Beğenmek. [DS] **5.** *{ağız}* Şaşırmak. [DS]

tanmak[3], [tan-mak] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ar]* Danışmak; istişare etmek.

tannan, [Ar. ṭanīn > ṭannān طنان] *(tanna:n) {OsT} sf.* Çınlayan.

tannane, [Ar. ṭan ān => ṭannāne طنانه] *(tanna:ne) {OsT} is. müz.* Senfoni.

tannat, [Fr. tannate] *is. kim.* Tanenden türeyen tüm birleşiklere verilen ad; tannik asidin tuzu.

tannaz, [Ar. ṭanz > ṭannāz طناز] *{OsT} sf.* Herkesle alay eden.

tannazane, [Ar. ṭannāz + Far. -āne طنازانه] *(tanna:-za:ne) {OsT} zf.* Alay edercesine; dalga geçercesine.

tanrı, [tengri] *is.* **1.** Çok tanrılı dinlerde, insanlar üzerinde doğaüstü güçlere sahip ve insanüstü varlıkların her biri; ilah. **2.** Bir uluhiyetin temsilcisi. **3.** *mecaz* Dinsel bir saygı gösterilen, tutkuyla bağlanılan ya da üstün görülen kimse. **4.** *mecaz.* Kendisine her şeyin feda edildiği nesne, fikir veya şey. **tanrı bilimci,** *din. İlahiyatla uğraşan kimse; ilahiyatçı; teolog.*|| **tanrı bilimi,** *din. İlahiyat; teoloji.*|| **tanrı doğumu,** *Mitolojik tanrıların kökenleri ile ilgili öğreti.*|| **tanrının sırrına vakıf olmak,** *Önemli kişilerden gizli bilgiler öğrenmiş olmak; kimsenin bilmediği olay veya durumlardan haberdar olmak.*

Tanrı, [tengri] *is.* Varlıklar âleminin tek sahibi ve tek yöneticisi, rahmet ve merhamet sahibi, varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, kâinatta olup biten her şeyi bilen, duyan ve gören mutlak ilim sahibi, kendisinden başka birine ibadet edilmeyen, kâinatın ve kâinatta kendisi dışında var olan her şeyin tek yüce yaratıcısı. **Tanrı aşkına,** *Bir dileği, ricayı güçlendirmek amacıyla kullanılır; Allah aşkına.*|| **Tanrı emri,** *Kesin olarak yerine getirilmesi gereken buyruk.*|| **Tanrı günahlarını affetsin!** *Ölmüş kimseye iyi dilekte bulunmak için söylenen söz.*|| **Tanrı isterse,** *Bir aksilik çıkmadığı takdirde; Allah'ın izni ile.*|| **Tanrı kayrası,** *Tanrı'nın dünya işlerinde beliren iyilik ve bilgeliği.*|| **Tanrı korusun,** *1. Bir şeyden ne kadar uzak olunduğunu belirtmek için kullanılır. 2. Bir şeyden ne kadar korkulduğunu belirtmekte kullanılır.*|| **Tanrı'm!** *Şaşkınlık, kızgınlık belirtir; Allah'ım.*|| **Tanrı merkezcilik,** *Her dünya görüşünün ve tarih yorumunun merkezine Tanrı'yı ve dinsel otoritenin temsilcilerini yerleştirmeye dayanan eğilim ya da tutum.*|| **Tanrı misafiri,** *Çağrılmadan gece yatısına gelen ve kendisi hoş tutulan konuk.*|| **Tanrı'nın günü,** *Her gün; Allah'ın günü.*|| **Tanrı'nın huzuruna çıkmak** Ölmek.|| **Tanrı'nın sevgili kulu,** *Şanslı; talihli kimse; girişiği her işte başarılı olan.*|| (birinden) **Tanrı razı olsun!** *Hoşnutluk belirtmek için söylenir.*|| **Tanrı sizi korusun,** *Vedalaşırken söylenen iyi dilek sözü.*|| **Tanrı sözü,** *Mutlak olarak doğruluğuna inanılıp benimsenmesi ve uyulması gereken emirler; Kur'an-ı Kerim.*|| **Tanrı vergisi,** *Sonradan elde edilmeyip yaradılıştan var olan nitelik, yetenek ve özellik; Allah vergisi.*|| **Tanrı şahidimdir!** *Bir sözü veya olayı doğrulamak için yemin yerine kullanılan söz.*|| **Tanrı taksiratını affetsin,** *Bir kimsenin yaptığı kötülüklerin Allah katında hoş görülmesini dilemek için kullanılan dua sözü.*|| **Tanrı'ya bırakmak,** *1. Olacaklara razı olmak. 2. Çaresizlik yüzünden bir işin sonunu düşünmemek.*|| **Tanrı'ya emanet,** *Kişilerce gerekli önlem alınmamış olup işin sağlıklı sona ermesi, yolunda gitmesi, bir felakete sebep olmaması ancak Allah'ın dilemesine bağlı sayılan durumlarda söylenir.*|| **Tanrı yardım ederse,** *Bir terslik çıkmazsa.*|| **Tanrı'ya sığınmak,** *Çaresizlik yüzünden Allah'tan*

başka güvenecek, sığınacak kimsesi bulunmamak.|| **Tanrı'ya şükür,** *Rahatlamayı, hoşnutluğu belirten dua sözü.*

tanrıcılık, -ğı [tanrı-cı-lık] *is.* Evrenin yaratıcısı olarak Tanrı'nın varlığını ve doğaüstü vahyi kabul eden görüş; teizm.

tanrıça, [tanrı-ça] *is.* **1.** Çok tanrılı dinlerde ve mitolojide dişi tanrı; ilahe *(1959).* **2.** Paganlık tanrıçaları tarzında bir kişilik verilen soyut varlık. **3.** Çok soylu görünen ve çok güzel kadın.

tanrıdeveciği, -ni, -kleri [tanrı+deve-ci(ğ)-i] *{ağız} is. zool.* Çekirge gibi uzun bacaklı bir böcek. [DS]

tanrıköprüsü, -nü, -rüleri [tanrı+köprü-s-ü] *{ağız} is.* Gökkuşağı. [DS]

tanrıkuşağı, -nı, -kları [tanrı+kuşa(k)-ı] *{ağız} is.* Gökkuşağı. [DS]

tanrılaşma, [tanrı-la-ş-ma] *is.* Tanrılaşmak eylemi.

tanrılaşmak, [tanrı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Tanrı durumuna gelmek. **2.** *mecaz.* Tapılacak kadar yücelmek, sayılmak. **3.** Hayranlık uyandırmak; kutsal sayılmak; ilahlaşmak.

tanrılaştırma, [tanrı-la-ş-tır-ma] *is.* Tanrılaştırmak eylemi.

tanrılaştırmak, [tanrı-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir kimseyi veya bir şeyi tanrı saymak; tanrı yerine koymak; kutsal saymak; ilahlaştırmak. **2.** *mecaz.* Aşırı derecede övmek; tapınırcasına yüceltmek. **3.** Bir ölümlüyü tanrı olarak saymak; tanrısal nitelikler vermek.

tanrılık, -ğı [tanrı-lık] *is.* Tanrı'ya özgü nitelikler; uluhiyet.

tanrısal, [tanrı-sal] *sf.* **1.** Tanrı'yla ilgili; tanrıya özgü; ilahî. **2.** Tanrılara yakışır. **3.** Tanrı'ya yakışır; mükemmel; ilahî. **4.** Tanrı'dan gelen; Tanrı'nın ilham ettiği. **5.** Tanrı ile kıyaslanabilen. **6.** Tanrılar düzeyine yükseltilen. **7.** Tanrı'ya yönelen. 🗗 **tanrısal hak,** *Hükümdarların iktidarlarına yüklenen doğaüstü temel.*

tanrısallık, -ğı [tanrı-sal-lık] *is.* Tanrısal olma durumu; tanrı ile ilgili olan; lahuti.

tanrısız, [tanrı-sız] *sf.* Tanrı'sı olmayan; tanrı tanımayan; mülhit.

tanrısızlık, -ğı [tanrı-sız-lık] *is.* Tanrısız olma durumu.

tanrıtanımaz, [tanrı+tanı-maz] *sf.* Tanrı'nın varlığını inkâr eden; ateist.

tanrıtanımazlık, -ğı [tanrı-+tanı-maz-lık] *is.* **1.** Tanrı'nın varlığını inkâr etme durumu; tanrıtanımaz olma; Tanrı'nın varlığının inkâr eden kişinin tutumu. **2.** *fel.* Tanrı'nın varlığını inkâr eden öğreti; ateizm.

Tanrıyıldızı, -nı [tanrı+yıldız-ı] *{ağız} is.* Tan yıldızı. [DS]

tansamak, [tañ-sā-mak / yañ-sā-mak] *(tañsa:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Kıskanmak.

tansı, [tang-suk *(şaşırtıcı şey)*] *is.* → tansık.

tansık, -ğı [tañ-suk *(şaşırtıcı şey)*] *is.* **1.** İnsan aklının alamayacağı şaşırtıcı ve olağanüstü şey; harika; mucize. **2.** *{ağız}* Değerli. [DS] 🗗 **tansık kalmak,** *{ağız} Özlemek.* [DS]

tansıkmak, [tansık-mak] *{ağız} gçl. f. [-(ğ)-ır]* Özlemek. [DS]

tansımak, [tañ *(acayip)* > tan-sı-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Alay etmek; eğlenmek. [DS]

tansırlamak, [tansır-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* **1.** (Bitki için) yapraklarını dökmek. **2.** (Hayvan için) tüyünü dökmek. [DS]

tansib, [Ar. neṣb > tanṣîb تنصيب] *(tansi:b) {OsT} is.* Yükseltme; yükseğe kaldırma.

tansif, [Ar. nıṣf > tanṣîf تنصيف] *(tansi:f) {OsT} is.* Yarıya; iki eşit parçaya ayırma. 🗗 **tansîf-i zâviye,** *{OsT} mat. Açıyı iki eşit parçaya bölme.*

tansir, [Ar. naṣr > tanṣîr تنصير] *(tansi:r) {OsT} is.* Hristiyanlaştırma.

tansis, [Ar. naṣṣ > tanṣîṣ تنصيص] *(tansi:s) {OsT} is.* **1.** Bir işin ayrıntılarını iyice inceleme. **2.** Bir konu ile ilgili olarak hadislerden ve Kur'an-ı Kerim'den deliller gösterme. 🗗 **tansîs'ale'l-esâmî,** *{OsT} huk. Vakıftan yararlanacakların tümü.*

tansisat, [Ar. tanṣîṣ > tanṣîṣât تنصيصات] *(tansi:sa:t) {OsT} is.* Araştırmalar; incelemeler.

tansiyometre, [Fr. tensiomètre] *(tansiyome'tre) is.* Gerilimölçer.

tansiyon, [Lat. tendere *(germek)* > Fr. tension] *is.* **1.** Gerginlik; gerilim. **2.** *tıp.* Kanın atardamar çeperlerine içten yaptığı basınç; kan basıncı. 🗗 **tansiyon düşürücü,** *(İlaç için) yüksek kan basıncını normal düzeye getiren.*|| **tansiyon ölçmek,** *Bir kimsenin kan basıncını özel aletle ölçmek.*

tansör, [Lat. tanseum > Fr. tanseur] *is. mat.* Afin geometri çerçevesinde tanımlanan çok bileşenli matematiksel işlem.

tansuk, [tañ *(olağanüstü)* > tan-suk] *{eT} sf.* **1.** Nadir. [İKPÖy.] **2.** Ayrı; farklı. [İKPÖy.]

tanşu, [tanşu] *{ağız} is.* Armağan. [DS]

tanşuğ, [tanşuğ] *{ağız} is.* Armağan. [DS]

tanta, [*eT.* tañ *(elek)* > tan-ta] *{ağız} is.* Unu kepeğinden ayırmaya yarayan ince elek. [DS]

tantak, -ğı [tantak] *{ağız} is.* Kaba et; kalça. [DS]

tantal[1], [Lat. tantalus / Yun. tantalos > Fr. tantale] *is.* **1.** *zool.* Leylekgillerden, Afrika'nın tropikal bölgelerinde yaşayan, hafifçe kıvrık gagalı, tüyleri hafif siyah benekli pembe, iri bir tür leylek, *(Ibis ibis).* **2.** *öz. is. mit.* Yunan mitolojisinde, oğlunun etini tanrılara sunduğu için susuzluk cezasına çarptırılan ve önünden ırmak aktığı hâlde su içemeyen Lidya kralı; azap sembolü.

tantal[2]**, -li** [Fr. tantale] *is. kim.* Atom numarası 73, atom kütlesi 180,948 olan gümüş grisi renkli bir metal; simgesi : Ta.

tantalat, [Fr. tantalate] *is.* Tantalik asidin tuzu.

tantalit, [Fr. tantalite] *is.* Doğal demir tantalat; $FeTa_2O_6$.

tantan, [tan *(yans.)* + tan] *{ağız} sf.* Geveze; boşboğaz. [DS] 🗗 **tantan etmek,** *{ağız} Gereksiz yere yüksek sesle konuşmak.* [DS]

tantana, [Ar. ṭanṭana *(çan sesi)* طنطنه] *{OsT} is.* Gösteriş; debdebe; görkem; şaşaa. 🗗 **tantana-i şevket ü iclāl,** *{OsT} Büyüklük ve azamet gürültüsü.*

tantanacı, [tantana-cı] *is.* Tantana yapan kimse; gösteriş yapan.

tantanalı, [tantana-lı] *sf.*.Görkemli; şaşaalı; gösterişli; debdebeli.

tantanasız, [tantana-sız] *sf.* Tantanası olmayan; gösterişsiz; debdebesiz.

tantır, [tandır] *{ağız} is.* Odun. [DS]

tantış, [tant-ış] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) biçimsiz; kaba saba. **2.** (Kişi için) küçük gözlü. [DS]

tantra, [Sask. tantra *(atkı ve çözgü, öğreti, ayin)*] *is.* Hinduculuk, Budacılık ve Cayna dininde tantracılığı oluşturan dilsel metin ve ibadetlerin tüm.

tantracılık, -ğı [tantra-cı-lık] *is.* Hindu, Buda ve Cayna dinlerinde dinsel ve düşünsel biçim.

tantrayana, [Sansk. tantrayana] *(tantraya'na) is.* Buda tanrıçalığı.

tantuni, [Yun. tantalos *(Lydya kralı)* ?] *is.* Kuşbaşından daha ince doğranmış etin soğan, domates, biber, maydanozla birlikte bir saç üzerinde pişirilmesi suretiyle yapılan bir tür saç kebabı.

tantur, [Ar. tennūr => tantur] *{ağız} is.* Değirmende yapılan küçük ekmek. [DS]

tanturmak, [tān > tan-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* İnkâr ettirmek. [DLT]

tanu, [tanü / yanü] *(tanu:) {eT} bağ.* ... dahi; de.

tanuk, [tanü-mak > tanu-k طنق / طانوق] *{eT} {eAT} is.* **1.** Şahit; tanık. *{ağız} (aym)* [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB] [DS] **2.** *{eAT}* Delil. **3.** *isl. {eAT}* Her şeyi hakkıyla gören; her yerde hazır ve nazır olan (esmaü'l-hüsna'dan). 🗗 **tanuk durgurmak,** *{eAT} {OsT} Tanık göstermek; tanık ikame etmek.*|| **tanuk dururmak,** *{eAT}* → tanuk durgurmak.|| **tanuk dutmak,** *{eAT} Tanık göstermek.*|| **tanuk göstermek,** *{OsT} Tanık gösterme yoluna başvurmak; şahit göstermek.*|| **tanuk turgurmak,** *{eAT}* → tanuk durgurmak.|| **tanuk tutmak** (dutmak), *{eAT} Tanık göstermek; şahit göstermek.*

tanuklamak, [tanuk-lā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** Tanıklık etmek; şahadet etmek; tasdik etmek. [EUTS] [Üç İtigsizler] **2.** İspat etmek. tanıklamak; tevsik etmek. [EUTS] [Gabain] [Üç İtigsizler]

tanuklık, [tanuk-lık] *{eAT} is.* → tanıklık.

tanukluğ, [tanuk-luġ] *{eT} sf.* Tanıklı.

tanukluk, [tanu-k-luk طنقلق / طانقلق] *{eT} {eAT} is.* Tanıklık; şahitlik. [DLT] [ETY] [KB] 🗗 **tanukluk verdirmek,** *{eAT} Tanıklık yaptırmak.*|| **tanukluk vermek,** *{eAT} 1. Tanıklık etmek; şahitlikte bulunmak. 2. Kanaat getirmek; hüküm vermek. 3. Kelime-i şahadet getirmek.*

tanulmak, [tanu-l-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* (Söz için) söylenmiş olmak; sözü geçmek; işaret edilmek. [DLT]

tanumak, [tanü-mak] *(tanu:mak) {eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Danışmak. [DLT] **2.** İşaret etmek; söylemek; emretmek; tavsiye etmek. [DLT] **3.** Tanımak. [KB]

tanur, [Bul. tanur] *{ağız} is.* **1.** Üstünde ekmek yapılan yuvarlak tabla. **2.** Yemek yemeye yarayan küçük tepsi. [DS]

tanuşmak, [tanu-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Danışmak; işaretleşmek. [DLT]

tanutmak, [tanu-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Başkasına söz yetiştirmeyi tavsiye ve emretmek. [DLT]

tanüt, [? tanüt] *{ağız} sf.* Düzenci; kurnaz. [DS]

Tanyıldızı, [tan+yıldız-ı] *{ağız} is.* Çobanyıldızı. [DS]

tanyo, [? tanyo] *{ağız} is.* Mısır patlatma tavası. [DS]

tanz, [Ar. ṭanz طنز] *{OsT} is.* Alay etme.

Tanzanyalı, [Tanzanya-lı] *is.* Tanzanya halkından ya da bu halkın soyundan olan kimse.

tanzid, [Ar. tanżīd تنضيد] *(tanzi:d) {OsT} is.* **1.** Düzgünce yığına; istif etme. **2.** Düzgünce yığılma; istif edilme.

tanzif, [Ar. neżāfet > tanżīf تنظيف] *(tanzi:f, z kalın söylenir) {OsT} is.* Temizleme; paklama; arıtma.

tanzifat, [Ar. tanẓīf > tanẓīfāt تنظيفات] *(tanzi:fa:t, z kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Temizlikler; temizlemeler; temizlik işleri. **2.** Şehirlerde belediyelerce yapılan temizlik işleri. 🗗 **tanzifat amelesi,** *{OsT} Temizlik işçisi.*|| **tanzifat arabası,** *{OsT} Temizlik işlerinde kullanılan araç.*|| **tanzifat vergisi,** *{OsT} Belediyelerin temizlik işleri ile ilgili olarak o belde halkından aldığı vergi; çevre ve temizlik vergisi.*|| **tanzîfât ve tenvîrât,** *{OsT} Temizleme ve aydınlatma.*

tanzih, [Ar. tanżīḥ تنضيح] *(tanzi:h, z kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Gereği gibi pişirme. **2.** İyice pişirilme.

tanzim, [Ar. naẓm > tanẓīm تنظيم] *{OsT} (tanzi:m, z kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Sıraya koyma; sıralama. **2.** Eşyaları belli bir düzene sokma; üzen verme; düzenleme. **3.** Yazı yazma; yazı kaleme alma. **4.** Islah etme; düzeltme; yoluna koyma 🗗 **tanzim atışı,** *as. Asıl vuruşu hedefe isabet ettirecek biçimde önceden yapılan deneme atışı.*|| **tanzim etmek,** *1. Sıralamak. 2. Düzenlemek. 3. Kaleme almak; yazmak. 4. Düzeltmek.*|| **tanzim satışı,** *Yiyecek fi-*

yatlarını düzene koymak için belediyece yapılan satış.|| **tanzim topu,** *Asıl atışın gerçekleştirilebilmesi için önceden yapılan tanzim atışlarında kullanılan top.*

tanzimat [Ar. tanẓīm > tanẓīmāt تنظيمات] *(tanzi:ma:t) {OsT} is.* **1.** Düzenlemeler. **2.** Sıralamalar. **3.** Bir kurumdaki aksayan ve yolunda gitmeyen işleri düzeltmek amacıyla alınan önlemlerin tümü; reform. **3.** (Özel isim olarak) imparatorluk döneminde, Sultan İkinci Abdülmecit zamanında, 1839 yılında Gülhane Hatt-ı Hümayunu adı ile ilan edilen, yönetimi iyileştirme tasarısı ve bu döneme verilen ad.

Tanzimatçı, [tanzimat-çı] *is. ve sf.* **1.** Tanzimat hareketinde görev almış olan kimse. **2.** Tanzimat yanlısı olan.

tanzir[1], [Ar. neẓāret *(tazelik)* > tanẓīr تنضير] *(tanzi:r, z kalın söylenir) {OsT} is.* Tazeleştirme.

tanzir[2], [Ar. tanẓīr تنظير] *(tanzi:r, z kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Bir şeye benzetme. **2.** Benzetilme. **3.** *ed.* Bir şiirin içerik ve biçim bakımından benzerini ortaya koyma; nazire yazma. 🗗 **tanzir etmek,** *1. Benzetmek. 2. ed. Bir şiire benzeyen bir şiir yazma; nazire yazmak.*

tanzirat, [Ar. tanẓīr > tanẓīrāt تنظيرات] *(tanzi:ra:t, z kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Benzetmeler. **2.** Bir şiire benzetilerek yazılmış şiirler; nazireler.

tanziren, [Ar. tanẓīr > tanẓīren تنظيراً] *(tanzi:'ren, z kalın söylenir) {OsT} zf.* Benzeterek; benzetme yoluyla; nazire olarak.

tanzurmak, [tam-(ı)z-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Damla damla akıtmak; damzırmak; damıtmak. [DS]

tao, [Çin. tao *(yol)*] *is.* **1.** Tanrı'ya götüren gerçek yol. **2.** Doğru yaşama biçimi. **3.** Eski Çin felsefesinde, evrenin birliğini sağlayan düzen ilkesi; dao.

taocu, [tao-cu] *sf.* **1.** Taoculuğa ilişkin. **2.** *is.* Taoculuk yandaşı.

Taoculuk, -ğu [tao-cu-luk] *is.* Çinlilerin felsefe ve din sistemi.

tap[1], [tab / tap / tep / tıp / tip / top / tüp *(yans.)*] *is.* Patırtılı ve düzensiz adım atmayı, ayakla tepmeyi, elle itmeyi, tepinmeyi, basmayı, vurmayı, çarpmayı anlatan kök. [Zülfikar] *tap-a, tap-aç, tap-a-la-mak* 🗗 **tap tup,** *{ağız} (Koşmak için) hep birlikte ve tapırtılı ayak sesleri çıkartarak.* [DS]

tap[2], [tap *(yans.)*] *is.* El çırpmayı anlatan kök. [Zülfikar] *tap-şın çalmak, tap-şik*

tap[3], [tap طاب / طب] *{eT} ünl.* **1.** Yeter; yetişir; elverir; kâfi. *{eAT} {OsT} (aynı)* [DLT] [KB] **2.** *{ağız}* Dikkat. [DS] **3.** *zf. {eAT} {OsT}* Tamamen; büsbütün; hep. 🗗 **tap bolmak,** *{eT} Yetmek; elvermek.* [DLT]|| **tap durmak,** *{ağız} Yetmek; tam gelmek.* [DS]|| **tap gelmek,** *{eAT} Yeterli gelmek; yetmek; kifayet etmek.*|| **tapına düşürmek,** *{ağız} Bir şeyi yapmak için en uygun zaman ve durumu seçmek; punduna getirmek.* [DS]|| **tapına getirmek,** *{ağız}* → tapına düşürmek. [DS]|| **tap kılmak,** *{eAT} Ayırmak; tahsis etmek; vermek (?).*[TS]|| **tap olmak,** *{eAT} Yetmek; elvermek; kâfi gelmek.*

tap[4], [tap] *sf.* **1.** *{eT}* Düz. [Bahşayiş] **2.** *{eAT} {ağız}* Doğru; hatasız. [DS] **3.** *{eAT} {ağız}* Eşit; denk; müsavi; uygun; oranlı. [DS] **4.** *is. {eT} {ağız}* Düzlük; tepe üzerindeki düzlük. [Bahşayiş] [DS] **5.** *{ağız}* Ev tavanlarında direkler üzerine konan tahtalar; silme tahtası. [DS] 🗗 **tap ağacı,** *{eT} Düzleştirme işi için kullanılan ağaç; tesviye silindiri.* [Bahşayiş]|| **tap seren,** *{ağız} Yaylalarda, ucundaki üç çatal üzerine süt leğeni koymakta kullanılan bir buçuk metre boyunda, yere dikilmiş ağaç kazık.* [DS]

tap[5], [tap *(yans.)*] *{eT} zf.* **1.** Çabuk. **2.** *{eAT}* Hemen; derhal. 🗗 **tap tap,** *{eT} Çabuk çabuk.* [DLT]

tap[6], [tāb / tap] *{eT} is.* **1.** Yaralama ve dövme izleri. [DLT] **2.** *{ağız}* Leke; ben. [DS]

tap[7], [tap] *{eT} is.* Arzu; istek. [EUTS] [Gabain] 🗗 **tapına gelmek,** *{ağız} Kolayına gelmek; işine gelmek.* [DS]

tap[8], [tap] *{ağız} is.* Art; arka; geri; peş. [DS]

tap[9], [Ar. ṭāḳa ?] *{ağız} is.* **1.** Okul sırası. **2.** Eski evlerde tavana yakın küçük pencere. [DS]

tap[10], [Far. tāb] *{ağız} is.* Güç; kuvvet. [DS]

tap[11], [tap *(yans.)*] *{ağız} is.* Tandırın duvarına yapışmayan ve dibe düşerek kül üstünde pişen ekmek. [DS]

tapa[1], [tap-mak *(bulmak)* > tap-a] *{eT} zf.* **1.** Yönünde; ... -e doğru. -a doğru; - karşı. [Tekin] [İKPÖy.] [KB] **2.** Karşı; tersine. [İKPÖy.] **3.** Doğru; karşı; tarafa; için. [Gabain] [EUTS] **4.** Doğru; yönelmiş; yöneltilmiş; karşı. [EUTS] 🗗 **tapa vermek,** *{ağız} Karşılık vermek.* [DS]

tapa[2], [tap-a طپه / طاپه] *{eAT} sf.* **1.** Başa kakılan. **2.** Çekiştirilen. **3.** Nefret edilen. 🗗 **tapa yapmak,** *{ağız} Başa kakmak.* [DS]

tapa[3], [İt. tappo] *(ta'pa) is.* **1.** Tahta, mantar, plastik, kauçuk gibi maddelerden yapılan ve dar ağızlı bir kabı kapatmaya yarayan nesne; tıpa; tıkaç. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Bir deliği kapatmaya yarayan koni biçimindeki ağaç parça; tıkaç. **3.** *as.* Top mermisinin ucuna takılan ve mermi atıldıktan sonra patlamayı sağlayan ayarlı başlık. **4.** Fişeklerde, barut ile saçma arasına yerleştirilen karton ya da keçeden yapılan küçük yuvarlak. **5.** Eviye, lavabo, bide ve banyo küvetlerini tıkamaya yarayan parça; tıkaç. **6.** *{ağız}* Depoların su deliği tıkacı. [DS]

tapa[4], [Polinezya d. tapa] *is.* Okyanusya'da ekmek ağacı, incir ağacı türleri ile dut ağacının iç kabuğundan elde edilen ve elbise yapmaya yarayan kâğıda benzer elyaf.

tapa[5], [tap *(yans.)* > tap-a / tap-an] *{ağız} is.* Tohum

ekildikten sonra tarlayı düzeltmeye yarayan ağaçtan yapılma tarım aracı; sürgü. [DS]

tapa[6], [Far. tāb => tap-a] *{ağız} is.* Güç. [DS]

tapa[7], [? tapa] *{ağız} is.* Tütün yaprağı demeti. [DS] 🗗 **tapa yapmak,** *{ağız} Tütün yapraklarını elde demet yaparak dizmek.* [DS]

tapaç[1], **-cı** [tap *(yans.)* > tap-a-ç] *{ağız} is.* Mısır ekmeği. [DS]

tapaç[2], **-cı** [tap-mak > tap-aç] *{ağız} is.* Hizmetçi. [DS]

tapadeler, [İt. tappo > tapa + T. del-er] *is. kim.* Şişe kapaklarını delmeye yarayan aygıt.

tapağ, [tap-mak *(hizmet etmek)* > tap-(a)ğ] *{eT} is.* Çok sevme; büyük sevgi; tapma; hizmet etme; hürınet; hizmet; tapınma. [EUTS] [İKPÖy.]

tapağçı, [tapağ-çı] *{eT} sf.* Hademe; tapan. [EUTS]

tapak, [tap-ak] *{eT} is.* Hürmet; hizmet. [Gabain]

tapaklamak, [tap *(yans.)* > tap-ık-la-mak / tap-ak-lamak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Eliyle hafif hafif vurarak okşamak. **2.** *gçsz. f.* Uyuklamak. [DS]

tapalama, [tapa-la-ma] *is.* Tapalamak eylemi; tıpalama.

tapalamak[1], [tapa-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Şişe vb. ağzını tapa ile kapatmak; tıpalamak. *{ağız} (aynı)* [DS]

tapalamak[2], [tap *(yans.)* > tap-ala-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Dövmek. [DS]

tapalamak[3], [tapā > tapā-lā-mak / tabā-lā-mak طپلمق] *(tapa:la:mak) {eT} {eAT} gçl. f. [-r]* **1.** Kınamak; ayıplamak; hor görmek; kötülemek; çekiştirmek. **2.** *{ağız}* Azarlamak. [DS] **3.** *{ağız}* Başa kakmak. [DS]

tapalanma, [tapa-la-n-ma] *is.* Tapalanmak eylemi.

tapalanmak, [tapa-la-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** Tapa ile kapatılmak; tıpalanmak; tapa takılmak. **2.** *dönşl. f.* Tapa sahibi olmak; tapa edinmek.

tapalı[1], [tap *(yans.)* > tap-a-lı] *sf.* Dövülmüş; yaralanmış. 🗗 **tapalı laf,** *{ağız} İğneleyici söz.* [DS]

tapalı[2], [tapa-lı] *sf.* **1.** Tapası bulunan. **2.** Tapa ile kapatılmış olan. **3.** (Belirtilen nitelikte) tapası olan.

tapalmak, [tap-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Arkası boş veya yumuşak olan yerdeki tahtaya çakılan çivi için) vurdukça geri gelmek; geri tepmek. [DS]

Tapan, [Sansk. tapana] *{eT} is.* Sekiz sıcak cehennemden altıncısı. [EUTS]

tapan[1], [tap-mak > tap-an] *sf.* **1.** Hizmet eden. **2.** Tapınan; ibadet eden.

tapan[2], [Erme. tap'an ? > tap *(yans.)* > tap-an / tab-an طپان] *is.* **1.** Sürülmüş tarlaya tohum atıldıktan sonra, tohumu örtmeye ve tarlayı düzlemeye yarayan ağaçtan yapılma tarım aracı; sürgü. *{eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** Basılmış, sertleşmiş yol. **3.** Pastırmacılıkta, denkleme işlemini yapmakta kullanılan kalın ve uzun sopa. **4.** *{ağız}* Su değirmenlerinde boğaz ağacının içine girdiği ortası oyuk ağaç. [DS] **5.** *{ağız}* Duvar örerken aralara konulan ağaç; hatıl. [DS] **6.** *{ağız}* Hayvanlara kurulan tuzak. [DS] **7.** *{ağız}* Basılmaktan sertleşmiş yol, toprak veya kar. [DS] **8.** *{ağız}* Demir bel. [DS] 🗗 **tapan ayaklı** (ayaklı), *{ağız} (Kişi için) geniş, büyük ve düz ayağı olan.* [DS]‖ **tapan çekmek,** *{ağız} Tarlayı tapan ile düzlemek; tapanlamak.* [DS]‖ **tapan çeyhmek** (çekmek), *{ağız} Aldığı şeyi geri vermemek.* [DS]‖ **tapan golu** (kolu), *{ağız} Tapanı yerde sürükleyebilmek için ortasına takılan uzun ağaç veya bir tür sırık.* [DS]‖ **tapan etmek,** *{ağız} 1.* → tapan çekmek. *2. Karda yol açmak; kar küremek.* [DS]‖ **tapan inciri,** *{ağız} Kuru incir.* [DS]‖ **tapan sırığı,** *{ağız}* → tapan golu. [DS]‖ **tapan tahtası,** *Pastırmacılıkta, etlerin üzerine konulan ağırlığın her tarafa eşit dağılması için tapanın altına konulan kalın tahta.*

tapan[3], [tap-an] *{ağız} is.* Testi. [DS]

tapan[4], [tap-an] *{ağız} is.* Çevresi taş ve ağaçlarla çevrilmiş ağıl. [DS]

tapan[5], [Fr. tapon => tapan] *{ağız} sf.* (Renk için) kötü. [DS]

tapan[6], [tap-mak > tap-an / tap-ı] *{ağız} is.* Eşik. [DS] 🗗 **tapan ağacı,** *{ağız} Eşiğin altına uzatılan kalın ağaç.* [DS]

tapan[7], [top-an] *{ağız} is.* **1.** Parça. **2.** Köşe yastığı. [DS]

tapanca, [Far. tābançe => ṭabanca طبنجه] *{eAT} is.* Tokat.

tapanlama, [tapan-la-ma] *is.* Tapanlamak eylemi.

tapanlamak, [tapan-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor)* **1.** Sürülmüş tarlanın yüzeyini tapan çekerek düzeltmek. **2.** Dikkatsizce yürümek. **3.** Koşmak. **4.** (Ayakkabı için) ayağı vurmak. [DS]

tapannamak, [tapan-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* → tapanlamak. [DS]

tapansara, [? tapansara] *{ağız} is.* Yuvarlak ağaç tekne. [DS]

taparalamak, [tap *(yans.)* > tap-ar-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Azarlamak; paylamak. [DS]

taparu, [tapā-rü] *(tapa:ru:) {eT} is.* Huzur; kat; makam; yan.

tapasız, [tapa-sız] *sf.* **1.** Tapası olmayan; tapa takılmamış olan; tıpasız. **2.** *{ağız}* (Kişi için) korkak; yüreksiz; dayanıksız. [DS]

tapaş, [top-aç] *{ağız} is.* Yoğrularak yuvarlanmış, topak edilmiş bulgur. [DS]

tapavul, [tap-mak *(hizmet etmek; bulmak)* > tap-avul] *{eT} is.* Hizmetkâr; öncü; keşifçi. [Nevâyî]

tapbaca, [tap-maca] *{ağız} is.* Bulmaca. [DS]

tapbah, [tap-mak > tabbaḥ] *{ağız} gçl. f. [-r]* Bulmak. [DS]

tapbak, -ğı [tap *(yans.)* > tapp-a-k] *{ağız} is.* Havan. [DS]

tapbasan, [tap+bas-an] *{ağız} is.* **1.** Bir tür kuş tuzağı. **2.** *sf.* Ayağını yere sert vurarak yürüyen. [DS]

tapbaş, [top+baş] *{ağız} sf.* **1.** Kısa boylu. **2.** Basık başlı. [DS]

tapca, [top-ca / tapca] *{ağız} is.* Et ve bulgur karışımından top biçiminde sıkılarak yapılan bir tür yemek. [DS]

tapça, [tapçā] *(tapça:) {eT} is.* Kir. [Gabain]

tapçalığ, [tapça-lığ] *{eT} sf.* Kirli; pis; pislenmiş. [EUTS]

tapçan, [Genc. tapçan] *{eT} is.*→ tapçang.

tapçang, [Genc. tapçañ] *(tapçañ) {eT} is.* Yetişilemeyen üzüm salkımlarını kesmek için kullanılan bir tür üç ayaklı merdiven. [DLT]

tapçasız, [tapça-sız] *{eT} sf.* Kirsiz. [EUTS]

tapçı, [tap-çı] *{ağız} is.* Fırınlarda, hamur topağını yassılatan kimse. [DS]

tapçınmak, [tap-çın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Çocuk için) ellerini sallamak. [DS]

tapçurmak, [tap(ı)ş-ur-mak / tapçur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Ulaştırmak; teslim etmek; tapşırmak. [DLT]

tapdurmak, [tap-dur-mak درمق ,طپ] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Boyun eğdirmek; tabi kılmak.

tapdüş, [tap+düş] *{ağız} is.* Tatarcık; yakarca. [DS]

tapdüştü, [tap+düş-tü] *{ağız} sf.* Bıktırıncaya kadar gelen; arsız; yüzsüz. [DS]

tape, [Fr. taper *(daktilo etmek)* > tape] *is.* Daktiloda yazma. 🗗 **tape etmek,** *Bir şeyi daktilo etmek; daktilo ile yazmak; daktiloya çekmek.*

tapgaç, -cı [tap-mak > tap-gaç] *{ağız} is.* Uyruk. [DS]

taphır, [? tapḫır] *{ağız} is.* Kuş sürüsü. [DS]

tapı[1], [tap-ıġ / tap-uġ > tap-ı] *is.* Kendisine tapılan şey; mabut.

tapı[2], [tap-ī] *(tapı:) {eT} is.* Anlaşma; bir şeye razı olma; kanaat etme. [DLT] [ETY] [KB]

tapı[3], [tap-u] *{eT} sf.* Ne uzun, ne kısa; orta uzunlukta. [DLT]

tapı[4], [tep-i / tap-ı] *{ağız} is.* **1.** Darı ekmeği. **2.** Köpeğe vermek için kepekten yapılan hamur topağı. **3.** Nohut unundan mayalanarak yapılan küçük, yuvarlak, kalınca ekmek. [DS]

tapı[5], [*eT.* tap-mak > tap-uġ > tap-ı] *{ağız} is.* Eşik. [DS]

tapıcı, [tap-ıcı جیبط] *{eT} {eAT} sf.* **1.** İbadet edici; abit. [Bahşayiş] **2.** Uyan; tabi olan. [Bahşayiş]

tapıdurmak, [tap-ıd-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Taptırmak. [EUTS]

tapığ, [tap-mak > tap-ığ] *{eT} is.* **1.** Hizmet. [ETY] [Gabain] **2.** Hürmet. [EUTS] [Gabain] **3.** Eski Türklerde, atalar tapınağında Tanrı ve ruhlara yeşim taşı, kumaş, şarap ve kurban eti gibi maddelerle büyük, küçük ve orta olmak üzere bütün yabani geyik cinsleri, ayı, yaban domuzu, tavşan, yaban kazı, sülün, bıldırcın, güvercin ve evcil olanlardan at, sığır, koç, domuz, köpek, horoz ve tavuk gibi okla vurularak sunulan adaklara verilen ad. [Mirşan] **4.** Tapma; perestiş etme. [EUTS]

tapığçı, [tap-mak > tap-ığ-çı] *(tapığçı:) {eT} is.* Hizmetçi; hademe. [EUTS] [Gabain]

tapığlığ, [tap-ığ-lığ] *{eT} is.* Emektar hizmetçi. [DLT]

tapığsak, [tapığ-sā-k] *(tapığsa:k) {eT} sf.* **1.** Hizmetkâr; hizmete hazır; hayırhah; hürmetkâr. [EUTS] [Gabain] **2.** Dindar; sofu.

tapık[1], [tap-ık] *{eT} sf.* Ön taraf; önde olan. [EUTS]

tapık[2], **-ğı** [tap-ık] *{ağız} is.* Ağaçtan ceviz düşürmeye yarayan uzun sırık. [DS]

tapıklama, [tap-ık-la-ma] *is.* Tapıklamak eylemi.

tapıklamak, [tap *(yans.)* > tap-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Birini beğenerek arkasını okşamak; tapışlamak. **2.** Bir çocuğu uyutmak ya da avutmak için arkasına hafif hafif vurmak; tıpışlamak. **3.** *gçsz. f.* Uyuklamak. [DS]

tapıl[1], [tap-ıl] *{ağız} is.* Taranmış yünün çöplü ve döküntü kısmı. [DS]

tapıl[2], [tap-ıl] *{ağız} is.* **1.** Sulandırılmış çemen unu, kırmızı biber ve sarımsak karışımının kurutulması ile yapılan bir yiyecek. **2.** Köpeğe vermek için kepekten yapılmış hamur topağı. [DS]

tapıl[3], [? tapıl] *{ağız} is.* Biçilen ot veya ekin bağlamı. [DS] 🗗 **tapıl etmek,** *{ağız} Biçilen ekin veya otu demetlemek için öbek öbek toplamak.* [DS]

tapılamak[1], [tap-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Düşmek. [DS]

tapılamak[2], [tap-ı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çocuğu uyutmak veya avutmak için arkasına yavaş yavaş vurmak. [DS]

tapıldamak, [tap *(yans.)* > tap-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Tepinmek. [DS]

tapıldu, [tap *(yans.)* > tāp-ıl-dü دلاپط] *{eAT} is.* Tapıltı; tapırtı.

tapılık, [tapı-lık] *{eT} is.* Rıza göstermek; razılık. [KB]

tapılmak, [tap-mak > tap-ıl-mak قلمپط] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** Bulunmak; olmak. *{eAT} {OsT} {ağız} (aym)* [DLT] [DS] **2.** *{eAT}* Kulluk edilmek.

tapımça, [tap-ım-ça / tab-ım-ca] *{eT} zf.* Arzuma göre; keyfimce. [EUTS]

tapınak, -ğı [tap-ın-ak] *is.* **1.** Tapınmak için yapılmış yapı; mabet; ibadethane *(1935).* **2.** Eski Roma'da bir yerin ya da göğün kâhinlerce kutsal sayılan bölgesi.

tapıncak[1], **-ğı** [tap-ın-cak] *is. is.* **1.** Sahibine uğur getirdiğine ve doğaüstü özellikler taşıdığına inanılan küçük tapınma nesnesi veya hayvan; fetiş. **2.** *mecaz.* Kendisine tapınma duygusu ile bağlanılmış şey veya kimse; fetiş. **3.** *{ağız}* Tapınak. [DS]

tapıncak[2], **-ğı** [tap *(yans.)* > tap-ın-cak] *{ağız}* tis. **1.** Pamuk eğrilen çıkrığın el ile çevrilen kolu. **2.** Kuyu kaldıracı. [DS]

tapıncakçı, [tap-ın-cak-çı] *sf.* **1.** Fetiş yapan; fetişçi. **2.** Fetişlerin etkili olmasını sağlayan büyücü. **3.** *psikol.* Bazı eşya veya nesnelere dokunmak veya

bakmak suretiyle cinsel doyuma ulaşan.

tapıncakçılık, -ğı [tap-ın-cak-çı-lık] *is.* **1.** İlkel toplumlarda, fetişe tapma biçiminde görülen dinî uygulamaların tümü; fetişçilik; putperestlik. **2.** *mecaz.* Batıl inanç sayılan derin saygı. **3.** *psikol.* Belirli nesneleri görme veya dokunma ile cinsel doyuma ulaşma biçimindeki cinsel sapıklık.

tapınç, -cı [tap-ı-nç] *is.* **1.** Tanrı'ya karşı gösterilen saygı davranışı; tapınma eylemi; ibadet. **2.** Kült.

tapındaçı, [tap-ın-daçī] *(tapındaçı:) {eT} sf.* Tapan; tapınan. [DLT]

tapındırık, -ğı [tap *(yans.)* > tap-ın-dırık] *{ağız} is.* **1.** Sığırın kaçmaması için boynu ile bacakları arasına bağlanan bir ucu sürünen ip. **2.** Atın başını yukarı kaldırmaması için ayakları ile başını bağlayan kayış. **3.** Kuyu kaldıracı. **4.** Tulumba. [DS]

tapındurmak, [tap-ın-dur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Kendine tabi kılmak; boyun eğdirmek. **2.** Taptırmak. [KB] **3.** Hizmet ettirmek. [KB]

tapıngan, [tap-ın-ġān] *(apınga:n) {eT} sf.* Tapınan; daima tapınan. [DLT]

tapıngu, [tap-ın-ġū] *(tapınğu:) {eT} sf.* Tapınılacak olan. [EUTS]

tapınguçı, [tap-ın-ġu-çī] *(tapınguçı:) {eT} sf.* Tapan; tapınan. [DLT]

tapınguluk, [tapın-ġu-luk] *{eT} sf.* Tapınmaya hakkı olan. [DLT]

tapınıglı, [tapın-ıġ-lī] *(tapınığlı:) {eT} sf.* Tapan; tapınan. [DLT]

tapınılmak, [tap-ın-ıl-mak طپنلمق] *{eAT} edil. f. [-ur]* (Kendisine) ibadet edilmek; tapılmak.

tapınış, [tap-ın-ış] *is.* Tapınmak eylemi ve biçimi; ibadet.

tapınma, [tap-ın-ma] *is.* Tapınmak eylemi; ibadet.

tapınmak, [tap-mak *(hizmet etmek)* > tap-(ı)n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Hizmet etmek. [Gabain] [KB] [Mühennâ] **2.** Tapmak eylemini gerçekleştirmek; şükretmek; hürmet etmek; perestiş etmek. [DLT] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] **3.** Allah'a ibadet etmek; kulluğunun gereğini yerine getirmek; inanç ve bağlılığını göstermek için ibadet sayılan belli davranışlarda bulunmak. **4.** Tanrılara saygısını sergilemek. **5.** Bir kimseye karşı aşırı bağlılık göstermek; onu çılgınca sevmek.

tapır[1], [tap *(yans.)* > tap-ır] *is.* Vurma, yürüme, çarpma sırasında çıkan ses. ◻ **tapır tapır,** *{ağız} (Topluca koşuşmak için) hızlıca ve ayak sesleri çıkartarak.* [DS]|| **tapır tapır etmek,** *1. Tapırtı sesleri çıkararak yere düşmek. 2. {ağız} Ayak veya sopa gibi şeylerle yere vurarak tapırtı sesleri çıkarmak.* [DS] *3. {ağız} Birine hoş görünecek bir takım davranışlarda bulunmak.* [DS]|| **tapır tapır itmek,** *{ağız}* → tapır tapır etmek. [DS]

tapır[2], [? tapır] *{ağız} is.* **1.** Taşlı ve engebeli alan. **2.** Tepe ve dağ üstlerindeki düzlük. **3.** Kıyı yarlarının üstündeki düzlükler. **4.** Taşlı ve bozuk yol. [DS] ◻ **tapır yer,** *{ağız} Engebeli arazi.* [DS]

tapır[3], [tap-ır] *{ağız} is.* Arka; art; peş. [DS]

tapır[4], [tabur] *{ağız} is.* → tabur. [DS]

tapıradak, -ğı [tap *(yans.)* > tap-ır-adak] *{ağız} zf.* (Saldırmak, koşmak vb. için) hızla ve tapırtılı ayak sesleri çıkararak. ◻ **tapıradak düşmek,** *{ağız} Bir işe veya yere istekle koşmak; saldırmak.* [DS]

tapırcı, [tabur-cu] *{ağız} is.* Taburcu. [DS]

tapırdama, [tap *(yans.)* > tap-ır-da-ma] *is.* Tapırdamak eylemi.

tapırdamak[1], [tap *(yans.)* > tap-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Tapırtılı sesler çıkarmak; tapırtı yapmak.

tapırdamak[2], [tap *(yans.)* > tap-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Boşuna çaba harcamak; boş yere uğraşmak. **2.** Bir iş için sağa sola koşturmak. **3.** Koşmak. [DS]

tapırdamak[3], [tap-mak > tap-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Birisine şirin görünmek için onursuz davranışlarda bulunmak. [DS]

tapırdatma, [tap *(yans.)* > tap-ır-da-t-ma] *is.* Tapırdatmak eylemi.

tapırdatmak, [tap *(yans.)* > tap-ır-da-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Ayak ve sopa gibi şeyleri yere sertçe vurarak tapırtılı sesler çıkarmasını sağlamak; tapırtı yapmasına neden olmak. **2.** Oraya buraya koşturmak. **3.** Çabuk yapılması gereken fakat yorucu bir iş vermek. [DS]

tapırtı, [tap *(yans.)* > tap-ır-tı] *is.* **1.** Yürürken çıkan ayak sesi; bunu andıran ve arka arkaya yinelenen ses. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız} zf.* (Yürümek için) tez; çabuk. [DS]

tapısız, [tapī > tapı-sız] *{eT} sf.* Rızasız; kanaat etmeyen. [KB]

tapış[1], [tap *(yans.)* > tap-ış] *is.* Elle hafif hafif vurmayı, okşamayı anlatan gövde.

tapış[2], [tap-ış] *{eT} is.* İki kişinin işlerini birbirine tapşırması; vekilleşme; yekeleşme. [DLT]

tapış[3], [tap-ış] *is.* Tapmak eylemi ve biçimi.

tapış[4], [tap-ış] *{ağız} is.* Yarar; kazanç; fayda. [DS]

tapışdurmak, [tāp-ış-dur-mak طاپشدرمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Teslim etmek; tevcih etmek.

tapışlama, [tap *(yans.)* > tap-ış-la-ma] *is.* Tapışlamak eylemi.

tapışlamak, [tap *(yans.)* > tap-ış-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Kişi için) beğendiğini göstermek için sırtını hafifçe arka arkaya vurmak. **2.** Beğenmek; övmek; tapıklamak. **3.** (Hamur için) üzerini düzeltmek için elle hafif hafif vurmak. [DS]

DÖRDÜNCÜ CİLDİN SONU